

הקדמת הגאון המספר זצ"ל (א) כתיב וכי תזבחו זבח תודה לד' לרצונכם תזבחו ביום
ההוא יאכל לא תותרו ממנו עד בוקר אגני ה' וגו' ועשיתם אותם אגני ד' ולא תחללו את
שם קדשי אגני ד'.

הפתיח הזה צריך ביאור מה שצונה בתורה שיזבחו לרצונם הלא בכל הקרבנות פולם
נצטוונו להקריב ברצון פדכתיב בפ' ויקרא לרצונו יקריב אותו ומדוע יחד בתורה
אזכרה דלרצונכם תזבחו ועוד שהזכיר שני פעמים אגני ה' לענין כלל המצות ובינתים
אמר ולא תחללו את שם קדשי תרתי למה לי אבל הנראה בכוננת הפתיח עפ"י מה
שביאר המהרי"ט פסוק אנה ה' כי אגני עבדה אגני עבדה בן אמתה פתחת למוסרי לה אזבח
זבח תודה ובשם ה' אקרא אמר בתפלתו כי אף שהוא עבד ה' בן אמתו יליד ביתו ולא
מקנת כספו כי הוא אביה עשה ויכוננה וקרא אותנו יש מאין וכל פחות הגוף והנפש
הנמצאים בנו הלא הוא יתברך אשר נתן לנו וכל קיומם כל ימי היותנו על האדמה אף
ממנו יתברך פאמור ואתה מסיה את פולם.

ובדין הי' שלא נוכל לעשות גדולה או קטנה נגד רצון הבורא יתברך כי איך נרום יד
ורגל לפעול לפעולה המתנגדת לרצונו אחרי שכל פחות ותנועות האברים שפנו וסיומתם
הוא מרצונו והתנועה הזאת היא נגד רצונו אולם זאת היא ממפלאות תמים דעים לתת
לנו פח לעשות נגד רצונו בכדי שתהי' לנו לצדקה כי נשמור לעשות כל אשר ציונו וזה
שאמר פתחת למוסרי.

שאני אסור בעבותות רצונה לבלתי סור מהם ימין ושמאל מחמת שרצונה הוא כל חיות
וכחות נפשי ואתה פתחת מוסרות האלו ונתת לי פח לעשות נגד רצונה וע"כ אמר לה
אזבח זבח תודה ובשם ד' אקרא שעל ענין זה אזבח זבח תודה שקרבן תודה הוא לשון
הודאה ואין ענין הודאה נופל אלא על מה שאדם יכול לכפור ומודה בו זה נקרא הודאה
אבל מה שאינו יכול לכפור לא מיקרי הודאה כמבואר בחוה"מ (ס' פ"ז) לענין מודה
במקצת ולזה אמר אחרי שפתחת למוסרי לעשות נגד רצונה לכן לא כן אנכי רק אזבח
לה זבח תודה ובשם ה' אקרא להודות כי הכל ממך עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות
ע"כ דברי המהרי"ט ז"ל וזה שאמר הפתיח וכי תזבחו זבח תודה לרצונכם תזבחו
שהתודה בא על הנס שניצל האדם ממנות לחיים והוא נותן שבח להשי"ת על אשר נפדה
מרדת שחת פאשר קרה לו אחד מהד' דברים שצריכין להודות ולא תהא תודתו על אשר
נשאר בחיים להתענג מזיו הבלי העולם הזה וחמודותיו.

כ"א על שנשאר בחיים לעבוד את יוצרו ברצונו ובבחינתו פאשר יש בכחו לסור מדרכי
ה' והוא בוחר בעבודתו ית"ש ברצונו ודעתו הנכונה וזהו פנונת הפתיח במ"ש לרצונכם
תזבחו.

וכאמר ז"ל (באבות פ"ד) יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מפל חיי העוה"ב
ומה שאמר הפתיח אגני ה' ולא תחללו את שם קדשי אגני ה' לדעתי בא לרמז בזה על
המזמור שאמר דוד המע"ה על קרבן תודה (תהלים ק') דעו כי ד' וגו' הוא עשנו ולא
אנחנו דפליגי ר"י ור"נ (מד"ר סדר נחזי חד אמר לא אנחנו עשינו את עצמינו וח"א ולו
אנו משלימין את נפשותינו שהקרי והכתיב שניהם אמת שהוא עשנו ולא אנחנו עשינו
את עצמינו שקאי על תחלת הויתנו שהוא ממנו יתברך והקרי ולו אנו משלימין את

נפשותינו שתכלית כל הברואים להשלים נפשו אליו פדכתיב (ישעי' מ"ה) כי לי תכרע כל ברה תשבע כל לשון.

ע"כ אמר שני פעמים אני ה' על התחלת הוניתנו ועל הסוף תכלית הבריא ובינתים אמר ולא תחלו את שם קדשי דמזה ילפינו (ע"ז כ"ז) דהאדם מחויב למסור עצמו על ג' דברים על קדושת שמו ובא הענין בקרבן תודה להזהירו בשעה שהוא מביא קרבן תודה על חיי נפשו ידע כי יש דברים שצריך למסור נפשו וחייתו מפני ציווי ד' כמו בהג' ג' דברים ומסיים אני ה' פעם שנית לאמר על הסוף פי לו אנו משלימין את נפשותינו ע"כ מחויב כל אדם למסור נפשו וחייתו שלא לחלל את שם קדשי ומזה דרשו חז"ל דעל ג' דברים יהרג ואל יעבור: ב' תפריש היטב מ"ש חז"ל (שבת ל"א) אין לו להקב"ה (ב) ובזה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד והכוננה שבאמת העולם השפל הזה אף שאנו רואים בו חכמת פעולותיו הגדולים והנוראים וכחו הגדול אעפ"כ אין ערוה בה לגדולת מעשיו הנראה בעולם הגלגלים ועולם המלאכים ואין להקב"ה בעוה"ז אלא אוצר של יראת שמים שדבר זה לא נמצא אלא בעולם הזה השפל יען פי ענין יראה לא נופל פי אם באופן שרצונו ויכולתו לעשות דבר ומתיירא מפני דבר המפחידו: אבל אם אין בכחו לעשות באופן אחר אין זה בגדר יראה: והנה כל ברואי מעלה בעולם הגלגלים ועולם המלאכים אין בכחם להטות ימין ושמאל מרצונו ית"ש פי כולם מרגישים כחו ויכולתו וזהו חיותם ומציאותם ולא ניתן בהם הכח הזה לסור מרצונו לא כן האדם בעולם השפל הזה לו לבדו ניתן הבחירה ונתפתחו מוסרות עבותימו לעשות כרצונו כי על כן אמרו חז"ל (ב"מ דף פ"ג) תשת חושף ויהי לילה זה העוה"ז שדומה ללילה מפני שהעוה"ז נקרא לילה מפני החושף המכסה את הארץ ומעור עיני האדם להיות ביד האדם לילה אחרי התוהו וההבל כאלו אין אלקים לנגד עיניו כאמרם בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שדומים לחיות שביער היינו שמפני החושף אשר הושת עושים הרשעים כל תאות נפשם פחיות שביער ולדעתי מפני זה קרא דהמע"ה יום ר"ה פסה פדכתיב בפסה ליום חגיגו (תהלים פ"א) מפני שהאדם נברא בר"ה אשר כל ברואי מעלה החושף לא יחשיף בעדם והולכים באור ד' מיום בריאתם לא ימוש זכרון פחו ויכולתו מקרבם אף רגע אחד ולאדם הזה החושף כסה אור העולם בעדו.

ומפני זה נקרא יום בריאתו פסה אולם אם האדם נותן אל לבו גדולת מעשי ה' ופורש מדרכי ההבל והתוהו וזהו בגדר יראת ה' ולהכי קאמר אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של י"ש שאף דבר זה יתרון להקב"ה בעולם השפל מעולמות העליונים שבהם לא נמצא ענין גדר י"ש שמוכרחים הם במעשיהם לטוב לא כן העוה"ז האדם חפשי בבחירתו לעשות מה שיירצה וכשבוחר בדרך הטוב מפני יראתו ממנו ית"ש זהו אוצר פלי חמדתו של הקב"ה: (ג) ובזה נראה לי לבאר מה שאז"ל במדרש (פ' אמור) ע"פ ארסץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' לשמיע בקול תודה ולספר כל נפלאותיה ארסץ בנקיון כפי במקח ולא בגזל כו' לשמיע בקול תודה אלו הקרבנות שפינה המדרש קרבנות העג לקרבן תודה מפני שפחג אנו שמחים בלולב ואתרוג ובוטחים שיצאנו בדימוס מלפני הקב"ה ביום הדין כמ"ש שם במדרש פינן שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהם ואתרוגיהם בידם אנו יודעים דישראל אינון נצחיקא ושם במדרש תפתב זאת לדור אחרון שהקב"ה מקבל את השבים, ועם נברא יהלל יה שהקב"ה בורא אותן בריה חדשה וברושלמי

דר"ה ובמדרש רבה אמרינו בכל הקרבנות פתיב והקרבתם ובר"ה פתיב ועשיתם עולה מעלה אני עליכם כאלו היום הנה נעשיתם לפני הרי שאנו חושבין אחר ר"ה ויוהכ"פ כאלו היום נעשינו מחמת שעשה עמנו השי"ת נסים לא פגמול ידונו ושם נפשינו בחיים ואנו מקריבים בחג הסנופות הקרבנות ונקראים הקרבנות תודה כמו הארבעה שצריכים להודות על הנס שנעשה להם.

ויובן בזה מה שאנו מקריבים בסנופות שבעים פרים על שבעים אומות למה זה נבחר החג הזה להקריב בו קרבן עבור האומות יותר מכל המועדים אבל לפי דברינו הטעם בזה נכון כי אחרי שכל קרבנות החג נקראים תודה על אשר שם נפשינו בחיים ובארנו לעיל דעיקר קרבן תודה הוא על אשר נשאר על מצב הנכבד הזה לעשות רצון קונו בבחירתו החפשית על פן אנו מקריבים שבעים פרים בעד ע' אומות להגן גם עליהם אף כי נמצאו עוד עמים רבים אשר אינם מפירים את בוראם וילכו אחרי התוהו וההבל כי כמו שגזרה חכמתו יתברך להשריש בנפש האדם פח המסיתו והמדיחו מדרכי החיים הנצחים ללכת ארחות עקלקלות כאשר אמר הפתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואח"ל (קידושין ל"א) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וידע איניש בנפשו את כל זאת והוא למען הרם קרן עבודת המתגבר על יצרו ברצונו ודעתו הנכונה ובחירתו החפשית ואם לא הי' בו פח המסיתו ומדיחו הרי אין עבודתו בבחירה כ"א בהכרח וכמו כן האנשים המריעים ומשחיתים את מעשיהם המה למכשול ולאבן נגף לישרי לב בראותם הצלחתם כמ"ש דוד המע"ה (תהלים ע"ג) ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריהם וכאשר הישרים בלבותם מתגברים על יצרם ולא יקנאו בשלום רשעים תגדל עבודתם ויהא בחירתם שלמה על פן באו הקרבנות בעת שהם בגדר תודה על אשר הושם נפשינו בחיים להקריב גם על כל מין האנושי אשר ע"פ תכל אף על אותם שלא בחרו בחיים האמיתיים כי באמצעותם יושלם בחירת האנשים המשלימים נפשותם לבחור בחיים ותגדל ותתנשא עבודתם כי לא פנו אל רהבים ושטי כזב וזה שאמר הפתוב (דברים ל"ב) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר ב"י ופירש רש"י ז"ל בשביל מספר בני ישראל ולדברינו יש לפרש פוננת הפתוב שהציב גבולות עמים למען הגדיל עבודת הישרים בבחירתם בחיים האמיתיים: (ד) וזה שאמר הושע הנביא (י"ד י) כי ישרים דרכי ד' וצדיקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם.

כי מצינו שפירשו חז"ל (ברכות דף ז') במה שאמר מרע"ה הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו רבש"ע מפני מה וכו' ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו. וע"ז אמר כי ישרים דרכי ה' במה שאנו רואין צדיק ורע לו רשע וטוב לו, צדיקים ילכו בם, היינו שמענין זה גופא שרואין שלנות רשעים ויסורי הצדיקים ילכו בדרפם הנכונה אשר אחזו בו ומזה גופא יתחזקו בעבודתם את יוצרם באמרם איה אפשר שהבורא בחכמתו יסד תבל ומלאה לא תחסר כל בה הפל בשביל רשעים כאלו אשר השחיתו התעיבו מעלליהם ומוזרים מעשיהם בעיני כל איש אשר לו עין לראות הלמענם תכונן ארץ למען יינקו מזיו תנובתה אין זאת כי אם כי משפטי ה' צדקו יחדיו ומה שנראה לעינינו משפט מענות בעוה"ז נחזה בעולם העתיד כי פגמול ידיהם יעשה להם כי יבאו אל המקום אשר הכינו להם כמ"ש דוד המע"ה (תהלים ע"ג) עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריהם וגו'.

הרי צדיקים ילכו בם שמיסורי הצדיקים ושלנות רשעים יתחזקו באמונתם להבין מזה כי עוד יש עולם העליון לשלם לאיש כפרי מעלליו, ופושעים יכשלו בם שמה גופא בראותם דרכי ה' צדיק ורע לו רשע וטוב לו הוא להם למכשול ולאבן נגף ויאמרו לא יראה יי ולא יבין אלמי יעקב או כי יאמרו כי דרכם המקולקלות ישרה בעיניו ויכשלו באותו ענין עצמו שהצדיקים מתישבים ומתחזקים באמונתם ובאמת ישרים דרכי ה' אין בהם עול: (ה) ובזה נראה לבאר לשון המשנה (אבות פ"ג) שאמר דע וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון שפבר עמדו ע"ז המפרשים ז"ל לבאר מהו דין ומהו חשבון אבל לפי דברינו הנ"ל יובן כי אחרי שגזרה חכמתו יתברך לכסות מעיני האדם גמול המעשים בעוה"ז למען הסב לבם אחורנית והמה בעצמם יבחרו בטוב ויהא לפעמים צדיק ורע לו רשע וטוב לו.

ואיככה יצא מפי עליון משפט מעוקל ח"ו להשביע טובה לנפש רעה ולשפוף בוז על נפש נקי וצדיק לכן היתה עצתו יתברך לזה לתת פח וגבורה למערכת השמים להיות מושלים בקרב תבל בבני חיי ומזוני אשר במזלא תליא מילתא ועי"ז אומר עצתו יתברך תקום אשר לפעמים האיש אשר הרע מעשיו ואין אלהים כל מזמותיו ואף לחברת בני אדם מעשיו מוזרים ואעפ"כ בכל אשר יפנה יצליח באשר פוכב נשפו יאיר עליו והאיש הנלבב אשר לבבו תמים עם אלקים נאנשים לפעמים נפשו ריקה מקל חמדה ואף פגעי הזמן ומצוקותיו ישיגהו בסבת פח מזלו המריע לו.

וד' בהיכל קדשו עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם ופירש אחי הרב הגאון המנוח מו"ה משה צבי ז"ל עיניו יחזו מעשי בני אדם ותחבולותם, עפעפיו היינו העפעפים מכסים את העינים ע"ז אמר עפעפי השי"ת מה שמכסה עין השגחתו כאלו אינו משגיח עליהם הוא כי יבחנו בני אדם לראות אם מבנפת הסתר ההשגחה ידחם מעל ד' או לא אבל עיניו פקוחות על דרכי ב"א ולפעמים גם בימי חלדם יהרס פח מזלם בהתגבר מעשה הרשע למורת רוחו יתברך עד לאין מרפא פתאום יאמר לו לך רד אף אם בשמים קנו וכן יעתר לתפלת הצדיק לחלצו ממצוקותיו המעייקים נפשו נגד תכונת מזלו הרע ולו נתכנו עלילות בהנהגה הזאת ולפעמים יעברו כל ימי חיי הבלו ולא ישונה מצב מערכתו אולם בבוא חליפתו אז יתן דין וחשבון, ודין היינו שדנין אותו לפי מעשיו ופרי מעלליו וחשבון מיקרי מה שמחשבין את אשר הגיע אליו בימי חיינו אם זרחה עליו שמש הצלחתו אעפ"י שלא הי' כדאי והגון לכה ישולם פרי מעלליו אשר הכין לו שמה בעולם העליון או אם סבבוהו רעות רבות וצרות מפגעי הזמן כפי אשר הראו עליו מערכתו השפלה והוא בצדקתו חיה ומשפט ד' לא עזב הנה שזכרו אתו ופעולתו את ד' להעניקו מהטוב הגנוז לעושי רצונו אשר יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מפל חיי העוה"ז והנה לזה יקרא דין וחשבון שגדון על פעולת מעשיו ומחשבין מה שקיבל בעולמו ע"י מערכת השמים או ע"י ההשגחה העליונה שהפכה עליו סדר המערכה לטב ולמוטב: (ו) ומפל זה מבואר שפל אלה דברים אשר גזרה חכמתו יתב' שמו להעריף בעולמו ענינים המסיבים לבו אחורנית והוא בבחירתו החפשית בחור בטוב ואז יקרא לו ירא את ד' כי אף מיראתו ממנו לא פנה אל רהב יצרו המתגבר עליו בכל יום ובזה בארנו מאמר המדרש פ' בשלח ע"פ ויאמר משה אל יהושע למה ליהושע, אמר לו זקנה אמר את האלהים אני ירא, ובזה פתיב ולא ירא אלהים יבא בן בנו של מי שאמר את האלהים אני

יֵרָא וַיִּפְרַע מִמִּי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים ע"כ וּלְפִי דְרָבְנֵינוּ פְּנֹנַת הַמְדָרְשׁ ע"פ מַה דְּאָמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרֵינוּ (ד' כ') שֶׁלֹּשׁ מִצְוֹת נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּכַנְיָסְתָן לְאַרְצָא.

לְהַעֲמִיד לְהֵן מְלָךְ וּלְהַכְרִית זֶרְעוֹ שֶׁל עֲמֶלֶק וּלְבָנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה וְאִינִי יוֹדֵעַ אֵינְהָ מִהֵן תְּחִלָּה כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר כִּי יָד עַל כַּס יֵה מְלַחֶמָה לְד' בְּעֲמֶלֶק הַגּוֹי אוֹמֵר לְהַעֲמִיד לְהֵן מְלָךְ תְּחִלָּה וְאִין כַּסָּא אֵלָא מְלָךְ שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּשָׁב שְׁלֹמֹה עַל כַּסָּא ד' לְמְלָךְ עכ"ל הַגְּמָרָא וְכ"כ הָרַמְבַּ"ם ו"ל בה' מְלָכִים וְהִבִּיא רַא"י מְקַרָּא דְשִׁמוּאֵל שֶׁאָמַר לְשֹׂאֵל אוֹתִי שְׁלַח ד' לְמִשְׁחָךְ לְמְלָךְ עַל יִשְׂרָאֵל לֶךְ וְהַפִּיתָ אֶת עֲמֶלֶק הַרִי שֶׁהַקְּדִים לְצוּוֵי מְלַחֶמֶת עֲמֶלֶק מְנִיַּת הַמְּלָךְ וּבַמִּקְ"א יִשְׁבְּנוּ מַה שֶׁלֹּא הִבִּיא הַר"מ ו"ל פְּסוּק שֶׁהִבִּיא הַש"ס דִּיָּד עַל כַּס וְגו' הַרִי אָנוּ רוֹאִין דְּאִין מְקוּם לְמִצְוֹת מְחִיַּת עֲמֶלֶק כ"א כְּשֶׁיֵּשׁ מְלָךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבְאַרְנוּ בְּזֶה מַה שֶׁהִשְׁיֵב שֹׂאֵל לְשִׁמוּאֵל כְּשֶׁשָּׁב מִהַמְּלַחֶמָה וְשִׁמוּאֵל אָמַר לוֹ מִדּוּעַ בְּזִיתָ אֶת דְּבַר ד' עַל מַה שֶׁהִחֲנִי אֶת אַגַּג וְלִקַּח מִהַשְּׁלָל וְהִשְׁיֵב כִּי יֵרָאִיתִי אֶת הָעַם וְאֲשַׁמְעַ בְּקוֹלָם וְנִרְאָה שֶׁפְּנֹנַת תְּשׁוּבָתוֹ הַזֹּאת דְּאָמְרִינוּ בְּיוֹמָא (דף כ"ב) וַיִּרְבַּ בְּנַחַל עַל עֶסְקִי נַחַל מָה עַל נֶפֶשׁ אַחַת אֲמָרָה תוֹרָה הָבָא עֲגָלָה עֲרוּפָה עַל כַּמָּה נֶפְשׁוֹת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה וְאִם אָדָם חָטָא בְּהֵמָה מָה חָטָאָה וְאִם גְּדוּלִים חָטָאוּ קִטְנִים מָה חָטָאוּ ע"ש בְּגְמָרָא וּמְנַטְיִיתוּ זֹאת לְצַד הַחֲמִלָה הֵיחֵתָה עֲצָתוֹ לְפָרוֹק מֵעָלָיו פֶּתַח הַמְּלוּכָה וְאַף דְּקִי"ל מְלָךְ שֶׁמַּחֲלָ עַל כְּבוֹדוֹ אִין כְּבוֹדוֹ מְחוּל הֵינְנוּ הֵיכָא שֶׁמְחִזִּיק בְּעֵיקָר מְלָכוּתוֹ רַק שֶׁרְצָה עֲתָה לְמַחְזֵל לְהֵאִישׁ שֶׁמְרַד בּוֹ אֲבָל שֹׂאֵל רְצָה לְהַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ מֵעֵיקָר מְלָכוּתוֹ וְכִינּוּן שֶׁאִינוּ מְחִזִּיק עֲצָמוֹ לְמְלָךְ מִמִּילָא בְּטַל דִּין מְחִיַּת עֲמֶלֶק כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ דְּבָלָא מְלָךְ לִיכָא מִצְוָה דְּמְחִיַּת עֲמֶלֶק וְהִנֵּה גְדַר הַמְּלָךְ תָּנִן בְּהוֹרְיֹת (דף י') אֵיזְהוּ נְשִׂיאָ זֶה מְלָךְ שְׁנֵא' מְכַל מִצְוֹת ד"א שֶׁאִין עַל גַּבְיֵי אֵלָא ד' אֵלְקִיֹּו אֲבָל אִם הַמְּלָךְ מְתִיבָא מְבוּ"ד אִינוּ בְּגְדַר מְלָךְ וְכֵן אָמַר בִּירוּשְׁלַמִי שֶׁם כָּל יָמָיו שֶׁפָּרַח דוֹד מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם אֵלּוֹ הִי חָטָא הִי מִתְפַּר כְּכֹשֶׁבֶה וּבִשְׁעֵירָה כְּהַדְיוּט וְלֹא בִשְׁעִיר כְּמְלָךְ שֶׁהִרִי הִי עָלָיו מוֹרָא בּו"ד: הַרִי אַף שֶׁנֶּמְשַׁח בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְהִי מְלָךְ רַבּוֹת בְּשָׁנִים מ"מ פִּינוּן שֶׁהִי עָלָיו מוֹרָא בּו"ד אִין לוֹ דִּין מְלָךְ וְזֶה שֶׁאָמְרָה אֲבִיגַיִל לְדוֹד שֶׁאִין לְנָבַל דִּין מִיתָה כְּמוֹרַד בְּמְלָכוּת מִפְּנֵי שֶׁעֲדִיין לֹא יֵצֵא טְבָעוֹ שֶׁל דוֹד בְּעוֹלָם וְלֹא נִתְחַזְקָה מְלָכוּתוֹ שֶׁלֹּא יֵהָא עָלָיו מוֹרָא בּו"ד כְּדֹאִיתָא בְּמַגִּילָה (דף י"ד) וְזֶה הִי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל שֹׂאֵל כִּי יֵרָאִיתִי אֶת הָעַם וְאֲשַׁמְעַ בְּקוֹלָם הֵינְנוּ שֶׁלֹּא הַחֲזִיק בְּתוֹקָף כַּח מְלָכוּתוֹ שֶׁלֹּא יֵהָא עָלָיו מוֹרָא בְּשִׁיר וְדָם וּמִמִּילָא אִין לוֹ דִּין מְלָךְ וְכִינּוּן שֶׁאִין לוֹ דִּין מְלָךְ הִי יְכוּל לְשַׁמּוֹעַ בְּקוֹלָם לִקַּח הַשְּׁלָל כִּי נִתְבַטְּלָה מִצְוֹת מְחִיַּת עֲמֶלֶק אִז מְחַמַּת שֶׁבְטַל כַּח מְלָכוּתוֹ שֶׁהוּא הַמְּבִיא לְמִצְוֹת מְחִיַּת עֲמֶלֶק וְע"ז הִשְׁיֵב לוֹ שֶׁמוּאֵל כִּי מְאַסְתָּ דְּבַר ד' וַיִּמְאַסְךָ ד' מִהֵיֹוֹת מְלָךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְלִשׁוֹן זֶה צְרִיף בְּיָאוּר מַה שֶׁכִּינֵּה אוֹתוֹ לְמִמְאָס דְּבַר ד' וְלְדְבָרֵינוּ א"ש כִּי יֵשׁ מִי שֶׁמְבַטֵּל מ"ע בְּיָדָיִם כְּגוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן מִצְּהָ אוֹ סוּפָה וְהוּא מְבַטֵּלָה וַיֵּשׁ שֶׁאִינוּ מְבַטְּלָה בְּיָדָיִם רַק שֶׁעוֹשֶׂה טְצָדְקִי לְפָטוֹר נֶפֶשׁוֹ מִמָּנָה כַּמ"ש בְּפָרְכוֹת (דף ל"ה) דוֹרוֹת הָרַאשׁוֹנִים הֵיוּ מְכַנְיָסִין פִּירוֹתֵיהֶן דְּרָף טְרַקְסָמִין לְסִיבָן בְּמַעֲשֵׂר דוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים מְכַנְיָסִין פִּירוֹתֵיהֶן דְּרָף גַּגוֹת חֲצָרוֹת וְקַרְפִּיפּוֹת כְּדִי לְפֹטְרוֹן מִמַּעֲשֵׂר וְהִנֵּה גַם דוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים אִינָם מְבַטְּלִין בְּיָדָיִם הַעֲשֶׂה דֵּהָא הַתּוֹרָה פְּטָרָה הַתְּבוּאָה כְּשֶׁהַכְּנִיסָה דְּרָף גַּגוֹת רַק שֶׁאֵעִפ"כ גְּדוּל עוֹנוֹ שֶׁעוֹשֶׂה טְצָדְקִי לְמִפְטָר נֶפֶשׁוֹ מִן הַמִּצְוָה.

וְלִזְהָ מִמְאָס דְּבַר ד' כִּי לֹא חָמַד לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה כְּמִצְוֹנָה עָלָיו וְאַדְרָבָה יִשְׁתַּדֵּל לְהַפְטָר מִמָּנָה. וְזֶה פְּנֹנַתוֹ בְּאָמְרוֹ כִּי מְאַסְתָּ דְּבַר ד' כִּי אַף שֶׁהִנֵּה בְּיָדָהּ לְהַסִּיר מֵעָלָיָה מְשַׁרְתָּ

המלוכה ואז ממילא יתבטל מצות מחייבת עמלק פתקוניה אבל הרי מאסת את דבר ד' כי עשית טעדי למיפטר נפשה ממצוה וימאסה ד' ממלכה על ישראל (*). החפץ לד' בעולות וגו' ולכן ארז"ל ביומא (דף כ"ב) בשעה שאמר וירב בנחל יצאתה ב"ק ואמרה אל תצדק הרבה ובשעה שאמר לדואג סוב אתה ופגע בפנהים אמרה תרשע הרבה היינו שהדברים סותרים זא"ז שבשעת מלחמת עמלק הסיר המלוכה מעליו ובשעת מעשה דנוב עיר הפנהים דנם למורד במלכות: (ז) וכן יש לבאר במדרש רבה (פ' אמור) ויאמר ד' אל משה אמור אל הפנהים בני אהרן ואמרת אליהם.

מה פתיב למעלה מן הענין ואיש או אשה כי יהי בהם אוב או ידעוני מות יומתו איש זה שאול אשה זה בעלת אוב מלמד שהראהו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו פינון שהראו שאול ובניו נופלים בחרב אמר רבש"ע מלך ראשון שאפה עתיד לעמוד על בניו ידקר בחרב א"ל ולי אפה אומר אמור אל הפנהים בני אהרן נוב עיר הפנהים שהם מקטרגין אותו ע"כ ודברי המדרש תמוהין שמתחיל בחטא שאלת אוב ומסיים בחטא נוב עיר הפנהים ועוד קשה דדריש איש זה שאול ובסנהדרין (דף ס"ה) איתא במשנה הנשאאל הוא רק באזקה ופירש רש"י ז"ל כעין שאול עיי"ש ולכאורה יש לעיין דאמאי הנשאאל באזקה אמאי לא יתחייב הנשאאל מיתה כמו השואל מטעם שליחות דשלוחו של אדם פמותו ועיין שמואל א' ס' כ"ח ע"פ ותזעק ב"ג ובמדרש שמואל איתא לא כשם שהוא עולה להדיוט עולה למלך למלך הוא עולה פניו למעלה ולהדיוט הוא עולה פניו למטה הרי דגם פח הנשאאל מעורב בהאי מעשה ובנדאי שיניו בו דין שליחות וצ"ל דלהכי הנשאאל באזקה ולא במיתה משום דקיי"ל אין שלים לדבר עבירה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין אמנם כ"ז הוא בהדיוט דשיניו לומר אשד"ע, משום דאי בעי עביד ואי בעי לא עביד אבל במלך דמחויב לשמוע לו הוי דומיא לחצר דבע"כ מותיב אמרינו בי' יש שליחות לדבר עבירה כדאיתא בב"מ (י' ב') (עיין ש"ך חו"מ ס' קפ"ב).

ואף דאמרינו בסנהדר' (דף מ"ט) אקרא דכל איש אשר ימרה את פיה ולא ישמע את דבריה לכל אשר תצונו יומת יכול אף לד"ת פן ת"ל רק חזק ואמץ ע"כ דמשמע דלעבור על ד"ת אינו מחויב לשמוע בקולו מ"מ הא שאול ח"ו לא הי' דעתו לעבור על ד"ת רק שהי' סובר שעפ"י הדין מותר כמו שיבואר אי"ה לקמן וא"כ הרי היתה מסורה בידו להורגה אם לא תשמע לו ומקרי בע"כ מותיב ויש שלים לד"ע וגם המשלח במיתה והא דאמרינו בקדושין (דף מ"ג) דשמאי דסובר יש שלים לד"ע יליף לה מקרא דאנתו הרגת בחרב בני עמון דכתיב גבי דוד דמשמע דלרבנן דסברי אין שלים לד"ע אמרינו גם במעשה דאורי' אין שלים לד"ע אע"ג דדוד הי' מלך.

ויואב הנה מחויב לשמוע בקולו ולא אמרינו דדמי לחצר דבע"כ מותיב וכבר כתב שם הרשב"א ז"ל דגבי שפיכות דמים דהוי מג' דברים דקיי"ל דיהרג ואל יעבור לא הנה דומיא לחצר דאדרבה שפחויב שלא לשמוע בקולו ולמסור עצמו למיתה ע"ש וכ"ז בשפיכות דמים אבל באוב וידעוני דנדאי אמרינו בהו יעבור ואל יהרג.

דמי שפיר לחצר דבע"כ מותיב ואף שהאשה לא היתה יודעת שהוא מלך שהרי אמרה אח"כ למה רמיתני ואתה שאול מ"מ הא כבר בארנו במק"א בענין מחלוקת התוס' והריטב"א והש"ך והטו"א ז"ל שדעת התוס' בב"ק (דף ע"ט) דבשוגג יש שלים לדבר

עבירה משום דעיסקר הטעם דאמרינן אשלד"ע הוא משום דאמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולא הי' לו להשלים לשמוע לדברי המשלם אבל אם הי' השלים שוגג שלא ידע שיש בזה עבירה שפיר חל השליחות וא"כ לפ"ז הי' אפשר לומר בענין שאול ובעלת אוב דכיון שהיא לא ידעה שהוא מלך ולא היה לה לשמוע בקול דברו א"כ שניף לומר אשלד"ע אף שפאמת מלך הוא ומסורה ביזו להורגה ומקרי בע"כ מותיב כמו חצר מ"מ היא לא ידעה מזה ובתר ידיעת השלים אזלינן שלפי ידיעתה לא היה לה לשמוע לו וכ"ז הוא לדעת התוס' אבל לדעת הריטב"א ז"ל בקדושין והש"ף בח"מ (סי' שמ"ח) וכן בטו"א לחגיגה שהוכיחו שגם בשוגג אמרינן אין שלים לדבר עבירה ע"ש בדבריהם יקשה לכאורה הא בשוגג לא שניף לומר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואמאי אמרינן בזה אין שלים לדבר עבירה וצריף לומר לפי דעתם דהא דאמרינן אשלד"ע משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין אין הפונה משום שלא הי' להשלים לשמוע דברי המשלם מחמת העבירה אלא משום דלא רבתה התורה שליחות בדבר עבירה ולהכי אע"ג דהשלים לא ידע מזה והי' סבר שאין בה עבירה מ"מ פיון שפאמת יש בה עבירה לא חגיל השליחות שלא הי' לו לשמוע לו עפ"י אמיתת הדבר וא"כ ה"ה בענין שאול ובעלת אוב אע"פ שהיא לא ידעה מזה שהוא מלך ומסורה ביזו להורגה ולפי דעתה לא היתה צריכה לשמוע לו מ"מ פיון שלפי אמיתת הענין שהי' מלך ומסורה ביזו להורגה היתה צריכה לשמוע לו משום דאיסור אוב או ידעוני אינם מן הדברים שעומדים בפני פ"נ וכיון שצריכה לשמוע לו לא אמרינן בזה אין שלד"ע וחסל חיוב העבירה על המשלם: והשתא לפ"ז יתפרש היטב דברי המדרש על פסוק ואיש או אשה.

איש זה שאול אשה זה בעלת אוב מות יומתו. אע"ג דשאול היה לו דין נשאל וקיי"ל דרק הנשאל הוא במיתה אבל הנשאל הוא באזהרה מ"מ מתחייב מדין שליחות דשלוהו של אדם כמותו ואע"ג דבדבר עבירה קיי"ל אין שלד"ע מ"מ פיון שהוא מלך ומסורה ביזו להורגה דמי לחצר דבע"כ מותיב ויש שלים לדבר עבירה וע"ז אמר פיון שהראה הקב"ה למשה שאול ובניו נופלים בחרב א"ל מלך ראשון שאמה עתיד לעמוד לבניף ידקר בחרב והיינו פיון שעיקר חיובו של שאול הוא רק משום שליחות מחמת שהוא מלך וצריכה לשמוע בקולו שלא יתרגמה הא לאו הכי אינו אלא באזהרה ובענין מלך הא איתא בהוריות (ד' יו"ד) במשנה מכל מצות ד"א שאין על גביו אלא ד"א ושאול עדיין הי' עליו מורא בפשר נדם.

וכמ"ש לעיל בבבאור תשובתו פי גראתי את העם ואשמע בקולם וכיון שהי' עליו מורא בפשר נדם אם לא היתה הבעלת אוב שומע לו בזה לא היתה נהרגת מפני שהרגיש בעצמו שעדיין יש עליו מורא בו"ד וכיון דאי בעי עביד ואי בעי לא עביד הרי אמרינן אין שלים לדבר עבירה והמשלם פטור וזהו שאמר מלך ראשון שאמה עתיד להעמיד לבניף ידקר בחרב ר"ל שהמלך הראשון שעדיין היה עליו מורא בפשר נדם ואם היתה הבעלת אוב ממאנת בפקודתו לא היה דינה במיתה פדין מורד במלכות א"כ למה ידקר בחרב הרי קיי"ל אין שלים לדבר עבירה וע"ז אמר ולי אמה אומר אמור אל הפהנים בני אהרן שהם מקטרגין אותו.

והינינו כיון דעיקר התנצלות שלו שלא יתחייב מיתה הוא מטעם דאין שליח לד"ע ולא הוי דומיא דחצור דבע"כ מותיב משום דאם הפעלת אוב לא שמעה בקולו לא הי' דינה במיתה פדין מורד במלכות משום שעדיין הי' עליו מורא בו"ד ולהכי הוי רק באזרה ולא במיתה אבל כיון שאנו רואים שהרג את נוב עיר הפהנים משום שהי' סבור שמרדו בו.

א"כ הרי בעלת אוב היתה מסורה בידו להורגה ודמי לחצור דבע"כ מותיב ויש שליח לד"ע וכל חיוב מיתה עליו וזה שאמר הכתוב בד"ה (ס' יו"ד) וימת שאול במעלו אשר מעל בד' אשר לא שמר וגם לשאול באוב לדרוש שפפל הענין ואמר לדרוש ולשאול דבאמת הי' נשאל באוב רק שגם עיקר הדרשה הי' חל ג"כ עליו בתורת שליחות מחמת שהיתה מוכרחת לשמוע בקולו לפי אמיתת הענין כפי שבארנו לעיל: (ח) ובאמת חלילה לחשוב על שאול בחיר ד' שיעשה דבר במזיד נגד חוקי התורה אבל נראה שהענין מבואר בפסוק הנ"ל (בד"ה ס' י') וימת שאול במעלו אשר מעל בד' וגו' אשר לא שמע וגם לשאול באוב לדרוש ויש להבין במה שאמר במעלו אשר מעל בד' וכי מה ענין זה ללשון מעילה אולם יובן הדברים עפ"י לשון ההנהגה של הרמב"ם ז"ל (בפ"ח מה' מעילה ה"ח) ונ"ל ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף עניינם כפי פחו ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ד' פן יפרוץ בו ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול.

בא וראה כמה החמירה תורה במעילה. ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהם מנהג חול מעל ק"ו למצות שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט אדם בהם מפני שלא ידע טעמן ולא יחפה דברים אשר לא כן על ד' ולא יחשוב בהם מחשבתו בדברי החול.

הרי נאמר בתורה ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם אמרו חכמים ליתן שמירה ועשי' לחקים כמשפטים והעשי' ידועה והיא שיעשה החקים והשמירה הוא שיזהר בהם ולא ידמה שהם פחותים מן המשפטים והמשפטים הם המצות שטעמם גלוי וטובת עשייתם בעוה"ז ידוע כגון איסור גזל ושפ"ד וכבוד או"א והחוקים הם המצות שאין טעמם ידוע אמרו חכמים חוקים שחקקתי לה אין לה רשות להרהר בהן ויצרו של אדם נוקפו בהן וא"ה משיבין עליהם כגון איסור בשר חזיר ואיסור בשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח וכמה הנה דוד המע"ה מצטער מן האפיקורסים ומן העובדי כוכבים שהיו משיבין על החוקים וכ"ז שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם הנה מוסיף דביקות בתורה שנאמר טפלו עלי שקר ודים אני בכל לב אצור פקודיה ונאמר כל מצותיה אמונה שקר רדפוני עזרני וכל הקרבנות כולם מפלל החוקים הם אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד שבפעשית החוקים והמשפטים זוכים הישרים לחיי העוה"ב.

והקדימה תורה צווי על החוקים שנאמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם עכ"ל הרמב"ם ז"ל. הננו רואים כי דמה הר"מ ז"ל המחשב במצות בשכלו ומחפה עליהם דברים אשר לא כן למועל בקדשי שמים ובא עליו בק"ו מדין מעילה מעצים ואבנים כמבואר בדבריו והנה פי כן אנו אומרים שחלילה לחשוב על

שואל בחריר ד' שְׁנַאָמַר עָלָיו בְּן שְׁנָה שְׂאוּל בְּמַלְכוֹ שְׁהִי נְקִי מִחֲטָא כְּבֹן שְׁנָה שְׂיִבְטַל ח"ו מ"ע בְּיָדִים.

רק שְׂבִשְׁנֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָשַׁב מִחֲשָׁבוֹת לְבַטֵּל מֵעָלָיו הַמְצוֹת שְׂלֵא יִתְחַיֵּיב בָּהּ וְהוּא כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ דְבִמְעֻשָׁה אַגַּג פָּרַק מֵעָלָיו עוֹל הַמְלוּכָה וּמִמִּילָא מְתַבְטַל מְצוֹת מְחִינִית עֲמַלְק כְּמוֹ שְׂאָמַר כִּי יִרְאֵתִיאֵת הָעַם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם [אוֹ כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ בַּהֲג"ה שְׂזָכוּ בְּכָלֵל קוֹדֵם מְחִינִית הָאֲדָם] וּבְעֵגְנֵן בַּעֲלַת הָאוֹב פְּתִיב וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל שְׂאוּל לְמָה הִרְגַּזְתָּנִי לַעֲלוֹת אוֹתִי וַיֹּאמֶר שְׂאוּל צַר לִי מְאוֹד וּפְלִשְׁתִּים גִּלְחָמוּ בִּי וְאֵלְקִים סָר מֵעָלָי וְלֹא עֲנִנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בְּחַלְוֹמוֹת וְאֶקְרָא לָהּ לַהּ הַדּוּעֵנִי מָה אֶעֱשֶׂה ע"כ.

וְנִרְאָה שְׂפִנְתּוֹ הָיָה כִּינּוֹן דְּכִתִּיב בְּפָרְשַׁת שׁוֹפְטִים תָּמִים תִּהְיֶה עִם ד' אֱלֹהֵיךָ כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֵל מְעוֹנְנִים וְאֵל קוֹסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֹן נָתַן לָהּ ד' אֱלֹהֵיךָ נְבִיא מְקַרְבֵּךָ מֵאַחֵיךָ כְּמוֹנֵי יָקִים לָהּ ד"א אֵלָיו תִּשְׁמְעוּ ע"כ.

וְתִלָּה הַפְּתוּב אִיסוּר דְּרִישַׁת הַמְעוֹנְנִים וְהַקּוֹסְמִים בְּמָה שְׂנַתְּנוּ לָנוּ נְבִיא לְדַרְוֵשׁ מִמֶּנּוּ בְּעַת הַצְּרוּךְ. וְכִינּוֹן שֶׁהוּא דָרֵשׁ בְּנְבִיאִים וְלֹא עֲנָהוּ ד' חָשַׁב שֶׁהוֹתֵר לוֹ לְדַרְוֵשׁ בְּבַעֲלַת אוֹב כִּינּוֹן שֶׁהוּא דָבָר שֶׁהַצְּבוּר צָרִיךְ בּוֹ וְזֶה הִי הַתְּנַצְלוֹתוֹ אֲבָל בְּאַמַּת לֹא נִתְקַבַּל טַעְנָתוֹ שְׂאִין לְדַרְוֵשׁ טַעְמֵי הַמְצוֹת וּלְבַטֵּלָם עי"ז כִּי דַעַת הָאֲדָם קָצְרָה מִהֵבִין דַּעַת ד' וּמִחֲשָׁבוֹתָיו כִּי עֲמָקוּ מְאֹד וְצָרִיךְ הָאֲדָם לְכוֹף אֲזִנּוֹ לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל מְצוֹתָיו וְלֹא לְבִדּוֹת דְּבָרִים מִלְּבוֹ לְנִתְקַן מֵעָלָיו וְלָזֶה אָמַר הַפְּתוּב וַיִּמַּת בְּמַעַלּוֹ אֲשֶׁר מַעַל בַּד' אֲשֶׁר לֹא שָׁמַע וְגַם לְשְׂאוּל בְּאוֹב לְדַרוֹשׁ וְכוּנּוֹת הַפְּתוּב שְׂכַשְׂמַחֲשָׁב בְּטַעְמֵי הַמְצוֹת וּמִחֲפָה בָהֶם דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֹן הוּא, הוּא כְּמוֹעַל בְּקַדְשֵׁי שָׁמַיִם.

וּכְדַבְרֵי הַר"מ ז"ל הַנֶּזְ"ל לְכֹן כְּתִיב בְּמַעַלּוֹ אֲשֶׁר מַעַל בַּד' לְבַטֵּל מֵעָלָיו אֵלּוּ שְׁתֵּי הַמְצוֹת עי"י דְּרִישַׁת הַטַּעַם שְׂבָהֶם: (ט) אוֹלָם עֵיקַר הַדְּבָר צָרִיךְ בְּיָאוּר בְּמָה שְׂתִלָּה הַפְּתוּב מְצוֹת מְחִינִית עֲמַלְק בְּהַעֲמַדַת מְלָךְ אֲבָל יוֹבֵן הַדְּבָר עַפ"י מ"ש כ"כ בְּמִשְׁנֵה ר"ה (כ"ט) וְהִי בְּאֲשֶׁר יָרִים מִשֶּׁה יָדוֹ וְגַבְר יִשְׂרָאֵל וְכֹאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגַבְר עֲמַלְק וְכִי יָדְיוֹ שֶׁל מִשֶּׁה עוֹשׂוֹת מְלַחְמָה וְכו' אֵלֹא בְּזִמְנוֹ שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל וְכו' מִשְׁעַבְדִּין לָבָם לְאַבְיָהוֹן שְׂבִשְׁמִים הָיוּ מִתְגַּבְּרִין וְאִם לֹא וְכו' ע"ש.

וְהִנֵּה לֹא מְצִינוּ דְבָר זֶה בְּשׁוּם מְלַחְמָה שֶׁהָיוּ צָרִיכִין לְקַשֵּׁר לָבָם לְאַבְיָהוֹן שְׂבִשְׁמִים וּבְהִיָּסַח הַדַּעַת כֹּל דְּהוּ יִתְגַּבֵּר שׁוֹנְאָם עָלֵיהֶם וְלֹא מְצִינוּ אֵלֹא שְׂאוּמַר לָהֶם כֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ בְּתַחֲזִילַת הַמְּלַחְמָה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אוֹיְבֵיכֶם וְגו' אֵל יִרְךָ לְבַבְכֶם וְגו' כִּי ד' אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם הוּא יִלְחַם לָכֶם וְגו' לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם מִיַּד אוֹיְבֵיכֶם וְכִינּוֹן שְׂאוּמַר לָהֶם כֹּן בְּתַחֲזִילַת הַמְּלַחְמָה אֲמַרִּינוּ בְּכָל דְּוֹכַחִי כֹל הַעוֹשֶׂה ע"ד הַרְאוּשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה אֲבָל שְׂיָהָא הַהֲקָרַח לְהַזְפִּירָם בְּכָל רַגַע שְׂלֵא יִסִּיחוּ דַּעְתָּם מִהַשְׁתַּעֲבָדוֹת לָבָם לְשָׁמַיִם עַד שֶׁהוֹצִירָכוּ לְשׁוּם אֶבֶן תַּחַת יָדֵי מִשֶּׁה מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ כְּבִידִים זֶה לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְלַחְמָה רַק בְּמַלְחַמַת עֲמַלְק אֲבָל הַעֲנִיָּן הוּא עַפ"י מ"ש הַרְמַב"ן ז"ל בַּפ' אַחֲרֵי בְּפִסּוּק וְתַטְמֵא הָאֲרֶז.

וְנִ"ל וְהִנֵּה הַפְּתוּב אָמַר בְּהִנְחַל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְּרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יֵצֵב גְּבוּלוֹת עַמִּים וְגוֹ' כִּי חָלַק ד' עִמּוֹ וְגוֹ' כִּי ה' הִנְכַבֵּד בְּרָא הַפֶּל וְשָׁם כַּח הַתַּחְתּוֹנִים בְּעֲלִיּוֹנִים וְנָתַן עַל כָּל עַם וְעַם בְּאַרְצוֹתָם לְגוֹיֵיהֶם כּוֹכַב וּמִזֵּל יָדוּעַ כַּאֲשֶׁר נֹדַע בְּאַיִצְטִיגְנִינּוֹת.

וְזֶהוּ שְׁנֵאֲמַר אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהֵי אֹתָם לְכָל הָעַמִּים כִּי חָלַק לְכֹלָם מִזְלוֹת בְּשָׁמַיִם וְגִבּוֹת מַעְלֵיהֶם מִלְּאֲכֵי עֲלִיוֹן וְנָתַם לְהִיּוֹתָם שָׁרִים עֲלֵיהֶם פְּעִין שְׁפָתוֹב וְשָׂר מַלְכוּת פָּרַס עֲנֻמָּד לְגַגְדֵי וְכַתִּיב וְהִנֵּה שָׂר יוֹן בָּא וְנִקְרָאִים עֲלֵיהֶם מִלְּאֲכֵים פְּדַכְתִּיב וְאֲנִי נֹתַרְתִּי שָׁם אֲצֵל מַלְכֵי פָּרַס וְד' הִנְכַבֵּד הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹקִים וְאֲדַנִּי הָאֲדוֹנִים לְכָל הָעוֹלָם עַכ"ל שָׁם וְאִיתָא בְּזוֹהַר [פ' תִּצְאָ] שְׁשָׂרוּ שֶׁל עֲמֶלֶק הוּא הַכַּח הַמַּחֲטִיא לְבַנֵּי אָדָם אֲשֶׁר קִרְאוּהוּ חַז"ל יֵצֵר הָרַע בְּאֶמְרָם הוּא הוּא הַיֵּצֵה"ר יוֹרֵד וּמְסִית עוֹלָה וּמְקַטְרֵג וְכוּ' [וְאָמְרוּ שְׁלֵשָׁה הַקַּב"ה מִתְחַרֵּט עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם וְאֶחָד מֵהֶם יֵצֵה"ר דְּכַתִּיב וְאֲשֶׁר הִרְעִינִי וְאָמְרוּ בְּרֵאֲתִי יֵצֵה"ר וְכוּ'] וְכִמּוֹ שְׁלֵא יִנְוָצַח הַיֵּצֵה"ר מִהָאֲדָם בְּלִתִּי אִם יִחַלֵּץ חוֹשִׁים בְּעֵצְמוֹ לְעַמּוּד כְּנֻגָדוֹ וְהַחֲלֵשׁ יֵאמַר גְּבוּר אֲנִי וְיִשׁוּם עֵינָיו עַל כָּל דְּרָכָיו לְהַתְּבוּנָן עַל תַּחֲבוּלוֹת יֵצֵרוּ הָרַע הַנְּטוּעַ בְּקַרְבּוֹ לְבַל יִלְכֹּד בְּרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר יִפְרוֹשׁ עָלָיו כָּל הַיּוֹם וְאִף אַחֲרֵי יַעֲשֶׂה הָאֲדָם אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּכַחוֹ לְעֵשׂוֹת בְּמַעֲרַכַת מְלַחְמָתוֹ עִמּוֹ אִזּוֹ יַעֲזְרֵנוּ ד' כַּמ"ש בְּסוּפָה (דָּף נ"ב) ע"פ צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְּקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ ד' לֹא יַעֲזְבֵנוּ בְּיָדוֹ אֲבָל מִתְחִילָה צָרִיף הָאֲדָם בְּבַחֲרִיתוֹ הַטּוֹבָה לְעַמּוּד כְּנֻגָדוֹ בְּכָל מְאֻמְצֵי פָחוֹ כְּמוֹ כֵּן בְּהַתְּגוּלָּל עַל יִשְׂרָאֵל מְלַחְמַת אוֹמְתוֹ הַנְּתוּנִים תַּחַת מְמַשְׁלָתוֹ וְכַחוֹ לֹא יִנְצְלוּ כִּי אִם בְּהַשְׁתַּעֲבֵד לְבָם לְשָׁמַיִם בְּבַחֲרִיתָם הַטּוֹבָה וְאִזּוֹ יִתֵּן הַשֵּׁי"ת עֲזָרְתוֹ עֲלֵיהֶם וְגַבַר יִשְׂרָאֵל.

עֵינֵיהֶם מִהַשְׁתַּעֲבָדוֹת לֵב לְשָׁמַיִם וְגַבַר עֲמֶלֶק בְּכַח שָׂרוּ אֲשֶׁר לֹא יִנְוָצַח כִּי אִם בְּכַח בַּחֲרִיהַ חֲפְשִׁית וְיִרְאֵת ד' טְהוֹרָה, הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר נִשְׁתַּנָּה מְלַחְמָה זוֹ מִכָּל הַמְּלַחְמוֹת אֲשֶׁר הִנְחָרְף מֹשֶׁה לְהָרִים יָדָיו לְהַזְכִּיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְבַל יִרְפוּ מִמַּחֲשָׁבוֹתָם הַק' בְּהַשְׁתַּעֲבָדוֹת לֵב לְשָׁמַיִם אִף רַגַע אַחַת: וְהִנֵּה אַחֲרֵי שְׂאֵי אֲפָשָׁר לְנֻצַח אֶת עֲמֶלֶק כ"א בְּהַשְׁתַּעֲבָדוֹת לֵב בְּבַחֲרִיהַ חֲפְשִׁית וְיִרְאֵת ד' טְהוֹרָה לְכֵן הַקַּדִּימָה תוֹרָה לְמַלְחַמַת עֲמֶלֶק מְנִינִית מְלָךְ יַעֲזוֹן כִּי לֹא נִמְצָא בַּחֲרִיהַ חֲפְשִׁית בְּשׁוּם אָדָם כְּמוֹ בְּמֶלֶךְ כְּמוֹ שְׂאֲמְרוּ חַז"ל בְּמִשְׁנֵה דְהוֹרִיּוֹת נִשְׂאֵי זֶה מְלָךְ שְׁנֵאֲמַר אַחַת מִמִּצְוֹת ד' אֱלֹקֵינוּ שְׂאִין עָלָיו מוֹרָא בּו"ד אֱלֹא מוֹרָא שָׁמַיִם וְכִינּוֹן שְׂאִין עָלָיו מוֹרָא בּו"ד וּבְיָדוֹ לְעֵשׂוֹת מִה שְׂיִרְצָה וְאִף מוֹרָא שָׁמַיִם יִנְחָהוּ בְּמַעֲגָלֵי צִדָק הוּא הַגְּבַר אֲשֶׁר יִרְאֵתוֹ שְׁלִימָה וְבִרְוּרָה וְיֵשׁ בְּכַחַה וּבְזִכּוּתָהּ לְנֻצַח אֶת עֲמֶלֶק הַנְּתוּן תַּחַת מְמַשְׁלָתוֹ הַשָּׂר הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא יִנְוָצַח רַק בְּבַחֲרִיהַ חֲפְשִׁית הַזֹּאת לְכֵן הַקַּדִּימָה תוֹרָה מְנִינִית מְלָךְ וְאִזּוֹ יוּכַל לְלַחֹם מְלַחְמַת עֲמֶלֶק וּלְנֻצְחוֹ: וְזֶה שְׂאֲמַר בְּמִדְרָשׁ שֶׁהַקַּדְמָנוּ וְלָמָּה בָּחַר בִּיהוֹשֻׁעַ יְבֵא מִי שְׁנֵאֲמַר בּוֹ אֶת הָאֱלֹקִים אֲנִי יָרָא הֵינְנוּ יְהוֹשֻׁעַ שְׂיֵשׁ לוֹ זְכוּת אָבִיו יוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁהִי בְּחִינַת מְלָךְ וְלֹא הִי עָלָיו מוֹרָא בּו"ד וְרַק אֶת הָאֱלֹקִים הִי יָרָא וְיִרְאֵתוֹ הֵיטָה זָכָה וּבִרְוּרָה אַחַר שֶׁהִי בְּיָדוֹ לְעֵשׂוֹת מִה שְׁלִבּוֹ חֲפֵץ וְהִי יָרָא מִד' לְבַד וְיִפְרַע מִמִּי שְׁנֵאֲמַר בּוֹ וְלֹא יָרָא אֱלֹקִים שְׁזֵהוּ עֲמֶלֶק שְׁפָחוּ נִמְשָׁף מִהַשָּׂר הַנּוֹצֵר לְהַסִּיר יִרְאֵת אֱלֹקִים מִלֵּב הַבְּרִיּוֹת [לְמַעַן יִגְבְּרוּ הֵמָּה בְּכַחֵם עָלָיו] וְהֵינְנוּ שְׂיֵהוֹשֻׁעַ הִי לוֹ זְכוּת מְלָךְ מִיּוֹסֵף הַצַּדִּיק וְיִכּוֹל לְלַחֹם מְלַחְמָה זוֹ וְזֶה הִי עֲנִין מִה דְּכַתִּיב וְיִשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מְלָךְ עַרְד שְׁפִירֵשׁ רִש"י ז"ל שֶׁהִי עֲמֶלֶק וְשִׁנְיָה בְּגִדְיוֹ נִרְאָה מִשׁוּם שְׂיִדְעוּ שְׂיִפְלוּ בְּזַרְעוֹ שֶׁל רַחֵל וְכִמּוֹ שְׁעֵשָׂה בְּאֶמְתַּ מַרְע"ה שְׂאֲמַר לִיהוֹשֻׁעַ צֵא וְהִלַּחֵם בְּעֲמֶלֶק לְכֵן לְבַשׁ בְּגָדֵי כְּנַעֲנִי שְׁלֵא יִדְעוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עֲמֶלֶק וְלֹא יִרְאוּ לְשָׁלוֹחַ זַרְעוֹ שֶׁל רַחֵל לְהִלַּחֵם בּוֹ כִּי לְזַרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק נִתֵּן הַכַּח

לנצח את עמלק וכינן שלא הי' ליהושע רק זכותו של מלך צדיק ויר"א אבל לא הי' מלך גמור לכן פתיב ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב ולא מכה שמו לגמרי ונצטוו שפשיכנסו לארץ וינעמידו מלך גמור אז ימחו שמו מתחת השמים כמ"ש שמואל הנביא אותי שלח ד' למשכה למלך על ישראל עתה לה והכית וגו' והארכנו בזה בדרושים בעזהי"ת: (י) ומאשר יקר בעיני ד' ובחר לו העבודה הזאת מיציר כפיו אשר ילחום את מושל בכחותיו ופורש רשת לפעמיו מיום צאתו ע"פ תבל עד שובו לעפרו והוא בכת שכלו יגבר עליו כמ"ש חז"ל (סנהדרין מ"ג) ע"פ זובח תודה יכבדני כל הזובח יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הפתוב פאלו פיבדו להקב"ה בעוה"ז ובעוה"ב ולכן אמרו חז"ל בב"מ (דף ל"ב) אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא לטעון כדי לכוף יצרו שנה רצונו ית"ש וזה כבודו שיכורף אדם את טבעו ויצרו הרע למען אהבתו ית"ש.

ומטעם זה אמרו במפואת (דף כ"ג) הא למדת ישב אדם ולא עבר עבירה מעלה עליו הפתוב פאלו עשה מצוה. ויליף לה מקרא דאשר יעשה אותם האדם וחי בהם דכתיב גבי עריות שהפורש מהן לא עשה מעשה והפתוב אומר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ש"מ שהפרישה מהעבירה קרוי מעשה וזה פנונת התנא ביומא (דף פ"ו) עבר אדם על מ"ע ושב לא זז משם עד שמוחלין לו עבר אדם על מצות ל"ת ועשה תשובה, תשובה תולה ויוהכ"פ מכפר וכו' ולכאורה גבי מ"ע קתני ושב ולגבי מצות ל"ת קתני ועשה תשובה הלא במ"ע שייך טפי לומר ועשה תשובה והיינו שקיים המ"ע משא"כ בל"ת שהתשובה הוא בשוא"ת.

אבל באמת פנונת התנא להשמיענו בזה דמה שפורש עצמו מן העבירה חשוב פאילו עשה מצוה בקום ועשה. והדברים ק"ו מה במי שפירש מן העבירה שלא נכשל בה מעולם רק שבא לידו וניצול ממנה נחשב פאלו עשה מצוה כמו שאמר התנא בסוף מס' מכות כש"כ זה שפבר נכשל בעבירה ופירש ממנה ולא עבר עלי' עוד דמחשב פעושה מצוה לכן דקדק התנא בלשונו לשנות בבבא דמצנת ל"ת ועשה תשובה.

ובזה פרשנו הא דאיתא בקדושין (דף מ') פרכו את ד' גיבנרי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו פגון ר' צדוק ונתביריו ר' צדוק תבעתני' ההיא מטרוניתא א"ל חלש לי לבאי ולא מצניא איפא מידי למיכל אמרה איפא דבר טמא א"ל מאי נפקא מינה דעביד הא אכיל הא שגרת תנורא קא מנחא לי' סליק ויתיב בגוניה א"ל מאי האי א"ל דעביד הא נפל בהא ע"כ.

שהדבר קשה מפני מה לא אמר לה ר"צ מיך שאסור לו להיות עמה ולמה הוצרך לאמר לה איפא מידי למיכל אבל הוא הדבר אשר דברנו בהה מילתא דישוב אדם ולא עבר עבירה מעלה עליו הפתוב פאילו עשה מצוה דלא הוי אלא פשיש בידו לעשות העבירה מאין שום דבר המונע ממנו ואינו פורש ממנה אלא מאהבת המקום ב"ה וכינן שכן ר"צ שבא לידו דבר זה שתבעתו מטרוניתא ורצה לקיים הה מילתא דישוב אדם ולא עבר עבירה רק פינן שהי' חלש בכחו עד שלא הי' יכול לעבור עבירה כמו שאמר חליש לבאי ולא מצניא הרי אין זה בגדר ישוב ולא עבר עבירה פינן דאיפא דבר אחר המונעו לכן התחכם ר' צדוק וצוה ליתן לו מידי למיכל כדי שיהא בכחו למלאות רצונה ואח"כ יפרוש ממנה והיא הביאה לו דבר טמא למיכל והי' בידו למיכל וגם לעשות העבירה והוא

מאהבת המקום ב"ה פירש מאכילת איסור ומבעילת איסור וקנים ישב אדם ולא עבר
עבירה מעלה עליו הפתוב פאלו עשה מצוה: וא"ש בזה הא דקאמר הש"ס גבורי כח
עושי דברו לשמוע בקול דברו פגון ר"צ ונחביריו דהדבר יפלא אטו לבד ר"צ ונחביריו
לא היו צדיקים שראוי לומר עליהם גבורי כח עושי דברו וגו' אבל בדברינו א"ש דהש"ס
מדייק בלשון הפתוב דאמר עושי דברו לשמוע בקול דברו דלשון עושי דברו שייך על
ענין קום ועשה ולשמוע בקול דברו שייך על ענין שב וא"ת והו"ל לומר עושי דברו
ושמוע קול דברו וכיון שאמר הפתוב עושי דברו לשמוע בקול דברו משמע דסיפא דקרא
הוא פירושא דרישא דקרא היינו דמהו עשייה שלקה מה ששומעין בקול דברו בזה חשוב
פאלו הם עושיין דברו משום דישב אדם ולא עבר עבירה מעלה עליו הפתוב פאלו עשה
מצוה וע"ז אמר דמאן גינהו פגון ר"צ ונחביריו שפא לידו דבר עבירה והשתדל שלא יהי
שום דבר המונעו מלעשותה ויפרוש רק מאהבת המקום ובאופן זה השומע בקול דברו
חשוב פאלו עשה דברו בקום ועשה: (יא) ובזה בארנו הא דאיתא במדרש פ' וישב הן
אדוני לא ידע אתי מה בבית וגו' ואיך אעשה וגו' ונחטאתי לאלקים אמר ר"י בר' סימון
לדבר מצוה ממאנים לדבר עבירה אין ממאנים לדבר מצוה ממאנים שנאמר מאן יבמי
להקים לאחיו שם בישראל לדבר עבירה אין ממאנים שנאמר וימאן יוסף וגו' ע"כ ודברי
המדרש צריכין ביאור ובארנו אותו עפ"י מ"ש בתשובה בהא דאמר ביבמות (דף מ"א)
מעשה באחד שפא לפני ר"י וא"ל מהו לחלוץ בתוך ג' חדשים א"ל לא א"ל ותחלוץ ומה
בכך קרא עליו המקרא הנה אם לא יחפוץ הא אם חפץ מיבם כל העולה ליבום עולה
לחליצה וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה ובירושלמי פ' החולץ שם קאמר
בטעמא דאינה חולצת בתוך ג' חדשים דתני ר' אושיעא מאן יבמי את שאומרים לו יבם
אומרים לו חלוץ ואת שאין אומרים לו יבם אין אומרים לו חלוץ ובארנו בתשובה ביאור
הדבר דכל היכי דליכא בה איסור ערוה המדחה אותה מיבום נרמא ליבום מן התורה
אינה נפטרת בחליצה אלא א"כ הי' בידו ליבם ולא הי' לו שום דבר המונעו מליבם והוא
ברצונו ונחפצו מיאן בה מליבמה אז אגיל מיני' חיוב מצות יבום ונפטרת בחליצה אבל
אם יש דבר המונעו מליבם כמו תוך ג' חדשים וכדומה שלא הי' בידו ליבם לא אגיל
מיני' דין יבום ולא נפטרת בחליצה פלל יעויין שם בדברינו שבארנו בעזה"ת הדברים
על מקונו.

ומעתה שפיר קאמר ר"י בר' סימון דכיון דמצונו במצות יבום שהולכת מן האדם ע"י
שבאת לידו ומיאן בה. דקפיד קרא שיהא בידו לקיימה בלי שום עיכוב ומניעה אחרת
אז מיקרי בא לידו ומיאן בה אבל אם הי' דבר המעכבו מלקיימה לא מיקרי פלל בא לידו
ולא מיקרי מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל ואם בדבר מצוה לא מיקרי בא לידו
אלא א"כ יכול לקיימה בלי שום מניעה כש"כ בדבר עבירה דלא מיקרי בא לידו אלא
א"כ לא הי' לו שום מניעה מלעשותה דאז מיקרי בא לידו שהרי המצוה חלה מאליו על
האדם עד דקיי"ל מצות א"צ פנונה לדעת הרבה מהגאונים ז"ל ואעפ"י לא מיקרי בא
לידו אם יש דבר המונעו כש"כ עבירה דממילא ידעין דהא דאמרינן בדבר עבירה ישב
אדם ולא עבר עבירה מעלה עליו הפתוב פאלו עשה מצוה דלא מיקרי בא לידו דבר
עבירה ופירש ממנה א"כ לא הי' שום דבר המונעו.

ונה שספר הפתוב נמאן יוסף אף שהי' בידו לעשותה והוא בצדקתו מואן לעשותה על אופן שלא מנעו שום דבר כ"א מה שחישב בנפשו הן אדוני לא ידע וגו' וחסאטי לאלקים ואשמועינן קרא דלא חשוב פאלו עשה מצוה אלא באופן זה דליכא שום דבר המונעו ונליף לה ר"י בר' סימון מק"ו ממצנת יבום דכתיב בה ג"כ מאן יבמי ולא חשיב מואון אלא באומרים לו יבם פדברי ירושלמי הנ"ל ונה ברור בכוננת המדרש ועיקר העבודה הוא מה שזוכח יצרו לעשות רצון בוראו ית"ש באמת: (יב) ובארנו בזה המשך לשון המשנה שהבאנו לעיל ששנו בשילהי מפות ר' חנינא ב"ג אומר חייבי פרותות שלקו נפטרו מידי פרייתן שנאמר ונקלה אחיה לעיניה פשלקה הרי הוא פאחיה.

וא"ר חב"ג מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כו"כ שתינתן לו נפשו רש"א ממקומו הוא למד שנאמר ונכרתו הנפשות העושות וגו' ואומר אשר יעשה אנתם האדם נחי בהם הא פל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר פעושה מצוה וכו' עיי"ש במשנה ודברי המשנה צריכין ביאור דמאי שייכות לדברי רחב"ג במה שאמר ומה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עלי' להא דאמר מקודם פל חייבי פרותות שלקו נפטרו מידי פרייתן.

וק"ו זה הא שייף בכ"מ דחשיב התנא חייבי פרותות ועוד דהאי ק"ו פריכא הוא דאטו מזה שאנו רואין שמעבירה אחת מאבד את נפשו ויכול לשפוט שמעשיית מצוה אחת מקיים ומחיי' נפשו דילמא מאבד נפשו בעבירה אחת אבל קיום נפשו אינו אלא בעשיית פל המצוות פולן ויובן פוננת התנא עפ"י מה שבארנו דברי המדרש רבה (בפרשה ראיה) על פסוק פי ירחיב ה' אלהיך את גבולך ואמרת אוכלה בשך הלכה אדם מישראל מהו שיהא מותר לו לכסות דם שחיטה ביו"ט פה שנו חכמים השוחט חי' ועוף ביו"ט ב"ש אומרים יחפור בדקר וכסה ובה"א לא ישחוט אא"כ הנה לו עפר מוכן מבעוד יום.

א"ר חגי בשם ר' אחי מי שאין לו עפר מוכן א"צ לשחוט למה שאין בין יו"ט לשבת אלא אוקל נפש בלבד לפיכך אם שחט ביו"ט צריף שיהא לו עפר מוכן לכסות בו א"ר בפיסנא בשם ר' אחי ה' מתיר אסורים מה שאסרתי לה בבהמה התרתי לה בחיה וכו' רבנן אמרי הרבה דברים אסר אותן הקב"ה ונחזר והתירן במקום אחר תדע לה אסר הקב"ה לישראל לשחוט ולאכול עד שביאנו אל פתח אוה"מ וכו' ונחזר והתירן שנאמר רק בכל אנת נפשך תזבח ואכלת בשך ע"כ וכן הוא במד"ר פ' אחרי פ' כ"ב ע"פ ה' מתיר אסורים מה שאסרתי לה התרתי לה וכו' אסרתי לבישת פלאים התרתי סדין בציצית וכו': והנה לבאר ענין הסמיכות שהקדים המשנה דביצה נראה לבאר דתנן התם השוחט חי' ועוף ביו"ט בש"א יחפור בדקר וכסה ובה"א לא ישחוט אא"כ הי' לו עפר מוכן מבעו"י ע"כ.

ואמר ר"י בגמ' שם והוא שיש לו דקר נעוץ מבעו"י והיינו דסובר ר"י דאסור לכסות ולעשות מלאכה גמורה מן התורה ולא שריא"כ יש לו דקר נעוץ דאז ליכא איסורא דאורייתא רק איסורא דרבנן בעלמא משום דהוי מלאכה שא"צ לגופה וכדאמרינן שם בפסגיא דלא אתי עשה דנכסהו ודחי ל"ת דמלאכת יו"ט.

משום דיו"ט הוי עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. והנה בהא מילתא דיו"ט הוי עשה ול"ת מצינו באמת פלוגתא דאמוראי בזה.

וקשה באמת מנ"ל לר' יהודה דמתניתין איירי דוקא בדקר נעוץ. דילמא שרי אף מלאכה גמורה משום דסובר תנא דמתניתין דיו"ט הוי רק ל"ת לחוד ואתי עשה דכיסוי נדחי ל"ת דיו"ט.

דחכי אשפחין אמוראי טובא בשבת (דף כ"ד) ובפסחים (פ"ג) דסברי דיו"ט לא הוי רק ל"ת לחוד ונראה לי דהנה הר"נ ז"ל כתב בפר"א דמילה וז"ל שם והיכא דאיכא חמימי התינוק קודם המילה ואישתפיף חמימי דלאחר המילה בכה"ג איכא למידק אי אמרינן תדחה מילה פינן שאם נימול יצטרף אח"כ לחלל את השבת במכשירין או דילמא השתא מיהו בדין מהלינן ובתר הכי פקוח נפש הוא שדוחה את השבת והרמב"ן ז"ל כתב דשרי למימחלי' שאין למצנה אלא שעשה ואין דוחין את המילה מפני שצטרף אח"כ לדחות השבת דבמר הכי פקוח נפש הוא דדחי לה ולא מכשירין וכן דעת הרמב"ם ז"ל ולכאורה יש להביא ראיה לשיטת הרמב"ן והרמב"ם ז"ל בזה מהא דפריף בכתובות (דף ד') ולידרוש להו דאונס שרי ופירשו התוס' דלא הי' להם להניח לעבור על תקנת חכמים מפני האונס שיבא עליהם אח"כ הרי דאין לעבור על תקנת חכמים אף שיבואו אח"כ לידי איסור ערוה באונס מפני שאין למצות אלא מקומן ושעתן וה"נ לענן מילה אין לדחות המילה מפני שצטרף אח"כ לחלל את השבת דאחר המילה יהי' מותר משום פ"נ אבל הר"ן ז"ל כתב דכל היכי דאישתפיף חמימי דבמר מילה מקמי מילה תדחה מילה וכדעת הרשב"א ז"ל והביא ראיה מדתנן בפ"ק דביצה בה"א לא ישחוט אא"כ יש לו דקר נעוץ מבעוד יום ומודים שאם שחט שייחפור בדקר ויכסה.

וא"א שמהלינן מפני שבשעת מילה אין פאן דחייית מכשירין ואח"כ פקוח נפש הוא שדוחה. ה"נ נשחוט מפני שמחת יו"ט ולאחר מפאן נימא שמצנת פיסוי הוא שדוחה אלא ש"מ כל שאנו יודעים בתחילת הדבר שיבוא לידי איסור מלאכה דוחין את המצוה כדי שלא יבא בסוף לידי פה עכ"ל ולפ"ז נראה לתרץ דר"י סובר דאי הוי סובר תנא דמתניתין דיו"ט ל"ת לחוד ושרי לכסות אחר שחיטה במלאכה דאורייתא משום דחייית העשה ל"ת א"כ הוי שרי לשחוט לכתחילה משום שמחת יו"ט ואחר השחיטה יבוא עשה וידחה ל"ת דלא מיבעיא לדעת הרמב"ן ז"ל דשרינן למול אף שידעין שאח"כ יצטרף לחלל השבת מפני פ"נ משום שאין למצות אלא מקומן ושעתן דנדאי ה"נ שרי לשחוט אף שידע שאח"כ יצטרף לחלל יו"ט מפני קיום העשה דכיסוי אלא אפילו לדעת הר"ן דסובר דאסור למול אם אח"כ יצטרף לחלל השבת מפני פקוח נפש מ"מ מודה דשרי לשחוט באין לו דקר נעוץ למ"ד דיו"ט הוי ל"ת גרידא דדוקא בדחף של פ"נ אסרינן אבל דחייית עשה ל"ת דהוי במקום קיום מצנת עשה שרינן לכתחילה לשחוט ולא איכפת לן בקמה שידחה יו"ט אח"כ בקיום מצנת פיסוי.

ואף שבאמת אסרינן במתניתין לשחוט אף ביש לו דקר נעוץ מבעו"י מחמת איסור דרבנן בעלמא זהו לדין דקיי"ל דיו"ט הוי עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ולהכי אסור במלאכה דאורייתא ומשום הכי במלאכה דרבנן נמי לא שרינן מפני מצנת פיסוי.

משום דכל דתיקון דרבנן כעין דאורייתא תיקון אבל להנה דסברי דיו"ט הוי רק ל"ת גרידא אפשר דשרי לכתחילה לשחוט שידע שאח"כ ידחה מצנת פיסוי ל"ת דיו"ט. ואין להקשות דא"כ תקשה להנה אמוראי דסברי יו"ט ל"ת גרידא הא במתניתין אסרו לשחוט

לכתחילה אא"כ הי' לו עפר מוכן מבעו"י ואמאי שרינו מטעם אין למצות אלא מקומן ושעתן דאפשר לאמר דאינהו סברי כסברת הר"נ ז"ל בפרא"ד שכתב דשמחת יו"ט אינה מצוה קבועה כ"כ שנתיר בשבילה לבוא לידי דחי: ועוד נ"ל דא"ש טפי לכמ"ש הרמב"ן ז"ל בחידושו לבימות בפרקא קמא.

דקא דאמר רחבה משמין דר"י במנחות (דף ל"ט) חוטי פשתן פוטרין בשל צמר וחוטי צמר פוטרין בשל פשתן מיירי אפילו בדאית לי ממינו וסובר דבכל התורה פולה עשה דוחה ל"ת אע"ג דאפשר לקיים שניהם ופליג אדר"ל דאמר כל מקום שאמה מוצא עשה ול"ת אם אמה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה ל"ת וסובר ר"י דקא דעשה דוחה ל"ת לאו מטעם דחי' הוא אלא היתר גמור הוא.

א"כ פשיטא דרשאי לשחוט לכתחילה אף שיודע שאח"כ יצטרף לכסות ולחלל יו"ט למ"ד דיו"ט הוי רק ל"ת גרידא. פיון דמה שהעשה דוחה ל"ת הוי היתר גמור שפיר שוחטין משום שמחת יו"ט ולא איכפת לן מה שאח"כ ידחה עשה לל"ת.

ומתניתין דקתני שאם שחט יחפור בדקר ויכסה ולכתחילה לא ישחוט ע"כ דסובר דיו"ט עשה ול"ת הוא. והא דיחפור בדקר ויכסה אם שחט.

מיירי ביש לו דקר נעוץ מבעו"י דליכא מלאכה דאורייתא להכי שרי בדיעבד אף דיו"ט הוי עשה ול"ת פיון דליכא רק איסור דרבנן ולכתחילה לא ישחוט כלל אף בדאית לי דקר נעוץ ולא שרינו אף איסור דרבנן לכתחילה באיסור יו"ט דהוי עשה ול"ת.

אבל בלא דקר נעוץ אסור לכסות אפילו בדיעבד אם שחט משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"ש הא דקאמר ר"י והוא שיש לו דקר נעוץ מבעו"י. דפשיטא לי דמתניתין סובר דיו"ט הוי עשה ול"ת.

דאי הוי ל"ת גרידא ושרי בדיעבד אף מלאכה דאורייתא. הי' מותר אף לכתחילה לשחוט אף שאח"כ יצטרף לבא לידי דחיית עשה לל"ת משום דאזיל לשיטתו במנחות שם (דף ל"ט) דקא דעשה דוחה ל"ת הוי היתר גמור ואף באפשר לקיים שניהן נמי דחי כמ"ש הרמב"ן ז"ל וכנ"ל וכינון שהוא היתר גמור מותר להביא לכתחילה לידי כף.

א"ו דיו"ט עשה ול"ת הוא ואסור לעשות מלאכה גמורה אף בדיעבד ולא שרי רק בדקר נעוץ דהוי רק מלאכה דרבנן: ובזה יתבאר לנו דברי המדרש הנ"ל דקאמר הלכה אדם מישראל מהו שיהא מותר לכסות דם שחיטה היינו דקא בעי היכי ששחט וצריך לחפור וצריך לחלל יו"ט במלאכה גמורה אי שרי משום דיו"ט הוי רק ל"ת גרידא או דהוי יו"ט עשה ול"ת ואסור.

ופשיט מתניתין דהשוחט חיי נעוץ ביו"ט דב"ה סברי לא ישחוט אלא א"כ הי' לו עפר מוכן מבעו"י א"ר חגי פיון דאמרינו מי שאין לו עפר מוכן לא ישחוט למה שאין בין יו"ט לשבת אלא אוקל נפש בלבד.

ולפיכך אם שחט ביו"ט צריך שיהא לו עפר מוכן לכסות בו פירש פיון דאמרינו דלכתחילה לא ישחוט ממילא מוכח דגם אם שחט אסור לכסות משום דיו"ט הוי עשה ול"ת דאס"ד דבדיעבד שרי לכסות משום דיו"ט הוי רק ל"ת גרידא א"כ הי' מותר

לשחוט אף לכתחילה דכיון דדחיית עשה לל"ת הוי היתר גמור ולא בגדר דחי' ולהכי אף באפשר לקיים שניהם דחי' הי' שרי לגרום לכתחילה שיבוא לידי דחי' ומדאסר לכתחילה לשחוט ש"מ שגם אם שחט אסור לכסות משום דיו"ט הוי עשה ול"ת ומייתי הלכה זו דר' חגי שממנה מוכח דסובר ר' חגי דדחיית עשה לל"ת הוי היתר גמור ולא בגדר דחי' וכמש"כ בשם הרמב"ן ז"ל בשיטת ר' יהודה במנחות.

והוא מעין הדרש שרצה בפרשת פי ירחיב היא את גבולת הרבה דברים אסר הקב"ה לישראל וחרו והתירו כמו שאסר להן לשחוט ולאכול וכו' וחרו והתירו וכו'. למען דעת פי האיסורין תלוין ברצון הקב"ה ואין בהם פח האיסור רק בפעולה שאנו מוזהרים עליהם אבל בפעולה שהקב"ה התיר אין בהם פח איסור עוד כמו בכל ל"ת שבתורה לשיטת ר' יהודה במנחות שאם פגע בהם העשה אזיל מהן פח האיסור לגמרי לא בגדר דחי' שנדחה מפני העשה רק בגדר היתר גמור עד שמותר לגרום לכתחילה שיבוא לידי פח.

וכל פח למה מפני שאין פחו של איסור רק בפעולה שרצון הקב"ה שלא לעשותו. אבל אם פגע בו עשה שרצון המקום לקיים העשה ולא להביט על הל"ת אזיל פח האיסור לגמרי מהל"ת.

ונהו ד' מתיר אסורים מצינו הרבה דברים אסר להן הקב"ה וחרו והתירו אסר להן לשחוט ולאכול וחרו והתיר להם כמו שנאמר רק בכל אנת נפש תזבח ואכלת בשר: (יג) ובזה יבואר היטב פוננת המשנה דשיליהי מפות דכיון שאמר רחב"ג דחייבי פרייתות שלקו נפטרו מידי פרייתתן לה מקרא דונקלה אחיה לעיניה כיון שנקלה לעיניה הרי הוא אף שהדבר הוא לפלא כיון שהתורה אמרה בח"כ ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם הרי שיש בענין זה ענין רע המכרית נפש העושה אותו משורש הנפשות.

א"כ מה מועיל מה שנקלה זה לעינינו להשיב הנפש למקורה וכמו שאמר חזקאל הנביא שאמרו בית ישראל הלא פשענו אתנו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה ואם טומאתה בשולי' כמה תשוב לשורשה להטהר מחלאתה וע"כ דאף שטבע העבירה להכרית הנפש מקרב עמה מ"מ הדבר תלוי ברצונו ותברך ורצונו הוא שאחרי שנקלה ע"י מלקות יהא פאחיה וישוב הנפש לאיתנו להתרפאות מחלאתו והשתא מייתי שפיר ק"ו ומה אם העושה עבירה אחת נוטל נפשו עלי' העושה מצוה אחת עאכו"כ שתתן לו נפשו דבלא הך דחייבי פרייתות שלקו אין פאן ק"ו דאפשר דעבירה אחת ממית בטבעה ומצוה אחת עדיין אינו נותן חיות בנפשו עד שיעשה פולן אבל כיון שהקדים ולמד מקרא דחייבי פרייתות שלקו נפטרו מידי פרייתתן אשר מזה למדנו שאין דבר המחיב פרת ממית הנפש אלא מחמת שרצונו ותברך הוא פן ולהכי אם נקלה הרי הוא פאחיה וחלה והלה הפרת ממנו וכיון שאנו רואין שהיתה רצונו שעבירה אחת יכרית הנפש עאכו"כ שרצונו הוא שמצוה אחת תגרום שתתן לו נפשו דמדה טובה מרובה ממדת פרעניות דכיון שאין טבע העבירה לבד גורם הפרת אלא ע"י פח רצונו המעורב ונדאי דכח רצונו הי' ג"כ שבשביל המצוה תתן לו נפשו וע"ז אמר ר"ש ממקומו הוא מוכרע דכחן של עבירות וכחן של מצות הוא תלוי ברצונו ית"ש דכתיב ונכרתו הנפשות העושות וגו' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הא למדת ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שחר פאלו עשה מצוה והיינו שהפתוב קורא פורש מן העריות אשר יעשה האדם וחי בהם שחשוב פאלו עשה

מעשה נהלא זה לא עשה מאומה רק שפירש מהעבירה אף מחמת שפירש ממנה לעשות רצונו ית"ש מנה למדנו שפחן של מצות הוא ג"כ מפני עשיית רצונו להכי הפרישה מן העבירה נמי חשוב מעשה אחרי שכל פרישתו ממנה הוא רק לעשות רצון קונו יש בזה פח ועזו לתת לו חיים וחי בהם: (יד) ויבואר הענין בביאור דברי הפתוב (בתבוק ג') עמד וימדד ארץ ראה ויתר גוים ויתפוצצו הררי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו דאמרינו בשבת (דף פ"ח) אר"ל מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלין ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו והדבר צריך בביאור.

דתנאי זה עם מי התנה ובמי נועץ ית"ש פאשר עלה ברצונו הקדוש לברוא את העולם הלא הוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש וכנגד מי הי' התנאי הזה. אולם יבואר עפ"י דברי המדרש (שה"ש רבה) לריח שמניף טובים שמו תורק שמה רמ"ח מ"ע ושס"ה מצות ל"ת.

ומסיים שם ע"כ עלמות אהבוהו זה דורו של שמד שפאמר פי עליה הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה עכ"ל. ונל לבאר עפ"י מש"כ בהא דאמרינו במנחות (דף ס"ח) רב ושמואל דאמרי תרנו ויהו בזמן שבהמ"ק קנים הי' העומר מתיר ובזמן שאין בהמ"ק קנים האיר המזרח מתיר.

ר"י ור"ל דאמרי תרנו ויהו אפילו בזמן שבהמ"ק קנים האיר המזרח מתיר ופריף שם והכתיב עד הביאכם ומשני למנה ע"כ. והקשו בתוס' פיון דאיפא עשה דעד הביאכם א"כ אמאי אמר (בדף ה') בטעמא דר"ל דסובר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פשירה דהוי מן המותר לישראל משום דסובר האיר המזרח מתיר הא אפתי אסור משום דכתיב עד הביאכם.

ויישבנו דלק"מ דמצינו גבי נדר ושבועה דאיתא (בגדרים ד' ב') דשבועה מיקרי איסור גברא היינו שאין על החפץ שום איסור רק האדם נאסר מלאכול המאכל הזה ונדרים מיקרי איסור חפצא דהאיסור רמי על החפץ גופא עיי"ש: וישבנו בזה הא דדחיק הש"ס (בר"פ גיד הנשה) לאשכוחי שיבוא איסור גיד הנשה ומקדשין ביחד הלא משפחת לה בגונו דאמר הש"ס במס' יבמות (דף ל"ג) דבא איסור טומאה וזרות בב"א כגון דאיטמי ואייתי שתי שערות דקונדם הבאת ב' שערות לא הי' לגביל שום איסור וכשהביא ב' שערות באו שתי האיסורין כאחת ע"ש.

וה"נ אם הוקדשה הבהמה לגבי האדם שהביא שתי שערות אחר ההקדש מיקרי בת אחת שבה לו אז שני האיסורין גיד והקדש כאחד וישבנו דלא אמרינו דמיקרי ב"א משום שתי שערות אלא באיסור גברא כמו שימוש בטומאה או בעל מום או מלאכת שבת.

דהאיסור רמי על האדם שלא יעשה כשהוא טמא וכ"ז שלא הביא שתי שערות לא התחיל עדיין חיוב זה דלאו בר חיובא הוא עדיין נאחרים אינם משתתפין עמו בחיוב זה דהא עלי' דידי' רמיא חיובא דידי'.

משא"כ באיסור גיד והקדש דהוי איסור חפצא ולא שייף לומר כשהביא שתי שערות באו ב' החיובים דאטו קונדם שהביא שתי שערות לא הי' עדיין האיסור הלא הי' אסור

לכל בני אדם ואף שהוא עדיין לא בר חיובא הוא מ"מ האיסור חל לכל אדם ומעתה אמינא החילוק בזה י"ל דלרב ושמואל דסברי דבזמן שבהמ"ק קנים עומר מתיר הפוננה דעדיין האיסור נמשך באיסור חפצא משום דחדש הוי איסור חפצא כמו פלאים וערלה וכ"ז שלא הקריבו העומר עדיין החדש באיסורי קאי כמו קודם יום וששה עשר ולהכי אם נקמץ שלא לשמה אסור באכילה דלא הוי ממשקה ישראל משא"כ ר"י ור"ל הם סברי דאף בזמן שבהמ"ק קנים האיר המזרח מתיר איסור חדש היינו דליכא שום איסור חפצא והותר החדש והא דכתיב עד הביאכם היינו למצוה דאיכא מ"ע על האדם שקודם הקרבה לא יאכל וילפי לה מדכתיב תרי קראי עד עצם היום ועד הביאכם ש"מ שאיסור חפצא דחדש שהיה לא נמשך אלא עד עצם היום היינו בהאיר המזרח מיהו איסור גברא נשאר עדיין עד הביאכם ולדידהו לא נאסר משום .

משקה ישראל כיון דאין פאן איסור חפצא וקרא דממשקה ישראל לא קפיד אלא באיסור חפצא כמו ערלה וטבל וכלאי הפרים ** (וכדמות ראיה לזה מהא שהותר לאדם הראשון ולהפל להקריב בהמה לקרבן אע"פ שעדיין לא הותר להם לאכול בשר וא"כ לא הוי ממשקה ישראל ועיין בזבחים (דף קט"ז ע"א) דמניתי ראיה ג"כ מהפל לעגן שלמים, א"ו דאף דלא הותר להם לאכול בשר מ"מ לא הוי אלא איסור גברא ולא איסור חפצא:**) אבל במידי דאסור באיסור גברא מיקרי ממשקה ישראל: (טו) והנה מבואר פי כל פרטי התורה קבועים ועומדים בחפצי העולם להיתר או לאיסור לטמא או לטהר ועפ"ז בארנו במק"א מ"ש במשנה פ"ב דנדריים (דף ל"א) גדולה מילה שדוחה את השבת וקשה הא מציינו גם קרבנות שדוחין את השבת כמו תמידין ומוספין שקבוע להם זמן ומאי רבותא היא דמילה כ"כ ובגדה (דף ל"א) קאמר רשב"י מפני מה ניתנה מילה בשמיני שלא יהא אביו ואמו עצבין והפל שמחים והדבר יפלא מאוד לאמר פי זה כל חומר העגן שהחמרנו במצות מילה בזמנה לבלתי דחותה מזמנה ומועדה ואם חל בשבת אין אנו יכולים למול קודם השבת אלא אנו דוחים את השבת בשביל טעם קלוש כזה שלא יהא אביו ואמו עצבין.

ומה נעשה אם אמר יאמרו האב והאם פי גם בשביעי תגל נפשם בפרי בטנם ביום הביאכם אותו לברית בוראם ותעלה ולמה לא נמול אותו בשביעי ולא נדחה את השבת: אולם ביאור הדבר דאיתא בילקוט פ' תזריע שאל טרנוסרופוסהרשע את ר"ע איזה נאמן מעשה ידיו של אדם או של הקב"ה וכו' אם הקב"ה חפץ במילה מפני מה לא נולד מהול א"ל לפי שלא נתן הקב"ה לישראל את המצות אלא לצרף בהן את הבריות לכה אמר דוד אמרת ד' צרופה ע"כ ולהתחקות על שרשי הויכוח שלהן בארנו דהנה הש"ך ב"ור"ד (ס' רס"ב) הקשה ע"מ שפסק הרמ"א ז"ל דאם נמול בתוך ח' אין צריך להטיף ממנו דם ברית מהא דאמרינן במנחות (דף ס"ט זר' בר"ש דאמר נקצר שלא כמצינותו פסול בשטיט ר"י אמר דאמר קצירת העומר דוחה שבת ויליף לה מקרא דבחריש ובקציר תשבות מה חריש רשות אף קציר שהוא רשות יצא קצירת העומר שהוא מצוה ואי נקצר שלא כמצינותו פשר אמאי דוחה את השבת ע"ש ולפי דברי הרמ"א דאם נמול בתוך ח' א"צ להטיף ממנו דם ברית א"כ מילה אמאי דוחה שבת והשא"ר ז"ל תירץ דהא דא"צ להטיף ממנו דם ברית לאו משום דקנים מצות מילה אלא משום דדמי פאלו נכרת הגיד וקודם זמן המצוה פקע חיובא דמצוה אבל מצות מילה לא קנים ע"כ שפיר דוחה שבת

דְּהָא אַם נְמוּל תּוּף ח' לֹא נִתְקַיְּמִים הַמְצָנָה כָּלֵל וּל"ד לְקַצִּירַת הָעוֹמֵר דָּאם נִקְצַר שְׁלֵא כְּמַצְוֹתוֹ פֶּשֶׁר וְקִיָּים הַמְצָנָה ע"כ וְהַסְּבִירוֹ יוֹתֵר עַפ"י הַש"ס בַּפ' הָעֶרְל דְּבַעֵי שָׁם אֵי קִטָּן עֶרְל מוֹתֵר לְסוּכּוֹ בְּשִׁמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה דְּעֶרְלוֹת שְׁלֵא בְּזַמְנָה לֹא שְׁמִי עֶרְלָה וּבִירוּשְׁלָמִי שָׁם אָמַר בְּהַדְיָא אֵין עֶרְלָה עַד שְׁמִינִי וְזֶה הִיָּתָה תְּשׁוּבַת ר"ע שֶׁהִקְשָׁה לוֹ הַכּוֹתִי אַם הַשֵּׁם רוֹצֵה בְּמִילָה מִפְּנֵי מָה אֵינּוּ נוֹלַד מֵהוּל.

וְהַשִּׁיב לוֹ דְּלֹא נִיתְּנוּ מִצְוֹת אֱלֹא לְצַרְף וְכו' א"כ אַחֲרֵי שְׁפָכָה כְּוָנְתּוֹ יִתְעַלָּה לְצַרְף בְּהוֹ אֶת עַמּוֹ כִּכָּה הִיָּתָה הַבְּרִיאָה שְׁפָל מְאִיסַת וְגַנּוּת הָעֶרְלָה אֵינָה בָּאָה עַד זְמַן הַמִּילָה וְלֹא תִקְשָׁה שְׁיֵשׁ חִסְרוֹן בְּמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה דְּבִשְׁעַת לִידָה לִיכָּא עֲדִינָן עֶרְלָה כְּדָאמַר בִּירוּשְׁלָמִי אֵין עֶרְלָה אֱלֹא בְּזַמְנָה שֶׁהוּא יוֹם הַשְּׁמִינִי הַזֶּמֶן שְׁקִבַּע לָנוּ הַתּוֹרָה: וּמַעֲתָה הָרִי תִקְשָׁה לָנוּ מָהָא דְאָמַר בְּשִׁבְתָּ (דָּף קל"ה) דְּמִקְנַת כֶּסֶף נִימוּל בְּיוֹם הַקִּנְיָ אַף בְּתוּף ח' הָא אֲמַרִּינָן בִּירוּשְׁלָמִי הַנ"ל דְּבַתּוּף ח' לִיכָּא עֶרְלָה כָּלֵל וְצָרִיף לוֹמַר דְּהִיא גּוֹפָא מְשַׁתְּנָה עַפ"י דִּין הַתּוֹרָה דְּמִי שְׁקִבַּעָה בּוֹ הַתּוֹרָה זְמַן הַמִּילָה בְּשְׁמִינִי בּוֹ אֵיקְבַּע טַבַּע הַמִּילָה בְּשְׁמִינִי וְמִי שְׁקִבַּעָה בּוֹ הַתּוֹרָה בְּיוֹם מִקְנָתוֹ אַף טַבַּע הַמִּילָה תִקְדִּימוּ (* וּלפ"ז יִתְבָּאָר כְּוָנְתָּ רִשְׁב"י בְּמָה שְׁאָמַר דְּמִילָה בְּשְׁמִינִי כְּדִי שְׁלֵא יְהֵא אָבִיו וְאִמּוֹ עֲצָבִין אֵין כְּוָנְתּוֹ לוֹמַר שְׁזֵהוּ טַעַם הַמִּילָה שְׁנִיחְתָּנָה בְּשְׁמִינִי אֱלֹא כְּוָנְתּוֹ שְׁזֵה טַעַם נִיתָן עַל רְצוֹנוֹ יִתְעַלָּה לְקַבּוּעַ בְּאֶדָם אֲשֶׁר תְּבֵא זְמַן וְטַבַּע הַמִּילָה בְּקֶרֶב אֵיבְרִיו שֶׁל אָדָם לְיוֹם הַשְּׁמִינִי כְּדִי שְׁלֵא יְהֵא אָבִיו וְאִמּוֹ עֲצָבִין וְהַכֵּל שְׁמַחִין: (טז) וְאַחֲרֵי כֵּי כִכָּה גִזְרָה חֲכָמָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּיצִירַת תְּכּוּנוֹת הָאֶדָם אִם יַעֲבֹר הָאֶדָם עַל זְמַן פְּקוּדַת הַתּוֹרָה בְּמִצְוֹת מִילָה עֲנוּשׁ יַעֲנֹשׁ אַחֲרֵי כֵּי כְּבָר נִקְבַּע בְּנוֹ עַת בָּא זְמַנָּה יֵשׁ בָּהּ כַּח לְחַיִּיב כְּרַת אֶת הָעוֹפֵר עָלֶיהָ מִפְּנֵי חוֹמֵר שְׁיֵשׁ בְּעַצְמוֹתָהּ וְהוּא הַדְּבָר שְׁאָמְרוּ בְּמִשְׁנֵה דְנִדְרִים גְּדוּלָה מִילָה שְׁדוּחָה אֶת הַשְּׁבִיט דְאַחֲרֵי שְׁרֵאֵינוּ שְׁזַמַּן מִצְוֹת הַמִּילָה וְטַבַּע גְּנוּת הָעֶרְלָה בָּא אֵלֵינוּ עַפ"י חוֹקֵי הַתּוֹרָה וְאִם לֹא הִי דִין הַתּוֹרָה לְדַחוּת אֶת הַשְּׁבִיט מִפְּנֵי הַמִּילָה כִּי אִם לְהַקְדִּימָהּ אוֹ לְאַחֲרָהּ אִזּוֹ הִי בָּא טַבַּע הָעֶרְלָה וְגַנּוּתָהּ לְרַגֵּל הַזֶּמֶן שְׁקִבַּע הַתּוֹרָה אִם לְהַקְדִּים אוֹ לְאַחֵר וְלָמָּה בְּאֵמַת דּוּחָה אֶת הַשְּׁבִיט וְלֹא קִבַּעָה לוֹ תּוֹרָה זְמַן אַחֵר כְּדִי שְׁלֵא יִדְחָה אֶת הַשְּׁבִיט מִזֵּה אָנוּ רֹאִים שְׁגְדוּלָה וְחִבְיָהּ מִצְוֹת מִילָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁהִיָּתָה רְצוֹנוֹ שְׁתַּדְּחָה אֶת הַשְּׁבִיט הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבְרַנוּ כִּי כָּל בְּאֵי הָעוֹלָם נִשְׁתַּעֲבְדוּ לְפָרְטֵי תּוֹרַתֵנוּ לְהַתְּפַעֵל עַפ"י פָּרְטֵי הַתּוֹרָה לְטַמָּא וְלִטְהַר לְאַסְוֹר וּלְהַתִּיר אוֹיְלָם הַדְּבָר הַזֶּה נִתְחַדַּשׁ רַק מַעַת נִתְיַנַּת הַתּוֹרָה לְחוּב גְּמוּר עָלֵינוּ אִזּוֹ נִקְבַּעוּ כָּל פָּרְטֵי הַתּוֹרָה בְּכָל הַנְּמַצָּאִים וְנִתְחַדַּשׁ אִיסוּר חֲפָצָא בְּכָל הָאִיסוּרִים אֲבָל קוֹדֵם נִתְיַנַּת הַתּוֹרָה לֹא הִי שָׁם אִיסוּר חֲפָצָא וְאַף מִי שְׁבָחַר לוֹ בְּתַבּוּנָתוֹ לִילָף בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ אַבּוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים שְׁקִיָּימוּ כָּל הַתּוֹרָה כְּדֵאִיתָא קִידוּשִׁין (ד' פ"ב) עכ"ז לֹא הִי כָּל הַדְּבָרִים אֲצֵלָם בְּאִיסוּר חֲפָצָא עַד עַת בָּא דְבָרוֹ לְפָקוּדַת עָלֵינוּ כָּל דִּינֵי הַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה.

** וְזֵהוּ שְׁאָמַר בְּמִדְרָשׁ לְרִיחַ שְׁמִינִי טוֹבִים כָּל הַמְצָוֹת שְׁעֲשׂוּ לְפָנָיו הָאֲבוֹת רִיחוּת הָיוּ הֵינּוּ שְׁלֵא הָיָה בְּהֵן מְמַשׁ בְּאִיסוּר חֲפָצָא רַק רִיחוּת בְּעֵלְמָא שְׁמוּטָל עַל הָאֶדָם הַדְּבָר בְּאִיסוּר גְּבָרָא וְלֹא נִתְפַּס שׁוּם דְּבָר מִחֲפָצֵי הָעוֹלָם בְּדִינֵי הַתּוֹרָה אֲבָל עַכְשָׁיו שְׁמוֹן תּוֹרָה שְׁמָהּ שֶׁהַמְצָוֹת כְּמוֹ עֲצָם הַשְּׁמוֹן לְהִיּוֹת בָּהֶם מְמַשּׁוֹת הַצִּיּוּוּיִם וְקַבּוּעִים וְעוֹמְדִים בְּחֲפָצֵי הָעוֹלָם.

וְזֶהוּ שְׁמִסִּיִּים ע"כ עֲלָמוֹת אֶהְבוּ עַל-מוֹת דְּהֵינּוּ שְׁנִמְצָא בְּדִינֵי הַתּוֹרָה דְּבָרִים שְׁמוֹסְרִין נִפְשָׁם עֲלֵיהֶן דְּבִן אֵינוֹ מְצֻנָּה עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם כְּדֹאֵיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (ד' ע"ד) עיי"ש מִשּׁוֹם דָּאִין הַמְצֻוֹת עֲלֵיו בְּאִיסוּר חֲפְצָא עַד שְׁיִצְטַרְף לְמִסְוֵר נִפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם.

וְאֵנוּ שְׁנִתְחַדַּשׁ עֲלֵינוּ קְבֻלַּת הַתּוֹרָה וְהַמְצֻנָּה כְּשֶׁמֶן תּוֹרַק נִתְחַיֵּבְנוּ בְּאִיזָה מְצֻוֹת לְמִסְוֵר נִפְשֵׁינוּ עֲלֵיהֶם וּמַעֲתָה יוֹבֵן מֵה שְׁאֲמְרוּ חו"ל תְּנַאי הַתְּנָה הַקַּב"ה עִם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית אִם מְקַבְּלִין יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה מוֹטָב וְא"ל אֲחֻזּוֹר אֶת הָעוֹלָם לְתוֹהוּ וְנָהוּי שֶׁהוּא ע"ד שְׁאֲמְרוּ בְּמִדְרַשׁ קַהֲלַת גְּמוּגִים אֶרֶץ וְכָל יוֹשְׁבֵי אֲנָכִי תַפְנְתִי עֲמוּדֵי סֶלָה כְּבָר הִי הָעוֹלָם מִתְמוּגָג וּמִי בִּיסָם אֶת הָעוֹלָם אֲנָכִי.

בְּזִכּוֹת אֲנָכִי תַפְנְתִי עֲמוּדֵי סֶלָה הֵינּוּ שְׁמַעֲיִקְרָא בְּעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם לֹא נִיֵּתָן בָּהּ פַּח כ"א שְׁתַּעֲמוּד עַד שְׁשֵׁי בְּסִינּוֹן שֶׁהוּא מוֹעֵד הַמְּוַגְבֵּל לַמ"ת וּבְכָא יוֹם הַזֶּה כְּבָר הִי הָעוֹלָם מִתְמוּגָג אֵילוּלֵי קְבֻלַּת אֲנָכִי וְכִינּוֹן שְׁפָכֵר כְּלָה מוֹעֵד בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְנַעֲשֵׂה אִז בְּרִיאָה חֲדָשָׁה נִשְׁתַּעֲבְדוּ אִז כָּל בְּרוּאֵי עוֹלָם לְכָל פְּרֻטֵי הַתּוֹרָה וְקִיּוּמָה לְהִיּוֹת דִּינֵי הַתּוֹרָה קְבוּעִים וְעוֹמְדִים בְּחֲפְצֵי הָעוֹלָם וְזֶה הִי כְּוִנּוֹתוֹ יִתְעַלָּה בְּתַנְאֵי דְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית שְׁאִם לֹא יִקְבְּלוּ הַתּוֹרָה אֲחֻזּוֹר הָעוֹלָם לְתוֹהוּ וְנָהוּי וְלֹא יִתְבַסֵּם קִיּוּם הָעוֹלָם כ"א בְּקְבֻלַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בְּזֶה יִקְבַּע בְּחֲפְצֵי הָעוֹלָם כָּל פְּרֻטֵי הַתּוֹרָה מֵה שְׁלֹא הִי כֵּן עַד קְבֻלַּת הַתּוֹרָה וְזֶהוּ שְׁאֲמַר הַפְּתוּב שְׁחֹ גְבַעוֹת עוֹלָם וְיִתְפּוֹצְצוּ הַרְרֵי עַד הִלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ הֵינּוּ שְׁפָכֵר שְׁחֹ גְבַעוֹת עוֹלָם שְׁפָכֵר הִי הָעוֹלָם מִתְמוּגָג וְהוֹלָף וְנוֹטָה לְנַפְוֹל מִפְּנֵי שְׁפָכֵר כְּלָה מוֹעֵד פַּח הַבְּרִיאָה.

וְלָמָּה עָשָׂה כֵּן הַקַּב"ה כְּדֵי שֶׁהִלִּיכוֹת עוֹלָם יִהִי לוֹ הֵינּוּ לְשַׁעֲבַד כָּל תַּהֲלוּכוֹת וְחֲפְצֵי הָעוֹלָם לוֹ וְלְתוֹרָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ יִתְעַלָּה ע"כ רְצָה שְׁיִבּוֹא הָעוֹלָם לִידֵי בִּיטוּל בְּרִיאָה וְיִתְקַנְיִים רַק ע"י קְבֻלַּת הַתּוֹרָה שְׁבִיזָה מִמִּילָא יִשְׁתַּעֲבְדוּ כָּל חֲפְצֵי הָעוֹלָם לְתוֹרָתוֹ יִתְבַרְךָ וְיִהִי הִלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ: (יז) וּבְאֵרְנוּ בְּזֶה דְקָדוּק לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה (פ"ק דְּאָבוֹת) מִשֶּׁה קְבֻלַּת תּוֹרָה מְסִינֵי דְהֵנָּה לִי לְמִימַר מִשֶּׁה קְבֻלַּת תּוֹרָה בְּסִינֵי מֵאֵי מְסִינֵי וְנִרְאָה שְׁרַמְזוּ לַמ"ש הַר"מ חו"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנִּיּוֹת (פ' גִּיד הַנְּשֵׂה) בְּמִשְׁנָה דְנוֹהֵג בְּטַהוֹרָה וְאֵינוֹ נוֹהֵג בְּטַמְאָה וְח"ל וְשִׁים לְכַף עַל הָעִנְיָן הַגְּדוֹל הַזֶּה הַנְּכַלֵּל בְּמִשְׁנָה הַזֹּאת וְהוּא מֵה שְׁאֲמַר בְּסִינֵי נְאָסֵר לְפִי שְׁאֲתָה הַרְאִית לְדַעַת שְׁכָל מֵה שְׁאֲנוּ מְרַחֲקִין אוֹ עוֹשִׂין הַיּוֹם הַזֶּה אֵין אֵנוּ עוֹשִׂין אֵלָא בְּמַצּוֹת הַקַּב"ה ע"י מַרְע"ה לֹא שֶׁהַקַּב"ה אָמַר זֶה לְנַבִּיאִים שְׁלַפְנִיּוֹ כְּגוֹן זֶה שְׁאֵין אוֹכְלִין אֶבֶר מֵה"ח אֵינוֹ מִפְּנֵי שֶׁהַקַּב"ה אָסֵר לְנַח אֵלָא מִפְּנֵי שְׁמִשְׁנָה אָסֵר עֲלֵינוּ אִמְה"ח כְּמָה שְׁצֻנָּה בְּסִינֵי שְׁיִתְקַנְיִים אִיסוּר אֶבֶר מֵה"ח וְכִמוֹ כֵּן אֵין אֵנוּ מְלִין מִפְּנֵי שְׁאֲבָרְהֶם אַע"ה מְלַ עֲצָמוֹ וְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ אֵלָא מִפְּנֵי שֶׁהַקַּב"ה צֻנָּה ע"י מַרְע"ה שְׁנַמּוֹל כְּמוֹ שְׁמַל אַע"ה וְכֵן גַּה"נ אֵין אֵנוּ הוֹלְכִין אַחַר אִיסוּר יַעֲקֹב אֲבִינוֹ אֵלָא מַצּוֹת מַרְע"ה.

הִלָּא תִרְאָה מ"ש חו"ל תִּרְי"ג מְצֻוֹת נְאֲמְרוּ לְמִשְׁנָה מְסִינֵי וְכָל אֵלוֹ מְכַלֵּל הַמְצֻוֹת עַכ"ל. וְרִאֲיִיתוּ פְּשׁוּטָה דְאָף אוֹתָן שְׁנַצְטוּוּ הָאָבוֹת הֵן בְּמִסְפַּר תִּרְי"ג מְצֻוֹת וְעַכ"ז אָמַר שְׁנַצְטוּנוּה בְּסִינֵי אֵלָמָא דְאָף אִיסוּרִין שְׁנַצְטוּוּ מְקוּדָם נְמִשְׁף מְסִינֵי וְזֶהוּ שְׁאֲמַר מִשְׁנָה קְבֻלַּת תּוֹרָה מְסִינֵי הֵינּוּ שֶׁהַתּוֹרָה קְבֻלָּה עֲלֵיו שְׁיִהִי נְמִשְׁף הַקְּבֻלָּה מִמַּעַמַד הַר סִינֵי וְאֵילָף וְכֵן לְדוֹרוֹת הַחַיּוֹב וְהַעֲשִׂי הַכָּל יִהִי מְסִינֵי לְחוּד וְלֹא מִשּׁוֹם הַחַיּוֹב שְׁקוּדָם הַר סִינֵי וְהַדְּבָרִים מוֹבְנִים לְפִי מֵה שְׁבִאֲרָנוּ דְאִז לְהָאָבוֹת לֹא הִי שׁוֹם דְּבָר בְּגִדָר אִיסוּר חֲפְצָא רַק בְּאִיסוּר גְּבָרָא מִשָּׂא"כ אַחֲרֵי קְבֻלַּת הַתּוֹרָה בְּסִינֵי וּמְסִינֵי וְאֵילָף שֶׁהוּא בְּאִיסוּר חֲפְצָא לְהִיּוֹת כָּל פְּרֻטֵי

התורה קבועים ועומדים בהליכות עולם: (יח) וכמו שהי' מהצורך להיות נמוגים ארץ וכל יושבי' ולבסמה בקבלת התורה כדי לקבוע פרטי התורה בכל מוסדות תבל ומלאכה כן הי' פעולת קבלתם את התורה להיות נקבע עליהם ממש כל מצוותי' בקיום עולם כמו הנזיר הנה שפקבלת הנזירות באמרו הרניני נזיר מתקדש גופו להיות אסור עליו התגלחת והיין והטומאה מה שכל אדם מותרים בו כמו כן בקבלתם על עצמם מצוות התורה חלה עליהם כל חוקי התורה לא יפרד מעל גופם כל ימי עולם אף שלא הוזהרו בזה המון לאנשים שלא באו בכרית הקבלה הזאת ועיין בתוס' ע"ז (דף ג') ד"ה נוגעים.

בהא דקאמר הש"ס שמים וארץ נוגעים בעדותן הן והקשו שהרי ראי' גדולה שקיימו ישראל את התורה ממה שהן קיימים ותימצו שיש לאמר שהן קיימים ממה שקיבלו. כדאמר אם מקבלין ישראל וכו' עיי"ש.

הרי דבקבלה לחוד נתקיים תנאי דאם מקבלין ישראל את התורה והטעם משום שהקבלה פעולה שייחול עליהם קדושת התורה ותועלתה בקיומה והנזק בבטולה ח"ו: (יט) ובארנו בזה הא דאמרינו בשבת (דף פ"ח) מאי דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שפכה עליהם הר פגיגית ואמר אם מקבלים אתם את התורה מוטב וא"ל שם תהא קבורתכם אמר רבא מפאן מודעא רבה לאורייתא והקשו המפרשים דממ"נ אם יש פאן מודעא ואונס א"כ לא הי' ממש בקבלה ומאי מהני קבלתם ולמה הוצרך ליתן להם ולאונסם ע"ז.

ועוד שהרי התוס' כתבו שהתנאי דיום הששי אם מקבלים ישראל את התורה מוטב נתקיים בקבלתם וע"כ שמים וארץ קיימים ואם יש בזה טענת אונס הרי אין פאן קבלה כלל וממה הן קיימין ונ"ל לכמ"ש הרא"ש ביבמות (פ' החולץ) בהא דאמרינו בכתובות בפ"ק גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד משום דזכין לאדם שלא בפניו וסיים הרא"ש ז"ל שם שכן מצינו באבותינו שזכנסו לברית והי' בהם פמה יונקי שדים עכ"ל ובמק"א בארנו שגם קבלת הגדולים הי' ע"ד זה דבאמת פכה עליהם הר פגיגית והיו אנוסים רק שהתוס' כתבו שם בשבת ד"ה פכה וז"ל ואעפ"י שפכר הקדימו נעשה לנשמע שמה היו חוזרים פשיראו האש הגדולה שיצאת נשמתן עכ"ל מבואר מדברייהם שבאמת לא חזרו בהן רק שהכפי' הי' שלא יחזרו.

ונקראים מחמת זה אנוסים כיון שניטל מהם הרצון מלחזור בהם דזה מיקרי אונס אף שנתרצו מתחילה מ"מ כיון שלא הי' בידם הברירה לחזור בהם היו אנוסים והאונס שלהם הי' גם על המחשבה שהיו יראים לחזור גם במחשבתם פי ה' יודע מחשבות וכמ"ש המהרי"ק בתשובותיו דמטעם זה מיקרי אונס ולא אמרינו אגב אונסי' גמר ומקני כמו גבי תליוה וזבין דזה לא שייך אלא באונס הבא מכח אדם שאין יכול לכופו אלא על מעשיו אבל מחשבתו ברשותו ויכול לחשוב מה שירצה וחקמים אמדו דעתו דאגב אונסי' גמר ומתרצה במחשבתו ועל המחשבה אינו אנוס כלל אבל גבי השי"ת שידע מחשבות וכשמתנירא מעונש אינו יכול לחשוב נגד רצונו והוי אנוס גם על המחשבה להכי לא אמרינו אגב אונסו גמר ומתרצה שהרי הוא אנוס גם על המחשבה עכ"ד המהרי"ק ז"ל ולהכי אף שנתרצו מתחילה מ"מ כיון שאפשר שהיו חוזרים והיו אנוסים שלא לחזור בהם יש גם לגדולים דין קטנים דמידי הוא טעמא דמהני בקטן דעת ב"ד ולא בגדול הוא

משום דהקטן שאינו מחשב היפך דעת ב"ד מהני דעת ב"ד והוי קבלה גמורה אבל גדול אם אינו רוצה לא מהני שיטבילוהו ע"ד ב"ד פיון שהוא מחשב היפך דעת ב"ד וכוונתם אבל הגדולים שבשעת מ"ת שהם לא חשבו פלל היפך דעת ב"ד רק שלא הועילה מחשבתם מחמת שלא הי' בידם לחזור מחמת הפפי' ומחשבתם פמאן דליתא דמי משום דלא מהני מחשבה ורצון אלא פשיש ביזו הברירה לעשות להיפך ומהם נטל הברירה ע"י הפפי' א"כ יש להם דין קטן שאינו מחשב היפך דעת ב"ד ומהני דעת ב"ד לגדולים כמו לקטנים והי' קבלה גמורה ע"ד ב"ד ומהני גם לגדולים ואף דבכתובות (דף י"א) מבואר דבגדול דטעים טעמא דאיסורא לא הוי הגירות זכות מ"מ הא פתבו שם התוס' דדוקא גבי עבודת כוכבים אמרינן הכי אבל עבד שיצא ע"ז לחירות הוי זכות אף בגדול שטעם טעמא דאיסורא וישראל הרי יצאו ממצרים ע"מ שיקבלו את התורה וכמו שאמר הפתוב אתם ראיתם אשר עשיתי לכם במצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו' והייתם לי סגולה מפל העמים וכו' התחיל במ"ת אנכי ד"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי מפני שהוציאם מארץ מצרים בשביל שיקבלו את התורה הוי להם זכות הקבלה הזאת ולא אמרינן בהפקיירא ניקחא להו וא"ש שהועיל להם הקבלה אף שכפה עליהם הר פגיגית משום דהקבלה הי' ע"ד ב"ד משה ואהרן וזקנים כמו שכתב הרא"ש גבי קטנים שהועיל להם הקבלה ע"ד ב"ד * ולהכי אמר רבא מפאן מודעא רבא לאורייתא לפי מה שבארנו בתשובה גדול עומד על גביו לא מהני אלא לענן פונה כמו שמצינו גבי פנונת פתיבת גט בגיטין (דף כ"ג) ובחולין (דף ל"א) גבי טבילה למ"ד דבעי פנונה אבל במילי דקנני' לא מהני גדול עומד ע"ג ואם קטן קידש אשה וגדול עו"ג לא הוי קידושין וכן במקח וממכר כדאמרינן בירושלמי דתרומות דרבנן סברי דאפילו קידש שלא בינו לבין עצמו נמי לא הוי קידושין והיינו משום דלמידי דקננין בעינן שיכנון הקונה והמקנה בעצמו ולא מהני מה שאחר עו"ג ומכונן ולא מהני גדול עו"ג אלא לענן פנונת מצות ולא לענן הקנאה והשתעבדות ולהכי אמר רבא מפאן מודעא רבא לאורייתא דהיינו אף שהועילה קבלתם ע"י מה שהטילו עליהם הקבלה ע"ד ב"ד היינו דווקא לענן שחל עליהם הקבלה ונתקדשו בקדושת התורה שחלה עליהם שנה דומה כמו פנונת מצוה שמהני געוע"ג וע"ד ב"ד אבל לענן עונשין בעינן שיכנון הוא בעצמו ויקבל ע"ע ואז יתחייב בעונשין בביתו ולהכי דלענן עונשין דמי לקנינים והשתעבדות דלא מהני גדול עו"ג וע"ד ב"ד ולהכי הוי מודעא רבא לאורייתא לענן עונשין אע"ג דהועיל לענן שחלה על גופם קדושת התורה כמו שמועיל גבי מצנת מחשבת הגדול עומד ע"ג: (כ) והרשב"א ז"ל כתב וז"ל שם קשיא לי וכי מה קבלה זו עושה מסופו של עולם לתחילתו אם קודם אחרשורוש לא היו מצווין למה זה נענשו ואם נאמר מפני שעברו על גזירת מלכם א"כ בטלה מודעא זו ועוד למה הצריכוהו לקבלה וברית ונ"ל דמתחילה אעפ"י שהי' להם מודעא מ"מ לא נתן להם את הארץ אלא כדי שיקיימו את התורה כמש"כ בתורה בכמה פרשיות וכתוב ויתן להם ארצות גוים וגו' והם עצמן בתחילה לא עכבו פלל בדבר ולא אמרו במודעא פלום כאלו ברצון נפשם בעצמן אמרו כל אשר דיקר ד' נעשה ונשמע ולפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ ומשגלו יש מודעא על הדבר דכתוב והעולה על רוחכם היו לא תהי' אשר אתם אנמרים נהי' כגוים וכדאמרינן באגדת יחזקאל עבד שמכרו רבו פלום

יש לו עליו לפיכך פשפאו לארץ בביאה שני' בימי עזרא עמדו מעצמן וקבלוהו ברוצון שלא יטענו עוד שום תרעומות והיינו בימי אחשורוש שהוציאתם ממנו והי' זה חביב להם יותר מגאונות מצרים עכ"ל הרשב"א ו"ל למדנו מדבריו ו"ל שקבלתם הי' ברוצון כל ימי היותם בא"י גם למדנו מדבריו ו"ל שמלבד הקבלה הי' באפשר להענישם מפני שעברו על גזירת מלכם רק שרוצונו יתברך הי' שיהא להם התורה בקבלה ולא בגדר מורד במלכות ומשגלו מא"י בטלה הקבלה עד שקבלוהו בימי אחשורוש ברוצון בלי שום תנאי ירושת הארץ: וכן ביארנו דברי המדרש (פ' אמור) על פסוק וישמע ד' את קול דבריכם ויקצוף וישבע לאמר א"ר לוי יש קול לטובה ויש קול לרעה לטובה וישמע ד' את קול דבריכם בדבריכם אלי מהו הטיבו אשר דברו ר' חייא בר אבא ובר קפרא ח"א הטבה כהטבת גרות וחד אמר כהטבת הקטורת יש קול לרעה וישמע ד' את קול דבריכם ויקצוף וישבע לאמר א"ר תחליפא אמר הקב"ה להם הוא הקצפון ולי מה אני קצפון אשר נשבעתי באפי.

נשבעתי באפי וחזר אני בו אם יבואו אל מנוחתי למנוחה זו אינן באים אבל באים הן למנוחה אחרת ר"ל בשם בר קפרא אמר משל למלך שפעס על בנו וגזר עליו שלא יכנס עמו לפלטרין מה עשה המלך עמד וסתר ויבואו והכניס את בנו עמו לפלטרין ונמצא שבועתו ומכניס את בנו כן אמר הקב"ה אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי למנוחה זו אינן באין אבל באין למנוחה אחרת ע"כ.

והקשה הפר"ד דהא כתב הר"נ ו"ל בנדרים (דף מ"ז) ו"ל נהוי יודע דכי היכא דבית זה חמור מביתו לענין מכרן לאחר ה"נ ביתו חמור מבית זה לענין נפילה דאי אמר ביתו שאני נכנס ונפל ובנאו אסור לכנס בו דכל שהוא ביתו משמע עכ"ל הר"נ ו"ל וא"כ אף שסותרו וחזר ובנאו נמי אסור להכניס את בנו דהא הכא דמי לבית סתם דאסור אף אם נפל וחזר ובנאו ונראה לי לבאר דאיתא בסנהדרין (דף ק"י) דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב שנאמר במדבר הנה יתמו וישם ימותו במדבר הנה יתמו בעוה"ז וישם ימותו בעוה"ב ואומר אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי דברי ר"ע.

רא"א באין הן לעוה"ב שנאמר אספו לי חסידי פורתי בריתי עלי נבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי נשבעתי וחזרני בי ע"כ וצריך ביאור במאי פליגי ר"ע ור"א: ונראה דאיתא בחגיגה (ד' י') היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו.

ר"י בן חנני' אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר אשר נשבעתי באפי באפי נשבעתי וחזרני בי והקשו התוס' שם איך אפשר לומר וחזרני בי הא האי קרא בא"י הוא דכתיב ולא נכנסו לארץ ומירץ ר' אלחנן דהאי קרא לאו בביאת ארץ משמע אל לא בחלק לעוה"ב.

ומצינו תנא דאמר בחלק (ד' ק"י) דור המדבר יש להם חלק לעוה"ב א"כ איכא למדרש והדרנא בי עכ"ל ומבואר מזה דהיתר נדרים לא הנה על ביאת הארץ רק על עוה"ב. א"כ י"ל דר"ע ור"א אזלי לטעמייהו בנדרים (דף ס"ו) דר"ע סובר נדר שהותר מקצתו הותר כולו.

וא"כ א"א לפרש לדידך באפי נשבעתי וחזרני בי על ביאתן לעוה"ב. דא"כ אמאי לא נכנסו לארץ הא פיון שהותר הגדר לענו עוה"ב ה"ה דהותר לענו פניסתו לארץ אבל ר"א סובר פתכמים דר"ע דגדר שהותר מקצתו לא הותר פולו א"כ איפא למימר דהאי אשר נשבעתי באפי וחזרני בי הי' התורה לענו עוה"ב וילענו פניסתו לארץ לא הותרו דהא לא הותר הגדר פולו במה שהותר מקצתו ולקחי סובר ר"א דבאין הן לעוה"ב ולכאורה הא גופא צריף טעמא דכיון שהותר השבועה לענו חלק לעוה"ב א"כ אמאי לא הותר לענו פניסתו לארץ אמנם הדבר יובן לפי מה שבארנו בדרוש לשה"ג דברי המדרש פ' אמור ר"י אומר לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שע"י מצות העומר זכה אברהם אבינו לירש את הארץ דכתיב ונתתי לה ולזרעה אחריה ע"מ ואתה את בריתי תשמור ואיזה זה מצות עומר דהא קי"ל א"י ירושה להם מאבותיהם.

הינו שנתנה לאברהם ע"מ שיקימו בניו מצוה הראשונה התלויה בארץ וכשקיימו נתקיים המתנה למפרע פדין כל האומר ע"מ פאומר מעכשיו דמי ולפ"ז איפא למימר הטעם דלא הי' הותר לשבועה גם על הפניסה לארץ דכיון שהיה רצון הקב"ה שיזכו בא"י בתורת ירושה מאבותיהם ולא שינתן במתנה לבאי הארץ ואם דור המדבר היו באין לארץ לא היו זוכין בה בתורת ירושה אלא בתורת מתנה חדשה שהרי פח הירושה נפסק מהם משום שאפילו אם יכנסו לארץ ויתקיים המתנה למפרע מ"מ הרי הפסידו זכותם במה שסילקו עצמן מא"י שאמרו אנה אנחנו עולים וגו' ואמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה וע"י זה אבדו זכות שיש להם בא"י והיו זוכים האומות שישבו אז בא"י ואף דקי"ל דסילוק לא מהני בדבר שהוא שלו מפבר פדאימת בכחובות (דף פ"ג) האומר לחבירו אין לי עסק בה לא אמר פלום מ"מ דבר שהוא אצל אחרים בתורת גזל מהני שפיר סילוק פדמוכח בב"ב (דף מ"ג) גבי בני העיר שנגנב ס"ת שלהן אין דנים אותן בדדייני אותה העיר דפריף וליסלקו תרי מינייהו ולדייני משמע דמהני סילוק בגזילה אף שהוא לשון גרוע ואף שהרשב"ם ז"ל פי' שם שיקנו בקנין גמור דבקנין מהני סילוק בכל ענו ע"ש מ"מ מדברי הרשב"א ז"ל שהביא הש"מ שם משמע דמהני סילוק אף בלא קנין ע"ש וכן מבואר בהדיא בקצוה"ח (ס' ל"ז) שכתב על דברי הרשב"ם דהסילוק הוא לגבי בני העיר דאי פננת הרשב"ם דהסילוק הוא לגבי הגנב עצמו הא לא בעי קנין ע"ש בדבריו.

הרי משמע דלא איכפת לן במה שהסילוק הוא בלשון גרוע. דכיון שהגזילה פיד הגזלן מהני סילוק לחוד לגבי גזלן וא"כ פיון שמועיל סילוק וזכו האומות שישבו אז בארץ ישראל במה שתחת ידם נמצא שלא זכו בתורת ירושה מאבותיהם מפני שפבר הפסידו פח ממון שירשו מאבותיהם בא"י וכשיזכו בה יזכו בעצמן בזכי' חדשה וד' חפץ למען צדקו לתת להם מורשה להכי נשארה השבועה שלא יכנסו לארץ רק שבניהם יכנסו לארץ והם קיימו המצוה שנתלה בה ירושת הארץ ואז זכו בניהם בתורת ירושה מאבותיהם דלא מהני סילוק של דור המדבר לגבי בניהם משום דבניהם מצי אמרי מפח אבוה דאפא קא אתינו פדאמרינו בב"ב (דף קנ"ט) בן שמכר פנכסי אביו פחיי אביו ונת פנו מוציא מיז הלכות דמצי אמר מפח אבוה דאפא קאמינא דכתיב תחת אבותיה יהיו בניך וכמש"כ הרשב"ם ז"ל שם דבן הבן יורש פכח עצמו ולא מצד אביו דאף דלא מצי לירש מפח אביו יורש מפח עצמו וכ"כ המהרי"ט (בתשובה ס' מ"א ח"ג) לענו ירושת

מומר דאף דאינו יורש את אביו מ"מ בנו יורש מפח אבנה דאבא עיי"ש היטב וא"כ כמו דאמרינו התם דאף דנפסק ירושת הבן שהוא אינו יכול לירש: דאם יירש יטרוף הלוקח ממנו מ"מ בן הבן יורש מאבי אביו וה"נ דכונתו' אף דדור המדבר לא היו יכולים לזכות בירושתם ע"י פניסה לארץ דאם ירצו לזכות למפרע יתעורר סילוקם שסילקו את עצמם לגבי האמות היושבים בארץ ונפסד פח ירושתם וקנין ממונם מ"מ בני בניהם שונכנסו לארץ זכו למפרע בירושת הארץ מפח אבנה דאבא ולא מהני סילוקם של דור המדבר כיון שלא זכו בה כלל רק בניהם זכו מפח אבנה דאבא להכי לא הי' היתר שבועה על הפניסה לארץ שאם נכנסו הם ויזכו יתבטל פח הירושה ויהא מתנה חדשה והשי"ת רצה שיזכו בתורת ירושה דוקא.

והנה כ"ז הוא לר"א דסובר קרקע נגזלת כדאיתא בב"ק (ד' קי"ז) דר"א דריש ריבויי ומיעוטי. וכיון דקרקע נגזלת שפיר מהני סילוק דקליש פח הנגזל בדבר שנקנה לגזלו בתורת גזילה להכי סובר ר"א דאשר נשבעתי באפי וחזרני בי לענין עוה"ב ובאין הן לעוה"ב ומה שלא התיר שבועה לענין פניסה לארץ הוא משום שהפסידו פח ירושתם ורצון השי"ת הי' שיזכו בארץ מפח ירושת אבות דוקא אבל ר"ע אגיל לטעמין דסובר דקרקע אינה נגזלת וברשותא דמרא קאי ולא מהני כלל סילוק א"כ לא מצי למידרש באפי נשבעתי וחזרני בי דאם הנה היתר על עוה"ב תקשה קושית התוס' אמאי לא התיר נמי השבועה לענין פניסה לארץ דהא לא הפסידו פח ירושתם מאבות במה שאמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה וע"כ סובר אין להם חלק לעוה"ב: (כא) ובזה יוכנו היטב דברי המדרש ע"פ נישמע ד' את קול דבריכם ויקצוף וישבע.

דהא לכאורה וישמע את קול דבריכם מיותרים ודריש פנונת הקרא הכי דמה שקצף ד' ונשאר הקצף הוא מחמת ששמע קול דבריכם היינו שאתם גרמתם. וזהו להם קצפון ולי מה קצפון דהא באפי נשבעתי וחזרני בי שהנה ביכולתי להתיר השבועה כמו שהתירתי שבועת עוה"ב רק מה שאמרתם בקול דבריכם דברי סילוק מירושת הארץ הוא שגרם לכם שלא הנה באפשרי להתיר שבועת פניסת הארץ שע"י דבריכם הפסדתם ירושת הארץ דאף דקיי"ל כר"ע דקרקע אינה נגזלת מ"מ ר' לוי אגיל לשיטתו בירושלמי סוף פ"ז דכלאים הובא בתוס' סופה (ד' ל') דאף דקרקע אינה נגזלת מ"מ יש יאוש לקרקע ובנשמתקע שם בעליו הוי יאוש דבר תורה א"כ כיון שנשמתקע שם האבות מא"י שפיר נגזלת ומהני סילוק ולא הנה באפשרי להתיר השבועה להכניסם לארץ.

וזהו להם קצפון ולי מה אני קצפון באפי נשבעתי וחזרני בי. ומיושב נמי הא דמסיים משל למלה שפעס שלא יכנסו בנו לתוך ביתו ואמר וכו' מה עשה המלה עמד וסותרו ובנאו והכניס את בנו עמו לפלטרין וכו' דכיון דאף דבבית סתם אם לא אמר זה אסור אף אם סתרה וחסר ובנאה מ"מ הכא כיון שאמר השי"ת בשבועתו אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לא נאסרו אלא כ"ז שזכיתם הנה ע"י ירושה מאבותיהם אבל כיון שיצאו מארץ ישראל והפסידו לגמרי קנין ממונם וירשו מחדש כדדרשינן ביבמות (ד' פ"ב) אשר ירשו אבותיה וירשת ירושה ראשונה ושניה יש להם וכו' היינו דקדושה ראשונה בטלה כיון שגלו ומה"ט נפטר מתרומות ומעשרות בין קדושה ראשונה לשני' משום שהפסידו ירושת הארץ דהרי מצינו שקודם שונכנסו לארץ בירושה הראשונה הי'

הָאָרְץ חַיִּיבָת בְּמַעֲשָׂוֹת אֶף קוֹדֵם שְׁנֹכְנָסוּ כְּדַאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ב דְּחֻלָּה) בְּשַׁעָה שְׁנֹכְנָסוּ לְאָרְץ וּמִצְאֵוּ קִמְחִין וּסְלִתוֹת שֶׁהֵן חַיִּיבִין בְּחֻלָּה וְלֹא מִיְקָרִי גְדוּלֵי פְטוֹר מִשּׁוּם דְּלִמְפָרַע יִרְשׁוּ אֶת הָאָרְץ ע"ש הֵרִי שֶׁהַפְּיֻרוֹת הֵיוּ חַיִּיבִים בְּחֻלָּה אֶף שְׁעֵדִינִן לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׂרֻנֵן עֲלֵי' וְא"כ מ"ט נִפְטְרוּ פְּשָׁלוּ מֵא"י אֲלֵא וְדַאי דְּכִשְׁגָלוּ בְּטָלָה יִרְוֶשֶׁת הָאָרְץ לְגַמְרֵי וּבְטַל קְדוּשַׁת הָאָרְץ וּלְהִכִי נִפְטְרוּ מִתְרוּמָה וּמִעֶשֶׂר וְכִינּוּ שְׁבַטֵל יִרְוֶשֶׁת הָאָרְץ וְנִרְשׁוּ יִרְוֶשֶׁה אַחֲרַת מוֹתְרִין לְכֻנּוּס לֹא"י דְּהַשְׁבֻּעָה לֹא הָיְתָה רַק שְׁלֹא יִרְאוּ הָאָרְץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבוֹתָם הֵינּוּ בְּזִמְן שְׁזָכוּ בָּהּ מִפְּחַ יִרְוֶשֶׁת אַבוֹתָם אֲבָל בְּזִמְן שְׁנִפְסַק הַקְּנִינֵן יִרְוֶשֶׁת אַבוֹתָם וְזָכוּ מִחֲדָשׁ יִרְוֶשֶׁה שְׁנֵי' וְאִינּוּ יוֹרְשִׁין מִפְּחַ אַבוֹתָם מוֹתְרִים לְכֻנּוּס לֹא"י וְהָיוּ הָא דְּאוֹמְרֵי אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרְץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתָם מִמֶּשׁ כְּמוֹ בֵּית זֶה סְתָרָה וְחִזֵּר וּבִנְיָה דְּמוֹתָר לְכֻנּוּס בָּהּ וְלְהִכִי אָמַר לְמַנוּחָה זֶה אִינּוּ בְּאִין לְמַנוּחָה אַחֲרַת הֵן בְּאִין: (כב) וּבְזֶה יוֹבֵן לָנוּ בְּרִייתָא ב"ב (ד' קי"ט) מִיְתְּבִי א"ר חִידְקָא שְׁמַעוֹן הַשִּׁיקְמוּנִי הִי' לִי חֶבֶר מִתְּלִמִּידֵי ר"ע וְכָף הִי' ר"ש הַשִּׁיקְמוּנִי אוֹמֵר יוֹדַע הָיָה מְשִׁיב רִבִּינוּ שְׁבָנוֹת צְלָפְחָד יוֹרְשׁוֹת הֵן אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדַע אִם נוֹטְלוֹת חֶלֶק בְּכוּרָה אִם לֹא וּרְאוּנִי הָיְתָה פְּרִשְׁת נְחֻלוֹת לִיְכַתֵּב ע"י מְשִׁיב רִבִּינוּ אֲלֵא שְׁזָכוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד וְנִכְתְּבָה עַל יָדוֹ וְיוֹדַע הָיָה מְשִׁיב רִבִּינוּ שֶׁהַמְּקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה שְׁנֵא' מְחַלְלֵי מוֹת יוֹמֵת אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדַע בְּאִינָה מִיתָה יוֹמֵת וּרְאוּנִי הָיְתָה פְּרִשְׁת מְקוֹשֵׁשׁ שֶׁתְּכַתֵּב ע"י מְשִׁיב רִבִּינוּ אֲלֵא שְׁנִתְחַיֵּיב מְקוֹשֵׁשׁ וְנִכְתְּבָה עַל יָדוֹ לְלַמְדָּה שְׁמַגְלָגְלִין זְכוּת ע"י זְפָאֵי וְחוּבָה ע"י חַיִּיב.

וְהִנֵּה מַה שֶׁהַקְּדִים לוֹמְרֵי דְּר"ש הַשִּׁיקְמוּנִי הָיָה מִתְּלִמִּידֵי ר"ע הָיָה אֲפֹשֶׁר לוֹמֵר הַכְּנָה בְּזֶה מִשּׁוּם דְּאִמְרִינֵן בְּחֻגִּיגָה (ד' ו') ר"י אוֹמֵר פְּלָלוֹת נֶאֱמְרוּ בְּהַר סִינִי וּפְרָטוֹת בְּאֵהֶל מוֹעֵד נֶאֱמְרוּ וּר"ע סוֹבֵר פְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת נֶאֱמְרוּ בְּהַר סִינִי א"כ לְרִי"ש הָיָה אֲפֹשֶׁר לוֹמֵר כְּמוֹ דְּבִהַר סִינִי לֹא נִפְקְדוּ וְנִצְטוּוּ רַק אֲפִלְלוֹת וְלֹא אֲפָרְטוֹת ה"נ בְּמֶרְה אֶף שְׁנִצְטוּוּ אֲדִינִין וְעַל הַשְּׁבַת מ"מ לֹא נִצְטוּוּ אֲלֵא עַל הַכְּלָלוֹת וְלֹא עַל הַפְּרָטוֹת וְלְהִכִי נִסְתַּפַּק בָּהֶם מְשִׁיב.

אֲבָל כִּינּוּ שֶׁהוּא הָיָה מִתְּלִמִּידֵי ר"ע וּר"ע סוֹבֵר פְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת נֶאֱמְרוּ בְּהַר סִינִי וּמִסְתַּמָּא כְּשֶׁנִּצְטוּוּ בְּמֶרְה נִצְטוּוּ נְמִי עַל הַפְּרָטִים וְע"כ שֶׁהִי' יוֹדַע שֶׁהַמְּקוֹשֵׁשׁ בְּמִיתָה וּבְנוֹת צְלָפְחָד יוֹרְשׁוֹת אֲמָנָם אֲפִתִי יֵשׁ לְדִקְדָּק בְּהַר בְּרִייתָא מִפְּדֵי הָאִי מַעֲשֵׂה דְּמְקוֹשֵׁשׁ קְדִים בִּפ' שְׁלַח וּמַעֲשֵׂה דְּבְנוֹת צְלָפְחָד בִּפ' פְּנֹחַס וְכֵן בְּמַעֲשֵׂה נְמִי קְדִים מַעֲשֵׂה דְּמְקוֹשֵׁשׁ לְמַעֲשֵׂה דְּבְנוֹת צְלָפְחָד דְּמְקוֹשֵׁשׁ זֶה צְלָפְחָד כְּדַאִיתָא בְּשְׁבַת (ד' צ"ו ע"ב) בְּדַבְרֵי ר"ע גּוֹפֵא שָׁם א"כ מ"ט הַקְּדִים הִתְנָא עֲנִין דְּבְנוֹת צְלָפְחָד לְעֲנִין מְקוֹשֵׁשׁ וְיוֹבֵן עֲפ"י מַה דְּקָשָׁה לִי בִּיבְמוֹת (ד' ה') דְּבַעֲזֵי לְמִילָף דְּעַשְׂה דוּחָה לל"ת שְׁיֵשׁ בּוֹ כְּרַת מִפְּסַח וּמִילָה וְתַמִּיד דְּדַחוּ שְׁבַת וְקֶאֱמַר הַש"ס מַה לְכוּלְהוּ שְׁכֵן יִשְׁנֵן לִפְנֵי הַדִּיבּוֹר וְקָשָׁה דְּהָא שְׁבַת נְמִי יִשְׁנָה לִפְנֵי הַדִּיבּוֹר דְּהָא בְּמֶרְה נִצְטוּוּ עֲלֵי' וְכִינּוּ דְּעַשְׂה שְׁלִפְנֵי הַדִּיבּוֹר דוּחָה לל"ת שְׁיֵשׁ בָּהּ כְּרַת דְּלִפְנֵי הַדִּיבּוֹר ה"ה לְעַשְׂה שְׁלֵאֲחַר הַדִּיבּוֹר דוּחָה לל"ת שְׁלֵאֲחַר הַדִּיבּוֹר וְאִין לוֹמֵר דְּעַשְׂה שְׁלִפְנֵי הַדִּיבּוֹר חֲמִיר טוֹבָא וְדַחֲזֵי אֲפִילוּ לל"ת שְׁיִשְׁנָה לִפְנֵי הַדִּיבּוֹר אֲבָל עַשְׂה שְׁלֵאֲחַר הַדִּיבּוֹר קִיל וְלֹא דַחֲזֵי אֲפִילוּ לל"ת שְׁלֵאֲחַר הַדִּיבּוֹר דְּהָא בְּאֲמַת אֲמַרִינֵן בִּירוּשְׁלָמִי הוּבָא בְּתוֹס' קְדוּשִׁין (ד' ל"ז) דְּעַשְׂה שְׁלִפְנֵי הַדִּיבּוֹר קִיל וְלֹא דַחֲזֵי עַשְׂה דְּמַצָּה אֶת הַל"ת דְּחֻדָּשׁ וְהָא דְּאִמְרֵי בִּיבְמוֹת וּמִפְּקוּלְהוּ נְמִי שְׁכֵן יִשְׁנֵן לִפְנֵי הַדִּיבּוֹר דְּמַשְׁמַע דְּלִפְנֵי הַדִּיבּוֹר חֲמִיר כְּבָר בִּיבְמוֹת הַש"א ר"ל (בס' צ"ו) שְׁאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּיִשְׁנָה לִפְנֵי הַדִּיבּוֹר חֲמִיר טְפִי אֲלֵא הִכִי קָא מְקָשָׁה

הש"ס שפינון שישנה לפני הדיבור ונשנה לאחר הדיבור אלים למידחי ל"ת דשבת ע"ש בדבריו ו"ל.

וא"כ אפתי קשה כמו שמצינו דעשה שגאמר לפני הדיבור ונישנית לאחר הדיבור כמו פסח ומילה דחי ל"ת שישנה לפני הדיבור ונישנית לאחר הדיבור ה"נ גילף שדוחה עשה דלאחר הדיבור גרידא ל"ת דלאחר הדיבור גרידא וכמדומה לי שמצאתי קושיא זו ג"כ בס' מעה"ח ונראה לי ליישב דאמרנו בשבת (ד' פ"ז) ששי למאי רבא אמר לחנייתו ר"א בר יעקב אמר למסען וקמפלגי בשבת דמ"ס אשבת איפקוד אתחומין לא איפקוד ומ"ס אתחומין נמי איפקוד ופירשו רש"י ותוס' דתחומין היינו הוצאה דאהוצאה לא איפקוד במרה שעל כל המלאכות נצטוו חוץ מהוצאה וקשה מ"ש דנצטוו על כל המלאכות ולא נצטוו על ההוצאה: ולולי דבריהם ו"ל ה"ה נראה לפרש דבמרה לא נצטוו על שום מלאכה ורק בזכור לחוד נצטוו ולא בשמור וזהו אשבת איפקוד אתחומין לא איפקוד היינו אזכירה דשבת איפקוד לקדשו ומ"ד אשבת איפקוד ואתחומין נמי איפקוד סובר דאע"ג דלא נצטוו על שום מלאכה מ"מ אהוצאה איפקוד דהוצאה שניא מכל המלאכות דהוי הלכתא רבתיא לשבת כמש"כ הפנ"י בשבת (דף פ"ז) דהכי מצינו שגם הנביאים הוכיחו את בני דורם אהוצאה פדכתיב בירמ' ולא תוציאו משא ביום השבת ע"ש ומ"ד דאתחומין לא איפקוד סובר פי היכי דלא איפקוד אכל מלאכה ה"נ לא איפקוד על ההוצאה ולפ"ז א"ש הא דפריף ביבמות מה לכולהו שישנן לפני הדיבור דשבת אינה לפני הדיבור דאף שנצטוו במרה לא נצטוו רק על הזכירה ולא על השמירה ומלאכות ולא היו לפני הדיבור [ומינושכ בזה מה שהקשו התוס' שם אהא דאמרו אלמלא שמרו ישראל שבת הראשונה לא הי' שולטת בהן שום אומה ולשון שגאמר ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקחט וכתוב בתר"י ויבוא עמלק ע"ש.

והקשו התוס' דאמאי קרי לה שבת ראשונה הלא במרה נצטוו על השבת וזה ה"ה שבת שלישית אחר מרה ולדברינו א"ש דבמרה לא נצטוו על המלאכות רק על הזכירה לחוד ולהכי חשיב לי' שבת ראשונה דבאותו שבת שנצטוו עלי' שלא ללקחט מיד עברו ע"ז ולהכי קרי לי' שבת ראשונה]: ומעתה נראה לי לבאר היטיב בעז"ה הך ברייתא דר' חידקא גבי מקושש שנסתפק משרע"ה באיזה מיתה לדונו שספיקו הי' ממש פהך ספק שנסתפק בענין ירושת בנות צלפחד אי א"י ירושה היא להם מאבותיהם או לא דאם א"י מוחזקת היא א"כ נוהג בהם כל פרטי התורה ובחילול שבת עונשו בסקילה דכיון דא"י מוחזקת היא והם קיבלו ברצון ע"מ שיהי' להם א"י כמש"כ בשם הרשב"א ו"ל להכי מיתתו בסקילה (דאף שסילקו עצמן דור המדבר מא"י כבר ביארנו דלר"ע דסובר קרקע אינה נגזלת אינו מועיל סילוק ור' חידקא מתלמידי ר"ע הוא כמו שהקדים בברייתא] אבל אי א"י אינה מוחזקת א"כ כ"ז שלא נכנסו לארץ לא זכו בה א"כ א"א לדון המחלל שבת בסקילה דהא לא קיבלו התורה ברצון אלא אם יאה להם א"י וע"כ א"א לחייבם אלא בתורת מורד במלכות ומיתתו בסייף פדין מורד במלכות וזה הי' ספיקא של מרע"ה שלא הי' יודע באיזה מיתה לדונו וא"ש מה שהקדים ספיקא של בנות צלפחד ואמר מקודם יודע ה' משרע"ה שבנות צלפחד יורשות אלא שלא הי' יודע אם נוטלות חלק בכורה אע"ג דהאי מעשה הי' אחר מעשה דמקושש שרצה להשמיענו דהך ספיקא דירושת בנות צלפחד בחלק בכורה הי' ג"כ אצל משה במעשה דמקושש ומה שלא פשט

בספיקא דבנות צלפחד דא"י מןחזקת היא ממה שנתחייב מקושש בסקילה הוא משום דאפתי נסתפק אולי מיתת מקושש הוראת שעה היתה פדאיתא בסנהדרין (דף פ') אליבא דר"י: (כג) ובזה מבואר היטיב לשון המקרא אבינו מת במדבר והוא לא הי' בתוך העדה הנועדים על ד' בעדת קרח כי בחטאו מת דקשה טובא למה להו להזכיר מה שמת בחטאו ואין זה מגדר הכבוד לומר שמת בחטאו ואולי מת בעטיו של נחש ובש"ס קורא להו חכמניות דרשניות צדקניות.

אבל לפי המבואר א"ש טובא לפי שרצו לרמוז למשרע"ה שא"י מןחזקת וזכו בחלק בכורה ע"כ הזכירו לו שמת בחטאו היינו שנסקל ע"י חילול שבת וכיון שנידון בסקילה ע"כ שא"י מןחזקת ונתחייב סקילה ע"פ קבלת התורה שקבלו ברצון ע"מ שא"י שלהו ונהו פוננת ר"ע בשבת (דף צ"ו) מקושש זה צלפחד שנאמר ויהיו בני ישראל במדבר ולהלן הוא אומר אבינו מת במדבר לא למד ר"ע גז"ש זו רק מהשתוות המלות בלבד אלא על עצם הענין שמה שאמר ויהיו בני" במדבר מיותר הוא אלא להורות שע"י שהיו במדבר ולא נכנסו לארץ נסתפק משה ע"ה באיזה מיתה לדונו אי א"י מןחזקת היא או לא וכן מה שאמרו בנות צלפחד אבינו מת במדבר היתה פוננתן להזכיר למשרע"ה שאעפ"י שהי' במדבר ולא נכנסו לארץ עדיין והי' נידון בסקילה הוא משום שא"י מןחזקת והי' נחשב קבלת התורה קבלה גמורה לכן ביקשו חלק בכורה ולזה הזכיר ר"ח שר"ש השיקמוני הי' חבר מתלמידי ר"ע לרמוז שכל דברי ר"ש השיקמוני בענין דרשותו בספיקא דמקושש למד הפל מדברי הבב"יתא דפ' הזורק שלמד מגז"ש דמדבר שמקושש זה צלפחד שמזה מוכח שכל הספק הי' הפל בענין אחד אי א"י מןחזקת היא או לא: ובזה נראה לי לבאר הא דאיתא בשבת (דף צ"ו) אמר ר"י אמר שמואל מקושש מעביר ד' אמות ברה"ר הנה במתניתא תנא תולש הנה ר"א בר יעקב אמר מעמר הנה ע"כ ויש להבין במאי פליגי ולדברינו א"ש דר"י א"ש אזיל לטעמי' דסובר בב"ב (דף ק"ט) דא"י אינה מןחזקת דהא פריה התי' אפאי דנוטל חלק בכורה והא אין הפכור נוטל בראוי כבמחזקת ומשני אר"י א"ש ביהדות אנהלים וכיון דסובר דא"י אינה מןחזקת א"כ אמאי נתחייב המקושש בסקילה כיון דלא זכו עדיין בא"י לא נתחייב מטעם קבלת התורה לזה אמר שהי' מעביר ד' אמות ברה"ר וסובר פרכא דאמר בפ' ר"ע גם אתחומין איפקידו ונתחייבו על הוצאה ממרה ושם קיבלו ברצון והוזהרו גם על חיוב מיתת סקילה אז כמש"כ הרשב"ם ז"ל בבב"יתא דר' חידקא שנסתפק אם לדונו בסקילה או בחנק דמשמע שפכר ידעו מדין סקילה וע"כ שנוצטוו במרה כמו שכתב הרשב"ם שם לענין בנות צלפחד יורשות שנוצטוו במרה על הדינין להכי נידון המקושש בסקילה אבל ראב"י לשיטתו אזיל דסובר ששי למסען ואתחומין לא איפקוד א"כ אף אם הי' מעביר ד"א ברה"ר נמי לא יתכן מה שהי' נידון בסקילה דהא לא נצטוו אהוצאה במרה וההכרח לאמר דא"י מןחזקת היא וסבר דזכו בה ומהני קבלתם ונתחייב סקילה גם על ציווי וקבלה דהר סיני לזה אומר תולש הנה וא"צ לומר שהעביר ד"א ברה"ר רק שבמה שקיבצם הוי מלאכה ואפ"ה נתחייב סקילה הואיל וא"י מןחזקת וא"ש: (כד) ובדברי הרשב"א ז"ל יש לתת טעם בהא דאמרינו בכמה דוכתא בש"ס דקדושה ראשונה קדושה לשענתה ולא קדושה לעתיד לבוא וקדושה שני' קדושה לע"ל.

ועיין פרמב"ם ז"ל (ה' תרומות פ' א') שפתי טעם לזה ולדברי הרשב"א ז"ל הטעם מבואר דכיון דלא קיבלו בראיון אלא ע"מ שיהא א"י שלקהם ואחר שיצאו מא"י שפטיה קבלתם בטלה גם קנינם בארץ פדכתיב ויתן להם עמל לאנשים בעבור ישמרו חקיו *) וכשפטיה קבלת התורה ע"י מה שיצאו מן הארץ בעבור עונם נתפטל ירושתם וקנינם.

שהי' להם בארץ כמו שאמר הכתוב יחזקאל (ל"ג) בן יושבי החרבות האלה על אדמת ישראל אנמרים לומר אחד הי' אברהם ויירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה לכו אמר אליהם פה אמר ה"א על הדם תאכלו ועיניכם תשאו אל גילוליקם ודם תשפכו והארץ תירשו וכיון שנתפטל קנינם בטל גם קדושת הארץ אבל בחורבן בית שני שכבר קיבלו בימי אחשורוש קבלה גמורה בלי תנאי אף שלא ישבו בארץ יהי עליהם קבלת התורה לא בטל קנינם מן הארץ והרי היא שלקהם אף שאין יושבין עליה וכיון שקנינם לא בטל גם קדושת הארץ לענין תרומות ומעשרות לא בטל וקדושה לע"ל: (כה) ומה שפלו קבלת התורה בירושת הארץ כבר ביאר הרמב"ן ז"ל בפ' אחרי ז"ל כי השם הנכבד ברא הכל ושם פת התחוננים בעליונים ונתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם פוכב ומזל ידוע פאשר נודע באצטגנינות וזהו שאמר אשר חלק ה' אותם לכל העמים כי חלק לכלם מזלות בשמים וגבוהים עליהם מלאכי עליון נתנם להיות שרים עליהם פענין שנאמר ושר מלך פרס פנגדי וכתיב ושר יון בא וגו' והנה השם הנכבד הוא אלהי אלהים ואדוני האדונים לכל העולם אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ד' מיוחדת לשמו לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד לו ולשמו זרע אהביו וזה שאמר והייתם לי סגולה מפל העמים כי לי כל הארץ וכתיב והייתם לי לעם ואנכי אהי' לכם לאלהים לא שתהיו אתם לאלהים אחרים כלל והנה קדש את העם היושב בארצו בקדושת העריות וברובי המצות להיות לשמו לכך פתיב ושמתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא תקיא הארץ אתכם.

וכתיב ויאמר לכם אתם תרשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מפל העמים יאמר כי הבדיל אותנו מפל עמי הקדם אשר נתן עליהם שרים ואלהים אחרים בתתו לנו את הארץ שיהיה הוא יתברך לנו לאלהים ונהי' מיוחדים לשמו והנה הארץ שהיא נחלת ה' הנכבד תקיא כל מטמא אותה ולא תסבול עובדי ע"ז ומגלים עריות והפרשה הזאת הזכירה המןלך בכלל ע"ז עם זכרון העריות ועל פולם אמר אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים ותקיא הארץ את יושביה וכן אמר בפרשה השניה ואבדיל אתכם מפל העמים להיות לי שהוא חומר איסור ע"ז ולכך אמר כי מפני שהם מיוחדים לשמו בעבור פן נתן להם את הארץ שנאמר ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מפל העמים והנה בחוץ לארץ אעפ"י לשם הנכבד אין טהרה בה שלימה ולכך יאמר הכתוב אלהי כל הארץ יקרא כי הוא אלהי האלהים המושל על הכל והוא פקוד בסוף על צבא מרום פמרום וזהו ענין הכתוב שאמר בגזירת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא יאמר כי הדבר ההוא הנגזר על גבוכדנצר היא גזירת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא שגזרו על הפחות הנאצליו מהן לעשות כף ויקראו עירין כי מאצילות יתעוררו הפחות בכל הפעולות כמו שאמר וארו עיר וקדיש מן שמיא נחית קרא בחיל וכן אמר גודו אילנא וגו' ומאמר קדישין שאלתא פלומר ששאלו מ"ה הרצון העליון עליו

ואחרי כן גזרו להעשות כן וזהו שאמר לו דניאל וגזירת עילאָה היא כי הכל מאתו יתברך ונהיה השם הנכבד ית' אלהי האלהים בחוץ לארץ ואלהי ארץ ישראל שהיא נחלת ה' וזהו טעם וזנה אחרי אלהי נכר הארץ כי האלהות נכרים בארץ ה' ובנחלתו וזהו שנאמר ולא ידעו את משפט אלהי הארץ וישלח בם את האריות והנם ממיתים אותם כאשר אינם יודעים את משפט אלהי הארץ ונהיה הפותיים לא היו ענושים בארצם בעבדם את אלהיהם לשלח בהם את האריות ובבואם בארץ השם ועשו שם כמעשיהם הראשונים שלח בהם את האריות הממיתים אותם וכו' ולפיכך אמרו בספרי וירשפה וישבתה בה ושמת לעשות ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה וכך הוא בתוספתא דע"ז.

וזו היא מחשבת הרשעים שהיו אמרים ליחזקאל רבינו יחזקאל עבד שמכרו רבו יש עליו פלום שנאמר והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן וזו היא מצנת יעקב אבינו לביתו ולכל אשר עמו בשעת ביאתם לארץ הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטירו והשם לו לבדו נתפנו עלילות שמתה רחל בדרך בתחילת בואם לארץ כי בזכותה לא מתה בחוץ לארץ ובזכותה לא ישב בארץ עם שתי אחיות והיא היתה הנשאת באיסור האחנה ונראה שנתעברה מבנימין קודם בואם בשכם ולא נגע בה בארץ כלל מפני הענין שהזכרנו.

אמר הנביא ושלמתי ראשונה משנה עונכם וסטאתם על חלקם את ארצי בגבולות שקוציהם ותועבותיהם מלאו את נחלתי והענין הזה במקומות רבים בכתובים עכ"ל ז"ל בקיצור: (כו) ובארנו בזה מאמר הפתוב בנחמ' (ח' י"ג) וימצאו כתוב בתורה אשר צוה ה' ביד משה אשר ישבו בני ישראל בפסכות בחדג בחודש השביעי ואשר ישמיעו ויעבירו קול בקל עריהם ובירושלים לאמר צאו הָהָר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות ספנות פתוב ויצאו העם ויביאו ויעשו להם ספנות וגו' ויעשו כל הקהל השבים מן השבי ספנות וישבו בספנות כי לא עשו מימות ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום שהוא ע"כ והדקדוקים רבו במקראות קודש האלו, א' מה שאמר שמצאו כתוב בתורת ה' לעשות בני ישראל ספנות אטו נשפח מהם מצות סופה לגמרי, ב' גם מה שאמר כי לא עשו כן בני ישראל מימות יהושע בן נון.

וכי אפשר שבימי יהושע והזקנים והנביאים ומלכי ישראל הצדיקים לא עשו כספנות הזה ובגמרא דערבין (דף ל"ב) מקשה פן וקאמר גמי והיינו דקפיד קרא עלי דיהושע דבכל דנכתא כתיב יהושע הקא כתיב לא בעי רחמי דלא הוי לי זכותא דא"י אלא יהושע דהוי לי זכותא דא"י אמאי לא בעי רחמי כדקאמר התם מעיקרא דבעו רחמי על יצרא דעבודת פוכבים ובטלום ואגין עליהו כי סופה עכ"ל הגמרא והיינו דעזרא וסייעתו בעו רחמי איצרא דעובדת פוכבים דליבטל וזהו חג הספנות שעשו דאגין עליהו כי ספנות ומתרעם הפתוב על יהושע שלא עשה כן ולהבין מה ענין ספנות ליצרא דע"ז ולזכותא דא"י נקדים לבאר הפסוקים בפ' כי תבוא אחר שאמר כל דברי התוכחה וצ"ח קלות אמר אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו המסות הגדולות אשר ראו עיניך האנותות והמנפתיים הגדולים ההם ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה ואולף אתכם

ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמותיכם ונעלה לא בלטה מעל רגלך להם לא אכלתם וגו' ותבואו אל המקום הזה ויצא סיוחן מלך חשבון ועוג מלך הכנען לקראתינו למלחמה ונכם ונקח את ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה ושמרתם את דברי הברית הזאת ונעשיתם אותם למען תשפילו את אשר תעשון והנה המקראות האלה צריכם ביאור א' דמאי שייטא להזכירם נחלת הב' שבטים אחר הצ"ח קללות, ב' מדוע הפסיק בין סיפור הניסים שעשה להם במצרים ובין הניסים והמופתים שעשה להם במדבר בקרא דלא נתן לכם ה' לב לדעת ונראה משום דאמרינו בגמרא בע"ז (דף ה') ת"ר מי יתן והי' לבכם זה להם א"ל משה לישראל פפויי טובה בני פפויי טובה בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והי' וגו' הי' לכם לאמר תן אתה.

פפויי טובה דכתיב ונפשינו קצה בלחם הקלוקל בני פפויי טובה דכתיב האשה אשר נתת עמדי היא נתנה אף משרע"ה לא רמזה להו לישראל אלא לאחר ארבעים שנה שנאמר ואולף אתכם במדבר מ' שנה וכתוב ולא נתן וגו' אמר רבה ש"מ לא קאי אינש אדעתה דרבי' עד ארבעים שנין עיי"ש בפירוש רש"י ותוס' ז"ל ולפ"ז א"ש שהזכיר ה' תוכחה דלא נתן לכם לב לדעת אחר הזכרת המופתים שבארץ מצרים וקודם המופתים שבמדבר מפני שמתרעם עליהם על שלא אמרו תן אתה בשעה שאמר מי יתן והי' לבכם זה להם כל הימים וקרא דמי יתן נאמר בשעת מ"ת לכן הזכיר זה אחר מופתים שבארץ מצרים וקודם מופתים שבמדבר שאז הי' זמן תורה: (כז) ולהבין הדבר שהזכיר פאן האי ענינא שלא אמרו תן אתה בשעה שאמר להם מי יתן יבואר ע"פ מה דאמרינו בשבועות (דף ל"ו) אל יכף ויברכה וייטיב לך ר"מ מחייב ונחמים פוטרם ומפרש בגמרא דמאן דמחייב משום דאית לי דמכלל לאו אתה שומע הו והוי שבועה מעליא: והקשה הר"ן ז"ל דהא אמרינו בקדושין (דף ס"ב) בשלמא לר"מ היינו דכתיב אם בחוקותי תלכו וגו' ואם בחוקותי תמאסו אלא לרחב"ג אם בחוקותי תמאסו ל"ל פיון דמכלל לאו אתה שומע הו ומשני אצטריך דה"א אם בחוקותי תלכו ברכה ואם בחוקותי תמאסו לא ברכה ולא קללה קמ"ל וא"כ אמאי קחשיב שבועה אם אמר יברכה אם תעידוני הא מזה לא משמע אלא דאם לא יעיד לא יהא בכלל ברכה אבל אפתי קללה לא משמע אף אם נימא מכלל לאו אתה שומע הו עיי"ש שדחק עצמו בזה ונראה לי ליישב דהתם יליף דבעינו תנאי כפול ומכלל הו אי אתה שומע לאו מתנאי ב"ג ובני ראובן שהוצרכו לכפול תנאם שאם לא יעברו ונאחזו בתונכם בארץ פנעו וע"ז פליג רחב"ג ואמר דלא בעינו תנאי כפול והא דהוצרכו לאמר אם לא יעברו ונאחזו בתונכם הוא משום דאי לא הוי אמר הכי יש במשמע שאם לא יעברו אפילו בארץ פנעו לא ינחלו וקאמר עלה בפרייטא משל דרחב"ג למה הוא דומה לאדם שמחלק נכסיו ע"פ ואמר פלוני בני ירש שדה פלונית ופלוני בני ירש שדה פלונית ופלוני בני יתן מאתים וזו וירש שדה פלונית ואם לא יתן מאתים ירש עם אחיו בשאר נכסים מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים כפילו גרם לו ע"כ והיינו דמי גרם לב"ג ובני ראובן שאם לא יעברו יטלו חלק בתוך כל ישראל כפילו גרם להם ואם לא כפילו ה"א דאם לא יעברו יפסידו חלקם בא"י לגמרי ולא יהי' להם חלק כלל וכלל עיי"ש ברש"י ובתוס' כתבו וקשה דהיכי ס"ד שלא יטלו כלל בארץ פנעו פיון שפייעו בכיבוש כמו אחרים רק שלא עברו חלוצים ותירצו דסד"א פיון שהוקצה ארץ פנעו לשאר שבטים מאותה שעה ששאלו ב"ג וב"ר ארץ הגלעד ונעשו כמו שפילקו

עצמן מלחלוק בארץ פנען ונימא שאם לא יקיימו תנאם לא יהי להם חלק בארץ קמ"ל שיש להם ושיטלו חלקם פשאר שבטים פאן וכאן אף אם לא יעברו חלוצים עכ"ד התוס' והמהרי"ט הקשה ע"ז ונ"ל קשיא לי פיון שא"י מןחזקת בידם ונד הכל שוין בה היכי מהני סילוק הא אמרינו בריש הפותב וכי פתב לה מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת ממנה לא אמר פלום ופרש"י ז"ל פגון שדה של שותפין ואמר אחד לחבירו אחד מן הלשונות הללו וכו' ועוד בפ' השולח אמרינו מקבל מתנה שאמר לאחר שפאת מתנה לידו מבוטלת היא תבטל אי אפשי בה לא אמר פלום עיי"ש ושותף שאמר על חלקו אי אפשי בה וידי מסולקת ממנה פשיטא דלא מהני.

ויש לומר שפך הם דברי התוס' דמששאלו ארץ הגלעד דהיינו משבירו אותה לחלקם מאותה שעה זכו השבטים בכל א"י אף בחלק המגיע לב"ג וב"ר דאמרינו בפ' בית פור האחין שחלקו פיון שעלה הגורל לאחד מהן קנו פולם מתחילת א"י מה תחילה בגורל וכו' ומסיק רב אשי בהיה הנאה דצייתי אהדי גמרי ומקני אהדי ואפתי קשה נהי שסלקו עצמן מלחלוק בארץ פנען כי סבורין היו ליטול חלק בארץ הגלעד אבל לאחר שנתבטלה זכותם בארץ הגלעד מחמת שלא קיימו התנאים איגלאי מילתא למפרע שפאותו שעה לא זכו בארץ גלעד.

ומפיון שלא זכו בארץ גלעד אף שאר שבטים לא זכו בחלקם שבארץ פנען דאפילו תימא דהוי כמו סילוק מ"מ אדעתא דהכי לא נסתלקו כדאמרינו בהגוזל בתרא גבי חמרא דרב ספרא אדעתא דארצי אפקרין אדעתא דכ"ע לא אפקרין והיכי תיסק אדעתין דאף בארץ פנען לא ינחלו ויש לומר דשאני הכא שהי' בידם לקיים התנאי ולעבור לפניהם חלוצים כמו שהתנו ואם מדעת רצו שלא לקיים תנאם הפסידו לגמרי דלא שייך לומר דאדעתא דהכי לא התנו דמי מעכב על ידם הלכך אבידה מדעת היא עכ"ל המהרי"ט ויצא לנו מדבריו דשותפין שבייר אחד חלקו וזכה בו בקנין [כמו שזכו ב"ג וב"ר בארץ גלעד שפכר ישובו בה] והותיר לשותפו והתנה שהוא זוכה בחלקו ומוותר לשותפו השאר ע"מ שיעשה דבר פלוני יש חילוק בדבר אם התנאי אין בידי לקיים ולא קיימו אמרינו אדעתא דהכי לא בירר ולא סילק נפשו מן הנכסים ובטלה חלוקה אבל כשבדי לקיים התנאי אין מעכב בזה רק שהוא בעצמו לא רצה לקיים התנאי נתקיימה החלוקה הראשונה ואבד חלקו משאר נכסים ששייר לשותפו וזכו השותפים בחלקם שפשאר להם דאבידה מדעת היא: (כח) ולפ"ז נראה דהיינו דקאמר דלא קשה לרחב"ג מהא דכתיב אם בחקונתי תלכו ואם בחקונתי תמאסו משום דה"א דאם בחקונתי תלכו ברכה ואם לאו לא ברכה ולא קללה משום דכל הברכות המיועדות להם אם ילכו בחקונתי הם למעלה מן הטבע גבוה ונשא מאוד ממערכת השמים ואף אם מצבא מערכות השמים מיועד ח"ו להיות קללה ע"פ תבל המה לא יחתו מזה כי הוא יתברך חלקם וצור גואלם המביט אל כל מעשיהם הטובים ומשלם להם כפעלם הטוב ולא יתנם לכל צבא השמים למשול בם פאשר עשה לכל הגוים אשר לא באו בבריתו אף הוא בעצמו יפתח להם את אוצרו הטוב ועינו יתברך על מראשית השנה עד אחרית השנה לטובה אם בחקונתי ילכו וע"ז אמר דאי לאו קרא דאם בחקונתי תמאסו בודאי דה"א דאם בחקונתי תמאסו לא קללה ולא ברכה היינו דיפסידו הברכה שהובטחו לקבל מידו יתברך אשר למעלה ממערכות השמים אבל קללה

נְמִי לִיכָּא הֵינּוּ שְׂלֵא יַפְסִידוּ חֵלְקֵם מִשְׁאָר הָאֲנוּמוֹת וַיְהִי הַשְּׁפָעְתֶּם מִמְעַרְכַּת הַשָּׁמַיִם בְּאִמְצָעוֹת הַמְעַרְכוֹת וַיְהִי בֵּית יְהוּדָא כְּכֹל הַגּוֹיִם תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר חֵלַק אֹתָם ה' לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם וְאֵף שְׂלֵא קִיַּיְמוּ תְנָאֵם בְּבִרְיַת קִיּוֹם הַתּוֹרָה מ"מ לֹא הַפְסִידוּ חֵלְקֵם עִם שְׁאָר הָאֲנוּמוֹת כִּי לֹא נִוְפְלִים הֵם מֵהֶם וְכִמוּ הַיּוֹרֵשׁ שְׂלֵא נָתַן מְאִתָּם זֵוּז וְלֹא זָכָה לִיטּוֹל שְׂדֵה הַמְּוֹבְחָרַת שְׁנַתִּיחַד לֹו עכ"ז לֹא הַפְסִיד חֵלְקוֹ עִם שְׁאָר אֲחֵיו לְחַלּוֹק בְּשׂוּהָ עִמָּהֶם כִּי אֵף שְׂלֵא קִיַּיִם הַתְּנַאי וְלֹא נַתְּנִיפָה פָחוּ לִיטּוֹל חֵלַק יָפָה מֵהֶם אֲבָל אֶפְתִּי לֹא נִגְרַע פָּחוּ לְהַפְסִיד חֵלְקוֹ וְקמ"ל קָרָא וְכַפִּילָא דָּאֵם בְּחֻקוֹתֵי תְמָאָסוּ קַלְלָהּ.

הֵינּוּ שְׁמִינְעָדִים ח"ו לְכָל הַקְּלָלוֹת וְהַתּוֹכְחוֹת הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִשְׁאָר הָעַמִּים. מִפְּנֵי שְׂכָל הָעַמִּים נִטְלוּ חֵלְקֵם בְּצָבָא מִמְעַרְכַּת הַשָּׁמַיִם וְהֵם הַפְסִידוּ חֵלְקֵם מֵהֶם לְגַמְרֵי וְנִסְתַּלְקוּ מֵהֶם וְאֶבְדוּ זְכוּתָם וְלֹא יוֹרֵק עֲלֵיהֶם בְּרֻכּוֹת צָבָא הַשָּׁמַיִם כִּי אֶבְדוּ זְכוּתָם ע"י שְׁהִיגֵעוּ פֶּל בְּרֻכּוֹת הַמְעַרְכָּה לְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר זָכוּ בָּהּ ע"י הַסְּתַלְקוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהֶם וּבְחִירְתָם לָהֶם הַחֵלַק הַטּוֹב וְהִיפָה אֲשֶׁר מַעַל לְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְכַאֲשֶׁר בְּחֻקוֹתֵי תְמָאָסוּ לֹא מִבְּעֵי כִּי אֵין לָהֶם אֲגָרָא וְהַפְסִידוּ חֵלְקֵם הִיפָה אֲלֵא אֵף דִּינָא שְׂאִין לָהֶם חֵלַק בְּהַשְּׁפָעוֹת מִמְעַרְכַּת הַשָּׁמַיִם וְנִשְׁאָרִים קָרַח מִפְּאֵן וְקָרַח מִפְּאֵן.

וְכַמְאָמַר ר"י בֶּן זַפְאֵי בְּכַתְּוִבוֹת (דף ס"ו) אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן שְׂאֵתָם עוֹשִׂים רש"מ כו': (כט) וּבְזֵה מִיִּנְשָׁב קוֹשֵׁיַת הַר"נ בְּהָא דְאֲמַרִּינּוּ דְלָמ"ד דְּאֵית לִי מִכְּלָל לֹאוּ אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן אִם אָמַר אֵל יִכָּה וְיִבְרַכָּה נִשְׁמַע קַלְלָהּ אִם לֹא יַעֲיֵד וּבְקִדּוּשֵׁינּוּ אֲמַרִּינּוּ דְאֵי לֹאוּ קָרָא ה"א לֹא דִינָא וְלֹא אֲגָרָא וּלְפִי דְבְרֵינוּ א"ש וְלֹא קָשָׁה מִיַּדִּי דְנִדְאֵי אֵי לֹאוּ דְכַתִּיב אִם בְּחֻקוֹתֵי תְמָאָסוּ לֹא הֵוִי נִשְׁמַע קַלְלָהּ מִכְּלָל אִם בְּחֻקוֹתֵי תְשֻׁמְעוּ דַּה"א דְלֹא הַפְסִידוּ חֵלְקֵם עִם שְׁאָר הָאֲנוּמוֹת וְאֵין פְּאֵן קַלְלָהּ דְלֹא גָרַעִי מִשְׁאָר אֲנוּמוֹת עַמִּי הַקָּדָם הַמְּוֹשְׁפָעִים מִצָּבָא הַשָּׁמַיִם אֲבָל הַשְּׂתָא דְכַתִּיב אִם בְּחֻקוֹתֵי תְמָאָסוּ קַלְלָהּ וְהַפְסִידוּ חֵלְקֵם עִם שְׁאָר הָאֲנוּמוֹת מִמִּילָא אִם אָמַר יִבְרַכָּה אִם תְּעִידוּנִי נִשְׁמַע מִזֵּה קַלְלָהּ אִם לֹא יַעֲיֵד לָמ"ד לֹא בְּעֵינֵן תְּנַאי כְּפוּל פִּינּוֹן דְנִיטְל מִמֶּנּוּ בְּרַפְתָּ ה' הָרִי הוּא בְּכַלְל קַלְלָהּ אֲחֵרֵי שְׁהַפְסִידוּ בְנֵי הַצְּלָחוֹת מִמְעַרְכּוֹת הַשָּׁמַיִם: (ל) וְעַתָּה יוֹבְנוּ הֵיטֵב הַפְּתוּבִים שְׂאֵמַר לָהֶם אַחַר שְׁסִיִּים וְהִגִּיד לָהֶם הַתּוֹכְחָה בְּצ"ח קַלְלוֹת אִם לֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹל ה' אַתָּם רְאִיתֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיכֶם וְגו' וְאוּלָּה אַתְּכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר לֹא בָלוּ שְׁלִמְוִתֵיכֶם וְנִעְלָה וְגו' לָחֵם לֹא וְגו' וְהִנֵּה מָה רַב טוֹב הַהִנְהָגָה הַנְּסִיִּית הַבָּאָה ע"י הַשְּׁגָחַתוֹ וְתִבְרָה אֲשֶׁר כָּל טוֹבָה וּבְרַכָּה לֹא יִבְצֹר מִמֶּנָּה וּבִיָּאֵר לָהֶם עוֹד שְׂלֵא נָתַן לָהֶם ה' לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֵאוֹת וְאֲזַנַיִם לְשִׁמּוֹעַ הֵינּוּ כְּמוֹ שְׁדָרְשׁוּ רז"ל שְׂלֵא אָמְרוּ בְּשַׁעָה שְׂאֵמַר לָהֶם מִי יִתֵּן וְהִי לְכַבֶּם זֶה לָהֶם כָּל הַיָּמִים תֵּן אַתָּה שֶׁהִי לָהֶם לֹאמַר דְּהֵינּוּ שְׂבִינְדָם לְהַתְּפַלֵּל לַד' שְׂיִתֵּן לָהֶם לֵב טְהוֹר וְהִי מְמַלָּא מִשְׂאֵלוֹתָם כִּי הַבָּא לְטַהַר מְסִייעִין לוֹ פְּדַכְתִּיב לְעַנּוּיִם יִתֵּן חֵן וְא"כ בִּינְדָם לְשִׁמּוֹר אֵת כָּל הַתּוֹרָה וְא"כ הַתְּנַאי שְׂקִיבְלוּ עֲלֵיהֶם לְקַיִּים אֵת הַתּוֹרָה הוּא בִּינְדָם לְקַיִּים מִמִּילָא ע"י הַקְּבֵלָה שְׂקִיבְלוּ עֲלֵיהֶם וְנִיתֵן לָהֶם ע"י זֶה הַנְּהָגָה הַנְּסִיִּית לְחַבֵּל גַּחְלַתֶּם הַפְסִידוּ חֵלְקֵם עִם שְׁאָר הָאֲנוּמוֹת מִהַנְּהָגוֹת מִמְעַרְכַּת הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ שְׂבַאֲרֵנוּ דְבַתְּנַאי שְׂבִידוּ לְקַיִּים זָכָה בְּחֵלְקוֹ וּמִסְתַּלַּק פָּחוּ וְזְכוּתוֹ מִשְׁאָר הַחֵלְקִים וְע"ז אָמַר וּתְבֹאוּ אֵל הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחוֹן מִלְּךָ חִשְׁבוֹן וְעוֹג מִלְּךָ הַבְּשָׁן לְקַרְאֲתָנוּ וְנָכֶם וְנִקַּח מֵהֶם אֵת אֲרָצָם וְנִתְּנָה לְרֵאוּבֵנִי וְלְגָדִי וְלַחֲצֵי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה שְׂנִיתֵן לָהֶם אֲרָץ סִיחוֹן וְעוֹג וְהוּא שְׂיִיף לָהֶם וּכְבָר זָכוּ וְהַפְסִידוּ

חלקם בארץ פנען אף אם לא יעברו חלוצים שלא יתקיים התנאי עכ"ז פבר זכו בארץ הגלעד ונסתלקו מארץ פנען הואיל וביגדם לקיים התנאי ולעבור חלוצים רק בתמלת ד' עליהם נצטוותי ואמרתי להם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם].

וא"כ גם בדבר הזה הואיל וביגדכם לקיים את התורה ע"י שישאלו מה' ויאמרו לו תן אתה לב טהור] זכיתם בהנהגה הנסיית והפסדתם חלקכם עם שאר האומות ממערכות השמים. פי על פן ושמרתם את דברי הברית הזאת למען תשפילו את אשר תעשון היינו מוכיח דאי אפשר להשיג לכם הברכה בכל אשר תעשון כ"א בשמירת דברי הברית מפני פי הפסדתם חלקכם עם שארי האומות כמו שראינו בענין ב"ג.

וב"ר: (לא) ובזה יבואר הפתובים בנחמ' פי ענין מצות סנפה יורה על שהוציאנו מממשלת צבא השמים ונתונים נתונים אנו להשגחת ה' והנהגתו בלי שום אמצעי ולא ככל הגוים בית יהודא החוסים בצל צבא השמים אשר חלק להם.

ולזה נצטוונו לעשות צל סנפה ודרשו חז"ל חג הסוכות לה' שבעת ימים מה חג לד' אף סנפה לד' [ויתירה מצות סנפה על שאר מצות פי בשאר מצות אין בהם קדושה ואינם אסורים ליהנות מהם מן התורה רק מדרבנן משום איתקצאי למצותה אבל בסנפה אסור מן התורה מהאי קרא כמבואר בסנפה (דף ט') ובביצה (דף ל"ב) ובתוס' שם] ובעת שאנו מקריבים פרי החג על שבעים האומות לקיום העולם באותו זמן ממש נצטוונו לקיים מצות סנפה כדי להראות שאף שהם עובדים לצבא השמים אבל אנו חוסים בצל פני ה' והנהגתו ועל פן ייחס להתפלל לבטל יצרא דע"ז לחג הסוכות ודרשו על פסוק ויעשו בני ישראל חג הסוכות היינו דבעו רחמי איצרא דע"ז דליבטל פי מצות סנפה מורה ע"ז.

ואמר פי לא נעשה פחג הזה מימות ישוע בן נון וכתוב חסר באשר פי התרעם על יהושע על אשר לא עשה פחג הסוכות הזה בימיו להתפלל על ביטול יצרא דע"ז ולא התרעם על משה מפני שלא היה יכול להתפלל ע"ז שלא היה לו זכותא דא"י וזכותא דא"י מהני להתפלל איצרא דע"ז וכמו שבארנו בשם הרמב"ן ז"ל שכל הארצות נמסרו להנהגות מערכות השמים וא"י נשארה אף ורק להנהגת ה' לבדו דכתיב עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה ויהושע שהי' לו זכותא דא"י היה יכול לעשות הסוכות ולהתפלל על יצרא דע"ז ולא עשה פן ובימי עזרא נעשה החג הזה ככתוב הוא הדבר אשר דיבר הרמב"ן ז"ל באמצעות קבלות התורה עליהם ועל זרעם וקנינם קנין אמת בארץ הקדושה מקושרים אנו בפרטי התורה בקשר אמיץ אשר לא ינתק לאחוזת עולם פי הוא משפט אלקי הארץ: (לב) והנה אחרי שבארנו שענין המצות אשר נצטוונו יש לנו שתי אלה הפחינות פי דבוקים וקשורים בנפשותיהם וכגנה זרועיה תצמיח פן יצמיחו פעולת המצות להביא עלינו פרי מעללינו ואף גם זאת פי פח הטוב והרע הנטוע בהם לא יפעול עלינו כ"א לפי ערך התרחקותם והתקרבותם לרצון הבורא ית"ש כפי שבארנו לעיל בכונת המשנה דשלהי מכות.

אשר לכאורה שתי אלה מתנגדים זה לזה פי אם עצם הצוויים נוהגים פח ועוז בהם להרע ולהיטיב לעושיהם מה יפעל בהם התרחקותם או התקרבותם לרצון הבורא אבל הענין מבואר פי הפתוב אומר פי גר מצנה ותורה אור דימה הפתוב מצנה לגר ותורה לאור.

כי המצנה היא כמו נר אשר הנר אינו מאיר עד שיאחז בו אור האש כן המצנה אינה פועלת להאיר על האדם כי אם בהאחז בה אור התורה אם עושה אותן האדם בשביל קיום מצות התורה אז נאחז בה אור התורה להאיר על האדם ולהביא עליו הטוב הפרוץ בעקבה.

ולחכי כתב הר"ן ז"ל בר"ה דאף למ"ד מצות א"צ פונה וסתמא לשמה קאי מ"מ אם מכונן להדיא שלא לצאת אינו יוצא בה הרי אף שעשה מעשה המצנה ולא רצה שתאחז באור התורה לקיים מצות הבורא פפתוב עלינו בתורה לא עשה ולא כלום ונהו פי נר מצנה ותורה אור: ועתה לא נפלאות היא ולא רחוקה היא אשר כמו במעשה שמים וארץ אף פי תבל ומלואה בששת ימי בראשית הכינים גם יסדם ויעמידם לעד לעולם עכ"ז אומר הפתוב לעושה אורים גדולים פי לעולם חסדו לא אמר לעשה אורים גדולים אלא לעושה בלשון הנה שהוא עושה גם עתה כי הוא הנותן פח ועוז לכל צבא השמים והארץ להיות חיים וקיימים לפניו יום ויום והוא המכונן עמודיהם סלה לבל ימוטו וכן הדבר בפעולת בני אדם אף כי הם פעץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו איש איש ממלאכתו אשר הם עושים עכ"ז לא יסבו בלקתם מעיני המביט לארץ ממכון שבתו על כל יושבי הארץ לתת לאיש כפרי מעליו: חלק או"ח סימן א דין פלאים בציצית ועשה דוחה ל"ת: במנחות (דף ל"ט:) אמר שמואל משמ"י דלוי חוטי צמר פוטרין בשל פשתן איבעיא להו של פשתן מהו שיפטרין בשל צמר, צמר בפשתים הוא דפטר פיון דתכלת פטרה לכוני נמי פטר אבל פשתים בצמר לא או דילמא פיון דכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו גדילים מעשה לה"ש צמר בפשתן ל"ש פשתן בצמר ת"ש דאמר רחבה אר"י חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן בשל צמר עכ"ל הגמרא וכתב הרמב"ם ז"ל (בפ"ג מהלכות ציצית) ומהו לעשות חוטי צמר בכסות של פשתן או חוטי פשתן בכסות של צמר אעפ"י שהוא לכוני בלא תכלת בדין שיהא מותר שהרי התכלת צמר הוא ומטילין אותו לפשתן ומפני מה אין עושין כן מפני שאפשר לעשות החוטין ממינו וכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת וכאן אפשר לקיים שניהם וכ"מ בשיטת הר"מ ז"ל דלא פסק כשמואל דחוטי צמר פוטרין בש"פ ולא כפשיטותא דרחבה אר"י אלא כי הא דאמרין שם גבי סדין בציצית דב"ש פוטרין ואמרין דטעמא משום גזירה דקלא אילן ופריה ולא יהא אלא לכוני ומשני משום דאפשר במינו כדר"ל דאר"ל כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת אלמא דלכוני של פלאים אסור וסובר הר"מ ז"ל מדאורייתא נמי איירי שאף שהתורה התירה פלאים בציצית לא הותר אלא מה דא"א בענין אחר כמו תכלת בפשתן דא"א לקיים מצות תכלת אלא ע"י שיידחה לאו דכלאים אבל לכוני שבו פיון דאפשר לקיים במינו לא דחי ל"ת דכלאים ומפני סוגיא זו דחה ממירא דשמואל עיי"ש בכ"מ: והנה גם התוס' שם הקשה אהא דאמר הש"ס אפשר לקיים במינו ממירא דשמואל דחוטי פשתן פוטרין בש"צ.

ותי דשמואל מייירי במקום תכלת דמגו דתכלת פוטר לכוני נמי פוטר אבל שלא במקום תכלת אמרין אפשר במינו: והכ"מ כתב דהר"מ ודאי דלא סובר לחלק בין מקום תכלת לשלא במקום תכלת דאי הוי סובר לחלק בהכי לא הוי שמתק מלקתוב דבמקום תכלת שרי להטיל לכוני משאינו מינו גם התי' השני שכתבו התוס' דמדאורייתא ודאי דהותר

לגמרי פלאים בציצית אף היכא דאפשר במינו והא דאמרינו פיון דאפשר במינו לא דחי
הוי רק מדרבנן בעלמא עיי"ש בתוס'.

נראה ודאי דאין דעת הר"מ פן אלא דאפילו מה"ת לא דחי היכא דאפשר במינו דהא
(בהלכה ח') כ' סדין בציצית אסור להטיל בו ציצית מדרבנן גזירה משום פסות לילה
פשינויא דר' זירא ואם איתא דמ"ש גבי לבן של פלאים דאסור משום דאפשר במינו הוי
רק מדרבנן א"כ למה איצטריך כלל להאי טעמא דאפשר במינו.

דבלא"ה אסור משום פסות לילה ומה"ט דגזרינו גבי תכלת משום פסות לילה ה"נ יש
לגזור בלבן משאינו מינו ובגמרא הא דקאמר האי טעמא אפשר במינו הנה קודם שידע
טעם איסור התכלת משום גזירה דכסות לילה אבל השתא דמסיק טעמא דכסות לילה
אין אנו צריכין לטעם דאפשר במינו גבי לבן.

א"ו דהאי טעמא דאפשר במינו הוי מדאורייתא ולהכי פתב גבי לבן האי טעמא להשמיענו
דלבן שאינו מינו אסור מה"ת משא"כ תכלת דשרי מה"ת אסרינו מדרבנן משום גזירה
דכסות לילה ובלא"ה הלשון דחוק לפרש דהא דקאמר אפשר במינו מדר"ל הוי מדרבנן
דמימרא דר"ל איתאמר בכל דוכתא לענן מדאורייתא כדאיתא בשפת (דף קל"ג) גבי
קרא דבשר ערלתו דפריה מדר"ל.

וכן ביבמות (דף ר') דמוכח דאי אמרינו דח"ל לא מתניבמי משום גזירה דביאה ראשונה
אם בעלו קנו משום דמה"ת מתניבמת דעשה דוחה ל"ת ואי הא דאמרינו דאין מתניבמות
הוא משום דר"ל דאפשר בחליצה אם בעלו לא קנו אלמא דהא דר"ל הוי מדאורייתא
וכיון דהוי מדאורייתא נדאי דקשה מהא דשמואל דלא חייש לאפשר במינו: ואין לומר
דהר"מ ז"ל מפרש דסוגיא דאפשר במינו פליגי אממרא דשמואל דשמואל סובר דכלאים
בציצית הוי היתר גמור אפילו בדאית לי ממינו כמ"ש התוס' גבי הא דקאמר שמואל
תכלת אין בו משום פלאים דלגמרי התיר הפתוב פלאים בציצית אפילו בלילה אבל הך
סוגיא דאפשר במינו סברה דהוי רק דחוי פשאר עשה דוחה ל"ת שפתורה להכי במה
דאפשר במינו לא דחי והר"מ פסק כהך סוגיא משום דסוגיא דפר"ק דיבמות נמי סברה
דהנה רק דחוי דהא גליף מפלאים בציצית דעדל"ת דזה דוחק גדול דכל סוגיא דיבמות
אזלא דלא כשמואל ועוד דהא הך סוגיא דיבמות אזלא כשמואל דאמר התם פתב רחמנא
צמר ופשתיים דאפילו צמר לפשתיים ופשתיים לצמר והיינו כשמואל: ויותר קשה פיון
דהך סוגיא דיבמות אזלא כשמואל דכלאים בציצית הוי היתר גמור א"כ מנ"ל למילף
מכאן לכל התורה פולה דעשה דוחה ל"ת דלמא שאני פלאים בציצית דהוי היתר גמור
דשרי אפילו היכא דאפשר במינו אבל בכל התורה דהוי דחוי אימא דלא דחי כלל (*):
וראיתי להרשב"א ז"ל בחידושי ביבמות בסוגיא דעליה שפירש הא דאמר שמואל חוטי
פשטן פוטר בשל צמר וש"צ בש"פ מייירי בדלית ליה ממינו: ועיקר רבותא דשמואל
להשמיענו דצמר פוטר בש"פ ולא בעינו מין כנף דווקא ולא בא להשמיענו כלל רבותא
בדין פלאים.

דכיון דל"ל ממינו ודאי דעשה דוחה ל"ת והש"ס דקאמר גבי קלא אילן אפשר במינו
היינו היכא דאית לי ממינו לא דחי ואסור להטיל משאינו מינו כדר"ל דאמר כ"מ שאתה
מוצא כו' ע"כ דברי הרשב"א ז"ל אבל לשון הר"מ ז"ל ודאי משמע דאפילו לית לי

ממינו אסור לעשות הלבן מפלאים דלא מפליג פלל בין אית ליה ממינו בין לית לי' ממינו וכן משמעות דבריו שסיים וכאן אפשר לקיים שתיהן.

וכן מצאתי להרב"י באו"ח (סימן י"א) שדעתו בשיטת הרמב"ם דאפילו אין לו ממינו אסור להטיל לבן של פלאים ואף דבכה"ת עשה דוחה ל"ת היכא דל"ל של היתר ומקרי אינו יכול לקיים שתיהם כמו גבי מילה בצרעת בשבת (דף קל"ג) דאי ליכא אחר מיקרי א"א יכול לקיים שתיהן ושרי לאבי הבן למול וכן גבי מצה של חדש שהביאו התוס' בספ"ק דקדושין בשם הירושלמי דעשה דוחה ל"ת מ"מ גבי פלאים בציצית נראה דהיינו טעמא דלא דחי אפילו היכא דל"ל ממינו משום דאינו מחויב ללבוש בגד של ד' פנפות רק אם לובשו מחויב להטיל בו ציצית כמ"ש הר"מ (בפ"ג מהלכות ציצית) להכי לא דחי אפילו אם ל"ל ממינו דלא ילבש הבגד ולא יצטרף לעבור על אסור פלאים ודווקא לענון תכלת בבגד פשתן גלי קרא דדחי דאל"כ יתבטל מצות תכלת בבגד פשתן לגמרי ואין לומר דניקו ונימא ליה שלא ילבש בגד פשתן פלל ויתקיים מצות תכלת בבגד צמר דז"א דהא עיקר מצות תכלת וציצית ניתן על בגד צמר ופשתים ומכש"כ לפי מה שפ' הר"מ ז"ל כמ"ד דשאר מינין אינו חייבין אלא מדרבנן א"כ מצות ציצית ותכלת ניתן רק על אלו שני מינין צמר ופשתן ואם נימא דלא ילבש פשתן עם תכלת הרי אנו עוקרין מצות תכלת בפשתן לגמרי אבל גבי לבן שפיר אמרינן דאפילו אין לו ממינו לא יטיל משאינו מינו ולא ילבש הבגד פשאין לו לבן ממינו ונתקיים מצות לבן בשני המינים היינו בצמר ופשתן כשהיו לו ממינו ולישנא דהש"ס נמי הכי משמע דקאמר אפשר במינו ולא אמר גזירה שמה יהיה לו ממינו והיינו משום דכיון דאפשר להתקיים המצוה במינו אסור אפילו אין לו ממינו משום דאמרינן שלא ילבש הבגד פלל פשאין לו ממינו.

ואף דלגבי יבום אמרינן ביבמות דע"ד ל"ת ולא איכפת לן במה דאפשר בחליצה משום דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא אלמא דלא חשבינן הא דאפשר למיפטר בפשי' ממצוה לאפשר לקיים שתיהן התם שאני דכיון דכבר חלה עליו המצוה לא חשבינן חליצה לאפשר אבל הכא שאם אינו לובש בגד של ד"כ לא חיילה עלי' חובת מצות עשה דציצית עדיפא לי' שלא ילבש הבגד משילבשונו ויעבור על הל"ת זו מה שגראה בשיטת הרמב"ם ז"ל: מעתה צריכין ליישב שיטת הר"מ ז"ל כיון דמתפרש להא דאמרינן אפשר במינו היינו דמהאי טעמא לא דחי פלל אפילו בדלית לי' ממינו ואפילו מדאורייתא לא דחי דהא אמר שמואל דפשתן פוטר בש"צ וש"צ פוטר בש"פ וכן אמר שמואל שם במנחות תכלת אין בו משום פלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק מאי פטורה אפילו הטיל למוטלת ופרש"י ז"ל כגון הטיל למוטלת דכי שרא רחמנא פלאים בציצית לגמרי אישטרי והתוס' פירשו שם דאפילו בלילה דלאו זמן ציצית נמי אין בו משום פלאים והר"מ ז"ל השמיט גם הך מימרא דשמואל: ע"כ נראה לפענ"ד בשיטת הרמב"ם ז"ל, דשמואל במימרא דפשתן פוטר בש"צ וש"צ בשל פשתן וכן באידך מימרא דתכלת אין בו משום פלאים אזיל לטעמי' דאמר שם פלי קופסא חייב בציצית דציצית חובת מנא וא"כ אנו צריכין להבין בעיקר הדברים מ"ט אתי עשה דציצית ודחי ל"ת דכלאים.

הא יכול לקיים עשה דציצית פשהוא מונח בקופסא ול"ת דכלאים עובר בלבישה דווקא אולם הדבר נכון דהא שמואל אמר שם דבזקן שעשה לכבודו פטור כיון שאינו עשוי

ללבישה וכינן דאינו מתחייב בציצית אא"כ עשוי ללבישה א"ש הא דלא חשבינן אפשר לקנין שניהם ע"י שיהא מונח בקופסא דאם נאסר ללבוש אין אנו יכולים לחייבו בציצית דכל חיובו הוא רק מחמת שראוי ללבישה וכינן דאין אנו יכולים לחייבו בציצית אא"כ נתיר ללבושו וקיי"ל דעשה דוחה ל"ת הרי אנו מוכרחים להתיר הלבישה ולא איכפת לן במה שאפשר לקנין מצות ציצית במה שהבגד מונח בקופסא דמ"מ אין מקום למצוה זו אא"כ נתיר הלבישה והשתא נמי מש"ה פשיטא לי' לשמואל דתכלת אין בו משום פלאים אפילו בלילה דבשלמא אי פלי קופסא הוי פטורין ולא הנה חיוב מצות ציצית אלא בשעת לבישה ממש והנה דומה ממש לכל עשה דוחה ל"ת שבתורה שבשעה שעובר על הל"ת במה שעובר על הל"ת בזה מקיים העשה דהעשה מקיים בלבישה והל"ת עובר ג"כ בלבישה אז נדאי דלא הוי שרי אלא בשעת קיום המצוה ממש דהיינו ביום ולא בלילה.

אבל פיון דכלי קופסא נמי חייבין א"כ אין קיום המצוה ע"י הלבישה דווקא וכשאינו לובשו נמי מקיים מצות ציצית אלא שהותרה הלבישה משום דאין מקום לקנין מצות ציצית אא"כ יותר הלבישה ומתנאי המצוה הוא שיהא ראוי ללבישה א"כ לא הי' העשה יכולה לדחות כלל הל"ת פיון שבעיקר העבירה ומעשה לבישת הבגד לא מתקיימת העשה דהעשה מתקיימת גם בהנחה בקופסא והל"ת בלבישה ואחרי שבאמת הי' רצוה התורה שתקיים מצות ציצית ומצות ציצית יש בה פלאים ויש בה נמי תנאי היתר הלבישה אין באפשר למצוה זו להתקיים אלא א"כ יעקר מבגד זה לגמרי איסור פלאים.

דהיינו שנימא שהציצית אין עושין את הבגד פלאים ולא נקבע פח הפלאים כלל בהאי בגד וכינן שמצות ציצית עוקרת מהבגד דין פלאים לגמרי לא איכפת לן במה שקיום המצוה הוא אף במונח בקופסא ואיסור פלאים הוא ע"י הלבישה דווקא פיון שנעקר מן הבגד דין פלאים אף שלא בעידן מצותו הרי אינו לובש פלאים כלל ועי"ז שפיר מתקיימת ציצית ע"י פלאים.

ואף שיש במצוה זו תנאי שיהא ראוי ללבישה וכלאים אין ראויים ללבישה מ"מ מצות ציצית הכריחה שתיעקר הפלאים מבגד זה ומותר הבגד ללבישה פיון דאי אפשר למצות ציצית להתקיים בענין אחר וכינן שנעקר לגמרי דין פלאים מבגד זה מותר אף שלא בעידן מצותו כמו בלילה ולהכי פשיטא לי' לשמואל דתכלת אין בו משום פלאים אפילו בלילה דהא בעידן מצותו נמי לא בלבישה דידי' מקיים מצות ציצית דאין קיום המצוה בלבישה לחוד*) אלא שאנו צריכין לומר שקיום המצוה עוקר הפלאים מהבגד כדי לשוונה להאי בגד ראוי ללבישה ובר חיובא למצות ציצית ולהכי שלא בעידן מצותו נמי שרי פיון שקיום המצוה גרם שתעקר ממנו פלאים**) וכן ר"ז דאזיל לפרושי טעמא דסדיו בציצית דפטרי ב"ש משום פסות לילה הוא היינו פסות המיוחד ללילה דר"ז נמי סובר כשמואל בזה דהא איהו אמר משמיה דשמואל תכלת אין בו משום פלאים משום דהוי היתר גמור ומסתמא דסובר נמי פלי קופסא חייב בציצית דהא זה הוא גוף הטעם דלא חיישינן לאיסור פלאים אף בלילה משום שמצות ציצית גרם שתעקר לגמרי לכלאים מהאי בגד ואף שלבישת לילה אינה גורמת קיום המצוה ואדרבה פסות המיוחד ללילה פטורה ועיקר תנאי מצות ציצית שיהא ללבישת יום מ"מ אין עלינו לומר

שהציצית עוקרים ממנו דין פלאים ביום ובלילה יהא בדין פלאים אלא פיון שנועקר נועקר דהא ביום נמי קיום המצנה והעבירה לאו בחד מילתא הוא דהאיסור הוא בלבישה וקיום המצנה הוא גם בעת הנחתו בקופסא אלא שהמצנה גרמה שתעקר הפלאים וכיון דעקר עקר אפילו בלילה: אבל הרמב"ם ז"ל דפסק דציצית חובת גברא ואין המצנה מתקיימת אלא בשעת לבישה ועל ידי הלבישה ממש ודמי לכל עשה דוחה לא תעשה שבתורה שהאיסור ע"י הלבישה וגם העשה ע"י הלבישה ואין אנו צריכין לומר שנועקר פלאים מהאי בגד אלא דבשעת קיום המצנה היינו בשעת הלבישה לא חיישינן לאיסור פלאים שבו ולהכי בלילה דאין זה מצותו אסור ולהכי כתב הר"מ בטעמא דסדין בציצית גזירה שמהא יתפסה בו בלילה דאפילו אם מיוחד ליום אסור להתפסות בו בלילה והשתא נמי הא דאמר שמואל חוטי פשתן פוטרין בשל צמר ואע"ג דאית ליה ממינו אע"ג דבכל התורה היכא דאפשר לקיים בלא דחייגה אינו דוחה מ"מ דחייגת עשה זו שאני פיון דסובר דכלי קופסא חייב בציצית והוצרכה מצנה זו לגרום שתעקר פלאים מהאי בגד לגמרי ומה"ט שרינו ללבוש הבגד אע"פ שאין המצנה בשעת לבישה דווקא ורק משום דמתנאי המצנה שיהא ראוי ללבישה מטעם זה נעקר הפלאים וכיון דנועקר הפלאים שוב לא איכפת לן במה דאפשר במינו דכי נמי מקיים מצות ציצית ע"י פלאים אין פאן פלאים שנועקרו על ידי מצות ציצית להכי לא מהדרינן כלל אציצית דמינו דאידי ואידי היתר גמור הוא ולא מסתבר להו לחכמים לאמר שהתכלת בבגד פשתן עוקרין דין פלאים וחוטי צמר בב"פ הוי פלאים דכיון דציצית לית בהו דין פלאים אין חילוק בין ציצית צמר בב"פ לציצית דפשתן בב"פ צ"צ תרנוייהו אין בהם דין פלאים אבל סתמא דתלמודא דאפשר במינו הוא אליבא דהלכתא דציצית חובת גברא ואין אנו צריכין לומר שהפלאים נעקרו מהאי בגד פיון שבעיקר הלבישה הוא מקיים המצנה ולא פשהו מונח בקופסא נהרי הוא ככל עשה דוחה ל"ת שבתורה שבמה שעובר על הל"ת מקיים העשה ויש פאן פלאים אלא דשרי מטעם קיום המצנה שע"י הלבישה א"כ אם אפשר במינו אינו דוחה ככל עשה ול"ת שבתורה ולשיטת רבינו ירוחם שהביאו הרב ב"י (בסימן י"א) אף פשאין לו ממנו נמי אסור משום דאמרין לו שלא ילפש הבגד פשאין לו ממנו פיון שדחייגה זו כשאר דחיות שבתורה.

וסוגיא דאפשר במינו אתיא פהלקתא דציצית חובת גברא הוא. ואף דב"ש סברי ציצית חובת מנא לפירוש רש"י ז"ל שם מדאמר לשון פוטרין מ"מ הש"ס שם אזיל לפרש דברי ר' אליבא דהלכתא דציצית חובת גברא הוא לדידיה מדאמר למה אסרוה ושפיר דחה הרמב"ם ז"ל מהלכה מימרא דשמואל בחוטי פשתן וכן אידך מימרא דתכלת אין בו משום פלאים ופסק פסוגיא דאפשר במינו משום דכל הני מימרא דשמואל הוא רק לטעמי' דציצית חובת מנא ולית הילכתא פנומיה בזה: ואתי שפיר נמי לפ"ז מה שהקשיתי לשמואל דסבר פלאים בציצית הוי היתר גמור אפילו בדאית ליה ממינו.

א"כ היכי ילפינן מיניה דעשה דוחה ל"ת פיון שבציצית הותרה לגמרי ולא דמי לכל דחיות שבתורה וכמו שהקשה הרמב"ם ז"ל בחי' (בפ"ק דיבמות) דכיון דכל דחיות עשה לל"ת מפלאים גמרינן א"כ איך אפשר לומר דבכלאים הוי היתר גמור ובכה"ת הוי רק דחויגה אבל לפי מה שפתי א"ש טפי דהא נמי דהותר הפלאים מן הבגד הוא נמי מחמת דחויגה דעשה דוחה ל"ת רק משום דא"א לדיחוי זה להיות כשאר דחיות מחמת שקיום

המצנה הוא גם פשהוּא בַקְנוֹפְסָא וְהַעֲבִירָה היא בלבישה וא"א להתיר אא"כ יַעֲקֹר הַפְּלָאִים לגמרי להיות הבגד ראוי ללבישה להכי הוי היתר גמור ומ"מ אין זה אלא אי אמרינו עשה דוחה ל"ת ושפיר ילפינו דעשה דוחה ל"ת בכה"ת דמה שנעשה בציצית היתר גמור הוא שא"א להתקנים המצנה ע"י דחייה משום דהמצנה היא בקנופסא ג"כ והתורה רצתה שיתקנים העשה להכי הוכרח לעקור הכלאים לגמרי להיות היתר אבל אם אין עשה דוחה ל"ת לא הוי אפשר לעקור הכלאים מהאי בגד וממילא בכה"ת היכא דקיום העשה והעבירה הוא בחד מילתא כמו באכילת מצה דחדש או ייבום דחייבי לאוין וכיוצא בזה העשה דוחה ל"ת בשעת קיומה ממש אבל בכלאים א"א לדחות אא"כ יַעֲקֹר לגמרי לשמואל ואתיא סוגיא דיבמות גם לשמואל ומ"מ הר"מ ז"ל דלא הותר אלא תכלת בבגד פשתן לחוד משום דלא קיי"ל פשמואל במאי דסובר פלי קופסא חייב בציצית [ואף דסתמא דהש"ס ביבמות (דף ה') כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר משמע בהדיא דהותר אפילו פשתן בצמר משום עשה דוחה ל"ת מ"מ הר"מ ז"ל לא פסק כהו תלמודא משום דאזלא ג"כ בשיטת שמואל דפשתן פוטר בש"צ משום דהוי היתר גמור ואזיל לטעמיה דסובר ציצית חובת מנא וכן מצינו בשבת (דף קל"א) דלהכי לא דחי שבת הואיל ובגדו להפקירן ולא אמר בגדו שלא ללבושן משום דאזיל בשיטת שמואל דחובת מנא הוא אבל אגן קיי"ל דציצית חובת גברא הוא וק"ל]: ולכאורה יש להביא ראיה לשיטת הרב"י דלהר"מ דפסק דכלאים בציצית הוי דחוי אסור להטיל לכן משאינו מינו אפילו בדלית ליה ממינו כמ"ש לעיל משום דכיון דאינו מחויב ללבוש הבגד של ד' פנפות לא דחי ל"ת דכלאים בלבן דאי נימא דדחי פשאין לו ממינו א"כ לפ"ז מי שיש לו בגד של כלאים יתא מותר לעשות ממנו ד' פנפות ולהטיל בו ציצית וללבושו אם אין לו בגד ד"כ אחר משום דאתי עשה ודוחה ל"ת דבשלמא לשמואל דסובר דהותר לגמרי אפשר לומר דדונקא בכלאים הבאים מחמת הציצית שריא רחמנא דאין בהם משום פלאים אבל פלאים בעצם הבגד לא שרי רחמנא אבל כיון דפסקינו דנהו דחוי ככל עשה דוחה ל"ת שבתורה א"כ מ"ש דשרי ללבוש בגד צמר עם ציצית של פשתן פשאין לו ממין אחר כדי לקיים מצות ציצית ואם הבגד בעצמו פלאים לא שרינו ליה ה"נ נשרי ליה כדי לקיים מצות ציצית אם אין לו בגד אחר של ד' פנפות ולא לישתמיט שום דנקתא דנימא דבגד פלאים חזי לעשות ממנו בגד ד' פנפות ואדרבה (בספ"ק דביצה) אמרינו פלאים למאי חזי עיי"ש א"ו דגבי ציצית לא נדחה איסור פלאים אלא בתכלת בפשתן לחוד כמש"כ בדעת הר"מ ז"ל משום דתכלת א"א לקיים בבגד פשתן בענין אחר.

אבל בלבן אפילו ל"ל ממינו לא דחי דאמרינו ליה שלא ילבש את הבגד ולא יתחייב בציצית (*): מיהו זה יש לדחות דאף דנימא דמצות ציצית דחי לאו דכלאים גבי לבן בדל"ל מינו מ"מ פשיש פלאים בעצם הבגד אסור ללבושו אע"ג דלית ליה בגד אחר דלא חייבה התורה בציצית אלא בגד הראוי ללבושו בעצמו אבל בגד פלאים שבעצמו אינו ראוי ללבישה אינו מחויב ככל בציצית ולא מהני מה שיהא ראוי ללבישה ע"י הטלת ציצית ודחיית העשה כיון שבעצמו אינו ראוי ללבוש ולא מיקרי פסותה אלא אם ראוי בעצמו לכיסוי ומטעם הנ"ל נראה דצריך ליתזהר דטלית של פשתן שיש בו תכלת שלא יהא בעצם הבגד פלאים דלא מיבעיא לשיטת ר"ת ז"ל דכלאים בציצית הותר לגמרי

א"כ פיון שהציצית אין עושין פלאים ודאי דאסור להטיל פלאים בפגד עצמו דכיון דמשום הציצית לא נעשה עדיין הפגד פלאים וכדמשמע במימרא דשמואל דאמר תכלת אין בו משום פלאים ואפילו הטיל למוטלת משמע דדוקא ב' מיני ציצית שרי אבל מלבד הציצית אסור להטיל פלאים בפגד אעפ"י שיש בו פלאים בלא"ה מהציצית דהציצית לא עשו עדיין פלאים שהם בדרך היתר לגמרי אלא לפי שיטת הר"מ ז"ל שסובר דכלאים בציצית הוי דיהוי פקל עשה דוחה ל"ת.

א"כ לכאורה היה אפשר לומר כיון דבלא"ה איכא פלאים בהאי פגד ע"י הציצית א"כ מאי איכפת לן שמוסרף עוד פלאים בהאי פגד אטו פגד פשתן שיש בו שני חוטין של צמר חמיר איסורו מפגד פשתן שיש בו חוט א' פה לי חומר חוט א' כחומר פמה חוטין וכל פגד שיש בו חוט א' משאינו מינו נעשה כל הפגד פלאים [ומש"כ הכ"מ (בפ"ג מה"צ) שיש בזה משום מיעוטי באיסורא לא הבנתי ולענ"ד הפל איסור א'] מ"מ אסור להטיל בפגד עצמו פלאים מלבד הציצית מטעם שפתבנו לעיל דלא חייבה התורה בציצית אלא פגד הראוי ללבישה גם בלא הציצית אבל אם יש בפגד עצמו פלאים הרי אינו ראוי בעצמו ללבישה ופטור מציצית וכש"כ דא"ש טפי לפי מש"כ הר"ת ז"ל במנחות דלהכי פלאים בציצית הותר לגמרי אפילו בליגה ואפילו להציע תחתיו.

משום דבפגד שראוי להנאתו הותר הכתוב לעשות בו ציצית. ומשמע דרשאי להשתמש בו כל צורך הנאתו משום דסתם פגד הוא פה ובו חייבה התורה בציצית עיי"ש.

א"כ פיון שסתם פגד האמור בתורה הוא העשוי לכל צורך הנאתו אם יש בפגד עצמו פלאים אף אם נתירנו ללבושו משום דחייבת העשה מ"מ שלא בעידן חייבא כמו בליגה ודאי דיהא אסור מחמת פלאים זה הפגד עצמו דעל פלאים שלא מחמת הציצית ודאי דלא שייך לומר דנעשים היתר גמור וכיון דאסור ללבושו שלא בעידן חייבא לא מיקרי פגד ופטור מן הציצית ודו"ק: ולפי מה שנתבאר שיטת הרמב"ם ז"ל דמ"ע דציצית אינו דוחה ל"ת אפילו היכא דל"ל לקיים במינו משום דאמרינן לי' שלא ילבש הפגד ולא יתחייב בציצית.

נראה לפי מש"כ המרדכי (בה' ציצית) בשם רבינו שלמה מדרגונש דמי שאין לו ציצית או שנפסק לו חוט של ציצית בשבת שאסור ללבושו עד שיתקן אותו ואם לובשו עובר בעשה והשיב רבינו יצחק דליתא כדמוכח בשמעתינ דאם נפסק בפרמלית דשרי ואמאי והא לא דחינן מפני כבוד הבריות אלא לאו דלא תסור א"ו מ"ע דציצית אינו אלא כשילבשו ולא אמר הכתוב לא תלבש פגד שיש לו ד' פנפות בלא ציצית דאז ודאי הוי הדין עמו.

אלא מ"ע גרידא להטיל בו ציצית מ"מ אין איסור ללבוש הטלית וגם אין עובר פיון שעשה אינו יכול להטיל שהוא שבת ובחול ודאי דאסור כ"ש שילבושו בעשה דהטל בו ציצית וכן במזוזה וכן במעקה ותדע דאטו במזוזה יאסר לכנוס לבית אלא בעמוד נעשה קאי ותו לא עכ"ל המרדכי וא"כ ודאי נראה דלשיטת הר"י הנ"ל שסובר דאם אין לו ציצית רשאי ללבוש הפגד ה"נ אם יש לו ציצית שהם פלאים כמו לכן דצמר בפשתים ואין לו מינו דאסור להטיל משאינו מינו לדעת הר"מ ז"ל משום דאין עשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים מ"מ מותר ללבוש הפגד בלי ציצית כלל כמו באין לו כלל ציצית

לדעת ר"י ה"ל ואע"ג דעיקר הטעם שאין עשה דציצית דוחה ל"ת משום דאמרין לי שלא ילבש הבגד ולא יצטרף לעבור וא"כ הי' ראוי לאסור עליו לבישת הבגד פשאין לו ממנו.

ז"א דמה שאין לו ציצית של היתר דומה ממש לאין לו כלל וממילא רשאי ללבוש הבגד פנין דאין הטלת ציצית מעכב לבישת הבגד ומה שאנו אומרים שאין העשה דוחה ל"ת משום דאמרין לי שלא ילבש הבגד היינו פנין שבידו שלא ללבושו אין פח בעשה כזו לבטל אבל באמת אנו מתירין לו ללבושו בלא ציצית דכיון דאינו דוחה דמי לאין לו ציצית כלל וזה פשוט: ויש להביא ראיה לזה מהא דאמרין בשבת פרק ר"א דמילה (דף קלא) לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירי מצנה דוחה שבת ומודה שאם צינין טליתו בשבת ועשה מזוזה לפתחו שחייב משום שבידו להפקירן וכתבו התוס' שם דכיון דאמר בידו להפקירן ולא אמר בידו שלא ללבושו ש"מ דסבר כלי קופסא חייב בציצית עיי"ש.

ומדאמר הש"ס הואיל ובידו להפקירן ** (הג"ה מיהו המג"א ז"ל בא"ח (סימן י"ג) מבואר מדבריו הא דקאמר הואיל ובידו להפקירן. היינו שמחוייב להפקירן כדי שלא יבטל מ"ע דציצית.

והקשה מזה אמאי דשרינן ללבוש בשבת בגד ד"כ דכמו דלמ"ד חובת מנא מחוייב להפקירן בשבת ה"נ למ"ד חובת גברא אסור ללבושו בשבת בלא ציצית עיי"ש מיהו לשון הואיל ובידו להפקירן לא משמע שמחוייב להפקירן אלא שהואיל שבידו להפקירן אינו דוחה שבת ורשאי ללבוש הבגד בלא ציצית שלא אמרה תורה לא תלבש בגד בלי ציצית: ** משמע שאינו מחוייב להפקירן כדי שלא יבטל מצות ציצית ממנו רק פנין דמצי להפקירן שוב אין מצותו דוחה שבת ויכול להחזיק הטלית בלא ציצית ואין עליו עונש בישול מצות ציצית פנין שהוא אנוס מחמת איסור שבת ומדחי נמי לא דחי איסור שבת אף לר"א דמכשירי מצנה דוחה שבת] פנין דבידו להפקירן וה"נ לדין דקיי"ל דציצית חובת גברא לפי שיטת הרמב"ם ז"ל שאין עשה דוחה ל"ת דכלאים אף בדלית לי ממנו הואיל ובידו שלא ללבושו ואפ"ה מותר ללבוש הבגד הואיל והוא אנוס מחמת שאין לו ציצית ממנו וכדעת ר"י ה"ל וזה ברור: וכן יתיישב מה שהקשיתי לשיטת הר"י ה"ל מהא דאמרין במנחות (דף כ"ח) דרבנן סברי דציצית מעכבין זא"ז שארבעתן מצנה א' ור' ישמעאל סובר ארבעתן ד' מצות ומתיר לאשכוחי שם איכא בינייהו טובא ואמאי לא אמר בפשיטות דלרבנן דסברי מצנה א' אם אין לו אלא ב' או ג' ציצית אינו מחוייב להטילן דאין בהם שום מצנה כלל והוי כמו פלגא דמצנה וילבש הבגד בלא ציצית פשיטת הר"י אבל לר' ישמעאל דסובר ד' מצות הן מחוייב להטיל מה שיש לו ומקיים בהם מצותן אלא ודאי דאם אין לו ציצית אסור ללבוש הבגד בין לרבנן בין לר' ישמעאל ואפילו לר' ישמעאל דבמה שיכול להטיל מקיים בו עשה מ"מ אסור ללבוש כדי שלא יבטל עשה דהנה ציצית שחסרו בהאי בגד דאין עשה דוחה עשה ולהכי לא מצי למימר הך נפקותא וא"כ קשה לכאורה על מ"ש הר"י דמותר ללבוש בגד ד"כ אף שאין לו ציצית ולפי מה שבארנו בשיטת הר"מ ז"ל א"ש מהא דאמרין בר"ה (דף כ"ח) ובבבחים (דף פ') במתן א' שנתערב במתן ד' דר"א סובר שנתן במתן ד' ור' יהושע סבר שנתן במתן א' ואמר ה"מ דבניתנין במתן ד' שנתן במתן א' עובר אלא תגרעו עיי"ש אף

דהוא אנוס בְּמַה שְׁאֵינוּ נוֹתֵן יוֹתֵר מִ"מ עוֹבֵר אֶלָּא תִּגְרְעוּ עֵי"ש וְכֵן הוּא בְּסִפְרֵי (פ' רֵאָה) לֹא תוֹסִיפוּ עָלָיו וְלֹא תִּגְרְעוּ מִמֶּנּוּ מִכָּאֵן אָמְרוּ הַנְּיֻתָּנִין בְּמַתָּן א' שְׁנֵתֶּעְרְבוּ בְּנִיּוֹתָיִן בְּמַתָּן ד' יִנְתְּנוּ א' ד"א לֹא תוֹסִיפוּ עָלָיו מִנֵּיִן שְׁאֵין מוֹסִיפִין לֹא עַל הַלּוֹלֵב וְלֹא עַל הַצִּיצִית ת"ל לֹא תוֹסִיפוּ עָלָיו וּמִנֵּיִן שְׁאֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶם ת"ל לֹא תִּגְרְעוּ מִמֶּנּוּ וְכִינּוֹן דְּאִיכָּא בְּפּוֹחֵת מִד' צִיצִית לָאוּ דְּבַל תִּגְרַע שׁוֹב אֶפְשָׁר לֹאמַר כְּשִׁיטַת הַר"י ז"ל דְּאֵם אֵין לוֹ צִיצִית מְוֹתֵר לְלַבְּנוֹשׁ הַבְּגָד מִשּׁוּם דְּלֹא נֶאֱמַר בְּתוֹרָה אִסּוּר לְלַבְּנוֹשׁ בְּגָד ד"כ בְּלֹא צִיצִית מִיְהוּ הַנ"מ כְּשִׁאֵינוּ מְטִיל כְּלָל דְּאִזְּ לִיכָּא בַּל תִּגְרַע כְּלָל כַּמ"ש הַטּו"א דְּמַבְטֵל הַמְצָוָה לְגַמְרֵי לִיכָּא בַּל תִּגְרַע אֶלָּא בִּיטוּל מ"ע לְחֹדֵד וְהָא אָנוּס הוּא וְהַתּוֹרָה לֹא אֶמְרָה לֹא תִּלְבַּשׁ בְּגָד ד"כ בְּלֹא צִיצִית.

אֲבָל כְּשִׁלּוּבֵשׁ ב' או ג' צִיצִית עוֹבֵר אֶבָּל תִּגְרַע. וְלִהְיֵי קְאָמַר הַש"ס הֵךְ נִפְקוּתָא מִשּׁוּם דְּבִין לְרַבְּנָן דְּחֹד מְצָוָה וּבִין לַר' יִשְׁמַעְאֵל דְּד' מְצוֹת הֵן רִשְׁאֵי לְלַבְּנוֹשׁ הַבְּגָד בְּלִי צִיצִית לְגַמְרֵי וְלֹא יִטִּיל אֶף הַצִּיצִית שְׁיֵשׁ לוֹ מִשּׁוּם בַּל תִּגְרַע וְאֵין לֹאמַר דְּאֶפְתִּי מְחֻיָּב לְהַטִּיל לַר' יִשְׁמַעְאֵל הַצִּיצִית שְׁיֵשׁ לוֹ מִשּׁוּם דְּאֶתִּי עֲשֵׂה דְּצִיצִית וְדַחֵי לָאוּ דב"ת דְּמִשּׁוּם הָאֵי טַעְמָא כְּתִב הַטּו"א דְּרִשְׁאֵי לִיתָן בְּמַתָּן א' דַּע"ג דְּעוֹבֵר אֶבָּל תִּגְרַע וְלֹא אֶמְרִינּוּ דְּמוּטָב שְׁלֵא לִיתָן כְּלָל וְלֹא יַעֲבֹר אֶבָּל תִּגְרַע וְה"נ אֶתִּי עֲשֵׂה דְּהִנֵּה צִיצִית שְׁיֵשׁ לוֹ וְדוּחָה ל"ת דְּבַל תִּגְרַע דז"א דְּהָא בְּאֶרְנוּ דְּלִשְׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל עֲשֵׂה דְּצִיצִית אֵינוּ דוּחָה לְשׁוּם ל"ת כִּינּוֹן דְּאֵינוּ מְחֻיָּב לְלַבְּנוֹשׁ בְּגָד עִם צִיצִית וְרִשְׁאֵי לְלַבְּנוֹשׁ הַבְּגָד בְּלִי צִיצִית כְּשִׁאֵין לוֹ צִיצִית וְה"נ גַּם לַר"י אִסּוּר לְהַטִּיל הַצִּיצִית שְׁיֵשׁ לוֹ וְרִשְׁאֵי לְלַבְּנוֹשׁ הַבְּגָד בְּלִי צִיצִית כְּלָל וְלִהְיֵי לֹא אֶמְרִינּוּ הֵךְ נִפְקוּתָא (*): מִיְהוּ לְשִׁיטַת הַרְשֵׁב"א ז"ל בַּר"ה (דָּף ט"ז) דְּמִשְׁמַע שָׁם מְדַבְּרִי דְּאֵינוּ עוֹשֵׂה הַמְצָוָה כְּלָל נְמִי עוֹבֵר אֶבָּל תִּגְרַע א"כ לַר"י צְרִיף לְהַטִּיל הַצִּיצִית שְׁיֵשׁ לוֹ וְאֵי מִשּׁוּם בַּל תִּגְרַע הָא לְעַנְיָן בַּת"ג כְּפֵה לִי כְּשִׁאֵינוּ מְטִיל צִיצִית כְּלָל או שְׁמִטִּיל ב' או ג' צִיצִית א"כ מֵאֵי מִפְסִיד בְּמֵאֵי שְׁמִטִּיל הַצִּיצִית שְׁיֵשׁ לוֹ וּמְחֻיָּב לְהַטִּיל לְקַיָּים מְצוֹתָן וְאֶפְתִּי הֵי מְצִי הַש"ס לֹאמַר נִפְקוּתָא דְּלַרְבָּנָן אֵין צְרִיף לְהַטִּיל וְלַר' יִשְׁמַעְאֵל צְרִיף לְהַטִּיל וְדו"ק: וְלַפִּי מַה שְׁבַּאֲרָנוּ דַּהַר"מ ז"ל לֹא פֶסֶק כְּהֵךְ דְּשִׁמוּאֵל דְּתַכְלֵת אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּלֵאִים וְסוֹבֵר דְּכֵלֵאִים בְּצִיצִית לֹא הוֹתֵר אֶלָּא בְּתוֹרַת דַּחֵי כְּשִׁאֵר עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת צ"ל מַה שְׁכַתֵּב הַרְמַב"ם ז"ל (בַּפ"ג מַה"צ ה"ט) מְוֹתֵר לְאֶדָם לְלַבְּנוֹשׁ צִיצִית בְּלִילָה בֵּין בַּחֹל בֵּין בְּשֶׁבֶת וְאֶעֱפ"י שְׁאֵינָה זְמַנָּה דְּמִיִּירֵי שְׁאֵין בּוֹ כְּלֵאִים וְכ"כ הַכ"מ שָׁם וּבב"י (סִימָן י"ח) וְקמ"ל דְּלֹא עֹבֵר אַבְתו"ס בְּלִילָה וּבְשֶׁבֶת קמ"ל דְּמְוֹתֵר לְצִאת בְּהֵן בַּרְה"ר בְּלִילָה וְלֹא הֵי כְּמִשְׁוֵי אַע"ג דְּלִילָה לָאוּ זְמַן צִיצִית וְכִמוֹ שְׁבִיָּאָר שָׁם הַכ"מ קִשְׁיָה בְּאַמַּת אַמְאֵי לֹא עֹבֵר אַבְתו"ס בְּלִילָה וְאֵין לֹאמַר דְּמִיִּירֵי שְׁמִכְנִין שְׁלֵא לְשָׁם מְצָוָה רַק שְׁצִרִיף לְלַבְּנוֹשׁ הַבְּגָד דַּא"כ מַה זֶה שְׁמִסִּיִּים שָׁם וּבְלֵבֵד שְׁלֵא יְבָרַף דְּמֵאֵי אַרְיָא דְּאִסּוּר לְבָרַף אֶפְיָלוּ לְכוּיִן לְשָׁם מְצָוָה בְּלֹא בְּרָכָה נְמִי אִסּוּר וְהוּל"ל וּבְלֵבֵד שְׁלֵא יְכוּיִן לְשָׁם מְצָוָה וְנִהֵי דַמְש"כ הַר"מ ז"ל דְּבְשֶׁבֶת לֹא מִקְרִי מִשְׁוֵי א"ש כִּינּוֹן דְּבַחֹל הַצִּיצִית בְּטָלוּ לְגַבֵּי בְּגָד מְפָנֵי קִיּוּם הַמְצָוָה לֹא מְסַתְּפֵר דְּבַחֹל לְהֵי כְּנֵי הַבְּגָד וּבְשֶׁבֶת לְהֵי מִשְׁוֵי וְכִינּוֹן דְּבְטָלוּ לְגַבֵּי בְּגָד בַּחֹל בְּטָלוּ נְמִי בְּשֶׁבֶת אֶבָּל לְעַנְיָן ב"ת קִשְׁיָה אַמְאֵי לֹא עֹבֵר אַב"ת: וְאֵין לֹאמַר דְּיִצְאָ לוֹ לְהַר"מ ז"ל דְּלִיכָּא ב"ת בְּלִילָה מְדַקְאָמַר ר"ז שָׁם גְּזִירָה מִשּׁוּם כְּסוּת לִילָה וְהֵינּוּ דְּלִהְיֵי אִסּוּר לְהַטִּיל צִיצִית בְּסִדִּין שְׁמָא יִתְכַּסֶּה בּוֹ בְּלִילָה דְּלָאוּ זְמַן צִיצִית הוּא וְעֹבֵר אֶלָּאוּ דְּכֵלֵאִים וְאֵם נִימָא דְּאִיכָּא ב"ת בְּלוּבֵשׁ צִיצִית בְּלִילָה א"כ לֹא שְׁיִיף לְמִיגְזֵר שְׁיִלְבַּשׁ בְּגָד

ציצית שיש בו פלאים דבלאו פלאים נמי לא ילבש בגד ציצית בלילה משום ב"ת א"ו דליפא ב"ת בלבישת ציצית בלילה דאין זה ראוי דאף דאיפא בזה ב"ת מ"מ ה"מ שמכונן לשם מצוה אבל במכונן שלא לשם מצוה הא ליפא ב"ת ורשאי ללבושו ולהכי גזרינו שפא יהא בו פלאים ועבר אלאו דכלאים: ונ"ל דדברי הרמב"ם ז"ל נכונים לפי מה דמבואר בדברי הר"ן בחי' לסנהדרין (דף פ"ח) דאיסור ב"ת ליפא אלא שעושה המצוה בכל פרטיה ואם חסר אחת מפרטי המצוה ועשאה שלא בזמנה ליפא ב"ת א"כ ה"נ אם לבש בגד ציצית בלילה אינו עובר אב"ת דמה שאינו, מחנניב בלילה הוא משום שאחד מפרטי המצוה הוא שיהא ביום דאין בלבישת ציצית מצוה אלא כשהוא ביום כדדרשינו מקרא דוראיתם אותו למעוטי כסות לילה שאינה בראי' קלל ובלילה אין פאן מצות ציצית קלל ול"ד להא דאמרינו בר"ה (דף פח) ובעירובין (דף צו) שלא בזמנו בעי פוונה לעבור אב"ת ואם פיון שלא בזמנו עובר אב"ת כמו ישן בשמיני בסוכה דהתם הזמן הוא אינו מפרטי המצוה רק שלא חייבה תורה לעשות מצוה זו אלא בזמן המיוחד לה היינו בט"ו בחודש השביעי ואז מחנניב לישוב בה שבועת ימים וכל השבועת ימים פיום א' דמיון כדדרשינו התם דבעינו סוכה הראויה לשבועה והמצוה הזאת היא בשלימותה בכל פרטי גם בכל השנה רק שלא חייבתה תורה לעשות מצוה זו בכל השנה וקבע לה זמן המיוחד לה ואם עשאה בכל השנה פולה מיקרי מוסיף על ד"ת שעשאה מצוה ולא חסר אחת מפרטי המצוה בשעה שהתורה פטרותו לעשותו דמה שאין עכשיו זמנה אין זה חסרון בפרט המצוה דזמנה לא הוי מפרטי המצוה אלא שהיא לה לקביעת זמן אימת תעשה וכיון דליפא חסרון בפרטי המצוה ועשאה שלא בזמנה והוסיף על הד"ת ועשאה בזמן שלא חייבתו התורה ולהכי עובר אב"ת ול"ד לציצית שהזמן הוא מפרטי המצוה ובלילה אין פאן מצות ציצית: והחילוק שנוכל לידע באיזה מצוה הוי הזמן מפרטי המצוה ובאיזה מצוה אינו מפרטי המצוה רק לקביעת זמן בעלמא הוא מבורר מסברא דמצוה שאין צריך לעשותה אלא פעם אחת ואם יחזור ויעשה אותה לא יהא בה שום מצוה בפעם השני כמו לולב ושופר ומצה דאחר שאכל פזית מצה שוב אין שום מצוה באכילתו ולאחר שתקע בשופר אין שום מצוה בתקיעתו ולולב נמי מדאגביה נפיק ביה וא"צ לעשותם אלא פעם א' בשנה במצות פאלו אמרינו דמה שקבעה להם התורה זמן לאו מפני שהזמן הוא מפרטי המצוה ומבלעדי הזמן אין מקום למצוה זו אלא שהזמן הוא למועד ולקביעות להמצוה אימתי תעשה וכן בסוכה אין צריך לקיים אלא שבועת ימים בשנה שהיא רק כמו פעם א' בשנה כדאמרינו בסוכה (דף מה) דלא מיפסקי ימים מלילות וכמו שפכתנו לעיל ובכל הני אם עשה המצוה שלא בזמן קביעותה לא חסר שום פרט מפרטי המצוה רק שהוסיף על ד"ת ועשה מצוה בזמן שלא צוונה התורה וזה הוא עיקרו של איסור ב"ת אבל מצוה שאין הפסק לעשייתה כמו ציצית שאם פשט וחזר ולבש מקיים מצות ציצית אפילו כמה פעמים ביום ממילא אנו יודעים דמה שאמרה תורה דלילה לאו זמן ציצית הוא וחייבה הוא רק ביום אין זה מפני שרצתה תורה לקבוע זמן ומועד למצוה זו שהרי למצוה זו אין לה הפסק וע"כ שהזמן הוא מפרטי המצוה שאין מקום למצות ציצית אלא בזמן ראי' כדכתיב וראיתם אותו אבל בלילה אין זה מצות ציצית וממילא אם לבש ציצית בלילה לא עבר אב"ת פיון שחסר אחת מפרטי המצוה דהיינו זמן שישנו בראי' ומה"ט נמי אמרינו המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר

בעשה ולא אמרינו דעבר אבל תוסף משום דהא דלילה לאו זמן תפילין הוא משום דמפרטי מצות תפילין שיהא ביום והמניח בלילה חסר מפרטי המצוה וליכא בל תוסף: והא דאמרינו בעירובין (דף צו) דלמ"ד שבת לאו ז"ת אפילו בזוג א' עובר אבל תוסף דקאמר התם אי הכי לר"מ אפילו זוג א' נמי לא אלקא דעבר אב"ת אם הניח תפילין בשבת אע"ג דתפילין נמי אין לה הפסק הני הזמן מפרטי המצוה ואם מניחן בשויו"ט חסר א' מפרטי המצוה וליכא ב"ת.

יש לחלק דמאן דפטר שבת מתפילין הוא משום דדריש והי' לה לאות על ידך יצאו שבתות ויו"ט שאינם צריכים אות א"כ הרי גלי קרא דמה שפטר תורה מתפילין בשבת ויו"ט הוא לאו משום דשבת ויו"ט אין המצוה פהלקתה אלא משום דאין צריך להם דקדושת שבת ויו"ט אינם צריכים אות אחר לא מפני שמצות תפילין צריכה להיות דנוקא בחול וכינן דמצות תפילין שייכא גם בשויו"ט רק שפטר תורה משום ששבת ויו"ט א"צ אות א"כ המניח תפילין בשבת ויו"ט הרי עשה המצוה בלי שום חסרון בפרטי המצוה רק שעשה המצוה בזמן שפטר תורה ממצוה ועבר אב"ת ועיין ברמב"ם (הלכות תפילין) בכ"מ שם דמשמע דגם מ"ד דמעט שויו"ט מקרא דימים ימימה נמי אית ליה הך דרשא דוהי' לה לאות על ידך ולהכי שפיר איכא ב"ת: ** (הגה"ה וכן נראה לי דנדאי הנוטל ד' מינין שבלולב בכל השנה לשם מצוה עובר אב"ת ואפ"ה דנוקא אם נטלן ביום אבל אם נטלן בלילה בחג או בשאר ימות השנה ליכא ב"ת.

והטעם כיון דמצות לולב צריך ליטול פ"א בכל יום מהשבועה ימים ואם לא נטל ביום אינו יוצא במה שנטלו בלילה. חזינו שהלילה בעצמותה פסול לנטילת לולב ואם נטלה ליכא ב"ת שחסר פרט מפרטי המצוה שמצותה ביום ואינו דומה לישן בשמיני בסופה דהתם קביעת זמנה הוא בשבעת ימי החג ושאר ימות השנה לאו זמן הקבוע לה הוא ולא חסר מפרטי המצוה מאומה רק שעשה שאלא בזמנה: ** ונ"ל להביא ראיה לדעת הר"מ ז"ל דמותר ללבוש ציצית בלילה ואין בזה משום ב"ת מדקאמר שם (בדף לז) אפלוגתא דרי"ש ורפגן דרי"ש סובר ארבע מצות הן ורפגן סברי מצוה אחת הן א"ב סדין בציצית דהיינו שיש בו פלאים דלרי"ש מותר ולרפגן אסור ולא אמר בפשיטות דנ"מ גם בציצית שאין בהם פלאים אם מותר ללבושן בלילה לשם מצוה דלרי"ש איכא בל תוסף ולרפגן דמצוה אחת היא לא שייך ב"ת אפילו במקוון לשם מצוה כיון דחסר פנף א' לאו מצוה היא פלל וכמ"ש הר"ן בחי' לסנהדרין (דף פ"ח) דכל היכא דאין המצוה פתיקונה ליכא ב"ת אף דמכוון לשם מצוה ומדאמר הש"ס דנ"מ אם לובש בשבת ג' ציצית אי חייב דלרי"ש פטור ולרפגן חייב ולא אמר נ"מ אם לובשן בלילה ש"מ דבלילה ליכא ב"ת במצות ציצית אפילו במקוון לשם מצוה: וכן נ"ל לבאר דברי הירושלמי דפ"ק דקידושין דקאמר התם איזו היא מ"ע שלא הז"ג כגון אבידה ושילוח השן מעקה וציצית ר"ש פוטר הנשים מן הציצית שהיא מ"ע שהז"ג אמר להם ר"ש אין אתם מודים לי שהיא מצות עשה שהז"ג שיקרי פסות לילה פטור מן הציצית אמר ר' הילא טעמא דרפגן שפן אם הי' מיוחדת לו ליום ולילה שהיא חייבת בציצית עכ"ל הירושלמי וכתב המהרי"ט בחי' לקידושין דסוגיות הירושלמי סותר סוגיות התלמוד במנחות (דף מג) דהתם אמרי' דרפגן דר"ש דמחייבי נשים בציצית מחייבי פסות לילה לגמרי משום דלא דרשי פלל וראיתם אותו למעט פסות לילה ומוקי לה לכדתנא וראיתם

אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלוי' בה ואיזו זו ק"ש ואלו לדברי ר' הי'לא בירושלמי גם לרבנן דר"ש דרשינן וראיתם למעט פסות לילה רק שפוכרים דכיון דכסות המינוחד ליום ולילה חייב בציצית לא מקרי הזמן גרמא אבל פסות המינוחד ללילה לחוד מודו דפטור וע"כ דדרשו נמי קרא וראיתם אותו ואפתי קשה לרבנן נהי דכסות המינוחד ליום ולילה חייב בציצית מ"מ כיון דכסות המינוחד ללילה לחוד פטור מציצית הא הוי לי' מצוה שהז"ג אבל לפי מ"ש א"ש דרבנן סברי דלא מקרי מ"ע שהז"ג אלא אם המצוה שייכה בלילה כמו ביום ורחמנא פטרה בלילה אבל אם אין שייכות למצוה בלילה רק ביום לא מקרי זמן גרמא ולהכי בציצית אף דדרשו קרא דנראיתם למפטור פסות לילה נמי לא חשיב זמ"ג כיון דלא שייכה בלילה דבעינו וראיתם אותו שתהא מינוחדת לזמן שישנו בראיה ונהבי רבנן טעמא למלתייהו להוכיח דהא דפטרה התורה פסות לילה הוא משום דלא שייכה מצות ציצית בלילה ולא משום דפטרה תורה פסות לילה מחמת שלא הטילה התורה חובה גם על פסות לילה אף ששייכה בלילה מהא דאם הי' הפגד מינוחד ליום ולילה חייב בציצית ואם נימא דמצות ציצית שייכא גם בלילה רק שפטרה תורה לילה מציצית א"כ אמאי חייבת בציצית הא לא הטילה תורה על האדם מצות ציצית בלילה ונהי לן למימר דביום חייבת ובלילה פטורה דאף דכסות יום שלובש בלילה חייב משום שעיקרו ליום הוטל על פגד זה חייב ציצית מ"מ פגד שמינוחד ליום ולילה הוי לן למימר דבלילה פטור ושהרי לא הטריחה תורה על האדם לקיים מצות ציצית בלילה והאי פגד מינוחד ללילה כמו ליום ונהי לן למימר דבלילה לכל הפחות פטורה וכיון שאמה מודה דכסות המינוחד ליום ולילה חייב ש"מ דהא דפטרה תורה פסות לילה מציצית לא מפני שלא הטריחה תורה לקיים מצות ציצית בלילה אלא מפני שאין למצוה זו שייכות בלילה דכל שאינו יכול לקרות בה וראיתם אותו אין זה מצות ציצית פלל ולהכי לא פטרינו אלא במינוחד ללילה דאז לא נקבע בהאי פגד קביעות מצות ציצית מפני שאין מינוחד לזמן ראי' פלל אבל במינוחד ליום ולילה שנקבע בהאי פגד חייב ציצית מפני שהוא מינוחד ג"כ לזמן ראי' דהיינו ביום חייב אף בלילה אף שקביעותו ליום ולילה שוין מ"מ יחודו ליום גורם בו חייב מצות ציצית אף ללילה דהא אין פטור לילה מפני שלא הטריחתו תורה למצות ציצית בלילה אלא מפני שלא שייכה בלילה וכיון דיחודו ביום גורם בו חייב חייב אף בלילה [דאי הנה נימא דהטעם דכסות לילה פטור הוא משום דשייכא מצות ציצית בלילה ומ"מ פוטרנו תורה בלילה ולא חייבתו לקיים שטרח מצוה זו בלילה הנה לן למפטור במינוחד ליום ולילה דאף דמינוחד ליום לחוד מחייבנו היינו משום דבטל לבישת הלילה לגבי יום כיון שעיקר קביעותו ביום אבל במינוחד ליום ולילה שאין לבישת הלילה בטלה לגבי לבישה של יום הוי לן למפטרי' אבל אם הטעם דלא שייכא מצות ציצית בלילה שפיר מצינו למימר דמינוחד ליום ולילה ביחד מהני קביעות יום לחייבו אף בלילה דכיון שנקבע בו חייב ע"י יחודו ליום שישנו בראי' חייב אף בלילה] וזה שאמר ר' הי'לא א"א מודה לי שבגד המינוחד ליום ולילה חייב בציצית א"כ מוכח מזה דמה שבגד לילה פטור מציצית הוא משום דלא שייכא בלילה שאינו זמן ראי' ולהכי לא חשיב מ"ע שהז"ג שכ"ז שייכות המצוה לא מצינו בהם זמן פטור דלא מתקרי מ"ע שהז"ג אלא במצוה שגם בעת שיש מקום לקיימה לא חייבתו תורה ונקבעה בה מועד המינוחד כמו שופר ולולב ותפילין אבל לא ציצית והיינו דאיכא בין סוגיא דפ' התכלת

לסוגיא דירושלמי בקידושין דתרונייהו מחייבי נשים בציצית ולא קרי לה מצנת ציצית זמ"ג רק דרבנן דפ' התכלת סברי דליילה חייבת בציצית לגמרי אפילו במינוחד לליילה וסוגיא דירושלמי סברי דגם לרבנן דר"ש פסות ליילה פטור מציצית רק דכיון דהפטור הוא משום דלא שייכא מצנת ציצית בליילה כמו שהוכיח ר' הילא מהא דמינוחד ליום וליילה להכי לא חשיב מצנת עשה שהזמן גרמא: וכו' יש לנישב מה שהקשה השא"ר על דברי התוס' בהא דדרשינן (בקידושין כ"ט) אותו ולא אותה דאשה לא מחייבת למוח את בנה תיפוק ליה דהוי מ"ע שהז"ג דמילה אינה פשירה אלא ביום ומירצו דלאחר שמונה ימים פשירה בין ביום ובין בליילה כראב"ש (ביבמות דף עב) והקשה השא"ר דא"כ לרבנן דראב"ש דסברי דמילה שלא בזמנה נמי פסולה בליילה א"כ אותו ולא אותה ל"ל ת"ל דהוי מ"ע שהז"ג ולפי מש"כ אפשר לומר דרבנן דראב"ש סברי כרבנן דר"ש כברייתא דירושלמי בקידושין שכתבנו דסובר דציצית לא מיקרי זמן גרמא משום דבליילה לא חזו לציצית הואיל ואינו בראי' וה"נ איכא למימר גבי מילה דהא דאינו נמוח בליילה לא משום דפטרתו תורה ממילה בליילה רק דליילה לא חזו למילה דהא מצנת מילה רמי עלי' לעשותה רק פ"א וכ"ז שלא עשאה רמי חייבא עלי' ואמאי פטרה תורה בליילה וע"כ משום דליילה לא חזו למילה ולהכי לא מיקרי מ"ע שהז"ג כמו ציצית לרבנן ולהכי איצטריך אותו ולא אותה למיפטור אשה ממילה והתוס' שהקשו ל"ל קרא דאותו ולא אותה וקא חשיב למילה מ"ע שהז"ג אולי לר"ש דסובר דציצית מקרי נמי זמ"ג אף דליילה לא חזו לציצית להכי הקשו ממילה.

והוצרכו לתרץ דסובר כראב"ש דמילה שלא בזמנה פשירה בליילה אבל רבנן דראב"ש סברו כרבנן דר"ש דציצית לא מיקרי שהז"ג הואיל ולא חזילראי' וכמו שבארנו וה"נ מילה דליילה מיקרי לא חזו למילה ולא הוי זמ"ג להכי פתיב אותו ולא אותה: וראיתי להרב בעל ברפי יוסף ז"ל שהביא בשם רבינו ישעיה' הראשון ז"ל דכשלוש בגד ציצית בליילה עובר בעשה כמו המניח תפילין אחר שקיעת החמה והנה הא ונדאי דאם הי' מלובש בציצית מבעוד יום דא"צ להסירן משחשיכה דהא גם בתפילין פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילין דאם הי' עליו מבע"י ליכא עשה דושמרת וכן מוכח בגמ' דמנחות דקאמר גזירה משום פסות ליילה ואי נימא דאסור להיות מלובש בציצית בליילה לא שייך לגזור על פלאים בציצית שמה יהי' מכוסה בליילה ויעבור על איסור פלאים דהא בלא"ה לא יתפסה בהן בליילה דאסור להיות לבוש בציצית בליילה א"ו דכשהוא לבוש פבר מותר כמו בתפילין ולהכי גזרינן בכלאים משום פסות ליילה ומ"ש בשם מוהרח"ו ז"ל שיש לזהר להסיר הציצית תיכף אחר שקיעה צע"ג דהא מהא דאמר גזירה משום פסות ליילה מוכח דשרי ואפילו ללובשן לכתחילה בליילה לא ידעתי מנין דאסור דהא גם תפילין ילפינן איסורא מקרא דושמרת את החוקה הזאת כדאיתא במנחות (דף לו) כ"מ שצאמר השמר פן נאל אינו אלא ל"ת ע"ש ובציצית דליכא קרא מנלן דאסור וצ"ע: ובענין מש"כ הר"מ ז"ל בהלכות שבועות דהנשבע שלא ללבוש בגד ד' פנפות מקרי נשבע לבטל את המצוה ותמה עליו הה"מ ז"ל (סימן ד') דמנ"ל דנראה דכיון דאינו מחויב ללבוש בגד ד"כ רק אם לובש בגד ד"כ בלי ציצית עובר במ"ע.

אבל אם אינו לובש פלל אינו מבטל מ"ע לא מקרי נשבע לבטל את המצוה וכ' שצריך למחוק זה מדברי הר"מ ז"ל: ולענ"ד נראה ראי' לדברי הר"מ ז"ל מהא דאמרין

בירושלמי הביאו התוס' והרי"ף ב'פ' שבועות שתיים דהנשבע שלא לאכול מצה סתם הוי כולל משום דסתם מצה בלשון ב"א הוי מצת מצנה ומצת רשות אבל הנשבע שלא לישב בסנפה לא הוי כולל ולא חזיל משום דסתם סנפה בלשון ב"א לא הוי אלא סנפת מצנה ואין שבועה חלה לבטל את המצנה והנהא ונדאי דארף דסנפת הרשות אינה בכלל סנפה בלשון ב"א מ"מ סנפה כל שבועת ימי החג מקרי נמי סנפה בלשון ב"א דהוי נמי מצנה ומברכין עלי' כל שבועה וסנפת החג בכל שבועה לא הוי חוב לאכול פדאמרין בסנפה (דף כז) דסנפה פדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סנפה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל וכמ"ש התוס' דמשום סעודת יו"ט יוצא בפירות ומשום מצנת סנפה אינו מחויב לאכול והשתא אם נימא דמצנה שאינו חובה לעשות רק אם עושה הוי מצנה חלה שבועה עלה אם נשבע שלא לעשותה א"כ בנשבע שלא לאכול בסנפה נמי הוי כולל דכולל לילה הראשונה שהיא חובה וכל ימי החג שאינם חוב עליו לאכול ומגו דחזיל על כל ימי החג חזיל נמי על לילה הראשונה בכולל א"ו דגם הנשבע על דבר שאינו מחויב לעשותה ואם עושה אותה מקיים מ"ע ומברך עליה נמי לא חלה שבועה ושפיר קאמר הירושלמי דהנשבע שלא לאכול בסנפה לא הוי כולל דסתם סנפה הוי סנפת מצנה ואסנפת מצנה לא חזיל בין דלילה הראשונה ובין דכל ימי החג ושפיר כתב הרמב"ם ו"ל דהנשבע שלא ללפוש בגד ארבע פנפות הוי נשבע לבטל את המצנה.

ועיין בנדרים (דף ח') לענין קיום המצנה דאמרין האומר אשנה פרוק זה נדר גדול נדר כו' ופרקי' והלא מנשבע ועומד הוא מהר סיני ומשני דאי בעי פטר נפש' בק"ש שחרית וערבית משמע דנדאי אי שונה ולומד מקיים מ"ע מ"מ שבועה חלה ע"ז משום דאי בעי פטר נפש' מיהו יש לחלק בין קיום מצנה לביטול מצנה ועוד דלפי מה שפכת הר"ן ו"ל להכי חזיל משום דמצנה דנשננתם אתיא רק מדרשא וחזיל עלה שבועה ודו"ק: ודע דלכאורה קשה לי על דברי המרדכי שפכת דאם נפקה ציצתו בשבת.

או אפילו בחול ואין לו ציצית להטיל בגד ד"כ אפ"ה רשאי ללפוש בגד משום דהתורה לא אמרה לא תלבש בגד ד"כ בלא ציצית רק אמרה תורה כשלושב בגד ד"כ יטיל בו ציצית וכיון שאין לו ציצית רשאי ללפוש בגד בלי ציצית וכן פסקין בשו"ע (סימן י"ג) וכן שיהסביר המג"א שם דאטו מי שאין לו מזוזה אסור לישב בביתו וקשה לכאורה מהא דפסקין ביו"ד (סימן כ"ח) דמי שאין לו עפר לכסות אסור לו לשחוט הא התיב נמי לא פתיב לא תשחט אא"כ תכסה, רק דכתיב פי יצוד ציד חיה או עוף וכסה את דמו ונימא נמי דאם אין לו עפר אפ"ה לא נאסרה עליו השחיטה ונראה דיש לחלק דהתיב אם נדחה השחיטה על זמן שיהא לו עפר לכסות יעשה שחיטה זו פתיקונה עם פסיו וכשאנו אוסרין עליו השחיטה פעת מחמת שאין לו עפר.

אין אנו אוסרין עליו השחיטה אלא שדוחין אותה על זמן שיהא בידו לקיים מצנת פסיו התלוי בה דאחר זמן יעשה שחיטה עם פסיו אבל הכא אם אוסרין ללפוש בגד וכשיהיו לו ציצית יטיל וילבש בגד הלא הטלת הציצית היא בשביל הלבשה שילבש אז והלבשה דכעת שאנו אוסרין עליו אין לו תקנה ואין שייך לומר דדוחין הלבשה על זמן שיהא לו ציצית דהא יכול ללפוש פעת וגם לאחר זמן ולאסור לבישה דכעת א"א דהא לא אמרה תורה לא תלבש בגד בלי ציצית.

משא"כ הָתָם דָּאִין אָנוּ אוֹסְרִין הַשְּׁחִיטָה אֲלֵא דוֹחִין אוֹתָהּ שְׂיִשְׁחוּט בְּשַׁעַה שְׂיִהֵא בְּיָדוּ לְקַיָּים מְצוֹת פְּסוּי וְזֶה בְּרוּר: דְּבָרֵי הַכּוֹתֵב יו"ט לִיפְמָאן בִּר"י הַיְיָלְפְרִין סִימָן ב דִּין צִיצִית שְׁנֻטָּה ע"י חֲשׂו"ק וְגָדוּל ע"ג: הַמַּג"א פֶּתֵב (בְּסִי' י"א) וְלַעֲנִין אִם טָנוּאן חֲשׂו"ק וְגָדוּל ע"ג תְּלִיָּא בְּפִלּוּגְתָּא שְׁפֶתֵב הִרְבִּי (בְּסִימָן ת"ס) וְהִרְבִּי ב"י (בְּסִימָן ת"ס) פֶּתֵב דְּתְלִיָּא בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבְּנוֹתָא דְּלִשְׁיטַת הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין (דָּף י"ב) אִם אַחֲרִים עוֹמְדִים עַל גְּבִיָּהּ וּמְלַמְדִין אוֹתָן מְהֵנִי בְּחו"ק דָּאִית לֵהוּ דַּעַת קְלִישְׁתָּא וְאִינָם שׁוֹטִים גְּמוּרִים לְהִכִּי יוֹצְאִין יָדֵי ח"מ אִם לָשׁוּ חו"ק אִם אַחֲרִים מְלַמְדִין אוֹתָן לַעֲשׂוֹת שְׂמִימָא לְשֵׁם מְצָה אֲבָל בְּשׁוֹטָה אִין יוֹצְאִין בְּהָ פֶּמּוּ דְּלֵא מְהֵנִי בְּחֻלְיָה גְּדוּל ע"ג אִם אִין יוֹצְאִין בְּהָ פֶּמּוּ דְּלֵא מְהֵנִי גִט מְהֵנִי ג"ע ע"ג אֲפִילוּ בְּשׁוֹטָה פְּדָאֲרִינָן בְּגִיטִין (דָּף כ"ב) שְׁאֵנִי גִט הוֹאִיל וְיֵשׁ בּוּ הוֹכְחָה שְׁאוּמְרִים לּוּ פֶּתוּב לְשֵׁם פְּלוּנִי וּפְלוּנִית וְהוּא כּוֹתֵב רְמִי אֲנִפְשִׁי וּמְכַוֵּן לְשִׁמָּה מִשְׁא"כ בְּחֻלְיָה וְעֲשִׂית מְצָה גְּמִי לְחֻלְיָה דְּמִיָּא וּלְפִי דְּבָרֵי רַבִּינוּ יוֹנָה מְצָה שְׁלִשָּׁה חֲשׂו"ק בְּשְׁאַחֲרִים עוֹמְדִין ע"ג יוֹצְאִין בְּהָ וּמְסַתְּבָרָא לִי שֶׁהַפֶּל תְּלוּי בְּהוֹכְחָה דְּבַגְט דְּאִיפָּא הוֹכְחָה גְּמוּרָה כְּשְׁאַחֲרִים ע"ג אֲפִילוּ שׁוֹטָה כְּשֶׁר וּבְדָבָר שְׁאִין בּוּ הוֹכְחָה כָּלֵל כְּשִׁחִטָּה אֲפִיפָּא הוֹכְחָה עוֹמְדִים ע"ג אִינָם כְּשִׁיָּרִים אֲבָל בְּחֻלְיָה דְּאִיפָּא הוֹכְחָה קֶצֶת כְּשֶׁר בְּחו"ק וּכְשִׁרִים ע"י מָה שְׁמַלְמְדִין הָעוֹמְדִים ע"ג אֲבָל שׁוֹטָה דְּלֵאוּ בְּרַ דַּעַת הוּא כָּלֵל לֹא וּלְפ"ז אֲפִיפָּא הוֹכְחָה כָּלֵל וְכְשִׁחִטָּה הוּא דְּלִיפָּא הוֹכְחָה כָּלֵל וְהַלְפָּה אֲפִיפָּא הוֹכְחָה ע"ג אִינָם יוֹצְאִים בְּהָ וְלִזְהָ הַדַּעַת נִרְאָה שְׁנֻטָּה הַפְּיִטָּן שְׁכ' סֶתֶם כּו' ע"כ דְּבָרֵי הַב"י בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ו"ל.

וְלַמַּד הַמַּג"א טוֹנוּת צִיצִית לְשִׁמָּה מְעֲשִׂית מְצָה דְּלִמ"ד גַּעַ"ג מְהֵנִי בְּמְצָה מְהֵנִי גְּמִי בְּטוֹנוּת צִיצִית: וְלַעֲנִין ד' יֵשׁ לַעֲנִין טוֹבָא בְּזֶה וְנִקְדִים מָה דְּאִיתָא בִּיבְמוֹת (דָּף ק"ד) אֲמַתְנִיתִין דְּחֲרָשׁ שְׁנַחֲלִץ וְהַחֲרָשֶׁת שְׁחֻלְצָה וְהַחֻלְצָת מִן הַקְּטָן חֻלְצָתָה פְּסוּלָה וּבְגִמְרָא אֲמַר רַבָּא הַשְּׁתָּא דְּאֲמַרְתָּ קְרִיאָה מְעַכְבָּה לְפִיכָּה אֵלֶם וְאֵלְמַת שְׁחֻלְצוּ חֻלְצָתָן פְּסוּלָה וּמַתְנִיתִין כְּדַר"ז דַּר"ז כָּל הָרְאוּי לְבִיָּלָה אִין בִּיָּלָה מְעַכְבָּת וְהַתּוֹס' ד"ה וְהָא אֲמַרִי הַקְּשׁוּ מִנ"ל הָאִי טַעְמָא דְּלִמְאֵה טַעַם מְשׁוּם דְּלֵאוּ בְּנִי דִיעָה נִינְהוּ דְּבַעֲיָנוּ עַד שְׂיִתְפּוֹנוּ שְׁנִיָּהּ וְאֲמַאי אֲמַרִינוּ גְּמִי דְּקִטְנָה חוֹלְצָת בְּפִעוּטוֹת וְקָטָן גְּמִי הָוִי חֻלְצִין אִי לֵאוּ דְּאִישׁ פְּתִיב בְּפִרְשָׁה וְאֲמַאי הָא לֵאוּ בְּנִי דִיעָה נִינְהוּ וְתִירְצוּ שֶׁהַב"ד ע"ג וּמְלַמְדִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת חֻלְצָה פְּתִקְנָה.

דַּה"נ אֲמַרִינוּ גְּבִי גִט שְׁפֶתֵבוּ חֲשׂו"ק וְגַעַ"ג כְּשֶׁר וּמִיָּהוּ חֻלְצָה בְּשׁוֹטָה לֹא מְהֵנִי גַעַ"ג אֲעַפ"י שְׁמוּעִיל בְּגִט עֵי"ש: וְהַרְמְב"ם ו"ל פֶּתֵב אֵלֶם אוּ אֵלְמַת שְׁחֻלְצוּ חֻלְצָתָן פְּסוּלָה וְאִינָן כְּחֲרָשׁ וּכְחֲרָשֶׁת שְׁחֻלְצוּ שְׁלֵא עֲשׂוּ כְּלוּם לְפִי שְׁאִינָן בְּנִי דַּעַת וּכְבָר תְּמָהוּ הַה"מ וְכָל הָרְאוּשׁוֹנִים עַל דְּבָרֵי הַר"מ ו"ל שְׁפִסוּתְרִים דְּבָרֵי הַש"ס דְּבַש"ס אֲמַר הַטַּעַם לְפִי שְׁאִינָן בְּנִי קְרִיאָה וְיִלְיָף מִינִיָּהוּ אֵלֶם וְאֵלְמַת וְהַר"מ פֶּתֵב הַטַּעַם לְפִי שְׁאִינָן בְּנִי דַּעַת וְגַם פְּלִגְנָהוּ לְדִינָא דְּבַאֲלֶם וְאֵלְמַת הָוִי פְּסוּלָה וּפּוֹסֵל וּבְחֲרָשׁ וְחֲרָשֶׁת לֹא עֲשׂוּ כְּלוּם וְאִינָן פּוֹסֵל כָּלֵל: וְלְכַאוּרָה הִי דַּעַתִּי לְתַרְץ דְּבַאֲמַת בְּפִקְחַת וְאֵת"פ נִתְחַרְשָׁה וְכֵן נִפְל לּוּ יְבָמָה מֵאַחֲרֵי חֲרָשׁ פְּסוּל מְשׁוּם דְּלֵאוּ בְּנִי דִיעָה נִינְהוּ וְהַש"ס שְׁנָתָן הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֵאוּ בְּנִי קְרִיאָה נִינְהוּ הוּא כְּדִי לְתַת טַעַם בְּחֲרָשֶׁת מְעִיקְרָא דְּאִזּוּ לֹא שְׁיָהּ לְפִסּוּל מְשׁוּם דַּעַת דְּהָא הַנְּשׂוֹאִין הָוִי רַק מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ דְּאֲמַרִינוּ גְּבִי חֲרָשׁ מְעִיקְרָא לַעֲנִין גִּט כְּשֵׁם שְׁכּוֹנֵס בְּרַמִּיָּה כְּהָ מוֹצִיא בְּרַמִּיָּה הַנְּשׂוֹאִין לַעֲנִין חֻלְצָה לְהִכִּי הוֹצֵרָה לְפִסּוּל מְשׁוּם קְרִיאָה דְּבִזְהָ לֹא שְׁיָהּ כִּי הִכִּי דַּעַל הִכִּי נִפְקָ דְּהָרִי בְּנְשׂוֹאִין לֹא שְׁיָהּ קְרִיאָה לְהִכִּי פְּסוּל אֲפִי בְּחֲרָשׁ מְעִיקְרוֹ וְהַר"מ ו"ל שְׁפֶתֵב

טעם דלאו בני דיעה ניהו לא מיירי בחרש מעיקרו אח"כ מצאתי להגאון בעל משכנות יעקב שכ' פו אולם הדרנא בי דאפתי תקשה מסוגיא דלקמן (דף ק"י) דפרידא אמתיניתין דשתי חרשות חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה והתנן חרשת שחלצה וחרש שנחלץ חליצתה פסולה ומשני פאן בחרשת מעיקרא פאן בפקחת ואח"כ נחתרשה חרשת מעיקרא פי הכי דעל הכי נפק פקחת ואח"כ נחתרשה לא דמעפבא בה קריאה ע"כ אלמא אפילו בפקחת ואח"כ נחתרשה לא אמר הטעם משום דלאו בני דיעה ניהו כמ"ש הר"מ ז"ל אלא הטעם משום קריאה וע"כ כמ"ש התוס' דלא איכפת לן בחליצה משום פוננה משום דב"ד ע"ג ומדוע כתב הר"מ ז"ל הטעם משום דעת גם קשה כיון דאפשר לומר דחו"ח פסולין משום דעת א"כ מנ"ל לפסול אלהם ואלמתי משום קריאה הא מחרש וחרשת ליפא למילף דאיפא למימר דפסול דידהו הוא משום שאין להם דעת אבל אלהם ואלמתי שיש להם דעת חליצתן פשירה דקריאה לא מעפבא: ונ"ל דשיטת הר"מ ז"ל נכון מאוד דגם הר"מ מודה לסברת התוס' דגזע"ג מהני.

ואף שהר"מ ז"ל פסק (בפ"ג מהלכות גירושין) גבי גט שפיתבו חשו"ק דבעינן גדול ע"ג וגם שיויר מקום התנרף כר"י א"ש בגיטין (דף כ"ג) היינו מדרבנן משום דגזרינן בתנרף שפא יכתוב לבדו בלי גזע"ג וכמו שאסור לכתוב טופס בלי גזע"ג מדרבנן שפא יכתוב תנרף ה"נ אסור לכתוב תנרף בגזע"ג גזירה שפא יכתוב בלי גדול ע"ג אבל מה"ת מהני גזע"ג אף בתנרף אלא דבאמת לא מצינו בש"ס דמהני ג"ע ע"ג אלא בכתיבת סופר אבל גבי בעל לא מצינו שיעיל גזע"ג דהא תנן ביבמות (דף קי"ב) נחתרש או נשתטה לא יוציא עולמית ולא מהני שום תקנה וכן בתרומה תנן חמשה לא יתרומו ולא מהני גזע"ג ואף דבירושלמי (פ"ק דתרומות) מיייתי פלוגתא דר"י בנו של ריב"ב ורבנן בחרש שקידש בינו לבין אחרים דר"י סובר קידושיו קדושין ורבנן סברי אין קידושיו קדושין ומשמע ה"מ בירושלמי דר"י מהני נמי גבי גט ותרומה גזע"ג מ"מ הש"ס דילן לא סובר הכי וסתמא אמר במשנה נשתטה לא יוציא עולמית וכן בקדושין (דף י"ט) פרידא ביה דדרשין ואיש פי ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן ואי אמרת יש יעוד לקטן מצינו אישות לקטן משמע דלא משפחת כלל אישות לקטן וכן בגיטין (דף פ"ה) פשיט ליה להש"ס במתנה חוץ מקידושי קטן דלאו בר הניה הוא השתא משמע דלא משפחת בשום אופן קדושין גבי קטן וכן בב"ב (דף קנ"ו) דקאמר התם ר"נ א"ש בודקין לקידושין ולגירושין ופרידא וכי מאחר דבדקין לקידושין ל"ל לגירושין דאם הוא הי' קטן בקדושין א"צ גט כלל עיי"ש ואם איתא דמהני עז"ג בבעל המגרש הא משפחת לה בדיקה לגירושין פשלא בדקוהו לקידושין וכגון שהיו הקדושין ע"י גזע"ג והוי קדושין אף אם הי' קטן עדיין אלא ונדאי דפשיטא לי' לתלמודא דלא מהני גזע"ג גבי קדושין: וטעמא דמילתא נ"ל דדוקא גבי פתיבת הסופר הוא דמהני גזע"ג אבל לענין קדושין וגירושין דבעל עצמו וכן לענין תרומה לא מהני משום דבאמת במחשבה שהצריכו חכמים עם המעשה.

יש תרי גוונני מחשבות א' מחשבה המורה על עשיית המעשה דהיינו שהיא צריכה לחשוב בדעתו למה הוא עושה מעשה הזאת ועיקר פעולת הדבר נגמר ע"י המעשה רק שאמרה תורה שאין המעשה פועלת אא"כ מחשב בדעתו בשעת עשייתו למה הוא עושה דבר זה ויש מחשבה שהיא בעצמה גורמת ופועלת ענין המעשה כמו גבי גט וכל הקנינים שאין

האשה מתגרשת אלא אם הבעל רוצה ואין המקח נקנה אא"כ המוכר ולוקח רוצים להקנות ולקנות רק שאמרה תורה שאין הגט נגמר בדברים ורצון לחוד אא"כ נעשה הדבר ע"י מעשה פגון גט ע"י פתיבת ונתינת ספר פרישות.

ומקח ע"י מעות ומשיכה אבל באמת גם הרצון שלהם פועל הקננו ואינו בא להורות על פעולת המעשה למה עושה אותה רק שהיא מעצם הקננו אלא שאין רצון הלזה עושה פעולתו רק ע"י מעשה: ואחרי אשר חלקנו עניני המחשבות זה מזה נראה ברור דהך מילתא דגעע"ג לא מהני אלא בדבר שאין הפנונה מעצם הפעולה ועצם הפעולה נגמר ע"י מעשה רק שהמחשבה באה להורות על המעשה ולחשוב למה הוא עושה מעשיו ע"ז מהני געע"ג ומלמד לכונן למה הוא עושה כמו בכתובת הסופר שאין צריך אלא לכונן שהיא כותב כדי שע"י גט זה תתגרש האשה מבעלה אבל הוא בעצמו אינו מגרשה ומחשבה פי האי מהני אף אם אין הכותב בעצמו יכול לחשבה אבל בבעל המגרש שצריך שיהא בו דעת לגרשה ושיתרצה לזה ורצונו הוא מעצם פעולת הגירושין בזה לא מהני געע"ג ובעינן שהבעל בעצמו יהא בכחו להתרצות ולחשוב לגרשה ואם הוא בעצמו אין בו דיעה מפני שהוא קטן לא מהני געע"ג ובעינן שיהא נתינת הגט ומחשבתו מפחו ולא מפח געע"ג וכן בכל הקנינים לא מהני געע"ג.

וכן גבי תרומה נמי לא מהני מה"ט מפני שהמחשבה היא מעצם חלות התרומה ועי"ז נגמרת דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדאיתא בירושלמי פ"ק דתרומות את שכתוב בו מחשבה כו': ולפי"ז נ"ל דגם בחליצה מהני געע"ג אע"ג דבעינן פנונה בחליצה מ"מ מהני געע"ג.

דהתם נמי אין הפנונה מעצם החליצה אלא שצריך לכונן למה הוא חולץ והוא מחשבה המורה על המעשה אבל אין פעולת ההיתר ע"י עצם המחשבה אלא שהחליצה בעצמה פועלת והפנונה היא רק שמכונן למה הוא חולץ ולהכי ר"י דסובר דחלוץ לה ובכך אתה פונסה פסול הוא רק מטעם הפנונה כדאמר לר"ל (בדף ק"ו) אני שונה בין שנתפנון הוא ולא נתפנונה היא בין שנתפנונה היא ולא נתפנון הוא פסולה ואת אמרת חלוץ לה ובכך אתה פונסה כשרה הרי דפוסל אם אינו מכונן לפוטרה מטעם חסרון פנונה ולא מטעם שלא נתרצה לפוטרה והיינו טעמא דמילתא שאין הפטור נגמר ע"י רצונו אלא ע"י עצם החליצה נגמר הפטור ואם אינו רוצה לפוטרה אין בזה אלא משום חסרון פנונה ולהכי אמר ר"י התם דחליצה מוטעת היינו בחלוץ לה ע"מ שתתן לה מאתים וזו דחליצתו כשיירה בכה"ג מטעם דאין תנאי בחליצה כמבואר שם בש"ס: ולכאורה הא מלתא נמי טעמא בעי דמאי מהני הא דאין תנאי בחליצה הא מ"מ בעינן שיתפנון לפוטרה והוא לא רצה לפוטרה אלא אם תתן מאתים וזו אבל לפי מש"כ א"ש דה"ט דדוקא היכא דבעינן שירצה לפוטרה ורצונו הוא מעיקר המתיר כמו בגירושין בזה אמרינן פינון שאין הבעל רוצה לגרשה אלא ע"מ שתתן לו מאתים וזו אין הגירושין חלין אלא אם תתן אבל בחליצה שאין הרצון מעצם המתיר כ"א החליצה מתרת רק דמתנאי החליצה שתעשה בכפנונה לפטור היינו שיכונן למה הוא עושה וכיון דבחליצה אין תנאי משום דליתא בשליחות בכפנונה נמי לא שייך תנאי דהא מ"מ תכלית פעולתו הי' לשם פטור והא הוי פנונה מעליא אף אם לא תתן דכפנונה אין נתפס תנאי [ואע"ג דאמרינן בר"ה (דף כ"ח)

אֵלָא מַעֲתָהּ הַיָּשׁוּן בְּשִׁמְיָנִי בְּסוּפָה יִלְקָה וְהַיָּנֹנִי דְמִקְשָׁה לְמַ"ד מְצֻנָה לֹא בְּעֵי פְּנוּנָה א"כ הַיָּשׁוּן בְּשִׁמְיָנִי בְּסוּפָה יִלְקָה מִשׁוּם בַּל תּוֹסִיף וּפְיָרְשׁוּ הַרְאִשׁוֹנִים ו"ל דְקוֹנְשִׁית הַש"ס הוּא מְהָא דִּי תִּבְיָנִי בְּסַפְקָא שְׁבִיעֵי סַפְקָא שְׁמִינִי וּמִשְׁמַע דְלַמַּ"ד מְצֻנָה צְרִיכּוֹת פְּנוּנָה נִיחָא דְלֹא עֵבֶר אֲבָל תּוֹסִיף מִשׁוּם דְמַחְשָׁב בְּדַעְתּוֹ שְׂאֵם הַיּוֹם הוּא שְׁמִינִי הוּא יָשׁוּן שְׂלֹא מִשׁוּם מְצֻנָה מִשְׁמַע דְמַהְגֵּי תְנַאי בְּכַוְנָה שְׁמַחְשָׁב לְצִאתָא אִם הוּא שְׁבִיעֵי וְאִם הוּא שְׁמִינִי לֹא עֵבִיד לְשֵׁם מְצֻנָה וְלֹא אֲמַרִּין אִין תְּנַאי בְּכַוְנָה וְכִינּוּן דְמַכְנוּן לְצִאתָא אִם הוּא שְׁבִיעֵי וּבְאַמְתָּהּ הוּא שְׁמִינִי קָא עֵבֶר אַב"ת שְׂאֵנִי הֵתֵם דְאִם הוּא שְׁמִינִי לֹא זְמַן הַמְצֻנָה הוּא כְּלָל לְהַכִּי לֹא נִתְפַס כְּפֻנוּתוֹ אֲבָל הָעוֹשֶׂה דְבָר בְּזְמַן הַמְצֻנָה וּמְכַוְנֵן לְצִאתָא עַל אֵיזָה תְּנַאי יִצְאָ אַרְף אִם לֹא נִתְקַיֵּים הַתְּנַאי כַּמ"ש לְקַמְן בַּעֲזָה"י]: וּבִזְהָ מִינְשָׁב מַה שְׁהַקְשָׁה הַרִיב"ש הַבִּיאוּ הַכ"מ (בפ"ד מֵהִלְכוֹת חֲלִיצָה) עַל מַה שְׁפָתַב הַרְמַב"ם ו"ל הַמּוֹסֵר מוֹדְעָא חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה וְאִלוּ גְבִי גִט כָּתַב (בפ"ב מֵהִלְכוֹת גִּירוּשִׁין ה"ט) דְמוֹסֵר מוֹדְעָא עַל הַגִּט אֵינּוּ גִט כְּלָל וְאֵינּוּ פּוֹסֵל מִן הַפְּהוּנָה וְלִפִּי מַה שְׁפָתַבְתִּי א"ש דְגְבִי גִט בְּעֵינֵי רְצוֹן לְגַרְשָׁה וְכִינּוּן דְמוֹסֵר מוֹדְעָא וּבְגִיטָא וּמִתְנַתָּא בְּגִלוּי דַּעְתָּא סְגִי שְׂאִין זֶה מְרְצוֹנֵי כְּדָאמַר בַּב"ב (דף מ"ח) וְכִינּוּן דְמוֹסֵר מוֹדְעָא וְלִיכָא רְצוֹן אִין כָּאן רִיחַ הַגִּט כְּלָל דְחִסְרֵי מַעֲיָקָר הַמְתִּיר דְבְּעֵינֵי שְׂיִגְרָשְׁנָה מְרְצוֹנֵי אֲבָל גְבִי חֲלִיצָה לֹא בְּעֵינֵי רְצוֹן רַק הַחֲלִיצָה בְּעֵצְמָה מִתְרַת.

וְהָא דְבְּעֵינֵי מַחְשָׁבָה לְפֻטְרָה הוּא בְּגֵדֵר פְּנוּנָה וְאִם מוֹסֵר מוֹדְעָא וְלֹא הִי' רְצוֹנֵי לְפֻטְרָה הַרִי מִיחְסָר רַק פְּנוּנָה וְחֲלִיצָה בְּלֹא פְּנוּנָה הָא הֵנִי חֲלִיצָה פְּסוּלָה וּפּוֹסְלָה מִן הָאֲחִין כְּדָאמַר הֵתֵם (דף ק"ו) מִינְשָׁב הָא אִיפְסָלָה וְכֹן פְּסֻקִין בַּש"ע וְדוּנְקָא אִם כְּפּוֹ אוֹתוֹ א"י לְחַלְחֵץ אֵינָה פּוֹסְלָת דְאֵנּוּס כְּמֵאן דְלֹא עֵבִיד כְּלָל דְמִי וְדְמִי כְּמוֹ שְׂלֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה הַחֲלִיצָה וְאֵינּוּ פּוֹסֵל כַּמ"ש הַרְמַב"ם ו"ל אֲבָל בְּמִסַּר מוֹדְעָא דְלֹא הֵנִי אֲנוּס וְלֹא מִיחְסָר אֵלָא רְצוֹנֵי וּבְחֲלִיצָה הוּא רַק בְּגֵדֵר פְּנוּנָה וְחֲלִיצָה בְּלֹא פְּנוּנָה פּוֹסֵל עַל הָאֲחִין וְזֶה בְּרוּר וְזֶה טַעְמָא שְׁל דְבָר דְגִיטִין וְקִידוּשִׁין בְּעֵי עֵדִים וּבְלֹא עֵדִים לֹא פְּלוּם הוּא וְחֲלִיצָה לֹא בְּעֵי עֵדִים כְּלָל רַק אִם אִין אֲנוּ יוֹדְעִין אִם נַעֲשִׂית חֲלִיצָה בְּעֵי עֵדִים לְבָרֵר הַדְּבָר שְׁחַלְחֵץ לָהּ וּמַהְגֵּי חֲלִיצָתוֹ בֵּינּוּ לְבִינָה לַר"ע בִּיבְמוֹת (דף ק"ד) וְרַבְּנָן דְפְּלִיגִי עָלֵיו לֹא מִשׁוּם דְבְּעֵי עֵדִים וּבְלֹא עֵדִים אִין חֲלִיצָה פּוֹעֶלֶת אֵלָא מִשׁוּם דְבְּעֵי ב"ד וַר"ע סוּבֵר דַּב"ד לֹא מַעֲכָבִי אֲבָל עֵדִים לַכ"ע לֹא מַעֲכָבִי כְּדְמוּכַח שְׁם בִּיבְמוֹת וְהַיָּנֹנִי מִשׁוּם דְדוּנְקָא הִיכָא דְבְּעֵינֵי רְצוֹן וְהַרְצוֹן הוּא מַעֲיָקָר הַפְּעוּלָה כְּמוֹ גִיטִין וְקִידוּשִׁין בְּזָה אֲנוּ אוֹמְרִים דְבְּלֹא עֵדִים לֹא מַהְגֵּי דִילְפִינֵי דְבָר דְבָר מְמֻזָּן דְבְּעֵינֵי עֵדִים.

וְכֵמוֹ דְאִם עָשָׂה הַדְּבָר בְּלֹא רְצוֹן וְכַוְנָה דוּמָה כְּמִי שְׂלֹא עָשָׂה כְּלָל כֹּן אִם עָשָׂה הַדְּבָר בְּלִי עֵדִים לֹא נִתְפַסּוּ הַגִּיטִין אוּ הַקִּידוּשִׁין אֲבָל בְּחֲלִיצָה דְבְּלֹא רְצוֹן וְכַוְנָה נְמִי פּוֹעֵל מִשׁוּם דְעֵצָם חֲלִיצָה פּוֹעֵל הִיכִי אֲפָשֶׁר לוֹמַר דְבְּלֹא עֵדִים לֹא הֵנִי חֲלִיצָה כְּלָל הָא מ"מ חַלְחֵץ וְהַחֲלִיצָה פּוֹעֶלֶת בְּעֵצְמָה וְדוּנְקָא ב"ד אִיכָא לְמִימַר דְמַעֲכָבִי אֲבָל לֹא עֵדִים: וּמַעֲתָהּ אֲשֶׁר בְּרַנּוֹ שְׂיִישׁ פְּנוּנָה הַמּוֹרָה עַל הַמַּעֲשֶׂה וַיֵּשׁ פְּנוּנָה שְׂהִיא צְרִיכָה בְּעֵצְמָה.

נְפָלְאוּ דְבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל בְּפִי הַסּוּגֵיָא דְלְכָאוּרָה תְּמוּזָה מְאוּד פִּינּוּן דְבִש"ס קְאָמַר הַטַּעַם דְחו"ח מִשׁוּם דְלֹא בְּנִי קְרִיאָה נִינְהוּ א"כ אֲמַאי קְאָמַר הַשְּׂתָא דְאֲמַרְתָּ קְרִיאָה מַעֲכָבִי אֵלֶם וְאֵלֶם שְׁחַלְחֵץ חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה מֵאִי יִלְפוּתָא דְאֵלֶם וְאֵלֶם מַחֻ"ח שְׁנִינְהֵם אִין יְכוּלִין לְדַבֵּר וְהַיָּנֹנִי הֵד.

וכה"ג פריד בר"ה (דף כ"ח) דקאמר פפאו ואכל מצה יצא זאת אומרת התוקע לשיר יצא ופריד פשיטא עיי"ש דהיינו הך ומה חידוש לן בזה שלמד שופר ממצה וה"נ קשה מאי חידוש לן בזה שלמד אלם מחרש גם קשה לישנא דש"ס (דף ק"י) דקאמר התם פקחת ואח"כ נתחרשה דמעפבא בה קריאה חרשת מעיקרא פי היכי דעל הכי נפק דהאי לישנא דכי היכי דעל שנייה על פסול דעת ולא על פסול קריאה דעל פסול דעת שנייה לומר פי היכי דעל הכי נפק דבשניהם בעינן דעת בכניסה דהיינו קידושין וביציאה היינו חליצה וכמו שהועילה דעתה למשוי א"א מדרבנן ה"נ מועיל דעתה להוציאה בחליצה אבל על פסול שאינו ראוי לקריאה לא שנייה לומר פי היכי דעל הכי נפק דהא בכניסה לא בעינן דיבור וביציאה דהיינו בחליצה בעינן דיבור והכי הנה לי להש"ס למימר חרשת מעיקרא דהוי רק נישואין דרבנן לא גזרו בה אף שאינה ראוי לקריאה לזה פי הרמב"ם ז"ל דבאמת פסול חו"ח הוא משום דעת ולא משום שאין להם דעת לפנטרה דהא משום זה הי' מועיל ע"ג פשיטת התוס' דכיון דכוננת פטור בחליצה הוא בגדר כוונה ודמי לכתובת סופר את הגט להכי מהני ע"ג כמש"כ.

רק פינן דבעינן קריאה שקוראה מאן יבמי והוא אמר לא חפצתי לקחתה ובעינן שבינו הדברים כדאיתא בש"ע אה"ע (סימן קס"ט) ובב"ש שם וכ"כ המג"א (בסימן תפ"ט) דבספירת העומר אם לא הבין פירוש המילות לא יצא אף שספר בלה"ק דכיון דכתיב ספירה בעינן שייסופר וה"נ בעינן ודאי שידע שמאן ליבם וידע הפירוש.

ועיין רמב"ם (סוף הלכות חגיגה) ותשובת ב"ש בזה וחו"ח אין בהם דעת שבינו ענין הקריאה ואין דעתו דעה שלימה ובזה לא מהני ע"ג דדעת בקריאה לא דמי לכוננת חליצה דבכוננת חליצה הוא המורה למה הוא חולץ אבל דעת הקריאה הדעת בעצמו היא הקריאה שאריכין שיאמרו וידעו הדברים שהוא אינו רוצה לקחתה וכבר פתבנו דגע"ג לא מהני אלא היכא דהמחשבה הוא רק להורות על פעולת המעשה אבל אם המחשבה צריכה לנו בעצמה לא מהני גע"ג.

וכאן דהמחשבה הוא מעצם הקריאה והיא עיקר המצוה להכי לא מהני ע"ג ואף דקריאה לא מעפבא מ"מ ראוי לקריאה בעינן וחו"ח אין ראויים לקריאה שאינן בני דעת כלל דמלבד שאין להם פה לדבר אין להם דעת להבין ענין הקריאה היינו שאין להם דעת להבין ענין זה שהיא אומרת שאינו חפץ ליבמה והוא אומר שאינו חפץ לקחתה והדעת הנה הוא לעיכובא במצות קריאה דאם אין לו דעת אין פאן קריאה וכל מהני לזה גדול עומד על גביו ללמדו.

ולכהי חליצת חו"ח אינה חליצה כלל דאף דלכוננת חליצה הי' מועיל גדול ע"ג כמו לכל דבר דמהני גע"ג אבל לקריאה לא מהני גדול ע"ג וכיון דקריאה מעפבא במי שאינו ראוי לקריאה להכי חליצתו אינו פלום מטעם שאין בו דעת דקריאה: והבט נא וראה איך הדברים נאמנים שאף (שבפ"ד מהלכות חליצה ויבום) כ' הר"מ ז"ל לפי שאינן בני דעת פי' דבריו יותר (בפ"י מהלכות חליצה ויבום ה"ו) החרש והחרשת והקטנה לפי שאין בהם דעת לקרות להבין עכ"ל.

הרי ברור מללו שהפסול דעת הוא דעת הקריאה והוא הדבר אשר דברנו שהר"מ מפרש הא דקאמר דלאו בני קריאה נינהו היינו משום דעת הקריאה ומפרש הר"מ ז"ל המושג

דקתני החרש שנתחלץ וחרשת שחלצה חליצתו פסולה היינו שאינו פוסל כלל מדשני תנא
בדבורי' דגבי קטן קתני חולצת מן הקטן וגבי חרש קתני שנתחלץ וחרשת שחלצה ש"מ
דבחו"ח אין רית חליצה פלל ואינו פוסל כלל להכי קרי ליינתחלץ שאין פאן רית מצות
חליצה רק חליצת מנעל בעלמא משא"כ גבי קטן דפסול ופוסל קתני חולצת מן הקטן
שיש בזה קצת חליצה של מצנה וחלצה ממנו קרי לה וכ"כ בפ"ה המשניות להרמב"ם
ז"ל: ומעתה שפיר קאמר בש"ס דמעיקרא הוי בעי למימר דטעמא דחו"ח משום דעה
ולא מהני געע"ג.

ומסיק דהטעם דחו"ח משום דקריאה מעפבא והם אילם בואמר ואמרה ולהכי לאו בני
חליצה נינהו והיינו שמלבד שאינן יכולין לדבר אין בהם פנונת הדברים להכי אין חליצתו
כלום דמחסר בהו קריאה היינו דעת דקריאה ויליף אלם ואלמת מינייהו דג"כ אינן יכולין
לדבר ומעפב בהו קריאה אלא שבוה עדיפא מחו"ח דחו"ח שאין בהם דעת לקרות כלל
מלבד שאין בהם דיבור של קריאה אין מבינים כלל ענין הקריאה להכי אין חליצתו
פוסלת כלל כדדייק מלשון המשנה דקתני שנתחלץ ואלם ואלמת שיש בהם דעת אלא
שאין בהם דיבור פסול ופוסל וא"ש דיליף אלם מחרש: אע"ג דחרש גרע מאלם בענין
קריאה שאין בו דעת לקרות ולהבין אפ"ה ילפינן אלם מיניה להכי שפיר פסק הר"מ ז"ל
דחו"ח שחלצו לא עשו כלום ואלם ואלמת פסול ופוסל.

ופסול דתרנוייהו הוא משום קריאה כדאמר בסוגיא (דף ק"ד וק"י) אלא שהחרש גרע
יותר שאין בו דעת דקריאה כלל ולהכי אינו פוסל ואלם שיש בו דעת אלא שאינו יכול
לדבר פוסל וא"ש לשון הש"ס (דף ק"י) דקאמר פקחת ואח"כ נתחרשה לא דמעפבא בה
קריאה וחרשת מעיקרא כי היכי דעל הכי נפק שהקשינו לעיל דעל פסול קריאה הא לא
שייך לומר כי היכי דעל הכי נפק דהא בשעת נישואין לא שייך קריאה אבל לפמ"ש
דפסול קריאה היינו דעת דקריאה שפיר שייך לומר כי היכי דעל כו' אע"פ דלא הי' בה
דעת בשעת נישואין ה"נ נפיק בחליצה אע"ג דאין בה דעת לקרות.

ונה ברור ונכון בשיטת הרמב"ם ז"ל ונהסוגיא בעזה"ת: ואי תקשה לפי מש"כ דהר"מ
ז"ל מפרש הסוגיא דלענין דעת הקריאה לא מהני עע"ג וא"כ הדרא קושית התוס'
לדוקתא אמאי צריך קרא לפסול חליצת קטן משום דאיש פתיב בפרשה ת"ל דאין בו
דעת לקרות ולהבין דהא מזה הוכיחו התוס' דמהני געע"ג גבי חליצה ולשיטתנו בדעת
הר"מ ז"ל דלכוננת קריאה לא מהני עע"ג הדרא קושית לדוקתא: ונ"ל דלק"מ לפמ"ש
בשם הרא"ש בתשובה הביאה הרב"י באה"ע (סימן קס"ט) דבחיבי לאוין ועשה דלא
רמי מה"ת ליבום לא שייך לקרות לא חפצתי דהא אסור לייבמה ונהקריאה הוא רק משום
לא פלוג דמשמע מדרבנן בעלמא.

א"כ אפשר דאיצטריך קרא דאיש פתיב בפרשה למיפסל קטן אפילו בחיבי לאוין דאז
ליפא למיפסל משום קריאה דמה"ת אין צריך קריאה ומשום פנונה הי' מועיל עע"ג.
להכי איצטריך למכתב איש בפרשה ונהא דלא משני (בדף ק"י) כי פריך וחרשת בת
חליצה היא ונהוצרף לתרץ דקאי אביאה לחוד ולא משני דמיירי בחיבי לאוין דלא קפדינן
בהו אקריאה היינו משום דמדרבנן בעי קריאה אפילו חיבי לאוין להכי פשיט לי' להש"ס
דבחרשת לא מהני חליצה הרי נתברר בעזה"ש"ת דגם דעת הרמב"ם ז"ל דפסול חו"ח

רק מטעמא דקריאה ולא מטעם דעת ובחייבי לאוינו דלא בעי קריאה אלא מדרבנן הוי רק איסור דרבנן: ומעתה אחר שנתבאר לנו דלא מהני געע"ג אלא במחשבה שהיא מורה על פעולת המעשה למה הוא בא: אבל במחשבה שהיא גדר רצון לא מהני געע"ג ובעינו שעושה המעשה יהא בן דעת לחשבה א"כ נ"ל דכוננת טוניה לשמה איננה בגדר פנונה כ"א בגדר רצון דהא אין הטוניה מצוה רק שהקפידה תורה שיהא חוטי הציצית נעשים מצמר הנטוה לשמה דהיינו שייספמוו הבעלים שיהא הצמר האלה ציצית וזה דומה ליחוד דהא בסנהדרין (נ"ד מ"ו) מדמינו פלוגתא דאבני ורבא גבי הזמנה מילתא לפלוגתא דרשב"ג ורבנן גבי עיבוד לשמה דקאמר התם אפלוגתא דאבני ורבא דפליגי אי הזמנה מילתא היא דתנאי הוא דתנאי עור בהמה טהורה פשרות אעפ"י שלא עבדן לשמן רשב"ג אומר עד שיעבדן לשמן ופרש"י ו"ל דרשב"ג דסובר עד שיעבדן לשמן סובר הזמנה מילתא היא דמה דבעינו לשמה גבי הכנה לדבר מצוה הוא מטעם יחוד דבעינו שבשעת העיבוד יתייחדו לשמה ויזמינו למצותן וה"נ גבי טוניה דציצית [ומטעם זה נראה ונדאי דאם עיבדן אחר ולא הבעלים לא מהני דאין אדם יכול לייחד דבר שאינו שלו וכה"ג אמרינו גבי טומאת מקדש בב"ק (נ"ד ס"ו) משפכו ולא הגזול ופי' התוס' שם הטעם דטומאת זב בעי שיהא מיוחד למקדש ואין אדם יכול לייחד דבר שאינו שלו וכן גבי הכשר פירות דעת הרשב"ג א"ו"ל דהא דבעינו משקה היוצא לרצון היינו רצון הבעלים אבל רצון אחר לא מהני וכה"ג כ' הרמ"א ו"ל בש"ע או"ח (סימן ש"י) דאם הניח אדם דבר מוקצה על של חבירו לא אמרינו דנעשה בסיס לדבר האסור דאין אדם אוסר דבר של חבירו שלא מדעתו אלמא לא מהני יחוד לדבר של חבירו דהא האי ענינא דבסיס לדבר האסור הוא מטעם יחוד לשעתו וה"ה דלא מהני טוניה לשם ציצית בצמר של חבירו וכן מצאתי להמג"א (סימן מ"ב ס"ק מ"ד) שכ' דאין אוסר דבר שאינו שלו באזמניה למיצר בו תפילין עיי"ש] פיו דעיקר דין טוניה לשמה הוא דבעינו שיקבעו הבעלים בדעתן שמהצמר הזה יהא ציצית מחשבה פהאי איננה בגדר פנונה כ"א בגדר רצון דבעינו שיתרצו הבעלים וייחדו הצמר למצנת ציצית וכבר פתבנו דכל היכא דהמחשבה הוא בגדר רצון לא מהני געע"ג ובעינו שהאדם הטוניה בעצמו יהא בן דעת לטוות לשמן לייחדן לשם ציצית ומחשבת אחרים לא מהני.

ול"ד כלל ללישת מצה לשמה דהתם אין זה מטעם שמיחד העיסה לקנים בה מצות מצה רק דבעינו שיהא שיקור לשם מצה היינו שיכונן שאפיה זו הוא פדי לעשות ממנה מצת מצוה ואין ספק כי המשמר עיסת חבירו לשם מצה ואח"כ ניתנה לו העיסה במתנה שיצא יד"ח משום דלא בעינו במצות מצה שייחדו הבעלים עיסה לעשות ממנה מצה ולא בעינו אלא שתשמר עסה זו לשם מצה והוי רק בגדר פנונה דבעינו שיכונן בשעת לישה שיאכל ממנה מצה: ותדע שהרי גבי עיבוד לשמה פתב בתשובת עה"ג (סימן ס"ה) ותשובת רע"א (סימן ג') דאם עיבד עור ע"מ שאם ירצה יכתוב עליו ס"ת ואם ירצה יכתוב עליו דבר חול פסול משום דקיי"ל אין ברירה בדאורייתא ואלו גבי דבר תנן בפסחים (נ"ד ל"ה) חלות תודה ורקיקי נזיר שעשאון לעצמו אינו יוצא בהם למפור בשוק יוצא בהם וקאמר שם (נ"ד ל"ח) מ"ט אמר רבה כל לשוק אימלוכי אמליך אי מזדבן מזדבן ואי לא מזדבן איפוק בי' אגא וקשה לכאורה הא קיי"ל בדאורייתא א"ב ואמאי מהני הא דדעתו אי לא מזדבן איפוק בי' אף דלרבה לא קשה דהא רבה אמר התם הטעם דאין

יוצאין יד"ח מצה בתודה משום דבעינן שימור לשם מצה יצא זו שמשמרת לשם תודה ופי' רש"י ז"ל ה"תם דאם שימר לשם זבח ולשם מצה מהני וא"כ לא שייך בזה אין ברירה דחשש א"ב לא שייך אלא בדבר שישני הדברים סותרין זא"ז כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל (בפ"ק דגיטין) גבי משתעבדנא לה ולכל מאן דאתא מתמתה עי"ש וכמו גבי לאיזה שארצה אגרש דאי פותב לשם זאת אינו מועיל לאחרת וכן גבי תרומה אם אמר שני לוגין שאני עתיד להפריש דאי פירות אלו הוי תרומה א"א להיות פירות אחרים תרומה דהא כל הפרי נכנס בספק וא"א להפריש כל הפרי דבעינן ראשית שיהא שיריה נפרים וכיון דאין ברירה לא מהני למקבע תרומה וכן גבי סלע שיעלה בידי מן הפיס יהא מחולל על מע"ש (עירובין דף ל"ז) לא נתפס אלא בשונו' כדאמרי' בב"מ (דף נ"ג) מי סברת פרוטה תפסה פרוטה וחצי פרוטה כו' ולהכי אין ברירה וגבי הרגיני שוחט הפסח ע"מ שיעלה מכם ראשון לירושלים בגיטין (דף כ"ה) אף דהתם יכול לשחוט הפסח על פולם וכן בב"מ (דף ס"ט) גבי כל המתלקט יהא הפקר אף דיכול להפקיר כל שדהו ואפ"ה תלינו לה לפלוגתא דברירה ה"תם הא אינו רוצה להפקיר על פולם כ"א על אחד מהם.

וכן בעל השדה אינו רוצה להפקיר כ"א מה שילקטו העניים הרי דבר א' סותר את חבירו וקאמרינן לכלל ברירה ואין ברירה. אבל גבי מצה שייכול לעשות שימור לשם מצה ולשם זבח וגם הנחתום לא איכפת לי' אם יצא הקונה בזה ידי זבחו וידי חובת מצה ג"כ רק שהוא אינו יודע מה יהי' סוף דבר אם ימכרו ויקנה אותו אחד לשם זבחו או שתשאר לעצמו לצאת בזה יד"ח מצה וזבחו ביחד לא איכפת לי' בזה פלוגתא דאמר לומר בזה אין ברירה כיון שאין דבר אחד סותר את חבירו בדעתו ורצונו וכ"ז הוא לרבה דאמר הטעם משום שאינו משמרת אלא לשם זבח דלדידנ' מהני אם שימר לשם זבח ולשם מצה כמו שפירש"י ז"ל ולהכי לא שייך בזה חשש ברירה אבל לרב יוסף דאמר הטעם דבעינן שימור לשם מצה הנאכלת לשבעה ופרש"י שם דלדידנ' לא מהני אם שימר לשם זבח ולשם מצה דזבח מתאכל ליום ולילה ומצוה בעינן שיהא ראוי לשבעה א"כ קשה אמאי אם עשאן למכור יוצא בהם משום דאמר אי לא מזדבנא איפוק בי' אנהא אין ברירה ולא הוי שימור לשם מצה הראוי לשבעה אבל לפי מש"כ א"ש דכיון דשימור אינו בגדר יחוד ולא בעינן ליחד עיסה לשם מצה רק שיהא פנונתו שמשמרהו שלא תחמיץ בכדי שתהא ראוי' למצה הנאכלת לשבעה ולא איכפת לן אי מינחדה לשם מצה ולשם דבר אחר והוי רק בגדר פנונה ולא איכפת לן בחשש ברירה דמ"מ האי גברא איפנון לשם שימור דמצוה אי לא מזדבני דדוקא דבר שצריך ליחידו לאיזה דבר שייך א"ב אבל בדבר שהוא רק בגדר פנונה הוי פנונה אע"ג דאין ברירה דכמו שאין שייך תנאי בדבר שהוא בגדר פנונה כן אין שייך בו חשש ברירה ושימור דמצוה בגדר פנונה הוא שמשמרה מחימוץ כדי שתהא ראוי' למצה הראוי' לז' (*): וראי' לזה מדברי הרמב"ן ז"ל במלחמות בפסחים (דף ל"ו) שכ' דהא דאמר ריב"ל יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מיירי עם מים וכן הא דקאמר לחם עוני פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש דאי בלא מים ל"ל קרא דלחם עוני ת"ל דבעינן שימור לשם מצוה וכיון דמי פירות אין מחמיצין ליכא שימור לשם מצוה עיי"ש.

הרי דעיקר השימור אינו בגדר יחוד רק בגדר פנונה דאם נימא דהשימור הוא בגדר יחוד דבעינן שייחד עיסה זו לשם מצת מצוה א"כ אמאי אמרינן דהיכא דלא יכול לבא לידי

חמוץ לא מיקרי שימור לשם מצה אפתי הא מיקרי שימור מה שמניח עיסה זו לשם מצה א"ו דאין השימור בגדר יחוד כ"א בגדר פנונה דבעינן שיכנון בעשיית עיסה זו שפיהא משתמרת לשם מצה ולהכי היכא דבלא"ה אינה יכולה לבא לידי חמוץ מחמת שגילושיה במי פירות אין מקום לכנונת שימורו שבלא שימורו אינה יכולה לבא לידי חמוץ ובכנונת שמור זה פליגי רבה ור"י דרבה סובר דבעינן שיהא פנונתו לשומרה לשם מצה לחוד ור"י סובר דבעינן פנונתו לשומרה מחמוץ לשם מצה הנאכלת לשבעה וכ"ז הוא בגדר פנונה ולהכי מהני אף לר"י אם עשאן למפור בשוק וחשב דאי לא מזדבנא איפוק בי' אנא ולא חיישינן לחשש שאין ברירה דמ"מ היתה פאן פנונת שימור וכמו שבארנו לעיל דאין תנאי פוסל את הכנונה מה"ט דמ"מ היתה פאן פנונת מצוה ולא דמי לעיבוד דס"ת דפסלינן שם משום ברירה כמ"ש לעיל בשם תשובת עבוה"ג דשם הוי בגדר יחוד דמעבד כדי שיכתוב ע"ז ס"ת וכוזה נתפס תנאי וחישינן גם לחשש ברירה דכל שאין היחוד מבואר לא מיקרי יחוד ועוד דע"כ אין השימור לשם מצה בגדר יחוד דיחוד מקרי שמניח חפץ זה שלא יעשה בו שום דבר רק יהא עומד לדבר פלוני ובשימור לשם מצה הא אם לש עיסה גדולה וא"צ לצאת אלא בכזית אחד ואעפ"כ מיקרי שימור בכל העיסה הרי אין זה יחוד כ"א פנונה שצריך לכנון שיהא יכול לצאת בעיסה זו בכזית ממנה: וכיון שבארנו דלא דמי עיבוד ס"ת לשימור דמצה דעיבוד ס"ת הוא בגדר ייחוד ושימור דמצה הוא בגדר פנונה והוכחנו ג"כ דענין געע"ג לא מהני אלא במחשבה שיהא בגדר פנונה אבל לא במחשבה שיהא בגדר יחוד א"כ אין ראיתו של המג"א ז"ל מוכרחת בזה שהוא למד טונית ציצית לשמה משימור דמצה דמהני געע"ג ולדברינו הם רחוקים זמ"ז וגבי מצה שהמחשבה בגדר פנונה מהני שפיר געע"ג אבל גבי טונית ציצית ועיבוד ס"ת דהוי בגדר ייחוד לא מהני געע"ג: ומ"ש הרא"ש בהלכות ס"ת הביאו הטור ביו"ד (סימן רע"א) דאם הישראל צוה לנכרי לעבוד לשמה מותר לכתוב עליו ס"ת וכן כתב הטור באו"ח (סימן ל"ב) עיי"ש התם נמי לאו משום גדר געע"ג נגעו בו אלא דמיקרי שהישראל צוה לעבוד עור שלו וכבר בארנו דהתם בבבבליים תליא מילתא וסובר הרא"ש דכיון דהישראל שהוא בעליו צוה להנכרי לעבוד לשם תפילין ומזוזה לא איכפת לן במחשבת הנכרי כלל ואף דאדעתא דנפש' קא עביד דמ"מ הבבבליים מייחדים וציוו לעבד לשם ס"ת הוי הזמנה במעשה עיבוד ומהני וכשר לכתוב עליו ולדידן ה"ה דכשר גבי טוניה לשמה בנכרי וה"ה בחשו"ק ודאי דמהני מהאי טעמא עיבוד וטוניה דידהו כשהבבבליים נותנים להם לטוות לשם ציצית ולעבד לשם ס"ת ותפילין דלא איכפת לן במה שאינן יכולין לכנון פינון שהבבבליים מייחדים אותן בעיבוד זה וטוניה זאת לשם מצותן מהני.

וילדעת הרמב"ם דפוסל ה"נ בחשו"ק דפוסל ולא תלי דין טוניה ע"י חשו"ק בפלוגתא דגבי מצה כמ"ש המג"א אלא דתלי בפלוגתא דהנה רבנותא דפליגי גבי עיבוד דעיבוד וטוניה לשמה חד דינא אית להו ולא דמי כלל ללשמה דמצה כמו שבארנו הינצא מדברינו דאף למאי דמסיק הב"י דבשוטה גבי מצה לא מהני לישא לשם מצה דבשוטה לא מהני געע"ג רק גבי גט דאיכא הוכחה דכתיבה ולא גבי חליצה ולישה דמצה כמו שבאר הב"י שם (סימן ת"ס) בשם התוס' מ"מ גבי טוניה ועיבוד שוטה דמי לחרש וקטן דגבי עיבוד וטוניה לא איכפת לן במה שהשוטה אינו יכול לכנון פינון דהבבבליים מייחדים ע"י עיבודו

שֶׁל הַשּׁוֹטָה לְשֵׁם מִצְוַת מְהַנִּי וּמֵאֵן דְּמִכְשִׁיר גְּבִי עֵיבוֹד וּטְוִי בְּחֶרֶשׁ וְקָטָן מִכְשִׁיר נְמִי גְּבִי שׁוֹטָה וְחַד דִּינָא אִית לֵהּ: וּלְפִי מַה שְׂבָאֲרָנוּ דְּהֵטוּוִי לְשִׁמָּה לָא מְהַנִּי אֲלֵא מְדַעַת בְּעֵלִים יֵשׁ לְעֵינֵי בְּמַה שְׂפָתַב הֶרְמֵב"ם ז"ל (בַּפ"א מַה צִּיצִית) וְז"ל חוּטִי הַצִּיצִית אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן מִצְמָר הַגְּזוּל וְלֹא מִשָּׁל עֵיהֵנ"ד וְלֹא מִשָּׁל קְדָשִׁים וְאִם עָשָׂה פְּסוּל וּכ" עֲלָה הַכ"מ שָׁם שֶׁהוּא מְהָא דְּדָרְשִׁינוּ פ"ק דְּסוֹטָה (דָּף ט') דְּנִעְשׂוּ לָהֶם מִשְׁלָהֶם וְקָשָׁה דַּל"ל קָרָא תִּפְּוֹק לִיהַ בֵּינון דְּבַעֲיָנוּ טוִי לְשִׁמָּה וּמִצְמָר הַגְּזוּל לָא מְהַנִּי טוִי לְשִׁמָּה וּלְפָמ"ש שָׁם בְּשֵׁם הַנְּמ"י דְּמִיָּרִי בְּגִזּוּל חוּטִין מִמֶּשׁ אֲבָל אִם גִּזּוּל צְמָר וְעֵשְׂאָן חוּטִין כְּשָׂרִים מְשׁוּם דְּקָנִיא בְּיָאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַגּוּף א"ש דְּמִשְׁעַת טוִי גּוּפָא הָוִי שִׁנּוּי דְּמַעֲקָרָא צְמָר וְהַשְׁתָּא חוּטִין וּמְהַנִּי טוִית הַגְּזוּלָן לְשִׁמָּה כְּדָאֲמַרְיָנוּ גְּבִי תְּרוּמָה דְּהַגְּבָב וְהַגְּזוּלָן שְׁתַּרְמוּ תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה מְשׁוּם דְּהָוִי יָאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַשָּׁם וְחַל קְדוּשַׁת תְּרוּמָה עִם שִׁנּוּי הַשָּׁם בְּיַחַד כְּמוֹ שְׂבִיבָאָר לְקָמוּ וְה"נ חַל טְוִי לְשִׁמָּה עִם הַשִּׁנּוּי בְּיַחַד א"ש.

אֲבָל לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל לְשִׁפְתַב אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִצְמָר הַגְּזוּל דְּמִשְׁמַע שְׁגִזּוּל צְמָר וְעֵשְׂאָן חוּטִין קָשָׁה דַּמְמ"נ אִם מִיָּרִי אַחַר יָאוּשׁ א"כ אִי אֲפִשֶׁר לְמַעוּטִי מִקָּרָא דְּשִׁלָּהֶם דְּהָא קָנָה בְּיָאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַשָּׁם וְלֹא מִיָּרִי גִזּוּל וּכְמ"ש הַתּוֹס' גְּבִי קָרְבָן בְּגִיטִין (דָּף נ"ה) דְּהִיכָא דְּקָנָאוּ בְּיָאוּשׁ וְשִׁמָּה לָא מִמַּעֲטִינוּ לִיהַ מְשׁוּם קָרְבָנוּ וְלֹא הַגְּזוּל וְאִי מִיָּרִי קוֹדֵם יָאוּשׁ הָא בְּלֹא"ה פְּסוּל מְשׁוּם דְּלֹא מְהַנִּי טוִית הַגְּזוּלָן לְשֵׁם צִיצִית וּל"ל קָרָא דְּלָהֶם ת"ל מְהָא דְּדָרְשִׁינוּ גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָהּ לְשֵׁם חוּבָה דְּבַעֲיָנוּ טוִיָּה לְשִׁמָּה.

וּבְסוּפָה (דָּף ט') דְּרָשִׁינוּ לֵהוּ לְהַנִּי תְּרַמִּי קָרָא גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָהּ לְטוִיָּה לְשִׁמָּה אֲלִיבָא דְּשִׁמּוּאָל וְקָרָא דְּלָהֶם לְמַעוּטִי גִזּוּלָהּ וּל"ל קָרָא לְמַעוּטִי גִזּוּל ת"ל דְּלֹא הָוִי טוִיָּה לְשִׁמָּה וְאֲפִשֶׁר לְזַמְרָא דְּמִוְקָמִינוּ בַּב"ק (דָּף ס"ח) קָרָא דְּקָרְבָנוּ וְלֹא הַגְּזוּל כְּשֶׁהַקְּדִישׁוּ בְּעֵלִים בְּיַד גְּבָב.

ה"נ מִיָּרִי שְׁהַבְּעֵלִים טוִו לְשֵׁם צִיצִית אוֹ שְׁצִיּוּ לְטוִוֹת לְשֵׁם צִיצִית כְּשֶׁהוּא בְּיַד הַגְּזוּלָן וּכְמ"ל קָרָא דְּשִׁלָּהֶם שְׁאִין הַגְּזוּלָן יוֹצֵא בְּהֶם דְּאִי מְשׁוּם טוִיָּה לְשִׁמָּה הָוִי מְהַנִּי וְאֵע"ג דְּהַתָּם גְּבִי קָרְבָן אֲמַרְיָנוּ דְּלֹא מְהַנִּי בְּעֵלִים בְּיַד גְּבָב מְשׁוּם דַּר' יוֹחֲנָן דְּאָמַר גִּזּוּל וְלֹא נִתְּיָאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים שְׁנִיָּהֶם א"י לְהַקְּדִישׁ זֶה לְפִי שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וְזֶה לְפִי שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ ה"מ גְּבִי הַקְּדִישׁ דְּכַתִּיב קָרָא וְאִישׁ כִּי יִקְדִישׁ אֶת בֵּיתוֹ מִהַ בֵּיתוֹ בְּרִשׁוּתוֹ אִף כֹּל בְּרִשׁוּתוֹ אֲבָל טוִיָּה לְשִׁמָּה דְּהָוִי יַחֲוֹד בְּעֵלְמָא יְכוּלִין הַבְּעֵלִים לְטוִוֹת לְשִׁמָּה אִף כְּשֶׁהוּא בְּיַד הַגְּבָב לְהַכִּי אִיִּצְטָרִיף קָרָא דְּשִׁלָּהֶם לְמַעַט מְטַעַם הַגְּזוּל אִם הָיָה קוֹדֵם יָאוּשׁ וְשָׁל הַקְּדִישׁ וְשָׁל עֵיהֵנ"ד שְׁפָסַל הֶרְמֵב"ם ז"ל אֲפִשֶׁר דְּבִאֲמַת הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֹא מְהַנִּי בְּהוּ טוִיָּה לְשִׁמָּה מְשׁוּם דְּלֹא דִידִיָּה נִינְהוּ: וּבְמַה שְׂבָאֲרָנוּ דְּהַלְשׁ עֵיסַת חֲבִירוֹ לְשֵׁם מִצָּה יוֹצֵאִין בָּהּ י"ח הַנּוּחַ לִי מֵאִי דְּקָשָׁה לִי טוֹבָא הָא דְּתַנּוּ (בְּחֻלָּה פָּרָק א') עֵיסַת הַפְּלָבִים בְּזִמְן שְׁהָרוּעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה חֲיִיבַת בְּחֻלָּה וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ י"ח בְּפָסַח וּבְזִמְן שְׁאִין הָרוּעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה אֵין יוֹצֵאִין בָּהּ י"ח בְּפָסַח וּפְיָרֵשׁ רַש"י בְּמַסְכַּת בֵּיצָה (דָּף כ"א) וְהַר"ש דְּהַטַּעַם דָּאִם אֵין הָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה אֵין יוֹצֵאִין בָּהּ מְשׁוּם דְּלֹא מִיָּרִי לְחַם וְקָשָׁה תִּפְּוֹק לִיהַ שְׁלֵא נִשְׁתַּמַּר לְשֵׁם מִצָּה וְאִי מִיָּרִי שְׁנִשְׁתַּמַּר לְשֵׁם מִצָּה א"כ הָא לֹא שְׁיִיף לְאָמַר אֵין הָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה דְּהָא נִשְׁתַּמַּר לְשֵׁם אֲכִילָה וְהֶרְמֵב"ם ז"ל (בַּה' מִצָּה פָּרָק ו') כָּתַב בְּאֲמַת הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֹא נִשְׁתַּמַּר לְשֵׁם מִצָּה וְקָשָׁה גַּם כֵּן דָּאִם לֹא נִשְׁתַּמַּר לְשֵׁם מִצָּה מֵאִי אֲרִיָּא עֵיסַת הַפְּלָבִים הָא

כָּל עֵיטָה שֶׁלֹּא הִיא בֵּה שְׂמִימִי לְשֵׁם מִצָּה אֵין יוֹצֵאִין בָּהּ לְכֹן נִרְאֶה דְּמִינֵי שְׂאָדָם אַחַר שְׂמִימִי לְשֵׁם מִצָּה וְשְׂמִימִי דְּאָדָם אַחַר שְׂאִינוּ בְּעֵלְיוּ נְמִי מְהֵנִי בְּעֵיטָה דְּעֵלְמָא אָבֵל בְּעֵיטָת הַכְּלָבִים אִם לֹא הָיָה בְּדַעַת הָרוּעִים לְאַכּוֹל מִמֶּנָּה אֵין זֶה מִיְקָרִי לְחָם כָּלֵל וּפְטוֹר מִחֻלָּה וְלֹא מְהֵנִי בֵּה שְׂמִימִי שֶׁל הַמְּשָׁמֵר וְכֹן לְפִינֵי הַרְמַב"ם דְּאֵין הִטְעָם מְשׁוּם דְּלֹא מִיְקָרִי לְחָם אֲלֵא מְשׁוּם דְּלֹא מִיְקָרִי שְׂמִימִי אֲלֵא בְּדָבָר שְׂעוּמַד לְאַכִּילַת אָדָם אָבֵל דְּבָר שְׂעוּמַד לְאַכִּילַת בְּהֵמָה לֹא מִיְקָרִי שְׂמִימִי דִּידֵיהּ שְׂמִימִי עַכ"פּ הָרִי מוֹכַח דְּבְעֵיטָה הַעוּמַדָּת לְאַכִּילַת אָדָם מְהֵנִי שְׂמִימִי דְּאֵינֶשׁ דְּעֵלְמָא שְׂאִינוּ בְּעֵלְיוּ כָּלֵל וְדו"ק: דְּבָרֵי הַפּוֹתֵב יו"ט לִיפְמָאן הֵיילִפְרִין.

סִימָן ג' וּבְמָה שֶׁבְּאַרְנוּ לְעֵיל דְּבְדָבָר שֶׁהַמְּחַשְׁבָּה הוּא בְּגֵדֵר כְּוֹנָה בְּעֵלְמָא וְאֵינְנָה הַמְּעֵשָׂה אֵין תְּנַאי נִתְפָּס בֵּה כְּדָאֲמַרְיָנוּ גְבִי חֲלִיצָה דֹּאע"ג דְּחֲלִיצָה בְּעֵי כְּוֹנָה אַפ"ה אִם חֲלִץ ע"מ שְׂתַתֵּן לוֹ מְאֵתִים לוֹ חֲלִיצָתוֹ כְּשִׁירָה וְלֹא מִיְקָרִי חֲלִיצָה בְּלֹא כְּוֹנָה אִם לֹא נִתְנָה לוֹ מְאֵתִים זֶה יִתְבָּאֵר לָנוּ דְּבָרֵי הַתְּלֻמוֹד בְּמָה שְׂאָמְרוּ דְּאֵין תְּנַאי בְּחֲלִיצָה מְשׁוּם דְּלִיתָא בְּשִׁלְיָחוֹת וְקָבְעוּ הַדְּבָר לְכָלֵל גְּדוּל מִיְלֻתָא דְּאֵיתָא בְּשִׁלְיָחוֹת אֵיתָא בְּתַנַּאי מִיְלֻתָא דְּלִיתָא בְּשִׁלְיָחוֹת לִיתָא בְּתַנַּאי וְהַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת (דָּף ע"ד) תְּמָהוּ בְּזֶה דְּהָא לֹא גְמַרְיָנוּ מְתַנַּאי ב"ג וּב"ר אֲלֵא דְּבָר הַמְּסַתְּבֵר וּמָה סְבָרָא הוּא לְתַלּוּת תְּנַאי בְּשִׁלְיָחוֹת אָבֵל לְפִי דְּבָרֵינוּ א"ש טוֹבָא דְּמִלְתָא דְּלִיתָא בְּשִׁלְיָחוֹת שְׂעֵשָׂה הוּא בְּעֵצְמוֹ דְּוּקָא כִּינּוּן שֶׁהַפְּעוּלָה נִקְשְׁרַת בְּבַעֲלֵיו כ"כ עַד שְׂאֵינְנָה נַעֲשִׂית ע"י שְׁלִיחַ אֵין חַל בֵּה תְּנַאי לְתַלּוּת הַדְּבָר בְּרַפְיוֹן וּבְתַנַּאי אִם תַּעֲשֶׂה כֹּה וְכֹה אֲלֵא כִּינּוּן שְׂעֵשָׂאָה הָרִי הִיא עוֹשָׂה פְּעוּלָתָה בְּלִי שׁוּם תְּנַאי דְּדוּקָא בְּדָבָר שְׂיִוְכַל לְהַמְסֵר לְשִׁלְיָחוֹת כְּמוֹ בְּגִירוּשֵׁין דְּכִינּוּן שְׂיִוְכַל לִיתֵן הַגָּט ע"י שְׁלִיחַ הוּא לְאוֹת שְׂאֵין עֵצָם נִתְיַבֵּט הַגָּט לְבַדּוֹ הַמְּתִיר כ"א בְּהַצְטָרְפוֹת רְצוּנוֹ וְרְצוּנוֹ הוּא ג"כ הַמְּתִיר אֲלֵא תוֹרָה עַל שְׂנֵיהֶם בְּיַחַד שְׂיִתִּירוּ הֵינּוּ רְצוּנוֹ עִם הַסְּפָר וּלְהַכִּי יְכוּל לִיתֵן הַגָּט ע"י שְׁלִיחַ כִּינּוּן שְׂרוּצָה לְגַרְשָׁה.

וְכִינּוּן שְׂרְצוּנוֹ הוּא עֵצָם הַמְּתִיר יְכוּל לְתַלּוּת בּוֹ תְּנַאי וְאִם לֹא נִתְקַיֵּים הַתְּנַאי לֹא מְהֵנִי נִתְיַבֵּט הַגָּט כָּלֵל דְּהָא רְצוּנוֹ הָיָה רַק עַל תְּנַאי וְרְצוּנוֹ הוּא מְעַצָּם הַמְּעֵשָׂה וּמְהֵנִי תְּנַאי אָבֵל דְּבָר שְׂאֵין בּוֹ שְׁלִיחוֹת כְּמוֹ חֲלִיצָה הוּא לְאוֹת שֶׁהַמְּעֵשָׂה בְּעֵצְמָה פּוֹעֵלֶת וְאֵין רְצוּנוֹ מְעַצָּם הַמְּעֵשָׂה רַק הַמְּעֵשָׂה שֶׁל חֲלִיצָה נִקְשְׁרַת בְּבַעֲלֵיו עַד שֶׁהִיא בְּעֵצְמָה פּוֹעֵלֶת לְהַתִּיר וְהָא דְּבַעֲיָנוּ שְׂיַחְשׁוּב לְפִוְטָרָה הוּא רַק בְּתוֹרַת כְּוֹנָה שְׂיִכְנוּן לְמָה הוּא עוֹשָׂה הַדְּבָר.

לְהַכִּי לֹא מְהֵנִי תְּנַאי בְּזֶה דְּאָף אִם לֹא רְצָה שְׂתוֹעִיל הַחֲלִיצָה אֲלֵא אִם תַּתֵּן לוֹ מְאֵתִים זֶה מ"מ הַמְּעֵשָׂה בְּעֵצְמָה פּוֹעֵלֶת לְהַתִּיר בְּלִי רְצוּנוֹ וְהָרִי הֵיְתָה בְּכּוֹנֵנֵת פְּטוֹר דְּכָבֵר כְּתַבְנוּ דְּבַכְּוֹנָה לֹא שְׂיִיף תְּנַאי דְּאָף אִם לֹא נִתְקַיֵּים הַתְּנַאי מ"מ הוּא עֹשֶׂה הַדְּבָר לְשֵׁם פְּטוֹר וְלֹא לְמַתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא וְגֵדֵר רְצוֹן א"צ כָּאֵן רַק שֶׁהַמְּעֵשָׂה בְּעֵצְמָה פּוֹעֵלֶת לְהַכִּי אֵין תְּנַאי כָּלֵל בְּחֲלִיצָה: וְהָרִי יֵצֵא כְּאוֹר צְדָקָת דְּבָרֵיהֶם לְתַלּוּת תְּנַאי בְּשִׁלְיָחוֹת דְּדָבָר שְׂאֵינוּ נִמְסָר לְשִׁלְיָחוֹת מוֹרָה עַל כַּח הַמְּעֵשָׂה שֶׁפּוֹעֵלֶת בְּעֵצְמָה בְּלִי פְּנִימִיּוֹת רְצוּנוֹ שְׂבָה לְהַכִּי אֵין מוֹעִיל בֵּה תְּנַאי דְּהָא דְּבַעֲיָנוּ רְצוּנוֹ הוּא בְּדָבָר כְּוֹנָה וְאֵין תְּנַאי בְּכּוֹנָה וְאֵע"ג דְּבַר"ה (דָּף כ"ט) דְּפָרִיף הֵתֵם לְמ"ד מְצוֹת א"צ כְּוֹנָה אֲלֵא מַעֲתָה הִישָׁן בְּשְׂמִינֵי בְּסוֹפָה יִלְקָה וּפִי' הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א ז"ל דְּקוֹשְׁיוֹת הַש"ס הוּא מְהָא דִּיְתַבְיָנוּ בְּסוֹפָה בְּסַפְקָא שְׂבִיעֵי סַפְקָא שְׂמִינֵי מְשַׁמַּע דְּלְמ"ד מְצוֹת צְרִיכוֹת כְּוֹנָה נִחָא הָא דִּישָׁן בְּסַפְקָא שְׂבִיעֵי סַפְקָא שְׂמִינֵי וְלֹא עֵבֵר אָבֵל תּוֹסִיף

משום דמכונן בדעתו אם היום יום שביעי הוא יזון לשם מצנה ואם שמיני הוא אין דעתו לשם מצנה משמע מזה דמהני תנאי בכוננה התם שאני דאם שמיני הוא לאו זמן מצנתו הוא קלל ולהכי לא נתפס בו שם מצנה ולא עבר אב"ת אבל אם מכונן על תנאי בזמן המצנה לא מהני תנאי והכי מסתבר לפי הכלל המסור בדינו מילתא דאיתא בשליחות איתא בתנאי מילתא דליתא בשליחות כו' וכדאסביר לן הריטב"א ו"ל בחי' לקדושין (דף מ"ב) בתוס' רי"ד שם ו"ל יש מקשים א"כ לכול דבר מצנה יועיל השליח ויאמר אדם לחבירו שבסופה עבורי הנח תפילין עבורי ולא מילתא הוא שהמצנה שחייבו המקום לעשות בגופו האידך יפטר הוא ע"י שלוחו והוא לא יעשה כלום בנודאי בגירושין ובקדושין מהני כי הוא המגרש ולא השליח פי הרי כתוב בגט אגא פלוני פטרית פלונית וכו' נמי האשה למי היא מקודשת פי אם לו והיא אשתו.

וכן בתרומה הוא נותן התרומה מפירותיו וכן בפסח הוא אכלו ועל שמו ישחט ויזרק הדם. אבל בסופה ה"נ יכול לאמר לשלוחו עשה לי סופה והוא יושב בה אבל אם ישב בה חבירו לא קיים הוא כלום וכן לולב וציצית וכל המצוות עכ"ל ומה"ט נמי דלא שייך שליחות למצוות שפגופו לא שייך נמי תנאי: ויש לנו בזה מקום עיון במש"כ הרב"י בהלכות פסח (סימן תפ"ט) ו"ל כתב הרב רבי דוד אבודרקה בשם מחזור ויטרי המתפלל עם הציבור מבעוד יום והיינו בספק יום ספק לילה כמ"ש שם הט"ז מונה עמהם ספירה בלא ברכה מימר אמר אם אנפיר בלילה בביתי אחרון ואברך פדין ונמצא שלא ברכתי לבטלה ואם אשכח הרי מניתי ימים ושבעות למצנה ע"כ ועיין במג"א שם (ס"ק ז') שכ' ו"ל ונ"ל דאזיל לשיטתו דפסק (בסימן ס' סעיף ד') דמצוות צריכות פונגה ואם פונגונן בלבן אם אנפיר בלילה אין אני מכונן לצאת בספירה זו עכ"ל ולפי מש"כ דאין תנאי נתפס בכוננת מצנה א"כ לא מהני קלל הך תנאי וכיון שאמר אם לא אנפיר בלילה הריני מכונן לצאת הוא יוצא בה ממילא אף אם ינפיר בלילה לספור דאין תנאי בכוננת מצנה ועיין בט"ז שם [ואע"ג דמצינו גבי אתרוג דאמרין הילך אתרוג זה ע"מ שמתזירהו לי נטלו והחזירו יצא לא החזירו לא יצא אלמא דמהני תנאי בקיום מצנה התם שאני דהך תנאי מילתא אחריתא הוא דכיון דהקפידה התורה באתרוג שיהא שלו והאתרוג הזה נידון לו ע"מ להחזיר והוא לא קיים התנאי ולא החזירו המצנה מתבטלת מאיליו אבל אם התנאי הוא רק בכוננתו לא מהני תנאו ואף דמצינו כמה קרבות בכמה דוכתי דמייתי על תנאי כדאמרין בקדושין (דף נ"ד) לגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר דמייתי שתי בהמות ומתנה וכן בפסחים (דף פ"ח) תמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהן דבעי למימר שם דניתי כל חד מינייהו פסחים ויאמרו אם דידי בעל מום האי דאייתי השתא נהוי פסח ואם דידי תם האי דאייתי השתא נהוי שלמים.

התם שאני שאין הקרבן נתכשר אלא בהקדישן של בעלים והוא מתנה בעיקר הקדישו אם שלו תם הוא מקדיש זה לשם שלמים ואי שלו בעל מום הוא מקדיש לשם פסח. ובהקדישו שפיר מתפס תנאי וכן בקדושין שם אבל בקיום מצנה לא מהני תנאי שמתנה בכוננתו ודו"ק]: ** (הגה"ה ועיין בתשובות חוות יאיר (סימן קפ"ו שכ' דאם לקחו תוקע והתנו עמו שלא יוציא איש אחר ועבר וכיון להוציא פולגם.

אינו יוצאין בתקיעתו כיון ששינה בשליחותו עיי"ש ולפמ"ש אין שינה תנאי בכוננת מצוה וכמו דלא שינה תנאי במצוה שעשה בעצמו משום דאין תנאי בכוננה וה"ל במצוה שנעשה ע"י השליח כיון שפוננתו לצאת יצאו.

ואף שהם סברו שהיא מקיים התנאי ובאמת לא קיים מ"מ יצאו ודו"ק: ** סימן ד שאלה על דבר שנתערבו חוטין שלא נטו לשם ציצית בחוטין שנטו לשם מצנת ציצית אם מותר להטילם בכגד ד' פנפות או לא: תשובה לכאורה יש לדון בזה דין ביטול דמה"ת חד בתרי בטל וכשרים כל החוטים למצנת ציצית.

מיהו במק"א נסתפקנו טובא בזה אם יש לדון בזה דין ביטול והערנו מקום ספק דאפשר לומר דלא מהני ביטול אלא בדבר שאנו דנין עליו שיש בו איסור או פסול בזה אמרה התורה שאם נתערב ברוב נסתלק פסולו מעליו ונעשה כדבר שנתבטל בו ואין בו עוד פסול אבל בדבר שפסולו מפני שמחוסר מעשה כמו מצה שלא נאפה לשמה בזה אפילו נתערב במצות האפויזות לשמן נמי לא מהני דמשום שנתבטל לא ישיג מעלת המבטל.

ודי לנו שמועיל ביטול להסיר חסרון המתבטל ולא להשיג מעלת המבטל ולהכי כל המצות התעורבות אינן ראויין לצאת בהן י"ח מצה משום הך תעורבות ומהא דתנן במס' פרה (פ"ט מ"ז) אפר כשר שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב וטמא ואין מקדשין בהן.

דמשמע דלא מהני ביטול הרוב לענין קידוש. וע"כ הטעם דאף שנתערב האפר מקלה ברוב מ"מ לא בטל לענין קידוש שהרי מ"מ לא נעשה בו כל מצנת פרה ואינו מטהר נראה דאין ראיה לדברינו דהא התוס' פתבו בזבחים (דף ע"ט) גבי צלוחית של מי חטאת שנתערב בהן מים דלרבנן דאמרי שפסולין להזות בהן היינו משום מעלה בעלמא וא"כ ה"ל גבי אפר חטאת איכא למימר דהוי מעלה בעלמא וכן מר' אליעזר דאמר מקדשין בהם אין להביא ראיה דמהני ביטול בכה"ג דאפשר לומר דהא דאמר מקדשין בהן היינו כמו גבי מים שנתערבו דבעינן שינה ב' הזאות ועיין לקמן מש"כ בזה]: ובה"ל להסביר מה שהקשו התוס' בחולין (דף י"א) בהא דאמרינן הנסקלין בנשרפין דונו בסקילה אע"ג דרובא נשרפין נינהו ואמאי לא אזלינן בתר רובא ומירצו בשם הר"ת דכיון דממ"ל הוא נהרג לענין באיזה מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא עכ"ל וזה תמוה מ"מ לא אזלינן בתר רובא בזה.

ולפי מש"כ א"ש כיון דאין אנו יכולין לדון האדם בשריפה אא"כ הוא נידון בב"ד של כ"ג דאז מיתתו בשריפה והוא מיתה הראוי לו עפ"י חוקי התורה א"כ א"א לומר דהנסקל בטל ברוב הנשרפין ויהא נידון גם הוא בשריפה כיון דסוף סוף לא נעשה בו מעשה גמר דין דשריפה והוא מחוסר גמר דין לענין שריפה ולא יוכל לשון רפוא דביטול ברוב לא מהני לענין שיקנה הפיעוט בעצמותו המעשים שנעשו ברוב המבטל (*): ומיושב בזה מה שמקשין העולם משריפת בת פהו כהן דכיון דכתבו התוס' דלענין באיזה מיתה לדונה לא אזלינן בתר רובא א"כ בת פהו דכתבה תורה אם זינתה דינה בשריפה היכי משפחת להו דילמא לאו אביה הוא ודינה בסקילה דהא לענין לדון באיזה מיתה לא אזלינן בתר רובא ולפי מה שכתבתי אמי שפיר דבאמת אזלינן בתר רובא גם לענין לדונו באיזה מיתה רק לענין שיתבטל הנסקל ברוב הנשרפין בזה לא אזלינן בתר רובא משום שאין המתבטל

משיג חשיבות מעשה המבטל ומינשבו בזה ג"כ קושיות הגאון בעל ח"ד בס' ק"א ב'קה דאיתא בפסחים (דף פ"ח) חמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהן אמרינו שפולן אינו נאכלות.

והקשה אמאי לא אזלינו בתר רובא דמדאורייתא חד בתרי בטל וא"כ יכולים לאכול כל החמשה פסחים: אמנם לפענ"ד א"ש דלא מהני ביטול אלא לבטל מהדבר האסור פח האיסור שבו אבל לא שישגי המתבטל חשיבות המבטל ולהכי לא מהני ביטול להשיג עליו שם קרבן פשר פיון דהבעל יבלת פסול הוא לפסח כל התערובות אסורים באכילה דהא לא נעשה בו כל הכשר קרבן להתיירו באכילה כשאר קדשים דהא בבעל יבלת לא מהני שחיטה וזריקה להתיירו באכילה ובעל יבלת שהקדיש יש בו קדושת דמים ואסור בהנאה: ויש להביא ראיה לזה מהא דאמרינו במנחות (דף כ"ג) גבי פלוגתא דרב חסדא ור"ח אי בתר מבטל אזלינו אי בתר בטל אזלינו לעגנו מין במינו לר' יהודא ומקשה שם מהא דתנו שתי מנחות שנתערבו אם יכול לקמן מזה בפ"ע ומזה בפ"ע פשירות וזה פיון דקמיין ליה הוי ליה אידך שיריים ומבטלי שיריים לטיבלא דאיך והו' ליה מנחה שחברה קודם קמיצה בשלמא למ"ד בתר בטל אזלינו א"ש משום דבטל הוי כמבטל דלכי קמיין מאידך הו"ל שיריים כי הני אלא למ"ד בתר מבטל אזלינו שיריים מי הוי טיבלא עכ"ל הגמ' והקשה רש"י ז"ל דלמ"ד גמי בתר בטל אזלינו גמי תקשה דלבטל טבלא לשירים והו"ל טבלא מנחה שריפה סלתה ופסולה פיון דבתר בטל אזלינו ושיריים לא מצי למיהוי טיבלא וה"ל מי בשאינו מינו ובטל והוי מנחה שריפה סלתה ות' רש"י ז' דכיון דטבל מבטל לשיריים הוי ל' פמאן דליתא ולא הוי כלל ריפה סלתה עיי"ש הרי דאף שהשיריים בטלים בטבל דאיך מנחה אפ"ה אין המנחה נפסלת משום ריפה סלתה דאין הביטול מועיל שיהא דבר המתבטל נחשב כמבטל שיפסל את המבטל מחמת שניתוסף בשיעורו שאינו נחשב כלל למיהוי כמבטל עצמו ואף שמתבטל בתוכו מ"מ אינו נחשב כמוהו ממש רק שמתבטל לעגנו איסורין שילך ממנו האיסור וגבי קדשים פעולת הביטול שאבד חשיבותו מה שהיה לו מקודם רק שהוא מתבטל בתוך המבטל אבל להתהפך להיות כמבטל ממש אין הביטול מועיל כלל.

ואף דגבי איסורין אמרינו דאיסור נהפך להיות היתר היינו דאזיל פח האיסור מיני' אבל אינו משיג מעלת ההיתר דאם הי' משיג מעלת ההיתר להיות כמוהו הי' השיריים מתהפך לטיבלא והו"ל טבלא מנחה שריפה סלתה: מיהו התוס' שם (דף כ"ב) ד"ה והן הקשו על רש"י ז"ל דהא במתניתין בקומץ שנתערב במנחת נסכים ובמנחת פהו משיח פסולות שזה בלילתה רפה וזה בלילתה עבה ופסול הקומץ שבלילתו רפה מפני שבולע ממנחת נסכים שבלילתה עבה והו"ל ריפה שמנה הרי דלא אמרינו דכיון שבטל השמן שנבלע הו"ל פמאן דליתא ולא מקרי ריפה שמנה ואיך כתב רש"י ז"ל דכשהטבל מבטל השיריים לא מקרי הטבל ריפה סלתה ע"ש *).

ולפי"ז מוכרח דכל היכי דדנין דין ביטול נהפך דבר הבטל כמבטל ממש עד שנתחשב המנחה המבטלת כריפה שמנה או ריפה סלתה ע"י דבר המתבטל בתוכו דדבר המתבטל בתוכו נעשה כעיקר המנחה ויש לעיין שגם בדברי רש"י ז"ל עצמו נראה פן לכאורה שפי' ב'קה דאמרינו התם בתחילת הסוגיא נבילה בטילה בשחיטה ושחיטה אינה בטילה

בגבילה היינו נשאם נתערב השחוטת בגבילה ונגע אח"כ אחת מהן בתרומה אינה נשרפת עליו אלא תולין דשמא זו היא השחוטת מפני שאין השחוטת בטילה בגבילה משום שאפשר לגבילה שתעשה שחוטת ואינה בטילה עיי"ש וזה לרב חסדא דסובר בטר מבטל אזלינן אבל לר' חנינא דסובר בטר בטל אזלינן שחוטת בטילה בגבילה מפני שא"א לשחוטת שתעשה גבילה והוי לי' מין בשאינו מינו אם נגע אחת מהן בתרומה שורפין עליו את התרומה דכיון שנתבטל השחוטת בגבילה משיג גם טומאה כמו שיש טומאה במבטל הרי שדבר המתבטל מתהפך להיות ממש כמבטל להשיג טומאה כמוהו: מיהו נראה דאין ראי' מדברי רש"י ז"ל דאפשר לומר בדעת רש"י ז"ל דודאי סובר דאין בשר השחוטת משיג טומאה גם אחר שנתבטל והא דלר' חנינא שחוטת שנתערב בגבילה ונגע בא' שורפין התרומה הוא משום דתלינן דנגע בגבילה דאזלינן בטר רובא דמייירי שנגע באחת מהן ולא ידע באיזה דלרב חסדא שסובר שחוטת אינה בטילה בגבילה תולין ולא שורפין משום דכיון דאינה בטילה הוי לי' קבוע ודמי כאילו יש מחצה גבילות ומחצה שחוטות כיון שאינו מתבטל מחמת דהוי לי' מין במינו כיון דבטר מבטל אזלינן להכי תולין משא"כ לר"ח דשחוטת בטילה אם נגע באחת מהן אזלינן בטר רובא דלא הוה ליה קבוע ושורפין את התרומה אבל הא ודאי דאין הטהורה משיג טומאה בעצמותה רק דאזלינן בטר רובא ואמרין דנגע בגבילה וכן מוכח בתוס' דכל היכא דלא בטל משום דמיקרי מין במינו הוי לי' קבוע אף שמעורב ביחד וכל היכא דבטל לא מיקרי קבוע שיהי כתבו התוס' בהא דאמרין שחוטת אינה בטילה בגבילה וז"ל והיכא דקביעי ברשות הרבים ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו טהור דכל קבוע פמחצה על מחצה דמי עכ"ל והיינו כיון דשחוטת אינה בטילה הוי לי' קבוע ומחצה על מחצה ומספקין שמא נגע בשחוטת: מיהו בבכורות (דף כ"ב) משמע דדעת רש"י ז"ל דדבר המתבטל נהפך להיות כמבטל לכל דבר ואם בעצמו לאו בר קבולי טומאה היא נהפך להיות כמבטל לקבל טומאה דאמרין התם הלוקח ציר מע"ה משיקו במים והוא טהור דאי רובא ציר.

ציר לאו בר קבולי טומאה ואי רובא מים מהני לו השקה וקאמר ר' ירמיה' לא שנו אלא לטבל בו פתו אבל לקדירה מצא מין את מינו וניעור ופרש"י ז"ל המים שבתוך הציר מוצאין את המים שבקדירה ומצטרפין יחד ורבינן על הציר ומטמאין אותו עכ"ל הרי דאף ציר דלאו בר קבולי טומאה פשנתבטל במים משיג חשיבות משקה לקבל טומאה והתוס' שם ד"ה וניעור באמת חולקין על זה וכתבו דלא אמרינן ניעור אלא לענין שלא יתבטל המים שבתוך הציר אבל הציר ודאי לא מקבל טומאה עיי"ש ולפי"ז ודאי דחוטין שלא נטוו לשמן שנתערבו בחוטין שנטוו לשמן אינו יכול להטיל כל החוטין האלו בבגד ד' פנפות לשם ציצית דלא שייך ביטול למהוי כאילו כולן נטוו לשמן כנלע"ד דברי הכותב יו"ט ליפמאן היילפרין: סימן ה' שאלה בדין עור שנתעבד לשם ס"ת או תפילין אם מותר לכתוב עליו דבר חול אם התנה בשעת עיבוד שיהא ביזו להשתמש בו לדבר חול.

תשובה בש"ע או"ח (סימן מ"ב) כתב הרמ"א ז"ל קלף המעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול דהזמנא מילתא בגוף הקדושה לכ"ע וקלף מיקרי גוף הקדושה וכתב הפ"ח דאין כותבין גיטין בקלף המתקון לתפילין אא"כ התנה בשעת העיבוד לכתוב עליו גיטין פשיצטרף אבל כשלא התנה מעיקרא בשעת העיבוד אסור גמור הוא לכתוב עליו גיטין והט"ז הוסיף על דבריו דכיון שנהגו פן אף שלא התנה כמו שהתנה דמי

ולענ"ד דין זה שהתנו עליו מעיקרא מהני במעובד לשם תפילין וס"ת לכתוב עליו דבר חול צ"ע טובא דהנה בתשובת ע' הגרשוני (סימן ס"ה) כתב דאסור לומר בפשעת עיבוד שמעבד לשם ס"ת ותפילין משום דקדושת ס"ת חמורה מקדושת תפילין א"כ כשנכתב אח"כ ס"ת מוכרחין אנו לומר הנברר הדבר שזה הקלף עובד לשם ס"ת וזה הקלף שעובד לשם תפילין ובהגהת מרדכי (ה' ציצית) מסתפק לומר דהא דבעינו עיבוד לשמה הוא מן התורה ובדאורייתא קיי"ל דאין ברירה וצריף שיאמר שמעבד העורות לשם ס"ת ונתנה אם ירצה לשנותה לקדושה קלה יהא רשות בידו עכ"ל וכ"כ בשו"ת הגרע"א זצ"ל דאסור לעבד העור לכתוב עליו תפילין או גט מהאי טעמא דאין ברירה דכיון דעור שנתעבד לשם ס"ת או תפילין אסור לכתוב עליו גט ועורשעובד לגט אסור לכתוב עליו תפילין משום דתפילין בעי עיבוד לשמה ובעינו למימר כשפוחת עליו תפילין שנתברר שנתעבד לשם תפילין והוי עיבוד לשמה וכשפוחת עליו גט אנו צריכין לומר שלא נתעבד לשם תפילין ונאנן קיי"ל אין ברירה בדאורייתא: ולכאורה נראה לי דלא שייף בזה ברירה דהא בר"פ כל הגט גבי גט אשה דחשיב התם במתניתין כל הני בבי דשלא לשמה כמו שמע קול סופרין מקרין איש פלוני מגרש אשה פלונית ואמר זה שמו וזה שם אשתי והדר קחשיב שנים ששמותיהם שוות וכתב אחד לגרש את אשתו ומוצאו בן עירו ורצה לגרש בו דפסול והדר קחשיב לו שתי נשים ששמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה עיי"ש ואלו כתב גט לאשתו אם ארצה אגרש בו ואם לא ארצה לא אגרש לא קחשיב ומוכח מזה לכאורה דבכה"ג פשר דלא אתינן לחשב ברירה אלא במתנה על ב' דברים ששניהם צריכים לשמה כמו באיזה שארצה אגרש אבל אם מתנה אם ארצה אגרש ואם לא ארצה לא אגרש פשר דהאי בבא דאם לא ארצה לא אגרש א"צ שום קביעות מחשבה א"כ ה"נ אם ארצה אכתוב עליו ס"ת ואם ארצה אכתוב עליו דבר חול נמי לא שייף בזה ברירה משום דדבר חול א"צ שום קביעות מחשבה וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל (בר"פ כל הגט) דפלוגמא דברירה לא שייף אלא במתנה על ב' דברים פגון האומר לאיזה שתצא מפתח תחילה וכן האומר שני לוגין שאני עתיד להפריש שהוא מתנה על כל שני לוגין שבחביות וכן אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב אבל במתנה על דבר אחד פגון האומר כתוב גט לאשתי אם תצא מפתח תחילה וכן האומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח ואם לאו יהא בטל אפילו למאן דל"ל ברירה מהני עכ"ל הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל ואף שקשה על דבריהם ז"ל דבכתוב גט לאשתי אם תצא מפתח תחילה בלא"ה הגט פסול מטעם תנאי קודם פתיחה וכדסובר רבא (בגיטין דף פ"ה לפני התנחף אפילו על פה נמי פסול ולהכי לא בעי רב אושיעא בפתוח אם תצא מפתח תחילה ואכתי איכא למימר דגם בזה שייף ברירה דמדברי ר' אושיעא אין ראי' כלל וכן מהא דמתנה על שני דברים נמי אין ראי' דבמתנה על דבר א' יש ברירה דאדרבא התם אמרינן בהדיא בעירובין (דף ל"ז) הריני מערב לשפתות של כל השנה רציתי אלה לא רציתי לא אלה דתליא בפלוגמא דברירה ורציתי לא אלה היינו שיהא העירוב בטל והוי מתנה על דבר אחד ואפילו הכי לא מהני למ"ד א"ב משום דבאמת גם התם מיקרי מתנה על שני דברים דכשאמר לא רציתי לא אלה היינו שייקנה לו תחום ביתו לצד אחר וכיון דתחום ביתו ותחום שמתנה עליו הוי ב' דברים הסותרים זא"ז שייף בזה ברירה דאם לא יקנה לו העירוב רוצה שישאר בתחום ביתו ונדברי

הַרְמַב"ן ו"ל לא זכיתי להבין מ"מ ממתניתין דכל הגט דלא קתני יתר על פן פתוב אם ארצה אגרש ונדאי דמוכח פדברי הרמב"ן ו"ל דבמתנה על דבר א' לכ"ע מהני) מיהו נראה דלא דמי דהכא בעיבוד אם ארצה אכתוב עליו תפילין ואם ארצה אכתוב עליו גט שפיר קאתינו לחשש בריירה דהתם גבי פתיבת גט לשמה הרי גט שנתכתב לשם אשה יכול לעשות בו מה שירצה דגט אין בו קדושה ואין צריף להתנות שאם לא ירצה לגרש לא ירד עליו תורת גט ולהכי לא איכפת לן מידי במה שאומר שאם לא ירצה לא יגרש שאם לא יגרש ויעשה ממנו דבר אחר אין בזה שום איסור וגם קביעות תורת גט לשמה לא פקע ממנו במה שאינו רוצה לגרש דארף דאינו רוצה לגרש חלה עליו תורת גט לשמה רק שאינו מגרש מחמת שאינו רוצה להכי לא איכפת לן במה שאמר אם ארצה אגרש ואם לא ארצה לא אגרש ואין בזה חשש בריירה משא"כ בעיבוד עור דעור שנתעבד לשם תפילין אסור להשתמש בו דבר הרשות משום הזמנה ועור שנתעבד לשם צנרף חולין אסור לכתוב ס"ת או תפילין הרי הדברים סותרים זא"ז שאם ישתמש לשם ס"ת צריף שיקבע עיבוד לשם ס"ת ולא לדבר חול ואם ישתמש בו דבר חול צריף שיתבטל קביעות העיבוד לשם ס"ת מפני שאסור לכתוב דבר חול על עור שנתעבד לשם קדושה א"כ הרי הדברים סותרים זה את זה ואם מתנה שאם ירצה להשתמש בו דבר הרשות לא ירד עליו תורת קדושת הזמנה לשם תפילין כדי שיהא בידו לעשות בו דבר חול הרי זה בריירה גמורה ואסור ל"ד אין בריירה: וראיתי להגאון בעל נודע בפערים שכ' דאפשר לומר במתנה אם ירצה לכתוב עליו דבר חול לא חיישינן לחשש אין בריירה משום דעיקר הטעם עיבוד לשמה הוא משום יחוד דבעינן שתיחד העור קודם פתיבה לשם ס"ת או תפילין ויחוד מספק נמי הוי יחוד דאמרינן בירושלמי (פ"ג דגיטין) אמר לאנן עשה לי שני זוגין אחד לקרקע ואחד לבהמה עשה לי שני מחצלאות אחת לשכיבה ואחת לאהלים הרי אלו טמאים עד שיפרשם בטהרה ר' שמעון מטהר עד שיפרשם בטומאה.

ופסק הרמב"ם ו"ל (בפ"ז מהלכות פלים) כת"ק דהרי אלו טמאין אם פן חזינו דיחוד מספק נמי הוי יחוד ולא אמרינן דכיון דאין בריירה הרי לא נתברר המחצלת לשכיבה וכיון דיחוד מספק מהני עיבוד מספק נמי מהני ומיקרי עיבוד לשמה: ולע"ד נראה דלא דמי פלל דהא הרמב"ם ו"ל פתב בה' טמאי משפב (פ"ז ה"ח) הי' הפלי משמש לשיבה עם מלאכתו שעושה ה"ז מתטמא במדרס כגון הדרייר והטלית והחלוק והתורמל והחמת אעפ"י שכל א' לא נעשה מתחילה למשפב הרי הוא משמש לשיבה עם מלאכתו עכ"ל הרי דבגד שמינוחד לשכיבה ולמלאכה אחרת נמי מטמא מדרס דהא אפשר לומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו כיון שמינוחד גם למדרס וא"כ היינו טעמא דת"ק דמטמא באומר עשה לי מחצלת אחת לשכיבה ואחת לאהלים משום דכיון ששימוש אהלים ושימוש שכיבה אין סותרים זא"ז ויכול לשמש בכאו"א פעם לשכיבה פעם לאהלים א"כ כ"ז שלא נתברר מי לאהלים ומי לשכיבה שניהם עומדים לאהלים ושניהם לשכיבה שהרי יכול לעשות בכל אחד מהם שני המלאכות ואחר שעשה בו מלאכה אחת יכול לעשות בו מלאכה השני' וכה"ג אמרינן בגדרים (דף מ"ה) גבי שותפין שצדו הנאה זמ"ז דאסורין לכנוס לחצר למ"ד אין בריירה דכ"ז שלא חלקו כל אחד משתמש בשלו ובשל חבירו כמ"ש הר"ן ו"ל שם.

וה"נ כ"ז שלא נתברר מי לישיבה ומי לאהלים כאו"א עומד לזה ולזה] וכבר כתבנו דמה שפנינוקד לשכיבה ולדבר אחר ג"כ מטמא מדרס כמ"ש הרמב"ם ז"ל ולהכי קסבר ת"ק דשניהם טמאים עד שיפרשנו בטירה אבל הכא בקלף המעופד לשם ס"ת ולדבר הרשות דא"א לשמש עליו שני הדברים דאם יכתוב עליו ס"ת שוב א"א לכתוב עליו דבר הרשות ואם יכתוב עליו דבר הרשות שוב א"א לכתוב עליו ס"ת או תפילין דהא א"א לומר שפנינוקד לשני הדברים ביחד דאי להאי לאו להאי וכיון דא"ב ההכרח לומר שמתחילה נתעבד רק לשם תפילין או ס"ת ואנן קיי"ל אין ברירה ולא הוי עיבוד לשמה והתם גבי עשה לי שני פלים אין הטעם משום דיחוד מספק הוי יחוד אלא משום דת"ק סובר דכ"ז שלא נתברר שניהפלים עומדים לשני הדברים ולהכי מטמא מדרס והכא גבי עיבוד דא"א לומר דעומד לשני הדברים לא מיקרי עיבוד לשמה דאין ברירה: ולכאורה קשה לי ממ"ש רש"י ז"ל בשבת (דף ע"ח) אמתניתין דהמוציא קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין ופרש"י ז"ל דאידי דדמיו יקרים לא עבדי מיני קשר מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מחייבי בשיעורא זוטא עכ"ל והיינו דקשה לי אמאי לא מחייב בשיעור קשר מוכסין דזוטר כמו בגייר ואם פן קשה היכי מיירי אי בקלף שעובד לשם תפילין ומזוזות הא אינו רשאי לכתוב עליו קשר מוכסין ואיך יתחייב בשיעור קשר מוכסין כיון דאסור לכתוב עליו קשר מוכסין משום דהזמנא מילתא היא בקלף כמ"ש הרמ"א ז"ל ואי באינו מעובד לשם תפילין הא אסור לכתוב עליו תפילין דבעינו עיבוד לשמה וי"ל בדוסק דרש"י ז"ל רוצה לתרץ מתניתין אליבא דרבנן דרשב"ג (סנהדרין ד' מ"ח) דלא בעי עיבוד לשמה דלדידהו מצי איירי בלא עבדו לשמה וקשה לי לרש"י אמאי לא מחייב בשיעורא זוטא דקמיע בשיעורא דעור ועוד אפשר דרש"י רוצה לתרץ מתניתין אף למ"ד יש ברירה [דאשפחן כמה סתמי דמתניתין אליבא] ולדידן משפחת לה שעבד לשם תפילין אם ירצה ואם ירצה יכתוב עליו דברי חול דמצי למכתב עליו תפילין וגם קמיע או קשר מוכסין ואפ"ה כיון דדמיו יקרים לא מצנע לי לקמיע אלא לשיעורא רבה דתפילין: והנה אחר שנתברר דלא מהני תנאי להתנות שאם ירצה להשתמש בדבר חול לא יחול למפרע על הקלף קדושת ס"ת יש לתמוה במה שכתבו הפ"ח והעבוה"ג והגרע"א ז"ל שיעבד לשם ס"ת או תפילין ותרד עליו הקדושה רק שמתנה שאם ירצה להשתמש בו דבר חול יהא ביזו לשנות ולהפקיע הקדושה תמהני מאוד דמנין דמהני תנאי כזה להפקיע הקדושה אחר שירדה על הקלף.

ואף דאיתא במנחות (דף ל"ד) שאם אין לו תפילה של יד ויש לו שני תפילין של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניחה ופריה והא שלח ר' חנינא משמן דר"י תפילה ש"י עושין אותה ש"ר וש"ר אין עושין אותה ש"י לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה ומשני לא קשיא הא בסדתי הא בעתיקי ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עלה מעיקרא עכ"ל הגמרא הרי דמהני תנאי בהזמינו לשל ראש להורידו לש"י אע"ג דש"ר קדושתו חמורה מש"י אלקא דתנאי דמעיקרא מהני להוריד מקדושתו גם אחר שתרד הקדושה מ"מ הא איכא למימר דהיינו דווקא התם לענין לעשות מש"ר ש"י מהני תנאי דהתם יכול להתנות שאם ירצה לעשות ש"י לא יחול עליו קדושת ש"ר למפרע ויהא למפרע ש"י דאף דש"ר חמור קדושתו מש"י מ"מ לא בעינו שיעבד לשם ש"ר ביחוד לא הפרשיות לא הכתב דהא אמרינן ש"י עושין אותה ש"ר ולהכי אם עשה ש"ר

והתנה בו שיהא בידו לעשותו ש"י ע"י הטלת עור עליו מהני ואין פאן הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה דהא מתנה שאם ירצה לעשות ש"י לא ירד עליו קדושת ש"ר כלל ואינו מורידו מקדושת ש"ר כלל וקשש ברירה אין פאן דממ"נ אי אמרינו יש ברירה הרי הוברר הדבר שנעשה לשם ש"י ואין פאן הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה ואי אין ברירה הא פיון דא"ב לא נקבע בו קדושת ש"ר ביחוד למפרע רק נקבע עשייתו לשם תפילין בסתם וממילא אין פאן הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה דהא לא נקבע בו קדושת ש"ר ביחוד ולמאי ניהוש לה אי משום שלא נתעבד לשם ש"ר בהד"ל הא גם ש"י עושין אותו ש"ר ואי משום הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה הא פיון דא"ב לא נקבע בו קדושת ש"ר כלל ורשאי לעשות ממנו ש"י (דהא למ"ד אין ברירה פשפוטב גט בספק ברירה לא מיקרי לשם פרייתות כלל וה"ה פשמתנה לשם ש"י או לשם ש"ר לא נקבע כלל קדושת ש"ר) אבל בעיבוד קלף לשם תפילין או לשם ס"ת אי מחשב שיעבדו לשם תפילין וס"ת או לשם דבר חול לכשירצה פיון שפבר פתבנו דלא מהני משום דבעינו עיבוד לשמה ואנו קיי"ל אין ברירה בדאורייתא א"כ פשפוטב עליו תפילין או ס"ת לא אמרינו הוברר הדבר שנתעבד לשם תפילין או ס"ת וממילא אין פאן עיבוד לשמה ופסול וא"א אלא שיחשוב שמעבד לשם תפילין בלי ספק ויתנה שפשירצה לשנות תפקע ממנו הקדושה אז מפאן ולהבא וזה לא מצינו שיהא בידו להוריד הקדושה בלי ספק ולהתנות שתפקע אם ירצה דבמאי תפקע קדושתו ובש"ס דאמר דאתני עליהו מעיקרא היינו שמתנה שאם יעשה ממנו ש"י לא תחול עליו קדושת ש"ר למפרע כלל ומיירי בחדתי שלא הניחם עדיין על ראשו כלל] אבל גבי עיבוד דלא מצי להתנות שלא תחול עליו מעיקרא הזמנת הקדושה משום דבעינו עיבוד לשמה ואין ברירה כמו שפכתבנו וע"כ צריך לכונן לשם קדושת תפילין בלי ספק לא פקע קדושתו בכדי ולא מהני תנאי בזה וקיי"ל בנדרים (דף כ"ט) דקדושה בכדי לא פקע בין קדושת הגוף בין קדושת דמים.

ועיין ברשב"א ז"ל בחידושו למס' ביצה (דף ל') דאמר שם אהא דתניא אם התנה הפל לפי תנאו דמיירי באומר שאינו בודל מהם כל בהש"מ דווקא בנוי סופה מהני תנאה אבל בעצי סופה עצמן ע"כ חל עליהם קדושה וכיון שקדושת מצות סופה מתפשטת בה אי אפשר לו להתנות שתפקע הקדושה ועיי"ש שמקשה על דברי אב"י שסובר דלא מהני תנאי כלל מהא דסבר אב"י בנדרים דקדושת הגוף נמי פקע בכדי ותירץ דאב"י סובר דהקישו הפתוב לחגיגה מה חגיגה אי אפשר לה שתפקע קדושתה אחר שחלה עליו אף עצי סופה פו [ונראה פוונתו ז"ל דאף מ"ד דקדושת הגוף פקעה בכדי היינו דווקא בקרבן נדבה כמו עולה ושלמים דאמר שם שור זה עולה כל למ"ד יום וכו' ומיירי בקרבן נדבה אבל בקרבן חובה פיון שהקדישו והפרישו הפל מודים דלא פקע קדושתה בכדי וחגיגה הוי דבר שבחובה פדאיתא בביצה (דף י"ט) עכ"ל הרשב"א] ואם פו ממילא לדין דקיי"ל דאפילו קדושת דמים לא פקע לא מהני תנאי בסופה ג"כ וכן דעתו ז"ל שם בחי' וגם דעת הר"מ ז"ל (בפ"ו מה' סופה) דלא מהני תנאי בעצי סופה ולא מהני תנאי רק בנוי סופה שמתנה שלא תתחיל בהם שום קדושה וכן דעת הרמב"ן ז"ל במלחמות (*).

ואף לדעת הרי"ף שהביא שם הרשב"א ז"ל דמהני תנאה אף בעצי סופה באומר איני בודל מהם כל בה"ש היינו נמי דווקא שמתנה שלא תתחיל הקדושה לחול עליהם וסובר דאף דדרשינו בסופה (דף ט') חג הסוכות תעשה דכשם שחל שם שמים על החגיגה פו

חל על הסנפה מ"מ בדעת בעלים תלי' מילתא וכמו בחגיגה בעי שיקדישנה ה"נ בסנפה לא חלה הקדושה אלא כ"ז שאינו אומר בהדיא שאינו בודל מהם אבל פשאומו אינו בודל מהם לא חלה הקדושה כלל וכו' הוא חולק על הרשב"א וקרב"ן ו"ל דהם סוברים דבעצי סנפה שמתחיל לצאת בהם ביהש"מ חל עלה קדושה אף שאמר שאינו בודל דתמנא רמי קדושה אסנפה שיוצאין בה וקרי"ף סובר דבאומר אינו בודל לא חלה הקדושה כלל אבל היכי שחלה הקדושה לא מצינו שתפקע ואדרבא הרי בנוי סנפה דמהני בה תנאי לכ"ע באומר אינו בודל מהם כל ביהש"מ דלא חיילא עליהו קדושה כלל אבל אם אמר לכשארצה אטול הנוים משמע דלא מהני כמ"ש הר"ן ו"ל שם בפיצה להדיא דכיון דחיילא קדושה תו לא פקעה וכיון דאפילו בנוי סנפה דלא הוי רק תשמישי מצוה אמרינו דבכדי לא פקע א"כ כש"כ בעור שנתעבד לשם תפילין ולשם ס"ת דהוי תשמישי קדושה דלא מהני בו תנאה שיתנה שתפקע הקדושה לכשירצה מפאן ולהבא וכן בביהכ"נ שבבבל דאמרינו במגילה (דף כ"ח) דעל תנאי עשויות פירשו התוס' שם דהיינו דווקא בחורבנו אבל להשתמש בהן בישוכן לא עיי"ש: ונ"ל להביא ראיה לזה מדברי הרמב"ם ו"ל שהשמיט ה' אוקימתא שבש"ס דאתני עליהו מעיקרא ולא הזכיר ה' דינא דבאתני מעיקרא עושין מש"ר ש"י שכתב (בפ"ג מהל' תפילין) ש"ר אין עושין אותו ש"י בד"א שלבשן אבל ש"ר שלא לבשן אדם מעולם אם רצה להחזירו לש"י מותר עכ"ל והנה לא העתיק הרמב"ם ו"ל ה' אוקימתא דאתני עלי' מעיקרא וטעמו משום דה' אוקימתא דאתני עליהו מעיקרא הוצרכו לומר למ"ד הזמנה מילתא ואסור אפילו בסדתי להכי הוצרכו לומר דמייירי בתנאי אבל לדין דקיי"ל הזמנה לאו מילתא שרי בסדתי אף בלא תנאי זהו טעמו של הר"מ ו"ל (וסובר הר"מ ו"ל דגם בגוף הקדושה אמרינו הזמנה לאו מילתא כדמשמע פשוטות לשון הגמ' דקאמר ולמ"ד הזמנה מילתא ולא פדעת הנ"י שהביא הרמ"א דבגוף הקדושה לכ"ע הזמנה מילתא היא ועיין בתשובת רע"א ו"ל שדחק לפרש לשון הש"ס לדעת הנ"י ואם נימא דבתנאי פקע קדושתו אף אחר שירדה הקדושה א"כ אפתי הני לי' להרמז"ל להזכיר דבתנאי שרי אפילו בעתיקא אלא ונדאי כמ"ש דהרמז"ל סובר דהא דקאמר דאתני עליהו מעיקרא אין הפנונה שרצה להוריד עליו קדושת ש"ר ולהפקיע הקדושה לכשירצה ולעשותו ש"י דזה אין בידו רק פנונת הש"ס דאתני עליו בתורת ספק שאם ירצה לעשות של יד לא ירד למפרע כלל קדושת ש"ר ומזה לא הוצרכו הרמב"ם להשמיענו כלל.

דאין בזה שום רבותא דהא אין בזה שום חשש וברירה לא שייך פאן כמ"ש לעיל דאף אם אין ברירה מ"מ פינון דלא חיייל קדושת ש"ר בייחוד למפרע נמי יכול לעשות ש"י נאי משום שלא נתעבד לשם ש"ר הא ש"י עושין אותו ש"ר ולא הוצרכו הרמב"ם לכתוב דבר זה והש"ס משני לה למ"ד הזמנה מילתא אף דאין בזה שום חידוש אבל למאי דקיי"ל לאו מילתא היא לא הוצרכו לכותבו: הנה בררנו דאסור לכתוב על קלף שנתעבד לשם ס"ת או תפילין ולא מהני בי' תנאי כלל ולפי זה נראה דגרע טפי להתנות שיהא בידו לשנות הקדושה מלהתנות שלא יחול הקדושה למפרע דתנאי לשנות הקדושה ונדאי דלא מהני כמו שביארנו ואלו תנאי דשלא יחול הקדושה למפרע דקאמרינו לחשש ברירה הא איפא תנאי דסברי יש ברירה וקיי"ל דהוי ספיקא דדינא כמבואר בכמה דוכתי אבל להתנות לשנות הקדושה לאחר שירדה לא מהני ועיין בר"ן (פ' בני העיר) שטרח שם

למצוא טעם למה שיכולין לשנות בהכנס בהספם דעת בני העיר עם ז' טובי העיר עיי"ש ומבואר גם שם דא"א להפקיע הקדושה אחר שחלה אף דבהכ"נ הוי רק תשמיש קדושה כמבואר במגילה (דף כו) גבי לבני דלא מהני בהו הנמנה למ"ד לאו מילתא] כש"כ בקדושה עצמה דלא מצי להוריד קדושתיהו אחר שהנמנו: ומ"ש המג"א לסניף להקל לכתוב דבר חול על קלף שנתעבד לשם ס"ת ותפילין עפ"י מ"ש הרמב"ן ז"ל דגווילין לא דמי לעגלה ערופה דגווילין של פתיכה אנב פתב קדוש אזיל ליה הפתב אזיל ליה קדושה פדאמר בשבת פ"ק כ"כ (דף קטז) הלכך לא דמי לעגלה ערופה דהיא עיקר קדושה עיי"ש ומשמע מדבריו דגווילין לא מקרי עיקר קדושה וקשה לי טובא דא"כ משמע דקלף מקרי תשמיש קדושה דכתב מקרי קדושה והקלף מקרי תשמיש קדושה ובמגילה אמרינו אמר רבא מריש ה"א האי פורסייא תשמיש דתשמיש הוא ושרי פיון דחזינא דמותבי עליו ס"ת אמינא תשמיש קדושה הוא ואסור ולדברי הרמב"ן ז"ל אף דמנחי עליה ס"ת אפתי מקרי תשמיש דגווילין איקרי תשמיש קדושה וכורסייא תשמיש דתשמיש אלא נדאי דגווילין מקרי קדושה גופא ואחרי שנכתב עליהן אז נתפסין הן עצמן בקדושה ובגמרא לא קאמר אלא הואיל ונתקדשו מפח הפתב בטלה קדושתן אחר שבטל הפתב ונמחק ואין מצילין אותו מפני הדליקה.

דל"ל דין כה"ק לענן הצלה מפני הדליקה. אבל הא נדאי דבשעה שהפתב עליהו קדושה גופא מקרי.

וכשזמנינו לכתוב עליהן מזמינו לגוף הקדושה פדברי בעל המאור ז"ל ודברי הרמב"ן ז"ל צע"ג: סימן ו ומ"ש עוד המג"א להקל ממ"ש התוס' דגם בגוף הקדושה הנמנה לאו מילתא היא פיון דקיי"ל כר"י דעגלה ערופה עריפתה אוסרתה ולא מתסרא מחיים לבאר דבר זה צריכין אנו לכתוב מה שביארנו בעזה"י סוגיא דסנהדרין (דף מז) וסוגיא דכריתות (דף כו) דבסנהדרין שם פליגא אב"י ורבא באורג בגד למת דאב"י אמר אסור משום דהנמנה מילתא היא דגמרינו שם שם מע"ע מה ע"ע בהנמנה מיתסרא האי גמי בהנמנה מיתסרא ורבא גמר שם שם מעכו"ם ופריה ורבא מ"ט לא גמר מע"ע ומשני משמשין ממשמשין גמר לאפוקי ע"ע דהיא גופה קדושה והקשו בתוס' אהא דפריה ארבא מ"ט לא יליף מע"ע תימא פי גמר גמי מע"ע הא אמר ר"י בחולין פ"ב דעריפתה אוסרתה ורבא פסק כר"י בר משלש עיי"ש שדחוקו עצמן לתרץ קושיותם [והגרע"א תמה ביותר דהא רבא גופא סובר בכריתות דעריפתה אוסרתה]: והנה נ"ל לישוב דבאמת יש לדקדק שם בסוגיא דכריתות (דף כג) דאמרינו התם אמתניתין דתנו עגלה ערופה אינו פן עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר משנערפה תקבר במקומה שעל ספק באה מתחילה כפרה ספקה והלכה לה (ובדף פד) קאמר שם איתמר עגלה ערופה אימתי נאסרת רב המנונא אמר מחיים רבא אמר לאחר עריפה בשלמא לרבא מעידנא דאיתעביד בה מעשה אלא לרב המנונא מאימתי א"ר ינאי גבול שמעתי בה ושכחתי ונסביה חב"יאי למימר רידתה לנחל איתן אוסרתה אמר רב המנונא מנא אמינא לה דתנו השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועג"ע ר"ש פוטר וחקמים מחייבין בשלמא לדידי דאמינא מחיים בהא פליגי ר"ש ורבנן דר"ש סבר שחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה ורבנן אמרי שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה אא"א לאחר עריפה אמאי פטר ר"ש שחיטה ראוי' היא וכו' אמר רבא מנא אמינא לה מדתנו עג"ע אינה פן עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר ואי אמרת

מחיים אמאי תצא ותרעה בעדר הא איתסרא לה מחיים וכו' ע"כ ויש לי לדקדק בזה טובא בזה דמיתתי רבא ראי דעריפתה אוסרתה מהא דתנן עג"ע אינו פן שאם נמצא ההורג קודם שנערפה תצא ותרעה בעדר וא"א פרב המנונא דנאסרת מחיים אמאי תצא ותרעה בעדר הא פבר איתסרא לה דקשה ע"ז אלא מאי דאינה נאסרת מחיים א"כ מאי קמ"ל דתרעה בעדר פשיטא דכיון דעריפתה אוסרתה והיא לא נערפה מותרת ואי תימא דהא גופא קמ"ל שאינה נאסרת מחיים הא ליתא דא"כ מאי שייטי למתני הכא בפרייתות דין זה הוי ליה למתני במס' סוטה גפי דיני ע"ע אבל הכא דעיקר משנה דכריתות מהדר להורות לנו בדברים שהוקפשו למצוותן וא"כ פ בטלו מצוותן מה דין כמו אשם תלוי או אשם ונדאי וכל אלו דמייירי בדברים שפבר נאסרו וא"כ פ בטלו מצוותן א"כ לא שייך למתני הכא הך דינא דע"ע דלרבא שלא נאסרה כלל פשיטא דתצא ותרעה בעדר ובירושלמי (פ"ט דסוטה) אמרינן אמר רב שמואל בר רב יצחק עד שהיא בחיים היא קדושה מתניתין אמרה פן תצא ותרעה בעדר מהו תצא תצא מקדושתה ע"כ הרי שגם הירושלמי מפרש ומוכיח מלשון המשנה דמתני תצא שפבר נאסרה מחיים ועיין בפני משה שם ובמראה הפנים שם שפכתבו דבאמת סוגיא דהירושלמי פליגא על סוגיא דידן אבל פבר פתבנו דבלא"ה מוכח מעיקר המשנה שנאסרת מחיים מדאיצטריך לאשמועין דתצא ותרעה בעדר וא"א לומר כלל בענין אחר וא"כ הוכחת רבא בש"ס דידן צריכא ביאור: ועוד ק"ל טובא דבסוגיא דסנהדרין משמע דעיקר האיסור בע"ע למ"ד שנאסרת מחיים בירידתה לנחל איתן הוא מטעם הזמנה שהוזמן לעריפה כדאמר אביי דגיליף דהזמנה מילתא היא מע"ע ורבא נמי מהדר ליה דע"ע היא גופה קדושה וא"כ קשה הא תינח כ"ז שראוי למיעבד בה מצוותה אסורה משום שהוזמנה לעריפה אבל אחר שאינה ראוי למצוותה הא בטלה לה הזמנה דינדה ואזלה קדושתה וחזרה להתיירא וכה"ג מצינו בעצי סוכה שאסורין מה"ת כל ימי החג פקרבן כמו שדרשו פשם שחל ש"ש על החגיגה פה חל ש"ש על הסוכה ואפ"ה פכתבו התוס' בשם רבינו יצחק ז"ל (בשפת דף כב.

ובסוכה דף יב ובביצה דף לב) והטור (בסימן תרס"ה) דאינה אסורה מה"ת אם נפלה אף בתוך ימי החג משום שאינה ראוי למצוותה וליכא איסורא אלא מדרבנן וכן באתרוג שנפסל בתוך ימי החג הביא הב"י דברי הירושלמי שמוותר לאכלו ובט"ז שם (סימן תרס"ה) דאתרוג שנפסל בתוך ז' דמי לסוכה שנפלה בתוך ז' ושוב אין בה איסור משום אתקצאי למצוותה וא"כ נראה דה"ה מידי דנאסר מטעם הזמנה לקדושה נמי אין איסור אלא כ"ז שראוי למצוותו אבל אם נפסל ממצוותו אזיל לי קדושתו ומוותר ליהנות ממנו כמו בתשמישי מצוה שמוותר ליהנות ממנה אחר שנפסלה ממצוותה ואע"ג דלענין הזמנה חמור קדושה ממצוה דבקדושה אמרינן הזמנה מילתא היא ובמצוה אמרינן הזמנה לאו מילתא היא כמו שפסק הרמ"א ז"ל באו"ח (סימן תרל"ה) בהזמנה לסוכה דמוותר ליהנות ממנה מ"מ מסתברא דלא חמיר דבר שהוזמן לקדושה מדבר שנשתמש בו פבר למצוה וכמו דבדבר שנשתמש בו פבר למצוה אמרינן דאע"ג דאסור מה"ת מ"מ אין איסורו אלא אם ראוי עדיין למצוותו ולא פשנפסל ה"נ בהזמנה לקדושה נמי לא אסרינן אלא כל זמן שעומד להשתמש בו לקדושה שהוזמן לה אבל כשנפסל ונדחה אזלא הזמנה דידי' וכמו שהוכחתי מעצי סוכה דרמי עלה רחמנא קדושה כל שבעה יותר משאר תשמישי מצוה ואפ"ה בנפלה מותרת מה"ת.

ויקצת ראי' יש ממה דאמרינו שם בסנהדרין דאביי דסבר דהזמנה מילתא הוא מפרש להא דתניא מותר המת ליורשיו משום דכל דחזי ליה תפיס דלא חזי לא תפיס וא"א לפרושי התם דמאי דאיתותר מהמת לא חלה עלי' איסור הזמנה למפרע דהא התם ת"ק דר"מ לה.

ות"ק דר"מ סבר בכולא הש"ס דאין ברירה וא"כ א"א לומר דלא חלה למפרע איסור הזמנה על המותר א"ו דחלה איסור הזמנה על הפל ומה שניתותר אזלי איסור הזמנה מיני' א"כ פשיטא דאם נתקלקל ונפסל מלהיות ראוי לדבר שהזמן דבטל הזמנה דידי': [ואפשר לומר דאף ר' נתן דסבר התם יעשה דימוס על קברו דאף מאי דלא חזי לו תפיס היינו דנוקא התם שמה שהזמן למת לא נדחה ונתקלקל רק שנתותר אבל בנתקלקל ונפסל מודה דמותר] וא"כ ה"ה עגלה שגשחטה ואינה ראוי' עוד למצות עריפה בעינו לומר שפקע איסורה ממנה.

דכיון שלא נאסרה אלא מטעם הזמנה לקדושה וכשגשחטה פקע הזמנה דינדה וא"כ רב המנונא דמייתי ראי' שגאסרת מחיים מהא דתנן השוחט פרת חטאת וע"ע אוא"ב וכו' פטור לר"ש דסובר שחיטה שא"ר לא שמה שחיטה קשה אפילו אם נימא דגאסרת מחיים גמי תקשה אמאי מיקרי שחיטה שא"ר הא כיון שאינה אסורה מחיים אלא מטעם הזמנה וכשגשחטה בטלה הזמנה ושריא ואע"ג דמדרבנן נדאי דאסור כמו בסנפה ואתרוג שגפסלו שכתבו התוס' והטור דאסור מדרבנן משום דאתקצאי למצותו מ"מ מה דאסור מדרבנן לא מיקרי לר"ש שחיטה שא"ר לפוטרו ממלקות דאו"ב כדמוכח בב"ק (דף עא) דלמ"ד מעשה שבת דרבנן לר"י הסנדלר מיקרי שחיטת שבת שחיטה הראוי' וסגיב בה בד' וה' אף לר"ש דפותר בשחיטה שאינה ראוי' וה"נ לענין או"ב אם אין אסורה אלא מדרבנן מטעם הוקצה למצותי' אמאי קרי לר"ש שחיטה שאינה ראוי' וקשה גם לרב המנונא.

וכן רבא מאי מייתי ראי' דאינה גאסרת מחיים ממתניתין דנמצא ההורג עד שלא תערף תצא ותרעה בעדר וא"א דאסורה מחיים הא איתסרא לה אימא דאסורה מחיים ואפ"ה כשנמצא ההורג בטלה מצותי' שא"צ להביא עוד ובטלה קדושת הזמנה דינדה דעדיף טפי מסופת החג אחר שפלו ימי החג או מעצי סנפה שגפלו בתוך ימי החג דבטלו קדושתיהו ועוד קשה דבקדושין (דף נז) אמרינו המקדש בערלה ובכלאי הפרם בשור הנסקל ובע"ע ובציפורי מצורע אינה מקודשת ומפרש בגמרא בע"ע מנלן אמרי דבי ר"י כפרה פתיב בה פקדשים והקשו בתוס' דהכא מפיק לה מדכתיב כפרה פקדשים.

ובכריתות מפיק לה מדכתיב וערפו שם שם תהא קבורתה..

ותירצו דקרא דוערפו איצטריף לאוסרה אחר עריפה דלא נאמר שהותרה אחר שנעשה מצותה וקרא דכפרה פתיב בה איצטריף לאוסרה מחיים כמו קדשים שאסורים מחיים עיי"ש.

וכן כתבו בחולין (דף קטז). וקשה לי טובא חזא דא"כ אמאי מייתי הש"ס קרא דכפרה פתיב בה דמיירי מחיים והוא דלא כרבא דסובר דעריפתה אוסרתה ולא מתסרא מחיים כלל ועוד דבלא"ה מתניתין מסתמא מיירי שקדשה לאחר עריפתה דמחיים.

לא משפחת לה כלל דהא הרמב"ם (כתב בפ' ט' ה' ב' מהלכות רוצח) דע"ע ב"א מ"ש
ציבור של אותו עיר הקרובה אל החלל וא"כ אפילו אין אסורה בהנאה נמי אין אדם יכול
לקדש בו את האשה דלאו דידן הוא אלא משל ציבור א"ו דמייירי לאחר עריפה שנאסרה
ויצאתה מרשות בעלים וכינן דמייירי לאחר עריפה א"כ אמאי נקט קרא דכפרה דילפינן
מינן לאוסרה מחיים כמ"ש התוס': והנה המהרש"ל הקשה ע"ד התוס' שכתבו דקרא
דכפרה איצטריף לאוסרה מחיים הא לקמן ילפינן לאוסרה מחיים מהיקשא דמכשיר
ומכפר והמהרש"א תירץ דקרא דכפרה דנקט הש"ס הוא לר"י דלית לי היקשא דמכשיר
ומכפר דהא סובר גבי ציפורי מצורע שאינו נאסרין אלא משעת שחיטה ולידדיל ילפינן
ע"ע דנאסרת מחיים מקרא דכפרה פתיב בה והפ"י כתב עליו דאשתמקטתלי ש"ס ערוף
(בחולין פ"ב) דר"י אית ליה דע"ע נמי אינה נאסרת מחיים: ולישב כל זה נראה לי דאף
רבא ור"י דסברי עריפתה אוסרתה מודו דמחיים אסורה מטעם הזמנה לקדושה וכדאמר
בסנהדרין דכיון דהיא גופא קדושה הזמנה מלתא הוא וזה ילפינן מקרא דכפרה פתיב בה
פקדשים כמו שקדשים אסורים בהנאה אף קודם קיום מצותן דהיינו שחיטה וזריקה
מחמת שהם קדשי שמים כן ע"ע אסורה בהנאה מטעם הזמנה לקדושה אף קודם שהתחיל
בה מצותה אם הזמינה ביחוד וקצת מעשה כמו נטילה או הולכה ממקום למקום ואמר
זה יהי' לע"ע כמו שכתבו התוס' בסנהדרין (דף מח) ד"ה נתנו וכ"ז מילפוטא דכפרה
פתיב בה פקדשים אבל רה"מ ורבא פליגי בעצם איסורה אימתי מתחיל עשיית מצותה
שתאסר בעצם האיסור ולא מטעם הזמנה לחוד דרה"מ סובר דבירידתה לנחל איתן
כבר הותחל בה פעולת מצותה והותחל איסורה משום דסובר כתנא דיליף מכשיר
ממכפר ורבא לא יליף מכשיר ממכפר דסובר דעצם האיסור שיש בע"ע אינו מתחיל
בה כלל מחיים כ"א אחר עריפה ומ"מ מודה רבא דיש בה איסור הזמנה מדאורייתא
גם מחיים דבקדושה גופא מודה רבא דהזמנה מילתא היא ויליף לה מקרא דכפרה פתיב
בה ונ"מ טובא בינייהו אם אינה ראוי' עוד למצותה כדבעינן למימר לקמן דלרה"מ כבר
איתסר לה בעצם איסורי הנאה ולא פקע איסורה ורבא שאינה נאסרת מחיים בעצם
איסורה אלא מטעם שהזמנה לקדושתה כשאינה ראוי' למצותה בטלה הזמנה והשתא
מיייתי רה"מ ראי' לדבריו ממשנה דהשוחט ע"ע או"ב פטור לר"ש ואם נימא דאינה
נאסרת מחיים בעצם איסורה הא הוי שחיטה ראוי' שלא בא עליו עצם איסור ואי משום
הזמנה דמודה רבא דבגוף הקדושה הזמנה מילתא הוא כינון שנשחטה בטלה לה הזמנה
ואמאי קרי לה שחיטה שא"ר כמו שבארנו לעיל דאף דאסור מדרבנן מטעם הוקצה
למצותה כמו סופה שנפלה ואתרוג שנפסל מ"מ מה שאסור מדרבנן לא מיקרי שחיטה
שא"ר ואמאי פוטר ר"ש מזה הוכיח רה"מ דירידתה לנחל איתן אוסרתה בעצם אסורה
ולא מטעם הזמנה לחוד הלכך אסורה אף שנשחטה ורבא מיייתי ראי' דעריפתה אוסרתה
בעצם איסורה דאז התחיל בה עשיית מצותה ולא מקודם ממשנה דאם עד שלא נערפה
נמצא ההורג תצא ותרעה בעדר וא"א דבירידתה לנחל איתן התחיל עצם איסורה אמאי
תצא ותרעה בעדר הא כבר איתסרא לה א"ו דלא התחיל בה עצם איסורה עד שעת
עריפה ומה דילפינן בבבביתא דר' ינאי דנאסרה מחיים משום דכפרה פתיב בה פקדשים
וכן משמע ממתניתין דקתני תצא ותרעה בעדר וכדמפרש בירושלמי תצא מקדושתה
הוא רק מטעם הזמנה בעצם הקדושה דמילתא דפשיטא הוא לאוסרה.

ולהכי אם נמצא ההורג דבטלה מצותה לגמרי בטלה הזמנה דידה והכא שרי אפילו מדרבנן אע"ג דסופה שנפלה ואתרוג שנפסל אסור מדרבנן כל ימי הקטג הואיל והקוצה למצותו היתם חיובא דהד מצוה אפתי רמי עליו רק שהאתרוג נפסל או הסופה נפלה משא"כ ה"א בנמצא ההורג דשוב אין פאן מצות הבאת ע"ע פלל להכי שרי אף מדרבנן ומה"ט אמרינן שם בבב"ב (דף ל) דאתרוג אם הפריש לשבעה ימים כאו"א אוכלו למחר אע"ג דסופה אסור פל שבעה משום דאתרוג מפסקי ימים מלילות וביציאת יום ראשון פלה זמן מצותו לגמרי ושרי והשתא לא קשה לרבא דאינה נאסרת מחיים מאי קמ"ל מתניתין דתצא ותרעה בעדר דטובא קמ"ל דאף שפבר נאסרה מטעם הזמנה מ"מ פיון שנמצא ההורג בטל איסור הזמנה והוי דומיא דאינה פבא דמתניתין דכריתות דהתם: ** (הגה"ה והשתא משכחת לה שפיר קידושין מחיים פגון שהזמין אחד עגלתו לערופה למוסרה לציבור שעדיין לא זכה בה הציבור שלא מסרו להם עדיין רק שנאסרת בהנאה רק מטעם הזמנה מילתא היא וקמ"ל מתניתין דאין בקדושיו פלוס אחרי שאסורה בהנאה ושפיר תני המקדש בעגלה ערופה: **) והשתא מתפרשת גם סוגיא דסנהדרין היטב דאב"י גילף דהזמנה מילתא הוא מע"ע שם שם והיינו דנאסרת מחיים אף קודם דאיתעבד בה מצותיה מטעם הזמנה פדיליף ר' ינאי מהא דכפרה פתיב בה פקדשים וסובר אב"י ג"כ פרבא דעצם איסורה שפא ע"י עשיית מצותה מתחיל משעת עריפה וילפוטא דכפרה פתיב בה פקדשים הבא לאוסרה מחיים הוא מירידה לנחל איתן [ואפשר לומר גם פן דאב"י נמי סובר פרב המנונא דעצם איסורא מתחיל מירידתה לנחל איתן מיהו סובר דמטעם הזמנה דילפינו מהא דכפרה פתיב בה פקדשים הוא קודם ירידתה לנחל איתן רק פיון שהזמנה אסורה ועיין בירושלמי שפירש שם דהא דאמר ר"י הורדה לנחל איתן אוסרתה ורב שמואל אמר עד שהיא פחיים היא קדושה ופי' הפראה פנים דרב שמואל בר' יצחק פליג על דר"י וסובר דאסורה משתקופרשה אף קודם ירידה לנ"א וא"כ איפא למימר דאב"י נמי סובר הכי דאף לר"י דאסורה מירידה לנ"א בעצם איסורא מ"מ מהני ילפוטא דכפרה פתיב בה לאוסרה מטעם הזמנה משעת הפרשה] מטעם הזמנה ופריף ורבא מ"ט לא גמר מע"ע דהא לדידך' ע"כ מטעם הזמנה אסורה מחיים מילפוטא דכפרה וכמו שהוכחנו ממתניתין דתצא ותרעה בעדר וכמו שמפרש הירושלמי תצא מקדושתה ומשני משמשין ממשמשין גמר לאפוקי ע"ע דהיא גופה קדושה ומיושב היטב קושית התוס' שהקשו דהא רבא סובר עריפתה אוסרתה.

דאף דסובר רבא דעריפתה אוסרתה היינו עצם איסורא אכל מטעם הזמנה מודה דאסורה מחיים ונ"מ לענן אם נשחטה העגלה דמטעם הזמנה הותרה מה"ט ומטעם עצם איסורא אין לה היתר אחר שנאסרה וכן לענן נמצא ההורג דמטעם הזמנה הותרה לגמרי ומטעם עצם איסורא באיסורה קיימא פמו שביארנו: ובזה אפשר להעמיד פסקי הרמב"ם ז"ל על נכון שפסק (בפ"ח מהלכות רוצח) דע"ע אסורה מירידתה לנחל איתן והביא ג"כ מתניתין דנמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר ותמה הפסך משנה בשם הרשב"א ז"ל דהא בגמ' אמרינן בהד"א דלמ"ד ירידתה לנ"א אוסרתה אסורה אף שנמצא ההורג משום דכבר איתסרא לה ולפמש"כ א"ש דהא בלא"ה קשה מדוע פסק הר"ם ז"ל כרה"מ דירידתה אוסרתה ולא פסק פרבא דהוא פבתרא וסובר דעריפתה אוסרתה ועוד דהא ר"י ור"ל דאיפלגי בקידושין (דף נ"ח) דר"י סובר שמשעת שחיטה נאסרין ור"ל

סוֹבֵר מְשַׁעֵת לְקִיחָה וְאִמְרֵינוּ הֵתֵם בְּטַעֲמָא דר"ל מְשׁוּם דְּלִיף מַע"ע דְּאִסּוּרָה מְחִיִּים מִיְרִידָתָהּ לנ"א כר' ינאי ור"י דְּסוֹבֵר שְׁחִיטָה אוֹסְרָתָהּ אִמְרֵינוּ (בְּחֻלִּין פ"א) דְּסוֹבֵר ע"ע אֵינָה אִסּוּרָה מְחִיִּים דְּאִי הָוִי אִסּוּרָה מְחִיִּים הָוִי יִלְפִינוּ מִיָּנָה בג"ש דְּקִיחָה קִיחָה דְּגַם צִיפּוּרֵי מְצוּרַע אִסּוּרִין מְחִיִּים א"כ הר"מ ו"ל דְּפּוֹסֵק (בפ"ד מֵהִלְכוֹת נְגָעִים) דְּצִיפּוּרֵי מְצוּרַע נֶאֱסָרִין מְשַׁעֵת שְׁחִיטָה אִמְאֵי פֶסֶק בַּע"ע דִּירִידָתָהּ לנ"א אוֹסְרָתָהּ: לְכֵן נִרְאֶה דְּגַם הֵר"מ ו"ל פּוֹסֵק כְּרָבָא דַּע"ע אֵינָה אִסּוּרָה מְחִיִּים אֲלָא מְשַׁעֵת עֲרִיפָה וְרַק מְטַעֵם הַזְמָנָה לְקַדְוֶשָׁה אִסּוּרָה מְשַׁעֵת יְרִידָה לנ"א.

וְכִסּוּגֵיָא דְּסִנְהֶדְרִין דְּבִגּוּף הַקְדְוֶשָׁה מוֹדָה רַבָּא דְּהַזְמָנָה מִקְלָתָא הִיא [וּמְפָרֵשׁ דְּלִיפָא לְמִיסַר מְטַעֵם הַזְמָנָה מִתְחִילַת הַפְּרָשָׁה אֲלָא דְּבַעֲיָנוּ גַם קֶצֶת מַעֲשֶׂה כַּמ"ש הַתּוֹסֵף בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף מ"ז) שֵׁם ד"ה נִתְּנוּ וְהֵינּוּ יְרִידָה לנ"א דְּהָוִי קֶצֶת מַעֲשֶׂה ג"כ וְלֹא כְּדַבְרֵי הַמְּרָאָה פְּנִים עַל הִירוּשְׁלַמִי שְׁמֵפָרֵשׁ שְׁאִסּוּרָה מְשַׁעֵת הַפְּרָשָׁה] וְלֵהֲכִי פֶסֶק ג"כ כְּמַתְּנִיתִין דְּתַצָּא וְתַרְעָה בְּעֶדֶר דְּכִינוּן דְּאֵינָה אִסּוּרָה אֲלָא מְטַעֵם הַזְמָנָה פִּינוּן שְׁנַמְצָא הַהוֹרֵג בְּטֹלָה מְצוּתָהּ וְשָׂרְיָא כַּמ"ש לְעִיל דְּהָא רַבָּא לֹא דְחֵי לְדֵרָה"מ מֵהָד מַתְּנִיתִין אֲלָא מִמָּה שְׁאוּסְרָה רַה"מ בְּעֵצִים אִיסּוּרָא דַּע"ז אָמַר וְאִי ס"ד מְחִיִּים אִסּוּרָה הָא כְּבָר אִיתְסָרָא לָהּ אֲבָל מְטַעֵם הַזְמָנָה מוֹדָה דְּאִסּוּרָה וְאִפ"ה תַּצָּא וְתַרְעָה בְּעֶדֶר מְשׁוּם דְּבָטֵל מְצוּתָהּ וּמ"ש הֵר"מ ו"ל שֵׁם (בַּה' רוֹצֵחַ) דְּאֵם מֵתָה הֶעֱגְלָה אוֹ נִשְׁחַטָה אִסּוּרָה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְכַמוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ דְּאָף בְּדָבָר שְׁאִסּוּר רַק מְטַעֵם הַזְמָנָה וּבְטֹלָה מְצוּתָהּ אִסּוּר מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ סוֹפָה שְׁנִפְלָה וְאִתְרוּג שְׁנִפְסֵל וְאִע"ג דְּגַבֵּי סוֹפָה שְׁנִפְלָה דְּאִסּוּרָה מְשׁוּם דְּאִתְקַצָּאִי לְמַצּוּתָהּ פִּינוּן שְׁעֵבֵר הֶחָג הַתְּרָה וְהָכָא גַבֵּי עֲגָלָה עֲרִיפָה שְׁנִשְׁחַטָה שְׁכ' הֵר"מ שְׁאִסּוּרָה אָף לְאַחַר שֶׁהִבִּיאוּ עֲגָלָה אַחֲרָת וְלֹא שְׂרִינוּ לָהּ מְטַעֵם שְׁבִטְלָה מְצוּתָהּ וְהִבִּיָא אַחֲרָת לֹא דְמִי כָּלֵל דְּסוֹפָה יֵשׁ לָהּ זְמַן לְמַצּוּתָהּ וְאַחַר זְמַן מְצוּתָהּ בְּטֹלָה וְכִלְתָּהּ מְצוּתָהּ אֲבָל ע"ע אִיתְקַצָּאִי ע"מ שְׂיָהָא בַּהּ אִיסּוּר עוֹלָם וּמָה שֶׁהִבִּיאוּ עֲגָלָה אַחֲרָת לֹא מִיְקָרִי בְּטֹלָה וְכִלְתָּהּ מְצוּתָהּ דְּהָא הֶעֱגְלָה הַשְּׂנִיָּה נַעֲשֶׂה בַּהּ הַמְצוּנָה וְנַעֲרָפָה וְנֶאֱסָרָה וְהִיא בְּאִיסּוּרָה וְנִקְבְּרָת גַּם אִפְרָה אִסּוּר וְלֹא נִתְבַּטְּלָה הַמְצוּנָה רַק שְׁנַעֲשֶׂתָהּ בְּאַחֲרָת וְעַדִּין מְצוּתָהּ קַיִימַת וּמִתְקַיִימַת בְּשְׂנִיָּה לְהַכִּי גַם אוֹתָהּ שְׁנִשְׁחַטָה אִסּוּרָה מְטַעֵם אִיתְקַצָּאִי לְמַצּוּתָהּ שְׁהוֹקְצָה לְהִיּוֹת אִסּוּרָה לְעוֹלָם בְּאִיסּוּר ע"ע דְּמַצּוּת ע"ע עַדִּין קַיִימַת וּמִתְקַיִימַת בְּאַחֲרָת וְלֹא דְמִי לְנַמְצָא הַהוֹרֵג דְּתַצָּא וְתַרְעָה בְּעֶדֶר מְטַעֵם שְׁנַתְּבַטֵּל מְצוּתָהּ דְּהֵתֵם כְּשֶׁנַּמְצָא הַהוֹרֵג בְּטֹלָה הַמְצוּנָה לְגַמְרֵי אֲבָל הָכָא שְׁמַתָּה הֶעֱגְלָה אוֹ נִשְׁחַטָה לֹא בְּטֹלָה מְצוּתָהּ מִשָּׂא"כ גַּבֵּי סוֹפָה שְׁמַתְחִילָה לֹא אִיתְקַצָּאִי רַק לְשִׁבְעָה וְאַחַר שְׁבַעָה כִּלְתָּהּ מְצוּתָהּ לְגַמְרֵי לְהַכִּי כְּשֶׁנִּפְלָה וְיֵשׁ בַּהּ אִיסּוּר מְקוֹצָה אֵינָה אִסּוּרָה רַק לְשִׁבְעָה לְזְמַן שְׁנַתְּקַצִּית מִתְחִילָה: וּמָה שְׁכַתְּבָנוּ בְּנִשְׁחַטָה אוֹ מֵתָה אִסּוּרָה מְטַעֵם אִיתְקַצָּאִי לְמַצּוּתָהּ אָף שְׂאֵינָה רְאוּיָא כְּעַת אָף שְׁלִכְאוּרָה יֵשׁ סִתְרָה לְזָה מְדַבְרֵי הַתּוֹסֵף בְּשִׁבְת (דָּף כ"ב) שְׁהַקְשׁוּ דל"ל כָּל הֵנִי טַעֲמֵי דְּהָכָא אִמְרֵינוּ מְשׁוּם בִּיזוּי מְצוּנָה וּבְכִירָה אִמְרֵינוּ טַעֲמָא דְּמִוֹקְצָה וְתַרְצוּ דְּטַעֲמָא דְּמִוֹקְצָה בְּעִינוּן כְּדִי לְאִסּוּר אָף אַחַר שְׁנִפְלָה דְּלִיפָא בִּיזוּי מְצוּנָה וּמְשׁוּם טַעֲמָא דְּמִוֹקְצָה לֹא הָוִי אִסְרֵינוּ בַּחוּה"מ דְּבַחוּה"מ לֹא שְׁיִיבֵד מְוֹקְצָה לְהַכִּי אִסְרֵינוּ מְשׁוּם בִּיזוּי מְצוּנָה אָף בַּחוּה"מ עֵי"ש וְכ"כ בְּהַגְהוֹת אֲשָׁרֵי שֵׁם דְּכַנְפְּלָה בַּחוּה"מ לִיכָא אִיסּוּרָא הָרִי דְּבַחוּל לִיכָא לְמִיסַר הִיכָא דְּנִפְלָה דְּלִיפָא בִּיזוּי מְצוּנָה מ"מ דְּבִרְיָהּ תְּמוּהִים מְאוּד דְּהָא בְּש"ס דְּבִיצָה קְאָמַר אֲבִרְיָתָא דְּאִין נוֹטְלִין עֲצִים מִן הַסּוֹפָה אֲלָא מִן הַסּוּמוּף לָהּ וְר"ש מְתִיר דְּהָא דְּמְתִיר ר"ש מִיְרֵי בְּנִפְלָה וְאִפ"ה מְסִיק שֵׁם

בברייטא ושונין בסופת הקה"מ שאסורה והיינו שאסורה כל ימי הקה"מ וכדאמר התם דעצי סופה אימתקצאי לשבעה דהוקצה למצותו הרי דמהני טעמא דמוקצה לאסור אף בחוה"מ ואף בנפלה ומצאתי אח"כ בתשובת הרא"ש (פ"ל כ"ד) שפטר דברי התוס' ג"כ מדברי הש"ס דביצה ותיגרץ שם תירוצי אחר קושיות התוס' (דמשום מוקצה לא הוי אסורין הניין בחוה"מ שהרי אין הסופה בטלה כשאין בה נוי הלכך איצטריף לטעמא דביזוי מצוה וכיון דאסורין משום ביזוי מצוה אף בחוה"מ בעודן תלויין אסורין בחוה"מ אפילו נפלו מטעם הוקצה למצותו עיי"ש) ומבואר דגם בחול שייך טעמא דהוקצה למצותו והכי משמע לישנא דהש"ס בקידושין (דף נ"ז) דקאמר ר' יעקב גבי שחטה ונמצאת טריפה הואיל והוקצה למצותה אסורה.

ומצאתי אח"כ שגם הג"מ ז"ל הביא דברי הרא"ש בתשובה הנ"ל וא"כ אתי שפיר דאם נשחטה עגלה או מתה דאסורה מטעם הוקצה למצוה מדרבנן (*): וכו' ותישב דברי הרמב"ם שפסק בצפורי מצורע דנאסרין משעת שחיטה דלכאורה קשה לפי דברינו דגם רבא ור"י דסברי עריפתה אוסרתה מודו דאסורה מחיים מטעם הזמנה א"כ אמאי בצפורי מצורע נמי לא אסורין מחיים מטעם הזמנה כדאשכחן שם בקדושין בשחטה שלא באזוב דר' יעקב אמר הואיל והוקצה למצותה אסורה ור"ש אמר הואיל ונשחטה שלא כמצותה כשיירה וקאמר שם הש"ס ע"כ לא פליגי אלא דר"י סבר שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה ור"ש סובר ל"ש שחיטה אבל דכ"ע דמחיים לא מתסרא וא"כ כיון דשחיטה מקרי הוקצה למצותה אמאי לא מתסרא מחיים מחמת מוקצה למצותה מטעם הזמנה אם לא נפסלה כמו בע"ע שפכתנו לעיל דלכ"ע אסורה מטעם הזמנה ועוד קשה שהרשב"א ז"ל כתב במה דאמר ר"י דצ"מ אינו נאסרין עד שעת שחיטה שפי' רש"י ז"ל דהמשולחת מותרת והקשו התוס' והרשב"א דהא במתניתין תני צפורי מצורע משמע שגם המשולחת אסורה.

וכתב הרשב"א ז"ל דאף דר"י סובר דלקיחה לא אסרה רק שחיטה אוסרת מ"מ מודה דמשולחת נמי אסורה משעת שחיטה אלא שלאחר שילוח רבי קרא להפירא אבל עד שילוחה אסורה מדקתני בכל דוכתא ציפורי מצורע ושם בפסוגיא דדרש ר"י פל ציפור טהורה תאכלו זה המשולחת וזה אשר לא תאכלו לרבות השחוטה ופריף ואיפך אנא ומשני ר"י לא מצינו בע"ח שאסורין וע"ז הקשה הרשב"א הא משולחת נמי בע"ח היא ואסורה משעת שחיטה עד שילוח ותיגרץ דהתם משום דקאי למצותו דהיינו שילוח והש"ס קאמר לא מצינו בע"ח שנאסרין אחר שנעשה מצותו עכ"ל הרי שכ' הרשב"א ז"ל דהא דמשולחת אסורה עד שילוח הוא משום דקאי למצות שילוח א"כ קשה מ"ש משולחת דאסורין לה קודם מצות שילוח משום דקאי לקיום מצותו והיינו מטעם הזמנה ובשחוטה לא אסורין אלא משעת שחיטה שנתיקנים מצותה אבל עד שעת שחיטה לא אסורין לה אף דקיימא למצותה לשחיטה והזמנה לגוף הקדושה: ונראה דגם זה נכון דכיון שהרשב"א ז"ל כתב דאיסורא של משולחת מטעם שהוקצה למצותה דשילוח וצריף ליתן טעם כיון דאיסורה משום אמתקצאי למצותה א"כ קודם שחיטה נמי תתסר בלקיחה והזמנה כמ"ש התוס' בסנהדרין (דף מ"ח) ד"ה נתנו דבנטלו ואמר זה יהי' למת או לספר הוי הזמנה וצ"ל כיון דעיקר המצוה שנעשה בה הוא השילוח להכי לא מקרי הזמנה גבה אלא אחר שחיטת חבירתה אבל כשמחוסרת שחיטת חבירתה לא מקרי הזמנה

דדמי להא דאמרינו בסנהדרין שם ובמגילה (דף כ"ו) דטוי לארנג לא הוי הזמנה דמחוסר מעשה אריגה וה"ל מחוסר מעשה שחיטה ולהכי אינה נאסרת מטעם אתקצאי למצותה עד שחיטת חביתה.

ולפי"ז נכון מאוד הא דשחיטה מותרת עד שעת שחיטה ממש ולא אסרינו לה משעת לקיחה מטעם שעומדת למצותה פיון דציפורי מצורע אמרינו ביומא (דף נ"ט) וכן פסק הר"מ ז"ל (בה' נגעים) דבעינו שיהיו שניהם פאחד שוים במראה ובקומה ובדמים ולקחתן פאחד למצוה (***) ומסתמא בעינו שלא יברר בשעת לקיחה אינה לשחיטה ואינה לשלוח רק שאח"כ שוחט אחת והשני' משתמרה לשילוח וכיון דלוקח שתי צפורים אחת לשחיטה ואחת לשילוח שתייהם לקיום מצותן ואינו מברר מי לשחיטה מי לשילוח והעומדת לשילוח א"א לאוסרה מטעם הזמנה ואתקצאי למצותה לשילוח דהא מחוסר בה שחיטת חביתה א"כ ממילא גם העומדת לשחיטה אינה נאסרת מטעם הזמנה והוקצה למצותה קודם שחיטה דהא אינו מברר מי לשחיטה מי לשילוח וכבר כתבנו דבהא דבאומר לאנמן עשה לי שני מחצלאות אחת לשכיבה ואחת לאהלים דת"ק סובר שניהם טמאים עד שיפרשם בטירה ור"ש סובר שניהם טהורים עד שיפרשם בטומאה ופסקינו כת"ק דשניהם טמאים היינו משום דכ"א חזי לתרנוייהו ויכול להשתמש פעם לזה ופעם לזה אבל היכא דאם ישתמש בהם בדבר אחר שוב אינו יכול להשתמש בו בדבר השני בזה בעינו למפסק כר"ש דשניהם טהורים עד שיפרשם בטומאה ואף דר"ש סובר בכל דוכתי אין ברירה וכן קיי"ל מ"מ פיון דבעינו יחוד למדרס וכשהוא בספק אם למדרס אם לאהלים אין זה יחוד וטהורים שניהם וה"ל לענון הזמנה והוקצה למצותו פיון שאינו מברר מי לשחיטה ומי לשילוח והעומדת לשילוח אין בה איסור הזמנה מטעם שמחוסרת מעשה קודם עשיית מצותה ולהכי גם השני' שעומדת לשחיטה אין בה איסור הזמנה אף שבה אין חסרון מעשה קודם עשייתה דכיון שאין מבררין אין בשניהם דין יחוד להאסר משום הזמנה כמו גבי מדרס ולהכי א"ש דאף שהרמב"ם ז"ל פסק גבי ע"ע דנאסרת מחיים מירידתה לנ"א ואפ"ה פסק בציפורי מצורע שצאסרין משעת שחיטה דהא דקאמר בש"ס דמאן דסובר דע"ע נאסרת מחיים סובר נמי דצ"מ נאסרין משעת לקיחה היינו מאן דסובר דע"ע נאסרת בעצם איסורה מחיים לדידי' ונדאי דגם צ"מ נאסרין בעצם איסורן משעת לקיחה אבל הר"מ דסובר דעצם איסור דע"ע משעת עריפה כמ"ש והא דכתב נשחטה העגלה אסורה הוא רק מטעם הזמנה כמו שפרשנו: א"כ שפיר פסק גבי ציפורי מצורע דנאסרת משעת שחיטה דפסק ג"כ כר' יוחנן דעצם איסורא הוא משעת שחיטה ולא כריש לקיש ואי משום איסור הזמנה הא אין בה משום שאינו מברר מי לשחיטה מי לשילוח להכי מותרת עד שעת השחיטה: ונראה דלדברינו אפשר ליישב גם דברי רש"י ז"ל ממה שתמהו עליו התוס' והרשב"א ז"ל שכתב דשחיטה אסורה משעת שחיטה ומשולחת מותרת והקשו דהא במתניתין קתני ציפורי מצורע משמע דשניהם אסורים ויותר קשה לי דהא תנו בנגעים (פ' י"ד) נשפה הדם תמות המשולחת ואם נימא דהמשולחת אין בה שום איסור קודם שילוח א"כ אמאי תמות המשולחת מותרת וקיימא היא ולא ידעתי אמאי לא הקשו התוס' והרשב"א ז"ל מהו מתניתין אבל לפי מ"ש אפשר לומר דכוננת רש"י ז"ל דעצם האיסור אין במשולחת כמו בשחיטה רק מטעם הזמנה אסורה כמ"ש הרשב"א ז"ל שעומדת למצותה (ונ"מ דאם מת המצורע קודם שילוח דאם

היא איסור בעצם במשולחת פבר איסתרא לה אבל אם אין אסורה אלא מטעם הזמנה מותרת המשולחת ואפילו מדרבנן שרי כמו נמצא ההורג פיון דאין פאן מצוה פלל וכמו שפיתבנו למעלה) ולהכי תנו נשפף הדם תמות המשולחת דנאסרה מטעם הוקצה למצוה ואף דנשפף הדם ואינו ראוי' זו לשילוח מ"מ מדרבנן אסור פיון שחובת המצוה עדיין קיים רק שהיא נפסלה דמי לאתרוג שנפסל דאסור מדרבנן: ונראה לי להביא ראיה לדברינו דמה שפסק הר"מ ו"ל דירידתה לנ"א אוסרתה הוא לא מטעם שפסק כר' ינאי וכרה"מ אלא שגם הוא פסק פרבא דעריפתה אוסרתה.

ומ"ש שמיירידתה אסורה בהנאה הוא מטעם הזמנה לחוד. דבתוספתא (פ"ק דמס' פרה) תניא חומר במוקדשין מבועגלה שהמוקדשין אין נפדין אלא על מום קבוע ואין יוצאין לחוליו ליגזזו וליעבד והגוזז והעובד לוקה את הארבעים משא"כ בעגלה.

הרי שע"ע יש לה פדיון והביא התוס' גם המל"מ (בה' נגעים). וקשה טובא מ"ט השמיטה הרמב"ם ולא הביא ה' דינא דע"ע יש לה פדיון ולכאורה היא נראה דטעמו של הר"מ ו"ל שהשמיטה ה' תוספתא משום דבגמ' (דחולין דף פ"א) מוכח דע"ע לא מהני לה פדיון דהא פריף התם אהא דתנו בפרת חטאת אם שוחט או"ב ר"ש פוטר ונחמים מחייבין הא שחיטת פרה שחיטה ראויה היא דתניא ר"ש אומר פרה מטמאה טומאת אונקלין הואיל והיתה לה שעת הפושר משום דפרה נפדית על גבי מערכתה ומשני פרת חטאת אינה משנה והדר פריף אעגלה ערופה מדתנו נמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר ע"כ ומדלא פריף גם אעגלה כמו דפריף אפרה דכיון דאית לה פדיון הא מקרי שחיטה ראוי' ש"מ דסובר הש"ס דעגלה לאו בת פדי' היא ואין לומר דלהכי לא פריף אעגלה מפדיון משום דכיון דעיקר קושיות הש"ס דחשיב שחיטה ראוי' משום דר"ש סובר פל העומד לפדות כפדוי דמי: ובמנחות (דף ק"א) קאמר בשלמא פרה עומדת לפדות הוא שאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדות אלא הני מנחות לאו מצוה לפדותן עיי"ש וכיון דלא אמרינן פל העומד לפדות אלא היכא דמצוה לפדותן א"כ איכא למימר דדוקא בפרה אמרינן דאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותן אבל לא בעגלה.

מיהו ז"א דמ"ש עגלה מפרה ואם אמרינן בפרה דמצוה לפדות אם מצא אחרת נאה הימנה פשיטא דה"ה בעגלה דהא הש"ס קרי' לה בסנהדרין היא גופה קדושה וא"כ אמאי לא פריף אעגלה כמו דפריף אפרה דכיון דיש לה פדיון שחיטה ראוי' היא ואפשר לומר דמפח קושיות זו אין לדחות דברי התוספתא דאיכא למימר דגם הש"ס סובר דע"ע יש לה פדיון רק דפריף מעדיף מיני' דמשונה דכריתות דתצא ותרעה בעדר מוכח שלא נאסרה פלל מחיים ובנדאי הוי שחיטה ראוי' ועדיפא לי' למפרך ממה דתנו שלא נאסרה העגלה מחיים פלל מלמפרך דמהני לה היתר ע"י פדיון: ובזה מיושב היטיב מה שהקשו בתוס' חולין שם ד"ה עגלה אהא דמשני ע"ע אינה משנה אמאי לא משני תנאי היא דהא בכריתות אמר הכי ומייתי תנא דמכשיר ומכפר דסובר דאסורה מחיים ולמה לי' למימר אינה משנה אבל לפמ"ש א"ש דהש"ס מוכרח לומר אינה משנה משום דאף אם נימא דסובר דנאסרת מחיים פתנא דמכשיר ומכפר אפתי תיקשי אמאי קרי לי' ר"ש ששא"ר הא יש לה פדיון ור"ש סובר פל העומד לפדות כפדוי דמי וכמו שהקשה על פרה והוצרך לומר פרה אינה משנה רק דהש"ס התחיל להקשות ממשנה דנמצא ההורג דקושיות

אלימָתא היא טְפִי שְׁאִין בְּה אִיסור עֲדִינן וְאִי הָוֵי מְשַׁנֵּי תַנְאֵי הוּא הָוֵה קִשְׁה דְּהָא יֵשׁ לָהּ פְּדִינן וְהָוֵי שְׁחִיטָה רְאוּל' וְסוּף סוּף הַצְּרֵף לֹמֵר אֵינָה מְשַׁנָּה: מִיָּהוּ כ"ז אֵינּוּ דְּהָא בַּגְמָ' פְּרִיף שֵׁם אֵהָא דְקֶאֱמֵר רַשְׁב"ל מְשׁוּם ר' יֵנְאִי ע"ע אֵינָה מְשַׁנָּה מְהָא דְאָמֵר ר' יֵנְאִי גְבוּל שְׁמַעְתִּי וְשִׁכְחִיתִי וְנִסְבִּין חֲבֵרָיָא לְמִימֵר יְרִידָתָה לַנ"א אוֹסְרָתָה וְאִם אֵיתָא לִישְׁנֵי פֶּאן קוֹדֵם יְרִידָה פֶּאן לְאַחַר יְרִידָה וְהִינּוּ דְאֵמְרֵי אָמֵר אֵינָה מְשַׁנָּה הָא לְאַחַר יְרִידָה אִסוּרָה.

וּלְדַבְרֵי הַתּוֹס' אֶפְתִּי הָא מְצִי לְמִימֵר דְּמָה שְׁאָמֵר אֵינָה מְשַׁנָּה הוּא מְשׁוּם דְּלֹא הָוֵי שְׁחִיטָה שֶׁא"ר מְשׁוּם דְּמַהֲנֵי לָהּ פְּדִינן וְכָל הָעוֹמֵד לְפָדוֹת כְּפָדוּי דְּמִי כְּמוֹ שְׁאָמֵר עַל פֶּרֶת חֲטָאת דְּאֵינָה מְשַׁנָּה מְהָא טַעְמָא דְּמַהֲנֵי פְּדִינן א"ו דְּסִתְמָא דְּהַש"ס ל"ל הָד דְּתוֹסְפָתָא וְסוּבֵר דַּע"ע אֵין לָהּ פְּדִינן וְאֶפְתִּי קִשְׁה אֵמְרֵי לֹא כְּתִב הֶרְמֵב"ם דַּע"ע אֵין לָהּ פְּדִינן כְּסִתְמָא דַּש"ס וְלֹא פּוֹקֵי מְהָד תּוֹסְפָתָא אֲבָל לְדַבְרֵינוּ אֵתִי שְׁפִיר דְּהָא וְדֹאֵי דְּמָה דְאָמֵר בְּתוֹסְפָתָא דַּע"ע יֵשׁ לָהּ פְּדִינן ע"כ לֹא מִיָּרֵי לְאַחַר עֲרִיפָה פִּינּוּ שְׁכַבְרָה נַעֲשֶׂה מְצֻנָּה כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּי הַתּוֹס' בְּחֻלִּין (דָּף פ') ד"ה הוֹאִיל דְּאֵין סְבָרָא לֹמֵר שְׁיֹעִיל פְּדִינן בְּפִרְה לְאַחַר הַזָּאָה עֵי"ש וְה"ה עֲגֵלָה לְאַחַר שְׁנַעֲרָפָה וְנַעֲשֶׂה מְצֻנָּה אֵין סְבָרָא שְׁיֹעִיל פְּדִינן וְע"כ דְּהַתּוֹסְפָתָא מִיָּרֵי מְחִיִּים וְסוּבֵר כְּתַנָּא דְּמַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר דַּע"ע נְאַסְרֵת מְחִיִּים בְּעֵצָם אִסוּרָה וּמַהֲנֵי בְּה פְּדִינן.

וְכִינּוּן שְׁכַן א"ש שְׁהַשְׁמִיט הַר"מ הָד דִּינָא דְּפְדִינן דְּלַפְמ"ש הוּא ז"ל פְּסִק כְּרָבָא דְּעֲרִיפָתָה אוֹסְרָתָה וְהָא דְּכַתְבֵּי שְׁמַשְׁתַּרְד לַנ"א אִסוּרָה בְּהִנָּאָה הוּא רַק מְטַעֵם הַזְמָנָה וּבְמָה שְׁאָסוּר מְחַמֵּת הַזְמָנָה לְקַדְוִשָׁה לֹא מְצִינּוּ שְׁיֹעִיל פְּדִינן דְּפְדִינן לֹא מְהֵנֵי אֲלָא לְאַפּוֹקֵי אִיסוּר שְׁנִקְבַּע בּוֹ בְּעֵצָם אֲבָל מָה שְׁנֶאֱסֵר מְטַעֵם שְׁהַזְמַן לְמַצְנָתוֹ לֹא מְהֵנֵי פְּדִינן דְּלֹא אֵלִים אִיסוּרוֹ לְמַתְפָּס פְּדִינּוֹ פִּינּוּ שְׁאֵינּוּ רַק מְחַמֵּת אֵימְתַקְצֵאֵי לְמַצְנָתוֹ.

לְהִכִּי לֹא הִבִּיא הַר"מ הָד דִּינָא דְּפְדִינן פְּלָל דְּלֹא מְשַׁפְּחַת לָהּ לְדִינן פְּלָל דְּמְחִיִּים לֹא מְהֵנֵי' פְּדִינן בְּדַבְרֵי שְׁאֵין בּוֹ עֲדִינן אִיסוּר רַק שְׁהַקְצָה לְמַצְנָתוֹ וְלֹאחַר עֲרִיפָה וְדֹאֵי דְּאֵין בּוֹ פְּדִינן כַּמ"ש הַתּוֹס' לְעַנְנֵי פְּרָה: הָרִי נִתְבָּרַר פְּסָקֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל עַל מְכוּנָן בַּעֲזַה שִׁי"ת.

וּמַתְבָּאָר מְזָה דְאָרְף לְמ"ד בַּע"ע עֲרִיפָתָה אוֹסְרָתָה מוֹזָה דַּע"ע אִסוּרָה מְחִיִּים מְטַעֵם הַזְמָנָה דְּבַגּוּף הַקְדוּשָׁה לְכ"ע הַזְמָנָה מִקְלָתָא הִיא כַּמ"ש בְּסוּגְיָא דְּסִנְהֶדְרִין וְאִם פֶּן אִסוּר לְכַתְּבֵי דְּבַר חוּל עַל קַלְף שְׁנַתְעַבַּד לְשֵׁם ס"ת אוֹ תְּפִילִין וְהָא מִקְלָתָא דְּתַנְאֵי כְּבָר כְּתַבְנוּ דְּלֹא בְּרִירָא לָן אִי מְהֵנֵי דְּמַהֲש"ס דְּמַנְחוֹת לֹא מוֹכַח מִיָּדִי: סִימָן ז וְיָמָה שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבַרֵי רַש"י ז"ל בְּשֵׁבֶת (דָּף ע"ט) דְּלְהִכִּי נִתְנּוּ חֲכָמִים שְׁיַעוּר לְהוֹצֵאת שְׁבֶת בְּקַלְף פְּדִי לְכַתְּבֵי עָלֵיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁבַתְפִּילִין וְלֹא מְחִיִּיב בְּשִׁיעוּר קִשְׁר מוֹכְסִין.

דְּזוּטֵר מִיָּנֵי מְשׁוּם דְּאֵיִדִּי דְּדָמִיו יְקָרִים לֹא עֲבָדֵי מִיָּנֵי קִשְׁר מוֹכְסִין אֲלָא תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת לְהִכִּי לֹא מְחִיִּיב בְּקִשְׁר מוֹכְסִין וְאֵמְרֵי לֹא כ' רַש"י ז"ל דְּלְהִכִּי לֹא מְחִיִּיב בְּשִׁיעוּר דְּקִשְׁר מוֹכְסִין מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּנִתְעַבַּד לְשֵׁם תְּפִילִין אוֹ מְזוּזָה הָרִי אִסוּר לְעֵשׂוֹת מְהֵן קִשְׁר מוֹכְסִין וּכְדַעַת הֶרְמ"א ז"ל דְּבַגּוּף הַקְדוּשָׁה הַזְמָנָה מִקְלָתָא הִיא לְכ"ע: הִנֵּה לְפַמְש"כ לְעִיל בְּסִימָן הַקּוֹדֵם אֲפִשְׁר לֹמֵר דְּרַש"י ז"ל סוּבֵר דְּאָרְף דְּהַזְמַן לְתְּפִילִין וּמְזוּזָה מ"מ אִם נִחְתַּף הַקְלָף וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ פְּדִי לְכַתְּבֵי פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁבַתְפִּילִין אוֹ מְזוּזָה בְּטַל הַזְמָנָה דִּידִי וּמְוֹתֵר לְעֵשׂוֹת מְמַנּוּ קִשְׁר מוֹכְסִין פִּינּוּ דְּאֵינּוּ רְאוּי לְמַצְנָתוֹ לְהִכִּי לֹא אֲפִשְׁר לְתַרְץ דְּלֹא מְחִיִּיב בְּשִׁיעוּר קִשְׁר מוֹכְסִין מְשׁוּם אִיסוּר הַזְמָנָה דְּכִינּוּן דְּבָצֵר לִי שְׁיַעוּרָא דְּכַתְּיַבַת תְּפִילִין

ומזוזה ואינו ראוי לקרר מותר לעשות ממנו קשר מוכסין ואע"ג דלעיל פתבנו גבי סנפה ואתרוג דאף שנפלה הסנפה ונפסל האתרוג נמי אסור מדרבנן משום דאתקצאי למצנתו מ"מ סובר רש"י ז"ל דהיינו דוקא התם שנפלה הסנפה ונחסר האתרוג לאחר שנשתמש בו למצנתו אבל בהזמנה לחוד אם נפסל ממצנתו שרי אף מדרבנן.

ואפילו בקלף דהוי הזמנה לקדושה נמי אם נפסל ממצנתו שרי לאשתמושי בי' אף מדרבנן: מיהו קשה לי על דברי רש"י ז"ל שכתב פינן דדמיו יקרים לא עבדי מינן' קשר מוכסין להכי לא מחייב עד שיהא בו פדי לכתוב פ"ק שבתפילין הא פינן דלית בי' שיעור לכתוב פ"ק שבתפילין ממילא סתמו עומד לכתוב עליו קשר מוכסין ולתחייב בהוצאה אם יש בו פדי לכתוב ק"מ ומאי מהני הא דסתמו עומד לתפילין הא נדאי מי שיש לו קלף שיעור קטן שאינו מכיל פרשה קטנה מצנע לי' לקשר מוכסין וכה"ג תנן שם (בדף פ') קנה פדי לעשות קולמס ואם הנה עבה או מרנסס פדי לבשל ביצה קלה אע"ג דקנה סתמו לעשות קולמס מ"מ אם נעשה מרנסס שאינו ראוי לקולמס שיעורו פדי לבשל ביצה קלה.

וה"נ אע"ג דקלף סתמו לכתוב תפילין מ"מ אם נחסר ממנו עד שאינו ראוי לכתוב עליו תפילין בעינן למיתב לי' שיעור קשר מוכסין ורש"י ז"ל בעצמו פתב בהא דאמרינן שם ג' עורות הן מצה חיפה ודפתרא וקאמר דפתרא פדי לכתוב עליו את הגט ופרש"י ז"ל דשיעור גט קטן מכולם והתוס' כתבו עליו דבחנם פירש כן דאפילו אם שיעור גט גדול מכולם נמי א"ש הא דבעינן במליח וקמית פדי לכתוב עליו את הגט ולא סגי בכדי לכתוב עליו קמיע משום דכינן דדמיו יקרים לא מצנע לי' אלא לכתוב עליו את הגט עיי"ש: וקשה לי גם כן על דבריהם ז"ל דנהי דכשיש לו דפתרא שיש בו פדי לכתוב את הגט מצניע אותו לכתוב גט ועומד סתמו לגט מ"מ כשנחסר שיעורו וא"א לכתוב עליו גט מפני קוטנו מצנע לי' לכתוב עליו קמיע ולתחייב המוציא פדי לכתוב עליו קמיע ולא דמי להא דאמרינן שם (בדף ע"ח) כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא אזלי רבנן בטר דשכיחא לקולא כמו חלב ויין דשתייתן שכיחא ורפואתן לא שכיחא ואזלא רבנן בטר דשכיחא לקולא ובעינן ביין פדי מזיגת פוס יפה ובחלב פדי גמיעה משום דסתמו עומד למלתא דשכיחא ולא מחייב כשיעור רפואה אף מי שאין לו יין וחלב כשיעור שתי' התם שאני דכינן דיין או חלב סתמו עומד לשתי' לא אזיל שיעור שתי' מינן' אף למי שהוציא פחות משיעור שתי' דהא חזי להשלים עליו יין עד שיהא כשיעור שתי' ועדיין הוא עומד סתמו לשתי' ולא מצנע לי' לרפואה אבל גט או פרשה קטנה שבתפילין אם אין לו עור המחזיק פדי כתיבת גט והוא קטן מהכיל כתיבת גט מייחד העור לתיבת קמיע וסתמו עומד לתיבת קמיע פינן דלא חזי לגט ולהכי הוצרך רש"י ז"ל לכתוב דשיעור גט קטן מכולם ולא סגי לי' בהאי טעמא דדמיו יקרים דמאי מהני הא דדמיו יקרים ולא מצניע לי' לקמיע הא הוא קטן מהכיל כתיבת גט ומצנע לי' לקמיע.

ואם כן קשה גם גבי קלף שכ' רש"י ז"ל דאידי דדמיו יקרים לא עבדי לי' לקשר מוכסין מ"מ קלף שנחסר משיעור פ"ק לתחייב עליו כשיעור קשר מוכסין דהא לא חזי לפ"ק (דתפילין ומזוזה אינן נכתבים אלא בעור א' כמ"ש התוס' במנחות (דף ל"ג) ד"ה כתבה בשם הירושלמי) ובשו"ע יו"ד (סי' רפ"ח) בש"ך שם דאפילו תפרן פסול בשני עורות:

לכן נראה לי דגם רש"י ו"ל סובר דלא מהני הך סברא דדמיו יקרים ולא מצנעי לשיעור קטן.

מטעם שפתבנו דנהי דלא עבדי להך שיעורא מ"מ אם נחסר משיעור הגדול מצנעי לי לשיעור קטן וסתמו עומד לכה. ולהכי פירש גבי גט שהוא שיעור קטן מכולם שאם שיעור קמיע הי' קטן הי' מתחייב בדפתרא ג"כ פשיעור קמיע פיון שפבר נחסר ולא חזי לגט מצנע לי' לקשר מוכסין וגבי קלף פנונת רש"י ו"ל פיון דמתחילה אין מעבדין אותו לקשר מוכסין משום דדמיו יקרים ומעבדים אותו רק לתפילין א"כ אין רשאי לעשות ממנו קשר מוכסין כלל דהזמנה פי האי מילתא היא בגוף הקדושה פדעת הרמ"א ו"ל והתנא קאי ומיירי בקלף שסתמא מעבדין אותו לתפילין משום דדמיו יקרים הלכה לא.

חזי לקשר מוכסין דכיון שנתעבד לתפילין לא חזי למידי אחרניא ועיקר הרבותא דמתניתין הוא דמחייב בכדי לכתוב עליו פ"ק שבתפילין לחוד ולא אמרינו שאינו חייב אלא אם הוציא קלף שיש בו לכתוב עליו כל הד' פרשיות אבל פרשה אחת לא חזי למידי ולא חשוב להכי אשמעינו בכדי לכתוב עליו פרשה אחת נמי חייב: ואה"נ דקלף המעבד סתמא ולא לשם תפילין חייב עליו בפחות מכדי לכתוב עליו פ"ק שבתפילין שפיון שנסחר ולא חזי לתפילין ועוד דלא הוזמן לכה חייב בשיעור קשר מוכסין ואפשר לומר עוד דאפילו אם עבדו בפירוש לשם דבר חול נמי לא מחייב בשיעור קשר מוכסין פיון דכל בני אדם אין עושין ומעבדין קלף אלא לתפילין לא מחייב המוציא א"כ יש בו כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין ולא מהני מה שהמעבדו עיבדו לשם דבר חול וקדחנן שם (דף צ"א) המצניע לזרע ולזוגמא חייב בכל שהו וכל אדם אינו חייב עליו אלא פשיעורו] ולפ"ז מוכח דרש"י ו"ל סובר דלא אגיל איסור הזמנה מהעור אף שנסחר ולא חזי לכתוב עליו פ' תפילין דהא מה"ט לא מתחייב לפירושו בקשר מוכסין משום דלא חזי לכתוב עליו מפני שהוזמן לתפילין: מיהו קשה לי לפ"ז הא דקתני התם בברייתא דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מזוזה דהא הרא"ש והטור פתב ביור"ד (סימן רפ"ח) דגם מזוזה בעי עיבוד לשמה וא"כ ממילא דאם נתעבד לשם מזוזה אסור לכתוב עליו דברי חול.

וא"כ מאי קמ"ל מתניתין דשיעורו לכתוב עליו מזוזה אי דלא נימא דשיעורו לכתוב עליו קמיע או קשר מוכסין פשיטא פיון דאסור לכתוב עליו דבר חול לא חזי להכי ולא מחייב ואי דאתא לאשמעינו דלא בעינו שיעור גדול ממזוזה הא נמי פשיטא פיון דנתעבד למזוזה ומזוזה היא מצוה ושלמה בפ"ע וא"א להוסיף עליו פשיטא דקלף הראוי לכתוב עליו מזוזה מקרי דבר חשוב להוצאת שבת ומאי קמ"ל דבשלמא בתפילין קמ"ל דלא בעינו כל הד' פרשיות שבתפילין אבל מזוזה הא אין בה אלא שמע והא"ש וזו מצוה פשיטא דחייב על דוכסוסטוס שנתעבד לשם זה בשיעור זה ולפי מה שכתב הרמב"ם ו"ל (בה' ס"ת פ"א) דמזוזה א"צ עיבוד לשמה הוי א"ש דמיירי בלא נתעבד לשם מזוזה נחזי נמי לקשר מוכסין או לקמיע ואפ"ה קמ"ל דלא מחייב בהכי משום דדמיו יקרים ולא עבדי לי' לקמיע וק"מ כמ"ש התוס' גבי דיפתרא.

ועיין בכ"מ שם שחכמי לונגיל השיבו על הרמב"ם מנין לו דין זה דמזוזה לא בעי עיבוד לשמה וכן במנחות (דף מ"ב) בתוס' ד"ה תפילין ולפי דברינו אפשר שמהך ברייתא ראי'

לדינו של הר"מ ו"ל מדאיצטריף לאשמעיןן ששיעור דוכסוסטוס הוא פדי לכתוב עליו מזונה ע"כ דמיירי בלא נתעבד לשם מזונה וקמ"ל דאע"ג דחזי למידי אחריןא אפ"ה לא מחייב אלא בשיעור מזונה ומשום דדמיו יקרים לא מצנעי לי למידי אחריןא אבל לפי"ז הדרא קושיתינו לדוכסוסטוס דנהי דדוכסוסטוס דדמיו יקרים לא מצנעי לי אלא למזונה מ"מ אם אין בו לכתוב עליו מזונה ודאי דמצנעי לי למידי אחריןא ולחייב עליו המוציא בשיעור זוטא דקמיע או ק"מ וכמ"ש לעיל וצ"ל דסובר פשיטת התוס' דכיון דסתמא לשיעורא רבא מחמת דדמיו יקרים לא מחייב בשיעורא זוטא אף אם נחסר מפשיעורא רבא וצ"ע: ודע דלפמ"ש לעיל יש ליישב קושית התוס' שם בהא דפריף התם הש"ס אמתניתין דקתני קלף פדי לכתוב עליו פ"ק שבתפילין ורמינהו קלף ודוכסוסטוס פדי לכתוב מזונה ומשני מאי מזונה מזונה שבתפילין ופריף אח"כ וקתני סיפא קלף פדי לכתוב פ"ק שבתפילין שהיא שמע ישראל מכלל דרישא במזונה עצמה והקשו בתוס' דאמאי לא פריף רישא לסיפא ובש"ס משמע דמהדר לפרוכי אמתניתין רישא לסיפא גופה קשיא: ונ"ל דלק"מ דכיון דבמזונה ותפילין בעינן עיבוד לשמה והב"י כתב באו"ח (סימן ל"ב) דאם נתעבד העור לשם מזונה אין כותבין עליו תפילין אפילו למ"ד דגם מזונה בעי עיבוד לשמה משום דמקל לחמור לא מהני עיבוד וקדושת תפילין חמור א"כ ברייתא לא קשה רישא לסיפא דרישא דקתני קלף ודוכסוסטוס פדי לכתוב עליו מזונה מיירי שנתעבד לשם מזונה דקלף דומיא דדוכסוסטוס שנתעבד לשם מזונה להכי שיעורא פדי לכתוב מזונה שהרי אסור לכתוב עליו תפילין ובסיפא מיירי בקלף שנתעבד לשם תפילין ושיעורו פדי לכתוב עליו תפילין ולא קתני התם דוכסוסטוס כמו דקיי"ל באמת דתפילין לא כתבינו אדוכסוסטוס ולא קשה כלל רישא לסיפא רק אמתניתין מקשה שפיר דקתני בקלף רק שיעור לכתוב עליו תפילין דמשמע דלא משפחת בו שיעור אחר ובברייתא מבואר דמשפחת בי שיעור פדי לכתוב עלי' מזונה דהיינו אם נתעבד לשם מזונה.

ומכ"ש דא"ש טפי לשיטת הר"מ ו"ל שסובר דמזונה לא בעי עיבוד לשמה כלל דמצין למימר דרישא איירי בלא נתעבד כלל לשמה וכשר לכתוב עליו מזונה ושיעורו פדי לכתוב עליו מזונה.

וסיפא איירי בנתעבד לשם תפילין ושיעורו פדי לכתוב עליו פ"ק שבתפילין ומקשה רק אמתניתין דמשמע דליפא שיעור אחר בקלף ובברייתא קתני שיעור לכתוב עליו מזונה וזה ברור: ובמש"כ הב"י (בסימן ל"ב) דעור שנתעבד לשם מזונה אסור לכתוב עליו תפילין מפני שקדושת תפילין חמורה מקדושת מזונה ואפילו לדין דפסקינו דגם מזונה בעי עיבוד לשמה מ"מ לא מהני עיבוד מקל לחמור צל"ע דהא גבי תפילין מציינו דקדושת ש"י קיל מקדושת ש"ר דאמרינו במנחות ש"ר אין עושין אותו ש"י לפי שאין מורידין מק"ח לק"ק ואפ"ה עושין מש"י ש"ר כדאמר התם ולא איכפת לן במה שלא נתעבד לשם קדושה חמורה דש"ר ואם נימא דהתם מיירי שהעור נתעבד סתם לשם תפילין ועשה ממנו ש"י לא הנה קשה הא דרשאי לעשות ממנו ש"ר לפי מה שבארנו לעיל דגבי עיבוד לשמה אמרינו אין ברירה רק היכא שאינו יכול לעשות שני הדברים בזה אחר זה כגון שמתנה שיעשה מהו דבר הרשות אם ירצה ואם ירצה יעשה מהו דבר קודש כמו תפילין ומזונה שבה אמרינו א"ב שאם יעשה מהו דבר אחר שוב לא יהא רשאי לעשות

דבר השני? ואי אפשר להיחוד לחול על שניהן וא"ב ולא הני עיבוד לשמה אבל אם יכול לעשות דבר זה ואח"כ דבר השני? חל היחוד על שניהם ודמי לעשה לי שני מחצלאות אחת לשכיבה ואחת לאהל דמטמאין שניהם מדרס: וה"ה הכא אם מעבד סתם לשם תפילין דהוי סתמא פנונתו לש"י וש"ר הניא עיבוד מעל"י אף דשל ראש חמור מש"י דכינן דיכול לעשות ש"י ואח"כ יכול לחלק הפרשיות והפתים לעשות מהן ש"ר חל העיבוד לשם ש"י ולשם ש"ר ולא איכפת במה שקדושת ש"ר חמורה דמקרי עיבוד לשם ש"ר ג"כ כינן דחזי לשניהם אבל אם עיבד עור ביחוד לש"י ורוצה לשנותו לש"ר קשה אמאי מהני העיבוד שנתעבד לשל יד שהיא קדושה קלה לש"ר שקדושתו חמורה והש"ס סתמא קאמר ש"י עושין ש"ר דמשמע אפילו אי נתעבד מתחילה לש"י גרידא ואם פן מוכח מזה דבנתעבד לשם קדושה קלה ראוי לקדושה חמורה וצ"ע לענ"ד: דברי הפותב יו"ט ליפמאן היילפריוסימן ח שאלה מי שיש לו פאב ביד שמאלו וצריף לכוף עליו סמרטוט אשר נבלע בו סמי הרפואה אם מותר להניח תפילין על הסמרטוט או לא: תשובה פבר ידעת מה שכתב הב"י (בסימן כז) מחלוקת הראשונים בדין זה אם תפילין של יד פוסל בהן חציצה או לא ידעת רש"י ז"ל בערכין בהא דאמרינן שם הפל חייבים בתפילין פהנים לויים וישראלים פשיטא פהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל דכתיב וקשרתם לאות על ידה והיו לטוטפות בין עיניו כל היכא דאיתא במצוה דיד איתא במצוה דראש והני פהנים הואיל וליתנהו במצוה דיד דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו אימא במצוה דראש נמי לא לחייבו קמ"ל דלא מעכבי אהדדי ופירשו רש"י ותוס' שם ותפילין על בשרו בעינן תחת בגדיו בקיפורת אצל הפתח דכתיב והי' לה לאות ולא לאחרים לאות עיי"ש הרי משמע דמשום חציצה לא איכפת לן אם הגד מפסיק בין בשרו לתפילין רק משום לה לאות ולא לאחרים לאות.

וכן דעת הרשב"א ז"ל בתשובה הובא בב"י אבל הרא"ש ז"ל (בה' תפילין) פתב דבתפילין נמי חציצה פוסלת משום דכתיב על ידו בעינן שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין ליד: ולא זכיתי להבין דברי הרא"ש ז"ל דלא מציינו דחציצה פוסל אלא היכא דכתיב בשרו כמו גבי טבילה דכתיב את בשרו במים או בגדי פהונה דכתיב ילבש על בשרו אבל גבי תפילין דכתיב יד אין חציצה פוסלת ונהרי גבי חליצה דכתיב מעל רגלו ולא פסלינן אלא מעל דמעל אבל חציצה אינה פוסלת דהא מיבעיא לן ביבמות (דף קב) שני מנעלים זה על גב זה מהו ופריף אילמא דשלפתי לעילאי וקאי תמאי מעל אמר רחמנא ולא מעל דמעל אלמא דאע"ג דכתיב מעל רגלו אפ"ה לא מיפסל מטעם חציצה אלא משום דהוי מעל דמעל והמרדכי שכתב דנהגו לרחוץ הרגל שלא יהא טיט דבוק ברגלו הביאו בשו"ע (סימן קס"ט) כתב שם הגר"א ז"ל דהוי רק חומרא בעלמא אבל מדינא א"צ עיי"ש וע"כ דכינן דלא פתיב בשרו אין חציצה פוסלת ועוד קשה לי טובא דהא בזבחים (דף יט) מבעי לן תפילין מהו שייחוצו בבגדי פהונה אליבא דמ"ד לילה לאו זמן תפילין לא תבעי לה פינון דלילה חייצי יום נמי חייצי לה תבעיא לה אליבא דמ"ד לילה זמן תפילין מאי מצוה דגופי' חייץ או לא חייץ עכ"ל הגמרא ואם נימא דבתפילין פוסל חציצה ובעינן שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו איף אפשר לומר דתפילין לא חייצי בין בשרו לבגדי פהונה והא בבגדי פהונה נדאי דפוסל חציצה דכתיב בהו ילבש על בשרו ואם מניח תפילין תחת בג"כ אם אתה אומר דהתפילין בעינן שיהא על בשרו

א"כ ממילא הא אין הבג"כ על בשרו ואיה אפ"ל שיחשב בשניהם כאלו מונחים על בשרו ובשלמא אם בתפילין אין חציצה פוסל א"ש הא דבעי למימר דתפילין לא תניצי וכמה שלובש הבג"כ על התפילין דומה כאלו לובשם על בשרו דמצנה דגופו פגופו דמי אבל אם תפילין יש בהם תנאי שיהא דבוקים בבשרו ולא יחוץ ביניהם שום דבר א"כ ודאי דהוי חציצה לגבי בג"כ וא"כ לכאורה מוכח מזה דאין חציצה פוסלת בתפילין של יד: וראיתי בספר נחל אשכול שהביא ראי' לדעת הרא"ש ו"ל דחציצה פוסלת בתפילין מהא דאמרין (בפ"ק דערבין) דכהנים בשעת עבודה פטורין מתפילין ש"י וכפרש"י ותוס' שם משום דלא מצי להניח תחת הכתנות על ידו משום חציצה ועל הכתנות א"א להניח משום דכתיב לה לאות ולא לאחרים ואי ליכא איסור בחציצה בתפילין א"כ אמאי בטלו הפהנים ממ"ע דתפילין הוי להו לאנוחי על הכתנות ואי משום לה לאות הא במנחות (ד' ל"ז) איתא דבמקום לה לאות איתמר דיוצאין בזה ידי מצות תפילין ואע"ג דהוא דרף הצדוקים כדאמרין במגילה במשנה שם (דף פד) מ"מ פיון דא"א בענגן אחר יותר טוב להניח על הכף מלבטל ממצות תפילין של יד ולדידי לאו ראי' היא דהא בזבחים שם דבעא אי תפילין חוצצין ביום פשיט מהא דתניא פהנים בעבודתם ליום בדיכונן ישראל במעמדן פטורין מן התפילין מאי לאו אם הניחו אין חוצצין ופרש"י ו"ל דפטורין משום דקי"ל העוסק במצנה פטור מן המצנה ומשני לא אם הניח חוצץ עיי"ש וא"כ לא מוכח מידי מהא דפטורין דא"א להניח על היד משום חציצה דהא איכא למימר דכיון דעוסק במצנה פטור מן המצנה ופטורין מן הדין לא רצו לחייבם להניח על הכתנות כדדף הצדוקים אף שאם היו מניחים היו מקיימין מצות תפילין דחציצה לא פסלה בתפילין ואף דהתוס' פתבו בב"ק (דף נו) ד"ה בההוא הנאה דהא דאמרין העוסק במצנה פטור מן המצנה הוא דווקא כשאינו יכול לקיים שתייהם אבל ביכול לקיים שתייהן לא מיפטר דאטו אדם שיש לו תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו יפטר מן המצות והכא יכול ללבוש הבג"כ וגם התפילין.

מ"מ נראה דכיון דהא דתפילין לא תניצי בין בשרו לבג"כ קאמר בש"ס משום דמצנה דגופו לא תניץ אם כן זהו דווקא פשהם מונחים במקום תפילין על הקיבורת כדדרשין במנחות בגובה שפיד אבל אם ניתקו ממקומן לית בהו מצנה ותניצי להכי פטורים מתפילין דילמא מנתקי ממקומן ויצטרף להתבטל מעבודתו משום חציצה דבג"כ אי נמי לא ירגיש שניתקו ממקומן ויעבוד עבודתו בלי בגדי כהונה דכשיש חציצה בינם לבשרו עבודתו פסולה להכי פטורים מתפילין לגמרי בשעת עבודה ולהכי נמי אם ילבש התפילין על הכתנות אף דלא תנישין בתפילין לחציצה מ"מ הא טעמא דלא תשיבי תפילין יתור בגדים הוא משום דהוי מצנה דבגופא כמ"ש התוס' שם בזבחים (דף יט) אבל אם ינתקו ממקומן דליכא מצנה במה שהם עליו ממילא הוי יתור בגדים ופוסל העבודה להכי פטוריהו מן המצנה דעוסק במצנה פטור מן המצנה היכא דאפשר שיתבטל מצנה שהוא עוסק בה ע"י מצנה השני' אבל לעולם איכא למימר דחציצה לא פסל בתפילין והא דלא תניבו אותם להניח על הכתנות הוא משום דעוסק במצנה פטור מן המצנה ומה שהקשה השא"ר ו"ל דבערבין משמע דבשל ראש מחייבי אפילו בשעת עבודה.

ובזבחים (י"ט) פטורין להו משום עוסק במצנה נראה דכיון דאמר בזבחים אם הניחן אינן חוצצות והיינו דקיימו המצנה דהא משום הכי לא תניצי דמצנה דגופי' לא תניץ וא"כ

אסור בהיסח הדעת פינון שקנים מצות תפילין ובערכין פנונת הש"ס דה"א פינון דליתנהו בשעת עבודה בשל יד מחמת תציצה ליתנהו נמי בשל ראש ואם הניחו ליכא מצוה ומותרין בהיסח הדעת קמ"ל דחייבים בשל ראש רק דהמצוה פוטרן דעוסק במצוה פטור מן המצוה ולהכי אם הניחו הוי מצוה ואסור בהיסח הדעת מיהו מזה משמע דבשל יד פטירי וא"א להניח קלל ולא כמ"ש דאפשר להניח על הגנדים רק דפטורין משום עוסק במצוה: סימן ט הרמב"ם ז"ל פתב (בפ"ג מהלכות ק"ש) אין קורין לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא ולא בביה"ק ולא בצד המת ואם קרא במקום שאין קורין בו חזר וקורא וכו' עליו הראב"ד ז"ל על מי שקרא בצד המת שיחזור ויקרא לא אמר כלום.

ונ"ל דטעמו של הר"מ ז"ל דכיון דעבראקרא דלנעג לרש חרף עושהו הוי מצוה הבאה בעבירה וכמאן דלא קרי דמי ובמצוה דאורייתא ודאי דפוסל מהבב"ע. ואפשר לכאור בזה גם סוגיא דברכות (דף יא) דקאמר התם עשה פדברי ב"ש לא עשה ולא כלום ורנב"י סובר דחייב מיתה עיי"ש דמיייתי ראי' מהא דמצאו זקני ב"ש וזקני ב"ה את ר"י החורגנית יושב בסוכה ראשו ורובו ושלחנהו בתוך הבית ואמרו לו זקני ב"ש אם פך היית עושה לא קיימת מצות סוכה מימיה והקשו התוס' דמאי ראי' דהתם ב"ש מחמירין להכי אמרו פן אבל אם הטא בק"ש אמאי לא עשה כלום דהא ב"ה נמי מודה דשרי להטות ותימצו דדייק מדקאמר לא קיימת מצות סוכה אף שהוא רק מדברבנן וכו' ואפתי אינו מןושב גם בעיקר לשון המשנה שם לא קיימת מצות סוכה מימיה הקשה הר"ן ז"ל שם דאיך שייך לומר לא קיימת מצות סוכה מימיה הא ב"ש לא פסלי אלא משום גזירה שלא ימשוך אחר שלחנהו אבל מדאורייתא ודאי קיים המצוה ומ"ש הר"ן שם והוא כמו הא דאמרין בסוף פסחים פל שלא אמר שלשה דברים הללו לא יצא ידי חובתו והוא לאו דווקא הוא תמוה דהר"ן בעצמו מפרש שם בפסחים דהאי דלא יצא ידי חובתו דקאמר לא קאי אחובת אכילת מצה אלא לא יצא ידי חובת אמירה ולפ"ז ודאי דלישנא ברירה הוא דחובת אמירה לא יצא פינון שלא אמר: ולדברינו אפשר לומר דהא דאמר רב יוסף עשה פדברי ב"ש לא עשה כלום ואינו יוצא ידי חובת ק"ש פינון שהטא בכוננה לקיים דברי ב"ש שאין הלכה פמותו עבר אקרא אחרי רבים להטות והוי מהב"בע דכיון שעשה בקיום המצוה עבירה לא יצא ולהכי אמרו לו זקני ב"ש אם פך היית עושה לא קיימת מצות סוכה מימיה אף מדאורייתא אף שגם לדברי ב"ש הסוכה פשירה מן התורה מ"מ פינון דבהא הלכה כב"ש והוא עשה כב"ה מחמת שחלק עליהם יש פאן איסור שעובר על אחרי רבים להטות דבהא הוי ב"ש רופא: ואלו היה עושה פן מחמת שלא הי' לו סוכה אחרת הי' מקיים לכה"פ מצות סוכה מה"ת אבל עכשיו שעשה פן מחמת שחולק עליהם לא קיים מצות סוכה קלל אף מה"ת אלמא דדבר זה מבטל את המצוה לגמרי א"כ הוא הדין מי שהטא לקיים דברי ב"ש לא עשה ולא כלום ולא יצא ידי ק"ש משום מהב"בע ול"ד להא דאמרין בברכות (דף נג) דב"ש סברי שכח ולא בירך יחזור למקומו ויברך וב"ה סברי יברך במקומו והוא תלמידא דעבד כב"ש ואשכח ארנגא דדהבא דהתם אף לב"ה מצוה מן המובחר לחזור למקומו ולברך אלא שאינו מחויב מן הדין להכי אם חזר למקומו ליכא עבירה אבל הטיה בק"ש לב"ה ליכא שום מצוה מן המובחר ומאן דמטי הוא רק משום דמפרש לקרא ובשכב דהכי וזהו כב"ש ולהכי לא יצא ידי חובת ק"ש פדאמרן משום מהב"בע ועיין בב"ח בטא"ח (סימן תקנ"א) שפתב פן בהא דשבת (דף

יח) נוהגין היו ב"א שהיו נותנין פלי לכן לכוּבס א"י ג' ימים קודם השבת ובביצה שלשה דברים היו מחמירין כב"ש ול"ד להא דאמרין בירושלמי בשבת (פ' האורג) דהמוציא מצה לרה"ר ואכלו דיצא ואין בזה משום מהב"ב בע משום דאין עבירה גופא מצוה.

התם שאני דהוצאת שבת ה' יכול לעבור בדבר אחר ואין ענינה בקיום המצוה להכי לא מיקרי מהב"ב בע משא"כ הכא שקרא ק"ש בצד המת או באופן שעבר על דברי רבים ועשה פניחיד בזה שנתלקו בעיקר דין ק"ש הוי שפיר מהב"ב בע ועוד שהר"מ ז"ל נדאי דסובר דשייך בזה מהב"ב בע שכ' (בפ"ה מהלכות איסורי מנבח) אין מביאין מנחות ונסכים מן הטבל החדש קודם לעומר ולא מן המדומע ואצ"ל מערלה ומפלאי הפך שיהא מצוה הבאה בעבירה וכתב ע"ז הגאון בעל שא"ר ז"ל (בסימן צט) דאין ענין מצוה הב"ב בע לכאן דלא אמרין מהב"ב אלא א"כ נעשית המצוה ע"י העבירה כגון ע"י גזל או אכילת איסור אבל הא דמביא מנחות ונסכים מן הטבל לאו ע"י העבירה שנעשה בו נעשה מצות נסכים ומנחות וכה"ג פתבו התוס' רפ"ג דסוּפָה (דף ל) דלהכי הוצרכנו לפסול לולב של אשירה ושל עיר הנדחת משום דכתותי מכתת שיעורא ולא פסלינן משום מהב"ב משום דלא דמי לגזל דמחמת עבירת הגזל באה המצוה אבל הני אטו מחמת העבירה שנעשית בו מינפק בי' וכן נראה בירושלמי שם גבי קורע בשבת דיצא ידי קריעה ול"ד למצה גזולה שאינו יוצא בה דתמן גופא עבירה הוא הכא הוא עבר עבירה ומהתימא על הרמב"ם ז"ל דכה"ג חשיב לי' עבירה עכ"ל הרי דלהר"מ מיקרי מהב"ב אף שאין דומה לגזל ולא נעשית העבירה עם קיום המצוה ממש ולהכי אם ק"ש במקום שאסור לקרות לא יצא ועוד נ"ל דאפילו לדעת התוס' דלא מיקרי מהב"ב אלא אם יש בעצם קיום המצוה עבירה נמי מיקרי מהב"ב בכה"ג דקרא ק"ש בהטייה לעבור על דברי ב"ה שהם רבים דהא הכא אין העבירה דבר בפ"ע אלא בעיקר קיום המצוה שקיימה בעבירה פדעת היחיד ואין להקשות ממ"ש התוס' בסוּפָה (דף לא) ד"ה הואיל ומהא דאמרין בסנהדרין (דף פח) אי קא סבר לולב אין צריף אגד האי לחודא קאי לחודא קאי דהיינו שאינו מגרע ופוסל המצוה למ"ד אינו צריף אגד משום דהאי לחודא קאי ויהא לחודא קאי.

אבל בל תוסיף איפא אף למ"ד אי"צ אגד עיי"ש הרי דאף דעבר אב"ת אין המצוה נפסלת בכף למ"ד אין צריף אגד ולא פסלינן משום מהב"ב דקא עבר אב"ת. אפ"ל דהתוספת לטעמייהו שפכתו בסוּפָה (דף ט) דמהב"ב הוא רק מדרבנן ושם בסנהדרין קיימינן לענין זקן ממרא לחייבו מיתה וכיון דמה"ת אינו מגרע המצוה אינו חייב מיתה דבעינן שיהא בו פדי להוסיף ואם מוסיף גורע אבל לעולם דמדרבנן שפיר פוסל המצוה משום מהב"ב: ונראה לי עוד דמה דאמר רב נחמן בר יצחק עשה פדברי ב"ש חייב מיתה הוא נמי מה"ט דכיון דבארנו דהא דאמרו זקני ב"ש א"כ היית נוהג לא קיימת מצות סוּפָה מיימיה הוא משום מהב"ב כמו שבארנו א"כ יש בזה דין זקן ממרא ממש לחייב מיתה כפי מה שכ' הרמב"ם ז"ל (בהלכות ממרים) דאם נחלק הזקן ממרא עם חביריו באיסור דרבנן כגון בחמץ בערה"פ בשעיה נשית שאסרו חכמים.

ולהזקן ממרא הוטר דחייב מיתה משום דאתי מיני' חורבא מענין חייב מיתה בקידושי אשה והוי דבר שזונו פרת והיינו שאם קידש את האשה ממש שעוה ולמעלה לדברי

חכמים לא הוי קידושין כדאמרין בפסחים (דף, כא) א"ר גידל א"ר המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדנא אין חוששין לקידושין אע"ג דהוי רק מדרבנן ואם קידשה אחר קידושי שני הוי קדושין ולדברי הגזן ממרא שהתיר את החמץ משש שעות ולמעלה הוי קידושין ואין קידושי אחר תופסין בה א"כ ה"נ גבי סנפה אם הכשיר סנפה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ולא שולחנו נפיק מיני' נמי חורבא לענין איסור מיתה לענין קידושין כדאמרין בסנפה (דף לא) דגזל עצים וסיכה בהם אין לו אלא דמי עצים ופירשו שם התוספת אע"ג דהוי שינוי החומר לברייתו ולא קני מדאורייתא מ"מ קנה משום תקנת חכמים וכן אמר רבינא התם האי פשוטא דמטלתא עבדו בה רבנן תקנת מריש והנ"מ בגו שבועה ופי' שם הרשב"א ז"ל דאם תבע בב"ד קודם התג בזה עשו תקנת מריש וא"צ לשלם אלא דמי עצים בלבד אבל אם תבע אחר התג לא עשו בזה תקנת מריש וגזילה חוזרת בעיני' והכל הולך אחר זמן התביעה א"כ אם עשה סנפה מעצים הגזולים והסנפה מחזקת רק ראשו ורובו ולא שולחנו וקידוש בעצים האלו את האשה לדברי הגזן ממרא שמכשיר היא מקודשת דעצים דידי' ניהו שקנאם בתקנת מריש ולדין דהסנפה פסולה לא עשו בזה שום תקנה והוי פגזילה דעלמא והמקדש בגזל אינה מקודשת ועיין ברא"ש (פ"ק דסנפה) שדעת הרי"ף והר"י דטורני דסנפה שאינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו וסנפה גדולה שלא ישב בה ראשו ורובו ושולחנו דין א' להן דלב"ש בשניהם אינו יוצא ידי חובתו ולב"ה בשניהם יוצא יד"ח ואם הגזן ממרא הורה דסגי בשיבת ראשו ורובו לחוד ה"ה דיוצא לדבריו בסנפה קטנה שאין בה אלא ראשו ורובו ויוצא מזה נ"מ לענין קידושין אם גזל עצים וסיכה בהן [וכמש"כ הרמב"ם (בהלכות ממרים בפ"ד ה"ב) שצריכין הסנהדרין לדרוש ולבדוק ולחקור אם הנה מחלוקת זו מביאה לדבר זה ודבר זה מביא לדבר שני אפילו אחר מאה דברים אם יבוא בסוף בדבר שזדונו פרת ושגגתו חטאת בין שהי' הגזן ממרא מקיל והו' מחמירין בין שהי' הוא מחמיר והו' מקילין חייב עכ"ל] וכיון דיש בהו' מחלוקת דישיבה בסנפה ראשו ורובו ושולחנו בתוך הבית דין זקן ממרא אם הנה בו התראה ודאי דשפיר קאמרי לי' לא קיימת מצנת סנפה מימיה משום מצנה הב"ע: ואיכא לאשכוחי נמי גבי ק"ש חיובא לגבי זקן ממרא לפי מה דאמרין בב"ק (דף לה) איסי בן יהודא אומר רץ חייב אם היזיק מפני שהוא משונה ומודה איסי בע"ש בה"ש שהוא פטור מפני שהוא רץ ברשות וקאמר מאי ברשות כדר"ח דאמר ר"ח בואו ונצא לקראת פלה מלפתא עיי"ש ונוקא רץ בע"ש ביהש"מ פטור אם היזיק שמצנה לרוץ כמ"ש רש"י פאדם המקבל פני מלך אבל רץ למצנה אחרת כמו לקיים מצות לילב או מצה והיזיק חייב דהתם אין העצם הריצה המצנה אעפ"י שהוא הי' צריף לרוץ לקיים המצנה שבאופן אחר לא הנה יכול להשיגו אעפ"כ לא מיקרי ריצה מצנה וכדאמר במכות (דף ח) דחרישה לצורך עומר לא מיקרי מצנה שאם מצא חרוש אינו חורש אבל קצירה מקרי מצנה שאם מצא קצור קוצר וה"נ לגבי שבת מיקרי רץ מצנה שמצנה לרוץ פאדם המקבל פני מלך לכה אם היזיק פטור אבל רץ למצנה אחרת חייב שאין הריצה מצנה וה"נ גבי ק"ש אם היזיק בהטייתו את חבירו או ממונו פטור לב"ש שמצנה להטות ולב"ה חייב שאין מצנה להטות ועיין בתוס' סנפה (דף מה) ד"ה מיד ובחזה"מ (סימן שע"ח) שפכת בכל דבר שנהגו שמחה לצורך מצנה פטור אם היזיק ובסנהדרין (דף פח) מפרשין לקרא דבין דין דכתיב גבי ז"מ לענין ניקיון

דנתפונן להרוג זה והרג את זה חייב ממון דנ"מ לענן אם תפס הניזק וקידש בו האשה והוי נ"מ לענן חייב מיתה א"כ אם הטא לקרות ק"ש והזיק בהטייתו פטור לב"ש ואם תפס הניזק וקידש בו אשה אינה מקודשת להכי קאמר רנב"י עשה פדברי ב"ש חייב מיתה ועיין בר"ן בסנהדרין שתמה על הר"מ שכ' דבפלוגתא במקרא מגילה ונ"ח נמי הוי ז"מ: ותמה עליו מפל זה ולפי דברינו בנר חנוכה ודאי דהוי ז"מ לפי שיטת הר"מ דבנחלק בחמץ בשעה ששית הוי ז"מ א"כ בנר חנוכה נמי איכא נפקותא לענן הניח נרו מבחוץ וגמל טעון פשתן דפטור בנר חנוכה מפני שהוא ברשות פדאמרינו בב"ק (דף סב) והז"מ שחלק על נר חנוכה חייב בהניח מבחוץ והוי נ"מ לענן קידושין מיהו במגילה לא אשכחן נ"מ לענן קידושין ודו"ק (*): סימן י ובמש"כ דהיכא דעבר אב"ת לא יצא ידי מצותו משום מהב"ב יש לעיין דא"כ המניח שני זוגות תפילין דעבר אב"ת פדאמרי' בעירובין (דף צ') לא יצא ידי מצות תפילין משום מהב"ב וכ"ת דה"נ דלא יצא א"כ תקשה בסנהדרין (דף פ"ח) דקאמר אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס ויש בו כדי להוסיף ואם הוסיף גורע ואנו אין לנו אלא תפילין ואלקיבא דר"י ופריף אי עביד ארבעה בתי ואייתי אחרין ואנח גביהו האי לחודא קאי כו' ואי עביד חמשה בתי גרועי ועומד הוא ומשני קאמר ר"ז בית חיצון שאינו רואה האויר פסול ואמאי לא מוקי שלבש זוג אחד ואח"כ הורה הז"מ להניח עוד זוג א' דעובר אב"ת פדאמרינו בפ' המוצא תפילין ובמה שהוסיף גורע שהרי לא יצא יד"ח תפילין כלל משום מהב"ב דב"ת ולפי מה דמבאר בתוס' דגיטין (דף נ"ה) משמע בהדיא דמהב"ב פוסל את המצנה מן התורה דהא פירשו שם גבי חטאת הגזולה דהא דאמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת הוא משום מהב"ב עיי"ש: וליישב דבר זה נכתוב בכאן מ"ש על דברי הר"מ ז"ל (כפ"ג מה"צ) דבמנחות אמרינו אהא דהטיל לבעלת שלש והשלימה לארבע פסול משום תעשה ולא מן העשוי ופריף מדר"ז דאמר הטיל למוטלת פשירה ואמר רבא השתא בב"ת קאי מעשה לא הוי ופריף ר"פ ממאי דהאי גברא לאוסופי מכונן דלמא לבטולי קא מכונן עיי"ש וכ' הר"מ ז"ל (כפ"ג מהלכות ציצית) הטיל ציצית על ציצית אם נתכונן לבטל את הראשונות מתיר הראשונה או חותכה וכשירה ואם נתפונן להוסיף אע"פ שחתף א' משתייהן ה"ז פסולה שהרי כשהוסיף פסל את הכל וכשהתיר או חתף התוספת נמצא השאר נעשה מן העשוי שעשייתו הראשונה פסולה היתה עכ"ל ועיין בכ"מ שהעמיד דברי הר"מ ז"ל ופסקו בכוננת דברי ר"פ בגמרא.

ולכאורה הנה קשה לי ומצאתי שגם השא"ר הקשה פן דלדעת הר"מ ז"ל דאם הטיל למוטלת וכינן להוסיף פסל את הראשונות דא"כ בסנהדרין (דף פח) דקאמר גבי ז"מ דאינו חייב אלא אם יש בו כדי להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין ואלקיבא דר"י ופריף והאיכא ציצית ומשני מאי קסבר אי קסבר קשר עליון דאורייתא גרוע ועומד הוא ואי קסבר קשר עליון לאו דאורייתא הוא לחודא קאי והאי לחודא קאי ואמאי לא משפחת לן בהטיל למוטלת לדעת הר"מ ז"ל שפסל שתייהן וכשהיה לובש בגד בד' כנפות הורה הז"מ להטיל עוד למוטלת והוי מוסיף ובמה שמוסיף גורע ופסל את הכל וזה קושיא חמורה מאוד לשיטת הר"מ וגם הר"מ ז"ל בעצמו כ' דלא משכ"ל הך מקילתא גבי ז"מ בציצית מה"ט דאיתא בגמ' ואמאי הא משכ"ל בהטיל למוטלת וכמ"ש ואין לומר דלהכי לא מצי לאוקמי בציצית משום דר"מ אמר שם (דף פ"ז) דחייב על דבר שזדונו פרת

ושגגתו חטאת ור"י הוא דאמר על דבר שעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס ואלקבא דר"י מפרש ר' אלעזר דבעינן יש בו פדי להוסיף ואם הוסיף גורע ופ"ה הר"מ ז"ל (בפ"ד מהלכות ממרים) והראב"ד בהשגותיו והר"ן בחי' לסנהדרין דר"י לא פליג אר"מ דדכדבר שזדונו פרת ושיגגתו חטאת נעשה ז"מ רק שמוסיף דאפילו אין בו פרת ונחטאת אם עיקרו מד"ת ופירושו מד"ס נמי נעשה ז"מ וא"כ בציצית לא בעינן למימר דנעשה ז"מ משום שעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס דבלא"ה נעשה ז"מ מחמת שיש בזדונו פרת דאמרינן בשבת (דף קל"ט) היוצא בטלית שאינו מצוניצת פהלכתה חייב חטאת וכיון שלהר"מ ז"ל דהטיל למוטלת פסל הכל הו"ל טלית שאינה מצוניצת פהלכתה וחיוב חטאת ונעשה ז"מ בלאו טעמא דעיקרו מד"ת ופירושו מד"ס דז"א דהא הש"ס פריף האיפא ציצית ומשני מאי קסבר אי קא סבר קשר עליון דאורייתא כו' ואי לאו דאורייתא גורע ועומד הוא ואמאי לא משני דלהכי לא חשיב ציצית משום דבציצית איפא חיוב חטאת אם הטיל לה חמשה חוטין או דלא משכח"ל חיוב חטאת גבי ציצית כה"ג משום דבשבת (דף קל"ט) פרכינן עלה דר"ה דהיוצא בטלית שאינה מצוניצת חייב חטאת מ"ש מהא דאר"ח בר גוריא א"ר מתעטרף אדם בכילה ובכספסיה ויוצא לרה"ר ואינו חושש ומשני הני לא חשיבי ובטלי וציצית לגבי טלית חשיבי ולא בטלי ופירשו התוס' ד"ה ציצית שאינם מבוטלים לפי שחשובים הם בעיניו שדעתו ליתן ציצית רביעית עיי"ש וכיון דעיקר החיוב הוא משום דלא בטלי לגבי טלית מפני שדעתו שישארו במקומן למצותן רק שיוסיף עליהן מה שחסר לקיום המצוה אבל אם הוסיף חוט חמישי עליהן שצריף להסירן ויש פאן אחד שאין בו מצוה וצריף להסירן הרי החוט המותר בטל לגבי הטלית כמו גבי פילה ובכספסיה ואינו חייב חטאת ולהכי הוצרך לומר דלהכי לא חשיב ציצית למ"ד קשר עליון דאורייתא וכו' משום דגורע ועומד ולא משני משום דאיפא חיוב חטאת וא"כ ונדאי דקשה לשיטת הר"מ ז"ל דבהטיל למוטלת פסול הכל הא איפא הטיל למוטלת דבמה שמוסיף גורע וליפא לשנויי דבלא"ה איפא חיוב חטאת משום הוצאת שבת דכיון דבהטיל למוטלת פסול הכל וצריף להסירן בטלי לגבי טלית וליפא חיוב חטאת.

עוד הקשה הגאון בעל שאג"א (בד"צ סימן ל') וז"ל ועוד קשה לי מה טעם לדבר דאם נתפונן לבטל את הראשונות נפסלו דכיון שנעשו בהכשר האיהו אפשר לבטלן ולפסלן כיון שאין בהם שום פסול פי מבטלן איהו מאי הני וכי ס"ת או תפילין ומזוזה שנתכתבו בהכשר פדינם וכי אפשר להוציאם מהכשרן ע"י ביטול ויהיו נפסלין מפאן ולהבא ע"י שיבטלן.

הא לא שמענו ואי איתא להא מילתא לא אישתמיט שום תנא או אמורא להשמיענו חידוש גדול כזה: ונ"ל דדברי הר"מ ז"ל נכונים מאוד בטעמן במ"ש שאם פינו לבטל הראשונים נפסלו הראשונים וחותרן והשנים פשרים דמ"ש שאם פינו להוסיף שניהם פסולים הטעם פינו דבאם פינו להוסיף איפא איסור ב"ת ואם יוצא בהן מצות ציצית הני מהב"ב להכי אינו יכול לצאת בהם אפילו חתף אח"כ האחת מהן משום תעשה ולא מן העשוי (* דכבר נפסל עשייתו דכיון שנקבע עליהם שם פסול ואין יכולין לצאת בהם יד"ח ציצית כמו שהו קבועין ביחד עם הפגד בטלה עשייה דידהו ואפילו למ"ד אין דוחי אצל מצות הנינו במידי דלא בעינן עשייה אבל במידי דכתיב תעשה ודרשינן תעשה ולא מן העשוי אם נפסלו נדחה עשייתו וצריף להתירו ולתזור ולתלותו ואע"ג דלא דמי להא דאמרי' בסופה

(דף ל"ו) גבי לולב דאם מעטן לאחר שאגדן פסולין למ"ד לולב צריף אגד ומקשינן לולב לסופה אפילו למאן דל"ל דיוחוי דהתם בתחילת עשייתו הנה בפסול שהיה ענביו מרובין מעליו משא"כ פאן דתחילת עשייתו בהכשר ורק אח"כ נפסלו ע"י מהב"ב כשהטיל הני בתראי מ"מ גם בכה"ג מקרי תעשה ולמ"ה שפכר נפסל עשייתו ובעי עשיה חדשה (ול"ד למ"ש הרמ"א באו"ח (סימן תרכ"ו) דמותר לסגור הגג שעל הסופה ולפוחו ולא נפסל ע"י סגירתו משום תולמ"ה דהתם בעצם הספק ליכא פסול רק שהניח עליו ספק פסול הלכך פשמוסירו ש"ד ולא נסתלק עשייתו הראשונה משא"כ היכא שנפסל עצם המצוה כמו הכא שנפסלו הציצית משום מהב"ב נפסל עשייתו וצריף להתירן ולחזור ולתלותן וכו' גבי סופה אם הנה פסול בעצם הספק פגון שפא א"י והשתחווה לספק ואח"כ בטלו צריף לנענע מחדש אפילו למאן דל"ל דיוחוי אצל מצות מפני שבטלה עשיה הראשונה ורחמנא אמר תולמה"ע ול"ד למניח שני זוגות תפילין דעובר אבל תוסיף ולא יצא בשניהם וכשמסלק האחד מעל ראשו יצא בזוג הנשאר על ראשו דהתם לא כתיב תעשה ולא בעינן קשירה בשעת הנחה כמ"ש התוס' בעירובין (דף צז) ד"ה אביי ועיקר התפילין כתיבתן ועשייתן לא מפסל ע"י שהניחן בעבירת ב"ת אבל גבי ציצית נהי שהחוטין לא מפסלי ממצותן מ"מ תלייתן והנחתן בבגד דכתיב ביה תעשה מפסל ע"י שהוטלו עוד ציצית ואינן ראויין ללבוש כמו שהן ולהכי נמי אם האי גברא לבטולי קא מכונן נפסלו הראשונים וחותרן ובתראי פשרים.

כמ"ש הר"מ ז"ל דבדידן' תליא מילתא דכיון דאם פיון בשתייהם לשם מצוה נפסלו שתייהן מהני מחשבתו לפסול עשיית קמאי כדי שישארו לכהפ"ח בתראי בהכשר וקמאי ממילא נפסלו דהא אי לא דמכונן לפוסלן היו פסולין ממילא משום מהב"ב ומחשבתו מועלת רק להכשיר בתראי וכיון שמחשב לחתוף הראשונות ליכא ב"ת וקמאי מפסלו משום דבלאו מחשבתו נמי הנה מפסלו אלא דהוי נמי מיפסלי בתראי ומחשבתו מועלת דלא לפסלי בתראי ובזה א"ש הא דרבא לא סבר להאי חילוקא למחזי אי גברא לאוסופי קא מכונן אי לבטולי קא מכונן דרבא לטעמיה דלא סבר לטעמא דמהב"ב בסופה (דף ל) וא"כ אפילו אם מכונן בשניהם לשם מצוה לא מיפסלי ועובר אב"ת אבל מצות ציצית קיים ולהכי פריף השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי ואפילו אם מכונן לבטול נמי לא נתבטלו קמאי וקאי בב"ת דאין בידו לבטל עשיית קמאי פיון שאין מתבטלין מאליהן ע"י מהב"ב לא מהני נמי מחשבתו לבטולי קמאי ור"פ סובר כהנה דסברי דמהב"ב פסול ואם נתכונן לאוסופי נפסלו שתייהן ואם מתכונן לבטולי קמאי מהני משום דבלא מחשבתו נמי הוי נבטלין: [ואל תשיבני במ"ש בטעם שנפסלין במתכונן לאוסופי שהוא משום מצוה הב"ע ונפסלה עשייתו והוי תולמ"ה דהא התוס' כתבו בסופה (דף ט) דמהב"ב הוי רק מדרבנן ובסופה (דף יב) אמרינן במשנה שם גבי חבילי קש וחבילי עצים דאין מספכין בהם וכולן שהתירו פשרות ולא פסלינן משום תולמ"ה פיון שאין פסולין אלא מדרבנן אפשר לומר דהר"מ ז"ל סובר דמהב"ב הוי מדאורייתא: ובזה מיושב מה התוס' במנחות שם בהא דאמר קמאי דהאי גברא לאוסופי קא מכונן דלמא לבטולי קא מכונן והקשו דהא קיי"ל מצות עובר עליו עב"ת בזמן אף שלא בכוננה ומירצו דבמכונן לבטולי שאני וקשה לדברי הנה רבנותא דסברי דכל היכא דלא בעי פנונה אפילו במתכונן שלא לצאת יצא וה"ה לענין ב"ת בזמנו אפי' במכונן שלא לצאת עובר בב"ת.

וכן הוכיח הטו"א בר"ה ותקשה מהו סוגיא דקאמר דלמא לבטולי מכוון וב"ת ליפא אכל לפמ"ש א"ש דלהכי מהני קא מה שמכוון לבטולי שלא לצאת ביה משום שאם לא יכוון לבטולי קמאי יפסלו תרנוייהו משום שפסל עשייתו מטעם מהב"ב להכי מהני מה שמכוון לבטולי קמאי שינכשרו לכה"פ בתראי וממילא ליפא ב"ת פיון שקמאי נפסליו משא"כ בדוכתא אחרניא היכא שמוסיף על המצנה כמו בשני זוגות תפילין לא מהני מה שחשב על האחד שלא לצאת דמצות אינו צריכות פנונה ומאליהן לא נפסל מצותו דלא פתיב בהו עשייה וכמ"ש למעלה וכן גבי מתן ד' שנתערב במתן א' לא מהני מה שחשב שלא לצאת בדם של מתן א' בנתינתו בד' קרנות פיון שאין הדם נפסל מאליו דשם לא שייך מהב"ב דבמתן ראשון יצא ידי נתינתו ובמתן שני הוי עבירה דב"ת ולא נפסל הדם מאליו להכי לא מהני אם יחשוב שלא לצאת משא"כ גבי ציצית שאם לא יחשוב לבטולי נפסלו תרנוייהו מאליהן משום תולמ"ה מהני מחשבתו לבטולי קמיימא ולאכשורי בתרייתא ונתבאר שיטת הר"מ ז"ל בפירושו בדברי רב פפא: ומה שהקשה הגאון השא"ר אמאי קאמר אין לנו אלא תפילין האפא ציצית שהורה הז"מ להטיל למוטלת דהוי מוסיף ובמה שמוסיף גורע שנפסלו שניהם ואינו יוצא בהם לשיטת הר"מ ז"ל נ"ל דהנה הראב"ד ז"ל בהשגה שם בה"צ חלק על הר"מ וסובר בהטיל למוטלת שאין פאן כל תוסיף כלל משום דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי וז"ל הראב"ד ז"ל בהשגותיו והא דמסיק בסנהדרין בענין ז"מ דאי איפא ד' חוטין ואייתי הוא חמשה אי קשר עליון דאורייתא גרוע ועומד הוא אלמא שגם תוספות מצוה מופסל למצנת התם משום חציצה דהיינו החוט היתר שחוצץ בין החוטין העיקרים להקשר שהרי למ"ד קשר עליון לאו דאורייתא אמרינו האי לחודא קאי והאי כו' וליפא גרוע וה"נ אם הנה שם קשירה פתקנה והטיל בה אחרת וקשרה כמו כן האי לחודא קמיימא וכשרה בין שנתכוון להוסיף בין שנתכוון לבטלה וכן עיקר דהאי לחודא קמיימא והאי כו' עכ"ל הראב"ד ז"ל אולם דעת הר"מ ז"ל דסובר דאם הטיל למוטלת אם מכוין למצנה מופסלו הראשונים נ"ל משום דאף דבהו סוגיא דסנהדרין איפא לפרושי דהטעם דהוי גרוע ועומד אי קשר עליון דאורייתא משום חציצה מ"מ הא אמרינו בסנפ"ה (דף לא) ארבעה מינין שבולב כשם שאין פותחין עליהן כף אין מוסיפין עליהם ופריה פשיטא ומשני לא צריכא אלא לר"י דאמר לולב צריף אגד מהו דתימא האי לחודא קאי והאי כו' קמ"ל ופרש"י שם דמייירי שהניחו חוץ לאגד ואפ"ה אסור ולא אמרי' האי לחודא קאי והאי כו' והתוס' באמת הקשו זה בסנהדרין (דף פח) וכן בסנפ"ה שם ד"ה הואיל אמאי אין מוסיפין לר"י אם הניחו חוץ לאגד נימא האי לחודא כו' ותירצו בסנהדרין שם דבאמת הא דקאמר אין מוסיפין לר"י בהניח חוץ לאגד הוא רק מדרבנן בעלמא ובסנפ"ה תירצו דבאמת ב"ת איפא אפילו אם הניחו חוץ לאגד או לרבנן בדליפא אגד.

והא דאמרינו בסנהדרין האי לחודא כו' היינו דלא מפסל המצוה היכא דליפא אגד אכל ב"ת איפא אף אי מנח ליה חוץ לאגד או לרבנן אי ליפא אגד כלל והוקשה להם מהא דקאמר ר' יהודא שם לולב אין אוגדין אותו אלא במינו.

ומפרש טעמא משום דקא סבר לולב צריף אגד ואי אייתי ליה מינא אחרניא הוי ליה חמשה מינין אלמא דדוקא לר"י הו"ל חמשה מינין ועובר על ב"ת משום דקסבר צריף אגד אכל לרבנן דסברי לולב א"צ אגד ליפא ב"ת והוצרכו לתרץ דשאני התם דכיון

דְּהֵיב לָהּ בְּאֵגֶד הָיִי לִיִּה שְׁלֵא פְּדָרָה גְּדִילְתָּן לְרַבְּנָן דֵּא"צ אֵגֶד וְדוֹקָא לר"י עוֹבֵר אב"ת
דְּכִינָן דְּסוֹבֵר צָרִיף אֵגֶד הָנָה לִיִּה דְּרָה גְּדִילְתָּן כ"ז שִׁישַׁת הַתּוֹס' בְּסוֹפָה אֶבֶל הַר"מ ז"ל
יֵצֵא לוֹ מְסוֹנְגִיָּא זֹו דְּקָאָמֵר אִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם לר"י וְאֶפִּילוּ אִם מִנַּח לִיִּה חוּץ לְאֵגֶד ש"מ
דְּלֵא אֲמַרִּין כָּלֵל הֵךְ סְבָרָא דְּהָאִי לְחוֹדָא כו' וְכָל הֵיכָא דְּמַכְנוּן לְשֵׁם מַצְנָה עוֹבֵר אב"ת
אֶפִּילוּ לִיכָא אֵגֶד אוֹ קָשֶׁר הָיִי הוֹסְפָה מִיִּהוּ זֶה רַק בְּמַכְנוּן לְצֵאת גַּם בְּהוֹסְפָה זֹו אֵז עוֹבֵר
אב"ת דְּמַחְשְׁבָתוֹ מְשׁוּנְיָה לִיִּה הוֹסְפָה וְעוֹבֵר אב"ת פְּמוֹ קָשֶׁר וְאֵגֶד לְהֵכִי אִין מוֹסִיפִין
עֲלֵיהֶם אֶפִּילוּ בְּמַנְחָלִיִּה חוּץ לְאֵגֶד מִיִּהוּ בְּאֵגֶד לִיִּה בְּמִין אַחַר אִינוּ עוֹבֵר לְרַבְּנָן פִּינוּ דְּאִין
מַכְנוּן לְחַבְרוֹ לְד' מִינִין רַק לְשֵׁם אֵגֶד קָשֶׁרוֹ וְלוֹלֵב א"צ אֵגֶד וְלֵא הָיִי מַצְנָרָה הַמַּצְנָה לִיכָא
ב"ת לְרַבְּנָן פִּינוּ דְּאִין מַכְנוּן לְצֵאת בּוֹ מֵאִן מְשׁוּנְיָה לִיִּה הוֹסְפָה לְעֹבֵר אב"ת הוּא לֵא
מַכְנוּן לְצֵאת בּוֹ וְרַק לְשֵׁם אֵגֶד הַנִּיחֹו וְהָאֵגֶד נְמִי לֵא מְשׁוּנְיָה לִי חִיבּוֹר לְגוֹף הַמַּצְנָה דְּלוֹלֵב
א"צ אֵגֶד וְאִינוּ מַעֲיָקֵר הַמַּצְנָה וְרַק לר' הוֹדָא הָאֵגֶד מְשׁוּנְיָה לִיִּה הוֹסְפָה לְעֹבֵר אב"ת
דְּהָאֵגֶד מַעֲיָקֵר הַמַּצְנָה וּבְעֵינֵינוּ שְׁלֵא יְהֵא מְמִין אַחַר אֶבֶל לְרַבְּנָן שְׁאִינֵן מַעֲיָקֵר הַמַּצְנָה
וְכַנּוּנָה לְהוֹסִיף נְמִי לִיכָא דְּהָא הַנִּיחֹו רַק לְשֵׁם אֵגֶד לִיכָא ב"ת וְאֵף דְּקִי"ל בַּר"ה (דָּף
כ"ח) דְּלְעֹבֵר בְּזִמְנֹו לֵא בְּעֵי כַּנּוּנָה הֵינּוּ דוֹקָא אִם עוֹשֶׂה הַמַּצְנָה כְּשִׁיעוּרָה שְׁנַתְנָה תוֹרָה
אֶבֶל בְּמוֹסִיף עַל הַשִּׁיעוּר שְׁקַבְעָה תוֹרָה אִינוּ עוֹבֵר בְּלִי כַּנּוּנָה דְּהָא אִין פְּאֵן שִׁיעוּר הַמַּצְנָה
וּמִינְשָׁבִים הַסּוֹגִיּוֹת בְּסוֹפָה הֵיטִיב וְכֵן פְּסִק גְּבִי הֵטִיל לְמוֹטְלַת דְּעוֹבֵר אב"ת אִם נִתְּפוּן
לְהוֹסִיף וְלֵא אֲמַרִּין הָאִי לְחוֹדָא כו' דְּמַחְשְׁבָתוֹ מְשׁוּנְיָה לִיִּה הוֹסְפָה פִּינוּ שְׁכּוּן לְשֵׁם מַצְנָה
[וְכִינּוּ דְּאִיכָא ב"ת מְמִילָא נְפִסֵּל הַמַּצְנָה אַע"ג דְּכָאֵן לֵא שְׁיָיָה חֲצִיצָה כְּמוֹ גְּבִי קָשֶׁר וְאֵגֶד
שְׁכ' הָרֵאָב"ד ז"ל מ"מ כְּבָר בְּאַרְנוֹ דְּמִשּׁוּם מַהב"ב נְפִסְלוּ עֲשִׂיָּתָן וְהָיִי תוֹלְמָה"ע] וְכִינּוּ
דְּעִיקָר אִיסוּר ב"ת אֲתִי מַמָּה שְׁפִינוּ לְצֵאת בְּשִׁנְיָהֶם שׁוּב לֵא קָשָׁה מְסוֹנְגִיָּא דְּסוֹגְדִרִין
דְּאֲמַרִּין שְׁם לְמ"ד א"צ אֵגֶד הָאִי לְחוֹדָא כו' דְּהֵתֵם מַחְשְׁבָתוֹ לֵא מְשׁוּנְיָה לִיִּה הוֹסְפָה דְּכִינּוּ
שְׁמָה שְׁהוֹסִיף הוּא מִשּׁוּם שְׁטַעָה בְּדִין שְׁפִסֵּר שְׁהִדִין כְּמוֹ שְׁעוּלָה בְּדַעְתּוֹ לֵא כְּמוֹ שְׁהוֹרוּ
חֲבִירֵיו שְׁל הַז"מ וְטוּעָה שְׁצָרִיף עוֹד חוּט א' לֵא חֲשִׁיבָא מַחְשְׁבָתוֹ לְעֹבֵר אב"ת דְּאִי הָנָה
יִדַע שְׁהִדִין כְּמוֹ שְׁהוֹרוּ חֲבִירֵיו לֵא הֵיךְ מְטִיל הַחוּט הַחֲמִישִׁי וְטַעוּתוֹ מְבַטֵּל כַּנּוּנָתוֹ וְלֵא
חֲשִׁיבָא מַחְשְׁבָתוֹ שְׁפִטְעוּת לְמַקְבְּעֵי בְּכָל תּוֹסִיף וְלֵא עֹבֵר אֵלֵא אִי צָרִיף אֵגֶד שְׁאֵז אֵגֶד
מְשׁוּנְיָה הוֹסְפָה וְגַרְעוֹן אֶבֶל מַחְשְׁבָתוֹ לֵא מְשׁוּנְיָה לִיִּה הוֹסְפָה וּל"ד לְהָא דְּסוֹכָה שְׁד' מִינִים
שְׁבִלוֹלֵב אִין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן דְּשֵׁם יוֹדַע שְׁהַתוֹרָה לֵא הַצְרִיכָה רַק ד' מִינִין וְהוּא רוּצָה
לְהוֹסִיף לְשֵׁם מַצְנָה מִין חֲמִישִׁי וְהָיִי ב"ת אֶבֶל גְּבִי ז"מ הוּא טוּעָה בְּדִין וְלֵא חֲשִׁיבָא
מַחְשְׁבָתוֹ לְקוֹבְעוֹ בַּב"ת הֵיכָא דְּלִיכָא אֵגֶד וְטַעוּת בְּדִין נְמִי מִיקָרִי טַעוּת לְבַטֵּל מַחְשְׁבָתוֹ
כְּדִאֲשָׁפְחוּן גְּבִי קִנְיָנִים בַּב"מ (דָּף ס"ו) דְּקָאָמֵר הֵתֵם הַלְוָאָה הֵכָא זְבִינָא וּפְר"ת דְּכִינּוּ
שְׁהִלְוָה נָתַן בְּתוֹרַת מְכָר שְׁטַעָה בְּדִין וְהִי סְבוּר דְּהָיִי מְכָר הָיִי נְתִינָה בְּטַעוּת וְכַה"ג כְּתִבוּ
הַתּוֹס' בַּב"מ (דָּף קטו) ד"ה וְחִיבֵי בְּהָא דְּאָמֵר אַבְיִי בְּהָהוּא דְּחַבֵּל סְפִינָא דְּאֲשָׁכְבָתָא זִיל
אַהֲדַר דְּהָיִי לִיִּה כְּלִי שְׁעוּשָׂה בּוֹ אֵןכָּל נְפֶשׁ אַע"ג דְּאַבְיִי סוֹבֵר כָּל מְלֵתָא דְּאָמֵר רַחֲמָנָא
לֵא תַעֲבֵד אִי עֲבִיד מְהִי מ"מ הֵכָא פִּינוּ שְׁהִי שׁוּגַג שְׁאִם הִי יוֹדַע שְׁהוּא אִסוּר לֵא הֵיךְ
חוֹבְלוֹ וְהָיִי לִיִּה זְכִי בְּטַעוּת וְחוֹזְרַת וְעִינֵין לְקַמְן שְׁבִאָרְנוּ דְּאֵף שְׁהוֹכְחֵנוּ דְּאִין תְּנֵאִי
בְּכַנּוּנָת הַמַּצְנָה מ"מ זֶהוּ דוֹקָא כְּשִׁיעוּשָׂה הַמַּצְנָה כְּתִיקוּנָה אֶבֶל לֵא כְּשִׁמוֹסִיף עַל הַמַּצְנָה
דְּבָזָה מְהִי תְּנֵאִי בְּכַנּוּנָתוֹ וְעוֹד דְּאֶפִּילוּ בְּחִלְצָה דְּאִין תְּנֵאִי נְתַפְסָ בְּהַ מ"מ בְּאַרְנוֹ בַּמְק"א
דְּטַעוּת מְבַטֵּל הַחֲלִיצָה וְלֵהֵכִי מְפָרֵשׁ בִּיבְמוֹת (דָּף ק"ו) ה"ד חֲלִיצָה מְטַעַת כְּשִׁינְיָה חֲלוּץ

לה ע"מ מאתים זוז וכדאמר שם דכל תנאי מב"ג וב"ר ילפינו ובעינו מילתא דאיתא בשליחות והיינו בתנאי דלהבא אבל טעות לאו מב"ג וב"ר ילפינו אלא מסברא דטעות לעולם חוזר ומהני נמי לבטולי חליצה בטעות דמוכח ודו"ק: ומינשב נמי קושיות השא"ר על הר"מ ז"ל בהא דלא קאמר בסנהדרין דמשכ"ל עיקרו מד"ת ופירושו מד"ס ויש בו כדי להוסיף ואם הוסיף גורע ואם הורה הז"מ להטיל למוטלת דעובר בב"ת ומפסלי שתיקה.

דז"א פיון דעיקר הטעם שיש בב"ת בהטיל למוטלת הוא משום שנתפנון לצאת בשתיקה ובז"מ לא תשיבא מחשבתי למיקבעי בב"ת משום שהי' בטעות הלכה לא משכ"ל בהטיל למוטלת דשם ליפא ב"ת וממילא ליפא גרעון ובעי לאשכוחי רק בציצית מטעם הקשר דמשונה לי' הוספה ופריד עלה גרוע ועומד הוא עד דמסיק דלא משפחת לן אלא בתפילין פגון דעביד ארבעה בתי והורה הז"מ להוסיף עוד בית א' ובבית זה החמישי פסל את הראשונות משום דאמר בית חיצון שאינו רואה את האויר פסול ולפי מה שבארנו דטעות מבטל פנונת המצוה ודמי פאלו עשה בלא פנונה ועוד דדמי פאלו פיון בהדיא שלא לצאת וכדאשפחון גבי קנינים כה"ג יש ליתן טעם נכון לדברי הרשב"א ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל (בפ' מ"ח) שכתב דהא דאמר רבא בר"ה (נ"ד כט) דתקע בשופר של שלמים לא יצא משום דמצות ליהנות נתנו דהטעם דכיון דליפא איסור אחר אלא במה שנהנה בקיום המצוה בעינו למימר דלא יצא כדי שלא ינהנה ולא ינהנה עבירה.

והוכחנו לקמן בתשובה דלא אמרינו הכי אלא בשוגג אבל במזיד אמרינו איסורא דעבד עבד ומצותו קיים ויצא כמו שהוכחנו שם מהא דקורע על מתו בשבת ולפי דברינו הנ"ל יש להטעים הדבר יותר דבשוגג שלא ידע שהוא שופר של שלמים הטעות מבטל פנונתו ולא מיבעי למ"ד מצ"כ דהוי כמו שלא פיון לצאת.

אלא אפילו לרבא דסובר מאצ"כ מ"מ דמי הכא למכונן שלא לצאת דדעת רוב ראשונים ז"ל דלכ"ע לא יצא וה"נ אלו הוי ידע שיש בזה איסור הנאה מהקדש וכדומה לא הנה רוצה לצאת בו ולהכי לא יצא משא"כ במזיד דליפא למימר הכי]: ** (הג"ה ולפי דברינו לשיטת הר"מ ז"ל אם לא הנה מכונן להוסיף ולא לבטולי קמייטא והטיל בתראי שלא לשם ציצית רק שהנה מטילן לאיזה טעם שהוא רוצה אז קמאי כשרים וליפא בב"ת פיון דלא הנה פנונתו לשם מצוה וליפא גרעון פלל אלא דסתמא דמילתא מטיל בתראי או לשם מצוה או לבטולי קמייטא להכי נקט ר"פ הני תרי גונוני: ** סימן יא ודע דמ"ש דטעות בדיו מבטל המעשה יש לעיין בזה.

דבש"ס (ב"מ ס"ו) דפריד התם אהא דאמר ר"נ השתא דאמר רבנו אסמכתא לא קניא הדרי ארעא והדרי פרי ופריד מהא דאמר ר"נ במוכר פירות דקל לחבירו דלא קנה ויכול לחזור אף משבא לעולם ואפ"ה כי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה ומשני התם זביני הכא הלנואה ופרש"י ז"ל הכא הלנואה ומחזי פריבית והתם זביני וכ"ז שלא חזר מחל על אכילתו והקשו בתוס' דלפי פירושו משמע דמחילה בטעות הוי מחילה ובב"ב גבי רב ענו דשקיל בידקא בארעא אמר דמחילה בטעות לא הוי מחילה וכן בפירק המפקיד גבי פיפי אמרינו שומא בטעות הוא וקי"ל כב"ה דהקדש טעות אינו הקדש וצ"ל לפירש"י ז"ל דסובר דדוקא אם טעותו הי' במעשה שטעה באיזה דבר שנוכל לומר שאם הי' יודע

שְׁהַמְעֵשָׂה כִּי לֹא הָיָה גּוֹמֵר קִנְיָנוּ אוֹ הִקְדָּשׁוֹ אוֹ מְחִילָתוֹ בְּזֶה אֲמַרְיִנוּ דְּהִקְדָּשׁ בְּטֵעוֹת לֹא הָיָה הִקְדָּשׁ וּמְחִילָה בְּטֵעוֹת לֹא הָיָה מְחִילָה אֲבָל טֵעוֹת בְּדִין אֵינוֹ מְבַטֵּל הַמְעֵשָׂה וְלִהְיֵי גַבִּי בִּידְקָא דר"ע שְׁטַעָה שְׁסוֹבֵר שְׁהַקְרַקַע שֶׁל חֲבִירוֹ הָיָה מְחִילָה בְּטֵעוֹת אֲבָל גַּבִּי מוֹכֵר דְּבָר שְׁלֹא בל"ע שְׁטַעָה שְׁסוֹבֵר דְּחָל קִנְיָן עַל דְּבָר שֶׁלֹּב"ל אֵין מְחִילָתוֹ מִתְּבַטְּלָת וְלִהְיֵי אִי שְׁמִיט וְאֲכַל וְהוּא שְׁתַּק לֹא מִפְּקִינֵנוּ מִיְגִי' וְכֵן מְצֵאתִי בְּרִיטְב"א שֶׁם בַּפ' אֵיזְהוּ נִשְׁדָּה שְׁיִשְׁב כֵּן שִׁיטַת רַש"י ז"ל בֵּין טֵעוֹת בְּדִין לְטֵעוֹת בְּמַעֲשָׂה: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבְיָא רַא' לְזֶה מְהָא דְאֲמַרְיִנוּ בְּמִנְחוֹת (דָּף מ"ט) דְּקָאֵמֵר הֵתֵם עֲקִירָה בְּטֵעוֹת לֹא הָיָה עֲקִירָה וְקָאֵמֵר רַבָּא עָלָהּ וּמוֹתְבִינָן אֲשַׁמְעֵתִין הַפְּהֵגִים שְׁפָגְלוּ בְּמִקְדָּשׁ מְזִידִין חֲזִיבִין הָא שׁוֹגְגִין פְּטוּרִין וְתַנִּי עָלָהּ פִּיגוּלָן פִּיגוּל הִיכִי דְמִי אֵילִימָא דִּידְעָה דְחֻטְאָת הוּא וְקָא מְחַשְׁב לְשֵׁם שְׁלָמִים הָאִי שׁוֹגְגִין מְזִידִין הוּוּ אֵלָא לֹא דְקָא סָבַר שְׁלָמִים וּמְחַשְׁב לְשֵׁם שְׁלָמִים אֵלמָא עֲקִירָה בְּטֵעוֹת הָיָה עֲקִירָה אָמַר לִי אַבְיִי לְעוֹלָם דִּידְעָה דְחֻטְאָת וּמְחַשְׁב לְשֵׁם שְׁלָמִים וּבְאוּמַר מוֹתֵר פִּרְש"י מוֹתֵר לְשִׁנּוֹת וְהֵינּוּ שׁוֹגְגִין עַכ"ל הָרִי דַאֵע"ג דְּטֵעוֹת בְּמַעֲשָׂה כְּמוֹ שְׁסוֹבֵר שֶׁהוּא שְׁלָמִים מְבַטֵּל מְחַשְׁבָתוֹ מ"מ טֵעוֹת בְּדִין שְׁסוֹבֵר שְׁמִוְתֵר לְשִׁנּוֹת חֻטְאָת לְשֵׁם שְׁלָמִים אֵין מְחַשְׁבָתוֹ מִתְּבַטְּלָת.

וַאֲע"ג דְּאֵיכָא לְמִדְחֵי דְדוֹקָא הֵתֵם אֲמַרְיִנוּ דְּטֵעוֹת בְּדִין אֵינוֹ מְבַטֵּל מְחַשְׁבָתוֹ מִשּׁוּם הָא דְאֲמַרְיִנוּ בְּנִדְרִים (דָּף ל"ו) דְּפִרְיָה לְמ"ד הֵנִי כְּהֵנִי שְׁלוּחֵי דִידֵן נִיגְהוּ מְהָא דְהַפְּהֵגִים שְׁפָגְלוּ בְּמִקְדָּשׁ מְזִידִין חֲזִיבִין שׁוֹגְגִין פְּטוּרִין וּפִיגוּלָן פִּיגוּל וְאֵמַאי לִימָא לְתִיקוּנֵי שְׁדִרְתִּיךָ וְלֹא לְעוֹתֵי וּמְשַׁנֵּי שְׁאֵנִי הֵתֵם דְאָמַר קָרָא לֹא יִחַשְׁב מ"מ וַא"כ כִּי הִיכִי דְלֹא מְהֵנִי הָאִי טַעְמָא דְלְתִיקוּנֵי שְׁדִרְתִּיךָ לְהוֹצִיא מִיַּדִּי פִּיגוּל ה"נ לֹא מְהֵנִי טַעְמָא דְטֵעוֹת לְבַטֵּל מִיַּדִּי פִּיגוּל תִּדְעָה דְהָא עוֹלָא סוֹבֵר עֲקִירָה בְּטֵעוֹת הָיָה עֲקִירָה וּבְכָל הַתּוֹרָה טֵעוֹת דְמַעֲשָׂה וְדַאי דְמְבַטֵּל הַמְעֵשָׂה וְהָא טֵעוֹת דְמַעֲשָׂה כְּגוֹן כְּבָשִׂים שְׁסוֹבֵר שֶׁהֵן אֵילִים וְשִׁחְטוֹן לְשֵׁם אֵילִים גַּמִּי הָיָה עֲקִירָה לְעוֹלָא וְאֵין הַטֵּעוֹת מְבַטֵּל מְחַשְׁבָתוֹ וַע"כ מִשּׁוּם דְגַלִּי קָרָא לֹא יִחַשְׁב מ"מ אַפ"ה נִרְאָה כִּינּוּן דְרַבָּה סוֹבֵר עֲקִירָה בְּטֵעוֹת לֹא הָיָה עֲקִירָה וְכִמוֹ שְׁבָכָל הַתּוֹרָה טֵעוֹת מְבַטֵּל הַמְעֵשָׂה כֵּן בְּמְחַשְׁבָת קִדְשִׁים וּבְאוּמַר מוֹתֵר סוֹבֵר דְהָיָה עֲקִירָה א"כ לְמַדְנּוּ מְדַבְּרִיו שְׁטֵעוֹת בְּדִין אֵינוֹ דוֹמָה לְטֵעוֹת הַמְעֵשָׂה וּמוֹקִי קָרָא דְלֹא יִחַשְׁב מ"מ לְאוּמַר מוֹתֵר וְטֵעוֹת בְּדִין א"כ אֲפֹשֶׁר לֹאֵמֵר דְאָרְף דְמְחִילָה בְּטֵעוֹת לֹא הָיָה מְחִילָה בְּטֵעוֹת דְמַעֲשָׂה מ"מ בְּטֵעוֹת בְּדִין הָיָה מְחִילָה כְּשִׁיטַת רַש"י ז"ל: וְהָא דְאֲמַרְיִנוּ בְּגִיטִין (דָּף פ"ח) גַּבִּי גִט מְעוֹשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל דְכַדִּין פֶּשֶׁר וְשִׁלָּא כְּדִין פְּסוּל וּפְסוּל וּמִסְקִינָן שֶׁם דְטַעְמָא שְׁלֹא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל פְּסוּל מִשּׁוּם דְאֵתִי לְאִיחְלוּפִי בְּכַדִּין דְיִשְׂרָאֵל.

אֲבָל מִן הַתּוֹרָה לֹא הָיָה גִט כְּלָל וְהָא תִינַח אִם הַמְגֵרֵשׁ יָדַע דְטַעוּ הַב"ד דְשִׁפִּיר אֲמַרְיִנוּ דְכִינּוּן שְׁיָדַע שֶׁהַב"ד טַעוּ לֹא גָמַר וּמְגֵרֵשׁ אֲבָל אִם הַמְגֵרֵשׁ לֹא יָדַע שֶׁפ"ד אֲסוּר לְכוּפּוֹ אֵמַאי פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה הָא כִּינּוּן שְׁלֹא יָדַע גָּמַר וּמְגֵרֵשׁ דְמַצְנָה לְשִׁמוּעַ דְבָרֵי חֲכָמִים וַע"כ דְפְסוּל מִטַעַם טֵעוֹת שְׁאֵילוּ הָיָה יָדַע שֶׁהוּא שְׁלֹא כְּדִין וְהַב"ד טַעוּ לֹא הָיָה גּוֹמֵר בְּלָבוּ לְגַרְשׁ וְלִהְיֵי לֹא הָיָה גִט מַה"ת הָרִי חֲזִינָן דְטֵעוֹת בְּדִין גַּמִּי מְבַטֵּל הַמְעֵשָׂה נִרְאָה לִי דְלֹא קִשְׁיָא לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל דְהֵתֵם אֵין הַטַעַם מִשּׁוּם טֵעוֹת אֵלָא הַטַעַם דְהָא דְכַדִּין פֶּשֶׁר הוּא מִשּׁוּם דְכָל מַה שְׁאֵדָם מְחֻנְיָב לְעֵשׂוֹת עַפ"י ד"ת אִם כּוֹפִין אוֹתוֹ ע"ז לֹא מִיקְרִי אֲוֹנָס כַּמ"ש הַרְמְב"ם ז"ל (בַּה' גִּירוּשִׁין) וְכִמוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ דְבָרֵינוּ לְקַמּוֹן דְכָל הִיכָא דְאֵיכָא אֲוֹנָס לֹא מְהֵנִי מַה שְׁאוּמַר רֹצֵחַ אֲנִי דְאוֹנָס כְּמֵאן דְלֹא עֲבִיד רַק דְמַה שְׁמְחֻנְיָב לְעֵשׂוֹת לֹא מִיקְרִי אֲוֹנָס

להכי בשלא פדין דישראל פיון שאינו מחויב מן הדין לגרש הוי אונס וכמאן דלא עביד דמי ופסול מן התורה אבל לעולם דטעות בדין אינו מבטל המעשה פשיטת רש"י ז"ל מיהו התוס' פירשו התם דלהכי אי שמייט ואכיל לא מפקינן מיני' ולא הוי מחילה בטעות משום דאמרינן דאפילו הוי ידע דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם נמי לא הנה מוחה בלוקח מלאכול הפירות משום דניחא לי' דליקו בהימנותי' והוי מחילה גמורה ואין פאן טעות ולא מצי מפיק מלוקח מה שאכל ודווקא בגוף הקרקע יכול לחזור שהיא בחזקת בעלים ולא קנה עדיין הלוקח פיון דקנין הראשון לאו כלום הוא ובריצי' בעלמא לא נקנה הקרקע ועוד שהמוכר מוחזק ויכול לטעון שלא נתרצה אבל הפירות שאכל אין מוציאין ממנו דתלינן שנתרצה פי היכי דליקו בהימנותי'.

כ"ז נלע"ד: סימן יב בהא דתנן בבבבכות (דף כ"ו) תפלת המנחה עד הערב כתב הרבנו יונה ז"ל אין לפרש עד צאת הכוכבים שהיא לילה ממש דע"כ אית לן למימר דעד הערב האמור פאן אינו ר"ל אלא עד שקיה"ח משום דהכי אמרינן בזבחים מנין לדם שנספסל בשקיה"ח וכו' רוצה לומר דמשקה"ח ואילך אינו זמן זריקת דם תמיד של בין הערבים ותפילת המנחה הוא פנגד תמיד של בין הערבים ועיקר התמיד הוא זריקת דם וכי היכי שזריקת הדם אין זמנה אלא עד שקיה"ח ה"נ לתפילת המנחה שנתקנה פנגדה אין זמנה אלא עד שקיה"ח בלבד עכ"ל: והנה דעתו פדעת התוספת בזבחים (דף נ"ו) דהא דאמרינן דם נפסל בשקיעת הח' היינו בתחילת שקיה"ח דהוא ד' מילין קודם צה"כ והביאו ג"כ ראי' מהא דאמרינן בפסחים (דף צ"ג) דדרך רחוקה לגבי פסח מיקרי מן המודיעים ולחוי' משום דלא מטי לירושלים עד תחילת שקיה"ח דקעבר עליו זמן שחיטת הפסח מיהו כתבו שם התוס' דיש לדחות ההיא דמי שהיה טמא רבנן עבדי הרחקה כדי שלא יבא לידי הלנת דם וכדי לזרזם בפסח והעמידו דברייהם במקום פרת עיי"ש: ויש להביא ראי' דגם מדאורייתא זמן שחיטת הפסח הוא רק עד תחילת השקיעה מהא דאמרינן בסופה (דף כ"ה) אקרא דויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם אותן אנשים טמאי מת מצנה היו שחל שביעי שלהם בערב הפסח שנאמר ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא אינם יכולים לעשות אבל למחר יכולים לעשות ופירש הרשב"א ז"ל דלפי שהיה שביעי שלהם בערב הפסח והיו ראויים להזות עליהם ולאכול בפסח בלילה היו סבורין שאין טבילתן מעכבתן מלשחוט עליהם הפסח דמזין ושוחטין את הפסח על טמא שרץ והיתה התשובה להם פיון דמחוסרין טבילה אין שוחטין עליהם את הפסח דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכיוצא בו אעפ"י שיהא ראוי לערב עכ"ל בקיצור הרי שהיו סבורים שאחר שחיטה יהא שהות להזות ולטבול ומרע"ה השיב להם דכיון שלא הזו וטבלו קודם שחיטה אין שוחטין עליהם ואם נימא דזמן שחיטת הפסח מה"ת עד צה"כ א"כ קשה דממ"נ אם לא הי' שהות להזות ולטבול קודם שחיטה הא גם לאחר שחיטה לא הי' שהות להזות ולטבול ואיך היו סבורים דמותר לשחוט עליהם פיון דליכא שהות להזות ולטבול להיות ראויים לאכילה והא הרשב"א ז"ל כתב שדעתם הי' להזות ולטבול אחר שחיטה דבליכא שהות לטבול אף אחר השחיטה ודאי דאין שוחטין וזורקין עליהם דגם הם ידעו דטמאים נדחו מפסח כמו שביאר שם הרשב"א ז"ל ועוד דבפסחים (דף צ"ג) יליף רב מהאי קרא דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ותקשה איך מוכח מזה דאין שו"ז דלמא שאני הכא דלא הוי שהות לטבול אבל בדאיכא שהות שו"ז נאף דבש"ס

(דף ס"ט) לענין הזאה אמר רבא דר"א סובר שו"ז עט"ש ומש"ה אין הזאה דוחה שבת משום דהזאה למאי דאכילת פסחים לא מעפבא משמע דכיון דסובר שו"ז עט"ש רשאי לשחוט עליו בע"פ שחל בשבת אף אחר שגזרו על הזאה דהכי משמע פשטא דתלמודא [עיין חתם סופר האו"ח] מ"מ נראה דיש לחלק דאם אינו ראוי להזות משום שבת עדיף מליכא שהות ביום להזות דמשום איסור שבת לא מקרי אינו ראוי לאכילה כמ"ש התוס' בהגיגה (ד' ב') ד"ה אינהו לענין שני תשלומין דראשון ואף שיש לפקפק בהילוק זה מ"מ נראה דבלא"ה אין ראי' מדברי רבא דהא באמת ר"א הדר בי' וסובר דהזאה דוחה שבת א"כ אפ"ש דמהאי טעמא גופא הדר בי' וסובר דבאינו ראוי להזות אין שו"ז וא"כ בדליכא שהות אפ"ש נמי דאין שו"ז.

ואיך יליף הגמ' דאין שו"ז אף בדאיכא שהות לטבול אלא ע"כ דאחר השחיטה הנה עדיין שהות להזות ולטבול וא"כ קשה כיון דעדיין היא שהות לשחיטה ולהזאה ולטבילה הנה להזות ולהזות ולטבול קודם שחיטה ואמאי נדחו לפסח שני ודוחק לומר שלא היא שהות להזות ולטבול אלא בשעת שחיטה ממש ולהכי אמר להם כיון דא"א להזות קודם שחיטה ידחו לפסח שני דזה דוחק דאותן האנשים גדולי הדור היו כמ"ש הרשב"א ז"ל שם בחי' ויתאחרו כ"כ במצות שחיטת הפסח עד שלא יהא שהות כ"א לעשות השחיטה וההזאה בבת אחת ממש אבל אם נימא פדעת התוס' דזמן שחיטת הפסח הוא רק עד תחילת השקיעה מדאורייתא ולא להרחקה בעלמא מדרבנן א"ש דכיון דז"ש הוא רק עד תחילת השקיעה שהוא ד' מילין קודם זה"כ וזמן ההזאה וטבילה הוא מתאחר עד שלשה חלקי מילין קודם זה"כ כדאיתא בשבת (דף ל"ד) א"כ יש שהות הרבה אחר השחיטה להזות ולטבול יותר משלשה מילין ומשכחת לן שפיר שקודם השחיטה לא היה זמן להזות ולטבול ואחר השחיטה היא עדיין שהות הרבה והם היו סבורין דשחיטה וזריקה אף קודם טבילה ומשה רבינו עליו השלום השיב להם דלא מהני מה שיזו ויטבולו אחר השחיטה ונדחו לפסח שני אבל אם נימא דזמן שחיטת הפסח מדאורייתא עד סוף שקיעה א"כ הרי זמן שחיטה וזמן טבילה והזאה שוין תקשה כמו שכתבנו לעיל כנלע"ד: סימן יג ודברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל הואיל ואתא לידן נימא בו מילתא במה שפסק (בפ"ו מהלכות קרבן פסח) דטמא מת שחל שביעי שלו בי"ד אעפ"י שטבול ונהנה ונהרי הוא ראוי לאכול לערב אין שוחטין עליו אלא הוא נדחה לפסח שני שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא מפי השמועה למדו ששביעי שלחן חל בערב פסח ושאלו אם ישחטו עליהם ויאכלו לערב ופי' להם שאין שוחטין עכ"ל והיינו דלמד הרמב"ם ז"ל דאין שו"ז על טבוי"י דטמא מת ממה שנדחו אותן אנשים לפ"ש ולא טבולו והזו כדי לאכול הפסח לערב והראב"ד ז"ל חולק ע"ז וסובר דשו"ז על טבוי"י דט"מ כמו שאמר רב בפסחים (דף צ"ג) ולא מחלק בין טבוי"י דט"מ לטבוי"י דטמא שרץ.

ומה שלא אמר להם משרע"ה לטבול ולעשות הפסח הוא משום ששחטו וזרקו עליהם קודם שטבולו שהיו סבורים שיעלה להם הזריקה גם קודם טבילה ויטבולו אח"כ לאכול הפסח ומרעה"ש אמר להם שאינו עולה שחיטה וזריקה זו ועכשיו כבר לא היא שהות לטבול ולהזות ולשחוט שז"ל הראב"ד ז"ל אין דרך ההלכה הולכת פן שהרי רב שאמר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכו' ומעשה כפי הדין הכי הוי ששחטו וזרקו עליהם

קוּדָם טְבִילָה וְהַזָּאָה סְבָרִי שְׂיַעֲלָה וְלֹא שְׂאָלוּ אֵלָּא לֹאחַ"ז שְׁחִיטָה וְנִדְחוּ וְהַפְּתוּב מְעִיד כֵּן
שְׂאָמְרוּ אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְאִם לְאַחַר טְבִילָה וְהַזָּאָה מֵאִי טוֹמְאָה הִנּוּ בָּהוּ עַכ"ל
וְהַמְּפָרְשִׁים תְּמָהוּ עָלָיו דָּאֵטוּ בְּתַר דְּעֵבְדִין מְתַמְלְכִין וּמְסַתְמָא פְּשִׁשְׂאָלוּ הִנּוּ לְהֵם עֲדִינּוּ
שְׁהוּת לְשַׁחוּט וְלִזְרוֹק וְהַשִּׁיב לְהֵם שְׂיִדְחוּ לַפ"ש וּבּוֹדָאִי מְדַהֲשִׁיב לְהֵם שְׂיִדְחוּ לַפ"ש
מִשְׁמַע פְּדַעַת הַר"מ ו"ל דְּטָבו"י דְּטָמָא מֵת אִין שׁו"ז עָלָיו וְרַב דָּאֵמַר בְּפִסְחִים שְׁם דָּאִין
שׁו"ז עַל טְמָא שְׂרָץ אָבֵל שׁו"ז עַט"י הוּא רַק בְּטָמָא שְׂרָץ אָבֵל ט"מ אֶפְּלִי אַחַר טְבִילָה
נְמִי אִין שׁו"ז עָלָיו אַע"ג דְּשִׁמְשָׂא מִמִּילָא עֲרָבָא וּמְדַמִּי רַב טְמָא שְׂרָץ קוּדָם טְבִילָה לַט"מ
אַחַר טְבִילָה דְּבַתְרַנּוּיָהוּ אִין שׁו"ז עָלֵיהֶם וּבּוֹדָאִי פְּשִׁטִּי דְקָרָא מִשְׁמַע פְּדָבְרֵי הַרְמַב"ם
אֵלָּא שְׂאָנוּ צְרִיכִין לִיִּשְׁבַּ מַה שְׁהַקְשׁוּ כֹּל הִרְאִשׁוּנִים עָלָיו מְסוּגִיָּא דַּפ' אֵלוּ דְּבָרִים (דָּף
ס"ט) בְּפִלְגֻמָּא דַּר"א וַר"ע אִי הַזָּאָה דּוּחָה שְׂבַת מְכַלֵּל דָּאֵם יִזְהָ יִהְיֶה רִשְׁאִי לְהַבִּיא הַקְּרָבָן
פֶּסַח וְהֵתָם מְפָרֶשׁ רַבָּה טַעְמָא דַּר"א דְּסוֹבֵר דָּאִין שׁו"ז עַל טְמָא שְׂרָץ וְכֹל שְׂפִיחִיד נִדְחָה
צִיבּוֹר עֲבָדִי בְּטוֹמְאָה כּו' הָרִי דָּאֵף לְמ"ד אִין שׁו"ז עַל ט"ש דָּאִיהוּ וְדָאִי מוֹקִי קָרָא דְלֹא
יְכֹלוּ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבְּעֵי שְׁלֵהוּן פְּדָאִיתָא בְּפִסְחִים (דָּף צ') דְּמַהֲאִי קָרָא גּוּפָא קָא יְלִיף לָהּ
וְאֶפ"ה קָאֵמַר דְּהַזָּאָה אֵינָה דּוּחָה שְׂבַת מִשְׁמַע דָּאִי הִנּוּ מְזָה הִי יְכוֹל לְהַבִּיא ק"פ דְלֹא
כַּהֲר"מ ו"ל: אֵילָם הַר"מ ו"ל פְּשִׁהֲבִיא הֵךְ דִּינָא דָּאִין הַזָּאָה דּוּחָה שְׂבַת בַּפ' הַנְּל פְּתַב
הָאִי דִינָא בִּי"ג שְׁחַל בְּשַׁבַּת דָּאֵסוֹר לְהַזּוֹת מִשׁוּם דָּאִי הִנּוּ מְזָה הִי יְכוֹל לְשַׁחוּט לְמַחַר
וּבְאַמַּת בִּירוּשְׁלַיִם מִיִּתִּי דָּאִית מ"ד בְּפִלְגֻמָּא דַּר"א בִּי"ג שְׁחַל בְּשַׁבַּת וּמִיִּתִּי גַם בְּרִיִּיתָא
דְּמִיִּרִי בִּי"ד שְׁחַל בְּשַׁבַּת וַיִּשׁ לְהַבִּינּוּ פִּינּוּ דְּבַגְמָרָא דִּינּוּ (דָּף ס"ט) מִיִּתִּי מִתִּיב רַבָּה הַשִּׁיב
ר"ע טְמָא מֵת שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ בְּשַׁבַּת בְּעֲרַב הַפֶּסַח יוֹכִיחַ שְׁהוּא מִשׁוּם שְׁבוּת וְאֵינוּ דּוּחָה
שְׂבַת וּמוֹכַח מְזָה דְאַחַר הַזָּאָה שׁוּחֲטִין וְזוֹרְקִין א"כ מְדוּעַ שְׁבִיב הַר"מ הֵךְ בְּרִיִּיתָא דְּמִיִּתִּי
בַּש"ס דִּילֵן דַּר"א קָאִי אֶטְמָא מֵת שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ בִּי"ד דְּמוֹכַח מִיִּנְהָ דְשׁו"ז עַל טְבו"י
וְתַפְסֵי אִידָךְ מ"ד בִּירוּשְׁלַיִם דְּפִלְגֻמָּא דַּר"א וַר"ע מִיִּרִי דְחַל בִּי"ג פִּינּוּ דַּנ"מ טוֹבָא לְדִינָא
דְּלֵהֵךְ מ"ד דְּמִיִּרִי בִּי"ג מוֹכַח מִמִּילָא דָּאִין שׁו"ז עַל טְבו"י דְּטָמָא מֵת דָּאִי שׁו"ז א"כ
מִהִיכִי פִּתִּי לְדַחוּת שְׂבַת לַר"ע הָא יְכוֹל לְהַזּוֹת לְמַחַר א"ו דְּגַם אִם יִזְהָ לְמַחַר יִהְיֶה טְבו"י
דְּטָמָא מֵת וְלֹא יוֹכֵל לְשַׁחוּט לְהַכִּי הַנּוֹצֵרֵךְ לְהַזּוֹת בִּי"ג: אָבֵל לְהֵךְ בְּרִיִּיתָא דְּנִקְטַט טְמָא מֵת
שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ בַּעֲרָה"פ מִמִּילָא מוֹכַח דְשׁו"ז עַל טְבו"י דְּטָמָא מֵת וְעוֹד דְּכָל הַפְּלוּל
שְׁל הַש"ס לַר"א בֵּין לְרַבָּה דְּבַעֲזֵי לְמִימַר דְּטַעְמָא דַּר"א דְּהַזָּאָה אֵינָה דּוּחָה שְׂבַת מִשׁוּם
דָּאִין שׁו"ז עַט"ש בֵּין לְרַבָּא דְּמִפְּרָשׁ טַעְמָא מִשׁוּם דְשׁו"ז עַט"ש לֹא שְׂיִיף אֵלָּא בְּהַזָּאָה
דִּי"ד וְלֹא בְּהַזָּאָה דִּי"ג: וְנִרְאָה לְפַעַנ"ד לִיִּשְׁבַּ בַּעֲזַהִי"ת הַפֵּל עַל נִכּוֹן דְּדָבְרֵי הַר"מ ו"ל
מְוַכְרָחִים כֵּן בְּגִמְרָא לְפִי מַה שְׂדַקְדָּקוּנוּ בְּהָא דָּאֵמַר (בְּדָף צ') טַעְמָא דְרַב דְּכַתִּיב אִישׁ אִישׁ
כִּי יִהְיֶה טְמָא לְנֶפֶשׁ מִי לֹא עָסְקִינוּ שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ עַר"פ וּכ"ת מִמֵּאִי דְּהַכִּי הוּא דְּכַתִּיב
לֹא יְכֹלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בְּיוֹם הַהוּא בְּיוֹם הַהוּא אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת הָא לְמַחַר יְכוֹלִים
לַעֲשׂוֹת דְּקָשָׁה פִּינּוּ דְלֹא מוֹכַח מְקָרָא דְּטָמָא לְנֶפֶשׁ א"כ אִמֵּאִי מִיִּתִּי פֵּלֵל הֵךְ קָרָא דְּטָמָא
לְנֶפֶשׁ הו"ל לְאַתּוּיִי רַק קָרָא דְּבִיּוֹם הַהוּא לְחוּד וְאִין לּוֹמַר דְּמִקְרָא דְּבִיּוֹם הַהוּא רַק ר'
צִחָק קָאֵמַר לָהּ לְהַכִּי מִיִּתִּי קָרָא דְּטָמָא לְנֶפֶשׁ דְּהָא הָרִיטְב"א ו"ל פְּתַב בְּסוּפָה (דָּף כ"ה)
דְּכ"ע אֵית לְהוּ שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלֵהֶם בַּעֲרָה"פ פְּדָרְשָׂא דְּבִיּוֹם הַהוּא וְכֵן מוֹכַח מִמִּש"כ לְקַמּוֹ
גַּם אֶלְבָּא דַּר"ע דְּסוֹבֵר אִין שׁו"ז כַּמִּש"כ לְקַמּוֹ לִיִּשְׁבַּ קוֹשְׁיִית הַתּוֹס' וְכֵן הַקְּשָׁה בַּצִּל"ח
וְעוֹד דְּהָא לְקַמּוֹ (דָּף צ"ד) דְּקָאֵמַר טְמָא שְׂרָץ רַחֲמָנָא דְּחִינָה לֹא מִיִּתִּי רַק קָרָא דְּטָמָא

לְנֶפֶשׁ עֵי"שׁ: לְזֶה נִרְאָה דְבִאֲמַת מְהַאי קָרָא דְבִיּוֹם הֵהוּא הִי אֶפְשָׁר לְדַחֹת כַּמ"ש
הֶרְאָב"ד שְׁפָכַר שְׁחֹטוּ עֲלֵיהֶם וְעַכְשָׁיו אֵין שְׁהוּת לְהַזוֹת וְלִשְׁחוֹט עֲלֵיהֶן וְאֶפְלוּ לְהַזוֹת
וְלִשְׁחַנֹּט בַּב"א לֹא הִי שְׁהוּת וְלַעוֹלָם שׁו"ז עַל טְבו"י וְהִכָּא שְׁאֲנִי דְלֹא הִי שְׁהוּת פְּלִל
לְהִכִי מִיִּיתִי מְעַיְקָרָא מְקָרָא דְטַמָּא לְנֶפֶשׁ אֱלָא דְמְקָרָא דְטַמָּא לְנֶפֶשׁ נְמִי לֹא מוּכַח דְאִיפָּא
לְמִימַר מְמַאי דְהִכִי הָוִי וְע"ז מְבִיא אַח"כ דְכָתִיב וְלֹא יִכְלוּ לַעֲשׂוֹת בְּיוֹם הַהוּא הָא לְמַחֵר
יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת וְכִינּוּן דְאוֹתָן אֲנָשִׁים הָיָה חָל שְׁבִיעֵי שְׁלָהֶם בַּעַר"פ: א"כ תְּשׁוּבַת מַשְׁה
בְּטַמָּא לְנֶפֶשׁ קָאִי נְמִי עֲלִיָּהּ דְהָא לְהֶם הִשִּׁיב וְעַל שְׁאֲלָתָן הִשִּׁיב א"כ מְמִילָא מוּכַח דְקָרָא
דְטַמָּא לְנֶפֶשׁ מִיִּירִי נְמִי בְּטַמָּא שְׁחָל שְׁבִיעֵי שְׁלָהֶן בַּעַר"פ דְנָהִי דְעַל עוֹבְדָא דִידְהוּ הִי
אֶפְשָׁר לְדַחֹת דְמָה שְׁהִשִּׁיב לְהֶם שְׁיִדְחוּ לַפ"ש הוּא מְשׁוּם שְׁלֹא הִי שְׁהוּת אוּ מְשׁוּם שְׁהִיָּה
בְּשִׁבְתָּ כַּמְש"כ בַּהֲגַה"ה] אֲבָל תְּשׁוּבַת אִישׁ כִּי יִהְיֶה טַמָּא לְנֶפֶשׁ דְמִיִּירִי נְמִי ע"כ בְּחָל
ז' שְׁלוֹ בַּעַר"פ לֹא מוֹנָפֵר בְּהַ תְּנָאִים אִם יֵשׁ שְׁהוּת לְטַבּוּל אוּ לֹא רַק סְתָמָא קְאָמַר
דְנִדְחָה לַפ"ש.

וּא"כ הָרִי מוּכַח דְאֵין שׁו"ז עַל ט"ש וְתַרְנוּנֵיהוּ קָרָאִי צְרִיכִי דְמְשַׁאֲלָתֶם וְתְשׁוּבָתוֹ אָנוּ
לְמִידִין דְאֵין שׁו"ז עַט"ש וּמְמִילָא מוּכַח פְּשִׁיטַת הַר"מ ו"ל דְמְקָרָא דְטַמָּא לְנֶפֶשׁ מוּכַח
שְׁאֶפְלוּ הִיכָא דְאִיפָּא שְׁהוּת בְּיוֹם לְהַזוֹת נְמִי אֵין שׁו"ז דְהָא קָרָא טַמָּא לְנֶפֶשׁ סְתָמָא קְאָמַר
** (הַג"ה וְלִשְׁיִטַת הַסְמ"ג שְׁאָז הִי גְזִירָה דְהַזָּאָה שְׁלֹא לְהַזוֹת בְּשִׁבְתָּ וּבְנוֹדָאִי דֵהִי אֶפְשָׁר
לְדַחֹת פִּינּוּן שְׁאָז הִי חָל ע"פ בְּשִׁבְתָּ פְדִמוּכַח בַּפ"ר ע"ע בְּשִׁבְתָּ לְהִכִי נִדְחוּ נְפִישׁ מְשׁוּם
דַּא"א לְהַזוֹת עֲלֵיהֶם וְאִף דְבִכְסָחִים (דָּף ס"ט) אָמַר דְלָמ"ד שׁו"ז הַזָּאָה לְמַאי אִי לְאֲכִילָהּ
אֲכִילָהּ לֹא מְעַכְבָּא הֵינּוּ אִי לֹא הִיָּתָה גְזִירָה הָוִי שְׁרִי לְשְׁחַנֹּט וְלִזְרוּק בְּלֹא הַזָּאָה פִּינּוּ
דְגַבְרָא חֲזִי לְהַזוֹת פְּדָאֵר שָׁם אֲבָל אַחַר הַגְזִירָה פִּינּוּ דְלֹא חֲזִי לְהַזוֹת אֵין שׁו"ז עֲלוּ
אֵע"ג דְשׁו"ז עַל ט"ש וְהַאֲרַכְנוּ בְּזֶה בְּדְרוּשׁ:)* וְקָאִי נְמִי אַחַל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ בַּעַר"פ שְׁהוּא
תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֲלָתָן וְזֶהוּ רֵאִי מוּכַרְחַת לְשִׁיטַת הַר"מ ו"ל וְהַתִּימָא עַל שִׁיטַת הַתּוֹסֵס
שְׁעוּמָדִים ג"כ בְּשִׁיטַת הֶרְאָב"ד שְׁפָתְבוּ שָׁם (דָּף צ') ד"ה שְׁחָל שְׁאֲחַר טְבִילָה הָיוּ יְכוּלִים
לְשְׁחוֹט עֲלֵיהֶם דְהָא בְּעַצְמָם פְּתָבוּ בַר"פ מִי שְׁהִיָּה טַמָּא) דְמַתְנִיתִין דְקַתְנִי דְטַמָּא פְּטוּר
מִפְּרַת ע"כ סְבָרָה שׁו"ז עַט"ש וּמִיִּירִי קוֹדָם שְׁבִיעֵי דְאִי סְבָרָה אֵין שׁו"ז עַט"ש וּמִיִּירִי
בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ ג"כ אֲמַאי פְּטוּר מִפְּרַת הָא חֲזִיב עַל שְׁלֹא טְבַל עַכ"ל וּא"כ קוֹנְשָׁא זֹו מְמַשׁ
תְּפוּל לְשִׁיטָתָם עַל הַפְּסוּק דְקָאִי בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ לָמ"ד אֵין שׁו"ז עַט"ש א"כ אֲמַאי קְאָמַר
קָרָא דְפְטוּר מִפְּרַת דְהִכִי פְתִיב כִּי יִהְיֶה טַמָּא לְנֶפֶשׁ וְעֲשֵׂה פְסַח לֵה' בְּחֻדְשׁ הַשְּׁנִי הָא לָמ"ד
אֵין שׁו"ז עַל ט"ש קָרָא מִיִּירִי בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ דְאֵין שׁו"ז וְכ"כ בַּר"פ מִי שְׁהִיָּה בְּהָא דְאָמַר
ר"ע לְטַעְמִי דְסוּבֵר אֵין שׁו"ז עַט"ש דְלִדִּידָי מִיִּירִי בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ וְקָאֵר דְסִיפּוּק בְּיָדוֹ
לַעֲשׂוֹת וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה דְרַחֲמָנָא דְחִיָּה א"כ תְּקַשָּׁה אֲמַאי פּוֹטְרוֹ הַפְּתוּב מִפְּרַת הָא יְכוּל לְטַבּוּל
וְלְהַזוֹת וּמַכְש"כ דְקַשָּׁה טוּבָא דְלָפִי מַאי דְמְשַׁמַּע מְדַבְרֵיהֶם (דָּף ס"ט) ד"ה שׁוֹחֲטִין דְלָמ"ד
אֵין שׁו"ז עֵינָר קָרָא דְאִישׁ כִּי יִהְיֶה טַמָּא לְנֶפֶשׁ לֹא פְתִיב אֱלָא לְאוּרוּיִי שְׁאֵף שְׁיִכּוּל לְטַבּוּל
וְלְהַזוֹת אַפ"ה אָסוּר א"כ וְדָאִי דְקַשָּׁה אֲמַאי פְּטוּר מִפְּרַת וְהָא יְכוּל לְהַזוֹת פִּינּוּ דְקָרָא
מִיִּירִי רַק בְּטַמָּא שְׁחָל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ לְחוּד וְלֹא מִיִּירִי בְּשִׁבְעֵי טַמָּא אֲבָל לְשִׁיטַת הַר"מ ו"ל
א"ש טוּבָא: דְבִאֲמַת לֹא מְצִי לְהַזוֹת בַּטְבוּ"י דְמַת פְּלִל וְהִנֵּי אֲנָשִׁים שְׁשָׁאֵלוּ אֶפְשָׁר דְבִאֲמַת
פְּכָר טְבָלוֹ וְזֶהוּ אוּ שְׁרָצוּ לְטַבּוּל וְלְהַזוֹת וְאֶפ"ה הִשִּׁיב לְהֶם דִּידְחוּ לַפ"ש וְלְהִכִי נְמִי פְתִיב
קָרָא בְּסְתָמָא דְבְּטַמָּא לְנֶפֶשׁ אֶפְלוּ בְּחָל שְׁבִיעֵי שְׁלוֹ עַר"פ דְנִדְחוּ וּפְטוּר מִפְּרַת פְּשִׁיטַת

הר"מ ו"ל והש"ס דקאמר מי לא עסקינן שחל שביעי ש'לו בער"פ ואמר רחמנא דינחו
לפ"ש פנונתו גם על סיפא דקרא דנדחו לפ"ש ופטור מפרת מזה מוכח דאין שו"ז עט"ש
וטבו"י דמת כט"ש דמי: נקוט הא סברא בידה דמה שהביאו להר"מ ו"ל לחלק בין טבו"י
דמת לטבו"י דשרץ הוא ממה דכתיב בטמא נפש שידחה לפ"ש ופטור מפרת דמזה מוכח
דלא מהני לו טבילה והזאה כלל ומעתה לא קשה על הר"מ ו"ל מבריינתא דהשיב ר"ע
הזאת טמא מת שחל שביעי ש'לו בי"ד תוכיח שאינה דוחה השבת ומפילה סוג' דשם
דמוכח דאם היה מזה בי"ד היו יכולין לשחוט עליו ולהרמב"ם ו"ל אין שו"ז על טבו"י
דט"מ אף לאחר הזאה וטבילה משום דהא שם בגמ' פריה לר"א אמאי באמת הזאה אינו
דוחה שבת מפדי טלטול בעלמא לדחי שבת ומשני גזירה שמה ועברנו ד"א בר"ה ופריה
לר"א נעבר' דהא לר"א מכשירי מצוה דוחה שבת ואפילו היכא דגברי לא חזי אמרינן
לי זיל תקון נפשך פדתגיא ערל שלא מל ענוש פרת ומשני רבה דקסבר ר"א אין שו"ז
עט"ש וכל שפיחיד נדחה בצייבור עבדי בטומאה וכל מילתא דאיתא בצייבור איתא בפיחיד
הלכך ערל דאי כולהו ערלים אמרינן להו קומו מולו נפשייכו בפיחיד נמי אמרינן לי קום
מהול אבל טומאה דבציבור עבדי בטומאה בפיחיד נמי לא אמרינן לי קום מזה משום
מילתא דליתא בצייבור ליתא בפיחיד הלכך הזאה לא דחי שבת ופריה מבריינתא דקתני
דערל וטמא שרץ חייבים פרת מריבוייא דוהאישי ומדקא מהדר אטמא שרץ מפלל דסובר
אין שו"ז על טמא שרץ ואפ"ה חייב פרת אע"ג דלא חזי חיובא עליו ואע"ג דליתא
בציבור איתא בפיחיד ומסיק רבא דר"א סובר שו"ז עט"ש וה"ה לטמא בשביעי ש'לו הזאה
למאי לאכילת פסחים לא מעכבא פניו דגברא חזי תיקוני הוא דלא מתקן נפש' ע"ש
בגמרא וא"כ לרבה דמפרש טעמא דר"א דסובר אין שו"ז עט"ש וקא דאין הזאה דוחה
שבת משום מילתא דאיתא בצייבור איתא בפיחיד והזאה דליתא בצייבור לא אמרינן גם
בפיחיד קומו אזו אין אנו צריכין לומר דטבו"י דמת אין שו"ז עליו פשיטת הר"מ אלא
דטבו"י דמת נמי מהני לי טבילה והזאה והא דפטרן הפתוב מפרת בטמא מת בשביעי
ש'לו ולא חייב פרת על שלא טבל והזה הוא משום דלא אמרינן לי קומו אזו דמילתא
דליתא בצייבור ליתא בפיחיד ופטור מפרת ושפיר קאמר קרא דאם הוא טמא לנפש
בשביעי ש'לו פטור מפרת וא"כ בריינתא דקתני שחל שביעי ש'לו ע"פ דמותיב רבה מינ' ד
דמוכח מינה דאחר הזאה יהא מותר לשחוט עליו דהא מיירי בהזאה דידי' ודאי דלא קשה
לשיטת הר"מ ו"ל דממ"נ לפי הו"א דסובר ר"א אין שו"ז על ט"ש ודאי דא"ש דעיקר
ילפותא דאין שו"ז על טבו"י הוא מקרא דטמא לנפש בשביעי ש'לו דפטור מפרת כמש"כ
אבל לר"א הא אפשר לומר דשפיר שוחטין עליו והא דפטור מפרת הוא משום דליתא
בציבור ליתא בפיחיד לא אמרינן קמו אזו וכן למסקנא דמסיק רבא דסובר ר"א שו"ז
עט"ש לדידיה ודאי דא"ש הא דקתני בט"מ שחל שביעי ש'לו בער"פ אינו דמשמע
דאם הי' מזה הי' מותר דהא למ"ד שו"ז לא מיירי כלל קרא בז' ש'לו אלא בשאר ימים
ושפיר קתני בריינתא שחל שביעי ש'לו בער"פ דהך בריינתא דר"ע הוא דמותיב לי לר"א
ממה שלמדו ר"א מעיקרא דהזאה אינה דוחה שבת ואז שפיר הי' סובר ר"א דשו"ז על
טבו"י דט"מ אבל ר"ע שדן דינו לפני ר"א אי הזאה דוחה שבת ע"כ דמוקמי אהזאה
דט"מ שחל י"ג ש'לו בשבת דהא איהו סבר אין שו"ז עט"ש פמבואר בר"פ מי שהי' טמא
(דף צ"ד) ולדידי' קרא מיירי בט"מ שחל שביעי ש'לו בער"פ ומוכח נמי דאין שו"ז על

טבו"י דט"מ מדפטררי הפתוב מפרת וְלא אָמרינוּ לִי קוּם אַזְה דְהָא מְסָקִינוּ דְהָא לֹא הִזְה
חִיב פֶּרֶת דְאַף דְלִיתָא בְּצִיבּוּר אִיתָא בְּיַחֲד כְּדַמִּיתִי (דָּף ס"ט) מְבַרְיָתָא דְוְהָאִישׁ א"כ
ע"כ דר"ע שְׁדָן אִם הִזְהָה דוּחָה שְׁבֵת דְמִשְׁמַע דְאַחַר הִזְהָה יְהָא מוֹתֵר לְשַׁחוּט עָלָיו מִיָּרִי
בִּי"ג שְׁחַל בְּשֵׁבֶת וְכֵן הִר"מ בְּפִי הַמְשָׁנָה וְבַה' ק"פ פֶּתַב נְמִי דִין הִזְהָה דִּי"ג: וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב
נְמִי מִש"כ הִר"מ וְ"ל (בִּפ' זָה) בְּטַעֲמָא דְהִזְהָה אִינוּ דוּחָה שְׁבֵת בִּי"ג מִשׁוּם דְלָאוּ זְמַן
פֶּסַח הוּא וְלֹא מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ ד"א בְּרַה"ר כְּדַמִּשְׁמַע בְּגַמְרָא (דָּף ס"ט) מְכַדִּי טַלְטוּלָא
בְּעֻלְמָא תְּדַחָה שְׁבֵת מִשׁוּם פֶּסַח אֲלֻמָּא דְמִשׁוּם הַטְלְטוּל הוּי לָן לְמִיִּשְׂרָא מְחַמַּת מְצוֹת
הַפֶּסַח עַד דְמַסִּיק שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ א"כ מְדוּעַ שְׁבִיק הִר"מ טַעַם שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ וְלִפִּי מִש"כ
א"ש לִפִּי דְבַאֲמַת מוֹכַח בְּגַמְרָא דְטַעֲמָא דְהִזְהָה לָאוּ מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ מְדַקְאֵמֵר בְּר"ה
וּבְמַגִּילָה וְהִינּוּ טַעֲמָא דְלוּלָב וְה"ט דְשׁוֹפָר וְלֹא קְאָמֵר נְמִי וְה"ט דְהִזְהָה מִשְׁמַע דְבְּהִזְהָה
עֵיקָר מִשׁוּם טַלְטוּלָא שְׁהִזְהָה בְּעַצְמָה אֲסוּר אֲלֵא דְמִיבְעִי לָן לְמִשְׁרֵי מִשׁוּם מְצוֹת פֶּסַח
כִּינּוּ דְלִפְאָ חֲשַׁשׁ הִרְחַקָה מְאִסוּר תּוֹרָה לְהִכִּי פְרִיָּה שְׁפִיר מְכַדִּי טַלְטוּלָא בְּעֻלְמָא הוּא
נְדַחִי שְׁבֵת מִשׁוּם פֶּסַח דְקוֹנְשִׁי קְאִי אִר"א דְאַגְמְרִיהָ מְעֵיקְרָא לִר"ע דְהִזְהָה אִינְהָ דוּחָה
שְׁבֵת דְקְאִי עַל הִזְהָה דִּי"ד כְּמוֹ דְתַנִּי בְּבַרְיָתָא וְשְׁפִיר פְרִיָּה כִּינּוּ דְהִגִּיעַ זְמַן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח
הוּי לָן לְמִשְׁרֵי טַלְטוּל מִשׁוּם מְצוֹת פֶּסַח וְהוֹצֵרָה לְשִׁנּוּי דְאִיכָּא גְזִירָה דְאִסוּר דְאִרְיָתָא
שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ ד"א בְּרַה"ר וְכ"ז הוּא לִר"א וּבְבַרְיָתָא דְאַלְיָבִי מְעֵיקְרָא כִּי אַגְמְרִי לִר"ע
דְאִינוּ דוּחָה דְמִיָּרִי בִּי"ד כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ אֲבָל לְמַסְקָנָא דְהָדֵר ר"א וְסוּבֵר דְהִזְהָה דוּחָה
שְׁבֵת וְר"ע פְּלִיג עָלָיו וּפְלִגְתָּיָהּ הוּי בִּי"ג כְּבַרְיָתָא דְמִיָּתִי בִּירוּשְׁלַמִּי אִין אָנוּ צְרִיכִים
לְטַעַם שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ אֲלֵא דְאֲסוּר מִשׁוּם הַטְלְטוּל בְּעַצְמוֹ וְלֹא קוֹשִׁיָא תְּדַחָה שְׁבֵת מִשׁוּם
פֶּסַח כִּינּוּ דְמִיָּרִי בִּי"ג דְלֹא מְטָא זְמַן חִיּוּבָא דְפֶסַח לֹא דְחִי אֲפִילוּ טַלְטוּל לְחוּד וְהוֹכַחָה
לְזָה מְדָלָא פְרִיָּה הֵאִי קוֹנְשִׁיָא דְמְכַדִּי טַלְטוּלָא בְּעֻלְמָא תְּדַחִי שְׁבֵת לִר"ע אֲלֵא לִר"א וְע"כ
מִשׁוּם דִּר"ע דְקְאִי אִי"ג בְּלֹא הֵאִינוּ דוּחָה שְׁבֵת מִשׁוּם דְלֹא מְטָא זְמַן פֶּסַח מִשֵּׁא"כ לִר"א
פְרִיָּה שְׁפִיר וְתְּדַחִי פֶּסַח דְלִיָּמֵד לִר"ע דְבִי"ד נְמִי לֹא דְחִי כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ דִּע"ז מְקַשָּׁה דְלְדְחִי
כִּינּוּ דְבִי"ד הִגִּיעַ זְמַן פֶּסַח וְא"ש הָא דְלֹא חֲשִׁיב הַש"ס ה"ט דְהִזְהָה כְּמוֹ דְחֲשִׁיב לוּלָב
וּמַגִּילָה וְשׁוֹפָר מִשׁוּם שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ דְלְדִידוֹ דְקִיָּמִינוּ בִּי"ג אִין אָנוּ צְרִיכִים לְטַעֲמָא שְׁמָא
יַעֲבִירָנוּ אֲלֵא מִשׁוּם הַטְלְטוּל בְּעַצְמוֹ וְלֹא דְחִי מִשׁוּם דְלֹא מְטָא זְמַן פֶּסַח וְהִכִּי מִשְׁמַע לִישְׁנָא
דְהִזְהָה שְׁבוּת וְאִינוּ דוּחָה שְׁבֵת מִשְׁמַע שְׁיִשׁ בְּהִזְהָה עַצְמָה שְׁבוּת בְּמַלְאכְתָּהּ שְׁיִשְׁבוּת
דְהִינּוּ טַלְטוּל וְלֹא דְחִי שְׁבֵת: וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב נְמִי מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' (דָּף צ"ג) בְּהָא דְקְאָמֵר
ר"ע לְטַעֲמִי דְסוּבֵר אִין שׁו"ז עֵט"ש שְׁהַקְשׁוּ מִנ"ל דִּר"ע סוּבֵר אִין שׁו"ז דְהָא סוּבֵר
בְּסוּפָה מִיִּשְׂאֵל וְאַלְצָפֵן הִיוּ וְא"כ לֹא דְרִישׁ בְּיוֹם הַהוּא וּלְפַמ"ש א"ש דְכִינּוּ דְעֵיקָר טַעֲמָא
דִּר"א דְהִי סוּבֵר הִזְהָה אִינוּ דוּחָה שְׁבֵת הוּא מִשׁוּם דְהִיוּ סוּבֵר שׁו"ז עֵט"ש וְהִזְהָה לְמֵאִי
דְאַכִּילָה לֹא מְעַכְבָּא א"כ הָא דְהָדֵר בִּי נְאָמֵר דְהִזְהָה דוּחָה הוּא מִשׁוּם דְסוּבֵר אִין שׁו"ז
וּצְרִיכָה הִזְהָה לְשַׁחֲיטָה עַצְמָה וְר"ע דְסוּבֵר דְהִזְהָה אִינוּ דוּחָה נְמִי ע"כ דְסוּבֵר אִין שׁו"ז
דְאִי סוּבֵר שׁו"ז א"כ ל"ל לְמִיָּמֵר דְהִזְהָה אִינוּ דוּחָה הָא לֹא צְרִיָּה לְדַחוּת פְּלֵל דְהִזְהָה
לְמֵאִי וְהִכִּי מְצִי לְמִילָף חֲתִיכַת יְבָלְתוֹ שְׁהִיא צְרִיכָה לְשַׁחֲיטָה מִהִזְהָה שְׁהִיא רַק צְוֵרָה
אַכִּילָה א"ו דִּר"ע סוּבֵר אִין שׁו"ז עֵט"ש וְה"ה עַל טְבוּ"י דְמַת וְכִמ"ש הִרִיטְב"א בְּסִיכָה
דְכּוֹלְהוּ תַנְאִי סְבָרִי שְׁחַל שְׁבִיעֵי שְׁלֵקֵם בְּעֵרָה"פ כְּפִדְרָשָׁא דְבְּיוֹם הַהוּא אֲפִילוּ ר"ע וְרִי"ג
וּמִיָּרִי בְּהִזְהָה דִּי"ג שְׁהִזְהָה שְׁל עֲכָשְׁיוֹ הוּא צְוֵרָה שְׁחִיטָה וְאִפ"ה לֹא דְחִי וְכֵן הִרְמַב"ם

ז"ל בפהמ"ש פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים נֶקֶט הָא דר"א דְּסוּבֵר הִנָּחָה דוּחָה שְׁבֵת בִּי"ג וְהִינּוּ כְּמוֹ שְׁפִתְבִּתִּי דְּסוּבֵר דְּלָמַ"ד שׁו"ז וְדַאי דְּהִנָּחָה אֵינוֹ דוּחָה דְּהִנָּחָה לְמֵאֵי אֲכִילָה לֹא מְעַכְבָּא וְר"א דְּהִדֵּר בִּי' וְסוּבֵר הִנָּחָה דוּחָה שְׁבֵת ע"כ מִשׁוּם דְּסוּבֵר אֵין שׁו"ז עֵט"ש וְהִנָּחָה צְנֻרָה שְׁחִיטָה וְכִינּוּן דְּאֵין שׁו"ז ע"כ דְּטְבו"י דְּט"מ נְמִי אֵין שׁו"ז עָלְיוּ פְּדַעַת הֵר"מ ז"ל וְכַדְמוּכַח מְקַרָא שְׁדָחָה אוֹתוֹ לִפ"ש.

א"כ לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ בִּי"ד אֶלָּא בִּי"ג אַף אָנוּ נֹאמֵר דְּר"ע דְּסוּבֵר ג"כ אֵינוֹ דוּחָה וְיִלְיָף חֲתִיכַת יִבְלָתוּ מִהִנָּחָה ע"כ מִשׁוּם דְּסוּבֵר אֵין שׁו"ז וְהִנָּחָה צְרִיכָה לְשְׁחִיטָה וְאִפ"ה לֹא דְחִי וְשְׁפִיר יִלְיָף חֲתִיכַת יִבְלָתוּ וְשְׁפִיר קָאָמֵר הַש"ס דְּר"ע לְטַעְמִי דְּסוּבֵר אֵין שׁו"ז עֵט"ש: וְיֵמָה שְׁקֻשָּׁה לְכַאוּרָה הוּא מִש"כ הֵר"מ ז"ל בְּטַעַם הִנָּחָה דִּי"ג דְּאֵינוֹ דוּחָה שְׁבֵת מִשׁוּם דְּבִי"ג לֹא מְטִי זְמַן חִיּוּבָא דְּפָסַח: א"כ הֵיכִי יִלְיָף ר"ע חֲתִיכַת יִבְלָתוּ מִהִנָּחָה הָא בְּחֲתִיכַת יִבְלָתוּ מְטִי זְמַן פָּסַח וְגַם לְמָה הִנָּחָה הֵר"מ לְטַעַם דְּלֹא מְטִי זְמַן חִיּוּבָא הָא אֶפְּלִיּוּ בְּחֲתִיכַת יִבְלָתוּ בִּי"ד שְׁחָל בְּשְׁבֵת לֹא דְחִי שְׁבוּת אֵע"ג דְּמְטִי זְמַן חִיּוּבָא וְלֵעֲנַ"ד הָא נְמִי נִיחָא דְּהָא ר"ע הֵנּוּ בְּעֵי לְמִילָף חֲתִיכַת יִבְלָתוּ מִהִנָּחָה דִּי"ד דְּהָא מְמֵאֵי דְּאֶגְמָרְךָ ר"א הֵנּוּ בְּעֵי לְמִילָף וְר"א דְּאֶגְמָרְךָ מְעִיקָרָא דְּהִנָּחָה אֵינוֹ דוּחָה הִנָּחָה דִּי"ד אֶגְמָרְךָ וְשְׁפִיר בְּעֵי ר"ע לְמִילָף מִינֵי חֲתִיכַת יִבְלָתוּ וּמ"ש הֵר"מ ז"ל דְּטַעַם דִּי"ג לֹא זְמַן פָּסַח הוּא אֵה"נ דְּאֵי הֵנּוּ זְמַן פָּסַח נְמִי לֹא דְחִי אֶלָּא דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא נֶקֶט דְּבִי"ג בְּלֹא"ה לֹא דְחִי דְּאֶפְתִּי לֹא מְטִי חִיּוּבָא דְּפָסַח: וְיֵמָה שְׁבַאֲרֵנוּ דְּהָא דְּהִדֵּר ר"א וְסוּבֵר דְּהִנָּחָה דוּחָה שְׁבֵת הוּא מִשׁוּם דְּסוּבֵר אֵין שׁו"ז עֵט"ש וְצָרִיךְ הִנָּחָה לְשְׁחִיטָה.

וְלֵהֲכִי פִּירֵשׁ הֵר"מ ז"ל בְּפַהמ"ש דְּקָאֵי אֵהִנָּחָה דִּי"ג כְּמִש"כ לְעִיל וְיֵשׁ לְבָאֵר מֵאֵי דְּקֻשָּׁה לִי טוּבָא בְּסוּגְיָא דְּפ' א"ד (דָּף ס"ט) דְּדַחִיק רְבָא לְשׁוּנֵי הָא דְּקָאָמֵר ר"א הִנָּחָה אֵינוֹ דוּחָה שְׁבֵת הוּא מִשׁוּם דְּסוּבֵר שׁו"ז עֵט"ש מִשׁוּם דְּק"ל מְבַרְיִיתָא דְּעָרַל שְׁלֹא מִלְ עֵנוּשׁ פֶּרַת וְקֻשָּׁה הָא לְקַמֵּן פְּרִיף אִמְאֵי דְּאָמֵר ר"א דְּרָף רְחוּקָה הֵנּוּ חוּץ לְאַסְקוּנְפַת הֶעֱזָרָה וְלֹא אֶמְרִינּוּ קוּם עֵייל מְבַרְיִיתָא דְּעָרַל שְׁלֹא מִלְ עֵנוּשׁ פֶּרַת וּמִשְׁנֵי אֲבִי דְּרָף רְחוּקָה לְטָהוּר וְאֵין דְּרָף רְחוּקָה לְטָמֵא וְרְבָא אָמֵר תְּנָאֵי הִיא וּמִיִּיתֵי תְּנָאֵי דְּפְלִיגֵי אֵי חוּץ לְעֶשְׂיִיתוֹ אוֹ חוּץ לְאַכִּילָתוֹ וְתִנָּא דְּעָרַל שְׁלֹא מִלְ עֵנוּשׁ פֶּרַת סוּבֵר מִן הַמּוֹדִיעִים וְלַחוּץ מִשׁוּם דָּאֵם הוּא מִן הַמּוֹדִיעִים וְלִפְנֵים אֶמְרִינּוּ לִי קוּם עֵייל וְכִינּוּן דְּרְבָא סוּבֵר דְּתִנָּאֵי פְּלִיגֵי בְּדֵר"א אֵי אֶמְרִינּוּ קוּם עֵייל וְתִנָּא דְּחוּץ לְעֶשְׂיִיתוֹ וְחוּץ לְאַכִּילָתוֹ ע"כ סוּבֵר דְּלֹא אֶמְרִינּוּ קוּם עֵייל א"כ לְמָה הִנָּחָה רְבָא לְהָא טַעְמָא דְּשׁו"ז וְהִנָּחָה לְמֵאֵי הָא אֶפְשֵׁר לוּמֵר דְּהָא דְּאֶמְרִינּוּ הִנָּחָה אֵינוֹ דוּחָה שְׁבֵת מִשׁוּם דְּגַבְרָא לֹא חֲזִי וְלֹא אֶמְרִינּוּ לִי קוּם תִּקֵּן נְפֻשָׁךְ כְּמוֹ שְׁסוּבֵר ר"א בְּדֵרָף רְחוּקָה בְּמִשְׁנֵינּוּ לְקַמֵּן וְנִהֵי דְּלֹא מְצִינּוּ לְמִימֵר דְּר"א בְּהָא מִשְׁנָה דְּהִנָּחָה סוּבֵר דְּדֵרָף רְחוּקָה הֵנּוּ חוּץ לְאַסְקוּנְפַת הֶעֱזָרָה א"כ לֹא מִשְׁפַּחַת הִנָּחָה דְּהָא גַם אַחֵר הִנָּחָה יֵהָא בְּדֵרָף רְחוּקָה דְּהָא טְבו"י אֶסוּר לְכַנּוּס לְעֶזְרָה וְע"כ דְּחוּץ לְאַסְקוּנְפַת הֶעֱזָרָה לֹא הֵנּוּ דְּרָף רְחוּקָה מ"מ הָא אֶפְתִּי אֶפְשֵׁר לוּמֵר דְּסוּבֵר ר"א דְּרָף רְחוּקָה הֵנּוּ חוּץ לְאַכִּילָתוֹ דְּהִינּוּ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וְלֹא אֶמְרִינּוּ קוּם עֵייל וְלֵהֲכִי הִנָּחָה נְמִי לֹא דְחִי שְׁבֵת דְּהָא טָמֵא וְדֵרָף רְחוּקָה חַד דִּינָא לְהוּ לְעֵנֵן קוּם עֵייל לְרְבָא וְלֹא סָבֵר לְהָא דְּאֲבִי דְּדֵרָף רְחוּקָה לְטָהוּר וְאֵין דְּרָף רְחוּקָה לְטָמֵא וְל"ל לְרְבָא הָא סָבֵרָא דְּהִנָּחָה לְמֵאֵי אֲכִילָה לֹא מְעַכְבָּא וְזֵה קוּשְׁי' עֲצוּמָה לְכַאוּרָה: ע"כ נִרְאָה לֵעֲנַ"ד דְּבִקְאָמֵת בְּהָא דְּאָמֵר אֲבִי שְׁם דְּרָף רְחוּקָה לְטָהוּר וְאֵין דְּרָף רְחוּקָה לְטָמֵא כְּבָר הִקְשׁוּ הַתּוֹס' תִּימָא שְׁעָרַל שְׁלֹא מִלְ וְעוֹמֵד חוּץ לְעֶזְרָה עֵנוּשׁ פֶּרַת

וכשקמל והוא חוץ לעזרה נפטר מפרת ומירצו דמצינו כה"ג כל הראוי לבילה אין בילה מעפכת בו ועיין בצל"ח שתמה ע"ז ובאמת שלא מצינו כה"ג כל הראוי דהאי פלגא הראוי לבילה לא מצינו אלא במחסר פרט א' מן המצנה ועושה עיקר המצנה.

אבל באינו עושה מצנה כלל לא מצינו שמועיל מה שראוי לעשות ע"כ נראה דהא שערל שלא מל ענוש פרת מיירי באמת בעומד בעזרה גופא דחייב פרת דאלו הוי מל נפשין הוא ראוי וחיוב לעשות פסח אבל בעומד חוץ לעזרה והוא ערל הוא פטור משום דרף רחוקה וברייתא דטמא שרץ חייב פרת אע"ג דהוא נדאי חוץ לעזרה וכו"א נמי מוקמינן ליה (בדף סט) איפא למימר דסברה חוץ לאכילתו ודו"ק] דלא שייך פאן סברא דכל הראוי לבילה ועיקר סברא דדרף רחוקה לטהור ואין דרף רחוקה לטמא לא מסברא קאמרינן ליה אלא גזה"כ הוא דנהי דגלי קרא בטהור בדרף רחוקה דלא אמרינן ליה קום עייל אבל בטמא לא אשכחן דגלי קרא ומסברא אמר ליה קום תמן נפשך: ונראה דסברא אי טמא ודרף רחוקה פי הדדי ניהו תליא בפלוגתא דשו"ז עט"ש פי היכי דאמר בר"פ מ"ש טמא לענין דרף רחוקה אי עביד הורצה דלמ"ד אין שו"ז עט"ש ומיירי קרא בט"מ בז' שלו ילפינן דרף רחוקה מטמא פמו דבטמא אי עביד לא הורצה ה"נ בדרף רחוקה ולמ"ד שו"ז לא מצינו למילף דר"ח מטמא פינו דטמא דקרא מיירי בלא חזי לאורחא א"כ אין ללמוד דר"ח ממנו.

וה"נ למ"ד אין שו"ז עט"ש ילפינן נמי פמו דבדרף רחוקה לא אמרינן לר"א קום עייל לפנים מאסקופת העזרה ה"נ בטמא לא אמרינן ליה קום תמן נפשך דילפינן מהדדי דתרווייהו מיירי בהני דחזי לערב ודחי רחמנא וכמו דבדרף רחוקה לא אמרינן ליה קום תמן נפשך ה"נ בטמא לא אמרינן ליה קום תמן נפשך אבל למ"ד שו"ז דמיירי קרא בט"מ קודם שביעי שלו שאינו יכול לתמן עצמו ולא ילפינן כלל טמא מדרף רחוקה ואף דבדרף רחוקה לר"א פטור אף שיכול לתמן עצמו דהיינו לכנוס לעזרה מ"מ ערל וטמא חייב פשמיצי לתמן עצמו דלא ילפינן להו מהדדי פינו דטמא דקרא מיירי באינו יכול לתמן עצמו דהיינו קודם שביעי ודרף רחוקה הוא באינו יכול לכנוס להכי לא ילפינן להו מהדדי ואמרינן דטמא וערל שלא תימן עצמו חייב פרת ומעתה אתי שפיר הא דאמר רבא תנאי הוא אי אמרינן ליה קום עייל ולא עייל הוצרך לומר הא דלר"א אינו דוחה דהוא את השבת משום דאכילה לא מעפכת הא לא"ה הי' חייב פרת במה שלא תימן נפשו ולא מוקי לה פהה תנא דסובר דלא אמרינן ליה קום עייל הוא משום דלעיל דמוקי טעמא דר"א משום דשו"ז אמרינן דתנא לחוץ אסקופת העזרה לא פליג כלל אתנא דערל שלא מל ענוש פרת אלא דדרף רחוקה לטהור ואין ד"ר לטמא פינו דשו"ז עט"ש לא ילפינן מהדדי ובטמא כ"ע מודו דחייב לתמן א"ע ונהוצרף לומר טעמא דר"א שאסור להזות הוא משום דהזאה למאי אכילה לא מעפכת ולא מצי לאוקמי תנאי הוא וסובר ה"ה תנא כמ"ד חוץ לאכילתו ולא אמרינן קום עייל.

דז"א דבטמא נדאי אמרינן קום תמן נפשך פינו דלא ילפינן טמא מדרף רחוקה אבל לתמן אמשנה דחוץ לאסקופת העזרה דכבר חזר ר"א וסובר דהזאה דוחה שבת משום דאין שו"ז עט"ש כמש"כ בשם פהמ"ש להר"ם ז"ל, א"כ ע"כ לפי"ז גם בערל שלא מל פטור מפרת דכיון שאין שו"ז אין לחלק בין טמא לדר"ח וכמו בדר"ח לא אמרינן קום תמן

נפֿשֶׁהּ ה"ל בְּטָמָא וע"כ דַּמְתַּנִּיתִין ל"ל דְּעַרְל חַיִּיב פְּרַת וּבְרִייתָא דְּעַרְל חַיִּיב פְּרַת לר"א
בְּאֵמַת סְבָרָה דְּדַר"ח הָיִי לְחוּץ מִן הַמּוֹדִיעִים וְהָא דְלֹא מוּקִי בְּרִייתָא דְּעַרְל דְּסְבָרָה אֲלִיבָא
דְּר"א שׁו"ז וְלֹא יִלְפִינָן עַרְל מִטָּמָא וְדַר"ח וְלַעוֹלָם דְּסְבָרָה נְמִי חוּץ לְאֲכִילְתּוֹ אוֹ לְעִשְׂיָתּוֹ
הוּא מְשׁוּם דְּבָעֵי לְאוּקְמֵי בְּרִייתָא (דְּבַדְרָ סט) נְמִי כר"א וּבְהֵהּ בְּרִייתָא קַתְנֵי עַרְל חַיִּיב
פְּרַת אַע"ג דָּאִין שׁו"ז עט"ש.

וע"כ מְשׁוּם דְּסְבָרָה לר"א דְּדַר"ח הָיִי מִן מוֹדִיעִים וְלַחוּץ מְשׁוּם דְּאִמְרִינָן קוּם עֵינִיל] לְהִכִּי
קִאָמַר תַּנְאִי הִיא אָבֵל לְעִיל הָא דְּבָעֵי ר"א לְמִימַר דְּהִזְאָה אִינוּ דוֹחָה שְׁבַת כַּמ"ד שׁו"ז לֹא
הָיִי צָרִיף לִזְמַר כָּלֵל תַּנְאִי הוּא אֶלָּא דִּישׁ חִילּוּק בֵּין טָמָא לְדַרְךָ רְחוּקָה וְכ"ע סְבָרֵי לר"א
דְּלֹא אִמְרִינָן בְּדַרְךָ רְחוּקָה קוּם עֵינִיל וּבְטָמָא לַכ"ע אִמְרִינָן קוּם עֵינִיל וְהוֹצֵרָה לִזְמַר דְּטַעֲמָא
דְּר"א מְשׁוּם דְּאֲכִילָה לֹא מְעַכְבָּא וְאִפְשָׁר נְמִי לִזְמַר דְּאֲבִי דְּאִמַר הֵתָם נְמִי אֲמַשְׁנָה דְּחוּץ
לְאַסְקוֹפַת הָעֵזְרָה דְּרָף רְחוּקָה לְטַהוֹר וְאִין דְּר"ח לְטָמָא אֲזִיל נְמִי לְשִׁיטְתּוֹ דְּסוּבְרָ פְּרָבָה
רַבִּי דְּטַעֲמָא דְּר"א דְּהִזְאָה אִינוּ דוֹחָה שְׁבַת הוּא מְשׁוּם דָּאִין שׁו"ז עט"ש וְכָל שְׁבִיחִיד
נְדָחָה כו' וַא"כ אַח"כ דְּהִזְרַר בִּי וְאִמַר שְׁדוֹחָה שְׁבַת הוּא עַל פְּרָחָה מְשׁוּם דְּסוּבְרָ שׁו"ז
עט"ש וְכִינּוּן דְּסוּבְרָ שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טָמָא שְׁרָץ לֹא יִלְפִינָן מִהִדְדִי וְרַבָּא לְטַעֲמֵי דְּפִרְיֵשׁ
טַעֲמָא דְּר"א בְּהִזְאָה מְשׁוּם דְּשׁו"ז לְהִכִּי אִינוּ דוֹחָה א"כ לְמַסְקָנָא ע"כ דְּסוּבְרָ אִין שׁו"ז
א"כ יִלְפִינָן טָמָא מְדַרְךָ רְחוּקָה וַא"כ ע"כ דְּתַנָּא דְּעַרְל פְּלִיג אַתְנָא דְּדַר"ח וְסוּבְרָ דְּדַר"ח
הָיִי מִן הַמּוֹדִיעִים וְתַרְנוּנֵיהוּ אֲבִי וְרַבָּא מוּקִי מְשֻׁנָּה דְּחוּץ לְאַסְקוֹפַת הָעֵזְרָה אַחַר חֲזָרָה
דְּר"א וּמִזָּה רַאִי לְמַש"כ דְּלַפּוּם חֲזָרָה דְּר"א הוּא מְשׁוּם דְּסוּבְרָ אִין שׁו"ז עט"ש וּלְפ"ז
צָרִיף לְפָרֵשׁ הָא דְּהִזְאָה דוֹחָה שְׁבַת הֵינּוּ בִּי"ג כַּמֶּשׁ"כ הֶרֶמְב"ם ז"ל בְּפִי הַמְשֻׁנִּיּוֹת
וְדו"ק: וְנִרְאָה לִי עוֹד לִיִּישָׁב שִׁיטַת הֶר"מ ז"ל בְּמָה שְׁפַתְבּ דִּין הִזְאָה בְּיוֹם י"ג וּמִמִּילָא
מוֹכַח מִזָּה דָּאִין שׁו"ז עַל טַבּו"י דַּט"מ עַפ"י דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם (בְּפִרְקָא אֵלּוּ דְּבָרִים)
אַמְתַּנִּיתִין דְּהִשִּׁיב ר"ע הִזְאָה תוֹכִיחַ תַּמָּן תַּנִּינָן אִיזוּ הִיא דְּרָף רְחוּקָה מִן הַמּוֹדִיעִים וְלַחוּץ
וּכְמִדְתָּה לְכָל רוּחַ ר"א אוֹמַר מְאַסְקוֹפַת הָעֵזְרָה וְלַחוּץ אָמַר ר"י לֹא אָמַר ר"א אֶלָּא
לְפִוְטְרוֹ מִכְּרַת.

אָמַר ר' אֶלְעָזָר מִתְנִיתִין אָמַרָה כֵּן הִשִּׁיב ר"ע הִזְאָה תוֹכִיחַ שְׁהִיא מְצֻנָּה וּמְצֻנָּה לְהַזוֹת
תִּיפְתָר שְׁחַל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁלוֹ בִּי"ד שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת שְׁאֵלוּ חוּל הִי מִזָּה עָלִיו וְאַח"כ
בָּא וְשׁוֹחֲט עָלִיו אֶת הַפֶּסַח וְהוּא נִכְנָס וְאֶכְלוּ בְּעֶרְב מִפִּינּוּן שְׁהוּא שְׁבַת וְאִינוּ מִזָּה עָלִיו
נִמְצָא מִתְעַכֵּב עָלִיו מִן הַמְצוֹת אָמַר ר' הוֹשַׁעֲיָא תִּיפְתָר שְׁחַל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁלוּ בְּשִׁלְשָׁה
עֶשֶׂר שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת שְׁאֵלוּ חוּל הִי מִזָּה עָלִיו וְלִמְחַר הוּא בָּא וְשׁוֹחֲט עָלִיו אֶת הַפֶּסַח
וְהוּא נִכְנָס וְאוֹכְלוּ לְעֶרְב וְכו' ע"ש וְכוֹנֵנַת הִירוּשָׁלַיִם שֶׁר"י אָמַר דְּלֹא אָמַר ר"א אֶלָּא
לְפִוְטְרוֹ מִן הַכְּרַת אָבֵל אִי עֶבֶד הוֹרְצָה וְקִאָמַר ר"א דְּמַשְׁנָה מוֹכַח כֵּן דָּאִם עֶבֶד הוֹרְצָה
מִדְּקִאָמַר הִזְאָה תוֹכִיחַ שְׁהִיא שְׁבוּת וְדוֹחָה שְׁבַת הֵינּוּ הִזְאָה דִּי"ד שְׁפִשְׁמִזָּה עָלִיו יְכוּל
לְשַׁחוּט עָלִיו וְיֵאכַל לְעֶרְב וְהָא לר"א הו"ל בְּדַרְךָ רְחוּקָה שְׁהִרִי קוֹדֵם הָעֶרְב שְׁמֵשׁ אִינוּ
יְכוּל לִיְפַנֵּס לְפָנִים מְאַסְקוֹפַת הָעֵזְרָה וְאַפ"ה יְכוּל לְשַׁחוּט עָלִיו אֲלֵמָא דָּאִי עֶבֶד הוֹרְצָה
וְלֹא אָמַר ר"א אֶלָּא לְפִוְטְרוֹ מִן הַכְּרַת וְהֵינּוּ כַּר"נ בַּר"פ מ"ש טָמָא וְע"ז מְשֻׁנֵי ר' הוֹשַׁעֲיָא
תִּפְתָר שְׁחַל י"ג שְׁלוּ בְּשַׁבַּת עֶרְבָה פ"י דְּלַעוֹלָם אִי עֶבֶד לֹא הוֹרְצָה וְהִזְאָה דְּקַתְנֵי דוֹחָה
הַשְּׁבַת מִיִּירֵי שְׁחַל י"ג בְּשַׁבַּת וּמִזָּה עָלִיו וְלִמְחַר יְכַנּוּס בְּעֵזְרָה וְיִשְׁחוּט וְכֵן פ"י בְּקֶרְבָן
עֵדָה עֵי"ש וַא"כ לְפ"ז לְדִידוֹן דְּפִסְקִינָן דָּאִי עֶבֶד לֹא הוֹרְצָה כְּרַב שְׁשַׁת כַּמ"ש הַרְמַז"ל

(בה' ק"פ פ"ה) א"כ ממילא לא משפחת לה כלל לר"א הנזאה ב"ד אלא ב"ג דבי"ד א"א לשחוט עליו אף אם יזה מחמת שהוא בדרה רחוקה ומסתמא קאי ר"ע ג"כ על הך הנזאה דמייבירי ר"א ואף דלר"ע משפחת לה בהנזאה די"ד דהא איהו סובר דרה רחוקה הוא מן המודיעים ויכול לשחוט עליו אחר הנזאה מ"מ מסתמא ממה שלמדו ר"א ממנה השיב לו ועל י"ג קאי ונשפיר כתב הרמב"ם ו"ל דין הנזאה ב"ג דהא תנא דידן סובר אליבא דר"א דדרה רחוקה הוא חוץ לאסקופת העזרה פדתנן במתניתין (בדרה צג) ולא תנא דסובר אליבא דר"א חוץ לאכילתו (בדרה צד) וכיון שהוכחנו דר"א למדו לר"ע הנזאה די"ג ור"ע אמר לו סתם הנזאה תוכיח שהוא משום שבות ודוחה שבת דמשמע מזה שהוא ג"כ סובר הך דינא דהנזאה די"ג שלמדו ר"א ור"ע הוה סובר דדרה רחוקה הוא מן המודיעים א"כ קשה לדידן' הוה יכול להזות עליו למחר ב"ד וישחוט עליו דהא אינו צריך להיות בעזרה בשעת שחיטה א"כ מוכח מזה דאין שו"ז בטבו"י דט"מ וכשיזה עליו ב"ד אין יכולין לשחוט עליו הפסח וצריך להזות ב"ג וממילא מוכח פסק הר"מ ו"ל דאין שו"ז עטבו"י דט"מ מדאית לי לר"ע ג"כ הנזאה די"ג: אע"ג דאיהו סובר דרה רחוקה מן המודיעים וזה ברור: ודע שמה שכתבתי שאם נפרש דהנזאה שאינו דוחה שבת הוא ב"ג מוכח מזה דאין שו"ז על טבו"י דט"מ מדלא אמרינן לי שימתין עד למחר ב"ד ויזה עליו והוה רק לדעת הרמב"ם (בפי"א מה' פרה אדומה) שפסק דיכול להרחיק ההנזאה דשביעי יותר מז' ימים אבל לדעת הרמב"ם ד שם דסובר דשלישי ושביעי בעינן ולא שלישי ושמיני א"כ אפשר לומר דשו"ז על טבו"י דט"מ והוה דלא אמרינן לי להמתין עד למחר הוא משום דלא מהני הנזאה בשמיני ואולי הרמב"ם והרמב"ם ד בהך פלוגתא דשו"ז על טבו"י דט"מ לשיטתיהו בפלוגתא דהנזאה ודו"ק: בש"עבש"ע (סימן ר"ד) כ' הרמ"א ו"ל מי שאנסוהו לאכול או לשותות אע"ג שהחיה נהנה ממנו אינו מברך הואיל ונאנס על כף עכ"ל והט"ז והמג"א תמהו ע"ז דכיון דקיי"ל חולה שיש בו סכנה האוכל ביוה"כ חייב לברך אעפ"י שאכל מחמת אונסו א"כ אמאי פסק הכא באנסוהו לאכול דא"צ לברך הוה דא ודא אחת היא ולענ"ד נראה דלא דמי כלל לכפ"ש הרמב"ם (בהלכות יסודי התורה פ"ה ה"ד) כל מי שצאמר בו יהרג ואל יעבור אם עבר ולא נהרג ה"ז מחלל השם כו': ואעפ"כ מפני שעבר באנס אין מלקין אותו ואצ"ל שאין ממתין אותו אפילו הרג באנס שאין מלקין וממתין אלא למי שעבר ברצונו כו' ואלו (בהלכה ו') שם כתב ו"ל פענן שאמרו באונסין כף אמרו בחללים פיצד מי שחלה ונטה למות ואמרו הרופאים שרפואתו בדרך פלוני מאיסורין שבתורה עושין ומתרפאין בכל איסורין שבתורה במקום סכנה חוץ מע"ג וג"ע וש"ד ואם עבר ונתרפא עונשין אותו ב"ד עונש הראוי לו עכ"ל הרי שכתב בהדיא דבאנס חללים היכא דאינו רשאי לעבור עונשין אותו עונש הראוי לו אע"ג דבשאר אונס אין עונשין אותו אעפ"י שדינו ליהרג ולא לעבור וטעמא דמילתא ביארנו במק"א עפ"י מה דאמרינן בב"ב (דף מז) אמר ר"ה תליוה ונבין ונבין' זבינא מ"ט כל דמזבין איניש אי לאו דאניס לא הוה מזבין ואפ"ה הוי זבינא ופריה ודלמא שאני אונס דנפשי' מאונס דאחרני ומסיק טעמא אחרניא משום דאגב אונסי' גמר ומקני וכ' כן הטור (בסימן ר"ה) דלא הוי אונס אלא במודעא דאחרניא אבל אונס דנפשי' ל"ה אונס וכ' עוד שם דאפילו אנסוהו באונס מיתה שיתן מעות ומחמת זה הוצרך למכור שגדה נמי מיקרי אונס דנפשי' ולא הוי אונס ואפילו מודעא לא מהני [אע"ג דבתליוה מהני מודעא דמאן

דחתם אאשקלמא שפיר חתם ומאן דחתם אמודעא שפיר חתם אבל באונס דנפשי' לא מהני מודעא פלל משום דלא חשיב אונס פלל] וזהו טעמו של הר"מ ז"ל שמתקלקל בין אונס דרפואה לשאר אונס לענין לענוש אותו אם עבר היכא דעפ"י דין לא הוי לי לעבור דאונס דרפואה לא מיקרי אונס דהא אין אונסין אותו לעבור אלא שמחמת שיודע שאין תרופה למפתו בלתי אם יעבור על האיסור עבר ועשה וזה מיקרי אונס דנפשי' וכיון דעפ"י דין לא הי' לו לעבור עונשין אותו על מה שעבר דכיון דלא מיקרי אונס הרי מדעתו עבר על האיסור ועונשין אותו שלא נאנס לעשות האיסור רק מדעתו בחר לו לעבור וכיון שאסור לו לעבור והוא בחר מדעתו לעבור חייב בעונש הראוי לו משא"כ באנסוהו בהדיא לעבור על האיסור שלא הי' בידו להמלט אלא אם יהרג בזה מייעטה תורה מעונש כיון שנגאנס לעשות האיסור דזה לא מיקרי אונס דנפשיה אלא אונס דאחרניי ויצא להר"מ ז"ל דינו מהא דאמרין בש"ס הנ"ל דאונס דאחרניי מיקרי אונס ואונס דנפשי' לא מיקרי אונס פלל ולא מהני מודעא פלל כמ"ש הטור ולפ"ז אתי שפיר דהא דקיי"ל באכל ביוהכ"פ שצריך לברך ובאנסוהו לאכול א"צ לברך דבאנסוהו לאכול הוי אונס גמור וסובר דבאונס א"צ לברך אבל באוכל ביוהכ"פ לרפואה הוי אונס דנפשי' ומדעת אוכל ולהכי לא הוי אונס פלל דכל מידי דעביד לרפואה מיקרי אונס דנפשי' כמ"ש הר"מ ז"ל לענין יהרג ואל יעבור [ומכש"כ דהקא ביוהכ"פ שרשאי לאכול כדי להתרפאות] ולק"מ מה שהקשו הט"ז והמג"א וגם הרשב"א ז"ל בתשובה שכתב דצריך לברך קאי התם אאכל ביוהכ"פ.

אבל באנסוהו לאכול אפשר דמודה להרא"ה ז"ל דא"צ לברך עיי"ש. וכ"כ הש"ך בשם הראב"ד בחוה"מ (סי' שפ"ח) באנסוהו להביא ממון חבירו דחייב מטעם מציל עצמו בממון חבירו דדווקא אם אנסוהו להביא ממון סתם והביא ממון חבירו חייב לשלם אבל אם אנסוהו להביא ממון פלוני והביא פטור שזה מיקרי אונס הרי דאם אנסוהו להביא ממון ומעצמו נתן ממון חבירו לא מיקרי אונס וה"נ רפואה שהי' מסוכן ובחר לו אכילה זו לרפואה לא מיקרי אונס ומה שהקשה המג"א עוד מהא דקיי"ל כפאו ואכל מצה יצא אע"ג דפסק בה"ר"ה (סימן תקפ"ט) גבי תוקע לשיר דלא יצא משום דמצות צ"כ מ"מ במצה יצא וכתב הר"נ ז"ל הטעם משום דמתעסק בחלבים ועריות חייב שפן נהנה אלמא דחשיב הנאה אעפ"י שהוא אנוס ולענ"ד דגם זה אינו ראי' פלל דהתם שאני דהאיכא למ"ד דמצות א"צ פנונה פלל והיינו משום דכיון דרמי עליו למיעבד מצוה זו אם נעשה מאיליו נמי מהני דהמצוה חלה מאיליו על האדם אף אם נעשית בלא פנונה א"כ אף למ"ד דבעי פנונה מ"מ סובר דהיכי דאיכא הנאת הגוף חייילא המצוה מאיליו על האדם בלי פנונה אבל לענין ברכה איכא למימר דמה שאדם עושה באונס לא מייחשב הנאה לברך עליו כדעת הרא"ה ז"ל דכיון דליכא מצוה עליו לאכול באונס לא הוי הנאה כנלענ"ד: סימן יד מה ששאל במי שרגיל להתפלל ערבית ולקרות ק"ש עם ברכותיה מפלג המנחה כרבי יהודא שהוא שעה ורביע קודם צה"כ משום דקיי"ל דעבד פמר עבד ודעבד פמר עבד אם רשאי לאכול באותה שעה ורביע קודם שיקרא ק"ש ויתפלל או דילמא כיון דקיי"ל דאסור לאכול סמוך לזמן ק"ש היינו חצי שעה קודם צה"כ ולדידנ' זמן ק"ש מפלג המנחה אסור לאכול חצי שעה קודם פלג המנחה וכש"כ משהגיע זמן פלג המנחה: תשובה לכאורה נראה כיון דהא דמקדים לקרות הוא משום דסמך אהני

תנאי דמקדמי זמן ק"ש קודם צה"כ כמ"ש התוס' בריש ברכות א"כ אסור לאכול באותו זמן עד שיקרא ק"ש ויתפלל מקודם ומאן דקרי ק"ש מפלג ואילך אסור לאכול מפלג ואילך דלדידן זמן ק"ש הוא מיהו נראה דיש להתיר דהנה יש לעיין בעיקר הדין דהקדמת זמן ק"ש קודם צה"כ יש לתקור דהנה אנו קיי"ל ק"ש דאורייתא ובגמרא גרסינו בברכות (דף כ"א) אר"י א"ש ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת ונציב ספק לא אמר חוזר ואומר אמת ונציב מ"ט ק"ש דרבנן אמת ונציב דאורייתא מתיב ר"י ובשכבה ובקומה א"ל אב"י ההוא בדברי תורה פתיב ור"א אמר ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חוזר וקורא ספק התפלל ספק לא התפלל אינו חוזר ומתפלל כו' עכ"ל הגמרא ופסק האלפסי ז"ל דק"ש דאורייתא ועיין בשא"ר (סימן א') שתמה אמאי לא קיי"ל כשמואל דאמר ק"ש דרבנן ואדרבה מצד הסברא הנה נראה דקיי"ל כשמואל לגבי ר"א: דר"א הוי תלמיד לגבי שמואל ע"כ: ולי נראה לנישב פיון דהש"א ז"ל בעצמו פתיב דלמ"ד ק"ש דרבנן לאו דמה"ת אינו צריף לקרות קלל ורבנן הוא דאצריף אלא דמה"ת יכול לקרות איזה פרשה שירצה בפוקר ובערב בזמן שכיבה וקימה ורבנן תקנו שיהיו קורין דווקא שתי פרשיות אלו וזה שאמר וזה כתוב ובשכבה ובקומה ומשני ההוא בד"ת פתיב ופרש"י שצריף לקרות וללמוד איזה פרשיות של תורה בשכבו ובקומו וכן פתיב הרב"י ז"ל (שם בפ"ג) ונהכי משמע לשון הירושלמי בפ"ק דברכות ונהכי לשון הירושלמי אמתניתין דבשחר מברך דקאמר שם מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום.

ר' סימן אמר מפני שיש בהם שכיבה וקימה ר"ל אמר מפני שפולגין בהן עשרת הדברות דהיינו משום דסברי ק"ש דרבנן ורשאי לקרות איזה פרשה שירצה ולהכי יתבי טעמים מפני מה קבעו דווקא אלו הפרשיות: ולפי"ז יש לנו הוכחה מסתמא דתלמודא דק"ש דאורייתא דהא תנו בקידושין (דף ג) פל מ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות ופרכינן עלה בקידושין שם ובעירובין (ד' פז) הרי תלמוד תורה ופרי' ורבי' ופדיון הבן דמ"ע שלא הזמן גרמא הוא ונשים פטורות אלמא דחושב ת"ת למ"ע שלא הזמן גרמא ואם ניקא דק"ש דרבנן וקרא ובשכבה ובקומה בד"ת הוא דכתיב א"כ הוי ת"ת מ"ע שהז"ג שמחויב ללמוד תורה בזמן שכיבה וקימה דווקא כמו דחשיב במתניתין בברכות (דף כ) ק"ש למ"ע שהז"ג מהאי קרא דשכבה ובקומה א"ו דקיי"ל דק"ש דאורייתא וחיובא דת"ת מולמדתם אותם מילתא אחריתי הוא וזה הוי מ"ע שלא הזמן גרמא דלא פתיב שם ובשכבה ובקומה רק בכל היום מחויב ללמוד בלי זמן קבוע: ושפיר פריף ונהרי ת"ת דהוי מ"ע שלא הז"ג ואין לומר דלעולם ק"ש דרבנן וקרא דושכבה ובקומה בד"ת פתיב וזה דקחשיב ת"ת למ"ע שלא הזמן גרמא הוא משום דמלבד האי חיובא שמחויב ללמוד בשכבו ובקומו איזה פרשה של תורה איפא חיובא ללמוד כדי לידע דיני התורה להיות שנונים בפיו כמש"כ הר"ן בנדרים (דף ח) בהא דאמר שם האומר אשפים ואשנה פרק זה נדר גדול הוא כו' אף דמנשבע ועומד מהר סיני הוא ואפילו הכי חזילה עליו שבוועה משום דאי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית וכתב ע"ז הר"ן ז"ל מסתברא דלאו דווקא דבהכי מיפטר שגרי חייב פל אדם ללמוד תמיד יומם ולילה כפי פחו ואמרינן בפ"ק דקידושין (דף ל) ושננתם שיהיו ד"ת מחוודין בפייה שאם ישאלה אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי עכ"ל א"כ ע"כ נמי דלמ"ד בשכבה ובקומה בד"ת פתיב מ"מ אינו יוצא בזה מצות ושננתם וע"כ תרי חיובא גינהו חזא

ללמוד בְּשִׁבּוּ וּבְקוּמוֹ אֵינָה פְּרִשָׁה שֶׁל תּוֹרָה וְעוֹד לְלַמּוֹד כְּפִי פָחוּ לְהִיּוֹת ד"ת שְׁנוּנִים בְּפִי א"כ אֲפֵתִי אֶפְשֶׁר לומר דק"ש דְּרַבְּנָן וּבְשִׁבְכָהּ וּבְקוּמָהּ בּוֹד"ת פְּתִיב וְהָא דְקָרִי לַת"ת מ"ע שְׁלֵא הוּ"ג לֹא קָאֵי עַל הָא מְצוּהָ שְׁמַחְוֵיב לְלַמּוֹד תּוֹרָה בְּשִׁבּוּ וּבְקוּמוֹ כ"א עַל מְצוּת וְשִׁנְתָם שִׁיְהִי ד"ת מְחַנְדִּים בְּפִי שְׁמַחְוֵיב זֶה אֵין זְמַנָּה קְבוּעָה כָּלָל וְהָיִי שְׁלֵא הוּ"ג דו"א דְהָא הָר"ן כְּתִב שֶׁם דְלֶהֱכִי שְׁבוּעָה חֲלָה בְּאוֹמֵר אֲשֶׁנָּה פָּרַק זֶה וְלֹא חָשִׁיב מְוַשְׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהָר סִינֵי בְּמְצוּת וְשִׁנְתָם מְשׁוּם דְּכָל מִיָּדִי דְאֵיִתִּי מְדַרְשָׁא אַע"פ שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה פִּינּוּ דְלִיתָא מְפֻרָשׁ בְּקָרָא שְׁבוּעָה חֲלָה עֲלָיו עכ"ל א"כ חוֹזִינּוּ לְהָר"ן ו"ל דְעֵיקָר מ"ע הַמְּפֻרָשׁ בַּתּוֹרָה שְׁמַחְוֵיב כָּל אָדָם לְלַמּוֹד מְעַט בְּכָל יוֹם וְיוֹם זֶהוּ מ"ע דַּת"ת וְלִמְ"ד ק"ש דְּרַבְּנָן יִלְפִינּוּ לָהּ מִבְּשִׁבְכָהּ וּבְקוּמָהּ דַּבְּד"ת הוּא דְכְּתִיב וְלִמְ"ד ק"ש דְּאוֹרְיִיתָא יִלְפִינּוּ לָהּ מוֹלְמַדְתָּם וְשִׁמְרָתָם לְעִשׂוֹתָם כְּדִאִיתָא בְּקִדּוּשֵׁין (דף כט) בְּרִש"י שֶׁם וּבְמְצוּהָ זֶה אֶמְרִינּוּ דְאֵי בְּעֵי פֶטֶר נִפְשֵׁי' בַּק"ש שׁו"ע וְיֵמָּה שְׁמַחְוֵיב לְלַמּוֹד בְּכָל עֵת פְּדֵי שִׁיְהָא בְּקִי בְּדִינֵי הַתּוֹרָה אֲתִיָּא מְדַרְשָׁא דְוַשְׁנָנְתָם וְלֹא נִקְרָא מ"ע מְפֻרָשׁ א"כ הַש"ס דְּפָרִיף וְהָרִי ת"ת דְּהָיִי מ"ע שְׁלֵא הוּ"ג וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת וְדָאֵי מֵהָר חַיִּיב שְׁמַחְוֵיב לְלַמּוֹד מְעַט בְּכָל יוֹם פְּרִיף שְׁנָה עֵיקָר מ"ע דַּת"ת מְפֻרָשׁת וְלֹא מֵהָר דְּהָיִי דְרָשָׁא פְּרִיף וְלִמְ"ד ק"ש דְּרַבְּנָן הָיִי הָר מ"ע מ"ע שֶׁהוּ"ג דְהָא קְפִיד קָרָא לְלַמּוֹד דְּוֹקָא בְּזִמְנָן שְׁכִיבָה וְקִימָה א"ו דְּקִי"ל דַּק"ש דְּאוֹרְיִיתָא מְקָרָא דְנִשְׁכָּבָהּ וּבְקוּמָהּ שְׁחִיב לְקִרוֹת פְּרִשׁוֹת אֵלּוּ דְּוֹקָא וְאֵין זֶה מְצוּת ת"ת וּמְצוּת ת"ת נִפְקָא לָן מוֹלְמַדְתָּם וְשִׁמְרָתָם לְעִשׂוֹתָם שְׁמַחְוֵיב לְלַמּוֹד בְּכָל יוֹם וּבְאַמְתָּ כָּל הַיּוֹם זְמַנָּה וְהָיִי מ"ע שְׁלֵא הוּ"ג וְשִׁפִּיר פֶּסֶק הַאֲלֻפְסֵי ו"ל דְּקִי"ל ק"ש דְּאוֹרְיִיתָא: וְלִפִּי זֶה פִּינּוּ דַּק"ש דְּאוֹרְיִיתָא א"כ נִרְאָה בְּעֵינֵי שְׁנִתְחַבְּטוּ הֵרָאשׁוּנִים ו"ל בְּמָה שְׁאַנּוּ קוֹרִין ק"ש שֶׁל עֲרֵבִית קוֹדֵם צַה"כ.

וְהַתּוֹס' פְּתִיבוּ דְסַמְכִינּוּ אַר"י דְאָמַר זְמַן תְּפִילַת הַמְּנַחָה עַד פְּלַג הַמְּנַחָה וּמִשָּׁם וְאֵילָף מִתְחִיל לִלְלָה וְאֶמְרִינּוּ בְּפָרַק ת"ה דְעַבְד פְּמָר עַבְד וְדַעְבְד פְּמָר עַבְד וְעֵינֵי בַּפ"ח וּבַס' מ"ח וּבַשָּׁא"ר שֶׁהָקִשׁוּ דְנֵהִי דְפֶסֶקִינּוּ הֵכִי גַבִּי תְּפִילָה שֶׁהוּא דְרַבְּנָן.

מ"מ בַּק"ש שֶׁהוּא דְאוֹרְיִיתָא בְּעֵינֵי לְהַחְמִיר מִסְפִּיקָא וְלֹא יֵצֵא יָדַי חוֹבְתוֹ עַד שִׁיְקָרָא אַחַר צַה"כ דְּוַדָּאֵי כְּמוֹ דְאֶמְרִינּוּ סְפַק אִיסוּרָא לְחוּמְרָא ה"נ סְפַק בְּקִיּוּם הַמְּצוּהָ לְחוּמְרָא עַבְדִּינּוּ וְכַמ"ש הַטו"א בְּחִגְיָה (דף ד) גַּבִּי טוֹמְטוּם לְעֵנִין רֵאִי וְהָאֲרַכְנוּ בְּזָה בַּמ"א וְכֵן מְצִאתִי רֵאִי לְזָה בְּתוֹס' זְבַחִים (דף לג) ד"ה סְמִיכַת שְׁפִתָּבוּ שֶׁם בְּהָא דְמַסִּיק הַש"ס בְּסְמִיכַת אֲשֶׁם מְצוֹרַע לָאו דְאוֹרְיִיתָא דְבְּזָה א"ש הָא דְאָמַר הַש"ס בַּפ' הַתְּעַרְבוּת (דף עז) גַּבִּי סְפַק מְצוֹרַע שְׁמַבִּיא אֲשֶׁמוּ וְלֹג עֲמוּ וְאוֹמֵר אִם מְצוֹרַע הוּא זֶה אֲשֶׁמוּ וְאוֹתוֹ אֲשֶׁם טְעוֹן סְמִיכָה וּבַהוֹנוֹת דְּקָשָׁה לְמָה לִי לְמִיתָנָא סְמִיכָה בֵּין יְהֵא אֲשֶׁם וּבֵין לֹא יְהֵא אֲשֶׁם אֲלֵא שְׁלָמִים בְּעֵי סְמִיכָה אֲלֵא מְשׁוּם דְסְמִיכַת אֲשֶׁם מְצוֹרַע לָאו דְאוֹרְיִיתָא וְקָאֲתִי לְאֲשֶׁמְעִינּוּ דְטְעוֹן סְמִיכָה מְדְאוֹרְיִיתָא מְשׁוּם דְסְפִיקָא דְשְׁלָמִים עכ"ל הָרִי בְּהַדְיָא דְמְשׁוּם סְפִיקָא דְשְׁלָמִים בְּעֵי סְמִיכָה מִן הַתּוֹרָה מְשׁוּם דְסְפַק מְצוּהָ לְחוּמְרָא וְהָא הָתָּם לִכְפָּא שׁוּם חֲזַקַת חַיִּיב כָּלָל דְהָא מְסַתְּפַק לָן דִּילְמָא אֲשֶׁם הוּא וְלֹא בְּעֵי סְמִיכָה כָּלָל מְדְאוֹרְיִיתָא וְאֶפ"ה הָיִי סְמִיכַתוֹ דְאוֹרְיִיתָא מְשׁוּם סְפִיקָא דְשְׁלָמִים אֲלֵמָּא סְפַק מְצוּהָ לְחוּמְרָא מַה"ת פְּסַפְק אִיסוּרָא וְעוֹד אֶפִּילוּ לְדַעַת הָרַמְב"ם ו"ל דְסְפַק אִיסוּרָא מַה"ת לְקוּלָא וְא"כ אֶפְשֶׁר לומר דְגַם סְפַק מְצוּהָ לְדִידִי לְקוּלָא מ"מ הֵכָּא הָא אֵיכָּא חֲזַקַת חַיִּיבָא דְהָא הַמְּקַדִּים עֲצָמוּ לְקִרוֹת ק"ש אַחַר פְּלַג הַמְּנַחָה הָא א"א לְצַמְצֵם שְׁיִתְחִיל מִיָּד בְּתַחֲלִיל הַזְּמַן לְדַעַת ר' יְהוּדָא וְכִינּוּ

שעבר עליו רגע א' מזמן חובת ק"ש כְּבָר חָלָה עָלָיו חובת ק"ש וכשִׁיקְרָא אַח"כ בְּזִמְנָא שְׁאֵנוּ מְסַתְּפִין אִם יוֹצֵא בּוֹ א"ל בְּעֵינָיו לְהַעֲמִידוּ בְּחֻזְקַת חַיִּיב וְאֵינּוּ יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ דְּהָא בֵּין אִם זְמַנָּה מְפֻלְגָה מְנַחָה בֵּין אִם זְמַנָּה מְצֵה"כ כְּבָר חָל עָלָיו חֻזְקַת חַיִּיב קְוֹדֵם שְׁקִירָא דְּהָא לֹא הִתְחִיל בְּהִתְחַלְת פְּלַג מְנַחָה דְּהָא א"א לְצַמְצָם וְא"כ בְּנֻדְאֵי הִי' עָלָיו חִלּוֹת חַיִּיב מְצוֹת ק"ש וְסַפֵּק אִם יֵצֵא יד"ח שְׁפֻלְגָה מְנַחָה הוּא זְמַן קְרִיאָה אִי לֹא וְהוּי סַפֵּק בְּמִקּוֹם חֻזְקַת חַיִּיב וְצָרִיף לְחֻזְרָא וְלְקְרוֹתָה אַחַר צֵה"כ מִיְהוּ בְּזֵה אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּזֵה מִיקְרֵי חֻזְקָה שְׁלֹא נִתְבָּרְרָה בְּשַׁעֲתָא שְׁפֻתְבוּ הָרֵאשׁוֹנִים ו"ל דְּלֹא מִיקְרֵי חֻזְקָה דְּהָא אַחַר פְּלַג מְנַחָה קְוֹדֵם שְׁקִירָא ק"ש יֵשׁ סַפֵּק אִם מְטָא זְמַן חַיִּיבָא דְּדִילְמָא הִלְכָה פְּרַבְּנָו דְּזְמַנָּה מִתְחִיל מִשַּׁעֲתָא צֵה"כ וְכִשְׁפָּא זְמַן צֵה"כ כְּבָר אֶפְשָׁר שְׁנַפְטָר מִחֻזְקַת שְׁהִלְכָה כְּר"י וְזִמְנָא ק"ש מְפֻלְגָה מְנַחָה וְכָבֵר קְרָא ק"ש וְחֻזְקָה שְׁלֹא נִתְבָּרְרָה בְּשַׁעֲתָא לֹא הוּי חֻזְקָה אֲכֹן בְּלֹא"ה הָא מְדַרְבְּנָו גַּם לְהַרְמָב"ם סְפִיקָא לְחוּמְרָא מְדַרְבְּנָו: עוֹד כְּתִיבוּ שְׁם הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש לִיתָן טַעַם לְמִנְהֻגֵינוּ שְׁאֵנוּ סוֹמְכִין עַל הַגִּי תַנְאֵי דְּמִקְדָּמֵי זְמַן ק"ש כְּמוֹ שְׁפוֹבֵר ר"א מִשַּׁעֲתָא שְׁקִירָא דְּשׁ הַיּוֹם בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת וּר"מ סוֹבֵר מִשַּׁעֲתָא שְׁהַפְּהֵנִים טוֹבְלִים וְגַם ע"ז הַקְּשָׁה הַשֵּׁא"ר בֵּינוּ דְּבַגְמ' לֹא אֶפְסוּק בְּהִדְיָא הִילְכְתָּא כְּחַד מִהַגִּי תַנְאֵי בְּעֵינָיו לְמִיפְסַק כְּסֻתָּם מִתְּחִילתִּין דְּזִמְנָא ק"ש מִשַּׁעֲתָא צֵה"כ: וְנִרְאָה לִי לִישָׁב מְנַהֲגֵינוּ דְּהָא בַּגְמ' (דָּרַח) קָאֵמַר שְׁם רִשְׁב"י מְשׁוּם ר"ע דְּפַעְמֵים אָדָם קוֹרָא ק"ש שְׁתִּיפְעָמִים בַּיּוֹם וְיוֹצֵא בָּהּ אַחַת שְׁל לִילָה וְאַחַת שְׁל יוֹם וּפְרִיף שְׁם בֵּינוּ דְּקָרוּ לִיהּ יוֹם אִיף יוֹצֵא בָּהּ שְׁל לִילָה וּמְשַׁנֵּי לְעוֹלָם יִמְמָא הוּא וְאַפ"ה יֵצֵא בָּהּ מְשׁוּם לִילָה מְשׁוּם דְּאִיכָּא דְּגָנוּ בְּהָאֵי שַׁעֲתָא וְכֹן אָמַר שְׁם רִשְׁב"י דְּיוֹצֵא אַחַר שַׁעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר מְשׁוּם ק"ש שְׁל יוֹם אַע"ג דְּקָרֵי לָהּ לִילָה מְשׁוּם דְּאִיכָּא דְּקִימֵי בְּהָאֵי שַׁעֲתָא וְכַתֵּב הָרֵא"ש ו"ל דְּאֵע"ג דְּפֻסְקִינוּ כְּר"ג דְּזִמְנָא ק"ש שְׁל עַרְבִית הוּא עַד שַׁיְעֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר מ"מ פְּסֻקֵינוּ כְּרִשְׁב"י דְּאֵם קְרָא אַחַר שַׁיְעֵלָה עַה"ש יֵצֵא מְשׁוּם דְּרִשְׁב"י לֹא פְּלִיג אַרְבֹּן גַּמְלִיאֵל דְּזִמְנָא ק"ש הוּא עַד שַׁיְעֵלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר.

מִיְהוּ מֵאֵן דְּאַנְס יְכוּל לְקָרוֹת אַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר וְיוֹצֵא בּוֹ וְהֵנָּה לְכַאוּרָה צָרִיף טַעַם מִהִיכָן יֵצֵא לוֹ לְרִשְׁב"י לְמִימַר דְּאִיף דְּזִמְנָא ק"ש הוּא עַד שַׁיְעֵלָה עַה"ש מ"מ מֵאֵן דְּאַנְס יוֹכֵל לְקָרוֹת עַד הַנֶּץ הַחֲמָה וְנִרְאָה לִי וְהָכִי מְשַׁמַּע בְּהִדְיָא בְּדַבְרֵי הַרְמָב"ן בְּמִלְחָמוֹת דְּטַעֲמָא דְּרִשְׁב"י דְּהָכִי עִיקְרָא דְּדִינָא דְּקָרָא אָמַר בְּשַׁכְבָּהּ הֵינּוּ זְמַן שְׁכִיבָה וְעִיקְרָא זְמַן שְׁכִיבָה לְכָל אָדָם הוּא לִילָה לְהָכִי עִיקְרָא זְמַן ק"ש הוּא מְצֵה"כ עַד עַה"ש אֵלָא בֵּינוּ דְּלֹא תְּלִי זְמַן ק"ש בְּלִילָה דְּהָא לֹא כְּתִיב בְּלִילָה אֵלָא תְּלִיא בְּזִמְנָא שְׁכִיבָה וְקִימָה נְמִי לְהָכִי א"א לֹאמַר דְּזִמְנָא ק"ש הוּא רַק מְצֵה"כ עַד עֲמוּד הַשַּׁחַר וְסוֹבֵר רִשְׁב"י דְּלַעֲגֵנָּה זֵה תְּלִיא בְּזִמְנָא שְׁכִיבָה וְקִימָה דְּאָדָם שְׁהוּא אָנוּס יְכוּל לְקָרוֹת ק"ש שְׁל לִילָה אַע"ג שְׁפָּבֵר לֹא לִילָה הוּא וּמ"מ מִיקְרֵי לְגַבֵּי דִידְיָהּ בְּשַׁכְבָּהּ וְכֹן יְכוּל לְקָרוֹת ק"ש שְׁל יוֹם אַע"ג דְּלִשְׁאָר מִיְלֵי לִילָה הוּא וְקָרִיבֵינוּ בֵּיהּ וּבְקוּמָהּ הוּאִיל דְּלַגְבֵּי דִידְיָהּ זְמַן קִימָה הוּא וְלְהָכִי כְּתִיב בְּשַׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד לְרַמְזָא דְּזְמַנָּה מְשַׁתְּנָה לְפַעְמֵים לִיַּחֲדִיד וְכִמוֹ דְּעַנְגֵּינָּה הַשְׁכִּיבָה וְהַקִּימָה מְשַׁתְּנָה לְפַעְמֵים אֲצֵל כָּל יַחֲדִיד וְיַחֲדִיד כֹּן עַנְגֵּינָּה זְמַן ק"ש גִּיתָן לִיַּחֲדִיד דְּכִשְׁהוּא אָנוּס יְכוּל לְהַקְדִּים אוֹ לְאַחַר בְּזִמְנָא שְׁאֶפְשָׁר לְקָרוֹתוֹ זְמַן שְׁכִיבָה וְקִימָה לִיַּחֲדִיד אַע"ג דְּלָרוּב בְּנֵי אָדָם לֹא זְמַן שְׁכִיבָה וְקִימָה הוּא וְלֹא מְסַתְּבַר לִיהּ לְרִשְׁב"י לְפָרֵשׁ קְרָא דְּבְשַׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ דְּכִינּוּ דְּאִיכָּא דְּקִימֵי בְּהָאֵי שַׁעֲתָא יְהֵא זֵה זְמַן קִימָה לְכָל לַעֲגֵנָּה ק"ש שְׁל יוֹם וְכֹן לַעֲגֵנָּה ק"ש שְׁל לִילָה יְהֵא נְמִשָּׁף עַד זְמַן דְּאִיכָּא דְּגָנוּ בְּהָאֵי שַׁעֲתָא דְּזֵה א"א לֹאמַר דְּהָא מְעֲמוּד הַשַּׁחַר עַד גֶּץ

החמה איפא דגנו ואיפא דקנימי ואם פן א"א לאמר שזמן זה יהא זמן קבוע לכל לק"ש של ערבית וגם לק"ש של שחרית דממ"נ אי מקרי בשכבה לא מיקרי בקומה ואי מיקרי בקומה לא מקרי בשכבה והא נמי לא ניחא לרשב"י לפרש שיהא באמת זמן ק"ש לכל אחד כשהוא עומד ממטתו וכמש"כ הפ"י בבב"ב"י לפרש שיהא באמת זמן ק"ש לכל זמן קבוע אלא לכל אחד פי שכיב וכי קם וילהי אמר דישא ויקרא ודבריו צ"ע דהא ר"א מתלמידי ב"ש הוא ואית ליה זמן בק"ש בריש פרקין] דמסתברא שיש זמן אחד קבוע לכל וכדאמרין בפסחים דדריש רבא השפנת חמין משיש ולמעלה מקרא דלא תשחט על חמין דם זבחי ופריף אימא כל חד וחד פי שחטי ומשני זמן שחטיה אמר רחמנא וה"נ מסתברא שיש זמן קבוע לכל להכי סובר רשב"י דמצה"כ עד עה"ש הוא זמן קבוע לכל ואהני קרא דבשכבה ולא כתיב ביום ובלילה להורות דאדם שהוא אנוס יכול לקרות כל זמן דאיפא דגנו וכן לקרות שחרית בזמן דאיפא דקנימי והוא מדין תורה מדכתיב בשכבה ובקומה ולא ביום ובלילה: ובזה מיושב דברי הרא"ש (בפ"ק דברכות) בהא דאמר רשב"י פעמים שאדם קורא ק"ש שני פעמים בלילה אחת קודם שיעלה ע"ה ואחת לאחר שיעלה עה"ש ויוצא בה אחת של לילה ואחת של יום שהקשה שם לאשמעין רבותא טפי דיוצא בק"ש של ערבית אחר שיעלה עה"ש כמו שאמר שם באידך ברייתא ותיגרין דלפי שהתנא רוצה לאשמעין שקורא ק"ש שתי פעמים סמוכים זה לזה ויוצא בה י"ח אחת של יום ואחת של לילה להכי הוצרך לאמר באותו של ערבית קודם שיעלה עמוד השחר דאם אירעו אנוס ולא הנה יכול לקרות בלילה וגם צריך להחזיק בדרף ואינו יכול לקרות בזמנו לא מסתברא שיקרא של ערבית ושל שחרית אחר שיעלה עמוד השחר אע"פ שיכול לקרות של ערבית לבדה אחר שיעלה עה"ש וילהי תני אחת קודם שיעלה עמוד השחר עכ"ל מבואר מדבריו דא"א לקרות ק"ש סמוכים של לילה ושל יום והיגו דווקא ביום אחד אבל אם אירע לו היום אנוס שצריך לקרות של לילה אחר עמוד השחר ולמחר רוצה להחזיק בדרף וצריך לקרות של יום אחר שיעלה עה"ש רשאי אע"ג דסתרי אהדי שביום אתמול החזיק אחר עה"ש ללילה ועכשיו מחזיק ליום אפ"ה שרי ואלו הא דאמרין בפ' תה"ש (דף כ"ז) גבי פלוגתא דר"י ורבנן דר"י סובר תפילת המנחה עד פלג המנחה ומפלג המנחה ואילף נקרא לילה ורבנן סברי עד הערב דהשתא דלא איתמר הילכתא לא פמר ולא פמר דעבד פמר עבד ודעבד פמר עבד וכתב השו"ע (בסימן רל"ג) והוא שיעשה לעולם פחד מינייהו שאם עושה פרבון ומתפלל מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה ואם עושה כר"י ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותו שעה וכתב המג"א שם (ס"ק ה') שיעשה לעולם פחד פירש שלא יעשה פעם כף ופעם כף ומכש"כ שלא יתפלל ביום אחד מנחה אחר פלג המנחה וערבית קודם צה"כ עכ"ל הרי מבואר דמי שנוהג כר"י צריך לנהוג תמיד כר"י ומי שנוהג כרבנן צריך לנהוג תמיד כרבנן ולא ביום זה כף וביום זה כף.

וגבי אנוס דק"ש משמע מדברי הרא"ש דרק ביום אחד אינו יכול לעשות תרתי דסתרי אבל בשני ימים רשאי: ולפי מש"כ א"ש דהתם גבי שיעורא דפלג המנחה הא דאמרין דעבד פמר עבד ודעבד פמר עבד הוא משום דמספקינן הלכה כמי ותפלה דרבנן להכי יכול לעשות כמי שירצה וילהי אינו יכול לעשות ביום אחד כר' יהודא וביום א' כרבנן

אָבֵל הָכָא גָבִי זְמַן ק"ש מַעַה"ש עַד הַגֵּץ הָא דִּיכּוֹל לְקָרוֹת בְּאוֹתוֹ זְמַן לְפַעְמִים הֵיכָא דְאַנוּס ק"ש שֶׁל עֲרֵבִית וְלְפַעְמִים ק"ש שֶׁל שְׁחֵרִית לְאוּ מְשׁוּם סְפִיקָא הוּא אֵלָא מְשׁוּם דְהֵכִי מְפָרְשִׁינוּ קְרָאֵי דְכִינוּן דְלֹא פְתִיב יוֹם וְלִילָה אֵלָא בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ יִדְעִינוּ דְהֵיכָא דְאַנוּס יְכוֹל לְקָרוֹת ק"ש שֶׁל עֲרֵבִית אַחַר עַה"ש מְשׁוּם דְאִיכָא דְגָנוּ בְּהַאי שְׁעָתָא וְכֵן ק"ש שֶׁל שְׁחֵרִית יְכוֹל לְקָרוֹת אַחַר עַה"ש הֵיכָא דְאַנוּס מְשׁוּם דְאִיכָא דְקִיָּמִי בְּהַאי שְׁעָתָא וְקָרִינוּ בֵּיהּ וּבְשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ וְלֹא מְשׁוּם סְפִיקָא הֵלְכָהּ יְכוֹל לְקָרוֹת הַיּוֹם ק"ש שֶׁל עֲרֵבִית אַחַר עַה"ש וְלִמְחָר ק"ש שֶׁל שְׁחֵרִית אַחַר עַה"ש וְאִין בְּזַה מְשׁוּם תְּרִי תְּרִי דְסִתְרִי אֶהְדְּדִי דְכִינוּן דְגָלִי קְרָא דְהִיחִיד הֵיכָא דְאַנוּס יְכוֹל לְאַחַר זְמַן ק"ש שֶׁל עֲרֵבִית אוּ לְהַקְדִּים זְמַן ק"ש שֶׁל שְׁחֵרִית מְשׁוּם דְזְמַן שְׁכִיבָה מְשִׁתְּנָה לְפַעְמִים אֲצֵל בְּנֵי אָדָם יְכוֹל לְהַחְזִיק זְמַן דְאַחַר עַה"ש הַיּוֹם לְזְמַן שְׁכִיבָה וְלִמְחָר לְזְמַן קִיָּמָה וְאִין בְּזַה תְּרִי דְסִתְרִי: וּמַעְתָּה נ"ל דְהֵי תַנְאֵי דְמַקְדְּמֵי זְמַן ק"ש לְלִילָה כְּמוֹ מֵאן דְסוּבֵר מְשַׁקְּדֵשׁ הַיּוֹם בַּע"ש אוּ מְשַׁעָּה שְׁפִהְנִים טוֹבְלִים אַע"ג דְעַדְיִין לְאוּ לִילָה הוּא הוּא נְמִי מְשׁוּם דְסִבְרֵי דְזְמַן ק"ש לֹא תְלִי בְּלִילָה אֵלָא בְּזְמַן שְׁכִיבָה וְקִיָּמָה וְסִבְרֵי דְזְמַן שְׁכִיבָה הוּא מְעַט קוֹדֵם הַלִּילָה אֵלָא שְׁבִיזָה חוֹלְקִין עַל רִשְׁבֵי"י דְרִשְׁבֵי"י סוּבֵר דְזְמַן ק"ש מְכַל אָדָם תְּלִי בְּלִילָה דְלִסְתָּם בְּנֵי אָדָם לִילָה מְקַרֵי זְמַן שְׁכִיבָה רַק לִיחִידִים הֵיכָא דְאַנְיָסִי יְכוֹלִים לְקָרוֹת בְּזְמַן דְאִיכָא דְגָנוּ אַף שְׁכָבֵר אִינוּ לִילָה וְהֵי תַנְאֵי סִבְרֵי דְגַם הַזְמַן הַקְּבוּעַ לְרַבִּים הוּא נְמִי בְּזְמַן שְׁלַפְעָמִים הִיחִיד שׁוֹכֵב וְלֵהֲכִי מְקַדְּמֵי גַם זְמַן הַקְּבוּעַ לְרַבִּים קוֹדֵם צַה"כ מְשׁוּם דְאִיכָא דְגָנוּ בְּהַאי שְׁעָתָא וּמְדוּקְדָּק בְּזַה הֵיטֵב לִישְׁנָא דְבְּרִייתָא דְקַתְנֵי מְאִימְתֵי מִתְחִילִין לְקָרוֹת ק"ש בְּעֲרֵבִית מְשַׁעָּה שְׁבִנֵי אָדָם נִכְנָסִין לְאַכּוֹל פִּיתוּן בְּעֲרֵבִי שְׁבִתוֹת דְבְרֵי ר"מ וְכֵן בְּאִידָהּ בְּרִייתָא קַתְנֵי מְאִימְתֵי מִתְחִילִין לְקָרוֹת שְׁמַע בְּעֲרֵבִין מְשַׁעָּה שְׁקִידֵשׁ הַיּוֹם בְּעֲרֵבִי שְׁבִתוֹת וְאֵלוּ בְּדְבְרֵי ר"א דְאָמַר מְשַׁעָּה שְׁהַפְּהֵנִים זְכָאִים לְאַכּוֹל בְּתְרוּמְתוֹן בְּמִתְנִיתִין וּבְרִייתָא לֹא קַתְנֵי מְאִימְתֵי מִתְחִילִין אֵלָא מְאִימְתֵי קוֹרִין נְהֵלָא דְבֵר הוּא וּלְפַמ"ש א"ש דְטַעַמְיָהּ דְהִנְהוּ תַנְאֵי דְאָף דְלֹא זְמַן שְׁכִיבָה הוּא קוֹדֵם צַה"כ לְכָל אָדָם מ"מ קוֹרִין אֵת שְׁמַע הוּאִיל וְלִהְיָחִיד הוּא לְפַעְמִים זְמַן שְׁכִיבָה וּמִקְרֵי גַם לְכָל אָדָם זְמַן שְׁכִיבָה בְּמָה שְׁלַפְעָמִים הִיחִיד מְקַדְּמֵי לְשִׁכּוֹב קוֹדֵם צַה"כ לְהֵכִי קְאָמַר מְאִימְתֵי מִתְחִילִין לְקָרוֹת אֵת שְׁמַע דְהִינְנוּ שְׁגַם בְּהַתְחַלַּת זְמַן הַשְׁכִּיבָה לְפַעְמִים לְאִיזָה אָדָם נְמִי הֵי זְמַן שְׁכִיבָה וּק"ש לְכָל אָדָם.

מִיְהוּ אֲנִי לֹא סְבִירָא לֵן פְּהֵי תַנְאֵי שְׁיָהָא זְמַן ק"ש לְכָל אָדָם בְּזְמַן שְׁהוּא זְמַן שְׁכִיבָה לְפַעְמִים גָּבִי אִיזָה יְחִיד וְלֵהֲכִי לֹא אִיפְסֵק הִלְכְתָא פְּהֵי תַנְאֵי וְדוּקָא פְּרִשְׁבֵי"י אִיפְסֵק הִלְכְתָא דְאִהֵי קְרָא דְבְּשִׁכְבָּהּ לְגָבִי הִיחִיד הֵיכָא שְׁנַאֲנֵס לְפַעְמִים לְקָרוֹת אַף שְׁלֹא בְּזְמַן לִילָה אוּ יוֹם אֵלָא בְּזְמַן שְׁהוּא שְׁכִיבָה אוּ קִיָּמָה לְגָבִי דִידִיָּה אָבֵל לְמַהְוֵי זְמַנוֹ שֶׁל יְחִיד גַם זְמַן קְבוּעַ לְרַבִּים הֵיכָא דְלֹא אֲנִיסוּ פְּהֵי תַנְאֵי דְבְּרִייתָא לֹא סְבִירָא לֵן: וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְנוּ לְיַמּוֹד זְכוּת עַל הַגֵּי דְמַקְדִּימִין זְמַן ק"ש שֶׁל עֲרֵבִית קוֹדֵם צַה"כ אַף לְפִי מַה דְקִי"ל ק"ש דְאוֹרִייתָא מְשׁוּם דְכִינוּן דְאִיפְסֵק הִלְכְתָא פְּרִשְׁבֵי"י לְעַנְן סוּף זְמַן ק"ש דִּיכּוֹל לְקָרוֹת בְּזְמַן דְאִיכָא דְגָנוּ בְּהַאי שְׁעָתָא.

וְכֵן לְעַנְן ק"ש שֶׁל שְׁחֵרִית יְכוֹלִים לְקָרוֹת בְּזְמַן דְאִיכָא דְקִיָּמִי בְּהַאי שְׁעָתָא וְהִינְנוּ לְמִי שְׁהוּא אָנוּס א"כ בְּהַתְחַלַּת זְמַן ק"ש נְמִי פֵל יְחִיד אוּ צִיבּוֹר שְׁאֲנִיסֵי לְקָרוֹת קוֹדֵם צַה"כ יְכוֹלִים לְקָרוֹת מִן הַתּוֹרָה וְשִׁפִּיר דְמִי וְעַנְן שְׁעַת הַדְּחַק וְאָנוּס הַמְּבֹנָאָר בְּרַאשׁוֹנִים לְאוּ דוּקָא אָנוּס גְּדוֹל אֵלָא אֲפִילוּ צְרִיף לְצִאת לְדַרְף נְמִי מִקְרֵי אָנוּס כְּמִבְּנָאָר בַּש"ע או"ח

(סימן נ"ח) במג"א שם דכשיש קבורת מת או מילה או יום ערבה נמי מיקרי אונס לענין לקרות של שחרית אחר עמוד השחר: וה"ה לענין ק"ש של ערבית נמי אם רוב הציבור אין להם גרות גדולות שיוכלו להמתין בק"ש עד צה"כ נמי מיקרי אונס פדאמרין (בשבת כ"ג) דגר ביתו עדיף מקידוש היום לכן נהגו להקדים בשבת זמן ק"ש של ערבית: ולפי"ז נראה פיון שביארנו דהא דסמכינן להקדים זמן ק"ש ואמרין דעבד פמר עבד כו' לאו מטעם ספיקא הוא אלא דממשמעוּתא דקרא דיש זמן קבוע לכל לק"ש ויש ג"כ זמן מוקדם למאן דצריך לאקדומי א"כ נראה דלא אסרו חכמים לאכול אלא בהגיע זמן הקבוע לכל פמו צה"כ וסמוך לו חצי שעה אבל מפלג המנוחה דלאו זמן הקבוע לכל הוא לא אסרו לאכול כנלע"ד: ודע דבהאי ענינא לכאורה קשה לי טובא בהא דאמרין בבבבכות (דף ל"ו) אמר רב צלף של ערלה בחו"ל זורק את האבינות ואוכל את הקפריסין ופריה עלה מהא דתניא על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בפה"א ועל האבינות וקפריסין אומר בפה"ע אלא דקפריסין נמי פירי הוא מדמברך עליו בפה"ע ומשני הוא דאמר כר"ע דאמר צלף אין מתעשר אלא אבינות בלבד אבל קפריסין לאו פירי הוא ומסיק שם דסובר כר"ע רק בערלה בח"ל דקיי"ל כל המיקל בארץ הלכה פמותו בחו"ל ומייתי שם הא דמר בר רב אשי אכיל קפריסין וזרק האבינות משום דקפריסין לאו פירא וגריס שם בסוף הסוגיא והלכתא פמר בר"א דזריק האבינות ואכיל את הקפריסין ומדלגבי ערלה לאו פירי הוא לגבי ברכות נמי לאו פירי ומברכינן בפה"א.

והתוס' שם כתבו דהאי והלכתא הוא לשון ה"ג אבל הר"מ אומר דלגבי ערלה לאו פירי הוא היינו משום דכל המיקל בארץ הלכה פמותו בחו"ל אבל בארץ נדאי פירא הוא ומברכים עליו בפה"ע ובברכות ליכא חילוק בין בארץ בין בחו"ל ע"כ דגם האוכל הקפריסין בחו"ל מברך בפה"ע וקשה ע"ז דאיך יאכל הקפריסין ויברך עליהם בפה"ע ומחזיק לי כפירי ואוכלם ואינו חושש לערלה ומחזיקם שאינם פירי הא הוי תרתי דסתרי אהדדי והא אפילו בתפילה דהוי דרבנן צריך שניהוג כל ימיו פאחד שלא יהא סותר את עצמו ודוחק לומר דמאן דאכיל קפריסין דלאו ערלה יברך בפה"ע ולמאן דאכיל קפריסין דערלה יברך בפה"א דזה נדאי אין סברא ודוחק לומר דצריך לאכול דוקא עם דבר שיהא הקפריסין לו לטפילה שלא יהא צריך לברך על הקפריסין וגם רבינא אשפח' למר בר"א דאכיל קפריסין דמשמע דאכיל לי' לחוד בלא פת דאי אמרת דא"א לאוכלם בלא פת מחמת הברכה הוי לי' לפרושי דאכיל עם פת וגם אין לומר דשאני ספיקא דערלה בחו"ל דקיל טפי פדאמר בקדושין (דף ל"ט) דמותר לספק לכתחלה פדאמר שם ספק לי ואנא איכול דבשאר איסור דרבנן נדאי דאסור לספק דז"א דהא אומר שם בסוגיא דלרב דסובר כר"ע בקפריסין גבי מעשר נמי מותר לאכול הקפריסין בטיבליהו וא"כ קשה אם יברך בפה"ע הוי תרתי דסתרי אהדדי דפשיטא דאפילו בדרבנן נמי לא עבדינן תרתי דסתרי אהדדי וזה ראי' לדעת בה"ג שפסק דעל קפריסין מברך בפה"א וכהו גירסא מדלענין ערלה לאו פירי הוא לענין ברכה מברכינן בפה"א אע"ג דבערלה איכא טעמא דכל המיקל בארץ הלכה פמותו בחו"ל מ"מ לענין ברכה נמי פיון דקיי"ל דבמקום שצריך לברך בפה"ע אם אומר בפה"א יצא מברכינן בפה"א פיון דאיכא ר"ע דסובר לאו פירי הוא וסברא זו מוכרחת גם לדעת הרמב"ם ז"ל שפסק גבי ערלה דאפילו בארץ לאו פירי הוא וסובר דמר בר"א פסק לגמרי כר"ע אפילו בארץ וכמו שביאר דעתו הגר"א ז"ל ביור"ד

(סימן רצ"ד) מ"מ תיקושה לדידין' מרב דהא אמר בהדיא ערלה בחו"ל דוקא ותיקושה היכי מברך בפה"ע ואוכלו ואינו חושש משום ערלה וע"כ צ"ל דדין ברכה שנה לערלה בחו"ל דכיון דאיכא תנא דסובר דלאו פירי הוא מברך בפה"א כנלע"ד: סימן טו שאלה בדין זר העולה לדוכן אם יש בזה איסור בשבת (דף ק"ח) אמר ר' יוסי מימי לא עברתי על דברי חבירי יודע אני בעצמי שאיני פהן אם יאמרו לי חבירי עלה לדוכן הייתי עולה וכתב התוס' לא ידע ר"י מה איסור יש בזה העולה לדוכן והקשו ע"ז דהא בהדיא אמרינן בכתובות (דף כ"ד) מהו לעלות מנ"כ ליוחסין תיבעי לך"ד מעלין מתרומה ליוחסין ה"מ תרומה דאיסור מיתה אבל נ"כ דאיסור עשה לא אלמא דיש איסור עשה בזה הנושא כפיו כמש"כ רש"י ז"ל שם דכתיב פה תברכו אתם ולא ישראלים והמג"א (בסימן קכ"ח) תירץ דמ"ש התוס' דליכא איסור בזה העולה לדוכן הוא לר"י דסובר גבי סמיכה דכתיב בני ישראל נשים סומכות רשות וה"ה הכא גבי נ"כ סובר בני אהרן חנוכה וישראלים רשות אבל לדין דנשים אסורות לסמוך ה"ה בנ"כ דרשינן בני אהרן ולא ישראלים להכי קאמר דנ"כ בזה איסור עשה וקשה לי דהא התם בכתובות קאמר א"ל רנב"י לרבא מהו להעלות מנ"כ ליוחסין א"ל פלוגתא דר"ח ור"א הילכתא מאי א"ל אנא מתניתא ידענא דתניא ר"י אומר גדולה חזקה דכתיב ומבני הפהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי לאשה וגו' ויאמר להם התרשתא אשר לא יאכלו מקודש הקדשים א"ל הרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה בקדשי הגבול אף כן בקדשי הגבול ואי ס"ד מעלין מנ"כ ליוחסין הני פיון דפרסי ידויהו אתי לאסוקינהו עכ"ל הגמ' והא התם מגוף הפסוק לק"מ דהא אפשר לפרש אשר לא יאכלו גם בתרומה כדאמר לקמן לא במידי דאיכרי קודש ולא במידי דאיכרי קדשים רק ר' יוסי הוא דמפרש לקרא דבתרומה אכלי ורק בקדשי המקדש לא אכלי א"כ קשה הא מר' יוסי ליכא למיפשט דאין מעלין מנ"כ ליוחסין מדלא חיישינן דאתי לאסוקינהו ליוחסין מדפרסי ידויהו פיון דלר"י ליכא איסור בזה הנושא כפיו משום דסובר נשים סומכות רשות אבל לפי דבעי למימר דזר העולה לדוכן עובר בעשה באמת מעלין מנ"כ ליוחסין מדשבקינן להו לפרנס פנים דהוי איסור עשה ע"כ דכהן הוא א"ו דגם לר' יוסי נמי אמרינן דאיכא עשה בזה העולה לדוכן ושפיר פשיט מיני' דאין מעלין מנ"כ ליוחסין אע"ג דאיכא איסור עשה וא"כ הדק"ל על דברי התוספת שכתבו דלא ידע ר"י מה איסור יש בזה ועוד קשה לי על דברי המג"א ז"ל דהא בהא דאמר ר"י בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל פרש"י ז"ל בר"ה דף ל"ג) ובעירובין (דף צ"ו) משום כל תוסיף והתוס' כתבו משום דקעביד עבודה בקדשים וא"כ הכא גבי נ"כ ודאי דליכא לפרושי דהא דקאמר הש"ס נ"כ דאיסור עשה הוא משום דקא סבר כר' יהודה דאם נסבין פשיטת רש"י ז"ל דטעמא דר"י משום כל תוסיף לא הוי לי' למימר איסור עשה אלא איסור לאו דהא כל תוסיף לאו הוא כדאמר בר"ה (דף כ"ט) הישן בשמיני בסנפה ילקה ואם נפרש כפירוש התוס' הא ודאי דאף לר' יהודה ליכא איסור בנ"כ בזה דהא הכא ליכא טעמא דעבודה בקדשים ושרי אף לר"י וגם כל תוסיף ליכא לדידהו בזה דהוי לי' שלא בזמנו וליכא כל תוסיף וכמ"ש שם בעירובין ואיך תלי לה המג"א בפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי: לכן נראה לי ודאי דהא דקאמר הש"ס נ"כ דאיסור עשה הוא לכ"ע בין לר"י בין לר"י"ס ואף דבסמיכה לא דרשי תרנויהו קרא דבני ישראל לאיסורא אבנות ישראל רק לר' יהודה אסור מטעם

בל תוסיף לשיטת רש"י ומטעם עבודה בקדושים לשיטת התוס' ור"י מתיר באמת לסמוך נשים ה"ה וְאֵיךָ לְמִדְרַשׁ קָרָא לְמַעַט נָשִׁים מְחֻבָּה בְּסִמְיָהָ מִשּׁוּם דָּאֵי לָאוּ קָרָא ה"ה דְּמַחְזִיבֵי לְסִמְנָהּ כְּמוֹ אֲנָשִׁים דְּמ"ש נָשִׁים מְאֻנָּשִׁים כְּדֵאִיתָא חֻלִּין (ד' ב') הַפֶּל סוּמְכִין אֲחֵד הָאֲנָשִׁים וְכו' לְהִכִּי אֵיזְטָרִיף קָרָא לְמַעֲטִינְהוּ מְחֻבָּה אֲבָל הֵכָא גַבֵּי נְשִׂאֵת פְּפִים מְחֻבָּה לֹא צָרִיף קָרָא לְמַעַט דָּאִיף ס"ד דִּישְׁרָאֵלִים חֲזִיבִים לְבָרַף דְּמִי יְהִיָּה הַמְבָרַף וּמִי יְהִי הַמְתְּבָרַף פִּינוּ דְּכָל יִשְׂרָאֵל חֲזִיבִים בְּמַצָּנָה זֹו.

וְדוּחַק לֹוּמַר דְּמַכְל צִיבּוּר וְצִיבּוּר יַעֲמָדוּ מַעַט מֵהֶם לְבָרַף אֶת הַצִּיבּוּר אוּ דְּכָל יַחֲדִיד וְיַחֲדִיד מְחֻזְזִיב לְבָרַף אֶת כָּלל יִשְׂרָאֵל וְעֵינִין בְּסוּטָה (דף ל"ח) דְּקָאָמַר שָׁם בַּהֲכַנָּה שְׁפֹלָה פְּהֵגִים מְבָרְכִים וּפְרִיף שָׁם לְמִי מְבָרְכִין וְהֵינּוּ פִּינוּ דְּכֹלָם פְּהֵגִים לְמִי מְבָרְכִין מִשּׁוּם דָּאִין סְבָרָא לֹוּמַר שְׁמַחְזִיבִים לְבָרַף אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ וְא"כ ה"ה דָּאִין סְבָרָא לֹוּמַר דִּישְׁרָאֵל מְחֻזְזִיבִים לְבָרַף אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ וְאָף דְּקָאָמַר שָׁם דְּמְבָרְכִים לְעַם שְׁבִשְׁדוֹת דָּאֲנִיסִי לְבָא מ"מ גַּבֵּי יִשְׂרָאֵלִים אִין סְבָרָא לֹאמַר דְּמַחְזִיבֵי לְבָרַף עִם שְׁבִשְׁדוֹת דְּבִשְׁלָמָא גַּבֵּי פְּהֵגִים אֲפֻשֶׁר לֹוּמַר דְּמְבָרְכִים עִם שְׁבִשְׁדוֹת דָּאֲנִיסִי מִשּׁוּם שְׁאֵלּוּ הֵי עִם שְׁבִשְׁדוֹת בַּהֲכַנָּה הֵי מְתְּבָרְכִים מְפֵהֲגִים לְכֹן הַשְׁתָּא דָּאֲנִיסִי מְבָרְכִין אוֹתָן הַפְּהֵגִים אֲבָל אִי הֵי אֲמַרִינּוּ דְּחֻבָּה עַל יִשְׂרָאֵל לְבָרַף תְּקֻשָּׁה לְמִי מְבָרְכִים וְא"א לֹוּמַר דְּמְבָרְכִים לְעַם שְׁבִשְׁדוֹת דְּהָא אִי הֵי הָאֵי עִם שְׁבִשְׁדוֹת בַּהֲכַנָּה הֵי הַחֻב מוּטָל עֲלֵיהֶם לְבָרַף וְהִיכָא נִימָא הַשְׁתָּא דְּהַחִיּוּב עַל אוֹתָן שְׁבִשְׁדוֹת בַּהֲכַנָּה הֵי לְבָרְכָם וְהֵי מְתְּבָרְכִין הָא הַחִיּוּב עֲלֵיהֶם לְבָרַף כְּמוֹ עַל אוֹתָן שְׁבִשְׁדוֹת בַּהֲכַנָּה וְא"כ תְּקֻשָּׁה מִי יְהִיָּה הַמְבָרַף וּמִי יְהִי הַמְתְּבָרַף.

וְאָף דָּאָמַר הֵתָם דְּבַהֲכַנָּה שְׁפֹלָה פְּהֵגִים אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה לְבַד הַמְבָרְכִים. מְקַצְתָן מְבָרְכִים וְהַשְׁאָר עוֹנִים הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּעוֹנִים דְּמִי כְּמְבָרְכִים וְדְּמִי כְּמוֹ שְׁפֹלָם מְבָרְכִין לְעַם שְׁבִשְׁדוֹת הַיִּשְׂרָאֵלִים אֲבָל שְׁיָהָא עַל יִשְׂרָאֵלִים חֻבָּה לְבָרַף א"א לְמִטְעֵי כָּלל דְּלְמִי מְבָרְכִים וְלֹא צָרִיף קָרָא לְנָה וְא"כ נְדָאֵי דְּלֹא צָרִיף קָרָא לְמַעוּטֵי שְׁאִין הַחִיּוּב עַל יִשְׂרָאֵל לְבָרַף וְדָרְשִׁינוּ כֹּה תְּבָרְכוּ בְּנֵי אֶהְרֹן מְחֻזְזִיבִים לְבָרַף וְיִשְׂרָאֵלִים אֲסוּרִים לְבָרַף וְא"ש בְּזָה מַה דְּקֻשָּׁה בְּאַמַּת לְשִׁיטַת רש"י דְּסוּבָר דְּלַר"י דְּסוּבָר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא מִשּׁוּם דְּקָא עֲבָרוּ אֲבָל תוֹסִיף א"כ אֲמַאי אָמַר הֵכָא דְּבָזָר אִיכָא אִיסוּר עֲשָׂה הָא אִיכָא נְמִי לָאו דְּבַל תוֹסִיף אֲבָל הַדְּבָר נְכוּן דְּכִינוּן שְׁבָאָרְנוּ דְּהֵכָא ע"כ דְּדָרְשִׁינוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו לְאַסוּר יִשְׂרָאֵלִים לִישָׂא פְּפִיָּהם מִמִּילָא דְּלִיכָא בְּזָה לָאו דְּבַל תוֹסִיף כְּמ"ש לְעֵיל דְּהַמְנִיחַ תְּפִילִין בְּלִילָה עוֹבֵר בְּעֲשָׂה וְלֹא בְּלָאו דְּב"ת דְּכִינוּן דְּמִיחֻד קָרָא לְאַיִסוּרָא בְּעֲשָׂה דְּמִימִים יְמִימָה לְמַעוּטֵי לִילָה נְפִיק לִי מְאַיִסוּר בַּל תוֹסִיף וְקָם לִי בְּעֲשָׂה וְדוּקָא שְׁבַת וְיו"ט אֲמַרִינּוּ בְּעִירוּבִין (דף צ"ו) דָּאִיכָא לָאו דְּב"ת וְהֵינּוּ לַר' עֲקִיבָא דְּדָרִישׁ וְהִיָּה לָהּ לְאוֹת יִצְאוּ שְׁבַתוֹת וְיו"ט שֶׁא"צ אוֹת דְּלִיכָא קָרָא לְאַסוּר רַק דְּפִטוּר לְהַנִּיחַ בְּשׁוּיּו"ט מִשּׁוּם דָּא"צ אוֹת בְּזָה שְׁיִיף ב"ת וְכֹן בְּנָשִׁים לְשִׁיטַת רש"י ז"ל אֲלִיכָא דְּר"י דְּמִיפְטָרִי מִשּׁוּם דְּהֵי מ"ע שְׁהוּז"ג אֲבָל אִיסוּר מִיחֻד לֹא מְצִינוּ בְּהוּ לְהִכִּי שְׁיִיף בַּל תוֹסִיף אֲבָל הִיכָא דָּאִיכָא קָרָא לְאַסוּרָא כְּמוֹ תְּפִילִין בְּלִילָה לְמַאן דְּדָרִישׁ מִימִים יְמִימָה אֲתְּפִילִין דְּקָאֵי קָרָא דְּנוֹשְׁמַתָּ לְאַסוּר לִילָה וְשְׁבַת וְיו"ט בְּאַיִסוּר עֲשָׂה לִיכָא ב"ת פִּינוּ דְּמִיחֻד לָהּ קָרָא אִיסוּר בְּפ"ע נְפִקָא לִי מְאַיִסוּר ב"ת וְלְהִכִּי נְמִי נְשִׂאֵת פְּפִים בְּזָר פִּינוּ דְּדָרְשִׁינוּ אִיסוּר עֲשָׂה בְּזָר לִיכָא בַּל תוֹסִיף: וְמַה שְׁכֻתְבוּ הַתּוֹסֵ' דְּלֹא יַדַּע ר"י מָה אִיסוּר יֵשׁ בְּזָר הַנוֹשָׂא אֶת כְּפִיו י"ל דָּא"ש כְּפִשׁוּטוֹ וְלִק"מ דְּדַעַת ר"י ז"ל דָּאָף דְּדָרְשִׁינוּ קָרָא לְאַיִסוּר עֲשָׂה בְּזָר הָעוֹלָה לְדוּכָן מ"מ הֵינּוּ דוּקָא

במכונין למצנה דנשיאת פפים אָבֵל הָכָא גַבֵּי ר' יוֹסִי שְׁאָמַר שָׂאֵם הָיוּ חֲבִירָיו אוֹמְרִים לוֹ עֲלֵה לְדוּכְן הִי עוֹלָה הָא לֹא הָיָה מְכוּנִין לְשֵׁם מְצָנָה דְהָא יַדַּע בְּעַצְמוֹ שְׂאִינוּ פָהֵן רַק שְׁהִי עוֹשֶׂה וְעוֹלָה לְדוּכְן שְׂלֵא לְעֵבֹר עַל דְּבָרֵי חֲבִירָיו אָבֵל לֹא לְשֵׁם מְצָנָה וּבְאִינוּ מְכוּנִין לְשֵׁם מְצָנָה אִינוּ עוֹבֵר בְּעֵשֶׂה דְקָרָא דְאָסַר בְּמְכוּנִין לְשֵׁם מְצָנָה מִיָּרִי וּכְמוֹ דְאָמְרִינוּ גַבֵּי עֲשֵׂה בְּמִנִּיחַ תְּפִלִּין בְּלִילָהּ בְּמִנְחוֹת (דף ל"ז) דָּאֵם לְשִׁמְרֵן מוֹתֵר וְכֵן גַבֵּי נ"כ אָמְרִינוּ בַר"ה (דף כ"ט) דְשְׂלֵא בְּזַמְנוֹ בְּעֵי פְנוּנָה וְה"נ מִיקְרֵי שְׂלֵא בְּזַמְנוֹ וְלֹא עֵבֵר בְּעֵשֶׂה אֱלָא בְּמְכוּנִין לְשֵׁם מְצָנָה וְלֹא יַדַּע ר"י מָה אִיסוּר יֵשׁ בְּזַר הָעוֹלָה לְדוּכְן בְּכַהֲנֵי דְהִי ר' יוֹסִי עוֹלָה שְׂלֵא לְעֵבֹר עַל דְּבָרֵי חֲבִירָיו וְזֶה פְּשוּט: וַדַּע דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לִי לְהִבְיָא רֵאִי לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל דְּבַמָּה דְפִטְרָה תוֹרָה נְשִׂים אִם עֲשִׂתָּהּ הַמְצָנָה אִיפָּא אִיסוּרָא דַב"ת וְלֹא כַּמ"ש הַתּוֹס' דְּגַבֵּי נְשִׂים מִיקְרֵי שְׂלֵא בְּזַמְנוֹ מָהָא דְאָמְרִינוּ בְּחִגְיָה (דף ד') זְכוּרָה לְהוֹצִיא אֶת הַטּוֹמְטוֹם וּפְרִיָּהּ בְּגִמְרָא אִיצְטְרִיף קָרָא לְמַעוּטֵי סְפִיקָא וּפְרִיָּשוּ הַתּוֹס' דְּקוֹנְשִׁית הַש"ס הוּא דְמַמְלִיא הָיוּ פְטְרִינוּ לִי דְכִינוּ דְהָיוּ סְפִק אִישׁ סְפִק אִשָּׁה אִינוּ יָכוֹל לִיכְנֹס לְעִזְרָה וְלְהִבְיָא קְרָבֵן דְהָיוּ חוֹלִין בְּעִזְרָה וְעַל תְּנַאי אִינוּ יָכוֹל לְהִבְיָא מְשׁוּם בְּיִטּוּל מְצָנָת סְמִיכָה וְקָשָׁה לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּלִיפָּא ב"ת בְּאִשָּׁה מְשׁוּם דְּמִיקְרֵי שְׂלֵא בְּזַמְנוֹ הָא וַדַּאי אִיצְטְרִיף קָרָא דְאִי לֹא קָרָא הָוָה אָמִינָא פִּינוּ דְמִסּוּפָק אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אִינוּ יָכוֹל לִיכְנֹס לְעִזְרָה.

דְּכִינוּ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהִבְיָא עוֹלָת רֵאִי אִינוּ יָכוֹל לִיכְנֹס לְעִזְרָה שְׂלֵא יַעֲבֹר עַל לֹא דְלֹא יִרְאֶה פְּנֵי רֵיקָם אִם הוּא אִישׁ וְקַמ"ל דְּטוֹמְטוֹם פְּטוּר אֶפְּלוֹ אִם הוּא אִישׁ וּפְטְרִינוּ לִי מְתוּרַת וַדַּאי וְלֹא מְטַעַם סְפִק וְכִינוּ דְוַדַּאי פְּטוּר יָכוֹל לִיכְנֹס לְעִזְרָה וְאִינוּ עוֹבֵר עַל לֹא דְלֹא יִרְאֶה פְּנֵי הוּא רַק בִּיו"ט וּבְמִי שְׁמַחְוִיב בְּרֵאִיָּה אָבֵל מִי שְׂאִינוּ מְחַוִּיב בְּרֵאִיָּה מוֹתֵר לִיכְנֹס אָבֵל לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל אֶתִּי שְׁפִיר דְּמִי שְׁפִטוּר מְרֵאָל אִם נִכְנַס בְּעִזְרָה לְשֵׁם מְצָנָה עוֹבֵר אָבֵל תּוֹסִיף כְּמוֹ אֲשֶׁתוֹ שְׁלִיזְנָה שְׁהוֹשְׁבָה מְשׁוּם ב"ת פְּדֵאִיתָא בְּתוֹס' עִירוּבִין שְׂמַם בְּשֵׁם הַפְּסִיקָתָא וְלֹא מִיקְרֵי שְׂלֵא בְּזַמְנוֹ א"כ פְּרִיָּהּ שְׁפִיר לְמֵאִי אִיצְטְרִיף לְהוֹצִיא טוֹמְטוֹם דְּמַמְלִיא יַדְעִינוּ שְׁפִטוּר מְחַמַּת שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהִבְיָא קְרָבֵן וְשְׂמָא אִישׁ וְאִינוּ יָכוֹל לִיכְנֹס לְעִזְרָה מְחַמַּת סְפִק וְלִיפָּא לְמִימַר דְּאִיצְטְרִיף לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁפִטוּר מְטַעַם וַדַּאי וְלֹא מְטַעַם סְפִק וּמוֹתֵר לִיכְנֹס לְעִזְרָה אִם רוּצָה וְאִינוּ עוֹבֵר בְּלֹא דְלֹא יִרְאֶה דְהָא אֶפְּלוֹ אִם וַדַּאי אִשָּׁה אָסוּר לִיכְנֹס לְעִזְרָה מְשׁוּם בַּל תּוֹסִיף פְּשִׁיטַת רַש"י ז"ל.

וק"ל: סימן טז שאלה מציאה שנמצאת בחצר בית הפנסת אם היא של מוצאה או דצריף ליתנה לגבאי בהכנס לצינורכי בהכנס: תשובה המג"א (בסי' קנ"ד) כתב בשם האגודה דאם מצא מציאה בחצר בהכנס לא זכה בה הבה"כ דחצר קונה משום יד ואין יד להקדש והתו"ט (במס' מעילה) הקשה הא במציאה חצר קונה משום שליחות ושליחות יש להקדש.

פדאמרינו בקידושין ונגרים דכהני שלוחי דשמאי גינהו וא"כ להגי האי חצר שלוחא דשמאי עיי"ש ולענ"ד אי משום הא לא אריא דמאן לימא לן דרחמנא שוין שליח לזכות במציאות ולא אמרינו שלוחי דשמאי אלא לענין קרבנות שהתורה אמרה שיקריבם הכהן אולם כבודו מצא ברמב"ן בקידושיו (לב"ב דף עט) בהא דאמרינו שם הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים אנשפה ואח"כ נתמלא זבל מועלין בהם ולא במה שבתוכן וכתב הרשב"ם

הטעם משום דאין יד להקדוש והרמב"ן ז"ל שם כתב דאפשר לומר דאי נמי יש יד להקדוש ונקנה להקדוש מ"מ מעילה ליכא בזכינתן עיי"ש ולפ"ז פיון דייש יד להקדוש חצר בהכ"נ נמי קני למציאה שפתוכו: אבל נראה לי דדברי בעל אגודה נכונים דאף לשיטת הרמב"ן ז"ל דייש יד להקדוש מ"מ חצר בהכ"נ"ס לא קנה את המציאה משום דחצר בהכ"נ"ס יש גם לקטנים וחרשים חלק בו כמ"ש הר"ן ז"ל (בפ' בני העיר) דהא דז' טובי העיר יכולין למפוך בהכ"נ"ס אף שיש ליתומים קטנים חלק בו הוא משום דנעשו זט"ה כאפטרופסים לקטנים עיי"ש וא"כ פיון דייש לקטנים חלק בחצר בהכ"נ"ס נראה דמציאה שנמצא בחצר שחרש או קטן ופקח שותפין בו לא קני גם הפקח וכדאמרין בב"מ (דף ח') דחרש ופקח שהגביהו מציאה מתוך שלא קנה חרש לא קנה פקח דמה שביד החרש נעשה כמי שפונחת ע"ג קרקע עיי"ש וא"כ הוא הדין חצר הקנויה לחרש ופקח פיון דחצר משום יד אתרבאי דחצר קטנה לכ"ע משום יד אתרבאי] דמי ממש כמו שהגביהו שניהם דהרי גם כח החרש מעורב בהאי חצר ומתוך שלא קנה חרש לא קנה גם פקח דיד שניהם שנה ונד שניהם הגביהו המציאה וכיון שמעורב יד החרש בהאי חצר לא קנה גם הפקח ואף דאמרין בנדרים (דף מז) גבי שותפין שנדרו הנאה זה מזה דראב"י סובר דמותרין לכנוס בחצר ולא אמרינן דמתהני מחבירו באיסור וכמ"ש הר"ן שם דלענין שותפין אמרינן יש בריה דאדעתא דהכי נשתתפו דיהא כ"א משתמש בשלו.

היינו התם לענין שימוש החצר בזה אמרינן דכל אחד משתמש בשלו אבל בעצם החצר כח ויד שניהם מעורב בו וכל שיש כח ויד החרש בהאי חצר לא קנה גם הפקח וכדאמרין דחצר מתורת יד אתרבאי ובענין דומיא דיד שיהא משתמר לדעתו ה"נ ודאי דבענין דומיא דיד שלא יהא פח מי שאינו בר קנין מעורב בו ואם פח מי שאינו בר קנין מעורב בו אין לו תורת יד למיקני מציאה ואף דאמרי' בב"מ (דף י"א) דחצר משום יד אתרבאי ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה בענין דומיא דידה דסמוכה ועומד בצד שדהו וגבי מציאה דזכות הוא לא בענין עומד בצד שדהו דקנה לה החצר משום שליחות וא"כ חצר שפקח וחרש שותפין בו אף דלא קנה מטעם יד מפני שכח החרש מעורב בו מ"מ קנה מטעם שליחות ומטעם שליחות ודאי לא איכפת לן בזכותו של חרש דכיון דחרש וקטן לאו בני שליחות ניהו אין זכותם מגרע כח הפקח כמו בכל השימושים שמשתמשים בחצר דאמרין בנדרים דזה משתמש בשלו וזה משתמש בשלו.

והחרש והקטן שאין להם שליחות לא קנה החצר עבורם ולא הגביה עבורם כלל והפקח שיש לו שליחות קנה החצר עבורו. מ"מ ז"א שהרי אמרינן בגיטין (דף כא) כתב לה גט ונתן בחצירו וכתב לה שטר מתנה עליו דסובר אב"י דלא הוי גט משום דחצר משום יד אתרבאי ומה יד דהוי בין מדעתה בין בע"כ אף חצר בענין דליהוי בין מדעתה בין בע"כ והא מתנה דליתא בע"כ גם מדעתה לא קנתה הגט והקשו שם התוס' נהי דלא הוי מתורת יד מפל מקום תקנה בתורת שליחות דהא לאו חוב הוא לה דהא מתרצית לקבל וכדאמרין בב"מ דלא גרע משליחות ורק היכא דחוב הוא לה לא קנתה מתורת שליחות והכא זכות הוא לה ותיקצו דדוקא לענין עומד בצד שדהו אמרינן דמהני מתורת שליחות אע"ג דלא הוי בסמוכה דומיא דיד אבל לענין מילי אחרניא בענין דומיא דיד הלכך פיון דאינו דומיא דיד דניהיב לה באופן שיכולה למאן מלקבל ליתא נמי בשליחות עיי"ש בתוספת וא"כ ה"נ חצר שפקח וחרש או קטן שותפין בו דליתא בתורת יד שאין החצר

דומיא דיד לזכות בו עבור הפקם מפני שיד התרש מעורב בהאי חצר ולא דמי ליד שאין פח מי שאינו זוכה מעורב בו שאם היה מעורב ביד פח התרש הלא מתוך שלא קנה חרש לא קנה פקם ליתא נמי בשליחות ולהכי חצר בהכנ"ס שבנאו הצבור להתפלל בו ויש לקטנים וחרשים זכות בו לא קנה אף הפקם אף שיש לו זכות בהאי חצר.

משא"כ הקדש גבוה לשיטת הרמב"ן שיש יד להקדש אין לשום אדם זכות בו רק שהוא ממון גבוה וכיון דיש יד להקדש קנה ההקדש המציאה. ומן השבים דברי האגודה על נכון כנלענ"ד: הנה מה שרצה פבודו לישוב דברי הרמב"ם ז"ל שפתב (בפ"א מה' שמ"ט) בירושת הבעל דהוי דרבנן ועשו חיזוק כשאל תורה ולהכי אין ירושתו חוזרת ואם ירש בית הקברות נוטל דמים משום פגם משפחה ומחזיר שדה לבעליו ובגמ' בכורות (דף נב) ובכתובות מפרש הש"ס דריב"ב דקאמר היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינפה להם מן הדמים מיידי פגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמרו רבנן דלישקל דמי וליהדר אבל בשאר שדה אינו צריך להחזיר משום דירושת הבעל דאורייתא דמשמע בהדיא דאי הנה סבירא לן ירושת הבעל דרבנן חוזר אפילו שאר שדה שאינה בית הקברות ולא אמרינן דעשו חיזוק לדבריהם כשאל תורה שלא תחזור ביובל ורצה פבודו לאמר דהתם רב קאמר להאי שינויא דסובר אחין שחלקו פירושין המה אבל אנו דפסקינן פרבי יוחנן דהאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל שפיר מצינו למימר דמדרבנן שאר שדה אינה חוזרת דהיינו שאינה חוזרת לבטלה כדקאמר התם משום דאין פאן ביטול מ"ע דהא צריך לחזור בלא"ה דא"א שיהא חד בר חד עד יהושע בן נון ולא משפחת לה כלל שדה שלא תחזור לבעליו ואפילו אם בכמה וכמה דורות מוקדמות היה שני אחים נמי צריך להחזיר פעת וכמש"כ הרמב"ם דאם לקח שדה ומכרה לשני ושני לשלישי ושלישי לרביעי חוזרת לראשון וא"כ כיון דלא משפחת כלל שדה שלא תחזור ביובל שלא לבטלה אין פאן ביטול מצנת יובל ושפיר מפרש הר"מ לדין טעמא דריב"ב משום דירושת הבעל דרבנן ועשו חיזוק לדבריהם כשאל תורה עכ"ד מעכ"ת ידע נא פבודו שלא דיבר נכונה בזה דגם לר' יוחנן דאמר מחזירין ביובל אפתי איפא ביטול מצנת יובל דהא משום חשש לקוחות דשמא היה השדה מחלוקת שני אחין סגי בחזרה שלא לגמרי ומשום דירושת הבעל אי הוי דרבנן בעי חזרה גמורה ובטלה וכל שלא החזיר לגמרי ביטול מצנת יובל בחזרה דמוכר ולוקח וחזרת שני אחין תרי מקלי גינהו חזרת לוקח חוזר למוכרו המוכר נוטלה לחלוטין ונהרי הוא שלו לעולם דלכתחילה לא נמכרה לצמיתות בזמן שהיובל נוהג אבל לחזרת אחין אם רצה אחד מן האחין ליטול חלק אחיו ולתת לאחיו חלקו מחזירין זה לזה ומחליפין חלקם ביובל ואם פל אחד מהם רוצה בחלקו ואינו רוצה להחליף החלקים נדאי דאין חובה עליהם להחליף ומותרים כ"א לעמוד בשלו דעל איזה זמן יחול החוב על שנת היובל עצמה הא שנה זו פל השדות הפקר ואחר עבור שנת היובל הא יכולים להספיק שתהא החלוקה כדמעיקרא ודווקא אם אחד מהם רוצה להחליף החלקים מחליף אבל כששניהם מסכימים שלא להחליף הרשות בידם ומתקיימא מצנת יובל מאליה במה שפקע רשות כ"א מהם מחלקו לענין שאם חבירו רוצה יכול לכופו להחליף החלקים ואף אם אין מחליפין נמי מתקיימא מצנת יובל תדע דהא רש"י בגיטין (דף פה) מפרש מחזירין זה לזה ביובל משום מצנת יובל וחדר שקלי כדמעיקרא עכ"ל משמע בהדיא דכ"א זוכה אחר היובל בחלקו כמו

שעלה לו הגורל בתלונה ראשונה דאגני ליה גורל הראשון גם אחר היובל אלמא דמקיימא מצות יובל במה שפקע פחו ורשותו מחלקו אף שחלקו נשאר אצלו לעולם ולהכי קרי ליה קנני פירות פינן דפקע פחו ורשותו בשנה זו מחלקו ולהכי אמר דלר"י לא משפחת לה דמיימי ביפורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון אע"ג דמי שהיה לו שדה בירושלם א"צ להחזירה לשום אדם אם אין האחין שחלקו עמו קיימים ורוצים לבטל החלוקה הראשונה דאי משום דורות הראשונים שאינם לפנינו לא איכפת לן פינן דאין תובע לפנינו לבטל החלוקה ממילא הוא נשאר בחלקו ומתקיימא מצות יובל מעצמה במה שפקע פחו מאליו והיא אינה ברשותו ואחר היובל נשאר בחלקו שהרי לא תבע ממנו שום אדם להחליף החלקים זהו חזרה דיורשים אבל חזרה דלוקח חוזר לגמרי למוכר ואחר היובל נשארת ביד מוכר לעולם ואם הלוקח פוּבְּשָׁה ת"י בטיטל מצות יובל וגזל קרקע מהמוכר וחזרת לוקח למוכר לא משפחת שנימשך מיוביל זה ליוביל שלפניו דהא מיד שפגע יובל הראשון של המכירה חוזרת לחלוטין למוכר ומ"ש הר"מ שראובן שמוכר לשמעון ושמעון ללוי הפל חוזר לראשון לא משפחת אלא ביוביל אחד שאם הי' כל המכירות ביוביל אחד חוזר לראשון אבל מיוביל זה ליוביל שלפניו לא משפחת לה דכינן שחזרה חזרה לחלוטין והש"ס דקאמר בגיטין (דף מח) לא משפחת דמיימי בפורים לר"י אלא חד ב"ח עד יהושע בן נון הרי דצריכינן לחשוב עד יהושע בן נון הוא בחלוקת יורשים דהתם אם בכמה דורות שלפניו היו חלוקות שני אחין נמי מיקרי קנני פירות דאף דכל אחד נשאר בחלקו ולא כפו זא"ז להחליף החלקים מ"מ אלו הנה רוצה פעת להחליף החלקים ביוביל זה יכול לכוף לזה א"כ מיקרי קנני פירות אף אם אין מי שיתבענו להחליף ולא משפחת לה אלא בחד בר חד עד יהושע בן נון ואחרי הדברים האלה מה הואיל כבודו במה שחידש דלר"י דמחזירין זה לזה לא נתבטל מצות יובל בירושלם הפעל משום דבלא"ה מחזירין זה לזה הא חזרה דירושלם הוא רק אם יש לפנינו מי שתובע להחליף החלקים הא לאו הכי כ"א נשאר בחלקו ומדורות שעברו הלא אין מי שיתבע וירושלם הפעל מדין תורה צריכה להחזיר לגמרי ליורשי האשה ותשאר לחלוטין ביד קרובי האשה ואם הפעל פוּבְּשָׁה ת"י מבטל מצות יובל וגזל הקרקע וצ"ל לשיטת הר"מ ע"כ דזה מיקרי שוא"ת ויש פח ביד ב"ד לתמן זה א"כ הדק"ל אמאי לא אמר רב ג"כ דירושלם הפעל דרבנן ועשו חיזוק לדבריהם כשאל תורה ובמק"א הארכנו ליישב קושיא זו באופן אחר: ובזה מיושב מה שהקשה כבודו בהא דאמרינן בב"מ המוכר שדהו לששים שנה אינו חוזר ביוביל והקשה כבודו דמהיכן הנה לו השדה למוכר אם לקחה מאחר צריכה לחזור להמוכר הראשון ואם ירשה הא"מ ו"ל פסק האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביוביל ולא משפחת אלא בחד בר חד עד יהושע בן נון ולפמש"כ לק"מ דמשפחת לה שפיר בירושלם ונהי דצריכה לחזור לשאר האחין של מוכר מ"מ אם אין האחין של מוכר מקפידין וערב עליהם חלקם ומניחים השדה הזו ביד אחיהם המוכר אין המוכר יכול להוציא מיד הלוקח מטעם חזרה ביוביל פינן שנומכרה לס' שנה ואינה נצמחת בלא יובל וא"כ כל שדות ארץ ישראל שירש כל אחד מאבותיו א"צ לחזור ביוביל אם רוצים לעמוד בחלקם ולהכי א"א לאמר כדברי כבודו דאף דירושלם הפעל דרבנן אפ"ה אינה חוזרת ביוביל דאפתי הוי עקירת דבר מן התורה דמדאורייתא חוזר והם תיקנו שלא יחזור כ"ז נלע"ד: סימן יז על דבר שאלתו שפקהלתו סתרו הבהכנ"ס הישנה ובונים על

מקום זה בהכנסת חידושי מחמת שיש פמה בע"ב שאין להם מקום להתפלל בבית הכנסת הישנה ובתחילה מיחו רוב בע"ב שהיו להם מקומות בהכנסת הישנה וצדקו שלא יניחו לסתור הבהכנסת כי יכולה לעמוד עד מאה שנים בתקון קצת ואח"כ נתפתו המוחים להתרצות לזה יען פי יבנו מחדש בכל פאר והידור וגם יעשו באופן שיכולים להסיק בחורף להתפלל שם בקביעות ונתרצו ליתן ערך חלק ששית משווי המקום.

ועתה רוצים הבונים שייתנו להם לכה"פ מחצה ההוצאות ורצונם לידע דעתי בזה עפ"י דין: תשובה הנה מש"כ לטעון בעד בעלי הבונים שיכולין לסתור ביהכנסת הישנה בע"כ של בעלי מקומות פדי שיהא מקום להתפלל לכולם דהא כופין בני העיר זא"ז לבנות בהכנסת ואפילו במקום שיש לרובן מקום להתפלל כמ"ש הצ"צ בשם הב"י בשם הר"י דאפילו מיעוטן יכולין לכוף את המרבין ואפ"י היכא שאין פולם צריכים עכ"ל הצ"צ (בסי' צ"ד): לענ"ד ז"א דאף דמניא בתוספתא דכופין בני העיר זא"ז לבנות בהכנסת מיהו זה דווקא פשאין לכולם בהכנסת להתפלל וכן אם יש בהכנסת המחזיק רוב בני העיר והמיעוט נשארו בלי מקום תפלה יש לכוף זא"ז לבנות בהכנסת המחזיק את פולם דמאי חזית שאלו יהא להם מקום להתפלל ואלו לא יהא להם מקום להתפלל וכ"ז בימיהם שהיו הפתי פנסיות ובתי מדרשות פנויים מקופת הקהל ואין לאחד מהם תרון על חבירו בשום דבר ולא הנה לשום אחד מקום מיוחד שיהא שלו לגמרי למפור ולחשפיר ולהוריש לבניו ונהגו כי הו דמניא (בפ"ג דמגילה) פיצד היו יושבים זקנים יושבין פלפי העם ואחוריהם פלפי קודש שנאמר ותקהל העדה פתח אה"מ כו' עיי"ש ולא הי' לשום אחד מקום מיוחד שיהא שלו לגמרי רק שהבהכנסת הנה משל ציבור והנה עומדין כ"א לפי מעלתו אבל בזמה"ז שבנין בהכנסת ומוכרין לכל אחד מקום שיהא שלו לגמרי למפור ולהוריש לבניו אם למקצתם יש מקומות שקנו בממונם מהיכי תיתי יכופו אותם שאין להם מקומות שייתנו להם הני שיש להם מקומות להוצאת הבנין אתמהה הלא הבהכ"נ שיבנו מחדש ימכר ג"כ לבעלי מקומות להיות שלהם למפור ולהוריש ואיך נחייב את אלו לעשות אחרות נחלה לאחרים ואי משום העניינים שאין להם מקומות מיוחדים.

והבהכנסת הישנה אינו מחזיק כל עניי העיר הפאים בתוכם להתפלל הלא בני בהכנסת הישנה יאמרו להם הבהכנסת שלנו מחזיק מעט עניינים ואתם בנו לכם ג"כ בהכנסת משלכם ויעמדו העניינים גם בהכנסת שלכם וא"כ ודאי דאין יכולין לכוף את בני בהכנסת הישנה ליתן להם על הוצאות הבנין ודברי הצ"צ (בסימן צ"ד) תמוהין בזה דמה שהביא ראיה מהר"י מינץ שהביא הרב בהג"ה בחוה"מ (ס' קס"ג) וז"ל כל צורךי העיר אע"פ שאין מקצתן צריכין פגון בית חתנות אומקנה וכדומה אפ"ה צריכין ליתן חלקם עכ"ל לאו ראיה לבהכנסת לפי מנהגינו דהא בית חתנות הוא לכל בני העיר וכל המשאי בנו או בתו משאי שם ואין לשום אחד קנין ממון בזה וכן מקנה היא לכל העיר לטבול בה לעת הצורך לכן כל אחד צריך ליתן על הוצאות אף מי שאין לו בן או בת וכן אם אינו צריך מקנה אבל בהכנסת שלנו שמיוחד לכל אחד מקום ונעשה מממונו ושלו ממש אין לכופו ליתן על הוצאות בהכנסת שיהא לחבירו מקום מיוחד פשאר ממונו גם מהר"י מינץ לא הזכיר בהכ"נ בדבריו שגם פימיו הנה מנהג להיות נמכר מקומות בהכ"נ להתפלל והיו נמכרים לבעה"ב ולהכי פשיש לאלו בהכ"נ להתפלל א"צ ליתן על בנין בהכ"נ לאותן

שאינן להם דלא דמי להא דהתוספתא כמ"ש מיהו אם פשנבנה בהכ"נ הישנה ניתן מעות משנפת הקהל להתחלת הבנין קודם שיהא מקומות מצויינים למפור לבעה"ב צריכים ליתן גם כעת משנפת הקהל להתחלת הבנין.

אבל אותם שיש להם מקומות שיתנו ממונם להוצאת הבנין זה נדאי שאינם מחוייבים פינן שבהכ"נ הישנה לא הי' בו תינהא: ומה שטענו ותבעו אותם שיתנו מה שנתעלה הבהמ"ד החדש ביופי והידור והרחבת האויר בזה יש לדון דהנה קיי"ל היורד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות ובנאה יש לו ההוצאה כדאיתא בב"מ (דף ק"א) מיהו זהו דוקא בבונה בנין לחבירו שהרי בעל הקרקע נוטל הבנין ומשתמש בו להכי צריך לשלם ההוצאה אע"פ שבנה שלא ברשות אבל בנה במעשה חבירו הנאה בעלמא קיי"ל בב"ב (דף ד') גבי המקיף את חבירו מג' רוחותיו דקיי"ל כר"י דאמר אם עמד ניקף וגדר את הרביעית דגלי דעתיה דניחא ליה מגלגלין עליו את הפל ואם לא גלי דעתיה דנ"ל פטור לגמרי ובעי למימר הש"ס בב"ק (דף כא) טעמא דר"י משום דזה נהנה וזה לא חסר פטור וה"נ מה שסותרו המקומות של בהכ"נ הישן מחוייבין לבנות מחדש ע"פ דין ומה שנהנים בעלי המקומות הישנה מהידור ויופי הבנין והרחבת האויר בזה לא חסרו הבונים מאומה ולא מקרי זה חסר והוי זה נהנה וזה לא חסר ופטורים ומהאי טעמא מיבעא לן בב"ק (דף קא) אי יש שבח סמנין ע"ג צמר או אין שבח סמנין וקאמר דנ"מ כגון דצמר דחד וסמנין דחד וקאתי קוף וצבעו להנה צמר בהני סמנין אי יש שבח סמנין ע"ג צמר דא"ל הב לי סמני דגבא גינהו א"ד א"ש סמנין ע"ג צמר וא"ל ל"ל ולא פלוג ובע"ג דנדאי נהנה שם מ"מ פינן שאינו נוטל חפץ של חבירו ממש ומשתמש בו רק שנהנה מהצבע פטור אם אין שבח סמנין ע"ג צמר ועיין תוס' שם ד"ה או שכתבו דלהכי א"צ לשלם מה שנהנה דהנאה דהכא אינו באה ע"י מעשיו ולא ע"י מעשה בהמתו ועיי"ש עוד שהקשו מהא דחייב בכתובות (דף לא) גבי תחב לו חבירו בבית הפליעה ותירצו דהכא לא תשיבא הנאה דאין זה אלא נוי בעלמא עיי"ש וא"כ ה"נ שאין זה אלא הנאת נוי בעלמא לא מקרי הנאה ופטור לשלם מה שנהנה ממזון חבירו ע"י הרחבת הבנין ובלא"ה לא ידעתי מאי קשיא להו מהא דתחב לו חבירו בבה"ב דהא באמת קאמר שם הש"ס דאם לא מצי לאהדורה פטור משום דאנוס הוא וכמש"כ שם התוספתא ישנים וה"נ אנוס הוא דמאי הו"ל למיעבד אם קוף צבעו ועוד דאפילו ביורד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות ובנה שבעל הקרקע משתמש בעצים ובאבנים של הבונה אפ"ה כתב הרמב"ן ז"ל בפ"ק דב"ב בחידושי דאם מיתה בעל הקרקע בפירוש קודם שבנה א"צ לשלם לו ההוצאה ויכול לומר לו טול עצים ואבנים וא"כ בנ"ד נמי פינן שמיחו בעלי המקומות בפירוש בתחילה והיו יכולים למחות ע"פ דין א"צ לשלם מה שנהנים מהרחבת הבנין אע"פ ששנה הרבה רק אחרי שכתב כת"ר שנתרצו בתחילת הבנין לתת חלק ששית משיווי המקומות יש לחייבם גם כעת ליתן סף זה אבל יותר ממה שנתרצו בתחילת הבנין אין לחייבם כלל זהו הנראה לי לפי עניות דעתי בהאי דינא: סימן יח אשר שאל כבודו איך יש לנהוג בענין נטילת ידים אם המים שרוחץ מהם עומדים בבית החיצון והוא אוכל בבית הפנימי אם ראשי לנטול ידיו בבית החיצון וליפנס לאכול בבית שהוא אוכל או לפי שטורח גדול הוא להדר שיהא הרחיצה דווקא במקום שאוכל: תשובה הנה התוס' בסוטה (דף לט ע"א) ד"ה פל כתבו בהא דקיי"ל דבעינן תיקף לנט"י ברכה דשיעור תכיפה איכא

למשמע מתכיפת סמיכה לשחיטה דאמרינן בפרק פל הפסולין פל הסמיכות שהיה שם קורא אני בהם תיכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו שהיתה בשער נקנור שאין מצורע יכול ליכנס שם אלמא פדי מהלך משער נקנור עד בית המטבחים לא תשיבא תכיפה ובמסכת מדות (פ"ה) משמע דלא הוי טפי מעשרים ושתים אמה מקום דריסת רגלי ישראל ומקום דריסת רגלי הפהנים שקל אחד היה י"א אמה וכתב המ"א (סי' קס"ו ס"ק ג') וזה לשונו וקשה לי דבזבחים (דף לג) פריה מהא ברייתא למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה לעייל ידיו ולסמוך ולשחטי שם אצל הפתח דס"ד דקיי"ל פרבי דס"ל דכל העזרה פשירה לשחיטה ומשני דקיי"ל כר"י בר' יהודא דאסור לשחוט כ"א בצד המזבח והשתא קשה לפי מאי דסלקא דעתך פרבי אם פן אפילו למ"ד שמה ביאה לסמוך לפני הפתח ולעייל ולהישחוט אצל הפתח בפנים אלא ע"כ כשהולך במקום חשבו הפסק אפילו הליכה מועטת וכ"מ במשנה (ס"פ ב' דמנחות) במקום שסומכין שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה וצ"ע עכ"ל.

וכן הקשה על דבריהם בתשובות חכם צבי ו"ל (סי' ק') והגר"א ו"ל בבבאורו שם פתב דמגמרא משמע דאפילו פסיעה אחת הוי הפסק: ונ"ל ליישב דברי התוס' דדבריהם נכונים דהא תנו במנחות (דף צג) במקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה.

ומפרש שם בש"ס דהכי קאמר במקום שסומכין שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה ודייקא לשון המשנה שלא לסמוך במקום א' ולשחוט במקום אחר ולהכי נדאי לפי מה דס"ד דש"ס דברייתא דקתני דבאשם לא היה תיכף לסמיכה שחיטה אתיא כמ"ד ד יכול לשחוט בכל צפון העזרה ומוכיח מזה דביאה במקצת שמה ביאה ואינו יכול להכניס ידיו ולסמוך וצריך להוציא האשם לשער נקנור ולסמוך שם ולהכניסו אח"כ לעזרה לשחוט אתי שפיר מה דזה לא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה דשער נקנור ועזרה תרי מקומות נינהו דשער נקנור לא נתקדש ועזרה מקודשת ולא מיקרי במקום שסומכין שוחטין אע"ג דלא להוי אלא פסיעה א' נמי לא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה משום דהוי שתי מקומות אבל התוס' הוכיחו שפיר דכ"ב אמה הוי הפסק משנאי דמשני הא מני ר"י בר"י הוא דסובר מרחק צפון והיינו דביאה במקצת לא שמה ביאה ויכול להכניס ידיו ובהונות ואפ"ה לא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה משום דמרחק מצפון וצריך לשחוט בצד המזבח והא התם דמקום דמכניס ידיו בעזרה וגם השחיטה הוא בעזרה ואפ"ה אמרינן דלא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה מזה מוכח דכ"ב אמה לא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה אצל מס"ד דש"ס לא מוכח מידי דפסיעה אחת מיקרי הפסק משום פיון דב' מקומות הן הוי הפסק אף בפסיעה אחת וכלישנא דמתניתין דמקום שסומכין שוחטין וכן העתיק הרמב"ם ו"ל לשון המשנה (בפ"ג מה' מעשה הקרבנות) ועיין שם בכ"מ שתמה על הרמב"ם דלא הוי ליה למימר אלא שתיכף לסמיכה שחיטה כלשון הגמרא] אבל פסיעה לחוד היכי דלא הוי ב' מקומות מיקרי שפיר תיכף דקיי"ל בזבחים (דף ק"ה) מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי אע"ג דאמרינן התם דפרים הנשרפין ושעירים הנשרפין אין מטמאין טומאת אוכלין בפנים כבחוץ אף שסופן לטמא טומאה חמורה משום דמחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי עיי"ש והא יציאה נמי הוי רק מחוסר קריבה להוציאם מעזרה ואפ"ה מיקרי מחוסר מעשה.

משום דעזרה וחויז לעזרה שני מקומות הן וגרע ממחוסר קריבה והכי נמי איפא למימר גבי תיכף לסמיכה שחיטה דלמ"ד שמה ביאה א"ש דלא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה אף דיכול לסמוך בשער ניקנור ולשחוט בעזרה משום דהיכי דמחוסר מעשה הכנסה מחויז לעזרה לא מיקרי תיכף לסמיכה שחיטה אף בפסיעה א' וכן מצינו בנזיר (דף מה) דדריש התם מאי דכתיב גבי נזיר וגלח הנזיר פתח אנהל מועד בשלמים הפתוב מדבר ואמר ר' יצחק התם משום דא"א לאמר שישלח פתח אהל מועד ממש שהרי הוא אומר ולקח שער ראשו ונתן על האש מי שאינו מחוסר אלא לקיחה ונתינה יצא זה שמחוסר לקיחה והבאה ונתינה והיינו שאם יגלח בעזרה ממש והשלמים מבשל בירושלים בכל העיר מחוסר הבאה מעזרה לחויז לעזרה ואמר התם נמי במתניתין שאם גילח במדינה חויז לירושלים לא הנה משלח תחת הדוד ופירשו התוס' (שם ע"ב) ד"ה לא שאם הנה מגלח בגבולין לא הנה משלח תחת הדוד דכתיב בקרא וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ודרשינן בגמרא יצא זה שמחוסר לקיחה והבאה ונתינה וה"ל מחוסר הבאת שערו מחויז לירושלים לתתם תחת דוד השלמים בירושלים עכ"ל והא התם אם גילח בירושלים ובשל הדוד בירושלים אף שהנה הגילוח רחוק מהדוד רב לא מיקרי מחוסר הבאה כיון שהפל בירושלים ואלו אם גילח חויז לירושלים ובשל הדוד בירושלים אף שהיו קרובים מאוד זה לזה כגון שבשל סמוך לחומה בפנים וגלח סמוך לחומה בחויז מיקרי מחוסר הבאה ואינו משלח תחת הדוד.

וע"כ טעמא דמילתא דירושלים לחויז לירושלים שני מקומות הן דירושלים נתקדשה וחויז לירושלים חול מיקרי מחוסר הבאה אף בפסיעה אחת וה"ל איפא למימר לענין תכיפה דשני מקומות כמו עזרה וחויז לעזרה דמחוסר מעשה לא מיקרי תיכף והתם דלא בעינו תכיפה לא איכפת לן ברחוק מקום פלל ותליא רק באיכות המקומות שאם הם שני מקומות מיקרי מחוסר מעשה ואם הם מקום א' לא מיקרי מחוסר מעשה והכא גבי סמיכה דבעינו תכיפה בעינו תרנוייהו שלא יהא ב' מקומות וגם שלא יהא רחוק מקום כ"ב אמה כמש"כ התוס' והוכיחו התוס' דכ"ב אמה לא מיקרי תיכף מהא דמשני דאתיא כר' יוסי בר"י דמרחק מצפון ואפשר לסמוך במענין ידיו לפנים והתם הוי כ"ב אמה ומצי לעייל ידיו לפנים משער ניקנור ואפ"ה לא הוי תכיפה אע"פ שידיו והתקרבן הם שניהם בעזרה משום שאינו יכול לקרב ידיו הסומכים למקום השחיטה לא מיקרי תיכף והתם לא הוי שני מקומות דמה איכפת לן במה שאין הסומך יכול להתקרב למקום שחיטה הא אנו בעינו שיהא רק הסמיכה סמוך לשחיטה לא שיהא הסומך סמוך למקום שחיטה ושפיר הוכיחו התוס' מדאמרינן לר"י בר"י דסובר מרחק צפון לא מיקרי סמוך לסמיכה שחיטה אף שמענין ידיו לעזרה ש"מ דכ"ב אמה לא מיקרי תיכף ומינושב נמי היטב קושניית המג"א והח"צ ז"ל: אלא שלפי זה יש להקשות דברי התוס' להיפוך דלא מוכח פלל דשיעור כ"ב אמה מוצא מפלל תכיפה דאיפא למימר דע"כ לא אמרינן דא"א להיות תיכף גבי אשם מצורע לר"י בר"י דאמר מרחק צפון אף שיכניס ידיו ויסמוך בעזרה אלא דוקא התם דכיון דהסומך לא מצי קאי במקום ששוחטין דהיינו בצפון המזבז להכי מיקרי מחוסר מעשה כיון שאינם יכולים להתקרב זה לזה מקום הסמיכה למקום השחיטה ודמי להא דנזיר דאם נימא דצריך לגלח פתח מועד דוקא והדוד שמבשל בו שלמים אורחא

דמילתא לבשלים בירושלים כמש"כ התוס' שם בנזיר ד"ה ולא עיי"ש מיקרי מחוסר
הבאה דהא הגילוח הוא דוקא במקום זה ואף שפירושלים הדוד יכול להיות בעזרה כמ"ש
רש"י בפירוש חומש פ' נשא ששלמי ציבור מתבשלים בעזרה מפני שצריך להניף הזרוע
בשלה דכתיב תנופה לפני ה' וגו' מ"מ אינו מחויב לבשלה בעזרה דוקא ורשאי לבשלה
גם בירושלים כדמשמע במשנה דמדות דלשכת נזירים הי' בעזרת נשים שישם מבשלים
שלמיהם ומגלחים שעריהם הרי דרשאי לבשל בעזרת נשים ולא בעי קדושת עזרה] וכן
משמע מלשון התוס' גבי אם גלח במדינה שכתבו דמיקרי מחוסר הבאה תחת הדוד
לירושלים ומיקרי מחוסר הבאה משום שדוד השלמים מוכרח להיות בירושלים שלא
יפסול ביןצא וכשמביא השער ממדינה מיקרי מחוסר הבאה וה"נ גבי סמיכה כיון שא"א
לו לשחוט אלא בצפון המזבח והסמיכה א"א להיות שם לא מיקרי תיכף אבל גבי נטילה
שיכול לרחוץ בכ"מ שרוצה וגם אחר שרחץ יכולים להביא הלחם אליו הוי רק מחוסר
קריבה ומחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי וכה"ג כתבו התוס' ברחלין (דף פ"ד)
דדרשינו התם גבי פסוי הדם ושפף וכיסה מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכיסוי יצא זה
שמחוסר שפיכה גרידה וכיסוי וכתב התוס' שם בד"ה יצא ונ"ל ול"ד לדם הנחתו דהתם
אם לא נתזו לא הנה צריך גרידה.

אבל פאן א"א בלא גרידה עכ"ל ואף דנדאי א"א לאמר דרשאי להרחיק ברכה מנטילה
דהא בעינו תיכף מ"מ שיעור כ"ב אמה א"א ללמוד מסמיכה דאפשר לומר דהתם טעמא
אחרתא הוא משום דלא מיקרי מקום ששוחטין דמחוסר מעשה קריבה הואיל ויש לו
מקום קבוע: מיהו קשה לפ"ז דהא גבי גט דרשינו וכתב ונתן ובעינו שלא יהא מחוסר
מעשה בין כתיבה לנתינה.

ומטעם זה פסלינו אם כתב על קרן של פרה וקצץ הקרן ונתן לה משום דמחוסר מעשה
קציצה אע"ג דבדידה תליא מילתא שאם הנה רוצה הנה נותן לה הפרה בשלימות והוי
גט כדאמרינו שם (בגיטין כ"ג) ואפשר לחלק דהתם קציצה הוי מעשה גמורה ומיקרי
מחוסר מעשה אף שהנה יכול ליתן כל הפרה מ"מ עכשיו שאינו רוצה ליתן הפרה וכתב
ע"מ ליתן הקרן לחוד הוי מחוסר מעשה אבל גבי מעשה קריבה לא מיקרי מחוסר מעשה
אלא אם פן אין ביזו לעשות בלי מעשה ובזה נדחה מה שהקשה הג"מ איך שולחין גט
למרחוק הא בעינו וכתב ונתן שלא יהא מחוסר מעשה והכא מחוסר הבאה לנד האשה
ולפמ"ש לק"מ דהא דקרינו בנזיר מחוסר הבאה למחוסר מעשה הוא משום דא"א לעשות
בענין אחר ויש לו קביעות מקום לעשות באופן שמחוסר מעשה אבל גבי גט שבידו
לכתוב הגט במקום שהיא עומדת או שתבוא אליו לכתוב וליתן לה.

ובזה אמרינו דמחוסר הבאה לא מיקרי מחוסר מעשה ולפ"ז צ"ל דמש"כ התוס' גבי דם
הנחתו דלא מיקרי מחוסר מעשה משום דהנה אפשר בלא מעשה אם לא הנה נחתו התם
הטעם משום דבתחילת השחיטה עדיין הנה אפשר לכסות בלא גרידה אם לא הנה הדם
נחתו ולהכי לא מיקרי מחוסר מעשה אבל מה שהי' אפשר קודם התחלת השחיטה להיות
הפסוי בלי חסרון מעשה לא מהני כדאשכחן גבי גט שהנה ביזו לכתוב הגט ע"מ ליתן
לה כל הפרה ואפילו הכי מיקרי מחוסר מעשה ולפ"ז מה שהקשה התוס' שם (בדף פג)
בהא דתניא שחט בהמה ואח"כ חיה דלגררי' ולכסי' כדם הנחתו ע"ש בד"ה שחט חיה

קאי קושניתם רק לפי הוי אמינא דלא ידע מהו דשפד וכסה דלפי המסקנא דדרשינו ופשד וכיסה לא מהני גרירה בבהמה ואם"כ תיה דהא גרירה מעשה גמורה היא וכיון שבתחילת השחיטה שרוצה לשחוט על דם הבהמה מחוסר גרירה פטור מפיסוי אע"ג דאפשר לשחוט במקום אחר כמו דחשבינו מחוסר מעשה גבי ** (הגה"ה וראיתי בספר בית מאיר שהקשה בשם הגאון מוהרי"ל הורוויץ בהא דאמרינו בגיטין האשה פותבת גיטה משום דידעה לאקנויי והא מחוסר מעשה בין פתיכה לנתינה דצריכה להקנות לו הנזיר ומחוסר הקנאה מיקרי מחוסר מעשה כמו דאמרינו בפרק פיסוי הדם דכיסוי הדם אינו נוהג בקדשי בידק הבית משום דמחוסר פדיה ואנו בעינו ופשד וכיסה ונ"ל דלק"מ דנדאי פדיה הוי מחוסר מעשה דפדיית הקדש בעי שלשה פדאיתא בפ"ק דסנהדרין.

ומי ימר דמנדקמי תלתא פדאמרינו בשבת (נ"ח מג) אבל הקנאה בהדיוט דסגי בינו לבין עצמו לא מיקרי מחוסר מעשה: גט אע"ג שהיה יכול ליתן כל הפרה ומעתה לפי מה שבארנו דגבי מחוסר קריבה היכא שהיה בידו לעשות בלי חסרון לא מיקרי מחוסר מעשה.

וא"כ אין ראית התוס' מוכרחת במה שהכריחו דכ"ב אמה הנה שיעורא דתכיפה גבי נט"י: ומ"מ נראה שהתוס' לא משמע להו למימר דהתם הטעם משום דלאו מקום שחיטה הוא הוי מחוסר הבאה פיון דמ"מ הפל במקום אחד הוא שהסמיכה היתה בעזרה במעיל ידיו והשחיטה בצפון המזבח העזרה הוי מיקרי שפיר מקום ששוחטין אי לאו טעמא דכ"ב אמה מוצא מפלל תיקף ולקחי פתבו דכ"ב אמה הוי שיעורא דתיכף: מיהו נראה לי דאף לדעת התוס' דכ"ב אמה הוי הפסק או בית אחר הוי הפסק ולא מיקרי תיקף לגטילת ידים.

מ"מ היינו אם אחר הנגיב הלך כ"ב אמה או לבית אחר. אבל אם נגיב ידיו ולא הפסיק בהילוף כ"ב אמה או בית אחר אחד שנגיב לא הוי הפסק דנגיב גמר גטילה הוא כמו שכתב התוס' והרא"ש בפ"ק דפסחים ובהבאם הרמ"א ז"ל (בסי' קנ"ח סעיף י"א) דאף דצריף לברך קודם גטילה שהוא עובר לעשייתו מ"מ אם מברך קודם נגיב מיקרי עובר לעשייתו שגם הנגיב מן המצוה ומיקרי עובר לעשייתו עיי"ש וכיון דגם הנגיב מן המצוה אם הנגיב היה תיקף לברכה שפיר דמי פן נלע"ד: סימן יט בש"ע או"ח (סימן ש"א סעיף מ"ב) המוצא תפילין בשבת בבזיון במקום שאין משתמרים בו מכניסין זוג זוג דרוך הלבושה עד שיכניסם כולם וכ' המג"א ע"ז הקשה בתויו"ט פיון דקיי"ל שבת לאו ז"ת א"כ יכניס ב' זוגות בבת א' דלא עבר אב"ת דלאו זמנא הוא פדאיתא בגמרא: ונ"ל לישוב על נכון דדעת הרמב"ם ז"ל דאף דאיתא בגמ' דטעמא דר"ג דמכניסין ב' ב' משום דסובר שבת לז"ת והוי שלא בזמנו ושללא בזמנו לא עבר אב"ת בלא כוונה דלעבור שלא בזמנו בעי כוונה מ"מ הא איתא במנחות (נ"ח ל"ו) תפילין מאימתי מברך עליהן כו' ועד מתי מניחן עד שתשקע החמה ר' יעקב אמר עד שתכלה רגל מן וחכ"א עד זמן שינה ומודים חכמים לר"י שאם חלצן ליכנס לבה"כ או לבית המרחץ ושקעה חמה שוב אינו חוזר ומניחן ופרש"י דר"י וחכמים סברי לילה לז"ת מיהו הנ"מ להניחן אבל אם הם מונחים עליו מכבד מבע"י ליכא איסורא מה"ת ורק מדרבנן אסור שמה יישן בהם וכן הוא בירושלמי וכ"כ הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מהלכות תפילין ה"י) וז"ל זמן הנחת תפילין

ביום ולא בלילה שגאמר מימים ימימה חוק זה הוא מצנת תפילין וכן שבתות ויו"ט כו' ומאימתי זמן הנחתן משיראה את חבירו ברחוק ד"א עד שתשקע החמה ומי שהניח תפילין קודם שתשקע החמה וחסכה עליו אפילו הן עליו פל הלילה מותר ואין מורין דבר זה לרבים אלא מלמדין אותן שלא יניחו תפילין עליהם כלל אלא יחלצו אותן משתשקע החמה וכל המניח תפילין לכתחילה אחר שתשקע החמה עובר בלאו שגאמר ושמת את הזאת מימים ימימה כו' עכ"ל.

הרי שפסק בהדיא דאף דלילה לאו זמן תפילין ועובר בלאו אם מניחן מ"מ אם הנה עליו מפבר מותר מה"ת רק שאין מורין פן והיינו ונדאי אפילו אם מכונן לשם מצנה בשעה שהן עליו וא"צ לשומרו כלל דבצריף במה שהם עליו לשומרו אמאי אין מורין דבר זה לרבים.

הא פתב (בהלכה י"ב) ואם לא חלץ תפילין משתשקעה החמה מפני שלא הנה לו מקום לשומרו ונמצאו עליו פדי לשומרו מותר א"ו מש"כ דאין מורין פן מייירי אפילו אם מכונן לשם מצנה במה שהם עליו אפ"ה שרי מה"ת פיון שלא הניחם בתחילה בלילה והיו עליו מבע"י וגם הא דאמרינו דבצריף לשומרו מותר ומורין פן מייירי נמי דלובשן ומכונן בזה לקיים מ"ת ואפ"ה שרי מן הדין הואיל וצריף להניחן בלא"ה פדי לשומרו והכי משמע בגמ' דמנחות שם דקאמר הוי קאימנא קמיה דרב אשי וחסף והניח תפילין ואמינא ליה לשומרו קבעי מר וכו' קסבר הלכה ואין מורין פן וקשה מאי מסתפק אי לשומרו קבעי אי לא הא קא חזא אי מברך עליהו אי לא ואם מברך עליהו ע"כ לאו לשומרו קבעי ואי לא מברך הלא לשומרו קבעי ודחוק לומר דלהכי לא בירך משום שחלצו ע"מ לחזור ולהניחן שא"צ לברך וכה"ג הקשו התוס' בברכות (דף י"ד) ד"ה ימים גבי רב בענין הלל ע"ש אלא ונדאי דהא דלשומרו שרי היינו אפילו במכונן לשם מצנה וכיון דצריף לשומרו יכול להניחם לשם מצנה ולברך עליהו להכי שפיר הנה מסתפק אם לשומרו קבעי לו או לא וכן נמי הא דשרי במונחין עליו פבר מייירי נמי אפילו במכונן לשם מצנה אלא דלשומרו מורין פן ובמונחין מפבר אין מורין פן ובזה פליגי ת"ק עם ר"י וחקמים דת"ק סובר עד שתשקע החמה משום דסובר לילה לז"ת ולא מפליג בין מניחו למונחים מבע"י בתרנוייהו אסור מה"ת מקרא דושמרת ור"י וחקמים סברי דמה"ת שרי במונחים עליו רק מדרבנן אסור להכי שרי עד שתכלה רגל מן השוק ולחקמים עד זמן שינה ומזמן שינה ואילך אסור: ולפ"ז נראה דהא דאמרינו (בפ' המוציא תפילין) דלר"ג דסובר שבת לז"ת מותר להכניס שתיים משום דלא עבר אב"ת דהוי שלא בזמנו היינו לת"ק דר"י וחקמים דלא מחלק בין מניחן בתחילה למונחין מבע"י ולריה"ג תרנוייהו אסורין מאזהרה דושמרת וכן לר"ע דמפיק שוי"ט מקרא דוהי' לה לאות על ידך יצאו שוי"ט שאין צריכין אות אין חילוק בין מניחן למונחין מתחילה בלילה אבל אם מונחים מפבר רשאי לר"י דסבר דקרא לא אזהר אלא מלהניחן בתחילה בלילה אבל אם מונחים מפבר רשאי להחזיקן עליו אף לשם מצנה כמו שבארנו וכיון דסברי גבי לילה דבמונחין פבר שרי אף במכונן לשם מצנה ה"ה גבי שבת בעינו למימר הכי דאם מונחים עליו מבע"י שרי מה"ת אף במכונן לשם מצנה דמ"ש שבת מלילה דתרנוייהו מחזד קרא נפקא מדכתיב מימים ימימה ואין לחלק בין אזהרת ושמרת דשבת מאזהרת ושמרת דלילה דתרנוייהו שרי במונחין מפבר א"כ אם לובשן בשבת שנים שנים עובר אב"ת אף בלא פנונה דאף

דלעבןר שלא בזמנו בעי פנונה מ"מ הא מסיק דלא מקרי שלא בזמנו אלא ביטן בשמיני
בסופה דלא משפחת ליה פלל מצות סופה בשמיני להכי מקרי שלא בזמנו אבל גבי בכור
שנתן בפתן ד' דקאמר ר' יהושע שעובר אב"ת אע"ג דכי יתיב ליה מתנה מבכור עברין
לזמנו אפ"ה עובר אב"ת אף בלא מתפונן משום דלא מקרי שלא בזמנו דכיון דאי
מתרמי ליה בוכרא אחרניא הדר מזה מיניה פולא יומא מקרי בזמנו פדמסיק רבא התי
בסוף הסוגיא דפריד וקא מתן דמים לר' יהושע דלעבןר לא בעי פנונה ומשני אלא אמר
רבא לצאת לא בעי פנונה לעבןר בזמנו לא בעי פנונה שלא בזמנו בעי פנונה עיי"ש וכיון
דבכור מקרי בזמנו משום דאי מתרמיא ליה בוכרא אחרניא ה"נ בשבת לעגן תפילין
לר"י וחקמים לא מקרי שלא בזמנו דקא למי שהתפילין מונחים עליה מבע"י רשאי
להחזיקן עליו ולכונן לשם מצנה [ואינו אסור רק ללבושן לכתחילה] ומיקרי שפיר בזמנו
ולא בעי פנונה ואם יכניס שנים יעבןר אבל תוסיף והש"ס דקאמר דלר"ג דסובר לז"ת
הוי שלא בזמנו ולא עבר אב"ת קאי בשיטת הת"ק דר"י דסובר דאפילו במנוחין אסור
גבי לילה וה"ה גבי שבת והוי שלא בזמנה דלא משפחת לה למצנת תפילין בלילה
ובשוי"ט פלל להכי לא עבר בלא פנונה אב"ת אבל לדין דקיי"ל כר"ע וחקמים
דבמנוחין מפבר שרי אף במתפונן לשם מצנה הוי שפיר בזמנו דכיון דמשפחת לה לכוננת
מצנת תפילין אף בשבת הוי בזמנו ולא בעי פנונה ואף שיש לחלק קצת דדוקא גבי בכור
מיקרי בזמנו גם אחר ההנאה דלהאי גברא מצי לאתרומי' בוכרא להזות גם האידנא וכן
גבי פהו שהוסיף ברכה אחר שגמר פל ברכותיו דאי מתרמי ליה ציבורא אחרניא מצי
לברך להכי מקרי גם השתא בזמנו אבל תפילין פינון שפבר לא היו עליו בתחלת הלילה
שוב לא מצי ללבושן פל הלילה ומקרי שלא בזמנו ולא עבר אב"ת בלא פנונה מ"מ נראה
דגם זה מיקרי בזמנו פינון דלגבי מאן דלא חלץ מששקעה הסמה עליו רשאי להחזיקן
עליו ולכונן לשם מצנה אע"ג דלהאי גברא שלא הנה עליו בתחילת הלילה שוב לא מצי
להניחן.

מ"מ הזמן הזה משפחת ביה מצות תפילין דהא גבי ברכה דכהן נמי מי לא משפחת שאין
שהות עוד ביום להתחיל ולהגיע לברכת פהנים ולברך ציבורא אחרניא וכן גבי בכור מי
לא עסקינן שאין שהות עוד ביום לשהוט בכור ולזרוק הדם ואפ"ה אומר ר' יהושע
פשאתה נותן בפתן ד' אתה עובר אב"ת.

וע"כ משום דכיון דמשפחת לפעמים גם בהאי זימנא המצנה מיקרי בזמנו אע"ג דלהאי
גברא בהאי מעשה לא משפחת לה. וה"נ גבי שבת ולילה פינון דאי הוי עליו התפילין
מבעו"י רשאי להחזיקן עליו לשם מצנה מקרי בזמנו: ואף שהתוס' כתבו בעירובין (דף
צ"ו) גבי נשים שאינן מצוות במ"ע מיקרי שלא בזמנו אי לבשי תפילין וציצית אלמא
דמגברי לנשי מיקרי שלא בזמנו מ"מ היינו דווקא גברי ונשי דנשים עם בפ"ע הם אבל
מגברא לגברא פינון דבמאן דלביש מבעו"י מקרי זמנו לגבי מאן דלא לביש תפילין מבעו"י
נמי מקרי זמנו ועובר אב"ת אם לובש שנים ושפיר פסק הרמב"ם ז"ל כת"ק דמכניסן
זוג פינון דקיי"ל כר' יעקב וחקמים דבעודן עליו מבעו"י מותרין להיות עליו פל היום
מה"ת: ואין להקשות לפ"ז אמאי פסק הרמב"ם דמכניסן זוג נהי דאזקרה דושמרת
ליכא פשמניח לשומרן בלילה או בשבת מ"מ הא איכא נמי ב"ת בזוג אחד וכיון דבארנו
דמיקרי בזמנו משום שאם היו עליו מבעו"י רשאי להחזיקן עליו אף לשם מצנה הא

בזמנו לא בעי פנונה וכמו שאסור שנים שנים משום ב"ת ה"נ איכא ב"ת בזוג אחד וא"כ אמאי רשאי להכניסם זוג זוג הא עבר אב"ת.

א"ו דנה מיקרי שלא בזמנו משום שאם לא היו עליו מבעו"י אסור להניחן מיקרי שלא בזמנו ולהכי רשאי לקבשן ולשמרן ולא עבר אב"ת דשלא בזמנו לא עבר אב"ת וא"כ ב' נמי לישתרו פיון דהוי שלא בזמנו דז"א דנ"ל דכיון דאיכא קרא מיוחד אהנחת לילה ושוי"ט דכתיב ושמרת וגו' מימם ימימה אם הניחן בלילה או בשוי"ט ליכא ב"ת רק עבר אזהרה דושמרת ולא אב"ת דלא שייך לשון הוספה פיון דאזהרה קרא ע"ז באזהרה מיוחדת [אף דבעירובין קאמר התם אהך אוקימתא דבעי לאוקמי דכ"ע שבת לאו ז"ת ובלעבור שלא בזמנו קמפלגי דת"ק סבר לא בעי פנונה ופריה א"ה זוג אחד נמי לא והיינו משום דעבר אב"ת הרי דבזוג אחד למ"ד לז"ת נמי איכא ב"ת התם קאי לר"ע דפוסטר שבוי"ט מנהיגה לאות על ידה דמהאי קרא ליכא ללמוד איסורא בשוי"ט כמו שכתבו הפוסקים רק פטורא בעלמא להכי שייך ב"ת פיון שפטור מדבר ועושהו עובר אב"ת אבל לריה"ג דדריש ושמרת אלילה ושבויו"ט דאיכא אזהרה מיוחדת לשבת ולילה אין בזה גדר ב"ת רק אזהרה דושמרת] וכיון דלשמרן ליכא אזהרה דושמרת ב"ת נמי ליכא דבמאי דכתב קרא להזהיר להניח תפילין בלילה ובשבת ויו"ט מפקינו מצות תפילין מאיסור ב"ת דאם הי' בזה איסור ב"ת לא הי' מפיך קרא מיעוטא דלילה ושבת ויו"ט בלישנא דושמרת שהיא אזהרה כמו לאו אלא הנה פתוב קרא בלישנא אחרינא למעט לילה ושבת ויו"ט דליכא בהו מצנה אם מניח וממילא הוי ידעינן דאיכא בל תוסף כמו בכל התורה שהזהירה תורה שלא להוסיף על ד"ת ומדאפקי קרא בלשון ושמרת שהוא אזהרה כמו לאו ש"מ דב"ת ליכא בזה דלא שייך ב"ת אלא היכא דליכא איסור רק שמוסיף על ד"ת אבל היכא דאיכא איסור לא שייך הוספה וכיון דליכא ב"ת בזוג אחד פשמניחן בשבת ויו"ט או בלילה למ"ד דדרשינן אזהרת ושמרת ואפקיה רחמנא מאיסור בל תוסיף לאזהרת ושמרת ממילא היכא דמניח לשמרן או במנחין עליו מכבר דאמרינן דאינו עובר על אזהרה דושמרת אינו עובר נמי אבל תוסף דהא אפקי רחמנא הנחת תפילין מדין בל תוסיף וגלי קרא דהמניח תפילין בשעה שאינו חייב ליכא בל תוסיף וכ"ז במניח זוג א' דאז ליכא ב"ת רק אזהרת ושמרת דאפקי קרא מאיסור ב"ת אבל שנים שנים אסור דהא בחול נמי עובר אם לבש שנים אב"ת.

לכן בשבת נמי עבר דהא בארנו דלא מיקרי שלא בזמנו פיון שאם מונחים מכבר רשאי להיות מונחים עליו לשם מצנה. ומינשבים היטב דברי הרמב"ם ז"ל: ואין להקשות אמאי לא יכניסם שנים שנים להר"מ ז"ל פיון דפסק כריה"ג ושבת אסור בהנחת תפילין מקאר דושמרת וכמ"ש השאר (בסי' מ"א) אליכא דהר"מ ז"ל א"כ הא דשרינן להכניס זוג א' הוא משום דסבר דלשמרן שרי להניח לכתחילה א"כ אמאי אסור להכניס שנים שנים משום ב"ת הא פיון דמכונן בהדיא לשמרן הרי מכונן שלא לשם מצנה והר"ן ז"ל בר"ה פתב בשם רבינו שמואל דבכיון בהדיא שלא לצאת לכ"ע לא יצא ופשיטא דכ"ש לענין ב"ת דאינו עובר אב"ת במכונן שלא לצאת וא"כ אמאי אסור שנים שנים ובמשנה דקאסר ת"ק שנים שנים משום ב"ת אתי שפיר דסובר דבשבת ליכא איסורא בתפילין ולובש זוג אחד לשם מצות תפילין אבל שנים שנים אסור משום ב"ת אבל להר"מ הא לשם תפילין אסור משום ושמרת אפילו זוג א' וע"כ הא דשרינן זוג אחד היינו במכונן לשמרם

וא"כ בשנים נמי ליפא ב"ת ואפשר ליישב דהר"מ ז"ל סובר דלעגנו מצות למ"ד מצות א"צ פוננה יוצא אפילו כגון שלא לצאת פדעת הר"ן בר"ה (דף כ"ט) וממילא לעגנו ב"ת בזמנו דלא פעי פוננה עובר במכונן שלא לצאת: ועוד אפשר לומר אפילו אם נימא דמכונן שלא לצאת ליפא ב"ת מ"מ הכא גזרינו שמה אחר שיניחון לשמרון ישפח אח"כ ויכונן לשם מצנה ואז יעבור אב"ת אבל בזוג א' אפילו אם יכונן אח"כ לשם מצנה שרי דכמו שאם היו מונחין עליו מבעו"י שרי להחזיקו עליו אף לשם מצנה.

ה"נ אם הניחון בתחילה לשמרון ואח"כ פינון לשם מצנה שרי פינון דלא קפיד קרא אלא אתחילת הנחתו שלא יהי לשם מצנה ולהכי זוג א' שרי לשמרון ולא חיישינו שמה אח"כ יכונן לשם מצנה אבל בשנים חיישינו שמה ישפח אח"כ ויכונן לשם מצנה ועבר אב"ת: ונדע דלכאורה יש להקשות ע"ד רבינו שמואל שהביא הר"ן דבמכונן שלא לצאת לכ"ע לא יצא מהא דאמרינו בקידושין (דף ל"ט) ובחולין (דף קמ"ב) ר' יעקב אומר אין לה כל מצנה שבתורה שאין תחית המתים תלויה בה בכיבוד או"א פתיב למען ייטב לה והארכת ימים ובשילוחם הקן פתיב למען יאריכון ימיה וילמען ייטב לה הרי שאמר לו אביו להביא גוזלות ועלה לבירה ונטל את האם ושלה את הבנים ונפל מן הגג ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו ש"ז אלא למען ייטב לה לעולם שפולו טוב וילמען יאריכון ימיה בעולם שפולו ארוך ודלמא לא הוי הכי ר' יעקב מעשה חזא ודלמא מהרהר בעבירה הוי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בע"ג הוי כו' דכתיב למען תפוש את ישראל בלבם כו' וקשה לימא דלמא חישב בלבו שאינו עושה הדבר לשם מצנה אלא להנאת אביו וכן בשילוחם הקן חישב בלבו בהדיא שאינו עושה לשם מצנה אלא למדת הרחמנות כדאמרינו בברכות אתה חסד על קו ציפור וכשמכונן בפירוש שלא לשם מצנה אין כאן מצנה כלל א"ו דאף שמשב שלא לשם מצנה נמי הוי מצנה ושפיר הוכיח ר' יעקב מזה דמתן שקרון של מצות בעוה"ב הוא (ועיין ברמב"ם ז"ל שכ' (בהלכות מלקים) גבי ב"נ שקיים שבע מצות מפני שדעתו נוטה לזה ולא לשם מצות בוראו אינו מחסידי אוה"ע אלא מחכמיהם דמשמע שכל העושה שלא לשם מצנה אין בזה סרה מצנה ואפשר לומר דזוקא בב"נ אמרינו הכי ולא בישראל: וכה"ג מפלגינן (בפ"ק דר"ה) לעגנו סלע זו לצדקה בשבילשיח' בני דמהני בישראל ולא בב"נ וכן אפשר לומר במכונן שלא לצאת דבישראל מקרי מצנה ולא בב"נ ועוד יש לחלק בין מצנה שבקום עשה לשוב ואל תעשה דבשוא"ת לא הוי מצנה אלא פשמכונן לשם מצנה כדאמרינו בקידושין פ"ק גבי ר' צדוק וחיבירו שישבו ולא עברו עברה מחמת מצות בוראן מעלה עליו הכתוב כאלו עשה מצנה אבל אם לא עבר אלא מחמת משפט שכלו לא חשיב כאילו עשה מצנה ולהכי בב"נ שאין בשבע מצות דידהו קום עשה רק שוא"ת שפיר כתב הרמב"ם ז"ל שאם קיימן מחמת נטיית דעתו לא מחשב מצנה אבל בקום עשה שעושה מעשה מחשב מצנה בכל גוונא: ונ"ל ליישב דעת הר"ן ז"ל דיש תרי גוונא מצות האחד מצות מצה או לילב דא"צ לעשות אלא פ"א ואחר שעשה אותה אין עוד שום מצנה בעשותה פעם שני דאם אכל כזית מצה או נטל הד' מינין אין עוד מצנה בעשותה עוד פעם שני.

ויש מצנה שבזמנה אין לה הפסק כמו תפילין שכל זמן שמניחון קיים מ"ע וכן כבוד או"א כל שמצנה לו אביו לעשות ועושה מקיים מ"ע וכן שילוחם הקן כל שמזדמן לו קו מצנה

בשילוח ולמ"ד מצות צ"כ אין חילוק בין מצנה למצנה ובכולהו סובר דאם עשאן בלא פנונה לא יצא מפני שהוא סובר דהפנונה הוא מפרטי המצנה ואם לא פינון לבו חיסר חלק מחלקי המצנה להכי בין במצה ושופר ולולב שיש שיעור לעשייתן פעם א' בין בתפילין שאין שיעור לקיום מצנתן בכולהו סובר דבלא פנונה לא יצא פדאיתא בר"ה גבי מצה ושופר ובעירובין (צ"ה) גבי תפילין אבל מ"ד מצות א"צ פנונה לדידין אין הפנונה מתנאי ופרטי המצנה רק שאם חשב בהדיא שלא לצאת הוא סותר מצנתו כמ"ש הר"ן בשם רבינו שמואל ולדידין איכא לאפלוגי דדוקא במצנה שיש שיעור לקיומה כמו מצה ולולב ושופר בזה מהני מחשבתו לסתור המצנה דהא אין באכילת מצה מצנה כ"א פ"א וכיון שאינו רוצה לצאת באכילתו זו אין פאן מצנה ודומה פמי שאוכל אחר שאכל הכזית ראשון דלא מיקרי מצנה וזה לא רצה לצאת גם באכילתו הראשונה ולא יצא משא"כ בתפילין וכיבוד או"א ושילוח הקן שאין שיעור לקיום מצנתן וכל אימת שעושה אותן יש בהם קיום המצנה אין פח במחשבתו שחישב על מעשיו שהן שלא לשם מצנה לסתור ולבטל פח המצנה ומאיליו הוי מצנה אף אם פינון שלא לצאת דכל אימת שעושה אותן כשנזדמנו לו הם קיום המצנה ומחשבתו לסתורה לאו פלוס הוא וא"ש הא דלא פריד בקידושין גבי מעשה דר"י דלמא פינון בהדיא שלא לשם מצנה דגבי כאו"א הוי מצנה אף בכינון בהדיא שלא לשם מצנה ודו"ק: סימן כ שאלה איש אחד שגג והעמיד בשבת קדירה קרוב לאש שהי' בוער בתנור להחם הבית ולא ידע שיש בקדירה תבשיל חי פי הנה סבור שהקדירה רקנית והעמידה שם בלא פנונת ביטול ונתבשל התבשיל שבתוך הקדירה עד שהי' ראוי לאכול אם מותר באכילה ביום השבת או לא: תשובה הנה במבשל בשבת קיי"ל כר' יהודה דבשוגג יאכל למ"ש כמו דפסקינו בשו"ע (סימן שי"ח) אלא שיש להסתפק דבשוגג היינו שגגת שבת או שגגת מלאכה דחייב עליו חטאת אבל הכא שלא ידע שיש פאן תבשיל בקדירה דפטור אף מחטאת משום דהוי מתעסק בעלמא ובשבת אמרינו מלאכת מחשבת אסרה תורה אפשר דלא גזרינו לאסור באכילה ומותר אף בו ביום ומהא דאמרינו בשבת (דף ל"ח) שכח קדירה ע"ג פירה ובשלה בשבת דרבה ורב יוסף תרנוייהו אמרי להתיירא דבין בשוגג בין במזיד יאכל משום דדוקא מבשל דקא עביד מעשה אבל שכח דלא עביד מעשה שרי אין ראי' להתיר במתעסק דאף דשכח פמתעסק דמי מ"מ הא התם העמיד הקדירה בע"ש והי' התחלת המלאכה בחול אבל אם נעשה המלאכה כולה בשבת אפשר דאסור בו ביום וראיתי להגאון רע"א זצ"ל בתשובה שכ' לחלק בין היכא דפטרין משום מתעסק להיכא דפטרין משום מלאכת מחשבת אסרה תורה דהיכא דפטור משום מלאכת מחשבת לא מיקרי מלאכה פלל ונתבירו הרואה שרוצה לעשותו א"צ להפרישו פלל אבל במתעסק מיקרי עבירה רק שפטור מחטאת ומחויב תבירו להפרישו.

והנה במש"כ דכל היכא דמפטר מטעם מלאכת מחשבת לא מיקרי מלאכה פלל ואין אחר מצנוה להפרישו צע"ג דהא בכריתות (דף י"ט) מבואר דמתכוון לחתוך מחובר זה וחתוך מחובר אחר מיפטר מטעם מלאכת מחשבת וכ"פ הרמב"ם ז"ל וא"כ איך אפשר לאמר שהרואה שחבירו רוצה לחתוך מחובר אלא שטועה שסובר שהוא מחובר אחר שלא יהא חבירו מצנוה להפרישו הא ודאי ליתא וכן בנתפונן לזרוק ארבע זרק שמונה פטרין בשבת משום מלאכת מחשבת איך אפשר לומר דבזה אין תבירו מצנוה להפרישו:

ואפֿשר לומר דתליא במחלוקת רש"י ותוס' בב"ק (נ"ד ל"ה) דפרידו התם אמ"ד מקלקל
בחבורה פטור מתניתין דקתני שורו ושהדליק את הגדיש חייב והוא שהדליק את הגדיש
פטור ומשני רבא מתניתין בשוגג וכדתני דבי חזקיה מפה אדם ומפה בהמה כו' ופרש"י
ז"ל לעולם מתניתין דלא קבעי לי' לאפרי' והאי דפטור מתשלומין לאו משום דהוי חיוב
מיתה דהא מתניתין אפילו בשוגג מיתוקמא דליפא חיוב מיתה פטור מתשלומין עכ"ל
הרי משמע בהקדא דמקלקל דמי לשוגג דאיפא איסור ומיפטור מתשלומין והיגו ע"כ
דאיפא איסור תורה דאי ליפא איסור תורה רק איסור דרבנן קא עביד לא מיפטור משום
זה מתשלומין והא מקלקל דמיפטור הוא מטעם דלא הוי מלאכת מחשבת כמ"ש התוס'
בכתובות (נ"ד ה') ד"ה את"ל והוא מש"ס דכריתות דכי היכא דמקלקל חייב מתעסק נמי
חייב.

ואפ"ה חשבין לי' למקלקל דקא עביד איסור כמו עושה בשוגג ופטור מתשלומין א"כ
כל מתעסק היכא דלא הוי מלאכת מחשבת מיקרי נמי עביד איסורא ומש"כ רש"י ז"ל
בשבת (נ"ד קמ"ו) אמתניתין דקתני שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרת ובלבד
שלא יתפונן לעשות כלי ופרש"י ז"ל דאין במקלקל שום איסור בשבת התם הוי מקלקל
בלי שום מלאכה דהא אין בגנן וסתירה בפלים ומקלקל בלי מלאכה ודאי דליפא שום
איסור ואפילו למ"ד יש בוס"ת בכלים מ"מ גבי סתירה הא בעי ע"מ לבנות להכי
בשבירת כלי בעלמא ודאי דליפא איסורא כלל תדע דהא מותר לכתחילה ועיין בר"נ ז"ל
שם במשנה אבל עושה מלאכה ומקלקל במלאכתו שעשה איפא איסור תורה אף דלא
הוי מלאכת מחשבת והתוס' שם הקשו על רש"י וכתבו שם דלא דמי מקלקל לשוגג
דשוגג איפא איסור מלאכה ובמקלקל ליפא איסור מלאכה: ומ"מ נראה לי דאין ראי'
מדברי התוס' דמתעסק אין בו איסור מלאכה דהא התוס' כתבו שם דר' אבנה ור' יוחנן
פליגי אליפא דר"ש דמחייב מקלקל בחבורה דר"א סובר דלא בעי תקון כלל ור"י סובר
דבעי תקון קצת ומקשה אר"י ממשנה דהוא שהדליק הגדיש פטור אף דמיירי דומיא
דשורו דלא קבעי לי' וע"ז פרש"י דרבא משני דאף דהוי מקלקל אפ"ה פטור מתשלומין
דדמי לשוגג וע"ז חלקו התוס' דמקלקל עדיף משוגג דליפא איסור מלאכה כלל והיגו
היכא דליפא תיקון כלל דקיימינן ה"א אליפא דר"א אבל היכא דאיפא תיקון קצת
אפֿשר דמודו התוס' לשיטת רש"י דאיפא איסור מלאכה אף למאן דפוטר מקלקל
בחבורה ומתעסק הא דמי למקלקל שיש בו תקון קצת [דהא מ"מ נעשה מלאכה אף שלא
פינון לה] ויש בו איסור מלאכה ויש להביא ראי' לזה דמתעסק דמי למקלקל שיש בו
קצת תיקון ולא למקלקל גמור דהא הש"ס בפסחים קאמר אמתניתין דשחטו ונמצא
טריפה בגלוי חייב לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תיקון ומשפח שם תיקון
להוציא מדי אבה"ח וכתבו התוס' דקושיות הש"ס הוא לר' יוחנן דסובר דגם לר"ש
דמחייב מקב"ח מ"מ בעי תיקון קצת אבל לא בעי הש"ס לשנויי מתניתין אליפא דר'
יהודה דסובר מקלקל בחבורה פטור דהא ודאי דמתניתין לא אתיא כר"י דהא קתני
במתניתין ושאר זבחים ששחטו לשם פסח אם אינו ראויין חייב וזה הוי מתעסק ששחט
שאר זבחים וסובר שהוא פסח ולר' יהודה דמקב"ח פטור מתעסק נמי פטור אע"כ
דמתניתין אתי כר"ש דמחייב מקב"ח ולהכי מתעסק נמי חייב והש"ס דקאמר לדברי
האומר מקב"ח פטור היגו ר' יוחנן אליפא דר"ש דבעי תיקון קצת עי"ש בתוס' שביארו

כ"ז וא"כ מוכח מזה דהא דמדמי הש"ס דכריתות מתעסק למקלקל היינו למקלקל שיש בו תיקון קצת דליכא למימר דמתעסק דמי למקלקל גמור א"כ אמאי מחייב בשוחט אינו ראוי לישם פסח הא הוי מתעסק ואף דמקב"ח סובר דחייב מ"מ הא במקלקל גמור מודה דפטור א"ו דמתעסק דומה למקב"ח שיש בו תיקון קצת וכינון דמחייב במקלקל שיש בו תיקון קצת מחייב נמי במתעסק וא"כ נדאי דיש מקום לומר דכינון דמש"כ התוס' דמקלקל לית בי' שום איסור היינו במקלקל גמור אבל מקלקל שיש בו תיקון קצת יש בו איסור מלאכה וה"ה מתעסק דדמי למקלקל שיש בו תיקון קצת יש בו איסור מלאכה והכי משמע לי ממימרא דרבה (ב"ק דף כ"ו) דקאמר היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הפיר בה ועמד ונפלה לענין נזקין חייב כו' לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה כו' הפיר בה ושכחה ועמד ונפלה לענין נזקין חייב לענין שבת פטור כו' נתפנין לזרוק ב' וזרק ד' לענין נזקין חייב לענין שבת מלאכת מחשבת בענין כו' והנה שינה רבה בלשונו דבלא הפיר בה אמר לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ואח"כ בהפיר בה ושכחה אמר סתם לענין שבת פטור משמע דהא נמי מהאי טעמא דמלאכת מחשבת אסרה תורה ובנתפנין לזרוק שתיים וזרק ארבע אמר מלאכת מחשבת בענין ולא אמר כדאמר מעיקרא מלאכת מחשבת אסרה תורה מזה נראה בעליל דבתרתי בבי קמיינתא בלא הפיר בה או בהפיר בה ושכח ועמד ונפל אמר מלאכת מחשבת אסרה דבזה שלא הפיר או הפיר ושכח ליכא איסור מלאכה מן התורה כלל כיון שלא כיון לעשות שום דבר ונעשה הכל מאיליו אבל בנתפנין לזרוק שתיים וזרק ארבע נעשה דבר בידיים אף שלא כיון למלאכה מ"מ איסור מלאכה איכא רק דלענין חטאת פטור דמלאכת מחשבת בענין לענין חטאת: אבל לא אמר מלאכת מחשבת אסרה תורה דמזה הוי משמע דליכא איסור תורה בנתפנין לזרוק שתיים וזרק ארבע ובאמת איכא איסור מלאכה מן התורה רק דחטאת ליכא ובזה מיןושב מה שהקשו התוס' והרשב"א ז"ל בשבת (דף י"א) אמתינתין דלא יצא החייט במחטו שפא ישפח ויצא וז"ל אליכא דרבא דאמר לא גזרינו גזירה לגזירה אין לפרש שפא ישפח המחט דאפילו יצא ליכא איסור דאורייתא כדאיתא (בכ"ב דב"ק) הפיר בה ושכחה לענין שבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה אלא שפא ישפח את המחט להצניעו עד שיהא שבת ולבסוף שיזפור את המחט ישפח את השבת ויצא עכ"ל וכן הרשב"א בחידושו הקשה מהא דרבה לרבא ולפמש"כ א"ש דזוקא גבי אבן מונחת לו בחיקו ועמד ונפלה דלא עביד מעשה כלל והאבן נופל מאיליו בזה אמר רבה דליכא איסור תורה דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל היכא דעביד מעשה אף שלא נתפנין לדבר שהוא מלאכה שאסור בשבת מ"מ איסור שבת איכא אף מן התורה שהרי נעשה מלאכת שבת מאליה ולהכי גבי חייט גזרינו שלא יצא במחטו שפא ישפח ויצא דנושא אותו בידו או בבגדו ולא דמי לאבן הנופל מחיקו כשהוא עומד: וקצת יש להביא רא"י ג"כ דכל מלאכת שבת אף במתעסק או במתפנין לזה ועשה באחר מיקרי נעשה איסור כמו שנגג דשבת מהא דאמר בשבת (דף ד) היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ תני חזא מותר להחזירה ותני חזא דאסור להחזירה ומשני פאן מבעוד יום פאן משחשיכה מבעוד יום דלא עביד איסורא לא קנסוהו רבנן משחשיכה דעבד איסורא קנסוהו רבנן שלא להחזירה ומיירי שם בשוגג כיון דהש"ס בעי לשנויי הא דלא קנסוהו רבנן שלא להחזירה מיירי בדלא עביד איסורא ל"ל לאוקמי מבעוד יום שנהו דחסק דמיירי שהוציא מבעו"י וחשכה עליו

לוקמי שהוציא בשבת גופא רק שהי' בדרך מתעסק ולא כיון להוציא או שסבור שהם פירות אחרים (כדאמרינן בכריתות דמתפנין ללקוט תאנים וליקט ענבים פטור מטעם דלא הוי מלאכת מחשבת) וכיון דבמתעסק לא עביד שום איסור לא קנסוהו רבנן אבל בשוגג דיש איסור תורה בשגגה אסור להחזירה ומדלא מוקי הש"ס הכי ע"כ דכל מתעסק דמי לשוגג לענין זה דמיקרי עביד איסור כיון דעביד מעשה בגופו ועי"ז נעשה מלאכת שבת ורק לענין חטאת פטריה רחמנא אבל איסור שבת שלא בכוננה איפא ולפי"ז נראה דכמו דמבשל בשבת גזרו שלא יאכל בו ביום ה"ה במבשל בדרך מתעסק נמי לא יאכל בו ביום דלענין איסור שבת לא שני לן בין שוגג למתעסק ומקרי נעשה מלאכת שבת פן נלע"ד: סימן כא ודין מתעסק הואיל ונאמא לידן נימא בה מילתא לבאר מה מיקרי מתעסק דהנה התוס' הקשו על רש"י ז"ל בשבת (דף עג) בפלוגתא דאב"י ורבא דאמר התם נתפנין להגביה את התלוש וחתף את המחובר ד"ה פטור לחתוף את התלוש וחתף את המחובר אב"י אמר חייב ורבא אמר פטור אב"י אמר חייב דהא מתפנין לשם חתיכה רבא אמר פטור דהא לא מכנין לחתיכה דאיסורא ופרש"י ז"ל שנתפנין לחתוף תלוש זה וחתף מחובר אחר ונקשו התוס' דא"כ שחתף דבר שלא נתפנין לו פטור אפילו לחתוף מחובר זה וחתף מחובר א' כדאיתא בכריתות דנתפנין להדליק נר זה והדליק נר אחר נמי פטור ופירשו הם ז"ל דפלוגתא דאב"י ורבא היא היכא דמתפנין לחתוף את התלוש ונמצא שהוא מחובר שחתף מה שרצה לחתוף רק שהי' סבור שהוא תלוש אבל אם כיון לחפץ זה ונמצא חפץ אחר פטור אפילו כיון לאיסור: ולי נראה דדברי רש"י ז"ל נכונים מאוד למענין שם בסוגיא דכריתות (דף יט ע"ב) שכתב שם רש"י ז"ל ד"ה אפילו וז"ל אע"ג דאב"י ורבא לא פטרי אלא במתפנין להתירא כגון לחתוף את התלוש אבל שמואל אפי' מתעסק באיסור פטר מדנקטה הש"ס למלתייה מלאכת מחשבת אסרה תורה משמע שיתפנין בו עכ"ל והיינו דסובר רש"י ז"ל דאב"י ורבא לא פטרי אלא במתפנין לעשות היתר ומשום דכתיב אשר חטא בה דהיינו שיתפנין לעשות דבר שהוא חטא ופטרי במתפנין לעשות דבר שהוא היתר אבל במתפנין לחפץ איסור חייב אעפ"י שלא נתפנין לחפץ זה ושמואל פוטר מטעם מלאכת מחשבת אפילו נתפנין לעשות דבר שהוא איסור רק שעשה הדבר בחפץ אחר שלא כיון לעשות בו וא"כ שפיר כתב רש"י ז"ל דאב"י ורבא מיירי בנתפנין לחתוף תלוש זה וחתף מחובר א' דכזה פליגי אב"י ורבא ורבא פוטר דאילו נתפנין לחתוף מחובר זה וחתף מחובר א' חייב לדידהו דהא דווקא שמואל פוטר במתפנין לאיסור זה ועלה בידו דבר אחר כגון מתפנין למחובר זה וחתף מחובר א' אבל אב"י ורבא לא פטרי בכה"ג ולא פטרי אלא במתפנין לתלוש זה וחתף מחובר א' ודברי רש"י ז"ל בכאן מכוננים למ"ש בכריתות שם בסוגיא ונראה מזה דרש"י ז"ל סובר דדווקא בנתפנין לתלוש זה וחתף מחובר א' בזה פטרי אב"י ורבא דמיקרי לדידהו מתעסק אבל מכיון לתלוש זה ונמצא שהוא מחובר שכתבו התוס' זה לא מיקרי כלל מתעסק אלא שוגג גמור ואף דלדידהו טעותו של חפץ אינו גורם פטור דהא מחייבי בנתפנין למחובר זה ונמצא מחובר א' מ"מ בטעותו של איסור כגון נתפנין לתלוש לא פטרי אלא אם יש עמו טעות החפץ ג"כ כמו מתפנין לחתוף תלוש זה וחתף דבר אחר דבר שהוא מחובר אבל אם לא נתחלף לו החפץ רק שטעה בחפץ זה שסבור שהוא היתר ותלוש ובאמת הוא מחובר זהו שוגג גמור ולא מתעסק וכמו דמיקרי שוגג לחייב חטאת אם טעה וסבור

שְׁמֵלֶאכָה מוֹתֶרֶת וּמוֹתֵר לַחֲתוּנָה הַמְחֻנָּבֶר ה"נ אִם טְעָה וְסָבוּר שֶׁדָּבָר זֶה אֵינוֹ מְחֻנָּבֶר נְמִי מִיקָרִי שׁוּגֵג: וְעַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁפְּתָבוּ דְּפְלוּגְמָא דְּאֲבִי וְרָבָא מִיָּרִי בְּטְעָה וְסָבוּר שֶׁחֲפֵץ זֶה תְּלוּשׁ וְנִתְפָּנֵן לַחֲתָכוּ וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְחֻנָּבֶר וְרָצָה לַחֲתוּנָה מֵה שְׁחַתְּהָ קָשָׁה לִי טוֹבָא דְּבַכָּה"ג הָא מִיקָרִי שׁוּגֵג גְּמוּר תִּדְע דְּאֲמַרִּינָן בְּכִסְחִים (דָּף עג) שֶׁחֲטוּ וְנִמְצָא טְרִיפָה בְּגִלּוּי חֵיִיב וּפְרִיָּה הַש"ס שֶׁם לְמ"ד מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר מֵה תִּיקֵן וּמִשְׁנֵי תִיקֵן לְהוֹצִיא אוֹ מִיָּדִי אַבְמָה"ח וְקָשָׁה דָּאִם נִימָא פְּדַעַת הַתּוֹס' דְּבִסְבוּר שֶׁזֶה תְּלוּשׁ וְנִתְפָּנֵן לַחֲתָכוּ וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְחֻנָּבֶר פְּטוּר מִטְעָם מִתְעַסֵּק א"כ לְמ"ד מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר דְּמִי חַבּוּרָה לְשַׁאֵר מְלֵאכָת שַׁבָּת וְלִפְטוּר מִטְעָם מִתְעַסֵּק דְּהָא הִי' סָבוּר דְּבַהֲמָה זֶה פְּשִׁירָה הִיא וּמוֹתֶרֶת לְקַרְבָּן וְלִשְׁחֻטָּה בְּשַׁבָּת וְנִמְצָא שֶׁהִיא טְרִיפָה וּפְסוּלָה לְקַרְבָּן וְאִסוּר לְשְׁחֻטָּה בְּשַׁבָּת וּמֵה בֵּין זֶה לְמִתְפָּנֵן לַחֲתוּנָה אֵת הַתְּלוּשׁ וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְחֻנָּבֶר אֲלָא ע"כ לומר דְּכָל שְׁלֵא טְעָה בְּעַצָּם הַחֲפֵץ רַק שֶׁסָּבוּר שֶׁחֲפֵץ זֶה מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בּוּ מֵה שֶׁהוּא רוּצָה לַעֲשׂוֹת זֶה לֹא מִיקָרִי מִתְעַסֵּק וְלֹא מִיקָרִי מִתְעַסֵּק אֲלָא אִם טְעָה בְּחֲפֵץ שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת בְּחֲפֵץ שֶׁל הֵיִתֵר וְאִתֵּר וְאִתֵּר שֶׁעָשָׂה נוֹדַע לוֹ שֶׁעָשָׂה בְּחֲפֵץ אֲחֵר שֶׁל אִסוּר רַק דְּלֵאבִי וְרָבָא לֹא מִיקָרִי מִתְעַסֵּק אֲלָא אִם טְעָה בְּחֲפֵץ שֶׁל הֵיִתֵר שֶׁסָּבוּר שֶׁהוּא חֲפֵץ אֲחֵר שֶׁל הֵיִתֵר וְעָשָׂה בּוּ מְלֵאכָתוֹ וְלִשְׁמוּאֵל דְּדַרְיָשׁ מְשַׁמְעוֹתָא דְּמְלֵאכָת מְחַשְׁבֵּת פְּטוּר אִפִּי' נִתְפָּנֵן לְחֲפֵץ אֲחֵר שְׁגָם בּוּ יֵשׁ אִסוּר מְלֵאכָה מְשׁוּם דְּלֹא מְלֵאכָת מְחַשְׁבֵּת הוּא: אֲבָל אִם לִיכָא טְעוֹת בְּהַחֲפֵץ רַק שֶׁהִטְעוֹת הוּא אִם מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בְּהַחֲפֵץ מֵה שֶׁהוּא רוּצָה אוֹ לֹא זֶה מִיקָרִי שׁוּגֵג גְּמוּר וּמְחֻנָּבֶר חֲטָאֵת: וּבְזֶה נִרְאָה לִי לְבָאֵר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל (בפ' ב' מֵהַלְכוֹת שְׁגָלוֹת הַלְכָה ח) וְז"ל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינּוּקוֹת אֶחָד לְמוּל בְּשַׁבָּת וְאֶחָד לְמוּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וְשִׁכַח וּמָל שְׁנֵיהֶם בְּשַׁבָּת פְּטוּר מִחֲטָאֵת שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְמוּל א' מֵהֵן וְשַׁבָּת דְּחוּל' הִיא אֲצֵלוֹ וּמִצְנֹת עָשָׂה אַעפ"י שֶׁהֵם שְׁנֵי גּוֹפִים הוּאִיל וְזִמְנוֹ בְּהוּל אֵינוֹ מְדַקְדָּק אֲבָל אִם לֹא הָיָה א' מֵהֵן רָאוּי לְמוּל בְּשַׁבָּת וְשִׁכַח וּמָל בְּשַׁבָּת מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְמוּל בְּשַׁבָּת חֵיִיב חֲטָאֵת עכ"ל וְהָיָה מ"ש הַרְמַב"ם ז"ל וְשִׁכַח וּמָל שְׁנֵיהֶם בְּשַׁבָּת פְּתַב הַכ"מ שֶׁם יֵשׁ לַתְּמוּהָ דְּמִשְׁמַע שֶׁאִם לֹא מָל אֲלָא אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי לְמוּל בְּשַׁבָּת חֵיִיב וְצ"ל דְּלֹא נִקְיֵט רַבִּינוּ וּמָל שְׁנֵיהֶם אֲלָא מְשׁוּם חֲלוּקוֹת אֶחָד לְמוּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאֶחָד לְמוּל בְּשַׁבָּת דָּאִם מָל שֶׁל שַׁבָּת בַּע"ש וְשֶׁל עַר"ש בְּשַׁבָּת חֵיִיב מֵאַחַר שֶׁלֹּא הִי' שֶׁם מִי שֶׁרָאוּי לְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת אֲבָל בְּחֲלוּקוֹת אֶחָד לְמוּל אֲחֵר שַׁבָּת וְא' לְמוּל בְּשַׁבָּת וְנִתְחַלְּף לוֹ וּמָל שֶׁל אֲחֵר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת פְּטוּר לַר' יְהוֹשֻׁעַ מֵאַחַר שֶׁהִי' שֶׁם מִי שֶׁרָאוּי לְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת עכ"ל וְדְּבָרָיו אֵינָם מְעַלִּים אַרוּכָה לַמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל וּמָל שְׁנֵיהֶם דְּנָהִי דְּקָאִי אַבְבָּא דְּאֶחָד לְמוּל בַּע"ש מ"מ קָשָׁה הָא בְּגִמְרָא דְּשַׁבָּת (דָּף קל"ד) אֲמַרִּינָן שֶׁאִם קָדַם וּמָל שֶׁל שַׁבָּת בַּע"ש חֵיִיב מְשׁוּם דְּלֹא נִיָּתֵן שַׁבָּת לְדַחּוֹת אֲצֵלוֹ וְא"כ לְמָה שִׁינָּה הַרְמַב"ם לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ לְשַׁנּוֹת: וּלְפַמֵּשׁ"כ א"ש דְּבַכְרִיתוֹת שָׁם (דָּף יט) פְּרִיָּה רָבָא לַר"נ דְּקָאֵמֵר מִתְעַסֵּק בְּשַׁבָּת פְּטוּר מְשׁוּם דְּמְלֵאכָת מְחַשְׁבֵּת אֲסָרָה תוֹרָה וְהָא תִינּוּקוֹת דְּכִי מִתְעַסֵּק דְּמִי וְתַנּוּן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינּוּקוֹת אֶחָד לְמוּל בְּשַׁבָּת וְאֶחָד לְמוּל אֲחֵר הַשַּׁבָּת וְשִׁכַח וּמָל שֶׁל אֲחֵר הַשַּׁבָּת בְּשַׁבָּת ר"א מְחַשְׁבֵּת חֲטָאֵת וּר' יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר ע"כ לֹא פְטוּר ר"י אֲלָא מְשׁוּם דְּקָא סָבוּר טְעָה בְּדָבָר מְצוּהָ וְלֹא עָשָׂה מְצוּהָ פְטוּר אֲבָל מִתְעַסֵּק בְּדָבָר דְּלֹא מְצוּהָ אֲפִילוּ ר"י מְחַשְׁבֵּת אָמַר לוֹ הִנֵּחַ לְתִינּוּקוֹת הוּאִיל וּמְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה חֵיִיב מִתְעַסֵּק בְּחַבּוּרָה נְמִי חֵיִיב וּפְרַש"י ז"ל תִּינּוּקוֹת הֵינּוּ שְׁנֵתְפָּנֵן לְמוּל זֶה וּמָל אֵת זֶה וְשׁוּגֵג הֵינּוּ מִתְפָּנֵן לְזֶה עֲצָמוֹ אֲבָל סָבוּר שֶׁנּוֹלַד בְּשַׁבָּת

עכ"ל הרי חזינו דמתניתין מיירי בנתחלפו לו התינוקות דמחמת זה מל של שבת בע"ש שהי סבור שתינוק זה נולד בע"ש ולמחר מל של ע"ש בשבת שהי סבור שזה נולד בשבת ותייב משום דלא ניתן שבת לדחות אצלו ואע"ג דבנתחלפו הוי מתעסק דהא כשפיל בשבת הי סובר שזה התינוק שנולד בשבת ובאמת הוא תינוק אחר וכדפריה רבא לר"נ שם בכריתות מ"מ תייב משום דסובר מקלקל בחבורה תייב וכיון דמקלקל תייב מתעסק נמי תייב פדמשני ר"נ אבל הרמב"ם ז"ל שפסק (בפ"א מהל' שבת) דמקלקל בחבורה פטור א"כ בנתחלפו פטור מטעם מתעסק ונהוצרה לכתוב הך דינא דר' יהושע דפוטור מחמת טעה בדבר מצוה לא בנתחלפו אלא בשכח ומל שניהם והינו שהי לו טעות אחר וע"כ דמיירי שהי סבור על התינוק הנולד בע"ש או אחר השבת שגם הוא נולד בשבת כמו שיתבאר ולהכי פשהתנה הרמב"ם ז"ל דבעינו שיהי ניתן שבת לדחות אצלו לא כ' לשון הגמרא שקדם ומל של שבת בע"ש משום דהאי לישנא משמע שנתחלפו וטעה שסבור על התינוק של שבת שנולד בע"ש ועל התינוק של ע"ש הי סבור שנולד בשבת כמו שכ' רש"י ז"ל להדיא בכריתות (דף יט ע"ב) ד"ה תינוקות דמיירי שנתכוון למול את זה ומל את זה ובפסחים (דף עב) ובנתחלפו הא פטור מטעם מתעסק וכיון דלא מיירי בנתחלפו אלא בטעות שטעה שגם הוא נולד בשבת כתב הרמז"ל שפיל שניהם שבוה ניתן שבת לדחות אצלו התינוק שנולד בשבת ופטור אף על התינוק שנולד בע"ש מפני שטעה בדבר מצוה שהרי הנה לו תינוק למול ולהכי מסיים שאם לא הנה תינוק למול בשבת ומל תייב ולא כתב שפיל של שבת בע"ש דבוה פטור מטעם מתעסק והש"ס בכריתות דפריה לשמואל דפוטור מתעסק ממשנה דהי לו שני תינוקות ולא מוקי לה בהי לו טעות שסבור שגם התינוק שנולד אחר השבת נולד בשבת דלא הוי מתעסק הוא נמי מהאי טעמא דהא לכאורה תמוה דהא חזינו דהש"ס מיייתי לשון המשנה דשבת בפלוגתא דר"א ור"י בהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ובמתניתין דידן במס' שבת קתני דפליגי בהי לו אחד למול בע"ש פדאימא שם ולמה לא הביא ר"נ לשון המשנה השנוי אצלינו לזה נראה דקושיות רבא הוא מברייתא דר' חייא ששנה ר"מ דפלוגתיהו בהי לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ונקט הך ברייתא לעיקר כמו שהעתיק גם הרמב"ם ז"ל הך דינא דתינוקות פברייתא דר"ח וכמו שפירש דבריו הכ"מ ז"ל פיון דר' ינאי ור"א ורב פהנא שקלו וטרו אליבא דהך ברייתא הילכתא היא והכי בעינו לשנות גם בלשון המשנה פלוגתא דר"י ור"א.

וכהך סוגיא מצינו בסופה (דף כג) דקתני מעשה כשנתנו לריב"ז לטעום התבשיל ואמר העלום לסופה ומפרש הגמרא שמחמיר על עצמו הנה וביומא (דף עט) מיייתי לשון המשנה לא מפני שהלכה כה אלא שמחמיר על עצמו הנה אף על גב דלא קתני הכי במתניתין מיייתי לה בלשון המשנה משום דהש"ס בסופה מפרש הכי ולא פריה ממשנתנו עצמה משום דאיכא לאוקמי דמיירי בלא נתחלפו התינוקות רק בטעה שסבור שגם זה התינוק נולד בשבת אבל מברייתא דר"ח פריה שפיר דלישנא דקדם ומל לא שייך אלא בנתחלפו כמו שפארנו דמחמת שהי סבור למול את התינוק של ע"ש בשבת שנולד לפי טעותו בשבת מחמת זה קדם ומל את של שבת בע"ש שהי סבור שזהו הנולד בע"ש וה"ה דהוי מצי להקשות מבבא דמחייב במל של ערב שבת בשבת הא הוי מתעסק אלא משום דלא קתני בהדיא הכי במתניתין מקשי מדיוקא דל"ל לר"י למפטר משום טעה

בדבר מצוה תיפוק ליה דהוי מתעסק] ומיושבים דברי הרמב"ם ז"ל היטיב: ואחר שביארנו דברי הרמב"ם ז"ל דמייירי ע"כ בטענה ולא בנתחלפו נחזי אנו באיזה טעות מייירי אם שפבור שתינוק זה זמנו למול בשבת או שטעה שפבור שמילה שלא בזמנה ג"כ דוחה שבת ומן קרחים אנו לומר דמייירי שטעותו הי' בתינוק זה שהי' סבור שזמנו למול בשבת לא באופן השני הנ"ל דבזה לא שינה למיפטר' משום שניתן שבת לדחות אצלו דדוקא אם נתחלפו לו התינוקות של אחר השבת בהתינוק של שבת או שהי' סבור שגם התינוק שנולד אחר השבת נולד בשבת בזה מהני מה שניתן שבת לדחות אצלו דעיקר הדבר שטעה בו ניתן לטעות בו מפני שמנטל עליו לעשות דבר פזה ומפני פה טעה דהיינו שטעותו הי' שהתינוק שהוא מל נולד בשבת ובאמת אף שתינוק זה אינו נולד בשבת מ"מ יש לפניו תינוק שנולד בשבת אבל אם טעותו הי' שהיום חול או שטעותו הי' שפבר שמילה שלא בזמנה מותרת בשבת לזה לא מהני מה שניתן שבת לדחות אצלו דכעין טעות זה לא הי' לפניו שביאנו לטעות זה דאטו מי שיש לו חולה שצריך לחלל עליו את השבת וחילל עליו את השבת וטעה ומל ג"כ תינוק שלא בזמנו דאטו נפטר' משום שניתן שבת לדחות אצלו זה נדאי אינו דלא מהני ניתן שבת לדחות אצלו אלא אם דבר זה שניתן אצלו לדחות יכול להביאו לידי טעות.

ובהדיא אמרינו בפסחים (דף עב) אמתניתין דהפסח ששחטו שלא לשמו דקתני ושאר זבחים ששחטו לשם פסח אם אינו ראוי חייב אם ראוי ר' יהושע פוטר משום טעה בדבר מצוה דאי בעוקר מה לי ראוי מה לי אין ראוי עיי"ש בגמרא דאפילו בראוי פיון שידע שהי' שלמים ורצה לשוחטו לשם פסח חייב אף שהוא שוגג וסבור שגם שלמים מותר לשחוט לשם פסח אפ"ה לא פטר ר' יהושע אף דשבת ניתן לדחות אצלו לשחוט פסחו ולא מיפטר משום טעה בדבר מצוה אלא אם טעה שפבור שזה פסח וה"נ גבי מילה אם טעה שפבור שמילה שלא בזמנה דוחה שבת לא מיקרי טעה בדבר מצוה וא"כ ע"כ דהרמב"ם מייירי שטעה וסבור שתינוק זה זמנו למול בשבת ופוטרו משום טועה בדבר מצוה אבל אם לא מל רק שלאחר השבת ולא מל את של שבת דלא ניתן שבת לדחות אצלו לא מיפטר משום טעה בדבר מצוה וקשה הא הרמב"ם ז"ל סובר דמתעסק פטור וכן פסק (בה' שגגות) דנתפנין לחתונה את התלוש וחתם את המזונות פטור וה"נ הרי דמי למתפנין לחתונה את התלוש דהיה סבור שתינוק זה נולד בשבת ומותר למולו בשבת ובאמת הוא תינוק שנולד אחר השבת ובעיניו למפטר' משום מתעסק אלא נדאי שפובר גם הוא פריש"י ז"ל דנתפנין לחתונה את התלוש וחתם את המזונות לא מיפטר אלא פשחמך מזונות אחר אבל אם זה שנתפנין לו נמצא מזונות לא מיקרי מתעסק ולהכי אם מל תינוק שנולד אחר השבת שטעה בו שפבור שנולד בשבת לא מיקרי מתעסק וחייב דומיא דשחטו ונמצא טריפה בגלוי בפסחים: ובעיקר הדבר שפכתבנו בדעת הרמב"ם ז"ל שפובר דהכי שנתחלפו התנוקות פטור מטעם מתעסק משום דסבר דמקלקל בחבורה פטור יש לעיין בזה דהא הרמב"ם ז"ל פסק (פ"ו מהלכות שגגות) אם שחט זבחים אחרים לשם פסח בשבת אם אינם ראויים לפסח חייב פיון שאינם ראויים לפסח לאו טועה בדבר מצוה הוא והוא משנה בפסחים (דף עב) ובש"ס מוקי לה בטועה שפבור שהוא זבח אחר משום דבעוקר מחייב אף ראויים דלאו טועה בדבר מצוה הוא פיון דידע שהוא אינו פסח ושחטו לשם פסח להכי מוקי לה דמייירי בטועה שהוא סבור שהוא זבח אחר כפרש"י

שם ותוס' פתבו שם (בדף עג) ד"ה לדברי האומר דמתניתין ע"כ ר"ש היא דסובר מקלקל בחבורה חייב ולדידן מתעסק נמי חייב ולא אתי כר"י דלר"י מפטר מטעם מתעסק ששוחט זבח זה וכסבור ששהוא אחר ע"ש היטב בתוס' וא"כ תקשה על הרמב"ם ז"ל שהוא סובר מקלקל בחבורה פטור כר"י ופסק ג"כ כהה מתניתין דשוחט זבחים שאינם ראויין לשם פסח דחייב ששהוא רק אליבא דר"ש דלדידן דפסק כר"י הו"ל למפטר מטעם מתעסק.

ולכאורה הנה אפשר לומר דגם הרמב"ם ז"ל סובר דמקלקל בחבורה חייב כר"ש ומה שכתב דמקלקל בחבורה פטור אם עשה דרף השחתה לאו משום דפסק כר"י במקלקל בחבורה אלא משום דמפרש פפירש התוס' בכמה דוכתי דר' אבהו דתני פל המקלקליון פטורים חוץ מחובל ומבעיר ור"י דאמר לי' פוק תנא לברא חובל ומבעיר אינה משנה ואת"ל משנה בחובל וצריף לכלבו ומבעיר וצריף לאפרו תרנונייהו אליבא דר"ש פליגי דמחייב מקלקל בחבורה וסובר ר"א דר"ש מחייב אף במקלקל גמור אף בלי שום תיקון.

ור"י סבר דבעי תיקון קצת ופסק הרמב"ם ז"ל כר"ש דמקלקל בחבורה חייב הואיל ור"א ור"י שקלו וטרו אליב' ופסק נמי כר' יוחנן דבעי תיקון קצת וזהו שכתב אם חבל דרף השחתה דאין בזה תיקון פלל פטור אבל אם הנה בזה קצת תיקון חייב כר"ש והשתא א"ש מה שפסק דשוחט זבחים שאינם ראויים לשם פסח חייב: והיינו כדאמר בכריתות הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק בחבורה נמי חייב ואף דגם בחבורה בעינו תיקון קצת כר' יוחנן מ"מ פיון דשני לן במלאכת חבורה והבערה משאר מלאכות דלא בעי תיקון גמור כמו בשאר מלאכות שאני לו נמי לענון מתעסק דפטור בשאר מלאכות וחייב בחבורה אבל ז"א דיש להביא ראי' דמ"ש הרמב"ם (בפ"א מה' שבת) פל המקלקל ועשה חבורה דרף השחתה פטור הוא משום דפסק כר' יהודא דמקלקל בחבורה פטור ובעי תיקון גמור פכל שאר מלאכות ולא משום דסובר כר"ש ופטר משום דליכא תיקון קצת דהא בסנהדרין (דף פה) אמרינן רב לא שביק לברי' למישקל לי' סילוא דילמא חביל ונהוי' לי' שגגת אסור ופריף א"ה אחר נמי ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת סקילה והא דתנו מחט של יד ליטול בה את הקוץ ליחוש דילמא חביל ונהוי' לי' שגגת סקילה התימ מקלקל הוא הניחא למ"ד מקלקל בחבורה פטור אלא למ"ד מקלקל בחבורה חייב מאי איכא למימר מאן שמעת לי' דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש ור"ש הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עלי' עכ"ל הגמרא וא"כ פיון דחזינו דא"א להתיר מחט של יד ליטול את הקוץ אלא אי סבירא לן מקלקל בחבורה פטור או מלאכה שא"צ לגופה פטור עלי' א"כ פיון שפסק הרמב"ם ז"ל במלאכה שא"צ לגופה כר"י דחייב כמ"ש בפ"א מה' שבת ובפ"ה מהל' שבת פסק דרשאי ליטול מחט של יד ליטול את הקוץ א"כ ע"כ דסובר מקלקל בחבורה פטור דאי סובר מקלקל בחבורה חייב א"כ הא הוי לי' שגגת סקילה ואסור כדאמר בש"ס דא"א להתיר אלא א"כ נספור לקולא או במקלקל בחבורה או במלאכה שא"צ לגופה פי היכי דלא תהוי שגגת סקילה ואין לומר דהש"ס דקאמר דלר"ש דאמר מקלקל בחבורה חייב אסור ליטול הקוץ אי הוי סובר משאצ"ל חייב אזיל בשיטת ר' אבנה דסובר דמקלקל גמור חייב ולא בעי תיקון קצת והרמב"ם פסק כר' יוחנן וכשיטת התוס' דגם לר' שמעון בעי תיקון קצת ומחט של יד ליטול הקוץ לא הוי תיקון פלל ולהכי שרי ולא הוי שגגת סקילה דז"א דאי אמרת דסתמא דהש"ס

סבור כר"א לא הני לי להרמב"ם ו"ל לפסוק כר' יוחנן ומדקאמר סתמא דהש"ס דלר"ש
הי אסור ליטול את הקוץ אי הנה סבור מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליו ע"כ או
דסובר כר' אבנה דר"ש לא בעי תקיפון כלל או דסובר הש"ס דמחט של יד ליטול את
הקוץ הני תקיפון קצת א"כ א"א דסובר הרמב"ם ו"ל כר"ש לא הני לי להתיר מחט של
יד ליטול את הקוץ ומדהתיר ע"כ דפוסק כר' יהודא במקב"ח דפטור ולקחי פסק דשרי
ליטול את הקוץ אע"ג דמשאצ"ל חייב מ"מ שרי משום מקלקל וכן התוס' שם בסנהדרין
ד"ה מאן הוכיחו דר"י אית לי מקלקל בחבורה פטור מדשרי ליטול את הקוץ לכ"ע
ור"י יהא סבר משאצ"ל חייב ולא פליג אמתניתין דנטילת הקוץ וע"כ דסובר מקב"ח פטור
ולא דחו להוכחה זו דלעולם ר"י סובר מקב"ח חייב וסובר כר' יוחנן דר"ש נמי בעי
תקיפון קצת ומחט של יד לא הני תקיפון כלל והיינו מטעמא דחזינן דהש"ס תלי הא דמחט
של יד בפלוגתא דר"י ור"ש מוכח דלר"י דמתיר מחט של יד ע"כ דסובר מקב"ח פטור
וא"כ גם הרמב"ם דמחייב במשאצ"ל ומתיר מחט של יד ע"כ דפוסק כר' יהודא במקב"ח
ובעינן שיהא בו תקיפון גמור וא"כ הדק"ל במה שפסק דשוחט שאר זבחים לשם פסח אם
אינו ראויין חייב הא הני מתעסק ומתעסק בחבורה פטור: לכן נראה לי דנדאי גם
הרמב"ם ו"ל סובר כר"י דמקב"ח פטור עד שיהיה תקיפון גמור ולדידך מתעסק בחבורה
פטור פדאיתא בש"ס דכריתות וכמו שבארנו לעיל בזה דברי הרמב"ם (בה' שגגות) גבי
תינוקות דלא מצי לכתוב דינו בנתחלפו התינוקות משום דהני מתעסק ופטור והא
דהעתיק המשנה דשוחט שאר זבחים לשם פסח אם אינם ראויין חייב נראה לי דאף
שהתוס' פתבו דנה הני מתעסק מ"מ הרמב"ם סובר דנה לא מיקרי מתעסק דדוקא מכונן
לחתוף מחנף זה וחתף מחנף אחר מיקרי מתעסק שהמחנף לא היה צריך כלל
לחתכו ולהכי לא חל עליו שם מלאכה והני פלא נחתף כלל ואף אם יהיה צריך לחתכו
לאחר זמן מ"מ עכשיו אינו רוצה בחתיכתו כלל וע"ד דאמרינן בכריתות לקדם איפא
ביניהו דהיינו אפילו אם הקדים מלאכה שהיה בדעתו לאחרה נמי מקרי מתעסק ע"ש].

אבל זבח או עולה ששחטו בשבת שמצוה עליו לשחטו ומשעה שהקדיש רמא חיובא
עליו לשחטו ולהקריבו עד שאנו אומרים בפ"ק דזבחים בכל הקרבנות דסתמן לשמן
קיימי ורק יומא הוא דקא גרים ואיסור שבת מונעו מלשחוט ואם עבר ושחטו נעשה
מצותו ונתקנים בו מצות שחיטת הקרבן המוטלת עליו מן התורה ועלו לבעלים לשם
חובה ואף ששחטו לשם פסח מ"מ עקירה בטעות לא שמי' עקירה והרי הוא עולה
לבעלים למה שהקדישו.

כמ"ש הרמב"ם ו"ל (פ"ב מה' שגגות הלכה י"ד) ונ"ל שחט קרבנות יחיד שאין דוחין
את השבת חייב חטאת והבשר מותר בהנאה ואין זורקין את הדם ואם עבר וזרק דם
לשמן בין בשוגג בין במזיד עלו לבעלים לשם חובה ויקטיר האומרים לערב והבשר
יאכל עכ"ל ומדאורייתא שרי לזרוק הדם לכתחילה ויעלה לבעלים לשם חובה ורק
מדרבנן אסור משום דזריקת הדם הני שבות פדאמרינן בביצה (דף כ) מ"מ אם זרק
הורצה והכי ניקו אנו ונימא דלא מיקרי מלאכה מה שנשחטו השלמים והעולה הא מן
התורה הני שחיטה מעליא ורשאי לזרוק הדם וגם מדרבנן אם זרק הורצה ועלו לשם
חובה ועיין בשבת (דף מג) דאמרינן טבל מוכן הוא אצל שבת הואיל אם עבר ותקין
מתוקן ובתוס' שם ועוד דהא הצ"ח כתב שם בפסחים דשוחט זבחים אחרים לשם פסח

אם הם אינן ראויין רשאי לזרוק הַדָּם לכתחילה אף מדרבנן הואיל ושינה בדבר המותר ורשאי לזרוק הַדָּם פְּדֵי שִׁיתְקַיִּים המצוה ויהא טעיה בדבר מצוה ועשה מצוה פל דהו א"כ ודאי דמיקרי מלאכה גמורה ולא מתעסק אף שנתחלף לו בפסח ועוד דהרי בתוס' סנהדרין (דף סב) ד"ה להגביה הקשו דל"ל לשמואל טעמא דמלאכת מחשבת אסרה תורה תיפוק לה מקרא דאשר חטא בה פרט למתעסק ותירצו דאי מקרא הנה אמינא דדמי לחלבים ועריות דחייב בהו מתעסק הואיל ונהנה ה"נ הרי נהנה שנעשה מלאכה [ועיין בפ"י שבת (דף עג) שחיזק דבריהם בסברא זו] וא"כ פיון דחזינו דאי לאו טעמא דמלאכת מחשבת הוי אמינא דבשבת מתעסק חייב משום דמ"מ נעשה מלאכה ונחתך מחובר אף שאינו צריך לו עכשיו ולא נתפנוין לו מ"מ נהנה מחתיכה זו לאחר זמן אלא דפטרין לי משום מלאכת מחשבת הואיל ולא נתפנוין לה ומה שאין האדם מתפנוין לזה לא מיקרי מלאכה וא"כ די לנו אם נפטור במלאכת חולין שבוזה נוכל לומר שלא נקבע ע"ד זה שם מלאכה אבל בשחיטת קדשים שאף אם לא נתפנוין לו מ"מ נעשה מצנתו ונשחטה פראוי דעקירה בטעות לא שמי' עקירה ומותר לקיים בה גם מצנת זריקה מה"ת וגם מדרבנן אם זרק הנרצה היכי נימא דדמי פאילו לא נעשה מלאכה ודאי מלאכה גמורה היא ואף דגבי נתפנוין לחתוך מחובר זה וחתוך מחובר אחר ודאי דמיקרי מתעסק אף אם צריך לאותו מחובר שחתוך ורק משום שלא נתפנוין לו מיקרי מתעסק ה"תם אף שצריך לו מ"מ חשבינן פאילו נחתך מאילו והוא לא חתכו אבל בקדשים דקי"ל מתעסק פסול כדאמרין בחולין (דף יג) עיי"ש בתוס' דאפילו מתפנוין לחתיכה פסול עד שיתפנוין לחתיכת סימנים א"כ פיון דהקרפן פשר ע"כ דלא חשבינן לי' למתעסק אלא לשוחט ולהכי אף אם מקלקל בחבורה פטור כר"י דאז מתעסק גמי פטור מ"מ כי שחט שאינו ראויין לשם פסח חייב דלא מיקרי מתעסק והכי משמע מלשון הש"ס בפסחים (דף עג) דפריך לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תימן דמשמע דמתניתין מצי אתיא כמ"ד מקלקל בחבורה פטור אף על גב דקתני בה אם אינו ראוי' חייב משום דזה לא מיקרי מתעסק דלא כמ"ש התוס' בפסחים: ועפ"י דברינו אלה יתורץ מה שיש לדקדק בסוגיא דכריתות א"ל רבא לר"נ והא תינוקות דכמו מתעסק דמי ותנו הנה לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת ר' אליעזר מחייב חטאת ור"י פוטר ע"כ לא פטר ר' הושע אלא משום דסבר טעיה בדבר מצוה ולא עשה מצוה פטור אבל מתעסק בדבר דלאו מצוה אפילו ר' הושע מחייב עכ"ל וקשה למה לי להקשות מדיוקא הנה לו להקשות מרישא דהך ברייתא לפמ"ש לעיל דהש"ס פריך מברייתא דר"ח דהוא עיקר וסובר דכן צ"ל במשנה ולהכי פריך תנו אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת חייב לדברי הפל ואמאי הא הוי מתעסק ולפי דברינו אתי שפיר דבמל של ערב שבת בשבת דמ"מ קיים מצנות מילה אף דנתחלפו לו התינוקות דנהה מילה שלא בזמנה מ"מ מצנות מילה איפא על התינוק להכי לא מיקרי מתעסק פיון דנתקיים בזה מצנות מילה הויא מלאכה גמורה ואין בזה משום מתעסק ופריך רק מבבא דמל שלאחר השבת בשבת דשם לא קיים מצנות מילה וצריך להטיף דם ברית כמו שביאר השג"א ז"ל בדיני מילה יעו"ש ואמרין ביבמות ריש פרק הערל ערלות שלא בזמנו לא הוי ערלה ואפילו הכי מחייב לי' ר"י אי לאו משום דטעיה בדבר מצוה ולהכי מקשה רבא שפיר מדיוקא דברייתא אשמואל דהא בעינן למפטרין מטעם מתעסק ודו"ק: סימן כב

בְּהָא דְאִמְרִינָן בְּשַׁבַּת (דף ק"ו) דר"ש סוֹבֵר מְלָאכָה שְׂאִינָה צְרִיכָא לְגוּפָה פְּטוּר וּלְהִכִּי סוֹבֵר מְקַלְקַל בְּחַבְרוּתָהּ חֵיב וְיִלְיָף לָהּ מִמִּילָה דְהִנְהוּ מְקַלְקַל וְאִצְטְרִיף קָרָא לְמִישְׁרֵי מִילָה בְּשַׁבַּת ש"מ דְּמְקַלְקַל בְּחַבְרוּתָהּ חֵיב.

וְנָה יָמִים רַבִּים הִקְשִׁיתִי דְלָמָּא אֲתָא קָרָא לְמִילָה בְּצַרְעַת שְׁחִלָּה בְּשַׁבַּת וּבְאוּמַר לְקוּץ בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְפָּנּוֹן פְּדֻמוֹקִי לָהּ לְקָרָא דְבִשְׁרֵי לְמִישְׁרֵי מִילָה בְּצַרְעַת לר"ש בְּאוּמַר לְקוּץ בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְפָּנּוֹן וְכִדְאִיתָא בְּשַׁבַּת (ד' קל"ג) וְאִם חָלָה הַמִּילָה בְּשַׁבַּת הָא מִתְקַן הוּא בְּחַבְרוּתָהּ וְאִפ"ה שְׂרֵי רַחֲמֵנָא אֲבָל מְקַלְקַל בְּחַבְרוּתָהּ פְּטוּר וּמְצָאֵתִי אַח"כּ בְּסִפְרָא מֵעֵין הַחֲכָמָה שְׁהִקְשָׁה כּוֹ: וְנִרְאָה לִי לְיִישָׁב לִפְמ"ש הַרְשָׁב"א ו"ל בְּהָא דְתַנּוּן בְּשַׁבַּת (דף ק"ז) גָּבִי צִידַת צְבִי יֵשֵׁב הָרְאִשׁוֹן עַל הַפֶּתַח וּמְלֵאוּהוּ וּבָא הַשְּׂנִי וְיֵשֵׁב בְּצִידוֹ אַעפ"י שְׁעָמַד הָרְאִשׁוֹן וְהִלֵּף לוֹ הָרְאִשׁוֹן חֵיב וְהַשְּׂנִי פְּטוּר הָא לָמָּה זֶה דוּמָה לְנוֹעַל בֵּיתוֹ וְנִמְצָא צְבִי שְׂמוּר בְּתוֹכוֹ וְכָתַב הֶר"ן ו"ל בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ו"ל וְנ"ל וּבִירוּשְׁלַמִּי מִשְׁמַע שְׁהִתִּירוּ לְנַעֲוֹל בֵּיתוֹ בְּתַחֲלִילָה לְשְׂמוּרָה בֵּיתוֹ וְצְבִי שְׂבָתוֹ כּוֹ פִּינּוֹן שְׁהוּא צְרִיף לְשְׂמוּרָה בֵּיתוֹ אַעפ"י שַׁע"י כְּפֹה נִיצוּד הַצְּבִי מִמִּילָא מוֹתֵר וּבְלִבְדָּא שְׁלֵא יִתְפָּנּוֹן לְשְׂמוּרָה אֵת הַצְּבִי בְּלִבְדָּא דְהִכִּי גְרָסִינָן בִּירוּשְׁלַמִּי ר"י בַּר בּוֹן בְּשֵׁם ר' חֲנִינָא הִיָּה צְבִי רַץ כְּדַרְכּוֹ וְנִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל בְּעֵדוֹ וְנַעֲוֹל בְּעֵד הַצְּבִי מוֹתֵר רָאָה תִּינוּק מְבַעֲבַע בְּנֶהֱרַר וְנִתְפָּנּוֹן לְהַעֲלוֹתוֹ וְלְהַעֲלוֹת נְחִילָה שְׁל דָּגִים עֲמוֹ מוֹתֵר ר"י בַּר בּוֹן בְּשֵׁם ר' הוֹנָא הִי מְפַקֵּת בְּגַל וְנִתְפָּנּוֹן לְהַעֲלוֹתוֹ וְלְהַעֲלוֹת צְרוּר שְׁל זְהוּבִים עֲמוֹ מוֹתֵר וּלפ"ז הָא דְאָמַר נִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל בְּעֵדוֹ לֹא בְּעֵדוֹ בְּלִבְדָּא קְאָמַר אֱלָא אִם נִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל אַף בְּעֵדוֹ קְאָמַר וְלוֹמַר שְׂאֵלוֹ צְרִיף לְנַעֲוֹל בְּעֵדוֹ מוֹתֵר אַעפ"י שְׂמַכּוּנָן שְׂיָהָא הַצְּבִי נִיצוּד לְתוֹכוֹ עַכ"ל הַרְשָׁב"א ו"ל וְהִקְשָׁה הֶר"ן ו"ל אִיף אֲפִשְׁרֵי דְאֲפִילוֹ בְּמִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל בְּעֵדוֹ וּבְעֵד הַצְּבִי יָהָא מוֹתֵר וְכִי מְפָנִי שְׂצָרִיף לְנַעֲוֹל בֵּיתוֹ נִתִּיר לוֹ לְעֵשׂוֹת מְלָאכָה בְּשַׁבַּת וְלֹא עוֹד שְׂאֲנִי אוֹמַר שְׂאֲפִילוֹ אִינוּ מִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל בְּעֵד הַצְּבִי כֹּל שְׁהוּא יוֹדַע שְׁהַצְּבִי בְּתוֹכוֹ וְשֵׁא"א לוֹ שְׂלֵא יָהָא הַצְּבִי נִיצוּד בְּתוֹכוֹ אֲסוּר וְהִיָּנוּ דְאִמְרִינָן בְּכוּלְהוּ מְכִילְתִּין מוֹדָה ר"ש בְּפִסְיָא רִישָׁא וְלֹא יָמוֹת וְזוֹ שְׂאֲמָרוֹ בִּירוּשְׁלַמִּי הוּא עֲנִין אַחַר לוֹמַר שְׂאִם נִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל אֵת בֵּיתוֹ וְלֹא נִתְפָּנּוֹן לְצְבִי כֹּל אַעפ"י שַׁח"כּ מְצָא הַצְּבִי שְׂמוּר בְּתוֹכוֹ מוֹתֵר שְׂאִינוּ מְחֻיָּב לְפִתּוּחַ אֵת בֵּיתוֹ כּוֹ עַכ"ל הֶר"ן ו"ל.

וְהִנֵּה קוֹשְׁיַת הֶר"ן ו"ל חֲמוּרָה מְאוּד עַל הַרְשָׁב"א ו"ל דְאִיף נִתִּיר לוֹ לְכּוּנִן לְיִצוּד הַצְּבִי בְּשַׁבַּת כִּמָּה שְׁהוּא צְרִיף לְנַעֲוֹל בֵּיתוֹ וּמ"ש מְכָל פְּסִיק רִישָׁא דְעֵלְמָא דְאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה בְּכָל דְּוָכְתָּא: וְנִרְאָה לִי דְדַעַת הַרְשָׁב"א ו"ל דַּפ"ר אִינוּ אֲסוּר אֱלָא מִשּׁוּם דְּהַמְעַשָּׂה שְׁהוּא עוֹשָׂה עֲכָשְׁוֹי א"א לְהַעֲשׂוֹת בְּלִי מְלָאכָה שְׂאֲסָרָה תּוֹרָה לְעֵשׂוֹת בְּשַׁבַּת כְּמוֹ הַפּוֹסֵק רֹאשׁ הָעוֹף א"א לְפִסּוּק רֹאשׁ בְּלִי מְלָאכָת נְטִילַת גְּשָׁמָה אוֹ הַגּוֹרֵר מְטָה כְּפָא וְסַפְסֵל גְּדוֹל א"א לְעֵשׂוֹת גְּרִירָה בְּלִתִּי אִם יָהָא בְּאֲפִשְׁרוֹ לְעֵשׂוֹת חֲרִיץ שְׁהִיא מְלָאכָה אֲסוּרָה אֲבָל הָכָא גָּבִי נַעֲלִילַת בֵּית וְצְבִי בְּתוֹכוֹ נַעֲלִילַת בֵּית שְׁהוּא עוֹשָׂה אִין בְּהָ סָרְף מְלָאכָה רַק מְחַמַּת שְׂנַכְנַס הַצְּבִי בְּתוֹכוֹ נַעֲשָׂה בְּנַעֲלִילָה מְלָאכָת צִידָה לְהִכִּי פִּינּוֹן שְׁהוּא מְכּוּנִן לְנַעֲלִילָה לְצוּרְכוֹ לֹא אִיכְפַת לָן כִּמָּה שְׂמַכּוּנָן גַּם לְצוּד דְּכִינּוֹן דְּנַעֲלִילָה אִין בּוֹ מְלָאכָה וְהוּא מְכּוּנִן לְנַעֲלִילָה לֹא אִיכְפַת לָן בְּכּוּנּוֹתוֹ לְצוּד דְּהוּי כְּוּנָה לְצוּד בְּלִי מַעֲשָׂה צִידָה דְּמַעֲשָׂה נַעֲלִילַתוֹ שְׁהוּא עוֹשָׂה רְמִינָן לִי אֲנַעֲלִילַת בֵּית וְלֹא עַל צִידַת הַצְּבִי וְלְהִכִּי שְׂרֵי אַף בְּמִתְפָּנּוֹן לְצוּד אִם מִתְפָּנּוֹן לְנַעֲוֹל בֵּיתוֹ ג"כ (וְגָבִי רָאָה תִּינוּק מְבַעֲבַע וְנִתְפָּנּוֹן לְהַעֲלוֹתוֹ וְלְהַעֲלוֹת נְחִילָה שְׁל דָּגִים שְׂרֵי כַּמ"ש הֶר"ן שְׁהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים לְכּוּנִן גַּם לְמְלָאכְתּוֹ כְּדִי שְׂיָהָא זְרִיז לַפ"נ) אֱלָא

שְׁלֹכְאוֹרָה קָשָׁה עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א ו"ל מֵהָא דְאָמְרִינוּ גַבֵּי מִילָה בְּצַרְעַת דְּפָרִיף ל"ל קָרָא לְמִינְשָׁרֵי מִילָה בְּצַרְעַת הָא הָוֵי דְשֵׁא"מ וְנֵאבְיֵי סוּבְר דְלֵר"ש אֶפְיֵלוּ פ"ר שָׁרֵי וּמִשְׁנֵי בְּאוֹמֵר אָבִי הֲבֵן לְקוֹץ בְּהֶרְתוֹ מִתְּפוּנָן וְלִיכָא אַחַר וְאֶשְׁמַעֲיָנוּ דְשָׁרֵי לְמוּל וּלְדַעַת הַרְשָׁבָ"א ו"ל אֶפְתִּי קָשָׁה ל"ל קָרָא דְאָרְף אִם אוֹמֵר שְׁמֻכּוּנָן לְקוֹץ בְּהֶרְת בְּנוֹ מ"מ שָׁרֵי לְמוּל פִּינוּן דְּהוּא צָרִיף לְמוּל וּמִצְנָה לְמוּלוֹ וּמִשְׁפַּחַת לָהּ מִילָה בְּלֵי צַרְעַת מָה אִיכְפַת לִי מָה שְׂיֵשׁ צַרְעַת עַל הַמִּילָה וְרִשְׁאֵי לְמוּלוֹ וּלְכּוּנָן לְקוֹץ בְּהֶרְת בְּנוֹ דְכֻמוֹ דְרִשְׁאֵי לְנֻעֵלוּל בֵּיתוֹ וּלְכּוּנָן לְצוּד הַצְּבִי שְׁבַתוֹכוֹ ה"נ רִשְׁאֵי לְמוּל וּלְכּוּנָן לְקוֹץ בְּהֶרְת בְּנוֹ לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א ו"ל: וְנִרְאָה שְׂיֵשׁ חִילּוּק אִיסוּר מְלֹאכֶת שְׁבַת לְשָׁרֵי אִיסוּרֵין דְּבִשְׁבַת מְלֹאכֶת מְחַשְׁבַת אֶסְרָה תוֹרָה לְהִכִּי אִם אֵין בְּמַעֲשֵׂיו סָרְף מְלֹאכָה וְהִתֵּר גְּמוּר קָא עֶבֶיד רַק שְׁנֻזְדָּמָן לוֹ שְׁנַעֲשֵׂה מְלֹאכָה עִם הַמַּעֲשֵׂה שְׁהוּא צָרִיף לְעֵשׂוֹת רִשְׁאֵי לְעֵשׂוֹת מָה שְׁצָרִיף לְעֵשׂוֹת אַף לְכּוּנָן לְהַמְלֹאכָה שְׁנַעֲשֵׂה ע"י מַעֲשֵׂיו לְהִכִּי רִשְׁאֵי לְנֻעֵלוּל בֵּיתוֹ אַף שְׁנִיצוּד הַצְּבִי בְּתוֹכוֹ מִשּׁוּם דְּבִנְעִילַת דְּלַת לִיכָא סָרְף מְלֹאכָה אֲבָל בְּשָׁרֵי אִיסוּרֵין אַף שְׁרוּצָה לְעֵשׂוֹת דְּבָר שְׂאֵין בּוֹ אִיסוּר וְע"י הַהֲזַדְמָנוֹת נַעֲשֵׂה בְּיַחַד עִם מַעֲשֵׂיו אִיסוּר כְּמוֹ הַמַּל וּמִמִּילָא נִקְצֵץ הַבְּהֶרְת אִיסוּר לְכּוּנָן לְקִצּוֹץ דְּעַל מַעֲשֵׂה הָאִיסוּר קִפִּיד רַחֲמָנָא וְשִׁפִּיר קֶאֱמֵר דְּצָרִיף קָרָא לְמִינְשָׁרֵי מִילָה בְּאוֹמֵר לְקוֹץ בְּהֶרְת בְּנוֹ הוּא מִתְּפוּנָן וְהִשְׁתָּא א"ש הָא דְלָא מוֹקְמִינוּ קָרָא דְמַתִּיר מִילָה בְּשְׁבַת לְהִיכָא דִּישׁ בְּהֶרְת וְהוּי מִתְּשֻׁן אֲצֵל קִצִּיצַת בְּהֶרְת אֲבָל מְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה פְטוּר.

דז"א דְלַעֲנָן מְלֹאכֶת שְׁבַת פִּינוּן דְּצָרִיף לְמוּל וּמִילָה לִית בָּהּ מִשּׁוּם מְלֹאכָה דְּהוּי מְקַלְקַל וּמְקַלְקַל לֹא הָוֵי מְלֹאכָה כָּלֵל הִילְכָף שָׁרֵי לְמוּל אַף שְׁנַעֲשֵׂה בְּהֶרְת עַל הַמִּילָה וְנֵאפְיֵלוּ אִם מְכּוּנָן לְקוֹץ הַבְּהֶרְת כְּמוֹ דְשָׁרֵי לְנֻעֵלוּל בֵּיתוֹ אַף שְׁמֻכּוּנָן לְצוּד צְבִי שְׁבַתוֹכוֹ וּמִדְּאִיצְטְרִיף קָרָא לְמִינְשָׁרֵי מִילָה בְּשְׁבַת יְלִיף שְׁפִיר ר"ש דְּמְקַלְקַל בְּחַבּוּרָה חֲיִיב: וְחִילּוּק זֶה שְׁחִלְקָנוּ בֵּין שְׁבַת לְשָׁרֵי אִיסוּרֵין מְוִכָּרַח גַּם מְדַבְּרֵי תוּס' בְּפִסְחִים (דָּרַף מ"ו) בְּהָא דְפָרִיף ר"ח לְרַבָּה דְאִית לִי הוּאִיל מְבַרְיָתָא דִּישׁ חוֹרֵשׁ תָּלָם א' וְחֲיִיב מִשּׁוּם שְׁמוּנָה לְאוּנִין הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוּר וְחִמּוּר בִּי"ט כו' וְאִם אִיתָא אַחֲרִישָׁה לֹא לְחֲיִיב הוּאִיל וְחֲזִי לְכִסּוּי דָם צִיפּוֹר וְהִקְשׁוּ בְּתוּס' הָא יו"ט עֲשֵׂה וּל"ת וְלֹא דָחָה פִּסּוּי וְתִירָץ רִשְׁבָ"ם דְּחוּפֵר גְּנוּמָא וּא"צ אֵלָא לְעַפְרָה פְטוּר וְקָשָׁה מֵאִי מְהַנִּי הָא דֵא"צ אֵלָא לְעַפְרָה פְטוּר הָא הִשְׁתָּא מִיָּהָא מְכּוּנָן לְחֲרִישָׁה וְדֵאִי הָוֵי חֲיִיב בְּעֵשֶׂה וּל"ת וּא"כ לִיכָא הוּאִיל א"ו דְּסוּבְר כְּדַעַת הַרְשָׁבָ"א ו"ל דְּנוּעֵל בֵּיתוֹ וּמְכּוּנָן לְצוּד נְמִי שָׁרֵי וְה"נ פִּינוּן שְׁצָרִיף לְחַפּוֹר אַף אִם מְכּוּנָן לְחֲרִישָׁה נְמִי פְטוּר מִשּׁוּם דָּאִם לֹא הִנָּה צָרִיף לְחֲרִישָׁה נְמִי הִי חוּפֵר וְדוּמָה לְנוּעֵל בֵּיתוֹ וּמְכּוּנָן לְצוּד: וְעַדִּין קָשָׁה לִי עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א ו"ל מֵהָא דְאָמְרִינוּ בְּשְׁבַת (ד' קל"ט) הִיּוּצָא בְּטִלִּית שְׂאִינָה מְצוּנִיצַת כְּהַלְכָתָהּ חֲיִיב חֲטָאת וְהָא הִכָּא נְמִי צָרִיף לְלַבְנוֹשׁ הַבְּגָד רַק שְׁתַּלּוּיָן עָלָיו צִיצִית שְׂאִינָם בְּטִלִּים לוֹ וְהִנָּין מִשְׁאוּי וּבְעֵינָן לְמִמֵּר דְרִשְׁאֵי לְלַבְנוֹשׁ הַבְּגָד אַף אִם מְכּוּנָן לְהוּצִיא גַם הַצִּיצִית הַתַּלּוּיָן בְּהֵם וּצ"ל דְלָא דְמִי לְנַעֲלִיל בֵּיתוֹ שְׂאִינּוּ עוֹשֵׂה שׁוּם פְּעוּלָה בְּצִידַת הַצְּבִי רַק שְׁנִיצוּד מֵאֵלָיו ע"י הַנְּעִילָה מִשְׁא"כ בְּלִבִּישַׁת בְּגָד צִיצִית מְטַלְטֵל בְּגוּפוֹ מִמֵּשׁ הַצִּיצִית וְצ"ג בְּכֻלָּל זֶה: סִימָן כַּג בְּטוּר (סִימָן רמ"ו) כְּתַב בְּשֵׁם סָפֵר הַמְצוֹת לְהַתִּיר לְהַשְׁפִּיר בְּהֵמָה בְּהַבְלָעָה ע"י הַפְּקָר שְׁצָרִיף לְהַפְּקִירָה לְהַפְּקִיעַ אִיסוּר שְׁבִיתַת בְּהֵמָה ע"י"ש.

וְהִנָּה בְּסִפֵּר קְצוּה"ח (סִימָן רנ"ז) הַקָּשָׁה דְאִיף מְהַנִּי הַפְּקִירוֹ הָא בִּירוּשְׁלָמִי בְּגִיטִין (דָּרַף פ') אָמַר שֶׁם דְּהָאוֹמֵר שְׂדָה זֹו מוֹפְקֶרַת מִעַכְשָׁיו לְאַחַר שְׁלִשִׁים לֹא אָמְרִינוּ דְּגוּפָא דְקָרְקַע

הגוי הפקר מיד והפירות אחר שלשים פדאמרין בב"ב (דף קל"ט) גבי מתנה בכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה משום דאי גוי גוף הקרקע הפקר אין לו זכי' גם בהפירות כמו דאמרין גבי הקדש שא"א לקרקע להיות הקדש והפירות שלופן גבי הפקר א"א להיות הקרקע הפקר והפירות שלו וא"כ אם השפיר בהמתו לכל השבוע הרי יש לא"י ביה קנין פירות ולהישאר קנין הגוף ולא מהני הפקרו פלל: ולכאורה נראה דלק"מ דכין דקיי"ל דשכירות לא קניא פדאמרין בע"ז (דף ט"ו) ולהכי אמרין שם דאם הא"י עושה מלאכה בבהמת ישראל המושפרת לו עובר משום שביתת בהמתו משום דמיקרי בהמתו של ישראל א"כ אם הישראל השפיר בהמתו לא"י על יום שבת או על כמה ימים בהבלעת יום השבת הבהמה משועבדת לא"י לשאר ימים אבל לא ליום השבת ואין לו שום שיעבוד על הבהמה לעשות בה מלאכה ביום השבת דהא עיקר הבהמה היא של ישראל כמש"כ הנמ"י (בפרק הנהב) דשוכר אין לו שום קנין בגוף הבהמה אלא בפירות עיי"ש דאפילו לזמן נמי לא קנה גוף הבהמה דאם הי' דין שכירות שיהא לו קנין בגוף הבהמה לא מבעי לן למיחש פלל משום שביתת בהמתו דישאר דלאו דישאר היא] ורק שיעבוד בעלמא הוא דאית לי' על הבהמה שזכה בשומא ע"י משיכתו וכדאמרין (בב"ק ד' ע"ט) פדרף שתיקנו משיכה בלקוחות פה תיקנו משיכה בשומרים ועל יום השבת דישאר גופא אסור לעשות בה מלאכה לא מצי לשעבדה לא"י שיעשה בה מלאכה ואילו אתו קמן לדינא אחר שהשפירה ליום השבת ורצה הישראל לחזור שלא ליתנה לו ליום השבת נדאי דמצי הדר בי' דהא"י לא זכה בה ע"י משיכתו לעשות בה מלאכה ביום השבת א"כ ממילא דאינו קנוי' לו ביום השבת ובטלה קנין שכירתו מיום זה ומהני הפקירו של ישראל: ואין להקשות לפ"ז למה לו להפקיר פלל ומה איכפת לישראל אם הא"י עושה בה מלאכה הא שכירות לא קניא לי' לא"י על יום השבת זה אינו דנדאי צריף להפקיר דאם אינו מפקירה אף דא"י לא קני' לי' ע"י השכירות מ"מ הרי הא"י כשלוחו לעשות מלאכה בבהמתו של הישראל שהרי השפיר לו בהבלעה ויום השבת בכלל והכי דהוא כשלוחו אסור וכיון שנוטל שוכר גם עבור שבת נדאי הוא כשלוחו ואסור אבל קנין פירות גמור אין לו לא"י בבהמתו של הישראל ביום השבת דהישאר לא מצי משעבד לי' בהמתו על יום השבת וכיון דאין לא"י שיעבוד מלאכה בבהמה זו מצי הישראל להפקיר הבהמה ואף אם זמן השכירות נמשך גם לאחר השבת ויכול קנין פירות של אחר השבת שיש לא"י לבטל הפקירו של ישראל מ"מ הא הטור כתב שם בשם הר"פ דמהני אם הפקירו רק ליום השבת עיי"ש וביום השבת הא ליכא קנין פירות לא"י דלא מהני משיכתו להיות לו שיעבוד על יום השבת: אלא שלכאורה יש סתירה לזה מהא דבעי רמי ב"ח בב"מ (דף צ"ו) שאלה לרבעה מהו פדשילי אינשי בעינן ולהא לא שילי אינשי או דילמא טעמא מאי משום הנאה והא נמי אית לי' הנאה ופרש"י ז"ל דמבעי לי' אם מתחייב באונסין והא התם דאיכא איסורא בזה בשאלה לישראל ואף ב"ב נמי מצווה ע"ז דמה"ט אסרין למכור בהמה לא"י (שם בסוגיא דע"ז) וישאר נמי מצווה אלפני עור וכו' ואפ"ה בעי רב"ח למימר דאי לאו דבעינן פדשילי אינשי מחייב באונסין ומדמתחייב באונסין ע"כ דקני לה לרבעה במשיכה שמשכה אלמא דמהני קנינו למיעבד בה איסורא מיהו לשיטת התוס' ביבמות (דף ס"ו) דמייתי התם דשכירות לא קניא מהא דתנן פהו ששוכר פרה מישאר לא יאכילנה פרשיני תרומה ומייתי מזה ראי' דעבדי צאן

ברזל לא יאכלו בתרומה וקאמר שם דלא דמי עבדי צאן ברזל לשוכר דגבי שוכר נהי דמתחייב בגניבה ואבידה באונסין ובכחשה ובפחת דמיה מי מתחייב הא לא דמי אלא לכהן ששם פרה מישראל דיאכילנה פרשיני תרומה ופירשו התוס' דהאי שם פרה לא מייירי ששמאה בדמים שאם תכחש או תאנס או יונלו הפרות יתן דמים דנה אסור משום ריבית אלא מייירי בשואל עיי"ש ולפי"ז שואל קנה לה לפרה קנן גמור כל ימי שאילתה א"כ אין ראי' דמהני קנן למלאכת איסור גבי שוכר מהא דשאלה לרבעה דאפשר לומר לגבי שואל דמהני לה קנן גמור לזמן קני לה אף לרבעה דמהני לי' קנייתו לגוף הפרה לזמן וממילא אינו יכול לחזור בו ולמחות בו מלעשות שימוש האיסור דבהמה דשואל הוא כל ימי שאילתה אבל גבי שוכר דלא מהני משיכתו למקני עצם הפרה ולא מהני קנן אלא על שימוש המלאכה ששכרה וכיון דמלאכת איסור הוא לא חל עליו קנן פלל כיון שגם המשפיר אין לו רשות לעשות בה מלאכה זו מיהו הרמב"ן והרשב"א ז"ל כתבו שם דשואל נמי לא קני קנן גמור וכהן ששואל פרה מישראל לא יאכילנה פרשיני תרומה וא"כ כיון דגם שואל לא קני קנן גמור אלא למלאכה ואפ"ה משמע מבעי של רמב"ח דבשאלה לרבעה קנאה אי לאו דבעינו פדשיילי אינשי הרי מוכח דמהני משיכה אף למלאכת איסור: ולשיטת הרא"ש ז"ל שיהביא הטור והב"י (בסימן רצ"א ובסימן ש"ז) דלא בעינו משיכה בשומרים להתחייב בגו"א או באונסין אלא מיד שנסתלקו הבעלים משמירתן נתחייב כ"א פדינו ואפילו שואל באונסין ומה שתיקנו משיכה בשומרים הוא רק לענין חזרה עיי"ש א"ש דאף דלא שייך קנן לרבעה אפ"ה מתחייב באונסין אי לאו דבעינו פדשיילי אינשי ומיבעי לי' לרמב"ח רק לענין אי מיקרי בבעלים: אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל שכ' דבלא משיכה אין שומר ושואל מתחייב באונסין הרי מוכח דמהני משיכה וקנן לעשות בה איסורא: ונ"ל להביא ראי' לדעת הרמב"ם ז"ל דתיקנו משיכה בשומרים להתחייב באונסין ובלא משיכה לא מתחייב מהא דתנו בב"ק (דף ע"ט) גבי גנב ונתנו לבכורות בנו לשומר חנם ולנושא שוכר והשוכר הי' מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור הגביהו או שהוציאו מרשות בעלים ומת חייב ופרש"י ותוס' שם דהגנב נתנו לש"ח ושואל פדמוכח בש"ס שם דפשיט מזה דתיקנו משיכה בשומרים ואם נימא פשיטת הטור והרא"ש דבאונסין מתחייב בסילוק הבעלים משמירה ומשיכה תיקנו בשואל רק דלא למיהדר בי' ומהני קנינו לזכות בשימושה כל ימי שאילתה היכי מהני התי' קנינו בדבר שאינו שלו שהרי הבעלים לא הירשוהו לזכות בה ולהיות שאולה אצלו ונתינת ושאילת הגנב לא מהני מידי שינקה בה השואל להשתמש בה ומה מקום משיכה לכאן אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל א"ש דלא מתחייב באונסין עד שימשנה ולהכי שפיר מהני משיכת השומר להתחייב באונסין אף שהוא של בעלים כמו שבארנו במק"א דהמתחייב עצמו להיות שומר אף שנודע דהאי פיקדון לאו של מפקיד הוא נמי מתחייב השומר באונסין לשלם לבעליו ומהני משיכת השומר לגבי גנב כיון דנתחייב באונסין במשיכתו מהני נמי לגבי גנב דשלוחו כמותו מיהו נראה דלק"מ דאף דלדעת הטור והרא"ש מתחייב באונסין מסילוק שמירה בלי משיכה מ"מ מודו דמשיכה נמי מהני אף שלא נסתלקו הבעלים משמירתן ומייירי הכא שהגנב לא נסתלק עדיין משמירתן והשואל משך בפניו דמהני משיכתו להתחייב באונסין ומהני נמי משיכתו לגבי גנב מדין שליחות: מיהו אפשר לומר דגם הרמב"ם דסובר דמשיכה בעינו להתחייב באונסין וגם לחזרה

שלא יהא ביד המשאיל לחזור בו מ"מ היכא דא"א לקנן לחול על חזרה כגון היכא דאיכא איסורא כמו בשאלה לרבעה דאין הקנן חל שיקנה השואל לרבעה מ"מ חל להתחייב באונסין וכמו בש"ח וש"ש דאין לו ג"כ שום קנן שימוש ביה פרה ואפ"ה מהני משיכה להתחייב בפשיעה או בגו"א לשיטת הרמב"ם ז"ל ה"נ היכא דאיכא איסור חל הקנן להתחייב באונסין אע"ג דלא מהני למקנן' ב' לשימוש ושפיר מבעיא לי להש"ס בשאלה לרבעה אי מתחייב באונסין אי לא משום דבעינן כדשיילי אינשי אבל לעולם אפשר לאמר דלא מהני לשעבד עצמו בדבר האסור לו: ואף להפוסקים הסוברים דמקח שנעשה באיסור מהני כדאיתא בחו"מ (סימן ר"ח) מ"מ היינו דווקא התם דאחר שנגמר המקח ונעשה האיסור שוב ליכא שום עשיית איסור אבל שיחול קנן או משיכה לחייבו לעשות איסור מכאן ולהבא כמו המשפיר בהמתו לא"י לעשות בה מלאכה בשבת ודאי דנראה דלא מהני וכיין דלא קני לה לא"י על יום זה בתורת שכירות מצי הישראלי להפקירו אלא שיש לעיין בהא דקיי"ל דקידושין תופסין בח"ל ולפי דברינו הא אי אפשר להתחייב בעונה בח"ל וכיין דא"א לחול עליו חיוב זה היכי הוי קדושין דהא אפילו ר' יהודה דסובר (בקדושין מ"ט) המקדש ע"מ שאין לה עלי שאר כו"ע בדבר שבממון תנאו קיים מ"מ מודה בעונה דתנאו בטל משום דבממון מהני מחילה ולא חייבתו תורה אלא ברצונו של זה אבל בדבר שאינו של ממון לא שהרי הן עיקר נשואין של תורה כמו שכ' הרמב"ן ז"ל בחידושי לב"ב (דף קכ"ו) וא"כ אם אינו חל עליו חיובי אישות בדבר שאינו של ממון לא חיילי קדושין והיכי תפסי קידושין בח"ל וצ"ע בזה: סימן כד פתב הרמב"ם ז"ל בהלכות חו"מ (פ"א ה' ג') אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אא"כ קנה חמץ בפסח או חימצו פדי שיעשה בו מעשה והנב"י במ"ק הקשה דאם קנה חמץ בפסח אמאי לוקה הא אין קנן באיסורי הנאה כדאמרין בב"ק (דף מ"ה) גבי שור הנסקל משנגמר דינו מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש ובירושלמי דמכילתין אמרינן הקדיש חמץ בי"ד דאינו קדוש ולכאורה נ"ל לפי מש"כ הר"ן ז"ל בהא דאמרין (בפ' פל' הצלמים) בהא דאמרין גזירה דלמא מגבה לה נהדר מבטל לה דמבואר שם דאי מגבה לה קונה לה שפיר והו"ל ע"ז של ישראל ולא מהני לה ביטול ואע"ג דאין קנן וזכאי באיסורי הנאה משום דכיין דכל זמן שלא הגביה הישראל הוי לה ע"ז של כותי ויש לה ביטול וכיין דיש לה ביטול מקרי שפיר בר דמים להכי מצי זכה בה ואע"ג דכשיזכה בה הישראל לא יועיל לה ביטול מ"מ כיין דקודם זכייתו מהני ביטול מצי זכי וזכי נמי נ"ל גבי חמץ דכיין דקודם שזוכה בהן הישראל הוי החמץ בר דמים דחמצו של כותי מותר אחר הפסח וכיין דמותר אחר הפסח מקרי בר דמים להכי אהני ביה זכיה ואע"ג דכשיזכה בהן הישראל הא אסור בהנאה גם לאחר הפסח מ"מ קודם זכייתו הוי בר דמים ומצי זכי בו.

מיהו יש לעיין בזה דבפסחים (דף כט) גבי האוכל חמץ של הקדש מעל וי"א לא מעל קאמר הש"ס דפליגי אי דה"ג לממון כממון דמי או לא דמ"ד מעל משום דסובר דה"ג לממון כממון דמי ונקרא בר דמים דיכול להשהותו עד לאחר פסח ולמ"ד לא מעל משום דסובר דה"ג לממון לאו כממון דמי ואין להקדש בו זכות ממון ואע"ג דאחר הפסח יהא מותר באכילה ע"ש וא"כ כיין דאנן קיי"ל דבר הגורם לממון לאו כממון דמי בכל מקלי הדרא מןשני לדוכתא איה מצי הישראלי זכי בו הא השתא נמי שהוא חמצו של כותי

עדיין נמי לאו בר דמים הוא ואע"ג דחמצו של פותי מותר אחר הפסח מ"מ מה שיהי' נותר לאחר זמן משום זה לא מיקרי בר דמים לדין דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי ונדוקא גפי ע"ז של פותי מיקרי בר דמים דמצי לבטלו וליהנות בו מיד אבל חמץ שאינו יכול ליהנות ממנו כל ימי הפסח לא מיקרי בר דמים במה שיהי' נותר אחה"פ [ואע"ג דגפי חמץ קיי"ל דה"ג לממון כממון דמי משום דכתיב לא ימצא היינו לענן דדבר שיש לו בו זכות גורם לממון עובר עליו אבל מה שאנו דנין אם החמץ פשהו ביד פותי מיקרי בר דמים מילתא אחריתא היא והדרינו לכללא דדה"ג לממון לאו כממון דמי]: ועוד שבעיקר הדבר שתיירץ הר"ן ז"ל דלהכי אמרינו דבעבודת פוכבים מהני הגבהה משום דקודם שזכה בו יש בו דין ממון ע"י ביטול.

ולמדנו מזה דאזלינו בתר תחילת קנינו ולא איכפת לן במה שילך ממנו חשיבות הדמים אחר שיקנה יש לעיין בזה דאפשר לומר דהא דמהני זכי' בעבודת פוכבים טעמא אחרתא אית בהו משום דכיון דגבי שאר איסורי הנאה תנו בקידושין (דף נ"ו) מקרו וקידוש בדמיהו מקודשת שאין הדמים נתפסים באיסור וכתב הריטב"א ז"ל שם טעם הדבר מפני שירושלמי דגרסינו התם ר' חגי בשם ר' זעירא לפי שאין דמיהו פי' שאין איסורי הנאה שונים פלוג ואלו לאין להם דמים ומעות שנתן לוקח בהם גזל הם בידו או מתנה אפי' אם מקרו לכותי שהוא רשאי ליהנות שאינו מוזהר מלהנות מעבודת פוכבים כדמוכח בפסחים (דף ע"ג) דקאמר תיקון להוציא מידי אבמה"ח לב"נ ע"ש.

מ"מ פיון שלא הי' האיסור הנאה ברשות המוכר למוכרו לא מיקרי המעות דמיהו של איסורי הנאה דנדוקא אם מוכר דבר שהוא מותר בהנאה ולוקח מעות נחשבין המעות דמיהו אבל איסורי הנאה דלאו דידי' לא מיקרי דמיהו ואין תופסין דמיהו אפילו במקרו לכותי להכי לא מיקרי הדמים דמי איסורי הנאה עכ"ל.

וא"כ בעבודת פוכבים דקיי"ל שתופס דמיו משום דדרשינו והיית חרם פמוהו כל שאתה מהנה ממנו הרי הוא פמוהו גלי בי' קרא שהו ברשות בעלים דאי לא הוה ברשות בעלי' לא הוה תופס דמיו ומדתופס את דמיו ש"מ דיש בהו זכיה ולקמן יבואר הדבר בותר ביאור וכיון דאיכא למימר דהא דמהני זכי' בעבודת פוכבים הוא משום דגלי קרא ולא משום דקודם קנין מיקרי בר דמים ע"י ביטול: מסתבר לן יותר לומר דכל היכא דע"י קנינו ילך ממנו חשיבות הדמים לא מהני קנינו ובחמצו של פותי נמי לא מהני קנין פיון דאם יזכה בו יאסר גם אחה"פ פ' דין חמצו של ישראל וליישוב דברי הר"מ ז"ל י"ל דכיון דחמץ בפסח אינו ברשותו ועשאו הפתוב פאילו הוא ברשותו להכי עובר אם קנה חמץ.

דהא חמץ שהי' שלו מכבר נמי יצא מרשותו ע"י שניאסר בהנאה ואפ"ה אמרה תורה דכ"ז שבעל החמץ מחזיקו לשלו ואינו משביתו עובר עליו א"כ ה"ה נמי אם קנה חמץ בפסח עובר עליו אע"ג דאין קנין באיסור הנאה: ועוד נראה דאם קנה חמץ בפסח אף אם נימא דלא קנה החמץ משום דאין קנין באיסור הנאה מ"מ עובר בב"י דהא ודאי דכיון דאין המקח נתפס יכול לתבוע מהמוכר הדמים בתורה ואף שהריטב"א ז"ל בקידושין (דף נ"ו) כתב במכירת איסורי הנאה דלשמואל דאמר דמקדש מעות מתנה ה"נ בהפיר בו שהוא איסורי הנאה המעות מתנה והכא הרי הפיר בו שהוא חמץ דהא במזיד והתראה קיימינו מ"מ נראה דהכא המעות חוזרין דהתם יכולין לאמר גמר ונתן

לשם מתנה ומה שאמר לשם קידושין הוא משום פיסופא אבל הכא הרי חזינו שרצה לעשות איסור להחזיק החמץ דהא אף אם אין המקח נקנה מ"מ אסור להחזיקו אצלו דלא גרע מתמצו של פותי דעושה לו מחיצה אף בלא קיבל עליו אחריות וכינו דעבד איסורא ונקנה ודאי דלא נתן מעות רק לשם זבינא וכינו דאין המקח נקנה יכול לתפוע מהמוכר הדמים וכל היכא חוזר אי מיגנב או מיתביד החמץ אצל הלוקח הוא באחריותו כדאיתא בשו"ע (סי' רל"ב סעיף כ"ב) וכינו דחייב באחריות עובר בב"י וב"י ולקי ע"ז ובזה אין שינוי לומר אין קננו באיסורי הנאה דאף דאין קננו באה"נ מ"מ להתחייב באונסין שפיר קונה דהא אמרינו בב"ק (דף ע"א) גבי גנב שור הנסקל וטבחו דר"מ מחייב דמייגרי דגנב בבית שומר וחיוב משום גורם לממון אע"ג דאין הגנב מתחייב בדו"ה אא"כ משוה כדאמרינו שם (דף ע"ט) גבי ראוהו ושהטמין בתורשין וטבחומכר חייב והא לא משוה עיי"ש ושור הנסקל אסור בהנאה ואפ"ה מתחייב הגנב באונסין ומנהי משיכתו להתחייב באונסין ואע"ג דלא מהני למהני שאלו לגמרי עיין תוספ' ב"מ (דף צ"ט) ד"ה פינו שפתבו כה"ג לענן משיכה ברה"ר דמהני להתחייב באונסין אע"ג דלא מהני למהני שאלו עיי"ש וא"כ ה"נ הלוקח החמץ בפסח אע"ג דלא קנה משום דאין קננו באיסורי הנאה מ"מ הרי אם החמץ בעין יכול לתפוע דמי החמץ שנתן להמוכר ואי מיגנב או מיתביד לא ישלם לו המוכר מפני שהלוקח חייב באחריות החמץ ושפיר לוקה בהאי קננו שקנה החמץ: מיהו כ"ז בקנה חמץ בפסח אבל שומר שקיבל פקדון חמץ בפסח והתרו בו וקיבל ההתראה נ"ל דלא משפחת בי' מלקות פלל פינו דקיי"ל חייבי מלקות מזידין פטורין מן התשלומין לכ"ע א"כ איך נוכל לחייבו מלקות משום דאי מיגנב או מיתביד ברשותו קאי הא על כל רגע ורגע שמחזיק החמץ אצלו עובר על ב"י ובשעה שנגנב החמץ נמי בר חיוב מלקות הוא: וא"כ על איזה רגע מהחזקת הפקדון נחייבו מלקות דעל הרגע שאנו רוצים לחייבו מלקות אם הנה מיגנב או מיתביד באותו רגע הנה פוטר המלקות מתשלומין וא"כ פינו דחיוב המלקות א"א לחול אא"כ נחייבו בתשלומין ומלקות ותשלומין ביחד ליכא א"כ לא משפחת מלקות בכה"ג וא"ל דמלקות מתחייב על כל רגע שמחזיק החמץ אצלו ואף דלא הני מעשה בשהייתו את החמץ מ"מ פינו שתחילתו בא ע"י מעשה שקיבל החמץ לידו ונתחייב בשמירתו מיקרי לאו שיש בו מעשה כמו שהוכיח השאגת ארי' ז"ל מפמה סוגיות ותשלומין מתחייב מעשה שמשוה הפקדון דאז מתחייב לשלם אי מיגנב או מיתביד דז"א דאנו קי"ל דלא אתחייב באונסין משעת שאלה כדאמרינו בכתובות (דף ל"ד) לענן הניח להם אביהם פרה שאולה ומתה אין חייבין באונסין וכינו דחיוב תשלומין בא בשעת גניבה ואבידה הרי מלקות ותשלומין באין כאחד ולא משפחת לה דלקי ואף דאם לא מלקין ליה ממילא נתחייב ממון וכינו דמחוייב ממון אילו הנה מיגנב פכר איכא ב"י מ"מ אנו אין יכולין להלקותו משום דאי מיגנב אי מיתביד פינו דבמה שמלקין הנה פטור אי מיגנב ודוקא בקנה חמץ שפיר לקי משום גורם לממון כמש"כ דגוף החמץ לא קנה דאין קננו באיסורי הנאה ויכול לתפוע מהמוכר הדמים ואי מיגנב החמץ לא יחזיר לו המוכר הדמים מפני שהלוקח חייב באחריות ולא שינוי קלבד"מ דהא המוכר מוחזק בדמים וקלבד"מ לא אמרינו אלא לענן שאינו יכול להוציא בדעינים אבל אם תפס לא מפקינו מינן' וכ"ש פינו שהמוכר מוחזק בדמים שלא יצטרף להחזיר לו הדמים אי מיגנב והני גורם לממון ולקי שפיר אם התרו בו אבל

בפקדון שאין המפקיד מוחזק אם נחייבו מלקות ממילא מיפקטר מאחריות על אותו רגע ולא משפחת לה מלקות כלל.

[ונאפשר לומר דלא אמרינן האי פלגא דקלבד"מ אלא היכי דמתחייב ע"י מעשה דידין' אבל שומר דמתחייב ע"י פשיעתו בלי מעשה לא אמרינן קלבד"מ ועיין בב"ק (דף ג') דקרי לי' היזקא דממילא]: מיהו א"א לומר פן דיש להביא ראי' דאפי' חיובא דאתי עליו ממילא בלא מעשה נמי אמרינן קלבד"מ מהא דאמרינן בב"ק (דף כ"א) אשו רי"א משום חציו רל"א משום ממונו ופריף ל"מ"ד משום ממונו ממשנה דהי' עבד פפות לו וגדי סמוף לו פטור אם הדליק את הגדיש ול"מ"ד אשו משום ממונא אטו אם קטל תורא עבדא מיפקטר ופירשו התוס' שם דקושטית הש"ס הוא דעל היזק ששורו עשה לא שייקף קלבד"מ ומשני שהצית בגופו של עבד דקלבד"מ עיי"ש הרי דאם הצית בגופו של עבד מיפקטר על הגדיש אף ל"מ"ד אשו משום ממונו משום קלבד"מ וכיון דמיפקטר על היזק שעשה ממונו ע"י שנתחייב מיתה בשעת מעשה ה"ה דמיפקטר על מה שנתחייב ע"י פשיעתו ע"י חיוב מיתה או מלקות א"כ פשיטא דלא משפחת מלקות בשומר משום דאי מחייבין לי' מלקות לא מציי לחייבו ממון אי מיגנב או מיתביד וממילא ליכא מלקות ולא משפחת לה אלא אם המפקיד מוחזק במעותיו של הנפקד דאז שפיר הוי גורם לממון דאי מיגנב אי מיתביד לא יצטרף להחזיר לו מעותיו ועיין בירושלמי (פ' תמיד נשחט) א"ר יצחק ממה שהיא מתחייב על הנריקה דאז אמרת הפסח פשר א"ר יוסי תפתר שנתמנה לו חמץ בין שחיטה לזריקה וקשה נמי דאפתי לר"י דאמר אחר זמנו ולפני זמנו נמי אסור בהנאה איף משפחת שנתמנה לו חמץ בין שחיטה לזריקה דהא השחיטה לאחר חצות הוא וכבר הגיע זמן איסור הנאה וגם לאחר זמנו יהא אסור בהנאה א"כ אין שייקף בו זכיל כלל וצ"ל ג"כ דקיבל פקדון ובגונא שהמפקיד מוחזק במעותיו של הנפקד דהוי גורם דאי מיגנב או מיתביד מחזיק במעותיו דבלא"ה הוי קלבד"מ: [וכה"ג מצאתי להגאון בס' המקנה (פרק קמא דקידושין) שהקשה ע"ד הרש"ל ז"ל דאם סימא ב' עיני העבד בבת א' יוצא לחירות ומשלם לו עבור אחת א"כ אמאיאמרה תורה בעבד דינשו בדין יום או יומים הא במה שאיבד לו אבר א' יוצא בו לחירות ועבור כל גופו יתחייב מיתה דבכון חורין ליכא דין יום או יומים ותיקף דא"א לומר פן דממ"נ אם נחייבו מיתה עבור איבוד כל גופו הרי האדון בר קטלא וא"א לחייבו ממון דהיינו חירות העבד דקלבד"מ וממילא אין העבד יוצא לחירות וכיון שאינו יוצא לחירות אינו מתחייב מיתה וישנו בדין יום או יומים ואע"ג דהשתא דאינו מתחייב מיתה ממילא דצריף לצאת לחירות ואם יוצא לחירות ממילא דאיכא חיוב מיתה.

מ"מ אינו חייב מיתה משום דלא משפחת מיתה אלא ביציאה לחירות וחיוב מיתה בהדדי לא משפחת לה וה"נ מלקות בל יראה וחיוב אחריות בהדדי לא משפחת לה וכ"מ עוד שם כה"ג גבי סירסו דמיירי דוקא סירסו בלא מעשה.

ומ"מ דבריו ז"ל צ"ע דהא העבד תופס ומוחזק בעצמו כמש"כ הרא"ש ז"ל (בפ"ק דב"ק) והיכא דהוא תופס מתחייב במיתה וממון וצ"ע: [ובמש"כ השאר ז"ל (בדיני חמץ) דלחמץ המופקד וקיבל עליו אחריות לא מהני ביטול דכיון דלאו דידין הוא רק שהתורה חייבי עליו משום גורם לממון וזהו דווקא לענין חמץ רבי קרא דלא ימצא דבגורם לממון

יחשב דידן' לענין ב"י אבל לענין ביטול הדריון לכלל דקיי"ל בכל התורה פרבון דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי ועוד אפילו לר"ש דאמר גורם לממון כממון דמי בכל התורה ה"מ היכא דאיגנב: אבל הכא דאייתי בעיני' לאו כממון דמי לכל מקלי פדאמריון בש"ס דמהאי טעמא איצטריו לא ימצא וא"כ לענין ביטול אמריון דלאו דידן' הוא דליבטל ע"ש בדבריו ו"ל: והנה במה שכ' דבמגנב או מיתביד לר"ש גורם לממון כממון אבל באייתא בעיני' מודה דלאו כממון דמי קשה לי טובא דבהדיא אמריון בסנהדרין (דף ק"י) דאוקי ר"ל הא דקתני היו בה קדושי קדושים ימותו בקדושים שחייב באחריותו ואלוהי דר"ש דאמר ממון בעלים הוא עיי"ש והכא הרי הם בעין ודינינו רק לענין אי מקרי שללה או שלל שמים ואפ"ה הוי לר"ש ממון בעלים אלמא דבכל ענין הוי לר"ש גורם לממון כממון וע"כ הא דקאמר בש"ס כי פריה הניחא למ"ד דבר הגורם לממון לאו כממון דמי היינו דאצטריו לא ימצא אבל למ"ד כממון דמי לא ימצא ל"ל ומשגי סד"א הואיל וכי אייתא דקרא בעיני' לאו ברשותו קאי ופרש"י ו"ל דכי אר"ש דה"ג לממון כממון דמי ה"מ היכא דאיגנב דהא גורם לו להתחייב ממון עיי"ש היינו דהו"א הכי אבל באמת השתא דכתיב קרא דלא ימצא דעובר על ב"י על חמץ הפופקד ומקרי גורם לממון אע"ג דאפתי בעיני' שוב ילפינו גם בכל התורה דהוי גורם לממון אע"ג דאייתא בעיני' ולא מפליג ר"ש בין אייתא בעיני' למיגנב או מיתביד ואע"ג דלרבנו לא ילפינו כל התורה מחמץ וסברי בכל התורה לאו כממון דמי היינו משום דכיון דלא מצינו לדידהו בדוקתא אחרתא דכממון דמי אמרו דבחמץ הוי גזירת הפתוב אבל לר"ש דדריש בד' וכיחש דבכל התורה כממון דמי פדאייתא בפ' הנהב (דף נ"ח) ובחמץ פתיב לא ימצא דאפ"י אייתא בעיני' כממון דמי שוב אמריון דבכל התורה נמי כממון דמי אף באייתא בעיני' ולא מסתבר לי לחלק לקושטא דמילתא בין אייתא בעיני' בין ליתא בעיני' ואע"ג דבגמרא עביד צריכותא בזה מ"מ לקושטא דמילתא לא מחלקינו [וכה"ג מצינו בכמה דוכתי וביותר ביבמות (דף י"ד) תוס' ד"ה אכל שפתבו גבי יש זיקה דאע"ג דהש"ס עביד צריכותא בין מחיים לאחר מיתה אבל האמת הוא דאין חולקין חילוק עיי"ש] בין אייתא בעיני' בין ליתא בעיני': ויש להסביר הא דלרבנו לא ילפינו בכל התורה מחמץ לשון' גורם לממון כממון ור"ש סבר דדה"ג לממון כממון דמי אף באייתא בעיני' הוא משום דר"ש לטעמי' ורבנו לטעמי'הו דרבנו סברי חמץ אחר הפסח אסור בהנאה וא"כ חמץ אינו ברשותו של אדם ועשאו הפתוב כאילו ברשותו והוי חידוש.

וכיון דגם בחמץ דידן' הוי חידוש מה שעובר בב"י דהא לאו דידן' הוא א"כ מחידוש לא גמריון ואמריון דוקא בחמץ הוי גורם לממון כממון אבל בדוקתא אחרתא לאו ר"ש דסובר בכל התורה גורם לממון כממון ודריש בד' וכיחש לחייבו ק"ש.

וגם סובר דחמץ אחר הפסח מן התורה מותר בהנאה א"כ אין פאן חידוש מה שאמרה תורה שהוא עובר בב"י אם השקה חמצו דהא ברשותו וכדידן' דמי דהא חמץ של הקדש קרי לי בש"ס גורם לממון משום שיהא מותר אחר הפסח וה"נ כל חמץ של הדיוט לפום דינא דאורייתא לר"ש דידן' הוי משום דאחר הפסח יהא שרי בהנאה והוי גורם לממון דכממון דמי בכל התורה.

וְאִם מִשְׁקָה אוֹתוֹ בְּפֶסַח הָרִי מִשְׁקָה דְּבָר שֶׁהוּא שְׁלוֹ מִמֶּשׁ וְשִׁפִּיר חֲיִיבוּ הַפְּתוּב לִבְעֵרוֹ וְלִעֲבוֹר עָלָיו בְּב"י מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעָלְיוֹ מִמֶּשׁ. וְא"כ לִיכָא חִידוּשׁ כָּלֵל בְּזֵה לְהִכִּי יִלְפִינן גַּם לְעֲנֵן הָאֵי מְיֻלְמָא דְגַלִּי קָרָא גַבֵּי פְקֻדוֹן דְּגוֹרָם לְמַמּוֹן הָנִי כְּמַמּוֹן אַף דְּאִיתָא בְּעֵינֵינִי לְכָל הַתּוֹרָה פְּנֻלָה וְאַמְרִינן בְּכָל דְּוִכְתָּא דְּבָר הַגּוֹרָם לְמַמּוֹן וְהָנִי כְּמַמּוֹן דְּמִי אַף בְּאִיתָא בְּעֵינֵינִי: וּבְמִש"כ דְּטַעְמָא דְּר"ש דְּיִלְיָף דֵּה"ג לְמַמּוֹן בְּכָל הַתּוֹרָה פְּנֻלָה מְחַמֵּץ אַף הִיכָא דְּאִיתָא בְּעֵינָא הוּא מְשׁוּם דְּסוּבְר חֲמֵץ לְאַחַר הַפְּסַח מְוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְלֹא הָנִי בּוֹ חִידוּשׁ דְּהָא בְּרִשׁוֹתוֹ הוּא וְיִלְפִינן מִינֵינִי שִׁפִּיר מִשָּׂא"כ רַבְּנָן דְּסַבְרֵי אַחַה"פ אָסוּר בְּהִנָּאָה וְהָנִי חִידוּשׁ מִה שְׁעוֹבֵר בְּב"י דְּאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ שְׁל אָדָם וּמְחִידוּשׁ לֹא יִלְפִינן לְהִכִּי לֹא גְמַרִינן בְּכָל הַתּוֹרָה מְחַמֵּץ לְעֲנֵן גּוֹרָם לְמַמּוֹן יֵשׁ לִינִישׁב דַּעַת בַּעֲה"ת שֶׁהִבִּיא הַש"ד (ס"א שפ"ו) דְּפֶסֶק כְּר"ש דְּסַבְר דֵּה"ג לְמַמּוֹן כְּמַמּוֹן דְּמִי וְקִשָּׁה הָא בְּעֵינֵי לְמִפְּסַק כְּרַבְּנָן וּלְפִי מַה שְׁפַתְבַּתִּי א"ש דְּכִינן דְּפֶסֶקִינן כְּר"ש דְּחֲמֵץ לְאַחַר זְמַנּוֹ מְוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה מִמִּילָא בְּעֵינֵינִי נְמִי לְמִפְּסַק כְּר"ש בְּגוֹרָם לְמַמּוֹן כְּנוֹתִי וְק"ל: וְכִינן שְׁנַתְבָּרַר דְּלִר"ש הָנִי בְּכָל הַתּוֹרָה גּוֹרָם לְמַמּוֹן כְּמַמּוֹן דְּמִי אַף בְּאִיתָא בְּעֵינֵינִי א"כ ע"כ דְּמַהֲנִי בִּיטוּל לְדִידִי גַם בְּחֲמֵץ הַמְּוֹפְקָד וְתִקְשָׁה לְר"ש הָא הָנִי הַתְּרַאֵת סְפַק שְׁמָא בִּיטוּל דְּהָא מְצִי לְבִטּוּלָא וּבְחֲמֵץ שְׁל עֲצָמוֹ וְדָאֵי דְּאִינוּ מִשְׁפַּחַת לָהּ לְר"ש דְּהָא לְפָנֵי זְמַנּוֹ שְׂרִי בְּהִנָּאָה לְר"ש וְיִכּוּל לְבִטּוּל וְנ"ל דְּלִר"ש לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל בְּחֲמֵץ הַמְּוֹפְקָד וְלֹא מִטַּעְמֵי שְׁל הַשָּׂא"ר וְנ"ל דְּאָמַר דְּסוּבְר ר"ש לֹא כְּמַמּוֹן דְּמִי הִיכָא דְּאִיתָא בְּעֵינָא וְלֹא דִידִי הוּא אֱלָא אֲדַרְבֵּה דְּר"ש סוּבְר גּוֹרָם לְמַמּוֹן כְּמַמּוֹן דְּמִי אַע"ג דְּאִיתָא בְּעֵינָא וּמַה"ט אִינוּ יְכוּל לְבִטּוּל בְּלָבוֹ וּבְעֵי הַפְּקָר גְּמוּר דְּהָא הָר"ן וְנ"ל כְּתַב בְּטַעְמָא דְּמַהֲנִי בִּיטוּל בְּלָב וְלֹא בְּעֵי הַפְּקָר גְּמוּר מְשׁוּם דְּבִלָּא"ה אִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וְעֵשְׂאוֹ הַפְּתוּב כְּאִילוֹ הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ לְהִכִּי מְהַנִּי גִילּוּי דַּעְתָּא וּבִטּוּל בְּלָב בְּעֵלְמָא וְכ"ז הוּא רַק בְּחֲמֵץ שְׁלוֹ דְּחִיבוֹ הוּא מְשׁוּם שֶׁהוּא שְׁלוֹ וּבְכַאֲמַת לֹא הָנִי שְׁלוֹ דְּהָא אָסוּר בְּהִנָּאָה וְאַפִּילוֹ גּוֹרָם לְמַמּוֹן מְשׁוּם הִתְרַדְּאַחַר הַפְּסַח נְמִי לֹא הָנִי כִּינן דְּרַבְּנָן אָסְרוּהוּ לְאַחַה"פ כְּמִש"כ הַשָּׂא"ר וְנ"ל] אֲבָל בְּחֲמֵץ הַמְּוֹפְקָד דְּחִיבוֹ הוּא מְשׁוּם גּוֹרָם לְמַמּוֹן דְּאִי מִיגְּנֵב אוֹ מִתְבִּיד בְּעֵי שְׁלוּמֵי וְגוֹרָם לְמַמּוֹן הָנִי כְּמַמּוֹן בְּכָל הַתּוֹרָה אֲפִילוֹ בְּאִיתָא בְּעֵינֵינִי כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ א"כ רָאוּי הוּא שְׁיִתְחַיֵּיב עָלָיו בְּב"י דְּכִדִּידִי דְּמִי וְיֵשׁ לוֹ בּוֹ הִנָּאֵת מְמוֹן שְׁמַחְשֵׁב מְמוֹן בְּכָל הַתּוֹרָה פְּנֻלָה א"כ לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל בְּלָב וּבְעֵי הַפְּקָר גְּמוּר וְכִינן דְּבְעֵי הַפְּקָר גְּמוּר בְּפָה שׁוֹב מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּלֹא הָנִי הַתְּרַאֵת סְפַק שְׂרַאֲיִנוּ שְׁלֹא בִּיטּוּל וְלֹא זֶזָה יַד הַעֲדִים מִשְׁעָה שְׁקֻנָּאוֹ עַד שְׁעַת שְׁחִיטָה וְלִר"ש דְּסוּבְר גּוֹרָם לְמַמּוֹן לֹא כְּמַמּוֹן דְּמִי כְּכָר כְּתַב הַשָּׂא"ר וְנ"ל בְּעֲצָמוֹ דְּלִדִּידִי וְדָאֵי דְּלֹא קִשָּׁה כָּלֵל דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁקֻנָּה חֲמֵץ לְאַחַר זְמַנּוֹ שֶׁהוּא אָסוּר בְּהִנָּאָה וְלֹא מְצִי לְבִטּוּל וּלְהִכִּי לֹא הָנִי לְדִידִי הַתְּרַאֵת סְפַק] הָרִי נִתְבָּרַר דְּלִר"ש דְּסוּבְר דְּגוֹרָם לְמַמּוֹן כְּמַמּוֹן דְּמִי לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל בְּחֲמֵץ הַמְּוֹפְקָד אֲבָל הַפְּקָר גְּמוּר מְהַנִּי וְלֹא מִטַּעְמֵי שְׁל הַשָּׂא"ר וְנ"ל מְשׁוּם דְּלֹא כְּדִידִי דְּמִי לְבִטּוּל אֱלָא אֲדַרְבֵּה כְּדִידִי דְּמִי לְגַמְרֵי וְלֹא מְהַנִּי בִּיטוּל אֱלָא בְּעֵינֵי הַפְּקָר גְּמוּר מַעֲתָה כִּינן שְׁעִיקָר הוֹכַחַת הַשָּׂא"ר וְנ"ל שְׁהוֹכִיחַ דְּלִר"ש לֹא מְצִי לְבִטּוּל חֲמֵץ הַמְּוֹפְקָד מְשׁוּם דְּלֹא כְּדִידִי הוּא כ"ש לְרַבְּנָן דְּסַבְרֵי בְּכָל הַתּוֹרָה דְּגוֹרָם לְמַמּוֹן לֹא כְּמַמּוֹן דְּמִי דְּלֹא כְּדִידִי הוּא לְבִטּוּל אֲבָל לְפִי מַה שְׁבַאֲרָנוּ דְּהָא דְּלִר"ש אִינוּ יְכוּל לְבִטּוּל הוּא מְשׁוּם דְּדִידִי הוּא לְגַמְרֵי וְלֹא מְהַנִּי בִּיטוּל א"כ לְרַבְּנָן דְּסַבְרֵי דְּבַה"ג לְמַמּוֹן לֹא כְּמַמּוֹן דְּמִי אֲפָשָׁר דְּמְצִי לְבִטּוּל וּמְהַנִּי בִּיטוּל כִּינן דְּלֹא בְּרִשׁוֹתוֹ קָאֵי רַק לְעֲנֵן ב"י גַּלִּי קָרָא שְׁעוֹבֵר עָלָיו לְהִכִּי מְהַנִּי בִּיטוּל בְּלָב וְכְמוֹ דְּאִתִּי אִסּוּר ב"י

ע"י גרם ממון שיש בו ה"נ מהני האי גרם ממון שיש בו שיהא בידו לבטלו אף דבכל התורה לאו כממון דמי.

ומש"כ השא"ר ז"ל דמה שייך ביטול פנין שאינו שלו בעצם לענ"ד לק"מ דהא הרמז"ל פתב דעיקר ביטול הוא השבתה והינינו שמשחשב שאין דעתו ולבו עליו לשומרו והוא אצלו כעפרא בעלמא א"כ זה מהני שפיר בתמץ המןפקד דהא עיקר מה שהוא עובר עליו משום שדעתו עליו לפטור עצמו בו שלא יצטרף לשלם ממון אחר וכשמבטלו ומסיר מחשבתו ולבו ממנו שאינו מקפיד על איבודו שוב אינו עובר עליו: ובר מן דין מצאתי להריטב"א בקידושין (דף מ"ב) בשם הרמב"ן ז"ל שפתב דהא דאמרין גבי חמץ מבטלו בלבד לאו בלבד ממש דההוא מהרהר קרי לי' אלא הוא כמו דאמרין לא יברך אדם ברפת המזון בלבד ואם בירך יצא דלאו היינו מהרהר אלא שאינו משמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו וכן גבי שליחות יד דאמר לחייב על המחשבה כמעשה לאו היינו מהרהר א"כ א"ש מה דלא הוי התראת ספק דמשפחת שקנה חמץ וראהו שלא הוציא בשפתיו עד שחיטת הפסח ודו"ק: ודע שראיתי להגאון בעל ס' קהלת יעקב שתמה על פרש"י שפירש הא דאמר ריש לקיש דאם אין החמץ עמו בעזרה הוי התראת ספק הוא משום דאמרין דילמא ליטא לחמץ בעולם בשעת שחיטה והקשה דהא תנו בגיטין (דף ל"א) המניח פירות להיות מפריש עליהן והולך ה"ז מפריש בחזקת שהו קיימין אלמא דמוקמינן לפירות בחזקת קיימין וסמכינן ע"ז לאכול הפירות בחזקת שהו קיימין וה"נ אם ידעינן שהניח חמץ לא הוי הת"ס דמוקמינן לה בחזקת שהו קיימין לכן פירש באמת דהא דקרי לי' הת"ס הוא דאמרין שמא ביטלו ולכאורה קשה דהא קאמר שם בגמרא דמסיק דפליגי בעל בסמוך וצריכא דאי אתמר גבי מקדש לחם דסובר ר"ל דבעינן על בסמוך ה"א דלענין חמץ מודה לי' לר"י דלא בעינן על בסמוך דאיסורא הוא וכל היכא דאיטא איטא וקשה נהי דה"א דר"ל מודה גבי חמץ דלא בעינן על בסמוך מ"מ הא א"א ללקות לר"ל מטעם הת"ס כדסובר, גבי שבועה שאוכל כפר זה היום ועבר ולא אכלה וצ"ל דהא דקאמר דה"א דלוקה אעפ"י שאין עמו בעזרה בגוונא דליכא הת"ס ובאופן דליכא למימר שבטלו כגון שקנה חמץ מחבירו בעזרה והחמץ היה בבית חבירו דכיון דהשתא הוא דקני לי' לא שייך לומר שבטל ולא הוי הת"ס ולקי דעל בסמוך לא בעינן והא דקאמר עד שיהא עמו בעזרה לאו דוקא עמו בעזרה אלא שיצא מחשש ביטול כגון שבעזרה קנה אותו.

א"כ אף לפרש"י ז"ל איכא למימר דלמאי דהוי ס"ד דפליגי בהת"ס מייירי ע"כ שא"א לאוקמי אחזקה כגון שהניחו בביתו ויש ספק שמא ב"ב ביערו את ושרפו אותו דלא שייך לאוקמי בחזקת שהו קיימין דנדאי איכא למיחש שמא חשו לאיסור חמץ וביערו עיין במג"א (ס' תל"ו ס"ק י"א) ומה דעביד צריכותא דה"א לר"ל לוקה ולא בעינן על בסמוך מייירי נמי בכה"ג דליכא חשש איבוד כגון שלא הי' לו ב"ב לחוש שמא אבדו ושרפו החמץ דלא הנה הת"ס וא"ש פרש"י ז"ל ודו"ק: סימן כה שאלה אהד שלקח חיטים שגנחצו במים ולא משהו והחמץ הי' עדיין אצל המוכר רק נתן מעות והלוקח מקרו לא"י אצל הב"ד שבעירו כנהוג והמוכר לא מקרו מהו דין החמץ: תשובה מה שנסתפק מעכ"ת פנין דקיי"ל מעות אינן קונות א"כ עדיין ברשות מוכר קאי והמוכר לא מקרו לכותי ומכירת הלוקח לא מהני ואף דמה"ת מעות קונות מ"מ פנין שחז"ל הפקיעו הקנין

הדר דינא דלא הוי קנן כלל אף מה"ת כדאמרין בפסחים (דף ו') המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקידושיו משום דכין דרבנן אסרוהו שוב לא הוי קידושין כלל ואזלינן בטר תשנתא דרבנן אף לקולא כש"כ דבעינן למיזל בטר תשנתא דרבנן לחומרא וכין דמדרבנן לא הוי קנן עדיין התמץ קאי ברשות המוכר והנה אם הנה בהיפוך שהמוכר מכר התמץ לכותי והלוקח לא מכרו ודאי דהוי שרי דאף דלמ"ד מעות קונות מה"ת אפ"ל דהתמץ הוא של הלוקח מה"ת ולא מהני מכירת המוכר מ"מ כין דכמה מרבנותא סברי דמשיכה מפורשת מה"ת כר"ל א"כ מהני מכירת המוכר דכין דאיסור חמץ שעבר עה"פ הוא מדרבנן סמכין אהנה רבנותא דמשיכה מפורשת מה"ת אבל בנ"ד שהמוכר לא מכרו רק הלוקח מכרו איפא לספוקי דאף להנה רבנותא דמעות קונות מה"ת מ"מ כין דרבנן הפקיעו הקנן ובטלו אותו שוב עובר המוכר על ב"י מה"ת.

והכי משמע לי דהנה בגמרא בב"מ (דף מ"ח) קאמר התם קרא ומתניתא מסייע לי' לר"ל מתניתא דתניא נתן לבלן מעל וא"ר דוקא בלן דלא מחסר משיכה אבל ספר דמחסר משיכה לא מעל עד דמשך ולר"י דאמר מעות קונות מה"ת מעל מיד משום דלענין מעילה אזלינן בטר דין דאורייתא דמעות קונות מה"ת לר"י עיי"ש ב"ב ס"ג) דקאמר שם בא עליה במתניתא נתנה לסיטון מעל עיי"ש בגמ' ועיין בע"ז (דף ס"ג) דקאמר שם בא עליה ואח"כ נתן לה אם אמר לה התבעלי לי בטלה זה אתננה אסור ופריה והא מיחסר משיכה וכתבו שם התוס' דמקשה אף לר"י דאמר מעות קונות מה"ת ה"א גבי אתנן לא קני כין שהפקיעו חכמים הקנן ואמרו דאין מעות קונות ואוקמה אמשכה גם ממה הפקיעו ואין כאן אתנן כלל ולא דמי להיא דהנהב נתנה לסיטון מעל דכין דמעל מה"ת מי יפקיע המעילה ממעות הקדש עכ"ל ודבריהם צריכים ביאור דמ"ש אתנן ממעילה וכמו דאמרין במעילה דכין דמה"ת מעל מי יפקיע המעילה ה"נ נימא באתנן כין שמה"ת הוי אתנן וקנתה מי יתיר הטלה לקרבן: ונ"ל שפוננתם דאם תקנת חכמים חלה מעיקרא ואח"כ נתגלגל הדבר שאנו צריכין לדון לענין איסור דאורייתא בזה אמרין כין שחכמים הפקיעו הקנן אזלינן בטר תשנתא דרבנן אף לענין איסור דאורייתא כמו שמקדש משש שעות ולמעלה שפבר נאסר התמץ ונעשה כעפרא שוב אין קידושין תופסין כלל דלא יחייב לה מידי וכן גבי אתנן כין דהיא הקדישה אחר שנתן לה וקודם ההקדש לא קנתה בביאתו דמעות אינן קונות ואח"כ נתגלגל הדבר שהקדישה שוב אין ההקדש חל דכין שחלה תקנת חז"ל קודם שבאנו לדון על דין דאורייתא מהני אף לענין דאורייתא משא"כ במעילה שהמעילה תליא בקנן המוכר בהני זוזי ולא חלה עדיין תשנתא דרבנן.

ומעיקרא אנו באנו לדון על איסור דאורייתא אוקמינן אד"ת וכין דמה"ת מעות קונות לר"י שפיר מעל וזהו פוננת התוס' דגבי אתנן נפקע הקנן קודם שבא לידי איסור דאורייתא אבל גבי מעילה מי יפקע הקנן כין שמיד אנו דנין לענין איסור דאורייתא וראיתי להרמז"ל שפסק (בהלכות מעילה בפ"ו) אם קנה חפץ במעות של הקדש לא מעל ע"כ והוא נגד הש"ס דב"מ דאמרין לר"י מעל וצ"ל לכאורה דסובר דסוגיא דע"ז פליגא אסוגיא דב"מ ובב"מ סובר הש"ס דאזלינן בטר קנן דאורייתא לענין דין דאורייתא ובע"ז סובר הש"ס דאזלינן גם לענין דין דאורייתא בטר קנן דרבנן וכ"פ (בפ"ד מהלכות איסורי מזבח) נתן לה טלה באתננה אם בא עלי' ואח"כ נתן לה מותר משום דמחסר

מְשִׁיכָה: מִיָּהוּ אֶפְשָׁר לֹאמַר וּלְיִישָׁב קוֹנֵי הַתּוֹס' בְּסִתִּירַת הַסּוּגִיּוֹת דב"מ ודע"ז וְיִתְיַשְׁבּוּ בְּזֶה גַם דַּעַת הַרְמַז"ל דְּבִאֲמַת אֲמַרִּינוּ כִּינּוּ דְחֻכְמִים הִפְקִיעוּ הַקְּנִינוּ מִהַנִּי אַף לַעֲנִין אִסוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְכַדְאֲמַרִּינוּ בְּסוּגִיָּא דַע"ז וְהָא מְחַסְרָה מְשִׁיכָה וְלֹא נֶאֱסַר מְשׁוּם אֲתָנּוּ וְהָא דְמוּכָח בב"מ דלר"י מְעַל בְּנִתְנָה לְסַפֵּר אַע"ג דְּמְחַסְרָה מְשִׁיכָה הוּא מְטַעֲמָא אַחְרֵינָא לְפַמְש"כ הַתּוֹס' שָׁם בב"מ (דף מ"ג) בְּמַפְקִיד מְעוֹת אֶצֶל שְׁוֹלְחָנִי אִם מְוֹתְרִין יִשְׁתַּמְשׁ בְּהוֹן לְפִיכָה אִם אֲבָדוּ חֵיבִיב בְּאַחְרֵיּוֹתָן וְקֹאֲמַר ר"ה אֶפִּילוּ נֶאֱנָסוּ וּר"נ אֲמַר נֶאֱנָסוּ לֹא וּמִתִּיב ר"נ לר"ה הַמְּפָקִיד מְעוֹת אֶצֶל שְׁוֹלְחָנִי מְוֹתְרִין יִשְׁתַּמְשׁ בְּהוֹן לְפִיכָה אִם הוֹצִיא מְעַל הַגְּזָבֵר וְאִי אֲמַרְתָּ אֶפִּילוּ נֶאֱנָסוּ מֵאִי אֲרִיָּא הוֹצִיא אֶפִּילוּ לֹא הוֹצִיא נְמִי וּמְשַׁנֵּי ה"ה אֶפִּילוּ לֹא הוֹצִיא וְאִיִּדֵי דְקִתְנִי רִישָׁא הוֹצִיא קִתְנִי סִיפָא נְמִי הוֹצִיא וְהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' דְּכִינּוּ דְמוּכָח בְּסוּגִיָּא זֹו דְּהִיכָא דְחֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין מְעַל.

א"כ בְּנִתְנָה מְעוֹת וְלֹא מְשַׁף תְּקֻשָׁה דְּהָא ע"כ דְּמְוֹתֵר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת דְּאִי הָוָה אִסוּר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת א"כ אֶפְתִּי יֹאמַר נְשַׁרְפוּ מְעוֹתֵיךָ בְּעֵלְיָהּ וְכִינּוּ דְּמְוֹתֵר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת א"כ לר"ה חֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין וְכִינּוּ דְּחֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין מְעַל וְאִמַּאי אֲמַרִּינוּ דְּלַר"ל נִתְנָה לְסַפֵּר לֹא מְעַל מְשׁוּם דְּמְעוֹת אִינּוּ קוֹנוֹת לְמַעוֹל מְשׁוּם הִיתֵר תְּשַׁמִּישׁ וְתִירְצוּ דְּלַר"י דְּאֲמַר מְעוֹת קוֹנוֹת מֵה"ת רַק שְׁחַכְמִים תִּיקְנוּ שְׁלֵא יִקְנוּ מְוֹתֵר הַמוּכָר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת.

אָבֵל לר"ל דְּמְשִׁיכָה מְפֹרְשֵׁת מִן הַתּוֹרָה וּמְעוֹת אִינּוּ קוֹנוֹת כָּלֵל אִסוּר לְמוּכָר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת וּלְהַכִּי לֹא מְעַל לר"ל עַד דְּמְשִׁיף: וְלִפִּי זֶה אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּהָא דְּקֹאֲמַר רַבָּא מְתִיבָא מְסִיעֵה לִי לר"ל וּמִיִּיתִי מֵהָא דְּתַנָּיָא נִתְנָה לְבָלֵן מְעַל אָבֵל לְסַפֵּר לֹא מְעַל עַד דְּמְשִׁיף וְלַר"י מְעַל אֶפִּילוּ בְּסַפֵּר מְשׁוּם דְּרַבָּא לְטַעֲמִי דְּסוּבֵר (בְּדָף מ"ג) אֶפִּילוּ נֶאֱנָסוּ דְּמַקְשָׁה לִי לר"נ דְּאֲמַר נֶאֱנָסוּ לֹא וְכִינּוּ דְּהִיתֵר שְׁיִמוּשׁ מְחֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין מְעַל לר"י דְּאֵף דְּחֻכְמִים הִפְקִיעוּ הַקְּנִינוּ וְלֹא מְעַל מְשׁוּם קִנְיָן מ"מ מְעַל מְשׁוּם הִיתֵר שְׁיִמוּשׁ דְּכִינּוּ דְּמֵה"ת קוֹנָה רַק שְׁחַכְמִים הִפְקִיעוּ הַקְּנִינוּ מְוֹתֵר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת וְכִינּוּ דְּמְוֹתֵר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת חֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין וּמְעַל אָבֵל לר"ל דְּמְשִׁיכָה מְפֹרְשֵׁת מֵה"ת א"ש דְּכִינּוּ דְּמֵה"ת לֹא קִנָּה אִסוּר לְהַשְׁתַּמְשׁ בְּמְעוֹת וְלֹא מְעַל וְכֵן בְּרִייתָא דְּנִתְנָה לְסִטּוֹן מְעַל הוּא נְמִי מְשׁוּם הִיתֵר שְׁיִמוּשׁ דְּמְחֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין אָבֵל מְשׁוּם עֶצֶם הַקְּנִינוּ לֹא מְעַל דְּכִינּוּ דְּחֻכְמִים הִפְקִיעוּ הַקְּנִינוּ לֹא מְעַל וְכַדְאֲמַרִּינוּ בְּסוּגִיָּא דַע"ז לַעֲנִין אֲתָנּוּ: וּבְזֶה נִכּוֹן מֵה שְׁפָסַק הַרְמַז"ל דְּלִקְחָה מִקְּחָה בְּמְעוֹת הַקִּדֵּשׁ לֹא אַף שְׁפָסַק דְּמְעוֹת קוֹנוֹת מֵה"ת הוּא מְשׁוּם דְּכִינּוּ דְּכָל קוֹנֵי הַשְּׁש"ס הוּא מֵהִיתֵר שְׁיִמוּשׁ וּבְזֶה רַבָּא לְטַעֲמִי דְּסוּבֵר שָׁם דְּהִיתֵר שְׁיִמוּשׁ מְחֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין לְהַכִּי מְעַל לר"י אָבֵל הַרְמַז"ל פָּסַק כַּר"נ דְּנֶאֱנָסוּ לֹא דְּהִיתֵר שְׁיִמוּשׁ אִינּוּ מְחֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין לְהַכִּי פָּסַק דְּלֹא מְעַל דְּמְשׁוּם הִיתֵר שְׁיִמוּשׁ אִינּוּ מוֹעַל כִּינּוּ דְּאִינּוּ חֵיבִיב בְּאֲוֹנְסִין וּמְשׁוּם עֵיקַר הַקְּנִינוּ תַּפְסֵי כְּסִתְמָא דְּתַלְמוּדָא בַע"ז דְּאֶפִּילוּ לר"י דְּמְעוֹת קוֹנוֹת נְמִי לֹא מִיקְרִי אֲתָנּוּ: וּלְפ"ז בְּעִינּוּ לְמִימַר דְּכָל הִיכָא שְׁאֲנוּ דְּנִין בְּקִנְיָן מְעוֹת לַעֲנִין אִסוּר דְּאוֹרְיִיתָא לֹא מִהַנִּי הַקְּנִינוּ מִיִּדֵי אֱלֹא שְׁרָאִיתִי לְהַרְמָב"ם ז"ל (פ"י מֵה' תְּרוּמוֹת) שֶׁכִּי וְיִרְאֶה לִי כִּהֵן שְׁמֹכַר פָּרָה לְיִשְׂרָאֵל וְנָתַן הַיִּשְׂרָאֵל מְעוֹת אִין לְהַאֲכִילָהּ תְּרוּמָה מְפָנִי שַׁד"ת מְעוֹת קוֹנוֹת אַעפ"י שְׁעֵדִין לֹא מְשַׁף הַלּוּקָח וְאִם מְכַר יִשְׂרָאֵל לְכַהֵן אַעפ"י שְׁנָתַן הַדְּמִים לֹא תֹאכַל בְּתְרוּמָה עַד שְׁיִמְשׁוּף עַכ"ל מְבֹאֵר מִזֶּה דְּלַעֲנִין אִסוּר דְּאוֹרְיִיתָא אֲזַלִּינוּ לְחוּמְרָא וּבְכַהֵן שְׁמֹכַר פָּרָה לְיִשְׂרָאֵל אֲזַלִּינוּ לְחוּמְרָא בְּתֵר קִנְיָן מְעוֹת וּבִישְׂרָאֵל שְׁמֹכַר פָּרָה לְכַהֵן אֲמַרִּינוּ לְחוּמְרָא דְּלֹא קִנָּה עַד דְּמְשִׁיף וְזֶה סוּתֵר לְמַש"כ (בְּהַלְכוֹת מְעִילָה) שְׁהַלּוּקָח חֲפִץ בְּמְעוֹת

ש'ל הקדש לא מעל משום דאזלינן ב'ת'ר ת'קנ'ת'א ד'ר'ב'נ'ן א'ף ל'ק'נ'ל'א ו'ל'מ'ש"כ ב'ה'ל'כ'ו'ת א'י'ס'ו'ר'י מ'ז'ב'ח כ'מ'ו ש'פ'ת'ב'נ'ו ל'ע'יל ב'ש'מ'ו: ל'כ'ן נ"ל ל'י'נ'ש'ב ש'י'ט'ת ה'ר"מ ו"ל ב'א'נ'פ'ן א'ח'ר ד'ה'נ'ה ר'ש"י ו"ל פ'ת'ב ב'ב"מ (ד'ף מ"ח) ג'פ'י פ'לו'ג'ת'א ד'ר"י ו'ר"ל ד'נ"מ ל'ע'נ'ן א'י'ס'ו'ר'א פ'ג'ו'ן א'ם ק'י'ד'ש ב'ו א'ש'ה ד'ל'ר"י ה'ג'י ק'ד'ו'ש'י'ן ד'מ'ד'א'ו'ר'י'ת'א ק'נ'י ו'ד'י'ד'ל' ה'ג'י ו'ל'ר"ל ל'א ה'ג'י ק'י'ד'ו'ש'י'ן [ו'ב'מ'ק"א ע'מ'ד'נו ע'ל ד'ב'ר'י ר'ש"י ד'כ'י'ו'ן ד'ה'ל'ו'ק'ח מ'ס'ר ה'ח'פ'ץ א'ל ה'א'ש'ה ב'ת'ו'ר'ת ק'י'ד'ו'ש'י'ן א"כ ה'ג'י נ'מ'י מ'ש'י'כ'ה פ'ד'ת'נ'ן ב"ק (ד'ף ע"ט) נ'ת'ן ל'ב'כ'ו'ר'ו'ת פ'נ'ו א'ו ל'ב'ע"ח ק'נ'ה ה'ג'נ'ב ל'ה'ת'ח'י'ב פ'א'ו'נ'ס'י'ן ב'מ'ש'י'כ'ת ה'פ'ה'ן א'ו ה'ב'ע"ח ו'ה"ה ל'ע'נ'ן ק'נ'ן ל'ע'נ'ן ג'ט א'ש'ה ו'י'ש'ב'נ'ו ד'מ'י'ר'י ש'ה'ק'י'ד'ו'ש'י'ן ה'י'ה ש'ל'א ב'פ'נ'י ה'מ'ו'כ'ר ו'ל'א א"ל ל'ף ו'ק'נ'י] ו'ל'כ'א'ו'ר'ה ה'ג'י ע'ד'י'ף ל'מ'י'מ'ר א'י'פ'כ'א ה'י'נ'ו ד'א'ם ק'i'ד'ש ב'ו ה'מ'ו'כ'ר א'ש'ה ד'ל'ר"י א'י'נ'ה מ'ק'ו'ד'ש'ת ו'ל'ר"ל מ'ק'ו'ד'ש'ת: מ'י'ה'ו נ"ל ד'א'פ'ילו ל'ר"י מ'ק'ו'ד'ש'ת א'ם ק'i'ד'ש ב'ו ה'מ'ו'כ'ר ד'א'ף ד'מ'ה"ת מ'ע'ו'ת ק'ו'נ'ו'ת מ"מ פ'י'ו'ן ש'ת'י'ק'נו ר'ב'נ'ן ד'מ'ע'ו'ת א'י'נ'ן ק'ו'נ'ו'ת ה'ר'י ה'פ'ק'יע'ו ה'ק'נ'ן מ'ה'ל'ו'ק'ח ו'ה'ג'י ה'ח'פ'ץ ש'ל ה'מ'ו'כ'ר פ'ד'א'מ'ר'י'נ'ן ב'פ' כ"ש (ד'ף כ"א) ה'מ'ק'ד'ש מ'ש'ש ש'ע'ו'ת ו'ל'מ'ע'ל'ה א'י'ן ח'ו'ש'ש'י'ן ל'ק'i'ד'ו'ש'י'ן פ'ל'ל א'ף ש'א'י'ן א'י'ס'ו'ר'ו א'ל'א מ'ד'ר'ב'נ'ן מ"מ ה'ל'א ל'א ש'נ'ה מ'י'ד'י ו'ה"נ ד'כ'ו'נ'ת'ה א'ף ד'מ'ה"ת מ'ע'ו'ת ק'ו'נ'ו'ת מ"מ ח'כ'מ'י'ם ה'פ'ק'יע'ו ה'ק'נ'ן ו'ה'א ד'א'מ'ר'י'נ'ן ד'א'ם ק'i'ד'ש ה'ל'ו'ק'ח ל'ר"י ה'ג'י ק'i'ד'ו'ש'י'ן א'ע"ג ד'ח'כ'מ'י'ם ה'פ'ק'יע'ו ה'ק'נ'ן נ'ר'א'ה ד'כ"ז ש'ל'א ח'ז'רו ב'ה'ן ל'א ב'ט'ל ה'ק'נ'ן ד'ד'י'ו ש'י'פ'ק'יע ה'ק'נ'ן מ'ש'ע'ת ח'ז'ר'ה ו'א'י'ל'ף א'ב'ל כ"ז ש'ל'א ח'ז'רו ב'ה'ן ה'ק'נ'ן ק'י'י'ם ר'ק ש'ת'ק'נו ש'י'ה'א ב'י'ד'ם ל'ח'ז'ר מ'ש'ו'ם ג'ז'ר'ה ד'נ'ש'ר'פו ח'י'ט'ף ב'ע'ל'י'ה א'ב'ל כ"ז ש'ל'א ח'ז'רו ב'ה'ן ה'ג'י ד'ל'ו'ק'ח ו'ל'ה'כ'י פ'ת'בו ה'ת'ו'ס' (ד'ף מ"ג) ד'ל'מ"ד מ'ע'ו'ת ק'ו'נ'ו'ת מ'ו'ת'ר ה'מ'ו'כ'ר ל'ה'ש'ת'מ'ש ב'מ'ע'ו'ת פ'י'ו'ן ד'מ'ה"ת ה'ג'י ק'נ'ן מ'ע'ל'י'א א'ף ד'ל'מ"ד מ'ע'ו'ת א'י'נ'ן ק'ו'נ'ו'ת א'ס'ו'ר ל'ש'מ'ש ב'מ'ע'ו'ת א'ל'מ'א ד'ל'א ב'ט'ל ה'ק'נ'ן ל'ג'מ'ר'י ו'ל'פ"ז א"ש ד'א'ם ה'ל'ו'ק'ח ק'i'ד'ש ב'ו א'ש'ה ל'ר"י מ'ק'ו'ד'ש'ת פ'י'ו'ן ד'מ'ה"ת ק'נ'ה ב'כ'ס'ף ה'ג'י ד'י'ד'ל' ו'כ"ז ש'ל'א ח'ז'ר ל'א ב'ט'ל ה'ק'נ'ן.

א'ב'ל א'ם ק'i'ד'ש ב'ו ה'מ'ו'כ'ר א'ש'ה ה'ר'י ח'ז'ר ב'ו ה'מ'ו'כ'ר ו'א'י'נ'ו ר'ו'צ'ה ל'ה'ח'ז'י'ק ב'מ'כ'י'ר'ת'ו ש'ה'ר'י ק'i'ד'ש ב'ו א'ש'ה ו'א'ף ל'ר"י מ'ק'ו'ד'ש'ת ד'כ'י'ו'ן ש'ח'ז'ר ב'ו ה'מ'ו'כ'ר ה'ר'י ה'פ'ק'יע'ו ח'כ'מ'י'ם ה'ק'נ'ן ו'כ'ן נ'מ'י ב'נ'ת'נ'ה ל'ס'פ'ר ד'מ'ע'ל ל'ר"י א'ע"ג ד'ח'כ'מ'י'ם ה'פ'ק'יע'ו ה'ק'נ'ן מ"מ כ"ז ש'ל'א ה'ד'ר ב'י' ה'ג'י ק'נ'ן מ'ע'ל'י'א ו'ה'ג'י מ'ע'ל'י'ה ו'א'ע"ג ש'א'ם ה'י'ה ל'ו'ק'ח ה'ג'ז'ב'ר ח'פ'ץ ב'מ'ע'ו'ת ש'ל ה'ק'd'ש ב'מ'ע'כ'ש'ו' א'ם ל'א י'ח'ז'ר ב'ו ל'א'ח'ר ל' י'ו'ם ו'ד'א'י ד'ל'א מ'ע'ל ע'ד'י'ו'ן פ'י'ו'ן ד'י'כ'ו'ל ל'ח'ז'ר ב'ו ה'ת'ם ש'א'נ'י ש'ל'א ח'ל ע'ד'י'ו'ן ה'מ'ק'ח ע'ד ש'י'ע'ב'ו'ר ל'מ"ד י'ו'ם מ'ש'א"כ ה'כ'א פ'י'ו'ן ש'מ'ה"ת ח'ל ה'מ'ק'ח מ'י'ד ל'ה'כ'י מ'ע'ל ו'כ'י ה'ד'ר ב'י' ט'ע'מ'א א'ח'ר'י'נ'א ה'ו'א ב"ד ה'ק'נ'ן מ'מ'נ'ו מ'ש'ו'ם ג'ז'ר'ה ד'ש'מ'א י'א'מ'רו נ'ש'ר'פ'ה [ו'א'י'ן ל'ה'ק'ש'ו'ת ל'ר"י א'מ'א'י ה'ג'י ק'i'ד'ו'ש'י'ן ה'א ה'א'ש'ה ל'א ס'מ'כ'ה ד'ע'ת'ה ד'ח'י'י'ש'א ד'ל'מ'א ה'ד'ר ב'י'ה'מ'ו'כ'ר ד'י"ל ד'ס'מ'כ'ה ד'ע'ת'ה ש'פ'יר ד'ש'א'ר'י'ת י'ש'ר'א'ל ל'א י'ע'ש'ו ע'ו'ל'ה ו'ל'א י'ד'ב'רו כ'ז'ב ו'ע'ו'ד ד'ה'א ק'א'י ע'ל'י' ב'מ'י ש'פ'ר'ע]: ו'ה'נ'ה ב'פ' ה'ש'ו'א'ל (ד'ף צ"ט) א'ר"ה ה'ש'ו'א'ל ק'ו'ר'ד'ם מ'ת'ב'י'רו ב'ק'ע ב'ו ק'נ'או ל'א ב'ק'ע ב'ו ל'א ק'נ'ה ו'פ'ר'י'ף ל'מ'א'י א'י'ל'י'מ'א ל'א'ו'נ'ס'י'ן מ"ש פ'ר'ה ד'מ'ש'ע'ת ש'א'י'ל'ה א'ל'א ל'ח'ז'ר'ה ב'ק'ע ב'ו ל'א מ'צ'י מ'ש'א'י'ל ה'ד'ר ב'י'ה ל'א ב'ק'ע ב'ו מ'צ'י מ'ש'א'י'ל ה'ד'ר ב'י' ו'פ'ל'י'ג'א ד'ר"א ד'א'ר"א ה'מ'ש'א'י'ל ק'ו'ר'ד'ם ש'ל ה'ק'd'ש מ'ע'ל ל'פ'י ט'ו'ב'ת ה'נ'א'ה ש'בו ו'ת'ב'ירו מ'ו'ת'ר ל'ב'ק'ע ב'ו ל'כ'ת'ח'י'ל'ה ו'א'י ל'א ק'נ'או א'מ'א'י מ'ע'ל ו'א'מ'א'י ח'ב'ירו מ'ו'ת'ר ל'ב'ק'ע ב'ו ל'כ'ת'ח'י'ל'ה נ'ה'ד'רו ו'ל'א ל'י'ק'נ'י'ה ו'ל'א ל'מ'ע'ו'ל ע"כ ו'ק'ש'ה ל'י ט'ו'ב'א (פ'מ'ד'ו'מ'ה ש'מ'צ'א'ת'י א'ח"פ ק'ו'ש'י'א ז'ו ב'ש"מ) א"כ מ'א'י פ'ר'י'ף ר"נ ל'ר"ה (ד'ף נ"ג) א'ה'א ד'א'מ'ר ה'מ'פ'ק'י'ד מ'ע'ו'ת מ'ו'ת'ר'י'ן י'ש'ת'מ'ש ב'ה'ן ו'ח'י'י'ב

באחריותן אפילו נאנסו מברייתא דהמפקיד מעות אצל שולחני אם צוררין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר ואי אמרת אפילו נאנסו מאי אייריא הוציא אפילו לא הוציא נמי ומשני ה"ה אע"ג דלא הוציא ואידי דתנא רישא הוציא תנא סיפא נמי הוציא ע"כ והא התם נדאי דמפקיד מצי הדר בי דעיקר נתינתו לא הי' רק בתורת פקדון רק שממילא מותר להשתמש בו ופשיטא דמצי הדר בי'.

א"כ אמאי פריד אפילו לא הוציא נמי נימא דמשום הכי לא מעל משום דמצי הדר בי' וצ"ל ע"כ דסוגיא דהשואל פליגא אסוגיא דהמפקיד דר"נ בהמפקיד סובר דמעילה לא תליא בתורה ואף דמצי הדר בי' מ"מ מעל אם חייב באונסין וסוגיא דהשואל סובר דמדמעל ש"מ דלא מצי הדר בי' דאי מצי הדר ביה לא מעל דלא אמרינן מוציא מעות הקדש מעל בשוגג אלא אם הוציאם בגונא דבהדיוט לא מצי הדר בי' אבל אם בהדיוט מצי הדר בי' גם בהקדש לא מעל ואע"ג דבשליח שעשה שליחותו מעל המשלח אף דנדאי מצי הדר בי' המשלח ואם ביטל שליחותו לא מעל אף שלא נזכר שהוא של הקדש כדמשמע מדברי רש"י ו"ל בתגיגה (דף י"ד) גבי הא דאמרינן נזכר בעה"ב ולא נזכר שליח שליח מעל שליח עניא מאי עביד ופרש"י דנהי דבעה"ב פטור פנין דנזכר אנו סהדי דלא ניחא לי' בשליחות דהיאך ומהשתא לאו שלוחו הוא ומיהא השליח מאי עביד עכ"ל (ובמק"א בארנו דברי רש"י ו"ל) הרי חזינן דביטל שליחות מהני גבי מעילה וכ"ז שלא ביטל השליחות אם עשה שליח שליחותו מעל הבעה"ב אף דמצי הדר בי' התם שאני משום דשליח כמשלח דמיא וכ"ז שלא חזר בו דומה כמו שהוא בעצמו עושה המעילה הלכך מעל אעפ"י שיכול לחזור בו ולבטל השליחות משא"כ במפקיד או במשאיל שאין זה בתורת שליחות והנפקד והשואל אדעתא דנפשי' קא משתמש רק שהמפקיד או המשאיל נתן לו רשות לזה ומעל כמו נתן מעות הקדש לאחר בתורת מתנה וכיון דמצי הדר בי' לא מיקרי נתינה עדיין ולא מעל [ועיין מש"ל דנותן מעות הקדש לחבירו אינו בגדר שליחות רק שהוא בעצמו הוא המוציא מעות הקדש לחולין והו' סברא שהסוגיות הללו סותרות זא"ז הוא באמת פלוגתא דתנאי תנא דמתניתין ותנא דברייתא בסוף מעילה (דף כ"א) דבתוספתא דמעילה והיא בש"ס דפ' המפקיד (דף מ"ג) קתני המפקיד מעות אצל שולחני אם צוררין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר ע"כ הרי דמותרין מעל הגזבר כמו שכ' רש"י ו"ל דהו"ל פנותן לו רשות להשתמש בהן ואילו במשנה דמעילה (דף כ"א) תנן המפקיד מעות אצל שולחני אם צוררין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל אם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל ע"כ הרי שלא הוזכרה פאן מעילה גבי מפקיד ומשמע שהמפקיד לא מעל אף במותרין ולא מחלק בין צוררין למותרין אלא גבי הנפקד דבצוררין מעל הנפקד ובמותרין לא מעל הנפקד אבל המפקיד לא מעל אף במותרין ואף שרש"י ו"ל כתב שם במשנה אם מותרין ישתמש בהן לפיכך לא מעל השולחני אלא המפקיד ע"כ מ"מ הרמז"ל לא פי' פן שכ' (בפ"ז מהלכות מעילה הלכה י"ד) ו"ל המפקיד אצל שולחני או חנוני ולא היו חתומין או קשורין קשר משונה הואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן אם הוציא שניהן פטורים בעל הפקדון פטור שהרי לא אמר לו להשתמש בהן והחנוני פטור משום שאינו קשורין קשר משונה ולא חתומין

וכאלו השתמש ברשות ע"כ הרי שכ' בהדיא שהמפקיד פטור אף במותרין ובאמת מגופא דמתניתין מוכרח פן דאם איתא דבמותרין מעל המפקיד א"כ ל"ל למיתני דלא מעל השולחני פשיטא דהא אין מועל אחר מועל במוקדשין (נדון חק לומר דמיתני שהפקיד מותרין במזיד כדי להשתמש בהן) א"ו פדעת הרמז"ל דהמפקיד לא מעל לעולם וע"כ הוי טעמא דמתניתין דלהכי לא מעל המפקיד דסובר פהו סוגיא דפרק השואל דכל היכא דמצי הדר בי' לא מעל והכא פשיטא דמצי הדר בי' דהא לא נתן לו רשות בהדיא להשתמש בהן רק שהפקיד אצלו ולא צררן ולא עוד אלא דדעת הרמז"ל דאפילו הוציא נמי לא מעל פניו דהמפקיד מצי הדר בי' אין חיוב הוצאתו על המפקיד דליכא מעילה אלא אם שלחו להוציאן דאז אמרינן שלוחו כמותו או שהפקיד אצלו באופן דלא מצי הדר בי' דאז מעל תיכף אם מתחייב הנפקד באונסין אבל אם הפקיד באופן דרשאי להוציא והמפקיד מצי הדר בי' מה שהוציא על הנפקד רמי דוגמא למש"כ התוס' בפרק הגזל (דף ק') בחייב הנכאי היכא דהדר דינא אף שאח"כ שילם אעפ"כ אין הדין חייב דדיבורא דידין' לא הוי מעשה דהנה מצי למיהדר בי' עיי"ש וה"נ דכונתה.

אף דחייבה התורה במוציא מעות הקדש לחולין מ"מ היינו שהוציאן באופן שבהדיא כה"ג אינו יכול לחזור בו ולהוציאן מיד מי שנתן לו אבל במפקיד מעות מותרין שבהדיא יכול להוציאן מיד הנפקד לא מעל המפקיד אף שהוציאן הנפקד וכינון דתנא דמתניתין ותנא דברייתא פליגא בהאי דינא דאיכא מעילה היכא דמצי הדר בי' פסק הרמב"ם ז"ל פסתם מתניתין ומכש"כ דהו סוגיא דפרק השואל מברעת פסתם מתניתין דהיכא דמצי הדר בי' לא מעל וסוגיא דפרק המפקיד דפריה ר"נ לר"ה דאמר אפילו נאנסו מברייתא דאם הוציא מעל הגזבר ולר"ה מאי איירא הוציא אפילו לא הוציא נמי מקשה רק לפי שיטת הברייתא דאיכא מעילה אע"ג דמצי הדר בי' דהא קתני לפיכך אם הוציא מעל הגזבר א"כ מאי איירא הוציא אפילו לא הוציא נמי פניו דהיתר שימוש מחייב באונסין מעל אפילו בלא הוציא ומוכיח מזה דהיתר שימוש אינו מחייב כ"א בגניבה ואבידה ואה"נ דלתנא דמתניתין לא מעל כלל אפילו הוציא משום דמצי הדר בי' כדאמר בהשואל אבל לתנא דברייתא דמעל אע"ג דמצי הדר בי' א"כ אפילו לא הוציא נמי: ומעתה א"ש מה שפסק הר"מ (בפ"ו מהלכות מעילה) דלקח חפץ במעות של הקדש לא מעל אם לא משוה ובגמ' מיייתי סיעתא מברייתא דנתנה לבלן מעל אבל בספר דמחסר משיכה לא מעל עד דמשוה לר"ל אבל לר"י מעל מיד אף בספר משום דמעות קונות משום דתנא דנתנה לבלן מסתמא אזיל בשיטת תנא דברייתא דמעילה דאף דמצי הדר בי' נמי מעל א"כ לר"י דמעות קונות ד"ת מעל אע"ג דרבנן הפקיעו הקנין מ"מ הא לא בטלו הקנין קודם שחזר בו ולע"ע הוי קנין מעליא ומעל ואף דיכול לחזור בו מ"מ מעל דתנא דברייתא סובר דחזרה אינה מבטלת פת המעילה וכן הא דקאמר בדיקה לוי במתניתא נתנה לסיטון מעל הוא הפל לסברת תנא דברייתא אבל הר"מ ז"ל דפסק תנא דמתניתין במפקיד מעות דלא מעל משום דמצי הדר בי' וכסוגיא דפ' השואל.

להכי פסק בלקח חפץ במעות של הקדש לא מעל משום דמצי הדר בי' ומה שפסק הר"מ ז"ל בנתן לבעלי אונמות מעל מיד נראה דגבי אונמות לא תיקנו רבנן כלל שלא יקנו מעות דדוקא גבי מכירה שדך ליתן מעות מיד גזרו משום דטרח ומציל אבל בשכירות דמשתלמת לבסוף ואין דרך להקדים מעות אי מיקרי ונתן מעות לא גזרו כמו דלא גזרו

בדמי פרה בתמור או במכור לי באלו פדאמרין בש"ס בהנהב (דף מ"ו) וכ"כ התוס' בהקדא בפ' השואל (דף צ"ט) בד"ה פה תקנו שכתבו וז"ל ול"ל דקאי אשוכר שתקנו משיכה ולא קני מעות דהא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף עיי"ש.

וברור הוא דכוננתם כמש"כ דכיון דאינה משתלמת אלא לסוף לא תקנו כלל שאין מעות קונות ושפיר נקנה שכירות מטלטלין במעות ואוקמה אדינא ושפיר כ' הר"מ ז"ל דבנתן לבעלי אומנות מעל מיד דמעות קונות ד"ת וחקמים לא הפקיעו הקנן וא"ש נמי מה שפסק (בהלכות תרומות) דישאל שלקח פרה מפהו ונתן מעות אינה אוכלת בתרומה משום דמה"ת מעות קונות ואף שחזו"ל הפקיעו הקנן מ"מ קודם שחזר בו לא הפקיעו הקנן ולהכי אינה אוכלת ומה שפסק בסיפא בכהן שלקח פרה מישאל ג"כ אינה אוכלת דמשמע אף שלא חזר אחד מהם נמי אינה אוכלת דאמרין מעות אינן קונות איכא למימר דאם יאכילנה פהו בתרומה שמה יחזור בו המוכר ותאכל ג"כ אחר החזרה ואפשר עוד לאמר דכשחזר בו בטל הקנן למפרע להכי לא תאכל בתרומה שמה יחזור בו ונמצא שפירשו של ישראל אכלה בתרומה: ומה שפסק (בהלכות איסורי מזבח) באנתן דאם מחסר משיכה לא הוי אנתן אם בא עליה ואח"כ נתן אע"ג דלא חזר בו.

נ"ל דגם זה נכון לפמש"כ התוס' בתמורה (דף כ"ט) בהא דאמר אנתן אסרה תורה אפילו בא על אמו והקשו התוס' דהא לא משפחת בא עלי' ואח"כ נתן אלא בדקימה בחצירה א"כ הרי היא מוחזקת בטלה זה והכי שנייף לאמר זיל הב לה ות' דכיון דאי לא הנה מוחזק לא אמרינן לי' זיל הב אע"ג דמטעם חצירה היא זוכה לא קרינן לה אנתן אי לא טעמא דמפרש התם פיון דיהיב לה לצי"ש עיי"ש הרי דאף דקימה בחצירה והיא זוכה בטלה בשכר ביאה ואפ"ה לא מיקרי אנתן אלא אם מחויב ליתן לה עפ"י דין או לצי"ש אם לא הי' תופס ואי לא הכי לא מיקרי אנתן אעפ"י שהיא זוכה בעצמה באמת בשכר ביאה א"כ פשיטא דבכה"ג דמעות ד"ת אע"ג דלא הפקיעו חכמים הקנן ושכר ביאה הוא כ"ז דלא הדר בי' מ"מ אלו תבעה לו בדינא הי' יכול לחזור בו מחמת תקנתא דרבנן וא"צ ליתן לה לצי"ש פשיטא דלא מיקרי אנתן ומהתימא על התוס' ז"ל שלא חלקו בזה והקשו ממעילה: ונראה דאזלי בשיטת הרמ"ר בתמורה (דף כ"ט) בתוס' שם דתירין תירוץ אחר וכתב הא דאמר אנתן אסרה תורה בבא על אמו מיירי בהקנה לה בקנן סודר ובזה לא הוי אנתן אי לאו טעמא דלצי"ש אבל אי הוי קיימא בחצירה הוי מיקרי אנתן אע"ג דאינו חייב לצי"ש אילו תבעה לי' אבל דברי הר"מ נדאי דיש לישב דסובר פתרוץ שבתוס' דבאנתן בעינו שיהא מחויב לה ע"י תביעה בדין או לצי"ש להכי במקוסר משיכה אחר התקנה לא מיקרי אנתן: והנה לפי מה שנתבאר דאף אם נימא דתקנתא דרבנן מהני גם לענן דאורייתא.

ובעינין למיחש בהאי חמץ שקנה במעות ומכרו לא"י שלא קנוהו כלל מפני שחכמים תקנו שמעות אינן קונות מ"מ הם לא תקנו לבטל הקנן מיד רק שאם חזר בו מתבטל הקנן ואם לא חזר בו הוי קנן מעליא ושפיר זבין הלוקח חמצו לא"י וא"ל דממ"נ אם הלוקח קונה בכסף דקנן כסף בישאל קונה מה"ת א"כ הרי נכרי אינו קונה בכסף פדדרשינן בפכורות (דף יג) לעמיתך בכסף ועובד פוכבים במשיכה וא"כ לא קני ליה הפותי בקנן כסף דז"א חזא דהא התוס' כתבו בב"מ (דף מ"ח) דאיכא אמוראי דסברי

דישראל וכותי שניהן קונין בכסף ולא דרשי לעמיתה להך דרשא ועוד דמסתמא הקנו ליה בקנין אגב ובק"ס כמו שנוהגין בכל פתי דינין בישראל ואין לאסור מטעם הואיל ומצי הדר ביה המוכר ברשותו קאי פדאמרי' (פסחים מו) גבי חמץ של תרומה הואיל ואיבעי מיתשיל עלה וה"נ אי הוי הדר ביה בטל הקנין למפרע דז"א דכיון דאסור לחזור בו דהא קאי במי שפרע להכי לא אמרינן הואיל כה"ג מ"מ יש לחוש בו מטעם אחר דהא אי מגניב או מתביד החמץ לא ישלם הנכרי לישראל הלוקח שמכר לו ויחזור הלוקח ממכירתו ויהא מותר לחזור בו דהא אפילו מי שפרע ליכא פדאמרינן בסמרא דבעי למינסב ליה בי פרזק רופילא בב"מ (דף מט) ובשו"ע חו"מ (סימן ר"ד) וכיון דאי מיגניב מצי הדר ביה הלוקח אע"ג דהשתא הוי קנין מעליא כמש"כ לעיל מ"מ פנין דמצי הדר ביה אמרינן הואיל דמצי הדר ביה הלוקח כממונו של מוכר דמי אף שיעדיין לא חזר בו הלוקח מיהו בזה אפ"ל דתרי חששא לא חיישינן למימר דאי מיגניב ומיתבד ונדאי הדר ביה דלא מצינו שחייב הפתוב בב"י ובב"י אלא אי מיגניב ומיתבד מתחייב לאלתר לשלומי משא"כ הכא דאף אי מיגניב לא מחייב לשלומי אלא אם הדר בו הישראל מקנייתו ושמה לא יחזור בו הישראל.

מיהו אפתי יש לחוש בזה מטעם אחר דהא פנין דהחמץ הנה מונח ברשותו של מוכר ונהי דהלוקח קנה ליה בקנין מעות ומכרו לכותי מ"מ לא גרע מחמצו של פותי המןפקד אצל ישראל שאסור אחר הפסח ואף דאין דין שומרים בכותי והאי חמץ הוי של פותי מ"מ בכה"ג שלקח הפותי מישראל פקדון שיש לו ביד ישראל חבירו נראה דחייב לשלם להפותי אם נאבד הפקדון דדוקא אם קיבל הפקדון מהפותי מיעט קרא מדין שומרים אבל אם קיבל פקדון מישראל והישראל מכר הפקדון לכותי חייב באחריות שפבר נתחייב באחריות משעה שקבל הפקדון דהא בכותי גופא אלו פירש שיתחייב באחריות חייב דהא עיקר ברייתא (פסחים ה') דלא יקבל פקדונות מכותי מוקמינן שם בקיבל עליו אחריות והיינו שהתנה בפירוש שיתחייב באחריות כמש"כ השג"א בתשובתו בדיני חמץ ורק בסתמא מיעט רחמנא פותי מדין שומרים אבל כה"ג שפבר נתחייב באחריות על האי פקדון פשהיה ביד ישראל מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וזכה הפותי בהאי פקדון בחיוב אחריותו ולא מיבעיא להך לישראל דסובר בכתובות (דף לד) דשומר מתחייב משעת משיכה ומההוא שעתא אשתעביד נכסיה דנדאי חייב אף אם מכרו לכותי אלא אפילו למ"ד דלא מתחייב אלא משעת גניבה ואבידה והכא בשעת גניבה פבר הוי דכותי ובפקדון דכותי ליכא דין שומרים מפל מקום פנין שחייב קבלת אחריות התחיל פשהיה ביד הישראל חייב גם כשפברו המפקיד לכותי ובכל המכירות הגהוגות בינינו דלא חיישינן להאי חששא דאי מגניב החמץ לא ישלם לו הכותי אפ"ל דכיון דאנו מוכרין גם הרשות שהחמץ מונח בתוכו להפותי א"כ דמי לקיבל עליו אחריות על חמצו של פותי בבית פותי אבל בחמץ זה שהלוקח מכר החמץ לכותי והחמץ מונח ברשותו של מוכר הראשון הרי הוי ממש חמצו של פותי המןפקד אצל הישראל אלא למפור הרשות של המוכר שהחמץ מונח בו ודעת המג"א (בסי' ת"מ) שהחמץ של הפותי המןפקד אצל ישראל אסור בהנאה מיהו הח"י פסק בסי' הנ"ל שחמצו של הפותי המןפקד אצל ישראל מותר בהנאה והביא דברי הירושלמי דקאמר בפ"ב דפסחים פותי שהפקיד חמצו אצל ישראל ר' יונה אמר מותר ר"י אומר אסור ר' יונה אמר מותר חמצו

של פותי הוא וישראל הוא שעבר עלה ע"כ הרי דמסיק כר' יונה דמותר: ובאמת דדברי הח"י בזה צ"ע טובא דמדברי הרא"ש ו"ל בפסחים (דף ל"א) מבואר בהדיא גבי פותי שהלנה לישראל על חמצו דחמץ המופקד אסור בהנאה אחה"פ שפכתב שם (בסימן יו"ד) דהפותי שהלנה לישראל על חמצו אם לא הרהינו אצלו אף דאמר לו מעכשיו לא גרע מחמצו של פותי ברשות ישראל ואחריות הוא על ישראל עיי"ש.

הרי שפכתב בהדיא דחמצו של פותי ברשות ישראל אם קיבל הישראל עליו אחריות אסור אחה"פ ובאמת שיש לתמוה דמאי קנס הוא לישראל הנפקד שהחמץ נאסר בהנאה כיון שיכול להחזירו לכותי ואפילו אם הוזהל ע"י שונאסר בהנאה ואינו ראוי לישראל נמי יכול לאמר הש"ל כמו שפסק המג"א בס"י ה"ל ו"א כמאי קנסא הוא לגבי הנפקד מה שונאסר בהנאה ומכש"כ היכא דלא הי' יכול למוכרו קודם הפסח דלא פשע כלל דנדאי יכול להחזירו להכותי אף למ"ד אין אומרים באיסורי הנאה הש"ל: מיהו לפמש"כ במ"א על מש"כ המק"ח (סימן ת"מ) אם הפותי המפקיד חמץ בבית ישראל חייב מעות לישראל הנפקד וכשיאבד החמץ לא ישלם לו חובו מיקרי אחריותו עליו וחייב לבער עכ"ל ולענ"ד צריך עיון בדין זה טובא דנ"ל דלא אמרינן גורם לממון כממון דמי אלא היכא דאי מיגנב ומיתבד צריך לשלם דמים מביתו דזה שייך שפיר מיקרי גורם לממון דהיינו שמונו מנוטר אגב זה הפקדון דאלו מיגנב הפקדון מחוייב לתת ממונו וכיון דממונו נדאי דידיה מיקרי.

הפקדון הגורם לקיום ממונו נמי מיקרי ממון דידיה ואף אם אין לו במה לשלם אם יגנב או יתבד מ"מ יחול עליו שיעבוד ממון לשלם מפל אשר תשיג ידו אבל אם כבר נתן מעותיו בתורת הלואה להכותי ואי מיגנב או מיתבד יאבד מעותיו ולא ישלם לו הכותי זה לא מיקרי גורם לממון דמעותיו כבר להוצאה נתנו ואיבוד מעותיו שפכר אינם ברשותו לא הני גורם לממון דהא שיעבודא בעלמא אית ליה על הנכרי ודמי להא דאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ו') דהמקדש במלנה אינה מקודשת משום דמלנה להוצאה ניתנה והא דאמרינן בפסחים (דף ל"א) דישלם לישראל שהלנה לכותי על חמצו למ"ד ישראל מכותי לא קנה משכונן אינו עובר עליו אפילו בהרהינו אצלו וכתב הבעה"מ והרא"ש ו"ל דמייירי שלא קיבל עליו אחריות הא אם קיבל הישראל אחריות עובר בב"י מטעם קבלת אחריות והתם לא יצטרף הישראל לשלם מעות מביתו רק שיאבד חובו שהכותי לא ישלם לו הרי דגם מה שמאבד חובו מיקרי גורם לממון התם איכא למימר דלא משום דמי המשכון בעינן בלא קבלת אחריות דבדמי המשכון לא איכפת לן במה שינפה לו על חובו רק משום דמסתמא המשכון שנה יותר מדמי החוב ויצטרף הישראל לשלם מביתו כשיאבד להכי הוצרכו לומר דמייירי שלא קיבל עליו אחריות דאף דמצינו בשבועות (דף ל"ב) גבי משביע עד א' דמיקרי גורם לממון במה שהוא מוציא ממון ע"פ העד אלמא דמיקרי גורם לממון כה"ג התם שאני דעיקר חיוב קרבן שבועה הוא על שהפסיד וכפר להעיד ממון שהיה יכול להוציא מנתבע א"כ הרי ע"ז חייב רחמנא להכי חייב אף בע"א שאפשר שהיה משלם עפ"י העד אבל בחמץ שהחויב על הממון דאיתא גבי' לא מיקרי גורל"מ אלו היה מוציא ממון וכן ראיתי בריטב"א שם שפכתב דמאן דאית ליה התם גורם לממון כממון סובר נמי בעלמא לאו כממון דמי ורק גבי קרבן שבועה סובר כמ"ד מדלא אייתי הש"ס הני תנאי בכל דונקתא דמזכיר דין גורם לממון ע"כ והיינו משום דהכא גלי

קרא דחייב ק"ש על הוצאת ממון אף דבעלמא זה לא מיקרי גורם לממון אף לר"ש ולפ"ז נראה בנידון דידן דגורם לממון זה שאם יאבד לא ישלם לו הפותי החוב בעד החמץ לאו כממון דמי דלא מיקרי גורם לממון אלא שאם יאבד יצטרף ליתן דמים מביתו אבל בהאי חמץ שאם יאבד לא ישלם לו הא"י החוב לא מיקרי גר"ל ולא נאסר ודו"ק: סימן כו שאלה מי שנתן חמצו לא"י קודם הפסח במתנה ע"מ להחזיר לו אחה"פ אי מותר אחר הפסח או לא: תשובה באו"ח (סימן תמ"ח) מבואר דמתנה ע"מ להחזיר אסור בחמץ משום חומרא דחמץ ועמש"כ המג"א ז"ל דהוא רק חומרא ולא מדינא וכ"כ המתנה אפרים הלכות מאכלות אסורות (דף לא) דכיון שנתקיים התנאי והחזירו לו הרי הנה החמץ של פותי למפרע ולא עבר אב"י אלא שהקשה ע"ז מהא דאמרין האוכל חמץ של הקדש במועד מעל וי"א לא מעל ומוקי לה דפליגי בדבר הגורם לממון אי כממון דמי אי לא דמ"ד מעל משום דסובר כממון דמי א"כ חזינו דמה שאחר זמן יהא בו דין ממון נמי מיקרי ממון אף שעכשיו הוא אסור בהנאה ואין להקדש שום זכות בו א"כ בחמץ דפסקינן דבר הגורם לממון כממון דמי מקרא דלא ימצא אם נתן לו במתנה ע"מ להחזיר לא מהני דמ"מ הוי גורם לממון שאחה"פ מחויב הפותי להחזיר לו ומטעם זה פתב דאם החמץ הנה ברשות הפותי שרי דכיון דאיסורו משום גורם לממון מהני מה שמוציאו מרשותו וכדעת הפוסקים דבפקדון אם לא הנה מונח ברשות ישראל אבל אם הנה מונח ברשות ישראל אסור מטעם גורם לממון וכבר עמדנו בעצמינו מהו סוגיא דאוכל חמץ של הקדש במועד: אבל נראה שיש לחלק דהא דזה מיקרי גורם לממון מה שיהא לו דמים בו לאח"ז הוא דוקא אם עכשיו אין לשום אדם זכות בו רק שרובע עליו איסור חמץ כמו בחמץ של הקדש ולהכי כיון דידעינן שאחה"פ יחזור להתירו מיקרי בר דמים אבל בדבר שעכשיו הוא קנוי לאחר ורשות אחרים עליו לא מהני מה שאחה"פ יחזור לידו דהיכא דאין רשות אחרים עליו רק שיוצא מרשותו ע"י אפקעתא דמלכא שנאסר בהנאה בזה אמרינן שפיר כיון שאח"ז מותר בהנאה ודבר הג"ל כממון דמי אינו יוצא כלל מרשותו אבל דבר שפעת הוא ברשות אחרים הרי ע"כ הוא יוצא מרשותו ועכשיו לאו ממנו הוא: ובזה מיןשב נמי מה שהקשה הקצה"ח (בסימן שפ"ו) מהא דאמרין בב"ק (דף צ) המוכר עבדו ופסק עמו ע"מ שישמשנו עוד למ"ד יום רמ"א ראשון ישנו בדין יום או יומים רי"א שני ישנו בדין יום או יומים ומפרשינן דר"מ סובר קנין פירות קנין הגוף דמי ומיקרי כספו דראשון א"כ קשה דהא ר"מ סובר כר"ש דדבר הג"ל כמ"ד ומיקרי גם כספו דשני בתוך למ"ד משום גורם לממון דאח"ז: ולפי מש"כ א"ש דהתם שבתוך למ"ד הוא ממון דראשון לא מיקרי ממון דשני משום גורם לממון דאחר זמן.

ולפ"ז אין לאסור מטעם גורם לממון במתנה עמל"ה ועוד שבעה"מ ז"ל פ"ה התם הסוגיא דאוכל חמץ של הקדש באופן אחר וז"ל ת"ק סובר דבר הג"ל כממון דמי ואשפחן חמץ בפסח שהוא גורם לממון כגון גזל חמץ ועעה"פ ובא אחר ויגבובו ואלו שגרם לו הפסד ממון שאלו לא גנבו הנה זה הגזלן אומר לו להנגזל הש"ל וה"נ באוכל חמץ של הקדש שהבעלים חייבים באחריותו שהוא גורם לבעלים תשלומי ממון הלכך בר דמים הוא ובר מעילה הוא מהשתא וי"א סובר דבר הג"ל לאו כמ"ד הלכך לאו בר דמים הוא ולא בר מעילה הוא ואע"ג דלקמי חזי דא"נ דכר"ש ס"ל מ"מ השתא לא חזי ובתר השתא

אזלינו עכ"ל ולדבריו לא מיקרי גורם לממון כל מה שיהא ראוי לאח"ז והא דהוי כממון למ"ד דג"ל כממון דמי הוא משום שהבעלים חייבין לשלם להקדש: וראיתי לקצה"ח שכ' שלא ירד לכוננתו דכי משום שהפסיד לבעלים באכילתו ישלם קרן וחומש ואשם להקדש הא להקדש לא הפסיד מידי שהרי הוא אסור בהנאה ואדרבה עשה טובה להקדש שהבעלים מתחייבין לשלם דמים ע"י אכילתו ולענ"ד דברי הבעה"מ נכונים וברורים דהא אמרינו בב"ק (נ"ד קה) בבעיא דגזל חמץ ועבר עה"פ ונשבע עליו מהו מי אמרינו כינון דאי מגנב או מתבד בעי שלומי ממונא קכפר לי"א א"ד השתא הא איתיה בעיניה ומסיק דמילתא דמייבצי' לי' לרבא פשיט לי' לרבה שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלה ש"ח אני ש"ש אני עליו חייב כו' כינון דאי מגנב ממונא קא כפר לי' אלמא דלמ"ד דבר הגורם לממון כמ"ד אם פפר לי' דבר שאם היה נגנב היה חייב באחריותו לשלם דמים מקרי כפירת ממון א"כ האי חמץ שהבעלים הקדישוהו וסחיבין באחריותו כגון שהקדיש ע"מ לחייב באחריותו אף שמעכשיו לאו בר דמים הוא שאסור בהנאה הוא מ"מ יש להקדש זכות בגונו' שאם יגנב אז ישלמו הבעלים ממון להקדש ולהכי למ"ד דהג"ל כמ"ד יש להקדש ממונא בהאי חמץ: דאף פשהו בעין עפרא בעלמא הוא דבתר השתא אזלינו והבעלים א"צ ליתן חמץ אחר דמה איכפת להו במה שנגאסר החמץ [ולעיל בארנו דאפילו אם פשע במה שלא מקרו יכול לומר גבי הקדש נמי הש"ל וא"צ לשלם דמים] אבל אי מגנב או מתבד מחויב לשלם דמים שהרי חייב באחריותו ואף אם נימא דכינון שנגאסר קודם שנגאבד מפטרי הבעלים מאחריותו שפכר נעשה כעפרא בעלמא והם לא קבלו אחריות רק כשיהא להקדש פסידא ע"י אבידתו מ"מ משכחת לה אם פשע במה שלא מקרו שאז נדאי חייב לשלם אי מגנב כינון שאינו בעין לומר הש"ל חייב לשלם מחמת אחריותו וכשקיבל אחריות בשעת נדרו חייב גם בהקדש באחריות וא"כ יש להקדש גורם לממון בהאי חמץ שאם יאבד ישלמו הבעלים וכינון דג"ל כממון דמי מיקרי אוכל ממון הקדש וסחיב לשלם קרן וחומש ואשם להקדש דהא יש להקדש דין ממון בהאי חמץ שהוא גורם תשלומין לבעלים אם מגנב או מתבד וזה שאכלו נהנה מממון הקדש.

ואין לומר דלא הפסיד להקדש מידי משום דעכשיו שאכלו ישלמו הבעלים להקדש משום שחייבין באחריות של האי חמץ דסוף סוף כינון דקיי"ל גורם לממון כמ"ד ולהקדש יש בהאי חמץ גורם לממון והוא אכלו פכר אכל ממון הקדש ולא מיפטור עד דמשלם קרן וחומש ואשם והבעלים באמת פטורין כינון דהוא משלם דמים ושפיר דייק בעה"מ ז"ל בלשונו שהחמץ גורם לממון גבי הקדש שגורם שהבעלים ישלמו אי מגנב.

אבל מה שיהא מותר אחה"פ לא מיקרי כלל גורם לממון כינון דהשתא לא חזי מידי אפילו למ"ד גורם לממון כמ"ד וזהו פנונת בעה"מ ז"ל בבירור ואע"ג דהוא ז"ל מיימי גורם לממון דגזל חמץ ועעה"פ ושם גרם לגזלן באכילה זו שמתחייב לשלם ממון ובאנוכל חמץ של הקדש לא גרם להקדש שום תשלומין רק שאם לא היה אוכל אפשר שהיה מגנב או מתבד והיה ההקדש מרויח מזה ממון דינו של בעה"מ ז"ל מוכרע מהו דינא דגזל חמץ ועעה"פ ונשבע עליו וכן משורי גנבת והוא אומר ש"ח או ש"ש אני עליו דשם מיקרי גורם לממון במה שמנע מפנו הספק ריוח דדילמא מגנב ומיקרי גורם לממון וסחיב קרבן

שבועה וה"נ גבי הקדש מנע מהקדש רינח הספק דדילמא מיגנב וכמו באוכל הקדש דהתיירא שהקדישו בעלים וקבל אחריות שהאוכל מעל והבעלים פטורים.

ה"נ האוכל חמץ של הקדש שקבלו הבעלים אחריות האוכל חייב ומעל משום שמנע מהקדש ספק רינח דמיגנב ומתבד דאם החמץ בעין הבעלים פטורים וכשנאבד הבעלים חייבין ולזה מעל האוכל: והבעלי פטורין פנין שהאוכל משלם הרי הוא כמו שהחמץ קיים]: ועוד נראה דאף אם נימא דא"א לחייב האוכל החמץ משום דמתהני מהקדש ע"י שיש להקדש זכות גורם לממון בהאי חמץ משום דכיון דבאכילה זו גרם תשלומין להקדש שע"י שיאכלו נתחייבו הבעלים להכי לא מקרי מפסיד להקדש לחייבו ע"ז אעפ"י שאכל ונהנה מ"מ ה"א מייירי שהבעלים שהקדישו גופא אכלו וכיון שהבעלים הקדישו ע"מ להתחייב באחריות ואי מגנב או מתבד חייב לשלם הרי יש להקדש בהאי חמץ זכות גורם לממון וממונא דהקדש הוא והבעלים שאכלו מחוייבים לשלם דאפילו אם ה"ה מתבד ה"ה חייב לשלם כש"כ עכשיו שאכלו ומשלם קרו וחומש ואשם הואיל ויש להקדש בו זכות גורם לממון דומה כמו שה"ה בו דין ממון בשעת אכילה ממש ולמ"ד דבר הג"ל לאו כמ"ד ליפא מעילה בזה דאף שהוא חייב באחריותו וכשאכלו הרי ליתא בעינא למימר הש"ל ומחוייב לשלם ממון מחמת קבלת האחריות ומעילה ליפא פנין דדבר הג"ל לאו כממון דמי ולא ה"ה להקדש דין ממון בזה ליפא מעילה דמעילה ליפא אלא בהנאה מדבר שהקדש יש בו דין ממון משא"כ בזה דליפא להקדש דין ממון דדבר הג"ל לאו כממון דמי וחיוב לשלם ממון מחמת קבלת אחריות דידן' ומ"מ מעילה ליפא להביא חומש ואשם אבל למ"ד דבר הג"ל כממון דמי יש להקדש דין ממון משום האי זכותא דאי מגנב או מתבד וחיוב בדין מעילה בחומש ואשם שנהנה מדבר שיש להקדש דין ממון: ובזה ה"ה מיןשב מאי דקשיא לי בהא דמפרש דפליגי אי גורם לממון כממון דמי דא"כ מאי איריא דנקט האוכל חמץ של הקדש האי דינא הוי מצי למיתני בנטל חמץ של הקדש והגביהו ע"מ לטלו דמעל בהגבהה בלא אכילה וצ"ל דמייירי בגזבר או בבעלים שהקדישו החמץ שהוא בגזבר עליהם דלא מעל בהגבהה לחוד כדאמרין בב"ק (דף כא) ה"א באבני בגני המסורות לגזבר עסקינן כמש"כ רש"י שם דהגזבר לא מעל בהגבהה והיא גופא קשיא למה נקט בגזבר וצריף למתני האוכל חמץ של הקדש נתני הנוטל חמץ של הקדש ובאדם דעלמא שאינו גזבר דמעל בהגבהה לחוד אבל למש"כ א"ש דאפשר לומר דאחר שאכל פטור דלא הפסיד להקדש אלא אדרבה גרם רווחא להקדש שבאכילתו מחוייב הגזבר לשלם להקדש דאין לו עוד במה לומר הש"ל אבל השתא דנקט גזבר שאכל שפיר מתחייב אף שפבר נאסר בהנאה מ"מ ה"ה להקדש דין ממון בזה דאלו מגנב ומתבד צריף הגזבר לשלם דמים מחמת קבלת אחריות ולהכי מקרי אנוכל ממון הקדש שיש להקדש דין זכות גורם לממון בגנויה ולא מיקרי עפר בעלמא: ויש לי להביא ראיה דכל מידי דאסור בהנאה עכשיו ויהא מותר לאחר זמן הוי ממון למ"ד דבר הג"ל כמ"ד: מהא דפריף בפסחים (דף כב) לר' אבהו דסובר לא תאכל איסור הנאה משמע מחדש דר' חמנא אמר לא תאכל ותנו קוצר לשחת ומאכיל לבהמה ומשני שאני התם דא"ק קצירכם עיי"ש ואמאי לא משני דע"כ חדש מותר בהנאה דהא מיייתין לי למנחת העומר ואם הוא אסור בהנאה הרי לא חל עליו קדושה פלל דאיסורי הנאה לא מצי מקדיש כדאמרין בכל דוכתא ובש"ס דב"ק פשיט לי' שאם אין הקדושה חל על הקרן פסול

כדפרידו שם (בדף 10) אימת אילימא לפני יאוש איש פי יקדיש את ביתו אמר רחמנא וכיון דלא מצוי להקדיש פסול הקרבן או דמותר בהנאה ומדפרידו מתדש ש"מ שדבר המותר לאחר זמן מיקרי ממון למ"ד דבר הג"ל כממון דמי וחדש מותר לאחר י"ו בניסן ואזלא קושיות הש"ס מתדש לר"ש דסובר כממון דמי [וכן צ"ל בהא דפרידו נהרי אבמה"ח דא"ר לא תאכל ושרי בהנאה דקשה טובא דאם אבמה"ח אסור בהנאה א"כ איהו שרי לתרוש בבהמה בחייה ואיהו מותר למכור בהמה ורחמנא אמר לא תתרוש בשור וחמור הא בשור לחודיה שרי וכן במעשר פתיב לא ימכר ולא יגאל הא בחוליו שרי.

וצ"ל דקושיות הש"ס למ"ד בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת אבל למ"ד לאברים עומדת פשיטא דשרי בהנאה מדשרי לתרוש ומזה ראי' לשיטת התוס' חולין (דף קב) דלמ"ד לאו לאיברים עומדת סובר דלבשר נמי אין עומדת דלרש"י ו"ל שסובר דלבשר לכ"ע עומדת א"כ לכו"ע מוכח דאבמה"ח שרי בהנאה מדשרי לתרוש אע"ג דאית בה איסור בשור מן הסי.

או דלמ"ד לאו לאיברים עומדת לבשר נמי אין עומדת] מיהו כ"ז בדבר שיהא מותר לאחר זמן ועכשיו אין רשות אחרים עליו אבל במה שעכשיו רשות אחרים עליו כמו חמץ שנתנו במתנה ע"מ להחזיר ודאי דלאו כממון דמי ושרי וכמש"כ: ובהו סברא שחקרנו לעיל אם חייב הנהגה מן ההקדש בקרבן מעילה היכא דיש מי שישלם להקדש פסידא דהקדש מבלעדי הנהגה יש לעיין בהא דתנו בשקלים (פ"ב משנה ב') נתנו לחבירו לשקול על דו והלוה ושקל ע"י עצמו אם כבר נתרמה התרומה מעל ואם עדיין לא נתרמה התרומה לא מעל ופסקה הרמז"ל (בהלכות שקלים) דמשמע שעד שלא נתרמה התרומה אין קדושה בשקלים וכן פי' הרמז"ל (בהל' שקלים פ"ג ה' ו) וז"ל הנותן חצי שקל לחבירו להוליכו לשולחני לשקול אותו ע"י ושקלו ע"י עצמו כדי שלא ימשכנו אותו אם נתרמה התרומה מעל השוקל שנה השקל ברשות הקדש שפבר תרמו על העתיד לגבות ונמצא זה המציל עצמו כממון הקדש ונהגה בשקל הזה ואם לא נתרמה התרומה לא מעל והוא חייב ליתן לחבירו חצי שקל שנתן לו ומדכתב והוא חייב ליתן לחבירו חצי שקל שנתן לו משמע שלא היה קדוש עדיין וכאלו גזל ממנו ממון הדיוט וכמו שכ' אח"כ (בהלכה י"א) הגונב או הגוזל מחבירו חצי שקל ושקל יצא וחייב בתשלומין עכ"ל והשקל משמע שעולה עבור השליח עכ"פ הרי חזינו דליכא מעילה קודם שנתרמה התרומה וע"ז קשה טובא דהא הרמב"ם ז"ל כ' (בהלכות מעילה פ"ו הי"ג) המפריש שקלו והוציא בשאר צרכיו בין הוא בין חבירו מעל והוא מהתוספתא כמ"ש הכ"מ שם אלמא דיש מעילה מייד שהפריש השקל וכן מוכח מש"ס דב"מ (דף נח) דמיימי שם מתניתין דבגי העיר שישלחו שקליהן ונגנבו או שאבדו אם משנתרמה תרומה נשבעין לגיזברין ואם לאו נשבעין לבגי העיר ופרידו מזה אמתניתין דקתני בהקדש ש"ח אינו נשבע ומוכח שם דפרידו גם מבבא דעד שלא נתרמה תרומה אמאי נשבע דהא ר"י משני התיב הא מני ר"ש היא דאמר קדשים שחייב באחריותו חייב ופרידו תינח עד שלא נתרמה תרומה משנתרמה תרומה מאי איכא למימר משמע בהדיא גם עד שלא נתרמה תרומה ליכא שבועה אלא לר"ש.

אָבֵל לְרַבֵּן לִיפָא שְׁבוּעָה מִשׁוּם דְּהַקְדָּשׁ פְּטוּר מִשְׁבוּעָה הַרִי דְגַם עַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה תְרוּמָה וּנְתַנּוּ לְשָׁלִיחַ לְהוֹלִיף לִירוּשָׁלַיִם הַגּוֹי הַקְדָּשׁ וְאִ"כ וְדָא דְקָשָׁה אַמְאִי בְנוֹתָן לְחִבְרֵי לְשִׁקְלוּ וְשִׁקְלָה עִ"י עֲצָמוּ אַמְאִי לֹא מְעַל עַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה תְרוּמָה הָא בְּהַפְרָשָׁה בְּעֵלְמָא נְמִי קְדוּשׁ וְאַמְאִי לֹא מְעַל עַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה תְרוּמָה דְּדָאִי מַה שְׁנַתָּן לְחִבְרֵי לְהוֹלִיכוּ לְשׁוּלְחָנֵי לֹא גִרַע מִהַפְרִישׁ שִׁקְלוּ דָאִין לֶף הַפְרָשָׁה גְדוּלָה מְזָה וְאִין לֹאמַר דְּלֶהֱכִי לֹא מְעַל עַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה תְרוּמָה אֶף שֶׁהַשִּׁקְלָה הוּא כְּבָר קְדוּשׁ מִשׁוּם דְּעַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה הַגּוֹי הַשְּׁלִיחַ פְּגִזְפָּר וּבְגִזְפָּר לִיפָא מְעִילָה עַד שְׁיִתְנָה לְאַחַר פְּדָאֲמָרִינוּ בְּחִגְיָה (דף יא) הֵכָא בְּאַבְנֵי בְנֵי הַמְּסוּרוֹת לְגִזְפָּר עֲסָקִינוּ מִשָּׂא"כ פְּשִׁנְתְּרַמָּה תְרוּמָה אִזְ שׁוּב לֹא מִיקָרִי הַשְּׁלִיחַ פְּגִזְפָּר דְּזוּ"א חֲדָא דְעֵדִינִן תְּקָשָׁה עַל הַרְמָב"ם וְ"ל שֶׁהוּא סוֹבֵר דְּגַם גִּזְפָּר מוֹעֵל בְּמָה שְׁתַּחַת יָדוּ כְּמִבּוֹאָר בְּדִבְרֵי (בְּהַלְכוֹת מְעִילָה פ' ו' הַלְכָה ז') וּבְכ"מ וּמְפָרֵשׁ הָא דְאֲמָרִינוּ בְּאַבְנֵי בְנֵי הַמְּסוּרוֹת לְגִזְפָּר שֶׁהַמְּקַבֵּל הוּא הַגִּזְפָּר עִ"י"ש דְּלֹא פְרָשׁ"י וְתוֹס' וְהַרְאָב"ד וְ"ל וְעוֹד דָּאִם נִימָא דְהַשִּׁקְלָה קְדוּשׁ רַק שְׁלֵא מְעַל מִטַּעַם שֶׁהוּא פְּגִזְפָּר אַמְאִי צָרִיף לְשַׁלֵּם לְמַשְׁלַח חֲצִי שִׁקְלָה הָא הַשִּׁקְלָה עֲלָה לְמַשְׁלַח פִּינוּן שֶׁהַשְּׁלִיחַ לֹא מְעַל וְלֹא יֵצֵא עִ"י מִרְשׁוֹת הַקְדָּשׁ וּמִתְחִילָה חֲלָה הַקְדָּוְשָׁה עַל חֲשָׁבוֹן הַמַּשְׁלַח בְּמָה יֵצֵא מִרְשׁוֹת הַמַּשְׁלַח: וְלְכַאוּרָה הִנֵּה אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּעַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה תְרוּמָה עֲדִינִן אִינוּ בְּרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ וּמִשׁוּם קְדוּשַׁת הַפְּרָשַׁת בְּעֵלִים לִיפָא מְעִילָה מִשׁוּם דְּאֲמָרִינוּ אֲדַעְתָּא דְּהִכִּי לֹא קְדָשׁוּ וּכְמוֹ דְּאֲמָרִינוּ בְּב"ק (דף קי) גַבִּי נִתְּן הַפְּסָף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמֵר וְנִתְּן דָּאִם פְּסָף אִינוּ מְכַפֵּר מִחֲצָה אֲמָרִינוּ אֲדַעְתָּא דְּהִכִּי לֹא נִתְּן וְה"נ בְּטֵלָה קְדוּשָׁתוֹ בְּמָה שִׁשְׁקָל עִ"י עֲצָמוּ אָבֵל ז"א דְּאֲדַרְבָּה עֲדִיפָא לִי לְמַשְׁלַח שְׁלֵא יִבְטַל הַקְדָּוְשָׁה וִיחַא עוֹלָה הַשִּׁקְלָה עֲבוּר הַמַּשְׁלַח עֲצָמוּ מִשְׁיִתְבַּטֵּל הַקְדָּוְשָׁה וְיִעֲלָה הַשִּׁקְלָה לְשֵׁם שְׁלִיחַ כְּמ"ש הַרְמַז"ל דְּמַשְׁלַח נִתְרַמָּה תְרוּמָה עוֹלָה הַשִּׁקְלָה עֲבוּר הַשְּׁלִיחַ וּמַשְׁלַח דְּמִים לְמַשְׁלַח לְכֹן נִרְאָה לְכַאוּרָה דְּטַעַם מִשְׁנַתִּינוּ דְּבִאֲמַת עַד שְׁלֵא נִתְרַמָּה תְרוּמָה מְעַל וְהִינֵנוּ שֶׁהַשִּׁקְלָה יוֹצֵא לְחֻלִּין עִ"י שִׁשְׁקְלוּ לְעֲצָמוּ וְנִהְיָה מִמֶּנּוּ מִיְהוּ אִינוּ חֲזִיב בְּמְעִילָה לְהַקְדָּשׁ פִּינוּן שֶׁהַבְּעֵלִים מְחַוְּבִים לִיתָן שִׁקְלָה אַחַר וְהוּא צָרִיף לְשַׁלֵּם לְבְעֵלִים כְּמ"ש הַרְמָב"ם (בְּהַלְכוֹת שְׁקָלִים) וְאִין לְהַקְדָּשׁ הִיזָק בְּמָה שִׁשְׁקָל לְעֲצָמוּ לְהִכִּי אִינוּ חֲזִיב לְשַׁלֵּם הַקָּרוֹן פִּינוּן דְּלִיפָא הִיזָק לְהַקְדָּשׁ וְכֹל הִיכָא דְּלִיפָא קָרוֹן לִיפָא חוֹמֶשׁ וְאַשְׁם פְּדָאֲמָרִינוּ בְּפִסְחִים (דף כט) גַבִּי אוֹכֵל חֶמֶץ שֶׁל הַקְדָּשׁ עִ"י"ש בְּתוֹס' ד"ה ר"נ וְדָמֵי קִצַּת לְנִהְיָה וְלֹא פָּגַם דְּאֲמָרִינוּ בְּמְעִילָה דְּדָבָר שֶׁדָּרְכוּ לִיְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ עִ"י פָּגַם לֹא מְעַל עַד דְּפָגַם פְּדָאִיתָא שָׁם (דף יח) וּבְתוֹס' ד"ה יְכוֹל וּמִטְבַּע דְּרַכָּה לִיְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ עִ"י הוֹצָאָה מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת שְׁיִוְצָאֵת מִרְשׁוֹת זֶה וְנִכְנָסֵת לְרִשׁוֹת אַחַר וּכְשִׁיּוֹצָאֵת מִרְשׁוֹת בְּעֵלִים לְצוּרָה הַנְּאֻתוֹ לִיקַח אִיזָה דְּבָר אִיפָא פָּגַם לְבְעֵלִים וְהַנְּאֻתָה לְהִכִּי הִיכָא דְּלִקַח סְלַע שֶׁל הַקְדָּשׁ שְׁאֵחַר מְחַוְּבִיב לְשַׁלֵּם סְלַע אַחַר מִיקָרִי נִהְיָה וְלֹא פָּגַם בְּהַקְדָּשׁ שֶׁהָרִי הָאֵחַר יְשַׁלֵּם יְעו"ש וְאֶף דָּתָן בְּמְעִילָה (פ"ג) חֲטָאֵת וְאַשְׁם מוֹעֵלִין בְּהוֹן וְחֲטָאֵת וְאַשְׁם הַבְּעֵלִים חֲזִיבִים בְּאַחֲרֵיּוֹתָן שְׁאֵם אָבְדוּ אוֹ מִתּוֹ חֲזִיבִין לְהִבִּיאַ קָרְבָן אַחַר נִרְאָה דִּישׁ חִילּוּק בֵּין קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ לְקְדָשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת דְּבְקָדָשֵׁי מִזְבֵּחַ פִּינוּן שִׁישׁ מוֹעֵל אַחַר מוֹעֵל פְּדָתָנוּן בְּמְעִילָה (דף יט) רַכֵּב עַל בְּהֵמָה וּבָא חִבְרֵי וְרַכֵּב עֲלֵי שְׂתָה בְּכוֹס שֶׁל זֶהָב וּבָא חִבְרֵי וְשְׂתָה פּוֹלָן מְעַלּוּ וּבְתוֹסְפָתָא שָׁם הִבִּיאוּ הַתוֹס' ד"ה אִין מוֹעֵל אֲמָרִינוּ נִתְנָה לְחִבְרֵי וְחִבְרֵי לְחִבְרֵי מְעַל וְהַשְּׁנִי לֹא מְעַל וּבְעוֹלָה פּוֹלָן מְעַלּוּ אֶלְמָא אֶף שֶׁהָרִאשׁוֹן מְעַל וּמַשְׁלַח לְהַקְדָּשׁ מ"מ הַשְּׁנִי נְמִי מְעַל לְהִכִּי מוֹעֵל בְּחֲטָאֵת וְאַשְׁם אֶף שֶׁהַבְּעֵלִים חֲזִיבִים בְּאַחֲרֵיּוֹתָן אָבֵל בְּקָדָשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת דָּאִם נִתְּנוּ

לחבירו הראשון מעל ולא השני אמרנו דליכא מעילה אלא פשיש פסידא להקדש אבל אם חייבין באחריות דליכא פסידא להקדש לא מעל בקדשי בדרך הבית ולהכי עד שלא נתרמה התרומה דהבעלים חייבים לשלם להקדש שקל אחר לא מעל השליח וחיוב לשלם לבעלים שקלו והשקל הגה שמסר השליח להקדש עולה לשם השליח דהא גזלו מבעלים והגזול שקל יצא ידי שקלו כמ"ש הרמב"ם בהלכות שקלים דאף שאינו מחויב קרן וחומש ואשם מ"מ יצא לחולין וקנהו השליח ועולה לו לשקלו מידי דהוי אנוטל פחות משו"פ מהקדש שיצא לחולין אע"ג דליכא מעילה בפחות מש"פ: וראו' לזה דגם בפחות מש"פ יצא לחולין מהא דפריה בפסחים (דף כז) אהא דאמרנו ואפר הקדש לעולם אסור והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפיק לחולין ולא משני כגון דלא הי' בעצים שהסיק שו"פ דלא מחייב במעילה ולא נפיק לחולין א"ו דנפיק לחולין אף שאין בו שו"פ וה"נ היכי דמעל בדבר שחייב אדם באחריותו אע"ג דלא מחייב קרן וחומש משום דליכא פסידא להקדש מ"מ נפיק לחולין ויצא ידי שקלו כמו בגזול מהדיוט שכ' הרמב"ם ו"ל דיצא יד"ח]: וכה"ג פתבו התוס' ג"כ לחלק בין קדשי בה"ב לקדשי מזבח בכריתות (דף יג) אמתניתין דיש אוכל אכילה א' וחיוב עליה חמש חטאות ואשם א' טמא שאכל חלב והוא נותר כו' וכתבו התוס' וז"ל והא דאמרנו דמעל אע"ג דלא שוי מידי ובפסחים אמרנו האוכל חמץ של הקדש במועד לא מעל התם בקדושת דמים דלא נחית עליהו קדושת הגוף וכשנאסר בהנאה אינו שו"פ ולא נהנה מן ההקדש שו"פ עכ"ל הרי דבקדושת הגוף מעל אע"ג דלא שוי מידי ובקדושת דמים בעינו שיהא להקדש שו"פ אף אנו נאמר דבקדושת הגוף מעל אף שהבעלים חייבים באחריות ובקדושת דמים לא מעל אם הבעלים חייבים באחריות דליכא פסידא להקדש: שוב מצאתי שמשמע פן מדברי הפ"י בב"ק (דף י"ב) דקאמר התם נכסים שאין בהם מעילה מעילה הוא דלית בהו הא מקדש קדשי מאן תנא ר' יוסי הגלילי ובקדשים קלים דהוי מומן בעלים.

והקשה הפ"י אמאי לא מוקי לה פ"ש דאמר קדשים שחייב באחריותו הוי ממונו עיי"ש מה שתיירץ משמע דבקדשים שחייב באחריותו מקרי אין בהם מעילה ולר"ש חייב בגזקם עיי"ש: ולפי זה קשה מה שפירשנו בדברי הבעה"מ דמייירי שאכל חמץ של הקדש שהמקדיש חייב באחריותו והאוכל מעל משום דהפסיד להקדש דבר הג"ל הא גבי שקלים אמרנו דהשוקל עד שלא נתרמה תרומה לא מעל ואדרבה המשלם צריך לשקול שקל אחר והמועל פטור מחמת שפךר שילם המשלם וה"נ נימא שהמקדיש ישלם להקדש מחמת שחייב באחריותו וממילא יפטור האוכל שפךר שילם המקדיש: ונראה דג"ז נכון דנדאי באמת עדיף טפי שהאוכל ישלם קרן וחומש והבעלים יפטרו דבהכי איכא ריוחי להקדש שיש להקדש קרן וחומש ודטבא להקדש בעינו למיעבד דאם ישלמו הבעלים לא נוכל לחייב האוכל קרן וחומש כיון דלא הפסיד להם מידי שפךר נשתלם הקדש פסידא דידי' מהבעלים להכי עדיף טפי לפטור הבעלים ולחייב האוכל קרן וחומש מיהו גבי שקלים א"א ליפטר המשלם ולחייב השליח במעילה דהא השוקל מחויב לשקול פעם שני כיון שהשליח שקל לעצמו עד שלא נתרמה תרומה מחויב המשלם לשקול שקל אחר לצאת י"ח וממילא ליכא שוב מעילה גבי שליח כיון שפךר נשתלם הקדש מפסידא דידיהו ששקל המשלם שקל אחר וכל היכא שפךר גבו הקדש פסידא דידיהו ליכא מעילה אבל גבי אוכל חמץ של הקדש שחייב המקדיש באחריות אנו יכולין לפטור הבעלים

מתשלומין ומחייבין האוכל במעילה וממילא מיפטררי הבועלים דהא לא הוי פסידא להקדש שקיבלו קרן וחומש ושוב ליפא חיוב אחריות לבעלים וכה"ג מציינו גבי תרומה דתנן (בפ"ו דתרומות) המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה הם משלמין קרן וחומש מפני שהם פשוטין והוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יתירים מדמי תרומה ולא אמרינן שהמאכיל ישלם קרן דהא הוי עלי' גזלו והאורחים יפטרו מקרן וחומש ה"מ גיחא טפי לכהן למימר שהאוכלים ישלמו קרן וחומש והמאכיל יפטור מלשלם דמי תרומה לכהן ואלו שם בפ"ז המאכיל תרומה לעבדיו ובניו הקטנים משלם את הקרן ואינו משלם את החומש מפני שאין להם לשלם וקאמר בירושלמי הוי לו נכסים שאין לרבו רשות בהן לא הספיק לשלם עד שנשתחרר נותן היינו העבד נותן קרן וחומש עיי"ש ונקט לא הספיק לשלם עד שנשתחרר ה"א אם ישלם האדון אין העבד נותן אף שנשתחרר אח"כ והיינו דהעבד לא היה לו מה לשלם קרן וחומש והוצרך האדון לשלם קרן אבל אם נשתחרר העבד קודם שישלם הרי יש להעבד מה לשלם ובר תשלומין עדיף טפי למרמי חיובא על העבד קרן וחומש וממילא האדון פטור וזה ממש כדברינו דכל היכא שבידו לחייב את אחד קרן ואת אחד קרן וחומש עדיף טפי לחייב בקרן וחומש ולפטור את השני מקרן להכי באוכל חמץ של הקדש שהבעלים חייבים באחריות מעל והבעלים פטורים אבל היכא שההכרח לחייב את זה קרן כמו גבי שולח שקלו שצריך לצאת מצות שקל ממילא ליפא על השליח מעילה וכן גבי תרומה שההכרח הי' שישלם האדון מפני שהעבד אין לו לשלם מיפטר העבד מקרן וחומש אף אם נשתחרר אחר שישלם האדון ודברי הבעה"מ ברורים מיהו בחולין (דף קל"ט) דפליגי ר"י ור"ל גבי אומר הרי עלי מנה לבדק הבית וסובר ר"ל דאם נגנבו או שאבדו פטור המקדיש משום דכל היכא דאיתא בגזא דרחמנא איתא פרש"י ז"ל ואם הגנב הוציא לחולין מעל הגנב והבעלים פטורים משמע דלר"י הבעלים חייבים מחמת שאמר הרי עלי ואף היכא דהגנב מעל ומשלם קרן וחומש ושפא יש לחלק בין קבלת אחריות דשומר לקבלת אחריות דהרי עלי וצ"ע: ומ"מ זהו שלא כדברי הפ"י ודו"ק: סימן כז דין מוצא חמץ בתוך ביתו ולא בטלו מעיו"ט אי מותר לבערו ביו"ט בגמרא פסחים (דף ו') אמרינן המוצא חמץ בתוך ביתו ביו"ט כופה עליו פלי ע"כ וכתב רש"י ז"ל דמייירי בביתו משמע דבלא בטלו פניו דעובר מה"ת בב"י ובי"מ רשאי לבער ביו"ט אבל הרמב"ם ז"ל כתב (בפ"ג מהלכות חמץ הלכה ח') דאפילו לא ביטל מ"מ אסור לבער ביו"ט וכ"פ בש"ע (סימן תמ"ו) דמדסתם משמע אפילו לא ביטלו ועיין מג"א (ס"ק ב') דאפילו לטלטלו אסור ואע"ג שלא הי' בכלל הביטול כגון שנתחמץ ביו"ט ועובר על ב"י דאורייתא ומקצה הוי דרבנן מ"מ פניו דשוא"ת הוא אסרוהו.

והר"מ תירץ דלא שרי לטלטלו כדי לבערו משום דבעידן דמטלטל לי' לא מקינים מ"ע דתשביתו עד שעת הבערה עיי"ש: ולכאורה יש להביא ראי' לדברי הר"מ ז"ל מהא דאמרינן בפסחים (דף ו') דלבתר איסורי' לא מצוי מבטל לי' ופרי' מהא דתניא ה"ה יושב בבהמ"ד ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו אחד שבת וא' יו"ט בשלמא שבת משכחת לי' בי"ד שחל בשבת אלא יו"ט לבתר איסורו הוא ומשני ה"ה בתלמיד היושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש לו עיסה מגולגלת בתוך ביתו ומתירא שפא תחמיץ דמבטל בלבו מקמי דתחמיץ דיקא נמי דקתני ה"ה יושב בביהמ"ד ש"מ ופרש"י ז"ל דיקא נמי

דקתני הנה יושב בבהמ"ד דמשמע מפני שאינו יכול לקום ולילך משם הוא מבטלו בלב ו
ואי בתחילת גמור ל"ל יושב בבהמ"ד ואפילו אם הנה פנוי מה בידו לעשות יותר השפחה
בלב זהו ביעורו א"ו פשיש בידולתקן קאי ובידו לאפוחה אם הנה פנוי עיי"ש וא"כ קשה
לרש"י מאי דיקא נמי דקאמר דלמא לעולם דכבר התמיצה העיסה והא דקתני הנה יושב
בבהמ"ד משום דאם הי' בביתו הי' יכול לבער בשריפה או בדבר אחר ועכשיו פשהוא
בבהמ"ד משום ביטול בהמ"ד התירו לו לבטל בלב ומה מוכח דלשוןרפו אסור אע"ג
דעבר בב"י פדעת הר"מ ז"ל ונשפיר קאמר דיקא נמי מיהו אין זה ראי' פלל דגם רש"י
ז"ל דסובר דיכול לבער פשלא ביטל משום אסור ב"י הוא רק לפי המסקנא דלא מהני
ביטול אחר זמן אסור ומשום אסור ב"י שרי לבער אבל לפי מאי דהני מפרשינן
דברייטא מייירי שפבר התמיצה העיסה וביטול מהני אפילו אחר שתחמץ א"כ פשיטא
דאסור לבער ביו"ט פינון דלא עבר בב"י אם יבטל ואפילו לבער בכ"ד אסור ואפילו
לטלטלו אסור פינון דיכול לבטל ביו"ט וכמו דקיי"ל לדידן דאסור לבער ביו"ט ביטלו
לשיטת רש"י ז"ל ולא שרי אלא לכפות עליו פלי ונשפיר קאמר דמדקתני הי' יושב
בבהמ"ד ע"כ מוכח דכשיושב בביתו יש לו תקנה אחרת ומה מוכח דמייירי בעסה
מגולגלת מקמי דתחמיץ והנה האחרונים הקשו על הר"מ ז"ל דהא בגמ' אמרינן אהא
דאמר ר"ע תשביתו מעריו"ט דאי ביו"ט הא פתיב ל"ת כל מלאכה ש"מ לא אמרינן
שהותרה הכערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך א"כ לדידן דקיי"ל דאמרינן מתוך הא
שרי לבער ביו"ט ועוד דקיי"ל להשבתו בכ"ד ויכול להשביתו בפירור וזורה לרוח
ואמאי אסור לבער היכא דלא ביטל ואין לומר דבאמת מן התורה שרי ורפנו הוא דגורו
ועקרו דבר מה"ת בשוא"ת דז"א דכינון דשרי מה"ת לבער במלאכה גמורה פשיטא דגם
מדרבנן שרי דהא ודאי מה שעקרו דבר מה"ת ואסרו מדרבנן לבער אפילו במלאכה
דרבנן הוא משום דגזרינן שפא יבער בשריפה דהני מלאכה דאורייתא ע"כ גזרו שלא
לבער פלל אפילו במלאכה דרבנן ועקרו דבר מה"ת בשוא"ת אבל אם נימא דשרי לבער
בשריפה משם ודאי דאף מדרבנן לא גזרו בזה פינון דא"א לבא בזה לידי אסור תורה
ע"י ביעורו ואמאי פסק הר"מ ז"ל דאסור לבער אפילו פשלא ביטל: ונ"ל דדברי הר"מ
ז"ל נכונים דהנה הנבו"י הקשה אהא דאמר רבא אדר"ע ש"מ אין ביעור חמץ אלא
שריפה דהא אפילו אי השבתתו בכ"ד נמי אסור לבער ביו"ט וכמש"כ רש"י ז"ל בביצה
(דף כ"ח) על החלה שנטמאת לא יזיננה ממקומה ואפילו להאכיל לכלבים אסור משום
דרחמנא אחשבי' לביעור תרומה וקדשים דהביעור בעצמו מיקרי מלאכה א"כ ה"נ גבי
חמץ אפילו אם יכול לבער בכ"ד מ"מ הביעור מקרי מלאכה ובאמת אף שהתוס' חלקו
שם על רש"י במש"כ דלכלבו אסור להאכיל משום דמצותה בשריפה מ"מ בהאי סברא
שכ' רש"י דטעמא שאסור לשרוף קדשים משום דביעורו מחשיב מלאכה לא מצינו
שיחלקו על רש"י ז"ל ועוד דבדעת הר"מ ז"ל בודאי מוכרחים אנו לומר שסובר פדעת
רש"י ז"ל דמצות ביעור מחשיב להקרא מלאכה דהא בעיקר הדבר שאמרו אין שורפין
קדשים ביו"ט קשה דהא אנו קיי"ל דאמרינן מתוך שהותרה מלאכה לצורך הותרה נמי
שלא לצורך א"כ אמאי אסרו שריפת תרומה וקדשים מקרא דהוא לבדו אי משום דהני
יו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה הא מ"מ לישתרי משום מתוך והרא"ש כ'

(כפ"ק דביצה) בסוגיא דמתוך דלהכי לא אמרינן בי' מתוך משום דלא הוי צורך קצת דהא יכול לשורפו אחר יו"ט.

אבל הר"מ ז"ל הא סובר דלא בעי צורך קצת גבי מתוך כמ"ש הה"מ בשמו (בה' יו"ט). וכמו כן קשה לרש"י ז"ל דכתב בהדיא בביצה (דף י"ב) דמדאורייתא אינו צריך צורך קצת כלל גימא גבי שריפת קדשים מתוך.

אבל לפי מש"כ רש"י דמלאכת הביעור מיקחשב מלאכה א"ש דעל הביעור לא שייך מתוך כלל דמתוך לא שייך אלא במלאכה שעושים אותה לפעמים לצורך הדיוט כמו הבערה ובישול וכדומה ואמרינן מתוך שנתורה וכו' אבל מלאכת מצות הביעור לא שייך גבי צורך הדיוט ולא שייך גבי מתוך ואסור אף בפירור וזורה לרוח וממילא דאין שורפין דנהי דעל מלאכת השריפה אפשר לומר מתוך מ"מ על מלאכת הביעור לא שייך מתוך ולא עדיף שריפה משאר ביעור דאסור משום מלאכה דלא שייך בו מתוך משום דלא משפחת לה גבי צורך הדיוט: ויש עוד סמך לסברא זו דאמרינן בפסחים (דף מ"ז) למ"ד מוקצה דאורייתא לקי משום ל"ת כל מלאכה אע"ג דלאו פלוג עביד אלא הנהגה בעלמא מ"מ פניו דרחמנא אחשבה להנהגה מיקחשב מלאכה וה"נ לענין ביעור קדשים וקושיות הנב"י נראה לי ליישב דדוקא ביעור דקדשים מיקרי מלאכה פניו דאין לו תקנה אלא בביעור להכי אחשביה רחמנא לביעוריה ומיקחשב מלאכה אבל חמץ אי הוי אמרינן דתשפיתו ביו"ט עצמו הרי יכול לבטל ביו"ט דגלי קרא.

ואע"ג דאח"ז איסור אינו יכול לבטל משום דלאו ברשותו קאי היינו לדין דתשפיתו מעריו"ט אבל אי תשפיתו ביו"ט א"כ גלי קרא דיכול לבטל ביו"ט דביטול מלשון תשפיתו נפקא וכיון דיכול לבטל אין הביעור מיקחשב מלאכה דהא לא קפיד קרא אביעור דידי' דוקא ושפיר מוכיח רבא דר"ע דאמר ואי ביו"ט מי שרי הא פתיב ל"ת כל מלאכה סובר אין ביעור חמץ אלא שריפה דאי השבתתו בכ"ד הוי שרי ביו"ט דכיון דרשאי לבטלו אין הביעור נחשב מלאכה וכ"ז אי תשפיתו ביו"ט אבל לדין דתשפיתו מעריו"ט א"כ ביו"ט אינו יכול לבטל משום דלאו דידי' הוא ושוב עצם הביעור מיקחשב מלאכה פניו דאין לו תקנה אלא בביעור ושפיר פסק הר"מ ז"ל דהמוציא חמץ בביתו ביו"ט אסור לבער אף לדין דאמרינן מתוך מ"מ פבר הוכחנו מהא דשריפת קדשים דעל מלאכת הביעור לא שייך מתוך ואסור לבער אף בכ"ד ואין להקשות לפי מש"כ דכל היכא דלא מהני ביטול אסור לבער אפילו בכל דבר א"כ לפי מש"כ השא"ר דבחמץ המופקד אצלו לא מהני ביטול משום דלאו דידי' הוא כמש"כ שם בתשובה א"כ לא מוכח מר"ע דסובר אין ביעור חמץ אלא שריפה.

דאפ"ל דר"ע נמי סובר דהשבתה בכ"ד והוכחתו דתשפיתו מעריו"ט הוא משום דמסתמא קראי מיירי בכל מיני חמץ הצריך ביעור בין שלו בין של אחרים וקבל עליו אחריות ובפקדון דלא מהני ביטול הא מקרי הביעור בעצמו מלאכה אף שמבערו בכ"ד ואפתי מנ"ל דר"ע סובר אין ביעור חמץ אלא שריפה מיהו ז"א דמש"כ השא"ר דלא מהני ביטול בפקדון הוא רק לפי המסקנא דתשפיתו מעריו"ט אבל לאח"ז איסורו אינו יכול לבטל משום דלאו דידי' הוא ה"נ בפקדון מיקרי נמי לאו דידי' הוא אבל לפום ס"ד דתשפיתו ביו"ט נרשאי לבטל אף לאח"ז איסורו אע"ג דלאו דידי' הוא א"כ הוא הדין

דיכול לבטל פקדון אע"ג דלאו דידין' הוא וסגי בגילוי דעתא דלא ניחא לי בקיומי' ועוד דיכונן דעיקר ביעור חמץ לאו דוקא ביעור אלא או ביעור או ביטול לא מיקחשב הביעור מלאכהאף בפירור וזורה לרוח ואף דבחמץ המופקד לא מהני ביטול זה מצד שאין חמץ שלו אבל מצד מצות השבתה הי' מועיל ביטול ואין הביעור עיפוב להכי לא מקרי פירור וזורה לרוח מלאכה דדוקא בתרומה דמצנתו הוא רק בביעור מיקרי הביעור מלאכה אבל בחמץ שמצנתו או בביעור או בביטול אף אם נזדמן לו חמץ שאינו יכול לבטלו מחמת שאינו שלו מ"מ הביעור לא נחשב אצלו מלאכה ורשאי לבערו בכל דבר]: עוד נ"ל פשוט דדברי הרמב"ם ז"ל נכונים בזה דבאמת מה הנוב"י מאי מוכיח דאין ביעור חמץ אלא שריפה דילמא אסור משום דהביעור חשיב מלאכה לענ"ד לא קשה מידי דבשלמא בשריפת קדשים דמצנה לבערו ומצנת ביעור זה נוהג בחול וביו"ט אמרינן שפיר דאי מצנת הביעור חלה אצלנו ביו"ט אסור לבער משום דאף דאמרינן מתוך מ"מ הביעור חשיב מלאכה וכמ"כ ולא מצד הבטלה אסור אלא מצד הביעור דמצנת ביעור המזדמנת לנו ביו"ט מקרי מלאכה ואסורה אבל החמץ אי הוי אמרינן תשביתו היינו ביו"ט א"כ לא שייך לקרא עצם הביעור מלאכה ולמרמי הא כתיב דלא תעשה כל מלאכה דהא אין לביעור זה מקום אלא ביו"ט דהא אינו מוזהר לבערו קודם יו"ט וביו"ט מחצות ואילך מוזהר עליו לבערו.

ואיך שייך לאנסרו משום חשיבות הביעור והיכן קבע לו הביעור הנה חשיבות מלאכה שיהא נחשב למלאכה הא עכשיו הוא זמנו ואין לו מציאות אלא בפסח (ולדעת רוב ראשונים ז"ל לא הוי תשביתו ניתק לעשה רק אתחילת זמנו לחוד ולא אכל ימי הפסח ואי תשביתו ביו"ט היינו ביו"ט לחוד ואין לו זמן אחר) ול"ד לקדשים שביעורן יש לו מציאות תמיד ונחשיב מלאכה אם צריכה לנו ביו"ט.

ושפיר אמר אין ביעור חמץ אלא שריפה. ואי הנה אמרי מתוך הנה שרי וכ"ז הוא אם תשביתו הנה ביו"ט אבל לדין דתשביתו הוא מעריו"ט ויש למצנת ביעור חמץ מציאות גם קודם יו"ט והוא מצנה בפ"ע ואם באה לנו מצנת ביעור ביו"ט פגון שמצא חמץ ביו"ט בזה שוב הביעור חשיב לן מלאכה דשריפת קדשים דאסור אף למ"ד מתוך משום דביעור נקרא מלאכה ולא שייך בזה מתוך דבהדיוט לא שייך הא מלאכה דביעור ושפיר פסק הר"מ ז"ל דאפילו לא ביטלו אסור לבער ביו"ט אפילו לדין דאמרינן מתוך: ונ"ל להביא ראיה לזה דטעמא דשריפת קדשים הוא משום דביעור נחשב מלאכה כמ"ש רש"י ז"ל דלשיטת הרא"ש דהטעם משום דבעי צורך קצת ובשריפת קדשים דיכול לבער אחר יו"ט ליכא צורך קצת א"כ תקשה בפסחים (דף מ"ח), בהא דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דאמר לי' ר"א לדברי הר"ה הוא עובר על ביוב"י וקשה אמאי עובר הא הלא נדאי יכול לבערו תיכף אחר שפירש משום מתוך דהא אסור להשהותו משום איסור ב"י דהא לא ביטלו ועובר על ב"י והוי שפיר צורך קצת [ואף דר"א מתלמידי שמאי וב"ש לית להו מתוך בביצה (דף י"ב) מ"מ הא ר' יהושע נמי לא פליג אלא מטעמא אחרנא] א"ו דעיקר הטעם דשריפת קדשים כמ"ש רש"י ז"ל משום דרחמנא אחשיב לביעורי' והאי טעמא נמי שייך בחמץ ולא מהני בזה מתוך דמלאכת הביעור לא שייכא לצורך יו"ט דנימא בה מתוך ולהכי אסור לבער אף היכא דעבר אב"י: מיהו בעיקר הדבר שכתבנו בטעם הרמז"ל דאסור לבער החמץ משום דביעור עצמו נקרא מלאכה נראה דיש לדחות

דאָפּילו אים נײַמא דלבער בכ"ד מײַקרי מלאכה מ"מ היינו דווקא היכא דמצונה בשׂרִיפּתָהּ כּמו תּרוּמָה וּקְדָשִׁים שְׂאִין שְׂרִיפְתָּן לְכָלוֹת הַדָּבָר מִן הָעוֹלָם רק דשׂרִיפְתָּן הוּא קוּיִם מְצוֹתָן וכמ"ש בְּשֶׁבֶת (דף כ"ה) כָּשֶׁם שְׂמִצּוֹה לְשׂוֹרֵף אֶת הַקְּדָשִׁים שְׁנַטְמָאוּ כִּף מְצוֹה לְשׂוֹרֵף אֶת הַתּוּמָה שְׁנַטְמָאת וּכְמוֹ שֶׁהַתּוּמָה טְהוּרָה מְצוֹתָהּ בְּאַכִּילָה כִּף תּוּמָה טְמֵאָה מְצוֹתָהּ בְּשׂרִיפָה וּמְצִינּוּ בְּזֶה פְּרָטִי דִּינִים דְּאִין שׂוֹרְפִין אוֹתָן בְּלִילָה וּשְׂרִיפָה כּוֹזוּ שְׂפִיר מײַקרי מלאכה ומשו"ה אסור לשׂרִיפּוֹ קְדָשִׁים בּיו"ט.

אף דבשׂארי הבְּעוֹרוֹת אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ שֶׁהוֹתֵרָה לְצוֹרֵךְ הוֹתֵרָה וְכוּ' אֲבָל שְׂרִיפְתָּ קְדָשִׁים אֲסוּר מִשׁוּם מְלֹאכֶת הַבְּעוֹר דְּרַחֲמָנָא אֲחֻשְׁבִּי לְבִיעוּרֵי נִזְהָ לֹא הוֹסֵר לְצוֹרֵךְ אֲבָל בִּיעוֹר חֲמִץ לְמַ"ד הַשְּׂבֵתָתוֹ בכ"ד דְּלֹא קָפִיד קָרָא אֶלָּא שְׂיַעֲבִירוּ מִן הָעוֹלָם וְאִין עֵינָר מְצוֹתוֹ עֵסֶק בְּבִיעוּרוֹ אֶלָּא הַעֲדָרוֹ שְׂאֲחֵר בִּיעוּרוֹ הוּא יְסוּד וְעֵינָר מְצוֹתוֹ בְּזֶה לֹא מְצִינּוּ שְׂיָהָא הַבְּעוֹר נֶחֱשָׁב מְלֹאכָה כְּשִׁיבְעוּרוֹ בכ"ד וּלְדִידָן דְּקִי"ל הַשְּׂבֵתָתוֹ בְּכָל דְּבָר אֲמַאי אֲסוּר.

וּבְזֶה נִדְחָה נְמִי הָרֵאָזִי מְהֵא דְּמַפְרִישׁ חֵלָה בְּטוּמְאָה בּיו"ט דְּאָמַר ר"א לְדַבְרֵיךְ הָרִי הוּא עוֹבֵר בְּב"י דְּאָף דְּמִשׁוּם בִּיעוֹר חֲמִץ הָא יָכוֹל לְבַעַר בּיו"ט דְּאִין בִּיעוּרוֹ נֶחֱשָׁב מְלֹאכָה מ"מ הָא הַחֲמִץ הִזָּה תּוּמָה וְיֵישׁ בּוֹ מְצוֹת בִּיעוֹר מִחֲמַת קְדוּשַׁת תּוּמָה וּבִיעוֹר דְּתוּמָה שְׂפִיר מײַקרי מלאכה דְּרַחֲמָנָא אֲחֻשְׁבִּי לְבִיעוּרֵי וְלֹא שְׂיָיָה בְּזֶה מִתּוֹךְ אֲבָל בְּחֲמִץ גְּרִידָא דְּאִין הַבְּעוֹר נֶחֱשָׁב מְלֹאכָה אַה"נ דְּשְׂרִי: וְנִרְאָה דְּמַגּוּפָא דְּסוּגְיָא דְּהַמוּצָא חֲמִץ בְּבִיתוֹ יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי גְּדוּלָה לְשִׁיטָת רִש"י ז"ל דְּהִיכָא דְּלֹא בִּיטֵל קוּדָם יו"ט רִשָׁאי לְבַעַר בּיו"ט דִּישׁ לְדַקְדָּק בְּסוּגְיָא זֶה דְּקָדוּק עֲצוּם דְּמַעֲיָקָרָא אָמַר רַב הַמוּצָא חֲמִץ בְּבִיתוֹ בּיו"ט כּוֹפֶה עָלָיו אֶת הַכְּלִי וְלֹא הוֹסִיר הָךְ דִּינָא דְּאִם שָׁל הַקְּדָשׁ הוּא א"צ מִשׁוּם דְּמִיבְדֵּל בְּדִילֵי מִינְיָן רַק רְבָא הוּא דְּמִסִּיִּים וְאִם שָׁל הַקְּדָשׁ הוּא א"צ מִשׁוּם דְּמִיבְדֵּל וּבִיבְדֵּל דְּרַב דְּחֲמִצּוֹ שָׁל עוֹבְדִכּוֹכְבִים עוֹשֶׂה לוֹ מְחִיצָה י' טְפָחִים קָאָמַר רַב בְּעֲצָמוֹ וְאִם שָׁל הַקְּדָשׁ הוּא אִינוּ צָרִיךְ וּכְבֵר מְצָאנּוּ לְגָאוֹן ר' יַעֲקֹב מְקַאָרְלִין זצ"ל שְׂעָמַד ג"כ בְּזֶה אֲבָל לְשִׁיטָת רִש"י ז"ל דְּהִיכָא דְּעֵבֵר בְּב"י מַה"ת רִשָׁאי לְבַעַר בּיו"ט מִיְּנֻשָׁב דְּבָרֵי רַב וְרְבָא עַל נְכוֹן בְּאֵר הֵיטֵב: דְּהִנֵּה הַמַּג"א (בְּסִי' תמ"ח) כ' דְּשׁוּמֵר חָנָם שְׁלֹא מְכַר הַחֲמִץ קוּדָם הַפְּסַח חֵיִיב וּמִיָּקָרִי פְּשִׁיעָה כּמו שׁוּמֵר שְׂיָכוֹל לְקַדָּם בְּרוּעִים וּמִקְלוֹת וְלֹא קוּדָם מִיְּהוּ כְּשֶׁהַחֲמִץ בְּעֵינֵי יָכוֹל לוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָךְ לְפָנָיָה וְעֵינֵי בַח"י שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַמַּג"א מְדַבְּרֵי רִש"י (דף צ"ח) דְּאָמַר שָׁם אֲבָרִיָּתָא דְּשׁוּר עַד שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ הַחֲזִירוֹ שׁוּמֵר לְבֵית בְּעָלָיו מוֹחֲזֵר וּמְשַׁנְּגָמַר דִּינוֹ אִינוּ מוֹחֲזֵר.

וְר' יַעֲקֹב אָמַר אָף מְשַׁנְּגָמַר דִּינוֹ הַחֲזִירוֹ מוֹחֲזֵר וּקְבָעִי לְמִימֵר דְּפִלְגִי אִי אֲמַרִּינּוּ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה הָרִי ש"ל דת"ק סוֹבֵר אִין אוֹמְרִים וְרִי"ע סוֹבֵר אוֹמְרִים וּפְרִיךְ א"ה אֲדַמְפִּלְגִי בְּשׁוּר הַנְּסָקֵל לְפִלְגוֹ בַּחֲשַׁעְעָה"פ וּפְרִש"י ז"ל בְּגוֹל חֲמִץ וְעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח יַעו"ש וּמְדַנְּקֵט גְּזוֹל חֲמִץ וְלֹא נָקַט הַפְּקִיד אֲצֵלוֹ כּמוֹ.

דְּמִיָּרִי בְּפִרְיָתָא דְּר"י וְרַבֵּן ש"מ דְּשׁוּמֵר לֹא מײַקרי פּוֹשַׁע בְּמָה שְׁלֹא מְכָרוּ מִשׁוּם דְּאִינוּ מְחַוֵּיב לְמְכָרוֹ אֶלָּא מְפָנִי הַשְּׂבֵת אֲבִינָה לְבַעֲלִים וְאִם לֹא הִשִּׁיב אֲבִינָה לְבַעֲלִים אִין לְחֵיִיבוֹ ע"כ.

וּלְעַנ"ד לֹא רֵאִי הִיא כָּלֵל דְּהָא אָף אִם נִימָא כְּדַעַת חַח"י שְׂאִין זֶה מײַקרי פְּשִׁיעָה אֲפִתִּי לֹא הו"ל לְרִש"י ז"ל לְמַשְׁבַּק שׁוּמֵר דְּקָאִי בּוֹ וְלְמַנְקֵט גְּזוֹל וְהו"ל לְפְרוּשֵׁי קוּשְׁיָת הַש"ס

בְּשׁוֹמֵר כְּגוֹן שֶׁפִּשְׁעוּ בּוֹ וְנִגְנְבוּ מִבֵּית שׁוֹמֵר וְלִקְחוּ הַשׁוֹמֵר מִיַּד הַגֵּנֵב אַחַר הַפֶּסַח דָּא
אוֹמְרִין בְּאִיסוּרֵי הַנֶּאֱמָר הַרִש"ל יְכוּל לְהַחְזִירוֹ לְבַעֲלָיו וְאֵין אוֹמְרִין הַש"ל בְּאִיסוּרֵי
הַנֶּאֱמָר מְחֻיָּב לְשַׁלֵּם דְּמֵים מְחֻמָּת פְּשִׁיעוּתוֹ דְּמִשְׁעֵת גְּנִיבָה אֶתְחַיֵּיב בְּתַשְׁלוּמֵין וְאִמְאֵי נִקֵּט
גְּזֻלָּן א"ו דְּלֹא נִיחָא לִי לְרִש"י לְמִינְקֻט שׁוֹמֵר דְּבַעֲי לְמִימַר שֶׁפִּשְׁעוּ בְּהַאי חֻמְצָא וְעִי"ז נִגְנֵב
קוֹדֵם הַמוֹעֵד וְלִהְיֵי נִקֵּט גְּזֻלָּן דְּפָסִיקָא לִי דְּמִחְיֵיב בְּכָל גְּנוּנֵי א"כ אפ"ל דְּבִאֲמַת מַה שְׁלֹא
מְכָרוּ נְמֵי מִיְקָרֵי פְּשִׁיעָה וְלֹא נִיחָא לִי לְמִנְקֻט שׁוֹמֵר וְלְמִימַר דְּמִיְרֵי שְׁהֵיָה לוֹ לְמִנְכָרוֹ
וְלֹא מְכָרוֹ וְנִקֵּט גְּזֻלָּן דְּפִשְׁיטָא לִי וְעוֹד דְּבִלֹא"ה לֹא רֵאִי מְדַבְּרֵי רִש"י ו"ל דְּהָא רִש"י
ז"ל כְּתֹב בְּב"ק (דף מ"ה) דְּעֵיקָר קוֹשְׁיֵית הַש"ס דְּפָרִיף לִיְפֻלְגוּ בְּחֻמְצָא בְּפֶסַח הוּא מְדַאֲנֵן
קִי"ל דְּלִרְבִּנְן אוֹמַר לוֹ הָרֵי ש"ל בְּחֻמְצָא בְּפֶסַח דְּקִתְנֵי גְזוּל חֻמְצָא וְעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח וְהַחְזִירוֹ
וְכֵן שׁוֹר עַד שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ אוֹמַר לוֹ הַש"ל וְהָא סְבָרָא לְרַבִּנְן הוּא דְּשָׁמִיעַ לְהוּ וְקִתְנֵי
דְּבְחֻמְצָא בְּפֶסַח מוֹדוֹ דְּאִמְרִינן בְּאִיסוּרֵי הַנֶּאֱמָר הַש"ל ע"ש בְּרִש"י וְכִינּוּן דְּעֵיקָר קוֹשְׁיֵית
הַש"ס סְמָךְ אֵהָךְ בְּרִייתָא דְּמִיְיָתִי (בְּדָף צ"ח) דְּמוֹדוֹ רַבִּנְן בְּחֻמְצָא שְׁעֵעָה"פ וְלִהְיֵי פִירִש"י
ז"ל דְּקוֹשְׁיֵית הַש"ס דְּלִיְפֻלְגוּ בְּחֻמְצָא בְּפֶסַח נְמֵי אֲגֻזְלוֹן קָאֵי כְּמוֹ דְּקִתְנֵי בְּבְרִייתָא וְעִינּוּ
בְּתוֹס' שְׁתַּמְהוּ בְּזָה עַל רִש"י ז"ל שָׁם (דף מ"ה) דְּמִשְׁמַע בְּש"ס דְּרַבָּה שְׁהַקְשָׁה לִיְפֻלְגוּ
בְּחֻמְצָא בְּפֶסַח לֹא יָדַע כָּלֵל לְהָךְ בְּרִייתָא דְּחֻמְצָא שְׁעֵעָה"פ: וְלִי נִרְאָה דְּדַבְּרֵי רִש"י ז"ל
מְוַכְרָחִים דַּע"כ גַּם רַבָּה יָדַע מְהָךְ בְּרִייתָא וְעֵיקָר קוֹשְׁיֵיתוֹ מְהָךְ בְּרִייתָא דְּבִלֹא"ה תִּקְשָׁה
לָן מֵאֵי מִקְשָׁה לִיְפֻלְגוּ בְּחֻמְצָא בְּפֶסַח דְּלִמָּא סְבָרֵי רִי"ע וְרַבִּנְן דְּחֻמְצָא בְּפֶסַח שְׂרֵי בְּהַנֶּאֱמָר
כַּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּפֶסַחִים (דף כ"ג) דְּאָמַר תַּמָּה עַל עֲצָמָךְ הֵיאָךְ חֻמְצָא אֲסוּר בְּהַנֶּאֱמָר כָּל
שְׁבַעָה א"ו דְּקוֹשְׁיֵית רַבָּה מְבַרִייתָא דְּמִיְיָתִי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל דְּקִתְנֵי שָׁם חֻמְצָא שְׁעֵעָה"פ
לֹא פְּלִיגֵי רַבִּנְן וּמְדַחֲשִׁיב חֻמְצָא בְּפֶסַח בְּהַדִּי שְׁאָר אִיסוּרֵי הַנֶּאֱמָר דְּחֻשִׁיב הֵתָם כְּמוֹ יִין
וְנִתְנַסַּף שׁוֹר וְנִגְמַר דִּינוֹ ש"מ דְּסוֹבֵר חֻמְצָא אֲסוּר בְּהַנֶּאֱמָר וְאִפ"ה מְצִי אוֹמַר הַש"ל וְע"כ
דְּהֵאֵי מִקְשָׁה דְּפָרִיף לִיְפֻלְגוּ בְּחֻמְצָא בְּפֶסַח נְמֵי יָדַע מְבַרִייתָא דְּגְזוּל חֻמְצָא וְאִף דְּמִשְׁמַע (בְּדָף
צ"ח) דְּרַבָּה לֹא יָדַע מְהָךְ בְּרִייתָא מ"מ רִש"י ז"ל גְּרַס הֵכָא (דף מ"ה) רַבִּינָא וְכֵן גְּרַס
ר"ח ז"ל כַּמֶּש"כ בְּתַשׁוּבוֹת הַרְשֵׁב"א וְדו"ק וְהָא וְדָאֵי דְּמִימְרָא דְּרַב דְּחֻמְצָא שָׁל עוֹבֵד
כּוֹכְבִים עוֹשֶׂה לוֹ מְחֻצָּה מִיְרֵי בְּלֹא קִיבֵל עָלָיו אַחְרֵי כַּמֶּש"כ רִש"י ז"ל דְּהָא קוֹדֵם
הַפֶּסַח קִיְיָמִינוּ וְשָׂרִינוּ לִי לְהַחְזִיקוּ בְּמְחֻצָּה י' טְפָחִים אֲבָל מִימְרָא קְמִיתָא דְּרַב מִיְרֵי
בְּחֻמְצָא שָׁאֵם הִי יוֹדַע מְמַנּוּ הִי מְחֻיָּיב לְבַעֲרוֹ רַק שְׁלֹא יָדַע מְמַנּוּ וּמְצָאוּ בְּיוֹם טוֹב אִם כֵּן
בְּכּוֹנְנָה גְּדוּלָה לֹא אָמַר רַב בְּהָךְ מִימְרָא וְאִם שָׁל הַקְדָּשׁ הוּא אֵין צָרִיף דְּהֵיכָא נִימָא
דְּהַקְדָּשׁ שְׁלֹא קִיבֵל עָלָיו אַחְרֵי כַּמֶּש"כ כְּלִי הָא הַקְדָּשׁ שְׁלֹא קִיבֵל עָלָיו
אַחְרֵי כַּמֶּש"כ בְּאִידָךְ מִימְרָא דְּחֻמְצָא שָׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים דְּמִיְרֵי קוֹדֵם יו"ט וְלֹא שְׁיִיכָא
בְּהָךְ מִימְרָא כָּלֵל וְהַקְדָּשׁ שְׁקִיבֵל עָלָיו אַחְרֵי כַּמֶּש"כ לֹא שְׁיִיף לְהַזְכִּיר לִי לְרַב כָּאֵן דְּרַב
פּוֹסֵק לְקַמְן כַּר' יְהוּדָא דְּחֻמְצָא לְאַחַר זְמַנּוֹ אֲסוּר בְּהַנֶּאֱמָר אַחַר הַפֶּסַח א"כ בְּקִיבֵל אַחְרֵי כַּמֶּש"כ
עַל חֻמְצָא שָׁל הַקְדָּשׁ וְהִגִּיעַ הַפֶּסַח וְלֹא מְכָרוּ מִקְרֵי פּוֹשַׁע וּפְשִׁיעָה חֵיֵיב בְּהַקְדָּשׁ כְּשִׁיטַת
הַרְמַב"ם ז"ל וְהַש"ף דְּלֹא אִימְעֵטוּ הַקְדָּשׁוֹת אֲלָא מִדִּין גְּנִיבָה וְאֲבִידָה וְלֹא מִדִּין פְּשִׁיעָה
וְכִינּוּן שֶׁפִּשְׁעוּ שְׁלֹא מְכָרוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹרַת פְּדִיּוֹן גְּתֻיָּיב לְשַׁלֵּם דְּמֵים וְכִשְׁהַחֻמְצָא בְּעִין
אוֹמַר לוֹ הַש"ל כְּדָאֵמַר בְּב"ק גְּבִי שׁוֹר שְׁנִגְמַר דִּינוֹ אֲצָלוֹ דְּמְצִי א"ל הַש"ל אִף שְׁאֲסוּר
בְּהַנֶּאֱמָר וּפּוֹשַׁע לְהַקְדָּשׁ לֹא חִמֵּיר מִדִּין פּוֹשַׁע לְהַדְּיוּט: וְכִינּוּן דְּמְצִי א"ל הַש"ל א"כ הָרֵי
הַחֻמְצָא מִקְרֵי לְגַבֵּי גְזֵרָה גוֹרֵם לְמָמוֹן דָּאֵי מִיְיָגֵב אוֹ מִיְיָבֵד מְחֻיָּיב לְשַׁלֵּם מִטַּעַם שֶׁפִּשְׁעוּ

קונדס יו"ט ואלו איתא בעינא אומר הש"ל וכל היכא דהוי גורם לממון גפי חמץ הרי עובר בב"י וכיון דעבר בב"י שפיר יכול לבערו ביו"ט לשיטת רש"י ז"ל וביתול אינו מועיל דהא של הקדש הוא ולא דידן וכיון דלא מהני ביתול א"כ לא מצי רב למימר הך דינא דשל הקדש בדילי מינן גם בקיבל עליו אחריות דהא לדידן משפחת לי דרשאי לבערו ביו"ט פגון אם מצי למכרו ולא מכרו וכ"ז לרב אבל לרבא הא פסק כר"ש דחמץ לאחיה"פ מותר בהנאה מה"ת ושל הקדש מותר לגמרי א"כ בחמץ של הקדש שקיבל עליו אחריות שצריך למכרו לישראל בתורת פדיון קונדס יו"ט ושכח ולא מכרו ומצאו ביו"ט לא עובר בב"י פלל דהא לא פשע פלל במה שלא מכרו שאם ישנו עד אחר הפסח והא מותר ולא מפסיד להקדש מידי ואי משום שחייב בפשיעה וצריך לשמרו ביו"ט מאחריות פשיעה הא ע"י אחריות פשיעה לא עובר בב"י פשיטת הר"מ ז"ל ורוב ראשונים דדוקא מאחריות גניבה ואבידה עובר בב"י ולא מאחריות פשיעה והכא פיון דלרבא לא פשע קונדס יו"ט ואין בו גורם לממון מאחריות גניבה ואבידה דהא לא נתחייב בתשלומין במה שלא מכרו וא"כ לא עבר בב"י ושפיר אסור לבערו ביו"ט ואשמעין רבא גפי האי חמץ של הקדש שקיבל עליו אחריות שא"צ גם לכפות פלי משום דמיקביל בדילי מינן דדוקא לרב שפיר פשע קונדס יו"ט במה שלא מכרו ואי מיגנב ומיתבד נמי מתחייב לשלם דאין לו במה לפטור עצמו ולומר הש"ל אז חייב בב"י משום גורם לממון וכיון דחייב בב"י מה"ת רשאי לבער ביו"ט פשיטת רש"י ז"ל אבל לרבא דלא פשע קונדס יו"ט ולא נתחייב לשלם ומשום חיוב השמירה דיו"ט גופא לא עבר בב"י דלהקדש אינו מתחייב רק בפשיעה ומאחריות פשיעה ליכא ב"י להכי אסור לבער ביו"ט וצריך להשמיענו דאף לכפות עליו פלי אין צריך משום דבדילי מינן אבל באידך מימרא דרב דמירי קונדס יו"ט ולא קיבל עליו אחריות אמר גם רב הך דינא דשל הקדש א"צ לעשות מחיצה משום דמיקביל בדילי מינן וזה ראי' לשיטת רש"י ז"ל דהיכא דעבר בב"י מה"ת רשאי לבערו גם ביו"ט: מיהו נ"ל דאפשר לפרש דברי רב לשיטת הר"מ על נכון דבמש"כ לרב דחמץ שעעה"פ אסור מה"ת אם לא מכר חמץ של הקדש פשע וכשישנו בעין יכול לומר הש"ל נ"ל דא"א לומר פן לפי מה דסובר רב בחולין (דף קל"ט) במקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה דפקע קדושתיהו דכיון דאין להקדש דין ממון בהן מחמת שפירדו (כמו הדיוט שיצא מרשותו ע"י יאוש והפקר) פקע נמי הקדושה א"כ לא שנייה בזה הש"ל פיון דבשעה שמחזיר החמץ אין בו לתא דקדושה פלל ופקע קדושתה לא מקרי השבה לרשות גבוה פלל ולפ"ז א"ש דלר"י פיון שפיר קונדס הפסח והוי כעפרא בעלמא שוב אין בו קבלת אחריות דלמאי מיבעי' לי להקדש לא שניא מידי דעפרא בעלמא הוא דלעובד כוכבים אסור למכור דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וגם הוא אינו יכול לפטור עצמו להקדש בהשבתו בעינא פיון דפקע קדושתיהו לגמרי לא מיקרי השבה לרב א"כ פיון דרב מירי במימרא ** (הג"ה ואע"ג דבהדיוט נמי איסור הנאה לאו דבעלים ניהו ואפ"ה מיקרי השבה ואומר לו באיסורי הנאה הרש"ל מ"מ לא דמי להדיוט דבהדיוט לכה"פ משיב ליד הבעלים ורשותם ומסר לידניהו ואפ"ג דפקע זכותניהו מ"מ כ"ז מיקרי הגזק שאינו ניכר ולדידהו קא מסר אלא שאין להם זכות בזה ושפיר מיקרי השבה אבל בהקדש דכיון דפקע קדושתיהו וזכותניהו וחצר ונד נמי ליכא להקדש כמ"ש התוס' בב"ב (דף ע"ס) ד"ה ואין מועילין לא מקרי

השָׁבָה כָּלֵל דָּלָא מְטֵי הַשְּׁבִתוֹ לִידָא דְהַקְדָּשׁ וּק"ל:**) * * קַמְיִיתָא בְּחֻמְזִין שְׁלוֹ לְגַמְרֵי שְׁעוּבָר
עָלְיוּ בַב"י אֵינוֹ יָכוֹל לֹמַר וְאֵם שֶׁל הַקְדָּשׁ הוּא א"צ דְּהָא בְּהַקְדָּשׁ לֹא שְׁיִיף לְאַשְׁכּוּחֵי
חֻמְזִין שְׁעוּבָר עָלְיוּ בַב"י כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ דְּכָבֵר נֶאֱסַר בְּהִנָּאָה וְהוּי פְּעֻפְרָא בְּעֵלְמָא וְאֵין בּוֹ
מִשׁוּם גּוֹרֵם לְמָמוֹן וְדָמֵי לְחֻמְזִין שֶׁל הַקְדָּשׁ שְׁלֹא קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וּמִמ"נ אִם הִנֵּה יָכוֹל
לְמִןכְּרוֹ קוֹדֵם הַפְּסוּחַ וּפְשַׁע וְלֹא מְכָרוּ מִתְחַיֵּיב לְשֵׁלֵם דָּמִים לְהַקְדָּשׁ וְלֹא מְהַנִּי בִּי חֲזָרַת
הַחֻמְזִין דְּהָא פָּקַע קְדוּשָׁתוֹ וְלֹא הוּי הַשְּׁבָה וְאֵי לֹא פְשַׁע בּוֹ כְּגוֹן שְׁלֹא הִי יָכוֹל לְמִןכְּרוֹ
פְּטוּר לְגַמְרֵי וְעֵכְשֵׁיו בְּמוֹעֵד אֵין בּוֹ דִּין שְׁמִירָה אֲפִילוּ מִפְּשִׁיעָה כִּינּוּן שְׁפָכֵר נֶאֱסַר מֵאִלּוּ
וְנִעְשָׂה עֲפָרָא בְּעֵלְמָא וְאֵין בּוֹ שׁוּם גּוֹרֵם לְמָמוֹן וְכִינּוּן דָּלָא מִשְׁפַּחַת אֱלָא בְּלֹא קִיבֵל עָלָיו
אַחֲרֵי וְזֶה כָּבֵר נֶאֱמַר בְּמִמְרָא שְׁנִי דְחֻמְזִין שֶׁל הַקְדָּשׁ שְׁלֹא קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וְא"צ
כְּפִייתָא כְּלֵי דְמִיבְדֵּל בְּדִילֵי מִינֵי אֲבָל רְבָא דְסוּבֵר דְשָׂרֵי בְּהִנָּאָה לְאַחַר הַפְּסוּחַ וְיֵישׁ לְהַקְדָּשׁ
עֲדִינּוּן זְכוּת בְּזֶה שְׂאֵחָה"פ יְהֵא מְוֹתֵר לְגַמְרֵי וְאִם קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וְעוּבָר בַב"י וְלִהְנֵה
פּוֹסְקִים דְאַחֲרֵי וְפְשִׁיעָה לֹא שְׁמִירָה אַחֲרֵי וְמ"מ מִשְׁפַּחַת לֵה שְׁקִיבֵל עָלָיו בְּפִירוּשׁ כְּמוֹ
בְּרִייתָא דִּיכּוֹל יִקְבֵּל פְּקֻדוֹנוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים דְמִינֵי שְׁמִקְבֵּל בְּפִירוּשׁ אַחֲרֵי וְשֶׁל
גְּנִיבָה וְאֲבִידָה וּבְקִנְיָן וְלִהְכֵי עוּבָר בַב"י וְלִהְכֵי הַנְּצָרָה רְבָא לֹמַר הֵךְ דִּינָא גְבִי הַקְדָּשׁ
שְׁמַצָּאוּ בִּי"ט וְעוּבָר עַל ב"י א"צ כְּפִייתָא כְּלֵי מִשׁוּם דְבְדִילֵי מִינֵי דְמִשְׁכַּח"ל לְדִידֵי גַם
גְבִי הַקְדָּשׁ קִבְּלַת אַחֲרֵי וְכִי"ט וְהָא דְהַנְּצָרָה רְבָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ תְּרַתֵּי מִמְרָא חֲדָא בְּקִיבֵל
עָלָיו אַחֲרֵי וְחֲדָא בְּלֹא קִיבֵל נ"ל דְמִצְרָה צְרִיכֵי דְאֵי אֲשַׁמְעִינוּ מִמְרָא בְּתִרְיִיתָא בְּלֹא
קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וְהו"א דְוּוֹקָא בְּלֹא קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וְלֹא חֲזִינְשִׁינוּ שְׂיָבֵא לְאִוְכְלוֹ דְדָבָר
שְׂאֵין אַחֲרֵי וְעָלָיו אֵין דְעָתוֹ עָלָיו וְאֵינוֹ שׁוֹמְרוֹ אֲבָל דְבָר שְׂאֵחֲרֵי וְעָלָיו דְעָתוֹ עָלָיו
וְעוֹסֵק בְּשְׁמִירָתוֹ וּמִתּוֹךְ כֵּךְ יָבֵא לְאִוְכְלוֹ וְהו"א דְלֹא מְהַנִּי טַעְמָא דְבְדִילֵי מִינֵי בְּקִיבֵל
אַחֲרֵי וְאֵי אֲשַׁמְעִינוּ מִמְרָא קַמְיִיתָא הו"א דְלֹא מְקִילִינוּ בְּחֻמְזִין שֶׁל הַקְדָּשׁ לְמִסְמָה
אֲטַעְמָא דְבְדִילֵי מִינֵי אֱלָא בִּי"ט שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ לִיטּוֹל כְּלֵי לְדָבָר שְׂאֵינוֹ נִיטָל אֲבָל קוֹדֵם
י"ט מְחַוֵּיב לְעֲשׂוֹת מְחִיצָה אֲפִי לְהַקְדָּשׁ וְלֹא סְמַכִּינוּ אֲטַעְמָא דְבְדִילֵי מִינֵי וְזֶה מְוֹכְרָח
בְּלֹא"ה בְּתִרְתֵּי מִמְרָא דְרְבָא: וּמַעֲתָה מִינְשְׁבִין ג"כ דְבָרֵי רַב וְרְבָא גַם לְדַעַת הֶרְמֵב"ם
ז"ל וְאֲדָרְבָא יֵישׁ קֶצֶת רֵאִי לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם ז"ל דְאַפִּילוּ הֵיכָא דְלֹא בְטָלוּ גְמִי אֶסוּר לְבַעַר
בִּי"ט דְהָא מִמְרָא קַמְיִיתָא דְרְבָא מִינֵי בְּקִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וְכִפִּי וְעוּבָר בַב"י אֲפִי"ה
אֵינוֹ מְחַוֵּיב לְבַעַרוֹ וְלְשִׁיטַת רִש"י ז"ל דְהֵיכָא דְעוּבָר בַב"י רִשְׁאֵי לְבַעַרוֹ בִּי"ט ה"נ הִי
צְרִיף לְבַעַרוֹ וְאֵע"ג דְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְסִיד לְהַקְדָּשׁ מ"מ יוֹכֵל לְפַדּוֹתוֹ וְלְבַעַרוֹ וּמִדָּאֵין צְרִיף
לְעֲשׂוֹת כֵּן מוֹכַח דְאֵין אֶסוּר דִּי"ט גְּדַחָה מְפִנֵי אֶסוּר ב"י וְכִשְׁיטַת הֶרְמֵב"ם וְהֵש"ע: סִימָן
כח שְׂאֵלָה אִם מְוֹתֵר לְמַכּוֹר בְּהֵמָה לֹא"י עָרַב פְּסוּחַ שְׂיִאֲכִילָנָה אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה הַתְּבוּשׁ
הַחֲמִיר בְּזֶה דְעִיָּקֵר מַה שְׂאֵנוֹ סוֹמְכִין עַל הַמְּכִירָה הוּא מִשׁוּם דְמִדְּאוּרִיִּיתָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא
סְגִי וְהַבִּיטוּר אַחַר הַבִּיטוּל הוּא מְדַרְבֵּן וּבְדַרְבֵּן סְמַכִּינוּ אֶהְעֲרָמָה כַּמ"ש רִש"י ז"ל
בְּשִׁבְתָּ (דָּף קל"ט) אֲבָל לְהַאֲכִיל חֻמְזִין לְבִהְמָתוֹ לֹא מְהַנִּי הֶעֱרָמָה לְעַנְיָן אֶסוּר דְאוּרִיִּיתָא
וְקִשָּׂה לִי עַל דְבָרֵי ז"ל דְמִש"כ דְמַה דְסְמַכִּינוּ עַל מְכִירָה לְנִכְרֵי הוּא מִשׁוּם דְמַה"ת
בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי הֵא מַה שְׁמַכְרֵי אֵינוֹ מְבַטֵּל כָּלֵל דְהָא סוֹמְךָ עֲצָמוֹ עַל הַמְּכִירָה שְׁמַכְרֵי
וּמִש"כ דְגַבִּי מַע"ש שְׂרֵי לְהַעֲרִים בְּגִיטִין (דָּף סב) הוּא דְוּוֹקָא מִשׁוּם דְמִינֵי בְּעֲצִיץ נְקוּב
תְּמִינֵי הֵא שָׁם בְּסוּגִיָּא פְּלִיגֵי ר"י וְר"ח אֵי קָטָן זוֹכָה לְאַחֲרֵי דְאוּרִיִּיתָא אוֹ מְדַרְבֵּן
כַּמ"ש שָׁם הַתּוֹס' בַּד"ה שְׂאֵנִי עֵי"ש וְלָרַב יְהוּדָא זוֹכָה לְאַחֲרֵי מַה"ת וּפְרִיף לַר"ח

דסובר דאינו זוכה לאחרים ממשנה דמערימין על מע"ש כיצד אומר אדם לבנו ובתו הגדולים עבדו ושפחתו העברים הא לכם מעות הללו ופדו בהם מעשר ועבדו ושפחתו ע"כ בשלא הביאו שתי שערות ואפ"ה זכי לאחרים וקשיא לר"ח ומשגי דמייירי בעציץ נקוב דרבנן הרי מבואר להדיא דלר"י דאית לי' דזוכה לאחרים מה"ת מייירי במע"ש דאורייתא ואפ"ה מערימין הרי דשרי אף בדאורייתא ועוד דעיקר מה שקרא למכירה זו הערמה קשה דהרי מציינו גם לענין איסור דאורייתא מכירה כה"ג דתנו בנדרים (דף מח) גבי מןדר הנאה דכותב נכסיו לנשיא ונחבירו מותר בהם ונאנשי גליל שהיו קנתרין פתבו נכסיהון לנשיא עיי"ש אע"ג דידעי שהנשיא לא יגע בהן פלל וכלל והם ישלטו בנכסיהון והתם הוי איסור דאורייתא וכן בנדה (דף ע) בשגי מצורעין שנתערבו קרבנותיהן ומת א' מהם פותב השגי לאחרים ומביא חטאת העוף הפא על הספק הרי חזינו דסמכינו אמכירה באיסורי תורה וע"כ דזה לא מיקרי הערמה פיון שגמר ומקנה וגומר בדעתו להקנות: וראיתי בספר מק"ח שהביא רא"י לדברי התבו"ש מהא דאמרינו בנדרים (דף מג) גבי מןדר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל והיו מהלכין בדרך נותן לחבירו במתנה והלה מותר בה הרי שלא התירו לסמוך על מה שנותן לאחרים אלא פשאין לו מה יאכל הא לא"ה לא סמכינו על מתנה פיון שאינו נותן לו אלא משום זה שיהא מותר לאכול וה"נ גבי מכירת בהמה לא סמכינו להאכילה חמץ בשביל שפכרה ול"נ דלק"מ דהתם מייירי שהי' מןדר הנאה מחבירו ולהכי לא התירו שימתן במתנה לאחר ונאחר יאכילו דמ"מ הוא נהנה מהמדיר דהא ממציא לו מזונות ולא התירו אלא באין לו מה יאכל וכ"כ הר"ן ו"ל בנדרים (דף לד) ד"ה בעא דהתם מייירי במןדר הנאה מחבירו ולא מנכסיו אבל אם הנה מןדר הנאה מנכסיו הנה מותר פשנתנו לאחר אף פשיש לו מה יאכל דכיון שנתנו לאחר אין הנכסים שלו ולא נהנה מנכסי מדיר פלל וה"נ גבי מכירת חמץ פיון שפכר הבהמה לכותי הא בהמתו של כותי אוכלת החמץ ולא בהמה דידיה אלא שעיקר הדבר נראה לי שיש להזהיר המוכר והקונה שיכוננו להקנות ולקנות ולא יעשו מצות אנשים מלומדה: ולענין הקנין שמקנין החמץ לכותי ראיתי להגאון מוהר"ש קאנדוןער הובא בתשובת נחלת שבועה שכתב וז"ל דהתוס' והרא"ש פתבו לענין בכור שיקבל פרוטה מן הפותי ויקנה לו המקום שהבהמה עומדת וכן אנו נוהגין במכירת חמץ שמקנין לו בכסף ובשטר החזר שפתוכו החמץ והמקום קונה לו החמץ וכמ"ש הב"ח בטור או"ח ותמיהא לי מילתא דהא דחצר קונה הבהמה או החמץ הוא מדין שליחות דאי משום יד הי' צריך הפותי עומד בסמוכין לו דמה יד בסמוכה וכו' כדאיתא בפ"ק דמציעא וכו' דמדין שליחות קונה החצר ואנן קיי"ל דאין שליחות לכותי לא הן לדין ולא אנן לדידהו מן אתם גם אתם כדאיתא (בפרק א"נ) א"כ תקנה זו לא ידענא דמנ"ל דחצירו של כותי קונה לו עכ"ל והביא שם תקנה להקנות להנכרי החמץ או הבהמה אגב קרקע והביא שם שגם ברבינו ירוחם מצא שפתוב גבי בכור שיקנה לו בתורת אגב דמשמע מזה דבתורת חצר לא מהני ע"ש והקצה"ח (בסימן קצ"ד) פתב דמה שנתראה מדבריו דאפילו נימא דאין לו חצר בשליחות הא בסמוך לי' אית לי' יד ליתא דאי נימא דאין לו חצר גם בסמוך ליה לית לי' דהא בפ"ק דמציעא (דף יא) מסיק דלא ילפינו חצר דגברא מחצר דאיתתא ויש יד לקטנה ואין יד לקטן וכן הוא בטשו"ע (סימן רמ"ג) וא"כ אין חצר לקטן אפילו בסמוכה דחצר דגברא לעולם משום שליחות הוא דהני וכותי דליתנייהו בתורת גיטין

אין לחלק ביה בין זכר לנקבה וא"כ אינו אלא משום שליחות ואפ"ל בחצר הסמוך אינו בתורת יד ומסיק שם הקצה"ח דכיון דאשפח בגמרא דחצר קונה לכותי דהא אמרינן בע"ז (דף עא) מפי מטא לאויר פלי קנה יי"נ לא הוי עד דנסכ"ל ונד ליפא בכותים ע"כ דמתורת שליחות הוא ואף דאין שליחות לכותי מ"מ חצר שפיר נעשה שליח לכותי דלא קפדינו אדרשא דמה אתם ב"ב אף שלוחכם ב"ב אלא באדם אבל חצר פי היכי דנעשה שליח לישראל אף שאין החצר בן ברית הכי נמי נעשה שליח לכותי אף שהפתי המשלח אינו בן ברית עיי"ש בקצה"ח שהאריה בזה: ונראה דהא לימא דהא אמרינן בגיטין פ"ב לה גט ונתנו בחצירו וכתב לה שטר מתנה עליו דאמר אב"י דלא הוי גט משום דחצר מתורת יד אתרבאי ומה יד דאיתא בין מדעתה בין בע"כ אף חצר דאיתא בין מדעתה בין בע"כ וקא מתנה מדעתא איתא ובע"כ לימא עיי"ש ויהקשו בתוס' מהא דאמרינן (בפ"ק דב"מ) חצר משום יד אתרבאי ולא גרע משליחות ובמציאה דזכות הוא קני אעפ"י שאינו עומד בצד שדהו ולא הוי דומיא דיד וקני מפת שליחות דזכין לאדם שלא בפניו וא"כ ה"א דכתב לה שטר מתנה עליו אע"ג דלא הוי דומיא דידה דמתנה לימא בע"כ תתגרש מפת שליחות ותירצו דדוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות במידי דזכות הוא לו אבל בשאר דברים בעינן דומיא דידה דאל"כ חצר מהלכת אמאי לא קנה תיקני מטעם שליחות כמו שליח מהלך אע"ג דמטעם יד לא קנה עכ"ל הרי חזינו דדוקא לענין עומד בצד חצירו אמרינן דחצר מהני מטעם שליחות אע"ג דלא הוי דומיא דיד אבל לענין שאר מילי כמו מהלך או לענין איתא בע"כ היכא דלא הוי דומיא דידה לא מהני מטעם שליחות מידי (והא דמהני במציאה מטעם שליחות אע"ג דלא הוי דומיא דידה דליתא בע"כ שאם אמר שאין רצונו שיקנה לו החצר המציאה לא קנה ולימא בע"כ התם שפיר הוי דומיא דידה דהא בידו נמי אם פיון שלא לקנות אין היד קונה המציאה כמ"ש התוס' בביצה (דף לט) ובע"ז (דף סב) ואע"ג דאנן קיי"ל פ"ב דנתנו בחצירו וכתב לה שטר מתנה מגורשת היינו דסבירא לן דאע"ג דליתא בע"כ נמי הוי דומיא דידה פיון דהא דליתא בע"כ הוא מטעם אחר שאין נותנין מתנה לאדם בע"כ וכשהוא בע"כ אין זה חצירה אבל אין המניעה מפת נתינת הגט אבל היכא דלא הוי דומיא דידה פלל דהיינו גבירא דלית לי יד פלל גם לרבא לימא בשליחות וא"כ אם איתא דבכותי לימא לחצר מתורת יד [כמו חצר דגבירא דליתא בתורת יד] בתורת שליחות נמי לא מהני דלכל מילי לבד לענין עומד בצד שדהו בעינן חצירה דומיא דידה דדוקא ואי לא הוי דומיא דידה ממש לא מהני וכ"ש היכא דלא הוי חצר כיד דנדאי לא מהני מטעם שליחות וא"כ א"א לומר פדברי הקצה"ח דבכותי ליפא תורת יד בחצר וקא דמבואר בש"ס דיש לו חצר הוא מטעם שליחות דהא ביארנו דהיכא דליתא חצר מתורת יד לימא בתורת שליחות פלל: אולם נראה לי מה דפשיטא לי דבכותי לימא לחצר מתורת יד בין בגבירא בין באיתתא נראה לי דליתא אלא דבכותי איתא לחצר מתורת יד בין בגבירא בין באיתתא לפי מה שבארנו בהא דאמר הש"ס דמ"ד קטן אין לו חצר הוא משום דלא גליף קטן מקטנה והיינו דלא גליף גבירא מאיתתא דאף דבאיתתא מרבינן מונתן בינדה גם חצר אבל בגבירא לא מרבינן חצר מתורת יד וצריף ביאור מה סברא הוא לחלק בין גבירא לאיתתא לענין חצר ונראה לי לפמ"ש התוס' בקידושין (דף ד) בהילוף מנה ואקדוש אני לך דמקודשת ופריף רב אשי שם א"כ הוי לי נכסים שיש להם אחריות נקנים עם נכסים

שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרֵיּוֹת וְאֵין אִיפְכָא תַּנּוּן פֶּרֶשׁ"י ז"ל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרֵיּוֹת אָדָם הַקּוֹשׁ לְקַרְקָעוֹת דְּכֹתִיב וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֹתָם לְרִשֵׁת אַחְזָנָה ע"כ וְהַתּוֹס' הַקּוֹשׁ דְּהָאֵי קָרָא בְּעֶבֶד הוּא דְּכֹתִיב אָבֵל בֶּן חוֹרִין לֹא אִיפְתַּקֵּשׁ וְעֶבֶד נְמִי פְּלוּגְתָא הוּא בְּב"ק אֵי בְּמַקְרָקַע אֵי בְּמַטְלָטְלֵי עֵי"ש וְצ"ל בְּטַעְמָא דְּמִילְתָא דְּעֶבֶד בְּמַקְרָקַע דְּמִי וְלֹא בֶּן חוֹרִין מְשׁוּם דְּכֹתִיב בְּאָדָם וַיִּצָּר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאָדָמָה וּבֶן חוֹרִין הַמְקוֹדֵשׁ בְּכָל מַצּוֹת בְּטָל מִמֶּנּוּ הִתְחַבְּרוּתוֹ לְקַרְקָע אֲשֶׁר לֹקַח מְשֶׁם אָבֵל עֶבֶד שְׂאִינוּ חַיִּיב בְּכָל הַמַּצּוֹת רַק בְּמ"ע שְׁלֵהוּ"ג בְּמַקְרָקַע דְּמִי וְלָזֶה פֶּרֶשׁ"י ז"ל שְׁגָם אִשָּׁה מִקְרִי נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרֵיּוֹת שְׁגָם הִיא אֵינָה חַיִּיבָת בְּמַצּוֹת יוֹתֵר מֵעֶבֶד וְלִהְיֵי אָמֵר נְמִי דָּאף דְּגָלִי קָרָא בְּאִשָּׁה שְׁחֻצִירָה הוּא פִּינְדָה הוּא דְּוִןקָא בְּאִשָּׁה שְׁלֵא רִיבָה בָּהּ הַפְּתוּב מַצּוֹת פְּאִישׁ הַלְּפָה אִיפְכָא לְמִימֵר שְׁחֻצִירָה הוּא מְמַשׁ יָד דִּינְדָה אָבֵל אִישׁ שְׁחֻיב בְּכָל הַמַּצּוֹת [אָף שֶׁהוּא קָטָן מ"מ אֲתִי לְכָלֵל מַצּוֹת] לֹא יִלְפִינּוּ מֵאִשָּׁה וְאֵין חֻצִירוֹ פִּינְדוֹ שְׂאֵין לוֹ הִתְחַבְּרוּת לְחֻצִירוֹ פְּוִלֵי הָאֵי שְׁחֻשׁוֹב אוֹתוֹ פִּינְדוֹ מְמַשׁ זֶה הַנְּרָאָה לִי בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי הַש"ס דְּמַחְלָק בֵּין קָטָן לְקַטְנָה וְאֵם כֵּן לְפִי זֶה בְּכוֹתִי דְּלֹא בְּנֵי מַצּוֹת נִינְהוּ חֻצֵר מְשׁוּם יָד אֲתֵרְבָּאֵי בֵּין בְּגַבְרָא בֵּין בְּאִיפְתָּא וְהִינּוּ דְּמִבְּנָאָר בְּש"ס דְּחֻצֵר קוֹנָה בְּכוֹתִי וְאָף דְּלֹא בְּנֵי שְׁלִיחוֹת נִינְהוּ מִיְהוּ קְנֵי מִתּוֹרַת יָד וּלְפ"ז הִיכָא דְּעוֹמֵד בְּצַד חֻצִירוֹ וְדָאֵי דְּקִנְיָה מִתּוֹרַת יָד כְּנִלְעַנ"ד: סִימָן כֵּט שְׁאֵלָה כּוֹתִי שְׁגָנְב חֻמְצָא מִיִּשְׂרָאֵל וְהִיִּשְׂרָאֵל יָדַע וְאֲחָה"פ מְכָרוּ הַכּוֹתִי לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר מַה דִּינּוּ שְׁל חֻמְצָא אֵי שְׂרִי בְּהִנְאָה אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה לְכֹאֲרָה יֵשׁ לְהַתִּיר חֻמְצָא דְּאֵין לְאֹסְרוֹ מְטַעַם דְּעֵבֶר הַנְּגָנְב אֲב"י עָלִיו דְּהָא לֹא הִי פִּינְדוֹ לְבַעֲרוֹ וְדְּמִי לְחֻמְצָא שְׁנִפְלָה עָלִיו מְפוֹלֵת אָבֵל בְּאַמְת נְרָאָה דְּל"ד לְנִפְלָה עָלִיו מְפוֹלֵת דְּנִהֵי דְּלִבְעֵרוֹ לֹא הִיָּה יְכוֹל מ"מ הִיָּה יְכוֹל לְתַתּוֹ לְכוֹתִי גּוּפָא בְּמַתְנָה דְּלֵאחֵר אֵינוּ יְכוֹל לְמוֹכְרוֹ אָבֵל לְגַנְב גּוּפָא שְׁפִיר יְכוֹל לְמוֹכְרוֹ וְכִינּוּ דְּהִיָּה יְכוֹל לְמוֹכְרוֹ לְהַגְנֵב וְלֹא מְכָרוּ הָרִי עֵבֶר אֲב"י וַיֵּשׁ לְאֹסְרוֹ אַחָה"פ: מִיְהוּ נְרָאָה דִּישׁ לְהַקֵּל מְטַעַם אַחֵר דְּהָא בְּב"ק (דָּף ס"ו פְּרִיָּה לְמ"ד יְאוּשׁ קְנֵי מְהָא דְּתַנּוּן גְּזֵל חֻמְצָא וְעַע"ה"פ אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפִנְיָה.

וְהָא הִכָּא פִּינּוּ דְּמִטָּא זְמַן אִיסוּרָא אִיִּאֲוִשִׁי מִיִּיאֲשׁ מִינְיָ' וְאֵי אָמַרְתָּ יְאוּשׁ קְנֵי אֲמַאי א"ל הַש"ל. וּמְשַׁנֵּי כִי אָמַרִינּוּ הִיכָא דְּזֶה מְתִיִּיאֲשׁ וְזֶה רוּצָה לְקַנּוֹת הִכָּא זֶה מְתִיִּיאֲשׁ וְזֶה אֵינוּ רוּצָה לְקַנּוֹת וְזֶהוּ בְּגִזְלָן יִשְׂרָאֵל דְּבִכְדִי שְׁלֵא יַעֲבֹר עַל אִיסוּר אֵינוּ רוּצָה לְקַנּוֹת אָבֵל בְּגִזְלָן כּוֹתִי שְׁרוּצָה לְקַנּוֹת דְּלֹא אִיכְפֵּת לִי אִיסוּר חֻמְצָא וְא"כ פִּינּוּ דְּהִיִּשְׂרָאֵל מְתִיִּיאֲשׁ מִינְיָ' קְנָה הַכּוֹתִי וְאֵע"ג דְּלִדִּינּוּ יְאוּשׁ לֹא קְנֵי מ"מ הָא פְּתַב הָרָא"ש ז"ל בְּמִרְנָבָה (דָּף ס"ו) דְּסְפִיקָא הֵנִי אֵי יְאוּשׁ קְנֵי אוֹ לֹא וְלַעֲנִין אִיסוּר דְּרַבְּנָן בְּעִינּוּ לְמִיפְסֵק דְּיְאוּשׁ קְנָה וְקְנָה הַכּוֹתִי בְּתוֹרַת גְּזֵל בְּיְאוּשׁ וְהֵנִי חֻמְצָא שְׁל כּוֹתִי שְׁעַע"ה"פ וְשְׂרִי בְּהִנְאָה שׁוּב רְאִיתִי שְׁזָה טְעוֹת שְׁהָרָא"ש ז"ל פְּסֵק בְּב"ק שְׁם (סִימָן ב') וְז"ל דְּרַבָּה סוֹבֵר דְּמִסְפָּקָא לִי אֵי יְאוּשׁ קְנֵי מַה"ת אוֹ מְדַרְבְּנָן וְקִי"ל פְּרַבָּה לַעֲנִין זֶה דְּקְנֵי מְדַרְבְּנָן לַעֲנִין קִידוּשִׁי אִשָּׁה וְלַעֲנִין עוֹרוֹת שְׁל בַע"ב אָבֵל מְדֹאֲוֵרִיָּתָא לֹא קְנָה כְּר"נ וְר"ש וְעוֹלָא עֵי"ש הָרִי מְבֹנָאָר בְּדַבְּרֵי ז"ל דְּפִשְׁטָא לָן דְּמַה"ת יְאוּשׁ אֵינוּ קוֹנָה וְרַק לְהַחְמִיר אָמְרוּ רַבְּנָן דְּקְנָה אָבֵל לֹא לְהַקֵּל א"כ פְּשִׁטָא דְּלַעֲנִין חֻמְצָא שְׁעַע"ה"פ דְּאָסְרִינּוּ וְלֹא מְקִילִינּוּ לְזֵמֵר יְאוּשׁ קוֹנָה דָּאף שְׂאֵין אִיסוּרוֹ אֵלָא מְדַרְבְּנָן מ"מ לְקוֹלָא לֹא תִקְנֵנוּ לְזֵמֵר דְּיְאוּשׁ קְנָה וְעוֹד דְּהָא עֵיקַר אִיסוּר שְׁל חֻמְצָא שְׁעַבֵר עַה"פ הוּא מְטַעַם דְּקְנָסִינּוּ לִי הוּאִיל וְעֵבֶר עָלִיו בְּב"י וְכִי"מ וְהִכָּא פִּינּוּ דְּפִשְׁטָא לָן דְּמַה"ת יְאוּשׁ אֵינוּ קוֹנָה א"כ הָרִי לֹא קְנָהוּ הַכּוֹתִי וְעֵבֶר בְּב"י בְּוִדָּאֵי וּבְעִינּוּ לְמִיסֵר אַחָה"פ אָף שְׂאִיסוּר חֻמְצָא שְׁעַבֵר עַה"פ הוּא מְדַרְבְּנָן מ"מ פִּינּוּ שְׁטַעַם

איסורו הוא משום שעבר איסור תורה ולענין איסור תורה אמרינן יאוש לא קני בלי ספק ונהרי הוא אסור אחה"פ מדרבנן ועיין באהע"ז (סימן כ"ח) ובביאור הגר"א ז"ל שם שרוב פוסקים פסקו דיאוש לא קני כלל גם אין לומר דהיאוש גופא מיישב פמו ביטול: דז"א דהא כל חמץ הבועלים מתניאשים ממנו כדאמר בש"ס מפי מטא זמן איסורי' מייאש מרי' מינ' ואפ"ה כ"ז שלא ביערו אסור בהנאה לאחה"פ דב' דברים אינם ברשותו של אדם ועשאון הפתוב פאלו הן ברשותו: מיהו נ"ל דיש להקל מטעם אחר דהנה בב"ק (דף קט"ו) פליגי רב ור' יוחנן בשינוי רשות ואח"כ יאוש דרב סובר דקני לוקח ור"י סבר דלא קנה לוקח והרמב"ם ז"ל (בפ"ה מהלכות גניבה הלכה ג') פסק פרב עיי"ש והה"מ שם תמה איך פסק פרב לגבי ר"י דהא קיי"ל רב ור"י הלכה כר"י: ונ"ל דלכאורה הא גופא דמהני שינוי רשות ואח"כ יאוש בעי טעמא רבא דהא המכירה לאו פלום הוא קודם יאוש: ובשלמא ביאוש ואח"כ ש"ר אמרינן דבשעת מכירה חיילא קנייתו מטעם שפבר נתניאשו הבועלים אבל ש"ר ואח"כ יאוש הא בעידנא דזבין לא הוי זבינא ואיך חייילה מכירה אח"כ כשנתניאש.

והא תינח אם הגזילה עומדת בשעת יאוש ברשות לוקח הנה אפ"ל דקני לה בשעת יאוש אבל לא מצינו לאחד מן המפרשים ז"ל שיקתוב פן דלשיטת הר"מ ז"ל דשינוי רשות ואח"כ יאוש קני הוי רק אם בשעת יאוש עומדת הגזילה ברשות לוקח וע"כ פשיטא דמירי בכל גוונא אף בעומד באגם א"כ קשה מאי מהני מכירה שמכר קודם יאוש הא דברים בעלמא הוי ולא הנה בהם שום קנין: ובאמת לא על הרמב"ם לבד קשה אלא בעיקר פלוגתא דרב ור"י בש"ר ואח"כ יאוש קשה ג"כ אמאי מהני לרב הא בעידנא דזבין לא הוי מהני ואף דרב ור"י תרונ'יהו סברי ביבמות (דף צ"ג) דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם: מ"מ היינו דוקא אם אמר שדה זו לכשאקחנה קנוי' לה אבל במוכר דבר שאינו שלו סתם לא מהני אף לר"מ וכ"כ בהד"א בשיטה מקוננת פ"ק דב"מ (דף ט"ז) בסוגיא דחזר וילקחה מבועלים ראשונים דאי לאו הך סברא דבההוא הנאה דקא סמיך עליו גמר ומקני לי' בשעה שקנאה מהבועלים לא הנה מהני מכירת הגזלן אפילו לר"מ דאדם מקנה דשלב"ע פנין דזבין לי' סתם ולא א"ל שייחול אחר שיקנה מהבועלים: [והא דאיתא בירושלמי (פ"א דתרומות משנה א') גבי תורם שלא ברשות ובא בעה"ב ואמר לו פלך אצל יפות דתרומתו תרומה וקאמר שם מכאן ולכאן והיינו מכאן ולהבא: דמשמע דאע"ג דבעידנא דתרים לא הי' חל תרומתו אפ"ה חל אח"כ כשאמר פלך אצ"י שאני התם דתרומה ניטלת במחשבה דכתיב ונחשב לכם כדאיתא בכמה דוכתי וכשאומר פלך אצ"י הרי חושב שיהא תרומה וכל מכאן ולהבא] וה"נ זבינא דזבין קודם יאוש אמאי מקרי ש"ר וכ"ש לדין דקיי"ל אין אדם מקנה דבר שלבל"ע דלא מהני ש"ר ואח"כ יאוש: ונ"ל לבאר בזה בעז"ה דהנה הר"מ ז"ל כתב (בפ"ה מהלכות אישות הלכה ז') דבאשה אם קדשה בגזל נמי מקודשת וכן הובא דעתו בש"ע אהע"ז (סימן כ"ח).

והטעם פתבו הה"מ שם והריטב"א בחי' לקידושין (דף נ"ב) דאף דבקידושין בעי שיתן לה משלו מ"מ פנין דבמה שנתן לה קנאתו מטעם יאוש וש"ר וכיון שקנאתו אף הוא קנאו מקודם למפרע ולהכי חיילין ומקודשת ובאמת צריך ביאור דמהיכי תיתי נימא דכיון דקנאתו האשה קנאו גם הגזלן למפרע: ע"כ הנה נ"ל דבכל הקניינים בגזילה אין הקנין בשעת היאוש או השינוי רשות אלא דקנה למפרע משעת גזילה ונהרי ביאוש למ"ד

דקני ביאוש לחוד פתבו התוס' בב"ק (דף ס"ט) ד"ה פל דקונה אף אם הגזילה מונחת
בעת היאוש ברה"ר ונחזי אנו אם נתניאשו הפעלים והגזילה מונחת ברה"ר איזה קנין
יש לגזלן בזה ששקנה עכשיו ומוכרחין אנו לאמר דהקנין הוא משעת גזילה וכן בשנינו
דקני"ל דקנה אותה ואת גיזותיה ואת נולדותיה פתב הרא"ש ז"ל בפ' הגזול קמא (סימן
ג') וז"ל וגם נראה אע"ג דקאמר דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל טעונה עומדת להגזו
דמשמע דשמין הפרה פמה היתה שנה רגע א' קודם לידתה וקודם לידתה וקודם לידתה וקודם
הוי מסתבר שהרי גזלה מעוברת וטעונה ואין פאן אלא שינוי הלידה והגזיה ועד שעת
השינוי הוי ברשות הנגזל וברשות הנגזל השפיעו ודמיא להא דאמר רבה (שם דף ס"ח)
האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחברין מעיקרא שונו' זוזא ולבסוף שונו' ד' זוזי תברה או
שתייה משלם ד' משום דברשות הנגזל אייקר מיהו אינו משלם אלא כמו שהי' שונו'
בשעת הגזילה דכל היכא דקנה גוף הגזילה בשינוי ואינו חייב לשלם אלא דמי חזרה
השומא לשעת הגזילה והכי פניל בסיפא זה הפלל כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה
דקאי אפולא ברא דמתניתין דכולהו שונו' לענין זה שתיהא שומא כשעת הגזילה ואע"ג
דאם הוציא הנגזל מן הגזלן קודם לידה וגיזה הנה נוטל בהמתו כמו שהיא דברשותו
אשבח ולא אשני' ביד הגזלן השתא מיהא דילדה וגיזה ונשתנית הגזילה משלם כשעת
הגזילה וכל השבח שהשביח משעת הגזילה ואילך הוי של גזלן ול"ד לתברה או שתייה
דהתם איבדה מן העולם דבאותה שעה נעשה גזלן אבל היכא דהגזילה בעולם אלא
שנשתנית וקנאה באותו שינוי משלם כשעת הגזילה עכ"ל: וע"כ אנו צריכין לאמר
בטעמו של דבר דאם קנאה בשינוי ונעשית שלו הרי היא שלו משעת הגזילה ולהכי
צריף לשלם כשעת הגזילה וטעמא דמילתא נ"ל נכון דשינוי מעשה קונה למפרע משום
דע"י השינוי קונה משעת הגזל דהא הרב בעל מח"א ז"ל פתב בהלכות גזילה (דין א')
דגזל פחות משו"פ אע"ג דאסור מ"מ פנין שאינו בתורת השבחה ואין בו מצנת והשיב כו'
קני לי' לגמרי והיינו ע"כ דמשעת גזל קני לי' הרי חזינו דהא דאינו קונה משעת גזילה
להיות שלו הוא משום מצנת השבחה דרמיא עלי' ובפחות מש"פ דלא רמי' עלי' מצנת
השבחה קני לי' משעת גזילה לגמרי וא"כ בכל גזילה דעלמא היכא דקני בשינוי דבטלה
לה מצנת השבחה מהאי חפץ ודמים בעלמא בעי שלומי נגמר למפרע קנינו דשעת גזילה
ולא מיבעיא למ"ד כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד מהני ודאי דאתי שפיר
מה שכתבנו דכל גזל קנוי לו משעת גזילה לגמרי אי לאו עשה דהשבחה אלא אפילו למ"ד
אי עביד לא מהני מ"מ הא באמת פריף התם משינוי לדידן' בתמורה (ד' ו') ומשני שאני
התם דכתיב אשר גזל אם פעין שגזל יחזיר וא"ל דמים בעלמא בעי שלומי א"כ גלי קרא
דאהני גזילתו למקני היכא דנשתנה וא"צ להשיבה כמו שהיא עכשיו ולהכי פחות משו"פ
דלאו בת השבחה היא מהני גזילתו למקני מיז וכן בשינוי נמי פנין שפקע מצנת השבחה
אהני גזילתו למקני למפרע וכל פמה דמחייב להשיבה מיתלא תלי קנינו וכיון שאינו
מחויב להשיב חל קנינו למפרע [דוגמא לזה אמרינו ביבמות (דף ק"ט) גבי קידושי קטנה
עיי"ש]: ובה מיושב נמי מה שעמדנו זה שנים רבות בהא דפריף בש"ס במס' תמורה
למ"ד אי עביד לא מהני והרי גזל דרחמנא אמר לא תגזול ותנן הגזול עצים ועשאן פלים
כו' וקשה טובא דהא פתבו התוס' שם בד"ה רבא דלא שניף לאמר כל מילתא דא"ר ל"ת
אי עביד לא מהני אלא בדבר דבעינו שיעשה ע"י אדם אבל בדבר שאם נעשה מאיליו

נְמִי מְהֵנִי לֹא שְׁיִיף ל"מ וּלְהֵכִי לֹא הִקְשָׁה מִצּוּרִים אֲנִי בְּכוֹר דְּמֵהֵנִי מֵה"ת מְשׁוּם דְּמוּם הַנְּעֻשָׁה מְאִילִי נְמִי מְהֵנִי וּא"כ הָא שְׁיִנּוּי הַנְּעֻשָׁה מְאִילִי נְמִי מְהֵנִי פְּדִתְנָן גְּזֵל פְּרָה וְנִתְעַבְרָה כּו' וּמֵאֵי פְּרִיף נִימָא דְלֹא מְהֵנִי אֲבָל לִפְמִש"כ א"ש דְּכִינָן דְּהָא דְשְׁיִנּוּי קוּנְהָ מְשׁוּם דְּחַל הַקְּנָנָן מְשַׁעַת גְּזִילָה דְּהָא מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזִילָה וְלֹא כְּשַׁעַת הַשְׁיִנּוּי וּבְגִזְלָה שְׁפִיר שְׁיִיף לֹאמַר אֵי עֲבִיד ל"מ דְּהָא אֵין גְּזִילָה בְּלֹא קִנְיָן בִּידֵי אָדָם פְּדִתְנָן (בב"ק ע"ט) הֵיָה מוּשְׁכּוֹ וְיוֹצֵא בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים פְּטוֹר וְהָא דִּתְנִין (בְּחֻלִּין דְּף קל"ה) גְּבִי רֵאשִׁית הַגִּזּוּ לֹא הִסְפִּיק לִתְנִינָן עַד שְׁצָבְעוּ פְּטוֹר מְשׁוּם דְשְׁיִנּוּי קוּנְהָ פְּדִתְנָנִין בְּב"ק (דְּף צ"ג) אַע"ג דְּהֵתָם לֹא קִנְיָן לֵה בְּהַגְבָּהָה דְלֹא שְׁיִיף הֵתָם הַגְבָּהָה דְּמַעֲיָקְרָא נְמִי דִּידְנָן הוּא וְאַפ"ה קוּנְהָ בְּשְׁיִנּוּי הֵתָם שְׁאֵנִי דְּכִינָן דֹּא"צ לְהוֹצִיא הַגְּזִילָה מִרְשׁוֹת אַחַר דְּמַעֲיָקְרָא נְמִי דִּידְנָן וְרַק שְׁחִיבִיתָו תוֹרָה לְתַת לִפְהֵן לְהֵכִי קוּנְהָ בְּשְׁיִנּוּי בְּלֹא הַגְבָּהָה אֲבָל הֵיכָא דְצָרִיף לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת אַחַר לֹא מְהֵנִי שְׁיִנּוּי בְּלֹא הַגְבָּהָה לְהַתְחַיֵּיב בְּאַוֲנָסִין קוּדָם הַשְׁיִנּוּי דְּבְלֹא הַגְבָּהָה הָוִי לִי מִזִּיק בְּעֻלְמָא וְלֹא קִנְהָ וּבְנוֹתָן צָמַר לְצָבַע לְצָבַע אֲדוּם וְצָבְעוּ שְׁחֹר דְּקִנְיָן לִר"מ בְּשְׁיִנּוּי אַע"ג דְּלֹא כִּינָן לְקִנּוּת וְלֹא שְׁיִיף שֵׁם הַגְבָּהָה הֵתָם נְמִי מְשׁוּם דְּאַוּמָן כְּשׁוֹמֵר דְּמִי וְנִתְחַיֵּיב בְּהַשְׁבָּה בְּהַגְבָּהָתוֹ לְהֵכִי מְהֵנִי שְׁיִנּוּי לִר"מ וְכִינָן דְּעִיקָר קִנְיָן הַשְׁיִנּוּי הוּא מְשַׁעַת גְּזִילָה שְׁהַשְׁיִנּוּי חַל שְׁיָקְנָה לְמַפְרַע וְשְׁפִיר פְּרִיף נִימָא אֵי עֲבִיד ל"מ.

וּלפ"ז א"ש מֵה דְּבִיאֹוֹש קִנְיָן אֲפִילוּ עוֹמְדָת בְּרַה"ר וְכֵן הָא דְּפָסֵק הִר"מ ז"ל דְּשְׁיִנּוּי רִשׁוֹת וְאַח"כ יֵאוּש נְמִי מְהֵנִי וְאַע"ג דְּהַמְכִירָה דְּלִפְנֵי יֵאוּש לֹא פְּלוּם הֵיָתָה דְּהָא לֹא הָוִי שְׁלוּ. מ"מ כִּינָן דְּהַקְּנָנָן הֵיָה מְשַׁעַת הַגְּזִילָה לְמַפְרַע חֲזִיילָא הַמְכִירָה לְמַפְרַע כִּינָן דִּיאֹוֹש וְש"ר מְקִנִין הַגְּזִילָה לְהַגְזֵלָן אֵין שׁוּם נ"מ אִיזוּ מִהֵן קוּדָם וְאַם הָיוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים הִלְלוּ בְּהַדְּפָה גְּזִילָה מְקִנִין אֵת הַגְּזִילָה שְׁלֵא יִצְטָרֵף לְהַתְחַיֵּיב לְבְּעָלִים רַק דְּמִים בְּעֻלְמָא.

אֲבָל גּוֹף הַחֲפִץ נִקְנָה לְגִזְלָן מְשַׁעַת גְּזִילָה כְּמוֹ בְּשְׁיִנּוּי דְּקוּנְהָ בְּשַׁעַת גְּזִילָה: וְכֵן נ"ל לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הִר"מ ז"ל בְּהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת (פ"ד הַלְכָה ג') שֶׁכ' הַתּוֹרָה שְׁלֵא בְּרִשׁוֹת אוֹ שְׁיָרֵד לְתוֹף שְׂדֵה חֲבִירוֹ וְלִקַּט וְתָרַם פְּיֻרוֹת שְׁלֵא בְּרִשׁוֹתוֹ כְּדִי שְׁיִקְחֵם לְעֻצְמוֹ אִם בָּא הַבַּעַה"ב וְא"ל כְּלָף אַצ"י אִם הִי יְפוֹת מֵהֵם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְהַקְּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּהָא בְּש"ס ב"מ (דְּף כ"ב) מְקַשִּׁין מֵהַד בְּרִייתָא לְאַבְיִי דְּסַבְר דִּיאֹוֹש שֶׁל"מ לֹא הָוִי יֵאוּש הָא בְּעֵידָנָא דְּתָרַם לֹא הָוִי יָדַע וְאַמְרוּ שֵׁם תְּרַגְמָא רַבָּא אֶלְיָבָא דְּאַבְיִי דְּשׁוּנִי שְׁלִיחַ וְא"כ אֲנִי דְּקִי"ל כְּאַבְיִי דִּישֶׁל"מ לֹא הָוִי יֵאוּש לֹא הָוִי תְּרוּמָה עַד דְּשׁוּנִי שְׁלִיחַ וְאַמְרֵי פְּסֵק הִר"מ ז"ל סְתָמָא דְּהָוִי תְּרוּמָה וְלֹא הַזְכִּיר הַדְּ אֹוקִימָתָא דְּשׁוּנִי שְׁלִיחַ אֲבָל לִפְמִש"כ א"ש דְּהֵיָה הַרְמַב"ם ז"ל נִקַּט בְּלִשְׁוֹנוֹ תָרַם שְׁלֵא בְּרִשׁוֹת אוֹ שְׁיָרֵד לְתוֹף שְׂדֵה חֲבִירוֹ וְלִקַּט וְתָרַם כְּדִי שְׁיִקְחֵם וְהָא כְּדִי שְׁיִקְחֵם הֵיָנּוּ שְׁרוּצָה לִיקַח פְּיֻרוֹת הַתְּרוּמָה לְעֻצְמוֹ וּמַעֲיָקְרָא נִקַּט שְׁיָרֵד לְתוֹף שְׂדֵה חֲבִירוֹ שְׁלֵא בְּרִשׁוֹתוֹ וְהֵיָנּוּ שְׁתָרַם בְּשִׁבִיל בַּעַה"ב וְהָא וְדֹאֵי דְּלִישְׁנָא דְּבְרִייתָא מְשַׁמַּע שְׁרוּצָה לִיקְחֵם לְעֻצְמוֹ דְּהָא קִתְנֵי אִם חוֹשֵׁשׁ מְשׁוּם גְּזֵל אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְלִשְׁוֹן חוֹשֵׁשׁ מְשׁוּם גְּזֵל לֹא שְׁיִיף עַל הַהַפְּרָשָׁה כ"א עַל מֵה שְׁרוּצָה לִיקַח הַפְּיֻרוֹת לְעֻצְמוֹ וְהֵיָה עַל מֵה שְׁקֻשָׁה עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּבַגְמָרָא מוֹכַח לְאַבְיִי דְּקִי"ל כְּפִוּוּתִי דִּיאֹוֹש שְׁלֵמ"ד לֹא הָוִי יֵאוּש מִיָּרִי בְּרִייתָא דְּשׁוּנֵי שְׁלִיחַ וְכֵן מְסִיק הֵתָם אַח"כ דְּאַפִּילוּ לְרַבָּא דְּסוּבְר יִשֶׁל"מ הָוִי יֵאוּש וּמְהֵנִי נִחְוּתָא דְּלְמַפְרַע מ"מ גְּבִי תְּרוּמָה בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת מְשׁוּם אֲתָם גַּם אֲתָם מֵה אֲתָם לְדַעְתְּכֶם אֲף שְׁלִיחוֹתְכֶם לְדַעְתְּכֶם וּמִיָּרִי בְּדְשׁוּנִי שְׁלִיחַ וְלְדְבָרֵי הִר"מ ז"ל הָוִי תְּרוּמָה אֲף בְּדִלָא שׁוֹי שְׁלִיחַ דְּהָא סְתָמָא נִקַּט אִם אֲמַר כְּלָף אֲצֵל יְפוֹת הָוִי תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה

ע"ז פְּבַר תִּנְרִץ הַט"ז (בסי' של"א) דְּסַמָּךְ אֶסְנִיָּא דְקַדוּשִׁין בְּהוּא סְרָסְיָא דְקַדְדִישׁ בְּפְרוּזְנָמָא דְשִׁיכְרָא אֶתָּא בַּע"ב אָמַר אֲמַאי לֹא שְׁקֵלִית מְהֵנָּה שְׁפִירָא אָמַר רַבָּא לֹא אָמְרוּ פְלֵה אָצ"י אֶלָּא בְּתְרוּמָה דְמַצְוָה הִיא וְכִינּוּן דְשִׁנִּי לֹן בֵּין מַצְוָה לְדַבְרָא שְׁאִינוּ מַצְוָה שׁוּב אָמְרִינוּ דְבְמַצְוָה לַכ"ע מְהֵנִי נִיחֻתָּא לְמַפְרַע וְגַם לֹא בְעֵינֵן שְׁלִיחוֹת גַּבֵּי תְרוּמָה וּמִיָּקְרִי לְדַעְתְּכֶם אֶלָּא שֶׁהַט"ז הִקְשָׁה שָׁם דְכִינּוּן דְהֶרְמַב"ם ז"ל כ' שְׁלִיקֵט פְּדֵי שְׁיָקָחִים א"כ וְדַאי דְקִשָּׁה אֲמַאי הֵוִי תְרוּמָה הָא אָף מֵאֵן דְסוּבְרָא יִשְׁל"מ הֵוִי יְאוּשׁ הוּא רַק בְּדַבְרָא שְׁסַתְמוּ עוּמַד שְׁיִתְרַצוּ הַבְּעָלִים אֲבָל בְּדַבְרָא שְׁאִין סַתְמוּ עוּמַד לְזָה לֹא מְהֵנִי וְהָכָא אִטּוּ סַתְמוּ עוּמַד שְׁיִתְרַצוּ הַבְּעָלִים שְׁיָקָח הַתְרוּמָה מְפָרְיוּ וְיִמְחֹל לֹו טוה"נ שְׁיֵשׁ לֹו בְּתְרוּמָתוֹ עֵי"ש בְּדַבְרֵי הַט"ז (וְאִין לֹוֹמַר דְכּוֹנְנָתוֹ בְּמָה שְׁפַתְבָּא אִם נִמְצָא יָפוֹת מְהֵן תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה הֵינְנוּ מִפְּאֵן וְלִהְבָּא וְכִמּוֹ שְׁמִפְרֵשׁ בִּירוּשְׁלַמִי דו"א דְכִינּוּן שְׁלִיקָחִים לְעַצְמוֹ וְנַעֲשֶׂה גְזֵלָן עֲלֵיהֶם מְשַׁעַת לְקִיטַת הַפִּירוֹת כְּמוֹ שְׁאִינוּ חָל הַתְרוּמָה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה ה"נ לֹא חֲנִיל אַחַר שְׁבָא בַּע"ב וְאָמַר פְּלֵה אָצ"י פִּינּוּן שְׁהַפִּירוֹת כְּבָר הֵם בְּיַד הַמְּלַקֵּט בְּתוֹרַת גְּזֵל דְקִי"ל גְּזֵל וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים שְׁנִיָּהֶם אִין כּוֹלִין לְהַקְדִישׁ זֶה לְפִי שְׁאִינוּ שְׁלֹו וְזֶה לְפִי שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וְכִינּוּן שְׁקִנְאָם הַתּוֹרָה בְּתוֹרַת גְּזֵל שׁוּב אִין הַבְּעָלִים כּוֹלִים לְתוֹרָה וְלֹא מְהֵנִי מַה שְׁאוּמְרִים פְּלֵה אָצ"י אָף מִפְּאֵן וְלִהְבָּא] וְאָף דְבִקְדוּשִׁין (דָּף מ"ח) אָמְרִינוּ בְּגוֹנֵב טִיבְלוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ לְמ"ד טוה"נ אִינוּ מְמוֹן אִינוּ מְשַׁלֵּם לֹו אֶלָּא דְמִי חוֹלִין מְתוּקָנִים שְׁבִהֵן מְשׁוּם דַּעַל הַתְרוּמָה לֹא מִיָּקְרִי גַּנֵּב דְבִלֹא"ה הַבַּע"ב מְחֻיָּב לִיתְנוּ לְכַהֵן מ"מ לְכַתְּחִילָה וְדַאי דְאָסוּר לְתוֹרָה וְלִגְזוֹל מְמַנּוּ הַתְרוּמָה וְכִי מְתַרְצָה הַבַּע"ב לְבַסּוּף לֹא מְהֵנִי לְמַפְרַע וְאִין סַתְמוּ עוּמַד לְהַתְרַצוֹת לְזָה וְדְמִי לְדַבְרָא שְׁאִין בּוֹ סִימֵן דְלֹא מְהֵנִי יִשְׁל"מ אָף לְרַבָּא: וְנ"ל דְגַם זֶה נִכּוֹן דְהֵנָּה בְּב"ק (דָּף ס"ז) מְקַשִּׁין לְמ"ד יְאוּשׁ לֹא קִנִּי מְפָרְיָתָא הַגַּנֵּב וְהַגְּזוֹל הַקְדִישׁוֹן הַקְדִישׁ וְתְרוּמָתוֹן תְרוּמָה וּמְשַׁנֵּי הֵתֵם אִיכָּא שְׁיִנּוּי הַשֵּׁם מְעַיְקָרָא חוֹלִין וְהַשְׁתָּא תְרוּמָה מְעַיְקָרָא חוֹלִין וְהַשְׁתָּא הַקְדִישׁ וְהֵנָּה הֵךְ סְבָרָא דְשִׁנּוּי הַשֵּׁם רַב יוֹסֵף הוּא דְחַדְדִית לִי לְאַבְיֵי דְהֵוִי מְקַשָּׁה לִי מִמְתְּנִיתִין דְעוֹרוֹת שֶׁל גְּזֵלָן אִין מְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתוֹן וְשֶׁל גַּנֵּב מְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתוֹן דְמוּכַח מִיָּנָה דְיְאוּשׁ קָנָה וְהֵנָּה קִשָּׁה בְּהַ רַבָּה וּר"י עֲשָׂרִין וְתַרְתִּין שְׁנִין עַד דְיִתִּיב ר"י בְּרִישָׁא וּפְיִרְקָה שְׁיִנּוּי הַשֵּׁם פְּשִׁנּוּי מְעַשֶּׂה דְמִי אֲבָל אַבְיֵי הֵוִי סָבַר דְלֹא פְּשִׁנּוּי מְעַשֶּׂה דְמִי וּבְעַיְקָר הֵיאוּשׁ נְמִי נִרְאָה דְסוּבְרָא אַבְיֵי דְלֹא קִנִּי מַה"ת דְהָא חֲזִינוּן שָׁם בְּסוּגְיָא דְמְעַיְקָרָא מְקַשָּׁה לִי אַבְיֵי לְרַבָּה מְפָרְיָתָא דְקַתְנֵי קָרְבָּנוֹ וְלֹא הַגְּזוֹל אֵימַת לְפָנֵי יְאוּשׁ פְּשִׁיטָא ל"ל קָרָא אֶלָּא לֹא לְאַחַר יְאוּשׁ וּש"מ דְיְאוּשׁ לֹא קִנִּי מְשַׁמַּע דְסָבַר אַבְיֵי דְיְאוּשׁ לֹא קָנָה וְלְבַסּוּף מְקַשָּׁה מְעוֹרוֹת שֶׁל גַּנֵּב מְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתוֹן דְמוּכַח מִזָּה דְיְאוּשׁ קִנִּי.

וצ"ל דְאַבְיֵי סוּבְרָא בְּעַצְמָם דְמִדְאוּרִיָּתָא יְאוּשׁ לֹא קִנִּי וּמְדַרְבְּנוּ קִנִּי. לְהִכִּי גַבֵּי קָרְבָּן דְרִשְׁיִנוּ קָרְבָּנוֹ וְלֹא הַגְּזוֹל דְמַה"ת יְאוּשׁ לֹא קָנָה וְגַבֵּי עוֹרוֹת שֶׁל גַּנֵּב מְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתוֹן הוּא מְדַרְבְּנוּ לְחוּמְרָא יְאוּשׁ קִנִּי וְכִמּוֹ שְׁאָמַר רַבָּה שָׁם בְּתַחֲזִילַת הַסּוּגְיָא יְאוּשׁ אָמְרִי רַבְּנוּ דְנִיָּקְנֵי וְלֹא יַדְעָנָא אִי מִדְאוּרִיָּתָא אִי מְדַרְבְּנוּ: מַעֲתָה א"ש פִּינּוּן דְבִאֲרָנוּ דְהַטַּעַם דְשִׁנּוּי רִשׁוֹת וְאַח"כּ יְאוּשׁ מְהֵנִי הוּא מְשׁוּם שְׁנַקְנָה לֹו הַגְּזוֹלָה לְמַפְרַע וְאִם נִתְיָאֲשׁ אַח"כּ הֵוִי זְבִינָא לְמַפְרַע א"כ ה"ה בְּיְאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם דְקִי"ל דְקִנִּי אִם הֵיָה הֵיאוּשׁ אַחַר שְׁיִנּוּי הַשֵּׁם נְמִי מְהֵנִי לְמַפְרַע א"כ לֹא קִשָּׁה פְּלֵל בְּאַמַּת מְהֵךְ בְּרִיָּתָא דְכְּלָהּ אָצ"י דְמַצְיִנוּ לְפָרֵשׁ שְׁתַּרְם לִיקָח לְעַצְמוֹ כְּמוֹ שְׁכ' הֶרְמַב"ם ז"ל שְׁתַּרְם לִיקָח לְעַצְמוֹ וְא"כ אָף אִם לֹא מְהֵנִי מַה שְׁאָמַר הַבַּע"ב פְּלֵה אָצ"י לְמְהֵנִי שְׁלֹו לְגַמְרֵי וְהֵוִי לִי עֲדִינוּן פְּדִין גְּזֵל בְּעַלְמָא מ"מ הֵוִי יְאוּשׁ

משעת אמירת הבעה"ב ובתרומה היא איפא נמי שינוי השם דמעיקרא טיבלא והשתא תרומה ושינוי השם ואח"כ יאוש נמי מהני כמ"ש ונחל התרומה למפרע ובעידנא דתרם שפיר תרם וקושית הש"ס הוא רק לאבני דהוא סובר דמה"ת יאוש לא קני ושינוי השם נמי לית לי' [כמו שבארנו מסוגיא דב"ק ה"ל] א"כ אם תרם ליקח לעצמו נמי לא מהני וע"כ דמיקרי שתתם בשביל הבעה"ב וקשה לאבני דסובר ישל"מ לא הוי יאוש אמאי הוי תרומה הא לא הוי שלוחו למפרע אבל לדין דקיי"ל דיאוש ושינוי השם קני ושינוי השם ואח"כ יאוש נמי מהני כמ"ש כמ"ש"כ מפרשינו להך ברייתא בתרם ליקח לעצמו ומהני משום שינוי השם ואח"כ יאוש: ומדוקדק לשון הש"ס דאמר תרגמא רבא אליבא דאבני משום דקושיא זו רק לאבני לשיטתו דל"ל טעמא דשינוי השם ולדידנא בעינו לאוקמא בתרם בשביל הבעה"ב ושוני שליח אבל לדין לא צריכין לכ"ז ומוקמינן לה בתרם ליקח לעצמו משום גזל כמ"ש הר"מ ז"ל ואפשר לומר עוד דגם מש"כ הרמב"ם ז"ל בריש דבריו בתורם שלא ברשות דמשמע שלא רצה ליקח לעצמו אלא שתתם בשביל בעה"ב נמי יש לו דין גזל אם בעה"ב חושש משום גזל ומקפיד עליו דמה לי אם תורם ליקח לעצמו או אם תורם שיהי' פירות אלו תרומה בשביל בעה"ב כיון דבעה"ב לא ניחא לי' שיתרום הוא הרי לקח פירותיו של בעה"ב והטיל עליהם שם תרומה שיהיה ממון של פהגים ואף שבעה"ב מחויב לתרום פירותיו אולי פירות אחרים ניחא לי' לעשות תרומה ולא פירות אלו והפל גזל מיקרי ושייך בהו קנין יאוש ושינוי השם [ועינו בחולין (דף מא) ברש"י ד"ה פטור דבמגביה יין ע"מ לאוסרו נמי מיקרי גזל ומדאגבי קני' עיי"ש] אע"ג דלא רצה ליקחם לעצמו כלל [ועינו בפרש"י בגיטין (דף נג) וביארנו דבר זה במק"א ואפשר לומר עוד דתורם שלא ברשות דנקט הרמב"ם היינו שתתם לתנ"ם לאיזה פהג ואח"כ נקט שתתם ליקח לעצמו ובהו נדאי דמיקרי גזל למקני ע"י יאוש ושינוי השם כיון שתתם ע"מ ליתנ"ם לכהן או ליקח לעצמו (ומה שהשמיט הרמז"ל שינויא דשוניא שליח אף דיש בהו חידוש דין דאם שוניא שליח וא"ל תרום ולא א"ל מהני תרום ותתם מיפות ובא בעה"ב ואמר פלך אצ"י דמהני ודין זה לא זכר הרמב"ם ז"ל דהא הוא מיקרי בתורם ולקח לעצמו ומטעם יאוש ושינוי השם דקנה התרומה בכלך אצ"י והאי טעמא לא מהני רק דלהוי יאוש עכשיו אבל דליהני פלך אצ"י בתתם לבעה"ב למפרע זה לא ידעינן דהא קיי"ל כאבני בהו דבר זה יבואר לקמן א"ה]: אלא שלכאורה מצינו סתירה לסברא זו מדברי הרמב"ם ז"ל בעצמו דהנה בגיטין (דף נה) תנן ועל הסטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח ופליגי שם עולא ור"י דעולא סובר ד"ת בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת משום דיאוש כדי לא קנה ומשום שלא יהיו הפהגים עצבים תיקנו שבלא נודע מכפרת ור"י סובר ד"ת בין נודעה בין ל"נ מכפרת דיאוש קני ומשום שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות תיקנו שבנודעה לא יכפר עיי"ש כל הסוגיא ודברי הרמז"ל בהו תמוהין מאוד דבהלכות מעה"ק (פי"א ה' י"ד) כתב גנב והקדיש ואח"כ שחט בחוץ חייב ומאימת העמידוהו ברשותו כדי לחייבו עליו משעה שהקדישה והוא ששחטה אחר יאוש אבל לפני יאוש אינה קדושה וזהו כעולא דלדידנא אמרינן דאוקי רתמנא ברשותו כדי לחייב פרת ולר"י אין אנו צריכין לזה משום דסבר יאוש קני ומדאורייתא הוי הקרבן כשר אף בנודע לרבים ואדרבה התקנה היתה שלא יכפר בנודע לרבים משום שיאמרו מזבח אוכל גזילות והרמב"ם ז"ל ע"כ דפסק כעולא

ולידו' הוי תקנה דבלא נודע מכפר: דהא איהו פסק בהלכות גניבה ואבידה (פרק א' הלכה י"ב) דיאוש לא קני וא"כ קשה טובא מה שכתב בהלכות איסורי מזבח (פ"ה ה' ז) הגונב או הגוזל והקריב הקרבן פסול כו' ואם נתייאשו הבועלים פשר ואפילו היה חטאת שפנהים אוכלים את בשרה ומפני תקנת מזבח אמרו שהחטאת הגזולה אם נודעה לרבים אינה מכפרת אעפ"י שנתיאשו הבועלים שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות וכן העולה עכ"ל וא"כ קשה פנין דפסיק פולא דד"ת אינה מכפרת רק שעשו תקנה שיכפר בלא נודעה אבל בנודעה א"צ טעם אמאי אינו מכפר דבנודעה הא מוקמינן לה אדינא דאורייתא שאינו מכפר ולמה הנצרך הר"מ להביא הטעם דמזבח אוכל גזילות גם תמוה מה שתמה הראב"ד ז"ל במש"כ ואפילו חטאת דהא אמרינן בש"ס לעולא דווקא חטאת שיהיו הפנהים עצבים מפני הבשר שאכלו והר"מ ז"ל דפסק פולא וכו' דאפילו חטאת לענין שיכפר בלא נודע תמוה הוא: ונ"ל דדברי הר"מ נכונים ומדוקדקין מאוד דהא באמת קתני בפרייתא גנב והקדיש וא"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ולא דו"ה ובחוי ענוש פרת וא"כ הרי קתני בפרייתא סתמא בחוי ענוש פרת ולא מפליג בין נודע ובין לא נודע ואפילו נודע חייב פרת וקשה בשלמא לר"י ניחא דסובר מה"ת מכפר אפילו בנודע אלא שעשו תקנה שלא יכפר בנודע שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות והיינו כמש"כ התוס' שעשו תקנה שלא יזרק הדם בנודע דאם זרק ודאי דהורצה דאין ב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת ולתמן שביא קרבן אחר פנין שמה"ת כבר נתפפר ולא היה יכולת בידם רק לתמן שלא יזרק הדם.

ולהכי אם שחט בחוי ענוש פרת אף בנודע דהא הקרבן פשר אם זרק ומקרי ראוי לפתח אנהל מועד אבל לעולא דמה"ת אינו מכפר כלל אלא שבלא נודעה עשו תקנה שיתפפר אבל בנודעה דליכא תקנה אוקמה אדאורייתא ואינה מכפר ואינו ראוי לפתח אוה"מ ואמאי בחוי ענוש פרת בנודעה וצריך לומר דלמסקנא דמשנינו לעולא דאוקמה רבנן ברשותו פי היכי דלחייב פרת א"כ תיכף שהקדישה הקרבן פשר מה"ת וראוי לפאוה"מ דאוקמי רבנן ברשותו ומנהי אף לענין דאורייתא פדאמרינן בגיטין דף לו] דפריה ומי איכא דמדאורייתא לא משמע ואמרו רבנן דתשמט ומשני אפיי שב ואל תעשה הוא.

ורבא משני הפקר ב"ד הפקר עיי"ש דבהפקר ב"ד הפקר נעקר אפילו קום ועשה וכ"ה ביבמות (דף פט) עיי"ש ולהכי אף בנודעה לרבים חייב פרת משום דמה דבנודעה אינו מכפר הוא משום שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות אבל מה"ת קרבן פשר ע"י שאוקמה ברשותו דמנהי תקנת חכמים למנהי פשר מה"ת דכמו דלרב יהודא פשר מה"ת אף בנודע משום דיאוש קני והנצרך לתמן שלא יכפר בנודעה שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות והיינו שלא יזרוק הדם כמש"כ התוס' דלאחר זריקה אין ב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת להביא קרבן בחנם לעזרה] ה"נ לעולא תיכף שהקדיש אוקמי רבנן ברשותו וראוי לפתח אוה"מ מה"ת רק שאם נודעה לרבים עשו תקנה שלא יזרוק הדם ולהכי חייב פרת לעולא אף בנודע ולא מפליג בפרייתא בין נודע ללא נודע וכן הרמז"ל לא מפליג וסתמא קאמר דחייב פרת דהא מה"ת ראוי הוא לפתח אוה"מ ואם זרק נמי הורצה רק שתקנו שלא יזרק הדם כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות ומשום זה אין לפוטרו מפרת: ** (הגה"ה ומה שלא הזכיר הר"פ דבנודע לרבים אם זרק הורצה וא"צ להביא קרבן אחר דמה"ת מכפר מתמת דאוקמה ברשותו ומשום תקנה דמזבח אוכל גזילות אין יכולין לעקור דבר

מה"ת הוא משום דאין דרכו של הרמז"ל להביא דין שלא הונזר בש"ס:**) ומעשה הרי, מוכח דאף עולא אית לי' הך לא מכפר בנודעה אף דמה"ת הנה מכפר ע"י שאוקמה ברשותו ובש"ס דמפרש לעולא תקנת מזבח שלא יהי' פהגים עצבים דמשמע דעולא לית לי' האי טעמא דמזבח או"ג היינו לפום הוא דלא ידע דלעולא אוקמוה ברשותו והני' טעמא דעולא בתקנה דלא נודעה יתפפר משום פהגים עצבים אבל הא דבנודע אינו מכפר אינו צריף לשום טעם משא"כ לפי המסקנא דאוקמי ברשותו צריף טעם למה שאינו מתפפר בנודע משום מזבח או"ג דמה"ת ראוי להתפפר אחרי שאוקמה רבנן ברשותו משעת הקדש והני' שלו ממש וע"כ תקנת מזבח דקתני במתניתין אתרוננייהו קאי הא דמכפר בלא נודע הוא משום תקנת מזבח שאם הפהגים יהיו עצבין יהא המזבח בטל ומשום זה אוקמי ברשותו וכיון שאוקמי ברשותו שוב הוצרכו לתקן שבנודע לא יכפר אף שמה"ת מכפר מחמת הקנין דרבנן מ"מ לא יכפר בנודע משום תיקון המזבח שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות: ובזה מיושב מש"כ הרמז"ל בהא דבלא נודע מכפר ואפילו חטאת ובגמרא אמרינו לעולא דווקא חטאת דהש"ס קאמר הכי לפום ס"ד דלא ידע מהך דאוקמוה ברשותו ועשו רק תקנה לעולא שיתפפר בלא נודע והיינו שצקרו דבר מה"ת בשוא"ת שלא יביא קרבן אחר ומיירי מתניתין אחר זריקה אבל קודם זריקה נדאי דאסור לזרוק דם מקרבן פסול כמו שיבואר לקמן ומכש"כ דאסור לאכול הבשר מחטאת כיון דמה"ת הקרבן פסול לעולא אסור לאכול הבשר כמש"כ הר"מ (פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין) ובקום ועשה אין יכולין לעקור דבר מה"ת ולהכי א"א לשנויי דנקט חטאת לאשמעינו שמתר לאכול הבשר דהא באמת אסור לאכול הבשר משום דאכילת הבשר הוי קום עשה ומפרישין דוקא חטאת אבל לא עולה אבל לפי המסקנא דאוקמי רבנן ברשותו ומנהי אף לענין איסור דאורייתא דהא מתחייב פרת מהאי טעמא א"כ ה"ה דרשאי לאכול הבשר לכתחילה בחטאת דהוי קרבן פשר לגמרי.

א"כ שוב מפרשינו הא דקתני במתניתין חטאת היינו אפילו חטאת דלא מיבעיא עולה דליכא אכילת בשר אלא זריקת דם. ובזה כ' הר"מ דאינו לוקה אם זרק דם מקרבן פסול כמש"כ (בפ"ג מהלכות איסורי מזבח) אלא אפילו חטאת דאיכא אכילת בשר ונצק דבר מה"ת בקום ועשה דאכילת בשר מקרבן פסול באיסור לאו כמש"כ הרמז"ל (בפי"ט מהלכות פסולי המוקדשין) נמי שרי משום דמהני הא דאוקמי ברשותו לענין דין תורה כמו דמהני לענין פרת ויצא לו להרמז"ל דלמסקנא אמרינו לעולא אפילו חטאת משום דבברייתא דתני עלה בחוץ ענוש פרת לא מפליג בין חטאת לעולה ומשמע דבעולה נמי ענוש פרת משום דאוקמי ברשותו א"כ תקשה אמאי נקט חטאת דווקא א"ו דלמסקנא מפרשינו אפילו חטאת משום רבותא דאכילת בשר: ומיושב לשון הר"מ ממה שהקשה עליו הראב"ד בהא דכתב ואפילו הנה חטאת שהפהגים אוכלין בשדה דלפי דברינו הרמז"ל מיירי קודם זריקה ושרי לזרוק הדם לכתחילה ואשמעינו רבותא טפי שמתרין ג"כ לאכול הבשר משום דמהני הא דאוקמי ברשותו לענין קום עשה ג"כ ומה שבנודע לא מכפר מיירי ג"כ דווקא קודם זריקה שתקנו שלא יזרוק אבל אם זרק הורצה דמה"ת הקרבן פשר משום דאוקמי ברשותו ואין אנו יכולין לחייבו בקרבן בקום עשה מחמת תקנה דמזבח אוכל גזילות ולהכי נמי מתחייב פרת ג"כ אפילו בנודע דמה"ת הקרבן פשר אם זרק ולהכי לא חשב הר"מ ז"ל שם (בפ"ג מהלכות איסורי מזבח) בהדי פל הפסולין

קָרַבַּן גְּזוּל מִשׁוּם שְׂבָאָמֶת בְּגִזּוּל עָשׂוּ תִּקְנָה שְׂיִכְפָּר וְאוֹקְמָה בְּרִשׁוּתוֹ וּמִזֶּה ג"כ ראי' לְדַבְרֵינוּ הַנִּזְכָּר דְּהָא דְבִנְדוּעַ אֵינוּ מְכַפֵּר לְדִידָן הֵינּוּ שְׂלֵא יִזְרוּק הַדָּם אֲבָל אִם זָרַק הַזְּרָחָה מְדָלָא חֲשִׁיב הַרְמז"ל שֵׁם אֱלֹא י"ד פְּסוּלִין וְלֹא חֲשִׁיב גְּזוּל וְנֹדַע לְרַבִּים שְׂאֵינוּ מְכַפֵּר א"ו דְּמְכַפֵּר אִם זָרַק וְזֶה בְּרוּר: וְהִנֵּה (בפ"ח מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת הֵלְכָה י"ד) פְּתַב הַרְמז"ל גְּבִי גִנְבַּ וְהַקְדִּישׁ וְשַׁחַט בַּחוּץ דְּחִיב פֶּרֶת מִשׁוּם שְׂעָשׂוּ תִּקְנָה וְהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְהוּא שְׂשֻׁחָטוּ אַחַר יְאוּשׁ אֲבָל לְפָנָי יְאוּשׁ אֵינוּ קְדוּשׁ ע"כ מְבֹאֵר מִזֶּה דָּאִם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים לֹא עָשׂוּ תִּקְנָה לְהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְהָכִי מִשְׁמַע בְּתַלְמוּדָא דְכּוֹלָא סֹגְיָא מִיָּרִי בִּיְאוּשׁ וְלֹא הַקְפִּיד הַרְמז"ל אֱלֹא שְׂהַשְׁחִיטָה תְּהֵא לְאַחַר יְאוּשׁ אֲבָל הַהַקְדֵּשׁ לֹא אֵיכַפֵּת לָן אֲפִילוּ הוּא מְקוּדָם יְאוּשׁ וּלְפַמֵּשׁ"כ א"ש דְּכִינּוּ דַש"ר וְאַח"כ יְאוּשׁ נְמִי מִהֲנִי א"כ אִם הַקְדִּישׁ לְפָנָי יְאוּשׁ נְמִי קָנָה וְחַל הַהַקְדֵּשׁ שְׁפִיר כְּמוֹ בְּהַקְדִּישׁ אַחַר יְאוּשׁ וְכִינּוּ דְהַקְדֵּשׁ חַל וְאֵין בּוֹ פְּסוּל אֱלֹא מִשׁוּם מַהב"ב כַּמ"ש הַתּוֹס' שֵׁם בְּגִיטִין (דנ"ה) לְהָכִי עָשׂוּ תִּקְנָה לְהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְלְהַכְשִׁירוֹ לְגַמְרֵי אֲבָל בְּלֹא יְאוּשׁ דָּאֵין הַהַקְדֵּשׁ חַל כְּלָל לֹא עָשׂוּ תִּקְנָה לְהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ אֱלֹא שְׂקֻשָּׁה לְפִי"ז מַה שְׂכ' הַרְמז"ל (בפ"ב מֵהַל' גְּנִיבָה הֵלְכָה ו) גִּנְבַּ וְהַקְדִּישׁ וְאַח"כ טְבַח וּמְכַר פְּטוּר מִדו"ה בַּד"א שְׂהַקְדִּישׁ אַחַר יְאוּשׁ אֲבָל הַקְדִּישׁ לְפָנָי יְאוּשׁ אֵינוּ קְדוּשׁ וְחִיב בְּדו"ה וְהוּא מִתְּסֹגְיָא דַב"ק (דף סח) דְקָאֵמַר שֵׁם אֵיִתְבַּל ר"י לְר"ל גִּנְבַּ וְהַקְדִּישׁ וְאַח"כ טְבַח וּמְכַר פְּטוּר אֵימַת אֵילִימָא לְפָנָי יְאוּשׁ אֵישׁ כִּי יַקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ אָמַר רַחֲמָנָא וְכו' אֱלֹא לְאַחַר יְאוּשׁ וְטַעֲמָא דְהַקְדִּישׁ כּו' הָרִי מְבֹאֵר בְּהַדְיָא דְלִפְנֵי יְאוּשׁ לֹא מִהֲנִי הַהַקְדֵּשׁ (וצ"ל דַּאֲף דְבְּגִיטִין אֲמַרִּינוּ דְאוֹקְמֵי רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתֵי שְׂיֵהָא חַל הַהַקְדֵּשׁ מ"מ לְעַנְיָן דו"ה לֹא רְצוּ לְפִנוּטְרוֹ מִשׁוּם תִּקְנָתָם וְכַדְאֲמַרִּינוּ בַב"ק (דף עב) לְמ"ד חוּלִין שֵׁנ"ב לָאו דְאוֹרִיָּתָא אֵין הָאִיסוּר פּוֹטְרוֹ מִדו"ה וְכֵן לְעַנְיָן מַעֲשֵׂה שְׁבַת (דף עא) עֵי"ש וּמַצָּאתִי לְהַש"מ בַּב"ק (דף סח) שְׂהַקְשָׁה מֵאֵי פְרִיָּה אֵילִימָא לְפָנָי יְאוּשׁ מִי קְדוּשׁ דִּילְמָא קְדִישׁ מִשׁוּם דְאוֹקְמֵי רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתוֹ וְלַעֲנֵי"ד כַּמֵּש"כ] הָרִי חֲזִינוּ דְלֹא מִשְׁפַּחַת לָה שְׂיַחּוּל הַהַקְדֵּשׁ אֱלֹא אִם נִתְיָאֲשׁ קוּדָם הַהַקְדֵּשׁ כְּדַקְאֵמַר בְּהַדְיָא אֵימַת אֵילִימָא לְפָנָי יְאוּשׁ מִי קְדוּשׁ אֲבָל בְּנִתְיָאֲשׁ אַח"כ לֹא מִהֲנִי הַהַקְדֵּשׁ כְּלָל וּבְדַבְרֵי הַש"ס א"ש דְהִתָּם ר' יוֹחָנָן קָאֵמַר לָה לְהַדְּ קוֹנְשָׁא וְאִיהוּ סוֹבֵר בַּב"ק (דף קט"ו) דַש"ר וְאַח"כ יְאוּשׁ לֹא קָנִי לְהָכִי בְעֵינֵי שְׂיֵהָא הֵיְאוּשׁ קוּדָם הַהַקְדֵּשׁ אֲבָל עַל הַר"מ ז"ל שְׂכַתְבַּ דְבְעֵינֵי הַקְדִּישׁ אַחַר יְאוּשׁ קָשָׁה דְהָא אִיהוּ סוֹבֵר ש"ר וְאַח"כ יְאוּשׁ נְמִי מִהֲנִי א"כ יוֹעִיל הַהַקְדֵּשׁ אִף אִם נִתְיָאֲשׁ אַח"כ וְכַמֵּש"כ בְּעַצְמוֹ בְּהַלְכוֹת מַעֲה"ק (פָּרָק י"ח הֵלְכָה י"ד) בְּשַׁחֲטָה אַחַר יְאוּשׁ הַקְרָבָן כְּשֶׁר מִשְׁמַע אִף שְׂהַהַקְדֵּשׁ הִיָּה קוּדָם יְאוּשׁ וְכַמֵּש"ש לְעִיל פִּינוּ דְאֵיכָא קָנִין ש"ר וְאַח"כ יְאוּשׁ לְמַקְנֵי הַקְרָבָן מִהֲנִי תִקְנַת חֲקָמִים לְהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ דְלֹא לִיְהִי מַהב"ב: לוֹמַר דְהַרְמז"ל סוֹבֵר דְשִׁינוּי הַשֵּׁם וְאַח"כ יְאוּשׁ לֹא מִהֲנִי וְלְהָכִי לֹא מִהֲנִי הַהַקְדֵּשׁ וְאַח"כ יְאוּשׁ וְאִף דְגִבֵּי ש"ר סוֹבֵר דְמִהֲנִי ש"ר וְאַח"כ יְאוּשׁ מ"מ ש"ש וְאַח"כ יְאוּשׁ לֹא מִהֲנִי וְסוֹבֵר דְהַקְדֵּשׁ לֹא מִיָּקְרִי ש"ר כְּדַאֲמַרִּינוּ בַב"ק (דף עו) לְעַנְיָן דו"ה דְהַקְדֵּשׁ לֹא חֲשִׁיב כְּמַכְרָה דְמַעֲיָקְרָא תוֹרָא דְרָאוּבֵן וְהַשְׁתָּא תוֹרָא דְרָאוּבֵן וּמַה שְׂמוּכַח בַּש"ס דְסוֹכָה (דף ל) דְהַקְדֵּשׁ אַחַר יְאוּשׁ קָנִי אִף לְמ"ד יְאוּשׁ לֹא קָנִי דְקַפְרִיָּה הִתָּם אַקְרָא דְנוֹהֲבָתָם אֶת הַגְּזוּל וְאֶת הַפְּסוּחַ הָא קָנִי בִּיְאוּשׁ לָאו מִשׁוּם יְאוּשׁ וְש"ר הוּא כַּמֵּש"כ הַתּוֹס' שֵׁם אֱלֹא מִשׁוּם יְאוּשׁ וְש"ש הוּא דְמַעֲיָקְרָא חוּלִין וְהַשְׁתָּא הַקְדֵּשׁ וּבִשְׁה"ש סוֹבֵר הַרְמז"ל דְבְעֵינֵי יְאוּשׁ מַעֲיָקְרָא וְלֹא מִהֲנִי אַח"כ.

ומש"כ (בהלכות מעה"ק) והוא ששחטו אחר יאוש לא בעינו האי יאוש למקני שיהא שלו דזה לא מהני פינון שהקדש היה קודם יאוש אלא שלא תקחו"ל להעמידו ברשותו אלא אם היה יאוש ואם נתיאש תקנו להעמידו ברשותו אף אם לא קנה דזה אינו דא"א לומר פן דממ"נ אם היאוש לא קני פשהיה אחר ההקדש א"כ למה הוא בא כלל ואמאי לא תיקנו חו"ל להעמידו ברשותו אף בלא יאוש פינון שאין היאוש מועיל לקנות ועוד דגם זה לא יתכן לומר דש"ר מהני אף קודם יאוש ושה"ש לא מהני אלא אם היה אחר יאוש דמ"ש: לכן נ"ל בבבאור דברי הרמז"ל דנדאי כמו דמהני ש"ר ואח"כ יאוש ה"נ דמהני שה"ש ואח"כ יאוש וזה שכתב (בה' מעה"ק) והוא ששחטו לאחר יאוש משום דבעינו יאוש פי היכי דלקהי ש"ר ואח"כ יאוש למקני הקרבן דאז מועיל תקנת חכמים דלא לקהי מהב"ב וכדמשמע פשטא דתלמודא בב"ק (דף סח) דקאמר אימתי איקלימא לפני יאוש מי קדוש רק ר' יוחנן אזיל לטעמי' דסובר דש"ר ואח"כ יאוש לא קני להכי מצריף שיהא היאוש קודם ההקדש והרמב"ם ז"ל אזיל לשיטתו דפסק כרב דש"ר ואח"כ יאוש גמי מהני להכי גבי הקשר הקרבן כתב והוא ששחטו אחר יאוש אבל ההקדש לא איכפת לן אף אם היה קודם היאוש שפיר חל ומש"כ (בפ' ב' מהלכות גניבה) דלא מפטר מדו"ה אא"כ הקדיש אחר היאוש הוא מטעם אחר דלכאורה צריף לכאר דהנה בגמרא אמרינן נשם בסוגיא דחטאת הגזולה אמר רבא הא נודאי קא מיבעי לי פי אוקמוה רבנן ברשותו משעת גניבה או משעת הקדש למאי נ"מ לגיזותי ונלדוטי מאי הדר אמר רבא מסתברא משעת הקדש שלא יהא חוטא נשפר ולכאורה קשה דמשמע שאם היו מעמידין ברשותו משעת גזילה הי' חוטא נשפר ע"י שהעמידו ברשותו הא בלא"ה קנה גיזות ונלדות דקנה ביאוש וש"ר ומשלם כשעת הגזילה וגיזות ונלדות דגזלן גינהו ואף אם נימא דמייירי שהקדיש נאחר כף נתיאש וסובר דש"ר נאחר כף יאוש לא מהני מקל מקום תקשה פינון דשחטה הא הוי שינוי ואין לה שינוי גדול משחיטה ואי לאו דאוקמי רבנן ברשותו ולא היה ההקדש חל היה קונה גיזות ונלדות ע"י שינוי דשחיטה ככל הגזלנים שקונים בשינוי שגיזות ונלדות של גזלן הוא דהא השחיטה שינוי מעליא הוא כדקאמר הש"ס בב"ק דף סח) מה טביחה דאהני מעשיו וא"כ אפתי קשה מאי חוטא נשפר איכא בזה וצ"ל דהא דקאמר מסתברא שלא יהא חוטא נשפר אין פנונת הש"ס שאנו צריכין לראות שלא יתייפה פח הגזלן ע"י מה שחל ההקדש אלא פנונת הש"ס הוא דאפילו אם אנו מוציין עילה לגרע פח הגזלן ע"י חלות ההקדש אנו מגרעין פחו כדי שלא יהא חוטא נשפר וקא מיבעיא לי רבא מאימתי אוקמה ברשותו משעת הגזילה או משעת הקדישה וקא פשיט מסתברא דמשעת הקדישה שלא יהא חוטא נשפר היינו דבמה שנוקי ברשותו משעת הקדישה יהא תועלת שלא יהא נשפר כולי האי ע"י גזילתו [והאי נשפר לאו ע"י ההעמדה ברשותו הוא אלא שיהא נשפר ע"י גזילתו] דאם נימא דהעמידוה ברשותו משעת גזילה הרי יהא הגיזות ונלדות משעת גזילה של גזלן משא"כ אם נעמיד ברשותו משעת הקדישו נגרע פחו והגרעון הזה יהא עפ"י דין לפי מה שבארנו דהא דבשינוי מעשה או ביאוש וש"ר הגיזות ונלדות של גזלן וכן לענין יוקרא וזולא משלם כשעת הגזילה משום דהקנין מתחיל משעת גזילה להכי הגיזות ונלדות משעת גזילה לגזלן והיינו בקנין שינוי או ש"ר עם יאוש שקנין זה מתחיל למפרע והגזילה הוא דאהני לי לקנות בשינוי דאוקמי רחמנא ברשותו דגזלן את הגזילה אם עשה בה שינוי או יאוש

וש"ר למְהוּי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי וּלְהַתְחַיֵּיב רַק דְּמִים [וְכִמוֹ דְּאֶמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף עב) לְעַנְיוֹ חַיִּיב אֲנֹנְסִין דְּאוֹקְמֵי רַחֲמָנָא בְּרִשּׁוֹתוֹ לְהַתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנְסִין] וְזֶה שְׁיָיָה אִם ש"ר וְהֵיאֻשׁ הֵיָה בְּעוֹד שְׁנַמְשָׁה עַל הַגְּזִילָה דִּין גְּזֵל דְּאָז מְהַיֵּי הֵיאֻשׁ וּש"ר לְקִנּוֹת לְמַפְרַע מִשְׁעֵתָא דְּגֵזֵל אֲבָל אִם קִנְדָם הַש"ר קִנְיָה הַגְּזֵלָן בְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן שְׁהַעֲמִידוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ וְנַעֲשֶׂה בְּקִנְיָן דְּאוֹרְיִיתָא לְכָל מִילֵי וְקִנְיָן זֶה אֵינוֹ נִמְשָׁה מִשְׁעֵת גְּזִילָה אֲזִי לֹא מְהַיֵּי הַש"ר לְמִיקְנֵי מִשְׁעֵת גְּזִילָה דְּהָא א"א לְהוֹעִיל שׁוּם קִנְיָן כְּלָל שְׁהַיֵּי כְּבָר פְּקַע מִמֶּנּוּ דִּין גְּזֵל ע"י תְּקִנְתָּ חֲכָמִים וְדִידָן הָיִי וְאִיָּה יוֹעִיל לְמַפְרַע עַל שְׁעֵתָא דְּגֵזֵל כִּינּוֹן דְּבִשְׁעֵת ש"ר הוּא שְׁלוֹ לְגַמְרֵי לְהַיֵּי לֹא מְהַיֵּי לִי הַש"ר לְמַפְרַע וְקִנְיָן לֵה רַק מִשְׁעֵת תְּקִנְתָּ חֲכָמִים וְלֹא מִשְׁעֵת גְּזִילָה דְּהָא הַפְּסִיק קִנְיָן חֲכָמִים בֵּין גְּזִילָה לְהֵיאֻשׁ וּש"ר וְכֵן בֵּין גְּזִילָה לְקִנְיָן שְׁיִנּוּי הַטְּבִיחָה וְאִין הַגְּזִילָה מוֹעֵלָת לְהֵיאֻשׁ וּש"ר אוֹ לְהַטְּבִיחָה כְּלָל וְלֹא קִנְיָן גִּיזוֹת וְוִלְדוֹת מִשְׁעֵת גְּזִילָה וְזֶהוּ שְׁאָמַר מְסַתְּבָרָא מִשְׁעֵת הַקְּדִישָׁה כְּדִי שְׁלֹא יְהֵא חוֹטָא נִשְׁכָּר הֵינּוּ דְּבִזָּה שְׁנִימָא שְׁקִנְיָה מִשְׁעֵת הַקְּדִישָׁה אֲנוּ מְרוּיָחִין שְׁנִגְרַע פִּתְּ הַגְּזֵלָן שְׁלֹא יִרְוּיַח עַל יְדֵי גְּזִילָתוֹ כֹּל כְּפִי: וְנִרְאָה דְּמִזָּה גּוֹפָא יֵצֵא לוֹ לְהַר"מ ו"ל דְּהַתְּקִנְיָה הֵיָתָה אִפִּי' בְּהַקְּדִישׁ קִנְדָם יֵאוּשׁ דְּאִי מִיִּירֵי דוֹקָא בְּהַקְּדִישׁ אַחַר יֵאוּשׁ א"כ אֲמַאי הַפְּסִיד הַגְּזֵלָן גִּיזוֹת וְוִלְדוֹת דְּמִשְׁעֵת גְּנִיבָה עַד שְׁעֵת הַקְּדִישָׁה הָא בְּשְׁעֵת הַקְּדִישָׁה קִנְיָה אוֹתָהּ בְּיֵאוּשׁ וּש"ר.

וּמַחֲמַת זֶה קִנְיָה הַגִּיזוֹת וְוִלְדוֹת מֵאִי אִיכְפַת לִי לְגֵזֵלָן שְׁעֵשׂוּ לוֹ קִנְיָן דְּרַבְּנָן כְּדִי שְׁלֹא יְהֵא קִרְבָּנוּ מֵהַב"ב כִּינּוֹן שְׁבִלָא"ה קִנְיָה נְמִי הַגִּיזוֹת וְוִלְדוֹת כְּדִין גְּזֵלָן שְׁקוּנָה ע"י שְׁיִנּוּי לְמַפְרַע א"ו דְּמִיִּירֵי שְׁהַקְּדִישׁ קִנְדָם יֵאוּשׁ וּבִזָּה שְׁפִיר אֶמְרִינוּ דְּמַפְסִידִין לְהַגְּזֵלָן גִּיזוֹת וְוִלְדוֹת שְׁמִשְׁעֵת גְּזִילָה דְּכִינּוֹן שְׁמִשְׁעֵת הַקְּדִישׁ כְּבָר הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ וְקִנְיָן הֵיאֻשׁ וּש"ר אֵינוֹ יְכוֹל לְחוּל אֲלֵא בְּשְׁעֵת הֵיאֻשׁ שְׁאָחַר הַהַקְּדִישׁ וְכֵאֵן מַפְסִיק הַקִּנְיָן דְּרַבְּנָן בֵּין הַגְּזִילָה לְהֵיאֻשׁ לְהַיֵּי לֹא מְהַיֵּי כְּמוֹ דְּלֹא מְהַיֵּי קִנְיָן הַטְּבִיחָה לְמִיקְנֵי גִיזוֹת וְוִלְדוֹת דְּמִשְׁעֵת גְּזִילָה מִשׁוּם שְׁהַפְּסִיק קִנְיָן דְּרַבְּנָן בֵּין גְּזִילָה לְטְבִיחָה: וּבִזָּה מִיִּוֹשֵׁב ג"כ קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' שְׁהַקְּשׁוּ דְּהָא גִיזוֹת וְוִלְדוֹת הָיִי שְׁיִנּוּי וְקִנְיָה גִיזוֹת וְוִלְדוֹת ע"י שְׁיִנּוּי הַלִּידָה וְהַגִּיזָה וְלְדְּכִרְיָנוּ א"ש דְּכִינּוֹן דְּהָא דְּקִנְיָה גִיזוֹת וְוִלְדוֹת ע"י שְׁיִנּוּי זֶהוּ מִטַּעַם דְּהַקִּנְיָן נִמְשָׁה מִשְׁעֵת הַגְּזִילָה וְכֵאֵן הָא דְּאוֹקְמוּהּ בְּרִשּׁוֹתוֹ מְבַטֵּל הַקִּנְיָן מִלְּחוּל לְמַפְרַע וּמִיִּירֵי שְׁלֹא נְטִלוּ מֵעַל הַבְּהֵמָה הַגִּיזוֹת קִנְדָם הַהַקְּדִישׁ: וּמַעֲתָה נְכוּנִים מְאוּד דְּבָרֵי הַר"מ ו"ל שְׁכ' (בפ' ב' מֵהַלְכוֹת גְּנִיבָה הַלְכָה ו') בְּחִיּוֹב דו"ה דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִקְדִישׁ אַחַר יֵאוּשׁ דְּאָז פְּטוּר מְדו"ה מִשׁוּם שְׁקִנְיָה בְּיֵאוּשׁ וּש"ר וְשְׁלוֹ הוּא טוֹבַח וְשְׁלוֹ הוּא מוֹכֵר אֲבָל אִם הַקְּדִישׁ קִנְדָם יֵאוּשׁ וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְאַח"כ שְׁחָטָה חֲיִיב בְּדו"ה אַע"ג דְּהָיִי ש"ר וְאַח"כ יֵאוּשׁ וְקִנְיָה לְמַפְרַע מִשְׁעֵת גְּזִילָה אִפִּי' הַחֲיִיב בְּדו"ה מִשׁוּם דְּהַקִּנְיָן דְּרַבְּנָן שְׁהַעֲמִידוּהוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ לֹא מְהַיֵּי לְעַנְיוֹ לְפִנְיָו מְדו"ה כְּמ"ש לְעִיל וְכְדָאֵמַר בְּש"ס דב"ק (דָּף ס"ח) אֵימַת אֵילִימָא לְפָנֵי יֵאוּשׁ מִי קְדִישׁ וְאִי דְּלֵהוּי שְׁלוֹ הוּא טוֹבַח מַחֲמַת דְּש"ר וְאַח"כ יֵאוּשׁ עוֹשֶׂה קִנְיָן לְמַפְרַע: גַּם זֶה לֹא מְהַיֵּי מַחֲמַת שְׁהַפְּסִיק קִנְיָן חֲכָמִים בֵּין גְּזִילָה לְש"ר לֹא אֶמְרִינוּ דְּחַל קִנְיָן הַגְּזִילָה לְמַפְרַע מִשׁוּם דְּבִשְׁעֵת ש"ר כְּבָר הוּא שְׁלוֹ מַחֲמַת תְּקִנְתָּ חֲכָמִים וְאִף דְּתְּקִנְתָּ חֲכָמִים לֹא מְהַיֵּי לִי לְמִקְנֵי לְפִנְיָו מְדו"ה מ"מ מְהַיֵּי לְבַטֵּל הַקִּנְיָן דְּלְמַפְרַע דְּמִשְׁעֵת גְּזִילָה וְלֹא אֶמְרִינוּ מ"מ אִי הוֹעִיל קִנְיָן דְּרַבְּנָן שְׁהַעֲמִידוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ לְיִפְטֹר מְדו"ה מַחֲמַת זֶה דְּשְׁלוֹ הוּא טוֹבַח וְאִי לֹא מְהַיֵּי אִם כֵּן לֹא לְיִפְטֹר גַּם קִנְיָן דְּאוֹרְיִיתָא שְׁנַעֲשֶׂה מַחֲמַת יֵאוּשׁ וּש"ר לְמִיקְנֵי לְמַפְרַע מִשְׁעֵת גְּזִילָה וְלִיפְטֹר מְדו"ה אֲלֵא אֶמְרִינוּ

דְּהַקְנֵנוּ דְרַבְּנָנוּ אֵינוּ פּוֹטְרוּ מְדו"ה אֲבָל מִיִּגְרַע כַּח הַקְנָנוּ דְּאוֹרְיִיתָא שְׁלֵא לַקְנוֹת לְמַפְרַע מְשַׁעֲת גְּזִילָה ע"י ש"ר וְאַח"כּ יֵאוּשׁ וְאַשְׁפָּחֵן כַּה"ג בִּיבְמוֹת (דָּף י"ט גְּבִי שְׁנֵי אַחִים שְׁהִיוּ נִשְׁוֹאִים נְשִׁים נְכַרְיֹות וּמַת א' מֵהֶם וְעָשָׂה בָּהּ הַשְּׁנֵי מְאַמֵּר וְאַח"כּ נֹולֵד לוֹ אֶחָ וְקֶאֱמַר ר"ש דְּבִיאָתָה וְחִלְצָתָה שְׁל שְׁנֵי פּוֹטְרַת צָרְתָה מְשׁוּם דְּקֶסְבֵּר יָבֵם וְאַח"כּ נֹולֵד לָא הָוִי אִשְׁתְּ אַחִיו שְׁלֵא הָיָה בְּעוֹלְמוֹ וּמְסַפְקָא לִי אִם מְאַמֵּר קוֹנֵה קְנָנוּ גְּמוּר מְדְאוֹרְיִיתָא אִם לֹא לְהִכִּי אִם חִלְצָ אוֹ יָבֵם לְשְׁנֵי פּוֹטְרַת מִמ"נ אִי מְאַמֵּר קוֹנֵה א"כ הו"ל יָבֵם וְאַח"כּ נֹולֵד וְאִי מְאַמֵּר אֵינוּ קוֹנֵה א"כ אֵין הַשְּׁנֵי צָרַת הִרְאִישׁוֹנָה כָּלֵל וְכ' רַש"י ו"ל דְּהָא דְּמְאַמֵּר קוֹנֵה מְדְרַבְּנָנוּ ל"ל לר"ש כָּלֵל דָּאִם הִי סוֹבֵר דְּמְאַמֵּר קוֹנֵה מְדְרַבְּנָנוּ א"כ הו"ל צָרַת אִשְׁתְּ אַחִיו שְׁלֵא הִי בְּעוֹלְמוֹ מְדְרַבְּנָנוּ עֵי"ש וְכ"כ הַתּוֹס' בְּשֵׁם רַש"י ו"ל לְעֵנָן זִיקָה וְלְעֵנָן מְאַמֵּר דְּל"ל לר"ש זִיקָה אוֹ מְאַמֵּר קוֹנֵה מְדְרַבְּנָנוּ אִסוּרָה הַשְּׁנֵי וְלֹא אֶמְרִינָן מִמ"נ אִי קוֹנֵה א"כ הו"ל יָבֵם וְאַח"כּ נֹולֵד וְאִי אֵינוּ קוֹנֵה לָאוּ צָרְתָה דְּרִאִישׁוֹנָה הִיא כָּלֵל אֲלֵא אֶמְרִינָן כִּינּוּ דְּמְדְרַבְּנָנוּ הוּא מְחַמְרִינָן וּמְשׁוֹינָן לָהּ כְּכּוֹסָה לְחוּמְרָא שְׁתָּהָא הַשְּׁנֵי צָרְתָה שְׁל הִרְאִישׁוֹנָה וְלֹא לְעֵנָן יָבֵם וְאַח"כּ נֹולֵד וְהו"ל צָרַת אִשְׁתְּ אַחִיו שְׁלֵא הִי בְּעוֹלְמוֹ בְּנֹולֵד וְאַח"כּ יָבֵם.

וה"נ כִּינּוּ דְּחֵזִינוּ דְּלְעֵנָן דו"ה לֹא רְצוּ חֲכָמִים שְׁיִגְרוּם תְּקַנְתֶּם פְּטוּר וְאַזְלִינוּ לְחוּמְרָא שְׁיִתְחַיֵּיב דו"ה מֵהֵנִי הֵאִי קְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ לְבַטֵּל הַקְנָנוּ ש"ר וְאַח"כּ יֵאוּשׁ מְעַל הַגְּנִיבָה מְשׁוּם שְׁהַפְּסִיקָבִין תְּחִילַת הַגְּזִילָה לְסוּף הַקְנָנוּ וְלֹא מֵהֵנִי לְמִיקְנֵי וְלַחִוּל הַהִקְדָּשׁ לְפּוֹטְרוֹ מְדו"ה וְחֵיִיב בְּדו"ה כְּאִילוֹ לֹא הִקְדִּישׁ כָּלֵל: וְלִהְיִי שְׁפִיר כְּתַב הַר"מ ו"ל דְּוֹנְקָא נְתִיבָא וְאַח"כּ הִקְדִּישׁ פְּטוּר מְדו"ה דְּבִזָּה אַף שְׁאִין הִקְדָּשׁ שַׁע"י קְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ מוֹעִיל לְפּוֹטְרוֹ מ"מ בְּאוֹתוֹ שְׁעָה שְׁהַעֲמִידוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ יֵשׁ ג"כ קְנָנוּ דְּאוֹרְיִיתָא דִּיֵּאוּשׁ וְש"ר וְחַל הַהִקְדָּשׁ לְפּוֹטְרוֹ מְדו"ה.

וְאַף שְׁהַעֲמִידוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ מְשַׁעֲת הַקְדִּישׁוֹ כִּי הִיכִי דְּלֹא לְהוֹי מֵהַב"ב מ"מ אֵינוּ מְתַבְטֵל עֵי"ז הַקְנָנוּ יֵאוּשׁ וְש"ר דְּהָא הַקְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ אֵינוּ מְפָסִיק בֵּין גְּזִילָה לְקְנָנוּ יֵאוּשׁ וְש"ר וּבְכַת אַחַת בְּאוֹ וְאֵין טַעַם לוֹמַר שְׁהַקְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ יְבַטֵּל קְנָנוּ יֵאוּשׁ שְׁהוּא מְדְאוֹרְיִיתָא מִשְׁא"כ בְּהַקְדִּישׁ קוֹדֵם יֵאוּשׁ שְׁהַקְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ שְׁהוּא שְׁעַת הַקְדָּשׁ הַפְּסִיק אֶת קְנָנוּ דְּאוֹרְיִיתָא לְבַטֵּל מְעַלְיוֹ תוֹרַת גְּזִילָה וְהַהִקְדָּשׁ שְׁחַל ע"י קְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ לֹא רְצוּ חֵז"ל שְׁיִפְטְרוּנוּ מְדו"ה לְהִכִּי חֵיִיב בְּדו"ה וְהָא דְּלֹא אֶמְרוּ כֵּן לְעֵנָן גִּזְזוֹת וְוֹלְדוֹת שְׁלֵא יִקְנֵה כָּלֵל מְשׁוּם דְּקְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ לֹא מֵהֵנִי לְמִיקְנֵי גִזְזוֹת וְוֹלְדוֹת וְאַדְרַבָּה מְבַטֵּל הַקְנָנוּ דְּאוֹרְיִיתָא מְשׁוּם הַפְּסִיק הַקְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ בֵּין הַגְּזִילָה לְשִׁנּוּי רִשׁוֹת הוּא מְשׁוּם דְּלְעֵנָן גִּזְזוֹת וְוֹלְדוֹת אַף אִם לֹא הָיָה מְקַדֵּישׁ הַגְּזִילָה נְמִי הָיָה גִּזְזוֹת וְוֹלְדוֹת שְׁלוֹ דְּהָא שְׁחַטָּה וְשַׁחֲטָה נִקְרָא שִׁנּוּי כַּמ"ש הַתּוֹס' ב"ק (דָּף ע"א) ד"ה אִיהִ"נ שְׁאִין לָהּ שִׁנּוּי גְּדוּל מְשַׁחֲטָה א"כ א"א לְבַטֵּל קְנָנוּ מְגִזְזוֹת וְוֹלְדוֹת דְּהָא בְּשִׁנּוּי גִּזְזוֹת שְׁלוֹ כָּלֵל גְּזִילָה אִם לֹא הָיָה מְקַדֵּישׁ וְדִינָנוּ שְׁהוֹרְעָנוּ כְּחוֹ שְׁלֵא יִקְנֵה מְשַׁעֲת גְּזִילָה אֲלֵא מְשַׁעֲת הַקְדָּשׁ מְחַמַּת הַפְּסִיק הַקְנָנוּ דְּרַבְּנָנוּ בֵּין הַגְּזִילָה לְש"ר אֲבָל לְגַרְע קְנָנוּ לְגַמְרֵי אִי אֶפְשָׁר אֲבָל לְעֵנָן דו"ה דְּקְנָנוּ הַשְּׁחִיטָה אֵינוּ מְבַטֵּל חֵיִיב דו"ה כַּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם (בב"ק דע"א) ד"ה אִיהִ"נ דְּבָכֵל טְבִיחוֹת גְּנִיבָה אִיכָּא שִׁנּוּי וּבְהִכִּי חֵיִיב רַחֲמָנָא וְאֵין לְפּוֹטְרוֹ מְחַמַּת הַהִקְדָּשׁ דְּהוּי ש"ר עַם יֵאוּשׁ דְּכִינּוּ דְּהַפְּסִיק קְנָנוּ חֲכָמִים בֵּין גְּזִילָה לְהַקְנָנוּ ש"ר וְיֵאוּשׁ בְּטֵל קְנָנוּ זֶה וְחֵיִיב בְּדו"ה וְלֹא מִפְּטוּר מְדו"ה א"כ הִי הַהִקְדָּשׁ אַחַר יֵאוּשׁ שְׁאֵז לֹא הִי הַפְּסִיק בֵּין גְּזִילָה לְקְנָנוּ יֵאוּשׁ וְש"ר דְּהָא מְאִימְתִי הַעֲמִידוֹת חֲכָמִים

ברשותו בשעת הקדש ואז פָּכַר חָל קִנְיָן יְאוּשׁ וּשׁ"ר וּפְטוּר מְדוּ"ה דְּשָׁלוּ הוּא טוֹבַח וְכַדְבְּרֵי הַרְמַז"ל דְּלֹא מִיפְטָר אַא"כ הַקְדֵּישׁ אַחֵר יְאוּשׁ וְזֶה בְּרוּר וְנִכּוּן: וְלִפִּי דְבַרְיֵנוּ נִיחָא מֵהַ שְׁפָסֵק הַרְמַז"ל פָּרַב דִּשׁ"ר וְאַח"כּ יְאוּשׁ נְמִי מְהֵנִי וְלֹא כִר' יוֹחֲנָן מְשׁוּם דְּסוֹנְגִיּוֹת הַש"ס דִּהֲנֻזְקִין פְּנוּתֵי אֲזֵלָא דְהָא אָמַר שֵׁם אוֹקְמוּהָ רַבְּנָן בְּרִשׁוּתוֹ מִשְׁעַת הַקְדֵּישׁוֹ וְזֶה שְׁיִיף בְּהַקְדֵּישׁ קוֹדֵם יְאוּשׁ דְּאִי לֹא דְאוֹקְמוּהָ בְּרִשׁוּתוֹ לֹא הָוִי קוּנָה מֵה"ת בְּשַׁעַת הַקְדֵּישׁ אֲבָל בְּיְאוּשׁ וְאַח"כּ הַקְדֵּישׁ הָא קִנְיָה מֵה"ת בְּשַׁעַת הַקְדֵּישׁ בְּלֹא"ה.

וְכִינּוּן דְּמִיָּרֵי בְּהַקְדֵּישׁ קוֹדֵם יְאוּשׁ הָרִי חֲזִינוּ דְקִנְיָה בְּהַקְדֵּישׁ וְאַח"כּ יְאוּשׁ דְּהָא לֹא עָשׂוּ תַקְנָה אֲלֵא הֵיכָא דְבָלְאוּ הַתַּקְנָה הַקְרָבָן קִנְיָה לְהַגְזֵלָן רַק שְׁהִיָּה מִיפְסָל מִחֲמַת טַעַם מֵהַב"ב: הָרִי נִתְבָּרַר מִדְבַרֵי הַרְמַז"ל הֵיטֵב שְׁמוּעִיל הַקְדֵּישׁ אִם נִתְיָאֵשׁ אַח"כּ וְכִינּוּן שְׁבַרְרָנוּ דְהַקְדֵּישׁ וְאַח"כּ יְאוּשׁ נְמִי מְהֵנִי יֵשׁ לָנוּ רֵאִי בְּרוּרָה לְמַש"כּ דְּהַטַּעַם דְּבְהַקְדֵּישׁ וְאַח"כּ יְאוּשׁ הוּא מְשׁוּם דְחָל לְמַפְרַע מִשְׁעַת גְּזֵל דְּאִי נִימָא דְהַקְנָן חָל מִשְׁעַת יְאוּשׁ א"כ אִמְאִי הַקְרָבָן פֶּשֶׁר בְּהַקְדֵּישׁוֹ קוֹדֵם יְאוּשׁ הָא מְעַיְקָרָא פֶּשֶׁהַקְדֵּישׁוֹ הָוִי דְחֹוִי דְלֹא נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים עֲדִינּוּ וְהֵיכָא דְלֹא נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים לֹא תַקְנּוּ לְכַפֵּר כָּלָל וְאַף שֶׁאַח"כּ נִתְיָאֵשׁוּ קִי"ל בְּנִבְחָיִים (דָּף י"ב) דְּגַבֵּי קְדָשִׁים דְּחֹוִי מְעַיְקָרָא הָוִי דְחֹוִי וְנִהִי דְלַעֲנֵן פְּסוּל גְּזֵל בְּהֵאִי קְרָבָן מְהֵנִי מֵהַ שְׁהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְהָוִי דִּידֵיהּ מִמָּשׁ דְּלַעֲנֵן מְמוֹן מְהֵנִי הַפְּקָר ב"ד.

אֲבָל פִּינּוּן דְּהָוִי דְחֹוִי הוּא פְּסוּל וְאִין ב"ד יְכוּלִין לַעֲקוּר דְבַר מֵה"ת בְּקוּם עֲשֵׂה לְזֶרוּק דָּם שֶׁל קְרָבָן פְּסוּל א"ו דְּכַשְׁנִתְיָאֵשׁוּ אַח"כּ קִנְיָ לִי לְמַפְרַע מִשְׁעַת גְּזִילָה וְכִינּוּן דְחָל לְמַפְרַע הַקְנָנוּ אֲלֵא דְהָוִי מֵהַב"ב בְּזֶה שׁוּב תַקְנּוּ שְׁיַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ מִשְׁעַת הַקְדֵּישׁוֹ וְלֹא הָוִי מֵהַב"ב וְדִיחֹוִי לֹא הָוִי דְבַדְבָּר שְׁחָל לְמַפְרַע לֹא אֲמַרְיָנוּ דִּיחֹוִי וְעַדִּיף מֵהָא דְאֲמַרְיָנוּ כֹּל שְׁפִידוּ לֹא הָוִי דִּיחֹוִי כִש"כּ בְּזֶה דֹאע"ג דְּלֹא בִידוּ שְׁיַתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים מ"מ פֶּשֶׁהַקְדֵּישׁוֹ אֲגֵלֵאִי מִיְלַתָּא לְמַפְרַע שְׁקִנְיָה וְחָל תַקְנַת חֲכָמִים לְהַעֲמִידוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְלֹא הָוִי מְצֻנָה הַבְּב"ע כָּלָל: וְרֵאִיתִי לְהַש"ף (בַּחוּ"מ ס' שֵׁנ"ג) שְׁפָסֵק דִּשׁ"ר וְאַח"כּ יְאוּשׁ לֹא מְהֵנִי וְהֵבִיא רֵאִי מִסְתַּמָּא דְתַלְמוּדָא בַב"מ (דָּף כ"א) דְּפָרִיף לְאַבְיֵי דְסוּבֵר יִשְׁל"מ ל"ה יְאוּשׁ מֵהָא דְתַנְיָא הַגָּבֵב וְהַגְזֵלָן וְכִן יִרְדּוּ שְׁנִטְלָן מִזֶּה וְנִתְּנוּ לָזֶה מֵהַ שְׁנִטְלָן וְנִתְּנוּ לָזֶה וְיִמָּה שְׁנִטְלָן בְּשִׁלְמָא גְזֵלָן וְיִרְדּוּ קַא חֲזִי לִי וּמִיָּאֵשׁ אֲלֵא גָבֵב מִי חֲזִי לִי ע"כ וְלִשְׁיַטַּת הַרְמַז"ל דִּשׁ"ר וְאַח"כּ יְאוּשׁ נְמִי מְהֵנִי הָא הָוִי ש"ר וְאַח"כּ יְאוּשׁ וְלֵהֲכִי קִנְיָ: מִיָּהוּ נ"ל דְּבַרְיֵי הַר"מ נְכוּנִים וְבַרְוָרִים וְאִין שׁוּם סְתִירָה לְדְבַרְיֵוּ מֵהַ סוֹנְגִיא דְאַף לְרַב דִּשׁ"ר וְאַח"כּ יְאוּשׁ מְהֵנִי וְחָל קִנְיָן הַגְזֵלָה מִשְׁעַת גְּזִילָה מ"מ שְׁפִיר מְקַשָּׁה דְהָא בְּהַ בְּרִיַּתָּא קְתַנִּי מֵהַ שְׁנִטְלָן נִתְּנוּ מִשְׁמַע בְּנוֹדָאִי דְבְשַׁעַת נִתְיָנָה מִמָּשׁ קִנְיָ לֵה מִי שְׁנִטְלָה מִן הַגְזֵלָן וְא"כ לְאַבְיֵי דְסוּבֵר יִשְׁל"מ לֹא הָוִי יְאוּשׁ נִהִי דְקִנְיָ לִי בִש"ר וְאַח"כּ יְאוּשׁ לְמַפְרַע מִשְׁעַת גְּזֵל לְגַמְרֵי מ"מ הֵינְנוּ דְנוּקָא הֵיכָא שְׁהִיָּה אַח"כּ יְאוּשׁ בְּהַדְיָא שְׁנִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים אֲבָל אִם לֹא בָּא אַח"כּ לִידֵי יְאוּשׁ לֹא מְהֵנִי רַק אִם הִיָּה יְאוּשׁ מְהֵנִי לְמַפְרַע וְהַגַּע עֲצָמָה אִם הַקְדֵּישׁ הַמְקַבֵּל מִתְּנָה אוּ הַלּוּקֵם אֵת הַחֲפִץ הַזֶּה וְנִהְיָה אֲחָד מִפְּנוּ קוֹדֵם שְׁנִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים וְדָאִי דְלֹא לְקִי עַל מְעִילָתוֹ מְשׁוּם דְּהָוִי הַתְּרָאֵת סְפֵק שְׁמָא לֹא יִתְיָאֵשׁ וְאַף שְׁסַתֵּם גְּנִיבָה יְאוּשׁ בְּעָלִים הוּא מ"מ עֲדִינּוּ לֹא נִתְיָאֵשׁ וְאַף שְׁהַתּוֹס' בְּנִדָּה (דָּף מ"ו) ד"ה ר"י וְר"ל כְּתִבּוּ בְּהַקְדֵּישׁ תּוֹף זְמַן וְאֲכִלוּ אַחֲרֵיהּ דְּלֹא הָוִי הַתְּרָאֵת סְפֵק שְׁמָא לֹא יִבִּיא ב"ש בְּשַׁנְתָּ י"ג מְשׁוּם דְּרֹב מְבִיאִין ב' שְׁעָרוֹת בְּשַׁנְתָּ י"ג מ"מ הָא בְּמִמּוֹן לֹא אֲזֵלִינּוּ בְּתַר רֹבָא וְלֹא נְפִיק עֲדִינּוּ מִרְשׁוּתוֹ קוֹדֵם שְׁנִתְיָאֵשׁ דְּשְׁמָא לֹא יִתְיָאֵשׁ וְאַף שְׁעַכְשָׁיו אֲנוּ דְנִין לַעֲנֵן אִיסוּר מְעִילָה מ"מ פִּינּוּן שְׁלַעֲנֵן מְמוֹן לֹא נְפִיק

מְרֻשׁוֹת בְּעֵלִים לֹא חָנִּיל הִקְדַּשׁ וְלֹא לָקִי מִשׁוּם בַּל יַחַל דְּקוֹנְמוֹת] וּבְכַרְיִיתָא קַתְנֵי מַה שְׁנַתְּנוּ נִתְּנוּ דְמִשְׁעַת נְתִיבָה קְנֵי לֵה לְגַמְרֵי וּלְרַבָּא א"ש דִּישַׁל"מ הוּי יֵאוּשׁ וּמִהַשְׁתָּא הוּי יֵאוּשׁ פְּאִילוּ הָהּ יָדַע וּמִתְיָאֵשׁ פְּדֹאֲמַרִּינוּ שְׁם בְּכָל הַסּוּגִיָּא וּכְמוֹ גְּבִי תְרוּמָה דְאֲמַרִּינוּ פִּינוּ דְנִיחָא לִי בְּסוּף דְמֵי פְּאִלוּ עֲשָׂאוּ שְׁלִיחַ מִתְחִילָה אֲבָל לְאַבְיֵי דְלֹא מְהַנִּי לְמַפְרַע לְמַהוּי פְּאִילוּ פְּכָר נְתִיבָאֵשׁ נְהִי דְבַגְנִיבָה אִם נְתִיבָאֵשׁ מְהַנִּי לְמַקְנֵי לְמַפְרַע מ"מ קוֹדֵם שְׁנַתְיָאֵשׁ אִין אָנוּ יְכוּלִין לְדוֹן בְּהַ פְּאִילוּ פְּכָר נְתִיבָאֵשׁ וְכֵן נ"מ לְעַנְיָן אִם גְּנַב מִהַקְטָן וְנִתְּנוּ לְאַחַר דְקָטָן לֹא בַר יֵאוּשׁ הוּא וּלְרַבָּא דְסוּבְרָ דִישַׁל"מ הוּי יֵאוּשׁ אֲמַרִּינוּ אֲפִילוּ בְּקָטָן דְמִהַשְׁתָּא הוּי יֵאוּשׁ פְּדֹאֲמַר הֵתֵם לְאַבְיֵי הַנִּי תַמְרֵי דְזִיקֵי הִיכִי אֲכַלִּינוּ בְּבֹאֲגֵי דְאַרְעָא דִּיתְמֵי וּפִי הַתּוֹס' דְלְרַבָּא נִיחָא דְכִינוּ דְאִלוּ גְדִלֵי הוּי מִיֵּאֲשִׁי מִהַשְׁתָּא הוּ"ל יֵאוּשׁ עֵי"ש אֲבָל לְאַבְיֵי דִישַׁל"מ לֹא הוּי יֵאוּשׁ נְהִי דִש"ר וְיֵאוּשׁ וְכָל קְנִינֵי גְזִילָה קוֹנִין לְמַפְרַע מ"מ הַקְטָן דְלֹא חָנִּיל עַל מְמוֹנוּ דִּין יֵאוּשׁ וְדֹאֵי דְלֹא מְהַנִּי מַה שְׁסַתֵּם גְּנִיבָה יֵאוּשׁ בְּעֵלִים הוּא פִּינוּ דְלֹא בַר יֵאוּשׁ הוּא דְהָא דְאֲמַרִּינוּ סַתֵּם גְּנִיבָה יֵאוּשׁ בְּעֵלִים הוּא לֹא מְהַנִּי רַק לְדוֹן שְׁבֻדָּאֵי נְתִיבָאֵשׁ אוּ שְׁבֻדָּאֵי יִתְיָאֵשׁוּ פְּשִׁיתוֹנְדַע לְהֵם אֲבָל לֹא מְהַנִּי לְדוֹן עַל הַגְּנִיבָה דִּין יֵאוּשׁ מְעַכְשָׁיו [כְּמַש"כ הַתּוֹס' ב"ב"ק (דָּף ס"ח) ד"ה מַה טְבִיחָה דְאַרְ דְסַתֵּם גְּנִיבָה יֵאוּשׁ בְּעֵלִים, מ"מ קוֹדֵם שְׁנֹדַע לְבַעְלֵי שְׁנַגְנַב לֹא מְהַנִּי מַה דְסַתְמָא עוֹמֵד לְיֵאוּשׁ לְמ"ד יִשַׁל"מ לֹא הוּי יֵאוּשׁ] וְלְמ"ד יִשַׁל"מ הוּי יֵאוּשׁ אָנוּ דְנִין גַּם קוֹדֵם יֵאוּשׁ ע"ז דִּין יֵאוּשׁ אַרְ בְּקָטָן דְלֹא בַר יֵאוּשׁ הוּא וְכֵן כ' בְּשִׁטָּה מְקוֹבְצָת בְּהַדְיָא שְׁם בְּסוּגִיָּא דִישַׁל"מ דְלְרַבָּא הוּי יֵאוּשׁ אֲפִילוּ עוֹמֵד וְצוֹנֵם פְּשִׁיתוֹנְדַע שְׁאִינוּ מִתְיָאֵשׁ דְבַטְלָה דַעְתּוֹ אֲצַל כ"א.

וְאַרְ דְּגַבֵּי תְרוּמָה אִם לֹא נִמְצְאוּ יְפוֹת אִין תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה וְעֵי"ש בְּטַעְמוֹ שֶׁל דְבַר וְשִׁפְרֵי מִקְשָׁה בְּהַרְבֵּי בְרִייתָא לְאַבְיֵי דְבְּכַרְיִיתָא קַתְנֵי מַה שְׁנַתְּנוּ נִתְּנוּ דְמִשְׁמַע דְמִשְׁעַת נְתִיבָה מִיָּד קְנָה הַמְקַבֵּל מִתְּנָה אוּ הַלּוֹקֵחַ וְאִם קוֹדֵם אֲשֶׁה מְקוֹדֶשֶׁת וְאִם הַקְדִּישָׁה חֶפֶץ וְאִסְרוּ בְּקוֹנֵם יֵשׁ בּוֹ מְלָקוֹת וְכֵן אֲפִילוּ בְּגַבֵּי מִן הַקְטָן דְלֹא בַר יֵאוּשׁ הוּא.

וְע"כ מִשׁוּם דְדְמֵי פְּאִילוּ נְתִיבָאֵשׁ עַכְשָׁיו וְקִשָּׁה לְאַבְיֵי וְנִתְּבַר לְנוּ הֵיטֵב דְסוּגִיָּא דְב"מ אֲתִיָּא אֲפִילוּ לְרַב דְסוּבְרָ דִש"ר וְאַח"כּ יֵאוּשׁ קוֹנָה וְכָל קְנִינֵי גְזִילָה הֵם לְמַפְרַע וּמ"מ שְׁפִיר מִקְשָׁה לְאַבְיֵי וְדִלֹא פְּהַש"ף ז"ל: וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְמִקְשָׁה ב"ב"ק (דָּף ס"ו) לְרַבָּה מְקַרְבָּנוּ וְלֹא הַגְּזוּל אֵימַת אִילִימָא לְפָנֵי יֵאוּשׁ ל"ל קְרָא וּפִי הַתּוֹס' דְהָא אִינוּ שְׁלוּ לְהַקְדִּישׁוּ וּמֵאֵי קוֹשְׁיָא דְאַפְתִּי אִיצְטְרִיָּה קְרָא שְׁלֵא נִימָא דִיכּוֹל לְהַקְדִּישׁוּ מִשׁוּם דְבְּשַׁחֲיִטָּה הוּי שְׁנִינֵי וְהוּי דִּידִן לְמַפְרַע לְהַכִּי יְכוּל לְהַקְדִּישׁוּ וְאַצְטְרִיָּה קְרָא דְפָסוּל נ"ל דְבִאֲמַת הָא דְפְרִיָּה ל"ל קְרָא לֹא מִכַּח דְאִינוּ יְכוּל לְהַקְדִּישׁוּ קַא פְּרִיָּה אֲלֵא מְקַרָּא דְמָכֵם פְּדֹאֲמַר בְּסוּפָה (דָּף ל') גְּבִי קְרָא דְוַהֲבָאֵתֵם אֵת הַגְּזוּל וְאֵת הַפָּסוּחַ וְגו' אֵימַת אִילִימָא לְפָנֵי יֵאוּשׁ ל"ל קְרָא מָכֵם אֲמַר רַחֲמָנָא וְה"נ אֲקַרָּא דְמָכֵם סְמָךְ לְהַכִּי יְלִיף מְקַרְבָּנוּ דְמִיָּרֵי אֲפִילוּ לְאַחַר יֵאוּשׁ וְהֵתֵם יְלִיף לֵה מְקַרָּא דְוַהֲבָאֵתֵם מִשׁוּם דְסוּבְרָ דְקַרָּא דְקַרְבָּנוּ מִיָּרֵי בְּגוּל קַרְבָּן דְחַבְרִין וְעֵינֵן בְּתוֹס' שְׁהַקְשׁוּ שְׁם לְשִׁטְתֵּם לְמַה הַנְּצַרָּה שְׁם קְרָא דְמָכֵם ת"ל מִשׁוּם דְאִינוּ יְכוּל לְהַקְדִּישׁ בְּדְפְרִיָּה ב"ב"ק מְהֵאֵי טַעְמָא אִילִימָא לְפָנֵי יֵאוּשׁ ל"ל קְרָא וּלְפִי דְבְּרִינוּ א"ש דְגַם הֵכָא סְמָךְ אֲקַרָּא דְמָכֵם: וְרֵאִיתִי לְהַב"ש בַּאֲהַע"ז (סִימָן כ"ח ס"ד) שְׁכַתְּבָ שְׁאִם בְּשַׁעַת הַקְדִּישִׁין לֹא הָיָה יֵאוּשׁ וְאַחַר הַקְדִּישִׁין הָיָה יֵאוּשׁ לְכ"ע לֹא מְהַנִּי וְאַרְ הַלַּה"מ ז"ל דִש"ר וְאַח"כּ יֵאוּשׁ מְהַנִּי מ"מ הֵכָא לֹא מְהַנִּי דְבְּשַׁעַת הַקְדִּישִׁין נִתְּנוּ לֵה דְבַר שְׁאִינוּ שְׁלוּ: וְלַעֲנֵן דְכִינוּ דְבַאֲרָנוּ דְהַטַעַם דִש"ר וְאַח"כּ יֵאוּשׁ מְהַנִּי הוּא מִשׁוּם דְקְנֵי לְמַפְרַע שְׁפִיר חָלִין

הקידושין למפרע וראי' ברורה לדברי מהר"מ ז"ל שכ' (בפ"ה מהלכות אישות הלכה ח') הנכנס לבית חבירו ולקח לו פלי או אנוכל וכיוצא בהן וקידש בו אשה ובא בעה"ב אעפ"י שאמר לו למה לא נתתה לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתתה אינה מקודשת שלא אמר פן אלא פדי שלא להתבנייש ממנו והואיל וקידש במקומו חבירו שלא מדעתו אינה מקודשת והוא מעובדא דקדושין (דף נ"ב) בהאי גברא שקידש בפרומא דשיכרא כו' ואמר רבא לא אמרו פלג אצל יפות אלא לענגן תרומה והשתא קשה דרבא שפיר הוצרך לומר האי טעמא דלא אמרו פלג אצ"י אלא לענגן תרומה משום דאזיל לטעמי' דסובר ישל"מ הוי יאוש ולהכי אי הוי אמרינן דהא דאמר פלג אצ"י קושטא קאמר ולאו משום פיסופא הוי יאוש מעיקרא וכשקדשה הוי ש"ר ומקודשת שפיר כמש"כ הרמז"ל שם דבקידשה בגזל דאחרים אחר יאוש מקודשת משום יאוש וש"ר אבל אגן דפסקינן פאבני דישל"מ לא הוי יאוש א"כ לא הוצרך להאי טעמא דמשום פיסופא דאפילו קושטא קאמר מ"מ הא אין היאוש חל למפרע אלא משעת אמירה וכשקידש בדבר שאינו שלו קידש א"ו דכמו דדעת הרמז"ל דש"ר ואח"כ יאוש מהני גבי מכירה ה"נ בקידושי אשה מהני דלא כהב"ש ז"ל ולהכי אי לאו טעמא דמשום פיסופא הוי קידושין מעליא משום ש"ר ואח"כ יאוש ולהכי הוצרך הרמז"ל להך טעמא דמשום פיסופא קאמר ולא נתרצה פלג ולא מתייאש גם עכשיו מיהו אפשר לומר כיון דלא ידעה שיתיאש אח"כ לא סמכה דעתה ולא חלין הקידושין מהשתא מיהו היכא דא"ל בהדיא בשעת קידושין שמתקדש מהשתא אם יהיה יאוש חלין הקידושין מהשתא לפי מה שביארנו: ועוד יש להביא ראי' לסברא זו דגזל נקנה בשינוי למפרע מהא דאמרינן בב"ק (דף ק"ח) גזל שדה מחבירו והיתה פרה רבוצה בה דר' אלעזר סובר דחייב להעמיד לו פרה אחרת משום דקרקע נגזלת והקשו הקצה"ח והנתיבות דאף אם קרקע נגזלת מ"מ הא לא קני לה אלא להתחייב באונסין ואיך קונה הפרה שבתוכה ומטעם אגב גמי א"א לומר דהא לא הוי דעת אחרת מקנה אותה ולפי מש"כ א"ש דכיון דשטף נהר דמי לשינוי וקונה הקרקע למפרע לר"א למהוי שלו ולהכי נקנה גם הפרה ואף דגבי תבירה או שתייה כתב הרא"ש ז"ל פ' הגזל (דף צ"ה) דקנה רק משעתא דתבירה או שתייה מ"מ שטפה נהר לא דמי לתבירה או שתייה רק לשינוי בעלמא וקונה למפרע: מעתה כיון שבארנו דביאוש ואח"כ ש"ר נעשה למפרע של גזלן האי חמץ שגנבו עכומ"ז ומכרו לישראל אחה"פ כיון שפבר נתייאש ממנו וקיי"ל סתם גניבה יאוש בעלים ואחר כף מכרו לישראל אחר דהוי יאוש ואחר כף ש"ר ואיגלאי מילתא דבפסח גמי הוי האי חמץ של עכומ"ז ודמי לעכומ"ז שהלוה לישראל על חמצו וא"ל דאם לא אפרע לה עד יום פלוני יהא שלך מעכשיו והגיע זמן ולא פרעו דמוטר אחה"פ בהנאה פדאיתא בפסחים (דף ל"א) ואף דכ"ז שלא זכה בו הישראל שלקח מיד העכומ"ז אפתי של בעלים הוא ואסור בהנאה ואין זכיה באיסורי הנאה מ"מ כיון שאם יזכה בו יתברר למפרע שהי' מותר שייהו בו זכיה ואף שהרבה מהראשונים ז"ל חלקו על הר"מ ז"ל בדין יאוש ואח"כ ש"ר.

מ"מ כיון שאיסור חמץ שעשה"פ הוא רק מדרבנן פדאי הוא הרמז"ל לסמוך עליו: ** (הג"ה ומטעם זה יש לדון עמש"כ הנבו"י בגזל חמץ ועשה"פ שהחמץ מותר בהנאה משום דנא שייהו למקנס את הנגזל דמאי הול"ל למיעבד הוא אינו יכול לבטלו פדאמרינן גזל ולא נתייאשו הבעלים כו' דאפתי הנה יכול לתתו במתנה להגזלן גופי' ואין לומר

שלא רצה להכשיל את הגזלן שיעבור עליו בב"י דז"א דהא גם עכשיו עובר עליו הגזלן בב"י משום דחייב באחריותו ונה ברור ופשוט:)* ועוד יש להקל בזה מטעם אחר לפמש"כ לעיל דהיה אפשר לדמות האי חמץ לחמץ שנפלה עליו מפולת.

דהא אין ביד הפעלים לא לבערו ולא לבטלו רק שפכתנו שהיה יכול לתתו להגב גופי' במתנה ובאמת א"א לתת לו במתנה דכיון דהגב הוא נכרי במאי יקנה לו את הגניבה דאף דאמרין בב"ב (דף מ"ג) דמצי להקנות הגניבה ע"י קנין גבי בני העיר שנגב ס"ת שלקח דאין דנין אותה בדיניי אותה העיר ופריד וליסקו בי תרי מינייהו ולדיניי משמע דיכול להקנות הגזילה להגזלן עצמו בקנין מ"מ איפא למימר ה"מ לישראל דקנין סודר מהני אף שלא בפניו כמש"כ התוס' והרא"ש בקידושין (דף כ"ו) ד"ה לדמי וכ"פ בח"מ (סימן קצ"ה סעיף ג') וא"כ ה"מ אם מקנה לישראל דיכול אחר להיות שלוחו ולקנות אבל אם מקנה לעכומ"ז כיון דאין שליחות לא"י לא מצי להקנות לו שלא בפניו ואף אם החמץ הוא בחצירו של עכומ"ז נמי לא מצי להקנות לו ע"י חצירו לפמש"כ רש"י ותוס' בב"מ (דף י"א) דחצר אם אינו עומד בצדו אינו בתורת יד אלא בתורת שליחות כמש"כ הש"ך (סימן רמ"ג ס"ק יו"ד) וקיי"ל אין שליחות לא"י ואף שהש"ך פתב דבחצר המשפחה הוא בתורת יד אף שאינו עומד בצדו מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ובאיסור דרבנן יש להקל ולומר שלא היה יכול להקנות להאי חמץ לעכומ"ז משום דמתורת שליחות הוא ואין שליחות לא"י ולא היה בידו להוציא מרשותו וליפא למקנס' דדמי לחמץ שנפלה עליו מפולת דמי יודע אם היה העכומ"ז עומד בצד חצירו בשעה שהגיע זמן ביעור של חמץ ועוד דאפילו אם העכומ"ז עומד בצד חצירו איפא למימר דלא מצי להקנות לו בתורת חצר כמש"כ הרבה מהאחרונים ו"ל דאף דמבואר בש"ס דאם עומד בצד חצירו חצר משום יד אתרבאי מ"מ הא אמרינן התם (דף י"א) דלא ילפינן קטן מקטנה והיינו דדוקא בחצר דאיתתא אתרבאי משום יד מקרא דנתן בידה דכתיב גבי גט לרבות גגה וחצירה וקרפיה אבל חצר דגברא לא אתרבאי מתורת יד אלא מתורת שליחות ואין שליחות לא"י: אלא שבס' מק"ח הקשה שהרי בהדיא אמרינן בע"ז (דף ע"א) ותקני לי פליו כו' עיי"ש וכלים קונים מטעם חצר הרי דעכומ"ז יש לו חצר לכה"פ אם עומד בצד חצירו ועיין בדבריו ו"ל שכ' דהא דמפלגינן בין קטן לקטנה היינו בין חצר דגברא לחצר דאיתתא הוא רק בקטנים שאינו משתמר לדעתם אבל בחצר דגדולים שמשתמר לדעתם מהני משום יד אפילו בגברא ואנו בארנו לעיל (בס' כ"ח) דיש לחלק באופן אחר דיש לחקור בטעם הדבר מ"ט נימא דחצר דאיתתא הוא משום יד וחצר דגברא הוא משום שליחות כיון דלא מצינו בהדיא קרא לחלק ביניהם אמאי נוקי ונימא הכי: ונראה דהטעם הוא דכיון דקרא דחצר משום יד כתיב באמתא אמרינן דוקא אשה שאינה חייבת במצות חצר דידה חשוב פידה ממש אבל גברא דחייב במצות אין חצירו חשוב פידו לפי מה שהחצר חשוב פידו הוא מפני התקשרותו אצל אחוזתו עד שעדיף משלוחו ודמי לידו: [וכמו שמצינו בתוס' בקידושין (דף ז') שהקשו על רש"י שכ' דאדם הוקש לרקעות דהא הוא קרא דוקא בעבד כתיב ולא בכוון חורין עיי"ש והטעם הוא ג"כ דמי שאינו חייב בכל המצות נוכל לדמותו לקרקע אבל ב"ח שחייב במצות בטל גופו לנפשו ואינו דומה לקרקע] וזהו דוקא באדם שאינו חייב במצות כמו אשה אבל איש דחייב במצות אין אחוזתו פיד ממש וה"ל לענין חצר משום יד איש שחייב במצות

אין תצירו כגופו ממש אלא כשלוחו בעלמא ואשה שאינה חייבת בכל המצות תצירה כגופה ממש וכידה ונהגה כ"ז בישראל אבל עכומ"ז דאינו בר מצוה כלל תצירו פידו וידו כתצירו ממש ותצירו משום ידו אתרבאי ל"ש איש ול"ש אשה ושפיר יש קנגן תצר לנכרי דגברא ואם עומד בצד שזדהו שפיר יש לו דין יד: ומ"מ בנ"ד יש להקל דמי יודע אם בשעת חובת הביעור הנה עכומ"ז עומד בצד תצירו שיקנה לו התמץ להפקיע ממנו איסור ב"י פנ"ל לענ"ד: ודע שאין להקל בנידון זה מטעם שכתב הנב"י שהתמץ נעשה הפקר וקנה לו תצירו דעכומ"ז בתורת הפקר ולא עבר הישראלי הנגנב אב"י כמש"ל בתשובה והבאנו ראי' מהא דאמרינן בב"ק (דף ס"ו) דפריה למאן דאמר יאוש קונה מהא דתנן גזל תמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלח לפניה.

ואי אמרת יאוש קונה האי מפי מטי זמן איסור מייאש מינ' ומשני כי קא אמינא זה מתיאש וזה רוצה לקנות הכא זה מתיאש וזה אינו רוצה לקנות ע"כ והתם מייירי בישראל שגזל דאמרינן דנדאי אינו רוצה לקנות דהתשוד על הגזל אינו תשוד אאיסור ב"י.

אבל בעכומ"ז שרוצה לקנות בעינן למימר כינון דמייאש מרי' מינ' קנה בתורת הפקר ושוב לא עבר הישראלי בב"י ובבי"מ: מיהו אין זה מעלה ארוכה דכבר פתבנו לעיל דהאי תמץ אינו בדין הפקר משום דאין אדם יכול לזכות בו שהגנב צריף להחזירו לבעליו לפטור עצמו מגניבתו ולומר לי הרי שלח לפניה וכינון דאין אדם יכול לזכות בו מתמת שהעכומ"ז יכול למחות אין בזה דין הפקר והבאנו ראי' מדברי התוס' בב"ק (דף ס"ט) ד"ה פל שהקשו בהא דאמר פל שלקטו העניים יהא הפקר אם בעה"ב מתיאש למה צריף הפקר כדי לפטורו מן המעשר הלא יאוש חשוב כהפקר ותירצו דלא מקרי יאוש הפקר משום שכ"א אסור להחזיק בה מפני שהיא צריכה לגזלן לפטור מן הגזל ואם זכה בה אחר לכה"פ חייב לשלם דמים לגזלן הלכך לא חשוב כהפקר לפטור מן המעשר וה"נ בנ"ד לא חשיב כהפקר לפטור את הבעלים מדיני איסור ב"י ועיי"ש בדברינו ודו"ק סימן ל בענין משהה תמצו על מנת לבערו אי עובר עליו אי לא.

כתבו התוס' בפסחים (דף כ"ט) ד"ה ר"א דב"י הוי לאו הנתיק לעשה ומזה הטעם כתבו בשם ר"י ז"ל דהמשקה תמצו ע"מ לבערו אינו עובר עליו באותו שהי' והביאו ראיה מהא דאמרינן דלמ"ד אין פודין את הגדשים להאכילן לכלבים האוכל תמץ של הקדש במועד מעל לריה"ג משום דיכול להסיק תחת תבשילו ואם נימא דהמשקה תמצו ע"מ לבערו עובר עליו אמאי מעל הא מיד כשיפדה אותו עובר עליו ואינו יכול לפדותו כלל א"ו דאינו עובר עליו כשמשהה ע"מ לבערו: ולכאורה לא הוי צריכי התוס' להסביר סברת הר"י ז"ל דלהכי אינו עובר עליו במשהה ע"מ לבער משום דהוי נתיק לעשה דבלא"ה איכא למימר כינון דבתמץ מהני ביטול ועיקר הביטול הוא במה שסיירנו מדעתו שלא יהא נחשב אצלו כשאר מומן שלו ולא דאג עליו אם יאבד או ישאר כמ"ש בתשובה במק"א א"כ הרי לא אסרה תורה אלא כשמחזיקו לצורכו ולהנאתו ובמשהה ע"מ לבערו הרי אינו מחזיקו להנאתו ולצורכו ולא עבר עליו וכה"ג אמרינן (בע"ז דף ס"ד) גבי שפרו לשפור ביי"ג דכל למעוטי תפלה שפיר דמי אף דרוצה בקיומו אסור מ"מ אם רוצה בקיומו כדי לאבדו שרי כמ"ש הב"י (סימן קל"ג).

וה"נ רוצה בקיומו לאבדו לקיים בו מצנת ביעור אלא דמשום הא לא אירי דהא ביטול לא מהני אלא אם ביטלו קודם זמן איסורו או קודם שתתחמץ אבל אחר שנתחמץ ואחז"מ איסור לא מהני ביטול מטעמא דאף דהוא לא ניתא לי בהאי חמץ מ"מ פיון שהוא ממונו מכפר אינו יוצא מרשותו במחשבת ביטול ומאיליו הוא ברשותו ועובר עליו עד שיבערנו ולהכי נמי לא מהני במשקה ע"מ לבערו דאף דלא ניתא לי בהאי חמץ ומשקהו רק לבערו מ"מ אין החמץ יוצא בזה עדיין מרשותו כמו שאינו יוצא בביטול לאח"ז איסורו והכא הרי מיירי בפדהו תוך המועד: מיהו קשה לי טובא דמאי ראי' הוא מהכא הא יכול לפדות ע"מ שלא יחול הפדיון עד שיתן את החמץ על האור דאז כבר מקיים בו מצנת ביעור ולא עבר כלל אלאו דב"י.

וכדאשפסן בעירובין (דף ל"ו) אמר רבא כפר זה היום קודש ולמחר חול ואמר עירבו לי בזה אין עירובו עירוב ופרש"י ז"ל שאמר למחר תהא מחולל על מעות שיש לי בבית הרי שיכול לפדות שחול הפדיון לאח"ז (עיינן ריטב"א שם) וה"נ להכי מעל משום שיכול לפדות שחול פדיונו כשיניחו על האור קודם שתמשול בו האור דכל דבר שבידו יכול להתנות שחול לאחר זמן: ונראה שדעת התוס' דאם איתא שמשקה חמצו ע"מ לבערו עובר עליו אסור לפדות אף שחול הפדיון כשיניח על האור דמ"מ נכנס רגע אחד לרשותו ועבר על ב"י אף שפאותו שעה הוא מבערו מ"מ עבר על אותו רגע שפנס לרשותו ועוד י"ל לפמש"כ התוס' במנחות (דף צ') ד"ה מארבע שאסור ליקח מעות הקדש לילה אצל בעה"ב שיש לו פירות ליקח בהם פירות שיחולל המעות על הפירות מטעם דחיישינן שפא ימעול בהם עד שיחוללו א"כ ה"נ אסור ליקח חמץ של הקדש שיחולל בפעה שיניחם על האור דכיון שאינהפדיון חל עכשיו מיד חיישינן שפא ימעול בהם עד שיניחם על האור ובהא דהיום קודש ולמחר חול אינו לוקחם לעצמו קודם הפדיון משא"כ הכא שצריך ליקחם להסיק תחת תבשילו חיישינן שפא ימעול בהם ואפילו מונחים ברשותו מ"מ פיון שתלה הפדיון לאחר זמן חיישינן מדרבנן שפא ימעול בהם ואסור לפדותו אא"כ פודה שחול הפדיון מיד ונפיר הוכיחו התוס' שהמשהה חמצו ע"מ לבערו אינו עובר עליו מיהו קשה לי על דברי התוס' דאף אם נימא דהמשקה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר מ"מ הא זהו דוקא אם משקה לבערו בלא שום הנאה רק לקיים מצנת ביעור אבל זה שמשקה ע"מ להסיק תחת תבשילו הרי משקה בשביל הנאתו ופודהו בכנונה מהקדש ונותן דמים להקדש כדי שישתמש להסיקו תחת תבשילו וזהו עיקר אסור ב"י שמתזיק החמץ לצורכו ונהנאתו אטו לא הזהירה תורה רק אם מתזיק החמץ לאוכלו הלא רק אם מתזיק לעצמו ונהנאתו זהו איסור ב"י ומאי אהני לן מה שבשעת הסקה מקיים מצנת ביעור מ"מ הא הוא מתזיקו לצורכו ועבר אב"י: ואף שהתוס' בשבת (דף כ"ז) ד"ה לפי כתבו בטעמא דאין מדליקין בתרומה טמאה ביו"ט אף שרשאי ליהנות בשעת ביעורה משום דכיון דהתורה אסרה כל הנאות רק הנאת שריפה א"כ הבערה זו אינה לצורך הנאתו אלא לשם מצנת שריפה ובטל צורך הדיוט לגבי צורך גבוה עיי"ש וא"כ ה"נ הא אפשר לומר דכשיבער החמץ ויסיקו תחת תבשילו יתבטל צורך הדיוט שלו לגבי צורך גבוה ומקרי משקה חמצו ע"מ לבערו ואינו עובר מ"מ הא לא דמי כלל להתם.

דְּהֵתָם אָנוּ דְּנִין רַק עַל מְלֹאכֶת הַהִבְעָרָה שֶׁהַתּוֹרָה אִסְרָה הַבְּעָרָה לְצוֹרֵף גְּבוּהַ וּבַהֲעֲבָרָה זוֹ יֵשׁ צוֹרֵף הַדְּיוּט וְצוֹרֵף גְּבוּהַ וְלִהְכִי אָנוּ אוֹמְרִים דְּבִטֵּל צוֹרֵף הַדְּיוּט גְּבִי צוֹרֵף גְּבוּהַ וְחַל עַל תְּכוֹנַת תְּכֵלִית מְלֹאכֶתוֹ צוֹרֵף גְּבוּהַ וְאִסּוּר אֲבָל הֵכָא גְּבִי פּוֹדָה אֶת הַחֲמִץ לְהַסִּיקוֹ תַּחַת תְּבִשְׁלִי וְנִהֵי דְבִשְׁעַת הַסָּקָה יַחֲוִיל עַל מַעֲשֵׂה הַהִיָּסָק שֶׁם בִּיעוּר חֲמִץ מִשּׁוּם דְּצוֹרֵף הַדְּיוּט בְּטֵל גְּבִי צוֹרֵף גְּבוּהַ וְלֹא חַל עָלָיו שֶׁם צוֹרֵף הַנְּאֻת בִּישׁוּלוֹ מ"מ מִשְׁעָה שְׁפָדָה עַד הַסָּקָה מֵה שְׁמִחְזִיקוֹ וְדַאי עוֹבֵר עָלָיו בְּב"י וְלֹא שִׁינָה לְאִמֵּר דְּחַל עַל פְּעוּלַת הַחֲזִקַת הַחֲמִץ בְּרִשׁוֹתוֹ צוֹרֵף גְּבוּהַ לְבַעֲרוּ מִן הָעוֹלָם דְּהָא לֹא הִי שְׁלוֹ כְּלָל וְהוּא בְּרִצּוֹנוֹ קָנְהוּ וּפְדָה אוֹתוֹ מִן הַהִקְדָּשׁ לְצוֹרֵף הַנְּאֻת הַסָּקָה תְּבִשְׁלִי וְעַל מַעֲשֵׂה הַחֲזִקַת הַחֲמִץ וְדַאי דְּחַל צוֹרֵף הַנְּאֻתוֹ יוֹתֵר מִצוֹרֵף גְּבוּהַ שֶׁהוּא בִיעוּר חֲמִץ פִּינּוֹ שְׁלֵא הִי מוּטָל עָלָיו לְבַעֲרוּ כְּלָל וְהִבְאֵת הַחֲמִץ לְרִשׁוֹתוֹ וְהַחֲזִקַתוֹ אֲצֻלוֹ הוּא רַק בְּשִׁבִיל צוֹרֵף הַדְּיוּט וְעֵבֵר אֲב"י וְלֹא מִהֵנִי לִי מִיָּדִי מֵה דְבִשְׁעַת הַבְּעָרָה יִתְבַטֵּל צוֹרֵף הַדְּיוּט לְגַבִּי צוֹרֵף גְּבוּהַ פִּינּוֹ שְׁאָנוּ דְּנִין עַל הַהִבְאָה לְרִשׁוֹתוֹ וְהַחֲזִקָה שֶׁהוּא מִחֲזִיק עַד שְׁעַת הַהִבְעָרָה וְזֶה הִי לְצוֹרְכוֹ וְדַאי דְּעֵבֵר אֲב"י: שׁוֹב רְאִיתִי דְּלִק"מ דְּכִינּוֹן דְּפְדִיַת הַקְּדָשׁ בְּמִיָּדִי דְּלֹא חֲזִי לְגוֹפְנִי הָוִי מְצוּהַ וְכַמֶּש"כ הַפְּנ"י בְּשִׁמְעִיתִן (בְּדָף כ"ט) שֶׁהִיא אַחַת מִמְצוֹת שֶׁבַתּוֹרָה דְּכַתִּיב אִף בְּהִמָּה טְמֵאָה פְּדָה תְּפָדָה וּמְצוּהַ בְּבַעֲלִים קוֹדֵם לְכָל אֲדָם עֵי"ש בְּדִבְרֵי ו"ל א"כ שְׁפִיר אֲמַרִּינּוּ דְּלֵר' יוֹסִי הַגְּלִילִי הָאוֹכֵל חֲמִץ שֶׁל הַקְּדָשׁ בְּמוֹעֵד מְעַל דִּישׁ לְהַקְדֵּשׁ בְּהֵם דְּמִים שֶׁהָרִי הַבְּעָלִים יְכוּלִים לְפָדוֹתוֹ דְּלִרְבִּנּוֹ לֹא מְעַל דְּכִינּוֹן דְּאִסּוּר בְּהַנְּאֻה לֹא חֲזִי לְפָדְיוֹן עֲלֵיהֶוּ פִּינּוֹ שְׁאִינוּ שׁו"פ.

אֲבָל לְרִי"ג שְׁיָכוֹל לְהַסִּיקוֹ תַּחַת תְּבִשְׁלִי מְעַל שְׁיָכוֹל לְפָדוֹת וְאִין פְּדִיוֹנוֹ בְּשִׁבִיל שְׁיָסִיק תַּחַת תְּבִשְׁלִי לְצָרְכוֹ אֲלֵא לְקַיָּים מְצַנַת פְּדִי [וּמִשְׁפַּחַת לֵה גְּמִי שְׁאָם יִמְתִּין עַד אַחַר הַמוֹעֵד יִתְקַלְקַל הַחֲמִץ וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ שׁו"פ וְלֹא יִהְיֶה בְּאִפְשָׁרוֹ לְפָדוֹתוֹ] וְכִינּוֹן שְׁאִינוּ פּוֹדָהוּ לְצוֹרְכוֹ רַק לְקַיָּים מְצַנַת פְּדִי שְׁרִי אַח"כ לְהַסִּיקוֹ תַּחַת תְּבִשְׁלִי: אֲלֵא שֶׁלְכַאוּרָה לְפִי"ז נִרְאָה בְּעֵיקָר דְּבִרְיָהֶם ו"ל שֶׁהוֹכִיחוּ מִכָּאן דְּמַשְׁהָה חֲמִצּוֹ ע"מ לְבַעֲרוּ אִינוּ עוֹבֵר עָלָיו מִמָּה שְׁיָכוֹל לְפָדוֹת בְּמוֹעֵד וְלֹא חֲזִי שִׁינּוֹן לְאִסּוּר ב"י הוּא רַק לְשִׁיטְתָם דְּסִבְרֵי דְּלֵאוֹ דְּב"י הָוִי נִיטְקָה לְעֵשֶׂה אֲבָל לְשִׁיטַת הַר"מ ו"ל דְּחֲמִץ לֹא הָוִי נִיטְקָה לְעֵשֶׂה דְּהָא כְּתִיב בְּהִלְכוֹת חו"מ דָּאֵם עֵשֶׂה מַעֲשֵׂה לּוֹקֵה וְדַחֵי סוּגְיָא דְּפִסְחִים (דָּף צ"ה) מִהִלְכָה כַּמֶּש"כ שֶׁם הַמֶּל"מ וְנִרְאָה דְּלִפִּי דְּבִרְיָהֶם הַר"מ ו"ל לִיכָא כְּלָל עֵשֶׂה דְּתַשְׁבִּיתוֹ בִּיו"ט גּוֹפֵא וּקְרָא דָּאֵף בִּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוֹ מוֹקְמִינּוֹ לִי אֲעֲרֵב יו"ט פְּדִאֲמִרִּינּוֹ בְּש"ס (דָּף ה') וְכֵן כְּתִיב הַר"מ ו"ל בְּהִלְכוֹת חו"מ (פָּרָק ב' הִלְכָה א') וּבַעֲרִיו"ט אִיכָא עֵשֶׂה וְלֹא הִלָּאוּ וּבִיו"ט אִיכָא לָאו וְלֹא עֵשֶׂה וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבִרְיָהֶם הַר"מ ו"ל דְּבַכ"מ דְּאִיכָא עֵשֶׂה וְל"ת דְּרָכּוֹ לְכַתּוֹב שְׁעוֹבֵר בְּעֵשֶׂה וְל"ת עֵינּוֹן בְּרִישׁ הִלְכוֹת יו"ט וְדוֹכְתִי טוֹבָא וּבְהִלְכוֹת חו"מ כ' הַמְנִיחַ חֲמִץ בְּרִשׁוֹתוֹ בְּפִסְחָא עוֹבֵר בְּב' לָאוִין וְלֹא הִנְזַכֵּר שְׁעוֹבֵר בְּעֵשֶׂה וְע"כ הַטַּעַם דְּסוֹבֵר דְּהַעֲשֵׂה הוּא רַק בַּעֲרִיו"ט אֲבָל בִּיו"ט לִיכָא אֲלֵא לָאו לְחוּדִיָּה וְאֵע"ג דְּבִש"ס (דָּף כ"ז) אֲמַרִּינּוֹ לֹא מְצַא עֲצִים לְשׁוֹרְפוֹ יִהְיֶה יוֹשֵׁב בְּטֵל וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה תְּשַׁבִּיתוֹ שְׁאֵאֲנִי מִבְּתִיכֶם וְר"ת ו"ל פִּי (בְּדָף כ"ז) דְּפִלּוּגְתָא דְּר"י וְרַבִּנּוֹן אַחַר זְמַן אִיסּוּרוֹ מִשְׁמַע דְּבִיו"ט גְּמִי אִיכָא תְּשַׁבִּיתוֹ יֵשׁ לוֹמֵר דְּמִיָּרִי בַּעֲרִיו"ט אַחַר חֲצוֹת דְּמִקְרִי גְּמִי לְר"ת ו"ל בְּשְׁעַת בִּיעוּרוֹ שֶׁהָרִי אִסּוּר מֵה"ת וְאֵז אִיכָא עֵשֶׂה דְּתַשְׁבִּיתוֹ]: א"כ פִּינּוֹן שְׁבַאֲרָנוּ דְּמְצַנַת פְּדִי בְּבַעֲלִים הָוִי מ"ע וּמִנְאָה הַר"מ ו"ל בְּמִנּוֹן הַמְצוֹת (סִימָן קט"ו) וְ"ל לְהִדוֹת מְעָרִיף בְּהִמָּה טְמֵאָה לִיתְנָן דְּמִי שְׁנַאֲמַר וְהַעֲמִיד אֶת הַבְּהִמָּה וְגו' וּבְבִכּוּרוֹת (דָּף י"ג) אִיתָא מְצַנַת הַגְּאֻלָּה בְּאִדּוֹן עֵי"ש: וּבַעֲרִכִין (דָּף

כ"ז) איתא דאי צניית צניית ואי לא פופין אותו ע"ז ואם יתקלקל הקמץ אם ימתין מלפנדא עד אחר המועד ודאי דאחי עשה דפדי' נדחי לל"ת דב"י פיון דהוי רק לאו גרידא ועשה דתשפיתו ליפא ביו"ט ולהכי לא חיישינן במה שיעבור אב"י עד שיעברנו ויסיקנו תחת תבשילו וארף דהרמז"ל כ' (בפ"א דחו"מ) דב"י ובי"מ הוי שני לאווינן מ"מ הא כ' הפנ"י ז"ל בביצה (נף ח') דחד עשה דוחה לשני לאווינן דמה לי חד לאו ומה לי תרי לאווינן ומזה גופא סעד לשיטת הר"מ ז"ל דבתוך המועד ליפא עשה כלל ואע"ג דאמרין בכל דוכתא דלא דחי עשה לל"ת אלא היכא דבעידנא דמיעקר לאו קא מקיים לעשה דומיא דכלאים בציצית והכא בא העבירה דב"י אחר הפדי' מ"מ נראה דדוקא היכא דעבירת הלוא בא קודם קיום העשה להכי לא דחי ועיין ריטב"א ר"ה שכ' הטעם משום פשיעה שיעבור על הלוא ולא יקיים העשה] אבל הכא שהלוא בא אחר קיום העשה שפיר דחי ועוד דלענין זה נדאי דמהני אם יתנה שיחול הפדיון תיכף קודם התחלת ההבערה בחמץ וכמ"ש למעלה דאז באים טפי כאחד עבירת הלוא וקיום העשה מהכי שחל הפדיון תיכף: וראיתי להגאון בעל שא"ר ז"ל שמתמה מאוד על דברי התוס' שכ' דבמשה ע"מ לבערו אינו עובר וז"ל ותמה על עצמה לאוי דגזל ומשפון ופיאה ואונס שגירש דכל הני הוי לאו שנל"ע פדאמרין התם (בפ"ג דמכות) וכי מותר לכתחילה לעבור על לאוין הללו כשפוננתו בשעת עבירת הלוא לקיים העשה שבו פגון שגירש ע"מ להחזירה וגזל ע"מ להשיב וכו' עיי"ש בדבריו ז"ל ובהדיא אמר (בפ' הפונס) גבי הא דשאל דוד לסנהדרין מהו ליטול גדישים של שעורים דישאל ליתן לפני בהמתו ע"מ לשלם גדישים של עדשים דפולשתים ושלחו לי חבול ישיב רשע גזילה ישלם וכו' הרי אעפ"י שגזל ע"מ להשיב רשע מיקרי עיי"ש בדבריו: ונראה לי דדברי התוס' ז"ל נכונים מאוד דאף דבבבב לאו הנתיק לעשה אסור לעבור על הלוא ע"מ לקיים העשה כמו גבי גזל פיאה ואונס שגירש גם התם הוי שרי ולא הוי חיישינן שמא לא יקיים העשה בפשיעתו דבאיסורא מזדהרי אינשי פדאמרין בנדריים (נף ט"ו) בקונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שמוותר לישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר דדוקא בתנאי לא מזדהרי אינשי אבל באיסורא מזדהרי אינשי וה"נ הרי האיסור נגמר כשמבטל העשה או כשאינו מקיימה ובאיסורא מזדהרי אינשי רק דחיישינן שמאלא יהא בידו סיפוק לקיים העשה פגון בגזל ופיאה שתשרף הגזילה ואז תשאיר איסור הגזל במקומו שהרי לא תשוב דבר הגזול לבעליו וכן באונס שגירש שמא לא תתרצה להנשא אח"כ ונשארו הגירושין בתקפם והעשה לא נתקן כלל.

או כי ימות הגזלן או המגרש אנוסתו ולא יתקיים העשה ומעשה הגזל והגירושין בתקפם אבל בחמץ אם ישרף החמץ ולא יקיים העשה הרי בזה תתקיים רצון התורה שהרי לא יהא בה חפץ והנאה של פלום עוד ויצא לאור מחשבתו אשר חשב עליו בשהייתו שלא יהא נחשב כממונו או כי ימות עד שלא ישלם הרי ג"כ שוב לא יתנה ממנו ונתקיים רצון התורה שאין החמץ לבעליו ואין בהם הנאה של פלום ובין אם יבערנו בעצמו ובין אם יבא לידי ביעור מעצמו או שימותו הבעלים בכל גונוני לא יתנה ממנו ולפשיעה לחזור מדעתו הנכונה להחזיקו לעצמו לא חיישינן כמ"ש דבאיסורי מזדהרי אינשי הלכך אף שהתורה אמרה שהחמץ שהי' מכבר שלו אינו יוצא מרשותו במחשבת ביטול לאח"ז איסור מ"מ אם חישב בו לעשות בו מעשה ביעור שפיר יוצא מרשותו כיון שראינו

דְּבַחְמֵי בְּתֵר לְבִסוּף אֲזֵלִינָן וְהַבְּיָעוּר דְּלְבִסוּף מְתַקֵּן מַה שְּׁהֵיָה בְּתַחֲזִילָה וְהָכָא בְּוֹדָא יָבֵא
הַדְּבָר לִידֵי רְצוֹן הַתּוֹרָה שְׂיֵישׁ בְּהָא לָאו דְּב"י שְׁהָרִי לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ עוֹד לְהַכִּי שְׂרִי וְלֹא
דְּמִי לְכָל לָאו הַנִּיתְקָ לַעֲשֵׂה דְהֵתָם יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂלֵא יָבֵא לִידֵי קִיּוּם הַעֲשֵׂה וְהָאִיסוּר הַלָּאו
יִשְׂאָר בְּתַקְפּוֹ וְכַחוּ נִגְד רְצוֹן הַבּוֹרָא וְהַתּוֹרָה מִשָּׂא"כ בְּתַמֵּץ בְּמִשְׁקָה ע"מ לְבַעֲרוּ אֵיזָה
אִיסוּר יִהְיֶה בְּזָה הָא שְׁהֵיָתוּ פְעַת הוּא לְבַעַר שְׁהַבְּיָעוּר דְּלְבִסוּף מְבַטֵּל כֹּל פַּח הָאִיסוּר
שְׂיֵישׁ בְּשֵׁהֵיָתוּ וְגַם אִם לֹא יָבֵא לִידֵי כְּדָ וְלֹא יִתְבַעַר לְבִסוּף ע"י אֵיזָה סִיבָה נְמִי יִתְבַטֵּל
כֹּחַ הָאִיסוּר שְׂיֵישׁ בְּשֵׁהֵיָי' זֹו דְּמַמִּילָא לֹא יִהְיֶה שְׂלֹו דְּלַפְשִׁיעָה לְהַחֲזִיקוּן אֲצֵלוּ לְמַמוֹנוּ לֹא
חֵיָישִׁינָן כְּלָל.

וְלִהְכִי שְׂרִי אַף לְכַתְחִילָה לְהַשְׁהוּתוֹ ע"מ לְבַעֲרוּ: וְנִרְאֶה לְהַבִּיא רֵאִי לְדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל
דְּלָאו דְּב"י לֹא הָוִי נִיתְקָ לַעֲשֵׂה מְהָא דְּאִמְרִינָן בְּפִסְחִים (דָּף כ"ט) הָאוֹכֵל חֶמֶץ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
בְּמוֹעֵד מְעַל וי"א לֹא מְעַל וְקָאָמַר שָׁם דְּפִלְיָגִי אִי פּוֹדִין אֶת הַקֹּדֶשׁ שִׁים לְהַאֲכִילָן לְכָלִּבִּים
אוּ דְּפִלְיָגִי בְּדָבָר הַגּוֹרֵם לְמַמוֹן אִי כְּמַמוֹן דְּמִי אוּ בְּפִלְוִגְתָּא דְּרִיָּה"ג וְרַבְּנָן קַמְפִּלְגִי וְהֵיָינוּ
דְּמ"ד מְעַל סוֹבֵר פּוֹדִין אֶת הַקֹּדֶשׁ שִׁים אוּ דְּסוֹבֵר כְּרִיָּה"ג דְּחֶמֶץ בְּפִסַּח מְוֹתֵר בְּהִנְאָה אוּ
דְּסוֹבֵר דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמַמוֹן כְּמַמוֹן דְּמִי וְיֵישׁ לְהַקֹּדֶשׁ דְּמִים בְּהָא חֶמֶץ וּמ"ד לֹא מְעַל סוֹבֵר
דְּאִינוּ לְהַקֹּדֶשׁ דְּמִים בְּתַמֵּץ מִשּׁוּם דְּאִיסוּר בְּהִנְאָה עֵי"ש.

וְקָשָׁה דָּא"כ אִמְאִי נְקִט הָאוֹכֵל חֶמֶץ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ הָא בְּהַקֹּדֶשׁ יֵישׁ מְעִילָה בְּהַגְבֵּהָה לְחוּד
כְּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁי (דָּף מ"ג) וּמוֹכַח בְּש"ס בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי א"כ הָד פְּלוּגְתָּא גּוּפָא הו"מ
לְמִיתְנִי בְּנִטְל חֶמֶץ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְהִיּוֹת שְׂלֹו אִי מְעַל וּבְאָדָם שְׂאִינוּ אֲזַבְּרַ עַל הַהַקֹּדֶשׁ דְּמְעַל
בְּהַגְבֵּהָה וְעוֹד אִיף שְׁיִיף לֹוֹמַר קִלְב"מ עַל הָאֲכִילָה הָא כְּבָר מְעַל בְּהַגְבֵּהָה כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוּ
הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת (דָּף ל"א) ד"ה וְלֹאֲבִי וְאִי דְּמִיָּרִי שְׁתַּחֲבַל לֹו חֲבִירוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה
כְּדְמוּקִי לְהַש"ס בְּכַתּוּבוֹת אִפְתִּי קָשָׁה אִמְאִי דְּחִיק לְמִיתְנִי פְּלוּגְתָּיָהּ דְּרִיָּה"ג וְרַבְּנָן
בְּאוֹכֵל וְתַחֲבַל לֹו חֲבִירוֹ לִיתְנִי בְּהַגְבֵּהָה וְנִטְל לְעַצְמוֹ.

וּצ"ל דְּבְהַגְבֵּהָה לְכ"ע לֹא מְעַל אַף לְמ"ד דְּמוֹתֵר בְּהִנְאָה דְּכִינוּן דְּעוֹבֵר אַב"י פְּטוּר
מִתְשְׁלוּמִין דְּמְעִילָה דְּמִלְקוֹת פּוֹטֵר מִתְשְׁלוּמִין לְהַכִּי נְקִט הָאוֹכֵל חֶמֶץ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ דְּאֲכָלוּ
בְּלֹא הַגְבֵּהָה כְּגוֹן שְׁתַּחֲבַל לֹו חֲבִירוֹ בְּבִיָּה"ב [וּמִיָּרִי שְׁתַּחֲבַל הִי מִזִּיד דָּאָם הִי שְׁוֹגֵג נְפִיק
לְחַוְלוֹי מִשְׁהַגְבִּיָּה חֲבִירוֹ] כְּדָאָמַר בְּכַתּוּבוֹת (פ' א"נ דָּף ל') דְּלֹא מְעַל עַד דְּאֹכֵל וּבְאֲכִילָה
לִיכָא מִלְקוֹת דְּבַל יִרְאֶה דְּאֲדַרְבָּה בְּשַׁעָה שְׂאֲכָלוּ הָרִי מְבַעֲרוּ מִן הָעוֹלָם כְּמ"ש הַמְּאֹוֹר ו"ל
(בפ"ב דְּפִסְחִים) וּמְעַל לְמ"ד דְּשְׂרִי בְּהִנְאָה וְאִם נִימָא דְּלָאו דְּב"י הָוִי נִיתְקָ לַעֲשֵׂה הָרִי
אִינוּ מִלְקוֹת שְׂלֹו פּוֹטֵר מִן הַתְשְׁלוּמִין פִּינוּן דְּנִיתְקָ לַעֲשֵׂה א"ו כְּדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל דְּב"י לֹא
הָוִי נִיתְקָ לַעֲשֵׂה: מִיָּהּ נִרְאֶה לִי דְּיֵישׁ לְדַחוּת רֵאִי זֹו דְּאִפְשָׁר לֹוֹמַר הָא דְּקַתְנִי הָאוֹכֵל הוּא
מִשּׁוּם דְּבְהַגְבֵּהָה לְחוּד לֹא מְעַל בְּתַמֵּץ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ לְפַמֵּש"כ הַרִיטְב"א בַּח' לְמַס' מִכּוֹת
בְּשֵׁם הַרְמ"ה ו"ל בְּהָא דְּאִמְרִינָן שָׁם (דָּף כ"ב) אֲבַרְיָתָא דְּהַמְבַּשֵׁל גִּיד בְּחֵלֶב בִּיו"ט וְאֲכָלוּ
לוֹקָה חֶמֶץ דְּמִיָּרִי שְׂבִישְׁלוּ בְּעַצִּי הַקֹּדֶשׁ וְאֲזַהֲרַתִּי מְהֵכָא וְאֲשִׁירִיהֶם תִּשְׂרָפוּן בְּאִשׁ לֹא
תַעֲשׂוּן כֹּן לְהַ' אֲלִיקָם וְהַקְשָׁה הַרִיטְב"א ו"ל וְלִימָא נְמִי דְּלִילְקִי מִשּׁוּם זְדוּן מְעִילָה דְּלֹא
יִשְׂאוּ עָלְיוּ חֲטָא וְתִי רַבִּינוּ מְאִיר הַלּוֹי ו"ל פִּינוּן דְּאִיסוּרִי הִנְאָה הוּא וְלֹא מְצִי לְאִתְהַנּוּי
מִיָּנִי בְּהִיתְרָא לִית בִּי מִשּׁוּם מְעִילָה אַע"ג דְּכָל הַקֹּדֶשׁ אִיָּה"נ הוּא מ"מ לֹא חֵיָיְבוּ הַפְּתוּב
מִשּׁוּם מְעִילָה אֲלֹא הִיכָא דְּבָר מְהַקֹּדֶשׁ חֲזִי לִי לְאִתְהַנּוּי מִיָּנִי עכ"ל וְדְבָרֵי ו"ל צְרִיכִים

ביאור דהא במעילה דהקדש מחויב בהגבהה לחוד כדאיתא בש"ס בכמה דוכתי ובתוספת בקידושין (דף מ"ג) ד"ה שלא א"כ מיד שהגביה מעל אף שאח"כ בישראל בהם גיד בחלב דלא מצי לאתהנוני מהאי תבשיל מ"מ בשעת הגבהה מעל שהרי הי' יכול לעשות מהן תשמיש אחר ולקחן לעצמו להשתמש בהן ומעל ומאי איכפת לן מה שבישיל בהן אח"כ איה"נ בזה לא מיפטר ממעילתו שמעל משעת הגבהה ואין לומר דמיירי בגזבר דלא מעל בהגבהה לחוד עד שמשמש בהן לצורך כדאיתא בתגיגה (דף יוד) ובב"ק (דף כ') או דמיירי שלא הגביה העצים רק שהיו מונחים מעצמן והצית בהן האש לבשל הגיד בחלב דהיא גופה קשה אש"ס מ"ט קאמר דלקי אהאי לאו דלא תעשו פן ומיירי בגזבר או בלא הגביה העצים לימא דלקי אלאו דלא ישאו עליו חטא כנדון מעילה דעלמא ובהגביה העצים קודם בישולו מיהו זה אינו דאמעילה דשעת הגבהה לא שנייה למחשבי' בהדי לאו דבישול דהא לאו בשעת בישול קאתי.

ובברייתא קתני שלש על בישולו ולהכי כי מוקי לה שבישיל בעצמי הקדש ע"כ דלא מעל בשעת הגבהה כגון בגזבר או שלא הגביהה וע"ז פתב שפיר הרמ"ה ז"ל דליכא לאו דמעילה בשעת בישול כיון דלא מצי לאתהנוני מהאי בישול אלא שקשה לפ"ז כיון דמשמעות הברייתא דעיקר האיסור הוא בשעת בישול א"כ קשה בלאו האי טעמא דלא מצי לאתהנוני מיני' נמי הא ליכא מעילה דהא מעילה לא שייכה אלא בהגבהה החפץ של הקדש או בשעת הנאה אבל בשעת בישול דאפתי לא נהנה ממנו מאי הנאה איכא ואף אם הי' מבשיל תבשיל של היתר נמי לא מעל בשעת בישול שעדיין לא נהנה ממנו וא"כ למה לי לרמ"ה ז"ל לפרש דליכא לאו דמעילה משום דהתבשיל הי' של איסורי הנאה הא בלאו הכי ליכא מעילה בשעת בישולו משום שעדיין לא נהנה ממנו וצ"ל דהרמ"ה ז"ל סובר דאיכא מעילה בשעת בישול אם הי' מבשיל תבשיל של היתר אע"ג שאפתי לא נהנה ממנו מ"מ הואיל והעצים פלים בשעת הבצרתן וכמו דאמרין בנטל אבן או קורה של הקדש ובנאה לתוך ביתו ה"ז לא מעל עד שידור תחתיו ש"פ ואמר שמואל והוא שהניחה ע"פ ארובה עיי"ש משום דע"פ ארובה ליכא עדיין שינוי אבל אם בנאה בתוך ביתו הוי שינוי ומעל מיד שבנאה הרי שמועל במה שבנאה לתוך ביתו ועשה בה שינוי כיון שבנאה ע"מ לדור בה אע"ג דבהגבהה לא מעל דהא בגזבר עסקינן א"כ ה"נ אם בישל בעצמי הקדש תבשיל של היתר מעל מיד כיון דההבצרה הוי שינוי בעצמים ועשאן ע"מ ליהנות מהן מעל אף שלא הגביהה מיהו אם בישל בהן איסור הנאה בזה אמרינן דלא מעל כיון דהשינוי עשה באופן שלא יוכל ליהנות מהן בר מאיסור הקדש לא מעל דגבי בנאה לתוך ביתו דמעל הוא משום דיכול אח"כ ליהנות ממנו אחר שינגמר הבנין אבל אם אינו יכול ליהנות ממנו לא מעל בשינוי ונהה כמו מזיק הקדש דלא מעל והוצרך הש"ס לאמר דלקי משום נאשיריהם תשרפון לא תעשו פן וגו' ולפי"ז כיון שבארנו בדעת הרמ"ה ז"ל דאמעילה אם עשה שינוי לא לקי אלא אם יכול להנות ממנו אבל אם אינו יכול להנות ממנו הוי כמו פגם ולא נהנה דתנן במס' מעילה (דף י"ח) דלא מעל א"כ ה"ה אם הגביה ונטל החפץ של הקדש להיות שלו נמי לא מעל אא"כ אין בו איסור אחר לבר מהקדש אבל אם יש בו איסור הנאה לבר מהקדש לא מעל בהגבהה כמו דאמרין גבי שינוי דמעל אם שינה בדבר שיכול ליהנות ממנו ואם לא מצי לאתהנוני לא מעל אע"ג דכוננתו הי' ליהנות ממנו כמו במבשיל גיד בחלב ואכלו אח"כ מ"מ בשעת בישול

אינו עומד להנות ממנו דמסתמא יחזור בו ולא יעשה איסור לאכול איסורי הנאה ה"נ בהגביה להיות שלו דבר שיש בו איסור הנאה לבר מהקדש לא מעל דבהגביה הוי מעילה רק בדבר שיכול להנות ממנו לבר מאיסור הקדש אבל בדבר שאסור להנות ממנו מיקרי ההגביה פגם ולא נהנה ממנו ולקחי א"ש הא דקתני האוכל חמץ של הקדש דפליגי אם מעל דיש להקדש בו דמים או לא ולא קתני המגביה חמץ של הקדש ליטלו לעצמו.

משום דבהגביה ע"מ לאכול לא מעל פיון שיש בזה איסור הנאה של חמץ לבר מהקדש לא מעל אף אם יש להקדש בו דמים וכן אם נטלו ע"מ למכרו לכותי נמי לא מעל מהאי טעמא דיש בו איסור אחר לבר איסור הקדש שאסור למכור איסורי הנאה לנכרי רק שאם אכל ונהנה באמת מעל ולקחי קתני האוכל חמץ של הקדש וא"כ אין ראי' מזה דאיכא מלקות בב"י מדלא קתני הנוטל חמץ של הקדש דאפשר לומר דבנטל ולא אכל לא מעל לכו"ע: וקרב"ם ז"ל פתב (בה' חו"מ) שאינו לוקה אלאו דב"י וב"י אא"כ קנה חמץ בפסח עי"ש ותמהו עליו מפרשי דבריו ז"ל דכשעשה מעשה אמאי לוקה הא הוי לאו הניתק לעשה וצ"ל דמיירי שביטל העשה בידיים כמש"כ (בפ"ו מה"ס) דבלאו הנל"ע אם ביטלו בידיים לוקה והאחרונים הקשו איך אפשר לאשכוחי בחמץ ביטל העשה בידיים דאם ביער החמץ מן העולם הרי קיים העשה ולא ביטלה דאנו קיי"ל בחמץ דהשבתו בכל דבר ובכל אופן שביער קיים עשה שבו.

מיהו נראה דמשפחת לה שמכר החמץ לפותי דקני לי' הפותי ואינו יכול לקיים בו עוד מצות ביעור דאפילו אם יפייס את הפותי שיניחנו לשורפו מ"מ לא קיים בו מצות תשביתו דכבר אין החמץ שלו ואין בו מצות ביעור ולא מתקן הלאו בזה מיהו לפי"ז תקשה אמאי אמר ר"י במכות (דף ט"ז) אנו אין לנו אלא זאת ועוד אחרת הא משפחת לה ביטלו בידיים בכה"ג שקנה חמץ וחזר ומכרו לכותי שביה ביטל מ"ע דתשביתו בידיים [ונהי דבמכר לישראל לא משפחת לה משום דגם הישראל מצווה להשביתו ואם ישביתו אותו יתקנו שניהם הלאו שעברו המוכר והלוקח אבל בכותי מיקרי שפיר ביטל בידיים מפני שהפותי אינו מצווה לבערו ואם יבערו הישראל אחר שיחזור לו אין בזה קיום מצות ביעור דכבר אין החמץ שלו מיהו גם זה נכון דר"י לטעמי' דסובר בב"מ (דף מ"ח) דבר תורה מעות קונות ואמרינן בבכורות (דף י"ג) דלמ"ד ד"ת מעות קונות דרשינן לעמיתך במעות ולכותי במשיכה וכיון דנגמר קנין הפותי במשיכתו לא מיקרי ביטל העשה ללקות ע"ז במה שמכרו להפותי דהפותי קעביד ביטול העשה ולא איהו קעביד ואף שהישראל מתרצה למכרו מ"מ משום זה לא מיקרי ביטל העשה וכדאמר שם בפסוקי גבי אונס שגירש דאפילו אי שנית' שליח לקבל קידושין מאחר לא מיקרי ביטל העשה משום דעיקר מעשה השליחות אדידה רמי' אע"ג דאם לא הי' רוצה להעשות שליח לא הי' נעשה שליח אפ"ה לא מיקרי ביטל בידיים ואם נתן להפותי החמץ במתנה ודאי דלא מיקרי ביטל העשה בידיים שהמתנה נגמרה ע"י הגבהת המקבל מתנה וכ"ז לר"י דסובר ד"ת מעות קונות אבל הר"מ ז"ל דפוסק (בפ"א מה' זכניה) דא"י מישראל וישראל מא"י קונה מטלטלין בין בכסף בין במשיכה עיי"ש ובמ"מ שם.

יש לומר שמכרו בכסף ונגמר הקנין ע"י מה שקיבל הכסף מן הפותי בעד החמץ ומיקרי ביטל העשה בידיים ושפיר לוקה עלה מיהו אפתי קשה דהא גם לר"י משפחת לה שקיבל

פקדון חמץ מפותי בפסח ועבר עליו על ב"י והחזירו לבעליו דבזה ביטל העשה שבו ואפילו אם יבערו עכשיו לא קיים מצות תשביתו ואולי יש לאמר דבפקדון ליפא פלל עשה דתשביתו ועיין בשא"ר ו"ל (בדיני חו"מ) שמתפק לומר פן אלא לפי"ז טפי הו"ל להר"מ ו"ל לכתוב דמשפחת לה מלקות בב"י בקיבל פקדון בפסח דבזה ליפא עשה פלל ולקי נדאי ול"ל לכתוב בקנה חמץ דלא משפחת לה מלקות אלא בחזר ומכרו וביטל העשה שבו מיהו פיון דהפקדון של פותי ליפא חיוב אחריות פלל אלא א"כ קיבל עליו אחריות בהדיא משום דאמעטו מדין שומרים א"ל להכי לא רצה הר"מ ו"ל להאריך ולכתוב דמייירי בפקדון פותי וכתב בקיצור דמשפחת לה בקנה חמץ בפסח [ובמ"א פתבנו דאפשר דלא משפחת מלקות גבי פקדון חמץ מטעם אחר]: ונסתפקתי לפי"ז לפ"מ שראיתי להאחרונים ו"ל השא"ר ו"ל והנוב"י במה"ת ו"ל דלמ"ד אין ביעור חמץ אלא שריפה אם פירר וזורה לרוח מקרי ביטל העשה בידים אף שביערו מן העולם מ"מ תיקן הלאו לא מיקרי אלא א"כ תיקן כמצותו וביערו כמו שצונתה התורה והכי משמע לי פשטא דתלמודא דקפריה לר"י דאמר אב"ח א"ש דהוי דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל דאם לא מצא עצים לשורפו יהא יושב בטל והתורה אמרה תשביתו משמע דכשפירר וזורה לרוח לא קיים פלל מצות תשביתו וא"כ נדאי דלא מתקן לאו בזה ולפי"ז יש לנו מקום ספק אם קיים העשה בעבירה כגון ששורפו ביו"ט דעבר אאיסור מלאכת יו"ט בעשה ול"ת.

לדין דקיי"ל פחכמים דר"י דהשפכתו בכל דבר ויכול להיות מפירר וזורה לרוח דליפא אלא איסור דרבנן והוא עבר ושורפו אי מיקטר ממלקות ע"י קיום העשה הנה דאפשר דלא מיקרי ניתק לעשה להפטר ממלקות ולתקן הלאו אלא אם קיים העשה בלי עבירה אבל אם קיים העשה בעבירה דקיי"ל דבכל התורה פולה מצהב"ע פסול ודעת כמה רבנותא דפסול מצהב"ע הוי מה"ת (ועיין ברמב"ם ו"ל הלכות איסורי מזבח) ה"נ לא חשיב קיום העשה לנתקו ללא ולתקן אלא אם קיים העשה פתיקונו בלי עבירה אבל אם קיימו בעבירה לקי אלאו שעבר דומה למש"כ החכ"צ בתשובה דאם שורפו אחה"פ לא מינתיק לאו דשוב לאו זמן מצותו הוא ה"נ אם קיים העשה בעבירה לא מנתק הלאו: ולכאורה יש להביא ראי' לזה מהא דאמרינן במכות (דף ט"ז) אין לנו אלא זאת ועוד אחרת: ופריה הש"ס ונהרי גזל דרממנא אמר לא תגזול ומשפחת לה בקיימו ולא קיימו וביטלו ולא ביטלו דהיינו כששורפה ומשני התם פיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם ע"כ ואם נימא דקיום העשה במצוה הב"ב לא מנתק הלאו וחיוב מלקות א"כ הא משפחת לה ששילם להגזל בגזילה שגזל מאיש אחר וכבר נתייאש הגזל ממנה ועתה כששילם בגזל הא קיים העשה דנהשיב את הגזילה דהגזל שקיבל התשלומין קנאה לה ביאוש ושינוי רשות ונהו תשלומין מעליא רק דהוי מהב"ע דהא בהאי תשלומין פקע החפץ הזה מרשות בעלים ונגמר גזילתו וביטל העשה בידים דלא מהני אם ישלם פעם שני במקומו שלו פיון דכבר קנאה הגזל שקיבל התשלומין ביאוש ושינוי רשות וקיבל התשלומין בדימי גזילתו ונפטר הגזלן מתשלומי הגזילה ואם ישלם אח"כ הגזלן במקומו שלו מתנה בעלמא הוא דיהיב לי' ולא יהא בזה קיום העשה שפכר נתקיים העשה במה שנתן להגזל הגזילה שגזל מאחר וכיון שהי' עבירה בקיום העשה לא נתקן הלאו ולקי עלה משום ביטול העשה בידים [עיין ב"ק (ד' ס"ח) דר"י סובר דביאוש לחודא לא קני

ונגמר קנין הגזילה ביאוש ושינוי רשות] מיהו ראי' זו רק לשיטת התוס' שפירשו התם
הא דקאמר התם גברא בר תשלומין היינו דבתשלומי ממון נמי מקיים עשה דוהשיב את
הגזילה וא"כ הוי מצי לאוקמי ששילם להנגזל בגזילה אחרת דאז לא מחייב לשלם פעם
שני והעשה לא נתקיים ג"כ דהוי מצוהב"ע אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל (בפ' א' מה' גזילה
ואבידה) הטעם שאין לוקין על לאו דגזילה אפילו אם שרף הגזילה משום שחייב
בתשלומין וכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו עיי"ש בכ"מ וילעיל פתבנו א"כ אם
שילם להנגזל בגזילתו של אחר נמי לא לקי דאף דמצוהב"ע לא מתקן הלאו מ"מ פיון
ששילם אינו לוקה דלאו שניתן לתשלומין אינו לוקה עליו ובזה מיושב מה שהקשו
האחרונים ז"ל ב"ה דפליגי ב"ש וב"ה בחמץ אי בכזית או בככותבת דמאי נ"מ הא חצי
שיעור אסור מה"ת ומלקות בלא"ה ליפא דהא הוי ניתק לעשה ובטלו בינדים לא משפחת
לה דקיי"ל השפחתו בכל דבר וכשמבערו מקיים העשה אבל למש"כ אחי שפיר
דמשפחת מלקות כששרפו ביו"ט דהוי קיום העשה במצוהב"ע ולא מתקן הלאו: אחרי
כותבי עלה בדעתו דאין ראי' מסוגיא דמכות דמיקרי ניתק לעשה ליפטר ממלקות היכא
שקיים העשה בעבירה אחרת מהא דלא משפח גבי גזל ניתק לעשה ששילם להנגזל ע"י
גזילה מאיש אחר דאפשר לומר דגבי קיום העשה דתשלומי גזילה לא שייך לאמר
מההב"ע פיון דמ"מ שילם להנגזל קיים מצותו וכמ"ש במ"א ומצאנו גם בתשובת רע"א
ז"ל דגבי מילה לא שייך מהב"ע אם מל בשבת דמ"מ התנוק מהיל הוא לפנינו ולא דמי
לשאר מצוה כמו לולב ומצה דלא מינכר מצותו אחר קיומו ואפשר לומר דכמאן דלא
עביד דמי אבל דבר דמינכר מצותו דלא אפשר לאמר דכמאן דלא עביד דמי כמו מילה
לא מיפסל מצותו משום עבירה שעשה עם קיום המצוה ויש להביא ראי' לזה ממ"ש
הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהלכות שקלים) הגונב או הגזל חצי שקל ושקל ע"י עצמו יצא
ומשלם שנים או חומש וקשה אמאי יצא הא הוי מהבב"ע וכמו דאמרינן במצוה בעלמא
דלא יצא אם עשאה בעבירה ה"נ במצות שקלים ומ"ש מצות שקלים משאר מצות.

אבל לפמש"כ א"ש דמצות שקלים שאני משאר מצות דפריעת חוב להקדש הוא ורמי
רחמנא חוב על פל איש ישראל למיהב חצי שקל בשנה ** (הגה"ה וכדאמרינן במדרש
רבה על פסוק פי תשא את ראש בני ישראל אמר הקב"ה למשה חייבים לי ישראל מה
שלוו ממני שצאמר פי תשא כמה דתימא פי תשה ברעה משאת מאומה אמור להם שיפרעו
מה שהם חייבים לי הוי פי תשא כו' עכ"ל ובארנו בעזה"י המדרש על נכון בדרוש
לפ"שקלים.

(** ואף אם נתן השקל בעבירה פגון שגזל השקל או גנב נמי יצא דההקדש קני לה
מטעם יאוש ומשום מהבב"ע לא איכפת לן פיון דמ"מ שילם חובו להקדש וכן נמי מי
שאמר ערפי עלי ונתחייב לתת ערפו להקדש וגזל ושילם בגזל נמי ודאי דיצא יד"ח נגד
ההקדש ואין הגזבר יכול למשפנו שפבר שילם חובו ומהבב"ע לא שייך כאן דמ"מ נפרע
חובו.

והכי משמע ממתניתין דב"ק (דף ע"ט) גבי גנב דתנו התם נתנו לבע"ח או לבכורות בנו
הי' מושכו ויוצא ומת חייב עי"ש דנתחייב הגנב במשיכת השומר או הפהן הרי דקני לה
הפהן בפדיון הבכור שפדה ממנו בגניבתו ולא אמרינן מהבב"ע דהא פדיון מצוה כשאר

מצות ומברכינו עליו א"ו דכיון דאף דהוי מצנה פשאר מצות מ"מ חוב דכהן הוא שחייבו רחמנא לתתו לכהן להכי לא שייך בזה מצהב"ע דלא שייך לאמר דכמאן דלא עביד דמי דמ"מ הא חוב דכהן משולם וה"נ גבי שקלים לא שייך מצהב"ע דכבר שילם להקדש ונדקא גבי הקדש קרבן שייך מהב"ע כמ"ש התוס' בכמה דוכתי שחייב הקרבן הוא חייב מצנה ולא משום ממון דהקדש הוא להכי פוסל בו מהב"ע אבל חייב שקלים אף שהוא מצנה פשאר מצות מ"מ עיקר מצותו לשלם חובו להקדש מה שהטיל עליו הפתוב ואח"כ נעשה ממון גבוה ומהני אף אם נעשה בעבירה: ודע דאם נימא דקיום העשה במהב"ע לא מתקן הלאו דלא מתקן הלאו אלא ע"י קיום העשה פשאר מצות עשה.

יתישב בזה מה שהקשו האחרונים ו"ל על דברי התוס' שפתבו דמשקה חמצו ע"מ לבערו אינו עובר עליו מהא דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט בפסחים (ד' מ"ו) ר"א ור"י כיצד יעשה ולדברי התוס' הא יכול להפריש חלה ולהשהותה ע"מ לבערה בערב ולשונרפה בערב ולא עבר אב"י פיון דמשקה לשונרפה ולפמש"כ דלא מתקן הלאו אלא בקיום מצות עשה פתיקונה אפשר לומר נמי דלא מתקן הלאו אלא אם מינכר מילתא דמה ששורפו הוא משום שאינו רוצה בקיומו וחספז לבערו מן העולם דבזה מתקן מה ששקה אותו עד עכשיו דניכר ששקה אותו ע"מ לבערו דהא עכשיו מבערו מן העולם ונודע מדעכשיו לא ניחא לי מעיקרא נמי לא ניחא לי ושהה אותו רק ע"מ לבערו ומתקן הלאו אבל גבי חלה בטומאה דאם שרפו לערב לא מינכר קיום העשה בשריפתו דהא לבד מאיסור חמץ נמי בעי שריפה פדיו תרומה טמאה דדינו בשריפה ולא מינכר דשריפתו משום ביעור חמץ לא מתקן הלאו בביעורו מן העולם ונמצא עבר בשחייתו בב"י.

דומה למש"כ הח"צ בתשובה דמשקה חמצו וביערו אחר הפסח נמי לא מתקן הלאו דנדקא אם משפיתו ביו"ט ומקיים עשה דמשפיתו מתקן הלאו: ודע דלכאורה קשה לי טובא בהא דקאמר הש"ס שם דלהכי סובר ר"א דאם יפריש ויתחמץ יעבור עליו בב"י משום דטוה"נ ממון וקשה היכא שייכא בזה טוה"נ פיון דאסור בהנאה ולא חזי מידי לכהן ולא מהני לי מידי במה דניהיב לי התרומה ואף דכל חמץ נמי אסור בהנאה ולא חזי לי מידי ואפ"ה עבר עליו פשמשקה אותו התם רחמנא רמי עליו לבער ולבטל ולגלות דעתו שגם הוא חפץ במימרא דרחמנא שלא להחשיב החמץ לממונו וכל שלא גילה דעתו ע"י בישול או ביעור עבר עליו דאולי ניחא לי להחזיקו בממונו: אבל הכא גבי תרומה שצריך למוסרו לכהן אחר הפרשתו ולפהן לא חזי מידי איזה טוה"נ יש לו בה בנתינה לכהן עד שנאמר שעובר משום טוה"נ אלא דב"י הלא אם יתן לפהן לא יקבל ממנו פדי שלא יעבור הפהן אב"י ואם הוא חשוד שמתחזיקו להנאתו אחרים לא חשידי וכיון דשום פהן לא יקבל הא ליכא טוה"נ בזה ואמאי עבר אב"י ועדיף מהא דאמרינן בנדרים (דף פ"ד) גבי קונם פהנים ולויים נהנים לי דבאין ונוטלין בע"כ אפילו למ"ד טוה"נ ממון משום פיון דאסרה אכ"ע שוב ליכא טוה"נ והכא פיון דהתורה אסרה אכ"ע מי יקבל ממנו אף אם ירצה הוא ליהנות ממנו בטוה"נ.

וצ"ל דכיון שייכול להחזיקו עד אחר הפסח ולתתו אחר הפסח לפהן ואז יהא הפהן רשאי ליהנות ממנו לדידן דקיי"ל כר"ש דחמץ אחת"ס מותר מן התורה ואסור מדרבנן רק

משום קנס וקצא אם ישקה הישראל התרומה אצלו ויתנה לכהן אחר הפסח לא שיניף לאסור מטעם קנס דעל מי יהא הקנס ישראל המשהה א"א למיקנסו דהא לאו דידן הוא והכהן לא הי' לו עדיין האי חמץ בפסח ולמי קנוס לכן מותר הפהן ליהנות ממנה אחר הפסח ואפשר דאף באכילה שרי לכהן אחה"פ וא"כ דיכול להשהותו לאחה"פ ואז יהא ראוי לכהן ליתנו לו הרי מיקרי טוה"נ גמורה וכל מידי דיכול ליהנות ממנו בטוה"נ עובר עליו בב"י ודו"ק: סימן לא וראיתי בס' קצה"ח (בסימן רס"ב) שכ' באחד ששכח מחמת אונס לבטל חמצו ע"פ קודם שש ואחר שש נזכר וביטל חמצו והעלה דמותר בהנאה אחר הפסח: פ"נ דכבר העלו האחרונים להתיר כל שביטל אפי' בלא מכירה פ"נ דעכשיו כבר נהגו כ"ע בגנוסח כל חמירא לא חיישינו להערמה שבנדאי יעשה פסדר הזה אלא שבנידון זה גם ביטול לא הי' לו בזמנו וכ' ראי' מהר"ם סוגיא דעירובין (דף ע"א) בביטול משחשיכה דהו"ל כמו פלך אצ"י ואמרינו מסתמא ניחא לי מעיקרא אלא ששכח ולא ידע א"כ ה"ה בזה שזכר אחר שש וביטל אמרינו מעיקרא ניחא לי אלא ששכח ולא ידע והא דאמרינו בפ"ק דפסחים (דף ז') ולביתר איסורא לא מצי מבטל לי והתניא הנה יושב בבהמ"ד ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו א' שבת וא' יו"ט מבטלו בלבו כו' יו"ט בתר איסורא הוא ולא אמרינו מעיקרא ניחא לי בביטול אלא ששכח ולא ידע דאפ"ל הר"ם סוגיא נמי אידחימהר"ם סוגיא דעירובין כמו דאדחי הר"ם סוגיא דא"מ וא"כ הא דאח"ז איסורא לא מצי מבטלו היינו ביננו מעיקרא ולא ביטל אבל שכח ולא ידע הו"ל כמו הר"ם דעירובין דביטול משחשיכה אמנם חלילה להקל בזה פ"נ דמדברי הפוסקים באו"ח לא משמע כן אלא שכתבתי לסניף שהי' שם עוד הרבה צדדי היתר ע"כ: ול"נ דאין בזה אף סניף להקל דהא בפסחים (דף ו') משני רבא להר"ם אוקימתא דשמא ימצא גלוסקא יפה.

ורבא הא סובר ישל"מ הוי יאוש ומנהי פלך אצ"י אף בלא שונוי שליח ואפ"ה לאח"ז איסורו לא מצי מבטל לי וגם מאיליו לא בטל: ולשיטת רש"י ז"ל שפירש בהא דקאמר הש"ס ודעתו עלי' היינו שיחוס עלי' לשורפה הנה אפ"ל כמש"כ הקצה"ח דבטל מאיליו אף אם לא ידע רק שם חשש הש"ס דלמא חס עליו אחר שימצאנה ודעתו עלי' להכי עבר משעת מציאה אבל התוס' הא דחו שם פרש"י דא"כ מאי פריה וכי משפחת לה לבטלה הא חיישינו שיחוס עלי'.

ולהכי פירשו הם הא דקאמר ודעתו עלי' היינו שלא בטל מאיליו הרי דאף לרבא לא מתבטל החמץ מאיליו: ** (הגה"ה ובלא"ה דבריו תמוהין הם דא"כ אמאי פסקו כל הפוסקים להא דהבודק צריך שיבטל פ"נ דקיי"ל משום גיחותא דמצנה בטל מאיליו ונדקא אם ידע ולא מבטל לי עובר אבל אם לא ידע אינו עובר א"כ נא לבטל בשעת בדיקה וכי משפח לה לבטלה כמו שמקשה הש"ס: **) ועוד לפי מש"כ במק"א בשם הש"ס (סימן שנ"ח) דהא דאמרינו ישל"מ לא הוי יאוש לדין היינו היכא דבעינו לאפקועי ממנו ממונא מחמת גיחותא דלמפרע אבל גיחותא בעלמא מהני למפרע ומה"ט רשאי לאכול פירות חבירו אם אין חבירו מקפיד עליו.

אף שאין חבירו יודע מזה. א"כ בחמץ פ"נ שאסור בהנאה ואינו ברשותו רק דגלי קרא שעובר בב"י ובבי"מ ובגילוי דעתא דלא ניחא לי מהני בזה אפ"ל דאף לאב"י מהני מה דאמרינו דעת' דידן דנדאי לא ניחא לי ואב"י ורבא שונוי בזה ואפ"ה חזינו דפשיטא לי

להש"ס דאם לא ביטל עבר בב"י: והטעם נ"ל דלא שנידך פאן לומר אנלאי מילתא למפרע דלא ניחא לי' בהאי חמץ דגבי איסורין לא אמרינו הכי דמסתמא לא ניחא לי' כמש"כ קר"ן ו"ל בכתובות (דף ק"א) גבי מקדש חייבי לאוינו שלא הפיר דלא הוי מקח טעות דאיסורין ל"ד למומין דבמומין אין אדם מתפייס משא"כ באיסורין אפ"ש דהוי מתפייס אלו הוי ידע.

ה"נ הצריכה תורה שיבטל או יבער ולא סמכינן אמאי דמסתמא לא ניחא לי' ודוקא בקנין חדש אמרינו בב"מ (דף צ"ו) גבי בעל בנכסי אשתו התיירא ניחא לי' דליקני איסורא לא ניחא לי' דליקני אבל במה שהיה עד עכשיו שלו וגם אחה"פ יאכלנו או יהנה ממנו אפ"ש דלא ניחא לי' להוציאו מרשותו אף שאסור להשהותו ואין להקשות לפ"ז מאי פריד וכי משפחת לה לבטלה מאי מהני מה שיבטלו היא אפתי עובר עליו עד שעת מציאה וביטולו דהשתא לא מהני למהני פאילו בטלו מעיקרא דז"א דלשיטת התוס' באמת אין פונת הש"ס בהא דקאמר ודעתו עלי' היינו שיעבור עד שעת מציאה שהרי כתבו (דף כ"א) ד"ה ואי שכ"ז שאינו מוצאו אינו עובר אב"י עיי"ש וצ"ל דמאי דאמר הש"ס שמה ימצא גלוסקא פה ודעתו עלי' אין החשש שיעבור עד שעת מציאה אלא דחיישינו שימצאו ביו"ט דלא מצי לבער ויעבור משעת מציאה ואילך פינו דלא בטלו ומאילו אינו בטל מפני חשיבותו אבל עד שעת מציאה לא עבר כלל ולהכי פריד שפיר וכי משפחת לה לבטלה ומהני שלא יעבור משעת מציאה אבל לא מהני לי' האי ביטול למפרע דלא מהני ניהותא דלמפרע לענין חמץ וכמ"ש דאם איתא דמהני ביטולו למפרע הי' מועיל אף אם מוצאו לאח"ז איסורו אף דהשתא לא מצי מבטל לי' כמו שמועיל יאוש של"מ למפרע אע"ג דהשתא לא מועיל יאוש דידי' דלבתר דאתא ליד מוצא לא מהני יאוש מ"מ מהני משום דחל היאוש למפרע וכן גבי תמרי דזיקי דיתמי אמרינו שם בב"מ דאכלינו להו ל"מ"ד ישל"מ הוי יאוש אע"ג דלא מהני כלל יאוש דידהו משום דלאו בני מחילה נינהו ואמרינו פינו דאלו הוי גדולים הוי מייאשי השתא נמי הוי יאוש וכן גבי תרומה ודאי דהוי מהני אם בא בעה"ב ואמר פלך אצ"י לבתר דאכלינהו אהד מב"ב למימר דלא הוי אכלי טבלים ומשלמין קרון וחומש משום דמהני ניהותא דלמפרע וה"נ אם איתא דמהני ניהותא לגבי חמץ הוי מועיל אף אם מוצא לאח"ז איסורי' דאף דהשתא לא מצי לבטל מ"מ ודאי דלא ניחא לי' וכמ"ש הקצה"ח.

ומדקאמר הש"ס דלבתר איסורא לא מצי לבטלו ע"כ כמ"ש דגבי חמץ לא אמרינו מסתמא לא ניחא לי' ולא מהני אף אם בטלה בשעה שאינו מועיל ביטול לענין למפרע והא דקאמר הש"ס וכי משפחת לה לבטלי' היינו שיועיל שלא יעבור מפאן ואילך אבל עד שעת מציאה לא עבר כלל כמ"ש: אולם מדברי הרמז"ל (פ"ג מה' חו"מ) משמע שאם לא ידע שיש לו חמץ עובר עליו בשוגג ודמי לאוכל חלב בשוגג.

שכתב בטעם שהבודק צריך שיבטל אבל אם בדק משש ולמעלה אינו יכול לבטל שהרי אינו ברשותו לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש ולמעלה מוצא חמץ בביתו שהי' דעתו עליו והיה בלבו ושכחו ולא ביטלו ה"ז עובר בב"י שהרי לא ביער ולא ביטל ואין הביטול מועיל לו פלוג לפי שאינו ברשותו וחיוב לבערו בכל עת שימצאו עכ"ל ומלשון שהרי לא ביער משמע דעל מה שעבר קאי שעובר עד שעת מציאה וכ"כ הרא"ש ו"ל בהדיא

בפ"ק דפסחים (סימן ט') שעובר אעפ"י שאינו יודע שהוא בביתו עיי"ש ולפ"ז קשה הא דפריה וכי משפחת לה לבטלה דאפתי הוא יעבור אב"י עד שעת מציאה: שוב מצאתי בב"ח (סימן תל"ד) שהקשה ג"כ על הרא"ש ו"ל זה וצ"ל דסובר המקשה דאם ביטלו לא עבר למפרע משום דאיגלאי מילתא למפרע דלא ניחא לי' בהאי חמץ וכמו שסובר רבא גבי יאוש שלא מדעת [ולפמש"כ לעיל גם אב"י מודה לזה] והא דמשני דלמא משפח לי' לבתר איסוריה ולא מצוי מבטל אע"ג דכבר הוכחנו דכל היכא דמהני גיחותרא למפרע מועיל אף אם מגלה דעתו בשעה שאין פח בגילוי דעתו לחול מ"מ הכא גבי חמץ פיון דכבר בארנו דהכא איכא למימר אדם מתפייס באיסורין ולא ברירא לו הו' אומדנא דוודאי לא ניחא לי' להכי לא מהני גילוי דעתא למפרע אלא אם גילה דעתו בשעה שמועיל דהיינו קודם זמן איסורו שהוא עדיין ברשותו ואז מועיל למפרע: ובעיקר הדבר שנתקלקו הראשונים ו"ל בהיה לו חמץ ולא ידע ממנו אם נחשב כעובר בשוגג אם לא שדעת התוס' פיון דלא ידע ממנו לא עבר כלל ולדעת הרא"ש ו"ל עובר בשוגג פאשר בארנו הפל בסי' הקודם.

ראיתי להגאון בעל מק"ח ו"ל שהביא ראי' לדעת הרא"ש מהא דאמרינו בש"ס בדיקת חמץ מדרבנן דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי משמע היכא דליכא ביטול אז הבדיקה דאורייתא אף אם אינו יודע שיש לו חמץ בביתו דאם איתא דכל היכא שאינו יודע שיש לו חמץ בבירור אינו עובר עליו כלל כדעת התוס' א"כ לא הו"ל להש"ס לומר דבבטול בעלמא סגי מדאורייתא דהא לא צריף לא בעיור ולא ביטול אלא לבטל החמץ הידוע ולכאורה ראיתו מוכרחת מאוד: ונ"ל דהנה המק"ח כ' דלכאורה זה דומה למתעסק דהא אינו עושה שום מעשה בכוננה ולי נראה דבאמת אי פסקינו חמץ אחה"פ אסור בהנאה נדאי דדמי למתעסק בעלמא.

אבל אי חמץ בפסח שרי בהנאה או לר"ש דשרי לאחה"פ לא מיקרי מתעסק דכמו דאמרינו מתעסק בחלבים ועריות חייב שפן נהנה ה"נ מה שהנהירה התורה שלא יחזיק הדבר לממונו רק שיבערנו או יבטלנו שדומה להפקר והוא מחזיקו שיהא שלו והוא עדיין ברשותו נמי נקרא נהנה שמה שהוא ממונו ע"י שאינו מבטלו נקרא נהנה דאף דבהחזקת שאר איסורי לא מיקרי נהנה דכל המחזיק איסור הנאה לא עביד איסורא התם איז היתר לאיסורין ולא מהני לי' החזקתו מידי הלכך לא מיקרי נהנה במה שמחזיקו אבל חמץ דאחר פסח שרי לר"ש ומחזיקו פדי ליהנות ממנו אחר הפסח מיקרי החזקתו בפסח נהנה שמחזיקו להיות שלו לאחר הפסח.

דכינו דמצינו דנתינה לאחר נקרא הנאה אם האחר זוכה מפחו פדילפינו היתר הנאה בנבילה מלגר אשר בשעריה תתננה משום דדבר האסור בהנאה אם נותנו לאחר והאחר זוכה נקרא נהנה א"כ כ"ש אם מחזיק הדבר לעצמו והוא ממונו וברשותו דמיקרי הנאה ** (הגה"ה והא דלא מוכח הש"ס בפסחים (דף כ"ג) דחדש מותר בהנאה מהא דמותר להחזיקו עד הקרבת העומר איכא למימר דשאני התם דא"א בענין אחר דאם יהא אסור להחזיקו לא משפחת כלל דין חדש וישן:)** מה שהוא ממונו נגד רצון התורה ולא מיקרי מתעסק דדמי למתעסק בחלבים ועריות שחייב שפן נהנה ועיינו לקמן בחי' שבארנו

שם דאף דקיי"ל דאפשר ולא מכונן שרי כר"ש בפסחים (דף כ"ו) מ"מ בהנאה גדולה כמו מתעסק בתלבים ועריות אסור מתעסק.

והוכחנו זה מדברי הר"ן בחולין (פ' גה"נ) ובארנו שם מסוגיא דתורם משלו על של חבירו בהנאת ממון דמי להנאת אכילה דאסור בה אפשר ולא מכונן עיי"ש היטב ועיין עוד בסנהדרין (דף ס"ב) תו"ד"ה להגביהשקשו דל"ל לשמואל למפטר מתעסק בשבת משום מלאכת מחשבת ת"ל מבה פרט למתעסק ותירצו דבשבת פטור אעפ"י שנהנה ולא מיפטר משום בה ומיפטר משום מלאכת מחשבת עיי"ש ועיין בפ"י למס' שבת (דף ע"ב) שחיזק דבריהם בתיירץ זה דשבת מיקרי מתעסק דידין' נהנה ופירש שם דבשאר מצות גמי מתעסק פטור וקמ"ל לרבנותא דאף בשבת דה"א דתייב כמו בתלבים ועריות משום שנהנה אפ"ה פטור משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה הרי דלאו דוקא הנאת גרונו מיקרי נהנה אלא ה"ה מלאכה שנהנה ממנו וא"כ נדאי דה"ה הנאת ממונו מיקרי נהנה ועיין בסנהדרין ובשבת (דף ע"ג) דאפילו סבור רוק הוא ובלעו ונמצא שומן חייב היכא דנהנה אע"ג דלא נתפגין לאכילה פלל רק בשבת מיפטר מטעם מלאכת מחשבת.

א"כ ה"ה אף שלא ידע פלל שיש לו חמץ מיקרי עבירה בשוגג שפן נהנה: [ובזה מיושב מה דקשה בהא דתנן אלו עוברין עליהן בפסח וקחשיב התם חמץ דגן גמור ע"י תערוכות ונוקשה בעינינו וכו' ופרש"י ז"ל דעוברין עליהן בב"י ור"ת ז"ל חלק עליו דכיון דליכא קרא מיותר על ב"י מנ"ל דעובר לכן פירש עוברין מעל השולחן דלאו בני מיכל נינהו ומשמע דלשיטת ר"ת א"צ לבערם פלל מדלא פירש האי עוברים מן העולם וכ"כ בתוס' בהד"ג (דף כ"א) דלר"ת שרי לשהות כותח הבבלי בפסח דלא כר"א דלא כמ"ש התוס' בריש מכילתין דמדברין אסור אלא אף מדברין מותר להשהות וקשה איך אפשר דרשאי להשהותם בפסח הא אמרינן (בדף ל"ו) אין לשין את העיסה ביין שמן ודבש ואם לש ר"ג אומר תשרף מיד ואמאי ישרף הא רשאי להשהותם בפסח לשיטת ר"ת ועיין במג"א (סימן תמ"ב) שיישב הא דתניא שראור ישרף מפרש התם שיאור דר"מ לר"מ ודר"י לר"י הא דבעינן שריפה הוא משום דאי ישנהו יתחמץ יותר ויהא חמץ גמור עיי"ש אבל הך ברייתא דייין שמן ודבש נדאי דקשה אמאי אמר ר"ג תשרף מיד הא לשיטת ר"ת רשאי להשהותו ואפילו לר"א דסובר דאיכא לאו בנוקשה ומתערוכות דהא התם לא יוגמר חימוצו לעולם דמים עם מי פירות הני רק נוקשה כמ"ש התוס' שם (דף ל"ה) ד"ה מי פירות ולפמ"ש כ"י יש ליישב שיטת ר"ת ז"ל היטיב דלהכי אמרינן ישרף מיד דכיון דנוקשה אסור בהנאה בפסח לכ"ע כדאמר שראור ישרף דר"מ לר"מ ודר"י לר"י ונותרו לפני פלבו דר"מ לר"י הא דר"י לר"י לכ"ע אסור ליתן לפני פלבו וכיון דאסור בהנאה ולאחר פסח שרי דכיון דליכא ב"י לא קנסינן לי' לאסור לאחה"פ: וא"כ אם ישנהו עד לאהפ"ס מיקרי הנאה שמחזיקו לממונו עד עת שיכול ליהנות ממנו להכי אסור להשהותו וישרף מיד והא דלא פ"י ר"ת ז"ל הא דתנן אלו עוברין היינו מן העולם כפשוטא דלישנא דאע"ג דליכא אסור ב"י לשיטתו מ"מ עוברין מן העולם משום דאסור להשהותו משום אסור הנאה.

משום דדווקא בנוקשה שפיר אמרינן דאי משקה לי' עד לאהפ"ס מיקרי הנאה ששהותו דבר להיות שלו מיקרי הנאה אבל בתערוכות חמץ לא חיישינן לזה דהא מחזיקו משום

הַהִתְרַם דְּאִיתִי בְּהַאי מִלְתָּא וְהִתְרַם לֹא נִהְפֵּךְ לְהִיּוֹת אִיסוּר לְמַהְגֵּי חֻמְרָא כְּמוֹתוֹ דְּקִי"ל
בְּשֵׁאֵר אִיסוּרֵי אֶפְשָׁר לְסוּחְטוֹ מִן הַתּוֹרָה כְּמִשְׁכַּח הַטּוֹר בִּיּוֹד (סִימָן צ"ב) וְכִיּוֹן דְּמִן הַתּוֹרָה
לְהַשְׁתִּיחַ מִשּׁוּם הִתְרַם דְּאִיתִי בִּי לֹא אִיכְפַת לִּי מִה שְׁמִשְׁתֵּה גַם תְּעֲרֹבוֹת חֻמְרָא דְּאִיתִי בִּי
דְּהִי דְּבָר שְׂאִינוּ מִתְּכַוֵּן כִּיּוֹן שֵׁא"א לְהַפְרִיד הַחֻמְרָא שְׂבוּ וּמְכַרְח לְהַשְׁתִּיחַ אִיסוּרָא מִשּׁוּם
הִתְרַם.

דְּהִי פ"ר מ"מ הָא פְּתַב הָר"ן בְּפַג"ה דְּפ"ר שְׂרֵי גְבִי אִיה"נ וְלִהְכִי לֹא רָצָה ר"ת לְפָרֵשׁ
אֵלּוּ עוֹבְרֵי מִן הָעוֹלָם מִשּׁוּם דְּקַתְנֵי בְּמִתְנִיתִין תְּעֲרֹבוֹת חֻמְרָא ג"כ כְּמוֹ פּוֹתַח הַבְּבִלִי
שְׁעִיקְרוּ הִתְרַם וְהַחֻמְרָא לְטַעֲמָא בְּעֵלְמָא וּבְתַעֲרֹבוֹת חֻמְרָא שְׂרֵי לְהַשְׁתִּיחַ דְּב"י לִיכָא וּמִשּׁוּם
הִנָּא ג"כ שְׂרֵי מִשּׁוּם דְּאִיכָא הִתְרַם וּמִשְׁתֵּה אִתּוּ מִשּׁוּם הִתְרַם וְהַחֻמְרָא לְפָרֵשׁ עוֹבְרֵי
מִן הַשְּׁוֹלְחָן.

מִשְׁא"כ בְּנִילוּשָׁה בִּיּוֹן שְׁמִן וּדְבַשׁ דְּהִי גְנוּקְשָׁה בְּעֵינֵי שְׂפִיר קְאָמֵר ר"ג תְּשֻׁרְף מִיַּד דְּאִי
דְּלִיכָא ב"י לְשִׁיטַת ר"ת ז"ל מ"מ אִיסוּר לְהַשְׁתִּיחַ מִשּׁוּם דְּאִי מִשְׁתֵּה אִתּוּ הָרִי נִהְנָה
וְנִקְשָׁה אִיסוּר בְּהִנָּא וְלִהְכִי כְּתִבוּ הַתּוֹס' שְׂפִיר (בְּפ' כָּל שְׁעָה) דְּלִר"ת מִן הַשְׁתִּיחַ לְהַשְׁתִּיחַ
כְּמוֹתַח הַבְּבִלִי בְּפִסְחָא וְאִין לְהַקְשׁוֹת דָּא"כ דְּהַחֻמְרָא הַדְּבָר שְׂתֵּהָ שְׂלוּ מִקְרֵי הִנָּא א"כ
לְמָה הַחֻמְרָא הַתּוֹ לְהַזְהִיר אֲב"י כָּל הָא בְּלֹא"ה יְדַעִינָן שְׂצָרִיךְ לְבַעֲרוֹ שְׂאֵם יַחֲזִיקוּ
אֲצִלוּ הָא לִר"ש דִּס"ל דְּשְׂרֵי בְּהִנָּא לֹאחָה"פ וְחֻמְרָא בְּפִסְחָא אִיסוּר בְּהִנָּא דו"א דְּאִי מִשּׁוּם
הִנָּא הָא פְּתַב הָר"מ ז"ל דְּבְּהִנָּא לִיכָא מְלָקוֹת וְעוֹד דְּהָא לְפִי דַעַת הַרְבֵּה מִהֲאֲחֻרֵי
ז"ל חֻמְרָא שְׁל יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר עָלָיו הַנְּפִקֵּד בְּב"י שְׂלֹא קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי וְהַסְפִּים לְזָה
הַגְּרָא ז"ל דְּלֹא כְּמַג"א עֵי"ש וּבְזָה לֹא מְטִיָּא לִי שׁוּם הִנָּא דְּלֹא דִידִן הוּא כָּל וְקִי"ל
דְּעוֹבֵר אֲב"י.

מִיָּהוּ בְּמָה שְׂכַתְּבֵנוּ יִתְיַשְׁבוּ רַק דְּבָרֵי ר"ת שְׂמַתִּיר לְהַשְׁתִּיחַ כְּמוֹתַח הַבְּבִלִי בְּפִסְחָא אִי
לִר"א דְּבָזָה אֶפְשָׁר לֹאמֵר דְּלֹא הִתְרַם רַק כְּמוֹתַח הַבְּבִלִי דְּהִי תְּעֲרֹבוֹת וְלֹא אִיכְפַת לִי בְּמָה
שְׂנִהְנָה וּמִשְׁתֵּה אִתּוּ אֲבָל בְּנִקְשָׁה מוֹדָה שְׂיִשְׁרָף אֲבָל מִדְּבָרֵי הָרָא"ש (בְּפ' א"ע) מִשְׁמַע
מִדְּבָרֵי שְׂם דְּלִר"ת מִן הַשְׁתִּיחַ לְהַשְׁתִּיחַ כָּל הַגֵּי דְּמִתְנִיתִין דְּמִשְׁמַע אֶפִּילוּ גְנוּקְשָׁה וְא"כ תְּקַשָּׁה
מִהָא דְּאִיסוּרֵי בְּעֵינֵי שְׂנִילוּשָׁה בִּיּוֹן וְשְׁמִן וּדְבַשׁ תְּשֻׁרְף מִיַּד מ"מ נִלְע"ד דְּאֶפְשָׁר לְיִיִּשֵׁב
גַם דַּעַת הָרָא"ש ז"ל דְּבְּתַעֲרֹבוֹת וְנִקְשָׁה דְּמִתְנִיתִין שְׂהִי אֲצִלוּ מִעֲרִי"ט שְׂפִיר כְּתִב
הָרָא"ש דְּרִשְׁאֵי לְהַשְׁתִּיחַ עַד אַחֲרֵי יו"ט וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלֹא גִזַּר דִּילְמָא אִתִּי לְמִכְלִינְהוּ
בְּפִסְחָא שְׂהִי לֹא נַעֲשֵׂה מִתְחִילָה כְּדִי לְאֹנְכְלוּ בְּפִסְחָא אֲבָל עֵינֵי שְׂנִילוּשָׁה בִּיּוֹן וְשְׁמִן וּדְבַשׁ
דְּלִשָׁה אִתּוּ כְּדִי לְאֹנְכְלוּ בִּיּוֹ"ט אִם יִשְׁתֵּה אִתּוּ גְזָרֵינוּ שְׂמָא יָבוּא לְאֹנְכְלוּ בְּפִסְחָא שְׂהִי
לְשֵׁם זָה נַעֲשִׂית וְיִשְׁכַּח וְיָבוּא לְאֹנְכְלוּ וְזָה חִילּוּק נְכוֹן וּמִיִּשְׁבַּע גַם שִׁיטַת הָרָא"ש ז"ל
וְלִהְכִי תְּשֻׁרְף מִיַּד וְדו"ק כְּנִלְע"ד]: וּבְזָה א"ש מִה שְׂהַקְשָׁה לְשִׁיטַת הַתּוֹס' מִהָא דְּאִיסוּרֵי
מִדְּאִוְרֵיטָא בְּכִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי דְּמִשְׁמַע דְּבִלָּא בְּדִיקָה וּבִיטוּל עוֹבֵר עָלָיו אִי שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי
מִמֵּנוּ דְּלִפִּי דִּין הַפְּתוּב דְּחֻמְרָא שְׂרֵי בְּהִנָּא לֹאחָה"פ כִּר"ש וְדָאִי אִם הַחֻמְרָא אֲצִלוּ וְהוּא
אִינוּ יוֹדְעֵי מִמֵּנוּ עוֹבֵר עָלָיו בְּשׁוּגָג כְּדִין מִתְּעַסֵּק בְּחֻלְבִּים וְעֲרִיּוֹת שְׂזָה גוֹפָא מִקְרֵי הִנָּא
מִה שְׂהַחֻמְרָא יְהִי מְמוֹנָה דְּהָא הַשְׁתָּא וְדָאִי מְמוֹנָה הוּא שְׂלֹאחָה"פ יְהִי מִן הַחֻמְרָא בְּהִנָּא דְּהִנָּא
גוֹרֵם לְמִמּוֹן גְּמִי מִקְרֵי הִנָּא בְּחֻמְרָא וְעֵינֵי מִשְׁכַּח לְעֵיל בְּשֵׁם בְּעַל הַמְּאֹר ז"ל דְּמָה שְׂמִן
לֹאח"ז לְכ"ע מִקְרֵי מְמוֹן אִי לְמ"ד דְּבָר הַגּוֹרֵם לְמִמּוֹן לֹא כְּמ"ד וְעֵינֵי בְּפ"י שְׂם שְׂכ'

ג"כ פנ"ל וְהָא דְקָרִי לְחַמֵּץ אֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם דְּמִשְׁמַע דְּאַף לר"ש דאחה"פ שְׂרִי בַּהֲנָאָה נְמִי מִיקָרִי אֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ הֵינְנוּ מִשּׁוּם דְּכִינּוּן דְּאָסוּר לְהִשְׁהוּתוֹ עַד אַחַה"פ א"כ מִמִּילָא לֹא מִיקָרִי בְּרִשּׁוֹתוֹ וְקֹאֶמֶר ר"א דְּאֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ וְעֶשְׂאוֹ הַפְּתוּב פְּאֵלוֹ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ לְעוֹבֵר עָלָיו דֹּא"א שְׂיִתְקַיְיָמוּ ב' הַדְּבָרִים הַלְלוּ שְׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה וְאָסוּר לְהִשְׁהוּתוֹ וְעוֹבֵר עָלָיו כְּעַל דְּבַר שְׁהוּא שְׁלוֹ וְאֵה"נ דְּאֵי לֹא מְוֹנְהָר עָלָיו לְבַעֲרוּ וְדֹאֵי שְׁהִיָּה שְׁלוֹ לְגַמְרֵי כִּינּוּן דַּאחַה"פ יַחְזוֹר לְהִתִּירוֹ רַק דְּהִשְׁתָּא דְּאִזְהָר עָלָיו קָרָא לְבַעֲרוֹ הוּא עוֹבֵר עַל דְּבַר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ וְעֶשְׂאוֹ הַפְּתוּב פְּאֵלוֹ הוּא שְׁלוֹ] וְא"כ וְדֹאֵי דְּמַחְוִיב מַה"ת לְחַפְשֵׁי שְׂמָא יֵשׁ לוֹ חַמֵּץ דָּאֵם לֹא יִחַפְשֵׁי וְיֵשׁ לוֹ בְּאֶמֶת הֲרֵי יֵהָא מְוֹתֵר אַחַה"פ וְהוּא מְמוֹנֵו גַם כְּעַת וְהֲרֵי הוּא מִתְעַסֵּק בְּדְבַר שְׂנֵהֲנָה דְּמַה שְׁהַדְּבַר בְּרִשּׁוֹתוֹ וּמְמוֹנֵו וְהַתּוֹרָה אָסְרוּ שְׂיֵהָא חַמֵּץ בְּרִשּׁוֹתוֹ מִיקָרִי מִתְעַסֵּק בְּדְבַר שְׂנֵהֲנָה וּכ"ז הוּא לַד"ת שְׂחַמֵּץ אַחַה"פ שְׂרִי בַּהֲנָאָה אָבֵל הַשְׁתָּא דְּגָזְרוּ חו"ל עַל חַמֵּץ שַׁעֲעָה"פ שְׂאָסוּר בַּהֲנָאָה לְעוֹלָם לֹא מִיקָרִי מִתְעַסֵּק בְּדְבַר שְׂנֵהֲנָה דְּהָא לָאוּ מְמוֹנֵו הוּא כָּלֵל וְאֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ.

דְּכָל דְּבַר הָאָסוּר בַּהֲנָאָה וְאֵין הֵיִתֵּר לְאִיסוּרוֹ לָאוּ דִּידִלְיָ הוּא וְאֵם מִשְׁקָה אוֹתוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מְמוֹנֵו הֵוִי מִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא וְלֹא קָא עֵבִיד אִיסוּרָא כָּלֵל כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' וּבְזָה יֵשׁ לִישָׁב מַה שְׂדַקְדָּקוֹ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים (דָּף ה') דְּקֹאֶמֶר הֵתֵם תְּשַׁבִּיתוּ מַעֲרִיו"ט וְיִלְיָף אֲבִי מְדַכְתִּיב שְׁבַעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם וּכְתִיב אִף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תְּשַׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבֵּיתְכֶם וּלְקַמֵּן הִבִּיא בְּרִיָּתָא בְּשֵׁם רִיּוּה"ג ג"כ הָךְ דְּרִשְׂא מִמֶּשׁ וְלֹא הִבִּיא קָרָא דִּז' יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם רַק קָרָא דְּאַף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אִף חֵלֶק וְאִתְקַשׁ הַשְּׁבַמַת שְׂאוֹר כּו' עֵי"ש: וּלְפִי דְּבַרֵּינוּ א"ש דְּבְּאֶמֶת הִיָּה אֶפְשָׁר לִישָׁב רוּמְיָא דְּהִנְךָ קָרָאֵי דְּלְעוֹלָם תְּשַׁבִּיתוּ בִּיו"ט עֲצָמוּ וְהָא דְּאִתְקַשׁ הַשְּׁבַמַת שְׂאוֹר לְאֶכִּילַת חַמֵּץ דְּאָסוּר כָּל ז' הֵינְנוּ לְחַמֵּץ יְדוּעַ דְּחַמֵּץ יְדוּעַ מְחֻיָּב לְבַעֲרַ קוֹדֵם כְּנִיסַת יו"ט וְעוֹבֵר עָלָיו כָּל ז' אָבֵל לְבָדוּק וּלְבַטֵּל חַמֵּץ שְׂאֵינוֹ יְדוּעַ אֵינוֹ מְוֹנְהָר עַד חֲצוֹת דְּיוֹט"ר וְאַף שְׂאֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו לְמַפְרַע אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מְמוֹנֵו דְּהוּי מִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא מ"מ מְחֻיָּב לְבָדוּק שְׂמָא יִמְצָאנוּ וְיִאֲכַלְנוּ אוּ שְׂיֵהָא דְּעַתּוֹ עָלָיו וְחִיּוּב זֶה אֵינוֹ מְוֹנְהָר עָלָיו עַד חֲצוֹת דְּיוֹט"ר מִיְהוּ לְרִיּוּה"ג א"א לֹמֵר כֵּן דְּלְרִיּוּה"ג דְּחַמֵּץ בְּפִסְחָא שְׂרִי בַּהֲנָאָה וְהוּי מְמוֹנֵו מִמֶּשׁ א"כ אִם יֵשׁ לוֹ חַמֵּץ וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מְמוֹנֵו מוֹדוֹ הַתּוֹס' שְׂחַשְׁבִּיב כְּעוֹשֶׂה עֲבִירָה בְּשׁוּגַג דְּהָא לֹא דְּמִי לְמִתְעַסֵּק דְּהוּי מִתְעַסֵּק בְּחֻלְבִּים וְעִרְיוֹת שְׂכּוֹן נִהְנָה דְּהֵינְנוּ שְׁהוּא מְמוֹנֵו וְא"כ כִּינּוּן דְּאִתְקַשׁ הַשְּׁבַמַת שְׂאוֹר לְאֶכִּילַת חַמֵּץ מִמִּילָא מְחֻיָּב לְבָדוּק קוֹדֵם יו"ט שְׂלֹא יֵהָא לוֹ חַמֵּץ בְּשׁוּגַג וּכ"ז לְרִיּוּה"ג דְּחַמֵּץ בְּפִסְחָא שְׂרִי בַּהֲנָאָה אָבֵל אֲבִי קָאֵי לְדִידוֹן דְּחַמֵּץ בְּפִסְחָא אָסוּר בַּהֲנָאָה א"כ הָא אֶפְשָׁר לֹמֵר דְּחַמֵּץ יְדוּעַ עוֹבֵר עָלָיו מִתְחִילַת יוֹם רִאשׁוֹן וְאֵינוֹ יְדוּעַ לוֹ חֵיָּב לְבַעֲרַ רַק בְּחֲצוֹת דְּט"ו וְעַד הַשְׁתָּא אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו דְּהוּי מִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא דְּהָא לָאוּ מְמוֹנֵו הוּא שְׁהֲרֵי אָסוּר בַּהֲנָאָה וְלָאוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ לְהִכִּי אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו עַד הַשְׁתָּא כ"ז דְּלֹא יְדַע לִי לְהִכִּי הַקָּדִים אֲבִי קָרָא דְּשַׁבַּעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם דְּמַהֲאֵי קָרָא יִלְפִינוּ לְקַמֵּן (דָּף ה') דְּגַבִּי חַמֵּץ גּוֹרֵם לְמָמוֹן כַּמ"ד וְכִינּוּן דְּלֹאחַה"פ שְׂרִי בַּהֲנָאָה וְגוֹרֵם לְמָמוֹן כַּמ"ד בְּחַמֵּץ א"כ א"א לְפָרֵשׁ דְּזַמֵּן בִּיעוֹר חַמֵּץ שְׂאֵינוֹ יְדוּעַ הוּא מְחֻצוֹת דְּט"ו דְּהָא עַד חֲצוֹת נְמִי עֵבֵר אַע"ג דְּלֹא יְדַע לִי מִשּׁוּם דְּלֹא מִיקָרִי מִתְעַסֵּק כִּינּוּן דְּיֵשׁ כְּאֵן הֲנָאָה גּוֹרֵם לְמָמוֹן דְּשְׂרִי לְאַחַר זְמַן: וְעַד"ז נ"ל לִישָׁב עַל נְכוֹן מַש"כ הֲרִיטְב"א ז"ל בַּב"מ (דָּף לָה) בְּשׁוּכְרַ פָּרָה מְחַבְּרוֹ וְהַשְׂאִילָה לְאַחַר דְּהַקְשָׁה הָא צְרִיף הַשׁוּכְרַ לִישָׁבַע שְׂלֹא שְׁלַח בָּהּ הַשׁוּאֵל יְד וְזֶה אֵינוֹ יְכוֹל לִישָׁבַע דְּהָא אֵינוֹ יוֹדֵעַ

אם השואל שלח ביה ידו דאז חייב הראשון אף שמתה פדרפה דהא השני פשלוחו של ראשון דמי ומחויב פששלח שלוחו ביה יד ותי' דלא דמי שליחות יד לפשיעה דבפשיעה נדאי חייב הראשון אם פשע השני שהרי הראשון קבל עליו לשון מרו יפה אבל שליחות יד למה יתחייב הראשון בשליחות יד השני פיון שלא נאבדה בשליחות יד של שני הא לא דמי אלא לאמר לחבירו צא וגזול שפטור המשלם דאין שליח לדבר עבירה דבטביחה ומכירה הוא דמרבין מקרא דיש שליח אבל בעלמא לא והקשה הקצה"ח דהא גם בשליחות יד מרבין שליח לדבר עבירה: ונלע"ד ליישב דהיינו דאיפא בין שליח לד"ע דשליחות יד לשליחות דטו"מ דגבי שליחות יד דמרבין מעל כל דבר פשע לא מרבין אלא אם צוה לשליח להגביה החביות על מנת ליטול ממנה עבור עצמו של שומר דהכי משמע קרא על כל דבר פשע אם לא שלח ידו ודרשינן דבר לשון דבור היינו אם לא אמר לשליח לשלוח יד עבור עצמו של השומר.

והכי משמע לישנא דברייתא בסוף פרק המפקיד (דף מד) אין לי אלא הוא אומר לשלוחו ולעבדו היינו שאמר להם שיטלו עבורו אבל אם אמר לשליח שיטול עבור עצמו לא מתחייב משום שליחות יד וכיון שלא נאבדה לא מתחייב באונסין ע"י השליחות יד של שני דמה ששלח השני יד אף שעשאו הראשון שליח לזה בהדיא לא מהני דלא רבי קרא שלד"ע כה"ג שהשליח עושה עבורו ודוןקא גבי טו"מ דרבין שליחות ולא מתקנינן אם השליח שוחט לעצמו או מכר השליח ולקח הדמים לעצמו בשליחותו של הגנב וכגון שלא נתן לו הגנב במתנה עצם הגניבה רק נתן לו רשות למכור ולקח הדמים לעצמו דאל"ה הרי מתחייב הגנב משעת נתינה דדמי למכירה] או טבח ומכר בשביל הגנב משום דגבי טו"מ אין החיוב משום שלקח לעצמו בהמת חבירו וטבחה ומכרה לצורכו אלא גזה"כ לשלם דו"ה בטו"מ תדע דהא ר"ל מוקי מתניתין דמתחייב ר"ש בדו"ה בקדשים שחייב באחריותו בשוחט תמימים לשם בעלים כדאיתא בב"ק (דף עז) אלא אע"ג דשחיטתו הי' לשם בעלים לפוטרו מחיובו נמי חייב דו"ה ולא בעינן דוקא שישחוט לצורכו עצמו להכי חייב אם שלח שליח שישחוט השליח עבור עצמו של שליח אבל שליחות יד החיוב שנהנה ממון חבירו ואין החיוב אלא אם צוה לשליח שישלח יד עבור המשלם להנות ממון המפקיד אבל לא כשהשליח עשה לעצמו והאי פדינו והאי פדינו.

דכמו דאמרין דאף דלשמאי הניח ד"ש לד"ע מ"מ בזה נהנה וזה מתחייב א"ש לד"ע כדאיתא בקידושין (דף מג) ולהכי אם הגביה השליח ע"מ ליטול לעצמו אף דבהגבחתו לא קנה למנהי שלו מ"מ הא ההגבהה היתה להנאתו ולצורכו ע"מ לחסרה והתורה חייבה על ההגבהה ע"מ ליהנות וליטול לעצמו פאילו חסרה וכאלו נהנה וכיון דבנהנה גופי' ליכא שליחות דזה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן ה"ה בהגביה ע"מ להנות שחייבה תורה על מחשבתו שרצה ליהנות אם היתה בהגבהה נמי לא מתחייב השומר בהגבהת השליח שרצה לשלוח יד לעצמו.

ודוקא גבי טו"מ שאין החיוב דו"ה על הנאתו אלא גזה"כ לחייב דו"ה בטו"מ ואף אם השליח שחט לעצמו או מכר לקח הדמים לעצמו שם אין החיוב של טו"מ מתמת שרצה לקוח לעצמו אלא גזה"כ הוא דבטו"מ משלם דו"ה וחייב נמי פשצוה להשליח לשחוט עבור עצמו של שליח או למכור עבור עצמו אבל בשליחות יד דהחיוב בא על הגבחתו

לחפּרו וּלְהַנּוֹת אֲמַרִּינוּ זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא אֲמַרִּינוּ] וְאַף שֶׁהִלְשׁוֹן דְּחֹק קִצַּת
במש"כ הַרִּיטְבֵּ"א דְּנֹקָא בְּטו"מ מְרַבִּינָן שֶׁלד"ע מ"מ הָעֵנִין בְּעֵצְמוּ נִכּוֹן הוּא דְּלֹא מְרַבִּינָן
שֶׁלד"ע בְּש"י אֲלֵא כְּשֶׁהִשְׁלִיחַ עֲשֵׂה בְּשִׁבִיל הַשׁוֹמֵר לֹא בְּשִׁבִיל עֲצָמוּ וּמִטְעָמָא דְּכִתְיָבְנָא
דְּכָמוּ דְּבִאֲכוּל חֵלֶב זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא אֲמַרִּינוּ ה"נ בְּהִנָּאת מְמוֹן לֹא אֲמַרִּינוּ זֶה
נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב וְכִינּוּן שְׁעֵיקָר הַחַיִּיב הוּא בְּש"י שְׁחִיבָה תוֹרָה בְּהַגְבֵּהְתוּ לַחֲסֵר וְלַהֲנוֹת
כְּמוֹ שְׁנֵהְגָה בְּכֹלָה אוֹ לְמ"ד צְרִיכָה חֲסֵרוֹן חִיבָה תוֹרָה בְּהִנָּאתוֹ מִמְקַצְתוֹ כְּאֵלוֹ נִטְל כְּלוֹ
וְלֹא עֲדִיף מֵאֵלוֹ נְהַגָּה הַשְּׁלִיחַ לְגַמְרֵי דְּזֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא אֲמַרִּינוּ וְאֲמַרִּינוּ בְּזֶה
אִשְׁלַד"ע וְרָבָא דְּאָמַר בְּקִידוּשֵׁין (דָּף מַג) מוֹדָה שְׁמַאי הִזְקֵן בְּאוֹמַר צֵא וְאֲכֹל חֵלֶב ה"ה
נְמִי דְּמוֹדָה בְּצֵא וְגִנוּב אוֹ גְּזוּל לְעֵצְמָה דְּפִטוֹר הַמְּשַׁלַּח וְכֵן בְּפ"ק דְּב"מ (דָּף י) דְּפִרְיָה
א"מ הָאוֹמַר לְאַשֶׁה צְאִי וְגִנְבִי לִי מְדִינָק לֹמַר לִי מִשׁוּם דְּצֵא וְגִנוּב לְעֵצְמָה לֹא שׁוֹנֵי' שְׁלִיחַ
כְּמש"כ: וּבְזֶה מְבִנְיָרִין דְּבָרֵי הַסַּמ"ע שְׁהַרְעִישׁוּ עָלָיו הָאֲחֵרוֹנִים וְ"ל בְּמש"כ (בְּסִימָן
רצ"ב) בְּשְׁלִיחוֹת יָד ע"י שְׁלִיחַ דְּמִיָּרִי שְׁלֵא יָדַע הַשְּׁלִיחַ שֶׁהִיא שְׁלֵא אֲחֵרִים אוֹ שְׁאִין לוֹ
לְשֵׁלֶם דֹּאֵל"כ הָא קִי"ל אִשְׁלַד"ע וְהַרְעִישׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים וְ"ל עָלָיו דְּהָא בְּש"י יִשְׁלַד"ע
וְלְדְּבָרֵינוּ א"ש דֵּהסַמ"ע קִי"ל אִם צְנוּה לְשְׁלִיחַ לְשִׁלּוֹחַ יָד עֲבוּר עֲצָמוּ שְׁלֵא שְׁלִיחַ דְּבָזֶה כְּפָר
כְּתִבְנוּ דְּלֹא אֲתֵרְבִי שְׁלִיחוֹת בְּש"י מִשׁוּם דְּדָמִי לְזֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב וּבְזֶה נְהַגָּה אֲמַרִּינוּ
דְּחִיב הַשְּׁלִיחַ אִם יֵשׁ לוֹ לְשֵׁלֶם מִיְהוּ אִם אִין לוֹ לְשֵׁלֶם דַּעַת הַסַּמ"ע דְּחִיב הַשׁוֹמֵר לְשֵׁלֶם
דְּהֵאִי טְעָמָא דְּזֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא מְהַנִּי אֲלֵא בְּאִם יֵשׁ לוֹ לְשֵׁלֶם אֲבָל אִם אִין לוֹ
לְשֵׁלֶם אוֹ שְׁאִינוּ בְּר חִיבָא לֹא פְקַע הַחַיִּיב מִהַמְּשַׁלַּח: שׁוֹב רֵאִיתִי שְׁהַנְּתִיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט כ'
שֶׁהַסַּמ"ע מִיָּרִי שְׁצִנָּה לְהַשְּׁלִיחַ לְאֲכֹל וּמִשׁוּם זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא אֲמַרִּינוּ וְלְדְּבָרֵינוּ
א"צ לְזֶה דְּכָמוּ בְּאֲכִילָה אֲמַרִּינוּ זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא אֲמַרִּינוּ ה"נ בְּהִנָּאת מְמוֹן וְאֲפִילוּ
אִם צְנוּה לוֹ לְשִׁלּוֹחַ יָד וְלַהֲגַבִּיָּה ע"מ לַחֲסֵר נְמִי חִיב הַשְּׁלִיחַ אִם יֵשׁ לוֹ לְשֵׁלֶם: אֲלֵא
שְׁמַצָּאתִי לְהַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין (דָּף מַג) שְׁהַקְּשׁוּ בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ שֶׁם זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא
אֲמַרִּינוּ הָא בְּמַעֲלָה אֲמַרִּינוּ זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב דְּאִם אֲמַר לְשִׁלּוֹחַ אֲכֹל כְּפָר זֶה שְׁלֵ
הַקְּדָשׁ חִיב וְתִרְצֵן דְּהֵתֵם אִין הַמַּעֲלָה אֲשַׁעַת אֲכִילָה כ"א אֲשַׁעַת הַגְּבָהָה דְּמִפִּי אֲגָבָהָה
מַעַל וּנְפִק לְחֻלִּין וְכ"כ עוֹד בְּמַעֲלָה (דָּף יט) דְּאֲכִילְתוּ וְאֲכִילְתוּ חֲבִירוֹ מִיָּרִי שְׁנָתֵן לְחֲבִירוֹ
לִיטּוֹל וְחֲבִירוֹ אֲכֹל דְּלֹא מְקָרִי זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב מִשׁוּם דְּמַעַל בְּשַׁעַת הַגְּבָהָה וְלְדְּבָרֵינוּ
תְּקַשָּׁה דְּהָא גַם הֵתֵם שְׁיָיָה לֹמַר זֶה נְהַגָּה וְזֶה מִתְחַיֵּיב לֹא אֲמַרִּינוּ מֵה לִי נְהַגָּה בְּאֲכִילָה
וּמֵה לִי נְהַגָּה בְּקִנְיָן מְמוֹן.

[וְאֲפִילוּ אִם נִימָא דְּגַבִּי שְׁלִיחוֹת יָד אִם שְׁלַח הַשְּׁלִיחַ יָד לְעֵצְמוּ לֹא מְקָרִי זֶה נְהַגָּה וְזֶה
מִתְחַיֵּיב הִינּוּ הֵתֵם דְּלֹא קִנְיָ לִי קִנְיָן גְּמוּר רַק לְהַתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנְסִין אֲבָל בְּהַקְּדָשׁ דְּבְּמַעֲלָתוֹ
נְפִיק לְחֻלִּין וְקִנְיָ לְהִיּוֹת שְׁלוֹ וְדֵאִי דְּמְקָרִי נְהַגָּה וְלֹא שְׁיָיָה בְּזֶה שְׁלִיחוֹת]: מִיְהוּ בְּלֹא"ה
דְּבָרֵי הַתּוֹס' תְּמוּהִין מְאוּד וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּינֵם דְּמִשְׁמַע מְדְּבָרֵיהֶם דְּהָאוֹמַר לְחֲבִירוֹ לִיטּוֹל
כְּפָר שְׁלֵ הַקְּדָשׁ וְחֲבִירוֹ נִטְל מַעַל מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת דְּמְרַבִּינָן בְּמַעֲלָה.

וְלַעֲנֵ"ד דְּאִין זֶה מִטְעָם שְׁלִיחוֹת כְּלָל דְּהָא הַמְּשַׁלַּח בְּעֵצְמוּ הוּא שְׁעֲשֵׂה כְּלָ הַמַּעֲלָה
שְׁהוֹצִיא מְרִשׁוֹת הַקְּדָשׁ לְהַדְּיוּט בְּמָה שְׁצִנָּה לוֹ לִיטּוֹל שְׁהַמְּשַׁלַּח הִיָּה סְבוּר שְׁהוּא שְׁלוֹ
וְצִנָּה לְחֲבִירוֹ לִיטּוֹל לְעֵצְמוּ וְה"ז הוֹצָאָה מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת בְּשׁוּגָג וְאַף שְׁלֵא נָתַן בְּיָדוֹ מִמֶּשׁ
נְמִי מַעַל כִּינּוּן שְׁחֲבִירוֹ נִטְל הַקְּדָשׁ עַל פִּי שְׁהִיָּה סוֹבֵר שְׁהוּא נוֹתֵן אֶת שְׁלוֹ וְנִטְל נְקָרָא
הַנוֹתֵן הַמוֹצִיא מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת וּמַעַל בְּעֵצְמוּ בְּלִי שׁוּם שְׁלִיחוֹת כְּלָל דְּהָא לֹא בְּעִינָן בְּמו"מ

נתינה מיד ליד אלא שהמוכר אומר ללוקח שיטול ויקנה והלוקח מגביה בזה וקונה וה"נ במעות הקדש שהיה סבור שהוא שלו וצוה לחבירו ליטלם היינו מעילה ובשלחם ע"י חש"ו אמרינו במעילה דמעל המשלח אע"ג דלאו בני שליחות גינהו מ"מ מעל המשלח משום דאיתעביד שליחותו ומה לי שלחם ע"י חש"ו ומה לי צוה ליטלם בעצמו הכי עיקרא דמעילה ואין אנו צריכין בזה לשליחות כלל והתנא דבעי למיתני מעילה בשליחות שנה באומר לשלוחו ליתן לאורחים דבזה אנו צריכין לדין שליחות דהא השליח לא נטל לעצמו רק שמסר לאורחים ואנחנו מחייבים את המשלח ולא את השליח וזהו מטעם שליחות.

אבל באומר לחבירו ליטול לעצמו אין זה שליחות ולפ"ז במפקיד מעות אצל שולחני (בב"מ מג) מעל המפקיד בזה שמסר אפילו בלאו טעמא דשליחות (ומהא דאמרינו בהנהגה דף מח) נתנה לספר מעל ומוקמינו לה בספר כותי אע"ג דכותי לאו בר שליחות הוא אין ראי' דנתינה לחבירו חפץ הקדש לא בעי גדר שליחות דז"א דאפילו גימא כשיטת התוס' דזהו מטעם שליחות נמי ניחא דמעל בכותי משום דאיתעביד מחשבתו כמו בשליח חש"ו]: ע"כ נ"ל דזהו באמת פנונת התוס' דכיון שמעל משעת הגבהה אין המעילה מטעם שליחות כלל אלא שהבעה"ב בעצמו עשה המעילה במה שנתנו לו וכיון דלאו מדין שליחות הוא לא איכפת לן מה שנה נהנה וזה מתחייב פיון שנה הנותן גופא עשה עבירה ואין בזה דין שליחות כלל והא דקתני במתניתין דמעילה (דף כ) אמר ליתן חתיכה והוא אמר טלו שתיים והם נטלו שלש כולן מעלו מה שמעל השליח ע"י נטילת אורחים החתיכה השני' לאו מדין שליחות הוא באמת אלא שנהו עצם המעילה שנתן לאורח חתיכה של הקדש ופירושא דרישא דשליח שעשה שליחותו בעה"ב מעל הוא ברישא דסיפא במה שבעה"ב מעל על חתיכה א' שנתן השליח שעשה השליח שליחותו: ובזה מיושב נמי הא דאמרינו (פתיבות דף צח) דמקשינו ממתניתין דאמר לאורחים טלו שתיים והם נטלו שלש דכולן מעלו ואי מעביר על דבריו הוי אמאי בעה"ב מעל הא א"ל תן א' ומשני דאמר להם טלו א' מדעת בעה"ב וא' מדעתי והקשו התוס' א"כ אמאי מעל השליח הא האורחין העבירו על דעתו שאמר להם טלו ב' מדעתי והם נטלו ג': ולפי דברינו א"ש דדוקא גבי בעה"ב פרי' שפיר דהא מעילה דידי' בתורת שליחות הוא וכיון דמעביר על דבריו הוא במה שאמר לאורחים טלו ב' בטל השליחות אבל לענין חתיכה השני' שנטלו האורחים מדעת השליח אין זה מתורת שליחות רק מתורת מעילה שאמר לאורחין ליטול והם נטלו וזה מעילה גמורה שצוה לחבירו ליטול והוא נטל ומעל בהגבהה.

ובמעילה גמורה לא איכפת לן אם נטל יותר והגע עצמך בתוחב לתוף פיו של חבירו חתיכה של הקדש והוא לקח בשעת מעשה עוד ח' ואכל אטו משום זה לא יתחייב המאכיל משום שאכל עוד חתיכה אחת וה"נ דכונתה ואף שיש להעמיס זהקצת בתירוץ שפכתו התוס' מ"מ אין פנונתם לזה ועיין במעילה (דף כ) תוד"ה ש"מ שפכתו ג"כ דעל השני' מעל בתורת שליחות השליח]: ועוד ראיה דבנתן לחבירו א"צ כלל לשליחות ממש"כ התוס' בפ' השואל (דף צט) דבעי למימר בשם הר"י ז"ל דנותן קורדום של הקדש דלא מעל אלא לפי טוה"נ שבו ולא לפי כולה וא"א דהנותן לחבירו מעל מחמת שהמקבל עושה שליחות הנותן א"כ צרי' למעול לפי כולה דהא השליח נטל כולה א"ו דאין מעילתו של נותן מטעם שליח אלא מטעם נתינתו שמעל בעצמו מחמת הנתינה וכיון

דְּהִנָּאת הַנְּתִינָה הָיָה רַק טוֹה"נ לְהִכִּי לֹא מְעַל רַק לְפִי טוֹה"נ שָׁבוּ וְאִם כֵּן צָרִיךְ לְהִבִּין בְּאֲמַת אֲמָאִי לֹא מְעַל לְפִי כְּנֹלָה דְּנִהִי דְּאִין הַנְּאָתוּ רַק לְפִי טוֹה"נ מ"מ הָא בְּאֲמַת הַמְּקַבֵּל נִטְל בְּצוּוִי הַנּוֹתָן וְלֹא גָרַע מְשֻׁלּוּחוֹ וְלִמְעוֹל לְפִי כְּנֹלָה וְעַכְצ"ל כַּמ"ש דְּקַנְנָן מְמוֹן נְמִי מִיְקָרִי הַנְּאָה א"כ א"א לְחַיִּיב הַנּוֹתָן מְחַמַּת קַנְנָן הַמְּקַבֵּל בְּתוֹרַת שְׁלִיחוֹת דְּנִה נְהִינָה וְנִה מְתַחֲיִיב לֹא אֲמָרִינוּן וְא"א לְחַיִּיבוּ אֲלֵא אִמָּה שְׁהוּא עָשָׂה בְּעַצְמוֹ לְהִכִּי דַעַת הַר"י ז"ל שְׁלֹא מְעַל רַק לְפִי טוֹה"נ שְׁנֵה מְעַל וְלְכַאֲרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לַר"מ דְּסוֹבֵר (בְּקִדּוּשֵׁין דְּרַף נַד) דְּהַקְדָּשׁ בְּמִזִּיד מְתַחֲלָל בְּשׁוּגַג אִין מְתַחֲלָל וְלֹא מְשַׁפַּחַת מְעִילָה אֲלֵא בְּאֲכִילָה דְּבַהּוֹצָאָה מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת לִיכָא מְעִילָה מְשׁוּם דְּכָל הִיכָא דְּאִיתָא בְּגִזָּא דְּרַחֲמֵנָא אִיתָא א"כ שְׁלִיחוֹת בְּמְעִילָה הִיכִי מְשַׁפַּחַת לֵה דְּאִי אָמַר לְחַבְרִיּוֹ אֲכֹל חֲתִיכָה שְׁל הַקְדָּשׁ אִין זֶה בְּגִדְר שְׁלִיחוֹת דְּכִינָן דְּהִיָּה סְבוּר שְׁהוּא שְׁלוֹ וְנָתַן לְחַבְרִיּוֹ מְעַל הַנּוֹתָן כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרָנוּ מִיְהוּ בְּלֵא"ה קָשָׁה דְּהָא בְּלֵא"ה בְּכַה"ג לִיכָא שְׁלִיחוֹת דְּהָא הָיָה זֶה נְהִינָה וְזֶה מְתַחֲיִיב כַּמ"ש הַתּוֹסֶפֶת בְּקִדּוּשֵׁין וְנִרְאָה דְּלַר"מ מְתַחֲיִיב כְּשִׂאֲמַר לוֹ צֵא וְאֲכֹל מְשׁוּם דַּע"י הַלְעִיסָה קַנְאָה בְּשִׁינּוּי וְשִׁינּוּי קוֹנָה בְּהַקְדָּשׁ אִף בְּלֵא הַגְּבִיָּה כַּמ"ש לְעִיל מְהָא דְּתַנּוּן בְּנִצָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ דְּמְתַחֲיִיב אַעפ"י שְׁלֹא דָר בָּהּ וְלֹא נְהִינָה כְּלָל וְגַם אִם הוּא גִזְרָה דְּלֵא הוֹצִיא מְרֻשׁוֹת אַחַר אִפ"ה חַיִּיב דְּקַנְה בְּשִׁינּוּי וּבְזֶה לֹא שְׁיָיִךְ זֶה נְהִינָה וְזֶה מְתַחֲיִיב דְּדוֹקָא בְּאִיסוּר אֲכִילָה כְּמוֹ בְּצֵא אֲכֹל אֵת הַחֶלֶב שְׁחִיבָה תוֹרָה עַל הַנְּאָת מְעִיּוֹ אוֹ עַל הַנְּאָת גְּרוֹנוֹ כְּדִיתָא בְּחֻלְיָן (דְּרַף קַג) בְּזֶה אֲמָרִינוּן זֶה נְהִינָה וְזֶה מְתַחֲיִיב לֹא אֲמָרִינוּן אֲבָל הִיכָא דְּאִין הָאִיסוּר מְשׁוּם הַנְּאָה כְּמוֹ מְשֻׁנָּה חֲפִץ דְּהַקְדָּשׁ מְתַחֲיִיב הַמְּשַׁלֵּחַ אִף שְׁהַשְׁלִיחַ נְהִינָה כִּינּוּן שְׁיֵשׁ חַיִּיב מְלַבֵּד הַהַנְּאָה דְּהִינּוּ הַשִּׁינּוּי שַׁע"י זֶה מוֹצִיא מְרֻשׁוֹת הַקְדָּשׁ וּבְשִׁינּוּי מוֹדָה ר"מ דְּמְתַחֲלָל וְדוֹנָקָא ע"י הַגְּבִיָּה סוֹבֵר דְּאִינוּ מְתַחֲלָל אֲבָל בְּשִׁינּוּי שְׁפִיר מְתַחֲלָל וְאֲכִילָה הָיָה שִׁינּוּי בְּלְעִיסָה כַּמ"ש הָאֲחֻרָוִינִים ז"ל לְעַנְנֵן מְצָה גְּזוּלָה וּלְפ"ז שְׁפִיר שְׁיָיִךְ שְׁלִיחוֹת לַר"מ דְּאִף שְׁכַתְּבָנוּ לְעִיל דְּבַחֲיִיב מְעִילָה בְּהַגְּבִיָּה אִם צְנֵה לְחַבְרִיּוֹ לִיטְוֹל לֹא מִיְקָרִי שְׁלִיחוֹת אֲלֵא שְׁהַנּוֹתָן בְּעַצְמוֹ מוֹעַל אֲבָל אִם צְנֵה לְאֲכֹל שְׁהָאוּכַל יַעֲשֶׂה שִׁינּוּי בְּלְעִיסָה מִיְקָרִי שְׁפִיר שְׁלִיחוֹת דְּמִיֵּדִי הוּא טַעְמָא שְׁכַתְּבָנוּ שְׁאִין אָנוּ צָרִיכִין לְטַעַם שְׁלִיחוֹת בְּאוּמַר לְחַבְרִיּוֹ לִיטְוֹל מְשׁוּם דְּהָיָה הוֹצָאָה בְּלִי שׁוּם שְׁלִיחוֹת מְחַמַּת שְׁצִנָּה לוֹ לִיטְוֹל וְדָמִי לְנִתְיָנָה דְּהַדְיוּט דְּהַמְּשַׁלֵּחַ הוּא הַנּוֹתָן וְהַנּוֹטֵל הוּא הַמְּקַבֵּל וּמְעַל בְּנִתְיָנָתוֹ אֲבָל בְּקַנְנָן שִׁינּוּי דְּלֵא בְּעִי צוּוִי הַמְּשַׁלֵּחַ כְּלָל דְּהַשִּׁינּוּי מִיְקָרִי הוֹצָאָה מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת בְּלֵא שׁוּם צוּוִי בְּעוֹלָם א"כ הָא הַמְּשַׁלֵּחַ לֹא מְעַל בְּתוֹרַת נוֹתָן וּמְקַבֵּל דְּהָא בְּלֵא נִתְיָנָתוֹ נְמִי מְעַל אִם שִׁינּוּי וְאֲכָל דְּהָא עֵינָר מְעִילָה בְּשׁוּגַג אֲזֻלִּינוּן בְּתַר קַנְיֹת הַדְיוּט וּבְצִנָּה לְחַבְרִיּוֹ לְהַגְּבִיָּה דְּבַהּדְיוּט כַּה"ג בְּעִי נוֹתָן וּמְקַבֵּל וּבְלֵא צוּוִי הַנּוֹתָן אִין הַמְּקַבֵּל יָכוֹל לְזַכּוֹת רַק מִפְּחַ צוּוִי הַמְּקַבֵּל יָכוֹל לְזַכּוֹת מִיְקָרִי הַנּוֹתָן הַמוֹצִיא מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת בְּלִי שׁוּם שְׁלִיחוֹת שַׁע"י צוּוִי דִּידָן זָכָה הַמְּקַבֵּל אֲבָל אִם הַמְּקַבֵּל לֹא זָכָה אֲלֵא ע"י שִׁינּוּי דְּאֲכִילָה הָא שִׁינּוּי לֹא בְּעִי צוּוִי וּמְקַבֵּל וְאִם רְצָה לְעַצְמוֹ לְקַנְוֹת נְמִי קוֹנָה א"כ אִין הַבַּעַה"ב מְעַל בְּמָה שְׁצִנָּה לוֹ לְאֲכֹל וְאִין זֶה הוֹצָאָה מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת בְּצוּוִי דִּידָן שְׁאִין הַצוּוִי מְצַטְרֵף לְהַקְנִינָן דְּהַשְׁלִיחַ כְּלָל וְרַק מְטַעַם שְׁלִיחוֹת יֵשׁ לְחַיִּיב הַבַּעַה"ב דְּהוּא צְנֵה לוֹ לְאֲכֹל וְלְזַכּוֹת בְּאֲכִילָתוֹ וְהָיָה שְׁלִיחַ דִּידָן דְּבְשְׁלִיחוֹתוֹ קוֹנָה הוּא בְּעַצְמוֹ ע"י שִׁינּוּי אֲכִילָתוֹ וְשְׁפִיר שְׁיָיִךְ בְּזֶה שְׁלִיחוֹת: וּבְזֶה יִתְלַשֵּׁב הֵיטֵב דְּבָרֵי הַרְמַז"ל ש"כ' (בַּפ"ז מְהֻלְכוֹת מְעִילָה) אַחַר ש"כ' שֵׁם דְּבַמְעִילָה יֵשׁ שְׁלֵד"ע כ' וְז"ל בַּד"א שְׁהִיָּה הַחֲתִיכָה מְקַדְּשֵׁי בַה"ב אֲבָל אִם הִי בְּשַׁר עוֹלָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לֹא מְעַל אֲלֵא הָאוּכַל בְּלַבֵּד שְׁהָרִי הוּא חַיִּיב בְּאִיסוּר

אחר חוץ ממעילה ובכה"ת אש"ל"ע חוץ ממעילה שלא יתערב עמה דבר אחר, ודבריו ז"ל לקוחים המה מהתוספתא וכבר הקשינו טובא ואח"כ מצאנו בהמקנה בקידושין דממ"נ איך סובר הר"מ אי מיירי שמועל משעת הגבהה א"כ איך שיירי פאן עירוב איסור אחר הא איסור המעילה בא משעת הגבהה ואיסור אכילת בשר באה בשעת אכילה וכיון שפבר נתחייב המשלח משעת הגבהה האוכל א"כ מה איכפת לו במה שהאוכל עובר אח"כ על אכילת בשר עולה ואי לא מעל משעת הגבהה א"כ בלא"ה אין פאן שליחות דזה נהנה וזה מתחייב ל"א ודוסק לומר דבאמת לא מעל אלא עד האכילה והר"מ סובר דבמעילה אמרינו זה נהנה וזה מתחייב זהו ליטא לענ"ד דהא הרמב"ם ז"ל כ' בהדיא (בפ"ו מהלכות מעילה ה"ה) בבגמת קדשים אם נתנו לחבירו וחבירו לחבירו דכולם מעלו: הרי שמעל בהגבהה לחוד בלי שום אכילה ואפילו בעולה שלא יצא לחולין נמי סובר הר"מ שמעל בהגבהה עיי"ש ובראב"ד.

אבל לפי מש"כ דברי הרמז"ל נכונים מאוד דבאמת באומר לחבירו לאכול לא מעל משעת הגבהה דדוקא בנותן סתם לחבירו כתב הר"מ ז"ל בעולה דמעל על הגבהה אבל באומר לו לאכול לא קנה אלא באכילה שלא אמר לו ליטול אלא לאכול וכמו שסוברים התוס' בקושיותם שהבאנו מיהו נהי דלא מעל בהגבהה האוכל מ"מ הא בשעת אכילה קנה בשינוי בשוגג דאף דעולה אינה יוצאה לחולין מ"מ כמו שבהגבהה מעל בעולה משום שהגבהה קונה בכ"מ ה"נ בשינוי מעל שהשינוי קונה בכ"מ דכל דבר שבהדיא קונה בהקדש מעל אף שאינו יוצא לחולין כמו בעולה וכמו בהקדש בשוגג לר"מ דאינו מתחלל ואפ"ה מעל ומעילה דשינוי שפיר הוי מטעם שליחות אם אמר לשליח לעשות שינוי ולא מטעם הוצאה בעצמו דהשינוי לא בא ע"י צווי הבעה"ב דנימא שהבעה"ב מעל במה ששינה השליח ולא הוי לבעה"ב אלא דין משלח לחוד ויש שלד"ע במעילה וזה נהנה וזה מתחייב לא שיירי פאן דנהי דעל האכילה שיירי זה נהנה מ"מ על קנין השינוי שיש בו מעילה לא שיירי זה נהנה ואף דכתבנו דבקנין ממון נמי שיירי זה נהנה מ"מ היינו בהקדש בדה"ב דיצא לחולין ומקרי נהנה בקנין ממון אבל בעולה שלא יצא לחולין בשום אופן לא מקרי זה נהנה וזה מעל ושפיר מעל בשליחותו המשלח כמש"כ ורק משום זה לא מעל הבעה"ב פיון דעיקר מעילתו בשעת אכילה בשינוי שהוא עושה ולא בהגבהה דהא לא נתן לו אלא לאכול והמעילה הוא בשעת אכילה ובשעת אכילה הוא אוכל בשר עולה ועושה ג"כ איסור אחר ואין שלד"ע פיון שמתערב איסור אחר עם המעילה ואע"ג דהמעילה בא בשעת הלעיסה ואיסור האכילה בא בשעת הבליעה פדאמרינו (בכתובות דף ל) גבי תרומה מתחייב בנפשו לא הוי עד דבלע לי' ומדלעסי קני' היינו דוקא גבי חיוב דתרומה שאינו חייב מיתה רק על אכילה ממש דהיינו בליעה אבל בשר עולה לפני זריקתו דאזנהרתו מלא תוכל לאכול פדאמרינו במפות (דף טז) ובהנאה נמי אסור כמ"ש הלח"מ (פי"א מהלכות מע"ה) משום דקיי"ל כר' אבנה דא' איסור אכילה וא' איסור הנאה במשמע וכ"כ המל"מ (בפ"א מה' מעילה) אלא שכתב שאינו לוקה בהנאה דנפקא לו מלשון אכילה אבל איסורא איכא ולבד איסור מעילה איכא איסור הנאה מבשר עולה קודם זריקה וכיון דאסור בהנאה א"כ בלעיסה ג"כ איכא איסור הנאה מבשר עולה קודם זריקה חוץ איסור מעילה שבכל הקדשים וכיון שבשעת הלעיסה שבא השינוי והמעילה בא ג"כ איסור אכילת עולה היינו הנאתו בלעיסה א"כ מתערב איסור אחר ושפיר כתב

הר"מ ז"ל דכשמתערב עם שליחות איסור מעילה איסור אחר פגון בעולה דעם שליחות האכילה שהיא מה שצוה לו לאכול ולשנות ע"י הלעיסה מתערב ג"כ איסור הנאת בשר עולה בפשעת לעיסה אמרינו אין שלד"ע פדברי התוספתא ודו"ק: סימן לב שאלה אחד שמכר חמצו חצי שעה קודם תצות ומפני טרדות עסקיו שכח למסור קודם שעה ששית: ויש בזה הפסד מרובה מה דינו של החמץ אחר הפסח והמכירה היתה ע"י קנין החצר שמכר המקום שהי"ש עומד שם לא"י הקונה: תשובה הנה מה שרצה מעכ"ת להתיר מטעם הואיל והא"י זכה בו קודם זמן בל יראה יצא מרשות ישראל ולא עבר עליו הישראל בב"י ובי"מ לעולם ואף דהמקדש בחמץ משש ולמעלה אין חוששין לקדושו משום דלא ברשותו קאי וכן אינו יכול לבטלו ואינו יכול למכרו אחר שנאסר בפשעות דרבנן מ"מ הא"י זכה בעצמו בתורת הפקר דכיון שנאסר בהנאה הוי הפקר וכל הקודם בו זכה וכיון שמועיל זכיות א"י בתורת הפקר פבר יצא מרשות ישראל ואין הישראל עובר בב"י ולא שייך למקנס' אחר הפסח אם הא"י נתן לו בתורה ומסתייע לכבודו בהך סברא מדברי הצ"ח ז"ל שכתב פן הובא בנוב"י מה"ת (סימן ס"ג) רק שלכאורה יש לעיין בזה לפי מה דבעי בגיטין (דף כ') הוי מוחזקין בטבלא שהיא שלה ונהרי היא יוצאה מת"י וגט כתוב עלי' מהו מי אמרינו אקנו' אקניתא לי' א"ד אשה לא ידעה לאקנו' וכתבו התוס' פי' בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומקני לי' אלא בתורת שאלה משאילתו עיי"ש ופשיט הש"ס מזקן שהיה מלנה לבני הכפר כו' ודחי שאני זקן דידע לאקנו' פרש"י ז"ל שהוא חכם וידוע שאינו שטר אא"כ מקנהו לו לגמרי ואחר כך פשיט מערב הינצא לאחר חיתום שטרות ודחי שאני גברא דידע לאקנו'י ואח"כ פשיט מהאשה פותבת את גיטה והאיש את שוברו דגם אשה ידעה לאקנו'י עיי"ש א"כ פיון דחזינו דהש"ס רוצה לחלק בין ת"ח לגברא בעלמא ובין גברא לאיתתא לענין להקנות לגמרי כד"ת וכדין א"כ נהי דפשיט דגם איתתא ידעה לאקנו'י מ"מ אפתי בכותי מנ"ל דידע לאקנו'י בדבר שאין דעתו לעשות בזה קנין אמיתי וידוע שצריך להחזיר דכותי גרע טפי מאשה דהא לענין פתיבת גט בכותי אמר בגיטין (דף כ"ב) דלא מהני אפילו מה שגדול עומד ע"ג ומלמדו לכתוב לשמה משום דאדעת' דנפשי' קעביד ולא צניית לן פלל וא"כ בזכיות הכותי בחמץ גמי איכא לאסתפקי טובא אי מהני דכיון דהכותי יודע שייחזיר להישראל אחה"פ אין דעתו לקנות לעצמו פלל ולא קנה דמה לי אינו יודע לאקנו'י ומ"ל אינו יודע לקנות פיון שאין בדעתו לקנות לא קנה וכמ"ש התוס' בב"ב (דף נ"ד) דאף דחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו מ"מ זהו דווקא אם לא ידע שהמציאה וההפקר בתוך החצר אבל אם ידע שהמציאה או דבר ההפקר בתוך החצר ולא פיון לקנות לא קני כדאמרינו האי מאן דפישח דיקלא אדעתא דחיותא לא קנה.

וא"כ פיון דידע הכותי שהחמץ בחצירו לא פיון לקנות ודעתו ליתנו להישראל אחה"פ לא קני ולא אמרינו שכיון שפיר לקנות במה שהישראל א"ל לקנות אלא לא ידע לקנות במה שצריך להחזיר אחה"פ ובעיקר מכירת חמץ שמוכרים לכותי בתורת חצר ולא איכפת לן במה שאין הכותי יודע לקנות משום דבדעת אחרת מקנה אותו קונה אפילו בלא פיונה לקנות פלל כמ"ש הנמק"י בב"ב (דף מ"א) בעובדא דר"ע שקיל בידקא בארע'י' וז"ל שם שמענו מהכא דאי הנה ידע המזכה אע"ג דלא ידע ר"ע שהוא הזוכה קנה ומשו"ה לא הנה סגי למימר לי' את ונדאי לא הנות ידעת ואע"ג דאמרינו העוזר

בנכסי הגר וסבור שהן שלו לא קנה פיון שהזכה גופא לא הוי ידע תי' הראב"ד ו"ל דשאני הכא דאיכא דעת אחרת מקנה וא"כ ה"נ פיון דהישראל מקנה להפתי החרר והחמץ קונה אעפ"י שאין דעתו לקנות לגמרי ולא ידע לקנות ואפ"ה בקננו פספס למ"ד דקונה בכותי שנוהגין להקנות לו חמץ או בכור להפקיע קדושתו אע"ג דהפתי צריף להקנות הפספס להמוכר ורגילין שהמוכר מחזיר לו את"כ הפספס אפ"ה לא תישינו לומר דהפתי לא ידע להקנות הפספס לישראל בדבר שישראל מחזיר לו את"כ משום דרגילין שלא להקפיד אם יתן לו דוקא אותה מטבע שנתן לו או אם יחזיר לו מטבע אחרת א"כ הרי נותן לו מטבע ע"מ שלא להחזיר לו ולהכי מהני קננו הפספס ולא אמרינו דלא ידע לאקנוניי [וגם זה צריף עיון דלענ"ד קשה לסמוך על קננו ג"כ מה"ט דלא ידע לאקנוניי] אבל בנ"ד שנסתלק רשות ישראל מעל החמץ מתחילת שעה שישית ולא ברשותו הוא פלל להקנות וליכא דעת אחרת מקנה אותו והפתי זוכה מן ההפקר וכינון דהפתי יודע שישחזרו לישראל אחה"פ לא ידע לקנות ולא קנה כמ"ש התוס' דאם ידע שיש דבר של הפקר בחצירו ולא פיון לקנות לא קנה: ואפילו לפמש"כ הריטב"א והר"נ שם לפרש הא דאמרינו אשה לא ידעה לאקנוניי דאינה בקיאה בדינין ומשמע הכי מדבעי הש"ס בהיו מוחזקין בטבלא שהיא שלה ונהרי היא יוצאה מת"י ולא בעי סתם אי מהני אם הקנייתה לי' נייך שלה ומזה משמע דבידעו שיקנייתה לו לא מספקינו פלל רק אנו מסופקין אם ידעה בדין זה דצריף להקנות מ"מ נראה דבכותי מודו לשיטת רש"י ו"ל והתוס' דלא ידע פלל לקנות ולהקנות בדבר שצריף להחזיר וכמש"כ דאדעתא דנפשי' קא עביד: אחרי פתבי זאת מצאתי לתה"ד (בסי' ק"כ) שכתב לעננו עיקר המכירה שראוי למפור ככותים אעפ"י שידע שלא יגע בו ויחזירו לו פיון שנותן לו במתנה גמורה ומביא ראיה מהא דגיטין דאמרינו גבי אשה דינעה לאקנוניי ולא תישינו משום חומרא דא"א שפא לא גמרה ומקנה במה שאין דעתה שיהא שלו עיי"ש בדבריו ו"ל: והנה כ"ז הוא במה שחקר לעננו אם תישינו שנתנו החמץ לא גמר ומקנה וע"ז הביא שפיר ראי' דאפילו אשה ידעה לאקנוניי.

והנה הוא ו"ל מייירי לעננו מכירה או מתנה דבזה אין חשש במה שהפתי אינו יודע לקנות כמ"ש דבדעת אחרת מקנה אותו לא בעי פנונה אבל בהפקר דבעי פנונה לקנות נדאי דאמרינו פותי לא ידע לקנות: מיהו לפמש"כ הרמב"ם ו"ל הובא בש"ע (סי' ער"ה סעיף י"א) המחזיק בשטרות של גר ע"מ לקנות הקרקע אף שלאקנה הקרקע מ"מ קנה השטר לצור עפ"י צלוחיתו הרי שקונה אף שיזע שיש בידו שטר של הפקר ולא פיון לקנותו ועיין בש"ע טעמו של הרמז"ל דאף דבעיא דרב ייבא סבא ור"נ פליגי אריב"ח דאמר חצירו ש"א קונה לו שלא מדעתו ואנן פסקינו כריב"ח הלכך קנה השטר אף שדעתו הנה רק אארעא ולא איכפת לן במה שיזע שהשטר הוא של הפקר ולא פיון לקנותו ובכל עננו אמרינו דידו קונה שלא מדעתו עיי"ש בש"ע: ואף שדברי הש"ע קשה לכאורה דלפ"ז אמאי פסק הרמב"ם והשו"ע (בסעיף י"ז) המפצל זמורות או שריגי אילנות וכפות תמרים בנכסי הגר אם דעתו לעבודת האילן קנה ואם דעתו להאכיל העצים לבהמה לא קנה והוא מימרא דשמואל ב"ב (דף נ"ד) האי מאן דפישח דיקלא אדעתא דציבא לא קני עיי"ש והא אנן קיי"ל כריב"ח דחצירו ש"א קונה לו שלא מדעתו.

ונאפילו אם ידע שהוא של הפקר ולא פינון לקנות וא"כ ה"נ ליקני אף דפשח אדעתא דציבי וצ"ל דיש חילוק בין קנין יד לקנין חזקה דהא דלא בעינו פנונה לקנות בהפקר היינו דוקא בקנין יד שהדבר נכנס לרשותו וכן בקנין חצר דדמי ליד.

אבל קנין שפא ע"י מעשה בעי פנונה להכי העודר בנכסי הגר וסבור שהוא שלו לא מהני וכן אם פשח אדעתא דציבי לא מהני דבקנין מעשה בעינו מכנין לקנות גבי הפקר ועיין בחי' הרשב"א ז"ל בגיטין (דף ס"א) גבי אם ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור ודו"ק] ומצינו להראשונים ז"ל שחלקו בין קנין מעשה לקנין שנכנס הדבר לרשותו כמש"כ הר"ן והריטב"א ז"ל בגיטין פ"ק התקבל (דף ס"ד) דהא דאמרין גבי קטן דחפץ ומחזירו לאחר שעה קונה היינו דוקא היכא דנכנס הדבר לרשותו: אבל בקנין אג"ק או חליפין או שטר אין הדבר נכנס לרשותו ולא קנה א"כ אף אנו נאמר לדעת הר"ף והרמז"ל דבקנין חצר אף אם ידע שהוא הפקר ולא פינון לקנות נמי קנה דלא פשיטת התוס' בב"ב שפיר קנה הכותי החמץ מטעם הפקר הואיל ומנוח בהצירו ובקנין יד וחצר לא איכפת לן במה שאינו מכנין לקנות קנין גמור: מיהו בעיקר הדבר שכ' דהפתי זכה בתורת הפקר ופקע דין בל יראה ממנו לא הבנתי הדא דאיתא בירושלמי דפסחים (פ"ק ב') הפקיר חמצו ב"ג דר' יוחנן אמר אסור וריש לקיש אמר מותר ומפרש דר"י חניש להערמה ואנן קי"ל כר"י דאסור א"כ התם בהפקיר הרי ודאי שלא עבר עליו בפסח בב"י ואפ"ה אסור הואיל ולא ביצעו פדיון וחיישינו להערמה כש"כ זה שלא הפקיר פלל רק שנעשה הפקר מאיליו ע"י אפקעתא דמלכא ולא עבר אב"י ע"י שיזקה בו הפותי דלא מהני פינון דסוף סוף הוא לא ביצעו ומכירתו לא מהני והדברים ק"ו ומה התם דלא עבד איסורא פלל רק שלא השביתו פתקנת חז"ל אסרינו לי' כש"כ הכא דעביד נמי איסורא ומכרו בעת שהוא אסור במכירה מדרבנן דמכירה גופא מיקרי הנאה דוודאי אסור בהנאה לאחה"פ דהא חזינו דלאו משום איסור ב"י לחוד קנסינו לי' דהא בהפקיר ב"ג ליכא ב"י אלא משום ביטול מצות השבתה לחוד נמי קנסינו לי' אף דהפקיע מצות השבתה ע"י הפקר ולא עבר נמי אב"י א"כ דה"נ לא מהני מה שזכה בו הפותי וכן מצאתי בפר"ח (סימן תמ"ח סק"ה) עיי"ש ואף שהפתי זוכה אותו מן ההפקר נמי לא מהני להתירו לאחה"פ: ויש להביא ראי' ברורה לזה מהא דאמרין בפסחים (דף ל"א) בברייתא אבל פותי שהלנה לישראל על חמצו אחה"פ ד"ה עובר בב"י ואסור בהנאה משום דכותי מישראל לא קנה משכונן והוי האי חמץ דישראל ולדברי הנוב"י ז"ל אמאי אסור נהי דלא קנה הפותי בתורת משכונן מ"מ קנה מן ההפקר דכיון דמטא זמן איסורו נאסר בהנאה ונעשה הפקר ולא עבר הישראל על ב"י ואמאי אסור אחה"פ ואין לומר דמייירי שהרינו אצלו ולא הי' מנוח בביתו של הפותי בפסח אלא בבית אחר דלא זכה בו הפותי בתורת הפקר דא"כ מאי פריה אח"כ תנן פותי שהלנה לישראל על חמצו אחה"פ מותר בהנאה ואמאי הא אמרת פותי מישראל לא קנה משכונן והוצרך לשנות דמייירי שאמר לו מעכשיו עיי"ש ומאי קושיא לישגי דמתניתין מייירי שמנוח ברשותו של פותי ולהכי אף דכותי לא קנה משכונן מ"מ בתורת הפקר קני לי' שפיר וברייתא מייירי בשאינו מנוח ברשותו של פותי דלא קנה מן ההפקר ובתורת משכונן נמי לא קני לי' א"ו דלא מהני מה שהפתי קונה בתורת הפקר להתירו אחר הפסח בהנאה: מיהו אין זה סתירה לדברי הנוב"י דלעולם אימא לך דאם החמץ נעשה הפקר וזכה בו הפותי מן ההפקר מותר מיהו התם

גבי פותי שהלנה לישראל על חמצו לא שיניף לומר דהכותי קונה מתורת הפקר דהא הא דאיסורי הנאה נעשה הפקר הוא רק אם הם של ישראל דכיון דאין לו בהם הנאה של פלום יוצאין מרשותו אבל חפץ של נכרי אם נאסר בהנאה אינו יוצא מרשותו דהכותי אינו מןהנה על איסורין וממונו הוא וא"כ האי חמצו שלישראל שהלנה הנכרי עליו פשהגיע זמן הפסח ונאסר בהנאה מצד הישראל לא לומר שהחמץ נעשה הפקר דהא האי חמץ מורהין אצל הכותי ואין אדם יכול לזכות בו מצד הכותי דשיעבודי רמי על החמץ וכיון דאין אדם אחר יכול לזכות בו לבד הכותי אין בו דין הפקר אף לגבי הכותי דהפקר לא הוי עד שייכול כל אדם לזכות בו.

וכה"ג פתבו התוס' בב"ק (נ"ד ס"ט) ד"ה כל שהקשו בהא דאמר כל שלקטו העניינים יהא הפקר אם בעה"ב מתיאזב למה צריף הפקר כדי לפנותו מן המעשר הלא יאוש חשיב כהפקר פדמוכח בפ' אלו מציאות ות"ל דל"ד יאוש דהכא דגבי גזלן ליאוש דמציאה דאפילו אם נימא דיאוש דווקא ברשות הגזלן ואם מונח בר"ה כל המחזיק בה זכה בה מ"מ אין זה פוטר מן המעשר דנהי דנגזל אינו יכול לתפוע מן המונחזק בה אחר יאוש מ"מ פיון שכל אדם אסור להחזיק בה מפני שהיא צריכה לגזלן לפטור מן הגזל ואם כבר זכה בה אחר לכה"פ חייב לשלם דמים לגזלן הלכך לא חשיב כהפקר לפטור מן המעשר דטעמא דהפקר פטור מן המעשר הוא משום דכתיב וקא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא לשו"פ שיש לו חו"נ עמך והכא אין לו חלק בה דאסור לזכות בה ואם זכה בה חייב לשלם לכה"פ דמים עכ"ל התוס' בקיצור הרי דאף שמה שאין אדם יכול לזכות בו הוא מצד הגזלן אעפ"כ לא נחשב הפקר גם לגבי גזלן וחייב במעשר וה"נ פיון דהאי חמץ אין אדם יכול לזכות בו מצד זכותו של הכותי אין חל עליו דין הפקר וגם הכותי עצמו אינו יכול לזכות בו מדין הפקר משום דלא חל עליו דין הפקר דאין אדם אחר יכול לזכות בו הלכך שפיר אמרו דחמץ הממושכן אצל פותי פיון דכותי לא קנה משכון ובתורת הפקר נמי לא קני' לי' כמש"כ הו"ל האי חמץ ככל חמץ של ישראל שעע"הפ דאסור.

אבל היכא דנעשה הפקר לכל אדם והכותי קני' לי' לחמץ מתורת הפקר אפשר דמותר כמש"כ הנוב"י: ולפי מה שפכתתי במק"א לבאר דברי הרשב"א ז"ל בחי' למסכת סנפה בלא"ה אין ראי' מפאן שהרי הרב ז"ל פתב שם גבי ערלה דנודאי פל מדי דהוי דידן' וברשותו דלית בו זכות לאחרים לכם קרינא עכ"ל עיי"ש הרי שאין איה"נ מוצאין לגמרי מרשות הבועלים וצ"ל לדבריו ז"ל בהא דאמרין בכול דוכתי גבי איה"נ דלאו ברשותו קאי כמו לענין ביטול דקאמר דלאו ברשותו קאי לבטלו לאחר איסורו וכן לענין מכירה דלא מצי למוכרו לאו משום דלאו דידן' הוא פלל אלא פיון דלא מצי לאתהנויי מינן' לא חייב עליו מכירתו וכמו שפצינו בגזל ולא נתיאשו הבועלים שאין הבועלים יכולים להקדישו משום דלאו ברשותו קאי אע"ג דשלו מיקרי אלמא דאיכא מילתא דמיקרי שלו ולא מצי להקדישו ולמוכרו ולהפקירו משום דלאו ברשותו הוא לאתהנויי מינן' מחמת תפיסת הגזלן.

ה"נ איה"נ שלו מיקרי אלא דלא מצי לאתהנויי מינן' מחמת גזירת התורה ולא מצי למוכרו: ויש להביא ראי' דאיה"נ מקרי שלו דאמרין בב"ק (נ"ד ס"ו) גזל חמץ ועעה"פ

זין ונתנסף אומר לו הרי שלף לפניך ואם איתא דאיה"נ יוצאין לגמרי מרשות בעלים
א"כ נהי דלא חשיב שינוי שיקנהו הגזלן משום שהיזק שא"נ לא שמיה היזק כמ"ש התוס'
בגיטין (דף נ"ג) מ"מ הרי יצא הדבר מרשות נגזל לגמרי ואיך יאמר לו הרי שלף לפניך
א"ו דבמה שנגאסר בהנאה אינו יוצא מרשות בעלים והא דאמרין בב"ק (דף ע"א) שור
הנסקל לאו דמרי קא טבח וכן פריה בשוחט לע"ז וכי שחיט ב' פורתא אסרו אידה לאו
דמרי קטבח אין הטעם במה שנגאסר בהנאה נעשה הפקר מאיליו אלא דאמרין דונדאי
הבעלים מפקירין אותו תיכף פשנגאסרו פדאמרין בכריתות (דף כ"ד) בשור הנסקל
שהוזמו עדיו כל הקודם בו זכה אף שפאמת אינו נאסר בהנאה מ"מ פיון שהבעלים ידעו
שנגאסר בונדאי מפקירין אותו כ"ש היכא דבאמת נאסר בהנאה שהבעלים מפקירים אותו
ואף דאחר שנגאסר לא מצי הבעלים להפקירו כמו שאין הבעלים יכולים להקדישו
ולמכרו מ"מ בתחילת איסור חל הפקירו ואיסורו פאחד וכמ"ש הר"ן בפ' כה"צ דלהכי
הגבהה דישראל בע"ז דכותי מהני משום דבשעת תחילת הגבהה חל זכיתו ואז הי' עדיין
ע"ז דכותי דמהני לי' ביטול ושייף בי' זכ"ה"נ להכי מהני הפקירו בתחילת איסורו על
איה"נ ולהכי אמרין דאפילו פשלא ידעו הבעלים שנגאסרו בהנאה נמי נעשה הפקר דדמי
לזוטו של ים ושלילותו של נהר דהוי אבוד מכל אדם והוי יאוש אף שלא ידעו הבעלים.

ושפיר פריה בשוחט לע"ז ובחולין שנגשחו בעזרה מפי שחיט בה פורתא אסרה אידה
לאו דמרי קא טבח מטעם דדמי פאילו הפקירוהו הבעלים אבל אם ידעו הבעלים ולא
הפקירו איה"נ דלא הוי הפקר ואף דאין הנגזל יכול להקדיש מה שפנד הגזלן מ"מ היינו
היכא דהגזלן רוצה להתזיק הגזילה לעצמו אבל הכא דגם מצד הגזלן נעשה הפקר דגם
לדידן' איה"נ לא שני מידי ודאי דמהני הפקר דבעלים [והוי ניחא בזה הא דאמרין בגיטין
(דף כ') כתבו על איה"נ פשר ואע"ג דבעינן שיהא הגט פתוב על קלף של בעל פמבואר
פפוסקים משום דאיה"נ אע"ג דלית בה שו"פ מ"מ של בעל מקרי]: ** (הגה"ה וכן
במש"כ הרשב"א ז"ל בנדריים (דף פה) הביאו הר"ן ז"ל דהאוסר נכסיו נעשו הפקר
ויכול כל אדם לזכות בהן נמי לאו משום דאיסורי הנאה הניין הפקר ממילא אלא משום
דהבלים ודאי מפקירין אותן וכשנגאסרו על עצמו דמי להפקירן בפירושו: ** אלא דלפי"ז
צריף להבין הא דאמר שני דברים אינן ברשותו של אדם ונעשאן הכתוב פאילו הן
ברשותו ואלו הן חמץ בפסח הא לשיטת הרשב"א ז"ל שפיר מיקרי חמץ דידי' וא"כ הא
לא הוי חידוש מה שהוא עובר ואחר אינו עובר דכינן שהוא מחזיקו ואינו מבצרו עובר
עליו דדידי' הוא פיון שרוצה בו וצ"ל דעל חמץ שיזוע לו ומחזיקו אינו חידוש כלל מה
שהוא עובר דאיסור הנאה דידי' נינהו אלא דכוננת הש"ס הוא על חמץ שאינו ידוע לו
שהצריכה תורה בדיקה וכמ"ש הרא"ש (בפ"ק דפסחים סימן ט') דמדלא פתיב לא תראה
חמץ אלא לא יראה משמע לא יראה לה חמץ במקום הראוי לרא' ואעפ"י שאין ידוע
שהם בביתו עיי"ש בדבריו ז"ל: ובחמץ שאין ידוע הרי בעינן למימר דיוצא מרשותו
מאיליו משום דכינן דנגאסר בהנאה ונדאי מייאש מרי' מינ' ודמי לזוטו של ים ושלילותו
של נהר ולא מיבעיא אם אין החמץ מונח בביתו ונדאי נעשה הפקר אלא אפילו אם מונח
בביתו נמי הוי בעינן למימר דנעשה הפקר ואפ"ה גלי קרא דעבר אב"י וב"י הרי שאף
שאינו ברשותו נעשאן הכתוב פאילו הן ברשותו אבל בחמץ ידוע שפחזיקו לעצמו לא
הוי חידוש כלל מה שהוא עובר ואחר אינו עובר דאיה"נ הוי שלכם כמ"ש הרשב"א ז"ל

ולפי"ז נדאי דא"ש מאי דמקשה הש"ס מהא דכותי שהלנה לישראל על חמצו דמוטר בהנאה ואמאי הא הכותי מישראל לא קני משפן ולא משני דהכא שרי בהנאה משום דהפתי קני מהפקר פסקרת הנוב"י וה"ט דמילתא דכיון שבארנו בדעת הרשב"א ו"ל דחמץ לא נעשה הפקר אא"כ שקחו בתחילת זמן איסורו דאז יוצא מאיליו מרשותו אבל אם ידע ממנו ולא ביצרו ורצה להחזיקו דידי' הוא והכא במתניתין סתמא קתני כותי שהלנה לישראל על חמצו מותר בהנאה דמיירי אפילו בינע ממנו והיה ביזו לפדותו ולמכרו ולא מכרו ובזה לא נעשה הפקר כלל ואמאי מותר בהנאה הא פותי מישראל לא קנה משכון אבל בענין שאילתינו ששכח ולא מכרו נעשה הפקר וקני לי הכותי מתורת הפקר: עוד יש לצרף לזה סברת הגאונים ו"ל שכתבו ישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל אחר או אצל פותי וקיבל עליו אחריות אין המפקיד עובר עליו ומייתי ראי' מהא דאיתא במכילתא בבתיכם יצא חמצו של פותי ברשות ישראל שהוא בביתו ואינו יכול לבערו יצא חמצו של ישראל ברשות פותי שהוא שלו ואינו ברשותו ובארנו דבריהם ו"ל במק"א דהנה הרא"ש ו"ל פתב (בפ"ק דפסחים) ו"ל והר"י ו"ל פתב דלעולם ברשות המפקיד ותייב בביעורו מה"ת פדאמרינו בב"ק (נ"ד ע"ו) וגונב מבית האיש ולא מהקדש ולא ידעתי לפרשו וגם לא כתב הר"י ו"ל איך יפרש שהוא דמכילתא ולי נראה דברי הר"י כפשטן דראיתו מהא דאמרינו וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש אלמא דגבי כפל בעינו בית האיש ואפ"ה אמרינו בגונב מבית השומר הפל לבעלים ומשנה שלימה שנינו המפקיד אצל חברו בהמה או כלים נגנבו או שאבדו נשבע ולא רצה לשלם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לבעל הפקדון אלמא דגונב מבית שומר מבית האיש קרינו לי ועיין בש"ס ב"ק (נ"ד ע') ובתוס' שם שלמדו דאדם יכול להקדיש פקדון שברשות אחרים אף דאינו יכול להקדיש גזילה שביד אחרים והביאו ראי' דהא אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל משום דגונב מבית האיש פתיב ובית הגנב לא בית האיש הוא משום דר' יוחנן דאמר גזל ולא נתניאשו הבעלים שניהם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ובפקדון משלם כפל לבעלים שפיר דעיקר קרא דכפל בגנב מבית שומר פתיב פי יתן איש אל רעהו וגונב מבית האיש והאי איש היינו שומר ומשלם כפל לבעלים ומזה הוכיחו דיכול להקדיש ג"כ מה שברשות שומר עיי"ש וא"כ הרי דברי הר"י ו"ל נכונים פיון דכתיב וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב ואפ"ה בגונב מבית שומר מתחייב כפל לבעלים אלמא דברשות המפקיד הוא וקרינו לי ביתו וה"נ גבי חמץ קרינו לי בבתיכם ואף שעל מה שכתב הרא"ש מסברא דכיון שהשאל לו ביתו לשמירת ממונו קרינא בי' ביתו הקשה השאר ו"ל דהא שכירות לא קניא מ"מ הר"י ו"ל אין פוננתו כלל להאי סברא דשאלת רשותו שכתב הרא"ש אלא פיון דיד שומר פנד בעלים והשומר מחוייב לשמור פדיון שומר מה שמנח ברשותו דמי למנח ברשות בעלים דרשות השומר פידו וידו פנד הבעלים ועיין ברמב"ן ו"ל במלחמות (בפ' אלו מצאיות) שכ' בטעמא דלא מהני יאוש במציאה לבתר דאתא לידו דמוצא משום דכיון דהגביה קודם יאוש נעשה שומר לבעלים ודמי כמו שמנח ברשות בעלים ולא מהני יאוש בדבר שמנח ברשותו אלמא דבר שמנח ברשות שומר דמי למנח פנד בעלים וה"נ גבי חמץ: ולפ"ז נ"ל דזהו דווקא בשומר ישראל דרבי קרא בי' דין שמירה וידו פנד הבעלים שמתחייב לשמור ומשעבד גופו לשמור דגבי רעהו פתיב

וגנוב מבית האיש אבל שומר פותי אעפ"י שקבל עליו אחריות מ"מ אין בו דין שומרים להתחייב בשמירה שיהא ידו פניד בפעלים וחיוב ממונא בפעלמא הוא דהתחייב אם מגנב או מתביד (ומצינו לענין פמה דברים דקליש שיעבודא דכותי משעבוד ישראל פגון במשפון לת"ק דר"מ (דף ל"א) דישאל מפותי לא קנה משפון ולענין למפרע הוא קונה שכ' המלחמות שם דלא שייך בישאל מפותי וה"נ דכנותה] אבל אין ידו פניד בפעלים וכינון דמונח ברשות פותי לא קרינו לי בבתיכם דבמה שהשאל לו ביתו לא קרינו לי ביתו דשכירות לא קני ידו לאו פניד בפעלים להכי לא מקרי בבתיכם: ולפ"ז א"ש ההוא דמכילתא לרבינו יונה ז"ל דשם מייירי בהפקיד חמצו אצל הכותי ובזה מודה הר"י שאינו עובר דהפתי אינו נעשה שומר להיות פניד בפעלים ולא קרינו בו בבתיכם להכי אינו עובר אבל הפקידו אצל ישראל דעת הר"י ז"ל שעובר על ב"י משום דילפינו מקרא דוגנוב מבית האיש דשומר ישראל קרינו בי בבתיכם ולא חלק הר"י על הגאונים אלא בזה שפטר בהמפקיד אצל ישראל אבל בהפקיד אצל פותי מודה להו ולא הוצרך ר"י לפרש זה פיון דכל ראיתו הוא רק מוגנוב מבית האיש דמייירי בנפקד ישראל [והא דאמרינו בגמ' אבל פותי שהלנה לישאל על חמצו ד"ה עובר עליו אלמא דבהפקידו אצל פותי נמי עובר פבר פתב הר"ן ז"ל דהיינו מדרבנן בפעלמא לשיטת הגאונים והר"י מודה להו בנפקד פותי]: ועוד הי' נ"ל דאפ"ל דהר"י אינו מחלק בין שומר פותי לשומר ישראל אלא בין קיבל עליו אחריות ולא קיבל וכלפי מה שכתבו הגאונים ז"ל דאפילו בקיבל הנפקד אחריות ג"כ אין עובר המפקיד וע"ז חלק הר"י ז"ל דמקרא דוגנוב מבית האיש דמייירי בשומר מוכח דהיכא דקיבל הנפקד אחריות ונעשה שומר ומשועבד לשמור הני פניד בפעלים אבל בלא קיבל עליו אחריות מודה להגאונים דלא קרינו לי בבתיכם: ולפ"ז נמי לא קשה ההוא דמכילתא לר"י דהמכילתא מייירי שלא קיבל עליו הכותי אחריות להכי לא קרינו לי בבתיכם אבל בקיבל עליו אחריות הני ידו פניד בפעלים ורשותו פרושות בפעלים אף בכותי.

דכבר ביארנו במק"א דאף דאין שליחות בכותי מ"מ פועל הכותי ידו פניד בעה"ב. ומה שמונח ברשות הכותי כמו שמונח ברשות ישראל מיהו כ"ז כשהפקידו אצל אחר אבל אם מונח ברשות אחר שלא נעשה שומר או שלא קיבל עליו אחריות לא חלקו הר"י והרא"ש דלא עבר בב"י וכדברי הרמב"ן ז"ל בפ"י על התורה דאי לא"ה פתים וגבולים דכתב רחמנא ל"ל וראיתי שגם הגאון בעל מק"ח חילק בין נפקד ישראל לנפקד פותי ודעתו דבנפקד פותי אין המפקיד עובר מטעם אחר ולא ירד לחלק ככל הדברים שכתבנו עיי"ש.

וא"כ פיון שבארנו דלדעת הגאונים אינו עובר מדאורייתא בב"י רק מדרבנן מחייב לבערו אפ"ל דאם עבר ולא ביצרו אף שגם שהם מודים שאסור בהנאה כמש"כ הר"ן מ"מ היינו דווקא במזיד אבל בשוגג או אונס שרי פיון דאפילו שהיה במזיד נמי ליכא ב"י לא קנסינו שוגג אטו מזיד ומותר בהנאה לכה"פ ועיין בתשובת הריב"ש (סימן ג') שכתב דחמץ גוקשה שרי בהנאה אחר הפסח וכן פסק הרב"י באו"ח (סימן תמ"ז) ועיין במ"א ובביאורי הגר"א ז"ל שם שתמהו עליו פיון דחמץ המופקד פניד פותי אחה"פ אסור בהנאה אף לדעת הגאונים ז"ל שביעורו רק מדרבנן א"כ ה"ה חמץ גוקשה שביעורו רק

מְדַרְבְּנָן יְהֵא אָסוּר בְּהִנְאָה: וְלִדְרַבְרִינוּ אַפ"ל דְּהַרִיב"ש דְּהַתִּיר חֲמִיז גְּנוּקְשָׁה אַחַה"פ מִשְׁמַע שְׂהֶשְׁהָה בְּשׁוּגָג אוּ בְּאִוְנָס.

אַע"ג דְּגַם בְּחִמְזִין שְׂבִיטְלוּ דְּמִדְּאוּרִינְיָתָא לֹא עֵבֶר עָלְיוּ נְמִי אָסְרִינָן אַחַה"פ אֶפְיִלוּ בְּשׁוּגָג וְאִוְנָס הֵתֵם ה"ט מְשׁוּם דְּבִבְיָטוּל קַל לְהַעֲרִים שְׂלֵא יִבְטְלָנוּ וַיֹּאמֶר שְׂבִיטְלוּ אֲבָל בְּגִנְקֻשָׁה אוּ בְּהַפְקִידוּ אֲצֵל אַחַר דְּדָבָר הַגְּלוּי לְכָל הוּא דְּמִדְּאוּרִינְיָתָא אִינוּ עוֹבְרֵי עָלְיוּ לֹא קִנְסִינָן שׁוּגָג אִטּוּ מְזִיד וַיֵּשׁ לְהַקְל בְּהַאי חֲמִיז: וּבְמָה שְׂבִבְרִינוּ דַּעַת הַרְשָׁב"א ו"ל דְּאִיסוּר הַנְּאָה יֵשׁ לְהֵם בְּעָלִים וְרֵאִיתִי בִּס' קִצָּה"ח שְׂהֶסְבִּיר דַּעַת הַרְשָׁב"א ו"ל דְּאָף דֹּאִיה"נ יֵשׁ לְהֵם בְּעָלִים מ"מ מְכָרוּ אִינוּ מְכֹוֹר מְשׁוּם דֹּאִיה"נ לֹא מִיקְרִי בְּרִשׁוּתוֹ וְהוּי שְׂלוּ וְאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְזֵה אִינוּ דְּהָא בִּב"ק (דָּף ע"א) אָמַר מְכִי שְׂחַט בֵּה פְּוֹרְתָא אֶסְרָה אִידָּף לָאו דְּמָרְנִי קָא טַבַּח הָרִי דְּלֹא מִקְרִי דְּמָרְנִי כָּלֵל אֲבָל לִפְמִש"כ לְעֵיל א"ש דְּלֶהְכִי מִיקְרִי לָאו דְּמָרְנִי מְשׁוּם שְׂהַבְּעָלִים מִפְּקִירִין אוֹתוֹ: וְהִנֵּה יֵשׁ לְהֵבִיא רֵאִי דֹּאִיה"נ יֵשׁ לְהֵם בְּעָלִים אִם הַבְּעָלִים רוּצִים לְהַחְזִיקֵם וְאִינָם מִפְּקִירִין דְּהָא אָמְרִינָן בְּמִנְחוֹת (דָּף ק"א) וְהוּא מִתְּנִיתִין בְּפ"ה דְּטְבוּ"י הַעֲרָלָה וְכֹלְה"כ וְשׁוֹר הַנְּסָקֵל וְעֶגְלָה עֲרוּפָה וְצִיפּוֹרִי מְצוֹרְעַ וּפְטוֹר חֲמוֹר וּבִב"ח מְטִמְאִין טְוִמְאָת אוֹכְלִין וְהַרְמַז"ל כ' (בִּפ"ב מְהֵלְכוֹת טְוִמְאָת אוֹכְלִין) דְּלֹא מְהַיֵּי הַכָּשֵׁר בְּאִוְנָס לִין אִם כָּא עָלִיהֶם הַמִּים לְהַכְשִׁירֵן בְּרִצּוֹן הַבְּעָלִים וְאִם גִּימָא דֹּאִיה"נ אִין לְהֵן בְּעָלִים הָא שׁוֹה"נ וְצִיפּוֹרִי מְצוֹרְעַ וְעֶרְלָה וְכֹלְה"כ כְּשֶׁנֶּפֶל עָלִיהֶם הַמִּים כְּבָר אִין לְהֵם בְּעָלִים דְּהָא בְּמַחְבָּר אוּ מַחֲסִים לֹא מְקַבְּלִי הַכָּשֵׁר וְכְשֶׁמְקַבְּלִים הַכָּשֵׁר הָרִי הֵם אָסוּרִים בְּהִנְאָה וְאִין לְהֵם בְּעָלִים כָּלֵל דְּהָא קָרִי לִי הֵתֵם לֹא הֵיְתָה לְהֵם שְׁעַת הַפְּוִשֵׁר וְאִינוּ בְּעִינָן בְּעָלִים לְגַבֵּי הַכָּשֵׁר: שׁוּב רֵאִיתִי דֹּאִין זֵה רֵאִי דְּהָא קִי"ל גְּבִי הַכָּשֵׁר כָּל שְׂתַחֲוִילָתוֹ לְרִצּוֹן אַעֲפ"י שְׂאִין סוּפוֹ לְרִצּוֹן מְכָשִׁיר כְּדִתְנָן בְּמִס' מְכָשִׁירִין וְכַמִּש"כ רִש"י ו"ל בְּחֻלִּין (דָּף ט"ז) דֹּאִי אַחְשָׁבִינְהוּ לְגִשְׂמִים בִּירִידָתוֹן לְצוֹרְעַ שׁוּם דְּבָר וְאַח"כ נִפְלוּ פִירוֹת לְתוֹכוֹן וְלֹא גִיחָא לִיהֵ בְּהֵהוּא הַכָּשֵׁר הָוּוּ מְוַכְשְׁרִין עַכ"ל וְכ"כ הַרְאַב"ד ו"ל (פִּי"ב הַלְכָה ב') וְעִינָן בְּכ"מ שְׁגַם דַּעַת הַרְמַז"ל כֵּן [וְנִרְאָה לִי דְּמִש"כ הַרְמַז"ל שֵׁם הָיוּ הַמִּים שְׂעַל הָאֵדָם וְעַל הַפְּלִים תְּלוּשִׁים בְּרִצּוֹן וְנִגְעוּ בָּהֶם אוֹכְלִים בְּרִצּוֹן הַכָּשֵׁר וְדַמְשָׁמַע שְׂאִם נִגְעוּ הַאִוְנָס לִין שְׂלֵא בְּרִצּוֹן לֹא הַכָּשֵׁר אַע"פ שְׂתַחֲוִילָת תְּלִישְׁתָּן הִי בְּרִצּוֹן.

הֵתֵם בְּמִשְׁקִין שְׂהִיו מְחֻבְּרִין בְּקִרְקַע לְהַכִּי לֹא מְהַיֵּי מַה שְׂתַלִּישְׁתָּן הִי בְּרִצּוֹן לְהַכְשִׁיר הַאִוְנָס לִין שְׂלֵא בְּרִצּוֹן וְרִצּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא לֹא מְהַיֵּי לְהוּ דְּהָא הַשְׂתָּא הוּא דְּמִשְׁוִי לְהוּ מִשְׁקִין אֲבָל מִשְׁקִין תְּלוּשִׁין שְׂהִי בָּהֶם רִצּוֹן קוֹדֵם שְׁנִפְלוּ עַל הַפִּירוֹת וְאַח"כ נִפְלוּ עַל הַפִּירוֹת שְׂלֵא בְּרִצּוֹן נְמִי מְכָשִׁיר כְּדִתְנָן כָּל שְׂתַחֲוִילָתוֹ לְרִצּוֹן אַעֲפ"י שְׂאִין סוּפוֹ לְרִצּוֹן] וְכִינוּן שְׂתַחֲוִילָתוֹ לְרִצּוֹן מְכָשִׁיר א"כ מְשַׁכַּח הַכָּשֵׁר בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה בְּמִשְׁקִין שְׂהִיו תְּלוּשִׁין וְהִי תַחֲוִילָתוֹן בְּרִצּוֹן בְּעָלִים וְנִפְלוּ אַח"כ עַל הַעֲרָלָה וְכַ"כ דְּמְכָשִׁיר אַעֲפ"י שְׂהַעֲרָלָה וְכַ"כ אִין לְהֵם בְּעָלִים כָּלֵל: וּבְזֵה גְדַחָה נְמִי מַה שְׂרֵאִיתִי בְּסִפְרָא קִצָּה"ח בְּהָא דְּאָמְרִינָן בְּחֻלִּין (דָּף ל"ו) אִקְרָא דְּוְהַבְּשֵׁר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טְמֵא לֹא יֵאָכֵל דְּאַתְכָּשֵׁר בְּמֵאִי וּמִוִּקִּי לְהַ פְּגוֹן שְׂהִנְהָ פָּרָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים וְהַעֲבִירָהּ בְּנֶהַר וְעִדְדִין מִשְׁקָה טוֹפַח עֲלֵי שֶׁכ' רִש"י ו"ל דְּלֶהְכִי נִקֵּט פָּרָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים דְּבִשְׁלָמִים הַעוֹר לְבָעָלִים וְאוֹרְחָא דְּמִקְלָתָא לְהַעֲבִירָהּ בְּנֶהַר כְּדִי שְׂתַהֲא נוֹחָה לְהַפְּשִׁיטָה אֶת הַעוֹר וְהוּא פִּי דְּלֶהְכִי נִקֵּט פָּרָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים דְּכִינוּן דְּהַכָּשֵׁר בְּעֵי בְּעָלִים לְדַעַת הַרְמַז"ל וְשְׁלָמִים הָיוּ מְמוֹן בְּעָלִים לְר"י הַגְּלִילִי אֲבָל בְּשָׂאֵר קְדָשִׁים דְּלֹא הָיוּ מְמוֹן בְּעָלִים לֹא מְהַיֵּי הַכָּשֵׁר וּבְזֵה סֵתֵר דְּבָרֵי רִש"י ו"ל (בְּפִסְחִים

דף ד') שכ' דהש"ס לא מקשה אלא אמתניתין דמחט שנמצא בפשר במאי איתכשר אבל
אקרא דנהבשר אשר יגע בכל טמא לא פריה משום דנאכלין בכל העיר ואיפא משקין
טובא דמדיחין אותן ומבשלין אותן וע"ז פתב הקצה"ח דלא מהני הכשר דאחר שחיטה
כלל דהא אמרינן בב"ק (דף י"ב) ובקדושין (דף נ"ב) דלאחר שחיטה נדאי ממון גבוה
הוא דכי קא נכי משולחן גבוה קא נכי (וזהו כפרש"י שם בב"ק דגם חלק הפעלים לא
הוי ממון פעלים אבל התוס' חולקים שם על רש"י ז"ל וכתבו דחלק הפעלים הוי ממון
פעלים שפיר עיי"ש) ואין ההכשר חל פשינצא מהעזרה אחר ד' עבודות ועיקר ההכשר
הוא רק אחר שחיטה קודם זריקה דאז לא נכו הפעלים משולחן גבוה והוי דידהו ומהני
רצון דידהו להכשירה ע"ש בדבריו אבל לפמש"כ א"צ לכל זה דנדאי משפחת הכשר
אף היכא דלא הוי ממון פעלים אף לדעת הרמב"ם ז"ל והנינו במשקה שהי' מתחילתו
לרצון דמכשיר אף דלא ניחא לפעלים בשעת נפילה על האוכלין כמש"כ רש"י בחולין
(דף ט"ז) וכ"כ הרמז"ל בעצמו (פ"י מהלכות טומאת אוכלין הלכה ט"ו) ונ"ל הואיל ונדם
קדשים אינו מכשיר קדשים שנשחטו בעזרה לא הוכשרו בדם שחיטה ואין לבשר קדשים
הכשר אלא במשקין שיפלו על הבשר חוץ ממשקה בית המטבחים ואח"כ פתב פרת
קדשים שהעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עלי' ה"ז מוכשרת עכ"ל הרי שפתב
בהדיא דמשפחת הכשר בבשר קדשים במשקין שנפלו על הבשר חוץ לעזרה ולדברי
קצה"ח לא משפחת שיפלו על הבשר חוץ לעזרה ויכשירו דהא פשהבשר הוא חוץ
לעזרה כבר אינו ממון פעלים וליכא רצון פעלים א"ו דמשפחת לה במשקין שהיו תחילה
לרצון דלא בעינו סופו ברצון [ומה שהקשה הקצה"ח על מש"כ רש"י ז"ל דאקרא
דנהבשר לא מצוי למיפרו משום דאיפא משקין טובא בשלמים דנאכלין בכל העיר ופריה
רק אמתניתין דמחט שנמצא בפשר דמיירי בעזרה ומשקין דבית מטבחים דכו.

והקשה הקצה"ח דהא בחולין (דף ל"ו) קאמר חיבת הקודש דאורייתא מנלן אילימא
מדכתוב ונהבשר אשר יגע בכל טמא דאיתכשר במאי הרי גם אקרא גופא קא פריה נמי
לק"מ דבפסחים דסתמא דגמ' מקשי דאיתכשר במאי נדאי א"א להקשות אקרא דאיכא
לשנויי דקרא מיירי בבשר שלמים שמבשלין אותן חוץ לעזרה ואיכא הכשר אבל בחולין
דלא מקשה מידי רק דמהדר לאשפוחי מהיכן מוכח האי דינא דחיבת הק' וקאמר אילימא
מקרא דנהבשר אשר יגע בכל טמא והנינו דסובר ר"ל דקרא סתמא מיירי אפילו בבשר
חטאת שאינו יוצא מן העזרה כלל (ועוד דאיכא למ"ד בזבחים דף ק"א מפני טומאה
נשרפה הרי שהי' טומאת בשר גם בחטאת) וע"ז מדחה דאיכא לאוקמי שהעביר בהמה
בנהר ועדיין משקה טופח עלי' וליכא הוכחה מזה ודברי רש"י ז"ל נכונים דונדאי בדרו
קושיא ליכא לאקשוניי מקרא דאיכא למימר דמיירי בשלמים שנאכלים בכל העיר אבל
בדרו אילימא שפיר קאמר לה דהנינו אם נימא דמוכית מדכתב קרא סתמא אפילו
בחטאת דחיבת הקודש מכשיר ודו"ק]: סימן לג בדין ישאל וא"י שהיה להם י"ש
בשנותפות ועבר עליו הפסח.

השאר ז"ל בדיני חמץ פתב (בסימן פ"ט) וז"ל וע"ד חלק המגיע לא"י אחר החלוקה
הדבר ברור בעיני דשרי בהנאה לאחזה"פ דקיי"ל דבדרבנן יש ברירה ואמרינן הובר
הדבר דזהו חלקו המגיעו משעה ראשונה והו"ל חמץ של א"י שעבר עליו הפסח ומותר
בהנאה כדתנן בפ' כל שעה וכה"ג אמרינן בפ' משילין (דף ל"ז) גבי ב' שלקחו חבית

ובהמה בשותפות דרב אמר חבית מותרת פלומר מותר לכ"א להוליך חלקו למקום שעירב משום דיש בריה ושמואל אמר חבית נמי אסורה משום דאין בריה ומסיק ה"תם הגמרא אליבא דר' אושעיא דחבית מותרת דבדרבנן יש בריה ובדאורייתא אין בריה ודריש מר זוטרא הלכה כר"א וכ"פ הפוסקים ז"ל.

וה"נ הא דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אינו אלא מדרבנן משום קנסא הואיל ועבר עליו בב"י וכינון דבדרבנן יש בריה חלקו של פותי ודאי שרי והספיק לזה המק"ח בהלכות פסח (סימן תמ"ח): וכן יש להביא ראי' מהגהת אשר"י (במס' ע"ז בפ' ר' ישמעאל) שכ' וז"ל והיכא שיש לישראל שותפות א"י מבטל חלקו אבל לא בחלק ישראל ומשהו בברר חלקו של פותי מותר בהנאה דהא בטלי ואפילו למאן דלית לי בריה ה"כא יש בריה דכל איסורי ע"ג דרבנן גינהו פה פירש רשב"ם בשם רש"י ולפענ"ד יש להסתפק בדין זה טובא לפי מה דאמרין בבכורות (דף נ"ו) אמתניתין דחלקו וחרו ונשתתפו פטורין ממעשר בהמה משום דדמי ללקוחות ולקוח פטור ממע"ב אמר רב ע"ג ל"ש אלא שחלקו גדיים נגד תניישים ותניישים נגד חלקו גדיים אבל חלקו גדיים נגד גדיים ותניישים נגד תניישים אמרין זהו חלקו המגיעו משעו ראשונה לכה.

ור"נ אמר אפילו חלקו גדיים נגד גדיים ותניישים כנגד תניישים אין אומרין זהו חלקו המגיעו משעו ראשונה לכה ור"א אמר ל"ש אלא שחלקו ט' נגד יו"ד ויו"ד כנגד ט' אבל חלקו ט' כנגד ט' ויו"ד כנגד יו"ד אמרין זהו חלקו המגיעו משעו ראשונה לכה ור"י אמר אפילו חלקו ט' נגד ט' ויו"ד נגד יו"ד אין אומרין זהו חלקו המגיעו משעו ראשונה לכה ואזדא ר"י לטעמין דאר"י האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זל"ז ביוכל ע"כ: ומבואר מזה דאף רב ע"ג ור"א דסברי יש בריה היינו דוקא במין א' שחלקו זה נגד זה אבל בשני מינין מודו דאין בריה ופרש"י הטעם דכינון שחלקו בשומא גדיים נגד תניישים ותניישים כנגד גדיים לפי שנינו דהתם ליפאלמימר זה חלקו המגיעו ממיתת אביהם דנדאי בשעת מיתת אביהם זכה זה בחצי הגדיים וזה בחצי הגדיים ונחצי התניישים הלכך השתא קנין הוא שזה קונה מזה והולדות שיש להם בשעת חלוקה פטורין ממע"ב משום לקוח והעתידים לבא פטורים משום שותפות אבל חלקו גדיים נגד גדיים ותניישים נגד תניישים אמרין בריה דזהו חלקו המגיעו ממיתת אביו ועדיין ירושה היא ושם ירושה עליו עכ"ל וכן מסיק ה"תם בש"ס דפריה למ"ד יש בריה ממתניתין דתמורה (דף למ"ד) דתנו וכן השותפין שחלקו א' נטל יו"ד ואחד נטל ט' וכלב שכנגד הכלב אסורין שעם הכלב מותרין וא"א יש בריה לברור חד מינייהו לבהדי כלב ולשקול והנה לשתרי ומשני ר"א אי דשוו כולהו להדדי ה"נ הב"ע דלא שוו כולהו להדדי ושוי האי פלבא חד ומשהו והאי משהו משיך ואתי בכולהו והאי בריה דמקשה הש"ס פי' התוס' דסמכין אמה שאנו מבררין הטלה א' מפל הי"ד טלאים לומר עליו שהוא המחיר פלב ועי"ז הותרו שאר הטלאים והקשו באמת אמאי יועיל בריה הא אין ידוע איזו שכנגד הכלב ותיצו שפך סברת הש"ס דכינון דיש בריה יש לדבר להיות תלוי בדעתו ומסתמא פה דעתו בתחילה דאותו שיברור יהא כנגד הכלב ובתמורה (דף ל') ד"ה ואידך פתבו הטעם הואיל ולא הנה האיסור מבורר קודם שנתערב להכי סמכין אברייה עיי"ש בדבריהם ז"ל וע"ז פריה דלמ"ד יש בריה יש להתיר ע"י שימשוה חד מינייהו שיהא הוא המחיר פלב לגמרי אבל להתיר כל הטלאים לגמרי ע"י בריה לא פריה דפשיטא דלא מהני

בְּרִירָה לְהַתִּיר כָּל הַטְּלָאִים דְּכִינּוֹן דְּהַפְּלֵב הֵיךְ לֹו מְחִיר טְלָה א' שְׁהוּא א' מְהַעֲשֶׂרָה וְטְלָה
כְּנֻגְדַּת פְּלֵב הָוִי ב' מִינִין וּבב' מִינִין לַכ"ע אִין בְּרִירָה וּמִיִּקְרִי מְחִיר וְנֶאֱסַר טְלָה א' מִשּׁוּם
מְחִיר אֲלָא שְׁמַקְשָׁה שְׁיִוְעִיל בְּרִירָה לְבַרר הַטְּלָה מֵהִיּוֹ"ד טְלָאִים כַּמ"ש הַתּוֹס' וּכ"פ
הַרְמַב"ם ז"ל (בְּהַלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ פָּרָק ד' הַלְכָה ז') פְּאֹוּקִימְתָא דר"א שְׁאֵם יֵשׁ טְלָה
הַשְּׁנֵה כְּנֻגְדַּת הַפְּלֵב מִמְּשִׁיף טְלָה א' כְּנֻגְדוֹ וְהַשְּׂאָר מִןתְּרִים הָרִי דִישׁ בְּרִירָה לְבַררר הַטְּלָה
מְהַעֲשֶׂרָה טְלָאִים [וְעֵינִין בְּר"ן בְּנֻדְרִים (דָּף מ"ה) וּבַתּוֹס' דְּתַמּוּרָה שֵׁם וְהַמְבִי"ט בְּתַשׁוּבָה
כְּתַב מִשּׁוּם דַּמָּה"ת בַּלֵּא"ה בְּטַל הַמְחִיר חַד בְּתַרִי וּמְדַרְבְּנֵן בְּעֵלְמָא לֹא בְּטַל מִשּׁוּם דְּהָוִי
בַע"ח וְחַשְׁיָבִי וְלֹא בְּטַלִי וְכִינּוֹן דְּהַאִיסוּר הָוִי מְדַרְבְּנֵן אֲמַרִינוּ בְּרִירָה] וְאַפ"ה טְלָה א' יֵשׁ
לֹו דִין מְחִיר פְּלֵב וְלֹא סְמִכִינוּ אֲבַרְרִירָה לְבַטַּל מִחֻלְקָהּ זֹו דִין מְחִיר פְּלֵב לְגַמְרִי וְלֹוּמַר
דְּהַוְבַרר הַדְּבַר שְׁהַפְּלֵב בָּא בִירְוִשָׁה לְבַעַל הַפְּלֵב וְהַטְּלָה לְבַעַל הַטְּלָה וְלִית פְּאֹן מְחִיר
מִשּׁוּם דְּכָלֵב וְטְלָה הָוִי ב' מִינִין וּבִשְׁנֵי מִינִין אִין בְּרִירָה לַכ"ע וּכ"כ הַרְשָׁב"א ז"ל בְּקַדוּשִׁין
דְּאָמַר הָתָם רַבָּא (בְּדָף י"ז) גַּר יוֹרֵשׁ פּוּתִי אִינוּ מְדַבְּרִי תוֹרָה אֲלָא מְדַבְּרִי סוּפְרִים דְּתַנּוּ
גַּר וְכוּתִי שְׁיַרְשׁוּ אֶת אַבְיָהֶם פּוּתִי גַּר יְכוּל לֹוּמַר לְכוּתִי טוֹל אֶתְהָ הַטְּלַמְסָאוֹת וְאִנִּי מְעוֹת
טוֹל אֶתְהָ יי"נ וְאִנִּי פִירוֹת וְאֵם מִשְׁפָּאוֹ לְרִשׁוֹת גַּר אִיסוּר וְאִס"ד דְּאוּרִיִּיתָא כִּי לֹא בָּאוּ
לְרִשׁוֹתוֹ נְמִי כִּי שְׁקִיל חֲלִיפֵי הַטְּלַמְסָאוֹת הוּא דְקָשְׁקִיל אֲלָא מְדַרְבְּנֵן גְּזִירָה שְׁלֵא יַחְזוֹר
לְסוּרוֹ תנ"ה בד"א שְׁיַרְשׁוּ אֲבָל בְּנִשְׁתַּתְּפוּ אִיסוּר וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּאִין לֹוּמַר דְּהַטְּעַם הוּא
מִשּׁוּם בְּרִירָה כְּלֹוּמַר דְּהַשְּׂתָא הַוְבַרר הַדְּבַר דְּזֵהוּ חֻלְקוֹ דַּא"כ אֲפִילוּ בָּא לְרִשׁוֹתוֹ נְמִי יֵהָא
מִןתְּרִי מֵהָאִי טַעְמָא וְע"ז כְּתַב הַרְשָׁב"א ז"ל בַּח"י שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְאֲמַרִינוּ וְאִס"ד דְּאוּרִיִּיתָא
כִּי לֹא בָּאוּ לִידּוֹ מֵאִי הָוִי כִּי שְׁקִיל חֲלִיפֵי עַכּוּ"ם קָא שְׁקִיל וְז"ל וְאִיכָא לְמִידַק וְהָא אֲמַרִינוּ
חֻבַר וְע"ה שְׁיַרְשׁוּ אַבְיָהֶם ע"ה וְהַנִּיחַ פִירוֹת מְעוֹשְׁרִין וְשְׂאִינָם מְעוֹשְׁרִין יְכוּל חֻבַר לֹוּמַר
לַע"ה טוֹל אֶתְהָ פִירוֹת שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי וְנִדְעָתוֹ הוּא עַל הַמְעוֹשְׁרִין אַע"ג דִּירְוִשָׁה דְּאוּרִיִּיתָא
הוּא וִי"ל דְּהָתָם מִשּׁוּם יֵשׁ בְּרִירָה אֲבָל בַּב' מִינִין כִּי הֵכָא אִין בְּרִירָה וְכַדְאֲמַרִינוּ הָתָם
בְּהִדְיָא אֲבָל לֹא יֵאמַר לֹו טוֹל אֶתְהָ חִטִּין וְאִנִּי שְׁעוֹרִין וְהַלְכָף בִּירְוִשָׁה דְּאוּרִיִּיתָא אִיסוּר
דְּכִי שְׁקִיל דְּמִי עַכּוּמ"ז שְׁקִיל דְּבִשְׁנֵי מִינִין אִין בְּרִירָה: וְאַכְתִּי לֹא נִיחָא דְּהָא תַנּוּנִין בְּתַמּוּרָה
(דָּף ל') וְכֹן שְׁנֵי שְׁוֹתְפִין שְׁנַטַּל א' עֲשָׂרָה וְאַחַד נְטַל תַּשְׁעָה וְכָלֵב אֶת שְׁכַנְגְדַּת הַפְּלֵב אִיסוּרִין
וְשַׁעַם הַפְּלֵב מִןתְּרִין וְאַקְשִׁינֵן בַּגַּמ' וְאַמְאִי אִיסוּרִין נְשַׁקוּל חַד לְבַהֲדִי פְּלֵב וְנִתְסַר כְּלֹוּמַר
מִשּׁוּם בְּרִירָה וְט' אַחֲרִים נְשַׁתְּרוּ וּפְרַקְיָה רַב אֲשִׁי פְּגוֹן דְּשׁוּוֹ יו"ד אִימְרִי כָּל חַד וְחַד ד'
זוּזִי וּפְלֻגָא חוּמְשָׁא וְכַלְבָּא שְׁוָה חַמְשָׁה זוּזִי דְּזוּזִי יַתִּירָא דְּכַלְבָּא מְשִׁיף בְּכוּלְהוּ אֲלֻמָּא אִי
לֵא"ה ט' אַחֲרֵינִי שְׂרִי אֲלֻמָּא דִישׁ בְּרִירָה אַף בַּב' מִינִין וְשְׂמָא רַבָּא סַבַּר דְּבִשְׁנֵי מִינִין אִין
בְּרִירָה וְהָוּא מִתְּנִיתִין כְּפִשְׁטָא מְפָרֵשׁ לָהּ אֲפִילוּ לֹא שְׁוָה כַּלְבָּא טְפִי מַד' זוּזִי דְאֲסַרִי
עַכ"ל הַרְשָׁב"א ז"ל: הִנֵּה הַסְּפִים הַרְשָׁב"א ז"ל ג"כ דְּבִשְׁנֵי מִינִין אִין בְּרִירָה לַכ"ע רַק
שְׁכַתְּבַת דְּרַב אֲשִׁי בְּשִׁינוּיָא דִידְיָה שְׁתִּירַץ דְּמִתְּנִי' מִיִּירִי שְׁהַפְּלֵב שְׁוָה טְפִי מְכַל הָנִי אִימְרִי
סוּבַר אַף בְּשִׁנֵי מִינִין יֵשׁ בְּרִירָה וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּנִרְאָה מְדַבְּרִין שְׁהוּא מְפָרֵשׁ דְּבִרְרָה
דְּאָמַר הַמְקַשֵּׁן הוּא לְבַרר בְּחֻלְקָתָהּ הַפְּלֵב וְהַטְּלָה שְׁכַנְגְדוֹ וְזֵה א"א לְפָרֵשׁ בְּשׁוּם אִנְפוֹן דְּאֵם
נִימָא דְּבִשְׁנֵי מִינִין נְמִי יֵשׁ בְּרִירָה א"כ לִיכָא פְּאֹן מְחִיר פְּלֵב וְא"צ לְמִשְׁוֹף אֲפִילוּ טְלָה א'.

אֲלָא דְּבַעַל הַטְּלָה זְכָה בְּטְלָה מִיְרוּשַׁת אָבִיו וּבַעַל הַפְּלֵב זְכָה בְּכַלְבוֹ בִּירְוִשָׁה כְּמוֹ דְּאֲמַרִינוּ
גַּבִּי מְעוֹת וְעַכּוּמ"ז דְּלָמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה לִיכָא פְּאֹן חֲלִיפֵי עַכּוּמ"ז דְּנִבְרִי נְטַל בִּירְוִשָׁה כּוּמ"ז
וְלֹא בְּחֻלְפִין וְה"נ לִית פְּאֹן מְחִיר פְּלֵב כְּלָל דְּבַעַל הַפְּלֵב נְטַל פְּלֵב בִּירְוִשָׁה וּמְדַהוּצְרָף

הש"ס למשנה ולברר חד טלה ע"כ דגם המקשה סובר דבשני מינין אין ברייה ויש פאן מחיר פלב.

מ"מ נסמוך אברייה לברר טלה א' מהיו"ד טלאים שהוא המחיר פלב והשאר לישתרי דזה הוי ברייה במין א' וכמו שפי' התוס' בתמורה ובכורות ע"ז משני ר"א פגון ששנה הפלב יותר מפל א' מהטלאים אבל גם ר"א מודה לרבא דבב' מינין אין ברייה ודברי הרשב"א ז"ל לא זכיתי להבין: ולולא שהתוס' ז"ל פירשו דקושית הש"ס שם בתמורה הוא דנסמוך אברייה לברר הטלה מהעשרה טלאים הנה נ"ל לפרש באופן נאות דבאמת הנה קשה להתוס' סברא זו ונדחקו בזה איה אפשר לסמוך אברייה לברר תערוכות איסור ומ"ש התוס' בכורות דלקי מהני ברירת טלה א' למ"ד יש ברייה משום דאמרינו דנדאי בשעת חלוקה הנה דעתו שהטלה שיברור שיהא תחת הפלב יקבע בו מחיר פלב והשאר לישתרו ג"כ תמוה הא אמרינו בב"ק (דף צ"ח) הצורם און פרתו של חבירו פטור משום דסתם שוורים לאו למזבח קנימי וא"כ היכא נימא דנדאי אסיק אדעתו ענין הכשר לקרבן בשעת חלוקה ולהתיר מחמת זה ע"י ברירת הטלה: ועוד קשה לי טובא במש"כ הרמז"ל (בהלכות איסורי מזבח פרק ד' הלכה י"ז) שאם הי' בעשרה טלאים טלה א' שדמו פדמי הפלב או יותר מדמי הפלב מושכו והשאר מותרין ואם פל אחד מהן דמיו פחותין מדמי הפלב הרי העשרה פולן אסורין וכ"פ בכ"י המשניות עיי"ש וכיון דלא בעינו דווקא שיהא בעשרה טלה שדמו ממש פדמי הפלב אלא אפילו דמיו יתירין מדמי הפלב נמי יכול למושכו בעד הפלב א"כ תיקשי נהי דרב אשי מוקי לה שפל העשרה שפנגדו פל אחד מהן דמיו פחותין מדמי הפלב מ"מ הא יכול למשנה שני טלאים ולקבוע בהן דמי מחיר הפלב ונתרו השאר פיון דאמרינו דמשום האי טעמא דברייה בדידי' תליא מלתא לברר האיסור ולהטיל על א' מהטלאים דין מחיר פלב ולהתיר עיי"ז השאר א"כ מה לי חד ומה לי תרי וכשדמי פל א' פחותין מהפלב ימשנה ב' טלאים ויהיו אסורים והשאר יהיו מותרים: ע"כ הנה נ"ל דבאמת א"א להתיר פלל ע"י ברייה שום תערוכות וקושית הש"ס דפריה ונברר חד מינייהו אפשר לפרש לפמש"כ הר"ת בתוס' דזבחים (דף ע"ג) דספק דרוסה שנתערב ברוב מותר והטעם משום ס"ס שפמא לא נדרס ושפמא לא זהו ונראה דמ"מ בהמה א' יש לאסור דאם יאכל פולם הא ודאי אכל ספק איסור ואפילו לדעת הר"י ז"ל שחלק על ר"ת וסובר דגזרינו שפמא יקח מן הקבוע בחולין מ"מ בספק טריפה שפא לו הטריפות אחר שנתערב מודה דמותר מטעם ס"ס ספק שפמא אינו טריפה ושפמא לא זהו דדוקא אם נאסר מספק קודם התערוכות סובר הר"י דאסור משום דנעשה פנדאי איסור אבל אם נולד הטריפות בתוך התערוכות שרי דהוי ס"ס כמ"ש הרשב"א בחי' בחולין (דף י"ג) והב"י (בסימן נ"ז).

מיהו ודאי צריה לאסור אחד מהם פיון דההיתר הוא מטעם ס"ס צריה אחד לכל הפחות לאסור ולפי"ז הכא גבי נטל א' תשעה וכלב איסור מחיר פלב שיש פאן הוא רק ספק דאפילו למ"ד אין ברייה ובב' מינין דלכ"ע אין ברייה מ"מ הוי רק ספק שפמא הוי הטלה מחיר הפלב אבל מחיר פלבודאי לא הוי דהא איכא למימר דלבעל הפלב הגיע הפלב לחלקו משעה ראשונה ולבעל הטלה הגיע הטלה משעה ראשונה ואין פאן מחיר פלב פלל פדאיתא בגיטין (דף כ"ד) גבי פתוב לאיזה שארצה אגרש דרק ר"י סובר דאינו פוסל מן הפהונה משום דגם לקולא אין ברייה ואף בדרבנן סובר אין ברייה בפ' משילין

עיי"ש אַבֿל זַעירי וַרֿב אַסי סְבָרִי דָאָף דָאִין בְּרִירָה הֵינּוּ לְחֻמְרָא חֵיזְשִׁינּוּ דא"ב וְהֵגֵט פְּסוּל אַבֿל לַעֲנִין פְּהוּנָה חֵיזְשִׁינּוּ דִילְמָא יֵשׁ בְּרִירָה וְהָא דְאִמְרִינוּ בְּגִדִים נֶגְדַּ תִּיזְשִׁים דְחִלְקוּ וְחִזּוּר וְנִשְׁתַּתְּפוּ פְטוּרִין מִמַּע"ב וְלֹא מְחִיבִינוּ מְסַפֵּק שְׂמָא נָטַל כָּל א' שְׁלוֹ וְלֹא הָוֵי לְקוּחַ הוּא מְשׁוּם דְקִי"ל עֲשִׂירֵי וְדָאִי אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא עֲשִׂירֵי סְפֵק כְּדָאִיתָא (בפ"ק דב"מ).

אַבֿל וְדָאִי מִיַּדִּי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא וּא"כ בְּאַחִין שְׁחִלְקוּ וְאַחַד נָטַל כָּלֵב וְאַחַד נָטַל טְלָה לֹא הָוֵי אֲלֵא סְפֵק מְחִיר כָּלֵב וּבְסַפֵּק שְׁנַתְעַרְב יָכוֹל לְמַשׁוּף חַד מִיַּנְיָהוּ וְאִינְךָ לְשִׁתְּרֵי וְלֹא גְזַרִינוּ שְׂמָא יִשְׁחַח מִן הַקְּבוּעַ מִיְהוּ כ"ז לְרַב עֲנָן דְסוּבֵר דְבָמִין א' יֵשׁ בְּרִירָה וְהֵינּוּ ע"כ דְסוּבֵר דְבָמִין א' אִמְרִינוּ דְנוּדָאִי כָּל אַחַד נָטַל מַה שְׁהֵגִיעַ לְחִלְקוּ דָאִי הָוֵה סְפֵק א"כ לִפְטוּר מִמַּעֲשֵׂר דְעֲשִׂירֵי סְפֵק פְּטוּר א"ו דְאִמְרִינוּ וְדָאִי הַנְּבָרֵר הַדְּבָר דְכָל א' נָטַל שְׁלוֹ א"כ הֵט' טְלָאִים נֶגְדַּ ט' אִמְרִינוּ בְּהוּ בְרִירָה וְלֹא שְׁיִיךְ בְּהוּ חֲלִיפֵי הַכָּלֵב כָּלֵל דְמַמְיֵלָא נִתְפָּס בְּהוּ הַחֲלֻקָּה וְהַבְּרִירָה ט' נֶגְדַּ ט' דְהָא דְאִמְרִינוּ בְּגִדִים נֶגְדַּ גְדִים דִּישׁ בְּרִירָה מִיַּדִּי אֲפִילוּ יֵשׁ עוֹד מִיַּנְיָן שְׂאִינּוּ שְׁנוּיִן בִּירוּשְׁתָּן אפ"ה עַל הַדְּבָרִים שְׁשׁוּנוּיִן בְּמִיַּנְיָן אִמְרִינוּ בְּרִירָה וְרַק אַחַד יֵשׁ בְּהֵם שְׂבוּ נִתְפָּס מְחִיר כָּלֵב וְלֹא וְדָאִי מְחִיר כָּלֵב כ"א סְפֵק מְחִיר כָּלֵב דְהָא גַם בְּטָלָה נֶגְדַּ כָּלֵב יֵשׁ סְפֵק בְּרִירָה.

וְכִינּוּ דְלִיכָא אֲלֵא סְפֵק מְחִיר כָּלֵב אַחַד מְעוֹרְבַּ בְּעֲשָׂרָה יָכוֹל לְבָרוּר חַד מִיַּנְיָהוּ וְאִינְךָ לְשִׁתְּרֵי כְּדַעַת ר"ת ז"ל בְּטְרִיפָה וּכ"ז לְרַב עֲנָן דְסוּבֵר דְבָמִין אַחַד אִמְרֵי וְדָאִי בְּרִירָה לְהַכִּי הֵט' נִתְפָּסִים נֶגְדַּ תְּשַׁעָּה וְרַק טְלָה א' יֵשׁ בּוּ מְחִיר כָּלֵב אַבֿל לר' יוֹחָנָן דְאָמַר דְבָמִין א' נָמִי אִין בְּרִירָה א"כ אִין נִתְפָּסִין תְּשַׁעָּה נֶגְדַּ ט' אָף שְׁהֵם מִין א' וְיֵשׁ שְׁיִיכוּת חֲלִיפֵי הַכָּלֵב בְּכָל הַעֲשָׂרָה דְנוּכַל לֹאמַר שְׁחֲלִיפֵי הַכָּלֵב הֵם בְּכָל אַחַד מַעֲשָׂרָה דְהֵינּוּ שְׂבָכַל טְלָה יֵשׁ מְקַצָּת מְחִיר כָּלֵב וְאִין שְׁיִיךְ כָּאִין לְמַשְׁוּף וְלְבָרֵר וְלְהַתִּיר לְאַחֲרִים כִּינּוּ דְאִיכָא חֲשַׁשׁ מְחִיר כָּלֵב בְּכָל או"א מַעֲשָׂרָה.

וְשִׁפִּיר קְתַנִּי בְּמַתְנִיתִין דְעֲשָׂרָה אִסוּרִין כּוֹלֵן אַבֿל לְרַב עֲנָן קִשְׂיָא וּלְפִי"ז אִין אָנוּ צְרִיכִין כָּלֵל לֹאמַר דְמַהְנֵי בְּרִירָה בְּתַעֲרוּבוֹת מַחֲמַת שְׁלֵא הַנּוֹכַר הָאִיסוּר כַּמ"ש הַתּוֹסֵף דְהָכָא מְטַעַם אַחַר קְאָתִינוּ עֲלֵה לְרַב עֲנָן דְכִינּוּ דַּהֵט' נִתְפָּסִין נֶגְדַּ ט' וְאִין בְּזַה חֲשַׁשׁ מְחִיר כָּלֵב וְלֹא נִשְׂאָר חֲשַׁשׁ מְחִיר כָּלֵב רַק בְּאַחַד הוּא מְתַבְטֵל בְּרוּב וּמַהְנֵי מַה שְׁנַמְשׁוּף אַחַד מִהֵן כְּדַעַת ר"ת ז"ל בְּסַפֵּק דְרוּסָה שְׁנַתְעַרְב: וּבְזַה מְנֻשְׁבִּים גַּם דְבָרֵי הַרְשָׁבָא ז"ל בְּקַדוּשִׁין הֵיטֵב דָאִין כּוֹנוֹת הַרְשָׁבָא ז"ל לֹאמַר דְסוּגֵיָא דְתַמּוּרָה סְבָרָה דַּבְב' מִיַּנְיָן יֵשׁ בְּרִירָה כּוֹנוֹדָאִי דא"כ הָא לִית כָּאִן אִיסוּר מְחִיר כָּלֵל רַק כְּלָפִי מַה שְׁהַקְשָׁה עַל רַבָּא מָה רֵאִי מִיַּתִּי מִירוּשָׁתַּת הַגֵּר דְלָמָּא סוּבֵר תַּנָּא דִּירוּשָׁתַּת הַגֵּר כְּתַנָּאִי דַּס"ל דִּישׁ בְּרִירָה אֲפִילוּ בְּדַאֲרֵיִיתָא וְתִרְצַח ע"ז דָּאָף מ"ד יֵשׁ בְּרִירָה מוֹדָה דַּבְב' מִיַּנְיָן א"ב מְשׁוּם דַּבְב' מִיַּנְיָן לֹא שְׁיִיךְ כָּלֵל בְּרִירָה וְהֵינּוּ ע"כ מְשׁוּם דָאִין סְבָרָא כָּלֵל לֹאמַר בַּב' מִיַּנְיָן בְּרִירָה דְמָאִי חֲזִית לֹאמַר דְבָמִיתַת אַבִּיָּהֶם נָפַל מִין זַה לְזַה וּמִין זַה לְזַה וְא"כ אֲפִילוּ סְפֵק לֹא מִיקָרִי כָּלֵל אֲלֵא דְנוּדָאִי אִין בְּרִירָה.

וע"ז חִזּוּר וְהַקְשָׁה דְבַתְּמוּרָה מוֹכַח דְגַם בַּב' מִיַּנְיָן יֵשׁ בְּרִירָה. וְלֹא דְנוּדָאִי יֵשׁ בְּרִירָה אֲלֵא דְמוֹכַח מִהֵתֵם דְגַם בַּב' מִיַּנְיָן שְׁיִיךְ לֹאמַר יֵשׁ בְּרִירָה וְתַלְיָא בְּפִלְגֻתָא דְתַנָּאִי דְמָאִן דָאִית לִיהָ יֵשׁ בְּרִירָה בְּשִׁנֵּי מִיַּנְיָן נָמִי סוּבֵר יֵשׁ בְּרִירָה וְזַה שְׁיַעוּר דְבָרֵי הַרְשָׁבָא ז"ל דְמַתְחִילָה

הקשה מנ"ל לרְבָא דירושׁת הגר דרְבַנּוּ אִימָא הָא דְמוֹתֵר לומר טול אִתָּה הכומ"ז וְאִנּוּ מְעוֹת הוּא מְשׁוּם דְסוּבְרָה הָאִי תְנָא יֵשׁ בְּרִירָה וְע"ז תִּירָץ דבב' מִינִין וְדָאִי דְאִין בְּרִירָה הִינּוּ דְלִיכָא לְמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה בב' מִינִין דְאִין סְבָרָא כָּל לומר שְׁלֵכֵל אֶחָד הִגִּיעַ חֵלְקוֹ מְשַׁעָה רֵאשׁוֹנָה בב' מִינִין וְאִפִּילוּ מֵאֵן דְסוּבְרָה בכה"ת יֵשׁ בְּרִירָה מוֹדָה בב' מִינִין דְאִין בְּרִירָה מְדַקְאֵמֵר הֵתָם דְבִטּוּל אִתָּה חִטִּין וְאִנּוּ שְׁעוּרִין אָסוּר וְאֵע"ג דְהֵתָם הָנּוּ אִיסוּר דְרְבַנּוּ דְדִמָּאִי הָנּוּ רַק דְרְבַנּוּ וּמַה"ט תַּנּוּ הֵתָם דְבִטּוּל אִתָּה חִטִּין שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי וְאִנּוּ חִטִּין שְׁבַמְקוּם פְּלוּנִי מוֹתֵר מְשׁוּם דְדִמָּאִי דְרְבַנּוּ וְיֵשׁ בְּרִירָה וְאֵפ"ה בב' מִינִין אָסוּר מְשׁוּם דְאֵף מֵאֵן דְסוּבְרָה דְבְדְרְבַנּוּ יֵשׁ בְּרִירָה הִינּוּ מְשׁוּם דְסוּבְרָה דְסְפִיקָא הָנּוּ אִם הִגִּיעַ לְכָל אֶחָד חֵלְקוֹ וּבְדְרְבַנּוּ אֲזִלִּינוּ לְקוּלָא וְאִמְרִינוּ דְהִגִּיעַ לְכָל אֶחָד חֵלְקוֹ אָכֵל בב' מִינִין דְאִין סְבָרָא כָּל לומר דְהִגִּיעַ לְכָל אֶחָד חֵלְקוֹ דְמַהִיכִי תִיתִי נִימָא שְׁזָה יֵרֵשׁ חִטִּין וְזָה יֵרֵשׁ שְׁעוּרִין וְאִפִּילוּ בְּאִיסוּר דְרְבַנּוּ אָסוּר וְע"ז מְקִשָּׁה דְהִכָּא מְשַׁמַּע דבב' מִינִין לֹא שְׁיִיכָא בְּרִירָה וְאִפִּילוּ מֵאֵן דְסוּבְרָה בכה"ת יֵשׁ בְּרִירָה מוֹדָה בב' מִינִין דְאִין בְּרִירָה וְלִהִיכִי אָסְרִינוּ אֵף בְּאִיסוּר דְרְבַנּוּ דְאִין זָה בְּגֵדֵר סְפִק כָּל דְהָא בְּבִכּוּרוֹת מוֹכַח דְגַם בב' מִינִין אִפְשָׁר לומר בְּרִירָה לְמֵאֵן דְאִית לִי דְהָא פְּרִיָּה וְנִבְרוּר חֵד מִינִיָּהוּ וְכִבְרָה בְּאִרְנוּ דְהָא תִּקְנָה לִיתָא אֵלָא אִי נִימָא דְגַם בב' מִינִין יֵשׁ סְפִק דְלִמָּא כ"א נְטִל חֵלְקוֹ דְאֵז אִין פְּאֵן אֵלָא סְפִק מְחִיר כָּלֵב וְלִרְב עָנּוּ אִין הִסְפִּיק אֵלָא בְּטָלָה א' דְהִשְׁאָר הָנּוּ ט' כְּנָגֵד ט' וּבְטָלָה א' שְׁיֵשׁ בּוֹ סְפִק מְחִיר כָּלֵב מְהִנִי מַה שְׁמִבְרָר חֵד מִינִיָּהוּ כְּדַעַת ר"ת ז"ל בְּסִפְק דְרוּסָה.

אָכֵל אִם נִימָא דבב' מִינִין וְדָאִי לֹא אִמְרִינוּ בְּרִירָה א"כ יֵשׁ פְּאֵן וְדָאִי אִיסוּר מְחִיר כָּלֵב דְכָלֵב וְטָלָה ב' מִינִין הֵם וְלֹא מְהִנִי בְּרִירָה אֵף לִרְב עָנּוּ דְאֵף דֵּט' כְּנָגֵד ט' יֵשׁ בְּרִירָה וְלִיכָא מְחִיר כָּלֵב אֵלָא בְּטָלָה א' מ"מ הָא בְּנוּדָאִי אִיסוּר לֹא מְהִנִי מְשִׁיכַת חֵד מִינִיָּהוּ גְזִירָה שְׁמָא יִמְשׁוּף מִן הַקְּבֻעַ וְלִיכָא קוּשְׁיָא אר"ע כָּלֵל: ** (הגה"ה וְאֵף דְגַבִּי גַר אִמְרִינוּ כִּינּוּ דִירושׁת הַגֵּר דְרְבַנּוּ שְׁרִי לומר טול אִתָּה עִכּוּפ"ז וְאִנּוּ פִירוֹת הִינּוּ דְוּוּקָא הֵתָם שְׁעִיקָר זְכוּת הַגֵּר הוּא רַק מְדְרְבַנּוּ וְלֹא נָפֵל עִכּוּמ"ז לִירושׁתוֹ כָּלֵל מִתְחִילָה אָכֵל בְּדִמָּאִי אֵף שְׁהִאִיסוּר מְדְרְבַנּוּ מ"מ כִּינּוּ שְׁזִכִּיּוֹת הַחֲבֵר הוּא דְאוּרִיָּתָא אָסוּר מְשׁוּם דבב' מִינִין לֹא שְׁיִיָּהּ בְּרִירָה כָּלֵל וְהָנִי לִי כְּמוֹכֵר דְמָאִי לְאִחִיו ע"ה וְאָסוּר מְדְרְבַנּוּ: **) מִיָּהוּ מַה שְׁמִסִּיִּים הִרְשִׁב"א ז"ל בְּסוּף דְבְרִיו וְאִפְשָׁר דְרְבָא סְבֵר בב' מִינִין אִין בְּרִירָה וְהוּא כְּפִשְׁטִין מְפָרֵשׁ לָהּ אִפִּילוּ לֹא שְׁנֵי כְּלָבָא טְפִי מַד' זוּזִי ע"כ אִינוּ מוּכָן דְאִטוּ רְבָא קְאָמֵר לָהּ דבב' מִינִין א"ב הָא מִתְנִיתִין דפ"ז דְדִמָּאִי אָמֵר כֵּן דְאֵף דִּיכּוֹל לֵאמֹר טוֹל אִתָּה חִטִּין בְּמִקּוּם פְּלוּנִי וְאִנּוּ אָקַח חִטִּין בְּמִקּוּם פְּלוּנִי אֵפ"ה אָסוּר לֵאמֹר טוֹל אִתָּה חִטִּין וְאִנּוּ שְׁעוּרִין וְא"כ א"א שְׁיִחְלֹק ר"א ע"ז וְאִמָּאִי הִנְצִירָה לְאוּקְמִי בְּדִטְפִי דְמִי כְּלָבָא טְפִי מִיָּהוּ גַם זָה נְכוּן דר"א סוּבְרָה דְגַם בְּשִׁנֵי מִינִין הָנּוּ סְפִק אִם הִנְצִירָה הַדְּבָר אוֹ לֹא וְלֹא אִמְרִינוּ דְוּדָאִי אִין בְּרִירָה וּמִתְנִיתִין דְחֲבֵר וְע"ה שְׁיִרְשׁוּ אֲבִיהֶם דְאִינוּ יְכוֹל לֵאמֹר לוֹ טוֹל אִתָּה חִטִּין וְאִנּוּ שְׁעוּרִין הוּא מְשׁוּם דְדִמָּאִי שְׁיֵשׁ לוֹ עִיקָר בְּדְאוּרִיָּתָא וּכְמ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבֵין (נַף ל"ז) ד"ה מֵאֵן תְּנָא וְרְבָא סוּבְרָה כִּינּוּ דְדִמָּאִי דְרְבַנּוּ אִם אִיתָא דִּישׁ סְפִק בְּרִירָה בְּשִׁנֵי מִינִין הָנּוּ לֵן לְמִימֵר יֵשׁ בְּרִירָה גַבִּי, דְמָאִי שְׁהוּא מְדְרְבַנּוּ אֵף שְׁיֵשׁ לוֹ עִיקָר מִן הַתּוֹרָה: וְלִפִּי דְבְרִינוּ אִין מְקוּם לַמ"ש הַאֲחִרוּנִים ז"ל לִיִּשְׁב דַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפִסֵּק (בְּהַלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ) דָּאִם יֵשׁ טָלָה אֶחָד שְׁדָמִיו כְּדָמִי הַכָּלֵב הוּא אָסוּר וְהִשְׁאָר מוֹתֵרִים.

והקשה הלח"מ דהא הש"ס לא קאמר אלא למ"ד יש בריה. והרמז"ל (בהלכות בכורות) פסק דאפילו בגדיים נגד גדיים א"ב והאיה מופה שטרך לבי תרי ותי דכינן דהא דבע"ח לא בטלו הוא רק מדרבנן ובדרבנן פוסק הרמז"ל יש בריה ע"כ.

ולדברינו לא יתכן תירוצו דכאן לא שינה ביטול ברוב פלל דכינן דא"ב בעינן למיחש שמא יש חליפי הכלב בכל טלה וטלה מהעשרה טלאים ומאי מהני שיביר טלה א' לאוסרו משום מחיר פלב כיון שיש בכל טלה וטלה ספק מקצת חליפי הכלב ומאן לימא לן שטלה אחד הוא נגד הכלב דלמא מקצת שבכל טלה וטלה הוא נגד הכלב וכולם אסורים והש"ס לא קאמר דהאיסור הוא בטלה אחד רק למ"ד יש בריה בט' נגד ט' אבל לא למ"ד אין בריה: ולפי דרכינו יש ליישב דברי הרמב"ם ז"ל באופן אחר דהא דמבואר בגמרא דדוקא לרב ענו מקשה ונברור חד מינייהו והשאר לשתי אכל לר' יוחנן אתיא מתניתין בכל גוונא אפילו יש טלה אחד שדמיו פדמי הכלב היינו משום דר' יוחנן אית ליה א"ב אפילו לקולא פדאיתא בגיטין (דף כ"ה) דקאמר ר"י אף אחרון אינו פוסל לכהונה ומשו"ה אמרינן בביצה (דף ל"ז) דלר"י אף בדרבנן א"ב דכינן דסובר דאין זה ספק רק בודאי לא הגיע לכ"א חלקו ומכירה גמורה היא.

להכי אף בדרבנן לא מקילינן מטעם בריה א"כ ודאי יש פאן מחיר פלב ולא ידיע בהי מינייהו וכולם אסורים. אבל לדידן דפסקינן בדרבנן יש בריה וע"כ משום דספק הוא אי בא חלקו לידו משעה ראשונה או לא להכי בדאורייתא פסקינן לחומרא דא"ב ובדרבנן מקילינן וסמכינן אברייה.

להכי ה"א באחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה וכלב הוי ס"ס שמא אין פאן מחיר פלב פלל והגיע הכלב לחלקו משעה ראשונה ואפילו אם יש פאן מחיר פלב שמא חלפיה בהטלה שפירר אותו והשאר מותרין ולא מיקרי שם אחד כיון דאנו מתחילין שמא אין פאן מחיר פלב ודמי לספק על ספק לא על דמיקרי ס"ס ושפיר פסק הרמז"ל דאם יש טלה א' שדמיו פדמי הכלב בורר חד מינייהו והשאר לישתרי אף שפסק בכל דוכתא אין בריה בדאורייתא דהש"ס דקאמר דלמ"ד א"ב לא מהני הך תקנה אגיל לר"י דסובר א"ב אף לקולא לדידן איפא פאן ונדאי מחיר פלב והספק הוא אם בטלה אחד או בכלן להכי פולן אסורין וק"ל: ואפשר לומר עוד דקושיות הש"ס ולמשו"ה חד מינייהו לא קאי אאחר חלוקה.

דאחר חלוקה דכבר נתפשט בכל היו"ד טלאים ספק מחיר פלב לא מהני בריה לברר התערובות רק דמקשה אשעת חלוקה דמשמעות המשנה דאפילו לא משכו עדיין פל א' חלקו רק שחלקו והספימו ליטול זה תשעה וכלב זה העשרה העשרה אסורין ואין שום תקנה להתיר העשרה לקרבן ואמאי כיון דרב ענו סובר דבט' נגד ט' יש בריה ונקבע בהו דין ירושה דכל שחלקו טלאים נגד טלאים במספר השנה אמרינן דזהו חלקו משעה ראשונה א"כ הרי יכולים לחלק ט' טלאים נגד ט' טלאים וטלה אחד נגד הכלב ואז יקבע בהטלה היחידי דין מחיר פלב והתשעה מותרים שאין לחוש בהם משום מחיר פלב כיון שנקבע בהו דין ירושה ע"י שנתחלקו תשעה כנגד ט'.

והוברר שזה חלקו משעה ראשונה שירשו מאביהם הרי לא נכנס בהם ספק מחיר פלב וע"י שנקבע בהם דין ירושה בטלאים נגד טלאים ממילא חל שם המחיר על הטלה יחידי

ומשפתי ממילא התשעה טלאים דהא דאמרין בטלאים נגד טלאים יש בריקה הוא אפילו ששאר גם טלאים אחרים ונטל כנגדן מין אחר מ"מ הטלאים נגד טלאים מקבע ביה דין ירושה דמה שנטלו שנה בשנה חל ע"ז דין ירושה והטלה האחד שלא נטל כנגדו ממינו רק שנטל פלב כנגדו ובשני מינו אין בריקה הטלה הנה אסור דלא אמרינו ביה שמשעה ראשונה הגיע למי שנטלו והו"ל דין מחיר פלב וקשה לרב ענו דאמר במין אחד יש בריקה ובב' מינו א"ב אבל לר"י דאמר דגם בט' נגד ט' אין בריקה א"ש דלא מהני אף שימשוך בתחילת חלוקה הטלה נגד הפלב להתיר עי"ז שאר הטלאים דהא איהו סובר אין בריקה אפילו במין אחד והתוס' כתבו בגיטין (דף מ"ז) גבי ישראל ונכרי שלקחו שדה בשנתפוח דלמ"ד א"ב טבל וחולין מעורבין זה בזה ולא מצוי להפריש אפילו מינו' ובי' משום דלא אמרינו דבכל חטה וחטה מעורב חלק הישראל והנכרי אלא איכא למימר חטה זו של ישראל וחטה זו של נכרי וגבי נמי אמרינו חלק שדה זו שנייה לזה וחלק שדה זו שנייה לזה לא מהני פלל הכא מה שימשוך טלה אחד לעשות אותו מחיר פלב פיון שבט הנשארים לא נקבע דין ירושה דא"ב אפילו בטלאים נגד טלאים ואפתי יש להסתפק בכל א' מהו למי הוא פא בתחילת מיתת אביהם א"כ איך נימא דע"י שימשוך טלה א' יהא בו דין מחיר פלב פיון דגם בט' הנותרים לא נקבע דין ירושה דא"ב אפילו בט' נגד ט' ואפשר שהטלה שנטל עבור הפלב ונקבע בו דין מחיר פלב הוא בעצמו טלה שלו משעה ראשונה ואינו מחיר הפלב פיון שהוא שלו בעצמו ומחיר הפלב הוא בט' הנשארים שגם בהם לא נקבע דין ירושה ולא הוברר הדבר למי הם משעה ראשונה.

ולמ"ד א"ב אנו מסתפקין בכל טלה וטלה למי הוא משעה ראשונה וא"א לקבוע דין מחיר פלב בטלה א' ע"י משיכתו פלל דדוקא לר"ע שבהטלאים הנותרים ט' נגד ט' נקבע ביה דין ירושה וממילא נקבע דין מחיר פלב בהאחד שמשוך שא"א לקבע בטלה אחר שפבר נקבע ביה דין ירושה אבל לר"י א"ש וזהו קושית הש"ס ולא רצה לאוקמ' מתניתין דמירי שפבר משוך בסתם היו"ד טלאים ולא בירר הטלה שפנגד הפלב שאז לא מהני ברינתו למשרי אט"כ ולברר התערוכות.

משום דמתניתין סתמא קתני דאם נטל זה ט' וכלב וזה עשרה העשרה אסורים משמע דאף אם רצונם לחלוק בזה האופן לא מהני להו תקנה להתיר הט' מהעשרה שהוא נוטל: ואמאי לא קתני הכא במתניתין דעד שלא באו לרשותו יכול למשוך טלה א' כנגד פלב כדקתני בישראל וא"י שירשו אביהם דעד שלא באו לרשותם יכול לומר טול אתה כו"מ ואני מעות וה"נ ניתני פן דעד שלא בא לרשותו יכול למשוך טלה אחד והשאר מותרין [ומצאתי במהרי"ט שם בקדושין פ"א ה"א דקתני גבי גר וא"י שירשו אביהם א"י ואם משבאו לרשותו אסור דמירי שלא קנו עדיין רק שפיררו כ"א חלקו ולא זכו עדיין א"כ ה"ה דיש לפרש מתניתין דידן דקתני ולקח א' מהן וכו' היינו שלא זכו עדיין ושפיר פריך הש"ס ולברור היינו פיון דלא זכו עדיין ומוכח מזה דא"ב אפילו בטלאים נגד טלאים ועוד דאפילו פבר זכו פל או"א בחלקו זה ביו"ד טלאים וזה בט' וכלב יכולים לחזור ולהשתתף ולחלק ט' טלאים נגד ט' וחד טלה נגד פלב כמו שבארנו בהגה"ה דלמ"ד י"ב אם חלקו וחזרו ונשתתפו מיקרי עדיין תפיסת הבית ומתניתין משמע דלית תקנתא לכל היו"ד טלאים] אלא ונדאי דא"ב אפילו בטלאים נגד טלאים כר' יוחנן ולא מהני למשוך טלה א' אפילו עד שלא באו לרשותו משום דא"ב גם בט' הנותרים ולא נקבע ביה דין

יְרוּשָׁה וּא"כ מִתְפַּשֵּׁט הַסֶּפֶק בְּכָל הַיּוֹד טְלָאִים דְּאִיפָּא לְמִימַר טְלָה זֶה דְּהָאִי מְשַׁעָה
רַאשׁוֹנָה וְטְלָה זֶה דְּהָאִי מְשַׁעָה רַאשׁוֹנָה וְאוּלַי הַטְלָה שְׁמוּשָׁף נֶגְדַּה הַפְּלָב בְּלֵא"ה שְׁלוֹ
וְנִקְבַע ע"כ מְחִיר פְּלָב בְּטְלָה אַחַר וּמְמִילָא כָּל הַט' אֲסוּרִים וְהַשְׁתָּא א"ש הָא דְּמִשְׁנֵי
דְּהַפְּלָב שְׁנֵה טְפִי מַכ"א מִהַתְּשַׁעָה וְלֵא מְהֵנִי מַה שְׁיִמְשׁוּף שְׁנֵי טְלָאִים נֶגְדַּה הַפְּלָב לְהַתִּיר
הַנּוֹתְרִים דְּכִינּוֹן דְּכָל שְׁרִיתָא הוּא ע"י שְׁהַטְלָאִים נֶגְדַּה טְלָאִים נִקְבַע בְּהוֹן דִּין יְרוּשָׁה לְכוּ
לֵא נְאֻסַר אֲלֵא הַטְלָה הָא' שְׁמִשְׁפָּה עֲבוּר הַפְּלָב מִשׁוּם דְּבִאִינָה טְלָאִים לִיפָּא לְאִיסְתְּפוּקִי
בְּמִחִיר מִחֲמַת דְּנִקְבַע בְּהוֹן דִּין יְרוּשָׁה אֲבָל אִם יִמְשׁוּף שְׁנֵי טְלָאִים נֶגְדַּה הַפְּלָב יִשְׁאָרוּ בְּיָדוֹ
שְׁמוּנָה נֶגְדַּה ט' הַנּוֹתְרִים וּר"א אָמַר בְּהַדְּלָ דְלֵא אֲמַרִינּוּ י"ב בְּטְלָאִים נֶגְדַּה טְלָאִים אֲלֵא בַט'
נֶגְדַּה ט' פִּינּוֹן דְּשׁוּוִין הוּא יֵשׁ דִּין בְּרִירָה אֲבָל יו"ד נֶגְדַּה ט' פִּינּוֹן דְּאִינּוֹן שׁוּוִין וְהוּי שׁוּמָא א"ב
וְכִינּוֹן דְּלִיפָּא טְלָה א' לְהַמְשִׁיכוֹ נֶגְדַּה הַפְּלָב וְנִתְפַּס גַּם בְּטְלָה שְׁנֵי מְחִיר פְּלָב שְׁגַם הוּא יְהֵא
בְּגָדַר לְקִיחָה פְּדִין גְּדִיִּים נֶגְדַּה טְלָאִים שֵׁא"ב וְנִשְׁאָר אַח"כ ט' נֶגְדַּה שְׁמוּנָה וּבַט' נֶגְדַּה שְׁמוּנָה
שׁוּב א"ב וְלֵא מְהֵנִי מְשִׁיכְתוֹ דְּעֵיקַר הַהִיתָר הוּא מִחֲמַת שְׁהַנּוֹתְרִים הִיּוּ טְלָאִים נֶגְדַּה טְלָאִים
וּי"ב וְעִי"ז נִקְבַע הַמְּחִיר רַק בְּטְלָה שְׁבִירָר אֲבָל אִם נִשְׁאָר ט' נֶגְדַּה שְׁמוּנָה הָא א"ב וְלֵא
מְהֵנִי מְשִׁיכְתוֹ פְּלָל: וּא"ש דְּבָרֵי הַש"ס וּא"צ לְדַחֲוֹק פְּדָבְרֵי הַתּוֹס' שְׁמוּעִיל בְּרִירָה לְבָרַר
הַתְּעַרְוּבוֹת דְּהִקְא אִין הַבִּירוּר ע"י מַה שְׁהוּא מוּשָׁף וּמְבָרַר אֲלֵא פִינּוֹן שְׁהוֹקְבַע בְּתַחֲמִילַת
לְקִיחְתוֹ בַט' נֶגְדַּה ט' דִּין יְרוּשָׁה מְמִילָא לִית בְּהוֹן דִּין מְחִיר פְּלָב וּמַה שְׁלֵא הַזְּכִיר הַרְמוּז' ל'
דְּאִם הַכְּנִיס לְרִשׁוֹתוֹ וְקִנָּה כ"א חֲלָקוֹ לֵא מְהֵנִי מַה שְׁיִמְשׁוּף וּיְבָרַר טְלָה אֲחַד מִשׁוּם דְּאִין
דְּרַפּוֹ לְהַזְכִּיר דִּין שְׁאִינוֹ מְנֻזָּר בְּגִמְרָא וְעוֹד דְּמִילְתָא דְּפִשִׁטָּא הוּא דְּאַחַר שְׁפָכַר קִנָּה כָּל
אֲחַד חֲלָקוֹ פִּשֵׁט הַמְּחִיר בְּכָל הַעֲשָׂרָה טְלָאִים וְלֵא מְהֵנִי מַה שְׁיִבְרוּר]: סִימָן לַד וְהִנֵּה אַחֲרֵי
שְׁנַתְבָּאָר בְּסִימָן הַקּוֹדֵם דְּבִשְׁנֵי מִינִין לְרָבָא וְדֵאִין בְּרִירָה וְאִפִּילוֹ בְּדַרְבְּנָן לֵא סְמִכִינוֹ
אַבְרִירָה בְּשְׁנֵי מִינִין דְּהָא בְּאַרְנוֹ דְּבִמְחִיר פְּלָב שְׁפִנְגָד הִי טְלָאִים לִיפָּא אֲלֵא אִיסוּר דְּרַבְּנָן
מִשׁוּם דְּמִדְּאוּרִייתָא בְּטַל בְּרוּבָא וְאַפ"ה לֵא סְמִכִינוֹ אַבְרִירָה לְהַתִּיר כָּל הַטְלָאִים לְגִמְרֵי
וְלוֹמַר דְּהַפְּלָב הִי שְׁלוֹ מְשַׁעָה רַאשׁוֹנָה וְלֵא נְטַל פְּלָב מְחִיר הַפְּלָב מִשׁוּם דְּכָלָב וְטְלָה שְׁנֵי
מִינִין הֵם וּבִשְׁנֵי מִינִין אִפִּילוֹ בְּדַרְבְּנָן אִין בְּרִירָה: וּלְפִי"ז פִּינּוֹן דְּעֵיקַר טַעְמָא דְּבַב' מִינִין
אִין בְּרִירָה מִשׁוּם דְּלֵא שְׁיִיף לּוֹמַר שְׁהוֹבְרַר הַדְּבָר שְׁזַהוּ חֲלָקוֹ מְשַׁעָה רַאשׁוֹנָה שְׁמִשְׁפָּעָה
רַאשׁוֹנָה לֵא הִנֵּה עוֹמֵד לְכַף א"כ בְּחֻמְץ שְׁיִשְׂרָאֵל וְנִכְרֵי שְׁוֹתְפִים בּוֹ וְעֲבַר עָלָיו הַפְּסַח
א"א לְהַתִּיר חֲלָק הַנִּכְרֵי אַחַר חֲלֻקָּה מִטַעַם בְּרִירָה שְׁזַהוּ חֲלָקוֹ מְשַׁעָה רַאשׁוֹנָה דְּכִינּוֹן
דְּחֲלָק הַיִּשְׂרָאֵל אִיסוּר בְּהַנְּאָה כְּמֵאן דְּלֵא נִתְחַלַּק פְּלָל דְּמִי דְּהָא הַיִּשְׂרָאֵל לֵא שְׁקַל מִיָּדִי
וְעַפְרָא בְּעֻלְמָא הִגִּיעַ לִידוֹ מֵהָאִי שְׁוֹתְפוֹת וְאַף שְׁזַהוּ דוּמָה לְטְלָאִים נֶגְדַּה טְלָאִים שְׁבַהֲאִי
חֻמְץ גּוּפָא נְטַלוֹ כ"א חֲלָק מ"מ פִּינּוֹן שְׁזַהוּ שְׁחֲלָקוֹ נְאֻסַר בְּהַנְּאָה הוּי פְּלֵא נְטַל שׁוּם חֲלָק
וְגִרַע אִפִּילוֹ מְגִדִיִּים נֶגְדַּה טְלָאִים שְׁבַפְּגִדִיִּים נֶגְדַּה טְלָאִים נְטַל חֲלָק רַק שְׁלֵא הִנֵּה עוֹמֵד
לְהַתְחַלַּק בְּאוּפּוֹן זֶה אֲבָל זֶה לֵא נְטַל שׁוּם חֲלָק וְכְמֵאן דְּלֵא נִתְחַלַּק פְּלָל דְּמִי וְלֵא שְׁיִיף
בְּרִירָה דְּעַדִּין הַסֶּפֶק קְבוּעַ בְּהָאִי שְׁוֹתְפוֹת עַל כָּל זֵית וְזֵית חֻמְץ שֶׁל מִי הוּא וְגַם חֲלָקוֹ
שֶׁל נִכְרֵי אִיסוּר שְׁלֵא נִתְבָּרַר עַדִּין חֲלָקוֹ וְחֲלָקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְעַנְרָב בְּחֲלָקוֹ שֶׁל א"י כְּמוֹ
קוֹדֵם חֲלֻקָּה בְּשֻׁלְמָא אִי הִנֵּה אֲמַרִינּוּ דְלִמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה אִפִּילוֹ בְּגִדִיִּים נֶגְדַּה טְלָאִים נְמִי
יֵשׁ בְּרִירָה וְלֵא קְפִדִינוֹ אִם הִנֵּה עוֹמֵד בְּסִתְמָא לְחֲלָק כְּף אוֹ לֵא רַק שְׁבַכָּל אוּפּוֹן שְׁחֲלָקוֹ
אֲמַרִינּוּ הַכָּל שְׁמִשְׁפָּעָה רַאשׁוֹנָה הִנֵּה לַכ"א חֲלָקוֹ כְּמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה הַחֲלֻקָּה אַח"כ א"כ שְׁפִיר

אפ"ל דאפילו אם נאסר חלקו של א' מהם נמי אמרינו דאגלאי מילתא למפרע שזה החלק שונאסר היה שלו משעה ראשונה.

אבל פינו דחזינו דלא אמרינו יש ברירה אלא אם נעשה חלוקה שהיה עומד לכה משעה ראשונה אבל בב' מינין שאינו עומד להתחלק כה אין ברירה ומכירה בעלמא הוא דהוי א"כ מכש"כ אם לא נתחלק כלל ולאחד מהם לא הגיע שום חלק רק עפרא בעלמא הוא דשקיל דוודאי אין ברירה לכ"ע דהא עכשיו לא שקיל מידי דאין זכי באיסורי הנאה ואין זה דרף חלוקה כלל: והגע בעצמה אם היו שנים שותפים באיזה דבר ומחצית השותפות היא מונח אצל אחד ומחצית היה מונח אצל השני ונאבד חלקו של א' מהו בפשיעתו דוודאי הדין נותן שהוא מפסיד חלקו ע"י פשיעתו האם נימא ג"כ בזה אם נחקר בדין ברירה אח"כ שהחלק שהגיע להשותף שחלקו קנים שהגיע לו משעה ראשונה הלא זה גרע טפי מחלקו גדיים נגד טלאים דלכ"ע א"ב דהתם נטל כ"א חלק מהשותפות והכא לא נטל שום חלק מהשותפות רק שהפסיד חלקו ע"י פשיעתו ומשום פשיעתו של זה בחלק א' אין אומרין על החלק שאצל שותף השני שזה חלקו משעה ראשונה פינו שלא היא דרף חלוקה רק שזה זכה בחלקו מחמת שהפושע מפסיד חלקו ע"י מעשיו: [ועוד נראה דהדין נותן שאין השותף שפושע מפסיד חלקו בחצי השותפות שפינד חבירו ואם רוצה לשלם לחבירו בעד חצי החלק שפושע בו יכול ליטול מחצית החלק שפינד חבירו ואין שותפו יכול לסלקו לגמרי ולומר שמה שהפסיד הוא המגיע לחלקו אלא אמרינו שמה שנשאר הוא של שניהם ומה שפושע והפסיד הוא ג"כ של שניהם והפושע צריך לשלם לחבירו בעד מחצית החלק שונאבד] וה"ה אם נאסר חלקו של א' מהם בהנאה קודם שחלקו השותפות אפילו אם יחלקו אח"כ נוטל זה שונאסר חלקו מחצה והשני מחצה לא אמרינו בזה ברירה דלא באה לידי חלוקה כלל רק שנשרף חלקו קודם שבא לידי חלוקה ואף שבארנו לעיל דבמידי דאתי ממילא שייך זכי באיסורי הנאה כדמוכח מדברי הר"ן בגדרים (דף מ"ז) גבי קונם בני ממני שבנו זוכה בנכסיו לאחר מותו ובארנו הטעם משום דירנשה ממילא אתי וזכה אף באיסורי הנאה.

וה"נ פינו דכבר קנו השותפות קודם שונאסר בהנאה והשתא גילוי מילתא בעלמא לידע חלקו של כל אחד מהם נכנס חלקו ברשותו אף שהוא אסור בהנאה מ"מ לא דמי כלל דירנשה חיילא ממילא ולא בעי שום קנין אלא כל היכא דאיתא נכנס לרשות היורש תיכף במיתת מורישו אבל חלוקת השותפות בעי קנין גמור שיקנה כ"א חלקו בקנין גמור או שיקנה לו רשותו כמבואר בפ"ק דב"ב (דף ג') ובח"מ (סימן קנ"ז וסי' קע"ג) וכינון דאיסורי הנאה לאו בני קנין ניהו משום דאין לו דמים לא מיקרי חלוקה כלל וכינון דלא מיקרי חלוקה לא שייך לומר יש ברירה אפילו בדרבנן: ואף דגבי עכומ"ז אמרינו בע"ז (דף מ"ב) גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל לה הרי דיש קנין וזכי באיסורי הנאה התם כבר כתב הר"ן ז"ל הטעם משום דכינון דקודם זכייתו הוי שפיר בר דמים דע"ז של נכרי יש לו ביטול מהני בה קנין אף שע"י קנייתו מפסיד חשיבות דמיו מ"מ עד השתא הוי בר דמים אבל הכא דע"י קנייתו אגלאי מילתא למפרע שקודם קנייתו בחלק זה היתה חמצו של ישראל ואסור בהנאה לא שייך בו קנין וכינון דלא שייך בו קנין ממילא בטלה הברירה ודמי לישראל ונכרי שהיה להם חמץ בשותפות ונשרף חלק א' בפשיעתו של ישראל שאין חלקו של נכרי ניתר בשביל זה פינו שלא בא לידי חלוקה וברירה ומה

שְׁכַתְּבֵנו בְּשֵׁם הַגָּהֶת אֲשֶׁרִי דִישְׁרָאֵל וְעִכּוּמ"ז שְׁלֵקְחוּ כּוּמ"ז בְּשׁוֹתְפוֹת דְּמוֹתֵר חֵלְקוּ שְׁל עִכּוּמ"ז ע"י בִּיטוּל מִטְעַם יֵשׁ בְּרִיָּה דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּשִׁינָה בְּרִיָּה אַף שְׁחֵלְקוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְאִין לֹו בִּיטוּל הֶתֶם מִיָּרִי שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ לְכַתְּחִילָה בְּכוּמ"ז וּמִתְחִילַת הַשְׁוֹתְפוֹת הִנָּה חֵלְקוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל אֲסוּר בְּהִנָּאָה לְהִכִּי אֲמַרִּינוּ שְׁפִיר דְּכִשְׁמַתְחֵלְקִים הַגִּיעַ לְיִשְׂרָאֵל חֵלְקוּ מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה וּמְקָרִי בָּא לִידֵי חֵלְקָה דְּהָא נִשְׁתַּתְּפוּ בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה אֲבָל אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּהִיתֵר וְחֵלְקוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל נְאָסֵר אַח"כּ לֹא שִׁינָה בְּרִיָּה דְּהָרֵי הַשְׁוֹתְפוֹת הִנָּה בְּהִיתֵר וְנָה לֹא בָּא לְכַלֵּל חֵלְקָה וְלֹא מִיבְעֵיָא לְרַבָּא דְּסוּבְרָ דְּבב' מִינִין לְכ"ע אִין בְּרִיָּה דְּוִדָּאֵי לֹא שִׁינָה בְּרִיָּה מִחֵמַת שְׁחֵלְקֵי יִשְׂרָאֵל אֲסוּר בְּהִנָּאָה אֲלֵא אֲפִילוּ לְפמ"ש הַרְשֵׁב"א דְּלִרְב אֲשֵׁי בְּכּוּרוֹת גְּבִי מְחִיר כָּלֵב אֲמַרִּינוּ יֵשׁ בְּרִיָּה אֲפִילוּ בְּשִׁנֵּי מִינִין לְמ"ד יֵשׁ בְּרִיָּה מ"מ הִכָּא דְּלֹא בָּא לְכַלֵּל חֵלְקָה וְחֵלְקֵי יִשְׂרָאֵל נְאָסֵר בְּהִנָּאָה קוּדָם חֵלְקָה וְדָאֵי אִין בְּרִיָּה דְּגָרַע יוֹתֵר מְב' מִינִין: וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּסִנְהֵדְרִין (דָּף קי"ב) בְּהִמָּה חֲצִי שְׁל עִיר הַנְּדַחַת וְחֲצִי שְׁל עִיר אַחֲרַת אֲסוּרָה.

עֵיפֹסָה חֲצִיָּה שְׁל עִיר הַנְּדַחַת וְחֲצִיָּה שְׁל עִיר אַחֲרַת מוֹתֵרַת מ"ט בְּהִמָּה לֹאֹו כְּמֵאן דְּפִלְגִי עֵיפֹסָה כְּמֵאן דְּפִלְגִי דְּמִי וְעֵיפֹסָה דְּמוֹתֵרַת הוּא מִטְעַם בְּרִיָּה דְּסוּבְרָ ר"ח יֵשׁ בְּרִיָּה הָרִי שְׁאֵף שְׁחֵלְקֵי שְׁל עִיר הַנְּדַחַת נְאָסֵר בְּהִנָּאָה ע"י הַגְּמָר דִּין וְכִשְׁנִחְלֹק וְנִימָא יֵשׁ בְּרִיָּה אִיגְלֵאֵי מִיְלַתָּא לְמִפְרַע שְׁחֵלְקֵי הַגְּמָר דִּין קוּדָם הַחֵלְקָה עַל חֵלְקֵי זֶה.

וְאִפ"ה אֲמַרִּינוּ בְּהַ בְּרִיָּה כִּינּוּן שִׁמ"מ בְּרִיָּה עִיר הַנְּדַחַת אֵת חֵלְקָה מִיִּשְׁתַּרִּי חֵלְקָה אֲצֵל עִיר הָאֲחֵרַת וּמוֹכַח מְזָה שְׁלֹא כְּדְבָרֵינוּ. ז"א דְּבִלְא"ה הַקְּשָׁה הַשֵּׁא"ר ז"ל בְּתִשׁוּבָה עַל הַרְמְב"ם ז"ל שְׁפִסְק (בְּהִלְכוֹת עִכּוּמ"ז) כִּר"ח דְּעֵיפֹסָה חֲצִיָּה שְׁל עִיָּה"נ וְחֲצִיָּה שְׁל עִיר אַחֲרַת מוֹתֵרַת דְּהָא ר"ח ע"כ דְּסוּבְרָ יֵשׁ בְּרִיָּה וּמִטְעַם זֶה עֵיפֹסָה מוֹתֵרַת דְּאֲמַרִּינוּ הַנְּבִרָר הַדְּבָר שְׁמָה שְׁהַגִּיעַ לְעִיָּה"נ הִיא חֵלְקָה מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה וּמָה שְׁהַגִּיעַ לְעִיר הָאֲחֵרַת הִיא חֵלְקָה מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה וְאִנּוּ דְּקִי"ל אִין בְּרִיָּה אַף עֵיפֹסָה אֲסוּרָה וְהַנִּיחַ בְּתִימָא וְהַגְּאוּן בְּעַל מְק"ח בְּאו"ח (סִימָן תמ"ח) תִּי דְּכִינּוּן דְּנִכְסֵי עִיָּה"נ נְאָסְרִין ע"י הַגְּמָר דִּין שְׁל ב"ד וְלֵב ב"ד מִתְּנָה שְׁיַחֲוִיל הַגִּמ"ד עַל חֵלְקֵי שְׁנֵי אֲנָשֵׁי עִיָּה"נ וְלִהִכִּי שְׁרִי אַף לְמ"ד אִין בְּרִיָּה וְא"כ א"ש נְמִי שְׁמוּעִיל בְּרִיָּה אַף שְׁנִכְסֵי עִיר הַנְּדַחַת אֲסוּרִין בְּהִנָּאָה דְּהָא אִיסוּר הַהִנָּאָה חַל אַחֲרַת חֵלְקָה וְלֹאֲחֵר שְׁנִכְוֵי אֲנָשֵׁי עִיָּה"נ בְּחֵלְקֵם אֲזַ חַל הַגִּמ"ד וְנְאָסֵר וּבִשְׁעַת חֵלְקָה עֲדִינּוּ הִיתֵר הוּא אֲבָל הִיכָּא דְּבִשְׁעַת חֵלְקָה מִמֶּשׁ אֲסוּר חֵלְקוּ שְׁל אֶחָד בְּהִנָּאָה לֹא מִיְקָרִי חֵלְקָה אַף לְמ"ד יֵשׁ בְּרִיָּה: וּבְזֶה יִשְׁבְּתִי מָה דְּקָשִׁיא לִי בְּהַ פְּמָה שְׁנִין וְאַח"כּ מְצֵאתִי לְהַגְּאוּן ב"ס תּוֹרַת גִּיטִין שְׁעֵמֵד בְּזֶה בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּחֻלִּין (דָּף מ"א) דְּמִקְשִׁינּוּ לְמ"ד אִין אֲדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ ע"י מְעַשָּׂה מִמִּתְּנִיתִין דְּהַמְטָמָא וְהַמְדַמְעַ וְהַמְנַסֵּף בְּשׁוּגַג פְּטוּר וּבְמִזִּיד חֵיִיב וְאַמַּי הָא אִין אֲדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וּמִשְׁנֵי דָאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוּיָה וּפִירְשׁוּ הַתּוֹס' דְּנְאָסֵר חֵלְקוּ שְׁל הַמְנַסֵּף לְבַד וְקָשָׁה דְּהָא לְמ"ד יֵשׁ בְּרִיָּה לֹא אֲפִסְדִּי מִיָּדִי דְּאֲפִשֵׁר לְחֵלְקֵי הֵינּוּ וְחֵלְקוּ שְׁל הַמְנַסֵּף יֵהָא אֲסוּר וְחֵלְקֵי הַשְׁוֹתֵרִי יֵהָא מוֹתֵר דְּהַנְּבִרָר הַדְּבָר שְׁזֵהוּ חֵלְקוּ שְׁל הַמְנַסֵּף מִשְׁעָה רֵאשׁוּנָה וְכ"ת דְּתַנָּא דְּמִתְּנִיתִין סוּבְרָ אִין בְּרִיָּה אֲפִתִי תִיקָשִׁי הָא בְּגִיטִין (דָּף נ"ג) אִיתָא בְּפִרְיָתָא ג"כ הַמְטָמָא וְהַמְדַמְעַ וְהַמְנַסֵּף בִּין בְּשׁוּגַג בִּין בְּמִזִּיד חֵיִיב דִּר"מ וְהָא ר"מ סוּבְרָ יֵשׁ בְּרִיָּה ** (וּי"ל לְפ"ד הַתּוֹס' בְּיוֹמָא נ"ו ד"ה דְּבָרֵי ר"מ וּש"מ).

(** ותיקשי לדידך' הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולא מצי לשנויי דמירי דאית לי שנותפות בגונו' דכיון דיש ברירה הא אפשר לחלק היינו ולא יהא שום היזק להשנותף ותיקשה למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"ל דלר"מ בלא"ה לא קשה דלטעמך' אזיל דסובר (בכלאים פ"ז) ומיתנין לה ביבמות (דף ס"ג) גבי פלאים דהמספה גפנו על גבי תבואתו של חבירו ה"ז קודש ואדם אוסר דבר שאינו שלו.

דז"א דהך דאדם אוסר דגבי פלאים אינו ענין כלל להך דמנסה ור"מ מודה במנסה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו משום דמנסה בדעתו ומחשבתו תליא ושייך לומר א"א אוסר דש"ש כמש"כ התוס' ביבמות (דף פ"ג) ד"ה אין אבל גבי פלאים אין האיסור תלי במחשבה פולי האי והתם בקראי פליגי כמ"ש רבינו שמשון בשם הירושלמי שם וראי' לזה דאין הש"ס מביא הנה דכלאים גבי פלוגתא דבהמת חבירו רבוצה א"ו משום דפלוגתא אחריתא הוא וא"כ פיון שהוכחנו דלמ"ד אין אדם אוסר דשא"ש גם לר"מ אמרינו פן ומוכרח לאוקמי הא דאר"מ באית לי שנותפות בגונו' ותיקשי דהא ר"מ סובר יש ברירה ויכול לחלק היינו ולא מידי אפסדיה אבל לפי מה שבארנו דאם חלקו של א' נאסר בהנאה ולא אתיא לכלל חלוקה ודמי לעפרא ולכ"ע א"ב א"כ ה"נ אף שהוא בעצמו נסכו מ"מ אין לו אלא דין מזיק ומפסיד חלקו אבל לכלל חלוקה לא בא ואפילו אם יחלקו יהא מעורב חלק האיסור במה שיגיע ליד שותפו ולא מהני חלוקה אפילו למ"ד יש ברירה וישפיר מוקמינן דאית לי שנותפות בגונו': מיהו נ"ל דאין ראיה מזה דאפשר דלעולם למ"ד יש ברירה מהני חלוקה להתיר חלק האחד אף שחלקו של זהאסור בהנאה והא דקשה א"כ תהני לר"מ חלוקה אפ"ל דהא דהוצרך הך מ"ד דסובר א"א אוסר דשא"ש לאוקמי מתניתין דהמנסה דאית לי שנותפות בגוניה הוא רק משום ר' יהודא דברייטא ותנא דמתניתין דסברי בשוגג פטור ובמזיד חייב ולדידהו אמרינו היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ובמזיד חייב רק משום תיקון העולם אבל לר"מ דסובר דבין בשוגג בין במזיד חייב לק"מ א"א אוסר דשא"ש דאפשר לומר דלהכי מצי לאסור יינו של חבירו משום דסובר היזק שאינו ניכר שמיה היזק וכיון דשמיה היזק לא שייך לומר א"א אוסר כו' דהנפסוף גופא הוי שינוי כמש"כ התוס' בגיטין (דף נ"ג) דלהכי פשיטא לי להש"ס דלמ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק אינו יכול לומר הרי שלף לפניה בגזל חמץ ועבר עליו הפסח משום דמה שנאסר מיקרי שינוי למ"ד שמי' היזק כמו היזק הנכר פגון שבירה דמיקרי שינוי וה"נ הנפסוף אם נאסר היינו מיקרי שינוי וכיון שאם נאסר היינו יהא שינוי ממילא חל האיסור כמ"ש הרשב"א ז"ל בחי' במרובה (דף ס"ז) בהא דקאמר דגנב וגזלן שתרמו תרומתן תרומה דמעיקרא טבלא והשתא תרומה והוי יאוש ושינוי השם ואע"ג דאם לא יחול התרומה לית כאן שינוי השם.

מ"מ הקנין וחלות התרומה באין פאחת. וה"נ גבי יין נסוף פיון דאם נאסר יהא שינוי פדיון פל השינוים בא האיסור והשינוי ביחד וא"כ בלא שנותפות נמי יכול לאסור.

והא דמקשה הש"ס ממתניתין דהמטמא והמזמע והמנסה ולא משני דסובר כמ"ד שמי' היזק ויכול לאסור מחמת דקנה בשינוי. משום דהש"ס אזיל כאן בשיטת הש"ס בגיטין דבעי למימר שם דר"מ ור"י פליגי בהך מקלתא גופי' דר"מ דסובר דגם בשוגג חייב סובר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ור"י דסובר בשוגג פטור וכן תנא דמתניתין הוא משום

דְּסוֹבֵר לְאוֹ שְׁמִיָּה הַיְזֵק וְאִפְ"ה נֶאֱסָר הַיֵּינן אַע"ג דְּלִית פְּאֵן שׁוּם שְׁיִנּוּי הָרִי דְּנֶאֱסָר בְּלִי שְׁיִנּוּי וּע"ז הַנְּצִרָה לְאוֹקְמִי בְּדֵאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוֹיָה אֲבָל לִר"מ דְּלֵא מְצִינן לְאוֹקְמִי בְּדֵאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת דְּהָא סוֹבֵר יֵשׁ בְּרִירָה אֶפְשָׁר לְשׁוּנְיֵי לְדִידֵי דְלֵהֲכִי נֶאֱסָר הַיֵּינן מְשׁוּם דְּסוֹבֵר הַיְזֵק שְׁאִינוּ נִיפְר שְׁמִי הַיְזֵק וְהוּי שְׁיִנּוּי מִיְהוּ אֶפְתִּי אִין זֶה מְסַפִּיק בְּטַעְמָא דִּלְר"מ א"צ לְאוֹקְמִי בְּדֵאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוֹיָה מְשׁוּם דְּנֶאֱסָר לְדִידֵי מְטַעַם שְׁיִנּוּי דְּהַיְזֵק שְׁאִינוּ נִיפְר שְׁמִיָּה הַיְזֵק דְּהָא שְׁמַעִינן לִי לִר"מ דְּאָמַר בְּב"ק (דף צ"ה) הַגּוֹזֵל רְחֵל וְנִלְדָה רְחֵל וְגִזְזָה מְשַׁלֵּם אוֹתָהּ וְאֵת גִּזְזוֹתֶיהָ וְאֵת וְנִלְדוֹתֶיהָ מְשׁוּם דְּקָנִיס ר"מ לֹאמַר דְּשְׁיִנּוּי אִינוּ קוֹנְהָ וְצָרִיף לְהַחְזִיר גּוֹף הַגּוֹזֵלָה וְאִף בְּשְׁיִנּוּי שַׁע"י מַעֲשֵׂה הַגּוֹזֵל בְּיָדִים מְשַׁמַּע הָתָם דְּקָנִיס ר"מ שְׁלֵא יִקְנֶה בְּשְׁיִנּוּי פְּדֻמוֹכַח הָתָם דְּמִיָּתִי רֵאִי דְּבִשׁוּגָג לֵא קָנִיס ר"מ מִמְשַׁנָּה דְּהַנּוֹתָן צָמַר לְצַבְעָה לְצַבְנָה לֹא אֶדוּם וְצַבְעוּ שְׁחֹר דְּנוֹתָן לֹא דְּמִי צָמְרוּ וְלֹא דְּמִי צָמְרוּ וְשַׁבְּחוּ ש"מ דְּבִשׁוּגָג לֵא קָנִיס וּמְדַלָּא מְחַלֵּק בֵּין שְׁיִנּוּי שַׁע"י מַעֲשֵׂה וְשְׁיִנּוּי דְּמַמְיָלָא ש"מ דְּאֶפְיִלוּ ע"י מַעֲשֵׂה קָנִיס ר"מ נְמִי וְכִינּוּ דְּקָנִיס צָרִיף לְהַחְזִיר בְּעֵינָא וְלֵא קָנֶה א"כ מְמִילָא בְּעֵינָן לֹאמַר א"א אוֹסֵר דְּשֵׁא"ש וְצ"ל דְּלַעֲנָן אוֹסֵר בְּעֵינָן לְאוֹקְמִי אִד"ת וּמַה"ת שְׁיִנּוּי קוֹנְהָ לִר"מ וּמְמִילָא נֶאֱסָר הַיֵּינן וְתַקְנַת חֲכָמִים נִדְּחָה מְמִילָא דְּתַקְנַת חֲכָמִים הוּא לְקוֹנְסוּ שְׁיִחְזוֹר גּוֹזֵלָה בְּעֵינָא וְכֵאֵן שְׁנֶאֱסָר הַיֵּינן טִיבוּתָא דְּנֶגְזֵל הוּא שְׁיִחְזוֹר דְּמִי הַיֵּינן: שׁוּב רֵאִיתִי דֵּא"א לֹאמַר דְּטַעְמָא דִּר"מ מְשׁוּם דְּסוֹבֵר הַיְזֵק שְׁאִינוּ נִיפְר שְׁמִי הַיְזֵק דְּהָא שְׁמַעִינן לִי בְּב"ק (דף ע"א) דְּאָמַר גָּבַח שׁוֹר הַנְּסָקֵל וְטָבְחוּ מְשַׁלֵּם דו"ה וּמוֹקְמִינן לִי דְּסוֹבֵר כֵּר' יַעֲקֹב דְּאָמַר אִף מְשַׁנְּגַמֵּר דִּינוּ הַחְזִירוּ מִןחֻזָּר וְכִינּוּ דְּסוֹבֵר הַחְזִירוּ מִןחֻזָּר ע"כ דְּלֵא שְׁמִי הַיְזֵק דָּאי שְׁמִי הַיְזֵק הָא הוּי שְׁיִנּוּי וְקָנֶה בְּשְׁיִנּוּי וְאִינוּ יָכוֹל לֹאמַר הַש"ל דְּמַה"ת לִר"מ שְׁיִנּוּי קוֹנְהָ רַק מְשׁוּם קָנִיס אִינוּ קוֹנְהָ וְכֵאֵן טִיבוּתָא דְּנֶגְזֵל הוּא דְּלִיקְנִי בְּשְׁיִנּוּי וְיִתְחַיִּיב לְשַׁלֵּם דְּמִים דְּמֵאֵן דָּאִית לִי אִין אוֹמְרִין בֵּאִיה"נ הַש"ל מְשׁוּם דְּדְּמִי לְהַיְזֵק נִיפְר וְהוּי שְׁיִנּוּי לְדִידֵי גַם בְּשׁוֹמֵר אִין אוֹמְרִים הַש"ל בֵּאִיה"נ פְּדֵאִיתָא בְּב"ק (דף מ"ה וְדף צ"ח) דֵּאֶע"ג דְּשׁוֹמֵר לֵא קָנִי בְּשְׁיִנּוּי מ"מ הָא לֵא מְחֻזָּר מֵאִי דִּיְהִיב לִיהּ וְהַש"ס דְּבַעֲי לְמִימַר בְּגִיטִין (דף נ"ג) דִּר"מ סוֹבֵר הַיְזֵק שְׁאִינוּ נִיפְר שְׁמִי הַיְזֵק הוּא ה"א בְּעַלְמָא וְהו"מ לְמִימַר וּלְטַעְמִיף וּמְסַקְנָא לֵא קִיָּמָא הָכִי אֵלָא טַעְמָא דִּר"מ מְשׁוּם דְּקָנִיס שׁוּגָג אִטוּ מִזִּיד וְכִינּוּ שְׁבַרְרָנוּ דְּגַם ר"מ אִית לִי הַיְזֵק שְׁאִינוּ נִיפְר לֵא שְׁמִי הַיְזֵק א"כ אָנוּ מְוַכְרְחִין לֹאמַר דְּבְרִיָּתָא דְּהַמְטָמָא וְהַמְדַמַּע וְהַמְנַסֵּף מִיָּרִי דָּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוֹי' לְמ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְּש"ש וְר"מ סוֹבֵר יֵשׁ בְּרִירָה וְאִפְ"ה לֵא מְהַנִּי חֲלוּקָה וְש"מ כְּמַש"כ דְּכָל הֵיכָא שְׁחַלֵּק א' אוֹסֵר בְּהַנְּאָה לֵא שְׁיָיִף בְּרִירָה: וְעוֹד נ"ל לְהַבִּיא רֵאִיָּה לְזֶה מְהָא דְּאֶמְרִינן בְּחולִין (דף מ"א) דְּמַקְשִׁינן לְמ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְּש"ש אֶפְיִלוּ ע"י מַעֲשֵׂה מְהָא דְּתַנּוּן שָׁם הָיוּ שְׁנַיִם אוֹחְזִין בְּסַפִּין וְשׁוֹחֲטִין א' לְשֵׁם א' מְכָל אֱלוּ וְא' לְשֵׁם דְּבָר כְּשֵׁר שְׁחִיטָתוּ פְּסוּלָה וּמְשַׁנְּינן דָּאִית לִיָּה שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוֹיָה וְהָא בְּרִישָׁא דְּהַף מְתַנִּיתִין (דף ל"ט ע"ב) קְתַנִּי הַשׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים לְשֵׁם גְּבַעוֹת לְשֵׁם יָמִים לְשֵׁם מְדַבְּרִיּוֹת שְׁחִיטָתוּ פְּסוּלָה וּפְרָכִינן עַלָּה פְּסוּלָה אִין זְבָחִי מִתִּים לֵא וְרַמְיָנָהּ הַשׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים וְכו' לְשֵׁם מְדַבְּרִיּוֹת לְשֵׁם חֲמָה וּלְבָנָה כו' ה"ז זְבָחִי מִתִּים וּמְשַׁנְּי הָא דְּאָמַר לְהַר הָא דְּאָמַר לְגַדָּא דְּהַר וּפְרַש"י ז"ל דְּמְתַנִּיתִין מִיָּרִי שְׁשַׁחַט לְהַר דְּהַר אִינוּ נַעֲשֵׂה כוּמ"ז דְּכַתִּיב אֱלֹהֵיהֶם עַל הָהָרִים וְלֵא הָהָרִים אֱלֹהֵיהֶם הַלְכָּף לְשָׁמֶן לֵא מִיקְרִי זְבָחִי מִתִּים מִיְהוּ פְּסוּלָה מְלֶאכֶל מְשׁוּם דְּדְּמִיָּא לְזְבָחִי מִתִּים וּמִיחְלָפָא עכ"ל הָרִי מְבֹאָר דְּשׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים פְּסוּל רַק מְדַרְבְּנָן וְעַלָּה קְתַנִּי בְּסִיפָא הָיוּ שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִין

אָחַד לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֱלוֹהַּ וְאֵל לְשֵׁם דְּבָר כְּשֶׁר שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָהּ וּמוֹקְמִינָן לָהּ בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוֹיָהּ וְאֵל כִּי תִקְשִׁי כִּינָן דְּלִיכָא אֶלָּא פְּסוּל דְּרַבְּנָן מִשּׁוּם דְּמִיחְלַף בְּשְׁחִיטַת כּוּמ"ז אִמְאִי פְּסוּלָהּ כָּל הִבְהַמָּה לְחִלְקָהּ וְהַשְׁוֹתָף הַשְּׁנִי יִטּוֹל אֶת שְׁלוֹ וְנִימָא אִיגְלָאִי מִיְלָתָא לְמַפְרַע שְׁחִלְקָהּ זֶה מְוֹתֵר שְׁהִיָּה שְׁלוֹ לְמַפְרַע דְּהָא שְׁחִיטָה לְעֻמָּה"ז מְטַהֵר מִיַּדִּי נְבִילָה כְּדָאֲמַרִּינָן בְּב"ק (דף ע"א) בְּשׁוֹחֵט לְעֻמָּה"ז שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָא שְׁמָה שְׁחִיטָה וּמְחַיִּיב בְּדו"ה דְּמְטַהֵר מִיַּדִּי נְבִילָה וְאִמְאִי קַתְנִי סְתָמָא פְּסוּלָהּ הָא חִלְקָהּ שְׁל הַשְּׁנִי מְוֹתֵר אַחֵר הַחִלְקָהּ.

וְאִין לֹאמֵר דְּהָאִי תִנָּא סוֹבֵר דְּאֶפִּילוּ בְּדַרְבְּנָן אִין בְּרִירָה בְּעִירוּבִין (דף ל"ז) אָמַר רַבָּא לְר"נ מֵאֵן הָאִי תִנָּא דְּאֶפִּילוּ בְּדַרְבְּנָן ל"ל בְּרִירָה דְּתַנָּא אָמַר לְחַמְשָׁה הֲרִינִי מְעַרְבֵי עַל אִינָה מִכָּם שְׁאֲרָצָה רְצִיתִי יִלְף לֹא רְצִיתִי לֹא יִלְף רְצָה מִבְּעו"י עִירוּבוּ עִירוּבוּ מִשְׁחִשְׁיָהּ אִין עִירוּבוּ עִירוּבוּ אֶשְׁתִּיק וְלֹא א"ל מִיַּדִּי וְהִינָנוּ מִשּׁוּם דְּלֹא אֶשְׁכַּח ר"נ תִּנָּא דְּסוֹבֵר בְּדַרְבְּנָן אִין בְּרִירָה וְהָא הִכָּא ר"נ הוּא דְּאָמַר אִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאִינָנוּ שְׁלוֹ אֶפִּילוּ ע"י מְעַשָּׂה וְלִדְיָדִין בְּעִינָן לְאוּקְמִי מִתְּנִיתִין דְּשִׁנִּים אוֹחְזִין בְּסָפִין וְאֵל שׁוֹחֵט לְשֵׁם א' מִכָּל אֱלוֹהַּ בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוֹיָהּ וְאֶפ"ה קַתְנִי פְּסוּלָהּ דְּמִשְׁמַע דְּכָל הִבְהַמָּה פְּסוּלָהּ וְאֶסוּרָה בְּאֶכִּילָהּ וְלֹא מְהַנִּי חִלְקָהּ מִשּׁוּם דְּאִין בְּרִירָה אֶע"ג דְּקָאִי אֶשְׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים דְּהִנִּי רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּמִיחְלַף בְּשְׁחִיטָה לְכוּמ"ז.

הָרִי תִנָּא דְּסוֹבֵר אִין בְּרִירָה אֶפִּילוּ בְּדַרְבְּנָן וְאִמְאִי אִישְׁתִּיק. א"ו כְּמַש"כ דְּכָל כַּה"ג שְׁחִלְקָהּ א' מִהַשְׁוֹתְפוֹתִין וְאֶסֵר בְּהִנָּאָה קוֹדֵם חִלְקָהּ אֶפִּילוּ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אִין זֶה בְּרִירָה כָּלֵל דְּכִמְאֵן דְּלֹא נִתְחַלְקָה דְּמִי וְכַמַּש"כ לְעִיל: מִיָּהוּ לְפַמַּש"כ הַתּוֹס' שֶׁם דְּהו"מ לְמִימַר ר' יוֹסִי הוּא דְּסוֹבֵר בְּאֶגְוֹדָה שְׁל יָרֵק אִין בְּרִירָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֶגְוֹדָה שְׁל יָרֵק יֵשׁ לוֹ עֵיקַר מַה"ת חֲשׁוּב לִי כְּדָאוּרְיִיתָא.

א"כ אִין רֵאִי נְמִי מִהֵיא דְּחֻלְיִין דְּהֵתֵם נְמִי יֵשׁ לוֹ עֵיקַר בְּדָאוּרְיִיתָא בְּשׁוֹחֵט לְגַדָּא דְּהָר וּלְהִכִּי אִישְׁתִּיק ר"נ: וְלִפִּי מַש"כ הָרִיטְב"א שֶׁם בַּח' דְּרַבָּא בְּעִי לִי תִנָּא שְׁמוֹנְפֶרֶת שְׁמוּ בְּבְרִירָתָא שְׁיִסְבּוֹר בְּדַרְבְּנָן אִין בְּרִירָה וְאֶע"ג דְּמִיִּיתִי בְּרִירָתָא דְּחֻכְמִים סְתָם שְׁאוּמְרִים רְצָה מִבְּעו"י עִירוּבוּ עִירוּבוּ מִשְׁחִשְׁיָהּ אִין עִירוּבוּ עִירוּבוּ מ"מ סְמוּךְ הוּא אֶמְסַקְנָא דְּמַהֲפֵךְ דְּבְרִי חֻכְמִים לְר"ש וְר"ש לְחֻכְמִים וְר"ש הוּא דְּאָמַר רְצָה מִבְּעו"י עִירוּבוּ עִירוּבוּ א"כ מוֹנְפֶרֶת בְּזָה שֶׁם הַתִּנָּא דְּסוֹבֵר דְּאֶפִּילוּ בְּדַרְבְּנָן אִין בְּרִירָה וְא"ש דְּלְהִכִּי לֹא מִיִּיתִי מִתְּנִיתִין דְּחֻלְיִין מִשּׁוּם דְּלֹא מוֹנְפֶרֶת שֶׁם הַתִּנָּא וְלְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּסוֹבֵר אִין בְּרִירָה דְּלִמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה שְׁיִיף בְּרִירָה אֶפִּילוּ בְּשִׁנְאָסֵר חִלְקוּ שְׁל א' מְהֵם: וְלְכָאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִי לְדְּבְרִינוּ שְׁכַתְבְּנוּ דְּזָה לֹא מִיְקָרִי חִלְקָהּ אִם חִלְקוּ שְׁל א' מְהֵן אֶסוּר בְּהִנָּאָה מְהָא דְּאֶמְרִינָן בְּר"ה (דף י"ג) בְּעוּ מִינֵי חֲבְרִיָּא מְרַב כְּהָנָא עוֹמֵר שְׁהַקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בְּכַנִּיסְתָּן לְאַרְצָא מְהִיכֵן הַקְרִיבוּ אִילִימָא דְּעֵינִיל כִּינָן קְצִירָתְכֶם אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא קְצִיר נְכָרִי וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' הָא אֶמְרִינָן בְּע"ז (דף נ"ג) א"י יְרוּשָׁה לְהֵם מְאָבוּתֵיהֶם.

וְתִרְצוּ דְּמ"מ יֵשׁ לְעֻמָּה"ז חִלְקָהּ בְּמָה שְׁזָרַע וְהַקְשָׁה בְּטו"א דָּא"כ מֵאִי אָמַר ר"א בְּע"ז דְּיִשְׂרָאֵל שְׁזָרַף לְבִינָהּ וְלֹא הַשְׁתַּחֲנוּהָ לָהּ וְכָא עֻמָּה"ז וְהַשְׁתַּחֲנוּהָ לָהּ אֶסוּרָה כְּתַחֲלִלְתָהּ שְׁל א"י מְדַכְתִּיב וְאֶשְׁרִיבֵיהֶם תְּשַׁרְפוּן בְּאֵשׁ מְכַדִּי א"י יְרוּשָׁה לְהֵם מְאָבוּתֵיהֶם וְא"א אוֹסֵר דְּבָר שֶׁא"ש וְאִי מִשּׁוּם הִנָּה דְּמַעֲיָקְרָא בְּבִיטוּל בְּעֻלְמָא סְגִי אֶלָּא מְדַפְלַחוּ יִשְׂרָאֵל לְעַגְלָהּ

גלו אדעתיהו דניחא להו בעכומ"ז ועכומ"ז שליחותיהו קא עבדי ולפי דברי התוס' דיש לעכומ"ז חלק במה שזרע איכא למימר דמה שאסרה תורה האשירות הוא משום חלק העכומ"ז ולא שיניף לומר א"א אוסר דבר שא"ש ותיגרץ הטו"א דהעכומ"ז וישאל הם שנתפסם בהאילנות שזרע ונטע העכומ"ז ור"א לטעמין' אזיל דסובר בבכורות (דף נ"ו) בגדיים נגד גדיים יש בריה ומקשה דנימא א"א אוסר דש"ש ואמאי אמה תורה לשון כל האשירות יטול הישראל חלקו שהוא מותר עיי"ש בדבריו ולכאורה אפתי קשה פיו דר"א סובר יש בריה א"כ השתא נמי דאמרינו ישראל שזקף לבינה ולא השתחווה לה ובא עכומ"ז והשתחווה לה אסרה ונאסר חלק הישראל מ"מ לחלק העכומ"ז מועיל ביטול וכדאמר ואי משום הנה דמעיקרא בביתול בעלמא סגי ואפתי אמאי אמה תורה לשון כל האשירות הא יכול לטול חצי האשירה ולשורף והחצי של עכומ"ז מועיל ביטול ודוחק לומר שלא היו נמצאים שם העכומ"ז בעלי האשירות שיעשו עמהם חלוקה ולא מיקרי חלוקה פיו שנהרגו קודם חלוקה דזה אינו דאטו פולם נהרגו וקרא סתמא קאמר ואשיריהם תשרפון באש אפילו האשירות שבעליהן קיימין ועוד הא קיי"ל בע"ז (דף מ"ג) דעכומ"ז מבטל כומ"ז שלו ושל חבירו ואפילו בע"כ: ועוד דהא אמרינו בע"ז (דף מ"ה) גידוע עכומ"ז קודם לכיבוש א"י כיבוש א"י קודם לכיבוש עכומ"ז ואמר התם תני רב יוסף רדוף ואח"כ שרוף ופרש"י שם שנוצטוו לגדוע האשירות ואח"כ לכלות העכומ"ז ואח"כ לשרוף האשירות ע"ש וכיון שנוצטוו בגידוע קודם כיבוש בשעה שהיו העכומ"ז עדיין קיימים א"כ נתבטל חלק העכומ"ז ע"י גידוע כדאמרינו התם (דף מ') פיצד מבטלה קירסם וזירד נטל ממנה מקל או שרביט אפילו עלה ה"ז בטילה וכיון שנתבטלה בשעת גידוע הרי הותר חלק העכומ"ז והיו יכולין ליתן להעכומ"ז חלקם שיבטלם וליתול מהם אח"כ וליהנות מהם וחצי שלהם יניחו עד אחר כיבוש א"י ולשורפם אח"כ והתורה אמה לשרוף כל האשירות וא"ל דהא דר"א סובר בבכורות בחלקו גדיים נגד גדיים יש בריה לאו לקולא הוא דסובר הכי אלא לחומרא לחייבו במעשר בהמה משום דשמא יש בריה והו"ל תפיסת הבית כשנשתתפו אח"כ ותייבין לחומרא והכי משמע לי שנא דתלמודא דקאמר אומר דהוי חלקו המגיעו משעה ראשונה ור' יוחנן סובר ודאי אין בריה אפילו לקולא ופטור ממעשר בהמה והיה ניחא בזה מה שלא היה מועיל ביטול לחלק הנכרי דכיון דר"א ספוקי מספקא לי' אי יש בריה א"כ מספקא אין להתיר חלקו של עכומ"ז דלמא אין בריה וזהו חלקו של ישראל ומה שאמר ר' אלעזר מפדי ירושה היא להם מאבותיהם וא"א אוסר דשא"ש ולא אמר שאסור חלקו של ישראל משום דשמא אין בריה הוא משום דאם נימא דחלקו של ישראל לא נאסר כלל ועיקר האיסור משום חלקו של עכומ"ז הא מהני ביטול ובש"ס דאמר ואי משום הנה דמעיקרא בביתול בעלמא סגי הוי מצי למימר ואי משום חלקו של עכומ"ז בביתול בעלמא סגי ולהכי אמר אי משום הנה דמעיקרא שהם אסורים לגמרי כל האילנות פמות שהן אבל לעולם ר"א נמי אית לי' דא"א לסמוך אברייה לקולא ומש"ה לא הי' יכולין להתיר חלקו של עכומ"ז ע"י ביטול זה אינו דהא בש"ס מוכח דלר"א לקולא נמי יש בריה דקא פריף לדידי' בבכורות ממשנה דמחיר פלב וא"א יש בריה גבורן חד מינייהו והנה לישתרי עיי"ש כמ"ש לעיל הרי דלר"ע ור"א לקולא נמי יש בריה א"כ תקשה אמאי אמר רחמנא ואשיריהם תשרפון באש הא יכולין ליתן להעכומ"ז חלקם

ויותר מטעם ברירה שפבר היה להם ביטול ע"י הגידוע אבל לפמש"כ דאפילו למ"ד יש ברירה אם חלקו של אחד נאסר בהנאה קודם חלוקה מודה דאין ברירה משום דלא מידי שקיל א"כ ה"נ פינון שחלקו של ישראל אסור בהנאה ולא מהני לי' ביטול משום דגלו אדעתיהו דניחא להו בעכומ"ז פדין ישראל שזקף לבינה וכינון שהם אינם יכולין לזכות בחלקם אין פאן דין ברירה ואסורים פל האילנות ולא מהני להו ביטול משום חלק הישראל המעורב בקון ואין ברירה אף לר"א וכמ"ש לעיל: וכן צ"ל הך סברא במש"כ פמה מהאחרונים ו"ל דאין חדש נוהג בפשל עכומ"ז והקשה הש"ך ביו"ד (סי' רצ"ג) דהא אמר בר"ה (דף י"ג) מנ"ל דאקריב דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח דאקריבו העומר והדר אכול מעיקרא לא אכול ואמאי לא אכול הא פל התבואה היתה של עכומ"ז ומוכח דחדש נוהג בפשל עכומ"ז ותירצו האחרונים ו"ל דאפ"ל דאינו נוהג בפשל עכומ"ז והא דלא אכלי משום דא"י ירושה להם מאבותיהם והוי תבואה של ישראל ואף שיש לעכומ"ז חלק בו מ"מ אסור משום חלקו של ישראל ואכתי תיקשי להנה תנאי ואמוראי דסברי יש ברירה הא יכולין לחלק התבואה ולאסור חלקם וחלק העכומ"ז יהא מותר אם אין חדש נוהג בפשל עכומ"ז א"ו כמש"כ דכינון שנהרגו האנמות ולא הי' להם עם מי לחלוק רק שמצאו תבואות מונחים לא שייך ברירה פינון שלא פא לכלל חלוקה דברירה לא שייך אלא פשא לכלל חלוקה כמש"כ לעיל אבל פלא פא לכלל חלוקה אף שהישראל יברור חלקו מ"מ פינון שלא הגיע לעכומ"ז חלקו הרי לא נתחלק ומעורב חלקו של ישראל וחלקו של עכומ"ז: וכינון שנתברר דבכה"ג לכ"ע אין ברירה א"כ חלק הישראל וחלק העכומ"ז שוין הו ובתרוניהו יש להסתפק באיסור חמץ שעבר עליו הפסח ולשיטת רש"י ו"ל שהביאו השא"ר שכ' בהא דישאל ועכומ"ז שלקחו שדה בשנותפות דלמ"ד אין ברירה וטבל וחולין מעורבין זה בזה מצי הישראל להפריש התרומה מחלקו מינ' ובי' משום דבכל חטה וחטה יש חלק להישראל ולהעכומ"ז וכשמפריש מינ' ובי' שפיר דמי וה"נ חלק העכומ"ז והישראל אסורין שניהם דבכל א' יש איסור חמץ שעבר עליו הפסח פינון דאין ברירה מעורב חלקו של ישראל לכלל משהו ולפי שיטת התוס' שכתבו דאף מינ' ובי' לא מצי להפריש משום דאפשר דהחזיטין שמפריש לתרומה הם של עכומ"ז והפרי שמפריש עליו הם של ישראל ומפריש מפטור על החיוב משום דלמ"ד אין ברירה אפשר לומר דחזיטין זה דהאי וחזיטין זה דהאי א"כ יש להקל ולהתיר חלקו של עכומ"ז ולומר דהגיע לו חלקו בלי שום ברירה רק שהחזיטין שהגיעו לו הם של פינון דחמץ שעבר עליו הפסח הוא רק מדרבנן כמש"כ השא"ר ו"ל: והנה התוס' הקשו על רש"י ו"ל מהא דאמר רב יוסף אי לאו דאר"י קנן פירות פקנן הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בביהמ"ד דכינון דאר"י האחזין שחלקו לקוחות הן והו"ל קנן פירות לחוד וא"כ לא משפחת לה דמיימי ביפורים כ"א חד בר חד עד יב"נ ולשיטת רש"י דאמר דכל היכא דאמרינן אין ברירה פל משהו הוי של שניהן א"כ הכא גבי חלוקת שדה של ירושה יש לכל אחד חלק בנדאי במה שהגיע לו בשעת חלוקה וכול להביא ביפורים מחלקו לכל הפחות ואמאי לא משפחת לה דמיימי ביפורים בלאו חד בר חד: ולכאורה הי' נראה ליישב דיש לחלק בין תערובות המעורב בתחלת בריתו לתערובות המעורב אחר בריתו דבתערובות המעורב בתחילת בריתו אמרינן דליכא חלק מיוחד פלל רק פל משהו הוי דתרוניהו.

אָבֵל תַּעֲרֹבוֹת שְׁמֵעוֹרֵב אַחַר בְּרִייתוֹ אֲמַרְיִן שְׁיֵשׁ חֶלֶק מְיֻחָד לַכ"א רַק שְׁמֵעוֹרֵב וְאִינוּ נִזְכָּר: וּבְחִילוּק זֶה מְיֻנָּשׁב מֵהַשְׁהִקְשׁוֹ הַתּוֹסֵ' בְּחֻלּוֹיִן (דָּף ע"ט) ד"ה מֵה"ד דְּמִנְתָּר לְהַרְבִּיעַ בְּאַבּוּהָ דְהָאֵי תְּמֹר וְאִמּוֹ סוּס וְאַבּוּהָ דְהָאֵי סוּס וְאִמּוֹ תְּמֹר וְלֹא אֲמַרְיִן אֲתִי צַד סוּס וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּצַד תְּמֹר וְגַבִּי תְּצִי עֶבֶד וְחֻצִי ב"ח אֲמַרְיִן דְּאִסּוּר לְיִשְׂאָא חֻצִי שְׁפָחָה וְחֻצִיָּה ב"ח מְשׁוּם דְּאֲתִי צַד חִירוֹת וּמְשַׁמֵּשׁ בְּצַד עֲבָדוֹת וְעִי"ש שְׁדַחְקוּ בְּזָה וְלִדְכָרִינוּ יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין דְּבָר הַמְעוֹרֵב בְּתַחֲזִילַת בְּרִייתוֹ לְמַעוֹרֵב אַחַר בְּרִייתוֹ דְּבִפְרִידָה שְׁמַתְחִילַת בְּרִייתוֹ מְעוֹרֵב בְּהַ שְׁנֵי הַכּוֹחַת שֶׁל סוּס וְתְּמֹר אֲמַרְיִן דְּאִין בְּהַ צַד סוּס מְיֻחָד וְלֹא צַד תְּמֹר מְיֻחָד רַק שֶׁהוּא כְּמִין בַּפ"ע שְׁמֵעוֹרֵב בְּכָל מְשָׁהוּ פַח סוּס וְתְּמֹר וְלִהְכִי שְׁרִי לְהַרְבִּיעוֹ אֲמִינוּ אָבֵל בְּחֻצִי עֶבֶד וְחַב"ח שְׁשִׁיחְרָרוּ רַבּוֹ וְנַעֲשֶׂה הַתַּעֲרֹבוֹת אַחַר לִדְתּוֹ וְהִנְיִיתוֹ בְּעוֹלָם יֵשׁ חֶלֶק חִירוֹת מְיֻחָד וְחֶלֶק עֲבָדוֹת מְיֻחָד וְשִׁפְרִי אֲמַרְיִן דְּאֲתִי צַד עֲבָדוֹת וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּצַד חִירוֹת וְה"נ לְעַנְיִן קְוִשְׁנִית הַתּוֹסֵ' עַל רַש"י ז"ל יֵשׁ לֹמַר כַּה"ג דַּמְש"כ רַש"י ז"ל שְׁיִכּוֹל לְהַפְרִישׁ מִיֻּנְיָ וְבִי הוּא גַבִּי יִשְׂרָאֵל וְעַכּוּמ"ז שְׁלֶקְחוּ שְׂדָה בְּשׁוֹתְפּוֹת שְׁאֲנוּ דְּנִין עַל יְנִיקַת הַחֵיטִין שְׁיִנְקוּ מְשֻׁדָּה הַשְׁוֹתְפּוֹת וְנִתְעַרְבַּ בְּהֵן יְנִיקַת קַרְקַע עַכּוּמ"ז וְיְנִיקַת קַרְקַע יִשְׂרָאֵל מִתְחִילַת בְּרִייתוֹ מִמֵּשׁ וְנַעֲשֶׂה תַּעֲרֹבוֹת גְּמֹר עַד שְׁפָל מְשָׁהוּ הוּא מְיֻנְיִקַת שְׁנִיָּהּ מִמֵּשׁ כְּמוֹ גַבִּי תַּעֲרֹבוֹת דְּפְרִידָה וְלִהְכִי שְׁרִי לְהַפְרִישׁ מִיֻּנְיָ וְבִי אָבֵל גַבִּי בַּפּוּרִים דְּבַעֲיִנוּ שְׁיִאֲמַר הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי [דְּהָאֵי לֹא מְשַׁכַּחַת לָהּ דְּמִיִּיתִי דְּקֶאֱמַר הִינְנוּ דְּמִיִּיתִי וְקוֹרָא קֶאֱמַר כַּמ"ש רַש"י ז"ל שְׁאִינוּ יְכוֹל לֹמַר פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי אָבֵל לְהַבִּיא יְכוֹל אַף בְּקִנְיֵן פִּירוֹת] וְבַעֲיִנוּ שְׁהַקְרַקַע יְהֵא שְׁלוֹ וְהַקְרַקַע נִתְחַלַק בְּעַת שְׁיִרְשׁוּ מְאַבְיָהֵם.

וְאִי אֲמַרְיִן אִין בְּרִירָה אִיכָּא לְמִימַר שֶׁהִגִּיעַ לְכָל אַחַד חֶלֶק חֲבִירוֹ מִמֵּשׁ דְּהָא אִין בְּהַ תַּעֲרֹבוֹת מִתְחִילַת בְּרִייתוֹ רַק תַּעֲרֹבוֹת שְׁאֲחַר בְּרִייתוֹ כְּמוֹ בְּחֻצִי עֶבֶד וְחַב"ח וְיֵשׁ לְכָל אַחַד חֶלֶק מְיֻחָד וְאִיכָּא לְמִימַר שְׁנִתְחַלְפוּ הַחֶלְקִים וְאִינוּ יְכוֹל לֹאמַר מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי: ** (הַגְה"ה וְאַחַר כּוֹתְבֵי מְצַאֲתִי לְהַרְמַב"ן ז"ל בַּח"י לְמַס' חוֹלּוֹיִן (דָּף ע"ט) שְׁהִבִיא הַקְוִשְׁיָא מִפְּרִידוֹת.

וְתִי' ז"ל וְלֹא קוִשְׁיָא הִיא דְּשְׁאֲנִי תוֹלְדָה דְּמַבְלָבֵל זְרַעֲיָהוּ כְּדִאֲמַרְיִן לְעִיל דַּא"כ סוּמַא יְנִלִיד סוּמַא כּו' עִי"ש וְהוּא כַּמ"ש שְׁיֵשׁ חִילּוּק בֵּין תַּעֲרֹבוֹת שְׁבְתוֹלְדָה לְתַעֲרֹבוֹת שַׁח"כ): ** וְלִפִּי"ז הִזְהָ מְקוּם לְחֶלֶק גַּם בְּנִידוֹן דִּינָן אִם הִי"ש שְׁהִי לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא"י בְּשׁוֹתְפּוֹת הוּא מִתְחִילַת הִנְיִיתוֹ שֶׁל שְׁנִיָּהֵם כְּגוֹן שְׁעֵשׂוֹ אוֹתוֹ מִתְּבוּאָה שְׁלָהֵם בְּזָה אֲמַרְיִן דְּבְכָל מְשָׁהוּ יֵשׁ חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִסּוּר גַּם חֶלֶק הַעַכּוּמ"ז מְשׁוּם דְּאִין בְּרִירָה וּמְעוֹרֵב בּוֹ חֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח וְאִם קִנּוּ בְּשׁוֹתְפּוֹת הִי"ש חֶלֶק הַעַכּוּמ"ז יֵשׁ לְהַתִּיר דְּשְׁמָא הִגִּיעַ לוֹ חֶלְקוֹ מִמֵּשׁ וְאִפְּיָלוּ חֶלְקוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל נָמִי יֵשׁ לְהַתִּיר מֵה"ט מְשׁוּם שְׁמָא הִגִּיעַ לוֹ חֶלְקוֹ שֶׁל עַכּוּמ"ז אֲלֵא מְשׁוּם דְּדְמִיָּא לֵב' שְׁבִילִין וְתִלְיָא אִם בָּא לְשִׂאוֹל זֶה בַּפ"ע וְזֶה בַּפ"ע תְּלִינָן בְּשְׁנִיָּהֵם לְקוֹלָא מִיָּהוּ ל"ד לְהֵתֵם דְּהֵתֵם יֵשׁ לְשְׁנִיָּהֵם חֻזְקַת טְהָרָה לְהִכִי מְקִילִינָן אַף דְּהַחֻזְקוֹת סוֹתְרוֹת זַא"ז אָבֵל הָכָא לִיכָּא חֻזְקַת הַיִּתְרָא דְּאֲדָרְבָּה בְּפַסְחָא הִיוּ שְׁנִיָּהֵם אִסּוּרִין וַא"ל לְהַתִּיר שׁוּם אַחַד מֵהֶם וְעִינָן בְּרַמְב"ם (פ"א מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת הַלֶּכֶה ב') שֶׁכ' יִשְׂרָאֵל וְעַכּוּמ"ז שְׁלֶקְחוּ שְׂדָה בְּשׁוֹתְפּוֹת אִפְּיָלוּ חֶלְקוֹ שְׂדָה בְּקַמְתָּה וְאַצ"ל אִם חֶלְקוֹ גְּדִישׁ הָרִי טָבֵל וְחוֹלּוֹיִן מְעוֹרֵבִין בְּכָל קָלַח וְקָלַח מִחֶלְקוֹ שֶׁל עַכּוּמ"ז בַּד"א בַּא"י שְׁהַמְעַשְׂרוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּבַש"ת אִין בְּרִירָה אָבֵל אִם לְקַחוּ שְׂדָה בְּסוּרְיָא הוּאִיל וְהַמְעַשְׂרוֹת

שם מדבריהן אפילו חלקו הגדיש חלקו של עכומ"ז פטור מכלום מבואר מזה דחלקו של ישראל אסור דחייב בתרומה ומעשר ולא אמרינן שיהא פטור חלקו של ישראל ג"כ מטעם דנימא לקולא אין ברירה והגיע ליד ישראל חלקו של עכומ"ז פנין שהחייב הוא רק מדרבנן וע"כ מטעם שפתבנו דא"א להתיר ב' החלקים דלהגי תרי קולי דסתרי אהדדי מיהו מדברי הרמב"ם ז"ל אין ראי' דהא הוא פתב דבא"י דאמרינן אין ברירה אמרינן דטבל וחוולין מעורבין בכל קלח וקלח וזה כמו שבארנו לעיל דדבר שמעורב מתחילת בריתו איפא בכל משהו ומשהו שני חלקים א"כ א"א להקל בסוריא גם בחלקו של ישראל משום ספיקא דאין ברירה והגיע לישראל חלקו של עכומ"ז דהא בתערוכות שמתחילת בריתו ליפא חלק מיוחד פלל וא"כ חלקו ש"י אסור ממ"נ דאי יש ברירה הרי הגיע לו חלקו שמשעה ראשונה וחיוב בתו"מ ואי אין ברירה הרי מעורב בכל משהו ומשהו שני חלקים ויש במה שהגיע ליד הישראל חלק משעה ראשונה: ** (הגה"ה ובזה י"ל ג"כ פה שהקשו התוס' בחולין (דף ע"ט) בהא דאמרינן התם דלמ"ד שיה ואפילו מקצת שיה חייב לכסות כוי ביו"ט.

ובביצה אמר דאם שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמם זב"ז אסור לכסות ולדברינו א"ש דגבי כוי דהוי תערוכות שמתחילת בריתו ויש בכל משהו דם פח החיה יכול לכסות דטרח בשביל דם חיה.

משא"כ בשחט בהמה וחיה ונתערב דמם שיש משהו של בהמה מיוחד ומשהו של חיה מיוחד הרי דטרח בשביל דם בהמה לחוד ואסור ביו"ט ודו"ק: ** ובחידושינו בגיטין (דף מ"ז) פתבנו ליישב גושית התוס' הנ"ל וכן מה שהקשו שם (בדף מ"ח) דכיון דרב יוסף אמר אי לאו דאמר ר' יוחנן קנן פירות קנן הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בבהמ"ד פנין דהוא סבר האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביוכל א"כ לא משפחת לה דמייתי ביפורים אלא חד בר חד עד יהושע ב"נ א"כ אגן דקיי"ל אחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביוכל וקיי"ל נמי כרי"ל דקנן פירות לאו קנן הגוף דמי איך מצאנו ידיו ורגליו בבהמ"ד דהא ליפא חיוב ביפורים אלא בחד בר חד וכן הקשו המפרשים על הרמב"ם ז"ל ונראה לי ליישב דכיון דר"י דאמר דלר"י לא משפחת דמייתי ביפורים אלא חד בר חד ע"כ דסובר דגבי שותפין פקרקע אמרינן דנתחלפו החלקים ויכול להיות שהגיע לכ"א חלקו של חבירו למ"ד אין ברירה.

וכמש"כ לעיל בשם התוס' להכי לא משפחת לה דמייתי ביפורים משום דכל אחד יש לו דין לוקח חד במה שהגיע לחלקו אבל הרמב"ם ז"ל דחה דברי רב יוסף מהלכה משום דמצינו לר' ירמ' ורבא שחלוקין על רב יוסף בענין זה והכי איתא בבכורות (דף ** (הגה"ה ואף אם מכר על תנאי שלא יוחזר ביוכל נמי מחוייב להחזיר וכמש"כ הגמ"י בב"מ בפ' הזהב בשם הרשב"א ז"ל דאפילו למאן דאמר דתנאי דע"מ שלא תשמטנו שביעית מהני מפל מקום תנאי שלא תחזור ביוכל לא מהני פנין דכתיב ביוכל קודש לה' לאו דידי' הוא פלל ולא מהני תנאי ומחוייב להחזיר א"כ לא משפחת לה דמייתי ביפורים אלא חד בר חד דידיו: ** (מ"ח) אמתניתין דמי שלא ביקרה אשתו וילדה שני זכרים ומת האב והבנים קיימים ואמר ר"מ אם נתנו עד שלא חלקו נתנו וא"ל פטורים ופריה בגמ' מ"ש פי חלקו דאזיל לגבי האי ומדחי ליה ואזיל לגבי האי ומדחי לי' פי לא חלקו נמי

ליזול לגבי האי ולידחניה וליזיל לגבי האי ולידחניה א"ר ירמנ' זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת ולקחו שדה בשותפות בעל חוב גובה אותה מהם דא"ל אי בדידה מסיקנא מנתא דידה קא שקילנא ואי בחברה מסיקנא מנתא דחברה קא שקילנא אמר רבא מפדי ניקסי דבר איניש אינון ערבין בו מי איפא מידי דלדידה לא מצי תבע ליה ולערב מצי תבע לו כו' ע"כ הרי דר' ירמנ' סובר דשני יוסף ב"ש שלקחו בשותפות בע"ח גובה מהם ורבא נמי לא פליג אלא משום דניכסין דאיניש אינון ערבין כו' ולרב יוסף דסובר דשותפים שיש להם שדה בשותפות יש לכל אחד חלק מיוחד רק שאין חלקו ניפר ודכי הוא דינא דשותפות דיש לכל אחד חלק מיוחד אלא שאינו ניפר ואחרי שאינו ניפר אדעתא דדכי נשתתפו שישתמש כל אחד גם בחלק חברו דהא למ"ד אין ברירה יש לכל אחד חלק מיוחד רק שאנו חוששין שנתחלקו החלקים והגיע לכל אחד חלקו של חברו גם קודם חלוקה אמרינו שיש לכל אחד חלק מיוחד דהא לדעת התוס' אסור להפריש מינ' ובי' שפא מעט חטים הם של ישראל ומעט הם של הנכרי וחוששין שפא מפריש מן החיוב על הפטור והא התם אשעת גידול קא מספקא לן דחיובא דמעשר תליא בשעת גידול התבואה דהא מיימי לה למיפטר משום דגנה ולא דגן עכו"ם והיינו אשעת הבאת שליש כדאיתא שם בפסוקיא ואי נימא דבשעה שהם שותפים גם התוס' מודו דליכא חלק מיוחד לכל חטה דהאי ודהאי א"כ אמאי אסור להפריש מינ' ובי' א"ו דלדעת התוס' גם בשעה שהיו שותפים אמרינו דיש חלק מיוחד להעכו"ם ולישראל ולהכי לא מצי להפריש מינ' וביה דילמא מפריש מן החיוב על הפטור והכי הדין בב' שותפין דעלמא שיש חלקים מיוחדים שאינם נכרים וא"כ היכא יכול לגבות מב' יוב"ש השותפין בקרקע דבשלמא בראובן ושמעון שיש להם שדה בשותפות ואחד מהן חייב לבעל חובו פינן שידוע שראובן הוא חייב להבע"ח ב'א הבע"ח ונוטל חלק א' מן השדה ואם יאמר לו שמעון החלק שאמה נוטל הוא שלי ואני איני חייב לה יאמר לו הבע"ח אם אתה אומר שזה החלק שלך א"כ תן לי חלק השני שהרי ע"כ יש לשותפה חלק בהאי שדה ואם אתה אומר שהחלק זה שלך תן לי חלק השני שהוא של הלנה שלי והלנה השני אינו יכול לדחותו שהרי הוא חייב לו בנדאי אבל הכא בשני יוב"ש אם יבא ליטול חצי שדה בדרום יאמר לו אחד מהם זה שלי ואני איני חייב לה וכן אם יבא ליטול החצי שדה שבצפון יאמר לו האחר זה שלי ואני איני חייב לה דהא אינו ידוע מי הוא היוב"ש שחייב לו וממילא דאין המלנה יכול לגבות משדה זו ומדסבר ר' ירמנ' דבע"ח גובה מהן ע"כ דסובר דשדה של שני שותפים יש לכל א' חלק בכל משהו ולהכי שפיר גובה הבע"ח מהאי שדה פינן שבכל חצי שדה שרוצה ליטול עבור חובו יש ללנה שלו חלק בה וכן שיהלנה יש לו חלק בכל השדה בכל משהו ומחמת זה משתמש בכל השדה בן נכנס המלנה בשדה זו בחובו ונעשה שותף עם מי שאינו חייב לו לאכול פירותי עד שיחלקו את השדה ויטול המלנה מחצה בחובו וכיון דר' ירמנ' ורבא סברי הכי דלא כרב יוסף דסובר דיש לכל א' חלק מיוחד פנותיהו נקטינו דאינהו בתראי ושפיר מיייתנו בפורים אף דקיי"ל קנין פירות לאו פקנין הגוף דמי והאחין שחלקו לקוחות הן ואין ברירה.

מכ"מ יש לכל אחד חלק ירושתו בכל משהו ומשהו ומי שביים דברי ר' יוחנן וגם פסק הלכה דידן ולפי"ז מוכח דאפילו בדבר שאינו מעורב מתחילת בריתו כמו קרקע אמרינו נמי דיש לכל אחד חלק בכל משהו.

וּלְמַד אין ברירה גם אחר החלוקה אמרינו פן וכינון דאבתברר לן דע"כ לדין בעינו למיפסק פשיטת רש"י דלמ"ד א"ב יש לכל אחד חלק בכל משהו: ולפי מה שבארנו דבענו דין א"א לומר פלל ברירה משום דלא פאו עדיין לכלל חלוקה רק שהחלק האחד נאסר מאיליו א"כ יש בכל משהו י"ש חלק הישראל ואסור משום חמץ שעשה"פ:ובלא"ה יש לעיין במש"כ השא"ר ז"ל דכינון דבדרבנו יש ברירה והוי ספק דרבנו.

הא אמרינו במכות (דף ד) חבית מלאה מים שנפל לים הגדול הטובל שם לא לו טבילה חיישינו לשלשה לוגין שלא יהיה במקום א' אלמא אע"ג דג' לוגין שאובין הוי דרבנו וטומאה דאורייתא ודאי אולה לה ע"י טבילה ואפ"ה חיישינו לספק טומאה חדשה דמים שאובין דשמא בא זה ראשו ורובו במים שאובין וזה א' מן הדברים הפוסלין את התרומה ואע"ג דהוי רק ספיקא דרבנו אפ"ה חיישינו לה משום שנולד האיסור דרבנו תיקף בהליכת האיסור דאורייתא וה"נ גבי חמץ שעשה"פ בתוך הפסח הנה האיסור מדאורייתא ובכלות הפסח תיקף נולד האיסור דרבנו דחמץ שעשה"פ ובעינו למיחש לספיקא דידן אף שהוא מדרבנו מיהו איכא למידחי דהתם הטעם משום דאורחיה להיות קווי וקיימא כדאמר התם ודונקא ים הגדול דקווי וקיימי אבל נהרא לא ולהכי חיישינו התם לספק מים שאובין אע"ג דהוי מדרבנו תדע דאמרינו שם חבית מלאה יין שנפל לים הגדול ונפל שם פכר של תרומה דטמא אע"ג דאיכא למימר אוקי פכר אחזקתו וע"כ משום דאורחיה להיות קווי וקיימי.

מיהו נ"ל דכינון שפתיב מעכ"ת דלעכומ"ז יש ב' חלקים ולישראל חלק א' וכבר פתב המג"א (בסימן תמ"ז ס"ק מ"ד) דיש לסמוך ארוב פוסקים דחמץ שעשה"פ בטל ברוכ ה"נ פינון שחלק העכומ"ז הוי רובא לגבי חלק הישראל הפל שרי ואף דלמ"ד יש ברירה לא שייך פאן ביטול ברוכ פינון דיש לברר ההיתר מתוך האיסור ולהפריד חלקו של ישראל מתוך חלקו של עכומ"ז ע"י חלוקה וכל היכא שיש לברר ההיתר מתוך האיסור לא שייך ביטול ברוכ כמו שיתבאר לפנינו וה"נ בדרבנו קיי"ל יש ברירה ולא שייך ביטול מ"מ פינון דאם נימא ברירה שייך ביטול דהא א"א לברר החלקים ע"י ברירה מקילינו בדרבנו ואמרינו אין ברירה להקל כמ"ש השא"ר ז"ל דהיכא דנוכל להקל בדרבנו ע"י מה שנאמר אין ברירה מקילינו.

ומכש"כ דא"ש טפי לפי מה שבארנו לעיל דהכא לכ"ע אין ברירה משום דא"א לבא לידי חלוקה מחמת איסור הנאה שיש בו: או למ"ד גם בהיתר הנה יש לפקפק לכאורה לפי מה שכתבו הפוסקים דדבר המעורב בתחילת בריתו לא בטל והביאו ראיה לזה מיבמה שרקקה דם דמיקרי ריקה משום שא"א לדם בלא צחצוחי רוק ולא אמרינו דהרוק בטל בדם.

והקשו ע"ז מהא דפסקינו ביור"ד (סימן קב) דדבר המעורב בתחילת בריתו בטל אף דהוי דבר שיש לו מתירין וביאר הצ"ח דאם דבר המבטל הנה ניכר קודם התערובות רק שהדבר המתבטל לא היה ניכר שפיר מהני ביטול ואדרבה קיל טפי ואפילו בדשיל"מ בטל כמו גבי גיגית מלאה ענבים בעוטה והיין צלול בו הרבה מקודם השבת ויצא גם עתה יין בשבת מן הענבים מותר לשפות מן התערובות בשבת אף דהוי דבר שיל"מ

משום שהמבטל היה ניפר מקודם שפא לתוכו המבטל אבל היכא שהמבטל לא היה ניפר קודם התערובות לא בטל פלל כמו שפיאר כ"ז הצ"ח בפסחים פ"ק כ"ש ובנוב"י מהד"ת: וא"כ נחזי אנן בהאי שיעבר עה"פ בתוך הפסח היה ב' החלקים אסורים חלק הישראלי וחלק העכומ"ז ביחד דאנן קיי"ל דלא ילפינן שאור דאכילה משאור דראיה ואחה"פ הותר חלקו של עכומ"ז וחלקו של ישראל נשאר באיסורו וא"כ א"א לדון בזה דין ביטול דהא עיקר התערובות שאנו דנין עליו התחיל אחה"פ ולא היה ניפר חלקו של עכומ"ז בהיתרו פלל ומתחילת הזמן שהתחיל ההיתר בחלקו של עכומ"ז מעורב בו חלק ישראל שהוא אסור וכל היכא שאין המבטל ניפר בהיתרא בפ"ע קודם שפא לתוכו המתבטל לא מהני ביטול: ונ"ל להביא ראיה לסברא זו מהא דאמרין בב"מ (דף נג) דפריה לחזקה דאמר מע"ש שאין בו שו"פ אומר הוא וקומשו מחולל על מעות הראשונות לפי דא"א לצמצם מהא דתניא דמע"ש בטל ברנבא באין בו שו"פ ומשני דלא פריק ופריה וניתי ב' פרוטות ונחלל עליה בפרוטה ומחצה ונחלל האי על האיה ויתרא ומשני מי סברת פרוטה ומחצה תפסה ב' פרוטות לא פרוטה תפסה פרוטה חצי פרוטה לא תפסה הדר הוי לי דאורייתא ודרבנן ולא מצטרפי עכ"ל הגמ' וקשה אמאי קרי' לי להאי חצי פרוטה דאורייתא הא איה נמי רק דרבנן מפני דמדאורייתא היא מתבטלת בפרוטה השלימה שהובא עמה ביחד וא"כ הו"ל דרבנן ודרבנן ומצטרפי שפיר וקשה להנהו רבנותא דסברי דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוי רק דרבנן והכא משום איסור דרבנן לא איכפת לן דהא החצי פרוטה שנתערבה מכבר תצטרף עם החצי פרוטה של עכשיו ויתפס בהם פדיון ויאכלם בלא ביטול ולא שייך כאן אין מבטלין איסור לכתחילה דממ"נ אי אגלת בתר דאורייתא כל חד וחד בטלה אף דהוי דבר שיש לו מתירין ומותר לבטל איסור אף לכתחילה מה"ת מאי אמרת דמדרבנן אסור לבטל לכתחילה לאוכלה ע"י ביטול הא הכא יהא פדיון מדרבנן דהני תרתי חצי פרוטות יצטרפו ויתפס בהם פדיון ויאכלם בלא ביטול א"ו דלא שייך בזה דין ביטול משום דקודם הפדיון היה הפל אסור משום מע"ש ובשעה שפדה אותן בהנהו פרוטות והלך איסור מע"ש מפרוטה השלימה מיד מעורב בו החצי פרוטה ממע"ש ומעולם לא הוכר הפרוטה השלימה בהיתרה להכי אין בה פח לבטל את חצי הפרוטה ושפיר הוי החצי פרוטה זו דאורייתא וחצי הפרוטה הישנה דרבנן ודאורייתא עם דרבנן לא מצטרפי: מיהו להנהו רבנותא דסברי דהא דאין מבטלין איסור הוי דאורייתא אין ראי' מכאן.

דהא א"א למיעבד הכי פיון דחצי הפרוטה לא תפסה ומתבטלת בהו פרוטה השלימה ולא תבא בשום פעם לכלל פדיון דאורייתא רק שתצטרף עם החצי פרוטה הישנה ויתחלל רק מדרבנן דמדאורייתא כל חד מיניהו בטלה ברנבא דידה להכי אסור לעשות כן לכתחילה.

ואף דאפשר לומר דלא שייך כאן אין מבטלין איסור לכתחילה דהא אפתי מצי לאסקינהו לירושלים ולמכלינהו שם מ"מ הוא אדעתא למיכל כאן קא מחלל ומיקרי מבטל איסור לכתחילה ואסור אבל להנהו רבנותא דסברי דמבטלין איסור לכתחילה מדאורייתא קשה וצ"ל דלהכי לא בטל משום שלא היה ניפר המבטל קודם התערובות וכמ"ש הצ"ח ומ"מ נ"ל פיון דקיל לן טפי האי ביטול דחמץ שיעבר עה"פ משאר ביטולים דאפילו

בְּשֵׁאֵינוּ מִינּוּ בְּטַל בְּרוּב וְלֹא אִיכָפֶת לָן בְּטַעֲמָא דִּידְנָי וְטַעֲמָא דְמִילְתָא הוּא מְשׁוּם הָאִיסוּר הוּא מְשׁוּם דְקַנְסוּהוּ עַל שְׁעָבַר עַל ב"י וּבִי"מ.

וְלִהְיֵי לֹא קַנְסוּ בְּתַעְרוּבוֹת וְכַדְמִשְׁמַע לִישְׁנָא דְהַש"ס פִּי קַנְיֵס ר"ש בְּעֵינְיָה אַבְל ע"י תַּעְרוּבוֹת לֹא קַנְיֵס לִהְיֵי נְמִי לֹא קִפְדִּינָן אִמָּה שְׁהוּא מְעוֹרֵב בְּתַחֲזִילַת בְּרִיָּתוֹ. דַּמ"מ פִּינּוֹן שְׁהוּא בְּתַעְרוּבוֹת לֹא קַנְסִינּוֹן וְשָׂרִי מְשׁוּם דְקִיל לָן הָאִי תַּעְרוּבוֹת מְשַׁאֵר תַּעְרוּבוֹת זֶהוּ הַנְּלַע"ד: וְיֵשׁ לְעֵינּוֹן בְּהָא דְאִמְרִינּוֹן בְּתַמּוּרָה (דָּף טו) אֲפִילוּ לְמ"ד חֲטָאֵת צִיבוּר שְׁכִיפְרוּ בְּעֵלְיָה מִתָּה חֲטָאֵת צִיבוּר שְׁמַתוֹ בְּעֵלְיָה אֵינָה מִתָּה לְפִי שְׁאִין הַצִּיבוּר מִתִּים וְגַלְיָה לָהּ מְשַׁעֲרֵי הַרְגָּלִים וְשַׁעֲרֵי ר"ח דְאָמַר רַחֲמָנָא אֵינְתִינְהוּ מִתְרוּמַת הַלְשָׁפָה וְדַלְמָא מִתּוֹ מְרִיָּהוּ דְהִנְי זַוְי אֲלָא לָאו ש"מ דְאִין הַצִּיבוּר מִתִּים.

וּפְרַש"י וְז"ל שְׁאִין דִּין חֲטָאֵת שְׁמַתוֹ בְּעֵלְיָה בְּצִיבוּר מְשַׁעֲרֵי מוּסְפֵי הַרְגָּלִים וּר"ח דְחֲטָאֵת נִינְהוּ נְאֻמַר רַחֲמָנָא אֵינְתִינְהוּ מִתְרוּמַת הַלְשָׁפָה מְשַׁקְלִים הַבָּאִין בְּאֶדְר וְאֵע"ג דְאִיכָפֶא לְמִימַר דְיִלְמָא מִתּוֹ מְרִיָּהוּ דְהִנְי זַוְי קֶצֶת מְאוּתָן שְׁהִבִּיאוּ הַשְּׁקָלִים מִתּוֹ קוֹדֵם הַרְגָּלִים וְנִמְצָא שְׁמַקְרִיבִין חֲטָאֵת שְׁמַתוֹ בְּעֵלְיָה שְׁהָרִי יֵשׁ לָהֶם חֶלֶק בְּהוֹן עַכ"ל רַש"י וְז"ל וְקָשָׁה מְאִי רֵאָיָה הִיא זֶה וְדַלְמָא לְעוֹלָם חֲטָאֵת צִיבוּר שְׁמַתוֹ בְּעֵלְיָה נְמִי מִתָּה וְהָכָא ה"ט דְלֹא חִיָּשִׁינּוֹן דְלְמָא מִתּוֹ מְרִיָּהוּ מְשׁוּם דְבְּטַל חֲלָקִים בְּרוּבָא וְעֵינּוֹן בְּמַל"מ (ה' מְעִילָה) שְׁהַקְשָׁה ג"כ מְהָא דְתַנּוּן בְּשַׁקְלִים שְׁהַפְהִינּוֹן דְוֹרְשִׁים מְקַרָא זֶה לְעַצְמָן כָּל מְנַחַת כְּהוֹן כְּלִיל תַּהֲנִיָּה לֹא תֵאָכֵל הוֹאִיל וְהַעֲנוּמָר וְשִׁתִּי הַלְחָם וְלָחֶם הַפָּנִים שְׁלַנּוּ הֵם הָאִיָּה הֵם נְאָכְלִים וּמְזָה לְמַדּוֹ שְׁכָל כְּהוֹן אֵינוֹ מְחֻיָּב לְהַבִּיא שְׁקָלִים וְהַקְשָׁה הַמַּל"מ דְלְמָא לְעוֹלָם חִיָּבִין לְהַבִּיא שְׁקָלִים וּמ"מ הֵם נְאָכְלִין מְשׁוּם דְבְּטַל חֲלָקִים בְּרוּב: וְז"ל דְאִין זֶה קוֹשְׁיָא דְשַׁפִּיר הַבִּיאוּ הַפְהִינּוֹן רֵאִי מְעוֹנָמַר וְשִׁתִּי דַּמְמ"נ פִּינּוֹן דַּא"א לְקַיִיִם מְצַנֵּת עוֹנָמַר וְשִׁתִּי הַלְחָם כְּתִיקוֹנָם אַא"כ יִתְבַּטַּל חֲלָקִים א"כ ע"כ שְׁאִין חֲחִיּוּב עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת לָהֶם חֶלֶק בְּעוֹנָמַר וְשִׁתִּי הַלְחָם דְאִיָּה אֲפֻשָׁר לֹאמַר תַּרְתִּי דְסִתְרִי דְמְחֻיָּבִין שְׁיֵהָא לָהֶם חֶלֶק וְהַמְצָוָה א"א לְקַיִיִם אַא"כ יִתְבַּטַּל חֲלָקִים הָא עֵינְקַר טַעַם הַבִּיטוּל מְשׁוּם דְחֲלָקִים כְּמֵאן דְלִיתָא דְמִי וּמְמִילָא מוּכַח שְׁאִינָם מְחֻיָּבִים לְהַבִּיא וּכְיִנּוֹן דְפִטְרִי מְעוֹנָמַר וְשִׁתִּי הַלְחָם וְלַחַה"פ מְמִילָא פִטְרִי נְמִי מְשַׁאֵר קְרַבְנוֹת אֲלָא דְקָשָׁה מְהָא דְפִרְיָה בְּעַרְכִּין (דָּף ד') וְלָבֹן בּוּכְרִי פִינּוֹן דְלַכְתַּחֲזִילָה לֹא מְחֻיָּבִי לְאִתּוּיִי כִּי מְיִיתִי נְמִי חוּטָא הוּא דְקָא מְעִיִּיל חוּלִין בְּעַזְרָה עֵי"ש וְע"ז שְׁפִיר פּוֹל קוֹשְׁיַת הַמַּל"מ מְאִי אִיכָפֶת לָן עַל חֲלָקִים מְשׁוּם חוּלִין בְּעַזְרָה הָא בְּטַל חֲלָקִים בְּרוּבָא וְז"ל דְגַם מְזָה לֹא קָשָׁה דְבִיטוּל לֹא שְׁיִיָּה אֲלָא בְּאִיסוּר שְׁנַתְעַרְב בְּהִיתָר וְאִין אֵינוֹ יְכוּלִין לְכַרַר הַהִיתָר מִתּוֹךְ הָאִיסוּר וּבְכָל מְשֻׁהוּ שְׁנַפְרָשׁ מִהַתְעַרוּבוֹת הַזֶּה יִהְיֶה בּוֹ תַּעְרוּבוֹת אִיסוּר וְהִיתָר יַחַד בְּזֶה אִמְרִינּוֹן שְׁהַתּוּרָה אִמְרָה שְׁהַמִּיעוּט בְּטַל בְּרוּב אַבְל בְּדָבָר שְׁאֵם נְפָרִישׁ מְעוּט מִהַתְעַרוּבוֹת הַזֶּה יֵצֵא הָאִיסוּר לְגַמְרִי מִהַתְעַרוּבוֹת וְלֹא נְצַטְרָךְ לְבֵא לְבִיטוּל כְּלָל בְּזֶה לֹא שְׁיִיָּה בִיטוּל כְּלָל וּבְתַעְרוּבוֹת שְׁקָלִים שְׁנַשְׁתַּתְּפוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים וְהַפְהִינּוֹן יַחַד וְנַעֲשֶׂה מְזָה תַּעְרוּבוֹת גְּמוּר וְשַׁקְלֵי הַפְהִינּוֹן הֵם חוּלִין אִם נְפָרִישׁ אַח"כ שְׁקָלֵי הַפְהִינּוֹן לְבַד יִתְפָּרַד הַתַּעְרוּבוֹת לְגַמְרִי שְׁהָרִי יֵצֵא מְכָאן חֶלֶק הַפְהִינּוֹן וְקַבְלוּ חֲלָקִים וְהַשְּׁקָלִים הַנְּשַׁאֲרִים שְׁקָלֵי יִשְׂרָאֵלִים לְבַד הֵם וְאִף דְלַעֲנֵן אִיסוּר בְּשׁוֹתְפִין שְׁנַדְרוּ הַנְּאָה זֶה מְזָה אִיסוּרִים לְהִתְנוּת מְדָבָר שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת וְלְמ"ד אִין בְּרִיָּה לֹא מְהִיָּי חֲלֻקָה כְּלָל כַּמ"ש הַר"ן וְז"ל בְּנִדְרִים (דָּף מו) הֵינּוּ דוֹקָא הֶתֶם גְּבִי אִיסוּרָא פִינּוֹן דְנִכְסֵי חֲבִירוֹ נְאָסְרוּ עֲלֵיו אִיסוּרִים לְעוֹלָם אִף לְאִחַר שְׁיִצְאוּ מִרְשׁוֹת חֲבִירוֹ וְאִף אִם מְכָרוּ לְמוֹדָר עֲצָמוֹ כַּמ"ש הַר"ן בְּשֵׁם הַרְשָׁבָא וְז"ל

בגדרים (צף לה) ד"ה דיקא וכינון דאין בריירה הא מתהני מנכסי חבירו שאסורים עליו לעולם אבל לענין ממונ אמ השותף האחד נטל חלקו ושייר המותר לפני חבירו כבר אין לו חלק ממונ במה שנשארו לחבירו דלענין ממונ מהני הקנאה דמפאן ולהבא דאף דלמ"ד א"ב לא אמרינן שע"י חלוקה איגלאי מלתא למפרע שכ"א נטל מה שהיה שלו מעיקרא אבל מפאן ולהבא מהני החלוקה שנוכל לומר שכ"א מחזיק בשלו דמפאן ולהבא מהני הקנאה שכ"א מקנה לחבירו חלקו וה"נ אם נפריש מהקנפה שיעור שקלי הפהגים יפקע זכות פח ממונם משאר כל השקלים ותשארו כל הקנפה בדין שקלי ישראל אף אם לא יעלה בידינו ליתן להפגים אותן שקלים שנתנו ממש וכמ"ש התה"ד (בסימן שי"ד) והביאו להלכה הרמ"א (בסימן רצ"ב) בעובדא דראובן מסר לשמעון עשרה זהובים והי' לו משלו עשרים זהו' ונקרע הפיס בהליכתו ונאבדו לו ד' זהובים ושמעון אמר שאינו מקבל אחריות אבידה רק שאנו מסתפקין איזה נאבד משל ראובן או משל שמעון והשיב דלא שייך לאמר בזה כל דפריש מרובא פריש ונדאי משל שמעון נאבד משום דשל שמעון היה עשרים זהובים והי' רובא נגד מעותיו של ראובן דלא שייך הכא לאמר פן משום דאע"ג דהי' לכל אחד כבר מבותרים הזהובים שלו מכ"מ לאחר שעירבו מדעתו שם טבעא חד הוא ואם לא הי' נפסד כלום מהם נדאי היו נוטלים בלא קפידא מן הפיס והי' מחזיר לכל א' לפי המנין שנתן לו ולא דמי למפקיד טלה דיש קפידא בין טלה לחבירו וכל אחד מקפיד שיבא לידו את שלו משא"כ בזהובים שהו פולן טבין ותקולין לא קפדי אינשי כלל שיבא שלהם לידם וא"כ שם פולם על כל זהובים וזהובים ולא שייך לאמר בהו שקל נפסד וכל דפריש מרובא פריש עכ"ל התה"ד אלמא דגבי מטבעות כל שנטל א' מהשותפים מטבע יהי' שלו או של חבירו כבר נטל שלו ופקע זכותו מהאי תערוכות אפילו למ"ד אין בריירה משום דמיד שנתערכו שוב אין מקפידין שייגע לכ' המטבע שנתן וה"נ פינו שפריש כמנין שקלי הפהגים וניתן להם פקע זכותם משקלים שנשארו בקנפה ואף ששקלי הפהגים נתקדשו במה שהפרישו אותם להביא מהם קרבנות ציבור מ"מ האי קנין שיש לכל גותן שקל לקנפה שיהא נקרא הבאת הקרבנות ציבור מממונו כבר יפסידו הפהגים במה שניתן להם כמנין שקלים שנתנו ועוד דהא הי' הקדש טעות שמן הדין לא היו צריכים להפריש שקלים והם הפרישו ומתחלל שקלי ישראל הנברר עבור הפהגים על שקלי הפהגים הנשארו בתוך הקנפה ונעשו שקלי ישראל שנתנו ליתן להפגים בחזרה חולין ושקלי הפהגים שישארו בתוך הקנפה הקדש ולהכי לא שייך בזה ביטול דכל תערוכות שאם נבדיל מעט מהתערוכות ילך האיסור לגמרי ולא נצטרך לדין ביטול לא דייגינן בזה דין ביטול כלל דכמו שאם ניפר האיסור במקומו לא בטל ה"נ אם אינו ניפר רק שע"י הפרשת שיעור האיסור יתברר האיסור לחוד והתימר לחוד לא בטל ושפיר פריך כי מיייתי נמי חוטא הוא דקמיייתי חולין בעזרה פינו דאינו מחוייבין להביא ואין חלקם קדוש וביטול לא שייך פאן דיכולין להפריד חלקם נמצא מעורב בהנהו קרבנות חולין בעזרה: והנה כ"ז שייך פאן אבל בסוגיא דחטאת הציבור שמתו נדאי דקשה אמאי דלא בטל הני זוזי דמתו מרייהו דשם א"א להפריד התערוכות דאחר שיקנו השעירים במעות השקלים מתו קצת בעליהן ונמצא יש בתוך כל שעיר חטאת שמתו בעליה דהא נדאי דקושית הש"ס הוא מהני שמתו אחר שנקנו השעירים לחטאות דהני שמתו קודם שנקנו השעירים איכפת לן דכיון שמתו אבד זכותם ונשארו חלקם לצבור

ואין כאן דין חטאת שמתו בעליה ורק מהני דמתו אחר שנקבע בשעירים שם חטאת קא פריד דהני פבר זכו בחטאת ואח"כ מתו ונהוי חטאת שמתו בעליה וזהו פוננת רש"י ז"ל שכ' מתו קודם הרגלים דהיינו לאפוקי אותן שמתו זה זמן רב קודם שנקבע דין חטאת בשעירים אלא דעיקר החששא מהנה שמתו בקרוב קודם הרגל אחר שנקבע דין חטאת בשעירים.

ולא כ' רש"י קודם הרגל לאפוקי בתוך הרגל קודם ההקרה אלא לאפוקי אותן שמתו זמן רב לפני הרגל קודם שנקבע בשעירים דין חטאת וכיון דקושית הש"ס הוא מהנה דמתו אחר שנקבע דין חטאת ודאי דקשה דנימא דבטל האיסור חטאת שמתו בעליה ברנבא בכל שעיר ושעיר דהא אף אם נפריד עבור חלקם שקלים מ"מ דין חטאת שמתו בעליה שיש בתוך השעירים לא בטל דחטאת אינו נמכר וא"כ יועיל ביטול ברוב דהא א"א להפריד האיסור כלל אולם לפי מה שבארנו לעיל יש לישב גם זה דכיון דקודם זריקת הדם היה כל הקרבן אסור באיסור מוקדשין ולאחר שזרק הדם הותר חלקו של הבעלים הקיימים וחלק המתים באיסורן קיימין א"כ לא היה נמכר המבטל בהתירו ולהכי ליכא כאן דין ביטול וצ"ע: סימן לה ובמה שפכתנו לעיל (בסימן ל"ד) דלא שייך ביטול אלא אם גם אחר שנפריד שיעור האיסור נצטרף לבא לדין ביטול אבל היכא שאם נפריד שיעור האיסור יהא השאר מותר לגמרי בלי שום ביטול לא שייך בזה ביטול יש לעיין בפרט זה ולכאורה יש להביא ראיה דגם בכה"ג שייך ביטול דבפסחים (דף ל"ה) ממעטינו שאינו יוצא במצה של טבל משום דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות כל שאיסורו משום ב"ת חמץ יצא בו יד"ח מצה וכל שאין איסורו משום ב"ת חמץ אין יוצאין בו יד"ח מצה והתוס' בפסחים (ל"ח) ובסופה (דף לה) הקשו ל"ל קרא ת"ל דטבל לא הוי לכם כמו דילפינו אתרוג של טבל ומצה נמי בעי לכם ותיקצו דגבי אתרוג שפיר לא מיקרי לכם משום דאתרוג החסר פסול וחלקו של פהו שיש בהאי אתרוג לא מיקרי לכם ופסול אבל גבי מצה הא יכול לאכול יותר מפזית שיהא שיעור מצה לבד חלקו של פהו ושפיר הוי לכם להכי איצטרף קרא דב"ת עליו וקשה להני אמוראי דחיישי למצנה הבב"ע בר"פ לולב הגזול (דף ל"ד) אפתי לא מבעי לן קרא דבת"ע דתיפוק לי' משום מהב"ב (ובאמת נשאר התוס' שם בתימא) ואף דאיכא למימר דמייירי שאין לו מצה אחרת וה"א דאתי עשה ודחי ל"ת ולא מיקרי מהבב"ע מ"מ כיון שצריך לאכול יותר מפשיעור לא שייך לומר אתי עשה ודחי ל"ת דבהאי יתורא דקאכיל ליכא עשה ועיין בשא"ר (סימן צ"ז) שהקשה כן.

ואף שהתוס' בעירובין (דף ק') הקשו בהא דמתן א' שנתערב במתן ד' דליתי עשה דמתן ד' ולדחי ל"ת דבל תוסיף. ותיקצו דכיון דבא ע"י פשיעה לא דחי עי"ש משמע הא אי לאו טעמא דע"י הפשיעה הוי אמרינו שיתן כולן במתן ד' אע"ג דהעשה מקיים בטפתא דדמא שהוא ממתן ד' והל"ת עובר בהני טיפות שהם מקרבן של מת"א אפ"ה דחי עשה ל"ת משום דכיון דמעורבין זב"ז וא"א להפרידן וא"א לקיים מ"ע דמתן ד' אא"כ יעבור אל"ת בדמים של מתן א' רשאי לזרוק הדם משום דחייית עשה לל"ת וא"כ ה"נ הקא באוכל יותר מפזית מצה של טבל אף שהעשה הוא מקיים רק בשיעור פזית מ"מ רשאי לאכול יותר מפזית שאם לא יאכל יותר מפזית לא יצא דמעורב בו חלקו של פהו להכי

מותר לאכול האי תורה דכזית מפני דחזית העשה והותר לו לאכול אף יותר מפשיעור המצוה כדי לקיים העשה אף דבהאי תורה ליכא קיום המצוה וליכא מהב"ב.

מ"מ נראה דלא דמי כלל דהתם פשוטו מתן ד' בהאי נתינה גופא מקיים זריקה דמתן ד' בדמי העולה ועובר אבל תוס' בדמי הכור ומעשר דאף דלאו באותו דם עצמו שמקיים עשה זריקה עובר ל"ת דבל תוסיף מ"מ בתדא נתינה מקיים מצות זריקה ועובר אבל תוס' ואתי עשה ודחי ל"ת אבל אכילה דמצוה פשוטו יותר מפשיעור מצוה האי אכילה מעשה לחוד והאי אכילה מעשה לחוד דחוק דחוק יטעם אוכל וכל משהו אכילה בפ"ע הוא והמצוה מקיים בפשיעור מצומצם וביתורה דקא אכיל ליכא מצוה ואכילה בפ"ע הוא הלכך אם אכל יותר מפשיעור לא שנייה לומר דאתי עשה ודחי ל"ת והוי מהב"ב ול"ל קרא דב"ת חמץ וצ"ל דאם יאכל יותר מפשיעור נמי שרי מטעם דכיון דהפזית שאוכל אין בו איסור משום שמקיים בו המצוה ונדחה האיסור ל"ת שבו מפני המצוה גם היתרון שיותר מפזית נמי שרי שהוא בטל בהיתר היינו הכזית שאוכל לקיום המצוה דהא היתרון אין בו אלא מעט והוא משהו בעלמא לחלקו של פהו דחטה אחת פוטרת את כל הכרי ומתבטל בכזית דשיעור מצוה ולא דמי לשאר טבל דעלמא שהאכלו חייב ולא אמרינו דמתבטל חלקו של פהו דהתם כל פמה שלא הפריש כולו איסור אבל הכא שהפזית הותר מפני דחזית העשה שפיר מתבטל מה שיש בו מעט יותר מפזית (ובגוה היה אפשר ליישב שיטת הרב אלפסי ז"ל שפסק בלולב הגזול דביו"ט שני נמי פסול כר"י דמצוה הבב"ע דאורייתא דדריש מקרא והבאתם את הגזול ואת הפסח וגו' שתמהו עליו הראשונים ז"ל שלא פסק כשמואל דסובר דל"ש אלא ביו"ט ר"א אבל ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול דאף דשמואל ור"י הלכה כר"י מ"מ פיון דרבא סבר שם פנותי דשמואל צריכין למפסק כשמואל ובעינן למפסק פרבא דהוא בתרא אבל לפמש"כ א"ש דא"א למפסק בזה כשמואל ורבא דשמואל לטעמי' דסובר בפסחים (דף כ"ט) ובע"ז (דף ע"ד) כר"י דמין במינו לא בטל וכיון דלא בטל הותר מפשיעור א"כ ליכא למימר דאתי עשה דמצוה ודחי ל"ת דטבל דאיתר מפשיעור ליכא עשה והאיסור יש וא"כ הנה מצוה הב"ע אם יאכל ומדאצטריף ברייתא למעוטי מקרא למצה של טבל משום שישנו בב"ת טבל ולא משום ב"ת חמץ מוכח מזה דלא חיישינו למצוה הבאה בעבירה וכן רבא סובר נמי כר"י דמין במינו לא בטל בפסחים (דף ל') לשיטת רש"י ז"ל שם עיי"ש וכן שיטת פמה רבנותא ז"ל אבל לר' יוחנן דסובר דמין במינו בטל ליכא הוכחה מהו ברייתא דלא חיישינו למצוה הב"ע משום דהאי משהו הותר מפשיעור בטל בשל היתר וליכא מצוה הבב"ע והוצרך ללמוד דאינו יוצא במצה של טבל משום שאינו בבת"ח ולהכי לדין נמי דפסקינן דמין במינו בטל בעינן למיפסק כר"י דמהב"ע פסול ובעינן למימר פיון דקפסיק ותני גזול פסול ל"ש ביו"ט א' ול"ש ביו"ט שני ועיין ברא"ש ע"ז (דף ע"ג) שגם הרב אלפסי ז"ל חזר ממה שפסק כשמואל במין במינו ופסק כר' יוחנן דמין במינו בטל].

מיהו לפמש"כ לעיל דבכה"ג לא שנייה ביטול דכל היכי דאם נפריש מעט מהאיסור נשאר היתר בהיתר גמור עד שלא יצטרף לדין ביטול א"כ ה"נ לא שנייה לומר דליבטל מה שיותר מפזית בפשיעור פזית דהא פיון אם היה מפריש מעט מזה ילף האיסור לגמרי וישאר הכזית היתר גמור לא שנייה בזה דין ביטול והוי מהב"ב אף לר' יוחנן ודו"ק: ובסברא זו שחזשנו בדין ביטול א"ש נמי מה שהקשינו לעיל בהא דב"מ (דף נ"ג)

במע"ש שאין בו שו"פ שנתערב דלא מצי למייתי מע"ש בפרוטה ומחצה משום דהוי דאורייתא ודברבנו ולא מצטרפי והקשינו דליבטל האי מחצה פרוטה בפרוטה השלימה ולא יהא פאן איסור דאורייתא ויהא דברבנו ודברבנו ומצטרפי אבל לפי מש"כ א"ש דלא שייך בזה ביטול דכינן דאם יפריש שיעור דמחצה פרוטה ישאר הפרוטה בהיתר גמור כלי שום ביטול לא דייגינן בזה דין ביטול: ובזה מיושב הא דאמרינן בע"ז (דף ס"ב) בשו"כר את הפועל ואמר לו העבר חבית של י"ג שקרו אסור פשאמר לו העבר לי מאה חביות במאה פרוטות ודעת הרשב"א ז"ל הביאו הר"ן ז"ל שם דכולם אסורים כמו דאיתא שם (בדף י"ט) הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז שקרו מותר משום דמפיש אחרון לית בה שו"פ הא אית בה שו"פ כל השכר אסור משום דבהאי פרוטה דמפיש אחרון שייך כל השכר וה"נ בחביות: אבל הטור בשם הראב"ד ז"ל (בסי' קל"ג) כ' דכשמשליך בים שכר חבית א' שרי עיי"ש מבואר שאינו נאסר אלא שכר של חבית זו וא"כ תקשה דלכבטיל האי פרוטה במאה פרוטות ואמאי צריך להוליך לים המלח אבל לפי דברינו א"ש דלא שייך פאן ביטול דאם ישליך פרוטה אחת יהיה השאר היתר גמור דהא לא נתן לו הפרוטה של שכר יי"ג בעצמו רק ששילם לו כל המאה פרוטות ביחד וכשמשליך אחד אין פאן איסור ולא שייך ביטול מיהו בלא"ה יש לומר דהתם לא שייך ביטול משום שלא הופר ההיתר בפ"ע קודם התערובות וכמש"כ לעיל: ויש לעיין דלפי"ז לר"ל דסובר ביומא (דף ע"ד) דחצי שיעור מותר מה"ת אם נתערב זית חלב בשני זיתים ונמן לח בלח דנתערב לא ליבטיל דאם יפריד מעט ישאר היתר גמור דהא לא ישאר שיעור שלם מהאיסור וחצי שיעור הוי היתר גמור ולא שייך פאן ביטול וכן אפילו לדין דקיי"ל חצי שיעור אסור מה"ת מ"מ נ"מ בנשבע שלא יאכל דדעת פמה מרבנותא הביאם הר"ן בפ"ב דשבועות דחצי שיעור מותר בזה מה"ת דעל פחות מפשיעור לא נשבע כלל ולא דמי לשאר איסורין שבתורה א"כ אם יתערב ממין שנשבע עליו זית ברוב מב"מ לא ליבטיל ברובא מטעם שאם יפריש מעט יהא התערובות היתר גמור ולא ישאר בו שום דבר מאיסור בלא דין ביטול וצ"ע בזה: ובעיקר מה שכתבנו לעיל בשם הטורי אבן ביה דפריה בר"ה (דף י"ג) עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבו אי דעייל ביז עכומ"ז קצירכם אמר רחמנא ולא קציר עכומ"ז ובע"ז (דף נ"ג) אמרינן דכל האשירות הי של ישראל משום דא"י ירושה להם מאבותיהם ומחמת זה הנצרך התוס' לחדש דהעכומ"ז יש לו חלק במה שנרע דר"א לטעמיה דסובר בבכורות יש ברירה ולהכי קא מקשה שם בע"ז גבי אשירות שיחלקו וחלק הישראל יהא מותר משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וע"ז קשה לי טובא דלענ"ד דכל כה"ג אף למ"ד יש ברירה לא מהני חלוקה לברר האיסור דדוקא גבי ישראל ועכומ"ז שילקחו שדה בשותפות אמרינן למ"ד יש ברירה הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור וכשמחלקין התבואה אמרינן יש ברירה והגיע לכל אחד חלקו שמשעה ראשונה משום דעל דעת כן נשתתפו וקנו בשותפות שמה שייגיע לחלקו זהו שקנה משעה ראשונה וכן האחים שחלקו למ"ד יש ברירה אמרינן שהגיע לכ"א חלקו המיוחד לו דכינן דבשעת מיתתו תיכף נפלו גכסיו לירשיו רק שאין יודעין איזה שדה יגיע לראובן ואיזה לשמעון וכינן שחלקו הרי אנו רואין שזהו לראובן וזו לשמעון דהא משפט הירושא שיחלקו בגורל או בעלוי להדדי כפי מה שייבחרו ואמרינן דנתברר חלקו של כל או"א משעת מיתה שלמפרע נפלה לו

כַּיִן שָׁפָן דַּעַת תּוֹרָה מְשַׁפֵּט הַיְרֻשָּׁה הוּא שְׂכ"א מֵה שְׁיַגִּיעַ לוֹ עַפ"י גּוֹרֵל אוֹ עַפ"י הַתְּרָצוֹת שְׁנֵיהֶם בְּשׂוּמָא הָרִי הוּא שְׁלוֹ אֲבָל מִי שְׂמַחְזִיק שְׂדֵה חֲבִירוֹ וְזָרְעָה וְכֹא הַנְּגִזֵל וְיִטְרָפָה וְיִשׁ לַגְזֵלָן חֶלֶק בְּמָה שְׁזָרַע וַיַּחֲלֶקוּ הַפְּיֻרוֹת אֵיךְ אַפ"ל שְׁלֵמ"ד יִשׁ בְּרִירָה גִימָא שְׁהוֹכְרֵר הַדְּבָר שְׂכ"א נָטַל חֶלְקוֹ הָא הֵם לֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בְּרָצוֹנָם דְּגִימָא דַּע"ד פֶּן נִשְׁתַּתְּפוּ וְהַמְחֻזִּיק הָא זָרַע לַעֲצָמוֹ וְרַק אַח"כּ בָּא הַנְּגִזֵל וְקִטְרִיף מִיַּגְי' וְאִין זֶה מַתְּבַרֵר אֲלֵא מִפְּאֵן וְלַהֲבָא אֲבָל עַד עַכְשָׁיו הָיוּ הַחֲלָקִים מְעוֹרְבִים וְכִבֵּר פְּתַבְנוּ לַעֲלֵל מַדְבְּרֵי הַתּוֹס' דְּאִין סְבָרָא שְׁיֹעִיל בְּרִירָה לְבָרֵר הַתְּעוֹרְבוֹת לַמְּפָרַע וְא"כּ אֵיךְ אֲפֻשֵׁר לְפָרֵשׁ דְּקוֹשְׁיַת הַש"ס דְּפָרִיף מִפְּדֵי א"י יְרוֹשָׁה לְהֵם מְאֻבּוּתֵיהֶם קָאֵי לַר"א מְשׁוּם דְּסוֹבֵר יִשׁ בְּרִירָה דְּנֻדָּי כֹּל כַּה"ג לַכ"ע אִין בְּרִירָה שְׂאִין לָנוּ שׁוּם דְּבָר לַתְּלוּת בּוֹ בְּרִירַת הַתְּעוֹרְבוֹת לַמְּפָרַע שְׂאִין פְּאֵן לֹא יְרוֹשָׁה וְלֹא קְנִיַת הַשְׁוֹתְפוֹת דְּגִימָא שְׁהוֹכְרֵר הַדְּבָר שְׂדֵה חֲלָקוֹ מְשַׁעָה רֵאשׁוּנָה: וְעוֹד שְׂבַעֲיָקָר דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׂכְּתָבוּ דִּישׁ לַעֲכוּמ"ז חֶלֶק בְּמָה שְׁזָרַע קֹשָׁה לִי מְהֵא דְּאֲמַרִּין בְּסוּפָה לִוְלָב שְׁל אֲשִׁירָה פְּסוּל וְפָרִיף וְהֶאֱמַר רְבָא לִוְלָב שְׁל עַכּוּמ"ז לֹא יִטוּל וְאִם נָטַל כְּשֶׁר וּמְשַׁנִּי בְּאֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה וּפְרַש"י ז"ל אוֹתָם שְׁהָיוּ בְּשַׁעַת כְּיָבוּשׁ א"י שְׁהַצְרִיכֵן הַכְּתוּב שְׁרִיפָה כְּדַכְתִּיב אֲשִׁירֵיהֶם תִּשְׂרָפוּן בְּאֵשׁ לִוְלָב צְרִיף שְׁיַעוּר וְהָאֵי כְּמָאן דְּמִיכְתַּת שְׁיַעוּרָא דְּלִשְׁרִיפָה קָאֵי וְאִף שְׁהֵרָאשׁוּנִים ז"ל פְּתָבוּ דְּלָאוּ דְּנֻקָא אֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה אֲלֵא ה"ה כֹּל ע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאִין לָהּ בִּיטוּל מ"מ וְנֻדָּי דְּפִשְׁטָא דְּלִישְׁנָא מְשַׁמַּע דְּבְּאֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה נְמִי מִיָּרִי מַתְּנִיתִין וְעִיקָר דִּינָא קָאֵי אֲאֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה כְּמוֹ שְׁפָרַש"י ז"ל וְא"כּ קֹשָׁה הָא לְקַמֵּן (בְּדָף ל"ד) תְּנִי נְמִי גְבִי אֲתָרוּג הָאֵי לִישְׁנָא דְּשָׁל אֲשִׁירָה וְשָׁל עֵיהּ נִפְסוּל וּמְפָרַשׁ בְּש"ס טַעְמָא כַּיִן דְּלִשְׁרִיפָה קָאֵי פְּתוּתֵי מִיכְתַּת שְׁיַעוּרֵי' וְהַתּוֹס' שָׁם (בְּדָף ל"ה) ד"ה לְפִי הַקְּשׁוֹ לְמָה לֵן טַעְמָא דְּכְתוּתֵי מִיכְתַּת שְׁיַעוּרֵי' תִּפְּוֹק לִי מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן דִּין מְמוֹן.

וְתִרְצוּ דְּנָקֻט טַעְמָא דְּמִיכְתַּת שְׁיַעוּרֵי' כְּדֵי לְפְסוּל בִּי"ט שְׁנֵי דְּבִי"ט שְׁנֵי לֹא בְּעִינָן לְכֶם א"כּ קֹשָׁה לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהָא מְסַתְּמָא הָאֵי בְּבָא דְּאֲתָרוּג שְׁל אֲשִׁירָה מִיָּרִי נְמִי בְּאֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה דְּוּמִיא דְּרִישָׁא בְּלוּלָב שְׁל אֲשִׁירָה וְאִם גִּימָא דְּבְּאֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה הִיָּה לַעֲכוּמ"ז חֶלֶק בְּמָה שְׁזָרַע וְיִשְׂרָאֵל וְעַכּוּמ"ז שְׁוֹתְפִין בּוֹ א"כּ אֲמַאי אֲתָרוּג שְׁל אֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה פְּסוּל דְּנָהֵי דְּלֹא יֵצֵא בְּחֶלְקוֹ שְׁל יִשְׂרָאֵל מְשׁוּם דְּעַכּוּמ"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל אִין לוֹ בִּיטוּל מ"מ הָא בְּעִי לְמִפְּקָ בְּחֶלְקוֹ שְׁל עַכּוּמ"ז שְׁהִיָּה בְּהָאֵי אֲתָרוּג שְׁיִישׁ לוֹ דִּין ע"ז שְׁל עַכּוּמ"ז דְּמַהֲנִי לִי בִּיטוּל.

וְאֲתָרוּג הַחֶסֶר בִּי"ט שְׁנֵי כְּשֶׁר כְּדְּאֲמַרִּין שָׁם (דָּף ל"ו) ר' חֲנִינָא מְטַבֵּיל בֵּיהּ וְנִפְּקִי מְשׁוּם דְּבִי"ט שְׁנֵי לֹא בְּעִינָן לְקִיחָה תְּמָה. וְכַה"ג כְּתַב הָר"ן ז"ל שָׁם בְּפָרֶק לִוְלָב הַגְּזוּל אֲמַתְּנִיתִין דְּאֲתָרוּג שְׁל דְּמַאי ב"ש פּוֹסְלִין וּב"ה מְכַשִּׁירִין מְשׁוּם דְּלֹא קָרִינָן בֵּיהּ לְכֶם מְפָנִי שְׁיִישׁ בּוֹ חֶלֶק לְכַהֵן וְהו"ל כְּאֲתָרוּג הַשְׁוֹתְפִין דְּלֹא נִפְּקִי בִּי' חַד מִיַּנְיָהּ וּלְכ"ע בְּטַבֵּל גְּמוּר אִין יוֹצֵאִין בּוֹ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְהָא דְּלֹא תְּנִי לִיהּ תְּנָא מְשׁוּם דְּלֹא תְּנִי אֲלֵא מַאי דְּפְסוּל וְאֲפִילוּ בְּיוֹם שְׁנֵי עַכ"ל וְאִף הָרַמְבַּ"ן ז"ל לֹא נִחְלַק עָלָיו בְּזָה אֲלֵא מְטַעַם דְּכִינּוֹן שְׁיִכּוּל לְסַלֵּק הַכְּהֵן וְהַלּוּי בְּאֲתָרוּג דְּעֶלְמָא שְׁיַפְרִישׁ ע"ז לְכֶם קָרִינָן בִּי' אֲבָל אֵי לֹאֵי הָאֵי טַעְמָא לֹא הִיָּה נִחְלַק בְּדְבָר הָרִי דְּאֲתָרוּג שְׁל טַבֵּל מְפָנִי שְׁיִישׁ לְכַהֵן חֶלֶק בּוֹ יִשׁ לוֹ דִּין חֶסֶר וּפְסוּל בִּי"ט רֵאשׁוֹן וְכְשֶׁר בִּי"ט ב' א"כּ אֲתָרוּג שְׁל אֲשִׁירָה דְּמִשָּׁה שְׂחַלְקָ א' שְׂבוּ יִשׁ לוֹ דִּין ע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ בִּיטוּל וְחֶלְקָ א' יִשׁ לוֹ דִּין ע"ז שְׁל עַכּוּמ"ז שְׁיִישׁ לוֹ בִּיטוּל מַתְּכְשֶׁר בִּי"ט שְׁנֵי כְּדִין אֲתָרוּג הַחֶסֶר וְאֲמַאי תְּנִי אֲתָרוּג שְׁל אֲשִׁירָה פְּסוּל וְאֲפ"ל דְּהָאֵי

תנא סובר אין בריה וצריף לשרוף שני החלקים משום דא"א לברר חלק העכומ"ז מחלק הישראל ותרונייהו לשריפה קיימו וכתותי מיכתת שיעורייהו ואף דחלק העכומ"ז אינו צריף שריפה אלא מספק ויש פאן חלק האחד דמהני ליה ביטול מ"מ פיון דסוף צריכין אנו לשרוף שני החלקים משום ספיקא דאין בריה אמרינן בתרונייהו פתותי מיכתת שיעורא: לכן נראה דנדאי אף שיש להם זכות במה שזרעו מ"מ בגוף הפירות אין להם שום קנן וזכות רק דמים בעלמא אית להו דהא אפילו ביורד ברשות לשדה חבירו ונטעה שמין לו אבל בגוף הפירות אין לו כלל ונוטל בעל השדה ולהכי נדאי שלא היו יכולין לאסור האשירות דלאו דידהו ניהו ודמים בעלמא אית להו והא דקרי ליה הש"ס קציר א"י ולא מיקרי קצירכם ופסול לעומר ביארנו בדרושים דלק"מ לפי מה דאיתא במדרש רבה פ' לך ובפ' אמור אמר ר' יוחנן אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שיהי אברהם לא זכה להוריש את ארץ פנעו אלא ע"י מצות העומר הדא ה"ד ונתתי לך ולזרעה אתריה על מנת ואתה את בריתי תשמור ואינה זה מצות העומר וביארנו שם בארובה היכן מרומז מצות העומר בקרא דואתה את בריתי תשמור] א"כ פיון דלא ירש את הארץ אלא ע"מ שיקריבו בניו את העומר ומסתברא דקאי על העומר הראשון שיקריבו בכניסתו לארץ דאין סברא שיהא נתינת תלוי ברפיון כל הימים אם יקריבו את העומר או לא א"ו דקאי אהקרבא ראשונה שאחר כניסתו לארץ שבשבילה זכו לירש את הארץ דע"מ פן ניתנו לו ירושת הארץ וברושלמי בגיטין אמרינן מצינו אשה בתחילה חייבים עליה משום ערוה ולבסוף אין חייבין עליה משום ערוה.

אמר ר' מני למה"ד לאחד שאמר לאשתו ה"ז גיטה ע"מ שתבעלי לפלוני בתחילה הוא אסור לבעול עבר ובעל הותר הגט למפרע עכ"ל הירושלמי ועיין בחי' הרשב"א בגיטין (דף פ"ד) בד"ה ע"מ שתבעלי לפלוני שהביא דברי הירושלמי אלו וביאר שם טעמין דלכתחילה לא תבעל לי דהא אינה מגורשת עד שתבעל נמצא שתחילת ביאה הנה באיסור אשת איש דהא עד עכשיו לא נתקיים עדיין התנאי ורק בפשעת ביאה הוא מקיים התנאי ולהכי בתחילה חייבין עליה משום ערוה ועיי"ש בדבריו ו"ל וקאי אף למ"ד כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי.

דאף דלדידה אמרינן דכשנתקיים התנאי איגלאי מלתא למפרע דמגורשת מעיקרא הנאי מ"מ הכא דבעצם קיום התנאי איכא איסורא דא"א אי לאו קיומו דהאידידא אסור ולא אמרינן דקיומו והתירו באין כאחד ואף שאם נבעלה לאחר ואח"כ נתקיים התנאי אמרינן איגלאי מלתא למפרע דפנוי' הואי מ"מ אם יש בעצם התנאי איסור אי לאו קיומו דהאידידא אמרינן דאיסורא קא עביד בעת קיומו א"כ ה"נ בענין נתינת הארץ פיון שנייתה בתנאי שיקיימו הקרבת העומר נהי דלכל מילי חשבין א"י ירושה להם מאבותיהם וכשהקריבו את העומר איגלאי מלתא למפרע דמשעת נתינה זכו בה דקיי"ל דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ונחשבין כל האשירות כדין ע"ז של ישראל וכן לענין חלה אמרינן בירושלמי (בפ"ב דחלה) שהתבואה שמצאו ביד עכומ"ז היתה חייבת בחלה משום דלמפרע ירשו מ"מ פריה שפיר מהיכן הקריבו את העומר דאי מהנה דעניל ביד עכומ"ז הא קציר עכומ"ז פסול להקרבא וכיון דירוששת הארץ לא נגמרה אלא בעצם הקרבת העומר שהוא קיום התנאי וקציר עכומ"ז פסול להקרבא א"כ הא הוי פסול בעצם ההקרבא ובתחילה הוא מקריבו בפסול וכמו שהוכחנו מדברי הירושלמי והרשב"א ו"ל

דלא אמרינו שקיומו והתירו באין פאחד ואף דבכל מילי מהני הא דא"י ירושה להם מאבותיהם מ"מ פסול שבפעצם התנאי לא מתכשר ע"י קיום התנאי ושפיר פריה מהיכן הקריבו דכינן דבעינו שיהא העומר מקציר ישראל בעינו שיהא קציר ישראל מבלעדו ההקרה ולא מהני מה שע"י ההקרה יהא נעשה קציר ישראל ופסול הקרבן ודו"ק: [ובזה המתקנו הא דאיתא בברכות (דף נ"ז) אמר ר' זירא אנא לא סלקי לארעא דישראל עד דחזאי שערי בחלמא ועיין במהרש"א ו"ל שנדחק לישב מה ענין שעורים אצל א"י ופי' שם בדוחק ולדברינו הנ"ל א"ש לפי דברי המדרש שאברהם לא זכה לירש את הארץ אלא בשביל מצות העומר והעומר בא מן השעורים להכי רמזו לי במה שהראו לו שעורין בחלמו שיעלה לא"י ובדרושים שלנו מבוארים הדברים בעזה"ש בפרט ביאור]: סימן לו ואשר נסתפק פבדו במי שהיה לו חמץ בעה"פ במקום אחר והוא במקום אחר והשעות זמניות שבמקומו אינם שונים להשעות זמניות שבמקום החמץ מחמת שינוי האקלים בתהלוכות השמש ובמקומו עדיין קודם התחלת השש שעות שמתר למכור את חמצו לנכרי והחמץ מונח במקום אשר לפי ערך שעות היום הוא אחר שש שעות ומכר חמצו במקום שהוא מפני ששם הי' עדיין תוף שעה חמישית שמתר בהנאה אם חמצו מתר בהנאה או לא.

אי בתר דידיה אזלינו או בתר חמצו: ולכאורה נראה לי קצת ראי' לדין זה דבתר חמצו אזלינו כינון שחמצו הוא במקום שהוא אחר זמן איסור נאסר בהנאה ולא משגיחינו על זמן מקום שהבעלים עומדים שם מהא דתנו בפסחים (דף ל"א) האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים ומבעיא ליה פשהוא משלם לפי דמים משלם או לפי מדה משלם וקפשיט מתניתין דקתני האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש א"א בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא א"א לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא ודחיק לאוקמי דמתניתין אתיא כר"י הגלילי דס"ל חמץ בפסח מתר בהנאה והנה בר דמים בפסח עיי"ש בגמרא: ואם איתא דבתר חמצו אזלינו בתר מקום שהבעלים שם היכי שהוא במקום אחר וחמצו במקום אחר א"כ אמאי לא משגי דמירי שאכל תרומת חמץ בשביעי של פסח בסוף היום והבעלים עומדים במקום שכבר פלה היום והאי חמץ הוי שפיר לבעלים בר דמים שהרי יכולים למוכרו שם במקום שהם ולהביאם אצלם דכינן שפיטלו ולא היה יכול לבער שהי' בריחוק מקום אין החמץ נאסר אחר הפסח משום קנסא.

ואפילו אם נימא דהחמץ נאסר מדרבנן מטעם קנס מ"מ נראה לי דא"ש מתניתין דבשוגג משלם קרן וחומש שאע"ג שאסור בהנאה מדרבנן מטעם קנסא מ"מ אין האיסור דרבנן פוטרו מלשלם קרן וחומש דומיא דהא דאמרינו בב"ק (דף ע"ב) דאין איסור דרבנן דחולין שנשחטו בעזרה פטור את הגנב מתשלומי דו"ה וה"נ אין איסור דרבנן המבטל את התרומה מבר דמים פוטרו מתשלומי קרן וחומש ובמזיד פטור דבמזיד הוי פגול דעלמא וכינון דלא הי' בר דמים גם אצל בעלים פדין חמץ שעעה"פ פטור מתשלומין ומדמי עצים ולא הוי צריך לאוקמי מתניתין כר' נחוניה בן הקנה] והוי לבעלים האי חמץ בר דמים דלדידן כבר הוא אחר הפסח מיהו האוכל חייב פרת דבמקום שאכל החמץ עדיין יום ותייב פרת ולהכי בשוגג משלם קרן וחומש דהתשלומין הוי פפריה ובמזיד פטור משום קילבד"מ ומדלא משגי הכי ודחיק לשנויי דאתיא מתניתין כריוה"ג דלא

קיי"ל פְּנוּתִיהָ מִשְׁמַע דְּלִרְבָּנָן לָא מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׂיֵהָא חֻמְצָא בְּפִסְחָא בְּרַדְמִים מוּכַח מְזָה דְבַחְמִין אֲזֵלִינָן בְּתַר מְקוּם שְׁהַחְמִין מוּנָח וְכִינּוּן דְּבַמְקוּם שְׁהַחְמִין מוּנָח עֲדִינָן הוּא זְמַן אִיסוּרוֹ לָאוּ בְּרַדְמִים הוּא לְגַבֵּי בְּעָלִים וְאִיסוּרִים לִיקְנוּת מְמַנּוּ וְלִמְנוּחָא אִי שְׁהַחְמִין בְּמְקוּם שְׂיֵהָא לִילָהּ: נְסַתְפַּקְתִּי בְּחוּלָה שְׂיֵישׁ בּוֹ סַפְנָה שְׂצָרִיף לְהַחְזִיק הַחְמִין בְּרִשְׁוֹתוֹ מְפָנִי הַסַּפְנָה כְּהִיא דְתַנּוּן לֵא' יִלְעוּס אָדָם חֵיטִין וְיִתֵּן ע"ג מַפְתּוֹ דְּמַפְנֵי הַסַּפְנָה וְדַאי דְשָׂרִי אִם רִשְׂאֵי לְשַׁחוּט פְּסַחוֹ אוֹ לֵא וְלִכְאוּרָה אֶפְשָׁר לֹמַר דְּדָמֵי לְהַאדְאָמְרִינָן בִּיבְמוֹת (פ' הַעֲרֵל) דְּעֲרַל אִיסוּר לְאֵכּוֹל בְּתַרוּמָה.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שְׁם בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי דְאֶפִּילוּ מֵתוּ אֲחִיו מִחֻמַּת מִילָה דְהוּא אָנוּס וְאִינוּ רִשְׂאֵי לְמוּל מְפָנֵי פ"נ נְמִי אִיסוּר לְאֵכּוֹל בְּתַרוּמָה. וְע"כ מְשׁוּם שְׁהַקְפִּידָה תוֹרָה בְּעֲרַל שְׂלָא יֵאכֵל בְּתַרוּמָה וְלִהְיֵי אִיסוּר אֶפִּילוּ בְּאָנוּס מְפָנֵי פ"נ.

וה"נ כִּינּוּן שְׂאָסְרָה תוֹרָה לְשַׁחוּט הַפֶּסַח כְּשֵׂיִשׁ חֻמְצָא בְּרִשְׁוֹתוֹ אִיסוּר אֶפִּילוּ אִם אָנוּס לְהַחְזִיק הַחְמִין דַּמ"מ יֵישׁ לוֹ חֻמְצָא וְלָאוּ בְּרַדְמִים הוּא מִיְהוּ אֶפְשָׁר לֹמַר דְּדָמֵי לְמִילַת זְכָרִיו שְׂמַעְכְּבִים שְׂחִיטַת הַפֶּסַח דְּכַתִּיב הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזּוּ יִקְרַב לְעֲשׂוֹתוֹ וְאִפ"ה אֶמְרִינָן בִּיבְמוֹת (דף ע"א) שְׂאִם הָיוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ חַבוּשִׁים בְּבֵית הָאִיסוּרִים אֵין מִילַת זְכָרִיו מְעַכְּבָתוּ שְׂהוּא אָנוּס וְה"נ אִי שְׂהַחְזִיק חֻמְצָא מְעַכְּבָתוּ מְלִשְׁחוּט הַפֶּסַח מ"מ כְּשֵׂהוּא אָנוּס בְּהַחְזִיק חֻמְצָא אִינוּ מְעַכְּבָתוּ: מִיְהוּ אֶפְשָׁר לֹמַר דְּמִילַת זְכָרִיו לֵא נְאֻמַּר בְּלִשׁוֹן לָאוּ לֵא תִשְׁחַט הַפֶּסַח וּבְכַף עֲרַל רַק בְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה כְּתִיב הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזּוּ יִקְרַב לְעֲשׂוֹתוֹ וְכִינּוּן שְׂהוּא אָנוּס וּפְטוּר מִהַעֲשֵׂה אִינוּ מְעַכְּבָתוּ מְלִשְׁחוּט פְּסַחוֹ אֲבָל הֵכָא דְאִזְהֵרְתוּ בְּלִשׁוֹן לָאוּ לֵא תִשְׁחַט הַפֶּסַח עַל הַחְמִין לֵא מְהֵנִי מַה שְׂהוּא אָנוּס כִּינּוּן דַּמ"מ הוּא שׁוֹחֵט עַל הַחְמִין וְאִי הָוָה נְאֻמַּר אִזְהֵרְתָּ פְּסַח עַל הַחְמִין תִּשְׁבִּיתוּ חֻמְצָא וְאִזּוּ יִשְׁחַט הַפֶּסַח אִזּוּ הָוִי אֶמְרִינָן שְׂפִיר כִּינּוּן דְּאָנוּס מְלִהַשְׁבִּית הַחְמִין יְכוּל לְשַׁחוּט הַפֶּסַח אֲבָל הַשְׂתָּא דְכַתְּבָא רַחֲמָנָא לֵא תִשְׁחַט פְּסַח עַל חֻמְצָא אֵין נ"מ אִם הוּא אָנוּס אוֹ לֵא כָּל שְׂיֵישׁ לוֹ חֻמְצָא לֵא יִשְׁחַט וְה"נ מְסַתְּבָרָא מִפְּשׁוּטוֹת הַסּוּגִיָּא דִּיבְמוֹת (דף ע"א) דְּבְעֵי הָתָם קָטָן עֲרַל מְהוּ לְסוּכּוֹ בְּשִׁמּוֹן שְׂל תַרוּמָה עֲרָלוֹת שְׂלָא בְּזַמְנָה שְׂמִי עֲרָלָה אוֹ ל"ש עֲרָלָה וּפְשִׁיט מְהָא דְתַנּוּיָא אֵין לִי אֵלָא מִילַת זְכָרִיו בְּשַׁעַת עֲשִׂי וְעַבְדִּי בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ מִנְיִן לִיתָן אֵת הָאָמוֹר שְׂל זֶה בְּזַה ת"ל אִזּוּ אִזּוּ לַג"ש בְּשַׁלְמָא עַבְדִּי מִשְׁכַּחַת לָהּ דְאִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ וְלִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂי דְזַבְנִינָהוּ בִּינֵי בִּינֵי אֵלָא זְכָרִיו דְאִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ וְלִיתְנָהוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂי הִכִּי מִשְׁכַּחַת לָהּ לָאוּ דְאִתְיַלִּיד בִּינֵי בִּינֵי ש"מ עֲרָלוֹת שְׂלָא בְּזַמְנָה הָוִיָּא עֲרָלָה וּפְרִיף רְבָא וְתַסְבָּרָא הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר כְּתִיב וְהָאֵי לָאוּ בְּרַדְמִים הוּא עֵי"ש הָרִי הָוִי סוּבַר כִּינּוּן דְּעֲרָלוֹת שְׂלָא בְּזַמְנָה מִיְקָרִי עֲרָלָה אִיסוּר לְאֵכּוֹל אִי שְׂאִין בִּידּוֹ לְמוּל וְרַק רְבָא דְחֵי לִיָּה כִּינּוּן דְּכַתִּיב הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזּוּ יִקְרַב לְעֲשׂוֹתוֹ מִשְׁמַע שְׂאִינוּ מְעַכְּבָתוּ מְלִאֲכוּל אֵלָא הִיכָא דְבִידּוֹ לְמוּל א"כ הֵכָא גַבֵּי חֻמְצָא דְלֵא כְּתִיב בְּהָאֵי לִישְׁנָא תִשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבְּתִיכֶם וְאִזּוּ יִקְרַב לְעֲשׂוֹת הַפֶּסַח דְהוּי מִשְׁמַע מִינֵי' כָּל שְׂאִין בִּידּוֹ לְהַשְׁבִּית מִחֻמַּת אָנוּס אִינוּ מְעַכְּבָתוּ אֵלָא כְּתִיב בְּלִשׁוֹן אִזְהֵרְתָּ לֵא תִשְׁחַט עַל חֻמְצָא דִם זְבָחֵי אָנוּס נְמִי בְּכָלל וּמְעַכְּבָתוּ מְלִשְׁחוּט כְּמוֹ דְהוּי סוּבַר הַפְּשׁוּטָא גַבֵּי מִילַת זְכָרִיו כְּנַלְע"ד: סִימָן לֹז שְׂאֵלָה חֻמְצָא שְׂל נְכָרִי שְׂעֵבַר עֲלֵיו הַפֶּסַח מַה דִּינוּ תְּשׁוּבָה כְּתַב הַמַּג"א (בְּסִי' תַמ"ט ס"ק ב') וְז"ל מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַב"ח דְחֻמְצָא שְׂנַמְצָא אַחַר הַפֶּסַח וְלֵא יְדַעִינָן אִם הוּא שְׂל עַכּוּמ"ז אוֹ שְׂל יִשְׂרָאֵל אִיסוּר בְּאֲכִילָהּ וּמִתַּר בְּהַנְּאָה וְכ"מ בְּעִירוּבִין (דף ס"ד ע"ב) בְּרִשְׁ"י וּבַתּוֹס' דָּאִם לֵא הָיוּ הוֹלְכִין אַחַר רֹב עוֹבְרֵי דְרָכִים

והוי תלינו בשל ישראל אפ"ה הוי שרי בהנאה ומוכח משם דאזלינו בטר רנבא דהינו רוב העיר כדאימתא ביו"ד (סי' א') ואם הוא בענין שאפשר לתלות שנעשה אחר הפסח אפילו במקום שרוב ישראל מצוין שרי עכ"ל המג"א: והנה מדבריו משמע דהב"ח סובר דבחמץ הידוע שהוא של עכומ"ז מותר אף באכילה ובחמץ הנמצא פינו דאיכא למימר דשל ישראל הוא אסור באכילה ומותר בהנאה ותמיהני דלא מוזכר דבר זה בב"ח דהב"ח הביא דעת בעל העיטור דחמץ של עכומ"ז אסור באכילה ורק בהנאה מותר והקשה עליו מברייטא דפסחים דחנות של עכומ"ז ופועלים ישראלים נכנסים לשם דמותר באכילה עיי"ש וא"כ לדברי ב"ה אפילו בידוע שהוא של עכומ"ז אסור באכילה ולפי מה שהביא הב"ח מברייטא דחנות דחמץ של עכומ"ז מותר באכילה אפשר לומר דגם בנמצא ואינו ידוע אם של ישראל אם של עכומ"ז נמי מותר באכילה דכיון דחמץ של ישראל שעבר עה"פ הוא נמי רק מדרבנן א"כ הוי ספיקא דרבנן ומותר אף באכילה דתלינו דשל עכומ"ז הוא לקולא כמו שהסכים המג"א בעצמו לענין הנאה דתלינו לקולא שהוא של עכומ"ז אבל מה שכתב המג"א בשם הב"ח דחמץ הנמצא אסור באכילה לא ידעתי מנין לו ולא ידעתי מה מקום ספק בזה ואף מה שכתב המג"א דהכי משמע מרש"י ותוס' לענ"ד לא מוכח מידי דהא פוננת המג"א בעירובין (דף ס"ד) מדאמר שם בר"ג שצמא גלוסקא סמוך לפסח ואמר לר' אלעאי טול גלוסקא ואח"כ צנה ליתנו לעכומ"ז ואמר ש"מ שהולכין אחר רוב עוברי דרכים ולמדנו שחמצו של עכומ"ז אחר הפסח מותר בהנאה ופרש"י ותוס' דמוכח שהולכין אחר רוב עוברי דרכים שהם עכומ"ז דאי לא אזלינו בטר רוב עוברי דרכים אמאי אסרו באכילה משום פיתן ואמאי לא פירשו דמוכח דאזלינו בטר רוב עוברי דרכים מדשרי ליתנו לעכומ"ז ולא אסרו בהנאה משום דשמא של ישראל הוא א"ו דמזה לא מוכח מידי דאפילו הוי ספק השקול נמי שרי בהנאה: ולפענ"ד לא מוכח מזה מידי דהא התוס' כתבו שם דהיה אפשר לומר ולתלות שנעשה הפת אחר הפסח עיי"ש בד"ה שהולכין וא"כ הוי ס"ס שמא של עכומ"ז הוא ואת"ל של ישראל שמא נעשה אחר הפסח וכיון דהוי ס"ס ודאי דשרי נאי אפשר להוכיח מזה דהולכין אחר רוב עוברי דרכים להכריח הוצרכו רש"י ו"ל ותוס' לפרש דהוכחת הש"ס הוא מדאסר הפת באכילה ע"כ דהולכין אחר רוב עוברי דרכים אבל היכא דליכא אלא ספק א' לא מוכח מסוגיא זו דאזלינו לקולא מ"מ לא ידעתי מה מקום ספק בזה דמה נשתנה ספק זה מכל ספיקות דרבנן דאזלינו לקולא.

ואף שהרי"ף ז"ל פירש הא דתנן לא בדיק בתוך המועד יבדוק אחר המועד היינו אחר יו"ט דצריך בדיקה גם אחר יו"ט שמא יש חמץ שעבר עליו הפסח מ"מ אין ראיה מזה דספק חמץ שעשה"פ אסור.

דהתם שאני דאמחזק איסורא מפולה שתא כמ"ש המג"א (ס' תל"ז ס"ק ד') ומצוי חמץ גם האידנא ויבוא לאכלו: ** (הגה"ה ודע שראיתי במהר"ש"א ז"ל דבר תמוה שהקשה על מה שכתבו התוס' שם בירובין (דף ס"ד) ד"ה ולמדנו דאי סבור שאסור בהנאה הי' לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה והקשה המהר"ש"א הא הוי ספיקא דרבנן ולק' ותמיהני דהא אי סבירא לן דחמצו של פותי נמי אסור בהנאה ע"כ מדאורייתא אסור כר' יהודא כדמסיק בפסחים (דף כ"ט) דלרבי יהודא גם של פותי אסור מן התורה לאחר הפסח והוי ספיקא דאורייתא ובעינן למיחש שמא נעשה בפסח ודברי התוס' נכונים): **

מיהו אפֿשֿר לומר דבֿחמץ הנמצא אם הוא בנודאי מימות הפסח וספֿק של ישראל ספֿק של עכומ"ז יש לאסור מטעם חזקה דהא בתוך הפסח הנה בנודאי אסור דאף חמץ של פותי אסור בתוך הפסח מוקמינן לי' אחזקתו ולא אזיל איסורא מינן' אולם נראה דלא שייך חזקה אלא בדבר שאנו דנין אם נשתנה מִכְמוֹ שֶהָיָה אִי לֹא כְּגוֹן אִם הִלְכָה מִמֶּנּוּ הַטְּוֵמָא או הטְהֵרָה או לא אם הלך מִמֶּנּוּ הַאִסוּר או הִיתָר או לא דמעמידין הדבר על חזקתו כמו שהי' עד עכשיו ולא נשתנה אִבֵּל אִם אָנוּ מְסוּפְקִין עַל דָּבָר אֶחָד אִם הוּא דָּבָר שְׂמוּעִיל לוֹ זְמַן לְהִתִּירוֹ וְאִם אָנוּ רוֹצִים לְהַעֲמִידוֹ עַל חֻזְקַת אִסוּרוֹ אָנוּ צְרִיכִים לֵאמֹר שְׂמַתְחִילְתוּ הִיָּה מִמֵּין שְׂאִין לוֹ הִיתָר לְעוֹלָם זֶה לֹא אֲמַרְינן דְּמִשּׁוּם הַחֻזְקָה לֹא יִשְׁתַּנֶּה הַדָּבָר מִכְמוֹ שֶהָיָה וְאִם הוּא מִמֵּין שְׂמוּעִיל לוֹ הִיתָר לֹא יִשְׁתַּנֶּה בְּשִׁבִיל הַחֻזְקָה לְהִכִּי אִם אָנוּ מְסוּפְקִין עַל חֻזְקָה זֶה אִם בְּפֶסַח הִי' שֶׁל יִשְׂרָאֵל או שֶׁל פּוֹתֵי לְעִנְיָן אִם הִלְךְ מִמֶּנּוּ אִסוּרוֹ אַחֵר הַפֶּסַח או לֹא אִין אָנוּ יְכוּלִין לְהַעֲמִידוֹ עַל חֻזְקָתוֹ שֶׁלֹּא הוּעִיל לוֹ הַזְּמַן לְהִתִּירוֹ וְלֵאמֹר מִחֻזְקַת זֶה שֶהָיָה מִתְחִילְתוֹ חֻזְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּלֹא מִהֵנִי חֻזְקָה אִבֵּל עַל מַה שְׂאֵנוּ דְּנִין עַל סְפִיקוֹ אַחֵר לִידוֹת הַסְּפִיק אִבֵּל לֹא לְדוֹן הַדָּבָר אִיךָ הִיָּה קוֹדֵם שְׂנוּלֵד הַסְּפִיק הַלְּפָּךְ סְפִיק בְּחֻזְקָה שְׂעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח אִם הוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל או שֶׁל פּוֹתֵי דְּמִי לְשָׂאֵר סְפִיק דְּרַבְּנָן שְׂמַתִּירִין אוֹתוֹ וְנִלְע"ד עוֹד אִפִּי לְדַעַת הַגְּאוּנִים שֶׁהֵבִיא בְּעַל הָעִיטוּר דְּסִבְרֵי דְּגַם חֻזְקָה שֶׁל פּוֹתֵי אַחֵר הַפֶּסַח אִסוּר בְּאִכְלָה הוּא רַק שְׂאִסוּר לִיטּוֹל חֻזְקָה מִיָּד פּוֹתֵי אִם הַחֻזְקָה ע"ע הַפֶּסַח אִבֵּל בְּחֻזְקָה הַנְּמַצָּא מוֹתָר אַף בְּאִכְלָה וְטַעְמָא דְּמִילְתָּא דְּלִיטּוֹל חֻזְקָה שְׂעֵבֵר פ"פ מִיָּד עֲכוּמ"ז גְּזָרִינן שְׂמָא יִצְוָה הַיִּשְׂרָאֵל לְהַפּוֹתֵי שְׂיָכִין לוֹ חֻזְקָה בְּפֶסַח שְׂיָהָא מְזוּמָן לוֹ לְאֶכּוֹל אַחֵר הַפֶּסַח וְהַחֻזְקָה יְהֵא בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל גַּם בְּפֶסַח וְזֶה אִסוּר אַף דְּהַחֻזְקָה הוּא עֲדִינן שֶׁל פּוֹתֵי מ"מ אִסוּר מִשּׁוּם רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ כַּמ"ש הַמַּג"א (בְּסִי' ת"נ ס"ק י"א) גַּבִּי מְשַׁפֵּיר כְּלֵי לְכוּתֵי שְׂיָבֵשׁל בּוֹ חֻזְקָה דְּאִסוּר מִשּׁוּם רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל הַכְּלֵי שֶׁלֹּא יִשְׁבֵּר הַכְּלֵי וְלְהִכִּי אִם הַפּוֹתֵי אוֹפֵה הַחֻזְקָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּדִי שְׂיָהָא מְזוּמָן לִישְׂרָאֵל לְאֶכּוֹל אַחֵר הַפֶּסַח אִסוּר מִשּׁוּם רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ וְאֶפְשֵׁר דְּאִסוּר מַה"ת וְלְהִכִּי אִסְרוּ שֶׁלֹּא לְאֶכּוֹל אַחֵר הַפֶּסַח חֻזְקוֹ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׂעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח וְאִם דְּגַבִּי שְׂבַת אֲמַרְינן דְּמַה שֶׁהַפּוֹתֵי עוֹשֶׂה בְּשַׁבַּת לְעַצְמוֹ אִינוּ אִסוּר אַחֵר הַשְּׂבַת הַתָּם אַף אִם יִצְוָה לְעֲכוּמ"ז לְעֲשׂוֹת לִיכָּא אִבֵּל אִסוּר שְׂבוּת אִבֵּל הֵכָּא אִם הַעֲכוּמ"ז יַעֲשֶׂה בְּשִׁבִיל הַיִּשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִסוּר מִשּׁוּם רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ מַה"ת וְכ"ז הוּא בְּחֻזְקָה שְׂנוּטֵל מִעֲכוּמ"ז אִבֵּל בְּחֻזְקָה שְׂאִינוּ נוֹטֵל מִיָּד הַעֲכוּמ"ז רַק שֶׁהוּא חֻזְקָה הַנְּמַצָּא לֹא גְּזָרוּ וְלְהִכִּי אֲמַרְינן חֲנוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּפּוֹעֲלִים עֲכוּמ"ז נִכְנָסִים לְשֵׁם חֻזְקָה הַנְּמַצָּא מוֹתָר בְּאִכְלָה וְאֶצ"ל בְּהִנָּא דְּבְחֻזְקָה הַנְּמַצָּא לֹא גְּזָרוּ וְעִינן בְּבַע"ה שְׂפַתְבָּ בְּסוּף דְּבָרָיו וְנ"ל וְהָדִין עָלֵינוּ לְהַחֲמִיר שְׂנַהֲגוּ עַכְשָׁיו שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל מְקַבֵּל דוֹרוֹן חֻזְקָה מִן הַמַּנְחָה וְלִמְעַלָּה וְנַעֲשֶׂה חֻזְקָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂעֵבֵר שְׂאִסוּר בְּהִנָּא וּמַעֲרִימִים בְּזֶה לְפִיכָּךְ הִי' לָנוּ לְגִדּוֹר גְּדָר עָלֵינוּ עַכ"ל וְאֶפְשֵׁר שֶׁהַגְּאוּנִים שֶׁהֵבִיאוּ בַּהַע"ט לְאִסוּר סְבָרֵי דְּגַם מְדִינָא אִסוּר מַהֵךְ גְּזָרָה דְּגְזָרִינן שְׂמָא יִתֵּן עֲכוּמ"ז דוֹרוֹן או שְׂיֵאמֵר לוֹ לְאֶפּוֹת וְיִהְיֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְיִבּוֹא לִיְדֵי אִסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא: וְכַמָּה שְׂבַאֲרָנוּ שְׂפִיק חֻזְקָה שְׂעֵבֵר פ"פ שְׂרֵי לְדִינן דְּקִי"ל כַּר"ש דְּחֻזְקָה שְׂעֵבֵר פ"פ הִנֵּי דְּרַבְּנָן.

תְּבַאֵר הַיֵּטֵב סוּגְיָא דְּחוּלִין (דף ד') דְּמִיָּתֵי הַתָּם סִייעָמָא דְּיִשְׂרָאֵל אוֹכֵל נְבִילוֹת לְתַאֲבוֹן בּוֹדֵק סִפִּין וְנוֹתֵן לוֹ מִשּׁוּם דְּלֹא שְׂבִיק הִתְרָא וְאִבֵּל אִסוּרָא מְבַרְיָתָא דְּחֻזְקָה שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה אַחַה"פ מוֹתָר מִיָּד מְפָנִי שְׂמַחְלִיפִין סְבִרוּהָ הָא מְנֵי רַבִּי יְהוּדָה הִיא דְּאֵמֵר חֻזְקָה

שעעה"פ דאורייתא וקתני מפני שמחליפין והתוס' נדחקו הרבה דהא אסור משום פת עכומ"ז עיי"ש אבל מצאתי לרבינו ירוחם בדיני חמץ שכתב בשם בעל העיטור דמחליפין השאור קאמר דהעיסה עצמה עושין אחר הפסח והשאור לוקחין משל עכומ"ז ע"ש שהוכיח לפרש פן מפני כמה קושיות ומצאתי להגאון בעל משפנות יעקב ז"ל שפי' פן לנישב קושית התוס' מדעתו דנפשי' ולא זכר שפן מבואר בבהע"ט לרבינו ירוחם אלא שהקשה המ"י שם דא"כ דקאי מחליפין על השאור א"כ מאי קאמר סבריה הא מני ר"י היא דסובר חמץ שעעה"פ דאורייתא ונייליף מינה דאמרינו לא שביק היתרא ואכל איסורא אף היכא דאיכא למיחש לאיסור דאורייתא הא בשאור שעעה"פ ליכא איסור דאורייתא אף לר"י דמדאורייתא שאור בטל ברובא כדאמרינו בגדה (דף מ"ו) גבי עיסה של חולין שנדמעה או נתחמצה בשאור של תרומה דקרינו לה התם דימוע דרבנן כמ"ש רש"י ותוס' דמה"ת ברובא בטל וא"כ אמאי קרי לה הכא איסור דאורייתא לר"י והניח הדבר בצ"ע: ולענ"ד לא קשה מידי דכיון דמוקמינו לה כר"י ור"י סובר לה התם מב"מ לא בטיל ושפיר הוי דאורייתא דשאור המחמץ העיסה מיקרי מין במינו כמ"ש התוס' שם במנחות בהדיא עיי"ש והא דקרי לה התם בגדה דימוע דרבנן אף לר' יהודה עיי"ש הוא משום דהתוס' במנחות (דף כ"ב) ד"ה הדבר הקשו לר' יהודה דאמר מב"מ לא בטיל איך משפחת הא תרומה עולה בא' ומאה מב"מ ותיקצו דמשפחת לה בתרומה ביז פהו דליתא בשאלה וא"א למתבטל להיות חולין כמבטל הלפך הוי לי' מין באינו מינו ושפיר בטל אבל היכא דאפשר למתבטל להיות כמבטל לא בטל עיי"ש שהאריכו בזה ולפ"ז אתי שפיר דבגדה מייירי גם פן בתרומה ביז פהו דליתא בשאלה והוי מין בשא"מ ובטל אף לר"י אבל הכא גבי שאור של חמץ שעעה"פ לר"י הוי מב"מ דהא אפשר לחמץ של היתר להיות כחמץ של איסור לכשישנה אותו לשנה הבאה יהא אסור וגם אפשר לחמץ של איסור להיות מותר כשיפסל מאכילת הפלב כדאמרינו גבי גבילה שם במנחות (דף כ"ג) ולהכי בין למ"ד בטר מבטל אזלינו בין למ"ד בטר בטל אזלינו הוי' לי' מב"מ ולא בטל לר"י ושפיר קרי לי' איסור דאורייתא לר"י אלא דעדיין תקשה בעיקר הדבר שסברו רבנן דמיתו הו' סיעתא מהו ברייתא דחמץ של עוברי עבירה וסבריה דאתי כר"י דסובר דחמץ שעבר עליו הפסח אסור מה"ת וסובר נמי מין במינו לא בטל הלא בפשיטות איכא לאוקמי כר' שמעון ולא יהא סיעתא מהו ברייתא לרבא דבדאורייתא אמרינו לא שביק היתרא ואכל איסורא אבל לפמ"ש לעיל דספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר משום דהוי ספיקא דרבנן אתי שפיר דלהכי דייקי הני רבנן דמיתו סיעתא דהו' ברייתא אתיא כר' יהודה משום דאינהו דייקי לישנא דברייתא דקתני מפני שהו' מחליפין ולא קתני שאני אומר שמחליפין מוכח מזה דאין זה ספק אלא נדאי הוא שמחליפין כדמסיק הש"ס שם ומזה גופא דייקי דאתי כר' יהודה דחמץ שעבר עליו הפסח אסור מדאורייתא דאלו לר"ש כיון דהוי דרבנן אפילו אם ספיקא הוי אי מחליפין אי לא נמי הוי שרי ככל ספק דרבנן דהוי לקולא ומזה הוכיחו דברייתא אתי' כר"י דסבר חשעה"פ אסור מן התורה וממילא אתי' פנותי' דס"ל דמין במינו לא בטל ואיכא איסור דאורייתא כמו שביארנו לעיל דזה מיקרי מין במינו וכיון דאתא כר' יהודה אתי שפיר לישנא דברייתא דהוצרכו לומר שנודאי החליפו דמש"ה מקילינו אפילו באיסור דאורייתא כחמץ שעבר עליו הפסח עכ"פ הרי מוכח דלר' שמעון דקיי"ל פנותי' דחמץ שעבר עליו הפסח

דַּרְבָּנוּ סְפִיקוֹ לְקוּלָא וְדו"ק: סִימָן לַח שְׁאֵלָה חֲטָה שְׁנִיתְרַפְכָּה שְׁנִמְצָאת בְּמִינֵי טִיגוֹן שְׁנִילוּשׁ בְּמִים וְשׁוּמָן אִם אוֹסֵרֶת בְּמַשְׁהוֹ אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה דִּין זֶה מְבֹאָר בְּנב"י מה"ק שְׁרָצָה לֵאמֹר דְּכִינוּ דְּמֵי פִירוֹת עִם מִים הֵיוּ חֲמֵץ גְּנוּקָשָׁה כְּדֵאִיתָא בְּש"ע (סִימָן תס"ב) וְהַטּוֹר (בְּסִימָן תמ"ב) פֶּסֶק דְּגְנוּקָשָׁה הֵיוּ דַּרְבָּנוּ א"כ אֵינוּ נֶאֱסָר בְּמַשְׁהוֹ וּבְטַל בַּס'.

וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה לִי בְּעֵיקָר דַּעַת הַפּוֹסְקִים שְׁפָסְקוּ דְּגְנוּקָשָׁה הֵיוּ דַּרְבָּנוּ הֵיוּ וְנִפְיָק מִמ"נ וּמְסִיק דְּמַבְעֵי לִיה בְּשִׂיאֹר דַּר"י לַר"י דְּהֵינּוּ סִידוּק דְּתַנּוּ בְּפִסְחִים שִׂיאֹר וְהֵאוּכְלוּ פֶטוֹר לְהִכִּי מַבְעֵי לִיה אוֹ סְפִיקָא הֵיוּ אוֹ בְּרִיָּה וְלֹא שָׁם בְּעֵינָן וְא"כ פִּינּוּ דַּר"ז מְסַפְקָא לִי אֵלֶיכָא דַּר"י אִי הֵיוּ וְנִפְיָק אִי חֲמֵץ הוּא אוֹ מִצָּה וְכִינוּ דְּמְסַפְקָא לָן דִּילְמָא חֲמֵץ הוּא מִן הַתּוֹרָה אִיךָ כְּתַב הַטּוֹר דְּמִוֹתֵר לְשִׁהוּתוֹ נִיחּוּשׁ דִּילְמָא חֲמֵץ הוּא וְעֵבֶר בְּב"י וְדוּחַק לִוְמֵר דְּכִינוּ דְּמְסַפְקָא לִי לַר"י מוֹקְמִינּוּ אַחְזַקְתּוּ שְׁלֹא הֵיָה חֲמֵץ קוֹדֵם שְׁנַעֲשֶׂה סִידוּק וְעוֹד דְּכַמָּה מְרַבּוֹתָא סְבָרִי דְּלֹא מוֹקְמִינּוּ אַחְזַקָּה בְּסְפִיקָא דְּדִינָא: וְנִרְאֶה לִי דְּסְפִיקָא דַּר"ז אֵינְדְּחִי מְסַתְמָא דְּהַש"ס בְּמִנְחֹת (דָּף נ"ג) דְּפָרִיף הַש"ס הֵתֵם גְּבִי מִנְחֹת דְּתַנּוּ כָּל הַמִּנְחֹת בְּאוֹת מִצָּה וְאִימָא לֹא תֵאָפֶה חֲמֵץ אֵלָא שִׂיאֹר וּפְרִיף שִׂיאֹר דְּמֵאֵן אֵילִימָא דַּר"מ לַר"מ הָא מְדַלְקֵי עַלְהָ חֲמֵץ גָּמוֹר הוּא אֵלָא שִׂיאֹר דַּר"י לַר"י וּמִשְׁנֵי הֵתֵם מִצּוֹת תִּהְיֶה הַכֶּתוּב קִבְעוּ חוֹבָה וּמְדַפְרִיף דִּילְמָא לֹא תֵאָפֶה חֲמֵץ אֵלָא שִׂיאֹר דַּר"י הָרִי מוּכַח דְּשִׂיאֹר דַּר"י בְּרִיָּה הֵיוּ דָאֵם נִימָא דַּר"י מְסַפְקָא לִיה בְּשִׂיאֹר אִי חֲמֵץ הֵוָה אִי מִצָּה א"כ א"א לֵאמֹר דְּקָרָא אֲתִי לְאַפּוֹת שִׂיאֹר דְּהָא אִי חֲמֵץ הֵוָה אֲסוּר בְּמִנְחָה דְּלִיכָא סְפִיקָא קַמִּי שְׁמִיָּא וְכִינוּ דְּבִסְגִיָּא זֹו מוּכַח דַּר"י בְּרִיָּה הוּא פֶּסְקִינּוּ הִכִּי דְּהֵיוּ בְּרִיָּה וְכִינוּ דְּאֵינוּ לוֹקָה לַר"י אִיסוּר תּוֹרָה נְמִי לִיכָא לְשִׁיטַת הֵנִי רַבּוֹתָא וְעֵינּוּ בְּתוֹס' מִנְחֹת (דָּף נ"ג) ד"ה אֵין מִתְמַיְצִין בְּסוּף דְּבְרִיָּהֶם שְׁנִסְתַּפְקוּ בְּזֶה אִי לַר"י אֵיכָא בְּשִׂיאֹר אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא אוֹ דְּאֲסוּר רַק מְדַרְבָּנוּ וְהֵוָה הַנְּב"י כְּתַב דְּאֵין מִמֶּשׁ בְּהִיתֵר זֶה מִשׁוּם דְּלָמ"ד מ"פ הֵיוּ חֲמֵץ גְּנוּקָשָׁה צ"ל לְדִידְנִי דְּגְנוּקָשָׁה דְּאוֹרֵייתָא דְּהָא אֲמַרִּינּוּ בְּש"ס בְּמִנְחֹת (דָּף נ"ז) אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לְרַבּוֹת מִנְחַת גִּסְכִּים לְחִימוּץ דְּבָרֵי ר"ע וּפְרִיף הֵתֵם מִנְחַת גִּסְכִּים מִי פִירוֹת הֵם וּמִשְׁנֵי אוֹמֵר הִי ר"ע מִנְחַת גִּסְכִּים מְגַבְּלָה בְּמִים וְהִיא כְּשִׂינְיָה וְא"כ אִם נִימָא דְּגְנוּקָשָׁה הֵיוּ דַּרְבָּנוּ א"כ אִיךָ מְרַבָּה לָה קָרָא לְחִימוּץ הָא מִים וְשָׁמֶן דְּמִנְחָה הֵיוּ מִי פִירוֹת וְלֹא מִיִּקְרִי חֲמֵץ אֵלָא גְנוּקָשָׁה וְע"כ אַחַת מִשְׁתֵּי אֵלָה אוֹ דַּר"ע סוֹבֵר דְּגְנוּקָשָׁה הֵיוּ דְּאוֹרֵייתָא אוֹ דְּמִים וּמִי פִירוֹת הֵיוּ חֲמֵץ גָּמוֹר וְלֹא גְנוּקָשָׁה וְא"ל דַּר"ע סוֹבֵר גְנוּקָשָׁה דְּאוֹרֵייתָא כַּר"מ וְאֵנּוּ פֶּסְקִינּוּ כַּר"י וְלַעוֹלָם דְּמִים עִם מִי פִירוֹת הֵיוּ רַק גְנוּקָשָׁה דַּר"א דָאֵם ר"ע סוֹבֵר דְּגְנוּקָשָׁה הֵיוּ דְּאוֹרֵייתָא בְּעֵינּוּ לְמַפְסַק כְּנוֹתִי דְּהִלְכָה כַּר"ע מְחַבְּירוּ וּמִטַּעֵם זֶה פֶּסֶק דְּבְמִים עִם מִי פִירוֹת אוֹסֵר בְּמַשְׁהוֹ חֲטָה שְׁנַפְּל לְתוֹכוֹ כְּדִין חֲמֵץ גָּמוֹר: וְלִכְאוּרָה לֹא הִבְנִיתִי רְאֵייתוֹ דְּהָא אֲפִשֶׁר לְפָרֵשׁ דְּכִינוּ דְּמִנְחַת גִּסְכִּים מְגַבְּלָה בְּמִים וְאֵין הַמִּים פּוֹסְלִין אֶת הַמִּנְחָה וְא"כ מִשְׁכַּחַת לָה חִימוּץ שְׁנִתְּנוּ הַמִּים לְתוֹף הַמִּנְחָה קוֹדֵם שְׁנִתְּנוּ לְתוֹכָהּ הַשְּׁמֵן וְהֵיוּ חֲמֵץ גָּמוֹר וְאֲשַׁמְעִינּוּ קָרָא דְּעוֹבֵר עַלְהָ מִשׁוּם כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ וְכַמ"ש הַתּוֹס' שָׁם בְּפִסְחִים (דָּף ל"ה) ד"ה מִי פִירוֹת גְּבִי חוֹמֵץ הָאֲדוּמִי דְּחָשׁוּב חֲמֵץ דְּגָן גָּמוֹר ע"י תַּעֲרוּבוֹת מִשׁוּם שְׁשׁוּרִין הַשְּׁעוֹרִין בְּמִים קוֹדֵם שְׁנִתְּנוּ בְּהֵם יֵין עֵי"ש.

וְה"נ נוֹתֵן הַמִּים קוֹדֵם שְׁנִתְּנוּ הַשְּׁמֵן וְהֵיוּ חֲמֵץ גָּמוֹר וּבְלָאוּ הִכִּי קִשָּׁה לִי עַל דְּבָרֵי הַנְּב"י דְּהָא הַמְּג"א כְּתַב שָׁם (בְּסִימָן תמ"ז ס"ק ה') דְּאָף אִם נִימָא דְּגְנוּקָשָׁה אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְלָקִי עַלְהָ מ"מ בְּעֵינּוּ לְמִימֵר דְּבְטַל בְּשִׁשִּׁים דְּהָא רַש"י ז"ל פִּירֵשׁ בְּהָא דְּאֵמֵר רַב חֲמֵץ

בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו משום דגזרינן אינו מינו אטו מינו משום דחמץ בפסח בכרת מחמירין ב' והא דלא התמירו בחלב ודם לאסור אינו מינו במשהו אטו מינו משום דבדילי מיניה עיי"ש משמע דאי לאו דאיכא פרת לא הוי גזרינן להיות במשהו אע"ג דלא בדילי מיניה ומשום זה פסק הטור (בסימן תמ"ז) דמשש שעות ולמעלה אין אוסר במשהו משום דליכא רק לאו בעלמא והוא דעת כל הראשונים לבד הר"ן ו"ל כמ"ש שם הב"י והו' סברא דגוקשה הוי דרבנן פתב רק לרווחא דמילתא וא"כ נהי הוי מה"ת מ"מ הא ליכא אלא לאו ובטל בששים ואם באנו לחוש לשיטת רש"י ו"ל שפובר דמי פירות לחוד נמי הנה גוקשה ועל מי פירות לחוד בלי מים נמי אמר ריש לקיש אין חייבים על חמוצו פרת הא מלקות איכא ולדידיה הקשו התוס' בפסחים (דף ל"ה) מהא דפריה הש"ס במנחות מנחת נסכים מי פירות הם.

ולרש"י מאי מקשה הא חמץ גוקשה נמי אסור במנחה ותירצו ע"ז (בדף נ"ג) ד"ה אין מחמיצין דקושית הש"ס הוא לר' יהודה דסובר גוקשה הוי דרבנן וא"כ לא הוי חמוץ לענגן מנחות וא"כ כי משני אומר ה' ר' יוסי מנחת נסכים מגבלה במים והיא פשיטה צ"ל דמי פירות עם מים הוי חמץ גמור ולא גוקשה לחוד וא"כ לפ"ז איכא פרת במי פירות עם מים אין לחוש לזה חדא דכל הפוסקים חולקים על רש"י ו"ל בזה ועוד לפמש"כ לעיל הא איכא לפרושי הא דמשני מגבלה במים היינו שיתן המים בקמח קודם שיתן השמן והיא פשיטה ורבי' קרא לאסור חמוץ אבל מי פירות עם מים ביחד גם לרש"י לא הוי אלא גוקשה: ומה שהביא הנוב"י מתשובת הרשב"א (סימן כ"ג) שפתב שם לדחות דברי הרב ר"א מעכו דהא דחמץ בפסח במשהו הוא אפילו בנמוח החמץ ולא דנוקא פשהו בעין והביא ראיה לזה מדברי תשובות רב האי גאון ו"ל שפתב על יין צמוקים שנעשה לצורך הפסח ובתר דעבדין נטירותא ותירתא זימנין דמשתכח בעידן סחיטה תרי או תלת חיטי או שערי למשתי' ודאי אסור לבעורי מאי והשיב דכה"ג לא תשתון מיני' בפסחא דחמץ בזמנו במשהו ולד"ה מאן דשתי לא מחייב פרת עכ"ל הרי דפסק דמים עם מי פירות הוי ג"כ במשהו צ"ל דר"ה גאון סובר פשיטת רש"י ו"ל דהא דאמר ר"ל עיסה שנילושה ביין שמן ודבש אין חייבים על חמוצה פרת משום דהוי מי פירות מיירי במי פירות בלא מים וכמה שתירצו התוס' במנחות (דף נ"ג) ד"ה אין מחמיצין לשיטת רש"י דהא דפריה במנחות מי פירות הן ואין מחמיצין קאי לר"י דסובר דגוקשה לא מיקרי חמץ וכי משני מגבלה במים וכשיטה הוא משום דסובר דמי פירות עם מים הוי חמץ גמור עיי"ש בתוס' ולהכי פסק רה"ג ו"ל דאוסר במשהו כדין חמץ בזמנו [נאפ"ה פתב דכרת ליכא משום דבתערובות ליכא פרת א"כ לדין דפסקינן כר"ת ו"ל דמי פירות עם מים הוי חמץ גוקשה ולא חמץ גמור ודאי דבטל בס' כמו חמץ גמור קודם הפסח וכן ממה שכ' הרשב"א דברי הירושלמי דרבי שמואל בר יצחק הוי ליה יין תוסס זהב בגו' שעורין בגין דחמא שאל לר' אמי א"ל צריה אתה לבער ומן הסתם לא נתן בתוכו כל כף שעורים שלא יהא ביין ששים פנגדן ע"ש נמי אין ראי' לדין דהא הרא"ש ו"ל פתב בפ"ק כל שעה דר' אמי בהו' עובדא סובר פאב"י דמי פירות לחוד נמי מחמיץ וכ"כ התוס' במנחות (דף נ"ג) ד"ה אין מחמיצין דר' אמי סובר פאב"י וכינן דהוי חמץ גמור ודאי דאוסר במשהו.

אָבֵל בַּמִּים וּמִי פִירוֹת לְדִידוֹן דָּלָא הָוִי רַק גְּנוּקְשָׁה בְּטַל בִּס' וְדו"ק כְּנִלְע"ד: וּמָה שְּׁשָׂאֵל כְּבוֹדוֹ אִיךָ לְהַגִּיב בְּיָשׁוּבִים שְׂבָאִים לִב"ד לְעֲשׂוֹתָם שְׁלוּחִים לְמַפְנֵי חֲמִצָּן וְעֲדִינָן אִין הֶחְמִץ בְּיָדָם אִם יְכוּלִים הִב"ד לְמַפְנֵי חֲמִצָּם: תְּשׁוּבָה גַם אֲנָכִי נִהְגִּיתִי תְּמִיד לְצוּוֹת לְחַקֵּר אֲצֵל הַבָּאִים לִב"ד לְעֲשׂוֹתָם שְׁלוּחִים לְחַקֵּר אִם כָּבֵר יֵשׁ בְּיָדָם הֶחְמִץ דָּאִם אִין הֶחְמִץ עֲדִינָן בְּיָדָם וְקִנּוּ אוֹתוֹ אִם כֹּ"פ לֹא מְהִנִּי מָה שְּׁעֲשׂוּ אֶת הִב"ד שְׁלִיחַ דְּקִי"ל כֹּל מִקְלָתָא דְּאִיהוּ לֹא מְצִי עֲבִיד שְׁלִיחַ לֹא מְצִי מְשׁוּנִי וְהֵם בְּעֲצָמָם אִינּוּ יְכוּלִים לְמַפְנֵי דְּבָר שְׁלֹא קִנּוּ עֲדִינָן דְּאִין אָדָם מְקַנָּה דְּבָר שְׁלִבְל"ע וְכִמוֹ כֵּן אִינּוּ יְכוּלִין לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְמַפְנֵי אַף דְּבִשְׁעַת מְכִירָה כָּבֵר הוּא בְּיָדָם מ"מ לֹא חִיָּלָה עֲשִׂיתִי שְׁלִיחוֹת דִּידְהוּ: אוּלָם אַחַד שְׁנִשְׂאֵלְתִי ע"ז מְכַבֵּדוֹ וְעוֹד מְרַב אַחַד נִתְתִּי אֶל לְבִי לְהַתְּבוּנָה בְּזֶה כִּי כְּתָבוּ לִי שְׁקִשָּׁה הַדְּבָר לְהַקְפִּיד עַל זֶה כִּי כְּמָה אֲנָשִׁים הַדְּרִים בְּיָשׁוּב וּבָאִים לְעִיר לְפָנֵי ב"ד לְעֲשׂוֹתָם שְׁלוּחִים וְאִין הֶחְמִץ עֲדִינָן בְּיָדָם וְא"א לְהֵם לְבָא אַחַר שְׁיָקִינוּ הֶחְמִץ לְכֵן הַתְּבוּנָתִי דְּאֶפְשָׁר לֹא מְהִנִּי הַמְּכִירָה אַף בְּכַה"ג לְפִי מָה דְּאֶמְרִינָן בְּב"מ (דָּף ס"ו) דְּקֶאָמַר ר"נ גְּבִי פִירוֹת דְּקָל וּמוֹדִינָא דְּאִי שְׁמִיט וְאֶכִּיל לֹא מְפָקִינוּ מִיָּנִי וְכֵן פְּסָקִינוּ בְּש"ע (סִימָן ר"ט סְעִיף ד') וְכָתַב שְׁם הַרְמ"א וְה"ה שְׂאָר דְּבָרִים שְׁלֹא בָּאוּ לְעוֹלָם מְהִנִּי בְּהוּ תְּפִיסָה וְעִינָן בְּסַמ"ע (ס"ק י"ב) דְּהָא דְּמְהִנִּי תְּפִיסָה אִין זֶה מִטְעַם סְפָק אֶלָּא שְׁכֵן הַדִּין נוֹתֵן וּבְש"ס שְׁם דְּפָרִיף עַל הָא דְּאֶמַר וּמוֹדִינָא דְּאִי שְׁמִיט וְאֶכִּיל לֹא מְפָקִינוּ מִיָּנִי) מְהָא דְּאֶמְרִינָן אִסְמַכְתָּא לֹא קִנְיָ וְהַדְּרָא אַרְעָא וְהַדְּרָא פִּירָא וּמְשַׁנֵּי הֵתָם הַלְּוָאָה הֵכָא זְבִינָא וּפְרִש"י ז"ל הֵתָם הַלְּוָאָה וְאִסּוּר מְשׁוּם רִיבִית אָבֵל הֵכָא גְּבִי אִסְמַכְתָּא הוּי זְבִינָא וְאִין כָּאֵן חֲשַׁשׁ רִיבִית וְלִהְיִי מְהִנִּי מְחִילָה וְהַתּוֹס' חֲלָקוּ עָלָיו וְהַקְשׁוּ דְּהָא מְחִילָה בְּטַעוֹת לֹא הָוִי מְחִילָה כְּדֶאֱמְרִינָן בְּב"ב (בְּפָרָק חֲזֵה"ב) גְּבִי בְּיָדָא דְּאֶרְעָא דְּרַב עֲנָן לְכֵן פִּירְשׁוּ הַתּוֹס' דְּהִכִּי קֶאָמַר ה"ש"ס דְּהִכָּא זְבִינָא דְּנִהְיִי דִּיכּוֹל לְחַזֵּר מ"מ אִין לֹא לְחַזֵּר כִּי הִכִּי דְּלִיקוּ בְּהִימְנוּתָא לְכָּה אִית לֹן לְמִימַר דְּאֶפִּילוּ הִנֵּה יוֹדַע שְׁיָכוֹל לְחַזֵּר לֹא הִי חוֹזֵר וְעִינָן בְּרָא"ש שְׁם שְׁכ' וּמְכָאֵן הִבִּיא ר"ת רֵא"י הַמוֹכֵר לְחַבְרֵי שְׁטֵר בְּעֲדִים אַע"ג דְּקִי"ל אִין אוֹתִיּוֹת נְקֻנוֹת אֶלָּא בְּכַתִּיבָה וּמְסִירָה אִם קִדָּם הַלּוֹקֵחַ וְגָבַהּ אִין הַמוֹכֵר יְכוּל לְחַזֵּר בּוּ וְיִרְאָה לִי דְּהִינּוּ דְּוּוּקָא פְּשִׁידַע הַמוֹכֵר שְׁגָבָה הַלּוֹקֵחַ וּמִטְעַם מְחִילָה אָבֵל אִם לֹא יָדַע הַמוֹכֵר חוֹזֵר וְגוֹבָה מִבַּע"ח עַכ"ל וְהִנֵּה לְפִי דְּבָרֵי הַרְא"ש שְׁהוּא מִטְעַם מְחִילָה הוּא דְּוּוּקָא בְּאֶכִּילַת פִּירוֹת מְקַרְעָה שְׁנִמְפָּרָה קוֹדָם שְׂבָא לְעוֹלָם.

אוּ בְּמִכִּירַת חוֹב דְּכֵזָה מְהִנִּי מְחִילָה אָבֵל בְּחַפְזָא יְדוּעָה פְּשִׁיטָא דְּלֹא מְהִנִּי מְחִילָה וּבְעִינָן הַקְּנָאָה גְּמוּרָה: אוּלָם ה"ש"מ כְּתַב שְׁם בְּשֵׁם ר"י דְּלֹא דְּוּקָא שְׁמִיט וְאֶכִּיל אֶלָּא פִּינּוּ שְׁהִגְבִּיָה אוּ נִתְנָן בְּכִלְיוֹ נְמִי לֹא מְפָקִינוּ מִיָּנִי עִי"ש וְלְפִי דְּבָרֵי נִרְאָה דְּלֹא מִטְעַם מְחִילָה הוּא דְּכִינּוּ שְׁהִפִּירוֹת הֵן בְּעִין וְעֲדִינָן לֹא אֶכְלָן נִהְרִי הֵם שְׁל מוֹכֵר לֹא מְהִנִּי מְחִילָה בְּחַפְזָא יְדוּעָה אֶלָּא בְּעִינָן הַקְּנָאָה גְּמוּרָה וְצ"ל לְשִׁיטַת הַר"י מְשׁוּם דְּעִיקָר הַטְּעַם דְּנִיחָא לִי דְּלִיקוּ בְּהִימְנוּתָא וְלִהְיִי פִּינּוּ שְׁהִגְבִּיָה הַלּוֹקֵחַ הַפִּירוֹת אוּ שְׁנִתְנָן בְּכִלְיוֹ קִנְיָ אוֹתוֹן.

מְשׁוּם דְּאֶמְרִינָן וְנִדְּאִי הִי נִיחָא גַם לְמוֹכֵר שְׁיָקִנָּה מְשׁוּם דְּלִיקוּ בְּהִימְנוּתָא וּבְרִשׁוֹת וּרְצוֹן הַמוֹכֵר קִנְיָ אוֹתוֹן וְאִף דְּהַשְׁתָּא מוֹכֵר קָא הִזְר בִּי אֶמְרִינָן הַשְׁתָּא דְּקָא הִזְר בִּי אָבֵל מְעִיקָרָא נִיחָא לִי [וְעִינָן בְּקִצָּה"ח שְׁהַקְשָׁה מְהָא דְּקִי"ל יְאוּשׁ שְׁלֹא מְדַעַת לֹא הָוִי יְאוּשׁ וְנִרְאָה דְּלֹא קִשָּׁה מִיָּדִי דְּהָא הֵכָא כָּבֵר גִּילָה דְּעָתוֹ מְעִיקָרָא שְׁרוּצָה שְׁיָקִנָּה הַלּוֹקֵחַ שְׁהִרִי מְכַר לֹן לְהִכִּי אֶמְרִינָן דְּגַם הַשְׁתָּא נִיחָא לִי דְּלִיקוּ בְּהִימְנוּתָא וְאִין זֶה עֲנָן כְּלָל לְיְאוּשׁ

שלא מדעת] וכיון שהן ברשותו קנה הלוקח בתורת קנין ולהכי פסקינן בשו"ע (סימן ר"ט) וכתב הרמ"א (שם סעיף ד') וה"ה בשאר דברים שלא באו לעולם ואפילו לא תפס אלא כתב ל"י שטר ומסר לו השטר ופירש שם הסמ"ע דאין זה מטעם ספק אלא שכן הדין נותן: אמנם קשה לי על דברי הסמ"ע שכתב שאין זה מטעם ספק אלא שכן הוא הדין תקשה הא דאמר ביבמות (דף צ"ג) דרבי סובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דתניא לא תסגיר עבד אל אדוניו בלוקח עבד ע"מ לשחררו הפתוב מדבר היכי דמי דכתב ל"י לכשאקחה הרי עצמה קנוי לה עיי"ש וקשה דהא ע"כ מייירי בלא חזר בו קודם שלקחו דאי חזר בו הא מודה ר"מ דעד שלא בא לעולם יכול לחזור בו א"ו דלא חזר בו וא"כ תקשה הא העבד תפוס בעצמו ואף לרבנן מהני תפיסתו בדבר שלא בא לעולם ואפשר לומר דבעבד לא שנייה תפיסה בעצמו דכ"ז שלא נשתחרר גופו קנוי לרבנן ולא מיקרי תופס בעצמו כמו שבארנו במק"א בהא דהקשה המל"מ דלדעת הסוברים דגם בממון בעינו כפאשר זמם ולא כפאשר עשה א"כ תקשה איך משפחת הזמה גבי שן ועין גבי עבד בב"ק (דף ע"ג) הא מיד שהעיד הוי העבד תופס בעצמו והוי כפאשר עשה וכתבנו דלק"מ דלא מיקרי כפאשר עשה כ"ז שלא נשתחרר כדין דגופו קנוי לאדון ואינו תופס בעצמו ואף שהרא"ש כתב בשם הראב"ד והוכיח דלא מהני תפיסה קודם הודאה בקנס מהא דאמר ר"ג אי אתה יודע שטבי עבדי יוצא לחירות וא"ל ר' יהושע אין בדבריה פלוגתא שפיר הודית אלמא מהני הודאה אעפ"י שהעבד תפוס בעצמו עיי"ש הרי דתפיסת העבד בעצמו מקרי תפיסה התם שאני דעיקר טעם תפיסה קודם הודאה הוא משום דלא מימעט מירשיעון אלקים היכי דתפס מקודם דהיינו שא"צ הב"ד לחייבו פלל ובזה שפיר מיייתי הראב"ד ראי' דאם איתא היכא דתפס לא מהני הודאה הא הכא גבי עבד תופס בעצמו וא"צ ב"ד לגבותו ואמאי מהני הודאה פלל אבל לענין מילי אחרניא אם אנו דנין אם מיקרי תפיסת העבד בעצמו תפיסה אמרו שפיר דזה לא מיקרי תפיסה דהא אם אין שחרורו שחרור לא מיקרי תופס בעצמו אלא האדון תופס בו ולהכי שפיר אמרינן דלרבנן בלוקח עבד ע"מ לשחררו מיקרי דבר שלב"ל ולא מהני תפיסת העבד בעצמו: ועוד יש ליישב שיטת הסמ"ע דמייירי שאמר לו מעכשיו וכשיטת הרמב"ן ז"ל שהביא הריטב"א והרשב"א ז"ל שם דלר"מ באומר מעכשיו קנה ואינו יכול לחזור בו אף בדבר שלב"ל ומייירי שחזר בו קודם שקנה דלרבנן יכול לחזור בו דהיכא דחזר בו מקודם שבל"ע הא נדאי מודה הרי"ף דלא מהני תפיסה ולר' מאיר אינו יכול לחזור בו ועוד דלפמש"כ התוס' ביבמות (דף נ"ב) ד"ה ולאשה דעלמא שפיתבו שם דהא דאמרינן אמר ללבקר כתוב גט לאשה דעלמא לכשאכניסה אגרשנה דאינו גט משום דלא הוי לשמה דזהו דווקא לרבנן דסברי אין אדם מקנה כו' אבל לר' מאיר דסובר אדם מקנה דשלב"ל מיקרי שפיר לשמה א"כ בנדאי לא קשה מהא דקונה עבד ע"מ לשחררו דלא מהני לרבנן משום דלא הוי לשמה וגט שחרור שנה לגיטי נשים בענין לשמה ולענין זה הא לא מהני תפיסה פלל עכ"פ כיון דמהני תפיסה מדינא ולא מחמת ספק ומטעם דניחא ל"י דליקו בהימנותי' א"כ נראה פשוט דמה לי אם מכר בעצמו דשלב"ל ולא חזר בו עד שהגיע ליד הלוקח מה לי צונה לשלוחו למכור דשלב"ל והגיע ליד השליח אף שאין כאן דין שליחות דמילתא דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח מ"מ לא גרע ממכר בעצמו דג"כ לא הוי

אלא דברים בעלמא כ"ז שלא ב"ל ומהני פשפא לנד הלוקח ה"נ בצונה לשליח למפור
והגיע לנד השליח דמהני אף שאין פאן דין שליחות גמור.

וא"כ גבי חמץ פל שמכר הרשות לכומ"ז ע"י השליח והחצר ישנו בעולם ונעשה שליח
גמור על מכירת הרשות ונעשה החצר של עכומ"ז וכשקונה הישראל חמץ ומעמידו
בחצר שהקנה לכומ"ז פבר הכומ"ז תופס ומחזק בהחמץ אחר שב"ל וקני' לי' וכ"ש
הכא דנדאי ניתא לי' לישראל שיקנה העכומ"ז מלבד מה דניתא לי' דליקו בהימנותא
ניתא לי' נמי דליקני פדי שלא לעבור אב"י ובי"מ ושפיר קני' לי' הכומ"ז [ואין פאן משום
קני את נחמור דבשעה שהשליח מוכר לכומ"ז פבר ישנו לחמץ אצל המשלח] אולם פיון
שעיקר הקנין הוא בתורת חצר יש לעיין מה שהעירו האחרונים ז"ל אם מהני קנין חצר
גבי כומ"ז אם אינו עומד בתוך שדהו משום דאמרין בפ"ק דב"מ דחצר שאינו עומד
בצידיו אין לו דין דין שליחות וא"כ הא קיי"ל דאין בכומ"ז דין שליחות והכא אין
כומ"ז עומד בצד החצר שמכר לו ועיין בקצה"ח מש"כ בזה דגבי שליחות דחצר לא
קפדינו אבני ברית והחצר נעשה שליח לכומ"ז אף שאינו בן ברית ויותר טוב במי שפא
למפור ואין החמץ עדיין בידו שימפור הרשות והחמץ שיקנה לשלוחו וכיון דהשליח
הוא ישראל יקנה לו החצר את החמץ פשיקנה בתורת חצר וכמש"כ דהיכא דתפס מהני
אף בדבר שלא בא לעולם והישראל ימפור את"כ החמץ להכומ"ז קודם שש שאז פבר
החמץ ברשות הישראל ויקנה להעכומ"ז בקנין אגב או בקנין סודר ולא יצטרף לבא לדין
קנין חצר בעכומ"ז שיש בזה דיעות: סימן לט שאלה בדין מצה גזולה ומרור הגזול אם
יוצאין בו ידי חובת מצוה: תשובה בפסחים (דף ל"ח) אומר רב אשי מצה של מע"ש
לדברי ר"מ אין אדם יוצא בה יד"ח בפסח לרבנן אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח עיסה
של מע"ש וכו' אחרוג של מע"ש וכו' מתקיף לה ר"פ בשלמא עיסה דכתיב עריסותיכם
אחרוג נמי דכתיב לכם אלא מצה מי כתיב מצתכם אומר רבא ואיתימא ר"י ב"ש אתיא
לחם לחם כתיב הכא לחם עוני וכתיב התם והיה באכלכם מלחם וגו'.

והרשב"א ז"ל בחי' לסנופה (דף ל"ה) כתב ע"ז בירושלמי פסלי בפסח מהאי טעמא מצה
גזולה ובגמרא דילן לא אינדכרי מהא התם פלל משום דלא משפחת לה דסברי לה
פדאמרין בפ' אלו נערוות דמפי לעסי' בפומי' קנינא דלאו בר אהדורי הוא ואין לנגזל
אלא דמים ותו ליכא בשעת הנאת גרונו ומעיו דעביד מצוה לא משום לכם ולא משום
מצוה הפאה בעבירה ולא משפחת לה נמי במצה שאולה דשאולה כה"ג במידי דלא הדר
בעיני' הלואה היא וממונא של לנה גמור הוא ולכם קרינן ביה ולא משפחת לה אלא
במע"ש ואליקבא דר"מ פיון דברשות הוא אוכל ומשולחן גבוה קא זכי בדין ליכא למימר
דקני' בלעיסה דכל היכא דאיתא דגבוה הוא ולרבנן ליכא למידרש לחם לחם משום לכם
אבל דרשי' ליה למידי אחרני טובא עכ"ל הרשב"א ז"ל: ולא זכיתי להבין דבריו דאפתי
משפחת לה גם לרבנן פגון שבלע מצה ולא לעסי' דקיי"ל בפסחים (דף ט"ו) דבלע מצה
יצא ולא קני' בשנינוי ושפיר משפחת לה למצה גזולה ואפילו כשפא המצה בתוך גרונו
למקום דלא מצי לאהדורי מ"מ שינוי לא מיקרי דהמצה לא נשתנה והוי מצה גזולה:
וראייתי להגאון בעל שא"ר ז"ל (בסי' צ"ד) שפכת ג"כ דא"א ללמוד הך גז"ש דלחם
לחם מחלה ולפסול מצה גזולה דהא בחלה גופא לא אשכחון דגזל פטור מחלה ואדרבה
דבב"ק (דף צ"ד) אומר אב"י דראב"י סובר שינוי במקומו עומד מהא דאמר הרי שגזל

סָאָה חִיטִּין טְחָנָה לְשֵׁה אַפָּאָה וְהַפְּרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה אִין זֶה מְבָרַךְ אֱלֹא מְנַאֵץ הָרִי דָאָף לְמַ"ד שְׁיֻנּוּי אִינוּ קוֹנָה דְהוּא גְזוּל מְעֵלְיָא אַפ"ה יֵשׁ בּוּ דִין חֲלָה רַק שְׂאִינוּ יָכוֹל לְבָרַךְ דָּאָם אִיתָא דְלִיכָא חַיִּיב חֲלָה בְּגוּזל כָּלָל א"כ לֹא שְׂיֻנּוּ לֹא מְנַאֵץ א"ו דְאִיכָא הַפְּרִישָׁה מְעֵלְיָא אַף בְּעֵיסָה גְזוּלָה וְכִינּוּן דְחַיִּיב בְּחֲלָה מִמִּילָא אִי אַפְשָׁר לְמַעַט מְצָה גְזוּלָה מִגּוֹז"ש דְלַחֵם לַחֵם מְחֲלָה שְׂלֵא יְהֵא טָפֵל חֲמוּר מְהַעֲיָקָר עֵי"ש בְּדַבְּרִיו וְנִרְאָה שְׂכַפּוֹנְתּוֹ דְגַבֵּי חֲלָה אִיכָא חַיִּיב בְּגוּזוֹל דְהֵינּוּ שְׂהַגְלָגוּל שְׂבִינְד הַגְּנָב מְחַיִּיב בְּחֲלָה דֹאע"ג דְבִרְשׁוֹת דְנִגְזוֹל קָאִי מ"מ כִּינּוּן שְׂנַתְגַּלְגַּל בְּיַד הַגְּזוּלָן חַיִּיבָת בְּחֲלָה וְהָאוּכְלָה בְּטַבְלָה חַיִּיב מִיְתָה וְה"ה דְגַבֵּי תְרוּמָה וְדָאִי דְמִקְרוּם שְׂבִינְד גְזוּלָן נְמִי מְחַיִּיב בְּמַעֲשֵׁר וּבְתְרוּמָה וֹאע"ג דְמָהָא דְתַנְיָא (בב"ק ס"ה) הַגְּנָב וְהַגְּזוּלָן שְׂתַרְמוּ תְרוּמָתוֹן תְרוּמָה אִין רֵאִי מְשׁוּם דְאִיכָא לְמִימַר דְמִינֵי שְׂנַתְמַרְח בְּיַד הַבְּעָלִים מ"מ פְּשִׁיטָא לִי לְהַשְׂא"ר ו"ל דְחַיִּיב אַף שְׂנַתְמַרְח בְּיַד הַגְּזוּלָן אֲבָל מ"מ לַעֲנִי"ד רֵאִי זֹו אִינְי מִבֵּין דְהָא בְּלֹא"ה קָשָׁה כִּינּוּן דְב"ש סְבָרִי שְׁיֻנּוּי אִינוּ קוֹנָה הָא הו"ל תּוֹרַם שְׂאִינוּ שְׂלוֹ וְהָאִיף חַיִּיבָת הַפְּרִישָׁתוֹ וְע"כ צָרִיף לֹאמַר דְהַפְּרִישָׁה חַיִּיבָת מְשׁוּם דְקִי"ל בב"ק (דף ס"ז) הַגְּנָב וְהַגְּזוּלָן שְׂתַרְמוּ תְרוּמָתוֹן תְרוּמָה וְכַדְאָמְרִינּוּ הָתָם מְשׁוּם דְהוּי יֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם מְעַיָקְרָא טִיבְלָא וְהַשְׂתָּא תְרוּמָה וְקוֹנָה לָה לְכ"ע רַק דְאִבְיִי הָוָה סְבָר דְלַעֲנִין בְּרַכָּה לֹא מְהַיִּי הָא דְקוֹנָה בְּיֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם וְאָסוּר לְבָרַךְ אִא"כ קוֹנָה בְּשְׁיֻנּוּי מְשׁוּם דְנִשְׁתַּנָּה הָוָה מִקְלֵתָא אַחְרִיתָא וְלֹא זֶה הוּא שְׂגוּל וְלֹא מְאוּס לְבָרַכָּה כְּמוֹ גַבֵּי אֲתַנּוּ דָּאָם שְׁיֻנּוּי קוֹנָה לֹא מְאִיס לְגְבוּהַ וְלִהְכִי מוֹכִיחַ אִבְיִי דְקְסָבְרִי שְׁיֻנּוּי אִינוּ קוֹנָה מְדָאָמַר אִין זֶה מְבָרַךְ אֱלֹא מְנַאֵץ ש"מ דְסוּבְרַ שְׁיֻנּוּי אִינוּ קוֹנָה וְהָא מִקְלֵתָא דְיֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם לֹא מְהַיִּי לַעֲנִין בְּרַכָּה וְרַבָּא דְחֵי לִיָּה דְאֲפָשָׁר דְב"ש נְמִי סְבָרִי שְׁיֻנּוּי קוֹנָה וְאִפ"ה לַעֲנִין בְּרַכָּה לֹא מְהַיִּי וְכ"ז הוּא רַק לַעֲנִין בְּרַכָּה אֲבָל לַעֲנִין הַפְּרִישָׁתוֹ וְדָאִי דְמְהַיִּי כִינּוּן דְאִיכָא יֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם וְא"כ לְפִי"ז אִין רֵאִיָּה מְכָאֵן דְגְזוּל חַיִּיב בְּחֲלָה דְשֵׁאֲנִי הָתָם דְאִיכָא יֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם קוֹדֵם הַגְּלָגוּל דְהָא גְזוּל סָאָה שְׂל חִיטִּין וְטְחָנָה וְהוּי יֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם דְמַעֲיָקְרָא חִיטִּין וְהַשְׂתָּא קָמַח וְכִינּוּן דְקוֹדֵם הַגְּלָגוּל קְנָאָה לָה בְּיֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם וְדָאִי דְנִתְחַיִּיב בְּחֲלָה וְב"ש לֹא קָאָמַר רַק לַעֲנִין בְּרַכָּה דְהוּא בּוֹצֵעַ בִּירָף אִם מְשׁוּם דְשְׁיֻנּוּי אִינוּ קוֹנָה אוֹ מְשׁוּם דְלַעֲנִין בְּרַכָּה לֹא מְהַיִּי שְׁיֻנּוּי כְּדָרְבָּא אֲבָל לַעֲנִין קוֹנָה קְנִי לָה שְׂפִיר קוֹדֵם גְּלָגוּל דָּאָף מ"ד שְׁיֻנּוּי אִינוּ קוֹנָה מְצִי סְבָר דְיֵאוּשׁ וְשְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם שְׂפִיר קְנִי וְכ"ז בְּגוּזל סָאָה חִיטִּין וְטְחָנָה אֲבָל אִם גְזוּל וְלֹא נַעֲשָׂה לֹא שְׁיֻנּוּי הַשֵּׁם וְלֹא שְׁיֻנּוּי מַעֲשָׂה כְּגוֹן שְׂגוּל כְּפָרוֹת שְׂל בַעֲה"ב שְׂהָיָה בְּתַנּוּר וְלֹא הָיָה בְּכָל אַחַד מֵהֶם שְׂעוּר חֲלָה וְהַגְּזוּלָן צָרְפָן בְּסָל דָּאָם הָיָה הַבַּעֲה"ב מְצָרְפָן מְחַיִּיבִי בְּחֲלָה אֲבָל אֲצֵל הַגְּזוּלָן אַפְשָׁר דְפְטוּר מְטַעַם דְדָרְשִׁינּוּ עֲרִיסוֹתִיכֶם וְלֹא הַגְּזוּל: וּמָהָא דְתַנּוּן (בב"ב דְבִיכּוּרִים מְשָׁנָה ג') שְׂהַתְרוּמָה וְהַחֲלָה נוֹהֵג בְּסַקְרִיקוֹן וְהַגְּזוּלָן אִין רֵאִי דְגְזוּל חַיִּיב בְּתְרוּמָה וְחֲלָה אַף אִם לֹא קְנָאוּ דְהָתָם נְמִי מִינֵי שְׂקָנָאוּ קוֹדֵם הַדִּיגוֹן וְקוֹדֵם הַעֲרִיסָה כְּגוֹן דְהַגְּזוּלָה הָיָה בְּשַׁעַת קְצִירָה מִן הַקְּרָקַע וְאִם"כ קְנָאוּ שְׂעֵשְׂאוֹן חִיטִּין אוֹ שְׂקָנָאָם בְּיֵאוּשׁ וְשֵׁה"ש כְּדָאָמַר בב"ק (דף ס"ז) וּבְשַׁעַת מִקְרוּם וְעֲרִיסַת הַעֲיָסָה כְּבָר הָיָה שְׂלוֹ לְגַמְרִי וְאִתִּי לְאֲפוּקִי מְבִיכּוּרִים דְאֲפִילוּ קְנָאוּ לְגַמְרִי לֹא מְצִי מִיְתִי בִיכּוּרִים דְהָא בְּעִינּוּ שְׂהָיָה הַקְּרָקַע שְׂלוֹ וְכֵן צ"ל בְּהָא דְתַנּוּן בְּחֲלָה (פ"ב מְשָׁנָה ה') וּמִיְתִי לָה בְּקִידוּשִׁין (דף מ"ו) הַמְּפָרִישׁ חֲלָתוֹ קָמַח אִינָה חֲלָה וְגוּזל בְּיַד כְּהֵן וְחַיִּיב בְּחֲלָה דְמַשְׁמַע דָּאָף דְהוּי גְזוּל בְּיַד כְּהֵן אַפ"ה חַיִּיב בְּחֲלָה הָתָם נְמִי הוּי שְׁיֻנּוּי מַעֲשָׂה דְמַעֲיָקְרָא קָמַח וְלְבִסּוּף עֵיסָה דְבְּלֹא"ה קָשָׁה הָא אִינוּ יָכוֹל לְהַפְּרִישׁ דְבָר

שאינו שלו כדאמר שם בש"ס דלרב דאמר המקדש אחרות המעות פקדון הוי גזל גמור עיי"ש: ועוד נ"ל דאפילו אם ניאא פדברי השאר ו"ל דגזל חייב בחלה מ"מ הך גז"ש דילפינן מצה לחם לחם מחלה ג"ש גמורה הוא ואע"ג דגבי חלה גופא עיסה גזולה חייב בחלה.

מ"מ נהי דחייב בחלה וזר האוכלה במיתה מ"מ אינו יכול להפריש מעיסה גזולה כ"ז שלא קנאה בשיוני שיהא שלו לגמרי כמו דממעטין בתרומה תורם שאינו שלו וא"כ שפיר ילפינן כמו בחלה אינו יכול להפריש שאינו שלו כן במצה אינו יוצא במצה שאינה שלו אם לא קנאו וילפינן מהפרישה בחלה ולא מחייב בחלה ולפי זה שבארנו דגז"ש גמורה היא יש לפסול גם מרור הגזול כמו דפסלינן מצה גזולה דכל פסול במצה פסול במרור כדאמרין בפ' כ"ש (דף ל"ט) והשאר ו"ל כ' דהך גז"ש דלחם לחם לא קנימא ופסול מצה הוא רק משום מהב"ב.

ולפי"ז במרור דרבנן לא חיישינן למצנה הבב"ע לכמה רבנותא אבל לפמ"ש"כ דגז"ש גמורה היא ומצה גזולה פסול מה"ת ממילא מרור הגזול נמי פסול אף שהיא מדרבנן כדמוכח בש"ס דפסחים ה"ל גבי מרור של מע"ש: מ"מ בעיקר הדין בעיסה גזולה לענין חלה לא נ"מ לדין דממ"נ אם נתגלגל ביד הנגזל כבר נתחייבה בחלה והאוכלה בטבלה במיתה ואם נתגלגל ע"י הגזלן היא קנאה בשיוני דקיי"ל שיוני קונה וליכא נ"מ אלא לענין צירוף סל שגזול פירות שנתגלגלו בפטור פחות מפשיעור ונצטרפו בסל ביד הגזלן ונראה דאפילו למ"ד שיוני אינו קונה מ"מ עיסה גזולה חייבת בחלה דהא ילפינן חלה מתרומה ראשית ראשית פדאיתא במנחות (דף ס"ז) דמאן דאמר מירוח עכומ"ז פוטר גלגול עכומ"ז פוטר ומאן דאמר מירוח עכומ"ז אינו פוטר גילגול עכומ"ז אינו פוטר ובתרומה ודאי דאם גזל תבואה ומירחה הוקבעה לתרומה ויש בה דין טבל ורא' לזה דהא בב"ק (דף ס"ט) מיייתין ברייתא דר"י אמר כל שילקטו עניים יהא הפקר ור' דוסא אמר לעתות ערב אומר כל שילקטו יהא הפקר משום דזימנין דהעניים מלקטים שילקטו שלא זכתה להם תורה והוי גזול בידיהו והמה יסברו שזה לקט ולקט פטור מן המעשר ויאכלו בלא מעשר הרי חזינו דאם אין בזה דין לקט הוקבעו למעשר אף שגזול הוא ביד העניים.

והתם מוכח בסוגיא דהוי טבל מן התורה דהא מפי' התם דר"י לדר"ד ודר"ד לר"י ור"י אומר כל שילקטו יהא הפקר משום דא"א לומר דר"י סובר כל שילקטו כמו דאיתא בברייתא משום דשמעינן ליה לר"י דלית לי' בריה גבי לוקח זין מבין הכותים ואם ניאא דחייב הפרשת תרומה ומעשר בתבואה גזולה הוא מדרבנן א"כ הוי מצי למימר דר"י סובר כל שילקטו ומשום דהוי איסור דרבנן אף אם לא יפקירו הבועלים והם לא יפרישו להכי אמרינן יש בריה אבל בלוקח זין סובר אין בריה משום דהוי איסור דאורייתא א"ו דגם בתבואה גזולה איכא איסור טבל מן התורה ומשום מהפך לה דר"ד לר"י ואין לומר דהעניים יקנו אותם בשיוני מעשה ע"י טחינה ואפיה ויתחייבו במעשר דז"א דא"א דגזול פטור מן המעשר כל שהיה גזול בשעת מירוח פטור ולא מהני שיוני דאח"כ כלל והא דגנב וגזלן שתמו תרומתן תרומה מירי ע"כ כשנתמרח ביד הבועלים אם ניאא דגזול פטור מן התרומה.

א"ו דתבואה גזולה חייבת בתרומה מדאורייתא וכיון דיש בה איסור טבל מן התורה לא מהני הפקירה דבעה"ב וע"כ דסובר יש בריירה והוצרה הש"ס להפוך דר"י לר' דוסא ודר"ד לר"י ואף דקיי"ל דלקוח פטור מן המעשר פדדרשינן בב"מ (דף פ"ח) וה"ה דפטור מן התרומה פמבואר בתוס' גיטין (דף כ"ג) ד"ה העכומ"ז והפתי שתמרו כו' עיי"ש מ"מ גזול עדיף מלקוח דברשותא דמרא קיימא ותבואת זרעה קרינן בי' [ואף דהאי תנא סובר כל שילקטו אבל כל שילקטו לא מהני דסובר פצנועים דכל גזילה לא קאי ברשותא דמרא להקדישה היינו דנוקא להקדישה אינו יכול אבל קדושת תרומה דחיילא מאליה לא פקע רשות בעלים מהתבואה וקרינן בי' תבואת זרעה]: ועוד דמטעם אחר א"א לומר התם דחייב התרומה ומעשרות הוא מטעם שהעניינים יקנו בשנינוי דהתם גבי עניינים שילקטו יותר מדין לקט לא מהני בה שנינוי כלל דהא לא פונונו לגזול רק שטעו בדין וסברי שגם זה לקט כמ"ש רש"י ו"ל שאין בקיאה בהלקה וגזולן בשוגג אין לו דין גזולן כמ"ש הרמב"ם א בחידושי למס' פתובות (פ' א"נ) גבי הניח להם פרה שאולה וטבחהו ונאכלוה דכיון דבשוגג אכלוה אין להם דיוגזולן וכן פתב המחנ"א (בה' גזילה) וכיון דאין להעניינים דין גזולן ממילא לא מהני שנינוי גבייהו דשנינוי לא מהני אלא היכא דיש לו דין גזולן וכיון דלא מהני התם שנינוי ומדברי הגמרא מוכח דאי לא מהני ההפקר הני איסור דאורייתא ש"מ דגזול חייב בתרומה ומעשר דאורייתא (ומה שלא פירשו רש"י ותוס' שם בסוגיא דלהכי אמרו כל שילקטו או כל שילקטו הוא משום שלא יפשו להעניינים באיסור גזול ולא משום תו"מ משום דלענין גזול לא שייך לאפלוגי אם כל שילקטו או כל שילקטו דכל שהבעה"ב אומר שאינו מקפיד על מה שהעניינים נוטלין אין בזה איסור גזול ולא איכפת לן בזה לדין בריירה ולא לדין גזול ולא נתיאשו הבעלים רק באמירתם שאינם מקפידים סגי להכי הוצרכו לפרש דאמירתם הוי בשביל מכשול תרומה דבזה בעינו הפקר גמור וכיון שהוכחנו דתבואה גזולה חייבת בתרו"מ ה"ה עיפה גזולה חייבת בחלה אף למ"ד שנינוי אינו קונה ונ"מ לדין לענין צירוף סל אם נצטרף ביז הגזולן חייב בחלה מיהו יש לדחות דהתם פיון דהעניינים אינם מתפוננים לקנות רק טעו בדין וסברי שהוא לקט ובשוגג אין לו דין גזולן להתחייב באונסין פדאמרינן גבי הניח להם אביהם פרה שאולה וכיון דלא נתחייבו באונסין לא נפיק מרשותא דמרא ולהכי חייב בתרומה ומעשר אבל אם נתמרח ביז גזולן גמור שקנה בדין גזול ולא ברשותו דמרא קאי להקדישו לא מהני נמי מירוח דגזולן לחייב בתרו"מ מ"מ נראה דאין לחלק בזה ודו"ק: סימן מ שאלה בהא דאמרינן בר"ה (דף כ"ח) כפאו ואכל מצה יצא ומוקי לה בשפפאוהו פרסיים ומשום דמצות אין צריכות פנונה יש להסתפק אי מייירי דוקא באמרו לו שיהרגוהו אם לא יאכל והוא אכל אבל אם תחבו לתוך פיו עד בית הבליעה עד שנבלע המצה לא יצא דדוקא אם עשה המעשה בעצמו רק שחיסר פנונה אז יצא אבל אם לא עשה המעשה בעצמו לא מהני או דילמא אפילו בכה"ג שתחבו לתוך פיו נמי יצא: תשובה הנה גבי גט דקיי"ל גט מעושה בישראל כדן פשר ודאי דלא מהני אם נטלו ידו בע"כ וזרקו לה הגט דלא מתכשר אלא כשאיימו עליו עד שנתן בעצמו מיהו התם שאני דבעינו רצון וכשהחזיקו בידו עד שנתן לא מקרי רצון דדוקא אם כפוהו שיתן בעצמו בזה אמרינן דנדאי יתנאה משום מצנה לשמוע דברי חכמים ואף אם האי גברא באמת בלבו לא ניתא לי' הוי דברים שבלב ואינם דברים דרנבא דאינשי אם כופין אותם לעשות מצנה ועושים ואמרים רוצה

אני מתרצים נמי בלב כמש"כ לקמן אבל כשהתחזיקו בידו ליתן גט לא מהני דבזה לא רובן מתרצים בלב גמור: וכ"ז בגט דבעי רצון אבל במצנה דלא בעינן רצון אלא פונונה לחוד וכינן דמצות א"צ פונונה מהני אף אם עשו עמו בע"כ ולא עשה בעצמו וכן גבי יבום אמרינן ביבמות (דף נ"ג) ה"בא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס קנה ומפרשינן אונס כגון שנתקשה לאשתו ותקפוהו עכומ"ז ביבמתו ועיי"ש בתוס' דלא רצה התלמוד לפרש שאימו עליו שיהרגוהו אם לא יבא עלי' בקישוי דכל שעושה מעצמו אפילו ע"י פחד מיתה לדעת חשיב לי' ודבריהם צריך ביאור דהא בכל דוקתא קרי אונס מה שמגזמין עליו להורגו אם לא יעשה דבר זה ואיך כתבו דזה אינו קרוי אונס ונראה פונונתם ו"ל דאף דנדאי בכל התורה דבר שעושה ע"י פחד מיתה לא מהני כמו בגיטין וקידושין מ"מ ה"בא גבי יבום כינן דכבר תנא דלא בעינן רצון וכווננה פלל ואפילו בשוגג נמי קנה א"כ פשיטא דגם מה שמפחידין אותו ע"י אונס מיתה נמי מהני ותנא דקתני נמי אונס ע"כ דאשמעינן רבותא טפי דאפילו אונס פי האי שלא עשה מעצמו פלל רק שפופוהו והדביקוהו נמי מהני וילפינן הפל מקרא דיבמה יבוא עליה דאפילו באונס פי האי נמי מהני ועיין בחי' הרמב"ן ו"ל שם ומשמעות דבריו ג"כ כמ"ש שכ' שם וז"ל וא"ת למה לא פרושו משנתנו בשאנסוהו למיתה לבא עלי' ותי' שהוא כינן דבביאה עלי' ליכא אונס לא קרינן בה ה"בא על יבמתו באונס אלא מדעת שלא במתכוון למצנה הוא ב"א עלי' עכ"ל הרי בהדיא דבאנסוהו למיתה מקרי אונס רק דהש"ס לא רצה לפרש מתניתין באופן זה משום דכבר שנה לנו התנא דלא בעינן רצון גבי יבום ולהכי הוצרך לפרש שתקפו לבא עלי' דאפ"ה נמי מהני וא"כ אפשר דבמצות נמי מהני אפילו אונס פי האי והכי משמע לי דלכאורה קשה למה לי לאוכוחי מהא דשלחו לי לאבוה דשמואל כפאו ואכל מצה יצא דמצות א"צ פונונה ואמאי לא מוכיח זאת מברייתא דכתובות (דף פ') בד"א במצות ל"ת אבל במ"ע שאומרים לו עשה סופה ואינו עושה לולב ואינו נוטל כו' א"כ ש"מ דמצות א"צ פונונה א"ו דמברייתא לא מוכח מידי דמייירי שמכין אותו עד שעושה מעצמו.

ובזה אפשר לומר דאף דמצ"כ מ"מ מהני משום דנדאי מתרצה אח"כ כמו גבי גט דמהני משום מצנה לשמוע דברי חכמים אבל מהא דשלחו לי כפאו ואכל מצה יצא מוכיח דאל"כ מדקאמר סתמא כפאו דמייירי אפילו בתחבו לי בבית הבליעה נמי יצא דבזה לא אמרינן גבי גט דנדאי מתרצה ואפ"ה יצא ש"מ דמאצ"כ מיהו ז"א דאפשר לומר דלעולם גם ה' דכפאו ואכל מייירי דוקא שאכל בעצמו ולא שאחרים תחבו לתוך פיו והא דלא פשיט מברייתא דבמ"ע פופין עד שתצא נפשו הוא משום דהתם אפ"ל פשכופין אותו אמרינן דמסתמא מתרצה כמ"ש גבי גט דכינן שהוצרך לעשות המצנה למה לא ירצה לעשות המצנה ברצון ובכוונה אבל ה"בא מייירי במי שיודע בעצמו שלא כינן פלל ושאל אותנו אח"כ אם יצא או לא דאף דגבי גט אמרינן דמשום מצנה לשמוע דברי חכמים תלינן דנדאי מתרצה ולא חיישינן שמה בלבד לא הי' מתרצה משום דהוי דברים שבלב ואף אם לא הי' מתרצה מהני דדברים שבלב אינם דברים מ"מ זהו דוקא גבי גט וקניינים דבזה אמרינן דברים שבלב א"ד אבל במצות נדאי דאחר פונונת הלב הן הן הדברים ולא מהני מה שאנו אומדין דעתו דניחא לי' אם יודע בעצמו שלא נתרצה בלבד ולהכי לא פשיט מהו בברייתא דמכין אותו כו' ועוד אפשר לומר דהתם שהב"ד פופין אותו כדי לקיים המצנה ועושה אותה אמרינן דמסתמא מתרצה לעשות לשם מצנה אבל ה"בא

שִׁכְפוּהוּ עִכּוּמ"ז שְׁאִין כְּפִיִּית הַעִכּוּמ"ז כְּדִי לְקַיֵּם הַמְצָנָה רַק לְאִיזָה פְּנִי שְׁיֵשׁ לוֹ בְּזָה לֹא שְׁיִיף לֹמֵר דְּנֻדָּי מְתַרְצָה וְלִהְכִי לֹא פְּשִׁיט מֵהַר בְּרִיִּיתָא דְּמַצּוֹת א"צ כְּפִיִּיתָא לְעוֹלָם אִימָא לָהּ דְּגַם הָרָה דְּכַפְּאוֹ וְאָכַל מַצָּה מִיְיָרִי שְׁכְפוּהוּ וְלִאֲכֹל וְאָכַל מְעַצְמוֹ אָכַל אִם תְּחַבּוּ לוֹ בַּע"כ כּו' לֹא יֵצֵא וְהָכִי מְשַׁמַּע לִישְׁנָא דְּכַפְּאוֹ וְאָכַל מַצָּה יֵצֵא מְשַׁמַּע שְׁכְפוּהוּ וְאָכַל מְעַצְמוֹ וְכֵן מְצִינּוּ בַּע"ז (דָּרָךְ נ"ד) שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם בַּד"ה כְּגֹוֹן וְנ"ל פִּי אֲנָסוּהוּ שְׁאֲמָרוּ לְהוֹרְגוּ אִם לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה מְאִילֵיו.

אָבַל אִין לְפָרֵשׁ שְׁכְפוּהוּ קוֹמְתוּ בַּע"כ דַּא"כ הוּא לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה כְּלוּם אֲלֵא הֵם עָשׂוּ מְעֻשָׁה בְּגוֹפּוֹ וְאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁאִינּוּ שְׁלוֹ עַכ"ל הַתּוֹס'. הָרִי לְהִדְיָא דְּאִם אֲנָסוּהוּ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְבִהַמְתוֹ וְהַשְׁתַּחֲוֹת מְעַצְמוֹ מִיְקָרִי שְׁפִיר מְעֻשָׁה לְהִיּוֹת אוֹסֵר אֶת בְּהַמְתוֹ כְּדִין נְעַבְדּוּ וְאִם כְּפָפוּ קוֹמְתוֹ וְהוּא לֹא עָשָׂה מְעֻשָׁה בְּעַצְמוֹ אִינוּ אוֹסֵר אֶת בְּהַמְתוֹ וְה"ה לְעַנְנֵן קִיּוּם מַצָּה נְמִי אִין לְדַמּוֹת הִיכָא שְׁתַּחֲבּוּ לוֹ בְּבִיהַב"ל וְהוּא לֹא עָבַד מִיְדֵי לְהִיכִי דְּכַפְּאוּהוּ לְקַיֵּם הַמְצָנָה וְלַעֲשׂוֹת הַמְעֻשָׁה בְּעַצְמוֹ דַּא"כ הוּא לֹא הוּא אֵיל דְּלֹא עָבִיד אִיהוּ מִיְדֵי אִינוּ יוֹצֵא וַאֲע"ג דְּגַבִּי טְבִילָה אֲשַׁכְּחֵן בְּחֻלִּין (דָּרָךְ ל"א) דְּאֲמָרִינּוּ שָׁם נִדְּהָ שְׁנָאֲנָסָה וְטְבִילָה מוֹתֵרֵת לְבִיתָהּ וּפְרִיף ה"ד אִי נִימָא דְּאֲנָסָה חֲבָרְתָהּ וְטְבִילָה כְּפִיִּיתָא דְּחֲבָרְתָהּ כְּפִיִּיתָא הוּא מ"מ אֲפֻשֵׁר לֹמֵר דְּשִׁאֲנִי הַכָּשֵׁר מִמְצָנָה דְּדוֹקָא בְּהַכָּשֵׁר לֹא שְׁנִי לֹן בֵּין עָשָׂה בְּעַצְמוֹ אוֹ לֹא אָבַל גַּבִּי מַצָּה בְּעִינֵן שְׁעֻשָׁה מְעֻשָׁה בְּעַצְמוֹ וְאִף דְּבִהַגְּהוֹת אֲשָׁרִי בַּר"ה (דָּרָךְ כ"ח) שָׁם כָּתַב רַאִי דְּמַצּוֹת אַצ"כ מְהָא דְּקִי"ל כְּרַב דְּנִדְּהָ שְׁנָאֲנָסָה וְטְבִילָה טְבִילָה מְעֻשָׁה הִיא אֲלֵמָא דְּמַצָּה וְהַכָּשֵׁר לְעַנְנֵן זֶה חֲדָא מְלֵתָא הוּא וְכִינּוּ דְּבִהַכָּשֵׁר מְהִי אִי טְבִילָה חֲבָרְתָהּ ה"נ לְעַנְנֵן מַצָּה מְהִי לִי תְּחַבּ לִי בְּבִיהַב"כ.

מ"מ הָא הַרְמַב"ן ז"ל בַּחֲזִי לְחֻלִּין (דָּרָךְ ל"א) כָּתַב לְהִדְיָא דְּאִין לְדַמּוֹת פְּלוּגְתָא דְּרַב וּר"י בְּנִדְּהָ שְׁנָאֲנָסָה וְטְבִילָה לְפְלוּגְתָא דְּמַצּוֹת אַצ"כ מְשׁוּם דְּאִין לְדַמּוֹת הַכָּשֵׁר לְמַצָּה וְכֵן פְּלוּגְתָא דַּר' נְתָן וְרַבִּנּוּ לְעַנְנֵן שְׁחִיטָה נְמִי לֹא תִלְיָא בְּזָה וְהוֹכִיחַ בְּרַאִי דְּהָא נִפְלָה מִן הַגָּשֵׁר טְהוֹרָה לְבִיתָהּ לְרַב וְאֵלוּ מְתַעַסֵּק בְּתַקִּיעָה לַד"ה לֹא יֵצֵא עֵי"ש בְּדְּכָרִיו ז"ל: מ"מ נ"ל כִּינּוּ דְּאֲשַׁכְּחֵן גַּבִּי עֲרִיּוֹת דְּבִאֲשֵׁת כְּהֵן בְּאֲנָסָה נְמִי אֲסוּרָה מְקָרָא דְּוָהִיָּא לֹא נִתְפָּסָה אֲסוּרָה וְיֵשׁ לָהּ אַחֲרֵת שֶׁאֵפ"י שְׁנִתְפָּסָה אֲסוּרָה וְאֲמָרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּרָךְ נ"ו) הַפֵּל הִיָּה בְּכֻלָּל זֹנָה וְהַפֵּל הִיָּה בְּכֻלָּל אַחֲרֵי אֲשֶׁר הוֹטְמָאָה וְלֹא מְפִלְגִינּוּ שָׁם בֵּין גִּיזָם עֲלֵי שְׁתַּעֲשָׂה מְעֻשָׁה וְתַבִּיאוֹ עֲלֵי בֵּין לֹא עָשְׂתָה שׁוּם מְעֻשָׁה וְהִיָּתָה קַרְקַע עוֹלָם דְּבְּכֻלָּל עַנְנֵן נְאֻסְרָת כְּדִאֲשַׁכְּחֵן בְּכַתּוּבּוֹת פ"ק גַּבִּי תִינּוּקוֹת שְׁיִרְדָּה לְמֵלֵאוֹת מִים מִן הָעֵין וְנִאֲנָסָה וְכֵן בִּיבְמוֹת גַּבִּי מְעֻשָׁה בְּרִיבָה אַחַת בְּהִתְלוֹ שְׁרַבְעָה פֶּלֶב כְּפִיִּיתָא כּו' ש"מ דְּגַם בְּלֹא עָבְדָה מְעֻשָׁה רַק שְׁהֶאֱחָר עוֹשָׂה הַדְּבָר נְמִי מִיְקָרִי מְעֻשָׁה וּבְכֻלָּל אֲשֶׁר הוֹטְמָאָה וְה"נ גַּבִּי מַצּוֹת אִף שְׁתַּחֲבּוּ לוֹ בְּבִיהַב"ל נְמִי מִיְקָרִי קִיּוּם הַמְצָנָה וְיֵצֵא יַד"ח.

וְמָה שְׁבַע עִכּוּמ"ז לֹא מִיְקָרִי מְעֻשָׁה כְּלָל הוּא מְשׁוּם דְּהַשְׁתַּחֲוָּאָה לֹא מִיְקָרִי אֲלֵא בְּעַבִּיד בְּעַצְמוֹ וְכַשְׁחֲבִירוֹ כּוּפֵף קוֹמְתוֹ לֹא שְׁיִיף לְשׁוֹן הַשְׁתַּחֲוָּאָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דָּרָךְ נ"ד) ד"ה אִין עֵי"ש וַאֲע"ג דְּגַבִּי חֲלִיצָה קִי"ל דְּחֲלִיצָה מְעוֹשָׂה אִינוּ פּוֹסֵל כְּלָל כְּדִאֲתָא בִּיבְמוֹת (דָּרָךְ ק') וּבְאֲרָנוּ בְּתַשׁוּבָה דַּאֲע"ג דְּחֲלִיצָה לֹא בְּעֵי רְצוֹן רַק כְּפִיִּיתָא אִינוּ פּוֹסֵל כְּלָל מְשׁוּם דְּאֲנָסָה כְּמָאן דְּלֹא כְּפִיִּיתָא פּוֹסֵל מִן הָאֲחִין מ"מ חֲלִיצָה מְעוֹשָׂה אִינוּ פּוֹסֵל כְּלָל מְשׁוּם דְּאֲנָסָה כְּמָאן דְּלֹא עָבִיד כְּלָל מ"מ הִכָּא גַּבִּי מַצָּה לֹא מִיְקָרִי כְּמָאן דְּלֹא עָבִיד כִּינּוּ דְּמַחְוִיב לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה

בלא"ה לא אמרינו דכמאן דלא עביד דמי דמה"ט שרינו גט מעושה בישראל פדין כמש"כ הרמב"ם ז"ל (בפ"ג מהלכ' גירושין) דכל מה שאדם מחויב לעשות לא מיקרי אונס לענון דלא הוי כמאן דלא עביד וכמו שבארנו דבריו בתשובה ולא מיקרי אלא מחוסר פנונה וקיי"ל מצות אצ"כ וכ"ש במצה שאף הני רבנותא דפסקי מצות צריכות פנונה סברי במצה אצ"כ משום שכן נהנה כנלע"ד וק"ל: סימן מא נסתפקתי בחולה שיש בו סכנה והגיע ליל פסח וזמן אכילת מצה ואמרו הרופאים שאם יאכל מצה יסתכן והוא מרוב חביבת המצנה לא שמע לקולם ואכל פנות מצה ולשעה או שנים נתרפא וסר החולי מעליו עד שאמרו שראוי לאכול פנות מצה אי יצא במה שאכל בעת שהי' מסוכן או דילמא פינון שהי' פטור אז מלאכול לא יצא בו.

ודומה לאדם שהוא עתים חלים ועתים שוטה ואכל מצה בעת שטותו ונעשה חלים דלא יצא באכילת שטותו כדאמרינו בר"ה (דף כ"ח) גבי פפאוהו ואכל מצה עיי"ש: לכאורה נראה להביא ראי' מהא דאמרינו ביבמות (דף ס"ד) פי אתי ר' יצחק בר יוסף אמר עובדא הוי קמיה דר"י בכנישתא דמעון ביוה"כ שחל להיות בשבת ומלה ראשונה נמת שניה נמת שלישית באה לפניו אמר לה לכי ומולי א"ל אבני חזי דקא שרית איסורא וספנתא ופרש"י ז"ל איסורא שאם איפא חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה הו"ל מילה שלא בזמנה ואינו דוחה את השבת עכ"ל.

ומדחשיב ליה מחלל את השבת במל באופן שלא היה מחויב למול א"כ הרי חזינו דמצנה שאינה צריכה לעשות משום סכנה ועבר ועשה דמי כמי שלא עשה ומחשבינו ליה כאלו חלל את השבת שלא לצורך מצנה וה"נ בענון שאלתינו דמי כמי שלא אכל מצה וצריף לחזור ולאכול ודוסק לומר דהא דקרי ליה איסורא היינו מחשש שאם ימות הנוולד ואז מקרי חילול שבת דהא חזינו שלא היה ניתן לדחות את השבת אבל בזה שאכל מצה ולא הזיק לו מקרי שפיר קיום מצנה דז"א דאם נימא דכל היכא דלא הזיק לו מקרי קיום מצנה אף שהיה פטור עפ"י ד"ת.

א"כ התם נמי כשמת מקיום המצנה נימא נמי דהמצנה קיים ולא מיקרי חילול שבת דהא מילה דוחה שבת ועבר רק על מצנת וחי בהם. ומדקא חשבינו לי' התם חילול שבת במת הנוולד ש"מ דעיקר טעמא הוי דכיון דהתורה פטרנו מלמול אין כאן מצנה כלל והוי מילה שלא בזמנה וחילול שבת וה"נ אין כאן קיום המצנה כלל וצריף לחזור ולאכול ואע"ג דגבי עוסק במצנה פטור מן המצנה מבואר בש"ס דזבחים דאם עשה המצנה שפטור ממנה שפיר מיקרי מצנה לגביה אע"ג שהי' פטור ממנה מחמת שעוסק במצנה ראשונה דהא אמרינו שם (דף י"ט) גבי בגדי כהונה תפילין מהו שיחוצו מצנה דגופי' חייץ או לא חייץ איגלגל מילתא ומטא לקמיה דר"א ואמר תלמוד ערוף בנדינו תפילין חוצצת מיתבי כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדן פטורין מן התפילה ומן התפילין מאי לאו אם הניחו אינו חוצצת עכ"ל הגמרא.

הרי דאף שפטורים מן התפילין מטעם עוסק במצנה פטור מן המצנה כמו שפ"י רש"י ז"ל שם אפ"ה אם הניחו בעי למימר דאינו חוצצת משום מצנה דגופיה לא חייץ הרי דאף שהיה פטור מלעשות המצנה אפ"ה אם עשאה מקרי עשה מצנה.

נראה דלא דמי כלל דהתם בר חיובא הוא גם במצוה השנייה אלא ששדמתה מצוה ראשונה שעסק בה להכי אם קיים גם השנייה מקרי עשה מצוה משא"כ מי שפטור מן המצוה מחמת ספנת נפשות שאמרה תורה וחי בהם לאו בר חיובא הוא בזה ואם עשה כמאן דלא עביד דמי ולא מיקרי מצוה כלל: ואין לדקדק מלשון רש"י ז"ל איפכא מדכתב הו"ל מילה שלא בזמנה ולא כתב דהו"ל כמי שלא מל כלל ש"מ דדעת רש"י ז"ל דמצוה שהיא עושה בפעולה שהיא פטור ממנה משום וחי בהם ולא שימות בהם שפיר מיקרי קיום המצוה רק דהוי שלא בזמנה לענין שבת כמו מל לאחר ח' בשבת דאמרינן בשבת (דף ק"ל) דמל של ערב שבת בשבת דהו"ל מילה שלא בזמנה ומקרי עביד מצוה ומ"מ מחייב משום שבת.

דז"א דממ"נ אם זה היה קרוי קיום המצוה היה מיקרי בזמנה ג"כ לענין שבת שהרי מל אותו בזמנו וקיים מצותו ומדקרי ליה רש"י ז"ל מילה שלא בזמנה ש"מ דכל שלא הי צריף לעשות מפני הספנה ועבר ועשה לא יחשב לו כלל למצוה ומה שלא כתב רש"י ז"ל דדמי כמי שלא מל הוא מטעמא אחרין דהאי פלגא שפכתבנו דאם עשה המצוה בפעולה שהיא פטור ממנה צריף לחזור ולעשות הוא רק בדבר שצונותה תורה לעשות ולא מינכר אחר העשה כמו אכילת מצה וכדומה שאכילתו לא יחשב לו קיום מצוה פיון שעשה אותו בפעולה שהיא פטור ממנה אבל במילה דמינכר מצותו שהרי גיטל ערלת הוולד שפיר מיקרי קיום המצוה וכה"ג מצאתי לרבינו בעל טו"א ז"ל (דף כ"ט) שהקשה מהא דאמרינן ביבמות (דף ס"ב) הו"ל בנים בגיותו ונתגזיר ר"א קיים מצות פ"ו ואמאי הא בגיותו לא היה מצונו על מצות פ"ו ודמי לאוכל מצה כשהוא שוטה ותי' דהתם שאני דשבת בעינן והאיכא ואע"ג דגבי הו"ל בנים ומתו פליג ר"י אר"ה דאמר שבת בעינן והאיכא מ"מ בהו"ל בנים בגיותו והו"ל קיימין מודה ר"י דמקרי שבת מעליא עכ"ד הט"א ז"ל.

וה"ה גבי מילה איכא למימר שעיקר טעם ושוך המצוה למול ערלתו ונהרי נימול להכי מהני אף שהיה פטור ול"ד למצה שחלף והלך קיום מצותו ולא מינכר להכי צריף לחזור ולאכול כשנעשה חלים ולהכי לא מציינן למימר במילה שלא היתה צריכה למול מפני הספנה ועבר ומל דמיקחשב כמי שלא מל כלל דבמצות מילה א"א לבטל קיום המצוה לגמרי שהרי מ"מ הוא מהול ולהכי כתב רש"י ז"ל דהוי מילה שלא בזמנה דנהי דמילה חשבינן לה מחמת שהוא מהול מ"מ דומה למילה שלא בזמנה דכיון דמה שלא היה לו לעשות מפני הספנה חשבינן אף בדיעבד כמאן דלא עביד כלל א"כ לענין זמן המצוה דמי כמו שפ"ל אותו בשבת שלא בזמנו דהא מצות מילה וזמן המילה תרי מילי ניגהו ואי לא מל בשמיני מחויב למול אח"כ א"כ ה"כא שעבר על מצות וחי בהם ומל בשבת בשמיני פיון דקיי"ל דכל מצוה שעשה בפעולה שהיה פטור מפני הספנה כמאן דלא עביד דמי רק שבמילה אין דלא עביד דמי רק שבמילה אין אנו יכולים לומר כמאן דלא עביד לענין עצם מצות מילה.

משום דמינכר מצותו ונהרי הוא מהול לפנינו כמו גבי מצות פ"ו. אבל לענין זמן המילה דמי כמי שלא עביד מצות מילה בזמנה ודמי כמי שפ"ל מילה שלא בזמנה בשבת וחייל

את השבת: ** (הגה"ה ובנה יש ליישב מה שהקשה הגרע"א ו"ל בְּהָא דָּאָם מְל בְּתוֹף ח' גִּימָא דְצָרִיף לְהִטְיֵף דָּם בְּרִית מְטַעַם דְּהוּי מְצוּה הַב"ב ע"כ.

ולדברינו י"ל דלא שייך מצוה הבב"ע בדבר שמצותו נזכר דהא מ"מ הוא מהול לפנינו ול"ד למצה וכדומה וכן צ"ל במה שנסתפק הב"ש אם יוצא בממזר מצות פ"ו דלא שייך בנה מהב"ב משום דהא איפא שפיר שבת וק"ל:**) * וכל זה אי אמרינן דבמה שעבר על מצות וחי בהם לא יחשב לקיום המצוה ולהכי לא יחשב גבי מילה מילה בזמנה אבל אם גימא דאף שעבר בקיום מצותו על וחי בהם מקרי קיום המצוה ה"נ מיקרי מילה בזמנה וליכא חילול שבת פלל ואמאי קרי לי' איסורא וספנתא גם אין לחלק ולומר דהתם פיון שקבעה תורה זמן למצוה זו להכי כל היכא שהילד מסונן ומלו דומה כמו שלא הגיע זמנו עדיין ולהכי אף בדיעבד אם מלו מיקחשב מילה שלא בזמנה דדמי למל בתוף ח' דחשבינן בשבת (דף ק"ל) אם מל של א' בשבת בשבת טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה וכדפסקינן ביור"ד (סימן רס"ד) בהגה"ה דבתוף זמנו רשאי למול ע"י עכומ"ז דלא הוי מצוה פלל וה"נ פיון שהילד מסונן מתחילת לידתו לא הגיע זמן מצותו עדיין אבל למיקחשב עשיית מצוה בעת שפטור ממנה מפני הסכנה כמו שלא עשה לא חשבינן דז"א דבהדיא כתבו התוס' ורש"י ז"ל ביבמות (דף ע') דהא דאמרינן הערל לא יאכל בתרומה דערלות שלא בזמנה לא הוי ערלות כמש"כ בשם הירושלמי אבל מתו אחיו מחמת מילה מיקרי ערל ואסור בתרומה עיי"ש א"כ הרי דמתו אחיו מחמת מילה לא דמי לקטן ערל בתוף ח' דזה לא מיקרי ערל עד ח' ומתו אחיו מחמת מילה פבר מיקרי ערל א"כ אי אפשר לדמותו למל בתוף ח' וע"כ מה שדקימה רש"י ז"ל מתו אחיו מחמת מילה לנימול שלא בזמנו היינו לתינוק שנימול אחר ח' בשבת ואם איתא דסכנה אינו מבטל קיום המצוה בדיעבד ה"נ אינו מבטל מצות יום השמיני במה שמסונן הילד ומל אותו ואמאי קרי לי' איסורא א"ו דהסכנה מבטל קיום המצוה לגמרי וגבי מילה מבטל קיום זמן המצוה: ומזה יש להקשות על שיטת הריב"א ז"ל שהביאו התוס' בפסחים (דף מ"ז) ובחולין (דף קמ"א) דכל היכא דאמרינן אין עשה דוחה ל"ת ועשה אם עבר וקיים העשה אינו לוקה על הל"ת דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הל"ת כמאן דליתא דמי דהעשה דחאתו הרי חזינו דאף שאמרה תורה שלא ידחה הל"ת מחמת העשה דאיכא בהדיא מ"מ אם עבר ונדחה אינו לוקה ולא אמרינן השתא דאמר רחמנא שאין הל"ת נדחה מחמת העשה הרי היא במקומה ולוקה גם עליה והכא גבי ספנת מילה אמרינן הואיל ואמר רחמנא דכשהילד מסונן לאו בר מילה הוא ונדחת המילה אם עבר ומל חילל את השבת משום מילה שלא בזמנה ואדרבה הוי לן למימר מה שעבר על עשה דוחי בהם ולא שיימות בהם עבר ומ"מ מילה בזמנה קיים פי שבת נתן לדחות מפני המילה: ולפי מש"כ במק"א ליישב קושית השעה"מ על דברי ריב"א ז"ל מהא דב"מ (דף ל"ד) דקאמר והתעלמת פועמים שאתה מתעלם הא כיצד אם הנה פהו והיא בבה"ק ופריף ל"ל קרא הא אין עשה דוחה ל"ת ועשה ולשיטת הריב"א ז"ל הא איצטריף קרא דאי לאו קרא ה"א אם עבר והחזיר אינו לוקה משום טומאה דלאו דטומאה נדחה מפני עשה דהשבת אבידה ועשה לחוד הוא דעבר ואשמעינן קרא דאפילו לאו דטומאה אינו נדחה מפני עשה דהשבת אבידה ואם עבר וטימא עצמו לוקה וכתבנו ליישב דמש"כ הריב"א ז"ל דאינו לוקה משום הלאו הוא דווקא אם גם עקשיו שאין העשה דוחה ל"ת ועשה נשאר עדיין חיוב

העשה עליו כמו בכיסוי שאינו ראוי לחלוש ביו"ט בשביל מצות כיסוי מ"מ מצות פסוי לא נדחה מעליו לגמרי ואם יזדמן לו עפר תחוח יהא חייב לכסות מיד הלכה פיון שאין העשה נדחה ממנו לגמרי רק שנשארה עליו עדיין אם עבר וכיסה ועבר על עשה ול"ת אמרינו דאינו לוקה עבור הל"ת שהיא נדחית מחמת העשה שעליו אבל גבי פהו והיא בביה"ק שאינו ראוי לטמא ונדחה מעליו מ"ע דהשבת אבידה זו לגמרי פיון שהיא בביה"ק דהא ע"כ דמיינרי שאם ימתין עד שתצא הבהמה מביה"ק תאבד לגמרי ולא יוכל להחזירה עוד דאם היה אפשר להמתין עד שתצא מביה"ק בלא"ה אין צריף קרא דכל היכא דאפשר לקיים שניהם אין עשה דוחה אפילו ל"ת גרידא ובנדאי דאינו ראוי לטמאות] וכיון שמחמת העשה ול"ת הולך ממנו העשה לגמרי בזה אמרינו אם עבר וקיים העשה לוקה מפני הל"ת פיון שפכר העשה חלף הלך לו ממנו לגמרי ולא איצטרף קרא לזה: ולפי"ז יש ליישב נמי מה שהקשיתי ממילה דגבי מילה שמלה בנה הא' ומת שני ומת צריף להמתין עד שיגדל הגיד ואין עליו שום קיום מצות מילה פעת בזה אמרינו אם עבר ומל בשבת הוי חילול שבת דהו"ל מילה שלא בזמנה פיון שמצות מילה חלף לו ממנו: ובזה יש ליישב מאי דקשה טובא לשיטת הריב"א ז"ל דהל"ת נדחה וליכא מלקות מהא דאמרינו בנדרים (דף י"ז) בנשבע לבטל את המצוה שבועה לולב שאינו נוטל שאינו שבועה ומייתי לה קרא שלא יחל דברו ופריף מהכא נפקא לי' מהתם נפקא לי' דתניא יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יכול יהא חייב ת"ל להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא נשבע לבטל וכו' שאין הרשות בידו ומשני חד קרא למיפטרף מלאו דשבועה וחד קרא למיפטרף מקרבן שבועה: והנה שם הקשה הרשב"א ז"ל בחי' וא"ת לייתי עשה דסופה ולידחי ל"ת דלא יחל דברו וי"ל דנדרים עשה ול"ת הם עשה ככל היצא מפיו יעשה ל"ת דלא יחל דברו עיי"ש.

וא"כ הוא הדין דשבועה הוי עשה ול"ת (ואף דשבועה הוי ישנו בשאלה ובפ"ק דיבמות (דף ה') אמרינו דעשה דוחה ל"ת ועשה שישנו בשאלה צ"ל דכיון דעשה דלולב וסופה היא אינו שנה בכל לא עדיף ממדי דישנו בשאלה כדמשמע בפ"ק דיבמות דאינו שנה בכל וישנו בשאלה פחדא גינהו] וא"כ קשה מאי קאמר חד למיפטרף מלאו היינו דאיצטרף קרא לפוטרו מלאו אם עבר על שבועתו וקיים המצוה הא לשיטת הריב"א לא צריף קרא לזה שהלאו פכר נדחה מחמת עשה דקיום המצוה ול"ל קרא לזה ולא איצטרף אלא למיפטרף מעבירת העשה א"ו דכיון דע"י שבועתו נדחה קיום המצוה לגמרי ממנו ואין בידו לקיים המצוה אם עבר וקיים לוקה גם על הלאו דשבועות ושפיר איצטרף קרא למיפטרף מלאו אם קיים המצוה (כמש"כ התוס' שם דמיינרי אם קיים המצוה) ואפתי צ"ע דאפתי לא נדחה ממנו המצוה לגמרי דהא יכול לשאול על שבועתו ומצוה לאתשולי עלי' ולפי מש"כ התוס' בר"ה (דף כ"ט) דאין עשה דוחה ל"ת היכא שפשע א"ש: אבל פכר נדחו דבריהם בטו"א בר"ה שם עיין בדבריו ז"ל וצ"ע: מ"מ נ"ל דסברא זו שדחינו לעיל נכונה היא דאין ראיה מדברי רש"י ז"ל לענין שאילתינו דבאמת היכא דלא היה צריף לקיים המצוה מפני מצות פ"נ ועבר וקיים יצא ידי מצותו והיינו אם אכל מצה ונתרפא דחזינו שלא הזיק לו קיום המצוה דבזה אמרינו או שהרופא טעה או שנעשה לו נס ומשמיה הוא דרחימו עליו שלא יזיקנו קיום המצוה להכי אמרינו מצוה דעבד עבד ומה שאמר חזי דקא שרית איסורא וספנתא היינו מחשש שמא ימות הגיד

ע"י מילה זו דאז פוןן שפאמט חזינון שמהילה הזיקתו והוא א"צ להמית היגד מפני מצות מילה בזה אמרינו דלא קניי המצוה אבל היכא דחזינון שלא הזיקתו קיום המצוה שפיר יצא ויש לעיין לדעת הר"מ ו"ל דסובר דאסור לעבד על מ"ע דוחי בהם ולא שיימות בהם היכי דהדין הוא יעבור וא"י דלא יצא מטעם דהוי מצוה הב"ב ואף לפמש"כ הנוב"י דבכל דוכתא דאמרינו אין עשה דוחה עשה אי עבר וקניי אמרינו מאי אולמין דהאי עשה מהאי עשה ולא הוי מהב"ב מ"מ זה דוקא בעשה שפגע דרף מקרה בעשה אחרת כמו חייבי עשה וכמו מצרי ואדומי שנפלה לפניו ליבום ועבר ובעל דקנה בעשה דמצרי ואדומי לעצמה נאמרה ועכשיו שפגע בה מצות יבום ובעל אמרינו מאי אולמין עשה דמצרי ואדומי מעשה דיבום וקנה שפיר אבל עשה דוחי בהם שעיקרה נאמר שלא לדחות פ"נ מפני ל"ת או מפני עשה אי עבר ודחה ה"נ הוי מצוה הבאה בעבירה שעבר על עשה דוחי בהם ועיין לקמן בדיני יבום וצריף עיון פעת [ועיין במהרי"ט סימן ט"ז שכתב בשם הראנ"ח ביבמה שמת אבי' שלא רצה הראנ"ח שתחלוץ פשהיא אוננת ופי' הוא ו"ל הטעם משום שהיא פטורה מכל המצות ואינה רשאי להחמיר ע"ע ומאחר שהיא פטורה מאותה מצוה כמאן דליתא דמי עיי"ש משמע דמצוה שהיא עושה בשעה שהיא פטורה כמאן דליתא דמי ועיין לקמן שבארנו דבריו ו"ל].

מיהו כל זה אם בעצם המצוה הי' הספנה אבל אם בעצם המצוה ליכא ספנה רק בהקשר קיומה כגון שנסתפן להביא מצה ואכל ודאי דיוצא י"ח כמו דאמרינו בקדושין (דף ל"ט) ובשילהי חולין (דף קל"ג) דלמד ר' יעקב דאין לה מצוה שאין תחייית המתים תלוי בה מהא דחזא מעשה באמר לו אביו להביא גוזלות ועלה ושלח האם ולקח הקן ובחזירתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה ואם נימא דהיכא דמסתפן בהקשר מצוה נמי לא קניי מצוה פלל א"כ לא מוכח מידי דהא דנפל מן הגג הוא משום שלא קניי מצוה פלל א"ו כמש"כ דספנה בהקשר מצוה אינו מבטל המצוה ודו"ק: שוב ראיתי שדברי רש"י ו"ל אתי כפשוטו הא דקאמר שרית איסורא וספנתא דהוי לי' מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת משום דאפילו אם נימא דמקרי עביד מצוה וקניי מצות מילה מ"מ מיקרי חילל את השבת מפני שלכתחילה לא הי' לו למול ויש ראיה לזה מהא דאמרינו בכתובות (דף כ"ב) אם הקילו לענגן שבוין דאיסור לאו נקל בא"א והקשה ר"ת ו"ל שם בד"ה עידי טומאה דהא בשבויה נמי איכא איסור סקילה אם נשאת לכהן שישמש ע"ג המזבח עיי"ש הרי דקיי"ל כר' יהושע בה"י עומד ע"ג המזבח ומקריב ונודע שהוא ב"ג וב"ח עבודתו פשרה והקרפן דוחה שבת והקרפן שהקריב פשר לדעת הרמב"ם ו"ל (בפ"ו מה' ביאת המקדש) אפילו לאחר שנודע בדיעבד אפ"ה מיקרי חילול שבת הואיל והוא חלל ואין לו להקריב ולא ניתנה שבת לדחות אצלו וה"נ אף שקניי מצות מילה ומילה דוחה שבת אפ"ה הואיל ולא היתה לו למול מפני הספנה מיקרי מחלל את השבת כנלע"ד: סימן מב ומה שהקשו בתוס' במנחות (דף כ"ג) ד"ה אלא למ"ד בהא דאמרינו העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בה פזית בכדי אכילת פרוס מהחיטים יצא י"ח מהא דאמר בפסחים (דף קט"ו) לא לכוון איניש מצה ומרור בזה"ז משום דמצה בזה"ז דאורייתא ומרור דרבנן ואתי דרבנן ומבטל דאורייתא משום דרבנן לגבי דאורייתא הו"ל רשות וא"כ ה"נ לייתי אורז דרשות ולבטל מצה דאורייתא עיי"ש וכן הקשו בזבחים (דף ע"ח): לכאורה הי' אפשר ליישב דמייירי באמת באוכל בבליעה בלי

לעיסה דקיי"ל הַתָּם בַּלַּע מִצָּה יֵצֵא וְהַתּוֹסֵ' שֶׁם כָּתְבוּ בְּהָא דְאֶמְרִינָן בַּלַּע מִצָּה וּמְרוּר יְדֵי מִצָּה יֵצֵא יְדֵי מְרוּר לֹא יֵצֵא אֲע"ג דְּכִינּוּן דְּלֹא יֵצֵא בְּמְרוּר הו"ל מְרוּר רְשׁוּת אַפ"ה יֵצֵא יְדֵי מִצָּה וְלֹא אֲתֵי מְרוּר דְּרְשׁוּת וּמְבַטֵּל מִצָּה מְשׁוּם דְּבְבִלְיַעָה לֹא מְבַטֵּל וְרַק בַּלְעִיסָה אֶמְרִינָן דְּמְבַטֵּל: וּבְזָה הִיָּה אֶפְשָׁר לִיְיָשֵׁב לְשׁוֹן הֶרֶמְב"ם וְ"ל שְׁכ' (בפ"ח מְהַלְכוֹת חו"מ הַלְכָה ו') וְ"ל וְאַח"כּ כּוֹרֵף מִצָּה וּמְרוּר כְּאֶחָת וּמְטַבֵּל בְּחֶרְקוֹסַת וּמְבַרֵף בֵּא"י אַקְבַּמ"ו עַל אֲכִילַת מִצּוֹת וּמְרוּרִים וְאִם אֶכַל מִצָּה בִּפ"ע וּמְרוּר בִּפ"ע מְבַרֵף ע"ז בִּפ"ע וְע"ז בִּפ"ע עַכ"ל וְלִשׁוֹן זֶה קָשָׁה לְהוֹלְמוֹ דְּכִינּוּן דְּפָסַק כְּהִלְל דְּהָא פְּתַב וְכוֹרֵף מִצָּה וּמְרוּר כְּאֶחָת אֲלֵמָא דְּלַכְתַּחְקִילָה בְּעֵי לְמִיַּעְבַד הֵכִי א"כ מֵאִי שְׂיִיף תּוּ לְמִימַר אִם אֶכְלוּ זֶה בִּפ"ע דְּהָא זֶהוּ רַק בְּדִיעְבַד אִם טַעָה וְאֶכַל בְּתַחְקִילָה מִצָּה וּבִיָּרֵף עֲלֵי צְרִיף לְאַכְוֹל מְרוּר וּלְבַרֵף עַל מְרוּר בִּפ"ע א"כ אִין מְקוּם לְהֵאִי לִישְׁנָא דְּמְבַרֵף עַל מִצָּה בִּפ"ע דְּהָא לַכְתַּחְקִילָה אִין לֹו לַעֲשׂוֹת כֵּן.

וכ"ז שְׁלֹא אֶכַל עֲדִינָן מִצָּה אֶמְרִינָן לִי קוּם אֶכּוֹל מִצָּה וּמְרוּר בְּיַחַד וְהֵכִי הוּל"ל וְאִם אֶכַל מִצָּה בִּפ"ע מְבַרֵף עַל הַמְרוּר בִּפ"ע וְיֵישׁ לֹוּמַר בְּדוּחַק דְּמִיָּירִי בְּמִי שֵׁא"א לֹו לְהַשְׁיֵג מִצָּה וּמְרוּר כְּאֶחָד וְעַכְשָׁיו יֵישׁ לֹו מִצָּה וְאִין לֹו עֲדִינָן מְרוּר וּמְתִירָא לְהַמְתִּין עַד שְׂיִשְׁיֵג מְרוּר שְׂמָא יַעְבּוֹר זְמַן אֲכִילָתוֹן לְהֵכִי אֲוֹכְלוֹן זֶה בִּפ"ע וְזֶה בִּפ"ע וּמְבַרֵף עַל כָּל א' בִּפ"ע: וּלְפַמְש"כּ מְשַׁכַּח לָהּ שְׂצָרִיף לַכְתַּחְקִילָה לְאַכְוֹל זֶה בִּפ"ע וְזֶה בִּפ"ע כְּגוֹן בְּעוֹשָׂה עֵיסָה מִן הַחִיטִין וּמִן הָאֲוֹרֵז דְּצְרִיף לְאַכְוֹל הַמִּצָּה בְּבִלְיַעָה כְּדֵי שְׁלֹא יִתְבַטֵּל מֵהָאֲוֹרֵז וְאַח"כּ אֲוֹכַל הַמְרוּר בַּלְעִיסָה וְאַז מְבַרֵף ע"ז בִּפ"ע וְע"ז בִּפ"ע: וְעַפ"ז יֵישְׁבְנוּ מֵה שְׂמַקְשָׁה הַגְּאוֹן בְּעַל דוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן בְּהָא דְּאֶמְרִינָן בִּירוּשְׁלַמִי הֵבִיאוּ הַתּוֹסֵ' בְּקִדּוּשִׁין (דָּף ל"ח) שְׂהַקְשָׁה אַקְרָא דְּמִיָּיְתִי שֶׁם בְּבַבְלִי דְּכַתִּיב וַיֵּאכְלוּ ב"י מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמְּחַרַת הַפָּסַח דְּאַקְרִיב הָעוֹנֵם וְהִדַּר אֲכִיל וְא"כ לֹא אֶכְלוּ מִצָּה בְּשִׁנָּה זֹאת מְשׁוּם אִיסוּר חֲדָשׁ וְע"ז הַקְשָׁה הִירוּשְׁלַמִי לְמָה לֹא אֶכְלוּ יִשְׂרָאֵל מִצָּה בְּשִׁנָּה הַהִיא לִיְתִי עֲשֵׂה דְּמִצָּה וְלַדְחִי ל"ת דְּחֲדָשׁ וְתִי דְּמִצָּה הֵנִי עֲשֵׂה דְּלַפְנֵי הַדִּיבּוּר וְלֹא דְחִי ל"ת דְּלֵאחֶר הַדִּיבּוּר וְהַקְשָׁה הַדוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן הֵא מִצָּה גְּמִי יִשְׁנָה לֵאחֶר הַדִּיבּוּר דְּכַתִּיב גְּבִי פָּסַח שְׁנֵי עַל מִצּוֹת וּמְרוּרִים יֵאכְלוּהוּ וְהֵאִי עֲשֵׂה אִיתָא גְּמִי בְּפָסַח רֵאשׁוֹן דְּהָא כְּתִיב כָּל מְשַׁפְטוֹ וְחֻקוֹתוֹ: וְנִרְאָה לִיְיָשֵׁב דְּבִאֲמַת כְּבַר הַקְשָׁה הַמְקַנָּה מֵאִי מְקַשֵׁי הִירוּשְׁלַמִי לִיְתִי עֲשֵׂה לַדְחִי ל"ת דְּהָא קִי"ל דְּאִינוּ יוֹצֵא בְּמִצָּה שְׁל טְבַל מְשׁוּם דְּאִין אִיסוּרוֹ מְשׁוּם בַּל תֵּאכַל כָּל וּמְפָרֵשׁ בְּפָסַחִים מְשׁוּם דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר לְהֵכִי מִקְרִי אִין אִיסוּרוֹ מְשׁוּם בַּל תֵּאכַל חֲמִץ א"כ הֵא לֹא שְׂיִיף כְּאִן עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת דְּהָא אִינוּ יוֹצֵא בְּמִצָּה שְׁל חֲדָשׁ מְשׁוּם שְׂאִין אִיסוּרוֹ מְשׁוּם ב"ת חֲמִץ דְּהָא כָּל הַתְּבוּאוֹת הֵיוּ אִיסוּרִין מְשׁוּם חֲדָשׁ וְלַדְעַת הַפּוֹסְקִים דְּאִין חֲדָשׁ נוֹהֵג בְּשֵׁל עֲכוּמ"ז וְיֵמָה שְׁלֹא אֶכְלוּ מִתְּבוּאוֹת הַעֲכוּמ"ז מִצָּה הוּא דֵא"י יְרֻשָׁה לְהֵם מֵאֲבוֹתֵיהֶם וְהֵיוּ כָּל הַתְּבוּאוֹת שְׁל א"י שְׁל יִשְׂרָאֵל וְאַסוּרִים מְשׁוּם חֲדָשׁ אֶבֶל תְּבוּאוֹת שְׁל עֲכוּמ"ז דְּחו"ל אִין בְּהֵם מְשׁוּם חֲדָשׁ הִיָּה אֶפְשָׁר לֹוּמַר דְּשִׁפִּיר יוֹצֵא בּוּ יוֹצֵא מִצָּה אִם הֵנִי דְחִי ל"ת דְּחֲדָשׁ וּמְקַרֵי שִׁפִּיר אִיסוּרוֹ מְשׁוּם ב"ת דְּהָא בְּגִמְרָא מוֹקְמִינָן לְהָא דְּתַנְיָא דְּאִינוּ יוֹצֵא בְּמִצָּה שְׁל טְבַל כֵּר' שְׂמַעוֹן דְּסוֹבֵר הָאוֹכַל נְבִילָה בִּיּוֹה"כ פְּטוּר מְשׁוּם דְּאִין אִיסוּר חֵע"א וְהֵינּוּ אֶף בְּכוֹלֵל דִּיּוֹה"כ עַל נְבִילָה הֵנִי כּוֹלֵל.

וא"כ לְדִידֵן דְּאִית לָן אַחֲע"א בְּכוֹלֵל מְקַרֵי שִׁפִּיר אִיסוּרוֹ מְשׁוּם ב"ת דְּחֲמִץ הֵנִי כּוֹלֵל עַל טְבַל דְּחִייל גַּם עַל חוֹלִין מְתוֹקְנִים וְכֵן מְצֵאתִי לְהַגְּאוֹן בְּעַל שֵׁא"ר ו"ל בְּתְּשׁוּבוֹתָיו

שכ' דלדין דאית לן איסור חל על איסור בכולל מצה של טבל נמי מיקרי איסורו משום ב"ת חמץ בכולל: אבל מדברי הרמב"ם ז"ל משמע דגם לרבנן דר"ש אין יוצאין במצה של טבל שהרי הוא פסק (בפ"ו מהלכ' חו"מ) שאין יוצאין במצה של טבל ומעשר עני אף שהוא פסק (בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות ובפ"ט מהלכה א"ב) דאיסור חל על איסור בכולל ואין לומר דמה שכ' שאין יוצאין הוא משום מהבב"ע דא"כ לא הוי לי' למיסתם דאין יוצאין דהא אם ל"ל כ"א מצה של מעשר עני רשאי לאכול ולצאת בו משום דאחי עשה דמצה ודחי ל"ת כמ"ש השא"ר ז"ל בתשובותיו ומדכתב סתם דאין יוצאין בו דמשמע אפילו בדלית ליה במה לצאת וע"כ דסובר דאין יוצא בהם משום דאין איסורו משום ב"ת חמץ ואולי דפוסק פריב"א דאמר שם אפילו תימא רבנן דבעינו שיהא איסור משום בל תאכל חמץ בלבד.

אבל טבל פנין שאיסורו נמי משום ב"ת טבל אין יוצאין בו ואע"ג דהש"ס דחי התם מידי בלבד פתיב ונראה דע"כ דהירושלמי סובר דאין חדש נוהג בשל עכומ"ז והתבואה שהיה להם בכניסתן לארץ היה מעורב בהם חלק העכומ"ז וחלק דישראל כמ"ש התוס' בר"ה פמבואר לעיל ובחלק הירשאל א"א לצאת דהא איסור משום חדש ובחלק העכומ"ז אפשר לצאת דקציר עכומ"ז אין חדש נוהג בו ולחלקה א"א דאין פרייה ואפילו למ"ד יש פרייה מ"מ עם מי יעשו חלוקה דהא עכומ"ז בעלי התבואה נהרגו ופריה הירושלמי שהי' להם לאכול מצה דהיינו שיאכלו כ"א ב' זיתים ויצא יד"ח מצה בהה פזית שהוא חלקו של עכומ"ז דאין חדש מהני בי' ואיסורו משום בל תאכל חמץ ואע"ג דמעורב עם הה פזית עוד זית של ישראל דבו אינו יכול לצאת יד"ח מצה משום דאין איסורו משום בת"ח אלא בל תאכל חדש.

ע"ז נימא דעשה דוחה ל"ת. דכיון דא"י לצאת פזית חלקו של עכומ"ז א"א כ' יאכל גם חלקו של ישראל מפני שמעורבין זב"ז וא"א להפרידן אחי עשה דוחה ל"ת [כמ"ש במק"א דאף בכה"ג עשה דחי ל"ת כמו שהקשו התוס' בעירובין (דף ק') גבי מתן א' שנתערב במתן ד' שמקיים עשה בדם של מתן ד' ועובר הל"ת בדם של מתן א' ואפ"ה דחי מפני שא"א להפרידן.

וה"נ מקיים עשה בחלקו של עכומ"ז ועובר הל"ת בחלקו של ישראל ודחי שפיר מפני שא"א להפרידן] מיהו האי חלק הירשאל אף שרשאי לאוכלו מפני דחיית עשה ל"ת מ"מ הא בו אינו יוצא יד"ח מצה ומקרי רשות ואם אוכלן יחד אחי רשות ומבטל למצנה דאף דלא איכפת לן איסור שבו משום דחיית העשה מ"מ פנין שאינו יוצא בו הו"ל רשות ומבטל למצנה ואין תקנה כ"א שיאכלם בבליעה בלא לעיסה דבבליעה לא מבטל רשות למצנה מיהו אם יאכל מרור ביחד עם המצה לא יצא יד"ח מרור דהא קיי"ל בלע מרור לא יצא וכיון שאינו יכול לאכול המצה כ"א בבליעה ובמרור לא יצא בבליעה לאכול המרור בפ"ע בלעיסה וכיון שאינו אוכלם ביחד לא מקיים עשה דעל מצות ומרורים יאכלוהו דהירושלמי סובר פהלל דכורכן ואוכלן ולישיטת הרי"ף להלל לא יצא פלל אם אכלן זה בפ"ע וזה בפ"ע דהא סובר דהאי תנא דתנא יכול לא יצא יד"ח אלא אם כרכן פאחד ת"ל יאכלוהו אפילו זה בפ"ע וזה בפ"ע הוא תנא דפליג אהלל אבל להלל לא יצא באכלן זה בפ"ע וזה בפ"ע ונראה דהיינו עשה דעל מצות ומרורים יאכלוהו לא יצא אם

לא אֶכְלֶנּוּ בַיַּחַד אֶבֶל עָשָׂה דְבַעֲרַב תֹּאכְלוּ מִצֹּת וְדַאי מְקַיִים גַּם לְהִלֵּל דְּהָא מִינֵי מְרַבִּין דְּהַפְתּוּב קִבְעוּ חוּבָה אַף בְּזִמְנֵי הַזֶּה בְּדַאמְרִינֵן בְּפִסְחִים (דָּף ק"כ) וְכִינֵן דְּלִיפָא פִּסְחָא פְּלִל הַרִי דְּמְקַיִים מְצֹת עָשָׂה בְּמַצָּה לְחֹד אֶבֶל עָשָׂה דְּעַל מִצֹּת וּמְרוּרִים לֹא קַיִים לְשִׁיטַת הַרִי"ף וְאַף לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּפִסְחִים שָׁם דְּגַם לְהִלֵּל יֵצֵא בְּדִיעְבַד בְּלֹא פְּרָכֵן מְקַרָא דִּיאַכְלוּהוּ.

וּפְלוּגְתָא דְּהִלֵּל וּרְבָנֵן הוּא רַק לְעֵנְנֵן לְכַתְחִילָה דְּלְהִלֵּל בְּעֵי פְּרִיכָה לְכַתְחִילָה וּלְרַבָּנֵן לֹא בְּעֵי. אֶבֶל בְּדִיעְבַד אַף לְהִלֵּל יֵצֵא וְקַיִים עָשָׂה דְּעַל מִצֹּת וּמְרוּרִים יֵאָכְלוּהוּ.

מ"מ נִרְאָה דְּהִינּוּ דוּקָא הֵיכָא דְּמַצֵּי לְאַנְכְלוּן בַּיַּחַד אֲזִי דְּרָשִׁינֵן מִיַּאֲכְלוּהוּ דְּכַרִּיכָה לֹא מְעַבַּב אֶבֶל הֵיכָא דְּלֹא מַצֵּי לְאַכְלוּל פְּלִל בְּכַרִּיכָה מוֹדָה דְּמְעַבַּב כְּדִקְי"ל בְּכָל הַמְצֹת דְּבְעֵי רַק לְכַתְחִילָה וּבְדִיעְבַד אִינוּ מְעַבַּב דָּאם אִינוּ רְאוּי לְקַיִים כְּדְבְעֵי לְכַתְחִילָה מְעַבַּב אַף בְּדִיעְבַד.

[וּבְמַנְחֹת (דָּף כ"ז) גְּבִי ד' מִינִים שְׂבִלוּלָב דָּאִין מְעַכְבִּין אִם יֵשׁ לוֹ וּבָאִין לוֹ מְעַכְבִּין] וְא"כ כְּשִׁאִינוּ יְכוּל לְכַרְוֵה וְלְאַכְלוּל בַּיַּחַד לֹא קַיִים מְצֹת עַל מִצֹּת וּמְרוּרִים יֵאָכְלוּהוּ לְהִלֵּל רַק קַיִים מ"ע דְּבַעֲרַב תֹּאכְלוּ מִצֹּת דְּמִיָּרִי אַף בְּזִמְנֵי דְּלִיפָא פִּסְחָא וְשִׁפִּיר קָאֵמַר דְּלֹא אֲתִי עָשָׂה דְּלִפְנֵי הַדִּיבּוּר וְדָחִי ל"ת דְּחָדָשׁ דְּלֹאֲחַר הַדִּיבּוּר דְּעָשָׂה דְּבַעֲרַב תֹּאכְלוּ מִצֹּת לְפָנֵי הַדִּיבּוּר נֶאֱמַר אֶבֶל עָשָׂה דְּמִצֹּת עַל מְרוּרִים יֵאָכְלוּהוּ לֹא הִיוּ יְכוּלִין לְקַיִים דָּאִינוּ יְכוּלִין לְאַכְלוּל כ"א בְּבִלְעֵה מְחַמַּת חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבְבִלְעֵה לֹא יֵצֵא יד"ח מְרוּר וְלִיפָא עָשָׂה דְּעַל מִצֹּת וּמְרוּרִים יֵאָכְלוּהוּ וּמִינֵי שֶׁבִּיטָב הֵיטֵב קִשְׁיִית הַדּוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן: וּבְעֵנְנֵן מַצָּה שֶׁל טָבֵל דְּאִמְרִינֵן בְּגִמְרָא אֲמַתְנִיתִין וּבְרִיָּתָא דָּאִין יוֹצֵאִין בְּהַ"ח מַצָּה דְּהָא מְנִי ר"ש הִיא דְּסוּבֵר הָאוּכַל נְבִילָה בִּיּוֹה"כ פְּטוּר מִשׁוּם דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְכָל שְׂאִין אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ אִין יוֹצֵאִין בּוֹ יד"ח מַצָּה וְטָבֵל מִקְרִי אִין אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּת"ח מִשׁוּם דְּלֹא חָל אִיסוּר חֶמֶץ עַל אִיסוּר טָבֵל וְלִהְיֵי פְּשִׁיטָא לִי לְהַגְאֹן בְּעַל שֵׁא"ר ז"ל בְּתַשׁוּבָה דְּלְדִינֵן דְּקִי"ל פְּרַבְּנֵן דְּר"ש דְּאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכוּלָל וְאוּכַל נְבִילָה בִּיּוֹה"כ חֲזִיב פְּרַת מִשׁוּם דְּאִיסוּר יוֹה"כ כּוּלָל שְׁחוּטוֹת וּנְבִילוֹת מִמִּילָא נְמִי יוֹצֵאִין בְּמַצָּה שֶׁל טָבֵל אוֹ שֶׁל שְׂאִרֵי אִיסוּרִין מִשׁוּם דְּמִקְרִי אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּת"ח דְּחָל אִיסוּר חֶמֶץ עַל שְׂאִר אִיסוּרִין ע"י כּוּלָל שְׂכוּלָל גַּם דְּבָרִים הַמְּוַתְרִים הַתְּמוּצִים וְאִין פֶּאן אִיסוּר אֶלָּא מִשׁוּם מַהב"ב.

וְנִפְקָא מִינֵי לְהֵיכָא דְּלִית לִי מַצָּה שֶׁל הֵיטֵר דְּיְכוּל לְאַכְלוּל מַצָּה שֶׁל אִיסוּר שְׂיֵשׁ בּוֹ ל"ת גְּרִידָא פִּינֵן דְּעָשָׂה דּוּחָה ל"ת אִין פֶּאן מַהבב"ע אֶבֶל אֲנַחְנוּ כְּתַבְנוּ לְעִיל דְּמְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל (בפ"ו מֵהַלְכ' חו"מ) מְשַׁמֵּע דָּאִין יוֹצֵאִין בְּמַצָּה שֶׁל טָבֵל וּמְעַשֵּׂר עֲנִי אֶפְיָלוּ הֵיכָא דְּלִית לִי מַצָּה שֶׁל הֵיטֵר דְּלֹא מִקְרִי מַצָּנָה הַבב"ע מְדַכְתֵּב סְתָמָא וְע"כ הִטְעַם מִשׁוּם דָּאִין אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ אַף דָּאֲנֵן קִי"ל פְּרַבְּנֵן דְּר"ש דְּאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּכוּלָל מִיּוֹה"כ אִין רֵאִי מְנָה דָּאִין דְּרַכּוֹ שֶׁל הַר"מ ז"ל לְכַתְּנֵב דְּבָר שֶׁלֹּא הֶןזְכַּר בְּגִמְרָא: וּמ"מ נִרְאָה לִי בְּעֵינֵי הַדְּבָר דְּפְשִׁיטָא לְהַשֵּׂא"ר ז"ל דְּחֶמֶץ מְקַרִי כּוּלָל לְגַבֵּי טָבֵל צַע"ג דְּהָא וְדַאי דְּחֶמֶץ שְׁנִתְחַמֵּץ קוֹדֵם שְׁחַשְׁכָה אוֹ קוֹדֵם חִצּוֹת דִּי"ד לר"י דְּאוּסַר חֶמֶץ לְפָנֵי זְמַנּוֹ מִקְרִי כּוּלָל כְּמוֹ דְּאִמְרִינֵן גְּבִי נְבִילָה בִּיּוֹה"כ דְּכַשְׁקִידָשׁ הַיּוֹם נֶאֱסְרוּ כָּל הַמְּאָכְלִים שֶׁל הֵיטֵר וְנִכְלָל עִמָּהֶם גַּם נְבִילוֹת ע"י כּוּלָל וְה"נ דְּכִינֵן דְּכַשְׁקִידָשׁ הַיּוֹם נֶאֱסְרוּ כָּל לְחָם חֶמֶץ שְׂבָעוּלָם וְנִכְלָלוּ עִמָּהֶם אַף מְאָכְלוֹת הָאִיסוּרוֹת כְּמוֹ טָבֵל ע"י כּוּלָל זָה.

אָבֵל עֵיטָה שֶׁל טָבֵל שְׁנַת־חֲמֵצָה בִּיּוֹ"ט גּוֹפֵא אֵינָה כּוֹלֵל יֵשׁ כָּאֵן וְכִי מִשּׁוּם שְׂיִישׁ עֵיטוֹת וְכִפְרוֹת חֲמוּצִים בְּעוֹלָם יְחוּל גַּם עַל כֶּפֶר זֶה שֶׁל טָבֵל אִיסוּר חֲמֵץ וּמָה עֲנִינוּ כֶּפֶר זֶה לְכִפְרוֹת אַחֲרִים וּמִי כָּלָם יַחַד וְלֹא דְמִי לְגַבְיָהּ בִּיּוֹה"כ דְּשָׁם קִדְוֶשֶׁת הַיּוֹם כּוֹלֵל כָּל הַמֵּאֲכָלִים אָבֵל עֵיטָה שְׁנַת־חֲמֵצָה בִּיּוֹ"ט עִם מִי נִכְלָלָת שְׂיִיחּוּל אִיסוּר חֲמֵץ אֲף שֶׁהוּא טָבֵל וּא"כ אִם לֹשׁ עֵיטָה בְּלִיל פֶּסַח וְהוּא שֶׁל טָבֵל אֵינן יוֹצֵאִין בָּהּ אֲף לְרַבֵּנּוּ דר"ש דְּאִית לֵהוּ כּוֹלֵל שְׂהָרִי אִם הֵיטָה חֲמֵץ לֹא הִיא אִיסוּרָה מִשּׁוּם בַּת"ח אֲלֵא מִשּׁוּם ב"ת טָבֵל שְׂהָרִי אֵינן כָּאֵן כּוֹלֵל וְאֵינן לּוֹמֵר דְּכִינּוּן דְּמִשְׁכַּחַת לָהּ גַּבֵּי טָבֵל אִיסוּר חֲמֵץ אִם לֹשׁה קוֹדֵם זְמַן אִיסוּר חֲמֵץ לְהִכִּי יוֹצֵאִין בָּהּ דו"א דְּהָא דְּאֵינן יוֹצֵאִין בְּדָבָר שְׂאֵינן אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּת"ח בְּמִצְוָה זֹו שֶׁהוּא יוֹצֵא בָּהּ בְּעֵינֵינוּ שְׂיִהָא בָּהּ מִשּׁוּם בַּת"ח.

דְּכִמוּ שֶׁהִקְפִּידָה תוֹרָה שְׂלֵא יֵצֵא יד"ח אֲלֵא בְּדָבָר שְׂבֵא לִידֵי חֲיִמוּץ דָּאִם הִיא בְּאִפְשָׁרוֹת בְּעֵיטָה זֹו שְׂתַחֲמֵץ וְהוּא אָפָה מִצְוָה וְאָכְלָה יוֹצֵא בָּהּ אָבֵל דְּבָר שֶׁא"א לֵהִיּוֹת בָּהּ חֲיִמוּץ אֵינֵנו יוֹצֵא בָּהּ וְדוֹמֵא דְּהָא דְּהִקְפִּידָה תוֹרָה שְׂיִהָא שְׂיִמּוֹר לִשְׁם מִצְוָה וְלֹא מִהֲנִי מַה שֶׁהִיא מִצְוָה מְעַצְמָה שְׂלֵא נִתְחַמֵּץ אֲלֵא שֶׁהוּא יִשְׁמְרָנָה לִשְׁם מִצְוָה בְּמַעֲשָׂיו בְּלִישָׁה וְאָפִי כֹן הִקְפִּידָה תוֹרָה שְׂאִם תִּהְיִי חֲמֵץ יִהְיֶה בָּהּ אִיסוּר חֲמֵץ אִזּוּ יֵצֵא בָּהּ יד"ח מִצְוָה וּא"כ בְּעֵינֵינוּ שְׂיִהָא הִיא כְּזִית שֶׁהוּא יוֹצֵא בּוֹ אִפְשָׁרוֹת שְׂיִתְחַיִּיבּוּ בּוֹ מִשּׁוּם חֲמֵץ אֵלּוּ הִיא מִתְחַמֵּץ וּא"כ הִלֵּךְ מִצְתוֹ בִּיּוֹ"ט וְהִיא טָבֵל הָרִי אֵלּוּ הִיא נִתְחַמֵּץ נְמִי לֹא הֵיטָה חֲיִיב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמֵץ דְּהָא אֵינן כָּאֵן כּוֹלֵל דְּאִחַר קִידוּשׁ הַיּוֹם אֵינן מִי שְׂיִכְלּוֹל חֲמֵץ שֶׁל הֵיטָר וְחֲמֵץ שֶׁל אִיסוּר בְּיַחַד וּמִקְרִי אֵינן אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּת"ח וְהִש"ס דְּמוֹקִי מִתְנִיתִין דְּאֵינן יוֹצֵאִין בְּטָבֵל כר"ש מִשְׁמַע דְּלַרְבָּנּוּ מִקְרִי אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּת"ח מִחֲמַת כּוֹלֵל הֵינֵנו דְּנוֹקָא בְּעֵיטָה שֶׁל טָבֵל שְׂנִילוּשָׁה קוֹדֵם הַלִּילָה אוֹ קוֹדֵם שֵׁשׁ לר"י אִזּוּ אֵלּוּ הֵיטָה חֲמֵץ הֵיטָה חָל עָלָיו אִיסוּר חֲמֵץ וְהִיא אֲוֹכְלָה הִיא עוֹבֵר מִשּׁוּם בַּת"ח מִשּׁוּם דְּהֵנּוּ אִיסוּר כּוֹלֵל דְּבַה"מ נִאָּסְרוּ כָּל הַכִּפְרוֹת שְׂבַעְעוֹלָם אֲף שְׂאֵינָם טָבֵל וְחָל נְמִי עַל טָבֵל בְּכוֹלֵל אָבֵל עֵיטָה שְׂנִילוּשָׁה בְּלִילָה אוֹ אַחַר שֵׁשׁ לר"י גַּם לְרַבָּנּוּ אֵינֵנו יוֹצֵא בָּהּ דְּלֹא הֵנִי כּוֹלֵל וּמִשּׁוּם דְּמִתְנִיתִין סִתְמָא קְתַנִּי דְּאֵינֵנו יוֹצֵא בְּמִצְוָה שֶׁל טָבֵל דְּמִשְׁמַע אֲף שְׂנִילוּשָׁה בְּיוֹם אוֹ קוֹדֵם שֵׁשׁ לר"י לְהִכִּי מוֹקִי לָהּ כר"ש דְּלִית לִי אַחַע"א אֲף בְּכוֹלֵל: תַּדַּע דְּבְעֵינֵנוּ דְּבַה"י כְּזִית מִצְוָה שֶׁהוּא אוֹכֵל יִהְיֶה בּוֹ אִיסוּר בַּת"ח אִם הִיא חֲמֵץ וְלֹא מִהֲנִי הִיא דְּמִשְׁכַּחַת לָהּ גַּבֵּי טָבֵל אִיסוּר חֲמֵץ לְפַעְמִים דָּאִם אִיתָא דְּמַהֲנִי הִיא דְּמִשְׁכַּחַת גַּבֵּי טָבֵל אִיסוּר חֲמֵץ א"כ אִמְאִי אָמַר הִש"ס דְּלר"ש דְּלִית לִי כּוֹלֵל אֵינֵנו יוֹצֵא בְּמִצְוָה שֶׁל טָבֵל מִשּׁוּם דְּאֵינן אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּת"ח מִשּׁוּם דְּאֵינן אִיסוּר חַע"א בְּכוֹלֵל הִיא אִם הִתְחַמֵּץ בְּמַחְנֹבֵר אַחַר שֵׁשׁ וְקִצְר חָל עָלָיו אִיסוּר חֲמֵץ דְּקָדִים מֵאִיסוּר טָבֵל וְאִיסוּר מִשּׁוּם כָּל תֹּאכֵל חֲמֵץ כְּדִאֲמַרְיָנוּ בְּפִסְחִים (דָּף ל"ג) בְּמַה ד"א שְׂהִפְרִישׁ תְּרוּמָה וְהִתְחַמֵּץ אָבֵל מִפְרִישׁ תְּרוּמַת חֲמֵץ ד"ה אֵינָה קִדְוֶשָׁה וּמוֹקִי לָהּ הֵתָם כְּגוֹן דְּאִתְחַמֵּץ בְּמַחְנֹבֵר שְׂלֵא הֵיטָה לּוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר א"ו דְּבְעֵינֵנוּ דְּבַה"י זִית שְׂיִצֵּא בּוֹ יד"ח יִהְיֶה בּוֹ אִיסוּר חֲמֵץ אִם הֵיטָה חֲמֵץ וּא"כ עֵיטָה שְׂנִילוּשָׁה בְּלִילָה אוֹ אַחַר שֵׁשׁ לר"י אֲף לְרַבָּנּוּ דר"ש אֵינן אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּת"ח וְלֹא מִקְרִי אִיסוּר כּוֹלֵל דְּמֵאֵן כְּלִילָנָהוּ שְׂאָרִי כִפְרוֹת חֲמוּצִים עִם הִיא כֶּפֶר וְנִרְאָה שְׂלִזָּה פִּרְש"י ז"ל שֵׁם בְּמִשְׁנָה הַטַּעַם מִשּׁוּם בַּת"ח אַע"ג דְּאֵנֵן פְּסָקִינוּ כְּרַבָּנּוּ דְּאִית לָן אִיסוּר כּוֹלֵל אַפ"ה אִית לָן טַעְמָא דְּאֵינן אִיסוּר מִשּׁוּם בַּת"ח וְהֵינֵנוּ בְּמִצְוָה שְׂנִילוּשָׁה אַחַר שֵׁשׁ לר"י אוֹ בְּלִילָה לר"ש דְּאִזּוּ לֹא הֵנִי כּוֹלֵל וְאֵינֵנו יוֹצֵא בָּהּ מִשּׁוּם דְּאֵינן אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם בַּת"ח: וְלוֹלִי דְּמִסְתַּפִּינָא הֵייתִי אוֹמֵר לִישָׁב קוֹשִׁית הָעוֹלָם בְּמַה שְׂהִקְשׁוּ עַל הִירוּשְׁלָמִי דְּפִרְיָדוּ

מפני מה לא אכלו ישראל מצה של חֲדָשׁ ליתֵי עֲשֵׂה וְלִדְחֵי ל"ת וְהִקְשׁוּ הָא אֵין אִיסוּרוּ
מִשׁוּם בַּת"ח אֲלֵא מִשׁוּם ב"ת חֲדָשׁ וְאֵין יוֹצֵאִין בּוּ וְאִפְּלוּ לְרַבְּנָן דְּר"ש דְּאִית לִי אַחַע"א
בְּכוֹלֵל מ"מ הָא אַז הָיוּ כָּל הַתְּבוּאוֹת אִיסוּרִים מִשׁוּם חֲדָשׁ וְלֵא הָנִי אִיסוּר כּוֹלֵל וְנִרְאֶה לִי
דְּלֵא קִשְׂה כָּלֵל דְּהָא גּוֹפֵא מִקְרֵי אִיסוּר מוֹסִיף פִּינּוֹן דְּעֵיפֵה זֹו שְׁשֻׁמְרָה לְשֵׁם מִצְּה כ"ז
שְׁלֵא נִתְחַמְצָה רְאוּנִי לְאִנְכְּלָה לְצֵאת בֵּה יד"ח מִצְּה מִשׁוּם עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְאִילוּ הִי מְסַלֵּק
שְׁמִירְתוֹ מִמְּנָה וְהִי מְנִיחָה לְהִתְחַמֵּץ הִי אִיסוּרָה דְּכִבֵּר אֵין מִצְּה וְאֵין בֵּה הִיתֵר אֲכִילָה הָרִי
מִמִּילָא חָל עֲלֵי אִיסוּר חֲמִץ עַל אִיסוּר חֲדָשׁ דְּמִשׁוּם אִיסוּר חֲדָשׁ הִי מוֹתֵרַת בְּאֲכִילָה
לְקַיָּים הַמְּצוּנָה מִפְּנֵי דְחֵינִת הַעֲשֵׂה וְעַכְשָׁיו שְׁנִתְחַמְצָה אִיסוּרָה בְּאֲכִילָה וְלִהְיֵי חָל עַלְיוּ
אִיסוּר חֲמִץ וּמִקְרֵי אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּת"ח וְכֵה"ג פְּתִיבוּ הַתּוֹסֵף בִּיבְמוֹת דְּאִיסוּר טְרִיפָה חָל
עַל אִיסוּר אַבְמָה"ח דְּמִשׁוּם אַבְמָה"ח הִיתָה רְאוּנִי לְשׁוֹחֲטָה לְקַרְבָּן וְאִיסוּר טְרִיפָה אוֹסְרָה
בְּלֵי תְּקֻנָּה וּבִש"ס דְּקָא חֲשִׁיב חֲמִץ עַל טְבֵּל אִיסוּר כּוֹלֵל וְלֵא קְרִי לִי אִיסוּר מוֹסִיף שְׁמוֹסִיף
אִיסוּר ע"י הַחֲמִימוֹץ מְלֻצָּאת בּוּ יד"ח מִצְּה לְמֵאֵן דְּלִית לִי מִצְּה שְׁל הִיתֵר הוּא מִשׁוּם שְׁכ'
הֶרַמְב"ם ז"ל (בפ"ד מֵהִלְכוֹת שְׁגָגוֹת הִלְכָה ג') גְּבִי דִין אִיסוּר מוֹסִיף דְּכָל אֵלוּ שְׁתַּאֲסֵר
זֹו הַעֲרֻנָּה עַלְיָהּן בְּאִיסוּר מוֹסִיף צְרִיף שִׁיְהִיו הָאֲנָשִׁים מְצוּיִין בְּעוֹלָם כְּדִי שְׁתַּאֲסֵר עַלְיָהּן
וּמִתּוֹף עַלְיָהּן יִתּוֹסֵף אִיסוּר אַחַר לְזָה אֲבָל אִם אֵינּוּ מְצוּיִין אֵין אוֹמְרִין הוּאֵיל אֵלוּ הִי לְזָה
בְּנִים אוֹ אַחִים הִיתָה נְאֻסְרַת עַלְיָהּן יִתּוֹסֵף בֵּה אִיסוּר לְזָנּוּן שְׁהָרִי אֵין שֵׁם עֵתָה לֵא בֵּן וְלֵא
אָח וְכוּ כָּל כִּיּוֹצֵא בְּהֵן עַכ"ל וְלִהְיֵי נְמִי בְּמִצְּה שְׁל אִיסוּר דְּמִקְרֵי אֵין אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּת"ח
וְלֵא הָנִי אִיסוּר מוֹסִיף וְלֵא כּוֹלֵל לְגַבֵּי מֵאֵן דַּל"ל מִצְּה שְׁל הִיתֵר מִשׁוּם דְּלֵא שְׁכִיחַ יִשְׂרָאֵל
שְׁצָרִיף לְצֵאת יד"ח מִצְּה וְלִית לִי מִצְּה שְׁל הִיתֵר וְאִית לִי מִצְּה שְׁל אִיסוּר אֲבָל יִשְׂרָאֵל
בְּכַנְיִסְתָּן לְאַרְץ שְׁפֵל הַתְּבוּאוֹת שְׁבַע עוֹלָם הָיוּ אִיסוּרִין מִשׁוּם חֲדָשׁ שְׁהָרִי לֵא קִרְבַּ הַעוֹנָם
מִעוֹלָם שְׁפִיר אִיקְרֵי אִיסוּר מוֹסִיף שְׁאֵם הִיָּה חֲמִץ הִיָּה נִיְתּוּסֵף אִיסוּר חֲמִץ עַל אִיסוּר
חֲדָשׁ לְאַסוּר אֵת הַתְּבוּאָה אֵף לְקִיּוּם מְצוֹת מִצְּה: וְיִדְעֵתִי שִׁישׁ לְחַלֵּק דְּלֵא דְמִי לְמִש"כ
הַתּוֹסֵף בִּיבְמוֹת דְּאִיסוּר טְרִיפָה חָל עַל אִיסוּר אַבְמָה"ח דְּמִשׁוּם אַבְמָה"ח הִיתָה רְאוּנִי
לְקַרְבָּן וְאִיסוּר טְרִיפָה אוֹסְרָה בְּלֵי תְּקֻנָּה דְּהֵתָם מֵה שְׁאֵין מוֹעִיל שְׁחִיטָה לְקַרְבָּן הוּא
מִחֲמַת אִיסוּר טְרִיפָה מִשְׁא"כ בְּמִצְּה שְׁל אִיסוּר מֵה שְׁלֵא הִיתָה רְאוּנִי לְקִיּוּם מְצוֹת מִצְּה
לְכַשְׁנִתְחַמְצָה הוּא לֵאוּ מִפְּנֵי אִיסוּר חֲמִץ שְׁבֵה אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁאֵינְנָה מִצְּה וּמִצְּה אֲמַר רַחֲמֵנָא
דְּלִיכּוֹל וְהֵאֵי לֵאוּ מִצְּה הִיא וְאִפְּלוּ אִם לֵא הִיתָה חֲמִץ רַק שְׁלֵא נִשְׁתַּמֵּר לְשֵׁם מִצְּה נְמִי
אֵין יוֹצֵאִין בֵּה וְאֵין אִיסוּר חֲמִץ גּוֹרֵם לְדַחוּתוֹ מְלַקְטִיִּים בּוּ מְצוֹת מִצְּה דְּבִמָּה שְׁלֵא נִשְׁתַּמֵּר
לְשֵׁם מִצְּה נְמִי נִדְּחָה מְקִיּוּם הַמְּצוּנָה וְאֵלוּ הִי חֲמִץ לֵא הִי אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּת"ח דְּאֵין אִיסוּר
חֲמִץ חָל עַל הָאִיסוּר שְׁבּוּ מִפְּכָר וּמֵה שְׁנִדְּחָה מְקִיּוּם מְצוֹת אֲכִילַת מִצְּה הוּא לֵאוּ מִפְּנֵי
אִיסוּר חֲמִץ שְׁבּוּ אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁלֵא נִשְׁתַּמֵּר לְשֵׁם מִצְּה אֲבָל מ"מ זֶה אֵינּוּ דְּהָא הַכּוֹזִית מִצְּה
שְׁל חֲדָשׁ שְׁהוּא רוֹצֵה לְאֲכּוֹל וְלְצֵאת בּוּ כְּשֶׁהִתְחִיל לְשִׁמְרוֹ בְּלִישָׁה לְשֵׁם מִצְּה אִילוּ הִי
מְסַלֵּק מִמְּנּוּ שְׁמִירְתוֹ אַחַר שְׁהִתְחִיל לְשִׁמְרוֹ וְהִי מְנִיחוֹ לְהִתְחַמֵּץ וְדֵאֵי דְהָנִי חָל עַלְיוּ
אִיסוּר חֲמִץ אֵף שְׁהוּא אִיסוּר מִשׁוּם חֲדָשׁ דְּהָא מִשׁוּם אִיסוּר חֲדָשׁ הִיָּה יְכוֹל לְאִנְכְּלוּ כְּדִי
לְקַיָּים מְצוֹת עֲשֵׂה דְּמִצְּה וְחִימוּצוֹ גְּרַם לְדַחוּת מִמְּנּוּ הִיתֵר אֲכִילָה לְשֵׁם מְצוּנָה א"כ וְדֵאֵי
דְּחָל עַלְיוּ אִיסוּר חֲמִץ דְּאֵיף נִימָא דְּלֵא חָל עַלְיוּ אִיסוּר חֲמִץ כִּיּוֹן שְׁקוֹנְדָם חִימוּצוֹ הִיָּה
מוֹתֵר לְאִנְכְּלוּ לְשֵׁם מְצוֹת מִצְּה שְׁכִבְרָה הִתְחַל לְהִשְׁתַּמֵּר מִחִימוּץ וְחִימוּצוֹ דְּחָה אוֹתוֹ מְזָה
א"כ וְדֵאֵי דְּחָל עַלְיוּ אִיסוּר חֲמִץ וְכִיּוֹן שְׁחָל עַלְיוּ אִיסוּר חֲמִץ יוֹצֵאִין בּוּ יד"ח מִצְּה כְּשְׁלֵא

נתחמץ וזה ברור: מיהו זה לא יתכן אלא לר"מ דסובר בפסחים (דף מ"ח) שיאור האוכלו
בארבעים א"כ תיקף שהכסיו פניו ונעשה שיאור שוב נדחה מלקיים בו אכילת מצה
וחל עליו איסור חמץ דלדידן שיאור חמץ מיקרי כדאמרין (במנחות נ"ג) ובחולין (דף
כ"ג) מדלקי עלי' לר"מ ש"מ חמץ הוא וא"כ אם הי' חמץ הנה איסורו משום בת"ח שהי'
עליו פשהכסיו פניו על איסור חדש במוסיף ממה שנאסר עי"ז מקיים מצות מצה בהאי
עיסה אבל לר' יהודה דסובר בפסחים (דף מ"ח) בשיאור דהאנכלו פטור א"כ א"א לומר
דמיקרי מוסיף מחמת שנאסר לאכילת מצה דהא פשעעשה סידוק כבר נדחה מאכילת
מצה דסידוק לר"י אף דלא לקי עלי' משום חמץ מ"מ מצה נמי לא מיקרי כדמוכח במנחות
(דף נ"ג) דפריה אימא לא תאפה חמץ אלא שיאור דר"י לר"י ומשני מצה תהי' הפתוב
קבעה חובה עי"ש ולא נפיק בי' חובת מצה משעעשה סידוק ואיסור חמץ הא לא חגיל
לר"י אלא כשנתערבו סדקים זה בזה ואז לא חל איסור חמץ על איסור חדש דלא מצינו
למימר דחגיל איסור חמץ בזה שנקרא מוסיף שנאסר לקיים מצות מצה דלמצות מצה
כבר נאסר משעעשה שיאור ועתה פשעעשה סידוק לא חגיל איסור חמץ על איסור
חדש.

וצ"ל דקושנית הירושלמי לר"מ דנוקא: ולולי דמסתפינא הייתי אומר לישוב קושנית
העולם במה שהקשו על הירושלמי דפריה מפני מה לא אכלו ישראל מצה של חדש לייתי
עשה ונדחה ל"ת הא אין איסור משום בת"ח אלא משום ב"ת חדש ואין יוצאין בו דאז
לא הי' כולל שהרי כל התבואות היו אסורין משום חדש והי' נראה דאף דדרשינו דבעינו
שיהא אסור משום בת"ח מ"מ לא דמי האי דרשא להא דדרשינו דאין יוצאין באורז
ודחסן משום שאינם באין לידי חימוץ ואין איסורו משום בת"ח דהתם פינו דאין באין
לידי חימוץ לא מיקרי מצה כלל ולא מקיים כלל מצות אכילת מצה דשם מצה הנוח על
דבר שלא נתחמץ והיינו שיש בכחו להתחמץ ולא הניחו להחמיץ ולא על דבר שאין
בכחו להתחמץ אבל דבר שבא לידי חימוץ בטבעו אלא שאין איסורו משום בת"ח משום
דאין איסור חע"א מיקרי שפיר מצה דהא הנה יכול להתחמץ ולא הניחו להחמיץ והא
דאין יוצאין בו היינו משום דבמצות עשה דמצה הי' רצון התורה לשתי ענינים האחד
שלא יאכל חמץ ובמה שאינו מניח להחמיץ הכוונת שאוכל פורש עצמו מאיסור חמץ
ומקיים לא תאכל חמץ שגם זה מצוה [כדאמרין בשילהי מכות ישב אדם ולא עבר
עבירה מעלה עליו הפתוב כאילו עשה מצוה דאין דומה מצות אכילת מצה למצות סנפה
דאמרין אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי דהתם היוצא מדירת קבע לא
קיים פרישה מל"ת רק מ"ע דסנפה אבל גבי מצה קיים עשה ופרישה מל"ת] וענין השני
שיקיים אכילת מצה וכל דבר שאין איסורו משום בת"ח לא קיים לא תאכל חמץ שהרי
אם הנה מניחו להחמיץ ולאנכלו נמי לא הי' עובר משום חמץ שאין איסור חל ע"א אבל
מצות עשה שפיר קיים שהרי מצה היא שיש בכח הפת הנה להתחמיץ והתנא דתנא דאין
יוצאין בו משום דבעי לקיימי תרתי בל תאכל חמץ וקום אכול מצה ובמצה של איסור
אין משום בל תאכל חמץ להכי אין יוצאין בו אבל אין ה"נ דמי שאין לו אלא מצה של
איסור דמחויב לאנכלו דאף שאינו יכול לקיים בו בת"ח מ"מ מצות אכילת מצה מקיים
בו שפיר ולהכי שפיר מקשה הירושלמי פינו דלא אכלו מצה מחמת חדש תיקשה אמאי
לא אכלו נימי עשה ונדחי ל"ת ולמה הניחו מלקיים מ"ע דמצה אף שלא הי' בידם לקיים

בת"ח מ"מ מ"ע דמצה היו יכולים לקיים ויש בזה דין חדש דמי שאין לו אלא מצה של איסור לאו צריף לאוכלו לקיים מ"ע דמצה: ונהכי משמע לי מדברי הרמב"ם ז"ל (בפ"ה מה' חו"מ הלכה ח') וז"ל תבשיל שנתבשל אם נתבקע הרי כל התבשיל אסור שהרי נתערבו הקמץ ואם לא נתבקעו מוציאין אותן ושורפין ואוכלין שאר התבשיל שאין הדגן שנבלל ולא נתבקע קמץ גמור של תורה ואינו אלא מדברי סופרים משום שנגאמר ושמרתם את המצות פלומר הזקרו במצה ושמרו אותה מפל צד חימוץ לפיכך אמרו חכמים צריף אדם ליזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח שלא יבוא עליו מים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שום קמץ עכ"ל והוא ז"ל הא מיירי בשאר ימי הפסח דאז ליכא חוב לאכול מצה וע"ז כתב שנגאמר ושמרתם את המצות משמע דקרא ושמרתם את המצות קאי גמי אכל ימי החג ואע"ג דבש"ס דפסחים (דף ל"ח) דריש קרא ושמרתם את המצות אמצות של לילה הראשונה לענין שאינו יוצא בחלת תודה מ"מ משמע לי להרמז"ל דקאי גם לענין שאר ימי החג דאם אוכל מתמשת מיני דגן צריף שישמרנה מחימוץ דאע"ג דליכא חיובא לאכול מצה מ"מ כשאוכל דבר שיכול לבא לידי חימוץ מןזקרה לשמרה שלא יחמיץ ואם נימא דבמה שזקרה מחמיץ כל ימי הפסח דומה לפורש עצמו משארי איסורים שבתורה דאמרינן בשלהי מכות ישב אדם ולא עבר עבירה מעלה עליו פאילו עשה מצה למה לי להרמב"ם ז"ל ללמוד מושמרתם את המצות הא בכל איסורין צריף לפרוש מהן א"ו דקרא אתא להורות שיש מצנה כשאוכל דבר הכא לידי חמיץ שישמרנה מחימוץ.

וא"כ אף אנו נאמר דגם בלילה הראשונה שיש חיוב מ"ע לאכול מצה יש בזה ג"כ מצנה במה שאינו אוכל בחימוצו. ומטעם זה אינו יוצא בדברים שאין בהם משום בת"ח מפני שאין בהם מצות פרישה מן הקמץ ובעזה"י אנגרינהו לעינינו דגם מדברי הש"ס משמע הכי (דבדף ל"ה) גבי הא דאין יוצאין באורז ודונסן קאמר הש"ס אמר קרא לא תאכל עליו קמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא יד"ח במצה יצאו אלו שאינם באים לידי חמיץ ואלו גבי מצה של טבל קתני בבביתא תלמוד לומר לא תאכל עליו קמץ מי שאיסורו משום בת"ח יצא זה שאין איסורו משום בת"ח כו' ולא הזכיר לאמר מי שאיסורו משום בת"ח יוצאין בו יד"ח מצה כדקאמר התם גבי אורז ודונסן גם לא הזכיר פלל סיפא דקרא דשבעת ימים תאכל מצות והיינו כמש"כ דחובת מצה יצא גם בטבל רק דהל"ת דלא ת"ח לא קיים בטבל: המג"א בסימן תצ"ד ס"ק א') הקשה בהא דאמרינן בחג השבועות זמן מתן תורתנו הא קיי"ל פולטת ש"ז טמאה עד ששעה עונות ובגמרא דשבת (דף פ"ח) מבואר דמאן דאית לי דבעינו ששה עונות סובר בשבעה בסיון ניתנה תורה דבשבת ניתנה תורה לישראל ובחד בשבת איקבע ירחא וכיון דלדין ע"כ בשבעה ניתנה תורה איך אמרינן זמן מתן תורתנו בששה בסיון ותירץ שאנו נוהגין פדעת הרמב"ם ז"ל שפסק דג' עונות בעינו לפליטה וגרס בש"ס (דשבת דף פ"ו) זו דברי רי"ש ור"ע אבל חכמים אמרינן שלש עונות בעינו וכיון דסגי בשלש עונות ע"כ דבה' עביד פרישה וניתנה תורה לישראל בששה בסיון כמבואר שם בפסגיא ונראה לי דמהזו אין ראוי דחכמים סברי דבה' עביד פרישה דאפשר לומר דגם חכמים סברי בד' עביד פרישה והא דאמרי דבעינו רק ג' עונות משום דלא לפינן מיום שהוסיף משה מדעתו דהא הכי אמרינן בביבמות (דף ס"א) דב"ש סברי דמצות פרו ורבו

בשני זכרים דיליף ממשרעה"ש דהיו לו שני זכרים ופירש מן האשה וב"ה סברי זכר ונקבה ממשא לא ילפינו מדעתו הוא דעבד ופסקינו כב"ה א"כ ה"נ לא ילפינו ממה דהוסיף משה יום אחד מדעתו וכיון דהקב"ה אמר לו היום ומחר חזינו דסגי בשלש עונות רק משה הוסיף יום אחד מדעתו ולא ילפינו מיני' [וה"נ כתבו התוס' בע"ז (דף ג') בהא דדרשינו יום הששי תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אם מקבלין ישראל התורה מוטב פיון דלר' יוסי דסובר בשבעה ניתנה צ"ל הא דכתיב יום הששי משום שהיה ראוי ליתן ביום הששי אי לא שהוסיף יום אחד מדעתו] והני חכמים נמי סברי כב"ה דלא ילפינו מהא דהוסיף משה מדעתו ובזה א"ש הא דלא קאמר זו דברי ראב"ע ור"י"ש ור"ע ולא הזכיר ראב"ע משום דעיקר דברי ר"י הוא דחכמים פליגי ארי"ש ור"ע בענין מה שילמדו מהוספת משה מדעתו דאינהו סברי דילפינו מזה ונחכמים סברי דלא ילפינו ואע"ג דסברי פנותיהו בהא דבד' עביד פרישה מ"מ סברי דלא בעינו אלא ג' עונות משום דלא ילפינו ממה דעביד מדעתו להכי הזכיר רק רי"ש ור"ע דאינהו נמי סברי בד' עביד פרישה ונחכמים נמי פנותיהו סבירא להו דבד' עביד פרישה ומחולקים רק אם ילפינו ממה דעביד מדעתו וא"כ פיון דחכמים נמי סברי דבד' עביד פרישה הרי ניתנה תורה בשבעה ואיך אומרים זמן מתן תורתנו בששה: ונראה משום דבלא"ה קשה הא דאמרין בפסחים (דף ס"ח) אמר ר' אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינו נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא וע"ז קשה איך אמר הכל מודים דמשמע לכ"ע בעצרת ניתנה תורה הא פעמים הרבה אין עצרת חל באותו יום שניתנה תורה דהא עבדינו חג העצרת אחר ספירת שבעה שבועות פדכתיב קרא וקביעת החודש אינו שנה ככל השנים פדחני רב שמעי' בר"ה (דף ו') עצרת פעמים חמשה פעמים ששה פעמים שבעה וכשעצרת בחמשה לחודש הרי אינו ביום שניתנה תורה שהתורה ניתנה בשבעה לרבנו ובששי לר' יוסי ועצרת חלה לפעמים בחמשה לכן נראה דלהכי אומרים בעצרת זמן מתן תורתנו משום דכיון דחזינו דלא נתנה תורה זמן לימי החודש על עצרת ובכל המועדים קבעה התורה יום לחודש כמו בפסח ובסנופות פתיב בחמשה עשר יום וכן בר"ה ויוה"כ ובעצרת ל"כ יום החודש רק בשבועותיכם וכן בענין מ"ת לא הוזכר בקרא באיזה יום לחודש מזה אנו רואין דשני הדברים האלו קדושתו לאו ביום החודש תליא אלא במספר השבעה שבועות תליא דאחר ספירת השבעה שבועות עושין עצרת יהיה באיזה יום מימי החודש שיהי' וכיון שגם זמן מתן תורה לא הוגבל באיזה יום מימי החודש הי' ש"מ שגם זה לא היה תלוי ביום החודש רק אחר שספרו שבעה שבועות היו מוכשרים לקבלת התורה ולא היה יום החודש סיבה וגרם לקביעתו ולהכי אמרינו זמ"ת תורתנו בעצרת שאנו עושין אחר ספירה וקורין אותו יום מתן תורתנו דהיינו שיום זה אחר פלות ספירת השבעה שבועות היה זמן מתן תורה ואף בשנה שעצרת הוא בחמשה לחודש ואז ניתן בשבעה לחודש או בששית לחודש מ"מ לא יום החודש קא גרם אלא זמן השבעה שבועות קא גרמי ואמרינו בי' זמן מתן תורתנו לכ"ע דכל שהוא יום נ' לספירה משיצאו ממצרים זמן מתן תורתנו קרינו בי' מיהו לר' יוסי קשה שאם ניתנה תורה ביום נ"א כמ"ש המג"א מסוגיא דשבת א"כ הרי אנו ** (הגה"ה ונראה דמה"ט דרשו במדרש תנחומא על פסוק בחודש השלישי לצאת ב"י מארץ מצרים החודש שנעשו בו ישראל שלישים פדכתיב ושלישים ע"כ.

משום דהוקשה לו הא דמזכיר הכתוב בחודש השלישי פיון שמעשה מ"ת לא תליא כלל בקביעות החודש והא ראי' מדלא הזכיר באינה יום לחודש א"כ למה מזכיר באינה חודש להכי פ"י החודש שנעשה בו ישראל שלישים):**שעושיין בששי לא הוי כמו שהי' אז לא בימי החודש ולא בימי הספירה ואפ"ל דכמו שכתבו התוס' בהא דדרשינן (בפ"ק דע"ז) אקרא דיום הששי תנאי התנה הקב"ה עם מב"ר אם מקבלין התורה מוטב כו' והקשו דלר"י דסובר בשבעה ניתנה קשה הא כתיב יום הששי ותי' פיון דלר"י הוסיף משה יום אחד מדעתו ואי לאו דהוסיף הי' ראוי' להנחן בששי בחודש להכי כתיב יום הששי עי"ש וא"כ אפ"ל נמי אע"ג דניתנה ביום נ"א מ"מ קרינן ביום נ' זמן מתן תורה שהיתה ראוי' להנחן ביום נ': מיהו קשה דבשבת שם בסוגיא אמרינן בכריתא דניסן שיעצאו ישראל ממצרים חמשה עשר שבו הי' בתמישי בשבת ואיר דהאי שתא עבריה ואמי פרבנו ע"ש א"כ קשה הא לרבנן לא הי' הוספה מדעתו כלל ובששי ניתנה ביום נ"א לספירה.

א"כ היכי עבדינן אנו ביום נ' ואמרינן זמן מתן תורתנו אם חל עצרת בתמשה בחודש או בשבעה הא לא יום זה פיוס מ"ת לא ביום החודש ולא ביום נ"א ונראה דגם זה נכון דאף שהי' אז ביום נ"א מ"מ אנו עבדינן ביום נ' וקורין אותו זמ"ת.

דהנה בקרא כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת ש"ש עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום ונדחקו המפ' מאוד דמעיקרא קאמר ש"ש שהוא מ"ט יום ולבסוף קאמר חמשים יום ונראה דכוננת הכתוב שזמן עשיית חג השבועות הוא לזמן מ"ט יום וגם לזמן חמשים יום וקדושתו באה לקרוא אותו מקרא קודש אחר עבור מ"ט יום ואחר עבור חמשים אלא שהמ"ט יום מחשבים ממחרת הפסח היינו מיום ט"ז והחמשים יום מתחשב גם עם יום ראשון של פסח ויש בזה ענין שא"א לתורה להנחן לישראל עד יעברו חמשים יום עם יום הראשון של פסח כדאיתא במדרש שה"ש ע"פ פתוח בעצי היער פן דודי בין הבנים א"ר עזריה מה התפוח הזה משעה שהוא מוציא ניצו עד שגומר פירותיו חמשים ישראל משיצאו ממצרים עד שניתנה תורה חמשים יום עכ"ל המדרש חזינו שהיו צריכים המשך חמשים יום לקבלת התורה ואותן חמשים יום מתחשבים משיצאו ממצרים ואותן מ"ט יום הוא ענין בפ"ע שהמ"ט יום מתחילין מיום ט"ז והחמשים יום מתחילין משיצאו ממצרים ויום ראשון ש"פ בכלל וסיומם שנה שיום החמשים הוא ממש יום מ"ט לספירה אלא שמשך זמן החמשים התחיל ביום א' לפני התחלת ספירת המ"ט להכי כתיב עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום דהיינו שעד ממחרת השבת השביעית נגמר ספירת החמשים יום מפני שהם מתחילין עצמן בראשון של פסח.

ומהאי קרא לא הי' צריך לספור בפה לא מ"ט יום ולא חמשים כדאשכחן לשון ספירה אף שאינו מחויב לספור בפה כמו גבי זבה דכתי' וספירה לה ואינה צריכה לספור בפה אלא בהמשכת והמתנת הזמן מיקרי ספירה כמ"ש הנוב"י במה"ת (סימן כ"ג) אלא משום דכתי' בקרא אחרנא מהחל חרמש בקמה תחל לספור ילפינן שצריך לספור בפה כדמשמע לישא תחל לספור שהוא לעשות מעשה לספור בפה מיהו בהאי קרא הא לא כתיב אלא שבעה שבועות להכי אין אנו מחויבים לספור בפה אלא מ"ט יום אבל ענין חמשים יום אשר יום ראשון של פסח הוא במנינו ונגמר עם חג השבועות אין אנו צריכין

לספור אלא בהמשכת הזמן סגי דלא שני' בי' קרא כדשני במספר המ"ט יום ומתיישב היטיב פשט הפתוב שצנה לספור מ"ט יום ויהא עד ממחרת השבת חמשים יום עם יום ראשון של פסח ולפ"ז א"ש מה שקשה דהתורה ניתנה להך תנא דמיתמי שם בשבת כר"ע ביום נ"א ואנו קורין ביום נ' זמן מ"ת משום דכיון דבעינו חמשים יום עד עצרת והחמשים יום מתחשבים עם יום ראשון ש"פ כמו שבארנו ונהו רק לדין אנו מחשבים גם ראשון דפסח למנין החמשים יום אבל פשיצאו ממצרים לא נכנס יום ראשון ש"פ למנין החמשים יום שהרי לא הי' כל היום בקדושה שהרי לא יצאו ממצרים עד צפרא כדאמר בבבבכות (דף ד') דגאולה מעלייתא לא הוי עד צפרא הלכך הוצרכו להמתין חמשים יום חוץ מיום ראשון של פסח אבל לדין גם יום ראשון דפסח מתחשב אבל גם אז גם עתה הפנונה להשלים מנין חמשים יום הוא זמן מתן תורה ודו"ק: סימן מג בשו"ע או"ח (סימן תפ"ט סעיף ז') פתב שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלא ברכה וקרב"ם ז"ל פתב (פ"ז מהלכות תמידין הלכה כ"ג) שכח ולא מנה בלילה מונה ביום עכ"ל ומשמע דמונה ומברך ונראה דקאי בשיטת הבה"ג שהביאו התוס' במנחות (דף ס"ו) ד"ה זכר וז"ל פסק בה"ג דהיכא דשכח לספור בלילה סופר ביום.

וכן הי' נראה מתוך סתם מתניתין דסוף פירקין דתנו מצותו בלילה לקצור ואם נקצר ביום פשר אבל נראה לר"ת עיקר איך סתמא דמתניתין דפ"ב דמגילה (דף כ') כל הלילה פשר לקצירת העומר כו'.

ודייקנו מנה בסו"פ לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא ואמרנו במו"ק (דף ג') ר"ג וב"ד נמנו על שני פרקים הללו והתירו ומסיק רב אשי התם סבר לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצנה ודוחה שבת וכיון דדוחה שבת אינו נקצר אלא בלילה כדמוכח בסו"פ ועוד דר' יוחנן דאמר עשר גטיעות הלמ"מ סבר לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות ודחי שבת עכ"ל: ולכאורה קשה לי טובא במה שפסק הבה"ג שיכול לספור ביום מהא דקיי"ל פסתם מתניתין דנקצר ביום פשר דהא מה דכשר נקצר ביום לאו דוקא ביום ט"ז אלא אפילו נקצר קודם הפסח נמי פשר דהא פריך שם במנחות (דף ע"ב) נאי ס"ד נקצר ביום פשר אמאי דחי שבת נקצור מע"ש והאי מע"ש דקאמר הש"ס לאו דוקא דהא יו"ט הוא וכמו שאינו דוחה שבת אינו דוחה יו"ט אלא מעיו"ט קאמר] וכן כתבו התוס' שם בד"ה אף בהא דפריך שם אמתניתין דנקצר ביום פשר ממתניתין דכל הלילה פשר לקצירת העומר וקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא: והקשו התוס' ומימא לימא דמתניתין דנקצר ביום פשר היינו ביום שלפניו דומיא דהקטרת חלבים ותיירצו דלענין קצירה לא שייך לחלק בין יום שלפניו ליום שלאחריו מדילפינו בריש פרקין ספירה וקצירה עיי"ש וכיון דבארנו דנקצר ביום פשר הוא לאו דוקא יום ט"ז א"כ אין שייך כלל ללמוד מזה דיוכל לספור ביום ט"ז דהא אפשר לומר אם נקצר ביום ט"ז אינו מקיים מצות קצירה וספירה.

רק שהקרבן פשר אף אם נקצר שלא כמצותו דהא אם קצר ביום שלפניו ודאי שאינו מקיים מצות קצירה וספירה והקרבן פשר וא"כ איך שייך ללמוד דיוכל לספור ביום מהא דנקצר ביום פשר כיון דהא דנקצר ביום פשר נכלל גם אם קצר קודם ט"ז ואז ודאי

אינו יכול לספור משעת הקצירה א"כ אפ"ש דגם אם קצר נמי ביום ט"ז אין יכול לספור שפ"כ עבר זמן הספירה אם לא ספר בלילה ורק מצות קצירה קנים: ונ"ל דדברי בה"ג נכונים דבאמת הו' קושא קשה לי בעיקר פרכת הש"ס דפריה אמתניתין דנקצר ביום פ"ש וקתנו פ"ל הלילה פ"ש לקצירת העומר ולילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף לילה ביום לא אימא הא דקתני נקצר ביום פ"ש היינו שהקרבו פ"ש משום דאפילו נקצר קודם פסח נמי נישרי דומיא דלא מצא אלא מן היבש או מן העומרים דכ"ש בדיעבד פדתנו התם והא דלילה ביום לא היינו לענין מצות קצירה וספירה דפסול ביום ט"ז אם עשאון דלא קנים מצות קצירה וספירה דצריה לעשוותו דוקא בלילה ואם לא קצר בלילה אין זה קצירה בזמנה וה"ה ד"כ"ל להביא אף מה שנקצר קודם הפסח דט"ז לא עדיף ממה שנקצר קודם הפסח מאחר שעברה לילה וא"כ מאי פריה מתניתין אהדדי: ונ"ל לנישב דהא דפריה רומיא דמתניתין הוא משום דהש"ס מפרש הא דנקצר ביום פ"ש היינו שקנים מצות קצירה כמו בלילה משום דיום דומיא דלילה וזמנה ביום כמו בלילה לענין קצירה דהא דבעי קצירה וספירה בלילה היינו משום פיון דכתיב תמימות בעי לכתחילה להתחיל בלילה אבל זמנה נמשך פ"ל היום וקנים מצות קצירה בזמנה גם כשקצר ביום ולמד פ"ן ממשנה גופא דקאמר נקצר ביום פ"ש דע"כ דקנים גם מצות קצירה כמו אם הי' נקצר בלילה דליכא למימר דרק הקרבו פ"ש אבל מצות קצירה בזמנה לא קנים דהא פ"ר קתני לא מצא מן הקמה יביא מן העומרים ומן העומרים היינו שפ"כ נקצר שלא לשם מצות קצירה ואפ"ה פ"ש וכיון דנקצר שלא לשם מצנה פ"ש הקרבו אין חילוק בין מה שנקצר בלילה שלא לשם מצנה למה שנקצר קודם הפסח ול"ל למיהדר ומתני נקצר ביום פ"ש א"ו דבנקצר ביום אשמעינו דהקצירה פ"ש דהיינו דבזה קנים גם מצות קצירה בזמנה דיום דומיא דלילה להכי מקשה ממתניתין דכ"ש פ"ל הלילה אבל ביום לא קנים פ"ל מצות קצירה בזמנה ומשני הא רבי הא רב"ש דתניא הי' עומד ומקריב מנחת העומר כו' דרבי קאמר אם.

יש אחרת אומר ומביא אחרת תחתייה וזיינו אם יש אחרת שנקצר ביום כמ"ש רש"י ז"ל אם יש אחרת במקור שיקצרו פ"ש ביום ופירושו מוכרח דודאי לא מייירי רבי ב"ש אחרת שנקצר לפני הפסח דהא טומאה לכה"פ דחוי' בצבור ולכתחילה הא בעי לילה ופשיטא דעדיף להקריב בטומאה מלהקריב מה שלא נקצר בלילה דלא דחינו מה שמצנתו בלילה משום טומאה.

א"ו דמייירי רבי אם יש אחרת במקור שנקצר ביום דסובר רבי דקציר יום פ"ש כמו קציר לילה ורשב"א פליג עליו וסובר דקציר יום הוי שלא כמצנתו ובנקצר שלא כמצנתו סובר דפסול ואתי מתניתין דנקצר ביום פ"ש פ"ר ב"י וזיינו שקנים גם מצות קצירה בזמנה ומתניתין דדייקינו דלילה ביום לא פ"רשב"א דסובר דלא מצי לקצור ביום כשנטמאת: ומעשה א"ש דברי בה"ג ז"ל שלמד דינו דאם לא ספר בלילה יספור ביום מהא דנקצר ביום פ"ש: דמוכח מהש"ס דהא דאמרינו נקצר ביום פ"ש היינו דקנים מצות קצירה בזמנה ועדיף מקצירת קודם הפסח דשם לא קנים מצות קצירה ובנקצר ביום קנים מצות קצירה בזמנה.

ואף שלכתחילה צריף לקצור ולספור מתחילת הלילה כדי שיהא תמימות מ"מ אם קצר ביום נמי קנים מצות קצירה בזמנה. וממילא נמי דאם שכח לספור בלילה יכול לספור ביום וקרין בי מהחל חרמש בקמה: מיהו קשה עדיין מאי קאמר ר"י ראב"ש בשיטת ר"ע רבו אביו אמרה דאי ס"ד נקצר ביום שלא כמצותו פשר אמאי דחי שבת נקצרין מע"ש דאפתי נהי דלמד ראב"ש מר"ע רבו של אביו דפסול אם נקצר קודם פסח דהוי שלכ"מ: מ"מ מנא ידע לפלוגי על רבי בהא דאמר נקצר ביום פשר אימא ביום ט"ז שאני דקציר יום שנה ללילה ונהוי נקצר כמצותו וכמו שפירשנו אליבא דרבי וכן קשה מאי פריף לקמן נקצר ביום פשר מני רבי היא ודוחה את השבת ומאי קושיא אימא רבי לא מכשיר אלא בנקצר ביום ט"ז פפי פ"י הבה"ג שהוא יום אחד עם הלילה אבל בנקצר שלא בזמנו לגמרי פסל גם רבי ולהכי דוחה את השבת: ונ"ל דגם זה נכון דהא דקאמר ר' יוחנן דרשב"א בשיטת ר"ע רבו של אביו אמרה שלמד דינו מר' ישמעאל לא קאי באמת אקציר יום דהא דסובר דקציר יום לא דמי לקציר לילה ומקרי שלא כמצותו אמר מסברא דנפשי' רק שלמד מדברי ר' ישמעאל דנקצר שלא כמצותו פסול מדדחי שבת והא דקציר יום ט"ז מיקרי שלא כמצותו אמר מסברא דנפשי' וכן הא דפריף אח"כ ורבי לאו תלמיד דר"ע הוא ואמאי סובר רבי דדוחה שבת ואף דבדברי רבי לא מוזכר שנקצר שלכ"מ פשר דהא לא קאמר אלא קציר יום פשר ואפ"ל דרק קציר יום ט"ז פשר אבל שלא כמצותו לגמרי פסול ולהכי דוחה שבת.

מ"מ סובר הש"ס פיון דהו בבא דנקצר ביום פשר כרבי אתיא דאיהו אמר אם יש אחרת אומר ומביא אחרת תחתי' מסתמא הו בבא דרישא דלא מצא מן הקמה יביא מן העומרים נמי כרבי אתיא ופריף שפיר אמאי דחי שבת והא דקאמר נמי אפיסקא דנקצר ביום פשר מאן שמעת לי' דנקצר ביום פשר רבי היא וקתני דוחה השבת לא מקשה פיון דנקצר ביום פשר אמאי דוחה שבת אלא פיון דנקצר ביום רבי הוא מסתמא סבר נמי להא דרישא דמן העומרים פשר וא"כ אמאי דוחה שבת: ומעתה נתברר לנו היטב פ"י הסוגיא אשר מזה עולה יפה פסק הבה"ג ו"ל דלרבי אם שכח לספור בלילה יספור ביום דקיי"ל כסתם מתניתין דנקצר ביום פשר והו"ל ממש כמו קציר לילה אף לכתחילה לענין הקרבן ומקרי נקצר כקנים מצות הקצירה בזמנה ומה שהביא הר"ת ו"ל ראי' מהא דפ"ק דמוע"ק (דף ג') דר"ג וב"ד ניקנו על ב' פרקים וביטלום משום דסברי לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר כו' וכיון דדוחה את השבת ע"כ דנקצר שלא כמצותו פסול כדאמר ר' יוחנן במנחות שם ולפמש"כ לאו ראי' היא כלל דאף דמוכח מהא דרי"ש מדדחי שבת דנקצר שלא כמצותו פסול היינו דוקא בנקצר קודם הפסח דזה שפיר מוכח מרי"ש דאם נימא דשלא כמצותו נמי פשר נקצרין מעריו"ט אע"כ דנקצר מעריו"ט פסול אבל נקצר ביום ט"ז אפתי איכא למימר דכשר דקציר יום דומה לקציר לילה כמו שהוכחנו ממתניתין דפרקין דהא דקתני נקצר ביום פשר היינו שקנים אף מצות קצירה דאי נימא דכוננת המשנה דרק הקרבן פשר אבל מצות קצירה לא קנים א"כ הרי כבר קתני לא מצא מן הקמה יביא מן העומרים והיינו שנקצר קודם הפסח ומר' ישמעאל נמי לא מוכח אלא דנקצר שלכ"מ פסול והיינו קודם הפסח אבל נקצר ביום ט"ז דומה לנקצר בלילה דראב"ש נמי דסובר דקציר יום מקרי שלא כמצותו גבי נטמאת בידו לאו מרי"ש למדה אלא מסברא דנפשי' אמרה ומרי"ש לא למד אלא

דקציר שלכ"מ פסול אבל הא דקציר יום מיקרי שלכ"מ אמר מעצמו וכו' ללפסוק
כסתם מתניתין דנקצר ביום פשר: ועוד נ"ל דאין ראי' מהא דדוחה שבת דשלא פמצינן
פסול דבאמת הרמז"ל פסק (בפ"ו מהלכות תמידין ומוספין) דנקצר ביום פשר ואפ"ה
פסק דדחי שבת.

וכבר תמה ע"ז בספר ברכת הזבח במנחות שם ובש"ף יו"ד (סי' רס"ב): ונ"ל דדברי
הר"מ ז"ל נכונים דלכאורה קשה טובא בהא דאמר ר"י דראב"ש בשיטת ר"ע רבו של
אביו אמרה דאי ס"ד נקצר שלכ"מ פשר לא הו"ל למידחי שבת ואמאי הא כיון דהקרבת
העומר דוחה שבת דוחה אפילו דבר שאינו מעכב בדיעבד הקרבן ולא דמי למכשירין
שאינו דוחה שבת דמכשירין שאני שהי' יכול לעשותן מע"ש אבל קצירה שקבוע לה זמן
לא דחי שבת וגדולה מזו מצאנו במנחות (דף ס"ד) בשחט פחושה ואח"כ שמינה פטור
ולא עוד אלא שאומרים לו הבא שמינה לכתחילה אע"ג שפכר הביא פחושה מחללין את
השבת להביא שמינה משום הידור מצנה וכ"ש שיכול לחלל שבת בקצירה כיון
שלקתחילה מצנה לקצור בלילה דהא הוי מלאכה שא"א לעשותה מע"ש וכן התוס'
במנחות שם (דף ע"ב) ד"ה אמאי דחקו עצמן בזה דלא דחי שבת הא לכתחילה בעי
קצירה בלילה עיי"ש: ונ"ל טעמא דר"י דאזיל לטעמי' דהנה במכות (דף ח') אמרינן בהא
דא"ר ישמעאל מה חריש רשות אף קציר רשות א"ל והוא מרבנן לרבא ממאי דחרישה
דרשות דילמא חרישת העומר דמצנה ואפ"ה אמר רחמנא תשבנות וכו' דומיא דחרישה
מה חרישה אם מצא חרוש אינו חורש אף קצירה אם מצא קצור אינו קוצר ואי ס"ד
מצנה מצא קצור אינו קוצר מצנה לקצור ולהביא עיי"ש: והנה במנחות (דף פ"ד) אמרינן
אמתני' דשומרי ספיחי שביעית נוטלין שקרן מתרומת הלשפה ופריה לאכלה אמר
רחמנא ולא לשרפה ומשני אמר רחמנא לדורותיכם ואת אמרת תיבטל ופריה וליתי
מדאשתקד ומשני פרמל בעינן ופריה וליתי מפרמל דאשתקד ומשני אמר קרא פרמל
תקריב בעינא פרמל בשעת הקרבה.

ולכא איתמר ר"י אמר פרמל תקריב בעינן היינו שיהא פרמל בשעת הקרבה ורא"א
ראשית קצירה ולא סוף קצירה ואי מייתי מדאשתקד הו"ל סוף קצירה משנה העברה
ולכאורה קשה דהא הש"ס דפריה וליתי מדאשתקד ע"כ דסובר דלא כראב"ש אלא
דנקצר שלא פמצינן פשר דהא מדאשתקד שלא פמצינן הוא א"כ מאי קמשני בעינן
פרמל וליכא ונהא תנן (בדף ע"א) מצותו מן הלח לא מצא מן הלח יביא מן היבש ומאן
דמכשיר מדאשתקד מכשיר גמי אם הביא מן היבש וע"כ צ"ל דהש"ס סובר כיון דכתיב
לדורותיכם בעינן להביאו בשביעית בכל פרטיו כמו שמביאין בשאר שנים אף בדבר
שאינו מעכב בדיעבד א"כ מאי פריה וליתי מדאשתקד הא מצותו לקצור בלילה ובעינן
להביא מקציר לילה בשביעית כמו בשאר שנים וצ"ל דר"י סובר דאם הביא מדאשתקד
שנקצר בליל ט"ז גמי מקרי נקצר בלילה שיהי קצר בליל ט"ז שהוא זמן התחלת
הקצירה וספירה וקרינן בי' החל חרמש בקמה אף שאינה מקצירה של שנה זו מ"מ
מיקרי ראשית קצירה שנקצר בלילה של ט"ז דאשתקד בזמן התחלת הקצירה והספירה
ורשאי להביא אף לכתחילה ולהכי הוצרך לשנות דלהכי אינו מביא בשביעית דאשתקד
משום דלא הוי פרמל תקריב דהיינו דהתבואה מתניבשת מאשתקד ור"א פליג עליו בהא
מילתא וסובר דתבואה דאשתקד פסול בלא טעמא דכרמל אלא משום דכתיב ראשית

קצירה ולא סוף קצירה ותבואה דשנה שעברה אף אם יארע בדרך מקרה שתהא עדיין לח מ"מ לא מיקרי ראשית קצירה שאף שאז בזמן הקצירה היתה ראשית קציר מ"מ עכשיו מקרי סוף קציר שנה שעברה: ונראה דפלוגתא דר"י ור"א בהא דאשתמד הוא רק לרבי אבל לראב"ש דסובר נקצר שלא כמזנותו פסול נדאי דקציר לילה דאשתמד נמי פסול דאף שבארנו דלר"י הי' רשאי להביא לכתחילה משל אשתמד ואין הפסול אלא משום פרמל תקריב אף דבעינו קציר לילה וילפינו לה מהחל חרמש בקמה תחל לספור שתהא קצירה וספירה בלילה מ"מ בקציר לילה דאשתמד נמי מקנים האי קרא דהא הי' הקצירה בלילה קודם הספירה אז וזהו דוקא לרבי אבל לראב"ש בעינו דוקא קציר לילה שלפני ההבאה אבל משל אשתמד פסול אף אם לא נתייבש התבואה דהא טעמא דראב"ש דסובר נקצר שלכ"מ פסול מפרש בירושלמי דמגילה משום דכתיב מהחל חרמש בקמה והינו משום דמפרש ראב"ש קרא דמהחל חרמש בקמה היינו התחלת הקצירה שהיא בליל ט"ז שמקריבין ממנה העומר וכן מפרש קרא דראשית קצירה היינו הקצירה שבלייל ט"ז משנה זו וכינון שבקדשים בעי קרא לעיכוב יליף עיכובא מהני תרי קראי דראשית קצירה ומקרא דהחל חרמש בקמה דתרונויהו קאי אקצירת ליל ט"ז דשנה זו וממילא ידענו שהיא בלילה וחדש וכרמל דהא תחילת קציר שנה זו היא בלילה וחדש וכרמל ור"י ור"א לא פליגי אלא אליבא דרבי דר"א סובר דראשית קצירה הוא משנה זו וא"כ בעינו שביא העומר ממה שקוצר בשנה זו בלילה אבל עיכובא לית ליה לרבי דקרא דהחל חרמש בקמה סבר דלא קאי דוקא אקצירה שמביאין ממנה קרבן רק שהפתוב אומר שבבלילה זו מתחילין לקצור אבל מקרבן לא מייירי וכינון דליכא עיכובא ממילא נקצר שלכ"מ כשר דבקדשים בעי קרא לעכב ור"י סובר דלענון שתהא הקצירה משנה זו דוקא ליכא למילף מקרא דראשית קצירה אפילו לענון לכתחילה דמשל אשתמד נמי מיקרי ראשית קציר דאשתמד שנקצר בלילה דאשתמד ונמצאנו למדין דלר"י לרבי אם מביא מדאשתמד מיקרי קציר לילה ולכתחילה לא יביא רק משום דלא הוי פרמל ולראב"ש מדאשתמד לא מיקרי קציר לילה דמהחל חרמש וגו' מפרש דוקא אקצירה שבליילה שלפני ההבאה ור' אלעזר פליג עלי' וסובר דלרבי נמי פסול קציר דאשתמד לכתחילה כמו מן היבש משום דכתיב ראשית קצירה ומדאשתמד מיקרי סוף קצירה ופסול אפילו היכא דהוי פרמל ובדיעבד פשר גם מדאשתמד ולראב"ש בעינו לעיכובא דוקא פרמל וחדש ולילה שלפני ההבאה ואי לא פסול אף בדיעבד: והשתא א"ש דהא דאמר ר"י דלרבי דנקצר שלכ"מ כשר אינו דוחה שבת לטעמי' דכינון דסובר דמאי דבעינו לרבי לכתחילה קציר לילה הוא לאו דוקא מלילה שלפני ההבאה אלא דמדאשתמד נמי הוי כשר רק משום דבעינו פרמל והתבואה דאשתמד מתייבשת האינדנא א"כ הרי אין זמנה קבוע לקצירה דוקא בלילה זו דהא אם הביא מדאשתמד נמי הוי כשר לכתחילה אם הי' התבואה עדיין לח ופסול הינוכש מילתא אחריתא היא דאי הוי משפחנא תבואה לחה מדאשתמד הוי רשאי להביא ואף שאין במציאות שתהא התבואה עדיין לחה מ"מ אין הפסול מחמת שנקצר שלא בזמנה רק משום שאינה לחה וכינון שאין הפסול מחמת שנקצר שלא בזמנה אינה דוחה שבת דהא עיקר ילפותא דר' ישמעאל הוא משום דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות ומפרש בש"ס דמכות (דף ח') מה חריש אם מצא חרוש אינו חורש אף קציר אם מצא קצור אינו קוצר אבל קציר העומר דאם מצא קצור קוצר

דוחה שבת וזהו רק אם נימא דיש זמן לקצירה בלילה ואם מצא קצור קוצר מחמת שיש זמן קבוע לקצירה אבל אם משום הקצירה הוי מתכשר דאשתקד רק שצריה לקצור משום שהתבואה דאשתקד נתגיבשה ואלו הנה מצא לחה דאשתקד אינו קוצר הרי אינו דוחה שבת דמי לחרישה דאם מצא חרוש אינו חורש ונקצרה מע"ש דהא אינו דוחה שבת ומזה מוכח דסובר ראב"ש כר' ישמעאל דנקצר שלא כמצותו פסול משום דמהחל חרמש בקמה קאי דווקא אלילה שלפני הבאה דמזה גליף עיכובא לכל פרטי מצות העומר] וקבוע זמן לקצירה ושפיר דחי שבת דלא דמי לחרישה פיון דאם מצא קצור קוצר מפני קביעת זמנה וכ"ז לר"י דסובר דמאשתקד נמי הנה מתפשר אי לאו דבעינו כרמל תקריב אבל ר"א הא סובר שם דמאשתקד פסול משום דכתיב ראשית קצירה ודאשתקד מקרי סוף קצירה וכיון דכתיב מהחל חרמש בקמה תחל לספור ובעינו שתהא הקצירה לפני ההבאה פוננת הפתוב דווקא על קציר העומר של שנה זו שהוא ראשית הקציר ולא מדאשתקד א"כ הרי קבוע זמן לקצירה דווקא בלילה שלפני ההבאה ושפיר דוחה שבת אף אם נקצר שלכ"מ פשר פיון דאם מצא קצור קוצר ואף שפדיעבד פשר לרבי שלא כמצותו מ"מ בדבר הקבוע לו זמן ואם מצא קצור קוצר דוחה שבת אף דבר שאינו מעכב דהרי דריש רי"ש מקרא דחריש וקציר תשבות וכיון דבגמרא אמרינו תניא פנותי דר"א דמשום ראשית קצירה מפסל תבואה דאשתקד ובעינו לכתחילה להביא ממה שנקצר בשנה זו דווקא ולא מקנימא ראשית קציר אלא במה שנקצר בשנה זו בלילה מהחל חרמש בקמה א"כ דוחה שבת אף דנקצר שלכ"מ פשר פיון דלכתחילה בעינו דווקא לילה זו וקבוע לו זמן ואף אם מצא קצור מצנה לקצור נאנו דרשינו מה חריש רשות אף קציר רשות ולא קציר העומר פיון דמצא קצור קוצר דוחה שבת ושפיר פסק הרמז"ל דדוחה שבת אף דפסק נקצר שלכ"מ פשר: ולפ"ז אין לנו ראיה לפסוק כסתמא דמתניתין דכל הלילה פשר לקצירת העומר ממה דר"ג וב"ד סברי כר' ישמעאל דדחי שבת דאנו קיי"ל כר"א דבעינו ראשית קצירה ולא סוף קצירה וכיון דקבוע זמן לקצירה דוחה שבת אף אם נקצר ביום פשר: ונ"ל עוד דגם ראי' השני' שהביא ר"ת ז"ל מהא דאמר ר' יוחנן עשר נטיעות וכו' הלל"מ ולא דריש בחריש ובקציר תוס' שביעית ש"מ דסבר כר' ישמעאל דדריש בחריש לקצירת העומר שדוחה שבת נמי לאו ראי' הוא אף לפי מה שבארנו דלר' יוחנן נדאי דמ"ד דוחה את השבת סובר דנקצר שלא כמצותו פסול מ"מ הא פבר פתבו התוס' בר"ה (דף ט') ד"ה ורבי עקיבא דלפי המסקנא דמסיק במ"ק (דף ד') דגמירא הילכתא בזמן שביהמ"ק קנין דנמיא דניסוף המים יתכן לפרש הילכתא גם לר"ע וקראי אתא לזמן שאין בהמק"מ א"כ אפשר דר"י נמי דאמר הלכה דעשר נטיעות לא דריש קרא דבחריש ובקציר דקצירת העומר דוחה שבת אלא לתוס' שביעית והלכתא לזמן שביהמק"מ וקראי לזמן שאין ביהמק"מ ואף שהתוס' סייעו התם וז"ל ומיהו לרבי דאמר שביעית בזה"ז דרבנן לא אפשר למימר הכי עכ"ל והיינו פיון דרבי סבר דשביעית בזה"ז דרבנן א"א לומר קרא לזמן שאין ביהמק"מ פיון דאין שביעית נוהג בזה"ז לא שיהי פלל תוספת שביעית מ"מ אפתי איכא למימר הכי לפמש"כ ליישב קושית הפ"י שהקשה על דברי התוס' שפתבו דלרבי דסובר שביעית בזמנה"ז דרבנן א"א לומר קרא לזמן שאין ביהמק"מ דא"כ איך פתבו התוס' דלר"ע איכא למימר הילכתא לזמן שביהמ"ק קנין וקראי לזמן שאין בהמ"ק קנין הא תנו בפניא (פרק ג' מ"ו) ר"ע אמר

קרקע פל שהוא וכו' ולכתוב עליו פרוזבול ובגישין (דף ל"ו) פריה ומי איפא דמדאורייתא משמט שביעית והתקין הלל דלא משמט ומשני בשביעית בזה"ז דרבנן ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמיטה כו' ועיין שם בתוס' ד"ה מי איפא דאף לרבא דאמר בתר הכי הפקר ב"ד הפקר נמי הוכרחנו לומר דאתיא פרבי דאמר שביעית בזה"ז דרבנן דלא מהני הך סברא דהפקר ב"ד הפקר לעקור שביעית דהוא מדאורייתא וא"כ ר"ע דאית ליה פרוזבול ואמר קרקע כ"ש פותבין עליו פרוזבול ע"כ דסובר לה פרבי דאמר שביעית בזה"ז דרבנן ואיך פתבו התוס' דלפי המסקנא דהש"ס במ"ק יתכן למימר קראי לר"ע לבזמן שאין ביהמ"ק קיים: ול"נ דלק"מ דאמרינן שם בגישין (דף ל"ז) תנן התם השביעית משמטת את המלוה בין בשטר בין שלא בשטר רב ושמאל דאמרי תרנוניהו בשטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים כ"ש מלוה ע"פ ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרנוניהו בשטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר מלוה ע"פ אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט.

ופרש"י ז"ל דכגבוי הו וכו' שהקרקעות בחזקת המלוה הן וגבויות ממש ואין פאן חוב והתוס' בב"מ (דף ד') הקשו למ"ד שיעבודא דאורייתא למה נשבע הא כופר שיעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות ותיקצו דמייירי שאין לו קרקעות אפילו משעבדי עיי"ש וכתבו נמי דהא דאמר ר' יוחנן בשבועות (דף ל"ז) כופר בממון שיש עליו עדים חייב קרבן שיש עליו שטר פטור משום דכופר שיעבוד קרקעות ובעדים לא חשיב שיעבוד קרקעות אע"ג דר' יוחנן גופא סבר בב"ב (דף קע"ה) שיעבודא דאורייתא היינו משום דהפקיעו חכמים השיעבוד במלוה ע"פ משום פסידא דלקוחות חשוב כאלו מחל לו השיעבוד עכ"ל וא"כ קשה גם גבי שמיטה היכי משפחת לה דמשמט פנין דשיעבודא דאורייתא וגובה מה"ת מלקוחות והו"ל מע"פ כמלוה בשטר שיש בו אחריות נכסים דאינו משמט לר' יוחנן א"כ שמיטת כספים היכי משפחת לה: ולשיטת הש"ך (סימן ל"ט ס"ק כ"ח) דכתב שם דכל היכי דיכול לטעון פרעתי משמט אף כשעמד בדין משום דמחוסר גובייתא א"ש דדוקא מלוה בשטר שיש בו אחריות נכסים סבר ר' יוחנן דאינו משמט אבל מע"פ אף שגובה מה"ת ממשעבדי שפיר משמט משום דיכול לטעון פרעתי.

אבל לפמ"ש המבי"ט הובא בש"ך שם דאף היכי דיכול לטעון פרעתי נמי אינו משמט א"כ קשה שמיטה לר"י היכי משפחת וצ"ל דמייירי באין לו קרקע או שמחל השיעבוד לו וכמו שתמצו התוס' גבי קרבן שבועה ומינשב בזה נמי מה שהקשו התוס' בגישין (ל"ז) ד"ה שטר אר' יוחנן מהא דאמרינן לעיל דאונס קנס ופתיי שזקפה במלוה משמטין ומפרש דהיינו משעת העמדה בדין ומשעמד בדין הא גבי ממשעבדי ואמאי משמט לר"י ולפמ"ש א"ש דמייירי שאין לו קרקע] ולפ"ז לא קשה כלל לר"י מי איפא דמדאורייתא משמט ואמרי רבנן דלא לשמט דהא אין פותבין פרוזבול אלא על הקרקע וכשיש לו קרקע הא מדאורייתא בלא"ה אינו משמט משום דשיעבודא דאורייתא והו"ל כשטר שיש בו אחריות נכסים ורק מדרבנן משמט משום דתקנו דמלוה ע"פ אינו גובה מנכסים משועבדים והם אמרו שאם כתב פרוזבול אינו משמט ואע"ג דגבי קרבן שבועה פתבו התוס' פנין דהפקיעו החכמים השיעבוד שוב חייב קרבן שבועה מה"ת וא"כ ה"נ בעינן למימר פנין שהפקיעו חכמים השיעבוד למלוה ע"פ דאינו גובה ממשעבדי שוב משמט

מה"ת ואיך אמרו רבנו דלא משמט ז"א דהא דעת רש"י ונהר"ן ז"ל דלרבא דאמר הפקר ב"ד הנה הפקר מתורץ גם קושטא מי איכא מידי דמדאורייתא משמט ואמרו רבנו דלא לשמט משום דגבי ממון דהפקר ב"ד הנה הפקר לא שייך לאקשוני הכי רק שהתוס' חולקים ע"ז וכתבו דרבא לא קאי אהה קושטא משום דאף דהפקר ב"ד הנה הפקר מ"מ לא הנה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא עיי"ש בד"ה מי איכא ונהנינו משום דלא מצי חכמים אף לגבי ממונא לתמן דבר שהוא נגד מ"ע שבתורה אבל פינו שפארנו דלר' יוחנן בלא"ה אינו משמט ביש לו קרקע מה"ת הרי לא ביטלו ע"י תקנתם מ"ע שבתורה ואף שע"י מה שהפקיעו חכמים את השעבוד ואמרו דמלנה ע"פ אינו גובה מנכסים משועבדים הנה ראוי להיות שמלנה ע"פ תשמט מ"מ הרי לא עקרו שביעית לגמרי שהרי מה"ת אינו משמט משום דיש לו קרקע וכגבוי דמי ובזה ודאי דמהני סברא דרבא דהפקר ב"ד הנה הפקר וא"כ מה שמנכר הש"ס לתרץ בשביעית בזה"ז דרבנו הוא רק לרב ושמואל דפסקינן פנותיהו דמלנה בשטר שיש בו אחריות נכסים משמט וגם דסברי שעבודא לאו דאורייתא ולא מהני מידי מה שיש קרקע והקשה הש"ס שפיר מי איכא מידי וכו' והוצרך לתרץ דשביעית בזה"ז דרבנו אבל לר' יוחנן א"ש אף לרבנו דסברי דשביעית בזה"ז דאורייתא ומכ"ש דאמי שפיר טפי לשיטת רש"י ונהר"ן ז"ל דשינויא דרבא דהפקר ב"ד הנה הפקר קאי גמי אהה קושטא מי איכא מידי דמדאורייתא משמט כו' ואין אנו צריכין להה שינויא דשביעית בזה"ז דרבנו וא"כ שפיר פתבו התוס' בר"ה דלמסקנא דסוגיא דמו"ק איכא למימר דר"ע גמי אית לי הלקתא דעשר נטיעות והלקתא לבזמן שביה"ק קיים דנמיא דניסוף המים וקרא דבחריש ובקציר לבזמן שאין בהמ"ק קיים: וממילא נדחה ראית ר"ת ז"ל שהביא במנחות שם מדאמר ר' יוחנן הלקתא דעשר נטיעות מפלל דדריש קרא דבחריש וקציר לקציר העומר שהוא דוחה שבת דז"א דאפ"ל גם לדידן דקרא דבחריש ובקציר אתא לתוס' שביעית לבזמן שאין ביהמ"ק כמו שפתבו התוס' בר"ה לר"ע וכמו שביארנו דלדברי ר' יוחנן אין אנו צריכין לומר שביעית בזה"ז דרבנו והוי שפיר מדאורייתא ואתא קרא לתוס' שביעית וא"כ אף שפארנו לעיל דלדברי ר' יוחנן שפיר מוכח דנקצר ביום פסול מדדחי שבת מ"מ אין הכרח לר"י דדריש קרא לקציר העומר שהוא דוחה שבת ויכול להיות דדריש לי לתוס' שביעית בזמן שאין ביהמ"ק קיים אבל קציר העומר אינו דוחה שבת ונקצר ביום גמי פשר: ומיהו לכאורה נ"ל להביא ראי' דנקצר שלא כמצותו פסול כראב"ש מהא דתנן בר"ה (דף ל"ד) בהא דהתקין ר"י בן זכאי שיהא יום הגף פולו אסור שמא יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח השתא גמי ניכול ופריה דאיבגי אימת אילימא דאיבגי בשיתסר הרי הותר בהאיר המזרח אלא דאיבגי בתמיסר מחצות היום ואילף לשתי אלא דאיבגי בתמיסר סמוך לשקיעת החמה א"נ דאיבגי בלילה פ"י שלא

הא שהות לקצור וימשוך הקצירה יותר מחצות היום.

וא"כ קשה מאי פריה אי דאיבגי בשיתסר הרי הותר בהאיר המזרח איך מתיר האיר מזרח הא בעינו למיחש שמא יבנה בהמ"ק בשיתסר ויהא אפטר לקצור ולהביא וכיון שאם יבנה ביהמ"ק ואפטר לקצור ולהביא אין האיר המזרח מתיר.

אף שבשעת הארת המזרח לא נבנה עדיין מ"מ אפטר להבנות. ובשלמא מהא דאמר במנחות (דף ס"ח) פאן בזמן שביהמ"ק קיים פאן בשאין ביהמ"ק קיים דבזמן שאין

ביהמ"ק קינים האיר המזרח מתיר לא קשה דאם נקצר ביום פשר הא אפשר להבנות
עדיין ולהביא די"ל דבאמת לכתחילה אסור שמה יבנה אבל אם אכל ולא נבנה אגלאי
מילתא למפרע שאכל בהיתר וגלי קרא דאינו לוקה אבל בסוגיא דר"ה דמיירי לענין
היתר אכילה קשה אמאי מותר באכילה מיז בהאיר המזרח שמה יבנה ויוכל לקצור
ולהביא: וכה"ג אמרינן במנחות (דף מ"ו) בשתי הלחם הפאים בפ"ע דמה"ת לאכילה
אמינו ואפ"ה אסור לאוכלן עד הלילה גזירה שמה יזמן להם פכשים לאחר מפאן עיי"ש
ברש"י ז"ל הרי דאף דשתי הלחם מתירין א"ע פשהו בלא פכשים מ"מ אסור לאוכלן
שמה יזמנו להם פכשים וה"נ אף שתחילת היום מתיר מ"מ אסור לאכול שמה יבהמ"ק
ויוכלו לקצור ולהביא וכדאמרינן בתענית (דף י"ז) פהגים בזה"ז אסורין לשנות פל
השנה יין שמה יבנה בהמ"ק ובעינן פהו הראוי לעבודה [ועיין בירושלמי סוף מסכתא
יומא גבי פפרת יוה"כ בפלוגתא דר"ז ור"ח ודו"ק] א"ו דכינו דעבר לילה ולא נקצר
שוב א"א להביא עומר דקצירת יום פסול כראב"ש דהוי נקצר שלכ"מ וכשהאיר המזרח
התיר העומר דלא מהני בגין בהמ"ק מידי פינו שלא נקצר בלילה וכרשב"א דסובר
דשלכ"מ פסול לגמרי כ"ז נלע"ד: סימן מד שאלה בדין שחיטת בהמות כיו"ט בזמן
דשכיחי טריפות: תשובה בביצה (דף ל"ד) אמרינן תנו התם דרסה או שטרפה בפותל
או שרצצתה בהמה ומפרכסת ושהתה מעל"ע ושחטה פשירה א"ר אלעזר בר' ינאי משום
ר' אלעזר בן אנטיגנוס צריכה בדיקה בעי מיני' ר"י מר' זירא מהו לשחטה ביו"ט מי
מחזקינן ריעותא ביו"ט או לא א"ל תנינא אין מלבנין את הרעפים לצלות בהו נהינן בה
מאי קא עביד ואמר רבה בב"ח אר"י הקא ברעפים חדשים עסקינן מפני שצריף לבודקו
א"ל אנו מפני שצריף לחסמן מתנינן לה פרש"י ז"ל ולא משום חשש פקיעה אלא משום
דנדאי משוי לי' מנא נכתב הר"מ ז"ל (בפ"ב מהלכות יו"ט) בהמת חולין שנפלה מן הגג
ועמדה ושהתה מעל"ע ונהרי היא צריכה בדיקה שוחטין אותה ביו"ט אפשר שתמצא
פשירה ותאכל וכ"פ הרא"ש ז"ל לקולא אבל הר"ן ז"ל פתב דכינו דבעיין לא איפשט
מסתברא דהוי ספק דאורייתא: וראיתי להגאון בעל שא"ר ז"ל שכ' בטעמו של הר"ם
ז"ל שפסק לקולא משום דאע"ג דבעיין לא איפשט הקא מ"מ אזלינן בתר פשיטותא
דסוגיא דחולין דמבואר שם דמותר לשחוט ביו"ט בהמה נפולה שצריכה בדיקה דקאמר
(שם דף נ"א) אמר רב נחמן בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ובעי לאתויי ראיה
מהא דאם נולד הוא ומומו עמו שזה הוא מן המוכן ומשני הקא במ"ע שהפריס ע"ג קרקע
וא"כ קשה הא קיי"ל עמדה א"צ מעל"ע אבל בדיקה ונדאי בעי ואמאי מותר לשוחטו
ביו"ט הא בעי בדיקה א"ו כדפשיט לי' להש"ס דמותר לשחוט ביום טוב בהמה שיש בה
חשש נפולה וכבר קדמוהו להגאון בשא"ר ז"ל הגאון בעל עבודת הגרשוני הובא בחו"י:
אולם לענ"ד אין ראיה מזה למיפשט בעיין לקולא דהא בשבת (דף קל"ה) קאמר רשב"ג
פל ששהה ל' יום באדם וכו' שמונה ימים בבהמה אינו נפל ופריף הא לא ששה ספיקא
הוי וכו' ופריף מהא דשון שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן ולא חיישינן דלמא
הוא נפל ומשני דמיירי בקים לן בגנון' דכלו לו חדשיו והיינו משום דבעי לאוקמי
כרשב"ג אבל רבנן הא פליגי עלי' דרשב"ג כדמסיק התם.

וא"כ בחולין דבעי למפשט מהו ברייתא הא דר"נ דאין בו משום ריסוק אברים ונחי
דלעולם יש בו משום ריסוק אברים ומיירי דהפריס ע"ג קרקע איפא למימר דלעולם

דְּבִהֶמָּה נְפוּלָה הַצְרִיכָה בְּדִיקָה אֶסוּר לְשַׁחֵט בִּיּו"ט שְׁמָא תַמְצָא טְרִיפָה וְקָא שְׁחִיטָא שְׁלֵא לְצוּרְךָ יו"ט וְהָא מְיִירֵי בְּלֵא קִים לָן שְׁפָלוּ חֲדָשֵׁי וְאִתְּנָא פְּרַבְּנֵן דְּרִשְׁבֵּ"ג דְּלֵא חֲיִישֵׁי לְמִיעוּטֵי דְנִפְלִים וִיחָא מְוֹתֵר בְּאַכִּילָה אַחַר שְׁחִיטָה וּבְדִיקָה וְלַעֲתָ עֵתָה מְוֹתֵר לְשַׁחֵט וְלֵא חֲיִישֵׁינֵן שְׁמָא תַמְצָא טְרִיפָה וְקָא מְחַלֵּל יו"ט שְׁלֵא לְצוּרְךָ מְשׁוּם דְלַעֲנֵן אִסּוּר מְלֵאכְתָּ יו"ט אִיכָא סְפֵק סְפִיקָא שְׁמָא יַמְצָא כְּשֵׁר וִיחָא מְוֹתֵר בְּאַכִּילָה בִּיּו"ט וְאִתְּ"ל שְׁתַּמְצָא בּוֹ טְרִיפּוֹת הָאוּסְרָה בְּאַכִּילָה אַפְתִּי שְׁמָא נָפֵל הוּא וּבְנִפְל לִיכָא חִילּוּל יו"ט דְּהָוֵי כְּמַחְתָּף כְּשֵׁר בְּעֵלְמָא כְּדָאֵמֵר שֵׁם בְּשֶׁבֶת (דָּף קל"ו) גְּבִי מִילָה וְנָהִי דְלַעֲנֵן אַכִּילָה אִם יַמְצָא כְּשֵׁר אַחַר הַבְּדִיקָה לֵא חֲיִישֵׁינּוּלִם' נָפֵל לְרַבְּנֵן דְּרִשְׁבֵּ"ג מ"מ לַעֲנֵן אִסּוּר חִילּוּל יו"ט דְשְׁחִיטָה מְצַרְפִּינֵן הָאֵי סְפֵק נָפֵל לְסְפֵק שְׁמָא יַמְצָא כְּשֵׁר וּמִתִּירִין שְׁחִיטָתוֹ וְלְכַשְׁיִשְׁחֵט וְיַמְצָא כְּשֵׁר מִתִּירִין אוֹתוֹ בְּאַכִּילָה וְלֵא חֲיִישֵׁינֵן לִס' נָפֵל לְחוּד לְרַבְּנֵן דְּרִשְׁבֵּ"ג וְשִׁפִּיר דְּחִי לְהָא דְרַב נַחְמָן וּמְיִירֵי בְּהַפְרִיס ע"ג קַרְקַע וּבְסֶתֶם וְנִלְדוֹת פְּרַבְּנֵן דְּרִשְׁבֵּ"ג אֲבָל הֵיכָא דְלִיכָא הָאֵי סְפִיקָא דְאִימֵר נָפֵל הוּא אֶסוּר לְשׁוּחְטוֹ בִּיּו"ט שְׁמָא יַמְצָא טְרִיפָה וּמְחַלֵּל יו"ט שְׁלֵא לְצוּרְךָ וְהָא שְׂרֵי מְשׁוּם סְפִיקָא דְנָפֵל דְלֵא שְׁיִיף בִּי חֲבוּרָה דְמַצְטַרֵף בְּהַדִּי סְפֵק דְשְׁמָא כְּשֵׁר הוּא וּמְוֹתֵר לְשׁוּחְטוֹ וְאַפְתִּי בְּעֵינֵן דְּמִי מְחֻזְקִינֵן רִיעוּתָא בִּיּו"ט לֵא אִיפְשֵׁט וּמִש"כ הִשָּׂא ר' ז"ל דְלֵהֲכִי פְסֵק בְּהָאֵי בְּעֵינֵי לְקוּלָא מְשׁוּם דְּבְדִיקָתָא נְפוּלָה אַחַר שְׁשִׁיקָא מַעַל"ע הָוֵי רַק מְדַרְבְּנֵן בְּעֵלְמָא וְכִינֵן דְּהָאֵי חֲשָׁא דְשְׁמָא נַעֲשֶׂה בְּהַ טְרִיפּוֹת ע"י הַנְּפִילָה הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וּמִה"ת לֵא מְחֻזְקִינֵן לִי בְּחֲשַׁשׁ טְרִיפָה הָרִי מִה"ת וְדָאֵי דְמְוֹתֵר לְשׁוּחְטָה בִּיּו"ט דְּנִדְאֵי תַמְצָא כְּשֵׁרָה וְרַק מְדַרְבְּנֵן מִיבְּעֵינֵי פִּינֵן דְּמְדַרְבְּנֵן צְרִיף בְּדִיקָה מִי אַחְמִיר לִי גַם לַעֲנֵן שְׁמַחַת יו"ט א"כ הָוֵי סְפִיקָא דְרַבְּנֵן וְלְקוּלָא וּמְסַתִּיבֵי לִי מְלִשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה דְקַתְּנִי בְּמִשְׁנָה סְתָמָא דְרִסָּה אוֹ שְׁטַרְפָּה בְּפּוֹתֵל אוֹ שְׂרַצְצָתָה בְּהֶמָּה וְשִׁהְתָּה מַעַל"ע וְשְׁחִטָּה כְּשִׁירָה וְלֵא הַזְּפִיר שְׂצָרִיף בְּדִיקָה מְפָלֵל דְמִה"ת כְּשֵׁר בְּלֵא בְּדִיקָה וְתַנָּא תַנָּא דִּינֵי דְאוּרְיִיתָא ע"כ: ** (הַגְּה"ה לְדַעַת פְּמָה פּוֹסְקִים דְּמַצְרְפִין לִס"ס סְפֵק שֶׁהוּא נֶגֶד הָרֹב דְּהַמִּיעוּט וְסְפֵק הַשְּׂנֵי הָוֵי רֹבָא וּמִיקָרִי שְׁפִיר סְפֵק סְפִיקָא וְאַף לְפִי מִה שְׁפַתְבַּ הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת (ד' ט') גְּבִי סְפֵק אֲוֹנָס דְאֵי אֲמַרִינוּ דְאֲוֹנָס לֵא שְׂכִיחַ לֵא מְצַרְפִין לִי לִס"ס וְכֵן גְּבִי מְוֹכַח עֵץ שֵׁם מְפָל מְקוּם הָאֵי מִיעוּט דְנִפְלִים דְּהָוֵי מִיעוּט הַמְּצוּי וּכְמִש"כ הַתּוֹס' יְבָמוֹת (דָּף ל"ו) וּבְכַמְּהָ דְנוֹכְתִין וְדָאֵי דְמַצְרְפִין לִי לְסְפֵק סְפִיקָא: **) וְלַעֲנֵ"ד דְאִין זֶה רְאִיָּה דְהָא כְּבָר פְּתִבוּ הָרַאשׁוֹנִים ז"ל דְּהָא דְבְּעִינֵן מַעַל"ע וְהָא דְבְּעִינֵן בְּדִיקָה תְּרֵי מִיָּלֵי נִינְהוּ מַעַל"ע בְּעִינֵן שְׁיִצָא מְפָלֵל סְפֵק רִיסוּק אִיבָרִים.

וּבְדִיקָה בְּעִינֵן מְחַשֵּׁשׁ טְרִיפָה שְׁמָא ע"י הַנְּפִילָה נַעֲשֶׂה בְּהַ טְרִיפּוֹת א"כ הַתַּנָּא דְתַנָּא בִּי טְרִיפּוֹת בְּרִישָׁא נְפִלָה מִן הַגַּג דְּחֲשִׁיבָא טְרִיפָה הִינְנוּ מְשׁוּם רִיסוּק שֶׁהִיא טְרִיפָה בְּפ"ע וְהוּא הַל"ל מ' כְּדָפִי' רִש"י ז"ל וּבְסִיפָא קַתְּנֵי דָאֵם אַחַר הַנְּפִילָה שִׁהְתָּה מַעַל"ע כְּשִׁירָה וַיִּצְאָתָּה מְחַשֵּׁשׁ רִיסוּק וּמִמָּה שְׁיִישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא נּוֹלֵד בְּהַ טְרִיפּוֹת אַחֲרוֹת לֵא הַנְּצָרָה לְשִׁנּוֹת בְּכָאן דְּהָא כְּבָר תְּנִי כָּל דִּינֵי טְרִיפּוֹת בְּרִישָׁא וְכָאן מְטַרְפִּינֵן הָרִיסוּק מְיִירֵי וְעוֹד דְאֲדַרְבְּהָ נִרְאָה לִי לְהִיפּוֹף דְּמִלְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה מְוֹכַח דְּבְּעֵי בְּדִיקָה מְדַקְתְּנִי שִׁהְתָּה מַעַל"ע וְשְׁחִטָּה כְּשִׁירָה וְלָמָּה לִי לְמַנְקֵט וְשְׁחִטָּה דְהָא גַם עֲכָשְׁיוּ כְּשִׁהְיָא בְּחַיִּים אִיכָא נ"מ אִם הִיא כְּשִׁירָה בִּיצָה דִּינָה מְוֹתֵרַת וְהַל"ל סְתָם שִׁהְתָּה מַעַל"ע כְּשִׁירָה וּמְדַקְתְּנִי שִׁהְתָּה מַעַל"ע וְשְׁחִטָּה כְּשִׁירָה ש"מ דְאִינָה כְּשִׁירָה כ"א אַחַר שְׁחִיטָה מְשׁוּם דְּבְּעֵי בְּדִיקָה אֲבָל מְחַיִּים לֵא מְצִי לְמִיכַל בִּיצָתָה מְשׁוּם חֲשַׁשׁ טְרִיפּוֹת דְּחֲיִישֵׁינֵן שְׁנוּלֵד בְּהַ מְחַמַּת הַרְצִיצָה רַק שְׁלֵא הַזְּפִיר

בְּהִדְיָא מְשׁוּם דְּהִתְנָא לֹא מִיַּיְרִי בְּטְרִיפּוֹת הַמְּוֹנְפְּרִין כְּבָר רַק בְּעֵנִין רִיסוּק קָאִי דְּבְרִישָׁא קִתְנֵי דְּבִנְפוּלָה טְרִיפָה מְשׁוּם רִיסוּק וּבְסִיפָא קִתְנֵי דְּבִשְׁהֶתָה מֵעַל"ע יִצְאָתָה מִחֲשֵׁשׁ רִיסוּק וּמִזְכִּיר בְּדִיקָה בְּמֵאִי דְּקִתְנֵי שְׁחֻטָּה דְּוּוּקָא לְאַשְׁמְעִינּוּ דְּלֹא מִתְפַּשְׂרָה מִחֲסִיִּים וְעוֹד קָשָׁה לִי לְדַבְרֵי הַשֵּׁא"ר ו"ל דְּהֵף בְּדִיקָה דְּנְפוּלָה הָוִי רַק מְדַרְבְּנּוּ בְּעֵלְמָא וּלְהִכִּי בְּעֵי מִי מְחֻזְקִינּוּ רִיעוּתָא בִּיּו"ט וּמְשׁוּם דְּאַפְשָׁר דְּלֹא גְזָרוּ רַבְּנּוּ בְּדִיקָה אֱלֵא לְעֵנִין אֲכִילָה מְשׁוּם דְּכִינּוּ דְּאִיפָא לְמִיקָם עֲלָה דְּמִילְתָא בְּבְדִיקָה לֹא שְׁרִינּוּ בְּלֵא בְּדִיקָה אֲבָל לְעֵנִין שְׁחֻטָּה דֵּא"א לְמִיקָם עֲלָה דְּמִילְתָא קוֹנְדָם שְׁחֻטָּה שְׁרִי לְמִישְׁחֻט בִּיּו"ט וּלְהִכִּי פִּשְׁטִינּוּ לְקוּלָא דְּלֹא מְחֻזְקִינּוּ רִיעוּתָא וְשְׁרִי לְשְׁחֻט בִּיּו"ט קָשָׁה הָרִי בְּזַבְחִים (זָף ע"א) דְּתַנּוּ פֶּל הַזְּבָחִים שְׁנַתְעָרְב בְּהוּן חֻטָּאוֹת הַמִּתּוֹת פְּלֵאִים וְטְרִיפָה וְיוֹצֵא דוֹפּוּן יָרְעוּ עַד שְׁיִסְתַּאֲבוּ וְיִמְכְרוּ וְיִבִּיא בְּדַמִּי הִיפָה שְׁבָהּן מֵאוֹתוֹ הַמִּין וּפְרִיף שֵׁם בְּגִמְרָא הָאִי טְרִיפָה ה"ד אִי דְּלֹא יָדַע מָנָא יָדַע אִי דְּיָדַע לִיְתִי וְלִשְׁקֻלָּהּ וּמְשַׁנֵּי רִישׁ לְקִישׁ פְּגוֹן דְּאַתְעָרְב בְּנְפוּלָה וּפְרִיף גְּפוּלָה נְמִי לִיבְדָקָה וּפְרִישׁ"י ו"ל גְּבְדָקָה אִם תִּלְף פְּשִׁירָה לְגַמְרִי וּמְשַׁנֵּי קָא סְבַר עֲמָדָה צְרִיכָה מֵעַל"ע הִלְכָה צְרִיכָה בְּדִיקָה ע"ש א"כ לְדַבְרֵי הַשֵּׁא"ר ו"ל דְּהֵף בְּדִיקָה הָוִי מְדַרְבְּנּוּ וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לָה הִכִּי דְּלִיפָא לְמִיקָם עֲלָה דְּמִילְתָא א"כ הִכָּא גְבִי קְדָשִׁים נוֹקְמִי אֲדֹאוּרִיִּיתָא וְנִקְדִישׁ גַּם בְּהַמַּת חוֹלִין הַנְּפוּלָה שְׁנַתְעָרְבָה בְּבְהַמַּת קְדָשִׁים לְאוֹתוֹ הַמִּין קָרְבָן שְׁנַתְעָרְבָה בְּהוּן וְנִקְרִיב אוֹתָהּ כְּמוֹ גְבִי בְּהַמַּת חוֹלִין שְׁנַתְעָרְבָה בְּבְהַמַּת קְדָשִׁים דְּקִתְנֵי הֵתָם בְּסִיפָא יִמְכְרוּ לְאוֹתוֹ הַמִּין וְה"נ נִקְדִישְׁנָה לְאוֹתוֹ הַמִּין וְנוֹקְמִי אֲדִין תוֹרָה דְּנוֹדָאִי פְּשִׁירָה הִיא כִּינּוּ דֵּא"א לְבֹדְקָה עֲקָשִׁין.

כְּמוֹ דְּמוֹקְמִינּוּ גְבִי מְלֵאכֶת יו"ט מְהֵאִי טַעְמָא דֵּא"א לְמִיקָם עֲלָה דְּמִילְתָא וְאַמֵּי יָרְעוּ עַד שְׁיִסְתַּאֲבוּ א"ו דְּהֵף בְּדִיקָה הָוִי מְדֹאוּרִיִּיתָא וְמֵה"ת חִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא טְרִיפָה הִיא וְא"א לְהִקְדִישָׁה וּלְהִקְרִיבָה מְשׁוּם דְּלֵמָא טְרִיפָה הִיא וְקָשְׁחִיט חוֹלִין בְּעֵזְרָה.

וְגַם לְטַעַם הַשְּׁנֵי שְׁכַתְבַּת הַשֵּׁא"ר ו"ל דְּלְהִכִּי לֹא מְחֻזְקִינּוּ רִיעוּתָא בִּיּו"ט מְשׁוּם כִּינּוּ דְּהַבְּדִיקָה הוּא רַק מְדַרְבְּנּוּ לֹא גְזָרוּ בְּמִקּוּם שְׁמַחַת יו"ט ה"ט שְׁיִיף נְמִי גְבִי קְדָשִׁים דְּבְדוֹנְכְּתָא טוֹבָא חָשׁוּ לְהַפְסֵד קְדָשִׁים וְגַם דְּבִרְעִי עַד שְׁיִסְתַּאֲבוּ אֲפֻשָׁר לְמִיתִי לִידֵי תַקְלָה וְאַמֵּי לֹא חָשׁוּ לְד"ז כְּמוֹ שְׁחָשׁוּ דְּלֹא לְאַמְנוּעִי מְשַׁמַּחַת יו"ט א"ו דְּהֵף בְּדִיקָה הָוִי דֹּאוּרִיִּיתָא וְכַמְש"כ לְעֵיל: וְעוֹד דְּהֵא הֵרָא"ש ו"ל בְּעֵצְמוֹ אַחַר שְׁמִבִּיא (בכ"א א"ט) פְּלוּגְתָא דְּר"י א"ר עֲמָדָה א"צ מֵעַל"ע הִלְכָה א"צ בְּדִיקָה ר"ח בְּרֵ אֲשִׁי אֲמַר אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו צְרִיכָה בְּדִיקָה פְּתַב וְמֵה שְׁפִסְק רַב אֶלְפֵס ו"ל כְּר"י וְלֹא פִּסְק לְחוֹמְרָא כְּרַחב"א דְּהֵא מְשַׁמְי' דְּרַב קְאָמְרִי מְשׁוּם דְּבִזְבְּחִים סְבָרִי ר' יִרְמְיָה וְר"י דְּהִלְכָה א"צ בְּדִיקָה יַע"ש וְלְדַבְרֵי הַשֵּׁא"ר ו"ל דְּהַבְּדִיקָה הָוִי מְדַרְבְּנּוּ מֵאִי קָשְׁיָא לִי לְהֵרָא"ש בְּמֵאִי דְּפִסְק הָרַב אֶלְפֵס דְּהִלְכָה א"צ בְּדִיקָה לְקוּלָא הָא בְּדַרְבְּנּוּ אֲזִלִּינּוּ בְּתַר הַמִּיקָל א"ו דְּסוּבְּר דְּהַבְּדִיקָה הָוִי מְדֹאוּרִיִּיתָא דְּמֵה"ת חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נוֹלַד בְּהַ טְרִיפּוֹת א"כ אִין תִּירוּצוֹ שְׁל הַשֵּׁא"ר מְסַפִּיק לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הֵרָא"ש ו"ל.

וּבְרִשְׁבָּ"א ו"ל בְּתוֹרַת הַבֵּית (בְּבֵית שְׁנֵי שַׁעַר ג') מְצֵאִי שְׁכַתְבַּת לְהִדְיָא וְנ"ל וּפְסָקוּ רַבְּנוֹתָא פְּרַב יְהוּדָא וְכֵן פִּסְק רַב אֶלְפֵס ו"ל וְאֵע"ג דְּבִשְׁל תוֹרָה הִלְף אַחַר הַמְּחֻמִּיר מ"מ פִּסְק פְּרַב יְהוּדָא מְדֹאָמְרִינּוּ בְּזַבְּחִים (זָף ע"ד) פְּלוּהוּ כְּר"ל לֹא אֲמָרִי קְסָבְרִי עֲמָדָה א"צ מֵעַל"ע הִלְכָה א"צ בְּדִיקָה וְר"י וְר' יִרְמְיָה נִינְהוּ דְּפִלִּיגוּ עֲלֵי הֵתָם וְהִלְכְּתָא כְּנוֹתְמִיָּהוּ

דַּרְבִּים נִינְהוּ עַכ"ל הָרִי דְקָרִי לֵה בְּהַדְיָא לְפִלוגְתָּא דַּר"י וַר"ח בַּר אֲשִׁי דְפְּלִיגִי בְּבִדְיָקָה
שֶׁל תּוֹרָה [וְדוֹחֵק גְּדוֹל לֵאמֹר דְּבָהָא גּוּפָא פְּלִיגִי דַּלְר"י דְּסוּבֵר דְּהֶלְכָה א"צ בְּבִדְיָקָה סוּבֵר
דְּהַבְּדִיקָה הָוִי מְדַרְבְּנָן וּלְהִכִּי מֵיְקַל בְּהֶלְכָה וַלְר"ח בַּר אֲשִׁי הָוִי הַבְּדִיקָה מְדַאֲוֵרֵייתָא
וְשִׁפִּיר קָרִי הֶרְאֵשׁוּנִים ו"ל פְּלוגְתָּא שֶׁל תּוֹרָה וּלְדִינָן דְּקִי"ל כַּר"י הָוִי הַבְּדִיקָה דְּרַבְּנָן
דְּזֵה דוֹחֵק גְּדוֹל כְּמוֹכֵן] וְעוֹד קָשָׁה לְדַבְּרֵי ו"ל דְּהַבְּדִיקָה הָוִי רַק מְדַרְבְּנָן וְהוֹכִיחַ זֶה מָהָא
דְּבַעֲי לְמִשְׁרֵי עוֹף הַגְּדָרְס לְשַׁחוּט בִּיּו"ט וְלֹא תִּיַּשְׁיֵנּוּ שְׂמָא יִמְצָא טְרִיפָה וּמְחַלְל יו"ט
שֶׁלֹּא לְצוּרָה יו"ט א"ו שֶׁהוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְאִפְתִּי תִּקְשָׁה בָּהָא דְשִׁרִינָן לְלִבּוֹן רַעְפִּים וְאָמַר
הֵתֵם אֲנִי מִפְּנֵי שְׂצָרִיף לְחֶסֶם מִתְנִינָן לֵה אֲבָל מִפְּנֵי שְׂצָרִיף לְבֹדֵקָן לֹא אִיכְפַת לָן נִיחוּשׁ
שְׂמָא פְּקַעֵי וְלִיבָן אוֹתֵם שֶׁלֹּא לְצוּרָה אֲנִיכְל נָפֶשׁ וְאִין לֹמַר דְּלֵהֲאֵי לִישְׁנָא דְשָׂרִיף לְחֶסֶם
אֲמֵרִינָן דְּאִין דְּרַכּוֹן שֶׁל רַעְפִּים לְפָקוּעַ דַּז"א דְּאֵטוּ דַּעַת ר"ז בְּפִשְׁטוּתוֹ וְדַעַת ר"י בְּדַחֲוּתוֹ
לֵהָא פְּשִׁיטוּתָא בְּמִצִּיאוֹת תִּלְיָא דַּלְר"ז דְּרַכּוֹן שֶׁל רַעְפִּים לְפָקוּעַ וַלְר"י דְּאָמַר מִפְּנֵי שְׂצָרִיף
לְחֶסֶם אִין דְּרַכּוֹן לְפָקוּעַ א"ו דְּהִכִּי דְּחִי לִי ר"י אֲנִי מִפְּנֵי שְׂצָרִיף לְחֶסֶם תְּנִינָא לֵה אֲבָל
מִשׁוּם בְּדִיקָה אִפ"ל דְּלֹא תִּיַּשְׁיֵנּוּ כָּלֵל וְא"כ תִּיַּקְשָׁה אֲמַאי לֹא נִיחוּשׁ לְקוּשְׁטָא דְּמִילְתָּא
דְּלֵמָא פְּקַעֵי וְעֵבִיד מְלֵאכָה שֶׁלֹּא לְצוּרָה כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הַשֵּׁא"ר לְעַנְנָן שְׁחִיטַת עוֹף הַגְּדָרְס
א"ו דְּהָא דְשִׁרִינָן לְשַׁחוּט עוֹף הַגְּדָרְס הוּא לֹא מִשׁוּם דְּמְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא בְּעֵי בְּדִיקָה אֲלֵא
אֲפִילוּ אִם נִימָא דְּבַעֲי בְּדִיקָה מִן הַתּוֹרָה נְמִי בְּעֵי לְהַתִּיר בִּיּו"ט מִשׁוּם פִּינּוֹן דְּאֲנִיכְל נָפֶשׁ
בִּיּו"ט הֵיתֵר גְּמוּר הוּא רִשְׁאֵי לְשַׁחוּט שְׂמָא יִמְצָא כְּשִׁירָה וְיֵאכְלָנָה כְּדָרָה שְׁעוּשָׁה בְּחוּל
וְדוֹקָא הִיכָא דִּיְדַעִינָן שֶׁהִיא טְרִיפָה הָוִי שְׁחִיטָה שֶׁלֹּא לְצוּרָה אֲבָל בְּסַפֵּק דְשָׂרִיכִי בְּדִיקָה
רִשְׁאֵי לְשַׁחוּט דְּעֵיקָר שְׁחִיטָתוֹ מִשׁוּם אֲנִיכְל נָפֶשׁ שְׂמָא הִי רֵאוּיָא לְאֲכִילָה דְּכָל עַנְנָן אֲנִיכְל
נָפֶשׁ בִּיּו"ט הֵיתֵר גְּמוּר הוּא וְכִמוֹ שֶׁכְּתִב הֶרְא"ש ו"ל (בִּיּוֹמָא פ' יוֹם הַכַּפּוּרִים) בְּשֵׁם
רַבִּינוּ מֵאִיר ו"ל וְכִינּוֹן דְּאֲנִיכְל נָפֶשׁ בְּיוֹם טוֹב הֵיתֵר גְּמוּר הוּא אֲפֻשֵׁר דְּמוֹתֵר לְשַׁחוּט גַּם
סַפֵּק טְרִיפָה שְׂמָא יִמְצָא כְּשֵׁר כְּדָרָה שֶׁהוּא עוֹשָׂה בְּחוּל אִף דְּבַעֲי בְּדִיקָה מֵה"ת וְזֵה תוֹרָה
בְּעֵי דַר' יִרְמְיָא וְכִמוֹ דְּאֲמֵרִינָן גְּבִי מְלֵאכֶת יו"ט מִתּוֹךְ שֶׁהוֹתֵרָה לְצוּרָה הוֹתֵרָה גַּם שֶׁלֹּא
לְצוּרָה אִי אִיכָא צוּרָה יו"ט קֶצֶת וְכִן קִי"ל דְּאֲמֵרִינָן הוֹאִיל בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל מִשׁוּם
דְּמִשְׁכ"ל (בְּנִישׁ שְׁהוֹת בְּיוֹם) שִׁיאֲכַלְנוּ אֵלּוּ הָוִי לִי אוֹרְחִים שְׂרִי מֵה"ת מִשׁוּם דְּעֵסִיק
בְּאֲנִיכְל נָפֶשׁ ה"נ בְּעֵי לְמִימֵר דְּמוֹתֵר לְשַׁחוּט סַפֵּק טְרִיפָה אַע"ג דְּאֲפֻשֵׁר שֶׁהִיא טְרִיפָה
וְשַׁחַט בְּחִינָם מ"מ הוֹאִיל וְהוּא אִינוּ יוֹדַע וְסָבוּר שִׁימְצָא כְּשִׁירָה מוֹתֵר לְשַׁחוּט דְּעֵיקָר
מְלֵאכֶתוֹ לְכַוּוֹנָת אֲנִיכְל נָפֶשׁ הוּא וְע"ז פְּשִׁיט מְבַרֵּייתָא דְּלִיבּוֹן רַעְפִּים שְׂאָסוּר לְלִבּוֹן דְּלֵמָא
פְּקַעֵי וְלֹא אֲמֵרִינָן דְשִׁרֵי רַחֲמָנָא אֲנִיכְל נָפֶשׁ כְּמוֹ בְּחוּל וְאִי פְּקַעֵי פְּקַעֵי: וְכֵּן יֵשׁ לִישָׁב
שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם ו"ל שֶׁפֶסֶק שְׂמוֹתֵר לְשַׁחוּט בְּהֵמָה הַגְּדָרְסַת בִּיּו"ט אִף דְּבַעֲינָן לֹא אִיפְשָׁטָא
כַּמ"ש הֶר"ן ו"ל (דְּהָא לְמ"ד מִפְּנֵי שְׂצָרִיף לְחֶסֶם אֲפֻשֵׁר דְּמוּדָה דְּמִשׁוּם סַפֵּק דְּלְבֹדֵקָן
נְמִי הָוִי אָסוּר רַק דְּנִקְט לְחֶסֶם דְּהָוִי אִיסוּר וְדַאי] דַּעַת הֶר"מ ו"ל דְּמְדַאֲוֵרֵייתָא וְדַאי
שְׂרִי פִינּוֹן דְּקֻטְרַח בְּהַתִּירָא רִשְׁאֵי לְשַׁחוּט מְסַפֵּק רַק מְדַרְבְּנָן קָא מִיבְּעֵי לִי אִם אָסְרוּ
כְּמוֹ שְׂאָסְרוּ בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל לְמֵאֵן דַּאִית לִי הוֹאִיל וְה"נ קָא מִיבְּעֵי לִי אִם אָסְרוּ
מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם ס' טְרִיפָה וְכִינּוֹן דְּלֹא אִיפְשָׁט בְּעֵינָן אֲזִלִּינָן לְקוּלָא בְּדַרְבְּנָן וְהִכִּי דִּיַּיק לְשׁוֹן
הֶר"מ ו"ל שֶׁכְּתִב מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטָה אֲפֻשֵׁר שְׂתַמְצָא כְּשִׁירָה עֵי"ש: וְעוֹד יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִי
לְפֶסֶק הֶר"מ ו"ל דְּמוֹתֵר לְשַׁחוּט בְּהֵמָה שְׁנוּלֵד בָּהּ סַפֵּק טְרִיפּוֹת בִּיּו"ט.

מָהָא דְאָמְרִינּוּ בְּבִיזָה (דף כ"ה) הַפֶּשֶׁט וְנִיתּוּחַ לְעוֹלָה וְה"ה לְקַצְבִּים מִפָּאן לְמַדְהָ תוֹרָה ד"א שְׁלֵא יֵאכֵל אָדָם בְּשָׂר קוֹדֵם הַפֶּשֶׁט וְנִיתּוּחַ מֵאֵי קמ"ל אֵילִימָא לְאִפּוֹקֵי מִדְר"ה דְאָמַר בְּהֵמָה בְּחַיִּיהָ בְּחֻזְקָת אִיסוּר עוֹמֶדֶת עַד שְׂיֻנְדַּע לָהּ בְּמָה נִשְׁחַטָּה וְנִשְׁחַטָּה בְּחֻזְקָת הַיָּתֵר עוֹמֶדֶת עַד שְׂיֻנְדַּע לָהּ בְּמָה נִטְרָפָה וְהִתְנָן כִּדְר"ה ר"ע אֹמַר כְּזֵית חַי מִבֵּית טְבִיחָתָה מֵאֵי לָאוּ בֵּית טְבִיחָתָה מִמֶּשׁ לֹא מִמְקוֹם שְׁטוּבַחַת אַכִּילְתָּהּ וְהִתְנִי ר' חֲזִינָא מְקוֹם טְבִיחָתָה מִמֶּשׁ עכ"ל וְהָא הֵתָם דְּבַעֲי לְמִימַר לְאִפּוֹקֵי מִדְר"ה פֶּרֶש"י ז"ל דְאָסוּר לְאַכּוֹל מִבְּהֵמָה עַד שְׂיֻנְתַּחְנָה שְׁמָא יִמְצָא לָהּ סִימָן טְרִיפָה בְּסִתְרָה וְהִתְזִיק לָנוּ הַבְּהֵמוֹת בְּסִפְקָ טְרִיפּוֹת אַף קוֹדֵם שְׂרָאָה בְּהֵם טְרִיפּוֹת עֵי"ש בְּרִש"י ז"ל וְא"כ קֶשֶׁה לָּמָּה לִּי לְאִתּוּי מַר' חֲזִינָא דְתַנִּי מִבֵּית טְבִיחָתָה מִמֶּשׁ לְהוֹכִיחַ דְּמִוֶּתֶר לְאַכּוֹל קוֹדֵם בְּדִיקָה תִּיפּוֹק לִי דְבָלָאוּ הָכִי מוֹכַח דְאִין מִחֻזְקִין הַבְּהֵמוֹת לְסִפְקָ טְרִיפּוֹת דְאִי מִחֻזְקִינּוּ לְסִפְקָ טְרִיפּוֹת וְאָסוּר לְאַכּוֹל מִהוֹן קוֹדֵם בְּדִיקָה א"כ בְּהֵמָה בִּי"ט הֵיכָא שְׁחַטְיִנּוּ דְלָמָּא תִּמְצָא טְרִיפָה וְשְׁחַטְיִנּוּ שְׁלֵא לְצוֹרְךָ וּמִזָּה מוֹכַח דְלֹא מִחֻזְקִינּוּ לָהּ לְסִפְקָ טְרִיפָה וּמִוֶּתֶר לְאַכּוֹל קוֹדֵם בְּדִיקָה וּל"ל לְאִתּוּי מִדְר' חֲזִינָא א"ו דְמִזָּה לֹא מוֹכַח כָּלֵל דְאִפִּילוּ אִם נִימָא דְכָל בְּהֵמוֹת בְּסִפְקָ טְרִיפָה עוֹמְדוֹת מ"מ שְׁפִיר מִוֶּתֶר לְשׁוֹחֲטֵן בִּי"ט כְּמוֹ דְמִוֶּתֶר לְשׁוֹחֲטֵן גַּם בְּהֵמָה שְׁנוּלֵד בְּהָ סִפְקָ גְמוּר וְכמ"ש פִּינּוּ דְכְּוֹנְתוּ לְשׁוֹחֲטָה לְצוֹרְךָ אִנְכֵל נֶפֶשׁ: וְדַע דְבַעֲיָקֵר בְּעֵינֵי הַגְּמָרָא בְּעוֹף הַנְּדָרְס בְּפּוֹתֵל יֵשׁ לָנוּ מְקוֹם לֹמַר דְאִזְלִינּוּ לְקוֹלָא מִטַּעַם אַחַר דְהָא בְּפִסְחִים (דף ע"ג) פְּרִיף בְּהָא דְאָמְרִינּוּ שְׁחַטָּה וְנִמְצָא טְרִיפָה בְּסִתְרָה פְּטוּר בְּגִלוּי חֲזִיב לְדַבְרֵי הָאוּמַר מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר מֵהָ תִּיקוֹן וּמִשְׁנֵי תִּיקוֹן לְטַהֲרָה מִיַּדִּי נְבִילָה הַשׁוֹחֲט חֲטָאֵת בְּשַׁבַּת בַּחוּץ לֵא"י חֲזִיב ג' חֲטָאוֹת מֵהָ תִּיקוֹן וּמִשְׁנֵי תִּיקוֹן לְהוֹצִיא מִיַּדִּי אַבְמָה"ח לְבָן נֶחֶם: וְנִרְאָה דְמָה שְׁחַשׁוּב תִּיקוֹן לְטַהֲרָה מִיַּדִּי נְבִילָה הוּא רַק בְּבְהֵמָה שְׁמִטְמָאָה בְּמִיתָתָהּ בְּנִגְיָעָה וְהוּי תִּיקוֹן שְׁלֵא יִטְמָא אֲבָל בְּעוֹף שְׁאִינוּ מְטַמְאָה בְּנִגְיָעָה רַק בְּבִיחָה"ב כְּדֵאִיתָא בְּדוֹקְמָא טוֹבָא לֹא שְׁיִיף לְחֻשׁוֹב תִּיקוֹן מֵהָ שְׁלֵא יִטְמָא הָעוֹף בְּאַכִּילָה בְּבִית הַבְּלִיעָה דְמָאן אַכִּיל לִי כִּשְׁהוּא טְרִיפָה וּלְגַבֵּי נְכָרֵי לֹא שְׁיִיף טוֹמְאָה וְכֵן הָא דְמִשְׁנֵי בְּרִייתָא דְשׁוֹחֲט בַּחוּץ לֵא"י דְמִתְקַן לִב"נ מִיַּדִּי אַבְמָה"ח נְמִי מִשְׁנֵי לְמ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ בְּחוּלִין (דף מ"א) דְלִדְיָדִי מוֹקֵי לָהּ אַף בְּבְהֵמָה אֲבָל לְמ"ד אָדָם אוֹסֵר דְבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ מוֹקֵי לָהּ בְּחֻזְקָת הָעוֹף וְכָגוֹן שְׁהִי חֲצִי קָנָה פְּגוּם דְבִלֵּא"ה אִמְרִינּוּמְכִי שְׁחִיטָה בְּהָ פּוֹרְתָא אִסְרָה אִידָף מִחֻזְקָה עֶפְרָ בְּעֵלְמָא הוּא וְלֹא מְחִיב אֲשַׁחוּטֵי חוּץ וְכִינּוּ דְבַעֲוֹף מִיַּרְי לִיכָא לְשׁוּנֵי דְתִיקוֹנוּ לְהוֹצִיא מִיַּדִּי אַבְמָה"ח לְדַעַת הַר"מ ז"ל (בְּהִלְכוֹת מְלָכִים) דְבַעֲוֹף אִין ב"נ מְוַזְהָר עַל אַבְמָה"ח וְעֵינּוּ כְרו"פ דְאִפִּילוּ אִיסוּרָא לִיכָא וְהַש"ס דְקַחֲשִׁיב לִי תִּיקוֹן קָאֵי לְמ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ דְלִדְיָדִי מִיַּרְי בְּבְהֵמָה וְא"כ לִפ"ז עוֹף שְׁנִדְרֵס בְּפּוֹתֵל מֵה"ת מִוֶּתֶר לְשַׁחֲטֵי בִי"ט דְלִמָּאֵי נִיחּוּשׁ שְׁמָא יִמְצָא טְרִיפָה א"כ הָא הוּי מְקַלְקֵל בְּעֵלְמָא וְאִנּוּ קִי"ל כְרו"י דְמְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר כְּמִש"כ הַרְמַב"ם ז"ל (בִּפ"א מֵהִלְכוֹת שַׁבַּת) וּלְטַהֲרָה מִיַּדִּי נְבִילָה לִיכָא בְּעוֹף דְהָא אִינָה מְטַמְאָה בְּנִגְיָעָה וְגַם תִּיקוֹן דְלִהוֹצִיאֻ מִיַּדִּי אַמ"ה לִיכָא בְּעוֹף לְשִׁיטַת הַר"מ ז"ל דְב"נ אִינוּ מְצַנּוּהָ עַל אַבְמָה"ה דְעוֹף וְהוּי מְקַלְקֵל וְהַש"ס דְבַעֲי אִי מִוֶּתֶר לְשַׁחֲטֵי הוּא רַק מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא דְמְדַרְבְּנָן אִיסוּר אַף מְקַלְקֵל פִּינּוּ דְהוּי שְׁלֵא לְצוֹרְךָ וּל"ד לְשׁוּבֵר הַחֲבִיּוֹת לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה גְרוּגְרוֹת (בְּשַׁבַּת קמ"ו) דְשָׂרֵי לְכַתְחִילָה אַף מְדַרְבְּנָן דְהֵתָם לֹא הוּי מְלָאכָה כָּלֵל אֲבָל הֵכָא שְׁחִיטָה הוּי מְלָאכָה מְעַלְיָא רַק שְׁשׁוֹחֲט זֶה הוּא מְקַלְקֵל וְאָסוּר מְדַרְבְּנָן וְע"ז בְּעֵי אִי שָׂרֵי לְצוֹרְךָ או"נ מְשׁוּם דְאִנְכֵל נֶפֶשׁ הַיָּתֵר גְמוּר וְלֹא אִיכְפַּת

לן אם ימצא טריפה או דילמא דחיישינן שמה ימצא טריפה ומחלל יו"ט שלא לצורך ונהנה מקלקל ואסור מדרבנן וכיון דהנה ספק דרבנן ואזלינן לקולא ושרי' למישחטא לעוף הנדרס בפנותל ולא חיישינן שמה ימצא טריפה דמה"ת ודאי דשרי דהוי מקלקל ומספקא לן בדרבנן ואזלינן לקולא אבל בבהמה הנדרסת שכי' הר"מ ו"ל בזה ליפא לשנויי הכי דהא בבהמה הוי תיקון מעליא אף אם תמצא טריפה שמתקן לטהרו מידי גבילה ומידי אבמה"ח: ועוד אפשר לומר דגם בבהמה אפשר דהוי מקלקל לפי מש"כ הר"ת ו"ל שבת (דף ק"ו) דלקי סובר ר' יהודא דמקלקל פטור אפי' בצריף לכלבו ולאפרו משום דלא חשוב תיקון פינון שאין התיקון בא משעת הקלקול אלא לאח"ז ושוחט חשיב תיקון שמוציאה מידי אבמה"ח מיד בשעת שחיטה ועיין בתשובת ר' עקיבא אייגר ו"ל (סי' קס"ה) דדוקא בבהמה פשיטה בא התיקון בשעת הקלקול דמותרת מיד לב"נ דכיון דמותר לישראל בשחיטה ליפא מידי דלישראל שרי ולנקרי אסור.

אבל בטרפה דאסור לישראל באכילה אסור לב"נ עד שתמות. והש"ס בפסחים דחשיב מתקן משום אבמה"ח לב"נ אתיא כר' שמעון דמקלקל נמי חייב היכא דאיכא קצת תיקון לאח"ז א"כ לפ"ז בשוחט בהמה הנדרסת לדידן דבעינו למיפסק כר' יהודא דבעינו תיקון גמור בשעת מעשה הוי מקלקל אם נמצא אח"כ טריפה דאי משום תיקון שמתהרה מידי גבילה לא חשיב תיקון מיד אחר שחיטה דהאי תיקון הוי רק שמוציאה שלא תבא לידי טומאה שאילולי הנה שוחטה היתה באה לידי טומאה גבילה בסופה וע"י שחיטה לא תבא לידי טומאה ובשעה ששחטה בנדאי לא היתה עלולה ברגע זו לטמאות דהא חיה היא רק שהיתה באה לאחר זמן לידי טומאה וע"י שחיטה נתקנה שלא תבא לאח"ז לידי טומאה דכיון דמה שצריף לכלבו ולאפרו לא חשיב תיקון בשעת מעשה אע"ג דגם עכשיו יש אפר ודם לאפרו ולכלבו אפ"ה לא חשיב תיקון מיד אלא אח"כ פשיטתו לכלבו וכשישמש באפרו א"כ כ"ש דמה שמונע ממנה טומאה אם היתה מתה דלא חשיב תיקון אלא תיקון שמוציאה מטומאה לאחר זמן פשיטה בא זמן מיתתה א"כ אין זה תיקון הבא בשעת שחיטה ממש אלא תיקון הבא לאח"ז וכן האי תיקון שמוציא מיד אבמה"ח לב"נ נמי לא בא רק לאחר שתמות בבהמה טריפה כמ"ש הגאון רע"א ו"ל א"כ הוי מקלקל ופטור לר' יהודא לשיטת ר"ת ו"ל: אולם דברי הר"מ ו"ל א"א לתרץ פן דהא הר"מ ו"ל פסק בשוחט בשבת בחוץ חייב ג' חטאות משום האי תיקון דמתהרה מידי גבילה או שמוציאה מידי אבמה"ח שהרי העתיק (בפ"ד מהלכות שגגות) ברייתא דשוחט בהמה בשבת בחוץ לע"ג עיי"ש ועל פירוש דסובר דלא בעינו גם לר' יהודא שייבוא התיקון מיד ומהני לדידיה גם תיקון דלאחר זמן וכמו שכתב הרשב"א ו"ל בחי' לב"ק (דף ל"ה) דכיון דהוי תיקון בעצם הבהמה מהני גם לר' יהודא א"כ לא מיקרי בבהמה הנדרסת בפנותל מקלקל דהא מתקן הוא לענון לטהרו מידי גבילה ולהוציא מידי אבמה"ח: ובמאי דפרישית מיושב נמי מה שהקשה בפני הושע והשא"ר בהא דתנו בביצה (דף כ"ה) בהמה המסופנת לא ישחוט אלא א"כ יכול לאכול ממנה פזית חי מבע"י והקשו הא אמרינו בחולין (דף ל"ז) דבעי פירכוס ואם לא פירכוס אסורה א"כ אמאי מותר לשוחטה ואמאי לא פשיט ר' ירמיה בעיא דידי' מהו מתניתין מדלא חיישינן שמה לא תפרכס.

ולדברינו א"ש דהא אמרינו התם דכל שלא פירכוסה בידוע שנטלה נשמתה קודם שחיטה וא"כ לית לן למיחש שמה לא תפרכס דאז הוי מקלקל בעלמא דהא לא מיטהר מידי

גבילה דהא נטולה נשמתה קונדם שחיטה ומשום תיקון דאבמה"ח ליכא דהא היטה עומדת למות מיד וגם בלא שחיטה הנה הולך ממנה איסור אבמה"ח אחר כותבי זאת מצאתי בס' באר אברהם שתיגרץ כך מיהו ראיתי שזה אינו דאפתי הוי תיקון אם לא תפרנס דאם היטה מטה מאלי' לא הוי אכיל לה נכרי שאין זרפן לאכול גבילה שמתה מאילי' וכששוחטה אכיל לה נכרי והוי מתקן ואף דתנו ב'עוקצין ומייתי לה בכריתות (דף כ"א) דגבילת בהמה טהורה אין צריכה מתשבה והכשר משום דנכרים אוכלין אותה מ"מ ודאי דמום הוי לגבייהו ועדיף להו לאכול שחוטות מלאכול גבילות שמתה מאליהן כדאמר בחולין (דף צ"ד) ולא ימפור לו גבילות וטרופות מפני שמתעוהו כו' הרי דזה מיקרי אונאה לגבייהו פשמוכר לו גבילה במקום שחוטא א"כ ודאי דמיקרי מתקן במה ששוחטה קונדם שתמות ועדיף טפי מהא דאמרין בשבת (דף ע"ה) גבי שוחט דמחייב משום צובע דניחא ליה דלתנוסי בית השחיטה דמא פי היכי דלקפצו עלה אינשי ועוד במה שכתבנו דאין בזה תיקון להוציאה מידי אבמה"ח משום דאם לא הי' שוחטה הנה מטה מאילי' אין זה נכון דמה איכפת לן מה שבלא"ה הי' הולך ממנה איסור אבמה"ח ע"י מיתת עצמה מ"מ הא עכשיו ששוחטה הולך האיסור דאבמה"ח ממנה ע"י שחיטה והוי מתקן ואטו אם נטל קדירה עומדת אצל האש ומתבשלת והעבירה מפאן והעמידה אצל אש אחר וכי אינו מחייב משום מבשל מפני שהיתה מתבשלת בלא"ה וה"נ אף שבלא שחיטה הי' הולך ממנה אבמה"ח ע"י מיתת עצמה מ"מ עכשיו ששוחטה הוא תקנה והוציאה מידי אבמה"ח ואף שיש לסלק קצת מ"מ נראה כמ"כ.

ועוד דאף אם גימא דאם לא תפרנס לא הוי תיקון מ"מ מקלקל נמי לא מיקרי דהא מסופנת היא ואם לא הנה שוחטה היטה מטה מאלי' ולא הוי קלקול דכינו דהשחיטה צריכה לי' לא הוי מלאכה שאין צריכה לגופה שצריף לשוחטה שמה תפרנס ותהא מותרת באכילה אף אם לא תפרנס אין לפוטרו משום מקלקל דגבי שבת לא פטרינו אלא מקלקל אבל כשאין במלאכתו קלקול אף שתיקון נמי לא הנה לא מיפטר וצ"ע בפרט זה בדברי התוס' בשבת (דף ק"ו) וכן בב"ק (דף ל"ד) ד"ה חובל שהקשו אמאי מחייב ר' אבהו בחובל ומבעיר אעפ"י שאינו צריף לכלבו ולאפרו הא פיון שא"צ כלל הוי משאצל"ג ותיקו דמיירי שהוצרכו לגופו פגון חובל באיסורי הנאה שסבר שיכול להנות ליתן לכלבו וכן מבעיר באיסורי הנאה שסובר שיכול לבשל בקדירה עכ"ל דזה מיקרי מקלקל דבאמת אינו יכול להנות ממנה אף שצריכה לגופה מפני טעותו שסובר שיכול להנות וקשה אמאי מיקרי מקלקל הא פיון דאיסורי הנאה לא חזו למידי לא קלקל פלום שהרי לא איבד אלא מידי דלא חזי לשום דבר ומזה מוכח לכאורה דכל היכא דלא הוי תיקון אף שקלקול נמי לא הנה דמי למקלקל ולא מחייב גבי שבת ודווקא לומר דמיירי באיסורי הנאה של מוקדשים דשפיר הוי מקלקל דלישנא דאיסורי הנאה שכתבו התוס' לא משמע הכי]: והנה אחרי שנתברר לנו דהא דעורף שזדרס בפותל בעי בדיקה הוא מה"ת ואפ"ה פסקו הרמב"ם והרא"ש לקולא שמותר לשוחטו ביו"ט א"כ במקומות דשכיחי טרופות כמו פשירות נמי מותר לשחוט מהאי טעמא ואע"ג דבעינו למיחש שמה ימצא טריפה [ומה שכתב השאר"ר ז"ל להקל מטעם דהא דמטרפינו בכמה דברים הוא משום דמחמירין עלן טפי מדינא אבל מדינא שריא קולא זו לא זכיתי להבין פיון דמ"מ קבלו עליהו להחמיר ע"ע בכל הני חומרות אפתי שחיט שלא לצורך דלא חזי לאכילה

ועיין בתבואת שור (סימן ל"ה) דאיכא בזה משום דברים המותרים ואחרים נהגו בו
איסור] מ"מ פינו דנקטינו בעיני לקולא אמרינו דשרי לשחוט אפילו בהמה ועוף
שנסתפק לן בספק גמור אם ימצא פשר או לא משום דאנכל נפש הוא היתר גמור אצל
יו"ט וכי שחיט בהתירא קשחית פדרף שהוא עושה בחול ואף דלפום חד טעמא שפכתנו
להקל בעוף הנדרס מטעם דהוי מקלקל לשיתת ר"ת ו"ל דבעי שיהא התיקון בשעת
הקלקול ובבהמה טריפה בא התיקון אחר הקלקול משום דכיון דלישראל אסור משום
טריפות אסור לב"נ ג"כ עד שתמות ואין השחיטה מתרת אצלו והאי טעמא לא שניף
בבהמות שלנו שאנו מחמירין לאנסרן יותר מדין הש"ס דהא שפיר הוי מתקן לב"נ מידי
אבמה"ח ושרי מיד בשעת שחיטה לב"נ מחמת שהתירה השחיטה לישראל לאכול
דמדינא כשיטה היא רק חומרא בעלמא היא שהחמירו על עצמן ומדינא מותרת ומתיר
ג"כ לב"נ משום מי איכא מידי דלישראל שרי מדינא ולב"נ אסור מ"מ הא פבר פכתנו
דלהר"מ ו"ל דמיקל ע"כ א"א לומר האי טעמא וכן הרא"ש ו"ל כ' בפשיטות דאפשט
הו בעיא מדאמר ר"ל משום ליבון רעפים נגעו בה ועיקר הטעם לדידהו דנקטינו דאפילו
בספק טריפה מותר לשחוט ביו"ט משום דאנכל נפש הותרה אצל יו"ט א"כ בהמות שלנו
נמי מותר לשחוט ביו"ט: אחר כותבי כ"ז ראיתי שיש להביא ראי' דשרי לשחוט ספק
טריפה דאורייתא ולא חיישינו שמה ימצא טריפה ומהאי טעמא שפכתנו דכיון דקטרח
בהתירא דאנכל נפש רשאי לשחוט שמה ימצא טריפה ומהאי טעמא שפכתנו דכיון דקטרח
אתמר אפרוח שנולד ביו"ט רב אמר אסור ושמאל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר רב
אמר אסור מוקצה הוא ולשמאל ואיתימא ר"א מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה א"ל
ר"כ ור"א לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד ביו"ט א"ל הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה
וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטריפה שתק רב אמר רבה ואיתימא ר"י מ"ט שתק רב
לימא הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים א"ל אפיי השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים
מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם א"ל אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמאי דחזי לי'
לאינשי לא שדי לכלבים אבל מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דדעתה דאינש אפל מידי
דחזי לי' עכ"ל הגמרא: והנה הא דקאמר הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים אין פונת הש"ס
שמוותר לשחוט אמו לכלבים דהא קיי"ל כר' יוסי הגלילי דדריש לך ולא לכלבים
(בביצה כ"א) ועוד דאם איתא דסובר דמוכן לשחוט לכלבים א"כ מאי פריף ומוכן
לכלבים מי הוי מוכן לאדם והתנן ר"י אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי
שאינו מן המוכן השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבי' מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם
ומאי קשיא הא פינו דישחוט את אמו לכלבים יכול לשחוט אח"כ הנולד לאדם ושפיר הוי
מוכן לאדם א"ו דאין פונת הש"ס שהאם מוכנת לכלבים ע"י שחיטה רק שיכול ליתנה
חי לכלבים ולהכי שפיר פריף מוכן לכלבים מי הוי מוכן לאדם דכיון דהאם קיימא
לאכילת פלבים חי ממילא גם העובר קאי לאכילת פלבים דמי יציל העובר מפייהם אחר
שיאכלו את האם וגם העובר מוכן אגב אמו לכלבים דלשחוט האם לכלבים אסור משום
דכתיב לך וליתנה חי שוב א"א להציל העובר מפייהם וכן מצאתי להרשב"א ו"ל בחי'
למס' ביצה שכתב פדברינו שפונת הש"ס שיתנה חי לפני פלבים וראייתו חזקה לזה
מקושיות הש"ס הנ"ל: ומעתה נחזי אנו בהו פירכא דפריף מעגל שנולד מן הטריפה דלא
ממשנה או מברייתא פריף אלא מהא דלא אישתימיט שום תנא למיסר לשחוט עגל שנולד

מן הטרִיפָה כמ"ש רש"י ו"ל בד"ה הטרִיפָה דלא אשפֹּחַן מאן דאָסר עכ"ל וא"כ תיקושה
לי לרִבָּה ור"י דאָמרי מ"ט שתִּיק רב לימָא הוֹאִיל ומוֹכֵן אַגב אַמו לְכַלְבִּים דְּמִיֵּדֵי דְחִזִּי
לְכַלְבִּים לֹא מִקְצֵי אִינִישׁ מִדְּעֵתִיָּה וְהוּי מוֹכֵן לְאָדָם אִפְתִּי תִיקוֹשָׁה לְרַב וְכִי מַה בֵּין זֶה
לְעָגֵל שְׁנוּלָד מִסְפֵּק טְרִיפָה דְאָסוּר לְשַׁחוּט אַמו לְאוֹכְלָהּ שְׁהָרִי הִיא סְפֵק טְרִיפָה וְשָׂמָא
תְּמַצָּא טְרִיפָה וּמְחַלְל יו"ט: וּבְזֶה לִיכָא לְמִימַר דְּבַמָּה שֶׁהוּא מוֹכֵן אַגב אַמו לְכַלְבִּים הוּא
מוֹכֵן לְאָדָם דִּהָא לֹא מִקְצֵי לִי לְכַלְבִּים דְּשָׂמָא הִיא פְּשִׁירָה וּמִיֵּדֵי דְחִזִּי לְאָדָם הָא לֹא מִקְצֵי
לְכַלְבִּים וְא"כ אִיךָ מוֹתֵר לְשַׁחוּט עָגֵל שְׁנוּלָד מִסְפֵּק טְרִיפָה דִּהָא אִינוּ מוֹכֵן אַגב אַמו
שְׂאָסוּר לְשַׁחוּט אַמו שְׂלֵא תְּמַצָּא טְרִיפָה וּמְחַלְל יו"ט שְׂלֵא לְצַוְרָךְ וְלִהְשַׁלִּיכָה לְכַלְבִּים לֹא
קִיָּיֵמָא דְחִזִּיס עָלָה שָׂמָא הִיא פְּשִׁירָה וְלֹא מִקְצֵי לָהּ לְכַלְבִּים וְלְשַׁחוּט הַנוֹלָד בְּמַעֵי אַמו
כְּבָר כְּתָבוּ הַתּוֹס' שֶׁם בַּד"ה וְכִי דְאָסוּר מְשׁוּם דְּהוּי פְּשׁוּחַט בְּלִילְיָהּ] וְאַנּוּן לֹא אֲשַׁפֹּחַן תִּנָּא
דְּאָסַר לְשַׁחוּט עָגֵל שְׁנוּלָד מִסְפֵּק טְרִיפָה דִּהָא אִינוּ מוֹכֵן אַגב אַמו שְׂאָסוּר לְשַׁחוּט אַמו
שָׂמָא תְּמַצָּא טְרִיפָה וְאִפְ"ה מוֹתֵר לְשַׁחוּט הַנוֹלָד וְע"כ דְּאָמְרִינּוּ הוֹאִיל וּמִתִּיר עֲצָמוּ
בְּשַׁחֲטָה אֲזִיל מִינָּי דִּין מוֹקְצָה כַּר' יוֹחֲנָן וּמְדִלָא פְּרִיךָ הֵכִי לְרַב ע"כ דְּסָבַר רַבָּה וְר"י
דְּסְפֵק טְרִיפָה אֲפִילוּ בְּסַפִּיקָא דְּאוֹרֵייתָא מוֹתֵר לְשַׁחוּט וְלֹא מִיקְרִי חִילּוּל יו"ט וְא"כ לֹא
מְצִי מִקְשֵׁי מִסְפֵּק טְרִיפָה דְּעָגֵל שְׁנוּלָד מִסְפֵּק טְרִיפָה נְמִי הוּי מוֹכֵן אַגב אַמו שְׁהִיָּה יְכוּל
לְשַׁחוּט אַמו שָׂמָא תְּמַצָּא פְּשִׁירָה וּמִמִּילָא גַם הַנוֹלָד הוּי מוֹכֵן דְּאַחַר שַׁחֲטָת אַמו אִם תְּמַצָּא
פְּשִׁירָה נֶאֱכָל הַנוֹלָד בְּלִי שַׁחֲטָה כָּלֵל כְּדִין בְּן פְּקוּעָה וְאִם תְּמַצָּא טְרִיפָה יִתִּיר לְנוֹלָד
שַׁחֲטָת עֲצָמוּ וְזֶה רֵאִי בְּרוּרָה לְפִסְק הַר"מ ו"ל דְּמוֹתֵר לְשַׁחוּט סְפֵק טְרִיפָה וְאִפְילוּ בְּסַפֵּק
דְּאוֹרֵייתָא [וְעֵינּוּ בַר"מ (פ"ב מֵהַלְכוֹת יו"ט) וּבְמַגִּיד מְשֻׁנָּה שֶׁם] מִיָּהוּ לְפִי מַה שֶׁכְּתַב
הַר"ן ו"ל בְּרִישׁ פִּירְקִין דְּבַמָּה שֶׁהָאִם מוֹקְצָה מִחֲמַת אִיסוּר שַׁחֲטָה לֹא חֲשִׁיב הַנוֹלָד
מוֹקְצָה וְדוּנּוּקָא אִם הָאִם מוֹקְצָה מִצַּד עֲצָמָה אֲזִי גַם הַנוֹלָד מִיקְרִי מוֹקְצָה אֲבָל מְשׁוּם אִיסוּר
דְּרַבִּיעַ עָלָיו לֹא מִיקְרִי מוֹקְצָה א"כ לְפִי"ז א"צ לְפָרֵשׁ כַּפִּי הַרְשָׁב"א ו"ל בְּהָא דְקִאָמַר
הוֹאִיל וּמוֹכֵן אַגב אַמו לְכַלְבִּים הִינּוּ לִיתָנּוּ חֵי לְפָנֵיהֶם דְּאַף דְּדַרְשִׁינוּ לְכֶם וְלֹא לְכַלְבִּים
מ"מ מִיקְרִי הָאִם מוֹכֵן דְּמִצַּד עֲצָמוּ הוּא מוֹכֵן אִי לְאוּ מְשׁוּם אִיסוּר יו"ט דְּרַבִּיעַ עָלָיו א"כ
לפ"ז אִף אִם הוּא סְפֵק טְרִיפָה נְמִי מִיקְרִי הַנוֹלָד מוֹכֵן אַגב אַמו דַּמְ"נ הָאִם מוֹכְנַת דָּאִם
הִיא טְרִיפָה הִיא מוֹכְנַת לְכַלְבִּים וּמוֹכֵן לְכַלְבִּים הוּי מוֹכֵן לְאָדָם וְאִם הִיא מוֹכְנַת לְאָדָם
בְּנוֹדָאֵי עֲדִיף וּבַמָּה דְּאָסוּר לְשׁוֹחֲטָה בִּיו"ט לֹא נִתְבַּטַּל הַכְּנָה דִּידָהּ לַגִּבִּי הַנוֹלָד וְכַמְש"כ
הַר"ן: וְעוֹד לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הַרְמַז"ל שֶׁפִּסְק לְקוּלָא בְּעֵינֵי דְּעוּף הַנְּדָרְס דִּהָא בְּאַמַּת קֶשֶׁה מֵאִי
קָא מִיבְעִיָּא אִי מוֹתֵר לְשַׁחוּט הָא תַּנּוּ (בְּדָף כ"ו) בְּכוּר שֶׁנֶּפֶל לְבוּר יָרַד חֲכָם וְיִרְאָה אִם
יֵשׁ בּוֹ מוּם יַעֲלֶה וְיִשְׁחוּט וְכֵן אֲמַרִּינוּ (בְּדָף ל"ז) אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁנֶּפֶלוּ לְבוּר דְּר"י ס"ל
מַעֲלָה אֵת הָרֵאשׁוֹן ע"מ לְשׁוֹחֲטוֹ וְכוּ' וְחוֹזֵר וּמַעֲרִים וּמַעֲלָה אֵת הַשְּׁנִי רְצָה זֶה שׁוֹחֲט וְכוּ'
וְקֶשֶׁה הָא סְתָם בּוּר יֵשׁ בּוֹ יו"ד טְפָחִים כְּדְּאָמְרִינוּ בַּב"ק (דָּף נ') וְאִיךָ שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ דִּהָא
אִיכָא חֲשֵׁשׁ גְּפוּלָה וּבְאוֹתוֹ וְא"ב שֶׁנֶּפֶלוּ לְבוּר אִיכָא לְמִימַר דְּאִתִּי כַּר"ע דְּשָׂרִי לְשַׁחוּט
לְכַלְבִּים דְּאַף אֲשֶׁר יֶאֱכַל לְכָל נֶפֶשׁ אֲפִילוּ נֶפֶשׁ בְּהֵמָה מְשֻׁמַּע אֲבָל בְּכוּר שֶׁנֶּפֶל לְבוּר אִיךָ
שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בִּיו"ט דִּהָא בְּכוּר אָסוּר לְהֵאֲכִיל לְכַלְבִּים כְּשֶׁהוּא טְרִיפָה וְלִמ"ד בְּחֻלּוּלִין (דָּף
נ"א) דִּהְלָכָה א"צ בְּדִיקָה א"ש דְּנִבְדְּקָה ע"י הִילּוּף וְאִם תִּלְךָ נִשְׁחוּט אוֹתָהּ אֲבָל לר' חֲזִינָא
בַּר אֲשִׁי שֶׁם דְּסוֹבֵר אֲפִילוּ הִלְכָה צְרִיכָה בְּדִיקָה א"כ אִיךָ מוֹתֵר לְשַׁחוּט הַבְּכוּר בִּיו"ט
וְצ"ל דְּבְאַמַּת הַף בְּעִיָּא ר' יִרְמִיָּה הוּא דְּבַעֵי לָהּ מַר"ז וְר"י לְשִׁיטָתוֹ דְּסוֹבֵר בְּזַבְּחִים (דָּף

ע"ד) דהלכה א"צ בדיקה טיי"ש דמה"ט לא מוקי מתניתין דזבחים דאי ערב בנפולה משום דסובר הלכה א"צ בדיקה ולדידן' שפיר א"ל דאסור לשחוט בהמה שצריכה בדיקה ומתניתין דבכור מייירי שנשחט אחר שתלה אבל לר"ח בן אנטיגנוס דסובר הלכה צריכה בדיקה אם פן מוכח ממתניתין דבכור שנפל לבור דשרי לשחוט ביו"ט מה שצריף בדיקה מדמותר לשחוט הבכור שנפל לבור אעפ"י שצריף בדיקה ואף דאנן לא קיי"ל כרחב"א בהא דסובר הלכה צריכה בדיקה מ"מ בהמה שסובר דבהמה שצריף בדיקה שוחטין אותה ביו"ט קיי"ל פנותי' נגד בעיא דר"י דלא שבקינן פשיטותא דרחב"א ונעביד כר"י דלרחב"א פשיטא לי' דמותר לשחוט בהמה ועוף הנדרס ביו"ט פדמוכח לי' ממתניתין ולר' ירמ' מביעיא לי' ופסק הרמז"ל כפשיטותא דר"ח ב"א [ור"ל נמי דאמר שם הכא בקדירה חדשה עסקינן ומשום ליבון רעפים נגעו בה דמוכח מינ' דמשום בדיקת רעפים לא חייש כמ"ש הרא"ש ז"ל אגיל נמי לשיטתו דסובר שם בזבחים (דף ע"ד) הלכה צריכה בדיקה כרחב"א ומוכח לדידן' נמי דמותר לשחוט בהמה הנדרסת להכי לא חשש לבדיקת רעפים] ומגושב דברי הרמז"ל היטב: ואין להקשות נהי דסובר ר' ירמ' דהלכה א"צ בדיקה אפתי הנה מצי למיפשט מהא דמותר להעלות בהמה מבור ולא חיישינן שפא תמצא טריפה דהא בהעלאה נמי איכא איסור דהא ר"י לא שרי אלא בהערמה דמעלה ע"מ לשוחטו ואינו שוחטו הא לא"ה איכא נמי איסור בהעלאה ואמאי לא חיישינן שפא תמצא טריפה דז"א דזה הוי פשיטא לי' לר"י דלאיסור דרבנן דטורח העלאה לא חיישינן לשפא תמצא טריפה ומבעי לי' לענין שחיטה דהוי מלאכה דאורייתא ועוד דאיכא למידחי דמשום צער ב"ח לא חשו לספיקא לשפא תמצא טריפה באיסור דרבנן ועיין בט"ז שהקשה (בסי' תצ"ח סק"ח) על הרמז"ל והב"י שפסקו שמוותר לשחוט בהמה הנדרסת ובסימן תצ"ז פסקינן דיוני שובף בעינן זימון שפא ימצא פחושים וקא מטלטל בחנם ונראה דלק"מ דהתם פיון שראוין לו לשחוט רק שהוא רוצה בשמינה יותר והוי הטלטול בחנם ואסור דלמה יטלטל בחנם כ"ז שאינו יודע שבאלה בחר אבל הכא פיון שאחר שפא טריפה אי אפשר לו לשוחטו ולע"ע בהתיירא קא טרח]: בענין בהמה המסונפת דתנן לא ישחוט אלא א"כ יכול לאכול פזית צלי ר"ע אומר אפילו פזית חי מבית טביחתה ופסק הטור בהלכות יו"ט (סימן תצ"ח) דאפילו אין שהות ביום לנתחה ולבודקה יכול לאכול בלא בדיקה והוא מדברי אביו הרא"ש ז"ל ולכאורה קשה טובא דהא בגמ' ביצה (דף כ"ה) קאמר הפשט וניתוח בעולה וה"ה לקצבים.

ופריף מאי קמ"ל אילימא לאפוקי מדר"ה דאמר נשחטה הותרה והתנן מתניתין כדר"ה דתנן ר"ע אומר אפילו פזית מבית טביחתה מאי לאו מבית טביחתה ממש ומשני לא ממקום שטובחת אכילתה ופריף והתני ר' חייא מבית טביחתה ממש עיי"ש.

וא"כ פיון דרק בדברי ר"ע מוזכר בית טביחתה א"כ איכא למימר דלרבנן באמת אסור לאכול בלי בדיקה ולא שרינן לאכול בלי בדיקה משום הפסד ממונו וצ"ל פיון דחזינן דהש"ס מקשה מר"ע ע"כ סובר הש"ס דבהא דקאמר מבית טביחתה לא פליגי רבנן עלי' דר"ע ולא פליגי עליו אלא במאי דסובר דביכול לאכול בשך חי סגי ואינהו סברי דבעי שהות לאכול בשך צלי: וראיתי להגאון מוהר"י ז"ל שכתב דהא דפשיטא לי' להש"ס דגם רבנן סברי מבית טביחתה הוא משום דהא דקתני מבית טביחתה לאו ר"ע הוא דקאמר לה אלא קאי לדברי חכמים דהא ר"ע סובר לכם ולא למצרים אבל לכלבים שרי ואם

יכול להאכיל לפלבים נמי שרי לשחוט ולא חידש ר"ע בדבריו אלא במאי דאתא לאשמעין דאפילו בכזית חי סגי משום דאזיל לטעמין' דסובר דלאכילת פלבים נמי שרי לעשות מלאכה ביו"ט ומבית טביחתה רבנן הוא דקאמרי לה דלר"ע דשרי להאכיל לכלבים אין רבותא בהא דקאמר מבית טביחתה דהא אכילת פלב לא בעי בדיקה וכיון דרבנן קאמרי לה להכי פשיט שפיר דיכול לשחוט ולאכול אף שאין שהות לבדוק ודבריו תמוהין חדא דהאי לשחוט ולאכול דקאמר ונדאי דקאי גם אדברי ר"ע דגם ר"ע בעי שיהא שהות לאכילת אדם דאם איתא דר"ע סובר דבאכילת פלבים סגי הול"ל כזית חי להאכיל לכלב לאפוקי מת"ק דקאמר אם יש שהות לאכול דמשמע אכילת אדם ועוד דאף דר"ע סובר דמותר לחלל יו"ט לצורך פלבים מ"מ ה"א במסופנת אסור אם ליפא שהות ביו"ט אלא להאכיל לפלבים דהא כל עיקר מה שממהר לשחוט הוא כדי שלא תמות מאיליה ונהרי אם תמות מאיליה נמי תהא ראוי' להאכיל לכלבים ועוד דלרב דס"ל בפ' פלל גדול (דף ע"ה) דשוחט חייב משום צובע ודאי דאסור לשחוט לצורך פלבים דצביעה לא שייך אלא בשחיטה כדאמר שם גיחא לי' דלתוניס בית השחיטה דמא כו' וזהו רק לאכילת אדם אבל להאכיל לכלבים הרי יכול להרוג את הבהמה באופן שלא יהי' מלאכת הצביעה וא"כ גם לר"ע איפא רבותא במאי דסגי ביש שהות לאכול כזית חי מבית טביחתה וא"כ מנ"ל דרבנן קאמרי להאי כזית חי מבית טביחתה אימא דר"ע קאמר לה ורבנן פליגי כמו דפליגי אכזית חי ובעי צלי דנוקא ה"נ פליגי עליו בהא דקאמר מבית טביחתה ומתיר לאכול בלי בדיקה: ובענין שחוקרנו לעיל בהא דאמרינן הואיל ביו"ט במבשל מיו"ט לחול אם יש איסור דרבנן לאוכלו אם מהני הואיל לפוטרו ממלקות ומאיסור דאורייתא או דילמא פנין דאסור מדרבנן שוב ליפא הואיל דהא מ"מ לא חזי ליה והבאנו ראיה מהא דקאמר ראוי לקותשן פלאחר יד אלמא אע"ג דאיפא שבות בכתישה דלאחר יד נמי אמרינן הואיל פנין דליפא איסור תורה נ"ל לבאר בזה גם דעת הרמב"ם ז"ל (בפ"ח מה' תומ"ס הל"ח) שכתב שם דשתי הלחם אינן דוחין את היו"ט באפייתן שנאמר לכם ולא לגבוה והקשה עליו בע"ת וש"מ דהא בפסחים (דף מו) פריך ר"מ לרב חסדא דלית ליה הואיל והא דאופין מיו"ט לשבת הוא משום דצורכי שבת נעשין ביו"ט ממתניתין דמנחות דשתי הלחם אינן דוחות את היו"ט וא"א צורכי שבת נעשין ביו"ט אמאי שתי הלחם אינן דוחין יו"ט הא לא גרע שתי הלחם דמצנת היום מצורכי שבת ומשני משום שנאמר לכם ולא לגבוה אבל לרבה דסובר דאמרינן הואיל אתי שפיר בלאו טעמא דלכם וכמ"ש רש"י ז"ל דכיון דעד שחיטת הפכשים וזריקתן לא משתרו לחם לא שייך הואיל או כפי מה שכתבו התוס' דמשום דאין עיקרן לאכילת אדם לא שייך הואיל עיי"ש וא"כ לדידן דפסקינן פרבה דאמרינן הואיל וצורכי שבת אינן נעשין ביו"ט להכי אין שתי הלחם דוחה יו"ט ולא צרכינן דרשא דלכם: ונראה לי ליישב דברי הרמב"ם ז"ל דלכאורה יש לדקדק בלשון הגמרא דקדוק עצום דמעיקרא אמר איתביה לחם הפנים אינן נאכלות כו' והיינו פרבה בעצמו הוא דמותיב לר"ח מלחם הפנים כדמוכח בסוגיא דשם ואח"כ מותיב רב מרי לר"ח משתי הלחם וא"כ קשה הא במשנה דמנחות (דף ק') קתני ברישא הא דשתי הלחם אינו דוחה את השבת ונהדר תני לחם הפנים א"כ רבה דמותיב מלחם הפנים מאי טעמא לא מותיב לר"ח משתי הלחם

השנוני' ברישא ושביק רישא ופריה מסיפא ונראה לי דזה נכון דבמנחות (דף מו) תנא שתי הלחם הבאות בפני עצמן יונפו ותעבר ונצאו לבית השריפה.

ופריה הש"ס מאי נפשך אי לאכילה אתנין ליכלינהו אי לשריפה אתנין לשרפינהו לאלתר ולמה להו עיבור צורה אמר רבה לעולם דלאכילה אתנין גזירה שמה ינדמנו להם כבשים לשנה הבאה ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו לחם בלא כבשים עכשיו נמי נאכל ואינהו לא ידעי דאשתקד לא הוי כבשים אינהו שרייא נפשייהו השתא דאיכא כבשים כבשים שרי להו ורב יוסף אמר לעולם לשריפה אתנין והני טעמא דלא שרפינו מיד משום דאין שורפים קדשים ביו"ט ולפ"ז אתי שפיר דלרבה דסובר שתי הלחם הבאות בפני עצמן לאכילה אתנין ליתא האי תיובתא כלל משתי הלחם דהיכא ליחב לרב חסדא דאי אמרת צורכי שבת נעשין ביו"ט אמאי אינו דוחה את היו"ט הא איכא למימר אלא מאי דאין צורכי שבת נעשים ביו"ט והא דאופין מיו"ט לשבת משום הואיל תקשה נמי לישתרי לאפות שתי הלחם ביו"ט דהא חזי ליה ליו"ט ואי משום דלא חזי עד שישחטו הכבשים ויזרקו הדם וכמ"ש התוס' שם דלא דמי לשלמים דעלמא דשרי ביו"ט אע"ג דלא הותר לאכול עד אחר זריקת הדם וכן כל שחיטה דעלמא דלא חזי לאכול עד אחר בישול ואפ"ה שרי ביו"ט משום דהתם בעצמם לא חזי עד אחר זריקה אמרינו דמסתמא יוגמר היתירן ונתרו לאכילה אבל בשתי הלחם דהו בעצמן כבר הוכשרו לאכילה ואפ"ה אינם ראויים ותלוים בשחיטת הכבשים להכי לא דחי יו"ט משום דחסרין מעשה דשמה לא יוגמר התיירן ולא יושחטו הכבשים דהיינו שינפסלו בשו"ז מ"מ לרבה א"א לומר פן דהא סבר דמדאורייתא שריין לאכילה אף שנאבדו הכבשים רק מדרבנן הוא דאסור משום גזירה דשנה הבאה וכיון דחזי מדאורייתא רק מדרבנן לא חזי שפיר אמרינו הואיל ותקשה לרבה ג"כ אמאי שתי הלחם אינו דוחין יו"ט הא חזי לאכילה ואף דלא חזי אלא אחר שחיטת זריקת הכבשים ואפשר ינפסלו בשחיטה או בזריקה ולא יהא שהות להביא כבשים אחרים ויהא אסור לאכול הלחם מ"מ הא זה רק מדרבנן משום גזירה דשנה הבאה אבל מדאורייתא שרי לאונקלן וכיון דליכא איסור דאורייתא אם יאכלן שוב ליכא איסור דאורייתא באפייתן כדאמרי גבי הואיל דכיון דמדאורייתא חזי ליה ליכא איסור דאורייתא במלאכה שעושה ואי משום דאיכא איסור דרבנן באפייתו מחמת שיהא אסור לאכול מדרבנן משום גזירה דשנה הבאה הא שתי הלחם הוי שבות קרובה דמצות היום הוא ובעינן למשרי במקדש ושפיר דוחה יו"ט.

וצ"ל גם לדידה האי שנוניא דלהכי אינו דוחה משום דכתיב לכם ולא לגבוה ולהכי לא הקשה רבה מרישא רק מסיפא דלחם הפנים דאינו דוחה יו"ט למ"ד צורכי שבת נעשין ביו"ט דזה ניחא למ"ד דסובר צורכי שבת אין נעשין ביו"ט להכי אסור לאפות ביו"ט לחה"פ ונאכל לעשרה בשבת הבאה ואף דידע ע"כ מדרשא דלכם ולא לגבוה שגרי מטעם זה לא הקשה לר"ח משתי הלחם אפ"ה הקשה מלחם הפנים אמאי לא דחי יו"ט דלדידי' ניחא דלא שייך הואיל מיו"ט לשבת אבל לר"ח קשיא והני סובר רבה דדונקא גבי שתי הלחם שייך לכם ולא לגבוה משום דעיקרו לגבוה כדאמרינו שם במנחות (דף מה) דכתיב לה' לפהו דקאי אשתי הלחם דקנאו לה' ונתנו לפהו וכיון דקנאו ה' ונתנו לפהו דרשינו ביה לכם ולא לגבוה דכהנים מגבוה קא זכו אבל גבי לחם הפנים לא מיקרי לגבוה כמו דנדרים ונדבות לא ממעטינו מלפם למ"ד נדרים ונדבות קרבין ביו"ט ולהכי

אף דידע רבה מדרשא דלכם ולא לגבוה אפ"ה הקשה מלחם הפנים ורב מרי דמותיב משתי הלחם למ"ד צורכי שבת נעשין ביו"ט דמשמע מזה דלמ"ד הואיל א"ש ע"כ דסובר פרב יוסף דאמר גבי שתי הלחם הבאות בפ"ע לשריפה אתיין ויהכי פריה גם מרישא דמתניתין דהיינו משתי הלחם משום דלמ"ד צורכי שבת אינו נעשין ביו"ט א"ש דאף דאמרינו הואיל והא הוא סניין לאכילת היום מ"מ פיון דמליין בשחיטת וזריקת פכשים ושמה ינסלו בשחיטה וזריקה ולא יהיה הלחם ראוי לאכילה אלא לשריפה מן התורה להכי אינו דוחה יו"ט אבל למ"ד צורכי שבת נעשין ביו"ט אמאי לא דחי ומשני משום דכתיב לכם ולא לגבוה: ולפי"ז הרמב"ם ז"ל דפסק פרבה ורבא נמי סובר פנותיה שם במנחות דשתי הלחם הבאין בפ"ע מדאורייתא נאכלין ורק משום גזירה דשנה הבאה אינו נאכלין צ"ל לדידה הטעם דאינו דוחה יו"ט הוא משום לכם ולא לגבוה דבלא"ה הוי דחי פיון דחוי לבו ביום ואף אם ינסלו הפכשים בשחיטה וזריקה נאכל הלחם ומינשב היטב מה שכתב הר"מ דרשא דלכם אף דסובר דאמרינו הואיל וצורכי שבת אינו נעשין ביו"ט משום דבגמרא מוכח פן דגם לרבה הוכרחנו להאי דרשא מדלא מוטיב לר"ח משתי הלחם ורב מרי דמותיב משתי הלחם משום דסובר פרב יוסף בשתי הלחם הבאין בפ"ע הרי מוכח מזה דמה שיהא אסור באכילה מדרבנן אינו גורם להיות אסור דאורייתא באפייתו: ונראה דגם מגוף הסוגיא יש להביא ראיה דהיא דאיכא אסור דרבנן נמי אמרינו הואיל לפטור מאסור דאורייתא דכיון דקאמר אחריתה לא לחייב הואיל וחוזי לכיסוי דם צפור וקא נדאי דמי שאין לו עפר אלא אם יעבור על ל"ת אסור לו לשחוט דקמו דאם אין לו עפר פלל אסור לו לשחוט פדאיתא ביור"ד (סימן כח) ה"ג אם אין לו עפר של היתר בלתי אם יעבור על ל"ת אסור לו לשחוט וכמו שבארנו במק"א דכיון דקיי"ל כר"ל דאמר כ"מ שאמה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב וכו' וכדאמרינו בשבת (דף קלג) ואי איכא אחר ליעבד אחר וא"כ הוי רק דחוייה ולא היתר א"כ פשיטא דאינו רשאי לשחוט לכתחילה ע"מ שיצטרף אח"כ לדחות ל"ת דכלאים או ל"ת דיו"ט וכן פתב בס' המאור ז"ל (בשבת פ"ק ר"א דמילה) דאי ליכא חמימי לרחוץ התינוק לאחר המילה אסור למולו בשבת אע"ג דלאחר המילה מותר לחלל עליו השבת משום פקוח נפש מ"מ אין למולו לכתחילה לבא לידי דחיה דפקוח נפש דחוייה היא וכיון דמכשירי מילה לא דחי שבת לרבנן דר' אליעזר ומה שמותר לחמם חמין אחר המילה הוא רק משום פיקוח נפש שהתינוק מסוכן אחה"מ להכי אסור להביא עצמו לידי דחיה ע"כ דברי הר"ן ז"ל ה"ג אסור לשחוט לכתחילה ולהביא עצמו לידי דחיה ל"ת.

ואם פן אמאי אמר אחריתה לא לחייב הואיל וחוזי לכיסוי דם צפור וע"כ צ"ל דמה שכתב הר"ן ז"ל דאסור להביא עצמו לידי דחיה הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא שרי וכמו שסובר שם הרמב"ן ז"ל במלחמות דאמרינו אין למצות אלא מקומן ושעתן והשתא בהיתירא קא מהיל ולא איכפת לן במה שאח"כ.

יצטרף לדחות את השבת מפק"נ וה"נ השתא בהיתירא קא שחיט למצות שמחת יו"ט ולא איכפת לן במה שיצטרף אח"כ לדחות ל"ת ולכסות ורק מדרבנן הוא דאסור להביא עצמו לידי דחיה וכיון דמדרבנן הוא דאסור שפיר אמרינו הואיל כנלע"ד: ** (הגה"ה ואף דמהא דאמרינו בפ"ק דביצה לא ישחוט אא"כ יהיה לו עפר מוכן אין ראיה דהתם

יו"ט הוי עשה ול"ת ויהא אסור לכסות אח"כ ואסרו אפילו מלאכה דרבנן כמו חופר גומא וא"צ אלא לעפרה.

אבל היכא דליכא רק ל"ת לחוד אפ"ל דשרי לשחוט לכתחילה ע"מ לדחות אח"כ הל"ת מ"מ מסתברא פינו דהא דעשה דוחה ל"ת הוא רק בתורת דיחוי אסור לכתחילה ע"מ שידחה הל"ת וק"ל:) סימן מה וסוגיא דהואיל הואיל נאמא לידן נימא בה מילתא דאמרינן התם שלח לו רב חסדא לרבה ביד רב אחא בר הונא מי אמרינן הואיל והתנן יש חורש תלם א' וסגיבין עליו משום שמונה לאוין החורש בשור ונמור והו' מוקדשין וכלאים בפרם ושביעית ביו"ט פהו ונזיר אבית הטומאה ואי אמרינן הואיל אחריתה לא ליסגיב הואיל וקזי לכיסוי דם צפור אמר רב פפא בר שמואל באבנים מקורזלות ופריף הא ראיות לקותשן ומשני פתישה ביו"ט מי שרי והקשה הריב"א בתוס' ד"ה פתישה מאי פריף הא ונדאי שרי כמו חרישה דשרי משום הואיל ה"נ פתישה ועוד תימא דהכי פריף הקא דלתי עשה דכיסוי ולידחה לאו דיו"ט הא אין יו"ט נדחה מפני עשה דהתנן בכיצד צולין דאין שריפת קדשים דוחה יו"ט ובפרק ב"מ יליף לה מקראי או כדמסיק רב אשי התם דיו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וע"ש בתוס' שר"ת ז"ל תירץ בדוחק דקושית הש"ס קאי אחריתה דכלאים דליכא אלא לאו גרידא אבל איו"ט לא קאי ומסיק פתישה ביו"ט מי שרי פינו דמשום יו"ט אסור משום דאית בו עשה ול"ת גם משום כלאים לא שייף למיפטר בהואיל דאפילו הנה שם דם צפור הנה אסור ובתחלה נמי הוי מצי לשנויי חרישה ביו"ט מי שרי אלא דמשני לה בענין אחר כדי להגדיל תורה ונאדיר ע"כ לשון התוס' ונה דחוק מאוד דשביק חרישה דאיירי בה ונקט פתישה ביו"ט.

גם בעיקר הדבר שכתב ר"ת ז"ל דבאסור כלאים נמי שייף הואיל לא מצאנו מקור לזה דליפטר ממלקות דכלאים משום הואיל דלכאורה נראה דלא שייף הואיל לפוטרו ממלקות אלא במלאכת יו"ט [ועיין בפסחים שם בתוס' ד"ה רבה ובמנחות (דף סד) תוס' ד"ה להעלות דגים דמבואר מדבריהם דגם במלאכת שבת שייף למיפטר משום הואיל אבל בשאר איסורים דלאו מלאכה ניהו מהיכי תיתי דלימא בהו הואיל ועוד דא"כ לא משכחת לה פלל מלקות בחרישה דכלאים.

לכן פירוש הר"ת ז"ל דחוק מאוד גם מה שתירצו בשם רשב"ם דהא דקאמר אחריתה לא לחייב הוא משום דלא מקרי מלאכה וחופר גומא ואין צריף אלא לעפרה פטור. ולהכי שייף אחריתה הואיל דאי הוי בעי לכסות הנה החרישה מלאכה שאינה צריכא לגופה והוי שרי ולהכי פריף רק מפתישה דכתישה הנה כטחינה וצריכא לגופה הוא שמתכוון לעשות עפר לכסות ולא מישתרי לצורף פיסוי דאין עשה דוחה ל"ת ועשה עיי"ש וגם זה תימה גדולה דהא מ"מ השתא חפר וחרש וצריף לעצם החרישה לצורכו ונה הנה אסור אף אי הנה מתרמיא לו מצנת פיסוי דאטו משום שהנה רשאי לחפור ולחרוש היכא דנהו צריף רק לאפרן לא ילקה השתא שחרש לצורף חרישה הא השתא למלאכת חרישה פינו ומלאכה גמורה היא [ועיין לעיל בתשובה שכתבנו דדבר זה תליא במחלוקת שביין הרשב"א והר"ן ז"ל בשבת פרק האורג גבי גזעל ביתו וצבי בתוכו ומתכוון לנעול ביתו ולצוד הצבי עיי"ש לכן נראה לי דנודאי קושית הש"ס דמקשה אחריתה לא לחייב הוא רק אחריתה דיו"ט וכמו שפרש"י ז"ל ומה שהקשו הא יו"ט עשה ול"ת ואין עשה

דוחה ל"ת ועשה נראה לי דנה נכון לפי מה דאמרין בנבחים (דף לב) גפי מצורע שחל שמיני שלו להיות בער"פ נראה קרי בו ביום וטבל דאמרו חכמים דאע"פ שאין טבול יום אחר נכנס להר הבית זה נכנס משום דעשה שיש בה פרת דוחה עשה שאין בה פרת ופריה ל"ד ביאה במקצת שמה ביאה היכי נעיל דנה בבהונות אידי ואידי עשה שיש בה פרת הוא ומשני שאני מצורע הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו וקאמר רב יוסף דמזה אנו למידין רובו טמאי מתים ונעשו זבין הואיל והותרו לטומאתו הותרו לזבתו ופריה אביי הא לא דמי מצורע היתירא הוא הואיל ואישתרי אישתרי טומאה דחוייה היא להא אינדחאי ולהא לא אינדחאי.

א"ל רבא אדרבה איפכא מסתברא מצורע היתירא היא להא אישתראי ולהא לא אישתראי טומאה דחוייה הוא מה לי חד דחויי מה לי שתי דחיות עכ"ל הגמרא ונה נראה ברור דלרבא דאמר מה לי חד דחיה מה לי שתי דחיות הא דאמרין בכל נוכתא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הוא רק אם אנו צריכין אלא לדחות איסור א' שיש בה עשה ול"ת כמו איסור מלאכת יו"ט שיש בה עשה ול"ת או איסור אלמנה לכה"ג מן הגישואין שיש בה עשה ול"ת כדאמרין ביבמות (דף כ) דליכא למימר בהא דהואיל והלאו נדחה ידחה גם העשה משום הואיל ואישתרי אשתרי דנה אינו דאדרבה דהעשה מחזק את הלאו שלא ידחה גם את הלאו דהא שניהם על איסור א' בא זה וחיזק את זה [ותדע שהתוס' בחולין (דף קמ"א) רצו לומר שם פינו דאין הלאו נדחה משום חיזוק העשה אם עבר וקיים מצות עשה ע"י דחית עשה ול"ת לקי גם על הלאו שעבר משום דעשה חיזק את הלאו שלא ידחה מפני מצות עשה] ולא שייך פאן לומר הואיל ואשתרי אשתרי אכל אי איתרמי לן שני איסורים שבאחד איסור עשה ול"ת ובאיסור א' ליכא אלא ל"ת גרידא ואנו צריכין לדחותן כדי לקיים איזה מצות עשה בזה אמרין כמו דדחי איסור לאו גרידא ה"נ דחי האיסור שיש בה עשה ול"ת וכדאמר רבא שם בנבחים מה לי חד דחיה מה לי שתי דחיות ואע"ג דמאיסור קל לאיסור חמור לא אמרין הואיל ואישתרי אישתרי מ"מ היכא דאטרמי שני איסורין שיש בכ"א מהן לאו גרידא ואיסור א' דעשה ול"ת דהני תרי איסורין שיש בהן ל"ת גרידא נדחין מפני קיום מ"ע כדאמרין בגזיר (דף מח) מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין [וכ"כ הפ"י בפ"ק דביצה ונהאון בפ"מ פ"ל ב' דעשה דוחה שתי לאוין מהש"ס דגזיר ה"ל] ממילא נדחה נמי האי איסור שיש בו עשה ול"ת משום מה לי חד דחיה מה לי שתי דחיות וכדאמרין ביבמות פ"ק קמ"א (דף ז) דל"ת חמור מעשה א"כ ממילא דאין עשה ול"ת חמור משני לאוין ועיין לעיל שבארנו דהא דעשה דוחה ל"ת הוי רק דחוייה ולא הותרה להכי פשיטא דבעינן למימר לרבא דקי"ל פנותיה בכל נוכתא מה לי חד דחיה מה לי ש"ד] ובהיות פן נתבאר לנו דברי הש"ס כמין חומר דפריה לרבה דאמרין הואיל אחריתה לא לחייב והיינו אחריתה דמלאכת יו"ט משום הואיל וחוץ לכיסוי דם צפור ואע"ג דיו"ט עשה ול"ת הוא ואינן נדחין מפני מצות פיסוי מ"מ הא אנו אמרין הואיל אי מתרמיא ליה מצות פיסוי ולא הנה לו עפר במה לכסות והנה עומד פנגדו פל הני לאוין שעבר עליהם עכשיו כולן היו נדחים מפני מצות פיסוי כמו חורש בשור וחמור דהוי לאו גרידא וכן פלאים בכרם ושביעית וכן גזיר אבית הטומאה אע"ג דהוי גזיר עשה ול"ת מ"מ הא פתבו התוס' ביבמות (דף ו') דעשה ול"ת דגזיר נדחין מפני עשה מפני שישנו בשאלה וכולהו בהדדי היו נדחין מפני מצות פיסוי

דאָתרמי ליה כמו שבארנו דאין חילוק לחד לאו לכמה לאנון ואף איסור מוקדשין דחשיב
במתניתין אע"ג דחייבין על איסור מעילה מיתה מ"מ הנה רשאי לחרוש בשור של
מוקדשין למען יהיה לו עפר למצות פסוי דמה שהיה חורש למצות פסוי לא מקרי הנאה
דמצות לאו ליהנות ניתנו וא"כ פיון דכולהו איסורי דקחשיב במתניתין היו נדחין מפני
מצות פסוי אילו הוי מתרמי ליה ולא הנה עומד פנגדו אלא איסור חרישה דמלאכת יו"ט
שהוא עשה ול"ת ואינו נדחין מפני מצות פסוי וגם ליתא בשאלה מ"מ הא בעינו למימר
הואיל ואשתרי כל הני לאנון מפני מצות פסוי אישתרי נמי איסור חרישה דיו"ט משום
מה לי חד דחיקה מה לי שתי דחיות ושפיר פריה הש"ס אחריתה דיו"ט לא לחייב משום
דאי הוי מתרמי ליה צפרים ודחיות טובא היו נדחין כל האיסורין שבחרישה הזאת והי'
מותר גם איסור דחרישת יו"ט וע"ז משני שפיר דמייני באבנים מקורזלות ופריה הא
ראונו לכותשן ומשני כתישה ביו"ט מי שרי דהא בכתישה לא שייך הני איסורים דשור
וחמור וכלאים בקרם ושביעית וכיון דלא שייך בכתישה הני איסורין לא שייך לומר
הואיל ואשתרי אשתרי גבי כתישה ולא נשאר בכתישה אלא איסור מלאכת יו"ט וכיון
דלא נשאר אלא איסור מלאכת יו"ט גרידא הדרינו לכללא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה
דיו"ט וממילא לא שייך למימר הואיל דאף אי הנה מתרמי מצות פסוי הנה אסור לחרוש
משום דאבנים מקורזלות אינו ראוי לכסוי בלי כתישה וכתישה ביו"ט אסור וגבי
כתישה ליכא איסורים אחרים דלימא בהו הואיל ואשתרי אישתרי ודברי הש"ס נכונים
וברורים בעז"ה ית"ש ודו"ק: סימן מו בסתפקתי במסוקנת שמעמידין אותה ואינה עומדת
דבעיא פירפוס אם מותר לשוחטה ביו"ט דלפי מה דמבואר מדברינו שכתבנו לעיל
משמע לפי המסקנא כפי שפסק הרמב"ם ז"ל דמותר לשחוט עוף הנדרס ולא חיישינו
שמה תמצא טריפה ה"ה דמותר לשחוט מסוקנת ולא חיישינו שמה לא תפרס אבל מה
שאני מסתפק בזה דלכאורה יש לאסור דע"כ לא שרינו ספק בטריפה אלא משום דליכא
אלא חדא ספיקא שמה תמצא טריפה ובחדא ספיקא שרינו כמו שבארנו לעיל דמ"מ
לצורך יו"ט קא שחיט אבל מסוקנת דאיכא תרי ספיקי לחומרא שמה לא תפרס ושמה
תמצא טריפה ובתרי ספיקי לחומרא לא שרינו לשחוט ביו"ט דהא אף בבהמה שלא נולד
בה ספק טריפות איכא למימר שמה תמצא טריפה והוי ס"ס לחומרא ומתניתין דשרי
לשחוט מסוקנת היינו בהמה חולה שמעמידין אותה ועומדת דלא בעי פירפוס אבל בהמה
מסוקנת ממש דבעי פירפוס אסור מטעם ס"ס ואף להרא"ש ונתור שכתבו דביש שהות
לאכול פזית צלי מבע"י מותר לשחוט אף שאין שהות לבדקה מטריפות ויכול לאכול
בלי בדיקה משום הפסד ממונו וא"כ לא בעינו למיחש דלמא תמצא טריפה דהא יכול
לאכול בלא בדיקה מ"מ אם באמת הי' טריפה אין אנו יכולין להתיר לו לשחוט משום
הפסד ממונו דמאי הפסד ממונו איכא הא באמת טריפה היא ונזחה למות ויכילנה
לכלבים ואין אנו יכולין להתירה לשחוט אא"כ היא פשירה א"כ איך נתיר לו לשחוט
הרי אנו צריכין לחוש שמה באמת היא טריפה ויש לאסור לשוחטה (אף שאנו לא ידענו
מטריפותה) ושמה לא תפרס ואין לומר דלהכי שרי לשחוט דהא בשעת שחיטה ליכא
אלא חדא ספיקא דפרפוס לחוד ובחדא ספיקא שרינו לשחוט כמו בעוף הנדרס ואיך
ספיקא דשמה תמצא טריפה לא איכפת לן מחמת שאנו מתירין לו לאכול קודם בדיקה
וכיון שיאכל ממנה הרי שחט לצורך אונן נפש דז"א דהא השוחט בהמה טריפה ביו"ט

ע"מ לאוכלה נדאי דלוקה אף שהוא רוצה לעשות איסור לאוכלה עכ"ז מיקרי עושה
מלאכה שלא לצורך אכל נפש כדאמרין בפסחים (ד' מ"ז) המבשל גיד הנשה בחלב
ביום טוב לוקה משום מבשל גיד ביו"ט עיי"ש.

א"כ נדאי דה"ה בהמה ששחטה ונודע לו מטריפותה אף שרוצה לאכול מ"מ כיון שטרופה
היא קא שחיט שלא לצורך אכל נפש ואף דאיכא למימר דהתם לוקה משום דבשעת
בישול הוי שלא לצורך אכל נפש משום דאמרין דאף שפדעתו הוי לאוכלה מ"מ תלינן
בי' שייחזור בו מלעשות איסור ולא יאכל דבר האסור.

אבל הכא יודעים בשעת שחיטה שהתירו לו חכמים לאכול בלי בדיקה משום הפסד
ממונו וא"כ אף שהיא טריפה נמי לצורך או"נ קא שחיט מ"מ נראה דכיון דמה שהתירו
לו חכמים לאכול בלי בדיקה הוא רק מחמת שתלו שאין בה טריפות א"כ כשאנו באין
לדון בתחילת שחיטה אם לשחוט או לא נדאי בהצטרפות ספק שמא לא תפרנס יש לנו
לספק גם שמא יש בה טריפות וטריפה אסור לשחטה ביו"ט ואף דשרינן לשחוט נפולה
ביו"ט התם ליכא אלא חד ספיקא דטריפות אבל הכא איכא תרי ספיקי שמא לא תפרנס
ושמא טריפה: ועוד דע"כ לא שרינן לאכול בלי בדיקה אלא היכא דליכא שיהיה ביום
לבדוק ולאכול דאם לא נתיר לו לאכול בלי בדיקה ממילא יהי' אסור ויפסיד את בהמתו.

אבל היכא דאיכא שיהיה לאכול ולבדוק לא שרינן לאכול בלי בדיקה וא"כ הוי שפיר ס"ס
לחומרא שמא לא יהי' בה פרנס ושמא תמצא טריפה (וכ"כ בש"ג בשם ריא"ז דבדאיכא
שהיה לבדוק לא התירו לאכול בלי בדיקה) ואף דהו' ספק שמא טריפה היא הוא נגד
רוב בהמות פשירות הן מ"מ דעת פ"ה רבנותא דמיקרי ס"ס אף שספק אחד נגד רובא.

ואף שמהתוס' בכתובות (דף ט') משמע דמידי דלא שכיח לא מצרפינן לס"ס כמו מופת
ע"ז דלא מצרפינן לי' לספק אחר מ"מ מבואר בדבריהם בנדה (דף מ"ה) להקפוד דגם
מידי דלא שכיח מצטרפין לספק השקול בהא דאמרין התם איבעיא להו הני בתולין
מיזל אזלי ואתו א"ד איתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' שנים למאי נפ"מ כגון שבעל
בתו ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ולא מצא דם אי אמרת מיזל אזלי ואתו שהיה הוא דלא
הויא להו אלא א"א איתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' הא אחר בא עלי' מאי ופריד
ומאן לימא לן דמפה שבתו ג' אינה חוזרת לאלתר שמא חוזרת לאלתר והא אחר בא
עלי' אלא נפ"מ כגון שבעל בתו ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ומצא דם אי אמרת מיזל
אזלי ואתו האי דם בתולין היא אלא א"א איתצודי הוא דלא מתצדי אלא עד לאחר ג'
האי דם נדה מאי וכתבו התוס' שם ד"ה האי בשם רש"י ז"ל שפירש הא דקאמר איתצודי
הוא דלא מתצד היינו דלא שכיח הוא דמתצד אבל אם מתצד תו לא הדר ונקשו
התוס' ע"ז דלפי"ז אמאי הדר בי' הש"ס מהא דקאמר מעיקרא נ"מ לענן זנות לאוסרה
על בעלה והדר בי' למימר דנפ"מ לענן נדה הא גם עכשיו איכא נ"מ לזנות כגון שמצא
דם תו ג' ושוב לא בעל עד י"ב שנים דגדלות ולא מצא דם דאם מיזל אזלי ואתי האי
נדאי אחר בא עלי' והוי רק ספק א' אם בא עלי' בקטנות או בגדלות ובספק א' אסורה
אף לבעלה ישראל ואי איתצודי לא מתצד שריא לבעלה ישראל משום ס"ס דאימר דם
דתו ג' דם בתולים הוי ואפילו אם הוי דם נידות אימר אחר בא עלי' בקטנות ושרי
לבעלה ישראל משום דאונס הוא ע"כ הרי חזינו דפשיטא להו דאף דאמרין דלא שכיח

דמימצד מ"מ פינון דלפעמים מתרמי דמיתצד מצרפינו לספיקא דקטנות ומשונון לה ס"ס למשרי לבעלה ישראל: וראיתי להגאון רע"א ז"ל לשהביא ראי' דספק שהוא נגד רוב אינו מצורף לס"ס מהא דפריה בב"מ (דף כ"א) למ"ד יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ממתניתין דכפרות של נחתום ועגולי דבילה דהרי אלו שלו ואמאי הא לא ידע דנפל מיני' והאי לא ידע דנפל דקאמר לאו דנדאי הוא דמהיכי תיתי לומר דנדאי הוא דלא ידע וע"כ שספק דילמא לא ידע: והא ודאי דמתניתין לא מיירי אלא במקום שאין מצויין רק נכרים אלא דמיירי נמי במקום שרובן ישראל ומיעוט נכרים.

א"כ הא הוי ס"ס דשמא נתיאש ושמא מנכרי נפלה ולהכי קתני הרי אלו שלו ומאי פריה לאפיי' א"ו דהו ספיקא דנכרים לא מצטרף לס"ס משום דהוי נגד רובא דישאל: ולפענ"ד לאו ראי' היא דהתם מלבד דהו ספיקא דשל א"י הוא נגד רובא איפא נמי חזקה נגד הו ספיקא דשמא נתיאש דמוקמינו הממון בחזקת מרא קמא ובנדאי לא נתיאש ולהכי לא הוה ס"ס פינון דספק א' נגד הרוב וספק א' נגד החזקה אבל היכא דאיפא ספק א' ואין פנגדו שום סתירה שפיר מצרפינו בהדל' ספק אחר שהוא פנגד הרוב ודנין בהם דין ס"ס: ובמק"א בארנו שלכאורה יש להביא ראי' דמיקרי ס"ס בכה"ג מהא דתנו בנדה (דף ס') האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם אם עומדת טמאה יושבת טהורה דר"מ ר' יוסי אומר בין כף ובין כף טהורה וכעי שם איש ואשה עומדין מה לי אומר ר"מ כי מטמא ר"מ באשה עומדת דחד ספק הוא אבל איש ואשה דתרי ספיקא (היינו ספק מן האיש ספק ממפה שבאשה) מטהר או"ד ל"ש ופליגי שם ר"ל ור"י דר"ל סובר היא היא ור"י סובר דר"מ מודה באיש ואשה עומדין משום דהוי ס"ס ומסיק שם הש"ס תניא פנותי דר"י דר"מ מטהר באיש ואשה עיי"ש והתם הרי ספק מן האיש הוי פנגד רוב ואפ"ה מחשב ס"ס לר"י דהא אמרינו שם במשנה חזקת דמים מן האשה ואפ"ה מצרפינו ספיקא דמן האיש לספק מן המפה שבאשה: ותייתי לי שאחר שפכתתי ראי' זו מצאתי להגאון ר"ע בתשובה שהביא ראי' זו אולם אחרי שהתבוננתי ראיתי דלאו ראי' היא מדברי ר"י דזה מיקרי ס"ס דנהי דר"י סובר דר"מ דמטמא בעומדת מודה באיש ואשה דטהור מטעם ס"ס.

מ"מ הא התם בש"ס מיבעיא לי לר"ש איש ואשה יושבין מה לי אומר ר"ש פי אומר ר"ש בעומדת דדחיק לה עלמא ויושבת דחד ספק הוא אבל בס"ס לא אומר או דילמא ל"ש ופשיטת"ש פינון דאמר ר"ש חזקת דמים מן האשה ל"ש עומדין ל"ש יושבין: והנה ודאי דר"ש מודה בכה"ת דמהיני ס"ס להתיר והכא מטמא בס"ס וע"כ מטעם דלא הוי ס"ס משום דחזקת דמים מן האשה וא"כ אף דר"י פשיט דלר"מ זה מיקרי ס"ס: מ"מ הא ר"ש פליג עליו ובעירובין (דף מ"ו) בעי שם ר"מ ור"ש הלכה פדברי מי וקנימא בתיקו ובאיסור דאורייתא בעינו לחוש לדברי ר"ש דכה"ג לא מיקרי ס"ס ובנ"ד דהס"ס הוא לאיסורא בעינו לחוש לדעת ר"מ שסובר דגם כה"ג מקרי ס"ס ואסור ומה שדימה הגרע"א ז"ל להביא ראי' מהא דאמרינו ביבמות יצתה מלאה אינה חוששת משום דסמכינו מיעוטא דנפלים למחצה דנקיבות והוי לי רובא שאינו זקוק ליבום הרי דמצטרפין דבר שהוא רק מיעוטא ויש רוב פנגדו לספק אחר וראי' זו יש להביא ג"כ מפ' אלמנה לכ"ג בכהן שהניח מעונבת ובנים זכרים דיאכלו העבדים בתרומה ואין העובר פוסל משום חלקו דהוי מיעוטא דנפלים ומחצה דנקיבות אלמא דבסמך מיעוטא

לפלגא מיקרי רובא ולא אמרינו דהמיעוט כפר נתבטל ולא חזי לאצטרופי כלל לספק אחר.

נ"ל דלאו ראי' כלל דכל דבר שהוא במנין מחצה על מחצה ממש הדבר ידוע שאם ניתוסף על מחצה האחת עוד אחד ממקום אחר נעשה מהמחצה רוב בלי ספק וא"כ פשאנו דנין על וולדות הנולדים ואנו אומרים שמחצה מהם זכרים הפוסלים העבדים שבמעי אמן מתרומה ומחצה נקיבות שאינן פוסלין אם מוסיפים על מחצה שאינם פוסלים מיעוט ונולדות נפלים שאינם פוסלים ג"כ הרי ניתוסף מיעוט נפלים על מחצה נקיבות והוי לי' ונולדות שאינן פוסלין רובא דהכי הוי בנדאי אם ניתוסף מעט על מחצה נעשה מהמחצה רובא והמחצה שפנגדה הוי רק מיעוטא ולא שייך לאמר דהמיעוט כמאן דליתא דמי ולא ליצטרף להמחצה דהא כל דבר שבמנין אם ניתוסף על מנינו אם הי' מעיקרא רק מחצה לעשה ע"י הוספה רובא וכן גבי זיקה ליבום ניתוסף על מנין הנקיבות שאינן זוקקות ליבום מיעוט המפילות ונתרבה מנין הנוולדות שאינן זוקקות ליבום הוי לי' מיעוטא וכן נמי בהא דאמרינו בפסחים (דף ז') גבי מעות שנמצאו לפני סוחר ביהמות לעולם מעשר ופרש"י ז"ל מפני שרוב אוכלי בשר בירושלים ממעות מעשר הם שלא היו מספיקים לאכול כל המעות מע"ש שלקהם ברגל ונותנים אותם לבני העיר והו אוכלין אותם בקדושת שלמים ואע"ג דאיכא למימר מיד המוכר נפל וכפר נתחלל המעות על הבהמות מ"מ ספק איסורא לחומרא והקשו בתוס' שם דנימא מיעוט דחולין לפלגא דמוכר והויא לי' רובא להתיירא עכ"ל ה"מ נמי שפיר הקשו דנימא סמוך מיעוטא לפלגא דהתם נמי ליכא למימר דהמיעוט נתבטל לגמרי עד שאין ראוי לצרפן כלל לפלגא פיון דניתוסף מיעוט מעות מלקיחת בהמות חולין על הפלגא חולין שביד המוכר הרי נעשה מעות חולין רובא ומעות שלמים מיעוטא ככל דבר שבמנין שניתוסף במנינו ולהכי הקשו התוס' דנימא סמוך מיעוטא לפלגא אבל גבי ס"ס דמוכ"ע דאמרינו דמוכ"ע לאשכיח שפיר אמרינו דכיון דמוכ"ע הוי מיעוט ולא שכיח שתהא אשה מוכ"ע לא מצטרפין לי' לספק אחר ואף אם יש ספק תחתיו או אינו תחתיו לא מצרפינו ספק מוכ"ע לספק אינו תחתיו מוכ"ע כפר נדחה ונתבטל מחמת שאינו שכיח.

ולא שייך פאן לאמר שהספק אינו תחתיו נעשה רובא להתיירא מחמת שניתוסף עליו מיעוט מוכ"ע דאטו ספק תחתיו ספק אינו תחתיו דבר שבמנין הוא להוסיף על מנינו בהאי מיעוטא דמוכ"ע הא לאו דבר שבמנין הוא רק בהאי אשה שנמצא פ"פ מספקינו מעשה היכא הוי אם תחתיו או אינו תחתיו אם מוכ"ע היא או אינה מוכ"ע וכיון דמוכ"ע לא שכיח ונתבטל הך היתרא דמוכ"ע משום דע"כ מרובא היא דלאו מוכ"ע גינהו היכי נצרפו לספק אינו תחתיו פיון שפכר נתבטל דהתיירא דאינו תחתיו ומוכ"ע לאו בכמות הוא דנימא שניתוסף היתר במנינו דלאו על הפמות דיינינו אלא על איכות מעשה האשה דיינינו וכיון דמוכ"ע לא שכיח הוי לי' ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ספק איסורא לחומרא וזה חילוק נכון מאוד ולפ"ז גם בענין שאלתינו מותר לשחוט בהמה המסוכנת ביו"ט ולא אמרינו דהוי ס"ס ספק שמה לא תפרס וגם ספק שמה תמצא טריפה משום דטריפות הוי מיעוטא דלא שכיח ולא מצרפין מיעוט דטריפות לספק שלא תפרס משום דמיעוט דטריפות כמאן דליתא דמי ומתבטל ברוב פשירות כמי שאינו ולא שייך לאמר שניתוסף על פלגא דשאנו מפרסות דהא תרי מילי גינהו ופרכוס שייך רק במסוכנת וטריפות

הוא בקל בהמה ובהמה ולא דבר שבמנין הוא דנימא דניתנסף מייעוט טריפות על פלגא דאינו מפרכסות דהא רק על אכילת הבהמה דיינינו אם תפרכס ויש בה חיות וכן אם פשיטה או טריפה היא וכיון שהחשש טריפה נתבטל מחמת רובא הוי רק ספק פירכוס ספק השקול ומותר כמו עוף הנדרס שמוותר לשוחטו ביום טוב: מיהו לדעת הר"ן ו"ל דאסור לשחוט עוף הנדרס ביו"ט דבעיא דר' ירמיה לא איפשוט גם בהמה המסוננת דבעי פירכוס אסור לשחוט וכן לדעת השא"ר ו"ל דסובר דהא דבעי למשרי עוף הנדרס רק משום דהבדיקה הוא מדרבנן בעלמא אבל היכא דבעי בדיקה מה"ת אסור לשחוט ביו"ט בהמה המסוננת נמי אסור דהא בעי פירכוס מה"ת: אולם לכאורה נראה דבלא"ה מותר לשחוט מסוננת לכ"ע ולא חיישינו דילמא לא תפרכס דהא כל בהמה שיש בה חיות בשעת שחיטה ודאי תפרכס כדאמרינו בחולין (דף ל"ז) שאני אומר כל שאינה עושה כן וכו' בידוע שנטלה נשמתה מקודם וא"כ שאנו מסופקים אם יש בה עדיין חיות ויועיל מה שישחוט אותה או לא בעינו ליתן לה חזקת חיים ועדיין היא חיה ויועיל בה שחיטה דכל בע"ח אית לי חזקת חיים ואף דתנו (בפ"ו דטהרות) המסנן ברה"י והוציא והו לרה"ר והכניסוהו לרה"י כשהוא ברה"י ספיקו טמא וכשהוא ברה"ר ספיקו טהור אלמא דברה"י ספיקו טמא ולא מוקמינו אחזקת חיים התם טעמא משום דבספק טומאה ברה"י ספיקו טמא ולא מהני חזקה (אף דאיכא נגד חזקת חיים חזקת אינה זבוחה מ"מ הא בארנו בתשובה דבספק שאנו דנין עד שלא נשחטה לא שייך חזקת אינה זבוחה עיי"ש היטב בדברינו).

וא"כ הכא כשאנו רוצין לשחוט מסוננת ביו"ט בעינו לאוקמה אחזקת חיים ובנדאי תפרכס דעדיין יש בה חיות דלענין ספק אם יש בה חיות עכשיו לא שייך חזקת אינה זבוחה מיהו ז"א דנהי דבעינו לאוקמי בחזקת חיים מ"מ אסור להתחיל לשחוט שמא תמות קודם גמר השחיטה ואנו בעינו שלא תהא נטולה נשמתה עד גמר שחיטה (דהא קיי"ל יש טריפות לחצי חיות) וא"כ איך מתחיל לשחוט נהי דאמרינו דעכשיו יש בה חיות משום חזקת חיים מ"מ דלמא קודם גמר שחיטה יצא חיותה שלא מחמת השחיטה ועוד דאנו פסקינן פרכוס שאמרו בסוף שחיטה כרבא א"כ אמאי מותר לשחוט ואף דלא חיישינו לשמא תמות מ"מ במסוננת ודאי דבעינו למיחש שמא תמות לאלתר קודם גמר שחיטה: ועוד דהא תנו במסכת אהלות (פ' ט"ז מ"ד) המפקח את הגל אינו אוכל בדמעו [היינו תרומה] משום דחיישינו שמא כפר מת זה שמונח בגל ונטמא המפקח או דחיישינו שמא ימות קודם שיבלע התרומה כמ"ש במק"א] א"כ פשיטא דה"ה הכא ודאי דבעינו למיחש שמא כפר אין חיות בבהמה זו או שמא תמות קודם גמר שחיטה ועביד מלאכה שלא לצורך: מיהו בעיקר הדבר בענין שחיטת מסוננת שפתבנו שיש לחוש שלא לשוחטו ביו"ט שמא לא תפרכס והוי ליה שחיטה שלא לצורך יש לעיין בזה טובא דאפשר לומר דבהמה המסוננת שלא פירכסה אין בה משום נטילת נשמה כלל.

כדאמרינו בחולין (דף ל"ז) גבי פרכוס דכל שאינה עושה כן בידוע שנטולה נשמתה מקודם ושרי אף למ"ד מקלקל בחבורה חייב פיון דליכא בה נטילת נשמתה ודמי להא דאמרינו בשבת (דף קל"ה) גבי ספק בן ח' דמלין אותו ממ"נ אי חי הוא שפיר מהלינו לי אי לאו מחמתו בשר בעלמא וה"נ אפשר לומר במסוננת שלא פירכסה דהוי לה כמחמתו בשר בעלמא ואין בו משום מלאכה כלל דדמי ממש לבן שמונה דאע"ג דחזינו דאית בי

נְשָׂמָה וְקִרְהִיט וְאֶזְזִיל אֶפְ"ה לֹא מְחַיֵּיב עָלָיו מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה בְּשֶׁבֶת וְכֵן הֶרְמַב"ם ז"ל בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת (פ"ד ה"ג) פֶּתַח דְּאֵם שְׁחִטָּה וְלֹא פִּירְפֹּסָה כָּלֵל הָרִי זֶה נְבִילָה וְלוֹקִין עָלֶיהָ וְהֵינּוּ כְּמוֹ שְׁכַתְבָּנוּ לְעֵיל מְהֵא דְאֶמְרִינָן בְּגִמְרָא דְכָל שְׂאִינָה עוֹשֶׂה פֶּן בִּידוּעַ שְׁנִטּוּלָה נְשָׂמָתָה קוֹדֵם לְכֵן מִיְהוּ שֶׁם בְּחֻלְיֵין פְּלִיגֵי אֲמוּרָאֵי בְּדִין פְּרָכּוּס דְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק סֹבֵר פְּרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה וּר"ח אָמַר פְּרָכּוּס בְּאֲמֻצָּע שְׁחִיטָה וְרַבָּא אָמַר פְּרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּסוּף שְׁחִיטָה ע"ש וְנִרְאֶה דְלִרְבָּא דְאָמַר פְּרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּסוּף שְׁחִיטָה אִם לֹא פִּירְפֹּסָה רַק בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה אֵין מְזַה הוֹכְחָה שְׂלֵא הִיָּה בֵּה חִיּוֹת גַּם בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה דְלִמָּה לָן לְעֲשׂוֹת פְּלוּגְתָּא רְחוּקָה בֵּין רַנְב"י לְרַבָּא דִלְרַנְב"י פְּרָכּוּס דְתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה מְהֵנִי לְגִמְרֵי וּמוֹכַח שְׂיֵשׁ בֵּה חִיּוֹת גַּם עַד אַחַר הַשְׁחִיטָה וְלִרְבָּא לֹא הָוִי הוֹכְחָה כָּלֵל אַף עַל הַתַּחֲלִילַת שְׁחִיטָה וּמִסְתַּבֵּר יוֹתֵר לְמִימַר דְלִרְבָּא נְמִי פְּרָכּוּס בְּתַחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה מוֹכִיחַ שְׂיֵשׁ בֵּה בְּתַחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה חִיּוֹת עַדִּין רַק דְאֵנָן בְּעֵינָן שְׂיֵהָא בֵּה חִיּוֹת עַד גְּמַר שְׁחִיטָה וְכַלְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּחֻלְיֵין (דף י"ט) דְכִי נִפְקָא חִיּוֹתָא בְּעֵינָן רַבָּא בְּשְׁחִיטָה עֵי"ש].

וְסוֹבֵר רַבָּא דְפְרָכּוּס דְתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה אֵינוּ מוֹרָה אֲלֵא שְׂיֵשׁ בֵּה חִיּוֹת בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה אֲבָל עַל סוּף שְׁחִיטָה אֵין זֶה הוֹכְחָה לְהִכִּי סוֹבֵר דְבְעֵינָן פְּרָכּוּס גַּם בְּסוּף שְׁחִיטָה וְהֵא דְקָאָמַר הַש"ס שֶׁם כָּל שְׂאִינָה עוֹשֶׂה פֶּן בְּסוּף שְׁחִיטָה בִּידוּעַ שְׁנִטּוּלָה נְשָׂמָתָה קוֹדֵם לְכֵן הֵאֵי קוֹדֵם לְכֵן הֵינּוּ קוֹדֵם סוּף שְׁחִיטָה וְלֹא קוֹדֵם תַּחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה: וּלְפִי"ז דְקִי"ל לְרַבָּא דְפְרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּסוּף שְׁחִיטָה אַף אִם נִימָא דְבִהֶמָּה שְׂאֵין בֵּה פְרָכּוּס לִית בֵּה מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה וְאֵין בֵּה אִיסוּר מְלֵאכָה אִם שׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ בִּיו"ט מ"מ הֵא בְעֵינָן לְמִיחַשׁ שְׂמָא יְהֵא בֵּה פְרָכּוּס בְּתַחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה שְׂיֵהָא בֵּה עַדִּין חִיּוֹת בְּתַחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה וּבְסוּף הַשְׁחִיטָה לֹא תִפְרָס וְקָא עֵבִיד מְלֵאכָה דְנְטִילַת נְשָׂמָה בְּתַחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה [כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּי הֶרְמַב"ם ז"ל בְּפִי' הַמְשַׁנִּיּוֹת בְּחֻלְיֵין (דף י"ד) בְּמִשְׁנֵה דְהַשׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת דְאִיסוּר מְלֵאכָה אִיכָּא בְּכָל מִשְׁהוּ שְׂהוּא שׁוֹחֵט] דְכִינָן דְלֹא פְרָכּוּס בְּסוּף הַשְׁחִיטָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה דְקִי"ל לְרַבָּא דְפְרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּסוּף שְׁחִיטָה וְחָלֵל יו"ט בְּהַתַּחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה שְׂלֵא לְצוֹרֵךְ וְאֲסוּר לְשַׁחוּט מְסוֹנְפָּת בִּיו"ט: וּבְזֶה מִיְנֻשָּׁב הֵיטֵב מַה שְׂהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּהֵא בְעֵצָא דר' רַמְלָ' שֶׁם בְּבִיצָה (דף ל"ד) בְּעוּף הַנְּדָרִס אִם מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטוֹ בִּיו"ט וְאִמָּאי לֹא פְשִׁיט מִמְתַּנְיֵתִין דְהֵתֵם דְמוֹתֵר לְשַׁחוּט בְּהֵמָה הַמְסוֹנְפָּת בִּיו"ט דְמִשְׁמַע אֶפְילוּ מְסוֹנְפָּת הַצְּרִיכָה פְרָכּוּס וְלֹא חִיּוֹשִׁין שְׂמָא לֹא תִפְרָס וְדַחְקוּ עֲצָמָן דְמִתַּנְיֵתִין מִיְיָרִי בְּמְסוֹנְפָּת שְׂמַעְמִידִין אוֹתָהּ וְעוֹמְדָת דְלֹא בְעֵי פְרָכּוּס.

אֲבָלִלְפִי מַש"כ אֲתִי שְׂפִיר אַף אִם נִימָא דְמִתַּנְיֵתִין מִיְיָרִי בְּמְסוֹנְפָּת שְׂמַעְמִידִין אוֹתָהּ וְאֵינָה עוֹמְדָת דְבְעֵי פְרָכּוּס וְאֶפְ"ה לֹא רְצָה לְמַפְשֵׁט בְּעֵצָא מִמְתַּנְיֵתִין מִשּׁוּם דְאִיכָּא לְמַדְחֵי דְפְרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה וְא"כ מוֹתֵר לְשַׁחוּט מ"מ אִם לֹא תִפְרָס בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה הָרִי נְטוּלָה נְשָׂמָתָה מְקוֹדֵם וְלִיכָּא מְלֵאכָה כָּלֵל דְמַחְתָּד בְּשׂוֹר בְּעֵלְמָא וְאִם תִּפְרָס בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה תֵּהָא מוֹתֵרַת בְּאֲכִילָה וְלְצוֹרֵךְ יו"ט קָא שְׁחִיטָה וְאִם דְאֵנָן קִי"ל לְרַבָּא דְפְרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּסוּף שְׁחִיטָה מ"מ פִּינָן דְאִיכָּא לְמִימַר דְפְרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּתַחֲלִילַת שְׁחִיטָה כְרַנְב"י לְהִכִּי לֹא פְשִׁיט מְזַה וְנִרְאֶה שְׂזַה דַּעַת הַר"מ ז"ל בְּמָה דְפָסַק דְמוֹתֵר לְשַׁחוּט עוּף הַנְּדָרִס בִּיו"ט אַף דְבְעֵינָן לֹא אִיפְשֵׁט פִּינָן דְאֵנָן פְּסָקִין לְרַבָּא דְפְרָכּוּס שְׂאֶמְרוּ בְּסוּף שְׁחִיטָה א"כ מְמִילָא מוֹכַח מִמְתַּנְיֵתִין דְלֹא חִיּוֹשִׁין לְסָפִיקָא דְשְׂמָא לֹא תִפְרָס דְהֵא לְרַבָּא אִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׂמָא יְהֵא בֵּה חִיּוֹת בְּתַחֲלִילַת הַשְׁחִיטָה וְקָא עֵבִיד מְלֵאכָה בְּיוֹם טוֹב וּבְסוּף

השחיטה לא תפרנס ותהא אסורה באכילה ומחלל יו"ט שלא לצורך ומדלא חיישינו להכי ושרינו לשחוט בהמה המסוננת ביו"ט ש"מ דלא חיישינו לספיקא דלא תפרנס וה"נ שרי לשחוט עוף הנדרס ולא חיישינו שמה תמצא טריפה וחלל יו"ט שלא לצורך: והשתא דאחינא להכי ודאי דמותר לשחוט בהמה המסוננת ממש ולא חיישינו להך ס"ס שפתבנו לעיל שמה לא תפרנס ומה טריפה היא דאף שאם לא תפרנס בסוף שחיטה יש בה משום מלאכה ביו"ט מ"מ אם לא פירכסה כלל גם בתחילת שחיטה אין בה משום מלאכת שחיטה ביו"ט וא"כ איכא גמי ס"ס לקולא שמה אין בה חיות כלל גם בתחילת השחיטה ולא קא עבד מלאכה כלל ואת"ל שיש בה חיות בתחילת שחיטה ועביד בשחיטתו מלאכה שמה גם בסוף שחיטה יהא בה פרפוס וגם טרפה לא תמצא ועבד מלאכה לצורך יו"ט ושרי כ"ז נלע"ד: סימן מז שאלה אם מותר לתקוע בר"ה אחר שיצא ידי חובתו שלא לצורך מצנה: תשובה השאר (בסימן ק"ג) האריה להוכיח דמותר לתקוע בר"ה שלא לצורך אחר שיצא ידי חובתו ודלא כדברי הרמ"א ו"ל (בסימן תקצ"ו) שכ' דאחר שיצא אין לתקוע בחנם ועיקר ראית השאר מהא דאמרין בקולין (דף פ"ד) ר"י אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו מק"ו ומה מילה שונדאה דוחה שבת אין ספיקה דוחה יו"ט פיסוי שאין ודאו דוחה שבת אינו דין שאין ספיקו דוחה יו"ט אמרו לו תק"ש בגבולין יוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יו"ט ודייק עלה בגמרא מאי ספיקא אילימא ספק יו"ט ספק חול השתא ודאי יו"ט דחי' ספק יו"ט ספק חול מיבעיא אלא ספק איש ספק אשה ור"י לטעמיה דאמר אשה ודאית גמי תקעה דתניא בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות ר"י ור"ש אומרים נשים סומכות רשות ע"כ ואם נימא דאיש אסור לתקוע שלא לצורך א"כ מאי קאמר ר"י לטעמי' דאשה ונדאית גמי תקעה אכתי לר"י גמי איכא למימר תוכיח מתק"ש שאף שאין ונדאה דוחה שבת ספיקה דוחה יו"ט והיינו בספק תקע ספק לא תקע דחוזר ותקע כמו ספק קרא ק"ש ספק לא קרא ק"ש דחוזר וקורא אעפ"י שיש ספק איסור תקיעה ביו"ט שלא לצורך א"ו מדקאמר הש"ס דלר"י לא משפחת כלל ספיקא דוחה יו"ט ע"כ דמותר לתקוע שלא לצורך פניו דהותר לאיש קודם שיצא לקיים מצותו הותר לו לגמרי ולהכי לא משפחת לר"י ספיקא דוחה יו"ט בתק"ש פניו דשלא לצורך גמי ליכא איסור: והנה ראיתו יש לדחות דהא בספק תקע ספק לא תקע גברא בחזקת חיובא קאי כמ"ש הרמב"ן בקידושין דף ס"ו) דמי שחייב קרבן יש עליו חזקת חיוב כמו שיש על הטמא חזקת טומאה ע"ש וה"ה מי שחייב במצוה גמי יש עליו חזקת, חיוב וא"כ לעולם דשלא לצורך אסור לתקוע ואפ"ה ליכא למימר תוכיח מספק תק"ש בספק תקע אספיקא דכיסוי בכוי דמה לתקיעת שופר שספקה דוחה יו"ט בספק תקע משום דגברא בחזקת חיובא קאי להכי ספיקה דוחה יו"ט אע"ג דאין ונדאה דוחה שבת בגבולין אבל פיסוי דהוי ספק השקול אם האי כוי חייב בכיסוי או לא וליכא לחזקת חיוב אין ספיקו דוחה יו"ט כמו שאין ודאו דוחה שבת וליכא למימר תוכיח מספק תקע אספק פיסוי ולענ"ד בזה נדחה כל בנינו של הגאון ז"ל שהתיר לתקוע שלא לצורך ובנה יסודו על ראיה זו: ומה שרצה להתיר מטעם הא דאמרין בביצה (דף י"ח) גבי חושש בשנינו דבעי לחלק בין קודם טיבול דמותר לאחר טיבול דאסור משום דמוכח מילתא דלרפואה קא עביד שגרי כבר אכל ומסיק דהואיל וקודם טיבול שגרי לאחר טיבול גמי שרי וכמו

שפרש"י ז"ל דלא תקנו חכמים לאסור בחצי שבת היכי שפחצי שבת מותר היינו קודם
אכילה ה"נ הואיל וקודם שתקע לצאת יד"ח מותר לאחר שתקע ויצא ידי מצותו נמי לא
גזרו.

נ"ל דלא דמי פלל דהתם קודם שאכל מותר לגמוע אף אם מכונן לרפואה כמ"ש רש"י
ז"ל דכל היכא דלא מוכחא מילתא שעביד לרפואה שרי אף לרפואה ולהכי לא גזרו
לגמוע לרפואה אחר האכילה כיון שקודם אכילה שרי אף לרפואה משא"כ בתקיעה שגם
קודם לא שרי אלא אם מכונן לצורך מצוה אבל אם מכונן לשיר או מתעסק ודאי דאסור
לתקוע א"כ אם נאסור לתקוע שלא לצורך אחר שתקע אין זה איסור לחצי שבת רק
דלמצוה מותר ושללא לצורך מצוה אסור ולא שיניף בזה הואיל וקודם תקיעה שרי דקודם
תקיעה נמי אסור שלא בכוננת מצוה ולא דמי פלל לחושש בשינוי דהתם קודם אכילה
לרפואה נמי מותר ואם אהה אוסרו אחר טיבול מיקרי איסור לחצי שבת ולא דמי נמי
למה שאמרו התם הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי דבין שבת ליוה"כ אין סכרא
לחלק אבל בין צורך מצוה שלא לצורך מצוה שפיר אפשר לחלק דדוקא לצורך מצוה
שרי אבל שלא לצורך אסור והכי אמרינן גבי קיפול הפלים והצעת המטות בשבת (דף
קי"ג) דכ"ז שצריף לשימושן בשבת שרי אבל אם כבר נשתמש בהן אסור לקפל ולהציע
לצורך מחר ולא אמרינן הואיל וקודם שימוש שרי לאחר מכאן נמי שרי וע"כ ה"ט
דכיון דלא שרי קודם שימוש אלא לצורך השבת לא מיקרי איסור לחצי יום ולא דמי
לגמיעת חומץ דהתם קודם אכילה שרי אף לצורך רפואה להכי אמרינן הואיל וקודם
אכילה שרי לאחר אכילה נמי שרי ודו"ק: סימן מ"ח שאלה הם מותר ליקח אתרוג של
חבירו ולברך עליו ביו"ט אם חבירו אינו מתרצה בזה: בהא דפסקינן דאתרוג הגזול
פסול אף ביו"ט שני דלא בעינן לך משום מהב"ב כמ"ש הרי"ף ז"ל כר' יוחנן דגזול
פסול אף ביו"ט שני יש להסתפק אם זהו דוקא אם גזל האתרוג להיות שלו לגמרי ונטלו
ויצא בו אז לא יצא אבל בנטלו בע"כ של בעלים לצאת בו ולהחזירו אח"כ יצא בו ידי
נטילה או לא שנא: ולכאורה נראה דדוקא אם גזל להיות שלו לגמרי אז מיקרי אתרוג
הגזול אבל נטל להחזירו לא מקרי גזול ודמי להא דאמרינן בסוכה (דף ל"א) לרבנן
דסברי קרקע אינה נגזלת אם תוקף את חבירו והוציאו מסוכתו יצא משום דקרקע אינה
נגזלת אע"ג דודאי עביד איסורא מ"מ כיון שלא קנאה בתורת גזל לא מקרי מהב"ב וה"נ
באתרוג שלא נתכונן לגזול להיות שלו רק נטלו בע"כ לצאת בו לא הוי מהב"ב מיהו
אפ"ל דדוקא גבי קרקע דמיעט רחמנא מתורת גזל אין לו דין גזל אבל במטלטלין כל
שנטלו בע"כ של הבעלים אף שרוצה להחזירו נמי מיקרי גזול דרחמנא אוקמי' ברשותו
להתחייב באונסין דהא אמרינן בב"מ (דף מ"א) אמתניתין דהמפקיד חבית אם טלטלה
להביא עלי' גזולות הוי שואל שלא מדעת ונקרא גזול להחייב באונסין מיהו בגיטין
(דף נ"ג) גבי מנסה דקאמר רב מנסה ממש ואף דקים לי' בדרכה מיני' מ"מ מדאגב' קני'
מתחייב בפנשו לא הוי עד שעת ניסוח ופרש"י ז"ל דאגב' ע"מ לגזולו משמע שאם
הגביה רק לנסכו לחודא ולהחזירו לא קנה לה בתורת גזל וקשה לכאורה דהא בב"ק (דף
צ"ח) אמרינן הזורק מטבע של חבירו לים המלח פטור דאמר ליה הא מנחא קמך וה"מ
בדאדני' אדוניי אבל שקלני' בידו מגזל גזלני' והשבה בעי למיעבד הרי דהגביה ע"מ להזיק
נמי מקרי גזול דהא התם הגביהו לזורקו לים וא"כ למה הוצרך רש"י ז"ל לפרש הכא

גבי ניסוה שהגביהו ע"מ לגזול אפי' הגביהו ע"מ לנסוה נמי מיקרי גזלן וצ"ל דהתם שהגביה לזרוק לים ולא להחזיר לבעליו הוי גזלן אף שלא נטלו להיות שלו אבל גבי מנסוה שרוצה להחזירו לבעליו אחר הניסוה ויני מנסוה נמי מיקרי השקה דהניזק שאינו ניזק לא שמיה הניזק כדאמרין בב"ק (דף צ"ח) עיי"ש לא מיקרי גזלן להכי הוצרכו רש"י ו"ל לפרש שהגביהו ע"מ לגזולו דבלא"ה לא מיקרי גזלן אם דעתו להשיבו ודוקא בטלטלה להביא גזלות מיקרי גזלן אף שדעתו להחזירו פינו שרוצה ליהנות ממנה בהבאת גזלות אבל אם אינו רוצה ליהנות ממנה וגם רוצה להחזירה לא מיקרי גזלן: ולפ"ז אפשר לומר דלא מיקרי גזלן אלא בא' משני פנים או שנטל ע"מ לאבד לגמרי או ליהנות מן הגזילה וכינון דקיי"ל מצות לל"נ א"כ אם נטל אתרוג של חבירו לצאת בו ולהחזירו לא קנה בתורת גזל פינו דדעתו להחזירה וגם אינו נהנה ממנו דמצות לל"נ לא הוי גזלן ודמי לתוקף חבירו והוציאו מסוכתו דיצא לרבנו דסברי קרקע אינה נגזלת והא דלר"א דסובר קרקע נגזלת לא יצא דמשמע אפילו אם רוצה להחזיר סוכתו נמי מיקרי גזולה ולא יצא אע"ג דמצות לאו להנות נתנו התם שאני דבסוכה לא אמרינן לל"נ דהא יש בה הנאת ישיבה כמ"ש התוס' בר"ה (דף כ"ח) ד"ה הפנדר להכי מיקרי גזל דדמי לטלטלה להביא גזלות ועוד דהא ר"א סובר דסוכה שאולה פסולה ובעי נמי לך א"כ כ' חבירו והוציאו מסוכתו מסתמא רוצה לקנותה להיות שלו לגמרי דבלא"ה לא יצא להכי מיקרי סוכה גזולה אבל באתרוג ביו"ט שני דשאול פשר ואינו רוצה לקנות גם ליכא אלא הנאת מצוה ומצות לל"נ יצא דלא מיקרי גזול.

[ועיין בקצה"ח ריש הלכות גניבה שנסתפק בגנב ע"מ למיקט אי חייב באונסין או לא]: ובה יש לבאר הא דאמרין בקידושין (דף ס"ט) דאושפיזיכנא דר' שמלאי ממזר הנה וא"ל אי אקדמתה טהרתיהו לבנה והיינו דהוי א"ל לישא שפחה.

ודחי דלעולם לישא שפחה לכתחילה אינו יכול דר"ט דקאמר יכולין ממזרים ליטרה היינו לישא שפחה הוא רק בדיעבד והא דקאמר שהי' יכול לטהר בנזו דהוי אמר לו זיל ואנדבן בעבד עברי עיי"ש וקשה איך שרי לכתחילה לגנוב והא השתא איסור קא עביד דעבר אלאו דלא תגנובו דכיון דאסור לישא שפחה בשביל לטהר זרעו פשיטא דאסור לגנוב כדי לטהר זרעו ולפמ"ש אפ"ל דהוי אמר לו לגנוב ויהא דעתו להחזיר הגניבה אח"כ ולא יודיע להגנוב שרוצה להחזיר וימכר בע"ע בב"ד כדין ואח"כ יחזיר לו הגניבה וכיון שאינו רוצה לקנות וגם לא ינהה מהגניבה לא עבר אלאו דלא תגנובו ואף דדרשינן בב"מ (דף ס"א) לא תגנוב ע"מ למיקט מ"מ זהו דוקא אם פנונתו להקניט את חבירו אבל זה שאין פנונתו להקניט רק להכשיר זרעו לא מיקרי גנב שוב ראיתי בתוס' רי"ד שם שכ' וז"ל והאי דמשיאו עצה לגנוב אין איסור בדבר פינו שפדעתו לשלם ומתפנין להכשיר זרעו עכ"ל ויותר נראה שהנה דדעתו להחזיר הגניבה עצמה בעינן: ** (הגה"ה ולכאורה הי' אפשר לומר דכאן שייך לאמר כופין על מדת סדום כדאמרין בב"ב (דף י"ב) מיהו התוס' פתבו בב"ק (דף ל') דגבי חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר יכול לעכב לכתחילה ולא אמרינן כופין על מדת סדום.

והטעם נ"ל פשוט דלא שייך כופין ע"מ סדום אלא פשהדבר יוצא מרשותו כגון אם האחין או השותפין באין לידי חלוקה יכול האח לאמר ליתן לו שדה הסמוכה למצר שלו

משום כופין עמ"ס אָבֵל דְּבַר שֶׁהוּא שְׁלוֹ יְכוּל לַעֲכַב אֶת חֲבִירוֹ מִלְּקִינּוֹת מִמֶּנּוּ אִף שְׂאִין לוֹ הִיזָק מִמֶּנּוּ שֶׁכָּל אֶחָד יְכוּל לְהַשְׁתַּרֵּר עַל שְׁלוֹ פְּכִי מֵה שְׂרִיזָה וְהָכָא נְמִי יְכוּל לַעֲכַב עַל חֲבִירוֹ מִלְּטוֹל לִוְלָבוֹ לְצֵאת בּוֹ:**) * ולפענ"ד ה' נִרְאָה דְּגַם לְכַתְחִילָה רִשְׁאִי לִיקַח אֶתְרוּג שֶׁל חֲבִירוֹ בְּיו"ט שְׁנֵי לְצֵאת בּוֹ וְלִהְתְּזִירוֹ אִף שֶׁחֲבִירוֹ אֹמֵר שֶׁמִּקְפִּיד ע"ז פֶּה־הוּא עֹנֵב דָּא דר' שְׁמֵלָאִי: וְאִף דְּגַבֵּי צִיצִית כ' הָרָא"ש בְּחֻלִּין פ' פֶּל הַבְּשֵׁר (דף ק"י) עַל מֵה שֶׁסִּמְכוּ לְהַתְעַטֵּף בְּטִלְתּוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ בְּלֹא יְדִיעָה וּמְבַרֵּךְ עָלָיו מִשּׁוּם דְּנִיחָא לִי לֹאִינִישׁ לְמִיעֵבַד מְצוּהָ בְּמִזְמוֹנֵהּ וְכֵן הוּא (בש"ע או"ח סימן י"ד) מְשַׁמֵּעַ הָא אִם בְּעַל הַטְּלִית מִקְפִּיד בְּהִדְיָא אָסוּר.

הֵתָם שְׂאִי דְאִיכָא נְמִי הִנָּאת לְבִישָׁה אֲמַנָּם מְדַבְּרֵי הֶרֶמ"א (ס' תרמ"ט ס"ק ה') נִרְאָה דְּגַם בְּלוּלָב אָסוּר: **) (הגה"ה וְכַבֵּר פֶּתְבָנוּ דְּכָל הֵיכָא דְּנִהְנְהָ מִיקְרֵי גְזֵל אֲפִילוּ אִם דַּעְתּוֹ לְהַתְזִיר מִשָּׂא"כ בְּאַתְרוּג דְּלִיכָא הִנָּאָה אֲלֵא הִנָּאת מְצוּהָ שְׂרִי הֵיכָא דְּרוּזָה לְהַתְזִיר וְאִף דְּאֲפִשֵׁר דְּבְאַתְרוּג אִיכָא הִנָּאת רִיחַ מ"מ הוּא לֹא מְכֻוֵּן לְזָה וְלֹא דְמִי לְטִלְטְלָה לְהִבִּיא עֲלֵי גֻזְלוֹת וְשְׂרִי מִשּׁוּם קִיוּם הַמְצוּהָ: וְלֹא שְׂיִיף לֹא מְרִיב לֹא מְלֵלָה"נ פִּינּוֹ דְאִיכָא הִנָּאת לְבִישָׁה וְעִיקָר מְצוּת צִיצִית לֹא נִיתָן אֲלֵא עַל הַבְּגָד שֶׁלּוֹבֵשׁ וְנִהְנְהָ מִמֶּנּוּ בְּלִבִּישָׁה בְּגָד זֶה חֲזִיבְתּוֹ תוֹרָה בְּצִיצִית וְא"כ לֹא שְׂיִיף לֹא מְרִיב לֹא מְלֵלָה"נ דְּהָא אִם לֹא מִיקְרֵי הִנָּאת לְבִישָׁה לִיכָא מְצוּת צִיצִית וְדו"ק:**) * סִימָן מִט שְׂאֵלָה בְּדִין יְשִׁיבַת סִנְפָה בְּעַת יְרִידַת הַגְּשָׁמִים: תְּשׁוּבָה בְּסִנְפָה (דף כ"ח) תָּנּוּ יְרָדוּ גְשָׁמִים מְאִימְתֵי מוֹתֵר לְפָנוֹת מִשְׁתַּסְּרַח הַמְקַפָּה מְשָׁלוּ מְשָׁל לָמָּה הַד"ד לְעֵבֵד שְׂבָא לְמוֹנֵג כּוֹס לְרַבּוֹ וְשִׁפּוֹף לוֹ קִיתוֹן עַל פְּנָיו וּפְרַש"י שֶׁם כְּלוֹמֵר כְּשֶׁיְרָדוּ גְשָׁמִים בְּחָג סִימָן קָלְלָה הֵם וּבִשׁו"ע או"ח (סימן תרל"ט) בְּרַמ"א שֶׁם כָּתַב דְּכָל הַפְּטוּר מִן הַסִּנְפָה וְאִינוֹ יוֹצֵא מִשָּׁם נִקְרָא הַדְּיוּט וְאִינוֹ מְקַבֵּל שְׂכָר עֵינֵי"ש וְקָשָׁה לִי ע"ז פִּינּוֹ דְקִי"ל דְּעֵצֵי סִנְפָה וּכ"ש סְכָף גּוּפָא אָסוּר בְּהִנָּאָה כָּל שְׁבַעָה כְּדַרְשֵׁי ר"ע מְקַרָא דְחַג הַסִּנְפּוֹת שְׁבַעַת יָמִים לְד' בְּסִנְפָה (דף ט') וְא"כ אִיף מוֹתֵר לִישֵׁב בָּהּ בְּשַׁעָה שֶׁפְּטוּר מִסִּנְפָה הָא אִיסוּרָא נְמִי אִיכָא דְמִתְהַנֵּי מִסִּנְפָה בְּעֵינֵי דְלִיכָא מְצוּהָ שֶׁפְּטוּר מִחֲמַת הַגְּשָׁמִים וְאוֹתָן שְׂיִישׁ לָהֶם גִּגוֹת וּמְכַסִּין בְּגַג בְּשַׁעַת הַגְּשָׁמִים נִרְאָה דְאִין חֲשַׁשׁ מֵה דְמִתְהַנֵּי מִמֶּנּוּ דְכִינּוֹן שְׁנַפְסָלָה הַסִּנְפָה מִשּׁוּם סִנְפָה שְׁתַּחַת הַבֵּית מוֹתֵר לִקְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ מִן הַתּוֹרָה וְדְמִי לְנִפְלָה הַסִּנְפָה שְׁכַתָּב בְּטוּר (בְּסִימָן תרל"ח) דְמוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה וְאָסוּר מְדַרְבָּנּוּ וְאֲפִשֵׁר דְבַכָּה"ג שְׂיִרְדוּ גְשָׁמִים לֹא אָסוּר חֲכָמִים לִישֵׁב בָּהּ אֲבָל הָאוֹכֵל בָּהּ אִם לֹא נִפְסָלָה רַק שְׂיִרְדוּ גְשָׁמִים לְכַאוּרָה יֵשׁ כָּאֵן אִיסוּר תּוֹרָה וְעֵינֵי בְר"ז (פ"ק דְסִנְפָה) דְאִף דְלִיכָא אִיסוּר הִנָּאָה אֲלֵא בְּעֵצִים שְׁהֵם כְּדִי הַכְּשֵׁר סִנְפָה לְבַד מ"מ כְּשֶׁבְנָה כָּל הָאֲרַבְעָה דְפָנוֹת בְּבַת אַחַת וְלֹא בְנָה מִתְחִילָה שְׂיַעוּר הַכְּשֵׁר סִנְפָה לְחוּד אִז כָּל הַסִּנְפָה אָסוּרָה בְּהִנָּאָה אִף שְׂיִישׁ בָּהּ יוֹתֵר מִהַכְּשֵׁר סִנְפָה: וְלִשְׂיִטַת הֶרֶי"ף וְהֶרֶמְב"ן דְמִהַנֵּי תְנָאִי גַם בְּעֵצֵי סִנְפָה אֲפִשֵׁר לֹא מְרִיב לְהַתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׁלֹא יַחוּל עֲלֵיהָ קְדוּשָׁה לְאַסוּר בְּהִנָּאָה בְּעַת יְרִידַת גְשָׁמִים דְּהָא כָּל אֲדָם מְסַפֵּק אִם יְרָדוּ גְשָׁמִים בְּחָג וְדְמִי לֹא מְרִיב לְהַתְנָה מִמֶּנּוּ כָּל בַּהֲשָׁמִים אֲבָל לְשִׂיטַת הַבַּעֲהָ"מ בְּבִיצָה (דף ל"ב) וְהֶרֶשֶׁפ"א בְּחִידוּשֵׁי שֶׁם וְהָרָא"ש בְּתְשׁוּבָה (פֶּלֶל כ"ד) דְּבַעֲצֵי סִנְפָה לֹא מְהַנֵּי תְנָאִי כָּל וּבַע"כ חַל עֲלֵיהָ קְדוּשָׁה כְּשֶׁיִּשֵׁב בָּהּ כְּמוֹ שְׂבַאֲרָנוּ לְעִיל בְּתְשׁוּבָה וְדָאִי דְאָסוּר לִישֵׁב בָּהּ בְּעַת גְשָׁמִים דְלֹא הוּי מְצוּהָ וְנִהְנְהָ בִישִׁיבְתָהּ וְלֹא תִימָא דְלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֲלֵא הִנָּאָה שֶׁל כְּלוּי דְהִינּוּ שְׁנוּטֵל עֲצִים מִהַסִּנְפָה וְסוֹתְרָה אֲבָל לִקְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהִיא בְּשִׁלְמוֹתָהּ שְׂרִי כְּדִמְשַׁמֵּעַ רִיבְהָטָא

דְּלִישְׁנָא בְּתוֹס' שַׁבַּת (דף כ"ב) ד"ה אַבְוֶהוֹן דְּכוּלְהוּ דָם שְׁהִקְשׁוּ אַמְאִי לֹא אָמַר אַבְוֶהוֹן דְּכוּלְהוּ עֲצִי סוֹפָה דְּנִפְקָא מִקְרָא דְמָה חַג לֵה' וְתִרְצוּ דְמַעְצִי סוֹפָה לֹא הוּי יִלְפִינוּ דְשִׁאֲנִי סוֹפָה דְבְמִסְתַּפֵּק בְּהוּ אִיפָא בִּיטוּל מְצוּה אֲבָל בְּהִרְצָאת מְעוֹת נֶגְד נֵר חֲנוּכָה וּבְנוּי סוֹפָה לִיפָא בִּיטוּל מְצוּה עַכ"ל דו"א דְּוֹדָאִי גַם הַתּוֹס' לֹא פְתָבוּ פֶן לְדִינָא וְלֹא בָּאוּ רַק לְתַרְזֵן הָא דְלֹא קָאֲמַר הַש"ס אַבְוֶהוֹן דְּכוּלְהוּ סוֹפָה מִשׁוּם דְּאִיפָא לְמִידְחִי דְלֹא אָסְרָה תוֹרָה אֲלֵא הִיכָא דְאִיפָא בִּיטוּל מְצוּה אֲבָל קוּשְׁטָא דְמִקְלָתָא אָסוּר כָּל הַנְּאוֹת אֲפִילוּ הִיכָא דְלִיפָא בִּיטוּל מְצוּה כְּמוֹ הִרְצָאת מְעוֹת נֶגְד נֵר חֲנוּכָה וְכְמוֹ דְאַסְרִינוּ הַנְּאָה מְנוּי סוֹפָה אַע"ג דְלִיפָא בִּיטוּל מְצוּה וְגַבִּי הַדָּס שָׁל מְצוּה נְמִי אֲמַרִינוּ בְּסוֹפָה (דף ל"ז) דְאַסוּר לְהַרִיחַ בּוּ אַף עַל גַּב דְלִיפָא בִּיטוּל מְצוּה רַק הַנְּאָה בְּעֵלְמָא וּמְדַאוּרִייתָא נִרְאָה דְאַסוּר כָּל הַנְּאוֹת כ"ז שְׁהַסּוֹפָה קִינִימַת פִּינוּ דְמִקְשִׁינוּ לְחַגִּיגָה וְחַגִּיגָה אָסוּרָה בְּכָל הַנְּאוֹת פְּדִין בְּהִמַּת קִדְשִׁים וַיִּשְׁיבַת בֵּית מִיקְרֵי הַנְּאָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בַּר"ה (דף כ"ח) ד"ה הַמְּוֹדֵר דְבְּסוֹפָה בְּלֹאוּ הַמְּצוּה אִיפָא נְמִי הַנְּאָת יִשְׁיבָה עֵי"ש וַא"כ נִרְאָה דְאַסוּר לִישָׁב בְּהָ בְּעַת גְּשָׁמִים דְלִיפָא מְצוּה אַז וְאַל תְּשִׁיבֵנִי מֵהָא דְאַשָׁה מְוֹתֶרַת לִישָׁב כְּדַאֲשָׁפְחוּן בְּהִילְנִי הַמְּלַכָּה בַּפ"ק דְּסוֹפָה וּבְשִׁמְאִי הִזְקוּן שְׁפִיחַת הַמְּעוּזִיבָה בְּשָׁבִיל כְּלָתוּ שְׁיִלְדָה וְלֹא חִיִּישִׁינוּ לְמָה דְמַתְהַנִּית מְסוֹפָה וְהִיא אִינָה חִיִּיבַת בְּסוֹפָה אֲפִילוּ מְדַרְבְּנוּ דו"א דְלֹא מִיבְעִי לַר' יוֹסִי דְסוֹבֵר בַּר"ה (דף ל"ג) דְנִשְׁיִים סוּמְכוֹת רְשׁוֹת וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה דְעֵבְדָה עֲבוּדָה בְּקִדְשִׁים מִשׁוּם דְּכָל מִיּוֹדֵי דְהוֹתֵר גַּבִּי אִישׁ הוֹתֵר נְמִי גַבִּי אִשָּׁה אֲלֵא אֲפִילוּ לְמֵאֵן דְּאוּסֵר נְשִׁים לְסַמְוֵה מִשׁוּם דְּכִינוּ דְאִינוּ מְצוּוֹיִם בְּמְצוֹת סְמִיכָה אִית בְּהוּ אִסוּר עֲבוּדָה בְּקִדְשִׁים נְמִי לֹא קִשָּׁה מִיִּשְׁיבַת אִשָּׁה בְּסוֹפָה דְהֵתֵם נְמִי גַבִּי הִילְנִי הַמְּלַכָּה לֹא יִשָׁב בְּהָ אִישׁ הַמְּחֻנֵּיב בְּמְצוֹת דְלֹא נַעֲשֶׂה רַק בְּשָׁבִילָה וְסוֹפָה אִינָה מַתְקַדְשַׁת לְהַאֲסֵר בְּהַנְּאָה אֲלֵא אִם יִשָׁב בְּהָ בְּקִיּוּם הַמְּצוּה וְאַפְּלִי בְּהַזְמָנָה לִישָׁב בְּהָ לְשֵׁם מְצוּה נְמִי לֹא מִיתְסָרָא בְּהַנְּאָה כַּמ"ש הַרְשָׁפִי"א בְּחִידוּשֵׁי בְּבִיצָה וְכִינוּן שְׁלֵא יִשָׁב בְּהָ אִישׁ הַמְּחֻנֵּיב בְּסוֹפָה הִיא מְוֹתֶרַת בְּהַנְּאָה וְאַף לַר"י דְסוֹבֵר בְּנִיגָה גַּבִּי הוּוּ יִתְבִּי הָא קִטְנִים הוּוּ וְאִינָם מְחֻנֵּיבִים בְּסוֹפָה מְדַאוּרִייתָא וְכֵן גַּבִּי שְׁמַאי הִזְקוּן הִי הַסּוֹפָה רַק בְּשָׁבִיל בְּנָה הַקְטָן וְלֹא נֶאֱסָרָה בְּהַנְּאָה אִם לֹא יִשָׁב בְּהָ אַחַד לְשֵׁם מְצוֹת סוֹפָה וְכַמ"ש ג"כ הַרְמִ"א (בְּסִימָן תַּרל"ח) וְעוֹד אֲפָשֵׁר לֵאמֹר פִּינוּ דְגַבִּי סוֹפָה כְּתִיב תִּשְׁבוּ וְדַרְשִׁינוּ תִּשְׁבוּ כְּעִין תְּדוּרוּ מַה דִּירָה אִישׁ וְאַשְׁתּוּ אַף סוֹפָה אִישׁ וְאַשְׁתּוּ וּמַה"ט הוּי בְּעִינוּ לְמִפְטֵר כְּהַנִּים מְסוֹפָה בַּפ"ק דְּעַרְכִּין א"כ מְוֹתֶרַת לִישָׁב מִשׁוּם בְּעֵלָה וּפְנוּי' אָסוּרָה הַלְּפָד לֹא חִיִּישִׁינוּ גַבִּי אִשָּׁה לְמָה דְמַתְהַנִּיא מְסוֹפָה שָׁל מְצוּה אֲבָל סוֹפָה שְׁיִשָׁב בְּהָ כְּבָר מִי שְׁמְחֻנֵּיב בְּסוֹפָה וְנִתְקַדְשָׁה לְשֵׁם חַג אָסוּר לִישָׁב בְּהָ בְּשַׁעָה דְלִיפָא מְצוּה: מִיְהוּ לִישְׁנָא דְמַתְנִיתִיו בְּסוֹפָה (דף כ"ח) דְקַתְנִי יִרְדּוּ גְשָׁמִים מֵאִמְתִּי מְוֹתֵר לְפָנוֹת מְשַׁתְּרַח הַמְּקַפָּה וּמְדַקְתְנִי מְוֹתֵר לְפָנוֹת מְשַׁמַּע דְּאִסוּרָא לִיפָא וְאִי בְּעִי אָכִיל וְגוֹמֵר סְעוּדָתוֹ וְלֹא חִיִּישִׁינוּ לְמָה דְנִהְגָה מְסוֹפָה שָׁל מְצוּה שְׁלֵא בְּעִינָן קִיּוּם מְצוֹתוֹ: וְנִרְאָה כְּמוֹ דְאַמְרִינוּ בְּיוֹמָא (דף סט) בְּגַדֵי כְּהוֹנָה הִיּוּצָא בְּהוּ לְמַדִּינָה אָסוּר וּבְמִקְדָּשׁ בֵּין בְּשַׁעַת עֲבוּדָה בֵּין שְׁלֵא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה מְוֹתֵר מְפָנִי שְׁבַגְדֵי כְּהוֹנָה נִיתְנוּ לִיקְהוֹת מְהוּן וְכֵן אֲמַרִינוּ בְּקִידוּשִׁין (דף נד) בְּגַדֵי כְּהוֹנָה נִיתְנוּ לִיקְהוֹת בְּהֵם לְפִי שְׁלֵא נִיתְנָה תוֹרָה לְמִלְאֲכֵי הַשְּׁרַת וּפְרַש"י ז"ל שְׁלֵא נִיתְנָה תוֹרָה לְמִלְאֲכֵי הַשְּׁרַת שְׁיִהִיו הַכְּהֵנִים זְרִיזִים כְּמִלְאֲכֵי הַשְּׁרַת לְהַפְשִׁיטָן בְּגַמֵר עֲבוּדָה וְלֹא יִשְׁהוּם עֲלֵיהֶם אַחַר הַעֲבוּדָה כְּהַרְף עֵין ע"כ הַרִי דַּאֲף דְבַג"כ יִשׁ עֲלֵיהֶם קְדוּשַׁת כְּלֵי שְׁרַת אוּ קְדוּשַׁת דְּמִים כַּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם בְּקִידוּשִׁין אַפ"ה מְוֹתֵרִין אַף שְׁלֵא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה מֵהָא

טעמא דלא ניתנה תורה למה"ש שלא יהיו מלובשים רגע אחר העבודה ה"נ סנפה אף שאסורה בהנאה ולא מהני בה תנאה מ"מ שפיר יכול ליהנות אם ירדו גשמים משום דף סברא דלא נתנה תורה למה"ש שלא ישקה רגע אחת משהתחילו הגשמים לירד: מיהו זה לא יתכן אלא לשיטת ר"ת ו"ל שהביא הטור בשמו (בסימן תרל"א) דסנפה שאין הגשמים יכולים לירד לתוכה פסולה א"כ פינון שע"כ צריכה להעשות באופן שיכולין הגשמים לירד לתוכה ולא ניתנה תורה למה"ש שלא ישקה רגע א' משיירדו הגשמים להכי חזינו דניתנה ליהנות בה אף שלא בעידן קיום המצוה דומיא דבג"כ אבל לפי מה שנתקלקו עליו הראשונים ו"ל וסברי דאף אם אין הגשמים יורדים לתוכה פשיירה כמ"ש הטור שם א"כ אין ראיה דניתן ליהנות מסנפה שלא בעידן מצותה דהא אפשר באמת שצריך לעשותה באופן שלא ירדו לתוכה גשמים כדי שלא יצטרף ליהנות משיבתה כשיירדו גשמים ועוד דאפי' לדעת ר"ת ו"ל דסנפה שאינה מקבלת גשמים פסולה דמוכח מזה דניתנה תורה רשות ליהנות מסנפת מצוה שלא בשעת קיום המצוה משום דלא ניתנה תורה למה"ש כמו גבי בג"כ מ"מ הא גבי בג"כ גופא כתבו התוס' ביומא שם ד"ה בגדי דאפילו בעזרה אסור ללובשן לכתחילה שלא לצורך עבודה ודווקא לענין ליהנה להסירן מיד אחר העבודה אמרינן לא נתנה תורה למה"ש אבל ללובשן בתחילה שלא לצורך עבודה אסור א"כ בסנפה נמי נהי דאם יושב בסנפה וירדו גשמים א"צ למהר לצאת ממנה דניתנה ליהנות ממנה דלא ניתנה תורה למלה"ש אבל ליכנס בתחילה בשעת גשמים לישוב ולאכול בה אסור דקא מתהני מסנפת מצוה שלא בשעת קיום המצוה כמו דאסור ללבוש בג"כ בתחילה שלא בעידן עבודה מיהו מלשון רש"י ו"ל ביומא שם שכתב למדינה אסור שנוהג בהן דרף חול משמע דמדרבנן בעלמא אסור מפני שנוהג דרף חול ולא משום נהנה מהקדושה וכינון דמדרבנן הוא אפשר דלא גזרו בסנפה ודו"ק: סימן נ שאלה סנפה שסיפקה בסכף של איסורי הנאה כמו עצי אשירה או קשין של פלאי הפרם מה דינו: תשובה נראה לכאורה דאפשר לומר בזה דמללה"נ כדאמר בהדיא בנדריים (דף ט"ז) דמחלק אב"י בין אמר שבועה שלא אהנה מן הסנפה דלא חל ובין אמר הנאת סנפה עלי דשפיר חזייל ופריה רבא עליה וכי מצות ליהנות נתנו עיי"ש ושרי באומר הנאת סנפה עלי אלא שהתוס' בר"ה (דף פח) ד"ה המודר כתבו שם ולדברי רבא דאמר דאם אמר ישיבת סנפה עלי אסור לישוב בסנפה הנה משמע דכאן נמי אם אמר תקיעת שופר עלי אסור לתקוע בו תקיעה של מצוה כמו גבי סנפה אם לא נחלק דגבי סנפה בלאו מצוה יש הנאה בישיבה אבל גבי שופר אי לאו מצוה אין הנאה בתקיעה ובאמת דבריהם ו"ל תמוהין מאוד דאם נימא דשייך הנאה בסנפה משום ישיבה לבד הנאת מצוה א"כ מאי פריה רבא וכי מצות ליהנות ניתנו הא פל היכא דאיכא הנאה לא מהני הא דמצות ל"נ כדאמרינן גבי מעין שאין המודר הנאה ממנו טובל בו בימות החמה משום דאיכא הנאת הגוף וכ"כ הר"ן בנדריים (דף טז) גבי הנאת תשמישך עלי דאע"ג דמלל"נ מ"מ הכא דאיכא הנאה שאני וכבר עמד על דברי התוס' בס' מחנה אפרים: והנוב"י מה"ת (סימן קל"ג) פירש מתוך קושיא זו דבאמת הא דפריה וכי מצות ל"נ אין פוננת רבא להאי פלגא דקיי"ל מלל"נ רק שפוננתו דכינון דקאמר הנאת סנפה עלי אין פוננתו על ישיבה של מצוה פלג אבל באיסורי הנאה שאסרה תורה לא אמרינן מללה"נ משום דאיכא הנאת ישיבה ומתוך זה למד הנוב"י ו"ל דאם סיכף באה"נ האסור מאילי' לא

אמרין מללה"נ משום דאיכא הנאת ישיבה: ולענ"ד דגם בסופה אמרין מצות לל"נ
אע"ג דאיכא הנאת ישיבה ואע"ג דבכל המצות שיש בהן הנאת הגוף לא אמרין בהו
מצות לל"נ היינו היכא דהמצוה הוא ענגן בפ"ע ונהנאה הוא ענגן בפ"ע כמו בטבילה
דמצוה הוא ביאתו במים ונהנאה הוא דבר בפ"ע ואין להמצוה שייכות עם הנאה רק
שאין יכול להפריד הנאה מן המצוה בימות החמה וכן בהנאת תשמיש עליו אין קיום
מצות עונה שייכות עם הנאה רק שא"א להפריד הנאה מן המצוה וכל כה"ג לא אמרין
מצות לל"נ דנהי דלא איכפת לן במה שנהנה מקיום המצוה מ"מ תערוכות הנאה שיש
בהאי מעשה להיכן אגזיל ואסור אבל מצות סופה שעיקר יסוד המצוה הוא על הנאה
שהתורה אמרה צא מדירת קבע ושב בדירת עראי דהיינו שהשמיש שהאדם יש לו
בביתו כל השנה דהיינו ישיבה היא בחג שימוש זה בסופה בדירת עראי ולהכי הולכי
דרכים פטורים מן הסופה וכן שומרי פירות או מצטער ואם ישב בסופה לא קיים מצוה
כלל משום דעיקר המצוה לישוב בסופה במקום בית ומי שיש לו אינה סיבה שבשבילה
לא היה יושב בבית אין פאן מצות סופה דעיקר המצוה שיהא סופתו תמורת ביתו
ואכילתו ושתייתו וישיבתו שבכל השנה היא בביתו תהא פעת בסופתו א"כ פיון דיסוד
המצוה הוא על הנאת הישיבה וכיון דקיי"ל מצות ללה"נ לא איכפת לן בהנאת הישיבה
דאית בה דהא הנאת הישיבה היא עיקר המצוה ומתבטלת הנאה בתוך קיום המצוה
דכיון שהנאה היא נכללת בקיום המצוה היא מתבטלת בתוכה ושפיר פריה וכי מצות
ליהנות ניתנו דלא דמי למקנה שטובל בה בימות החמה דמקרי נהנה.

דהתם הנאה נפרדת מן המצוה ואין שייף לומר שהנאה מתבטלת בתוך המצוה שיהא
לה גם פח המצוה שהרי אין לה ענגן עם המצוה כלל רק שנפגשו יחד קיום המצוה עם
התקררותו בימות החמה משא"כ בסופה שקיום המצוה נקבע בהנאת הישיבה כמו
שבארנו וגם התוס' לא כתבו סברא זו דבסופה יש הנאה בישיבה אלא לענגן מה שחקרו
אם מדמינן שופר לסופה לענגן הא דאמרין בסופה שאם אמר ישיבת סופה עלי אסור
אע"ג דמצות לל"נ וחל הנדר אף שאין בו הנאה והוי דבר שאין בו ממש ה"נ אם אמר
תקיעת שופר עלי חל אע"פ שאין בו הנאה וע"ז כתבו שיש לחלק דלעולם ע"ד שאין בו
הנאה אין הנדר חל ומותר בשופר אף שאמר תקיעת שופר עלי דכיון דמצות ללה"נ
והנאה אחרת ליכא בתקיעה אין מקום שיחול הנדר.

אבל בסופה שיש בה הנאת ישיבה כמו בישיבת בית חל הנדר על הנאה זו דהא לא הוי
דבר שאין בו ממש דישיבת הסופה חשיבא דבר שיש בו ממש אבל גם התוס' מודים
דבסופה אמרין מללה"נ והיכא דתלי נדרו בהנאה שאמר הנאת סופה עלי מותר לישוב
בסופה דלא מהני הנאת ישיבה למיסר פיון דמצות ללה"נ ונהנאה הוא מעיקר המצוה
גם הישיבה לא מקרי הנאה לענגן שיהא זה נקרא נהנה מאיסור ורק לענגן שלא נקרא
מצות ישיבת סופה דבר שאין בו ממש מהני האי סברא דהנאת ישיבה ולא לענגן שיהא
נקרא נהנה מאיסור דמצות ללה"נ כ"א לעול ולמשא כמ"ש רש"י ז"ל בסופה (דף ל"א)
והכא שהישיבה הוא מעיקר המצוה גם היא אינה נקראת הנאה לענגן איסור ולפ"ז אם
סיפיה בקשין של ערלה וכלאי הפרם שפיר אמרין מללה"נ ושרי ולא איכפת לן משום
הנאת ישיבה: מיהו כ"ז הוא במצוה שאין עיקר פונותה להנאת אדם כמו סופה שאין
עיקר המצוה להנאת אדם רק שתלתה התורה המצוה בהנאתו וצונותה שהנאת בית נהנה

מסופה שפיר אמרינו מללה"נ אבל מצנה שעיקר פנונתה הוא הנאת אדם כמו הדלקת נר בשבת שמצוותה משום עונג בית בזה ודאי דלא שייך מללה"נ ואסור להדליק בשמן של איסורי הנאה דלא שייך לומר מללה"נ פינון שעיקר המצנה היא להנאת הגוף ובזה יושבנו מה דקשיא לן ומצאתי להרשב"א ז"ל שהניח בצ"ע בהא דאמרינו בשבת (דף כ"ד) אין מדליקין בטבל טמא בחול ואצ"ל בשבת והקשה הרשב"א דמאי שייך לומר ואצ"ל בשבת דהא בשבת ליכא איסור מוסיף יותר מבחול דעיקר האיסור משום הנאה של פלוי דאסור בטבל ובזה שבת וחול שוין ולדברינו א"ש דבשבת יש בזה מצנה הבב"ע ומקנים מצנות הדלקת הנר בעבירת איסור הנאה של פלוי בטבל ויש בשבת שני איסורין האחד מה שנהנה מטבל הנאה של פלוי ועוד שאינו מקנים מצנות הדלקת הנר פתקונה אלא ע"י מצנה הפאה בעבירה.

ועיין בסופה (דף למד) דגם ביוט"ש דהוי מצנה דרבנן פסול מהבב"ע ואף לשמואל דסובר דביוט"ש לא איכפת לן משום מהבב"ע מ"מ לכתחילה ודאי דאסור לצאת מצנה דרבנן בעבירה והוי בשבת איסור מוסיף דאינו מקנים מצנות הדלקת הנר פמצוותה משום מצהבב"ע וא"ש לשון הברייתא ולא שייך בזה מללה"נ פינון דעיקר המצנה היא להנאת עונג גופו דאיך נימא מללה"נ הרי עיקר המצנה שיהנה גופו: מיהו נראה דבטבל בלא"ה לא שייך מללה"נ דלא שייך מללה"נ אלא היכי דכל ההנאות אסורין דאז חזינו דהקפידה תורה שלא ינהה מזה בזה אמרינו דמצות ללה"נ.

אבל בדבר שכל ההנאות שרי רק הנאה של פלוי אסור עיקר הקפידה על הפלוי אף אם הפלוי בא מהנאת מצנה אסור דהא מ"מ מכלה הטבל קודם ההרמה ועיין בפ"י בשבת גבי נר חנוכה שכתב דגם בזה שייך מללה"נ ולענ"ד כמו שכתבתי ודו"ק: סימן נא שאלה אחרוג שנגלע במקצתו בליעת איסור אי מותר לצאת בו ידי חובת אחרוג: תשובה המג"א (בסימן תרמ"ט) כתב בשם הש"ג דאחרוג שנגאסר מחמת בליעת איסור פסול וכתב עליו שאינו מוכרח די"ל פינון שאין איסורו מחמת עצמו לא מפסול.

לכן הכשיר בשאר הימים פינון דהתוס' ורש"י מכשירין בשאר ימים אפילו אחרוג של ערלה לכן יש לסמוך עליהם לכה"פ בכה"ג שאין האיסור מחמת עצמו אבל ביום ראשון פסול מיהו כ"ז בנאסר פולו אבל בנאסר מקצתו יש לעיין פינון דכל האחרוג אין בו איסור רק מקצתו אי מיקחשב כחסר או לא: ונראה פינון דאחרוג החסר פסול ואותו מקצת שנגאסר פמאן דליתא דמי הו"ל אחרוג החסר ופסול ביום ראשון משום דבעינן לקיחה תמה וליכא וכה"ג כתב הר"ן ז"ל בפ"ג דסופה (דף ל"ד) אמתניתין דאחרוג של דמאי דב"ש פוסלין וכ' הוא ז"ל דהטעם דאחרוג של טבל פסול משום שיש לפהן חלק בו ופסול ביום ראשון דהו"ל חסר משום חלק הפהן וכשר ביוט"ש עכ"ל עיי"ש.

הרי אף דבאמת הוא אחרוג שלם מ"מ פינון דחלק הפהן אינו מצטרף לצאת בו הו"ל חסר ופסול וכה"ג מצינו בפ"ב דגיטין (דף כ') דבעי אם אמר ה"ז גיטף והגייר בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה שלי מהו ופריף ותפוק לי' דספר אחד אמר רחמנא ולא ב' וג' ספרים אלמא אע"ג דבאמת הספרים מחוברים מ"מ פינון ששייר לעצמו הגייר שבין תיבה לתיבה אינם מן המנין והשויות חשובים כמו ב' וג' ספרים וה"נ דכונתה והכי משמע בבכורות (דף ג') דקאמר פמה תהא שותפות העכומ"ז ופטור מן הבכורה אמר ר"ה אפילו

אַנּוּן מִתְקַנֶּה לֵה ר"נ וְלִימָא לִיה שְׁקוּל אַזְנִיָּה וְזִיל וּפְרַשׁ"י ו"ל לִימָא פְּהֵן לַעֲכוּמ"ז שְׁקוּל אַזְנִיָּה וְזִיל דְּאֵי נְמִי הָנִי בְּכוּר בְּעַל מוּם נִיתָן לְכֹהֵן עֵי"ש.

מִשְׁמַע דַּע"י חֲלַק הַעֲכוּמ"ז הָנִי בְּעַל מוּם מְשוּם דְּחֲלַקוּ שְׁל עֲכוּמ"ז פְּמָאן דְּלִיתָא דְּמִי וְחֲשׁוּב מוּם וְה"נ בְּאַתְרוּג חֲלַק הַנְּאַסָּר כְּמוֹ שְׁאִינוּ וְהו"ל חֶסֶר: וְעַד"ז פְּתַבְנוּ בַּמִּקְ"א לְיִישׁוּב דְּבְרֵי הַרְמְב"ם ו"ל (בְּהִלְכוֹת חֲגִיגָה פָּרָק ב') מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין פְּטוּר מִפְּנֵי צַד עֲבָדוֹת שְׂבוּ וְכַתֵּב הַרְאָב"ד ו"ל עָלָיו הָא דְּלֵא פְּהִילְכְּתָא דְּהִיא פְּמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה ע"כ דְּאַמְרִינוּ הֵתָם אֲמִשְׁנָה זֹו דְּהַפֵּל חֲזִיבִים בְּרֵאז' חוּץ מִנְּשִׁים וְעֲבָדִים שְׁאִינָם מְשׁוּחָרְרִים וְקָאָמַר רַב הוּנָא בְּטַעְמָא דְּעֲבָדִים פְּטִירֵי דְּכַתִּיב יִרְאֵה כָּל זְכוּרָה אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן וְגו' מִי שְׁאִין לוֹ אֵלָא אָדוֹן אֶחָד יֵצֵא זֶה שְׂיֵשׁ לוֹ אָדוֹן אַחַר וּפְרִיָּה ל"ל קְרָא לְפְטוּרֵי הָא כִּינּוּן שְׁהַנְּשִׁים פְּטִירֵי עֶבֶד נְמִי פְּטוּר דְּהָא הָנִי מ"ע שְׁהַז"ג וּמְשַׁנֵּי לֹא נִצְרָכָה אֵלָא חָצִי עֶבֶד וְחָצִי בֶּן חוֹרִין וּפְרִיָּה וּלְרַבִּינָא דְּאַמְרַהּ הַפֵּל חֲזִיבִין לְאַתְוִינֵי ח"ע וְחַב"ח מֵאֵי אֵינְפָא לְמִימַר וּמְשַׁנֵּי כְּאֵן פְּמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה כְּאֵן פְּמִשְׁנָה אַתְרוּנָה וּפְרַשׁ"י ו"ל דְּלִמְשַׁנָּה רֵאשׁוּנָה פְּטוּר וּלְמִשְׁנָה אַתְרוּנָה חֲזִיב וּמְפָרְשֵׁי הַר"מ ו"ל פִּירְשׁוּ דַּהַר"מ ו"ל מְפָרְשׁ לְהִפּוּף דְּהָא דְּאַמְרִינוּ כְּאֵן פְּמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה כְּאֵן פְּמִשְׁנָה אַתְרוּנָה הֵינּוּ דְּלִמְשַׁנָּה רֵאשׁוּנָה חֲזִיב וּלְמִשְׁנָה אַתְרוּנָה דְּכּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ ב"ח פְּטוּר מִן הַרְאָז' אֲבָל קִשָּׁה לִי טוֹבָא עַל דְּבְרֵיהֶם ו"ל דְּהָא הַר"מ ו"ל כ' שֶׁם הַטַּעַם דַּח"ע וְחַב"ח פְּטוּר מִן הַרְאָז' מִפְּנֵי צַד עֲבָדוֹת שְׂבוּ מְשׁוּם דְּכַתִּיב יִרְאֵה כָּל זְכוּרָה וּמְצוּנָה שְׁהַנְּשִׁים פְּטוּרוֹת גַּם הַעֲבָדִים פְּטוּרִים וְנֶאמַר בְּבוֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא אֶת הַעֲבָדִים וּבְגִמְרָא מְבוֹאָר דְּמַטַּעַם זֶה לֹא מִיְּפֹטֵר ח"ע וְחַב"ח אֵלָא מְקַרָּא דְּאַתְּ פְּנֵי הָאָדוֹן וְגו' מִי שְׁאִין לוֹ אֵלָא אָדוֹן א' יֵצֵא זֶה שְׂיֵשׁ לוֹ אָדוֹן אַחַר וּמוֹקִי הָא דְּאַיְצְטְרִיָּה קְרָא דְּאָדוֹן אֶחָד לַח"ע וְלַחַב"ח דַּהַר"מ דְּמַחֲזִיב מְשׁוּם צַד חֲזִירוֹת שְׂבוּ לְהִכִּי יִלְפִינוּ מְקַרָּא דְּבַעֲיָנוּ שְׁאִין לוֹ אֵלָא אָדוֹן אֶחָד דְּגַם הַצַּד חֲזִירוֹת מִיְּפֹטֵר כִּינּוּן שְׁמ"מ יֵשׁ עַל גּוּף זֶה אָדוֹן אַחַר אֲבָל אֵי לֹא הֵאֵי קְרָא הָנִי מְחִיב מְשׁוּם צַד חֲזִירוֹת דְּהָא הִכִּי מְבוֹאָר שֶׁם בְּסוּגְיָא (נַר ד') דְּפְרִיָּה ל"ל קְרָא דְּאָדוֹן א' תִּפּוּק לִי דְּמִיְּפֹטֵר מַג"ש דְּלָה לֵה וּמְשַׁנֵּי דְּאַיְצְטְרִיָּה לַח"ע וְחַב"ח א"כ הַרְמְב"ם ו"ל שְׁאִינוּ מְזַפִּיר כָּלֵל קְרָא דְּאָדוֹן א' רַק שְׁפּוֹטְרוּ מְשׁוּם גַּז"ש דְּנִשְׁמִים דְּבְרֵי תְּמוּהִים וְלֹא הוֹעִילוּ בְּזֶה הַמְּפָרְשִׁים בְּמָה שְׁתִּירְצוּ שְׁמִפְרָשׁ הִפּוּף מְמָה שְׁפִי רַשׁ"י ו"ל בְּעֵנִין מִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה וּמִשְׁנָה אַתְרוּנָה: לְכֹן נִרְאֵה לִי דְּאַף דַּהַר"מ ו"ל מְפָרְשׁ דְּלִמְשַׁנָּה אַתְרוּנָה פְּטוּר מִן הַרְאָז' כְּמוֹ שְׁהַסְפִּימוּ הַמְּפָרְשִׁים ו"ל וְכִמוֹ שְׁפִי בְּפִי הַמְּשַׁנָּה כְּאֵן (בְּחֲגִיגָה וּבְפִסְחִים פ' הָאִשָּׁה) מ"מ הֵכָא גְּבִי רֵאז' פְּטִיר לִי מְטַעְמָא אַתְרִינָא וְסוּבֵר דְּסוּגְיָא דְּחֲגִיגָה שֶׁם דְּפְטוּר לַר"ה ח"ע וְחַב"ח מְקַרָּא דְּאִין לוֹ אֵלָא אָדוֹן א' יֵצֵא זֶה שְׂיֵשׁ לוֹ אָדוֹן אַחַר וְתִלְיָא בְּפִלּוּגְתָא דְּמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה וּמִשְׁנָה ח"ה הוּא הַפֵּל לְמָאן דַּל"ל הָא דַּר' יוֹחָנָן בֶּן דְּהַבַּאי דְּאַמְרַהּ סוּמָא בֵּא' מְעֵינִיו פְּטוּר מִן הַרְאָז' וְכַדְאַמַר בְּרִישׁ פְּרָקִין דְּתַנָּא דְּמַתְנִיתִין דְּקַתְנֵי הַפֵּל חֲזִיבִים מְרַבָּה סוּמָא בֵּא' מְעֵינִיו אֲבָל אֲנִי פְּסָקִינוּ כַּר"י בֶּן דְּהַבַּאי דְּסוּמָא בֵּא' מְעֵינִיו פְּטוּר מִן הַרְאָז' מְקַרָּא דְּיִרְאֵה יִרְאֵה מָה כְּשָׂבָא לְרֵאוֹת בְּשִׁתִּי עֵינִיו כְּףָ כְּשָׂבָא לְרֵאוֹת בְּשִׁתִּי עֵינִיו.

א"כ צַד חֲזִירוֹת מִיְּפֹטֵר מִמִּילָא כִּינּוּן דְּצַד עֲבָדוֹת פְּטוּר הו"ל צַד חֲזִירוֹת חָצִי גּוּף וְחָצִי גּוּף פְּטוּר מִן הַרְאָז' וְע"כ לֹא הִנְצְרָה ר"ה לְלַמּוּד פְּטוּרָא דַּח"ע וְחַב"ח מְקַרָּא דְּאָדוֹן א' אֵלָא לְמָאן דְּסוּבֵר דְּמִי שְׁאִין גּוּפוֹ שְׁלָם נְמִי חֲזִיב בְּרֵאז' כְּמוֹ סוּמָא בֵּא' מְעֵינִיו וְא"כ אֵף דְּצַד עֲבָדוֹת פְּטוּר מְטַעַם מ"ע שְׁהַז"ג מ"מ הַחָצִיו שְׁל חֲזִירוֹת בְּעֵינִיו לְחֲזִיבוֹ וּלְהִכִּי הִנְצְרָה לְלַמּוּד

מקרא דאדון א' לפטור אף הצד חירות משום דמ"מ על הגוף הזה יש אדון אחר ומיפטר למשנה אחרונה (וכפי שיטת הר"מ ז"ל בבהא דאמרין פאן פמשנה ראשונה פאן פמשנה אחרונה).

אבל אנו דפסקינן כריב"ד דסומא בא' מעיניו פטור משום דבעינן לענן ראי' שיהא גופו שלם וכמ"ש רש"י ז"ל בריש סנהדרין (דף ד') פנין דמיפטר צד עבדות מג"ש דלה לה שאין העבד חייב במצוה שאין האשה חייבת א"א לחייב הצד חירות כלל דהא הוי תצי גוף ואנו בעינן שיהא שלם לענן ראי' ואין אנו צריכין כלל להו' לימוד שהביא ר"ה קרא דמי שאין לו אלא אדון א' ונשפיר כתב הר"מ ז"ל דפטור מפני שהנשים פטורות דהיינו דכיון דצד עבדות פטור א"א לחייב צד חירות לחוד: ועיי"ש ברמב"ם שכ' תיכף אחר טעם זה ונאמר בבוא כל ישראל לינאות כשם שהם באים להראות לפני השם כף הם באים לראות הדר קדשו ובית שכינתו להוציא סומא שאינו רואה אפילו נסמית אחת מעיניו עכ"ל משום דמה"ט פטור צד חירות שבעבד אף שהוא חייב בכל המצוות מ"מ פנין שצד עבדות פטור הרי הוא פסומא בא' מעיניו בלאו קרא דאדון א': והא דהוצרך הרמב"ם ז"ל להאי טעמא למיפטר משום דהצד חירות לחוד אינו חייב מחמת שאינו גוף שלם ולא פטר לי' מטעם שפוטור אותו מפסח לפי פירושו דלמשנה אחרונה פטור מפסח וכמ"ש הר"מ (בפ"ב מה' ק"פ ה' י"ג) ע"ש הוא משום דאיכא נ"מ לדינא דאילו להאי טעמא דפטרין ליה גבי פסח כפי פירושו משום שפופין את רבו ופטרין לי' כדי שישחררו וכמ"ש המפרשים זה שייך אם אין העבד סריס דבזה כופין אותו כדי לקיים פרו ורבו אבל אם העבד סריס לא שייך לכופו דהא עיקר הטעם שפופין אותו לשחררו הוא משום דאינו יכול לישא אשה אבל בסריס דליכא פרו ורבו וגם שבת ליכא פמבואר בנוב"י מה"ק אינו מחויב לשחררו והויא לי' לגב' כמו במשנה ראשונה דמיקרי אין לו אדון אחר (לשיטת הר"מ ז"ל בפירושו גבי ראי' וגבי פסח) ויש לחיובו בראיה אבל לטעם שכ' הר"מ ז"ל פטור אף בסריס פנין דחצי עבדות פטור מג"ש דלה לה הוי לי' פסומא בא' מעיניו דקיי"ל כר"י בן דהבאי דפטור: ועוד נ"ל נ"מ בחציו עבד וחב"ח שהאדון מת והניח בן קטן שאין משחרר אותו עד שיגדיל עובד א"ע יום א' ואת רבו יום אחד למשנה אחרונה פדאיתא ביור"ד (סימן רס"ז סעיף ס"ג) דהוי לי' לגב' אין לו אדון אחר ואפ"ה פטור מטעם דפסקינן כר"י בן דהבאי ודו"ק: וראיתי לכתוב בכאן מה שראיתי להאחרונים ז"ל שהקשו על דברי הרשב"א ז"ל בחידושו פ"ק דשבת שהקשה בהא דאמרין וכי אומרים לאדם חטוא בשביל שיזכה חבירו והא אשפחן בחצי עבד שפופין את רבו ועושה אותו בן חורין ועובר אעשה דלעולם בהם תעבדו כדי שיקיים העבד מצות פרו ורבו ותירץ דבחציו עבד וחציו בן חורין לית בי' משום לעולם בהם תעבדו משום צד חירות שבו ונהיא אמתא דהוי עבדי בה איסורא משום שהרבים היו נכשלים בה התירו לשחררה וכפ"ה עכ"ל והקשו עליו במ"ש דבחצי עבד וחב"ח לית בי' משום לעולם בהם תעבדו מהא דאמרין בגיטין (דף ל"ח) הוה אמתא דהנת בפומבדיתא דהו עבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאר"י המשחרר עבדו עובר בעשה הוה פניפנא לי' למרה וכתוב לה גיטא דחירותא רבינא אמר בכי הא ר"י מודה משום מילתא דאיסורא ופריה ואביי משום מילתא דאיסורא לא והאמר ר' חנינא בר רב קטינא מעשה באשה אחת שהיתה חציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשה

אותה בת חורין וארנב"י מנהג הפקר נהגו בה עכ"ל הגמרא ונדברי הרשב"א ז"ל מאי מקשה אדאב"י הא אב"י מייירי בשפחה סתמא להכי סובר דאסור לשחררה אפילו משום מילתא דאיסורא ובעובדא דפומבדיתא הוי חצייה שפחה וחב"ח דלית בה משום לעולם בהם תעבדו להכי כפו אותו משום מילתא דאיסורא לשחררה.

ונראה לי דע"כ לא פתב הרשב"א ז"ל דבח"ע וחב"ח ליכא עשה דלעולם בהם תעבדו אלא גבי עבד דצד חירות שבו חייב בכל המצות וצד עבדות שבו פטור ואיכא כמה מצות שאינו יכול לקיים מפני צד עבדות שבו דהא רשות רבו עליו כמו לישא אשה שאינו יכול וכן לענין כל המצות שצד עבדות פטור מהן להכי אמרינן ב"ה לא אמרה תורה לעולם בהם תעבדו: ואדרבה טפי עדיף שישחררו ויתחייב גם הצד עבדות במצות שצד חירות חייב בהם אבל באשה שחיובה במצות שנה לחיוב העבדים ואין הצד חירות שבה חייב יותר ממה שחייב הצד עבדות וכשישחררה לגמרי לא יתוסף חיוב מצות בצד עבדות שבה יותר ממה שהי' חייב קודם החירות מודה הרשב"א ז"ל דאיכא עשה דלעולם בהם תעבדו גם בחצי' שפחה וחב"ח ונשפיר פריד' לאב"י דסובר משום מילתא דאיסורא לא פייפינן מעובדא דר"ח שפכו חצי' שפחה וחב"ח לשחררה משום שנהגו בה מנהג הפקר אע"ג דאית בה עשה דלעולם בה"ת וזה פשוט: סימן נב שאלה בדין הדס שהיו ענביו מרובין מעליו והיו הענבים ירוקין והושחרו ביו"ט ומיעטין וליקטין ביו"ט אי שרי לצאת בו: תשובה בש"ע (סימן תרמ"ו) פסק סתם דאם מיעטין ביו"ט פשר ולא מפליג בין אשחור בעיו"ט דהוי לי' דיחוי מעיקרא לאשחור ביו"ט ובתחילת יו"ט היו ירוקין דהוי לי' נראה ונדחה וראיתי להא"ז ז"ל (בהלכות לולב) שכ' דאם מיעטין ביו"ט פשר והוא דאשחור מעריו"ט עיי"ש והטעם משום דסבירא לי' דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי אבל נראה ונדחה הוי דיחוי ואשחור ביו"ט גמי הוי נראה ונדחה ואינו חוזר ונראה וכן ראיתי להרמב"ן ז"ל בספר מעשה צדיקים לענין ע"ז של עכומ"ז גבי לולב דבעינן שעבדה מעריו"ט דהוי דיחוי מעיקרא אבל עבדה ביו"ט הוי נראה ונדחה ופסול וכן תמה הט"ז (בסימן תרמ"ו) על הר"מ ז"ל שלא הזכיר הך דינא דאשחור ביו"ט פסול משום דיחוי: ויש להסתפק אם אשחור בלילה של יו"ט ראשון אם מקרי נראה ונדחה פינו שנקנס יו"ט מקרי זמן מצוותו או דילמא פינו דלולב מצוותו ביום ובלילה לאו זמן לולב הוא לא מיקרי דיחוי עד שמגיע היום ודמי לאשחור מעיו"ט ולכאורה נראה פינו דאמרינן בתענית (דף.

ב') דלר' אליעזר דתלי הנזכרת גבורת גשמים במצות לולב אינו מזכיר בלילה דלילה לאו זמן לולב הוא ה"נ לא מקרי דיחוי כמה דלא חזי באורתא מיהו אפשר לומר פינו דקיי"ל דלילה לא מיקרי מחוסר זמן ומה"ט אמרינן במנחות (דף ק') דקומץ שנקמץ בלילה מתקדש בכלי שרת אע"ג דכלי שרת אינן מקדשין אלא בזמנה ולילה לאו זמנה הוא מ"מ לילה לא מיקרי מחוסר זמן וה"נ אפשר לומר דבכניסת יו"ט מיד מיקרי זמן מצוותו של לולב אלא דאפתי לילה ולא מיקרי מחוסר זמן וכינון שבתחילת לילה הי' ראוי מיקרי נראה ונדחה ואינו חוזר ונראה ויש לו דין אשחור ביו"ט: ובזה הנה אפשר לישב קושיות התוס' והריטב"א ז"ל בסוכה (דף ל"ג) דבעי ר' ירמ' נקטם ראשו מעיו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי אצל מצות או אין דיחוי אצל מצות והקשו התוס' והריטב"א אמאי לא פשיט ממתניתין דקתני בענביו מרובין מעליו ואין ממעטין ביו"ט וקאמר בגמרא הא אם מיעטין פשר דאשחור אימת אילמא דאשחור מעיו"ט דיחוי מעיקרא הוא

ומסיק לעולם דאשחור מעיו"ט ותפשוט מינה דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי ונראה
ולבסוף נדחה לא תפשוט מינה והא דנקטם ראשו בעיו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט נמי
דיחוי מעיקרא ואמאי לא פשיט ממתניתין דלא הוי דיחוי דדייקינן מדקתני אין ממעטין
דמוכחינן מינה בש"ס דאם מיצעטן פשר נדחקו התוס' והריטב"א בזה וכתבו דהא דאשחור
מיקרי בידו שבידו למעט דאע"ג דאסור למעט נמי מיקרי בידו אבל נקטם ראשו אין
בידו שתעלה תמרה וזה דחוק לומר דמה דאסור לעשות מיקרי בידו: ולפמ"ש אפשר
לומר דבאמת צריף להבין בהא דדייק האם מיצעטן פשר מנ"ל הא דילמא אין ממעטין
ולהכי אם מיצעטו פסול משום דיחוי דכיון דאסור למעט לא הוי בידו והוי דיחוי מיהו ז"א
דאם איתא דאם מיצעטן פסול הא לא שייך למיתני אין ממעטין ביו"ט דמשמע מינה שיש
איסור למעט ומאי איסורא איכא בזה הא לא הוי מתקן מנא פינון שלא תיקון בזה פלל
דגם אחר המיעוט הוא פסול והכי הוי' לי' למתני ואם מיצעטן ביו"ט פסול אבל לשון אין
ממעטין דקתני אין לו ביאור אם נימא דאם מיצעטן פסול דהא לא עביד שום איסורא דלא
מתקן מנא דבפסולייהו קיימי ומזה מוכיח דבדיעבד אם מיצעטן פשר משום דאין דיחוי
אצל מצות ולהכי קתני דביו"ט אסור למעט משום דמתקן מנא והנה אם נימא דבלילה
של יוט"ר לא מיקרי דיחוי עדיין משום דלאו זמן מצונותו הוא עדיין א"כ אפתי לא מוכח
מידי דאפתי איכא למימר שיש דיחוי אצל מצות ואם מיצעטן ביו"ט פסול משום דיחוי
והא דקתני אין ממעטין ביו"ט הוא משום ליל יוט"ט דאין ממעטין משום מתקן מנא ואם
מיצעטן פשר דבלילה עדיין לאו זמן מצונותו הוא וכשהאיר היום כבר עליו מרובין מענביו
וכשר ואסור משום מתקן מנא פינון דאם מיצעטן פשר דלא מיקרי דיחוי בלילה אבל אם
מיצעטן ביום לא מהני מיעוטו פלל משום דיחוי וצ"ל דהש"ס דמוכיח פן סובר דכיון
דקיי"ל לילה אין בו משום מחוסר זמן אי אמרת דדיחוי פוסל במצות גם בלילה מיקרי
דיחוי דלילה ויום שוין בזה להכי מוכיח שפיר מדקתני אין ממעטין ביו"ט ע"כ דאם
מיצעטן פשר והוי מתקן מנא דאי לא"ה לא שייך למיתני אין ממעטין.

מיהו ר' ירמ' סובר בחגיגה (דף ט') דלילה יש בו משום מחוסר זמן. דקאמר על דברי
ר"י דסובר נטמא אף בלילה מביא משום דטומאה יש לה תשלומין בפסח שני ולא קאמר
כרב פפא דשאני לילה דלא הוי מחוסר זמן עיי"ש] וכיון דלילה יש בו מחוסר זמן
מסתברא דלא מיקרי דיחוי במה שהיו ענביו מרובין בלילה וא"כ ליכא לאוכוחי
ממתניתין דקתני אין ממעטין ביו"ט דאי מיצעטן פשר משום דאין דיחוי דאפשר לומר
דיש דיחוי והא דקתני אין ממעטין הוא משום ליל יוט"ר דאין ממעטין משום מתקן מנא
ואם מיצעטן פשר דאפתי לאו זמן מצונותו הוא ולא מיקרי דיחוי ולהכי לר"י לשיטתו לא
מצי לפשוט ממתניתין מידי משום דסובר לילה יש בו משום מחוסר זמן והש"ס דפשיט
מינה דאין דיחוי הוא לדין דקיי"ל לילה אין בו משום מחו"ז וא"ש.

ואין לומר דאם מיצעט בלילה לא מיקרי מתקן מנא דהא השתא לא מהני לי' מידי עד
למחר דז"א דנדאי גם בלילה אסור למעט שמתקנו על יום מחר דהא סתמא קתני
במתניתין אין ממעטין ביו"ט דמשמע אף בלילה: מיהו לכאורה אפתי צריף עיון היכי
מוכח מהא דאין ממעטין ביו"ט דאם מיצעטן פשר דאין דיחוי דילמא לעולם יש דיחוי אצל
מצות והא דקתני אסור למעט היינו משום דאסור למעט ביו"ט ראשון אע"ג דלא מתקן
מידי ביו"ט דלא חזי ליומא משום דיחוי מ"מ מתקנו לשאר הימים דבשאר הימים אפשר

דראוי לצאת בו משום דבתחלה לא נדחה רק מיוט"ר שאין בידו למעט וגבי אתרוג פל יומא מצוה באפיה נפשיה הוא כדאמרין בסופה (דף מ"ה) ובביצה (דף ל"ו) ועוד דאפשר דמה שמתקנו שיהא ראוי לשנה הבאה למצות לולב נמי מיקרי מתקן מנא דהדס לא מופסל ביב"ח כמ"ש הר"ן ו"ל דלא מיקרי יבש ביב"ח וצ"ע בזה לדינא באשחור ביו"ט לדעת הפוסקים דיש דיוחוי בגרואה ונדחה אי רשאי למעט ביו"ט: ודע שהפ"י כתב דלקחי השמיט הר"מ ו"ל להך דינא דאשחור ביו"ט פסול משום דאי אשחור ביו"ט מותר ללקט הענבים לכתחילה דקיי"ל כר' יהודה דמכשירי אןכל נפש שרי בא"א לעשותן מעיו"ט ושרי לתקן פלי פגון שגשבר ביו"ט וכש"כ הכא דלא הוי תיקון פלי ממש ודיוחוי נמי לא מיקרי פיון דמותר ללקט לכתחילה דהא לא הי' אפשר לעשות בעריו"ט דביו"ט הוא דאשחור ע"כ וז"א דהא גבי שופר תנן בר"ה (דף ל"ב) דאין חותכין אותו בדבר שהוא משום שבות ומשמע ודאי אפילו בדא"א לעשות מעיו"ט דומיא דפיקוח הגל ומוקי לה התם מתניתין כר' יהודה ביה דקתני אין מעפבין את התינוקות מלתקוע ומסתמא רישא נמי ר"י היא אלמא דאפילו לר"י דמכשירי אןכל נפש שרי בא"א לעשותן מעריו"ט אפ"ה אסור לעבור על מלאכת שבות משום מצוה ועיין בר"ן ביצה (פ' אין צדין) דמודה ר"י דאסור לעשות פלי משום מכשירי אןכל נפש והטעם משום שהפלי תשא בקיומה גם אחר שיגמר מלאכת אןכל נפש להכי אסור א"כ פשיטא דאפילו לר"י אסור למעט הדס שענביו מרובין מעליו אפילו אשחור ביו"ט משום תיקון פלי דאסור אפילו בדלית לי' הושענא אחריתי כמו גבי שופר ודו"ק ועיין מרדכי (פ' לולב הגזול) דהאי מתקן למצוותו הוי מלאכה דאורייתא [נעתוס' בשבת ק"ג סד"ה ל"צ]: ודע דבעיקר הדין דמשנתנו דאין ממעטין ביו"ט משום תיקון.

צ"ל דאינו אסור למעט אא"כ רוצה לצאת ביהאי הדס אבל אם אינו רוצה לצאת בו ומלקטם לאכילה מותר אע"פ שממילא הנוכח הדס ואם ירצה אדם לצאת בו יכול לצאת מ"מ לא מיקרי מתקן מנא פיון שאינו יוצא בו י"ח מצוותו דכיון דבעצם הליקוט ליכא מלאכה רק מה שמתקנו למצוותו ואם אין אדם משמש בו למצוה לא הוי תיקון ודמי להא דאמרין בב"ק (דף צ"ח) הצורם אנון פרתו של חבירו פטור מ"ט סתם שנוורים לאו למזבח קיימי ולא מיקרי היזק ותנן נמי שם (דף צ"ו) גזל בהמה ונפסלה מע"ג מזבח אומר לו הרי שלח לפניה ולא חשיב שינוי ופרש"י דכל בהמות לאו למזבח קיימי וה"נ נוכל לומר סתם הדס לאו למצוה קיימי אלא להריח ולא חשוב תיקון במה שעושה מעשה שיהא כשר למצוה והתם בב"ק (דף צ"ו) דבעי ר"פ נחלקה התיומת מהו היינו מי הוי שינוי או לא וקאמר ת"ש דאמר ר' מתון אמר ר"י ב"ל נטלה התיומת פסול מאי לאו ה"ה לנחלקה דמשמע דבמה שנפסל למצוותו מיקרי שינוי ולא אמרינן סתם הדס לאו למצוה קיימי אין ראי' מפאן דהא רש"י ו"ל פתב התם וז"ל וכיון דלעגנן פסול מפסולא לעגנן מקנה נמי שינוי הוא וקנה עכ"ל מלשון זה משמע דלאו דזה גופא שפסול ממצוותו מיקרי שינוי רק דיליף מדברי ר' יהושע ב"ל דכיון דמיפסל ממצוותו במה שנחלק אלמא דזה מיקרי אשתני מברייתו א"כ ה"ה לעגנן שינוי מיקרי אישתני מברייתו וקנה אבל עצם פסולו מה שנפסל ממצוותו לא הוי שינוי כמו דלא הוי שינוי מה שנפסלה בהמה מקרבן אלא שמדברי הש"ס לכאורה לא משמע פן דהא מוקי שם בסופה (דף ל"ג) הא דאמר ראב"ש ממעטין ביו"ט בלקטן לאכילה ופריה הא אבני ורבא דאמרי תרנונייהו

מוֹדָה ר"ש בְּפֶסֶק רִישׁוֹ וְלֹא יָמוּת וּמִשְׁנֵי הַב"ע דְּאִית לִי הוֹשְׁעָנָא אַחְרֵיתָא וּפְרַש"י ז"ל
דְּלֹא צָרִיךְ לְהָאֵי מִשְׁמַע דַּאֲע"ג דְּלֹא צָרִיךְ לִי נְמִי מִיְקָרֵי תִיקוֹן וְלִמ"ד דְּבַר שְׂאִין מִתְּפִינִין
אָסוּר אָסוּר לְלַקֵּט מִיְהוּ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּאִית לִי הוֹשְׁעָנָא אַחְרֵיתִי וְהוּא יִנְצֵא בְּהַדָּס הַזֶּה
שְׁמַמְעֵטוּ וְלֹא מִיְקָרֵי מִתְּקַן פִּינּוֹן שְׂיִכּוֹל לְצִאת בְּאֶחָר דְּוָמְיָא דְּהָא דְּאָמְרִינּוּ בְּשַׁבַּת (דָּף
קמ"ב) דְּמַעְלִין אֶת הַמְדוֹנְמַע בֵּא' וּמֵאָה וְלֹא מִיְקָרֵי מִתְּקַן כְּמוֹ מַגְבִּיָּה תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת
פִּינּוֹן שְׂפִידוֹ לִיתָן עֵינֵינוּ בְּצַד זֶה וְלֶאֱכֹל בְּצַד זֶה כְּרַאב"ש לְהַכִּי מוֹתֵר אַף לְהַעֲלוֹת הַמְדוֹנְמַע
וְה"נ פִּינּוֹן שְׂיִכּוֹל לִיטּוֹל הַדָּס אַחַר יְכוּל לְמַעַט גַּם אֶת זֶה שְׁעַנְבִּיו מְרַבִּין מַעְלִיו וְלֹא מִיְקָרֵי
מִתְּקַן] אָבֵל אִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְצִאת כָּלֵל בְּהָאֵי הַדָּס וּמַמְעֵטוּ רַק לְאֲכִילָה מוֹתֵר אַף לִמ"ד
דְּבַר שְׂאִינוֹ מִתְּפִינִין אָסוּר דְּסַתָּם הַדָּס לֹא לְמַצְוָה קְיָיִמִי [וְאֵף דְּמַצְוֵינוּ בְּפֶסְחִים (דָּף ע"ג)
גְּבִי שׁוֹחֵט בְּשַׁבַּת דְּחֻשֵׁיב תִּיקוֹן מַה שְׁמוֹצִיאָו מִיַּדִּי גְּבִילָה הָרִי דְּחֻשֵׁיב תִּיקוֹן גְּבִי שַׁבַּת
מַה שְׁהִי אֶפְשָׁר שְׁתְּבוֹא לִידֵי גְּבִילָה שְׂאֵנִי הֵתָם דְּהָא סוֹף בְּעֵלֵי חַיִּים לְמוֹת וְאֵילוֹ לֹא
שְׁחַטָּה הֵיטָה מִתָּה מֵאֵילִיָּה לְבִסּוֹף וְעוֹד דְּהֵתָם יֵשׁ מְלֶאכֶה גְּמוּרָה דְּאוּרִיָּתָא רַק דְּבַעֲיָנוּ
שְׂיָהָא בְּזֶה תִּיקוֹן לְהַכִּי מִיְחַשֵּׁב תִּיקוֹן מַה שְׁמוֹצִיאָה מִיַּדִּי גְּבִילָה אָבֵל הֵכָא דְּלִיקוֹט עֲנָבִים
מִתְּלוּשׁ לִיכָא מְלֶאכֶה כָּלֵל רַק מַה שְׁמַתְּקוֹן לְמַצְוֹתוֹ וְכִינּוֹן דְּלֹא בְּעֵי לָהּ לֹא הָוִי תִּיקוֹן וְלֹא
הָוִי מְלֶאכֶה]: וְאֵילוֹלֵי דְּמִסְתְּפִינָא הו"א דְּהָא דְּאָמַר דְּאִית לִי הוֹשְׁעָנָא אַחְרֵיתָא אֵין
הַפִּירוּשׁ שֶׁהוּא יוֹצֵא בְּהֵנִי הַדָּסִים שְׁמֶלְקֶטֶן וְאִית לִי ג"כ אַחְרֵינָא לְצִאת בְּהוּ אֵלֹא דְּמִיְרִי
דְּבַהָאֵי לִוְלֵב גּוֹפָא אָגוּד ג"כ הַדָּסִים אַחְרִים שְׂאִין בְּהֵם עֲנָבִים וְכַמ"ש הַר"מ ז"ל (בְּהַלְכוֹת
לוֹלֵב) דְּבַהַדָּס לִיכָא ב"ת אַף שְׁמוֹסִיף בְּאָגוּד יוֹתֵר מִשְׁלֶשָׁה דִּלְת"ק אָסוּר לְלַקֵּט הָעֲנָבִים
דְּהָא לֹא מִיְנַכֵּר בְּאֵיזָה שְׂיָצָא בּוֹ י"ח אִם בְּאֵלוֹ וְאִם בְּאֵלוֹ וְאֵילוֹ יוֹצֵא בְּאוֹתוֹן שְׁמֶלְקֶט מִהֵם
הָעֲנָבִים וְהָוִי מִתְּקַן מְנָא וְלֶרַאב"ש דְּסוֹבֵר דְּבַר שֶׁא"מ מוֹתֵר אִם מְלַקֵּט לְאֲכִילָה לֹא הָוִי
מִתְּקַן מְנָא דְּהָא אֵיכָא בְּהָאֵי אָגוּדָה הַדָּסִים אַחְרִים לְצִאת בְּהוּ וְאֵין כָּאֵן תִּיקוֹן וְהַכִּי גִיחָא
טְפִי לְפָרֵשׁ דָּאֵם נְפָרֵשׁ דְּאִית לִי הוֹשְׁעָנָא אַחְרֵיתָא בְּבִיתוֹ קֶשֶׁה טוֹבָא דְּמַמ"נ אִם אֵינוֹ
יוֹצֵא בְּהָאֵי הַדָּס שְׁמֶלְקֶט לְאֲכִילָה א"כ פְּשִׁיטָא דְּשָׂרֵי אַף לִמ"ד דְּבַר שֶׁא"מ אָסוּר כְּמוֹ
שְׂבִיָּאֲרָנוּ וְאִם יוֹצֵא בְּהָאֵי הַדָּס שְׁמֶלְקֶט הָעֲנָבִים אַפְתִּי קֶשֶׁה מֵאֵי מִהֵנִי שְׂיֵישׁ לוֹ הוֹשְׁעָנָא
אַחְרֵיתִי לְצִאת בּוֹ פִּינּוֹן שְׂיָצָא בְּהָאֵי וּמִתְּקַנוּ ע"י הַמְּיַעוּט הָוִי מִתְּקַן מְנָא אָבֵל לִפ"מ
שְׁכַתְּבִיתִי א"ש שְׂיֵישׁ בְּהָאֵי לִוְלֵב גּוֹפָא הַדָּסִים וְיִוְכַל לְצִאת בְּהוּ דְּלֶרַאב"ש לֹא הָוִי מִתְּקַן
וְלִת"ק פִּינּוֹן שֶׁמ"מ הֵן אָגוּדִין בְּלוֹלֵב וְלֹא מִיְנַכֵּר בְּאֵיזָה מִהֵן יָצָא י"ח הָוִי מִתְּקַן מְנָא וְאָסוּר
אַף בְּלִיקֶטֶן לְאֲכִילָה דְּסוֹבֵר דְּבַר שֶׁא"מ אָסוּר גְּבִי שַׁבַּת כֵּן נִלְע"ד: חֶלְק יוֹרָה דְּעָה סִימָן
גַּג כְּתֵב הַטּוֹר (סִימָן א') תְּנִיָא וְנִבְחַתּוּ וְגו' כְּאֶשֶׁר צִוִּיתִיךָ מְלַמֵּד שְׁנִצְטוֹנוּהָ מִשָּׁה עַל פֶּה
בְּהַלְכוֹת שְׁחִיטָה עכ"ל וְהַקֶּשֶׁה ע"ז ה"ט ז"ז מֵהָא דְּאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף נ"ו) דְּשַׁבַּת וְכַא"ו אֵא
נְצִטּוּ בְּמֶרְה דְּכַתִּיב בְּהֵם כְּאֶשֶׁר צִוָּה.

וְנ"ל לִיִּישׁב פִּינּוֹן דְּר"ע סוֹבֵר בְּחֻלִּין (דָּף י"ז) דְּבִשְׁר גְּחִירָה הוֹתֵר לְהֵם בְּמִדְּבַר וְדִרִישׁ
לָהּ מִקְרָא דְּכִי יִרְחַק מִמָּךְ הַמְּקוֹם וְנִבְחַתּוּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ דְּלֹא בָּא הַפְּתוּב אֵלֹא לְאָסוּר
בְּשֶׁר גְּחִירָה שְׁבַתְּחִילָה הוֹתֵר לְהֵם א"כ לֹא שְׂיִיךְ לְדָרוֹשׁ כְּאֶשֶׁר צִוִּיתִיךָ בְּמֶרְה דְּלִמְאֵי
יָצוּהָ לְהֵם דִּינֵי שְׁחִיטָה פִּינּוֹן שְׂעִדִּין גְּחִירָה הוֹתֵר לְהֵם וְלֹא נְצִטּוּ עֲדִינּוּ עַל הַשְּׁחִיטָה
וְלְהַכִּי דְּרִשְׁיָנוּ שְׁנִצְטוּ ע"פ בְּסִינֵי שְׂאֵז נְצִטּוּ כָּל הַדִּינִין אַף אוֹתוֹן שְׂאִינּוּ נוֹהֲגִין עַכְשָׁיו
שׁוֹב מְצִאתִי שְׁגָם הַכְּרוּ"פ כְּתֵב לִיִּישׁב כֵּן קוֹשְׁיָת הַט"ז: אוֹלָם לְכַאוּרָה נ"ל דְּזֶה אֵינוֹ דְּאֵף
לִר"ע דְּסוֹבֵר דְּבִשְׁר גְּחִירָה הוֹתֵר בְּמִדְּבַר זֶהוּ אַחַר הַקְּמַת הַמְּשָׁפֵן וְכְמוֹ שְׁנִבְבָּר בְּטַעְמָא

דמילתא אַבל קונדס הקמת המשפּן הי' בְּשֵׁר נְחִירָה אָסוּר גַּם לר"ע וּבְזֵה יתְּנִישֵׁב לָנוּ בעזוהי"ת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְּזו"ל הַרְמַב"ם ז"ל (בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה) כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר לֹא נִצְטוּוּ עַל שְׁחִיטַת חוֹלִין אֲלָא הָיוּ נוֹחְרִין אוֹ שׁוֹחְטִין וְאוֹכְלִין כְּשֶׁאָר עֲכוּמ"ז וְנִצְטוּוּ בַּמִּדְבָּר שְׁפָל הַרוּצָה לְשַׁחֲטֵי לֹא יִשְׁחַט אֲלָא שְׁלָמִים שְׁנֹאֲמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו' וְאֵל פֶּתַח אֹהֶ"מ וְגו' לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְגו' וְנִבְחָו זִבְחֵי שְׁלָמִים לַד' אֲבָל כָּל הַרוּצָה לְנַחֵר וְלֶאֱכֹל בַּמִּדְבָּר הָיָה נוֹחַר וּמִצָּנָה זוֹ אֵינָה נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת אֲלָא בַּמִּדְבָּר לְבַד בְּעַת הַיָּתֵר נְחִירָה וְנִצְטוּוּ כְּשֶׁיִּכְנָסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא תַּאֲסַר הַנְּחִירָה וְלֹא יֵאָכְלוּ חוֹלִין אֲלָא בְּשְׁחִיטָה כּו' עכ"ל וְתָמָהּ הוּא הַמְּפָרְשִׁים ז"ל דְּהָא בְּגִמְרָא אֵיתָא דר"ע וְרִי"ש פְּלִיגֵי דלר"ע בְּשֵׁר תַּאֲנָה לֹא אֵיתָסַר כָּלָל וְלר' יִשְׁמַעְאֵל בְּשֵׁר נְחִירָה לֹא אֵישְׁתְּרִי כָּלָל וְהֵרַמְזוּ"ל תַּפְסֵי דְּבָרֵי שְׁנִיָּהּ דְּבִשְׁר תַּאֲנָה אֵיתָסַר וּבְשֵׁר נְחִירָה אֵישְׁתְּרִי וְהוּא נִגְדֵי דְּבָרֵי הַש"ס וּבְאֲמַת גַּם הַתּוֹס' שְׁם הַקְּשׁוּ מִנ"ל לְהַש"ס דְּפְלִיגֵי דִּילְמָא מָר אָמַר חֲדָא וּמָר אָמַר חֲדָא וְלֹא פְּלִיגֵי כָּלָל וְאִי דְּלִכְאוּרָה אִם בְּשֵׁר תַּאֲנָה אֵיתָסַר הֵיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ דְּלִישְׁתְּרִי בְּשֵׁר נְחִירָה מ"מ הָא מִשְׁכַּחַת לָהּ בְּבַעֲלֵי מוּמִין דְּלֹא חֲזוּ לְהַקְרִיבָה עֵי"ש בְּתוֹס' ד"ה ר"ע: אֲבָל נִרְאָה לִי דְּדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל נְכוּנִים מְאוּד דְּזו"ל הַגְּמָרָא (בְּדָף ט"ז) אֲמַתְנִיתִין דְּהַפֵּל שׁוֹחְטִין וְלַעוֹלָם שׁוֹחְטִין הַפֵּל שׁוֹחְטִין הַפֵּל בְּשְׁחִיטָה וְאִפְּלוּ עוּף לַעוֹלָם שׁוֹחְטִין מֵאֵן תַּנָּא אָמַר רַבָּה ר' יִשְׁמַעְאֵל הֵיא דְּתַנְיָא כִּי יִרְחִיב ה' אֶת גְּבוּלָהּ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהּ וְאָמַרְתְּ אֲנֹכִיָּה בְּשֵׁר וְגו' ר' יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר לֹא בָּא הַפְּתוּב אֲלָא לְהַתִּיר לָהֶם בְּשֵׁר תַּאֲנָה שְׁכַחְתִּיָּהּ נֶאֱסַר לָהֶם ב"ת מִשְׁנַכְנְסוּ הוֹתֵר לָהֶם בְּשֵׁר תַּאֲנָה וְעַכְשָׁיו שְׁגָלוּ יְכוּל יַחְזְרוּ לְאִיסוּרֵן הֵרָאשׁוּן לְכַף שְׁנִינֵו לַעוֹלָם שׁוֹחְטִין מִתְקִיף לָהּ רַב יוֹסֵף הָאֵי לַעוֹלָם שׁוֹחְטִין לַעוֹלָם שׁוֹחְטִין וְאוֹכְלִין מְבַעֲי לִי וְעוֹד מַעֲיָקְרָא מֵאֵי טַעְמָא אֵיתָסַר מִשׁוּם דְּהוּוּ מְקַרְבֵי לְמִשְׁכָּן וּלְבַסוּף מ"ט אֵישְׁתְּרִי דְּהוּוּ מְרַחֲקֵי מִמִּשְׁכָּן וְכ"ש הַשְּׁתָא דְּאַרְחִיקוּ לָהּ טְפֵי אֲלָא אָמַר רַב יוֹסֵף ר"ע הֵיא דְּתַנְיָא כִּי יִרְחַק מִמָּהּ הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיָהּ לְשׁוּם שְׁמוֹ שְׁם וְנִבְחַתְתָּ מִבְּקָרָה וּמִצְאֲנָה ר' עֲקִיבָא אוֹמַר לֹא בָּא הַפְּתוּב אֲלָא לְאַסוּר לָהֶם בְּשֵׁר נְחִירָה שְׁכַחְתִּיָּהּ הוֹתֵר לָהֶם ב"נ מִשְׁנַכְנְסוּ לְאַרְצָא נֶאֱסַר לָהֶם ב"נ וְעַכְשָׁיו שְׁגָלוּ יְכוּל יַחְזְרוּ לְהַתִּירֵן הֵרָאשׁוּן לְכַף שְׁנִינֵו לַעוֹלָם שׁוֹחְטִין בְּמֵאֵי קְמִיפְלִיגֵי ר' עֲקִיבָא סָבַר ב"ת לֹא אֵיתָסַר כָּלָל וְר"י סָבַר ב"נ לֹא אֵישְׁתְּרִי כָּלָל עַכְלָה"ג.

וְהֵינָה בְּהָא דְּאָמַר ר"ע ב"נ אֵישְׁתְּרִי לָהּ ע"כ הַטַּעַם שְׁלֹא נִצְטוּוּ בַּמִּדְבָּר עַדִּין עַל מִצְוַת שְׁחִיטָה וְסָגִי לָהּ בְּנְחִירָה וְאִי דְּתַנּוּ בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף ל"ו) כָּל מִצְוָה שְׁאֵינָה תְּלוּיָא בְּאַרְצָא נוֹהֶגֶת בֵּין בְּאַרְצָא וּבֵין בְּחוּ"ל מ"מ מְצִינֵו גַּם חוֹבַת הַגּוּף שְׁלֹא נִצְטוּוּ עַד שְׁנַכְנְסוּ לְאַרְצָא כְּמוֹ בְּיַעוּר עֲכוּמ"ז דְּאִמְרִינֵן בַּע"ז (דָּף מ"ה) שְׁלֹא נִצְטוּוּ עַד שְׁנַכְנְסוּ לְאַרְצָא עֵי"ש דְּקָאֲמַר כְּיָבוּשׁ א"י קוֹנְדָם לְבִיעוּר עֲכוּמ"ז וְע"כ צָרִיף לְאָמַר כֵּן וְאִי דְּבְאֲמַת בְּהָא דְּסוֹבֵר ר"ע דְּבִשְׁר נְחִירָה אֵישְׁתְּרִי לָהּ אֲפֹשֶׁר לֹאֲמַר שְׁנֵי טַעְמִים אֶחָד שְׁלֹא נִצְטוּוּ עַדִּין בַּמִּדְבָּר עַל מִצְוַת שְׁחִיטָה עַד שְׁבָאוּ לְאַרְצָא וְכנ"ל: וְאֲפֹשֶׁר לֹאֲמַר טַעַם אַחַר דְּהוֹצֵרָה לְהַתִּיר לָהֶם נְחִירָה מִשׁוּם כִּינּוּן דְּהוּוּ מְקַרְבֵי לְמִשְׁכָּן וּמִטַּעַם דְּהוּוּ אָסוּרִים לְשַׁחֲטֵי בְּשֵׁר תַּאֲנָה מִשׁוּם דְּמַחְמַת הַתְּקַרְבוּתָם לְמִשְׁכָּן דְּמִי הַפֵּל לְקַדְשִׁים בְּחוּץ וְכָל שִׁישְׁחַטוּ וַיֵּאָכְלוּ דוּמָה כְּמוֹ שְׁוֹחְטִין קָרְבָן לְהִכֵי הוֹצֵרָה הַפְּתוּב לְהַתִּיר לָהֶם בְּשֵׁר נְחִירָה דְּכְשֶׁנוֹחְרִין וְאוֹכְלִין שׁוּב אֵינֵו דוּמָה לְקַדְשִׁים בְּחוּץ שְׁהָרֵי קַדְשִׁים צָרִיכִים שְׁחִיטָה כְּדָאֲמַר שְׁם בַּש"ס מְדַכְתִּיב וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר וְנְחִירָה פְּסוּל בְּקַדְשִׁים וְלִהְיֵי נִתְּנָה הַתּוֹרָה לָהֶם הַכָּשֵׁר נְחִירָה כְּדִי

שע"ז יכולים לאכול בשר תאנה ולא ידמה לקדשים בחוץ ולפי טעם זה בעינו למימר דמסיני עד הקמת המשכן נצטוו על השחיטה ורק אחר הקמת המשכן שנגאסר להם בשר תאנה הותר להם בשר נחירה כדי שיהא רשאים לאכול ולא יהא דומה לקדשים בחוץ וסיה ועוף ובעלי מומין היו יכולים לשחוט ולאכול דבנה אין חשש מה שדומה לקדשים בחוץ דהא לאו בני קרבן גינהו וכבר נצטוו על השחיטה מסיני רק דבאותן דבני קרבן הותר להם נחירה כדי שלא ידמה לקדשים בחוץ מחמת דמקרי למשכן.

אבל סיה ועוף ובעלי מומין דלאו בני קרבן גינהו שרי בשחיטה ואפשר דמחויבים לשחוט ולא לנחור וזה א"א לאמר דבשר תאנה נאסר להם משום דהו מקרי למשכן ובשר נחירה הותר להם משום דלא נצטוו עדיין על השחיטה עד אחר ביאתם לארץ כמו שאמרנו לעיל דהא פינו דלא נצטוו עדיין על השחיטה בחולין ואפי' סיה ועוף ובהמות בעלי מומין גמי מותרין לנחור ולאכול א"כ לאו בני זביחה גינהו עדיין וא"כ אמאי אסורין לשחוט בשר תאנה הא אע"ג דמקרי למשכן אפ"ה אין שחיטת חולין דידהו דומה לקדשים בחוץ דהא קדשים בעי שחיטה ומתנאי השחיטה שיהא גברא בר זביחה ומטעם זה פסלינואנן שחיטת עכומ"ז משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה שחיטתו פשיטה ומה שגשחט ע"י אינו בר זביחה דומה לנחירה וכאלו נפלה ספין מאליה ושחטה וכינון שהם לא נצטוו על הזביחה זביחה דידהו הוי כמו נחירה ואם ינבחו גמי לא יותפס בהן שם קדשים בחוץ כמו שאין נתפס שם קדשים בחוץ אם נותרין משום דקדשים בעי שחיטה והם נותרין ה"נ אין נתפס שם קדשים בחוץ בזביחה דזביחה דידהו לאו פלום הוא אלא כמו שנפל ספין מאליה ושחט דלאו זביחה הוא וכמו שהיו מותרין לשחוט בהגרמה ושהיי' ודרסה [דנדאי לא נאסרו בזה פינו דלאו שחיטה הוא כלל ה"נ לא היו אסורין לשחוט משום דלאו בני זביחה גינהו וזביחה דידהו פהגרמה ועיקור דמי]: ועוד דלכמ"כ הגאון בעל ושב הפהו ז"ל דבמדבר הי' צריך להיות שחיטת הקרבנות ע"י פהגים ונוקא דהא דשחיטה פשיטה בנז הוא משום דשחיטה לאו עבודה היא וגם חולין בעי שחיטה ולענ"ד יש לפקפק בזה דהא לדין דחולין בעי שחיטה גמי יש חילוק בין שחיטת חולין לשחיטת קדשים דבחולין לא בעי פנונה לשחיטה כדאמרין בחולין (דף ל"א) דהפיל ספין לנעוץ בכותל והלכה ושחטה פשיטה ובקדשים מתעסק פסול כדאמרין (בדף י"ג) מניין למתעסק בקדשים שהוא פסול כו' ואפ"ה אמרינן דשחיטה לאו עבודה היא א"כ ה"ה לדידהו אע"ג דחולין סגי בנחירה וקדשים בעי שחיטה אפ"ה פשיטה בנז דלאו עבודה היא וצ"ע ואפשר לחלק] וא"כ במדבר דחולין שרי בנחירה וקדשים בעי שחיטה מקרי עבודה ובעי פהו א"כ נדאי דאין שחיטת חולין דידהו משוי שחיטתו לשחיטת קדשים בחוץ אע"ג דמקרי למשכן דקדשים בעי פהו וישאל ששחט לא מתפס בי' דין קדשים בחוץ וא"כ א"א לומר כלל דבשר תאנה אסור משום דמקרי למשכן ובנחירה מותרין משום דלא נצטוו עדיין על השחיטה דאם לא נצטוו על השחיטה כלל לא הנה אסור בשר תאנה דשחיטה דידהו דמי ממש לנחירה ולא איכפת לן כלל בקמה דמקרי למשכן ומאן דסובר דבשר תאנה איתסר משום דמקרי למשכן ע"כ דלדידן שפיר נצטוו על השחיטה מסיני ובסיה ועוף ובעלי מומין מחויבים לשחוט ומקריין בני זביחה שפיר ורק בבהמות תמימים נאסרו לשחוט משום דמקרי למשכן ובכל בהמת חולין ששוחטין נתפס בה שם קדשים בחוץ [ולדעת רש"י ז"ל שם פרת גמי

מחייבי אם שחטו בהמת חולין וכן הספיקו הרמב"ן והרשב"א ו"ל בחדושיהם] דכיון דבגני זביחה ניהו בפייה ועוף ובעלי מומין דומה זביחתן לשחיטת קדשים בחוץ דגם שחיטת קדשים לא בעי פהו דלא מיקרי עבודה דהא גם חיה ועוף ובעלי מומין בעי שחיטה הלכך בזר נמי פשר ודומה זביחת חולין ע"י זר לשחיטת קדשים: ומעתה אחר שנתברר לנו דמאן דסובר דב"ת איתסר משום דהווי מקרבי למשפן אם יספור נמי דרשה דבשר נחירה הותר להם אי אפשר לי' לומר בטעמא דהיתר בשר נחירה אלא משום מחמת שנאסרו בבשר תאנה ולא רצה הפתוב לאסור להם בשר בהמות תמימים להכי הוצרך הפתוב ליתן להם הכשר נחירה לכשר בהמות תמימים כדי שלא יהא נתפס בשחיטתן דין קדשים בחוץ מחמת התקרבות למשפן וא"ל לאמר דלא נצטוו כלל על מצות שחיטה כמו שבארנו א"כ רבה דקאמר דלעולם שוחטין דמתניתין אתי להתיר בשר תאנה כר' ישמעאל ורב יוסף פריה עליו ואמר דלהא לא איצטריך להשמיענו דמעיקרא מ"ט איתסר דהווי מקרבו למשפן וא"כ דאישתרי מחמת דארחיקו להו וכ"ש השתא דארחיקו טפי והוצרך לשנויי דמתניתין דלעולם שוחטין אתי לאשמעינן דבשר נחירה אסור דלא נימא דשרי כמו במדבר הוצרך לומר דפליגי ורי"ש סובר בשר נחירה לא אישתרי ור"ע סובר דבשר תאנה לא איתסר דהא אי אפשר לו לפרש דלא פליגי ובשר תאנה איתסר ובשר נחירה אישתרי כיון דמפרש דמתניתין דלעולם שוחטין אתי לאשמעינן שלא יחזרו להיתר בשר נחירה וא"כ תחזיר עליו אותו קושא שהקשה על רבה דמעיקרא מ"ט אשתרי בבשר נחירה משום דכיון דנאסר להם בשר תאנה הוצרך ליתן להם הכשר אחר לחולין היינו נחירה ובשר תאנה נאסר משום דהווי מקרבי למשפן ועכשיו דמרחקי טפי ודאי דהותר להם בשר תאנה וממילא דאסורין בבשר נחירה דהא לא הותרו אלא משום איסור בשר תאנה ועכשיו דמרחקי והותר בשר תאנה פשיטא דאסורין בבשר נחירה להכי הוצרך לומר דפליגי דר"ע סובר ב"ת לא איתסר וטעמא דאשתרי בנחירה הוא משום דלא נצטוו כלל על השחיטה במדבר עד בואם לארץ ושפיר הוצרך להשמיענו מתניתין דלעולם שוחטין כי היכי דלא נימא דעכשיו שגלו יחזרו להתירן הראשון כמו שהיו מותרין בב"נ קודם פניסתן לארץ משום דסובר דבמדבר לא נצטוו כלל על השחיטה וא"כ הרי מוכרח לאמר דפליגי דא"ל לאמר דלא פליגי כמ"ש התוס' דכיון שלא נצטוו עדיין במדבר על השחיטה א"ל לאסור בשר תאנה משום דמקרבי למשפן כמו שבארנו דאין שחיטתן פלוג דומה לנחירה כיון שלא היה נוהג בהם מצנת שחיטה כלל וכ"ז הוא לרב יוסף דמפרש מתניתין דלעולם שוחטין כר"ע ש"ב לאסור בשר נחירה דהוצרכנו לפי"ז לפרש טעמא דהיתר בשר נחירה שלא נצטוו כלל עדיין על השחיטה כי היכי דלהוי רבותא במאי דאשמעינן מתניתין איסור נחירה בזה"ז אבל במסקנא התם דחי רבא אוקימתא דרב יוסף ג"כ ומפרש הא דקתני לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה א"כ שוב אפשר לנו לאמר דטעמא דר"ע דהיתר בשר נחירה הוא משום דאית ליה דרי"ש דבשר תאנה נאסר וכיון שהצריכה תורה להתיר להם בשר תמימים הוצרכה ליתן להם הכשר אחר לשחיטת חולין דהיינו נחירה ובעינן למימר שנצטוו על השחיטה גם מסיני עד הקמת המשפן ורק אחר הקמת המשפן דמקרבי למשפן הותרו בבשר נחירה כי היכי דלא להוי כמו שחיטת קדשים בחוץ וגם אז לא הותרו רק בבני קרפן אבל חיה ועוף ובעלי מומין בעי שחיטה וכיון דהוזהרו מכבד על השחיטה

וגם פֶּעַת מְוֹזְהָרִים לְשַׁחֲטָה חֲזָה וְעוֹף וּבַע"מ מְקַרְיָן בְּגֵי שְׁחִיטָה וְדָמֵי זְבִיחָתוֹן לְקַדְשִׁים בַּחוּץ וְלִהְיֵי גִיתָן לָהֶם גְּחִירָה וְשׁוֹב אֵין אָנוּ צְרִיכִין לוֹמַר בְּטַעַמָּא דְהִיתָר גְּחִירָה מְשׁוּם שְׁלֵא נִצְטוּוּ עַל הַשְׁחִיטָה כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ ר' יוֹסֵף.

דְּזֵה דְחֻק גְּדוּל פִּינּוֹן דְשְׁחִיטָה חוֹבַת הַגּוֹף וְאִינָה תְלוּי בְּאַרְצָא אִמְאֵי לֹא נִצְטוּוּ אֱלָא דְנִצְטוּוּ וְהִתְרוּ לְפִי שְׁעָה בְּבִהְמוֹת תְּמִימִין וְשִׁפִּיר פֶּתַב הַרְמַב"ם ז"ל דְרָשָׁה דר"ע וְדָרִי"ש דְבִשְׁר תַּאֲנָה אִתְסַר וּבִשְׁר גְּחִירָה אִישְׁתְּרִי וְהִינּוּ בְתַמִּימִים וְעָדִיף טְפִי לְפָרֵשׁ דְלֹא פְּלִיגֵי רִי"ש ור"ע וְגַם אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְאִמַר דְלר"ע לֹא נִצְטוּוּ כִּלְל עַל הַשְׁחִיטָה קוֹדֵם פְּנִיסְתָּן לְאַרְצָא אִף שֶׁהוּא חוֹבַת הַגּוֹף: וְלִפִּי מַה שְׁבְּאַרְנוּ בְּדַעַת הַרְמַז"ל דְלִמְסַקְנָא אֲמַרִּינוּ דְהִי מְצוּנִין עַה"ש קוֹדֵם הַקְּמַת הַמְּשַׁכֵּן אֲפֻשֶׁר לְפָרֵשׁ כְּפִשׁוּטוֹ הָא דְדָרִישׁ וְזַבְחָת פְּאֻשֶׁר צְוִיתִיהּ מְלַמֵּד שְׁנִצְטוּוּ מִשְׁה עַל הַנֶּשֶׁט וְעַל הַקְּנָה וְעַל רֹב א' בְּעוֹף וְעַל רֹב שְׁנִים בְּבִהְמָה וְלֹא דְרִישׁ כְּפִשְׁר צְוִיתִיהּ בְּמָרָה דְהָא אֵין מוֹכַח לְדְרוּשׁ כְּפִשְׁר צְוִיתִיהּ בְּמָרָה דְהָא אִף שְׁלֵא נִצְטוּוּ בְּמָרָה א"ש נְמִי לְשׁוֹן כְּפִשְׁר צְוִיתִיהּ מְשׁוּם דְכִינּוֹן דְמִצְוֹת זְבִיחָה הִיָּה לָהּ הַפְּסֵק וּמְהַקְּמַת הַמְּשַׁכֵּן וְאִילָף הַתְּרוּ בְּגְחִירָה הַנְּצָרָף לֹמַר כִּי יִרְחִיב ה' אֶת גְּבוּלָהּ וְאִמְרָתָא אֲנִיכְלָה בְּשִׁר וְזַבְחָת כְּפִשְׁר צְוִיתִיהּ בְּסִינֵי לֹא כְּמוֹ כָּל מ' שְׁנִים שְׁהִייתֶם בְּמִדְבָר שְׁהִתְרוּ לְכֶם בְּשִׁר גְּחִירָה רַק תִּזְבַּח כְּפִשְׁר צְוִיתִיהּ מִשָּׂא"כ גְּבִי שִׁבְתָּ וְכֹאו"א שְׁלֵא הִיָּה לְמִצְוֹתֶם הַפְּסֵק מֵאֵי כְּפִשְׁר צְוִיתִיהּ דְקָאֵמַר ש"מ שְׁנִצְטוּוּ בְּמָרָה וְזֵה פְּשׁוּט: וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְכֹאוֹרָה בְּמִש"כ הַרְמַז"ל שְׁכָל הַרוֹצֵה לְשַׁחֲטָה יִבִּיא שְׁלָמִים דְמִשְׁמַע שְׁהִי יְכוּלִים לְהִבִּיא שְׁלָמִים בְּמִדְבָר.

וּבְחִיגָה (דָּף ו') קָאֵמַר ר"ע אֲקָרָא דְעוֹלַת תְּמִיד הַעֲשׂוּנָה בְּהַר סִינֵי קְרִבָּה וְשׁוֹב לֹא פְּסָקָה הָא מָה אָנִי מְקַיִם הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הַגְּשָׁמָה לִי בְּמִדְבָר אַרְבַּעִים שָׁנָה שְׁבִטוּ שָׁל לֹוי קְרִבּוּהָ שְׁלֵא עָבְדוּ עִכּוּמ"ז עִי"ש אֲבָל יִשְׂרָאֵל לֹא הִיָּו יְכוּלִים לְהַקְרִיב.

וּפִי' הַטּו"א שֶׁם שְׁלֵא הִיָּו יְכוּלִים לְהַקְרִיב לְפִי שְׁהִי גְזוּפִים. וְהָא דְאֲמַרִּינוּ בְּמ"ק (דָּף ט"ו) בְּבַעֲיָא דְמִנּוּדָה מַהוּ שְׁיִשְׁלַח קְרִבּוּתֵי וְקָאֵמַר רַב יוֹסֵף ת"ש כָּל אַרְבַּעִים שָׁנָה שְׁהִיָּו יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר וְשִׁלְחוּ קְרִבּוּתֵיהֶן זֵהוּ לר' יִשְׁמַעֲלָל דְסוּבֵר בְּשִׁר גְּחִירָה אָסוּר לָהֶם וְלֹא הִיָּו יְכוּלִים לְאֶכְלָל בְּשִׁר כ"א בְּזַבְחָה וּבִשְׁר תַּאֲנָה הִיָּה אָסוּר לָהֶם וְע"כ דְהִקְרִיבוּ שְׁלָמִים וְאֶכְלוּ הַבְּשִׁר וּמִזָּה מוֹכַח שְׁמִנּוּדָה יְכוּל לְהַקְרִיב אֲבָל ר"ע לְטַעַמָּא דְבִשְׁר גְּחִירָה הַתְּרוּ לָהֶם וְהִיָּו יְכוּלִים לְאֶכְלָל בְּשִׁר גְּחִירָה סוּבֵר בְּאִמַת שְׁמִנּוּדָה אָסוּר לְהַקְרִיב וְהַנְּצָרָף לֹמַר שְׁשִׁבְטוּ שָׁל לֹוי הַקְרִיבוּ הַתְּמִיד וְאִם כֵּן אִיךָ כְּתַב הַרְמַז"ל שְׁשִׁבְטוּ שְׁלָמִים וְהִלָּא הִיָּו מְנֻדִים וְלר"ע מְנֻדָה אָסוּר לְהַקְרִיב וְצ"ל דְבְּאִמַת מִש"כ הַרְמַז"ל שְׁהִיָּו שׁוֹחֲטִים שְׁלָמִים קָאֵי רַק אֲשִׁבְטוּ שָׁל לֹוי וְעִינּוּ בְּרַמְב"ם ז"ל (פ"ב מֵהַלְכוֹת בִּיאַת מְקַדְשׁ) שְׁכ' ג"כ שְׁהַדְבָר סָפַק אִם מְנֻדָה מוֹתֵר בְּהִבְאָת קְרִבּוּתֵי.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְרַב יוֹסֵף דְפָשִׁיט בְּמ"ק (דָּף ט"ו) דְמִנּוּדָה מוֹתֵר לְשַׁלַּח קְרִבּוּתֵי מַהָּא דְלִרִי"ש ע"כ דְשִׁלְחוּ קְרִבּוּתֵיהֶם לְפִשְׁט מר"ע דְאֵמַר שְׁבִטוּ שָׁל לֹוי הַקְרִיבוּ הַתְּמִיד אֲבָל שְׂאָר שְׁבִטִים הִיָּו אָסוּרִים ש"מ דְמִנּוּדָה אָסוּר בְּהִבְאָת קְרִבּוּתֵי.

דְאֲפֻשֶׁר לֹמַר דְלִהְיֵי לֹא פְּשִׁיט לִיה מר"ע דְשֶׁם (ע"א) פְּשִׁיט רַב יוֹסֵף דְמִנּוּדָה אָסוּר בְּשִׁאֲלַת שְׁלוֹם מִדְתָּנָן גְּבִי תַעֲנִיּוֹת שְׁאָסוּרִין בְּשִׁאֲלַת שְׁלוֹם כְּבִנֵי אָדָם הַגְּזוּפִין לְמִקּוֹם וְדָחִי לִי אֲבִי וְדִלְמָא שְׁאֲנִי מְנֻדָה לְשָׁמִים דְחָמִיר וְלִהְיֵי לֹא פְּשִׁיט מר"ע דְאֵינּוּ מְשַׁלַּח קְרִבּוּתֵי דְאִיכָּא לְמִימַר מְנֻדָה לְשָׁמִים חָמוּר וּפְשִׁיט מְרִי"ש דְשִׁרִי אֲפִילוּ בְּמִנּוּדָה לְשָׁמִים

דחמיר ודחי לי דאיפא למימר נמי איפכא שאני מנודה לשמים דקיל: סימן נד פתב
הרא"ה ו"ל (בבבדק הבית) בשוחט בהמת חבירו לשם עכומ"ז אע"ג דלא אסרה ע"י
מעשה מ"מ באכילה אסורה וז"ל והיכא דלית לי בה שותפות לא מתסרא בהנאה אבל
באכילה אסורה דלאו משום דאסר דבר שא"ש אלא משום דהאי גברא לא חזי לשחיטה
והוי לי פנוח ובגמ' נמי אמרינן דדוקא בישראל מומר הא לא"ה אמרינן לצעורי קמכוון
ולא מתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה דלא חזי לשחיטה פדאמרן עד פאן לשונו:
וממשמעות דבריו משמע שאסור באכילה מה"ת דה"ל פנוח ונהר"ן ו"ל הביא דבריו
(כפ"ב דחולין) והט"ז ב"ר"ד (סי' ד') פי' פנונתו דלהכי אסורה באכילה מה"ת דכיון
דאמרינן אין אדם אוסר דשא"ש ומסקין אנו מעשה שחיטתו הרי היא כמו שנשחטה
מאילי' ואנו קיי"ל נפלה ספין ושחטה פסולה דכתיב וזבחתי ואכלתי מה שאתה זובח אתה
אוכל ומטעם זה פתב דאם שנים שוחטין ואחד פנונתו לשם עכומ"ז בדבר שא"ש מותר
ארף באכילה דכיון דאיפא חד שלא הי' פנונתו לעכומ"ז הבהמה מתקשרא בהאי דשחט
שחיטה מעליא: והנה לכאורה קשה טובא ע"ד הרא"ה ו"ל מש"ס דחולין (דף מ') דפריד
לעולא דאמר אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה מברייתא דהשוחט בחוץ בשבת לעכומ"ז
חייב ג' חטאות ואי אמרת אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה מפי חתף בה פורתא אסרה
אשחויטי חוץ לא ליחייב מחתף בעפר הוא עיי"ש ודבריו הרא"ה ו"ל תיקשה גם אם
נימא אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה הא מ"מ אסורה באכילה והוי לה פנוח חוץ
מחייב אשחויטי חוץ פיון דמיד אחר התחלת השחיטה הוי' לי פנוח פטור אשחויטי חוץ
ומצאתי שגם הרשב"א ו"ל במשמרת הבית הקשה פן: ולענ"ד נ"ל ליישב דכיון דעיקר
טעמו של הרא"ה ו"ל שאוסר באכילה לפי פי' הט"ז משום דכיון דאנו מסלקין מעשיו
הנה בשחיטה שנעשה מאילי' ואסורה וכ"ז הוא אם אין אוסרין אותה כלל ולא נתפס בה
דין תקרובת עכומ"ז כלל כמו שוחט בהמה של חבירו לעכומ"ז דאמרינן אין אדם אוסר
דשא"ש ומבטלין מחשבתו לגמרי בזה אנו אומרין פיון שאנו מסלקין מחשבתו גם מעשיו
מסלקין וכמו שנשחטה מאילי' דמי אבל השוחט בהמת קדשים בחוץ לעכומ"ז דבשעת
גמר השחיטה חל איסור קדשים בחוץ וקדשים בחוץ אסור בהנאה וכל מידי דאסור
בהנאה לאו דמרי' ניהו פדאמרינן בב"ק (דף ע"א) וכ"כ בחטאת ששחט בחוץ פקע
רשות הקדש מינ' ואמרינן במעילה (דף ב') כל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת
שכבר פקע מהם רשות הקדש ופשיטא דה"ה נשחטו בחוץ ומדרבנן בעלמא מועלין בהם
אבל מה"ת פקע רשות הקדש מינייהו והוי הפקר ואף שאין אדם אוסר דשא"ש ע"י
מעשה מ"מ דבר הפקר נדאי דיכול לאסור ע"י מעשה זו כמו שבארנו לקמן בתשובה
וא"כ חל על הבהמה דין תקרובת עכומ"ז בשעת גמר שחיטה וכיון דחל עלה דין תקרובת
עכומ"ז הרי נתקיימה מחשבת השוחט ששחטה לעכומ"ז ויש בזה דין שחיטה שפיון שאין
אנו מסלקין מחשבתו גם מעשיו אינם מסתלקין והוי שחיטה מעליא וחייב משום עכומ"ז
ומשום קדשים בחוץ דהא לא אמר בדוקא שרוצה שתאסר בתחילת שחיטה רק שרוצה
ששחיטה זו תהא לעכומ"ז ונתפס בה תקרובת עכומ"ז והרי נתפס בה דין תקרובת
עכומ"ז בגמר שחיטה בשעה שנגמר גם איסור שחויטי חוץ ולהכי א"ש למ"ד אין אדם
אוסר דשא"ש ע"י מעשה דלדיד' אינה נאסרת אלא בסופה ולהכי חייב משום שחויטי
חוץ משום דעד סוף השחיטה הוי השחיטה פדינה ול"א דמפסלא מחמת שהיא רוצה

לשוחטטה לעכומ"ז ובאמת לא נתפס בה דין תקרובת עכומ"ז והוי פמתה מאילי פינו
דסוף סוף בסופה נתפס בה דין תקרובת עכומ"ז: מיהו מדברי רש"י ז"ל משמע למ"ד
אין אדם אוסר דשא"ש אפילו ע"י מעשה לא מתסרא הבהמה אפילו בסוף שחיטה שכ'
שם (בדף מ"א) ואי אין אדם אוסר דבר שא"ש מאי איריא דתני עוף אפילו בהמה נמי
דקא לא פקע שם קדשים מיני' ומיהו איהו מחייב משום עובד עכומ"ז דמ"מ אע"ג דלא
מתסרא מפלח פלקא עכ"ל משמע מדבריו בהדיא שלא נאסרה כלל הבהמה אפילו בסוף
השחיטה ונראה שטעמו של רש"י ז"ל דאע"ג דבסוף השחיטה פקע שם קדשים מינה
וניצא מידי מעילה ד"ת מ"מ פינו דמדברבנו יש בה מעילה פדאמרינו פ"ק דמעילה (דף ב')
יש עליה עדיין רשות הקדש ומקרי דבר שא"ש ואינו נאסר אף ע"י מעשה: ומיהו בעיקר
סברת הרא"ה ז"ל קשה לכאורה מהא דאמרינו בנדריים (דף ל"ה) איבעיא להו הני פהני
שלוחי דידן נינהו או שלוחי דרחמנא ופשיט מדתנן הפהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין
הא שוגגין פטורין אלא שפיגולן פיגול אא"ב שלוחי דרחמנא שפיר אכל אי אמרת שלוחי
דידן לימא לי' לתיקוני שדתיך ולא לעוונתי וכ' הר"ן ז"ל שם ונ"ל שוגג הוא דקשיא
לי' בשלמא במזיד נהי דשלוחי דידן נינהו פיגולן פיגול דכיון שפגל במזיד אינו עושה
שליחותו אלא אדעתא דנפשי' קא עביד וקיי"ל בפ"ב דחולין (דף מ) אדם אוסר דבר
שא"ש ע"י מעשה אכל בשוגג אי שלוחי דידן נינהו אמאי פיגולן פיגול הא לא אדעת'
דנפשי' קא עביד שנתפגין לעשות שליחותו ולימא לי' לתיקוני שדתיך ולא לעוונתי
עכ"ל הר"ן ז"ל ולדעת הרא"ה ז"ל קשה טובא דמאי מקשה הש"ס משוגג הא חזינו
דמעיקר קרא דפיגול דחייב רחמנא פרת לא מקשה הש"ס משום דאיכא למימר דקא
דחייב פרת בפיגול מיירי באמת שבעל קרבן הי' פהו ופגלו ועוד דמצי למימר דמיירי
במזיד ובמזיד א"ש אף אי שלוחי דידן דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה רק דמקשה
דכהנים שפגלו במקדש דמיירי בקרבן של אחרים מדחייבין לשלם.

וע"ז מקשה משוגג נימא לתיקוני שדתיך ולא לעוונתי וא"כ לדעת הרא"ה מאי מהני הא
דיאמרו הבעלים לתיקוני שדתיך ולא לעוונתי דאף דאין השליח יכול לקבוע מחשבתו
מחשבת פיגול בהאי קרבן משום שע"ז לא נעשה שליח מהבעלים מ"מ אם נסלק מעשה
השליח מהקרבן הקרבן פסול בלא"ה ודמי כאלו לא נשחט מפח גברא ובזריקה כאילו
לא נזרק מפח השליח והגיע הדם על המזבח מאיליו ונפסל הקרבן ולהכי חייבין לשלם
ומאי מקשה הש"ס פלל: ומיהו בלא"ה קשה לכאורה מאי פריך התם לימא לתיקוני
שדתיך ולא לעוונתי דממ"נ אם נימא לתיקוני שדתיך הרי נתבטל השליחות ואנן בעינו
שליחות הבעלים וממילא הקרבן פסול דמסתמא מיירי נמי שנתפגל בזריקה דוודאי
בעינו בה שליחות ואחרי כותבי זאת מצאתי להרשב"א ז"ל בחי' וז"ל וקשיא לי והא
אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה רבה פדאמרינו בע"ז וי"ל דה"מ בשאר איסורין אכל
הכא איבעי שליחות כשהוא משנה שליחותו ומעונות נמצא שאינו שליח לכך ולא הוי
כשוחט קרבן אלא פגול ולא הוי פיגול וכשר מיהא לא הוי ואיהו לא קשי' לי' למה אינו
כשר אלא פיגול הוא דקשיא לי' עכ"ל הנה הוא מפרש דקושית הש"ס לא מפסול הקרבן
קשיא לי' אלא מחיוב פרת: אכל לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דלפי דבריו הו"ל
להקשות גם במזיד אמאי חייב פרת הא הוי קרבן פסול ולמה לי' להש"ס לאסוקי הך
דיוקא דקא שוגגין פטורין דמשמע דרק משוגג קא מקשי [ועי' בפירוש הרא"ש בנדריים

שם דבאמת הקושיא גם ממזיד ולא מייתי הברייתא אלא להוכיח דהוי פגול מה"ת ואולי גם הרשב"א מפרש כן] ומזה מוכח פדברי הר"ן ז"ל דמקשה רק משוגג משום שאין השליח רוצה לאפוקי מדעת בעלים כלל ולא שייך בזה אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה וקושית הש"ס הוא ממה שהקרפון פסול ולא מפרת דהא בשוגג בלא"ה ליפא פרת וא"כ כיון שבארנו דקושית הש"ס מהא דהקרפון פסול הדק"ל דהא פסול מטעם דכיון דבעי שליחות והוא שינה בשליחות ממילא ליפא פאן שליחות ונפסל: ולכאורה הנה אפשר לומר דהש"ס מפרש הא דהכהנים שפגלו במקדש היינו בשחיטה ובשחיטה לא בעי שליחות כיון דבזר נמי פשיעה וכמו שבארנו במק"א והא דלא משני דמייירי באמת בשאר עבודות ונפסל הקרפון מטעם שינוי השליחות פדברי הרשב"א ז"ל הוא משום דהרשב"א ז"ל בגיטין (דף נ"ג) מקשה שם אהא דכהנים שפגלו במקדש מזידין סייבין מ"ש מעושה מלאכה בפרת חטאת דפטור מדיני אדם וסייב רק בד"ש ותי' דשאני פגול דבשעה שפגל עושה מעשה ששוחט אבל הכא אינו עושה מעשה ומשמע דזהו דווקא בשחיטה דאיפא מעשה שחיטה אבל לא בשאר עבודות דבשאר עבודות סייב רק בד"ש ולהכי מקשה שפיר כיון דע"כ מייירי בשחיטה דלא בעי שליחות לימא לתיקוני שדרתיך ולא לעוותימיהו ז"א דא"א לומר דהש"ס סובר דמתניתין מייירי רק בשחיטה דא"כ אפילו אם נימא דכהני שלוחי דשמיא ניהו נמי תקשה אמאי יכול לאסור הא על שחיטה לא שייך לומר דרחמנא שוויא שליח אף לאסור דמאן שוויא שליח דכיון דשחיטה פשיעה בכל אדם הא לא נעשה הפהו שליח לשחוט דדווקא בשאר עבודות שייך לומר שלוחי דשמיא ולא בשחיטה ומדקאמר הש"ס א"א שלוחי דשמיא שפיר ע"כ דמוקי לה בשאר עבודות דבעי שליחות ומה דסייב בדיני אדם ולא מדמינן לה לעושה מלאכה בפרת חטאת שהכניסה לרבקה בשביל שתינק ותדוש שפטור מד"א.

משום דהתם ליפא מעשה כלל דבשעת הכנסה לרבקה לא מיפסלה וא"כ פשדשה מייירי דהוא לא עביד מעשה והיא דשה מאיליה רק שפוסלה במחשבתו שרוצה שתדוש וכיון דלא הוי אלא מחשבה להכי פטור מד"א משא"כ בפגול דבשעה שמחשב זורק וקא עביד מעשה סייב נמי בד"א] וא"כ הדק"ל מאי מהני הא דמצי למימר לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי: מיהו לשיתת הר"ן ז"ל נראה דלק"מ כיון דכ' דלא שייך בשוגג אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה משום שלא רצה לאפוקי מדעת בעלים א"כ אין בזה בטיול השליחות נמי כיון שעשה הדבר לדעת בעלים רק שהי' שוגג שהי' סובר שאין הקרפון נפסל בכך השליחות קיימת ורק מחשבתו מתבטלת מטעם לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי ודווקא היכא דשינה השליח במעשה אז בודאי אמרינן דאף בשוגג השליחות מתבטלת אבל הכא דהמעשה עביד כפי שנוצטווה רק שחישב מחשבה הפוסלת בזה אמרינן כיון שעשה בשוגג ולא רצה להוציאה מציוויי הבעלים מעשיו קיימים ומחשבתו מתבטלת משום לתיקוני שדרתיך כו' ושפיר פרייך אמאי פגולין פגול: ולפי"ז לא קשה על דברי הרא"ה דלהוי פגול מטעם דכיון דאנו מבטלין מחשבתו כמאן דלא עביד דמי דגם הרא"ה לא אמר אלא כששחט בהמת חבירו לעכומ"ז מדעת עצמו שנה רצה להוציא מדעת בעלים וכיון שאנו מבטלין מחשבתו גם מעשיו מתבטלין אבל הכא גבי פגול ששחט מדעת בעלים ובשוגג חישב מחשבה הפוסלת בזה אף שהמתבטלת מ"מ מעשה דידן קיים שהרי רצה למלאות שליחות הבעלים ואלו הנה ידע שמחשבתו פוסלת אף הוא לא

הי' מחשב כלל להכי מעשיו קיימין ומינושבין דברי הרא"ה ז"ל: אוילם לענ"ד אין פוננת הרא"ה ז"ל כמו שפ"ה הט"ז דלהכי אסורה באכילה משום דכמאן דלא עביד דמי היכי שמתחשבתו מתבטלת אלא פוננת הרא"ה ז"ל דלהכי אסורה באכילה משום דגברא לא קזי דאף דאין הבהמה נאסרת בתקרובת עכומ"ז משום שאין אדם אוסר דשא"ש מ"מ האי גברא עבד עכומ"ז ודמי למשתחונה להר שקהר אינו נאסר וגברא חייב מיתה כדאימא סנהדרין (דף ס"א) וקיי"ל דמומר לעכומ"ז שחיטתו פסולה והניא נבילה ואף דכפעם אחת לא נעשה מומר כמ"ש התוס' בן חולין (דף י"ד) מ"מ הא פתב הר"מ ז"ל בפהמ"ש בן חולין (שם) גבי שוחט בשבת דבמזיד נעשה מומר בתחילת שחיטה ושחיטתו פסולה כדן שחיטת מומר לעכומ"ז [ואף דבגמרא שם פריה אמתניתין דשוחט בשבת ונוקמה במזיד ור"מ צ"ל לדעת הרמז"ל דהש"ס בעי לאוקמי במזיד וכמ"ד מקלקל בחבורה פטור דלא נעשה מומר לחלל שבת כיון דהוי מקלקל והר"מ קאי למ"ד מקלקל בחבורה חייב וצ"ע] וה"נ בתחילת השחיטה נעשה מומר לעכומ"ז [וכמו שבארנו במק"א דאם גמר כל שחיטת הסימן לעכומ"ז נעשה למפרע כל השחיטה זבחי מתים דקיי"ל ישנה לשחיטה מתחילה וע"ס] ופסולה כל השחיטה דהנה לה פנוחר משום דגברא לא קזי והיינו דכתב הרא"ה ז"ל דגברא לא קזי ולא איהו אסר לה אלא דלא שרי לה דהיינו דמומר לעכומ"ז אינו ראוי להתיר ע"י זביחתו ומומר לעכומ"ז ששחט דמי לשחטה מאילי' פגון נפלה ספין ושחטה דהניא נבילה דרחמנא אמר וזבחת ואכלת מי שהיא בר זביחה אכול מזבחו שמתיר ע"י זביחתו אבל עכומ"ז ומומר לעכומ"ז אינו מתיר ע"י זביחתו ואף שאינו שלו מ"מ איהו לא שרי לה: ולפי"ז לא קשה נמי קושית המשמרת הבית מהא דפריה משוחט בחוץ לעכומ"ז למ"ד א"א דבר שא"ש מפי שחיט בה פורתא אסרה כו' דמשמע דלמ"ד אין אדם אוסר דשא"ש לא נאסרה דהתם כיון שהי' שוגג דהא חייב ג' חטאות קתני ובשוגג הא לא נעשה מומר כלל ומיושבים היטב דברי הרא"ה ז"ל: ומש"כ הרא"ה ז"ל שם דגם למ"ד דבישראל אמרינו לצעורי קא מכווין מ"מ באכילה אסור ולכאורה קשה דהא כיון דאמרינו לצעורי קא מכווין ולא כיון כלל לעכומ"ז א"כ הא לא נעשה מומר ואמאי אסור באכילה וי"ל דגם זה נכון דבאמת הא דאמרינו לצעורי קא מכווין היינו דאף שאמר שפיון לעכומ"ז לא מהימן לי' ואמרינו דבמתחשבתו לא כיון לעכומ"ז רק שאמר כן לצעורי' וע"ז קשה דהא בגיטין (דף נ"ד) אמרינו הנה עושה עמו בטהרות וא"ל טהרות שעשיתי עמה נטמאו הנה עושה בזבחים ואמר לו זבחים שעשיתי עמה נתפגלו כל שבידו נאמן אבל אם אמר לו שעשיתי עמה ביום פלוני אינו נאמן עיי"ש בגמ' וא"כ ה"נ פשאומר שפיון באמת לעכומ"ז נאמן ואין לומר דהתם נאמן פשהו בידו דמייירי פשאומר ע"י אחרים נטמאו אבל לומר על עצמו שעשה איסור אינו נאמן אפילו היכא דבידו.

דז"א דהא בזבחים שעשיתי עמה נמי עשה איסור ואפ"ה נאמן היכא דבידו וא"ל דהתם גלי קרא דנאמן פשאומר פיגול דז"א דהא איכא לאוקמי קרא במפגל קרבן עצמו שיודע בעצמו שפיגלו אבל אם פהו אחר שאמר שפיגל קרבן שאינו שלו אינו נאמן ואף דדרשינו בגזרים (דף ל"ו) לא יחשב מ"מ ולא אמרינו לתיקוני שדרתיה ולא לעוותי א"כ גלי קרא דגם אחר מצי מפגל מ"מ הא אפשר לומר דהאי קרא לא מהני אלא דלא נימא לתיקוני שדרתיה ולא לעוותי ויש כח ביד הפהו לאסור אף שאינו שלו אבל לענין

נאמנות אפ"ל דלא מהימן פיון שאינו שלו וקרא מיירי בשמעני' דמפגל כדאמר בגיטין (דף נ"ד) אבל אם לא שמענו לא מהימן ומדלא מפליגינן בהכי ש"מ דכל שפידו מהימן אפילו לאמר שעשה בעצמו האיסור וא"כ ודאי דקשה לכאורה למה אמרינן בשוחט בהמת חבירו לעכומ"ז לצעורי קא מכוין הא עומד וצונח שלא אמר לצעורי ושחט באמת לעכומ"ז ואפילו אם אומר פן אחר ששחט נמי הא רבא סובר שם בגיטין (דף נ"ד) דכל שהי' בידו פעם אחת אפילו אמר אח"כ נמי נאמן א"כ אם אומר אחר השחיטה ששחט לעכומ"ז ולא לצעורי אמאי אינו נאמן ורוב פוסקים פסקו בזה פרבא עיין ברא"ש בגיטין (דף נ"ד) שם: ונראה דהא דאמרינן דכל שפידו נאמן הוא דווקא על מה שנעשה פועל ולא על דבר אחר ובזבחים שנמסר הקרבן לידו להכשירו ולעשות בו הכשר קרבן ובלעדו הקרבן פסול דהרי הקרבן שחוט לפנינו ואם לא נעשה בו כל הכשר קרבן הרי הוא פסול והוא נעשה פועל להכשיר הקרבן לכן נאמן לומר שהוא פסול מחמת פגול וכן טהרות וי"נ שהוזכר בתוספות וברא"ש שם בגיטין שהוצרכו לשימור מטומאה וניסוף כגון במקום שע"ה ועכומ"ז מצויים ליגע בהן והוא נעשה שומר ופועל לשמור מגיעת ע"ה או עכומ"ז ע"ז אמרינן דכל שפידו כעת לאפיי או שהיה בידו פעם אחת לרבא נאמן מפני שנאמן לומר ע"ע שלא עשה פעולתו וכיון שלא עשה פעולתו דומה הקרבן כמי שלא הוכשר ע"י אדם ופסול והיין כמו שלא נשתמר מניסוף וטהרות כמו שלא נשתמרו מטומאה דמהני אמירתו למימר דכמאן דלא עביד פעולתו דמי ונאמן לומר שלא עשה פעולתו אבל באומר ששחט לעכומ"ז בשלקא לענין אכילה שפיר אמרינן פיון שהוא בידו מהימן לומר לא עשיתי פעולתי ונשחט בפסול ואסור באכילה דכמאן דלא עביד דמי דהא ע"ז נעשה פועל להכשירו לאכילה אבל לענין הנאה אטו הוא נעשה פועל שלא יהא השור נשחט לעכומ"ז עכומ"ז מאן דכר שמי וע"ז לא נעשה שומר ופועל וכיון דבחזקת היתר להנאה קיימא אין ע"א נאמן לאסור בהנאה ולומר ששחטו לעכומ"ז ואף שפידו לשוחטו לעכומ"ז מ"מ הא לא מהני טעמא דבידו אלא במה שנעשה עליו שומר ומסלק פעולתו ונשאר הדבר בפסול וגבי שחיטה אם אנו מסלקין פעולתו ודומה כמו שהשור מת מעצמו לפנינו נמי אינו נאסר בהנאה וסובר הרא"ה ז"ל כדעת ר"ת דאין ע"א נאמן לאסור בדבר שלא בידו ובקידושין דאמרי' אמר לו ע"א נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ואפילו אינו בידו הוא משום דשתיקה פהודאה אבל אם אמר איני יודע אין הע"א נאמן אלא אם הוא בידו וגם מה שפידו אינו נאמן אלא בדבר שהפעולה נמסר בידו לתקנה בזה נאמן לאמר שלא נתקן ושפיר קאמר הרא"ה ז"ל אף למ"ד לצעורי קא מכוין לחלק בין אכילה להנאה דבאכילה אמרינן לא איהו אסר לה אלא לא שרי לה היינו שעל פעולתו המוטלת עליו מהני טעמא שפידו משא"כ בהנאה וזה ברור: [וה"נ ודאי מסתברא לדינא דדוקא אם אמר טהרות שעשיתי עמה ביום פלוני נטמאו בשעה שהיה הוא עסוק לשומרון אבל אם אמר לו טהרות שעשיתי עמה נטמאו בשעה שהיה בידו קודם שמסרתם לידי ודאי דאינו נאמן אע"ג דבידו לטמאן כעת לאפיי או שהיה בידו לרבא וע"כ הטעם כמ"ש משום דלא מהני מה שפידו אלא להאמינו לסלק פעולתו ושמירתו אבל לומר שנאסרו או נטמאו קודם שנעשה פועל עליהן לא מהימן אף שפידו לטמאן כעת מיהו בזה בלא"ה לא מהימן דאם איתא דנטמאו או נתנסכו קודם שמסרו לידו לא הוי לי' לקבולי עליו לשומרון פיון שפכר נתנסכו או נטמאו] ואף דלא משפחת

לה איסור אכילה בלא איסור הנאה דממ"נ אם פינוג לצעורי מותר אף באכילה ואם פינוג לעכומ"ז אסור אף בהנאה וגבי לא בדרך בסימנים אמרינו בחולין (דף ט') דאם לא בדרך בסימנים מטמאה אף במשא אף דלגבי טומאה ליפא חזקת איסור דהא לאו בחזקת טומאה קיימא מ"מ הואיל ולגבי אכילה קיימא בחזקת איסור דבהמה בחייה בחזקת איסור קיימא ממילא נמי מטמאה במשא משום דכיון דמהני חזקת איסור לאוסרה באכילה ואנו דנין שלא נשחטה פהוגן ממילא מטמאה במשא פדיו נבילה אף דלגבי טומאה ליפא חזקת איסור נאפילו למ"ד דאוסרה באכילה ולא מטמא משום דליפא חזקה לגבי טומאה הא פתבו שם התוס' דהוא משום דרוב פעמים שחט שפיר הא לאו הכי לא מצינו למיפלג בין אכילה לטומאה והכא מפלגינן בין אכילה להנאה אע"ג דהא בהא תליא ולא מצינו למפלגינהו ועיין ב"ב (דף קל"ד) בבעל שאמר גרשתי את אנאתי ונאמן מפאן ולהפא הואיל ובגידו לגרשה ואינו נאמן למפרע וקאמר התם דאם אמר גרשתי למפרע אף מפאן ולהפא אינו נאמן ולא פלגינן דיבורא לומר דיהא נאמן לכה"פ מפאן ולהפא דבחד גופא לא מפלגינן דיבורא וא"כ אמאי כ' הרא"ה ז"ל דמפלגינן דיבורא לאוסר באכילה משום דהוי בגידו ולענין הנאה אינו נאמן נראה דלא דמי דהכא פינוג דמשפחת לה במחשבת עכומ"ז שיהא אסור באכילה ומותר בהנאה פגון בשוחט להר דאמרינו בחולין (דף מ') דהוי פסולה ולא זבחי מתים שפיר מצינו למפלג הנאה מאכילה ולא דמי לאכילה וטומאה דלא משפחת פלל שיהא אסור באכילה גבי חשש אינו זבוח פדיו ולא יהא מטמא: הרי נתבררו דברי הרא"ה ז"ל שמחלק בין איסור אכילה להנאה למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא מטעם דבאכילה אמרינו גברא לא חזי והוי פשחיתת מומר לעכומ"ז דאינו מתיר בשר באכילה משא"כ בהנאה ולמ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו רק דאמרינו דלצעורי קא מכנין החילוק בין אכילה להנאה הוא משום דבאכילה נאמן לומר שלא פינוג לצעורי' הואיל שהוא בגידו ולענין הנאה לא מקרי בגידו ודו"ק כ"ז גלע"ד: סימן נה ולענין קושית התוס' והרשב"א ז"ל שהקשו בהא דאמרינו בחולין (ד' י"ב) אמתניתין דכולן ששחטו נאחרים רואין אותן שחיתתו פשיטה ואמרינו מאן תנא דלא בעי פנונה לשחיטה ר' נתן הוא כו' ואמאי לא אמרינו דכוננת העומד על גביו מהני כמו גבי גט וחליצה: ונ"ל דאפ"ל דלא שייך לומר דכוננת העוה"ג מהני אלא היכא דהפנונה היא לכונן לשמה כמו גבי גט וחליצה דבעינו שייכונו לפוטרה דכוננה זאת ראויה להתחלק מהמעשה ואין לה חיבור עם המעשה להכי אמרינו דאף אם עושה המעשה אינו יכול לכונן משום דעתא קלישתא דידי' ואיש אחר העע"ג מחשב אותה פנונה נמי מהני ומצטרפין מחשבת העע"ג עם מעשה דידי' משא"כ בשחיטה דאפילו לרבנן לא בעי פנונה לשם זביחה אלא לשם חתיכת סימנין דהיינו פנונה לעשות המעשה שהוא עושה וכוננה זאת לא חשיבי להתחלק מהמעשה אלא העושה גופא הוא צריך לכונן לשם עשייה שהוא עושה ובזה לא אמרינו זה עושה וזה מחשב דהנה מחשבה הדבוקה במעשה אבל מחשבת לשמה גבי גט וחליצה דהוא מחשבה המיוחסת מהני מחשבת העע"ג והרי איפא מעשה ומחשבה יחד: וראיה לזה דהא רבה בר עולא מוקי שם (ד' ב') הפל שוחטין לטמא במוקדשיו וכולן ששחטו אליתא קמן דנשייליה ומ"מ אחשו"ק נמי קאי דמזה מוכיח הש"ס דלא בעי פנונה כמש"כ רש"י ז"ל וא"כ קשה הרי בקדשים נדאי בעינו פנונה לשם זביחה כמ"ש התוס' למקן (ד' י"ג) ד"ה מנין דמתעסק בקדשים היינו שלא פינוג לשם זביחה או שהיה סבור שהוא

קוליו וכוונת הקטן גרע מסתמא כמו שפ"ה התוס' בשמעתין (בד"ה קטן) דקיימא עולה בדרום וא"כ אמאי שחיטתו פשיטתו דלחוק לומר דכולן ששחטו קאי אטמא במוקדשין ואחשו"ק בחולין ולשיטת התוס' שפירשו דמתני' מיירי באחרים שרואין אותן ששוחטים פהוגו ולא מכונני מידי תיקשי אמאי מהני בקדשים ואפילו לשיטת הרשב"א ז"ל שהבאנו בתשובה דלהכי לא מהני מחשבת הגדול העע"ג בשחיטה משום דלא שייך שליחות בשחיטה ואדם שוחט בקמת חבירו שלא מדעתו ומהני שחיטתו לטהר מידי גבילה וא"כ איפא למימר דכ"ז הוא בחולין דלא שייך שליחות בשחיטה אבל בקדשים דבעינו שליחות הבעלים גם בשחיטה פדילפינו בקידושין (דף מ"א) מושחטו אותו כל קהל עדת ישראל מהני נמי מחשבת הגדול העע"ג מ"מ הא ביאר שם הפ"י דגבי שחיטת קדשים נמי לא בעינו שליחות משום דשחיטה לאו עבודה היא וא"כ לא מהני מחשבת הגדול עע"ג גם בקדשים אבל לפי מה שכתבתי א"ש דדוקא היכא דבעינו מחשבה לשם מעשה לא מהני מחשבת הגדול עע"ג דבעינו שיעושה בעצמו יכוין לשם מעשה אבל בקדשים כיון דבעינו כוונה לשמה ממש מהני מחשבת הגדול עע"ג: אלא שיש לדחות סברא זו דכיון דלענין כוונת מעשה לא מהני מה שהגדול עע"ג ומחשב א"כ מאי מהני הא דבקדשים וגיטין בעינו מחשבת כוונה לאיזה תכלית הוא עושה הדבר מ"מ הא בעינו נמי כוונת מעשה ונהי דלענין כוונת איזה דבר בא העושה מהני כוונת העע"ג מ"מ לענין כוונת מעשה לא מהני גדול עע"ג ומחשב וכיון דמחשבת חש"ו דמי פאין לו מחשבת מעשה כלל, א"כ לא מהני גבי קדשים וגיטין מחשבת הגדול עע"ג דדמי לעושה בלי כוונת מעשה דלענין מחשבת מעשה לא מהני מחשבת הגדול עע"ג ואטו קדשים דבעי מחשבה גדולה לשם איזה דבר הוא עושה מגרע גרע דלא בעי גבי דידהו מחשבת מעשה הא נדאי ליחא דנדאי בעי מחשבת מעשה שייכוין לעשות וכיון דחש"ו אין להו הו מחשבת ומחשבת גדול העע"ג נמי לא מהני לענין זה אפתי מאי מהני געע"ג בגט וקדשים מיהו גם זה נכון דאפשר לומר שפיר כיון דמהני מחשבת הגדול העע"ג לענין לשמה של קרבן מהני נמי לענין הא דבעינו כוונה לשם מעשה: וכעין סברא זו מוכרחת בסוגיא דחולין דבעי מיניה שמואל מר"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שפאמר ופשחט את בן הפקר שתהא שחיטה לשם בן פקר א"ל זו בידינו הוא לעכב מנין ת"ל לרצונכם תזבחהו לדעתיתכם זבחהו ופרש"י ז"ל ד"ה מנין פלומר מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול כגון מתעסק בספין להגביהו או לזורקו ופשחט בקדשים שלא נתכוין לשם שחיטה עכ"ל וקשה ל"ל תרי קראי חד למצוה וחד לעכב הא למצוה לא צריך קרא כלל דהא ילפינו בפ"ק דזבחים (דף ד') דבעינו בכל הקדשים לשמן מדכתיב ואם זבח שלמים קרבנו עד שתהא זביחה לשם שלמים וילפינו כל הקרבנות משלמים מדכתיב זאת התורה כו' ומקשינו כל הקרבנות להדדי וכיון דלמצוה בעינו שייכוין לשמן ממש פשיטא נמי דבעינו שייכוין לשם חתיכת סימנים וא"כ לא צריך קרא למצוה ובחד קרא תסגי לעכב וצ"ל משום דקיי"ל בזבחים דף ב') דסתמא נמי לשמה קאי כיון שהקדישום כבר לשם קרבן זה והא דכתיב אם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשם שלמים היינו שלא יכוין בהדיא לשם קרבן אחר דהא מיקרי זביחה שלא לשם שלמים אבל סתמא מיקרי נמי לשם שלמים והשתא אי לאו קרא דפשחט את בן הפקר למעוטי מתעסק הו"א דמהני נמי האי דסתמא לשמה קאי לענין כוונת חתיכה ודמי כאילו כיון לשם חתיכת סימנים ולשם הקרבן

שְׁהַקְדִישׁ מִתְחִילָה וְלֹא בְּעֵי פְּנוּנַת חֲתִיכַת סִימָנִין אֶף לְמַצּוֹה לְהִכִּי בְּעֵינֵינוּ קָרָא מִיּוֹד
לְחֲתִיכַת סִימָנִין הָרִי מְבוֹאֵר דָּאִי לֹא קָרָא דְבֵן הַבְּקָר הוּ"א דְמַהֲנֵי הָא דִּסְתָמָא לְשִׁמָּה קָאִי
אֶף לְעֵנֵינוּ פְּנוּנַת חֲתִיכַת סִימָנִים אַע"ג דְּלֹא שִׁינְיָה לּוֹמַר סְתָמָא לְשִׁמָּה קָאִי אֲלֵא לְעֵנֵינוּ
הַקְרָבֵנוּ בְּעַצְמוֹ שְׁסִתְמָא עוֹמֵד לְשֵׁם דְּבָר שְׁהוֹקְדֵשׁ אֲבָל לְעֵנֵינוּ מַה שְׁלֵא פִּינוּ בְּמַעֲשֵׂה זְרִיקַת
הַסִּפִּין לְשַׁחוּט לֹא שִׁינְיָה לּוֹמַר סְתָמָא לְשִׁמָּה קָאִי דְּהָא חֲתִיכָה זֹו לֹא לְשֵׁם קְרָבֵנוּ קָאִי דִּיכּוּל
לְשַׁחוּט הַקְרָבֵנוּ אַח"כּ וְאַפ"ה הוּ"א אִי לֹא קָרָא דְבֵן הַבְּקָר דְמַהֲנֵי גַם לְזֶה הָא דִּסְתָמָא
לְשִׁמָּה קָאִי פִּינוּ דְמַהֲנֵי לְעֵנֵינוּ פְּנוּנַת קְבִיעַת שֵׁם הַקְרָבֵנוּ מְהֵנֵי נְמִי לְעֵנֵינוּ חֲתִיכַת סִימָנִים
א"כ אֶף אָנוּ נֹאמַר אֶף דְּגַלִּי קָרָא דְּלֹא מְהֵנֵי הָא דִּסְתָמָא לְשִׁמָּה קָאִי לְעֵנֵינוּ פְּנוּנַת חֲתִיכַת
סִימָנִין מ"מ בְּגִדּוּל עַע"ג שֶׁל קֶטֶן וּמְכוּוֹן שְׁתֵּהא הַשְּׁחִיטָה לְשֵׁם הַקְרָבֵנוּ שְׁהוֹקְדֵשׁ אֲמַרִּינוּ
מִיָּגוּ דְמַהֲנֵי.

מִחֻשְׁבַּת הַגְּדוּל הַעַע"ג לְעֵנֵינוּ הָא דְּבְּעֵינֵינוּ פְּנוּנָה לְשֵׁם הַקְרָבֵנוּ שְׁהוֹקְדֵשׁ מְהֵנֵי נְמִי לְעֵנֵינוּ
פְּנוּנַת חֲתִיכַת סִימָנִין פִּינוּ דְּאִיפֹא מִחֻשְׁבָּה מְעַלְיָא וְעַדִּיף טְפִי מִסְתָּמָא דַּע"ג דְּבִסְתָּמָא לֹא
מְהֵנֵי הָד סְבָרָא דְּבִסְתָּמָא לְשִׁמָּה לְהַמְשִׁיף עֲמָה גַם פְּנוּנַת חֲתִיכַת סִימָנִים שִׁינְיָה דוּמָה פְּאֵלוּ
מְכוּוֹן לְחֲתִיכַת סִימָנִין מִחֻשְׁבַּת הַעַע"ג שְׁמַחְשָׁב בְּהַדְיָא מְהֵנֵי גַם לְהַמְשִׁיף עֲמָה מִחֻשְׁבַּת
חֲתִיכַת סִימָנִין וּמְהֵנֵי בְּקִדְשִׁים גַּע"ג וְדו"ק: ** (הַגַּה"ה וְדַע דְּדְּבָרֵי רַש"י ז"ל מְוֹקְשִׁים
קִצַּת שְׁפִירֵשׁ מִתְעַסֵּק בְּקִדְשִׁים פְּגוֹן מִתְפַּוֵּן לְזִרוּק בְּפִתּוּל דְּאֵם פֶּן מֵאִי שִׁינְיָה בְּזֶה לְמַצּוֹה
אֲטוּ אֲזַהֵר קָרָא עַל דְּבָר שְׁבָא בְּלֹא מִתְפַּוֵּן וִי"ל בְּדוּחַק וְאִין לְהַאֲרִיף: **) סִימָן נוּ בַש"ע
יור"ד (סִימָן ד' סְעִיף ב') פֶּסֶק שְׁחִטָּה וְאַח"כּ חִיֻּשְׁבַּת עַלִּי ה"ז סְפַק זְבָחֵי מֵתִים.

וּמְהֵרָשׁ"ל פֶּסֶק פְּרַבִּינוּ יְרוּחָם דְּאִסוּרָה בְּאֲכִילָה וּמְוֹתֵרַת בְּהִנָּאָה וְהַכְּרוּ"פ כ' דְּהַטְעַם הוּא
מִשׁוּם דְּהוּי סְפַק אִי אֲמַרִּינוּ הוֹכִיחַ סוֹכְפוּ עַל תְּחִילָתוֹ אִי לֹא פְּדֵאִיתָא בְּחֻלִּין (דָּף ל"ט)
פְּלוּגְתָא דְּרַשְׁבָּ"ג וְרַבְּנָנוּ וְלְעֵנֵינוּ אֲכִילָה אוֹקְמִינוּ אַחְזָקָה אֲבָל בְּהִנָּאָה שְׁרִי ע"כ וְלֹא הַבְּנֵתִי
דְּהָא בְּלֹא בְּדַק בְּסִימָנִים פְּלִיגִי (דָּף ט') דַּר"א ב"א אָמַר מִשׁוּם רַאבְּר"י טְרִיפָה וְאַסוּרָה
בְּאֲכִילָה וּבְמִתְנִיתָא תְּנִיָא נְבִילָה וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא וְקֹאֲמַר דְּקַמְפִּלְגִי בַּדַּר"ה דְּאָמַר בְּהִמָּה
בְּחִיָּה בְּחֻזְקַת אִיסוּר עוֹמְדַת מ"ס בְּחֻזְקַת אִיסוּר קִינְיָמָא וְהַשְׁתָּא מֵתָה הִיא וּמ"ס בְּחֻזְקַת
אִיסוּר אֲמַרִּינוּ בְּחֻזְקַת טוּמְאָה לֹא אֲמַרִּינוּ וְהַרְמַב"ם ז"ל פֶּסֶק (בַּפ"א מַה"ש ה"ב)
דְּמַטְמָא נְמִי וְעֵינֵינוּ בְּתוֹס' שְׁפִתְבוּ דַּאֲרַף מ"ד דְּאִינָה מְטַמְּאָה הוּא מִשׁוּם דְּרֹב פְּעָמִים שׁוֹחֵט
שְׁפִיר וּמַה"ת שְׁרִי אֶף בְּאֲכִילָה וְרַבְּנָנוּ הוּא דְּגִזְרוּ לְהִכִּי לֹא גִזְרוּ טוּמְאָה אֲבָל בְּסַפַּק
דְּאוּרִייתָא מוֹזְדָּה דְּמַטְמָא הָרִי דְּכִינוּ דְּאִסְרִינוּ בְּאֲכִילָה מִטְעַם חֻזְקָה מְהֵנֵי נְמִי הָד חֻזְקָה
לְטַמְּוִי פְּנִבְלָה אַע"ג דְּבַחֲיָה לֹא הִיָּתָה מְטַמְּאָה פִּינוּ דְּאָנוּ מִחֻזְקִינוּ אוֹתָהּ שְׁלֵא נִשְׁחַטָּה
פְּהוּגָן מִמִּילָא בַּת טוּמְאָה הִיא א"כ הִכָּא נְמִי לְעֵנֵינוּ אִיסוּר הִנָּאָה אֶף דְּבַחֲיָה לֹא הִיָּתָה
אִיסוּרָה בְּהִנָּאָה מ"מ פִּינוּ שְׁמָה שְׁאָנוּ אוֹסְרִין אוֹתָהּ בְּאֲכִילָה הוּא מִחֻמַּת שְׁמֵהֲנֵי חֻזְקַת
אִיסוּר דִּינָה לְחוּשׁ שְׁמָא חִיֻּשְׁבַּת עַלִּיהָ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה א"כ מִמִּילָא אִיסוּרָה בְּהִנָּאָה וּמ"ש
אִיסוּר הִנָּאָה מֵאִיסוּר טוּמְאָה וְאִין לּוֹמַר דְּדוּקָא גְּבִי טוּמְאָה מְהֵנֵי חֻזְקָה מִשׁוּם דְּלֹא
מִשְׁכַּחַת פְּלִל שְׁלֵא יְהֵא בְּהַ טוּמְאָה אֵם לֹא נִשְׁחַטָּה שְׁחִיטָה הַגּוּנָה מִשָּׂא"כ לְעֵנֵינוּ אִיסוּר
הִנָּאָה דְּמִשְׁכַּחַת שְׁפִיר שְׁתֵּהא נְבִילָה וְלֹא תֵּהא אִיסוּר בְּהִנָּאָה דְּהֵינּוּ אֵם לֹא חִיֻּשְׁבַּת עַלִּי
לְהִכִּי לֹא מְהֵנֵי חֻזְקַת אִיסוּר לְעֵנֵינוּ הִנָּאָה דו"א דְּמֵאִי אִיכְפַת לָן הָא דְּלַפְעָמִים מִתְחַלֵּק
אִיסוּר הִנָּאָה מֵאִיסוּר אֲכִילָה פִּינוּ דְּבִהֵאִי חֻשְׁשָׂא שְׁאָנוּ דְּנִין עַלִּי דְּהֵינּוּ שְׁאָנוּ מְסוּפְקִין
אֵם חִיֻּשְׁבַּת גַּם בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה א"א לְהַתְחַלֵּק אִיסוּר הִנָּאָה מֵאִיסוּר אֲכִילָה וְאֵם חֻשְׁבַּת עַלִּי

ע"כ אסורה גם בהנאה ואם לא חישוב מותרת גם באכילה וכיון דאסרינו באכילה משום חזקה ממילא אסורה גם בהנאה כמו דמטמאה במשא משום האי חזקה: מיהו יש להסביר קצת דמהני האי חזקה שהיתה בחזקה אסור שתהא דומה פאלו לא נעשה בה שום מעשה המכשירה כמו שלא נעשה בה בחיי' שום מעשה מכשיר ולהכי לענין טומאה דאם לא נעשה בה שום מעשה מטמאה דהרי מתה להכי אמרינו דבלא בידק בסימנין מטמא אבל לענין אסור הנאה דאם מהני חזקת אסור דינדה למהוי פאלו לא נעשה בה שום מעשה עדיין מותרת בהנאה להכי שרינו שפיר בהנאה אע"ג דבגוף הספק שנוולד לנו במחשבת השוחט א"א להתחלק אסור הנאה מאסור אכילה: ונ"ל להביא ראיה דלא מפלגינן גבי ספק בין אסור אכילה לאסור הנאה ולא פדברי הכרו"פ ז"ל דאמרינו בחוליו (דף י"ג) שחיתת פותי גבילה ומטמאה במשא גבילה אין זבחי מתים לא מאן תנא אר"ח בר אבא אר"י דלא כר"א דאי ר"א האמר סתם מחשבת פותי לעכומ"ז וכו' ופריי' וניחוש שפא מין הוא ומשני אר"נ א"ר בר אבוה אין מינין באומות והא קא חזינו דאיפא אימא אין רוב אומות מינים ופרש"י ז"ל הלכך הוי להו מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינו עכ"ל ומשמע דדוקא משום דהוי מינים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינו הא אי הוי ספק השקול הוי חיישינו למינין לאסור אף בהנאה פדמשמע מלשון רש"י ז"ל וגם מדברי הש"ס גופא משמע הכי דפריי' וניחוש שפא מין הוא אלמא דמספיקא בעינו למיחש ולאסור בהנאה אלא דלכאורה קשה אף לפמש"כ דחזקת אסור דאכילה מהני גם לענין אסור הנאה מ"מ הא בסוגיא דלא בידק בסימנין מבואר דאפילו מאן דסובר מטמאה בגבילה היינו משום דכיון דמוקמינו בחזקת אסור והשתא מתה היא וכיון דמהני חזקה להחזיק שלא נשחט רובא ע"כ ממילא מטמא אבל הכא דאסורה באכילה משום שחיתת פותי מהכי תיתי נימא דאסורה בהנאה ומנין לנו להחזיק שחיטב עלי' הא לענין הנאה ליפא חזקת אסור ובשלמא בישאל ששחט שפיר הנה אפ"ל דהיכא דמספקינו אי חשב לע"ג אי לא אסרינו בהנאה דמגו דמהני חזקת אסור לגבי אכילה מהני ע"כ לענין הנאה ממילא דהא מחזקינן שחיטב עלי' דהא אם לא חיטב עלי' מותרת אף באכילה וכיון דבעינו למיסר באכילה מחמת דחיטב עלי' ממילא נאסרה בהנאה אבל בכותי ששחט דבאכילה אסורה בלי ספק ואנו מסופקין שפא חיטב עלי' מהכי תיתי תועיל החזקה לגבי אסור הנאה דהא דאסרינו באכילה לא מטעם חזקת אסור (הנאה) רק דשחיתת פותי אסורה בלי ספק אבל לענין הנאה הא ליפא חזקה לאסורה ואין לומר דנהי דחזקת אסור לא מהני לאסור בהנאה מ"מ ספק השקול מיהו הוי דבעינו למיחש שפא חיטב עליו דז"א דאדרבה לענין הנאה איפא חזקת היתר שעד עכשיו היתה מותרת בהנאה דהרי גבי לא בידק בסימנין ל"מ"ד בחזקת אסור אמרינו בחזקת טומאה לא אמרינו אזלינו לקולא משום דכיון דלא מהני חזקת אסור ספק השקול נמי לא הוי משום דאיפא למימר אדרבה נעמידנה בחזקתה שלא היתה טמאה עד עכשיו ואף שהתוס' הוצרכו התם לאמר דמה"ת מותר לגמרי משום דרוב פעמים שוחט שפיר משמע הא לאו ה"ט דרוב פעמים שוחט שפיר הנה מטמא אף ל"מ"ד דחזקת אסור לא מהני לגבי טומאה דמשום ספק השקול בעינו למיזל לחומרא מ"מ הא כפר פתבנו במק"א דטעמם משום דלא שניי' לאוקמי אחזקת טהרה שעד עכשיו לא היתה מטמאה משום דעד עכשיו היתה בעלי חיים ולא הנה שניי' בה טומאה וכל כה"ג לא הוי חזקה אבל לענין אסור הנאה דגם בבעלי

חיים שיניף איסור הנאה והיתר הנאה ודאי דמוקמינו אחזקה שהיתה מותרת בהנאה עד עכשיו וא"כ ודאי דקשה מאי פריה ניהוש שמה מין הוא פינו דלא מהני חזקת איסור של הבהמה לענן לאסור בהנאה להחזיקה שחישב עלי' מחמת שבלא"ה אסורה באכילה א"כ בעינו לאוקמי אחזקה דהתירא לענן הנאה: ונ"ל דמזה יש להביא ראיה לשיטת הפוסקים דבשוחט בהמה לפותי נאסרה במעשה כל דהו ואפ"י במיעוט קמא דקנה כמו שביאר הש"ך בנקודת הכסף (ב"ר סימן ב') ולהכי שפיר פריה וניהוש שמה מין הוא משום דבמיעוט קמא דקנה הוי פקוץ בעלמא דניקב הקנה פשירה ואז נולד לנו ספק לאוסרה שמה שחט הפותי לשם כומ"ז דאז אין בה עדיין איסור במה שהתחיל לשחוט מיעוט הקנה וע"י מעשה דידן' ואם לא חישב לכו"מ"ז אינה נאסרת דאילו היה שבקה הי' מועיל לה שחיטה להתירה ע"י ישראל רק שאנו מספקין שמה חישב לעבודת כוכבים ואסרה במחשבתו גם במעשה דמיעוט קמא דקנה.

וכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור אינה זבוחה עומדת בעינו למימר שהכומ"ז הזה אסרה במעשיו ומחשבתו שנגאסר לגמרי שלא יועיל לה שום שחיטה כלל להכי נאסרת גם בהנאה דכיון דחזקת איסור דידה הועיל לאוסרה וע"י מעשה דידן' לחוד אינה נאסרת דמיעוט קמא דקנה לאו כלום הוא ואין בידינו לאוסרה אלא אם גימא שחישב לעכומ"ז וממילא נאסרת בהנאה אף שפחיה לא היתה אסורה בהנאה מפני שמועיל החזקה לאוסרה באכילה והאיסור אכילה גורר עמו ג"כ איסור הנאה אבל אי גימא פשיטת האחרונים דאינה נאסרת רק במעשה גמור דהיינו נושט או קנה א"כ קודם ששחט סימן א' לא חל איסור הנאה כלל וכששחט סימן א' ואנו צריכין לדון על איסור הנאה ומסתפקין אם פנונתו לעבודת כוכבים אי לא לא מהני לה חזקת איסור אכילה להמשיך עמו איסור הנאה ולומר מחמת זה שחישב לעבודת כוכבים דהא אפילו לא חישב לכו"מ"ז גמי אסורה באכילה משום שנעשיתגבילה ע"י שחיטת כומ"ז שהוא פקוץ ונקב בעלמא וכיון שאסורה באכילה בלא"ה לא מהני החזקה על איסור הנאה והוי לענן איסור הנאה ספק השקול ובעינו לאוקמי אחזקת היתר כמו שהיתה מותרת בחייה בהנאה פו מותרת עכשיו] ולהכי שפיר פריה וניהוש שמה מין הוא דמספיקא בעינו למיסר דבתחילת השחיטה נאסרה באכילה משום מחשבתו ע"י חזקת איסור דידה ויגרור עם איסור זה גם איסור הנאה ושוב לא יפקע עד דהוצרף לשנויי אין רוב אומות מינין והו"ל מינין מיעוטא כמש"כ רש"י ז"ל א"כ הרי הוכחה ברורה דהיכא דא"א לחלק איסור הנאה מאיסור אכילה מהני חזקת איסור גם לאיסור הנאה א"כ ה"ה בשחטה ואח"כ חשב עלי' בישראל דאם לא חשב הרי מותרת לגמרי ואם אנו באין לאוסרה באכילה הוא רק מחמת ספיקא דשמה חישב עלי' וממילא נגרר איסור הנאה עם איסור אכילה מחמת חזקה ואסורה בהנאה: ואפשר לומר דמהני חזקת איסור להחזיקו באיסור אכילה לחוד ותלינו ששחט מתחילה לכו"מ"ז באופן שאינו נאסר רק באכילה ולא בהנאה כגון ששוחט להרים ויגבעות דתנו בחולין (דף מ') דפסולה ולא הוי כזבחי מתים אע"ג דהשתא לאחר שחיטה אמר ששוחט לדבר שנגאסר בהנאה מ"מ מה שהוכיח סופו על תחילתו אמרינו רק דשחט לשם כומ"ז אבל לא לשם ע"ז האוסר בהנאה ואף דרש"י ז"ל פ"י דלשם הרים פסולה רק מדרבנן מ"מ פינו דבחזקת איסור קיימא אסור אפילו בספק דרבנן וצ"ע: עוד יש לעיין במש"כ הכרו"פ דלענן הנאה מוקמינו אחזקה דלכאורה נראה דעל רגע קטנה

דמשעת שחיטה עד המחשבה לא מוקמינן אהזקה וראי' לזה מהא דתנו בנדה (דף י"ד) נמצא על שלה אותום טמאים וחיובים בקרבן לאח"י פטורים מן הקרבן ותני עלה שם וחיובים באשם תלוי וקשה פינו דספיקא הוא אמאי חיובין באשם תלוי נוקי אשה בחזקת היתר דמה"ת מוקמינן אשה אהזקה כדאימא בריש נדה שם (דף ב') לענין חולין וכל היכא דאיכא חזקה ליכא אשם תלוי כמש"כ התוס' ביבמות (דף פ"ח) ואין לומר פינו דבלא"ה טמאה משום משמשת טומאת ערב להכי לא מוקמינן לה אהזקה דאפתי נוקי אהזקה לענין טומאת נדה שאינה טמאה נדה.

א"ו דעל שעה קטנה לא מוקמינן אהזקה מיהו זה אינו דהתם דאשה עלולה לראות והשתא ראיה בודאי לא שייך לאוקמי אהזקה ברגע קטן ולאחר זמן ראיהה על רגע קטנה משא"כ הכא דאין הבהמה עלולה לחשב על שחיטהה לכו"מ"ז ואיכא למימר דלא שחט לכו"מ"ז ומוקמינן אהזקה שפיר ודו"ק כנלע"ד: סימן נז פתב מהרש"ל בספרו יש"ש בחולין (פ"ב סימן י"ג) דאע"ג דקיי"ל הפיל ספין ושחט בו שחיטתו כשיירה דלא בעינו כוונה לשחיטה מ"מ אם פינו להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת אלא לעשות כנחירה ונחירה נראה בעיני דנה לא מיקרי שחיטה וגרע יותר מנפלה מעל הקורה שאינו בכלל ונבחה עכ"ל: ולכאורה מדברי הש"ס חולין (דף פ"ה) לא משמע הכי דאמר שם ר"ח נפל לי' ואניכא בכיתנא אתי לקמיה דרבי א"ל שקול עופא שחוט על בובייתא דמיא דמורח דמא ושביק ליה ופריד ויהי עביד הכי והתנא השוחט וצריד לדם חייב לכסות פיצד יעשה נוחרו או ומשני פי אתי ר"ד אמר צא טרוף א"ל פי אתי רבין אמר צא נחור א"ל עיי"ש ומאי קשיא לי' לתלמודא דילמא א"ל לשחוט ע"מ שלא יתיר בשור באכילה ומפנין שלא יתיר ולא יטהר מידי נבילה אין השחיטה מתרת ול"ל לשנויי דא"ל צא וטרופ או צא ונחור ואף דמסיק שם דבעי לאשמעינן רבותא לכל חד וחד לר"ד אשמעינן דשחיטה שאינה ראויה לענין פסוי לא שמיא שחיטה ולרבין אשמעינן דיש שחיטה לעוף מה"ת מ"מ מעיקרא מאי מקשה תלמודא אימא שצונה לשחוט בכוונה שלא לטהר מידי נבילה וכן בבבביתא דקתני פיצד יעשה נוחרו או עוקרו אמאי לא קתני תקנתא מעלייתא לשחוט בכוונה שלא לטהר מידי נבילה דעדיף טפי דנחירה הוי צער בע"ח א"ו דהא מילתא לא מהני מידי דכיון דשחיטה לא בעי כוונה אפילו אם פינו שלא יטהר מידי נבילה נמי מותר באכילה: אלא שלכאורה יש להביא ראי' לדעת מהרש"ל מהא דאמרין בחולין (דף ל"א) נדה שנאנסה וטבלה אר"י א"ר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה טהורה לביתה משום דבעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ורי"א אף לביתה לא טהורה.

ופריד בסוף הסוגיא ה"ד נדה שנאנסה אילימא דאנסה חברתה ואטבלה כוונה דחברתה כוונה מעלייתא הוא ותו בתרומה נמי אכלה דתנו החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתן אם יש להן פקחות מתקנות אותן אוכלות בתרומה ודחיק ר"פ לאוקמי שירדה להקר או שנפלה מגשר ואמאי לא משני כדבעי למימר מעיקרא דאנסה חברתה ואטבלה וגבי שוטה וחרשת דאין להן דעת לעצמן כלל מהני כוונה הפקחות אבל בפקחות דיש להן דעת עצמן והיא כוונה שלא תטהר לא מהני לה כוונה דחברתה להכי א"ר דטהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ומדלא מוקי הש"ס הכי ע"כ דאם כוונה בהדיא שלא תטהר אף לרב אסורה לביתה דאף דחולין לא בעי כוונה מ"מ במתכוונה שלא תטהר לא מהני אף בחולין וממילא דה"ה בשחיטה כה"ג אם פינו שלא יטהר מידי נבילה אינו

מטהר דהא הש"ס מדמה התם שחיטה לטבילה דרמי דר"י דנדה שואנסה אהא דאמר ר"י דהלכה כסתם משנה דנפלה ספין ושחטה פשירה עיי"ש דאין לומר דפשיטא ליה להש"ס לאידך גיסא דהיכא דאטבילה חברתה מיקרי פנונה מעליא אף גבי תרומה דבעי פנונה אפילו אם היא בעצמה פנונה שלא תטהר דזה נודאי א"א לומר דנודאי היכא דבעינו פנונה והיא מפנונה להיפוך לא מהני פנונת חברתה פינון דהיא עצמה בת דעת: ורא' לזה דהרי דעת התוס' ביבמות (דף ק"ד ע"ב) ד"ה וקא דגבי חליצה מהני פנונת ב"ד העומדים ע"ג ולהכי הוצרך לפסול חרש משום שאינו באמר ואמרה וקטן משום דאיש פתיב בפרשה ולא פסלינו להו משום דחליצה בעי שיתפנונו שניהם ואם לא נתפנונו חליצתו פסולה משום דמטעם זה א"א לפסול דגבי חליצה איכא ב"ד המלמדין אותן ועומדים ע"ג שיתפנונו עיי"ש בתוס' ואפ"ה אמרינו בהא דאר"ל שם (דף ק"ו) ה"ד חליצה מוטעת דכשירה כל שאומרים לו חלוץ לה ובכך אתה פונסה וא"ל ר' יוחנן אני שונה בין שנתפנון הוא ולא נתפנונה היא בין שנתפנונה היא ולא נתפנון הוא חליצתה פסולה עד שיתפנונו שניהם כאחד ואת אמרת חליצתה פשירה עיי"ש ומאי קושיא דילמא להכי מכשרינו משום דמיקרי דאיכא פנונת ב"ד שפנונו להתירן בחליצה ומהני פנונת העומד ע"ג ומכונן אף שהוא אינו רוצה ומטעין ליה שיתחלוץ ע"מ לקונסה והב"ד מכוננים שפחה מותרת בחליצה זו וקא דאסרינו בלא נתפנונו מיירי שלא פנונו ב"ד על מעשה חליצתו בשעת מעשה שיהא לשם פטור להכי אם לא פינו גם הוא חליצתו פסולה ומה שיהא פנונה לשם פטור לא מהני שלא פנונה על מעשיו כ"א על מעשה עצמה ואנו בעינו שיתפנונו העע"ג על מעשה מי שאינו מכונן [ועיין לעיל שבארנו דכוננת חליצה אינו אלא בגדר פנונה] וכן בההוא דאתא לקמיה דר"ח אמר לי חלוץ לה ובכך אתה פונסה ולבתר הכי א"ל מינך הוא דאפסלה חלוץ לה חליצה מעליא ולא מצא תקנה להכשיר חליצה ראשונה על ידי פנונת ב"ד ואמר נמיהתם דבחליצה מעושית בעי שיאמר רוצה אני מכ"ז מוכח דלא מהני פנונת אחרים העע"ג אלא בקטן וחרש וחרשית פשאיין להם דעת עצמן אבל גדול שאינו מכונן ואדרבה מכונן להיפוך לא מהני מחשבת הגדול העע"ג: מיהו אפשר לחלק ולומר דהא דכוננת אחר לא מהני במי שיש לו פנונת עצמו ומכונן להיפוך זהו דוקא בחליצה וכדומה שהוא בעצמו עושה המעשה ודחי' לכרע' והיא חולצת ואם הוא אינו מכונן לפוטרה אלא מכונן לקונסה בזה לא מהני מחשבת האחר העע"ג ומכונן לשם פטור אבל הקא מיירי שואנסה חברתה והטבילה היינו שלקחתה בידיים בע"כ ואטביל לה במיא בזה אף שהיא פנונה שלא תטהר מהני פנונת חברתה שפנונה לטהרה פינון שחברתה עשתה המעשה והטבילה אותה בידיים.

ולהכי לא מוקי באנסה אותה חברתה ואטבילה והיא אינה רוצה להטהר דכוננה דחברתה מהני אף לתרומה היכא דהיא מטבילה בידיים: וסברא זו מוכרחת לנו מדברי הרשב"א ז"ל בחדושיי לחולין (דף י"ב) דקאמר שם מאן תנא דלא בעי פנונה בשחיטה ר' נתן היא כו' והקשו התוס' והרשב"א דליהני פנונה דהגדול העע"ג ובשם רבי ז"ל תי' הא דמהני פנונה דהעע"ג היינו דוקא בגט דמהני שליחות ולא בעי שיתחוב הפעל בעצמו להכי מצטרפין עשיית הקטן והחרש עם פנונת הגדול והוי פנונת העומד ע"ג העושה מדין שליחות אבל דבר שא"א לעשותו ע"י שליח אף עמידת בן דעת ע"ג לא מהני דלא מעלה ולא מוריד במקום שצריך פנונה והלכך חליצה שא"א לעשותה ע"י שליח לא

מהני עמידת בן דעת ע"ג וה"ט דשוטה שנתחלץ חליצתו פסולה אבל גט שאפשר למנות שליח לכתובת הגט ולכוננת כתיבת לשמו ולשמה ואף זה שע"ג פשליח הממונה לכתוב ולכוין בכתיבתו וטעמא דשחיטה דלא מהני עמידת גדול ע"ג לרבנו דב"ע פוננה בשחיטה לפי שהפל תלוי בדעת השוחט דאלו שחט בהמת חברו שלא מדעתו פשיטה ואע"פ שלא נתפונן לה פלל בעל הבהמה אלמא פל ההיתר תלוי בדעת השוחט וכוננתו משא"כ בגט דאלו אחר שגרש את אשת חברו לא עשה ולא כלום והלכך דעת שוחט דוקא בעינו עכ"ל הרשב"א ז"ל ותוכן דבריו דלא מהני מחשבת הגדול ע"ג אלא היכא דשייך גדר שליחות כמו בגט אבל בחליצה דלא שייך שליחות ובעינו שיעשה בעצמו לא מהני גדול ע"ג לענין מחשבה וכוננה וכן בשחיטה אע"ג דיכול לשחוט בהמת חברו ולא בעינו בעלים דוקא מ"מ פיון שאינו צריך בעלים לא שייך בזה גדר שליחות והפל תלוי בדעת העושה לא מהני מחשבת האחר הע"ג וקשה לפ"ז דהא חזינו דגבי טבילה אמרינו באטבילה חכמה דכוננה דחכמה הוי פוננה מעליא ובטבילה נמי ליכא גדר שליחות שהוא בעצמו צריך לטבול וא"כ חזינו דאף במילתא דלא שייך שליחות נמי מהני פוננת הע"ג וצ"ל כמש"כ לעיל דאף דבדבר דלא שייך שליחות לא מהני מחשבת הגדול ע"ג מ"מ היינו עשה מעשה אלא שחישב על מעשה חברו אבל אם הטבילו אותה בידיים ועשו ג"כ מעשה מהני מחשבת המטביל אע"ג דלא שייך שליחות בטבילה מ"מ פיון שהמחשב עושה מעשה ג"כ שפיר דמי.

וה"נ לענין מה שאין העושה מעשה הטבילה רוצה להטהר מהני מחשבת המטביל דאע"ג דלא שייך שליחות בטבילה מ"מ פיון שהמחשב עושה מעשה ג"כ שפיר דמי ה"נ לענין מה שאין העושה מעשה הטבילה רוצה להטהר מהני מחשבת המטביל בידיים שיועיל טבילתו והא דאמרינו ביבמות (דף מ"ח) עבד איש אתה מל בעל פרחו ואי אתה מל בן איש בע"כ ופרש"י ז"ל גר הבא להתגייר אין לו פח למול בנו גדול בע"כ עיי"ש בפרש"י ז"ל ותוס' שם והינו משום דהבן אינו רוצה הרי דלא מהני מחשבת אביו להטבילו ולהטיל עליו עול מצות מחמת שהבן בעצמו אומר דלא ניחא ליה בגירות ומשמע דאפילו אם מטבילו בידיים במים נמי לא מהני מחשבת אביו לשוניה גר מחמת שהבן אומר היפוך מחשבת האב ה"ם שאני דבעינו נמי קבלת מצות ולא סגי בכוננת טבילה לחוד ולענין קבלת מצות ודאי דלא מהני מחשבת האב היכא דלא ניחא ליה להבן אבל בטבילה דלא בעינו אלא פוננת טהרה לחוד מהני מחשבת המטביל בידיים אע"ג דלא ניחא ליה להטובל בעצמו וא"כ אפשר לומר דלהכי לא מוקי לה באטבילה חכמה והיא אינה רוצה דבזה הוי פוננה אפילו לתרומה והא דלא מוקי לה באנסה חכמה שתטבול בעצמה והיא אמרה שאין רצונה להטהר דאז לא מהני מחשבת חכמה פיון שלא עשתה בה שום מעשה הוא משום דלשון נדה שאנסה וטבילה משמע שהיא לא עשתה מעשה הטבילה בעצמה דאי עשתה מעשה הטבילה בעצמה הול"ל נדה שאנסה וטבילה.

ומדקאמר שאנסה משמע שלא עשתה בעצמה הטבילה להכי בעי לאוקמי שאנסה חכמה ותקפתה וטבילתה או שנפלה מן הגשר או שירדה להקיר ונפלה פולה לתוך המים דכל הני לא עשתה בעצמה מעשה הטבילה דהכי משמע לשון שאנסה] היכא דאטבילה בידיים אבל היכא דליכא פוננת חכמה או היכא דלא אטבילה בידיים דלא מהני פוננת

חברתה והיא פנונה שלא ליטרה לא מהני אפילו בחולין גרידא פדעת מהרש"ל ז"ל לדוקא בלא פנונה מהני לחולין אבל במקונו להיפוך לא מהני אף בחולין.

ובלא"ה אין ראיה מהא דלא מוקי הש"ס במקוננת שלא ליטרה דאפ"ל דלא ניתא ליה להש"ס לאוקמי הכי משום דהו"ל לרב ור"י לפרושי שגאנסה וכוננה שלא להטרה ומדאמרי סתם נדה שגאנסה משמע דלא חשבה כלל ומוקי לה שגאנסה מן הגשור או שירדה להקר: ולכאורה יש ראיה דלא מהני בשחיטה מה שמכונן שלא לטהרה מידי נבילה מהא דמפרש ר"ל במסכת יבמות (דף ק"ו) דחליצה מוטעת דכשירה היינו באומר חלוץ לה ובכה אתה כונסה ור"י דחי לה משום דבעינן פנונה בחליצה אלמא דלר"ל דסובר דלא בעי פנונה הוה פשיטא ליה נמי דאפ"ל במקונו שלא לפוטרה מהני פגון בחלוץ לה ובכה אתה כונסה.

וא"כ ה"ה בשחיטה פיון דלא בעינן פנונה מהני אע"ג דמכונן שלא לטהר מידי נבילה והדברים ק"ו ומה התם בחליצה דסובר ר"ל דלא בעי פנונה היינו דלא בעינן שיכונן לפוטרה בחליצה זו אבל מ"מ פנונת מעשה אפשר דמודה ר"ל דבעינן דהיינו שיכונן לחליצת מנעל בעלמא ואפ"ה סובר ר"ל דמהני אפילו במקונו שלא לפוטרה א"כ כ"ש בשחיטה דקילא טפי מחשבה דידה דלא בעינן פנונה אפילו לחתיכה בעלמא לרבנו דנדי מהני אף שמכונן שלא לטהר מידי נבילה: מיהו גם זה יש לדחות דהא דמהני בחליצה לר"ל אף במקונו שלא לפוטרה מייירי שהיא מקוננת לשם פטור רק שהיא מכונן לכונסה וכיון שהיא עושית עיקר מעשה החליצה סובר ר"ל דביתר דידה אזלינן אבל בשחיטה אם מכונן שלא לטהר מידי נבילה לא מהני מידי ועוד יש לחלק בין שחיטה לחליצה דשחיטה לא הוי מצוה נחליצה הוי מצוה אלא שאין פאן מקום לזה] ואין להביא ראיה מהא דאמרינן גבי מצות דאף למ"ד מצות א"צ פנונה מ"מ אם מכונן שלא לצאת לא יצא כמש"כ הראשונים ז"ל (בפ"ק דברכות) בסוגיא דפתח אדעתא דחמרא כו' דהתם שאני דאף למ"ד מצות אצ"כ היינו שא"צ לכונן לשם מצוה אבל מ"מ פנונת מעשה בעינן כדאמרינן בר"ה (דף כט) גבי תקיעת שופר דלא מהני מנבח גבוהי וכיון דבעינן פנונה לשם תקיעה בעלמא וכוננתו גורמת קיום המצוה יש פח גם פן בכוננתו לבטל קיום המצוה היינו כשמכונן בהדיא שלא לצאת.

אבל גבי שחיטה דלא בעינן שום פנונה אפילו אם לא פיון לחתיכה כלל נמי מהני כדאמרינן הא הפילה פשירה וכח גברא לחוד הוא דבעינן ואין בכוננתו שום גורם בקיום פח השחיטה בזה נמי לא מהני פנונתו לבטל פח השחיטה אפילו במקונו שלא לטהר מידי נבילה: ונ"ל ראיה דגם במתכוין שלא תועיל השחיטה לה לטהרה מידי נבילה נמי מטהר מידי נבילה דהא אמר בחולין (בדף י"ג) מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול א"ל דכתיב ושחט את בן הבקר עד שתהא שחיטה לשם בן בקר א"ל זו בידינו הוא לעכב מנין לרצונכם תזבחנהו לדעתך זבוחו ופרש"י ז"ל מתעסק שפסול בקדשי היינו מתעסק בספין להגביהו או לזורקו שלא נתכוין לשום שחיטה עכ"ל וקשה לי טובא מאי קאמר לעכב מנין והיינו דמקרא לא ילפינן אלא לענין לכתחילה ולעכב מנין וע"ז קשה הא לא שייך לכתחילה שלא יהא מתעסק הא מתעסק הוא בלא פנונה שזורק לנעוץ בפנותל

והספין שחט מעצמו ועל דבר שבא בלא פנונה לא שייך להזהיר האדם שלא יעשה פינו
שנעשה מאיליו.

וכיון דלא שייך בזה לכתחילה ע"כ דאמי קרא לעכב ול"ל תרי קראי אבל אם נימא שלא
כדעת מהרש"ל ז"ל דמתעסק בחולין פשר אפילו במתפונן שלא יטהר מידי גבילה נמי
פשר דג"ז לא גרע ממתעסק א"כ שפיר קאמר דמחז קרא לא ידעינן אלא לכתחילה
דהיינו דאזהר קרא שלא יזרוק ספין לנעוץ בפתל ויכוון שאם ישחוט דרוך הילוכו
הבהמה לא יטהר מידי גבילה דגם זה קרי מתעסק וכשר בחולין אף שפינון שלא לטהר
מידי גבילה וקמ"ל קרא דבקדשים אסור לעשות כן ואצטריף קרא דלרצונכם לעכב וכ"ז
אם נימא דבחולין פשר אף אם פינון שלא לטהר מידי גבילה שפיר ואפשר לומר דגלי
קרא דבקדשים לא יעשה כן ובלשון מתעסק נכלל גם חושב בהדיא שלא יטהר מידי
גבילה דמתעסק בחלבים ועריות דמחייבין בכריתות (דף י"ט) ונדאי דנכלל בלשון זה
אף אם חושב בשעת אכילתו מפני שהוא שומן ואם היה חלב לא היה אוכל] אבל לדעת
מהרש"ל ז"ל דבכיון שלא לטהר מידי גבילה גם בחולין פסול א"כ א"א לאוקמי קרא
דכוון הבקר להכי פינון דבחולין נמי פסול וע"כ דקרא אתי במתעסק סתם ולא חושב שלא
לטהר מידי גבילה וע"ז קשה דלא שייך ע"ז אזהרה לענין לכתחילה דהא הוא דבר שבא
בלא פנונה וא"א לאוקמי קרא אלא אדיעבד וא"כ אמאי קאמר לעכב מנין הא ע"כ קרא
אתי לעכב וזה ראיה ברורה דמטהר מידי גבילה אף שפינון בהדיא שלא לטהר וקצת יש
לדחות דאף דלא שייך להזהיר את המתעסק שלא ישחוט קדשים דרוך מתעסק דהא דבר
זה נעשה שלא בכוונה ולמאן אזהר קרא מ"מ אפשר לומר דנ"מ לענין אדם אחר הרואה
שאיש אחד זורק את הספין ורואה שדרוך הילוכו של ספין יכול להיות שישחוט את
בהמת קדשים וצריף הרואה להסב את הבהמה שלא יפגע בה הספין או להסב את הספין
שלא יפגע בבהמה וישחטנה משום דלכתחילה מתעסק בקדשים פסול אבל בדיעבד ה"א
דכשר להכי איצטריף קרא דתזכחוהו כ"ז נלע"ד: סימן נח דין שוחט משהו דסימן א'
לעכומ"ז מה דינו: תשובה הר"מ ז"ל פתב (בפ"ח מהלכ' עכומ"ז) דבע"ח אינו נאסרין
בד"א שלא עשה בה מעשה אבל אם עשה בה מעשה פגון ששחט סימן א' לעכומ"ז ה"ז
נאסרת ועיין בט"ז (ס"ב סקי"ד) שהוציא מדבריו דבעינן דווקא סי' א' ובפחות אינה
נאסרת ובנה"כ הקשה עליו מהא דאמרינן בחולין (דף מ') בהא דמשני הכריי' דשוחט
חטאת בחוץ לעכומ"ז חייב ג' חטאות דמזירי בחטאת העורף דכולהו בהדי הדדי קאתי
ופריף מכדי ר"ה כמאן אמרה לשמעתי' פעולא ועולא מעשה כל דהו קאמר הרי דבמעשה
כ"ד נמי נאסרת עיי"ש שכ' דהא דנקט הר"מ ז"ל סימן א' הוא לאו דווקא: ולענ"ד נראה
דדברי הר"מ נכונים דכל שלא שחט סי' א' אינה נאסרת משום זבחי מתים פלל דפחות
מסימן א' לאו זביחה היא פלל ודוקא לענין מה דבעינן מעשה משום דבלא מעשה אינו
יכול לאסור משום דאין אדם אוסר דבר שאש"ל לענין זה מהני מעשה פל דהו דכיון
שעשה בה מעשה כ"ד נקבע מעשיו אף בדבר שאינו שלו אבל לענין שתהא זבחי מתים
בעינן זביחת סימן א' לכה"פ ובציר מסימן א' אין הבהמה נאסרת אפי' שלו דאנו זביחה
בעינן כדאמרינן בע"ז (דף נא) דבעינן זביחה פעין פנים ובענין אחר לא מיקרי תקרובת
עכומ"ז ואינו נאסר וכ"כ הרמב"ם ז"ל (בפ"ג מהלכ' עכומ"ז) דבזביחה חייב בכל מיני
עכומ"ז אבל מה שאינו דומה לזביחה לא מחייב אלא א"כ עבודתה בכף ושיבר מקל לפני

עכומ"ז חייב ונאסרת זרק מקל לפני פטור ואינה נאסרת שאינה פועל זביחה אא"כ
עבודתה בכה.

ובסתם עכומ"ז דאין עבודתה בתחית משהו ומעשה כל דהו אינה נאסרת משום
תקרובות עכומ"ז אלא בזביחה וזביחה אינה נקראת בפחות סימן א' והא דפריה מקדי
ר"ה כמאן אמר לשמעתי פעולא ועולא מעשה כ"ד קאמר היינו משום שגמר אח"כ כל
הסימן וקיי"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכיון דנשחט כל הסימן מקרי גם התחלת
חתי הסימן זביחה וכל עליו דין זבחי מתים וכדאמרינו (דף לב) דאם שחט מקעוט סימנים
בחויז וגמרו בפנים נמי חייב ועיין רש"י ז"ל דהא דפריה מפי שחט סימן א' אסרה אידך
מחתי עפרא בעלמא הוא ולא מחייב אתחילת שחיטה מטעם ישנה לשחיטה מתועד"ס
הוא משום דכיון דנאסר בסוף השחיטה ונעשה עפר לא מחייב גם אתחילת שחיטה
וכדאמר שם בש"ס נתקלקלה בשחיטה קאמרת כו' וכ"ז שנייה לענין שחויטי חויז דכיון
דבסוף שחיטה לא הי' ראוי לפתח אנהל מועד לא מיקרי שחיטת חויז למפרע אבל לענין
שחיטה לכומ"ז כיון שנגמר הסימן הרי הי' גם התחלת הסימן בגדר שחיטה ומיקרי זבחי
מתים ולענין מה שהיא בהמת חבירו מהני גם מעשה כ"ד ושפיר פריה שנאסרה גם
בתחילת שחיטה אבל היכא דלא שחט רק משהו דקנה או נושט ונדאי דאינה נאסרת דלא
מקרי ז"מ במשהו ובע"ח אינו נאסרין אלא בזביחה וראיה לדברינו שהר"מ ז"ל בעצמו
כ' (בפ"ד מה' שגגות) בחטאת העוף שמשלשחט משהו נאסרת ובעינינו דוקא חצי קנה פגום
וע"כ דשם דמיקרי שנגמר כל שחיטת הסימן נאסרת גם מתחילת השחיטה דישנה
לשחיטה מתועד"ס אבל בה' עכומ"ז כתב סימן א' משום שאם לא שחט רק משהו אינה
נאסרת: ובזה נראה לי ליישב מה שהקשה הכרו"פ בהא דרב אדא בר אבהו סובר בחולין
(דף פח) ונושט ולא קנה ולא נתפטר בשחיטת קנה לחוד וסובר נמי בע"ז (דף נד) דאדם
אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה פעולא וכר"ה וא"כ תיקשה לדידיה השוחט חטאת
בחויז לעכומ"ז אמאי חייב ג' חטאות הא מפי שחט בה פורתא אסרה אידך מחתי עפרא
בעלמא הוא וליכא לשנויי לדידיה כגון שהיה חצי קנה פגום דהא סובר דשחיטת קנה
לא מהני כלל ולפמש"כ א"ש דראב"א יספור כר"ל דאינה לשחיטה אלא לבסוף ול"צ
לאוקמי בחצי קפ"ג אלא כגון ששחט הנושט ובמשהו קמא לא מיתסר דאכתי לא מקרי
זביחה כלל ולא נאסר רק בגמר שחיטת הנושט ואז מתחייב משום שחויטי חויז והש"ס
דמקשה דלעולא מיתסר בכל דהו הוא רק לדין דקיי"ל ישנה לשחיטה מתועד"ס וזה
פשוט: סימן נט לבאר דעת הרמב"ם ז"ל בדין אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה ויבואר
בזה כמה סוגיות: ז"ל הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהלכות שחיטה ה' כ"א) שנים או חזין בספין
ושוחטין אחד מתפנין לשם דבר שהשוחט לו שחיטתו פסולה והאחד לא היה לו פנונה
כלל ואפילו נתפנין לשם דבר המותר להתפנין לו ה"ז פסולה וכן אם שחט זה אחר זה
והתפנין אחד מהם לשם דבר הפוסל פסול בד"א פשה' לו שותפות בה אבל אם אין לו
בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דשא"ש שאין פנונתו אלא לצערו
עכ"ל.

והלח"מ כתב שם אבל עכומ"ז אוסר כמבואר שם דאוקמי מתני' דשנים או חזין בישראל
מומר עכ"ל הנה מבואר שמפרש בדעת הרמב"ם ז"ל דאדם אוסר דבר שא"ש ע"י מעשה
רק דבישראל אמרינו לצעורי קמכיון אבל בעכומ"ז וישראל מומר אסרינו.

וכן דעת הכ"מ (בפ"ח מה' עכומ"ז) בדעת הרמז"ל שפכתב שפמה מ"ש בה' שחיתה לחלק בין ישראל לעכומ"ז ובין אית לי שנתפות ללית לי שנתפות וכן דעתו בב"י (סימן ד') בדעת הר"מ ז"ל: אבל לענ"ד דלפי דבריהם דבריו ז"ל מוקשים מאוד שכ' שאין אדם מישראל אוסר דשא"ש דמשמע שאין לו פח לאסור ומסיים שאין פוננתו אלא לצערו דמשמע שאנו מתירין מחמת שהוא בעצמו לא פינו לאסור הא אם היה מכנין לאסור היה יכול לאסור ע"י מעשה וכבר עמד בזה הגאון בכרו"פ ז"ל ועוד קשה שמדברי הרמז"ל (בה' עכומ"ז) מבואר שדעתו שאין אדם יכול לאסור דבר שא"ש אפילו ע"י מעשה פלל ואפילו עכומ"ז שונאי פינו לאסור נמי אינו יכול לאסור שהרי שם (בפ"ח) סתמא דמילתא דמירי בעכומ"ז שעבד וכתב שאם שחט בהמת חבירו לעכומ"ז או החליף אינו אוסר דש"ש וסתמא דמילתא מירי בכותי ואפ"ה אינו יכול לאסור ולא הוזכר שם פלל הך סברא דלצעורי קמכנון: וגם הראב"ד ז"ל פירש פן בדעת הרמב"ם ז"ל שפכתב על דברי הר"מ הג"ל (בה' עכומ"ז) וז"ל א"א אינו פן אלא אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה כדבר הונא ובהכי קיי"ל שמעתתא בעכומ"ז אליבא דהילכתא מיהו דווקא בעכומ"ז או בישראל מומר אבל בישראל אמרינו לצעורי קמכנון עכ"ל הרי שגם הוא פירש בדעת הרמב"ם ז"ל שסובר דאין אדם אוסר דשא"ש אפילו ע"י מעשה והוא חלק עליו מסוגיא דע"ז דאמרינו התם (בדף נ"ד) דנעבד בין שלו ובין של חבירו אסור דמוקי לה שניסוף לה יין בין קרני וכי הא דאמר עולא אעפ"י שאמרו המשפתחווה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה כו' ומייתי התם מפלים דאחז דכתיב בהו הכנו והקדשנו אחרים תחתייהם משום דעשה בו מעשה אסרו אבל הר"מ ז"ל סובר דאין אדם יכול לאסור דשא"ש ע"י מעשה כפי שפירש הראב"ד ז"ל פוננתו בה' עכומ"ז ומהאי טעמא נמי השמיט הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מה' איסורי מזבח) הך אוקימתא דניסוף לה יין בין קרני וכתב התם דנעבד של חבירו נמי אסור והראב"ד ז"ל הגיה שם והוא שניסוף לה יין בין קרני והרמב"ם שהשמיט הך דניסוף לה יין בין קרני משום דסובר דמעשה לא מהני לאסור דבר של חבירו אלא שסובר דבלאו הכי נמי מיתסר ונראה דסמך אסוגיא (בדף נ"ב) דבעי התם פלים ששימשו בבית חוניו מהו שישמשו בבהמ"ק ומבעי לי אליבא דמ"ד בית חוניו לאו בית עכומ"ז הוא מי אסירי מטעם קנסא או לא וא"ל אסורים ומקרא הוא בדינו כל הפלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו והקדשנו ומפרש שהקדישו אחרים תחתייהם ופרש"י ז"ל דיליף מפלים דאחז אע"ג דמדאורייתא לא נאסרו דהקדש ניהו ואין אדם אוסר דשא"ש אפ"ה משום קנסא אסרו מדבריהם וה"ה פלים ששימשו בבית חוניו ועיי"ש בתוס' שהקשו דהכא משמע דהוי רק דרבנן (ובדף נ"ד) משמע דהוי מה"ת דיליף מינייהו דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה ודחקו עצמן בזה אבל הרמב"ם ז"ל מפרש דסוגיא דניסוף לה יין בין קרני אזיל להנה אמוראי דסברי אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה אבל סוגיא דכלים ששימשו בבית חוניו אזיל להנה אמוראי דסברי אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה וע"כ הא דהקדישו פלים אחרים תחתייהם ואותם דאחז נאסרו הוא מדרבנן לגבוה ולהכי פשטינו מינייהו גם פלים בבית חוניו ולהכי השמיט הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מה' איסורי מזבח) אוקימתא דניסוף לה יין בין קרניה וכתב סתם דנעבד בשל חבירו אסור פינו דהוא פסק כמ"ד אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה ולא מהני מידי מה שניסוף לה יין בין קרני ותפסינו פה סוגיא דסברי דכלים

דמלך אָחוּז נאָסרוּ רק מדרבנן לגבוה א"כ ה"ה נעבד של חבירו אף בלא מעשה מיתסר לגבוה כמו דמלך אָחוּז: והא דאמרין בסוגיא דחולין (דף מ') דלמ"ד אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה מחייב משום שחויטי חוץ בשוחט קדשים בחוץ לעכומ"ז ולא פטרין לי משום דאינו ראוי לפתח אה"מ דאסור מדרבנן לגבוה כמו נעבד של חבירו לדעת הרמב"ם ז"ל הוא משום דכיון דראוי לפתח אהל מועד מן התורה חייב קרבן אע"ג דמדרבנן לא חזי: עכ"פ הרי מבואר דהרמז"ל פוסק דמעשה לא מהני בשל חבירו פלל (ובפ"ב מהל' שגגות) שפכת בשוחט קדשים בחוץ לעכומ"ז דאינו חייב אלא בחטאת עוף ונחצי קנה פגום או באומר בגמר זביחה הוא עובדה הא לאו הכי נאסרה מתחילת השחיטה ופטור משום שחויטי חוץ התם משום דסובר כיון דקני לו לכפרה פדידי' דמיא כדאמר בחולין שם (דף מ"א): אלא שקשה לפי זה מ"ש (בה' חובל ומזיק פ"ז) ונ"ל המנסה יין של חבירו לא אסרו שאין אדם מישאל אוסר דבר שאש"ל ואם הי' לו בו שותפות או שהי' מומר לעבודת כוכבים שהרי הוא כעכומ"ז או שהתרו בו וקבל ההתראה שהרי הוא כמומר ה"ז אוסר וחייב לשלם ולפמ"ש בדעתו ז"ל שסובר אין אדם אוסר דשא"ש אף ע"י מעשה מאי מהני אם הי' ישאל מומר הא זה לא מהני אלא כי הכי דלא נימא לצעורי קא מכנין אכל למאן דסובר אין אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה גם ישראל מומר אינו יכול לאסור ובאמת שגם לשיטת מפרשיו ז"ל שפירשו דסובר דיכול לאסור ע"י מעשה מוקשה הלשון שכ' מתחילה שאין אדם אוסר דשא"ש דמשמע שאין בכחו לאסור פלל אף אם כיון לאסור ולא מטעם לצעורי קמכוין וכמ"ש לעיל שהקשה פן הכרו"פ על לשון הר"מ (בה' שחיטה) והכא קשה טפי שלא הזכיר פלל לשון וסברא דלצעורי קא מכנין ומזה נדאי משמע דסובר דאין אדם אוסר דשא"ש אף ע"י מעשה: ומה שקשה במש"כ שישאל מומר יכול לאסור יין של חבירו נראה לי לבאר ויתיישב בזה גם מה (שבה' חו"מ) כתב הגי' תרי אוקימתא דאית לי' שותפות בגנון' או בישאל מומר (ובה' שחיטה) כ' רק הך אוקימתא דאית לי' שותפות בגנוניה והך אוקימתא דישאל מומר לא זכר הרמב"ם פלל והלא דבר הוא ומה שפכת הב"י ביור"ד (סימן ה') להכי לא הביא הרמב"ם הך אוקימתא דישאל מומר גבי שחיטה משום דמומר בלא"ה שחיטתו פסולה משום גברא דלא חזי קשה דאכתי נ"מ לענין איסור הנאה דמשום גברא דלא חזי לא מהני שחיטתו והוי גבילה ומותר בהנאה משא"כ משום פסול מחשבתו לעכומ"ז אסור בהנאה ועוד נ"מ אם לא עשה ה'ישאל מומר מעשה טריפה וגמר הכשר דכשר לגמרי אע"ג דגברא לא חזי כמש"כ הרמב"ם ז"ל (בה"ש פ"ד הלכה י"ג) ומשום מחשבתו לעכומ"ז השחיטה פסולה אף במעשה כל דהו ואפילו במקצת הקנה כדמוכח בסוגיא דחטאת עוף דמוקי לה דווקא שהי' חצי קנה פגום עיי"ש.

וא"כ אפתי הו"ל להרמב"ם ז"ל להשמיענו הך דינא דבישראל מומר השחיטה פסולה משום תקרובת עכומ"ז כמו שזכר (בה' חו"מ) גבי יי"נ גם קשה טובא (דבהלכות חו"מ) כתב הרמב"ם מעיקרא דין מטמא ומדמע תרומה בחולין ומערב יי"נ וחילק בין שוגג למזיד פלשון המשנה ואח"כ כ' דין מנסה ממש וכתב ע"ז דמייירי באית לי' שותפות בגנון' או בישאל מומר ולא חילק פלל בין שוגג למזיד וכתב סתם חייב וקשה דאם סובר כרב דמנסה ממש הוא ג"כ בהך דינא דמתניתין א"כ הני לי' לפלוגי בין שוגג למזיד דהא רב מוקי מתניתין במנסה ממש ומתניתין קתני בשוגג פטור במזיד חייב ואמאי לא כ'

הַרְמַב"ם דְּבִשׁוּגַג פֶּטוּר וְנָה תִימָא גְדוּלָּה: וְעוּד קָשָׁה לִי בְּסוּגְיָא דְחֻלְיִין (דָּף מ"א) כִּי פָּרִיף לר"נ ולר"ע ולר"י דְסָבְרִי אִין אָדָם אוֹסֵר דְשִׂא"ש מִמְתַּנִּיתִין דְהִמְטָמָא וְהִמְדַּמַּע וְהִמְנַסֵּף וּמְשַׁנֵּי דְאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוּיָה אַמְאִי לָא מְשַׁנֵּי דְמִיָּרִי בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר כְּמוֹ דְמְשַׁנֵּי אַהָא דְפָרִיף לְמָאן דְסוּבְר לְצַעוּרִי קָא מְכוּוֹן וְאֵע"ג דְלָמ"ד דְאִין אָדָם אוֹסֵר דְש"ש מוּמָר וְאִינוּ מוּמָר שְׁוִין דְכִינּוּ דְלָאוּ דִידָן אִינוּ יָכוּל לְאַסְוֵר מ"מ הָא הָרָאב"ד ו"ל פְּתַב וְנָבִיא דְבָרִיו אִי"ה [לְקַמֵּן] דְאָף מ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְשִׂא"ש הֵינּוּ דְוּוּקָא לְמִהוּי יי"נ הָאָסוּר מֵה"ת אֲבָל מְדַרְבָּנּוּ מִתְסַר לַכ"ע דְגִזְזִירַת מַגַּע עֲכוּמ"ז גְּזָרוּ אָף בְּיָנוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ שְׁלוּ וְא"כ לֹקְמִי מִתַּנִּיתִין בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר דְאוֹסֵר יִין בְּמַגְעוּ וְכִש"כ כְּשִׁנְיָסְכוּ בְהִדְיָא וְנֶאֱסַר הֵינּוּ מְדַרְבָּנּוּ דְאָף דְאִינוּ נֶאֱסַר מִן הַתּוֹרָה מְטַעַם שְׂאִינוּ שְׁלוּ מ"מ מְדַרְבָּנּוּ מִתְסַרִי דְלָא גְרַע מְמַגְעוּ וְכִינּוּ שְׁנַסְכוּ בְכוּוּנָה שְׂיַדַע שְׂיֶאֱסַר הֵינּוּ צָרִיף לְשַׁלֵּם דְוֹדָי אָף הִיכָא שְׂאוֹסֵר הֵינּוּ מְדַרְבָּנּוּ לְחוּד נְמִי צָרִיף לְשַׁלֵּם כִּינּוּ שְׂמִזִּיד הוּא בְּזָה שְׂיַדַע שְׂהֵינּוּ אָסוּר עִי"ז.

וְנָהִי דְבִנּוּגַע בְּיָן שְׁל חֲבִירוּ אָף שְׂיַדַע שְׂהֵינּוּ אָסוּר אִינוּ חַיִּיב לְשַׁלֵּם כִּינּוּ דְאִינוּ אוֹמֵר בְּפִיו שְׂמַנְסְכוּ מֵאִי חִיּוּבָא אִיכָא עָלִיו שְׂיַזְהַר שְׁלֵא יַגַּע בְּיָן שְׁל חֲבִירוּ וְאָף שְׂאִינוּ יוֹדְעִין בּוּ שְׂהוּא יוֹדַע שְׂאִם יַגַּע בְּיָן יִשְׂרָאֵל נֶאֱסַר הֵינּוּ מ"מ אִינוּ מְוַטֵּל עָלִיו מְלִזְזָה מְלִיגַע בְּיָן שְׁל יִשְׂרָאֵל וְאִם אָמַר בְּהִדְיָא שְׂנֹגַע בּוּ כְּדִי לְאַסְוֵר אִין הֵינּוּ אָסוּר כָּלֵל כַּמ"ש הַרְמ"א ו"ל בִּירוּר"ד (בס"ס קכ"ד) בְּשֵׁם הַתּוֹרָה וְהֵא"ז ו"ל דְאַפְּיִלוּ רַק כְּשִׁנְיָפֵר שְׂנֹגַע רַק לְהַכְעִיס וְלְאַסְוֵר אִין הֵינּוּ נֶאֱסַר ע"י מַגְעוּ וּבְשִׁלָּא אָמַר שְׂרוּזָה.

לִיגַע בּוּ כְּדִי שְׂנֶאֱסַר הֵינּוּ אִין עָלִיו חִיּוּב כָּלֵל כִּינּוּ שְׁלֵא נֶסְכוּ בְהִדְיָא רַק שְׂנֹגַע בּוּ וְעַבּוּר זָה אִין עָלִיו חִיּוּב תְּשְׁלוּמִין [ועי' בְּתוּס' דְחֻלְיִין שְׁם בְּד"ה הָכָא נְמִי וּבפ"י בְּגִיטִין מֵה שְׂהַקְשָׁה בְּזָה וּלְפִי דְבָרִינוּ נִיחָא] אֲבָל מְנַסֵּף שְׂנַסְכוּ בְהִדְיָא כְּדִינוּ שְׁל נִיְסוּף חַיִּיב לְשַׁלֵּם כְּשְׂיַדַע שְׂיֶאֱסַר הֵינּוּ עַל יְדֵי נִיְסוּף זָה מְשׁוּם דְבַמָּה שְׂנַסְכוּ לָא גְרַע מְמַגְעוּ סְתָם אָף דְאִין אָדָם אוֹסֵר דְשִׂא"ש וְא"כ תִּיקְשִׁי לִישְׁנֵי דְמִיָּרִי בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר שְׂנַסְכוּ הֵינּוּ בְהִדְיָא רַק שְׂאִינוּ נֶאֱסַר מִחַמַּת שְׂאִינוּ שְׁלוּ אֲבָל מְדַרְבָּנּוּ מִתְסַר דְלָא גְרַע מְמַגְעוּ סְתָם דְגָזְרוּ בִּי כָּל שְׂאִינוּ אוֹמֵר שְׂעוּשָׁה כְּדִי לְהַכְעִיס וְלְאַסְוֵר הֵינּוּ וְחַיִּיב בְּמִזִּיד כְּשְׂיַדַע שְׂהֵינּוּ נֶאֱסַר ע"י נִיְסוּף וְאִין לוֹמֵר דְדַחִיק לִי לְהַש"ס לְאוּקְמִי סְתָמָא דְמִתַּנִּיתִין בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר וְעִדִּיפָא לִי לְשַׁנּוּי דְמִיָּרִי בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת רַק בְּתַר הָכִי לָמ"ד לְצַעוּרִי קָא מְכוּוֹן דְלָא מְצִי מְשַׁנֵּי דְאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת דְגַם בְּשׁוֹתְפֵי מְצִינּוּ לְמִימַר לְצַעוּרִי קָא מְכוּוֹן כַּמ"ש הַתּוּס' שְׁם בְּסוּגְיָא לְהָכִי מְוַכְרַח לְשַׁנּוּי בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר אֲבָל מְעִיקְרָא עִדִּיפָא לִי לְתַרְץ בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת מְלַתְרֵץ בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר דּו"א דְהָא הַרְמַב"ם ו"ל פּוֹסֵק דְגַם בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת לָא אֲמַרִּינּוּ לְצַעוּרִי קָא מְכוּוֹן (בֵּה' חו"מ) כַּמ"ש לְעֵיל לְשׁוּנוּ ו"ל א"כ גַּם לָמ"ד לְצַעוּרִי קָא מְכוּוֹן הוּי מְצִי לְתַרְץ דְמִיָּרִי בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת כְּדְמְשַׁנֵּי לָמ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְש"ש וְהָא דְלָא מְשַׁנֵּי הָכִי לָמ"ד לְצַעוּרִי קָא מְכוּוֹן וּמְשַׁנֵּי בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר לְעַבּוּדַת פּוֹכְבִּים ע"כ דְהָדֵף אוּקְמִתָּא דְאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּוּיָה דַחִיק לִי טְפִי לְאוּקְמִי סְתָמָא דְמִתַּנִּיתִין בְּשׁוֹתְפֵי וּמוּקִי לָה בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר דְהָכִי נִיחָא טְפִי [ועינן לְעֵיל בְּתִשְׁבָּה] א"כ תִּיקְשָׁה אַמְאִי לָא מְשַׁנֵּי גַם כִּי מְקַשָּׁה לָמ"ד אִי דְבָר שִׂא"ש דְמִיָּרִי בְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר וְהָאָסוּר הוּא מְשׁוּם מַגְעוּ דְאָסוּר מְדַרְבָּנּוּ אָף בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ כִינּוּ דְהָאִי שְׂנֹיָא דְיִשְׂרָאֵל מוּמָר עִדִּיף לִי: וּמַכ"ז נְרָאָה לִי דְוֹדָי הַרְמַב"ם ו"ל פֶּסֶק כַּמ"ד אִין אָדָם אוֹסֵר דְשִׂא"ש אֲפִילוּ ע"י מְעַשָּׂה וְכַפִּי

הַבְּנֵי הָרֶאָבִ"ד ז"ל בְּכַוֵּנָתוֹ וְכֵן פָּסַק בַּה"ג (בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה חֻלְיִין) וְהִבִּיא פֶּן מִשְׁמוֹ
הֶרְמֵב"ן ז"ל בִּס' מַעֲשֵׂה צְדִיקִים עַל מַסְכַּת עֲכוּמ"ז וּמָה שֶׁפָּסַק (בְּהִלְכוֹת חו"מ) דָּאָם הִי
יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר אֲסוּר נִבְאָר ג"כ עַל נִכּוֹן בַּעֲזוֹהַ ש"י דְּלִכְאוּרָה קִשָּׁה לִי בָּהָא דְקִיָּם לִי לְהַש"ס
דְּאִי אֵין אָדָם אוֹסֵר דְּשֵׁא"ש ע"י מַעֲשֵׂה אֵין אָדָם יָכוֹל לְנַסֵּף יַיִן חֲבִירוֹ דְּהִנֵּה הָא בְּגִיטִין
(דָּר נ"ג) פְּרִיף לְמ"ד הֵיזְק שֵׁא"נ שְׁמִי הֵיזְק מִמִּתְּנִיתִין דְּגוּל חֲמִץ וְעֵבֵר עָלִיו הֶפְסַח אוֹמֵר
לוֹ הֲרִי שְׁלָה לְפָנֶיהָ וּפְרָשׁוּ הַתּוֹס' דְּקוֹנְשֵׁי הַש"ס הוּא דְלִמ"ד שְׁמִי הֵיזְק מִיִּקְרִי שִׁינּוּי
וְלֹא מְצִי אָמֵר הַש"ל מִשְׁמַע דְּלִמ"ד לֹא שְׁמִי הֵיזְק א"ש מִשׁוּם דְּלֹא הָוִי שִׁינּוּי וְקִשָּׁה נָהִי
דְּשִׁינּוּי לֹא הָוִי מ"מ אִיסוּרֵי הַנָּאָה לֹא דְמָרְי' נִינְהוּ וּפְקַע רְשׁוֹת בְּעֵלִים מִינְי' וְאִמְאֵי מְצִי
אָמֵר הַש"ל הָא הַגְּזִילָה לֹא דְנִגְזַל הוּא וְהַגְּזִלָן צָרִיף לְשִׁלְמָא אֲשֶׁעֲתֵא דְגוּל מִינְי' וְאֵין לוֹמֵר
אִף שֶׁהַגְּזִילָה יִצָּא מִרְשׁוֹת הַגְּזִילָה ע"י שְׁנָאָסֵר בְּהַנָּאָה מ"מ פִּינּוֹן שְׁלֵא נִכְנַס עִי"ז לְרְשׁוֹת
הַגְּזִילָה מְצִי אָמֵר הַש"ל לְהִכִּי אַעֲפ"י שִׁיִּצָּא מִרְשׁוֹת נִגְזַל מִשׁוּם דְּנָאָסֵר בְּהַנָּאָה מ"מ לְרְשׁוֹת
גְּזִילָה לֹא נִכְנַס דּו"א דְהָא עֵיקַר קְנִייתָ הַגְּזִילָה תְּלִי' בִּיצִיאָתָהּ מִרְשׁוֹת נִגְזַל דְּכָל אֵימַת דִּינִצָּא
מִרְשׁוֹת נִגְזַל מִמִּילָא קְנִי לָה גְּזִילָה דְהָא מָה דִּיאֹשׁ קְנָה לְמ"ד יֵאוּשׁ קוֹנָה אֲטוּ הַגְּזִילָה עֲשֵׂה
בְּזָה שׁוּם קְנִינָן דְּלִיקְנִי' הֵאֵי יֵאוּשׁ אֶלָּא ע"כ דְּאֵין פְּעוּלַת הַיֵּאוּשׁ אֶלָּא שֶׁהַיֵּאוּשׁ מַחֲלִישׁ
רְשׁוֹת בְּעֵלִים מִהַגְּזִילָה וּמִמִּילָא קְנִי לָה הַגְּזִילָה וְעִינָן בְּתוֹס' ב"ק (ס"ט) ד"ה כָּל שְׁלִקְטוּ
שְׁנַסְתְּפוּ לוֹמֵר דְּאֶפִּילוּ אֵין הַגְּזִילָה מְוַנְחַת בְּרְשׁוֹת הַגְּזִילָה בְּשַׁעַת יֵאוּשׁ נְמִי קְנִי לָה אַע"ג
דְּלֹא קְנִי לִי רְשׁוֹתָ דְהָא אֵינָה מְוַנְחַת בְּרְשׁוֹתָ אַעֲפ"כ קְנָהוּ וְע"כ הַטַּעַם דְּהוֹקֵלֶשׁ רְשׁוֹת
הַגְּזִילָה ע"י יֵאוּשׁ וּמִמִּילָא קְנִי לָה הַגְּזִילָה וְאֵהֲנִי לִי הַגְּבַהְתּוֹ בְּשַׁעַת שְׁגִזְלָה שִׁיכְנַס לְרְשׁוֹתָ
כָּל אֵימַת שִׁינּוּחֶלֶשׁ כַּח הַגְּזִילָה ע"י יֵאוּשׁ וְאֶפִּילוּ הָא דְשִׁינּוּי קוֹנָה דְדִרְשִׁינּוּ לָה מִקְרָא דְאֶשְׁר
גְּזַל אִם כְּעִין שְׁגִזַל יַחֲזִיר וְאִם לֹא דְמִים בְּעֵלְמָא חֲזִיב לְשִׁלּוּמֵי אֲטוּ הַגְּזִילָה עֲשֵׂה שׁוּם קְנִינָן
בְּזָה הָא אֶפִּילוּ שִׁינּוּי דְמִמִּילָא נְמִי קְנִי כְּמוֹ גְּזַל פְּרָה וְיִלְדָה וְאֶפִּילוּ אֵינּוּ בְּרְשׁוֹתָ בְּשַׁעַת
שִׁינּוּי וְע"כ נְמִי מִטַּעַם דְּגִלִּי קְרָא דְהִיכָא דְנִשְׁתַּבְּחָה חֲחַפֵּץ יוֹצֵא מִרְשׁוֹת בְּעֵלִים וּמִמִּילָא
קְנָהוּ הַגְּזִילָה [וְעִינָן מָה שֶׁכְּתִבְתִּי בַמִּק"א] א"כ חֲמִץ שְׁנָאָסֵר בְּהַנָּאָה וְיִצָּא מִרְשׁוֹת נִגְזַל
מִמִּילָא נִכְנַס לְרְשׁוֹת גְּזִילָה וְאִמְאֵי מְצִי אָמֵר הַש"ל לְמ"ד הֵיזְק שֵׁא"נ לֹא שְׁמִי הֵיזְק נָהִי
דְּשִׁינּוּי לֹא הָוִי מ"מ מִרְשׁוֹת נִגְזַל יִצָּא ע"י אִיסוּרוֹ וְצ"ל דְּנָהִי דְכָל הִיכָא דִּיִּצָּא מִרְשׁוֹת
נִגְזַל קְנִי לָה הַגְּזִילָה מֵאִילּוּ בְּלִי שׁוּם מַעֲשֵׂה מ"מ אִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׁאֵינִי שְׁאֵינִי יָכוֹל לִיכְנַס
לְרְשׁוֹת גְּזִילָה דְלֹא בְּרַ קְנִינָן הוּא: וְהָא דְפְרִיף בַּב"ק לְמ"ד יֵאוּשׁ קוֹנָה מִמִּתְּנִיתִין דְּגוּל חֲמִץ
וְע"ע הֶפְסַח אוֹמֵר לוֹ הַש"ל וְאִי אָמַרְתָּ יֵאוּשׁ קוֹנָה הֵאֵי פִינּוֹן דְּמִטִּי זְמַן אִיסוּרוֹ מִיֵּאֲשׁ
מִינְי' הֵתָם לֹא פְרִיף מִשׁוּם דְּקוֹנָה הַגְּזִילָה חֲחַמֵץ לֹא חֲחַר שְׁנָאָסֵר בְּהַנָּאָה דְהָא לֹא חֲחַר שְׁנָאָסֵר
בְּהַנָּאָה אֵינּוּ נִכְנַס לְרְשׁוֹת הַגְּזִילָה דְלֹא בְּרַ קְנִינָן הוּא אֶלָּא דְפְרִיף דְכַרְגַּע קוֹדָם זְמַן אִיסוּרוֹ
שְׁאֵינִי יָכוֹל לְמוֹכְרוֹ שְׁאֵין שְׁהוּת לְמוֹכְרוֹ עוֹד וְאִיסוּר הַנָּאָה עֲדִינָן לֹא בָּא אֲזַ הַגְּזִילָה
מִתְּנִיאֲשׁ שִׁינּוּעַ שְׁאָסוּר בְּהַנָּאָה וְהַגְּזִילָה קְנִי לָה דְעֲדִינָן לֹא נִאָסֵר וְכֵר קְנִינָן הוּא אָבֵל וְדִאִי
דֹא חֲחַר שְׁנָאָסֵר בְּהַנָּאָה אֵינּוּ נִכְנַס לְרְשׁוֹת גְּזִילָה דְלֹא בְּרַ קְנִינָן הוּא: וְהָא דְפְרִיף בְּגִיטִין
לְמ"ד הֵיזְק שֵׁא"נ שְׁמִי הֵיזְק מִגְּזַל חֲמִץ וְעַע"פ אוֹמֵר לוֹ הַש"ל וְאִי אָמַרְתָּ שְׁמִי הֵיזְק
אִמְאֵי מְצִי אָמֵר הַש"ל אַע"ג דְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה לֹא מְצִי הַגְּזִילָה לְקַנּוֹת הֵתָם הִכִּי פְרִיף פִּינּוֹן
דְּהֵיזְק שֵׁא"נ שְׁמִי הֵיזְק וְדָמִי כְּאִילוּ הָוִי הֵיזְק נִיפְרָר וְכְמוֹ שְׁנִשְׁבֵּר הַדְּבָר וְנִפְסַד לְגַמְרֵי
וּבְנִשְׁבֵּר הָא לֹא מְצִי אָמֵר הַש"ל וְאֵע"ג דְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה לֹא בְּרַ קְנִינָן מ"מ אִם אֵין הַדְּבָר
בְּעִין אֶלָּא שְׁנִשְׁבֵּר וְדִאִי דְלֹא מְצִי אָמֵר הַש"ל דְהָא לֹא מִיְהֵדֵר לִי מֵאִי דְגוּל מִינְי' תַּדַּע

דלאו משום קנן קא פריה דאי משום קנן פריה הא הוי מצי לשנויי דלא קני משום דלא
ניחא לי לקנות איסורא פדמשני בב"ק גבי פרקא דפריה למ"ד יאוש קני אלא ודאי
דפריה דכינן דהיזק שא"נ שמי' היזק דמי לנשבר ולא מיהדר לי' מידי אבל משום קנן
לא מצי פריה מידי דאיסורי הנאה לאו בר קנן הוא: ולפי"ז יצא לנו דקושט הש"ס
למ"ד השא"נ שמיה היזק דהוי שינוי אבל למ"ד לא הוי שינוי לא קשה דאף שפאסר
בהנאה ויצא מרשות נגזל וכל שיוצא מרשות נגזל ממילא קני הגזלן מ"מ לא קשה אמאי
א"ל הש"ל הא יצא מרשות נגזל וממילא נכנס לרשות גזלן מתרי טעמא חדא דאין קנן
באיה"נ ועוד דאיסורא לא ניחא לי דליקני להכי מצי אמר הש"ל לפ"ז בהא דפריה
מהמטמא והמנסה למ"ד אין אדם אוסר דשא"ש קשה נמי לכאורה דאם הגביה הינו
[פדאמר בגיטין (דף נ"ג) לרב דאמר מנסה ממש מדאגביה קני' מתחייב בנפשו לא הוי
עד שעת ניסוף] וקנאו בתורת גזל לא שייק לומר אין אדם אוסר דשא"ש דהא אמרינן
במרבנה דאף גנב וגזלן שתרמו תרומתן תרומה משום דהוי יאוש ושינוי השם מעיקרא
טיבלא והשתא תרומה ואע"ג דאם לא יחול התרומה ליפא שינוי השם אמרינן דחייילא
התרומה ועי"ז גופא בא קנינו וא"כ ה"נ גזלן שפנסה הינו אם יחול הניסוף יקנה הגזלן
הינו דאיפקע ממנו רשות בעלים וכל שפקע רשות בעלים נכנסת ממילא לרשות גזלן
וא"כ פשיחול האיסור יהא נקנה לגזלן ובעינן למימר שחל האיסור ניסוף וקני לה כמו
גבי תרומה דאינו יכול לתרום דבר שא"ש ואפ"ה חל תרומת הגזלן שע"י התרומה נעשה
קנינו ביאוש ושה"ש ה"נ בעינן למימר שחל ניסוף הגזלן שע"י ניסוף ילך ממנו רשות
בעלים וזה קנינו וקנינו ואיסורו באין ביחד דכל שפקע רשות בעלים נכנס לרשות גזלן:
מיהו כ"ז שייק בעכומ"ז שניסוף אבל בישראל שהגביה ונסוף שפיר אמרינן אין אדם
אוסר דשא"ש משום דגם אחר הניסוף אינו נכנס לרשותו דאיסורא לא ניחא לי דליקני
כמו דאמרינן גבי חמץ דלא קני מטעם יאוש משום דזה מתניאש וזה אינו רוצה לקנות
וה"נ אף שהגביה ונעשה גזלן ורוצה לנסוף מ"מ לקנות שיהא שלו אינו רוצה שאסור אף
להיות רוצה בקיומו ולא רצה רק לנסוף ולאסור על חבירו ולא לקנות וכמ"ש רש"י ז"ל
בחולין (דף מ"א) דמייירי שהגביהו ע"מ לנסוף עיי"ש דמשמע שרצה רק לנסוף ולא ליטול
לעצמו ושפיר אמרינן בזה אין אדם אוסר דשא"ש: מיהו ישראל מומר נראה דלא אמרינן
גביה איסורא לא ניחא לי דליקני ובו אין שייק לומר אין אדם אוסר דשא"ש משום דאם
יחול האיסור יצא מרשות נגזל ומה שיוצא מרשות נגזל זהו קנינו של הגזלן ובא קנינו
ואיסורו כאחד כמו גבי תרומה דבא חלות התרומה וקנינו כאחד ואין לומר דאפתי גם
בישראל מומר שייק אא"א דבר שא"ש דלא קני' לי' ע"י הניסוף משום דאיסורי הנאה
לאו בר קנן הוא וזה אמרינן אף בישראל מומר דנדאי הא דתנן המקדש באיסורי הנאה
אינה מקודשת מייירי אף בישראל מומר דאף שעובר ונהנה מהם מ"מ לא חשיב דמים
גביה ז"א דהאי פללא דאין קנן באיה"נ הוא רק אם האיה"נ הוא מפלעדי הקנן כמו
חמץ ושור הנסקל ושאר איה"נ אז האיסור מבטל הקנן אבל אם מפלעדי הקנן אין כאן
איה"נ והאיסור בא ע"י קנן בזה אמר דתפיס הקנן שפיר ואין האיסור מבטל הקנן
דהכי כתב הר"ן ז"ל (בפ' כה"צ) בהא דאמרינן גבי עכומ"ז דלמא מגבה לה והדר מבטלה
דאע"ג דאין קנן באיה"נ מ"מ קני לה בהגבהה משום דכינן דמפלעדי קנינו הוי לי' ע"ז
של עכומ"ז ויש לה ביטול והאיסור בא רק אם יקנה שאז יהא ע"ז של ישראל דלא מהני

לה ביטול אין האיסור מבטל הקנן וה"נ בישראל מומר פינון שיוצא היין מרשות בעלים ע"י שאחר שיחול האיסור יכנס לרשות גזלן לא שיהיה לאמר אין קנן באיה"נ דהא אם לא יוקנה להגזלן ליפא איסור הנאה והאיסור הנאה בא ע"י מה שנכנס לרשות גזלן ויכול לעשותו יי"נ אין האיסור הנאה מעכב חלות הקנן פינון שמבלעדי הקנן לא היה בו איסור הנאה וא"כ בישראל מומר לא שיהיה לאמר אין אדם אוסר דשא"ש משום דהיין נכנס לרשותו וקני לי' ע"י האיסור ואין פח באיסור שפא ע"י קנן לבטל הקנן פינון דבלא קנן ליפא איסור אין האיסור מבטל הקנן וחקל הקנן וממילא חל גם האיסור: מיהו זה דוקא אם הגביה היין ונסף דאז שיהיה לאמר דבא קנינו וחקלות האיסור ביחד כמו גבי גזלן שתתם אבל אם לא קנה קודם הניסוף בתורת גזלן ודאי דאינו יכול לאסור דאל"כ כל אדם יכול לאסור דבר של חבירו מחמת שאם יאסר יצא מרשותו א"ו דדוקא בגזלן אמרינו הכי דאם עושה מעשה שאם יחול יצא מרשות בעלים חל הדבר ויוצא מרשות הבעלים ונכנס לרשותו: ומתבאר לנו מתוך דברינו הלכות גדולות וקבועות המוכרחים בש"ס דגזלן שקנה בהגבהה אם עושה מעשה שאם יחול המעשה יחול קנינו חל קנינו ומעשיו ביחד אף שבלא קנן אין פח במעשיו לחול מ"מ חלים שניהם כאחד וחקל מעשיו כמו גזלן שתתם והקדיש (גם מתבאר לנו דאיה"נ אינם יכולים ליכנס לרשות גזלן דלאו בני קנן נינהו.

ואף שבארנו לעיל דעת הרשב"א ז"ל דאיה"נ אינם יוצאים מרשות בעלים מ"מ ליכנס לרשות קונה ע"י קנן א"א באיה"נ] מיהו מתבאר מדברי הר"ן ז"ל (בפ' כה"צ) דהיכא דקודם הקנן לית בהו איסור הנאה והאיסור יבא אם יחול הקנן אין הקנן מתבטל ע"י מה שביא הקנן איסור הנאה על דבר הקונה מיהו כ"ז אם א"א לאיה"נ לבא אלא אם יחול הקנן אבל אם האיה"נ בידו לחול אף בלא קנן אף שפא בשעת הקנן ודאי דחל האיסור הנאה ומבטל הקנן פינון דקיי"ל דאין קנן באיה"נ א"כ ודאי דאיה"נ הבא בשעת קנן מבטל הקנן דהר"ן ז"ל לא כתב אלא אם האיסור א"א לחול רק ע"י הקנן דאז אמרינו דאין פח באיה"נ לבטל הקנן כמו גבי ע"ז של עכומ"ז דעד עכשיו הי' בר דמים שמהני בו ביטול והקנן מבטל דמים אין ביטול הדמים שפא ע"י קנן מבטל הקנן אבל אם האיסור הנאה יש בכחו לחול מבלעדי הקנן אף שפא בשעת הקנן ודאי דמבטל הקנן: ומעתה אחרי הדברים האלה תתבאר כל הסוגיא פולה על מכוונה דמעיקרא מקשה הש"ס למ"ד א"א דבר שא"ש ע"י מעשה ממשנה דמנסה הוא דשם מייירי, בישראלדאף דהו מתניתין מייירי בהגביה היין ונעשה עליו גזלן פדאמר התם דמה"ט לא אמרינו ק"ל בדרבה מינ' משום דמדאגביה קנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוף מ"מ בישראל אין הקנן בא ע"י חלות האיסור דאמרינו דאינו רוצה לקנות היין כלל דהא ישראל אסור לו להחזיק יי"נ דאפילו רוצה בקיומו אסור וממילא לא חגיל האיסור למ"ד א"א דשא"ש ולא מצוי לשנויי דלעולם א"א דבר שא"ש ומתניתין מייירי בישראל מומר שיהו כעכומ"ז ולא שיהיה למימר גביה ישראל מומר זה אינו רוצה לקנות וקנ' להאי יין לגמרי א"כ מה שיהיה למיתני מנסה בהדי אינה בבא דהמטמא ומדמע דהתם אשמעינן דאף שהיזק שא"נ ל"ש היזק מ"מ חייב מפני תקנת חכמים שלא יהא כאו"א הולך ועושה היזק שא"נ אבל הכא אם קנה להאי יין אין חיובו מחמת שפא שפא שא"נ אלא מחמת שגזל וקנה בהגבהה ואח"כ קנה קנן גמור ע"י איסור של היין ולא מצוי אמר הש"ל וא"כ

אין זה שייך לדין היזק שא"נ כלל וע"כ דמתניתין מיירי באופן דלא קני להיין לגמרי רק בהגבהה בעלמא להתחייב באונסין מיהו משום חיובא דהגבהה הוי מצי אמר הש"ל והשתא דנסכו בידים חייב אשעת ניסוכו מדין מזיק השא"נ מתקנות חכמים וכמו שביארו בש"ס שם בסוגיא אבל בישראל מומר שקני לגמרי ע"י הניסוף לא מצי לאוקמי והוצרך לשנויי דמיירי דאית לי שותפות בגויה ולא נאסר אלא חלקו בלבד אבל חלק הניזק לא נאסר רק מפני שא"א לברר חלק הניזק חייב וגם חלק הניזק לא נקנה להמנסף דהא חלקו לא ניסוף ולהכי הוי רק היזק שאינו ניכר ולהכי יכול לאסור היין וקמ"ל מתניתין דאף דבשעת הגבהה הנה יכול להחזיר לו היין ולאמר הש"ל מ"מ חייב אשעת ניסוף מתק"ח [ואף דלא הנה מועיל אם יתן לו חצי היין לחוד משום דקיי"ל אין בריחה והוא צריך להחזיר לו גזילה בעינה וכשמחזיר לו חצי היין הא איכא למימר שנתן לו חלקו של המזיק ולא הא דגזל ממנו יחייב ליה וקיי"ל דגזל ואינו יודע אם החזיר חייב מ"מ ה"ל מועיל אם יתן לו כל היין שגני החלקים ביחד ויאמר הש"ל אבל מטעם שחייבו חכמים לשלם לעושה היזק שא"נ לא מהני מה שמחזיר היין וצריך לשלם לו אשעת ניסוף]:

וא"ש נמי הא דלא משני בישראל מומר דמחייב משום מגעו דנאסר מחמת מגעו אף שאין אדם אוסר דבשא"ש דז"א דכיון דע"י ניסוף קני לי טוב הוי ליה גזלן ואין שייך לדין היזק שא"נ כמו שבארנו וכן הא דמיייתי אח"כ תנאי דעכומ"ז שניסוף יינו של עכומ"ז דריב"ב וריב"ב מתירין משום דא"א אוסר דבר שא"ש משום דברייתא סתמא קתני דמתירין ומיירי בכל גוונא אפילו לא הגביה היין רק שניסכו וא"כ בלא הגביה דלא בעשה עליו גזלן ודאי דשייך לאמר א"א אוסר דשא"ש ולא שייך לאמר דביבוא האיסור והקנן ביחד דזה לא אמרינו אלא בגזלן אבל אינש דעלמא שלא קנה הדבר בתורת גזילה לא שייך לאמר שיחול האיסור ותפיסת האיסור יהא קנינו כיון דלא קנה לו בתורת גזילה ולהכי סברי דהיין מותר משום דא"א דשא"ש וילקמן יבואר דאף בהגביהה היין לא קני היין בעכומ"ז המנסוף יין] ובתר הכי אמרו ר"נ ור"ע ור"י דאפילו למ"ד אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה מ"מ בישראל אמרינו לצעורי קא מכנין ופריה גם ע"ז ממתניתין דמנסוף דנאסר היין ולא אמרינו לצעורי קמכנין וע"ז שפיר משני דמיירי בישראל מומר דלא אמרינו בי לצעורי קמכנין ולפום סברא דהשתא דאדם יכול לאסור דשא"ש ע"י מעשה שפיר מצי לשנויי דמיירי בישראל מומר ולא קשה דא"כ הא ישראל מומר נמי ניתא לי גם ביי"נ וקני לי ע"י איסורו וחיוב מטעם הגבהתו בלא חיובא דניסוף דלא מצי אמר הש"ל דקנייה ליה להיין דז"א דהא דאמרינו דקני ישראל מומר להיין אע"ג דאיה"נ לאו בר קנין הוא היינו דווקא דומיא דע"ז של עכומ"ז שהגביהה הישראל דהתם אין פח באיסור הנאה לבטל הקנן משום דאחרי שאם לא יעשה הקנן ליכא איסור הנאה כלל להכי אין פח באיסור הנאה לבטל הקנן אבל אם איה"נ יש בכחו לחול גם בלעדי הקנן אז ודאי דיכול לבטל הקנן דאיה"נ לאו בר קנין הוא ולהכי השתא פי קנימינו דאדם אוסר דשא"ש ודאי מצינו לאוקמי מתניתין בישראל מומר ואי תקשה הא בישראל מומר לא אמרינו לא ניתא ליה דליקני ונכנס היין לרשותו ע"י האיסור ואינו יכול לאמר הש"ל וחיוב אף מבלעדי חיוב הנסוף ז"א דכיון דאדם אוסר שא"ש ע"י מעשה ונאסר היין בלא שום קנן לא קני לי דלא שייך קנן באיה"נ היכא שהאיסור חל מבלעדי הקנן וכיון דלא קני ליה הנה מצי למימר הש"ל ואין חיובו אלא מחמת מעשה הניסוף ושפיר

מוקי לה השתא בישראל מומר אע"ג דמעיקרא למ"ד אא"א דשא"ש לא מצי משני דמיירי בישראל מומר משום דא"כ מתחייב בלי שום תק"ח דהיזק שא"נ מ"מ למ"ד א"א דשא"ש רק דאמרינו לצעורי קא מכונן שפיר משני דמיירי בישראל מומר: והשתא א"ש פסק הרמז"ל במה שכתב במנסה יין חבירו (בה' חו"מ) דבישראל מומר נאסר היין [אף לפי מה שביארנו דפוסק דא"א דבר שא"ש ע"י מעשה משום דבישראל מומר שדינו ממש כעכומ"ז לא אמרינו בי' שודאי אינו רוצה לקנות היין וכיון שנעשה עליו גזלן [כמ"ש הרמז"ל שם דמה"ט לא אמרינו ק"ל בד"מ משום דנתחייב משעת הגבהה] ובו לא אמרינו שאינו רוצה שיהא שלו פינן דהוא ממש כעכומ"ז קנה היין ע"י גיסוף ולא שייך בו אא"א דבר שא"ש ושפיר נאסר היין ואף דלפי"ז לא דמי הך חיובא דמנסה ממש לחיובא דמטמא ומדמע דשם החיוב מחמת שעשה היזק שא"נ וחיובו חכמים לשלם ובמנסה ממש בישראל מומר לעבודת כוכבים החיוב הוא משום דקני לי' לגמרי ולא מצי אמר הש"ל מ"מ הרי הרמב"ם ז"ל באמת לא כלליהו ביחד בחד בבא וכתב דינא דמטמא ומדמע ומערב בהלכה בפ"ע ומנסה ממש בפ"ע ע"ש והיינו משום דתרי טעמא נינהו ומעיקרא כתב דינא דמתניתין ואח"כ כתב דינא ואוקימתא של רב במנסה ממש [ועיין לעיל בתשובה שבארנו בשם הרשב"א ז"ל שגם שמואל לא פליג עליה דרב לדינא ע"ש]: והא דפטור בשוגג אע"ג דלפי דברינו מתחייב אשעת הגבהה וקנינו ע"י האיסור וא"כ הי' לו להתחייב אף בשוגג אף דליכא לחיובי' משום תק"ח דהיזק שא"נ אפ"ש לומר דהא שוגג דהקא היינו שלא ידע שהיין נאסר עי"ז כמ"ש רש"י ז"ל והרמב"ם בפהמ"ש א"כ ודאי דפטור דכיון דלא ידע שע"י הנסוף נאסר ולא פינן כלל להוציא מרשות בעלים א"כ אף אם נאסר היין אין פאן קנין דלא מקרי הגבהה להעשות עליו דין גזלן וממילא נאסר היין דהא אף בשיוני גמור קיי"ל כר"י בב"ק (דף ק) בנתן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור דאם השבח יתר על ההוצאה נותן לו ההוצאה כו' ולא קני' לי' בשיוני משום שלא רצה להוציא מרשות בעלים וה"נ א"א שיחול קנינו ע"י הנסוף פינן שלא ידע כלל שהיין נאסר ע"י הנסוף וממילא לא חיייל איסורו ועוד דבשוגג שלא ידע שהיין נאסר אין לו דין גזלן כלל דאף שרש"י ז"ל כתב בהא דאמרינו מדאגבהה קני' שהגבהה ע"מ לנסכו דמשמע אעפ"י שלא פינן ליקח לעצמו נמי קניא וכדאמרינו בב"ק (דף צ"ח) גבי הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור ה"מ דאדני' אדוניי אבל שקלי' בידני' מגזל גזלי' השבחה בעי למיעבד דמשמע דאפי' לא פינן ליקח לעצמו אלא שהזיק נמי קני' מ"מ היינו דנוקא אם פינן לכה"פ להפסיד לבעליו כמו לזורקו לים או לאנסרו אבל אם לא ידע שהיין נאסר בזה ולא פינן כלל לאנסרו ולהפסיד בעליו לא נעשה עליו גזלן כלל ולהכי בשוגג אינו מתחייב דלא נאסר היין כלל דהרי אף אם נימא דהיין נאסר מ"מ אינו נכנס לרשות המנסה משום דלא פינן להוציא מרשות בעלים שלא ידע שהיין נאסר ע"י זה א"כ ממילא אינו נאסר דא"א דבר שא"ש ודוק שם בלשון הרמב"ם ז"ל (בהל' חו"מ) שלא הזכיר שם בהדיא הדין דבשוגג פטור כמו שכתב מתחילה גבי מטמא ומדמע ומערב והיינו משום דהקא גבי מנסה בשוגג ממש לא נאסר היין וליכא היזקא כלל ולא בא הרמב"ם ז"ל אלא לכתוב דינא של רב במנסה במזיד וכתב דחייב לשלם ומשפחת או באית לי' שותפות בגויה או בישראל מומר אבל דינא דשוגג לא הזכיר כלל שפכר הזכיר (בהלכה ב') הני תלתא בבי דמתניתין מטמא

ומדמע ומערב טיפת יי"נ ביין של חבירו ושם חילק בין מזיד לשוגג ואנס (ובהלכה ו') לא נחית אלא לכתוב דינא של רב במנסה ממש במזיד [ויבדין שוגג חלוק הך בבא דאית לי שנותפות בגנון' מהך גנונא דישראל מומר דבאית ליה שנותפות בגנון' נאסר היין ופטור רק מטעם שלא קנסו בשוגג ובישראל מומר בשוגג לא נאסר היין כלל משום דלא קני ליה ואין א"א דשא"ש] ורב דמוקי למתניתין במנסה וקתני בשוגג פטור דמשמע שהיין נאסר והוא פטור או דמייירי באית ליה שנותפות בגנון' או דמייירי בישראל מומר וסבר אדם אוסר דשא"ש ונאסר היין אף בשוגג דלא קני לי' [ועיין ב"ר"ן ו"ל בע"ז (דף נ"ג) שביאר שם בשם הרמב"ן ו"ל דאפשר לומר דגם רב סובר דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה] אבל הרמב"ם דסובר דאין א"א דבר שא"ש ע"י מעשה לא כתב דינא של רב במנסה ממש אלא לענין מזיד ולא הזכיר שוגג בזה שפנה יש חילוק בין אית ליה שנותפות לישראל מומר כמו שפכתנו: והשתא א"ש גם לשון הר"מ ו"ל (בה' שחיטה) שכתב בשנים אוחזין בספין ושוחטין בד"א דאית ליה שנותפות בגנון' ולא זכר ג"כ דבישראל מומר יכול לאסור דכיון דסובר א"א דבר שא"ש אפילו ע"י מעשה גם ישראל מומר אינו יכול לאסור כיון דלאו דידן' הוא והתם נמי מייירי בלא הגבחה דלא קני הגבחה ע"י מה שנאסרה בהנאה ומ"ש שאין אדם מישראל אוסר דשא"ש שלא כיון אלא לצערו נראה שכלל בזה שני טעמים ביחד שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו ע"י מעשה ועוד שלא כיון אלא לצערו דגם בזה פסק כר"נ ור"ע ור"י דאפילו אם יכול לאסור נמי אמרינן לצעורי קא מכנין ולא כיון לאסור כלל ונ"מ בזה דאי משום שא"א דשא"ש ע"י מעשה הא כתב הר"ן ו"ל דזה לא מהני אלא שלא לאסור בהנאה אבל באכילה אסורה דהוי כנבילה דלאו איהו אסרה אלא דלא שרי לה כמ"ש לעיל (בסימן נ') ולהכי מהני טעמא דלצעורי קא מכנין למשרי אף באכילה [נהגם דהרא"ה לא ס"ל הכי כמ"ש לשונו לעיל] שגם הוא לא כיון כלל לשם עכומ"ז ולא כיון אלא לצער ואף דהרמב"ם מייירי שם בשנים אוחזין בספין ושוחטין כמו שהעתקנו לשונו לעיל והט"ז כתב בס"ה דדברי הר"ן ו"ל אמורים רק באחד ששחט לשם עכומ"ז דאף דאיהו לא אסר לה מ"מ לא שרי לה נמי אבל בשנים ששוחטין ואחד מחשב לשם דבר פסול ואינו יכול לאסור משום דהוי דבר שא"ש שרי אף באכילה משום דנהי דאיהו לא שרי לה נתינת ע"י חבירו מ"מ זהו דווקא אם שנים שוחטין בבת אחת אבל בזה אחר זה לדברי הר"ן ו"ל ודאי דאסור באכילה אם שחט זה שחישב לשם דבר פסול סימן א' דהאי סימן ששחט כמו שנחתה מאיליו דמי והרמב"ם הא כתב שם ברישא גם בבא דשנים ששחטו בזא"ז א"כ אף דסובר א"א אוסר דשא"ש אף ע"י מעשה מ"מ באכילה בעינן למיסר בזא"ז להכי כתב ג"כ שלא כיון אלא לצעורי ואף הוא לא כיון כלל לשם עכומ"ז ושרי לגמרי אף באכילה וא"ש לשונות הרמב"ם ו"ל בכל המקומות שבארנו שסובר א"א אוסר דשא"ש אפילו ע"י מעשה וכהבנת הראב"ד ו"ל (בהלכ' עכומ"ז) בכונותו: והיה אפשר ליישב דברי הר"מ ו"ל שפסק דבישראל מומר נאסר היין אף דסובר א"א אוסר דשא"ש ע"י מעשה עפ"י שיטת הראב"ד ו"ל שהביא הרמב"ן דמדרבנן יכול לאסור היין אף שאינו שלו וכיון שנסה בכוננה לאסור חייב לשלם דמי הניזקו מתק"ח שלא יהי' כאו"א הולך ומנסה יין של חבירו והא דקרי לי' הרמב"ם ו"ל מתחייב בנפשו הוא משום דאף שהיין אינו נאסר מה"ת מ"מ הוא חייב מיתה כדאמרינן גבי משתחוה להר דהר מותר

וְעוֹבְדוֹ בְּסִינַי אֵלָּא שְׁלִפְי"ז תִּקְשָׁה עָלֵינוּ אֲמַאי לָא מוֹקֵי הַש"ס כִּי פָּרִיף לר"נ ור"ע ור"י מִמִּתְנִיתֵן דְּהַמְנַסָּף דְּמִיִּירֵי בְּיִשְׂרָאֵל מוֹמָר וּמִשׁוּם אִיסוּר מַגְעַ עֲכוּמ"ז דְּרַבְּנָן וּמְוֹכְרֵיחִים אָנוּ לֹאמַר דְּטַעַמָּא שְׁל הַרְמַב"ם ז"ל מִשׁוּם דְּבִישְׂרָאֵל מוֹמָר קָנִי לִי לְהָאֵי יָנוּ לְגַמְרֵי ע"י אִיסוּרוֹ וּבְזָה נִיחָא דְלֹא מְשַׁנֵּי הַש"ס הֵכִי לר"נ ור"ע ור"י מִשׁוּם דְּמִתְנִיתֵן לָא מְצִי מִיִּירֵי בְּגוֹנוֹנָא דְקָנִי לִי יָנוּ לְגַמְרֵי דֵּא"כ פְּשִׁיטָא דְלֹא מְצִי אָמַר לִי הַש"ל וּמְחַיֵּיב לְשַׁלּוּמֵי אֲשַׁעְתָּא דְאִגְבִּיָּה וְלֹא הָוֵי דְוּמְיָא דְמִטְמָא וּמְדַמְעַ מִשׁוּם הֵכִי לָא מְשַׁנֵּי דְמִיִּירֵי בְּיִשְׂרָאֵל מוֹמָר: אָבֵל הַרְמַב"ם שְׁפִיר נָקַט לְהָאֵי דִינָא בַּפ"ע וְלֹא כִּלְלִינְהוּ בְּהַדִּי מִטְמָא וּמְדַמְעַ כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ לְעֵיל בְּאַרְנוֹפָה: וְרֵאִיתִי לְהַרְמַב"ן ז"ל בְּסִפְרָא מְעַשָּׂה צְדִיקִים עַל מַס' ע"ז שְׁהַקְשָׁה וְנו"ל דר"נ ור"ע ור"י דְּסַבְרֵי בְּחֻלְיִן דֵּא"א אוֹסֵר דְשִׂא"ש אֶפְיֵלוּ ע"י מְעַשָּׂה וְכִי לִית לְהוּ כְּוָלְהוּ הַלְקָתָא דִּי"נ לְאִיסוּרֵי הַנְּאָה וְכ"ת לִית לְהוּ הָא ר"נ א"ל לְרַבָּא לְעֵיל (דָּף נח) אִימַר דְאִמְרֵי אָנָּא לְבַר מְדַמֵּי דְהָהוּא חֲמָרָא דְמִי דְהָהוּא חֲמָרָא מִי אָמְרֵי וְדַחַק בְּזָה הַרְבֵּה וּבְשֵׁם הַרְאָב"ד ז"ל תִּיגְרֵן דְשִׂאֲנֵי לִיָּה לר"נ אִיסוּר יי"נ דַּע"י עֲכוּמ"ז דְאֶחְמִירוּ בִּיָּה רַבְּנָן טְפִי אֶפְיֵלוּ בְּמַגְעוֹ מִשׁוּם גְּזִירָה דִּינָן שְׁל עֲכוּמ"ז עֲצָמוּ וּלְרִיב"ב לָא שְׂאֲנֵי לָן וְתַמָּה בְּזָה שְׁם גַּם עָלֵיו דֵּא"כ הֵיכָא קָאֲמַר בְּחֻלְיִן (דמ"א) כְּתַנְאֵי דַת"ק סוֹבֵר כַּר"ה דְאָדָם אוֹסֵר דְש"ש ע"י מְעַשָּׂה דִּילְמָא הִיָּינוּ טַעַמָּא דַת"ק מִשׁוּם דְשִׂאֲנֵי לָן אִיסוּרָא דִי"נ דְגָזְרוּ בּוֹ מִשׁוּם יָינוּ וְלֹא אֶמְרִינוּ בְּהָאֵי אִיסוּרָא אֵא"א דְבָר שִׂא"ש גַּם תַּמָּה שְׁם עַל בַּה"ג שְׁפַתְב (בַּה' יי"נ) וּמִשׁוּם דְקָאֲמְרֵי ר"נ ור"ע ור"י אֵא"א דְשִׂא"ש וְקָמוּ לְהַ כְּרִיב"ב וְכַר"י בַּב"ת ש"מ דְהִלְכָה כְּנוֹתִינְהוּ וְתַמּוּהָ הוּא אֵין לָהּ יי"נ שְׂאָסוּר בְּהַנְּאָה בְּמַגְעַ עוֹבְדַ פְּכָבִים וְהוּא עֲצָמוּ פְּסִק בְּהֵם דְאָסוּר בְּהַנְּאָה עַכ"ל הַרְמַב"ן.

וּלְפִי מַה שְׁפִירִשְׁנוּ שְׁגַם דַּעַת הַר"מ ז"ל לְפִסְוֹק כַּר"נ ור"ע ור"י דֵּא"א אוֹסֵר דְשִׂא"ש ע"י מְעַשָּׂה תַפּוּל גַּם עָלֵיו קוֹשְׂיָא זֹו אֵיף מִשְׁפַּחַת דְלִיתְסַר יָינוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל ע"י מַגְעַ הַמְבוֹאֵר בְּהַלְכוּתֵיו (בַּה' מֵאֲכָלוֹת אִיסוּרוֹת) וְנִרְאָה לִי דְאֶפְשָׁר לוֹמַר דְסוֹבֵר כְּדַעַת הַרְאָב"ד ז"ל שְׁהֵבִיא הַרְמַב"ן ז"ל דְּבַמַּגְעַ עֲכוּמ"ז גָּזְרוּ טְפִי אַף שְׂאֵין אָדָם אוֹסֵר דְבָר שְׂאֵינוּ שְׁלוֹ עַל יְדֵי מְעַשָּׂה וּמַה שְׁהַקְשָׁה דֵּא"כ מֵאֵי מִיִּיתֵי בְּחֻלְיִן רְאִיָּה מְת"ק דְרִיב"ב דְסוֹבֵר כַּר"ה דִּילְמָא שְׂאֵנֵי מַגְעַ עֲכוּמ"ז דְאֶחְמִירוּ בִּיָּה טְפִי נִרְאָה דְמִשְׁמַע לְסַתְמָא דְהַש"ס דְלִשׁוֹן הַבְּרִייתָא עֲכוּמ"ז שְׁנִיִּסָּף יָינוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל מִיִּירֵי שְׁנִיִּסָּף לָהּ בְּהַדְיָא וְאָסְרָה ת"ק מִן הַתּוֹרָה דֵּאֵי בְּמַגְעַ בְּעֵלְמָא מִיִּירֵי לָא הָוֵי לִיָּה לְמִיתְנֵי עֲכוּמ"ז שְׁנִיִּסָּף וְרִיב"ב ור"י בַּב"ת דְמִתִּירִין הִיָּינוּ נְמִי רַק מִן הַתּוֹרָה אָבֵל מְדַרְבְּנָן אִיסוּר דְלֹא גָרַע מִמַּגְעוֹ בְּיָינוּ יִשְׂרָאֵל סְתָם דְאִיסוּר מְדַרְבְּנָן אַף שְׂאֵינוּ שְׁלוֹ וְשִׁלָּא בְּפִנֵי עֲכוּמ"ז וּלְהַכִּי מִיִּיתֵי רְאִיָּה מְת"ק דְבְּרִייתָא דְסוֹבֵר אָדָם אוֹסֵר דְשִׂא"ש ע"י מְעַשָּׂה: וּלְפַמְש"כ בְּדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל דַּעַכּוּמ"ז שְׁהַגְבִּיָּה יָינוּ יִשְׂרָאֵל וְנִסְכוּ אִיסוּר אַף לְמ"ד א"א אוֹסֵר דְשִׂא"ש ע"י מְעַשָּׂה מִשׁוּם שְׁפִינוּן שְׁנַעְשָׂה עָלֵיו גְּזֵלָן בְּהַגְבִּהֶתּוּ קָנִי לִיָּה ע"י מַה שְׁנַאָסֵר וְאִיסוּרוֹ וְקָנִינוּ בְּאֵין פְּאָחַד יֵשׁ לְעֵינֵין בְּהָא דְאִמַר רַב אֲשִׁי בַע"ז (דָּף נט) הָאֵי עֲכוּמ"ז דְנִסְכֵּי' לְחֲמָרָא דִּישְׂרָאֵל בְּכּוֹנוֹנָה אַע"ג דְלִיָּזְבוּנֵי לְעֲכוּמ"ז אַחְרִינָא אִיסוּר שְׂרִי לְמִשְׁקַל דְמִי מַהְהוּא עֲכוּמ"ז מ"ט מְקַלִּי קְלִיָּה וְאָמַר שְׁם מְנָא אֲמִינָא לָהּ דְתַנְיָא עֲכוּמ"ז שְׁנִיִּסָּף יָינוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁלָא בְּפִנֵי עֲכוּמ"ז אִיסוּר רִיב"ב וְרִיב"ב"ת מִתִּירִין מְפִנֵי שְׁנֵי דְבָרִים אָחַד מְפִנֵי שְׂאֵין מְנַסְכִּין אֵלָּא בְּפִנֵי עֲכוּמ"ז וְעוֹד שִׂא"א אוֹסֵר דְשִׂא"ש.

והוקשה שם לרש"י ותוס' דמה ראיה היא זו מריב"ב וריבב"ת דהא אינהו שרי בהנאה לגמרי לזבונא לעכומ"ז אחר ואנו אסרינן למיזבן לעכומ"ז אחר וע"כ דלא סבירא לן פנותיהו א"כ אפשר דלדידן דאסרינן למיזבן לעכומ"ז אחר גם מההוא עכומ"ז אסר למישקל דמי ודחקו עצמן בזה הרבה ופירשו דכיון דריב"ב וריבב"ת מקילין למיזבן אף לעכומ"ז אחר מסתברי דאף רבנן לא מחמרי פוליהאי למיסר למישקל דמי מההוא עכומ"ז עיי"ש.

וא"כ לפ"ז אם העכומ"ז הגביהו ונסכו לכאורה אסור למישקל דמי מההוא עכומ"ז דכיון דכל טעמו של רב אשי שהתיר למשקל דמי הוא משום שיש לנו קולא זו דאין א"א דשא"ש וכבר פתבנו דאם הגביה העכומ"ז היינו נעשה עליו גזלן ולא שייך בזה א"א דשא"ש דקנ"ל ליה באיסורא א"כ אסור למשקל דמי אף מההוא עכומ"ז מיהו ז"א דהיכא דהגביה היינו מקודם ודאי דשרי למשקל דמי ולא מקרי דמי יי"נ משום דקודם הניסוף כבר נתחייב דמים פדאמר בגיטין (דף נג) מדאגביה קני' וכו' ואף ר"א לא הוצרך להשמיענו דשרי ליטול דמים מההוא עכומ"ז אלא כשלא הגביהו וא"א לחייבו אלא אשעת ניסוף אבל בהגביהו פשיטא דשרי למישקל דמי דכבר נתחייב משעת הגביה שאז הי' היינו עדיין היתר וכסתמא דמתניתין דגיטין אליבא דרב דמפרש מנסוף ממש: מיהו נראה דלפמ"ש בדעת הר"מ ז"ל דבעובד פכבים או ישראל מומר שאסר יינו של חבירו לא שייך א"א דשא"ש משום דקני ליה להאי יין נראה לפרש דברי ר"א דאמר דשרי למשקל דמי מההוא עובד פכבים ומייתי ראיה מהא דריב"ב וריבב"ת מתירין היינו הוא כפשוטו וא"צ לדחוק כמו שדחקו עצמן רש"י ותוס' דראיתו הוא כיון דהם מתירין לזבונא לעכומ"ז אחר יש לסמוך עליו לכה"פ למשקל דמי מההוא עכומ"ז אלא דראית ר"א הוא כפשוטו דהא קשה אמאי קרי ליה ריב"ב וריבב"ת דשא"ש הא איסורו וקנינו באין פאחד ומסתמא מיירי אף בהגביה עובד פכבים היינו דהא סתמא קתני ועוד דר"ת ז"ל כ' הביאו התוס' בכמה דוכתי דא"א לניסוף דאורייתא בלא הגביה וא"כ אמאי קרי ליה דשא"ש הא קנינו ואיסורו באין פאחד וצ"ל דאף דבכל דוכתא אמרינן דאיסורי הנאה לאו דידיה נינהו ויוצא מרשות בעלים מ"מ ביי"נ שנסכו עכומ"ז א"א לומר פן דהא דאיסורי הנאה לא מיקרי דידיה הוא משום שאין לו בהם הנאה של פלום ופקע רשות בעלים ממנו ממילא וכמו שהספיקו רוב המפרשים ז"ל [ועיין לעיל בתשובה] אבל ביי"נ כיון דאמרינן דשרי למשקל דמי מההוא עובד פכבים מ"ט מקלי קלייה וכתב הר"ן ז"ל שם דאפי' אם אין העובד פכבים רוצה לשלם עד שיתן לו הישראל היינו רשאי ליתן לו היינו וליקח דמים) ומסתמא נמי ה"ה אם עובד פכבים בא ליקח היינו והישראל אינו מניח ליקח היינו עד שיתן לו דמי נמי שרי והכל הוא משום דדמי היזקו קא שקיל ולא דמי יי"נ א"כ יש להישראל צורך בהאי יין שרשאי ליטול דמיו מהאי עכומ"ז דנסכו ואפילו אם אין העכומ"ז רוצה לשלם דמים והוא עכומ"ז אלא שאינו יכול לתובעו בדין מ"מ אם יתן היינו לעובד פכבים בהרבה פחות משונו' יתן לו דמים וכיון שיש להישראל צורך בהאי יין לא יצא מרשותו דצריך לו לגבות על ידו דמי היינו מהעכומ"ז ולא נעשה היינו הפקר ע"י מה שנסאסר בהנאה ועדיף טפי ממ"ש התוס' בב"ק (דף סט) ד"ה פל שקלטו בגזילה דאף שהנגזל נתייאש ממנה מ"מ לא חשיב כהפקר להפטר ממעשר משום דנהי דהנגזל אינו יכול לתבוע מן המחזיק בה אחר יאוש מ"מ אין אדם רשאי להחזיק בה מפני

שְׁצָרִיכָה לַגְזֵלָן לְהַפְטֵר בָּהּ מִן הַנְּגִזָּל עֵי"ש וּכ"ש דְּלֹא חָשִׁיב הַיִּינן הַפְּקָר אַחַר שְׁנֹאֲסֹר מִפְּנֵי שְׁנֹצְרָף הוּא לְבַעֲלֵיו לִיטּוֹל עַל יָדוֹ מִן הַעֲכוּמ"ז דְּמִים דְּנֹדָאֵי לֹא יִרְצָה הַעֲכוּמ"ז לְשֵׁלֵם אַא"כ יִטּוֹל הַיִּינן וְא"כ פִּינֵן שֵׁי"נ לֹא נַעֲשֶׂה הַפְּקָר ע"י אִיסוּרוֹ הֵיכִי נִיקוּ וְנִימָא דַע"י אִיסוּרוֹ נִכְנַס לְרִשּׁוֹת הַעֲכוּמ"ז וּמִפְּתָח זֶה יַחּוּל קַנְיָנוּ פִּינֵן שְׁגָם אַחַר אִיסוּרוֹ אֵינוֹ יוֹצֵא מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים וּבְשִׁלְמָא אִם יי"נ הִיָּה דוֹמָה לְשִׁאָר אִיסוּרִין שְׁאֵחַר שְׁנֹאֲסֹרוֹ פָּקַע רִשּׁוֹת בְּעֵלִים מִהֶם שְׁפִיר נוֹכַל לְאָמַר דְּבָזָה גּוֹפֵא חָל הָאִיסוּר וְיֹצֵא מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים וּמִהִנְיָ מַעֲשֶׂה הַגְזֵלָן לְאִיסוּרוֹ שְׁאֵם יַחּוּל אִיסוּרוֹ הָרִי הוּא שְׁלוֹ וְאִיסוּרוֹ וְקַנְיָנוּ בְּאִין פְּאָחַד אֲבָל פִּינֵן שֵׁי"נ אֵינוֹ יוֹצֵא מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים אִף אַחַר שְׁנֹסְכוֹ מִשּׁוּם דְּמַבְעֵי לִיהַ לְתַבּוּעַ דְּמֵי הַיִּזְקוֹ מִמִּילָא הַדְרִינֵן לְכָלְלָא דַא"א אוֹסֵר דַּשֵּׁא"ש.

וְא"כ שְׁפִיר קְאָמַר ר"א וּמִיָּתֵי רְאָיָה פִּינֵן דְּרִיב"ב וְרִיבב"ת מִתִּירִין מִטַּעַם דַּא"א אוֹסֵר דַּשֵּׁא"ש וְסַתְמָא קְאָמְרִי עוֹבֵד פְּכָבִים שְׁנֹסְפוֹ יֵינוּ שְׁל יִשְׂרָאֵל דְּמִיָּרִי אֲפִילוּ בְּהַגְבִּיָה הַיִּינן וּבְהַגְבִּיָה נַעֲשֶׂה עָלָיו דִּין גְּזֵלָן וְחִייל אִיסוּרוֹ וְע"י הָאִיסוּר יוֹצֵא הַיִּינן מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים וְיִבְא לְרִשּׁוֹת עֲכוּמ"ז שְׁהַגְבִּיָה וְגִזְלוֹ וְאִמָּאֵי קָרִי לִיהַ דַּשֵּׁא"ש אֲלֵא וְדָאֵי דְשָׁרִי לְמִשְׁקַל דְּמֵי מַהֵהוּא עֲכוּמ"ז וְאֵינוֹ יוֹצֵא פְּלָל מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים ע"י שְׁנֹתַפְס דִּין יי"נ דְּעַדִּינֵן בְּרִשּׁוֹת בְּעֵלִים הוּא לִיטּוֹל דְּמֵי הַיִּזְקוֹ כְּמוֹ שְׁבִאָרְנוּ וּלְהַכִּי קָרִי לִיהַ דְּבָר שַׁא"ש דְּאֲפִילוּ אִם יַאֲסֵר הַיִּינן נְמִי לֹא יֹצֵא מְרִשּׁוֹת בְּעָלָיו וְר"א לְמַד מְדַבְרִיָּהֶם דְּשָׁרִי לְמִשְׁקַל דְּמֵי מַהֵהוּא עֲכוּמ"ז וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם דְּמֵי יי"נ וּלְהַכִּי אָמַר דָּאָף לַת"ק דְּרִיב"ב וְרִיבב"ת דְּאָדָם אוֹסֵר דַּשֵּׁא"ש וְנֹאֲסֵר הַיִּינן בְּהַנְּאָה מ"מ שְׁרִי לְמִשְׁקַל דְּמֵי וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם דְּמֵי יי"נ: וְהָא דְּבִישְׂרָאֵל מוּמָר פְּסַק הַר"מ ז"ל (בְּהַלְכוֹת חו"מ) דְּהַיִּינן נֹאֲסֵר וּבִיאָרְנוּ מִטַּעַם דְּקַנְיָ לִיהַ הַיִּשְׂרָאֵל מוּמָר וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּלֹא קַנְיָ לִיהַ מִטַּעַם שְׁאָף אִם יַאֲסֵר יֵהָא בְּרִשּׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁקַל דְּמֵי הוּא מִשּׁוּם דְּהַף סְבָרָא שְׁפַתְבַּת הַר"ן ז"ל דְּשָׁרִי לְמִשְׁקַל דְּמֵי אִף אִם הַעֲכוּמ"ז אֵינוֹ רוֹצֵה לְשֵׁלֵם לוֹ אַא"כ יִתֵּן לוֹ הַיִּינן הוּא דְּוֹנָקָא בַעֲכוּמ"ז שְׁרִשָׁאֵי לְמִסּוֹר לוֹ הַיִּינן וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם לְפָנֵי עוֹר כו' דַּעֲכוּמ"ז אֵינוֹ מְצַוָּה שְׁלֵא לְשַׁתּוֹת אוֹ לְהַנּוֹת מִי"נ וּכְמ"ש בַּמִּקְ"א בְּסוּגְיָא דְּפִסְחִים (דָּף ע"ג) דְּקָאָמַר גְּבִי שׁוֹחֵט לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִים בַּחוּץ דְּתִיקָן לְהוֹצִיא אוֹ מִיָּדֵי אִמָּה"ח אֲבָל אִיסוּר תְּקוּרוֹבוֹת לִיכָא גְבִי] אֲבָל יִשְׂרָאֵל מוּמָר שְׁמַצְוָה שְׁלֵא לְשַׁתּוֹת יי"נ אִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְשֵׁלֵם אַא"כ יִתֵּן לוֹ הַיִּינן אֲסוּר לוֹ לִיתֵּן הַיִּינן מִשּׁוּם דְּלִפְנֵי עוֹר כו' וְא"כ אִין לְבַעַל הַיִּינן אַחַר נִיסוּף בְּהַאֵי יִין הַנְּאָה שְׁל פְּלוּם דַּמ"נ אִם רוֹצֵה לְשֵׁלֵם בְּלֹא הַיִּינן יִשְׁלֵם לוֹ: וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְשֵׁלֵם לוֹ בְּלֹא הַיִּינן אֲסוּר לְמִסּוֹר לוֹ הַיִּינן.

וְאִף דְּבַמְשַׁנָּה (מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פ"ה) דְּתַנּוּ הֵתָם פְּרָם רְבַעֵי וְעַרְלָה מְצַיִינִין אוֹתָם כו' וְאָמַר רַשִּׁב"ג בַּד"א בְּשִׁבְעֵית דְּהַפְּקָר נִינְהוּ אֲבָל בְּשִׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ הַלְעִיטְהוּ לְרִשְׁעַ וְיָמוֹת וְהַיִּינן מִשּׁוּם דְּהַמְלַקֵּט לֹא קַפִּיד אִיסוּר גְּזֵל אִין אָנוּ אַחְרָאִין לְשׁוּמְרוֹ מִאִיסוּר פְּרָם רְבַעֵי וְעַרְלָה הֵתָם שְׁאֵנִי דְּבִשְׁעָה שְׁיֵאֲכַל פִּירוֹת הַגְּזוּלִים בְּאוֹתוֹ שְׁעָה יַעֲבֹר עַל אִיסוּר עַרְלָה לְהַכִּי אִין אָנוּ אַחְרָאִין לוֹ פִּינֵן דַּבְּלֵא"ה עֵבִיד אִיסוּרָא מִשַׁא"כ הֵכָא שְׁפָכְרַ נִיסוּף הַיִּינן וְאִם יִהְיֶה אַח"כ מִן הַיִּינן אֲזַז יַעֲשֶׂה אִיסוּר הַנְּאָה מִתְּקוּרְבַת אֲמַרִּינוּ מֵאִי דְּעַבְד עַבְד וּמְכָאן וּלְהַבָּא אָנוּ מְוֹזְהָרִין אֲלִפְנֵי עוֹר וְכו' וְאֲסוּר לְמִסּוֹר לוֹ הַיִּינן וְכִינּוּ שְׁאִין הַבְּעֵלִים יְכוּלִין לְמִסּוֹר לוֹ הַיִּינן וּלְעַפְבוֹ עַל הַתְּשִׁלוּמִין שְׁל דְּמֵי הַיִּינן מִמִּילָא יוֹצֵא הַיִּינן מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים לְגַמְרִי וְאֲמַרִּינוּ בְּגִזְלוֹ שְׁהַגְבִּיָה קַנְיָנוּ וְאִיסוּרוֹ בְּאִין פְּאָחַד וּלְהַכִּי פְּסַק הַר"מ ז"ל דְּבִישְׂרָאֵל מוּמָר דְּלִיכָא לְמִשְׁרֵי מִשּׁוּם דְּלַצְעוּרִי קָא מְכוּוֹן אֲסוּר דְּלֹא שְׁיָיָף פָּאן הַקְּתִירָא דַּא"א

דשא"ש: [ולפי דברינו אלה א"ש טפי מה דמייתי בתולין שם תנאי היא דת"ק סובר אדם אוסר דשא"ש וריב"ב וריב"ב סברי אין א"א וכתבנו לעיל דמשמע ליה דמיירי אף בלא הגביה היין ולהכי קרי דשא"ש משום דבהגביה נעשה גזלן הא קני ליה לגמרי ע"י גיסוף אבל לפמש"כ פעת בביאור מימרא דר"א אפשר לאמר דמיירי אף אם הגביה ואפ"ה לא קני ע"י גיסוף משום דגבי עכומ"ז היין ברשות ישראל אף אחר שיאסר משום דמיבעי ליה למישקל דמי עבורו]: ודע שהמרדכי פתב בשם ר"ת ז"ל (בפ' ר' ישמעאל) שהי' נוהג בשקל' פותי נוגע ביינו הנה מוכרו לאותו פותי עצמו מפני שאותו פותי חייב לפרוע מה שהזיקו וכדאמר רב אשי האי פותי וכו' עכ"ל הרי מבואר דסובר דגם בסתם מגע מותר למישקל דמי אולם הר"ן ז"ל בפירוש האלפסי ז"ל פתב שבחידושו ביאר דר"א לא שרי אלא היכא שנסכו ודאי והיינו בכוננה אבל לא בסתם מגע עיי"ש והכי משמע לישנא דר"א דאמר האי פותי דנסכ' לחמרא דישאל משמע שידוע שנסכו בכוננה: ויש להביא ראיה לזה מהא דאמרין בע"ז (דף עא) אמר רב להני סבוייתא פי פניליתו חמרא לעובדי פכבים שקילו זוזי מנייהו וחדר פנילי להו דאי לא עבדיהו הכי פי קא הוי יי"נ ברשותיכו הוי וכי שקליתו דמי יי"נ קא שקליתו ע"כ וקשה פי יתבי דמי לאחר המדידה אמאי אסור הא מההוא עכומ"ז דנסכ' שרי למישקל דמי אח"כ מצאנו להב"י בסי' קל"ב שעמד בזה ע"ש אלא ודאי פדעת הר"ן ז"ל דרב אשי לא שרי למישקל דמי אלא פשנסכו בכוננה אבל אם אסרו ע"י מגע סתם לא שרי למישקל דמי אף מאותו פותי ואף דלכאורה הא מילתא טעמא בעי ומסברא מותר למישקל דמי מההוא עובד פוכבים דממ"נ אם הי' פוננתו לנסכו ונסכו הרי שרי למישקל דמי היזקו ואם לא נסכו העכומ"ז ודאי דשרי דהא דמי יין של היתר קשקיל.

מ"מ חכמים לא התירו ליטול דמים אלא היכא שפודאי נסכו ויכול לתפוע ממנו דמי היזקו בדין להכי שרי דדמי היזקו קשקיל אבל בגביעה בעלמא אף דהיינ נאסר מ"מ פיון שהישאל אינו יכול לתפוע ממנו בדין דהא העכומ"ז יכול לומר לא נסכתי אותו פלל פי קשקיל ממנו לא מיקרי דמי היזקו וכיון דהיינ אסור מדרבנן מקרי דמי יי"נ ולא אמרינן דשרי למישקל דמי ממ"נ דאם נסכוהו הנה דמי היזקו ואם לא נסכו הנה דמי יין של היתר משום דהר"ן ז"ל פתב (בפ' א"מ בע"ז) דהא דנאסר סתם יינן של עובד פוכבים עצמו או של מגע עובד פוכבים ביינו של ישראל בהנאה הוא רק משום בנותיהן כדאמר בשבת (דף י"ז) ובע"ז (דף לו) דמדאורייתא לא בעינן למיחש שפא נסכו דלא חיישינן למיעוטא ואין האיסור רק משום בנותיהן.

ובגמ' (דף כט) דיהיב טעמא לסתם יינם דקתני במתניתין דאסור בהנאה משום יין שנתנסף לעכומ"ז בהדיא פמבואר שם האי טעמא הוצרכו רק לאיסור הנאה דמשום בנותיהן לא הוי לן למיסר בהנאה רק בשתי' לחוד דומיא דפתן ושמן רק הואיל והתורה אסרה יין שנתנסף בהדיא בהנאה הוצרכו חכמים לאסור אף סתם יינן בהנאה דכיון שהוצרכו לאסור סתם יינם בשתי' משום בנותיהן אם נתיר סתם יינם בהנאה יבואו להתיר גם יין שנתנסף בהנאה ויאמרו כמו שסתם יינם אסור בשתי' ומותר בהנאה כו' וא"ש הא דהוצרכו לשני הטעמים דמשום בנותיהן הוצרכו לאסור בשתי' ומשום דנאסר בשתי' הוצרכו לאסור בהנאה משום יין שנתנסף להדיא לעכומ"ז עיי"ש בר"ן ז"ל בפ' א"מ: ולפ"ז ניחא נמי טעמא דאסור למישקל דמי מההוא עכומ"ז דנגע ביינו של ולא

שְׁרִינן מִטַּעַם מ"נ או דְּשָׁקִיל דְּמִי הִיזְקוּ או דְּמִי הִיזְקוּ מִשּׁוּם דָּאָם נְתִיר לִיטּוּל דְּמִי
מֵהָהוּא עֵכּוּמ"ז כְּשֶׁנֶּגַע בּוּ יָבֵא לִיטּוּל דְּמִי יי"נ גְּמֹר מֵעֵכּוּמ"ז אַחַר שְׁלֵא נִסְכּוּ שְׁזַה אֲסוּר
מִן הַתּוֹרָה וְלֹא שְׁרִינן אֲלֵא הֵיכָא שְׁנִסְכּוּ הַעֵכּוּמ"ז בְּכּוֹנְנָה דְּאָז נִיכְר דְּשָׁקִיל דְּמִי הִיזְקוּ
שְׁהָרִי יָכוֹל לְתַבְּנֵעַ מִמְּנֹו דְּמִי הִיזְקוּ בְּדִין [וְאַף לְשִׁיטַת רש"י ו"ל בְּעִירוּבִין (דָּף ס"ב)
דְּגַם בַּעֲכּוּמ"ז אָמְרִינן ק"ל בַּד"מ וְאִינוּ יָכוֹל לְתַבְּנֵעַ מִמְּנֹו מ"מ אִי תַּפְס לֹא מִפְּקִינן מִיַּנְי'
וְכִינן דִּיכּוֹל לְתַפְּס מֵהַכּוֹתֵי דְּמִי הִיזְקוּ רִשְׁאֵי לְמִיִּשְׁקַל דְּמִי מִמְּנֹו וְלֹא מִיִּקְרִי דְּמִי יי"נ רַק
דְּמִי הִיזְקוּ] וְלֹא אֲתִי לְמִשְׁרִי לְמִשְׁקַל דְּמִי מֵעֵכּוּמ"ז אַחַר שְׁהַכּל יוֹדְעִין שֶׁמֵּעֵכּוּמ"ז זֶה הוּא
בּוֹטֵל דְּמִי הִיזְקוּ שְׁהִיזְקוּ.

אָבֵל אִם אֲסֹר אֵת הֵינן בְּנִגְיָעָה בְּעֵלְמָא שְׁאָז אִין יָכוֹל הִישְׁרָאֵל לְתוֹבְעוּ בְּדִין אִם נְתִיר
לְמִשְׁקַל דְּמִי מֵהָאֵי כּוֹתֵי יָבֹוא לְהַתִּיר גַּם דְּמִי יי"נ גְּמֹר שְׁהָרִי לֹא נִיכְר דְּשָׁקִיל מִמְּנֹו דְּמִי
הִיזְקוּ שְׁהָרִי אִינוּ יָכוֹל לְתוֹבְעוּ בְּדִין וְכִמּוּ דְּעֵיקָר אִיִּסוּר הַנְּאָה דְּסַתָּם יִינָם הוּא מִשּׁוּם
דְּאֲתִי לְאַחֲלוּפִי בִּי"נ גְּמֹר כְּמוּ שְׁמִבְּאָר הָר"ן ו"ל ה"נ אֲסוּר לְמִשְׁקַל דְּמִי מֵהָהוּא כּוֹתֵי
הוּא מִשּׁוּם דְּאֲתִי לְאַחֲלוּפִי בְּדְּמִי יי"נ גְּמֹר: וּלפ"ז מִיִּנְשָׁב הֵיטֵב קוֹשְׁיַת הָרַמְבַּ"ן ו"ל
שֶׁהָק' דִּלְר"נ דַּס"ל אִין אָדָם אֲסֹר דְּשֵׁא"ש לְמָה אֲסֹרוּ מַגַּע עוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּיִינוּ שֶׁל
יִשְׂרָאֵל דְּהָא כְּבָר בְּאַרְנוּ דְּאַף רִיבב"ת וְרִיב"ב לֹא הִתִּירוּ אֲלֵא מִשּׁוּם דְּסִבְרִי שְׁאָם יֵאָסֵר
הֵינן יָכוֹל לִיטּוּל דְּמִי הִיזְקוּ וְלֹא נִפְיָק הֵינן מִרְשׁוֹת הַיִּשְׂרָאֵל וְלֹא נִכְנַס לְרְשׁוֹת הַעֵכּוּמ"ז
אַף אִם יֵאָסֵר לְהִכִּי לֹא חַל הָאִיִּסוּר כָּלֵל דְּאִין א"א דְּשֵׁא"ש אָבֵל בְּמַגַּע סַתָּם שְׁלֵא נוֹדַע
שְׁנִסְכּוּ רַק שְׁחַכְמִים אֲסֹרוּ מַגַּעוּ דְּלֹא מְצִי לְתַבְּנֵעַ דְּמִי הִיזְקוּ וְאֲסוּר לִיטּוּל דְּמִי הֵינן כִּמ"ש
בְּשֵׁם הָר"ן ו"ל דְּנִקְנָה הֵינן לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים אִם יֵאָסֵר דְּאִין לִישְׁרָאֵל שׁוּם זְכוּת בּוּ בְּזַה
אָמְרִינן קִנְיָנוּ וְאִיִּסוּרוּ בְּאִין כְּאֶחָד לְהִכִּי הֵינן אֲסוּר: וְאַף דְּלֹא שְׁיִיךְ הָאֵי טַעְמָא אֲלֵא
כְּשֶׁהֲגַבִּיָּה אֵת הֵינן דְּאָז אִם נִסְכּוּ וְנַעֲשֶׂה עֲלֵיו גְּזֵלָן וְכִינן שְׁקִנֵּי לִי בְּתוֹרַת גְּזֵלָה יָכוֹל
לְאַסוּר מִפְּנֵי שְׁקִנְיָנוּ וְאִיִּסוּרוּ בְּאִין כְּאֶחָד אָבֵל בְּלֹא הַגְּבִיָּהוּ שְׁלֵא קָנָה לִי בְּדִין גְּזֵל אִינוּ
יָכוֹל לְאַסוּרוּ דְּזוֹנָא בְּגֵזֵלָן אָמְרִינן שְׁיָכוֹל לְקַבְּעַ בּוּ דְּכָר שַׁעֲי"ז יֵצֵא מִרְשׁוֹת בְּעֵלִים כְּמוּ
תְּרוּמָה וְהַקֹּדֶשׁ וְלֹא בְּאִינְשׁ דְּעֵלְמָא מ"מ בְּיִינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְדֹאֵי דְּחִשׁוּ חַכְמִים בְּגִזְרָתָם
שְׁמָא הַגְּבִיָּהוּ וְנַעֲשֶׂה עֲלֵיו דִּין גְּזֵלָן וְיָכוֹל לְאַסוּרוּ וְהַבְּעֵלִים אִין יָכוֹלִין לְתַבְּנֵעַ מִמְּנֹו דְּמִי
הִיזְקוּ דְּהָא יָכוֹל לְאֵמַר לֹא נִסְכְּתִי וְכָל הֵיכָא דְּאִין הַבְּעֵלִים יָכוֹל לְתַבְּנֵעַ אֲסוּר לִיטּוּל דְּמִי
מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּדְּמִי יי"נ גְּמֹר וְכִינן דְּאֲסוּר לִיטּוּל דְּמִי יֵצֵא מִרְשׁוֹת בְּעֵלִים ע"י אִיִּסוּרוּ
וְקִנְיָנוּ וְאִיִּסוּרוּ בְּאִין כְּאֶחָד וְאַפִּילוּ בְּנִגְעַ בְּיִינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִינוּ יוֹדְעִין שְׁלֵא הַגְּבִיָּהוּ דְּנֹדַי
לֹא נַעֲשֶׂה עֲלֵיו דִּין גְּזֵלָן כִּינן שְׁלֵא הַגְּבִיָּהוּ מ"מ לֹא אָמְרִינן אִא"א דְּשֵׁא"ש בְּזַה דְּלֹא פְּלִיג
רַבְּנָן בֵּין הַגְּבִיָּהוּ לֹא הַגְּבִיָּהוּ דְּכִינן דְּלֹאִיִּסוּר שְׁתִּיָּה אֲסוּר בְּמַגַּע בְּיִינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין
הַגְּבִיָּהוּ בֵּין לֹא הַגְּבִיָּהוּ מִשּׁוּם בְּנוֹתִיהֶן לֹא חֲלָקוּ גַּם בְּאִיִּסוּר הַנְּאָה בֵּין הַגְּבִיָּהוּ לֹא הַגְּבִיָּהוּ
אַף דְּבִלֵא הַגְּבִיָּהוּ אִיכָּא לְמִימַר אִין אָדָם אֲסֹר דְּשֵׁא"ש מִשּׁוּם דְּאֲתִי לְאַחֲלוּפִי בִּי"נ גְּמֹר
לְהַתִּירוּ בְּהַנְּאָה כְּנַלְע"ד: סִימָן ס נִסְתַּפְּקִתִּי בְּהָא דְּקִי"ל אָדָם אֲסֹר דְּכָר שְׁאִינוּ שְׁלוּ ע"י
מַעֲשֶׂה אִם הִי סְבוּר שְׁהַבְּהֵמָה שְׁלוּ וְשִׁחְטָה לַעֲכּוּמ"ז אִם נִאָּסְרַת או לֹא וְלִכְאוּרָה נִרְאָה
דְּאַפְשֵׁר לְוַמַּר דְּאִילוּ הִיָּה יוֹדַע שְׁהוּא אִינוּ שְׁלוּ לֹא הִי שׁוֹחֵט לַעֲכּוּמ"ז לֹא נִאָּסְרָה הַבְּהֵמָה
וְעִינן בְּתוֹס' יְבָמוֹת (דָּף פ"ג) ד"ה אִין אָדָם כּו' שְׁהַקְשׁוּ וְז"ל וַא"ת מ"ש מְנוֹתָן נִבְּיָלָה או
חֲלָב בְּתַבְּשִׁיל שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁנִאָּסֵר וְתִירְצוּ דְּלֹא דְּמִי דְּכָר הַתְּלוּי בְּמַחְשְׁבָה הוּא דְּאֵמַר הִכִּי
כְּגוֹן מִשְׁתַּחֲוֶה לְבְּהֵמַת חֲבִירוֹ דַּספ"ב דְּחֻלִּין דְּאַפִּילוּ עֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה כְּגוֹן שְׁשִׁחְטָה אִיכָּא

למ"ד דלא אסרה ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבה וכו' עכ"ל וכיון דתקרוכת עכומ"ז לא נעשה אלא על ידי מחשבתו הרי אמרינו בכל התורה דטעות מבטל המחשבה ולא חייב: מיהו אפשר לומר כמו דמהני הא דעשה בה מעשה שניתפס האיסור אע"ג שאינו שלו וקיי"ל דא"א אוסר דשא"ש ואלים פת המעשה שעשה בה לאוסרה אעפ"י שאינו שלו ה"נ אלים פת המעשה לאוסרה אף שהי' בטעות שהי' סבור שהוא שלו ואין להביא ראי' מהא דפריה בתולין (דף מ') על ר"ה דאמר עשה בה מעשה אסרה מהא דהשוחט בשבת בחוץ לעכומ"ז חייב שלש חטאות וא"א עשה בה מעשה אסרה מפי שחית בה פורתא אסרה אינה מתה עפר בעלמא הוא עיי"ש דדחיק לאוקמי דמייירי בטטאת העוף ובחצי קנה פגום ואמאי לא מוקילה שהיה סבור שהיא בהמה דידן' ונמצאת של קדשים דאינה נאסרת מטעם טעות ומ"מ חייב משום שוחט לעכומ"ז כמו משתתנה להר דאינו נאסר ועובדו בסייף ומדלא מוקי הכי מוכח מזה דעשה בה מעשה נאסרת אף בטעות שהי' סבור שהיא חולין ונמצאת קדשים: מיהו אין זה ראי' דהא אמרינו בכריתות דמתעסק בשבת פטור משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ומבואר שם בסוגיא דכריתות (י"ט) דאפילו נתפגין לאיסור פגון נתפגין להתנהו מחובר זה וחתה מחובר אחר נמי פטור עיי"ש ובשבת (ע"ב) בתוס' א"כ לא מצי לשנויי שהיה סבור שהיא בהמה דידן' ונמצאת של קדשים דא"כ לא מחייב משום שבת דהוי מתעסק ופטור.

מיהו אפתי קשה דאפתי הו"ל לאוקמי דמייירי שהי' סבור שהיא שלו ונמצאת של קדשים ואי תיקשה ליפטר אמלאכת שבת מטעם מתעסק נימא דאתי כמ"ד מקלקל בחבורה חייב ולדידן' אמרינו שם בכריתות דמתעסק בחבורה נמי חייב הואיל ומקלקל חייב ולא בעינו גבי חבורה מלאכת מחשבת מתעסק נמי חייב.

ואפשר לומר דהש"ס בעי לשנויי דתיקו הך ברייתא לכ"ע אף למ"ד מקלקל בחבורה פטור דלדידן' לא מצי לשנויי בסבור שהיא שלו דא"כ מיפטר אשבת מטעם מתעסק ולהכי מוקי לה בטטאת העוף ובחצי קנה פגום: מיהו קשה לפירוש התוס' בפסחים (דף ע"ג) דקאמר התם לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תיקון ופירשו התוס' דכל הסוגיא קאי התם למ"ד מקלקל בחבורה חייב ולדידן' פליגי ר' אבהו ור' יוחנן דר"א סובר דלא בעי קצת תיקון ומקלקל גמור נמי חייב ור"י סובר דבעי תיקון קצת והא דקאמר לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור הוא ר"י אליבא דר"ש עיי"ש בדבריהם ובשבת (ק"ו) ולפ"ז הא דמסיק דגבי שוחט בחוץ לעכומ"ז הוי תיקון מה שמוציאו מידי אבמה"ח הוא נמי רק לר"ש דמחייב במקלקל בחבורה דלדידן' מהני תיקון דהוצאה מידי אבמה"ח אבל לר"י דסובר מקלקל בחבורה פטור לא מהני האי תיקון דהוצאה מידי אבמה"ח ובעי תיקון גמור וא"כ אתיא הך ברייתא כר"ש דמקלקל בחבורה חייב ולא בעי תיקון גמור ולר"ש הא אמרי' בכריתות דכיון דמקלקל חייב מתעסק נמי חייב וא"כ אפתי מצי לאוקמי שהי' סבר שהיא בהמה דידן' ולהכי אינה נאסרת: ואין לומר דהא דקאמר הש"ס בכריתות הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב היינו לר' אבהו דמחייב במקלקל אף דליבא שום תיקון דלדידן' אמרינו דכיון דחייב אף במקלקל גמור מחייב נמי מתעסק וסובר ר"נ בכריתות דמשני האי שינויא כר' אבהו דמחייב לר"ש במקלקל גמור וגבי תינוקות נמי הוי מקלקל גמור פלי שום תיקון דמה שפיל בתוף שמונה פאילו לא קיים שום מצוה כדאמר בשבת (דף קל"ז) דמיקרי טעה

בדבר מצנה ולא עשה מצנה ועיין שאגת אר"י ז"ל (בדיני מילה) אבל לר' יוחנן דסובר דר"ש בעי נמי תיקון קצת ומקלקל גמור פטור מתעסק נמי פטור להכי לא משגי דמיירי הא דשוחט חטאת בחוץ בטענה וסבר שהוא שאלו משום דסובר שם הש"ס כר' יוחנן דמקלקל בעי תיקון קצת אבל מקלקל גמור פטור ומתעסק נמי פטור דז"א דמסוגיא דפסחים (דף ע"ג) ומשיטת התוס' שם מוכח דאפי' לרבי יוחנן דבעי תיקון קצת לר"ש במקלקל נמי מתעסק חייב דהא מוקי הש"ס בפסחים הא דתנו שחטו שלא לאוכלו או שחטו ונמצא בעל מום בגלוי דחייב משום דתיקון שאם עלו לא ירדו דהוי תיקון קצת והיינו כר' יוחנן אליבא דר"ש דבתיקון קצת סגיא וכמ"ש התוס' שם בד"ה לדברי והתם במתניתן הרי קתני ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינו ראויין חייב והיינו מתעסק ששוחט זבח זה וסבור שהוא זבח אחר ואפ"ה מחייב ואע"ג דמתעסק פטור בשבת מ"מ ה"א הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב והיינו כר"ש וכמ"ש שם התוס' בדבור הנ"ל א"כ הרי מוכח בהדיא דאפילו לר"י דסובר דמקלקל בחבורה לר"ש בעי תיקון קצת אפ"ה מתעסק חייב דהא מתניתן דפסחים מוקמינן לה כר"ש דמתעסק חייב מדמחייב שאינו ראויין לשם פסח ואפ"ה מוקמינן לה כר"י אליבא דר"ש דבעי תיקון קצת וכן מוכח ומבואר בדברי התוס' בב"ק (דף ל"ד) ד"ה חובל דהא דקאמר הנח לתינוקות הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב הוא אפילו לר' יוחנן אליבא דר"ש שהקשו שם דכיון דבעי תיקון קצת אמאי מתעסק פטור עיי"ש מה שתיירצו: וכיון שבארנו דאף לר"י אליבא דר"ש דבעי תיקון קצת אפ"ה מתעסק חייב בחבורה א"כ פיון דהו' ברייתא דשוחט בשבת בחוץ אתיא כר"ש דמהני תיקון קצת במקלקל בחבורה שפיר הוי מצי לאוקמי דמיירי שטענה שפבור שהיא בהמת חולין שאלו ולהכי אינה נאסרת משום תקרובת עכומ"ז והא דמחייב אנשבת אע"ג דהוי מתעסק הוא משום דלר"ש הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי חייב ומדלא משגי הש"ס הכי מוכח דלמ"ד עשה בה מעשה אסרה נאסרת אפילו בטעות דסבור שהיא שאלו: ואף שהתוס' בשבת (דף ע"ג) ד"ה אלא כתבו דגם בשחוטי חוץ פטור מתעסק מקרא דאשר חטא בה וא"כ לא הוי מצי לאוקמי בסבור שהיא בהמת חולין דידן דא"כ מיפטר אשחוטי חוץ מ"מ משפחת לה שפבור שהיא בהמת קדשים שאלו כגון שהי' לו חטאת שהפריש לעצמו ושחט חטאת של חבירו דלא מיפטר מטעם מתעסק פיון שנתפנין לאיסור ולשחוט בהמת קדשים בחוץ.

ובמתפנין לאיסור לא פטרינן אלא בשבת דבעינו מלאכת מחשבת כגון נתפנין לחתוף מחובר זה וחתף מחובר אחר אבל בשחוטי חוץ מתפנין לשחוט בהמת קדשים זו בחוץ ושחט בהמה אחרת לא מיפטר משום מתעסק והוי מצי לאוקמי בהכי ואיכא נמי לאוקמי איפכא כגון שפבור שהיא בהמת קדשים של חבירו ושחטה לעכומ"ז בחוץ ונמצאת שהיא שאלו דאמרינן נמי דאלו ידע שהיא שאלו לא הי' אוסרה: ומפל זה מוכח דכיון דעשה בה מעשה אוסרה ואין טעותו מבטל האיסור וכמו דלא מהני הא דהוי שאינו שאלו לבטל האיסור אם עשה בה מעשה ה"נ לא מהני טעותו לבטל האיסור בעשה בה מעשה כ"ז נלע"ד: סימן סא שאלה בדין שוחט בספין של עבודת פוכבים: תשובה איתא בחולין (דף ח') אר"נ ארב"א ספין של עבודת פוכבים מותר לשחוט בה ואסור לחתוף בה בשור מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוף בה בשור מתקן הוא וכ' הרמב"ם ז"ל (בפ"ז מהלכות עכומ"ז הלכה י"ט) אם היתה בהמה מסוכפנת ה"ז אסורה משמע דגם בדיעבד

כל הבהמה אסורה וכ"כ בסיפא אסור לחתונה בה בשר ואם חתה דרה הפסד והשחתה
מוטר משמע בהדיא דהיכא דהוי מתקן אסור אפילו בדיעבד: אולם הרא"ש ז"ל כ' יראה
הא דקאמר אסור לחתונה בה בשר היינו לכתחילה ולא שיאסור הבשר בדיעבד משום
דכתיב ולא ידבק בידך מאומה ול"ד לנטל הימנה עצים והסיק בו תנור חדש שאסור
התנור או אפה בו את הפת שהפת אסור ונטל הימנה פרפר וארג בו בגד דאסור דהבגד
פולו נעשה באיסור אבל הכא בשביל חתיכת הבשר בספין זה לא נעשה כל הבשר
באיסור וכן דעתו ז"ל גבי שחיטה אפילו במסופנת שאינו דומה לאפניית הפת ואריגת
הבגד שתקונו נעשיתו נעשה ונגמר באיסורי הנאה אבל מסופנת פבר גדלה הבהמה
ואינה חסירה כ"א להכשירה באכילה ע"י שחיטה אעפ"י דנהנה הרבה בשחיטה ע"י
איסורי הנאה לא אסרו חכמים בדיעבד: ולפענ"ד קשה טובא לדבריו ז"ל שמשלק בין
הנאה דאפניית הפת שנגמר כל הפת ע"י איסורי הנאה ובין הנאה דשחיטה בספין של
איסורי הנאה דהא בב"ק (דף ע"א) גבי גנב וטבח בשבת דר"ש פוטר משום דסובר
שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ופריה שבת שחיטה ראוי' היא דתנן השוחט
בשבת וביורה כ"א אעפ"י שמתחייב בנפשו שחיטתו פשיטה ומשני סבר לה כר"י הסנדלר
דתנן המבשל בשבת כו' ר"י הסנדלר אומר במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים
והשתא אם איתא דהנאה דספין של שחיטה בבהמה לא דמיא להנאה ותיקון דבישול)
א"כ ממאי דר"י הסנדלר פליג אמתניתן דהשוחט בשבת דלמא ר"י הסנדלר לא אסר
בדיעבד אלא במבשל משום דעיקר התבשיל נגמר ע"י מעשה שבת וכיון דכתיב פי קודש
היא מה היא קודש אף מעשיה קודש להכי אסור התבשיל שנגמר תיקונו ע"י מעשה
שבת אבל בשחיטה דלא נגמרה הבהמה ע"י השחיטה פלל רק שהשחיטה הכשירה לא
גפיש הנאה דמעשה שבת פולי האי ומודה ר"י הסנדלר דשרי באכילה דלא מיקרי מעשה
שבת שלא נגמרה הבהמה ע"י מעשה שבת א"ו מדמדמי הש"ס שחיטה לבישול לענין
זה ש"מ דתיקון השחי' חשיבה בבהמה כמו תיקון המאכל ע"י בישולו ודא ודא אחת היא
וזהו לכאורה ראי' גדולה לדעת הרמז"ל ועוד דמסברא נמי אמרינן דזה הוי הנאה גמורה
כמו בישול כיון דאסור לאכול הבשר בלא שחיטה דמי ממש לתיקון דבישול דלא חזי
לאכילה בלא זה: וראיתי להכרו"פ ז"ל שכ' (בסימן יו"ד) ואי לאו דמסתפינא דלא ליכחו
עלי בבי מדרשא הו"א הו' דלאכול בשחיטה הוי מצוה ונבחה ולא לנחור פבמדבר ולכוד
מברכין א"כ מצות לל"נ כשם שמצות לולב וכדומה מותר באשירה ובזה יש ליישב דברי
הרי"ף שהשמיט כל המימרא דספין של עכומ"ז ותימא הוא למה השמיט ולפמש"כ ניחא
דס"ל דהו' איתניא קודם חזרת רבא בפ"ג דר"ה (דף כ"ח) וס"ל מצות ליהנות ניתנו אבל
לפי מה דקיי"ל מצות לל"נ ליתנהו לכל הגני דברים עכ"ל: ולפענ"ד אין זה ענין פלל
להו' דמצות ללה"נ דהא הר"ן ז"ל כתב (בסופה פ"ג) בהא דאמרינן מללה"נ גבי מוטר
הנאה ממעין טובל בו בימות הגשמים ואע"ג שגורמת לו טבילה זו לעלות מטומאה
לטהרה ומכשירתו לכמה דברים לית לן בה וכדאמרינן בסנדל של עכומ"ז דלא תחלוץ
ואם חלצה חלצתה פשיטה משום דמללה"נ ואע"ג דמרווחא טובא בהיה חלצה אפ"ה
כיון דלא מתהניא מגופו של איסור גרמא בעלמא הוא ולית לן בה: ולכאורה קשה טובא
מהא דאמרינן בעירובין (דף ל"א) דרבנן סברי אין מערבין בביה"ק משום דקסברי
מערבין אפילו לדבר הרשות הלכך הנאה הוא הרי דאף דהא דאסור לילף בלא עירוב

מצות חכמים בעלמא הוא אפ"ה היכי דמערב לדבר הרשות דלא שינוי לומר מצות לל"נ מקרי הנאה ואסור ולא אמרינו דהוי גרמא בעלמא כמו טמא שטובל במעין שמוךר הנאה ממנו וניתר עי"ז בתרומה וקדשים דחשבינו גרמא בעלמא ונ"ל לחלק דלא דמי פלל דהיכא דהיה אסור בדבר הרשות מאיסור דרביע עליה מפבר והאיסור הנאה מסלק האיסור ממנו וניתר עי"ז בדבר שרוצה ליהנות ממנו והו מיקרי גרמא בעלמא ושרי דהא אחר שסילק איסורא דרביע עליה שוב אין פעולתו נזפרת בשעת הנאת גופו ולהכי בטמא שאסור לאכול תרומה משום טומאה דרביע עליו ואין המכשיר אלא סילוק והעברת הטומאה ואינו פועל עליו דבר חדש פלל ואחר הטבילה הוא כמו שלא בטמא דאף קודם הטבילה לא היה אסור מפני שלא טבל דאין לנו צורך בטבילה אלא להעביר טומאתו שלא היה ראוי לאכול תרומה מפני שנטמא והוצרך טבילה להעביר הטומאה אבל מי שלא נטמא אוכל בתרומה בלא טבילה וכן בחליצה אין לנו צורך בחליצה אלא להסיר הזיקה ואילו לא היה בה זיקה היתה יכולה להנשא בלא חליצה ולא נאסרה להנשא בלא חליצה אלא מפני הזיקה שבה להכי מיקרי הסרת הטומאה והזיקה גרמא בעלמא לגבי ההנאה הבאה לו אח"כ ע"י שאוכל בתרומה או מה שנשאת לבצע שבשעה שבאה ההנאה מאכילת התרומה ומהנשואין כפר חלף חלף לו מעשה הטבילה והחליצה ואין רישומו ניפר עוד אחר שעשה פעולתו להעביר הטומאה ולהסיר הזיקה אבל בעירוב אי מערבין לדבר הרשות שבשעה שהוא אוכל סעודתו אז פועל בו קנין העירוב שלא בא למידה זו לעשות רצונו במקום זה אלא ע"י העירוב שקבע לו מקום בקרוב בתוך אלפים אמה ובשעת הנאתו ממש הוצרך לפעולת העירוב ואף דאם נאכל העירוב משחשיכה קונה עירוב מ"מ פעולתו נשארת על כל השבת שעושה מקום דירתו מה שנתנה תורה תחום לכל איש הישראלי בתוך אלפים לסעודתו וכינן דפעולת העירוב נשאר עליו גם בשעת הנאתו אסור לעשות עירוב זה מאיסורי הנאה בשעת מעשה ממש ולהכי למ"ד מערבין לדבר הרשות אסור לערב בביה"ק ולא שינוי בזה מצות לל"נ.

ולפי"ז בשחיטה נמי לפי שיטת התוס' בשבועות (דף כ"ד) דבנבילה איכא עשה מלבד לאו דלא תאכלו נבילה איכא עוד עשה ונבחה ואכלת זבוח אכול שאינו זבוח לא נעשה זו אינה באה אלא לומר שהתורה אמרה שלא לאכול בע"ח כ"א פשהוא זבוח בדיני שחיטה ופעולת השחיטה צריך להיות עלי' בשעה שאוכלין אותה ולא סילוק איסור בעלמא הוא אלא פעולה חדשה שצונתה תורה שלא לאכול בע"ח בלתי היות עלי' הקשר זביחה וכינן דבשעת אכילה בעינן לקביעותא דהקשר זביחה שעלי' אם שחט בספין של איסורי הנאה לא אמרינו בי' מללה"נ ואסור נדמי לעירוב דאין מערבין בביה"ק למ"ד מערבין לדבר הרשות: ולפי"ז כינן שביארנו דעיקר תיקון השחיטה מקרי הנאה גמורה הקבוע בכל פשר בהמה ורביע על הפשר בשעת אכילה ממש פשיטא דתיקון השחיטה לא גרע מתיקון הבישול וכי היכי דהתם אסור בדיעבד אם בישראל באיסורי הנאה ה"נ הכא בשחיטה וכדעת הרמז"ל: ובזה היה נראה לי ליישב מה דלכאורה קשה טובא בהא דאמר ר"נ ספין של עכומ"ז מותר לשחוט בה מ"ט מקלקל הוא משום דבחייה הבהמה שנה יותר שבחייה עומדת לגדל וולדות ולחרישה ולאכילה ואמאי הא כינן דמתחיל לשחוט הנושט פבר אדחי' לה מלגדל ולחרוש ואם יניחנה פה תאסר משום נקובת הנושט ובגמר

לשחיטה הוי מתקן וכה"ג פתב הרמז"ל בפהמ"ש בְּחֻלִּין (דף י"ד) דבשוחט בשבת במזיד
השחיטה פסולה משום דבתחילת השחיטה נעשה מומר ובגמר שחיטה הוא פסול עיי"ש
וה"נ לימא הכי שבתחילת השחיטה פבר אינה ראוי' לגדל והוי מתקן ונהנה בגמר
השחיטה.

ולפמש"כ א"ש דר"נ סובר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכינן דבתחילת השחיטה
הוא מקלקל שרי משום דעיקר ההנאה הוא מה שניתרת הבהמה בשחיטה ונקבע בה
הכשר שחיטה והכשר שחיטה נקבע ע"י תחילת השחיטה עד סופה ובתחילה הנה מקלקל
ולא איכפת לן על תחילת המעשה ע"כ לא נאסר הבהמה גם מחמת סוף השחיטה אף
שבסוף השחיטה הנה מתקן דאע"ג דלמ"ד ישנה לשחיטה מתוע"ס סובר דבתחילת
השחיטה לחוד יש דין שחיטה וכן בסוף השחיטה לחוד לענין שחויטי חוץ וכדומה מ"מ
גבי דין איסורי הנאה דקיי"ל זו"ז גורם מותר ודבר הנגמר על ידי איסורי הנאה אינו
אסור אא"כ כל גמרו הנה רק ע"י איסורי הנאה אבל אם גמרו הנה ע"י איסור וע"י היתר
שרי וה"נ הכשר שחיטה בא לבהמה זו ע"י שחיטת ב' סימנין שבתחילתו הנה מקלקל
ולא הנה חשש בזה רק סופו נגמר בתיקון שפאשר נקב הנושט ע"י תחילת השחיטה
ונדחית מלגדל וולדות הוי גמר שחיטה תיקון: והגע בעצמה אם הנה שוחט מסוכנת
מיעוט סימנין בסכין של היתר ומיעוט סימנין בסכין של עכומ"ז שאסור בהנאה נמי הוי
שרי אפילו להרמז"ל דאוסר בדיעבד במסוכנת משום דשחיטה זו נגמרה ע"י איסור
והיתר והוי זוז"ג וכן אם נעשית מסוכנת באמצע השחיטה שנולד בה חולי אחר שלא
מחמת השחיטה וה"נ היכא שבתחילת השחיטה הנה מקלקל נמי מחשב זוז"ג פינן שהיתר
שחיטה הנקבע בה בא גם ע"י תחילת השחיטה שהוא מקלקל מקרי זוז"ג ושרי וכן פסק
הרמב"ם ז"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף: ובזה מיושב מה שהשמיט הרי"ף דין
זה לגמרי דהרי"ף ז"ל אפשר דסובר דבעינן למיפסק דאינה לשחיטה אלא לבסוף כמו
שנראה מדברי רבא (בזבחים ד' ל') ע"ש בתוס' דסובר אינה לשחיטה אלא לבסוף וכינן
שכן אסור לשחוט אף בהמה בריאה דנהי דבתחילת שחיטה הוי מקלקל מ"מ עיקר הכשר
שחיטה מביא עליה הגמר שחיטה ובגמר שחיטה הוי מתקן גמור שפבר לא היתה ראוי'
לגדל וולדות ולהכי לא הוצרך הרי"ף ז"ל להביא דין זה דממילא ידעינן דבסכין של
איסורי הנאה אסור לשחוט פינן שאסור ליהנות ממנו רק ר"נ חידוש לנו דמותר לשחוט
בו משום מקלקל וכינן דלא קיי"ל פנותי' ממילא אסור ליהנות מאיסורי הנאה והא דלא
הביא הך דינא דמותר לחתוף בו באטמא דקיימא לקורבנא זה נמי לא הוי שום חידוש
דפשיטא הוא דאם מקלקל גמור הוא שאין פאן שום איסור ורבא קאמר הך דינא רק
משום דאמר חלוקי שחיטה בין בריאה למסוכנת אמר נמי החילוק בלחתוף בה בשך
וכינן שהרי"ף ז"ל השמיט עיקר חידוש שחידוש ר"נ שמותר לשחוט בו לא הוצרך להביא
פלל יתר החילוקים שהם פשוטים דהיכא שהוא מקלקל מותר ואם הוא מתקן אסור:
ובדעת הרא"ש ז"ל שהתיר הבהמה שנשחטה בסכין של עכומ"ז באכילה נראה דסובר
דמשום עיקר הכשר שחיטה דרמי על הבהמה אין לאסור דמללה"נ.

ואפשר דסובר פדעת הריצב"א בשבועות (דף כ') דהאי עשה וזבחת ליתא פלל שלא בא
הפתוב אלא להתיר לשחוט ולא לאסור פלי זביחה רק דבאמת לא שייך מללה"נ אלא
בדבר שאין בו הרנוחת ממון אבל השוחט מסוכנת דאיכא הרנוחת ממון דאם לא הנה

שוחטטה היתה מתה ולא שונוי' פלום וכששחטה שנה הרבה יותר בזה לא אמרינו מללה"נ דהרי בנדריים (דף ל"ה) אמרינו דהמנדר הנאה מחבירו מלמדו משנה ואינו מלמדו מקרא ומפרש הש"ס התם משום דנוטלין שקר על המקרא להכי אסור ללמדו בחנם ומנדר הנאה קיל לענין זה משאר איסורי הנאה דהא רבא הוי סובר מעיקרא (בר"ה כ"ח) מצות ליהנות ניתנו אע"ג דתנו גבי מנדר הנאה מלמדו משנה וע"כ הטעם משום דסובר דמנדר הנאה קיל משום שלא היה דעתו על הנאת מצוה דהא בדעתו תליא מילתא שהיא הביא האיסור על עצמו משא"כ באיסורי הנאה שאסרה התורה סובר רבא מצות ליהנות ניתנו [ועיין טו"א בר"ה (דף כ"ח) שעמד בזה ולענ"ד כמש"כ] וכינו דאפילו במנדר הנאה דקיל לענין זה אסור היכא דאיכא הרנוחת ממון כש"כ באיסור הנאה דספין של עכומ"ז ולהכי אסור במסופנת משא"כ בבריאה דהרנוחת ממון ליכא דבחייה שוי' טפי ומה דאיתעביד מחשבתו שהוא רוצה לאוכלה וחספין מכשירה לאכילה בזה אמרינו מללה"נ: ובזה היה מיושב נמי מה שהקשיתי לעיל דבבריאה נמי פינון שהתחיל לשחוט שוב לא קיימא לגדל וולדות והוי מתקן בגמר שחיטה ולפי הנ"ל א"ש דכינו דלענין עיקר השחיטה מה שמשכירה לאכילה ל"ח הנאה פלל דמללה"נ ועיקר הנאה במסופנת הוא שמשכיבה בדמים שעומדת למות ובספין זה הוא משכיבה ומתירה באכילה ומעלה אותה בדמים וכ"ז אם היתה מסופנת בעצמה אבל בהמה בריאה שעשה בה מעשה טריפה בתחילת השחיטה וניקב הנושט הרי זה הי' דרף השחיטה ולא באתה לכלל טריפות ולא הפסידה חשיבות דמי' פלל אף ורק שאם היה מניחה כמו שהיא ולא הי' גומר השחיטה היה להנקב הזה שעשה בשחיטה בנושט דין טריפות אבל עדיין לא בא לכלל זה א"כ אין זה מיושב הנאה בחשיבות דמיה דהא עדיין לא באה לכלל מסופנת רק שבגמר שחיטה הצילה מכל טריפות ומיתה מאלי' וזה הוי גרמא בעלמא לענין הרנוחת ממון ע"י הספין של איסורי הנאה ובעיקר השחיטה הוא ומללה"נ: ובזה היה מיושב נמי מה שהקשו התוס' בהא דאמרינו הכא דבבריאה הוי מקלקל ולענין שבת אמרינו דהשוחט בשבת מחייב ולא הוי מקלקל ולפ"ז א"ש דהכא גבי איסור הנאה לא מחשבינו המצוה להנאה דמללה"נ ומפני חשיבות הדמים הוי מקלקל דבחייה עומדת לגדל אבל גבי שבת דבעינו תיקון ותיקון מצוה נמי חשיב תיקון פדאמרינו בשבת (דף ק"ו) מה לי לתקן מילה מה לי לתקן פלי להכי השחיטה נמי חשיב תיקון ובזה דברי הרא"ש ז"ל נכונים פינון דעיקר ההכשר שהשחיטה מכשיר את הבהמה אמרינו מללה"נ וליכא איסורא במסופנת רק מה שמשכיבה בדמים לזה לא נאסר בדיעבד דלא קביע הנאה בפשר ממש כמו מבשל בעצים דאיסורי הנאה להכי שרי בדיעבד אבל באמת כבר כתבנו סכרא נכונה דלא שייך פלל גבי שחיטה מללה"נ משום שהכשר השחיטה קבוע בפשר בשעת אכילה ממש וכל כה"ג לא אמרינו מללה"נ.

ומה שפותר בהמה בריאה ולא אסרינו מטעם דבתחילת השחיטה שוב איננה ראוי' לגדל ובסוף השחיטה הוי מתקן כמש"כ לעיל דכינו דישנה לשחיטה מתחילה וע"ס ובתחילת השחיטה הוי מקלקל שהיתה עומדת עדיין לגדל ועיקר האיסור הוא מחמת היתר הכשר השחיטה דקביע בה והיתר זה הוא ע"י תחילת השחיטה וסופה ובתחילתו היה מקלקל להכי שרי: ודע דמש"כ לעיל בסוגיא דסנהדרין (דף קי"ב) דאמר שם ר"ח עיסה חצייה של עיה"נ וחצייה של עיר אחרת מותרת בהמה אסורה מ"ט עיסה כמאן

דפליגי דמי בהמה לאו כמאן דפליגי דמי וכי רש"י ז"ל דבהמה כיון דא"א לכונת בשר בלא שחיטה והחציה של עיה"נ אין בה דין שחיטה ואף אם ישחטנה הוי כמתה והר"ן ז"ל תמה עליו דהא ר"ח לקמן בעי בהמה של עיה"נ דשחטה אי מטהר מידי גבילה או לא ואיך אפשר דהכא בהך מימרא פשיטא לי דלא מטהר ע"כ פ"י הוא ז"ל דאף דמטהר מידי גבילה מ"מ כיון שחלק עיה"נ אסור בהנאה לא מהני להתיר בשר באכילה ואין זה שחיטה ותמהתי שם דמאי איכפת לן שחלק עיה"נ אסור בהנאה כיון שמטהר מידי גבילה מהני שחיטתו לחלק של עיר אחרת והיכן מצינו שמה שחלק א' אסור בהנאה יעפב היתר אכילה בחלק השני: אבל נראה לי דכמו לדעת הרמז"ל אם שחט המסונפנת בספין של איסורי הנאה נאסרה הבהמה שמה שהספין מתירה באכילה מיחשב הנאה גמורה א"כ כמו דהספין מיקרי מכשיר ה"נ חלקי הבהמה מתירין זא"ז דא"א לשחוט חצי הבהמה והסימנים מתירין אותה באכילה ואם יש בה חלק א' האסור בהנאה ונשחטנה אם נאכל חלק השני הרי החלק של איסורי הנאה הכשיר את החלק השני דעדיפא פועולת החלק הזה בחלק השני מפועולת הספין בהמה ומתהני מאיסורי הנאה הנאה גמורה ולהכי אסור באכילה גם חלק של עיר אחרת וכמו להרמז"ל בשוחט בספין של עכומ"ז אסור באכילה בדיעבד משום נהנה מאיסורי הנאה ה"נ בהמה חצי של עיר הנדחת אסור גם חלק השני באכילה משום נהנה מאיסורי הנאה והכא למסונפנת דמ"א דהא א"א ליהנות ממנה בחייה מחמת איסור הנאה של חלק עיה"נ שבה ומוכרחים לחלקה דמי למסונפנת ומקרי הנאה ולהרא"ש ז"ל לכל הפחות לכתחילה אסור לשחטה כמו שאסור לשחוט בספין של עכומ"ז וא"ש מה דקאמר בהמה אסורה ואף שלשון הרמז"ל אינו מבואר לדברינו מ"מ הענין נכון מאוד לעצמו כן נראה לפע"ד: שוב ראיתי שדברי הר"ן ז"ל נכונים בלא"ה שהרי אמרנו בחולין (דף פ"ה) לא לפל אמר ר"מ שחיטה שאינה ראוי שמה שחיטה מודה ר"מ שאין מתירנה באכילה ופריך פשיטא טריפה ששחטה מי משתרי ומשני לא צריכא לשוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי סד"א הואיל דאר"מ שחיטה שא"ר שמה שחיטה תהני לי שחיטת אמו ולא לבעי שחיטה קמ"ל ע"כ הרי דשוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי שאין טריפות אמו פוסל בו דלאו ירף אמו כמש"כ שם רש"י ותוס' אפ"ה לא מהני לי שחיטת אמו להתיר באכילה ואע"ג דמהני לי שחיטת אמו לטהר מידי גבילה כדאמר שם (בדף ע"ו) בשוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי דטעון שחיטה ואם מת טהור מלטמא במשא אלא אע"ג דמהני לי שחיטת אמו לטהר מידי גבילה וגם הטריפות של אמו אין פוסל בו אפ"ה אם לא נשחט בעצמו אסור באכילה משום ששחיטת אמו לא יכלה להועיל לו אלא לענין לטהר מידי גבילה כמו שהועיל השחיטה לאמו גופא אבל להתיר באכילה לא הועילה לו כלל דכיון שאמו בעצמו אסורה באכילה אין כח בשחיטתה להתיר העובר באכילה ולא עדיף עובר ממנה ולא מהני לי לעובר אלא לטהר מידי גבילה וא"כ ה"נ בהמה חצי של עיה"נ וחצי של עיר אחרת אף אם נימא דשחיטת עיה"נ מהני לטהר מידי גבילה מ"מ לענין אכילה אין שחיטת החצי שאסור באכילה מועיל לשחיטת החצי שמותר באכילה דכיון שהוא עצמו אסור אין מועיל שחיטתו לגבי חצי השני אף שמועיל לטהר מידי גבילה מ"מ להתיר באכילה אינו מועיל ושחיטת חצי בהמה לאו שחיטה היא ושחיטת בהמה שלימה מתיר באכילה ולא חצי בהמה וכאן חצי אסור באכילה ואסור גם חצי של עיר אחרת ושפיר קאמר ר"ח

בְּהֵמָה אֲסוּרָה: וְאִם שָׂרֵשׁ יִז"ל כָּתַב שָׁם (בְּדָף ע"ה) בְּהֵא דְאָמַר לְדַבְרֵי הַמְתִּיר אוֹסֵר וְז"ל אוֹסֵר בְּשֵׁל טְרִיפָה דְשַׁחֲטָה דִּידָן לֹא מְהַי לִי וּבְשַׁחֲטִית הַטְרִיפָה לֹא מִשְׁתַּרֵּי שְׁהָרִי הוּא פְּאָחַד מְאִיבְרִי עַכ"ל וְא"כ אֶפְשָׁר לִי לִומר דְּנִקָּא גַבֵּי עוֹבֵר אֶמְרִינָן שְׂאָם לֹא יְהִי לֹו אֲלָא שְׁחִיטָת אִמּוּ יִהְיֶה אֲסוּר מִשּׁוּם טְרִיפּוֹת מְפָנִי שֶׁהוּא פְּאָחַד מְאִיבְרִי אִמּוּ אֲבָל אִם תְּחַצֵּי הַבְּהֵמָה יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר אֲכִילָה לֹא אִיכְפֹּת לָן בְּמָה שְׁחַצֵּי הַשְּׂנִי נִתְּרַע עַל יְדוֹ בְּאֲכִילָה מ"מ מְסַתְּבַר לְהַרְ"ן וְז"ל דַּה"ה גַּבֵּי תְּחַצֵּי שֶׁל עֵינֵי"נ וְנִחְצֵי שֶׁל עֵיר אַחֲרַת נְמִי אֶמְרִינָן דְּאָם הַחֲצֵי יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר אֲכִילָה אֵין בְּאֶפְשָׁרוֹ שֶׁל הַחֲצֵי הַשְּׂנִי לִהְיוֹת נִתְּרַע ע"י שְׁחִיטָה שְׁהָרִי לֹא מִיְקָרִי שְׁחִיטָה אֲלָא בְּבֵהמָה שְׁלִימָה וּכְשֶׁחַצֵּי הַמְּוֹתֶרֶת צְרִיכָה לִהְיוֹת נִתְּרַע ע"י תְּחַצֵּי הָאֲסוּרָה נְעֻשָׂה ג"כ כְּמוֹתָהּ וְאֲסוּרָה וְדו"ק: סִימָן סב בִּיור"ד (סִימָן י"ד סְעִיף ה') עוֹבֵר שֶׁהוֹצִיא אֶבֶר וְנִאָסֵר הָאֶבֶר וְאִם כֹּפֵּי נִשְׁחָטָה הָאָם וְהוֹצִיאָו הָעוֹבֵר וְהָרִי הִיא נִקְיָה הַחֲלָב שֶׁלָּהּ אֲסוּר לְשִׁתּוֹתוֹ הוֹאִיל וְהוּא בָּא מִכָּלל הָאִיבְרִים וְיֵשׁ בָּהּ אִסּוּר אֶבֶר א' אֲסוּר וְהָרִי הוּא כְּחֲלָב טְרִיפָה שְׁנִתְּעַרְב בְּחֲלָב כְּשִׁירָה וְכָתַב הַב"ח וְהַש"ךְ שָׁם דְּאָם יֵשׁ ס' בְּבֵהמָה בְּבִשָׁר וְגִידִין וְעֻצְמוֹת נֶגֶד הָאִסּוּר כָּל הַחֲלָב מִתְּרַע מִטַּעַם תְּעַרְבוּת שְׁבִטָל בַּס' עֵי"ש בְּש"ךְ וְט"ז וְהָרַב בַּעַל מ"מ (בַּה' מְטַמְּאֵי מו"מ) תְּמָה עֲלֵיהֶם דְּלֹא מְהַי בְּזָה בִּיטוּל כָּלל כִּינּוּן שְׁמֵעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ וְכַמ"ש הַמְּרַדְכֵי בְּשֵׁם רַבֵּינוּ מְשׁוֹלֵם דְּכָל הַמְּעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ לֹא שְׁיִיף בִּיטוּל עֵי"ש: וְהַנּוֹב"י ז"ל מַה"ת (סִימָן נ"ד) כָּתַב לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הַב"ח וְהַט"ז וְהַש"ךְ דָּאָף דְּדָבָר הַמְּעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ אֵין בּוֹ בִּיטוּל הֵינּוּ דְּוִיקָא בְּרוֹבָא לֹא בְּטָל דְּהָא דְּבִטָל בְּרוֹבָא יִלְפִינָן מֵאֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת דְּכַתִּיב גַּבֵּי סְנֵהֲדָרִין וְזֵהוּ דְּוִיקָא בְּאֵינוּ מְעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ אֲבָל בִּיטוּל בְּשֵׁשִׁים לֹא מְקַרָּא דְּאֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת יִלְפִינָן אֲלָא מִטַּעַם שְׂאֵין עוֹד בּוֹ טַעַם הָאִסּוּר שְׁהָרִי מִבְּשֵׂא"מ דְּלֹא מְהַי רִבּוּא מְדִאוּרֵייתָא מִשּׁוּם טַעַם כְּעִיקָר מְדִאוּרֵייתָא וְאִפ"ה בְּטָל בְּשֵׁשִׁים וְהֵינּוּ מִשּׁוּם שֶׁהַבִּיטוּל אֵינוּ בְּתוֹרַת רֹוב רַק שְׂאֵין בּוֹ עוֹד טַעַם אִסּוּר כָּלל לְהַכִּי בְּטָל אִם מְעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ עַכ"ד: אֲבָל לַעַנ"ד ז"א דְּהָא דְּמְהַי שֵׁשִׁים הוּא רַק לְבִטָל טַעַמוֹ שֶׁל אִסּוּר וְזֵהוּ רַק אַחַר שֶׁהוֹעִיל רֹובוֹ שֶׁל הֵיטֵר לְבִטָל עֻצָם הָאִסּוּר וְהֵי הָאִסּוּר כְּמֵאן דְּלִיתָא מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה אֶמְרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת רַק שְׂאֵינוּ חוֹשְׁשִׁין לְמָה שְׂאֵנוּ מְרַגִּישִׁין טַעַם הָאִסּוּר וְטַעַם כְּעִיקָר לְזֵה אֵנוּ צְרִיכִין לְשֵׁשִׁים לְבִטָל הַטַּעַם וְכִינּוּן שְׁמֵמִשּׁוֹת הָאִסּוּר נִתְּבַטַּל בְּרוֹבָא וְטַעַמוֹ אֵינוּ נִרְגָּשׁ שְׁרִי לְאִנְכֹלוֹ אֲבָל בְּדָבָר הַמְּעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ דְּלֹא מְהַי בִּיטוּל בְּרוֹבָא מִשּׁוּם דְּלֹא כְּתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת בְּמָה שְׁמֵעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ לֹא מְהַי שֵׁשִׁים כָּלל דְּמֵאֵי מְהַי מַה שְׁרִיבּוּי הֵהֵיטֵר שֶׁל שֵׁשִׁים גּוֹרֵם שֶׁלֹּא יִרְגָּשׁ הַטַּעַם כִּינּוּן דַּמ"מ הָאִסּוּר בְּעֵינוּ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא וְלֹא נִתְּבַטַּל וְכָל פְּעוּלַת בִּיטוּל שֶׁל שֵׁשִׁים רַק אַחַר שֶׁרֹובוֹ שֶׁל הֵיטֵר בִּיטָל מִמִּשּׁוֹת הָאִסּוּר אֲזִי מוֹעִיל רִיבּוּי שֵׁשִׁים לְבִטָל הַטַּעַם אֲבָל כָּל כְּפָה דְּלֹא נִתְּבַטַּל גּוּף הָאִסּוּר בְּרוֹבָא לֹא מְהַי גַּם שֵׁשִׁים לְבִטוּלֵי כְּמוֹ שְׁמֵצִינוּ לְרַבֵּי יְהוּדָה דְּמִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטָל מִשּׁוּם שְׂאֵין בְּכַח הֵהֵיטֵר לְבִטָלוֹ וְלִהְתַּגַּבֵּר עָלָיו מִחֲמַת שֶׁהוּא כְּיוֹצֵא בּוֹ דְּאֶפְילוּ בְּשֵׁשִׁים נְמִי לֹא בְּטָל כִּינּוּן שְׁעֻצָם הָאִסּוּר דּוֹמָה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעֵין בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא ה"נ כָּל מִיָּדֵי דְּלֹא בְּטָל בְּרוֹבָא לֹא מְהַי בּוֹ שֵׁשִׁים הַלְכָּהּ כִּינּוּן דְּדָבָר הַמְּעוֹרְב מִתְּחִילַת בְּרִייתוֹ לֹא בְּטָל בְּרוֹבָא לֹא מְהַי בִּי נְמִי שֵׁשִׁים וְיָפָה כָּתַב הַמַּל"מ דְּלְדַעַת הַמְּרַדְכֵי חֲלָב דְּאֶבֶר יוֹצֵא אֵינוּ מִתְּבַטַּל אִף שֵׁשִׁים כְּנִגְדוֹ בְּבִשָׁר וְגִידִין וְעֻצְמוֹת דְּהֵיטֵר: וְהַכִּי מִשְׁמַע נְמִי מִדְּבָרֵי הַר"ן ז"ל (בְּחֻלִּין פ' גִּיה"נ) בְּהֵא דְּקָאָמַר הַש"ס הֵתָם גַּבֵּי זְרוּעַ בְּשֵׁלָה זֵהוּ הֵיטֵר הַבָּא

מפלל איסור רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם פּעיקר וקאמר התם לעיל מינה אטו אנו
לקולא גמרינו לחומרא גמרינו דמדאורייתא ברובא בטל והקשה הר"ן ו"ל היכא אמרינו
דמדאורייתא ברובא בטל הא טעם פּעיקר דאורייתא ותיירץ שם דה"ק דמדאורייתא
ברובא בטל היכא דלא יהיב טעמא דכמה מיני איסורין דלא יהיב טעמא אפילו ביו"ד
ועשרים הלפף פי בעינן ששים בכל האיסורין אע"ג דליכא טעמא חומרא הוא דמדאורייתא
כל היכא דליכא טעמא ברובא בטל עכ"ל הר"ן ו"ל הרי דמבואר בדבריו דגם מין בשא"מ
בעינן ביטול ברוב לבטל ממשו של איסור ובעינן גם שיעור ביטול לבטל הטעם כל
איסור ואיסור לפי ערף נתינת טעמו וא"כ היכא דליכא ביטול ממשו לא מהני נמי ביטול
טעמו וזה ברור: סימן סג שאלה ע"ד שוחט א' שבא מעיר אחרת וישב בקהילה ושחט
אצל איזה קצבים ולא בא לפני המורה וב"ד שבעיר להראות להם ספינו מה דינו: תשובה
לכאורה יש לאסור השו"ב הנה מלשחוט עוד כדאמר בחולין (דף י"ח) האי טבחא דלא
סר ספינא קמי חכם מעברינן לי' ומוקי לה נאפילו בנמצאת ספינו יפה ואף דאיתא ביור"ד
(סימן י"ח) דהאינדנא מחלו חכמים להשוחטים על פבודם מ"מ זהו להשו"ב שבעירם
אבל שיבא איש אחד ממקום אחר לשחוט במקום שיש ב"ד קבוע ושוחטים מןהקיים
הממונים לזה ודאי דלא מחלו ומעברינן לי' מיהו נראה לי דמלקלתו תקנתו ויש לצדד
לאמר דבש"ס מיירי בטבח שאם הנה מראה ספינו הנה מרשה אותו לשחוט אם הנה
מוצא ספינו יפה והוא לא רצה להראות והוי אפיקרוותא ומשו"ה מעברינן לי' אבל
השוחט הנה אם הנה מראה ספינו לחכם העיר לא הנה מרשה אותו לשחוט בשום אופן
מפני שיקפח פרנסת השוחטים הקבועים בעיר ולהכי לא הראה לו אין זה אפיקרוותא
שמה שלא רצה להראות ספינו לחכם העיר לא מפני שהיקל בכבודו רק מפני שרצה
להרויח שכר שחיטה ובזה לא גזרו חכמים להעבירו אף שמשיג גבול השוחטים שבעיר
דלא גרע מגנב ששחיטתו פשיטה והחשוד על הגניבה לא חשוד על השחיטה ולא אמרו
להעבירו אלא מפני אפיקרוותא וכאן ליכא אפיקרוותא פן נראה לי לצדד ולהפך בזכותו
של השוחט הנה ומ"מ הואיל ואיכא קצת אפיקרוותא וגם שיש בזה קלקול השחיטה
שאחרי שהוא שוחט וצריך להיות נזהר מעין רואה ואנון שומעת אין דעתו ולבו פנויים
לבדוק הספין במתינות ובכוננת הלב כמ"ש רבינו יונה ו"ל שצריך לכונן הדעת מאוד
לבדיקה הנה וזה השוחט במחשף מעשהו צריך להעבירו על זמן מה שלא ישחוט אף
במקומו ואח"כ יחזיר לכשרותו כנלע"ד: סימן סד שאלה סרכה בכסדרן בין אונא לאונא
ואירע שקלפיה וראו שהקרום חסר תחת הסרכה והנה חסרון בשני הקרויין תחת
הסרכה מה דינה: תשובה לכאורה אף דקיי"ל דסרכה פסדרן פשיטה מטעם דמהני
הסתימה או משום דאין סופן להתפרק מ"מ היינו פשלא חסר פלום אבל נקב שיש בו
חסרון טריפה ולא מהני סתימה כלל דלא מצינו סתימה אלא לטריפות נקב אבל לטריפות
חסרון לא מצינו סתימה ובכמה דוכתי מצינו שהנקב אינו פוסל וחסרון פוסל כמו
בגרגרת שנקב אינו פוסל וחסרון פוסל וכן אמרינו בחולין (דף מ"ז) דאף לר"ש דסובר
דנקב אינו פוסל אם אינו מנוקב עד בית הסמפונות מ"מ אם יש חסרון הקרום עם הנקב
מודה דטריפה אלא שקשה לי לפ"ז הא דפריה התם ר' אבא לעולא דסובר חסרון מבפנים
לא שמי' חסרון ממתניתין דקתני הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ
היינו ניקבה אלא לאו מבפנים ודחיק לשנויי דאתיא כר"ש דאמר עד שתניקב לבית

הסמפונות ואמאי לא משני הא דקתני חסרה היינו מבחין ובגוונא דמטעם נקב לא הי' אסור דנסתם ע"י סרקה פסדון להך שיטה דטרופות סרקה הוא מטעם נקב או בריאה הסמוכה לדופן במקום רביתא דאונא דהסרקה סותם הנקב ולהכי אשמעינן מתניתין דאם יש חסרון טריפה מטעם חסרון ולטרופות דחסרון לא מהני סתימה כמ"ש דמ"מ חסרה הריאה: וראיתי להרב פ"ח ו"ל (סימן ל"ט ס"ק מ') שכתב בשם המרדכי שהביא משם הר"ח והגאונים דהא דאמרינן במקום רביתא פשיעה ובלבד שלא יהא שחין אבעבועות במקום סרכות האונות שאם יש שם טריפה והפל תמהו וכי חמור שחין מנקב ממש תו קשה דבגמרא פריה דרב נחמן אדרב נחמן ולא משני דהיה בניקב ולא העלתה צמחים להכי פשיעה והכא בהעלתה צמחים דגריע טפי ולהכי חוששין לה ומפח קושיא זו נחלק ראב"ן עליו עכ"ל ולפמ"ש דברי המרדכי בשם ר"ח נכונים בטעמו דכוננתו דאם נמצא שחין אבעבועות במקום הסרקה טריפה אף במקום רביתא דאונא דבשחין אבעבועות מתקלקל הקרום ואין הדופן סותם אלא נקיבת הקרום לחוד אבל חסרון הקרום לא מהני לי' סתימה דמ"מ בקרום חסר לי' והש"ס דמקשה דר"נ אדר"נ דמשמע דבמקום רביתא דאונא סותם אפי' העלתה צמחים מיירי בצמחים שאינם כמו שחין נאבעבועות שהקרום שלם רק שהוא גבוה מבשר הריאה ובתוכו מוגלא כמו חזי הנהו דקיימי צמחי צמחי האמור (בדף מ"ח) דאין חוששין בהם לנקיבת הקרום אבל אבעבועות שחין שהקרום נתקלקל מיקרי חסרון ובחסרון לא מהני סתימת הדופן: ומאי דקשה לו מהא דלא משני הש"ס דמתניתין דריאה שחסרה מיירי שחסר נגד סתימת הדופן או סתימת אונה שבצידה דלא מיטרף מטעם נקב ומיטרף מטעם חסרון נ"ל דקושית הש"ס הוא דאף דמצינן לאשכוחי גוונא דלא מיטרף משום נקב ומיטרף מטעם חסרון מ"מ לישנא דמתניתין וקשיא ליה דקתני שנקבה או שחסרה דמשמע דלא נקבה וחסרה וע"ז פריה דהא לא משפחת חסרון בלי נקב וכל חסרון הנאי נקב גם כן ומשני דאתיא כר"ש דאמר עד שתניקב לבית הסמפונות ולדידי' שפיר קתני או שחסרה ולא נקבה שהרי לר"ש כ"ז שלא נקב לבית הסמפונות לא מיקרי ניקב ולא משני שחסר במקום סתימה דאכתי לישנא לא ניחא לי' דמשמע שחסר ולא נקבה כנלע"ד: סימן סה שאלה העגלים שנקנים מן הכותים בשוק והפוחים מסיחים לפי תומם וסיפר לפני הישראלי זמן עיבורה של הפרה שפלו לה חדשיה אם נאמן הכותי או לא: תשובה בשו"ע יור"ד (סימן י"ד) פסק בשם תשובת הרשב"א ו"ל דאם הכותי הסיח לפ"ת שהן בני ח' ימים אינו נאמן ועיין פמ"ג שהקשה אמאי אינו נאמן הא מבואר בכל הראשונים ו"ל דחשש נפל הוי רק מדרבנן וכן התורה אזלינן בתר רוב וולדות שהן בני קיימא ובדרבנן פותי נאמן במסל"ת ותיגרין דהכא איכא חזקה דמוקמינן לאם בחזקת מעופרת ומאחרין זמן לידתה ע"כ והנה זה שייך רק אם הכותי אומר שהן בני ח' ימים דבזה מוקמינן לה אחזקה לאחר זמן לידתה להכי א"נ אבל בנידון דידן שאמר הכותי שפלו לו חדשיו דבזה ליכא חזקה דאיסורא דאף אם ליכא ח' ימים ללידתה נמי מותר שמוזמן עיבורה פלו לה חדשיו נראה דמהימן פינן דהוי רק דרבנן וחזקה לאיסורא נמי ליכא מיהו אפטר לומר דאיכא למימר נמי חזקה דמאחרין זמן עיבורה של הפרה וליכא ח' חדשים משנתעברה וממילא ילדה קודם זמנה ואיכא חשש נפל: מיהו קשה לפ"ז דאמרינן ביבמות (דף ל"ז) בספק בן תשעה לראשון בן שבעה לאחרון דאמרינן התם דהוי השני ספק ממזר ואמאי לא אמרינן

דמוקמינו לה אחזקה ונתעברה באיחור הזמן והאי נולד בן שבועה לאחרון הוא דהא זמן לידתה ידוע הוא ואנו מסופקין רק על עיבורה ונימא דנוקי אחזקה ונתעברה באיחור הזמן ומבתרא הוא ועיי"ש בתוס' שהקשו דנוקי אחזקת היתר ליבם ולא הקשו דנוקי אחזקת הגוף שלא נתעברה בזמן הקודם: וצ"ל דכינון דלא מוקמינו אחזקה אלא בדבר שאנו יכולין לאמר השתא הוא דיצא מחזקתו פמו בהמה שושחטה ונמצא טריפה דאמרינו השתא סמוך לשחיטה נטרפה אבל היכא דא"א לומר פן לא שינוי חזקה א"כ הכא דילדה ואחר הלידה לא ידעינו אם היא מעוברת זה תשעה חדשים או שבועה בזה לא מוקמינו אחזקה פינון דלא מצינו למימר סמוך לזמן לידת הספק יצאתה מחזקתה וכמ"ש הפוסקים ביור"ד (סימן פ"א) דאם הוגלד פי המפה ונטרפה בנדאי ג' ימים קודם השחיטה אסרינו למפרע כל החלב משום דכינון דליפא למימר השתא קודם לידת הספק נטרפה משום דע"כ קודם ג' ימים נטרפה אסרינו למפרע לגמרי וה"נ זמן לידת הספק הי' בפשעת הכר' העובר שאז אנו מסופקין אם בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון והפרת העובר הוא אחר שלישי ימי העיבור לא מהני החזקה לדון על פיה במה שמסתפקין בב' או בג' חדשים קודם הפרת העובר פינון דאין אנו יכולין לאמר בפשעת לידת הספק השתא נתעברה.

וה"נ גבי בהמה בספק נפל הואיל דהשתא אחר הלידה אנו באין לדון על זמן העיבור וידעינו שנתעברה בזמן קודם איזה חדשים ולא ידעינו אימת לא מוקמינו אחזקה [ולכהי לא הקשו התוס' גבי ספק ב"ט לראשון ב"ז לאחרון דנוקי אחזקת הגוף ונתעברה באיחור הזמן] וה"ה גבי נולד שאמר הפותי במסל"ת שפלו לו חדשיו ליכא חזקה לאמר שזמן לידתה הוא באיחור הזמן וכינון דליכא חזקה קיי"ל בדברבנו פותי נאמן במסל"ת (מיהו לדינא בלא"ה כתב המג"א דאין אנו בקיאיין בכלו לו חדשיו עיי"ש בה"י"ט (סימן תצ"ח) ובת"ש ב"י"ד א"כ פשיטא דאין לסמוך על פותי שאומר שקים לו שפלו לו חדשיו]: ועוד אפשר לומר דגבי ספק נפל שאנו מסתפקין אם פלו לו חדשיו לא שינוי לאחר זמן עיבורה משום חזקה משום דכמו דאמרינו בבכורות (דף כ') דרובא דתלי במעשה לא הוי רובא וליהכי לא אמרינו גבי ספק בכור רוב בהמות מתעברות דעיבור בהמות חשוב תלוי במעשה ועיי' בתוס' שם בבכורות ה"נ איכא למימר דבמידי דתלוי במעשה לא אזלינו בתר חזקה כה"ג ודווקא במידי דאתי ממילא פמו חסרון המקנה או גגיעת השרץ בטהרות או ראית דם נדה באשה דזה אתי ממילא להכי אנו מעמידין על חזקה לאמר שלא נתחדש דבר כ"ז שאנו יכולין לתלות שהי' הדבר בחזקתו הראשונה אבל מידי דתלוי במעשה פמו עיבור הבהמה דלא נעשה מאיליו אלא ע"י מעשה ואין אנו יודעין מתי נעשה המעשה לא מוקמינו אחזקה וכה"ג כתב הגאון בעל נוב"י ז"ל לענין נמצא הרוג ספק בתוך ג' ספק לאחר ג' דלא מוקמינו לי' בחזקת חיים לאמר שבתוך ג' נהרג פינון שהריגתו ע"י אדם דחזקת חיים לא מהני אלא במת מאיליו מיהו זה אינו דהא בכתובות (דף י"ג) גבי משאר סתני נאנסתי אמר ה"ם דטעמא דר"ג דנאמנת משום דאוקי אחזקה והיינו חזקת הגוף שלא נבעלה עד אחר אירוסין אלמא דגם במידי דתלי במעשה ע"י ביאת אדם הבועל נמי מוקמינו אחזקה וצ"ל כמ"ש מעיקרא דהטעם דלא מוקמינו אחזקה הוא משום דהספק הוא על זמן רב קודם לידת הספק דהיינו על תחילת עיבורה לא מהני חזקה כה"ג: מיהו קשה לי לכאורה על כל הראשונים ז"ל שכתבו בפשיטות דחשש נפל הוי

רק מדרבנן הא פינו דאיכא חזקה לאיסורא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואם היא נפל לא מהני בי' שחיטה בעינו למימר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא דהא תנו (בפ' האשה בתרא) האשה שהלה בעלה וצרתה למדה"י ה"ז לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שפא מעוברת היא צרתה ולא אמרינו דתנשא משום דרוב נשים מתעברות ויולדות אלא אמרינו סמוך מיעוטא דמפילות לחזקה דיבם ולא תנשא ופסקו פו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ז"ל והטור וב"י דלא כהתוס' שכתבו דמתניתין דלא תנשא אתיא כר' מאיר אלא דאף רבנן מודו לזה: ועיין ברשפ"א ז"ל (בתורת הבית) שכתב בטעמא דאמרינו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ולא אמרינו סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דאינה זבוחה משום דלא אמרינו סמוך מיעוטא לחזקה אלא בחזקה דעלמא אבל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקין לסלקה ורוב דמתעסקין כל שיתעסקו בה מסלקין אותה ודאי לשנתעסק בה מתעסק אחד ולא ידענו אם מן הרוב או מן המיעוט על פרחנו יש לנו לאמר זיל בתר רובא ומיעוטא כמאן דליתא דמי עכ"ל מ"מ זהו דוקא גבי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הו' שמומחין מסלקין ודאי את החזקה אבל הכא בחשש נפל דהרוב הוא רוב וולדות בני קיימא הו' ואינו מסלק איסור אינו זבוחה פלל והחזקה באפ"י עומדת עד שיודע בה הכשר שחיטה ודאי דבעינו למימר סמוך מיעוטא לחזקה כמו דאמרינו גבי אשה שהלה בעלה וצרתה למדה"י ומדברי הרשפ"א ז"ל משמע דכל היכא דאין החזקה מסתלקת ע"י הרוב אמרינו סמוך מיעוטא לחזקה מדאורייתא דהא מקשה שם מפרה אדנומה ומפסח דהתם אין החזקה מסתלקת ע"י הרוב ולא אמרינו סמוך מיעוטא לחזקה עיי"ש משמע דסמוך מיעוטא הוי מה"ת א"כ ודאי דקשה אמאי קרינו לחשש נפל רק איסור דרבנן גבי בהמה נימא סמוך מיעוטא לחזקה: והנראה דמש"ה לא סמכינו חזקה דאינה זבוחה למיעוטא גבי נפלים דחזקת אינה זבוחה לא מהני אלא היכא דהספק אם נעשה בה מעשה השחיטה פהוגן וע"ז יש לה חזקה דבחייה ודאי לא נעשה בה מעשה השחיטה אבל אם נעשה מעשה השחיטה פהוגן רק שאנו מסופקין אם מועיל בה שחיטה כמו נפל דמסתפקין שפא נפל הוא וחשוב כמת ולא מהני בי' שחיטה בזה לא שייך חזקה דהא לא היתה מוחזקת מעולם שלא יועיל בה שחיטה ואדרבה פשהיתה במעי אמו הי' מועיל בהאי עובר שחיטת אמו ואין כאן חזקה לסמוך למיעוטא מיהו זה נכון לשטת התוס' שפי' בביצה (ד' כ"ה) הא דאמרינו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת היינו איסור אינה זבוחה דמשום איסור אבמה"ח לא הוי מחזקינן לה לאיסור שהרי כבר נשחטה והלה ממנה איסור אבמה"ח אבל לפירוש רש"י ז"ל שפי' שם הא דאמרינו בחזקת איסור איסור אבמה"ח אעפ"י שעכשיו כבר הלה האי איסורא מ"מ מקרי חזקת איסור שהרי היתה אסורה עכ"פ יהי מאיזה טעם שיהי' א"כ ה"נ גבי נפל אף דלא הי' לו חזקה שלא יועיל לו שחיטה מ"מ הי' עליו איסור גם במעי אמו שהרי לא נשחט וכשנולד בו ספק אם מועיל לו שחיטה מחזיקין אותו מאיסור אבמה"ח לאיסור שאינו מועיל בו שחיטה וצ"ל לשטת רש"י ז"ל דסמוך מיעוטא לחזקה הוי רק דרבנן: וראיתי להגאון בעל בית אפרים והגאון בעל משפנות יעקב בספרו קהלת יעקב שהאריכו להוכיח דהך ספיקא דנפל הוי מן התורה וראייתם מדברי הרמז"ל בה' מאכלות אסורות שכתב (בפ"ד מה' מ"א הלכה ד') ואסור לאכול מן הבהמה שנולדה עד ליל שמיני שכל שלא שהה שמונה ימים בבהמה ה"ז כנפל ואין לוקין עליו עכ"ל ומדכתב אין לוקין עליו משמע מלקות הוא

דליפא אַבל איסורא דאורייתא איפא ומ"ש (בה' חליצה ויבום פ"א) דמדברי סופרים אין היבמה נפטרת וכו' אלא מדברי סופרים בעינן שתדע בנדאי שכלו לו חדשיו או שכלו לו שלשים יום מיום לידתו עיי"ש הא דקרי לי' מדברי סופרים לאו משום דסובר דחשש נפל בסתם וולד הוא מדרבנן אלא משום דמן התורה פל שחי הולד שעה אחת אף שהוא בן שמונה ודאי נמי פוטר מן החליצה ויבום וכ"ז שלא פדעת התוס' שפתבו בכמה דוקתא דחשש נפל בסתם וולדות הוא רק מדרבנן: ולענין מה שכתב הרא"ש ז"ל (בפ"ק דביצה) בעגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט וה"מ דכלו לו חדשיו אכל אם לא קים לן בגנון' דכלו חדשיו אסור לשוחטו עד ליל שמיני ללידתו והוא שהפריס ע"ג קרקע שיעצא מספק ריסוק אברים ותמהו עליו האחרונים ביור"ד (סימן ט"ו) דהא אמר ר"נ בחולין (דף נ"א) בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ובחולין משני הש"ס דמייירי פשהפריס עג"ק לדחות דברי ר"נ אכל אגן דקיי"ל כר"נ לא בעינן הפריס על גבי קרקע ולי נראה דברי הרא"ש ז"ל נכונים דהא התוס' פתבו דר"נ אתי לאשמעינן דאין בו משום ריסוק אברים אף דאיפא ריעותא שאינו הולך עיי"ש דבלאו הכי אין פאן רבותא פלל אם פן מסתבר להרא"ש ז"ל דר"נ מייירי בכלו לו חדשיו דאז מותר לשוחטו בו ביום ואשמעינן דהך ריעותא שאינו הולך ביום לידתו לא הוי ריעותא דאולי הוא מחמת חולשה אכל בלא פלו לו חדשיו דצריך להמתין ח' ימים ואם פל הח' ימים לא הולך ולא הפריס עג"ק ריעותא פי האי ודאי דחיישינן לריסוק אברים ובהא לא מייירי ר"נ דבזה ודאי חיישינן שיהי יצאת מפלל רוב וולדות דרוב וולדות עומדים על רגליהם תוף ח' וזו לא עמדה וחיישינן לריסוק וכן ברייתא דעגל שנולד ביו"ט דמייתי סייעתא לר"נ מייירי נמי בקים לי' שכלו חדשיו פדאמרינן בשבת (דף קל"ג) ששוחטין אותו בו ביום אכל אם איפא ריעותא דלא הפריס פל ח' מודה ר"נ דחיישינן ולהכי פתב הרא"ש והוא שהפריס ע"ג קרקע.

והא דלא בעינן נמי בדיקה כמו בכל נפולה אפשר לומר דבית הרחם יכול לרסק האיברים אכל לא לעשות טריפות באחד מאיברים הפנימים להכי אין צריך בדיקה מטריפות ודו"ק: סימן סו שאלה השוחט בספין ונמצאת פגומה לאחר שחיטה אם מותר למכור הבני מעיים מבהמה זו לכותי: תשובה הנה התב"ש (בסי' כ"ז) פסק שלא למכור וטעמו פדאמרינן בחולין (דף ל"ג) מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין עכומ"ז עפ"מ משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא ובעכומ"ז במיתה תליא מקלתא ומי איפא מידי דלישראל שרי ולעכומ"ז אסור נמי ליפא דהא לישראל נמי לא מהני האי שחיטה מידי דהא נתנבלה בשחיטה: ולכאורה יש לומר דתליא בפלוגתא דר"י ור"ל בחולין (דף ק"ב) דר"י סובר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מה"ח ובשר בשדה וגו' זה בשר מה"ח וכו' ור"ל סובר לא תאכל וגו' זה אבמה"ח ובשר מה"ח ובשר בשדה וגו' זה בשר מן הטריפה וכן פסק הר"מ ז"ל (בפ"ד מה' מ"א ה"י) כר"י והכ"מ ז"ל (בפ"ט מהלכות מלכים ה' י"א) כ' דלר"י דיליף בשר מה"ח מבשר בשדה טריפה א"כ אין ב"נ מוזהר על בשר מה"ח דקרא דבשר בשדה טריפה לא תאכלו בישראל פתיב ולא בב"נ ותמה שם על הר"מ ז"ל במ"ש שב"נ מוזהר על בשר מן החי פינון שפסק כר"י דבשר מן החי ילפינן מבשר בשדה טריפה אין ב"נ מוזהר עליו וא"כ הנה אפשר לומר דמותר למכור הבמ"ע לעכומ"ז דאבמה"ח צריך שיהא בו עצמות גידין ובשר ובמ"ע דלית בהן גידין ועצמות

אין איסורן אלא משום בְּשֵׁר מה"ח וב"נ אינו מְנוּזָהּר על בְּשֵׁר מה"ח דְּלֹא פְתִיב גב'י קרא דְּבִשְׁר בִּשְׁדָּה טְרִיפָה לֹא תֹאכְלוּ: מִיְהוּ ז"א דְּהָא הֶרְמֵב"ם ז"ל כ' (בַּפ"ה מֵהִלְכוֹת מ"א) וְז"ל אֶחָד אֶבֶר שֵׁישׁ בּו בְּשֵׁר גִּידִין וְעֲצָמוֹת כְּגוֹן הַיָּד וְהַרְגֵל וְאֶחָד אֶבֶר שֵׁאִין בּו עֲצָם כְּגוֹן הַלְשׁוֹן וְהַבִּיצִים וְהַטְחוּל וְהַפְלִיּוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶם.

אֵלָּא שֶׁהָאֵבֶר שֵׁאִין בּו עֲצָם בֵּין שְׁחִתְּוּהוּ כְּנֹלוּ בֵּין שְׁחִתְּוּהוּ מִקְצָתוֹ הֵרִי אֶסוּר מִשׁוּם אַבְמָה"ח וְהָאֵבֶר שֵׁישׁ בּו עֲצָם אִינוּ חֲזִיב עָלָיו מִשׁוּם אַבְמָה"ח עַד שִׁיפְרִישׁ כְּבָרִייתוֹ בְּשֵׁר וְגִידִין וְעֲצָמוֹת עַכ"ל הֵרִי שְׁגַם בְּאֵבֶר שֵׁאִין בּו עֲצָם וְגִיד יֵשׁ בּו מִשׁוּם אַבְמָה"ח וּמִמִּילָא דב"נ מְנוּזָהּר עָלָיו וְאֵף שֶׁהֲרָאב"ד ז"ל פֶּתַב עָלָיו שֶׁם וְז"ל תִּימָא הוּא זֶה דְמֵאִי שְׁנָא זֶה מִן הַבְּשֵׁר מִן הַחֵי שֵׁאִין בּו אֵלָּא מִשׁוּם טְרִיפָה עַכ"ל מִפְּל מְקוּם הָא פֶּתַב שֶׁם הֵרַב הַמְּגִיד ז"ל דְּבָאֵבֶר שְׁלָם שֵׁאִין בּו גִיד וְעֲצָם גַּם הֲרָאב"ד ז"ל מוֹדָה דֵּישׁ בּו מִשׁוּם אַבְמָה"ח וְהֲרָאב"ד ז"ל חוֹלֵק עַל הַר"מ ז"ל רַק בְּמָה שְׂכ' דָּאָם חִתְּוּהוּ מִקְצָתוֹ מֵאֵבֶר שֵׁאִין בּו גִידִין וְעֲצָמוֹת חֲזִיב מִשׁוּם אַבְמָה"ח סוֹבֵר דְּאִינוּ חֲזִיב בְּזֶה אֵלָּא מִשׁוּם בְּשֵׁר מִן הַחֵי אֲבָל אִם תִּלְשׁ אֶבֶר שְׁלָם שֵׁאִין בּוּגִיד וְעֲצָם מוֹדָה הֲרָאב"ד ז"ל דְּחֲזִיב מִשׁוּם אַבְמָה"ח וְהִבִּיא שֶׁם רְאִיָּה מְהָא דְאֶמְרִינֵן אֲכַל חֵלֶב מִן הַחֵי מִן הַטְרִיפָה חֲזִיב שְׁלֹשׁ דֵּישׁ בְּחֵלֶב אֶסוּר אֶבֶר מֵה"ח וְהַחֵלֶב לֹא נִמְצָא אֵלָּא בְּאֵבֶרִים הַפְּנִימִים וְלִיכָּא שֶׁם גִּידִין וְעֲצָמוֹת וְע"כ דְּבָאֵבֶר שְׁלָם לֹא בְּעִינֵן גִּיד וְעֲצָם וּמִיָּרִי שְׁתִּלְשׁ כּוֹלִיא בְּחֵלְבָה עֵי"ש בְּדַבְּרֵיו ז"ל א"כ הֵרִי מְבֹאָר דְּגַם בְּבַמ"ע יֵשׁ בּו אֶסוּר אֶבֶר מִן הַחֵי אִם תִּלְשׁ אֶבֶר שְׁלָם: וּבְזֶה יֵשׁ לְבָאָר לְשׁוֹן הַגְּמָרָא דְקֹאֲמַר רַאב"י ש"מ מִדְר"ל מְזַמְנִין יִשְׂרָאֵל עַל בְּמ"ע וְאִין מְזַמְנִין כּוֹתִי עַל בְּמ"ע כּו' וְקֹאֲמַר תַּנְיָא דְלֹא כְרַאב"י דְתַנְיָא הַרוֹצֵה שִׁיבְרִיא חוֹתְוּהוּ כְּזִית בְּשֵׁר מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה קוֹדֵם שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה כּו' אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כּוֹתִי מְנוּזָהּר בּו עַכְלָה"ג וְהֵאִי לִישְׁנָא דְקֹאֲמַר תַּנְיָא דְלֹא כְרַאב"י אִינוּ מוּבָן אִמְּאִי לֹא מוּתָיֵב תִּיּוּבְתָא לְרַאב"י כְּדָרְוּ הַש"ס בְּכָל דְּוִקְתָּא וּשְׁנֵי בְּלִישְׁנָא וְאִמְרַן תַּנְיָא דְלֹא כְרַאב"י אַע"ג דְּמַצִּינוּ כְּהֵאִי לִישְׁנָא בְּש"ס דְּחֻלְיִין (דַּר י') גַּבִּי הָא דְאִמְרַן רַאב"י מְנָא ה"מ דְּאֶזְלִינֵן בְּתַר חֲזָקָה וְקֹאֲמַר הֵתָם תַּנְיָא דְלֹא כְרַאב"י וְלֹא קֹאֲמַר בְּלִשׁוֹן תִּיּוּבְתָא עַל רַאב"י הֵתָם שֵׁאִי דְלֹא אִיתּוּמַב לְעַנְיָן אִיזָה דִּין רַק לְעַנְיָן יִלְפוּתָא דְחֻזְקָה אִם יִלְפִינֵן מְקַרָּא דְהִבָּא אֵל הַבֵּית דְּכִתִּיב גַּבִּי נִגְעִים אוּ לֹא לְהִכִּי לֹא שִׁיבָה שֶׁם לְשׁוֹן מִתְּבִי מִשָּׂא"כ בְּסוֹנְגִיא זו דְנ"מ לְעַנְיָן דִּינָא אִם מְזַמְנִין עֲכוּמ"ז עַל בְּנֵי מַעֲיִים אוּ לֹא שִׁיבָה דְוּוּקָא לְשׁוֹן מִתְּבִי וּלְפִי הַנ"ל נִיחָא דְבָאֲמַת אַעֲיָקַר הַדִּין דְאִין מְזַמְנִין עֲכוּמ"ז עַל בְּמ"ע לִיכָּא תִיּוּבְתָא דְאֶפְשֵׁר לְוֹמַר דְּוֹדָאִי אֶמְרִינֵן דְבַמ"ע כְּמֵאֵן דְּמִנְחֵי בְּדִיקוּלָא דְמִינֵן וְאֶסוּר לְזַמֵּן עֲכוּמ"ז עַל בְּמ"ע וְלֹא אֶמְרִי מִי אִיכָּא מִיָּדִי וְהָא דְקִתְּנִי וְגַם עֲכוּמ"ז מְנוּזָהּר בְּבִשְׁר בֵּית הַשְּׁחִיטָה שְׁחִתְּוּהוּ קוֹדֵם שְׁתַּצָּא נִפְשָׁה הוּא מִשׁוּם דְקִי"ל כְּר"י דְּבִשְׁר מֵה"ח נִפְקָא לָן מְקַרָּא דְבִשְׁר בִּשְׁדָּה טְרִיפָה לֹא תֹאכְלוּ וְאִין ב"נ מְנוּזָהּר ע"ז כְּדַבְּרֵי הַכ"מ ז"ל דְּבִשְׁר בֵּית הַשְּׁחִיטָה לֹא אֶבֶר שְׁלָם הוּא אֵלָּא בְּשֵׁר בְּעֵלְמָא אֲבָל בְּמ"ע שֵׁישׁ בְּהֵן אֶבֶר שְׁלָם יֵשׁ בָּהֶם מִשׁוּם אַבְמָה"ח כְּדַעַת הֲרָאב"ד וְהַכ"מ ז"ל וְאֶסוּר לְזַמֵּן כּוֹתִי עָלֵיהֶם שֶׁהוּא מְנוּזָהּר עַל אַבְמָה"ח רַק רַאב"י דְדִיִּיק מֵר"ל דְאִין מְזַמְנִין עֲכוּמ"ז עַל בְּמ"ע אִיתּוּמַב דְלֵר"ל וְדָאִי דֵא"א לְוֹמַר כֵּן דְּהָא כְּבָרִייתָא קִתְּנִי דְגַם עֲכוּמ"ז מְנוּזָהּר בְּבִשְׁר בֵּית הַשְּׁחִיטָה וּלְדִידִיָּה א"א לְוֹמַר דְּהַטְעַם מִשׁוּם שֵׁאִינוּ מְנוּזָהּר עַל בְּמָה"ח דְּהָא הוּא מִפִּיק בְּשִׁמְה"ח מְקַרָּא דְלֹא תֹאכְל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבְּשֵׁר וְגַם בְּכ"נ פְּתִיב בְּשֵׁר בְּנִפְשׁוֹ לֹא תֹאכְלוּ וְאִמְרִי מְנוּזָהּר בּו עֲכוּמ"ז א"ו דְּמְנוּזָהּר מִטְעַם מִי אִיכָּא מִיָּדִי דְלִישְׂרָאֵל שְׁרִי וְלַעֲכוּמ"ז אֶסוּר וְלֹא אִיתּוּמַב רַאב"י בְּעִיקַר הַדִּין דְאִין מְזַמְנִין

לעכומ"ז על במ"ע דנדאי לדידן דקיי"ל כר' יוחנן לא קשה מהו פרייתא רק דהפרייתא מוכח דלר"ל א"א לומר דאין מזמנין פותי על במ"ע ולהכי קאמר תניא דלא כראב"י במה שהוכיח לר"ל דאין מזמנין עכומ"ז על במ"ע דלר"ל דמפיק בשמה"ח מלא תאכל הנפש עם הבשר ודאי מוכח מפרייתא דלא אסרינן לעכומ"ז מה שישפראל מותר משום מי אפיא מידי דלישפראל שרי ולעכומ"ז אסור: מיהו בעיקר דברי הכ"מ ז"ל במ"ש דקיי"ל כר"י דיליף בשר מה"ח מקרא דבשר בשדה טריפה וגו' ואין ב"נ מוזהר על בשמה"ח צריף עיון טובא שהם לכאורה נגד הש"ס ערוף בחולין (דף קכט) דקאמר התם אמתניתין דקתני האבר והבשר מדולדליו מטמא טומאת אונקליו במקומן וצריכין הכשר נשחטה הבהמה הנכשרו בדמי' דברי ר"מ ר"ש אומר לא הנכשרו מתה הבהמה הבשר צריף הכשר והאבר מטמא משום אבמה"ח דברי ר"מ ור"ש מטהר ואמר שם ר' אסי א"ר יוחנן מ"ט דר"ש אמר קרא מפל האוכל אשר יאכל אונקל שאפה יכול להאכילו לאחרים קרוי אונקל שאי אפה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אונקל ומסיק שם בש"ס דר"י קאי אסיפא דר"ש מטהר במתה וקאי אבשר עיי"ש הרי דקרי ר"ש בשמה"ח אונקל שאי אפה יכול להאכילו לאחרים והתם ר"י הוא דמפרש טעמא דר"ש הרי דגם לר"י בן נח מוזהר על בשר מן החי ולא פדברי הכ"מ ז"ל: ומצאתי בעזה"י להר"ן ז"ל בחי' לחולין שהקשה פו בשם הרמב"ן ז"ל פיון דר"י גופא סובר בשלהי פגה"נ דלא תאכל הנפש עם הבשר זה אבמה"ח ובשר בשדה טריפה זה בשמה"ח א"כ בשמה"ח דאסור לב"נ מנלן דפסוק זה לישפראל נאמר ולא לב"נ ותירץ דהא דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר משמע ליה לר"י דבר שהוא פנפש שאינו עושה חליפין פלל ואין בפלל זה בשר אכל בב"נ כתיב בשר בנפשו דמו לא תאכלו פלומר להבשר בנפשו בו ואפילו בשמה"ח משמע לפיכך קרי ליה ר"י אונקל שאי אפה יכול להאכילו לאחרים ע"כ הרי שגם הר"ן ז"ל דעתו דאף לר"י ב"נ מצנוה על בשמה"ח וכדברי הש"ס הנ"ל דר"ש קאי אבשר: הן אמת שקשה לי על דברי הרמב"ן ז"ל שכ' דר"י מודה דקרא דאף בשר בנפשו דמו לא תאכלו דכתיב גפי ב"נ פולל אבמה"ח ובשמה"ח ולא קאמר רק דלא תאכל הנפש עם הבשר לא משמע אלא אבמה"ח דא"כ תיקשה בסנהדרין (דף נט) פרכינן על פללא דריב"ח דכל שנאמרה ולא נשנית לישפראל נאמרה וכל שנאמר ונשנית לזה ולזה נאמרה והרי מילה דנאמרה ונשנית ולישפראל נאמר ולא לב"נ ומשני למישרי שפת הוא דאתא ביום אפילו בשפת עיי"ש וכיון דחזינו דהיכא דאיתנא למילתא אמרינן לישפראל נאמרה ולא לב"נ הא אמרינן בחולין שם (דף קב) אכל אבמה"ח ובשמה"ח לר' יוחנן חייב שתיים משום דמפיק לאבמה"ח ובשר מה"ח מתרי קראי א"כ ה"נ מנלן דלב"נ נאמר קרא דבשר בנפשו דמו לא תאכלו אימא דלישפראל נאמר והא דנשנה הוא משום דאי מקרא דבשר בנפשו לא הוי לקי אלא חדא על אמה"ח ובשר מה"ח פיון שנזכרו בחד קרא כמ"ש הרמב"ן ז"ל ונשנה למילתא אבמה"ח בקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר ובמה"ח בקרא דבשר בשדה פדי לחייב שתיים אם אכל אבמה"ח ובשמה"ח ומנלן דנשנה בשביל שיהא אזהרה ראשונה לב"נ אימא דנשנה לחייב שתיים וא"כ מדחשיב הש"ס אבמה"ח דנאמרה ונשנית ש"מ דסובר דקרא דבשר בנפשו דכתיב גפי ב"נ אין בו אלא אזהרת אבמה"ח לחוד ומדנשנה גפי ישפראל ש"מ דלב"נ נאמרה: מיהו יש ליישב קצת דאי אפשר לומר דשנה הכתוב אסור אבמה"ח ובשר מה"ח לחייב שתיים לאונקלם ביחד ולא לחייב את

ב"נ דא"כ לא הו"ל למיקדור למכתב תרנוניהו אבמה"ח ובמה"ח דקא בחד מינוניהו סגי לחייב שטים דאי הנה פתיב אבמה"ח לחוד או בפשר מה"ח לחוד הנה ידעין דחייב שטים על במה"ח ועל אבמה"ח חד לאו מקרא דבשר בנפשו דמו לא תאכלו דקודם מ"ת שנכללו בו שניהם וחד לאו שלאחר מ"ת ונהה תלינו דלמילתי נשנה פדי לחייב שטים ומדשנה הפתוב תרנוניהו אבמה"ח בקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר ובמה"ח בקרא דבשר בשנה טריפה ש"מ דנשנה שיהא אזהרה ראשונה לב"נ ולא לישראל ולהכי שנה תרנוניהו פדי לחייב ב"נ באבר מן החי ובבשר מן החי: מיהו בעיקר דברי הרמב"ן ו"ל שהוכיח מהא הש"ס דר"ש קאי אבשר וקרי לי' אוקל שאי אפה יכול להאכילו לאחרים ש"מ דב"נ מונהר על בשר מן החי יש לעיין טובא דלכאורה קשה לפי מה שבארנו לעיל בשם הרמב"ם ו"ל דאבר שלם מיקרי אבמה"ח אף שאין בו גיד ועצם כמ"ש (בהלכות מ"א פ"ו) כגון הלשון וכדומה והה"מ ביאר שגם הראב"ד ו"ל מודה לזה ולא חלק על הר"מ ו"ל אלא במש"כ שאם חתף מקצת מן האבר שאין בו גידין ועצמות מיקרי אבמה"ח אבל באבר שלם מודה הראב"ד ו"ל דמיקרי אבמה"ח ושפן מבואר בסוגיא דתלש חלב מן החי מן הטריפה דחייב שלש לר"י וקשה הא אמרינו בחולין (דף קכח) דתניא יכול יהא בשר הפורש מן החי טמא ת"ל וכי ימות מן הבהמה מה מיתה שאינה עושה חליפין אף כל שאינו עושה חליפין דברי ר"י רע"א אומר בהמה מה בהמה גידים ועצמות אף כל גידים ועצמות רבי אומר מה בהמה בשר גידים ועצמות אף כל בשר גידים ועצמות וקאמר בין ר"ע לר"י הגלילי מאי איפא בינוניהו אמר רב פפא כוליא וניב שפתיים איפא בינוניהו דלר"י מטמא ולר"ע אינו מטמא מפני שאין בהם גידין ועצמות ופסק הרמב"ם ו"ל (כפ"ב מהלכות אבות הטומאה) כר"ע ו"ל הכוליא והלשון והשפה וכיוצא בהן אע"פ שהן אברים ואין עושין חליפין הואיל ואין בהם עצם הרי הן כבשר עכ"ל הרי חזינו דאבר שלם שאין בו עצם מיקרי בשר ולא אבר ומ"ש לענין איסור דמיקרי אבמה"ח אף שאין בו עצם הא בגמרא בכל דוכתא בחד לישנא מחלק בין אבר לבשר גבי איסור וגבי טומאה משמע דמאי דנקרא גבי טומאה אבר מיקרי גבי איסור אבר ומה דנקרא גבי טומאה בשר מיקרי גבי איסור בשר וצ"ל ע"כ דעכ"ז יש חילוק בין איסור לטומאה דגבי טומאה דילפינו מקרא דוכי ימות מן הבהמה אמרינו מה בהמה שיש בה גידין ועצמות אבל גבי איסור דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אף שאין בו גידים ועצמות פינו שיש בו נפש מיקרי אבמה"ח ולהכי גבי איסור אמרינו דתלש חלב דחייב משום אבמה"ח ומיירי בתלש כוליא וגבי טומאה פסק הר"מ ו"ל כר"ע דבעינו דומיא דבהמה שיש בה גיד ועצם: ולפ"ז אפשר לומר כדברי הכ"מ ו"ל דלר"י דילף בשמה"ח מקרא דבשר בשנה אין ב"נ מונהר עליו והא דקאמר ר"ש דבשר טהור משום שאי אפה יכול להאכילו לאחרים מיירי בבשר שנקרא אבמה"ח לענין איסור כמו לשון ושפה ובמ"ע שאסור להאכילו לאחרים ולענין טומאה לא נקרא אבמה"ח אלא בשמה"ח ובשר מן החי הרי אינו מטמא וטומאת אוכלין אין בו משום שאין יכול להאכילו לאחרים ולענין איסור כל שהוא אבר שלם אף שאין בו גידין ועצמות מיקרי אבמה"ח ואף דר"ש סתמא קתני ר"ש מטהר דמשמע דאף בבשר שאינו אבר שלם מטהר משום שאינו יכול להאכילו לאחרים איהו דחיק ומוקי נפש' דמיירי בבשר שהוא אבר שלם ואין בו גיד ועצם דמיקרי בשר לענין טומאה ואבר לענין איסור וכש"כ דא"ש טפי לשיטת הרמב"ם

ז"ל דסוכר דגם אם חתף מקצת מאכר שאין בו גידים ועצמות דמיקרי אבמה"ח וקאי
הא דמטהר ר"ש בפ"ש בכה"ג דאסור משום אכר מה"ח לב"נ ולא קרינו ב' אֲשֶׁר יֵאָכֵל
וְטוֹמְאֵת עֲצָמָן אֵין לָהֶם פִּינּוֹן דְּלִיפָא בַּה גִּידִין וְעֲצָמוֹת וְלֹא מִיֵּירִי בְּבִשָׁר שְׁנֹתְלֵשׁ מִהֶבֶהָמָה
שְׂאִינוּ מֵאֶחָד מֵאֲבָרֵי' וּמ"מ אף שדחינו ראיה זו נראה דאין להקל מחמת דברי הכ"מ
שאין ב"נ מוזהר על בשר מה"ח פינו שדעת הר"מ והה"מ ז"ל שגם אכר שאין בו גידים
ועצמות מיקרי אבמה"ח וגם שדעת הרמב"ן ז"ל שב"נ מצונה גם על בשר מה"ח א"כ
אין להקל מטעם זה: מיהו נראה דאם נמצא הספין פגום לאחר שחיטה דיש להקל ליתן
לב"נ דהא ר"ה דאסר בחולין (דף י') בנמצאת הספין פגומה הוא משום דס"ל בפשמעתין
דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה והאי חזקת איסור פ'י
רש"י ז"ל משום אבמה"ח והתוס' בביצה (דף פה) הקשו ע"ז דהא קי"ל בהמה בחייה
לאו לאיברים עומדת ובאמת לא קשה דרש"י ז"ל אגיל לטעמיה דסוכר בחולין (דף קב)
דאף מאן דסוכר דלאו לאברים עומדת אבל מ"מ לחתיכות בשר עומדת ואיכא חזקת
איסור בשמה"ח מיהו התוס' שם בד"ה שאין חולקים על רש"י ז"ל וסוכרים דגם לחתיכה
אינה עומדת עיי"ש.

והם פירשו דהא דאמר בחזקת איסור עומדת היינו איסור אינו זבוחה ואם כן בכו נח
דלא שייך איסור אינו זבוחה דכיון שמתה מאליה מותר בה בעינו למימר שמא במפרקת
נפגמה ולא מיבעיא לשיטת הר"מ ז"ל דספיקא דאורייתא מה"ח לקולא ורק מדרבנן
לחומרא בעינו למימר דבב"נ לא גזרו להחמיר בספק איסור אלא אפי' לשיטת הראשונים
ז"ל דסוכרי דמה"ח לחומרא מ"מ הא פתבו התוס' בפ"ק דחולין (דף י') דשוחט בספין
ונמצאת פגומה איכא ספק ספיקא שמא במפרקת נפגמה ואת"ל בעור שמא לא שחט
פגגד הפגימה וגבי ב"נ דליכא חזקה ודאי דמהני ס"ס: ועוד לפי מה שהקשה הרשב"א
ז"ל ביבמות (דף לא) אהא דאמרינו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה
במה נשחטה ואלו גבי צרת ערוה לענן ספק גירושין אמרינו אשה זו בחזקת היתר לשוק
עומדת דהיינו שפחיי בעלה להיות מותרת אחר מיתת בעלה ותיגרץ דאשה
שניתרת במיתת בעלה בלי שום מעשה שייך לומר שעומדת להיות מותרת אחר מיתת
הבעל והרי מת וקברו מוכיח עליו אבל בהמה שאינה ניתרת אלא ע"י מעשה זביחה בידי
אדם לא שייך לומר שעומדת להיות מותרת דמי יימר שיעשה בה מעשה המתירה ע"ש
אם כן בב"נ דלא בעי מעשה זביחה ומיתה עצמה מתיר אותה לכן נח בלי שום מעשה
ודאי דשייך לומר לגבי כן נח שעומדת בחזקת היתר להיות מותרת אחר מיתתה פינו
דכבר ביארנו דחזקת אבמה"ח וחוזקת אינה זבוחה לא שייך לגבי ב"נ משום דלאו
לאיברים עומדת ובזביחה לא הוזהר א"כ בעינו למימר דאדרבה בחזקת היתר עומדת
להיות ניתרת לאחר מיתתה ובהמה זו שנשחטה ועתה מסתפק לן אם שחט פגגד הפגימה
ואסורה לישראל ואז אסורה גם לב"נ משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא או שלא שחט
פגגד הפגימה ומותרת לישראל והותרה גם לב"נ משום מי איכא מידי דלישראל שרי
ולעכומ"ז אסור בעינו למימר גבי ב"נ דמוקמינו לה אחזקתה שהיתה עומדת בחייה
להיות מותרת לאחר מיתתה פינו שאינה צריכה מעשה להתיר ואף דעכשוו אין אנו
יכולים להתיר לב"נ אא"כ ניתר לישראל דהתירא דב"נ בישראל תלי דאי שריא
לישראל דנשחט שלא פגגד הפגימה שרי גם לב"נ ולא הוי כמאן דמנחא בדיקולא ואם

נשחט פנגד הפגימה ואסור לישראל אסור גם לכן נח משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמאי ולישראל יש חזקת אינה זבוחה ובעינן למימר דממילא לב"נ אסורה מ"מ פיון דלב"נ עצמו יש חזקת היתר דבחי' בחזקת היתר עומדת להיות ניתר שלא ע"י מעשה כמ"ש לעיל בעינן למיתלי לגבי דידיה ששחט שלא פנגד הפגימה והותרה לו אף דלישראל אסורה דהא דאסורה לישראל לאו נדאי אסור הוא אלא משום דלגבי ישראל יש חזקת אסור תלינן ששחט נגד הפגימה.

אבל לגבי ב"נ דאיכא חזקת היתר תלינן שלא שחט נגד הפגימה והותרה גם לישראל ושרי ממילא גם לדידי' וזה ברור וק"ל: סימן סז שאלה שחט בהמה ומצא בה בן ט' חי ונמצא בו בעובר טריפות מהו: תשובה בגמרא (דף ע"ה) אמרינן אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה דנפל עלי' דנבא אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה וכמ"ש התוס' שם ובשו"ע (סימן י"ג) דדוקא בשחיטה אמרינן דבעי מדרבנן דמפרסמא מילתא אבל טריפות אין פוסל בו כלל אלא שיש להסתפק דדלקמא דדוקא טריפות שנוולד בו אחר לידה אינו נאסר אבל טריפות שהיה בו פשהיה במעי אמו אוסרו: מתחילה נבאר אם אסור טריפות יש בעובר או לא מדברי התוס' בחולין (דף ק"ג) ד"ה דאסור גבי הא דאר"י אכל חלב מן החי מן הטריפה לוקה ג' ומוקי לה שנטרפה עם יציאת רובה דאסור חלב ואסור טריפה ואסור אבר מן החי בהדדי קאתי ופי' בקונטרס התם דכשנוולדה חל אסור חלב והקשו ע"ז דהא ר"י אמר (דף ע"ה) הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן ט' חי חלבו כחלב בהמה א"כ אסור חלב קדים ותירצו שם דדוקא נקט תולש מבן ט' חי והוציא ממעי אמו לחוץ הוא דמקרי חלב והא דאמר חדשים גרמי ולא אוריא אוריא דבהמה הוא דלא בעי אבל אוריא דחלב בעינן והשתא ניחא דכולהו בהדדי קאתי והא דקאמר כשנטרפה עם יציאת רובה ה"ה אם נטרפה במעי אמה דלא מחייב משום טריפה עד שיוולד כמו חלב אלא לאפוקי נטרפה אחר יציאת הרוב עד פאן לשון התוס' מבואר מדבריהם דאסור טריפה אינו חל כשהוא במעי אמו אלא שקשה לי ע"ז מהא דבעי ר' הושעיא (דף ע"ד) שם הושיט ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי כו' ופשיט ממתניתין הרי שנוולדה טריפה מן הבטן שלא היתה לה שעת הפנושר מניין ששחיטתה מטהרתה ואם איתא משפחת לה שהיתה לה שעת הפנושר דאי בעי עייל ידו ושחטה אמר לו רבא תני שנוצרה טרפה מן הבטן ומשפחת לה בבעלת ה' רגלים ע"כ ודברי התוס' שאין טריפות חל על עובר עד שיוולד ויצא לאויר העולם א"כ גם בנוצרה מן הבטן הרי היתה לה שעת הפנושר לשחטה במעי אמו דהא אז לא היתה בה דין טריפות כלל שהרי לא יצא לאויר העולם ומועיל בו דין שחיטה ולהכי מועיל גם עכשיו הואיל והיתה לו שעת הפנושר א"ו דגם במעי אמו חל דין טריפות.

ואין לומר דאף שאין דין טריפות בעובר כשהוא במעי אמו אפ"ה קרי ליה לא היתה לו שעת הפנושר לענין שחיטה פיון דמ"מ יש בו טריפות כדבעי התם (דף ע"ה) בנוולדו בדגים סימני טריפה אי מטמאין משום דכמתים דמניין וה"נ אע"ג דאין בהו דין אסור טריפות מ"מ קליש חיותיה ולא מהני ביה שחיטה אם לא היתה לו שעת הפנושר.

דז"א דעיקר מה שאנו דנין אם שחיטת טריפה מטהר מידי גבילה לאו מטעם זוטרי חיותיה קאתינן אלא כמ"ש רש"י ז"ל במשנה שם משום דלא ידעינן אם נדמי אותה לבהמה

טמאה ולא הוי בכלל בקר וצאן או דהוי בכלל בקר וצאן ולהכי קאמר פיון דטרופה הנה לה שעת הכושר והנה בכלל בקר וצאן תו לא נפקא מפלל בקר וצאן אף שנטרפה.

וע"ז קאמר הרי שנוצרה מן הבטן פשהיא טרופה דלא היתה לה שעת הפיוש אומא בנה דמי לבהמה טמאה ונפקא מפלל בקר וצאן וא"כ אם נימא דלא הנה בו דין טרופה פשהוא בבטן והנה אז בכלל בקר וצאן אפתי תיקשי לרב הושעיא דהיתה לו שעת הכושר לשוחטו במעי אמו: ולכאורה הנה אפשר לנישב דברי התוס' ולחלק דמש"כ דאין איסור טרופה חל עד שיולד ויצא לאויר העולם מיירי פשהבהמה בעצמה פשיירה ולהכי לא מיקרי חלב העובר חלב משום דלא נקבע בו עדיין איסור חלב פיון דאפשר שתשחט אמו קודם לידתו ויהא מותר בשחיטת אמו לר' יהודא דמתיר גם חלבו דשליל וכיון דאפשר שיהא מותר ע"י שחיטת אמו לא מיקרי חלב עדיין.

ובגמרא דקתני הרי שנוצרה טרופה מן הבטן דמשמע שחל טרופות במעי אמו מיירי שיהא טרופה שאז לא יועיל לו שחיטת אמו להתירו באכילה ולהכי נאסר העובר משום טרופה גם פשהוא במעי אמו פיון שבונדאי לא יהא לו היתר וכה"ג מצאתי להרשב"א ז"ל בחידושו ר"פ גיה"נ שכתב דאף אם איסור גיד וחלב שייך בבטן מ"מ לא חל האיסור עדיין לר' יהודא פיון שיש ספק שמה יהא נותר בשחיטת אמו עיי"ש בדבריו ז"ל: אבל באמת א"א לתרץ דברי התוס' פן דמלשונם משמע דבעינן אוירא ובלא"ה לא מיקרי חלב פלל ולא מיקרי טרופה פלל ואפי' במעי טרופה נמי דהא משמעות לשונם שאין בו תכונת איסור חלב פלל ובנה לא שייך לאפלוגי בין עובר במעי טרופה לעובר שבמעי פשיירה והרשב"א ז"ל שכתב הך סברא שאינו יכול לחול איסור גיד וחלב משום שמה יהא נותר בשחיטת אמו ולא יהא בו דין גיד פתב פן רק לענין איסור חל על איסור שאינו חל עדיין עד שיתברר אם תשחטאמו או לא אבל לענין עצם קביעות האיסור אם יש בו דין חלב לא שייך לאפלוגי בנה ואם יש בו דין טרופות פשהוא במעי אמו לא מפלגינן בין במעי טרופה לבמעי פשיירה: וכיון שנתברר מדברי הש"ס דקאמר תני הרי שנוצרה טרופה מן הבטן דשייך דין טרופות בבטן שייך אפי' במעי פשיירה וא"כ יש לעיין דנהי דאמרין גבי נפל עליו דובא דאין טרופות פוסל בכו פקועה אפשר דזהו דווקא טרופות שולדו בו אחר לידתו משום דכיון שהנה במעי אמו בשעת שחיטתה ונעשה כאבר מגופה אין בו טרופות אבל מה שולד בו טרופות פשהנה במעי אמו ונעשה ככר טרופה כמו שכתבנו שטרופות נוהג גם פשהוא במעי אמו אין שחיטת אמו מועלת להתיר טרופתו וגבי חלבו וגידו דמתיר ר' יודא הוא נמי משום דאין איסור חלב וגיד חלין קודם שחיטתו (כמש"כ התוס' משום דכתיב חלב שור וכשב) אבל איסור טרופה שיש בעובר במעי אמו לא מהני שחיטה להתיר האיסור: והנה מיושב בנה קושית התוס' בר"פ גיה"נ בהא דקאמר שם דאשמעינן מתניתין דאיסור גיד ומקדשין בהדדי קאתי דנוהג בשליל ופרייך והא מדקתני סיפא נוהג בשליל ר"י אומר אינו נוהג בשליל מפלל דרישא לאו בשליל עסקינן והקשו התוס' דהא הרישא מיירי בשליל שלא נשחטה אמו והסיפא מיירי בשליל ששחטה אמו ולדברינו א"ש דשפיר קפרייך דודאי ר"י דקאמר אינו נוהג בשליל ששחטה פליג ארישא ג"כ דברי שא קתני נוהג בשליל שלא נשחטה ואם ככר יש בו איסור גיד אייך יהא מותר ע"י שחיטה פיון שפכר נאסר משום גיד ומדקתני ר"י אומר אינו נוהג בשליל ע"כ דפליג נמי ארישא וסובר דאין גיד נוהג בשליל שלא נשחטה אמו

עדיין וְשִׁפִּיר פְּרִיָּהּ הַשֵּׁס: אוֹלָם הַתּוֹסֹס' וְדַאי דְלָא סְבָרִי כֵּן דְהָא הִקְשׁוּ שָׁם בְּהָא דְקָאָמַר וְקָסְבַּר נוֹהֵג בְּשִׁלְיִל וְקָסְבַּר וְנִלְדוּת קְדָשִׁים בְּמַעֲי אֲמֵן הֵם קְדוּשִׁים וְקָאָמַר בְּהַדְדִּי.

וְלִקְמֵן אָמַר מַחְלֻקָת בְּבֵן ט' חַי וְהִלְכוּ ר"מ לְשִׁיטְתוֹ וּר"י לְשִׁיטְתוֹ הָרִי שְׂאִין גִּיד חָל עַד שְׂיָהָא בֵּן ט' וְאִיסוּר קְדָשִׁים חָל קִוְדָם וְתִרְצוּ דְהָא דְשָׂרִי ר"מ גִּיד דְשִׁלְיִל בֵּן ח' הִיָּנּוּ לְאַחַר שְׁנִשְׁחָטָה הָאָם דְנִיָּתַר בְּשַׁחֲטָתָהּ הָאָם.

אָבֵל כ"ז שְׁלֵא נִשְׁחָטָה הָאָם אִיפָּא אִיסוּר גִּיד בְּשִׁלְיִל הָרִי שְׁפָתְבוּ בְּהִדְיָא דְאָף שְׂאִיסוּר גִּיד חָל בְּמַעֲי אֲמֵן מ"מ נִיָּתַר בְּשַׁחֲטָתָהּ אֲמֵן בְּבֵן ח' לַכ"ע וּבֵן ט' לַר"י וְא"כ בְּטְרִיפָה אָף שְׁנִמְצָא הָעוֹבֵר טְרִיפָה בְּמַעֲי אֲמֵן וַיֵּשׁ דִּין טְרִיפּוֹת בְּמַעֲי אֲמֵן מ"מ שְׁחִיטָה מִתִּירְתוֹ וְאִזְלִי מִיָּנִיָּה דִּין טְרִיפּוֹת כְּמוֹ שְׁנִיָּתַר דִּין אִיסוּר גִּיד וְאָף דְבְּמִסְקָנָא מְסָקִינָן בְּסוּגִיָּא דַר"פ גִּיה"נ דְהָקָא בְּמִבְכָּרַת עֲסָקִינָן דְבְּרַחֲסָם הוּא קְדוּשָׁה וְפִי' הֵתָם הַתּוֹסֹס' דְגַם אִיסוּר גִּיד לֹא חִיָּיל עַד שְׂיָצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם עֵי"ש בַּד"ה הִכָּא בְּמִבְכָּרַת כּו' וְא"כ שׁוֹב אֶפְשָׁר לֹוֹמַר דְהָא דַלְר"י חָלְבוּ וְגִידוּ דְשִׁלְיִל מְנוֹתַר הִיָּנּוּ מִשׁוּם שְׁלֵא חָל עַדִּינָן אִיסוּרִיָּהּ בְּמַעֲי אֲמֵן אָבֵל בְּטְרִיפּוֹת שְׁחָל בְּמַעֲי אֲמֵן לֹא מְהִי שְׁחִיטָה בְּדָבָר הָאִיסוּר כְּבָר מ"מ נִרְאָה דְנִאִיד הַמְתַּרְץ מִתִּירוּצָא קָמָא מִמָּה שְׁהִי' סוּבָר דְגִיד חָל בְּמַעֲי אֲמֵן אָבֵל מְהִי סוּבָר דְמוֹעִיל שְׁחִיטָה אָף לְהַתִּיר דְבָר שְׁחָל עַל הָעוֹבֵר מְכָבֵר לֹא מְצִינָן דְנִאִיד וְגַם בְּטְרִיפּוֹת הַנְּמָצָא בְּעוֹבֵר מְמַעֲי אֲמֵן מְהִי שְׁחִיטָה: וְעוֹד נִרְאָה לִי דְאָף דְמַעֲקָרָא הִיָּה סוּבָר הַשֵּׁס דְמוֹקִי לָהּ בְּנוֹלְדוּת קְדָשִׁים דְהָאִיסוּר גִּיד חָל בְּמַעֲי אֲמֵן וְאֶפְיִלוּ בְּבֵן ח' וְכַמְש"כ הַתּוֹסֹס' דְדוֹקָא גְבִי חָלָב בְּעִינָן קְדָשִׁים מִשׁוּם דְכָתִיב חָלָב שׁוֹר וְכָשֵׁב אָבֵל לֹא גְבִי גִיד אָבֵל לְפִי הַמְסָקָנָא דְמַסִּיק דְגַם גִּיד אִינוּ נוֹהֵג עַד שְׂיָצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם אַע"ג דְלָא כְּתִיב בִּיָּה שׁוֹר וְכָשֵׁב גַּם אִיסוּר טְרִיפָה אִינוּ נוֹהֵג עַד שְׂיָצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם אַע"ג דְלָא כְּתִיב בִּי' שׁוֹר וְכָשֵׁב דְלָא גָרַע מִגִּיד.

וְסוּגִיָּא דַפ' הַמְקָשָׁה דְאָמַר רַבָּא שְׁנוּצְרָה מִן הַבְּטָן סְבָרָה הוּא דַר"פ גִּיה"נ דְאִיסוּר גִּיד חָל בְּמַעֲי אֲמֵן לְהַכִּי אִיסוּר טְרִיפָה נָמִי חָל בְּמַעֲי אֲמֵן. וְלִהְכִי קָאָמַר בְּנוּצְרָה טְרִיפָה מִן הַבְּטָן לֹא הִיָּתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּשָׁר.

אָבֵל לְפִי הַמְסָקָנָא דְבָאִיסוּר גִּיד אֲמִרִינָן דְלָא חִיָּיל עַד שְׂיָצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם אִיסוּר טְרִיפָה נָמִי לֹא חִיָּיל עַד שְׂיָצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם א"כ וְדַאי דְמְהִי בִּיָּה שְׁחִיטָה כְּמוֹ דְמְהִי לְעִנְיָן חָלָב וְגִיד: וְעוֹד אַפ"ל דְכִינָן דְפְלִיגִי ר"מ וּר"י דַלְר"י חָלְבוּ וְגִידוּ מְנוֹתַר בְּשַׁחֲטָתָהּ אֲמֵן וְלַר"מ חָלְבוּ וְגִידוּ אִיסוּר אָף אִם נִשְׁחָטָה אֲמֵן כְּמוֹ שְׁפִירָש"י (דָּף ע"ד) מִשׁוּם דְחִדְשִׁים וְאֹוִירָא גְרָמִי א"כ אֶפְשָׁר לֹוֹמַר דְרַבָּא דְאָמַר תְּנִי שְׁנוּצְרָה מִן הַבְּטָן מוֹקִי מִתְנִיתִין כַּר"מ דְסָתָם מִתְנִיתִין ר"מ הִיא וְעוֹד דְמִיָּרִי הֵתָם בְּרִישָׁא: וְלְדִידִיָּהּ אִיסוּר טְרִיפָה נוֹהֵג בְּמַעֲי אֲמֵן כִּינָן דְלָא מְהִי לָהּ שְׁחִיטָה אָבֵל לְדִידָן א"א לְאִיסוּר טְרִיפָה לְחוּל שְׂמָא תִשְׁחָט אֲמֵן וְכַמְש"כ לְעִיל בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ז"ל לְעִנְיָן אִיסוּר חַע"א אַעפ"י שְׁלַעִיל דְחִינּוּ סְבָרָא זוּ מ"מ יֵשׁ פְּנִיָּם לְסְבָרָא זוּ בְּהִלְכָה מִיָּהוּ לְפִי מַש"כ בְּשׁו"ע (סִימָן ס"ד) לְחֹוֶשׁ לְדַעַת הַרְמַז"ל דְגַם בְּחָלָב וְגִיד שְׁלִל יֵשׁ לְאַסוּר מִשׁוּם דְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חִדְשִׁים גְרָמִי וְאִין שְׁחִיטָה מִתִּיר.

א"כ ה"ה אִם יֵשׁ טְרִיפּוֹת בְּעוֹבֵר מִן הַבְּטָן אִין שְׁחִיטָה מִתִּיר: מִיָּהוּ יוֹתַר נִרְאָה דְאָף לְשִׁיטַת הַרְמַז"ל דְפָסַק בְּחָלָב וְגִיד דְאִיסוּר אָף אִם נִשְׁחָט הִיָּנּוּ מִשׁוּם דְחִדְשִׁים גְרָמִי וּמִקְרִי חָלָב וְגִיד אָבֵל לְעִנְיָן טְרִיפּוֹת דְתִלִּי בְּחִיּוּתָא כִּינָן דְנִיָּתַר בְּשַׁחֲטָתָהּ אֲמֵן כַּר' יוֹדָא

ע"כ משום דדמי לאבר שבאבראמי אמו לא נקבע בו טריפות ג"כ דטריפות בחיותא תליא מילתא ומותר אפילו אם היה בו טריפות מן הטעם שוב מצאתי בהג"א (פ' בהמה המקשה) שפכת מצא בה בן ט' חי והפריס ע"ג קרקע ונמצא טריפה אסור דהא טעון שחיטה משום דלא אתי לאחלופי בבהמה מעליא ה"נ טריפות דידן מצא בה בן ט' חי ולא הפריס ע"ג קרקע ראב"ה קיבל מרבנו יואל ששחיטת אמו אין מתירתו מידי טריפה ואסור וכן פסק רבינו יעב"ץ ורבינו שמואל בר גונטראי מתיר משום כל בבהמה תאכלו ונראין דבריו עכ"ל הנה ברישא בהפריס ע"ג קרקע פסק בפשיטות דאסור משום מראית העין.

ובסיפא בלא הפריס ע"ג קרקע דליכא מראית עין אסור רבינו יעב"ץ משום שאין שחיטה מטהר מידי טריפה והוא כמש"כ שפיון שפכר חל עליו טריפות במעי אמו אין השחיטה מתירו מידי טריפה וזה ממש כפי ספיקא דידן וסיים שגראין דברי רבינו שמואל בר גונטראי וצ"ע: שוב ראיתי שהרמב"ם ז"ל כ' בפהמ"ש בפ' בהמה המקשה במשנה דבהמה המקשה והוצא העובר את ידו בסוף דבריו וז"ל ודע שפן שמונה שנטרף ונשחט אין שחיטתו מטהרתו והיינו כשנמצא במעי אמו וכ"כ בהלכות אבות הטומאה (פ"ב הלכה ו') וז"ל השוחט את הבהמה ומצא בה עובר מת שחיטת אמו מטהרתו מידי גבילה מצא בה בן ח' חי נטרף אעפ"י שנטרף אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו מידי גבילה לפי שאין במינו שחיטה עכ"ל ועיין בכ"מ שנדחק בכ"י דבריו עכ"פ הרי מבואר בהדיא דבעובר שנמצא במעי אמו יש דין טריפות דאף דכשנמצא עובר פשר שחיטת אמו מטהרתו אבל בנמצא טריפות בעובר אסור בבן ח' דלא מהני לי לא שחיטת אמו ושחיטת עצמו גמי אין בו מפני שהוא בן ח' הרי דדין טריפות יש בו והוא פדעת רבינו יעב"ץ שהביא הג"א: ודברי הרמז"ל שהבאנו נראה לבאר דהנה הכ"מ תמה עליהם מאוד ועיי"ש שנדחק לפרשו דמירי שנקרע אמו ולא טהרתו שחיטת אמו ומ"ש הרמז"ל נטרף היינו שדינו כטריפה שאין לו שחיטת עצמו עיין בדבריו שנה דחוק גדול: ולי נראה דברי הרמז"ל כפשוטן דקאי ארישא דשוחט את הבהמה ומצא עובר דאם העובר מת שחיטת אמו מטהרתו וע"ז אמר שאם מצא בה עובר חי והעובר יש בו טריפות אעפ"י שנטרף אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה ושחיטת אמו גמי לא הועיל דסובר דטריפות חל על העובר כשהוא במעי אמו פדעת רבינו יעב"ץ הנ"ל וכיין דיש בו אסור טריפות לא מהני לי שחיטת אמו דמה ששחיטת האם מועיל בבן ח' הוא לאו שדומה בעצמו כאילו הוא נשחט דזה א"א לומר בבן ח' דכיין דהוא בעצמו אינו בן שחיטה אף אפ"ש שתועיל לו שחיטת אמו רק שמועיל לו השחיטה מפני שהוא כאחד מאיברי' כמ"ש (בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט"ו) בבן ח' הנמצא במעי אמו טריפה ה"ז אסור מפני שהוא כאבר מאמו וכ"כ התוס' בחולין (נ"ד פ"ה) ד"ה אימא דשוחט את הטריפה ומצא בן ח' חי לא איצטרף לר' אבא להשמענו שאינו מותר באכילה דפשיטא דאסור משום דהוי גרף אמו ורק בבן ט' חי הוצרך להשמענו שאסור באכילה משום דהו"א כיין שאין חיותו תלוי באמו והוי לי שחיטה וטריפותה לא יזיק כלל קמ"ל דאסור הרי דבן שמונה הוא כאחד מאיברי' וא"כ אם יש בו טריפות עצמו אסור באכילה ושחיטת אמו לא מהני לי כלל אף לטהר מידי גבילה כיין דעיקר מה דמהני שחיטת האם בבן ח' חי הוא משום שהוא כאחד מאיברי' וזה שהוא טריפה א"א לומר שהוא כאחד מאיברי' שהרי אמו אין בה טריפות ומותרת באכילה והעובר יש בו טריפות ואסור באכילה וכיין

שאינו פאָדד מאַכר'י לָא מְהַי לִי שְׁחִיטָת אָמוּ וְשְׁחִיטָת עֶצְמוֹ לָא מְהַי דְּהָא אֵין בְּמִינוּ שְׁחִיטָה וְלֹא חַל עָלָיו בַּפ"ע וְלִהְיֵי אֵינוּ טְהוֹר מִיַּד גְּבִילָה דְּלֹא מְהַי לִי שְׁחִיטָת אָמוּ אֲלֵא פְּשִׁיכּוּלִין לְהַשְׁוֹתוֹ לְאָמוּ לְהִיּוֹת פְּאָדד מְאָכְרִי אֲבָל לֹא פְּשִׁהֲבֹן ח' יֵשׁ בּוֹ טְרִיפוֹת וּבְכֹן ט' חֵי שְׁנוּלד בּוֹ טְרִיפוֹת שְׁפִיר מְטַהֲרֵתוּ שְׁחִיטָת אָמוּ אָף שְׁאָמוּ מְוַתֵּר בְּאֲכִילָה וְהוּא אָסוּר וְאֵינוּ פְּאָדד מְאָכְרִי מ"מ טְהַרְתּוֹ ע"י שְׁחִיטָת אָמוּ אֵינוּ מְשׁוּם שְׁנַעֲשֵׂה כֹּא מְאָכְרִי אֲלֵא מְשׁוּם שְׁמוּעֵיל לּוֹ שְׁחִיטָת אָמוּ כְּמוֹ שְׁחִיטָת עֶצְמוֹ.

אֲבָל בֶּן ח' דְּלֹאֵו בֵּר שְׁחִיטָה הוּא אֵין טְהַרְתּוֹ בְּשְׁחִיטָת אָמוּ אֲלֵא פְּשִׁאָנוּ יְכוּלִין לַעֲשׂוֹתוֹ פְּאָדד מְאִיכְרִיָּה אֲבָל פְּשִׁישׁ בּוֹ טְרִיפוֹת וְע"כ אֵינוּ כְּמוֹ אֲבָר אָמוּ שְׁאָמוּ מְוַתֵּר בְּאֲכִילָה וְהוּא אָסוּר לָא מְהַי בֵּיהּ שְׁחִיטָתָהּ אָף לִישְׁתַּהּ מִיַּד גְּבִילָה וְשְׁפִיר כ' הֵרְמִז"ל דָּאָם מְצֵא בֶּן ח' חֵי וְנִטְרַף אַעפ"י שְׁנַשְׁחַט אַחַר שְׁנִטְרַף לָא מְהַי לִי שְׁחִיטָתוֹ שְׁאֵין בְּמִינוּ שְׁחִיטָה וְמַה"ט גְּמִי לָא מְהַי לִי שְׁחִיטָת אָמוּ ג"כ כְּמוֹ שְׁבִאָרְנוּ דְּבֶכֶן ח' אֵין שְׁחִיטָת אָמוּ מוֹעֵלַת דְּלֹאֵו בֵּר שְׁחִיטָה הוּא וְמַה שְׁנִיטְרַף בְּשְׁחִיטָת אָמוּ הוּא רַק מְפִי שְׁהוּא פְּאָבָר מְאָכְרִי וְכִשְׁהוּא טְרִיפָה וְאֵינוּ פְּאָבָר מְאָכְרִי אֵינוּ נִיטְרַף בְּשְׁחִיטָת אָמוּ וְסוּבָר הֵרְמִז"ל דְּכִיּוֹן דְּאִמְרִינֵן בַּמְשָׁנָה (דָּף ע"ב) בֶּן שְׁמוֹנָה חֵי אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרֵתוֹ לְפִי שְׁאֵין בְּמִינוּ שְׁחִיטָה כִּיּוֹן דְּקָרִי לִי אֵין בְּמִינוּ שְׁחִיטָה וְנִדְּאִי דְּגַם שְׁחִיטָת אָמוּ לָא מְהַי לִי מִיַּד דְּאִי הָוִי מְהַי לִי שְׁחִיטָת אָמוּ לָא הָוִי קָרִי לִי אֵין בְּמִינוּ שְׁחִיטָה וְמַה דְּנִיטְרַף ע"י שְׁחִיטָה הוּא רַק מְשׁוּם דְּהוּי פְּאָבָר מְאִיכְרִיָּה הִלְכָּהּ פְּשִׁנְטְרַף בְּמַעֲוִי אָמוּ וְאֵינוּ פְּאָדד מְאִיכְרִי אֵין לּוֹ טְהַרָה מִיַּד גְּבִילָה עוֹלָמִית וְזֶה הוּא מַה שְׁאָמַר הַש"ס (דָּף ע"ד) וְתַנָּא דִּידֵן מִינָא דְּאִמָּא לָא פְּרִיף וְהֵינּוּ דְּזֶה לָא מִיכְרִי בְּמִינוּ שְׁחִיטָה רַק שְׁמוּעֵיל מְחַמַּת שְׁחִיטָתוֹ פְּאָדד מְאִיכְרִי כְּנ"ל כְּפִיּוֹנַת הֵרְמִב"ם ז"ל שְׁדְּכָרִיו בַּפּה"מ שׁ וְבַה' טְוּמָאָה אֲחַד הֵם וְלֹא כְּמוֹ שְׁנִדְחַק הַכ"מ בְּכּוּוֹנְתּוֹ: אֲלֵא שְׁקַצַּת קֶשֶׁה לִי ע"ז מְדַבְּרִי הַש"ס בְּשַׁבַּת (דָּף קל"ו) בְּפִלּוּגְתָא דְּרִשְׁבִּי"ג וְרַבְּנֵן דְּרִשְׁבִּי"ג חֵינִישׁ לְנַפְלִים וְרַבְּנֵן לָא חֵינִישִׁי וְקָאָמַר אַבְיִי אֲכָלוּ אָרִי אוֹ נָפַל מִן הַגַּג כ"ע לָא פְּלִיגִי דְּחֵי הוּא כִּי פְּלִיגִי בְּפִיָּהּ וּמַת נ"מ לְפִטוֹר מִן הֵיבּוּם מ"ס חֵי הוּא וּמ"ס מַת הוּא: וְהִנֵּה הַדְּבָרִים מוּבָנִים שְׁבִלָא דְּבָרִי אַבְיִי דְּשָׁקִיל וְטָרִי הֵתָם אֲלִיבָא דְּרִשְׁבִּי"ג וְרַבְּנֵן לָא נַחֲתִית הַש"ס לְמִינְקֻט לַעֲנִין מֵאִי נ"מ פְּלוּגְתָתָם וּבְדַבְּרֵי אַבְיִי נַחֲתִית לְלַמְדֵּינּוּ לַעֲנִין אִיזָה דְּבַר נ"מ וְנִקְטַת חֲלִיצָה וְהַדְּבָר מוּבָן מֵאִילּוֹ שְׁבִלָא דְּבָרִי אַבְיִי הִי' נ"מ בְּבַהֲמָה לַעֲנִין אֲכִילָה דְּלַרְבֵּנּוּ שְׁרִי לְשַׁחוּט קוֹדֵם ח' יָמִים וְלַרִשְׁבִּי"ג אָסוּר מְחַשֵּׁשׁ נָפַל וְהוּי א"ש הָא דְּנִקְטַת רִשְׁבִּי"ג בְּמִילְתֵּי שְׁמוֹנַת יָמִים בְּבַהֲמָה אֲבָל הַשְׁתָּא דְּאָמַר אַבְיִי דְּפִלּוּגְתָתָם הוּא רַק בְּפִיָּהּ וּמַת פְּלִיגִי.

וְעֵינֵן בְּרִז"ה ז"ל דְּדוֹקָא בְּפִיָּהּ וּמַת פְּלִיגִי לְאַבְיִי אֲבָל חֲלָה דְּלִיכָא רִיעוּתָא דְּמִי לְאֲכָלוּ אָרִי וְנָפַל מִן הַגַּג דְּלכ"ע חֵי הוּא א"כ אֵין שׁוּם נ"מ בְּבַהֲמָה דְּנִדְּאִי מְוַתֵּר לְשַׁחוּט הַנּוֹלָד קוֹדֵם ח' כִּיּוֹן שְׁלֵא נִרְאָה בּוֹ רִיעוּתָא מוֹדָה רִשְׁבִּי"ג דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְנָפַל וּמְוַתֵּר לְשׁוּחְטוֹ דְּאֵין לוֹמַר דְּאָסוּר לְשׁוּחְטוֹ דְּלָמָּא יִפְהַק וְנִמּוֹת דָּא"כ כִּי חֲלָה וּמַת אַמְאִי מְוַתֵּר דִּילְמָא אִי חֵי הָנָה מְפַהֲקָא וּמַת א"ו דְּמְוַתֵּר לְשׁוּחְטוֹ וְא"כ אֵין נ"מ בְּבַהֲמָה בְּפִלּוּגְתָתָם וְהוֹצֵרָהּ לוֹמַר דְּנ"מ רַק לַעֲנִין חֲלִיצָה בְּפִיָּהּ וּמַת אִם צְרִיכָה חֲלִיצָה דְּלַעֲנִין בְּהִמָּה לָא נ"מ מִיַּד וְאָף דְּרִשְׁבִּי"ג נִקְטַת נְמִי שְׁמוֹנַת יָמִים בְּבַהֲמָה טַעְמָא דְּקָרָא מְפָרֵשׁ דְּלַעֲנִין קָרְבֵן הִנֵּה כְּפִיּוֹנַת הַתּוֹרָה ג"כ לְהַמְתִּין וְלַחֹשׁ שְׁמָא נָפַל הוּא אֲבָל בְּחוּלִין לָא נִפְקָא מִיַּד מִיַּד.

ואם פן לשיטת הרמב"ם ו"ל הא נ"מ גם לענן בהמה בפיהק ומת באם נשחט אמו ומצא
בה בן ט' חי והוא טריפה מן הבטן דלרבנן דלא חששו לנפל א"כ הרי הוא בן ט' חי ומהני
בו שחיטת אמו לטהר מידי גבילה כדאמר בחולין (נ"ד ע"ה) בשוחט את הטרפה ומצא
בה בן ט' חי אם מת טהור מלטמא במשא וה"ה פשהוולד טריפה אבל לרשב"ג דסובר
דבכל וולד חוששין שמא נפל הוא בעינו למיחש שמא בן ח' חי הוא ובן ח' חי שהוא
טריפה לא מהני לי שחיטת אמו ולא שחיטת עצמו לשיטת הרמב"ם ו"ל פפי מה
שפירשנו דבריו ו"ל והוי נ"מ נמי לענן בהמה ולא הוי צריף אבני לדחוקי ולומר דלענן
בהמה לא נ"מ מידי אף דרשב"ג נקט במילתי בהמה ומדלא נקט אבני הו נפקותא דהוי
לענן בהמה ש"מ דסבירא לי דגם בן ח' טריפה מהני לי שחיטת אמו לטהר מידי גבילה:
אחרי כותבי כל זה מצאתי להרב"ז ו"ל (סימן ק"צ) שמביא דברי הגהות אשרי ותמה
ע"ז וכתב דבר תימא אטו תו לא אשכח מאן דפליגי עליו אלא רבינו שמואל ונחלא כל
העולם חולקין עליו ובשלמא אליבא דר' מאיר דקאמר בוט' חי אינו נותר בשחיטת אמו
איכא למימר דטריפה פחי חשיב לי ואין שחיטת אמו מטהרתו באכילה אבל לא קי"ל
בהא כר' מאיר אלא פסתם מתניתין דבן ט' חי או מת שחיטת אמו מטהרתו אם לא הפריס
ע"ג קרקע וכן פתב בעל הגה"ה מצא בה בן ט' והפריס ע"ג קרקע ונמצא טריפה אסור
דחא טעון שחיטה משום דלא אתי לאיחלופי בבהמה מעליא הכא נמי טריפות דידיה
ולרבנן איצטריף להאי טעמא דלר' מאיר מדינא טעון שחיטה ומתוך הדחוק אני אומר
דלא נחלקו הני רבנותא שנטרף אחר שחיטת אמו דס"ל לראב"ה ו"ל דשחיטת אמו
אינה מתרת אלא מה שאירע בתוכה טריפות או מיתה אבל מה שאירע אחר כף אינה
מתרת עכ"ל שם וכל דבריו תמוהין דכתב דלא נחלקו הני רבנותא אלא שנטרף אחר
שחיטת אמו אבל בנטרף מקודם ונדאי מותר ובגמרא אמרינן בהדיא (נ"ד ע"ה) אדא בר
חבו הוה לי בן פקועה נפל עלי דנפא אתא לקמי' דרב אשי אמר לי זיל שחטיה הרי
בהדיא דטריפות שלאחר שחיטה אין פוסל בו עיי"ש ברש"י ותוס' דרק לענן שחיטה
אמרינן דטעון מדרבנן דלא לייתי לאיחלופי בבהמה דעלמא אבל לא לענן טריפות
ואדרבה פלוגמת ר' יעב"ץ ור' שמואל דנוקא בטריפות כשהוא במעי אמו שרבינו יעב"ץ
סובר דלא התירו אלא טריפות שנוולד אחר שחיטה דכיון דכבר נעשה כבשר שחוטא לא
חל עלי טריפות אבל אם נטרף קודם שחיטת אמו וחל עלי הטריפות אין שחיטת אמו
מפקיע ממנו הטריפות שפכר חל עליו ובסברא זו נחלקו דרבינו שמואל מתיר גם זה
והדברים ברורים בעזה"י כמ"ש: שוב ראיתי בא"ז הגדול ושם מפורש בהדיא כדברי
דמירי שהעובר יש בו טריפות וזה לשונו אבל השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי
ולא הפריס על גבי קרקע ונמצא טריפה בהא נחלקו רבותינו שמורי רבינו אבי העזרי
קבל מרבינו יואל אביו זצ"ל שהוא אסור דתנן מנין לטריפה ששחיטתה מטהרתה בהמה
טמאה אסורה באכילה וטריפה אסורה באכילה מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה
אף טריפה לא תטהרנה שחיטתה לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא הייתה לה שעת
הפושט תאמר בטריפה שהיתה לה שעת הפושט טול מה שהבאת הרי שנוולדה טריפה מן
הבטן מנין ואם איתא ששחיטת אמו מטהרתו באכילה הני לי למימר נוולדה טריפה מן
הבטן נמי הייתה לה שעת הפושט אגב אמו אם שחטה קודם ללידתה עכ"ל הרי מבואר
בהדיא דמירי שהוולד טריפה בעצמו: וראיתי להגאון בעל שעה"מ ו"ל שהקשה דלדברי

התוס' דקשה עובר במעי אמו אין בו דין טריפות א"כ הא דאמר בגמרא דחולין מנא לו דאזלינו בתר רבא ומייתי מרישא של עולה ופרה אדנמה ועגלה ערופה דלא חיישינו דילמא טריפה היא וא"כ קשה הא התוס' פתבו בכמה דוכתי דבספק בכור שאנו מסתפקין אם פבר בכרה אמו או לא איפא חזקה דבמעיי אמו לא הי' קדוש וה"נ הא איפא חזקה דבמעיי אמו לא הי' טריפה דהא אפילו אם הטריפות הנה במעי אמו מ"מ אין זה טריפות כמ"ש דאינו חל במעי אמו ונ"ל דלא קשה מידי דוודאי גבי בכור שייך לאוקמי אחזקה שלא הי' קדוש במעי אמו דהא שייך בו קדושה במעי אמו דגם בעובר תופס קדושה למ"ד ונלדות קדשים במעי אמן הן קדושים בנתעברה ולבסוף הקדישה פדתנו בתמורה פרק פיצד מערימין וכינון ששייך קדושה פשהולד במעי אמו רק דגלי קרא גבי בכור [ולאידך מ"ד בכל ונלדות קדשים] שאינו קדוש במעי אמו להכי אם נולד לנו ספק אחר שיצא ממעי אמו אם הוא קדוש או לא שייך לאוקמי אחזקה דכמו שלא הי' קדוש במעי אמו אף שהי' שייך בו קדושה ה"נ עכשיו לא נשתנה מןמות שהי' ואין בו קדושת בכור אבל גבי טריפות דלא שייך פלל טריפות במעי אמו משום דאין לו חיות והוי פבשרא בעלמא לא שייך לאוקמי אחזקה ולומר דכמו שלא הי' בו טריפות במעי אמו פן אין בו טריפות עכשיו דהא במעי אמו הנה רק פשר בעלמא וכשיצא לאויר העולם אפשר שנטרף מיד ולהכי לא מיקרי חזקה ודו"ק: סימן סח איתא בסנהדרין (דף קי"ב) אר"ח בהמה חצייה של עיה"נ וחצייה של עיר אחרת אסורה.

עיסה חצייה של עיה"נ וחצייה של ע"א מותרת מ"ט בהמה פמאן דלא פליגי דמי עיסה פמאן דפליגא דמי ופסק פן הרמב"ם ז"ל (בפ"ד ה' י"א מה' עכומ"ז) וע"ז תמה השאר בתשובותיו דהא ר"ח דסובר עיסה מותרת ע"כ דסובר יש ברירה דאל"ה אמאי מותרת וכינון דאנו קיי"ל דאין ברירה בדאורייתא אמאי פסק דעיסה מותרת ונלאו האחרונים ז"ל ליישב קושיא זו ובס' מקור חיים תירץ דהכא לכ"ע יש ברירה פינו דנקסי עיה"נ נאסרין ע"י הגמר דין של ב"ד ולב ב"ד מתנה ודאי לאסור החלק שייגיע לאנשי עיה"נ לחוד ולא החלק שייגיע לאנשי עיר אחרת עיין בדבריו (סימן תמ"ח בהלכות פסח): ולדידי עדיין קשה דאם איתא דהכא לכ"ע יש ברירה א"כ תקשה אמאי בהמה חצייה של עה"נ וחצייה של עיר אחרת אסורה הא רש"י ז"ל פ"י בטעמא דבהמה אסורה משום דא"א לכזית פשר בלא שחיטה ואפי' שחיטה אין בשחיטתו פלום דלא לשחיטה קיימא אלא למיתה ושחיטתה זו היא מיתת הבהמה ואין היתר אפי' להחצי שאין של עיה"נ דכי שוחט לסימן של עיה"נ אין שוחט אלא ממית ולא מהני בה שחיטה עכ"ל וכינון דעיקר הטעם דבהמה אסורה הוא משום דלא מהני שחיטה לסימן של עיה"נ ומדברי הרמב"ם ז"ל משמע דסובר דמהני שחיטה לבהמת עיה"נ לטהר מידי גבילה דהא פכת בהמת עיה"נ ששחטה אסור בהנאה פשור הנסקל משמע דמהני השחיטה לטהר מידי גבילה מדאיצטריך לומר דאסור בהנאה וכן משמע מדמדמי לה לשור הנסקל ובשה"נ ודאי דמהני שחיטה לטהרו מידי גבילה וא"כ אמאי בהמה חצייה של עיה"נ וחצייה של עיר אחרת אסורה פינו דבכה"ג לכ"ע יש ברירה ולא נאסר חלק של עיר אחרת ע"י הגמר דין.

ושחיטת הסימן של עיה"נ נמי מועיל לחלק של עיר אחרת דהא פסק דמהני שחיטה לבהמת עיה"נ ואמאי בהמה אסורה: הן אמת שראיתי להר"ן ז"ל בחידושו לסנהדרין

(דף ע"ב) שְׁהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַש"י ו"ל שפ"י דְּהָא דְּבַהֲמָה אָסוּרָה הוּא מְטַעַם שְׁאִין הַשְּׁחִיטָה שֶׁל חֶלֶק עֵיה"נ מוֹעִיל לְטַהַר מִיַּד נְבִילָה דְּהָא ר"ח גּוֹפָא מְבַעֵי לִיה מִיַּד בְּתַר הָכִי אִי שְׁחִיטַת בְּהֵמַת עֵיה"נ מוֹעִיל לְטַהַר מִיַּד נְבִילָה וְאִין זֶה סוּגִיַת הַש"ס דְּמַעֲיָקְרָא פְּשִׁיטָא לִי לר"ח דְּאִין הַשְּׁחִיטָה מוֹעִיל לְטַהַר וּמִיַּד בְּתַר הָכִי מְבַעֵי לִי וּמְטַעַם זֶה פִּי' הוּא ו"ל דְּלֵהֲכִי אָסוּרָה הַבְּהֵמָה אִם חֲצִיָּה שֶׁל עֵיה"נ מִשׁוּם דְּכִיּוֹן דְּהַסִּימָן א' שֶׁל עֵיה"נ אָסוּר בַּהֲנָאָה אִינוּ מִתִּיר שֶׁע"כ לֹא אִיבְעֵי לָן אֲלָא אִם תְּהֵינִי שְׁחִיטָה לְטַהַר מִיַּד נְבִילָה לְמ"ד שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּנָה שְׁמָה שְׁחִיטָה דְּאִיבְעֵי לְמִימַר דְּהָא לֹא שְׁחִיטָה הוּא אֲלָא הַדִּין שְׁדָּנָה בָּה תוֹרָה שְׁאֲמַרָה לְפִי חֶרֶב אֲבָל וְדָאֵי פְּשִׁיטָא שְׁאִין הַשְּׁחִיטָה עוֹשֶׂה הִיתַר אִף בְּבַהֲמָה שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת שְׁאוֹתוֹ סִימָן שֶׁל עֵיה"נ אִין בּוֹ שְׁחִיטָה שְׁהָרִי הוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה וְהֵינִי שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּנָה וְאִינָה מִתְּרַת בְּאֲכִילָה לְד"ה כו' עֵי"ש בְּדְבָרֵינוּ שְׁעִיקַר הָא דְּבַהֲמָה אָסוּרָה הוּא מְטַעַם דְּכִיּוֹן דְּהַסִּימָן שֶׁל עֵיה"נ אָסוּר בַּהֲנָאָה אִינוּ מִתִּיר בְּשְׁחִיטָתוֹ בְּאֲכִילָה אִף שְׁלִטְטָה מִיַּד נְבִילָה מוֹעִיל וּלְפִי"ז הֵינִי א"ש מָה שֶׁהַבְּהֵמָה אָסוּרָה אִף דִּישׁ בְּרִירָה דְּמ"מ אִינוּ מִתִּיר בְּאֲכִילָה: אֲבָל בְּאֲמַת לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דְּבָרֵינוּ ו"ל דְּכִיּוֹן דְּסִימָן שֶׁל עֵיה"נ מְטַהַר מִיַּד נְבִילָה אִמָּאֵי אִינוּ מִתִּיר בְּאֲכִילָה וּמָאֵי אִיבְעֵי לָן מָה שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה וְהִיכֹן מְצִינוּ שְׁאִם הַסִּימָן אָסוּר בַּהֲנָאָה לֹא יוֹעִיל שְׁחִיטָתוֹ לְהִתִּיר בְּאֲכִילָה גַּם חֶלֶק הַבְּהֵמָה שְׁאִין בּוֹ אִיִּסוּרֵי הַנָּאָה בְּשִׁלְמָא לְשִׁיטַת רַש"י ו"ל שְׁכ' דר"ח בְּהַד מִימְרָא סוּבְרָ שֶׁהַסִּימָן שֶׁל עֵיה"נ לֹא מְהַיְבִי בִּיהַ שְׁחִיטָה מִשׁוּם דְּשְׁחִיטָה אִין לָהּ רַק דִּין מִיתָה בְּעֵלְמָא מִשׁוּם דְּכְתִיב לְפִי חֶרֶב נִיחָא פִּינּוֹן דְּהַסִּימָן שֶׁל עֵיה"נ אִין בּוֹ דִּין שְׁחִיטָה גַּם חֶלֶק עֵיר הַאֲחֵרַת אָסוּר דְּאִין בַּע"ח נִיחָא בְּסִימָן א'.

אֲבָל לְדְבָרֵי הֶר"ן ו"ל דר"ח קָאֵי גַּם בְּהַד סְבָרָא דְּמַהֲנֵי שְׁחִיטָה לְסִימָן שֶׁל עֵיה"נ רַק שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה לְחוּד א"כ הַסִּימָן הַשְּׁנַי שְׁאִין בּוֹ אִיִּסוּר הַנָּאָה יֵהָא מוֹתַר לְגַמְרֵי שְׁאִין אִיִּסוּר הַנָּאָה שְׁבִסִּימָן שֶׁל עֵיה"נ מְעַכֵּב מִלְּהִתִּיר חֶלֶק הַשְּׁנַי בְּאֲכִילָה פִּינּוֹן דִּישׁ בְּכָל הַבְּהֵמָה דִּין שְׁחִיטָה לְטַהַר מִיַּד נְבִילָה וְאִיִּסוּר הַנָּאָה וְדָאֵי דְּלֹא מְעַכֵּב בְּשְׁחִיטָה דְּהָא שׁוֹה"נ מְהַיְבִי בִּיהַ שְׁחִיטָה אַע"ג דְּהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה.

וְעֵינִין תּוֹס' ב"ק (דף ע"א) ד"ה אִיִּסוּרֵי הַנָּאָה דְּהָא דְּקָאֵמַר בְּחוֹלִין מְכִי שְׁחִיטָה בַּה פְּוֹרְתָא אֲסָרָה אִינְדָּה מְחַתְּמָה עֶפְרָ בְּעֵלְמָא הוּא לֹא דְּלֹא מְהַיְבִי שְׁחִיטָה בְּאִיִּסוּר הַנָּאָה אֲלָא מִשׁוּם דְּלֹא חֲזִי לְפִתּוּחַ אֵהֶל מוֹעֵד אֲבָל שְׁחִיטָה מְהַיְבִי וְכִיּוֹן דְּשִׁינָה בּוֹ דִּין שְׁחִיטָה אִמָּאֵי חֲצִיָּה הַשְּׁנַי אָסוּרָה בְּאֲכִילָה וְצ"ל דְּסוּבְרָ הֶר"ן ו"ל דְּאִין פִּתּוּחַ בְּסִימָנִים לְהִתִּיר בְּאֲכִילָה אִם הֵם עֲצָמִים אָסוּרִים דְּכִיּוֹן דְּכָל הִיתַר הַבְּהֵמָה תְּלִיָא בְּהִיתַר הַסִּימָנִין וְאִם הֵם עֲצָמִין אָסוּרִין אִינְדָּה יִתִּירוּ הַבְּהֵמָה מ"מ אֲפִתִּי קֶשֶׁה דְּהוּ"ל לְהַרְמִז"ל לְפָרֵשׁ דְּחֶלֶק עֵיה"נ אָסוּר בַּהֲנָאָה ג"כ וְחֶלֶק שֶׁל עֵיר אֲחֵרַת אִינוּ אָסוּר רַק בְּאֲכִילָה לְחוּד וְכַמְש"כ הֶר"ן ו"ל דְּאִין אָסוּר חֶלֶק עֵיר הַאֲחֵרַת רַק בְּאֲכִילָה מְפָנִי שְׁאִין פִּתּוּחַ בְּסִימָנִין לְהִתִּיר בְּאֲכִילָה וְהַרְמִז"ל כְּתִב סְתָמָא בְּהַמָּה אָסוּרָה: ע"כ הִי' נִלְע"ד דִּישׁ לְזַקְדַּק בְּלִשׁוֹן הַש"ס דְּקָאֵמַר עֵיִסָה חֲצִיָּה שֶׁל עֵיר הַנְּדַחַת וְחֲצִיָּה שֶׁל עֵיר אֲחֵרַת מוֹתַרְתָּ מ"ט עֵיִסָה כְּמָאֵן דְּפְלִיגָא דְּמִי וְלִשׁוֹן כְּמָאֵן דְּפְלִיגָא דְּמִי לֹא א"ש דְּהוּ"ל עֵיִסָה דְּאֲפִשְׁרָ לְמִפְלָגָה [עֵיִנִין בִּיצָה דָּף כ"א] וְעוֹד קֶשֶׁה לִי טוֹבָא לְדַעַת הַאֲחֵרוֹנִים ו"ל דְּבַעֲיָסָה אֲמָרִינוּ יֵשׁ בְּרִירָה וְחֶלֶק שֶׁל עֵיר הַנְּדַחַת אָסוּרָה וְשֶׁל עֵיר הַאֲחֵרַת מוֹתַרְתָּ הָא גְּבִי עֵיר הַנְּדַחַת אֲמָרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דף קי"ב) בְּעֵי ר"י שְׁעַר נְשִׁים צְדָקָנִיּוֹת שְׂפָה מְהוּ וּמְסִיק רַבָּא דְּמוֹתַר מִשׁוּם דְּדַרְשִׁינוּ וְקַבְצָתָּ וְשִׁרְפָתָּ מִי שְׁאִינוּ מְחַוְּסִין

אלא קביצה ושריפה יצא זה שמחוסר תלישה וקביצה ושריפה וכן דרשינו בחולין (דף פ"ט) גבי מכסין בעפר עיה"נ משום דמחוסר תלישה קביצה ושריפה וכיון דצריף להפריד חלק עיר הנדחת מחלקה של עיר אחרת הוא מחוסר תלישה כמש"כ התוס' בגיטין (דף כ"א) דדרשינו התם וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא פתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר פתיבה קביצה ונתינה ופסלינו פותב על קרן הפרה וקוצץ ונותן לה וכתבו התוס' בד"ה יצא דמה"ט פסול אם פתב הגט על קלף גדול וחתף ונתן לה וכן פסק בה"ג ור"ת ור"א ש"ש והובא בש"ע אה"ע (סימן קכ"ד) ור"ן ו"ל כ' שם בפרק המביא דכל שאין החתף דבר מועט ליפוטו אסור וא"כ הכא דצריף לחתוף המחצה של עיר אחרת מיקרי מחוסר קביצה [ועיין תוס' שם דילפי דין גט מדין עיה"נ]: ועוד נלע"ד אפילו לשיטת הסוברים דכל היכא דיכול ליתן הגט בלא חיתוף וקביצה פשר אף אם קצצו היכא דאינו קוצץ ממחוסר או מבע"ח מ"מ בעיסה חציו של עיר הנדחת וחציו של עיר אחרת מודו דהכא נדאי דצריף לקצץ חלקה של עיר האחרת דלמה יפסיד בחנם לאנשי עיר אחרת ובל תשחית נמי איכא נדאי דמיקרי מחוסר קביצה ודמי לקרן הפרה דהתם נמי רשאי ליתן לה הפרה בשלימות ומתכשר הגט אם נתן לה הפרה ואפ"ה אם קצץ מיקרי מחוסר קביצה ופסול כדאמר בגמרא בהדיא משום דבע"ח חשבי וקוצץ מהו חשוב פקוצץ מן המחוסר ומיקרי מחוסר קביצה וה"נ ממון חבירו חשוב הוא כיון שאינו מתחייב בשריפה וצריף לקוצצה ומטעם זה צריף להיות מותר גם חלק עיר הנדחת משום דמחוסר קביצה ודמי קצת להא דאמרינו בקביצה (דף ל"ח) ממונא חשוב ולא בטל.

ונה תימא גדולה שלא הרגישו האחרונים ו"ל בזה: ע"כ נלע"ד דבאמת הא דאמרינו עיסה מותרת הפנונה שגם חלקה של עיר הנדחת מותרת לגמרי ומה"ט שכתבנו דכיון דבעיה"נ אינו נאסר אלא דבר שאנו יכולין לעשות בהם הדין שקבעה בה התורה בלי שום מעשה אחר הגמר דין של ב"ד ובעיסה זו מחוסר חלקה של עיר אחרת נפטרה העיסה לגמרי מדין של עיה"נ.

ואף דקיי"ל אין ברירה וצריכין אנו לשרוף גם חלק של עיר אחרת מ"מ כיון דבאמת אנו צריכין להפריד חלק של עיר האחרת ולשרוף רק חלק של עיר הנדחת. רק שאין אנו יכולים לברר החלקים ומטעם זה אנו שורפין שניהם אבל באמת הי' ראוי להפרידם וכיון שראוי להפרידם אף ששרוף שניהם נתבטל מעיסה זו דין שריפת שלל עיר הנדחת.

וכה"ג נמי תנו בגיטין (דף כ"א) שכותב גט על קרן הפרה ונותן לה את הפרה ופ"ה הר"ן ו"ל בשם הרב רבינו מאיר ו"ל שם במשנה דדוקא אם נותן לה פל הפרה שיהא שלה לגמרי וצריף שיתן לה בפירוש הא בנותן לה ואמר הא גיטף סתמא אינו במשמע שנותן לה פולה והגט בטל ואע"ג דאמרינו לעיל אורא דמגילתא הוא התם היינו טעמא לפי שמה שנושאר הרי הוא טפל לגט אבל הכא העבד והפדה כיון שיש להם חיות אינם טפלים לקרן ולא ליד עכ"ל הרי מבואר בהדיא דאם נתן לה הפרה בלא קביצה נמי לא מהני עד שיתן לה גם הפרה בתורת נתינה גמורה שאז פל הפרה בטילה להגט אבל אם שייר הפרה לעצמו אף שנתן בשעת מסירה פל הפרה בינדה לא מהני.

והפ"י ז"ל נדחק שם במשנה בטעמו של דבר ורוצה לפרש דאם לא נתן כל הפרה לגמרי אין זה פרישות כיון שמחנך הפרה שהיא שלו להגט וכתב בעצמו שהוא דוחק. אבל לענ"ד ברור כיון שמחנך להגט דבר שהוא של בעל מיפסל מטעם שמחוסר קציצה ונתינה אף שהוא לא קצץ מ"מ הא קיימא לקציצה וכיון שלא נתן לה בשלימות לא מקרי וכתב ונתן: וכ"מ מדברי הרא"ש ז"ל בגיטין שם שהקשה מהא דבעי לעיל אם אמר הרי זה גיטף ע"מ שהנניר שלי בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו הא מיפסל בלא"ה משום מחוסר קציצה ותי' כיון שהנניר שבין שיטה לשיטה אינו דבר חשוב להכי בטל לגבי כל הגט עיי"ש והא התם מיירי בנותן לה כל הגט בשלימות ומניח אותו בידה רק שהנניר שבין שיטה לשיטה משניר לעצמו שאינו מקנה לה ואפ"ה הקשה דליפסל מטעם מחוסר קציצה אי לאו משום דכיון דלא הוי דבר חשוב בטל הוא לגבי הגט אלמא דאף אם מניח בידה גם מה שמשייר לעצמו נמי מיפסל משום מחוסר קציצה: וכן מצאתי בריטב"א ז"ל בגיטין (דף כ') גבי בעיא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה וז"ל ולא אמרינו דאינה מגורשת משום דהוי מחוסר קציצה פידו של עבד או פקרון של פרה משום דבכה"ג לא חשיב מחוסר קציצה כיון דאין עיקר טפי במה שהוא משניר ממה שהוא נותן עכ"ל.

הרי בהדיא דאי לאו דנניר שבין שיטה לשיטה לא חשיב הוי פסול משום מחוסר קציצה אף שמניח בידה כל הגט כיון שאין מקנה לה כל הגט מקרי מחוסר קציצה החלק שמשייר לעצמו וא"כ ה"נ גבי עיסה חציה של עיר הנדחת אף דאנו קיי"ל דאין בריקה וא"א להפריד חלקה של עיר אחרת מחלקה של עיה"נ ונשרוף הכל מ"מ כיון שבאמת חלקה של עיר אחרת א"צ שריפה וכששורפין אותה אינה בדין שריפת שלל העיר הנדחת רק משום שאין אנו יכולים להפרידן מקרי מחוסר קציצה ורחמנא אמר דבעינו שאינו מחוסר קציצה [ודוחק לחלק דהתם גבי גט אי בעי הבעל הנה קוצץ הנניר שאינו נותן לה להכי מקרי מחוסר קציצה משא"כ גבי עיסת עיה"נ אין אנו יכולים לחלק מטעם דאין בריקה.

דז"א דמ"מ כיון דחלקו של עיר אחרת א"צ שריפה מקרי מחוסר קציצה כמו גבי גט ולהכי עיסה מותרת] וזה שאמר עיסה כמאן דפליגא דמי היינו שחלק עיר אחרת אף על גב שא"א לחלקו מטעם אין בריקה מ"מ כמאן דמפלג דמי ואינו בדין שריפה וכיון דלא חל עליו דין שריפה נפטר גם חלק של עיה"נ משא"כ בהמה כמאן דלא פליגי דמי דהא דינו של בהמה היא בהריגה לפי חרב ונהריגת בע"ח לא משפחת לה בחצי בהמה ונקבע הדין שדנה תורה בחלקה של עיר הנדחת להורגה כשהיא מחוברת בחלקה של עיר אחרת.

א"כ לא שנייף לומר מחוסר קציצה דהא צריף לעשות הגמר דין כשהיא בחיים ונשפתעבד גם חלקה של עיר אחרת להיות עמה בשעת גמ"ד וכיון שהורגין אותה ממילא נאסרת כולה ונעשית נבלה וגם יש איסור הנאה בשתייהו דהא אין בריקה וזה שאמר בהמה כמאן דלא פליגא דמי היינו שאינו דומה כמו שהיא חלוקה קודם הגמ"ד כמו עיסה דהא בעי הריגה ונהריגה אינו שנייף כ"א כשהיא בחייתה ועיקר החילוק שבין עיסה לבהמה דדין העיסה בשריפה ודין שריפה אינו חל כ"א על חלק האחד וא"צ לחלק השני לדין שריפה

ומיקרי מחוסר קציצה וניתרת לגמרי ודין הבהמה בהריגה ולא שינוי למיפטר משום מחוסר קציצה דא"א להפרידם קודם ההריגה ומחמת חלק עיר הנדחת חל ההריגה על כל הבהמה וממילא נאסרת כולה מטעם אין בריחה וגם מלשון הרמז"ל משמע דעיסה מותרת לגמרי עיין בלשוננו: ואפ"ל עוד בותר ביאור דהא דעיסה מותרת אף דקיי"ל אין בריחה דהנה התוס' כתבו בחולין (פ"ק דף ט') דמוקמינן אהזקה אף בשני נזירים שאמר להם אחד ראיתי שנטמא אחד מכם שהזקות סותרות זא"ז שהרי אחד מהן נדאי טמא וכתבנו במק"א דלר"ח דסובר בשבועות (דף מ"ז) בהדי סהדי שקרי למה לי לא מוקמינן אהזקה היכא שסותרות זא"ז א"כ להכי הכא לר"ח עיסה מותרת דהא דינה בשריפה ואם הנה אפשר לחלק ולברר אנו מוכרחים לחלק ולשרוף חלק של עיה"נ ולהתיר חלק של עיר אחרת רק דאסור משום דאין בריחה והנה באמת בכל דוכתי דאסרינו מחמת אין בריחה הא בעינו למימר דמוקמינן כל חלק אהזקתו אם יש לו חזקת היתר.

רק דכינו דאחד מהן נדאי אסור אין אנו יכולים להעמיד שום אחד מהם אהזקתו דהי מינייהו נתיר והזקות סותרות זא"ז אכל הכא אם נתפס רק חלק אחד ונעמידו אהזקתו ממילא מותר השני משום דמחוסר קציצה.

ומיפטר תרנוייהו החלק שהעמדנו על חזקתו מיפטר מטעם שאנו דנין מחמת החזקה שהוא של עיר אחרת והחלק השני מיפטר אף אם הוא של עיר הנדחת מ"מ הא הוא מחוסר קציצה ומפטר תרנוייהו דדוקא היכא דהזקות סותרות זא"ז קודם הגמר דין והוא מותר גם עכשיו מפני שהוא חלק של העיר האחרת אין חלק השני נאסר על ידי זה ואדרבה דבמה שאנו מעמידין חלק האחד על חזקתו ומחזיקים אותו לחלק עיר אחרת ממילא נותר השני משום דמחוסר קציצה שפיר אזלינן בותר חזקה ומותרת לגמרי חלק אחד מטעם חזקה וחלק אחד מטעם מחוסר קציצה ומותרת לגמרי אף אם לא נתחלקה דכמאן דפליגא דמי דכינו דאנו מחוייבין לחלק דמצות שריפה חלה רק אהזקה אחד וכשנחלקה תהא מותרת השתא נמי כמאן דפליגא דמי.

דכמו דאם היינו מחלקים אותה היו שני החלקים מותרים משום שנתיר חלק אחד ונעמידו על חזקתו ונימא שהוא של עיר אחרת וחלק השני נתיר משום שמחוסר קציצה פקע מיני' דין עיה"נ ה"נ השתא דלא פליגא כמאן דפליגא דמי ומותרים שניהם שיש בו חלק אחד שמותר ומחוסר קציצה וכ"ז בעיסה שדינה בשריפה ודין שריפה מתקימת בחלק אחד של עיה"נ ואנו צריכין לחלקו קודם גמר דינו לשריפתו ויותר חלק אחד מטעם חזקה שהוא של עיר אחרת וחלק השני מטעם שהיה מחוסר קציצה בשעת גמר דין של ב"ד הלכך כמאן דפליגא דמי אע"ג דלא פליג אכל בהמה שדינה בהריגה וההריגה הוא רק בבע"ח ואנו צריכין להרוג בהמה כולה משום חלקה של עיר הנדחת ואינו מחוסר קציצה לקיום גמר דינה וכולה אסורה ולאחר הריגתה לא מהני לחלקה דאין בריחה ויש בה חלק האיסור דדוקא גבי עיסה דמצות דינה הוא אחר חלקה דבשריפת חלק מקימין מצות שריפה הלכך כמאן דפליגי דמי וכינון שאם נחלקה תהא מותרת מטעם מחוסר קציצה עכשיו נמי מותרת לגמרי דהא יכול לחלקה משא"כ בהמה דמצות הריגה א"א לקיים בחלק א' כ"א בהמה כולה ולא מיקרי מחוסר קציצה וכולה אסורה.

ואם יחלקו אותה אח"כ היא אין ברירה ולהעמידה על חזקתה נמי א"א דהחזקות סותרות זא"ז דהי מינייהו נתירו עוד דביארנו במק"א דלרב חסדא מחזיקין מאיסור לאיסור והיגו מאיסור אבמה"ח לאיסור עיר הנדחת]: ואף דהכא אמרינן דבהמת עיה"נ אסורה מטעם שדינה בהריגה וחל עליה פשהיא בתיים ובחולין (דף ק"מ) אמרינן שתי צפרים חיות למעוטי ציפורי עיה"נ ופריה למאי איקלימא לשלוח לא אמרה תורה שלח לתקלה אלא לשחיטה ופירש"י ז"ל התם אפי' ההיא דשחטה היא ולא אכלי לה ויכול לשורפה אחר שחיטה לא תיתי מעיה"נ עכ"ל הרי משמע דאי לאו קרא דחיות הוי מכשרינן לאתווי מצפורי עיה"נ ולשוחטה ולשורפה אח"כ.

הרי דגם בבע"ח אנו יכולין לקיים מצות דין דעיה"נ בשריפה אחר שחיטה התם שאני דיכולין לשורפה אחר שחיטה משא"כ הכא דאם נשחטה ונרצה לקיים דינה בשריפה תפטר לגמרי שאז אנו צריכין להפריד חלק עיה"נ ותפטר משום דמחוסר תלישה קביצה שריפה כמו עיפה וא"כ ההכרח לקיים דינה בהריגה וממילא נאסר גם חלק עיר האחרת מטעם אין ברירה ואפשר עוד דהתם גופא נמי מקיימא מצות לפי חרב בשחיטה דע"כ לא איבעי לן בסנהדרין אלא אם זה מיקרי שחיטה לטהר מידי גבילה אבל מצות לפי חרב ודאי מתקיים בשחיטה ומש"כ רש"י ז"ל שישרפנה אפשר דרש"י ז"ל סובר דכל בע"ח הנהרגין משלל עיה"נ בעי שריפה אחר הריגה: ובמה שעמד הר"ן ז"ל על רש"י ז"ל שכ' בטעמא דבהמה אסורה משום דא"א לכזית בפשר בלא שחיטה ושחיטת עיר הנדחת הוי רק כמיתה וע"ז הקשה הר"ן ז"ל דהא ר"ח בטר הכי מיד מיבעיא ליה אי מטהר מידי גבילה או לא ואיכו השתא פשיטא ליה דלא מטהר מידי גבילה: הנה נראה ליישב על נכון דבאמת צריף להבין הא דבעי למימר דשחיטת בהמת עיה"נ מטמאה בגבילה מ"ש משחיטת שור הנסקל דנדאי הוא מטהר מידי גבילה כדמוכח בב"ק (דף ע"א) גבי גנב שור הנסקל וטבחו דפליגי ר"ש ורפנן אי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ותיב דו"ה או לא אבל מידי גבילה לכ"ע מטהר דאי לא הוי מטהר מידי גבילה הנה לכ"ע פטור מדו"ה כדאיתא שם (דף ע"ח) במשנה דהנותר ומעקר פטור מדו"ה וא"כ מ"ש בהמת עיר הנדחת מבהמת שור הנסקל.

וצ"ל דשור הנסקל פיון דמצותו בסקילה אם שחטו לא חנייל על מעשה השחיטה דין סקילה ולא איתעביד ביה מצות סקילה דשחיטה וסקילה תרי מידי ניגהו ולהכי מטהר מידי גבילה [ומהאי טעמא בעי למימר שם בב"ק (מ"א) ואימא הנמ היכא דבדק קרוימת של קנה ושחט בה דהוי כעין סקילה אז אסור באכילה דלא חל על שחיטה זו דין שחיטה אלא סקילה.

אבל היכא דשחטה בספין מותר פיון דשחטה בספין לא עביד ביה פלל מצות סקילה ושחיטתו התירתי באכילה לגמרי ומסיק מדכתיב לא יאכל את בשרו אע"ג דעבדיה כעין פשר ולא חנייל עליה דין סקילה נמי אסור באכילה ובהנאה] אבל בעיר הנדחת דמצוותו בהריגה לפי חרב בזה אפשר לומר דאם שחטו לא חנייל על מעשה שחיטה זו דין שחיטה לטהר מידי גבילה אלא דין הריגת הבהמה לפי חרב ובשחיטה זו קיים מצות לפי חרב ומה"ט פשיטא לי' להש"ס בזבחים (דף ע') דעגלה צרופה ששחטה מטהר מידי גבילה אף אם נאסרת מחיים עיי"ש משום דצריפה אינו דומה לשחיטה דשחיטה מן הצואר

ועריפה בעורף להכי פשיטא דחל עליו דין שחיטה אם נשחטה ולא דין עריפה ואפילו שחטה בנחל איתן נמי מיקרי שחיטה ולא עריפה ולא דמי לבהמת עיה"נ שמצותה בחרב ובשחיטה נמי הא מיקרי לפי חרב והכי משמע לישנא דר"ח לפי חרב אמר רחמנא ל"ש קטליה מקטיל ול"ש שחטיה משחט וחל עליה דין לפי חרב ממילא ולא דין שחיטה או דילמא פיון דשחטה מטהר מידי גבילה ולפי"ז שפיר קאמר ר"ח בהמה חציה של עיה"נ וחציה של עיר אחרת אסורה ממ"נ דאם מטהר מידי גבילה בנדאי אסור לשחטה דאז לא מקנים בה מצות לפי חרב אלא שחיטה בעלמא וממילא אסור לשחטה ולבטל ממנה דין לפי חרב וצריך להורגה דבשחיטה מבטל מצות לפי חרב שהרי לא מקנים בה מצות לפי חרב שהרי יחול ע"ז דין שחיטה ואי אינו מטהר מידי גבילה הרי נאסרה משום דא"א לכזית בפשר בלא שחיטה.

מיהו לכאורה בהא דקאמר בחולין (דף ק"מ) גבי ציפורי עיה"נ אלא לשחיטה ופירש"י ז"ל שישחטנה וישורפנה אח"כ משמע שיכול לשחטה אף אי אמרינן דשחיטה מטהר מידי גבילה דהא דהא קיימינן שמיטהר מידי גבילה דהא הוי מפשינן ליה לצפורי מצורע דבעי שחיטה מעליא ואפ"ה מותר לשחטה ולא חיישינן לביטול מצות לפי חרב משום דיכול לשורפה אח"כ ולקנים מצות ביעור של עיה"נ בשורפה ודוחק לומר דהתם משום מצנה הוי שרינן לקנים דין ביעורה בשורפה: מיהו נ"ל דאף שדברי התוס' שם משמע שמפרשים הא דצפורי עיה"נ מיירי בגמרא דינם מ"מ אפשר לפרש דמיירי בלא גמר דינא כדמוקי בתר הכי רבינא בעורף שהרגאת הנפש דפריף אי דגמר דינא בר קטלא הנה אלא דלא גמר דינא ה"נ מיירי בלא גמר דינא והא דלא קאמר גבי עיה"נ נמי אי דגמר דינא בר קטלא הוא אפשר לומר דגבי עיה"נ לא מצי לאוקמי בלא"ה בגמר דינא משום דסובר דאין שחיטה מטהר מידי גבילה בעיה"נ אחר גמ"ד ובע"כ דמיירי קודם גמ"ד וע"ז פריף אי לשילוח לא אמרה תורה שלח לתקלה ואף שעדיין לא נגמר דינם מ"מ פיון שהב"ד יגמרו דין של שאר השלל יאסר ממילא הצפור הנה כל היכא דאיתא ויאסר ויהא תקלה אלא לשחיטה ויכול לשחטה ולשורפה אח"כ ואע"ג דעיקר דינא הוא בהריגה ובשחיטה לא מקנים מצות לפי חרב כמש"כ מ"מ פיון דלא נגמר דינו לא איכפת לן לקנים מצותו כדון כמו שאמר גבי עוף שהרג את הנפש בתר הכי אף שדינו בסקילה רשאי לשחטו פיון דלא נגמר דינו אבל גבי בהמת עיר הנדחת בסנהדרין שם שנגמר דינו אסור לשחטה אי אמרינן דמטהר מידי גבילה ואין זה לפי חרב והוי א"ש מה שעמדנו ע"ז מכפר מאי דבחולין פשיטא ליה להש"ס דמטהר מידי גבילה דהא אי לא קרא דחיות הנה אמינא דמצי מייתי לה לשחיטה אע"ג דבעינו שחיטה מעלייתא ובסנהדרין איבעיא לן ולא איפשטא.

ומצאתי פעת בס' נחל איתן על הרמב"ם ז"ל שעמד ג"כ בזה. ולפי מש"כ דמיירי קודם שנגמר דינו א"ש דלעולם אימא לך דלאחר שנגמר דינו אינו מטהר מידי גבילה: ועוד נ"ל דיש לחלק דהא דאמרינן בסנהדרין דאיכא למימר דאינו מטהר מידי גבילה הוא מטעם שפתב רש"י ז"ל דכיון דדינה במיתה אם שחטה אינו חל על השחיטה שם שחיטה אלא שם מיתה וכלשון האבעיא לפי חרב אמר רחמנא ל"ש משחט שחטה ל"ש מיקטל קטלה והסברנו הדבר דכיון דשחיטה בעי מעשה בידי אדם וכדתנן בחולין (דף ל"א) גפלה ספיו מידו ושחט פסולה ועיין מהרש"ל ל"ש ביש"ש שכתב דאף דשחיטה א"צ פונונה

מ"מ אם פינון בפירושו שלא יתיר בשר באכילה אין השחיטה מתיר] וכאן פינון שחל על מעשה זו דין הריגה לא חל עליו דין שחיטה דכיון דלהריגה קיימא חל ממילא על מעשה שולו שם מצות לפי חרב ולא שם שחיטה ונדמי קצת למש"כ התוס' בשבת (דף פה) דהא דאין שורפין תרומה טמאה ביו"ט אע"ג שישכח להננות ממנו ולבשל בו ביו"ט מ"מ פינון דאיכא בהאי מעשה צורך גבוה וצורך הדיוט וצורך גבוה לבער את התרומה וצורך הדיוט הוא לצורך תבשילו אתי צורך גבוה ומבטל צורך הדיוט וכל על מעשה הבצרתו שם צורך גבוה וכתוב לכם ולא דגבוה וה"נ פינון דחייבתו תורה להרוג את הבהמה אף אם שחטה חל על מעשה דידקה שם הריגה ולא שם שחיטה [ואע"ג דבשחט פרה אדומה ונשחטה בהמה אחרת עמה אמרינו בחולין (דף לב) דלר"נ פרה פסולה ובהמה כשירה ולא אמרינו דאף דלא בעינן פנונה לשחיטה מ"מ הכא חל על מעשה דידקה שם שחיטת פרה שהוא מצוה וממילא תהא פרה כשירה ובהמה פסולה שדומה פאילו נשחטה בלי מעשה אדם התם שאני דבמעשה שושחטה בהמת חולין ליכא מצוה משא"כ הכא דבהאי בהמה גופא איכא מצות לפי חרב ומתבטל מעשה שחיטה ממנה ודו"ק] ונדמי לנפלה ספין ושחטה דפסול וה"נ פינון דעל מעשה דידקה חל מצות הריגה דמי לנשחטה מאילי' וכ"ז הוא אם שחטה לצורך ולא לשחיטת מצוה אבל אם שחטה לה לטהרת מצורע שזה גופא מצוה לא מתבטל שם שחיטה ממנה מפני שם הריגה דזה מצוה וזה מצוה אע"ג שישכח לקיים טהרת מצורע באחרת מ"מ פינון שלקחה כבר חל עלי' דין צפור מצורע ואפשר דסובר רנב"י כר"ל בקדושין (דף נז) דלקיחתה אוסרתה] ומהניא לה שחיטה שפיר אי לא קרא דחיות דמעטינהו אבל בשאר בהמה ששחט אימא דלא מהני שחיטה ואין אוקימתא דרנב"י סותר לבעיא דר"ח בסנהדרין: ועוד יש לחלק דהא דבעי ר"ח לומר דאפי' שחטה מישחט אינו מטהר מידי נבילה דזהו דין מיתה שדנה תורה ה"מ היכא דשחטה סתם ולא פינון לקבוע בה דין שחיטה רק שפינון לבצרה פדיון שלל של עיר הנדחת אלא שלא הרגה בהריגה בעלמא ושחטה בזה אפשר לומר דכיון דדינה במיתה לא חל עלי' שם שחיטה אבל אם פינון בפירושו לשחטה לשם שחיטה ולא לשם ביעור שלל של עיה"נ ודאי דמהני בה שחיטה וכמש"כ פמה פוסקים לענין מצות דאף למ"ד מצות אינן צריכין פנונה מ"מ אם מכנין בפירושו שלא לצאת אינו יוצא וה"נ פינון דעיקר הטעם הוא כמ"ש רש"י ז"ל שהתורה קבעה בה דין מיתה לא מיקרי שחיטה והיינו היכא שחל על מעשיו מצות ביעור השלל אבל אם פינון בהדיא לשם שחיטה ולא לשם מצות שלל עיה"נ מהני השחיטה וכדאמרינו גבי קדשים אף דסתמא הספין מושכתן למה שהן מ"מ אם מחשב מחשבה אחרת פוסלתן] ולהכי איצטריך קרא למעטינהו דפסולות לטהרת מצורע משום דעומדות להריגה ולא מיקרי חיות ויש לחלק עוד בין שחיטת עוף לבהמה ע"פ מש"כ הפמ"ג בפתיחתו להלכות שחיטה אלא שלא רצייתי להאריך עוד בזה ודו"ק: והואיל וקיימינן בסוגיא דחולין (דף ק"מ) נזכיר פאן מה שקשה על דברי התוס' שם ד"ה למעוטי וז"ל וצ"ע בבקמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן פשר פינון דלשגיפה קיימא עכ"ל וכבר תמהתי בזה דהא איסורי הנאה אינו יכול להקדיש כדאמרינו בשור הנסקל הקדישו אינו מוקדש וכיון שאינו יכול להקדישו הקרבן פסול כדאמרינו בב"ק (דף סו) אימת אילימא לפני יאוש ל"ל קרא ופירשו התוס' שם ובסופה (דף ל' ע"א) ד"ה פי יקריב דהיינו טעמא דפשיטא ליה להש"ס דהקרבן פסול לפני יאוש

משום דאינו יכול להקדישו וְהרי הוא חולין עיי"ש: ומצאתי להגאון בתשובות פני אריה שהקשה ג"כ קושיא זו על דברי התוס' ונראה לפענ"ד דכוננת התוס' דמייירי שהקדישו והקריב הקרבן קודם הגמ"ד דיכול להקדישו שלא נאסר עדיין בהנאה ועיקר ספיקותם הוא משום דקיי"ל דרובע ונרבע ושור הנסקל פסולין לקרבן אף ע"פ עד אחד דלא מחייבו מיתה ולקרבן פסולים וע"כ נסתפקו התוס' בבהמת עיר הנדחת שלא נגמר דינו אי אסורה כמו שאר חייבי מיתה הואיל ולהריגה קיימי דמי ממש לרובע ונרבע ע"פ עד א' דפסולין ועוד גריע מהם שלא יבואו הם לדין מיתה ובהמת עיה"נ תבוא לדין מיתה רק שעדיין לא נגמר דינו או דילמא דלא דמי כלל דרובע ונרבע ושור הנסקל שנועבד בהם עבירה הפוסלן משא"כ בהמת עיה"נ אין בה פסול בעצמותה רק משום לתא דבעלים נתחייבו מיתה ועבירת בעליהם גרם גם להם חייב מיתה ע"כ פשרים הם כ"ז שלא נגמר דינם אבל לעולם אחר שנגמר דין דנאסרו בהנאה לא מהני בהו הקדש ודו"ק: סימן סט שאלה לפעמים נמצא בריאה הדלדולים שבשיפולי האומא או האונא ונסרכו הדלדולים זה לזה ונסתפקו השו"ב אם לדון בזה דין הדלדולים שכתב הד"ם (סימן ל"ט) שא"צ להסירן ולכונקן כלל וכ"ה המנהג או פיון שדבוקים הדלדולים זה לזה אנו צריכין לחוש שמה סירכא היא מאונא לאונא שלא כסדרן ונתפסה אח"כ הסירכא בדלדולים ויבואר בסימן זה פרטי דיני ספק טריפה: תשובה תנו ביבמות (דף ל"א) וכולן שהי' בהן קידושין או גירושין בספק הרי אלו הצרות חולצות ולא מתיבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה וכו' ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן כו' וקאמרינן בגמרא ואלו בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני מ"ט א"ר אשה זו בחזקת היתר לשויק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק.

א"ל אב"י א"ה בקדושין נמי נימא הכי אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק התם לחומרא כו' א"ה בגירושין נמי ניתני ולהצריכה חליצה ומידע ידעי דחומרא בעלמא הוא אם אתה אומר חולצת מתיבמת.

והתוס' הקשו דהכא מוקמינן אשה בחזקת היתר לשויק אע"פ שבשעה שנולד הספק היתה עומדת בחזקת איסור שבעלה עדיין חי ובפ"ק דחולין אמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה כמה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שינדע לה כמה נטרפה ומשמע דווקא לענין ריעותא דאתיליד אחר שחיטה הוי בחזקת היתר כגון בא זאב ונטל בני מעיים והחזירם כשהם נקובים דלא חיישינן שמה במקום נקב ניקבו אבל אם נולד הספק מחיים כגון ספק דרוסה לא משום דבשעה שנולד הספק היתה עדיין בחזקת איסור ואור"י דהתם חיישינן לספק דרוסה משום דשכיחא ומוכח מילתא לאיסורא טפי מלקתיא עכ"ל הנה מבאר מדברי התוס' דאף שנולד ריעותא מחיים אם היתר והאיסור שניהם שווין לפנינו לתלות מוקמינן בחזקת היתר והד"מ כתב (בסימן לא) בדין ספק אם המוח מקיפין המים או לא דיש שרוצים להכשיר מהא דתניא נשחטה הותרה עד שינדע לה כמה נטרפה ול"ד דהואיל ויש פאן ריעותא ברוחה מחיים אין להכשיר משום זה וכן משמע בתוס' פ"ד אחין עכ"ל הד"מ ומק"ם לובלין בתשו' ס"ו חלק על דברי הרב ואמר דאדרבא התוס' שם דחו חילוק זה ומסקנת התוס' דאפילו היכא דנעשה הריעותא מחיים אפ"ה יש להעמיד בחזקת היתר כדאמרינן אשה זו בחזקת היתר

עומדת אל תאסרנה מספק וְהָא דְחֹשְׁשִׁין לְסַפֵּק דְרוּסָה וְכוּ לְעִיל (סימן לג) בְּיָשֵׁב לָהּ קוּץ בְּנִשְׁט דְחֹשְׁשִׁין שְׁמָא הִבְרִיא הִינּוּ מְשׁוּם דְשִׁכְיָחִי וְהִשְׁ"ף כ' (בסי' נו"ן) דְדַעַת הֶרֶב הוּא דְהַתּוּס' פְּתָבוּ פֶּן לְרֵבָה דְאָמַר בְּש"ס הֵתָם אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר עוֹמֶדֶת כּו' אָבֵל אַבְיִי הָא אֶקְשִׁי לִיה לְרֵבָה שָׁם מְהֵרָ דְנָפֵל עָלָיו הַבֵּית אַמְאִי גִימָא אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת כּו' וּמִסְקוּ אַבְיִי וְרָבָא דְלֹא מוֹקְמִינָן אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַתָּהּ א"כ הַתּוּס' דְמַדְמִי דִין זֶה לְנִשְׁחָטָה הַתּוּרָה מוּכַח דְכִי הִיכִי דְלֹא מוֹקְמִינָן אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר ה"נ לֹא אֲמַרִינָן נִשְׁחָטָה הַתּוּרָה הִיכָא דְאֲתִינִלְד רִיעוּתָא מְחִיִּים וְאֵע"ג דְאֶפְשָׁר לֹוּמַר דְלִמְסַקְנָא נְמִי אֲמַרִינָן אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר עוֹמֶדֶת אֲלֵא דְלַחוּמְרָא אֲמַרִינָן דְבְעִי תְלִיצָה וְכַדְכַתְבֵּי הֶרֶב"י שָׁם וְגַם בְּדִבְרֵי הַתּוּס' דְחֻזְקַת קֶצֶת לֹוּמַר דְלֹא פְתָבוּ פֶּן לְמִסְקָנָא מ"מ פִּינּוּ דְאִינוּ מְוַכְרַח וְיֵשׁ פְּנִים לְכָאן וְלְכָאן וְגַם פְּשָׁטָא דְש"ס מְשַׁמַּע הֵתָם דְאַבְיִי אֶעֱיָקְרָא דְדִינָא פְּלִיג א"כ מנ"ל לְלַמּוּד הֵיטֵר דִּילְמָא לְמִסְקָנָא קִינְמָא דְלֹא מוֹקְמִינָן אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַתָּהּ פֶּן נ"ל ע"כ לְשׁוֹן הִשְׁ"ף ז"ל: וְהָא וְדָאִי דְפְשָׁטָא דְלִישְׁנָא דְתַלְמוּדָא מְשַׁמַּע פְּדִבְרֵי הַד"מ וְהִשְׁ"ף דְאַבְיִי ל"ל פְּלֵל הֵרֵךְ חֻזְקָה דְאִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר לְשׁוּק דְהָא קָא מְקַשִּׁי לִיה א"ה בְּקִידוּשִׁין נְמִי גִימָא הִכִּי וְכוּן כִּי פְרִיָּךְ לִיה מְמַתְנִיתִין דְנָפֵל הַבֵּית עָלָיו וְעַל בֵּית אַחִיו קְאָמַר וְאַמְאִי ה"נ גִימָא אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר לְשׁוּק עוֹמֶדֶת הִרִי מְשַׁמַּע דְאַבְיִי בְעַצְמוֹ סוּבְרָ דְלֹא אֲמַרִינָן פְּלֵל הֵרֵךְ חֻזְקָה וְאֵע"ג דְאַח"כ פִּי מִיִּיתִי מְתַנִּיתִין דְמַחְצָה עַל מַחְצָה מְגוֹרְשָׁת וְאִינָה מְגוֹרְשָׁת וְאַמְרִינָן לְמִאִי הִילְכְתָא שְׁאֵם עָרוּהָ הִיא צְרֵתָהּ חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיַּבְבְּמַת וְלֹא אֲמַרִינָן שְׁאֵם אַתָּה אֹמַר חוֹלְצָת מְתַיַּבְבְּמַת עַכ"ל הַגְּמָרָא וּמְלִשׁוֹן זֶה מְשַׁמַּע דְאַבְיִי נְמִי אִית לִיה הֵרֵךְ חֻזְקָה רַק דְסוּבְרָ דְלַחוּמְרָא חוֹלְצָת וְלֹא חִינֵשׁ שְׁמָא תְתַיַּבְבְּם מ"מ אִין זֶה רֵאִי פְלֵל דְהֵתָם אֲדַמְעִיקְרָא קָאִי דְאַקְשִׁי אַבְיִי מְנָפֵל הַבֵּית עָלָיו וְעַל בֵּית אַחִיו דְאַמְאִי גִימָא אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר לְשׁוּק עוֹמֶדֶת וְאַל תִּאסְרֵנָה מְסַפֵּק וְכ"ת ה"נ לְחֻזְמְרָא חֻזְמְרָא דְאֲתִי לִידִי קוּלָא הוּא שְׁאֵם אַתָּה אֹמַר חוֹלְצָת מְתַיַּבְבְּמַת וְקְאָמַר גִּירוּשִׁין דְשִׁכְיָחָא גְזָרוּ בֵּה רַבְּנָן וְחִשּׁוּ שְׁלֵא יַחְלוּץ שְׁמָא תְתַיַּבְבְּם מִפְּוֹלַת דְלֹא שִׁכְיָחָא ל"ג בֵּה רַבְּנָן שְׁמָא תְתַיַּבְבְּם וְע"ז פְּרִיָּךְ וְגַבִּי גִירוּשִׁין מִי לֹא תִנּוּ שְׁתַּחֲלִץ וְהִתְנָן כּו' וְאַמְרִינָן שְׁאֵם עָרוּהָ הִיא צְרֵתָהּ חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיַּבְבְּמַת וְלֹא אֲמַרִינָן שְׁמָא תְתַיַּבְבְּם וְאַמַר הָאִי לִישְׁנָא מְשׁוּם דְקָאִי אַהֲאִי דְקְאָמַר גִּירוּשִׁין דְשִׁכְיָחָא גְזָרוּ בֵּה רַבְּנָן אָבֵל בְּאַמְתָּ אַבְיִי גּוּפָא סוּבְרָ דְלֹא אֲמַרִינָן פְּלֵל הֵרֵךְ חֻזְקָה דְלְשׁוּק עוֹמֶדֶת וְמַה"ת חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיַּבְבְּמַת: וְלְכַאוּרָה קֶשֶׁה לְדַעַת הִשְׁ"ף דְאַבְיִי ל"ל פְּלֵל הֵרֵךְ חֻזְקָה הָא הַתּוּס' הִקְשׁוּ שָׁם וְא"ת תִּינַח הִיכָא דְכֻנְס וְאַח"כ גִּירֵשׁ שְׁפָכְרָ הֵיטָה צְרֵת עָרוּהָ אָבֵל גִּירֵשׁ וְאַח"כ פֻּנְס הָא לֹא הוּי בְּחֻזְקַת הֵיטֵר לְשׁוּק וְתִי דַמ"מ מוֹקְמִינָן הָעָרוּהָ בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נְתַגְרָשָׁה וְא"כ נְהִי דְמַצִּינָן לֹוּמַר דְאַבְיִי ל"ל חֻזְקָה דְלְשׁוּק מְשׁוּם דְאַתְחֵלָא מְחִיִּים אוּ מְטַעַם אַחַר אָבֵל חֻזְקַת א"א דְעָרוּהָ וְדָאִי חֻזְקָה מְעַלְיָא בְּכָל דְוֹכְתִי וְהִיכָא פְּלִיג אַבְיִי עָלָה וְא"כ ע"כ אַבְיִי וְרָבָא סְבָרִי דְסַפֵּק גִּירוּשִׁין נְמִי חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיַּבְבְּמַת הוּא רַק לְחֻזְמְרָא מְדַרְבְּנָן דְמַדְאוּר יִיטָא מוֹקְמִינָן הָעָרוּהָ אַחְזָקָה שְׁלֵא נְתַגְרָשָׁה: מִיהוּ נ"ל דְגַם מְזָה אִין רֵאִיָּה דְהָא בְּאַמְתָּ דְבְרֵי הַתּוּס' בְּתִירוּצָם דְמוֹקְמִינָן הָעָרוּהָ אַחְזָקָה שְׁלֵא נְתַגְרָשָׁה צְרִיָּךְ בִּיאוּר דַּא"כ אַמְאִי הַוְצָרָךְ רַבָּה לְמִימַר אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הֵיטֵר לְשׁוּק עוֹמֶדֶת שְׁיֵשׁ לְפַקְפֵּק עַל הֵרֵךְ חֻזְקָה מְשׁוּם שְׁנוּלֵד הִרִיעוּתָא מְחִיִּים וְלָמָּה לֹא אָמַר כְּפִשְׁטָא דְמוֹקְמִינָן הָעָרוּהָ אַחְזָקָה שְׁלֵא נְתַגְרָשָׁה כְּמוֹ שְׁמוּכְרְחִין אָנוּ לֹוּמַר בְּגִירֵשׁ וְאַח"כ פֻּנְס ע"כ נ"ל בִּיאוּר הַדְּבָרִים דְבְּאַמְתָּ הֵרֵךְ חֻזְקָה דְעָרוּהָ לֹא מְהַנִּי פְּלֵל לְגַבִּי צְרָה לְהַתִּירָה דְעָרוּהָ וְצְרֵתָהּ תְרִי גּוּפִי נִינְהוּ וְאִיפָא

למ"ד בפ"ק דכתובות לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מ"ט בתה לית לה חזקה דכשרות
איהי אית לה חזקה דכשרות ואפילו למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה איפא
למימר דהתם שאני דהבת נולדה ממנה ולהכי מהני חזקה דאם וכן הא דאמרינו (בפ"ק
דחולין) גבי שוחט בסכין ונמצאת פגומה דמהני חזקת בדוק דספין לגבי בהמה היכי
דשיביר בה עצמות וכן חזקת שלימה דמקנה מהני לגבי אדם שטבל בה כמבואר ביור"ד
(ס' ר"א ס"ק ס"ה) ה"תם נמי פ"נ דהספין מכשיר את הבהמה והמקנה מכשיר את הטובל
בה מהני חזקת המכשיר לדבר שהוכשר בה אבל צרה וערונה תרי גופי ניהו ואין הערונה
פועלת רק שהתורה גזרה דהיא דאיפא ערונה לא מתחילא דין יבום פלל בהצרה אבל
אין הערונה פועלת בצרה שום דבר ולהכי לא מהני חזקת הערונה לגבי צרה ולהכי לא
מצי רבה לומר ערונה זו בחזקת שלא נתגרשה עומדת והוצרה לומר דצרה גופא אית לה
חזקת היתר לשוק ובחיי הבעל היתה עומדת בחזקת שאם ימות בעלה תהא מותרת לשוק
ואיפא חזקה על הצרה גופא וע"ז הקשו התוס' דהתינוח בכנס ואח"כ גירש דשייף לומר
דבחזקת היתר היתה עומדת קודם שנולד ספק של הגירושין אבל גירש ואח"כ פנס מאי
איפא למימר דהא מתחילת נישואין של הצרה היתה בספק אם תהיה מותרת לשוק לאחר
מימת בעלה וע"ז תי' התוס' דמוקמינן הערונה אחזקה שלא נתגרשה ואין פוננתם דמהני
חזקת הערונה לגבי הצרה רק שפוננתם פ"נ דבחיי הבעל היינו פוסלים את הגט
מדאורייתא משום דמוקמינן לה אחזקה דא"א והיינו מחזיקים אותה כא"א גמורה
וממילא אם היינו דנין אז על הצרה מה יהיה לאחר מימת בעלה אם תהא מותרת לשוק
או לא היינו מחזיקים אותה שתהא מותרת לשוק פ"נ שאנו מחזיקין את הערונה לא"א
גמורה מטעם חזקה דידה א"כ אפילו אם גירש ואח"כ פנס נמי שייף לומר אשה זו בחזקת
היתר לשוק עומדת אבל אין פוננתם פלל לומר דחזקת א"א דערונה מכריע להתיר הצרה
לשוק רק פוננתם שע"י חזקת א"א דערונה היתה הצרה עומדת בחזקת היתר לשוק וכ"ז
הוא רק למאן דס"ל הך חזקה דהיתר לשוק.

אבל למאן דל"ל פלל הך חזק' מטעם שנולד הספק מחיים או מט"א לא מהני גבי צרה
חזקה דא"א דערונה: ** (הגה"ה נעוד דכ"נ דבחיי הבעל לא אמרינן שפחזקת היתר
עומדת מפני שבעלה חי אי אפשר להכריע דין הצרה מחזקה של הערונה לאחר מימת
הבעל שוב לא שייף לומר על הערונ' שהיא בחזקת א"א פ"נ שפכר מת הבעל וכלו אישות
דידה ודו"ק): ומעתה שוב אנו יכולין לומר שפיר דאבני רבא ל"ל פלל הך חזקה דחזקת
היתר לשוק וחולצת מדרבנן בעלמא וכ"נ דל"ל הך חזקה דהיתר לשוק הואיל והתחיל
בחיי הבעל ממילא אמרינן פ"נ דהך חזקה לא מהני חזקה דא"א דערונה נמי לא מהני
לגבי צרה כמו שבארנו: מיהו נ"ל פדעת מהר"ם ז"ל דגם אבני רבא אית להו הך חזקה
דהא (בדף קי"ט) קאמר סתמא דגמרא גבי היתה לה חמות במדה"י אינה חוששת דאיפא
חזקה לשוק ורבא גופא קאמר ה"תם דלהכי לא חיישינן למיעוטא שפא ילדה חמותה בן
וזקוקה ליבם משום דהוי רבא לשוק וחזקה לשוק עיי"ש הרי דרבא גופא סובר דאשה
שאין לבעלה אחים דנין עליה חזקה שהיתה עומדת להתיר לשוק לאחר מימת בעלה ומה
לי חזקת היתר לשוק דאין לבעלה אחין או חזקת היתר לשוק שיש לה צרה שהיא ערונה
הרי חזינו דמוקמינן אשה בחזקת היתר לשוק והתם נמי נולד הספק בחיי הבעל שפחזקת
פכר היתה החמות במדה"י ודוחק לומר דהתם להכי מוקמינן אחזקה לשוק משום דלא

הוּי אֵלָא אִיסוּר דְרַבְנָן בְּעֵלְמָא דְמִדְאוּרֵייתָא שְׂרָיָא לְהַנְשֵׂא מִטַּעַם רַבָּא דְמַחְצָה נְקִיבוֹת
וּמְיַעוּט מְפִילוֹת רַק מְדַרְבְּנָן חֵינֵשׁ ר"מ לְמִיעוּטָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין (דָּף י"ב) וּבְכַמְהָ
דּוּכְתִי וְלַעֲנִין אִיסוּר דְרַבְנָן מְהַנִּי הֵךְ חֲזָקָה דְזֵה דוֹחַק פִּינָן דְזֵה מִיקְרִי חֲזָקָה מְהַנִּי נְמִי
לַעֲנִין אִיסוּר דְאוּרֵייתָא וְעוֹד נִרְאָה מְגוּרָה הַסּוּגֵיָא דְגַם לְאַבְיִי וּרְבָא דְאַמְרוּ יִגִיד עֲלֵיו רִיעוּ
וְתַנִּי בְקִדוּשִׁין וְה"ה בְּגִירוּשִׁין מִדְאוּרֵייתָא אֲזַלְיִין כַּה"ג בְּתַר חֲזָקָה רַק מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא
לְחוּמְרָא בְּעִי חֲלִיצָה דְהָא קְתַנִּי בְּמַתְנִי סָפֵק קִידוּשִׁין ס' גִירוּשִׁין בְּתַרנּוּיָהוּ חוֹלְצָת וְלֹא
מְתִיבְמָת מִשְׁמַע דְחַד דִּינָא אֵית לְהוּ וְכִי הִיכִי דְבִסְפֵק גִירוּשִׁין הִינּוּ בְּכַתְבַּב בְּכַת"י וְאִין
עֲלֵיו עֲדִים דְמִדְאוּרֵייתָא הֲגַט פֶּשֶׁר פְּדֵאֵיתָא בְּגִיטִין (דָּף פ"ו) וּמְתִיבְמָת מַה"ת וְהָא דְאִינְהָ
מְתִיבְמָת הוּא רַק מְדַרְבְּנָן ה"נ בְּסָפֵק קִידוּשִׁין נְמִי מְתִיבְמָת מַה"ת וְלַחֲנוּמְרָא דְרַבְנָן אִינְהָ
מְתִיבְמָת וְהִינּוּ מִטַּעַם דְאַמְרִינוּ אִשָּׁה זֹו בְּחֲזָקָת הֵיתֵר לִיבָם עוֹמְדָת א"כ ע"כ אַבְיִי וּרְבָא
אֵית לְהוּ הֵךְ חֲזָקָה אַע"ג שְׁנוּלַד הַסּפֵק בְּשַׁעֲה שְׁהִיתָה א"א וְלֹא פְּלִיגִי אַרְבֵּה אֵלָא בְּמָה
דְּפִטֵר רַבָּה בְּסָפֵק גִירוּשִׁין אַף מְחֲלִיצָה מִטַּעַם חֲזָקָה וְאִינְהוּ סְבָרִי דְחוֹלְצָת מְדַרְבְּנָן וְלֹא
חֵינֵשׁוּ לְשָׂמָא תְּתִיבָם אֲבָל מוֹדוּ דְחֲזָקָה כַּה"ג הוּי חֲזָקָה מְעֵלְיָא וּבִסְפֵק קִידוּשִׁין מַה"ת
מְתִיבְמָת: וְכֹן מְצֵאֵתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א ז"ל שֵׁם בְּסוּגֵיָא גְבִי הָא דְפָרִיף הֵתָם פִּי בְּעִי
לְאוּקְמִי בְּב' פִּתִי עֲדִים אִי בְּב' פִּתִי עֲדִים תְּתִיבָם וְאִין בְּכָף כְּלוּם קִינְמִי עֲדִים וְאַמְרִי
קְרוּב לְהָ וְאֵת אֲמַרְתָּ תְּתִיבָם וּפִי הַרְשָׁב"א ז"ל דְּהִכִּי פָרִיף דְּנֹדָאֵי מְתִיבְמָתִין דְּקְתַנִּי חוֹלְצָת
בְּסָפֵק קִידוּשִׁין מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא הוּא וְאִם תְּתִיבָם אִין בְּכָף כְּלוּם דְהָא דְוּמֵיָא דְסָפֵק
גִירוּשִׁין קְתַנִּי לְהָ וּג' גִיטִין וְדָאֵי פֶשֶׁרִין ד"ת הֵן אֵלָא שְׁחַז"ל הִתְחַמִּירוּ בְּהֵם מְשׁוּם דָּאִם
תְּתִיבָם אִין בְּכָף כְּלוּם וְאִי מְתִיבְמָתִין בְּב' פִּתִי עֲדִים מְדִינָא חוֹלְצָת עַכ"ל הִרִי שְׁגַם
הַרְשָׁב"א ז"ל מְפָרֵשׁ דְּפֶשֶׁטָא דְמְתִיבְמָתִין קְתַנִּי סָפֵק קִידוּשִׁין דְוּמֵיָא דְסָפֵק גִירוּשִׁין וְכַמוּ
דְבִסְפֵק גִירוּשִׁין הָא דְאִינְהָ מְתִיבְמָת הוּא רַק מְדַרְבְּנָן ה"נ בְּסָפֵק קִידוּשִׁין מַה דְאִינְהָ
מְתִיבְמָת הוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְמִדְאוּרֵייתָא מוּקְמִינָן אַחֲזָקָה וְדוֹחַק לוֹמֵר דְּהַרְשָׁב"א ז"ל כְּתַב
פֶּן רַק לְפּוּם הוּ"א דְתַלְמוּדָא דְקְתַנִּי חַד בְּבָא בְּגִירוּשִׁין וְחַד בְּבָא בְּקִידוּשִׁין מְסַתְמָא בְּחַד
גְּוֹנָא מִיִּירִי דְמִדְאוּרֵייתָא מְתִיבְמָת אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְמְפָרֵשׁ רַבָּא כֹל נֵישׁ בְּקִידוּשִׁין
יֵשׁ בְּגִירוּשִׁין וְיֵשׁ בְּגִירוּשִׁין מַה שְּׂאִין בְּקִידוּשִׁין אֲזֵי אֲמַרִינוּ דְכָבָא רַאשׁוֹנָה דְקִידוּשִׁין
וּגִירוּשִׁין מִיִּירִי בְּסָפִיקָא דְאוּרֵייתָא מְשׁוּם דְלֹא מוּקְמִינָן אַחֲזָקָה וּבְבָא דְסִיפָא דְגִירוּשִׁין
לְחַזְדָּא מִיִּירִי בְּסָפִיקָא דְרַבְנָן דו"א דָּאִין מְקוּם פְּלִל לְחַלֵּק בְּכָף וְעוֹד הָא אַבְיִי מוּקִי לְהָ
בְּיָגִיד עֲלֵיו רִיעוּ וְתַנִּי בְּקִידוּשִׁין וְה"ה בְּגִירוּשִׁין וּמְסַתְמָא תְּרַנּוּיָהוּ מִיִּירִי בְּחַד גְּוֹנָא
דְלִיפָא אֵלָא אִיסוּר דְרַבְנָן כְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל: וְכֹן מוּכְרַח מְתַחֲזֵלַת הַסּוּגֵיָא מְדַבְרֵי רַבָּה
גוּפָא דָּאֵי אֲפֶשֶׁר לְאוּקְמִי פֶשֶׁטָא דְמְתִיבְמָתִין אֵלָא בְּאִיסוּר דְרַבְנָן דְוּמֵיָא דְכַתְבַּב בְּכַתְבַּב יָדוּ
דְקֵאֲמַר רַבָּה דְלֵהִכִּי לֹא קְתַנִּי בְּגִירוּשִׁין סָפֵק קְרוּב לֹו סָפֵק קְרוּב לְהָ מְשׁוּם דְאִשָּׁה זֹו
בְּחֲזָקָת הֵיתֵר לְשׁוּק עוֹמְדָת וְקִשָּׂה הָא אַפְתִּי מְשַׁפְּחַת לְהָ דְבַחֲזִי הַבְּעַל הִי לֹו אַח שְׁשִׁיתִיָּהּ
הִי מוֹתְרוֹת לֹו וְלֹאֲחַר מִיתְּתוּ שְׁל הַבְּעַל מֵת הָאֵחַ הִנֵּה וְנִשְׂאָר הָאֵחַ שְׁהַעֲרֹנָה אֲסוּרָה עֲלֵיו
שְׁהִיא בְּתוּ וְכִינּוּן שְׁבַבְתוּ הִי סָפֵק גִירוּשִׁין הַצָּרָה חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבְמָת וְלֹא שְׁיִיד לוֹמֵר
אִשָּׁה זֹו בְּחֲזָקָת הֵיתֵר לְשׁוּק הֵיתֵה עוֹמְדָת דְהָא בַּחֲזִי הַבְּעַל הֵיתֵה בְּחֲזָקָת אִיסוּר לְשׁוּק
שְׂאֵם יְמוֹת בְּעֵלָה תְּהָא זְכוּקָה לִיבָם לְאוֹתוּ הָאֵחַ שְׂאִין צָרְתָה עֲרֹנָה עֲלֵיו וְא"כ א"א
לְהִתִּירָה לְשׁוּק וְאַמְאֵי הַנּוֹצֵרֵף לְמִיתְנֵי כְּתַב בְּכַת"י דְלֹא הוּי אֵלָא אִיסוּר דְרַבְנָן וְלֹא נִקְט
סָפֵק קְרוּב לְהָ וּבְהֵיָה לֹו אַח אַחַר ג"כ דְלִיפָא חֲזָקָת הֵיתֵר לְשׁוּק וְחוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבְמָת

א"ו דהתנא לא רצה לשנות רק אותן שחולצת ולא מתניבמת מדרבנן משום דמה"ת מוקמינן אחזקה אבל בגונא דליכא חזקה והוי ספק דאורייתא לא קתני וכמ"ש הרשב"א ז"ל ורבה לא פא לסדש דאמרינן אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת דזה ידעינן דחזקה זו מעליא רק שפא להשמיענו דכיון דמוקמינן אחזקה א"צ חליצה כלל אף מדרבנן שאם אתה אומר חולצת מתניבמת: מיהו אפשר לומר דאפילו בהיה להבעל אה אחר שלא היתה ערוה עליו נמי איכא חזקה ואף דליכא למימר בחזקת היתר לשוק עומדת מ"מ איכא למימר דפטורה מן החליצה משום דמוקמינן לה אחזקה שאסורה ע"ז האח הסי משום אשת אה דהיינו כמו שבחיי הבעל קודם שזרק לה הגט היינו דנין שאם ימות הבעל תהא אסורה עליו משום אשת אה מחמת שהיא צרת ערוה לו ה"נ עכשיו היא צרת ערוה ואסורה עליו משום אשת אה וממילא היא מותרת לשוק [ואע"ג דלא מחזקינן מאיסור אשת אה שבחיים לאיסור אשת אה שאחר מיתה דהא אמרינן גבי ספק קידושין אשה זו בחזקת היתר ליבם קיימא ולא אמרינן דאדרבה בחזקת איסור אה עומדת התם שאני דנהי דבחיים היתה אסורה ליבם משום אשת אה מ"מ היתה עומדת לזה שאם ימות ילך ממנה איסור אשת אה ותהא זקוקה ליבם אבל הכא שבחיי הבעל היתה צרת ערוה ע"ז האח והיתה עומדת לזה שגם אחר מיתת הבעל תהא אסורה משום אשת אה זה שפיר מיקרי חזקה מעליא ולהכי לא מצי למתני ספק גירושין בהי' לו אה אחר ומת אחר מיתת הבעל דהתם נמי א"צ חליצה משום חזקה דאשת אה ואם אתה אומר חולצת אתי ליבומי] ומ"מ א"א לומר כן דאיך נימא דבהיה לו אה אחר שמוותרת הערוה עליו מותרת לשוק ע"י חזקה שאסורה ליבם זה הסי דמאי חזית דאזלת בתר הך חזקה דאיסורא ליבם הסי ולהתירה ע"ז לשוק אדרבה נימא דאמרינן אשה זו בחזקת איסור לשוק עומדת ותאסר לשוק עד שתחלוץ וחולצת ולא מתניבמת דהא בחיי הבעל היתה עומדת לזה שתהא אסורה ליבם זה הסי מחמת הערוה ותהא אסורה לשוק מחמת היבם האחר ומאי חזית דאזלת בתר חזקת איסור להך יבם זיל בתר חזקת איסור לשוק ותהא צריכה חליצה מה"ת ואפתי הוי מצי למיתני ספק גירושין בזרק לה אלא ודאי שלא רצה לשנות רק אותן שחולצת מדרבנן: מיהו ז"א דהך חזקה לאסור לשוק ע"י חזקה ליבם הסי דמאי חזית דאזלת בתר חזקה דאיסורא ליבם הסי דאיתרע דהא מת וקברו מוכיח עליו ובטלה הך חזקה וחזקה דאיסור ליבם הסי שפיר הנה חזקה וממילא מותרת לשוק ומ"מ יש להביא ראי' מדברי הרשב"א ז"ל בחי' שהקשה בהא דאמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת תינח היכי דכנס ואח"כ גירש אבל גירש ואח"כ פנס הא לא היתה כלל בחזקת היתר לשוק וכתב הרשב"א ז"ל ע"ז דאיכא מ"ד דמייירי באמת בכנס ואח"כ גירש עכ"ל וקשה דאפתי ליתני בספק קרוב לה ובגירש ואח"כ פנס וצ"ל נמי כמש"כ ובגירש ואח"כ פנס דליכא חזקה דהוי ספיקא דאורייתא לא תנא במתניתין והדברים נכונים לפמש"כ במק"א בתשובה דהיא דהוי ספיקא דאורייתא דלא מוקמינן אחזקה לא שייך למיתני כלל חולצת ולא מתניבמת דלא מהני חליצה כלל ולהכי תני במתניתין רק הני דמדאורייתא מוקמינן אחזקה כגון ספק קידושין בספק קרוב לו דמתניבמת מה"ת או ספק גירושין בספק קרוב לו לאפיי ורבא דצריכה חליצה מדרבנן אבל היכא דאיכא ספק דאורייתא לא קתני וכדברי הרשב"א ז"ל בחידושינו: ולפי"ז שנתברר דגם אפיי ורבא אית להו חזקה קשה לכאורה בהא דאמרינן בכריתות (דף י"ז) בבא על יבמתו ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון דמיימי אשם

תלוי למאן דלא בעי איקבע איסורא וילרבה הא פיון דבחוזת היתר ליבם קאי אמאי קאי באש"ת נימא דנדאי הולד מן האחרון ומותרת ליבם ומצאתי שהתוס' ביבמות (דף ל"ז) הקשו בן.

ובלא"ה נראה לי ליישב קושית התוס' דבספק בן ט' לראשון לא שייך לאוקמי בחזקת היתר ליבם דהא גבי יבום אולינן פתר שעת מיתה דקיי"ל מיתה מפלת ויבמה שאין אני קורא בה בשעת מיתה יבמה יבא עלי' הרי היא כא"א שיש לה בנים וכאן בשעת מיתה הבעל לא שייך לומר אוקמי אחזקה ליבם דשמה יהא הנופר עוברת ויתודע שהיא מעוברת וכיון דבשעת מיתה ליכא חזקה לא מהני חזקה גם לאחר שהלך זמן הבירור ואם נימא דרק רבה הוא דאית ליה הך חזקה דהיתר ליבם אבל אבני ורבא ל"ל הך חזקה הוי א"ש דלרבה מצינו לשנויי דמייירי בב' פיתי עדים א' אומרת שמן הראשון נתעברה והנופר עוברת לשליש ימי' וכיון דהנופר עוברת לשליש ימיה בן תשעה לראשון הוא והוי האי וולד מן הראשון כדאמרין ביבמות (דף ל"ז) ואחת אומרת שיודעים שלא נתיחדה עם הראשון אז ולא הנופר עוברת והוי האי וולד מן השני ולהכי חייב אש"ת דלא מוקמינן אחזקה בב' פיתי עדים אבל פיון שביירנו דגם אבני ורבא דאמרי יגיד עליו ריעו סברי להך חזקה דליבם עומדת ואנו קיי"ל דגם בתרי ותרי מוקמינן מה"ת אחזקה כדאמרין גבי נכסי דבר שטיא.

א"כ אפתי קשה לאבני ורבא אמאי חייב באש"ת נוקמי אחזקה ונימא דנדאי הולד מן האחרון ונראה דלק"מ דאפשר דמייירי שבשעה שנוולד הספק בסיי הבעל אם היא מעוברת או לא אז היו לו בנים אחרים ומתו קודם מיתתו הלקף לאו בחזקת היתר ליבם קיימא והא דלא משני בסוגיא דספק דקידושין כי פריף נימא אשה זו בחזקת היתר ליבם קיימא דמייירי בהיו לו בנים ומתו אחר שזרק לה הספק קידושין דא"כ דליכא חזקה כלל הרי חולצת ולא מתניבמת מה"ת וכבר כתבנו דמתניתין מייירי דומיא דג' גיטין דהוי רק מדרבנן ועוד אפשר לומר ולחלק דלענין ספיקא דבנים לא שייך לומר בחזקת היתר ליבם קאי דהא עיקר החזקה ליבם אין לה מקום אלא שאם ימות בעלה בלא בנים תתניבם וכיון דנולד הספק אם יש לו בנים לא מהני החזקה מידי דהא לא שייך יבום ביש לו בנים משא"כ בנולד הספק בקידושי ערוה דמילתא אחריתא הוא דשייך פאן דין יבום פיון שמת בלא בנים אלא שיש ספק אם ערוה פוטרתה וע"ז שפיר אמרינן בחזקת היתר ליבם קאי וזהו סברא נכונה: ובמש"כ דגם אבני ורבא אית להו הך חזקה יש ליישב הא דהקשו התוס' והרא"ש ז"ל ביבמות (דף י"א) בהא דא"ר צרת סוטה אסורה משום דטומאה פתיב בה פעריות וא"צ חליצה ובסוטה אמתניתין דנכנסה עמו לבית הסתר ואם מת חולצת ולא מתניבמת פריף בגמרא ותתניבם יבומי ומשני ר' יוסף א"ק ליבם ולא לאחר א"ל אבני אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל ר"י אלו איתא לבעל מי לא בעי גט השתא נמי תבעי חליצה ורבא משני במותר לה נאסרה לאסור לה לא כש"כ ולמה דחיק לאשכוחי טעמא תפוק לי' דכיון דאם זינתה אסורה ליבם משום דטומאה פתיב בה פעריות ובזו שנסתרה והוי ספק להכי חולצת ולא מתניבמת: אבל לפמש"כ א"ש דלפמש"כ התוס' בסוטה (דף כ"ח) פל סוטה יש לה חזקת היתר לבעלה ואף דחזקת פשרות דידה איתרע שהרי קינה לה ונסתרה מ"מ חזקת היתר לבעלה לא איתרע ואפ"ה גלי קרא שאסורה ולא מוקמינן אחזקהתה וכפי מה שביארנו בעזה"י דאף דנטמאה לא

כתיב אסתירה כדאמרין ביבמות דהאי ונטמאה אנבעלה הוא דכתיב מ"מ ילפינן ששהספק אסור לבעל דהא אסרה הפתוב עד שתשטה ולתרומה נמי ע"כ אתי קרא דונטמאה לאסור מספק דבנבעלה ודאי לא צריף קרא דזונה היא ואסורה בתרומה וכן לבעל הא דאסרינן הוא נמי מספק אע"ג דונטמאה אנבעלה קאי מ"מ פיון דאם נבעלה מקרי טומאה לגבי בועל לא גרע מכל ספק טומאה דברה"י טמא ולא מוקמינן אהזקה ולהכי אסורה לבעל אבל ליבם נהי דאם זינתה ודאי אמרינן מסבא דע"י שנטמאה לבעל מדחיא מיבם אבל אם נסתרה אימא דמוקמינן לה אהזקה דיבום דאשה זו בהזקת היתר ליבם עומדת כדברה להכי הוצרך רב יוסף לאשכוחי טעמא אחרניא משום דכתיב לאחר ולא ליבם והיגו דבסתירה לחוד מדחיא מיבם.

וכן רבא אמר משום ק"ו במוקד לה כו' דאיהו נמי סובר פרבה דמוקמינן אהזקת היתר ליבם אע"ג שנוולד הריעותא בחיי הבעל להכי לא מצי לשנוויי דטעמא משום ספק טומאה דכתיב בה דהא מיבעיא לן לאוקמה אהזקה והוצרך לומר דמטעם הסתירה לחוד אסורה להתניבם ומשום דאמר קרא לאחר ולא ליבם או משום ק"ו דבמוקד לה כו' ואע"ג דמדרבנן ודאי דלא מוקמינן לה אהזקה לאבני ורבא ולא גזרי שאם אהא אומר חולצת מתניבם וא"כ אפתי הנה מצי לאוקמי טעמא דמתניתין דחולצת ולא מתניבמת משום ספק שפא זינתה ומדרבנן לא מוקמינן אהזקה מ"מ אינהו הוו בעי לאוקמי טעמא דמתניתין מדאורייתא דומיא דאינף דמתניתין ועיין בירושלמי דאמר באמת בטעמא דלא מתניבמת משום ריח ערוה נגעו בה פרב ואזיל לטעמי' דדריש תלתא ונטמאה לבעל ולבעל וליבם וכיון דלגבי יבם נמי כתיב ונטמאה להכי אין אנו צריכין לדרשה דלאחר אלא דסג' בטעמא דרב דכיון דאם זינתה ודאי דמי לעריות אם נסתרה אסורה להתניבם ולא מוקמינן אהזקה דכיון דגבי יבם נמי כתיב ונטמאה דמי לשאר ספק טומאה ולא מוקמינן אהזקה ואין אנו צריכין לדרשה לאחר ולא ליבם ולא לק"ו וזה פשוט: ובה ישבנו הא דקשה בסוגיא דסוטה דפריף אב"י התם אאוקימתא דרבה ור"י ורבא ולא אמר שם טעמא דמתניתין אמאי לא מתניבמת ואורחא דתלמודא בכ"מ שהאמורא סותר דברי האמוראים מסיק איהו אוקימתא אחריתי וכאן לא אמר אב"י שום טעם אבל לפמש"כ א"ש לפי המבואר בחולין (דף ט') דאמר אב"י התם ולא שני לן בין ספנתא לאיסורא והא אלו ספק מים מגולין אסורין וספק טומאה בר"ה טהור א"ל רבא התם הלכתא גמירא לה מסוטה מה סוטה ברה"ר טהור ופ"י התוס' דאב"י סובר דהא דבר"ה טהור בדאיפא חזקת היתר ולא מסוטה גמרינן לה אלא מסבא ידעינן לה ומסוטה גמרינן לטהר בלא חזקה ורבא סובר דבדאיפא חזקה נמי מסוטה ילפינן עיי"ש בתוס' א"כ נראה דאב"י סובר דסוטה ל"ל חזקת טהרה דמחמת רגלים לדבר אתרע החזקה פשיטת התוס' בחולין שם להכי סובר דילפוטא דטומאה מסוטה בדליפא חזקה כמו סוטה אבל בדאיפא חזקה אין אנו צריכין ללמוד מסוטה רק מסבא [ונ"מ דהיכא דאיפא חזקה טהור אע"ג דל"ד לסוטה כמו בשני שביילין דא' מהן ודאי טמא כמ"ש התוס' שם א"כ לדידן' דליפא חזקה בסוטה אין אנו צריכין לשים טעם לאסור ליבם דכיון דנבעלה אסורה דטומאה כתיב בה פעריות א"כ בנסתרה לא מתניבמת מספק דהא לאב"י ליפא חזקת היתר בסוטה דאתרע חזקתה מחמת רגלים לדבר: עכ"פ הרי נתברר היטב מתוך כל הדברים שכתבנו כדעת מהר"מ לופלין שם דגם אב"י ורבא אית להו הך חזקה דחזקת היתר לשוק אף בנוולד הריעותא מחיים:

והנה לפי מה שבררנו דכ"ע אית להו גבי יבמה דמעמידין אותה בתוקת היתר לשוק או ליבם כפי שהיתה עומדת בחיי בעלה במה שעתידי להיות אחר מיתתו לפי"ז גבי בהמה שיש בה ספק טריפות כגון אם המוח מקיפין מכל צד או לא אמרינן ג"כ שבתוקת היתר עומדת שעומדת להיות מותר אחר שחיטתה וכמ"ש התוס' דדוקא גבי דרוסה דשכיח אמרינן אבל היכי דאיפא למימר הכי והכי הרי היא בתוקת היתר כדאמרינן נשחטה הותרה ואף שהספק הנה בה מחיים כמו גבי יבמה דמעמידין אותה בתוקת היתר לשוק ואף שנולד הספק בה מחיים בשעה שהיתה עדיין א"א אבל קשה היכא אמרינן אשה זו בתוקת היתר לשוק עומדת הא אמרינן בתולין (דף ט') בהמה בחייה בתוקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה ופי' רש"י ו"ל בתוקת איסור היינו איסור אבמה"ח ואע"ג דהשתא שנשחטה כבר אזלא ממנה איסור אבמה"ח אף אם נשחטה שלא כהוגן מ"מ מהני חזקה שהיתה בתוקת אבמה"ח לחוש עליה משום נבילה משום דמחזיקין מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה וא"כ היכא אמרינן הכא גבי ספיקא דצרת ערוה שזו בתוקת היתר לשוק עומדת הא אדרבה בתוקת איסור א"א היתה עומדת ואף עתה שמת בעלה אנו צריכין לחוש אליה משום איסור אשת אח להחזיק מאיסור א"א לאיסור אשת אח ולשיטת התוס' שפירשו בביצה (ד' כ"ה) הא דרב הונא דבהמה בחייה בתוקת איסור עומדת היינו איסור אינה זבוחה א"ש דסברי דאיסור אבמה"ח כיון דכבר נסתלק בנדאי לא מהני מידי לענין איסור נבילה דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אבל לשיטת רש"י קשה: וראיתי להרשב"א ו"ל ביבמות (דף ל"א) ו"ל ונהא דאמרינן אשה זו בתוקת היתר לשוק עומדת איפא דקשיא להו ונהא באיסור א"א קיימא הלכך כיון דבתוקת איסור הוי קיימא השתא דמית נעמידה בתוקת איסור ואע"ג דאיסורא קמא אסתלק לה דכונתה אשכחן בעלמא דמחזיקין מאיסור לאיסור כדאמרינן בהמה בחייה בתוקת איסור עומדת פלומר בתוקת איסור אבמה"ח עד שינדע לה במה נשחטה ואע"ג דמשעה שנשחטה נסתלק איסור אבמה"ח אפ"ה חוששין לה משום נבילה אלמא מחזיקין מאל"א עיי"ש מה שפירץ הרשב"א ו"ל דהתם גבי בהמה כל שלא מתה או שמתה מאלי' או שלא נשחטה כהלכתה אסורה עד שיתחדש בה דבר המכשירה הלכך כיון שאמה בא להתיירה ולאמר דנעשה בה מעשה שהכשירה עליה להביא ראי' אבל הכא כיון שזו מתחילה צרת ערוה היתה ואלו מת בעלה ממילא הותרה לשוק והרי מת וקברו מוכיח עלי' כשאמה בא לאוסרה ולומר דנעשה בה מעשה האוסרה עליה הראי' פנ"ל עכ"ל: הנה מבוארים דברי הרשב"א ו"ל דלהכי מחזיקים מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה משום דאיסור נבילה ידוע לנו גם בחיי הבהמה שאחר מיתתה תהי' אסורה משום נבילה אם לא יהי' לה מעשה המכשירה לאכילה דהיינו הכשר שחיטה ואם לא יהיה לה הכשר שחיטה מאילי' תפול באיסור נבילה להכי עתה שאנו דנין אם נעשה בה מעשה השחיטה כהוגן אם לא מחזיקין מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה משא"כ בצרת ערוה שפחטי' אנו יודעין שאחר מיתת בעלה תהי' מותרת לשוק בלא שום מעשה מפני שהצרה שעומדת לפנינו היא תתיר אותה לשוק בלא יבום להכי לא מהני לה חזקה איסור א"א דמחיים לאוסרה לאחר מיתת בעלה מטעם חזקה דאדרבה היא היתה עומדת בחיי בעלה להיות נותר לשוק בלי שום מעשה ונהרי מת וקברו מוכיח עליו והנה זה מהני בספק הנולד בשחיטה וכדברי הרשב"א ו"ל דכיון דאיסור נבילות אין לו היתר כ"א ע"י מעשה אמרינן בזה בתוקת איסור עומדת

דבשעה שהי' עלי' איסור אבמה"ח היתה עומדת להיות אסור אחר מיתה אם לא תהיה עליה מעשה המכשירה והיא אסורה עד שינדע לה במה נשחטה אבל לענין ספק טריפות הנולד אחר מיתה א"א להחזיקה בחזקת איסור להחזיק מאיסור אבמה"ח לאיסור טריפות דהא איסור טריפות לא שינה בו מעשה המכשיר ובחיי' עומדת לזה שאחר מיתה תהא מותרת דלא בעינן לחוש שפא תמצא טריפה ובעינן למימר בספק טריפות הנולד בה בהמה זו בחיי' בחזקת היתר לאחר שחיתה עומדת דעומדת בחייה להיות נותר אחר שחיתה והרי היא שחוטה לפנינו ומאי איכפת לן במאי דשחיתה בעי מעשה המכשיר כינון שאין אנו דנין על ספק נבילה רק אנו דנין על ספק טריפה וספק טריפה לא בעי מעשה המכשיר ובהמה לשחיתה עומדת ולא למות מאל' דבשלמא אם אנו דנין על ספק נבילה אמרינו שפיר דבחזקת איסור עומדת ולא אמרינו בחזקת היתר עומדת שתהא נותרת לאחר שחיתה דע"ז גופא אנו דנין אם נשחטה או לא אבל כשאנו דנין על איסור טריפה אנו יכולין לומר בחזקת היתר עומדת לכשתשחט והרי היא נשחטה לפנינו: ואין לומר דבאמת סובר הרשב"א ז"ל דבספק טריפה מעמידין בחזקת היתר, והא דחוששין לספק דרוסה הוא משום דדרוסה שכיח וכשיטת התוס' דז"א דהרי הרשב"א ז"ל כ' בחולין (דף ט') וז"ל והיכא דנשחטה גף העוף או נשברה רגלו מן הארפוכה ולמעלה אין ידוע אם קודם או לאחר שחיתה כ' רבינו ז"ל דמסתברא דספק דאורייתא הוא ולחומרא כדתניא שחט את הנושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו ידוע אם קודם שחיתה כו' זה הנה מעשה ואמרו כל ספק בשחיתה פסולה וה"ה לכל שאר טריפות כדאמרינו לקמן (דף נ"א) שהיא אימרתא דהוי בי רב חביבא והנה משדרא פרעא בתרייתא א"ר יימר האי שגרונא נקטה מתקיף לה רבינא דלמא האי חוט השדרה איפסק אלמא מדאתקיף רבינא הכי ש"מ דכל היכא דאיתליד ריעותא לחומרא תלינו.

ואע"ג דפסק תלמודא התם פרב יימר הא קאמר טעמא התם משום דשגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אלמא אי תרנוייהו שכיחי או תרנוייהו לא שכיחי לחומרא תלינו והא דאמרינו לקמן (דף נ"ג) ספק פלגא ספק שונרא אימר פלגא ואמרינו נמי ספק קניא ספק שונרא אימר קניא התם משום דלא שכיח דדריס שונרא דהא מעשים בכל יום דשכיח שונרא בין התרנגולים ואינו דורס ותדע דהא קיי"ל שם דחוששין לספק דרוסה אלמא היכא דתלינו לקולא כגון בספק פלגא ספק שונרא טעמא דמילתא משום דמסתבר טפי למיתלי להיתרא ואנן קיי"ל דתלינו לקולא בזאב והיכא דמשמשא ידא דטבחא התם לפי שיש דבר לפנינו לתלות בו להיתר ואין דבר לפנינו לתלות בו לאיסור ומיהו כל היכא שיש לפנינו דבר שיש בו לתלות להיתר כגון שדרסו על העוף או פרסו ונלחץ אל הקיר ואיכא אומדנא דאפשר שנשחטה גפו מחמת פו תלינו לקולא דהא תלינו בזאב עכ"ל מבואר מזה דכל היכא דאיכא ספק השקול תלינו לחומרא ולא בדרוסה לחוד דשכיחא חוששין אלא לכל ספק טריפות חוששין לחומרא וע"כ משום דמחזקינן מאיסור אבמה"ח לאיסור טריפה ולא אמרינו בהמה זו בחייה בחזקת היתר היתה עומדת לכשתשחט א"כ קשה הא לדברי הרשב"א ז"ל בחי' ליבמות בעינן למימר דדוקא בספק בשחיתה מחזיקין מאיסור אבמה"ח לספק נבילה משום דבאיסור נבילה בעי מעשה המכשיר אבל איסור טריפות דלא בעי מעשה המכשיר בעינן להעמידה בחזקת היתר שהיתה עומדת בחייה לכשתשחט וא"כ למה החמיר הרשב"א ז"ל בחי' לחולין בכל ספק

טְרַיְפוֹת: וְאֶפְשָׁר לִינִישָׁב דְּבַרֵי הַרְשָׁבָא ו"ל דְּדוֹקָא בְּסַפְק צַרְת עֲרִנָה דְּאִסּוּר דִּינְדָה הוּלָךְ מִמְּנָה ע"י מִיתָה וְלֹא בְּעֵי מַעֲשֵׂה לְהַתִּירָה אָנוּ יְכוּלִין לֹאמַר שְׁעוּמָדָת לְהִיּוֹת גִּיתָר אַחַר מִיתָתוֹ אֲבָל בְּבִהְמָה דְּאִינָה עוּמָדָת לְהִיּוֹת גִּיתָר כ"א ע"י מַעֲשֵׂה שְׁחִיטָה א"א פְּלָל לְדוֹן בָּה חֲזָקָה שְׁעוּמָדָת לְהִיּוֹת גִּיתָר דְּדָבָר הַמְּחַסֵּר מַעֲשֵׂה לֹא שְׁיָיָךְ לֹאמַר שְׁעוּמָדָת עַל זֶה וְכִיּוֹן דְּלֹא שְׁיָיָךְ לֹאמַר שְׁעוּמָדָת לְהִיּוֹת גִּיתָר לְהַכִּי אֶפְיָלוּ אִם אָנוּ בָּאִין לְדוֹן עַל סַפְק טְרַיְפוֹת שְׁאִינָה צְרִיכָה מַעֲשֵׂה נְמִי אִין אָנוּ דְּנִין חֲזָקָה שְׁעוּמָדָת לְהִיּוֹת גִּיתָר דְּהָא סוּף סוּף הִיא צְרִיכָה מַעֲשֵׂה לְהַתִּירָה מִחֲמַת אִסּוּר גְּבִילָה וְדָבָר שְׁמַחְסֵר מַעֲשֵׂה אִין שְׁיָיָךְ לֹאמַר שְׁסַתְמָא עוּמָדָת לְזֶה.

וְכִיּוֹן דְּלֹא שְׁיָיָךְ לְהַעֲמִיד עַל חֲזָקָה דְּעוּמָדָת לְהִיּוֹת גִּיתָר מִמִּילָא מְחֻזְקִין מְאִסּוּר אַבְמָה"ח לְאִסּוּר טְרַיְפוֹת: וּבְעֵינָךְ דְּבַרֵי הַרְשָׁבָא ו"ל שְׁפַתְב דְּלְהַכִּי אֶמְרִינָן אֲשֶׁה זֹו בְּחֲזָקָתָה גִּיתָר לְשׁוּק עוּמָדָת וְלֹא אֶמְרִינָן אֲדַרְבָּה בְּחֻזְקָתָה א"א קִינִימָא מְשׁוּם דְּנִינְתָרְת מְאִלִּי ע"י מִיתָת בְּעֵלָה קָשָׁה טוּבָא מְהָא דְּאֶמְרִינָן ב"ב (דָּף קל"ה) בְּהִוָּא דְּהִנָּה מְחֻזְקָה ד"ל אַחִין וְאָמַר בְּשַׁעַת מוֹתוֹ ד"ל אַחִין וְהָיִי אֶמְרִי דְּאִיפָא סְהָדִי בְּמַדָּה"י דְּאִית לִי אַחִין וְאִר"י הַשְׁתָּא מִיְהוּ לִיתְנָהוּ קַמֵּן לָאו הִינְנוּ דָּאִר"ח עֲדִים בְּצַד אֶסְתָּן וְתַאֲסַר אָמַר לִי אֶבְיִי אִם הַקְּלָנוּ בְּשָׁבוּי' נָקַל בָּא"א וְפִי הַרְשָׁבָא"ם ו"ל נָקַל בָּא"א בְּתַמִּיָּה דְּאִיפָא אִסּוּר חֲזָקָה גִּיתָר הִיא בְּחֻזְקָתָה אִסּוּר עַד עֵתָה וְאִל תְּתִירָנָה מְסַפְק פִּינָן דְּאֶמְרִי אִינְשֵׁי דְּאִיפָא עֲדִים בְּמַדָּה"י שְׁזִיקוּקָה לִיבָם ע"כ הָיִי מְבֹנָאָר בְּהִדְיָא דְּגַם בְּמִיתָת הַבְּעַל מְחֻזְקִין מְחֻזְקָתָה אִסּוּר אֲשֶׁת אִישׁ לְחֻזְקָתָה יְבָמָה לְשׁוּק אָף עַל גַּב דְּלֹא בְּעֵי מַעֲשֵׂה לְהַתִּירָה וּמְצָאִיתִי אַחַר כֵּן לְהַשְׁיטָה מְקוֹנְבָצָת שָׁם וְכ' עוֹד יֵשׁ לִי לְפָרֵשׁ נָקַל בָּא"א דְּכִיּוֹן דְּהִנְחֻזְקָה בְּאִסּוּר א"א וּבְעוֹדָה בְּחֻזְקָתָה אִסּוּר א"א יֵצֵא הַקּוֹל דְּאִית לִי אַחִין לֹא מְפָקִינָן לָהּ מְחֻזְקָתָה אִסּוּר כְּשִׁמְתָה הַבְּעַל דְּמְחֻזְקִינָן לָהּ מְאִל"א וְלֹא נִהִירָא הָיִי פִּירוּשָׁא מְהָא דְּאֶמְרִינָן ב"ב דְּאִחִין אֲשֶׁה זֹו בְּחֻזְקָתָה גִּיתָר עוּמָדָת וּמְסַפְק אֲתָה בָּא לְאֶנְסָרָה ע"כ"ל: וְצ"ל דְּהַרְשָׁבָא ו"ל מְפָרֵשׁ הָא דְּקָאֵמַר אִם הַקְּלָנוּ בְּשָׁבוּי' נָקַל בָּא"א בְּאֶנְפֹן אַחַר דְּשָׁבוּי' קִילָא מְשׁוּם דְּמִנְוֹלָא נְפִשָׁה גְּבִי שְׁבָאִי אִו מְשׁוּם דְּשָׁבוּי' הָיִי אִסּוּר לָאו וְא"א הָיִי אִסּוּר מִיתָה וְלֹא כִפִּי הַרְשָׁבָא"ם ו"ל דְּהַטְעַם דְּאִסּוּר יְבָמָה לְשׁוּק חֲמִיר מְשׁוּם דְּמְחֻזְקִין מְאִסּוּר לְאִסּוּר.

וּבְמַק"א יִישָׁבְנוּ דְּאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כִּפִּי הַרְשָׁבָא"ם ו"ל דְּאִסּוּר יְבָמָה לְשׁוּק חֲמִיר מְשׁוּם דְּמְחֻזְקִין מְאִסּוּר א"א לְאִסּוּר יְבָמָה לְשׁוּק וּמָה שְׁהַקְּשָׁה הַשְׁיטָה מְקוֹנְבָצָת מְהָא דְּאֶמְרִינָן אֲשֶׁה זֹו בְּחֻזְקָתָה גִּיתָר לְשׁוּק עוּמָדָת וְלֹא מְחֻזְקִינָן מְאִסּוּר א"א לְאִסּוּר יְבָמָה לְשׁוּק אִו לְאִסּוּר אֲשֶׁת אַח.

נ"ל לִינִישָׁב דְּהוּא מְטַעַם אַחַר דְּכִיּוֹן דְּאִסּוּר א"א הִנָּה פּוֹלֵל הַפֵּל בֵּין לִיבָם בֵּין לְשׁוּק וְעַכְשָׁיו כְּשִׁמְתָה הַבְּעַל אִי אֲתָה יְכוּל לְאֶנְסָרָה עַל פְּוֹלָן דְּמַמ"נ אִם בֵּת יְבוּם הִיא מְוִתֶּרֶת לִיבָם וְאִסּוּרָה לְשׁוּק וְאִם לָאו בֵּת יְבוּם הִיא מְוִתֶּרֶת לְשׁוּק וְאִסּוּרָה לִיבָם א"כ אִיךָ אֲתָה יְכוּל לְהַעֲמִידָה עַל אִסּוּר מְחֻזְקָה לְחֻזְקָה דְּאִין אָנוּ יוֹדְעִים לְאִינָה צַד לְהַכְרִיעַ הַחֲזָקָה אִם לִיבָם אִו לְשׁוּק וְאִם נְבִיא לְשַׁמֵּשׁ בְּחֻזְקָה זֹו לְאֶנְסָרָה עַל הִיבָם אָנוּ סוֹתְרִין בְּזֶה הַחֲזָקָה לְשׁוּק וְאִיפָא לְמִימַר אֲדַרְבָּא נְחֻזִיק מְאִל"א לְשׁוּק וּמִמִּילָא מְוִתֶּרֶת לִיבָם וְאִם נְשַׁמֵּשׁ בָּהּ לְאֶנְסָרָה לְשׁוּק אָנוּ סוֹתְרִין הַחֲזָקָה לְגַבִּי הִיבָם וְאִיפָא לְמִימַר אֲדַרְבָּא נְחֻזִיק מְאִל"א גְּבִי יְבָם וְנִתְרָה לְשׁוּק וּמְאִי חֻזִית וּמִמִּילָא אִין מְקוּם לְחֻזְקָה זֹו וְהָיִי סַפְק הַשְׁקוּל וּמַעֲמִידִין

אותה על חזקה שהיתה מעותדת בחיי בעלה להיות אחרי מותו ולא דמי לבהמה בחייה
דשם אין שום סתירה בחזקה להכי מחזקינן מאל"א אבל הכא אין מקום לחזקה ומעמידין
אותה בחזקת היתר לשוק או ליבם כמו שהיתה מעותדת בחיי בעלה להיות אחרי מיתתו
וא"א לשמש פאן בהמשכת איסור חזקת א"א ואף דגבי ב' שבילין וכן בשני גזירים
שנזרק טומאה ביניהן כתבו התוס' בחולין (נ"ט) ובגדה (נ"ב) דמוקמינן כ"א אחזקתו
אעפ"י שהחזקות סותרות זא"ז דאחזקת דא"א הוא התם שאני דכל גזיר יש לו חזקה
כפ"ע ומהני לי חזקתו לגבי דידי' ולא איכפת לי במה שאנו צריכין לדין על חבירו.

אבל הכא שחזקה של אשה זו גופא סותרת עצמה ואין אנו יודעין איה לשמש החזקה
בטלה לגמרי אבל בעובדא דב"ב (נ"ד קל"ה) שמת א' בלא בנים ולא נודע אם יש לו
אחין שפיר מיקרי אתחזק איסורא כדברי הרשב"ם ז"ל.

דקא כתבנו דעיקר הטעם שאין מחזיקין מאל"א בספק גירושין וקדושין ומעמידין בספק
גירושין בחזקת היתר לשוק ולא בחזקת איסור א"א הקדום הוא משום שהחזקה סותרת
א"ע לגבי יבם ושוק וכ"ז הוא אם הספק בצרת ערוה שאנו דנין ע"י ספק גירושין
להתירה לשוק או ליבם דאם נתגרשה מותרת ליבם ואם לא נתגרשה מותרת לשוק
והחזקת א"א סותרת עצמה ואין אנו יודעין לאיזה צד נשמש בה אבל בספק אם יש לו
אח אין אנו דנין אם מותרת על היבם או לא דאם יש לה יבם אין ספק שהיא זקוקה לו
בנודאי רק אנו דנין אם יש לה יבם או לא בזה שפיר נוכל לאנסרה לשוק מטעם א"א
משום דמחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק מאי אמרת דנימא אדרבה נחזיק אותה
לאיסור ליבם מאיסור א"א הקדום לה זה לא מצית אמרת דאם יש לה יבם הרי נדאי
דמותרת עליו וזקוקה אליו ואין אנו דנין אלא אם יש לה יבם ואסורה לשוק או לא ועל
זה בעינן לאוקמא לשוק באיסור מחזקת איסור א"א: ** (הגה"ה ועיין בנוד"ב"י מה"ת
(סימן קפ"ה) שדן שם באשה שהיה בעלה אסופי) ** ובזה מיושב גמי הא דאמרין
ביבמות (נ"ד ל"ז) בילדה ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון דחייב אשם תלוי וקשה
ע"ז נימא דמוקמינן לה אחזקה מאיסור א"א לאיסור אשת אח ליבם ויהי' חייב חטאת
ולדברינו א"ש דלא שייך להחזיק פאן מאל"א משום דהחזקה סותרת א"ע וכמו שכ'.

ולמעמדה על חזקת איסור אשת אח כמו שהיתה קודם שנתעברה לא שייך דאדרבה
בחייה היתה עומדת להיות נותר אחר מיתתו פינון שאין לה בנים מבעלה והא דאמרין
כפ' האשה בתרא (נ"ד קי"ט) גבי היתה לה חמות אינה חוששת ומוקי למתניתין דהתם
כר"מ דחייש למיעוט ואפ"ה אינה חוששת משום דאיכא חזקה לשוק ורובא לשוק והו"ל
מיעוטא דמיעוטא ולא חייש ר"מ ולפי דברינו אמאי חייב התם חזקה לשוק הא איכא
נגדה חזקה לאיסור לשוק מטעם דמחזיקין מחזקת איסור א"א והתם לא שייך להחזיק
מאיסור א"א לגבי יבם דקא עיקר הספק הוא רק אם יש לה יבם ואם יש לה יבם נדאי
זקוקה ואין החזקה סותרת א"ע.

נראה דהתם לא שייך לאנסרה לשוק מטעם חזקה ולומר שנולד לבעלה אח דמשום חזקת
א"א דידה אין לנו לחדש מעשה ולומר שנולד לה יבם דלא מצינו שיועיל החזקה אלא
אם נוכל לאנסרה מבלי שנצטרך לחדש בה מעשה.

אָבֵל שְׂיֹעֵיל חֲזַקַת אִיסוּר דִּינְדָה שְׁנֵאמַר שְׁנִתְחַדַּשׁ בָּהּ מַעֲשֵׂה הָאוֹסְרָה זֶה לֹא מְצִינּוּ וְעֵינַיִן בְּכוֹרוֹת (דָּף כ') דְּאֶפִּילוּ גַבֵּי רַבָּא הֵיכָא דְתִלּוּי בְּמַעֲשֵׂה לֹא מְהַנִּי וּכ"ש חֲזַקָה [וְעֵינַיִן יְבָמוֹת (דָּף קי"ט) תוּס' ד"ה ר"מ אִיזָה מִיקְרֵי תִלּוּי בְּמַעֲשֵׂה] דְּתִלְיָא בְּמַעֲשֵׂה דְנוֹדָאֵי לֹא מְהַנִּי: ***(מִן הַשּׁוּק וּמֵת לְהַתִּיר אֲשֶׁתּוֹ לְשׁוּק מִשּׁוּם דְּהוּי ס"ס שְׁמָא אִינוּ מִיִּשְׂרָאֵל כָּלֵל וּמִתְרַת לְכָל אָדָם וְאֵת"ל שֶׁהוּא מִיִּשְׂרָאֵל וְאִיסוּרָה לְאִישׁ שְׂיִישׁ לְהַסְתַּפֵּק שֶׁהוּא אָבִי בַעֲלָהּ מִשּׁוּם כָּלְתוּ מ"מ לְאִישׁ שְׂאִין סָפֵק בּוֹ שֶׁהוּא אָבִיו מִןתְּרַת שְׁמָא אִין לּוֹ אַח וְאִין כָּאִין אִיסוּר יְבָמָה לְשׁוּק עֵי"ש שְׂדָן כּוּן.

וּלְדַבְרֵי הַרְשָׁב"ם ז"ל הוּי אִתְחַזַּק אִיסוּרָא וְלֹא מְהַנִּי ס"ס הֵיכָא דְאִיתְחַזַּק אִיסוּרָא: ***(וּמ"מ אַף שְׁלִפֵי דְבְרֵינוּ מְחַזִּיקִין מְאִיסוּר א"א לְאִיסוּר יְבָמָה לְשׁוּק כָּל הֵיכָא שְׂאִין הַחֲזַקָה סוֹתְרַת א"ע. אַף עַל גַּב שְׁנִיתְרַת בְּמִיתַת הַבַּעַל בְּלִי שׁוּם מַעֲשֵׂה מ"מ אִין מְכָאן רְאָיָה לְהַחֲזִיק מְאִיסוּר אַבְמָה"ח לְאִיסוּר טְרִיפָה דֵאִפ"ל דְּהֵתָם אִיכָא לְמִימַר דְּבַחֲנֵי בַעֲלָהּ עוֹמְדַת לְהִיּוֹת אַחַר מִיתַתּוֹ בְּאִיסוּר יְבָמָה לְשׁוּק שְׁגָם בְּחֲנֵי בַעֲלָהּ הוּי אָמְרֵי דְאִיכָא סְהָדֵי דְאִית לִי אַחִין בְּמַדְה"י אָבֵל לְעַנְיָן אִיסוּר טְרִיפּוֹת כְּגוֹן בְּסָפֵק מוֹחַ מְקִיפִין שְׁנִתְנוּדַע לְנוּ אַחַר שְׁחִיטָה וְלֹא בְּעֵינַיִן מַעֲשֵׂה לְזָה וְאִינָה עוֹמְדַת לְזָה, מִנ"ל לְהַחֲזִיק אִיסוּר בְּסָפֵק הַשְּׁקוּל וְאַף דְּבַדְרוּסָה מְחַזִּיקִין לְאִיסוּר.

סִימָן ע וּבְגוּף הַדְּבָר אִם מְחַזִּיקִין מֵאֵל"א לְכֹאֲרָה נִרְאָה לְהַבִּיא רְאָיָה נְכוּנָה דְאִין מְחַזִּיקִין מֵאֵל"א מְהָא דְאִיתָא בִּיבָמוֹת (דָּף ס"ט) בְּמִתְנִיתִין כִּיצַד הִי יִשְׂרָאֵל שְׁכָא עַל בֵּית כְּהֵן תֹּאכַל בְּתֵרוּמָה עֵיבְרָה לֹא תֹאכַל וּפְרִיָהּ בְּגַמ' כִּינּוּן דְּעֵיבְרָה לֹא תֹאכַל לְחֻוּשׁ שְׁמָא עֵיבְרָה מִי לֹא תִנּוּן מְפָרִישִׁין אוֹתָן ג' חֲדָשִׁים שְׁמָא מְעוֹבְרוֹת הֵן וּפִירֵשׁ"י אֵלְמָא לְחֻדָּא בִּיאָה חֲזִינְשִׁינּוּ עכ"ל] אָמַר רַבָּה בַר ר"ה לִיְנוֹחֲסִין חֲשָׁשׁוּ לְתֵרוּמָה לֹא חֲשָׁשׁוּ וּפְרִיָהּ וְלְתֵרוּמָה לֹא חֲשָׁשׁוּ וְהַתְנִיָּא ה"ז גִּיטָהּ שְׁעָה אַחַת קוֹדֵם מִיתְתִי אִיסוּרָה לְאָכּוֹל בְּתֵרוּמָה מִיָּד אֵלֹא אָמַר רַבָּה בַר ר"ה בְּנִשְׁוֹאִין חֲשָׁשׁוּ וּבְזִנּוֹת לֹא חֲשָׁשׁוּ וּפִירֵשׁ"י מִשּׁוּם דְּאִשָּׁה מְזוּנָה מִתְהַפְּכַת כְּדֵי שְׁלֵא תִתְעַבֵּר וְלִיכָא סָפֵק.

וּפְרִיָהּ בְּנִשְׁוֹאִין מִי חֲשָׁשׁוּ וְהַתְנִיָּא בֵּית כְּהֵן שְׁנִישְׂאֵת לְיִשְׂרָאֵל נְמַת טוֹבֵלַת וְאוֹכֵלַת בְּתֵרוּמָה לְעַרְבֵי א"ר חֲסֵדָא טוֹבֵלַת וְאוֹכֵלַת עַד אַרְבָּעִים דָּאֵי לֹא מַעֲבָרָא הָא לֹא מַעֲבָרָא וְאִי מַעֲבָרָא עַד אַרְבָּעִים מִיָּא בְּעֵלְמָא הוּא א"ל אֲבִי א"ה אִיכָא סִיפָא הַנּוֹפֵר עוֹבְרָה בְּמַעֲיָה תְהֵא מְקוֹלְקֵלַת לְמַפְרַע מֵאִי מְקוֹלְקֵלַת עַד אַרְבָּעִים עכ"ל הַגְּמָרָא: וְהִנֵּה לְכֹאֲרָה קִשָּׁה טוֹבָא בְּהָא דְבַעֲי רַבָּה בַר רַב הוּנָא מַעֲיַקְרָא לְמִימַר דְּלְתֵרוּמָה לֹא חֲשָׁשׁוּ שְׁמָא מְעוֹבְרַת וְאִמְאֵי לֹא נִיחּוּשׁ לְסָפֵק אִיסוּרָא וְאַף שְׁכָא עֲלֶיהָ רַק בִּיאָה אַחַת כַּמ"ש רַש"י ז"ל מ"מ אִמְאֵי לֹא נִיחּוּשׁ בְּסָפֵק אִיסוּרָא.

וּצ"ל מִשּׁוּם דְּאִיכָא חֲזַקָה שְׂאִינָה מְעוֹבְרַת עַד הַשְׁתָּא לְהַכִּי לֹא חֲזִינְשִׁין שְׁמָא עֵיבְרָה (וְהָא דְּפְרִיָהּ מְהָא דְּהַז"ג שְׁעָה אַחַת קוֹדֵם מִיתְתִי אִיסוּרָה לְאָכּוֹל בְּתֵרוּמָה הוּא מִשּׁוּם דְּהֵתָם נְמִי לְהַזְהִי חֲשָׁשׁא דְּמִי דְּהָא בְּאִמַת יֵשׁ לְבַעֲלָהּ חֲזַקַת חֲזִיִּים רַק דְּכִינּוּן שְׂאֵנּוּ יוֹדְעִין שְׁסוּף אָדָם לְמוֹת וּבְנוֹדָאֵי יְמוֹת בְּזָה אָנּוּ מְרַעִין הַחֲזַקָה שְׁל חֲזִיִּים וְחֲזִינְשִׁין שְׁמָא יְמוֹת וְאַף שְׁהַשְׁעָה שְׂיִמוֹת בָּהּ אִינָה מְבוֹרְרַת וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂיִחְנִי עוֹד שְׁעוֹת הַרְבֵּה וְאוֹלֵי אַף שְׁנִיִּים הַרְבֵּה מ"מ כִּינּוּן שְׂיִישׁ בְּנוֹדָאֵי שְׁעָה שְׂיִמוֹת בָּהּ הִרִי כָּל הַשְׁעוֹת נְכַנְסוֹת לְבֵית הַסָּפֵק וְה"נ אַף שְׂיִישׁ לְהַאֲשֵׁה זֶה חֲזַקָה שְׁלֵא נִתְעַבְרָה עַדִּין מ"מ כִּינּוּן שְׂרׁוּב נְשִׁים מִתְעַבְרוֹת בְּנוֹדָאֵי אַף שְׂאִינָם

מתעברות כל אחת מביאה אחת וכמה ביאות נבעלות ואינן מתעברות בעינן למיחש אף לביאה אחת שפא עיברה ואפרעי הך חזקה שלא היטה מעוברת עד עתה ע"י שאנו יודעין שרובן מתעברות כמו שהורע התם חזקת חיים ע"י שעה אחת של מיתה שפא בודאי ולהכי פריה מגט דתיישינן שפא עכשיו שעת מיתה וה"נ ניהוש שפא בביאה זו נתעברה] וא"כ פנין שטעמו של רבה בר רב הונא דלא חשש שפא עיברה הוא מטעם חזקה ואם נימא דמחזיקין מאל"א קשה הא נדאי דבעינן למיחש שפא עיברה דנגד חזקה שלא נתעברה איכא חזקה לאיסורא דהא קיי"ל בנדה (דף מ"א) משמשות אסורה לאכול בתרומה וכתוב קרא ורחצו במים וטמאו עד הערב ואף אחר שטבלה לשומושה נמשיף איסורה בתרומה מאיסור טומאת השמימוש לאיסור פסול העיבור וניהוש שפא עיברה ואסורה לאכול בתרומה.

א"ו דאין מחזיקין מאל"א ויש לדחות דמטומאה לאיסור אין מחזיקין דמשמשות אסורה משום טומאה ופסול העיבור הוא איסור כמו זר אבל מאיסור לאיסור מחזיקין שפיר: ובעיקר שיטת רש"י ז"ל שפי' הא דאמר רב הונא בהמה בפייה בחזקת איסור עומדת היינו חזקת איסור אבמה"ח ואע"ג דכבר אסתלק לי' איסור אבמה"ח מ"מ מחזיקין ממנו לאיסור נבילה ושיטת התוס' שחלקו עליו דהאי חזקת איסור דקאמר היינו חזקת איסור אינה זבויה יש להביא ראיה לרש"י ז"ל מהך סוגיא דחולין (דף פ"ו) דאר"י מחייב הנה ר"מ אשחיתתן משום נבילה וקאמר ר' אמי מ"ט הואיל ורוב מעשיהו מקולקלין ופריה מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא וסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ואתרע לירובא.

ולשיטת התוס' דהך חזקה היינו חזקת אינה זבויה משום דכתיב ונבחת מבקרה ומצאנה זבויה אכול אבל לא שאינה זבויה א"כ תקשה הא ר"מ אמר בחולין (דף ק"ב) אבמה"ח אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד ואמר שם מ"ט דר"מ דא"ק ונבחת מבקרה ומצאנה עיי"ש ופירש"י ז"ל ובתריה כתיב אבמה"ח עכ"ל והיינו דכתיב ונבחת מבקרה ומצאנה ובתר הכי כתיב ולא תאכל הנפש עם הבשר א"כ לר"מ דסובר דקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר משמע דנוקא בבקר וצאן משום רישא דקרא דבקר וצאנה א"כ פשיטא דהאי עשה דנבחת מבקרה ומצאנה גופא לא קאי רק אבקר וצאן ומאי פריה נימא לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה דאינו זבויה דהא ר"מ פוטר שחיתת חש"ו מכיסוי וכיסוי אינו נוהג רק בחיה ועוף ובחיה ועוף אינו נוהג לדידך עשה דאינו זבויה לא תאכל דבקר וצאנה כתיב וליכא גבייהו חזקה ולהכי הוצרך לומר רוב מעשיהו מקולקלין ומאי פריה מאי איריא רוב נאפי' מיעוט נמי משום סמוך מיעוטא לחזקה הא הוצרך לומר רוב מעשיהם מקולקלין משום פיסוי דליכא חזקה בחיה ועוף ומצאתי להכמ"ג בפתיחה להלכות שחי' שהקשה ג"כ קושני' זו אבל לשיטת רש"י ז"ל ניהא דסובר דהאי חזקה לא מזבחת מבקרה ומצאנה אתי אלא חזקת אבמה"ח ואע"ג דהשתא נדאי מתה היא מ"מ מחזיקין מאל"א ובחזקתה הראשונה קיימא א"כ שפיר מקשה מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דנהי דבחה ועוף ליכא איסור אבמה"ח מ"מ איסור בשר מן החי איכא דהא אליבא דר"י קיימינן דאיהו אמר מחייב הנה ר"מ על שחיתתן משום נבילה ור"י הא אמר בחולין (דף ק"ב) דלא תאכל הנפש עם הבשר אתי לאבמה"ח ובשר מן החי ילפינן מקרא דבשר בשדה טריפה לא תאכלו דכתיב בפ' משפטים א"כ נהי

דאבמה"ח ליכא בְּחִיָּה וְעוֹף מְשׁוּם דְּלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר אֲצֵאן וּבִקֵּר קָאֵי אֲבָל בֶּשֶׂר מִן הַחַי דְּנִפְקָא לָן מִבֶּשֶׂר בְּשָׂדֵה טְרֵיפָה לֹא תֹאכְלוּ אִיכָּא גַם בְּחִיָּה וְעוֹף וּמִחֲזִיקֵינוּ מֵאִיסוּר בֶּשֶׂר מִן הַחַי לֵאִיסוּר גְּבִילָה וְסִמְכֵינוּ מִיְעוּטָא לְחֻזְקָה וְשִׁפְרֵי פְרִיָּה מֵאֵי אִירְיָא רֹב אֲפִילוּ מִיְעוּט נְמִי דְגַם גְּבִי חַיָּה וְעוֹף אִיכָּא חֻזְקָה אֲבָל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' קִשְׂה דְּהָא לֵיכָּא חֻזְקָה גְּבִי חַיָּה וְעוֹף כִּינּוּ דְּלֵיכָּא גְּבִיָּהּוּ עֲשֵׂה דְּוִזְבַּחַת מְשׁוּם דְּאֲבִקֵּר וְצֵאן הוּא דְּכַתִּיב לר"מ וּמֵאִיסוּר בֶּשֶׂר מִן הַחַי הָא לֹא מִחֲזִיקֵינוּ לֵאִיסוּר גְּבִילָה: וְעוֹד נ"ל לְהֵבִיא רֵאָיָה לְדַעַת רש"י ו"ל מְהֵא דְּאֲמַרֵינוּ בְּמִכּוֹת (דף ד') דְּמִיִּיתֵינוּ שֶׁם בְּרִייתָא חֲבִית מְלֵאָה יִין שְׁנִפְלָה לֵים הַגְּדוֹל הַטּוֹבֵל שֶׁם לֹא עֲלָתָה לּוֹ טְבִילָה חִיִּישֵׁינוּ לְשִׁלְשֵׁת לִנְגִין שְׁאוּבִין שְׁלֵא יְהִי בְּמִקּוּם א' וְכֵן כִּפָּר שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה שֶׁם טָמֵא וְקֹאֲמַר עֲלֵה מֵאֵי וְכֵן מֵהוּ דְּתִמָּא הֵתָם אוֹקֵי גְּבָרָא אֲחֻזְקָה הֵכָּא אוֹקֵי תְּרוּמָה וּפְרִש"י אַע"ג דְּלִגְבִי טְבִילָה חִיִּישֵׁינוּ לְגְבִי כִּפָּר לֹא חִיִּישֵׁינוּ דְּהָא מְלֵתָא סְפִיקָא הוּא אֵי קָאֵי יִין בְּדוֹכְתִיָּה אוֹ לֹא וְגְבִי גְּבָרָא הוּא דְּאֲמַרֵינוּ לֹא עֲלָתָה לּוֹ טְבִילָה דְּאוֹקֵי גְּבָרָא אֲחֻזְקָתוֹ וְטָמֵא הִיָּה וּבְטְבִילַת סְפִק אֲתָה בָּא לְטַהְרוֹ אֵל תְּטַהְרֵנוּ מִסְּפִק וְהֵכָּא אוֹקֵי תְּרוּמָה אֲחֻזְקָה וּבְחֻזְקַת טְהוּרָה קִינָמָא קמ"ל עכ"ל הַרִי מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן הַש"ס דְּלַעֲנִין טְבִילָה בְּעֵינוּ לְאוֹקְמֵי אֲחֻזְקָה אַע"ג דְּהָאֵי גְּבָרָא נְטַהֵר בְּנֻדָּאֵי מְטוֹמָאָתוֹ וְאָנוּ דְּנִין אִם נִפְסַל מִתְּרוּמָה כְּדִין הֵכָּא רֵאָשׁוּ וְרֹבּוֹ בְּמִים שְׁאוּבִין אַפ"ה מוֹקְמֵינוּ לִי בְּחֻזְקַת טוֹמָאָה הוֹאִיל וְלֹא יֵצֵא לְעֵשֶׂה טְהוּרָה מְטוֹמָאָתוֹ מִחֲזִיקֵינוּ מִחֻזְקַת טוֹמָאָה דִּידָן לְכִסּוּל מִים שְׁאוּבִין וְדוֹחַק לֹמַר דְּהֵתָם שֶׁם טוֹמָאָה א' הוּא וּמִחֲזִיקֵינוּ מְטוֹמָאָה זֹו לְטוֹמָאָה אֲחֻזְקַת אֲבָל אִיסוּר אַבְמַה"ח וְאִיסוּר גְּבִילָה ב' שְׁמוֹת הֵן וְלֹא מִחֲזִיקֵינוּ מֵאִיסוּר זֶה לֵאִיסוּר אַחַר כַּמ"ש הַתּוֹס' וּמִצְּאֵתִי לְהֵרִיטְב"א ו"ל בַּח' לְמִסְכַּת מִכּוֹת שְׁהַקְשָׁה עַל פְּרִש"י ו"ל מֵאֵי הָאֵי דְּאֲמַרֵינוּ לְקַמְן אוֹקֵי גְּבָרָא אֲחֻזְקָתוֹ אַדְרַבָּה כִּינּוּ דְּנֻדָּאֵי נְטַהֵר מְטוֹמָאָתוֹ וּמִסְּפִק שְׁהַכְנִיס אַחַר טְבִילָה רֵאָשׁוּ וְרֹבּוֹ בְּמִים שְׁאוּבִין אֲתָה פּוֹסֵל טְבִילָתוֹ לְתְּרוּמָה אֵל תִּפְסְלֵנוּ מִסְּפִק עכ"ל: וּבִיסוּד הַדְּבָר דְּמִחֲזִיקֵינוּ מֵאֵל"א ו"ל דְּתֵלֵיא בְּפִלְגֵינָא דַר"ה וְרַב חֲסֵדָא בְּשַׁבְּעוֹת (דף מ"ז) שְׁנֵי כִּיתֵי עֵינִים הַמְּכַחִישׁוֹת זַא"ז דַר"ה סִבֵּר זֹו בָּאָה בַפ"ע וּמְעִידָה וְזֹו בָּאָה בַפ"ע וּמְעִידָה וְר"ח אָמַר בְּהַדִּי סִהְדֵי שְׁקָרָא ל"ל וְטַעֲמָא דַר"ה מְשׁוּם דְּמוֹקְמֵינוּ לְכָל חַד מִיִּנְיָהּוּ בְּחֻזְקַת כְּשֵׁרוֹת דִּידָהּוּ וְאַף דְּחַד מִיִּנְיָהּוּ וְדָאֵי שְׁקָרָא הַעִידוּ וְנִפְסְלוּ וְר"ח סוֹבֵר דְּלֹא מוֹקְמֵינוּ בַכַּה"ג כֵּל חַד וְחַד אֲחֻזְקַתֵנוּ כִּינּוּ דְּחַד מִיִּנְיָהּוּ וְדָאֵי פְּסוּלִים הֵם מְשׁוּם דַר"ח סוֹבֵר דְּהָא דְּמוֹקְמֵינוּ אֲחֻזְקָה בְּכָל הַתּוֹרָה מְשׁוּם דְּהַחֻזְקָה מְאָמַת לָנוּ שְׁלֵא נַעֲשֵׂה בְּדָבָר שְׁאָנוּ דְּנִין בּוֹ עֲלִיו שׁוּם הַתְּחַדְשׁוֹת וּבְנֻדָּאֵי הוּא עַל תְּכוּנָתוֹ הֵרֵאָשׁוּנָה וַא"כ בְּשְׁנֵי כִּיתֵי עֵינֵים הַמְּכַחִישׁוֹת זַא"ז דַא"א לֹמַר דְּשְׁנֵיָהֶם כְּשִׁירֵי הֵן לֹא מְהַנִּי הַחֻזְקָה מִיַּדֵי וְלַר"ה מְהַנִּי הַחֻזְקָה אַף בַכַּה"ג מְשׁוּם דְּמָה שְׁאֲמָרָה תּוֹרָה אוֹקֵי אֲחֻזְקָה לֹא מִפְּנֵי שְׁהַחֻזְקָה מְבָרַר לָנוּ הַעֲנָנָן רַק שְׁהַתּוֹרָה אֲמָרָה שְׁכָל דְּבָר שְׁנוּלֵד לָנוּ בּוֹ סְפִק נְחֻזְקָנָה בְּתַכּוּנָתוֹ הֵרֵאָשׁוּנָה לְהֵיטֵר אוֹ לֵאִיסוּר לְהַכִּי אַף בְּשְׁנֵי כִּיתֵי עֵינֵים אַף שְׁאִין הַחֻזְקָה מְאָמַת לָנוּ כְּשֵׁרוֹת דִּידָהּוּ דְּהָא חַד מִיִּנְיָהּוּ וְדָאֵי שְׁקָרֵי נִינְהוּ אַפ"ה צְרִיכִין אָנוּ לְהַחֻזְקָה כֵּל חַד מִיִּנְיָהּוּ עַל תְּכוּנָתוֹ הֵרֵאָשׁוּנָה שְׁהִיו כְּשֵׁרִים וְהָאֵי עֲנִינָא דְּמִחֲזִיקֵינוּ מֵאֵל"א נְמִי הֵכִי הוּא דַר"ח דְּסִבֵּר דְּכַחוּ שֶׁל חֻזְקָה הוּא לְאֲמַת הַעֲנָנָן שְׁמִפְּנֵי חֻזְקָתוֹ מִתְּבָרַר לָנוּ עֲצָם הַסְּפִק.

א"כ זֶה שְׁנִיָּהּ לֹמַר דְּדוֹקָא הֵיכָּא דְּאָנוּ מְסַתְּפִקִין שְׁמָא עֲדִינּוּ נִמְשָׁף בְּדָבָר שְׁאָנוּ דְּנִין עֲלִיו הֵאִיסוּר שְׁהִי עֲלִיו עַד עַכְשָׁיו. אֲבָל לְהַחֻזְקָה מֵאֵל"א כְּמוֹ בְּהֵמָה שְׁנוּלֵדָה עֲלֵיהָ סְפִק

טריפות דאיסור אבמה"ח ודאי חלף חלף לו איף נוכל להעמידו על חזקת איסור בענין ספק טריפות אלו מפני שהיה עד עכשיו אבמה"ח נחזיקנו פעת לטריפה אבל לר"ה דסובר שאנו מעמידין כל דבר אחזקתו אף שאין החזקה מבררת הענין כמו בשני פתי עדים דהחזקה סותרת זא"ז מפני שהתורה אמרה להחזיק כל דבר בהיתרו או באיסורו עד שיתברר לנו היפוך תכונתו הראשונה ה"נ אפשר לומר כיון שהבהמה היתה אצלנו בחזקת איסור אבמה"ח ולא יצאת מאיסורה עד שנולד לה ספק טריפות הרי היא באיסורה הראשון ואף שאין פח החזקה לברר לנו שהיא טריפה דטריפה ואבמה"ח תרי מילי ניגהו מ"מ הא לר"ה מהני החזקה להעמיד כל דבר באיסורו או בהיתרו אף שאין החזקה מאמת עצם הענין כמו בשני פתי עדים שאין החזקה מאמת לנו עצם הענין דהא חד מינייהו שיקרא הני ואפ"ה מוקמינן כל חד מינייהו אחזקתו: ובהו יש להבין לשון הש"ס בחולין (דף י') דאמר שם השוחט בספין ונמצאת פגומה אמר ר"ה אפילו שיבר בה עצמות כל היום פולו פסולה חיישינן שמה בעור נפגמה ורח"א פשיטה וכו' בשלמא ר"ה פשמעתין דאר"ה בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת כו' אלא ר"ח מ"ט א"ל ר"ח עצם ודאי פוגם עור ספק פוגם ואין ספק מוציא מידי ודאי מתיב רבא לסייע לר"ה טבל ועלה ונמצא עליו דבר החוצץ אפילו נתעסק באותו המין כל היום לא עלתה לו טבילה כלל עכ"ל הגמרא והאי לישנא צריף ביאור [מיהו מציינן לשון זה ביומא (ד' מ"ב) מתיב ר"י ב"א לסייע לרב ובגדה (מ"ו) גבי מןפלא הסמוך לאיש ע"ש] מדוע לא אמר סתמא מתיב רבא פאורחיה דתלמודא בכל דוכתי ואמר מתיב רבא לסייע לר"ה אבל לפמש"כ הוא נכון מאוד דבאמת לר"ח לא קשה מידי מברייטא זו דטבל ועלה כיון דהוא סובר בהדי סהדי שיקרי ל"ל ולדידן לא אזלינן בטר חזקה אלא היכא שיש בכת החזקה לאמת הענין להאיסור הראשון אבל מאל"א לא מחזיקינן כיון דהאיסור הראשון כבר חלף לו ולהכי לא דמי לטבל ועלה ונמצא עליו דבר החוצץ דהתם איכא חזקת טומאה גמורה משא"כ הך דליכא חזקה דאיסור אבמה"ח כבר הותר בנודאי להכי תלינן בעצם דנודאי פוגם.

והא דפריף הש"ס בשלמא לר"ה פשמעתיה אלא ר"ח מ"ט ולא אמר דטעמא דר"ח הוא משום דפליג אעיקר דינא דר"ה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הוא משום דבהאי שינויא לא הני מהני לן דנהי דל"ל דר"ה דבחזקת איסור עומדת אפתי הני ספק השקול ומ"ט תלינן לקולא הא הני ספיקא דאורייתא ולחומרא להכי הוצרך לשנויי דעצם ודאי פוגם ועור ספק כו' ולהכי תלינן לקולא והשתא דאמרינן הך שינויא דעצם ודאי פוגם ודאי דלא קשה לדידן מטבל ועלה דהתם דאיכא חזקת טומאה אחי ספק ומוציא מידי ודאי משא"כ הך בשחיטה דליכא חזקת איסור רק ר"ה גופא לשיטתו דס"ל דזו באה בפ"ע ומעידה נזו באה בפ"ע ומעידה לדידן מחזיקין מאל"א ולא בעינן שיהא בכת החזקה לאמת הענין כמש"כ לדידן הני שפיר סייעתא מטבל ועלה דכמו דהתם איכא חזקת טומאה כמו כן הך איכא חזקת איסור אבמה"ח ומדוקדק לשון הש"ס דקאמר מתיב רבא לסייע לר"ה משום דאין בזה קושיא לר"ח רק סיוע לר"ה לשיטתו: ואף שיש לפקפק במש"כ דלר"ח אין מחזיקין מאל"א משום דאפשר לומר דדוקא היכא שהחזקות סותרות זא"ז הוא דאמר בהדי סהדי שיקרא ל"ל משום דא"א לתפוש את החבל בשתי ראשין אבל היכא דליכא סתירת החזקות מעמידין הדבר על איסורו אף שהאיסור

הראשון פּכָר הַלֵּף לֹו מ"מ מִש"כ דלר"ה מְחֻזְקִין מאל"א וְדַאי דְמִסְתַּבֵּר פִּינּוּ דְלִדְיָדָן' מְהֵי חֻזְקָה אֶפִּילוּ הֵיכָא דְסוּתְרוֹת זא"ז וְאִין הִטְעַם שְׁהֶאֱסוּר מִתְאַמֵּת ע"י הַחֻזְקָה אִם כֵּן פְּשִׁיטָא דְמְהֵי הַחֻזְקָה אֶרְשֶׁהָאִסוּר הַרְאֵשׁוֹן הַלֵּף לֹו בְּעַת שְׁנוּלֵד סְפֵק אִסוּר אַחַר: וּמַעֲתָה לְפִי מַה שְׁבֹאֲרֵנוּ דלר"ה וְדַאי מְחֻזְקִין מאל"א וְקִי"ל כר"ה גְּבִי ב' פִּתְי עֲדִים הַמְכַחֲשִׁים זא"ז.

וְגַם יִשְׁבְּנוּ פֶה מַה שְׁקָשָׁה ע"ז מְהָא דִּבְכָמָה בְּסִפְק גִּירוּשִׁין וְלֹא מְהֵי לֵה חֻזְקָת א"א וְגַם דְּבָרֵי הַרְשָׁבָא ז"ל נִתְבָּאָר לְעִיל דְּגַבֵּי בְּהֵמָה פִּינּוּ שְׁאִינָה נִתְתַּרְת אֶלְא ע"י מַעֲשֵׂה הַמְכַשִּׁיר לֹא אֲמָרִינוּ בְּהָ דְעוּמְדָת לְהִיּוֹת נִתְתַּרְת אַחַר שְׁחִיטָה וּמִמִּילָא מְחֻזְקִינוּ מְאִיסוּר אַבְמָה"ח לְאִיסוּר טְרִיפָה א"כ וְדַאי דְסִפְק טְרִיפּוֹת שְׁנוּדַע לָנוּ מְחִיִּים וְדַאי דְאִסוּר מִטְעַם חֻזְקָת אִיסוּר וְלֹא דוּקָא בְּדְרוּסָה דְשְׂכִיחַ חֲזִישִׁינוּ אֶלְא ה"ה בְּכָל שְׂאָר טְרִיפָה שְׁנוּדַע מְחִיִּים מִיְהוּ כ"ז אִם נוֹדַע לָנוּ הַסִּפְק טְרִיפּוֹת מְחִיִּים אֶבֶל אִם יֵצֵאת בְּחֻזְקָת הַיִּתֵּר וְלֹא נוֹדַע לָנוּ שׁוּם סְפֵק בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה רַק שֶׁאֵח"כ נוֹלֵד בְּהָ סְפֵק טְרִיפּוֹת בְּזָה בְּעֵינֵינוּ לְמִימַר נִשְׁחַטָה הַחֻזְקָה דְלֹא אֲמָרִינוּ דְמְחֻזְקִין מאל"א אֶלְא מִיָּד שְׁיֵצֵאתָה מְחֻזְקָת אִיסוּר הַרְאֵשׁוֹן תִּיְכַף נוֹלֵד בְּהָ סְפֵק אִיסוּר וְכִינּוּ דְלֹא הַחֻזְקָה לְפָנֵינוּ לְהִתֵּר מְחֻזְקִין לֵה בְּאִיסוּר מְחֻזְקָה הַרְאֵשׁוֹנָה אֶבֶל הֵיכָא שְׁהַחֻזְקָה הַרְאֵשׁוֹנָה הַלֵּף מִמְּנָה וְהַחֻזְקָה לְפָנֵינוּ בְּהִתֵּר אֶרְשֶׁהָאִסוּר שֶׁאֵח"כ חֲזַר וְנוֹלֵד בְּהָ סְפֵק אִיסוּר לֹא מְהֵי לֵה חֻזְקָה הַרְאֵשׁוֹנָה לְאִסְרָהּ פִּינּוּ דְכָבֵר אֲנֵדָא לֵה: וְאֶרְשֶׁהָאִסוּר דְּבִיבְמוֹת וְכַתְּנֻבוֹת (כ"ב) גְּבִי שְׁנַיִם אוֹמְרִים מֵת וּב' אוֹמְרִים לֹא מֵת אִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא פְּרִיָּה שְׁם בִּש"ס הִיא גּוֹפָה בְּאֶשֶׁם תְּלוּי קִיָּמָא וְכַתְּבוּ שְׁם הַתּוֹס' דְּטַעְמָא דְהֵוִי רַק אֶשֶׁם תְּלוּי וְלֹא חֻטָּאת אַע"ג דְּבַחֻזְקָת א"א קִיָּמָא הוּא מִשׁוּם דְּחֻזְקָה דְּדִיָּקָא וּמִיְנִסְבָּא מְרַע לֵה לְחֻזְקָה דֹא"א ע"ש מִשְׁמַע הָא לֹא"ה הֵוִי מִיָּתִי חֻטָּאת מִשׁוּם חֻזְקָה דֹא"א אַע"ג דְּמִיָּד שְׁבֹאֵו הַעֲדִים הַרְאֵשׁוֹנִים שְׁאֲמָרוּ מֵת פְּכָר הַחֻזְקָה חֻזְקָת א"א וְאֶפ"ה כְּשֶׁבֹאֵו אַח"כ עֲדִים וְאֲמָרוּ לֹא מֵת חֻזְקָה הַחֻזְקָה לְמִקוּמָהּ וּמְחִיבִינּוּלְהוּ חֻטָּאת כְּנוּדַאי אִיסוּר מ"מ אַפ"ל דְּזָהוּ דוּקָא אִם בְּאִנּוּ לְאִסְרָהּ מִחֻמַּת חֻזְקָה דְשִׁנִּי מִמֶּשׁ כְּמוֹ הַתָּם כְּשֶׁבֹאֵו הַעֲדִים וְאֲמָרוּ לֹא מֵת חֻזְקָה הַחֻזְקָה הַשִּׁנִּי לְמִקוּמָהּ אֶבֶל הֵכָא דְחֻזְקָה שֶׁאֲבַמָּה"ח בְּנוּדַאי הֵלְכָה לֵה רַק שְׁאֲנוּ בְּאִין לְאִסוּר מִשׁוּם מְחֻזְקִין מאל"א וְכִמוֹ שְׁבֹאֲרֵנוּ לְעִיל דְּטַעְמָא שֶׁל חֻזְקָה הוּא שְׁנַחֲזִיק כָּל דְּבָר עַל חֻזְקָתוֹ הַרְאֵשׁוֹנָה כְּמוֹ שְׁהֵינּוּ מְחֻזְקִים אוֹתוֹ עַד עֲתָה בְּזָה הוּא דוּקָא אִם לֹא הִי שׁוּם הַפְּסֵק מִשְׁפָּסֵק חֻזְקָה הַרְאֵשׁוֹנָה עַד שְׁנוּלֵד הַסִּפְק אֶבֶל אִם קוֹדֵם שְׁנוּלֵד לָנוּ הַסִּפְק הַחֻזְקָנוּהוּ בְּהִתֵּר אִין אֲנוּ חוֹזְרִין וּמְגַלְגְּלִין עָלֵינוּ חֻזְקָה הַרְאֵשׁוֹנָה: אוּלָם מִדְּבָרֵי הַרְשָׁבָא ז"ל שְׁהַבְּאֵנוּ לְעִיל מִשְׁמַע שְׁדַעְתוֹ לְאִסוּר גַּם בְּסִפְק שְׁלֹא נוֹדַע לָנוּ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה.

דְּהָא כְּתִב בְּנִשְׁמֻטָה גַּף אוּ נִשְׁפָּרָה רְגְלוֹ מִן הָאֲרִכּוּבָה וּלְמַעְלָה וְאִין יְדוּעַ אִם קוֹדֵם שְׁחִיטָה אוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה אִסוּר וְהַתָּם ע"כ מִיָּרִי שְׁלֹא הֵרְגִישׁוּ בְּעַת שְׁחִיטָה הַשְּׁבִירָה אוּ הַשְּׁמֻטָה וְיֵצֵאתָה בְּהִחוּז אַחַר שְׁחִיטָה וְאֶפ"ה אִסוּר הַרְשָׁבָא ז"ל מִיְהוּ אֶרְשֶׁהָאִסוּר שְׁדַעַת הַרְשָׁבָא ז"ל בְּחִי' שְׂאֶרְשֶׁהָאִסוּר שְׁנוּלֵד אַחַר שְׁחִיטָה לֹא תְּלִינּוּ לְקוּלָא אַא"כ שְׁהִתֵּר שְׂכִיחַ טְפִי כַּמִּש"כ בְּהָ דְתְּלִינּוּ בְּזָאב מ"מ בְּתִשׁוּבוֹתָיו כְּתִב אִם נִסְתַּפֵּק בְּסִירְכָה בְּגַב אוּ בְּחִיתוּף וּכְשֶׁנּוֹפְחִין אוֹתָהּ הִרְבָּה נִרְאָה שְׁהוּא בְּחִיתוּף וּכְשֶׁאִין נוֹפְחִין אוֹתָהּ כ"כ נִרְאִית הַסִּירְכָה שְׁהִיא בְּחוּץ כְּשִׁירָה וְכ"פ הַמְחַבֵּר (בְּסִימָן ל"ט סְעִיף ה') וְהוּא מִשׁוּם נִשְׁחַטָה הַחֻזְקָה וְאֶפְשָׁר לומר דְּדוּקָא בָּא זָאב וְנִטְל בְּנֵי מַעֲיִים כ' הַרְשָׁבָא ז"ל דַּאי לֹא דְהִתֵּר שְׂכִיחַ

טפי הנה אָסרינו לי' מספּק משום דאיכא לפְּגונו ריעותא הברורה ונקבו במ"ע ואולי במים במוח וא"י אם מקיפין המוח את המים נמי הנה ריעותא ברורה שְׁהרי התחיל בה מעשה טריפות וחולי] אָבֵל בְּנִסְתָּפֵק עַל סִירְכָא אִם הִיא בְּגַב אוּ בְּחִיתוּף אפ"ל שְׁהִיא בְּחִיתוּף וְהוּי סִירְכָא פְּסֻדוֹן דְּלֹא רִיעוּתָא הִיא פְּלֵל פְּדָאֵמ בְּש"ס הִינּוּ רְבִיתִיָּהוּ לְהִכִי אָמְרִינוּ נְשַׁחֲטָה הַתְּרָה: אַחֲרֵי כּוֹתְבֵי זֹאת מְצֵאתִי לְהַכְרוֹ"פ שְׁהַרְגִישׁ ג"כ בְּסִבְרָא זֹאת לִפ"ז נִרְאֶה פְּשוּט דְּהַדְּלוּלִים שְׁיֻצָא מֵהֶם סִירְכָא מְזוּ לְזוּ אִין לְחוּשׁ בְּהוּ שְׁמַא קְדָמָה סִירְכָא לְדִלְדוּלִים אֲלֵא אָמְרִינוּ דְּאִין פֶּאן סִירְכָא אֲלֵא דְלְדוּלִים לְחוּד וְלִיכָא רִיעוּתָא פְּלֵל דְּרְבִיתִיָּהוּ דְּבִהּמוֹת דִּידוֹן לְמַהוּי בְּהוּ דְלְדוּלִים וּמְתַרְת כְּנַלע"ד: וְדַע שְׁאֵף דְּלְכְּאוּרָה אִיכָא לְמִימַר דְּכִינוּ דְּאֲתִילִיד בְּבִהּמָה רִיעוּתָא שְׁגוּרְתִּי רְגְלִיָּה אוּ יֵשׁ מִים בְּרֵאשָׁה לֹא שְׁיִיף לְמִיזֵל בְּתַר רֹב בְּהִמוֹת פְּשִׁירוֹת הֶם מְשוּם דְּאִיכָא לְמִימַר אֲדַרְבָּה רֹב בְּהִמוֹת פְּשִׁירוֹת אִין רְגְלִיָּהֶם נְגַרְרוֹת וְזוּ הוּאִיל וְגוּרְתִּי רְגְלִיָּה טְרִיפָה הִיא פְּדָאֵמְרִינוּ בִּפ"ב דְּכְתוּבוֹת (דף ט"ז) גְּבִי רֹב נְשִׁים בְּתוּלָה נִישְׂאֵת דְּכִינוּ דְּרֹב הַנְּשׂוֹאוֹת בְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהּ קוּל וְזוּ אִין לָהּ קוּל אִיְתַרַע לָהּ רֹבָא וְכֹן בְּחוּלִין (דף נ"ג) גְּבִי רֹב אַרְיוֹת דוּרְסִין וְכְמִדּוּמָה לִי שְׁגַם הַתְּב"ש כ"כ מ"מ נ"ל דְּלֹא שְׁיִיף לֹמַר דְּאֲתַרַע לָהּ רֹבָא מַה"ט אֲלֵא הִיכָא דְּרֹב הַשְּׁנִי סוּתַר וּמְנַגֵּד לְגַמְרֵי לְרֹב הַרְאֵשׁוֹן כְּמוֹ הַתָּם דְּרֹב בְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶם קוּל וְהִנְי דְּלִית לְהוּ קוּל רֹבָן לָאוּ בְּתוּלוֹת נִינְהוּ וְכֹן גְּבִי אַרְיֵי שְׁנַכְנַס בֵּין שְׁוֹרִים וְנִמְצָא צְפוּרָן בְּגַבּוּ שְׁל אַחַד מֵהוּ דְּאִיכָא לְמִימַר רֹב אַרְיוֹת דוּרְסִין וְרֹב הַדוּרְסִין אִין צְפוּרָן נְשַׁמַּט מֵהֶם וְהִנְי דְּנִשְׁמַט צְפוּרָן דִּידִיָּה אִין דוּרְסִין וְהִנְי הוּא סוּתַר לְגַמְרֵי אֵת הַרֹב הַרְאֵשׁוֹן דְּרֹב אַרְיוֹת שְׁנַשְׁמַטָּה צְפוּרָן מֵהֶם לֹא דְרְסִי אֲבָל הֵכָא נְהִי דְרֹב בְּהִמוֹת הַכְּשִׁירוֹת אִין גוּרְרוֹת רְגְלִיָּהֶן אִטּוּ מִי אִיכָא לְמִימַר נְמִי רֹב הַגוּרְתִּי רְגְלִיָּהֶן טְרִיפוֹת הֵן הֵא אִיכָא טְרִיפוֹת וְאִיכָא פְּשִׁירוֹת וְכֹן בְּסִפֵּק אִם הַמוֹחַ מְקִיף אֵת הַמִּים נְהִי דְרֹב בְּהִמוֹת הַכְּשִׁירוֹת אִין בְּהֶם מִים פְּלֵל אִטּוּ רֹב שְׁיֵשׁ בְּמוֹחַן מִים טְרִיפוֹת הֵן יֵשׁ מֵהֶם שְׁהִמוֹחַ מְקִיף אֵת הַמִּים וְיֵשׁ מֵהֶם שְׁאִינוּ מְקִיף וְלִהִכִי אִין הַרֹב סוּתַר אֵת הַרֹב בְּהִמוֹת פְּשִׁירוֹת וּבְעִינוּ לְמִיזֵל בְּתַר רֹב בְּהִמוֹת פְּשִׁירוֹת: וְיֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי לְסִבְרָא זוּ מֵהָא דְּאָמְרִינוּ בְּנִדְהָ (דף מ"ח) בְּמַשְׁנֶה בְּאֵ סִימָן הַעֲלִיּוֹן עַד שְׁלֹא בְּאֵ סִימָן הַתְּתוֹן וְחַכ"א אוּ חוּלְצָת אוּ מְתִיבְמַת וְכו' לְפִי שֵׁא"א לְעֲלִיּוֹן לְבֹא עַד שְׁלֹא בְּאֵ הַתְּתוֹן וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּמְתִיבְמַת כְּדִי נְקֻטָּה דְּהָא אֲפִילוּ בְּקֻטְנָה אִית לְהוּ לְרַבְּנָן דְּמְתִיבְמַת וְלֹא חִיְיָשִׁי לְאִילוּנִית מְשוּם דְּאֲזִלִּין בְּתַר רֹבָא דְּלֹא אִילוּנִית עֵי"ש וְהָא הַתָּם מְיִירֵי בְּאוּתָן שְׁהִגִּיעוּ לְכָלֵל שְׁנוּתִיָּהֶם לְהִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת וְעִדְיִין לֹא הִבִּיאוּ א"כ נִימָא דְּאֵף לְרַבְּנָן דְּסִבְרֵי דְּאֲזִלִּין בְּתַר רֹבָא מוּדוּ הֵכָא דְּלֹא מְתִיבְמַת מְשוּם דְּאֵף דְּרֹב נְשִׁים לָאוּ אִילוּנִית הֵן מ"מ רֹב נְשִׁים שְׁאִינוּ אִילוּנִית מְבִיאוֹת סִימָנִים פְּשַׁמְגִיעוֹת לְכָלֵל שְׁנִים וְזוּ הוּאִיל וְלֹא הִבִּיָּאָה שְׁעָרוֹת אִיְתַרַע לָהּ רֹבָא חִיְיָשִׁינוּ דִּילְמָא אִילוּנִית הִיא דְּאִיְתַרַע לָהּ רֹבָא א"ו פִּינוּ דְּאִין הַרֹב הַשְּׁנִי סוּתַר לְגַמְרֵי אֵת הַרֹב הַרְאֵשׁוֹן דְּהָא לִיכָא לְמִימַר רֹב שְׁאִינוּ מְבִיאוֹת בְּשִׁנַּת י"ב שְׁעָרוֹת הִנְי אִילוּנִית לֹא אִיְתַרַע לָהּ רֹבָא דְּרֹב נְשִׁים לָאוּ אִילוּנִית נִינְהוּ וְאֲזִלִּין בְּתַרְהָ וּמְתִיבְמַת לְרַבְּנָן וְה"נ פִּינוּ דְּלִיכָא לְמִימַר רֹב שְׁאִיְרַע בְּהוּ רִיעוּתָא זוּ טְרִיפוֹת הֵן אֲזִלִּין בְּתַר רֹב בְּהִמוֹת פְּשִׁירוֹת הֵן וְא"כ אֲמַאי כ' הַרְשָׁב"א ו"ל דְּאֲזִלִּין לְחוּמְרָא [וְעִינוּ בְּרִיב"ש (סִימָן תַּע"ד) בְּעִנְיָן מִי שְׁנוּלְדוּ בּוּ קֶצֶת סִימְנֵי סְרִיס וְסִפֵּק אִם הִבִּיא ב' שְׁעָרוֹת אִי אֲזִלִּין בְּתַר רֹבָא דְּלֹא סְרִיסִים נִינְהוּ מְשוּם דְּאִיכָא לְמִימַר רֹב שְׁאִינוּ סְרִיסִים אִין בְּהֶם סִימְנֵי סְרִיס וְהַתָּם נְמִי אִיכָא לְמִימַר רֹב שְׁיֵשׁ בְּהֶם סִימְנֵי

סריס הם סריסים אבל היכא דליכא למימר הכי כמו גבי טריפות דליכא למימר דרוב הבהמות שנולד בהם ספק זה הם טריפות לא איתרע בהו רובא דרוב בהמות פשרות הן ועוד דאיכא למימר אוקי אחזקה שלא נעשה בה טריפות זה שאנו דנין עליו וכדאמרין בחולין (דף נ"ה) גבי ספק דרוסה איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ואוקי אחזקה ופירשו התוס' שם אוקי אחזקה שלא נדרסה ואמאי תלינן לחומרא: ** (הגה"ה והכי מוכח ביבמות (דף פ') שהקשו התוס' בהא דא"ר אכל חלב מכן י"ב עד י"ח ונולדו בו סימני סריס נעשה סריס למפרע והקשו הא הוי התראת ספק דשמא יביא סימנים קודם י"ח עיי"ש ואם נימא דרוב שאין מביאין סימנים בזמן הוי סריסין א"כ הא לא הוי התראת ספק פיון דהספק הוי פנגד הרוב כמבואר בכתובות (דף ט"ו) גבי זורק אבן לגוי: **) ומה שכתבנו בסימן שלפנינו דהיכא דאיכא חזקה דאיסורא לוקה משום גבילה וכ"כ הרמב"ם ז"ל (בפ"א מה"ש) גבי לא בדק בסימנים וכ"כ התוס' בחולין (דף פ"ו) דאי שחיטת חש"ו הוי פלגא מתקנים ופלגא מקולקליו לקי עלה משום גבילה ומותר לשחוט אחריהם מטעם חזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכ"נ להוכיח מגוף מימרא דר"ה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והוכרחנו לדחוק ולהמציא מקום לחזקה זו להחזיק מאל"א כפרש"י ז"ל או להמציא איסור עשה דאינו זבוח כפי התוס' ואם נימא דהוה מלתא לא משוי לן אלא ספיקא בעלמא לחוש לחומרא א"כ ל"ל כלל האי טעמא דחזקה הא בלא"ה בעינן למיחש לחומרא פיון דנדאי נעשה בה מעשה טריפות דנקיבת הנושט ופסוקת הגרגרת מעשה טריפה הוא רק שאם נעשה בדרך שחיטה פהלכתו יש פח במעשה זו להכשיר אבל אם נחסר בה דבר אחד מגדרי הכשר שחיטה מעשה טריפה בעלמא הוא כמו שבאר רש"י ז"ל בחולין (דף כ') ד"ה וכי מתה עומד ומולק כו' וכיון שנדאי נעשה בה חתיכת הנושט ופסוקת הגרגרת ואנו מסתפקין אם נעשה בהכשר שחיטה עליה להביא ראיה שנעשה בהכשר.

א"כ למה הוצרך להאי חזקה א"ו שחידש לן ר"ה שיש פאן חזקה דנדאי גבילה ללקות עליה משום גבילה ולא הוי כספיקא בעלמא: והא דאמרין בחולין (דף פ"ו) גבי חש"ו ק ששחטו ואחרים רואין אותן דר"מ מחייב על שחיטתן משום גבילה ולהכי מתיר לשחוט אחריהם משום דרוב מעשיהו מקולקליו.

ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא דתנן תינוק שנמצא בצד העיסה כו' ומשני אם אמרו בספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר ואפתי קשה נהי דלא הו"מ לומר מיעוט מעשיהו מקולקליו משום דמיעוט וחזקה הוי פלגא ופלגא וספק איסור לאיסור מ"מ הו"מ לומר דמעשיהו ספק מקולקליו ספק אינו מקולקליו וכיון דאיכא נמי חזקת איסור חייב משום גבילה ומותר לשחוט אחריהם ול"ל לומר רוב מעשיהו מקולקליו: ונ"ל דהש"ס סובר דשחיטת אותו ואת בנו הו"ל דבר שיש לו מתירין ובדבר שיש לו מתירין דאינו בטל ברוב לא אזלינן בתר רובא וכיון דלא אזלינן בתר רובא דעדיף מחזקה כש"כ דלא מהני חזקה ולהכי אי לאו דרוב מעשיהו מקולקליו הנה אסור לשחוט אחריהם ועיין בר"ן פר"ק דביצה בהלכה דבדק בקינה של תרגולים מעיו"ט דאפילו בדשילמ"ת אזלינן בתר רובא משום דלא אתחזק איסורא והיינו דדוקא לענין ביטול דיש פאן איסור ברור אמרינן דדשילמ"מ לא בטל אבל למיזל בתר רובא ולומר דלית פאן איסור פלל אזלינן אפילו בדבר שילמ"ת והכי משמע בחולין

(דף כ"ו) דאָמרינוּ הָתָם אֵלָא מִתְּנִיתִין דְּקִתְּנֵי הַחֲמִיזִין אִין לֹא הַחֲמִיזִין לֹא דִלְמָא אִי שְׂבָקִיהּ הָוָה מִחֲמִיזִין וּפְרַשׁ"י אִי שְׂבָקִיהּ הֵיכָא דְלִיתָא קָמֵן גִּיזִיל בְּתַר רַבָּא וְרַבָּא מִחֲמִיזִין הֵן וּמִדְּקִתְּנֵי אִינוּ נִיקָח וּפּוֹסֵל ש"מ כָּל כַּמָּה דְלֹא הַחֲמִיזִין אַעפ"י שְׁעֵתִיד לְהַחֲמִיז מִיהוּ הֵהִיא שְׁעֵתָא לָאו פִּירָא הוּא וְלֹא הָוֵי חִילּוּל עַכ"ל רַש"י ז"ל וְהָרִי מַע"ש הָוֵי דְשִׁיל"מ כַּדְאִיתָא בַב"מ (דף נ"ב) וְאַפ"ה אֲזִלְיָנוּ בְּתַר רַבָּא וְעֵינִין בַּמַּל"מ הִלְכוֹת מְעִילָה] וְעוֹד אַפ"ל פִּינּוּ דְוַדַּאי שְׁחוּט לְפָנֵינוּ וְאַיְכָּא סְפִיקָא אִם נִשְׁחַט כַּהוּגֵן יֵשׁ לְאַסּוּר מְדַרְבָּנּוּ לְשַׁחוּט אַחֲרָיו אַף דְאִיכָּא חֲזָקָה דַּאֲבַמְה"ח לְהַתִּיר לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶם כַּדְאִמְרִינוּ בְּכַתְּוֹבוֹת (דף כ"ג) ע"א אֹמֵר נִתְקַדְּשָׁה וְע"א אֹמֵר לֹא נִתְקַדְּשָׁה לְכַתְּחִילָה לֹא תִנְשָׂא וְאִם נִשְׂאת לֹא תִצָּא וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' ע"ז אַע"ג דְאִיכָּא חֲזָקָת פְּנוּי' מ"מ פִּינּוּ דְוַדַּאי זְרִיק לָהּ קִידוּשִׁין וּמְסַפְקָא לָן אִי קְרוּב לָהּ אוּ לֹו לֹא תִנְשָׂא לְכַתְּחִילָה.

וה"נ דְכּוֹנְתָה פִּינּוּ דְוַדַּאי שְׁחוּט וְאַיְכָּא סְפִיקָא אִי שְׁחוּט שְׁפִיר אוּ לֹא אָסוּר מְדַרְבָּנּוּ לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶם וְלִהְכִי אִי לָאו דְרוּב מְעַשְׂיָהּוֹן מְקוֹלְקֵלִין הֵיךָ אָסוּר לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶם: וּמִינְשֵׁב בְּזָה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בַּד"ה מ"ט שְׁהַקְּשׁוּ שָׁם וְרַבָּנּוּ מֵאִי סְבָרֵי דְאִי הָוָה פִּלְגָא וּפִלְגָא גְסֻמוּף חֲזָקָה דְאִיסוּרָא לְפִלְגָא דְמְקוֹלְקֵלִין וְנִתִּיר לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶם וּלְפַמְש"כ א"ש דְמְדַרְבָּנּוּ וַדַּאי דְאָסוּר לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶם בְּפִלְגָא וּפִלְגָא וְהָא דְדִיִּיק הַש"ס לר"מ מֵאִי אִירָא רֹוב אֲפִילוּ מִיעוּט נְמִי מְשׁוּם דר"מ סוֹבֵר סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחֲזָקָה וְלֹא מְשַׁנֵּי דְאִי מְשׁוּם מִיעוּט וְחֲזָקָה הָוֵי אָסוּר מְדַרְבָּנּוּ לְשַׁחוּט אַחֲרָיו נ"ל דְהַש"ס הֵיךָ סוֹבֵר מְעִיקְרָא דְמִיעוּטָא וְחֲזָקָה עָדִיף טְפִי דְשָׂרֵי אַף מְדַרְבָּנּוּ וְהַמְתַּרְץ הוּא דְחִזְדַּשׁ דְהָוֵי פִלְגָא וּפִלְגָא וְכֵן פְּרַשׁ"י ז"ל שָׁם בְּהָא דְפָרִיף מֵאִי אִירָא רֹוב אֲפִילוּ מִיעוּט נְמִי ז"ל אֲפִילוּ מִיעוּט מְקוֹלְקֵלִין נְמִי פְּשִׁיטָא לָן דְנִבְיִלָה הוּא כו' עַכ"ל הָרִי דְהַמְקַשָּׁה הָוֵי סְבֵר דְמִיעוּט וְחֲזָקָה עָדִיף מְרַבָּא וְהָוֵי וַדַּאי גְבִילָה וּבִלְאוּ הֵכִי צָרִיף לְפָרֵשׁ כֵּן דְאִי אֲפָשֵׁר לְפָרֵשׁ דְהַמְקַשָּׁה הָוֵי סְבֵר דְמִיעוּט וְחֲזָקָה גָּד רַבָּא הָוֵי פִלְגָא וּפִלְגָא א"כ מֵאִי מְקַשָּׁה אִטּוּ לֹא יָדַע דְסְפִיקָא דְאוּרִייתָא לְחוּמְרָא וְאָסוּר לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶן וּבְוַדַּאי הוֹצֵרָה לְמִימַר טַעְמָא דר"מ מְשׁוּם דְסוֹבֵר רֹוב מְעַשְׂיָהּוֹן מְקוֹלְקֵלִין א"ו דְהַש"ס הֵיךָ סוֹבֵר מְעִיקְרָא דְמִיעוּטָא וְחֲזָקָה עָדִיף טְפִי דְשָׂרֵי אַף מְדַרְבָּנּוּ: וְרֵאִיתִי לְהַפְּמ"ג בְּפִתְיָה לְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה שְׁחִיטָה מְש"כ הַרְמַב"ם ז"ל (בַּפ"א מַה"ש) גְּבִי נִמְצָא הַסְּפִין פְּגוּם אַחַר שְׁחִיטָה דְהָוֵי רַק סְפֵק גְבִילָה וְכ"כ (בַּפ"ג מַה"ש) גְּבִי נִמְצָא הַסְּפִין שְׁמוּט וְאִינוּ יָדוּעַ אִם קוֹנֵדִם שְׁחִיטָה אִם לְאַחַר שְׁחִיטָה דְהָוֵי סְפֵק גְבִילָה וּבִלְאֵי בְּדַק בְּסִימְנִים פְּסֵק דְהָוֵי וַדַּאי גְבִילָה ע"כ וְלֹא יָדַעְנָא מֵאִי קִשְׁיָא לִיהּ דְהָא בְּנִמְצָא הַסְּפִין פְּגוּם אִיכָּא חֲזָקָת בְּדוּק דְסְפִין גָּד חֲזָקָת אִיסוּר דְבַהֲמָה וְכֵן גְּבִי נִמְצָא הַסְּפִין שְׁמוּט אִיכָּא נְמִי חֲזָקָה שְׁלֹא נִשְׁמַט עַד עַכְשָׁיו כְּמוֹ חֲזָקָת הַגּוֹף בְּכָל דְּוֹכְתִי דְאִמְרִינוּ הַשְׁתָּא הוּא דְאַתְרַע וְכִינּוּ דְאִיכָּא חֲזָקָה גָּד חֲזָקָה לֹא הָוֵי רַק סְפֵק גְבִילָה מִשָּׂא"כ בְּלֹא בְּדַק בְּסִימְנִים דְלִהְתִּירָא לִיכָּא חֲזָקָה כְּלָל וְלְחוּמְרָא אִיכָּא חֲזָקָה דְבַהֲמָה בְּתִי' בְּחֲזָקָת אִיסוּר עוֹמְדָת לְהֵכִי הָוֵי וַדַּאי גְבִילָה וְכֵן (בַּפ"ג ה' כ"א) כְּתִב גְּבִי יֵשֵׁב לָהּ קוֹץ בְּנוֹשֵׁט דְחוּשְׁשִׁין שְׁמָא הִבְרִיא וְהָוֵי סְפֵק גְבִילָה הֵינּוּ נְמִי מְשׁוּם דְנִגְדַּד חֲזָקָת אִינָה זְבוּחָה אִיכָּא חֲזָקָת פְּשָׁרוֹת דְבַהֲמָה שְׁלֹא נִקְבַּ וְנוֹשְׁטָה לְהֵכִי הָוֵי סְפֵק הַשְׁקוּל דְזָה הַכְּלָל דְחֲזָקָת אִינָה זְבוּחָה מְשׁוּי לָהּ בְּוַדַּאי גְבִילָה רַק הֵיכָא דְמְסַתְּפָקָא לָן בְּמִזְדִּי דְמִיטְרָפָא בִּי וְלֹא מְהַנִּי נְמִי שְׁחִיטָה מְהַנִּי לָן חֲזָקָת פְּשָׁרוֹת הַמְנַגֵּד לְחֲזָקָת אִינָה זְבוּחָה וְהָוֵי סְפֵק הַשְׁקוּל וּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל (בַּפ"ג ה' י"ח) ז"ל כ"מ שְׁאַמְרֵנוּ בְּשְׁחִיטָה פְּסוּלָה ה"ז גְבִילָה וְאִם אֲכַל מְמַנָּה כְּזִית לֹוּקָה וְכָל סְפֵק בְּשְׁחִיטָה

ה"ז ספק וכל האוכל ממנה מפין אותו מכות מרדות דמשמע דגם ספק בהכשר שחיטה
אע"ג דלית בה ספק טריפות נמי הוי רק ספק נבילה אע"ג דליכא חזקת פשרות המנגד
לחזקת אינה זבוחה כמו שהיה במיעוט סימנים או החליד תחת העור ותחת צמר מסנפף
שכתב שם בפ"ג דהוי ספק נבילה ולא אמרינן דחזקת אינה זבוחה משוי לה לנדאי נבילה.

נראה לי דדעת הרמב"ם ו"ל לחלק דבספיקא דמעשה כמו לא בדק בסימנין שפיר אמרינן
דחזקת אינה זבוחה משוי לי לנדאי נבילה ללקות עלה אבל ספיקא דדינא לא משוי
לנדאי פיון דמספקינן איה הדין והדבר הוא בחסרון ידיעתינו לא משוי לה חזקה לנדאי
וק"ל: סימן עא וראיתי להפ"י ו"ל בחי' לגיטין (כ"ח) שכתב דהיכי דנרק לה ספק קידושין
ספק קרוב לו ספק קרוב לה דהוי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אחזקה מה"ט שכתבו
התוס' דכיון שנדאי זרק לה קידושין איתרע חזקת פנוי' דינדה ואף שהתוס' כתבו שהוא
רק מדרבנן ומה"ת מוקמינן פדאמרינן ביבמות (דף ל"א) גבי ספק קידושין וכ"כ
הרשב"א ו"ל בקידושין (דף ס"ו) מ"מ נראה לו שהוא מה"ת והביא ראיה מהא דאמרינן
ביבמות (דף ק"ג) אמר שמואל אשת חרש חייבין עלי' אשם תלוי משום דסובר כר"א
דאמר תרומת חרש לא תצא לחולין מפני שהוא ספק ומדמחייב עלי' שמואל אשם תלוי
ש"מ דלא מוקמינן לה אחזקה פנוי' משום פיון דנדאי קבלה קידושין וספק אי הוי
קידושין מעליא לא מוקמינן אחזקה מה"ת: ונ"ל דדברי התוס' נכונים דנדאי מוקמינן
אחזקה מה"ת וכדאמרינן ביבמות (דף ל"א) גבי ספק קידושין עיי"ש והא דאשת חרש
חייבין עליה אשם תלוי נראה דלא שייך לאוקמי אחזקה אלא אם נולד ספק בענין אחד
וכשנתפוס להכריע הדבר לצד אחד מטעם חזקה לא ישאר דבר בספיקא עוד כמו גבי
נגע שאנו דנין להעמיד הנגע על חזקתו ולא נחסר משעת ראית הפהג עד הסגרו או גבי
ספין שלא נפגם משעת בדיקתו עד אחר שחיטה (בפ"ק דחולין) וגבי מקוה שלא נחסר
משעת מדידתו עד אחר טבילת הטמא (קדושין ס"ו) וכן בספק קידושין או גירושין
(ביבמות ל"א) וגבי נדה וגבי חביות של תרומה (בגדה ב') אבל הכא גבי חרש שהוא כל
ימיו בספק דעתא צילתא או דעתא קלישתא דאף אם נדין את האשה שקידש להעמידה
בחזקת פנוי' נשאר החרש בספיקו כל ימי היותו חרש אין מעמידין גם את האשה על
חזקתה והיא בספק א"א כמו שהוא בספק פקח דא"א להעמיד את האשה בחזקת פנוי'
ולדונו לענין זה לדעתא קלישתא ולכל מילי ישאר בספיקו פגון אם יעיד על אחד להחזיק
ממונו בידו נדון אותו לספק פקח שלא להוציא ממון להכי לא מהני חזקה בספק חרש
פלל להחזיקו לחרש פיון שהספק נשאר לפנינו ובדבר שלא יאה חזקה נדין אותו בעתיד
לבא לפנינו לספק ובדבר שיהא חזקה לדונו לפקח נדון אותו לפקח להכי אין דנין
במעשיו חזקה פלל אף מה"ת ומטעם זה הוצרך הריטב"א ו"ל לפרש בהא דאמרינן
בעירובין (דף ל"ה) כפר זה היום חול ולמחר קודש מספיקא לא נחתא לי' קדושה משום
דלא נחית איניש נפש' לספיקא ולא פירש מטעם דמוקמינן כפר אחזקתו שהי' חול עד
עכשיו דכיון דהספק של ביהש"מ ספק יום ספק לילה הוא נוגע לשארי דברים גם כן
פגון לענין מלאכה בשבת או לנלד שנולד באותו שעה לענין מילה וכדומה ואף אם נדון
על הכפר הזה דין חזקה מ"מ לשארי דברים הזמן הזה עומד בספיקו אין דנין בזה דין
חזקה ואף דאמרינן (בפ"ו דטהרות) המסופן ברה"י והוציאוהו לרה"ר וחסור והכניסו
לרה"י ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור אף דכשמתהרין ברה"ר ממילא מחזיקינן

לי לטהור גם פְּשֵׁהוּ ברה"י וְאֶפִּילוּ הָכִי לֹא אִיכַפֵּת לָן בְּסִתְיָהּ זֹו וְדָנִין כָּל אֶחָד לְפִי דִינוֹ
נִרְאֶה דְדוֹקָא בְּטוֹמָא אֶמְרִינָן הָכִי פִּינָן דְגִזָּה"כ לְטַמְא ברה"י וּלְטַהַר ברה"ר וְלֹא מַהֲנִי
חֻזְקָה מִיַּדִּי לֹא לְהַקְלִי וְלֹא לְהַחְמִיר לְהָכִי דִּינֵינָן כ"א לְפִי דִינוֹ אַף שְׁסוּתָרִים זא"ז אֲבָל
בְּאִיסוּרֵין לֹא מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה אֲלֵא הִיכָא שְׁלֵא נִצְטַרְף לְסִתּוֹר הַחֻזְקָה וְלֹא דְמִי נְמִי לְהָא
דְקִי"ל ב' פְּתִי עֵדִים הַמְכַחֲשִׁים זא"ז זֹו בְּאֵה בַפ"ע וּמְעִידָה וְזֹו בְּאֵה בַפ"ע וּמְעִידָה
דְהֵתָם פִּינָן דִּישׁ לְכָל פֶּת חֻזְקָה בַפ"ע וְנִקְבַּע הַחֻזְקָה עַל כָּל פֶּת מֵהֶם שׁוּב הֵם נִשְׁאַרִים
בְּכִשְׁרוּתָם לְכָל דְבָר שְׁיִצְטַרְף לְדוּן עֲלֵיהֶם אֲבָל בְּאַשְׁת חֲרַשׁ אִטּוּ מִפְּנֵי חֻזְקַת פְּנוּיָה דְהָד
נְדוּן לְעוֹלָם הַחֲרַשׁ לְדַעְתָּא קְלִישְׁתָּא א"ו נִצְטַרְף לְדוּן בְּכָל עֲנִין לְפִי דִינוֹ לְהָכִי לֹא מַהֲנִי
הַחֻזְקָה גַם לְעֲנִין הָד אִיתְתָּא וְכַה"ג כְּתָבוּ הַתּוֹס' בַב"ק (דף י"א) לְעֲנִין ס"ס אַף דְדְמִי
לְרַבָּא וְעִדְיָה מְחֻזְקָה מ"מ הִיכָא דְלֹאֲחַר זְמַן נִרְצָה לְהַקְלִי בַס"ס לְהִיפָּדֵי אִין זֶה ס"ס עִי"ש
גְּבִי שְׁיִלְיָא שְׁיִצְאָתָהּ מְקַצְתָּהּ]: וְנִרְאֶה לְפִי"ז דְבָהָא דְמְסַפְקָא לִי לְרַב אֲשִׁי שָׁם בִּיבְמוֹת
בְּחֲרַשׁ לר' אֲלֵעָזָר אִי חֲדָא דַעְתָּא הִיא מִיְהוּ מְסַפְקָא לִי לר' אֲלֵעָזָר אִי דַעְתָּא צִילְתָּא או
דַעְתָּא קְלִישְׁתָּא הוּא או דִילְמָא עֵתִים חָלִים וְעֵתִים שׁוֹטָה הוּא צ"ל לְשִׁמוּאֵל דְסוֹבֵר דְחֲדָא
דַעְתָּא הוּא וּמְסַפְקָא לִי לר"א אִי דַעְתָּא צִילְתָּא אִי דַעְתָּא קְלִישְׁתָּא דְאִין לּוֹמֵר דְסוֹבֵר
דַעְתִּים חָלִים וְעֵתִים שׁוֹטָה כְּדָבְעֵי רַב אֲשִׁי הֵתָם.

א"כ וְנִדְאִי דְאִין חֲתִיבִים עֲלֵי אֲשָׁם תְּלוֹי דְבַעֲינָן לְאוֹקְמִי אֲשֶׁה אַחְזָקְתָּה דְמַה שְׁנִדְוֹן אוֹתוֹ
עַכְשָׁיו לְגַבֵּי הַקְּדוּשִׁין לְשׁוֹטָה אִינוֹ סוֹתֵר לְמַה שְׁנִדְוִין אוֹתוֹ אַח"כ לְפַקֵּם דְאוּלִי אֲזִי יְהִי
דִין פִּקֵּם וּבִשְׁעַת קְדוּשִׁין הִי לֹו דַעְתָּא קְלִישְׁתָּא כְּדַאֲמְרִינָן גְּבִי נְכֹסִי דְבִי בַר שְׁטִיָּא
דְמוֹקְמִינָן נְכֹסִי אַחְזָקְתִּיְהוּ וְכִשְׁהוּא שׁוֹטָה זְבִין אַעפ"י שְׁהוּא רְגִיל לְהַשְׁתַּנּוֹת עֵתִים חָלִים
עֵתִים שׁוֹטָה ע"ש בְּכַתְּוֹבוֹת (דף כ') וְגַם לְלִישְׁנָא קָמָא דְקֹאֲמֵר שְׁמוּאֵל אִין חֲתִיבִין עֲלֵי
אֲשָׁם תְּלוֹי וְדַחִיק לְאוֹקְמִי שָׁם דְסוֹבֵר דְבַעֲינָן חֲתִיכָה אַחַת מְשִׁתִּי חֲתִיכוֹת אַפְתִּי לֹא יָדַע
הַש"ס הָד סְבָרָא דְאִיכָּא לְמִימֵר עֵתִים חָלִים עֵתִים שׁוֹטָה דְלֵהָד סְבָרָא דַעְתִּים חָלִים וְכו'
בְּלֹא"ה לִיכָּא אֲשָׁם תְּלוֹי מְשׁוּם דְמוֹקְמִינָן אִיתְתָּא אַחְזָקְתָּה וְהוּי שׁוֹטָה בְּשַׁעַת הַקְּדוּשִׁין
וְכ"ז הוּא הַפֶּל לְהָד סְבָרָא דַעְתִּים חָלִים וְעֵתִים שׁוֹטָה אֲבָל לְהָד סְבָרָא דְחֲדָא דַעְתָּא הוּא
וּמְסַפְקָא לִי אִי הוּי דַעְתָּא קְלִישְׁתָּא או דַעְתָּא צִילְתָּא לֹא שְׁיִיף לְאוֹקְמִי אַחְזָקָה פִּינָן
שְׁהַסְפֵּק נִשְׁאַר עַל הַחֲרַשׁ תְּמִיד וְכַמ"ש אֲבָל בְּכָל דְנוֹכְתָא דְאִיכָּא סְפֵק קְדוּשִׁין שְׁפִיר
מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה מַה"ת וּמְדַרְבְּנָן לְחוּד הוּא דְאָסוּר: מִיְהוּ קִשְׁה לַפ"ז מ"ש הַר"מ ז"ל
(בַּפֶּט"ו מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה הֶלְכָה יו"ד) אִיזְהוּ סְפֵק מְמֹזֵר זֶה שְׁבָא מְסַפֵּק עֲרוּהָ כְּגוֹן
אֲשֶׁה שְׁנַתְקַדְשָׁה סְפֵק קְדוּשִׁין או סְפֵק גִּירוּשִׁין וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מַד"ס כְּגוֹן אֲשֶׁה שְׁשִׁמְעָה
שְׁמַת בְּעֵלָה וְנִיטָת וְאַח"כּ בָּא בְּעֵלָה הֶרְאָשׁוֹן וְכָא עֲלִי כו' ע"כ וְקִשְׁה דְבַסְפֵּק קְדוּשִׁין
נוֹקִי אַחְזָקָה וְתַהוּי בְּחֻזְקַת פְּנוּיָה וְלֹא הוּי מְמֹזֵר מַה"ת וּבִשְׁלֵמָא בְּסְפֵק קְדוּשִׁין לֹא קִשְׁה
דְאִי דְמְדַאֲוֵרִיָּתָא מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה מ"מ מְדַרְבְּנָן הוּי סְפֵק מְמֹזֵר אֲבָל בְּסְפֵק גִּירוּשִׁין נוֹקִי
בְּחֻזְקַת א"א וְהוּי מְמֹזֵר וְדִאי מַה"ת וְלֹא סְפֵק מְמֹזֵר וְאִין לּוֹמֵר דְמִיָּרִי בְּסְפִיקָא דְדִינָא
וְסוֹבֵר הַר"מ ז"ל כְּדַעַת הִנְדָּה רַבְּנוֹתָא שְׁכ' הֶר"ן ז"ל בַּפ"ק דְקְדוּשִׁין גְּבִי נְתָנָה הִיא וְאָמֵר
הוּא דְבַסְפִּיקָא דְדִינָא לֹא מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה דְז"א דְהָא הַרְמִז"ל קָאִי לְפְרוּשֵׁי מְמֹזֵר סְפֵק
שְׁהַתִּירָה תּוֹרָה כְּדַרְשִׁינָן מְמֹזֵר וְדִאי הוּא דְלֹא יָבֵא הָא מְמֹזֵר סְפֵק יָבֵא וְיָא אִיכָּא סְפִיקָא
קָמִי שְׁמִיָּא וְאֶפְשָׁר לּוֹמֵר דְמ"מ אֲתָא קָרָא לְלַמְדָּנוּ דְהִיכָּא שְׁיִסְתַּפֵּק לָן אִיזְהוּ דִין בְּקְדוּשִׁין
וְגִירוּשִׁין יְהִי הַנּוֹלָד מִזֶּה מוֹתֵר בְּקֶהֱל כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחוּלִין (דף כ"ב): וְאֶפְשָׁר לּוֹמֵר עוֹד

לפמ"ש הש"מ (בפ"ק דב"מ) גבי קפיץ אחד מן המנויים לתוכן פולן פטורין משום דעשירי ונדאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק והקשו התוס' דליבטול ברובא ות"י הש"מ דכיון דכתב רחמנא עשירי ונדאי ולא עשירי ספק לא מהני רובא ואע"ג דנתערב ברוב נמי מיקרי ספק א"כ ה"נ אפשר לומר דדעת הר"מ ז"ל דאע"ג דבכל התורה אזלינן בתר חזקה מ"מ כיון דדרשינן ממזר ונדאי ולא ממזר ספק מיקרי ספק אף היכא דאיתא חזקה להכי בספק קדושין וספק גירושין נמי מיקרי ממזר ספק: ומיושב בזה מה שהקשה המהרי"ט ז"ל בתשובה לשיטת הר"מ ז"ל דכל הספיקות מה"ת לקולא א"כ ל"ל קרא דממזר ונדאי ולא ממזר ספק ולדברינו א"ש דאיצטריך קרא כ אפילו היכא דאיכא חזקה נמי שרי: אלא דלכאורה א"א לומר כן דהא אמרינן בקידושין (דף עג) דבר תורה שתוקי פשר מאי טעמא רוב פשרים אצלה ומיעוט פסולים ודילמא אזלא איהי לגבייהו הוי ליה קבוע וכלקבוע כמע"מ דמי והתורה אמרה לא יבוא ממזר ונדאי לא יבוא הא ספק ממזר יבוא בקהל ע"כ.

הרי דלא שרינן מטעם ספק אלא היכא דהוי מחצה ע"מ הא אי הוי רוב פסולין אצלה ואזלה אינהו לגבה דלא הוי קבוע אסור מה"ת ואם נימא פדברי הש"מ דגבי עשירי אפילו אם נתבטל ברובא מיקרי ספק א"כ נימא אפילו ברוב פסולין אצלה שרי מה"ת דמיקרי ספק ממזר מיהו אפשר לומר דמה שהתחיל רבא לומר דבר תורה שתוקי פשר מ"ט רוב פשרים אצלה הוא קודם שמיסיים הך סברא דממזר ספק שרי ובעי למימר דכשר מטעם רוב פשרים אצלה ואם באנו לחוש דילמא אזלה איהי לגבייהו ע"ז מסיים התורה אמרה ממזר ונדאי לא יבוא הא ספק יבא ולפי הך דרשא אפילו רוב פסולים אצלה נמי שרי דגם זה מיקרי ספק והכי מוכח בגמרא דהא פסקינן (שם ע"ד) כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי ואמרינן מאי בדוקי שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי ואמרינן שם דהלכה כאבא שאול ואפילו ברוב פסולין וטעם נאמנות שלה כ' הה"מ (בפ"ט"ו מהלכות א"ב הלכה י"א) שמה"ת אין לאמו נאמנות ומה"ט אינה נאמנת אם אומרת לממזר נבעלתי עיי"ש רק שצאמנת לומר לכשר נבעלתי שתנשא הבת לישאל משום דמה"ת בלא"ה מותרת משום דהוי רק ספק ממזר הרי חזינן דגם ברוב פסולין אצלה מיקרי רק ספק ממזר: וכיון שבארנו דאף בתר רובא לא אזלינן בספק ממזר א"כ ונדאי דא"ש מ"ש הרמז"ל דספק קידושין וספק גירושין הוי ספק ממזר ולא אזלינן בתר חזקה דהא עדיף רוב מחזקה וכיון דלא אזלינן בת"ר כ"ש דלא אזלינן בתר חזקה אבל בכל דוכתא אזלינן בתר חזקה מה"ת ומדרבנן בעלמא אסרינן כמו ביבמות (דף לא) גבי ספק קידושין וכ"כ הרשב"א ז"ל בחי' לקדושין (דף ס"ו) דבזרק קרוב לה מוקמינן אחזקת פנוי' וזרק לה גט מוקמינן לה בחזקת א"א ומה"ת מתניבמת ואם הנה פהו מותרת לו עכ"ל עיי"ש שתי' כל הסוגיות הסותרות לזה וגם הא דפריד' בכתובות (דף כ"ג) ה"א עלי' באשם תלוי קיימא ולא קאמר בחטאת קיימא עיי"ש היטב וכן מ"ש הר"מ ז"ל (בפ"ב מהלכות אבל הי"ג) הספיקות אינו מטמא להם שצאמר לה יטמא מטמא הוא על הנדאי ואינו מטמא על הספק לפיכך הנוולדות שנתערבו והבן שהוא ספק בן שבעה לאחרון אם בן תשעה לראשון וכל פיוצא בהן אינו מטמא להן מספק וכן כל המתגרשת ספק גירושין או בגט פסול אינו מטמא לה עכ"ל והוא לשון הברייתא הביאו הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות וקשה לכאורה אמאי אינו מטמא לה בנתגרשה בספק גירושין נימא

דְּנוּקְמֵי אַחְזָקָה וְהִיא עֲדִינָן אֲשֶׁתּוֹ גְּמוּרָה וְדוּחַק לֹא מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא אִינוּ מְטַמְּא לָהּ דְּמְדַרְבְּנָן לָא מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה וְאִי דְּקִי"ל כִּר' עֲקִיבָא (בְּסוּטָה דְּרַף ג') דְּלָהּ יִטְמָא חוּבָה מִה"ת מ"מ ב"ד יְכוּלִין לַעֲקוּר דְּבָר מִה"ת בְּשׂוֹא"ת וְחִיּוּשֵׁינָן שְׂמָא אִינוּ אֲשֶׁתּוֹ וְאָסוּר לְטַמְּאוֹת.

דז"א דְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הִר"מ ז"ל דְּיִלְיָף לָהּ מְקַרָּא דְּלָהּ יִטְמָא מְטַמְּא עַל הַנְּדָאֵי וְאִינוּ מְטַמְּא עַל הַסְּפֵק דְּוּמְיָא דְּנוּלָד הַתְּעַרְבוּת דְּהוּי מִה"ת וְכֵן נִתְגַּרְשָׁה בְּגִט פְּסוּל נְמִי הוּי מִה"ת דְּגִט פְּסוּל הוּא גִּט שְׂפִשְׁר מִה"ת וְפְסוּל מְדַרְבְּנָן וְאִינוּ מְטַמְּא לָהּ מִה"ת פִּינָן שְׂמָה"ת הוּא פִּשְׁר וְדוּמְיָא דְּהִכִּי חָשִׁיב נִתְגַּרְשָׁה בְּסִפְק גִּירוּשֵׁין דְּאִינוּ מְטַמְּא מִה"ת וְקִשָּׁה דְּנוּקְמֵי אַחְזָקָה אֲבָל לְפִי מָה שְׂפַתְבְּנוּ לְעִיל א"ש דְּכִינָן דְּדַרְשֵׁינָן מְטַמְּא עַל הַנְּדָאֵי וְאִינוּ מְטַמְּא עַל הַסְּפֵק לָא מְהַנִּי הָא דְּמוֹקְמִינָן אַחְזָקָת א"א דְּמ"מ מִיְקָרֵי סְפֵק כְּמ"ש לְעִנָּן סְפֵק מְמָזֵר: ** (הַגְּה"ה וְעֵינָן בְּמ"מ שֶׁם שְׂפַתְבָּ דָּאִם נִתְעַרְבַּ מְמָזֵר בְּנוּלָדוֹת פְּשָׁרִים פְּנֻלָם אָסוּרִים וְאִי מִה"ת מְשׁוּם דְּאִיקְבַּע אִיסוּרָא וְאִין זֶה סְתִירָה לְדְּבָרֵינוּ דְּאִי שְׂפַתְבְּנוּ דְּלָא אֲזִלִּין בְּתַר חֲזָקָה אוֹ בְּתַר רֹב גְּבִי סְפֵק מְמָזֵר מ"מ בְּאִיקְבַּע אִיסוּרָא גְּרַע טְפִי שְׁהָרֵי יֵשׁ פְּאֵן מְמָזֵר אֲחַד וְנָדָאֵי מִשְׂא"כ בְּרֹבָא וְחֲזָקָה דְּאִפְשָׁר דְּאִין פְּאֵן מְמָזֵר כְּלָל:) וּמְדַבְּרֵי הִר"ם אֵלוּ שְׂהֵם מְבַרְיָתָא הִבְיָאִם הָרָא"ש ז"ל (בְּהַלְכוֹת טוֹמְאָה) מוֹכַח דְּסוּבֵר הִר"מ דְּכִמּוּ דְּסִפְק אִיסוּר מִה"ת לְקוּלָּא ה"נ בְּסִפְק קִיּוּם הַמְּצֻנָּה לְקוּלָּא מִה"ת וְא"צ לְקִיּוּם דְּהָא לְכַאוּרָה קִשָּׁה מְנָלָן דְּקָרָא אֲתָא לְמַעוּטֵי דְּאָסוּר לְטַמְּאוֹת מְסִפְק דִּילְמָא מוֹתֵר לְטַמְּאוֹת כְּמוֹ בְּכָל סְפֵק אִיסוּר וְקָרָא אֲתֵי לְמַעוּטֵי רַק מְחִיבָא דְּהָא קִי"ל לָהּ יִטְמָא לְחוּבָה כִּר"ע וְאֲתֵי קָרָא דְּבִסְפֵק לָא הוּי חִיּוּבָא אֲבָל אִיסוּרָא מְנָלָן וְצ"ל דְּסִפְק מְצֻנָּה נְמִי לְקוּלָּא וְלֹא צָרִיךְ קָרָא דְּא"צ לְטַמְּאוֹת א"ו דְּאֲתֵי קָרָא לְאִיסוּרָא שְׂאָסוּר לְטַמְּאוֹת אִי דְּבְכָל דְּנוּקְמָא סְפִיקָא לְקוּלָּא מִה"ת הָא גְּלִי קָרָא דְּאָסוּר לְטַמְּאוֹת מְסִפְק [וְעֵינָן בְּטוּרֵי אֲבָן בְּחִיגָה (דְּרַף ד') בְּהָא דְּפָרִיךְ שֶׁם אֵהָא דְּמַמְעֻטִּין טוֹמְטוּם מְרָא' דְּמְבַאָּר מְדַבְּרֵי שֶׁם ג"כ דְּלִדְעַת הִרְמַב"ם סְפֵק מְצֻנָּת רֵאִי לְקוּלָּא הוּא מִה"ת כְּמוֹ סְפֵק אִיסוּר] וְלִשְׁיִטַּת רֹב הִרְאִישׁוֹנִים דְּסְבָרֵי סְפִיקָא מִה"ת לְחוּמְרָא צ"ל בְּאַמְת דְּקָרָא מְמַעֻט מְחִיבָא שְׂאִינוּ מְחַנְיָב לְטַמְּאוֹת דְּהוּ"א דְּמְחַנְיָב לְטַמְּאוֹת אֵע"ג דְּסְפִיקָא דְּאוּרְיָתָא לְחוּמְרָא מ"מ ה"א פִּינָן דְּאִיפָּא סְפֵק עֲשֵׂה דְּלָהּ יִטְמָא אֲתֵי סְפֵק עֲשֵׂה וְדַחֵי סְפֵק ל"ת דְּטוֹמְאָה וּמְחַנְיָב לְטַמְּאוֹת [וְעֵינָן בְּטו"א בִּר"ה שְׂנִסְתַּפֵּק בְּזָה אִי סְפֵק עֲשֵׂה דַחֵי סְפֵק ל"ת וּמְכָאֵן רֵאִי דְּדַחֵי וְאִפְשָׁר לֹא מְדַרְבְּנָה מְהִכָּא יְלִפִּינָן דְּלָא דַחֵי דְּגִלֵי קָרָא דְּאָסוּר לְטַמְּאוֹת וְאִין סְפֵק עֲשֵׂה דוּחָה סְפֵק ל"ת דְּטוֹמְאָה] וְצ"ל דְּהָךְ בְּרִיָּתָא דְּיִלְיָף מְלָהּ יִטְמָא שְׂאִינוּ מְטַמְּא עַל הַסְּפֵק אֲתֵי כִּר"ע דְּסוּבֵר לָהּ יִטְמָא חוּבָה דְּלִר' יִשְׁמַעְאֵל דְּסוּבֵר רְשׁוּת וְלִיכָּא חוּבָה אֲפִילוּ בְּנְדָאֵי וְע"כ מְמַעֻט דְּבִסְפֵק לָא הוּי רְשׁוּת אֲלָא אִיסוּר וְקִשָּׁה ל"ל קָרָא דְּפִשְׁיָא דְּאָסוּר לְטַמְּאוֹת דְּסְפִיקָא דְּאוּרְיָתָא לְחוּמְרָא לְדִידִי דְּהָא אִיהוּ סוּבֵר בְּסִנְהֶדְרִין (דְּרַף ד') יֵשׁ אִם לְמִסְנֶרֶת דְּדַרְיָשׁ לְטַטְפַּת לְטַטְפַּת וּבְכִרִיתוֹת (ד' י"ז) אֲמַרִּין דְּמֵאֵן דְּדַרְיָשׁ יֵשׁ אִם לְמִסְנֶרֶת מְחַיִּיב אֲשֶׁם תְּלוּי אִי בְּחִתִּיכָה אַחַת דְּדַרְיָשׁ מְצוֹת וְלֹא מְצוֹת וְכִינָן דְּחִיּוּבָא אֲשֶׁם תְּלוּי פְּשִׁיטָא דְּסְפִיקָא דְּאוּרְיָתָא לְחוּמְרָא א"כ הָא לָא צָרִיךְ קָרָא לְמַעֻט סְפֵק מְגוּרְשָׁת דְּבִלָּא"ה יְדַעִינָן דְּאָסוּר לְטַמְּאוֹת מְסִפְקָא פִּינָן דְּמְצֻנָּה לִיכָּא דְּהָא סוּבֵר לָהּ יִטְמָא רְשׁוּת וְצ"ל דְּל"ל הָךְ דְּרִשָּׂא וְלִשְׁיִטַּת הַפּוֹסְקִים בִּאֵה"ע"ז (סִימָן צ') דְּבִסְפֵק מְגוּרְשָׁת הַבְּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ אֲפִשְׁר לֹא מְדַרְבְּנָן רִי"ש אִית לִיהָ הָךְ דְּרִשָּׂא דְּאִינוּ מְטַמְּא עַל הַסְּפֵק וְאֲתֵי קָרָא דְּהוּ"א הוּאִיל וְיוֹרֵשָׁה הוּי לָהּ כְּמַת מְצֻנָּה דְּקָרֵי לִי וְלֹא

עני ומותר לטמאות פדאמרינו הך סברא גבי קטנה ביבמות (דף פ"ט) להכי דרש קרא דאפ"ה אינו מטמא לה וצ"ל לפ"ז דסובר ירושת הבעל דאורייתא ומיהו אפילו למ"ד ירושת הבעל דרבנן מ"מ אתא קרא לתערובות ונולדות שהו יורשין את הוולדות פדתנו ביבמות (דף ק') דהוי ממון המנטל בספק וחולקין ואפ"ה אתי קרא שאין מטמאין מספק: ונ"ל דיש להביא ראיה דספק מצנה לקולא לדעת הר"מ ו"ל מהא דאבעיא לו בכתובות (דף מ"ו) בעי רב אשי הוציא שם רע על נשואין הראשונים על נשואי אחיו מהו ובעיא קמיינתא לא איפשטא ופסק הרמב"ם ו"ל (בפ"ג מהלכ' נערה בתולה) בקידוש נערה וגרשה ונזר וקידשה והוציא עלי' שם רע ה"ז פטור מן המלקות ומן התשלומין וכל הפטור אם רוצה לגרש יגרש והקשה המל"מ פיון דהוי בעיא דלא איפשטא נהי דפטור מן התשלומין וממלקות אבל לענין מ"ע ולו תהיה לאשה פתיבואמאי יכול לגרשה עיי"ש ולכאורה מוכח מזה דסובר הרמב"ם ו"ל דגם בספק מ"ע מן התורה ספיקא לקולא: ואפשר לדחות דאין ראי' מזה דספיקא דאורייתא לקולא אלא התם הטעם משום דכל מוציא ש"ר שוין אנפשי' חתיכה דאיסורא דאע"ג שהבעל אינו יודע אם זינתה או לא רק שהביא עדים לב"ד שהעידו שזינתה דאנן לא קיי"ל כרבי יהודא דבעינן שישפוך עדים ורק אם טען לא מצאתי לבתה בתולים והביא עדים ע"ז יש לו דין מש"ר כמ"ש הרמב"ם ו"ל שם (בהלכה ו') כיצד הוש"ר שייבא לב"ד ויאמר נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולים וכשבקשתי על הדבר נודע לי שזינתה תחתי אחר שארסתי ואלו הם עדי שזינתה בפניהם ואם הביאה עדים שהזימו עדים שהביא הבעל ונמצא שהעידו שקר ילקה ונותן מאה סלעים עכ"ל דמשמע שהבעל לא ידע שזינתה רק שלא מצא בתולים וביקש על הדבר ומצא עדים שזינתה אבל הוא לא ידע אם זינתה וא"כ לא שייך שוין אנפשיה חד"א.

דהא לא אמר שזינתה וכמה שאמר לא מצאתי לבתה בתולים לא שוין אנפשי' חד"א אלא באשת פהן או בנתקדשה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד דליכא ספק ספיקא אבל באשת ישראל שנתקדשה אחר ג"ש לא שוין אנפשי' חד"א דהא הוי ס"ס ספק תחתי ספק אינו תחתי ספק באונס ספק ברצון פדאמרינו בכתובות (דף ט').

מ"מ הא כתב הרמב"ם ו"ל שם (בפ"ג ה' וא"ו) דאם אמר לא מצאתי לבתה בתולין ולא אמר שזינתה תחתי וכן אם אמר שזינתה תחתי ולא הביא עדים ה"ז פטור וכיון דבעינן שייאמר שזינתה תחתי מלבד מה שייאמר לא מצאתי בתולים א"כ הרי שוין אנפשיה חד"א: ועיין בש"מ בכתובות (דף מ"ה) בהא דאמרינו שם נערה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עלי' ש"ר הוא אינו לוקה ופירש"י אינו לוקה אם פירש הש"מ ונ"ל דהא ודאי אין המלקות בא לו ע"י מה שהזימו דמפני שעדיו הוזמו לאו בר מלקות הוא דאפשר שאמת הי' דבריו אלא שהעדים הוזמו אבל לא הוכחשו ולכך בעינן שייכחיש הוא עצמו את דבריו הראשונים והרמב"ם ו"ל (בה' נערה) לא כתב פן שכ' כיצד הוצאות ש"ר שייבוא לב"ד ואם הביא האב עדים והזימו עדים שהביא הבעל ונמצא שהעידו שקר יסקלו וילקה הוא ונותן מאה סלעים עכ"ל אפשר לומר דבעינן תרנוייהו שייזימו עדים שהביא הבעל וגם הבעל בעצמו יודה ששקר דיבר ובהזמת העדים לא סגי שהרי הוא עומד צונח שזינתה תחתי ואע"ג דעדיו הוזמו הרי לא הוכחשו והיום או מחר יביא עדים ואין ללקות מספק אבל מאחר שהזימו עדיו וגם הוא מכחיש דבריו הרי הדבר

שְׁקַר לְכַף לֹקֵה וְיֵשׁ לְדַיֵּיק כֵּן מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְ"ל שֶׁכ' וְנִמְצָאוּ שֶׁהַעִידוּ שְׁקַר וְהָרִי לְשׁוֹן
זֶה מִיּוֹתֵר אִ"ו פְּדַכְתִּיבְנָא וְזֶהוּ שְׁכַתְב רַש"י וְ"ל הוּא אֵינוֹ לֹקֵה אִם פְּיחַש פִּירַש פְּיחַש
דְּבָרָיו הֵרָאשׁוּנִים עַכ"ל הַש"מ בְּקִיצוֹר הָרִי חֲזִינַן דְּמִיָּרִי שֶׁהוֹדָה שְׁדִיבְר שְׁקַר אוֹ שֶׁהוֹדָה
שְׁאָמַר שְׁקַר בְּמָה שְׁאָמַר שְׁלֹא מְצָא לֵה בְּתוֹלִים וּבְאֲמַת מְצָא אוֹ שְׁאָמַר שֶׁרָאָה שְׁזִינְתָה
וְהוֹדָה שְׁלֹא רָאָה וְהַעֲמִיס הַש"מ זֶה בְּלִשׁוֹן הַר"מ וְרַש"י וְ"ל: וּבְאֲמַת הַדְּבָר מוֹכַח מֵעֲצָמוֹ
דְּבַלֵּא"ה קִשְׁיָה טוֹבָא לְפִי מָה דְּמִשְׁמַע פְּשָׁטָא דְּתַלְמוּדָא וְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם שְׁאָמַר רַק לֹא
מְצָאֲתִי לְבַתְרָה בְּתוֹלִים א"כ אֲמַאי עוֹנְשִׁין אוֹתוֹ מִלְקוֹת וּמֵאָה פְּסָף הָא אֲפֹשֶׁר לוֹמַר
שֶׁהֲאֲמַת הַדְּבָר שְׁלֹא מְצָא וְהֵלֵא הִי חוֹבָה עָלָיו לְבֹא לְב"ד דְּהָא מֵהָא טַעְמָא קָבַעוּ חֲכָמִים
יוֹם מְוַגְבֵּל לְגִשׁוּאֵי בְּתוֹלָה לְיוֹם רְבִיעִי כְּדִי שְׁאֵם יִהְיֶה לוֹ טַעֲנַת בְּתוֹלִים יְבֹא לְב"ד וְלֹא
יִתְקַרֵּר דַּעְתּוֹ כְּמִבְּנֹאֵר כ"ז בַּפ"ק דְּכַתְּוֹבוֹת בְּגִמְרָא וְרַש"י וְתוֹס' שֶׁחוֹבָה עָלָיו לְבֹא לְב"ד
שִׁיתְּבַרְר הַדְּבָר וְאִם מְצָא עֲדִים שֶׁהוֹזְמוּ הוּא מָה פִּשְׁעֵה בְּזָה וְאֲפִילוּ אִם אָמַר שִׁיּוֹדַע בְּעֲצָמוֹ
שְׁזִינְתָה הָא אֲפֹשֶׁר שְׁאֲמַת הַדְּבָר דְּהַעֲדִים הוֹזְמוּ וְלֹא הוֹכַחְשׁוּ כַּמ"ש הַש"מ א"ו דְּמִיָּרִי
שֶׁהוֹדָה שְׁאָמַר שְׁקַר בְּמָה שְׁאָמַר שְׁלֹא מְצָא בְּתוֹלִים אוֹ שֶׁרָאָה שְׁזִינְתָה כַּמ"ש הַש"מ מ"מ
מֵאִי מֵהֵי חֲזַרְתּוֹ הָא שׁוֹי' אֲנַפְשִׁי' חַד"א אֵלָא דְּבַמִּשְׁר"ר גְּלִי קְרָא דְּלֹא חִיָּיְשִׁינַן לְמָה דְּשִׁנְיָא
אֲנַפְשִׁי' חַד"א וְרַמִּי עָלָיו קְרָא מ"ע דּוּלוּ תֵהִי לְאִשָּׁה וְעוֹד דְּבַמוֹצִיא ש"ר אֲתִי עֲשֵׂה דּוּלוּ
תֵהִי לְאִשָּׁה וְדַחִי ל"ת דְּלֹא יוֹכַל לְשׁוּב לְקַחְתָּהּ אַחֲרֵי אֲשֶׁר הוֹטְמָאָה לְפִי דְּבָרָיו שְׁזִינְתָה
דְּהָא בְּדִידָה לִיכָּא ל"ת שֶׁהִיא מְכַחֶשֶׁת וּבְדִידָהּ אִיכָּא עֲשֵׂה וְדַחִי ל"ת אֲבָל בְּסַפֵּק מִש"ר
אֵין סַפֵּק עֲשֵׂה דּוּחָה ל"ת וְלֵהֲכִי בְּסַפִּיקָא דְּדִינָא כְּמוֹ מִש"ר עַל גִּשׁוּאֵי הֵרָאשׁוּנִים כִּיּוֹן
דְּהוּי סַפֵּק אִם יֵשׁ כָּאֵן מ"ע אוֹ לֹא הָא שְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁי' חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא שְׁאָמַר שֶׁרָאָה
שְׁזִינְתָה וְאֵין סַפֵּק קִיּוּם מ"ע דּוּלוּ תֵהִי לְאִשָּׁה דּוּחָה אִסּוּר דְּשְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁי' חַד"א: וְאֵין
לוֹמַר דְּלְפִי זֶה תִּקְשָׁה אֲמַאי כְּתַב הַרְמַב"ם וְ"ל דָּאִם רְצָה לְגַרְשׁ יְגַרְשׁ דְּמִשְׁמַע שְׂאֵם רְצָה
שְׁלֹא לְגַרְשׁ הֵרָשׁוֹת בְּיָדוֹ הָא שְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁי' חַד"א וּמְחַנְיָיִב לְגַרְשׁ ז"א דְּהָא הֵרָאָב"ד וְ"ל
כְּתַב (בְּפִי"ח מֵה' א"ב ה"ט) וְעִיָּין בַּמִּל"מ שֶׁם גְּבִי אִשָּׁה שְׁאָמְרָה טְמֵאָה אֲנִי לָהּ אִם אֲמְרָה
אַחַר מִיתַת בַּעֲלָהּ שֶׁהִיא טְהוֹרָה וְלֹא אֲמְרָה כֵּן אֵלָא כְּדִי לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִתַּחַת בַּעֲלָהּ
מְוַתֵּר לְכַהֲנֹנָה מִשׁוּם דְּזֶה הוּי אֲמַתְלָא א"כ ה"נ מֵאִי דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם שְׂאֵם רְצָה
שְׁלֹא לְגַרְשָׁה הֵרָשׁוֹת בְּיָדוֹ הֵינּוּ אִם יִתֵּן אֲמַתְלָא לְדְּבָרָיו וְיֵאמַר שְׁמָה שְׁאָמַר שִׁיּוֹדַע
שְׁזִינְתָה הוּא מְחַמַּת שְׁרָצָה לְאֹסְרָה עָלָיו וְהוּי אֲמַתְלָא טוֹבָה וּמֵהֵי אֲבָל אִם רְצָה לְגַרְשָׁה
רַשָּׁאֵי הֵינּוּ אִם לֹא נָתַן אֲמַתְלָא לְדְּבָרָיו לְמָה אָמַר שִׁיּוֹדַע שְׁזִינְתָה רַק שְׁחִזַר מִדְּבָרָיו
שֶׁבַתְּחִילָה אָמַר שִׁיּוֹדַע שְׁזִינְתָה חִזַר בּוֹ וְאָמַר שְׂאֵינוֹ יוֹדַע שְׁבִזָּה שְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁי' חַד"א וְדִין
מִש"ר אֵין כָּאֵן מִשׁוּם דְּלֹא נִפְשָׁטָה בְּעִיָּין אִם יֵשׁ בְּגִשׁוּאֵין הֵרָאשׁוּנִים דִּין מִש"ר לְהֲכִי אִם
רְצָה לְגַרְשׁ יְגַרְשׁ מִשׁוּם דְּשְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁי' חַד"א וְאִם רְצָה שְׁתֵּהָא אִשְׁתּוֹ וְיִתֵּן אֲמַתְלָא לְדְּבָרָיו
רַשָּׁאֵי: וְיֵשׁ לְהַבִּיא רָאָה דְּלֵהַרְמַב"ם סַפֵּק מְצָנָה לְחוּמְרָא דְּהָא אֲמַרִּינַן בַּע"ז (דָּף נ"ג)
יִשְׂרָאֵל שְׁזִקְרָה לְבִינָה וְלֹא הִשְׁתַּחֲנוּהָ לָהּ וּבָא עֲכוּמ"ז וְהִשְׁתַּחֲנוּהָ לָהּ אֲסָרָה מִתְּחִילָתָהּ שֶׁל
א"י דְּכַתִּיב וְאֲשַׁרְיָהֶם תִּשְׁרַפּוּן בְּאֵשׁ מְכַדִּי א"י יְרוּשָׁה לָהֶם מֵאַבוֹתֵיהֶם וְאֵין אָדָם אוֹסֵר
דְּבַר שֶׁא"ש אֵלָא מִדְּפִלְחוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַגְלָהּ גְּלוּ אֲדַעַתְיָהּ דְּנִיחָא לָהּ וְעֲכוּמ"ז שְׁלִיחוֹתֵיהּ
עֲבָדִי וּפְרִיָּהּ וְאִימָא דְּבַהֲדִי עַגְלָהּ לִיתְסַר מִכָּאֵן וְאִילָף לִישְׁתַּרִּי וּמִשְׁנֵי מֵאֵן מוֹכַח ע"כ אֵלְמָא
שְׁנֵאֲסָרוּ כָּל הָאֲשִׁירוֹת מִשׁוּם הֵנָּה דְּבַהֲדִי עַגְלָהּ וְהַקְשׁוּ הַמְּסַבְּרִים הָאֲחֵרוֹנִים וְ"ל דְּהָא
לְהַר"מ סַפִּיקָא לְקוּלָא וְנָהִי דְּלֹא שְׁרִינַן מִשׁוּם רְוָבָא מִשׁוּם דְּהוּי קְבוּעַ מ"מ הָא בְּסַפֵּק

השקול נמי מה"ת שרי ומנהגי ביטול כמו טלמסאות של עכומ"ז ואין לומר דלא מהני בספק משום דמוקמינן אהזקה כמו שהיתה אסורה קודם ביטול דכבר פתבנו לעיל בתשובה (בדיני חמץ) דלא מהני חזקה אלא אם אנו באין לדון על הדבר מזמן לידת הספק והלאה אבל לא מהני חזקה אסורה להחזיק האשירה שקודם ביטולה היתה של ישראל שאם אנו באין לאוסרה ולאמר שלא יועיל הביטול אנו צריכין לאמר שקודם ביטולה היתה של ישראל וזה לא אמרינן עיי"ש.

וא"כ קשה אמאי נאסרו כל האשירות ולא מהני להו ביטול הא מן התורה ספיקא לקולא אבל אם נימא דספק מצוה לחומרא א"ש דביעור עכומ"ז הוי מצוה שנוצטוו אחר פניסתן לארץ פדאמר בע"ז (דף מ"ה) וספק מצוה לחומרא וכן נראה לי בהא דאמרי' ביבמות (דף ס"א) דקאמר רשב"י קברי פותים אין מטמאין באהל משום דאתם קרונו אדם ואין הפותים קרונו אדם ופריף הש"ס מקרא דכתיב כל הורג נפש וכל הנוגע בחלל תתחטאו ומשני דלמא איקטיל חד מן ישראל והקשו האחרונים ו"ל הא להרמב"ם ספיקו לקולא ולמה נחויש דאיקטיל חד מן ישראל.

אבל לפמש"כ א"ש דסובר כר"י דאית לי' ביומא (דף ח') דהזאה בזמנה מצוה וספק קיום מצוה לחומרא מיהו אפתי קשה נהי דספק מצוה לחומרא מ"מ אמאי חייבין להזות משום דלמא איקטיל חד מן ישראל הא כאו"א פטור מלהזות דבעינן למיזל בטר רובא ורוב חללי פותים היו וכ"א יתלה דאפילו אם יקטול חד מישראל מכ"מ הוא נגע בכותי ולא נגע בישראל ונראה דגם זה ניחא בלא"ה דאף דהתם אמר רבינא נהי דמעטינהו קרא מטומאת אהל ממגע ומשא מי ממעטינן קרא דמשמע דמעיקרא הוי סבר הש"ס דמת עכומ"ז לא מטמא אף במגע ומשא היינו דלא מטמא טומאת שבועה כדין מגע ומשא שבמת אבל טומאת ערב פנבילה ידע הש"ס גם מעיקרא שמתמא דאף דלא קרי אדם מכ"מ לא גרע מבהמה שמתמא במותה טומאת ערב במגע ובמשא [והכי משמע לשון רש"י ו"ל שם בד"ה כל הורג נפש שכתב שם ומדבעי טומאת שבועה אלמא מטמא ע"כ הרי משמע דקושית הש"ס לרשב"י הוא רק מהא דמטמא טומאת שבועה אבל אי מטמא טומאת ערב לא קשה לרשב"י וזה ידע הש"ס גם מעיקרא] וכיון דטומאת ערב איכא גם אם נגע בחלל עכומ"ז ממילא בעינן לטמויי טומאת שבועה מספיקא דלמא אקטיל חד מישראל לפמש"כ לעיל דמחזיקין מאל"א ומכ"ש מטומאה לטומאה דשם טומאה אחת היא ואף דקיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף ורובא מתי עכומ"ז הנה מ"מ אפשר דרשב"י סובר כר"מ דאית ליה סמוך מיעוטא לחזקה: סימן עב שאלה סרקה שלא פסדרן על הריאה במקום שנתרוקן הפשר והקרומים דבוקין זה בזה עד שאם נוקבין במחט אין רוח יוצא מחמת דבוק הקרומים מה דינה: תשובה לכאורה פינו דסרקה שלא פסדרן אפילו אם הלכה ע"י מיעוט בעי בדיקה והכא ליכא בדיקה דהא חזינן דדיבוק הקרומים מעפב הרוח מלצאת דאפילו בנקיבת מחט נמי אין הרוח יוצא וא"כ הרי לא נבדקה הריאה: אולם לכאורה יש להקל דהא עיקר טריפות נקובת הריאה הוא משום שהנקב מוציא רוח כמ"ש רש"י בחולין (מ"ו) ד"ה ל"ל בדיקותא שכתב שם ואע"פ שהקרום סותם הנקב ואין מוציא הרוח הא אמרן קרום שפעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום עכ"ל הרי משמע דעיקר טריפות דנקיבת הקרום הוא משום שמוציא רוח ואם פן הכא שהקרומים דבוקים זה בזה עד שאינו מוציא רוח אפילו מנקבין במחט הא גופא לא גרע

מסתימה דעלמא וכו' משמע בנקה"כ (בסימן מ"ג) גבי טחול דעיקר טעם דנקיבת קרום הרואה הוא משום שהרוח יוצא מחמת הנקב: מיהו ז"א דמאן לימא שמתחילת עשיית הנקב היו הקרומים דבוקים זה בזה דילמא מתחילה היה במקום הסרסא נקב ועדיין היה שם בשר והיה הרוח יוצא מהנקב ואח"כ נדבקו הקרומים עד שאין רוח יוצא ואנו קיי"ל דלא מהני סתימה אח"כ הוי סתימה דמעיקרא כמו סתימת הדופן בריאה או סתימת הפכד במרה אבל סתימה דאח"כ לא הוי סתימה ומה"ט אין סרסא סותמת והא דאמרנו בחולין (דף מט) חלב טהור סותם ולא חיישינו דילמא עלה השומן אחר שניקב אפשר לאמר דהתם אמרינו אין דרכה להיות משבחת במידי דמיטרפא בי' פדאמר בחולין (דף נ"ז) גבי נישלה הנוצה והגדילה פנפים יותר מן הראשונים דפריה ודילמא קא סבר טריפה משבחת ומשני דבמידי דמיטרפא אינה משבחת אבל הכא בדביקות הקרומים חיישינו שפא אחר שניקבה נדבקו: מיהו נראה דאפשר לומר דהוי ס"ס דהא הרא"ש כתב בחולין בפ' א"ט דבהמה שנטרפה מחמת סרסא הוי רק ספק טריפה לענין החלב שנתחלב ממנה ואף שהש"ך כתב ביו"ד (סימן פ"א ס"ק ט') דאיכא סרכות שהו ודאי טריפות דהיינו סרסא שלא פסדון מ"מ דעת הגאונים ז"ל דשלא פסדון הוי רק אם נסרף ראשונה לאונה השלישית אבל אם נסרף אונה לחברתה הסמוכה לה מיקרי פסדון וכו' בסרוכה לשומן איכא כמה מרבנותא דמקשרי כמ"ש הב"י ביור"ד (סימן ל"ט) עיי"ש.

וא"כ לא הוי אלא ספק טריפה ונפיר הוי ספק ספיקא שפא ליכא פאן נקב והסרסא באת מחמת הפשטת ליקה בעלמא. ואת"ל שפא מחמת נקב שפא נעשה אחר שנדבקו הקרומים זה לזה והוי סתימה דמעיקרא שלא נטרף כלל: ודע שיש לעיין הא דבכל מקום שהוזכר בש"ס בדיקה גבי רואה הוא רק בנפיחה אי מפקא זיקה כמו בריאה הסמוכה לדופן דרב נחמיה בדיק לה בפשוטי וממילא היכא דא"א לבדוק בפשוטי כגון שיש טיגרי המעכב הבדיקה וטיגרי לא מיקרי העלמה צמחים דצמחים הוא בועה ולא טיגרי] אסורה ולא מהני מה שנראה בעין שאין פאן נקב ובשאר דוכתי מהני בדיקה במראית עין שאין פאן נקב פדאמרנו שם (בדף נ"ו) גבי קרום של מוח בעורף שהכחה חולדה על ראשה למ"ד דמהני בדיקה דרב שניבא בדיק בשמימא פרש"י ז"ל גגד השמש מסתפל אמיראה נקב שהאור יפה לבדיקה עכ"ל ואם פן בריאה נמי היכא דא"א לבדוק בנפיחה נבדוק בשמימא מיהו באמת הדבר נכון דאיך אפשר לבדוק בשמימא דהרי אנו רואין כל היכא דמפקא זיקא אין ניכר שם נקב בריאה אפ"ה יוצא הרוח הרי שודאי נקבי הרואה אינו דומין לשאר נקבי איברים הפנימים דבכל איברים הפנימים אם יש נקב ניכר לעין ובריאה מוציא רוח אף שאין ניכר לעין שום נקב וריעותא בקרום להכי א"א לסמוך בריאה אלא בבדיקת פושרי ולא במראית עין מיהו לפעמים שנראה לעין על קרום הרואה מחמת מוגלא שפחת הקרום שדוחק את הקרום ונראה כמו שניקב הקרום ויכול להיות שבאמת לא ניקב רק מחמת קושי המוגלא ודחיקת הקרום נראה כמו נקב אז מהני להסיר את המוגלא ואם נראה שהקרום לא ניקב לעיני השמש אז יש להתיר דבזה אנו רואין שמה שהיה נראה כמו נקב הוא רק מחמת דקירת המוגלא בקרום אבל בשארי ריעותות אין בדיקה אלא בפושרין ודו"ק: סימן עג שאלה כמה שמצוי האידנא בריאה שנמצא עלי' בשר בלוי וכשקולפין הבשר בלוי מוצת טיפי דמים ולפעמים יוציאו הרבה דם וכשמקנחין את הדם לרגע או לשמים חוזרת ומוצת והאחרונים נסתפקו לומר דכיון

דלא מפקא זיקא לא מיקרי נקב ויש אומרים שהדם בא משני הקרומין וניקב העליון ולא התחתון מה דינו: תשובה הנה באמת קשה הדבר להקל בסברות פרוטות פאלו בספק תורה מ"מ נראה לי דיש להקל מטעם אחר דהנה הרמ"א ז"ל פתב (בסי' ל"ט) ריאה שנמצא עלי' כמו חלב פיסוי והוא בשר בלוי קולפין אותה מעל הריאה ואם הריאה תחתית שלם ויפה פשיטה מיהו צריך לבדוק הריאה בנפיקה עכ"ל וכיון שנמצאת הריאה שלם ויפה אחר הקליפה יש לתלות דם זה הינצא מחמת קליפת הבשר בלוי שניקלף בחזק ונקרעו ונפתחו עורקי הדם וקודם הקליפה לא היה שום נקב בריאה רק שהקליפה גרם הנקב דמחמת שנפרד בכת גרם לינקב ואין לומר דאפתי לא עדיף מאלו לא נבדוק כלל דז"א דנראה לי דהו בדיקה דבשר בלוי אינה חיובית כלל ואם הסירו הבשר בלוי ונראה שאין תחתיו מפה והיא בגדר שלם ויפה ולא בדיק בנפיקה נמי פשיטה דהאי שלם ויפה שפתב הרמ"א ז"ל אין פוננתו על הוצאת רוח מדכתב אה"כ מיהו צריך לבדוק הריאה בנפיקה אלא דהאי שלם ויפה שפתב פוננתו שלא תהא תחת הבשר בלוי מפה או מסמוס הקרום שדומה לנקב אבל בדיקת נפיקה ודאי דאינה מעכבת דהא הב"י בשם הרוקח למד דין זה דבשר בלוי מהאי ריאה דקיימא גילדי גילדי המוןכר בגמרא (דף מ"ו) ושם אמרינן סתם פשיטה ולא מצרכינו בדיקה וכן ציין הגר"א ז"ל בבניאורו לש"ע על דברי הרמ"א ז"ל ממיימרא דגילדי גילדי ואף דגם בדיקת שלם ויפה אחר הקליפה לא הונכר שם ואפילו הכי היא חיובית וכמ"ש גם הטור (בסימן ל"ח) גילדי גילדי כמו נתק והיא שלימה איכא למימר דזה א"צ להזכיר דממילא מוכן דבעינו שתהא שלימה בלי מפה תחת הנתק אבל בדיקה אם איתא דבעינו הנה ליה להזכיר ומדאמרי' סתם פשיטה משמע דלא בעינו בדיקה כלל וקים להו לחז"ל דהריאה רגילה להעלות קרומים פאלו עליה שלא ע"י נקב וכן גבי סירכא תלוי' הספימו כל הראשונים ז"ל שא"צ בדיקה בנפיקה כיון שאין נסרף למקום אחר בא על הריאה מחמת איזה חולשה אף בלא נקב: ואף הר"מ ז"ל שמצריך לבדוק בסירכא תלוי' כמו שלמדו מדבריו הר"ן ז"ל והרשב"א ז"ל שפתב שכ"מ שיש ריעותא נופחין אותה נראה דטעמא רבה אית ביה דממ"נ אם נימא אין סרכה בלא נקב וכסדרן פשר משום דהוי סתימה מעליא א"כ ה"ה סרכה תלוי' הנה סתימה מעליא ומ"מ בעי בדיקה שמא עדיין לא נסתם הנקב וכמ"ש התוס' בפ' א"ט (דף מ"ז) סברא זו וכ"כ המרדכי שם וכן להו שיטה דיש סירכה בלא נקב ושלא פסדרן טריפה משום דסופו להתפרק ולהעשות נקב א"כ פשמוצאין סירכה תלוי' בעינו לחוש שמא היתה דבוקה למקום אחר וכבר נפסקה וניקבה ע"י מה שנפסקה ולהכי בעי בדיקה לשיטת הרמז"ל אבל בבשר בלוי שהוא כמו גילדי גילדי דל"ל מידי למסרף למקום אחר מודה גם הרמז"ל דא"צ בדיקה וכיון דבדיקת נפיקה לא הוי חיובית יכולין לתלות שמחמת הקליפה בעצמה נעשו הנקבים להוציא רוח או דם ואף שקלפו בנחת וכמ"ש הרמז"ל (בפ"ז מה"ש) גבי ריאה הסמוכה לדופן דאי איכא מפה בדופן תלינו בתר דופן אף אם נמצאת נקובה תלינו הנקב שנעשה בשעת פירוק הריאה מהדופן אף שפרקה בספינא דחלש פומיה מ"מ שמא לא נזקרו יפה יפה ואף שהלחם משנה כתב שם דסירכה לדופן והסירו הסירכה מהריאה לא תלינו שבא הנקב מקליפת הסירכה מ"מ לא נראו דבריו ז"ל בזה דהחוש מעיד פשמפרידין מהריאה דבר שדבוק בה יכולה לינקב: ועוד נראה לי דאף הרמ"א ז"ל לא הצריך לבדוק הריאה בנפיקה אחר הסרת הבשר בלוי אלא

שְׁצַרְיָהּ לַנְּפִחָה קוֹדֵם הַהֶסְרָה שְׁמָא יֵשׁ בָּהּ נֶקֶב עַכְשָׁיו כְּמוֹ בְּכָל רִיזָה שְׂיֵשׁ בָּהּ אִיזוֹ רִיעוּתָא שְׁצַרְיָכָה בְּדִיקָה אֲבָל לֹא בְּעֵינֵי לְבָדוּק מְקוּם שְׁקֵלְהָ דְאֶפְשָׁר דְּמַחְמַת הַקְּלִיפָה נִיקְבָה וְכֵן כָּל הַפּוֹסְקִים שֶׁהֶצְרִיכוּ בְּדִיקָה בְּסִרְכָה פְּסֻדָּה וּמְפֻלָּם הֶרֶם"א ז"ל (סִימָן ל"ט) אִין פְּנוּנְתָם לְהַסִּיר הַסִּרְכָה וּלְבָדוּק מְקוּמָה אֲלֵא פְּנוּנְתָם לְבָדוּק הַרִיזָה קוֹדֵם הַסֶּרֶת הַסִּרְכָה שְׁמָא יֵשׁ בָּהּ נֶקֶב וְעֵינֵי בְּחוּס' פֶּרְק א"ט (דָּף מ"ז) שְׁכַתְּבוּ לְשִׁטַּת הָאוּמְרִים אִין סִרְכָה בְּלֹא נֶקֶב וְכִסְדָּרָן סוּתָם הַנֶּקֶב דְּבַעֵי בְּדִיקָה שְׁמָא עֲדִינֵן לֹא נְסַתָּם וְהֵתָם וְדָא פְּנוּנְתָם לְבָדוּק בְּלֹא הַסֶּרֶת הַסִּרְכָה דְּהָא לְאַחַר הַסֶּרֶת הַסִּרְכָה שׁוּב אִין בְּחִינָה לִידַע שְׁלֹא נְסַתָּם שְׁהִיא בְּעֶצְמָה סוּתָמַת הַנֶּקֶב וְכֵן פְּנוּנַת כָּל הָרֵאשׁוּנִים ז"ל לְבָדוּק קוֹדֵם הַסֶּרֶת הַסִּרְכָה וְהָכִי נָמִי לֹא הֶצְרִיף הֶרֶם"א ז"ל לְבָדוּק מְקוּם הַקְּלִיפָה שְׁל הַבְּשָׂר בְּלוֹי בְּנִפְיָה שְׁמָא תְּבַצְבֵּץ דְּאָף אִם יְבַצְבֵּץ תְּלִינֵן שְׁמַחְמַת הַקְּלִיפָה בְּא הַנֶּקֶב.

רַק דְּבַעֵינֵן לְבָדוּק הַרִיזָה וּמַהֲנֵי הַבְּדִיקָה אָף קוֹדֵם הַקְּלִיפָה וְכִינֵן שְׁפֹן וְדָא דִּיכּוּלִּין לְתַלּוֹת הַבְּצֻבּוּץ אוֹ הוֹצָאת הַדָּם בְּקְלִיפַת הַבְּשָׂר בְּלוֹי וְעוֹד דְּהַז"מ פְּתַב (בְּסִימָן ל"ט ס"ק י"ד) רִיזָה שְׁנִמְצָא בָּהּ דְּלְדוּלִים כְּעֵין סִרְכּוֹת כְּשֶׁר וְלֹא הוֹזְכָר שָׁם קְלִיפָה וּבְדִיקָה וְכֵן נוֹהֲגִין לְהַכְשִׁיר בַּכ"מ וְהֵמָּה בְּשִׁפּוּלֵי הַרִיזָה וְאִם קוֹלְפִין אוֹתָם לְפַעְמִים יוֹצֵא ג"כ דָּם הַרְבֵּה וּמְקַנְחִין וְחוֹזֵר וּמַתְּמֵלֵא דָּם וְלִית מֵאֵן דְּחַשׁ לְהַטְרִיף וְע"כ מִשׁוּם דְּאוֹרְחִיָּה וּרְבִיתָא דְּרִיזָה הִיא אִם קוֹלְפִין מְמַנָּה דְּכָר שְׁנִדְבֵּק בָּהּ בְּדוּחַק נִפְתַּחֲוּ הָעוֹרְקִין וּמוֹצִיאָה דָּם וְתִמָּא גְדוּלָה הוּא עַל הַמּוֹרִים הַמְטְרִיפִים אִם נִמְצָא דָּם תַּחַת בְּשָׂר בְּלוֹי וְכִשְׁנִמְצָא תַּחַת הַדְּלְדוּלִים מְכַשִּׁירִין בְּפִשְׁיטוּת: וְעוֹד נ"ל סְבָרָא לְהַקְּל לְפַמ"ש הֶרֶם"א ז"ל (בַּפ' א"ט סִימָן י"ד) וְז"ל וְא"ת פִּינֵן דָּאִין סִרְכָה בְּאָה בְּלֹא נֶקֶב כְּדְפְרִישִׁית א"כ מֵאִי נ"מ בְּמָה שְׁהַקְרוּם סוּתָם הַנֶּקֶב הָא אֲמָרוּ קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְכָה בְּרִיזָה אִינוּ קְרוּם וִי"ל דְּהָא דְּאֲמָרִינֵן דָּאִינוּ קְרוּם הֵינֵנוּ בְּנֶקֶב שְׁאִינוּ רְגִילוֹת לְהַעֲלוֹת קְרוּם כְּגוֹן שְׁלֹא כְּסֻדָּרָן וְאִם לְפַעְמִים יַעֲלָה קְרוּם סוּפוֹ לִיפְסֵק אֲבָל כְּסֻדָּרָן רְגִילוֹת לְהַעֲלוֹת קְרוּם שְׁשׁוֹכְבוֹת זֶה אֲצֵל זֶה וְגַם אִינוּ נִפְסֵק וּמִשְׁמַע לִי מְדַבְּרֵי הֶרֶם"א ש' דְּבַכְּסֻדָּרָן שְׁרָגִיל לְהַעֲלוֹת קְרוּם אָף שְׁקוֹדֵם שְׁעָלָה הַקְרוּם כְּכָר נְטָרָף מ"מ כְּשֶׁעָלָה בּוֹ קְרוּם חוֹזֵר לְהַכְשִׁירוֹ ע"י קְרוּם זֶה וְהָכִי פְּתַב בַּפ' בְּהֵמָה הַמְקֻשָּׁה (סִימָן ז') שְׁהַקְשָׁה בְּשֵׁם הֶרֶם"ב"ן ז"ל דָּאִם נִחְתְּכוּ הַגִּידִין יַחְתְּוּהּ הַרְגֵּל לְמַעֲלָה מְצוּמוֹת הַגִּידִין וְתַחֲזוֹר לְהַכְשִׁירָה וְתִי הֶרֶם"ב"ן ז"ל אַה"נ דְּחֻזְרָה לְהַכְשִׁירָה אֲלֵא וְדָאִי אִם שְׁחַט אַחַר שְׁנִחְתְּוּ הַצּוּמוֹת הַגִּידִין טְרִיפָה שְׁהָרִי יֵשׁ בָּהּ מְכָה שְׁאִינָה חֲזִיָּה אֲפִילוּ בְּבִיזוֹר סְמָנִין אֲבָל חֲתָף לְמַעֲלָה מְצוּמוֹת הַגִּידִין וּשְׁחַטָּה כְּשִׁירָה כּו' וְכֵן מְצִינוּ טְרִיפוֹת נְכֻשְׁרוֹת רִיזָה שְׁנִקְבָה וְלֹא סְבִיף בְּבִשְׂרָא טְרִיפָה חֻזְרָה וְנִסְבְּכָה הוֹכְשֶׁרָה וְדַעַת רַחוּקָה הִיא שְׁטְרִיפוֹת תַּחֲזוֹר לְהַכְשִׁירָה בִּידֵי אָדָם אֲלֵא מִיָּד שְׁנִחְתְּוּ צוּמָה"ג מִתָּה הִיא וְאֵלוּ חֲתָכָה מִתַּחֲזִילָה לְמַעֲלָה הֵיטָה חֲזִיָּה אֲבָל אַחַר שְׁנִחְתְּכָה בְּצוּה"ג שׁוּב אִין לָהּ תַּקְנָה שְׁכַבְרָ נְכַסֵּס בָּהּ הַחוּלִי וְאִין לָהּ תַּקְנָה וְלֹא דְמִי לְרִיזָה שְׁמַעְצָמָה עוֹמְדַת וּמִתַּחֲזִילָה לְהַסְתַּבֵּף עַכ"ל הָרִי שְׁדַעַת הֶרֶם"ב"ן וְהֶרֶם"א ז"ל דְּגַבֵּי רִיזָה הַסְמוּכָה לְדוֹפֵן הוֹיָא טְרִיפוֹת שְׁחֻזְרָ לְהַכְשִׁירוֹ ע"י סְתִימָה וְלֹא נִחְלְקוּ הֶרֶם"ב"ן וְהֶרֶם"א ז"ל אֲלֵא גַבֵּי צוּה"ג אִם מְהֵנִי חֲתוּף לְמַעֲלָה מְמָקוֹם טְרִיפוֹת דְּלֵהֶרֶם"ב"ן מְהֵנִי וְלֵהֶרֶם"א ז"ל אֲלֵא גַבֵּי תִיקוּן בִּידֵי אָדָם אֲבָל גַּבֵּי רִיזָה הַסְמוּכָה לְדוֹפֵן הַטְרִיפוֹת חוֹזֵר לְהַכְשִׁירָה וּמִשׁוּם דְּלֹא מְמַעְטִינֵן בִּיבְמוֹת (דָּף ע"ו) בְּלִישְׁנָא דְּזֵהוּ פְּסוּל חוֹזֵר לְהַכְשִׁירוֹ לְמַעוֹטֵי קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְכָה בְּרִיזָה דָּאִינוּ קְרוּם אֲלֵא קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְכָה דְּסְתִימַת קְרוּם בְּעֵלְמָא לֹא סְתִימָה הוּא דְּכִינֵן שְׁאִינוּ

רגיל להעלות סופו ליפסק אבל סתימת סביה בבשרא דאין סופו ליפסק הוי סתימה מעלייתא ופשיר חוזר להכשירו: ובזה א"ש מה שהקשה הר"ן מהא דאמרינו (דף נ"ד) גבי טבי רישבא מחו בכליתא וקטלו ואפ"ה אין בו טריפות משום דגמירי דאי בדרי ליה סמא חיי אלמא דכל היכי דמהני תקנה לא מיקרי טריפה פלל וכן אמרו (בדף ס"ח) ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לפי מה שמצינו במעשר שני ובפורים שיצאו חוץ למחיצתם וחרו מותרין יכול אף זה כן ת"ל טריפה מה טריפה פינו שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר פינו שיצא חוץ למחיצתה שוב אין לה היתר ע"כ הרי דדבר ברור הוא דטריפות אין לו היתר ואמאי אמרינו גבי ריאה הסמוכה לדופן דכי לא סביה טריפה וכי סביה חוזר להכשירו אבל לפמ"ש הרא"ש ז"ל לא קשה דהא דפשיטא להו דטריפות אין לו היתר היינו בידי אדם דדבר שיש לו תקנה ביד"א ע"י ביזור סמים לא מיקרי טריפה ואם נטרפה ע"כ דלא מהני ליה תקנה בידי אדם ע"י ביזור סמים אבל בידי שמים שפיר יש תקנה לטריפות וקודם התקנה הוי טריפה וחוזר להכשירה וכן הא דקאמר גבי בשר שיצא חוץ למחיצתו מה טריפה אין לה תקנה היינו נמי בידי אדם דלפי שאם נדמה בשר שיצא חוץ למחיצתו למע"ש ובפורים הנה מועיל לו חזרה בידי אדם שמתזירן והו מותרים להכי קאמר קרא כטריפה שאין לה היתר בידי אדם וכיון דאין לו היתר ע"י חזרה בידי אדם לא מהני נמי אם הוחזר האבר מאיליו דגבי חזרה לא שייך לחלק בין הוחזר מאיליו או ע"י אדם דכיון דלא מטריף ע"י יציאה ולא נאסרו אלא פשהו בחוץ וכשהוחזר מאיליו מותר ממילא פשהו וחזר ע"י אדם נמי מותר דדוקא גבי טריפות שייך לחלק דחולי שיכול להתרפאות ע"י אדם וסמא בידו לא מיקרי מכת מות אלא נכנס בה ספנת מות אבל חולי שאין לה תקנה בידי אדם אף שיכולה להתרפאות בידי שמים מיקרי מכת מות וכבר התחיל מיתה בה אבל גבי חזרת אבר היוצא אין סברא לחלק בזה וכיון דילפינו מקרא דבשר בשדה טריפה שאין חזרה מועיל לבשר היוצא ובמה שיצא חוץ למחיצתו נטרף ממילא הוי טריפה אפילו אם הוחזר מאיליו ועוד דאפילו נימא דגם גבי אבר היוצא נמי הנה אפשר לחלק בין החזירו להוחזר מאיליו מ"מ שפיר יליף דאסור בכל ענין דהא שם אפשר להחזירו בידי אדם [כדמניא שם בבבביתא שחטו ואח"כ החזירו דמשמע שהוא מחזירו ביד] וכיון דמצי להחזיר בידי אדם הרי סמיה בידן וכל דבר שיש לו תקנה בידי אדם לא מקרי טריפה וכיון דהפתוב קראו טריפה ודאי דלא מהני חזרה עכ"פ הא דקאמר הש"ס מה טריפה אין לו היתר היינו בידי אדם אבל בידי שמים דעת הרמב"ן והרא"ש דאף שניטרף חוזר להיתרו ע"י קרום שרגיל להעלות ואינו נפסק: וכן מצאתי להרא"ה ז"ל בבבבית (דף ה') שחילק לענין זה בין דבר שבידי אדם לדבר שבידי שמים אלא שהוא כתב שם בדרף אחר דבדבר שרפואתו בידי אדם לא מיטרפא פלל ובדבר שרפואתו בידי שמים פעמים נעשה הנקב והחולי באופן שאין בו פח להעלות ארוכה וקרום ובזה שפיר מיטרפא ולפעמים נעשה הנקב באופן שיכול להעלות בו קרום ובזה לא מיטרף גם קודם שמתחיל להתרפאות להכי מספק אנו אוסרין קודם שעלה הקרום וכשאנו רואים שעלה קרום אגלאי מילתא למפרע שלא נטרפה פלל וכן הביא הר"ן ז"ל בשמו בפא"ט ואף לדבריו ז"ל צ"ל מה דבקרום שעלה מחמת מכה טריפה ולא הויא סתימה ובריאה הסמוכה לדופן וסרכה פסדרו הנה סתימה ולא מיטרף למפרע אם אנו רואין שעלתה סתימה הוא כמ"ש הרא"ש ששם רגיל להעלות קרום ואינו מיפסק

ובקרום שְׁעֵלָה מַחֲמַת מִכָּה סוּפוּ לִיפְסֹק וְכִינּוּן שְׁהֲרָא"ש ז"ל תְּלִי לָהּ דְּאִין סוּפוּ לִיפְסֹק הוא מְשׁוּם דְּרַגִּיל לְהַעֲלוֹת קְרוּם גְּבִי רִיזָא הַסְּמוּכָה לְדוֹנְפֵן וּבְסֻרְכָא פְּסֻדָּרָן א"כ אַף אָנוּ נְאֻמַר בְּהִנֵּי נְקֵבִי הַזִּיעָה שְׁלֵא רְאִינוּ מְעוּלָם שְׁבָאוּ הִנֵּי נְקֵבִים בְּלֵא קְרוּם וְתָמִיד פְּשָׁהֵם נְמַצָּאִים יֵשׁ קְרוּם עֲלֵיהֶם א"כ הֲרִי רַגִּילִים לְהַעֲלוֹת קְרוּם וְשִׁפִּיר יֵשׁ לוֹמַר שְׁהַקְרוּם סוּתָם הַנְּקֵב וְאִינוּ נְפֹסֵק וְהוּי סְתִימָה מְעֲלִייתָא וְהוּי פְּסוּל שְׁחוּזָר לְהַכְשִׁירוּ פְּדַעַת הַרְמַב"ן וְהֲרָא"ש ז"ל אוּ דְאֵגְלָאִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע שְׁלֵא נְטָרַף מְעוּלָם פְּדַעַת הֲרָא"ה ז"ל: וְאַף שְׁהַרְשָׁב"א ז"ל בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית מְחֻלְקָה עַל הֲרָא"ה וְכַתֵּב שְׁאִין שׁוּם טְרִיפּוֹת חוּזָר לְהַכְשִׁירוּ וּמָה שְׁמַתִּירִין סִירְכָה פְּסֻדָּרָן וְרִיזָא הַסְּמוּכָה לְדוֹנְפֵן הוּא מְשׁוּם דְּלֵא נְטָרַף מְעוּלָם מַחֲמַת שְׁהַסְּתִימָה הִיטָה אֲצֵל הַנְּקֵב מִתְּחִילַת הַוּוּיָתוּ וְאַף שְׁלֵא הִיטָה קְרוּם וְלֵא נְטָרַף מְעוּלָם וְאַף דְּבַעֲיָנוּ סְבִיף בְּבִשְׂרָא וְהַסְּתַבְּכוֹת לֵא נַעֲשֶׂה אֲלֵא אַחַר שְׁנַעֲשֶׂה הַנְּקֵב מ"מ הַסְּתִימָה הִיטָה מוֹעֲלַת אַף קוֹדֵם שְׁנִסְתַּבְּבָה וְהָא דְּבַעֲיָנוּ סְבִיף הוּא מְפִנֵי שְׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁין לָהּ מִן הַסְּפֵק שְׁלַעֲתִיד שְׁמָא לֵא תִסְתָּם יָפָה וּלְפִיכָף אִין אָנוּ מַתִּירִין אֲלֵא אִם סְבִיף וּמ"מ אֲפֹשֶׁר שְׁסִתְמָה הַדּוֹנְפֵן הֵיטֵב וְלֵא נְפֻדָּה עַד שְׁנִסְתַּבְּבָה הַדּוֹנְפֵן בְּבִשְׂרָא וְלֵא זְהוּ פְּסוּל הַחוּזָר לְהַכְשִׁירוּ דְּמִתְּחִילָה נְמִי בְּשַׁעַת סִיבּוּף אֲפֹשֶׁר דַּעֲדִין לֵא טְרִיפָה מְמַשׁ הִיא שְׁהַדּוֹנְפֵן הִיטָה סוּתְמָתָה עַכ"ל הֲרִי מְבוֹאָר דְּלֵא מִיְקָרִי סְתִימָה אַא"כ הִיטָה מִתְּחִילַת הַוּוּיָת הַנְּקֵב שְׁלֵא נְטָרַף מְעוּלָם וְגַבִּי זִיעָה אֲפֹשֶׁר דְּהַקְרוּם נַעֲשֶׂה אַח"כ וְלֵא מִיְקָרִי סְתִימָה וּכ"כ הַשְּׁ"ף (בְּסִימָן ל"ט) מ"מ הָא בְּאַרְנוּ דְּדַעַת הַרְמַב"ן וְהֲרָא"ה וְהֲרָא"ש אִינוּ פִּן אֲלֵא דְאַפִּילוּ סְתִימָה דְאַח"כ נְמִי מְהִנֵי וְלֵא אִיכְפַת לָן לְהָא דְפְּסוּל שְׁחוּזָר לְהַכְשִׁירוּ כְּמוֹ שְׁבְּאַרְנוּ: וּלְפִי"ז פִּינּוּ דְּהִנֵּי נְקֵבִים שְׁמוּצִיאִין דָּם וְאִינָם מְבַצְּבְּצִין לֵא נְמַצָּאוּ מְעוּלָם בְּלֵא בְּשִׁיר בְּלוּי שְׁעֵלֵיהֶם וְהֵם נְמַצָּאוֹת תְּמִיד תַּחַת קְרוּם אוּ בְּשִׁיר בְּלוּי א"כ חֲזִינּוּ דְנְקֵב כְּזֶה רַגִּיל לְהַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם קְרוּם תְּמִיד וְשִׁפִּיר מְקָרִי סְתִימָה מְעֲלִייתָא וְגַם אִין סוּפוּ לִיפְסֹק שְׁאִינוּ דְבוּק לְמִקּוּם אַחַר: ** (הַגְּה"ה וְדַבְּרִי הַרְשָׁב"א ז"ל שֵׁם בְּמִשְׁמַרְתָּ מוֹקְשִׁים לְכַאוּרָה לְמַעֲיָין בְּהֵם דְּאִטּוּ מְשׁוּם סְפִיקָא מְקִילִינוּ וְאַמְרִינוּ שְׁמָא לֵא נְפֻדָּה עַד שְׁנִסְתַּבְּכָה בְּבִשְׂרָא הַדּוֹנְפֵן אֲדַרְבָּה בְּעִינוּ לְמִיזֵל לְחוּמְרָא שְׁמָא לֵא נְסִתְמָה יָפָה קוֹדֵם הַהַסְּתַבְּכוֹת:)** וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְלֵל לְפִי מָה שְׁכַתֵּב הַרְשָׁב"א ז"ל בַּת"ה (דָּף לָהּ) בְּסֻרְכָה תְּלוּי' דְּהוּי ס"ס סְפֵק מַחֲמַת נְקֵב סְפֵק שְׁלֵא מַחֲמַת נְקֵב וְאִת"ל מַחֲמַת נְקֵב שְׁמָא קְרוּם הַעֲלִיּוֹן לְבַד הוּא שְׁנִיָּקֵב וּמִמֶּנָּה הַסְּרָכָה נְמַשְׁכַּת וְה"נ יֵשׁ לוֹמַר סְפֵק דְּהַזִּיעָה שְׁלֵא מַחֲמַת נְקֵב רַק שְׁטַבַּע הַבַּע"ח פִּן וְאִת"ל מַחֲמַת נְקֵב שְׁמָא הַקְרוּם הַעֲלִיּוֹן לְבַד הוּא שְׁנִיָּקֵב וְהַדָּם הוּא בְּקְרוּמִים וְעוֹד יֵשׁ מְקוּם קֶצֶת לְהַקְלֵל דְּאִף שְׁכַתְּבֵנוּ שְׁנִרְאָה שְׁהַדָּם בָּא מִבְּשִׁיר הַרִיזָא וְנִקְבּוּ הַקְרוּמִים מ"מ פִּינּוּ שְׁאָנוּ רוֹאִים דְּלֵא מְפִיקָא זִיקָא וְזֶה רְחוּק הַמְּצִיאֹת שְׁיֻצִיא דָּם וְלֵא יוֹצִיא רוּחַ [וְאִין לְתַלוּת דְּהַדָּם סוּתָם הַנְּקֵב דְּכַמָּה פְּעָמִים רוֹאִין שְׁנִקְרַשׁ דָּם הַרְבֵּה תַּחַת הַקְרוּם וְאַפ"ה אִם נוֹקֵבִין בְּמַחֲט מוֹצִיא רוּחַ וְאִין הַדָּם מְעַכֵּב אֶת הַרוּחַ מִלְּצֵאת].

לְהִכִּי בְּעִינוּ לְמִתְלִי שְׁנִיָּקֵבוּ הַקְרוּמִים זֶה שְׁלֵא כְּנֻדָּה זֶה וּמַחֲמַת שְׁאִין הַקְרוּמִים מְכוּוֹנִים אִין הַרוּחַ יוֹצֵא וּמ"מ הַדָּם מְקַלֵּחַ רַק שְׁהַרוּחַ אִין יוֹצֵא מִהַנְּקֵב מַחֲמַת שְׁמַתְעַכֵּב בֵּין שְׁנֵי הַקְרוּמִים וְכִינּוּן דְּאִיכָּא כְּמָה מְרַבּוּנָתָא וּמְפֻלְמָה הַרְבִּי בְּשׁוּלְחָנוּ פְּסֵק פִּן דְּנִיָּקֵב זֶה שְׁלֵא כְּנֻדָּה זֶה כְּשִׁיר א"כ יֵשׁ לָנוּ יְסוּד גְּדוּל לְהַקְלֵל: שׁוּב מְצִאתִי שְׁהַפְּמ"ג הַבֵּיא בְּשֵׁם הַרְשָׁד"ם שְׁמִיָּקֵל בְּקְרוּם שְׁנִמְצָא עַל הַרִיזָא כֹּל שְׁאִינוּ עֵב כְּטִיָּלָא מְמַשׁ וְנִאָבַד בְּלֵא בְּדִיקָה וְכִינּוּן שְׁבִירָנוּ דְּאַפֹּשֶׁר לְתַלוּת הַדָּם בְּהַסְּרַת הַקְרוּם כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּדַלְדוּלִים וְדַאי דִּישׁ לְהַקְלֵל

בזה מיהו כ"ז בויצה הנמצאת תחת בשר בלוי אבל זיצה היוצאה אחר קליפת הסרקה לא ידעתי מקום להקל דאף שכתבנו שזיצה פזה נמצא גם תחת דלדול הריאה ואנו מכשירין בפשיטות משום דהנקב בא מחמת קליפת הדלדולין מ"מ אפתי לא נבדקה הריאה ובלא בדיקה נדאי א"א להכשיר דבסירקה הבדיקה חיובית ואף אם נימא דהזיצה אינה באה מחמת נקב פלל כ"א שטבע הבע"ח להזיע בלא נקב אף לאחר שחיטה מ"מ לא הוי בדיקה דאפשר דיש פאן נקב דהזיצה והדם נכנס בנקב ולהכי לא מבצבץ לכו אין להקל בסירקה שמוזעת וכ"ז אם נמצא דם ממש אבל אם הריאה אדומה קצת במקום שהסירו הסרקה ל"ל בה פינן דליכא זיצה ממש פן נלע"ד: סימן עד שאלה בהמה או עוף שיצאו בני מעיה אי מותר לשוחטה קודם חזרה או לא: תשובה הנה במשנה (בפרק אלו טריפות) קא חשיב יצאו בני מעיה באלו פשירות ומשמע אפילו לא הוחזרו עדיין וכ"כ הד"ח על הרא"ש ז"ל שם בהדיא דבלא הוחזרו פשרים אלא שלענ"ד מלשון רש"י ז"ל לא משמע הכי דקאמר שם בגמרא ל"ש אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טריפה ופרש"י ז"ל שלא היפך בהן פשהכניסן לתוכו ואם נימא דמתניתין מיירי שלא הוחזרו א"כ ר' יוחנן דאמי לומר לן דין חדש דהיפך טריפה הו"ל לומר דהוחזרו והיפך בהן טריפה ומדלא הזכיר ר"י בלשוננו חזרה פלל משמע דר"י מפרש המשנה דיצאו בני מעיה היינו שפ"א יצא ועלשון הם בתוכה דהוחזרו דבלא הוחזרו פשיטא דטריפה דחיישינו שפא יצאו באופן שלא יוכלו לכנוס בחזרה רק דמתניתין מיירי בהוחזרו וע"ז קאמר ר"י ל"ש דכשרין פשהוחזרו ולא נטרפו ביציאתן אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טריפה ולא הוצרך ר"י להזכיר בלשוננו חזרה משום דקאי אמתניתין דמיירי בהוחזרו הרי משמע בהדיא דבלא הוחזרו טריפה אולם הרמז"ל כתב (בפ"ו מה' שחיטה ה' ט"ו) בני מעיים שיצאו לחוץ ולא נקבו מותרת ואם נתהפכו אעפ"י שלא ניקבו טריפה שא"א שיוחזרו פמות שהיו אחר שנהפכו ואינה חיה עכ"ל מבואר בדבריו בהדיא דאם לא נתהפכו פשרין אע"פ שלא הוחזרו ומפרש למתניתין יצאו בני מעיה פשרין בלא הוחזרו פלל כ"ז שלא היפך בהן פשרין מפני שאפשר שיוחזרו ובהיפך בהן א"א שיוחזרו ומדבריו בפ"י המשניות מבואר יותר שכתב שם יצאו בני מעיה פשרין ע"מ שלא ישתנה סדרן ר"ל שלא יהפכו בינים ולא נתקנו שכ"ז שעושה פן הרי היא טריפה לפי שאי אפשר חזרתו עכ"ל ונראה שהוא מפרש האי לא היפך בהן לא שידע שהפכו אלא פל שמשמש בהן לתקנו א"א חזרתו ולא שרי אלא פשלא משמש בהן פלל רק שהן כמו שיצאו ודמי להא דאמרינו (בדף י"ג) גבי מעלה פירותיו לגג מפני הפנימה ל"ש אלא שלא היפך בהן דלאו דווקא הפיכה ממש אלא פל שמשמש בהן שיבא בהן הפים היטיב הוי מעשה וחרש שוטה וקטן יש לו מעשה והוא הדין הקא פל שמשמש בהן אי אפשר חזרתו להכי דייק וכתב ולא נתקנו עכ"פ אם לא הוחזרו פשרים לפי דברי הרמז"ל פדמשמע פשטא דמתניתין יצאו בני מעיה פשרין ולא הזכיר פלל שיוחזרו וק"ל: סימן עה לבאר דעת הרמז"ל בדין גיה"נ מותר בהנאה: הרמז"ל פסק (בפ"ח מה' מ"א) דג"ה מותר בהנאה והקשו עליו הראשונים ז"ל דהא בפסחים (דף כ"ב) מוקמינו דלרבי אבהו דלא יאכל איסור הנאה ג"כ במשמע גיד הנשה אסור בהנאה ורק למ"ד יש בגידין בנו"ט אמרינו פשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרו אבל למ"ד אין בגידין בנו"ט א"כ ג"ה אסור בהנאה שאינו בכלל היתר נבילה והרמז"ל פסק דאין בגידין בנו"ט א"כ אמאי פסק

דְמוֹתֵר בְּהִנָּאָה הָא אִיהוּ פִסְק כר"א דְלֹא יֵאכֵל אִיסוּר הִנָּאָה בְּמִשְׁמַע וְהוּ"מ פְּתַב בְּשֵׁם
הַרְמֵב"ן ו"ל דְלִרְנוּחָא דְמִילְתָא אִיתְמַר הֵהִיא סוּגְיָא אָבֵל לְמַסְקָנָא אֲמַרִינוּ שָׁם בְּפִי
בְּפִסְחִים (דָּף כ"ג) דִּלְר"ע אֲמַרִינוּ פְּשֵׁהוּתְרָה נְבִילָה הִיא וְחִלְפָה וְגִידָה הוֹתְרוּ וְלִר"י
הַגְלִילִי דְסוּבֵר הִיא הוֹתְרָה חִלְפָה וְגִידָה לֹא הוֹתְרַת וּמְפִיק חֵלֶב לְהוֹתְרַת הִנָּאָה מִיַּעֲשֵׂה לְכָל
מְלֵאכָה אֲתִיָּא גִיד בְּק"ו וְמָה חֵלֶב שְׁעָנוּשׁ פֶּרֶת מוֹתֵר בְּהִנָּאָה גִיד שְׁאִינוּ עָנוּשׁ פֶּרֶת לֹא
כ"ש: וְלִכְאוּרָה נִרְאָה לִי לְהִבִּיא רֵאִי לְדַעַת הַרְמַז"ל דְלְמַסְקָנָא אֲמַרִינוּ דג"ה מוֹתֵר
בְּהִנָּאָה אָף לְמ"ד אִין בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם מָהָא דְאֲמַרִינוּ בְּחֻלְוִין (דָּף פ"ט) אֵהָא דְתַנּוּ ג"ה
נוֹהֵג בְּחֻלְוִין וּמוֹקֵדְשִׁין פְּשִׁיטָא מְשׁוּם דְאִקְדָּשִׁי פִקַּע אִיסוּר גִיד מִיָּנִי' וְכ"ת קֶסֶבֶר יֵשׁ
בְּגִידִין בְּנו"ט וְאֲתִי אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין וְחִנְיֵל עַל אִיסוּר גִיד מוֹקֵדְשִׁין נוֹהֵג בְּגִיד מִיַּבְעִיָּא לִי
אֵלָא קֶסֶבֶר אִין בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם וּבְמוֹקֵדְשִׁין אִיסוּר גִיד אִיכָּא אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין לִיכָּא
וְסִבֵּר תַּנָּא דִּידוֹן אִין בְּגִידִין בְּנו"ט וְהִתְנַן יִרְדָּה שְׁנַתְבַּשְׁל בָּהּ כו' וְקָשָׁה הִיכִי בְּעֵי לְמִימַר
מְשׁוּם דְאִין בְּגִידִין בְּנו"ט לִיכָּא בְּגִיד אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין הָא גַּבִּי מוֹקֵדְשִׁין גַּם גִידִין וְעֲצָמוֹת
אִיסוּרִין פְּמִבְּנֵאָר בְּזָבְחִים (דָּף פ"ו) דְבְּגִידִין וְעֲצָמוֹת מוֹעֲלִין בָּהוֹן וְלִרְבָּה אִם פִּירְשׁוּ אַחַר
זְרִיקָה מוֹעֲלִין בָּהֶם שְׁבִשְׁעַת זְרִיקָה הָיוּ עוֹמְדִים לְהִקְרַב ע"ג מְזַבֵּחַ וְלִר"א אִם פִּירְשׁוּ
לְפָנֵי זְרִיקָה מוֹעֲלִין בָּהֶם לְעוֹלָם מְשׁוּם דְכִינוּן דְפִירְשׁוּ לְאוּ בְּנֵי הַקְּטָרָה נִינְהוּ וְלֹא מְהַנִּי
לְהוּ זְרִיקָה וּבְאִיסוּרֵיהוּ קִיָּמָא וְעִיָּין בְּר"מ ו"ל (פ"ג מה' מה"ק) שְׁנַחְלֵקוּ הַמְּפָרְשִׁים
בְּדַעַתוֹ לְפִסְטוֹק הַלְכָה עכ"פ הֵרִי אִיכָּא מְעִילָה בְּגִידִין וְעֲצָמוֹת לְמַר בְּפִירְשׁ לְפָנֵי זְרִיקָה
וּלְמַר בְּפִירְשׁ לְאַחַר זְרִיקָה א"כ נְהִי דְאִין בְּגִידִין בְּנו"ט וְלֹאוּ בְּכָלֵל בְּשֵׁר נִינְהוּ מ"מ לֹא
גִרְעֵי מְעֲצָמוֹת וְאִמָּאֵי אִין מוֹקֵדְשִׁין נוֹהֵג בָּהֶם וּבְשִׁלְמָא אִם נִימָא דג"ה מוֹתֵר בְּהִנָּאָה א"ש
הָא דְקַתְנֵי דְבְּגִיד נוֹהֵג רַק אִיסוּר גִיד וְלֹא אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין נוֹהֵג בּוֹ דְאִם אֲכָלוּ אִינוּ לּוֹקָה
מְשׁוּם אוֹכֵל מוֹקֵדְשִׁין דְעֵץ הוּא וְלֹאוּ אֲכִילָה הוּא כָּלֵל וְאִינוּ חִיָּיב אֵלָא מְשׁוּם גִיד דְעֵץ
הוּא וְהַתּוֹרָה אָסְרוּ אָבֵל אִם נִימָא דְגִיד אִיסוּר בְּהִנָּאָה א"כ אִמָּאֵי קַתְנֵי דְאִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין
לִיכָּא בְּגִיד נְהִי דְאִם אֲכָלוּ לִיכָּא אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין מ"מ אִם נְהִנְהָ מְמַנּוּ שְׁאֵר הִנָּאוֹת כְּגוֹן
שְׁנַתְנּוּ לְשׁוֹנְרָא וְכִלְבָּא אוּ עֲשָׂה מְמַנּוּ חוּטֵי תְּפִירָה וְתַפֵּר בּוֹ לּוֹקָה מְשׁוּם גִיד שְׁאִיסוּר
בְּהִנָּאָה וּמְשׁוּם מוֹקֵדְשִׁין דְלֹא גִרְע מְעֲצָמוֹת קְדָשִׁים וְאִמָּאֵי קְאָמַר אִיסוּר גִיד אִיכָּא אִיסוּר
מוֹקֵדְשִׁין לִיכָּא הָא אִיכָּא גּוֹנוֹנָא דְעֵבֶר אֲתֵרְנוּיָהוּ גִיד וּמוֹקֵדְשִׁין כְּגוֹן בְּנִהְנָה מִן הַגִּיד וְנְהִי
דְבִאֲכָלוּ לִיכָּא אִיסוּר הִנָּאָה דְמוֹקֵדְשִׁין דְהוּי שְׁלֹא הִנָּאָתוֹ (דָּף כ"ו) ד"ה שְׁאִנִּי מְשׁוּם
דְיִלְפִינוּ חֲטָא חֲטָא מְתוּמָה מ"מ בְּשִׁאָר הִנָּאוֹת אִיכָּא אִיסוּר וּמְדַקְאָמַר הַש"ס אִיסוּר גִיד
אִיכָּא אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין לִיכָּא א"כ ע"כ דְאִיסוּר גִיד לִיכָּא אֵלָא בְּאֲכִילָה לְחוּד וְלֹא בְּשִׁאָרֵי
הִנָּאוֹת וְלִהִכִּי קְאָמַר שְׁפִיר גִיד הַנְּשָׂה נוֹהֵג בְּמוֹקֵדְשִׁין דְאִין בְּגִידִין בְּנו"ט וְלִיכָּא עַל הַגִּיד
אֵלָא אִיסוּר גִיד אָף כְּשֵׁהוּא מְמוֹקֵדְשִׁין מְשׁוּם דְבִהִיאֵי גּוֹנוֹנָא דְאִיכָּא אִיסוּר גִיד דְהִיָּינוּ
בְּאֲכִילָה לִיכָּא אִיסוּר מוֹקֵדְשִׁין דְאִין בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם וְהָא דְאִיסוּר בְּהִנָּאָה מְשׁוּם
מוֹקֵדְשִׁין מִילְתָא אַחֲרִיתָא הִיא דְבִהִנָּאָה לִיכָּא אִיסוּר גִיד הֵרִי מְבִנְיָר מְדַבְרֵי הַש"ס דְאָף
לְמ"ד אִין בְּגִידִין בְּנו"ט אִפ"ה ג"ה מוֹתֵר בְּהִנָּאָה וְכַדַּעַת הַרְמַז"ל: מִיָּהוּ קָשָׁה עַל הַרְמַז"ל
מְסוּנְיָא זֹו דְהוּא כְּתַב (בפ"ח מה' מ"א ה"ו הָאוּכֵל ג"ה שֶׁל נְבִילָה אוּ שֶׁל טְרִיפָה אוּ
שֶׁל עוֹלָה חִיָּיב שְׁתִּים מְשׁוּם כּוֹלֵל דְאָף דְאִין בְּגִידִין בְּנו"ט מ"מ מִיָּגוּ דְמַחֲיִיב מְשׁוּם גִיד
מַחֲיִיב נְמִי מְשׁוּם נְבִילָה אוּ טְרִיפָה.

עיי"ש דהכא אָמר בַּש"ס דְלָמ"ד אין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט אִיסוּר גִּיד אִיכָא אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין לִיכָא כְּמוֹ שְׁתַּמָּה עָלָיו הַרְשָׁב"א ז"ל בְּתַשׁוּבָה הֵבִיאוּ הַכ"מ שָׁם: ** (הגה"ה וּבְזָה מִיְנֻשָׁב גַּם מֵה שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' שָׁם ד"ה אִיסוּר דַּא"כ אין מְוֹקְדָשִׁין נוֹהֵג בְּגִיד מִיְבַעְיָא לִי וּלְפִי מֵה שְׁכַתְבֵּתִי א"ש דְלָא מְצִי לְמִיתְנֵי אין מְוֹקְדָשִׁין נוֹהֵג בְּגִיד דְהָא נוֹהֵג לְעַנְנֵי שְׁאָרֵי אַכִּילוֹת דְלָאו אַכִּילָה לְהִכִּי קִתְנֵי בְּהָא לִישְׁנָא דְגִיד נוֹהֵג וְלֹא מְוֹקְדָשִׁין דְהֵינּוּ דְהִיכָא דַּאִיכָא אִיסוּר גִּיד דְהֵינּוּ בְּאַכִּילָה אַז לִיכָא אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין: **) * וְנִרְאֶה דְאַפְשָׁר לְיִישָׁב דַּהֲרַמְזו"ל מְפָרֵשׁ הָא דְקָאָמַר אִיסוּר גִּיד אִיכָא אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין לִיכָא הוּא מְשׁוּם דְהִכָּא אֲזִיל הַש"ס בְּשִׁיטַת הַש"ס בְּפִסְחִים בְּתַחֲלִילַת סֻגְיָא זו דַּמ"ד אין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט ג"ה אִיסוּר בְּהִנְאָה מְשׁוּם דְלָא הָוִי בְּכָלֵל הֵיטֵר נְבִילָה וְכִיּוֹן דְקִי"ל בַּב"ק (דָּף מ"ד) גְּבִי שׁוֹר הַנֶּסְקֵל מְשַׁנְגָּמַר דִּינוֹ הַקִּדְשִׁי אִינוּ מְוֹקְדָשׁ שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ מֵה שְׁאִיסוּר בְּהִנְאָה דְלָאו דִּידָן' הוּא וְרַחֲמָנָא אָמַר אִישׁ כִּי יִקְדִּישׁ בֵּיתוֹ וְאָמְרִינּוּ נְמִי בִירוּשְׁלָמִי בְּפִסְחִים הַקִּדְשׁ חֲמִצּוֹ בִי"ד אִינוּ קְדוּשָׁה.

א"כ הִכִּי קָאָמַר וּכ"ת קָא סָבַר אין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט וּבְגִיד אִיסוּר גִּיד אִיכָא אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין לִיכָא הֵינּוּ מְשׁוּם דְלָא חֲנִייל הַקִּדְשִׁי עַל הַגִּיד מְשׁוּם דְכִיּוֹן דְאִיסוּר בְּהִנְאָה אִינוּ קְדוּשָׁה וְלִהִכִּי אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין לִיכָא [אַלָּא אִיכָא לְמִידָק לְהָא פִּירוּשָׁא יוֹתֵר ה"ל לְהַגְמ' לְמַפְרָד מִמְשַׁנְגָּה הַקּוֹדֶמֶת דְשׁוֹלַח אָדָם כו'] וְאַף דְאָמְרִינּוּ בְתַמּוּרָה דָּף י' הָאוּמַר רַגְלָה שָׁל זו עוֹלָה פְּוֹלָה עוֹלָה וּבְקִדְוִשִׁין (דָּף ז') מְשׁוּם דְפְּשִׁיט קְדוּשָׁה בְּכּוֹלָה הִיכָא דְלִיכָא דַּעַת אַחֲרֵת הַמְעַכְפֶּת מ"מ הֵינּוּ הִיכָא דִיכּוֹל לְהַקְדִּישׁ פְּוֹלָה בְּזָה פְּשִׁט הַקְדוּשָׁה בְּכּוֹלָה אַבְל בְּדָבָר שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ כָּלֵל דְלָאו דִּידָן' אָף דָּאִין לוֹ בְּעֵלִים אין הַקְדוּשָׁה מְתַפְשֶׁטֶת וְלִהִכִּי קָאָמַר הַש"ס אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין לִיכָא לְמ"ד אין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט וְכִיּוֹן דְעִיקַר הַטַּעַם דָּאִינוּ חֲזִיב מִחֲמַת מְוֹקְדָשִׁין הוּא מְשׁוּם דְלָא חֲנִייל הַקִּדְשׁ כָּלֵל הָא אִי הָוִי חֲנִייל הַקִּדְשׁ הָוִי חֲזִיב אָף דָּאִין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט מְשׁוּם דְמַגּוֹ דְחֲזִיב מְשׁוּם גִּיד חֲזִיב נְמִי מְשׁוּם מְוֹקְדָשִׁין וְלִהִכִּי שְׁפִיר פִּסְק דְהָאוּכַל ג"ה שָׁל נְבִילָה אוֹ שָׁל עוֹלָה חֲזִיב שְׁתִּים מְשׁוּם מַגּוֹ אָף דָּאִין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט מְשׁוּם מַגּוֹ דְחֲזִיב אֲגִיד חֲזִיב נְמִי מְשׁוּם עוֹלָה מְשׁוּם דְבָהָא דְמְבַרְאָר מִתּוֹךְ הַסּוּגְיָא לְפִירֵשׁ זֶה דְלָמ"ד אין בְּגִידֵינּוּ בְנו"ט ג"ה אִיסוּר בְּהִנְאָה לֹא פִּסְק פְּהֵי סֻגְיָא וְסַמָּה אִמְסַקְנָא דְפִסְחִים דִּילְפִינּוּ גִיד מְחַלֵּב לְהֵיטֵר הִנְאָה כַּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ז"ל וְכִיּוֹן דְמִתְרַבְּרַת בְּהִנְאָה חֲנִייל הַקִּדְשׁ עַל הַגִּיד וְלוֹקָה מְשׁוּם גִּיד וּמְשׁוּם עֲרָלָה: וּבְזָה יֵשׁ לְיִישָׁב מֵאִי דְקָשָׁה לְכַאוּרָה בְּהָא דְקָאָמַר שָׁם בְּחֻלִּין (דָּף צ') אָמַר רַב הוּנָא גִיד הַנְּשָׂה שָׁל עוֹלָה חוֹלְצוֹ לְתַפּוּחַ אָמַר רַב חֲסִדָּא מְרִי דְכִי מִי פְתִיב לֹא יֵאָכֵל הַמְזַבֵּחַ לֹא יֵאָכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פְּתִיב ע"כ.

וּמֵאִי מְתַמָּה דִילְמָא סוֹבֵר ר"ה גִּיד הַנְּשָׂה אִיסוּר בְּהִנְאָה וְלִהִכִּי אִיסוּר לְהַקְרִיבוֹ דְכָל מִיּוֹדֵי דְאִיסוּר בְּהִנְאָה אִיסוּר לְהַקְרִיב לְשֵׁם בְּעֵלִים דְהָוִי הִנְאָה וְכַמ"ש הַמַּל"מ (פ"ה מה' אִיסוּרֵי מְזַבֵּחַ) בַּמ"ש הַרְמַזו"ל דָּאִין מְבִיאִין מְנַחוֹת וְנִסְכִּים לֹא מִן הַטְּבָל וְלֹא מִן הַחֲדָשׁ קוֹדֶם לְעוֹמֵר וְאַצ"ל מְעַרְלָה וְכ"כ וּפִירֵשׁ הַמַּל"מ דְהָאִי וְאַצ"ל הוּא מְשׁוּם דְעַרְלָה וְכ"כ אִיסוּרִים בְּהִנְאָה וְכִשְׁהוּא מְבִיא נְהִנָּה בְּהַבְּאָתָם וְהָוִי מֵהַב"ע אַבְל לְפַמ"ש א"ש דַּמְמַנ"פ אִם ג"ה אִיסוּר בְּהִנְאָה א"כ לֹא חָל הַקִּדְשׁ הַבְּעֵלִים עָלָיו וְלֹא קָעֵבַר מִיּוֹדֵי וְלֹא נְהִנָּה בְּהַבְּאָתָן דְלֹא מִכַּח הַקִּדְשִׁי דְבְּעֵלִים קְמַקְדִּישׁ לִי וְאַכְפֵּי קָשָׁה פִּינּוּ דְלֹא חָל הַקִּדְשׁ וְהָוִי חוֹלִין בְּעַלְמָא לְהִכִּי חוֹלְצוֹ לְתַפּוּחַ דְלָמָּה יִקְרִיבּוּ פִּינּוּ שְׁאִינוּ קְדוּשָׁה כָּלֵל וְהָוִי חוֹלִין בְּעַלְמָא וּמֵאִי מְתַמָּה

ר"ח מי פתיב לא יאכל המזבח דילמא סובר ר"ה ג"ה אסור בהנאה ומזה קצת ראי' לשיטת הרמז"ל דפסק דג"ה מותר בהנאה ושפיר מתמה ר"ח מי פתיב לא יאכל המזבח וקצת יש לדחות דר"ה מפרש לקמן (בדף צ"ט) דא דתנו בבשר בלפת בראשי לפתות תנו משמע דסובר יש בגידין בנו"ט ולדידך לכ"ע מותר בהנאה ולהכי מתמה ר"ח מי פתיב לא יאכל המזבח ואין ראי' מזה לפסק הרמז"ל ודו"ק: סימן עו שאלה גיד הנשה אם נוהג בבהמה טמאה או לא: תשובה הנה בחולין (דף ק') במשנה גיה"נ נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה כו' א"ל ר"י וקלא אף לבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה מותרת א"ל בסיני נאמר אלא שנקתב במקומו גמרא נסבר ר"י אסור חל על אסור עיי"ש פל הסוגיא והנה הרמז"ל פסק כת"ק דנוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה ותמה התפל"מ ו"ל דאף דהלכה כת"ק נגד ר"י מ"מ מפשטא דתלמודא משמע דטעמא דת"ק משום דאין אסור גיד חל על אסור טמאה וכ"ז לת"ק דסובר יש בגידין בנו"ט ושניי בגיד אסור טמאה אבל אנן קיי"ל אין בגידין בנו"ט ואסור גיד אסור טמאה ליכא א"כ ודאי דנוהג בטמאה ואם נימא דהר"מ מפרש דטעמא דת"ק הוא כר"ש משום דכתיב ע"כ לא יאכלו ב"י את ג"ה מי שבשרו מותר גידו אסור ושפיר מצינו למיפסק כת"ק מ"מ מנ"ל להר"מ להקל ולפרש דטעמא דת"ק כר"ש ופסק כת"ק דלמא טעמא דת"ק משום אין אסור חל על אסור ול"ל למיפסק כת"ק ולהקל משום דאנן קיי"ל אין בגידין בנו"ט ולא שניי אין אסור חע"א דאסור טמאה ליכא אבל קרא דבשרו מותר ל"ל פאן ובאמת מדברי הטור משמע דנוהג בטמאה כר"י וע"כ מפרש הכי דטעמא דת"ק משום דאין אסור חל על אסור: ונ"ל ליישב דשיטת הר"מ מוכרחת היטיב דהרי אמרינן בשבועות (דף כ"ג) שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות חייב ומפרש דמייירי במפרש חצי שיעור דלא שניי לומר אין אסור חע"א דבכ"ש אף שאסור מה"ת (וע' בתוס' שם) מ"מ מלקות ליכא וכיון דאסור שבועה הוי אף בח"ש שפיר חיייל והשתא אמינא פיון דבסוגיא דשם מבואר דאסור טמאה קדים דהא פריי על פזית מן המת חייב על המת לא כ"ש ומשני לא נצרכהאלא למת שלא נתקשרו איבריו בגידין דכ"ז שלא נתקשרו הגידין ליכא פזית בבשרו ורק שם טמאה איכא א"כ תקיפה לן מאי פריי ואיי אסור גיד חל על טמאה הא קיי"ל לעיל (דף צ"ו) דאכלו ואין בו פזית לוקה מ"ט דהוי בריה א"כ בשעת תחילת היצירה דהיה עדיין כל הבהמה פחות מפזית וכ"ש דהגיד עצמו לא הנה בו פזית בשעת תחילת הקישור של גידין דמשום טמאה ליכא עדיין מלקות דהוי ח"ש ומשום גיד שפיר לוקה משום ברי' וכל אסור גיד אאסור טמאה וכיון דחיייל תו לא פקע אף אחר שנעשה הגיד פזית: ע"כ נ"ל דקושית הש"ס רק לר' יהודא לשיטתו דסובר לעיל (דף צ"ו) דלא הוי ברי' מ"ט אכילה פתיב בי' א"כ שפיר פריי נסובר ר"י אסור חע"א דהא לדידך שיעור אסור של טמאה ושל גיד שונוין בכזית אבל לת"ק דסובר גיד בכ"ש א"כ א"א לומר דטעמא משום דאין אסור חע"א כמ"ש דחיייל שפיר וע"כ הטעם משום דבעינו שיהא בשרו מותר וכו"ש וכיון דהכי הוא בעינו למיפסק כת"ק ושפיר פסק הרמז"ל כת"ק דאינו נוהג בטמאה: והנה הרמב"ם ו"ל (בפי' המשניות) כתב וז"ל ושים לבך אל העיקר הגדול הנה הנכלל במשנה הזאת והוא מה שאמר בסיני לפי שאתה הראת לדעת שכל מה שאנו מרחיקין או עושין היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י מרע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו אוכלין אבר מה"ח אינו

מפני שהקב"ה אסר לנח אלא מפני שמשה אסר עלינו אבמה"ח כמה שצוה בסני
שיתקיים איסור אבמה"ח וכמו כן אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו
ונאנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י מרע"ה למול כמו שמל אאעה"ש וכן
גיה"נ אין אנו הולכין אחר איסור יעקב אבינו אלא מצות משרע"ה הלא תראה מה
שאמרו תרנ"ג מצות נאמרו למשה מסיני וכל אלו מפלל המצות עכ"ל וראיתו פשוטה
דאף אותן שנצטוו האבות הן במספר התרנ"ג ועכ"ז אמרו שנצטוו בסני אלא דאף
איסורין שנאסרו מקודם נמשך מסיני אבל קשה טובא על דבריו ו"ל דהא חזינו דת"ק
ור"י תלו טעם פלוגתתם בזה דת"ק סובר דאינו נוהג בטמאה משום דסובר דבסיני נאסר
ור"י סובר דלכני יעקב נאסר להכי סובר דנוהג גם בטמאה אבל הפל מודים דאי נאסר
לב"י אז ודאי דנוהג גם בטמאה א"כ איך פתב הרמז"ל דנאסר לכני יעקב ואפ"ה פסק
דאינו נוהג בטמאה: ולכאורה הנה אפשר לומר דהרמז"ל סובר דכ"ע סברי דנאסר לב"י
רק דפלוגתיהו מאימת נמשך האיסור אצלנו דרבי יהודא סובר לכני יעקב נאסר היינו
שגם אצלנו נמשך האיסור מאזקה דכני יעקב וכיון דהאיסור נמשך מאז ואז עדיין
בהמה טמאה היתה מותרת ונהג בו איסור גיד גם עכשיו נוהג בו איסור גיד אף שנאסר
בשר בהמה טמאה ולא בעינו כלל שיהא בשרו מותר ורפנן סברי בסני נאסר היינו
שאצלנו אין נמשך האיסור מאזקה דב"י רק מסיני וכיון שאזקה דילן הוא מסיני
ובסיני נאסר בהמה טמאה דרשינו מי שבשרו מותר גידו אסור אבל מי שבשרו אסור
גידו מותר ואע"ג דעד סיני הנה אסור גם גידו של בהמה טמאה מ"מ כיון שאזקה דילן
אינו נמשך מב"י רק מסיני אנו יכולין לומר דעד סיני נוהג בבהמה טמאה ומסיני שנאסר
הבשר אין הגיד אסור ונהרי מצינו גבי איסור אבמה"ח דאמרינן שם (בדף ק"ב) לענין
אבמה"ח דר"א ור"י סברי דנוהג בטמאין וחקמים סברי דאינו נוהג בטמאין משום דכתיב
לא תאכל הנפש עם הבשר כל שבשרו מותר אתה מצונוה על אבריו וכל שאין בשרו
מותר אין אתה מצונוה על אבריו וקאמר התם מחלוקת בישראל אבל בב"נ ד"ה מןזה
על הטמאין כטהורין שהרי בשר בהמה טמאה מותר להם להכי מצונוה על אבריו עיי"ש
הרי דאף שגם עד מ"ת היו אסורין באבמה"ח דהא אבמה"ח הוא ממצוה שנאמרה
ונישנית ואפ"ה אמרינן לישראל מותר אבמה"ח של בהמה טמאה וקשה דהא הלא גבי
גיה"נ פשיטא להו לרבנן ור"י דאי לכני יעקב נאסר גיה"נ אסור ישראל גם בגיה"נ של
בהמה טמאה ולא נחלקו אלא אם הנוזקו ב"י או לא וצ"ל דלא דמי איסור אבמה"ח
לאיסור גיה"נ דאיסור אבמה"ח שהוא נאמר ונישנית ויש לישראל אזקה מיוחד בסני
שפיר מצינו למימר דעד מ"ת היו אסורין גם בבהמה טמאה והאזקה שבסיני נשתנה
ולא נאסר רק בטהורה והותר בטמאה מחמת שנאסר בשרו אבל גיה"נ שנאמר ולא
נישנה ולא הי' לישראל אזקה אחרת בסני ואיסורו נמשך מאזקה ראשונה שקודם
מ"ת אין סברא לומר שעד מ"ת היו מןזהרין בטמאה ואחר מ"ת שנאסרו בבשר טמאה
הותרו בגידו ותשתנה האיסור של אותו אזקה עצמה ממה שהיתה קודם מ"ת להכי
הוצרכו חכמים לומר שלא נאסרו אלא בסני: ולפי סברא זו אפשר לומר דגם רפנן סברי
דלב"י נאסר גיה"נ רק שנחלקו אם האיסור שלנו נמשך מאזקה דקודם מ"ת או לא דר"י
סובר דאזקה שלנו נמשך מאזקה דב"י ואין סברא לומר שישתנה הדין שעד מ"ת יהא
גיה"נ דבה"ט אסור ואחר מ"ת יהא מותר ותשתנה אותה האזקה עצמה ולהכי פריד

והלא לב"י נאסר ורבנן סברי דאף שנצטוו ב"י מ"מ מה שאנו מוזהרין הוא רק מסיני ולקחי אפשר לומר דעד מ"ת שהי' בשר בה"ט מותר הי' הגיה"נ אסור ואחר מ"ת שנאסר בשר בה"ט הותר גיה"נ של בהמה טמאה פינון שאין אזרחתינו נמשך מאזרה שלקהם יכול הדין להשתנות וזה שאמרו חכמים בסיני נאסר היינו שאזרה שלנו נמשך מסיני אלא שנכתב במקומו: מיהו א"א לומר פן דרבנן נמי סברי שב"י הוזהרו על גיה"נ רק דפליגי מאמת נמשך אזרה שלנו דברייתא (בדף ק"א) קאמר והא פתיב ע"כ לא יאכלו ב"י ולא נקראו ב"י עד מ"ת הרי משמע דעד מ"ת לא הוזהרו כלל ועוד דהא לעיל (בדף צ"א) קאמר ריב"ח מאי דכתיב טבוח טבח והפן פרע להם בית השחיטה וטול גיה"נ בפניהם כמ"ד גיה"נ נאסר לב"נ וכן אמר ריב"ח בסנהדרין (דף נ"ט) מצוה שנאמרה ולא נישנית לישראל נאמרה ואנו אין לנו אלא גיה"נ ואלקבא דר"י הרי בהדיא דלרבנן לא נצטוו כלל על גיה"נ ונהי דבמ"ש הרמז"ל בפ"ה המשניות דגיה"נ נאסר לבני יעקב והוא נגד דברי חכמים דסברי בסיני נאסר יש ליישב דסובר כריב"ח דדריש קרא דטבוח טבח והפן כמ"ד נצטוו על גיה"נ אלמא הכי סבירא לי' אבל במה שפסק דגיה"נ אינו נוהג בטמאה קשה דהא ע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר"י אלא משום דסברי דבסיני נאסר אבל אי הווי סברי דלכני יעקב נאסר הווי מודו דנוהג בטמאה: ואיהו ז"ל פתב דנאסר לב"י ופסק דאינו נוהג בטמאה: שוב ראיתי שדברי הרמז"ל נכונים לפמ"ש הרשב"א ז"ל בח"י (דף ק"ב) גבי אבמה"ח דאמר התם ר' יהודא ור' אלעזר דאבמה"ח נוהג בין בטמאין ורבנן סברי דנוהג בטמאין ולא בטמאין ומפרש טעמא דר"י ור"א דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר כל שאמה מצוה על דמו אמה מצוה על איבריו והני טמאין הואיל ואתה מצוה על דמן אתה מצוה על אבריהו ורבנן סברי דבעינו שיהא בשרו מותר ופריף לר"י למה לי קרא ליתי איסור אבמה"ח ולקחול איסור טמאה ומשני פי איצטריף קרא לר' אלעזר וכתב הרשב"א ז"ל וז"ל קשיא לי לר"א נמי ל"ל קרא תיפוק לי' מהווא טעמא דהא משמע דכ"ע מודו באיסור שנוהג בב"נ שחל אשאר איסורין וכדמשמע מדאמרו לי' רבנן לר' יהודא וכי לבני נח נאסר דאלמא אלו נאסר לב"נ מודו לי' לר"י וי"ל דבמתניתין לטעמין דר"י קאמרי לי' ולדידהו לא סבירא להו עכ"ל הרשב"א ז"ל הרי שהוכיח הרשב"א ז"ל מדברי ר' יוחנן דמפרש טעמא דנוהג בטמאין מקרא דכל שאמה מצוה על דמו אמה מצוה על אבריו ואי לאו קרא הו"א דאינו נוהג בטמאה משום דאין איסור אבמה"ח חל על איסור טמאה אע"ג דאיסור אבמה"ח נוהג בב"נ משום דהאדמשמע גבי גיה"נ דמודו רבנן באיסור הנוהג בבני יעקב דחיייל אשאר איסורין הוא רק לדברי ר' יהודא דסובר פן והוצרכו לומר בסיני נאסר אבל הם סוברים דלא חיייל איסור הנוהג בב"נ אשאר איסורין א"כ אגן בדין שפירשנו שיטת הרמז"ל דטעמא דחכמים דאין גיה"נ נוהג בבה"ט משום שאין בשרו מותר נמי נימא דסברי דאף אלו נאסר גיה"נ לבני יעקב ועד מ"ת הי' נוהג בטמאה מ"מ לאחר מ"ת שנאסר טמאה הותר גיד של טמאה והא דקאמרי בסיני נאסר היינו לדברי ר"י שהוא סובר דבדבר שנאסר קודם מ"ת א"א להשתנות אחר מ"ת ממה שהי' קודם מ"ת ע"ז קאמרי לי' דגם גיה"נ בסיני נאסר להכי אינו נוהג בטמאה אבל אינהו סברי דאף דבר שנאסר קודם מ"ת וקודם מ"ת הי' נוהג בו גיד משום שבשרו הי' מותר נשתנה לאחר מ"ת שנאסר בשרו וגידו הותר ומהאי טעמא שכתב הרמז"ל דכל מה שאנו עושין או אנו

מתרחקין ממנו אין אנו עושין מחמת שעשו האבות רק מחמת שנצטוונו בסיני ולהכי
אף שקודם סיני הי' נוהג בבהמה טמאה מ"מ אחר סיני שנאסר בהמה טמאה הותר הגיד
ולא איכפת לן מה שנשתנה הדין מקודם סיני כיון שאנו עושין מחמת הצווי שאחר סיני:
ואפשר לומר עוד דיצא לו להרמז"ל דרבנו לדברי ר"י קאמרי לי' ואינהו סברי דאף דבר
הנאסר קודם מ"ת נשתנה איסורו אחר מ"ת מדברי רב דאמר גבי אבמה"ח שם מחלוקת
בישראל אבל בב"נ דברי הפל מונהר על הטמאין ודייק לה ממתינתין כדקאמר שם אף
אנו נמי תנינא הרי אף שעד מ"ת נאסר אבמה"ח של טמאין נשתנה אחר מ"ת והותר
אבמה"ח של בה"ט מחמת שנאסר בשרו להכי פסק הרמז"ל גבי גיה"נ דאף שנאסר לבני
יעקב אפ"ה אינו נוהג בטמאה פחכמים משום דחכמים נמי לדברי ר"י קאמרי לי' ואינהו
לא סברי לה ומה שלא פסק פחכמים בהא דסברי בסיני נאסר הוא משום דסובר כר"י
בר' תנינא דאמר אקרא דטבוח טבח והכן כמ"ד גיה"נ נאסר לב"נ ומיושבים גם דברי
הרמז"ל בפ' המשניות היטב ודו"ק: ובמק"א ישבנו דאפשר לומר דר"י לשיטתו דסובר
בגיטין (דף ס') כותבין מגילה לתינוק להתלמד ומשמע בגיטין שם דסובר תורה מגילה
מגילה ניתנה [ועיין ברא"ש שם] א"כ כיון דמגילה ניתנה הרי נכתב פל מעשה שהי' עד
מ"ת בכתב קודם מ"ת כמו שפי' שם התוס' א"כ אז בשעת פתיבת פרשה זו הי' בכלל
גיד גם טמאה דעדיין בשרו מותר ואין סברא שישתנה אח"כ להכי שפיר פריה ונהלא אף
לב"י נאסר אבל אנו קיי"ל דתורה חתומה ניתנה א"כ נכתב פל התורה בבת אחת אחר
מ"ת קודם מיתת משרע"ה להכי יום שנכתב הפסוק דע"כ לא יאכלו כפר נאסר בהמ"ט
ואינו בכלל גיד וליכא שינוי פלל: ובדברי הרמז"ל בפהמ"ש שכתב שפל מה שאנו עושין
או מרחיקין מלעשות הוא אינו מפני צווי האבות כ"א ממה שנצטוונו בסיני א"ש הא
דאמרינן בברכות פ' תה"ש (דף כ"ו) דריב"ח אמר תפילות אבות תקנום וריב"ל אמר
תפילות כנגד תמידין תקנום ומייתי הש"ס תניא פנותי' דריב"ח אברהם תיקן תפילת
שחרית כו' יצחק תיקן תפילת מנחה כו' יעקב תיקן תפילת ערבית כו' תניא פנותי'
דריב"ל מפני מה אמרו תפילת השחר עד חצות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד
חצות כו' וקאמר לימא תהוי תיובתא דריב"ח א"ל ריב"ח לעולם אימא לך תפילות אבות
תקנום ואסמכינהו רבנו אקרפנות עכ"ל הגמ' ולכאורה הדבר תמוה אמאי פריה אריב"ח
מברייתא דקרפנות ולא פריה נמי אריב"ל מברייתא דאברהם תיקן תפילת שחרית שהוא
פנותי' דריב"ח אבל לפי מה שכתב הרמז"ל א"ש דעל ריב"ל לא קשה מידי דאף דאבות
תיקנו תפילות מ"מ שפיר קאמר ריב"ל תפילות כנגד תמידין תיקנום מפני שאנו אין
עושין שום דבר מפני שעשו האבות להכי הוצרכו לומר תפילות כנגד תמידין תיקנום
ולא קשה עליו מברייתא דתניא פנותי' דריב"ח משא"כ לריב"ח פריה דאיהו אמר

דגם .

אנחנו עושין זה מפני תקנת האבות וקשה עליו מברייתא דתניא דטעם התפילות אצלינו
הוא כנגד תמידין וזה פשוט: סימן עז שאלה ביצים קרושים הנמצאים בתרגולת
והביצים נסרכו ונדבקו היטב עם הריאה אם יש להכשיר התרגולת או לא: תשובה אם
פי ראה כבודו באחרונים שהחמירו בזה מטעם חשש נקיבת הריאה מ"מ נ"ל דיש להקל
בזה דהא אמרינן בפ' אלו טריפות (דף מ"ח) הריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה
העלתה צמחים חוששין ר"נ אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינו מייתינן

ספינא דחלש פּוּמא ומפּרקינו לה אי איכא ריעותא בדון פּלינו פּתר דון ואי לא טריפה דמתמת ריאה היא וא"כ הָכָא שפּרוכה לביצים נקרשים הרי יש בָּהוּ ריעותא ותלינו הריעותא פּתר ביצים אם אין ריעותא בריאה ורואה שפּשר הריאה שלם ויפה מפּל צד ולא העלמה צמחים ואף דאמרין התם דרב נחמיה בדיק לה בפּשורי היינו משום דהתם איכא למיחש שהמפה התחילה בריאה ונקלט בדון מתמת חולי הריאה ומזה נעשה ריעותא בדון אכל הָכָא א"א לאמר שמתמת מפה שפּריאה נקלטו הביצים אצלה שפּרי הביצים מונחים רחוק הרבה מן הריאה כשהן בריאים ולקותא שפּריאה אינו יכול להגיע בביצים כשהם בריאים וע"כ שהחולי התחילה בביצים שנימוחו ונשפּכו עד שהגיעו לריאה להכי אין אנו צריכים להחזיק ריעותא על הריאה פּינו שפּנדאי התחיל הריעותא בביצים ואין לומר דמ"מ נחוש שפּא מתמת דיבוק הביצים נתקלקלה הריאה דז"א דא"כ גבי סמוכה לדון נמי נחוש להכי ומאי מהני הא דאיכא ריעותא בדון אפתי שפּא מתמת זה נתקלקלה הריאה א"ו כל היכא דיש לתלות התחלת המפה בדון לא מחזיקין ריעותא בריאה וה"נ פּינו שפּנדאי התחילה החולי בביצים לא מחזיקין ריעותא בריאה וכ"ז אם אין אנו רואים ריעותא בריאה אכל אם אנו רואים ריעותא בריאה ג"כ אז נדאי טריפה דהא חזינו שמתמת קלוקל הביצים נתקלקלה גם הריאה וזה ברור: סימן עח ומה ששאל פּבדו בסרקה על הבועה שהי' מקצתה על הבועה ורובה מתפשטת חוץ לבועה והטריף מעכ"ת וחקו עליו איזה לומדים בבהמ"ד ורצו להכשירה: תשובה הנה טעם המכשירין הוא דסבירא להו דאזלינו פּתר רובא כמ"ש בפ' א"ט (דף מ"ח) גבי ריאה שנקבה ודון סותמתה פּשרה וכתב שם הרא"ש ז"ל דאם מקצתה סרוכה במקום רביתא דאנא ומקצתה שלא במקום רביתא דאנא אזלינו פּתר רובא ואם רובה שלא במקום רביתא טרפה ואם רובה במקום רביתא פּשרה ורצו המכשירין לאמר דגם בנ"ד פּינו שרובה חוץ לבועה לא הוי פּרתי לריעותא הדין בזה עם מעכ"ת והמכשירין טעו בזה דהו סברא דאזלינו פּתר רובא לא שייך אלא פּשהיא במקום שהנקב פּוסל ובמקום שאין הנקב פּוסל פּמו גבי אנא ואומא הסרוכה לדון דבאנא אין הנקב פּוסל מפּני שהדון סותם ובאומא הנקב פּוסל דאין סותם.

וזאת מסתבר שהנקב הוא רק במקום אחד והסרקה המתפשטת להלאה במקום הנקב לכו תלינו שהנקב הוא ברובא ואם רוב שטח הוא במקום שפּותם תלינו ששם שורש הסרקה ושם נקבה ונתפשטה הסרקה להלאה במקום הנקב וכשירה פּינו שיצא מקום שמועיל סתימה אכל בענין סרקה על הבועה דמטרפּינו משום פּרתי לריעותא שמעידין שהסרקה מתמת נקב היכי נימא דאם רוב הסרקה חוץ לבועה פּשרה משום שתולין שמשם יצא שורש הסרקה ושם נקב הא אם יש שם נקב נמי טריפה דהא אין לנו שום קולא להקל אם הסרקה במקום דלא מהני סתימה אלא אם נימא דהסרקה הוא רק הפּשטת ליחה ולענין זה לא שייך רובא דכל שאינו מורה על הפּשטת ליחה מאיזה מקום שיצאת טריפה ואדרבה ריעותא של הבועה מעיד שמשם יצאת הסרקה ושם נקבה הריאה לכו ברור דהדין עם מעכ"ת בזה: סימן עט שאלה באחד שקנה עשרים כבשים אצל אדון א' מדיר שהי' בו שני מאות כבשים ובבוקר נמצא מחתרת חתורה ושני כבשים מתים מוטלים חוץ לדיר וארבעה כבשים מתים רחוק פּמו חצי ויארסט והד' הנ"ל לא נמצאו שלמים כ"א טרופים הפּשר והעצמות: תשובה הנה לכאורה אין להקל בזה משום דקיי"ל קטע

רישין' דחד מינייהו נח רוגזין' כדאימא בחולין (דף נ"ג) ובשו"ע יור"ד (סי' נ"ז) וכתבו הפוסקים דלאו דוקא חד מינייהו אלא אפילו אם הרג הרבה נמי אמרינן נח רוגזין' ולא חיישינן לשמא דרס ואח"כ הרג וכמ"ש הר"ן ז"ל (בפרק א"ט) דכיון דיכול לדרוס אינה מהן שירצה אני אומר זה דרס ראשונה והרגו דזה אינו דכבר כתב הצ"ח בתשובה דדוקא אם נמצא מת תיכף אחר שקפץ הדורס עליו דחזינון שמת פחת ידו בזה אמרינן דנח רוגזין' אבל אם לא קטע רישין' ונמצא מת לא מהני דשמא דרסו ואח"כ מת מעצמו ולא נח רוגזין' דנח רוגזין' לא הוי אלא פשהמיתו הדורס ומסתייע מלשון הגמרא דקאמר קטע רישין' דחד מינייהו והלשון זה תמוה דהול"ל המית אחד מהן או שבעינן לידע שמת ת"י הדורס להכי נקט קטע רישין' דחד מינייהו שזה מהני להתיר האחרות דכיון שנמצא מת ונקטע ראשו ממילא ידעינן שמת ת"י הדורס ולא אח"כ דכיון שקטע רישין' אי אפשר לבע"ח לחיות בלי ראש אבל במיתה בעלמא אנו צריכים לידע שמת ת"י וראינו שהוא המיתו ושראה הדורס מיתתו והש"ס לא רצה להאריך בזה נקט לישנא פסיקא קטע רישין' דחד מינייהו ותייתי לי שקיימתי מסבא בעזה"י לפרש פן דברי הגמרא ומצאתי אח"כ בצ"צ ז"ל ואעפ"י דאיכא לספוקי אם מת ת"י הדורס ונח רוגזין' או לא מ"מ לא מקילינן בדרוסה בכהאי גוונא כמ"ש הר"ן ז"ל בפא"ט בהא דאמרינן בש"ס אימר נח רוגזין' וז"ל כל אימר דאימרא הכא ודאי חשבינן לי' פיון דתלינן לקולא ונהביא ראי' לזה עיי"ש הרי דאם יש ספק אם נח רוגזין' או לא לא תלינן לקולא ורק משום דחשבינן לי' פנודאי להכי מקילינן בה ואם פן אין להקל בכאן ולתלות לקולא שמא מת ת"י הדורס ונח רוגזין' דשמא דרסו ואח"כ מת מעצמו ואפתי לא נח רוגזין': אלא שלכאורה קשה לי לפמ"ש התוס' בחולין (דף מ"ג) ד"ה קסבר בהא דחוששין לספק דרוסה ולא אמרינן נשחטה הותרה משום שנולד הריעותא בעודה בחייה והיתה בחזקת איסור וגבי יבום מוקמינן אחזקת היתר ליבם אף שנולד הריעותא בשעה שהיתה בחזקת איסור אשת איש ותיירצו דדרוסה שכיח עיי"ש והקשו שם עוד מהא דישב לו ציפורן בגבו של אחד מהן דחוששין לשמואל אף דהתם הוי ספק השקול דנגד רוב אריות הדורסין איכא נמי רוב הדורסין אין ציפורן נשמט מהן ואפ"ה למ"ד חוששין אסור ותיירצו דמ"מ התם נמי דמי יותר לתלות בדריסת ארי כמו בספק דרוסה דעלמא עיי"ש א"כ לפ"ז בנ"ד דיש ספק אם הדורס נח מרוגזין' או לא ודאי דבעינן למימר נשחטה הותרה דכאן אין צד איסור שכיח טפי דמהיכי תיתי מסתבר לן טפי למיתלי שלא מת הדורס ת"י מלומר שמת ת"י ונח רוגזין' וגם על דברי הר"ן ז"ל קשה ג"כ כזאת דאמאי נפרש דהוה אימר הוי ונדאי הא אפילו בספיקא בעינן להקל מטעם נשחטה הותרה: ונראה לי דלשיטת התוס' באמת מדאורייתא שרי רק מדרבנן אסור כמו דאמרינן שם בסוגיא ביבמות וה"נ גבי דרוסה אעפ"י דמדאורייתא בעינן לאוקמי אחזקה אעפ"י שנולד הספק מחיים מ"מ מדרבנן אסור דבשעה שנולד הספק היתה בחזקת איסור אבמה"ח כמו דאמרינן בספק גירושין היכי שהיתה בשעת לידת הספק בחזקת א"א וממילא א"ש גם קושית התוס' מהא דנמצא ציפורן ע"ג וכו' דחוששין לשמואל דבאמת אע"ג דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ונהו ספק השקול מ"מ מדרבנן אסור וכמזונמה לי שגם הכרו"פ כתב פן ואין הפנאי לעיין בזה: מיהו הרשב"א ז"ל שם בחידושי לבימות תירץ קושית התוס' בא"א יעוי"ש ולדבריו ז"ל שם לא שייך לומר פאן נשחטה הותרה עיי"ש ומ"מ נראה הואיל ולשיטת התוס' הני רק

איסור דרבנן וכבד כתב המהר"מ מלובלין ו"ל (בס' ק"ד) דאם היז הצאן הרבה מאוד
נוכל לומר שונדאי לא דרס כל הצאן וכאן לא נודע לנו בבירור מספר הזאבים אלא
מששה זאבים דמסתמא כל אחד נשא עליו טלה הרוג אחד והצאן הם מספר שני מאות
שונדאי רוב מהם לא נדרסו ואין בהם אפילו חשש דרבנן והטור (בסי' נ"ז) כתב דאפי'
נדאי דרוסה שנתערבה באחרות דנכבשינהו דניידי וכל דפריש מרנבא פריש ועיין בב"י
שם שכתב בספק דרוסה שנודע הספק אחר שנתערב מודה גם הר"י ו"ל דאמרינן כל
דפריש מרנבא פריש עיי"ש ועיין (בסי' ק"י) שהביא הרמ"א בשם חמיו הגאון ו"ל דאם
נתפרישו פולם ביחד ולא נשארו במקומן ובשעת עקירתן פירשו קצתן אותן שפירשו
מותרים רק שנים האחרונים אסורים: ולפי"ז בנידון דידן אשר לפי הנראה העשרים
כבשים שקנה הישראל מסתמא מכירם היטב ומהם מצויינים אצלו יש לאוסרם משום
דלא שייך לומר בהם התיירא כל דפריש מרנבא פריש פיו דניכרים הם בפני עצמן הו'
כדיר בפני עצמו שנוולד עליהן הספק ועיין בח"מ (סי' רצ"ב ס"ק י') ברמ"א שם ובסמ"ע
לענין נתן לו מעות להוליכו על אחריותו ונתנן עם מעותיו ונאבדו מקצת המעות
שההפסד לפי ערך המעות עיי"ש וכתב שם הסמ"ע לחלק דגבי דברים המסויימים לא
שייך לומר כל דפריש מרנבא פריש כמו טלאים אם הפקידו אחד מעט ואחד הרבה ומתו
או נגנבו לא אמרינן דמרנבא מת פיון דלא נכנסו בגדר תערוכות ודוקא במטבעות שאין
עליהם קפידא דזווי פי זווי דמי בזה אזלינן בתר רנבא אבל לא בבהמות וה"נ בנדאי
העשרים שלקח הישראל היו בפני עצמן מסויימים כנהוג אצל קונה בהמות ולא שייך
לצרפם להמאה ושמונים ולאמר שהעשרים הם מהרוב שאינם נדרסים דבהעשרים לחוד
ליכא רוב שאינם נדרסים שהרי יכול להיות שנודרס כעשרים כבשים רק שאנו צריכים
לאמר לצרפם להמאה ושמונים וליקח מהם עשרים שאינם נדרסים ולאמר שבכולם יש
בנדאי עשרים שאינם נדרסים וזה אי אפשר שהעשרים אינם מצטרפים עם המאה
ושמונים מפני שהעשרים מסויימים בפ"ע והוי כדיר בפ"ע רק המאה ושמונים שנתנתרו
בדיר אצל האדון המוכר יש להתיר להישראל שיקח רשות מהאדון שבשעה שהם רועים
בשדה ונפרשו ממקום קביעותן אזי יקח מהם עשרים כבשים ונוכל להתירם מטעם כל
דפריש מרנבא פריש דהא יש כאן רוב שלא נדרסו והמותר על העשרים שיבחרו אין
להתיר לישראל לקנות לכתחילה פי אין אנו מתירין אלא לישראל זה כפי המספר שקנה
כבר משום הפסדו אבל לכתחילה אין להתיר וגם לישראל זה לא התרנו אלא שייחלפם
בעשרים כבשים אחרים אחר שיעקרון ממקומן וממקום קביעותן וכנ"ל אבל אותן כבשים
עצמן שקנה כבר והם מצויינים אצלו אי אפשר להתירם כ"ז נראה לי מפני הפס"מ
וטרדומי לא יתנוגי להאריף בזה: ועוד נ"ל לפי מה שכתב הרשב"א ו"ל בחידושי לחולין
(דף נ"ג) בסוגיא דספק דרוסה ו"ל אלא דקשיא לי היכא דאיכא שנוורים הרבה במקום
אחד ועאל ויתבי ארי בינייהו ואיהו שתיק ואינהו מקרקרין אמאי צריכין בדיקה דהא
ספק ספיקא הוא דאכל חד וחד איכא למימר שמה לא דרס זה דהא ליכא למימר דנדאי
פוילתו דרס להו דלא די לנו אם נחוש לספק דרוסתו ונעשה הספק פונדאי משום דשתק
ואינהו מקרקרין אלא שנאמר שכולן הוא דרס וכיון שפן איכא למימר זו לא דרס ואת"ל
דרס אימר דרס שלא כנגד החלל שאין דרוסה פוסלת בו ושמה יש לאמר דלא שריא
ס"ס אלא היכא דא"א לעמוד על בוריו של דבר אם אסור אם לא אבל אם אפשר לעמוד

על בוריו של דבר בודקין כו' ואם לא היתה אותה ספק דרוסה אלא אחת פגון שנקנס ארי בדיר שאין שם אלא בהמה אחת והוא שתק והיא מקרקרה בזו פנין שהיא מספיקא דאורייתא אסור עד שתבדוק קרוב הדבר שאפילו נתערבה באלף פולן אסורות עד שיבדקו שהרי כבר אסרתה לזו מדאורייתא וכיון שפן אף כשנתערבה אין כאן ס"ס שאין אתה יכול לאמר בזו ואף את"ל שזו שעלתה בידינו היא שנתערבה פאן שמא אותה נמי מותרת היתה שהרי כבר אסרתה קודם לכן עד שתבדוק כמו שאומר ר"י ז"ל (בפ"ק דביצה) וספיקא אסורה אפילו נתערבה באלף פולן אסורות ופי' ר"י אספיקא קאי מטעם הנה שפתבתי ולא כפי' ר"ת דארישא קאי אבל בספיקא פולן מותרין פעין שגפלו לרבוא עכ"ל הרשב"א ז"ל והנה מבואר מדבריו דאף לדברי הר"י ז"ל שאוסר ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות זהו דוקא בנאסר הספק קודם שנתערב אבל אם נולד ספק אסור בשעה שהוא מעורב מותר מטעם ס"ס ואין האיסור רק מחמת שאפשר לברר ע"י בדיקה ובמק"א ביארנו דזהו דוקא היכא דליכא פסידא אם לברר פגון בבהמות העומדות לשחיטה אבל בהמות העומדות לחליבה שיש פסידא אם ישחטם א"צ בדיקה ומותרים מטעם ס"ס ויישבנו בזה דברי מהרא"י בתה"ד שהביא הש"ך בשמו דכל היכא דאיכא ס"ס א"צ לברר והביא ראי' מהא דר"ת התיר ספק דרוסה שנתערב אע"ג דאפשר בבדיקה והקשה הש"ך על דבריו ביו"ד (סימן ק"י) דהא בגמרא דנזבחים מוקי מתניתין דכל הנזבחים שנתערבו דאיכא נקובת הקוץ בדרוסת הזאב או בנפילה שנתערב אלמא דאע"ג דאיכא ס"ס בעי בדיקה וכתבנו ליישב דמהרא"י מייירי היכא דאיכא פסידא דהתם א"צ לברר עיי"ש בדבריו דקאי שם לענגן טהרת אשה לבעלה ובש"ס דנזבחים מייירי בנזבחים דלשחיטה קיימי ע"כ בעי בדיקה ולא סמכינן אס"ס א"כ אם ישאל קנה הפכשים לחלוב יש להתיר מטעם ס"ס וכדעת הרשב"א ז"ל דכיון דהישראל קנה עשרים פכשים ובנודאי יותר מעשרים פכשים לא דרס והלא נשאר אצל הנכרי יותר מעשרים פכשים א"כ הוי ס"ס שמא לא דרס יותר ממה שהמית ואת"ל דרס שמא לא אותן מיהו נראה פנין דנודאי המית פכשים לא מקרי ס"ס מה שנאמר שמא לא דרס יותר ושמא לא זהו שגדרס אף שפונדאי פולן לא דרס מ"מ נקרא שם אחד ודוקא היכא דאפשר לומר לא דרס כלל בזה כתב הרשב"א ז"ל דהוי ס"ס שמא לא דרס כלל ואת"ל דרס שמא זהו לא דרס דהא פונדאי לא דרס פולם אבל בנ"ד שראינו שהמית הרבה לא מיקרי ס"ס: אבל יצא לנו מדברי הרשב"א ז"ל שאם לא ראינו שהמית רק שהוא שותק והו מקרקרין ויש הרבה פכשים בדיר עד שפונדאי לא פולן דרס והפכשים עומדים לחליבה יש פנים להקל מטעם ס"ס אף דאיכא לברורי ע"י בדיקה.

מ"מ במקום פסידא סמכינן אס"ס אף היכא דאיכא לברורי: סימן פ שאלה בדין שפון של תרנגולת טריפה שגפול לבשר שנתבשל בקדירה ויש ספק אם היתה ששים או לא מה דינו של הבשר: תשובה הפ"מ כתב בפתיחתו לה' תערובות פנין דעיקר דין טעם פעיקר אי הנה דאורייתא מחלוקת הראשונה היא דדעת רש"י והרמב"ם והרמב"ן ז"ל דטעם פעיקר לאו דאורייתא ודעת התוס' וסייעתם דטכ"ע דאורייתא ולהכי מהראוי להקל בנשפך ואי אפשר לעמוד אם יש בה בנותן טעם או לא מטעם ס"ס שמא טכ"ע לאו דאורייתא ואת"ל דאורייתא שמא יש בה שיעור ביטול אלא שנהגו העולם להורות פדעת התוס' ולהכי מחמירין בנשפך: מיהו יש בזה מקום עיון אם זה מיקרי טעמו ולא ממשו

או דמיקרי ממשו של איסור דהנה רש"י ז"ל בע"ז (דף ס"ז) כתב בהא דאר"י כל שטעמו וממשו לוקין עליו טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו פגון חלב שנפל לקדירה או חלב שנפל ונימוח שאין ממשו בעין עכ"ל הרי דחלב נמוח שנפל מיקרי רק טעמו ולא ממשו ואף התוס' בד"ה אר"י לא נחלקו שם על רש"י ז"ל אלא בחלב שנפל על בשר שזה מיקרי גופא של איסור שפדירה הנה אסרה התורה בשר בחלב אבל בחלב ודם שנפלו ונבלעו בתוך בשר מיקרי רק טעמו ולא ממשו אפילו לשיטת התוס' אליבא דרש"י עיי"ש אולם בזבחים (דף צ"ז) כתב רש"י ז"ל בד"ה עד שיבלע.

פגון המתה שומן חטאת וסוף ממנו צלי של שלמים ונבלע בו. ומכאן אנו למדין היתר מצטרף לאיסור בקדשים ואין ללמוד מכאן טעם כעיקר שאין זה טעם אלא ממשות עכ"ל שם.

הרי שכתב להדיא דשומן שנבלע בבשר מקרי ממשות של איסור: ונראה לי ליישב דברי רש"י ז"ל שאין פאן סתירה ואזיל לטעמיה בחולין (דף צ"ח) דר"ח בר אבא אמר משום ריב"ל כל איסורין שבתורה ובמאה ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה דכתיב ולקח הפה את הזרוע בשלה כו' דכ"ע בהדי איל מבשל לה מאן דאמר בס' סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערין והני לי' בששים ומאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערין והני ליה במאה ופריף ומי ילפינן מינה והתניא זהו היתר הבא מפלל איסור זהו למעוטי מאי לאו למעוטיא שאר איסורין שבתורה כו' ומשני רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור וליגמר מיני' גלי רחמנא גבי חטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסול ואם פשירה תאכל כחמור שבה מאי חזית דגמרת מהאיף ליגמור מהאי חידוש הוא א"ה למאה וששים גמי לא ליגמור ומשני אטו לקולא גמרינו לחומרא גמרינו דמדאורייתא ברובא בטל עכ"ל הגמרא ופירש"י ז"ל דבקדשים אסור טכ"ע ולא מהני מאה וס' והכא גבי זרוע בשלה מהני והני היתר הבא מפלל איסור וגבי חטאת דכתיב יקדש לא מהני מאה וס' והתוס' והרשב"א ז"ל תמהו הרבה ע"ז וז"ל ועוד תימא דע"כ אין כ"ש אוסר בקדשים דלא אסר במשהו אלא עולין לרבנן ומין במינו לר"י פדאמרינו בהקומץ רבה וכן בפ' התערובות הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור ואמר שם ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא אלמא משמע דאפילו פדי נתינת טעם לא אסר במינו וזרוע בשלה וחטאת דשמעתין במינו עסקינן ועוד אמר בהקומץ רבה שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו דבטל ברוב לרבנן דאמרי מין במינו בטלאלמא אין כ"ש אוסר בקדשים וכן בכמה דוכתין עכ"ל וביותר תמה הרשב"א ז"ל בחידושי על דברי רש"י דבקדשים לא מהני מאה וס' לבטולי הא משנה שלימה בזבחים (דף צ"ז) ביטל בו קדשים וזולין קדשים קלים וקדשי קדשים אם יש בהם בנותן טעם הרי הקלים כחמורי' שבהן הרי בהדיא דבקדשי' מהני ביטול: ונראה לי ליישב שיטת רש"י ז"ל דהנה בזבחים שם פרכינן אהא דאמר יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסול ואם פשירה תאכל כחמור שבה ולייתי עשה ולידחי ל"ת פרש"י עשה דאכילת קדשים לידחי ל"ת דכל שפקודש פסול בא הפתוב ליתן ל"ת על אכילתו ומשני רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש רב אשי אמר יקדש גמי עשה הוא והאי תירוץ דר"א דמשני יקדש גמי עשה הוא צריף ביאור דמאי שייף לומר יקדש עשה הוא הא מהאי קרא ילפינן דאסור לאכול בשר קודש

שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ קוֹדֵשׁ פְּסוּל וְע"ז גּוֹפֵא מִקְשִׁינָן דְּלִיתֵי עֲשֵׂה וְלִידְחֵי ל"ת אוֹ גִילְיָהּ מִפְּאֵן דְּאִין עֲשֵׂה דּוּחָה ל"ת כַּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם וּא"כ מֵאֵי מְשַׁנֵּי יִקְדָּשׁ עֲשֵׂה הוּא הָא עַל זֶה גּוֹפֵא קְשִׁיָּא לָּו: וְנִרְאֵה דְרַב אֲשֵׁי סוּבְר דְּכִינּוֹן דְּכַתְּב רַחֲמֵנָא יִקְדָּשׁ ע"כ פְּנוּנַת הַפְּתוּב דְּבִשְׁר קוֹדֵשׁ שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ קוֹדֵשׁ פְּסוּל אוֹ בִּשְׁר חֻלְיִן שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ קוֹדֵשׁ אִינוּ דּוּמָה לְשַׁאֲר הֵיתֵר לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ הָאִיסוּר אֲבָל בִּשְׁר קוֹדֵשׁ שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ קוֹדֵשׁ פְּסוּל נְאָסֵר עֲצָמוּתוֹ שְׁל הַקּוֹדֵשׁ כִּשְׁר וְהוּא עֲצָמוֹ נִהְפֵּךְ מִהֵיתֵר לְאִיסוּר וְכֵן אֲפִילוּ בִּשְׁר חֻלְיִן שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ בִּשְׁר קוֹדֵשׁ מִתְקַדֵּשׁ הַבִּשְׁר חֻלְיִן דְּכָל הַנוֹגֵעַ בּוֹ יִקְדָּשׁ פְּתִיב בֵּין חֻלְיִן בֵּין קְדָשִׁים וְחַל אִיסוּר עֲשֵׂה עַל הַבִּשְׁר שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ בִּשְׁר קוֹדֵשׁ פְּשָׁר אוֹ פְּסוּל מִשּׁוּם שֶׁהַקּוֹדֵשׁ אוֹ הַחֻלְיִן שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ הַבִּשְׁר מִתְקַדֵּשׁ וְנִעֲשֶׂה הַבּוֹלֵעַ כְּמוֹ הַנִּבְלָעַ וְלֹא שִׁינְיָהּ בְּזֵה עֲשֵׂה דּוּחָה ל"ת דְּזֵה הִי שִׁינְיָהּ אִם הַבִּשְׁר שְׁפָלַע לֹא נוֹלַד עָלָיו שׁוּם אִיסוּר רַק שְׁמַעְנֵרְב בּוֹ קוֹדֵשׁ פְּשָׁר אוֹ פְּסוּל בְּזֵה הִי שִׁינְיָהּ לּוֹמֵר עֲשֵׂה דּוּחָה ל"ת אִם נִתְעַרְב בּוֹ קוֹדֵשׁ מִשּׁוּם דִּהַקּוֹדֵשׁ פְּשָׁר אִין עָלָיו פְּסוּל וְאִיסוּר וַיֵּשׁ בּוֹ עֲשֵׂה דְאֲכִילַת קְדָשִׁים וְדוּחָה ל"ת שִׁישׁ בְּתַעֲרוּבָתוֹ אֲבָל כִּינּוֹן שְׁעִי"ז הַתַּעֲרוּבוֹת נִיתְנוּסַף אִיסוּר עֲשֵׂה עַל הַקּוֹדֵשׁ הָא לֹא שִׁינְיָהּ עֲשֵׂה דּוּחָה ל"ת דִּהַכֶּשֶׁר גּוֹפֵא נִפְסַל וְזֵה שְׁאֲמַר ר"א יִקְדָּשׁ נְמִי עֲשֵׂה הוּא: וְלִכְאוּרָה הִי נִרְאֵה נ"מ לְדִינָא בֵּין שִׁינּוּיָא דְרַבָּא לְשִׁינּוּיָא דְר"א לְעַנְיָן הָא דְקִי"ל בְּחֻלְיִן (דָּף ק"ח) דְאֲפִשְׁר לְסוּחֲטוֹ אִיסוּר כְּרַב וּר' חֲנִינְיָא וּר' יוֹחָנָן וְהֵינּוּ דְחַתִּיכַת הֵיתֵר שְׁנֵת־עֶרֶב מִבְּלִיעַת אִיסוּר וְלֹא הִזְיָה בְּהֵיתֵר לְבַטַּל הָאִיסוּר וְאִם כ"פ נִיתְנוּסַף עַל הֵיתֵר כְּדִי לְבַטַּל הָאִיסוּר אִפ"ה הַחַתִּיכָה שְׁנֵת־עֶרֶב בְּאִיסוּרָה קִיָּיֵא מִשּׁוּם דְחַתִּיכָה נִעֲשֶׂה גְבִילָה כְּתָבוּ הַתּוֹס' וְהַרְשָׁפ"א ז"ל וְהָר"ן בְּשֵׁם רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם דְּלֹא אֶמְרִינּוּ הֵכִי אֵלֵא בְּבִשְׁר וְחֻלְיִן דְּדוּקָא גְבִי בִּשְׁר בְּחֻלְיִן אֶמְרִינּוּ דְחַתִּיכָה עֲצָמָה נִעֲשֶׂה גְבִילָה וְצָרִיף שְׁשִׁים כְּנֶגֶד כָּל הַחַתִּיכָה וְלֹא סָגִי בְּבִטּוּל הַטִּיפָה לְחוּד מִשּׁוּם דְּכָל חַד וְחַד בְּאִפִּי נִפְשִׁי שְׁרִי וְכִי אִיתְנָהּוּ בְּהַדְדֵי אִיסוּר הַלְכָף הַבִּשְׁר עֲצָמוֹ נִעֲשֶׂה אִיסוּר וְלוֹקָה אִם אֲכַל חֲצִי זֵית מִבִּשְׁר וְחֲצִי זֵית מִחֻלְיִן וְלִכְפֵּי צָרִיף בְּרוּטָב ס' לְבַטַּל כָּל הַחַתִּיכָה שְׁנֵת־עֶרֶב עַלִּי טִיפַת חֻלְיִן אֲבָל חַתִּיכַת הֵיתֵר שְׁפָלַעַה טַעַם גְּבִילָה וְנִתְנָהּ וְחֻלְיִן וְנִתְנָה טַעַם בְּרוּטָב א"צ אֵלֵא ס' לְבַטַּל הָאִיסוּר שְׁנֵת־עֶרֶב בְּהַחַתִּיכָה וְא"צ שִׁיעוּר ס' שְׁל אוֹתָהּ חַתִּיכָה עַכ"ל וּלפ"ז כִּינּוֹן דְּבַב"ח אֶמְרִינּוּ חַנ"נ מִחֲמַת שֶׁהַחַתִּיכָה שְׁנֵת־עֶרֶב הִיא עֲצָם הָאִיסוּר וְלֹא כְּשַׁאֲר אִיסוּר שֶׁהַדְּבַר שְׁנֵת־עֶרֶב לֹא נְאָסֵר אֵלֵא מִפְּנֵי שֶׁא"א לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַבְּלוּעַ שְׁבוּ וְלִהְיֵי דוּקָא בַב"ח אֶמְרִינּוּ חַנ"נ א"כ לְפִי זֵה בִּשְׁר קוֹדֵשׁ שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ בִּשְׁר קוֹדֵשׁ פְּסוּל לְרַב אֲשֵׁי דְאֲמַר יִקְדָּשׁ נְמִי עֲשֵׂה וְכִמוֹ שְׁבִיִּאֲרָנוּ דְאֲחַר שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ קוֹדֵשׁ פְּסוּל חַל עַל הֵיתֵר ג"כ אִיסוּר עֲשֵׂה דִיקְדָּשׁ מְלַבַּד הֵלְאוּ שִׁישׁ בְּאֲכִילָתוֹ מִחֲמַת הַבְּלוּעַ שְׁבָתוֹכוֹ [שְׁפָל שְׁבָתוֹדֵשׁ פְּסוּל ל"ת בְּאֲכִילָתוֹ] וְדֵאִי דְאֶמְרִינּוּ בּוֹ חַנ"נ כְּמוֹ בַב"ח וְאִם נְאָסֵר בְּפָחוֹת מִס' לֹא מִהֲנִי מַה שְׁמוּסִיף עָלָיו לְבַטַּל דְּדָמִי לְבַב"ח דְאֲפִשְׁר לְסוּחֲטוֹ אִיסוּר כִּינּוֹן שֶׁהַבְּלוּעַ נִעֲשֶׂה עֲצָם הָאִיסוּר וְכ"ז הוּא לְרַב אֲשֵׁי אֲבָל לְרַב דְּסוּבְר דִּיקְדָּשׁ לֹא עֲשֵׂה וְהֵיתֵר בְּהֵיתֵרוֹ קָאִי רַק שְׁאֲסוּר מִשּׁוּם בְּלִיעַת הָאִיסוּר שֶׁא"א לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ דְמִי לְשַׁאֲר אִיסוּרִין שְׁבָתוֹרָה דְאֲפִשְׁר לְסוּחֲטוֹ מוֹתֵר לְשִׁטְתָּ רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם ז"ל כֵּן הִזְיָה נִרְאֵה לְכְאוּרָה: מִיָּהּ נִרְאֵה דְאֶרְף לְרַבָּא דְלִית לִי עֲשֵׂה דִיקְדָּשׁ מ"מ מוֹדָה דְאֲפִשְׁר לְסוּחֲטוֹ אִיסוּר גְּבִי בְּלִיעַת קוֹדֵשׁ פְּשָׁר אוֹ פְּסוּל שְׁנֵת־עֶרֶב בְּקוֹדֵשׁ אוֹ בְּחֻלְיִן דְאֶרְף דְּלֹא מְשַׁמַּע לִי לְרַבָּא הִיא יִקְדָּשׁ לְמַחְשָׁבִי לְעֲשֵׂה בְּפָנֵי עֲצָמָה מ"מ לִישְׁנָא דְקָרָא מוֹדָה רַבָּא דְמְשַׁמַּע הַנִּבְלָעַ נִעֲשֶׂה קְדוּשָׁה וְאִיסוּר בְּאֲכִילָה

בְּעֲצֻמוֹתָיו ע"י מַה שְּׁבִלְעַת הַבֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ וְכִיּוֹן שֶׁהַנְּבִלְעַת מִיְקָרֵי עֲצָם הָאִסוּר אֲמָרִינּוּ בִּיָּה אֲפֹשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר וְאִף דְּשֶׁאֵר אִסוּר שֶׁנְּבִלְעַת בְּבֶשֶׂר קוֹדֵשׁ חוֹזֵר לְהַתִּירוֹ אִם יֵצֵא הָאִסוּר מִמֶּנּוּ דְּהֵכִי מִשְׁמַע בְּפִסְחִים (דָּף ע"ד ע"א) דְּקָאָמַר הָאִי מְוִלְיֵיתָא שְׂרִי דְּכַבּוּלְעוּ כְּדָה פּוֹלְטוּ וְקָאָמַר לִימָא מְסִינֵעַ לִי נּוֹתֵן כְּרַעֲיוֹ וּבְנֵי מַעֲיוֹ לְתוֹכּוֹ וְהָא בְּלַע דְּמָא מָאִי לָאו דְּאֲמָרִינּוּ דְּכַבּוּלְעוּ כְּדָה פּוֹלְטוּ ע"כ אֲלָמָא דְּבֶשֶׂר קוֹדֵשׁ שֶׁל פֶּסַח שְׁבִלְעַת דָּם חוֹזֵר לְהַתִּירוֹ ע"י פְּלִיטָה וְלֹא אֲמָרִינּוּ דְּכִיּוֹן שֶׁנֶּאֱסָר אִין לּוֹ תִּקְנָה [וְגַם דִּיחֻוּי לֹא אֲמָרִינּוּ בְּבֶשֶׂר קוֹדֵשׁ לְאִסּוּרוֹ ע"י מַה שֶׁנֶּדְחָה מְאֻכִּילָתּוֹ כְּמוֹ מְזִבְחַת שְׁנִפְגָּם דְּאֲמָרִינּוּ בְּזִבְחִים (דָּף ס') דְּאִין אוּכְלִין בְּגִינוּ שְׂרִי מְנַחָה וְקִדְשֵׁי וְקִדְשֵׁי קָלִים.

וּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל (בפ"ג מֵהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין) דְּאִם חֲזַר וְנִבְנָה אַחַר שְׁנִפְגָּם מוֹתֵר לְאֹכֹל הַקְּדָשִׁים שֶׁנֶּזְרַק דָּמּוֹ קוֹדֵם שֶׁנִּפְגָּם שְׁהָרִי כָּתַב שֶׁם שְׂאִין אוּכְלִין עַד שְׂיִבְנָה מִשְׁמַע דְּכִשְׂיִבְנָה מוֹתֵר לְאֹכֹל אִף הַקְּדָשִׁים שֶׁנֶּזְרַק דָּמָם קוֹדֵם שֶׁנִּפְגָּם] מ"מ זֶהוּ דוֹקָא בְּשֶׁאֵר אִסוּרִין אֲבָל בְּשֶׁר קוֹדֵשׁ שֶׁנְּבִלְעַת חָל עַל הַנְּבִלְעַת עֲצָם אִסוּר וְלֹא מְהִי לִי תִּקְנָה וְאִפְּלִי אִם נְבִלְעַת בְּחוּלִין מִיְקָרֵי הַחּוּלִין עֲצָם הָאִסוּר אִם הוּא קוֹדֵשׁ פְּסוּל וְאִם הוּא קוֹדֵשׁ כְּשֶׁר חָל עַל הַחּוּלִין כָּל חֲנוּמֵרַת בְּשֶׁר קוֹדֵשׁ דְּקָרָא סְתָמָא כְּתִיב כָּל אֲשֶׁר יִגַּע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ בֵּין שְׁנִינְעַת בַּקּוֹדֵשׁ בֵּין שְׁנִינְעַת בְּחוּלִין וְלֵהֲכִי כְּתוּבָה הַתּוֹרָה כָּל הַנוֹגַע בּוֹ יִקְדָּשׁ לְהִיּוֹת כְּמוֹהָ וְלֹא מְהִי לְהוֹסִיף וּלְבַטֵּל אֶת הַבְּלוּעַ אִף לְהִנָּה רַבּוֹנוּתָא דְּסַבְרֵי דְּמַבְטְלִין אִסוּר לְכַתְּחִלָּה מִן הַתּוֹרָה וּמַכ"ש בְּקִדְשֵׁי דְּרָאוּי לְהַתִּיר לְהוֹסִיף לְבַטֵּל אֶת הַבְּלוּעַ פְּסוּלָה כְּדִי לְקַיֵּים עֲשֵׂה דְּאֻכִּילַת קְדָשִׁים א"ו דְּאֲפֹשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר גְּבִי בְּלִיעַת קְדָשִׁים וְכִיּוֹן שֶׁנֶּאֱסָר מִתְּחִלָּה לֹא מְהִי מַה שֶׁמוֹסִיף לְבַטֵּל.

וְנִרְאֶה דְּלֵהֲכִי כָּתַב כָּל הַנוֹגַע בּוֹ יִקְדָּשׁ וְאֲפִקְיָה בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה אִף דְּבִאֲמַת בְּנִינְעָה בְּעֵלְמָא לֹא מִיְתָסַר עַד שְׂיִבְלַע בְּתוֹכּוֹ אֲלֵא לְאֲשֶׁמְעִינּוּ דְּחִיכָּה שֶׁנְּבִלְעַת נֶאֱסָר אִף שֶׁאִח"כ נִיְתָוּסַף עַל הַבְּלוּעַ וְיֵשׁ בּוֹ כְּדִי לְבַטֵּל גַּם הַטַּעַם שֶׁנֶּתַּן בְּתַחֲלִילַת בְּלִיעַתּוֹ נְמִי אִסוּר אַע"ג דְּהַטַּעַם נִתְּבַטֵּל וְאִין זֶה אֲלֵא כְּנִינְעָה בְּעֵלְמָא מ"מ כְּכָר נֶאֱסָרָה מִתְּחִלָּה וְאִין לּוֹ תִּקְנָה וּמַגּוּפָא דְּמִתְּנִיתִין בְּזִבְחִים מוּכַח דְּבִקְדָשִׁים הַנְּבִלְעִים אֲפֹשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר דְּהָא קִתְּנֵי הֵתֵם בִּישְׁלֵי קְדָשִׁים וְחוּלִין קְדָשִׁי וְקִדְשֵׁי קָלִים אִם יֵשׁ בְּהֵם בְּנוֹתֵן טַעַם הָרִי הַקְּלִין כְּחִמּוּרִין וּפּוֹסְלִין בְּמַגַּע וּפְרַש"י ז"ל אִם הָיוּ חִמּוּרִין פְּסוּלִין וְהַקְּלִין כְּשִׂירִים נִעֲשׂוּ הַקְּלִין כְּחִמּוּרִין לְפָסוּל אֶת הַנוֹגַעִין בְּהֵם עַכ"ל וְקִשָּׁה דָּאִם אִין בְּנוֹגַע הָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׂנִי בִּיחַד לְבַטֵּל אֶת חִמּוּרִין אוֹ אֶת הַפְּסוּלִין פְּשִׁיטָא דְּנִפְסְלוּ הַשְּׂנִיִּים וְצ"ל דְּמִיְרִי שְׂיֵשׁ בְּשִׁנֵּיהֶם לְבַטֵּל חִמּוּרִין אוֹ הַפְּסוּלִים רַק בִּינּוֹן דְּכִתִּיב יִקְדָּשׁ א"כ אֲפֹשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר בְּהוּ וְלֹא מְהִי מַה שְׂיֵשׁ כְּדִי לְבַטֵּל חִמּוּרִין אוֹ הַפְּסוּלִין הָרֵאשׁוֹנִים וּבְעִינּוֹ שְׂיַעוּר בִּישׁוּל לְבַטֵּל גַּם הַקְּלִין מִשׁוּם דְּאֲפֹשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר וְנִעֲשָׂה הַנוֹגַע גּוּפוֹ שֶׁל אִסוּר וּבְעִינּוֹ לְבַטֵּל גַּם אֶת הַנוֹגַע: וְאַחֲרֵי שֶׁנֶּתְבָּאָר דְּאֲפֹשֶׁר לְסוּחְטוֹ אִסוּר בְּבִלְעַת קוֹדֵשׁ יְבוֹאֵר לָנוּ הֵיטִיב דְּבָרֵי רַש"י ז"ל דְּבַחּוּלִין (דָּף ק"ח) תִּנּוּ טִיפַת חֶלֶב שֶׁנֶּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה אִם יֵשׁ בְּהֵם בְּנוֹתֵן טַעַם אִסוּרָה נִיעֵר אֶת הַקְּדִירָה אִם יֵשׁ בְּהֵם בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ קְדִירָה אִסוּרָה וּפְרִיְשׁוּ הַרְשֵׁב"א וְהַר"ן בְּשֵׁם ר"י בְּעַל הַתּוֹסֵ' דְּבִלָּא נִיעֵר אֶת הַקְּדִירָה בְּעִינּוֹ שְׂשִׁים רַק בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה וְהַשְּׂאֵר מוֹתֵרַת מִשׁוּם דְּאִסוּר לַח שֶׁנֶּפֶל בְּחֲתִיכָה הַעוֹמֶדֶת חוּץ לְרוֹטֵב הָאִסוּר מִתְּפַשֵּׁט בְּכָל חֲתִיכָה אֲבָל אִינוּ יוֹצֵא מִחֲתִיכָה לְחֲתִיכָה וְכִדְאֲמָרִינּוּ בַּגְמ' אִילִימָא לֹא נִיעֵר וְכִסָּה כָּלִי

מבלע בלע מפלט לא פלט דמשמע שאין האיסור נפלט מחתיכה לחתיכה כל זמן שלא נייער.

והקושה להר"ן ז"ל דמ"ט נימא שיהא האיסור מתפשט בכל החתיכה ואפילו גסה כמה ולא יהא יוצא מחתיכה לחתיכה ואפי' בדקה שבדקות ועוד דאפילו נימא דמילתא דפסיקא היא שאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה לעולם מ"מ היא עצמה פולטת לחתיכה הסמוכה לה ותאסר בפליטתה דחתיכה עצמה נעשה נבילה ותירצו בזה דאפי' למ"ד חתיכה נעשה נבילה אינה אוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו יכול להתפשט לפי שבכל מקום שהאיסור וההיתר יכולין להתפשט חשבינן אף פליטת ההיתר בפליטת האיסור כיון שהוא מתערב עמו אבל במקום שאין האיסור יוצא אין ההיתר לבדו אוסר דאי לא תימא הכי רותח דצלי שאנו מתירין בקליפה נימא שאותה קליפה נעשה נבילה ואוסרת הסמוכה לה ושני' לשלישית וכן לעולם א"ו היינו טעמא שפיון שאין בליעת האיסור מתפשט אלא כדי קליפה מזהל של היתר היוצא מאותה קליפה אינו אוסר הסמוך לה זה דעת רבינו יצחק ז"ל אבל אינו מחנור דכיון דקיי"ל אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשה נבילה שאפי' היה אפשר לאיסור שיסחט ויצא מחתיכה זו אפ"ה החתיכה זו אסורה הרי כל מה שחתיכה זו פולטת איסור הוא וכיון שהוא פגוף האיסור למה לא תאסר חבירתה בפליטתה ומה שהביא ראי' מן הצלי נראה לי כיון דחתיכה נעשה נבילה מבב"ח למדנו כמו שאפרש לקמן אין אומרין כן אלא דומיא דבב"ח דרף בישול ואין בבב"ח קליפה מן התורה דדרף בישול אסרה תורה ומאי דאמרין לקמן בגמרא מבלע בלע מפלט לא פלט דאלמא כל שלא נייער אין החתיכה אוסרת חבירתה מחמת פליטתה הני מילי למאן דס"ל אפשר לסוחטו מותר דכיון שכן אין חתיכה זו שקבלה טעם מן החלב נידונית כחתיכת בשר אסור אלא כחלב שקבלה טעם ממנו ומשום הכי מקשינן מבלע בלע מפלט לא פלטה פליטה אוסרת לפי שהחלב שבה אפשר שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו הוא יוצא ממנה הו"ל מין בשאינו מינו וא"א שתאסר כל החתיכות כולן מפני שהן מינה.

אבל למאי דמסקינן אפשר לסוחטו אסור אפשר דאפילו בשלא נייער כלל ולא כיוסא כלל אמרין דכיון שגוף היתר של חתיכה זו נעשה איסור אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה כיון שכולן עומדות בקדירה שיש בה הבל ולחות ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל דרב הכי מפרש לה למתניתין טפת חלב שנפלה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה פלומר הקדירה כולה מפני שחתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כולן מפני שהן מינה עכ"ל הר"ן ז"ל: הנה נתבאר לנו מדברי הר"ן ז"ל שני שיטות שיטת התוס' דאף היכא דחתיכה עצמה נעשה נבילה עכ"ז אין בכח הנאסר לאסור במקום שאין האיסור יכול לילף והוא הטעם בקליפה ונטילה שאין הקליפה והנטילה אוסרין בסמוכין להן וכן להלן ושיטת רש"י ז"ל דהיכא שהנאסר נעשה נבילה יכול הנאסר לאסור בסמוך לו אף שהאיסור אינו יכול לילף שמה וטעמא דקליפה ונטילה אינה אוסרת לסמוך הוא משום דנעשה נבילה בשאר איסורים הוא רק מדרבנן וגבי בשר וחלב לא אשכחן קליפה ונטילה משום דכל היכא דבעי נטילה וקליפה הוא רק משום בליעה בעלמא אבל אינו מתבטל ובב"ח לא אסר קרא אלא דרף בישול הלכך בשאר איסורין שהחמירו בהן משום בב"ח לא החמירו אלא בגונא דאסור בבב"ח דהיינו דקן בישול אוילם הרשב"א ז"ל בחי'

הקשה על שיטת רש"י ז"ל שפירש דטיפת חלב שנפלה על חתיכה שחויץ לרוטב שנאסרות שאר החתיכות משום שהחתיכה הראשונה נעשה גבילה ואוסרת שאר החתיכות א"כ טיפת חלב שנפלה על חתיכה מאי מהני אם יש בה ס' נימא מה שסמוך להטיפה נאסר מיד קודם שהגיע הטעם להלן להתבטל ונעשה גבילה ואוסר אח"כ בסמוך לו וכן להלן ותאסר כל החתיכה ולא יועיל ס' לבטולי ודחה מחמת זה פרש"י ז"ל והספיק לשיטת התוס' דכל מקום שאין האיסור יכול לילך אין הנאסר יכול לאסור אף שהנאסר נעשה גבילה: ונראה לי לנישב שיטת רש"י ז"ל דכיון דבב"ח לא אסרה תורה אלא דרף בישול דוקא ומזה ילפינו דבעינו טעם פדאמר רבא בחולין (ק"ח) דאף אי טכ"ע לאו דאורייתא אפ"ה א"א לומר דבב"ח יהא אסור היכא דלא יתיב טעמא משום דרף בישול אסרה תורה ודרף בישול מיקרי היכא דתיב טעמא.

להכי בעינו נמי שהחלב יהא בכחו לתת טעם בכל החתיכה. שזה מיקרי נתינת טעם דרף בישול אבל מה שנותן טעם רק סביבות החלב וכשמתפשט בחתיכה זו עצמה שנפל עלי' אין בכחה ליתן טעם אין זה דרף בישול דטעם דדרף בישול הוא פשמתפשט במקום נפילתו יכול ליתן טעם על כל החתיכה ולהכי אם בכל החתיכה אין בו לתת טעם שפיר מתבטל ולא איכפת לן במה שמתחיל ליתן טעם סביבות נפילתו דדרף בישול אסרה תורה ובישול הוא נתינת טעם פדמשני לרבא למ"ד טעמו ולא ממשו לאו דאורייתא: ולפ"ז פינו שביארנו דלדעת רש"י ז"ל והר"ן יכול הנאסר לאסור אף שאין באיסור עצמו להתפשט שם היכא דחנ"נ וטעמא דמהני ששים בטיפת חלב שנפל על חתיכה הוא משום דדרף בישול אסרה תורה א"כ היכא דלא בעינו דרף בישול בעינו למימר היכא דאפשר לסוחטו אסור לא מהני ששים דהטפה אוסרת סביבותי' ונעשה גבילה וכן לעולם פקנשית הרשב"א ז"ל א"כ זרוע בשלה שנתבשלה עם האיל לא מהני בה ששים לבטולי דהאיל בולע מן הזרוע שאסור לזרים וכיון שנאסר הכשר שסביב הזרוע נעשה עצם האיסור שהרי ביארנו דבקדשים אפשר לסוחטו אסור כמו בב"ח וכשנבלע בתחילה סביב לזרוע נאסר וכן שני לשלישי וכן לעולם כמ"ש הרשב"א ז"ל וכאן לא בעינו דרף בישול וזה שאמר רבא דזה היתר הבא מפלל איסור הוא משום טכ"ע דאסור בקדשים וכיון דטעם פעיקר אסור בעינו למימר דלא מהני מאה וששים דהא בקדשים אפשר לסוחטו אסור דכתיב יקדש וכאן התירה תורה לבשל האיל עם הזרוע מחמת שבטל בס' ומאה ולא הקפידה תורה על מה שהאיל בולע מן הזרוע ונאסר האיל מחמת שבולע מן הזרוע סביבות הזרוע טרם שמגיע הבליעה לכלל ביטול וחוזר הנאסר ואוסר סביבותיו וזהו היתר הבא מפלל איסור והא דאמר בזבחים שם נוגע במקצת חתיכה אין כל החתיכה נאסרת מיירי שמקצתה היתה חם ובלעה ומקצתה צונן ולא בלעה והא דתנו בשר קדשים שנתבשל עם בשר חולין או קדשי קדשים וקדשים קלים אם יש בהן בנותן טעם הרי הקלים פתמורין דמזה הקשה הרשב"א ז"ל על רש"י ז"ל דהא מבואר דבקדשים בעינו בנ"ט לא קשה דכיון דבארנו דגם רש"י ז"ל סובר דבקדשים מהני ביטול ואין איסורן במשהו רק דהיכא דהבליעה אוסרת קודם שמתפשט בשיעור ששים לא מהני מה שמתפשט אח"כ הטעם ומתבטל בששים משום דכבר נאסר ונעשה עצם האיסור ואוסר להלן וזה שייך דווקא בזרוע בשלה שנותן טעם באיל מפני שטעם איסור שנכנס בדבר יבש אינו מתפשט בבת אחת בכל שיעור ששים רק מתפשט מעט מעט פידוע ושייך בו

דין אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ אַבְּל טַעַם הַנִּכְנָס בְּדָבָר לַח כְּמוֹ רוֹטְבֵי אִם יֵשׁ בּוֹ שְׂיַעוֹר בְּיִטּוֹל מִתְּפֹשֵׁט
הַטַּעַם בְּבַת אַחַת בְּכָל הַנִּיחָט חֲלָקֵי הַבְּיִטּוֹל וְאִם כִּי שְׂפִיר קִתְּנֵי בְּמִתְנִיתִין בְּיִשְׁלֵל קִדְּשִׁים
וְחֻלְיִן קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים וְקִדְּשִׁים קָלִים אִם יֵשׁ בָּהֶם בְּנוֹתָן טַעַם הָרִי הַקְּלִין פְּחֻמּוֹרִין מְשׁוּם
דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁלֵא יִהְיֶה בּוֹבְנוֹתָן טַעַם כְּגוֹן שְׂיַשׁ בְּרוֹטְבֵי שְׂיַעוֹר שְׂשִׁים לְבַטֵּל הַקִּדְּשִׁים
דְּאִזּוֹ מוֹתֵר דְּבִזָּה אִין שְׂיַיָּד דִּין אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ מִפְּנֵי שְׂטַעַם הַקִּדְּשִׁים מִתְּבַטֵּל בְּבַת אַחַת
בְּרוֹטְבֵי וְלֹא דְמִי לְטַעַם הַזְּרוּעַ שְׂנִכְנָס בְּאִיל שְׂמִתְפֹּשֵׁט מְעַט מְעַט וּבְדָבָר גּוֹשׁ יָדוּעַ שְׂאִין
הַטַּעַם מִתְּפֹשֵׁט בְּפַעַם אַחַד בְּכָל הַחֲתִיכָה אֲלֵא מְעַט מְעַט וְעוֹד שְׂהַרְשֵׁבָא וְ"ל פְּתַב
בְּחִידוּשֵׁי דְקָרָא מִיַּרְי אֲפִילוּ בְּבִישְׁלוֹ בְּלֹא מִים כְּגוֹן צְלִי קִדְּר דְּמִשְׁעָרִין רַק בְּבִשְׁרֵי בְּהַדִּי
בְּשֵׁר וְלִכְפָּא רוֹטְבֵי עֵי"שׁ: וְהַשְׂתָּא מִיְּנֻשָׁב כָּל קוֹשְׁיוֹת הַתּוֹסֵס' עַל רִשׁ"י וְ"ל מַה דְּהָא אִין
כ"ש אוֹסֵר בְּקִדְּשִׁים לֹא קִשָּׁה כָּלֵל דְּהָא גַם רִשׁ"י מוֹדָה דִּישׁ בְּקִדְּשִׁים דִּין בְּיִטּוֹל וְאִין
כ"ש אוֹסֵר רַק דְּבְקִדְּשִׁים טכ"ע אוֹסֵר וְכִשְׂנֹאֵסֵר גַּם אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ אֲסוּר וּבְזָרוּעַ בְּשֵׁלָה
הַתִּירָה הַתּוֹרָה הַטַּעַם שְׂנִכְסַח אַחַר שְׂנִתְבַּטְּלוּ בְּמֵאָה וְשִׁשִּׁים וְאֲמַרְיִן בּוֹ אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ
מִוֹתֵר וְהָא דְלֹא קָאֵמֵר לֹא נִצְרַכָּה אֲלֵא לְאַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ דְּבְקִדְּשִׁים אֲסוּר וְהָכָא שְׂרִי הוּא
מְשׁוּם דְּאִי הָיִי אָמֵר הָכִי הָיִי מְשִׁמַּע דְּאַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ בְּקִדְּשִׁים אֲסוּר הָא בְּחֻלְיִן אַפְּל"ס
מִוֹתֵר אַבְּל טכ"ע גַּם בְּחֻלְיִן אֲסוּר וּבְאֲמַת בְּחֻלְיִן גַּם טע"כ שְׂרִי כְּמוֹ שְׂפִסְק רִשׁ"י וְ"ל
לְהִכִּי אָמֵר רַבָּא לֹא נִצְרַכָּה אֲלֵא לְטכ"ע דְּבְקִדְּשִׁים אֲסוּר וְהִינּוּ הוּאִיל וּבְקִדְּשִׁים טכ"ע
אֲסוּר אִין הָאִיסוּר נִתְּרַם אֲפִילוּ אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ אַח"כ וּבְזָרוּעַ בְּשֵׁלָה נִתְּרַם הָאִיסוּר דְּהָא
מְהֵי מֵאָה וְשִׁשִּׁים וְלֹא חֵיִישִׁינּוּ לְמַה שְׂנֹאֵסֵר סְבִיבוֹת הַזְּרוּעַ וְנַעֲשֶׂה נְבִילָה.

וְכֹן מַה שְׂהַקְּשׁוּ דְּהָא הָכָא גְּבִי זְרוּעַ הִי מִין בְּמִינוֹ וּמִין בְּמִינוֹ וְדָאִי בְּטַל לְרַבְּנָן כְּדָאֲמַרְיִן
בְּהַקּוּמָז שְׂפִי מְנַחֹת שְׁלֵא נִקְמְצוּ וְנִתְעַרְבוּ דְּבַטֵּל בְּרוּב לְרַבְּנָן גְּמִי לֹא קִשָּׁה דְּהֵתָם מִיַּרְי
בְּיַבֵּשׁ דְּלִיכָא נְתִינַת טַעַם כָּלֵל וּבְטַל בְּרוּבָא אַבְּל הָכָא גְּבִי זְרוּעַ בְּשֵׁלָה שְׂהַזְּרוּעַ נוֹתְנַת
טַעַם בְּאִיל דְּאֵף שְׂהוּא מִין בְּמִינוֹ וְלִיכָא טַעַם חֲדָשׁ בְּאִיל מ"מ פְּלִיטַת הַזְּרוּעַ בָּאָה בְּאִיל
וְנֹאֵסֵר הָאִיל ע"י הַתְּפֹשֵׁטוֹת פְּלִיטַת הַזְּרוּעַ טְרָם שְׂמַגִּיעַ לְשְׂיַעוֹר בְּיִטּוֹל בְּאִיל וּבְקִדְּשִׁים
טכ"ע אוֹסֵר וְלֹא מְהֵי מַה שְׂמַגִּיעַ שְׂיַעוֹר בְּיִטּוֹל אַח"כ וְזֵהוּ הִיתֵר מְכָלֵל אִיסוּר דְּבְקִדְּשִׁים
אֲסוּר וְהָכָא שְׂרִי דְּגַם מִין בְּמִינוֹ שְׂיַיָּד לְשׁוֹן נְתִינַת טַעַם דְּאֵף שְׂאִינוּ טַעַם חֲדָשׁ נִרְגָּשׁ מ"מ
פְּלִיטַתוֹ מִיַּרְי טַעַם כְּדִדְרָשִׁינּוּ הַטְּמָאִים לְאַסוּר צִירוֹ וְרוֹטְבֵי וְאָמֵר בְּחֻלְיִן (דָּף ק') כִּינּוּ
שְׂנַתְּנָן טַעַם בְּחֲתִיכָה חֲתִיכָה עֲצָמָה כּו' וְהֵתָם בְּמִין בְּמִינוֹ מִיַּרְי וְקָרִי לִי טַעַם: ** (הַגְּה"ה
דְּהָא וְדָאִי דְּחֲתִיכָה שְׁלֵי נְבִילָה שְׂנִתְבַּשְׁלָה עִם חֲתִיכָה שְׁלֵי הִיתֵר וּשְׂנִינָהּ שְׁנוּיָן וְאִין הִיתֵר
יִוֹתֵר מְהָאִיסוּר דְּאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אֵף לְמ"ד מִין בְּמִינוֹ בְּטַל מִן הַתּוֹרָה בְּרוּב כִּינּוּ דְּשְׂנִינָהּ
שְׁנוּיָם וְלֹא אֲמַרְיִן דְּנוֹדָאִי בְּנִבְלָע יֵשׁ רוּב נִגְדַּת הַכְּלוּעַ וְה"נ בְּזָרוּעַ בְּשֵׁלָה מַה שְׂנִבְלָע מִן
הַזְּרוּעַ בְּתוֹךְ הָאִיל קוֹדֵם שְׂמִתְפֹּשֵׁט, פְּלִיטַת הַזְּרוּעַ לְתוֹךְ בְּשֵׁר הָאִיל שְׂיֵהָא רוּב נִגְדַּת הַזְּרוּעַ
נֹאֵסֵר וְאַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ אֲסוּר: **) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַקְּשׁוֹת לְפִי מַה שְׂבִיִּאֲרָנוּ דְּבְקִדְּשִׁים
אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ אֲסוּר מְקָרָא דִּיקְדָּשׁ וּלְפַמ"ש הַר"ן וְ"ל שְׂהַבְּאֵנוּ לְעִיל הִיכָא דְּאַפְּשֵׁר
לִסְחָטוֹ אֲסוּר לֹא מְהֵי נְטִילָה בְּצְלִי וְלֹא קְלִיפָה מְשׁוּם שְׂהַקְּלִיפָה אוֹסְרַת לְהִלְן וְהָא
דְּמְהֵי נְטִילָה הוּא רַק מְשׁוּם דְּבִשְׂאָר אִיסוּרִין אַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ מְדַרְבְּנָן וְלֹא הִתְמִירוּ גְּבִי
נְטִילָה מְשׁוּם דְּלִיכָא לְמִגְזֵר אֲטוּ בַב"ח א"כ תְּקַשָּׁה מִמִּתְנִיתִין דְּפְסָחִים (דָּף ע"ה) דְּתַנּוּ
נִגְעַת בְּחֻרְסוֹ שְׁלֵי תַנּוּר יְקַלְוֵן אֵת מְקוּמוֹ וְהָא הֵתָם קִדְּשִׁים וְאַפְּשֵׁר לִסְחָטוֹ אֲסוּר וְתַאֲסוּר
הַקְּלִיפָה בְּסֻמוּךְ לָהּ וְכֹן לְהִלְן וְיֹאֵסֵר הַפְּסַח כְּוִלוֹ וְנִרְאָה דְּלִק"מ דְּנוֹדָאִי אִם לֹא קְלָף נֹאֵסֵר

הפסח פולו והתנא השמיענו דצריה לקלוף מיז וכשקולף מיז לא אמרינן אפשר לסוחטו אסור פנין שפילק הקליפה מיז: ועוד נראה לי דכיון שבארנו דאפשר לסוחטו אסור גבי קדשים א"ש אף לשיטת התוס' והרשב"א ו"ל שפכתבו דהא דאין הטקפה אוסרת סביבותי' גבי בב"ח ולא אמרינן חנ"נ הוא משום דאין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור הראשון יכול לילה דלפי דבריהם גם בקדשים לא שייך לאמר דלא יועיל ס' ומאה מחמת אפשר לסוחטו אסור פנין דיש שיעור ביטול בכל האיל אין הזרוע אוסרת מ"מ א"ש שיטת רש"י ו"ל מה שפירש דהכא הוי היתר מפלל איסור מאי דמהני מאה וס' משום דכיון דאפשר לסוחטו אסור כבר נאסר כדי קליפה משעת מליחה למ"ד מבשל לה והדר מחתף לה ונעשה נבילה ולא מהני מה שיש מאה וס' נגד הזרוע רק דבעי לשער גם נגד קליפה במקום שמחנף הזרוע להאיל וקי"ל להאי תנא דליכא ס' ולא מאה אלא נגד הזרוע לחוד ולא כנגד קליפת האיל וא"כ הא הוי טעם פעיקר שנגאסר ע"י מליחה ואפשר לסוחטו אסור ואפ"ה שרי.

ועי' בפמ"ג (סי' צ"ב בפ"ה ס"ק ט"ז) שכתב דאף אם לא אמרינן חנ"נ גבי מליחה מ"מ הקליפה נשארת באיסורה: ומעתה פנין שנתבאר דאפשר לסוחטו אסור גבי בליעת קודש א"ש מ"ש רש"י ו"ל בזבחים דהמתה שומן של חטאת ע"ג שלמים לא מיקרי טע"כ אלא גופו של איסור אע"ג דבחלב שנבלע בתוך בשר כ' רש"י ו"ל בע"ז דמיקרי רק טעמו משום דלמ"ד טכ"ע לאו דאורייתא הא דשרי שומן שנבלע בו חלב רק מחמת דמדאורייתא בטל ברובא דאי לאו הכי לא הנה מועיל מה דטכ"ע לאו דאורייתא דהא מ"מ נכנס איסור בתוך ההיתר ואיך שרינו לי' מה"ת לאכול שומן שנבלע בו חלב הא אוכל גם החלב אלא משום דמה"ת בטל עיקר החלב ברוב וליכא אלא טעם שרי משום דטעם לאו פעיקר וכמו שבארנו לעיל בתשובה מדברי הש"ס דקאמר אנו לחומרא גמרינו דמדאורייתא ברובא בטל וכמ"ש שם הר"ן והרשב"א ו"ל בחידושיו וא"כ זה שייך דוקא בשאר איסורין דאין ההיתר נהפך להיות איסור ובטל ברובא בזה דלענין איסור בטעמא תליא אי טכ"ע דאורייתא או לא אבל בבליעת קדשים דההיתר נהפך להיות איסור כ"ז שלא נתבטל א"כ שומן של חטאת שנפל על בשר שלמים דא"א להתבטל מחמת דקמא קמא נהפך להיות איסור קודם שמתפשט לשיעור ביטול ולא שייך ביטול ברובא מיקרי שומן שנפל על בשר גופו של איסור דשומן שנפל עליו להיכן אזיל ולא מיקרי טעמו להכי כתב רש"י ו"ל דמיקרי היתר מצטרף לאיסור אבל בשאר איסורין דאפשר לסוחטו מותר שומן שנפל על הבשר מיקרי רק טעמא משום דגוף האיסור נתבטל ברובא דגם במין בשא"מ גמי שייך ביטול ברובא כמו שהאריך הרשב"א ו"ל שם בסוגיא דזרוע בשלה (ומה שהקשה הרשב"א ו"ל שם דא"כ דשייך במין בשא"מ ביטול ברובא א"כ פזית בכדי אכילת פרס דלקי היכי משפחת לה לא הבנתי דהא משפחת כשאכל פזית כדא"פ בתערובות היכא דאפשר להפריד האיסור מן ההיתר דאז לא שייך ביטול פנין שאפשר להפריד האיסור להכי לקי ע"ז] שוב ראיתי שגם הרשב"א ו"ל בחידושיו לחולין (נ"ה צ"ח) נסתפק בזה אם חלב שנבלע בתוך בשר מיקרי טעמו או ממשו עי"ש: סימן פא שאלה חלב רותח שעמד סמוך לקדירת בשר רותח ומסופק אם נשפך החלב על הבשר או לא ועתה א"א להפיר: תשובה דבר זה נראה לכאורה דלפי מה דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא יש להחמיר בזה וכן פסקינו ביור"ד (סימן צ"ח)

בנשפף מין בנשאינו מינו וא"א להעמיד עליו אי הוי נשאים אסור וכתבו הט"ז והש"ף דבבשר בהמה וחלב אם נשפף אסור בכה"ג: ולכאורה יש להקשות מ"ט לא נימא דמוקמינו תבשיל של היתר אחזקתו ולא נאסור אותו מספק.

וראיתי בתשובת שיבת ציון (סימן ל"ב) וז"ל שם באמצע התשובה אם נפל חתיכת בשר טריפה או שאר דבר איסור לתוך קדירה ולא ידעינו אם יש בקדירה ס' נגד האיסור בזה בלא"ה לא שייך לומר לאוקמי התבשיל בחזקת היתר דיש נגד זה חזקת איסור דהא האיסור שנפל לתוכו היה אסור ויש לו חזקת איסור מקודם שנתערב בהיתר ואם נימא שיהא בטל בהיתר הרי נעשה האיסור שנתערב להיתר ומוציאין אותו מחזקת האיסור שהי' לו קודם שנעשה התערובות וכיון שיש כאן ב' חזקות מתנגדות חזקת היתר של התבשיל וחזקת איסור של האיסור שנתערב בו אין לילך אחר שום חזקה עכ"ל ונעדיין קשה לי דזה ניחא בשאר שיש להם חזקת איסור ובעינו למימר שלא נתבטלו עדיין אבל בחלב שנשפף לתוך קדירת בשר ולא ידענו אם יש ס' נגד החלב בזה שפיר הוי לן לאוקמי התבשיל על חזקתו של היתר ומותר הוא והחלב שנשפף לתוכו דהא שניהם היה להם חזקת היתר: וז"ל דלהכי לא מוקמינו אחזקתו בנפל ואינו ידוע אם יש ס' לבטל משום דכיון דנדאי נפל רק דמספקינו אם יש ס' לא מוקמינו אחזקה מדרבנן וכה"ג פתבו התוס' בכתובות (דף כ"ג) בזרק ספק קידושין פגון שע"א אומר קרוב לו ועד אחד אומר קרוב לה דלא מוקמינו אחזקה להתיירה לכתחילה עיי"ש.

מיהו הח"מ פתב באהע"ז (סימן ל') דדוקא בכת א' מחולקים אי קרוב לו או קרוב לה אסור מדרבנן משום דאיכא ע"א שאומר קרוב לה אבל אי מסופק לשני העדים אי היה קרוב לה אנו מוקמינו שפיר אחזקה אעפ"י שנדאי זרק לה קידושין וא"כ ה"נ הוי לן לאוקמי אחזקה [ועיינו בכ"ש שם (ס"ק ט')] שכתב טעם אחר להתיר במסופק לשני העדים דהוי כמקדש בלא עדים משמע הא לאו האי טעמא דמקדש בלא עדים לא הנה מוקמינו אחזקה] ועוד נ"ל דדברי בעל שיבת ציון שייכא אף בתערובות בב"ח אע"ג דהחלב היה מעיקרא מותר ולא שייך לומר דמוקמינו ליה אחזקת איסור דידיה מ"מ אפתי שייך לומר דמוקמינו אחזקתו שיש בו טעם ועודנו בטעמו ולא נתבטל בבשר ולהכי לא מוקמינו הבשר אחזקת היתר דידיה דאדרבה מוקמינו החלב אחזקתו ועודנו בקיומו וטעמו מיהו כ"ז בנפל ולא ידענו אי יש ס' לבטלו אבל אם ספק אם נפל כלל בזה ודאי צריכין לאוקמיה אחזקתו בין בשאר איסורין בין בבב"ח: מיהו נ"ל דלא שייך חזקה אלא בדבר שהספק רכיב אכולא חפצא כמו בתרימה דמוקמינו אחזקת טבל דאי אמרת שנתרם הרי יצא מידי טבל דהוי פתיף בכולא פרי קודם שתתיקו.

או באשה שראתה דם דמטהרין לה למפרע מחמת חזקה דהא אם נימא דעכשיו ראתה א"כ בראי' זו רבע שם טומאה אכולא גופא אבל בתערובות שאם נתערבה איסור בהיתר הרי ההיתר לא נשתנה מכמו שהיה רק שנדבק אליו איסור שאין באפשרי להפרישם בזה לא שייך לאוקמי אחזקה וכה"ג פתב הרשב"א ז"ל לענין גיד הנשה בספק אם נטל גידה ממנה דלא שייך לומר אוקמא אחזקת איסור על היתר משום שהגיד הוא דבר בפני עצמו והיתר הוא דבר בפ"ע ואינם רק מחוברין זה בזה ואף שהפוסקים כתבו גבי תערובות איסור בהיתר ברוב דאיסור נהפף להיות היתר היינו דווקא דאיסור נהפף

להיות היתר דאזיל מינה פח האיסור שהיה בו ונעשה ככל דבר המותר באכילה אבל היתר באיסור לא בטיל להיות בו קביעות פח האיסור כדאמרי (מנחות כ"ג) א"א לשחוטתה שתעשה נבילה והרי קיי"ל דהיתר בהיתר לא בטיל דאין שייך ביטול אלא בכח הרע שבאיסור אבל לא היתר בהיתר ולא היתר באיסור: ויש להביא ראיה לזה מהא דפריה ביבמות (נ"ח פ"ב) וסבר ר"י תרומה בזה"ז דאורייתא והתניא ב' קנפות א' של תרומה וא' של חולין ולפניהם ב' סאין א' של תרומה וא' של חולין ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו ואר"ל והוא שרבו חולין על התרומה ור"י אומר אעפ"י שלא רבו חולין על התרומה בשלמא ר"ל קסבר בדברנו נמי בעינו רביה אלא דר"י קשיא ופרש"י דמי תלינו לקנלא באיסור דאורייתא ע"כ ומאי קשיא דילמא אף דסובר ר"י תרומה בזה"ז דאורייתא מ"מ שרינו בלא רביה משום דמוקמינו הך חולין אחזקתייהו שהיו מותרין עד עכשיו א"ו דבדבר שצאסר מחמת תערובות לא שייך לאוקמי אחזקתו פינון שאין אנו באין לאסור החולין בעצמותו רק מחמת התרומה שנתערב בהו ואף שהתוס' הקשו שם אהא דמותיב מהו ברייתא ולא מיייתי מתניתין דב' קנפות א' של חולין וא' של תרומה שפלה סאה של תרומה לתוך א' מהו ואינו ידוע לאיזה מהו נפלה אני אומר לתוך תרומה נפל ואמאי לא פליגי נמי ר"י ור"ל אהו משנה ות' דמשום רבותא דר"י מיייתי הך ברייתא דאפ"י בשתי קנפות ושתי סאין דליכא למימר פולי האי אוקי חולין אחזקתייהו והיינו משום דכיון דנדאי נפל להו רק דלא ידעינו מה נפל דמה שפלה בקנפה של חולין ספק הוא ואין לו חזקת היתר שרי בה ר"י בלא רביה ואפ"י דבסאה א' אפ"י ר"ל שרי בלא רביה דסמכינו אחזקת חולין שפלקוה ומוקי לה אחזקתייהו ולהכי לא פליגי אמתניתין אלא אברייתא עכ"ל התוס' הרי משמע מדברי התוס' דשייך לאוקמה אחזקה: מ"מ נ"ל דאפ"ל דדוקא גבי תרומה דרבנו מוקמינו אחזקה כה"ג גבי תערובות דקיל טפי אבל באיסור דאורייתא לא מוקמינו אחזקה גבי תערובות כמו שהוכחנו לעיל מהא דפריה הש"ס לר"י דסבר תרומה בזה"ז דאורייתא [ונאפילו באיסור דרבנו נמי נ"ל דיש לחלק בין איסור תרומה שפלה לתוך חולין דבתרומה שייך קצת לאוקמי אחזקה גבי תערובות משום דאיסור תערובות תרומה נפקא לן בספרי ובירושלמי בפ"ד דתרומות מקרא דכתיב מכל חלב את מקדשו ממנו ודרשינו דבר שאתה תורם ממנו אם נפל לתוכו מקדשו דמשמע דלישנא דקרא שתערובות התרומה מקדש חולין שפלה לתוכו ומשמע פשטא דלישנא שגם החולין נעשה קדוש וכיון שנשתנה שם החולין ע"י התערובות שייך קצת לאוקמי אחזקתו הראשונה שלא נתערב ולא הקדישו אבל בשאר איסורין לא שייך כלל חזקה גבי תערובות]: שוב ראיתי שגם בגמרא איתא בהדיא דבספק דימוע שייך לאוקמי אחזקה דאמרינו בעירובין (נ"ח ל"ו) כיצד אמר ר' יוסי ספק עירוב כשר עירב בתרומה ונטמאת ספק מבע"י נטמאת ספק משחשיכה וכן בפירות ספק נתקנו מבע"י ספק משחשיכה ופריה מ"ש ספק תרומה דאמרינו העמד תרומה על חזקתו ואימא טהורה היא פירות נמי העמד טבל על חזקתו ואימא לא נתקנו ומשני לא תימא ספק מבע"י נתקנו אלא אימא ספק מבע"י נדמעו עיי"ש.

והא ה"מ טעמא דר"י דאמר ספק עירוב כשר משום חזקה דתרומה כמ"ש רבא שם וכדקאמר הש"ס מ"ש תרומה דאמרינו העמד על חזקתו הרי חזינו דבספק נדמעו נמי

מוקמינו אחזקה אע"ג דע"י הדמוע אין העצם החולין נשתנה וקני רק תערוכות אפ"ה מוקמינו אחזקה: מיהו לפמ"ש הה"מ (בפ"ו מהלכות עירוב) מקילינו בספק עירוב אף היכא דליכא חזקת היתר ולא בעינו רק שלא יהא חזקת איסור וצ"ל הא דאמר מ"ש תרומה דאמרינו העמד תרומה על חזקתו הוא לרנוקא דמילתא שוב ראיתי דאף אם נימא דלא מקילינו אלא היכא דאיכא חזקה לקולא מ"מ א"ש דמייירי שגפול תרומה לתוך החולין ורבו החולין על התרומה דמדאורייתא בטל ברנפא רק מדרבנן אסור דהוי דמוע דרבנן ולא חזי לעירוב וכינו דהוי ספק מבע"י נדמעו ספק משחשיכה אוקמינו תרומה המעורבת אחזקתייהו ונפלה משחשיכה דהא תרומה אם נפלה לרוב חולין מדאורייתא אזיל מינן קדושת תרומה ואיסור נהפך להיות היתר ומוקמינו אחזקה דלא אזיל מינה דין תרומה עד שחשיכה ובזה שפיר אזלינו בתר חזקה פינו דהביטול מהפך איסור להיתר שייך חזקה שנתהפך משחשיכה אבל היכא דאין אנו רוצין להפך דבר מעצמותו לא שייך חזקה: ובזה ישבתי מה שהקשה בעה"מ משכנות יעקב מהא דאמרינו במס' ע"ז (דף כ"ג) דפליגי ר"א ורבנן אם לוקחין קרבנות מעכומ"ז דר"א סובר אין לוקחין דחיישינו לרביעה ורבנן לא חיישי לרביעה ומשמע שם דר"א מדאורייתא חייש דהא מקשי לי התם מקראי טובא ואמאי הא ספק בעלמאהו דלמא נרבעה ופסולה לקרבן ולימא דמוקמינו אחזקתיה שכל בהמה שנולדה פשירה להקרבה אבל לפמ"ש כ"א"ש דלא שייך חזקה אלא בדבר שאנו רוצים לשנות עצם הדבר כמו באיסור או טומאה שאנו רוצים לשנות הדבר מטרה לטומאה ומטומאה לטהרה או מאיסור להיתר ומהיתר לאיסור אבל רביעה פסול בפ"ע הוא ואינו בעצם הבהמה רק דרחמנא פסליה נרבע לקרבן וגם לא שייך לומר שהיא בחזקת שהיא פשירה לקרבן דאין הכשר לקרבן מוטל על עצם הבהמה שנדון בה שהיא בחזקת פשירה לקרבן כדאמרינו בב"ק (ד' צ"ח) גבי צורם אנון פרתו של חבירו דפטור משום דסתם שוורים לאו למזבח קיימי ואין שייך לדון דין חזקה גבי ספיקא דרביעה ודו"ק: ובזה נ"ל לבאר סוגיא דקידושין (דף ס"ו) במקנה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשה ע"ג הנה ר"ט מטהר ור"ע מטמא אמר ר"ט מקנה זה בחזקת שלם הוא עומד ומספק אתה בא לחסרו אל תחסרנו מספק אר"ע אדם זה בחזקת טמא הוא עומד ומספק אתה בא לטהרו אל תטהרנו מספק אמר ר"ט משל לכהן עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו פשירה אר"ע משל לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בעל מום שעבודתו פסולה אר"ט אתה דמיתו לבעל מום ואני דמיתו לב"ג או לב"ח נראה למי דומה אי דומה לב"ג ולב"ח נדוננו כב"ג או כב"ח אם דומה לבעל מום נדוננו כבעל מום התחיל ר"ע לדון מקנה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח ב"ג וב"ח שפסולו בשנים ד"א מקנה פסולו בגופו ובע"מ פסולו בגופו ואל יוכיח ב"ג וב"ח שפסולו מאחרים א"ל ר"ט עקיבא כל הפורש ממך פאילו פורש מן החיים עכ"ל הגמרא והקשו התוס' וז"ל וא"ת ומאי משל הוא זה הרי במשל אפי' נודע שפסול היה בשעת עבודה אפ"ה עבודתו פשירה כדמוכח בסמוך מקרא ובה"ג גבי מקנה אם נמצא שמדידתו היתה תחילה בטעות טהרותיו טמאות למפרע אפי' לר"ט ותי' דבתרתי פליגי פליגי לענין טהרות בלא ידעונו אם היה חסר למפרע ולענין עבודה ע"ג המזבח אי ידעונו שהי' חסר למפרע עיי"ש וקשה דמשמע דמיתו היא דבע"מ ודב"ג וב"ח אפלוגמא ראשונה.

ונראה דבאמת עיקר החילוק שבין בע"מ לב"ג הוא פדמסיק דבע"מ פסולו בגופו וב"ג פסולו מאחרים דהיינו בע"מ גופא אחריו הוא ורחמנא פסול גוף פי האי לעבודה משא"כ ב"ג שאין בו פסול וקא מטופה פשיה רק שאביו עבר עבירה בביאתו אלא שהתורה קראו קלל שפא ע"י מעשה חילול הפהונה שחילל פהונתו אבל אין בגופו שום חסרון ולהכי מקרי פסולו מאחרים ולהכי אפי' לר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין מ"מ בחייבי לאוין דכהונה מודה שאין עושין ממזרין לר' סימאי (בקדושין ס"ד וש"מ) והשתא פליגי ר"ט ור"ע בפסול טומאה דר"ט מדמי ליה לב"ג דסובר דטומאה נמי אינה פסול הגוף כמו בע"מ שהוא רק טומאה רביע עלי' אבל בגופו ליפא שום פסול להכי עבודתו פשיה אף בנדע שהוא טמא למפרע כמו בב"ג ור"ע סובר דטומאה דמי לבע"מ דבמה שנטמא נשתנה בגופו ממש ונעשה טמא ולהכי פסלינו עבודתו שעבד למפרע כמו גבי בע"מ ומהו סברא דפליגי לענין טומאה גבי עבודה שעבד ע"ג המזבח עד שלא נודע טומאתו מזה גופא הביאו ראיה כל חד וחד לנפשי' ר"ט לטעמיה ור"ע לטעמיה לענין מקנה שנמדד ונמצא חסר לענין טהרות שנעשה ע"ג למפרע דר"ט מטהר ור"ע מטמא משום דבזה יש לנו ב' חזקות המתנגדות חזקת האדם לטומאה וחזקת שלימות המקנה לטהר ואר"ט דשביקינו חזקת האדם ואזלינו בטר חזקת המקנה משום דחזקת המקנה עדיף לו טפי שבמקנה אנו דנין על עצמותה אם הייתה שלימה בשיעורה או לא והיא חזקה מעליא טפי אבל חזקת האדם לאו חזקה מעליא שאין פסול טומאה בגופו של אדם דנימא דכמו שעד עכשיו היה טמא עתה נמי טמא הוא שאין הטומאה והטהרה משנין עצמות גופו וכמו שסובר ר"ט לענין טמא שעבד עד שלא נודע טומאתו שפסול טומאה לא הוי פסול הגוף כמו בעל מום ואף דבכל דוכתי מודה ר"ט דאזלינו בטר חזקת טומאה או טהרה היינו היכא דליכא חזקה אחרת המנגדתה אבל היכא דאיכא חזקת שלימה דמקנה המתנגדת לה שביקינו חזקה דאדם ונקטינו חזקה דמקנה ומייתי ראיה דכמו לענין עבודה בעבד עד שלא נודע טומאתו יש לטומאה דין ב"ג וב"ח ולא דין בע"מ אלמא לא פתיכי ביה טומאה פולי האי כמו בע"מ להכי היכא דיש לנו שני חזקות אמרינו דחזקת מקנה עדיף לו מחזקת האדם ור"ע פליג וסובר דטומאה פסול הגוף ממש הוא כמו בע"מ שהוא בגופו.

ובעבודה אם עבד עד שלא נודע פסולה עבודתו כמו בע"מ. ולהכי בנמדד ונמצא חסר עדיף לו חזקה דאדם ממש כמו חזקה דמקנה ולהכי כל הטהרות שנעשו ע"ג למפרע כולן טמאות: עכ"פ נתברר לו דלא שייך חזקה בדבר שאינו אנו משנין עצם הדבר להכי פשיטא דבתערובות נמי לא שייך לאוקמי אחזקה שלא נתערב דאף אם נימא שנתערב אין אנו משנין ההיתר בעצמותו רק שאנו אומרים שמעורב בו איסור ולא שייך בזה חזקה והוי ספיקא דאורייתא ולחומרא: מיהו כ"ז הוא רק ביבש שנתערב דאין בהיתר גופיה טעם האיסור רק שמעורב בו איסור ובזה לא מוקמינו אחזקה אבל בתערובות הנותן טעם שיש ספק אם נתערב בזה אפשר לומר פינן דקיי"ל בחולין (דף ק"ח) אפשר לסוחטו אסור והיינו משום דהיתר גופא נעשה איסור בדליפא שיעור ביטול כמש"כ רש"י ז"ל שם א"כ שפיר שייך לאוקמי אחזקתו דאם אנו באין לאנסרו אנו אומרים שנתהפך מהיתר לאיסור מבעי לו לאוקמי אחזקתו הראשונה ותליא בפלוגתא דרבנותא אי אפשר לסוחטו אסור בשאר איסורין אז שפיר מוקמינו אחזקה ולרבינו אפרים ז"ל

שכ' דבב"ח דוקא אפשר לסוחטו אסור אבל בשאר איסורין מותר לא שייך לאוקמי אחזקה.

מיהו בב"ח אם יש ספק אם נתערב בב"ח אי לא בזה ודאי דשייך לאוקמי חלב אחזקה ולא נפל בו בשר כלל דבב"ח אם נפל בב"ח נשתנה החלב ממש מהיתר לאיסור דזהו פחו של איסור בב"ח דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ומתנונייהו בהדדי אסור כמ"ש הפוסקים לענין חתיכה נעשה נבילה וא"כ שייך לאוקמי אחזקה שלא נעשה החלב איסור ואפילו למ"ד אפשר לסוחטו מותר היינו דסובר דאחר שנסחט ונתבטל טעמו אול לי איסורא ונהפך להיתר אבל קודם שנסחט ונתבטל מתהפך ממש מהיתר לאיסור להכי אם יש ספק אם נפל בשר לתוך חלב או לא שייך לאוקמי חלב אחזקה: אלא שיש ליתגר פשוטה לשמש בהאי חזקה דאם עביד דנפל או נגע הבשר בהחלב באופן שאסרו לא מוקמינו אחזקה וכמ"ש הרשב"א ו"ל בחי' לחולין (דף ט') דפליגי התם אבני ורבא דאבני מניתי ראיה דספנה חמור מאיסור מהא דספק טומאה ברה"ר טהור ובספק מים מגולין אסרינו ורבא השיב לו דהא דספק טומאה ברה"ר טהור הוא משום דהלקתא גמירי לה מסוטה מה סוטה ברה"ר טהור אף כל ברה"ר טהור ולאבני הוא משום דמוקמינו אחזקה מטרינו ברה"ר כמש"כ התוס' שם בבבאור הסוגיא וע"ז הקשה הרשב"א ו"ל וכי לית לי' לרבא הא דאזלינו בתר חזקה והא ליכא מאן דפליג בזה ואיך אפ"ל דהא דספק טומאה ברה"ר הילקתא גמירא לה ולא מדינא ותי' הרב רבינו גיסים ו"ל דמים מגולין בטלה חזקתו משנתגלו פינו דאיכא דוכתי דשכיחי גחשים וכהיא דאמרינו בגדה אשה פינו דשכיחי בה דמים פאינו מכוסה דמיא ואפ"ה ס"ל לאבני דכל ספק איסור שהאיסור תלוי במקרה הבא לו אעפ"י שאין שם חזקת טהרה מטרינו ומקילינו באיסור לומר שלא נתחדש לו מקרה זו אע"ג דבספק מים מגולין מחמירנו ורבא סובר דהתם מקילינו רק גבי טומאה משום דילפינו לטהר בר"ה אף בליכא חזקה אבל באיסורין באמת לא מקילינו וכן בההיא דמותיב ר' שימי בטלה לה חזקת טהרות פינו שחולדה מהלקת ע"ג פירות ושרץ בפיה דעביד דנגע עכ"ל הרשב"א ו"ל בקיצור וכינון דקיי"ל כרבא לא מוקמינו אחזקה בחולדה מהלקת ע"ג פירות ושרץ בפיה ורק גבי טומאה מטרינו דאף דליכא חזקה מ"מ ילפינו מסוטה לטהר ברה"ר אבל לא גבי איסור וגבי תעורבות נמי אם עביד דנגע ומסתבר לן עפ"י אומדנא דעביד דנגע אין להקל מטעם חזקה אף בב"ח שביארנו דשייך חזקה וכמש"כ ונ"ל שזה פוננת התוס' בחולין (דף מ"ג) שהקשו בהא דחוששין לספק דרוסה ולא אמרינו נשחטה הותרה אע"ג דאתיליד ריעותא מחיים ותי' דדרוסה שכיחי ונראה דכוננתם נמי כמש"כ הרשב"א ו"ל דבכה"ג שצננס הדורס והוא רגיל לדרוס בטלה חזקה כמו בשרץ בפי חולדה וחולדה מהלקת ע"ג פירות משום דעביד דדריס וכן בישוב לו קוץ בנושט מדמינו לספק דרוסה שם משום דעביד דמינקב פינו שצננס הקוץ בנושט ובאמת לאבני מוקמינו גם בספק דרוסה אחזקה אבל אנו קיימא לן כרבא וזה פשוט וברור: וראיתי בתשובת בשמים ראש (סימן קכ"א) שנשאל בהא דלא גזרו על שבות בה"ש אם הוא דוקא בע"ש הואיל ואיכא חזקת היתר אבל כמו"ש דאיכא חזקת איסור לא והשיב סברא גדולה הוא לחלק דמקרי פיעו חזקה מיום הראשון וכההיא דאמרינו בעירוובין (דף ל"ו) כפר זה היום חול ולמחר קודש מערבין לו בו מ"ט מספיקא לא מחית לי' קדושה היום קודש ולמחר חול אין

מְעַרְבִין לוֹ בּוֹ מִסְפִּיקָא לֹא פִקֵּע קְדוּשָׁה וּמ"מ סִיּוּם שֶׁם לְדִינָא דְשַׁנִּי בַּה"ש שְׁנוּיִן הֵם וְאִין זֶה דוּמָה לְהֵוּא דְכַפֵּר דְשַׁנִּי לִן בֵּין אִיסוּר דְאַתְפִּיס אַחַפְצָא וּבֵין אִיסוּר גְּבֵרָא דְלִית עֲלֵי חֻזְקַת אִיסוּר אֲלֵא פְּשָׁאָת לְפִנְטֵרוֹ ע"י מַעֲשֵׂה דְנִשְׁתַּנָּה שְׁחֻזְקַת הָעֲנָנִין כְּמוֹ שֶׁהִיָּה אֲבָל אִין מְחֻזְקִין מְזֻמָּן וְהִזְמָן אִינוּ מְחֻפְרֵר עַכ"ל הִנֵּה הוֹכִיחַ מֵהֵוּא דְכַפֵּר דְשַׁנִּי חֻזְקַת גְּבֵי סִפְק בַּה"ש רַק דַּמ"מ לֹא גָזְרוּ עַל שְׁבוּת בַּה"ש מִשּׁוּם דְכִינּוּן דְלִיכָא אִיסוּר חַפְצָא לֹא שַׁנִּי חֻזְקַת גְּבֵי זְמַן שְׁאִין עַל מַה שְׁיַחֲוֹל חֻזְקַת גְּבֵי כְּפֵר מוֹקְמִינּוּ שְׁפִיר אַחַחֻזְקַת מִשּׁוּם דְנִתְפָּס אִיסוּר חַפְצָא עַל הַכְּפֵר ע"י הִזְמָן וְהִיכָא דְנִתְפָּס שַׁנִּי חֻזְקַת: וּלְפִי"ז הִיָּה אֲפֹשֶׁר לְחַדֵּשׁ דִּין א' דְקֻטְנָה שְׁנִתְקַדְּשָׁה ע"י אֲבִיהָ וְנִתְגַּרְשָׁה ע"י אֲבִיהָ סִפְק גִּירוּשִׁין אַע"ג דְקִי"ל בְּכָל סִפְק גִּירוּשִׁין דְמוֹקְמִינּוּ אַחַחֻזְקַת וּבְחֻטָּאת קִינְמָא כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דף פ"ח) מ"מ בְּפִחוּתָה מִבַּת ג' שְׁנִים שְׁאִינוּ נִתְפָּס בְּגוּפָה אִיסוּר א"א כְּדִאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (דף ל"ד) לְגִי הַתּוֹס' שֶׁם בְּשׁוֹפְעַת מִתּוֹךְ ג' לְאַחַר ג' לְחִיּוּבָא אִינְהוּ דְפָחוּת מִב"ג לֹא חָל עֲלֵי אִיסוּר כָּלֵל וְלִיכָא אִיסוּר חַפְצָא עֲדִינּוּ וְלֹא אִיסוּר גְּבֵרָא עַל שׁוּם אָדָם לְהַכִּי לֹא שַׁנִּי לְאוֹקְמֵי אוּתָה אַחַחֻזְקַתָּה דְלֹא שַׁנִּי חֻזְקַת אֲלֵא אִם נִתְפָּס אִיסוּר בְּאִיזָה אָדָם אוֹ חַפֵּץ אֲבָל בְּזֶה שְׁלֹא נִתְפָּס עֲדִינּוּ אִיסוּר גְּבֵרָא וְלֹא אִיסוּר חַפְצָא לֹא שַׁנִּי חֻזְקַת וְהִיָּה סִפְק הַשְּׁקוּל וּבְאֲשֶׁם תְּלוּי קִינְמָא וְאִף שְׁבִאָמַת יֵשׁ גַּם בְּפָחוּת מִב"ג דִּין א"א מ"מ כִּינּוּן שְׁלֹא נִתְפָּס בְּעֲצָמוּתָה אִיסוּר א"א לֹא שַׁנִּי חֻזְקַת: וְאֵל תְּשִׁיבֵנִי דַא"כ בִּיבְמוֹת (דף ל"ד) דְקִאֲמַר שֶׁם בְּסִפְק קִידוּשִׁין זָרַק סִפְק קָרוּב לוֹ סִפְק קָרוּב לָהּ וּבְגִירוּשִׁין כְּתִב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְאִין עֲלֵיו עֲדִים וּפְרִיף וְאֵלוֹ בְּגִירוּשִׁין סִפְק קָרוּב לָהּ לֹא קִתְּנִי וּמִשְׁנֵי אִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הִיתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת וּמִסְפֵּק אַתָּה בָּא לְאִסְרָה אֵל תִּאֲסְרֵנָּה מִסְפֵּק הַתּוֹס' תִּינַח כְּנֵס וְאַח"כ גִּירָשׁ אֲבָל גִּירָשׁ וְאַח"כ כְּנֵס לֹא הִיָּתָה כָּלֵל בְּחֻזְקַת הִיתֵר לְשׁוּק וְתִי דַמ"מ אִיכָא חֻזְקַת דְמוֹקְמִינּוּ הָעֲרֻנָּה בְּחֻזְקַת א"א ע"ש וְלְדַבְרֵינוּ הֵא אַכְתִּי הִנֵּה מְצִי לְמִתְנֵי סִפְק גִּירוּשִׁין בְּסִפְק קָרוּב לוֹ סִפְק קָרוּב לָהּ וּכְגוֹן שְׁנִתְקַדְּשָׁה וְנִתְגַּרְשָׁה הָעֲרֻנָּה ע"י אֲבִיהָ פָּחוּתָה מִב"ג וְאַח"כ כְּנֵס הַצֵּרָה דְלִיכָא חֻזְקַת א"א וְהִיָּה סִפְק הַשְּׁקוּל וְחוֹלְצַת אוֹ מְתִיבְמַת דְלִפִּי מַה שְׁבִיִּאֲרֵנוּ בַּמֶּק"א לֹא רָצָה הַתַּנָּא לְשַׁנּוֹת כָּל גְּוֹנֵי דַאִיכָא סְפִיקָא דְאוֹרִייתָא וְלִיכָא חֻזְקַת כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵנוּ שֶׁם בְּאוֹרָהּ.

וְהִבְאֵנוּ רְאִיָּה לְזֶה מִדְּבַרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל ע"ש א"כ אִין רְאִיָּה מֵהֵתָם וְכֵן אֲפֹשֶׁר לִזְמַר גְּבֵי סִפְק קִידוּשִׁין שְׁקֵבֵל לָהּ אֲבִיהָ דְלֹא מוֹקְמִינּוּ לָהּ בְּחֻזְקַת פְּנוּי' כִּינּוּ דַאִין הַקִּדוּשִׁין חֲלוּי עֲלֵי לְמִהּוֹי אִיסוּר חַפְצָא וְהִרִי הִיא בְּהִתִּירָא כְּמִקְדָּם וְאִף דְהַקִּדוּשִׁין נִתְפָּסִים בָּהּ וְנִאֲסֵר הַבְּעַל בְּקָרוּבוּתִיהָ גַּם עַכְשָׁיו מ"מ אִיסוּר חַפְצָא בְּעֲצָמוּתָה לִיכָא לֹא מוֹקְמִינּוּ לָהּ אַחַחֻזְקַת וְלֹא הִנֵּה סְפִיקָא דְאוֹרִייתָא: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ קִצָּת רֵאִי לְזֶה דְלֹא שַׁנִּי חֻזְקַת אֲלֵא כְּשִׁאֲנוּ מִשְׁנִין הַדְּבָר מַעֲצָמוּתוֹ שֶׁהִיָּה מְקַדָּם מֵהֵא דְאֲמַרִּינוּ בְּחֻזְקַת (דף ט') לֹא בְּדַק בְּסִימְנִים מֵאִי ר"א בֶּן אֲנִטִיגְנוֹס מִשּׁוּם ר"א בֶּר יִנְאִי אָמַר טְרִיפָה וְאִסוּרָה בְּאֲכִילָה בְּמִתְנִיתָא תְּנָא גְּבִילָה וּמִטְמָא בְּמִשְׁאָ וְקָא מִיפְלִגִי בְּדַר"ה דַּאֲר"ה בְּהִמָּה בַח"י בְּחֻזְקַת אִיסוּר עוֹמְדַת מ"ס בְּחֻזְקַת אִיסוּר קִינְמָא וְהִשְׁתָּא מֵתָה הִיא וּמ"ס בְּחֻזְקַת אִיסוּר אֲמַרִּינוּ בְּחֻזְקַת טוֹמְאָה לֹא אֲמַרִּינוּ וְקִשָּׁה לְכַאוּרָה נִהִי דְלֹא מֵהִנֵּי הִף חֻזְקַת אִיסוּר לְעֲנָנִין טוֹמְאָה מ"מ מִיָּדִי סִפְק הַשְּׁקוּל לֹא נִפְקָא וְדִלְמָא לֹא שְׁחִיט רִבְּבָא וְהִוָּי גְּבִילָה.

וְהַתּוֹס' כְּתִבוּ שֶׁם דְרוּב פְּעָמִים שְׁחַט שְׁפִיר לְהַכִּי לֹא הִחְמִירוּ לְטְמָא בְּגְבִילָה וּכ"כ הַרְשָׁב"א בְּחִדוּשָׁיו אֲבָל מִדְּבַרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפָסַק (בַּה"ל שְׁחִיטָה) בְּלֹא בְּדַק בְּסִימְנִין

דְּהוּיָא נְבִילָה וְכַתְבֵּי הַכ"מ דְּפֶסְקֵי כְּמַתְנִיתָא לְחוּמְרָא מְשַׁמַּע וְדַאי דְּמְדַאֲוֵרֵי יִתָּא מְטַמָּא לְהֵכִי
פֶּסֶק סְפִיקָא לְחוּמְרָא וְלִית לִי הֵךְ סְבָרָא שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב' א' דְּרֹב פְּעָמִים שְׁחַט
שְׁפִיר וּא"כ קָשָׁה לְדִידֵיהּ מ"ט דמ"ד בְּחֻזְקַת אִיסוּר אֲמַרִּינוּ בְּחֻזְקַת טֹמְאָה לֹא אֲמַרִּינוּ
אֲפַתִּי לִיטְמָא מְשׁוּם סְפִיקָא וְצָרִיךְ לֹמַר לְשִׁיטַת הַר"מ ז"ל דְּכִינוּ דְּחֻזְקַת אִיסוּר לֹא אֲלִימָא
לְהֵבִיא טֹמְאָה עַל הַבְּהֵמָה לֹא הָוִי אֲפִילוּ סְפֵק הַשְּׁקוּל מְשׁוּם דְּאִיפָּא לְמִימַר אִיפְּכָא כְּמוֹ
שְׁבַחֲיָהּ לֹא הֵיטָה טְמָאָה גַּם עַכְשָׁיו אֵינָה מְטַמָּאָה וְהָוִי חֻזְקָה לְקַנְלָא וְהַתּוֹס' וְהַרְשָׁב' א'
ז"ל שְׁהַנְצִיחוּ לֹמַר דְּלֵהֲכִי אֵינָה מְטַמָּאָה מְשׁוּם דְּרֹב פְּעָמִים שְׁחַט שְׁפִיר ע"כ מְשׁוּם
דְּסָבְרִי דְּלֹא שְׁיָיֵךְ לְאוּקְמֵי אַחְזָקְתָּה שְׁהֵיטָה בְּחֵיטָה טְהוּרָה פִּינוּ דְּלֹא שְׁיָיֵךְ טֹמְאָה בְּבַע"ח
כָּלֵל לֹא מִיקְרֵי חֻזְקָה כַּה"ג וְכִינוּ דְּהֵתָם לֹא מִיקְרֵי חֻזְקָה מַה שְׁבַחֲיָהּ הֵיטָה טְהוּרָה מְשׁוּם
דְּלֹא נִתְפַּס בַּהּ דִּין טֹמְאָה וְטְהַרָה מַחֲיִים אַע"ג דמ"מ הֵיטָה טְהוּרָה בְּחֵיטָה מ"מ לֹא מִיקְרֵי
חֻזְקָה מְשׁוּם דְּבָמָה שְׁנַטְמָא אוֹתָהּ עַכְשָׁיו אֵין אָנוּ מְשַׁנִּין אוֹתָהּ מֵעֲצָמוּתָהּ הַקְּדוּם מְשׁוּם
שְׁלֹא הִי בַּהּ גְּדַר טֹמְאָה כָּלֵל א"כ ה"ה בְּכָל סְפֵק שְׁאָנוּ דְּנִין עַל אֵיזָה דְּבָר וּמְקוֹדֵם שְׁנוּלֵד
הַסְּפֵק לֹא הֵיטָה בְּגְדַר זֶה שְׁיִנְתְּפֵס בּוֹ הֵךְ אִיסוּרָא שְׁאָנוּ דְּנִין עָלָיו לֹא חֻזְקָה הוּא מְשׁוּם
דְּכָל פְּחוּ שֶׁל חֻזְקָה הוּא רַק שְׁלֹא לְשַׁנּוֹת דְּבָר מֵעֲצָמוּתוֹ הַרְאֵנוּהָ: מִיְהוּ אֲפַתִּי יֵשׁ לְדַחוּת
דְּהֵתָם לְהֵכִי לֹא שְׁיָיֵךְ לְאוּקְמֵי בְּהֵמָה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה בְּמָה שְׁהֵיטָה טְהוּרָה מַחֲיִים דְּבַע"ח
לִיכָּא כָּלֵל עֲנִין טֹמְאָה אֲבָל בְּקַטְנָה שְׁהִיא פְּחוּתָה מִבַּת ג' אַף דְּלִית בַּהּ אִיסוּר חֲפָצָא
לְחִיּוּבָא עָלָה מ"מ דִּין אִישׁוּת יֵשׁ בַּהּ דְּהָא קִידוּשֵׁי אַבִּיָּה קִידוּשֵׁין גְּמוּרִין הֵן וּקְרוּבוֹתֵיהּ
נְאֻסְרִין בְּזָה שְׁיָיֵךְ שְׁפִיר לְאוּקְמֵי אַחְזָקַת פְּנוּיָה וְגַבֵּי סְפֵק גִּירוּשֵׁין אַחְזָקַת א"א וּל"ד
לְטֹמְאָה דְּבַע"ח שְׁלֹא הֵיטָה בַּהּ דִּין טֹמְאָה כָּלֵל אֲבָל בְּפְחוּתָהּ מִבַּת ג' דְּאִיכָּא בַּהּ דִּין אִישׁוּת
אַף שְׁאֵינָה נִתְפַּסֶּת בְּאִיסוּר חֲפָצָא שְׁפִיר מוּקְמִינוּ אַחְזָקָה וְהָא דְּלֹא מוּקְמִינוּ אַחְזָקָה לְעֲנִין
בַּה"ש דְּמוֹצ' ש' שְׁמִזָּה הֵבִיא הַבְּשָׁמִים רֹאשׁ בְּתַשׁוּבָה רֹאשׁ דְּלֹא שְׁיָיֵךְ חֻזְקָה גַּבֵּי זְמַן מְשׁוּם
דְּלִיכָּא אִיסוּר חֲפָצָא: וּבְאַמַּת גַּם לָנוּ יֵשׁ רֹאשׁ דְּלֹא מוּקְמִינוּ אַחְזָקָה לְעֲנִין בַּה"ש מְדַאֲמַר
בְּשַׁבָּת (דָּף ל"ה) הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁנִּי בַּה"ש חֲזִיב חֲטָאת מ"נ וְאִם אֵיתָא דְּשְׁיָיֵךְ חֻזְקָה
גַּבֵּי בַּה"ש א"כ בְּעוֹשֶׂה בְּמו"ש לְחוּד נְמִי לְחֲזִיב חֲטָאת דְּבָכֵל סְפֵק דְּאִיכָּא חֻזְקָה חֲזִיב
חֲטָאת כַּמ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דָּף פ"ח) גַּבֵּי הָא דְּקֻאֲמַר תְּרִי וְתִרִי נִיגְהוּ בְּאַשְׁמֵם תְּלוּי
קִיָּמָא וּכ"פ הַרְמַז"ל (בַּה' שְׁגָגוֹת) א"ו דְּלֹא שְׁיָיֵךְ חֻזְקָה גַּבֵּי בַּה"ש וְכֵן אֵיתָא בְּהַדְּיָא
בִּירוּשַׁלַּיִם (פ"ק דְּבִרְכוֹת) דְּהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּמו"ש בַּה"ש דְּחֲזִיב אֲשֶׁם תְּלוּי וְלֹא חֲטָאת:
אֲבָל נ"ל דְּאֵין הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֹא הָוִי אִיסוּר חֲפָצָא וְאֵין מְקוּם עַל מַה לְחוּל הַחֻזְקָה דְּבְאַמַּת
אֲפִילוּ הִיכָּא דְּלִיכָּא אִיסוּר גְּבָרָא אוּ אִיסוּר חֲפָצָא נְמִי שְׁיָיֵךְ חֻזְקָה וְהָא דְּלֹא מוּקְמִינוּ
אַחְזָקָה בְּסְפֵק בִּיה"ש הוּא מְטַעְמָא אַחְרֵינָא דְּלֹא מִיבְעִי' לְשִׁיטַת הַר"ף ז"ל שְׁכ' גַּבֵּי
סְפִיקָא דְּדִינָא דְּאֲזַלִּינוּ לְחוּמְרָא וְלֹא מוּקְמִינוּ אַחְזָקָה כַּמְש"כ בַּפּ"ק דְּקִידוּשֵׁין (דָּף ח')
גַּבֵּי בְּעֵינָא דְּכָלֵב רַץ אַחְרֵי דְּהָוִי סְפִיקָא דְּאוּרִיָּתָא וְלֹא מוּקְמִינוּ אַחְזָקָה כַּמְש"כ הַר"ן בְּשִׁמּוֹ
ג"כ גַּבֵּי נִתְּן הוּא וְאֲמַרָה הִיא עֵי"ש וּכ"כ הַר"ן ז"ל בַּפ"ק דְּנִדְרִים (דָּף ז') גַּבֵּי בְּעֵינָא דִּישׁ
יָד לְנִדְרִים דְּהָוִי לְחוּמְרָא וַע"כ ה"ט דְּלֹא מוּקְמִינוּ אַחְזָקָה אֲלֵא בְּסְפִיקָא שְׁאֵין אָנוּ מְכָרִיעִין
מִחֲמַת חֻזְקָה רַק בְּהָא עוֹבְדָא דְּאֵתִי לְקַמְן אֲמַרִּינוּ מִחֲמַת חֻזְקָה שְׁהֵיטָה בְּגוֹנוּנָא שְׁהִיא
בְּחֻזְקָתָהּ אֲבָל בְּסְפִיקָא דְּדִינָא שְׁהִיא דִּינָא מְתַרְמִי גַּם בְּדוּכְתָא אַחְרֵינָא וּלְפַעְמִים אַתְרֵמִי
הִיא דִּינָא לְפָנֵינוּ הִיכָּא דְּלִיכָּא חֻזְקָה לְהַכְרִיעַ וּלְדוּגְמָא אִם יָבֹוא לְפָנֵינוּ עוֹבְדָא בְּנִתְּן הוּא
וְאֲמַרָה הִיא וְנִכְרִיעַ דְּהִיא עֵדִינָא פְּנוּיָא מְשׁוּם חֻזְקָה וּלְפַעְמִים יִקְרָה הֵךְ עוֹבְדָא דְּנִתְּן הוּא

ואמרה היא היכא דליכא חזקת פנוי' פגון שנתנה רשות לשלוחה לקדשה וקיבל קידושין
עבורה והיא קדמה וקידשה א"ע בנתן הוא ואמרה היא דחזקת פנוי' ליכא דממ"נ היא
א"א דאם קדושי עצמה לא פלום חזקת קדושי השליח ועיין בר"ן ר"פ האומר בקדושין
לאחר למ"ד ונתקדשה לאחר ונתגרשה דחזקת קדושי ראשון פינו שנתבטלו קדושי
שני והקדושין של השני אינם נחשבים לחזרה וה"נ אם נתבטלו קדושי דידה נתקיימו
קדושי השליח דקבלת קדושין לא הוי ביטול השליחות עיי"ש [וכן נחוש לספיקא דנתן
הוא ואמרה היא פינו דליכא חזקת פנוי' ולהכי אף היכא דאיכא חזקה לא מהני להכריע
הדין דאין אנו יכולין להכריע פעם כף ופעם כף ולפי"ז בספיקא דביהמ"ש דהוי נמי ספק
לכל העולם ובכמה דברים אין אנו יכולים להכריע ע"י החזקה לחושבו פונדאי דאיך
נימא בזה שעשה מלאכה דחשיב פונדאי מטעם חזקת איסור מלאכה לחיבו חטאת ואם
יולד ולד באותו רגע שעשה מלאכה נאסר למולו עד יום א' דדלמא באותו רגע היה לילה
ושם לא שייך חזקה דהא לא שייך חזקה אלא לענין להעמיד על חזקת איסור מלאכה
ולהכי פינו שהספק של ביהמ"ש פולל ענינים אחרים והספק הוא לכל העולם אין החזקה
מכרעת בו פלל: ואפילו למה שנסתפק הר"ן ז"ל גבי נתן הוא ואמרה היא דהוי ספיקא
דדינא ומוקמינו אחזקת פנוי' מ"מ מודה הוא בספק ביהש"מ דלא שייך חזקה דדוקא גבי
ספיקא דדינא שפיר אמרינו חזקה דהא האי ספק דאתרמי באשה זו אינו נוגע לאשה
אחרת ובה יש חזקה והתורה אמרה להעמיד כל דבר על חזקתו ושרינו לה ואם יתרמי
עובדא זאת היכא דליכא חזקה ישתנה הדין כמש"כ לעיל אבל הכא בספק ביהש"מ דהאי
ביהש"מ שעשה זה בו מלאכה מחזקינו אותו ספק לכל העולם היכא דליכא חזקה לא
מהני אף לגבי האי מילתא דאיכא חזקה פינו דהאי ספיקא ממש פולל גם גונוי טובא
דליכא חזקה ולהכי לא מוקמינו אחזקה בספק ביהש"מ: אלא שלפ"ז תקשה בהא
דאמרינו פכר זה היום חול ולמחר קודש מערבין לו בה דמספיקא לא נחית קדושה.

ולדברי הבשמים ראש נחא דגם פכר פינו דאיכא איסור חפצא יש מקום על מה שיחול
החזקה מוקמינו אחזקה. אבל לפמש"כ דלא איכפת לן אם יש איסור חפצא על מה שיחול
החזקה רק בבה"ש איכא טעמא אחרת דלא מוקמינו אחזקה א"כ אמאי מערבין לו בה
הא הוי ספק שמה קידוש היום וחיילא קדושה מספק.

ונ"ל דגם זה נכון דהא דקאמר מספיקא לא נחית קדושה אין הטעם פלל משום חזקה
אלא פההיא דאמרינו בנדרים (דף כ"א) בנדר לפני הפסח דר"מ סובר אסור עד שיגיע
ורי"א עד שיצא ומסקינן דמחלפת השיטה ור"י סובר עד שיגיע ומשום דלא מחית
איניש נפשיה לספיקא והיינו דסתם נודר אין משמעות לשונו אלא מה שפונדאי נכלל
בלשונו אבל לא על הספק וכן אמרינו שם (י"ט) גבי מקדיש חזיתו ובהמתו לא הקדיש
את הכוי מהאי טעמא וה"נ זה שאמר היום חול ולמחר קודש לא מחית נפשיה לספיקא
ואין דעתו שיחול אלא אחר שיהא לילה פונדאי לא בספק ובה"ש עדיין לא חל נדרו ואין
אנו צריכין לטעם חזקה אבל לעולם לגבי ביהש"מ ליכא חזקה פלל מטעמא דכתיבנא
מיהו יש לעיין בהא דיבמות (דף ל"ד) דמוקי לה באיסור ב"א ושן' שליח ושופעת מתוך
י"ג לאחר י"ג דאתי איסור נדות וא"א בב"א ולפי דברינו הא איסור נדות חל ברגע
ראשונה דיום שנת י"ג דהוא איסור הבא מאליו ואיסור א"א לא חזיל עד דנפיק זמן
בה"ש וצ"ל דמ"מ דעתו שיחול הקדושין מיד דלענין הקדמת הזמן מחית נפשא לספיקא

וכן משמע בקדושין (דף נט) דבקדושין ניתא ליה שיחולו מיד ועוד אפ"ל דמייירי בהתנה בפ"י שיחולו הקידושין בתחילת היום ממש אף בה"ש וצ"ע: מיהו מלשון רש"י ז"ל משמע דמטעם חזקה הוא שכתב שם בעירובין גבי כפר דקניית עירוב ספיקא הוא ומספיקא לא תפקיע ממילתא קמיינתא ומלשון זה ודאי משמע דגם בבית"ש שייך חזקה היכא דאיכא איסור חפצא וע"כ הא דלא מוקמינן אחרונה בעושה מלאכה ביהש"מ הוא משום דלא הוי איסור חפצא וזה נ"ל יותר משום דלא שייך חזקה אלא אם אנו דנין על איזה דבר איסור או היתר טומאה או טהרה שאז מעמידין הדבר על חזקתו הראשונה וכמו שהיה קבוע בגופו איסור או טומאה עד עכשיו פן הוא גם כעת או כמו שהי' בהתירו עד עכשיו פן הוא כעת וכן לענין חזקת חיוב במצוה שהוא חל על האדם על גופו ממש אבל אם אנו דנין על דבר שאין לו קביעות בעצם החפץ רק שאנו דנין אם נעשה דבר זה או לא לא שייך לומר דמוקמינן אחרונה שלא נעשה דבר זה: וגם מהש"ס דחולין שהבאנו לעיל יש ראיה לזה דהא אמרינן שם לא בדק בסימנין ר"א בר ינאי אמר טריפה ואסורה באכילה במתניתא תנא נבילה ומטמאה במשא במאי קמפלגי בדר"ה דאר"ה בהמה בסי' בחזקת איסור עומדת עד שינדע לה במה נשחטה מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה ומ"ס בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן וקשה לפ"ד הרמב"ם שבארנו לעיל] אמאי בחזקת טומאה לא אמרינן הא בעינו למימר שהיא בחזקתה כמו שהיתה עד עכשיו אינה זבוחה פן היא עכשיו אינה זבוחה וממילא מטמא פינו דאינה זבוחה הוי כמתה מאליה א"ו דלא שייך להעמיד על חזקת אינה זבוחה שעל העדר הדבר לא שייך חזקה ועיקר חזקת אינה זבוחה שייך על קביעות מהות הבהמה דהיינו שאנו אומרים דכמו שהיתה הבהמה אסורה באכילה עד עכשיו מחמת שלא היתה זבוחה פן גם עכשיו אסורה באכילה מחמת שלא נשחטו רוב סימנין וכינון שעיקר החזקה הוא על קביעות האיסור שבהמה להכי סובר ר"א בר ינאי דלא מהני הך חזקה לענין טומאה דהא בחייה לא היתה טמאה הרי מוכח מזה דא"א לדון דין חזקה אלא מחמת קביעות האיסור דרביע על דבר הנדון ובלתי זה א"א לומר שהיא אינה זבוחה כמו שהיתה עד עכשיו שהוא דבר שאין בו ממש ולא שייך ע"ז חזקה ואפילו לפי דתנא במתניתא דמטמא במשא אע"ג דעד עכשיו לא היתה מטמא אין הטעם משום דסובר דמעמידין על חזקת אינה זבוחה בלי שום קביעות איסור שבגוף הבהמה אלא דסובר פינו דמהני חזקה לענין איסור אכילה (שאיסור זה רביע עליה מחיים) לדון עלי' שלא נשחטה כהוגן ממילא היא טמאה דכל שלא נשחטה כהוגן מטמא אבל גם לדברי המתניתא היכא דאין שום קביעות איסור בדבר הנדון לא שייך חזקה כלל והכי משמע לשון הש"ס מ"ס בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא משמע בהדיא דלהכי מטמא משום דכינון דמהני לענין איסור ממילא היא טמאה פינו דמחמת האיסור אנו דנין שלא נזבחה כהוגן.

אבל לענין טומאה לחוד לא הי' מועיל חזקה דבחיל' לא היתה מטמאה ולומר שהיא בחזקת אינה זבוחה לא אמרינן שהוא דבר שאין בו ממש: ועיין בעירובין (דף ל"ה) תוס' ד"ה אמר ר' ירמ' שהקשו בהא דפריף הש"ס דר"מ אדר"מ דגבי עירוב סובר ר"מ דספק עירוב אסור ובנגע בא' בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר הנשפים ומצאו מת סובר ר"מ דטהור ומאי קושיא נימא הא דלא מוקי ר"מ גבי עירוב תרומה אחרונה משום דאיכא פנגדה חזקה דמוקמינן לגברא בחזקת שלא עירב כמ"ש רש"י לקמן בהא דאמרינן

היינו טעמא דר"י דסובר גבי עירוב ספק עירוב פשר וגבי מקנה בספק שיש מ' סאה טבל דסיפקא לחומרא דה"ט דר"י דאמרינן העמד טמא על חזקתו ופרש"י דגבי מקנה פוליה חזקה לחומרא אבל גבי עירוב איפא חזקה לקולא ולחומרא חזקת תרומה שלא נטמאת לקולא וחזקת תחום ביתו לחומרא ע"כ: ונ"ל לישב דנדאי לר' יוסי פרש"י שפיר דאיפא חזקת ביתו לחומרא דאי נימא שנטמאת מבע"י ולא יקנה עירוב ממילא יש לו תחום ביתו אבל לר"מ לטעמין ליפא פלל תחום ביתו דהא אמר בעירובין (דף נ"ב) לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב הוי חמר גמל אלא אפילו נדאי לא עירב הוי חמר גמל ופרש"י אפילו נתגלגל העירוב מבע"י חוץ לתחום ובנדאי לאו עירוב הוא הוי חמר גמל לר"מ דסילק עצמו בכוננתו מאלפים של צד שני לביתו עכ"ל א"כ לא שייך לר"מ חזקת תחום ביתו דכיון דתחום ביתו אין לו אפי' אם נטמאת מבעוד יום ושפיר פריה על ר' מאיר דסובר ספק עירוב אסור אע"ג דאימא חזקת טהרה דתרומה וגבי נגע בא' בלילה מטהר משום חזקה אבל לר"י שפיר פירש"י ו"ל דאמרינן חזקת תחום ביתו ודווקא לר' יוסי דסובר דאם אין עירובו עירוב לא הפסיד תחום ביתו שפיר אנו אמרים בספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה דמעמידין אותו על חזקת תחום ביתו אבל לר"מ דסובר דבכל גוונא הפסיד תחום ביתו אף אם נטמא מבעו"י א"כ לא שייך להעמידו על תחום ביתו דבין כף ובין כף הפסיד תחום ביתו ולהעמידו על חזקתו שלא עירב א"א שנה שאין לו תחום שהניח הוי דבר שאין בו ממש ולא שייך בו חזקה: וגם מהש"ס מוכרח דלר"י איפא חזקת תחום ביתו ולר"מ ליפא למימר חזקת תחום ביתו דהא מקשה מדר"י אדר"י דגבי מקנה סובר ר"י בנמדד ונמצא חסר טמא למפרע ובספק עירוב סובר דכשר ואטו לא ידע דגבי טומאה איפא חזקת טומאה וגבי עירוב איפא חזקת טהרה דתרומה ואף אי נימא דהוי ס"ד דמייירי במקנה שנמדד ואיפא התם נגד חזקת טומאה חזקה דמקנה אפתי הוי ספק השקול ולהכי מטמא ר"י ובעירוב מיכל דהוי חזקת טהרה לחוד א"ו דבעירוב נמי איפא נגד חזקת טהרה חזקת תחום ביתו ושפיר פריה דגבי עירוב מיכל בספק השקול ובטומאה מחמיר בספק השקול עד דמשני רבא דמייירי במקנה שלא נמדד והוי גבי טומאה חזקה לחומרא לבד וכ"ז הוא לר"י אבל לר"מ מוכח שם בש"ס דלא שייך לאוקמי אחזקת תחום ביתו והוי ספק השקול דהא רבא קאמר התם אהא דמקשינן דר"מ אדר"מ התם תרי חזקה הכא חזקה דהיינו דבנגע בא' בלילה יש תרי חזקה חזקת טהרה של הנוגע וחזקת חיים של המת והכא בעירוב חזקה לקולא דהיינו חזקת תרומה משמע דהוי רק חזקה לקולא וחזקה לחומרא ליפא כנגדה.

והיינו משום דלר"מ לא מיקרי חזקת תחום ביתו חזקה פלל פיון שפכר איבד תחום ביתו ולהעמידו על חזקתו שלא הי' לו תחום החדש נמי לא שייך דלא שייך חזקה על מה שלא היה לו שנה רק העדר בעלמא וכח חזקה הוא רק אם יש לה לחול על איזה דבר (ועיין ברש"י ו"ל שפי' דברי רבא בתירוץ דהתם תרי חזקה הכא חזקה דמיקרי נמי פרפה ורב יוסף דמייירי בשיני פתי עדים ובנגע בא' בלילה מטהר ר"מ אף בב' פתי עדים משום דאיפא תרי חזקה ובעירוב מטמא בחזקת חזקה בב' פתי עדים וקשה למה הוצרך רש"י ו"ל לפרש לרבא דמייירי בב' פתי עדים ולא פירש בפשוטו דרבא מייירי בכת אחת ומחלק בין תרי חזקה לקולא לחזקת חזקה לקולא אבל לפמש"כ מ"ש דהוקשה לרש"י ו"ל דמאי משני הכא דלא מהני חזקת חזקה לקולא הא בכל התורה מהני ומקילין גם

בחדא חזקה ואמאי אמר ר"מ הכא דהוי חמר גמל פיון דליכא חזקה אחרת לחומרא פנגדה דהא לר"מ ל"ל חזקת תחום ביתו להכי פרש"י ז"ל דרבא מוקי נמי בב' פיתי עדים וסובר פרבה ור"י דבב' פיתי עדים לא מוקמינן אחזקה מיהו בתרי חזקה מקילינן אפי' בב' פיתי עדים והיינו דמחלק רבא בין תרי חזקה לחדא חזקה משום דקאי אב' פיתי עדים אבל בכת אחת נדאי לא מחמיר ר"מ אף בחדא חזקה לקולא פיון דל"ל לר"מ חזקת תחום ביתו לחומרא בעינן למיזל בטר חזקה לקולא כמו בכל התורה וא"ל אוקמיה אחזקה שלא היה לו תחום חדש דזה לא שניף לאמר משום דלא שניף חזקה שלא הי' לו דחזקה הוא רק על איסור חפצא ולא שניף חזקה על ההעדר]: ואחרי שבארנו קצת עניני חזקה נבאר עתה דברי התוס' ביבמות (דף ס"ח) ד"ה רישא שהקשו בהא דתנוספק בן ט' שנה ויום אחד ספק שאינו פוסל בביאתו בפסולי פהונה ואמאי נוקמי הקטן אחזקה קמייתא דהוא פחות מכן ט' ונוקי אתתא אחזקתה.

מיהו לכהונה ניחא דלא מוקמינן ליוחסין אחזקה כו' אבל לתרומה קשיא. ויש לומר דהכא פגון דהשתא דאתי קמן הוי נדאי בן ט' אף על פי שהיה ספק פשבא עלי' לא מוקמינן ליה אחזקה קמייתא אלא אזלינן בטר השתא שהוא נדאי בן ט' דחזקה קמייתא איתרע לה עכ"ל.

והקשה המהרי"ט ז"ל (חלק א' סימן י"א) אמה שכתבו התוס' פיון שהוא בן ט' לפנינו לא אמרינן אוקי אחזקה והא בכל דוכתא מוקמינן אחזקה אע"ג דעכשיו אשפני הדבר כמו בנדה דאמרינן אשה זו בחזקת טהורה עומדת אע"ג דעכשיו היא טמאה ובחביות ובמקנה אי לאו דהוי תרתי לריעותא הוי מוקמינן המקנה בחזקת שלימה והחביות בחזקת שלא החמיץ אע"ג דהשתא נמצאת המקנה חסירה והחבית חמוצה וכן גבי נגע בפ"ק דחולין (דף י') דמוקמינן לה אחזקת שלימה ולא חיישינן אדנפיק ליה נאטי בציר לי' שיעורא אע"ג דהשתא היא חסירה כמ"ש התוס' שם ודווקא גבי בוגרת ביומא דמשלם שית לא מוקמינן לה בחזקת נערה פשהיא בוגרת לפנינו פדאיתא בקידושין (דף ע"ט) משום שפיום זה היא עשויה להשתנות ולהביא סימני בוגרת אבל בכל דוכתי אזלינן בטר חזקה אע"פ שנשתנה עכשיו: ונ"ל דלענין מה שהקשו התוס' נוקי קטן אחזקה יש לומר דלא אמרינן אוקי אחזקה אלא בדבר שאנו ממשיכין זמן החזקה הראשונה במה שמעמידין הדבר על חזקתו כמו נדה שאנו אומרים שעד עכשיו טהורה היתה ועכשיו ראתה מפני שאנו צריכין להעמיד אחזקה פמקדם כל מה שאנו יכולין לומר שתכונתו הראשונה נמשך כל מה שאנו יכולין להמשיך כמו בנגעים ובמקנה ובחביות וכן בסימני גדלות שהקטנות יכול להמשיך זמן רב וכן כל פיוצא בו אבל בדבר שזמנו ידוע כמו ט' שנים ויום אחד דקטן שאף ע"י החזקה שנעמיד אין אנו יכולין להמשיך הזמן יותר שהרי בכלות ט' שנים ויום אחד ע"כ נעשה גדול לענין שתהא ביאתו פוסלת בלי איחור רק שאם נרצה להתיר האשה הזאת שאנו דנין על ביאתו עליה ולומר שבשעת ביאה עדיין לא היה בן ט' אנו מוכרחין לאתר זמן לידתו ולומר שלא פלה הזמן קטנותו עד אחר ביאתו ומאי חזית לאתר לידתו מלהקדימו להכי אין זה בכלל חזקה דגופא פיון שזמן קטנותו קצובה וא"א להמשיכו יותר מקצבתו ודוקא אם אפשר לומר שגם פעת הקטן אינו בן ט' בזה שניף שפיר לאוקמי אחזקה פיון שאנו באין לדין על גופו של קטן זה אז מעמידין גוף זה על חזקתו ואומרינן שעדיין הוא קטן אבל אם הקטן לפנינו הוא בן ט'

ואנו באין לדון על זמן ביאתו אם הנה תוף ט' או לאחר ט' בזה עיקר הספק אימתי התחילו הט' שנים ואימת פלו לא שייך בזה חזקה ומאי חזית שפלו אחר זמן ביאתו שפלו פלו קודם זמן ביאתו ולהמשיך הזמן יותר מט' א"א מפני שהט' שנים הוא קצוב וזה פשוט ועיין בשו"ע אהע"ז (סימן קנ"ה סעיף י"ד) ברמ"א בשם תשובת הרשב"א בספק אם הגיע ל"ב אי לא אזלינן לחומרא והיננו כמש"כ דלא שייך בזה חזקה: ובסברא זו נ"ל ליישב מה דקשה לי במש"כ הר"ן בפ"ק דביצה (דף ב') בשוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות אף ביו"ט שחל אחר השבת פדמשמע לישנא דהש"ס וקשה נימא אי לא הנה שחיט לה הנה מתיליד האידנא ומאתמול גמרה לה ואסור מה"ת משום שבת מכין וספיקא אסורה פדאמר התם בש"ס דלרבה ספיקא אסורה ודחיק שם הר"ן והרא"ש בשם הרמב"ן ז"ל דכל פמה דלא מתילדא לא מיקרי גמר הכנה עיי"ש וקשה לכאורה מאי קשיא להו להנה רבנותא נהי דהכנה דאורייתא מ"מ נוקי אחזקה והיום הוא דנגמרה ושריא וכמ"ש התוס' בב"ק (דף מ"ו) ד"ה מידע לענין לידת בהמה ואף דביצה הוי דבר שיל"מ מ"מ הא מבואר בדברי הר"ן ז"ל דאזלינן בטר רובא בדבר שיל"מ פינו דלא אפתחוק איסורא והכי מוכח התם (דף ז') דקאמר פי לא בדק אימר מאתמול הוא ופרש"י משום דרובא ביממא ילדן עיי"ש אלמא דגם בדבר שיל"מ אזלינן בטר רובא וה"ה בטר חזקה אבל לפמש"כ דבדבר שיש לו זמן ידוע ואינו נמשך יותר לא שייך חזקה י"ל דלידת תרנגולת נמי אין זמנו נמשך ויש לו זמן קבוע מטעמינו עד גמרו להכי לא שייך לאוקמי אחזקה מפני שאין זמן עיבור נמשך יותר מזמן קבוע שיש לו ואין הספק אלא מתי התחיל ומתי נשלם זמנו ובזה לא שייך חזקה ול"ד ללידת בהמה שפעמים נמשך זמנו יותר פדאיתא בבכורות (דף כ"א) דילדת למקוטעין ואמרינן בה ג"כ מקצת היום פכולו משא"כ בתרנגולת אמרינן בבכורות (דף ח') שילדת לכ"א יום ואין עיבורה נמשך יותר ומסתמא אינה נגמרת קודם זמן הקבוע: ובזה מיישב נמי מה שקשה לי בהא דפריה בביצה (דף ג') למ"ד משום גזירה מברייתא דקתני וספיקא אסורה הא הוי ספק דרבנן ודחיק לשנויי דאתאן לספק טריפה וקשה אמאי לא מוקי דמיקרי בספק על הביצה אימתי נולדה בעיו"ט או ביו"ט דאסור מטעם חזקה והשתא הוא דנולדה לדעת הפוסקים דספק דרבנן אסור בחזקת איסור א"ו דגבי תרנגולת דזמנה קבוע כ"א יום לא שייך בה חזקה לאחר את זמן לידתה ודו"ק פי נכון הוא: ולענין מה שיקשו התוס' בספק בן ט' ספק אינו בן ט' דנוקי אשה אחזקתה לתרומה ולכהונה א"ש דלא מוקמינן ליוחסין אחזקה אבל לתרומה קשיא נוקי אותה אחזקה.

נ"ל דא"ש הא דלא מוקמינן אחזקה דכיון דמשמשת אסורה לאכול בתרומה דכתיב ורחצו במים וטמאו עד הערב ואם נתהפכה אסורה פל ג' ימים שא"א שלא תפלגט פדאיתא בנדה (דף מ"א מ"ב) מיהו זהו ודאי דווקא בן ט' שנים ויום אחד שביאתו ביאה אבל פחות מכן ט' אין ביאתו ביאה ואינה מטמאה משום משמשת וגם משום פליטה שאין קריו מטמא ואם בא עלי מי שהוא ספק בן ט' שנים אם ברה"י דקיי"ל ספיקו טמא ולא מוקמינן אחזקה דספק טומאה ברה"י פנודאי דמי כמ"ש התוס' בחולין (דף ט') עיי"ש ובנדה (דף ב') ואסורה לאכול בתרומה משום משמשת דטמא עד הערב ומחזקינן לה לונדאי טמאה פדיו ספק טומאה ברה"י ואמרינן דהאי בועל בן תשעה ויום אחד הוא ומטמא בביאתו כמו ספק שרץ ספק צפרדע בדבר שיש בו דעת לשאול ברה"י וכיון

שְׁהַחֲזִקְנוּ אוֹתוֹ לְנֹדָאֵי בְּן ט' עַד שְׁתַּטְּבֹּל וְגַם יַעֲבֹרוּ ג' יָמֵי פְּלִיטָה לְכֹן אִף שְׁתַּטְּבֹּל אַח"כּ וְתַטְּקֵר מִטְּנֻמָּאָת הַשְּׁמִיּוּשׁ וְהַפְּלִיטָה נִמְי אֵינָה אוֹכְלֵת בְּתֵרוּמָה דְּכֵיּוֹן שְׁהַחֲזִקְנוּ אֶת הַבוֹעֵל לְבֹן ט' לְעֵגְנֵן פְּלִיטָה מִמִּילָא פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ וְאָנּוּ מְוַכְרְחִים לְאַנְסְרָה לְתֵרוּמָה לְעוֹלָם.

וְאִף דְּלְעֵגְנֵן הֵךְ סְפֵק פְּסוּל בִּיאָתוֹ הָיָה לָן לְאוּקְמֵי אִיתְתָּא אַחֲזִיקָה מ"מ כֵּיּוֹן שְׁסַפֵּק טְנֻמָּאָה שְׁבִבִיאָתוֹ גְּרָמָה לְנוּ לְהַחֲזִיקוֹ בְּנֹדָאֵי בְּן ט' אָנּוּ מְחֲזִיקִין אוֹתוֹ גַּם לְעֵגְנֵן סְפֵק פְּסוּל בִּיאָתוֹ לְנֹדָאֵי בְּן ט' וְלֹא מוֹקְמִינֵן אַחֲזִיקָה דְּהָא כְּמָה מְרַבְּנוּתָא סְבָרֵי דְּהָא דְּחוּשְׁשִׁין לְסַפֵּק דְּרוּסָה וְכָל סְפֵק טְרִיפּוֹת דְּאִיתִילֵד מְחִיִּים הוּא מְשׁוּם שְׁנוּלֵד הַסְּפֵק בְּשַׁעָה שְׁהִיתָה בְּאִיסוּר אַמְה"ח לְהִכֵּי אֶסְרִינֵן אִף אַחַר שְׁחִיטָתָה שְׁהֵלֵךְ מִמֶּנָּה בְּנֹדָאֵי הָאֵי אִיסוּר אַבְמָה"ח וְלֹא מוֹקְמִינֵן לָהּ אַחֲזִיקָה דְּאִתְּיָא מִכַּח רֹב בְּהַמּוֹת כְּשִׁירוֹת הֵן כ"ש הֵכָא שְׁהַסְּפֵק פְּסוּל בִּיאָה נּוֹלֵד בְּיַחַד מִמֶּשׁ עִם הַסְּפֵק טְנֻמָּאָת בִּיאָה דְּנֹדָאֵי מְהִנֵּי מַה שְׁהַחֲמִירָה תּוֹרָה לְמִשְׁנוּי לְנֹדָאֵי אֶת הַסְּפֵק טְנֻמָּאָת בִּיאָה לְמִשְׁנוּי גַּם אֶת הַסְּפֵק פְּסוּל בִּיאָה לְנֹדָאֵי וְלֹא לְהַעֲמִידָה עַל חֲזַקְתָּה לְעֵגְנֵן פְּסוּל בִּיאָת הַסְּפֵק בְּן ט': וְאִף לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן (דָּף מ"ג) דְּסְבָרֵי דְּהָא דְּחוּשְׁשִׁין לְסַפֵּק דְּרוּסָה הוּא מְשׁוּם דְּדְרוּסָה שְׁכִיחַ הָא לֹא"ה הֵנָּה מוֹקְמִינֵן אַחֲזִיקָת כְּשִׁירוֹת אִף שְׁנוּלֵד בְּשַׁעָה שְׁהִיתָה אִיסוּרָה עֲדִינֵן מְחַמַּת אַבְמָה"ח וְלֹא מְהִנֵּי אִיסוּר אַבְמָה"ח לְסַפֵּק אִיסוּר טְרִיפָה מִיַּדֵּי אַחֲרֵי שְׁאִיסוּר אַבְמָה"ח כְּכָר הֵלֵךְ לוֹ בְּנֹדָאֵי שְׁהִירֵי נְשַׁחֲטָה מ"מ הֵינּוּ דְּנֻקָּא הֵתָם שְׁאִיסוּר אַבְמָה"ח וְאִיסוּר טְרִיפָה תְּרֵי מִיַּלֵּי נִינְהוּוֹלָא מְסַבָּה אַחַת נּוֹלְדוּ אַבְל הֵכָא סְפֵק טְנֻמָּאָה שֶׁל הָאִשָּׁה וְסַפֵּק פְּסוּל תְּרוּמָה שֶׁל הָאִשָּׁה נּוֹלֵד מְסַבָּבָה אַחַת מְבִיאַת הַסְּפֵק בְּן ט' וְכֵיּוֹן שְׁהַתּוֹרָה טְנֻמָּאָה לְנֹדָאֵי טְנֻמָּאָה מִמִּילָא גַּם פְּסוּל בְּנֹדָאֵי וְלֹא מוֹקְמִינֵן אַחֲזִיקָה וְעוֹד דְּבִלֹא"ה א"א לְאוּקְמֵי לְעֵגְנֵן סְפֵק פְּסוּל בִּיאָתוֹ אַחֲזִיקָה שְׁהִיתָה אוֹכְלֵת בְּתֵרוּמָה עַד שְׁנִבְעָלָה לְהַסְּפֵק כֵּיּוֹן שְׁהַפְּסִיק שְׁעַת טְנֻמָּאָתָה וּג' יָמֵי פְּלִיטָתָה שְׁהִיתָה אִיסוּרָה לְאַכּוֹל בְּתֵרוּמָה הִרֵי כְּכָר אַתְרַעֵי חֲזַקְתָּה וְאִף אַחַר שְׁטַבְּלָה לְטְנֻמָּאָתָה לֹא מְהַדְרִינֵן לְקַבִּיעוּתָא שְׁהִיתָה מְוַחֲזַקֵת לְאַכּוֹל בְּתֵרוּמָה [וּמכ"ש דא"ש ט"פ לְהַגִּיד רַבְּנוּתָא דְּסְבָרֵי מְחֲזִיקִין מְאִיסוּר לְאִיסוּר דְּלִדִּידָהוּ אִיכָּא לְמִימַר דְּאִפִּילוּ חֲזַקְתָּא אִיסוּר יֵשׁ לָהּ לְפָנֶסְלָה מִן הַתְּרוּמָה מְחַמַּת בִּיאַת הַסְּפֵק כֵּיּוֹן שְׁקוֹדֵם שְׁטַבְּלָה הִיתָה אִיסוּרָה לְאַכּוֹל בְּתֵרוּמָה דְּסַפֵּק טְנֻמָּאָה בְּרַה"י כְּנֹדָאֵי טְנֻמָּאָה מְחֲזִיקִין מְאִיסוּר טְנֻמָּאָה לְאִיסוּר פְּסוּל וּבְמַק"א בִּיאָרְנוּ דְּמִטְּנֻמָּאָה לְאִיסוּר לֹא מְחֲזִיקִין]: וְאִף שְׁהַתּוֹס' בְּב"ק (דָּף י"א) גְּבִי שְׁלֵיא שְׁיַצָּא מְקַצָּתָה דְּמִבּוֹאָר שָׁם דָּאֵי יֵשׁ מְקַצָּת שְׁלֵיא בְּלֹא וְלֵד אֵין מְטַמְּאִין לָהּ מְרַאשׁוֹן מְשׁוּם דְּהָיִי ס"ס סְפֵק אֵין כָּאֵן וְלֵד כָּלֵל סְפֵק לִיכָּא רֹב וְלֵד וְאֵין אֵין מְקַצָּת שְׁלֵיא בְּלֹא וְלֵד וְלֹא הָיִי אֵלֹא סְפֵק אֶחָד אִם יֵשׁ כָּאֵן רֹב וְלֵד אוֹ לֹא מְטַמְּאִין לָהּ מְרַאשׁוֹן וְהַקְּשׁוּ דְּמַמ"נ בְּרַה"ר סְפֵק א' נְמִי טְהוּר וּבְרַה"י ב' סְפִיקוֹת נְמִי טְמֵא.

וְתִרְצוּ דְּמִיַּרֵי לְבַעֲלָה וְלֹא לְטְהָרוֹת מְשַׁמַּע דְּאִף דְּלְטְהָרוֹת ס"ס בְּרַה"י טְמֵא מ"מ לְבַעֲלָה טְהוּר וְלֹא אֶמְרִינֵן הוּאִיל וְהַוְכְרַחְנוּ לְטְמֵא לְטְהָרוֹת לְמַחְשָׁבֵי לְהַךְ שְׁלֵיא לְנֹלֵד נְטֵמָא גַּם לְבַעֲלָה דְּהָא שְׁנֵי הָאִיסוּרִין בְּחַד מִקְלָתָא (תְּלֵיא) הֵתָם שְׁאֵנִי דְּטְהָרוֹת וּבַעֲלָה תְּרֵי מִינֵי אִיסוּרֵי נִינְהוּ וְטְנֻמָּאָה לְחוּד וְאִיסוּר לְחוּד אַבְל הֵכָא דְּסַפֵּק טְנֻמָּאָת הַבֵּן ט' וְסַפֵּק פְּסוּלוֹ כְּבִיאָתוֹ הוּא הַכֵּל לְעֵגְנֵן אֶכִילֵת תְּרוּמָה וּבְאֶכִילֵת תְּרוּמָה עֲצָמָה אָנּוּ דְּנִין ע"ז וע"כ בְּזָה אֵנִי אוֹמֵר דְּכֵיּוֹן שְׁהַחֲזִיק סְפֵק טְנֻמָּאָה לְנֹדָאֵי בְּן ט' מְהִנֵּי נְמִי לְעֵגְנֵן סְפֵק הַפְּסוּל וְאִף אִם נְבַעֲלָה לְהַסְּפֵק בְּן ט' בְּרַה"ר מ"מ כֵּיּוֹן דְּרֹב פְּעָמִים נְבַעֲלָת בְּרַה"י וְלֹא שְׁכִיחָא בְּרַה"ר אֶסְרוּ רַבְּנֵן לְתֵרוּמָה וְלֹא מוֹקְמִינֵן אַחֲזִיקָה וּמִינְשׁוֹב הֵיטֵב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּהָא דְּלֹא מוֹקְמִינֵן

אחזקה לתרומה ודו"ק: ועיין בנוב"י מה"ק (סימן נ"ב) שפכת דלקי פתמים טמאים אף דמה"ת בעי הרגשה ומדרבנן בעלמא טמאה בלי הרגשה והוי ספק דרבנן מ"מ הואיל דלענן טומאה הוי ספק דאורייתא דמקור מקומו טמא מוכרחים אנו לטמא אף לבעלה אף דלבעלה הוי ספק דרבנן: סימן פב שאלה יש להסתפק בהא דקיי"ל גבי כומ"ז אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אם אוסר דבר שאינו ברשותו פגון שגזל לבינה אחת מחבירו וקנאה בתורת גזל להתחייב באונסין ובא הנגזל והשתחווה לה בעודה בבית גזלן אי נאסרה או לא: תשובה לכאורה נ"ל דדוקא לענין דבר שאינו שלו מדמינן איסור להקדש דכמו דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו פן אין אדם יכול לאסור דבר שאינו שלו אבל לענין דבר שאינו ברשותו יכול לאסור אף שאינו יכול להקדישו דהא דבר שאינו שלו גרע מדבר שאינו ברשותו שדבר שאינו שלו כ"ע סברי דאין אדם יכול להקדיש ובדבר שאינו ברשותו איכא תנאי דיכול להקדיש כדאמרינן בב"ק (דף ס"ט) דצנועין סברי דיכול להקדיש דבר שאינו ברשותו וכיין דדבר שאינו ברשותו לא גרע בדבר שאינו שלו איכא למימר דאף לדין דפסקינן גבי הקדש כר' יוחנן דגזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו היינו דווקא גבי הקדש דכתיב קרא ואיש פי יקדיש את ביתו קודש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו אבל גבי איסור יכול לאסור כל היכא שהוא שלו אף שאינו ברשותו: ונראה לי להביא רא' לזה מהא דאיתא בע"ז (דף נ"ג) ישראל שזקף לבינה ולא השתחווה לה ובא כותי והשתחווה לה אסרה מתחילתה של א"י דכתיב ואשריהם תשרפון באש מפדי א"י ירושה להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא ודאי מדפלחו ישראל לעגל גלו אדעתיהו דניחא להו בעכומ"ז ושליחותיהו קא עבדי ואם נימא דאיסור דמי ממש להקדש ואין אדם יכול לאסור דבר אא"כ הוא שלו וברשותו כמו גבי הקדש א"כ מאי מהני הא דגלו אדעתיהו דניחא להו פנין דאינהו גופייהו אי הוו פלחו להו לא הוו מצו אסרי דהא לא ברשותיהו קאי והאשירות הם פני עכומ"ז בדין גזל וכבר פתבתי לעיל בתשובה דדעת הרמז"ל בהא דגזל ולא נתיאשו הבעלים דאפילו אם הנגזל מתרצה שיקדישנה הגזלן לא מהני הקדישו של גזלן וא"כ ה"נ מאי מהני הא דניחא להו לבעלים ישראל בכומ"ז פנין דהם בעצמם אינם יכולים לאסור האילנות אלו הוו משתחווין להו מחמת שאין האילנות ברשותם ואיך יכולים הפותים לאסור דבר שאינו שלהם ואף לפי מה שכתבתי במק"א דהא דקאמר דעכומ"ז שליחותיהו דישאל קא עביד לאו שליחות גמור הוא דהא אין שליחות לעובד כוכבים אלא דלא בעינן שליחות בזה ובניחא להו לחוד סגי דכיין דניחא להו לבעלים יכולין העכומ"ז לאסור מ"מ אם נימא דדבר שאינו ברשותו אינו יכול לאסור א"כ מאי מהני גיחותא דבעלים פנין דאינהו בעצמן אין יכולין לאסור מטעם דבר שאינו ברשותו ואף דהאילנות מחוברין לקרקע ובקרקע אמרינן בב"מ (דף ז') דאפילו אינו ברשותו מצי מקדיש לה כל שיש יכול להוציא בדינין משום דקרקע אינה נגזלת מ"מ הא מרא דשמעתתא בע"ז שם הוא ר' אלעזר והוא סובר בשבועות (דף ל"ז) דמשביע עדי קרקע חייב ק"ש משום דדריש רבויי ומיעוטי וסובר שם כר' אליעזר דקרקע נגזלת וכיין דקרקע נגזלת הא מיקרי אינה ברשותו כמו גזילת מטלטלין וא"כ מאי מהני הא דניחא להו בע"ז הא אינהו גופייהו לא הוי מצי לאסור אלא ודאי דאיסור אדם יכול לאסור אף דבר שאב"ר דדוקא לענין הקדש גלי קרא דבעינן

מה ביתו ברשותו אבל לא באיסור ולהכי אינהו בעצמם הוּו מצו לאסור וכיון דניחא להו בכומ"ז נאסרו האשירות גם ע"י העכומ"ז כיון דגלו ישראל דעתין דניחא להו בכומ"ז: ובזה נראה לי לבאר בהא דאמרין בש"ס בכל הנכתא הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שיעבוד כתב רש"י ז"ל בגיטין (דף מ') דדוןקא קדושת הגוף מפקיע מידי שיעבוד אבל קדושת דמים אינו מפקיע ורא' מדתנו בערכין (דף כ"ג) המקדיש נכסיו והיה עליו כתובת אשה ובע"ח הפודה פודה ומוסיף עוד דינר ופודה ומפרש בגמ' דהקדש הוא רק משום דר' אבהו שלא יאמרו הקדש יוצא בלי פדיון ולהכי די בפדיון כל דהו דמדאורייתא א"צ פדיון דלא חל הקדושה כיון דמשועבדים לבע"ח דקדושת דמים אינה מפקיע מידי שיעבוד ועיין בתוספת גיטין שם בד"ה הקדש שהקשו מאי שנא הקדש דמים מהקדש הגוף ועי"ש מה שתירצו: אולם רש"י ז"ל בפסחים (דף ל"א) בהא דאמר היכא דאקדיש לנה ונבין לנה כ"ע לא פליגי דאתי מלנה טריף ואתי מלנה ופריק וז"ל אפילו לרבא דאמר עד עכשיו היה ברשותו של לנה מודה הוא דאין מכירתו מכירה ואין הקדשו הקדש שהרי ממושכנין הו למלנה אע"פ שהו שלו אינו ברשותו ורחמנא אמר איש כי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו עכ"ל וע"ש ברש"י ז"ל שמשנים ג"כ דהא דאמר רבא הקדש מפקיע מידי שיעבוד היינו דוןקא קדושת הגוף אבל לא קדושת דמים והנה לפמש"כ רש"י דבקדושת דמים לא מפקיע מידי שיעבוד אף לרבא דסובר מפאן ולהבא הוא גובה משום דאף דהוי שלו מ"מ מיקרי אינו ברשותו כיון שהם ממושכנים למלנה ונראה מזה דקדושת הגוף דמפקיע מידי שיעבוד הוא משום דקדושת הגוף חזק אף שאינו ברשותו וקרא דוכי יקדיש הוא רק בקדושת דמים וקשה דהא בב"ק (דף ס"ח) דמוקי ר"ל מתניתין דגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר שהקדישו בעלים ביד גנב ופריף ומי קדיש והאר"י גזל ולא נתניאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש עיי"ש והא התם דהוי קדושת הגוף למזבזב ואפ"ה פריף מדרבי יוחנן אלמא דגם בהקדש מזבזב בעינן שיהא ברשותו: ומצאתי להקצוה"ח (בסימן קי"ד) שהקשה בן ומירץ דלר"ל פריף לטעמין דאיהו מוקי לקמן (דף ע"ז) משנה דגנב והקדיש ואח"כ טבח בשוחט בעלי מומין בחוץ דהוי רק קדושת דמים להכי בעינן שיהא ברשותו: אבל תירוץ זה אינו מעלה ארוכה לחומר הקושיא דהא חזינו שם בסוגיא (דף ע"ו) דפריף אר"ש דאמר קדשים שחייב באחריותן חייב נהי דסבר ר"ש מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים איפכא מיבעיא לי קדשים שחייב באחריותן פטור דאפתי לא נפיק מרשותי קדשים שאינו חייב באחריותן חייב דמפקי לי מרשותו ע"ש דמקשי הכי משום דמפרש דמירי שהקדיש הגנב ומחמת זה הוצרך לחסר מתניתין ולאמר דר"ש אמילתא אחריתא קאי והכי קתני אין הגנב אחר הגנב משלם תשלומי דו"ה וכן גונב הקדש מבית בעלים פטור מ"ט וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש רש"א קדשים שחייב באחריותן וכו' וכ"ז רק מחמת שהוא מפרש מתניתין שגנב והקדיש שהקדישו הגנב.

דלר"ל שם מפרש שהקדישו בעלים ביד גנב אין צריך לחסר מתניתין דשפיר קאי ר"ש אהקדישו בעלים בבית גנב ומחלק בין קדשים שחייב באחריותן דהוי עדיין ברשות בעלים וסייב לקדשים שאינו חייב באחריותן וכמ"ש התוס' בהדיא שם (עמוד ב') ד"ה ור"ל דלר"ל אין צריך לומר דר"ש אמילתא אחריתא קאי א"כ הא גופא תיקשי אמאי לא מוקי סתמא דהש"ס בהקדישו בעלים ביד גנב ולא נצטרף לחסר מתניתין ולמימר

דר"ש אמילתא אחריתא קאי וע"כ דהיינו טעמא דמילתא דר"ל מוקי לה כשהקדישו בעלים ביד גנב הוא משום דסובר כצנועין ד יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו אבל ר"י לא בעי לאוקמי הכי משום דאזיל לטעמי' דסובר שאינו יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו כמו שאינו יכול להקדיש דבר שאינו שלו ולהכי לא מצי לאוקמי כשהקדישו בעלים ביד גנב דאינם יכולים להקדיש והוצרך לומר דר"ש אמילתא אחריתא קאי אגנב מבית הקדש וא"כ תיקשי לשיטת רש"י ו"ל דסובר דבקדושת הגוף מצי להקדיש דבר שאינו ברשותו הא ר"י מוקי לה בשוחט תמימים שלא לשם בעלים שם בפסגיא כי הכי דלא תיקשי והא חזרה קרו לבעלים וא"כ פינו דבתמימים מיירי הא הני קדושת הגוף וכל ההקדש אף שאינו ברשותו והו"ל לי לאוקמי שהקדישו בעלים ביד גנב ולא לחסר מתניתין ולמימר ר"ש אמילתא אחריתא קאי: לכן נראה לי דדברי רש"י ו"ל נכונים מטעם אחר ולא קשה מסוגיא דב"ק דנדאי גבי קדושת הגוף חז"ל קדושה אף בדבר שאינו ברשותו אף דבקדושת דמים לא חז"ל וטעמא דמילתא דגבי קדושת דמים אמרינן דלא חז"ל קדושה בדבר שאינו ברשותו משום דלאחר שיחול ההקדש שוב אין לבעלים זכי בגנוניהו ונפקי מרשותו לגמרי ואנו קיי"ל דדבר שאינו ברשותו אינו יכול להקדיש אבל קדושת הגוף שאחר שיחול ההקדש יהא לבעלים זכי בגנוניהו שהקרבו יקרא ע"ש ומה"ט אמרינן בב"ק (דף ע"ו) דאף דהקדש מקרי מכירה גבי קדשי בידק הבית משום מה לי מקרו להדיוט מה לי מקרו לגבוה מ"מ בקדשי מזבח לא מקרי מכירה משום דעדיין שם בעלים עליהו וכמ"ש התוס' (שם) ד"ה והשתא עיי"ש וכיון דשם בעלים עליהו ויהא אחר הקדש לבעלים זכי בגנוניהו לא איכפת לן במה שעכשיו בשעת הקדש אינו ברשותו פינו שאחר ההקדש יהא ברשותו דלא גרע הא דבעינו לענו הקדש שיהא ברשותו מהא דבעינו שיהא שלו דאמרינן בב"ק (ס"ז) הגנב והגזלן שתרמו תרומתן תרומה אפילו למ"ד יאוש לחוד לא קני משום דאיכא יאוש ושינוי השם דמעיקרא חולין והשתא תרומה ואע"ג דכל פמה דלא חז"ל תרומתו ליכא שינוי השם ממילא חז"ל תרומה א"כ כ"ש דאמרינן הכי לענו דבר שאינו ברשותו דאף אם קודם ההקדש אינו ברשותו מ"מ בגנונא דאם יחול ההקדש יהא ברשותו שפיר חז"ל וא"כ בקדושת הגוף אף דהשתא לאו ברשותו מ"מ פינו דשלו הני למ"ד מכאן ולהבא הוא גובה שפיר חז"ל ההקדש משום דאם יחול ההקדש יהא ברשותו ככל קדשי מזבח דרשות בעלים עליהם ופקע שיעבוד הבע"ח וחז"ל ההקדש ושפיר אמר רבא דקדושת הגוף מפקיע מידי שיעבוד: וכ"ז בקדשי מזבח אבל בקדשי בידק הבית דלאחר שיחול ההקדש אין לבעלים שום זכי בגנוניהו ולא יהא ברשותו אחר ההקדש כלל דמה"ט חשבנו להו כמכירה גמורה והשתא קודם הקדש נמי לאו ברשותו קיימי כמ"ש רש"י דבמה שהם ממושכנין למלנה לא מקרי ברשותו של לנה להכי בדבר שאינו ברשותו לא חז"ל הקדש וא"ש הא דתנו מוסיף עוד דינר ופודה דמן התורה לא חז"ל ההקדש בקדושת דמים מה"ט דלא הני ברשותו: ולפ"ז מיושב הא דפריה לר"ל דמוקי שהקדישו בעלים ביד גנב ומי קדוש הא הני דבר שאינו ברשותו דהא התם לא מקרי ברשותו מחמת שהגנב תפיס לי בביתו ולהכי לא מהני הקדישו של בעלים דהא גם לאחר הקדישו הוא ברשות גנב ובביתו דדוקא גבי בע"ח דמיקרי אינו ברשותו משום שיעבודו של מלנה מהני בקדושת הגוף משום דכיון דאם יחול ההקדש ויפקע השיעבוד יהא ברשות לנה וקני' לי לכפרה

וחייל ההקדש אבל גבי גנב גם אחר ההקדש יהא ברשותו של גנב לא חייל הקדש כלל
אף בקדושת הגוף דגם בקדושת הגוף לא חייל הקדש אם גם אחר ההקדש לא יהא
ברשותו: וכן נמי בקונמות דאמר רבא דמפקיע מידי שיעבוד דמיירי שם בכתובות (דף
נ"ט) בקונם שאני עושה לפיה אף דמשעבדא לבעל ודעת רש"י ז"ל דכל דבר ששיעבודו
של אחרים עליו מיקרי אינו ברשותו מ"מ פיון שלא אסרה אכ"ע רק אבעלה ואם יחול
הקונם יהא שלה לגמרי וברשותה להכי הקונם מפקיע מידי שיעבוד ולא איכפת לן במה
שאב"ר דאחר שייחול הקונם יהא ברשותה אלא שקשה ע"ז לכאורה מאצטלא דפרסיה
אמיתנא ביבמות (דף ס"ו) דקאמר רבא דקניא מיתנא מה"ט דקונם מפקיע מידי שיעבוד
אע"ג דמשעבדא לאשה ואם יאסור הקונם יהא אסור בהנאה אכ"ע פדין תכריכי המת
וגם אחר שייחול האיסור לא יהא ברשות היורשים ולא איכפת לן במה דקיי"ל דדבר
שאינו ברשותו לא מצי להקדיש אבל לפמ"ש לעיל א"ש דהתם הטעם כמ"ש דבאיסור
יכול לאסור אף דבר שאינו ברשותו ובעיניו רק שיהא שלו וכיון שהוא שלו מצי לאסור
אף שאינו ברשותו וכיון דלרבא מפאן ולהבא הוא גובה והוי שלו מצי לאסור באיסור
תכריכי המת אף שאינו ברשותו: ואפתי יש לבאר אם יכול לאסור דבר הפקר או לא
והנה גבי הקדש נודאי דא"י להקדיש דבר הפקר ואף דאמרינו בנדרים (דף ל"ד) אמר
רבא היתה לפניו פקר של הפקר ואמר פקר זה הקדש נטלה לאוכלה מעל ופירשו הר"ן
והרא"ש ז"ל שהיתה בתוך ד"א והואיל ומצי זכי בה יכול להקדישה אלא דאף להקדיש
מצי דבר הפקר התם מיירי שפידו לזכות בה פיון שהוא בתוך ד' אמותיו ולשיטת הר"א
ממייץ שם שהביא הרא"ש מיירי שאין אחר יכול לזכות בה רק הוא להכי יכול להקדיש
אבל דבר הפקר שאינו מונח בד"א או שעומד בתוך ד' אמות שלו וגם אחר עומד בתוך
אותן ד"א דלא מצי זכי בהו אינו יכול להקדיש אבל לאסור דבר הפקר יש להסתפק
טובא אם יכול לאסור והיינו דאיכא לפלוגי בין הקדש לאיסור דבהקדש בעיניו שיהא
הדבר שלו ממש דכתיב איש כי יקדיש את ביתו אבל לאסור לא בעיניו שיהא שלו ממש
דגם אחר יכול לאסור ורק היכא דהבעלים מקפידים אז אין האיסור נתפס אבל היכא
דליכא קפידא דבעלים כמו דבר הפקר יכול כל אדם לאסור והיינו נמי דקיי"ל דאף שאין
אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אם עשה בו מעשה אסרו פדאיתא בחולין (דף מ"א)
וגבי הקדש בדבר שאינו שלו נודאי לא מהני שום מעשה.

ואף דלכאורה לא משפחת שום מעשה גבי הקדש מ"מ הא מצינו גבי יחוד דבר שאינו
שלו דאמרינו בב"ק של גזלן בדבר שאינו שלו עיין שם בדבריהם ומוכח שם דאף שייחדו
ע"י מעשה נמי לא מהני דהא מוקי לה התם הא דתנו עורות של גזלן מחשבה מטמאתו
מפני שהבעלים מתייאשין פגון שקוצעו דהוי לה יאוש ושינוי מעשה ופריה עלה רבא
בר רב חנן הלא עיצבא שנו פאן ועיצבא אינה צריכה קיצוע והיינו פיון דאין צריכה
קיצוע לא חשיב שינוי מעשה לקנותה בכך כמו שפירשו שם התוס' ואפתי קשה נהי דלא
חשיב שינוי מעשה לקנותה בכך מ"מ הא מעשה מיקרי וכמו דאמרינו לענין איסור עשה
בה מעשה אסרו אף שאינו שלו ה"נ נימא לענין יחוד טומאת מדרס אף שאינו יכול ליחד
דבר שאינו שלו מ"מ אם עשה בו מעשה וייחדו למדרס מהני אלא נדאי הטעם כמו
שכתבנו דליחד לטומאת מדרס בעיניו שיהא שלו ממש מדכתיב משכבו והיכא דבעיניו

שִׁיהָא שְׁלוּ מַמְשׁ לֹא מְהַנִּי בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ אַף אִם עָשָׂה בֵּהּ מַעֲשֵׂה דַמ"מ לָאו דִּידִין הוּא.

אָבֵל גְּבִי אִיסוּר לֹא בְּעֵינָן שִׁיהָיָה שְׁלוּ מַמְשׁ רַק דְּהַקְפָּדַת הַבְּעָלִים מְעַכָּב שְׁלֵא יַחֲוֵל עֲלֵיהֶן הָאִיסוּר וּבִזְזָה מְהַנִּי מַעֲשֵׂה דִּידִין שִׁינְתָּפֶס הָאִיסוּר בַּע"כ דְּבְעָלִים וּלְהַכִּי אִם עָשָׂה בּוּ מַעֲשֵׂה אָסְרוּ וּמֵהָאִי טַעְמָא פְּסֻק הַרְמָז"ל (בֵּה' אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ פ"ד) דְּנִעְבַּד שְׁל חֲבִירוֹ אִיסוּר אִם עָשָׂה בּוּ מַעֲשֵׂה וּמִקְצָה שְׁל חֲבִירוֹ מִוְתָּר אַף דְּכָל מִקְצָה הוּא ע"י מַעֲשֵׂה כְּדֵאִתָּא בַתְמוּרָה (דָּף כ"ט) וְהַטַּעַם דְּמִקְצָה הוּא מִטַּעַם יַחֲוֵד וְאִינוּ יָכוֹל לִיַּחַד דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ אַף ע"י מַעֲשֵׂה מִשָּׂא"כ נִעְבַּד שְׂאִינוּ מִטַּעַם יַחֲוֵד מְהַנִּי מַעֲשֵׂה וּלפ"ז פְּשִׁיטָא נְמִי דְאָדָם יָכוֹל לְאַסְוֹר מִיַּדִּי דְהַפְקִירָא שְׂאִין עֲלֵיהֶם עֵינְכּוֹב בְּעָלִים: מִיָּהוּ נִרְאָה שִׁישׁ לְהַבִּיא רֵאִי מֵהָא דְאָמְרִינָן בַּע"ז (דָּף מ"ד) אָמַר לְהֶם ר' יוֹסִי וְהֵלֵא כְּבָר נֶאֱמַר וְכַתֵּת נַחַש הַנְּחֻשָׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׂה א"ל מִשָּׂם רֵאִי הָרִי הוּא אוֹמֵר וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׂה עָשָׂה לָּהּ שָׂרָף לָּהּ מִשְׁלָה וְאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ וְהֵתָם בְּדִין דְּכַתּוּמֵי נְמִי לֹא הוּי צָרִיף כּו' ע"ש.

וְהָא הֵתָם אַף שְׁעָשָׂה מִשָּׂה מִשְׁלוּ מ"מ בְּנִי לֹא יִרְשׁוּ אֶת נַחַש הַנְּחֻשָׁת וְהַנְּחִיחוּ לְהַפְקִיר וְהִיּוּ יִשְׂרָאֵל מְקַטְרִין לוֹ וְנִתְיַאֲשׁוּ בְּנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא הוּי שְׁלָהֶם וְאפ"ה אָמַר ע"ז אִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ וּמִזְזָה רֵאִי דְדָבָר הַפְקִיר נְמִי אִינוּ נֶאֱסֵר וְאִין לֹא דְבְשָׂעָה שְׁעָשָׂה מִשָּׂה נַחַש הַנְּחֻשָׁת אֲזַ מְסָרוּ לְצִיבוּר וְהוּי שְׁל כָּל יִשְׂרָאֵל וְלְהַכִּי מִקְרִי דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ לְגַבֵּי הַמְּשַׁתְּחַוּוּהָ וְכִמוּ דְאָמְרִינָן (בִּיצָה דָּף ל"ט) גְּבִי בּוֹר עוֹלֵי רְגָלִים בִּירָא דְשִׁוְתַפִּין הוּא דו"א דא"כ הִי חֵלֶק גַּם לְהַמְשַׁתְּחַוּוּיִם לְנַחַש הַנְּחֻשָׁת וְהִיּוּ יָכוֹלִים לְאַסְוֹר חֵלְקָם כְּדֵאִמְרִינָן בְּחֻלִּין (דָּף מ"א) גְּבִי מְנַסֵּף דְבֵאִית לִי שִׁוְתַפּוֹת בְּגוּוֹה יָכוֹל לְאַסְוֹר וְלְהַכִּי הִנֵּה צָרִיף לְכַוְנָתוֹ וְעוֹד דָּאִם נִימָא דְכּוֹנְנַת הַש"ס שְׁמִשָּׂה מְסָר זֶה לְכָל יִשְׂרָאֵל א"כ לֹא הִי צָרִיף לְאֶתּוּיִי הָא דְדַרְשִׁינָן עָשָׂה לָּהּ מִשְׁלָה דְמֵאִי נ"מ אֶפְּלוּ הִנֵּה מִשְׁל צִיבוּר אוּ שְׁל יַחֲוֵד שְׁנַמְסָר לְצִיבוּר נְמִי הִנֵּה יָכוֹל לְהוֹכִיחַ מִזְזָה דִּינוּ אֵלָא וְנִדְאִי דְכּוֹנְנַת הַש"ס בְּמָה שְׁהַבִּיא דְרָשָׁה דְעָשָׂה לָּהּ מִשְׁלָה לְהוֹכִיחַ שְׁהִי שְׁל מִשָּׂה וְלֹא שְׁל צִיבוּר אוּ שְׁל יַחֲוֵד אַחַר שְׁמְסָרוּ לְצִיבוּר א"כ תְּקַשָּׁה דא"כ הִנֵּה הַפְקִיר דִּיּוֹרְשֵׁי מִשָּׂה הַפְקִירוּ וְנִתְיַאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ אֵלָא וְנִדְאִי דְגַם דְּבָר הַפְקִיר אִינוּ יָכוֹל לְאַסְוֹר וּמִיָּתִי דְרָשָׁה דְעָשָׂה לָּהּ פִּי הִיכִי דְלֹא נִימָא שְׁעָשָׂה מִשְׁל צִיבוּר וַיִּשׁ לְכָל יִשְׂרָאֵל חֵלֶק בּוּ וְיָכוֹל לְאַסְוֹר חֵלְקוֹ אֵלָא שְׁל מִשָּׂה הִנֵּה וְעַכְשָׁיו הוּא הַפְקִיר וְאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ וְכַנ"ל עכ"פ הָרִי מוֹכַח דְאִין אָדָם יָכוֹל לְאַסְוֹר דְּבָר הַפְקִיר: וְעוֹד יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִי מֵהָא דַתְּנָן (בפ"ז דְּכֻלָּאִים מְשַׁנָּה ד') הַמְסַכֵּף אֶת גְּפְנֵי ע"ג תְּבוּאָתוֹ שְׁל חֲבִירוֹ ה"ז קִינְדֵשׁ וְחִיבֵיב בְּאַחֲרֵיתוֹ ר"י וּר"ש אוֹמְרִים אִין אָדָם מְקַדֵּשׁ דְשֵׁא"ש אר"י מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שְׁזָרַע אֶת פְּרָמוֹ בְּשָׁבִיעִית וּבָא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי ר"ע וְאָמַר אִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוּ ע"כ וּפְיָרְשׁוּ הַר"מ וְהָרָא"ש ז"ל מִשּׁוּם דְּבְשָׁבִיעִית אִין לְאָדָם קִנְיָן בְּכַרְמוֹ וְהוּי דְּבָר שֵׁא"ש ע"י"ש מִזְזָה מוֹכַח דְגַם בְּדָבָר שְׁל הַפְקִיר אִמְרִינָן אִין אָדָם אוֹסֵר דְשֵׁא"ש גַּם מִלְּשׁוֹן רַש"י ז"ל בַּע"ז (דָּף נ"ב ע"ב) ד"ה דְּכַתִּיב וּבָאוּ כּו' שְׁפַתְב מְפִינָן שְׁנַכְנְסוּ כּוֹתִים לְהִיכָל יְצָאוּ כְּלָיו לְחֻלִּין וְכִיּוֹן דְּנַפְק לְחֻלִּין נְקַנְיָנְהוּ בְּהַפְקִירָא וְהוּוּ לְהוּ דִּידֵהוּ וְכַשְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ לַעֲכוּמ"ז נֶאֱסְרוּ עכ"ל מִשְׁמַע שְׁלֵא הִיּוּ יָכוֹלִים לְאַסְוֹר אא"כ קִנְיָנְהוּ מֵהַפְקִירָא אָבֵל הַפְקִיר אִינוּ יָכוֹל לְאַסְוֹר וְכֵן פִּירַשׁ"י ז"ל דָּף נ"ד ע"א) ד"ה דִּילְמָא כְּדָרְב פְּפֵא דְאָמַר קָרָא אֲשַׁפְּחוּ וּדְרוּשׁ וַיְצָאוּ לְחֻלִּין וּקְנָאוּם וְכָלוּ לְאַוְסְרוֹן עכ"ל: מִיָּהוּ נִרְאָה לִי דְנוֹדְאִי בְּהַשְׁתַּחֲוּוּהָ לְדָבָר הַפְקִיר שְׁלֵא קִנְאוּ וְלֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה אִינוּ נֶאֱסֵר אָבֵל

בעשה מעשה נאסר אף למ"ד אין אדם אוסר דשא"ש אפילו ע"י מעשה דדוקא בדבר שהוא של חבירו קא סבר אין אדם אוסר דשא"ש אפילו ע"י מעשה אבל בדבר הפקר ודאי דמהני מעשה דכיון שאין על הדבר בעלים שיעפב ע"י ועשה בו מעשה נאסר דדוקא בלא מעשה פתבנו לעיל דאינו יכול לאסור דכיון דאין הדבר שלו לא נתפס בו מחשבתו ודיבורו אבל מעשה נתפסת שפיר בדבר הפקר ורש"י ז"ל שפ"א גבי פלים שקנו אותם דמשמע אבל הפקר אינם יכולים לאסור היינו משום דלא עבדי פותים מעשה בהו דהא בהנה פלים לא הוי מעשה גמור כמ"ש התוס' (בדף נ"ב) ד"ה ברוך שלא נאסרו מחמת מעשה דהוה רק מעשה זוטא רק מדרבנן נאסרו [ועיין שם שיישבבו הוה סוגיא דלקמן דמשמע דהוה מעשה] ויהי הנצרך רש"י ז"ל לאמר שהפריצים קנאום לגמרי בהפקר בהגבהה אבל מעשה גמור בהפקר נמי מהני: ובלאו הכי יש לעיין בדברי רש"י ז"ל במ"ש שקנינהו דנהי דנימא דרש"י סובר דגם הפקר אינו נאסר ע"י מעשה מ"מ היכא שבידו לזכות ודאי דיכול להקדיש וכן לאסור כדאמרינן גבי פכר של הפקר לפניו והתם הרי הפלים הי' בינדם לקנות והיו יכולים לאסור אף בלא קנין וצ"ל דמ"ש רש"י וקנינהו משום דבאמת כן הי' הדבר שהתחזיקום להיות שלהם וה"ה אם לא היו מכוננים לקנות נמי היו יכולים לאסור והא דזרע פרמו בשביעית דאמרינן דאין אדם אוסר דבר שא"ש אף דהוי ג"כ הפקר התם לא מיקרי עביד מעשה דבשעת מעשה סיכוף הגפנים אין הזרעים נאסרים כדאיתא (בפרק ה' דכלאים) ובירור"ד (סימן רצ"ו) אלא אח"כ בשעת הוספות מאתים ומהאי טעמא נמי לא מייתי לה הש"ס בחולין אפלוגתא דאדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה משום דלא מיירי אלא באיסור שחל בשעה שעשה מעשה אבל בכלאים האיסור בא אחר המעשה אבל עושה מעשה בדבר הפקר יש בידו לאסרו: סימן פג שאלה אשה שהתחילה לספור שבועה נקיים ובדקה עצמה ביום הראשון פדין ולמחרתו נסע בעלה מביתו ולא היה בדעתו לחזור עד אחר חצי שנה ונתניאשה מלבדוק ושהה בדרך שני ימים וחזר לביתו אם הימים שנתניאשה מלספור ולבדוק עולים לה למנין שבועה נקיים או לא: תשובה לכאורה נראה דהני ימים שהסיחה דעתה ולבה מלספור מפני שסבורה שלא יבא בעלה בימי טהרתה עולים לה למנין נקיים ויכולה להשלים עד ז' ימים נקיים ולטבול כדקיי"ל דאף אם לא בדקה בכל יום רק בראשון ושביעי נמי סגי כר"א בנדה (דף ס"ט) ואף שהכא גרע מלא בדקה בנתיים דהתם חשבה אותם בלבה לנקיים רק שלא בדקה אבל הכא נתניאשה מלחשבם לנקיים מפני שהיתה סבורה שלא תטבול כלל עד זמן רב וטרם שתצטרך לטבול פכר גיע ראי' אחרת מ"מ נראה דמה דמחוסר פנונה להתחזיקם לנקיים אין בזה חשש פיון שלא הרגישה שום ראי' בימים שהסיחה דעתה מלמנות דלא עדיף ספירת ז"נ מטבילה דאמרי' בחולין (דף ל"א) דנדה שפאנסה וטבילה טהורה לבעלה משום דבעלה חולין הוא וחולין לא בעי פנונה ומוקמינן לה לר' נתן דקיי"ל פנותי' בנפלה מן הגשר ולא פנונה כלל להטהר מטומאתה ואפ"ה טהור וה"ה לענין נקיים פיון שבדקה ראשון ושביעי וימים שבנתיים לא התחזיקה בדעתה שיהיו נקיים מהני דלא בעינן פנונה לנקיים והבדיקה הוא רק לראות שפסק ראיתה: והכי משמע קצת בש"ס (דף ד') שם דרבי ראה דם בלילה וטימא ראה ביום וטימא עיי"ש ולא חש רבי לשאול לה דאולי היא עומדת בשבועה נקיים וכיון דטימא לה הדם בלילה פכר נתניאשה מלחשוב הז"נ וצריכה להתחיל לספור מיום המחרת אחר

שְׁתַּפְסוּק בְּטִהְרָה אִם שֶׁהֵדֵם טָהוֹר מִפְּנֵי שֶׁכָּבַר הַסִּיחָה דַעְתָּהּ וְהוּא אָמַר לָהּ סֵתֵם בַּיּוֹם שֶׁטָּעָה וְהֵדֵם טָהוֹר.

א"ו מִשְׁמַע דְּלֹא אִיכַפַּת לָן בְּמָה שֶׁהַסִּיחָה דַעְתָּהּ מִסְפִּירָה. וְכִינּוּ שֶׁרָאָה רַבִּי שֶׁהֵדֵם טָהוֹר טִיְהָר לָהּ וְעוֹלָה יוֹם הַהוּא לְסִפִּירַת ז"נ וְעוֹד רָאָה גְדוֹלָה מֵהָא דְתַנּוּן שֵׁם (בְּדָף י"ג) הַחֲרָשֶׁת הַשּׁוֹטָה וְהַסּוּמָא וְשֶׁנִּטְרָפָה דַעְתָּהּ אִם יֵשׁ לָהֶם פְּקָחוֹת מִתְקַנּוֹת אוֹתָן וְהֵן אוֹכְלוֹת בְּתֵרוּמָה וְהָא נִדְאִי דְלֹא פְיוּנָה כָּלֵל לְהַחְזִיק הַיָּמִים לז"נ וְאִפ"ה מְהִי אֶלְמָא דְלֹא בְעִינּוּ אֶלָּא בְּדִיקָה לְרֵאוֹת שֶׁפֶסֶק דְמָה אָבֵל כְּנֻנָה לְהַחְזִיק נְקִיִּים אִין צְרִיף: וְקִצְצַת יֵשׁ לְדַחּוֹת דְשִׁאֲנֵי שׁוֹטָה דְהָא בְּחֻלִּין שֵׁם אֲמִימָרָא דְנִדְהָ שֶׁנֶּאֱמָרָה וְטַבְלָה פְרִיף ה"ד אֵילִימָא דְאֲנָסָה חֲבַרְתָּה וְאֶטְבְּלָה הָא כְּנֻנָה דְחֲבַרְתָּה כְּנֻנָה מְעַלְיָתָא הִיא וְעוֹד בְּתֵרוּמָה נְמִי אֶכְלָה דְתַנּוּן הַחֲרָשֶׁת וְהַשּׁוֹטָה אִם יֵשׁ לָהֶם פְּקָחוֹת מִתְקַנּוֹת אוֹתָן וְהֵן אוֹכְלוֹת בְּתֵרוּמָה עֵי"ש וְאִם כֵּן כְּמוֹ דְמְהִי כְּנֻנָה דְחֲבַרְתָּה לְעַנְנּוּ טַבִּילָה אִם לְתֵרוּמָה דְבְעֵי כְּנֻנָה ה"נ מְהִי כְּנֻנָה לְעַנְנּוּ סִפִּירַת נְקִיִּים כִּינּוּן שֶׁהַשּׁוֹטָה הִיא לֹא בַת דַעַת וְכִכְלִי דְעֶלְמָא דְמִיָּא מְהִי מַה שֶׁהַפְּקָחוֹת בּוֹדְקַת אוֹתָהּ ע"מ שֶׁיַּעֲלֶה לָהּ הַיָּמִים שֶׁתִּמְצָא טָהוֹר לְנְקִיִּים מ"מ נְרָאָה וְנִדְאִי דְמִשּׁוּם כְּנֻנָה לֹא אִיכַפַּת לָן דְלֹא עֲדִיף מִטַבִּילָה עֲצָמָה דְלֹא בְעֵי כְּנֻנָה לְחֻלִּין: וְאִם בְּאֲנּוּ לְחֻוּשׁ שֶׁמָּא רָאָתָה וְלֹא אֲדַעְתָּה כִּינּוּן שֶׁלֹּא חֻשָּׁה אִזְ לְהִיּוֹת טָהוֹרָה נְרָאָה דְהָא נְמִי לִיתָא דְהָא תַנּוּן בְּנִדְהָ (דָּף ט"ו) כָּל הַנְּשִׁימִים בְּחֻזְקַת טָהְרָה לְבַעֲלֵיהֶן וְהִבָּא מִן הַדְרָף גְּשִׁיָּהֶם לָהֶם בְּחֻזְקַת טָהְרָה וְקִאָמַר בְּגִמְרָא לְמָה לִיָּה לְמִימַר הַבָּאִים מִן הַדְרָף וּמִשְׁנֵי דַה"א ה"מ הִיכָא דְאִיתָא בְּמִתָּא דְרַמְיָ אֲנַפְשָׁה וּבְדִקָּה אָבֵל הִיכָא דְלִיתָא בְּמִתָּא דְלֹא רַמִּי אֲנַפְשָׁה מִשּׁוּם דְלִיתָא בְּמִתָּא ע"כ וְה"נ כִּינּוּן שֶׁבְּדִקָּה בְּרֵאוֹשׁוֹן וְנִמְצָאָה טָהוֹרָה לֹא חִיָּישִׁינוּ לְדִילְמָא לֹא רַמִּי אֲנַפְשָׁה וְחֻזְיָא וְלֹא אֲדַעְתָּה וְאִם דְהֵתֵם בְּחֻזְקַת טָהְרָה קִיָּימָא וְהִכָּא בְּסִפִּירַת שְׁבַעָה נְקִיִּים קִיָּימָא וְא"כ אֶפְשָׁר דָּאִף דְאִשָּׁה בְּעֶלְמָא אִין חוֹשְׁשִׁין לְשֶׁמָּא חֻזְיָא וְלֹא אֲדַעְתָּה מ"מ בּוֹז"נ חִיָּישִׁינוּ דִילְמָא חֻזְיָא וְלֹא אֲדַעְתָּה מִשּׁוּם דְלֹא נִתְנָה דַעְתָּה לְסַפֵּר ז"א דְהָא לְעַנְנּוּ זֶה נִדְאִי דְרֵאָה גְדוֹלָה מִשּׁוֹטָה וְשֶׁנִּטְרָפָה דַעְתָּה דָּאִם אִיתָא דְחִיָּישִׁינוּ דִילְמָא חֻזְיָא וְלֹא אֲדַעְתָּה הִיכִי מְהִי מַה שֶׁפְּקָחוֹת מִתְקַנּוֹת אוֹתָן וְכִי הַפְּקָחוֹת עֵינֵיהֶם וְלָבֵם עִמָּם כָּל הַז' יָמִים וְדִלְמָא רָאָתָה הַשּׁוֹטָה א"ו דָּגַם בְּשַׁבְעָה נְקִיִּים לֹא חִיָּישִׁינוּ לְדִילְמָא רָאָתָה וְלֹא אֲדַעְתָּה וְכִינּוּן שֶׁבְּדִקָּה אוֹתָן רֵאוֹשׁוֹן וְשֶׁבִיעֵי אוֹ בְּכָל יוֹם הָרִי הִיא בְּחֻזְקַת טָהְרָה וְה"נ כִּינּוּן דְלֹא אִיכַפַּת לָן מִשּׁוּם כְּנֻנָה וְלֹא לְשֶׁמָּא חֻזְיָא וְלֹא אֲדַעְתָּה עוֹלִים לָהּ הַיָּמִים שֶׁהַסִּיחָה דַעְתָּה מִלְסַפֵּר: וְעוֹד נ"ל לְהַבִּיא רָאָה לְזֶה מְהָא דְאִיתָא שֵׁם בְּש"ס (דָּף ס"ט) דְקִאָמַר רַב הֵתֵם זָבָה שֶׁהַפְּרִישָׁה בְּטָהְרָה בְּשִׁלְשֵׁי שָׁלָה סוּפְרָתוֹ לְמַנְיָן שְׁבַעָה נְקִיִּים וְאֶשְׁמַעִינוּ סוּפֵן אַעפ"י שְׁאִין תְּחִילְתָּן וְתְחִילְתָּן אַעפ"י שְׁאִין סוּפֵן וּמִתִּיב ר"י בַר חִינָּא טוּעָה דְקִי"ל שְׁבועָה קָמָא דְאִתְיָא קָמֵן בְּלִילוֹתָא מִטְבְּלִינוּ לָהּ בִּימָמָא לֹא מִטְבְּלִינוּ לָהּ וְאִי ס"ד לֹא בְעִינּוּ סִיפּוּרִין בְּפִנְיָנוּ בִּימָמָא נְטַבְּלִינָה דִילְמָא יוֹלְדַת בְּזוּב הִיא וְעַבְדִּי לָהּ סִיפּוּרִין אֶלָּא לֹא ש"מ בְּעִינּוּ סִיפּוּרִין בְּפִנְיָנוּ עֵי"ש וְקִשָּׁה מֵאִי מְקִשָּׁה לְרַב דִילְמָא אִם דְרַב סוּבַר תְּחִילְתָּן אַעפ"י שְׁאִין סוּפֵן וְסוּפֵן אַעפ"י שְׁאִין תְּחִילְתָּן הִינּוּ לְעַנְנּוּ בְּדִיקָה דְסָגִי בְּבִדְיקָה א' בְּתוּף הַשְּׁבַעָה אָבֵל מ"מ בְּעִינּוּ כְּנֻנָתָה שֶׁתְּחִיזִיק הַיָּמִים לְשַׁבְעָה נְקִיִּים וְהִף אִיתָא דְטוּעָה לֹא כְּנֻנָה כָּלֵל לְהַחְזִיקֵם לְנְקִיִּים מִשּׁוּם הִכִּי לֹא בְעֵי לְאֶטְבְּלָה בִּימָמָא כְּדִין זָבָה א"ו דְפְשִׁיטָא לִי לְש"ס דְאִין זֶה קִפִּידָא כָּלֵל גְּבִי זָבָה שֶׁתְּחִיזִיק אוֹתָהּ לְנְקִיִּים וְאִם דְמַהֵף סוּגִיָּא אִין רָאָה דְלֹא חִיָּישִׁינוּ שֶׁמָּא רָאָתָה וְלֹא אֲדַעְתָּה דְהָא הֵתֵם גְּבִי טוּעָה מִסְפִּיקָא מְצַרְכִּינוּ לָהּ לְטַבּוֹל שֶׁמָּא לֹא רָאָתָה וְצָרִיכִי

לטבול משום טבילה בזמנה מצוה מ"מ הא פבר בארנו דלענין חשש שמא ראתה ולא
אדעתה מוכח מהא דחרשת ושוטה דלא חיישינו ולענין פנונה דלא בעינו שפתחזיק אותם
לנקיים ודאי מוכח מהא דטועה דלא בעינו דא"א דבעינו שפתחזיק אותם לנקיים לא מקשי
מידי לרב: ואף גבי בדיקה אנו רואים דלר' חגיגא דבעי סופן ותחילתן שאם לא הי' סופן
ותחילתן אף שפאמת לא ראתה אין זה ספירה דהא מקשה לרב מטועה שא"צ לטבול
ביממא משמע דלר"ח ניחא ולא חיישינו שמא לא ראתה וצריכה לטבול ביממא וע"כ
משום דסובר הש"ס דלר"ח כל שלא בדקה ראשון ושביעי אפילו אם באמת לא ראתה
אין פאן ספירה והכי מסתבר להש"ס דלר"ח פיון דקפיד אבדיקת ראשון ושביעי ולא
סגי בבדיקת יום שלפני הראשון ושל אחר השביעי אע"ג דגם בזה אנו רואים שעברו
עליו ז' ימים טהורים ע"כ משום דסובר דעיקר הספירה שהצריכה תורה הוא שיתברר
לענין ע"י בדיק' שהיא טהורה ושתהא הבדיקה בראשון ושביעי ונקא לזה א"ש לדידן
דטועה דלא בדקה עצמה כלל א"צ לחוש לטבול ביום משום דאף אם לא ראתה מ"מ
פיון שלא בדקה בהן אין זה ספירה ורק לרב פריד פיון דסובר סופן אעפ"י שאין תחילתן
ותחילתן אעפ"י שאין סופן ולא קפדינו אבדיקתה אלא במה שיתברר לה שלא ראתה
סגי א"כ טועה נמי מספיקא תבעי טבילה ביממא משום ספק שמא לא ראתה אבל לר"ח
א"ש מה דטועה לא בעי טבילה ביממא משום דאפילו לא ראתה לא הוי ספירה מ"מ זה
דווקא לענין בדיקה בעינו לר"ח תחילתן וסופן שזה עיקר הספירה במה שתראה שהיא
טהורה אבל לענין פנונה ודאי דלא בעינו אף לר"ח דאם איתא דבעינו פנונה לא מקשה
גם לרב מידי דהא אפשר לומר דאף דלרב סגי בבדיקה בראשון או בשביעי מ"מ פנונה
בעי א"ו דפשיטא להש"ס סברא זו הפשוטה דלא איכפת לן בכוננתה וכוננת לבה
להחזיקם לנקיים: מיהו כ"ז אם בשעת בדיקת ראשון ושביעי הי' בלבה לספור ז"נ אבל
מי שהי' בעלה בדרך והיא בדקה עצמה ולא הי' בדעתה שיהא הבדיקה לשם נקיים רק
שרצתה לראות אם פסק דמה ומחמת זה בדקה עצמה אף שפדקה עצמה בכל יום לא
מהני דעיקר הספירה בבדיקה תליא ומילתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתה' ואימר
לא השגיחה שפיר על העד או שלא הכניסה לחורין וסדקין ולא מהני לה הך בדיקה
למנין שבעה ודע שלכאורה קשה לי טובא במ"ש הרא"ש שם דפסק פבר דבדיקת ראשון
או שביעי סגי אבל אם לא בדקה לא בראשון ולא בשביעי רק שפסקה בטורה לערב
וביום השמיני בדקה עצמה לא מהני ולכאורה ודאי דהכי משמע לשון הש"ס דאשמענו
תחילתן אעפ"י שאין סופן וסופן אעפ"י שאין תחילתן דמשמע דנדאי חד מנייהו בעינו
או תחילתן או סופן וקשה טעמא מאי פיון דמוכח בגמרא דלרב טועה בעי לאטבולי
ביממא אלמא אף שלא בדקה כלל אם קמי שמיא גליא שלא ראתה הוי ספירה ומספיקא
שמא לא ראתה מצרכינו לה לטבול ביממא והרא"ש בעצמו מביא שם ראיה דהלכה פרב
מהא דטועה דמוקמינו לה כר"ע אבל לרבנו בעי טבילה ביממא וטועה הא לא בדקה כלל
והוי ספירה אם לא ראתה ולא בעינו בדיקה אלא להחזיקה ללא ראתה לקולא א"כ
בבדיקה שלפני השבעה ושל אחר שבעה נמי הא הוחזקה בלא ראתה ואמאי לא מהני
כנלע"ד: סימן פד שאלה אשה שעמדה מלדת וצוה הרופא לעשות לה רפואה שתתחוב
לה ספוג ממורח באיזה משיחה בתוך פי המקור ויהי' הספוג בתוך המקור כמה שעות
אם טהורה לבעלה אחר שהוציאה הספוג ונמצא נקי ומה דינה אם נמצא דם על הספוג:

תשובה בנדה (דף כ"א) תנו המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה אם לא טהורה כו' ר"י אומר בין פה ובין פה טמאה ומסקינו בש"ס דת"ק סובר אפשר לפ"ק בלא דם ולהכי אם אין עמה דם טהורה ור"י סובר א"א לפה"ק בלא דם וקרב"מ פסק (בפ"ה מהלכות א"ב) כת"ק דאפשר לפה"ק בלא דם אבל הרמב"ן וקרב"מ פסק (בפ"ה מהלכות א"ב) כת"ק בלי דם ועיין בנב"י מה"ת (ה' נדה) דאין חילוק בין נפתח מבפנים או נפתח מבחוץ או על ידי פלי בכל גוונא אמרינו דנודאי יצא דם מיהו הטור כתב (בסימן קפ"ח) דדוקא בחתיכה גדולה א"א בלי דם אבל בחתיכה קטנה לא חיישינו לדם והוא מדברי הרמב"ן ו"ל שהביא ראי' מדפריד' שם בש"ס אבבא דהמפלת כמין דגים חגבים שקצים ורמשים ולפלוג נמי ר"י בהא ולימא דאף אם אין עמהם דם טמאה משום דא"א לפה"ק בלא דם.

ולא פריד' ולפלוג נמי ברישא גבי המפלת כמין קליפות ושערוט ויבחושין אדנמים ע"כ דבקליפות ושערוט ושקצים ורמשים דהוי דברים קטנים מודה ר"י דאפשר לפה"ק בלא דם: והב"י (בסימן קפ"ח) כתב שהטור הוכיח לחלק בין חתיכה קטנה לגדולה ממה שפסק הרא"ש ו"ל כר"י דא"א לפה"ק בלא דם והוא בעצמו פסק ברואה דם בשפופרת טהורה ומשמע נמי מדבריו דסבר דהלכה כרבנו דסברי דאין דרפה של אשה לראות בחתיכה וקשה לפי מה שפסק כר"י אמאי מטהר הרי נפתח הקבר ע"ז וא"א בלא דם ולכך חילק בין קטנה לגדולה עיי"ש בדברי הב"י וכתב עוד הב"י בסוף הסימן ו"ל ושיעורא דחתיכה גדולה לא איתפרש לן דאין לאמר דכל שהיא גדולה מקליפה ושערה הוי גדולה שהרי כתב רבינו בסימן זה ודווקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת אלמא דשיעורא דשפופרת הוי קטנה לענין זה מיהו שיעורא דשפופרת גופא לא איתפרש לן אם עב או דק הלכך אזלינן לחומרא ולא מטהרינן אלא בשיעורא דשפופרת דק מן הדקים עכ"ל: הנה מדברי הטור והב"י משמע דלמדו דשיעור ענבי לענין פה"ק הוא פענבי שפופרת מהא דמטהרינן רואה דם בשפופרת ולא חיישינו לפה"ק ולא זכיתי להבין דמה ענין שפופרת לענין פה"ק דבשפופרת מטהרינן מטעם חציצה שהשפופרת חוצץ בין דם לבשרה והכתוב אומר בבשרה, כמ"ש רש"י ו"ל ותוס' בסוגיא שם ויכול להיות דמיידי שהכניסה גם ראש המקור בשפופרת וכשהי' פי המקור בשפופרת יצא הדם לחוץ דרף השפופרת ולא נפתח המקור כלל ע"י השפופרת ולא נכנס השפופרת לתוך המקור כלל [ומנהג הרופאים עכשיו שעושים כן פשרוצין לראות אם יש איזה מפה במקור מכניסין שפופרת עד שגם המקור נכנס ראש התחתון לתוך השפופרת ושם גם פי המקור וכן הר"מ כתב הך דינא דשפופרת (בפ"ה מהא"ב) וכתב שהכניסה השפופרת בפרוזדור ולא כתב שהכניסה למקור וכן משמע לשון רש"י ו"ל שכ' הכניסה שפופרת באותו מקום.

וא"כ אין שום ראי' מהך דשפופרת לענין ענבי החתיכה לפתיחת המקור ומדברי הש"ס שם דקאמר המפלת חתיכה סתם וגם אמר שם אעפ"י שפלאה דם לא משמע שיהא דק פקנה דק מן הדקים: עכ"פ אם נמצא הספוג נקי אחר שהוציאוהו מן המקור לדעת הרמב"ם ודעמו טהורה לבעלה דאפשר לפה"ק בלא דם ולדעת הרא"ש והטור וסייעתו הוי ספיקא דדינא אם זה מיקרי דבר עב לענין פה"ק או לא מיהו נראה שיש להקל ע"ז האופן כיון שהאשה אומרת שקודם שמכנסת הספוג לתוך פי המקור מכנסת שפופרת והמקור נכנס ראשו התחתון לתוך השפופרת ומוציאה השפופרת והספוג נשאר בפי

המקור א"כ יש להזהירה שגם קודם שתוציא הספוג תכניס השפופרת עד שיהא פי המקור, בשפופרת ותוציא הקנה שהספוג עליו דרוה השפופרת.

ואז ליכא חשש שמא יצא דם מפתחת הקבר דהא כ"ז שהספוג מונח במקור לא תישינו שיצא דם פדאמרינו בנדה (דף ג') דבמוה דחוק לא תישינו שיצא דם דרוה המוה ואין לחוש רק שמא יצא הדם אחר שהוציאה המוה ולזה לא בעינו למיחש דהלכה רונחת הרואה דם בשפופרת טהורה משום חציצה וזה אין לחוש שמא יצא הדם אחר הוצאת השפופרת והוי בבשרה דמסתמא הא דאמרו א"א לפה"ק בלא דם היינו שהדם יוצא בשעת פה"ק ממש והכא לא איכפת לן ביציאת הדם דהא הוי חציצה ע"י השפופרת ולא מסתבר שיתעכב יציאת הדם אחר פה"ק הרבה ויצא בשעה שאין השפופרת בתוכה ועוד דהא הוי ס"ס ספק שמא לא יצא דם כלל דאפשר לפה"ק בל"ד או דוה הוי חתיכה קטנה ואת"ל שיצא דם שמא יצא בשעה שהי' השפופרת מונח בתוכה וטהורה משום חציצה ויותר טוב שיתעכב השפופרת בתוכה איזה רגעים אחר יציאת הספוג מהמקור דוה לא תישינו שיתעכב יציאת הדם כ"כ אחר פה"ק: ולכאורה נראה לפ"ז אפילו אם תמצא דם על הספוג נמי טהורה דהא הרואה דם בשפופרת טהורה ואין לומר דהא דאמרנו הרואה דם בשפופרת טהורה הוא רק משום נדה אבל מדרבנן טמאה משום פתם דומיא דהא דדרשינו בבשרה עד שתרגיש בבשרה דהוי רק מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה משום פתם וכו' הא דאמרנו באשה שראתה דם במר"ג בין עומדת בין יושבת טהורה ויש פנה רבנותא דסברי דטהורה משום נדה וטמאה משום פתם כמ"ש הש"ך (בסימן קצ"א) דז"א דלא אשכחן לרבנותא דכתבי הכי גבי רואה דם בשפופרת לטמאה משום פתם ש"מ דלגמרי מטהרי וטעמא רבא איכא בהא מילתא דגבי פתמים איכא למיחש שמא ארגשה ולא אדעתה וכו' גבי עד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם דטמאה משום פתם התי' גבי איכא למימר אע"ג דתלינו בי' בעלמא מ"מ הא אפשר דמגופה אתיא בשעת בדיקה וכו' גבי מ"ר אע"ג דא"א להם לצאת בשעת מ"ר מ"מ אפשר דמקמי הטלת מר"ג הי' הדם להכי מטמאין משום פתם אבל גבי רואה דם בשפופרת פינו דחזינו דלא נמצא דם רק בשפופרת אמאי יחמירו רבנן לטמאה פינו דרחמנא טהרה והיכא דלא נמצא דם על הספוג ואנו באין לחוש רק משום א"א לפה"ק בלא דם ודאי דשרי דאף אם נימא דשפופרת מטמא משום פתם מ"מ הוי רק ספק דרבנן דהוי ספק אם יצא דם כלל משום דספוג זה לא הוי דבר עב להוציא דם וכיון דאם יצא דם הוי רק טומאת פתם ספיקא דרבנן לקולא]: ולכאורה הי' מקום להקל מטעם שכ' הרא"ש בשם רבינו שמשון (בפ' המפלות) באשה שנעקר מקורה וקמין חתיכת בשר נפל לה בבית החיצון וטיהר אותה לבעלה פינו שאין דרוה נשים לראות בכף פדקאמרי רבנן דאין דרפה של אשה לראות דם בחתיכה ופירש אין דרוה דם נידה לבא בעגנון זה ועיין בשו"ע (סי' קפ"ח) ובדברי האחרונים ז"ל וביותר בדברי הכרו"פ שביאר דברי הר"ש דאפילו ראתה דם מהמקור כל שנשתרבב המקור ונזפל למטה ומחמת זה יוצא הדם מיקרי אין דרפה של אשה לראות בכף וה"נ נימא אין דרפה של אשה לראות ע"י תחיבת ספוג והא דקא בעי ר' ירמ' מר"ז ראתה דם בשפופרת מהו ומבעי לי' אי דרשינו בבשרה ולא בשפופרת ומטהרין משום חציצה ולא מטהר בלא טעמא דחציצה משום שאין דרפה לראות בשפופרת הוא משום דמשפחת לה שתראה בשפופרת דם באופן שגם אם לא הי'

השפופרת נמי היתה רואה רק כיוון שהשפופרת הי' מונח בתוכה חנייץ בין דם לבשר ומיבועי ליה אם דרשינו בבשרה והחציצה מונע מלטמא אבל משום אין דרפה לראות פן א"א לטהרה דבלאו השפופרת נמי הי' יוצא הדם מגופה ולהכי מיבועי ליה בראיה דם בשפופרת ולא בראיה דם בקיסם פדמבועי ליה (בדף כ"ב) גבי קרי משום דגבי אשה בקיסם טהורה בלאו האי טעמא דחציצה משום שאין דרפה של אשה לראות בקיסם דהא הקיסם הוא שהוציא הדם ואלולי הקיסם לא הי' דם ליצא וכיון דעיקר האבועי דרואה דם בשפופרת הוא רק משום חציצה להכי ליכא למבועי בראיה בקיסם דבקיסם טהורה בלאו הכי ומיבועי לי' רק בשפופרת באופן שהדם הי' יוצא גם בלא השפופרת [ומשכחת לה שהגיע שעת ונסתה והכניסה השפופרת ויצא הדם דרף השפופרת או שנקנס גם פי המקור לתוף השפופרת שלא נכנס השפופרת לתוף המקור להוציא דם] אבל אם השפופרת הוציא הדם טהורה משום שאין דרפה של אשה לראות בכף פדעת רבינו שמשוין: ונראה לי דאפשר לחלק דלא אמרינו איה דרפה של אשה בכף וטהורה אלא אם ראתה בחתיכה דכל הנשים אין מפילות חתיכות ובאשה דעלמא לא משכחת כלל שתפיל חתיכות רק באשה זו אינרע מקרה שהפילה חתיכה וכן בעובדא דר"ש שנגעק המקור שלה ומוציא דם עי"ז כל הנשים אין מקור שלהו עקור.

אבל להוציא דם בקיסם כל אשה אם תוחבין לה קיסם בפי המקור מוציא דם ולהכי טמאה ולא מיקרי אינדרפה של אשה לראות דם בחתיכה ולהכי באשה פשיטא ליה דראתה דם בקיסם טמאה ולא מיבועי ליה רק בזב משום דכתיב ממנו ולא בקיסם אבל באשה ודאי טמאה אף לפי הר"ש דזה לא מיקרי אין דרפה לראות בכף דכל אשה מוציא דם בקיסם מעתה יש לנו לדון באשה זו דאף אם הוציאה הספוג מן המקור ונמצא נקי דאמרי' א"א לפה"ק בלא דם אבל אם המקור הי' בשעת הוצאת הספוג בתוף השפופרת יש להקל מטעם חציצה דדרשינו בבשרה ולא בשפופרת: ** (הגה"ה ודע שקשה לי טובא לר"ש שטמאה באשה שנגעק מקור שלה משום שאין דרפה של אשה לראות דם פן דא"כ באשה שראתה דם במר"ג נמי נימא אין דרפה של אשה לראות כף: **) סימן פה שאלה מקנה שהיא מעין הנובע ועומדת בצד הנהר וכשניקו את המקנה לא נזהרו לנקותה לשאוב המים בכלי נקוב כד"ת אם מותרת או לא: תשובה כתב הרא"ש ז"ל (במס' נדה ה' מקנאות) והמרדכי במס' שבועות ופסק פן השו"ע (בסימן ר"א סעיף מ') והרמ"א ז"ל כתב שיש להחמיר לעשות פן גם במעין פי יש חולקים אפילו במעין ואומרים דשאיבה פוסלת בה רק שהיקל באם יש טורח גדול לסמוך על המקילין דאין שאיבה פוסלת במעין פי כן עיקר ועיין בש"ף (שם ס"ק פ"ח) דהיכא דיש ספק אם נפל הג' לנגין בבת אחת יש להקל אפילו בלא טורח גדול ובטמאה דמעי' דהוי רק ספק אם נפל מהפלי ששאבו בו ג' לנגין בב"א ושרי אפילו בלא טורח גדול פהכרעת רמ"א אלא שחשש כבודו למה שראה במשפנות יעקב ז"ל דמקנה שעומדת בצד הנהר אין לה דין מעין פדמנא בתוספתא (דפ"א דמקנאות) והביא הר"ש שם החופר בצד הנהר בצד הים במקום הביצין הרי הן כמי תמצית החופר בצד המעין אעפ"י שפוסקין וחזרין ומושכין הרי הן כמעין פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי תמצית הרי שבצד הנהר אין לו דין מעין משום דאמרינו דהמים באין מצד הנהר וכיון שאין לו דין מעין נפסל בשאיבה וכתב שגם המהרי"ט כתב פן: והנה לפענ"ד יש לתמוה על דבריו

טובא דנדאי אם ניקמא דמעין אינו נפסל בשאיבה יש להכשיר גם מקנה העומדת בצד הנהר דהא המהרי"ק ז"ל פתב בטעמו של דבר שאין המעין נפסל בשאיבה משום דכיון דמעין מטהר בכ"ש א"כ השאובים גופניהו נטהרו ע"י המעין משאיבתו וכמו שכתב הרא"ש ז"ל בב"ק בטעמא דאין מקנה שיש בה מ' סאה נפסלת במים שאובין משום שהמים גופא נטהרו מטומאתו ע"י ההשקה במ' סאה וה"נ במעין נטהרו ע"י המעין וכ"כ התוס' במכות (דף ד') בהא דאמרינן התם חבית של מים שנפל לים הגדול הטובל בו לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשת לוגין שלא יהא במקום א' והקשו התוס' דהא מדשוי להו השקה כמחוברין לטהרה מטומאה ה"ה לענין טבילה נמי ומטעם זה פתבו דגרסינן חבית של יין וכ"כ הריטב"א ז"ל שם בחידושי דחבית של מים אין בו פסול שאובין משום דהוי פזריעה ואף להנהר רבנותא דסברי דאדם בעי מ' סאה ולא מהני לי מעין פחות ממ' סאה מ"מ פיון שנטהרו השאובין ע"י השקה במעין יכול האדם לטבול בו אחר שניתוסף עליו עד מ' סאה: ומה שרצה הגאון בעל מ"י ז"ל לאמר דכיון דלא מהני לאדם מעין פחות ממ' סאה לא מהני לי נמי השקה לטבול מהמים תורת שאובין ורק גבי כלי המעין מוטל מתורת שאובין משום דגבי כלי המעין כ"ש הוא כמקנה שלימה אבל לא גבי אדם לענ"ד זה תימא גדולה דאיהו ניקו ונימא דאם נפלו מים שאובין לתוך המעין וטבל בו כלי עלתה לו טבילה אף אם היו רובן שאובין דפוסל מן התורה לרוב ראשונים ז"ל אפ"ה אמרינן שהמים מן המעין בטלו ממנו דין שאובין ע"י זריעה וכשטבל אדם אדם במעין זה שנפלו בו שאובין לא עלתה לו טבילה והינין לגבי דידי' שאובין וכי אחרי שנתבטלו מדין שאובין חזרו להיות שאובין.

א"ו פיון שנטהרו השאובין ע"י המעין ואזלו מנייהו דין שאובין יכול גם אדם לטבול בו: א"כ לפ"ז אם המקנה עומדת בצד הנהר נמי אינה נפסלת בשאיבה דהא דתניא החופר בצד הנהר ובצד הים הרי הוא כמי תמצית היינו רק דלא מטהר בכ"ש כמעין אבל לענין שיפסל ע"י מים שאובין נדאי דאינו נפסל דהא האי כמי תמצית דקאמר היינו מי תמצית שלא פסקו כמ"ש הר"ש שם והרמב"ם (פ"ט מה' מקנאות הלכה ג') ובמי תמצית שלא פסקו הא תנו (בפ"א דמקנאות משנה נ"א) שתה טמא ושתה טהור טהור משום דסלקא טבילה למים הטמאים שנפלו שם אעפ"י שאין בהם מ' סאה.

וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ט ה"ב) דמי תמצית שלא פסקו מטהרין מים שנטמאו אעפ"י שאין בהם מ' סאה א"כ אין לפסול שאובין שנפל מן הפלי מחמת שמי המעין עומד בצד הנהר דכיון דדומה למי תמצית שלא פסקו הרי נטהרו במי המקנה.

וכיון שפבר הכריעו לנו הרמ"א ז"ל דבתנור גדול או בספק אם נפל מהפלי ג' לוגין בב"א יש להקל ולסמוך על דברי האומרים דמעין אינו נפסל בשאיבה והיינו ע"כ שאנו אומרים דנטהרו המים ע"י השקה והוכשרו אף לטבילת אדם א"כ ממילא גם במקנה העומד בצד הנהר לא חמירא משאר מקנה נובע דגם מקנה העומדת בצד הנהר הוא כמי תמצית שלא פסקו ותימא גדולה על המשפנות יעקב ז"ל שלא הרגיש בזה: ומ"ש שגם המהרי"ט פתב פן הנה מדברינו אלה תתבונן שאין דברי המהרי"ט ענין לדבריו כלל שהמהרי"ט פתב בטעם הגדולים שנהגו לנקות גם מקנה נובע בכלי מגובב משום שפמה מקנאות שבקרקע שהם מי תמצית שחופרים בעומק ומי גשמים הנבלעים בקרקע

מתמצים לתוך אותה גומא ועל הרוב הם מליחות ועפרות הארץ ורובם פוסקים מימיהם בימות הקנין פשיבשה לחלוחית הארץ והגי אין להם דין מעין שמטהר בכ"ש אפילו בזמן שבוצצין עכ"ל ומי גשמים שנבלעו בקרקע יש להם דין תמצית שפסקו ולהכי שפיר כתב המהרי"ט שנופסלים במים שאובין כדתנן (בפ"א דמקנאות) במי תמצית שפסקו דשתה טמא ושתה טהור טמא משום דמי תמצית שפסקו אין מטהרין המים הטמאים אבל חופר בצד הנהר דתנן שהם כמי תמצית שלא פסקו מודה המהרי"ט שאין פסול בשאיבה שהרי מטהר המים כמו מעין גמור: תדע שדעת המהרי"ט כן דהא בעצמו כתב שם באותו דיבור דטעם לנקות בכלי מנוקב א"א לתרץ משום דסברי דאדם בעי מ' סאה דא"א לאמר כן דכיון דנטהרו המים שאובין דמעט מטהר מים וכלים בכ"ש שוב מהגי אף לאדם וא"כ גם בעומד בצד הנהר נמי הרי המים נטהרו דהא מי תמצית שלא פסקו מטהרין נמי המים א"ו דקאי רק על בורות שאינם עומדין בצד הנהר ונובעים מעצמן שיש להסתפק בהם שהמים באו רק ממי גשמים שנתאספו בקרקע אבל לא קאי על חופר בצד הנהר ומה שהביא בסוף דבריו הו' משנה דחופר בצד הנהר הוא רק לחלוק על דברי מהרי"ק שמבואר בדבריו דכל הבארות יש להם דין מים חיים וע"ז חלק המהרי"ט וכתב דמי בארות שאינה מושכת ומוצאה מים חיים אלא שהכופותלים בוצצין מעט מכאן ומעט מכאן אין להם דין מעין אלא דין מי תמצית וע"ז הביא ראיה שגם חופר בצד הנהר נמי אין לו דין מעט לטהר בכ"ש ובעי מ' סאה אבל מ"מ נדאי דאין דינו שנה דמים שנתאספו בקרקע מהגשמים יש להם דין מי תמצית שפסקו ואינו מטהר את השאובין ומים שצד הנהר יש לו דין מי תמצית שלא פסקו ומטהר את השאובין: והנה רואה שדברי המהרי"ט רחוקים הרבה מדברי המ"י שהמהרי"ט לא מייירי אלא במקנאות הנובעים דאיפא למימר שבאים ממי גשמים הנבלעים בקרקע ורובם פוסקים בימות הקנין אבל המקנאות הנובעים מצד עצמם וכששואבין אותן מתמלאין ביום א' ואינם פוסקים גם בימי הקנין נדאי דנביעתן לאו מאסיפת מי גשמים הוא רק שנובעים מעצמן ולא איכפת לן במה שעומדים בצד הנהר דיש להם דין מי תמצית שלא פסקו שמטהר את השאובין כמ"ש הרמב"ם ז"ל (בה' מקנאות): ומה שהקשה המ"י ז"ל דלסברת הרא"ש ז"ל והמהרי"ק דמעט אינו נפסל בשאיבה וכשר אפילו לטבילת אדם כשנתוסף עד מ' סאה א"כ היכא משפחת דעת הראשונים ז"ל הסוברים דשאיבה ברובה הוי דאורייתא הא נטהרו השאובים במים הפשוטים דמה"ת רביעית נמי מטהר את המים אף שאינו מי מעט ג"כ תמיהני הא משפחת לה במי גבאים ומי בורות שייחין ומערות ומי תמצית שפסקו דאמרין בה במשנה שתה טמא ושתה טהור טמא מפני שאינן מטהרין המים הטמאים ואם נפל בהם כ"א סאין שאובין אינן מטהרין ואם הי' בהם מ' סאה מטהרים אדם וכלים ואף אם גימא דמי תמצית שפסקו שאינן מטהרין מים בהשקה הוא רק מדרבנן אבל מן התורה כל שאינן שאובין מטהרין נמי משפחת לה הא דשאוב ברובא פסול מה"ת ולא נטהרו השאובים ע"י השקה וזריעה כגון שנפלו כ"א סאה השאובין בב"א וכיון שהן רבין על המים שבקרקע ונפלו בב"א לא סלקא להו השקה דהא רביעית לא מטהר אלא מחטין וצינורות שכל גופן עולה במים אבל כ"א סאה שנפלו בבת אחת לא מהני להו השקה ולא נטהרו בתערוכתן ולהכי פסול מדאורייתא וכן משפחת אם המים הם מלוחים ועבים דלא מהני בהו השקה כמ"ש הריטב"א במפות דלהכי לא מהני השקה לחבית מים שנפלו

ליום הגדול מפני שמי ים הגדול עבים ומלוחים ואינם מתערבים: הרי נתפאר דגם אם עומדת בצד הנהר נמי אינה נפסלת בשאיבה להנה רבנותא דסברי דמעין אינו נפסל בשאיבה כנלע"ד: סימן פו שאלה ראובן שאסר בקונם הנאתו על שמעון ונתערב מאכל של ראובן בשל שמעון מב"מ ויש בה פדי לבטלו מה דינו: תשובה בנדריים (דף נ"ט) אמרינו דקונמות לא בטלי דהוי דבר שיש לו מתירין משום דאיתא בשאלה עיי"ש בגמ' אולם מצאתי להרב מהרי"ט ז"ל שכ' דלא מיקרי דשילמ"ת אלא באוסר פירותיו על עצמו שהוא עצמו האוסר והנאסר אבל האוסר על חברו לא הוי דבר שיל"מ דלהאוסר אינו אסור והנאסר אין ביזו להתיר עכ"ד (בח"א סי' ה'): ולכאורה יש להקשות מהא דאמרינו (דף מ"ז) תנו התם כ' בבבאי דקונם פירותיו על חברו מהו בחילופיהן מי אמרינו גבי דילי' הואיל ואדם אוסר פירות חברו על עצמו ולהכי אדם אוסר דבשלב"ל על עצמו גבי חברו הואיל ואין אדם אוסר פירות חברו על חברו אין אוסר דבר שלב"ל על חברו או דילמא חליפין פגידולין דמי הרי דבחליפין מיבעיא לי' אבל גידולין פשיטא לי' דאסור וכן פסקינו בשו"ע (סי' רי"ו) וכ"כ הרא"ש ז"ל בהדיא והר"מ ז"ל כתב (פ"ה מהלכות נדרים) שהאוסר פירותיו על חברו הרי החליפין והגידולין ספק ואינו נהנה ואם נהנה אינו לוקה והקשה הראב"ד ז"ל בהשגות על מ"ש דגם הגידולין הוי ספק דהא בגמרא פשיטא לי' דגידולין אסור דהא קאמר או דילמא חליפין פגידולין דמי ולא מסתפק אלא בחליפין לחוד מדקאמר או דילמא חליפין פגידולין דמי עיי"ש ותיגרין הלח"מ דהר"מ מייירי בגידולין דבר שזרעו פלה דאז אין בהם איסור תערובות ולא אסירי יותר מחליפין והוי בעיא דלא איפשטא והש"ס דקאמר או דילמא חליפין פגידולין דמי ופשטא לי' דגידולין אסורין מייירי בדבר שזרעו אינו פלה דאסור משום תערובות ע"ש בלח"מ א"כ הרי מבואר דפשטא להש"ס דדבר שאין זרעו פלה אסורין הגידולין משום תערובות ובגמרא (דף נ"ט) מסקינן טעמא דדבר שאין זרעו פלה אסור הגידולין ולא בטלי ברוך הוא משום דהוי דבר שיל"מ א"כ הרי חזינו דמיקרי דשיל"מ אף באוסר פירותיו על חברו ולא כמהרי"ט: מיהו נראה לי דאין ראי' מפאן דהא בעל האיבעיא הוא רמב"ח ואיהו מקשה לקמן (דף נ"ט) על ר"א דסובר גדולי היתר מעלין את האיסור ממשנה דשאיני אוכל בדבר שאין זרעו פלה אף גידולי אסורין ור"א משני ליה דהטעם הוא משום דשיל"מ ע"ש אבל רמב"ח סובר דטעמא דדבר שאין זרעו פלה גידולי גידולין אסורין הוא משום דאין גידולין מעלין את העיקר ולהכי פשיטא לי' דגידולין אסורין אף באוסר פירותיו על חברו דכינן דטעמא הוא משום דאין גידולין מבטלין העיקר מה לי באוסרן על עצמו מה לי באוסרן על חברו ונשפיר קאמר או דילמא חליפין פגידולין דמי דגידולין ודאי אסירי בדבר שאין זרעו פלה משום דאין גידולין מעלין את האיסור: ולפ"ז אין אנו צריכין לומר כדברי הלח"מ דהש"ס מייירי בדבר שאין ז"כ ולהכי גידולין פשיטא דאסורין.

והר"מ שכתב דגידולין נמי הוי ספק מייירי בדבר שזרעו פלה אלא דיש לומר דהר"מ מייירי בכל גוונא ואפילו בדבר שאין ז"כ הוי רק ספק רק דרמב"ח דסובר דהא דבדבר שאין ז"כ גידולין וגידולי גידולין אסורין אפילו אם החליפין מותרין הוא משום דגידולי היתר אין מעלין את האיסור מפני חשיבותו של עיקר להכי גם באוסר פירותיו לחברו גידולין אסורין אבל הרמז"ל פוסק כר' אבא וכמסקנא דהש"ס דגידולי היתר שפיר מעלין

את האיסור וטעמא דמתניתין דגידולין אסורין בדבר שאין ז"כ הוא משום דהוי דשיל"מ ולקחי באוסר פירותיו על חבירו לא חמירי גידולין מחליפין דבאוסרן על חבירו הא לא הוי בידו למיתשל עליהו דדברי המהרי"ט להכי פתב דחליפין וגידולין תרוננייהו הוי ספק וניחא בזה מ"ש הר"מ ו"ל באוסר פירותיו על חבירו דחליפין וגידולין הוי ספק ולא חילק בדבר שז"כ לדבר שאין זרעו פלה הוי הגידולין ודאי אסור משום תערובות אבל לפמש"כ דדעת הרמז"ל דלדין דקיי"ל כר"א דדבר שאז"כ אסור משום דשיל"מ א"כ באוסר פירותיו על חבירו דלא הוי דבר שיל"מ דאין ביד הנאסר להתיר לא חמיר דבר שאז"כ מדבר שז"כ ובתרוננייהו הוי רק ספק שאין איסורן משום התערובות אלא משום דלמא הנה פנונת הנודר גם על הגידולין: מיהו עיקר דברי הלח"מ שפירש מה דאמר בש"ס או דילמא חליפין פגידולין דמי קאי אדבר שאין זרעו פלה הוא דוסק גדול דהא קאי שם ארישא דמתניתין שהביא רמב"ח בתחילת בעייתו דקתני בה בבא דדבר שזרעו פלה ועלה קאי ואמר או דילמא חליפין פגידולין דמי ויותר נראה דהר"מ ו"ל מפרש הא דקאמר או דילמא חליפין פגידולין אין הפנונה דגידולין ודאי אסורין אלא דכלפי מה שאמר בתחילת בעייתו דהטעם דחליפין משום שגם הם הוי בכפונת נדרו ודמי לאוסר דשלב"ל עליו ע"ז אומר או דילמא טעם האיסור של חליפין הוא משום דדמי לגידולין ונימא דגידולין אסורין ולפי מאי דבעי למימר דהטעם משום דאדם אוסר דשלב"ל על עצמו באמת גם גידולין מותרין פינו שזרעו פלה וזה עיקר בעייתו אי טעם החליפין משום דכפונתו הנה על החליפין וא"כ לא שנייה זה באוסר על חבירו א"ד הטעם דחליפין משום דהוי פגידולין וגידולין אסורין דדמי לגופו של פרי אף שזרעו פלה ולא איפשטא בעייתו ונשארו חליפין וגידולין ספק כמ"ש הרמז"ל: והנה הראב"ד ו"ל בהא דהגידולין אסורין הקשה דהא בדבר שז"כ הוי הגידולין זה וזה גורם וקיי"ל דזה וזה גורם מותר אמנם לפמ"ש המג"א באו"ח (סימן תמ"ה) דבדבר שאיסורו במשהו זוז"ג אסור א"ש דקונמות דהוי דבר שיל"מ דהא אפשר בשאלה ולא בטל להכי זוז"ג נמי אסור ועיין בכ"מ שם ולפ"ז יאה מוכח דלא כמהרי"ט דהא חזינן דגם באוסר פירותיו על חבירו הגידולין אסורין ולהרמב"ם ו"ל הוי ספק ולא שרינן מטעם זוז"ג וע"כ מטעם דהוי דשיל"מ א"כ הרי חזינן דאף באוסר על חבירו שאין ביד הנאסר לשאול על הנדר נמי מיקרי דשיל"מ: מיהו נראה דאין ראיה מפאן דלכאורה יש להקשות על דברי מהרי"ט מהא דתנן בגדרים (דף מ"ח) הריני עליה ואת עלי שניהם אסורין ומותרין בדבר של עולי בבל ונאסורין בדבר של אותה העיר ואיזהו דבר של עולי בבל הר הבית והעזרות ובור שבאמצע הדרך ע"ש משמע דדבר של אותה העיר אסור משום דשנתפי ניהו ונאסור להנות מחלקו של מדיר וכן אמרינן בביצה (דף ל"ט) דגם בבור של עולי בבל אי הוי אמרינן דבירא דשנתפי ניהו הנה אסור ואמאי נימא דחלקו של המדיר בטל בשאר החלקים ומותר לשותות.

וע"כ הטעם משום דהוי דבר שיש לו מתירין והא התם קתני הריני עליה חרם ואת עלי וא"כ אמאי אסור המנדר בבור של אותו העיר הא המנדר אינו יכול לשאול על הנדר ולא מיקרי דבר שיש לו מתירין לדעת מהרי"ט ו"ל: מיהו נראה דבלא"ה אנו צריכין לתת טעם בהא דלא אמרינן שיתבטל חלקו של המדיר לרב"ח (בדף נ"ט) דטעמא דגידולין הוא משום שאין ההיתר מעלות את העיקר ולא נחית להו סברא דקונמות

דשיל"מ א"כ תיקשה לדידן' ממתניתין דבור של אותו העיר אסור ולא אמרינן דבטל חלקו של המדיר וצ"ל דלהכי לא בטל משום דדבר המעורב מתחילת ברייתו לא בטל כמ"ש המרדכי בשם רבינו משולם הובא במל"מ (בפ"א מהלכות משפב ומושב) וחישינן שמה יתמלא הבור מים אחר נדרו דאז הוי אסור והיתר מעורב מתחילת ברייתו [ומיירי בבור שהוא ממעינות הנובעין מעצמן דאז הוי האסור מעורב מתחילת ברייתו ולא בבור המתמלא ממי גשמים דבבור המתמלא ממי גשמים לא בא האסור מתחילת ברייתו אלא אחר שבא המים לבור וזוהו בו המדיר] ולא בטל מיהו לפמש"כ הנוב"י במהד"ת ב"ור"ד (סימן נ"ד) דדוקא ברובא לא בטל דבר המעורב מתחילת ברייתו אבל בס' בטל אפתי קשה דלכטל חלקו של מדיר דהא התם נדאי יש ששים נגד חלקו של מדיר: ונראה דיש לנישב לפי מה דאמרינן בביצה (דף ל"ח) גבי אשה ששאלה מתברתה מים ומלח ותבלין לעיסתה הרי הוא פרגלי שתיהו לענן תחומין ופריה ולכטל מים ומלח לגבי עיסה ואמר ר"א הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו וכו' ע"ש בסוגיא דר"א סובר דאסור תחומין מחמת שהוא ממונו של זה שאינו יכול להוליה לתחמו לא בטל ואב"י ורבא שם פליגי עלי' ויהבי שם טעמא אחרינא להא דלא בטלי מלח ותבלין א"כ י"ל דלהכי במנדר הנאה אסורים בבור של אותה העיר ולא אמרינן דבטל חלקו ברוב משום דהעיקר האסור הוא מחמת שממונו של חבירו נאסר עליו וממונא לא בטל ובמתניתין בקונם פירות האלו ע"פ או שאינו אוכל או שאינו טועם דהוצרך ר' אבא לשנוי' הא דלא בטל משום דהנה דבר שיש לו מתירין הא לא"ה שפיר הנה בטל הוא משום דהתם אין האסור משום הממון כלל שלא אסר עליו ממונו והנאתו כלל רק שאוסר פירות האלו עליו ובזה שפיר הנה בטל אי לאו דהנה סבר שיש לו מתירין אבל בהריני עליה ואת עלי שממונו של זה אסורין על זה לא שייך ביטול דממונא לא בטל: ונ"ל דאפילו לאב"י ורבא דאמרי התם שינויא אחרינא בהא דלא בטלי מים ומלח לגבי עיסה ול"ל הך סברא דלא בטל משום דממונא לא בטל מ"מ נראה דהיינו דוקא תחומין דאין עיקר ושורש האסור משום ממון רק שהוא תלוי בממון שדין תחומין הוא שהממון של איש ואיש נגרר אחר תחומו ובמקום שהבעלים אסורים ליהך גם ממונו אסור להוליה ועיקר האסור הוא משום תחומין בזה סברי אב"י ורבא דאית ביה דין ביטול אבל גבי קונמות שאוסר ממון חבירו עליו או שאוסר ממונו על חבירו שהעיקר האסור ושורשו הוא מחמת שהוא ממון חבירו בזה מודו אב"י ורבא דלא בטל משום דהנה ממוןא ולהכי שפיר תנן דאם אמר הריני עליה ואת עלי אסורים בדבר של אותו העיר דלא מהני בזה ביטול: ולפי"ז שוב אנו יכולין לומר כדעת המהרי"ט ז"ל דאם חבירו הדירו לא מיקרי דשיל"מ שיהי אין ביז הנאסר להתיר אסורו והא דלא שרינן באוסר פירותיו על חבירו דבר שזרעו פלה מטעם זוז"ג אף דלא הני דשיל"מ הוא מטעם דממונא לא בטל דבאוסר פירותיו על חבירו דהאסור הוא משום שהוא ממון חבירו לא בטל שיהי לא אמר פירות אלו על חבירי דאז הנה האסור על פירות אלו רק שאמר פירותי אסורים על חבירי שכל שהוא פירות אסרן על חבירו מפני שהם שלו הרי האסור משום שהוא ממונו ואף שלא אסר כל ממונו על חבירו דשארי חפצים לא אסר רק פירות לחוד מ"מ כל פירותיו אסור דהיינו מקצת ממונו ולהכי לא בטל וכיון דלא דינינן בזה דין ביטול זוז"ג נמי אסור וכמ"ש הכ"מ שם ובמתניתין דקונם פירות האלו

על פי אסור דבר שזרעו פלה ולא שרינו מטעם זוז"ג משום דהוי דשיל"מ דהא הוא אסור על עצמו ובקדו להתיר נדרו ובבעיא דרמב"ח באוסר פירותיו על חבירו לא שרינו מטעם זוז"ג משום דממונא לא בטל: מיהו נלפענ"ד דאין זה נכון דאף דהיכא דלא מתבטל מחמת דבר שיל"מ אסרינו נמי זוז"ג מ"מ היכי דאינו מתבטל מטעם ממונא לא אסרינו זוז"ג דבשיל"מ אם מניעת הבטול הוא מחמת דשיל"מ אז שפיר אסרינו דהא דהוי דשיל"מ מהני נמי לאיסור זוז"ג דלמה ליה לאהנוגי במקום שיש ספק איסור פיון שיש לו מתירין אבל הו' חומרא דממונא לא בטל לא מהני אלא היכא שיש ממשות של ממון חבירו מעורב כמו גבי בור של אותה העיר שיש לחבירו מידי בהאי בור ולא בטל אבל לענין זוז"ג כמו בגידולין בדבר שזרעו פלה פיון שפיר נסתלק ממון חבירו מפאן דהא זרעו פלה שוב הדרינו לכללא זוז"ג שרי בכל האיסורין שבתורה ולפ"ז פיון דאסרינו גידולים בדבר שז"כ בפירות האלו על פלוני ולא שרינו מטעם זוז"ג ע"כ דמיקרי דבר שיש לו מתירין אף באוסר פירותיו על חבירו שאין ביד הנאסר להתיר הנדר ונדעת הרשב"ץ שהביא המהרי"ט שם דגם בכה"ג מיקרי דשיל"מ הואיל וחבירו יכול להתיר הנדר: מיהו עדיין קשה לרמב"ח דפריה שם בש"ס (דף נ"ט) למ"ד גידולי היתר מעלין את האיסור ממתניתין פירות האלו ע"פ דאסור בחילופיהו וכו' ובדבר שאז"כ אפילו גידולי גדולין ואין גידולי היתר מעלין האיסור ולא סבר לשנוי' דר"א דקונמות הוי דשיל"מ א"כ תקשה לדידה נהי בדבר שאז"כ אסור משום דאין גידולי היתר מעלין האיסור אבל בדבר שז"כ דליכא גופו של איסור אמאי אסר בחילופיהו וגידוליהו הא קי"ל דזה נזה גורם מותר פקונשית הראב"ד ז"ל וצ"ל דרמב"ח סובר דהו' מתניתין דקונם פירות האלו עלי אסור בחילופיהו וגידוליהו אתיא כמ"ד זה נזה גורם אסור וכן מוכח מהא דבעי רמב"ח בפסחים (דף כ"ז) בתנור שהסיקו בעצי הקדש מהו ואמר ר"ח וכי מה בין ערלה להקדש ואמר רבא הכי השתא ערלה בטלה במאמתי הקדש אפילו באלף לא בטיל וקשה אמאי לא פשיט רמב"ח דשיל"מ זוז"ג אסור ממשנה דדבר שז"כ אסור בגידולין דהטעם כמ"ש הכ"מ ז"ל משום דהוי דבר שיל"מ ואסור אף דהוי זוז"ג א"ו דרמב"ח לטעמיהו בגדרים דקונמות לא הוי דבר שיש לו מתירין והא דלא שרינו חליפין וגידולין בדבר שזרעו פלה הוא משום דהאי תנא סובר זה נזה גורם אסור בכה"כ: ונ"ל להביא ראיה מדברי הרמז"ל דגם באוסר פירותיו על חבירו מקרי דשיל"מ כדעת הרשב"ץ ז"ל דהא הר"מ פסק בהו' בעיא דקונם פירות אלו על חבירו לחומרא דהחליפין אסורין מספק ופי' המפרשים דמפרש דבעיא דרמב"ח הוא אי החליפין אסורין מה"ת להכי פסק לחומרא פדיון ספיקא דאורייתא לחומרא כמ"ש מפרשי הרמז"ל עיין בדבריהם וקשה איך אפשר לומר דהחליפין אסורין מה"ת הא נדאי חליפין לא גרע מזוז"ג דנהי דדבר המוחלף בא לידו ע"י שנתן לחבירו דבר האיסור מ"מ דבר המוחלף בעצמו היתר הוא ולא גרע עצמותו של דבר המוחלף מפל זוז"ג כמו נטע אגוז של ערלה וטען פירות שהפירות באו מכח יבול הארץ ומכח אגוז של ערלה וכן דבר המוחלף בא בעצמותו מהיתר ומחמת שנתן לחבירו הדבר של איסור ולא גרע מזוז"ג ואמאי בעינן למיסר חליפין מה"ת נאפילו אם נימא דדעת הרמז"ל דגם באוסר על חבירו הוי דבר שיל"מ ובדשיל"מ בזוז"ג נמי אסור כמ"ש לעיל וכמו שגידולין אסורין מה"ט מ"מ תקשה הא רמב"ח ל"ל דקונמות הוי דבר שיל"מ כמ"ש ל"ל מסוגיא דגידולי היתר

מעלין את האיסור ואם פן איך בעי למימר דחליפין אסורין הא לא גרע מזוז"ג: לכן נראה דגם הר"מ מפרש פדעת הר"ן ז"ל דבעיא דרמב"ח הוא רק משום קנסא למחליף עצמו ובעי רמב"ח למימר אף דזוז"ג שרי בכל התורה פולה וקונמות לא הוי דבר שיל"מ לרמב"ח מ"מ קנסינן ליה הואיל והחליף באיסור ומה שפסק הרמז"ל מספיקא לחומרא ולא מקילינן מטעם ספיקא דרבנן.

הוא משום דאנן קיי"ל דקונמות הוי דבר שיש לו מתירין דלא כרמב"ח ובדשיל"מ אסרינן אף בספק דרבנן כדאימא בפ"ק דביצה וביו"ד (סי' ק"ב) ולהכי בשארי איסורין פסק (בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות) דמותר אף למחליף עצמו משום דלא הוי דבר שיל"מ ופסקינן מספיקא לקולא משא"כ בקונמות דהוי דבר שיל"מ פסק לחומרא דאסור ונה ברור פדעת הרמז"ל ולפ"ז יש לנו ראיה דגם באוסר פירותיו על חבירו נמי הוי דבר שיל"מ דהא מה"ט פסק הרמז"ל לחומרא בבעיא דקונם פירותיו על חבירו: מיהו הרמ"א ז"ל ביו"ד (סימן ק"ב) פתב מי שגדר מדבר אחד ונתערב אחר כף לדידה מיקרי דבר שיל"מ עכ"ל משמע דוקא לדידי' היינו לבעל הגדר מיקרי דשיל"מ אבל למי שלא נדר רק שחבירו הדירו לא מיקרי דשיל"מ פדעת המהרי"ט ז"ל: שוב ראיתי דאין מדברי הרמב"ם ז"ל ראיה כלל דאף שמוכח מדבריו דבאוסר פירותיו על חבירו מיקרי דבר שיל"מ יש לומר דהר"מ לשיטתו אזיל שפסק (בפ"י מהלכות גדרים) דהמדיר את חבירו והנהו דלוקה המדיר וכמ"ש הר"ן ז"ל בגדרים (דף ט"ו) בשמו בהא דאמרינן שם שאף נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד תחג הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה היינו שהוא לוקה שהדירה אם הנהגה אותה אבל היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שנייף בה כל יחל דברו אם פן עיקר האיסור בקונם פירות על פלוני על המדיר ולהכי שפיר הוי דבר שיל"מ דהא המדיר ביזו לאיתשולי על נדרו אבל לפי מה שחלק עליו הר"ן ז"ל בגדרים (דף ט"ו ובדף ל"ה) וסובר דהא דקאמר לוקה היינו היא לוקה שעלי' חל האיסור אם פן בקונם פירותיו על חבירו עיקר כל יחל על המודר אפשר לומר דלא מיקרי דבר שיל"מ דעיקר האיסור על המודר ואין ביזו לשאול על הגדר כ"ז נלע"ד: סימן פז שאלה באחד שגדר ליחם סף מסויים לצדקה ושמע אביו ביזעו את מעמד בנו כי ברע הוא וחילק סף זה לעניים כדי לפטור את בנו מנדרו ועתה הבן שואל אם יצא ידי נדרו בזה או לא: תשובה לכאורה נראה לי דאף דבחוב דעלמא אדם פורע חובו של חבירו ומיפטור הלוקה אבל בגדר יש להסתפק אם יצא ידי נדרו במה שאחר נתן עבורו אם לא זיכה לו המעות מקודם ואין אדם יכול לפטור חבירו מנדרו וצריך הגודר בעצמו לקיים נדרו ואף דאמרינן בערכין (דף כ"א) חטאתו ואשמו של פלוני עלי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא עולתו ושלמיו עלי בין לדעת בין שלא לדעת יצא אלמא דאדם יכול לפטור את חבירו המחוייב קרבן אפשר לומר דזהו דוקא קרבן שאדם חייב מאיליו שחייבתו תורה כמו חטאת ואשם שחייבתו תורה וכן עולה מיירי בעולת ראי' ועולת גזיר' ושלמים מיירי בשלמי גזיר' וכדאימא בתמורה (דף י') דקרבות גזיר' יכול אחר להפריש עבורו עיי"ש שהוא לא נדר להכי יכול חבירו לפוטרו אבל נדר להביא עולה ושלמים אין חבירו יכול לפוטרו עד שביא ממנו לקיים נדרו והא דבעי ר' זירא בחולין (דף כ"ג) הרי עלי תודה מן החמץ או מן המצה והביא שיאור מהו ספיקא הוי ונפיק ממ"נ או דילמא ברי' הוי ולא נפיק ופריף הא לא ידע אי חמץ הוא דליתי מצה אי מצה הוא דליתי חמץ ומשני

כגון דאָמר הָרִי עָלֵי לִפְטוֹר תּוֹדָתוֹ שֶׁל חֲבִירִי וּפְרִיָּהּ וְהָא לֹא יָדַע חֲבִירוֹ וְלֹא מִיפְטֹר וּמִשְׁנֵי כְּגוֹן דְּלֹא אָמַר לִפְטוֹר מִיִּפְקַ גְּבָרָא יְדִי נִדְרוֹ נְפִיק אִו לֹא יַעוּי"ש מִשְׁמַע דְּחֲבִירוֹ הַמְּחַנְיָב תּוֹדָה מִיִּפְטֹר בְּמָה שֶׁהוּא מְבִיא חֵלֶת לְחֵם עֲבוּרוֹ הֵתֵם מִיִּירִי שְׁחֲבִירוֹ אָמַר הָרִי זֶה תּוֹדָה שֶׁהִקְדִישׁ בְּהִמְתּוֹ לְתוֹדָתוֹ וּמְחַנְיָב לְהִבִּיא תּוֹדָתוֹ וְחֵלֶת חֲמִץ וּמִצָּה עֲמָה לְהִכִּי יָכוֹל זֶה לְפִנְטוֹרוֹ וּלְהִבִּיא חֵלוֹת עֲבוּרוֹ וּבִכָּה"ג שְׁפִיר יָכוֹל לְהִפְטֹר הַמְּקָרִיב אֶת הַתּוֹדָה ע"י אַחַר שְׁמִבִּיא עָלָיו חֵלוֹת וְנִצָּא יְדִי נִדְרוֹ דְּהָא לֹא אָמַר הָרִי עָלֵי רַק שְׁאָמַר הָרִי זֶה עַל בְּהִמָּה יְדוּעַ וְכִשְׁמִבִּיאָה יִצָּא יְדִי נִדְרוֹ וּמָה שְׁמְחַנְיָב לְהִבִּיא לְחֵם אִין זֶה בְּלִשׁוֹן נִדְרוֹ רַק שֶׁהַתּוֹרָה חִיִּיבְתוֹ לְכָל הַמְּבִיא תּוֹדָה לְהִבִּיא לְחֵם עֲמָה וְכִינּוֹן שֶׁהִלְחֵם הוּא חוֹב עָלָיו מִחֲמַת שְׁמִבִּיא בְּהִמְתּוֹ לְקָרְבַּן תּוֹדָה יָכוֹל חֲבִירוֹ לְפִנְטוֹרוֹ וּלְהִבִּיא חֵלוֹת עֲבוּרוֹ כְּמוֹ כָּל הַקְּרָבָנוֹת שְׁחִיבְתוֹ תּוֹרָה שְׁאָדָם יָכוֹל לְפִנְטוֹרוֹ: וְאִפְּלוּ אָמַר הָרִי עָלֵי תּוֹדָה נְמִי אִין חֵיִיב חֵלוֹת מִחֲמַת נִדְרוֹ רַק שֶׁהַתּוֹרָה חִיִּיבָה לְכָל הַמְּבִיא תּוֹדָה לְהִבִּיא לְחֵם וְהִכִּי מִשְׁמַע בְּמִנְחוֹת שֵׁם (דָּף פ"א) דְּתַנּוּ הָאוֹמֵר עָלֵי תּוֹדָה מְבִיא תּוֹדָה וְלַחֲמָה וּמִיִּיתִי שֵׁם ת"ש הָאוֹמֵר הָרִי עָלֵי תּוֹדָה בְּלֹא לְחֵם זָבַח בְּלֹא נְסָכִים כּוֹפִין אוֹתוֹ וּמְבִיא לְחֵם עִם הַתּוֹדָה וְנְסָכִים עִם הַזָּבַח וּפְרִיָּהּ שֵׁם הַש"ס אִמָּאֵי הָא הָרִי נִדְרַ וּפְתַחוּ עִמּוֹ וּמִשְׁנֵי ר' יוֹחָנָן בְּאוֹמֵר אֵלוּ הֵייתִי יוֹדַע שְׁאִין נוֹדְרִין אֲלֵא כָּף לֹא הֵייתִי נוֹדֵר כָּף וְהַשְׁתָּא הִדְר בִּי וְאִינוּ רוּצָה לְהִבִּיא לְחֵם כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהִבִּיא לְחֵם עִי"ש הָרִי דְּהָא גְּבָרָא פִּינּוֹן בְּפִירוּשׁ שְׁתָּהָא הַתּוֹדָה בְּלֹא לְחֵם וְאִין לְחֵם בְּכָלֵל נִדְרוֹ כָּלֵל שְׁהָרִי הַתְּנָה שְׂיֵהָא בְּלֹא לְחֵם וּב"ה ל"ל תְּפֹס לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן וְאִפ"ה חִיִּיב לְהִבִּיא לְחֵם ג"כ מִשׁוּם דְּכִינּוֹן דַּמ"ע לְהִבִּיא לְחֵם עִם תּוֹדָה וּמָה שֶׁהַתְּנָה הוּא שְׂיֵהָא בְּלֹא לְחֵם הִי בְּטָעוֹת וְחֲנָאוּ בְּטַל מוֹקְמִינּוֹ אֲדִין תּוֹרָה וְחִיִּיב לְהִבִּיא לְחֵם עִם תּוֹדָתוֹ הָרִי חֲזִינּוֹ דְּאָף שְׁאִין חֵיִיבוּ שֶׁל לְחֵם מִחֲמַת שְׁנִכְלָל בְּאַמִּירַת הָרִי עָלֵי תּוֹדָה מ"מ חַל חֵיִיבוּ שֶׁל לְחֵם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוָה בַּפ"ע וְכַדְאָמְרִינּוֹ נְמִי (בְּדָף פ') דְּאָם אָמַר זֶה תּוֹדָה וְזוֹ לַחֲמָה אָבְדָה תּוֹדָה אִינוּ מְבִיא תּוֹדָה אַחֲרַת אָבְד לְחֵם מְבִיא לְחֵם אַחֲרַת מִשׁוּם דְּלַחֲמָה גְּלַל תּוֹדָה וְאִין תּוֹדָה גְּלַל לְחֵם עִי"ש.

וּא"כ נִדְאֵי דְּאִפְשָׁר דְּהַש"ס דְּחֲנֻלִין דְּאָמְרִינּוֹ שֵׁם דְּמִצְיָ לִפְטוֹר בְּחֵלְתוֹ תּוֹדָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ מִיִּירִי אִפְּלוּ הִיכָא שְׁחֲבִירוֹ אָמַר הָרִי עָלֵי תּוֹדָה דְּמְחַנְיָב לְהִבִּיא לְחֵם מִמִּצְוָה דְּרַמְיָא עָלֵיהּ וְלֹא מִחֲמַת נִדְרוֹ וּלְהִכִּי מִצְיָ מִיִּפְטֹר בְּחֵלֶת חֲבִירוֹ [וּכ"ש אִם אָמַר הָרִי זֶה תּוֹדָה דְּנִדְאֵי אִין חֵיִיבוּ שֶׁל לְחֵם בְּלִשׁוֹן נִדְרוֹ רַק לְחֵיִיב שְׁחִיבְתוֹ תּוֹרָה] אָבַל הַנּוֹדֵר אֵינָה דְּבַר לֹא מִיִּפְטֹר בְּמָה שְׁחֲבִירוֹ מְבִיא עֲבוּרוֹ: וּבִזְנָה נ"ל לִיִּישָׁב מֵאִי דְּאִיתָא בְּנִדְרִים (דָּף ל"ה) דְּאִיבְעִי לְהוּ הִנֵּי פְהִי שְׁלוּחִי דִּידָן נִינְהוּ אוּ שְׁלוּחִי דְּרַחֲמָנָא לְמַנ"מ לְמוֹדֵר הַנְּאָה א"א שְׁלוּחִי דִּידָן אָסוּר וּא"א שְׁלוּחִי דְּרַחֲמָנָא שְׁרִי וּפְשִׁיט מִמְתְּנִיתִין דְּתַנּוּ גְּבִי מוֹדֵר הַנְּאָה וּמְקָרִיב עָלָיו קִינֵי זָבִין וְזָבוֹת גְּדוֹת וְיוֹלְדוֹת וּפְרִיָּהּ וּלְטַעֲמִיָּהּ לִיתְנֵי וּמְקָרִיב עָלָיו קְרָבָנוֹת אֲלֵא כַּד ר"י דְּאָמַר הַפֶּל צְרִיכִין דַּעַת בְּעָלִים חוּץ מִמְּחַסְרֵי כְּפָרָה וּלְהִכִּי שְׁרִי בְּמוֹדֵר הַנְּאָה מִשׁוּם דְּכִינּוֹן דַּא"צ דַּעַת א"צ שְׁלִיחוֹת.

וְאִם כ"פ קָאָמַר מְתִיב רַב שִׁמִּי בְּר אָשִׁי מְבַרְיָתָא אִם הִנֵּה פְהִי יְזַרוֹק עָלָיו מִדָּם חֲטָאתוֹ וְאִשְׁמוֹ וּמִשְׁנֵי דָם חֲטָאתוֹ וְאִשְׁמוֹ שֶׁל מִצְוָרַע דְּהָרִי נְמִי מְחַסְרַת כְּפָרָה וּא"צ דַּעַת וּשְׁלִיחוֹת וְקָשָׁה דְּהָא הַש"ס הוֹכִיחַ דְּדוֹקָא מְחַסְרֵי כְּפָרָה הוּא דְּשְׁרִי דְּהָא קָאָמַר וּלְטַעֲמִיָּהּ לִיתְנֵי מְקָרִיב עָלָיו קְרָבָנוֹת וְאִיָּהּ בְּעִי רִשְׁבָּ"א לְאִכּוּחֵי מְבַרְיָתָא דְּכָל הַקְּרָבָנוֹת שְׁרִי הָא תְּקָשָׁה עָלָיו א"כ לִיתְנֵי בְּמִתְנִיתִין סְתָם מְקָרִיב עָלָיו קְרָבָנוֹת כְּקוֹשִׁית הַש"ס וְגַם הַר"מ ז"ל פָּסַק (בַּה' נִדְרִים פ' ו' ה"ה) דְּכָל הַקְּרָבָנוֹת מוֹתֵר לְהַקְרִיב עָלָיו וְקָשָׁה גַם עָלָיו קוֹשִׁית הַש"ס

ואף שְׁהָר"ן ז"ל שם פתב דאף דהש"ס קאמר וילטעמיה מ"מ הוכחה גמורה ליפא מזה דאפשר לומר דגם שארי קרבנות מותר וְהָא דַּנְקֻט מְחֻסְרֵי פְּפֵרָה הוּא לְרְבוּתָא דֵאע"ג דמתירו לאכול בקדשים עכ"ל אבל דברי הרמב"ם ז"ל לא יתנישבו בזה דאם איתא דיש רבנותא בזה שמופך להקריב קרבן שמתירו לאכול בקדשים א"כ אמאי שתיק הרמב"ם להשמיענו רבנותא זו דכיון דההכרח לאמר לפום מאי דאמרינן דשלוחי דשמיה ניהו דהא דקתני במתניתין מחוסרי פפירה הוא להשמיענו דמה שמתירו לאכול בקדשים לא הוי הנאה, א"כ אמאי השמיט הרמב"ם להשמיענו הך רבנותא: ועוד שְׁהָר"ן ז"ל כתב (בפ"א דמחוסרי פפירה) שאשם אינו מעכב מלאכול בקדשים ועיין בלח"מ (בפ"י מה' נזירות) שביאר דבריו וא"כ אם איתא דהתנא אתי לאשמיענו הני דמתירין לאכול בקדשים לא הוי לי למיתני אשם שאינו מעכב מלאכול בקדשים ועוד הקשו שם הרשב"א ז"ל וְהָר"ן ז"ל בְּהָא דְפָרִיף רַב שִׁמִּי בַר אֲשִׁי מְבַרְיָתָא דְקִתְנֵי אִם הִי פִּהוּ יְזָרִיק עָלָיו דִּם חֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ הָא בְּמִשְׁנֵה נְמִי קִתְנֵי פִּן וּמְקַשָּׁה מְבַרְיָתָא וּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ שְׂרָצוֹ לְשִׁבְשׁ הַסְּפָרִים וְלֹא גָרְסִי בְּמִתְנִיתִין חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת וְהֵם תִּירָצוּ דְבְּמִתְנִיתִין יִדַע דֵאִיפֵא לְשִׁנּוּי בְּחֲטָאת וְאֲשָׁם דְּמִצְוֶרַע מִשּׁוּם דְּדוּמְיָא דְקִינֵי זָבִין קִתְנֵי דְהֵי נְמִי מְחֻסְרֵי פְּפֵרָה לְהִכִּי פָּרִיף מְבַרְיָתָא דְקִתְנֵי חֲטָאת וְאֲשָׁם לְחוּד דְּמִשְׁמַע כָּל חֲטָאת וְאֲשָׁם אֶפְּלוּ דְלֹאוּ מְחֻסְרֵי פְּפֵרָה וְזֶה דְּוָסְק: לְכֹן נִרְאֵה לִי לְפִי מֵאִי דְאֲמִרִינּוּ בְּכַתּוּבּוֹת (דף ק"ח מתניתין בשלמא שוקל שקלו מצוה קא עביד דתנו תורמין על האבוד ועל הגבוי אלא פורע חובו הא משתרשי לי ומשני ר' אושעיא הא מני חנו הוא דאמר גבי עמד אחד ופירגס את אשתו איבד מעותיו רבא אמר דמייירי שלנה ע"מ שלא לפרוע.

ועי"ש בתוס' ורא"ש ובח"מ (סימן קכ"ח) שדעת ר"ת וסייעתו דדווקא במזונות אשתו פטור אבל בשאר חובות חייב ובשקלים מייירי באבוד וגבוי דווקא והראשונים חלקו עליו והביאו דברי הירושלמי בכתובות ובגדרים שאמר שם בהדיא דבכל חוב דעלמא נמי פטור לחנו דהירושלמי מיייתי ראי' ממתניתין דמקריב עליו קיני זבין וזבות כו' דמשמע לי להירושלמי דמקריב משלו ושרי אע"ג דממשפנין ע"ז ובתשובה אחרת פירשנו פירוש אחר בדברי הירושלמי] וכ"פ הרמב"ם ז"ל דשוקל את שקלו ולא הנפיר אבוד וגבוי פלל ולפ"ז נראה דהא דפריף הש"ס וילטעמיה לתני מקריב עליו קרבנות משום דהש"ס מפרש הא דמקריב עליו קיני זבין מייירי דמקריב משל המוֹדֵר ולהכי פריף שפיר וילטעמיה דאי נימא דכהני שלוחי דר' חמנא ומותר להקריב קרבנות דלאו מחוסרי פפירה א"כ ניתני מקריב עליו קרבנות סתם ומדלא תני סתם ע"כ דווקא במחוסרי פפירה שרי משום דא"צ דעת בעלים הא בכל הקרבנות אסור ורב שימי בר אשי דמותיב מברייתא דאם ה' פהו ובעי לאוכוחי דכל הקרבנות מותר להקריב לא חש להך וליטעמיה דפריף הש"ס משום דסובר כדעת הרמב"ם ז"ל דשרי להקריב משל המדיר אפילו היכא דממשפנין כמו שקלים או מחוסרי פפירה ולהכי מציינו לפרושי מתניתין דמקריב עליו קרבנות היינו שמקריב משלו עבור המוֹדֵר ושוב לא תקשה אמאי לא תני מקריב עליו קרבנות סתם שְׁהָר"ן ז"ל דאין אדם יכול להקריב על חבירו קרבנות שהוא מחויב בנדר.

ואין המוֹדֵר מִיפְטֹר בְּנִדְרוֹ בְּמֵה שְׁאֲחֵר הַקְּרִיב עֲבוּרוֹ וְלֹא מֵהֵנִי הַקְּרִיב חֲבִירוֹ אֲלֵא בְּקִרְבָּנוֹת שְׁחִיבֵיתוֹ תוֹרָה וְהֵינּוּ קִינֵי זָבִין וְזָבוֹת וְיִוָּלְדָת וְחֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת שְׁהֵן חוֹב עָלָיו

[ואף דבש'למים נמי משפחת שהו חוכה עליו מן התורה כמו שלמי נזיר דאמרין בתמורה דף י') שאדם מביא על חבירו מ"מ לא מיתני לי' שלמים פיון דאיפא שלמים ועולות הפאים בנדר שאין חבירו יכול להביא עליו להכי לא תני שלמים] וא"כ איפא למימר דבשאר קרבנות שאינם מחוסרי פפירה נמי לא תנישין לאיסור הנאה משום דשלוחי דשמאי ניהו והא דלא קתני קרבנות סתם משום דמייירי במקריב משלו על המנדר וזה לא מהני בשאר קרבנות הפאין בנדר משום דאין הנודר יוצא ידי נדרו במה שחבירו מביא עליו וא"כ לא קשה הו ולטעמיהו לר"ש בר אשי מחמת שהוא מפרש ומקריב עליו היינו משל עצמו והש"ס דמקשה מעיקרא ולטעמיהו הוא משום דמפרש ומקריב עליו היינו משל המנדר וכשיטת הש"ס דילן בכתובות דשוקל את שקלו מייירי באבוד וגבוי אבל בלא"ה אסור משום דמהנהו הוא פיון דמשתרשי לי' שפוטרו מלהביא בהמתו ומביא הקרבן משל עצמו א"כ אם איתא דשלוחי דשמאי ניהו ולייתני קרבנות סתם אבל רשב"א דמפרש ומקריב משל המדיר לא מצוי למיתני קרבנות סתם דאין המנדר יוצא בהקרבת המדיר בקרבנות שלא חייבתו תורה אלא שנתחייב בנדר: והשתא מיושב היטב קושיות הרשב"א ו"ל ונה"ן ו"ל אמאי לא מקשה רב שימי ממתניתין דקתני נמי חטאות ואשמות ויפרש בחטאות ואשמות דעלמא שרשאי המדיר להביא עבורו דז"א דהא ר"ש דבעי לאוכוחי דשלוחי דשמאי ע"כ דמפרש למתניתין שהפקה המדיר מקריב משלו א"כ ליפא לאוכוחי מידי ממתניתין דשלוחי דשמאי ניהו דהא איפא לפרושי הא דתנו ומקריב עליו לאו בכהן קמייירי פלל אלא בישראל וקרי מקריב עליו מה שנותן בהמתו להקריב עליו והפקה מקריבו ואף אם נימא דלישנא דמקריב עליו משמע בכהן המקריב הקרבן למזבח מ"מ אינו מוכח מזה דשלוחי דשמאי ניהו דאפשר דשלוחי דידן ניהו מיהו לא בעינן דלהוי שליח המתכפר כ"א שליח המפריש הקרבן על חבירו והיינו שליח של בעל הבהמה אבל שליח המתכפר לא בעינן וכיון דמתניתין מייירי שהפקה המדיר מקריב משלו לא איכפת לן למה שעושה שליחותו של המנדר דלא בעינן שליחות המתכפר אלא שליחות בעל הבהמה והכא הפכה המקריב הוא בעצמו בעל הבהמה ולעולם אימא לך דשלוחי דידן ניהו ולהכי הוצרך רב שימי לפשוט מברייתא דקתני אם הנה פהו זנורק עליו דם חטאתו ואשמו דמייירי שהבהמה של המנדר.

רק שהפקה המדיר מקריבו למזבח וזנורק הדם ואפ"ה שרי אלמא דלא הוי פלל שלוחי דידן ושרי במנדר הנאה וא"ש הא דהוצרך לפשוט מברייתא ולא פשיט ממתניתין: הדרן למילתא קמיייתא דרשב"א מפרש למתניתין שהמדיר מקריב משלו על המנדר ולהכי לא קשה עליו קושיות הש"ס ולטעמיהו דשלוחי דשמאי ניהו ליתני קרבנות סתם.

משום דלא מצוי למיתני סתם קרבנות שאין אדם יכול להקריב על חבירו אלא קרבנות שחבירו חייב בהם מעצמם ולא מה שנדר מיהו ראיה זו יש לדחות דלעולם אימא לך שיכול להקריב על חבירו אף קרבנות שנדר מעצמו והא דלא חש רב שימי בר אשי להא דמוכח ממתניתין דדוקא במחוסרי פפירה שרי מדלא קתני קרבנות סתם משום דהוכחת הש"ס מהא דלא קתני קרבנות סתם הוא רק לעולא דאמר בערכין (דף כ"א) דהא דתנינן חטאתו ואשמו של פלוני עלי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא עולתו ושקלמיו של פלוני עלי בין לדעת בין שלא לדעת יצא מייירי בשעת הפרשה דעולה ושלמים א"צ דעת בשעת הפרשה.

אָבֵל בְּשַׁעַת כַּפָּרָה אֵינִי וְאֵינִי צָרִיכִין דַּעַת לְהִכִּי פָרִיף שְׁפִיר דַּא"א דְּבַכְל הַקְּרַבְנוֹת אֲמַרִּינּוּ שְׁלוּחֵי דְשִׁמְיָא וְשָׂרֵי א"כ לִיתְּנֵי קְרַבְנוֹת סְתָם וּמְדָלָא תְּנֵי קְרַבְנוֹת סְתָם ש"מ דְּלֵא שָׂרֵי בְּמוֹדֵר הִנָּאָה אֵלָּא בְּמַחְסָרֵי כַּפָּרָה דַּא"צ דַּעַת אָבֵל כָּל הַקְּרַבְנוֹת אָסוּר לְהַקְרִיב עֲבוּרוֹ מִשּׁוּם שְׁלִיחוֹת דְשְׁלוּחֵי דִידֵן נִיגְהוּ בְּמִידֵי דְצָרִיף דַּעַת אָבֵל לְשִׁמוּאֵל דְאָמַר הֵתָם בְּעָרְכִין דַּעוּלָה וְשִׁלְמִים א"צ דַּעַת בְּשַׁעַת כַּפָּרָה וּפְסִיק פְּנוּתֵי הַרְמַב"ם (בפ' י"ד מה' מַעֲשֵׂה הַקְּרַבְנוֹת) דְּבַעוּלָה וְשִׁלְמִים אִם נִתְרַצָּה בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה אִף אִם חֲזַר בְּשַׁעַת כַּפָּרָה וְאָמַר שְׂאִינוּ רוּצָה נְמִי מְהֵנִי א"כ לִיכָא לְאוֹכוּחֵי מְדָלָא קְתַנִּי סְתָם קְרַבְנוֹת הֵיכָא דְצָרִיף דַּעַת בְּעָלִים אָסוּר בְּמוֹדֵר הִנָּאָה מְדָלָא קְתַנִּי קְרַבְנוֹת סְתָם.

דז"א דְהָא אֲפִילוּ אִם נִימָא דְלֵא שְׂרֵי אֵלָּא הֵיכָא דַּא"צ דַּעַת בְּעָלִים וְאָסוּר בְּחַטָּאת וְאָשָׁם אֲפִתִּי הָנִי לִי לְמִיתְּנֵי בְּמַתְּנִיתִין עוֹלוֹת וְשִׁלְמִים דְשָׂרֵי ג"כ מִשּׁוּם דַּא"צ דַּעַת דְאָף דְּבַשַׁעַת הַפְּרָשָׁה צָרִיף דַּעַת לְשִׁמוּאֵל בַּעוּלָה מ"מ הַהַפְּרָשָׁה וְנִדְאִי דְלֵא צָרִיף שְׁלִיחוֹת וְאִין אִיסוּר הִנָּאָה דְנָדְרוּ אוֹסְרֵת הַהַפְּרָשָׁה וְהַש"ס מְסַתְּפֵק רַק עַל הַהַקְרָבָה אִי אָסוּר מִשּׁוּם שְׁלִיחוֹת א"ו דַּאִין רֵאִי מְזָה דְהַתְּנָא לֹא נַחִית לְחֻשׁוֹב דְּוּוּקָא הַקְּרַבְנוֹת דַּא"צ דַּעַת וְלַעוּלָם דְּבַכְל הַקְּרַבְנוֹת נְמִי שְׂרֵי וְרַב שִׁמְיָ בַר אֲשִׁי נְמִי סוֹבֵר כְּשִׁמוּאֵל דְקִי"ל פְּנוּתֵי דַּעוּלָה א"צ דַּעַת בְּשַׁעַת כַּפָּרָה לְהִכִּי דִּינִיק מְבַרִינְתָא שְׂאִם הִי פְּהֵן דְשְׁלוּחֵי דְשִׁמְיָ וְלֹא חֵשׁ לְהָא דְפָרִיף וְלַטְעָמִיף וּכ"פ הַרְמַב"ם ז"ל דְשְׁלוּחֵי דְשִׁמְיָ נִיגְהוּ כְּסוּגְיָא דְקִידוּשִׁין וְכְשִׁמוּאֵל גְּבִי עוּלָה (בפ"ד מַמַּעֲשֵׂה קְרַבְנוֹת): מ"מ אִף שְׁיִשְׁכְּבוּ הָא דְלֵא קָשָׁה אֲמַאן דְסוֹבֵר שְׁלוּחֵי דְשִׁמְיָ אֲמַאי לֹא מוֹכַח מִמַּתְּנִיתִין דְשְׁלוּחֵי דִידֵן נִיגְהוּ מְדָלָא קְתַנִּי בְּמַתְּנִיתִין קְרַבְנוֹת סְתָם דְמְזָה לֹא מוֹכַח מִיַּדִּי מִשּׁוּם דַּאֲפִילוּ אִי שְׁלוּחֵי דִידֵן נִיגְהוּ נְמִי תַקְשָׁה אֲמַאי לֹא קְתַנִּי נְמִי עוּלָה וְשִׁלְמִים דַּא"צ דַּעַת מ"מ קָשָׁה בְּאַמַּת אֲמַאי לֹא קְתַנִּי קְרַבְנוֹת סְתָם לְדִידֵן דְקִי"ל דְשְׁלוּחֵי דְשִׁמְיָ וְשָׂרֵי כָּל הַקְּרַבְנוֹת כְּמוֹ שְׁפָסֵק הַרְמַב"ם ז"ל וְע"כ לְאָמַר כַּמ"ש דְלִידֵן דְקִי"ל שְׁלוּחֵי דְשִׁמְיָ נִיגְהוּ בְּעֵינֵן לְפָרוּשֵׁי מַתְּנִיתִין מְקָרִיב עָלְיוּ קְרַבְנוֹת דְהֵינּוּ שְׁהַמְדִיר מְקָרִיב מִשְׁלוֹ וְלְהִכִּי לֹא מְצִי לְמִיתְּנֵי סְתָם קְרַבְנוֹת שְׁהָרֵי אִינוּ יָכוּל לְפוֹטְרוֹ מְקָרַבְנוֹת שְׁנָדֵר הַמוֹדֵר שְׂאִין אָדָם יָכוּל לְפָטוֹר אֶת חַבְיָרוֹ מִנְדְרוֹ וְלְהִכִּי לֹא מִיתְּנֵי לִיהָ אֵלָּא קְרַבְנוֹת שְׁחִיבְתוּ תוֹרָה כְּמוֹ קִינֵי זָבִין וְזָבוֹת וְחַטָּאוֹת וְאֲשָׁמוֹת: וּבְזָה נִרְאָה לִי לְבָאָר מ"ש הַרְמַב"א ז"ל בַּחֲזַק"מ (סִימָן רי"ב וסי' רנ"ב) דְהַנּוֹדֵר וּמַת אִין הַיּוֹרְשִׁים מְחַנְיָיְבִים לְקִינֵי נְדָרוֹ וְכֵן כָּתַב הַמַּהְרִי"ט ז"ל וְהֵבִיא רֵאֵה מְרִיבִית דַּאִין הַיּוֹרְשִׁים מְחַנְיָיְבִים לְהַחְזִיר רִיבִית שְׁלַקְחָא אַבִּיהֶם אַעפ"י שְׁאַבִּיהֶם נְתַחֲיָיב לְהַחְזִיר וְלֹא אֲמַרִּינּוּ דְנִשְׁתַּעְבְּדוּ נְכְסֵי מַחֲיִים וְכֵן בְּגוּל הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וְנָתַן הַפְּסָף דַּאִי לֹא דְכֶסֶף מְכַפֵּר מִחֻצָּה הִי הַפְּהֵן צָרִיף לְהַחְזִיר הַפְּסָף לַיּוֹרְשִׁים מִשּׁוּם דַּאֲדַעְתָּא דְהִכִּי לֹא יְהִי לִי דְמִשְׁמַע דַּעַל הַיּוֹרְשִׁים לִיכָא חַיּוּבָא לְשַׁלֵּם גְּזֻלַת הַגֵּר שֶׁל אַבִּיהֶם עֵי"ש בַּמַּהְרִי"ט וְלְכַאוּרָה צָרִיף טַעַם דַּמ"ש נוֹדֵר מְכַל חַיּוּבֵי אָדָם בְּמִלְוָה הַפְּתוּבָה בְּתוֹרָה כְּמוֹ עוֹלַת יוֹלְדֵת דַּתְּנָן הָאֲשָׁה שְׁהִבִּיאָה חַטָּאתָה יָבִיאוּ יוֹרְשִׁים עוֹלְתָהּ וְכֵן עוֹלַת רֵאִי אֲמַרִּינּוּ בִּירוּשְׁלַמִי דְחַגִּיגָה דְלַמ"ד שְׁיַעֲבֹדָא דְאוּרִינְתָא מְחַנְיָיְבִים הַיּוֹרְשִׁי כְּשִׁהֲנִיחַ לְהֶם אַבִּיהֶם קְרַקְעוֹת וּמ"ש נוֹדֵר דְלִיכָא חַיּוּב עַל הַיּוֹרְשִׁי אִף שְׁהֲנִיחַ לְהֶם אַבִּיהֶם קְרַקְעוֹת: וּלְפַמ"ש הַדְּבָר נִכוּן מְאוֹד דְהָא מְקַלְתָּא דְשְׁיַעֲבֹד נְכְסִים הוּא מְטַעַם עֲרָבוֹת כְּדָאֲמַרִּינּוּ בְּבַכּוֹרוֹת (דף מ"ח) מְפָדֵי נְכְסֵי דְאִינְשֵׁי אִינוּן עֲרָבִין וַא"כ לֹא שְׁנִיף עֲרָבוֹת אֵלָּא הֵיכָא דָאִם הָעֲרָב מְשַׁלֵּם בְּעַד הַלְוָה מְקַפְטֵר הַלְוָה דְכְּזָה שְׁנִיף עֲרָבוֹת וְכֵן נְכַסִּין שֶׁל אָדָם עֲרָבִין שְׁיֻכַל הַמְלָוָה לְגַבּוֹת מֵהֶם וְחַל עֲלֵיהֶם חַיּוּב מִן הַתּוֹרָה בְּתוֹרַת

ערבות אָבֵל דְּבַר שֶׁהוּא מִתְחַיֵּיב וְהוּא צָרִיךְ לְשַׁלֵּם בְּעֶצְמוֹ וְאֵלּוּ אִם אָדָם אַחֵר סִילַק הַחֹב בְּעִבּוּרוֹ לְפִנְטָרוֹ מִן הַחֹב לֹא נִפְטָר בְּזֶה הַחַיִּיב כִּי שְׂלֵא נִתַּן בְּעֶצְמוֹ מִשּׁוּם דֶּהַחֹב רְמִי עַל הַחַיִּיב בְּעֶצְמוֹ לֹא שִׁינְךָ בְּזֶה עֲרֻבוֹת כֹּל לְהִכִּי לֹא חָל שְׁיַעֲבֹד עַל הַנְּכָסִים כֹּל רַק עַל עֶצְמוֹ שֶׁל הַמִּתְחַיֵּיב לְהִכִּי בְּנוֹדֵר לִיתֵן לְהַקְדֵּשׁ אוֹ לְעֵנִי שְׂאִין אַחֵר יָכוֹל לְפִנְטָרוֹ מִחוֹב זֶה וְחָל הַחַיִּיב עַל עֶצְמוֹ שֶׁל נוֹדֵר לְקַיֵּים נִדְרוֹ לֹא חָל תּוֹרַת עֲרֻבוֹת עַל הַנְּכָסִים דֶּהָא נִדְאִי דְאִם נִדֵּר לִיתֵן לְהַקְדֵּשׁ וּכְפוּהוּ ב"ד לְקַיֵּים נִדְרוֹ וְגַבּוּ מִמֶּנּוּ אִם יוֹדֵעַ בְּעֶצְמוֹ שְׂלֵא נִתְרַצֶּה לִיתֵן רַק שְׂלֵא הִי' בְּכַחוֹ לְהַנְצִיל מִכְּפִיַּית ב"ד נְמִי לֹא יֵצֵא יְדֵי נִדְרוֹ שֶׁהִרִי הוּא לֹא נִתַּן בְּרֻצוֹנוֹ רַק שֶׁהַגְּזַפֵּר וְהַב"ד לְקַחוּ מִמֶּנּוּ וְהוּא נִדֵּר לִיתֵן וְאִף דְּאִמְרִינֵן (בַּפ"ק דר"ה) וְעֵשִׂית אַזְהָרָה לַב"ד שְׁיַעֲשׂוּךָ דְּמִשְׁמַע שְׂבִנָּה יֵצֵא יְדֵי נִדְרוֹ הֵתָם הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּאִמְרִינֵן דְּנִדְאִי מִתְרַצֶּה מִשּׁוּם מְצֻנָּה לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים.

אָבֵל אִם יָדַע דְּבָלְבוֹ לֹא נִיחָא לִי לֹא יֵצֵא יְדֵי נִדְרוֹ וְאִפְשָׁר דְּאִמְרִינֵן גַּם בְּזֶה דְּבָרִים שְׂפָלָב אִינֵן דְּבָרִים וְכִינֵן שְׂכּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שִׁיאֲמַר רוּצָה אֲנִי יֵצֵא יְדֵי נִדְרוֹ וּבִמְק"א נִסְתַּפְקָנוּ אִם הָא דְּאִמְרִינֵן דְּבָרִים שְׂפָלָב אִינֵן דְּבָרִים הוּא רַק גְּבִי קַנְיָנִים וְלֹא גְּבִי קִיּוּם מְצוֹת אוֹ דְּלֹא שְׂנֵא] וְאִף שֶׁהַנְּכָסִים שְׁלֵמוֹ חַיִּיב נִדֵּר לֹא מְהַיֵּי וְכִינֵן דְּלֹא מְהַיֵּי אִא"כ יִשְׁלַם בְּעֶצְמוֹ לֹא חָל עַל הַנְּכָסִים תּוֹרַת עֲרֻבוֹת וְלִיכָּא שְׁיַעֲבֹד עֲלֵיהוּ כֹּל וְכִינֵן דְּלִיכָּא שְׁיַעֲבֹד נְכָסִים אֲלֵא שְׁיַעֲבֹד הַגּוֹף לְחוּד הַיּוֹרְשִׁים פְּטוּרִים דְּכִינֵן שְׁמַת לִיכָּא חַיּוּבָא: וְכֵן נְמִי מִי שְׂנִדֵּר לִיתֵן סְלַע לְעֵנִי וְהַגִּיעַ סְלַע שְׁלוֹ לִיד הָעֵנִי בְּלֹא דַעַת אִפְשָׁר דְּאִין הָעֵנִי רִשְׁאֵי לְעַכְבּוּ פִּינֵן שְׁהַנּוֹדֵר לֹא יֵצֵא יְדֵי נִדְרוֹ שְׂנִדֵּר לִיתֵן וְלֹא נִתַּן וְכ"ז הוּא רַק גְּבִי נִדֵּר לִיתֵן לְצַדִּיקָה וְהֵינּוּ נְמִי טַעְמָא דְּרִיבִית דְּחַיִּיבָתוֹ תּוֹרָה לְהַחֲזִיר לְמִתְּנָן אִיִּסוּרָא דְּעַבְד לִיקַח רִיבִית דֶּהָא קִרְיָנֵן לִיהַ מַה"ט בַּב"מ (דַּף ס"ב) נִיִּתַק לְעֵשֶׂה וּבְעֵינֵן שְׁיַחֲזִיר מִעֶצְמוֹ אָבֵל אִם הַגִּיעַ מְמוֹנוֹ לְלִנְה וְתַפְס מִשְׁלַ הַמְּלָנָה לֹא נִיִּתְּנָן הִלְאֵו וְאִף דְּקִי"ל רִיבִית קְצוּצָה יוֹצֵא בְּדִינֵים אֲלַמָּא דְּמִתְּנָן הִלְאֵו בְּמָה ע"י כְּפִיָּה מ"מ הָא פְּתַב הַרִיב"ש בְּתַשׁוּבָה (סִימָן ש"ה) בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ז"ל דְּלֹא נִחְתִּינֵן לְנְכָסִי מִשּׁוּם דְּשְׁיַעֲבֹד נְכָסִים לִיכָּא וְכּוֹפִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׂכּוֹפִין מ"ע שְׂפַתְתוֹרָה וּמִפִּין אוֹתוֹ עַד שְׁיַקְיָים [וּכְשֶׁמְקַיֵּים אִמְרִינֵן דְּנִדְאִי נִתְרַצֶּה] עֵי"ש וְכִינֵן דְּחַיּוּב מ"ע בְּעֶלְמָא הוּא לֹא שִׁינְךָ כְּאִן שְׁיַעֲבֹד נְכָסִים דְּשְׁיַעֲבֹד נְכָסִים הוּא מִטַעַם עֲרֻבוֹת וְעֲרֻבוֹת לֹא שִׁינְךָ אֲלֵא הִכָּא דְּאִם פְּרַע הָעֵרַב פְּקַע חַיּוּבָא אָבֵל הִכָּא דְּאִם פְּרַע הָעֵרַב בְּלֹא רְצוֹן הַמְּחַנְיָיב לֹא פְלוּם הוּא וּבְרִיבִית לֹא מִתְּנָן הִלְאֵו וּבְנוֹדֵר לֹא קַיֵּים נִדְרוֹ לִיכָּא דִּין עֲרֻבוֹת כֹּל וְלֹא חָל שְׁיַעֲבֹד עַל הַנְּכָסִים וְהוּי רַק חַיּוּבָא דְּגוּפָא לְחוּד וְכֵן גְּבִי גְזַל הַגֵּר נְמִי נִדְאִי דְּבְעֵינֵן שְׁיַתֵּן הַגְּזַל בְּעֶצְמוֹ וְלֹא מְהַיֵּי מַה שְׁיַתֵּן אַחֵר עִבּוּרוֹ לְהִכִּי לִיכָּא שְׁיַעֲבֹד נְכָסִים דְּמִילְתָּא דְּרְמִי אַגּוּפָא וְאִין אַחֵר יָכוֹל לְפִנְטָרוֹ לֹא שִׁינְךָ שְׁיַעֲבֹד נְכָסִים דְּשְׁיַעֲבֹד נְכָסִים הוּא מִטַעַם עֲרֻבוֹת וְחַיּוּב זֶה חָל עַל הַגּוֹף לְבַד וְלִהִכִּי לִיכָּא חַיּוּבָא בְּיּוֹרְשִׁים דְּעֲרֻבוֹת דְּנְכָסִים פְּעֲרֻבוֹת דְּאִישׁ אַחֵר דְּמִי וְאִין אַחֵר יָכוֹל לְפִנְטָרוֹ מִנְדְרוֹ וְהָא דְּאָדָם מְבִיא עוֹלָה וּשְׁלָמִים חֲטָאֵת וְאִשָּׁם מְנְכָסִי עַל חֲבִירוֹ בְּקַרְבָּנוֹת שְׁחִיבָתוֹ תּוֹרָה מִיָּרִי אָבֵל לֹא בְּקַרְבָּנוֹת שְׂנִדֵּר דְּבְקַרְבָּנוֹת שְׂנִדֵּר אִין אַחֵר יָכוֹל לְפִנְטָרוֹ וְכֵן בְּעֶרְכּוֹ עֲלֵי דְּאִמְרִינֵן בְּעֶרְכִּין (דַּף י"ט) הָאוּמֵר מְשַׁקְלִי עֲלֵי דְּחַיִּיבִים הַיּוֹרְשִׁים לִיתֵן הוּא נְמִי דְּלֹא אֲמַר לְשׁוֹן אֲתֵן שְׁיַחֲוֹל חַיּוּבָא עַל גּוּפוֹ לְקַיֵּים נִדְרוֹ בְּעֶצְמוֹ אֲלֵא אֲמַר עֶרְפִּי וְלֹא שְׁיַתֵּן הוּא בְּעֶצְמוֹ אֲלֵא שְׁיַעֲבֹד מְוֹטַל עֲלָיו וְאֵלּוּ נִתַּן אַחֵר עִבּוּרוֹ נִפְטָר הוּא לְהִכִּי גַם יּוֹרְשִׁים מְחֻנְיָיבִים לִיתֵן כְּשֶׁהַגִּיַּיִת קַרְקַעוֹת אָבֵל אִם הִיָּה אוֹמֵר אֲתֵן עֶרְפִּי לְהַקְדֵּשׁ אִין אַחֵר יָכוֹל לְפִנְטָרוֹ וּכְשֶׁמַּת הַיּוֹרְשִׁים

פטרורים משום דאז צריף לקיים בעצמו נדרו וליכא שיעבוד נכסים וצ"ע: סימן פח שאלה המדיר חבירו מהנאתו ועבר ונהנהו מי עבר על כל יחל המדיר שהנהנהו או המדיר שנהנה ממנו: תשובה הרמב"ם ז"ל (בהלכות נדרים פ' י' הלכה י"ב) כתב דהמדיר את חבירו ונהנהו דלוקה המדיר.

דקא דאמרינו בנדרים (דף ט"ו ודף נ"ז) שאם הדירה ואמר קונם שאת ניהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד הקה הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח וא"ר אבא הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה דהיינו שהיה לוקה פניו שהדירה לוקה אם הנהנה אותה אבל היא אינה לוקה פניו דלא נדרה ולא שייך בה כל יחל והר"ן ז"ל חלק עליו בנדרים (דף ט"ו ודף ל"ה) וכתב דנודאי המדיר עובר משום כל יחל דברו דאף דהוא לא דיבר כלל לא יחל אדבר קאמר: וכ' עוד שם דנודאי הוא אינו לוקה מדאמרינו לקמן בפ' אין בין המדיר (דף ל"ה) גבי יש מעילה בקונמות א"ל ר"א ברי' דרב איקא לרב אשי בפרי עליה ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עלי' אלמא אין האוסר עובר כלל והמדיר נמי נדאי עבר דאע"ג דכתיב לא יחל דברו לא יחל אדבר קאמר עכ"ל הר"ן ז"ל: ולכאורה יש להביא ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל מהא דאמרינו בנדה (דף מ"ו) דפריף התם למ"ד מופלא לאיש מן התורה מהא דתניא תומה שונדרה בעלה מיפר לה א"א בשלמא מופלא סמוך לאיש מדרבנן אמי נשואין דרבנן ושרי נדר דרבנן אבל אי מופלא סמוך לאיש מדאורייתא היכי אמי נשואין דרבנן ושרי נדר דאורייתא ומשני בעלה מיפר לה ממ"נ אי דרבנן דרבנן ואי דאורייתא קטן אוכל נבילות הוא ואין ב"ד מצווין להפרישו וקשה הא בבבביתא סתמא קתני תומה שונדרה מי לא עסקינן נמי שאסרה הנאתה עליו כמו הנאת תשמישי עליה או בשארי דברים וכיון דמדאורייתא חל נדרה דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ושיעבוד דידי' נמי הוא רק מדרבנן מנשואין דרבנן ומאי מהני מאי דמיפר לה.

וע"ז לא שייך לשנויי קטן אוכל נבילות הוא דקא הוא נהנה ועבידאסורא א"ו פדעת הרמז"ל דאם הדירה אותו והוא נהנה האסור עלי' אם תנהנהו שהיא נדרה ועברה אבל יחל ושפיר מקרי קטן אוכל נבילות: מיהו קשה לי מהא דתנן בנדרים (דף פ"ג) קונם פהנים לוויים וישראלים נהנים לי יתנו ע"כ ופריף בגמרא אלמא אמרינו טובת הנאה אינו ממון אימא סיפא פהנים אלו ולוויים אלו נהנים לי יטלו אחרים אבל להני לא אלמא טובת הנאה ממון ע"ש בסוגיא דמוקי לה כתנאי ורבא משני שאני תרומה משום דלא חזיא אלא לכהנים וכיון דקאתי למסרי עליהו שווי' עפרא בעלמא וילדעת הרמב"ם ז"ל דהמדיר את חבירו מהנאתו אסור כל יחל על המדיר א"כ לא מקשי מידי דאע"ג דטובת הנאה ממון מותר ליתן להם דקא נתינה לכהן הוי מ"ע כמו שביאר בתוס' רי"ד בקדושין (דף נ"ח) דמלבד הפקעת אסור טבל שחיטה א' פוטרת כל הכרי יש עוד מצוות נתינה לפהן כדי שיעור תרומה וא"כ אתי עשה דנתינת התרומה לכהן ודחי ל"ת דבל יחל ואע"ג דנדרים הוי נמי עשה ול"ת מ"מ הא אמרינו ביבמות (דף ה') דעשה דחי ל"ת ועשה שישנו בשאלה (ומה שכתב הרשב"א ז"ל בנדרים (דף ט"ו) גבי הא דאמר ישיבת סנפה עלי דאסור לישוב בסנפה מטעם דאין עשה דסנפה דוחה ל"ת ועשה דנדרים בארנו במק"א דאף דנדרים ישנו בשאלה מ"מ עשה דסנפה נמי יש בה קולא שאינו שונה בכל וביבמות שם מבואר דלאו שאינו שונה בכל קיל כמו מידי דישנו בשאלה דתרונייהו נדחין

אף אם יש בהם עשה ול"ת א"כ פשיטא דאין פח בעשה שאינו שנה בכל דקיל לדחות עשה ול"ת שישנו בשאלה ולהכי אסור בשיבת סנפה אבל עשה השנה בכל ודאי דדחי ל"ת ועשה דישנו בשאלה] וא"כ אמאי פריה אמאי באין ונוטלין בע"כ הא מתהני מטובת הנאה דמדיר לימא דאתי עשה דנתינת תרומה ודחי ל"ת ועשה דנדר פיון דנודר הנאה מפל הפהנים והוא צריה לקיים המצוה מצות נתינה ולדעת הרמב"ם ו"ל אסור בל יחל על המדיר אם ההנהו ואתי עשה דרמי עלי' ודחי ל"ת א"ו דהאסור על ההנהו וא"כ שפיר פריה איה נוטלין בע"כ הא טובת הנאה ממון ונהנים הפהנים וגבי דידהו ליפא עשה כלל: ואין לומר דא"א לומר דמפח עשה דוחה ל"ת קאתינן עלי' דא"כ אמאי באין ונוטלין בע"כ ליתבי להו בידים מטעם דחיה דז"א דכיון דיוצא ידי נתינה פשהם נוטלים בעצמן אסור ליתן להם בידים דהא אפילו שימוש בעלמא אסור במודר הנאה דהא רק בבנו שרי למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ולצלוח לו דג קטן כדאימא שם (דף ל"ח) אבל בלא"ה אסור שימוש בעלמא ולהכי אסור ליתן לו בידים אבל ליתול בעצמם בעינו למשרי לדעת הרמב"ם ו"ל דהאסור על המדיר מטעם עשה דוחה ל"ת דנדרים וא"ל דבאמת לא קיים מצות נתינה פשוטלין בע"כ ומה שפאין ונוטלין הוא רק משום דממונן הוא ורחמנא זכי להו אבל מצות נתינה לא קיים להכי מקשה הש"ס פיון דטובת הנאה ממון איה באין ונוטלין דאי משום מצות נתינה הא לא מקיים פשוטלין בע"כ דז"א דא"כ הא גופא תקשה אמתניתין דבאין ונוטלין בע"כ ליתבי להו בידים מטעם עשה דוחה ל"ת פיון דע"י מה שנוטלין בע"כ לא יצא ידי נתינה ומוכח ממתניתין גופא דהאסור על הפהנים מדלא שרי למיתב להו בידים אבל באמת דנדאי יוצא ידי נתינה גם כשפאין ונוטלין מעצמן רק הא דאסור ליתן להם בידים הוא משום הנאת השימוש בעלמא והש"ס מקשה הא טוה"נ ממון נמצא הם נהנין במה שנוטלין מעצמן דהא אית לי' להמדיר זכות בהך תרומה א"כ תקשה לדעת הרמז"ל נימא דרשאים ליתול מטעם דחיה שדחי ל"ת ומוכח מזה דהאסור על המודר דהיינו על הפהנים ובדידהו ליפא עשה ושפיר מקשה הא טוה"נ ממון: מיהו לפמ"ש התוספות בעירובין (דף ק) דהכי שפא ע"י פשיעה לא דחי ל"ת.

א"כ אפ"ל דהכי נמי מיקרי בא ע"י פשיעה כדאמרינן בגדרים (דף כ"ב) (דפתח רב סחורא פתחא באיזהו דרף ישרה שיבנר לו האדם וכו' ושם הנודר פאלו בנה במה וכו') מיהו מדברי הרשב"א ו"ל מוכח דעשה דסנפה הוי דחי ל"ת דנדרים אי לאו דנדרים הנה עשה ול"ת ולא אמרינן הך סברא דבא ע"י פשיעה וגם הגאון בעל טו"א ו"ל שדי נרגא בהך תירוץא שתירצו התוס' דהיכא דאיתא ע"י פשיעה לא דחי מהא דאמרינן בזבחים (דף צ"ז) מקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסל ואם פשירה תאכל כחמור שבה ומקשה התם ליתי עשה ולידחי ל"ת אע"ג דהתם נמי בא ע"י פשיעה ובארנו במק"א דגם התוס' שפתבו דע"י פשיעה לא דחי היינו דוקא התם דבהך טיפתא דמא דמתן ב' דעובר אבל תוס' אינו מקיים עשה דמתן ד' מקיים בהך דמא וב"ת עובר בהך דמא רק שנתערבו זו בזו ובזה שאינו מקיים העשה בעצם הדבר שעובר הל"ת לא דחי היכא שפא ע"י פשיעה אבל היכא דמקיים העשה בעצם הדבר שעובר הל"ת דחי אף שפא ע"י פשיעה ולהכי במקדש שנתערב טעם הפסול בבשר קודש פשר התם מקיים ממש העשה במה שעובר הל"ת דאנן ילפינן דטעם פשיעה והיתר מצטרף לאסור ועצם ההיתר נעשה

אִסוּר וּבְעֵצָם הַבֶּשֶׂר שְׁעוֹבֵר עָלָיו בּוֹ מִמֶּשׁ מְקַיֵּים הַעֲשֵׂה דָחַד מִילְתָּא הוּא לְהִכִּי דְחִי אֲפִילוּ בְּבֹא ע"י פְּשִׁיעָה וּלְהִכִּי סוֹבֵר הַרְשָׁב"א ו"ל ג"כ דַּעֲשֵׂה דְסוּפָה דְחִי ל"ת דְּנִדְרֵי אִי לָאו דְּהוּי עֲשֵׂה וּל"ת: מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחֲוֹת רְאָיָה זֹו דַּאפ"ל דַּעֲשֵׂה דְנִתְיַנָּה לְכַהֵן לֹא דְחִי ל"ת וּכְהָא דְאֲמַרְיֵנוּ בְּב"מ (דָּף ל"א) דְּדַרְשִׁינוּ שֶׁם בְּבִרְיֵיתָא וְהִתְעַלְמַת פְּעָמִים שְׂאֵתָה מִתְעַלֵּם הָא פִּיצַד הוּא כְּהֵן וְהִיא בְּבֵה"ק וּפְרִיָּה הַש"ס ל"ל קָרָא הָא אֵין עֲשֵׂה דוּסָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְתוּ מִי דְחִינֵן אִיסוּרָא מְקַמִּי מְמוּנָא עֵי"ש אֲלָמָא דְפְּשִׁיטָא לִיהֵ לְהַש"ס דְּמַצּוֹת עֲשֵׂה דַהֲשַׁבַּת אֲבִינְדָה לֹא דְחִי ל"ת אַע"ג שְׂהִיא מְצוּהָ פְּכָל הַמְצָוֹת שְׁבַתוּרָה אֲפִילוּ הִכִּי פִּינּוּן שְׁעִיקָר מְצוּתָה הוּא מְשׁוּם לְתָא דְמָמוֹן חֲבִירוֹ לְהִכִּי לֹא דְחָה ל"ת דְּלֹא דְחִינֵן אִיסוּרָא מְקַמִּי מְמוּנָא א"כ אָף אָנוּ נֹאמֵר דְּמַצּוֹת נְתִינַת הַתְּרוּמָה לְכַהֵן ל"ד ל"ת דְּכָל יַחַל מְשׁוּם דְּלֹא דְחִינֵן אִיסוּרָא מְקַמִּי מְמוּנָא דַּעֲיָקָר מְצוּת נְתִינָה לְכַהֵן הוּא מְשׁוּם מְמוּנָא דְכַהֵן שְׂהִנָּה רְצוֹן הַתְּוֹרָה לְתַת לוֹ חֲלָף עֲבוּדְתוֹ וּכ"כ רַש"י ו"ל בְּתַמּוּרָה (דָּף ח') דָּאֵם לֹא נְתָן בְּכוֹר בְּעַל מוֹם לְכַהֵן יֵשׁ בּוֹ דִּין גְּזֵל עֵי"ש בְּדַבְּרֵי רַש"י ו"ל הֵיטֵב וּלְהִכִּי מְצוּהָ זֹו לֹא דְחִי שׁוּם ל"ת וְאֵם טוֹבַת הַנְּאָה מְמוֹן וְדֹאֵי דְהַמְדִיר אִסוּר לִיתָן הַמְתַּנּוֹת לְפַהֲגִים וְלוֹוִים: וְעוֹד נ"ל בְּדַעַת הַרְמְב"ם ו"ל דְּפִסְק דְּלוּקָה הַמְדִיר אֵם הִתְנַהּוּ לוֹ דִּיָּצָא לוֹ זֶה מְהָא דְאֲמַרְיֵנוּ בְּנִדְרִים (דָּף ל"ו) בְּמִנְדֵּר הַנְּאָה מִחֲבִירוֹ דְתוֹרַם אֵת תְּרוּמָתוֹ וּמִבְּעֵי בַגְמ' הַתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל ש"ח צָרִיף דַּעַת בְּעָלִים אוֹ א"צ דַּעַת בְּעָלִים וּפְשִׁיט מְהָא דְחָנּוּ וְתוֹרַם אֵת תְּרוּמָתוֹ לְדַעַתוֹ הַכ"ד אֵילִימָא מְשָׁל בְּעַל הַפְּרִי עַל בְּעַל הַפְּרִי וּלְדַעַתוֹ דְמָאֵן אֵילִימָא לְדַעַתוֹ דְבְּעַל הַפְּרִי הָא קָא מְהַנִּי לִי אֲלֹא לְדַעַתוֹ דִּידִנִּי מָאֵן שׁוֹנֵי שְׁלִיחַ אֲלֹא בְּתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל שָׁל בְּעַל הַפְּרִי וּמְשַׁנֵּי כְּדָאֵמֵר רַבָּא בְּאוֹמֵר כָּל הַרוּצָה לְתוֹרַם יָבֹא וְיִתְרוּם וּפִי' הַר"ן ו"ל דְּרַבָּא אָמֵר לְאוּקִימַתָּא דִּידִנִּי לְקַמְן בְּבַעֲיָא דְטוּה"נ שָׁל מִי עֵי"ש.

וְהִנֵּה שֶׁם בְּבַעֲיָא דְטוּה"נ לְמִי מִי אֲמַרְיֵנוּ אִי לָאו פִּירָא דְהָאִיף לֹא מְתַקְנָא פְּרִי דְהָהוּא אוֹ דִּילְמָא אִי לָאו פְּרִי דְהָהוּא לֹא הוּי פִּירָא דְהֵדִין תְּרוּמָה אָמֵר לִי אָמֵר קָרָא אֵת כָּל תְּבוּאַת זְרַעָה וְנִתְתָה אֵיְתְבִי תוֹרַם אֵת תְּרוּמוֹתָיו וְאֵת מַעֲשָׂרוֹתָיו לְדַעַתוֹ וְאִי אֲמַרְתָּ טוּה"נ דְּבַעַל הַפְּרִי הָא קָא מְהַנִּי לִי אֲלֹא ש"מ דְטוּה"נ דִּילְגִי אֲמַרִי לֹא מְשָׁל הַפְּרִי עַל בְּעַל הַפְּרִי וּלְדַעַתוֹ דְבַעַל הַפְּרִי וּבְאוֹמֵר כָּל הַרוּצָה לְתוֹרַם יָבֹא וְיִתְרוּם וְהִנֵּה הַתָּם לֹא הִזְנִיפֵר כָּלֵל רַבָּא וְאִיף כְּתַב הַר"ן ו"ל דְּהָא דְקָאֵמֵר לְעִיל דְקָאֵמֵר רַבָּא הֵינּוּ בְּבַעֲיָא דְטוּה"נ לְמִי וְשֶׁם לֹא הִזְנִיפֵר כָּלֵל רַבָּא: וְעוֹד קָשָׁה דָּאֵם נִימָא דְהָדָּ אִוקִימָא דְדְחִינֵן פְּשִׁיטוּתָא דְטוּה"נ לְמִי רַבָּא קָאֵמֵר לָה קָשָׁה טוּבָא דְלפ"ז אָמֵר רַבָּא הִכִּי מְשׁוּם דְּלֹא רָצָה לְאוּקִימִי בְּתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל שָׁל בְּעַל הַפְּרִי מְשׁוּם דְסוֹבֵר דְטוּה"נ לְבַעַל הַפְּרִי וְאִסוּר דְקָא מְהַנִּילִיהָ א"כ נָהִי דְפְּשִׁטִּינּוּ מַר' יוֹחֲנָן דְאָמֵר טוּה"נ לְתוֹרַם מ"מ הָא בְּעֵינֵנוּ לְמִיפְסַק כְּרַבָּא נְגַד ר' יוֹחֲנָן דְהוּא בְּתַרָּא וְהַר"מ ו"ל פְּסַק כַּר"י דְטוּה"נ לְתוֹרַם וְעוֹד קָשָׁה מֵהַ שְׂהַקְשָׁה הַלַּח"מ עַל הַרְמִז' לְשַׁפְּתַב (בַּפ"ו מַה נְדָרִים) דְתוֹרַם אֵת תְּרוּמוֹתָיו הֵינּוּ בְּאוֹמֵר כָּל הַרוּצָה לְתוֹרַם וְלֹא הִזְנִיפֵר הָדָּ דִינָא דְתוֹרַם נְמִי מְשָׁלוֹ עַל שָׁל בְּעַל הַפְּרִי וְתַקְשָׁה דְלַפִּי מֵהַ שְׁפִסְק דְתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל ש"ח א"צ דַּעַת בְּעָלִים וּפְסַק נְמִי כַּר"י דְטוּה"נ לְתוֹרַם א"כ הִי לוֹ לְכַתּוּב ג"כ הָדָּ דִינָא שְׁיִכּוּל לְתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל שָׁל הַמְּוֹדֵר דְכִינּוּן דַּא"צ דַּעַת וְגַם טוּה"נ לְתוֹרַם שְׁרִי כְּדְמוּכַח בְּגַמְרָא: לְכֵן נִרְאָה דְהַרְמִז' לְמִפְרָשׁ דְהָא דְרַבָּא מוֹקִי לָה בְּאוֹמֵר כָּל הַרוּצָה הוּא מְטַעַם אַחַר דְּלֹא נִיחָא לִיהֵ כָּלֵל לְאוּקִימִי בְּתוֹרַם מְשָׁלוֹ עַל ש"ח מְשׁוּם דְסוֹבֵר דְזֶה בְּאֵמַת אִסוּר בְּמִנְדֵּר הַנְּאָה דְלֹא דְמִי לְשׁוֹקֵל שְׁקָלוֹ וּפּוֹרַעַ חוּבוֹ דְהִתָּם אֵין פָּאֵן הַנְּאָה רַק שְׂאֵם לֹא הִי מְשַׁלֵּם עֲבוּרוֹ הִי צָרִיף

הוא לשלם והגוי רק גרמא כמ"ש הר"מ ז"ל (בה' נדרים פ"ו) אבל תרומה דמעורב חלקו של פהו פהאי פרי דהא מה"ט אמרינו בנדרים דאם נדר בתרומה לא הוי דבר הנדור אלא דבר האסור וכתב הר"ן שם משום דגם קודם שתורם יש קדושת תרומה בכל הפרי רק שנתנה לו תורה רשות להפקיע קדושת פל הפרי למקום אחד אבל קודם הרמתו הי' מעורב חלקו של פהו בכל הפרי ומה"ט פסלינו אתרוג של טבל בסופה (דף ל"ה) כמ"ש הר"ן ז"ל שם משום דמיקרי חסר מפני חלקו של פהו המעורב בו עיי"ש ולא מכשרינו אלא אתרוג של דמאי א"כ כשהמדיר תורם על פרי של המנדור דמי ממש לנומתו להמנדור חלקו של פהו כיון שפבר הנה חלקו של פהו אצל המנדור והוא פוטר מלתת לפהו והוי הנאה גמורה ולא גרמא בעלמא וכה"ג פתבו בב"ק (דף נ"ח) בהא נהר חמורו וחמורו של חבירו דאין לו אלא שפירו הא שפירו מיהא שקיל ולא מיקרי מברית ארי מנכסי חבירו משום דכיון שפבר בא לידי הפסד מיקרי הנאה וצריד לשלם דלא מיקרי גרמא בעלמא אלא אם הוא עושה לו טובה שלא יגיע ההפסד על ממונו אבל אם פבר בא והוא מצילו מיקרי הנאה להכי נותן לו שפירו [וכה"ג פתבו התוס' בב"ק (דף י"ז) ד"ה זרק דאם זרק אבן על הפלי חייב ולא אמרינו מנא תבירא הוי מתחילת צאת האבן משום דבגופו של פלי לא התחיל עדיין ההיזק אבל אם זרק פלי מראש הגג מיקרי מנא תבירא לעגנו בא אחר ושפירו במקל משום דמנא תבירא תבר דכבר התחיל ההיזק בעצם הפלי] וא"כ הלא שפעורב בעצם הפרי חלקו של פהו והוא מהנהו ותורם משלו ולא יצטרף המנדור ליתן לפהו חלקו הוי הנאה גמורה ואסור ואף דאמרינו בקידושין (דף נ"ח) בגונב טבל של חבירו דאיכא למ"ד דמשלם דמי טבלו משום דמצוי אמר שהיה פוטר הפרי בחיטה אחת כדשמואל.

וא"כ ה"נ לא מיקרי הנאה דלפטור עצמו מחלקו של פהו הי' יכול לפטור בחיטה אחת ומה שפחוייב לקיים מצנת נתינה לכהו והוא פוטר ממצנה לא מיקרי הנאה כמו דלא מיקרי הנאה מה ששוקל שקלו דז"א דהא תינח בתרומה גדולה שאין לה שיעור ויכול לפטור בח"א אבל תרמ"ע שיש לה שיעור מעשר מן המעשר הוא ודאי מהני ליה ומתניתין סתמא קתני תורם את תרומתו דמשמע אף תרומת מעשר וקשה דזה הוי הנאה: וצ"ל דהש"ס סובר דהמדיר את חבירו ומהנהו האסור על המנדור פסברת הר"ן ז"ל ולהכי שרי לתרום משלו על של בעל הפרי דאף דמהנהו ליה מ"מ כיון דא"צ דעת ותורם רק לדעתו דידן והמנדור לא ידע בשעה שתורם מיקרי אפשר ולא מכניז דשרינו באיסורי הנאה פדאיתא בפסחים (דף כ"ה) דמסקינו שם דאפשר ולא מכניז שרי לר"ש פלישנא בתרא דרבא להכי שרי לתרום ואף כשמתידע לו נהנה במה שתורמת פרי נשאר אצלו מ"מ כיון דבשעה שתרם לא הוי ידע מיקרי לא קא מכניז ושרי דעל המדיר ליכא איסור רק על המנדור מיקרי לא מכניז [ואף דבמנדור הנאה אסור לזכות לו ע"י אחר שאין המנדור יודע בשעה שמופה לו דהא לא משפחינו תקנה באין לו מה יאכל אלא בהולד אצל חנוני הרגיל אצלו אבל לזכות ע"י אחר אסור אף שלא מדעתו התי' שאני כיון שאסור המנדור בהנאתו לא זכה בהו פלל ע"י אחר ואח"כ כשנוטל לאכול משל מדיר קא אכיל משא"כ הלא כיון דתרם שלא בידיעתו וחיילא התרומה לא איכפת לן מה שמתידע אח"כ ונשאר הפרי בשלימות אצל המנדור כיון דכבר חיילא התרומה] אבל רבא לא ניחא לי' לאוקמי הך מתניתין בתורם משלו על של מנדור דסובר פדעת הר"מ ז"ל דהאיסור על המדיר

שהוא נדר ומחלל דברו וא"כ הרי מכונן להננות את המנדר שישאר תרומת פרי אצלו והוי הנאה ואסור ולהכי מוקי מתניתין באומר כל הרוצה לתרום וכתורם משל בעל הפרי ולא משום דסבר רבא דטוה"נ לבעל הפרי הוא דקאמר הכי כמש"כ הר"ן ז"ל אלא משום דסובר דאסור בל יחל חל על המדיר והמדיר הא קא עביד בדעתו: והר"מ ז"ל פסק פרכא בזה ולהכי השמיט הו דיןא בתורם משלו על של חבירו משום דסובר פרכא דזה באמת אסור אע"ג דפסקינן דאין צריך דעת בעלים וגם טוה"נ לתורם אפ"ה אסור משום דמהנה לי ועובר המדיר משום בל יחל.

ומזה הוציא הר"מ ז"ל ג"כ דהמדיר את חבירו והנהו לוקה המדיר דאם נימא דהאסור על המנדר הא הוי אפשר ולא מכונן ושרי דהא המנדר לא ידע בעידנא דתרם: מיהו לפמ"ש במק"א במ"ש הר"ן ז"ל ברחוקין (פ' גה"נ) גבי בת תיהא דפליגי אביי ורבא שם אי ריחא מילתא היא או לא דהיינו דפליגי אי ריחא הוי באכילה או לא דליכא למימר דפליגי אי מיקרי הנאה או לא דהא בהנאה קיי"ל ד"ש מתפונן מותר ואף בפסיק רישא דהא מוכרי פסות מוכרין כדרךן אף על גב דהוי פסיק רישא משום דאפשר ולא מכונן שרי באסור הנאה ומאן דסבר ריחא מילתא אסר משום דסובר דדמי לאכילה דמתעסק בחלבים ועריות נמי חייב עיי"ש בדבריו.

וביארנו דבריו דלאו דוקא באכילה וריחא אסור אפשר ולא מכונן אלא בכל מידי דהנאות מרובה מדמינן לה לאכילה לאסור אפשר ולא מכונן בפסיק רישא דהא בר"ה (דף כ"ח) אמרינן במנדר הנאה דמללה"נ ואפ"ה בימות החמה אסור משום דמתהני ואע"ג דלא מכונן להקר רק לטבול מ"מ אסור וע"כ הטעם דכינן דהנאות קירור הוי הנאה חזקה דמי להנאות ריחא למ"ד מילתא היא דאסור בפסיק רישא באפשר ולא מכונן (ולא שרינו אפשר ולא מכונן אלא בהנאה מועטת כמו צלו היכל וכדומה שם בפסחים) ועיין בסנהדרין (ס"ב) שם בתוס' ד"ה להגביה דלענין מתעסק בחלבים ועריות דחייב שפן נהנה דלאו דוקא בחלבים ועריות אמרינן הכי אלא ה"ה במלאכת שבת אם עשה במתעסק נמי מיקרי נהנה והוי חייב אי לא דאמרינן מלאכת מחשבת אסרה תורה עיי"ש וא"כ לפ"ז אפ"ל דהא דמוקי רבא באומר כל הרוצה לתרום אבל משלו על של בעל הפרי אסור לאו משום דסובר דהאסור על המדיר כמ"ש הר"מ ז"ל אלא דאסור על המנדר ואפ"ה אסור אע"ג שלא ידע כשתרם עליו משום דהו הנאה שמסלק מכריו של המנדר חובת התרימה ומרבה ממונו של מנדר הוי הנאה מרובה ודומה להנאות אכילה וריחא למ"ד מילתא היא ואוסר אע"ג דלא מכונן הלכך אע"ג דלא ידע המנדר שתורם עליו נמי אסור לגרום לו הנאה זו דבהנאה כזה אפשר ולא מכונן נמי אסור ודו"ק: ומה שהקשה הר"ן ז"ל מהא דאמרינן (בנדרים ל"ה) כפרי עליה ונתנה לו במתנה מאן למעול למעול נותן הא לא אסירא עליו ולדברי הרמז"ל הא עיקר האסור על המדיר לא הבנתי דנהי דהרמז"ל סובר דהאסור דבל יחל על המדיר מ"מ אסור מעילה לא שייך למירמי על המדיר דאין מעילה אלא על הנהנה מדבר האסור עליו ולא בנהנה מדבר המותר עליו.

ומ"מ בל יחל איכא שהדירו והנהו ולק"מ על הרמז"ל כנלע"ד: סימן פט שאלה מי שאוסר הנאות נכסיו עליו אם מותר לתת מהן צדקה לעני או לא: תשובה המהרש"ל

ביש"ש (פ"ט דב"ק) פתב על מ"ש ה"ך"ן ו"ל בנדרים (דף פ"ה) שהאוסר נכסיו עליו יכולים אחרים ליטלם בע"כ ואינו יכול לעכב עליהם וחלק עליו היש"ש וכתב שאינם יכולים ליטול בע"כ דאעפ"י שגאסרו נכסיו עליו מ"מ אינם הפקר ויכול ליתנם לצדקה דאין שום טוה"נ ומה שנהנה מן המצות הא קיי"ל מללה"נ דלא גרע איסור קונם מאיסורי הנאה דקיי"ל דמותר לכסות בעפר איה"נ ומותר לתקוע בשופר שהנדר הנאה ממנו הלכה"נ יכול לאמר אקיים בו מצות צדקה או לצורך בהכנס"ס או לת"ת עכ"ל.

וכן ראיתי בספר מחנ"א שפתב בפשיטות שהאוסר עליו נכסיו יכול ליתן מהם צדקה משום דמללה"נ: ובדברי המהרש"ל ו"ל שכ' דכיון שיכול ליתנו לעני צדקה לא נעשו הפקר הי' אפ"ש ליישב מה שקשה לי דהנה בפ"ק דמנחות (דף ו') דפרי"ד גבי מן הפקר להוציא את הטריפה והא מהכא נפקא מהתם נפקא ממשיקה ישראל ומשני אי מהתם ה"א ה"מ היכא דלא היתה לו שעת הפנ"ש כמו ערלה וכ"כ עיי"ש והשא"ר ו"ל הקשה על הר"מ שפתב (בה' א"מ) משום מהב"ע ל"ל טעמא דמהב"ע הא בש"ס נפקא לי' מקרא דממשקה ישראל ולכאורה קשה ל"ל טעמא דממשקה ישראל או מהב"ב תיפוק לי' פיון דערלה וכ"כ אסור בהנאה וכל מידי דאסור בהנאה אינו יכול להקדישו כדאימא (ב"ק מ"ה) וגבי קרבן בעינו שיקדישו בעליו כדאמר בב"ק (דף ס"ו) אקרא דקרבנו ולא הגזול אימת אילימא לפני יאוש ואיש כי יקדיש את ביתו אמר רחמנא והאי לאו דידי' הוא אלמא פשיטא לי' להש"ס דכיון דאינו יכול להקדישו הקרבן פסול א"כ פשיטא דמו"נ מערלה וכ"כ פסול אבל לדברי המהרש"ל ניחא דאי לאו קרא דממשקה ישראל ה"א דכ"ש לקרבן וממילא הוי שלו פיון דיכול להביא לקרבן אין אחר יכול לזכות בו וממילא מיקרי בעליו ויכול להקדישו להכי הוצרך לפסולו מטעם שאינו ממשיקה ישראל: מיהו זה לא קשה בלא"ה דהא משפחת לה אם הקדישן קודם שנעשו ערלה וכן בכה"כ קודם שגאסרו דה"א דשרי למנחות ונסכים וקמ"ל קרא דממשקה ישראל דפסולין ומ"מ יש להביא ראי' לדבריו מהא דאמרינן בפסחים (דף כ"ג) דפרי"ד לר"א דאמר פל מקום שגאמר לא תאכל לא אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה במשמע והרי חדש דרחמנא אמר בהנאה דאי הוי אסור בהנאה איך אפ"ש להקריבו הא אי אפ"ש להקריבו אלא אם כן חל עליו הקדש מעיקרא וכיון שאסור בהנאה אין רשות הציבור עליו להקדישו ובש"למא פיון דלא חל קדושה מעיקרא ודאי דפסול וה"נ אם חדש אסור בהנאה אין להציבור דין בעלים להקדישו כלל ול"ל קרא למישרי בהנאה: אבל לפי מה שפתב המהרש"ל א"ש דכיון דכ"ש להקריבה מיקרי ממונא דציבור שיכולין להקריבו ודידהו הוי ואין פל אדם יכול לזכות בתבואה זו [אפילו כותי שאינו מצונה על חדש ולהכי מהני הקדש דידהו על חדש אף אם נימא דחדש אסור בהנאה]: אולם בעיקר דברי המהרש"ל שכ' במצות צדקה אמרינן מללה"נ יש לעיין דלכאורה ה"ה אפ"ש לומר דלא אמרינן מללה"נ אלא במצונה שהטילה עליו תורה לעשות פעם אחת וכיון שעשה שוב ליכא שום מצונה אם חזר ועשה בו פעם שני כמו בשופר בר"ה וכיוסי הדם ולולב וחליצה דאמרינן בכולהו בש"ס מללה"נ וכלשון רש"י ו"ל (בסנפ"ה ל"א) מללה"נ פלו"מ אין קיום המצות הנאת הגוף אלא עבודת עבד לרבו עכ"ל והיינו במצונה שהטילה עליו תורה לעשות פ"א וכשעשה נפטר ואין מצונה בעשייתה פעם שני אבל מצונה שאין לה שיעור כמו מצות צדקה דאפילו אם פבר נתן פשיעור שקבעו חכמים לצדקה מ"מ פל שעושה אותה הוא

מקבל שְׂכָר אפ"י כְּמָה פְּעָמִים לֹא דְאִמְרִינָן בִּי מַלְלָה"נ וּמַעֲיִן סְבָרָא זֹו כְּתַב הַבְּעָה"מ ו"ל בר"ה שֶׁם דְּדוֹקָא בְּמַצָּנָה דְּאוֹרְיִתָא אִמְרִינָן מַלְלָה"נ אַבְל בְּמַצָּנָה דְּרַבְּנָן אִמְרִינָן מִצֹּות לִיקְהוֹת נִיתְנָו עֵי"ש אֶלְמָא דְהִיכָא דְלֹא רָמִי אַכְתָּפִי חִיּוּבָא כְּוִלִי הָאִי וְהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ מִיקְרֵי הַנָּאָה אַע"ג דְּגַם בְּמַצָּנָה דְּרַבְּנָן אִיכָא לֹא תְסוּר אַפ"ה כִּינָן דְּאִין גְּזִירַת הַתּוֹרָה עָלְיוּ לַעֲשׂוֹתָהּ לֹא מִיקְרֵי עוֹל וְאִדְרַבָּא מִיקְרֵי הַנָּאָה: א"כ כ"ש בְּמַצָּנָה שְׂאִינָה חִיּוּבִית לַעֲשׂוֹתָהּ פ"א רַק שְׂכ"ז שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ מְקַבֵּל שְׂכָר דְּאִמְרִינָן בְּהָ לִיקְהוֹת נִיתְנָו: וְכֹה"ג כְּתַב הַמְּהַרְשָׁ"א ו"ל בְּהָא דְּאִמְרִינָן בְּבִרְכוֹת (דָּף כ"ח) ר' זִירָא כִּי הֵוָה חָלִישׁ מִגִּירְסֵי הֵוָה אֲזִיל וְנִיתִיב אַפְתָּחָא דְּבִי ר"נ בַּר טוֹבִי' אָמַר כִּי חָלְפִי רַבְּנָן אֲזִי אִיקוּם מִקְמַיִהוּ כִּי הִיכִי דְאַקְבֵּל אֲגָרָא וְהִקְשׂוּ הָא תָּנָן אֵל תְּהִי כְּעַבְדִּים הַמְּשַׁמְשִׁים אֶת הָרַב ע"מ לְקַבֵּל פָּרְס וְהִיכִי אָמַר כִּי הִיכִי דְאַקְבֵּל אֲגָרָא וְתִירֶץ הַמְּהַרְשָׁ"א דְּדוֹקָא בְּמַצָּנָה שְׁהָאָדָם חִיּוּב לַעֲשׂוֹת וַא"א לֹו לְהַפְטֹר מִמְּנֹו אָסוּר ע"מ לְקַבֵּל פָּרְס וְהִכָּא הוּא הִלָּךְ לִישֵׁב שֶׁם כְּדִי לְקַיִם מִצְוֹת קִימָה מְפָנִי ת"ח רִשְׁאִי לַעֲשׂוֹת כְּדִי לְקַבֵּל אֲגָרָא וּבָזָה מִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּפִסְחִים אֵהָא דְּאִמְרִינָן סְלַע זֹו לְצַדִּיקָה בְּשִׁבִיל שְׂיַחְזִי' בְּנֵי ה"ז צַדִּיק גָּמוּר שְׁהִקְשׂוּ הִיכִי הֵוָה צַדִּיק גָּמוּר הָא תָּנָן אֵל תְּהִי כְּעַבְדִּים הַמְּשַׁמְשִׁים ע"מ לְקַבֵּל פָּרְס וּלְפַמ"ש א"ש דְּהִכָּא מִיְיָרִי שְׂאִין עָנִי עוֹמֵד לְפָנָיו שְׁמַצָּנָה לְהַחֲיוֹתוֹ רַק שְׁמַפְרִישׁ סְלַע לְצַדִּיקָה כְּשִׂיזְדַּמְּן לֹו אִיזָה עָנִי אוֹ שְׂכָר נָתַן שְׁיַעוּר שְׁקַבְעוּ חֲכָמִים לְצַדִּיקָה וּמְפָרִישׁ סְלַע לְצַדִּיקָה בְּשִׁבִיל שְׂיַחְזִי' בְּנוּ וְלִהְיִי ה"ז צַדִּיק גָּמוּר כִּינָן שְׂאִינוּ מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת מַצָּנָה זֹו וּמְכַנִּים עַצְמוֹ בְּחִיּוּב שְׂרִי ע"מ לְקַבֵּל פָּרְס אַף אֵינוּ נֹאמַר דְּמַצָּנָה שְׂאִין לָהּ שְׁיַעוּר וְלֹא רָמִי עָלְיוּ לַעֲשׂוֹתָהּ וּמְכַנִּים עַצְמוֹ בְּחִיּוּבָהּ לֹא אִמְרִינָן בְּזָה מַלְלָה"נ כִּינָן דְּשְׂרִי לַעֲשׂוֹתָהּ עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרְס מִיקְרֵי הַנָּאָה אִם עוֹשֶׂה אוֹתָהּ וּלְפ"ז הִי' אֶפְשָׁר לֹוּמַר בְּעִנְיָן מַצְנַת צַדִּיקָה בְּמִי שְׂאִסְרָא נְכָסִיו עַל עַצְמוֹ דְּלֹא אִמְרִינָן בְּזָה מַלְלָה"נ דְּהָא אֵינוּ מְחֻיָּב לִיתָן דְּהוּא עַצְמוֹ עָנִי שְׁהָרִי אָסַר נְכָסִיו עָלְיוּ כְּדְאִמְרִינָן (בְּרִכּוֹת מ"ז וּבכ"ד) מִיגוּ דְּאִיבְעֵי מַפְקִיר נְכָסִיו וְהוּא עָנִי וְחֲזִי' לִי רַק שְׂמַכְנִים עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת מַצָּנָה לִיתָן לְעָנִי וְאִמְרִינָן בְּזָה לִיקְהוֹת נִיתְנָו בְּקִיּוּם מַצָּנָה וְאֶפְיִלוּ בְּעָנִי הַסְמוּדָּה עָלְיוּ שְׂמַחְוִיב לְפָרְנָסוֹ מ"מ כִּינָן שְׁהוּא אָסַר נְכָסִיו עָלְיוּ אֵינוּ מַצְוּנָה לְפָרְנָסוֹ וּכְשָׁנוֹתָן לֹו עֵבִיד מַצָּנָה וּמִיקְרֵי הַנָּאָה: מִיְהוּ מְצִינוּ דְּגַם בְּמַצָּנָה שְׂאִין לָהּ שְׁיַעוּר נְמִי אִמְרִינָן מַלְלָה"נ שְׁהָרִי שְׂנִינָו בְּנִדְרִים (דָּף ל"ה) בְּמוֹדֵר הַנָּאָה מְחַבֵּירוֹ דְּמִלְמָדוֹ מְדַרְשׁ הִלְכוֹת וְאֲגָדוֹת וּפְיִ הַר"ן ו"ל מְשוּם דְּמַלְלָה"נ.

וְהָא לִיקְמוֹד הַתּוֹרָה כְּצַדִּיקָה דְּמִי דְּאִין שְׁיַעוּר וְהַפְסֵק לְקִיּוּמָה וְכֹל הַמְּרַבָּה מְשׁוּבַח וְאַפ"ה אִמְרִינָן בִּי מַלְלָה"נ וְאַף דְּאִין רֵאִי מְמוֹדֵר הַנָּאָה לְשְׂאָרֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׁל תּוֹרָה כַּמ"ש בַּמִּק"א דְּבְמוֹדֵר הַנָּאָה אִמְרִינָן מַלְלָה"נ אַף לְמ"ד בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה לִיקְהוֹת נִיתְנָו דְּאִי לֹא תִימָא הִכִי תִקְשָׁה לְמֵאִי דְּבְעֵי רַבָּא לְמִימַר בַּר"ה (דָּף כ"ט) דְּמַצְוֹת לִיקְהוֹת נִיתְנָו תִּקְשָׁה לִי מִמְתְּנִיתִין דְּמִלְמָדוֹ מְדַרְשׁ הִלְכוֹת וְאֲגָדוֹת אֶלְמָא דְּמַלְלָה"נ אַע"כ מְדָלָא מְקָשִי הַש"ס לְרַבָּא הוּא מְשׁוּם דְּבְמוֹדֵר הַנָּאָה מוֹזְדָּה רַבָּא דְּמוֹתֵר בַּהֲנָאָת מַצָּנָה מְשׁוּם דְּאִין דַּעְתוֹ עַל הַנָּאָת מַצָּנָה וּבְדִידִי' תִּלְיָא מִילְתָּא וְרַב בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה שְׂאִסְרָה תּוֹרָה סוּבְרָ רַבָּא דְּלִיקְהוֹת נִיתְנָו שְׂאִיזְהַרַת הַתּוֹרָה הִי' גַּם עַל הַנָּאָת מַצָּנָה וַא"כ אִיכָא לְמִימַר דְּאִף דְּמוֹכַח מִמְשַׁנָּה דְּמִלְמָדוֹ הִלְכוֹת דְּאִמְרִינָן לֹאוּ לִיקְהוֹת נִיתְנָו גַּם בְּמַצָּנָה שְׂאִין לָהּ שְׁיַעוּר מ"מ זְהוּ דְּוִוּוּקָא גַּבִּי מוֹדֵר הַנָּאָה דְּאִמְרִינָן שְׂאִין דַּעְתוֹ עַל שׁוּם הַנָּאָת מַצָּנָה אַף עַל מַצָּנָה שְׂאִין לָהּ שְׁיַעוּר.

אָבֵל בְּאַיִסוּר תּוֹרָה בְּמִצְוֵה שְׂאִין לָהּ שְׂעוּר וְהוּא חִפְזָא בְּהַ שְׂפִיר מִיְקָרֵי הַנְּאָה מ"מ בְּעֵינֵי שְׂאֵלְתֵינוּ בְּמִנְדָר הַנְּאָה מְנַכְסֵי בְּעֵינֵי לְמִימַר וְדַאי דְאָמְרִינָן מַלְלָה"נ גַּם בְּמִצְוֵה שְׂאִין לָהּ שְׂעוּר וְרִשְׁאֵי לְתַת מְהוּ צְדָקָה כְּמוֹ דְאָמְרִינָן מַלְלָה"נ גַּבֵּי מְלַמְדוּ מִקְרָא: מִיְהוּ קִשְׁה לִי בְּעֵינֵי דְבְרֵי דְנִרְאָה דְבִנְתִינַת צְדָקָה לְעֵנִי לֹא שְׂיִינָה כְּלָל מַלְלָה"נ דְכִמּוֹ דְאָמְרִינָן (ר"ה ד' כ"ח) בְּמִנְדָר הַנְּאָה מְמַעֵן דְמוֹתָר לְטָבּוֹל בּוֹ טְבִילָה שֶׁל מִצְוֵה בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים וְלֹא בִימּוֹת הַחֶמֶה מִשּׁוּם דְאִיכָּא הַנְּאָת הַגּוֹף בְּהַדִּי הַנְּאָת מִצְוֵה וְאָסוּר מִשּׁוּם הַנְּאָת הַגּוֹף ה"נ בְּנִתְיָה לְעֵנִי פִינּוֹן דְקִי"ל דְנִתְיָה לְחִבְרֵי מִיְקָרֵי הַנְּאָה כְּדַאיִתָּא בְּפִסְחִים (ד' כ"ב) בְּסוּגְיָא דְרַבֵּי אַבְהוּ א"כ הָרִי אִיכָּא הַנְּאָת הַגּוֹף לְבַד קִיּוּם הַמִּצְוֵה דְהֵינּוּ מַה שְׁנוֹתָן לְחִבְרֵי וְא"כ פִּינּוֹן דְאִיכָּא הַנְּאָת נִתְיָה בְּנִתְיָה לְעֵנִי וְדַאי דְאָסוּר בְּמִנְדָר הַנְּאָה כְּמוֹ דְאָסוּר לְטָבּוֹל בְּמַעֵן בִימּוֹת הַחֶמֶה מִשּׁוּם דְאִיכָּא הַנְּאָת הַגּוֹף בְּהַדִּי הַנְּאָת מִצְוֵה וְה"נ אִיכָּא הַנְּאָת נִתְיָת מְמוֹן לְבַד הַמִּצְוֵה וְאָסוּר.

וְרִאִיתִי לְהַגְּאוֹן בְּעַל חֲמַד"ש ז"ל שֶׁהִקְשָׁה ג"כ עַל דְבָרֵי מְהַרְשֵׁ"ל דְלִפֵּי דְבְרֵי אַמְאֵי אָמְרִינָן חֲמִץ אֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם הָא מִיְחָשֵׁב בְּרִשּׁוֹתוֹ שְׂיִכּוֹל לִיתָן לְגַר תּוֹשֵׁב שְׂרִשְׁאֵי לְאָכּוֹל חֲמִץ וּמִצּוֹנִין לְהִתְיָוִתוֹ וּמִיְקָרֵי שְׁלוֹ פִינּוֹן שְׂיִכּוֹל לְקַיֵּים מִצְוֵה בְּזָה וְאִמְאֵי קָרִי לִי אֵינָה בְּרִשּׁוֹתוֹ לְדְבָרֵי מְהַרְשֵׁ"ל: לְכֹן נִרְאָה לִי דְוַנְדַאי לְתַת לְעֵנִי יְחִיד וְדַאי דְאָסוּר אִם הַדִּיר הַנְּאָה מְנַכְסֵי וְכְמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ דְנִתְיָה לְחִבְרֵי מִיְקָרֵי הַנְּאָה וְלֹא מְהַי הָא דְאָמְרִינָן מַלְלָה"נ פִּינּוֹן דְאִיכָּא הַנְּאָה אַחֲרַת בְּהַדִּי הַנְּאָת קִיּוּם הַמִּצְוֵה וּמְהַרְשֵׁ"ל לֹא הִתִּיר אֶלָּא לְתַת לְקוֹפָה שֶׁל צְדָקָה דְכִינּוֹן דְהוּא אֵינוֹ נוֹתֵן לְאָדָם מְיֻחָד לִיכָּא הַנְּאָת נִתְיָה רַק הַנְּאָת מִצְוֵה וְאָמְרִינָן מַלְלָה"נ וְדוּק בְּלִשׁוֹנוֹ שֶׁל מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל שֶׁכ' שְׂיִכּוֹל לְאִמַר אֶקְיִים מִצְוֹת צְדָקָה אוֹ לְת"ת אוֹ לְבַה"כ דְהֵינּוּ נִתְיָה לְקוֹפָה שֶׁל צְדָקָה אָבֵל לְאָדָם מְיֻחָד אָסוּר וּמִיְחָשֵׁב גַּם קוֹשְׁיַת חֲמַד"ש ז"ל דְשְׂפִיר מִיְקָרֵי חֲמִץ אֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ דְלְאָדָם פְּרִטִי כְּמוֹ גַר תּוֹשֵׁב אָסוּר לִיתָן דְהוּי הַנְּאָת נִתְיָה וְלֹא שְׂרִי אֶלָּא הִכִּי דְלִיכָּא הַנְּאָת נִתְיָה כְּגוֹן שְׁנוֹתָנוּ לְקוֹפָה שֶׁל צְדָקָה דְלִיכָּא אֶלָּא קִיּוּם הַמִּצְוֵה וְכִינּוֹן דְיִכּוֹל לְקַיֵּים בּוֹ מִצְוֵה דַעַת הַמְהַרְשֵׁ"ל דְאָחַר אֵינוֹ יְכוֹל לְזַכּוֹת בּוֹ: מִיְהוּ נִרְאָה לִי אִף שֶׁכְּתִב הַמְהַרְשֵׁ"ל דְבִאִוֶּסֶר נְכָסֵי עַל עֲצָמוֹ אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְזַכּוֹת מ"מ נִרְאָה דְעֵנִי הַרִשְׁאֵי לְקַבֵּל צְדָקָה רִשְׁאֵי לְזַכּוֹת בּוֹ בַע"כ דְמִיְדִי הוּא טַעְמָא דְאֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְזַכּוֹת בּוֹ הוּא מִשּׁוּם דְבַעַה"ב מְצִי לְתַתוֹ לְקוֹפָה שֶׁל צְדָקָה לְקַיֵּים בּוֹ מִצְוֹת צְדָקָה א"כ יְכוֹל עֵנִי לְתַפְנֹס וְלֹא מְצִי אֶמַר לְעֵנִי אַחַר דְהָא בְּאַרְנוֹ דְהוּא אֵינוֹ רִשְׁאֵי לִיתָנוּ לְאָדָם מְיֻחָד וְאֵין לוֹ בְּהַ אֶלָּא קִיּוּם מִצְוֹת צְדָקָה א"כ יְכוֹל הַעֵנִי לְתַפְנֹסוֹ וְדַמֵּי לְהָא דְאָמְרִינָן בְּנִדְרִים (דף פ"ג) קוֹנָם פְּהֵנִים וְלוֹיִם נְהָנִים לִי בְּאֵין וְנוֹטְלִין בַע"כ וּמְפָרֵשׁ שֵׁם רַבָּא בְּגַמ' דְאַפִּי לְמ"ד טוה"נ מְמוֹן מוֹתָרִים לִיטּוֹל בַע"כ דְכִינּוֹן דְאָסֶר הַנְּאָתוֹ עַל הַפְּהֵנִים שְׁוִיָּא לְטוה"נ כְּעַפְרָא בְּעַלְמָא וְרִשְׁאֵים לִיטּוֹל בַע"כ וְה"נ פִּינּוֹן דְאֵינוֹ רִשְׁאֵי לִיתָנוּ לְעֵנִי מְיֻחָד יְכוֹלִים לִיטּוֹל בַע"כ דְכָבֵר אֵין לוֹ בְּהֵם טוה"נ שֶׁל נִתְיָה: וְדַע דְלְכֹאֲרָה אֶפְשָׁר לְדַחוֹת דְבְרֵינוּ דְרִשְׁאֵי לִיתָנוּ אֶפִּילוֹ לְעֵנִי מְיֻחָד כְּדְבָרֵי הַמְחַנֵּ"א אַע"ג דְאִיכָּא הַנְּאָת נִתְיָה וְלַחֲלַק וְלֹאמַר דְנִתְיָה לֹא מִיְקָרֵי הַנְּאָה אֶלָּא אִם נוֹתֵן לְחִבְרֵי דְבָר שְׂיִכּוֹל לְהִתְיָוִתוֹ לְעַצְמוֹ וְלִיהֲנוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ לְמוֹכְרוֹ בְּזָה מִיְחָשֵׁב הַנְּאָה אִם נוֹתֵן לְחִבְרֵי שְׂחִבְרֵי מְחִזִּיק לוֹ טוֹבָה שְׁנוֹתָנוּ לוֹ דְבָר שְׂרִאוֹי לְעַצְמוֹ אָבֵל אִם נוֹתֵן לוֹ דְבָר שְׂלִדִידָן לֹא חֲזִי לִיהֲנוֹת מִמֶּנּוּ אֵין כְּאֵן הַחֲזַקת טוֹבָה וְכִינּוֹן דְלִיכָּא הַחֲזַקת טוֹבָה לֹא מִיְקָרֵי הַנְּתִינָה הַנְּאָה וְלִהֲכִי הַמְנוֹדֵר הַנְּאָה מְנַכְסֵי יְכוֹל לִיתָנוּ צְדָקָה מְהֵם לְאָדָם מְיֻחָד דְכִינּוֹן דְלִדִידָן לֹא חֲזִי לֹא מִיְקָרֵי הַנְּתִינָן

הנָּאָה: אָבֵל בְּאֵמֶת ז"א דְּבַגְמָרָא דְּעִירוּבִין (נ"ד ס"ד) מוּכַח דְּאֶפְיָלוּדְבָר הָאָסוּר לוֹ בְּהַנָּאָה נְמִי אָסוּר לִיתֵן לְאַחַר דְּאָמַר שָׁם מַעֲשֵׂה בַר"ג שֶׁהִיא רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר וְהִיא רַבִּי אֵילְעָאִי מְהֵלֵף אַחֲרָיו מְצָא גְלוּסְקִין בְּדַרְךָ אָמַר לוֹ אֵילְעָאִי טוֹל גְּלוּסְקִין מִן הַדַּרְךָ מְצָא כּוּתֵי אָחָד א"ל מְבַגְאִי טוֹל גְּלוּסְקִין מֵאֵילְעָאִי וְקָאָמַר לְמַדְנּוּ שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים לְמַדְנּוּ שְׂאִין מַעֲבִירִין עַל הָאָוֶן כְּלִין וְלְמַדְנּוּ שֶׁהוֹלְכִין אַחַר רֹב עוֹבְרֵי דְרָכִים וְלְמַדְנּוּ שְׁחַמְצוּ שֶׁל נְכָרֵי אַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר בְּהַנָּאָה וּפְרָשׁ"י מְדָלָא שְׂרִי לִי לְאָוֶן כְּלֵם בְּעֵצְמוֹ ש"מ שֶׁהַחֲזִיק אוֹתוֹ לֶפֶת עֲכוּמ"ז וּמְדַשְׁרֵי לִיתָנָם לַעֲכוּמ"ז אַף דְּאִיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה ש"מ דְּחַמְצָן שֶׁל עֲכוּמ"ז שַׁע"ע הַפֶּסַח שְׂרִי בְּהַנָּאָה וְקָשָׁה הֵיכִי מוּכַח דְּשְׂרִי בְּהַנָּאָה חַמְצָן שֶׁל עֲכוּמ"ז שַׁע"ע הַפ" אֵימָא דְּאָסוּר בְּהַנָּאָה אַף חַמְצוֹ שֶׁל כּוּתֵי וְהָא דְּהִתִּיר לִיתָנּוּ לְכוּתֵי הוּא מְשׁוּם הָא גּוּפָא דְּכִינּוּ דְּאָסוּר בְּהַנָּאָה א"כ לֹא קִנִּי לִי ר' אֵילְעָאִי דְּכָל דְּבָר הָאָסוּר בְּהַנָּאָה לְעוֹלָם לֹא בַר קִנְיָן הוּא וְכִינּוּ דְּלֹא קִנִּי לִי שְׂרִי לִיתָנּוּ לְכוּתֵי דְּאִין הִנְתִּינָה הַנָּאָה פִּינּוּ דְּלֹא דִידִין יִהִיב לִי וְלֹא חֲזִי לְדִידִין לֹא מִיִּקְרֵי הַנָּאָה א"ו מְדַמוּכִיחַ הַש"ס מְזַה דְּחַמְצוֹ שֶׁל כּוּתֵי מוֹתֵר בְּהַנָּאָה ש"מ דְּאִי נִימָא דְּאָסוּר בְּהַנָּאָה הִיךָ אָסוּר לִיתֵן לְכוּתֵי אַע"ג דְּלֹא קִנִּי לִי ר' אֵילְעָאִי וְלֹא חֲזִי לְדִידִינָה מְשׁוּם דַּמ"מ אֵיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה בְּמָה שְׁנוֹתָן לוֹ אַע"ג דְּלִידִידִין לֹא חֲזִי לִי: וְדוּחַק לומר דְּהִתָּם שְׁלֹא יָדַע הַכּוּתֵי הַמְּבַגְאִי שַׁר"א לֹא הִי לוֹ קִנְיָן בְּהָאִי חַמְצָן הַנְּמַצָּא מִיִּקְרֵי הַחֲזִיקָת טוֹבָה אַף אִין לוֹ בּוֹ קִנְיָן פִּינּוּ שֶׁהַכּוּתֵי סוּבַר דְּמַשְׁלוֹ נוֹתֵן לוֹ אָבֵל הֵיכָא דְּהַמְקַבֵּל יוֹדַע שֶׁהַנּוֹתָן אֵינּוּ רַשְׁאֵי לִיְהוֹנּוֹת מִמֶּנּוּ לֵיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה מִנְתִּינָתוֹ וְשְׂרִי דְּזַה דוּחַק וְעוֹד דְּהָא אָמְרִינּוּ בִּירוּשְׁלַמִי דְּפָסְחִים וּפָסַק פֶּן בִּשׁו"ע (סִימָן תַּמ"ח) דְּאָסוּר לְהַאֲכִיל חַמְצָן אֶפְיָלוּ לְכָלְכִיבִים שֶׁל הַפֶּקֶר מְשׁוּם דְּכַתִּיב לֹא יֹאכַל חַמְצָן אַע"ג דְּלֵיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה מִיְהוּ לַפֶּמ"ש שָׁם הַמַּק"ח ז"ל דְּנוֹקָא בְּחַמְצָן אָסוּר אֶפְיָלוּ הֵיכָא דְּלֵיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה מְשׁוּם דְּכַתִּיב לֹא יֹאכַל אָבֵל לֹא בְּשַׁאֲרֵי אִיהִ"נ, א"כ אֶפְשָׁר לומר דְּגַבִּי מוֹדֵר הַנָּאָה אִם הָעֲנִי יוֹדַע שְׁאָסֵר נְכֶסְיוֹ ע"ע לֵיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה וְשְׂרִי מ"מ נִרְאָה דַּמ"מ אֵיפָּא הַחֲזִיקָת טוֹבָה בְּמָה שְׁנוֹתָן לוֹ אַף שֶׁהַמְקַבֵּל יוֹדַע דְּלֹא חֲזִי מִיְדֵי לְהַנּוֹתָן בְּעֵצְמוֹ וְלֹא שְׂרִי אֵלָּא לִיתֵן לְקוּפָה שֶׁל צְדָקָה פְּדֻבְרֵי הַמְּהַרְש"ל: וְרֵאִיתִי לְהַרְדָּב"ז ז"ל בְּחֵלֶק חַמִּישִׁי (סִימָן ש"א ש"ו) שֶׁמְסַתְּפֵק אִי מוֹתֵר לְהַלּוֹת מְנָה לְחַבְרֹו ע"מ שִׁיתָן דִּינָר לְצְדָקָה וּפָסַק דְּשְׂרִי וּמָה דַּתְּנָן בְּשִׁלְהִי א"נ לֹא יֹאמַר לוֹ דַּע שְׁפְלוּנִי בָּא מִמְּקוֹם פְּלוּנִי וּפְיָרֵשׁ הַרְמַב"ם ז"ל (בַּפ"ה מַה' מַלְוָה וְלוֹנָה) דְּהֵינּוּ שְׁאָמַר לוֹ אִם יָבֵא פְלוּנִי מִמְּקוֹם פְּלוּנִי כְּבִדְהוּ מִיְיָרֵי דוּוּקָא אִם פְּלוּנִי הוּא עֲשִׂיר אָבֵל אִם אוֹתוֹ פְּלוּנִי הוּא עֲנִי שְׂרִי וּלְפַמ"ש לֹא שְׂרִי אֵלָּא אִם מַלְוָה ע"מ שִׁיתָן דִּינָר לְכִיס שֶׁל צְדָקָה אָבֵל אִם אוֹמֵר לוֹ ע"מ שִׁתָּתֵן לְפְלוּנִי עֲנִי אָסוּר דְּנִתְיָנָה לְפְלוּנִי הוּי הַנָּאָה מַה לִּי עֲנִי מַה לִּי עֲשִׂיר וּמִתְנִיתִין דָּאָם בָּא פְלוּנִי מִמְּקוֹם פְּלוּנִי כְּבִדְהוּ פָּמוּ שְׁפִי הַר"מ ז"ל סְתָמָא קְתַנִּי אֶפְיָלוּ בְּעֲנִי וְגַם מַה שֶׁהִבִּיא הַרְדָּב"ז ז"ל שָׁם רֵאִי מְהָא דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי דְּמַעוֹת צְדָקָה לוֹיִן בְּרִיבִית תְּמוּהָ דְּהִתָּם שְׂאֵנִי דְּהַמְעוֹת אֵינָם שֶׁל הַמַּלְוָה פָּלַל וְלֹא הוּי רִיבִית הַבָּאָה מִמַּלְוָה לְלוֹנָה.

אָבֵל הֵכָא דְּמַעוֹת דִּידִינָה נִינְהוּ וּנְתִינָה לְעֲנִי יוֹדַע הוּי הַנָּאָה וְאָסוּר וְלֹא שְׂרִי אֵלָּא ע"מ שִׁיתָן לְכִיס שֶׁל צְדָקָה: סִימָן צ שְׁאֵלָה בְּאָחָד שֶׁהִדִּיר הַנָּאָה מְחַוָּתָנוּ וְיֵשׁ לוֹ נוֹשִׁים רַבִּים אִם רַשְׁאֵי לְבַקֵּשׁ מְחַוָּתָנוּ שִׁיפְרַע חוֹבוֹתָיו בְּאֶשְׁר קָשָׁה עָלָיו לְסַבּוֹל עוֹל נוֹגְשָׁיו אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה בְּנֻדְרִים (נ"ד ל"ג) תִּנּוּן הַמְּוֹדֵר הַנָּאָה מְחַבְרֹו שׁוֹקֵל אֶת שְׁקָלוֹ וּפּוֹרַע לוֹ חוֹבוֹ וּפָסַק הַרְמַב"ם ז"ל פֶּן (וּבִש"ע סִי רַכ"א) דְּאֶפְיָ יֵשׁ לְהַמַּלְוָה מְשַׁכּוֹן עַל מְעוֹתָיו רַשְׁאֵי

לפרוע חובו מיהו נ"ל דכל זה אם הוא פורע בעצמו אבל לבקש את המדיר שיפרע לו חובותיו אסור דכל שמבקש ממנו ועשה רצונו אסור דזה מיקרי הנאה והכי אמרינן בנדריים שם (ד' ל"ו) גבי תורם תרומתו לדעתו לדעתו דמאן אילימא לדעתו דבעל הכרי הא קא מהני ליה ומסיק דאמר כל הרוצה לתרומ יבא ויתרומ וכדפי' הר"ן ו"ל שם דכל הרוצה מהני לענין תרומה דלא ליהוי תורם שלא מדעת בעה"ב וילענין מן דר הנאה לא מיקרי שליחות אא"כ ציונהו בהדיא לתרומ עכ"פ הרי חזינו דבאומר לו לתרומ אסור במן דר הנאה ואין לומר דדוקא בתרומה אסור באומר לו לתרומ משום דתרומה בעי שליחות אבל פריעת חוב דלא שייך בזה שליחות שרי אף באומר לו לפרוע דז"א דהא גבי תקיעת שופר פסקינן באו"ח (סימן תקפ"ט) דאסור לו לומר שיתקע להוציא דכיון דמצוהו לתקוע מהנהו ואסור א"כ ה"ה בפריעת חוב דאינו שרי אא"כ פרע המדיר בעצמו אבל אם מבקשו שיפרע אסור: שוב מצאתי להרשב"א ו"ל בחי' לב"ק (דף ק"ח) במשנה דהאומר לבניו קונם כו' וז"ל ואעפ"י ששנינו פורע את חובו ה"מ בפורע את חובו מדעת עצמו אבל אם אמר לו פרע את חובי דשליחותו קא עביד לא ומיתי שם ראיה שהבאנו לעיל מתרומה דאסור כשעושה מדעת המן דר חזינו שצוהו לו לתרומ עיי"ש מבואר בהדיא כדברינו דאף בפורע חובו דלא שייך שליחות נמי אסור מדעת המן דר: ובה מיושב מה שקשה לכאורה הא דבעי בירושלמי אי מותר לפרוע חוב שיש עליו משכון או בבע"ח דוחק ופשיט מהא דשוקל את שקלו דאי לא שקל ממשכניו ואפ"ה מותר לשקול עבורו עיי"ש ועיין באו"ת שמפרש דמסקנת הירושלמי דשרי אפילו בבע"ח דוחק ולהכי סתמן הרי"ף והרמב"ם ו"ל וכל הפוסקים דפורע את חובו דמשמע אפילו בבע"ח דוחק ולכאורה קשה הא תנן (בפ"ש דשקלים) הנותן שקלו לחבירו לשקול ע"י ושקל ע"י עצמו אם נתרמה תרומה מעל ופריה שם בירושלמי מה נהנה ומשני א"ר אבין פיון שנתנו ב"ד עיניהם למשכנו ולא משכנו כמו שנהנה הרי דמיקרי הנאה מה שלא משכנו א"כ קשה דברי הירושלמי אהדדי דהתם גבי שוקל את שקלו מסיק דאפילו במשכון נמי שרי אבל לפמש"כ א"ש דכיון דהא דפורע חוב שרי הוא רק אם המדיר עושה מדעת עצמו אבל מדעת המן דר אסור דשליחותו קא עביד כמ"ש בשם הרשב"א ו"ל דאפילו היכי דלא בעי שליחות אסור אם עושה בציווי המן דר משום דמה שעושה רצונו מיקרי הנאה ואסור א"כ כש"כ כשהמן דר בעצמו פורע חוב משל המדיר דמיקרי הנאה ומעל דלא עדיף מה שהמן דר עושה בעצמו ממה שהמדיר עושה בשליחותו וכיון דכשהמדיר עושה בשליחותו מיקרי הנאה ואסור ה"ה כשהמן דר עושה בעצמו מיקרי הנאה ולהכי א"ש הא דאם שקל לעצמו שקלו של חבירו מעל ומיקרי הנאה אע"ג דאם חבירו שקל ע"י לא מיקרי הנאה: אלא שלכאורה קשה לפי"ז אמאי לא קתני נמי גבי ומקריב עליו קניניו ובין קניני יולדות לדעתו כמו דקתני ברישא גבי ותורם עליו תרומתו ומעשרותיו לדעתו דמבואר בש"ס שם (דף ל"ו) דמוקי לה בתורם משל בעל הכרי על של בעל הכרי ובאומר כל הרוצה לתרומ יבא ויתרומ דדעת בעלים איכא ושליחות ליכא דלא הוי שליחות לענין מן דר הנאה דע"כ הא דקתני במשנה לדעתו אין כוונת התנא להשמיענו בזה דאסור לתרומ תרומת חבירו בלא ידיעת ורשות בעלים דא"כ אין כאן מקומו לאשמעינן זאת דכבר שנה לנו התנא (במס' תרומות פ"א) דתורם שאינו שלו לא מהני וע"כ דעיקר רבותא דתנא לדעתו לאשמעינן שיהא לדעת התורם שלא יעשה אותו

שליח גמור בזה דהיינו שלא יאמר לו לתרום דאז אסור משו' דשליחותו עביד ולא שרי רק באומר כל הרוצה לתרום וא"כ ודאי דקשה אמאי לא קתני הו' לדעתו בסוף המשנה גבי ומקריב עליו קניי זבין דגם שם אסור שייאמר לו להקריב וא"כ מוכח מזה לכאורה דבקיני זבין וזבות שרי אף באומר לו להקריב דכיון דלא בעינן שליחותו של המנדר משום דשליחי דשמאי נינהו לא איכפת לן מה שאומר לו להקריב: מיהו ז"א דנדאי דברי הרשב"א ז"ל מוכרחים דגם היכא דלא בעינן שליחות אסור לדעתו דמנדר דהא הש"ס הנה בעי לאוקמי הא דתורם את תרומתו משלו על של חבירו כדאיתא שם בסוגיא דתורם משלו על של חבירו א"צ שליחות וכמבואר שם בדברי הרשב"א ז"ל בחי' ואפ"ה הנה ניחא ליה הא דקתני לדעתו היינו אדעתיה דנפשי' א"כ הרי חזינו אפילו היכא דלא בעי שליחות נמי אסור לדעתו של מנדר והא דלא קתני גבי קניי זבין וזבות דבעינן דוקא לדעתו של מדיר הוא משום דנרפן הי' לתת מעות הקינין בשופרות כדאי' בשקלי' (פ"ו) והפקה נוטל מעצמו ומקריב ולא הנה דרפן למסור ליד הפקה הקינים בעצמם להכי לא הוצרכו לומר לדעתו דאורחא דמילתא דהפקה מקריב בעצמו בלא ציווי הבועלים ולהכי הפסיק בתיבת לדעתו בין תרומה לבבא דקינים: מיהו ז"א דא"א לומר פלל דהש"ס מפרש דמתניתין מייירי שהניח לתוף השופרות דא"כ דמי לאומר כל הרוצה להקריב יבוא ויקריב ושרי אפילו אם נימא שליחי דידן נינהו.

כמו דשרי בתרומה באומר כל הרוצה אע"ג דנדאי בעי שליחות וא"כ מדפשיט דשליחי דשמאי נינהו ע"כ דמפרש למתניתין שמשך ליד פהו אחד ולהכי אי שליחי דידן אסור ואפ"ה אי שליחי דשמאי שרי הרי דשרי אף באומר לו להקריב אי שליחי דשמאי נינהו ועוד שהתוס' כתבו שם שהקשו אמאי לא משני דמייירי באומר כל הרוצה להקריב יקריב ותירצו דמייירי שאסר עליו הנאת כל הפהנים ולפי דבריהם אפי' אי מייירי בנתן לתוף השופרות נמי דומה לאומר להמנדר להקריב דאיזה פהו שיקריב הוא אסור ליהנות ממנו ואפ"ה חזינו דאי שליחי דשמאי שרי אף שאמר להם להקריב ע"י גתניתו לשופרות: ודברי התוס' קשה לי טובא דאם נימא דמייירי שאסר עליו הנאת כל הפהנים ואין לו מי שיקריב בהיתר א"כ מאי פריה אי שליחי דידן נינהו הא מהנהו ואסור גיטי עשה דהקרבת הקרבן ולדחי ל"ת ועשה דגדרים שישנו בשאלה כמו שבארנו בסמן שלפנינו דל"ת ועשה דגדרים נדחי מפני עשה השונה בכל וע"כ דמייירי שאסר עליו הנאת פהו אחד דלא שייך לאמר אתי עשה ודחי ל"ת דהא אפשר בכהן אחר ואשמעינן מתניתין דאעפ"י דאפשר בכהן אחר נמי שרי להקריב המנדר משו' דזה לא מיקרי הנאה ולהכי פריה הש"ס שפיר דאי שליחי דידן נינהו הא קמהני ליה ואסור ומה שהקשו התוס' אמאי לא משני באומר כל הרוצה להקריב יקריב לפענ"ד לק"מ דא"כ דמייירי דוקא באומר כל הרוצה הא לא"ה אסור א"כ הו"ל לתנא למיתני מקריב קרבנותיו לדעתו לאשמעינן דדוקא באומר כל הרוצה להקריב שרי אכל לא באומר לו להקריב כמו דקתני ותורם תרומותיו לדעתו ומדלא תני הכי פשיטא לי' להש"ס דאף ליתן לידו להקריב נמי שרי ושפיר פריה אי שליחי דידן נינהו הא קא מהמ קא מהני ליה ואסור ואי שליחי דשמאי ניחא: ומוכח גם מזה דלמ"ד שליחי דשמאי שרי אף באומר לו להקריב שלא פדעת הרשב"א ז"ל שהבאנו לעיל: וראיתי להרא"ש ז"ל בגדרים שם וז"ל והא דקתני מלמדו מקרא היינו אפילו אם ביקש ממנו שילמדו מותר ואע"ג דאוקימנא להא דתורם תרומתו

באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום הא אי אמר לו תרום אסור אלמא דאסור למיעבד שליחותו אפילו במידי דלא עבידי למשקל עליו אנרא כגון קריאת שם תרומה וכן לעיל גבי ומקריב קרבנותיו א"א שלוחי דשמאי ניהו ושרי ואע"ג שמהנהו שמקריב קרבנותיו מצנה קעביד ולא מקרי הנאה מיהו אי שלוחי דידן ניהו קא מהניא לי דקא עביד שליחותיהו אלמא אפילו היכא דמצנה קעביד אי משויא ליה לשליח אסור והיינו דוקא בדבר שצריך דעת ושליחות כגון תרומה וקרבן אבל מחזיר אבידתו ומלמדו מקרא ומרפאו רפואת נפשות כיון דא"צ דעת ושליחות אפילו אם מצנה לעשות לו מותר דאין אסור שליחות אלא בדבר שצריך שליחות והכי אמרינן גבי תרומה וא"א צריך לדעת הא קמהני ליה וכן גבי קרבן אי שלוחי דידן ניהו ואין הפהו רשאי להקריב קרבן אלא מדעת בעלים קא מהניא ליה ואי שלוחי דשמאי ניהו יכול הפהו להקריב מדעת בעלים ולא מקרי הנאה והרמב"ן ז"ל פי' בע"א ואינו נראה עכ"ל והובא דבריו ביור"ד (סימן רכ"א ברמ"א) ולפמש"כ יש הוכחה לדבריו מהא דלא קתני במתניתין גבי קיני זבין ונבות דבעינן לדעתו של מדיר דוקא רק שקשה מהא דבש"ס בעי לאוקמי הא דתורם את תרומתו בתורם משל מדיר ולדעתו דמדיר אף דבתורם משלו על של חבירו א"צ שליחות כמ"ש הרשב"א ז"ל בחי' שם ואפ"ה לדעתו דמותר אסור: ונ"ל דנדאי דברי הרשב"א ז"ל מוכרחים מהא דתורם משלו על של חבירו דבעינן לדעתו דמדיר אף היכא דלא בעינן שליחות מיהו זה בתרומה שאין על המדיר מצנה לעשות דבר זה לתרום את תרומתו של מן דר או בפריעת חוב שג"כ אין מצנה עליו לפרוע חוב של מן דר להכי אסור אם אמר לו להפריש או לפרוע חובו דכיון שאין על המדיר מצנה לעשות דבר זה הרי עושה רק לקיים אמירתו של המן דר ואסור דקא מהניא ליה אבל בהקרבנות הקינים לפי מה דבעינן למימר דשלוחי דשמאי ניהו שהמצנה על הפהו להקריב שרי אף באומר לו להדיא להקריב דכיון דשליחות ליכא ה"א משום דלאו שלוחי דידן ניהו אלא שלוחי דשמאי שרי אף באומר לו דמה שמקריב הוא לאו משום אמירתו אלא משום המצנה שמנטלת עליו להכי אתי שפיר הא דלא קתני גבי ומקריב עליו קיני זבין דבעינן לדעתו של מדיר דוקא וכן במש"כ הרא"ש ז"ל דמלמדו מקרא ומחזיר אבידתו ומרפאהו רפואת נפשו דשרי אף באומר לו.

התם נמי איכא מצנה על המדיר ואיכא למימר דלאו משום אמירתו הוא עבד אלא משום מצנה דרמיה עלי' דידיה: ואפשר דגם הרא"ש ז"ל מודה להרשב"א ז"ל בפריעת חוב דאסור לומר לו לפרוע חובו ומה שכתב הרא"ש ז"ל דהרמב"ן ז"ל פי' בע"א ואינו נראה צ"ע שז"ל בנדרים (דף ל"ז) ושמעין מינה שהמותר הנאה מחבירו לא מיבעיא ליה למיעבד שליחותו ואפילו הו"ל שליחות כגון קריאת שם תרומה דלא עביד למישקל עלי' ש"כר אסור דכיון דקאמר לי ועביד קמהני לי עכ"ל הרמב"ן ז"ל ובקריאת שם תרומה משל בעל הכרי על בעל הכרי הא מודה גם הרא"ש ז"ל דאסור דהא בעינן שליחות גמור] והא דלא קתני במתניתין גבי פורע חובו ושוקל את שקלו דבעינן לדעתו דמדיר דוקא נראה משום דכיון דהתם מיירי שהמדיר פורע ממעותיו פשיטא דלדעתו דמותר אסור ואף דגבי תורם משלו על של חבירו איצטריך לי לתנא למיתני לדעתו התם שאני שהתרומה שייך להמדיר התורם כדמסקינן התם דטובת הנאה לתורם ודו"ק: סימן צא שאלה מי שצד מעות לצדקה ומסרה לחבירו ושיהא חבירו המחלק לעניים

ואח"כ ירד ממעמדו עד שהוצרך לבריות והמעות שמסר לחבירו עדיין בעין אם יכול לשאול על גדרו ונחזיר לו אותו פלוני המעות לצורכו או לא: תשובה בשו"ע יו"ד (סימן רנ"ח) כתב הנודר צדקה אינו יכול לחזור בו אא"כ נשאל לחכם והתיר לו ואם הגיע ליד גבאי אינו יכול לשאול ע"כ והרשב"א ז"ל בתשובה למד דין זה מהא דאמרינן בגדרים (דף נ"ט) דפריה אמתניתין דסאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה תרקב הא למאה תעלה והא הוי דשיל"מ בשאלה ומשני בתרומה ביז פהו הרי מבואר דאחר שבא ליד פהו לא מצי לישאל על התרומה ומזה דבצדקה נמי כל שמסר ליד אחר שיזכה בשביל עניים לא מהני שאלה עיי"ש בתשובה (סימן תרנ"ו): אמנם ראיתי להגאון בעל נוב"י ז"ל במה"ת (סימן קנ"ד) שפלפל בדין זה וכתב שמדברי הרא"ש בשם הר"א ממיץ מוכח שחולק על זה וסובר דמהני שאלה בתרומה אף אחר שבא ליד פהו שכ' הרא"ש שם וז"ל והרב ר' אלעזר ממיץ כתב דלא מצי למשאל עלי' דלאו איהו קרא עלה שם תרומה דאפהו קאי אבל ישראל שהפרישה מצי למשאל עלה ואע"ג דישראל מצי למשאל ולהחזירה לחולין מיקרי דבר שאין לו מתירין דלא שכיח שישאל עלה כשהיא ביז פהו עכ"ל: וראיתי להנוב"י שכ' דאפילו לדעת רש"י ז"ל והר"ן ז"ל דגבאי תרומה לא מצי לאיתשולי ביז פהו מ"מ מודו דבצדקה מהני שאלה אף אחר שבא ליד גבאי לכמ"ש הר"ן ז"ל (בגדרים פ"ה) דהאוסר נכסיו עליו יכולים אחרים לזכות בהו מפני שנעשו הפקר ואף אם ישאלו הבעלים על גדרם לא מצי מפיק מהזוכים משום דאף דאיסורא אזל ע"י שאלה מ"מ זכות ממונם של הזוכים לא פקע ולהכי גם בתרומה ביז פהו משעה שנתנה לכהן כבר הסיח דעתו מהו ושכבר אינו שלו.

ואף שנשאל אח"כ מ"מ כבר זכה בה הפהו אף אם אינו תרומה הרי זכה מן ההפקר דל מהכא נתינתו של זה נשאר זכיתו של פהו מצד עצמו ואף דקיי"ל כב"ה דאינו הפקר עד שיופקר לכל פשמיטה ועיין בח"מ (סימן רע"ג) דאין אחר יכול לזכות בו בהפקר שהפקירו הבעלים לעניים ולא לעשירים נלענ"ד דהיינו בהפקירו לכל העניים ולא לעשירים שאז שום עני לא יכול לזכות בה אבל במפקיר זכות נגד אחד או שנים לנוכח מהני שהם יכולים לזכות והכי מוכח בגדרים (דף מ"ה) דקאמר הא דאפקרי' באפי תרי הא דאפקרי' באפי תלתא ופי' הר"ן ז"ל דבאפקרי' באפי תרי אז לא אפקרי' אלא אדעתא דחד מהנהו משום הכי דמי למתנה כי היכי דבמתנה לא מפיק ליה מרשות אלא אדעתא דאידיה ה"נ לא מפקיר לי' אלא אדעתא דאידיה הלכך כי היכי דבמתנה לא נפיק מרשותו עד דאתי לרשות מקבל ה"נ בהפקר כי האי עיי"ש והיא גופא קשיא פיון דלא אפקרי' אלא אדעתא דהני איף הוי הפקר פלל ואיף רשאי לזכות בו ואטו ר' יוסי פליג על ב"ה.

א"ו שאם מפקירו בפני אותן שמפקיר להם מהני להכי בתרומה ביז פהו כבר זכה בו הפהו אפילו אם יהא מיתשל על כף לא מצי למיתשל עלה אבל צדקה ביז גבאי שאם נשאל על זה אפילו אם נימא שהיתה הפקר למפרע לא זכה הגבאי לצורה העניים שהרי לא היו העניים כאן לנוכח כו' עכ"ל הנוב"י ז"ל בקיצור: והנה תחילת דברי הנוב"י משמע דרצה לפרש דמהני שאלה לענין שהתרומה חוזרת לטבלה רק דממונו של פהולא פקע.

ובסוף דבריו משמע דכיון דממונו של פהן לא פקע שוב לא מהני שאלה להחזיר התרומה לטבלה שהרי כתב להכי בתרומה ביד פהן כבר זכה בו הפהן אפיו אם יזהא מיתשל עליו לא מצוי למיתשל עליו ואף שהסברא דחוקה דמאיזה טעם נתלה זה בזה ואמאי לא נימא דלעגן זכות ממונו לא מהני שאלה ולעגן הפקעת קדושת תרומה מהני שאלה מ"מ ע"כ פוננתו דלא מהני שאלה אף לעגן חזרת התרומה לטבלה דהא הש"ס מוקי לה בתרומה ביד פהן פי הכי דלא להוי דבר שיש לו מתירין ועולה באחד ומאה ואם נימא דשפיר חזרת לטבלה הרי שוב מיקרי דשיל"מ ומה איכפת לן דלא מהני שאלה לעגן זכות ממונו של פהן סוף סוף כיון דפקע ממנו שם תרומה הוי דשיל"מ וע"כ דכוננת הנוב"י דהיכא דלא מהני שאלה לעגן זכות ממונו של פהן לא מהני לעגן קדושת התרומה ולא הוי דבר שיל"מ: מיהו נראה דאפתי אפשיך לאמר דלעגן הפקעת התרומה שפיר מהני שאלה אע"ג דלא מהני לעגן זכות ממונו של פהן וכמ"ש הר"ן גבי אוסר נכסיו על עצמו וזכה בהן אחר דמהני שאלה לעגן אוסור ולא לעגן להפקיע זכות הזוכה והא דמשני הש"ס בתרומה ביד פהן דלא מיקרי דשיל"מ אע"ג דלעגן הדרא לטבלה מהני שאלה מ"מ כיון שהפקו כבר זכה בתרומתו וממונו הוא מטעם הפקר כמ"ש הנוב"י הרי ממילא צריף הישראל לתרום על פירותיו ממקום אחר ונהרי איכא הפסד לישראל ע"י שאלה זו דהתרומה נשאת ביד פהן והוא צריף לחזור ולתרום על פירותיו וכל היכא דאיכא פסידא לא מיקרי דשיל"מ כדאי תא ביו"ד (סימן ק"ב ס"ג) והש"ס דקאמר דלא מצוי מיתשל עלה ר"ל כיון דלא מצוי לשאול שיפקע עי"ז ממונו של פהן להכי הוי דבר שאין לו מתירין: מיהו אפתי קשה דהא יכול הפהן לחזור ולעשות פירות אלו שנשאל הישראל עליהן תרומה על פירותיו של ישראל השואל פדין תורם משלו על של חבירו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מה' תרומות) שאחר השאלה יכול לחזור ולעשות תרומה עיי"ש ונראה דגם זה לא קשה דהא אנו בתרומה טמאה עסקינן כדקתני סאה תרומה טמאה ומשכחת לה שנשטמא אחר ההפרשה והשתא שישאל עליו שוב א"א לעשות תרומה על פירותיו של ישראל דאין תורמין מן הטמא על הטהור וצריף הישראל לתרום על פירותיו ממקום אחר ופירות שנשאל עליהן כבר זכה בהן הפהן ולא מיקרי דשיל"מ כיון דאיכא פסידא כמבואר בסי' ק"ב ביו"ד: מיהו עיקר דברי הנוב"י שכ' דעיקר הטעם דלא מהני שאלה אחר שבא ליד פהן משום דאף אם מהני שאלה לעגן התרומה מ"מ זכות ממונו לא פקע משום שזכה בתורת הפקר והפקר לנוכח מהני אע"ג דלא הוי לכל זה אינו נראה כלל דנדאי כל שלא הפקיר לכל כשמיטה לא הוי הפקר ומה שמביא ראיה מהא דאמרין בגדרים הא דאפקרינהו באנפי תרי דיכולים הני תרי לזכות בהן משום דאדעתא דידהו הפקיר לאו ראיה היא כלל דמה שהנהו תרי יכולים לזכות בהם לאו מדין הפקר הוא אלא מדין מתנה דכיון שאמר באפי תרי שמפקירם אמדינן לדעתו שרצה שהם יזכו בזה והוציא הדבר בלשון הפקר ואף אם אינו הפקר מ"מ מתנה הוי דהא גלי דעתו דניחא לי שיזכו הן ולהכי אמר בפניהם שמפקיר כדי שיזכו ואיהו אמר לשון הפקר ומהני לעגן שיועיל זכיתם מדין מתנה אבל נדאי הפקר לא הוי עד שיפקיר לכל אדם וא"כ הכא שנתן התרומה ושאל עליו כמו שנתבטלה קדושת התרומה מחמת שאלה ה"נ נתבטל זכית הפהן מטעם שאלה דשאלה הוי כמו טעות שהרי נתן לו שהיה סבור שהיא תרומה ועכשיו שנעשה חוליו למפרע בטלה מתנותיו ומדין הפקר מחמת שנסתלקו הבעלים נמי

לא זכה דהפקר לא הוי עד שיפקיר לכל וממילא גם מה שכ' הנוב"י לפי דרכו דבצדקה מודה הרשב"א דמהני שאלה דשם לא זכה הגבאי מתורת הפקר משום דלא הוי לנוכח ובעיניו שיפקיר לכל זה ג"כ אינו דנהי דלא הוי הפקר אם הפקיר לעניים לחוד מ"מ זכה הגבאי בתורת מתנה שהרי נתן לו לזכות לעניים ולא שיניח פאן דין פלל וכל דברי הנוב"י בזה אינם מובנים לי: מיהו נראה לי דשפיר אפשר לומר דהא דלא מהני שאלה בתרומה משבא ליד פהו הוא דע"י שאלה לא בטלה זכות הפהו [וכמ"ש לעיל דכיון דלא בטלה זכיות הפהו שוב לא מיקרי דשיל"מ מטעם פסיקא דישאל] ולא מטעמא של הנוב"י דהפקר לנוכח מהני אף שאינו הפקר לכל דונאי כל שלא הפקירו לכל אין זה הפקר אלא מתנה והש"ס דמשני בתרומה ביד פהו קאזיל לשנויי מילתא דר' אבא דאיהו משני דתרומה הוי דשיל"מ ונעלג' דידג' מקשה הש"ס מסאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה והא הוי דשיל"מ וע"ז משני בתרומה ביד פהו דלא מצי למיתשל עליו ור' אבא לשיטתו דאמר בב"מ (דף י"א) אענבדא דר"ג וזקנים שהלכו בספינה ואמר ר"ג עישור שאני עתיד למוד נתון לר' יהושע ומקומו מושפך לו דפריף התם אענולא דאמר דבעיניו עומד בצד שדהו וכי בצד שדהו של ר"ג עומדים ומשני דמטלטלין אג"ק הקנה להם ור"ז קיבל האי שינויא ור"א לא קבלה משום דכי לא הנה להם סודר לקנות ממנו אלא משום דטוה"נ אינה ממון לקנות בקנין סודר או אגב קרקע ולא מצי להקנות אלא בתורת חצר ופרש"י שם דכיון דטוה"נ אינה ממון ואין לו בה אלא זכות לתתה למי שיירצה אינה ממון לחול עליו קנין חליפין אלא אפקורי בעלמא אפקר גבייהו וכי אוגר להו מקום קנתה להם תצירו בתורת חצר כשאר הפקר עיי"ש הרי מבואר דסובר ר' אבא דטוה"נ אינה ממון וכשמקנה לכהו הוא בתורת הפקר שמסלק רשותו מה שנתנה לו תורה זכות לתת למי שיירצה ומתירצה שיזכה פהו זה ואחרי שהוא מסלק רשותו קונה הפהו בתורת הפקר [ואף דלא הוי הפקר אלא לפהנים ולא לישראלים צ"ל דהא דבעיניו שיהא הפקר לכל ואי לאו הכי לא הוי הפקר היינו דנוקא במידי דחזי לכל בזה צריף שיהא הפקר לכל אבל תרומה דלא חזי אלא לפהנים ולא לישראלים סגי במה דנהו הפקר לפהנים ותרומה לא חזי לישראלים אף דמצי למכרם מ"מ הא עיקרה קאי לקנים בהו מצות אכילת תרומה לפהו הילכף הוי הפקר לפהנים לחוד] ולדידג' שפיר משני בתרומה ביד פהו דלא מצי לאיתשולי עליו משום דאף אם יתבטל דין תרומה מפל מקום זכיות הפהו שזכה מדיו הפקר לא בטל ולהכי לא מצי לאיתשולי: והא דלא אמרינו דהוי הפקר בטעות וחוזר שהפקירו מחמת שהי' סבור שהיא תרומה דזה אינו דהא אמרינו בכריתות (דף כ"ד) שזר הנסקל שהוזמו עדיו פל הקודם בו זכה ולא אמרינו דהוי הפקר בטעות והראשונים ז"ל הקשו הא אמרינו בב"ק (דף קט"ז) בר"ס דאפקרי' לארי דלנה בהדייהו ולא אכל הארי את חמורו דלא הוי הפקר משום דלארי אפקרי' אדעתא דכ"ע לא אפקרי' וה"נ נימא אדעת שידונו אותו אפקרי' ולא אדעתא דכ"ע ותירצו דהיכא דהפקיר מדעתו ורצונו אמרינו אדעתא דארי אפקרי' כו' אבל מה שמפקיר בע"כ כמו שזר הנסקל שהוזמו עדיו דבע"כ שקלי ב"ד מיניה הוי הפקר אף שנתברר אח"כ שאינו חייב מיתה וה"נ גבי תרומה שהתורה חייבתו לתת לפהו תרומתו ונתנתו מיקרי לגבי פהו הפקר ואין טעותו מבטל ההפקר הלכך אף שאח"כ שאל על התרומה מ"מ דידג' לא פקע וזכותו של פהו במקומו עומד ולהכי לא מהני שאלה לר"א תרומה ביד פהו ולא הוי

דָּבָר שֵׁשׁ לֹא מִתִּירִין: וּלפ"ז לְדִידֹן דְּלֵא סְבִירָא לֵן כְּרַבֵּי אַבָּא בְּהָא מִילְתָּא וּקְיִי"ל דְּמִתְנֻחַת
כְּהוֹנָה נִקְנָה בְּאֵגֶב קֶרְקַע כְּדָמוּכַח בְּש"ס דְּקִידוּשֵׁין (דָּף כ"ז) גְּבִי קֶרְקַע בְּמֶכֶר וּמְטַלְטְלִין
בְּמִתְנָה דר"ג וְזִקְנִים אג"ק הִקְנוּ וּכְמ"ש הַש"ךְ בַּחוּה"מ (סִימָן ר"ג) דְּאַפִּילוּ אִם טוּה"נ
אִינְהָ מָמוֹן מ"מ נִקְנָה בְּאֵגֶב מְשׁוּם דְּבָעֵי נְתִינָה מְמַשׁ וְלֵא הָגֵי הַפְּקָר א"כ פִּינּוֹן דְּהָגֵי נְתִינָה
הָא בְּמִתְנָה מְעוֹת מְבַטֵּל מִתְנָה: וּבְזָה מְיֻנָּשֵׁב מַה שְּׁקִישָׁה עַל הַרְמַב"ם ו"ל שְׁהַשְׁמִיט הָךְ
דִּינָא דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ אַחַר שְׁבָא לִיד כְּהֵן הוּא ג"כ מְהַאי טַעְמָא וּלְפַמ"ש א"ש דְּהַש"ס
מְשַׁנֵּי הָכִי לר' אַבָּא לְטַעְמֵי דְּנְתִינָת תְּרוּמָה הָגֵי בְּתוֹרַת הַפְּקָר וְאַנּוֹן לֵא קִינְמָא לֵן הָכִי
כְּדָמוּכַח בְּסוּגָא דְּקִידוּשֵׁין דְּמְהַנִּי אג"ק בְּמִתְנֻחַת כְּהוֹנָה: וּלפ"ז הִי אֶפְשָׁר לֹמַר עוֹד לְעַנּוּן
צְדָקָה שְׁנַמְסָר לִיד גַּבְּאֵי שֵׁשׁ חִילּוּק דְּאִם נָדָר לִיתָן צְדָקָה וְאַח"כּ מְסָר הַצְּדָקָה לִיד גַּבְּאֵי
בְּזָה שְׁפִיר מְהַנִּי שְׁאַלְהָ דַע"י שְׁאַלְהָ בְּטָלָה זְכִיית הַגַּבְּאֵי בְּעַד הָעַנְיִים דְּשְׁאַלְהָ הָגֵי כְּמוֹ
טְעוֹת וְאַף שְׁהִיָּה מְחֻיָּב לִיתָן לְהַגַּבְּאֵי לְקַיָּים נְדָרוֹ וְהִיכָא שְׁהִיָּה מְחֻיָּב לִיתָן לֵא אֶמְרִינּוּ
אַדְעָתָא דְּהָכִי לֵא נָתַן כְּמוֹ בְּשׁוֹר הַנִּסְקָל שְׁהוֹנְמוּ עַדִּי מ"מ הָא צְדָקָה מִקְרִי מִתְנָה לְעַנֵּי
וְלֵא הַפְּקָר וְעוֹד הָא בְּשַׁעַת נְתִינָה הִי יְכוּל לְשְׂאוֹל עַל נְדָרוֹ וְנָתַן לֹא מְדַעְתּוּ אִף שְׁהִי יְכוּל
לְשְׂאוֹל עַל נְדָרוֹ הִילְכֵךְ אַתִּי שְׁאַלְהָ וּמְבַטֵּל זְכִיית הַגַּבְּאֵי בְּעַד הָעַנְיִים אֲבָל אִם לֵא קָדָם
נָדָר לְנְתִינָתוֹ וְנָתַן מְעוֹת לְגַבְּאֵי לְחַלְקָם לְצְדָקָה בְּזָה אִף אִם יִשְׁאַל לֵא בְּטַל זְכִיית הַגַּבְּאֵי
בְּעַד הָעַנְיִים אִף אִם יִשְׁאַל עַל נְתִינָתוֹ דְּהָא לֵא שְׁיִיךְ לֵאמֹר דְּהָגֵי נְתִינָה בְּטְעוֹת דְּאִינְהָ
טְעוֹת הִבִּיאוּ לְנְתִינָה זוֹ הָא לֵא הִי עָלֵיו חַיִּיב נָדָר קוֹדָם נְתִינָה וְהַשְׁתָּא הוּא דְּנָדָר בְּשַׁעַת
נְתִינָה וְזָכָה הַגַּבְּאֵי בְּעַד הָעַנְיִים וְלֵא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ כָּלִל (וְכֵן בְּעוֹבְדָא שְׁל הַרְשָׁבָא ו"ל
בְּתַשׁוּבָה (סִימָן תרנ"ו) מְיִירֵי נְמִי בְּהָא גְּוֹנָא שְׁלֵא קָדָם נָדָר לְנְתִינָתוֹ דְּמִיִּירֵי בְּאִישׁ אֶחָד
שְׁהִי צְרִיךְ לִילָף לְדַרְכּוֹ וּמְסָר חֶפְצָיו לְשַׁנֵּי אֲנָשִׁים שְׁיִחְלְקוּ לְעַנְיִים אִם לֵא יִשׁוּב לְבֵיתוֹ
אִף שְׁהַרְשָׁבָא ו"ל לֵא פִּינּוֹן לְזָה]: מִיָּהוּ הַטּוֹר בִּי"ד (בְּסִימָן רנ"ח) וְדַאי דל"ל הִיא
חִילּוּקָא שְׁפַתְבּוּ אֱלָא אֶפִּילוּ קָדָם נְדָרוֹ לְנְתִינָתוֹ לִיד גַּבְּאֵי נְמִי לֵא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ.

דְּהָא כְּתַב שָׁם וְז"ל מִי שְׁנָדָר צְדָקָה א"א לֹא לְחַזֹּר בּוֹ וְה"מ בְּלֵא שְׁאַלְהָ אֲבָל אִם מִתְחַרֵּט
וּמְצָא פְתַח לְנְדָרוֹ י"א שְׁנִשְׁאַל לְחַכָּם וּמִתִּירוּ כ"ז שְׁלֵא יֵצֵא מִתַּחַת יָדוֹ דְּהָגֵי כְּמוֹ הַקֶּדֶשׁ
טְעוֹת עכ"ל הָרִי דְּמִיִּירֵי בְּנָדָר וְאַפ"ה כְּתַב דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ אֱלָא כ"ז שְׁלֵא יֵצֵא מִת"י הָא
בְּנַמְסָר לִיד גַּבְּאֵי לֵא מְהַנִּי.

וע"כ דְּסוּבֵר הַטּוֹר דְּהָא דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ בְּנַמְסָר לִיד גַּבְּאֵי אִין הַטְעַם מְשׁוּם דַּא"א לְקַנּוּן
מָמוֹן דְּעַנְיִים לְהַתְבַּטֵּל אֱלָא מְשׁוּם דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלְהָ אֱלָא עַל דְּבָר שְׁהוּא בְּיָדוֹ עַדִּינּוּ וְלֵא
עַל דְּבָר שְׁיֵצֵא מִרְשׁוֹתוֹ וְהִינּוּ טַעְמָא דְּתְרוּמָה וְהִינּוּ טַעְמָא דְּצְדָקָה וּק"ל: סִימָן צב אִיתָא
בִּי"ד (סִימָן רי"ח) מִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יַעֲשֶׂה יֵין לְמַפְנֵי וְהִיָּה לֹא יֵין מְקוֹדָם אֲסוּר לְמוֹכְרוֹ
דַּע"פ שְׁאָמַר שְׁלֵא יַעֲשֶׂה אֲזֵלִינּוּ בְּתַר כְּוֹנָתוֹ וּכ"ש קֵהֵל שְׁעָשׂוּ תַקְנָה כְּיֹצֵא בּוֹ שְׁאֲסוּרִין
לְמַפְנֵי אִפִּי מַה שְׁהִיָּה לְהֵם מְקוֹדָם לְכֵן וְהוּא מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש (בְּפ"ק דְּחוֹלִין) בְּבַעֲיָא דְּבָעֵי
הָתָם ר' יִרְמְיָא אִיבְרֵי בְּשׁוֹר נַחֲרִיהָ שְׁהַכְּנִיסוּ יִשְׂרָאֵל עִמָּהֶן לְאַרְץ מַהוּ וְלֵא אִיפְשִׁיטָא וְכַתְּב
הָרֵא"ש דַּנ"מ לְעַנּוּן אִם אָדָם אָסֵר עַל עֲצָמוֹ בְּאַחַד מִן הַמִּינִים מִזְמַן יְדוּעָא וְאִילָף וּכְשֶׁהֲגִיעַ
הַזְמַן הִיָּה לֹא מְאוֹתוֹ הַמִּין שְׁהִיָּה אוֹכֵל עַד שְׁהֲגִיעַ הַזְמַן אִם מוֹתֵר לֹא מַה שְׁנִתְּוֵר לֹא א"נ
כְּגוֹן שְׁרָצוֹ ב"ד לְאַסוּר אִינְהָ דְּבָר אִם אֲסוּר מַה שֵׁשׁ לֹא מְמַנּוּ מְאוֹתוֹ הַמִּין בְּיָד יִשְׂרָאֵל
וְכִינּוּן שְׁנִשְׁאַר בְּתִיקוֹ קִי"ל לְהַחְמִיר בְּשָׁל תוֹרָה.

ועיין בט"ז וש"ך שם שחקרו היכא דהתקנה הנה באיסור דאורייתא אזלינן לחומרא והיכא דהתקנה הוי רק באיסור דרבנן אזלינן לקולא: ועיין בנוב"י שכתב דדברי הרא"ש אמורים רק אם אסרו הב"ד מזמן ידוע ואילך והיינו שלא יתחיל האיסור מיד בזה שינוי הספק פיון שלא נאסר תיכף בשעת מעשה שמא מה שנושאר משעת היתר על שעת האיסור נמי לא נאסר כלל והוא ממש כמו בשר נחירה שנואמר להם במדבר שפשיבואו לארץ יהא ספק שדבר הנאסר מאותו שעה אסור כל מה שיש במין מקודם לזה והביא ראיה מדלא איבעיא לן בחלב ודם ודגים ועופות טמאין שנואסר להם בשעת מתן תורה אם הנה להם דברים הללו מקודם מ"ת שפבר אכלו ונתותר בידם אם מותרים בהנותר או"ו ע"כ צ"ל דדבר שנואסר מאותו שעה נאסר גם מה שהיה בידם מכבר רק באיברי ב"נ הואיל ובשעה שנואסר לא התחיל האיסור תיכף וקבע להם זמן אימת יתחיל האיסור עכ"ד: ובאמת בעיקר הדבר שלמד הרא"ש צבור או יחיד שאסר דבר על עצמו מהו בעיא דר' ירמיה' הנה נראה דאפשר לומר דאין ראי' מכאן כלל דדבר שנואסר לא מהני כלל מה שהיה מוכן אצלו מכבר ותליא בלשון הנדר אם נכלל כל מה שהיה מוכן או לא והכא באיברי ב"נ טעמא אחרניא איפא בהא מילתא דהא אף פשיהו במדבר והותר להם ב"נ היו אסורין בבהמה שמתה מאלי' מטעם לא תאכלו כל גבילה ולא היו מותרין רק אם הנה נחירה ע"י אדם אבל מתה מאלי' אסורה וכההיא דאמרינו גבי עוף דאיפא למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת ואפ"ה מתה מאלי' אסורה דבלא"ה לא משפחת לה גבילת עוף וכמש"כ התוס' בחולין (דף כ') ד"ה לא אמרן וברש"י (דף כ"ז) שם.

רק דבעי מעשה נחירה בידי אדם להכשירה ובלאו הכי הוי גבילה וא"כ פיון דמתה מאילי' היתה אסורה להם אז כמו עכשיו ונחירה מותרת והיתה נחירה להם במקום שחיטה כמו ששחיטה מכשרת לנו פן הנה נחירה מכשיר להם ובזה שפיר קא בעי באברי ב"נ שהכניסו עמהם לארץ אי שרי משום דאפשר דנהי דעכשיו ניתן להם הכשר שחיטה מ"מ בשעת שהיה נחירה נוהג הנה נחירה פח להכשיר הכשר כמו שיש עכשיו פח לשחיטה להכשיר והואיל והוכשר הכשר בשעתו ע"י הכשר נחירה הוכשר אף שעתה נאסר ב"נ היינו שמכאן ואילך לא יכשיר נחירה כ"א שחיטה אבל מה שהכשיר בשעתו הכשיר או דלמא פיון דלא מהני עכשיו נחירה אף הכשר שפבר הוכשר אסור אבל דבר שהנה מותר לגמרי ועכשיו נאסר אף שנקבע זמן להתחלת איסורו נמי אסור מה שהנה מוכן פבר והכא דווקא קא בעי למימר דשרי משום דנחירה בשעתו הנה בו פח להכשיר כמו שחיטה עכשיו: ומצאתי להר"ן ז"ל בחי' שם בחולין שכתב בהא דמשני פי אישתרי שלל של כותים דידהו לא אישתרי דאיפא גוססי דגרסי או דילמא לא שניא ולא מסנור דא"כ ל"ל לר' ירמיה' למינקט בעיא באיברי ב"נ שהכניסו ישראל עמהן לארץ הו"ל למינקט בעיא בכתלי דחזירי דידהו או באברי ב"נ שפחרו משנכנסו לארץ או לא הוי מסתפק ר"י אלא במה שנעשה פבר בהיתר ותלמודא אהדר לי' דאפי' דבר טמא אישתרי ולנהור לכתחילה מותרין ומשו"ה משני דדלמא שלל גוים אישתרי דידהו לא אישתרי ומשו"ה לא הנה מספקא לי' אלא במה שפחרו בהיתר עכ"ל ולשון שפחרו בהיתר דדייק הר"ן ז"ל משמע פדברינו שעיקר בעיית ר"י הוא משום דבשעתו הנה הנחירה מתיר ומכשיר כמו שחיטה וכבר הותר הכשר וכמש"כ: ומ"מ יש ליישב קצת דברי הרא"ש ז"ל דמוכח מבעיא דר"י דבעי למימר דאיברי ב"נ שהכניסו לארץ מותרין דכל דבר

שְׁנָאָסָר לְזִמְנוּ מִן־תָּרָא אַף שְׁמוּכְו אַצְלוּ מִקְוָדָם אַף שְׁעַד עַכְשָׁיו הִיָּה הִיתָר גְּמוּר דָּאי נִימָא דְהָא דְבַעֵי לְמִימָר דְשָׂרִי הוּא רַב מִשׁוּם דְנִבְיָלָה הִיָּתָה אֲסוּרָה לְהֵם גַּם בְּמִדְבָר וּנְחִירָה הַכְשִׁירָתוֹ וְהוֹצִיאָתוֹ מִיַּדִּי נִבְיָלָה אֲמָרִינוּ הוּאִיל וְהוֹעִילָה לְהַכְשִׁיר בְּשַׁעְתוֹ שָׂרִי גַם עַכְשָׁיו אָבָל דְבָר שְׁלֵא נְאָסָר עַד עַכְשָׁיו אֲמָרִינוּ דְכְשָׁנְאָסָר נְאָסָר גַּם מֵה שְׁהִיָּה מִקְוָדָם א"כ תְּקַשָּׁה לְפִי שִׁיטַת הָרֵאשׁוּנִים דְכָכָל בְּהִמָּה בְּחִיָּה אִיכָא עֲשֵׂה דְוּזְבַחְתָּ כַּמִּש"כ הַתּוֹס' בְּבִיצָה (דָּף כ"ה) וְהִיָּנוּ דְמַלְבַּד הִלָּאוּ דְלֵא תֹאכְלוּ כָל נִבְיָלָה אִיכָא עָלִיו אִיסוּר עֲשֵׂה דְזַבּוּחַ אֲכֹל שְׂאִינוּ זְבוּחַ לֹא תֹאכֵל.

וְהִיָּנוּ שְׁהַזְהִירָה הַתּוֹרָה שְׁלֵא לְאָכֹל בַּע"ח דְבַהֲמָה כ"א כְּשֵׁהוּא זְבוּחַ וְהִיא אִיסוּרָא רַבִּיעַ עָלִיו גַּם מַחֲזִיִּים וְכְשֹׁאֲנִיָּה בֵּין מַחֲזִיִּים בֵּין אַחַר מִיתָה עֵבֶר אַעֲשֵׂה דְוּזְבַחְתָּ וּמַלְבַּד לֹא דְנִבְיָלָה עֵבֶר אַעֲשֵׂה שְׁאֵכֵל בַּע"ח בְּלִי הַכְשִׁיר זְבִיחָה וְעֵינִן לְעִיל שְׁבַאֲרָנוּ דַּמָּה"ט לֹא אֲמָרִינוּ גְּבִי שְׁחִיטָה מִצּוֹת לֹא לִיְהִנּוֹת נִיתְנוּ כְּמוֹ גְּבִי מִקְוָה עֵי"ש] וְהִיא עֲשֵׂה נְדָאי דְלֵא נְצִטּוּ בְּמִדְבָר כְּשֵׁהִיָּה לְהֵם הַכְשִׁיר נְחִירָה וְאִז לֹא הִיָּה אַצְלוּ רַב אֲזַהֲרָה שְׁלֵא לְאָכֹל נִבְיָלָה שְׁמַתָּה מְאֵלִי כ"א כְּשֵׁהֲנֹכְשֵׁר ע"י אָדָם בְּנְחִירָה אָבָל הִיא עֲשֵׂה לֹא הִי נֹהֵג אַצְלָם דְנְחִירָה לֹא הִיָּה אֵלָא לְהַצִּילָה שְׁלֵא תִמּוֹת מְאֵלִי דְבְמַתָּה מְאֵלִי אֲסוּרָה וּבְנְחִירָה שְׂרִיא וְכְשִׁמַּתָּה מְאֵלִי אִין אֲסוּרָה מִשׁוּם שְׁלֵא נְחִירָה דְהָא לֹא כְּתִיב עֲשֵׂה גְּבִי נְחִירָה דְנִימָא נְחִירָה תֹאכֵל שְׂאִינוּ נְחִירָה לֹא תֹאכֵל כְּדַכְתִּיב גְּבִי זְבִיחָה רַב שְׁאֲסוּרָה מִשׁוּם שְׁמַתָּה מְאֵלִי וּא"כ אַח"כ שְׁנָצִטּוּ עַל הַזְבִּיחָה נְהִי דְמַהֲנִי נְחִירָה שְׁנָחֲרוּ עַד עַכְשָׁיו לְהַכְשִׁיר הַבְּשָׂר שְׁלֵא יְהֵא בְּכָלֵל מַתָּה מְאֵלִי מִשׁוּם דְלַעֲנִן אִיסוּר מַתָּה מְאֵלִי שְׁהִיָּה נֹהֵג גַּם בְּמִדְבָר הִיָּה הַנְּחִירָה בְּשַׁעְתוֹ כְּמוֹ שְׁחִיטָה אָבָל לַעֲנִן אֲזַהֲרָה דְשְׂאִינוּ זְבוּחַ לֹא תֹאכֵל הַבָּא מְכָלֵל עֲשֵׂה דְוּזְבַחְתָּ לַעֲנִן זֶה הָא לֹא הוֹעִילָה הַנְּחִירָה בְּשַׁעְתוֹ דְלֵא הִיָּה נֹהֵג כָּלֵל הִיא עֲשֵׂה בְּמִדְבָר וּבְדְבָר שְׁנַתְחַדֵּשׁ אִיסוּר בְּעֵינֵינוּ לְמִימָר דָּאֵף שְׁהִיָּה מוּכָן מִקְוָדָם אֲסוּר וּא"כ אֲמָאי בְּעֵי לְמִימָר שְׂיִשְׂרִי אִיבְרִי ב"נ שְׁהַכְנִיסוּ עֲמֵהֶן לְאַרְצָא מִזֶּה מוּכָח כְּדַבְרֵי הָרֵא"ש ז"ל דָּאֵף דְבָר שְׁהִיָּה עַד עַתָּה הִיתָר גְּמוּר וְעַכְשָׁיו נְאָסָר נְמִי בְּעֵי ר' יְרֵמְיָה לְמִימָר דְמָה שְׁהִי מִקְוָדָם מִן־תָּרָא וְלִהְכִי מִן־תָּרָא אִיבְרִי ב"נ אַף שְׁנַתְחַדֵּשׁ עַתָּה עֲשֵׂה דְשְׂאִינוּ זְבוּחַ לֹא תֹאכֵל שְׁלֵא הִיָּה נֹהֵג בְּמִדְבָר וְלֹא הוֹעִילָה לוֹ נְחִירָה מ"מ פִּינוּן שְׁהִיָּה לְהֵם מְכָבָר מִן־תָּרָא וְה"ה לְקַהֵל שְׁאֲסָרוּ דְבָר לְמִפְּנֵי שְׁמוֹתָא מֵה שְׁהִיָּה מְכָבָר כַּנִּי"ל לְיִשְׁבֵּי דְבָרֵי הָרֵא"ש ז"ל: וּמ"מ יֵשׁ לְהִבִּיא רֵא"י דְבָאִיסוּר שְׁהַתְחִיל בְּזִמְנוּ יְדוּעַ וְעַד אוֹתוֹ זְמַן לֹא הִיָּה לֹא מַהֲנִי מֵה שְׁהִיָּה מוּכָן מִקְוָדָם מֵמָה שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בַּר"ה (דָּף י"ג) בְּשֵׁם הִירוּשָׁלַיִם (פ"ב דְחֻלָּה) ר' יוֹנָה בְּעֵי קַמִּי דַּר' יְרֵמְיָה בְּשַׁעְתָּה שְׁנַכְנְסוּ יְשָׂרָאֵל לְאַרְצָא וּמִצָּאוּ תְּבוּאָה לְחָה מַהוּ שְׁתָּהָא אֲסוּרָה מִשׁוּם חֲדָשׁ א"ל לְמָה לֹא עַד כְּדוֹן לְחָה אִפִּי יְבִישָׁה א"ל אִפִּי יְבִישָׁה וְאִפִּי קִצּוּרָה וְאִפִּי חִטִּין בְּעֵלִי כו' וְהִי בְּעוֹמָר אֲמָרִינוּ בְּמִנְחוֹת (דָּף פ"ד) שְׁלֵא נְתַחֲיִיבוּ בְּעוֹמָר עַד שְׁנַכְנְסוּ לְאַרְצָא דְכְתִיב בְּהִדְיָא פִי תְּבוּאוֹ אֵל הָאֲרָץ כְּדֵאיִתָּא הֵתָם בְּבְרִיָּתָא דַּר' יוֹסִי בַר"י דָּאֲמַר הֵתָם אֲמַתְנִיתִין דְתַנְּנוּ עוֹמָר אִינוּ בָּא אֵלָא מִן הָאֲרָץ כְּמָאן דְלֵא כְּהִיא תְּנָא דְתַנְּנָא ר"י בַר"י אֵל עוֹמָר בָּא מִחוּ"ל וּמָה אָנוּ מְקִיָּמִין פִּי תְּבוּאוֹ אֵל הָאֲרָץ שְׁלֵא נְתַחֲיִיבוּ בְּעוֹמָר עַד שְׁנַכְנְסוּ לְאַרְצָא וְקָא סַבַּר חֲדָשׁ בַּחוּ"ל דְאוֹרֵיִתָּא דְכְתִיב מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם כָּל מְקוֹם שְׂאֲתָם יוֹשְׁבִין מִשְׁמַע וְכִי תְּבוּאוֹ זְמַן בִּיאָה כו' וְכִינּוּן דְלֹא נְתַחֲיִיבוּ בְּעוֹמָר הִיָּה חֲדָשׁ ג"כ מִן־תָּרָא לְהֵם עַד שְׁלֵא נְכַנְסוּ לְאַרְצָא דְהָא בְּהָא תְּלִיא כַּמִּש"כ ר"ש ז"ל בְּמִנְחוֹת שָׁם בַּד"ה דְמוֹשְׁבוֹתֵי דְדוֹקָא לְאַחַר שְׁבָאוּ לְאַרְצָא אֲסוּר חֲדָשׁ הַקְרַבַּת הָעוֹמָר וּא"כ קִשָּׁה לְשִׁיטַת הָרֵא"ש ז"ל אֲמָאי פְּשִׁטָא לִיהֵא לַר' יְרֵמְיָה דְאֲסוּר

אפי' תבואה יבישה שמצאו משנכנסו לארץ הא בחולין בעי למימר דאיברי ב"ג שהכניסו עמהן לארץ שרי וכמש"כ הרא"ש ז"ל דמה שהי' מוכן מקודם שרי: ואין לומר דהקא שאני שלא היה מוכן בידם רק שמצאו בידי הפותים שבא"י ובזה אסור אף שהיה מוכן מכבר פינון שלא היה ביד הישראל עד שהגיע זמן האיסור דז"א דהא בתבואה של פותים ליכא איסור חדש פדאמר התם קצירכם ולא קציר פותי וכן דעת כמה פוסקים ומה שנגאסר תבואה יבישה הוא משום חלק הישראל וכמש"כ התוס' שם בר"ה (דף י"ג) דארץ ישראל ירנשה להם מאבותיהם וכמו שפיאר הטו"א שם דישאל וכותי הם שנתפין בתבואה וא"כ פינון שלא שינו לאסור משום חדש רק חלקו של ישראל נימא דגם חלקו מותר שפינון שלא התחיל האיסור עד שלא נכנסו לארץ מותר התבואה שהיה מוכן אצלם מכבר ומה לי אם מונח בידו ממש ומה לי אם מונח ביד הנכרי בתורת גזל סוף סוף של הישראל הוא מכבר א"ו דלא מהני מה שיש בידו מכבר ולא בעי ר' ירמיה באיברי ב"ג אלא משום שגם קודם שנכנסו לארץ היה האיסור של גבילה נוהג והועיל לו נחירתו להכשירו מיהו לפי דעת הרא"ש ז"ל שיהביא הרב"י בשמו ביו"ד (סימן רצ"ב) דחדש נוהג בשל פותי א"כ לא היו יכולין לאכול מפני חלקו של פותי שמעורב בתבואה שפנה לא שינו להתיר מחמת שהיה אצלם מקודם דהא של נכרי הוא וליהכי היו אסורין אפי' בתבואה יבישה: ואין להקשות לפמש"כ דטעמא דר' ירמיה דבעי למימר דאיברי ב"ג מותר משום דבשעתו היה נחירה הכשר מעליא והועיל בשעתו דא"כ אמאי אסור התבואה יבישה הא עבר עליהן האיר המזרח דאשתקד ובמנחות (דף ס"ח) אמרינו לרב ושמאל דבזמן שאין ביהמ"ק קנים האיר המזרח מתיר ובזמן שביהמ"ק קנים העומר מתיר וא"כ נימא פינון שעבר עליהן יום ט"ז בניסן והאיר המזרח הותרו אז ואף דעכשיו שפאו לארץ נצטוו להקריב העומר מ"מ בשעתו הועיל האיר המזרח דאשתקד דז"א דוודאי אם היו מצווין אז על איסור חדש שלא יאכלו עד שהאיר המזרח דיום ט"ז היה אפשר לומר דאף שאח"כ ניתן היתר דהקרבת העומר מ"מ בשעתו כבר התיר האיר המזרח ושרי גם עכשיו אבל פינון שאז לא נצטוו כלל על איסור חדש ועכשיו שנצטוו הוותרו שלא לאכול עד שיקריבו העומר לא מהני העברת האיר המזרח דאשתקד פינון שאז לא היו צריכין לזה כלל [ועיין בר"ש (פ"ק דחלה) שהקשה ותימא אמאי לא התירו העומר של אשתקד ושמא דלא חל איסור חדש עד השתא וכוננתו ג"כ על יום ט"ז מקרי ליה עומר ור"ל אמאי לא התירו יום ט"ז דאשתקד דהא לא הקריבו העומר במדבר דכי תבואו פתיב בעומר שוב מצאתי להש"י ביו"ד (סימן רצ"ג) דמפרש באמת הא דבעי בירושלמי אפי' חזיטין בעליה הנינו דשנה זו משום דמסתפק ליה שמא פינון שמונח מכבר ביד הנכרי מקרי קציר עכומ"ז אבל של באמת הותר משהאיר המזרח דאשתקד מיום ט"ז: ונעוד אפ"ל דר"י סובר כר' יוחנן ור"ל דאמרי במנחות (דף ס"ח) דאף בזמן שביהמ"ק קנים האיר המזרח מתיר ועד הביאכם למצוה וכמש"כ בבבאור הדברים דחדש הותר גם בזמן שביהמ"ק קנים בהאיר המזרח רק שמצוה בפ"ע היא להתתין ולאכול עד שיביאו העומר וא"כ לא שינו לומר שיועיל העומר האיר המזרח דאשתקד דנהי דמועיל מה שעבר האיר המזרח דאשתקד לענין איסור חדש מכל מקום לענין המצוה המחודשת להתתין מלאכול עד הקרבה לא מהני פינון שהמצוה לא היה עד כאן כלל וכמש"כ דדוקא גבי איסור גבילה שהיה מכבר ונתחלף הכשר נחירה בהכשר וביחה שינו הואיל ואשתרי

אֲשֶׁר־י אָבֵל בְּמִצְוֵה שְׁנֵת־חֲדָשׁ לַגְּמָרִי לֹא מָהֲנִי מֵה שֶׁהָיָה מוֹכֵן מִפְּכָר וְעַד הַבִּיאָכֶם הַיָּא עֲשֵׂה מַחֲוֹדָשׁ לַגְּמָרִי: וּבָזָה יִשְׁכְּנוּ קוֹשְׁיֵי־הַתּוֹס' בְּמַנְחוֹת (דָּף ס"ח) דְּאָמְרִינוּ הֵתֵם רַב וְשִׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תְרַוּוּיָהּוּ בְּזִמְנָא שְׁאִין בִּיהֵמ"ק קָיִים הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וּבְזִמְנָא שְׁבִיהֵמ"ק קָיִים הַעֲוָר מִתִּיר וּר"י וּר"ל דְּאָמְרִי תְרַוּוּיָהּוּ אִפִּי בְּזִמְנָא שְׁבִיהֵמ"ק קָיִים הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וּפְרִיָהּ וְהָא כְּתִיב עַד הַבִּיאָכֶם וּמְשַׁנֵּי לַמִּצְוָה עֵי"ש דְּסָבְרִי ר"י וּר"ל דְּרִיב"ז דְּהִתְקִין שְׁיָהָא יוֹם הַגָּף כְּלוֹ אֲסוּר מִשׁוּם דְּסוּבֵר כֹּל הַיּוֹם אֲסוּר מֵה"ת כַּר' יְהוּדָה דְּאִי סוּבֵר דְּהָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וְעַד הַבִּיאָכֶם לַמִּצְוָה א"כ מִשׁוּם מִצְוָה נִיקוּ וְנִיגְזוֹר ע"ש בְּכֹל הַסְּנִיָּא וְהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' דְּכִינּוּ דְר"י וּר"ל סָבְרִי דַר' יְהוּדָה וְרִיב"ז תְּרַוּוּיָהּוּ סָבְרִי כֹל הַיּוֹם אֲסוּר בְּזִמְנָא שְׁאִין בִּיהֵמ"ק קָיִים הֵיכָן מִצְאוּ תַנָּא דְּסוּבֵר דְּהָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר כִּינּוּ דְר"י וְרִיב"ז תְּרַוּוּיָהּוּ לֹא סָבְרִי הֵכִי וּבַת"ק דְּמִתְנִיתֵן נְמִי לֹא מְוַזְכֵּר דְּהָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וּמִנ"ל לְר"י וּר"ל לְחֲדָשׁ דִּין זֶה אֵלֶיבָא דַת"ק מָה שְׁלֹא מְוַזְכֵּר בְּדְבָרָיו: וְנִרְאֵה דְר"י וּר"ל מְוַזְכְּרִים לְזָה לְוֹמֵר דַת"ק סוּבֵר הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר דְּאָמְרִינוּ בְּקוֹדְוִישֵׁין (דָּף ל"ז) בְּשֶׁלְמָא לְמ"ד מוֹשֵׁב בְּכֹל מְקוּם שְׁאֵתֵם יוֹשְׁבֵינָא וְיִשְׁבִּין הֵינּוּ דְכְתִיב וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמְחַרַת הַפָּסַח אֶקְרִיב הַעֲוָר וְהָדָר אֶכִּיל אֶלָּא לְמ"ד אַחַר יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה מֵעֵיִקְרָא אֶמְאִי לֹא אֶכִּיל וּמְשַׁנֵּי לֹא הָיָה צָרִיכִי שֶׁהָיָה מְסַתְּפָקִין מִמֶּן שְׁבִכְלֵיהֶם וְקָשָׁה דַמ"מ הֵיכִי כְּתִיב קָרָא דְלֹא אֶכְלוּ עַד מִמְחַרַת הַפָּסַח אֶפְתִּי הָיָה צָרִיכִין לְאֶכְלוּ מִצְּהָה וּבְשֶׁלְמָא לְמ"ד כֹּל מְקוּם שְׁאֵתֵם יוֹשְׁבֵינָא וְנִהְיָ אִיסוּר חֲדָשׁ א"ש דְלֹא אֶכְלוּ אִפִּי מִצְּהָה כְּדָאֵמַר בִּירוּשְׁלַמִי שֶׁהוֹצִיחוּ לְאֶכְלוּ מִצְּהָה מִמָּה שֶׁתִּגְרִי עַכּוּמ"ז מוֹכְרִים לָהֶם אוֹ שְׁלֹא אֶכְלוּ מִצְּהָה כֹּלֵל אָבֵל לְמ"ד מוֹשֵׁב לְאַחַר יְרוּשָׁה וַיִּשְׁיבָה וְלֹא נִהְיָ אִיסוּר חֲדָשׁ א"כ לְכֹל הַפְּחוֹת מִצְּהָה הָיָה צָרִיכִין לְאֶכְלוּ מִתְּבוּאֹת הָאָרֶץ כִּינּוּ שְׁאִין אִיסוּר חֲדָשׁ נוֹהֵג אִין וְדוּחַק לְוֹמֵר שְׁאֶכְלוּ מִמָּה שֶׁתִּגְרִי עַכּוּמ"ז מוֹכְרִין לָהֶם דְּכִינּוּ דְשָׂרִי לְאֶכְלוּ גַם מִתְּבוּאֹת הָאָרֶץ לְמָה אֶכְלוּ יִשְׂרָאֵל דְּנִקָּא מִמָּה שֶׁתִּגְרִי עַכּוּמ"ז מוֹכְרִין לָהֶם וְלֹא מִתְּבוּאֹת הָאָרֶץ וּמִצְּאֵתִי גַם בְּסִפְרָא דוֹרְשׁ לְצִיּוֹן שֶׁהִקְשָׁה כֹּן: וְנִרְאֵה דְהֵינּוּ טַעְמָא דְלֹא אֶכְלוּ מִצְּהָה מֵעֵבֹר הָאָרֶץ דְּכִינּוּ דְדִרְשֵׁינוּ בְּפָסְחִים (ל"ה) כֹּל שְׁאֲסוּר מִשׁוּם בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ אִין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבֵת מִצְּהָה וְלְמ"ד אִין אִיסוּר חֶמֶץ אִינוּ יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבֵת מִצְּהָה בְּטָבֵל מִשׁוּם דָּאֵם הָיָה חֶמֶץ לֹא הָיָה אִיסוּרוֹ מִשׁוּם חֶמֶץ שֶׁהָיָה לֹא חָל עָלָיו אִיסוּר חֶמֶץ א"כ בְּשֶׁבַע שְׁכַבְשׁוּ וְשֶׁבַע שֶׁחִלְקוּ הָיָה מוֹתֵרִים לְאֶכְלוּ חֶמֶץ שֶׁל כּוֹתֵים כְּמוֹ שְׁמוֹתֵרִין בְּכַתְלֵי דְחֻזִּירָא כְּדִרְשֵׁינוּ בְּחוֹלִין מִדְּכְתִיב בְּתִים מְלֵאִים כֹּל טוֹב וְכִינּוּ דָאֵם הָיָה חֶמֶץ לֹא הִי בּוֹ מִשׁוּם בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ אִין יוֹצְאִין בּוֹ יַד"ח מִצְּהָה כְּשֶׁהוּא מִצְּהָה: וְאִין לְוֹמֵר דְּנִהְיָ דְשָׂרִי אִיסוּרִי אֶכִּילָה מְקָרָא דְּבְתִים מְלֵאִים כֹּל טוֹב מ"מ אִיסוּר ב"י לֹא הָוֵת וְהָיָה אֲסוּרִין לְאֶכְלוּ דְקָא עֶבְרִי בַב"י בְּמָה שְׁמַחְזִיקִין אוֹתָן לְעֶצְמוֹן וְכִינּוּ דְעֶבְרִי בַב"י מִמִּילָא שְׁעוֹבֵר גַּם אֶלָּא דְבַל תֹּאכַל חֶמֶץ כְּדִמְשַׁמַּע מֵהַתּוֹס' בְּפָסְחִים (דָּף מ"ז) דְּהֵיכָא דָאִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה אֵם עֶבֶר וְקָיִים הַעֲשֵׂה לוֹקָה נְמִי עַל הַל"ת דְלֹא גַלִּי שֶׁתְּדַחָה הַל"ת אֶלָּא בְּמְקוּם שְׁרִשְׁאִי לְקָיִים הַעֲשֵׂה אָבֵל הֵיכָא שְׁאִינוּ רִשְׁאִי לְקָיִים הַעֲשֵׂה מִחֲמַת דָאִין עֲשֵׂה דוּחָה אֵם עֶבֶר וְקָיִים לְקִי נְמִי אַל"ת וְה"נ דְּכּוֹנֵתָה דְכִינּוּ דָאִינוּ רִשְׁאִי לְאֶכְלוּ מִחֲמַת שְׁעוֹבֵר בַב"י אֵם אֶכְלוּ לְקִי נְמִי עַל בַּל תֹּאכַל חֶמֶץ דו"א דְלֹא מְבַעֵי לְדַעַת הַתּוֹס' דְב"י הָיָה נִיטַק לְעֲשֵׂה וְרִשְׁאִי לְהַשְׁהוֹתוֹ ע"מ לְבַעְרוֹ וְאִפִּי לְזָפוֹת בּוֹ לְכַתְחִילָה ע"מ לְבַעְרוֹ דְמַהֲאִי טַעְמָא חֲשָׁבִינוּ בְּפָסְחִים (דָּף כ"ט) חֶמֶץ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בַּר דְּמִים שְׁכֹל לְפָדוּתוֹ ע"מ לְהַסִּיקוֹ תַחַת תְּבִשְׁלוֹ

לריה"ג א"כ ה"נ הרי יכול לזכות בו ע"מ לבערו ואכילתו גופא מיקרי בייעורו פיון שאין איסור באכילתו כמ"ש בעל המאור ז"ל בפסחים דלר"ש דס"ל דחמץ לפני זמנו אינו עובר עליו בלא פלום אם אוכלו מקיים בו מצות השבתה באכילתו רק שלכתחילה אסור להשהותו אחר שיש שעות דמבטל מצות השבתה ואפי' לשיטת הסוברים דאסור להשהותו ע"מ לבערו מ"מ אם שעה אין איסור ב"י באכילתו א"כ אם הנה אוכלין חמץ משלל של פותים לא היו עוברין בב"י וב"מ דבאכילה הא לא עבר אב"י דאדרבה הוא משביתו מן העולם וכיון שבעצם אכילתו אין איסור ואף שביטל מ"ע דתשביתו במה שמחזיקו עד אכילתו מ"מ בשעת אכילה ליפא ב"י ומה שעבר עבר וכיון דליפא ב"י מותר באכילה [או משום דליפא ב"י במשקה ע"מ לבערו או משום דמה שעבר עבר ובשעת אכילה ליפא ב"י דאדרבה מבערו מן העולם] ואם הנה חמץ נאכלו לא עבר אב"ת חמץ דרחמנא שריא לשלל פותים ולהכי לא היו יכולים לאכול מצה משלל של פותים שאין יוצאין בונהצרכו לאכול ממה שתגרי עכומ"ז מוכרין להם ואף דקיי"ל א"י ירושה להם מאבותיהם ויש לישראל חלק בהם תבואה ולא מיקרי שלל של פותים ודידהו לא אישתיי מ"מ פיון דאין בריהו שמא מה שיאכל לצאת בו יד"ח מצה הוא חלקו של עכומ"ז ואפי' אם יאכל כמה זיתים [ועוד נראה דאף דיש לישראל חלק בו מ"מ פיון שהנה עד עתה בידי הנכרי בתורת גזל מיקרי ג"כ שלל של פותים דסוף סוף עד עתה לא הנה בידי הישראל ועכשיו לקחו ממנו ודונקא של ישראל שבידו ורשותו לא אישתיי] ולהכי לא אכלו מעבור הארץ אף לצאת בו יד"ח מצה: מיהו נראה דהאי תירוץ לא שייך כ"א לר' יהודא דסובר חמץ לאחר הפסח נמי אסור בהנאה א"כ אפשר דאם הנה חמץ לא הנה בו משום ב"ת חמץ דשלל של פותים אשתיי אבל לר"ש דסובר דמותר בהנאה מה"ת לא אישתיי דלמה נתיר לו לאכול ולעבור על כל תאכל חמץ פיון שיכול לאכול אחר הפסח בהתיירא (וכן מצאתי אח"כ בטו"א בר"ה שכתב סברא זו שלא הותר חדש משום שלל של פותים מחמת שיש לו היתר לאחר זמן] וא"כ תיקשה לר"ש אמאי לא אכלו מעבור הארץ לכה"פ למצה של מצוה וצ"ל דלר"ש באמת דדרשינו מושב כל מקום שאדם יושבין והנה נוהג איסור חדש אז ולא אכלו מעבור הארץ מצה משום אסור חדש כדאמר בירושלמי וא"כ דלת"ק דר"י שהוא ר"ש בכל דוכתי אמרינו דלא אכלו מחמת איסור חדש אם נימא דסובר כר' יהודה דבזמן שאין ביהמ"ק קנים סוף היום של ט"ז מתיר תיקשה קושיות הר"ש אמאי לא התיר להם יום ט"ז דאשתמד התבואה של אשתמד ובשלמא ר' יהודא סובר הכי משום דלדידיה באמת לא הנה איסור משום חדש ולא אכלו מצה של עבור הארץ משום דהוי שלל של פותים אבל לר"ש דשרי לאחה"פ ואין בזה דין שלל של פותים וע"כ שלא אכלו משום איסור חדש א"כ אמאי לא התיר להם יום ט"ז דאשתמד פיון דבזמן שביה"ק קנים עומר מתיר בהקרה ובזמן שאין בהמ"ק קנים צריך להמתין כל היום של ט"ז א"כ הרי חזינו שיום ט"ז הוא היתר מאןחר דאי ליפא עומר יש בכח של עצומו של יום ט"ז להתיר והרי כבר עבר יום ט"ז דאשתמד ואף שעכשיו נתנה התורה היתר של הקרבת העומר מ"מ הרי גם בזמן שביה"ק קנים אם עבר ולא הקריבו עצם של ט"ז מתיר וכבר עבר ט"ז דאשתמד דהא קרינו לחדש בקידושין (דף ל"ח) יש היתר לאיסורו ופרש"י ונתוס' שם ובפסחים (דף מ"ד) דאתיא כר' יהודה דיום הגף פולו אסור בזמן דליפא עומר א"כ עיקר התירו בעברת יום הגף

פולו רק שבזמן שישי עומר עומר מתיר איסורו אבל יום הגף פולו עדיף להתירו שהוא עיקר התירו וכבר עבר יום ט"ז דאשתקד דלר"י עומר מקדים היתרו אבל יום ט"ז נדאי דמתיר ולהכי מוכרח דלר"ש אמרינו דבזמן דליכא עומר האיר המזרח מתיר ובזמן דאיכא עומר גלי קרא דהעומר מעכב התירו עד שיקריבו את העומר והעומר מאחר היתרון של התבואה.

א"כ ליכא למימר דט"ז של האשתקד התיר התבואות דעכשיו שנכנסו לארץ יכולים להקריב את העומר ולא מהני התירו של האיר המזרח עד שיקריבו העומר ולא עדיף התירו של ט"ז דאשתקד מט"ז דהאינדנא דכיון דט"ז דהאינדנא שהוא מתיר בליכא עומר התירו מעופב בזמן דאיכא עומר כ"ש ט"ז דאשתקד: ואין לומר דהואיל לא היה עומר שהיו אז במדבר הועיל לו האיר המזרח ולא איכפת לן במה שנצטוו כעת בהקרבת העומר דז"א דכבר פתבנו דזה אמרינו ונוקא גבי פשר נחירה שנצטוו בשעת הנהגת התירו של נחירה על איסור נבילה בזה אמרינו שהתיר בשעתו אבל גבי חדש שלא נצטוו אז על איסור חדש לא התיר יום ט"ז בשעתו לענין שיועיל גם עכשיו שנתחדש עיכוב היתרו של עומר ודוקא לר"י מועיל היתר ט"ז דאשתקד דלדידיה הוא עיקר היתר רק שהעומר הוא בגדר היתר לאיסור א"כ לא איכפת לן מה שנתחדש כעת התירו של עומר כיון שבאשתקד ניתר ע"י גוף התירו היינו יום ט"ז אבל למ"ד דהאיר המזרח עיקר ההיתר ועומר מעכב התירו א"כ לא מהני כעת היתר ט"ז דאשתקד דעכשיו אנו יכולין להקריב העומר ומעכב ההיתר דהא ביארנו דלא אמרינו שהועיל היתר יום ט"ז בשעתו כיון שלא היו מוזהרים אז על החדש ועכשיו הוזהר בחוקרא היתרא דהקרבת העומר: ועוד דהא ר"י ור"ל אמרו דגם בזמן שביה"ק קנים האיר המזרח מתיר ועד הביאכם למצוה והיינו דאיסור חדש כבר אזיל מהתבואה ע"י האיר המזרח רק שמצוה בעלמא רמי על האדם שלא לאכול התבואה עד שיקריבו את העומר ואין זה באיסור התבואה שאיסור התבואה נדאי דכבר הלוך לו רק מצוה בפ"ע להמתין באכילת חדש עד הקרבת העומר א"כ נדאי דלא מהני מה שעבר על התבואה האיר המזרח דאשתקד דנהי דמהני לענין איסור חדש על התבואה מ"מ המצוה עליו כעת דאיכא עומר שלא לאכול עד שביא עומר ולא עדיף ט"ז דאשתקד מט"ז דהאינדנא דהא נתחדש מצוה אחרת לגמרי ולהכי לא היו יכולין לאכול מעבור הארץ משום איסור חדש וא"כ הוכרחו ר"י ור"ל לומר דאיכא תנא דפליג על ר"י וסובר דאין סוף יום ט"ז מתיר בזמן דליכא עומר כ"א האיר המזרח דהא ר"ש דסובר חמץ אחה"פ שרי בהנאה ולא מיקרי לדידיה שלל של פותים מוכרח לומר שלא אכלו משום איסור חדש ומה שלא היתרון יום ט"ז דאשתקד משום דהתירו של עומר הוא היתר מאוחר ולמצוה ובפרט דר' יוחנן סובר בפסחים (דף כ"ט) כר' שמעון ומינושב קושית התוס' שפיר ולר"י א"צ לדחוק מה שדחק בירושלמי אמאי לא אכלו מצוה משום דאתי עשה ודחי ל"ת דחדש דכיון דסובר דהתבואה כבר הותרה בהאיר המזרח רק דאיכא עשה דעד הביאכם שלא יאכל חדש עד שיקריבו את העומר א"כ אמרינו דלא אתי עשה ודחי עשה דעד הביאכם: אלא דלפ"ז תקשה לדין דקיי"ל כר"ש דחמץ לאחר זמנו שרי באכילה מה"ת ופסקינו נמי כר"י דחדש אסור עד סוף ט"ז א"כ קרא דויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח היכי מוקמינו ליה דאמאי לא אכלו מעיקרא לצאת יד"ח מצוה אי משום איסור חדש הא היתרון ט"ז דאשתקד ואי משום

דְּהוּי שְׁלַל שֶׁל פּוֹתִים וְאִינוּ אָסוּר מִשּׁוּם בַּת"ח הָא פִּינּוּן דְּשָׂרֵי אַחֵה"פ לֹא הָוּתָר מִשְׁלַל שֶׁל פּוֹתִים וְצ"ל כַּמ"ש הַר"ש (בַּפַּר"ק דְּחֻלָּה) דְּכִינּוּן דְּלֹא הֵיָה נוֹהֵג אֲז עַדִּינּוּן אִיסוּר חֻדָּשׁ לֹא הוֹעִיל כָּלֵל מַה שְׁעֵבֵר עַל הַתְּבוּאָה יוֹם ט"ז פִּינּוּן שְׁלֹא גִיתָפֵס הָאִיסוּר עַדִּינּוּן.

וּלְהִכִּי אִף דְּקִי"ל כַּר"ש דְּחֻמְיָן לְאַחַר זְמַנּוּ מְוֹתָר וְלֹא הֵיָה בּוּ דִין שְׁלַל שֶׁל פּוֹתִים וּמ"מ לֹא אָכְלוּ מִחֻמַּת אִיסוּר חֻדָּשׁ שְׁהֵיָהּ בּוּ וְהַנְּצָרְכוּ לְצִאֵת יַד"ח מִצָּה בְּמַה שְׁתַּגְרִי פּוֹתִים מְכָרוּ לָהֶם: וְלִינְשֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ דַמַּנ"ל דְּאִיכָּא שׁוּם תַּנָּא דְּפְלִיג אַר' יְהוּדָא וְסוֹבֵר דְּהָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר דִּילְמָא כְּנֻלְהוּ סְבָרֵי כַּר' יְהוּדָא דְּכָל יוֹם ט"ז אָסוּר גִּרְאָה לַעַנ"ד לִינְשֵׁב בְּפִשְׁיטוּת דְּלְכָאוּרָה קָשָׁה הָא דְּמַסִּיק בְּמַשְׁנֵה מַפְנֵי מָה אָמְרוּ הַרְחוּקִים מְוֹתָרִים מִחֻצוֹת הַיּוֹם מַפְנֵי שְׁאִין ב"ד מִתְּעַצְלִים הֵךְ מִילְתָּא הוּ"ל לְאַסוּקֵי בְּרִישָׁא קוֹדָם תַּקְנַת רִיב"ז.

וַע"כ דַּר"י הוּא דְּמַסִּיק לִיָּה לְפִי שְׁהִקְשָׁה לִיָּה דְּהַשְׁתָּא דְּאָמְרִינּוּ דְּבִלָּא עוֹמֵר כָּל הַיּוֹם אָסוּר מִן הַתּוֹרָה א"כ אִמְאֵי הַרְחוּקִים מְוֹתָרִין מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּמִשְׁמַע מִשּׁוּם דְּאָמְרִינּוּ חֻזְקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ כְּדָאמְרִינּוּ בְּעִירוּבִין (דָּף ל"ג) דְּפְלִיגֵי הֵתָם ר"נ וַר"ש דַּר"נ סוֹבֵר דְּבִשְׁל תּוֹרָה לֹא אָמְרִינּוּ חֻזְקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ וּבְדַרְבְּנּוּ אָמְרִינּוּ חֻזְקָה שַׁע"ש וַר"ש סוֹבֵר דְּאִפִּילוּ בְּשֶׁל תּוֹרָה אָמְרִינּוּ שַׁע"ש וּמִקְשֵׁי הֵתָם לַר"נ מְהָא דְּרַחוּקִים מְוֹתָרִים מִחֻצוֹת הַיּוֹם וְאִילָף וּמַשְׁנֵי ב"ד שְׁאִנֵּי שְׁאִין בֵּית דִּין שְׁל כְּהֻנִּים מִתְּעַצְלִים וְלַר"ש מִקְשֵׁי ל"ל טַעְמָא דְּאִין ב"ד כו' הָא גַּם בְּשְׁלִיחַ דְּעֻלְמָא אָמְרִינּוּ חֻזְקָה שַׁע"ש וּמַשְׁנֵי שְׁלִיחַ דְּעֻלְמָא כְּנֻלְי יוֹמָא ב"ד פְּלִגָּא דְּיוֹמָא ע"ש וְלְהִכִּי הִקְשָׁה לַר"י דְּסוֹבֵר כָּל הַיּוֹם אָסוּר מַה"ת אִמְאֵי מְוֹתָר מִחֻצוֹת דַּר"נ הָא לֹא אָמְרִינּוּ שַׁע"ש בְּדָאוּרִינְתָּא וְלַר"ש הֵיָה לוֹ לְהַמְתִּין לְכָל הַפְּחוֹת כְּנֻלְי יוֹמָא וַע"ז מַשְׁנֵי שְׁאִין ב"ד כו' וּמִשְׁמַע דַּלְת"ק הֵיָה גִיחָא בְּלָאוּ הָאִי טַעְמָא דְּאִין ב"ד כו': וְלָזָה הַנְּצָרְכוּ ר"י וַר"ל לֹמֵר דַּלְת"ק א"צ לְהַמְתִּין כָּל הַיּוֹם מִשּׁוּם דְּאִף בְּזַמַּן שְׁבִיָּה"ק קִינִים הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וְעַד הִבִּיאַכֶּם לְמַצְוָה וְלְהִכִּי מְוֹתָרִים מִחֻצוֹת לֹא מִיבְעִיָּא לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמֵי דְּסוֹבֵר דְּמַה שְׁצָרִיף לְהַמְתִּין עַד הַקְּרָבָה אִינוּ ד"ת כְּדָאִיתָא בִירוּשְׁלָמֵי פ"ק דְּחֻלָּה] דְּוֹדָאֵי שְׂרֵי מִשּׁוּם דְּבַדְרַבְּנּוּ אָמְרִינּוּ חֻזְקָה שַׁע"ש בְּלֹא טַעְמָא דַּב"ד שְׁל כְּהֻנִּים כו' אֵלָא אִפִּילוּ אִם גִּימָא דְּעַד הִבִּיאַכֶּם הָוִי ד"ת כְּדַעַת הַתּוֹס' וְכַמְבֹּנָאָר בַּהֲגַה"ה מ"מ שְׂרֵי מִחֻצוֹת וְאִילָף אִף דְּלֹא אָמְרִינּוּ חֻזְקָה שַׁע"ש בְּשֶׁל תּוֹרָה מ"מ הֵכָּא שְׂרֵי מִחֻצוֹת וְאִילָף מִטַּעַם ס"ס דְּשְׁמָא הַקְּרִיבּוּ עַד חֻצוֹת כְּדַרְכָּם בְּכָל שָׁנָה וְאַת"ל שְׁלֹא הַקְּרִיבּוּ עַד חֻצוֹת שְׁמָא אִין לָהֶם כָּלֵל עוֹמֵר לְהַקְּרִיב וּכְשָׁאִין לָהֶם עוֹמֵר אֲז הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר אִף בְּזַמַּן שְׁבִיָּה"ק קִינִים כְּדָאמְרִינּוּ בִירוּשְׁלָמֵי דְּיוֹמָא לְעַנְנֵן שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּאָמַר הֵתָם אִם אִין שְׁעִיר הַיּוֹם מְכַפֵּר כִּיצַד הוּא מְכַפֵּר ר' זְעִירָא אֹמֵר כָּל שְׁהוּא ר' חֲנִינָא אָמַר כָּל לְבַסּוּף אַר"ז מִתְּנִיתָא מְסִיעֵ לַר"ח חוֹמֵר בִּיּוֹה"כ מְבַשְׁעִיר שִׁיּוֹה"כ מְכַפֵּר בְּלֹא שְׁעִיר וְשְׁעִיר אִינוּ מְכַפֵּר בְּלֹא יוֹה"כ חוֹמֵר בְּשְׁעִיר מִיּוֹה"כ שְׁהַשְׁעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וְיּוֹה"כ אִינוּ מְכַפֵּר עַד שְׁתַּחֲשֵׁף א"ר הוֹנָא אִיתְתַּבְּתָּ קַמִּיהָ ר' יְרֻמָּה וְאָמַר תַּפְתֵּר כְּשֵׁהֵיָה בְּדַעַתוֹ לְהִבִּיא וְלֹא הִבִּיאוּ [פִּי] דְּאֲזוּ אִינוּ מְכַפֵּר יוֹה"כ בְּתַחֲזִילַת הַיּוֹם וְתַלּוּי כְּפָרְתוֹ עַד שְׁיָבִיאָו הַשְׁעִיר וְכִינּוּן שְׁכָל הַיּוֹם הֵיָה בְּסַפְקָ גְּמִשְׁף כְּפָרְתוֹ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וּפְרִיף ר' יוֹסִי בַר בּוֹן וְאִין הַקַּב"ה רוֹאָה אֵת הַנּוֹלָד וַיְכַפֵּר מִיָּד עַכ"ל פִּי כִינּוּן שְׁבַסּוּף לֹא הִסְפִּיק בְּיָדָם לְהִבִּיא הָרִי הַקַּב"ה רוֹאָה אֵת הַנּוֹלָד וְנִתְכַפֵּר בְּתַחֲזִילַת הַיּוֹם וְא"כ ה"נ גַּבִּי עוֹמֵר אִם אִין בְּיָדָם לְהִבִּיא עוֹמֵר וְדָאֵי דְּהָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר דְּדַמִּי לְזַמַּן שְׁאִין בִּיהֵמ"ק קִינִים וְאִפִּי לַר' יְרֻמָּה דְּסוֹבֵר גַּבִּי שְׁעִיר

דְּכַשְׁדַּעְתָּן לְהַבִּיא אֶז כַּפְרָתָן תְּלוּיָהּ וּבָזָה פְּלִיג עִם רַ"י בַּר בּוֹן אֶבֶל כְּשֵׁאִין בְּדַעְתָּן לְהַבִּיא כָּל מַחְמַת שְׂאִין לָהֶם לְכ"ע תְּחִילַת הַיּוֹם מִכְּפָר וְה"נ גַּבִּי עוֹמֵר אִם אֵין בְּדַעְתָּן לְהַבִּיא כָּל הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וְהוּי ס"ס שְׂמָא הִבִּיאוּ קוֹדֵם חֲצוֹת וְאֵת"ל שְׁנַתְּאֲחֵרוּ יוֹתֵר מִמָּה שְׁדַרְפֵּן בְּכָל שְׁנָה הָא ע"כ שְׂיִישׁ לָהֶם אֵינָה סִיבָה וּכְעוּבָדָא דְהוֹרְקוּנוֹס וְאַרִיִּסְתוּבְלוֹס (שְׁם בְּמִנְחוֹת) א"כ אֶפְשָׁר שְׂלָא יְבִיאוּ כָּל לר"י בַּר בּוֹן וְלר' יְרֻמְיָה אֶפְשָׁר שְׂאִין בְּדַעְתָּן לְהַבִּיא וְאֵז הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וּבְמִק"א פְּתַבְנוּ דְבַס"ס אִם סָפַק אַחַד אֵינוֹ מְצוּי נְמִי מְהַנִּי כְּדָאֲשַׁפְחוּ בְּנֵדָה (דָּף ט"ו) אִשְׁהָ שְׂיִישׁ לָהּ נּוֹסַת בְּעֵלָה מְחַשְׁבֵי יְמֵי נּוֹסַת וּבָא עֲלֵיהָ מְשׁוּם דְּהוּי ס"ס אִימַר לֹא רָאֵתָה וְאֵת"ל רָאֵתָה שְׂמָא טְבֵלָה וּמְהַנִּי אִפִּי' לְעַנְיָן שֶׁא"צ לְשׂוֹאֲלָהּ כָּל וְהֵתֵם נְמִי סָפַק לֹא רָאֵתָה הוּי אֵינוֹ מְצוּי כָּל דְּהָא יֵשׁ לָהּ נּוֹסַת וְאֵפ"ה מְהַנִּי הָאִי ס"ס דֵּא"צ לְשׂוֹאֲלָהּ וְה"נ א"צ לְהַמְתִּין יוֹתֵר מִחֲצוֹת] רַק דְּאָסוּר מְדַרְבְּנָן אֶפְלוּ בַס"ס מְשׁוּם דְּחֻדְשׁ הוּי דְּבָר שִׁיל"מ וּבָזָה שׁוּב מְהַנִּי הָאִי טַעְמָא דְּחֻזְקָה דְּשַׁע"ש דְּהָא דַס"ס אָסוּר בְּדַשִׁיל"מ וְדָאִי דְּהוּי רַק מְדַרְבְּנָן וְסִמְכִינוּ בְּזָה אַחְזָקָה שַׁע"ש וְשָׂרִי עַד פְּלַגָּא דְּיוֹמָא [דְּהָא דְּאָמַר ר"ש שְׁלִיחַ כּוֹלֵי יוֹמָא וּב"ד פְּלַגָּא דְּיוֹמָא הֵינְנוּ בְּדָאוּרֵייתָא אֶבֶל בְּדַרְבְּנָן גַּם בְּשְׁלִיחַ דְּעֵלְמָא רַק פְּלַגָּא דְּיוֹמָא]: וְא"כ הָרִי א"ש הָא דְּהוֹכְרָחוּ רַ"י וְר"ל לּוֹמַר דְּלַת"ק הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר דְּכִינּוּ דְּחֻזְיָנָן דַּר' יְהוּדָא דְּסוּבְרַת פֶּל הַיּוֹם אָסוּר בְּזִמְנָן דְּלִיפָא עוֹמֵר הוֹצֵרָה לּוֹמַר טַעְמָא דְּאֵין ב"ד כּו' מְשַׁמַּע דְּלַת"ק א"צ לָזָה א"כ ע"כ דַּת"ק סוּבְרַת דְּבִזְמַן שְׂאִין בִּיהֵמ"ק קַיִים הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר וְעוֹמֵר מְעַכְבֵּב הַהִיתֵר לְהַכִּי א"ש לְדִידָהּ מֵה דְּמוֹתֵר מִחֲצוֹת הַיּוֹם וּכְמַש"כ דְּכִינּוּ דְּהוּי ס"ס שְׂמָא הִבִּיאוּ וְאֵת"ל לֹא הִבִּיאוּ שְׂמָא אֵין סִיפּוּק בִּינְדָם לְהַבִּיא כָּל וְהִתִּיר הָאִיר הַמְזַרְח וְר' יְהוּדָא דְּסוּבְרַת דָּאִם לִיפָא עוֹמֵר כָּל הַיּוֹם אָסוּר הוֹצֵרָה לְטַעְמָא דְּאֵין ב"ד שֶׁל פְּהֵגִים מִתְּעַצְלִים אֶבֶל אֵלִיפָא דַּת"ק א"צ לָזָה וְסִמְכִינוּ אַחְזָקָה דְּשַׁע"ש כְּמַש"כ: וְרַב וְשְׂמוּאֵל וְרַ"י וְר"ל שְׁוִין בְּהָדָּ מִקְלַתָּא דְּלַת"ק הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר בְּזִמְנָן דְּלִיפָא עוֹמֵר פְּדִמוּכַח מְהָא דֵּא"צ לַת"ק לּוֹמַר הָדָּ סְבָרָא דְּאֵין ב"ד כּו' רַק דְּפִלְגִי בְּסְבָרָא בְּעֵלְמָא אֵלִיפָא דַּת"ק דְּרו"ש סְבָרִי דְּכִינּוּ דְּכַתִּיב עַד הִבִּיאֲכֶם אֵית לָן לְמִימַר דְּבִזְמַן שְׁבִיה"ק קַיִים הַהִיתֵר תְּלוּי בְּעוֹמֵר וּמְגַרַע פַּח הַהִיתֵר שֶׁל הָאִיר הַמְזַרְח (כְּמוֹ דְּמְצִינוּ גַּבִּי שְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים דְּהַשְׁעִיר מְגַרַע פַּח הַכְּפָרָה שֶׁל תְּחִילַת עֶצֶם הַיּוֹם) וְרַ"י וְר"ל לֹא מְסַתְבֵּר לְהוּי לְמִימַר הַכִּי דְּאֵינְהוּ סְבָרִי דָּאִם יֵשׁ פַּח בְּעֵיצוּמוֹ שֶׁל הָאִיר הַמְזַרְח לְהִתִּיר אֵין סְבָרָא לּוֹמַר שְׁבִיחָה"ק קַיִים יְהֵא הַהִיתֵר מְעוֹפֵב עַד הִבִּיאֲכֶם דַּל"ד הִיתֵר לְכַפְרָה] לְהַכִּי אֶמְרִי דְּבִין כְּדָּ וּב"כ עוֹמֵר מִתִּיר וְעַד הִבִּיאֲכֶם לְמַצְוָה בְּעֵלְמָא שְׁצוֹנְתָה תּוֹרָה דְּאַף שְׁהִתִּיר הָאִיר הַמְזַרְח לֹא נֶאֱכָל חֻדְשׁ עַד שְׁיִקְרִיבוּ הַקָּרְבָּן וְלכ"ע הָאִיר הַמְזַרְח מִתִּיר בְּעַת שְׂאִין בְּהֵמ"ק קַיִים דְּלִיפָא עוֹמֵר פְּדִמוּכַח מְלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה דְּקָאֵמַר אֵין ב"ד כּו' וְזָה בְּרוּר: וְלַפְמִש"כ גְּדָחָה מַש"כ הַנוּב"י בְּשֵׁם חָכָם אַחַד (בְּסִימָן פ"ד בְּמַה"ת חֵא"ח) דְּלַפְמִש"כ בְּעַל תַּה"ד לְעַנְיָן חֻדְשׁ דְּסָגִי אִם גְּזַרַע ג' יָמִים קוֹדֵם לְעוֹמֵר אִם גְּזַרַע בַּע"פ ג"כ מוֹתֵר דֵּישׁ כָּאֵן מְקַצַּת הַיּוֹם עַה"פ וְיו"ט רֵאשׁוֹן שֶׁל פְּסַח וְיוֹם הַגָּדָה וְאַף דְּאָמַר בְּפְסָחִים (דָּף נ"ה) דְּבַהֲשַׁרְשָׁה חֲדָּ מְקַצַּת הַיּוֹם כְּכּוֹלוֹ אֶמְרִינּוּ תְּרִי מְקַצַּת הַיּוֹם כְּכּוֹלוֹ לֹא אֶמְרִינּוּ הֵינְנוּ בְּזִמְנָן הַמְקַדְּשׁ שְׁהִיָּה הָעוֹמֵר מִתִּיר וְלִיפָא יוֹם הַגָּדָה אֵלָּא מְקַצַּת דְּהֵינְנוּ עַד שְׁקָרַב הָעוֹמֵר אֶבֶל אַחַר חוֹרְבָן דְּקִי"ל כַּר"י דֵּינָם הַגָּדָה כְּלוֹל אָסוּר מַה"ת א"כ הָרִי יֵשׁ כָּאֵן יוֹם ט"ז כְּלוֹל עַכ"ל וְלַפְמִש"כ א"א לּוֹמַר כֵּן דְּאַף בְּזִמְנָן שְׁבִיה"ק לֹא פָקַע הַתִּירוֹ שֶׁל יוֹם וְאִם לֹא הִבִּיאוּ עוֹמֵר סוּף הַיּוֹם מִתִּיר רַק שְׁהָעוֹמֵר יֵשׁ לוֹ פַּח לְהִתִּיר קוֹדֵם

סוף היום וכמ"ש התוס' בפסחים (דף מ"ד) ד"ה והוא הדין דתקדש מיקרי יש היתר לאיסורו משום דלר"י דסוף היום מתיר והעומר יש לו פת להתיר מקודם מיקרי היתר איסורו ע"ש אב"ל מ"מ היתר דסוף היום לא נתבטל אם לא הביא העומר וה"ה תבואה שלא נשרש בשעת הבאת העומר ונשרש קודם סוף יום הגף מותרת דאף שהעומר לא התייר מ"מ סוף היום התייר ואמאי קאמר שם בפסחים (דף נ"ה) המנפיש בי"ג ונעקר בידו שותלה במקום הטיט בי"ג אין בי"ד לא משום דתרי מקצת היום פכלול לא אמרינן אפתי גם בי"ד מתיר סוף יום הגף אף בזמן שביה"ק קניי"ק א"ו דלא אמרינן בזה יום ג' עולה לכאן ולכאן כמ"ש הנוב"י שם ולא פדברי החכם שרצה לחדש דלדין בזמן החורבן בי"ד נמי מותר: ועוד דנראה לי ראי' לדברי הש"ך בנקה"כ (בסימן רצ"ג) דלהשרשה בעינן שתי שבתות ולא סגי בג' ימים.

מדאמרינן בב"מ (דף נ"ו ע"ב) בעי רבא חיטין שזרעון בקרקע מהו עומר מתירן או אין עומר מתירן ומסיק דמייירי דתצדינהו ונרעינהו קודם לעומר ונחלף עלייהו עומר ולא אשרוש קודם לעומר מהו למינקט ומיכל מנייהו כמאן דשדינן בכדא דמי ושרינהו עומר או דילמא בטלי הנהו אגב ארעא ואם נאמר דסגי בהשרשה ג' ימים קשה הא רבא סובר שם בפסחים דתרי מקצת היום נמי אמרינן דהא שני התם הא דאמר ר' יהודא בי"ג משום דבגליל שנו שיהיו אסורים במלאכה אבל במקום שעושין מלאכה וזרעין בי"ד מותר אלמא דתרי יומא היום פכלול נמי אמרינן וא"כ איך משפחת לה הבעי' אדרבה אפי' אם זרען בי"ד נמי מיקרי מןשרשין בשעת הבאת העומר דתרי יומא מקצת פכלול נמי אמרינן והתירן העומר בזמן שביה"ק קניי"ק ובזמן שאין ביה"ק קניי"ק מתיר יום הגף ואיך משפחת לה בעי' דרבא אם בטלו אגב ארעא הא כבר נשרש והותרו בעומר או ביום הגף פכל התבואות בהשרשה בשעת עומר או בסוף יום הגף א"ו דלא מהני להו השרשה וכדאמר הש"ס בהדיא דמייירי בלא אשרוש ובעי' הוא רק על התבואה וע"כ דלדין דקיי"ל שתי שבתות לא מהני ג' ימים להשרשה פדעת הנה"כ ודחוק לומר דמייירי שזרעון במקום הגריד שאינו נשרש בג' ימים פדאמר ר' יהודא בבב"מ"א או שזרעון פותי ביום ראשון של פסח דכל כה"ג הוי ליה לרבא לפרש בבעי' דידיה וזה ברור: סימן צג שאלה הא דאמרינן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזב לפי שאינו ברשותו.

אם נתרצה הגזלן שיקדישנו הנגזל אם מהני הקדישו או לא: תשובה לכאורה נראה פיון טעמא דאין הגזלן יכול להקדיש הוא משום דלאו ברשותו הוא. א"כ פשהגזלן מתרצה לזה שפיר יכול להקדישו וכן הוא (בש"ע אהע"ז סימן כ"ח ברמ"א) אשה שחטפה מעות מאיש א' וביקש ממנה שתחזור ולא רצתה וא"ל הרי את מקודשת לי בהם ושתקה והחזיקה במעות לא הוי קידושין דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו פלום הוא וכתב הב"ש (שם) דאם אמרה הן מקודשת דכשאמרה הן מיז נעשה פקדון אצלה ופקדון וקידושין נעשין כאחד.

ולפ"ז הא דאר"י גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינן יכולים להקדיש היינו כ"א לבדו אינו יכול להקדישו אבל ברצון שניהם נעשה הקדש ועי"ש שםביא פן בשם תשובת שארית יוסף דאם אמרה הן מקודשת: ומדברי הרמב"ן ז"ל בב"ק (פ' שור שנגח דו"ה)

מבואר שלא פדעת הב"ש שסובר דאם נתרצית שפיר הוי קידושין אלא דאף ברצון הגזלן אין יכול הגזל להקדיש שפתיב שם וז"ל שאעפ"י שהלה רוצה ליתן לו אינו קדוש כיון שבתורת גזל הוא אצלו עיי"ש: ובה"ל ללישב דמייתי בב"מ (דף כ"א) ברייתא פיצד אמרו התורם שלא ברשות תרומתו תרומה הרי שירד לתוף שדה חבירו ולקט ותם ובא בעה"ב וא"ל פלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה ופריה מזה לאב"י דאמר יאוש של"מ לא הוי יאוש הא בעידנא דתרם לא הוי ידע והוצרך לשנויי דשניה שליח ובירושלמי (פ"ק דתרומות) אמרינן על מתניתין דקטן שתם ובא אביו ואימן על ידו תרומתו תרומה וב"ע מפאן ולהבא או למפרע ופשיט מהא דכלך אצ"י דתנן תרומתו תרומה ואית לך למימר למפרע אלא מפאן ולהבא יעו"ש.

ואף שלכאורה קשה על דברי הירושלמי דכיון דלא חל התרומה בשעת ההפךשה הוי חז"ל א"ח"פ. מ"מ נראה דנכון הוא דכיון דתרומה נישלת במחשבה א"כ מה שאמר פלך אצ"י והסכים מחשבתו על מה שתם השליח לא גרעה מתורם במחשבה וא"כ קשה מאי פריה הש"ס לאב"י דלמא תרומתו תרומה דקאמר היינו מפאן ולהבא כמו שפ"י הירושלמי מדאשפחן במתניתין הקטן שתם דקתני נמי תרומתו תרומה ולא חז"ל אלא מפאן ולהבא: אבל לפי שיטת הרמב"ן ז"ל דסובר דהא דאר"י גזל ולא נתניאשו הבעלים שניהם אינו יכולים להקדיש אפי' ברצון הגזלן נמי לא מהני הקדישו וא"כ א"ש דכיון דכבר כתבנו בסימנים הקודמים דהברייתא מיירי שלקט ותם ולקח לעצמו כמש"כ הרמב"ם ז"ל (בה' תרומות) וביארנו שם דלשון הברייתא הכי מוכח א"כ לא מצי לשנויי לאב"י דתרומתו תרומה היינו מפאן ולהבא דכיון דלא אמרינן לאב"י דבמה דניחא ליה השתא מעיקרא נמי ניחא ליה א"כ פי אתי לידיה עדיין גזל הוי [ונאפי' למש"כ הש"ס (ס' שנ"ח) דמותר לאכול פירות חבירו אם יודע שלא יקפיד היינו היכא דידע בנודאי שלא יקפיד עליו אבל הכא שאינו יודע בנודאי דהא מספקינו בדעתו גם במה שאמר פלך אצ"י ודאי דהוי גזל לאב"י] וא"כ לא חז"ל תרומה אפי' מפאן ולהבא דהבעה"ב אינו יכול לתרום פעת פדין גזל ולא נתניאשו הבעלים ואף שהמלקט ניחא ליה שיחול התרומה מ"מ כיון דאתי לידיה בתורת גזל לא מהני מה דניחא ליה לגזלן כמש"כ הרמב"ן ז"ל להכי הקשה שפיר לאב"י ואף דנדאי אם המלקט פאן בשעה שאומר הבעה"ב פלך אצ"י ודאי דהוי תרומה מפאן ולהבא דהא במה שאמר פלך אצ"י מחיל עכשיו לגבי המלקט ונעשה המלקט בעלים של הפירות ומשוי ליה עכשיו תרומה במחשבתו מפאן ולהבא מ"מ זהו דווקא אם הפירות מונחים בידי המלקט או ברשותו אז זוכה בהן במה שמוחל לו הבעה"ב ונעשים עכשיו תרומה במחשבתו דמלקט אבל אם אינו ברשותו וידו הא לא זכה בהן ולא מצי המלקט למשוניהו עכשיו תרומה והבעה"ב נמי לא מצי למשוניהו משום שהם בתורת גזל בידי המלקט ואינם ברשותו של הבעה"ב ולא מהני אף במה שמתרצה המלקט לזה וברייתא סתמא קתני תרומתו תרומה אעפ"י שאינם מונחים ברשות המלקט ולהכי הקשה שפיר לאב"י והירושלמי דסובר דחז"ל מפאן ולהבא אפשר דסובר באמת דהיכא דניחא ליה לגזלן יכול הגזל להקדיש או דהירושלמי מפרש להברייתא דתורם שלא ברשות שלא תרם לקח לעצמו אלא שתם בשביל בעה"ב כפרש"י ז"ל שפתיב בהדיא וליקט בשביל בעה"ב ולהכי שפיר חז"ל התרומה מפאן ולהבא אף דלא מהני למפרע: ועוד אפשר לומר דגם הש"ס דילן דמשני דשניה שליח

מִפְּרֵשׁ שְׁתָּרַם בְּשִׁבִיל בַּעַה"ב וְחִיּוּלָה תְּרוּמָה מִכָּאן וּלְהַבָּא פְּשִׁיטַת הִירוּשָׁלַיִם וְאַף
דְּהַמְקִשָּׁה הִיָּה מִפְּרֵשׁ שְׁתָּרַם לִיקָח לַעֲצָמוּ פְּשִׁיטַת הַר"מ ז"ל וּלְהַכִּי לֹא הָנִיחַ מְצִי לְשִׁנּוּי
לְאַבְיֵי דְתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה דְּקַתְּנֵי הִיָּינוּ מִכָּאן וּלְהַבָּא פְּדִין גְּזֵל וְלֹא נִתְּיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִי שְׁנֵיהֶם
אֵינָן יְכוּלִים לְהַקְדִּישׁ אַף בְּרִצּוֹן הַגְּזֵל מ"מ הַמְּתָרֵץ שְׁתִּירֵץ דְּשׁוּנְהָ שְׁלִיחַ מִפְּרֵשׁ שְׁתָּרַם
בְּשִׁבִיל הַבַּעַה"ב וּמִמִּילָא מְצִינוּ לְפָרֵשׁ תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה מִכָּאן וּלְהַבָּא פִּינּוֹן דְּלִיכָא פְּאֵן דִּין
גְּזֵל שְׁהָרִי בְּשִׁבִיל בַּעַה"ב תָּרַם וְאַף דְּלֹא חִיּוּל לַמְּפָרַע מ"מ פִּי אֲתִי בַּעַה"ב וְאַמַּר פְּלֹךְ
אַצ"י חִיּוּל הַתְּרוּמָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ מִכָּאן וּלְהַבָּא וְאַשְׁמַעִינוּ בְּרִייתָא דְאַמְדִּינוּ לִישְׁנָא דְכָלְךְ
אַצ"י לְאַנְמֻדְנָא גְּמִירָה דְנִיחָא לִי וְכְשִׁיטַת הִירוּשָׁלַיִם: וְנ"ל שְׁגַם הַרְמַב"ם ז"ל מִפְּרֵשׁ
כַּמֶּש"כ דְּהָא דְמִשְׁנֵי דְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ מִיָּרִי שְׁתָּרַם בְּשִׁבִיל בַּעַה"ב וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהִי מִפְּרֵשׁ
הַמְקִשָּׁה שְׁתָּרַם לִיקָח לַעֲצָמוּ דְהוּא ז"ל פֶּסֶק פְּהַךְ בְּרִייתָא דְכָלְךְ אַצ"י בְּסִתְמָא וּפְיִרְשָׁנוּ
לְעִיל דְטַעֲמָא מְשׁוּם דְכִינּוֹן דְּמִפְּרֵשׁ הַבְּרִייתָא בְּתוֹרַם לִיקָח לַעֲצָמוּ וְהוּ"ל גְּזֵלָן לְהַכִּי חִיּוּלָא
הַתְּרוּמָה לַמְּפָרַע אִפִּי לְדִידָן דְקִי"ל כְּאַבְיֵי בְּיָאוֹשׁ שֶׁל"מ וּמִטַּעַם שְׁקִנְהָ הַפִּירוֹת בְּיָאוֹשׁ
וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם כַּמֶּש"כ לְעִיל וְא"כ אֲפִתִּי קִשָּׁה דְהָא בְּש"ס מְבֹאָר דְאַפִּי לְסִבְרַת הַש"ס
דְּלַאבְיֵי לֹא חִיּוּלָא הַתְּרוּמָה לַמְּפָרַע מ"מ בְּשׁוּנְהָ שְׁלִיחַ וְתָרַם מִיָּפּוֹת נְמִי מְהֵנִי לַמְּפָרַע
דְּלַעֲנִין שִׁנּוּי דִּיפּוֹת וּבִינּוּנִית מְהֵנִי גַם לְאַבְיֵי נִיחּוּתָא דְלַמְּפָרַע וְא"כ הוּ"ל לְהַר"מ ז"ל
לְהַבִּיא הַךְ דִּינָא דְשְׁלִיחַ שְׁתָּרַם מִיָּפּוֹת בְּשִׁבִיל בַּעַה"ב וְכֹא בַּעַה"ב וְאַמַּר פְּלֹךְ אַצ"י הָיוּ
תְּרוּמָה לַמְּפָרַע וְאַף שְׁלֹא פִינּוֹן לְגוּזְלָן לַעֲצָמוּ וְלֹא הִיָּה בּוֹ בְּהֵם שׁוּם קִנְיָן מ"מ לַעֲנִין שִׁנּוּי
דְּבִינּוּנִית וְיָפּוֹת מְהֵנִי נִיחּוּתָא דְלַמְּפָרַע וְכִסְבַּרְתָּ הַמְּתָרֵץ שְׁתִּי דְבָהָא מוֹדָה אַבְיֵי דְהָא
הַש"ס הָיוּ סוֹבְרֵי דְגַם בְּלוֹקְחָם לַעֲצָמוּ לִיכָא קִנְיָן בְּפִירוֹת וְאַפ"ה מִשְׁנֵי דְמְהֵנִי לְאַבְיֵי מִטַּעַם
נִיחּוּתָא דְלַמְּפָרַע וְא"כ נְהִי דְלַהַר"מ ז"ל הִיכָא דְלִקְחָם לַעֲצָמוּ קִנְהָ מִטַּעַם יָאוֹשׁ וְשִׁנּוּי
הַשֵּׁם כַּמֶּש"כ לְעִיל מ"מ הוּ"ל לְאַתּוּיֵי דְאַפִּי הִיכָא דְתָרַם בְּשִׁבִיל בַּעַה"ב דְּלִיכָא יָאוֹשׁ
וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם מ"מ אִם שׁוּנְהָ שְׁלִיחַ וְשִׁנְיָה רַק בְּמָה שְׁתָּרַם מִיָּפּוֹת מְהֵנִי פְּלֹךְ אַצ"י אֲבָל
לְפַמֶּש"כ א"ש דְכְּמוֹ דְלֹא מְהֵנִי לְאַבְיֵי פְּלֹךְ אַצ"י בְּתוֹרַם שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת לְגַמְרֵי ה"נ לֹא
מְהֵנִי בְּשׁוּנְהָ שְׁלִיחַ וְתָרַם מִיָּפּוֹת וְהַש"ס דְּמִשְׁנֵי בְּשׁוּנְהָ שְׁלִיחַ מִפְּרֵשׁ בְּאַמְתָּ דְהָיוּ תְּרוּמָה
מִכָּאן וּלְהַבָּא אֲבָל לַמְּפָרַע לֹא מְהֵנִי לְאַבְיֵי א"כ אֵין פְּאֵן חִידוּשׁ דִּין בְּהַךְ שִׁנּוּיָא דְפְּשִׁיטָא
דְּמִכָּאן וּלְהַבָּא חִיּוּל וְעִיקָר רְבוּתָא דְבְּרִייתָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְלִישְׁנָא פְּלֹךְ אַצ"י לִישְׁנָא
דְנִיחּוּתָא הוּא וְזֶה כְּבָר הַשְׁמִיעֵנוּ הַר"מ ז"ל בַּמֶּש"כ דִּין תוֹרַם שְׁלֹא מְדַעַת בְּעָלִים לִיקְחָם
לַעֲצָמוּ כְּפִי סִבְרַת הַמְקַשֵּׁן בְּפִי הַבְּרִייתָא וּבְדַבְּרֵי הַמְּתָרֵץ אֵין שׁוּם חִידוּשׁ דִּין ע"כ לֹא
כְּתִבוּ הַר"מ ז"ל כְּלָל לְהַךְ שִׁנּוּיָא דְשׁוּנְהָ שְׁלִיחַ: וְא"כ לְפִי מַה שְּׁבִיָּאֲרֵנוּ דְהַמְּתָרֵץ דְּמִשְׁנֵי
בְּשׁוּנְהָ שְׁלִיחַ מִפְּרֵשׁ תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה מִכָּאן וּלְהַבָּא וְהַמְקַשָּׁה דְמִקְשָׁה לְאַבְיֵי לֹא רָצָה
לְפָרֵשׁ מִכָּאן וּלְהַבָּא מְשׁוּם דְפִי בְּלִיקָט וְלִקָּח לַעֲצָמוּ וּלְהַכִּי לְאַבְיֵי דְלֹא מְהֵנִי הַתְּרוּמָה
לַמְּפָרַע לֹא מְהֵנִי נְמִי אַח"כ מְשׁוּם גְּזֵל וְלֹא נִתְּיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים הָרִי מוּכַח בְּהַדְּיָא פְּשִׁיטַת
הַרְמַב"ן ז"ל דְּהַגְּזֵל אֵינוּ יְכוּל לְהַקְדִּישׁ וְלְתוֹרַם אַף בְּרִשׁוֹת הַגְּזֵלָן דְהָא הִכָּא הַמְלַקֵּט
רוּצָה שְׁיִהָא תְּרוּמָה רַק פִּינּוֹן שְׁלֹא הוֹעִיל מַה שְּׁאַמַּר בַּעַה"ב פְּלֹךְ אַצ"י נַעֲשֶׂה הַמְלַקֵּט גְּזֵלָן
בְּמָה שְׁלֹוֹקְחָם לַעֲצָמוּ עַד עַכְשָׁיו לֹא מְהֵנִי נְמִי מְחַשְׁבְּתוֹ דְבַעַה"ב לְשׁוּנְהָ תְּרוּמָה מִכָּאן
וּלְהַבָּא: וְנ"ל דְטַעֲמוּ שְׁלֵ דְכָר הוּא דְהָא דְאַמְרִינוּ גְּזֵל וְלֹא נִתְּיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים אֵין הַגְּזֵל
יְכוּל לְהַקְדִּישׁ לְפִי שַׂא"ב אֵין הַטַּעַם לְפִי שְׁהַגְּזֵלָן קִנְיָה קִצַּת וְנִכְנָסָה לְרִשׁוֹתוֹ לְהַתְּחַיֵּיב
בְּאַוְנָסִין.

דלפ"ז הוי מהני אם הגזלן מתרצה ג"כ להקדישו אלא הטעם הוא לפי שהוקלש פח
הבועלים הואיל ואינו ברשותו ולהכי לא מהני אף אם הגזלן מתרצה ג"כ להקדישו דסוף
סוף הוקלש פח הגזלן מהספץ ואין ביזו להקדישו: ולכאורה יש להביא ראיה לדברינו
שביארנו דעיקר הטעם שאין הגזלן יכול להקדיש הוא משום דקלישא פחו ולא משום
קננו הגזלן מהא דאמרינו בב"ק (דף ס"ט) גבי צנועין דאמרי כל הגלקט מזה יהא מחולל
על המעות ואמר שם דצנועין פליגי אדר"י דאמר גזל ולא נתיאשו הבועלים שניהם אינו
יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שא"ב דהא אינהו הוו מחללי אחר שלקטו
וגזלו העניינים ולבתר הכי קאמר רבא אי לאו דאר"י צנועין ור"ד אמרו ד"א הו"א מאן
תנא צנועין ר"מ היא לא אמר ר"מ מע"ש ממון גבוה ואפ"ה לעננו פדיון אוקמא רחמנא
ברשותו דכתיב ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו קרייה רחמנא מעשרו
ומוסיף חמש פרום רבעי נמי גמר קודש ממעשר מה קודש דכתיב גבי מעשר אע"ג
דממון גבוה הוא לעננו פדיה אוקמיה רחמנא ברשותו אף האי קודש דכתיב גבי נטע
רבעי אע"ג דלאו ממון דידיה לעננו אחולי אוקמי רחמנא ברשותיה דהא פי איתא
ברשותו נמי לאו דידיה הוא ומצי מחיל מש"ה מצי מחיל אבל גבי לקט פינו דממנא
דידיה פי איתא ברשותו הוא דמצי מפקיר פי ליתא ברשותו לא מצי מפקיר עכ"ל הגמרא
והשתא תקשה ל"ל לרבא להאריף בטעמא דמצי בעה"ב לחלל לר"מ משום דבלא"ה
לאו ברשותו לר"מ הא בלאו האי טעמא ניחא הא דמצי לחלל לר"מ דהא אמרינו
בקידושין (דף נ"ג) דלר"מ דסובר מע"ש ממון גבוה לא מצי יהיב ליה במתנה כלל ולא
יוכל אדם לזכות בהו א"כ הא לא שייך לאמר בהו דין גזל ולא נתיאשו הבועלים אין
הגזלן יכול להקדישו לפי שא"ב פינו דהגזלן לא קנה להו ואין לגזלן בהם שום קננו
דממון גבוה הוא ולא איקלש זכות הגזלן ע"י מה שגזלו העניינים ולהכי מצי לחלל בפרם
רבעי משו' דגמר קודש קודש ממעשר א"ו דהא דאין הגזלן יכול להקדיש אין הטעם
כלל משום קניית הגזלן אלא משום דהורע פחו של הגזלן ע"י מה שאין הדבר ביזו
ולהכי גם במעשר שני דלא קנה גזלן נמי אין הבעה"ב יכול להקדישו ולהפקיר דמ"מ
הוקלש פח הבעה"ב ואינו יכול להקדישו: מיהו אין ראיה מכאן דאיכא למימר דלעולם
הטעם דאין הגזלן יכול להקדישו הוא משום קניית הגזלן ואף דמע"ש ממון גבוה הוא
ולא מצי זכי בהו למהוי שלו לגמרי מ"מ להתחייב באונסין שפיר קני' ליה ומה"ט דקני
ליה להתחייב באונסין אין הגזלן יכול להקדישו דהא בכל גזילה דעלמא נמי לא קני ליה
למהוי שלו רק להתחייב באונסין כמש"כ התוס' בבבלין (דף מ"א) ד"ה רבוצה והאי קננו
שייך גם בממון גבוה ונהרי גם באיסורי הנאה קיי"ל לדעת רוב הראשונים דלא שייך
בהו קננו וזכ' ואפ"ה להתחייב באונסין שייך בהו קננו כדאמרינו בב"ק (דף ע"א) גבי
גנב שור הנסקל וטבחו חייב דו"ה למ"ד דבר הגורם לממון כממון דמי אע"ג דהא נדאי
דאינו מתחייב דו"ה עד שיקנה להתחייב באונסין כדאמרינו במרובה (דף ע"ט) ראיה
שהטמין בבחורשין וטבח ומכר חייב דו"ה ופרכינו והא לא משו' אלמא דבלא משיכה
ליכא דו"ה א"כ ש"מ דבאיסורי הנאה שפיר קנה להתחייב באונסין וה"נ במע"ש אף
דממון גבוה הוא ולא שייך בהו זכיה למהוי שלו מ"מ להתחייב באונסין שייך בהו קננו
וכינו דקני' גזלן לעננו אונסין אין הגזלן יכול להקדישו: ואדרבה מסוגיא זו נראה ראיה
ברורה דעיקר הטעם שאין הגזלן יכול להקדישו הוא משום דקנה הגזלן להתחייב

בְּאַוֹנְסִין וְנִכְנְסָה קֶצֶת לְרִשּׁוֹתָיו וְלֹא מִשׁוּם קְלִישֵׁת פֶּחַ הַנְּגִזָּל דֶּהָא הַתּוֹס' הַקָּשׁוּ שֵׁם בַּתְּחִילַת הַסּוּגִיָּא דְאָמַר שֵׁם דְּרִישׁ לְקִישׁ דְּמוּקִי לְמַתְנִיתִין דְּגַב וְהַקְדִישׁ כְּגוֹן שְׁהַקְדִישׁוּ בְּעֵלִים בְּיַדִּי גַבְּ פְּלִיג אַר"י וְסוּבְּר דִּיכּוּלִים הַבְּעֵלִים לְהַקְדִישׁ אַף כְּפִשׁוּא בְּיַד הַגַּבְּ וְהוּא דְאָמַר כְּפִנּוּעִין דִּתְנִן הַפְּנּוּעִין מְנִיחִין אֶת הַמְּעוֹת וְאוּמְרִים כֹּל הַנְּלַקֵּט מִזֶּה יִהְיֶה מְחֻלָּל עַל הַמְּעוֹת הָאֵלוּ אֶלְמָא שְׁהִיוּ יְכוּלִים לְחַלֵּל אַף שְׁהַפְּיָרוֹת הִיוּ אֶצְל הַעֲנִיִּים כְּדִין גְּזֵל ה"נ הַבְּעֵלִים יְכוּלִים לְהַקְדִישׁ הַגְּנִיבָה שְׁפִינְד הַגַּבְּ וְלֹא כַר"מ וְע"ז הַקָּשׁוּ הַתּוֹס' וְא"ת וְהִיכִי מְדַמָּה הַקְדֵּשׁ לְחִילּוּל שְׁכָמוּ שְׁיִכּוּל לְחַלֵּל מַה שְׁפִינְד חֲבִירוֹ כִּן יְכוּל לְהַקְדִישׁ וְהִלָּא אַעפ"י שְׂאִין יְכוּל לְהַקְדִישׁ פְּיָרוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ יְכוּל לְחַלֵּל הַקְדֵּשׁ שֶׁל חֲבִירוֹ כְּדִמְשָׁמַע רִישׁ הָאִשָּׁה רַבָּה (דף פ"ח) דְּקָאָמַר אִי קְדוּשַׁת דְּמִים מִשׁוּם דְּבִידּוֹ לְפָדוֹתוֹ וְאִי קְדוּשַׁת הַגּוֹף אִי דִידִיָּה כּו' מִשְׁמַע דְּבִקְדוּשַׁת דְּמִים אִין חִילּוּק בֵּין דִּידִיָּה לְחֲבֵרָיָה וְנ"ל דל"ד דְּהַקְדֵּשׁ מֵאַחַר שְׁהוּקְדֵשׁ יֵצֵא מְרִשּׁוֹת בְּעֵלִים וְכָמוֹ שְׁהַבְּעֵלִים יְכוּלִים לְפָדוֹתוֹ כְּמוֹ כִּן אַחַר אֶבֶל כְּרָם רַבְעִי אַע"ג דְּמִזְמוֹן גְּבוּהָ הוּא מ"מ הַבְּעֵלִים וְכֵּפָאִים לְאַכְלָן בִּירוּשָׁלַיִם עַכ"ל הֲרִי מְבֹאָר מִדְּבָרֵיהֶם דְּעִיקָר מִלְתָּא דְאִין אָדָם יְכוּל לְפָדוֹת מַע"ש וְכָרָם רַבְעִי שֶׁל חֲבִירוֹ לֹא מִשׁוּם דְּבְעִי בְּעֵלִים הוּא אֶלָּא מִשׁוּם דְּאִית לְבְּעֵלִים זְכִיָּה בְּגַנְוִיָּהוּ לְהַעֲלוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם מְצִי מְעַכְבּוּ מִלְּפָדוֹת מִשׁוּם דְּאוּלַי נִיחָא לְהוּ לְבְּעֵלִים שְׁיִהוּ הַפְּיָרוֹת בְּקְדוּשַׁתוֹן אֶבֶל אִי לֹא עֵיפּוּבָא דְּבְעֵלִים הָיוּ חִילּוּל הַפְּדִיוֹן אַף דְּאַחַר מְחַלְלָן מִשׁוּם דְּלֹא בְּעִינָן בְּעֵלִים דְּנוּקָא גַבֵּי פְדִיוֹן: וְכִן מוּכַח בְּהַדְּיָא מִהָא דִּתְנִן (בפ"ד דְּמַע"ש) וּמִיָּיתִי לֵה בְּגִיטִין (דף ס"ה) מְעַרְיָמִין עַל מַע"ש כִּי צִדָּא אוּמְר אָדָם לְבַנּוּ וּבַתּוֹ הַגְּדוּלִים לְעַבְדּוֹ וְלִשְׁפָחָתוֹ הַעֲבָרִים הָא לְכֶם מְעוֹת הַלְלוּ וּפְדוּ בְּהֵן מַע"ש וְאוּכְלוּ בְּלֹא חוּמָשׁ וּמוּקִי לֵה בְּשִׁפְחָה דְּלֹא אֶתְיָא ב' שְׁעָרוֹת א"כ אִם נֶאֱמַר דְּמָה שְׂאֵחַר מְחַלֵּל מַע"ש שֶׁל חֲבִירוֹ הוּא מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת הַבְּעֵלִים תְּקַשָּׁה הָא קְטָנָה לֹא בַת שְׁלִיחוֹת הִיא וְאַף שְׁפָחָתוֹ הַתּוֹס' שֵׁם דְּמַתְנִיתִין אֶתְיָא כַּמ"ד הַגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה מ"מ זֶה מִהֲנִי רַק לְעַנְנָן מַה שְׁהַקָּשׁוּ דֶּהָא אִין מְעַשָּׂה קְטָן פְּלוּם וְלָנָה מִהֲנִי תְּרוּמָתוֹ כִּינּוּן שְׁהַגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים הַקְדִישׁ וְתְרוּמָתוֹ תְּרוּמָה אֶבֶל לְעַנְנָן שְׁלִיחוֹת וְדָא דְּלֹא מִהֲנִי הַגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים וּבְעִינָן גְּדוּל מְמִשׁ וְא"כ אִיָּהּ מִהֲנִי חִילּוּל שֶׁל שְׁפָחָה עֲבָרִית א"ו הַפּוּדָה מַע"ש שֶׁל חֲבִירוֹ לֹא מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת הוּא אֶלָּא מִשׁוּם דְּלֹא בְּעִינָן בְּעֵלִים כֹּלָל כִּינּוּן דְּאִין הַבְּעֵלִים מְקַפִּידִין יְכוּל כֹּל אָדָם לְפָדוֹת [וּבְלֹא] הַ מוּכַח בְּפִשְׁיטוֹת דְּהַפּוּדָה מַע"ש ש"ח אִין זֶה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת דֶּהָא הַבְּעֵלִים צְרִיכִים לְהוֹסִיף חוּמָשׁ וְאַחַר א"צ לְהוֹסִיף חוּמָשׁ א"כ ע"כ לֹא בְּשְׁלִיחוֹתֵיהוּ דְּבְעֵלִים קָא עֲבָדִי וְדוּחַק לומר דְּהִכִּי גְלִי קָרָא שְׂאֵף שְׁהוּא בְּשְׁלִיחוֹת הַבְּעֵלִים עַכ"ז אִין צְרִיף לְהוֹסִיף חוּמָשׁ דְּזֶה דוּחַק גְּדוּל הוּא וְאַף הַתּוֹס' שְׁהַבִּיאוּ רְאִיָּה מִהָא דַּפ' הָאִשָּׁה רַבָּה דִּיכּוּל לְפָדוֹת קְדוּשַׁת דְּמִים ש"ח בְּלֹא דַעְתּוֹ לֹא הוּצָרְכוּ לְהַדְּרָא רִאִי אֶלָּא מִשׁוּם שְׁרָצוּ לְהוֹכִיחַ שְׁיִכּוּל לְפָדוֹת בְּלֹא דַעַת בְּעֵלִים כֹּלָל.

אֶבֶל לְעַנְנָן דְּלֹא בְּעִינָן בְּעֵלִים מְמִשׁ וְשְׁלִיחוֹתוֹן זֶה יְכוּלִין לְהוֹכִיחַ מִהָא דְּאִין אַחַר מוֹסִיף חוּמָשׁ] וְלִהְכִי נְמִי תְנִן (במַע"ש פ"ד) הַבַּעַה"ב אוּמְר בְּסַלְעַ וְהָאֵחַר אוּמְר בְּסַלְעַ וְאִיָּסַר שֶׁל סַלְעַ וְאִיָּסַר קוּדָם מְפִינִי שְׁמוֹסִיף עַל הַקְּרָן עֵי"ש וּמִשְׁמַע פְּשָׁטָא דְּמַתְנִיתִין דְּאַף שְׁהַבְּעֵלִים רוּצִים לְפָדוֹת בְּסַלְעַ וְאִינָם רוּצִים שְׁיַפְדָּה הָאֵחַר בְּסַלְעַ וְאִיָּסַר עַכ"ז הָאֵחַר קוּדָם הֲרִי שְׁפּוּדָה הָאֵחַר אַף שְׂאִין הַבְּעֵלִים מְתַרְצִים בְּפָדִיָּתוֹ וְאַף שְׁהַתּוֹס' כְּתָבוּ דְּבַכְרָם רַבְעִי וּמַע"ש הוּאִיל וְאִית לְהַבְּעֵלִים זְכִיָּה בְּגַנְוִיָּהוּ אִין אַחַר יְכוּל לְפָדוֹתָם בְּלֹא דַעְתָּם

זהו דוקא פשאין הפעלים רוצים בעיקר החילול דאז יכולים לעכב שישארו הפירות בקדושתן לאוכלן בירושלים אבל פשהם מסכימין בעיקר החילול ורוצים שיתחללו הפירות אז גם אחר יכול לחללן בלא דעתם ואם האחר נותן סלע ואיפר הוא קודם: עכ"פ הרי בירנו דפדיון של מע"ש ונכרם רבעי לא בעי פעלים דוקא וגם אחר הנה יכול לחללן אי לא קפידא דפעלים ומע"ש ונכרם רבעי של הפקר יכול כל אדם לחללן משום דלא בעינו פעלים בחילול ופדיון והשתא אם איתא דהא דאין הנגזל יכול להקדיש משום דהורע פחו של נגזל במה שאינו ברשותו תקשה דזה ניחא גבי הקדש שאין אדם יכול להקדיש דבר שאין לו פעלים כלל ובעינו פעלים ממש.

להכי אינו יכול להקדיש נמי דבר שהוקלש פחו ואינו ברשותו אבל גבי חילול דמצי לחלל דבר שאין לו פעלים כלל כמו הקדש בנדק הבית רק במע"ש עיקר העיכוב בהו משום זכותן של הפעלים דאית להו בגנוייהו להעלותן לירושלים לאוכלן א"כ אם אפילו הוקלש פח הפעלים ע"י שאינו ברשותו נדאי דמצי הו עצמן לחלל ומאי איכפת לן במה שהורע פחו של הפעלים במה שאינו ברשותו הא לא גרע לגבייהו מחילול דבר שאין לשום אדם זכות בהם כמו בנדק הבית דמצי כל אדם לחלל פיון דאנו אמרינו דבחילול יד כל אדם שנה אם אין לשום אדם זכות בהן רק במע"ש רביע עלייהו פח הפעלים המעכב אדם אחר מלחלל אבל הפעלים גופייהו הא מצי מחללו אף אם הורע פחו ומי מעכב ע"י ולא גריעי משאר כל אדם בנדק הבית ואפתי תקשה אמאי אמרינו דל"י לא מצי מחללו.

א"ו דהא דאין הפעלים יכולים לחלל הוא משום שקנאן הגזלן להתחייב באונסין ויש להם פח פעלים ולהכי במע"ש נמי אע"ג דגבי חילול אמרינו דבדבר שיד כל אדם שנה בו יכולים הפל לחלל ולא בעי פעלים דוקא אבל במע"ש שיש לפעלים זכיה בגנוייהו אין אחר יכול לחלל והפעלים בעצמו נמי לא מצי מחללו משום דנכנסו קצת לרשות הגזלן להתחייב באונסין וזה שנכנס קצת לרשותו לענין אונסין מעכב את הנגזל מלחלל דמשוי לגזלן כמו פעלים דהא ביזו להעלותם לירושלים וגרע מבנדק הבית דבנדק הבית יד כל אדם שנה בו ומע"ש זה שביז הגזלן קני ליה הגזלן קצת להתחייב באונסין וזה מכניס הגזילה קצת לרשותו וכמו שנתפס פחו של פעלים במע"ש לבטל פח הפדיון והחילול מאחרים ע"י מה שיכולין להעלותו לירושלים ה"נ נתפס פח קננין של חיוב אונסין של הגזלן לבטל פח הפעלים מלחללן כמו בכל גזילות חולין דאלים פח הגזלן ע"י קנינו להתחייב באונסין כדילפינו מקרא דמה ביתו ברשותו.

וכ"ז אם נימא דקננין האונסין של הגזלן מבטל פח הנגזל בזה אמרינו שפיר דגם במע"ש מבטל פח הפעלים משום דגם הגזלן הנה כמו פעלים אבל אי הוי אמרינו דעיקר הא דאין הנגזל יכול להקדישו הוא משום שהוקלש פחו לחוד הוא א"כ בחילול מע"ש הא ליכא למימר הכי דהא מה שהוקלש פח הנגזל לא מגרע פחו מלחלל דלענין חילול לא בעינו פעלים דהא יכולים לחלל בנדק הבית של חבירו וה"נ מה איכפת לן מה שהוקלש פחו ע"י קניית הגזלן: ומ"מ אף שמה ראיה דקנינו של גזלן מעכב את הנגזל מלהקדישו צדיקו אין זה ראיה דאם הגזלן מתרצה להקדיש זה יועיל דאפשר דמ"מ אינו מועיל דכה"ג מצינו בב"ק (דף צ') דאמר שם איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא פלוג ופרש"י משום דל"ד לשותפין בעלמא דהתם יש לזה חלק בכולו ליטול חצי ולזה חלק

בכולו ליטול חצי אָבֶל הָכָא בּוֹלָן קְנוּיָן לְבַעַל לְפִירוֹת וְכוּלָן קְנוּיָן לָהּ לְגוּף וְלִכְּא מְנוּחָד לֹא לָזָה וְלֹא לָזָה ע"ש הַרֵי דְמַצִּינוּ כה"ג דְּאַף בְּמָה דְאַיִן הָאִישׁ יָכוֹל לְמַפְּוֹר הוּא מְשׁוּם זְכוּתָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה אֵינָה יָכוֹלָה לְמַפְּוֹר הוּא מְפָנִי זְכוּתוֹ שֶׁל הָאִישׁ אַפ"ה לֹא מְהַנִּי מֵהַ שְׁשֻׁנִיָּהּ מִתְרַצִּין וְה"נ אַף שֶׁהַנְּגִזָּל אֵינּוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ מְפָנִי פָּחוּ שֶׁל הַגְּזֵלָן וְהַגְּזֵלָן אֵינּוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ מְפָנִי פָּחוּ שֶׁל הַנְּגִזָּל אַפ"ה לֹא מְהַנִּי מֵהַ שְׁשֻׁנִיָּהּ בְּיַחַד מִתְרַצִּים לָזָה: מִיְהוּ אַף שֶׁבִּיאָרְנוּ דְלֹא מְהַנִּי מֵהַ שְׁמִתְרַצָּה הַגְּזֵלָן לְהַקְדִּישׁוּ מ"מ זֶה דְּוֹקָא בְּהַקְדָּשׁ וְתַרוּמָה דְּבַעֲעֵי בְּעָלִים מְמַשׁ וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ וְלִתְרוּם דְּבָר שֶׁל הַפְּקָר אָבֶל בְּחִילוּל וּפְדִיוֹן וְדַאי דְמְהַנִּי אִם הַגְּזֵלָן מִתְרַצָּה דְּהָא כְּבָר בִּיאָרְנוּ דְלַעֲנִין פְּדִיָּה וְחִילוּל לֹא בְּעֵינָן בְּעָלִים מְמַשׁ דְּגַם אַחַר יָכוֹל לְפָדוּת וְלַחֲלֹל הֵיכָא דְאַיִן הַבְּעָלִים מְקַפִּידִין וְרַק הֵיכָא דְהַבְּעָלִים מְקַפִּידִים יָכוֹלִים לַעֲכָב לְאִישׁ אַחַר מְלַחֲלֵל הוּאִיל וְאִית לְהוּ זְכִיָּה בְּגַנְוִיָּהּ לְאַוְכָלָן בִּירוּשָׁלַיִם אָבֶל אֵי לֹא עֵיפּוּבָא דִּידְהוּ יָכוֹל כָּל אָדָם לְחַלְלֵן א"כ כ"ז שִׁינָה הֵיכָא שֶׁהַבְּעָלִים מְקַפִּידִים בְּאַמְתָּ אוֹ שְׁבָא הַמַּע"ש לִיד גְּזֵלָן וְקָנִי לְהוּ הַגְּזֵלָן לְהַתְּסַיִב בְּאַוְנָסִין וְע"י קְנִייתוֹ יֵשׁ לוֹ הַפָּח לַעֲכָב הַחִילוּל בְּלֹא דַעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁהַבְּעָלִים בְּעַצְמָם יָכוֹלִים לַעֲכָב וְכְמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ לַעֲלֵל אָבֶל אִם הַנְּגִזָּל וְהַגְּזֵלָן שְׁנֵיהֶם רוֹצִים לְחַלֵּל אֶת הַפִּירוֹת וְדַאי דְמְהַנִּי דְדוֹקָא הֵיכָא דְבַעֲעֵינָן בְּעָלִים מְמַשׁ בְּזָה שְׁפִיר אֲמָרִינוּ דְלֹא מְהַנִּי אַף שְׁשֻׁנִיָּהּ רוֹצִים מְשׁוּם דְהַקְלָשׁ זְכוּת שְׁנֵיהֶם וְאֵינּוּ לָהֶם דִּין בְּעָלִים וְכְמוֹ דְאַמְרִינוּ בְּאִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁמְכָרוּ בְּנַכְסֵי מְלוּג כו' אָבֶל בְּמִידֵי דְלֹא בְּעֵינָן בְּעָלִים וְלֹא אֵיכְפַת לָן אֵלָא שְׁלֹא יְהִי מֵהַבְּעָלִים עֵיפּוּבָא וְקַפִּידָא וְכִינּוּ שֶׁהַנְּגִזָּל וְהַגְּזֵלָן מִתְרַצִּים מִי מַעֲכָב ע"י וְשְׁפִיר חָל הַחִילוּל: וּלפ"ז יֵשׁ לְתַמְנָה טוֹבָא עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף נ"ו) דְאַמְרִינוּ שֶׁם אֵינּוּ לוֹקְחִין בְּהֵמָה טְמֵאָה עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת מְמַעוֹת מַע"ש וְאִם לְקַח יֵאָכֵל כְּנֶגְדּוֹ וּמוֹקֵי לָהּ כְּשֶׁפָּרַח הַמּוֹכֵר וְהַקָּשׁוּ הַתּוֹס' הֵיאָהּ הוּא יָכוֹל לְחַלְלֵן הַרֵי אֵינּוּ אָדָם יָכוֹל לְחַלֵּל דְּבָר שֶׁא"ב כְּדְאַמְרִינוּ בְּמַרְוּבָה בְּשִׁמְעָתָא דְצַנוּעֵין דְּפָרִיף לר"י דְאַמְרֵי גֵזֵל וְלֹא נִתְיָאָשׁוּ הַבְּעָלִים שְׁנֵיהֶם אֵינָם יָכוֹלִין לְהַקְדִּישׁ כו' מְהֵא דְצַנוּעֵין שְׁאוּמְרִים כָּל הַנְּלַקְט וְתִי הַר"מ שְׁאֵנִי הָכָא שֶׁהַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לְחַלֵּל הַמַּעֲשֵׂר שְׁבִיד הַמּוֹכֵר מְשׁוּם דְזְכוּת הוּא לוֹ לְמוֹכֵר וְזָכִין לוֹ לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו דְּהָא זְכִיָּה מְטַעַם שְׁלִיחוֹת וְהוּי כְּמוֹ שְׁלִיחַ וְה"נ אֲמָרִינוּ בְּנִדְרִים (דָּף ל"ו) דְּבַעֲעֵי הֵתָם הַתּוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שֶׁל חֲבִירוֹ צָרִיף דַּעַת בְּעָלִים אוֹ לֹא מִי אֲמָרִינוּ זְכוּת הוּא לוֹ וְזָכִין לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו א"ד נִיחָא לִיָּה לְאִינִישׁ לְמִיעֵבַד מְצֻנָה בְּמַמוּנָה וְע"כ לֹא מִיבַעֲעֵי לִיָּה הֵתָם אֵלָא מְשׁוּם דְאַמְרֵי נִיחָא לִיָּה לְאִינִישׁ לְמִיעֵבַד מְצֻנָה בְּמַמוּנָי אָבֶל הֵיכָא דְלֹא שִׁינָה כִּי אִם זְכוּת כִּי הֵכָא עֲבָדִינוּ זְכוּתָהּ אָבֶל בְּהֵיא דְצַנוּעֵין לִיכָא לְמִימַר הֵכִי שְׁהָרֵי הַגְּזֵלָנִים עַצְמָם אֵינָם יָכוֹלִים לְתַקּוֹן כְּלוּם מֵהַ שְׁבִידָם שְׁהָרֵי אֵינּוּ שְׁלֵהֶם וְהוּי גֵזֵל וְלֹא נִתְיָאָשׁוּ הַבְּעָלִים וְכִינּוּ דְאֵינָהוּ לֹא מְצִי עֲבָדֵי שְׁלִיחוֹתָהּ נְמִי לֹא מְצִי עֲבָדֵי וְהַשְׁתָּא נִיחָא שְׁכַשְׁהַמַּעוֹת בְּיַד הַמּוֹכֵר יַעֲשֶׂה לּוֹקֵחַ שְׁלִיחוֹת אִם יֵאָכֵל הַלּוֹקֵחַ כְּנֶגְדּוֹ אַע"פ שְׁאֵינּוּ בְּיָדוֹ דְכִינּוּ שְׁהוּא זְכוּת לְמוֹכֵר יַעֲשֶׂה לּוֹקֵחַ שְׁלִיחוֹת וַיַּחֲלִינוּ עַכ"ל וְלִפִּי מַש"כ אֵינּוּ תִירוּצָם עוֹלָה יָפָה כִּינּוּ דְמְהַנִּי גְבִי חִילוּל אִם הַנְּגִזָּל וְהַגְּזֵלָן מִתְרַצִּים א"כ כְּמוֹ דְאַמְרִינוּ גְבִי לְקַח בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּמַע"ש יֵאָכֵל כְּנֶגְדּוֹ וְחִייל הַחִילוּל מְשׁוּם דְזְכוּת הוּא לְמוֹכֵר ה"נ גְבִי צַנוּעֵין דְהוּי לָן לְמִימַר דִּיכוֹלִים הַבְּעָלִים לְחַלֵּל דְאַף שְׁהַעֲנִיִים יֵשׁ לָהֶם דִּין גְּזֵלָן.

מ"מ כִּינּוּ דְנִיחָא לְהוּ חִייל הַחִילוּל וְלֹא שִׁינָה כָּאֵן כָּלֵל הָא דְאַמְרִינוּ כָּל מְלִתָּא דְאֵיְהוּ לֹא מְצִי עֲבַד לֹא מְצִי שְׁשֻׁנִיָּהּ שְׁלִיחַ כִּינּוּ דְלֹא בְּעֵינָן כָּלֵל בְּעָלִים גְבִי פְדִיָּה וְחִילוּל וְכִינּוּ דְהַנְּגִזָּל

והגזלן מתרצים יכולים לחלל כמו גבי לקח בהמה טמאה ולענין קושיותם שהקשו בהא דגבי צנועין אמרינן לר"י דלא מצי הבעלים לחלל וגבי לקח בהן בהמה טמאה אמרינן דיאכל פנגדון פבר פתבנו לעיל ליישב קושיותם: ועוד נ"ל ליישב בפשיטות דבעיקר הדבר שכתבו התוס' בקידושין ובב"ק דזכות הוא להמלקטין שישללו הפירות נ"ל לכאורה דז"א ואדרבה חוב הוא לו דכיון שאין הבעלים יכולים לתת במתנה להמלקטין משום דמעשר ממון גבוה הוא כר"מ דאי הוי מצי יהיב להו במתנה לא הוי אמר הש"ס דלר"י לא מצי לחלל דהא מצי יהיב להו במתנה ולחלל בשליחותן דזכות הוא להם א"ו דהש"ס סובר דאתי כר"מ ולא מצי יהיב להו במתנה (ויכמו שמהדר הגמרא בקידושין (דף נ"ד) לאוקמא סתמא דמתניתין (דמס' מע"ש) כר"מ ע"ש ואף דבב"ק קאמר רבא אי לא דאר"י צנועין ור' דוסא אמרו דבר א' הו"א מאן תנא צנועין ר"מ לאו משום דעד השתא בעינן למימר דלאו ר"מ הוא דבאמת עד השתא נמי בעינן למימר דאתיא כר"מ דאי לאו הכי הא מצי להקנות לעניים בתורת מתנה ולחלל בשליחותן משום דנדאי ניתא להו א"ו דאתי כר"מ דאמר ממון גבוה הוא ועיקר מילתא דרבא אמסקנא סמיה דאמר דכיון דלר"מ בלא"ה אינו ברשותו ואוקי רחמנא ברשותיה לענין חומש מצי לחלל אף הגזל שביד העניים] וא"כ הוא בתורת גזל אצל המלקטין הוי החילול חוב לגבייהו דהא פשיטתלל יפנסו הפירות לרשות בעלים ויהא בינדם גזילת חולין וקודם החילול לא הנה בינדם אלא גזילת מע"ש ודמי חולין שוין הרבה יותר מדמי מע"ש והוי חוב לגבייהו במה שמתחייבין לשלם דמי חולין לבעלים ואף דזכות הוא להם במה שיצאו מאיסור אכילת מע"ש חוץ לירושלים מ"מ איכא נמי חוב ששנה יותר ולא הוי זכות גמור ואף דאחר החילול שוב מצי לתת להם במתנה דאז הוי ממון הדיוט מ"מ בשעת החילול איכא חוב להמלקטין שפא לא יתן להם אחר החילול ואנן פתר השתא אזלינן וכיון דאיכא חוב ונהם קנו בתורת גזילה לא מצי בעלים לחלל משא"כ בלוקח עבדים ובה"ט דתיכף אחר החילול נכנסו המעות מע"ש לרשות המוכר דתופס בהן בדמי הבה"ט שפכר ללוקח ונעשים מיד של מוכר א"כ הוי החילול זכות גמור למוכר דמפקיע ממנו איסור מע"ש ושפיר מצי לחלל ונה פשוט: וראיתי בס' קצה"ח שתי עפ"י דברי התוס' הנ"ל שיטת הרמב"ם ז"ל שפסק (בפ"ט מה' מע"ש) כצנועין שכתב שהיו מניחין המעות ואומרים פל הגלקט מזה יהא מחולל על המעות ותמה הכ"מ בשם הרמב"ן ז"ל הא בגמ' אמרינן דצנועין לית להו הא דאר"י וסברי דאדם יכול להקדיש דבר שא"ב וכיון דאנן קיי"ל כר"י לא הנה להרמב"ם ז"ל להביא דינא דצנועין וע"ז תירץ הקצה"ח בשם אהיו הריז"ל דהש"ס מייירי בשאר שני שבוע שאין הפירות הפקר ויש לעניים דין גזלנים וכיון דאינהו לא מצו לחלל צנועין נמי לא מצי לחלל בשליחותן דמילתא דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח אבל הרמב"ם ז"ל שהעתיק דין הצנועין מייירי בשמיטה דזכו העניים בפירות בתורת הפקר פדין שמיטה ויכולים העניים בעצמן לחלל להכי מצו נמי הבעלים לחלל בשליחותן משום דזכות הוא להם וזהו פשיטת התוס' הנ"ל אבל לפי מה שביארנו דגבי חילול ופדיון יכול הגזל לחלל כשהגזלן מתרצה א"כ א"א לומר כדברי התוס' דאם איתא דאמרינן דנדאי ניתא ליה להמלקט בהאי חילול וזכות הוא לו הוי מצי בעה"ב לחלל אף בשאר שני שבוע.

גם מש"כ דבשמיטה זכו העניינים בתורת הפקר קשיא לי טובא הא הרמז"ל פסק (בה) מע"ש (ובכמה דוכתי) דמע"ש ממון גבוה הוא וכיון דאמרינו בקדושתין דלמ"ד מעשר שני ממון גבוה הוא לא מצי יהיב לי במתנה ה"נ ודאי דאין אדם יכול לזכות בהן בתורת הפקר דהא אפילו למ"ד ממון גבוה הוא אית לבעלים זכיה בגנוניהו להעלותן לירושלים ואפ"ה לא מצי יהיב להו במתנה משום דמפני קדושתן אין נתפס בהם זכיות אדם ה"נ אין אדם יכול לזכות מן ההפקר אלא פדוקימא קיימא וכרם רבועי ילפינו ממע"ש בג"ש דקודש קודש ויהי נמי ממון גבוה ולא מצי זכו בהו ועוד קשה על הש"ס גופא מנ"ל דפליגי צנועין אר"י דילמא מייירי בשמיטה וכשיטת הרמב"ם ז"ל: ולתרץ דברי הרמב"ם ז"ל על מכונם מפל הקושיות שהקשו עליו נעתיק לשונו (בפ"ט מה' מע"ש) וז"ל מי שהי' לו נטע רבועי בשנת השמיטה שיזד הפל שוה בו צריף לציינו בקוזות אדמה פדי שיפירו בו ולא יאכלו ממנו עד שיפדה והצנועין היו מניחין את המעות בשנת שמיטה ואמר כל הנלקט מפירות רבועי אלו מחולל על המעות האלו שהרי א"א לפדות במקור פמו שפיארנו עכ"ל וכבר כתבנו שהרמב"ם ז"ל תמה עליו דהא אנו קיי"ל כר"י דאמר גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אין יכולין להקדיש כו' ולא קיימא לן כסתמא דכל הנלקט אלא כסתמא דאין הגונב אחר הגנב: גם הקשה עליו הכ"מ בהא דפסק שהרי א"א לפדות במקור דהא בש"ס אמרינו בהדיא לא תימא כל הנלקט אלא כל המתלקט דהיינו שאמרו הצנועין שכל מה שילקטו העניינים יהא מחולל על מעות הללו מעכשיו ומשום דיש ברייה הרי בהדיא דיכול לפדות מע"ש במקור ואף דבתוספתא איתא שאין פודין מע"ש במקור כמש"כ הר"מ מ"מ לא הו"ל להר"מ ז"ל למישב סתמא דתלמודא ולפסוק בהתוספתא: ולענ"ד דברי הר"מ ז"ל נכונים ותחילה ניישב במה שפסק בצנועין אע"ג דאנו פסקינו כר"י דודאי דהר"מ ז"ל לא מייירי בהו דינא דצנועין פמו דמייירי בש"ס דהש"ס מפרש להא דצנועין בשאר שני שבוע והרמב"ם מייירי בשמיטה כמ"ש הקצה"ח אבל אין הטעם כמ"ש הקצה"ח דבשמיטה זכו בהם העניינים ומחללי הבעלים בתורת שליחות אלא הטעם דדוקא בשאר שני שבוע פיון דאית להו לבעלים זכיה בגנוניהו להעלותן לירושלים יש להעניינים דין גזלן וכמו שפיארנו לעיל דאף דמע"ש ממון גבוה הוא ולא מהני בה קנין לזכות בהן לגמרי מ"מ להתחייב באונסין שפיר קני להו (פמו שהוכחנו לעיל מדין גנב שור הנסקל וטבחיו) וכיון דהעניינים קנו אותן פדין גזל לא מצו הבעלים לחלל בלי רשותא דידהו ויש להן לעפב החילול כמו הבעלים גופייהו פדין גזל ולא נתיאשו הבעלים.

וכמו שהוכחנו לעיל דהא דאין הנגזל יכול לחלל הפירות שביד הגזלן הוא משום קנינו של גזלן שקונה אותן להתחייב באונסין ולא משום גרעון פח של הנגזל עיין היטב לעיל אבל בשמיטה דהפירות הוי הפקר ואין לבעלים שום זכות בהן ולא נחתו העניינים בתורת גזל וגם העניינים בעצמן לא קני להו במה שילקטו משום דמעשר שני ממון גבוה הוא ולא שייך בהו קנין ויש להם דין הפקר אף כשהו ביד המלקטים שפיר מצי הבעה"ב לחלל דהא כבר בארנו דחילול ופדיון לא בעי בעלים דוקא וכל אדם יכול לחלל פירות של הפקר כמו שאדם יכול לפדות בדיק הבית של חבירו דכל היכא דאין רשות הבעלים מעפבין מלפדות ולחלל יכול כל אדם לפדות ולחלל וה"נ בפירות של הפקר ושפיר פסק הר"מ ז"ל הו דינא דצנועין בשמיטה משום דבשמיטה אין פאן דין גזל רק הפקר בעלמא

וחילוק זה לא מלבדו בדה הרמז"ל אלא הם דברי הירושלמי כמו שיבאר נמי
בזה הא דלא מוקי הש"ס הא דצנועין בשמיטה פי הכי דלא תקשה אר"י בגזל ולא
נתניאשו כו' וז"ל הירושלמי (פ"ה דמע"ש) דאמר התם ר"י גופא אתיא דרשב"ג כמ"ד
לעיתותי ערב דתניא רד"א כל מה שילקטו העניים בין העמרים הבקר הרי הוא הבקר
רי"א לעיתותי ערב וחכ"א אין הבקר אנסין הבקר שאין אנו אחראין לרמאין ברם כמ"ד
בשחרית לא אתיא ויש אדם מבקר במחנה לקרקע א"ר ירמיה אפילו כמ"ד בשחרית
אתיא ולא רשב"ג היא ועוד הוא אית ליה משיכתו של מע"ש הוא פדייתו א"ר יוסי
והיינו וקם לו אלו ראה פכר מתגלגל בנהר ואמר פכר זה הקדש פלום אמר א"ר ירמיה
עד דאת מקשי ליה בשחרית קשייתה לעיתותי ערב א"ל מאן דאית ליה לעיתותי ערב
לית ליה לאילין קשייתה עכ"ל הירושלמי ביאורו לפענ"ד הוא פך אחרי שנקדים לבאר
במה שהוכחנו לעיל דפירות של הפקר יכול כל אדם לחלל ולפדות אשר לכאורה קשה
ע"ז פיון דהש"ס מדמה חילול להקדש ובהקדש אינו יכול להקדיש דבר של הפקר
כדמשמע בנדרים (דף ל"ד) גבי היתה פכר של הפקר מונח בתוך ד"א עיי"ש והכי אמר
בירושלמי בהדיא אלו הנה פכר בנהר ואמר הרי הוא הקדש פלום אמר.

וא"כ אמאי יכול לחלל ואם נימא דיש איזה חילוק בין חילול להקדש א"כ מאי משני
אר"ל דמוקי מתניתין כשהקדישו בעלים ביז גנב הוא דאמר כצנועין דלמא חילול עדיף
דיכול לחלל אף שאינו ברשותו ולהקדיש אינו יכול א"ו דהש"ס סובר דאין נפקותא בין
הקדש לחילול א"כ אמאי יכול לחלל דבר הפקר וצ"ל הטעם דיכול לחלל קדושת דמים
מטעמא שפכתבו התוס' דלית לבעלים זכיה בגנוניהו ונד בעלים שוה בהו ליד כל אדם
להכי יכול לחלל פיון דבמה שמחללין נכנסין לרשותו מקרינן בעלים לחלל דע"י החילול
נעשה שלהם להכי מצי מחללו קדושת דמים משא"כ להקדיש דבר הפקר דאחר ההקדש
לא יכנס לרשות המקדיש ועכשיו נמי לאו דילג' הוא להכי לא מצי להקדישו דדוקא גבי
חילול שאחר החילול נכנס לרשותו מיקחשב המחלל כבעלים ותופס חילולו בהפקר אבל
הקדיש דבר הפקר שקודם ההקדש לאו דילג' הוא ואחר ההקדש נמי לית לי' זכיה בגנוני'
דהא הקדש הוא א"כ במה הוא נחשב כבעלים שיתפוס הקדשו ונקוט האי פלל'א בידך
ויצא פאור נוגה צדקת דברי הירושלמי דמעיקרא אמר דאתיא דצנועין כמ"ד לעתותי
ערב דהא לעתותי ערב אמר כל שילקטו העניים יתא הפקר (פדאייתא בבבלי ב"ק ס"ט)
וכיון דהוא סובר לעתותי ערב גבי לקט אלמא דסובר דיכול להפקיר דבר שא"ב להכי
הכא גבי נטע רבעי נמי אמרי צנועין כל הנלקט ברם כמ"ד שחרית דהוא ר"י דאמר גבי
לקט שחרית אומר בעה"ב כל שיהיה נלקט היום יתא הפקר וסובר דלא מצי אמר ערבית
[אע"ג דבערבית הוי עדיף טפי שלא יתפקרו עניים ללקוט הרבה ע"י שישמעו שהפקיר
כמש"כ התוס' בב"ק (דף ס"ט) ד"ה פל] משום דסובר אין אדם מפקיר דבר שא"ב ואינו
יכול להפקיר אחר לקיטה א"כ ה"נ לא מצי לחלל דבר שא"ב וכאן לא מצי אמר שחרית
דהא עדיין הנה מחנה וכי יש אדם מבקר במחנה לקרקע והיינו שאינו יכול לחלל דבר
שהוא מחנה לקרקע וע"ז משני אמר ר' ירמיה אפי' כמ"ד בשחרית אתיא ולא רשב"ג
היא פי' אפילו מ"ד שחרית וסובר ודאי דלא מצי אמר ערבית משום דלערב לאו ברשותו
הוא הכא גבי נטע רבעי מודה דמצי אמר ערבית דאתיא פרשב"ג וקאי צנועין לדידה
רק אשמיתה ובשמיטה לא הוי הפירות של בעלים וגם המלקט לא זכה בהן משום דקיי"ל

כר"מ דהוי ממון גבוה וְהוּי הַפְקָר בְּעֵלְמָא לְהַכִּי יְכוּלִין הַצְנוּעִין לְחַלְלַי עַרְבִית אַף שְׁהוּא בְּיַד הָעֵנִיִים.

וע"ז פְּרִיף וְעוֹד הוּא אֵית לִיה מְשִׁיכְתוֹ שֶׁל מַע"ש הוּא פְּדִינְתוֹ הֵינּוּ פִּינּוּ דְמוֹקְמִית לָהּ פְּרִשְׁבָּ"ג קְשָׁה הֵלֵא רְשָׁבָ"ג סוּבְר מְשִׁיכְתוֹ שֶׁל מַע"ש הוּא פְּדִינְתוֹ פְּדִינְתוֹ בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ד דַּמַּע"ש מ"ו) ר' יוֹסִי מִיְיָתִי לָהּ מְקַרָּא דְכְּתִיב וְקָם לוֹ דְאַחַר נְתִינַת הַפְסָף אֵינָה קוֹנָה אֱלָא מְשִׁיכָה [וּמַטְעַם זֶה אָמַר שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי עַל מְשִׁנָּה דְמִשָּׁף הֵימְנוּ פִּירוֹת מַעֲשָׂר בְּסַלְע וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוּתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים דְנוֹתָן סַלְע וּמִשְׁתַּפֵּר בְּסַלְע אֲתִיָּא דְלֹא פְּרִשְׁבָּ"ג דְאֵי לְרִשְׁבָּ"ג דְאָמַר מְשִׁיכְתוֹ הוּא פְּדִינְתוֹ א"צ לִיתָן כָּלֵל אֱלָא סַלְע א' דְעִיקָר חִילּוּלָא הוּא בְּשַׁעַת מְשִׁיכָה וְעֵינָן בְּהַשְׁגַּת הָרֶאָב"ד ז"ל (בפ"ח מה' מַע"ש) שְׁבִיָּאָר יָפָה דְבָרִי הִירוּשְׁלָמִי דְלְרִשְׁבָּ"ג עִיקָר הַחִילּוּל חַל בְּשַׁעַת הַמְשִׁיכָה וְכִינּוּן שְׁבִשַׁעַת הַמְשִׁיכָה הֵינָה שְׁנָה סַלְע דִּין שְׁיָתָן סַלְע מִשָּׂא"כ לְרַבְּנָן שְׁעִיקָר הַחִילּוּל הוּא בְּשַׁעַת נְתִינַת הַפְסָף וְכִינּוּן שְׂאָז עוֹמַד בְּשִׁתִּים צְרִיף לִיתָן שִׁתִּים]: וְהַשְׁתָּא מְקַשָּׁה הִירוּשְׁלָמִי פִּינּוּ דְמוֹקְמִית לְהַף דְצְנוּעִין פְּרִשְׁבָּ"ג דְמִיָּרִי בְּשִׁמְיָתָה וְהוּי פִּירוֹת הַפְקָר א"כ אֵלוֹ רָאָה כְּפָר שֶׁל הַפְקָר בְּנֶהֱרָה פְּלוּם אָמַר ה"נ אֵינּוּ יְכוּל לְחַלְלַי דְבַר הַפְקָר דְבְּשֵׁלְמָא לְרַבְּנָן שְׁנַכְנַס הַמַּעֲשָׂר לְרִשׁוֹת הַמְחַלְלַי בְּנְתִינַת הַמַּעוֹת בְּלֹא מְשִׁיכָה כְּדָאֲמַרִּינּוּ גַבִּי מִשָּׁף מְמַנּוּ מַעֲשָׂר בְּסַלְע מִשׁוּם דְסָבְרִי דְעִיקָר חִילּוּל קַדְוִשַׁת הַפִּירוֹת הוּא עַל זְדִי הַפְסָף וּבְמָה שְׁנָתָן לְחַבְּירוֹ הַפְסָף יִצָּא הַמַּע"ש לְחֻלּוּלִין ה"נ בְּמַעֲשָׂר שֶׁל הַפְקָר לְהַכִּי יְכוּל לְחַלְלַי מִשׁוּם דְבְּמָה שְׁמַחְלַל נַכְנָסוּ הַפִּירוֹת לְרִשׁוֹת הַמְחַלְלַי וּלְהַכִּי מְהִי חִילּוּל כַּמַּש"כ לְעֵיל אֲבָל רְשָׁבָ"ג דְסוּבְר בְּעַצְמוֹ דְמְשִׁיכְתוֹ הוּא פְּדִינְתוֹ וּבְכֶסֶף לֹא נַכְנַס הַפִּירוֹת לְרִשׁוֹתוֹ וְהָכָא שְׁהַנְטַע רַבְעֵי בְּיַד הַמְלַקְטִים לֹא קָנָה הַמְחַלְלַי בְּמָה שְׁמַחְלַל אֱלָא הַרְשׁוֹת וְהַחֲצָר יִקְנוּ לוֹ לְהַמְלַקֵּט שְׁהַפִּירוֹת בְּרִשׁוֹתוֹ בְּשַׁעַת הַחִילּוּל א"כ לֹא מְצִי בְּעֵלִים לְחַלְלַי כָּלֵל פִּינּוּן שְׂאָף אַחַר הַחִילּוּל לֹא יֵהָא שְׁלוֹ וְגַם עֲכָשׁוּי הוּא הַפְקָר כְּמוֹ שְׂאֵינּוּ יְכוּל לְהַקְדִּישׁ כְּפָר בְּנֶהֱרָה ה"נ אֵינּוּ יְכוּל לְחַלְלַי וְע"ז הַשִּׁיב ר' יִרְמְיָה עַד דְאֵת מְקַשִּׁית בְּשַׁחְרִית קְשִׁינְתָּהּ לְעַתּוֹתֵי עָרְב הֵינּוּ דְלִפִּי קוֹשְׁיָתָהּ שְׁהַפְקָר אֵינּוּ יְכוּל לְחַלְלַי א"כ לְמָה אֵת מְקַשָּׁה לְמָה שְׂאֵנִי מְתַרְץ דְצְנוּעִין כַּמ"ד בְּשַׁחְרִית תְּקַשָּׁה אַף לְמ"ד לְעַתּוֹתֵי עָרְב דְהָא הָכָא לֹא מְצִי אָמַר לְעַתּוֹתֵי עָרְב דְהָא הוּי הַפְקָר וּמַעוֹת אֵין קוֹנוֹת בְּנִט"ר וְכִינּוּן דְאַחַר הַחִילּוּל נְמִי לֹא יֵהָא שְׁלוֹ לֹא מְצִי לְחַלְלַי וּמִשְׁנֵי לְמ"ד לְעַתּוֹתֵי עָרְב לִית לִיה קְשִׁינְתָּא דְהֵינּוּ שְׂאוֹתוֹ מ"ד פִּינּוּן שְׁסוּבְר שְׁיְכוּל לְחַלְלַי דְבָר שִׂא"ב א"כ אֵין עֲלִיו שׁוּם קוֹשְׁיָא כָּלֵל וְאֵין אָנּוּ צְרִיכִין לְאוּקְמִי לְדִידְיָה כָּלֵל בְּשִׁמְיָתָהּ וּמִיָּרִי בְּשָׂאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ דְשָׂאָר שְׁיֵשׁ לְמַלְקָטִים דִּין גְּזֻלָּן אַפ"ה מְצִי לְחַלְלַי דְסוּבְר דְמְצִי לְחַלְלַי דְבָר שִׂא"ב אֲבָל לְמ"ד שַׁחְרִית דְהוּא סוּבְר דְאֵינּוּ יְכוּל לְאָמַר לְעַתּוֹתֵי עָרְב מִשׁוּם דְלֹא מְצִי לְהַפְקִיר וּלְחַלְלַי דְבָר שִׂא"ב וְא"א לְאוּקְמִי מְתַנִּיתִין בְּשָׂאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ דְהָא הוּי גְּזֻל וְאֵתָה צְרִיף לְאוּקְמִי בְּשִׁמְיָתָה דְהוּי הַפְקָר.

א"כ קְשָׁה פִּינּוּן דְרִשְׁבָּ"ג סוּבְר פְּסָף אֵינּוּ קוֹנָה בְּמַע"ש וְנִט"ר לֹא יֵהָיֵה שֶׁל בְּעֵלִים אַחַר הַחִילּוּל וְלֹא מְצִי לְחַלְלַי וּלְדִידְיָה קְשָׁה הָא בְּשַׁחְרִית אֵינּוּ יְכוּל לֹמַר דְהוּי מְחַבְּר וּבְעַרְבִית בְּשָׂאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ הוּי גְּזֻל וּבְשִׁמְיָתָה הוּי הַפְקָר וְאֵינּוּ יְכוּל לְחַלְלַי וְקָמוּ דְבָרִי הִירוּשְׁלָמִי דְצְנוּעִין כַּמ"ד לְעִיתּוֹתֵי עָרְב וְיְכוּל לְחַלְלַי דְבָר שִׂא"ב וְזֵהוּ דוּוּקָא לְרִשְׁבָּ"ג דְסוּבְר מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּמַע"ש אֲבָל לְרַבְּנָן דְבְּמָה שְׁיַחְלַל הַנְט"ר יְכַנְס לְרִשׁוֹתוֹ וִיֵהָא שְׁלוֹ וְיְכוּל לְחַלְלַי בְּשִׁמְיָתָה אַחַר הַלְקִיטָה לְדִידּוֹן דְקִי"ל כַּר' יוֹחֲנָן דְאֵינּוּ יְכוּל לְחַלְלַי דְבָר שִׂא"ב מ"מ כָּאן

הגוי הפקר ואחר החילול יהא שלו ומצי לחלל: והשתא אתי שפיר בעזה"י דלפי מסקנת הירושלמי לא מצינו לאוקמי מתניתין למ"ד בשחרית פינו דסובר דלא מצי לחלל דבר שא"ב ובשמיטה נמי לא מהני חילול פינו דאי נימא דצנועין פרשב"ג דקאי בשמיטה הא לרשב"ג משיכה קונה ולא מהני חילול של בעלים דאחר החילול לא יהא שלומוקי לה הירושלמי כמ"ד לעתותי ערב וכמסקנת הש"ס דילן ממש דמשני אימא כל הנלקט ור' יוחנן סתמא אחריןא אשפח אבל הרמב"ם ז"ל דפסק פמתניתין דמשוה ממנו מעשר דמעוה קונות במעשר כמש"כ (בפ"ח שם ה' ט') שמע"ש פדייתו הוא משיכתו א"כ בשמיטה יכול לחלל דאף שעכשיו הוא הפקר ולא זכו בה העניינים משום דמזון גבוה הוא מ"מ פינו שלאחר החילול יהא שלו שפיר מצי לחלל ולומר כל הנלקט דעיקר טעם הירושלמי שהקשה על אוקמתא דר' ירמיה דמוקי לה בשמיטה הוא רק משום דרשב"ג בעצמו סובר משיכה קונה פדמקשה.

ועוד הוא אמר משיכתו הוא פדייתו אבל לדין דקיי"ל בהא מילתא דל"א משיכתו הוא פדייתו פרשב"ג אתיא דצנועין אפי' כמ"ד שחרית דסובר כר' יוחנן וכרשב"ג דמייירי בשמיטה וזה ברור בעזה"י [והא דלא מוקי הירושלמי מתניתין כר"י דאמר מע"ש מזון הקדוש הוא דלפ"ז הגוי מצי לאוקמי שפיר בשמיטה ואפי' לרשב"ג ולא היה קשה מהא דאלו ראה כפר עובר בנהר משום דלר"י יש קנין להמלקט בשמיטה במה שלוקט ונעשה שלו ויכולים הבעלים לחלל משום דזכות הוא להמלקטים צ"ל דהירושלמי סובר כמש"כ לעיל דזה לא מיקרי זכות גמור פינו שע"י החילול יקנה הפירות ואף שאפשר להתנות שיקנה המעות את הפירות בשביל המלקט כמ"ש לעיל בהגה"ה מ"מ הא זה לא מונכר בדברי הצנועין והם אמרו סתם כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות להכי ע"כ מוכח דאתי כר"מ דאמר מזון גבוה הוא ולא נקנה להמלקט ושפיר מצי לחלל וע"ז הקשה מאלו ראה כפר עובר בנהר דאפתי אינו יכול לחלל פינו שאחר החילול לא יהא שלו]: הנה נתיישב דברי הרמז"ל במה שפסק הצנועין בשמיטה אף דבש"ס דילן לא רצה לאוקמי דצנועין בשמיטה ולענן מה שהקשו עליו ז"ל שפסק שא"א לחלל במקור ובש"ס דילן אמר כל המתלקט דהיינו שאמר בשחרית שכל המתלקט יהא מחולל למפרע הרי דמצי לחלל גם כשהוא מקורב נ"ל ליישב ג"כ לפי מה שכ' הר"ש הביאו הכ"מ (בפ"ט מה' מע"ש) דטעמא דאין פודין במקורב הוא משום שאין שומתו ידועה והתוס' פתבו בתמורה (דף כ"ז) ד"ה לא דהא דאמר שמואל הקדוש שנה מנה שחיללו על שו"פ מחולל הוא בבעלים שחללו אבל אחר שאינו בעליו שחלל צריך לפדות בשונוי עי"ש וכ"כ במנחות (דף ע"א) ד"ה ומתירין עי"ש ומסתמא ה"ה בנטע רבעי דאחר שחילל בעי לפדות בשונוי דווקא לפ"ז בש"ס דילן דמשני כל המתלקט דקאי אשאר שני שבוע דבשביעית ודאי דלא מצי למימר כל המתלקט דהא השתא הגוי הפקר גמור וגם פשיפדה יהא הפקר דדין שביעית לא ינפקע וכ"ז שהם בשדה בעלים הגוי הפקר.

להכי ע"כ דמייירי בשאר שני שבוע והגוי דבעלים ממש וקיי"ל הקדש שנה מנה שחילל על שנה פרוטה מחולל להכי פודין אף במקורב לקרקע אע"ג דלכתחילה בעי שפיפדה בשונוי מ"מ בדיעבד מחולל אף בשו"פ והכא בשביל תקנת עניינים שרי לכתחילה אבל הרמב"ם ז"ל שכ' דינא דצנועין בשמיטה פתב שפיר שאינו יכול לומר כל המתלקט שאין פודין במקורב לקרקע דבשביעית דלא הוו צנועין בעלים של הפירות בעי שפיפדה בשונוי

ומחונקר לקרקע אין שומתו ידוע דהא דאמר שמואל הקדוש שנה מנה שחללו על שו"פ מחולל הוא דוקא בבבועלים אבל לא בכל אדם וגם הירושלמי דאמר ב"ד בשחריית דיש אדם מבקר במחונקר לקרקע הוא משום דגם בתחילה נמי הוי מוקי להא דצנועין פרשב"ג בשמיטה דהוי הפקר והכי משמע לישנא דר' ירמיה דאמר ולא פרשב"ג משמע דגם המקשן הי' סובר דאתיא פרשב"ג אלא דר' ירמיה חידוש האי סברא פיון דאתיא פרשב"ג שפיר מצי למימר כל הנלקט משום דלא זכה גם המלקט משום דהוי ממון גבוה אבל גם המקשן ידע דאתיא פרשב"ג] וכ"ז שהם ביד הבבועלים ודאי דהוי הפקר ובכעי פדיון בשניה להכי אין במחונקר: מיהו נ"ל דא"א לומר פן דהא בש"ס אמר רבא אי לא דאר"י צנועין ור"ד אמרו ד"א הו"א מאן תנא צנועין ר"מ עיי"ש ולכאורה קשה דאי צנועין כר"מ א"כ אמאי אמרו כל הנלקט הו"א עדיף למימר כל המתלקט דבכל הנלקט איכא חשש דשמא לא יפרש דבריו לומר שיחול אחר הלקיטה כמש"כ התוס' דצ"ל שחריית כל הנלקט כדי שיאמר קודם שיאכלו המלקטים ואיכא חששא שמא לא יפרש דבריו] טפי הו"ל למימר כל המתלקט דהא ר"מ סובר בהלוקח יין יש בריירה ואין לומר דלהכי עדיף טפי כל הנלקט משום דכל המתלקט לא מהני למה שיגדל אחר האמירה, ואף דמה"ת בטל ברנבא מ"מ איכא איסור דרבנן דדבר שיש לו מתירין לא בטיל ועדיף טפי לאמר כל הנלקט ז"א דהא ר"מ סובר אדם מקנה דשלב"ע ויכול לחלל אף הפירות שיגדלו אח"כ כמו שיכול לתרום דשלב"ל כדאמרינן בקידושין (דף ס"ב) דארב"י אמר פירות ערוגה זו מחונקר על פירות ערוגה זו תלושה או איפכא לכשיביאו שלישי ויתלושו דבריו קיימין משום דסובר כר"מ דאדם מקנה דשלב"ל וא"כ מ"ט דהאי תנא דלא אמר כל המתלקט וע"כ הטעם משום דלא מצי לומר כל המתלקט משום דאין פודין במחונקר וא"כ הרי מוכח דאף היכא דהוי שלו לגמרי דהיינו בשאר שני שבוע פדמיירי בש"ס דילן נמי לא מצי לחלל במחונקר אע"ג דבשלו אמרינן הקדוש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל: ע"כ נראה לי לכאורה ליישב דברי הרמב"ם דסובר דהא דאין פודין במחונקר הוא אפי' במעשר שלו אע"ג דהקדוש שלו שחלל על שנה פרוטה מחולל היינו בדיעבד אבל לכתחילה בעינן שיפדה בשווי' ממש ולהכי אין פודין במחונקר והא דכעי למימר כל המתלקט אע"ג דהוא מחונקר לפי אותה אוקימתא באמת לא היו מתקנין הצנועין האיסור דרבנן דמדרבנן אין פודין במחונקר לקרקע ורק האיסור דאורייתא היו מתקנין: כמש"כ התוס' בב"ק שם שלא היו מתקנין איסור דבר שיש לו מתירין לענין מה שגדל אח"כ אבל לר"מ דאמר כל הנלקט משום דסובר ממון גבוה הוא ויכול לחלל אף אחר הלקיטה עדיף טפי לאמר כל הנלקט כדי לתקן גם האיסור דרבנן ולפדות בתלוש להכי אר"מ כל הנלקט ולא כל המתלקט: ובזה מצאנו ראיה מוכרחת לדברי הר"מ דגם מהש"ס דילן מוכח דאין פודין במחונקר דאל"ה אמאי לא אמר ר"מ כל המתלקט וכמש"כ לעיל דהא איהו סובר יש בריירה וגם מהני על הפירות שגדלו אח"כ דסובר אדם מקנה דבר שלב"ל וע"כ משום דאין פודין במחונקר אמר הכי ומעיקרא דאמר כל המתלקט הנה סובר דלא היו מתקנין אלא איסור דאורייתא.

ומינשב בזה גם קושניית התוס' שהקשו אמאי לא חיללו כל הכרם אבל לדברינו א"ש פיון דמדרבנן אין לפדות במחונקר לא רצו לעשות לכל הכרם פדיון במחונקר דלמלקטים היו רוצים לתקן כל מה שיש בידם לתקן והאיסור דרבנן שלא היו יכולים לתקן כמו

פְּדִיּוֹן בְּמִחְנוּבָּר לֹא הָיוּ מְתַקְנִין אֲבָל לְעֲצָמָן לֹא רָצוּ לְעֵבֶר גַּם עַל אִסּוּר דְּרַבָּנָן וְלֹא רָצוּ לְפָדוֹת כָּל הַכֶּרֶם בְּמִחְנוּבָּר.

וְאִין לֹא מֵרָשִׁיבֵי כָּל הַכֶּרֶם בְּמִחְנוּבָּר וְאַחַר הַתְּלִישָׁה יִפְדּוּ פַּעַם שְׁנֵי לְמִתְּנָן גַּם פְּדִיּוֹן בְּתַלוּשׁ ז"א דְּכִינּוֹן דְּכָבֵר נִפְדָּה מִדְּאֻרְיִיתָא שׁוּב לֹא מְהַיְיָ לִי פְּדִיּוֹן שְׁנֵי כָּלֵל וּל"ד לְהָא דְּאָמַר בְּהַזְקָה (דָּף נ"ג) בְּנִתְעָרַב בְּאֶחָד וּמֵאָה דְּהָיוּ דְּבָר שִׁיל"מ ע"י פְּדִיּוֹן אַע"ג דְּמִדְּאֻרְיִיתָא בְּרִנְיָא בְּטַל וְאִפ"ה מְהַיְיָ פְּדִיּוֹן לְאֶפְקוּעֵי אִסּוּר דְּרַבָּנָן דְּהִתָּם מִדְּרַבָּנָן לֹא בְּטַל וְלִהְיֵי מְהַיְיָ פְּדִיּוֹן אֲבָל בְּמִחְנוּבָּר לְקַרְקַע אֶפְשָׁר דְּבָדִיעֵבַד אִפִּי מִדְּרַבָּנָן מְחַוְלָל וְרַק לְכַתְּחִילָה אִין לְחַלֵּל בְּמִחְנוּבָּר [וְאֶפְשָׁר דְּהִטְעַם הוּא מְשׁוּם דְּגִזְרִינָן שְׁמָא יִפְדּוּ קוֹדָם גְּמַר פְּרִי כְּמוֹ סְמִדָּר וְאִזּוּ וְדָא דְּלֹא הָיוּ חִילוּל כָּלֵל].

וְיֵשׁ רְאִיָּה דְּהָא דְּאִין פּוֹדִין בְּמִחְנוּבָּר הָיוּ רַק מִדְּרַבָּנָן גַּם מִהַש"ס דְּקִדּוּשֵׁין שְׁם דְּבָעֵי ר"א אִם אָמַר פְּיֻרוֹת עֲרוּגָה זֹו תְּלוּשֵׁין יְהִי תְּרוּמָה עַל פְּיֻרוֹת עֲרוּגָה זֹו מְחַוְבְּרִין אִו אִיפְכָּא לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ וְנִתְלָשׁוּ מֵהוּ וּפְשִׁט דְּדְּכָרִיו קִינִינִין וּמִינִינִי רְאִיָּה מְבַרְיִיתָא עֵי"ש וְאִמְרֵי לֹא מִינִינִי מִמִּתְּנִיתִין דְּכָל הַמִּתְּלַקֵּט דְּמְהַיְיָ וְאִם נִימָא דְּמִחְנוּבָּר תְּלִישָׁה הָיוּ כְּמִחְנוּבָּר מְעַשָּׂה א"כ אִמְרֵי מְהַיְיָ כְּשִׁיחֻלּוֹת פְּשִׁיט מִמְשַׁנָּה זֹו דְּכָל הַמִּתְּלַקֵּט דְּמִחְנוּבָּר תְּלִישָׁה לֹא מְהַיְיָ מֵהַש"ס שְׁמָא מְעַשָּׂה דְּמִי ע"כ דְּהָא דְּאִין פּוֹדִין בְּמִחְנוּבָּר הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן מִטְעַם שְׁכַתְּבֵי הַר"ש מְפָנִי שְׁאִין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ אִו מִטְעַם שְׁכַתְּבֵי דְּגִזְרִינָן שְׁמָא יְחַלֵּל כְּשִׁיחֻלּוֹת וְלֹא גְּמַר פְּרִי לְהִכִּי לֹא מְצִי לְמִיפְשִׁט אֶתְרוּמָה דְּהִתָּם מֵה"ת אִינוּ יְכוּלִּים לְתַרְוֵם בְּמִחְנוּבָּר לְהִכִּי אִינוּ יְכוּלִּים לְתַרְוֵם אִף אִם אָמַר לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ אֲבָל בְּפְדִיּוֹן נִט"ר יְכוּלִּים לְחַלֵּל מֵה"ת בְּמִחְנוּבָּר רַק מִדְּרַבָּנָן אִינוּ יְכוּלִּים לְחַלֵּל כְּשִׁיחֻלּוֹת מְחַוְבְּרִין אִם אָמַר לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ מְהַיְיָ חִילוּלּוֹ מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחוּת דְּלֹא מְצִי פְּשִׁיט מִמִּתְּנִיתִין מְשׁוּם דְּאִיפְכָּא לְמִינִינִי דְּאֶתְיָא כַּר"מ דְּסוּבְּרָא אֲדָם מְקַנְהָ דְּשִׁלְב"ל.

[אַע"ג דר' יוחנן בעצמו לא מוקי לה בב"ק כר"מ מ"מ הי' אפְּשָׁר לְדַחוּת דְּאֶתְיָא כַּר"מ] לְהִכִּי חִייל הַפְּדִיּוֹן לְכַשְׁיִתְּלוּשׁוֹ וּמִש"כ הַרְמַב"ם ז"ל בְּטַעְמָא שְׁלֵא אָמְרוּ כָּל הַמִּתְּלַקֵּט מְשׁוּם דְּאִין פּוֹדִין בְּמִחְנוּבָּר וְלֹא כְּתִבּ מְשׁוּם דְּאִין בְּרִירָה וּכְמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ בַּש"ס אֶטְעַמָּא דְּכָל הַמִּתְּלַקֵּט י"ל דְּאִי הָיוּ אָמַר מְשׁוּם דְּאִין בְּרִירָה הָיוּ אָמְרִינָן דְּאֶפְתִּי הָא מְצִי לְחַלֵּל כָּל הַכֶּרֶם בְּבֵת א' כְּקוֹשְׁיֵינִי תְּתוּס' שְׁם בְּסוּגִיָּא לְהִכִּי הוֹצֵרֵהוּ הִטְעַם מְשׁוּם דְּאִין פּוֹדִין בְּמִחְנוּבָּר שׁוּב מְצַאֲתִי לְהַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִזְקֵינִי שְׁעָמַד בְּזָה עַל הַרְמַב"ם ז"ל בַּמִּש"כ הִטְעַם שְׁאִין פּוֹדִין בְּמִחְנוּבָּר וְיֵשׁ לְכַוְנֵי דְּבָרֵינוּ לְדְּכָרִיו ז"ל: וְיֹוֹתֵר נ"ל לִינְשֵׁב שִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל בַּמִּש"כ שְׁאִין פּוֹדִין בְּמִחְנוּבָּר בְּאִנְפֵּן פְּשׁוּט דְּלְכֹאֲרָה קִשָּׁה טוּבָא בְּהָא דְּאָמַר בַּב"ק אֶאֱוִקִימָתָא דְּכָל הַנְּלַקֵּט הַשְּׁתָּא נְמִי קִשְׂיָא דַּר"י אֲדַר"י דְּאֶמְרַת לַר"י כָּל הַמִּתְּלַקֵּט אֶלְמָא אִית לֵיהּ בְּרִירָה וְהָא ר"י ל"ל בְּרִירָה דַּר"א אַר"י הָאֲחִינִי שְׁחַלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן כּו' וְלִפִּי שִׁיטַת תְּתוּס' דִּיכּוּלִּין לְפָדוֹת בְּמִחְנוּבָּר לְקַרְקַע פְּדִי שְׁלֵא יִכְשְׁלוּ הָעֲנִיִּים תְּקַשָּׁה הָא תְּתוּס' כְּתִבוּ שְׁם ד"ה כָּל הַנְּלַקֵּט דְּלֹא בְּעָרַב הָיוּ אוֹמְרִים כָּל הַנְּלַקֵּט דַּא"כ לֹא הִי מוֹעִיל לְמַה שְׁאֶכְלוּ הָעֲנִיִּים כְּבָר אֶלָּא בְּשַׁחְרִית הָיוּ אוֹמְרִים שְׁיַחְוִל הַפְּדִיּוֹן כְּשִׁיחֻלּוֹת נְלַקֵּט עֵי"ש וְאִפ"ה אִין בְּכָל הַנְּלַקֵּט חֲשֵׁשׁ בְּרִירָה דְּבָרִירָה לֹא מִיְקַרִּי אֶלָּא בְּאוֹמַר עֲכָשְׁוֹ שֶׁהַנְּלַקֵּט יְחַלֵּל מְעַכְשְׁוֹ כְּמוֹ לְמ"ד כָּל הַמִּתְּלַקֵּט אֲבָל אִם אוֹמַר שְׁיַחְוִל אַחַר הַלְקִיטָה אִין בְּזָה

חשש בריקה וכ"כ הר"ש ז"ל בפירוש המשניות והאריכו בפרט זה השא"ר והנוב"י ז"ל בתשובותיהם וא"כ אמאי פשיט ליה להש"ס דמ"ד כל המתלקט ודאי דסובר יש בריקה דילמא לעולם סובר דאין בריקה רק שאין פנונתו שיחול החילול מעכשיו על פירות המתלקטים אח"כ דזה לא מהני משום דאין בריקה אלא פנונתו שיחול בשעת הלקיטה פשיטול הפירות בידו לתלשם קודם שימלטשנו אז יהי החילול ואז עדיין לא זכה בהן המלקט דהא מחוברים הן ולא נעשה עליהם גזלן וברשותו דמריה קיימא ובאותה שעה מבנרר שפיר הפירות שלוקטים כיון שנוטלם בידו לתולשם ושפיר מהני חילול בפעלים וחייל אף למ"ד אין בריקה דהא אינו אומר שיחול החילול מעכשיו אלא לאחר זמן פשיטבררו הפירות שהם מלקטים היינו שיטלם בידו לתולשם אז יחול החילול ולא למפרע ואם פן מאי מקשה הש"ס דר"י אדר"י דלמא כל המתלקט היינו פשיטלם בידו ללקט ועדיין מחוברים הם יחול החילול ולא דמי לכל שילקטו העניים? הא הפקר דלא מהני למ"ד אין בריקה דשם גבי לקט מיירי בתבואה תלושה ולא מצוי אומר שיחול מיד פשיטלנו בידו דמיד שנוטלם בידו זכה ונעשה עליהם גזלן ושוב לא מצוי בפעלים להפקירן למאן דסובר כר"י ולהכי מוכרח לומר דכל שילקטו ויתבררו? הא הפקר למפרע וזה לא מהני למ"ד אין בריקה.

אבל גבי צנועין דהוי מחובר לקרקע דלא זכה מיד בנטילתו בידו קודם שתלשן יכול לאמר שאז יחול החילול שבאותו שעה מבנררין הם וגם עדיין לא זכה בהן המלקט: וכה"ג איתא במשנה (דמע"ש פ"ב) מי שהיו מקצת בניו טמאין ומקצתן טהורין מניח את הסלע ואומר מה שהטהורים שותים סלע זו מחולקת ע"ז ונמצאו טהורים וטמאים שותים בכד א' עכ"ל המשנה וקאמר עלה בירושלמי אם באומר מכבר משקה מעורב פלומר דאמר מעכשיו? יהא מחולקל כפי שמגיע לטהורים נמצא הפל מעורב ואף הטמאין שותין מעשר ואם באומר לכשישתו למפרע חולין שתו פלומר ואין הסלע מתחלל על מה ששתו אלא הן קיימין באומר מכבר לכשישתו פלומר מעכשיו? יהא מחולקל לכשישתו עכ"ל הירושלמי עם פ"ה הר"ש שם ועיין (כפ"ח מה' מע"ש) שגם הראב"ד הביא דברי הירושלמי שם (בהלכה ט"ו) וסיים שם ויש בריקה ופ"ה הכ"מ שדעתו להקשות על דברי הר"מ ז"ל שפסק בהך מתניתין ובהך מתניתין איתא כמ"ד יש בריקה ואנן קיי"ל אין בריקה.

והכ"מ תירץ דלא מיירי המתניתין כמו שפ"ה הראב"ד ז"ל דאמר מעכשיו לכשישתו אלא שאמר סמוך לעת שמתחילין לשתות תהא סלע זו מחולקת עליו דהשתא חל החילול קודם שינתחילו לשתות ולא מןפלא אלא סמוך ביותר בשעה שפירש היין מהפד לפיהם דהשתא אינו ענין לבריקה עכ"ל הרי מבואר בהדיא שיכול לחלל באופן שיחולל בשעה שפירש היין מהפד שאז הוא עדיין קודם השתייה ואין בזה חשש בריקה וה"נ אם אמר כל מה שילקטו העניים פשיטלו בידם קודם תלישה מן הקרקע? יהא מחולל מהני ואין בזה לא משום בריקה ולא משום דבר שאינו ברשותו: ע"כ נראה מזה ראי' ברורה לשיטת הרמז"ל דלא מצוי לפדות במחובר לקרקע ומה שאמר בש"ס כל המתלקט אין הפנונה שמה שילקוט יחולל מעכשיו פשהוא מחובר אלא שיחולל תיכף בעת הלקיטה אחר התלישה דאף דאין אדם מחלל דבר שא"ב מ"מ אם אמר שיחולל בעת התלישה ויבוא ביחד עם התלישה שפיר חיייל דהא בתמורה (דף כ"ה) בעי באמר על לקט עם

נשירת רובו יאה הפקר ובע"ל התם דכיון דבהדדי קאתי הוי הפקר וכן בבכור אם אמר עם יציאת רובו הרי הוא עולה נמי חניל ורק דהתם מסתפק בזה משום דאיכא למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ונדחין דברי התלמיד אבל נגזל שאמר שיחול הקדישו וחיילולו עם זכיית הגזלן בהדדי בשעת התחלת זכייתו ממש נראה דשפיר חניל דהא זכיית הפעלים קודמת ואין בכח זכיית הגזלן למנוע ההקדש והחיילול והכי דייק פשטא דלישנא דכל המתלקט דהיינו בשעת לקיטה ממש יחול החילול עם התלישה ולא הוי מחנפר וגם אין קנין הגזלן מעכב חיילול של הפעלים אז אבל לעולם במחנפר ממש לא מהני כלל חיילול וע"ז פריד אח"כ דהא ר"י סובר אין ברירה וברירה שינוי אף אם אמר שיחול בשעת לקיטה ואף שביארנו דברירה לא שינוי רק אם מתנה שיחול למפרע אבל אם מתנה שיחול כשיחול יש ברירה לכ"ע כמו גבי מקצת בניו טמאים דמהני אם אומר מה שטהורין שותין מחולל על הסלע התם שאני דאין שום דבר המונע את החילול עכשיו והיינו ראוי להתחלל גם עכשיו להכי לא מיקרי ברירה אם אומר שיחולל כשיטלו הטהורין היין מן הכד אבל הכא דהשתא לא מצי לחלל מטעם מחנפר אם מתנה שמה שיחולל מן המחנפר יחולל לא מהני למ"ד אין ברירה דהיכא דדיבורו מצי חניל על כל היין נכנס כל היין בספק וכשהטהור שותה חל על"ז החילול אבל כשהפירות מחנפרין לא חניל דיבורו על פירות המחנפרין כלל וכשאנו רוצין שיחול על אותן שנתלשו כשיחוללשו אנו צריכין לומר דאגלאי מילתא למפרע שהם היו עומדין לתלוש וחניל אז דיבורו עליהם ושוב קאתינן לחשש ברירה דהא כל אדם שאומר על איזה דבר שיחול לאחר זמן כמו מקדש ומקדיש ומחלל אף שאין הדבר נגמר עכשיו כ"א לאחר זמן מ"מ דיבורו חניל עכשיו על הדבר ומטעם זה נגמר הדבר מאליו בבוא הזמן שקבע לזה אבל אם יש דבר המעכב שאין הדבר ראוי לחול עליו עכשיו לא חניל דיבורו כלל עכשיו ואף אם כשבא הזמן שקבע שפיר ראוי לחול עליו מ"מ פנין שלא התחיל דיבורו כלל אז לא מצי חניל לאח"ז ולהכי אם אמר דבריו על פירות הרבה והן מחנפרין שיחול על איזה מהן שיחולל לאח"ז ולהכי אם אמר דבריו אף שאינו רוצה שיחול למפרע כ"א אחר התלישה נמי מיקרי ברירה שאין אנו יודעין עכשיו על איזה פירות יתחיל להמשך חלות דבריו ואיזה מהן יהיו תלושין וזה מקרי ברירה גמורה ואף דלענין דשלב"ל אמרינן מחוסר תלישה לאו כמחוסר מעשה דמי ואם אמר פירות ערוגה זו תלושין על פירות ערוגה זו מחנפרין לא מיקרי דשלב"ל זהו דנוקא לענין דלא מקרי דשלב"ל ומיירי כשמביר הפירות שיחול עליהם כשיחוללשו אבל לענין ברירה שאינו מביר הפירות רק שאומר על כל הפירות שיחולל על הפירות שיחוללשו העניינים לא מיקרי מביר כשמחוסר תלישה דלענין ברירה לא מהני מה שבידו לתלוש.

ועוד דהא לא בתלישתו תלה כ"א בתלישת העניינים את הפירות וזה לא הוי בידו דהא לא רצה לחלל על אלו המעות רק מה שיחוללשו העניינים ותלישת העניינים לא הוי בידו] וכיון דלא מצי חניל על מחנפר מיקרי ברירה אף שרצה שינוגמר הדבר לאח"ז ושפיר פריד לר' יוחנן דסובר הלכה כסתם משנה ובמשנה הא קתני כל המתלקט דהיינו שיחול עם הלגט בהדדי משום דיש ברירה.

ופסק נמי האחין שחלקו לקוחות הן משום דאין ברירה: ולפ"ז מתברר שיטת הרמב"ם ז"ל מדברי הש"ס גופא דאין יכול לחלל במחנפר דהא מהאי טעמא קאתי עלה לדיון

בְּרִיָּה מִטַּעַם שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַחֲלֹל בַּמְחֻנָּבֶר וּמָה שְׂלֵא אָמַר הַר"מ ז"ל שְׂלֵא הֵיָה יָכוֹל לֹמַר
כָּל הַמְתַּלְקֵט מִשׁוּם דְּאָנָּן קִי"ל אֵין בְּרִיָּה.

מִשׁוּם דְּבִזְהָ עֲדִינָן הֵיָה קֶשֶׁה אִמְאִי לֹא חָלְלוּ כָּל הַפְּרָם בְּיַחַד כְּמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' לְהִכִּי
כָּתַב סֵתָם דְּלִהִי אָמְרוּ כָּל הַנִּלְקֵט שְׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לַפְדוֹת בַּמְחֻנָּבֶר וּבְטַעַם זֶה מְבִנְרָר
שְׂלֵא חִלְלוּ כָּל הַפְּרָם בְּיַחַד וְגַם שְׂלֵא אָמְרוּ כָּל הַמְתַּלְקֵט דְּהֵיָנּוּ שְׂיַחְוִיל עִם תְּחִילַת
הַלְקִיטָה נְמִי מְתִינִישֵׁב בְּזֶה דְּכִינָן שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַפְדוֹת בַּמְחֻנָּבֶר אִם יֹאמֵר כָּל הַמְתַּלְקֵט קָא
אֲתִינָן לְדִין בְּרִיָּה וְאָנָּן קִינְמָא לֹן אֵין בְּרִיָּה וְנִתְיַשְׁבּוּ בַּעֲזוֹ"ה כָּל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל עַל
מְכוּנָם: סִימָן צַד הַרְמַב"ם ז"ל (בַּה' טוֹמְאָת צַרְעַת פ"י) כָּתַב דְּמִילָה דּוּחָה צַרְעַת מְפֻנִי
שְׂעֵשָׂה דּוּחָה ל"ת וּכְבָר תְּמָהוּ ע"ז הַלַּח"מ וְהַמַּל"מ ז"ל דְּבַגְמָרָא בְּשַׁבַּת (דָּף קל"ב)
אָמְרִינָן דְּהָא דְּמִילָה דּוּחָה צַרְעַת הוּא מִשׁוּם דְּכִתִּיב בְּשׂוֹר אֶפְיָלוּ בְּמָקוֹם בַּהֲרַתוֹר"י יְלִיף
מִק"ו דְּדוּחָה שַׁבַּת וְקָאָמַר דְּאִי מִשׁוּם עֲשָׂה דּוּחָה ל"ת לִיכָא לְמִשְׁרֵי מִשׁוּם דְּצַרְעַת הֵנִי
עֲשָׂה וּל"ת מִשׁוּם דְּכִתִּיב הַשְׁמֵר בְּנִגְעַת הַצַּרְעַת וְהַשְׁמֵר הֵנִי ל"ת וְאָף דְּרַב אֲשִׁי אָמַר הֵתָם
בְּטַעַמָא דְּצַרְעַת דּוּחָה עֲבוּדָה וְלֹא אָמְרִינָן דְּעֲשָׂה דְּעֲבוּדָה לִידְחֵי צַרְעַת הוּא מִשׁוּם דְּכִי
אָמְרִינָן דְּעֲשָׂה דּוּחָה ל"ת ה"מ הִיכָא דְּבַעֲיַדְנָא דְּמִיעֵקֶר לְלֹא קָא מְקַיָּים לְעֲשָׂה כְּגוֹן מִילָה
בְּצַרְעַת וְכו' מִשְׁמַע דְּטַעַמָא דְּמִילָה בְּצַרְעַת הוּא מִשׁוּם עֲשָׂה דּוּחָה ל"ת.

מ"מ הָא כָּתַב ר"ת ז"ל שֶׁם בְּתוֹס' ד"ה הָאִי דְּלִסִּימָנָא בְּעֵלְמָא נָקֵט מִילָה בְּצַרְעַת אָבֵל
בְּאֵמַת אֵין זֶה הַטַּעַם מִשׁוּם עֲשָׂה דּוּחָה ל"ת אֲלָא הַטַּעַם מִשׁוּם דְּכִתִּיב בְּשׂוֹר אוֹ דִּילְפִינָן
ק"ו מְשַׁבַּת עֵי"ש וְא"כ קֶשֶׁה עַל הַר"מ ז"ל שֶׁכָּתַב דְּהַטַּעַם מִשׁוּם עֲשָׂה דּוּחָה ל"ת:
וְהַמַּל"מ ז"ל כָּתַב שֶׁם דְּכִינָן דְּמִיָּתִי בְּגְמָרָא בְּרִיָּיתָא דְּלַעֲשׂוֹת א"א עוֹשָׂה אָבֵל עוֹשָׂה אֲתָה
בְּסִיב שְׂעַל רְגְלוֹ וּבְמוֹט שְׂעַל כְּתָפוֹ שׁוּב לֹא דְרָשִׁינָן לְעֲשָׂה וְהֵנִי קְצִיצַת בַּהֲרַת ל"ת לַחֹד:
וְקֶשֶׁה לִי טוֹבָא דְּכִינָן דְּבַגְמָרָא פְּרִיף אַהֲף בְּרִיָּיתָא דְּבְסִיב שַׁע"ג רְגְלוֹ ל"ל קָרָא הָא הֵנִי
דְּבָר שְׂאִין מִתְּפֻנִין וְדָבָר שֶׁא"מ מְוֹתֵר כַּר"ש וּמְשַׁנֵּי דְּהֵנָּה פַּס"ר א"כ גְּלִי קָרָא דֹאע"ג
דְּבָכֵל הַתּוֹרָה פְּסִיק רִישִׁיָּה אָסוּר מ"מ בְּקְצִיצַת בַּהֲרַת שְׂרִי וְכִינָן דְּשְׂרִי בְּלֹא מִתְּפֻנִין אָף
שְׂלֵא בְּמָקוֹם מְצֻנָּה פְּשִׁיטָא דְּבְמָקוֹם מְצוֹת מִילָה שְׂרִי דְּגַבִּי מִילָה נְמִי מְקַשֵּׁי בְּש"ס שֶׁם
ל"ל קָרָא לַר"ש הֵנִי דְּבָר שְׂאִינוֹ מִתְּפֻנִין וּמְוֹתֵר וּמְשַׁנֵּי דְּמוּדָה ר"ש בַּפ"ר וְא"כ לְמָה
לִי לְהַרְמַב"ם ז"ל לְכַתּוּב הַטַּעַם דְּמִילָה בְּצַרְעַת שְׂרִי מִשׁוּם עֲשָׂה דּוּחָה ל"ת ת"ל דַּפ"ר
שְׂרִי גַבִּי קְצִיצַת בַּהֲרַת אֶפְיָלוּ שְׂלֵא בְּמָקוֹם מְצֻנָּה: וְעַל הַתְּנָא דְּדְרִישׁ מִילָה בְּצַרְעַת מְקָרָא
דְּבְשׂוֹר לֹא קֶשֶׁה מִיָּדִי מִשׁוּם דְּאֶפְשָׁר דַּל"ל דְּרִישָׁא דְּלַעֲשׂוֹת כָּלֵל וְאָסוּר פ"ר בְּקְצִיצַת
בַּהֲרַת כְּמוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה וּלְהִכִּי אֵינְצֵטְרִיף קָרָא דְּבְשׂוֹר.

אָבֵל הַרְמַב"ם ז"ל שֶׁהִבִּיא בַּהֲלֻכוֹתֵיו קָרָא דְּלַעֲשׂוֹת לְמִישְׁרֵי סִיב שְׂעַל רְגְלוֹ א"כ קֶשֶׁה
ל"ל טַעַמָא דְּעֲשָׂה דּוּחָה ל"ת גַּבִּי מִילָה הָא בְּלֹא"ה שְׂרִי דְּהָא הֵנִי דְּבָר שֶׁא"מ וְשְׂרִי גַבִּי
פְּסִיקַת בַּהֲרַת אָף דְּהֵנִי פ"ר: מִיָּהוּ אֶפְשָׁר לֹמַר דְּהַרְמַז"ל אֵינְצֵטְרִיף לְטַעַמָא דְּעֲשָׂה דּוּחָה
ל"ת לְהִכִּי דְּאָמַר לְקוּץ בַּהֲרַת בְּנוֹ הוּא מְכוּנָן דַּה"א דְּאָסוּר מִשׁוּם דְּלֹא שְׂרִי רַחֲמָנָא גַבִּי
סִיב שְׂעַל רְגְלוֹ אֲלָא מִשׁוּם פ"ר לַחֹד אָבֵל מִתְּפֻנִין מְמַשׁ אָסוּר לְהִכִּי כָּתַב הַר"ם הַטַּעַם
מִשׁוּם דַּעֲדַל"ת וּלְהִכִּי אֶפְיָלוּ מִתְּפֻנִין מְמַשׁ שְׂרִי מִיָּהוּ קֶשֶׁה לַפ"ז מֵאִי טַעַמָא לֹא בִּיָּאָר
הַרְמַז"ל דְּשְׂרִי אֶפְיָלוּ בְּאוּמַר לְקוּץ בַּהֲרַת בְּנוֹ הוּא מְכוּנָן וְדוּוּקָא אִי לִיכָא אַחַר עוֹד
לַפְמ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין (דָּף ק') לֹא אָמְרִינָן עַדֲל"ת הִכִּי שְׂבָא ע"י פְּשִׁיעָה וְהוֹכִיחוּ זֶה

מָהָא דַּמְתָּן א' שְׁנַתְעָרַב בְּמַתָּן ד' עֵי"ש בְּדַבְרֵיהֶם ז"ל וְה"נ הָרִי בָּא ע"י פְּשִׁיעָה דְּאִי לָאו דְּהוּי מְכַוֵּן לְקוּץ בְּהֵרַת בְּנו הָוִי הֵיִתֵּר גְּמוּר מְשׁוּם דְּפָסִיק רִישׁוֹי שְׂרִי בְּקַצִּיצַת בְּהֵרַת וְרַק פְּשִׁמְכוּן עֵבִיד אִיסוּרָא וְאִם כֵּן אִמְאִי עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת דְּקַצִּיצַת בְּהֵרַת הִיכִי שְׁמַכּוּן לְקוּץ בְּהֵרַת בְּנו וְהַש"ס דְּמוּקִי לָהּ בְּאוּמֵר לְקוּץ בְּהֵרַת בְּנו הוּא מְתַפְּוֹן לְיָיִף לָהּ מְקַרָּא דְּבִשְׁר דְּרַחֲמָנָא שְׂרִי לְגַמְרִי אִפִּי' בְּמַכּוּן אֶבֶל הַרְמִז"ל דְּלֹא מִיִּתִּי קָרָא דְּבִשְׁר רַק מְפַלְלָא דְּכָל הַתּוֹרָה עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת אִם כֵּן וְדֹאִי דְּמַכּוּן לְקוּץ אִסוּר דְּאִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת עַל יְדֵי פְּשִׁיעָה: וְעוּד בְּעֵיקַר תְּיָרוּצוֹ שֶׁל הַמַּל"מ שְׁכַתְּבַת דְּהַרְמִז"ל סוֹבֵר דְּלִיפָּא עֲשֵׂה בְּקַצִּיצַת בְּהֵרַת לֹא נִרְאָה לִי דְּכִי מְשׁוּם דְּדְרָשִׁינוּ מְלַעְשׁוֹת הַדָּ דְּרָשָׂא דְּסִיב שְׁעַל רַגְלוֹ נִתְבַּטַּל הָעֲשֵׂה דְּקַצִּיצָה וְהַפְּתוּב אוּמֵר הַשְּׁמֵר בְּנִגְעַת הַצְּרַעַת לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר וְגו' וְזֶה מ"ע וּמְתִיבַת לַעֲשׂוֹת לְחוּד דְּרָשִׁינוּ דְּשְׂרִי סִיב שְׁעַל רַגְלוֹ אֶבֶל אִין חוּלַק ע"ז שְׂיֵאֵמֵר דְּלִיפָּא כְּאִן מ"ע דְּנֹדָאִי לְשׁוֹן וְשִׁמְרַת לְחוּד הָוִי מ"ע כְּמוֹ גְּבִי תְּפִילִין דְּאִיתָא בְּעִירוּבִין (דָּף צ"ו) וּבְמַנְחוֹת (דָּף ל"ו) דְּהַמְנִיחַ תְּפִילִין בְּלִילָה עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה וְלֹא פְּלִיגִי הֵתֵם אֶלָּא אִם מִיִּקְרִי נְמִי לֹא תַעֲשֵׂה מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּהוּי הַשְּׁמֵר דְּעֲשֵׂה סוֹבֵר ר"א דְּהוּי רַק עֲשֵׂה אֶבֶל עֲשֵׂה הָוִי לַכ"ע וְכ"כ הַרְמַב"ם ז"ל (בַּה' רוֹצֵחַ) דְּכָל מְכַשׁוּל שְׂיֵשׁ בּוֹ סַפְּנָה מ"ע לְהַסִּירוֹ שְׁנֵאֵמֵר הַשְּׁמֵר לָהּ וְשִׁמְרֵהָ אֶת נַפְשָׁהּ וְאִם לֹא הִסִּיר וְהִנִּיחַ הַמְכַשׁוּלוֹת בֵּיטַל מ"ע וְעֵבֵר בַּל"ת עֵי"ש הָרִי דְּהַשְּׁמֵר לְחוּד הָוִי מ"ע אַע"ג דְּלֹא כְּתִיב לְשׁוֹן עֲשֵׂה וְה"נ אַע"ג דְּלַעֲשׂוֹת דְּרָשִׁינוּ לַעֲנֵן סִיב שְׁעַל רַגְלוֹ מ"מ מִהַשְּׁמֵר לְחוּד דְּרָשִׁינוּ עֲשֵׂה וְכֵן כְּתִיב הַרְמַב"ם ז"ל (בַּה' בֵּית הַבְּחִירָה בַּפ' ח') דְּשִׁמְרַת הַמְקַדָּשׁ הָוִי עֲשֵׂה וְל"ת דְּכְתִיב וְשִׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקּוֹדֶשׁ עֵי"ש: לְכֹן נִרְאָה לִי דְּנֹדָאִי גַם הַרְמַב"ם ז"ל סוֹבֵר דְּקַצִּיצַת בְּהֵרַת הָוִי עֲשֵׂה וְל"ת וּמ"ש דְּמִילָה דוּחָה צְרַעַת מְשׁוּם דְּעַד ל"ת הוּא מְשׁוּם דְּבַגְמָרָא פְּרִיָּה ל"ל קָרָא הָא הָוִי דְּבַר שֵׁא"מ וּמְשַׁנֵּי אֲבִי לֹא נִצְרָכָה אֶלָּא לִר"י דְּאֵמֵר דְּבַר שֵׁא"מ אִסוּר וְרַבָּא אֵמֵר דְּמוּדָה ר"ש בַּפ"ר וְלֹא יְמוֹת וְהַקְּשָׁה הַרְשֵׁב"א ז"ל בַּח"י וְז"ל תְּמִיָּה לִי אִמְאִי קָרִיא לִיהַ דְּבַר שֵׁא"מ דְּהָא מְתַפְּוִן לְקַצִּיצָה אֶלָּא שְׂאִין מְתַפְּוִן לְטַהַר אֶלָּא לְמוּל וְאִין זֶה קְרוּי דְּבַר שֵׁא"מ אֶלָּא מְלֻאכָה שֵׁא"צ לְגוּפָה לְמָה זֶה דוּמָה לְמַכְבָּה גְּחֻלַּת שְׁל עַץ בַּר"ה דְּמְתַפְּוִן לְכַבּוֹת וְלֹא מְחַמַּת שְׁהוּא צְרִיָּה לְגוּפָא שְׁל כִּיבּוּי אֶלָּא כְּדִי שְׁלֹא יִזְוָקוּ בַּהּ רַבִּים וְקָרִיא לִי מְלֻאכָה שֵׁא"צ לְגוּפָה וְלֹא דְשֵׁא"מ וִי"ל דְּאִי כְּתִיב רַחֲמָנָא בְּפִירוּשׁ הַשְּׁמֵר בְּנִגְעַת הַצְּרַעַת שְׁלֹא תִקְוֶן ה"נ.

אֶלָּא הַשְּׁמֵר בְּנִגְעַת הַצְּרַעַת כְּתִיב רַחֲמָנָא כְּלוּמֵר שְׁלֹא יִטְהַרְנָה אֶלָּא בְּהוֹרָאת פְּהֵן וְאִין הוּא דְּקִאֲמְרִינוּ דְּכִינּוֹן שְׁהוּא כְּהֵן אִסוּר לְקוּץ בְּהֵרַת שְׁמִטָּה הוּא בְּקַצִּיצַתוֹ הִילְכַף כְּשִׁנְיָה קוּצִין לְשֵׁם מִילָה הָוִי דְּבַר שֵׁא"מ אֶצֶל טְהָרָה עַכ"ל הַרְשֵׁב"א ז"ל: הִנֵּה מְבוֹאָרִים דְּבַרֵי הַרְשֵׁב"א ז"ל דְּהִי נִרְאָה לוֹ דְּקַצִּיצַת בְּהֵרַת מְחַמַּת מִילָה מִיִּתְקַרֵי מְתַפְּוִן מִמֶּשׁ רַק שְׁנִיחָא לִיהַ דְּכִינּוֹן שְׁלֹא נֵאֵמֵר לֹא תִקְוֶן הִנֵּה לִיהַ לַעֲנֵן טְהָרָה דְשֵׁא"מ אֶכֶן הַר"מ ז"ל נִרְאָה לִי דְּמַפְּרָשׁ לְחַלֵּק דְּלַעֲנֵן הִלָּאוּ וְדֹאִי דְּמִיִּקְרִי מְתַפְּוִן מִמֶּשׁ דְּאִזְנֵהר קָרָא שְׁלֹא לְקוּץ וְאִם הוּא קוּצִין לְשֵׁם מִילָה הָרִי הוּא קוּצִין בְּמְתַפְּוִן מִמֶּשׁ: וְרִאֵיהַ לְזֶה דְּהַרְמַב"ם ז"ל סוֹבֵר דְּהִלָּאוּ דְּקַצִּיצַת בְּהֵרַת מִיִּקְרִי מְתַפְּוִן אִם קוּצִין לְמִילָה דָּאִם נִימָא דְּגַם לַעֲנֵן הִלָּאוּ מְתַקְרִי דְּבַר שֵׁא"מ מְשׁוּם שְׁאִזְנֵהרָה נֵאֵמֵר רַק לְשִׁמּוֹר דִּינֵי הַצְּרַעַת וְלֹא נֵאֵמֵר בְּפִירוּשׁ שְׁלֹא לְקוּץ א"כ קִשָּׂה אִמְאִי כְּתִיב הַרְמַב"ם ז"ל דְּהַקּוּצִין הַבְּהֵרַת לוֹקָה הָא קִי"ל דְּלֹאוּ שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה

אין לוקין עליו והכא מה שאינו משמר ומקנים דיני צרעת ככל אשר יורו הפהגים אין בו מעשה והוי רק שב ואל תעשה.

ואף דהשוא"ת בא ע"י מעשה קציצה שהוא עושה בינדים מ"מ פיון דעיקר האיסור אין בו מעשה מיקרי אין בו מעשה: וכ"כ השא"ר ז"ל בדיני ציצית דאם עיקר האיסור בשוא"ת אף שפא ע"י מעשה אין לוקין עליו והביא ראיה ממ"ש הרמב"ם ז"ל (בה' חגיגה) דמי שראה פניו בעזרה ביו"ט ולא הביא קרבן אינו לוקה אעפ"י שעבר אלאו דלא יראה פני ריקם מ"מ אינו לוקה דהוי לאו שאב"מ אלא אע"ג דהעבירה באה ע"י מעשה דאי לאו דנכנס לעזרה לא הי' עובר על הלאו אפילו הכי אינו לוקה הואיל ועצם העבירה אין בו מעשה היינו מה שלא הביא קרבן ומטעם זה קרי הש"ס שם סדין בציצית שוא"ת אף שפא ע"י לבישת הבגד ואם לא לבש הבגד לא היה פאן ביטול מצות ציצית מ"מ פיון דעיקר האיסור שוא"ת היינו שחיסר מצות ציצית מקרי שוא"ת וה"נ גבי קציצת צרעת אמאי לוקה הא עיקר האיסור הוא מה שלא שמר לקנים דיני צרעת פאשר יורו הפהגים וזה הוי שוא"ת ואינו לוקה אף שפא ע"י מעשה קציצה א"ו כמ"ש דהלאו דנגע צרעת הוא שהזהירה התורה שלא יקוץ ואע"ג דלא פתיב בהדיא לא תקוץ כמאן דכתיב דמי דהכי היא אזהרה דהשמר כמ"ש רש"י ז"ל במנחות (דף ע"ה ע"ב) דהשמר בנגע צרעת משמע לאו גמור ללקות דמשמע שלא לקוץ בהרתו וכיון דהלאו הוא שלא לקוץ בהרתו אם קיצץ מחמת מילה נמי מקרי מתפונן לקוץ כמ"ש הרשב"א ז"ל בקושיותיו: וכ"ז לענין הלאו אבל לענין ביטול העשה מקרי אין מתפונן דהעשה נאמרה שיעשה ככל דיני הוראת הפהגים.

וכשהוא קוצץ לשם מילה הרי אינו מכנין לבטל דיני הוראת הפהגים ומתפונן רק למול והש"ס דפריה ל"ל קרא דבשר למישרי מילה בצרעת דבר שא"מ הוא ומותר לר"ש פוננת הש"ס הוא רק על העשה דמיקרי דשא"מ דכיון דהל"ת נדחית בלאו הכי כדקיי"ל בכל התורה פולה דל"ת נדחית מפני עשה ונשאר רק העשה בעינו למישרי למול משום דהעשה מיקרי דבר שא"מ ולפ"ז פיון דקושיות הש"ס הוא מחמת דהעשה הוא דבר שא"מ והל"ת נדחית בלאו הכי ל"ל קרא וע"ז משני דמודה ר"ש בפ"ר א"כ לבתר דמיתנין ברייתא דפ"ר שרי בקציצת בהרת אף שלא במקום מצנה שוב גם לרבא דאמר דמודה ר"ש בפ"ר נמי לא בעינו קרא דבשר דפ"ר מותר גבי בהרת והלאו שהוא מתפונן ממש נדחית מפני עשה דמילה ונשאר כתב הרמב"ם ז"ל הטעם דשרי למול בצרעת משום עשה דוחה ל"ת דאין אנו צריכין לקרא דבשר ללמוד ממנו דבלא"ה שרי משום דפ"ר הותר בצרעת והל"ת דהוי מתפונן ממש שרי מטעם זה: אלא שלפ"ז תקשה אמאי השמיט הרמב"ם ז"ל הך דינא דאומר לקוץ בהרת בנו הוא מתפונן דכמו דמקשינו לאפיי אליבא דר"ש האי בשר מאי עביד ליה ומשני באומר לקוץ בהרת בנו הוא מתפונן ה"נ תפול קושיא לרבא ג"כ דאף דאמר דמודה ר"ש בפ"ר מ"מ הא פ"ר שרי בקציצת בהרת מקרא דלעשות וא"כ ל"ל קרא הא הלאו שהוא נקרא מתפונן נדחה מפני הל"ת [ולשיטת המל"מ נחא מה שהשמיט הך דינא דאומר לקוץ פיון דסובר הר"מ ז"ל דקציצת בהרת אין בו עשה פלל רק ל"ת לחוד א"כ אף באומר לקוץ בהרתו מתפונן פשיטא דשרי דעשה דוחה ל"ת דאף אם אינו מתפונן לקוץ נמי הא איכא איסור קציצה דהא הוי פ"ר א"כ ה"ה אם מתפונן לקוץ בהרת בנו דכוננתו לא מוסיף שום איסור דבין כה ובין כה הוי

ל"ת] אָבֵל לְדַבְרֵינוּ דַּהֲרַ"מ מוֹדָה דְּהוּי עוֹל"ת רַק דְּהַעֲשֵׂה הַתְּתֵרָה מִפְּנֵי דְרָשָׁא דְלַעֲשׂוֹת דְשָׂרִינָן פ"ר גְּבִי קַצִּיצַת בְּהֶרֶת הָא לֹא הִתִּירָה הַתְּוֹרָה אֲלֵא פ"ר כְּמוֹ סִיב שַׁע"ג רַגְלוֹ אָבֵל מִתְּפִינָן גְּמוּר הוּי עוֹל"ת וְאִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְאִיזְטְרִיף קָרָא דְבִשְׁר לְהַתִּיר וְקִשָּׁה אַמְאֵי הַשְּׂמִיט הַר"מ הֵךְ דִּינָא דְמַכּוּנָן לְקוּץ בְּהֶרֶתוֹ וְלִלְמֹד אוֹתוֹ מִקְרָא דְבִשְׁר: וְנ"ל דְּגַם זֶה נִכּוֹן דְּהַנָּה בְּזַבְחִים (דָּף ל"ב) אֵיתָא גְּבִי מְצוּרַע שְׁחַל שְׂמִינֵי שְׁלוֹ בַּעֲרָה"פ וְרָאָה קָרִי בּוּ בְיוֹם דְּמַכְנִיס יָדָיו לְבַהּוֹנוֹת אַע"ג דְּבִיאַה בְּמַקְצַת שְׂמָה בִיאַה מְשׁוּם דְּהוּאִיל וְהוּמַר לְצַרְעָתוֹ הוּמַר לְקָרְיוֹ וְקֶאֱמַר ר"י הֵיכָא דְרַבְּנָן טְמֵאֵי מְתִים וְנַעֲשׂוּ זָבִין אֲמַרִּינוּ נְמִי הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי וְאִבְיִ אָמַר דְּלֹא דְמִי לְמַצּוּרַע דְּמַצּוּרַע הִיתְרָא הוּא הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי אָבֵל טוּמְאַה דְּחוּל' הִיא לְהָא אֲדַחְאֵי וְלְהָא לֹא אֲדַחְאֵי וְרָבָא אָמַר אֵיפְכָא מְסַתְּבָרָא מְצוּרַע אִשְׁתְּרִי לְהָא אִשְׁתְּרִי וְלְהָא לֹא אִשְׁתְּרִי טוּמְאַה דְּחוּל' מַה לִּי חַד דְּחִי' מַה לִּי שְׂמִי דְּחִיּוֹת עֵי"ש פֶּל הַסְּנֵגְיָא: וְלפ"ז נִרְאָה גְּבִי מִילָה בְּצַרְעַת הוּי פ"ר ופ"ר שְׂרִי רַחֲמָנָא גְּבִי צַרְעַת א"כ כְּשִׂאוּמַר הָאָב לְקוּץ בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְּפִינָן דְּאָז אֵיכָא נְמִי עֲשֵׂה בְּעִינוּ לְמִימַר הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי פִינּוֹן שְׁהוּמַר הֵלָא דְקַצִּיצַת בְּהֶרֶת גְּבִי מִילָה מְטַעַם עֲדוּל"ת הוּמַר נְמִי הַעֲשֵׂה וְאִף דְּאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (דָּף ח') דְּדוֹקָא הֵיכָא דְרָאָה קָרִי בַּע"ה פ"ר אֲמַרִּינוּ הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי שְׁכָבַר חֲלָה עָלָיו הִיתְרַת הַכְּנֵסֶת יָדוֹ לְבַהּוֹנוֹת אָז אֲמַרִּינוּ שְׁמוּמַר גַּם לְקָרְיוֹ אָבֵל אִם רָאָה קָרִי בְּלִילָה קוּדָם שְׁהוּמַר לְצַרְעָתוֹ לֹא אֲמַרִּינוּ הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי מ"מ זֶהוּ דוֹנָקָא אִם רָאָה קָרִי קוּדָם שְׁחַל הִיתְרַת הַכְּנֵסֶת יָדָיו לְבַהּוֹנוֹת כְּגוֹן בְּלִיל שְׂמִינֵי שְׁחַל אִיסוּר כְּנִיסַת בַּע"ק לְמַחְנָה לְוִיָּה קוּדָם שְׁהוּמַר לְבַהּוֹנוֹת אָבֵל אִם בָּאוּ בְּבַת אַחַת שְׂפִיר אֲמַרִּינוּ הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי וְהֵכָא פִינּוֹן שְׂפָא יוֹם ח' לְלִידְתוֹ וְחַל הִיתְרַת הַל"ת דְּקַצִּיצַת בְּהֶרֶת מְשׁוּם מְצוֹת מִילָה דְּהוּי ל"ת לְחוּד כְּשִׂאִינוּ מְכּוּנָן הוּמַר נְמִי עֲשֵׂה דְקַצִּיצַת בְּהֶרֶת אִם נִתְּפִינָן לְקוּצָא דְּאָז יֵשׁ בְּזָה עֲשֵׂה ג"כ דְּהוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי הֵלָא אִשְׁתְּרִי נְמִי הַעֲשֵׂה וְלֹא דְמִי לְהָא דְאֲמַרִּינוּ בְּכָל דְּנֹכְתָא אִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְלֹא אֲמַרִּינוּ הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי דְכִינּוֹן דְּהוּמַר הֵלָא הוּמַר נְמִי הַעֲשֵׂה ג"כ דְּהֵתָם הַעֲשֵׂה מְחֻזַּק לְהֵלָא שְׁלֹא יְדַחָה גַּם הֵלָא דְכִינּוֹן דְּאֵיכָא עֲשֵׂה גְּבִי הֵלָא וְא"א לֹא לְדַחּוֹת הַל"ת אִא"כ יְדַחָה גַּם הַעֲשֵׂה עֲמוֹ כְּמוֹ בְּאַלְמָנָה לְכ"ג שְׁנֵפְלָה לְיָבוּם וְכַדוּמָה דֹא"א לְדַחּוֹת הֵלָא אִא"כ יְדַחָה ג"כ עֲשֵׂה אָז אֲמַרִּינוּ דְּהַעֲשֵׂה מְחֻזַּק הֵלָא שְׁלֹא יְדַחָה גַּם הֵלָא דְהָא אִם יְדַחָה הֵלָא בַּע"כ יְדַחָה עֲשֵׂה עֲמוֹ וְאִין עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְעֲשֵׂה אָבֵל בְּזָה שְׂאוּמַר לְקוּץ בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְּפִינָן וְרוּצָה לְעַבְרוֹר עַל הַעֲשֵׂה מְשׁוּם מְצוֹת מִילָה אִף אִם נִימָא דְלֹא דְחִי מְשׁוּם דְּמְצוֹת מִילָה אִין בְּכַחַה לְדַחּוֹת עֲשֵׂה דְלַעֲשׂוֹת דְּכַתִּיב בְּנִגְעַע צַרְעַת מ"מ הֵלָא דְלַהֲשַׁמַּר נְדַחָה מְשׁוּם דִּיכּוּל לְמוּל ע"י אַחַר אוּ שְׂיָהָא נְמַלְךָ וְלֹא יִתְּפִינּוֹן לְקוּץ בְּהֶרֶת בְּנוֹ וְאָז לֹא יֵהָא רַק ל"ת לְחֻדָּא וְל"ת נְדַחָה מְפִנֵי מְצוֹת מִילָה וְכִינּוֹן דְּהֵלָא צְרִיף לְהַדַּחּוֹת מְפִנֵי מְצוֹת מִילָה אִין הַעֲשֵׂה מְחֻזַּק הֵלָא מְשׁוּם שְׂיֵשׁ לְפִנְיָנוּ דְּרָף שְׂיֵדַחָה הֵלָא מְפִנֵי עֲשֵׂה דְמִילָה וְלֹא יַעֲבֹר עַל הַעֲשֵׂה דְהֵינּוּ שְׂיֵמוּל אַחַר לְהַכִּי שְׂפִיר אֲמַרִּינוּ הוּאִיל וְנְדַחָה הֵלָא בַּע"כ נְדַחָה נְמִי הַעֲשֵׂה וְלֹא דְמִי לְאַלְמָנָה לְכַה"ג שְׁנֵפְלָה לְיָבוּם דְּשָׁם הַעֲשֵׂה עוֹשֵׂה פְּעוּלְתָהּ שְׁגַם הֵלָא יַעֲמוּד בְּמִקוּמוֹ וְלֹא יְדַחָה כָּלֵל וְלֹא שְׂיֵיף לְאִמַר הוּאִיל וְנְדַחָה הֵלָא נְדַחָה גַּם הַעֲשֵׂה דְהַעֲשֵׂה גוֹרָם שְׁגַם הֵלָא לֹא יְדַחָה מְפִנֵי הַעֲשֵׂה שְׁכַנְגְדָּה.

משא"כ בְּמִילָה בְּצַרְעַת שְׂיֵשׁ מְקוּם ל"ת אִף הֵיכָא דְלִיכָא עֲשֵׂה דַּהֲל"ת הִיא אִף שְׁמַכּוּנָן רַק לְמוּל וְהַעֲשֵׂה הוּא רַק כְּשִׂמְכּוּנָן שְׁלֹא יִשְׁמֹר בְּדִינֵי בְּהֶרֶת וְהוּי כְּשִׂנֵי אִיסוּרִים דְּאֲמַרִּינוּ

הואיל ואיִשְׁתְּרִי אִישְׁתְּרִי: וא"כ לְרָבָא דְסוּבְרָא מַה לִּי חַד דְחִי' וּמַה לִּי שְׁתֵּי דְחִיּוֹת א"צ קָרָא דְבִשְׁרִי לְמִשְׁרֵי בְּאוֹמֵר לְקוּזִי בְּהֶרֶת בְּנוֹ מִתְּפוּיָן דְּהָא הָא דַעֲשֶׂה דוּחָה ל"ת הָגֵי רַק דִּיחֵי וְאִמְרִינּוּ מַה לִּי חַד דְחִי' מַה לִּי שְׁתֵּי דְחִיּוֹת וְכִינּוּן דְחָל עָלֵיו חוּבַת מִילָה וְנִדְחָה הַצָּרַעַת דְּהִינּוּ הַל"ת נִדְחָה גַם הַעֲשֶׂה אִם הוּא אוֹמֵר לְקוּזִי בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְּפוּיָן דְּהוּאִיל וְאִיִּדְחֵי הֲלָאוּ נִדְחָה נְמִי הַעֲשֶׂה כַּמ"ש וְא"צ קָרָא דְבִשְׁרִי לְמִשְׁרֵי אִם אוֹמֵר לְקוּזִי בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְּפוּיָן וְהַש"ס דְּמוֹקֵי קָרָא דְבִשְׁרִי לְאוֹמֵר לְקוּזִי בְּהֶרֶת בְּנוֹ הוּא מִתְּפוּיָן קָאֵי לְאַבְיֵי דְסוּבְרָא דְבְּמִידֵי דְדַחֲנֵי אִמְרִינּוּ לְהָא אִיִּדְחֵי לְהָא לָא אִיִּדְחֵי וְהָא אָף דְל"ת נִדְחָה מִפְּנֵי הַעֲשֶׂה דְמִילָה מ"מ הַעֲשֶׂה לָא נִדְחָה וְהָכָא לָא הָגֵי הַעֲשֶׂה דְשִׂא"מ וּפ"ר דְּהָא מִתְּפוּיָן לְהִדְנֵי לְקוּזִי בְּהֶרֶת בְּנוֹ לְהַכִּי אִיִּצְטְרִיף קָרָא דְבִשְׁרִי אֲבָל אֲנִי דְקִי"ל פְּרָבָא לָא צְרִיף קָרָא דְבִשְׁרִי: וְלַעֲנִין מַה שְׁהַבְּאֵנוּ בְּשֵׁם הַשִּׂא"ר ז"ל דְדָבָר שְׂאִין בְּפִנְיַמְיוֹת אִיסוּרוֹ מַעֲשֶׂה אָף שְׂבָא ע"י מַעֲשֶׂה בְּיָדִים חֲשִׁיב לָאו שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְהִבִּיא רַאִי מַמ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל דְּמִי שְׂלָא הִבִּיא קְרָבָן רַאִי וְרָאָה פְּנִים בְּעֵזְרָה בְּלֵא קְרָבָן אִינוּ לֹקְהָ אַע"ג דְּעֵבֵר אֲלָאוּ דְלֵא וְרָאָה פְּנֵי רִיקָם מ"מ אִינוּ לֹקְהָ דְהָגֵי לָאו שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה אַע"ג דְּאִם לָא הִי נִכְנַס לַעֲזָרָה לָא הִי עוֹבֵר וּבָאָה הַעֲבִירָה ע"י מַעֲשֶׂה הֶרְאָה מ"מ עֵיקַר הַעֲבִירָה אִין בּוֹ מַעֲשֶׂה דְהִינּוּ שְׂלָא הִבִּיא קְרָבָן לְכַאוּרָה נ"ל דְלָאו רָאָה הִיא פְּלֵל דְּהָא קִי"ל (חֲגִיגָה ד' ט') מִי שְׂלָא חָג יו"ט רַאשׁוֹן חוּגְג וְהוּלָף כָּל שְׂבָעָה וְהִינּוּ הַבָּאָת הַקְּרָבָן אֲבָל רַאִיָּת פְּנִים בְּעֵזְרָה הוּא רַק בְּיוֹם רַאשׁוֹן.

א"כ לָא שְׂיִיף לְחִיבּוֹ מִלְקוֹת עַל מַה שְׂלָא הִבִּיא קְרָבָן וְלַחֲשָׁבוּ כְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה וְרוּאָה פְּנִים בְּלֵא קְרָבָן דְּהָא בְּשַׁעַת רַאִיָּת פְּנִים עֲדִינּוּ הִיָּה אֲפִשְׁרֵי לּוֹ לְהִבִּיא קְרָבָן. וְכַשְׁעוֹנְפְּרִים עָלֵיו יְמֵי הַחֵג וְלֵא הִבִּיא קְרָבָן לָא קַעֲבִיד פְּלוּם וְהָנָה רַק שׂוֹא"ת וְאִינוּ לֹקְהָ מִיָּהוּ א"א לְזוֹמֵר כֵּן דְּלִפ"ז הו"ל לְמִיִּפְטְרֵי מִמְּלָקוֹת מְשׁוּם הַתְּרַאָת סְפֵק דְּבִיוֹם רַאשׁוֹן שְׂרָאָה פְּנִים הָגֵי הַתְּרַאָה בְּסִפְקָא אִם יָבִיא קְרָבָן אוֹ לָא וְלִית לֵן לְמִיִּפְטְרֵי מִטַּעַם שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה: וּמִטַּעַם זֶה נִרְאָה לִי דְמ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל דְּאִם רָאָה פְּנִים וְלֵא הִבִּיא קְרָבָן לָא מִיָּרִי בְּמִי שְׂעֵבְרוּ עָלָיו יְמֵי הַחֵג וְלֵא הִבִּיא אֲלָא לְפִי שִׁה"ר מ"ז לְכַתֵּב (בְּה' חֲגִיגָה פ"א ה"ג) וְז"ל בְּשַׁעֲרֵי שְׂיַעֲלָה אָדָם לִירוּשָׁלַיִם לְחוּג אִם הִיָּה בְּיָדוֹ קְרָבָנוֹת רַאִי יְבִיאָם אוֹ יַעֲלָה עִמּוֹ כְּסָף לְקַנּוֹת בּוֹ הַקְּרָבָן וְאִם אִין בְּיָדוֹ כְּסָף לָא יְבִיא שְׁנֵה כְּסָף וְאִפְּיֵלוּ הִיָּה בְּיָדוֹ שְׁנֵה כְּסָף פְּמָה זְהוּבִים אִיסוּר לּוֹ לַעֲלוֹת רִיקָם בְּלֵא כְּסָף וּבְלֵא קְרָבָן וְלָמָּה אִיסוּר שְׂיַעֲלָה בְּיָדוֹ שְׁנֵה כְּסָף פְּמָה כְּסָף גְּזִירָה שְׂמָא לָא יִמְצָא לְמִפְּנֵי אוֹ יִמְצָא הַמַּעֲוֹת סִיגִים עַכ"ל וְהוּא מְהַש"ס דְּבִכּוּרוֹת (דָּף נ"א) דְּקָאֵמֵר הֵתָם אִמְתַּנְיִתִּין דְּכּוֹלָן נִפְדִּין בְּכְסָף וּבְשְׁנֵה כְּסָף תְּנִי חוּזִי מִן הַשְּׂקָלִים וּמַעֲשֶׂר וְהֶרְאִיָּן תְּנִי ר"י שְׂלָא יְבִיא סִיגִים בְּעֵזְרָה וּפְרַש"י ז"ל שְׂלָא יְבִיא כְּסָף סִיגִים בְּעֵזְרָה וּמִשְׁמַע וְדָאֵי דְזֵהוּ מְדַאוּרִיָּתָא שְׂפִשְׁיָבוּא לַעֲזָרָה: הָא לּוֹ שְׁתֵּי כְּסָף וְאִם לָא הִי לּוֹ שְׁתֵּי כְּסָף וּבָא לַעֲזָרָה עוֹבֵר עַל הֲלָאוּ דְלֵא וְרָאָה פְּנֵי רִיקָם וּמְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל נְמִי מִשְׁמַע דְּהָא דְאִינוּ רַשָּׁאֵי לְהִבִּיא שְׁנֵה כְּסָף הוּא רַק מְדַרְבְּנָן גְּזִירָה שְׂמָא לָא יִמְצָא לְמִפְּנֵי אֲבָל מַה דְּבַעֲיָנָן שְׂיָהָא לּוֹ בְּמָה לְקַנּוֹת קְרָבָן זְהוּ מִן הַתּוּרָה וְאִם לָא הִי לּוֹ אֲזַן וְנִכְנַס לַעֲזָרָה לֹקְהָ אֲלָאוּ דְלֵא וְרָאָה פְּנֵי רִיקָם וּבְזֵה מִיָּרִי הֶרְמֵב"ם ז"ל מ"ש שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְהַשְׂמָא נִיחָא דְלֵא הָנָה הַתְּרַאָת סְפֵק דְּהָא הַשְׂמָא דְרוּאָה פְּנִים וְאִין לּוֹ קְרָבָן קַעֲבֵר אֲלָאוּ דְלֵא וְרָאָה פְּנֵי רִיקָם וְלֵא מְהַנִּי לִיָּה

מה שמקריב את"כ והוצרה הרמב"ם ז"ל לפנותו ממלקות מטעם לאו שאין בו מעשה: ולפ"ז קמה וגם נצבה ראית השא"ר ז"ל דאף שיעשה העבירה ע"י מעשה מ"מ פיון דבעצם העבירה אין בה מעשה לא לקי והכא א"א לתרץ דלהכי לא מיקרי מעשה משום דבשעת הכנסתו לעזרה יש לו תשלומין דז"א דהא אם לא היה לו פסח או קרבן עובר מיד בהכנסתו ואין לזה תשלומין: מיהו נראה דיש לדחות ראית השארז"ל מטעם אחר דיש לחלק בין מעשה שהוא חובה עליו לעשות למעשה שהוא רשות אצלו דבראית פנים הוא מצוה עליו ליפנס בעזרה רק שהוא מוזהר להביא עמו קרבן בכניסתו והוא לא הביא בזה אמרינו דמה שלא הביא מיקרי שוא"ת דא"א לצרף הכנסתו לעבירתו ולאמר דמיקרי מעשה דהא היה מחויב ליפנס לעזרה ואין עליו אשמה אלא במה שלא הביא הקרבן וזה הוי שוא"ת אבל פשלו בש בגד ד' פנפות בלי ציצית ואין מצוה עליו ללפוש בגד וכיון שהוא בלי ציצית מיקרי קום ועשה ואף שחסרון מצנת ציצית הוי שוא"ת מ"מ העבירה באה ע"י מעשה לבישה ונהה לי' שלא ללפוש בגד דכיון שלא היה מחויב ללפוש מצרפינו מעשה הלבשה לעבירת ביטול מצנת ציצית ולהכי הוכרחו התוס' לאמר דהא דקרי הש"ס לסדין בציצית שוא"ת הוא משום דהחויב של מצנת ציצית מתחיל אחר העטיפה: ומ"מ נראה ראיה מדברי הרמב"ם ז"ל לדברי השארז"ל שמה (בה' סנהדרין) לאונו שלוקה עליהם ולא מנה עמהן מצנת מעקה שפתב (בפ"ד מהלכות רוצח) מי שהי' לו בור או שאר מכשול שיש בו נזק ולא הסירו עובר בעשה ול"ת וא"כ נהי דלאו דמעקה הוי לאו שאין בו מעשה מ"מ אם היה לו מעקה והסירו בידים הרי יש בו מעשה ולוקה וא"כ למה לא מנה הרמב"ם ז"ל לאו דלא תשים דמים בביתך כמו שפתב בקונה חמץ בפסח דאעפ"י דליכא מעשה בשהיית חמץ בפסח מ"מ אם קנה חמץ בפסח דעשה מעשה לוקה.

ה"ה דהו"ל ליחשב לאו דמעקה היכי דמסיר המעקה בידים דלוקה עליו א"ו דאף שפעשה מעשה והסיר המעקה לא מיקרי מעשה פיון שגוף העבירה אין בה מעשה דהיינו שלא הי' לו מעקה ולא דמי לקונה חמץ בפסח דמצטרף מעשה הקנ' לשהיית החמץ דהתם שהיית החמץ והחזקתו ברשותו הוא עבירת קום עשה רק שהוא נעשה מאיליו ולא חלו בה ידים להכי אם נעשה ע"י קנ' שהוא בפועל ידיו מיקרי מעשה ללקות עליו משא"כ הסרת מעקה שעיקר העבירה הוא בשוא"ת דהיינו שלא היה לו מעקה וחסר עשיית מעקה להכי אפילו אם הסירו בידים נמי לא מיקרי מעשה.

וא"כ ה"ה לבישת בגד ד"כ בלי ציצית פיון שעיקר העבירה הוא שחוסר מ"ע דציצית אף שבאה ע"י פועל כפיו היינו מעשה הלבשה נמי לא מיקרי מעשה: ולפ"ז ודאי דמוכח מדברי הר"מ ז"ל שכ' דהקוצץ בהרתו לוקה שאזנת התורה עצם הקציצה והוא עיקר האיסור ולא שהייתה עיקר פוננת התורה על שמירת דיני הצרעת ומעשה הקציצה הוא רק גרמא בעלמא לזה דא"כ לא הוי לקי ע"ז דביטול דיני שמירת הצרעת אין בו מעשה ומדלקי על הקציצה ודאי דהוא עיקר האיסור וכיון שבארנו דעצם הקציצה הוא העבירה ולקי עלה א"כ הקוצץ מחמת שצריך למול מיקרי מתכונן ממש לעגנו ל"ת פקושינית הרשב"א ז"ל: וכ"כ התוס' בבכורות (דף כ"ה) גבי הא דפריך הש"ס וסבר ר' יוסי בן המשולם דבר שא"מ אסור והתניא שתי שערות עיקרון מאדים וראשון משחיר ר"י בה"מ אומר גוזז במספרים ואינו חושש והקשו התוס' שם ד"ה גוזז וז"ל ובהקונטרס פ"י דדייק

מֵהָא דְשָׂרֵי מְשׁוּם דְאִין מִתְפָּנֵן לְשֵׁם גְּזִינָה אֱלָא לְתִיקוֹן וְקֻשָׁה דְאִין זֶה כְּשָׂאָר לְשׁוֹן אִין מִתְפָּנֵן בְּעֵלְמָא כִּינּוּן דְמִתְפָּנֵן וְגִזּוּז בְּמִסְפָּרִים [וְהִזְכְּרוּ לְפָרֵשׁ מִטַּעַם זֶה פִּירֵשׁ אַחֵר בְּבְרִייתָא שֶׁם דְעַל הַשְּׁעֵרוֹת שְׁחֹרוֹת לִיכָא אִיסוּר גְּזִינָה רַק עַל שְׁעֵרוֹת הָאֲדָנְמוֹת מִקְרֵי לִיָּה אִין מִתְפָּנֵן דְעַם שְׁגִזּוּז הַשְּׁחֹרוֹת יְכוּל לְהִיֹּת שְׁיִגְזוּז עִמָּהוּ בְּלִי מִתְפָּנֵן גַּם הָאֲדָנְמוֹת שְׂיֵישׁ בְּהוּ אִיסוּר גְּזִינָה] עכ"ל הָרִי דְזֵה לֹא מִקְרֵי דְשֵׁא"מ כִּינּוּן שְׁגִזּוּז בְּיָדִים אִף שְׁמִכּוּן רַק לְלִקוּט הַשְּׁעֵרוֹת שְׁעִיקָרָן מִשְׁחִיר וְכוּ נְמִי גַבִּי בְּהֵרַת שְׁקוּצָא לְשֵׁם מִילָה מִקְרֵי מִתְפָּנֵן מִמָּשׁ: וְאִף דְגַבִּי אִיסוּר שְׁבַת מְצִינוּ דְמִקְרֵי דְבָר שֵׁא"מ אִף בְּעוֹשֵׂה הַמְּלָאכָה בְּיָדִים מִמָּשׁ וְקָרִי לִיָּה הַש"ס פְּסִיק רִישׁוֹ אֲבָל מִתְפָּנֵן מִמָּשׁ לֹא מִקְרֵי אִף שְׁמִינְדִי מִמָּשׁ נַעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה כְּמוֹ בְּתוּלַשׁ עֲוֹלָשִׁין וּמְזַרְד וְזָרְדִין בְּשַׁבַּת (דָּף ק"ג) דְבַעֲיָנוּ שְׁיַעוּר כְּגִרְוֹגְרוֹת דְבַמִּפְּהָ אֵת הַקְּרַקַּע שְׁיַעוּרוֹ בְּכ"ש וּפְרִיָּה הֵתָם אִטּוּ פְּוִלְהוּ לֹאוּ לִיפּוֹת הַקְּרַקַּע הוּא וּמוֹקִי לֵה כְּגוֹן דְלֹא קָא מְכּוּנִין וּפְרִיָּה וְהָא אֲבִינִי וְרַבָּא דְאָמְרֵי תְרַנּוּיָּהוּ מוֹדָה ר"ש בְּפ"ר וְלֹא יְמוֹת ע"כ הָרִי דְקָרִי לִיָּה דְשֵׁא"מ אִף דְבְּיָדִים תּוּלַשׁ הַעֲוֹלָשִׁין וּמִפְּהָ הַקְּרַקַּע וְכוּ (בְּפ"ק דְכַתְּנּוֹבוֹת) גַּבִּי מַהוּ לְבַעֲוֹל בְּתַחֲזִילָה בְּשַׁבַּת וְקָאֵמַר הֵתָם דְאִי לְדָם הוּא צְרִיָּה וּפְתַח מִמִּילָא קָאֵתִי שְׂרִי לר"ש דְהָוִי דְשֵׁא"מ אֱלָמָא דְקָרִי לִי דְשֵׁא"מ אַע"ג דְבְּיָדִים עֵבִיד פְּתַח וְלֹא דְמִי לְגִרְיַת כְּסָא וְסַפְסָל דְשֵׁם אִיכָא בְּמַעֲשֵׂיו פְּעוּלָה אַחֲרַת דְהִינּוּ גְרִירַת סַפְסָל וְגִנְמָא מִמִּילָא נַעֲשֶׂה.

מִשֵּׁא"כ בְּתוּלַשׁ עֲוֹלָשִׁין אוּ בְּבַעֲיָלָה בְּתַחֲזִילָה בְּשַׁבַּת דְעֵבִיד בְּיָדִים מִמָּשׁ יִפּוּי הַקְּרַקַּע אוּ פְּתִיחַת הַפְּתַח וְאִפ"ה קָרִי לִיָּה דְשֵׁא"מ: נ"ל דְבָזָה יֵשׁ חִילּוּק בֵּין אִיסוּר מְלָאכַת שַׁבַּת לְשֵׁאֲרֵי אִיסוּרִין דְבַמְּלָאכַת שַׁבַּת כֹּל שְׂאִין כִּינּוּתוֹ לְחַשְׁבּוֹת הַמְּלָאכָה שְׂיֵישׁ בְּמַעֲשֵׂיו אִף שְׁעֵצָם הַמַּעֲשֶׂה הוּא מִתְפָּנֵן מ"מ מִקְרֵי דְבָר שֵׁא"מ דְבַשַׁבַּת מְלָאכַת מַחְשָׁבַת בְּעִינוּ לְהִכִּי לֹא מַהֲנִי מַה שְׁמִכּוּן לְעֵצָם הַמַּעֲשֶׂה עַד שְׁיִכּוּן לְחַשְׁבּוֹת מְלָאכָה שְׂיֵישׁ בְּמַעֲשֵׂיו וְלְהִכִּי הַתּוּלַשׁ עֲוֹלָשִׁין אִף שְׁמִתְפָּנֵן לְתַלּוּשׁ וְא"א לְתַלְיֵשָׁה שְׂיֵישׁ בְּלִי יִפּוּי הַקְּרַקַּע כֹּל שְׂאִינוּ מִתְפָּנֵן לִיִּפּוּי הַקְּרַקַּע שֶׁהוּא חַשְׁבּוֹת הַמְּלָאכָה שְׂיֵישׁ בְּהֵאִי מַעֲשֶׂה מִקְרֵי אִינוּ מִתְפָּנֵן וְכוּ אִם אִינוּ מִתְפָּנֵן בְּבַעֲיָלְתוֹ לְפְתַח אִף שְׁעוֹשֵׂה פְּתַח בְּיָדִים וְא"א לְבַעֲיָלָה בְּלִי עֲשִׂיַת פְּתַח מ"מ כִּינּוּן שְׂאִינוּ מִתְפָּנֵן לְהַפְּתַח שֶׁהוּא חַשְׁבּוֹת הַמְּלָאכָה שְׂיֵישׁ בְּהֵאִי מַעֲשֶׂה מִקְרֵי דְבָר שֵׁא"מ וְכוּ הַדָּס שְׁעֵנְבִיו מְרֻבֵּין מַעֲלִיו בְּסוּפָה (דָּף ל"ג) שְׂאִיסוּרוֹ מְשׁוּם מְתַקֵּן מְנָא וְקָרִיא לִיָּה הַש"ס שֶׁם דְבָר שֵׁא"מ כִּינּוּן שְׂאִין כִּינּוּתוֹ לְתִיקוֹן מִשֵּׁא"כ בְּשֵׁאֲרֵי אִיסוּרִים כֹּל שְׁעוֹשֵׂה הָאִיסוּר בְּיָדִים מִקְרֵי מִתְפָּנֵן אִף שְׂאִין כִּינּוּתוֹ לְעֵבֹר עַל פְּנִימִיּוֹת הַטַּעַם שְׁהִזְהִירָה הַתּוֹרָה עֲלָיו כְּמוֹ בְּקוּצָא בְּהֵרַתוֹ מִקְרֵי מִתְפָּנֵן אִף שְׂאִין כִּינּוּתוֹ לְבַטֵּל דִּינֵי נְגַעִים שֶׁהוּא הַטַּעַם שְׁהִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל הַקְּצִיצָה הוֹאִיל וְא"א לְהַתְּחַלֵּק הַקְּצִיצָה בְּלִי טְהַרְתַּת הַנְּגַע מִקְרֵי מִתְפָּנֵן וְכוּ בְּגִזּוּז שְׁעַר פְּרָה אֲדוּמָה מִקְרֵי מִתְפָּנֵן אִף שְׂאִינוּ מִתְפָּנֵן לְגִזּוּזָה לְצוּרָה הַשְּׁעַר שֶׁהוּא טַעַם שְׁהִזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל הַגְּזִינָה מ"מ הוֹאִיל וְא"א לְהַתְּחַלֵּק הַגְּזִינָה מַעֲצָם הָאִיסוּר לְכוּן קָרִינוּ לִיָּה מִתְפָּנֵן מִמָּשׁ מְשׁוּם דְבַשְׂאֲרֵי אִיסוּרִים לֹא בְּעִינוּ מְלָאכַת מַחְשָׁבַת כִּינּוּן שְׁכּוּנְתוֹ לְעֵצָם הַמַּעֲשֶׂה אִף שְׂאִין כִּינּוּתוֹ לְטַעַם הָאִיסוּר מִקְרֵי מִתְפָּנֵן וְכוּ"ג חִילּוּק הַתּוֹס' לְעִנְיָן מְלָאכָה שְׂאֵצ"ל דְפְּטוּר בְּשַׁבַּת לר"י וּבְשֵׁאֲרֵי אִיסוּרִים חִיִּיב לְכ"ע מְשׁוּם דְבַשַׁבַּת מְלָאכַת מַחְשָׁבַת אֶסְרָה תּוֹרָה]: וּבְזַבְּחִים (דָּף צ"א) דְקָרִי הַש"ס לְמִזְלָף יֵין עַל גַּבִּי הָאִישִׁים דְבָר שֵׁא"מ אַע"ג דְאִיסוּר כִּיבּוּי אִשׁ שַׁע"ג הַמְּזַבֵּחַ מְשֵׁאֲרֵי אִיסוּרִים הוּא וְהַמְּזַלָּף יֵין עַל אִשׁ הָרִי הוּא מְכַבֵּה מִמָּשׁ וְאִפ"ה קָרִי שֶׁם בְּש"ס

דָּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף בְּשֵׁבֶת (דָּף ק"ג) דְּמִיָּרֵי בְּטִיפֵין דְּקִינ דְּאֶפְשָׁר שְׁלֵא יִכְבֵּה לְהִכִּי אִף אִם מְכַבֵּה מִקְרֵי דְּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף שְׁנִידָאֵי יַעֲשֶׂה הָאִסוּר וְאִין עַל עֲשִׂיתוֹ שׁוּם שֵׁם מְלָאכָה אַחֲרֵת רַק מְלָאכַת הָאִסוּר לֹא קָרִינַן בִּיָּה דְּשֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף אֶלָּא מִתְּפִנּוּן מִמֶּשׁ וְלֹא נִקְרָא בְּשָׂאָר אִסוּרִין דְּשֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף לֹא בְּהִרְתָּ עַל כְּתִפּוֹ וְלִבּוּשׁ בְּגָד שְׂמַעֲשֶׂה הַלְּבִישָׁה וְחִיפּוֹף הַצָּרְעַת תְּרֵי מְיָלֵי גִינְהוּ.

שֶׁהוּא מִתְּפִנּוּן לְלִבִּישָׁת בְּגָד וְנַעֲשֶׂה מֵאִלּוּ חִיפּוֹף הַבְּהִרְתָּ זֶה מִקְרֵי אִין מִתְּפִנּוּן רַק דְּהוּא פ"ר וְיִמְלָה בְּצָרְעַת לַעֲנִין הַעֲשֶׂה שְׂבִיטָל שְׂמִירַת דִּינֵי הַבְּהִרְתָּ וְחִתִּיכַת בְּשָׂר הַמִּילָה תְּרֵי מְיָלֵי גִינְהוּ שֶׁהוּא מִתְּפִנּוּן לְחִתִּיכַת הַבְּשָׂר וּמִמִּילָא יִתְבַטֵּל דִּינֵי צָרְעַת זֶה מִקְרֵי דְּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף אֶלָּא לַעֲנִין הַלְּאֵו דְּקָצִיצָה שְׂעָצָם הַקָּצִיצָה הוּא אֲזִהְרַת הַתּוֹרָה הו"ל מִתְּפִנּוּן מִמֶּשׁ וְלֹא פ"ר: וְנִרְאֶה דְּגַם הָא דְּאֶמְרִינַן בְּפִסְחִים (דָּף כ"ו) דְּפְלִיגֵי אַבְיֵי וְרַבָּא בְּלֹא אֶפְשָׁר וְקָא מְכֻוֹן אִי שְׂרֵי וּמִיָּתֵי רְאָיָה מִר"י בְּן זַפְאֵי שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ בְּצִילוֹ שְׁל הַיִּכָּל וְהָא הִכָּא דְּלֹא אֶפְשָׁר וְקָא מְכֻוֹן שְׂרֵי נְמִי אִין הַפְּנוּנָה שְׂפִינּוּ רִיב"ז לִקְהֵנוֹת מְצִילוֹ שְׁל הַיִּכָּל דְּזֶה וְדָאֵי אִינוּ וְאִיִּף אֶפְשָׁר לֹא מְרִיב"ז שְׂיִכְוֹן לִקְהֵנוֹת מִהַקְדָּשׁ אֶלָּא מִשׁוּם דְּבְשָׂאָר אִסוּרִין מִקְרֵי מְכֻוֹן אִף שְׂאִין כְּפִנוּתוֹ לְפָנִימִיּוֹת הָאִסוּר רַק שְׂפִינּוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֶׂה וְאִין עַל מַעֲשֶׂה דִּידִי שֵׁם אַחֵר רַק עֲשִׂיתָ הָאִסוּר מִקְרֵי מְכֻוֹן וְלִהֲכִי רִיב"ז שְׂיִשָּׁב בְּצִילוֹ שְׁל הַיִּכָּל וְלֹא הִיָּה לּוֹ מְקוּם אַחֵר אִף שְׂלֹא כִּינּוּן לִקְהֵנוֹת מְצִיל כְּוֹתֵל הַקְדָּשׁ מִקְרֵי מְכֻוֹן וְנִלְיָה מִיָּגִיָּה דְּלֹא אֶפְשָׁר וְקָא מְכֻוֹן שְׂרֵי וְכֹן בְּאַוּמְנִין שְׁהִיּוּ מְשִׁלְשִׁין אוֹתָן בְּתִיבּוֹת נְמִי לֹא הִיָּה כְּפִנוּתָם לְהַנּוֹת מִן הַקְדָּשׁ וְאַפ"ה קָרִי לִי מִתְּפִנּוּן הוּאִיל וּמִתְּפִנּוּן לְרֵאוֹת וְעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה הָרְאָיָה בְּיָדֵים: וְכִזָּה מְיוֹשֵׁב מֵה דְּקָשָׁה בְּהָא דְּאֶמְרִינַן בְּנִדְרִים (דָּף פ"ד) הָאוּמֵר קוֹנָם כְּהֵנִים וְלוֹנִים נְהֵנִים לִי בָּאִים וְנוֹטְלִין בַּע"כ וְקָאֵמֵר שֵׁם בְּש"ס דְּזֶהוּ רַק לְמ"ד טוֹבַת הַנְּאָה אִינָה מְמוֹן אֶבֶל לְמ"ד טוֹה"נ מְמוֹן אִסוּרִים לִיטְוֹל וּמוֹקֵי הַתָּם כְּתָנָאֵי עֵי"ש וְאַמְאֵי הָא לִר"ש דְּקִי"ל כְּוֹתֵי דְּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף לִיטְוֹל לְמ"ד טוֹה"נ מְמוֹן דְּהָא אִינוּ מְכֻוֹן לִיטְוֹל לְהַנּוֹתוֹ אֶלָּא לְקִיָּים מְצֻנָת נְתִינָה לְכַהֵן וְדַעַת הַר"ן ז"ל (בְּדָף ל"ה) שֵׁם דְּהַמְדִיר אֶת חֲבִירוֹ מְנַכְסִיו עוֹבֵר הַמְדִיר אִם הִתְנַהֵן וְלֹא הַמְדִיר וְהַמְדִיר וְדָאֵי דְּאִינוּ מְכֻוֹן לְהַנְּאֵת הַמְדִיר אֶלָּא לְקִיָּים מְצֻנָת נְתִינָה וְהוּי דְּשֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף פ"ר מ"מ הָא כְּתַב הַר"ן ז"ל בְּפ' גִּיה"נ דְּגִבֵי אִסוּר הַנְּאָה שְׂרֵי פ"ר עֵי"ש בְּדְבָרֵינוּ וְא"כ ה"נ הָא רִשְׁאֵי לִיטְוֹן לְהֵם דְּהוּי דְּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף אִם גִּימָא דְּאִסוּר מִשׁוּם דְּחִיָּישִׁין שְׂמָא יִטְוֹן לְהֵם בְּכֻוֹנָה לְהַנְּוֹתָם מ"מ כְּשֶׁהֵם בָּאִים וְנוֹטְלִים בַּע"כ וְדָאֵי דְּשְׂרֵי וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂנֵהֵנִים מְמַנּוּ בְּטוֹה"נ כִּינּוּן דְּלָאוּ מְדַעַתְיָה נִתְּן לְהֵם וְלֹא מִתְּהִי מִמָּה שְׂמֵהֵנָה אוֹתָם דְּכֻמוֹ דְּבְנֵהֵנָה מִקְרֵי דְּשֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף ה"נ הִיכִי דְּהָאִסוּר בְּמֵהֵנָה לְפִי דְּבָרֵי הַר"ן ז"ל כְּמוֹ הִכָּא בְּמְדִיר חֲבִירוֹ מְנַכְסִיו נְמִי מִקְרֵי דְּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף אִם אִף בְּפִסְיָק רִישָׁא א"ו כְּמ"ש דְּכָל כַּה"ג בְּשָׂאָר אִסוּרִים לֹא מִקְרֵי דְּבָר שֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף לֹא בְּהַדְיָא אִף שְׂאִין כְּפִנוּתוֹ לְהַנְּוֹתוֹ רַק לְקִיָּים מְצֻנָת נְתִינָה לְכַהֵן וְדָאֵי אִסוּר לְמ"ד טוֹה"נ מְמוֹן וְהָא דְּאִסוּר אִף אִם בָּאִין וְנוֹטְלִין בַּע"כ אֶפְשָׁר דְּמְדַרְבְּנָן אִסוּר דְּגִזְרִינַן שְׂמָא יִטְוֹן לְהֵם מְדַעַתוֹ וְעוֹבֵר אֶבֶל יַחַל: וְלַדַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּהַמְדִיר עוֹבֵר בְּבַל יַחַל וְדָאֵי דְּאִסוּרִין לִיטְוֹל בַּע"כ וְלֹא מִקְרֵי דְּשֶׁאֵין מִפְּנֵי הַתּוֹסֵף אִסוּרִין כֹּל שְׂעוֹשֶׂה הַדְּבָר בְּיָדֵים לֹא מִקְרֵי אִינוּ מִתְּפִנּוּן וְהָא נוֹטְלִים בְּיָדֵים וְנִהְיִים מְמַנּוּ לְמ"ד טוֹה"נ מְמוֹן אֶבֶל אִי הִנָּה אֶמְרִינַן דְּגַם בְּשָׂאָרֵי

איסורין מיקרי כה"ג דבר שא"מ אף שעושה הדבר בידיים מחמת שאין מתכוון לעצם
האיסור שיש במעשיו.

ה"נ הנה לן למישרי ליטול בע"כ שאין הפהנים מתכוונים ליהנות ממנו רק דידהו שקלי
וממילא נהנין ממנו בטוה"נ שלו ופ"ר בהנאה שרי כמ"ש הר"ן ו"ל א"ו כמ"ש דזהו
מיקרי מתכוון ממש בשאר איסורין: וגבי מוכרי פסות דסובר ר"ש דמוכרים פדרך
משום דסובר דשא"מ מותר אע"ג דהתם נמי לובש הבגד בידיים ואפ"ה קרי דשא"מ התם
נמי כל שאינו לובשו להתחמם ולהגן עליו מפני החמה או מפני הצניזה לא מיקרי לבישה
דהכי אמרינו (בפ"ק דיבמות) דאי פתב רחמנא בגד פלאים שעטנו לא יעלה עליה ה"א
כל העלאה אסור ואפילו מוכרי פסות ופרש"י ו"ל התם ואפ"י מוכרי פסות דלא מכונן
להנאת חימום והרמב"ן ו"ל שם בחי' הקשה עליו ונ"ל דהא אינו מתכוון הוא פלוגתא
דר"ש ורפ"ן ואפ"י ור"ב נמי פליגי באפשר ולא מכונן ומייתי התם נמי ברייתא דמוכרי
פסות ובלבד שלא יתכוון בחמה מפה"ח ואוקמה כר' שמעון ודבר שאין מתכוון לאו
מהכא נפקא התיירא דידיה ועוד דאנו לר' יהודה קיימינו אלא האי מוכרי פסות דהכא
בשאינו נהנה בהן כלל כגון בימות החמה ואינו עומד בחמה שאינו אלא מצטער בהן
ולדברי הפל פינון דלית בו הנאה שרי אבל פשהוא נהנה בהן בחמה מפה"ח ובגשמים
מפני הגשמים אלא שאינו מתכוון פלוגתא דר"י ור"ש עכ"ל הרי דכשאינו נהנה מן הבגד
שרי לכ"ע ולהכי שני קרא לכתוב לשון לבישה ולא העלאה משום דסתם לבישה הוא
להנאתו ופלוגתא דר"י ור"ש פשנהנה רק שאינו מתכוון להנות.

א"כ שפיר קרי לה דשא"מ אף שלובשו בידיים דמה שלובשו הוא רק העלאה בעלמא
ואין זה שורש האיסור רק מה שמתחמם ממנו ולזה אינו מתכוון כלל וקרינו ליה דשא"מ
דקא עצם האיסור הוא הנאת חימום והוא עושה העלאה בעלמא ואפשר להיות העלאה
בלי הנאת חימום להכי מיקרי שנהנה בחימום אינו מתכוון: ולהכי נמי אמרינו בסנהדרין
(דף פ"ח) גבי זקן ממרא למ"ד לולב צריך אגד שאם הוסיף ממין אחר עובר אבל תוסיף
אע"ג דהאי גברא לא פינון כלל להוסיף על מצות התורה שהרי הוא סבור שהוראת הזקן
הי' פדין תורה ונהלכהפדבריו אפ"ה העושה פהוראתו עובר אב"ת ולא אמרינו דהוי דבר
שא"מ שהרי אינו להוסיף על דברי תורה ואף דהתם לפרושי דברי ר' יהודה קאתי דאיהו
הוא דקאמר אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מד"ס ויש בו פדי
להוסיף ואם הוסיף גורע ור"י הא סבר דשא"מ אסור מ"מ הא אמר התם גם לחכמים
דסברי א"צ אגד יש בו פדי להוסיף היינו שעובר אב"ת עיי"ש בתוס' ולא קרי לה דשא"מ
והיינו נמי פינון דהוא מוסיף בידיים על מצות התורה ומקיים בו מצותו אף שלא פינון
להוסיף מיקרי מתכוון להוסיף שהרי מתכוון לעשות מצות לולב בה' מינין אף שאין
פונותו להוסיף על דברי תורה וכן אמרינו בר"ה (דף כ"ח) לעבור אבל תוסיף בזמנו לא
בעי פנונה ולהכי במתן ד' שנתערבו במתן א' אם ינתן במתן ד' יעבור אב"ת אף שאינו
מכוון להוסיף ועושה זה מחמת התערבות מ"מ עובר דמכל מקום מוסיף הוא וכמ"ש
דבשאר איסורי תורה כל שעושה המעשה בידיים וא"א למעשיו להתחלק ולהבדל מן
האיסור לא מיקרי דבר שאין מתכוון כ"ז נלע"ד: סימן זה שאלה עובדא הוי שפכתבו
ס"ת ואחרי שנגמרה בשלימותה נודע שעור א' מהעורות היה עור בכור תם ששחטוהו
בשוגג מה דינו של ספר זה אם מותר לקרות בו: תשובה איתא בגיטין (דף כ') שלחו

מתם כתבו על איסורי הנאה פשר וכתבו הר"ן והריטב"א ז"ל (הובא דבריהם בש"ע אה"ע סימן קכ"ד) דכשר אפי' באיסורי הנאה העומדים להתבוער ומיהו לר"ש דסובר פל העומד לשרוף פשרו דמי פסול דכמאן דליתנייהו דמנין עכ"ל (לפי הגוססא שהגיה בדבריהם הגר"א ז"ל) וזה פשוט דאף ר"ש לא קאמר דכמאן דליתא דמי אלא בדבר הצריך שריפה אבל לא בדבר הצריך קבורה.

והכי מוכח במנחות (דף ק"ב) דפריד' לר' שמעון נותר ופרה אמאי מטמא טומאת אוכלין הא פשרופין דמנין ומשני חיבת הקודש מפשירתו ואפתי קשה דלעיל (דף ק"א) קאמר ר"ש בבב"א דבשר בחלב מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לו שעת הפיזור והא בב"א ליכא חיבת קודש ונימא דכמאן דליתא דמי א"ו דבב"א הואיל וא"צ שריפה אלא קבורה לא אמרינן ביה כמאן דליתא דמי וביבמות (דף ק"ג) דפריד' לרבא דאמר חלצה בסנדל המנוחלט פסול משום דכמכ"ש מהא דתניא בית המנוחלט מטמא מתוכו ומאחוריו ולא אמרינן דלא מיקרי בית משום דלנתיצה קאי ולא מחלק בין סנדל דבעי שריפה לבית דלא בעי אלא נתיצה כמו שחלקנו לר"ש בין שריפה לקבורה וי"ל דנתיצה דמי ממש לשריפה הואיל והוא מחויב לכלות הדבר משא"כ קבורה דאינו אלא הטמנה לא דמי לשריפה ומשו"ה בשופר של עבודת כוכבים דישאל דאין לה ביטול אמרינן כמכ"ש אע"ג דאינו בשריפה אלא שוחק וזורה לרוח כדאיתא בע"ז (דף מ"ד) ובנקברין לא אמרינן כמכ"ש כדמוכח בדברי התוס' בסופה (דף ל"ה) ד"ה לפי: וכיון שביארנו דבנקברין לא אמרינן כמאן דליתנייהו דמי אם כתבו ס"ת או גט על עור בכור תם שנשחט בגבולין פשר אף לר"ש דדבר ברור הוא דעור מבכור תם שנשחט בגבולין א"צ שריפה אלא קבורה והא דאמרינן בזבחים (דף ק"ד) והלכתא העור בשריפה והבשר בקבורה עיין רש"י ז"ל דלא גרס ליה פלל משום דכיון דאנו בבכור שנשחט בגבולין קיימינן כדאמר שם דר"ע קמ"ל דאפילו בגבולין וא"כ מה ענין שריפה בכאן דאין שריפה אלא בקדשי המקדש והר"מ גרס לה ומפרש דחכמים לא קאי אדר"ע דמייירי בבע"מ בגבולין אלא מילתא אחריתא דבכור שנשחט בעזרה ונמצא טריפה העור בשריפה והבשר בקבורה וכ"כ בפירוש המשניות על משנה זו יעו"ש וכן מבואר בחיבורו (ה' בכור) שכתב בכור שנמצא טריפה אם תמים הוא העור בשריפה וזה ודאי דמייירי בשחט בעזרה דהא לא קתני אם עבר ושחט א"ו דמייירי בסתם שחיטתו שהוא בעזרה.

ועוד דהא כתב כמו שביארנו בה' פסולי המוקדשין והוא בפ"ט ה"ח ושם כתב להדיא לדיו זה לענין קדשים והכ"מ כתב שם במקור הדין שהוא פסק פחכמים בזבחים (דף ק"ד) אלמא דחכמים בגשחט בעזרה מייירי אבל בגשחט בגבולין פשיטא דלא בעי אלא קבורה ואף שהתוס' בזבחים (דף ע"א) ד"ה ובטריפה כתבו בקושיותם להא דדרשינן והמת יהי' לו דכתיב גבי בור למעוטי שור פסוה"מ דהא לר"ע יאותו הפהגים בעורו ותי' דבאמת הו' דרשא אתי פחכמים דאמרו העור בשריפה משמע מדבריהם דעור שפסוה"מ שמתו בשריפה.

וא"כ כש"כ פשחט בחוץ קודם שנפל בהם מום דבעי שריפה מ"מ בבכורות (דף ל"ב ע"ב) חזרו בהם ופסקו דעור בכור תם שנשחט בחוץ הוא בקבורה כדאמרינן בכל זוכתי גבי בכור יקבר וכ"כ בהדיא בב"ק (דף ע"ו) ד"ה שחיטה עיי"ש: ובאמת קושיותם מב"ק

לא זכיתי להבין דהא ר"ע ה"ק דבכור בע"מ שגנשחט בגבולין ונמצא טריפה אחר ההפשט העור מותר כיון שלא נודע טריפתו קודם הפשטו דכמו דבדקדשים אם לא נודע טריפתו עד אחר הפשטו שחיטתו מתרת פן בגנשחט במומו בחוץ השחיטה מתרת העור שגנשחט קודם שגנמצא טריפה אבל נמצא טריפה קודם ההפשט דאז אין זריקה מתרת בתם אין השחיטה מתרת בבע"מ וכ"ז מבואר ברש"י שם בהדיא וא"כ פסוה"מ שמתו ודאי דאסורין דלא עדיף מנשחט ונמצא הטריפות קודם ההפשט ושפיר מיקרי אין המת שלו וצ"ע: איברא דלענ"ד יש פאן חששא אחרת דכיון דקיי"ל ס"ת בעי עיבוד לשמה והספימו כמעט כל הפוסקים לפסול בדיעבד בלא נתעבד לשמה ובסנהדרין (דף מ"ח) מדמינן עיבוד להזמנה ולפרש"י ו"ל רשב"ג דסובר דבעינן עיבוד לשמה הוא מטעם דסובר הזמנה מילתא היא והזמנה הוא מטעם יחוד כדמדינן התם הזמנה ליחוד דטומאה ובב"ק (דף ס"ו) אמרינן משכבו ולא הגזול ופי' התוס' דאם גזול עור של חבירו ויחדו למשכב דאינו מקבל טומאת מדרס דלא מהני יחוד לדבר שאינו שלו ועיין ברמב"ם ו"ל (ה' פלים) ובמל"מ דלא בטומאת מדרס ליחוד הדין פן אלא ה"ה בכל הטומאות וא"כ דבר ברור הוא דאם גזול עורות של חבירו ועיבדן לשם ס"ת דאסור לכתוב עליהם ס"ת היכא דלא נתפנון לגזולן דאם נתפנון לגזולן קנאו בשינוי מעשה ואפשר דהוי מהב"ב] דלא מהני יחוד בדבר שא"ש וא"כ עורות של איסורי הנאה דקיי"ל דלאו דידי' נינהו ולא ברשותו קאי כדאמרינן בב"ק (דף כ"ט) ב' דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הפתוב פאליו הם ברשותו חמץ בפסח ובור ברה"ר (ובדף ע"א) איתא שור הנסקל לאו דמריה קא טבח וכן (דף מ"ה) שור הנסקל משנגמר דינו הקדישו אינו וכן משמע בבכורות (דף י"א) בפ"ח ל"ד דאסור בהנאה אין לו בו זכות ולא מהני יחודו ועיבודו כמו בדבר שא"ש מלבד דיש לדמותו להקדש טעות וכן יחוד טעות ודאי דאינו מועיל]: והא דאמרינן בזבחים (דף פ"ח) אין מביאין מנחות ונסכים מן המדומע ואצ"ל מערלה וכלאי הכרם ואם הביא לא קדוש וקאמר בגמ' דלא קדוש להביא אבל קדוש ליפסול אלמא דמצוי להקדיש איסורי הנאה.

נ"ל דיש לחלק בין קדושת פה לקדושת פלי דשם מיירי שהניחו בכלי שרת ואף דכלי שרת אינן מקדשין אלא מדעת (סוכה דף נ') מ"מ האי דעת דכ"ש לא הוי מטעם יחוד רק דבעינן שיטתו בכלי ע"מ שיקדשה הפליאבל קדושת פה נראה דלא מהני באיסורי הנאה דלאו דידיה נינהו ועוד אפשר לומר דהא דקדוש ליפסול קאי באמת אדוממע אבל ערלה וכה"כ לא קדוש כלל ואף שלפני התוס' הו' מדומע דקאמר היינו מדומע דערלה וכה"כ ואכתי איסורי הנאה נינהו מ"מ הא יש תערובות היתר וקדוש היתר וקמ"ל דלא נימא הואיל ואסור להביאם לא מהני בהו קדושת פלי כלל.

ובתוס' משמע דלא גרסי פאן ערלה וכה"כ: אמנם מצאתי סתירה לסברא זו בדברי התוס' פסחים (דף ל"ג) שכתבו דהא דיליף רנב"י דמפריש תרומת חמץ אינה קדושה מקרא דלו ולא לאורו קאי אליבא דריוסה"ג דחמץ בפסח מותר בהנאה אבל לרבנן דחמץ בפסח אסור בהנאה א"צ קרא דלו דנפקא ליה מתתן או מאת הקודש עכ"ל ולדברינו הא לרבנן ל"צ שום קרא דתפוק ליה דלא מהני הפרשתו באיסה"נ דלאו דידי' נינהו ומצאתי בגליון הש"ס שעמד הגרע"א זצ"ל ע"ז ואין לחלק ולומר דהא דאמרינן בכל דוכתי דאיה"נ לאו ברשותו קאי היינו דוקא איה"נ הנקברים הואיל ואפון אסור ול"ל לבעלים שום זכיה

בגנונייהו אַבְל איה"נ הנשׁרפֿין דאָפֿרן מוֹתֵר לֹא יצֵא עֲדִינן מְרֻשׁוֹת בְּעֵלִים דְּלֹא כֵן פֿתֵב רַבִּינוּ הֶרִיטְבֿ"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לְמַס' קִידוּשֵׁין בְּהָא דְהַמְקַדָּשׁ בְּעֶרְלָה וְכַה"כ כּו' אֵינְהָ מְקוֹדָשֶׁת וְהַקְשָׁה שָׁם דְּהָא יְכוּלָּה לִיקְהַנּוֹת מֵאַפֿרָן וְתִי דְכִינּוּ דְהַשְׁתָּא לֹא דִידְנִי נִינְהוּ לֹא יִהִיב לָהּ מִיַּדִּי וְאַף אִם הִיא נִהְיִיתָ לְאַחַר שְׁנַעְשֵׂהָ אֶפֶר לֹא מִפְּחוּ קָא זְכַתָּה וְגִדּוּלָה מְזוּ פֿתְבוּ הֶר"ן וְהֶרֶשֶׁבֿ"א ז"ל בְּנִדְרִים (דָּף פ"ה) דְּהָאֹסֵר פִּירוּתָיו עַל עֲצָמוּ בְּקוֹנָם יְכוּלִים אַחֲרִים לְזַפּוֹת בָּהֶם ע"כ וַא"ל דְּשָׁם הַטַּעַם דְּכִינּוּ דְאַסְרוּ ע"ע גְּלִי דַעְתָּיָה דְּלֹא נִיחָא לִי בָּהֶם וְהוּי הֶפְקֵר דְּהָא דַעַת הֶרֶשֶׁבֿ"א ז"ל דָּאָם שְׂאֵל עֲלֵיהּ יְכוּל לְהוֹצִיאָן מִיַּד הַזּוֹכָה בְּהוּ וְאִי נִימָא דְזַכּוּתוֹ הִנֵּה מַחֲמַת שְׁהַפְקִירוּן מֵאִי מְהַנִּי שְׂאֵלָה א"ו דְּכִינּוּ דְנֶאָסְרוּ עֲלָיו יֵצְאוּ מְרֻשׁוֹתוֹ דְּכָל אִיה"נ לֹא בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי: וְעוֹד י"ל דְּאָף הַתּוֹס' שְׁפִתְבוּ בִּפ' כ"ש (דָּף כ"ט) דְּהָא דְמַקְדָּשׁ בְּעֶרְלָה מִיַּדִּי בְּאַמַּת שְׂאִין הָאֶפֶר שׁו"פ דְּבִישׁ שׁו"פ בְּאַפֿרָן מְקוֹדָשֶׁת ג"כ סְבָרִי דְנִשְׁרַפֿין לֹא בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי וְאַפ"ה מְקוֹדָשֶׁת דְּבִנְתִּינָתוֹ גֵּרַם לָהּ הִנְאֵת הָאֶפֶר דְּהַדְּבָר מוּכַח דְּאָף נִשְׁרַפֿין לֹא בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי דְהָא קְאָמַר בְּגִמְרָא דְחַמֵּץ לְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ אֵינּוּ יְכוּל לְבַטֵּל מִשּׁוּם דְּאֵינּוּ בְרֻשׁוֹתוֹ ש"א וּפְרִיָּהּ מְהָא דְתַנְיָא הִנֵּה יוֹשֵׁב בְּבַהמ"ד כּו' מְבַטֵּל לָהּ בְּלִבּוֹ כּו' א' שְׁבַת וַא"י ו"ט וְאַמַּאי לֹא מְשַׁנִּי דְאַתֵּיָא כּר"י דְסוֹבֵר דְלֵאח"ז אִיסוּרוֹ חַמֵּץ בְּשַׁרְיָפָה (וּכְפִי שִׁיטַת הַתּוֹס' דָּף י"ב) וַא"כ מוֹתֵר וְשִׁפִּיר קָאִי בְרֻשׁוֹתוֹ וְיְכוּל לְבַטֵּל אָף לֵאח"ז אִיסוּרוֹ וְאַף דַּא"י לְשׁוֹרְפוֹ אֵינּוּ מְחַנְיָב לְעֵשׂוֹת בְּעוֹר אַחַר כְּדַמְקָשׁוּ לִיהּ חֻקִּים לֹא מְצָא עֲצִים לְשׁוֹרְפוֹ יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבְטֵל וַא"ל דְּלֹא מְצִי לְאוּקְמִי בְּרִייתָא דְמְבַטְלָהּ בְּלִבּוֹ בִּיו"ט כּר"י דְלר"י פִּינּוּן דְּבְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי מִטַּעַם הָאֶפֶר לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל בְּלִב דְּהָא דְבִיטוּל מְהַנִּי הוּא מִשּׁוּם דְּבִלֵּא"ה לֹא בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי כַּמֶּשׁ"כ הֶר"ן בְּרִישׁ פְּסָחִים.

דְּמַדְבְּרִי הַתּוֹס' (דָּף ד') ד"ה מְדַאֲוֵרִייתָא מְשַׁמַּע דְּבִיטוּל הוּי הֶפְקֵר גְּמוּר וְעוֹד דַּא"כ הוּי סְתָמָא דְגִמְרָא דְפָסִיק דְלֵאח"ז אִיסוּרוֹ לֹא מְהַנִּי בִּיטוּל דְּלֹא כּר"י דְלר"י בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי מִטַּעַם הָאֶפֶר וַא"כ אַמַּאי פְּסָקוֹ הַתּוֹס' (דָּף כ"ז) כּר"י א"ו דְּאָף לר"י לֹא בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי אָף שְׁאַפְרוּ מוֹתֵר וְכַמֶּשׁ"ש הֶרִיטְבֿ"א ז"ל: וְלִינְיָשׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּמְשַׁמַּע מְדַבְּרִיָּהֶם דְּאָף לְרַבְּנָן צְרִיָּהּ קְרָא דְמַפְרִישׁ תְּרוּמַת חַמֵּץ אֵינְהָ קְדוּשָׁה נ"ל דְּהַמְעֵינּוּ בְּדַבְּרֵיהֶם יִרְאֵה דַעֲקִיר פְּוּנָתָם לְהוֹכִיחַ דְרַנְב"י אֲזִיל אֵלֵיבָא דְרִיָּה"ג מִשּׁוּם דְּאִי נִימָא דְאַזְזִיל אֵלֵיבָא דְרַבְּנָן לֹא מְקַשָּׁה מִיַּדִּי מִתּוֹרָם מִן הַטָּמֵא דְמְהַנִּי בְּדִיעֵבַד הַהַפְרָשָׁה דְתְרוּמָה טְמֵאָה מוֹתֵר בְּהִנְאָה מִשָּׂא"כ חַמֵּץ וְזֶה הוֹכִיחוּ דְקָאִי אֵלֵיבָא דְרִיָּה"ג דְחַמֵּץ מוֹתֵר בְּהִנְאָה וְאַפ"ה אֵינּוּ קְדוּשׁ: וּמַעֲתָה אִם יֹאמְרוּ דְלְרַבְּנָן ל"צ קְרָא דְתַפּוּק לָן דְּאֵינּוּ יְכוּל לְהַפְרִישׁ מִיַּדִּי דְּלֵאֵו דִּידְנִי עֲדִינּוּ נּוּכַל לּוֹמַר דְרַנְב"י אֵלֵיבָא דְרַבְּנָן וְאַיְצְטְרִיָּהּ קְרָא דְלוּ לְמַאן דְּאִית לִיהּ אֵין אַחַע"א אִפִּי בְּכוּלָּל וְלִדִּידְנִי לֹא חֲנִייל אִיסוּר חַמֵּץ אֶטְבֵּל וַא"כ לֹא נֶאָסֵר עֲדִינּוּ בְּהִנְאָה וּמִשּׁו"ה הִנֵּה יְכוּל לְהַפְרִישׁ דְאַפְתִּי בְרֻשׁוֹתוֹ קָאִי וְאַיְצְטְרִיָּהּ לְמִילָף מְלוּ וְלֹא לְאוּרוֹ מִשּׁוּם דְּכַשְׁפִּירִישׁ יֶאֱסֵר בְּהִנְאָה דְאַז זֵלַף הָאִיסוּר טָבֵל וְיַחְזוּל אִיסוּר חַמֵּץ ע"כ הוֹצֵרְכוּ לְהוֹכִיחַ דְלְרַבְּנָן נְפָקָא מֵאַת הַקְּוֹדָשׁ וְע"כ דְקָרָא דְלוּ קָאִי אֵלֵיבָא דְרִיָּה"ג דְמוֹתֵר בְּהִנְאָה וְאַפ"ה אֵינּוּ קְדוּשׁ וְשִׁפִּיר מְקַשָּׁה מִתּוֹרָם מִן הַטָּמֵא דְקְדוּשׁ וְעֵינּוּ בְּרַמְבַּ"ם דְּלֵאֵו דּוֹקָא לְעַנְיַן מְלָקוֹת אֶמְרִינּוּ אַחַע"א אֵלָא אָף לְעַנְיַן אִיסוּר דְּלֹא נֶאָסֵר כָּלֵל בְּהִנְאָה שְׁהָרִי הֶרַב פֿתֵב כֵּן בְּפַהמ"ש בְּכְרִיתוֹת בְּמִשְׁנֵה דִישׁ אוֹכֵל אֶכִּילָה א' דָּאָם בִּישְׁל בְּשׂוּר טְמֵא בְּחֵלֵב דְּלֹא נֶאָסֵר בְּהִנְאָה כָּלֵל דְּלֹא חֲנִייל אִיסוּר בְּב"ח ע"ש: אַמְנָם קָשָׁה לִי בְּהָא דְאֶמְרוּ פֿתְבוּ עַל אִיה"נ כְּשֶׁר דְּנֵהִי דְמַסְקִינּוּ דְהָאִי וְנָתַן דְּכַתִּיב לֹא נְתִינַת שׁו"פ הוּא אֵלָא נְתִינַת גַּט מ"מ

הא לקמן (דף כ"א) פשיט דאשה ידעה לאקנויי מהא דתנו האשה כותבת גיטה ש"מ דהאשה מקנית הגט להבעל וא"כ הרי חזינו דבעינו שיהא הגט משל הבעל וא"כ בכתבו על איה"נ דלאו דידיה ניהו למה פשר ולכאורה הנה אפ"ל דבאמת לא קפדינו שיהא הגט משל הבעל אלא שלא יהא משל האשה דדבר שהוא שלה מכבר לא שינה לומר ונתן בינה ולהכי פשיט שפיר מאשה כותבת גיטה דידעה לאקנויי דאל"ה הני שלה ופסול וכדמספקא לן לעיל (דף כ') בה"ז גיטה וכתנפתה דכינון שהוא שלה בתורת פרעון כתובה לא הוי נתינת גט אבל ראיתי להר"ן והריטב"א ו"ל בחי' שכתבו דאם הסופר קונה גייר מן השוק א"צ לזכות להבעל דהוא בעצמו זוכה לו ואם פותב על הגייר שלו צריף לזכות לו ע"י אחר מבואר מדבריהם שאנו מקפידין שיהא משל הבעל וא"כ צ"ע אמאי פשר בכתבו על איה"נ: עוד צ"ע בעירובין (דף ל"ד) דמבואר שם דאם אמר כפר זה עלי מערבין לו ביה אי לאו משום גזירה שמה יאמרו מערבין בהקדשות ואמאי מערבין הא אנו קיי"ל (דף פ') דאחד עירובי תחומין או ע"ח או שתופי מבואות צריף לזכות והינו דבעינו שיהא העירוב משל המערבין עליו.

וא"כ קונמות דלאו דידיה ניהו אמאי מערבין בו כמו שהבאתי לעיל בשם הרשב"א והר"ן ו"ל: זה נראה עכ"פ לענ"ד דיחוד לא מהני באיה"נ ואין לומר דמהני העיבוד מטעם שפבר נתבטל עור הבכור בין שארי עורות ואזיל איה"נ מיניה דל"מ אם נתעבד עור הבכור בפ"ע דלא נתבטל בשעת העבוד אלא אפילו אם נתעבד עם כמה עורות ביחד מ"מ פינו דבשעת העיבוד לא נודע שיש פאן איסור כלל לא נתבטל אז דבביטול בעינו דיעה כדאמרינו (פ"ה דתרומות) בסאה תרומה שנפלה וחררה ונפלה סאה אחרת דבעינו דיעה וכל זמן שלא נודע מצורפין הן (ועיין ביור"ד סימן צ"ט ובש"ף שם ס"ק כ"א) וא"כ ה"נ לא נתבטל העורקודם העיבוד ולא היה העיבוד מועיל וא"ל דאף דלא היה העיבוד מועיל מ"מ אח"כ נידון דין ביטול לעור שלא נתעבד לשמה בין רוב עורות שנתעבדו לשמן דז"א דכל כה"ג לא מהני ביטול דכינון שס"ת שחסרה יריעה אין קורין בה כדאיתא בגיטין (דף ס') ע"ש דגרע טפי מחומשין וא"כ אנו צריכין גם להיריעה הפסולה להשלים הס"ת ע"כ אין אנו יכולין לבטלה דאיך נימא דבטל ומצטרף להשלים: ובהו אפשר ליישב מה שהקשו התוס' בסופה (דף ל') על הא דדריש בפסחים דא"י במצה של טבל משום שאין איסורו משום כל תאכל חמץ תפוק ליה דהוי מהבב"ע ועיין בך"ן שכתב באמת הטעם משום מהבב"ע וכן הרמב"ם ו"ל פסק דא"י במצה של טבל וע"כ משום מהבב"ע דהא אנו קיי"ל איסור חע"א בכולל וא"כ הני שפיר איסורו משום בת"ח: ולדברינו הנ"ל א"ש דנ"מ אם אכל זית מצה ורוב הזית הי' מחולין מתוקנים ומיעוטו מטבל.

ועתה לטעמא דמהב"ב ודאי דיצא דכינון דנתבטל אין פאן עבירה כלל משא"כ לטעמא דבת"ח פינו דרחמנא פסליה לטבל לצאת בה ידי חובת מצה אף שנתבטל הטבל מ"מ אינו מצטרף להשלים הזית דדמי לאורז שאינו יוצא בה משום שאינו ממין שפא לידי חמוץ וה"נ טבל אינו משום כל תאכל חמץ וא"ל דמידי הוא טעמא אלא משום שאין איסורו משום בת"ח ובחצי זית הוי שפיר אסור משום בת"ח ועיין תוספת חולין (דף ק"ב) ד"ה שאין דאיסור מלקות חל על חצי שיעור ואילו הני האי זית שאכל חמץ הי' חל איסור חמץ על איסור טבל דבאיסור חמץ יש בו שיעור מלקות ובאיסור טבל אין בו

שיעור מלקות דז"א דהא מ"מ האי משהו דטבל לא מצטרף לשיעור וזת מצה דהוא בעצמו אין בו משום בת"ח ודמי לאורז ועוד דהא רב ששית מוקים לה להך ברייתא כר' שמעון ואיהו סובר כל שהו למכות ולדיניה ודאי דלא חגיל איסורא דחמץ על איסורא דטבל אף בתצי שיעור דגם בח"ש יש מלקות [ועיין שם בתוס' דעיקר דחגיל על ח"ש הוא משום מלקות וא"כ ודאי דאינו יוצא ולרבינא דמוקים לה אף פרבנו ומטעמא דבעינו שלא יהא איסורו אלא משום בת"ח ודאי דאינו יוצא בכה"ג דהא התצי וזת טבל אף שאין בו מלקות מ"מ איסור טבל יש בו משא"כ לטעמא דמהב"ב ודאי דיצא בכה"ג ולהכי הוצרכו ללמוד מהאי קרא ועיין בנדרים (דף נ"ט) גבי בצלים שתקנם וזרעם מתעשרת לפי פולה ונהיגו משום דחלק בצל המתקן בטל בגידולין משום דגידולין מבטלין העיקר וקאמר שם ר"ח מאן צניית לה ולר' יוחנן רבך וכי היתר שפיהם להיכן הלה ופירש הר"ן ו"ל ו"ל נראה בעיני דהכי מקשה אפילו תימא דגידולין של היתר מבטלין עיקר של איסור התיב טעמא משום דכיון דרבו גידולין על עיקרו נמצא שפשוט כל אינו טועם טעם איסור כלל הלכך אעפ"י שאיסור שבו מעורב בתוכו ולא אזיל לי' לעלמא שרי אבל גבי מעשר פיון דלפי חשבון הטבל חייביה רחמנא לעשורי הך אמאי מתעשרת לפי פולה וכי היתר שפיה להיכן הלה עכ"ל הרי דסובר ר"ח דלא שייך ביטול אלא לבטולי איסור אבל לא להחשב פמתבטל בדבר שתלוי בחשבון ואף דפסקינן התיב כר' יוחנן דמתעשרת לפי פולה התיב איכא למימר דלחומרא אמרינן דבטל אף למחשב פולה טבל אבל לקולא לא אמרינן ביטול כה"ג ועוד מחלק התיב הש"ס דדוקא היכא דטרח לבטולי אמרינן דהלה היתר שבו אבל היכי דלא טרח לבטולי אמרינן היתר להיכן הלה והכא הך לא טרח לבטולי שמאליו נתערבו העורות: מיהו מצאתי ביטול אף בדבר הצריך שיעור בב"ב (דף ס"ו) תוס' ד"ה מכלל שפתיבו הרשפ"ם ו"ל ור"ת דהא דאמרינן שאיבה דרבנן לא דעיקר שאיבה הני דרבנן אלא דמה"ת מים שאובין בטלי ברובא רק דרבנן פסלו בג' לוגין והתיב הך מייירי בדליפא שיעור מקנה לבד השאובין דבדאיפא שיעור מקנה כל מימות שבעולם אינן פוסלין את המקנה כמש"כ שם התוס' בשם ר"ת אע"כ דהשיעור הני עם השאובין ואפ"ה מדאורייתא בטל ברוב אלמא דבטלי ומצטרפי להשלים שיעורא דמקנה והא דאיתא באו"ח (סימן תנ"ג) בעשה עיסה מן הדגן ומן האורז דמבואר שם בבבאורי הגר"א ו"ל דצריך שיעור מדגן לבד האורז אלמא דאף שהאורז נתבטל אינו מצטרף להשלים השיעור ואפילו מאן דסובר דאף האורז מצטרף היינו משום גרידה ע"ש צריך לחלק דדבר שאינו ממין שיוצאין בו כלל אינו מצטרף כלל להשלים אף לאחר ביטול דדמי לעפר ועצים אבל דבר שהוא מינו רק דרחמנא פסליה כמו מים שאובין ומצה של טבל פיון שנתבטל שפיר מצטרף: ובזה יש ליישב מה שראיתי בדברי הגאון משפנות יעקב (חלק יור"ד) שהרבה להוכיח דבדברים פסולים כמו רובע ונרבע וטרופה לא אמרינן רואין אותן כאילו הן עצים מהא דדרשינן בפסחים (דף מ"ח) מן המאיתם ממותר ב' מאות שנשתיירו בבור מפאן לערלה שבטלה במאיתם ואי נימא דכל הפסולין אמרינן רואין אותן כאילו הן עצים א"כ למה לן לבטולי הערלה לימא רואין את הערלה כאילו היא עצים.

אלא ודאי דבערלה לא אמרינן רואין עד כאן דבריו ובאמת רש"י ו"ל פי' להדיא בזבחים (דף ע"ח) דדם פסולין היינו רובע ונרבע ולדברינו הנ"ל בטלה הוכחתו דמייירי בדליפא

שיעור ג'סוף שהצריכה התורה לקרן לבד הערלה ובלאו הביטול היה חסר השיעור ופסול אף דלא איכפת לו בהעלאת הערלה למזבח אבל השתא דנתבטל הערלה אף הערלה מצטרפת ויש פאן שיעור שלם דדבר שהוא ממין היוצאים בו מצטרף להשלים אחר שנתבטל מיהו נ"ל דכ"ז דוקא בדבר שפסולו בגופו ולא מחמת שמחוסר מעשה דבזה לא אמרינו ביטול ואם נתערב עור שלא נתעבד לשם ס"ת בעורות עבודין לשמן לא אמרינו דבטל העור שלא נתעבד דאטו משום דנתבטל ישיג המעלות שיש בהמבטל בקום עשה ודי לנו בדין ביטול במה שהפסול הולך מהמתבטל והגע עצמה מי שכתב ב' גיטין לגרש את אשתו באיזה שיצאה [דכשר למ"ד יש בריירה] ונתערב באלו הב' גיטין גט א' שלא נכתב לשמה אטו נימא דרשאי לגרשה בא' מהג' גיטין משום דגט הפסול נתבטל בגיטין הכשרין אתמהה.

א"ו דכל כה"ג דצריך מעשה פתיכה לשמה לא דיינינו בזה ביטול ובזבחים (בר"פ פל הזבחים) בנתערב מחטאות המתות בזבחים כשרי' דמדאורייתא הוי בטל אי לאו משום קביעותא אע"ג דבפסולין לא מהני מעשה המכשיר למזבח כמו שחיטה וזריקה התם פיון דנתבטל קודם השחיטה ממילא מהני ביה שחיטה וזריקה ובדם שנתערב בדם פסולין דפליגי ר"א ורבנן אי גוזרין גזירה במקדש משמע דמדאורייתא כשר לכ"ע ויעלו גם הפסולין למזבח אע"ג דהפסולין לא הוי בהו הכשר קרבן.

הא כתב שם רש"י ז"ל ותוס' דתרונייהו סברי רואין אותן כאלו הן עצים וא"כ לא איכפת לו בהעלאתו של דם הפסול רק חיישינו שלא יתבטל הכשר (ובדף ע"ט) בצלוחית של מי חטאת שנקלה לתוכה מים כ"ש שכתבו התוס' דמדאורייתא בטל המים ורבנן הוא דגזרו משום חומרא דמי חטאת התם נמי לאו מחוסר מעשה הוי רק דרחמנא פסלה לשאר מימות.

ואף דבעינן מים חיים אל פלי שתהא חיותו בכלי הא זהו מעלה דרבנן פדאיתא בפסחים (דף ל"ה) ובמס' פרה (פ"ט משנה ז) שם באפר מקלה שנתערב באפר פרה דפליגי נמי ר"א ורבנן דרבנן סברי דהולכין אחר הרוב לטמא ולא לטהר ור"א סובר מקדשין בקו אפשר לומר דהתם מה"ת נמי לא בטלה משום דלמא מזה באפר מקלה וע"י ביטול לא נחשבהו באפר פרה בכל קדושתו ולא מהני ביטול להחשיב פלו באפר פרה והא דאר"א דמדקדשין מיירי נמי פדמוקי לה אמוראי בזבחים שם כגון שנתערב א' בא' או משום דיש בקלה והזאה א"צ שיעור: מיהו בזה שפסולו מטעם עיבוד אפשר לסמוך אר"מ גאון הביאו הש"ך (בסי' רע"א) דבשעת הדחק יש להכשיר ס"ת אף על עורות שאינן עבודין לשמן ואם נבא לפסול הכתיבה מטעם מהב"ב כפר כתבו התוס' (בפ"ג דסוכה) דבולב של אשירה לא שייך מהב"ב דלא שייך מהב"ב אלא אם בשעת עשיית המצוה עושה העבירה כמו לולב הגזול אבל אם עושה מצוה בדבר שהוא עבירה לית לו בה ועיין בשאר שהבין בדעת הרמב"ם ז"ל שגם בכה"ג אמרינו מהב"ב ולמד פן ממש"כ (בפי"א מה' איסורי מזבח) דאין מביאין מנחות ונסכים מערלה וכה"כ משום מהב"ב ע"כ אף דבשעה שמביא הקרבן לא נהנה מידי משום דמללה"נ אבל באמת המל"מ כתב שם דדעת הרמב"ם דבקרבו אמרינו שפיר מצות ליהנות ניתנו וא"כ הוי שפיר מהב"ב דבשעה שעושה המצוה הוא נהנה ועבד עבירה וכן משמע קצת במעילה (דף י"ט) דאם לקח

במעלות הקדש קיני זבין ויולדות חטאות ואשמות מעל לכשיקרב ונהרי חזינון דעל שעת הוצאה לא מעל משום דהוציא לזונה קרבן ועל שעת הקרבה מעל ש"מ דזה הוי הנאה והא דאיצטריף התם קרא לרפוי משום דאי לאו קרא הו"א דלא חייבה תורה מעילה אלא אם הוציא לזונה עצמו אבל בקרבן דלהכי קימי לא מעל להכי צריף קרא וגם אין לפסול מטעם דהקלף איה"נ ולא נתפס בהגליונין קדושת ס"ת כלל חדא דהא מסיק בשבת (דף קי"ו) דגליונין אין בהם משום קדושה ואין מצילין אותן מפני הדליקה ומשמע שם דאפי' מקום פתח לא קדיש כלל ועוד קדושת פתח גליונין יש לדמות קצת לקדושת פלי שרת דמהני אף באיה"נ ואם באנו לחוש מטעם דהקורא ביה מתנהגי ממנה פבר דיוע דקיי"ל מללה"נ ובמנדור הנאה משופר מותר לתקוע בו: אולם ביור"ד (סימן רכ"א) פתח המחבר דהאוסר ספרו על חבירו דאסור ללמוד מתוכו והקשה המהר"מ דמ"ש משופר ולולב ותי' דשופר אינו מתקלקל להכי אין רגילין ליטול שפר משו"ה לא הוי הנאה משא"כ ספר דרגילין להשפירו משום דמתקלקל להכי אסור ללמוד בתוכו וא"כ לדבריהם אסור ללמוד גם מספר שנכתב על איה"נ וכן תנו בנדרים (דף מ"ח) בנדרו הנאה זה מזה דאסור בדבר של אותה העיר: ולכאורה יש להביא ראיה לדבריהם מהא דתנו בנדרים (דף ל"ה) במנדור הנאה מחבירו דמלמדו משנה הלכות ואגדות אבל לא מקרא ומפרש בגמ' משום דנוטלין שפר על המקרא משו"ה אסור ובמשנה אמרינן מללה"נ דאסור ליטול שפר אלמא היכי דמצי למשקל שפר לא אמרינן מללה"נ וה"נ בהך ספר הואיל ויכול להשפירו ל"א מצללה"נ מיהו נלענ"ד דל"ד כלל והוא ע"פ מה שכתב התוס' ב"ק (ק"ט) שהקשו על ר"ת ז"ל דסובר דאסור לפרוע חוב במנדור הנאה לבד מזונות אשתו] מהא דתנו שם ואם אין לו לזה ובאין ונפרעין ע"ש מה שפירצו ונ"ל בכוננתם דהא דר"ת אוסר פריעת חוב אין האיסור משום שנהנה מגוף הנכסים דהנכסים באין ליד המלוה ואיזו הנאה מגיע לו מהם רק דנהנה מהמדיר עצמו דבשעה שפורע לו עושה לו טובה ומסלק שיעבודו מעל המנדור ובמנדור הנאה דאסור אף הנאת גופו כמו לישון עמו במטה ולרחוץ עמו באמבטי (בדף מ"א) משו"ה אסור לפרוע חובו דאז נהנה מהמדיר משא"כ במשנה דב"ק שאביו המדיר מת ונסתלק מן העולם ולא איכפת לן מה שנהנה ממנו רק שלא ינהה מהנכסים ומה שהב"ח באין ונפרעין בזה אינו נהנה מעצם הנכסים.

וחילוק זה מוכח בנדרים בכמה דוכתי בין מנדור הנאה מחבירו למנדור הנאה מנכסיו (ובמנדור הנאה מחבירו מפילא אסור ליהנות מנכסיו: ומעתה שוב אין ראיה מהא דאין מלמדו מקרא לאסור ללמוד מס"ת של איה"נ דשם מייירי שהדיר הנאה מחבירו דהא איצטריף לאשמעין דמקריב עליו קרבנותיו דזה לא הוי רק הנאת גופו משו"ה אסור ללמוד בחנם דבר שרגילין ליטול שפר דבשעת הלימוד מהנהו הוא בעצמו משא"כ ללמוד מספר של איה"נ כיון דמללה"נ אמרינן שפיר דמהספר לא נהנה מידי ואף שא"צ לשפור לספר זה לא הוי אלא גרמת הנאה ושרי וכן במשנה דאסורים בדבר של אותה העיר מייירי נמי בנדרו על עצמן כל הנאת גופם ונכסיהם כדאמר הר"י עליה חרם ומשו"ה אסור דנהנה מן המדיר: וילענן מש"כ המחבר באוסר ספרו על חבירו דאסור ללמוד ממנו ושם משמע דלא אסר אלא הנאת ספרו לבד ואפ"ה אסור הרי משמע דמיקרי נהנה מגוף הספר י"ל ע"פ מש"כ הר"ן ז"ל בנדרים (דף ט"ו) וכ"כ התוס' בר"ה (דף

כ"ז) דאף דאָמרינו מללה"נ אַבֿל אַם אָסר עָליוּ בְּפִירוּשׁ הַנְּאֻת הַמְּצוּה פֿגוֹן דָּאָמַר קוֹנֵם תְּקִיעַת שׁוֹפָר עָלֵי בְּזוּה אָסוּר לְתַקְוַע.

וא"כ אָפְשֵׁר לוֹמַר דְּהַמְחַבֵּר וְהַתְּשׁוּבַת מִיְמוֹנֵי מִיְיָרֵי שְׂאָסַר עַל חֲבִירוֹ לְלַמּוֹד מִסְפָּרוֹ דָּאָז לֹא מְהַנִּי הָא דְּמַלְלָה"נ וְעוֹז אָפְשֵׁר דְּאָפִילוּ אָמַר בְּסִתָּם קוֹנֵם סְפָרֵי עָלֵיהּ מִיְתָסַר נְמִי בְּלִימּוּד מְשׁוּם דְּסִפְרָא לֹא חֲזִי לְמִיְיָדֵי אַחְרֵינָא וְלִיתָן וְלִמְכוּר אָסוּר בְּסִפְרָא וּמִסְתָּמָא הֵיְתָה פְּוֹנָתוֹ עַל הַלְיָמוּד מִשָּׂא"כ שׁוֹפָר דְּחֲזִי לְגַמְוַע בּוֹ מִיָּם פְּדֵאִיתָא בְּסו"פ בְּמָה מְדַלִּיקִין וְכוּן לְוִלָּב אָמְרִינוּ דְּלֹא הֵיְתָה פְּוֹנָתוֹ עַל הַנְּאֻת הַמְּצוּה וְדָמֵי לְהָא דָּאָמַר בְּנִדְרִים (דָּף נ"ג) בְּאִוְסַר עָלֵיוּ דְּבַר שְׂדַרְכוֹ לְאַכּוֹל מוֹתֵר בִּיּוֹצָא מְמַנּוּ וְדְבַר שְׂאִין דְּרָכוּ לְאַכּוֹלוּ וְדָרְךָ הִיּוֹצָא מְמַנּוּ לְאַכּוֹלוּ מוֹתֵר בּוֹ וְאָסוּר בִּיּוֹצָא מְמַנּוּ: וְחִלּוּק וְזֶה שְׂפַתְבְּנוּ מוֹכְרָח ג"כ בְּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלּוֹי (דָּף ק"מ) דְּמוֹתֵר לִיקָח קַרְבָּנוֹת מִבְּהֵמוֹת עִיר הַנִּדְחָת מְשׁוּם דְּמַלְלָה"נ וּבְמוֹדֵר הַנְּאֻה נְדָאֵי דָּאָסוּר לְהַמְדִיר לְהַקְרִיב עָלֵיוּ קַרְבָּנוֹת מְשָׁלוּ וּמִתְנִיתָן לֹא שְׂרֵי אֵלָא אַם הַמְדִיר פֶּהוּ מוֹתֵר לְהַקְרִיב עָלֵיוּ וְהֵינּוּ דְּוָקָא בְּשָׁל הַמְּוָדֵר וּבְשׁוֹקֵל לוֹ אֵת שְׁקָלוֹ כְּתַב הָר"ן ו"ל דְּמִיְיָרֵי שְׂכַבְרֵי שְׁקַל הַמְּוָדֵר לְעַצְמוֹ וְנֹאכַד הָא לֹא הֵכִי אָסוּר [וְהָא דְּשְׂרִינוּ לְתָרוּם מְשָׁל הַמְדִיר עַל פְּרֵי שָׁל בְּעַל הַמְּוָדֵר הַתָּם הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּחֻטָּה א' פּוֹטְרַת פֿל הַפְּרֵי וְלֹא מְהַנּוּ מִיְיָדֵי] דְּבְמוֹדֵר הַנְּאֻה אָסוּר מְשׁוּם דְּנִהְנָה מְהַמְדִיר מִשָּׂא"כ בְּבִהְמָה שָׁל עִיָּה"נ דְּמוֹתֵר מְשׁוּם דְּמִבְּהֵמָה בְּעַצְמָה לֹא נִהְנָה מִיְיָדֵי דְּמַלְלָה"נ וְכִינוּ דְּאָמְרִינוּ בְּזוּה מַלְלָה"נ מוֹתֵר לְלַמּוֹד אֵף לְכַתְּחִילָה כְּמוֹ בְּמוֹדֵר הַנְּאֻה מְשׁוֹפֵר דְּמוֹתֵר לְכַתְּחִילָה וְהָא דָּאָסוּר לְתַקְוַע בְּשׁוֹפָר שָׁל עֵבוֹדַת כּוֹכְבִים כְּתַב הַתּוֹס' (בְּפ"ג דְּסוֹפָה) מְשׁוּם דְּמֵאִיס לְמְצוּה מִיָּהוּ בְּשׁוֹפֵר שָׁל שְׁלָמִים וְעוֹלָה מְשָׁמַע נְמִי בְּגַמְרָא דְּלַכְתְּחִילָה אָסוּר וְכ"פ הַרְמַב"ם ו"ל (בְּהַל' שׁוֹפֵר) וצ"ע לְמָה וּמְצֵאֵי בְּהַגְהוֹת מַל"מ שְׂהֵבִיא בְּשֵׁם מַהֲר"מ דִּי בּוֹטִין לְכַתְּחִילָה לֹא אָמְרִינוּ מַלְלָה"נ וְאִינִי יוֹדַע מָה יַעֲנֵה אַהֲרָה דְּמוֹדֵר הַנְּאֻה מְשׁוֹפֵר שְׂמוֹתֵר לְכַתְּחִילָה: וְכוּן רְאִיתִי בְּרִשְׁפֵּי א' ו"ל בְּחִי לִיבְמוֹת שְׂהוֹכִיחַ בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ו"ל דְּהָא דְּגַבִּי מְנַעַל שָׁל כּוּמ"ז לֹא תַחְלוּץ אִין הַטַּעַם מְשׁוּם דְּמִתְהַנִּי מֵאִיָּה"נ דְּכִינוּ דְּמַלְלָה"נ אִין פֿאַן שׁוּם הַנְּאֻה אֵף לְכַתְּחִילָה דָּאִי הוּי קַצַּת אִיָּה"נ הֵיָה הַדִּין דָּאָף בְּדִיעֵבַד לֹא מְהַנִּי הַחֲלִיצָה מְשׁוּם דְּעִיקָר הַטַּעַם דְּלֹא יֵצֵא לְמ"ד מְצוֹת לַה"נ הוּא מְשׁוּם דָּאִין פֿאַן הַנְּאֻה אַחְרֵת אֵלָא הַנְּאֻת מְצוּה וּכְשִׁנְאַמַר דְּלֹא יֵצֵא לֹא יִהְיֶה פֿאַן שׁוּם הַנְּאֻה לְהֵכִי אֲנִי אָמְרִינוּ דְּלֹא יֵצֵא פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה וְא"כ אַם נִימָא דִּישׁ הַנְּאֻה בְּחִלְיצָה הוּל"ל חֲלִיצָתָה פְּסוּלָה עַכ"ל הֵרִי חוֹזִינוּ דָּאָף לְעַנְיִן לְכַתְּחִילָה אָמְרִינוּ מַלְלָה"נ אוּלָם הוֹכַחַת הַרְמַב"ן ו"ל וּסְבָרְתוֹ בְּהָא דְּלֹא יֵצֵא לְמ"ד לַה"נ אֵף שְׁלַכְאוּרָה מוֹכְרָחִים דְּבָרֵיו דָּאִין לוֹמַר דְּהַטַּעַם דְּלִי"צ לר"י מְשׁוּם מַהב"ב דְּהָא ר"י ל"ל מַהבב"ע לְעַנְיִן חֻטָּאת הַגְּזוּלָה בְּגִיטִין (דָּף נ"ה): מ"מ קָשָׁה לִי עַל עִיקָר סְבָרְתוֹ דָּאֵם יֵשׁ בְּזוּה אִיָּה"נ בְּעִינוּ לְמִימַר דְּלֹא יֵצֵא פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה מְהָא דְּתַנְיָא (בְּפ' הַאֹרֶג) הַקּוֹרֵעַ בְּשַׁבָּת עַל מַתּוֹ חֲטָיִב וְאֵע"פ שְׂמַחְלֵל אֵת הַשַּׁבָּת יֵצֵא י"ח קָרִיעָה וּמוֹקִי לַה הֵתָם בְּמַת דִּינִיהַ דְּחֲטָיִב לְקוֹרֵעַ דְּבַמַּת דְּעַלְמָא הוּי מְקַלְקֵל וּפְטוּר וְא"כ נְחֲזִי אֲנִי דְּהָא הֵתָם אִין תִּיקוֹן אַחַר אֵלָא תִיקוֹן הַמְּצוּה כְּמַש"כ הַתּוֹס' שָׁם וְאֵם נִימָא דְּלֹא קִיָּים מְצוֹתוֹ אֲזִי יִהְיֶה מְקַלְקֵל א"כ נִימָא דְּלִי"צ יְדִי קָרִיעָה פְּדִי שְׂיִפְטֵר מְחִיבוּ מְלָאכָה פְּדָאָמְרִינוּ הֵכָא לְפִי הַרְמַב"ן ו"ל דְּלִי"צ פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה אַח"כ מְצֵאֵי שְׂעַמַד בְּזוּה הַגָּאוֹן מְלָבוּב ו"ל בְּסִפְרוֹ יִשׁוּעַת יַעֲקֹב: וְלַכְּאוּרָה הֵיָה אָפְשֵׁר לוֹמַר דְּסְבָרְת הַרְמַב"ן ו"ל לֹא אָמְרִינוּ הֵכִי אֵלָא בְּשׁוֹגֵג אָבֿל בְּמַכּוּוֹן לְעַבּוֹר עַל הָאִיסוּר פְּדִי לְקִיָּים מְצוֹתוֹ לְמָה נִימָא אֲנַחְנוּ נִגְדַּד מְחַשְׁבְּתוֹ דְּלִי"צ פְּדִי שְׁלֹא

יעבור משו"ה בר"ה דמיירי בשוגג דהא קתני מעילה אמרינן דלי"צ ובשבת לענין קריעה מיירי במזיד כדמשמע לישנא דאע"פ שמשחלל א"ה [ולדעת הפוסקים דמצות קריעה הוי דאורייתא צ"ל בלא"ה דמיירי במזיד דבשוגג גמור פטור מטעם טעה בדבר מצנה כמו מוציא את הלולב ביוט"ר שחל בשבת (בסופה דף מ"א) ומשפחת לה אף לענין חטאת לר"י בשגגת פרת וזדון לאו ולר"ל בזדון עשה כדאיתא בשבת (דף סט)] ומשו"ה יצא ידי קריעה ויניישוב בזה מה שהקשו התוס' בר"ה הא דקאר"י בשופר של שלמים ליי"צ ובשופר של כומ"ז קאמר בסמוך דיצא ולפי הנ"ל ניחא דהא דשופר של כומ"ז אפשר דמיירי במזיד כדמשמע לישנא דלא יתקע דלמזיד קא מזהיר: מיהו לפ"ז לא מקשה מידי הרמב"ן ו"ל אהנה"י א שפי' דלא תחלוץ משום הנאה דאם יש הנאה אף בדיעבד חליצתה פסולה דאפשר לומר דמיירי במזיד ומשו"ה לא פסלינן החליצה ועוד צריף להבין בדעת הרמב"ן ו"ל דא"כ אמאי אר"י דשופר של עולה יצא משום דמעל ונפיק לחולין היא גופא נימא דלי"צ ולא ימעול: ע"כ נ"ל דבאמת לא פסלינן מצותו היכא דאפשר לתקן האיסור אלא אם יש גם בהמצנה איזה ריעותא כגון חשש מהבב"ע דקיי"ל בכל דוכתי דפוסל המצנה בזה אמרינן כיון דהמצנה נעשה בעבירה ואפשר לתקן העבירה ליי"צ ואף דר"י ל"ל מהבב"ע מ"מ בכה"ג דאפשר לתקן שפיר אית ליה מהב"ב (עיין טורי אבן) אבל אם בהמצנה אין שום פסול מהב"ב אין אנו פוסלים אותה כדי לתקן האיסור ומשו"ה בשופר של עולה קאמר ר"י דיצא דאפשר לומר דקיום המצנה באה אחר עשיית העבירה דהיינו אחר שמעל ונפיק לחולין ובכה"ג הא לא אמרינן מהבב"ע כמו גבי לולב של אשירה ומשום הכי יצא משום דאין כאן פסול בהמצנה ורבא לי' תרנוייהו בהדדי קאתי ונשפיר יש פסול בהמצנה והשתא א"ש (מפ' האורג) גבי קריעה דהתם אין שום פסול במצות קריעה דלא מיקרי מהבב"ע כמש"כ שם הרשב"א בחידושו בשם הירושלמי דזה לא מיקרי מהב"ב דדמי למוציא מצה ברה"ר לאכלו וא"כ אין לנו לפסול מצותו כדי שלא יהא כאן האיסור ונשפיר קמה וגם נצבחה הוכחת הרמב"ן ו"ל דבחליצה ליכא הנאה משום דאי יש כאן הנאה הו"ל למימר חליצתה פסולה: מיהו יש ליישב קצת דעת הי"מ שבהביא הרמב"ן ו"ל דאפשר לומר דבחליצה שפיר איכא הנאה ולהכי לכתחילה לא יחלוץ ואפ"ה לא אמרינן דלא מהני החליצה כדי שלא ינהה.

משום דלא אמרינן הא מילתא אלא במצות שופר ולולב שאין אלא מצנה משא"כ חליצה שיש בה הכשר שמתירה לינשא לא פסלינן החליצה כדי שלא תהנה כיון שפעולת הכשר הוא להתיר לא שניף לומר שלא תועיל החליצה כדי שלא תהנה דהאי מילתא לא אמרינן אלא במצנה שאין בה הכשר להתיר אבל במידי דיש בה הכשר להתיר אותה מזיקתה כמו גבי חליצה לא אמרינן הכי ועיין בירושלמי (פ"ק דיבמות) דקרי לחליצה קנגון וכן דעת התוס' בגיטין (דף כא) דלכתחילה אסור לכתוב גט על איה"נ משום דמיתנהי ובדיעבד מותר ולפ"ז ניחא נמי הא דלא פסלינן בדיעבד החליצה משום מהב"ב דאפשר דבמצנה פי האי לא אמרינן מהב"ב שאינו אלא מכשיר כמו דלא פסלינן בשוחט בספין של איה"נ בדיעבד וכה"ג חילקו התוס' בגדה (דף סו) ד"ה לענין הא דגבי בילה בעינן ראוי לבילה לכתחילה וגם ביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים פלל ותי' שם דבילה הוי מצנה להכי צריף לעשותה מן המוכתר משא"כ טבילה דאינה אלא הכשר ומימרא דרבא בהמדר הנאה מן המעיין טובל בו נמי לא איצטריף אלא לענין לכתחילה אבל

לענון דיעבד אפילו אם נימא דמצות ליהנות ניתנו נמי עלתה לו טבילה דטבילה הוי מכשיר ולפ"ז אפשר דגם להי"מ סבירא ליה דבהנאת מצוה מותרת אף לכתחילה ורק בתליצה פסלי משום דסברי דלא אמרינו בזה מלה"נ וא"כ מותר ללמוד לכתחילה מספר של איה"נ: מיהו יש לעיין נהי דאין פאן פסול בגוף הס"ת מ"מ פיון דהעור מן הנקברים וצריף גניזה איסור שבו להיכן אזיל ואף עתה שנתפס בקדושת ס"ת לא אזיל מינן האיסור וראי' לזה מהא דתנו בסנהדרין (דף קיא) גבי עיר הנידחת כתבי הקודש ומע"ש יגנוזו ומפרש שם דבדין דבעי שריפה ומשום כבודן דכתבי הקודש בעי גניזה וטעמא משום דשלקה מיקרי והלא הדברים ק"ו דהתם בא האיסור אח"כ על הס"ת ובעי גניזה מכש"כ פאן שהיה העור טעון קבורה קודם שנקתב עליו הס"ת דבעי גניזה מיהו גבי עיה"נ הגניזה דאורייתא אבל בכל איה"נ דבעי קבורה מסופק אני אי זה הוי מה"ת או מדרבנן כדי שלא יקנה מהם ובפה"מ"ש להרמב"ם ז"ל ראיתי שכתב וקבלה בידינו שצריף קבורה ולשון זה משמע דהוי דאורייתא: וצ"ע קצת בהא דבעי בסנהדרין (דף מו) בקבורה אי משום ביזוי או משום פפירה ונ"מ לאומר אל תקברוני דכיון דמת אסור בהנאה צריף קבורה פכל איה"נ ועיין בשילהי תמורה דאפשר מת אסור משום שהוא מהנקברים ואי נימא דקבורה דאיה"נ הוי דרבנן אפשר לומר דלא גזרו במת דבלא"ה לא יקנה ממנו משום שמתמא וכדאמרינו בחולין (דף קכ"ב) דלהכי עור האדם טמא שלא יעשה מעור אביו ואמו שטיחין לתמור אלמא דכיון דמתמא שוב לא יקנה ממנו ויש לדחות: ולדעת התוס' בקידושין (דף נו) הנה אפשר לומר דעור שחויטי חוץ הוי דרבנן שהקשו שם על רש"י ז"ל שפי' דשלי בשלקה אסור משום שאין להם מי שיתירן דהא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה לכן פירשו הם ז"ל דשלי בשלקה אין בהם תורת קרבן פלל עיי"ש וכבר עמדתי בזה דמשמע דבקדשים שנסחטו בחוץ לא הוי בהם שום איסור דאורייתא ובב"ק (דף עו) אמרינו דקדשים בחוץ הוי שחיטה שא"ר ועיין שם (דף עא) דבאיסור דרבנן לא אמרינו דהוי ששא"ר דפריף גבי מעשה שבת למ"ד דרבנן אמאי פטור מד' וה' וראיתי להגאון בס' המקנה דהדר ילפינו ש"ח מחושב"ע לאיסור אכילה והנאה והגאון מהר"י עמדין כתב בספר מגדל עוז שאלו דהאיסור הוא משום ל"ת כל תועבה וא"כ כ"ז שייף בבשר אבל בעור לא שייף איסור זה דפסול הבא מחמת השחיטה לא שייף בעורנהרי דעת התוס' בזבחים (דף ע"א) דעור האדם אינו נאסר בהנאה אי לאו משום דדמי לתכריכין ובערכין (דף ז') אמרינו אשה שמתה נהניו בשערה משום דמיתה אוסרתה ואין מיתה בשער.

והא דמשמע בב"ק (פ' שור שנגח דו"ה) דאי לא פתיב את בשרו דמשמע למעוטי עורו לא הנה מצרכינו קרא לריבוי איסור עורו היינו טעמא דבבהמה גמר דינה אוסרתה ולהכי גם העור אסור כדאמרינו בערכין שם אבל פסול דהוי מחמת השחיטה אין העור נאסר פלל והא דמשמע בתוס' ע"ז (דף לב) ד"ה דלא דלר"א דאמר סתם מחשבת כותי לעכומ"ז פל העורות שלוקחין מכותי אסורין בהנאה משום שהבהמה נשחטה לכומ"ז אלמא משמע דגם העור נאסר מחמת הבהמה לא דמי פלל דהתם לאו בשחיטה תליא מילתא דאין האיסור מחמת השחיטה רק מחמת המעשה שעשה בה לשם כומ"ז דמשום זה נעשה תקרובת כומ"ז דאפי' לא פגם אלא מעוט הקנה לבד נאסרה כדמוכח בחולין (דף מ"ב) ובי"ד (ה' עכומ"ז סי' קלט) אע"ג דנשארה בחיים ואין האיסור מחמת

השחיטה אלא מחמת המעשה כמו עורות לבובין ובשר הנכנס לכו"מ"ז ובדבר הזה נדאי דעור שנה לבשר.

אבל בדבר שדין שחיטה פוסל כמו קדשים בחוץ בזה לא נאסר העור פדאמרין בב"ק (דף ע"ח) דעור לא מיקרי דבר שבשחיטה כלל וא"כ אין האיסור אלא פדין קדשים שמתו שיש בהן מעילה מדרבנן וא"כ ה"א אפשר להקל באם נכתב עליו ספר תורה דלא דמי לעיה"נ דהגניזה הוי דאורייתא: מיהו דעת רש"י ז"ל דלהכי שלי בשלה אסור דלא אזיל תורת קדשים מיני'.

וצ"ל דלא דמי לקדשים שמתו דדוקא במיתה אזיל דין קדשים אבל בשחיטה לא וכמש"כ המהרש"א ז"ל. וגם התוס' בב"ק (דף עו) משמע דאזלי בשיטת רש"י ז"ל שהקשו דאמאי קרי לקדשים ששא"ר הא אפשר לפדותו אחר השחיטה בשעת פירכוס ואם נימא דהאיסור הוא משום ל"ת כל תועבה א"כ מאי מהני הפדי' פיון דנעשה בהן האיסור אע"כ דסברי דאין פאן איסור מחמת שחיטה וע"כ הא דקרי ששא"ר הוא מחמת דלא אזיל מיני' דין קדשים וכדעת רש"י ז"ל וגם המהרש"ל הסיב פנונת התוס' בקידושין לדעת אחרת עיי"ש בדבריו פי נכונים הם למאוד דנדאי יש בקדשים שנסחטו איסור דאורייתא ורק המעילה הוי דרבנן [דלא עדיפא מפסה"מ שמתו דדרשינן ואכלת ולא לכלבי' וא"כ העור אסור מה"ת וכבר הוכחנו דהיכא דאסור מה"ת לא אזיל דין גניזה מיניה מספרים של עיה"נ מיהו בזה שוב י"ל דין ביטול דכיון דאין אנו חוששין רק לאיסור שבו אבל דין ס"ת יש בה וכבר הוכחנו דאף בדבר שצריך שיעור שייך ביטול: מיהו אפשר לומר דיריעה הוי דבר חשוב ודמי לארג בו צפרתא בסוף תמורה מיהו אפשר דהעור בעצמו לא הוי דבר חשוב והחשיבות לא הוי רק מחמת שנקתב עליו הס"ת א"כ אפשר דמי קצת להא דכתבו הפוסקים דהיכא דאין איסורו מחמת עצמו בטל כמו גבינה שהועמדה מחלב טריפה דבעינו שיהא בה רוב חלב טריפה דאז גוף החלב נעשה ראוי להתפכד אבל אם מהחלב לבד לא היה נעשה גבינה בטל דהחלב לא הוי ראוי להתפכד וכאן העור לבד אינו ראוי להתפכד ועוד דספק דבר חשוב בטלי וגם יש לצרף לסניף בעלמא לדעת הרמב"ם ז"ל (ה' בכורות) דאליבא דר"ע דאמר אם באו לא יקרבו היינו דנאכלין בתמותן וכפי הגרסא שהי' להראב"ד והר"ן ז"ל בדבריו.

וילדעת' גם דעת הרשב"א ז"ל בב"ק (דף יב) פן שהקשה דאמאי לא מוקי הברייתא דומעלה מעל כר"ע ותיגרין דלר"ע פיון דאמר אם באו לא יקרבו ונדאי דחולין גמורין הן ולישנא דחולין גמורין משמע פדברי ז"ל: ולענין מה שהקשו עליהם מהא דכמה אמוראי דהווי דיירי בחו"ל נחזו בוכרא אפ"ל פיון דר"ע יליף ממעשר דממקום שאין אתה מביא מעשר אין אתה מביא בכור וא"כ פיון דתכמים גזרו על מעשר בחו"ל גזרו נמי פדין בכור ואף שחלילה להקל בדבר שחלקו עליהם פל הפוסקים מ"מ לסניף בעלמא בפרט מאחר שפיארנו שהעור הזה שפיר בטל רק מחמת חשש דבר חשוב וזה הוי רק מדרבנן פמבואר בה' תערוכות אין לפסול הס"ת כנלע"ד: עוד יש להביא רא' דבדבר הצריך שיעור שייך ביטול מהא דתנן (בחלה פ"א) חלת המדומע פטור מחלה וכתב הר"ש טעמא דמילתא דאתי דימוע דרבנן ומפיק חלה מדרבנן וכתב עוד בשם הירושלמי דוקא שם

שיעור חלה דהיינו ה' רבעים לבד התרומה אבל אם יש שיעור חלה לבד התרומה חייבת בחלה עיי"ש.

אלמא חזינו טעמא דכיון דחלה בזמן הזה דרבנן להכי מיפקע לי' דימוע דרבנן אבל אם נימא חלה בזה"ז דאורייתא לא פטרינן לי' מחמת דימוע דרבנן ואזלינן ביה ד"ת לבטל התרומה ברוב ולחייב העיסה בחלה אע"פ שאין בה שיעור חלה מן החולין לבד ואמרין כיון דנתבטל מצטרפת אף לשיעור וכן אם נתערב בק"א דבטל אף מדרבנן גם התרומה מצטרפת: ודע דדברי הר"ש הללו סותרין לדברי התוס' בגדה (דף מז בפלוגתא דר"י ור' יוסי וכתבו התוס' שם מעיקרא להוכיח מסוגיא זו מדברי לי' דימוע דרבנן ש"מ דמן התורה גם תרומה בטל ברוב ולא בעי ק"א ונהדר פתבו דאפשר לומר דדין ק"א הוי דאורייתא ומאי דקרי לי' דימוע דרבנן היינו מה שהחולין נפטר זה הוי מדרבנן ואם נימא דאין מן החולין לבד פשיעור הא גם זה לא הוי דרבנן דכיון דתרומה לא נתבטל ובחולין ליפא שיעורא להכי פטורה ובאמת עינתמי בהירושלמי ולא מצאתי שם פדברי הר"ש ודברי הר"ש נאמרים שם על ספק דימוע ולא על נדאי דימוע מיהו ראיתנו מדברי הר"ש נכונה גם מדברי התוס' בזבחים (דף עח) שכתבו דמדאורייתא בטל ברובא נמי משמע כן וק"ל: סימן צו שאלה אם מותר להציע בגד פלאים תחת הקטן או לא ויבואר בזה דין קטן אוכל נבילות: תשובה לענין אי שרי להאכיל לקטן איסור דרבנן בינדים הרשב"א ז"ל בחידושי ליבמות (פרק חרש) כתב דמסתבר ליה דמותר להאכילו בינדים ומייתי ראיה מהא דאמרין (כפ' תולין) דלא שרי למיהב לתינוק ישראל למיזרע בכרמא משום דאיתי למיסרו ולא אמרינן דאסור משום דמאכילו איסור בינדים א"ו דאיסור דרבנן מותר להאכילו בינדים.

אלא שהקשה מהא דאמרין בעירובין (דף ל"א) דאין מערבין בטבל טבול מדרבנן כמו עציץ נקוב ואם נימא דמותר להאכיל איסור דרבנן לקטן א"כ אמאי אין מערבין בו הא חזי לקטן כמו דמערבין לגדול ביה"כ הואיל וחזי לקטן עיי"ש שמחלק בין איסורא דיומא לאיסורא דאסור מאכל דלא מהני הא דחזי לקטן אלא במידי דיומא לחוד קא גרס.

ולכאורה קשה על דבריו ז"ל טובא דהא אפשר לומר דלהכי מערבין בטבל טבול מדרבנן משום דשרי להאכיל לקטן דנהי דנימא דכל איסור דרבנן מותר להאכיל לקטן בינדים מ"מ טבל נדאי דאסור להאכיל לקטן דהא טבל אסור בהנאה של פילוי פדאמרי' בשבת (ד' כ"ו) דאין מדליקין בטבל טמא משום דכתיב את משמרת תרומתי ואין לה בהו הנאה אלא משעת הרמה ואילך וא"כ נהי משום לתא דאיסור דקטן מותר להאכילו, מ"מ הא הגדול בעצמו קא עבר אאיסור דרבנן במה שמאכילו ונהנה הנאה של פילוי בטבל דרבנן ועבר אעשה דמשמרת כו' וא"כ מאי מקשה מטבל ולמאי הנצרך לחלק בדוחק בין איסורא דיומא לאיסורא דחפצא ועינותוס' שם יבמות (דף ס"ו) דמאכיל טבל לבהמה אסור משום הנאה של פילוי דמה"ט לא הביא הרשב"א ז"ל ראיה מהא דהמקדש משש שעות ולמעלה אין חוששין לקידושין ולא חשבינן ליה ממון משום שיכולה להאכיל לקטן משום דבלא"ה אסור משום הנאתו של גדול: מיהו אפשר לחלק ולומר דשאני בהמה מקטן דבהמה דלאו בת קנני היא ע"כ נגמרה הנאתו במה שהבהמה אוכלת

ואכילה הני הנאה של פילוי אבל אכילת הקטן לא מיקרי הנאה של פילוי משום דקטן זוכה לעצמו בנדעת אחרת מקנה אותו מה"ת או מדרבנן וא"כ במה שהקטן מגביה ונוטל לתוה פיו קונה את הטבל וכינן דנתינה מיקרי הנאה פדילפינו (פסחים דף כ"א) היתר הנאה מתתננה דגבי גר נגמרה הנאת הגדול במה שהקטן זוכה ולא הני הנאה של פילוי דקטנו הקטן אינו מכלה עדיין הטבל והנאה שאינה של פילוי שרי בטבל ומה שהקטן אוכלו אח"כ לא איכפת לן מיהו זה אינו דכינן דקיי"ל א' עירובי תחומין וא' עירובי חצירות צריף לזפות א"כ אם טבל טבול מדרבנן אינו ראוי להאכילו לקטן אלא אם יזפה בקטן הקטן תחילה אינו רשאי לערב בו דהא אם יזפה בו הקטן אינו ראוי לערב בו בשביל אחר דהא דשרינן לערב במידי דראוי לאחר מיירי שיכול ליתן לאחר שהאחר יאכלנו בלא זכיה אבל אם האחר אינו רשאי לאוכלו אלא א"כ יקנה אותו בקנין אינו רשאי לערב דע"ת וע"ח צריכין שיהא משל מי שמערבין עליו וא"כ לערב בשביל גדול במה שראוי לקטן לאכול ע"י שיזפה בו הקטן קודם אכילתו אסור דהא בעינו שיהא העירוב משל מי שמערבין עליו וגם יתא ראי לאכילה לאיזה אדם ובטבל כ"ז שהוא שלו אינו ראוי להאכיל לקטן דטבל אסור בהנאה של פילוי ואם יזפה בו הקטן שוב אין הטבל של המערב ואינו ראוי לעירוב ונ"ל דדברי הרשב"א ז"ל נכונים דאף דאסור להאכיל טבל דרבנן לקטן משום לתא דמשמרת תרומותי שעובר הגדול פשמאכילו להקטן מ"מ פיון שהקטן יכול ליקח בעצמו ולאכול וכשאוכל לא עביד איסורא שפיר מערבין בו ושפיר מקשה דלהנה רבנותא דסברי דמותר להאכיל איסור דרבנן ביזים לקטן ע"כ הטעם הוא משום דגבי קטן ליכא שום לתא דאיסור כלל ומשום דלא העמידו דבריהם על הקטנים א"כ יתא מותר לערב בטבל טבול דרבנן הואיל ונחזי לקטן היינו שאם הקטן אוכלו לא עבר אשום איסור משום דלא גזרו בו ואף דהגדול לא מצי להאכילו משום דלא עדיף ממאכיל לבהמה אבל הקטן בעצמו אם אוכלו התירא קא אכיל א"ו דאסור להאכילו ביזים משום דאף גבי קטנים העמידו דבריהם וגזירותיהם ואם הקטן אוכל איסורא דרבנן איסורא קא אכיל ולהכי אין מערבין בו דמה שראוי לאכול באיסור לא מיקרי ראוי [ומש"כ הרשב"א ז"ל דאם מותר להאכיל ביזים איסור דרבנן מערבין בטבל טבול דרבנן אין פונותו שרשאי להאכיל קטן טבל אלא פונותו דאם מותר להאכיל איסור דרבנן א"כ מסתמא הטעם דלא העמידו דבריהם על הקטנים להכי מערבין בו שראוי לקטנים בהיתר גמור דלא גזרו גבייהו עיי"ש בלשונו דמשמע כדברינו] וע"ז הוצרך הרשב"א לתרץ דלהכי לא מערבין בטבל דרבנן משום דחזי לקטנים משום דבדבר שאיסורו מחמת עצמו ולא יומא קא גרים לא מהני גבי גדול הא דשרי לקטן אבל לעולם דמותר להאכיל איסור דרבנן לקטן ביזים משום דלא גזרו על הקטנים באיסור דרבנן: ולפי סברת הרשב"א ז"ל יש לדון דקטן שהיה לו איסור דרבנן דהיינו דבר מאכל שאסור מדרבנן באכילה ובא אחד ואכלו דחייב לשלם לו כפי שיווי דבר המותר באכילה לגמרי פיון שלגבי הנזיק שהוא הקטן היתר גמור הוא שלא גזרינן עליו איסור דרבנן ועיין בנדה (דף מ"ו) בדברי רש"י בהא דאמר ואי מופלא סמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי ואי לא דאורייתא איסורא נמי ליכא וכפרש"י דלא העמידו דבריהם על הקטנים עיי"ש ויש לחלק דהתם שאני דמירי באיסור בל יחל שאין אחרים נכללים באיסור זה רק הקטן אסור על עצמו ובזה שפיר אמרינן דקטן לאו בר קבולי תשנתא דרבנן הוא אבל

באיסור הפולל גם אחרים אפשר דמיקרי איסור גם לגבי קטן שהרי הדבר קנה לו שם איסור לגבי גדול: ובמה שכתבנו דבתרומה איפא איסור עשה להאכיל לזר אפילו אם האוכל הוא קטן כמו שאסור לטמא בידים משום משמרת תרומותי יש לישב לכאורה קושית התוס' ביבמות (דף צ') דפריה התם למ"ד אין ב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת מהא דאשתו קטנה אוכלת בגינו תרומה ומשני דמיקרי בתרומה דרבנן וכתבו התוס' ונ"ל ולא בעי לאוקמי אפילו בתרומה דאורייתא ומשום דקטן אוכל נבילות הוא דהא בעיא היא בפ' חרש אם ב"ד מצווין להפרישו או לא ולא איפשטא ע"כ ולפי מש"כ דבתרומה איפא איסור עשה על המאכיל א"כ לא מידי דאף אם נימא דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מ"מ הכא שפיר קפריה מהא דאוכלת בתרומה דאף דבשאר איסורין אין ב"ד מצווין להפרישו מ"מ הכא בתרומה מחויב הבעל להפרישה דאיפא עלי' דידן עשה דמשמרת תרומותי: שוב ראיתי שדברי התוס' נכונים לפי מה שכתב אלי אחי הרב הגאון מו"ה משה צבי ז"ל להקשות על דברי התוס' אלו דאיך אפשר לומר דהטעם דאוכלת בגינו בתרומה הוא משום דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין עליו להפרישו דא"כ מאי אירי' קטנה שהיא אשתו מדרבנן שאוכלת בגינו תרומה הא כל קטנה דעלמא נמי אין ב"ד מצווין להפרישה אם אוכלת בתרומה והתנא הא אתי לאשמעינן מה שיש דין אישות בהאי קטנה שקדושיו דרבנן פדקתני התם ויורשה ומטמא לה וזה קוש' חמורה לכאורה על דברי התוס' ולפי מה שכתבו התוס' בשבת (דף קכ"א) בד"ה ש"מ דמאן דסבר קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין עליו להפרישו הוא דוקא רק בקטן שלא הגיע לחינוך אבל בהגיע לחינוך לכ"ע מצווין עליו להפרישו א"ש דקמ"ל דקטנה בת ישראל אוכלת בתרומה אף בהגיעה לחינוך משום דמצנת חינוך הוא רק מדרבנן כדאמרינן בסופה גבי הילגי המלכה ומהני לנשואין דרבנן שלא להצריכו חינוך.

אבל לפי מה שכתבו התוס' ביומא (דפ"ב) בתוספת ישינים בשם ר' אליעזר ממינ דאפילו הגיע לחינוך נמי אין מצווין להפרישו משום דחינוך לא שייך אלא לעשות מצנה ולא לאפרושי מאיסורא וכן הסכים לזה הרשב"א ז"ל בחידושו ליבמות בפ' חרש א"כ ודאי דלא מצי לאוקמי הא דקתני ב"י אוכלת בתרומה משום דסבר אין מע"ל דא"כ מאי אירי' קטנה זו שיש בה נישואין דרבנן אפילו קטנה דעלמא נמי אבל לפי מה שכתבנו לעיל דבריהם נכונים דהא באמת פי מקשה שם מדם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה משני לי' שב ואל תעשה שאני רק דהכא קמקשה מאשתו קטנה דאוכלת בגינו בתרומה דהוי קום ועשה ואין ב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ולהכי שפיר כתבו התוס' דלמ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו לא הוי צריך לשנויי דמיקרי בתרומה דרבנן אלא אפילו בתרומה דאורייתא נמי פיון דלא איכפת לן במה שהקטן עושה איסור ואוכל תרומה משום דאין ב"ד מצווין להפרישו לא איכפת לן נמי להא דמשמרת תרומותי דהא זה הוי שוא"ת במה שמניח את הזר לאכול בתרומה ואינו מפרישו ובשוא"ת הא ידע רבה דב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת ולא קמקשה אלא ממה שהקטן אוכל ועושה איסור בידים וע"ז כתבו התוס' דמשום לתא דקטן הוי מצי לשנויי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ומינושב גם קושית אחי הגאון ז"ל על דברי התוס' דבקטנה דעלמא שאין בה קידושין דרבנן אף שאין ב"ד מצווין להפרישו משום לתא דידה מ"מ קא עבר הגדול אעשה דמשמרת תרומותי אבל בההו קטנה שיש בה

קידושין דרבנן דלא איכפת לן במה שהגדול עובר אעשה דמ"ת דשוא"ת הוא וב"ד כולין לעקור דבר מה"ת בשוא"ת וקמ"ל מתניתין דאוכלת בגינו תרומה דהאיסור דידה דעבדה מעשה ואוכלת בתרומה לא חיישינן משום שאין ב"ד מצווין להפרישה אלא שלכאורה יש להקשות על מה שפכתנו דבתרומה וטבל איכא עשה דמשמרת תרומתי על המניח לזר לאוכלו ואף שבשאר איסורין אין ב"ד מצווין להפריש את הקטן אבל בטבל ותרומה מבטל בזה עשה דמשמרת תרומתי א"כ מאי פריה ביבמות (דף קי"ד) למ"ד קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו מבריתא דבן חבר שרגיל לילה אצל אבי אמו ע"ה אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים מצא בידו פירות אין זקוק לו ומייתי מזה דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו הרי מבואר בהדיא דטבל ותרומה שוו בזה לכל איסורין שבתורה ולמ"ד דבכל איסורין אין ב"ד מצווין להפרישו גם בטבל ותרומה אין מצווין להפרישו.

ודחוק לומר דעיקר עשה דמשמרת תרומתי לא חיייל אלא על מי שהתרומה שלו משא"כ ה"כ שהטבל ותרומה הם של עם הארץ ונתנו לבן בתו אין החבר והפהו מוזהרין עליו להפריש את הקטן מלאוכלה דז"א דמסתברא דעשה דמשמרת תרומתי חיייל גם עליוהו אם בידם להפריש את הקטן מלאוכלה] ואל תשיבני במה שפכתנו דבתרומה איכא עשה דמשמרת תרומתי על המאכילה לזר מהא דאמרין בגיטין (דף נ"ה) אמתניתין דקטנה בת ישראל אוכלת בתרומה ואלו חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת ופריה וליכול קטן אוכל נבילות הוא הרי דגם בתרומה אמרינן האי דינא דקטן א"נ אין ב"ד מע"ל דלק"מ דהא התם הבעל הוא חרש וגם הוא אינו מצווה על העשה דמשמרת תרומתי ועיין לקמן בתשובה באהע"ז): מיהו דעת הרמב"ם ז"ל (בהלכות מאכלות אסורות פ"ק י"ז ה' כ"ז) דלהאכיל בידיים אסור אפילו באיסור דרבנן שלא פדעת הרשב"א ז"ל ולכאורה יש להביא ראי' לדברי הרשב"א ז"ל מהא דפריה בנדה (דף מ"ו) לרב הונא דאמר הקדיש ואכל לוקה שנאמר איש כי יפליא לנדור לא יחל דברו כל שישנו בהפלאה ישנו בכל יחל וכל שאינו בהפלאה אינו בכל יחל ופריה לי' לסיועו מבריתא דקתני לפי שמצינו שהשנוה הכתוב הקטן בגדול לזדון שבועה ולאיסור כל יחל יכול יהא חייב על הקדישו קרבן ת"ל וזה הדבר קתני מיהא לאיסור ולכל יחל חייב ומשני אימא לאיסור כל יחל איסור כל יחל מנ"פ אי מןפלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא ומשני לאותן המוזהרין עליו ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין עליו להפרישו עכ"ל הגמרא ודעת הרמב"ם ז"ל קשה מאי פריה ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו הא איכא למימר דקאי לאותן המוזהרין עליו שלא להאכילו בידיים אלא ודאי דלמ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו באיסור דאורייתא באיסור דרבנן שרי להאכילו אף בידיים מיהו נראה לי דלאו ראי' היא דהא התם מייירי שהקדיש הקטן וכדקאמר יכול יהא חייבים על הקדישו קרבן וכיון שהקדיש וההקדש חל מדרבנן הרי אסור להאכיל להקטן לבד לתא דקטן רק משום שהגדול עושה איסור דהאומר לחבירו לאכול הקדש מעל כמ"ש התוס' בקידושין (דף מ"ג) דהאומר לגדול אכול פכר של הקדש מעל מטעם שליחות דאתרבי גבי מעילה ועיין לעיל בתשובה שבארנו דאין זה מדין שליחות רק מעיקר מעילה ולפ"ז אם אומר לקטן אכול פכר של הקדש יש בו דין מעילה במה שהקטן אוכל [או כשמגביה שקונה מדרבנן במןפלא סמוך לאיש] והוי בגדול מעילה

דַּרְבָּנוּ בְּהַקְדֵּשׁ מִן־כֶּלֶא סְמוּךְ לְאִישׁ דְּהָנִי דְּרַבְּנָן וְאִסּוּר מִשּׁוּם לְמַא אִסּוּר דְּגָדוּל וְכִינוּן דְּאִסּוּר מִשּׁוּם הָאִסּוּר שְׁעוּשָׁא הַגָּדוּל בְּעַצְמוֹ פְּשִׁמְאָכִילוּ בְּיָדִים הָא מְשַׁנֵּי עֲדִיפָא מִיָּנִי כְּפִשּׁוּטוֹ דְּמִיָּנִי שְׁאָכַל הַגָּדוּל בְּעַצְמוֹ וְאִין רֵאִי מִכָּאן לְשִׁיטַת הַרְשָׁבָא ו"ל: וְרֵאִיתִי בְּרַמְבַּ"ם ו"ל (בפ"י מֵהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת הַלֶּכֶה ג') וְז"ל שֵׁם יִשְׂרָאֵלִית שְׁנִשְׁאֵת לִכְהֵן אֶפְיָלוּ קִטְנָה בַּת ג' שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד תֹּאכַל בְּתְרוּמָה וְחֻזָּה וְשׁוֹק וּד"ת שְׁתֹּאכַל מִשְׁנִתְאַרְסָה וְכו' וְזֶה מִיָּנִי בְּהַשְׁיָאָה אָבִיהָ דְּהָא בֵּיתוּמָה שְׁהַשְׁיָאָה אִמָּה וְאִחִיהָ לָא הוּוּ קִידוּשִׁין כָּלֵל בְּבַת ג' שָׁנִים כְּדֵאִיתָא בְּגִיטִין (דָּף ס"ה) וְכַרְמְב"ם (פ"ד מֵה' אִישׁוֹת) דְּפָחוּת מִבַּת שֵׁשׁ נִקְרָא אִינְהָ יוֹדְעַת לְשִׁמּוֹר קִידוּשִׁי וְאִינְהָ מִתְקַדְּשַׁת כָּלֵל לְמִיאוּן וְכַבֵּר תְּמָה עָלֵיו הַתּוֹס' יו"ט ו"ל בְּגִיטִין (פ' הַנְּזָקִין) שֵׁם מֵה שְׁלֵא הַזְּכִיר כָּלֵל דִּין קִטְנָה שְׁהַשְׁיָאָה אִמָּה וְאִחִי שְׁאוּכַלַּת בְּתְרוּמָה כְּפִהָ עֲדוּת שְׁהַעִיד ר"י בֶּן גִּוְדָגְדָא בְּמִשְׁנָה דְּהַנְּזָקִין שֵׁם דְּנוֹדָאֵי הַלְכָתָא הִיא וְכִמוֹ שְׁהַבִּיא הַרִ"ף בֵּיבְמוֹת פָּרָק ב"ש רֵאִי מֵהָ מִתְנִיתִין דְּהַנְּזָקִין דְּקִטְנָה אִם מִתָּה הַבְּעַל יוֹרְשָׁה כֵּר' יְהוֹשֻׁעַ בְּפָרָק ב"ש וְלֹא כֵּר"ח דְּאָמַר אִין מַעֲשֵׂה קִטְנָה כְּלוּם וְכֵן פִּסְק הַר"ם ו"ל (בפ" כ"ב מֵהִלְכוֹת אִישׁוֹת) לַעֲנִין יְרֻשָׁה דְּהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אִשְׁתּוֹ קִטְנָה וּמִמִּילָא וְדָאֵי דְקִי"ל נְמִי כֵּר"י בֶּן גִּוְדָגְדָא דְּאוּכַלַּת בְּתְרוּמָה דְּהָא בְּחַד בְּבֵא קִטְנֵי לָהּ ר"י בֶּן גִּוְדָגְדָא לְהָא דְּאוּכַלַּת בְּתְרוּמָה וְאִם מִתָּה יוֹרְשָׁה וְנ"ל דְּמָה דְּכַתְבַּת הַרְמְב"ם ו"ל דְּקִטְנָה אוּכַלַּת בְּתְרוּמָה מִיָּנִי בֵּין שְׁהַשְׁיָאָה אָבִיהָ וּבֵין שְׁהַשְׁיָאָה אִמָּה וְאִחִיהָ וְאִף שְׁכַתְבַּת הַר"ם ו"ל וְאֶפְיָלוּ בַּת ג' שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד וּבֵיתוּמָה קִטְנָה בְּעִינוֹ שְׁתֵּהָא בַּת שֵׁשׁ כִּמ"ש לַעֲיֵל בְּזֶה סְמוּךְ עַצְמוֹ עַל מֵה שְׁבִיָּאָר בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת דְּקִידוּשִׁי יְתוּמָה לָא מְהַנִּי עַד בַּת שֵׁשׁ אֶלָּא לִפ"ז דְּמִיָּנִי הַר"ם ו"ל נְמִי בֵּיתוּמָה קִטְנָה אִמָּאֵי לֹא בִיָּאָר דְּדוֹנְקָא בְּתְרוּמָה דְּרַבְּנָן אוּכַלַּת וְלֹא בְּתְרוּמָה דְּאוּרְיִיתָא כְּדִמְשַׁנֵּי הַש"ס בֵּיבְמוֹת שֵׁם וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּאֶפְשָׁר לומר דְּמֵאֵי דְּאֶמְרִינוּ דְּבְתְרוּמָה דְּאוּרְיִיתָא לֹא אֶכְלָה הוּא רַק קוֹדֵם דְּמַסִּיק הָךְ שִׁינוּיָא דְּשׁוּא"ת שְׁאֵנִי דְּב"ד יְכוּלִין לַעֲקוֹר דְּבַר מֵה"ת בְּשׁוּא"ת אֶבֶל לִפִּי מֵה דְּמַשְׁנֵי לְבַסּוֹף שֵׁם דְּב"ד יְכוּלִין לַעֲקוֹר דְּבַר מֵה"ת בְּשׁוּא"ת אוּכַלַּת בְּתְרוּמָה דְּאוּרְיִיתָא דְּמָה שְׁהַקְטִין אוּכַל וְאִין אָנוּ מְפָרִישִׁין אוֹתוֹ מִקְרִי שׁוּא"ת.

וְאִף שְׁהַרְמְב"ם ו"ל פִּסְק דְּהַרְוָאָה אֶת חֲבִירוֹ לְבוּשׁ כְּלָאִים בְּשׁוּגָג מְחֻיָּב לְהַגִּיד לוֹ אִף דְּכַבּוּד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחָה ל"ת שְׁפַתּוֹרָה בְּשׁוּא"ת מ"מ מֵה שְׁחַבְּירוֹ עוֹשֵׂה אִסּוּר מִקְרִי קוּם עֲשֵׂה ה"נ מֵה שְׁהַקְטִין אוּכַל מִקְרִי מַעֲשֵׂה נִרְאָה דְּסוּבֵר דְּדוֹנְקָא גְדוּל הָעוֹשֵׂה אִסּוּר בְּשׁוּגָג מִקְרִי מַעֲשֵׂה לְגַבֵּי הַרְוָאָה אוֹתוֹ אִם אִינוּ מְפָרִישׁוּ אֶבֶל קִטְנֵן דְּלֹאוּ בַּר חֵיבָא לֹא מִקְרִי מַעֲשֵׂה לְגַבֵּי הַרְוָאָה אוֹתוֹ אוּכַל וְאִינוּ מְפָרִישׁוּ וְרֵאִיהָ לְזָה דְּהָא בְּשַׁבַּת (דָּף ד') אִיתָא הַדְּבִיק פֶּת לְתַנּוּר הַתִּירוֹ לוֹ לְרִדּוּתָהּ קוֹדֵם שְׁיָבֵא לִידֵי חֵיבָב חֲטָאת אוֹ לֹא הַתִּירוֹ וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' שֵׁם פְּשִׁטָא טָא שְׁלֵא יִשְׁמַע לָנוּ לְהַנִּיחַ מְלַרְדוֹת וְלְבוֹא לִידֵי חֵיבָב חֲטָאת וְתִירְצוּ פִּינוּן שְׁהוּא רוּצָה לְרִדּוֹת וְחֲכָמִים מוֹנְעִים אוֹתוֹ מִחֲמַת שְׁבוֹת דְּרַדְיָת הַפֶּת אִינוּ מִתְחַיִּיב חֲטָאת וְב"ד יְכוּלִים לַעֲקוֹר דְּבַר מֵה"ת עֵי"ש הַרִי דְּאִף שַׁע"י שְׁלֵא יְרַדָּה הַפֶּת יִגְמַר מְלֹאכֶת הָאֶפְיָה ע"י מַעֲשֵׂה שְׁיֵשׁ בְּהָ חֵיבָב חֲטָאת מ"מ יֵשׁ כַּח בְּיַד הַחֲכָמִים לְמוֹנְעוֹ מְלַרְדוֹת פִּינוּן שְׁהוּא אִינוּ עוֹשֵׂה כְּעַת מַעֲשֵׂה בְּיָדִים רַק שְׁהוּא בְּשׁוּא"ת שְׁאִינוּ רוֹדָה וְלֹא אִיכְפַת בְּמָה שְׁיִגְמַר מְלֹאכֶת מַעֲשִׂיו ע"י וְיוֹצֵא מִזָּה מְלֹאכָה שְׁיֵשׁ בְּהָ מַעֲשֵׂה א"כ ה"ה לְהַפְרִישׁ הַקְטִין מִאִסּוּר שְׁעוּשָׁה בְּיָדִים מְהַנִּי הָא דַּע"י תְּקַנְתָּ חֲכָמִים נִקְרָאת אִשְׁתּוֹ שְׁלֵא לְחוּשׁ לְמָה שְׁיַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה אֶכִּילַת הַתְּרוּמָה.

פִּינּוֹן שְׁהוּא שׁוּא"ת הָא דְאִינוּ מְפָרִישׁוּ וּבשׁוּא"ת שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה מְהַנִּי תַקְנַת חֲכָמִים לְזֶה אַף שׁע"י מְנִיעֶתוּ מִלְהַפְרִישׁ נִגְמַר מְעַשֶׂה אֲכִילַת הַקְטָנָה מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחוֹת הוֹכְחָה זֹו שְׁהוֹכְחֵנוּ דְאִינוּ מְזַה רֵאִי פֶלֶל דְהֵתָם מַעַת שְׁהוֹרוּ לוֹ שְׁלֵא יִרְדֶּה הַפֶּת לֹא יַעֲשֶׂה כְּלוּם לְהֵכִי יְכוּלִים לְהַעֲמִיד תַקְנָתָם בְּשׁוּא"ת אֲבָל הֵכָא שְׁהַקְטָן עוֹשֶׂה מְעַשֶׂה בְּיַדִּים מִיקָרִי שְׁפִיר מְעַשֶׂה לְגַבֵּי הַגְּדוֹל דְאֶסְר הוֹרְאָת ב"ד וְהַעֲמִידַת דְבָרֵיהֶם נַעֲשֶׂה אִיסוּר הַקְטָן ע"י מְעַשֶׂה וּמְעַשֶׂה הַקְטָן נְמִי נִקְרָא מְעַשֶׂה כְּמַעֲשֶׂה גְדוֹל וּא"כ וְדָאִי דְקָשָׁה לְמָה הַשְׁמִיט הַרְמַב"ם ז"ל הֵךְ אוֹקִימָתָא דְאוּכְלַת רַק בְּתֵרוּמָה דְרַבְּנָן וְלֹא בְּתֵרוּמָה דְאוּרִייתָא מִיְהוּ זֶה נִכּוֹן דְאֶנּוּן קִי"ל קְטָן א"נ אַבְמ"ל לְהֵכִי סָתַם הַרְמַב"ם ז"ל דְאוּכְלַת בְּתֵרוּמָה סָתַם דְהֵינּוּ אֶפִּילוּ בְּתֵרוּמָה דְאוּרִייתָא אֲבָל אֶפְתִּי קָשָׁה אַמְאִי לֹא בִיאַר הַר"מ ז"ל דְהָא דְאוּכְלַת בְּתֵרוּמָה הֵינּוּ שְׁאוּכְלַת בְּעַצְמָהּ אֲבָל אִיסוּר לְהַאֲכִילָהּ בְּיַדִּים בְּתֵרוּמָה דְאוּרִייתָא וְאֶפִּילוּ בְּתֵרוּמָה דְרַבְּנָן נְמִי הוּא אִיסוּר לְהַאֲכִילָהּ בְּיַדִּים שְׁהָרִי הַר"מ ז"ל כְּתַב (בְּהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אִיסוּרוֹת) דְאֶפִּילוּ אִיסוּר דְרַבְּנָן אִיסוּר לְהַאֲכִיל בְּיַד לְקָטָן: וְנ"ל שְׁדַעַת הַר"מ ז"ל דְאֶף דְאִיסוּר לְהַאֲכִיל אִיסוּר לְקָטָן בְּיַדִּים מ"מ קְטָנָה נְשׁוּאָה אַף שְׁנְשׁוּאִין שְׁלָהּ מִדְרַבְּנָן שְׁרִי לְהַאֲכִילָהּ בְּתֵרוּמָה דְאוּרִייתָא דְלֹא הִזְהִירָה תוֹרָה שְׁלֵא לְהַאֲכִיל לְקָטָן אֲלֵא בְּדָבָר שְׁאֵם הֵיךְ גְּדוֹל הֵיךְ הַדְּבָר אִיסוּר עָלָיו לְהֵכִי הִזְהִירָה תוֹרָה שְׁלֵא לְהַאֲכִיל אַף לְקָטָן אֲבָל דְבָר שְׁאֵם הֵיךְ גְּדוֹל הִי הַדְּבָר מוֹתֵר וְקָטָנוּתוֹ גוֹרֵם לוֹ לְאִיסוּר הַדְּבָר עָלָיו לֹא אֶסְרָה תוֹרָה לְהַאֲכִילוּ בְּיַדִּים וּלְהֵכִי קְטָנָה ב"י נְשׁוּאָה לְכַהֵן שְׁאֵם הֵיךְ גְּדוֹלָהּ הֵיךְ אוּכְלַת בְּתֵרוּמָה ע"י נְשׁוּאִין דִּינָה שְׁרִי לְהַאֲכִילָהּ בְּיַדִּים ע"י נְשׁוּאִי קְטָנוּת: וּבְזֶה מִינְשֵׁב מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתוֹס' בְּפִסְחִים (דָּף פ"ח) דְאָמַר שֶׁהַ לְבֵית אֲבוֹת לֹאוּ דְאוּרִייתָא וְהַקְשׁוּ בְּתוֹס' דֹּא"כ אִיךְ שְׁרִי לְהַאֲכִילוּ פֶסַח הָא הַפֶּסַח אִינוּ נֶאֱכָל אֲלֵא לְמַנּוּיָיו וּלְפִמְש"כ א"ש דְכִינּוּן דָּאֵם הִי גְּדוֹל הֵיךְ מוֹתֵר לְאִכְלוּ ע"י הַמְּנוּתוֹ עַל הַפֶּסַח רַק שְׁקָטָנוּתוֹ גוֹרֵם לוֹ לֹא אֶסְרָה תוֹרָה לְהַאֲכִילוּ בְּהַמְּנוּת דְקָטָנוּת דְקָרְאִי כְּתִיבִי רַק בְּדָם וּשְׂרָצִים וּבְטָנוּמָת פְּהֵגִים שְׁאִיסוּר בְּהֵן כְּשֶׁהוּא גְדוֹל אֲזַ אִיסוּר לְהַאֲכִילוּ בְּיַדִּים אֲבָל בְּדָבָר שְׁמוֹתֵר כְּשֶׁהוּא גְדוֹל ע"י אִיזָה מְעַשֶׂה דִּידִי שְׁרִי נְמִי בְּקָטָנוּתוֹ ע"י מְעַשֶׂה זֹו רַק דְמַעֲשֶׂה קְטָנוּת לֹא מְהַנִּי מִדְאוּרִייתָא וְהַש"ס בִּיבְמוֹת דְפָרִיךְ לְמ"ד אִין ב"ד יְכוּלִין לְעַקּוֹר דְבָר מַה"ת מְהָא דְאוּכְלַת בְּתֵרוּמָה לֹא פָרִיךְ מְאָכִילַת הַקְטָנָה דִּנְהָ שְׁרִי בְּלֹא"ה מְטַעַם שְׁכַתְּבָנוּ רַק דְכִינּוּן דְקָתְנִי סָתְמָא אוּכְלַת בְּתֵרוּמָה מְשַׁמַּע דְאֶפִּילוּ לְהַאֲכִיל בְּיַדִּים שְׁרִי וְהָרִי עוֹבֵר הַגְּדוֹל עַל עֲשֶׂה דְמַשְׁמַרְת תְּרוּמוֹתֵי שְׁמַאֲכִיל תְּרוּמָה לְזָר אֲבָל מִמַּה שְׁהַקְטָנָה אוּכְלַת לֹא מְקַשָּׁה מִיַּדִּי דְמַהַנִּי נְשׁוּאִין דִּינָה לְהַאֲכִילָהּ בְּתֵרוּמָה כְּמוֹ שְׁאֵם הֵיךְ גְּדוֹלָהּ הֵיךְ אוּכְלַת ע"י נְשׁוּאִין וְע"ז מְשַׁנִּי דְאוּכְלַת רַק בְּתֵרוּמָה דְרַבְּנָן: וְכ"ז הוּא לְפִי הַס"ד דְלֹא יָדַע עֲדִינּוּ דְבִשׁוּא"ת מוֹזָה רַב חֶסְדָּא דְב"ד יְכוּלִין לְעַקּוֹר דְבָר מַה"ת אֲבָל לְפִי הַמְּסַקְנָא דְמְשַׁנִּי שׁוּא"ת שְׁאֵנִי נוֹכַל לומר שְׁפִיר דְאוּכְלַת אַף בְּתֵרוּמָה דְאוּרִייתָא וְאַף לְהַאֲכִילָהּ בְּיַדִּים שְׁרִי וְאַף דְהַמְּאָכִיל אֶת הַזֶּר תְּרוּמָה עוֹבֵר אַעֲשֶׂה דְמַשְׁמַרְת תְּרוּמוֹתֵי מ"מ בְּיִטוּל עֲשֶׂה הוּא רַק שׁוּא"ת שְׁאִינוּ מְשַׁמַּר אֶת הַתְּרוּמָה לְעֲשׂוֹת בָּהּ כְּהַלְכָה וּמִיקָרִי שׁוּא"ת וְכ"ד יְכוּלִין לְעַקּוֹר דְבָר מַה"ת וְהֵכָא מְתַמַּת נְשׁוּאִין דְרַבְּנָן לֹא אִיכְפַּת לָן בְּבִיטוּל עֲשֶׂה דְמ"ת שְׁהוּא שׁוּא"ת.

וְאַף דְעוֹשֶׂה מְעַשֶׂה בְּיַדִּים וּמְאָכִילָהּ מ"מ פִּינּוֹן שְׁעִיקָר הָאִיסוּר שְׁיֵשׁ בְּזֶה הוּא שׁוּא"ת דְהֵינּוּ בְּיִטוּל עֲשֶׂה דְמ"ת יֵשׁ לְזֶה דִין שׁוּא"ת וְכַה"ג מְצִינוּ גַבֵּי סְדִין בְּצִיצִית דְקָרִי לִיהַ הַש"ס שׁוּא"ת שְׁלוּבֵשׁ בְּגָד פֶּשְׁתָּן בְּלִי צִיצִית אַף שְׁעוֹשֶׂה מְעַשֶׂה וְלוֹבֵשׁ הַבְּגָד בְּיַדִּים מ"מ

פינון שיעקר האיסור שיש בזה הוא מה שמחוסר מ"ע דציצית מקרי שוא"ת אף שפא האיסור ע"י מעשה וכמו שביאר השא"ר ו"ל (בסימן ל"ב).

וה"נ אם הבעל מאכיל את הקטנה תרומה והיא זרה מדאורייתא ביטל עשה דמ"ת היינו שלא שמר את התרומה פהלקתה שהיא עומדת לאכילת פהנים וקנין פספם וזה הוי רק שוא"ת וכינון דמשום לתא דאכילת קטן בעצמו לא חיישינו דמהני נשואין דרבנן כי היכי דמהני לה נישואי דאורייתא למיכל בתרומה וכי היכי דמהני המנות קטן על הפסח כמו שפארנו לעיל ומשום לתא דגדול נמי לא חיישינו משום דב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת בשוא"ת להכי אוכלת אף בתרומה דאורייתא: מיהו נ"ל דזה שפכתנו דמותר להאכיל לקטן בידים תרומה דאורייתא ע"י נישואין דרבנן מטעמא דכינן דנישואין דגדלות מאכילין בתרומה לא אסרה תורה אף בנשואין דרבנן וזהו רק לדין דקיי"ל קטן א"נ אין ב"ד מצ"ל ומוקמינן קרא דלא תאכילם דלא ליספו להו בידים א"כ סברא הוא מדלא הקפידה תורה להפריש את הקטן מאכילת איסור ש"מ דלא איכפת לן באכילתו מידי להכי לא הוזהרנו להפרישו משום דאיסור והיתר לגבי קטן הפל שונוין דאי הוי קפיד קרא באכילתו ודאי דהיינו מוזהרים להפרישו ומדלא הוזהרנו להפרישו ע"כ דלא הקפידה התורה על אכילתו כלל ומה שהזהירה תורה דלא ליספו להו בידים הוא משום דלמא אתי למסרף לאכול בגדלותו ע"י שיזכור שהאכלנו אותו בידים להכי היכי שפגדלותו מותר לאכול ע"י נישואין אנו יכולים להאכילו אף בקטנותו ע"י נישואין דרבנן דהא אם יאכל ע"י נישואין בגדלותו התיירא קאכיל: אבל למ"ד קטן אוכל גבילות מצונון להפרישו א"כ לדידך ע"כ דקפיד קרא על אכילתו של קטן רק דקטן לא בר קבולי אזהרת התורה הוא אבל הגדול מוזהר עליו להפרישו א"כ לא מהני נישואין דרבנן להאכילו בתרומה דאורייתא פינון דסוף סוף נישואין דקטנות לאו פלוס הוא ואיסורא קאכיל ואנו מצונון להפרישו ולדידך צ"ל הא דמאכילין הקטן פסח משום דשה לבית אבות דאורייתא דבלא"ה הוי אסור להאכילו שאין הפסח נאכל אלא למנוייו ואי לא דאורייתא הוא קטן לאו ממנוייו הוא או כמ"ש הר"נ והתוס' בנדרים (ד' ל"ו) פינון דאינו ראויין להמנות לא הוי שלא למנוייו עיי"ש]: ומינשב בזה סוגיא דנדה (דף מ"ו) דפריש שם למ"ד מופלא סמוך לאיש דאורייתא מברייתא דיתומה שזדרה בעלה מיפר לה א"א בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתי נשואין דרבנן ומבטלי נדר דרבנן אא"א דאורייתא אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדר דאורייתא ומשני אמר רב יהודא א"ש בעלה מיפר לה ממ"נ אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא קטן א"נ אין ב"ד מצונון להפרישו ואפתי קשה למאן דאמר מופלא סמוך לאיש דאורייתא ועיקר ההיתר הוא מחמת קטן א"נ א"כ ל"ל הפרה תאכל בלא הפרה ואין אנו מצונון להפרישו: ולפי מה שפכתנו הדברים נכונים דבאמת הרשב"א ז"ל בחי' ליבמות (פרק חרש) הקשה על סוגי' זו מאי קאמר קטן א"נ אמצ"ל הא הקא פינון שמיפר לה נדרה ואמר לה מופר לך כמאכילה בידים דמי ולהאכילו בידים לכ"ע אסור.

ולפי מה שפכתתי לק"מ דהקא פינון דאיכא נישואין דרבנן והפרת הבעל מותר להאכילה אף בידים דכינן שפגדלות מהני נישואין והפרת הבעל אין אנו מוזהרים מלהאכילה בידים אף בקטנות אף שהנשואין והפרה דכעת הוא רק דרבנן וכמו שפארתי לעיל ולמ"ד

אמצ"ל ולא אסרה תורה רק שלא להאכילה בידים לא אסרינו להאכילם היכי שיש דבר שהי' מתיר בגדלות אף שעכשיו אין ממש בדבר המתיר מפני קטנותם.

דמ"מ ליכא למיחש שמה יאכלו בגדלות דהא בגדלות מהני ההתירא דנשואין והפרה ושפיר משני דסובר קטן א"נ אין ב"ד מצווין להפרישו ואי משום שמאכילה בידים כשאומר מופר ליכי לא איכפת לן פיון דאיכא נשואין והפרה דרבנן שמועיל בגדלות מה"ת דבשלמא אי הוי סובר צריף להפרישו בזה לא הי' מועיל נשואין דרבנן מידי למ"ד מןפלא הסמוך לאיש דאורייתא דמ"מ השתא איסורא קעבדה דנשואין והפרה דהשתא לאו פלום הוא מה"ת כמ"ש לעיל אבל פיון דאמצ"ל ורק לענין להאכילו בידים במה שאומר לה מופר ליכי מהני נשואין דרבנן דהא עיקר האיסור שלא תאכל כשמתגדיל ובגדלותה אם תאכל התירא קאכיל: ומינושב קושניתי שהקשיתי ל"ל הפרה הא בלא הפרה נמי מותר משום דקטן א"נ אין ב"ד מצווין להפרישו ולפמש"כ אתי שפיר דהכא צריף הפרה דבלא"ה אסור משום שמאכילה בידים כשאומר לה מופר ליכי כמ"ש הרשב"א ז"ל.

רק פיון דמיפר לה שרי אף להאכילה בידים משום שגם בגדלותה אוכלת ע"י נשואין והפרה ולהכי קתני בעלה מיפר לה: והנה בדבר השאלה אם מותר להציע כגד שיש בו פלאים תחת הקטן הנה הצעה הוי רק מדרבנן כדדרשינו ביומא (דף ס"ט) לא יעלה עליך אבל אתה מציעו תחתיה.

מיהו מה שמציעין תחתיו נדאי הוי כמאכילו בידים ולדעת הרשב"א שרי דסובר דאיסור דרבנן מאכילין אותו בידים ולדעת הרמב"ם ז"ל אסור להאכילו בידים גם איסור דרבנן ונראה עוד דהכא יש לחוש גם לדעת הרשב"א ז"ל דהרמב"ם ז"ל כ' (בפ"י מהל' פלאים) המלביש את חבירו פלאים והי' הלובש שוגג לוקה המלביש עיי"ש.

וא"כ פיון דהמלביש עובר אפשר לומר דהמלביש לקטן נמי עובר פיון דשני האי לא דכלאים משארי לאוויין דבשארי לאוויין שפתורה המכשיל את חבירו אינו עובר אלא משום לפני עור לא תתן מכשול ואינו לוקה דהוי לאו שפכלות ובלאו דכלאים לוקה המלביש א"ח א"כ איכא למימר דמלביש את הקטן נמי לוקה ודמי ללאו דהקפה דאמרינן בנזיר (דף נ"ז) המקיף את הקטן חייב דאע"ג דניקף לאו בר חיובא הוא מ"מ מקיף חייב וה"נ גבי פלאים פיון דמלבישו חייב דאע"ג דהמתלבש לאו בר חיובא הוא וכמ"ש הכ"מ ז"ל בטעמו של הרמב"ם משום דכתיב לא תלבש ודרשינן לא תלבש המלביש את הקטן נמי חייב ולא משום לתא דקטן כמו בשאר איסורין אלא דהמלביש גופא עביד איסורא: וה"נ משמע בבבצה (דף י"ד) דתנן משלחין פלים בין תפורין בין שאינם תפורים ואע"פ שיש בהם פלאים ופריף פלאים למאי חזו חזו למימף תותף' והתנאי לא יעלה עליך אבל אתה יכול להציעו תחתיה אבל אסרו חכמים שמה תפרו נמא על בשרו ע"כ וקשה לדעת הרשב"א ז"ל דמותר להאכיל לקטן איסורי דרבנן בידים א"כ מאי מקשה מהא דאסור להציע תחתיו מדרבנן הא יכול להציעו לקטן ופשיטא דיכול לשלחו ביו"ט.

א"ו דאף דשאר איסורין מותר להאכיל לקטן בידים לדעת הרשב"א ז"ל מ"מ פלאים אסור להלבישם בידים דבכלאים האיסור על המלביש כמו על הלובש וקא עביד גדול איסורא ולא חזי למידי ואפשר עוד דהמשלח הבגד בשביל שיהא ראוי לקטן דמי

למלבישו פמו שכתבתי בשם הרשב"א ז"ל דהמפר נדרה דמי למאכילה בידיים: ודע שיש לי מקום עיון במה שתמה הרא"ש ז"ל על דברי הרמב"ם ז"ל במ"ש שהמלביש חבירו פלאים לוקה המלביש אם הלובש היה שוגג ותמה הרא"ש (בתשובותיו) מנין לו להרמב"ם ז"ל ונראה דהדבר נכון מאוד דכיון דאמרנו בש"ס דקידושין (דף מג) גבי פלוגתא דשמאי הזקן דסברי יש שלד"ע דמודה שמאי באומר לחבירו צא ואכול חלב ובעול את הערנה דהמשלח פטור משום דזה נהנה וזה מתחייב לא אמרינו הרי אי לא טעמא דזה נהנה וזה מתחייב הוי מתחייב לשמאי כל אדם האומר לחבירו לעשות דבר איסור אף שאין המשלח צריך לאותו דבר ואינו נהנה מן עשיית השליח כלל כמו אכול חלב ובעול את הערנה ואנו לא סבירא לן פשמאי משום דאמרנו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין וכ"ז שייך אם צוה לחבירו לעשות האיסור וחבירו עשה מעצמו אבל אם הוא עושה והטעין את חבירו באיסור פגון שהלבישו פלאים דבזה לא שייך דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין דהא חבירו לא עבד מידי רק הוא הטעינו האיסור מהיכי תיתי לא יתחייב המלביש דכיון דאפילו בצוהו ללבוש פלאים הוי מתחייב מטעם שליחות אי לא דהוי אמר דנדאי לא ישמע לו משום דדברי מי שומעין א"כ פשיטא במלבישו בידיים דלא שייך לומר דברי מי שומעין דהא בעצמו הלבישו שחייב המלביש.

משום דלא גרע משליחות רק דיש לפוטרו מטעם זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינו אבל באיסור פלאים לא שייך זה נהנה וזה מתחייב כמו בחלב וערנה דכיון דר"ש סובר דמוכרי פסות מוכרין פדרפן ובלבד שלא יתפנין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני גשמים אע"ג דמתעסק בחלבים ועריות חייב שפן נהנה.

מוכרח מזה דדוקא בחלבים ועריות חייב מתעסק מחמת שנהנה שיהתם עיקר החיוב על הנאתו דהיינו בחלב על האכילה שנהנה מאכילה אבל פלאים אין האיסור משום שנהנה רק לבישה אסר רחמנא ואם אינו נהנה בהנאת לבישה לא מיקרי מלבוש ואין פאן איסור פלאים אבל אין עיקר האיסור מחמת שנהנה אלא דהאיסור הוא לבישה ונהנה הוא תנאי הלבישה דאם לא נהנה הרי לא מיקרי מלבוש וראיה לזה דהא התוס' (בביצה יד) הוכיחו דבגדים קשין ואע"פ שאין מחממין נמי אסור ללבושן ורק בהצעה מחלקין בין קשין לרפין ובתירוץ השני פתבו דדוקא היכא דאינו שוע טווי ונוז מפלגינן בין קשין לרפין אבל בשוע טווי ונוז דאסור מן התורה אסור גם בקשין אע"פ שאין בהם חמיום ונהנה כיון דמ"מ מלבוש הוא ואסור אע"פ שאין מחממין כמ"ש רש"י (שם ט"ו) ד"ה בקשין.

הרי מוכח מזה דאין איסור פלאים משום הנאתו ומדברי הש"ס בקדושין גופא מוכח דבכלאים אין האיסור משום הנאה מדקאמר מודה שמאי באומר צא ואכול החלב ובוא על הערנה דפטור משום דזה נהנה וזה מתחייב לא אמרינו ולא קאמר נמי לבוש פלאים וע"כ דבכלאים לא שייך זה נהנה דאין האיסור משום הנאתו וכיון שפן אפטר לומר דבכלאים לא שייך לומר זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינו והאומר לחבירו ללבוש פלאים ה"י חייב רק שפטור משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ושפיר פתב הרמב"ם ז"ל דמלביש חבירו בשוגג חייב דלא גרע משליחות ואם ה"י הלובש מזיד פטור

כמש"כ הכ"מ שם דאין סבֵרא לחייב שנייהם מלקות וכיון שהלובש לוקה פטור המלביש
כמש"ש הכ"מ אכל אם הי' שוגג שהוא אינו לוקה לוקה המלביש דלא גרע משליחות וזה
טעמו של הרמב"ם ו"ל ג"כ גבי טומאה שכתב (בה' אכל) דהמטמא את הפהן לוקה הוא
מה"ט דאם טמאו בידים לא גרע משליחות ועיין בר"ן (בחו"ל פ' ג"ה) גבי בת תהא
דאביי אמר מותר ורבא אמר אסור שפירש שם דפלוגתא אי ריחא הוי פאכילה או לא
דליכא למימר דפליגי משום הנאה דהא קיי"ל כר"ש דאמר דשא"מ מותר ולדידין' הנאה
דלא מכוון שרי והכא בבת תהא אינו מכוון ליהנות מיי"נ דלאו ברשיעי עסקינן וכ"ת
פסיק רישא הוא ליתא דלענין הנאה ודאי אף פסיק רישא שרי דהא מוכרי פסות מוכרין
כדרךן ובלבד שלא יכונו בחמה מפני החמה כו' והא התם מטיא לי' הנאה אלא פיון דלא
מכוון לא חשבינן לי' מידי עכ"ל ומשמע מדבריו דהנאה אסור בכלאים והוכיח מזה
דבהנאה לא איכפת לן אף דהוי פ"ר ולפמש"כ אין ראיה מזה דאפשר דהיכא דהנאה
הוא עצם האיסור אסור היכא דהוי פ"ר אכל בכלאים אין ההנאה עצם האיסור רק
הלבישה עצם האיסור וכיון דאינו מתכוון ללבישה לא איכפת לן במה דהוי פ"ר דכל
שאינו מתכוון ללבישה לא מיקרי בגד ולית בזה איסור פלאים אף שנהנה ממילא [ועי'
בתוס' שבת (כ"ט) שכתבו דמיקרי בענין דלא הוי פ"ר]: ובה' יש לתמוה על דברי הט"ז
ביו"ד (סימן ש"א סק"ז) שכתב ליישב דעת הרמב"ם ו"ל שפסק דאסור ללבוש פלאים
להברית מכס וגבי מוכרי פסות פסק כר"ש דמוכרין כדרךן והוא פסות מתניתין (בפ' ט'
דכלאים) ולא כברייתא (דב"ק ק"ט) דמתיר ר"ש גם להברית את המכס מהאי טעמא
דהוי דבר שא"מ ונדחקו עצמן האחרונים ו"ל דמאי גרע להברית ממוכרי פסות דאידי
ואידי דבר שא"מ הוא והט"ז כתב דלהברית את המכס גרע טפי שנהנה במה שאין משלם
המכס וכיון שנהנה ע"י הלבישה ולהנאה זו דהרנוחת המזון הוא מכוון להכי אסור עכ"ד
ונה תימא דאטו התורה אסרה שארי הנאות מפלאים הנאת לבישה לחוד אסר רחמנא
אכל שארי הנאות לא איכפת לן אם נהנה דהא מותר למכור וליתן בגד פלאים לאחר
וכיון דשארי הנאות שרי א"כ מאי גריעותא הוא מה דמרויח מזון ע"י הלבישה הא
הלבישה הוי לי' אינו מתכוון: ובזה מיושב מה שראיתי בתשובת האחרונים שהקשו בהא
דאמרינן בכמה דוכתי דבגדי כהונה הותר בהן פלאים בשעת עבודה הא קיי"ל מלה"נ
וכיון דלובשן למצנת עבודה הא לא מיקרי הנאה וליכא איסורא דכלאים פלל ולפמש"כ
לא ק"מ דזה הי' ניחא אם הי' כל הנאות פלאים אסור אז שייך לאמר פיון דמללנ"ת לא
מיקרי הנאה אכל פיון דכל הנאות מותר מפלאים ולא אסור רק הנאת לבישה א"כ עיקר
האיסור הוא לבישה ומה שמותר אם ליכא הנאה הוא משום דאי ליכא הנאת לבישה לא
מיקרי לבוש וכיון דעיקר האיסור בכלאים הוא לבישה היכי נימא בזה מלל"נ וזה לא
מיקרי לבישה דע"כ מיקרי לבישה דהא אין עליהם מלבוש אחר בשעת עבודה והתורה
קרא את הבגדים האלה מלבוש דכתיב והלבושת אותם וכיון דמיקרי בגד אף שלובש
לצורך מצוה נמי מיקרי לבישה דכתיב והלבושת אותם ולא דמי לשאר איסורי הנאה
שהנאה בעצם הוא עיקר האיסור משא"כ גבי פלאים שאין עצם האיסור מחמת ההנאה
רק שההנאה משוי אותו מלבוש וכיון שהוא מלבוש אסור אף דהנאת מצוה לא הוי הנאה
ורחמנא הוא דשרי פלאים בבגדי כהונה: אכל באמת נראה לי טעמא של הר"מ ו"ל פשוט
הוא שחילק בין הברחת המכס ובין מוכרי פסות דמוכרי פסות ע"כ נזכר עליהם שהם

רוצים למוכרן ולובשים בגדים אחרים כדי צרכן והבגדים האלה שעומדים למכירה יש היפר עליהן בלבישתם שהם רוצים למוכרם וכינון שהם מלובשים בגדים אחרים כדי צרכן של היתר ואינו צריכים להנאת אלו הבגדים העומדים למכור אף דמטי הנאה להם מלבישה דידהו להגן מן החמה ומן הגשמים מיקרי דשא"מ שהרי יש עליהן כדי צרכן שאם ימכרו הכלאים ישארו מלובשים בבגדים של היתר להגן עליהם משא"כ הלובש להבריח המכס הוא צריף ללבוש א"ע שלא יפירו מקבלי המכס שהוא מיותר בגדים ולבושן במקום שהי' לובש בגדים של היתר בכדי שיספרו שהבגדים אלו הוא רגיל ללבושן א"כ ממילא הוא לובש פלאים דרף לבישה ובמתכונן ואף שאילולי הברחת המכס הי' לובש בגדים של היתר ולא הי' עובר על איסור פלאים.

סוף סוף הוא לובש פלאים עכשיו דרף לבישה ואטו אם אונסין לאדם שילבש פלאים באונס ממון שאומרים לו לבוש פלאים ואי לא ניטל ממון דקיי"ל דעבור מצות ל"ת מחוייב ליתן כל ממון שלא יעבור אטו דזה מיקרי אין מתכונן ומותר משום דאילולי שהיו כופין אותו ללבוש לא הי' לובש ועתה לובש אותו רק משום הפסד ממון זה ונדאי אינו דהלבישה היא לבישה גמורה רק שעושה זה באונס ממון וכינון דקיי"ל דאונס ממון אינו מתיר לעבור על ל"ת אסור ולא דמי למוכרי פסות דאינו מתכונן ללבישה כלל דהא יש לו מלבושים אחרים עליו ולובש אילו רק למוכרן להבא לקנות ולא גרע מהא דאמרינו בסופה (דרף ל"ג) בהדס שענביו מרובים מעליו דאין ממעטים ביו"ט ואם יש לו הושענא אחריתא לא מיקרי מתקן מנא כיון שאינו מכונן לתקן.

והכי נמי אינו מכונן ללבישה דיש לו עליו מלבושים אחרים כן נראה לפי עניות דעתי: סימן צו שאלה מי שנודע לו שילדה אשתו בן בכור והוא במרחקים והגיע יום שלשים ללידתו אם צריף לפדותו מיד או צריף להמתין עד שיגיע שחי שלשים יום וקודם לזה לא יברך שמה לא חי כל שלשים: תשובה בשבת (דרף קל"ו) אמרינו תניא רשבג"א כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל שנאמר ופדויו מכן חודש תפדה עיי"ש בכל הסוגיא הרי דיליף רשב"ג טעמא דקרא דזמן פדיון הוא מכן חודש הוא משום חשש נפל ופסקינן שם הלכה פרשב"ג דבעינן למיחש בסתם וולדות שמה נפל הוא ונ"מ לפוטרו מן היבום או לגבי בהמה אי מהני לה שחיטה והרמב"ם ז"ל כתב (בה' מ"א פ"ד ה"ד) דבהמה שנולדה אסורה באכילה עד יום שמיני ואין לוקה ע"ז עיי"ש בדבריו ז"ל וכבר עצמו עליו האחרונים ז"ל דמדכתב ואין לוקין ע"ז משמע שהאיסור מן התורה (ובפ"א מה' יבום) כתב דמדברי סופרים אסורה להנשא עד שיששה הולד שלשים יום או שנודע שפלו לו חדשיו: וכתבנו במק"א שדעתו ז"ל דגבי איסור נבילה חוששין מן התורה משום דאיכא למימר סמוך מיעוטא דמפילות לחזקה דאינה זבוחה ולהכי אסור מה"ת באכילה רק דאין לוקין עליו משום דהנה ספק בן קיימא וקמו שפוסק הרמז"ל כסתם מתניתין דיבמות (דרף ק"ט) דהאשה שהלה בעלה וצרתה למדינת הים דלא תנשא וכמ"ש הרשב"א ז"ל בשמו שם משום דאע"ג דלא קיי"ל כר"מ דחייש למיעוטא מ"מ הכא איכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה דאיסורא לשוק משא"כ בה' יבום דמיקרי שהאשה לפנינו וילדה ליכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה דכיון שהיתה מעוברת לפנינו איתרע לה חזקה דאיסורא לשוק כמ"ש הנמו"י (בפ' האשה שהלכה) גבי היתה לה חמות דמיד שראינו שהיא מעוברת איתרע לה חזקה ולהכי כתב הרמז"ל דרק דמדברי סופרים בעינן לחוש שמה

נפל הוא אבל מן התורה לא חיישינו למיעוט נפלים: ואין להקשות לפי דברינו שכתבנו דטעמו של הרמז"ל בבהמה הוא משום דאמרין סמוך מיעוטא לחזקה דבהמה בחייה בקזקת איסור עומדת א"כ מאי פריה לאבני דאמר אכלו ארי או נפל מן הגג ד"ה חי הוא כ"פ בפניהק ומת מהא דר"פ ור"ה בדר"י איקלעו לבי רב אידי בר אבין ועבדו להו עגלא תלתא ביומא דשבעה ולא אכלו מינן' ומאי מקשה דילמא הא דאמר דאכלו ארי לכ"ע חי הוא רק גבי יבום דליפא חזקה לאיסורא אבל גבי בהמה דאיפא חזקת איסור גם באכלו ארי פליגי ולרשב"ג מת הוא דז"א דא"א דאבני סובר גבי בהמה דפליגי אפילו באכלו ארי א"כ אמאי קאמר נפקא מינה לפוטרו מן היבום דמשמע מזה דהשתא דאמר דפליגי בפניהק ומת אין שום בבהמה דהא בהמה בלי שחיטה לא משתרי ושחיטה דמי לאכלו ארי הא בבהמה פליגי נמי באכלו ארי וסובר רשב"ג דמת הוא משום סמוך מיעוטא לחזקה ומדקאמר נ"מ רק לפוטרו מן היבום ש"מ דסובר דבהמה נמי מודה רשב"ג באכלו ארי דחי הוא ולהכי פריה מר"פ ור"ה בדר"י דלא אכלו ביממא דשבעה יעו"ש: והנה דעת התוס' ביבמות (דף לו) ובחולין (דף יב) ובבכורות (דף מט) דהא דחיישינו לנפלים בסתם ונולדות הוא רק מדרבנן ולהכי פסק רבא התם דאם מת הנוול בתוך למ' דונתקדשה לכהן דאינה חולצת ולכאורה בנידון דידן גם לשיטתם אינו יכול לברך על פדיונו קודם שיתנדע לו שחי למ"ד יום משום דבעינן למיחש שפא אין הנוול בן קיימא: מיהו נראה לי דלכאורה יש לעיין בסוגיא דר"פ האשה שהלכה דתנו האשה שהלך בעלה וצרתה למדה"י ה"ז לא תנשא ולא תתייבם שפא מעופרת היא צרתה ופריה הש"ס בשלמא לא תתייבם שפיר אלא לא תנשא אמאי לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות וקאמר התם אלא מתנורתא מתניתין כר"מ דחייש למיעוטא ועיין בתוס' וברא"ש ז"ל דלא קיי"ל כהך מתניתין פיון דמוקי לה כר"מ נאנן לא קיי"ל כר"מ ועיין בחידושי הרשב"א ז"ל שם וקשה למה לי לאוקמי מתניתין כר"מ דלא קיי"ל פותי' טפי הנה לי למימר דלא תנשא משום דרשב"ג דקיי"ל כנותי' דכינו דרשב"ג סובר דחיישינו למיעוט נפלים ואילו יבמה שילדה לפנינו אסרינו לה להנשא צרתה עד שישקה הנוול שלשים יום א"כ ה"ה פשהצרה היא במדה"י איף אנו יכולים להתיר היבמה שבכאן להנשא מחמת שהיבמה שבמדה"י ודאי ילדה הא בעינן למיחש שפא ילדה ונולד שאינו של קיימא היינו בן שמונה ולא חי פלל למ"ד יום דהא פשהיא לפנינו ומת חוששין אפילו באכלו ארי או נפל מן הגג אע"ג דליפא שום ריעותא במיתתו והשתא שהיא אינה לפנינו נמי דנהי דרוב נשים מתעברות ויולדות מ"מ נוחש למיעוט נפלים דלמיעוט זה חיישינו בכל דוכתא פרשב"ג: ולשיטת התוס' בבכורות ובחולין שכתבו דלהכי חיישינו לספק נפל אע"ג דלא חיישינו למיעוטא בכל התורה הוא משום שלא יבואו להקל בפניהק ומת דבזה גם לרבנן אמרינו דמת הוא פדאימא בשפת שם אתי שפיר דאפשר לומר דדוקא היכי דידעינן דמת גזרו שלא יבואו להקל גם במת מתוך שפניהק אבל כשלא ידעינן אם הוא חי או מת אזלינן בתר רוב ונולדות ובנדאי חי הוא גם עתה ולא יבואו להקל בפניהק ומת ולהכי אתי שפיר דבהלך בעלה וצרתה למדינת הים פיון דאמרינו רוב נשים מתעברות ויולדות בנדאי תלינו שילדה ונולד של קיימא ונפטרת הצרה מן היבום דהכי דלא ידעינן אם הנוול מת לא חיישינו למיעוט נפלים וא"כ אפשר לומר גם בנידון דידן פיון שייכול לתלות שהנוול חי אזלינן בתר רוב ונולדות דהו בני קיימא ולא חיישינו

למיעוט נפלים ויכול לפדותו בברכה מיהו לפמש"כ התוס' ביבמות (דף לו) ד"ה הא דלקי חששו למיעוט נפלים אע"ג דלא קיי"ל כר"מ בעלמא משום דמיעוט נפלים הוי מיעוט המצוי עיי"ש א"כ הדרא קושני' לדוכתא פיון דהוי מיעוט המצוי אמאי אמרינן דלרבנן בהלה בעלה וצרתה למדינת הים מותרת להנשא נחוש למיעוט המצוי דנפלים ול"ל לאוקמי כר' מאיר טפי הוי לי' לאוקמא פרבן שמעון בן גמליאל דלא תנשא משום חשש נפל: וצ"ל דכיון דרבא אמר בשבת שם דבנתקדשה לכהן אינה חולצת אלמא דכיון דאם נחוש לחשש נפל ונצריכנה חליצה תאסר על בעלה פהו לא חששו לזה וכמ"ש הרמב"ם ו"ל דהטעם שאין אוסרין אשתו עליו מפני ספק דבריהם.

וה"נ בהלה בעלה וצרתה למדה"י שאם נחוש לחשש נפל תהא אסורה לעולם מלהנשא ומלהתייבם מש"ה לא אסרינן לה ולעגן לה לעולם משום חשש נפל ומשו"ה הוצרכו לאוקמי מתניתין כר"מ דחייש בכל התורה למיעוטא אבל לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוטא משום חשש נפל לא מעגנינן לה לעולם ואע"ג דבמס' שאל"ס דהוי נמי דרבנן אפ"ה מעגנינן לה לעולם מ"מ אין מדמין גזירות דרבנן להדדי ואע"ג דרשב"ג ודאי דאוסר אף באשת פהו אם נתקדשה כדמשמע ביבמות (דף ל"ו) דקאמר התם פיון דאיפא רבנן דאמרי וולד מעליא הוא עבדינן באשת פהו פנומייהו משמע דלרבנן ג"כ אף באשת פהו אסרינן לה.

אפ"ה לא בעי לאוקמי מתניתין דלא תנשא ולא תתייבם פרשב"ג דאסר אפילו היכא דאין לה תקנה משום דלא קיימא לו בזה פרשב"ג דאנן פסקינן דבאשת פהו מותרת לבעלה וכיון שכן לא עדיף ליה לאוקמי פרשב"ג יותר מלאוקמי כר"מ ומוקי לה כר"מ דחייש למיעוטא וסתם מתניתין ר"מ היא: והנה לפי זה לעגן פדיון חיישינן לנפל אע"פ שלא ידעינן אם הוא חי או מת ואין לנו ראי' ממתניתין דהאשה שהלכה דהתם מילתא אחריתי הוא דכיון דתתעגן לעולם לא חיישינן למיעוט נפלים: ועוד נראה דאפילו לפמ"ש משיטת התוס' שפירשו הטעם שהחמירו גבי יבום משום ספק נפל הוא משום שלא נבא להתיר גם בפיהק ומת.

שהוכחנו דכשאין הנוולד לפנינו ואפשר להיות שהוא חי פוטר מן היבום כדמוכח מסוגיא דהאשה שהלכה מ"מ אפשר לומר דזה דווקא לעגן יבום אבל גבי פדיון דחזינו דקפיד קרא אחשש נפל דהא רשב"ג יהיב טעמא דקרא דצריף להמתין שלשים יום משום נפל ויליף מזה דבכל התורה נמי אמרינן דבשלשים יום נפיק מפלל נפל רק דאין חוששין לזה בסתם ונלדות בכל התורה אבל בכו שמונה ילפינן מפאן דבשלשים יום יצא מספק נפל א"כ חזינו דהכא קפיד קרא שיצא מספק נפל וא"כ בעינו לידע שחי למ"ד יום ואף שכתבו התוס' דהא דקונם ל' יום לאו בר פדיון הוא.

הוא אפילו בקים לי' בגנוני' שפלו לו חדשיו כמ"ש בב"ק (דף י"א) גבי בכור שנטרף היינו משום שלא חילקה התורה בין פלו לו חדשיו לבין לא פלו לו חדשיו וקבעה זמן אחד לכל הנוולדות אבל ודאי עיקר הטעם הוא שרצתה תורה שתהא הפדיון בשעה שיצא מחשש נפל דאילו לאו הכי לא הוה מצוי רשב"ג למילף מזה דבשלשים יום יצא מפלל נפל וכמו שבארנו במק"א וכיון דחזינו דהכא בפדיון הקפידה תורה על שלשים יום אפשר לומר דאף שאין הנוולד לפנינו נמי בעינו למיחש שפא מת מחמת שנולד נפל

ובצענו שנדע שהי' חי שלשים יום ואם לא ידע יפדנו בלא ברכה כ"ז נלע"ד: סימן צח
שאלה ספק פדיון בכור כגון שהפילה אשתו קודם ותפס הפהו החמש סלעים מהאב אם
מוציאין מידו או לא: תשובה הנה בספק פדיון פטר חמור דמבעי לן בב"מ (דף ו') אם
תקפו פהו מוציאין מידו פסק הרמב"ם ז"ל (בה' בפורים פ"ה) דאם תקפו פהו אין
מוציאין מידו וא"כ לקאורה ה"ה בפדיון בכור נמי הדין כן.

דמ"ש ספק בכור אדם מספק פטר חמור: וראיתי להגאון בעל מחנה אפרים ז"ל (בהלכות
זכ' ומתנה) שחקר בנודאי בכור שתפס הפהו חמש סלעים אי מהני תפיסתו והביא שם
דברי הרמב"ם ז"ל שכ' (בהלכות תרומות) שאם חטף הפהו תרומות ומעשרות זכה ואזיל
לטעמ' דסובר טוה"נ אינה ממון ונדעתו דלא מהני תפיסה אלא בבכור בהמה דכיון
דממונא דכהן הוא ודמי לחפץ מבונר דזה אומר שלי.

וכן בתרומות ומעשרות דמשעה שהפרישם נעשה ממונא דכהן ואין לבעלים בהם אלא
טוה"נ וטוה"נ אינה ממון אבל חמש סלעים דפדיון הבן דכל כמה שלא באו ליד הפהו
ממונא דבעלים הוי ואין לפהו זכיה בנכסיו של זה אלא שהנכסים משועבדים מדין ערב
אי תפס הפהו בחמש סלעים לא זכה בהן שיכול לאמר לכהן אחר אני רוצה ליתן מה
שאני חייב ונמצאו אלו שביד פהו גזל ביד פהו.

ונראה דעתו דגבי פדיון בכור שאין מתנת הפהו מבונר אמרינן טוה"נ ממון ולהכי אי
תפס מפקינן מינ' ונהביא ראיה לזה דאמרינן בבכורות (דף נ"א) ר' חנינא הוי רגיל דהוי
שקיל ומחדר חזיה לכהו גברא דהוי קא אזיל ואתי קמי' א"ל לא גמרת ויהבת מדעם
ביש הלכך אין בנו פדוי ופרש"י ז"ל אין בנו פדוי אם אחזירם לה.

וכן פי' הרמב"ם ז"ל (בפי"א מהלכות בכורות) וישון פי' רש"י ז"ל אפי' לא אחזירם
אין בנו פדוי ולזה הסכים הרשב"א ז"ל בתשובה (סימן קצ"ח) וז"ל אבל באומר הילך
ה' סלעים בפדיון בני ואתה תחזירם לי ואפילו לא אמר מידי אלא שדעתו שיחזירם לו
כולם או מקצתם ולולי זה לא היה נותנם לו ואפילו לא החזיר לו הפהו פלום אין בנו פדוי
עכ"ל ואם נימא דהפהו יכול לתפוס מה"ט משום דחוב הוא שחייב ליתן להפהו אף פי
לא גמר אבי הבן ליתן מאי הוי כל שפאו ליד פהו כבר זכה בהם ואמאי כ' רש"י ז"ל
בלשון שני והרשב"א ז"ל בתשובה שאפילו אם לא החזיר כל שלא הי' בדעת האב ליתן
לגמרי אין בנו פדוי א"ו דגבי פדיון דהוי רק שיעבוד נכסים לא מהני תפיסת הפהו משום
דיכול לאמר לכהן אחר אני נותן ורק היכא דאין האב רוצה ליתן לשום פהו בזה מהני
תפיסת פהו כיון שאין האב רוצה כלל כדאמר בירושלמי בנדרים אמתניתין דקונם פהגים
לנונים נהגים לי באין ונוטלין בע"כ ומוקי לה בירושלמי אפילו למ"ד נותן אדם מעשרותיו
בטוה"נ משום דהקא שאני דאמר אינו רוצה ליתן כל עיקר אלו תנורף דברי הרב במ"א
ז"ל: ודבריו אינן מובנים לי דכיון דמודה הרב הנ"ל דבאינו רוצה ליתן פל עיקר מהני
תפיסת הפהו א"כ הדרא קושיא לדוכתא הא בעובדא דר"ח הוא לא רצה ליתן לשום פהו
בנתינה גמורה רק באופן שיחזירו לו וא"כ אמאי אין בנו פדוי הא היכא דאינו רוצה
ליתן כלל נתינה גמורה יכול הפהו לתפוס בע"כ ואמאי כתב רש"י ז"ל דאפילו אם לא
יחזיר אין בנו פדוי: ועוד דבעיקר דבריו שכ' דגבי פדיון בכור שאין מתנת הפהו מבונר
אמרינן טוה"נ ממון לענ"ד לא משמע הכי דהא אמרינן בקידושין (דף נ"ח) הגונב טיבלו

שֶׁל חֲבִירוֹ לְמִ"ד טוה"נ אינו מִמּוֹן אִינוֹ מְשַׁלֵּם לוֹ אֶלָּא דְּמִי טִיבְלָא אַבְל דְּמִי הַתְּרוּמָה שְׁבִכְרִי הַזֶּה אִינוֹ חַיִּיב לְשַׁלֵּם מִשּׁוּם דְּטוה"נ אִינוֹ מִמּוֹן אֶלְמָא אַע"ג דְּהַבְּעֵלִים הָיוּ יְכוּלִים לְהַפְרִישׁ עַל פְּרִי זֶה מִמְּקוֹם אַחַר וְלַעֲשׂוֹת הַפְּרִי הַזֶּה שְׁגַבְבַּ חוֹלִין מִתּוֹקְנִים אַפִּ"ה אִין הַבְּעֵלִים יְכוּלִים לְגַבּוֹת מִהַגְּנָב דְּמִי תְּרוּמָה הַמְּגִיעַ לְהֵאֵי פְּרִי וּמִיָּקְרִי רַק טוה"נ וְאִינוֹ מִמּוֹן וְאִף שְׂאִין גְּנִיבָה זֶה מְבוֹרְרַת לִיתָן אוֹתָהּ דְּוָקָא לְכַהֵן נְמִי אֶמְרִינֵן טוה"נ אִינוֹ מִמּוֹן מִשּׁוּם דְּבְדָבָר שְׂאִינוֹ מְבוֹרְרַת לְכַהֵן ג"כ טוה"נ אִינוֹ מִמּוֹן.

וְאִף דִּישׁ לְחַלְקַת וְלוֹמַר דְּלֵא דְּמִי לְפִדְיוֹן בְּכוֹר דְּגַבִּי טָבֵל מ"מ מְעַנְרָב בְּהֵאֵי פְּרִי חֶלֶק הַפְּהוּ וְגַבִּי פְּדִיֹן לִיפָּא אֶלָּא שְׁעַבּוּד נְכָסִים בְּעַלְמָא מ"מ לֹא נִרְאָה לְחַלְקַת בְּזֵה דְּכִינֵן שְׁמוּכַח מִהוּ דְּטָבֵל דְּאִף בְּאִין חֶלֶק הַפְּהוּ מְבוֹרְרַת נְמִי אֶמְרִינֵן טוה"נ אִינְהָ מִמּוֹן א"כ פְּשִׁיטָא דִּיכּוּל הַפְּהוּ לְתַפְּוֹס אִף הֵיכָא דְּלִיפָּא רַק שְׁעַבּוּד בְּעַלְמָא כְּמוֹ בַע"ח דְּעַלְמָא וְכֵן מְצִינוּ בְּבִכּוּרוֹת (דָּף מ"ז) גַּבִּי פְּהוּ שְׁמַת וְהַנִּיחַ בֵּן חֶלֶל דְּאֶמְרִינֵן כֹּל הֵיכָא דְּמַת הָאָב לְאַחַר שְׁלֹשִׁים דָּאִין הַבֵּן חַיִּיב לְפָדוֹת א"ע שְׁהָרִי זָכָה הָאָב בְּפִדְיוֹנוֹ: וּפִי' הָרָא"ש ז"ל שֶׁם שְׁהָבֵן מְפָרִישׁ ה' סְלָעִים וּפְדוּדָה א"ע וְלֹא יִתְּנֵם לְכַהֵן מִיַּדִּי דְּהוּי כְּמִי שְׁיַרְשׁ טָבְלִים מְאָבִי אִמּוֹ כְּהֵן שְׁמַתְקַנָּם וּמוֹכֵר הַתְּרוּמָה לְכַהֵן ע"כ מְשַׁמַּע כְּמוֹ דְּאֶמְרִינֵן גַּבִּי תְּרוּמָה מִתְּנוּת שְׁלֵא הוֹרְמוֹ כְּמוֹ שְׁהוֹרְמוֹ דְּמִינֵן כְּמוֹ כֵּן אֶמְרִינֵן גַּבִּי חֲמִשׁ סְלָעִים לְאַחַר ל' וְלֹא אֶמְרִינֵן גַּבִּי חֲמִשׁ סְלָעִים וְדָאִי לֹא כְּמוֹ שְׁהוֹרְמוֹ דְּמִינֵן מִחֲמַת שְׂאִין הַמְּתַנָּה מְבוֹרְרַת וְעוֹד שְׁהַתּוֹס' כְּתִבּוּ בַב"מ (דָּף ו') ד"ה וְהָא דְּאֶפִּילוּ לְמִ"ד טוה"נ מִמּוֹן אִין הַבְּעֵלִים יְכוּלִין לְתַבְּנֹעַ מִכְּהֵן אִם תְּפַס רַק טוה"נ וְגוֹף הַדְּבָר שְׁתַּפְּסוּ אִין יְכוּלִין לְתַבְּנֹעַ מִמֶּנּוּ א"כ אִף אִם נִימָא דְּגַבִּי פְּדִיֹן הַבֵּן טוה"נ מִמּוֹן מִשּׁוּם דְּאִין הַמְּתַנָּה מְבוֹרְרַת מ"מ אִינוֹ יְכוּלִין לְתַבְּנֹעַ מִמֶּנּוּ אֶלָּא טוה"נ וְלֹא גוֹף הַחֲמִשׁ סְלָעִים: וְיֵמָה שְׁהַקְשָׁה הָאִיךָ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּאִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ פִּינֵן שְׁהַרְשָׁב"א ז"ל כְּתִבּוּ דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִתָּן הָאָב מִדַּעְתּוֹ לִק"מ דְּכּוֹנּוֹת הַרְשָׁב"א ז"ל דְּכִינֵן דְּכְתִיב פְּדָה תַּפְּדָה מְשַׁמַּע דְּבַעֲיָנוּ נְתִיבָה לְפָהוּ מִהָאָב אוֹ מִהַבֵּן עֲצָמוֹ אַבְל בְּתַפִּיסַת הַפְּהוּ אִם אִין הָאָב רוּצָה לִיתָן לוֹ אִין בְּנוֹ פְּדוּי וְאֵע"ג דְּגַם בְּזָרוּעַ וּלְחִיָּים וְהַקִּיבָה דְּרִשִּׁינֵן נְמִי בְּחוֹלִין (דָּף קל"ג) וְנִתְּנָן וְלֹא שְׂיִטְוֹל מְעַצְמוֹ וְאֵפִ"ה אִם חֲטָף הַפְּהוּ נְמִי יָצָא יְדֵי נְתִיבָה מ"מ לְשׁוֹן פְּדִי' שְׂאִנִּי דְּמְשַׁמַּע דְּבַעֲיָנוּ דַּעַת נוֹתָן ג"כ וְאֶפִּילוּ הֵיכָא דְּהַבְּעֵלִים הַפְּסִידוּ זְכוּת טוה"נ דִּידְהוּ לְגַמְרִי כְּגוֹן שְׂאִינָם רוּצִים לִיתָן לְשׁוּם פְּהוּ וְכִדְאָמַר בִּירוּשְׁלַמִי הַנָּ"ל] מ"מ לֹא הִזָּה מוֹעִיל תַּפִּיסַת הַפְּהוּ דְּכ"ז שְׂאִין הַבְּעֵלִים מִתְּרַצִּים לִיתָן אִין בְּנוֹ פְּדוּי [וּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל מִהָא דְּאֶמְרִינֵן בְּבִכּוּרוֹת (דָּף מ"ט) הַפְּדוּדָה אֶת בְּנוֹ בְּתוּף ל' יוֹם דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל אִין בְּנוֹ פְּדוּי מִשּׁוּם דְּלֹא בִּידוּ לְפָדוֹתוֹ עַכְשָׁיו וְקָאָמַר שֶׁם דָּאָם פְּדָה שְׁיַחֲוֹל הַפְּדִיֹן לְאַחַר ל' יוֹם וְאִיתְּנָהוּ לְמַעוֹת גַּם לְשְׁמוּאֵל בְּנוֹ פְּדוּי וְאִם נִימָא דָּאָם הַמַּעוֹת בְּיַד הַפְּהוּ וְתַפְּסוּ לְשֵׁם פְּדִיֹן אִף בְּלֹא רְצוֹן בְּעֵלִים מִהַנִּי א"ש דְּאִף דְּלְשְׁמוּאֵל מְקָרִי דְּבָר שְׁלַב"ל מִשּׁוּם דְּהוּי מְחוּסָר זְמַן מ"מ פִּינֵן דְּתַפְּסוּ לָהּ עַכְשָׁיו הַפְּהוּ חָל פְּדִיֹנוֹ אַבְל לְדַעַת הַרְשָׁב"א ז"ל דְּבַעֲיָנוּ רְצוֹן הַבְּעֵלִים בְּשַׁעַת הַפְּדִיֹן א"כ לְשְׁמוּאֵל דְּדְּמִי לְדְּבָר שְׁלַב"ל הָא לֹא מִהַנִּי אֶפִּילוּ אִיתְּנָהוּ הַמַּעוֹת בְּעִינֵיהוּ פְּדִיֹתָא בַש"ע אַבְהָע"ז (סִימָן מ' בַב"ש סק"ט) גַּבִּי קִידוּשִׁי אִשָּׁה בְּדָבָר שְׁלַב"ל וי"ל דְּגַבִּי קִידוּשִׁין דְּחִלוֹת הַקִּידוּשִׁין הוּא קִנְיָן לְהֵכִי לֹא מִהַנִּי רְצוֹן הַמְּקַדֵּשׁ שְׁהִי כְּשַׁעֲדִינֵן לֹא בָּא לְעוֹלָם.

אַבְל גַּבִּי פְּדִיֹן לִיפָּא קִנְיָן וְלֹא בְּעִינֵן רַק רְצוֹן הַפְּדוּדָה לְחוּד מִהַנִּי רְצוֹנוֹ קוֹדֵם שְׁבָא לְעוֹלָם שְׁיַחֲוֹל הַפְּדִיֹן לְאַחַר שְׁבָא לְעוֹלָם דְּהִינֵנוּ לְאַחַר ל'] דְּכָבָר בִּיאָרְנוּ בְּתַשׁוּבָה דְּחוּב דְּפְדִיֹן

לא הוי פֿחוב דעלמא וְכַל הִיכָא דְלִיכָא קִיּוּם הַמְצָנָה לֹא אֵיכְפַת לֵן בְּחֹב דְּכֹהֵן הִילְכֵךְ פִּינּוּן
שָׂאָם לִיכָא רְצוּן הָאָב אוּ הִבְּן הַנְּפֻדָה אֵין הִבְּן פְּדוּי לֹא מְהֵנִי תְּפִיסַת הַפְּהֵן וְהָא דְאֶמְרִינּוּ
בְּכּוּרוֹת (דָּף מ"ח) מִי שְׂלֵא בְּפֻרְה לֹו אֲשֵׁתוֹ וְנִלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים וּמַת הָאָב דר"מ סוֹבֵר אָם
נָתַן עַד שְׂלֵא חִלְקוּ נָתַן וְאָם לֹאוּ פְטוּרִין וּר' יְהוּדָא סוֹבֵר דְּנִתְחַזְיֵיבּוּ הַנְּכָסִים אַף פְּשִׁתְלָקוּ
דְּמִשְׁמַע הָתָם בְּסוּגְיָא דְאָף אָם אֵין הַבְּנִים רוּצִים לְפָדוּת עֲצָמָם יְכוּל הַפְּהֵן לְגַבּוּת מְהֵם
בַּע"כ וְאֶמְרִינּוּ נְמִי הָתָם בְּטַעְמָא דר"י דְאָמַר דְּנִתְחַזְיֵיבּוּ הַנְּכָסִים בְּמַת בְּתוּף ל' מִשּׁוּם דְּשְׁנֵי
יוֹסֵף ב"ש שְׂקֵנָה א' שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ בַּע"ח גּוֹבָה מְהֵן מִשּׁוּם דְאָמַר לִיה אֵי בְּדִידָךְ מְסִיקְנָא
מְנַתָּא דִידָךְ אֲשִׁקְלִי וְאֵי בְּדַחְבְּרָךְ מְסִיקְנָא מִשְׁתַּעְבֵּד לִי מְקַמִּי דִידָךְ דַּמְכ"ז מִשְׁמַע דְיְכוּל
לְטָרוּף מְמַנּוּ בַּע"כ אַף שְׂאִין הִבְּן רוּצָה לִיתָן וּכ"כ הַח"צ בְּתַשׁוּבָה (סִימָן כ"ה) עֵי"ש
וּלְדַבְרֵי הַרְשֵׁב"א ז"ל הָא אָם הַנְּפֻדָה אֵינוּ נוֹתֵן בְּרְצוּנוֹ אֵינוּ פְדוּי בְּמָה שְׁהוּא נוֹטֵל מְמַנּוּ
בַּע"כ: נ"ל דְגַם זֶה נִכּוֹן דְאֶמְרִינּוּ בְּגִט אִשָּׁה בְּמַעֲוָשָׁה בְּיִשְׂרָאֵל פְּדִין פֶּשֶׁר פְּדִיאִתָּא בְּגִיטִין
(דָּף פ"ח) וְאֶסְבֵּר לֵן הַרְמְב"ם ז"ל (בְּהַלְכוֹת גִּירוּשִׁין פ"ב ה"כ) דְאָף דְגִט בְּעֵי רְצוּן וְאֵין
הָאִישׁ מוּצִיא אֶלָּא לְרְצוּנוֹ מ"מ אֶמְרִינּוּ פִינּוּן דְהָאִי גְבָרָא רוּצָה לִהְיוֹת כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דְבָר
וְאֵינוּ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וּמוּצִיאִין אֶת אֲשֵׁתוֹ מְמַנּוּ לְמָה לֹא יִתְרַצָּה בְּלָבוּ לְגַרְשָׁה וּמָה הַנְּאָה
יְהִיָּה לֹו מְמָה שְׂלֵא יִתְרַצָּה בְּלָבוּ פִינּוּן שְׁסוּף סוּף הִיא יוּצֵאת מְמַנּוּ מוּטָב לֹו לְהִתְרַצּוֹת וְלֹא
לְעַבְרָא עַל דִּין תוֹרָה וּלְקַמֵּן בְּאַרְנוּ סְבָרָא זֹו בְּאַרְנוּפָה אַף אָנוּ נֹאמַר הִכָּא גְבִי פְדִיוֹן הִבְּן
אַף דְאֵין נִתְפָּס פְדִיוֹנוֹ אַא"כ הָאָב אוּ הִבְּן נוֹתֵן בְּרְצוּנוֹ מ"מ כָּל הִיכָא דְהִדִּין נוֹתֵן דְהַפְּהֵן
יְכוּל לְגַבּוּת מְמַנּוּ וְאֵינוּ יְכוּל לְהַפְּקִיעַ עֲצָמוֹ בְּטַעְנַת הַמַּמַּע"ה אָנוּ אוֹמְרִים שְׁפֵהֵן יְכוּל
לְגַבּוּת מְמַנּוּ וְאַחַר שְׁהַפְּהֵן גּוֹבָה מְמַנּוּ בְּדִין תּוֹפְס פְדִיוֹנוֹ מִטַּעַם שְׁנוּדָאִי מִתְרַצָּה לְהַקְנוֹת
לְהַפְּהֵן בְּרְצוּן פִינּוּן שֶׁהַב"ד מְגַבִּין לְהַפְּהֵן מָה הַנְּאָה יֵשׁ לֹו אָם לֹא יִקְנָה לֹו בְּלָב שְׁלָם הִלֵּא
הַמְמוֹן יוּצֵא מְמַנּוּ וְגַם בְּנוֹ לֹא יְהִיָּה פְדוּי לְכֹן אַחַר שְׁגוּבִים מְמַנּוּ וְדָאִי גָמַר וּמִתְרַצָּה פְדִי
שְׁיָהּ תּוֹפְס פְדִיוֹנוֹ לַכַּה"פ וְאַפִּילוּ הִיכָא דְגּוֹבָה מְמַנּוּ בְּתוֹרַת מ"נ שְׁהוּא לְקַח מְמִי
שְׁנִתְחַזְיֵיבּ בְּפְדִיוֹן נְמִי אֶמְרִינּוּ דְמִי שְׂמַכְר לֹו וְדָאִי מִתְרַצָּה לְהַקְנוֹת לְהַפְּהֵן בְּתוֹרַת פְדִיוֹן
שְׁהָרִי הוּא חֲזִיב לְפָדוּת עֲצָמוֹ וְהִדִּין נוֹתֵן שְׁהַפְּהֵן יְכוּל לְטָרוּף מְהִלּוּקָם שְׁלַקְח מְמִי
שְׁנִתְחַזְיֵיבּ בְּפְדִיוֹן וְתוֹפְס פְדִיוֹנוֹ בְּרְצוּן הַנְּפֻדָה: וְהַשְׂתָּא א"ש וּלְק"מ מָה שְׁהַקְשָׁה הַמְחַנְּנָה
אַפְרִים ז"ל דְאֵיךְ אֶפְשֵׁר לֹוּמַר דְּכִשְׁתַּקֵּף זָכָה וְאֵין מוּצִיאִין מִיָּדוּ לְדִידֵן דְקִי"ל טוּה"נ
אֵינָה מְמוֹן הָא בְּעֵינֵן שְׁיִקְנָה הָאָב אוּ הִבְּן לְפִהֵן בְּרְצוּנוֹ לְדַעַת הַרְשֵׁב"א ז"ל דו"א דְכִינּוּן
דְהִדִּין נוֹתֵן שְׁהַפְּהֵן אָם תְּפִס אֵין מוּצִיאִין מִיָּדוּ מִשּׁוּם דַּטוּה"נ אֵינָה מְמוֹן וְחוֹתְכִין הִדִּין
שְׂאִין מוּצִיאִין מִיָּדוּ מְמִילָא וְדָאִי דְגָמַר הָאָב וּמִתְרַצָּה לִיתָן וּמְקַנָּה לְכֹהֵן וְנִתְפָּס פְדִיוֹנוֹ
דָּאָם לֹא יְגַמֵּר לִיתָן בְּלָב שְׁלָם לֹא יְהִיָּה פְדוּי וְגַם הַחֲמֵשׁ סְלָעִים הַפְּקִיעוּ הַב"ד מְמַנּוּ לְהִכִּי
וְדָאִי דְגָמַר וְיַהֲיִב אֶבֶל הַרְשֵׁב"א ז"ל שְׁפִיר כ' לְעוֹנְמָק הִדִּין דְכָל הִיכָא דְאֵין מִתְרַצָּה לִיתָן
לְפִהֵן אֵין בְּנוֹ פְדוּי פְדִיאִמַר ר"ח לְהַהוּא גְבָרָא לֹא גְמַרְתָּ וִיהִבְתָּ אֵין בְּנוֹ פְדוּי וּכְפַרש"י
ז"ל בְּלִשׁוֹן שְׁנֵי דְאַפִּילוּ אָם לֹא יִחְזִיר לֹו הַחֲמֵשׁ סְלָעִים נְמִי אֵין בְּנוֹ פְדוּי אָם אֵין הָאָב
מִתְרַצָּה דְכָל הֵנִי דְמַצִּינוּ גְבִי פְדִיוֹן דְגּוֹבִין מְמַנּוּ בַּע"כ הוּא הַפֵּל מִשּׁוּם דְּנִדָּאִי מִתְרַצָּה
אַחַר שֶׁהַב"ד פּוֹסְקִים דְחֲזִיב לִיתָן וְכֹן כְּשִׁתְּפִס הַפְּהֵן הוּא ג"כ מִטַּעַם זֶה דְכִינּוּן דְהִדִּין נוֹתֵן
דְאֵין מוּצִיאִין מִיָּדוּ מְמִילָא גָמַר וּמִתְרַצָּה אֶבֶל כְּשִׁלֵּא מִתְרַצָּה וְיַהֲיִב אֵינוּ פְדוּי: וְיִצְאָ לְנוּ
דְאֵיכָא לְמִימַר גַּם גְבִי פְדִיוֹן הִבְּן שָׂאָם תְּפִס הַפְּהֵן אֵין מוּצִיאִין מְמַנּוּ וְזָכָה בְּמָה שְׂפִידוּ
וּבְנוֹ פְדוּי לַכ"ע כְּמוֹ דְאֶמְרִינּוּ גְבִי תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת שָׂאָם תְּפִס הַפְּהֵן זָכָה וּמִינְשֵׁב הֵיטָב

קוּשְׁיֵית הַמַּחְנֶה אֲפָרִים ו"ל: מִיְהוּ הֵיכָא דְהוּי רַב סָפֵק וְתַפְס הַפְּהוּ יֵשׁ לְעֵינַי אִי מוֹצִיאִין מִיְדוֹ אוֹ לֹא.

וּנ"ל דְּגַם בְּזַה מְהֵי תַפְיֵסָה דְכֵינּוּ דְבִאֲרָנוּ דְנוּדָאי בְּכוּר מְהֵי תַפְיֵסָתוֹ אַף שְׂאִין דְּבָר מְבוֹרֵר גְּבִי יִשְׂרָאֵל ה"ה בְּסָפֵק כְּמוֹ דְּגַבֵּי סָפֵק בְּכוּר בְּהֵמָה אִין מוֹצִיאִין מִיְדוֹ לְדַעַת הֶרְמֵב"ם ו"ל ה"ה בְּפִדְיוֹן בְּכוּר אָדָם וּבִמְק"א בְּאֲרָנוּ דַּעַתוֹ ו"ל לִיִּישָׁב מִמָּה שְׁהַקְשׁוּ עָלָיו דְּבִש"ס דב"מ (דף ו') פְּשִׁיט דְתַקְפּוּ פְּהוּ מוֹצִיאִין מִיְדוֹ מְהֵא דְתַנְיָא הַסְּפִיקוֹת נְכַנְסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר וְהֵינּוּ ס' פְּדִיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר שְׁמִפְרִישׁ עָלָיו טְלָה לְאַפְקוּעֵי אִיסוּרָא וְהוּא שְׁלוֹ וְאִי אֲמַרְתָּ ת"כ אִין מוֹצִיאִין מִיְדוֹ נִמְצָא זֶה פּוֹטֵר עֲצָמוּ בְּמִמוֹנוֹ שֶׁל פְּהוּ וְקָם הָאִי פְּשִׁיטוּתָא בִּש"ס וְאִיךָ פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם ו"ל דַּת"כ א"מ מִיְדוֹ: וּנ"ל דְּבִאֲמַת הֶרְשֵׁב"א ו"ל בְּתַשׁוּבָה הַקְשָׁה עַל זֶה דְקֶאֱמַר דָּאי ת"כ א"מ מִיְדוֹ נִמְצָא זֶה פּוֹטֵר עֲצָמוּ בְּמִמוֹנוֹ שֶׁל פְּהוּ הָאִי הַשְׁתָּא מִיְהָא לֹא תַפִּיס וּמְמוֹנָא דִּידִיָּה הוּא וְנִרְאָה דְבַחְוִלִין (דף קל"ד) אֲמַתְנִיתוּ דְאָמַר לוֹ מְכֹר לִי בְּנֵי מַעִי שֶׁל פָּרָה וְהִיא בְּהֵם מִתְּבוֹת נוֹתְנָן לְכַהֵן וְאִינוּ מְנַפְּהָ לוֹ מִן הַדְּמִים לְקַחֵן הֵימְנוּ בְּמִשְׁקַל נוֹתְנָן לְכַהֵן וּמְנַפְּהָ לוֹ מִן הַדְּמִים וְאָמַר רַב שָׁם לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שְׁשַׁקֵּל לְעֲצָמוֹ אֲבָל שְׁקַל לוֹ טַבַּח הַדִּין עִם הַטַּבַּח וּר' אֲסִי אָמַר אֲפִילוּ שְׁקַל לוֹ טַבַּח הַדִּין עִמּוֹ: וּמִסִּיק דְּבִמִּתְּבוֹת פְּהוֹנָה נְגַזְלוֹת קָא מִיִּפְלְגִי דַר' סִבֵּר מִתְּבוֹת פְּהוֹנָה נְגַזְלוֹת וּר' א"א סוֹבֵר מ"כ אִינּוּ נְגַזְלוֹת וּפְרָשׁ"י ו"ל מ"כ נְגַזְלוֹת וְנִתְחַיֵּיב גִּזְלוֹן לְשִׁלְּמֵם בְּגִזְלוֹתוֹ דְתוֹרַת גִּזְלוֹן עָלֵיהֶן וּמ"ס אִינּוּ נְגַזְלוֹת אִין פַּח לְגוֹזְלוֹן וּכ"ז שְׁהוּן בְּעֵין כ"מ שְׁהוֹלְכִין הַחֹב מְנוּטֵל עַל מִי שְׁהֵם אֲצָלוּ לְתַתָּם לְכַהֵן וְהִירָאשׁוֹן לֹא נַעֲשֶׂה גִזְלוֹן עָלֵיהֶם עַכ"ל רש"י ו"ל וְכֵן פִּי' בַּב"ק (דף קט"ו) וְא"כ אִיכָּא לְמִימַר דְּרַב חוּנְיָא דְפְּשִׁיט מְהֵא דְסְפִיקוֹת נְכַנְסִים לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר דַּת"כ מוֹצִיאִין מִיְדוֹ מִשׁוּם דָּאי אִין מוֹצִיאִין נִמְצָא זֶה פּוֹטֵר עֲצָמוּ בְּמִמוֹנוֹ שֶׁל פְּהוּ הוּא מִשׁוּם דְּסוֹבֵר פְּרַב אֲסִי דַמַּת"כ אִינּוּ נְגַזְלוֹת וְאִין בְּהֵם תוֹרַת גִּזְלוֹן וְכָל הֵיכָא דְאִיתְנָהוּ בְּרִשׁוּתָא דְמָרָא אִיתְנָהוּ לְהִכֵּי פְרִיךָ שְׁפִיר דָּאי נִימָא דַּת"כ מוֹצִיאִין מִיְדוֹ א"ש הָא דְסְפִיקוֹת נְכַנְסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר דְּטַעֲמָא דְמוֹצִיאִין מִיְדוֹ הוּא מִשׁוּם דְּלֹא זְכִי רַחֲמָנָא לְכַהֵן בְּסָפֵק בְּכוּר מִיְדֵי וְלֹא דְמִי לְשִׂאָר סָפֵק מְמוֹן דְּהֵתָם אִם טַעֲנַת הַמוֹצִיא הוּא אֲמַת מְמוֹנָא דִּידִי' הוּא רַב שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוֹחָזֵק אֲבָל מַת"כ לִית לִי זְכִי' בְּסָפֵק כָּלֵל וְלִהֲכִי מוֹצִיאִין מִיְדוֹ וְא"ש הָא דְנְכַנְסֵי לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר בִּינוֹן דְּלִית לְפָהוּ זְכִיָּה גְּבִי סָפֵק כָּלֵל וּמְמוֹנָא דְּבַעֲלִים הוּא כְּמוֹ דְאָמְרִינוּ עֲשִׂירֵי וְדָאי אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא עֲשִׂירֵי סָפֵק] אֲבָל אִם נִימָא דַּת"כ אִין מוֹצִיאִין מִיְדוֹ אֶלָּא דְגַם בְּסָפֵק בְּכוּר נְמִי אִית לְפָהוּ זְכִיָּה אִם לְפִי הָאֲמַת הוּא הַבְּכוּר רַב שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיַּד בְּעָלִים מְסָפֵק וְאִם תַּפְס אִין מוֹצִיאִין מִיְדוֹ א"כ אֲמַאי נְכַנְסֵי לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר הָא זֶה פּוֹטֵר עֲצָמוּ בְּמִמוֹנוֹ שֶׁל פְּהוּ דְהָא אִם בְּכוּר הוּא מְמוֹנוֹ שֶׁל פְּהוּ הוּא וְאִף דְּהַשְׁתָּא מִיְהוּ לֹא תַפִּיס מ"מ מַת"כ כָּל הֵיכָא דְאִיתָא בְּרִשׁוּתָא דְמָרָא נִינְהוּ דָּאִין נְגַזְלוֹת וּמְמוֹנָא דְכַהֵן הוּא וְהוּא פּוֹטֵר בְּהוּן מְמוֹנוֹ א"ו דְמוֹצִיאִין מְמַנּוּ וְכָל הֵיכָא דְהוּי ס' בְּכוּר לִית לְפָהוּ זְכִי' בְּגוֹנוּי' אֲפִילוּ אִם בְּאֲמַת הוּא בְּכוּר מ"מ בִּינוֹן דְּלִידִין הוּי סְפִיקָא אִין לְפָהוּ זְכוּת בּוֹ וּמוֹצִיאִין מִיְדוֹ וְשְׁפִיר נְכַנְסֵי לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר וּכ"ז הוּא מִשׁוּם דַּר' חוּנְיָא סוֹבֵר כַּר' אֲסִי אֲבָל הֶרְמֵב"ם ו"ל פֶּסֶק (בְּהַלְכוֹת בְּכוּרִים פ' ט' הַלְכָה י"ד) דְּמִתְּבוֹת פְּהוֹנָה נְגַזְלוֹת לְהִכֵּי פֶּסֶק דָּאִף דַּת"כ אִין מוֹצִיאִין מִיְדוֹ אִפ"ה נְכַנְסֵי לְדִיר לְהַתְעַשֵּׁר וְלֹא קָשָׁה הָא פּוֹטֵר מְמוֹנוֹ בְּמִמוֹן שֶׁל פְּהוּ דְהַשְׁתָּא מִיְהָא לֹא תַפְס פְּקוּשְׁיֵית הֶרְשֵׁב"א ו"ל דְקַנֵּי לַהּ בְּדִין הַמַּמְעָה"ר וְדוֹקָא לְמ"ד אִינּוּ נְגַזְלוֹת דְּכָל הֵיכָא דְאִיתָא בְּרִשׁוּת מָרָא נִינְהוּ מְקַרֵי מְמוֹנוֹ שֶׁל פְּהוּ אַף

שלע"ע הבעלים מוחזקים אבל למ"ד דניקנינים בתורת גזל כ"ש דיקנו מחמת שהוא מוחזק בהם ועוד דקא ודאי הפהגים מתניאשים מהאי בכור ויאוש קני היכא דבהתיירא אתא לידו כמו במציאה וה"נ בהתיירא אתא לידו דדינא הכי המע"ה (ואף דלגבי מת"כ קאמר בב"ק (דף ט"ו) והא הכא דלפני יאוש הוא התם שעפ"י דין חייב ליתן והוא מכרם מיקרי לפני יאוש אבל הכא שעפ"י דין פטור הפהגים מתניאשים ואפילו אם לא ידעו מזה שהוא ספק בכור מ"מ אלו ידעי הוי מניאשי ולא מקרי ישל"מ כמו זוטו של ים ושלילותו של נהר דהוי יאוש אף לאפני] ולא הוי גזל דכיון דמת"כ נקנים בתורת גזל למ"ד מת"כ נגזלות ולא אמרינן כל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא ה"ה דנקטינן לבעלים בתורת מוחזק כ"ז שלא תפסם הכהן וכקושניית הרשב"א ז"ל והשתא מיהא לא תפסם ולא מיקרי פטור עצמו בממונו של פהן ושפיר כתב הרמז"ל דספיקות נכנסין לדיר להתעשר אף דפסק ת"כ אין מוציאין מידו וכבר ביארנו דכיון דבבכור בהמה אין מוציאין מידו ה"ה בפדיון בכור אדם אין מוציאין מידו: ומה שכתב הגאון בעל מח"א ז"ל ומ"מ נראה דספק בכור אדם אי תפס מוציאין מידו דהרי זה האב הוי ספקבחיובא ואין נכסיו משתעבדין אלא מדין ערב עכ"ל וכוונתו להא דאמרינן שם בבכורות דפריה אי דמניית האב בתוף ל' מ"ש היכא דחלקו דפטורין לר"מ משום דכל חד מצי מדחי ליה כי לא חלקו נמי ליזל לגבי האי ולידחי וליזל כו' ולדחיה ואמר ר' ירמיה זאת אומרת שני יוסף ב"ש שקנו שדה בשותפות בע"ח גובה מהן ופריה רבא מפדי נכסי דאינש אינון ערבין ותנו המלה את חבירו לא יפרע מן הערב תחילה ומוקי התם מחמת האי פירכא באוקימתא אחרניא וכן בלישנא בתרא התם דמוקי לה בתוף ל' ופריה אמאי מחייב ר' יהודא כי חלקו ליזיל לגבי האי ולידחי כו' ואמר ר' ירמיה נמי ז"א שני יוב"ש שהיו בעיר אחת ולקח א' מהן שדה מחבירו בע"ח גובה מהן כו' ופריה נמי רבא מפדי נכסי דאינש אינון ערבין בלישנא קמא ומטעם זה דעת המח"א ז"ל דבספק בכור פינו דלא מצי תבע ממנו לא מצי תפס מנכסיו שהם משועבדים רק מדין ערב ותנו לא יפרע מן הערב תחילה אבל לענ"ד זה אינו כולל דהנה האחרונים ז"ל תמהו על הרמב"ם ז"ל שהשמיט הך דינא דרבא דשני יוב"ש שקנו שדה בשותפות אין גובין מהן משום דנכסי דאינש אינון ערבין וכן לא הביא נמי הך דינא דשני יוב"ש שקנה אחד שדה מחבירו ודעת האחרונים ז"ל דכיון דהשמיט הך דינא לגמרי סברא הוא דסבירא לי' להרמב"ם ז"ל למיפסק כו' ירמיה דגובין משום ממ"נ ולית לי' הך סברא דרבא דאמר מפדי נכסי דאינש ערבין כו' ולא הוצרך להשמיענו דגובין דממילא ידעינן דגובה מתורת ממ"נ אולם ע"ז גופא תמהו דאנו בעינן למיפסק פרבא נגד ר' ירמיה: ול"נ דלא ק"מ דהרמב"ם מפרש דקא דפריה רבא מפדי נכסי דאינש אינון ערבין וכל היכא דלא מצי תבע ממנו לא מצי תבע מנכסיו לא קאי אשני יוב"ש שקנו שדה בשותפות או אקנה א' שדה מחבירו דבזה לא שייך לאמר דלא מצי תבע לדידי דקא הוא טוען טענת ברי ומפיר היוב"ש שלנה ממנו ותובע שישלם לו רק שהנתבע מדחה עצמו ואומר שלא הוא לנה ממנו רק יוב"ש אחר אבל הוא תובע בודאי שיודע ומפיר מי לנה ממנו ואם הנתבע מדחה עצמו מ"מ מנכסין מצי גבי היכא דאיכא למימר ממ"נ ורבא לא פריה אלא אהא דמתרץ ר' ירמיה מתניתין דקאמר ר"מ עד שלא חלקו חייבים משום ממ"נ וע"ז פריה רבא דהתם לא מצי תבע כלל לשום א' מהן לומר אתה יודע שאתה הבכור ואתה חייב לי חמש

סלעים דהפל יודעין דלא הכהו ולא הבגים יודעין מי הבכור ומיקרי לדידן' לא מצי תבע וכל היכא דלדידן' לא מצי תבע לא גבי נמי מנכסין ולא מתרצא מתניתן בהכי אבל בשני יוב"ש דתבע להו בכרי ואמר אתה לויית ממני אף שהנתבע מדחה עצמו מ"מ פשיכול לבא עליו מצי גבי מינן' בממ"נ: וראיה לזה דרבא לא אמר הו סברא דנכסי דאינש אינון ערבין אלא היכא דאינון יכול לתבוע מחמת שגם התובע והנתבע טוענים שמה דאל"כ דנימא דאף היכא דהתובע טוען ברי בתביעתו נמי לא מצי תבע מנכסין היכא דאיפא למימר לא יתבע מן הערב תחילה דא"כ תפיסה דתובע היכי משפחת לה במ"ש התוס' פתובות (כ') וכל הפוסקים בתרי ותרי לא מפקינו מינן' אי תפס ואמאי נימא דמינן' לא מצי תבע גם מנכסיו לא מצי תבע שהם רק מטעם ערב וקיי"ל לא יפרע מן הערב תחילה א"ו פיון דהתובע טוען ברי והנתבע מכחיש מצי תפיס מנכסין ורבא לא קאמר אלא גבי ספק בכור שגם התובע לא ידע בבירור שזה מיקרי לא מצי תבע ולפי"ז ודאי דא"ש מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל הו דינא דרבא דכיון דבשני יוב"ש מודה רבא דמצי גבי מינן'הו בקנו שדה בשותפות או בקנה א' מחבירו ולא אמר למלתן' אלא אמתניתן דספק בכור דלא מצי גבי מינן'הו בממ"נ משום דלא מצי תבע לדידהו פלל ובמתניתן הו פסק הרמז"ל (בפי"א מהלכות בכורים) דאפילו אם חלקו בתוך ל' נמי חייבים משום דגם בתוך שלשים נתחייב האב ואשתעבדו נכסיו אף בתוך למ"ד וכמ"ש הכ"מ שם א"כ אין נפקותא בהו סברא דרבא פלל דלא מצי גבי בממ"נ פיון דיכול לגבות אפי' אחר חלוקה מחמת שנתחייב אביהם ונשתעבדו הנכסין וא"ש מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל הו סברא דרבא: ועוד נראה לי להביא ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל דלית הילכתא פרבא בהא דאמר מפדי נכסי דאינש אינון ערבין וכל היכא דלא מצי תבע לדידן' לא מצי גבי מנכסיו ואף בגוונא דלא מצי תבע מדידן' פלל כמו בספק בכור דהנה איתא בתוספתא (בפ"ו דבכורות) שתי נשים של שני אנשים שלא ביפרו וילדו שני זכרים במחבא זה נותן חמש סלעים לפהו וזה נותן חמש סלעים לפהו נתן האב חמש סלעים לפהו ומתו שמתו שני האבות] הבגים עד שלא חלקו בנכסי אביהם חייבים משחלקו בנכסי אביהם פטורים ר"י אומר אף משחלקו בנכסי אביהם אם יש לזה יו"ד דינרין משל אביהם חייבים ואם לאו פטורין: והנה הרמב"ם ז"ל השמיט הו תוספתא לגמרי והיינו דר"י דסובר דחייבים אף משחלקו לטעמין' דסובר מלנה הפתובה בתורה פכתובה בשטר דמי להכי חייבין אף משחלקו דהא הו פיון שמתו האבות הנכסים לירשי שניהם וחולקין אותן בשנה פיון שהבגים מעורבים נוטל כ"א מחצה הנכסים של זה ומחצה הנכסים של זה וכשבא לגבות מאחד מהם יכול כ"א לדחותו ולומר מי שפדה את בכורו קודם מותו הוא אבי רק שהפכהו אומר לו אם אתה הוא בן הפודה תן לי המחצה שנטלת משל האב שלא פדה שנתחייב לי בפדיון בנו להכי גובה ממנו וע"ז הרי יש לו דין לוקח גמור דכל אחד נטל מחצה של אביו ומחצה משל אבי האחר ותחת שנטל מחצה של מי שאינו אביו נתן לחבירו מחצה של אביו והוי לקוחות גמורין ולהכי שפיר מצי גבה.

ולר"י שפיר מצי גבה דסובר מלנה הפתובה בתורה פכתובה בשטר דמי וגבי משעבדי פדאמרינון בקודושין (דף כ"ט) אבל אנו קיי"ל מלנה הכב"ת לאו פכתובה בשטר דמי ולא טריף משעבדי פדאיתא בשו"ע יור"ד (סימן ש"ה) ודווקא מירשיים שחלקו פסקינון כר"י דגובה מהם אחר שחלקו אף דקיי"ל דכלקוחות הם מ"מ לגבי חוב אביהם הם

פְּיוּרָשִׁים [כַּמְבוּאָר אֲצִלְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר] אָבֵל בְּדִינָא דְתוֹסַפְתָּא שְׁהֵם נְכָרִים זל"ז רַק שְׁנֵתְעָרְבוּ הַבְּנִים וּכ"א מְדַחָה לִי שְׁאֲנִי פְדוּי וּמֵהֵבֵן סִפְק שְׁנֵי מַגִּיעַ דְּמֵי הַפְּדִיּוֹן הָרִי הוּא לּוֹקֵחַ גָּמוּר שְׁמַחְמַת הַסִּפְק הַחֲלִיפּוֹ הַחֲלָקִים וְקִי"ל דְּלֹא גָבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי לְהֵכִי הַשְּׁמִיט הַרְמַב"ם הֵךְ בָּבָא (בְּפִי"א מֵהֶלְכוֹת בְּפוּרִים) שֶׁכִּי שָׁם כָּל הַבְּבוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בְּתוֹסַפְתָּא מִשּׁוּם דְּבִהֵךְ בָּבָא לֹא קִי"ל כִּי"ל כִּי"ל דְּקִי"ל מְלִנְהָ הַכֹּב"ת לֹא גָבִי מִמְשַׁעְבְּדֵי וְעַתָּה נְחֲזִי אֲנִי דְנִהֵי דְמַהֵךְ בָּבָא דִּת"ק דְּאָמַר עַד שְׁלֹא חֲלָקוּ חֲזִיבִים אִין אֲנִי יְכוּלִין לְלַמְּדָא לְשְׁנֵי יוּב"ש שְׁקִנּוּ שְׂדֵה בְּשׁוֹתְפוֹת בַּע"ח גּוֹבָה מֵהֵן מִשּׁוּם דְּהֵתֵם וְנִדְאִי דְשִׁפִּיר מְצִי גָבִי עַד שְׁלֹא חֲלָקוּ דְהָא הַנְּכָסִים לֹא נִתְעָרְבוּ וְיָדוּעַ לָנוּ הַנְּכָסִים אִיזוּ הֵם לְמִי שְׁפָדָה אֶת בְּנוֹ וְאִיזָה מֵהֵם לְמִי שְׁלֹא פָדָה רַק הַבְּנִים נִתְעָרְבוּ וְעַד שְׁלֹא חֲלָקוּ יְכוּל לְגַבּוֹת מִנְכָּסֵי מִי שְׁלֹא פָדָה בְּחֻמְשׁ סְלָעִים.

וְהוּא נוֹטֵל חֻמְשׁ סְלָעִים מִן הַנְּכָסִים הַיְדוּעִים שְׁהֵם נְכָסֵי מִי שְׁלֹא פָדָה אֶת בְּנוֹ וְהַמּוֹתֵר נְכָסִים שֶׁל כָּל אֶחָד חוֹלְקִין בְּשָׁנָה וְשִׁפִּיר קִתְנֵי עַד שְׁלֹא חֲלָקוּ חֲזִיבִין דְּהִינּוּ שְׁחִיבִים לִקְטָן נְכָסֵי מִי שְׁלֹא פָדָה שְׁהָרִי הֵם יְדוּעִים וְנִיפְרִים וְלֹא יִחֲלָקוּם בִּינֵיהֶם אֲלֵא מִיתֵר הַנְּכָסִים אָבֵל מִר"י דְּסוּבֵר דְּאָף מִשְׁחֲלָקוּ חֲזִיבִים שִׁפִּיר מוּכַח דְּלֹא פָּרְבָא דְהָא כְּשִׁבְאִים בְּנֵי תַעְרוּבוֹת לְחֲלָק בְּנְכָסֵי הָאֲבוֹת זֶה נוֹטֵל מִחֲצָה מִנְכָּסֵי אָבִיו וּמִחֲצָה מִנְכָּסֵי אָבִיו שֶׁל חֲבִירוֹ וְכֵן הַשְּׁנֵי נִמְצָא אֲצֵל כָּל אֶחָד מֵהַבְּנִים יֵשׁ מִחֲצָה מִשְׁל אָבִיו וּמִחֲצָה מִנְכָּסֵי אָבִי חֲבִירוֹ וְעַל מִחֲצָה שְׁהִגִּיעַ לוֹ מִשְׁל נְכָסֵי אָבִיו אִין הִכְהֵן יְכוּל לְגַבּוֹת מִמֶּנּוּ אָף לִר"י דְּמְצִי מְדַחֵי לִי וְלוֹמַר מִי שְׁפָדָה אֶת בְּנוֹ הוּא אָבִי וְכִבְרַךְ נְפֻדִיתִי רַק מִהַמְחֲצָה הַשְּׁנֵי יְכוּל הִכְהֵן לְגַבּוֹת וְלוֹמַר כִּינּוּן שִׁישׁ בִּינְדֵךְ מִחֲצָה מִשְׁל מִי שְׁלֹא פָדָה וְיֵשׁ לָךְ דִּין לּוֹקֵחַ ע"ז (שְׁנֵתְתָּ תְמוּרַת זֶה מִחֲצָה שֶׁל אָבִיךָ) אֲנִי יְכוּל לְגַבּוֹת מִמֶּךָ עֲבוּר הַשְּׁנֵי מִשּׁוּם דִּר"י סוּבֵר מְלִנְהָה כֹּב"ת גּוֹבָה מְלָקוּחוֹת לְהֵכִי אָמַר ר' יְהוּדָא אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה דִּינָרִין לְזָה וְעֲשָׂרָה לְזָה חֲזִיבִים וְהִינּוּ שִׁיכוּל לְגַבּוֹת מְכָל אֶחָד מִמֶּה שְׁהִגִּיעַ לִידוֹ מֵהַנְּכָסִים שְׁנִשְׁאָרוּ מִמִּי שְׁלֹא פָדָה אֶת בְּנוֹ וְא"כ קָשָׁה לְרָבָא הַאִיף גּוֹבָה מִהַמְחֲצָה שְׁהוּא לּוֹקֵחַ עֲלֵי הָא פִּינּוֹן דְּאִין יְכוּל לְגַבּוֹת מִמִּי שְׁמִכְר לּוֹ דִּיכוּל לְדַחּוֹתוֹ וְלוֹמַר אֲנָא בֶּן הַפּוֹדָה אֲנָא גַם מֵהַלּוֹקֵחַ אִינּוּ יְכוּל לְגַבּוֹת אַע"ג דִּיכוּל לּוֹמַר לוֹ מִמ"נ אִם אֶתָּה לֹא נְפֻדִית תָּן לִי מִחֲצָה יְרוּשָׁתָךְ וְאִם אֶתָּה נְפֻדִית וְחִבְרָךְ לֹא נְפָדָה הָרִי אֶתָּה לּוֹקֵחַ מִחֲבִירָךְ מ"מ הָא נְכָסֵי דְאִינִישׁ אִינּוֹן עֲרַבִין וְכָל הֵיכָא דְלֹא מְצִי גָבִי מְדִידִין לֹא מְצִי תְבַע מְלוֹקֵחַ וּמוּכַח מְזָה דִּר' יְהוּדָא סוּבֵר כִּי"ל יְרִמְיָ דְגוֹבִין בַּמִּמ"נ בְּשְׁנֵי יוּב"ש שְׁלֵקַח א' מִחֲבִירוֹ בַּע"ח גּוֹבָה מִמֶּנּוּ וְלֹא מְצִינּוּ לְמִיפְסַק דְּלֹא כִר' יְהוּדָא דְמֵאן פְּלִיג עָלָיו וְרָבָא דְאָמַר מְפָדֵי נְכָסֵי דְאִינִישׁ אִינּוֹן עֲרַבִין מוּכַח בְּש"ס דְּלֹא יָדַע מַהֵךְ בְּרִייתָא דְהָא אִיהוּ מוּקִי לִר"י שָׁם (בְּדָף מ"ח) דִּר' יְהוּדָא סוּבֵר חֻמְשׁ וְאֶפְּלוּ חֲצִי חֻמְשׁ וּמוֹתְבִינּוּ שָׁם עָלֶיהָ בְּש"ס מְבַרִייתָא דְקִתְנֵי אַחִין שְׁחֲלָקוּ אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה זוּז לְזָה וְעֲשָׂרָה זוּז לְזָה חֲזִיבִים.

וְאִתְּוֹתֵב שָׁם רָבָא מַהֵךְ בְּרִייתָא וּמַהֵךְ תִּיּוּבְתָא מוּקִים לְפְלוּגְתָא דִּר"מ וְר"י בְּגוֹנוּנָא אַחֲרֵינָא יַעו"ש וְכִינּוֹן דַּע"כ דְּלֹא יָדַע רָבָא מְבַרִייתָא דְּמִייתִי הַש"ס דְּאִתְּוֹתֵב מִינָה דְאִי הָוָה יָדַע לָהּ לֹא הָוָה אָמַר דִּר' יְהוּדָא סוּבֵר חֻמְשׁ וְאֶפְּלוּ חֲצִי חֻמְשׁ דְּהָא בְּהִדְבָּא אָמַר ר"י אִם יֵשׁ לְזָה עֲשָׂרָה וְלְזָה עֲשָׂרָה דִּינָרִים כו' אֲלֵמָא דְסוּבֵר חֻמְשׁ וְלֹא ח"ח לֹא מְצִינּוּ לְמִיפְסַק פְּרָבָא בְּהָא מִיִּלְתָּא דְנְכָסֵי דְאִינִישׁ אִינּוֹן עֲרַבִין מִשּׁוּם דְּמִדְבְּרֵי ר' יְהוּדָא מוּכַח דְּלֹא כְּוֹנֵתִין וְאֲנִי חֲזִינּוּ דְהַש"ס מִייתִי הֵךְ בְּרִייתָא דְרַבִּי יְהוּדָא בְּעִינּוֹן לְמִיפְסַק דְּלֹא פְּרָבָא אֲלֵא פְּהֵךְ

בְּרִייתָא דְבְּנֵי תַעְרוּבוֹת דְּמוֹכַח מִינְהּ דְּלֵא אֶמְרִינוּ מְפַדֵי נְכֹסֵי דְּאִינִישׁ אִינוּן עֲרַבִין לִי אֱלָא
דְּגוּבָה בְּתוֹרַת מַמ"נ.

וּא"ש מַה שְׁהַשְׁמִיט הֶרֶמֶב"ם ז"ל הֵךְ דִּינָא דְרַבָּא וְלֵא פְסַק פְּנוּתֵי: וְכִינּוּן שְׁנַתְבָּאָר דְּלֵא
אֶמְרִינוּ מְפַדֵי נְכֹסֵי דְּאִינִישׁ אִינוּן עֲרַבִין וְאִף הִיכָא דְּלֵא מְצִי גַבֵי מְדִידֵי מְצִי גַבֵי מְנֹכְסִים
הִיכָא דְּאִיפָא מַמ"נ וְכִינּוּן שְׁבִיארְנוּ לְעֵיל דְּבִנְוֵדָאֵי פְדִיוֹן בְּכוֹר מְהֵנִי תְפִיסָה וְאִין מוֹצִיאִין
מִיָּדוּ ה"ה דְּמְהֵנִי גַם בְּסַפֵּק פְדִיוֹן בְּכוֹר אַע"ג דְּלִיפָא אֱלָא שְׁיַעֲבוּד נְכֹסִים וּמְדִידֵי לֵא מְצִי
תְּבַע וְהֵךְ סְבָרָא שְׁפַתְבּ הַמַּח"א ז"ל דְּכִינּוּן דְּלִיפָא אֱלָא שְׁיַעֲבוּד נְכֹסִים לֵא מְצִי תְּפַס פֶּל
הִיכָא דְּלֵא מְצִי גַבֵי מְדִידֵי מַחְמַת סְפֵק לֵא נְתַבְרַר לָן: שׁוּב מְצִיאָתִי בְּאו"ז (שׁו"ת סִימָן
ח') שְׁפַתְבּ וְאוֹתָן בְּנֵי אָדָם שְׁמַתוּ בְּפוּרִיָהֶם בְּלֵא פְדִי חֲזִיבִין לְפָדוּתָם לְאַחַר מוֹתָם פְּדַתְנָן
מֵת הֵבֵן בְּתוֹךְ ל' יוֹם אַעפ"י שְׁנַתְנָן לְפָהֵן יַחְזִיר וְאַחַר ל' יוֹם אַעפ"י שְׁלֵא נָתַן יָתָן וְאִם
אִינוּן רוּצָה לִיתָן הָרִי הוּא גּוֹזֵל אֵת הַשְּׂבִט וְכֵהֵן שְׁתַּפְּסֵי הֵימְנוּ חֲמֵשׁ סְלָעִים זָכָה דְּאַפִּילוּ
בְּסַפֵּק בְּכוֹרוֹת בְּעֵינֵן לְמִימַר דְּאִם תְּקַפּוּ פִּהֵן אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוּ וְאַפִּילוּ לְרַבָּה דְּאָמַר
מוֹצִיאִין מִיָּדוּ בְּסַפֵּק מ"מ בְּוֵדָאֵי אִין מוֹצִיאִין בְּתוֹקֵף לְכַתְחִילָה עַכ"ל הָרִי מְשַׁמַּע מְדַבְּרִי
בְּהִדְיָא דְּמַדְמָה סְפֵק בְּכוֹר אָדָם לְסַפֵּק בְּכוֹר בְּהִמָּה וְלִמ"ד בְּסַפֵּק בְּכוֹר בְּהִמָּה אִין מוֹצִיאִין
מִיָּדוּ גַם בְּסַפֵּק בְּכוֹר אָדָם אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוּ כְּדִמְשַׁמַּע מְפִשְׁטוֹת לִישְׁנָא דְּאוּר זְרוּעַ שְׁלֵא
פְּדַבְרֵי הָרַב בְּעַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם ז"ל כ"ז נִלְע"ד: סִימָן צַט שְׁאַלְהֵי הֵדֵר בְּפִפְרָא וְנוֹלֵד לוֹ בְּכוֹר
וְאִין שָׁם אֱלָא פִּהֵן קֶטָן כְּבֹן עֶשֶׂר אִם יָכוֹל לְפָדוּת בְּנוֹ לִיתָן לְהַפְּהֵן קֶטָן הַחֲמֵשׁ סְלָעִים
וְיִוצֵא בְּזֵה מְצֻנָת פְדִיוֹן אוֹ לֵא: תְּשׁוּבָה בְּדַבְּרָא זֶה כְּבָר גְּסַתְפֵּק הַפְּר"ח ז"ל בְּסַפְרוֹ מִים
חַיִּים וְכַתְבֵּי שָׁם דְּכִינּוּן דְּלֵא פְתִיב אִישׁ גַּבֵי נְתִינָה לְפָהֵן מִמִּילָא דְּאִם נָתַן לְפָהֵן קֶטָן נְמִי
יֵצֵא יְדֵי נְתִינָה.

וְלַענ"ד אִי מְשׁוּם הָא לֵא אִירָא דְּכִינּוּן דְּכַתִּיב נְתִינָה מִמִּילָא יְדַעִינוּ מְסַבְּרָא דְּקֶטָן אִינוּן
זוֹכָה וְלֵא הָוִי נְתִינָה וְהָכִי מְשַׁמַּע בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף י"ט) דְּמַבְעֵינָא לִי אִם יֵשׁ יַעוּד לְקֶטָן אוֹ
לֵא וּפְשִׁיט מְהָא דְּכִי יִנְאַף אִישׁ אֵת אִשְׁתּוֹ אִישׁ פֶּרֶט לְקֶטָן וְאִי אֶמְרַתְּ מְצִי מְיַעֲד מְצִינוּ
אִישׁוֹת לְקֶטָן וּפְרִיָּה אֱלָא מֵאִי דְּלֵא מְצִי מְיַעֲד אַמְאִי מְמַעֲט לִי קָרָא תְּקִפְשׁוּט לִי דְּמְיַעֲד
ע"כ אֱלָמָא דְּאִי לֵא מְשַׁכַּחַת לֵה קִנְיָן אִשְׁהָ גַבֵי קֶטָן לֵא צְרִיָּה קָרָא לְמַעוּטֵי וּא"כ ה"נ גַּבֵי
נְתִינָה לְכַהֵן אֶפְשָׁר לְאָמַר דְּנְתִינָה לְקֶטָן לֵא מִיקָרִי נְתִינָה מְשׁוּם דְּלֵאוּ בְּר קִנְיָן הוּא וְלֵא
צְרִיָּה קָרָא לְמַעוּטֵי פֶּלֶל וְמַה שְׁהִבִיא הַפְּר"ח ז"ל רֵאִי מְהָא דְּאֶמְרִינוּ בִּיבְמוֹת (דָּף צ"ט)
עֶשְׂרֵה אִין מַחְלִקִין לְהֵן תְּרוּמָה בְּבֵית הַגְּרָנוֹת וּמְשַׁגְרִין לְהֵם לְבַתִּיָּהוּן וְקָא חֲשִׁיב הֵתָם קֶטָן
וּלְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּסוֹפָה (דָּף מ"ב) ד"ה הַיּוֹדֵעַ אִם יוֹדֵעַ לִישָׂא כְּפִיו חוֹלְקִין לוֹ אִף בְּבֵית
הַגְּרָנוֹת אֱלָמָא דְּיִוצֵאִין יְדֵי נְתִינָה בְּנְתִינָה לְקֶטָן וְיֵצֵא לְדוֹן מְזֵה דְּדוֹקָא בְּהַגִּיעַ לְמִידַת
צְרוּר וְזוֹרְקוֹ אֶגּוֹז וְנוֹטְלוֹ דְּאִזּוֹ זוֹכָה לְעַצְמוֹ מִן הַתּוֹרָה לְדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים אֲבָל מְקַמֵי הָכִי
לֵא: וּלפ"ז יֵשׁ לְלַמְּד מְהָא דְּנוֹתְנִין לוֹ תְּרוּמָה דְּקֶטָן יֵשׁ לוֹ זְכִיָּה מִן הַתּוֹרָה וְלֵא כְּהִנְךָ
פּוֹסְקִים דְּסְבָרֵי דְּהָא דְּצְרוּר וְזוֹרְקוֹ הוּא רַק מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש הַנ"י (פ"ק דב"מ) וְהַה"מ (בפ'
כ"ט מ'ה מְכִירָה) עֵי"ש: וְלַענ"ד אֶפְשָׁר לְאָמַר דְּלַעוֹלָם זְכִייתָ קֶטָן הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְהָא
דְּנוֹתְנִין לוֹ תְּרוּמָה הוּא מְטַעַם אַחַר דְּהָא אֶמַר הֵתָם בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף י"ט) דְּקָרָא דְּאִשְׁתּוֹ
אִישׁ פֶּרֶט לְקֶטָן מְיַרֵי בְּיָבָם קֶטָן הִבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דְּמְדְּאוּרִייתָא חֲזִינָא לִי וּפְרַש"י ז"ל שָׁם
הוֹאִיל וּמְדְּאוּרִייתָא זְכוּקָה לוֹ בְּאוֹתוֹ בִּיאָה לְכָל דְּבָר קִנְיָה לִיּוֹרְשָׁה פְּדַתְנָן כְּו' ט' שְׂבָא עַל
יְבִמְתּוֹ קִנְיָה וּמִיַּעֲטֵי רַחֲמָנָא רַק מִמִּיתָה אֲבָל קִנְיָה קִנְיָן גְּמוּר וְעֵינּוּן לְקַמּוֹן שְׂבָאֲרָנוּ דְּכַמָּה

מהראשונים ו"ל סוברים כשיטת רש"י ו"ל אלמא אע"ג דקטן ל"ק לאשה וכמו שבארנו בתשובה אחרת דאף להנה פוסקים דסברי בדבועת אחרת מקנה אותו יש לו זכי מן התורה מ"מ באשה אין לו קנן ופשיטא לו דאין קנן אישות לקטן ובארנו שם הטעם דכל היכא דאין הבעל מתחייב בחיובי איש לאשתו אין זה קנן אישות וקטן אף שקונה בדבועת אחרת מ"מ אין חל עליו שום חיוב מהחיובים שחייבה תורה בין איש לאשתו] ואפ"ה ביבמתו קנה קנן גמור הואיל ומדאורייתא חזיא לי וזקוקה לי קנאה בההוה ביאה מן התורה ומשמע ודאי דאפילו אם יש כמה יבמין וכא על"י הקטן קנאה דלא מצינו מי שמשלק בזה ור' אליעזר סובר בנדירים (דף ע"ד) גבי הפרת נדרים דיבם מיפר בין לאחד בין לשנים ואף דר"י מחלק התם וקאמר דיפר לאחד ולא לשנים היינו משום דלענין הפרת נדרים בעינן שתהא זקוקה לו ביחוד תדע דהא ר"ע סובר דאפילו זקוקה ליבם אחד נמי אינו מיפר משום דבעינן גבי הפרת נדרים שתהא אשתו גמורה אבל לענין קנן דאמרינן דמהני הא דזקוקה לו שתהא קנויה גם לקטן בביאתו לא מפליגינן בין יבם אחד לשני יבמין וכה"ג אמרינן בסוטה (דף מ"ד) חמשה אחין שנפלה לפניהן יבמה פולן חזרין מעורכי מלחמה דכל חד וחד קרינן לי אשתו אעפ"י שפונדאי לא תתייבם אלא מאחד מהן וכינן דחזינן דמה דחזיא לי מהני לענין שיקנה גם הקטן ויכול לומר דמהני נמי הוה סברא לענין תרומה פנין דתרומה חזיא לכהן ומחויב ליתנה לו מהני נמי קבלת הקטן וקונה לה שפיר אף דבכל התורה לא מהני זכות קטן מן התורה אף בדבועת אחרת מקנה אותו ונלא דמי להא דאמר בב"מ (דף י"ב) דפריף אשמואל למימרא דסובר דקטן ל"ל זכי מדאורייתא והתניא השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו לשליש ולרביע לא ילקט בנו אחריו ר' יוסי אומר ב"כ וב"כ ילקט בנו אחריו ואמר שמואל הלכה כר"י וא"א קטן ל"ל זכי מדאורייתא פי קא מלקט לאביו מלקט אמאי ילקט בנו אחריו אפנה עשיר הוא עי"ש ולא מחלק הש"ס דגבי מציאה סובר שמואל דל"ל זכי מדאורייתא וגבי לקט אית לי זכי משום דלקט חזיא מדאורייתא לעניים להכי גם קטן קונה כמ"ש גבי תרומה נראה דלא דמי דדווקא גבי תרומה אמרינן הכי דתרומה חזיא לפהגים מן התורה דהא אם לא מצא פהן ליתן לו מחוייב הוא להחזיק עד שימצא פהן ויקיים מצות נתינה משא"כ לקט דאי ליכא עניים א"צ ליתן ומצי למשקל לנפש' לגמרי כדאמרינן בחולין (דף קל"ד) לוי זרע בכישור ולא הוי לי עניים למיתב להו אתא לקמ' דר"ש א"ל לעני ולגר ולא לעורבים ולעטלפים ועיין בתוס' ר"ה (דף ד') ד"ה לקט דמצי למשקל לנפש' הלכך ליכא למימר דהלקט מיוחד לעני שיועיל גם קנן קטן דהא אם אין עני יכול הבע"ה ליטול לעצמו ואם אין לקטן זכי מה"ת בשאר מקלי אין לו גם בלקט אבל תרומה המיוחדת לכהן ולא מצי שקיל לנפש' אף אם אין פהן גם הקטן זוכה: וכה"ג פתב המהרי"ט לענין הא דאמרינן בירושלמי דא"ל לר' פנחס אמסור לה השם א"ל לית אנא יכיל דאכיל מעשר והינינו דנהנה משל אחרים והקשה המהרי"ט הא מוסרים אותו לצנועים שבפנהוה ואטו אינהו לא אכלי תרומה ומעשר ותיגרין דר"פ הוי אכיל מעשר עני וזה דמי לאוכל משל אחרים אבל תרומות ומעשר וכ"ד מתנות פהוה חלקן של פהגים ולא של אחרים מיקרי דכתיב פי חקו וחקו בנייה הוא וכתוב אני חלקה ונחלתה בתוה ב"י עכ"ל ואע"ג דטוה"נ לבפלים היינו לאיזה פהן ליתן אבל חלק השבט הוא ולמי שיבחר הבעה"ב זכה בו כמו שהי' מעולם שלו: ולהכי אמר (בב"מ פ"ק) טו"ה אינה

ממון אלא אפקורי מפקיר לה כפרש"י שם: ולפ"ז יש לומר דלא דמי פה"ב לתרומה דכינן דלהנה פוסקים דלא מהני זכי' לקטן בנדעת אחרת מקנה אותו הא דמהני בתרומה נתינה לקטן הוא משום דמדאורייתא חזיא ליי' קונה הקטן וא"כ א"ל דדווקא בתרומה שאותן פירות שנותן להקטן כבר חל עליהו קדושת תרומה וצריף ליתן אותן הפירות דוקא ומקרי מדאורייתא חזיא ליי' ודמי ליבמה שקונה הקטן שהיבמה זקוקה לו אבל גבי פדיון הבן שנותן לו ה' סלעים נהי דהכהן חזי מדאורייתא לקבל מ"מ הא יכול ליתן לו ה' סלעים אחרים ואין קנינו של הקטן נתפס דווקא בהנה ה' סלעים ונהדר דינא דקטן אינו קונה להנה רבנותא דסברי דאין קנינו לקטן מן התורה וקצת דוגמא מצאתי לזה פתבו התוס' בריש זבחים בהא דאמרין סתם אשה לא לגירושין קיימא ואם פתב סתמא פסול דאפילו אם זינתה וקיימא לגירושין מ"מ לא להתגרש בגט זה קיימא ולא מיקרי סתמא לשמה כ"ז נלע"ד: סימן ק שאלה במי שיש לו בן לפדות ואין לו חמש סלעים בשלימות אם יש מצוה ליתן מה שיש לו ע"מ שישלים כשתשיג ידו או דלמא פיון שאין לו חמש סלעים שלמים ליפא שום מצוה במה שיתן פחות ויכול להוציאם לצורכו עד שתשיג ידו ליתן כל החמש סלעים: תשובה בבכורות (דף נ"א) תניא נתנו לעשרה פנהים בב"א יצא בזא"ז יצא ופרש"י ו"ל בזא"ז לכהן א' הכי תניא לה בתוספתא עכ"ל וא"כ פיון דיצא בנותנו זא"ז והני חמש סלעים פחוב דמי ובחוב ודאי דאם אין לו לשלם כל החוב מחויב ליתן למלנה מה שיש לו ה"ה בפה"ב פמה דאית ליי' מחויב ליתן וכשיהיה לו להשלים עד חמש סלעים ישלים ויגמור מצנתו מיהו נראה פיון דאמרין שם (דף מ"ח) דכ"ע אמרינן חמש ולא חצי חמש ואם מת האב וא"א לגבות מן האב עוד ולא מן היורשים כ"א חצי חמש פטורין לגמרי.

אלמא דכשנתן חצי חמש לא קיים שום מצוה פלל א"כ מי שאין לו לע"ע כ"א חצי חמש אין מצוה ליתן לפהו שהרי לא יקיים בזה שום מצוה ולא דמי לחוב דעלמא שמחויב פמה דאית ליי' דהכא אין החוב עליו אלא אם יקיים מצנתו בנתינתו אבל בנתינת חצי חמש דליפא עדיין קיום מצוה אין עליו חיוב ליתן ויכול לעפכם לצורכו עד שתשיג ידו ליתן כל הה' סלעים דאף דאמרין נתנם בזא"ז נמי יצא לא שקיים פלגא דמצוה פעת אלא שיהא קיום המצוה בפעוה שיוגמר נתינת הה"ס בשלימות.

אבל כ"ז שאינו נותן בשלימות ליפא עדיין קיום המצוה ואינו מחויב ליתן וליפא בזה משום שהויי מצוה לא משהינן: ולא דמי למה שנסתפק המל"מ (בהלכות יסוה"ת) במי שאין לו אלא חצי זית מצוה דמסתפק שם ואמר דמחויב לאוכלו דהתם איפא למימר דחצי זית נמי מיקרי אכילה והתורה אמרה תאכלו מצות רק משום דאנן לא ידעין פמה יאכל אם במשהו סגי או אכילה מרובה וע"ז הי' הלמ"מ דשיעור אכילה בכזית וכל היפא דכתיב אכילה במצוה או באיסור בעינן שיאכל פזית אבל פחות מפזית נמי אכילה מיקרי וכיון שאין לו אלא פחות מפזית מחויב לאכול פמה דאית ליה אבל הכא דדרשינן חמש ולא חצי חמש ש"מ דחצי חמש לאו מצוה היא פלל וכיון דלאו מצוה היא בפחות מחמש לא איכפת לן נמי בחוב דכהן שאין חוב זה פחוב דעלמא שיתחייב ליתן לו אף דליפא קיום המצוה והכי מוכח בקידושין (דף כ"ט) דקאמר התם לפדות את בנו ולעלות לרגל פודה את בנו ואח"כ עולה לרגל ר"י אומר עולה לרגל ואח"כ פודה את בנו ושהו מצוה עוברת וזהו מצוה שאינה עוברת וקאמר התם טעמא דרבנן משום דכתיב פל בכור בניף

תפודה ונהדר ולא יראו פני ריקם ע"כ אלמא אי לאו טעמא דילפי רבנו מקרא דכל בכור
בניה תפודה הווי מודי לר"י דלעלות לרגל קודם משום שהיא מצנה עוברת וע"כ דמייירי
התם שפבר הגיע ל' יום ללידת בנו וקל עליו חובת פדיון וא"כ קשה אטו מי שצריך
לקנות אתרוג או לולב ומטא זמנו לפרוע חובו מי לא יכול הבע"ח לגבות חובו ממנו אף
שלא יהא לו אח"כ בידו כמה לקנים מצותו דמאי איכפת לי לבע"ח כמה שצריך לקנים
מצנה דרמא עליו ואלו הקא אמרינו דלעלות לרגל קודם לחובו של פהן א"ו דחוב של
פהן ל"ד לחוב דעלמא ואין עליו חוב ליתן לפהן אלא פשהוא צריך לקנים מצנת פדיון
וכיון דלגבי מצות קיי"ל דמצנה עוברת קודם למצנה שאינה עוברת אמרינו דעולה לרגל
ואח"כ פודה את בנו ולא איכפת לן בחוב דכהן ה"נ פיון דחצי חמש לאו מצנה אינו
מחויב ליתן לכהן מאי דאית לי עכשיו עד שיהא לו ח"ס: אלא שיש לתמוה טובא על
הרמב"ם ז"ל שלא הביא כלל הך דינא דחמש ולא חצי חמש דכיון דמסקינו בגמרא
דכו"ע חמש ולא ח"ח ומיייתנו שם גם ברייתא דר"י אומר אם יש עשרה זוז לזה ועשרה
זוז לזה חייבין ואם לאו פטורין משום דחמש ולא ח"ח והרמב"ם השמיט ברייתא זו
לגמרי ומהתימא על מפרשי דבריו שלא עמדו על השמטה זו: ולישב דבר זה מוכרח אני
להעתיק לשון הש"ס שם אמתניתין שם (דף מ"ח) מי שלא בפרה אשתו וילדה שני
זכרים מת האב ר"מ אומר אם נתנו עד שלא חילקו נתנו ואם לאו פטורים ר"י אומר
נתחייבו הנכסים ופריה הש"ס דמית האב אימת אילימא דמית לאחר ל' בוקא אמר ר"מ
כי חלקו פטורין הא אשתעבדו להו נכסי אלא דמית בתוך ל' מ"ש כי חלקו דאזיל להאי
ומדחי לי להאי ומדחי לי כי לא חלקו נמי ליזל לגבי האי לדחיה ולגבי האי לדחיה אר"י
זאת אומרת שני יוסף ב"ש שהיו בעיר אחת וקנו שדה בשותפות בע"ח גובה אותה מהן
דאמר לי אי בדידה מסיקנא מנתא דידה שקילנא אי בדחבריה מסיקנא מנתא דחבריה
שקילנא אמר רבא מקדי נכסי דאיניש ערבין מי איכא מידי דלדידי' לא מציי תבע ולערב
מציי תבע והתנו המלנה את חברו ע"י ערב לא יפרע מן הערב תחילה אלא אמר רבא
לעולם שמת לאחר ל' ואי דאיכא נכסי טובא ה"נ דשקיל הקא במ"ע פגון דליכא אלא
ח"ס ודכו"ע אית להו דר' אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשים מחצה לקוחות ודכו"ע
מלנה הפתובה בתורה לאו פכתובה בשטר דמי ודכו"ע אית להו דר"פ דאמר מלנה ע"פ
גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות והקא בחמש ולא חצי חמש קמפלגי דר"מ
סובר חמש ולא חצי חמש ור"י סובר חמש ואפילו חצי חמש: ופריה מברייתא דתניא
ר"י אומר האחין שחלקו אם יש עשרה זוז לזה ועשרה לזה חייבין ואם לאו פטורים כו'
אלמא חמש ולא ח"ח ס"ל אלא דכו"ע חמש ולא חצי חמש והקא בדר' אסי ובדרב פפא
קא מפלגי ופי' רש"י ז"ל דהיינו או בדר' אסי או בדר"פ קמפלגי ר"מ אית לי דתרונויהו
היינו דר' אסי דהנה מחצה יורשים ומחצה לקוחות ודר"פ דגובה מן היורשים ואינו גובה
מלקוחות הילכך פטורים כשחלקו משום דהני לי חצי חמש ור' יהודה או דפליג על
דר"פ וסובר דמלנה הפתובה בתורה גובה נמי מן הלקוחות או דפליג אר' אסי וסובר
דכולהו יורשים ניהו ומציי למיגבי מינייהו כל הח"ס להכי אמר דנתחייבו הנכסים אף
שחלקו: והרמב"ם ז"ל (בפ' י"א מהלכות בכורים) פסק כר' יהודה בין שמת בתוך למ"ד
בין לאחר ל' בין שחלקו בין שלא חלקו ועיין בכ"מ שתמה עליו דהא רבא מוקי לה
בלאחר ל' ובזה הוא דאמר ר"י נתחייבו הנכסים שהחייב הוא מאביהן אבל בתוך ל' שלא

נתחייב אביהם ודאי דפטורין בחלקו דכל חד מצוי מדחי לי ומירץ דכיון דבלישנא קמא
שם קאמר אי דמת בתוה ל' פי לא חלקו נמי מצוי מדחי לי ולא פריה מ"ט דר"י דסובר
נתחייבו הנכסים הא בתוה למ"ד לא נתחייב האב עדיין כדפריה בלישנא בתרא שם ש"מ
דסובר דר"י נתחייבו הנכסים אף במת בתוה ל' ולהכי פסק הרמב"ם ז"ל פן וכן פי'
הגר"א ז"ל (בסימן ש"ה סעיף כ"ו) דברי הרמב"ם ז"ל בקצרה: וראיתי להרמב"ן ז"ל
(בה' בכורות) שפי' שם הא דלא מקשה הש"ס בלישנא קמא אי דמית בתוה ל' מ"ט דר"י
דאמר נתחייבו הנכסים משום דהוי מצוי למימר דטעמא דר"י משום דאף אם לא נתחייבו
הנכסים בתוה ל' ולא נתחייב אביהם וכו' הפהן לתבוע מהבנים מחמת חיובא דידהו נמי
מצוי אמר להו אי בדידה מסיקנא מנתא דידה שקילנא ואי בדחבריה מסיקנא משתעבדי
לי מקמי דידה וכדאמר שם בלישנא בתרא ע"כ דברי הרמב"ן ז"ל: ואם נפרש פן לא
יתכן ג"כ פסק הרמב"ם ז"ל בהא דפסק דנתחייבו הנכסים אף בתוה ל' חדא דאנו בעינו
למיפסק פריה דפליג אר' ירמיה ואמר שם מפדי נכסי דאינש אינון ערבין לי ואנו תנו
לא פרע מן הערב תחילה וכל היכא דלא מצוי תבע מינן' דידה לא מצוי למיגבי' מנכסים
בתורת ממה נפשך ובעינו למיפטרינהו במת אביהם בתוה ל' אם חלקו ועוד דהאי ממ"נ
דקאמר ר' ירמיה הוא רק אי אמרינו דמלוה הפתובה בתורה גובה מן הלקוחות דלהכי
קאמר לי' אם בדחבריה מסיקנא משתעבדי לי מקמי דידה ונהיינו משום דהוא לקח מתבירו
והאחין שחלקו לקוחות הן כמו שפרש"י ז"ל שם בהדיא עיי"ש.

א"כ אנו הא קיי"ל דמלוה הפתובה בתורה אינה גובה מן הלקוחות כמו שביאר לקמן
בעזה"י בדעת הרמב"ם ונהטור ז"ל א"כ אמאי פסק הר"מ ז"ל דנתחייבו הנכסים בחלקו
בתוה ל' אלא הרמב"ם ז"ל דנתחייבו הנכסים אפילו בתוה למ"ד ע"כ דלא רצה לפרש
פרמב"ן ז"ל משום דאם ידע המקשה מהו סברא דממ"נ דדחית לן ר' ירמיה ומשו"ה לא
מקשה אר' יהודא א"כ מאי פריה נמי אר"מ פי לא חלקו נמי מצוי מדחי לי הא כיון
דשנותפי ניהו מצוי למגבי מינייהו ממ"נ ומדפריה לר"מ פי לא חלקו נמי ע"כ דהוי סובר
המקשן דלא אמרינו ממ"נ וכדמסיק רבא א"כ הנה לי למיפרה נמי אמאי אמר ר' יהודא
נתחייבו הנכסים בתוה למ"ד ומדלא פריה הכי יצא לי להרמב"ם ז"ל דר"י נתחייבו
הנכסים מחיובו של אב אף בתוה למ"ד וגם בתוה למ"ד איכא שיעבוד נכסים וכדברי
הכ"מ והגר"א ז"ל ואף דאמרינו שם (בדף ס"ט) בפודה בנו בתוה למ"ד אם אמר מעכשיו
ד"ה אין בנו פדוי וכן אמרינו שם (דף מ"ז) בכלהן שמת והניח בן חלל דאם מת בתוה
למ"ד חייב בפדיון אע"ג דבמת אחר למ"ד אמרינו שם דכבר זכה האב בפדיונו מ"מ במת
בתוה למ"ד לא זכה האב בפדיונו ומכ"ז משמע דבתוה למ"ד ליכא שיעבוד על האב כלל
מ"מ סובר הרמב"ם ז"ל דהיינו דווקא לפדותו אינו יכול בתוה למ"ד אכל שיעבוד נכסים
איכא אף בתוה למ"ד: וכה"ג מציינו גבי חיובא דשומרים דאמרינו בב"מ צ"ז גבי משאיל
אומר שאולה מתה והשואל אומר אינו יודע חייב ופריה הש"ס ש"מ מנה לי בידה ונהלה
אומר איני יודע חייב לימא תהוי תיובתא דר"נ וכו' הרמב"ן ז"ל דהו קושיא למ"ד
בכתובות (דף ל"ד) דמשעת מיתה אתחייב לי באונסין גבי היתה פרה שאולה לו אבל
להו לישנא דמשעת משיכה אתחייב באונסין לא מקשה מידי דהא הוי לי אינו יודע אם
פרעתי וחיוב אפילו לר"נ והריטב"א ז"ל תירץ שם דאפילו למ"ד דשואל מתחייב
משעת משיכה לאו דמתחייב חיוב גמור לאלתר דהא כל כמה שהיא בחיים כל היכא דאיתא

בְּרִשׁוּתָא דְמָרָא אֵיתָא וְלִיפָא עַל הַשׁוֹאֵל שׁוּם חַיּוּב אֱלָא לֹאמֵר דְלִכִּי נִגְנַבְהָ אוּ נֶאֱנָסָה וְאֵיתָא חַיּוּבָא עָלֵיו מִשְׁתַּעְבְּדֵי נְכֹסֵי לְמַפְרַע מִשְׁעַת מְשִׁיכָה וּנ"מ לְמִי שְׁמַכְר נְכֹסֵי בֵּינְתֵינָם אוּ לְהוּא דְהֵנִיחַ לְהֵם אֲבִיָּהֶם פְּרָה שְׁאוּלָה מ"מ כָּל שְׁאוּמֵר אֵינִי יוֹדַע אִם שְׁאוּלָה מֵתָה אוּ שְׁכוּרָה מֵתָה הוּ"ל פְּאוּמֵר אֵינִי יוֹדַע אִם נִתְחַיֵּבְתִּי לָהּ וְנִשְׁתַּעְבְּדוּ לָהּ נְכֹסֵי אוּ לֹא נִתְחַיֵּבְתִּי וְלֹא נִשְׁתַּעְבְּדוּ לָהּ נְכֹסֵי עַכ"ל הַש"מ (פ' אֱלוּ נְעֻרוֹת) וּכְזֵה מְמַשׁ דַּעַת הַר"מ ז"ל בְּדַבְרֵי ר' יְהוּדָא גַבֵּי בְכוֹר דְאַף דְאַיִן שׁוּם חַיּוּב בְּתוּף ל' וּבְפָדְהוּ מְעַכְשָׁיו אֵינּוּ פְדוּי לְכוּ"ע מ"מ כְּשָׂבָא לְמ"ד יוֹם נִשְׁתַּעְבְּדוּ נְכֹסֵי לְמַפְרַע אֶף לְטָרוּף מְלַקְחוֹת שְׁקֵנוּ קוֹדֵם ל' כַּמ"ש הַרִיטְבָא ז"ל גַּבֵּי שׁוֹאֵל דַּנ"מ לְמִי שְׁמַכְר נְכֹסֵי בֵּינְתֵינָם וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְאָא בְּתוּס' בְּבַכּוֹרוֹת (דָּף מ"ט) ד"ה וְדִידֵי דְכֵהֵן יָכוֹל לְטָרוּף מְלַקְחוֹת שְׁקֵנוּ אַחַר לֵידַת הַבֵּן אֶף קוֹדֵם לְמ"ד עי"ש בְּקוֹשְׁיֵיהֶם: אֱלָא שְׁלֵכְאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת טוּבָא עַל הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפִסְק דְנִתְחַיֵּבוּ הַנְּכֹסִים כַּר"י פִּינּוֹן דְמַסִּיק רַבָּא דְטַעֲמָא דַּר"י הוּא מְשׁוּם דְסוּבֵר דְמַלְנָה ע"פ גּוּבָה מְלַקְחוֹת אוּ דְסוּבֵר אַחֲרֵי שְׁחֵלְקוּ פְּיוּרְשִׁים הֵם כַּדְפַרְשִׁי ז"ל א"כ אֲנִי דְפִסְקִינּוּ דְמַלְנָה ע"פ אֵינּוּ גּוּבָה מְלַקְחוֹת כַּר"פ וּפְסִיקִינּוּ נְמִי כַּר' אֲסִי אָמַר ר"י דְהָאֲחִין שְׁחֵלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן וּמְחַזִּירִין זל"ז בִּיּוּבֵל א"כ הֵיכִי גַבֵּי מִינְיָהּ פִּהֵן אַחַר שְׁחֵלְקוּ וְלִיפָא לְמִימַר דְאַף דְקִי"ל הָאֲחִין שְׁחֵלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן וְגַם מַלְנָה ע"פ אֵינּוּ גּוּבָה מְלַקְחוֹת מ"מ מַלְנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה שְׁפִיר גּוּבָה מְלַקְחוֹת דְכַתְּנֻבָה בְּשֵׁטֶר דְמִי דז"א דְהָא לֹא קִי"ל כַּר"י דְאַמַר מַלְנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה גַבֵּי מִשְׁתַּעְבְּדֵי דְבַפְּלוּגְתָא דַּר' יְהוּדָא וְרַבְּנָן בְּקִידוּשֵׁין (דָּף כ"ט) וּבְבַכּוֹרוֹת (דָּף מ"ט) בְּהוּא לְפָדוֹת וּבְנֵו לְפָדוֹת דְקָאֵמַר ר' יִרְמְיָה דְפְּלִיגִי בְּאִיפָא חֲמֵשׁ סְלָעִים מִשְׁתַּעְבְּדֵי וְחֲמֵשׁ סְלָעִים בְּנֵי חָרִי דַּר"י סוּבֵר מַלְנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה כַּכַּב"ד בְּהֵנִי חֲמֵשׁ בְּנֵי חָרִי פְּרִיק לְבָרִי וְאֲזִיל כְּהֵן וְטָרַף לִי לְחֲמֵשׁ סְלָעִים לְדִידֵי וְרַבְּנָן סְבָרִי מַלְנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה לַכַּכַּב"ד הֵלְכָף מַצְנָה דְבַגּוּפָא עָדִיף.

וּפְסִק הַרְמַב"ם ז"ל סְתָמָא (בְּפִי"א מְהֵלְכוֹת בְּפוּרִים) דְהוּא לְפָדוֹת וּבְנֵו לְפָדוֹת הוּא קוֹדֵם וְלֹא מְפַלֵּג בֵּין לִיפָא אֱלָא חֲמֵשׁ סְלָעִים בֵּין אִיפָא חֲמֵשׁ מִשְׁתַּעְבְּדֵי וְחֲמֵשׁ ב"ח וְע"כ מְשׁוּם דְסוּבֵר דְלֹאוּ כְּתוּבָה בְּשֵׁטֶר דְמִי וְלֹא טָרַף מִשְׁתַּעְבְּדֵי וּמַצְנָה דְגוּפוֹ עָדִיף.

וְאַף שְׁפִסְק (בְּפ"א מְמַחְנִסֵּרִי כְּפָרָה) דְשַׁעְבּוּדָא דְאוּרִיָּתָא בְּמַלְנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה מ"מ סוּבֵר דְמִשְׁתַּעְבְּדֵי לֹא טָרַף וְע"כ הַטַּעַם דְהֵנִי תַקְנֵתָא דְרַבְּנָן מְשׁוּם פְּסִידָא דְלְקוֹחוֹת וְכ"כ הַטוּר וְהַש"ע (בְּסִימָן ש"ה) דְפָדִיּוֹן בְּכוֹר לֹא גַבֵּי מִשְׁתַּעְבְּדֵי וְא"כ אִיף פְּסִק הַרְמַב"ם ז"ל כַּר"י דְאַפִּילוּ חֵלְקוּ חֵיבִים.

גַּם הַתוּס' הַקָּשׁוּ (בְּדָף נ"ב) ד"ה אָמַר שָׁם עַל ר"א גּוּפָא דְאַמַר מְשָׁמִי דַּר' יוֹחָנָן דְלְקוֹחוֹת הֵן לְעַנְנֵי יוּבֵל וְכֵן אָמַר מְחַצָּה לְקוֹחוֹת מְחַצָּה יוּרְשִׁים דְמִשְׁמַע מֵמָה שְׁאָמַר הָאֲחִין שְׁחֵלְקוּ לְקוֹחוֹת דְּוַדָּא לְקוֹחוֹת הֵן וְלֹא מְסַפִּיקָא מְחַזִּירִין זֶה לְזֶה בִּיּוּבֵל כְּדְאַמְרִינּוּ בְּגִיטִין (דָּף כ"ה) דְגַבֵּי יוּבֵל בְּעֵינֵי לְמִיזֵל לְחוּמְרָא] וְרֵאִיתִי בְּאוּ"ת שְׁתַּמָּה ג"כ אִיף מְצִאנּוּ יְדִינוּ וְרַגְלֵינוּ לְגַבּוֹת חוּבָן מֵאַחֲרֵי שְׁחֵלְקוּ פִּינּוֹן דְקִי"ל לְקוֹחוֹת הֵן: וּנ"ל טַעַם הַרְמַב"ם ז"ל אַעפ"י שְׁפִסְק דְמַלְנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה לֹאוּ כְּתוּבָה בְּשֵׁטֶר דְמִי וְגַם אַחֲרֵי שְׁחֵלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵן וּמְחַזִּירִין זל"ז בִּיּוּבֵל אַפ"ה פְּסִק דְנִתְחַיֵּבוּ הַנְּכֹסִים מְשׁוּם דְכִינּוֹן דְפְּלִיגִי רַב וּשְׁמוּאֵל כַּכַּב"ב (דָּף ק"ז) בְּאַחֲרֵי שְׁחֵלְקוּ וְבָא בַּע"ח וְנִטְלַח חֵלְקוּ שָׁל א' מֵהֵם דְרַב אָמַר בְּטֵלָה חֵלְקוֹתָן מְשׁוּם דְסוּבֵר יוּרְשֵׁין הֵם וּשְׁמוּאֵל אָמַר וַיִּתֵּר מְשׁוּם דְלְקוֹחוֹת הֵן וּר' אֲסִי סוּבֵר דְהֵנִי סָפַק

אי פֿלקוחות אי פֿיורשין ופסק שם הש"ס הלכתא פֿרב דבטלה חלוקתן דפורשים הם
אע"ג דקיי"ל כר' יוחנן דהאחין שחלקו לקוחות הן וכן ר' אסי דמספקא לי' גבי פֿא בע"ח
ונטל חלקו של א' מהם אמר משמין דר"י האחין שחלקו לקוחות הן ש"מ דאין ענגן זל"ז
ואף דלגבי אחריןא מיקרי אחין שחלקו לקוחות שהחליפו החלקים של זה בזה מ"מ לגבי
חוב אביהם פסקינן דכיורשים הם אף אחר חלוקה משום דכרעא דאבוקהו לשלם
חובותיו.

דמה נתנו אלו לאביהם בעד נכסיו שיהיו נחשבים לענגן תשלומי חובותיו פֿלקוחות
ודנקא איש לגבי אחיו מיקרי לקוחות שהחליפו החלקים זב"ז ונתן כ"א לאחיו תמורה
עבור חלקו אבל לגבי אביהם נקראו יורשים גם לאחר חלוקה וכמו שמצינו לר"א דסובר
דהאחין שחלקו מיקרי זל"ז לקוחות ומחזירין ביוכל ולגבי אביהם מספקא לי' בלקוחות
פֿן פסקינן אנן דנדאי יורשים הם גבי אביהם ומלנה ע"פ גובה אף אחר חלוקה: וכן
מצאתי סברא זו בט"ז ח"מ (סי' ק"ד) גבי שומא הדרא שפתיב הרמ"א ז"ל שם בשם
הרא"ש דאם מת והורישא ואין פֿאן אלא יורש אחד שומא הדרא אבל אם היו יורשים
הרבה וחלקו ונפל לאחד מהם שוב אינה חוזרת מטעם דהוי פֿלקוחות וזבינא לא הדר
וכ' הט"ז ע"ז דז"א דע"כ לא אמרינן דאחין שחלקו לקוחות הן אלא לענגן דברים
שביניהם פֿגון לענגן מחזירין זל"ז ביוכל אבל לענגן שומא הדרא תיקף שנפלה הירושה
לפניהם הוינן פֿוליהו במוקום אביהו ועלייהו רבצה המצוה שומא הדרא משום ועשית
הישר והטוב והביא ראי' לזה מהא דאמרינן (בפ' הגוזל) דרשות יורש לאו פֿרשות לוקח
דמא ואע"ג דקתני את בניו דמשמע שהיו יורשים הרבה וקתני נמי סתמא דאפילו חלקו
ביניהם אפ"ה לא הוי פֿרשות לוקח וע"כ משום דגבי אביהם לא מיקרי לקוחות וה"ה
לגבי לנה ולענגן שומא הדרא עכ"ל ולהכי פסקינן כר"י מטעם דסתמא דהש"ס בב"ב
פסק פֿרב דבטלה מחלוקת משום דכיורשין דמי לגבי אביהו אף אחר שחלקו וכמו שמוכח
מר' אסי דאף דזל"ז הוינן לקוחות מ"מ גבי אביהם איפא למימר דפורשים הוינן ונתחייבו
הנכסים אף שחלקו: ** (הגה"ה וכו"כ הרמב"ן ז"ל פֿחידושיו שם בב"ב דלהכי אמרינן
דבטלה מחלוקת אף דקיי"ל כר"י דהאחין שחלקו לקוחות הן משום דאדעתא דהכי
נשתתפו שפשיבא עליהם חוב אביהם יתבטל החלוקה פֿדין יורשים:)** ועתה נבאר
מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל הך דינא דחמש ולא ח"ח ובריייתא דאמר ר"י אם יש עשרה
וזו לזה ועשרה וזו לזה דדבריו ז"ל נכונים בזה מאוד דלכאורה קשה טובא באוקימתא
דרבא מעיקרא דמייירי בדליפא אלא חמש סלעים ואחר שחלקו דלא גבי אלא מחצה
ופליגי אי אמרינן חמש ולא ח"ח או לא דאם התנא פֿא להשמיענו פֿלוגתא דחצי חמש
לא הוי לי' למיתני פֿאחין שחלקו ובספק בכור והו"ל למיתני בכור שלא נפדה שמת
והניח חצי חמש אם היורשים מחויבים ליתן החצי חמש או לא אי דרשינן ולא חצי חמש
או לא נאי דאתי לאשמעין מימרא דר"פ ור"א דמפלוגתא דר"מ ור"י שמעין מימרא
דר"פ ור"א דהו"ל ח"ח משום דר"פ ור"א הא אין פֿאן בבכורות המקום לזה ודין זה
הו"ל להשמיענו במקום אחר וכאן לא הו"ל להשמיענו אלא פֿלוגתא דחמש ולא ח"ח
והך דינא הוא שנייה גם בפורשים שלא חלקו: ועוד דבתוספתא דהך פֿרקא קתני שתי
נשים של שני אנשים שלא פֿפרו וילדו שני זכרים במחבא זה נותן חמש סלעים לפהו
וזה נותן ח"ס לפהו נתן האב ח"ס ומתו הבנים עד שלא חלקו בנכסי אביהם חייבים

משחלקו בנכסי אביהם פטורין ר' יהודא אומר אף משחלקו בנכסי אביהן אם יש עשרה
זו לזה ועשרה כו' חייבים ואם לאו פטורין ע"כ וקשה אמאי אמר ר"י הך תנאי דבעינו
עשרה זו לזה ולזה בלאחר שחלקו ור"מ דמחייב בקודם שחלקו אינו מטיל כלל תנאי
זה דבעינו שיהא עשרה לזה ולזה הא ר"מ ודאי דאית לי חולח"ח ולא הזכיר כלל הך
דינא מעשרה זו רק ר"י אומר פן בלאחר שחלקו: לכן נראה דהנה התוס' הקשו שם
בבכורות ד"ה דר"מ וז"ל ולא דמי לתמשה בקר דמסקינו בב"ק אפילו תמשה תצאי בקר
אמר רחמנא דתשלומין נינהו ויש לו לשלם מה שהוא חייב אבל ה"כא מצות ח"ס רמי
רחמנא עליו ולא מקיימא בפחות מחמש אע"פ שיכול לשלם לעשרה פהגים בזא"ז לא
דמי ה"כא דלא משתעבד אלא בחצי חמש עכ"ל מבואר מדבריהם דעיקר הפטור דח"ח
הוא משום דכיון דמצות ח"ס רמי רחמנא עליו להכי היכא דלא משתעבד אלא בח"ח אין
המצוה חלה ופטור ממנה א"כ נראה לפי"ז שזהו דוקא אם א"א שיבוא לעולם לידי שווי
חמש והוי רק ח"ח פטרה התורה מפדיון היכא דליכא אלא ח"ח וא"א לבא לידי חמש
לעולם דומיא להא דאמרין בחולין (ד' ע"ט) גבי מתנות שיה ואלא מקצת שיה דהיינו
היכא דליכא אלא מקצת שיה ולא חל עליו כלל חובת המתנות וה"נ היכא דליכא אלא ח"ח
ולא יבא לעולם לידי חמש בשום גוונא לא חל עליו חובת פדיון ופקע מצוותו אבל אם
אפשר שיבא לידי חמש באיזה אופן אף שעמה הוא רק ח"ח לא ממנו מצות ח"ס ובכל
בכור חל עליו השיעבוד אף דל"ל כלל מ"מ המצוה לא פקע ממנו דכשיהי' לו קנינים
מצותו וכן במי שמת והניח בכור ספק אם אפשר לבא לידי חמש באיזה אופן לא פקע
מצוותו ויכול הפהן לגבות ממנו אף עכשיו הח"ח ואף שאם יטלם הפהן בשעה שהם חצי
חמש שוב לא יבוא לידי חמש לא איכפת לן בזה דאנו לא קפדינן אלא שיחול מצות
הפדיון על חמש אבל בעת הגעת המעות ליד פהן מקיימא מצותו גם בח"ח דהא אמרינן
בקידושין (דף ח') דרב פהנא שקיל סודרא בפדה"ב דאמר לדידי שווי לי ח"ס ואע"ג
דר"א אומר ה"מ דווקא ר"כ דגברא רבא הוא ומיבעי לי' סודרא ארישא אבל איניש
אחרנא לא מ"מ ה"מ הרמב"ם ז"ל (בפ"א מהלכות בפורים) השמיט מימרא דר"א כמ"ש
ה"ר"ן ז"ל והכ"מ כ' הטעם דסובר דלאו דווקא ר"כ דגברא רבא הוא אלא ה"ה כל מה
ששנה לפעמים לאיזה אדם בעולם יכול לומר לדידי שנה לי לאפוקי מידי דא"א להיות
שנה חמש סלעים לשום אדם בעולם דאינו יכול לומר לדידי שנה לי ח"ס וא"כ אחר
שהגיע ליד פהן לא איכפת לן במה שהוא ח"ח דהא יכול הפהן לאמר לדידי שנה לי ולא
קפדינן אלא קודם שהגיע ליד פהן יחול עליו השיעבוד ולא יפקע מצותו ע"י שהוא רק
ח"ח וכל היכא שיכול לבא לידי חמש באיזה פעם לא פקע מצותו אף עכשיו: ולפ"ז במי
שמת והניח בכור ספק ונכסים ששוו חצי חמש נמי לא פקע מצותו שיהרי אם יתייקר
הדבר יבא לידי חמש וכל שיעבוד הפדיון גם עכשיו דקיי"ל דגבי מירוש שבחא דאתי
ממילא ונתייקר הקרקע דמי לשבחא דאתי ממילא וכ"ש בהניח קרקע דקרקע אין לו
אונאה ומתייקר לפעמים.

וה"נ גבי יורש ע"כ דמייירי בהניח קרקע כמ"ש הריטב"א בקידושין (דף כ"ט) דמייירי
בהניח קרקע דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי. ואע"ג דאין פודין בקרקעות יכול
למוכרו ולפדות בהן וליכא פאן הפקעת המצוה שאם יתייקרו יהיו שווי ח"ס [וכ"כ
הרמז"ל בהדיא (בפ' כ"א מהלכות מלוה) דבע"ח גובה מיתומים שבחא דאתי ממילא

ונקרא מקרי שבחא דממילא]: וכיון שבארנו דח"ח לא מיקרי אלא היכא דלא גבי שבחא דממילא היינו אם יתיקרא א"כ ב'ורש א' או בשני יורשין שלא חלקו לא משפחת לה פלל ה' דינא דח"ח דהא אפשר לבא לידי חמש אם יתיקרא ומיתומים גבי שבחא דממילא ורק בשני יורשים שחלקו משפחת לה ה' דינא דח"ח פדאמרין בסוגיא דפ' יש בכור דלמ"ד לקוחות הן מיקרי נמי לקוחות לגבי חוב האב ולא גבי מינייהו שבחא דממילא דר"מ סובר פיון דמחצה יורשים ומחצה לקוחות כר' אסי ומלנה ע"פ אינה גובה מן הלקוחות כר"פ ולא גבי מינייהו אלא מחצה ואותו מחצה הא לא הי' שנה בשעת חלוקה פי אם ח"ח פקע מינייהו ע"י החלוקה מצות פדיון פיון דמעשה לא יבא לעולם לידי חמש דאפילו אם יתיקרא לא יגבה שבחא דממילא ואף דהמחצה שהוא גובה מחמת דחשבינו להו ל'יורשים ומ'יורשים גבי שבחא דממילא מ"מ הא רב אסי מספקא לי' אם יורשים הם או לקוחות וגובה מחצה משום ספיקא וכיון דמספיקא גובה המחצה אינו גובה רק מה שהיה שנה בשעת חלוקה אבל מה שנתיקרא אחר חלוקה אינו יכול לגבות דדלמא לקוחות נינהו שהרי התוס' הקשו שם ובב"ק (דף ט') ג'הא דאמרין דלר' אסי דמספקא לי' אם יורשים אי לקוחות גובה מחצה ואמאי לא נימא הממע"ה אבל באמת נראה הטעם פיון דמתחילת חלוקה נולד הספק אם הם יורשים או לקוחות ועד החלוקה היו ב'נודאי יורשים לכן יחלקו דאע"ג דהשתא פל אחד מוחזק בשלו מ"מ ריעא חזקתו הואיל דהספק נולד מתחילת חלוקה ועד החלוקה היו נודאי יורשים וכ"ז שייך במה שהקרקע ה'ה שנה בשעת חלוקה שעל שווי זה נולד הספק מתחילת החלוקה אבל מה שעלה יותר הקרקע לאחר חלוקה בזה בעינן למימר הממע"ה וכיון דמספקא לן דילמא לקוחות הן ומלקוחות אין גובין שבחא דממילא לכן אינו גובה השבח מה שנתיקרו הקרקעות דהא אין שיעבוד פדיון חל על העצם הקרקע לפדות בה דקיי"ל אין פודין בקרקעות רק שהקרקע משועבדת בדמי שווי לחוב הפדיון ולהכי לא חל השיעבוד אלא על מה ששנה בשעת חלוקה אבל מה שדמיה עולין אחר חלוקה לא חל שום שיעבוד אי אמרינן לקוחות הן ומספיקא אמרינן הממע"ה ולהכי לר"מ מיקרי ח"ח וכי חלקו פטורין: והשתא א"ש הא דבתוספתא גבי שתי נשים של שני אנשים שלא בפרו וילדו שני זכרים במחבא ונתן האחד ח"ס ומתו דקאמר ר"מ עד שלא חלקו בנכסי אביהם חייבים משחלקו פטורין ולא הונוכר פלל דבעינן שיהא עשרה זוז לנה ולזה פדי שלא יהא חצי חמש דכיון דר"מ לא מחייב פלל כשחלקו ולא מחייב אלא עד שלא חלקו וכשלא חלקו ה'הו נודאי יורשים וביורשים גבי שבחא דממילא ולא מיקרי ח"ח שהרי אם יתיקרא שנה יותר רק ר' יהודא דסובר דאף משחלקו חייבים (משום דסובר מלנה הפתובה בתורה ככתובה בשטר דמי וגבי אף משועבדין] הוא אמר דבעינן שיהא עשרה זוז לנה ועשרה זוז לנה דהא כשחלקו נודאי הן פלקוחות ומלקוחות הא לא גבי שבחא דאף דאמרין בב"מ (דף ט"ו) דגובין שבח מלקוחות הא אמרינן התם הטעם משום שפך כתב לו אנא איקום ואשפי זביני אילין אינון ושכחיהון והיינו שיש לו על מי לחזור ומטעם זה אמרינן התם מקבל מתנה דלא כתב לו הכי ואין לו על מי לחזור ה"נ דלא גבי שבחא וא"כ יורשים אלו שחלקו גמורים הם ואין אחד מהם יכול לחזור על חבירו פשיטא מ'פנו הפהו שהרי חבירו יאמר לו אתה בן מי שלא פדה והפהו טרף החמש סלעים עבדך וכיון שאין לו על מי לחזור לא גבי מ'פנו אף שבחא דממילא (ואף לדעת הסוברים דמיתומים גבי שבחא

דממילא אָבֵל מְלוּקָח שְׂאִין לוֹ עַל מִי לְחַזֵּר וְדַאי דְּאִינוּ גּוֹבָה] וּא"כ הָיָה רַק ח"ח וְשִׁפְרִי
אָמַר ר"י דְּבַעֲיָנוּ עֲשָׂרָה דִּינָרִין לְזָה וְלְזָה פְּדִי שְׁלֵא יָהֵא ח"ח וְאָף שְׁפִתְבְּנו דר"י סוֹבֵר
לְפִי הַמְּסַקְנָא דְּאֶחָיִן שְׁחֻלְקוּ יוֹרְשֵׁינָן הֵם לְגַבֵּי חוּב אֲבִיָּהֶם מ"מ הָא הֵתָם לָאו יוֹרְשֵׁים מְאָב
אֶחָד רַק שְׁנֵי עֲרָבּוּ וְאִינוּ יָדוּעַ מִי אָב פֶּל אֶחָד וְחוֹלְקִין מְסַפֵּק וְהָיָה לְקוּחוֹת גְּמוּרִין וְיֵשׁ
בְּהֶם דִּין ח"ח שְׂאִין לָהֶם עַל מִי לְחַזֵּר (וְהֶרְמַב"ם ו"ל הַשְּׂמִיט הָד דִּינָא דר"י שְׁבִתוֹסְפָתָא
מְשׁוּם דר"י לְטַעֲמֵי דְּסוֹבֵר מְלֻנָּה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה גּוֹבָה מְשַׁעֲבָדִי וְאֵינָן קִי"ל כר"פ
דְּמְלֻנָּה ע"פ אִינוּ גּוֹבָה מְלֻקוּחוֹת וְאֶפְיָלוּ מְלֻנָּה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה וּכְמ"ש בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין
(דָּף י"ג) וּבב"ב (דָּף קע"ו) וְאִינוּ גּוֹבָה מְבָנִי הַתַּעֲרֻבוֹת מְשַׁחֲלָקוּ דְּהָיָה לְקוּחוֹת גְּמוּרִין]:
וְהַשְּׂתָא א"ש מַה שְׁלֵא הִבִּיא הֶרְמַב"ם ו"ל הָד דִּינָא דח"ח מְשׁוּם דְּלִדְיָן לָא מְשַׁפְּחַת
דְּבִיּוֹרְשֵׁי א' אוֹ שְׁנֵי יוֹרְשֵׁים שְׁלֵא חֻלְקוּ וְדַאי לָא הָיָה ח"ח דְּהָא גּוֹבִין מְהֶם שְׁבַחָא דְּמִמִּילָא
וְאֶפְשָׁר דְּאִתִּיקָר וִיהֵא שְׁבַחָא דְּמִמִּילָא וְגוֹבִין מִיּוֹרְשֵׁים וְאֶפְיָלוּ אִם חֻלְקוּ נְמִי הָא פְּתַבְּנוּ
דְּפִסְקִינָן פְּהָד סוֹגֵיָא דב"ב (דָּף ק"ז) דְּבִטְלָה מְחֻלְקָת וְהָיָה לְגַבֵּי חוּב אֲבִיָּהֶם פְּיוֹרְשֵׁים
וּמִיּוֹרְשֵׁים הָא גְּבִי שְׁבַחָא דְּמִמִּילָא וּבְלוּקָח גְּמוּר הִיכָא דְּלָא גְּבִי מִיּוֹנֵי שְׁבַח פָּמוּ בְּנֵי
הַתַּעֲרֻבוֹת הָא קִי"ל דְּמְלֻנָּה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה לָא גְּבִי מְשַׁעֲבָדִי א"כ לָא מְשַׁפְּחַת לָהּ פְּלֵל
הָאִי דִּינָא דח"ח הָרִי נְתַבָּאָר בַּעֲזָה"י דְּבָרֵי הֶרְמַב"ם ו"ל פְּמִין חוֹמֵר: וּמַעֲתָהּ פִּינּוּן שְׁבַאֲרָנוּ
דְּהָא דְּדַרְשֵׁינָן חֲמֵשׁ וְלֹא ח"ח הוּא רַק בְּאֶרְפֹן שֵׁא"א לְבֵא לִידֵי חֲמֵשׁ וּמְשׁוּם דְּפָקַע מְצָנָתוֹ
כְּשֵׁיִשׁ רַק ח"ח וּא"א לְבֵא לִידֵי חֲמֵשׁ אָבֵל הִיכָא שְׁיִכּוּל לְבֵא לִידֵי חֲמֵשׁ לָא פְּטָרִינָן לִיה
א"כ גְּרָאָה דְּמִי שְׂאִין לוֹ אֵלָא ח"ח אִיכָא מְצָנָה בְּנִתְיָנָתוֹ לְכַהֵן בְּמַה שְׁיֵשׁ לוֹ אָף פְּחוֹת
מְחֲמֵשׁ וְאִיכָא בְּזָה גַם שְׁהֵינִי מְצָנָה דְּבַמָּה שְׁיִתְּנוּ לְכַהֵן כְּמַה שְׁיֵשׁ לוֹ מְקַיָּים מְצָנָה דְּכָל
אִימַת שְׁיֵשׁ עָלָיו חוּב הַמְצָנָה חוּב דְּכַהֵן הוּא וְדְּמִי לְמַצָּה שְׂאֵם אִין לוֹ אֵלָא חֲצִי זֵית
שְׁמִסְתַּפֵּק הַמַּל"מ שְׁצָרִיף לְאַכּוּל הַחֲצִי זֵית וְעַדִּיף מִיּוֹנֵי דְּהֵתָם יוֹדַע שְׁלֵא יֵהִי לוֹ יוֹתֵר
כ"ז אֲכִילָה וְהִכָא תְּקוּנָתוֹ שְׁיִזְדַּמֵּן לוֹ לִיתָן מַה שְׁתַּשִּׁיג יָדוּ עַד חֲמֵשׁ סְלָעִים וְעוֹד דְּהִכָּא
אִיכָא לְמִימֵר דְּאֵהֲנָאֵת הַכַּהֵן קָפִיד רַחֲמָנָא פֶּל הִיכָא דְּחָל עַל הָאָב מְצָנָת פְּדִיָּה וְלֵהֲכִי פֶּל
מַה דְּמַצִּי לְמִיתֵב לִי בְּעִי לְמִיתֵב לִי הַשְּׂתָא וְכַשְׁתַּשִּׁיג יָדוּ יִשְׁלִים מְצָנָתוֹ וְעֵינָן בַּמַּל"מ
(פ"ה מַה' שְׁבוּעוֹת) שְׁמִסְתַּפֵּק בְּנִשְׁבַּע לִיתָן לְחַבְרִירוּ מְנָה וְאִין לוֹ אֵלָא פְּחוֹת דְּמִתְחַזְקִילָהּ
רְצָה לְחַלֵּק בֵּין חוּב לְמִתְנָה דְּבַחוּב מְחוּיָב לִיתָן כְּמַה שְׁיֵשׁ לוֹ וּבְמִתְנָה פְּטוּר אִם אִינוּ יָכוּל
לִיתָן בְּשִׁלְמוֹת וּלְבַסּוּף מְסִיק בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז דְּגַם בְּמִתְנָה חֲזִיב לִיתָן כְּמַה שְׁיֵשׁ לוֹ מְשׁוּם
דְּעִיקָר שְׁבוּעָתוֹ עַל הַנָּאֵת פְּלוּנֵי עֵי"ש וְגַם פְּדִיוֹן בְּכוֹר מְמַתְנֹת פְּהוֹנָה הוּא: סִימָן קֵא
שְׂאֵלָה הַעוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְפִדְיוֹן בְּתוּף לְמ"ד וְאִם"כ גִּילָה דְּעָתוֹ שְׂאִינוּ חֲפִץ שְׁיִפְדֵּהוּ הַשְּׁלִיחַ
וְרָצוֹנוֹ לְפָדוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ וְהַשְּׁלִיחַ לָא יָדַע מְנָה וּפְדוּהוּ אִי מְהֵנִי פְּדִיוֹנוֹ אוֹ לָא: תְּשׁוּבָה קִי"ל
בְּכָל דְּוִכְתִּי מִקְלָתָא דְּאִיהוּ מְצִי עֵבִיד מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ וּמִקְלָתָא דְּאִיהוּ לָא מְצִי עֵבִיד לָא
מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ וְאִיהוּ אִינוּ יָכוּל לְפָדוֹת פְּעַת דָּאֵם פְּדָה בְּתוּף לְמ"ד וְאָמַר שְׁיַחּוּל הַפְּדִיוֹן
מְעַכְשָׁיו לָא מְהֵנִי וְאִין בְּנוּ פְּדוּי פְּדִיָּתָא בְּבַכּוּרוֹת (דָּף מ"ט) לָא מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ מִיְהוּ
יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק פִּינּוּן דְּאֶמְרִינָן שָׁם דָּאֵם פְּדָה שְׁיַחּוּל לְאַחַר לְמ"ד מְהֵנִי דְּהִילְכָתָא כְּרַב וְאָף
שְׂאִינוּ יָכוּל לְפָדוֹת עַכְשָׁיו מ"מ יָכוּל לְפָדוֹת שְׁיַחּוּל לְכַשְׁיַגִּיעַ הַזְּמַן וְלָא מְקַרִי מְחוּסָר
מְעַשָּׂה מְשׁוּם דְּזַמְּן מְמִילָא קֵאֲתִי וְדְּמִי כְּאִילוּ הִזְיָה בְּיָדוֹ לְפָדוֹת עַכְשָׁיו א"כ לְעַנְּנָן מְשׁוּנֵי
שְׁלִיחַ אֶפְשָׁר נְמִי לֹאֵר דְּלָא מִיקָרִי לָא מְצִי עֵבִיד פִּינּוּן שְׂאִינוּ מְחוּסָר אֵלָא זְמַן בְּעַלְמָא
וּמְחוּסָר זְמַן מִיקָרִי בְּיָדוֹ אוֹ אַע"ג שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ יָכוּל לִיתָן הַכֶּסֶף לְכַהֵן בְּתוּף לְמ"ד ע"מ

שיחול אחר ל"מ"ד מ"מ לשוונה שלים בתוך ל"מ"ד שיפדה ביום ל"מ"ד לא מצי לשונוי דלגבי עצמו אמרינו דמחוסר זמן הוי פדבר שבפידו אבל לגבי שלים לא מהני האי טעמא: וראיתי להאחרונים ו"ל שהביאו בשם ס' דגול מרכבה שאינו יכול לעשות שלים קודם ל"מ"ד רק שפתב שאם עשה שלים בתוך ל"מ"ד מהני מטעם אחר דכיון דגלי דעתיה דניחא ליה מצי השלים לפדותו ביום ל"מ"ד: ולענ"ד יש להסתפק בזה טובא דלא מהני ארצויי ארצי קמיה אלא גבי קידושין דאמרינו בקידושין (דף מ"ה) ודלמא ארצויי ארצי קמיה וכו' פסקינן בשו"ע אה"ע (סימן ל"ה סעיף ד') אבל גבי תרומה ודאי דלא מהני ארצויי ארצי קמיה דאם נימא דמהני מה שגילה דעתו דניחא ליה שיעשה השלים א"כ בחנם נתחבטו התוס' בנזיר (דף י"ב) איך מצי משווי שלים קודם שנתגלגל העיסה נהי דלא מצי לעשות מ"מ הא לא גרע מגילה דעתו דניחא ליה שיתרום פמו ארצויי ארצי קמיה א"ו דלא מהני ארצויי ארצי קמיה אלא היכא שזוכה בשבילו באיזה דבר פגון בקידושין שקודם עבדו אשה אבל בתרומה שתרם משל בעה"ב ולא קא זכי בשבילו שום דבר לא מהני וא"כ ה"ה גבי פדיון הבן שהשלים פודה משל אב נמי לא מהני ארצויי ארצי קמיה רק דבעי שליחות גמורה: ועוד נ"ל דאפי' אם נימא דמהני ארצויי ארצי קמיה.

מ"מ אם גילה דעתו אח"כ שאינו חפץ עוד שיעשה השלים עבדו הקידושין או הפדיון והשלים לא ידע מזה ועשה לא מהני דכיון שלא נעשה שלים גמור רק שגילה דעתו דניחא ליה בגילוי דעתא דלא ניחא ליה סגי לבטולי גילוי דעתא קמא אבל אי מהני השליחות שיעשה בתוך ל"מ"ד ונעשה שלוחו לא מהני מה שגילה דעתו דלא ניחא ליה דבשליחות גמור לא מהני גילוי דעתא כמ"ש התוס' בגיטין (דף ל"ב) דהא דלא מהני בגיטא גילוי דעתא לבטולי שליחות לא משום הפקעת הקידושין דאפקעינהו רבנן מיניה אלא מדינא הכי הוי דדברים שפלב אינם דברים ולא מהני אא"כ אמר בפירוש שמבטל השליחות א"כ ה"ה בשאר דינים שבתורה לא מהני גילוי דעתא לבטולי שליחות גמורה וכ"כ הפ"י בקידושין (דף מ"א) דלהכי מייתי שם דיש שליחות בקדשים ממשינה דחבורה שאבד פסחה אם שלו נשחט ראשון הם אוכלים משלו ולא מייתי מדוכתא אחרת דמבואר בפסחים דאחד שוחט על כל החבורה משום דהתם איכא למימר דלא בעינן שליחות גמורה אלא בגילוי דעתא דניחא לי' סגי אבל בחבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו ואח"כ נמצא שלקהם אם איתא דמטעם גילוי דעתא דניחא להו הוי הא מיד שהקדישו בעצמן פסח אחר גלו דעתייהו דלא ניחא להו בשחיטת השלים ובטל גילוי דעתא קמא ואמאי אוכלין משלו אם שלו נשחט ראשון אע"פ שהקדישו בעצמן פסח אחר דזה הוי גילוי דעתא להיפך.

א"ו דהוי מדין שליחות שנעשה שלוחם ממש וכיון דנעשה שלוחם לא מהני מה שהקדישו פסח אחר דזה הוי רק גילוי דעתא דלא ניחא להו שישחוט עוד עבורם ובשליחות בעינן ביטול ממש ולא מהני גילוי דעתא לבטוליה וא"כ ה"נ אי נימא דשליחות ממש לא הוי במה שיעשאוהו קודם ל"מ"ד משום דכל מילתא דלא מצי עביד השתא לא מצי משווי שלים לעשות אח"כ והוי רק גילוי דעתא דניחא ליה שיפדהו עבדו וזה מתבטל בגילוי דעתא דלא ניחא ליה ולא מהני מה שפדהו השלים: ואולם ראיתי להתוס' בנזיר (דף י"ב) שכתבו שם בד"ה מ"ט וא"ת דהא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחברתה לוישי לי קמח והפרישו לי חלה וגם תלמידים של בית רבן אומרים פן ואיך

נעשה שלים בדבר הזה הא בשעה שעושה אותה שלים לא היה יכולה בעצמה להפריש חלה מקמח זה שאין מפרשים חלה מקמח ואור"ת דיש בידה להביא עיסה מגולגלת מן השוק ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה גילוש ודברים שבידה הם קיימין דאין זה דבר שלא בא לעולם כיון שבידה גילוש ולגלגל העיסה קרוי שפיר בא לעולם כיון שבידו לעשותו כדאמר בפ' האומר פירות ערוגה זו תלושין יהא תרומה על פירות ערוגה זו מחוברין דבריו קיימין דכל שבידו לעשות לאו כמחוסר מעשה דמי ובידו לתולשם ומ"מ בהאי טעמא לחוד לא סגי לן למימר דמצי למיעבד שלים כיון שבידו גילוש ולגלגל מדאמר בפ' ר"ג האומר לחבירו כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט מפני שבידו לגרשה ובעי התם ליבמתו מהו ומאי קא מיבעיא ליה והא בידו לבא עלי' ולגרשה א"ו כיון דהשתא לא מצי לגרשה לא מצי משווי שלים כיון דמחוסר מעשה לבא עליה ה"נ כיון דהשתא לא מצי להפריש אינו קרוי בידו מה שבידו גילוש ולגלגל לענין זה שיכול לעשות שלים כיון דמחוסר לישה וגלגול עכ"ל התוס'.

והנה קשה לי במש"כ דלהכי יכול לעשות שלים משום שיכול להביא עיסה מגולגלת מן השוק ולהפריש על הקמח דאפתי האי חלה שהשלם מפריש אחרי הגלגול אין בידו של בעל העיסה לעשות פעת חלה ומאי מהני מה שבידו להביא עיסה מן השוק כיון דהאי עיסה אין בידו לעשות תרומה: ומצאתי שהגאון בעל דורש לציון עמד ג"כ ע"ז אלא צ"ל דכל היכא דהמשלם מצי למעבד השתא שיחול לאחר זמן מצי למיעבד שלים שיעשה ג"כ הדבר לאחר זמן.

ולהכי בתרומה וחלה כיון דיכול המשלם לאמר על קמח שיהא חלה כשיעשה עיסה דעשיית עיסה הוי בידו כמו תלישת הפירות וחלה אמירתו כשיעשה עיסה מצי נמי משווי שלים שהוא יעשה חלה כשיהא עיסה (וראית התוס' מיבמתו דבעי למימר בפ' ר"ג (דף נ"ב) דאי אמרינן דיבמתו לא דמי לארוסתו וכאשה דעלמא דמאי עדיין לא מהני אם אמר ללבקר כתוב גט ליבמתי לכשאבמה אגרשנה כמו דלא מהני באשה דעלמא כתוב גט לכשאכנסנה אגרשנה ואע"ג דיבמתו יכול לבוא עליה בע"כ מ"מ לא מצי משווי לסופר שלים פעת לכתוב הגט בארנו במק"א דהתם טעמא אחרניא הוא] ולפי זה פשוט הוא שיכול לעשות שלים בתוך למ"ד שפדנו כשיגיע הזמן כיון דהוא בעצמו יכול ליתן הפסוף לכהן ע"מ שיחול הפדיון ביום למ"ד מצי משווי נמי שלים השתא: ונראה לכאורה ראיה מסוגיא דנזיר גופא דמוקי התם ברייתא דאמר לאפוטרופוס פל נדרים שתדור אשתי מכאן עד שאבוא ממקום פלוני דמהני כר"א דבעל עצמו יכול לומר פל נדרים שתדורי עד שאבוא ממקום פלוני מפרין ה"ז מופר דלרבנן דאמרי אינו מופר לא מהני שלים דמילתא דאיהו לא מצי עביד שלים נמי לא מצי עביד וא"כ תקשה לר"א נמי דסובר דבעל עצמו מופר הא אין ההפך חלה עכשיו אלא אחר הנדר ואיך מצי משווי שלים עכשיו א"ו דכיון דמצי לומר עכשיו ונחלו דבריו אחר הנדר מיקרי מצי עביד: וה"ה בכל דוכתי דכל מה שאדם יכול לומר עכשיו שיחולו דבריו לאחר זמן מצי משווי שלים שיעשה השלם שלים שליחותו לאחר זמן: מיהו זה יש לדחות דהתם היינו טעמא דלא איכפת לן במה שאין הבעל יכול להפר עכשיו ממש משום דעכשיו ליכא נדר עדיין ולא שייכה הפרה להכי חז"ל השליחות אע"ג דאינו יכול להפר עכשיו ואף אם נימא דבבבא לא מצי משווי שלים כשהוא קמח מחמת שאינו יכול להפריש פעת אף דגם התם עדיין לא שייכא

גבי קמח פלל התם שאני דכיון דהוא רוצה לעשות חלה וכעת ליפא שייכות דהרמה פלל הרי תכונת הקמח שהוא פעת אינו על מצב שיעשה עליו שלים להפרשה וסותר את עשיית השליחות להפרשה דהוא עשה השלים להפרשה והקמח עדיין לאו בר הפרשה הוא אבל גבי הפרה מה שלא נדרה עדיין אין זה סתירה להפרה דמאי איכפת לן מהא דלא שייך בה הפרה עכשיו כיון דגם הוא רוצה שלא יהא עלי' נדר וגם עכשיו אין עלי' נדר להכי יכול לעשות שלים עכשיו אע"ג דאינו מיפר עכשיו ממש ותדע דהא בדבר שאינו בידו ודאי דלא מצי משנוי שלים והכא הרי אין ביד הבעל שתדור אשתו ואיך מצי משנוי שלים וכן הוא עצמו איך יכול להפר לר"א קודם נדרה הא בדבר שאין בידו לא מהני דבריו שיחול אחר זמן לכ"ע א"ו דמה שמחוסר נדר לא איכפת לן כיון שאין זה סותר רצונו דהא הוא רוצה בהפרתה שלא יהא נדר וגם עכשיו אין פאן נדר ולהכי נמי מצי משנוי שלים לר"א שיפר אח"כ אע"ג דהוא בעצמו אינו יכול להפר עכשיו ממש: מ"מ יש להביא ראיה מסוגיא דנדרים ע"ג) דמוקי התם הא דאומר אדם לאפטרופוס דאמר שיחול לך שמענא משום דבעינן ושמע דנקא וא"כ בזה שפיר תקשה אם נימא דלא מצי משנוי שלים אלא בדבר שיכול עכשיו ממש א"כ אמאי משנוי השלים שיחול הפרת השלים אחר שמיעתו של בעל הא הוא בעצמו אינו יכול להפר קודם שמיעה דנהי דמה שמחוסר עשיית הנדר לא מעכב עשיית השלים משום שאינו סותר להפרה וכמש"כ מ"מ חסרון השמיעה מילתא אחריתא היא ואמאי מצי משנוי שלים א"ו דמצי משנוי שלים אף אם אין בידו לעשות המעשה בעצמו פעת ממש וכיון דהוא יכול להפר לר"א שיחול אחר השמיעה [דמחוסר שמיעה לא לאו בידו הוא דרגילות הוא שישמע הבעל] ה"נ מצי משנוי שלים עכשיו שיחול אחר השמיעה ולא איכפת לן במה שאינו יכול להפר בעצמו קודם השמיעה כיון שיכול לאמר שיחול אחר שמיעתו: וה"ה בתרומה או בפדיון הבן כיון שיכול לעשות הנדר ע"מ שיחול לאחר זמן יכול לעשות עכשיו שלים ג"כ וכיון דהוי שליחות גמור יכול השלים לפדות ולא מהני גילוי דעת בעלמא לבטל השליחות דכל היכא דחל השליחות אינה מתבטלת בגילוי דעתא עד שייבטל השליחות בפירוש: סימן קב שאלה אם מותר לפדות בכור במעות נזיר או לא: תשובה הנה קיי"ל אין פודין בשטרות והח"ס פתב ביור"ד (סימן קל"ב) דמעוות נזיר אין להם דין שטר כיון שמחויב כ"א ליקחם מדינא דמלכותא ע"ש שהאריף והביא ראיה לזה דהא במעות פסך נמי זימנין שאין הפסך שנה בעצמותו פשיעור המטבע ואעפ"כ ודאי דמיקחשב פסך משום דד"מ וא"כ ה"ה בנזיר אע"ג דלצור ע"פ צלוחיתו אינו שנה כ"א מעט מ"מ מיקחשב מטבע וגופו ממון מחמת דד"מ ולי נראה דלא דמי פלל דמטבע פסך או נחושת נהי שאינו שנה פל שווי' מ"מ הא אינו דומה פסך מטבע קטנה לכסף מטבע גדולה ובכל מטבע יש פסך לפי ערכו ואף שאין שיווי הפסך מגיע לשיווי המטבע בזה דכיון שיש על הפסך מטבע שטבע המלך מתעלה גם שיווי הפסך עי"ז ושנה הפסך יותר ע"י הטבעא שחתום עליו ומקרי שפיר גופו ממון דהא בכל מטבע יש פסך או נחושת לפי ערכו הגדול לפי גדלו והקטן לפי קוטנו ובשאר פלי פסך נמי אנו רואים שיש פסך שמשקלו קטן ושנה יותר מכסף שמשקלו גדול מפני הציורים שיש בו וה"נ ציור צורת חותם המלך מעלה את הפסך בדמו אבל מעות נזיר שהנזיר שהוא יוצא בא' רובל אינו שנה פחות מהנזיר שהיא יוצאה במאה ר"כ רק שנה פתוב עליו מספר א' וזה פתוב עליו מספר

מאָה או חמשים ובעצם שׁוּנְיָה אין חילוק בין נְיִיר שׁוּיִצָא לְמִסְפָּר קָטָן לְנְיִיר שׁוּיִצָא לְמִסְפָּר גָּדוֹל וְאִין חֲחִילוּק בִּינֵיהֶם אֵלָא הַמִּסְפָּר שֶׁפְּתוּב עָלָיו וְה"ו שֶׁטָר גְּמוּר שָׁאִין גּוּפוּ מְמוֹן וְאִינוּ אֵלָא לְרֵאִיָּה וְאִין פּוּדִין בּוּ וְעֵינֵן בְּדַבְרֵי הַגָּאוֹן הַנָּ"ל בְּאו"ח שֶׁפְּתַב בְּעֶצְמוֹ דְלַעֲנִין פְּדִיוֹן מְשַׁרְיָין אִין גּוּפָן מְמוֹן וְדו"ק: סִימָן קג נְשַׁאֲלֵתִי בְּתִינוּק שְׁנוּלֵד בְּיוֹם א' שְׁעָה קוֹדֵם תְּפִילַת הַמְּנַחָה וְחֵי אַרְבַּעַה שְׁבוּעוֹת וּמַת בְּיוֹם ג' בְּבִקְרָא אִם מְחֻנְיָבִים לְהַתְּאַבֵּל עָלָיו אוֹ לֵא: תְּשׁוּבָה הִנֵּה אִם נִימָא דְבְּעִינֵן לַעֲנִין אֲבִילוֹת לְמ"ד יוֹם מַעַל"ע אִינוּ מְחֻנְיָבִים לְהַתְּאַבֵּל דְּקו"ל לַעֲנִין אֲבִילוֹת דְּיוֹם שְׁלֹשִׁים כְּלַפְנֵי שְׁלֹשִׁים כְּדֵאִיתָא בְּבִכּוּרוֹת (דָּף מ"ח) וְלֹא שְׁלֹמוֹ ל' יוֹם מַעַל"ע עַד יוֹם ג' קוֹדֵם תְּפִילַת הַמְּנַחָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנוּלֵד אִילָם אִם לֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע פְּלָה הַשְּׁלֹשִׁים בְּסוּף יוֹם ב' וְחֻיָּב לְהַתְּאַבֵּל עָלָיו וְהִנֵּה הַגָּאוֹן בַּעַל ח"ס ו"ל בְּחֻלְק יו"ד (סִימָן ש"מ"ג) כְּתַב דְּלֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע וְכַתַּב שֶׁם דְּתֵלֵיא בְּמ"ש הַתּוֹס' בְּעֶרְכִּין (דָּף ל"א) בְּשֵׁם רַבִּינוּ אֶלְחָנָן דְּדוֹנְקָא לַעֲנִין בְּתֵי עָרֵי חוּמָה בְּעִינֵן לְמִימְנֵי מִשְׁעָה לְשְׁעָה וְלֹא לְשַׁאֲרֵי עֲנִינִים וְהַתּוֹס' פְּלִיגֵי וְס"ל פִּי הֵיכִי דִּילְפִינֵן ג"ש דְּשָׁנָה שָׁנָה מַבְע"ח לַעֲנִין שְׁנָתוֹ שֶׁל עוֹלָם ה"נ יִלְפִינֵן לַעֲנִין מַעַל"ע וּמְסִיק ח"ס דְּלֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע כְּמוֹ דְּלֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע גְּבִי שְׁמוּנָה יָמִים דְּבַהֲמָה וְכַמ"ש הַנוּב"י בְּמַה"ת חֻלְק יו"ד בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מְהַרְשֵׁ"ל: וְלַעֲנִין דְּנִרְאָה דְּאֵף דְּגְבִי שְׁמוּנָה יָמִים דְּבַהֲמָה לֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע מִשׁוּם דְּיוֹם כְּתִיב וְכֹל הֵיכָא דְּכְתִיב יוֹם לֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע מִשְׁעָה לְשְׁעָה אֲבָל גְּבִי אָדָם דְּלֹא כְּתִיב שְׁלֹשִׁים יוֹם רַק חֲנֻדֵשׁ דְּכְתִיב וּפְדוּיָו מִכֵּן חֲנֻדֵשׁ תְּפִידָה בְּעִינֵן הִיקְרָף חֲנֻדֵשׁ שְׁלֵם מִשְׁעָה לְשְׁעָה וְהִנֵּה הַב"ח (בְּתְּשׁוּבָה הַחֲדָשׁוֹת סִימָן כ"ה) כְּתַב וְז"ל וְנִרְאָה לִי דְמָה שְׁשִׁינֵנוּ בְּמִשְׁנָה וּמוֹכַח בְּגִמְרָא דְּאִין לְפָדוֹת הַבֵּן בְּיוֹם ל' אֵלָא לְאַחַר ל' יוֹם לֹא דוֹנְקָא ל"א יוֹם אֵלָא כֹּל שְׁעָבֵר עַל הַבֵּן חֲנֻדֵשׁ שְׁלֵם מַעַת לַעַת פּוּדִין אוֹתוֹ וְטַעַמֵיהּ דְּרַבְּנָן בְּמִשְׁנָה בְּמַת בְּיוֹם ל' בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים קְאָמֵר בְּגַמ' דְּגִמְרִין חֲנֻדֵשׁ חֲנֻדֵשׁ מִמְדַּבֵּר מָה הֵתָם וּמַעְלָה אֵף הֵכָא וּמַעְלָה א"כ לֹא בְּעִינֵן אֵלָא שְׁשִׁלְמוּ לְבֵן חֲנֻדֵשׁ שְׁלֵם דְּהִינֵנו כ"ט י"ב תַּשְׁצ"ג וְאַח"כ יִתְחַיֵּיב בְּפְדִיוֹן וְהָא דְּנִקְטָה גַמ' יוֹם ל"א מִקְלָתָא דְּפְסִיקָא נִקְטָה דְּאֵלוּ בְּיוֹם ל' צְרִיף לְדַקְדָּק אִם הוּא מִכֵּן חֲנֻדֵשׁ אוֹ לֹא וְשָׁמָּה יִטְעָה בְּחֻשְׁבוֹנוֹ וְלֵהֲכִי עֲדִיף טְפִי לְפָדוֹתוֹ בְּיוֹם ל"א עַכ"ל עֵי"ש וּמִטַּעַם זֶה פָּסֵק דְּאִם פְּלָה כ"ט י"ב תַּשְׁצ"ג בְּיוֹם ו' יָכוֹל לְפָדוֹת קוֹדֵם הַשְּׁבֵת וְהַסְפִּים לְנָה הַשָּׁ"ף בִּיּוֹר"ד (סִימָן ש"ה) עֵי"ש.

הָרִי מְבֹאָר בְּהֵדְאָ בְּדַבְרֵיהֶם דְּבְּעִינֵן שְׁיַעֲבֹר עָלָיו חֲנֻדֵשׁ דְּהִינֵנו כ"ט י"ב תַּשְׁצ"ג מִשְׁעָה לְשְׁעָה וְקוֹדֵם לְזֶה לֹא בְּר פְּדִיוֹן הוּא דְּבְּחֲנֻדֵשׁ תֵּלֵיא מִקְלָתָא וְלֹא בְּיָמִים [וְכֵן כְּתַב חַכ"צ (סִימָן קו"ד) וְהַכּוּר"פ ו"ל בִּיּוֹר"ד (סִימָן קפ"ט) לַעֲנִין עוֹנָה בִּינוּנִית דְּנִסְתוֹת וְהַזְפִּיר שֶׁם גַּם דְּבָרֵי הַב"ח ו"ל בְּתְּשׁוּבָתוֹ הַנָּ"ל ע"ש הֵיטֵב בְּדַבְרֵיו] וְא"כ תִּינוּק שְׁנוּלֵד בְּיוֹם א' סְמוּךְ לְשְׁקִיעַת הַחֲמָה אִינוּ רְאוּי לְפְדִיוֹן עַד שְׁיַעֲבֹר עָלָיו כ"ט י"ב תַּשְׁצ"ג דְּהִינֵנו י"ב שְׁעוֹת וְתַשְׁצ"ג חֻלְקִים מִיוֹם ג' שְׁאַחַר שְׁבוּעָה רַבִּיעִית וְלִקְאוּרָה לְדַבְרֵי ח"ס ו"ל דְּלֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע יָכוֹל לְפָדוֹתוֹ מִתְּחִילַת לַיִל ג' פִּינֵן דְּלֹא בְּעִינֵן מַעַל"ע וְאַמְרִינֵן בּוּ מְקַצָּת הַיּוֹם כְּכּוֹלוֹ וְגַם בְּלִלְהָ יָכוֹלִין לְפָדוֹת הַבְּכּוּרִים כַּמ"ש הַשָּׁ"ף בִּיּוֹר"ד (סִימָן ש"ה) ס"ק י"ב): אֲבָל לְפִי מַש"כ אִינוּ רְאוּי לְפָדוֹת עַד שְׁיַעֲבֹרוּ עָלָיו כ"ט י"ב תַּשְׁצ"ג מִשְׁעָה לְשְׁעָה וְכְּשִׁנּוּלֵד בְּיוֹם א' סְמוּךְ לְשְׁקִיעַת הַחֲמָה פְּלָה כ"ט י"ב תַּשְׁצ"ג בְּיוֹם ג' בְּבִקְרָא וּמִקְוֹדֵם אִינוּ יָכוֹל לְפָדוֹתוֹ וְכִינֵן שְׁבִיאוֹרָנוּ דְלַעֲנִין פְּדִיוֹן בְּעִינֵן מַעַל"ע ה"ה לַעֲנִין אֲבִילוֹת נְמִי בְּעִינֵן מַעַל"ע דְּהָא אֲבִילוֹת בְּפְדִיוֹן תֵּלֵיא דְּהַטַּעַם שְׁאִינוּ נִפְדָּה בְּתוֹף ל' הוּא מִטַּעַם נִפְל

ואדרבה מקילינו באבילות טפי מבפדיון כדאמרינן בבכורות (דף מ"ט) דלענין אבילות לכ"ע יום שלשים כלפניו ואינו חייב להתאבל עד שיעבור עליו יום שלשים א"כ פשיטא דאי אפשר לחייבו להתאבל עליו אם לא עבר עליו כ"ט י"ב תשצ"ג.

אף אם נחשב מקצת היום ככולו יהא יום ל"א ללידתו משום דהכא לאו בימים תליא מילתא אלא בחודש כמבואר בדברי הב"ח בתשובה הנ"ל: ואף שהתוס' השיגו על רש"י בקה שפירש בבכורות (דף מ"ט) בטעמא דמת בתוך ל' אם נתן יחזיר משום דשמא נפל הוא וכתבו דאפי' אי לאו נפל הוא נמי לאו בר פדיון הוא קודם ל' וכן פתבו בב"ק (דף יא) גבי בכור שנטרף בתוך ל' שאין פודין דכתיב אף ופרש"י ז"ל דקמ"ל דלא אמרינן דאי לא דנהרג הוי חי.

שם ג"כ דהא אפילו קים לן בגנויה שפלו לו חדשיו נמי לאו בר פדיון הוא ע"ש לא דסבירא להו להתוס' דטעמא דל' לאו משום נפל דזה נודאי א"א לומר כן דהא קי"ל פרש"י ג' דכל ששקה שמונת ימים בבקעה ול' יום באדם אינו נפל אלמא דנודאי דטעמא דל' יום משום נפל הוא רק דהתוס' סברי דאף דהטעם שנתנה התורה זמן לפדיון הוא משום נפל מ"מ השתא דנתנה התורה זמן ל' יום לאו בר פדיון הוא אף היכא דקים לן דלאו נפל הוא ורצתה התורה בכאן לצאת מספק נפל ונתנה זמן ל' יום לפדיון וכיון שנתנה התורה זמן ל' יום לא חלקה התורה בין קים ליה בגנויה שפלו לו חדשיו אי לא ולהכי הקשו שפיר ארש"י שפירש דמת בתוך שלשים אף אם נתן יחזיר מטעם שמא נפל הוא דלא מן השם הוא זה דאפי' נדאי לאו נפל הוא נמי יחזיר אבל נדאי דגם להתוס' הטעם שקבעה תורה ל' יום הוא לצאת מחשש נפל וכיון דבעינו גבי פדיון חודש משעה לשעה משום נפל ה"ה לענין אבילות בעינו משעה לשעה: והנה אף שלמדנו מדברי הב"ח ז"ל בבבאורו לטור ובתשובה דבעינו גבי בכור משעה לשעה מ"מ בזה שכתב דסגי בכ"ט י"ב תשצ"ג לא זכיתי להבין דבמתניתן בבכורות קתני סתמא שלשים יום ככולהו בבי מהיכי פיתי גימא דסגי בכ"ט י"ב תשצ"ג והרי התנא אמר סתמא מת לאחר ל' אע"פ שלא נתן יתן ואיך גימא דכוננת התנא בקה שאמר לאחר שלשים היינו כ"ט י"ב תשצ"ג אין זה במשמע ולא שייך כלל לומר בזה, דהתנא מילתא פסיקא נקט פיון דנ"מ טובא לדינא בין אחר כ"ט י"ב תשצ"ג לענין שלשים יום ועוד דלדברי הב"ח קשה טובא במאי דפליגי ביום שלשים דרבנן סברי יום שלשים כשולפניו ור"ע מספקא ליה וסובר דאם לא נתן לא יתן ואם נתן לא יחזיר דבאיזה זמן פליגי ומאי קרי יום שלשים הא קודם כ"ט י"ב תשצ"ג משעה לשעה מיקרי תוך שלשים.

ואחר כ"ט י"ב תשצ"ג כבר נקרא לאחר שלשים ובמאי פליגי: ע"כ נ"ל דבזה נדאי שפיר קאמר הב"ח דבעינו חודש משעה לשעה אבל פיון דדרשינו במגילה (דף ה') מנין שאין מחשבין שעות לחדשים שנאמר חודש ימים ימים אתה מחשב לחדשים וא"א מחשב שעות לחדשים ולהכי לא קבעינו חודש בכ"ט י"ב תשצ"ג וחסבינו לכל מילי חודש כ"ט יום או שלשים יום וה"נ פיון דהנולד אינו יוצא מנפל עד שיעברו כ"ט י"ב תשצ"ג ולא רצתה התורה לתלות בכ"ט י"ב תשצ"ג לכן קבעה התורה הזמן ל' יום שאז נדאי כבר עבר עליו חודש מלא וכמו שראינו שהטעם שקבעה התורה הזמן הוא משום נפל ואעפ"כ לא רצתה התורה לחלק בין קים לן בגנויה שפלו לו חדשיו או לא ובכל גוונא לאו בר

פדיון הוא קונדום זמנו ה"נ קבועה התורה זמן ל' יום אף דסגי לענין לצאת מספקנפל בכ"ט
י"ב תשצ"ג מ"מ לא רצתה תורה לקבוע זמן כ"ט י"ב תשצ"ג משום דאין מחשבין שעות
לחודשים וכן לא רצתה התורה לחלק בין חודש מלא לחודש חסר וקבועה התורה זמן ל'
יום דאז יצא בנדאי בכל גוונא מספק נפל אפילו בחודש מלא ולהכי תנו במשנה סתם
שלישים דבציר משלישים לאו חודש דכוננת התורה דכתיב ופדונו מכן חודש היינו
שלישים יום וכמש"כ התוס' ביבמות (דף מ"ח) דסתם חודש בלשון הפתוב היינו שלישים
והיינו מיום ליום ומשעה לשעה ג"כ דאם לא נימא דבעינו משעה לשעה זימנין שיחול
זמן הפדיון קונדום כ"ט י"ב תשצ"ג כמו שפכתנו למעלה פגון דאם נולד קונדום שקיעה
ביום א' ומת בתחילת יום ג' אחר שבוע רביעית א"ו דבעינו משעה לשעה ל' יום ולהכי
פליגי רבנן וסברי דיום שלישים פלפניו דבעינו שלישים ומעלה לפדותו דכיון דכתיב
חודש ואין מחשבין שעות לחודשים ודאי פוננת הפתוב לפדות אחר יום שלישים ומעלה
ור"ע מספקא לי' אי בעינו ולמעלה ואם נתן לא יחזיר דילמא פוננת הפתוב דגם ביום
השלישים בר פדיון הוא ובכ"ט ימים לחודש נפיק מספק נפל כיון דלא כתיב ומעלה
ולדברי פולם בעינו שלישים מעל"ע ומשעה לשעה פי היכי דלהוי בנדאי כ"ט י"ב
תשצ"ג: נמצא דעיקר הזמן הוא כ"ט י"ב תשצ"ג רק שהתורה קבועה זמן ל' יום פי היכי
דלהוי תמיד כ"ט י"ב תשצ"ג ובעינו נמי מטעם זה משעה לשעה ואנו פסקינו פרבנו דיום
שלישים פלפניו משום דבעי שלישים ממש ולא סגי בכ"ט י"ב תשצ"ג וא"כ מ"ש הב"ח
דסגי בכ"ט י"ב תשצ"ג הוא תמוה [וכ"כ המ"א בסי' של"ט ס"ק ח'] אבל הא נודאי
דפחות מכ"ט י"ב תשצ"ג משעה לשעה נקרא נפל וא"כ ה"ה לענין אבילות אם לא עברו
כ"ט י"ב תשצ"ג משעה לשעה לא מהני להוציא מתורת נפל ואינו חייב להתאבל: סימן
קד שאלה אם אין האב בביתו לפדות את בנו אם יכול אחר לפדות בנו עבירו או לא:
תשובה הט"ז (בסימן ש"ה ס"ק י"א) פסק דאחר יכול לפדות בנו ומביא ראיה דאבעי לן
בגדרים בתורם משלו על של חבירו אי אין צריך דעת בעלים משום דזכות הוא לו וזכין
לאדם שלא בפניו א"ד ניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בעצמו ופסקינו דא"צ דעת בעלים
א"כ ה"ה ד יכול לפדות בנו עבירו ונראה לי דלא דמי פדיון לתרומה פלל לפמש"כ רש"י
ז"ל בגיטין (מ"ז) בד"ה מדאורייתא וז"ל ולא דמי למעשר דאפילו למ"ד אין קנן דלא
מחייב לעשר על חלקו של פותי דמעשר טביל ואסיר ליה באכילה ולא מצוה דרמיה
עליה אלא א"כ מוכרן או אוכלן דקא משתרי אכל בפורים מצוה דרמיה עליה עכ"ל
א"כ חזינו דתרומה ומעשר לאו מצוה דרמיה עליה להפרישן ורשאי לאחזן וכ"כ התוס'
בר"ה (דף ד') ד"ה ומעשרות דקונדום הביעור לא עבר עליהו אב"ת א"כ הפרישן ולא
נתנו אבל אם לא הפרישו לא עבר עליהם קונדום זמן ביעור וכ"כ (בדף ה') ד"ה מה מעשר
ע"ש וכ"כ הטו"א שם דגבי תרומה ליכא בל תאחר כו' ע"ש א"כ איכא למימר דדוקא
גבי תרומה אמרינן דמצי לתרום שלא מדעת חבירו דאין המצוה רמי עליה ומצי לאחזן
עד זמן הביעור והוי זכות מה שתורם משלו על של חבירו אבל מצוה דרמיה עליה
שצריך לעשותה מיד מאן לימא לן שמיקרי זכות אם חבירו עושה המצוה עבירו בממונו
דכיון דעליה דידיה רמיה והוא אינו יודע שנולד לו בכור ודאי ניחא ליה שיעשה בעצמו
מצוה דרמי עליה ואף דגבי פטר חמור אמרינן ג"כ בבכורות (דף י"א) הפודה פ"ח של
חבירו שלא מדעתו פדוי והתם מצוה דרמיה עליה הוא וכדאמר שם (בדף י"ג) דאחר

שְׁלֵשִׁים יוֹם או פּוֹדָהוּ או עוֹרְפוּ הֵתָם נָמִי לֹא מִיקָרֵי הַפְּדִיּוֹן מִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֶיהָ שְׁהָרִי
יְכוּל לְעַרְפוּ וְלֹא לְפָדוּתוֹ.

אָבֵל בְּבָנוּ שְׁמֻחֻיב לְפָדוּתוֹ מִיָּד אַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם וּמִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֶיהָ לֹא מְצִינוּ שְׁנִקְרָא
זְכוּת אִם אַחַר פּוֹדָה עֲבוּרוֹ וְלֹא דְמִי לְמִילָה שְׂאָף שְׁמֻחֻטֵּל עַל הָאָב מ"מ אִם אֵין הָאָב
בְּבִיתוֹ מוֹהֲלִין אוֹתוֹ בְּלֹא דַעְתּוֹ דְּמִילָה שְׂאָנִי דְּאִי לֹא מְהֲלִיהָ אָבִיו מְחֻיָּבִים הַב"ד לְמוּלוֹ
אָבֵל בְּפְדִיּוֹן דְּאֵין חַיִּיב עַל ב"ד לְפָדוּתוֹ רַק עַל הָאָב מִנ"ל שְׂיִכּוּל אַחַר לְפָדוּת בְּלֹא דַעַת
הָאָב דְּלִמָּא אָמְרִינוּ נִיחָא לִיה לְמִיעֵבַד מִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֶיהָ בְּעֶצְמוֹ: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיא
רְאִיָּה לְדַעַת הַט"ז מְהָא דְאָמְרִינוּ בְּעֶרְכִין (דָּף כ"א) דְקָאָמַר שְׂמוּאֵל עוֹלָה צְרִיכָה דַעַת
שְׂנִיאָמַר לְרַצוֹנוֹ וּפְרִיָּד מֵאִי קִמ"ל תְּנִינָא אַע"פ שְׂאֵין מִתְּכַפֵּר לוֹ עַד שְׂיִתְרַצָּה וּמִשְׁנֵי מְהוּ
דְתִימָא ה"מ מְדִידָה אָבֵל בְּדְפְרִישׁ לִי חֲבָרָא לֹא קִמ"ל זִמְנִין דְּלֹא נִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר
בְּמִידֵי דְלֹא דִידָהּ וּמִשְׁמַע דְּנִקָּא בְּמִידֵי דְלִכְפָּרָה אָמְרִינוּ זִמְנִין דְּלֹא נִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר
בְּמִידֵי דְלֹא דִידָהּ הָא מִצְוָה אַחֲרֵת דְרַמְיָא עֲלֶיהָ מְבִיא עֲלֵי בְּלֹא דַעְתּוֹ לְצִאת בּוֹ חֲבִירוֹ
וְיוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ וְלֹא אָמְרִינוּ דְנִיחָא לִיה לְמִיעֵבַד דְּנִקָּא בְּמִמוֹנוֹ מִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֶיהָ
וּבְגִדִים (דָּף ל"ו) אָמְרִינוּ הַפְּרִישׁ פֶּסַח עַל חֲבִירוֹ לֹא עֲשֵׂה פְלוֹם וּפִירְשׁוּ הָר"ן ו"ל
וְהָרָא"ש ו"ל מִשׁוּם דְּפֶסַח בְּעֵי הַמְנָאָה מִדַּעְתּוֹ מִשְׁמַע הָא לֹא הָאִי טַעְמָא דְבְּעֵי הַמְנָאָה
מִדַּעְתּוֹ הָנִי מְהֵנִי מִטַּעַם דְּזְכוּת הוּא לֹא אַע"ג דְּמִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֶיהָ: מִיְהוּ מִפֶּסַח אֵין רְאִיָּה
דְאִפְשָׁר דְּהוֹצֵרְכוּ הָרָא"ש וְהָר"ן לְהָאִי טַעְמָא דְהַמְנָאָה הִיכָא דְרוּאָה דַּעְבֵּר זְמַנּוֹ וְאִם לֹא
יְפְרִישׁ וְיִקְרִיב עֲבוּרוֹ לֹא יִהְיֶה שְׁהוּת לְהִקְרִיב דְּהֵתָם וְדִאִי לֹא אָמְרִינוּ נִיחָא לִיה לְמִיעֵבַד
מְדִידָהּ כִּינּוּן דִּיהָ מְעֻנּוֹת לֹא יוּכַל לְתַקְּנוּ לְהִכִּי פִירְשׁוּ דְלֹא מְהֵנִי מִשׁוּם דְבְּעֵי הַמְנָאָה
אָבֵל מְעוֹלָה וּמִשְׁלָמִים קָשָׁה ל"ל לְמִימַר טַעְמָא דְנִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר מְדִידָהּ תִּיפּוּק לִיה
דְהוּי לִי מִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֶיהָ וְדוּחַק לוֹמַר דַּנ"מ הִיכָא דְכָבֵר עוֹבֵר בְּבַל תִּאָחֵר דְבִזְוָה הָנִי
זְכוּת אָף בְּמִצְוָה דְרַמְיָא עֲלֵי אִי לֹא הָאִי טַעְמָא דְנִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר בְּדִידָהּ דְּנִקָּא דו"א
דְּנִדָּאִי הִיכָא דְעוֹבֵר בְּב"ת הָנִי זְכוּת וְלֹא אָמְרִינוּ זִמְנִין דְּלֹא נִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר בְּמִידֵי
דְלֹא דִידָהּ: שׁוּב רְאִיתִי דְאֵין רְאִיָּה מִפְּאֹן דְאִיכָּא לְמִימַר הָא דְהוֹצֵרְכוּ הָא לְמִימַר זִמְנִין
דְלֹא נִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר בְּמִידֵי דְלֹא דִידָהּ וְלֹא אָמַר טַעְמָא דְנִיחָא לִיה לְמִיעֵבַד מִצְוָה
דְרַמְיָא עֲלֶיהָ ע"י עֶצְמוֹ מִשׁוּם דְּהָא מְבִיא עוֹלָה וּשְׁלָמִים בְּגִדְבָה וְלֹא הִפְסִידוּ חֲבִירוֹ כָּלֵל
בְּמָה שְׁהַפְּרִישׁ מִשְׁלוֹ עַל גְּדָרוֹ דְאִפְתִּי אִם רוּצָה לְמִיעֵבַד מִצְוָה בְּמִמוֹנוֹ דְּוּנִקָּא יְכוּל לְגַדְרוֹ
וּלְהִבִּיא אָבֵל בְּמִידֵי שְׂאֵינוּ יְכוּל לְקַיִּים בְּעֶצְמוֹ אַחֲרָ שְׂעֻשָׁה חֲבִירוֹ עֲבוּרוֹ אִימָא דְלֹא מְצִי
חֲבִירוֹ לְמִיעֵבַד בְּמִילְתָּא דְרַמְיָא חַיִּיבָא אֲבָעֵלִים וְכֵן עוֹלָא דְסוֹבֵר הֵתָם בְּעֶרְכִין דַּעוֹלָה
וּשְׁלָמִים א"צ דַּעַת בְּשַׁעַת הַפְּרִשָׁה וְכַמ"ש הַתּוֹסֵ' שֵׁם דְּסוֹבֵר דְכַפָּרָה דַּעוֹלָה וּשְׁלָמִים לֹא
חֲשִׁיבָא כְּכַפֵּרַת חֲטָאֵת דְנִימָא בָּהּ לֹא נִיחָא לִיה לְהִתְכַפֵּר בְּמִידֵי דְלֹא דִידָהּ וְלֹא אִיכַפַּת
לָן לְמִימַר דְנִיחָא לִיה לְמִיעֵבַד מִצְוָה בְּמִמוֹנוֹ הוּא נָמִי מִשׁוּם דְּהָא יְכוּל לְחַזֵּר וּלְהִתְנַדֵּב
וּלְהִבִּיא: וְנ"ל שְׁנָה דַּעַת הָרַמְבַּ"ם ו"ל שְׁכַתְבֵּי (בְּפִי"ד מַה' מַעַה"ק) כְּשִׂמוּאֵל וְכַדְמִסִּיק
הַש"ס דְּהָא דְאָמַר שְׂמוּאֵל עוֹלָה צְרִיָּד דַּעַת הִינּוּ בְּשַׁעַת הַפְּרִשָׁה וְכִי תִנְיָא דַּעוֹלָה וּשְׁלָמִים
בֵּין לְדַעַת בֵּין שְׁלֵא לְדַעַת בְּשַׁעַת כְּפָרָה וְדִאִרְצִי בְּשַׁעַת הַפְּרִשָׁה.

וּפִירְשׁ הָרַמְבַּ"ם ו"ל דְּמִיָּרִי שְׂנִתְרַצָּה בְּשַׁעַת הַפְּרִשָׁה וְחִזֵּר בּוֹ בְּשַׁעַת כְּפָרָה וְלִכְאוּרָה
מִנ"ל לְהַרְמִז"ל דְּמִיָּרִי דְחִזֵּר בּוֹ בְּשַׁעַת כְּפָרָה דְלִמָּא מִיָּרִי שְׂמֻקְרִיב שְׁלֵא לְדַעַת וְהוּא
אֵינוּ יוֹדַע מְזָה אָבֵל הִיכָא דְחִזֵּר בּוֹ בְּפִירוּשׁ לֹא מְהֵנִי וּלְפַמֵּשׁ"כ א"ש דְהַר"ם סוֹבֵר דְבְּשְׁלֵא

לדעת שאינו יודע מזה פשיטא דמהני פיון דאי רצי בשעת הפרשה ולא קפיד שתהא הכפרה משלו פשיטא דלא בעי דעת דאין לתלות קפידתו בשום דבר פיון שיכול לחזור ולהביא עולה או שלמים ולקיים מצות סמיכה ולא הוי פליג נמי עולא בזה למימר דבשעת כפרה בעי בכולהו דעת.

להכי פירש הרמז"ל דמיירי שחזר בו בשעת כפרה אחר שנתרצה בשעת הפרשה וסובר שמואל דלא מהני חזרתו פלל פיון שהפריש מדעתו וגם יכול להביא עולה אחרת בעצמו מקריבין עלי' עולה זאת ועולא סובר דמהני חזרתו פיון שחזר בו בהדיא אבל בלא חזר בו פשיטא דמהני פיון שנתרצה בשעת הפרשה ולא הקפיד שיהא כפרתו משלו ואי משום מצות סמיכה ינדון ויביא קרבן אחר ויקיים מצותו בעצמו: וכ"ז הוא במה שיכול לקיים בעצמו אחר שעשה חבירו עבירו אבל מצוה דרמי חיובא עליה וכשעושה חבירו שוב אינו יכול לעשות בעצמו לא מצי חבירו למיעבד.

אלא שיש קצת ראיה מדברי התוס' שם בערכין שכתבו בד"ה מאי דעולא סובר דבשעת כפרה בכולהו צריך דעת ולא חילקו בין חטאת לעולה רק בשעת הפרשה דחטאת צריך דעת בשעת הפרשה משום דלא ניחא ליה להתפטר במידי דלאו דידיה ע"כ ולמה הוצרכו להו' טעמא תיפוק ליה פיון דחטאת מצוה דרמי עליה וכשיפריש חבירו משלו שוב אינו יכול להביא בעצמו דחטאת אינו בא בנדבה ולא מצי להפריש שלא מדעתו דניחא ליה לקיים מצותו בעצמו מיהו אין להעמיד דין על דקדוק זה דאפשר דלישנא דהש"ס נקטי וכיון דנקיט הש"ס האי לישנא דלא ניחא ליה להתפטר במידי דלאו דידיה גבי עולה נקטי אינהו נמי האי לישנא גבי חטאת אע"ג דלא צריך האי טעמא גבי חטאת: סימן קה בו יבואר דין בכור שמכרו לפותי אחר שיצא שלישי: בשו"ע יו"ד (סימן שי"ט סעיף ב') כתב יצא שלישי ומכרו לכותי וחזר ויצא שלישי אחר נתקדש למפרע וי"א שאינו קדוש למפרע והוא פלוגתא דאמוראי בחולין (דף ס"ט) דר"ה סובר למפרע קדוש ורבה סובר מכאן ולהבא הוא קדוש ופסק הרמב"ם ז"ל כר"ה דלמפרע הוא קדוש והרא"ש ז"ל פסק כרבה דמכאן ולהבא הוא קדוש: ולכאורה יש להביא ראיה לדעת הרא"ש ז"ל מהא דאמרינו (רי"פ גיה"נ) אמתניתן דגיד הנשה נוהג במקדשין פריה פשיטא וכי משום דאקדשה פקע איסור גיה"נ וכ"ת קסבר יש בגידין בנ"ט ואתי איסור מוקדשין וחייל איסור גיד האי מוקדשין נוהג בגיד מיבעיא ליה ומסיק דהכא במבפרת עסקינן דברחם קדוש ע"ש בתוס' דהא איסור גיד לר' יוחנן קדים דאמר תלש חלב מבן ט' חי חלבו כחלב בהמה ונהדר אתי איסור דחמיר וחייל עליו וא"כ לר' יוחנן מוקדשין נוהג בגיד מיבעיא לי' ותיירצו דלר"י לא חייל איסור גיד ואיסור חלב עד שיצא ממעי אמו ע"ש וא"כ מוכח מאוקמתא זו דבכור קדוש מכאן ולהבא כרבה דאי למפרע הוא קדוש וכשנולד חל קדושתו למפרע א"כ חל איסור בכור למפרע משעת התחלת לידה במשהו הראשון שיצא דשליש דקאמר הש"ס לאו דווקא הוא] ואיסור גיד לא חייל עד שיצא ראשו דאז הוא פילוד ואיסור אפילו אם הגיד בפנים ואם יצא דרו' מרגלותיו חל איסור גיד מפי יצא גיד הנשה לאויר העולם דאיכא חדשים ואוירא ואיך חל איסור גיד איסור מוקדשין דהא ודאי דלא אמרינו למפרע הוי פילוד רק לענין קדושת בכור לחוד אבל לא לענין איסור גיד וכן לשארי דברים כמו לענין מילה לא הוי פילוד למפרע רק מכאן ולהבא וא"כ איסור מוקדשין קדים א"ו דהש"ס סובר מכאן ולהבא הוא קדוש וכשיצא ראשו מיירי

דְּחִיָּלֵי אִיסוּר מְוֻקְדָּשִׁין וְאִיסוּר גֵּיד בְּבֵת אַחַת [וּבִיצָא דְרַף מְרַגְלוֹתָיו א"א לְאוּקְמֵי אֶפְילוֹ לְמַ"ד מְפָאן וְלִהְבָּא הוּא קְדוּשׁ דְּהָא פִּינּוּן שְׂיַצָּא הַגֵּיד מִיַּד חָל אִיסוּר גֵּיד אַף שְׁלֵא יַצָּא רַבּוּ פִּינּוּן דְּאִיכָּא חֲדָשִׁים וְאוּיָרָא.

וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂרוּב הַנּוֹלָד עֲדִינּוּן בְּמַעֲי אָמוּ דְּהָא אֶפְילוֹ בְּתַלְשׁ חֲתִיכָה שֶׁל חֵלֶב לְחוּד נְמִי חֲיִיב לַר"י כַּש"כ בִּיצָא הַגֵּיד דְּחָל אִיסוּר גֵּיד וּמְוֻקְדָּשִׁין לֹא חָל עַד שְׂיַצָּא רַבּוּ לְמַ"ד מְפָאן וְלִהְבָּא הוּא קְדוּשׁ וְא"כ מְוֻקְדָּשִׁין נוֹהֵג בְּגֵיד מִיְבַעֵי לִי פִּינּוּן דְּאִיסוּר גֵּיד קְדִים א"ו דְּמִיָּרִי בִּיצָא דְרַף רֵאשׁוֹ דְּאִזְ נִיחָא לְמַ"ד מְפָאן וְלִהְבָּא הוּא קְדוּשׁ]: מִיְהוּ לְפַמְש"כ הֲרֵשֶׁב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו ר"פ גִּיה"נ בְּהָא דְקָאֵמַר הֵתָם הֵכָּא בְּנוֹלָדוֹת קְדָשִׁים עֲסָקִינּוּ וְקִסְבַּר נוֹהֵג בְּשֵׁלִיל וּפְרִיָּה מְדַקְתָּנִי סִיפָא נוֹהֵג בְּשֵׁלִיל מְכָלֵל דְּרִישָׁא לָאוּ בְּשֵׁלִיל עֲסָקִינּוּ וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' וְהֲרֵשֶׁב"א שֶׁם דְּהָא ר"י לֹא שְׂרִי אֵלָּא בְּשֵׁלִיל שְׁנִשְׁחַטָּה אָמוּ אֲבָל בְּלֹא נִשְׁחַטָּה אָמוּ מוֹדָה דְּאִיסוּר וְתִירֵץ דֹּאע"ג דְּלַר' יְהוּדָא אִם תִּלְשׁ גֵּיד מִן הָעוֹבֵר וְהוֹצִיאֻ אוֹ לְחוּץ לְוִקָּה מִשׁוּם גֵּיד הַנִּשְׂחָה אֵלָּא דְבִנְשֻׁחַטָּה אָמוּ מְוֹתֵר מִשׁוּם כָּל בְּבַהֲמָה תֹּאכְלוּ מ"מ אַף כְּשִׁנּוּלָד לְעַנְגָּן אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר לֹא חֲשָׁבִינּוּ לִיָּה לְאִיסוּר גֵּיד מִשְׁעַת יְצִירַתּוֹ אֵלָּא מִשְׁעַת לִידָתּוֹ מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּאֶפְשָׁר שְׁתַּשְׁחַט אָמוּ וִיְהֵא לְגֵיד הַיֵּתֵר אֲכִילָה עַל יְדָה לֹא חֲשָׁבִינּוּ לִיָּה לְאִיסוּר חַע"א עַד שְׁנוּלָד אוֹ עַד שְׂיַצָּא לְאוּיָר הָעוֹלָם בְּחִיָּי הָאִם מִשׁוּם דְּהָאִיסוּר תְּלוּי וְעוֹמֵד שְׁמָא תַשְׁחַט הָאִם וִיְהֵא לוֹ הַיֵּתֵר בְּשִׁחִיטָה וְלֹא חֲשָׁבִינּוּ לִיָּה אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר עַכ"ל וְא"כ ה"נ אֶפְשָׁר דְּאַף דְּבַכּוּר קְדוּשׁ לְמַפְרַע מ"מ פִּינּוּן שְׁהַדְבָּר תְּלוּי וְעוֹמֵד אִם יִגְמַר לִידָתּוֹ בְּלִידָה מְעַלְיָא הַמְקַדְּשֵׁת הַבְּכוּר כְּגוֹן שְׁתַּמּוֹת בְּשַׁעַת לִידָה דְּמִיָּקְרִי יוֹצֵא דוֹפָן כְּדֹאִיתָא בְּחוּלִין (דָּף ל"ח) לֹא חָל עֲדִינּוּן אִיסוּר מְוֻקְדָּשִׁין לְעַנְגָּן אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר עַד שְׁנוּלָד רַבּוּ בְּהַכְּשָׁר קְדוּשָׁה וְאִזְ חֲיִיל מְוֻקְדָּשִׁין וְגֵיד בְּהַדְּדִי דְלַעַנְגָּן בְּכוּר נְמִי לֹא מַהֲנִי מַה דְּלְמַפְרַע קְדוּשׁ לְעַנְגָּן אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְכַדְבְּרֵי הֲרֵשֶׁב"א ז"ל: שׁוּב רְאִיתִי דֹּא"א לֹמַר כֵּן דְּהָא אָמַר שֶׁם בְּש"ס מְעִיקְרָא דְקִסְבַּר וְנוֹלָדוֹת קְדָשִׁים בְּמַעֲי אֲמֵן הֵם קְדוּשִׁים וְקִסְבַּר נוֹהֵג בְּשֵׁלִיל וְהִיָּנוּ מִשׁוּם דְּסוֹבֵר מְמַעֲי אֲמֵן הֵן קְדוּשִׁים הו"א דְּאִיסוּר מְוֻקְדָּשִׁין חָל מִיַּד בְּשַׁעַת יְצִירָה וְגֵיד חֲיִיל מִשְׁעַת לִידָה וְלֹא חֲיִיל אִיסוּר גֵּיד אֲמֻן־קְדָשִׁין לְהַכִּי אִיצְטְרִיָּה לְאַשְׁמַעֲיָנּוּ דְגַם גֵּיד נוֹהֵג בְּשֵׁלִיל וְחֲיִיל תְּרוּנוּיָהוּ בְּהַדְּדִי הֲרִי דְלְמַ"ד בְּמַעֲי אֲמֵן הֵן קְדוּשִׁין חֲיִיל אִיסוּר מְוֻקְדָּשִׁין מִשְׁעַת יְצִירָה וְכֵן בְּמִסְקָנָא קָאֵמַר דְּתָנָא דְמִתְנִיתָן סוֹבֵר בְּהוֹנוּיָתָן קְדוּשִׁים וְאַשְׁמַעֲיָנּוּ דְלֹא תִימָא דְאִיסוּר מְוֻקְדָּשִׁין קְדִים מִשְׁעַת יְצִירָה וְלֹא אֲתָא גֵיד וְחֲיִיל עֲלִיָּה אֵלָּא אִיסוּר גֵּיד קְדִים וְאִיסוּר מְוֻקְדָּשִׁין בְּאִ בְּשַׁעַת לִידָה הֲרִי דְלְמַ"ד בְּמַעֲי אֲמֵן הֵם קְדוּשִׁים חֲיִיל מִיַּד א"כ מוֹכַח מְזָה דְגַם לְעַנְגָּן אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר חֲיִיל מִיַּד וְאַף שְׂיַשְׁסַּפְק שְׁמָא לֹא תִהְיֵה לִידָה מְעַלְיָא הַמוֹעִיל בְּמְוֻקְדָּשִׁין וְשְׁמָא יַצָּא דְרַף דוֹפָן אֵלָּא לְבַר קוֹד וְכִינּוּן שְׁנוּלָד אַח"כ לִידָה מְעַנְיָא הוּא: וְצ"ל דְל"ד לְמַש"כ הֲרֵשֶׁב"א ז"ל גְּבִי גֵיד דְלֹא חָל מִשׁוּם שְׁמָא הַסַּחַט אָמוּ דְסַתָּם בְּהִמָּה עוֹמֵדֵת לְשִׁחִיטָה וְאַפְשָׁר שְׁתַּשְׁחַט עִם הָעוֹבֵר וְלֹא יַחוּל עֲלֵי אִיסוּר גֵּיד כָּלֵל אֲבָל גְּבִי לִידָתּוֹ בְּכוּר רַבּוּ בְּהַמּוֹת יוֹלָדִין לִידָה מְעַלְיָא וְאִינּוּן מִתִּין בְּשַׁעַת לִידָה וְשִׁפִּיר חָל הָאִיסוּר מִשְׁעַת הַתְּחִלַּת הַלִּידָה לְמַ"ד לְמַפְרַע הוּא קְדוּשׁ וְעִינּוּן בְּתוֹס' תְּמוּרָה (דָּף שֶׁל ד"ה אָמַר דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיהֶם דְּמ"ד לְמַפְרַע הוּא קְדוּשׁ הוּא רַק מְדַבְּרָנּוּ דְגִזְרוּ בְּמַכִּירָה לְכוּתֵי שְׁמָא יִמְכְּרוּ אַחַר יְצִיאַת רַבּוּ וְא"כ לֹא הָוִי רַק סְפִיקָא דְרַבְּנָן י דְּפִלְגֻגְתָּא דְאַמּוֹרָאִי הוּא וְשִׁפִּיר פָּסַק הָרָא"ש לְקוּלָּא דְמְפָאן וְלִהְבָּא הוּא קְדוּשׁ וּבְבַכּוּרוֹת (דָּף ל"ה) כְּתִבוּ שְׂיַשׁ לְחַלְקֵי בֵּין מַכִּירָה לְכוּתֵי לְבַעַל מוּם וְלֹא בִּיָּאָרוּ

מאיזה טעם יש לחלק ביניהם: ואפשר לומר דגם מדאורייתא יש לחלק בין הטלת מום למכירה לפי מה שכתב רש"י ו"ל בחולין (דף כ"ט) דפריה למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מהא' דכל העוסקים בפרה מטמאין בגדים אינרע בה פסול בשחיטה בין לפני פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים.

ותקשה למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אמאי אינה מטמא בגדים דלפני פסולה כמו באירע בה פסול לפני הנאה דמטמא בגדים שלפני פסולה. ומשני נתקלקלה בשחיטה קאמרת התם איגלאי מילתא דלאו שחיטה הוא פלל ופרש"י ו"ל דהיינו נתנבלה בשחיטה וע"ש בתוס' שפירשו בדעת רש"י ו"ל דדוקא בנתנבלה בשחיטה אמרינו דאיגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה הוא אבל פסול מלאכה לא אמרינו בו איגלאי מילתא למפרע א"כ חזינו דדעת רש"י ו"ל דכיון דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לא נתבטל דין שחיטה למפרע אלא בפסול שחיטה שפסולה בגופה שנעשית גבילה ולא פסול מלאכה אע"ג דתרנוייהו פסול תורה נינהו וא"כ אפשר לומר דלר"ה נמי דאמר גבי בכור למפרע הוא קדוש הני מילי היכי שכל הלידה הי' באופן המביא לידי קדושת בכור אבל אם נעשה בעל מום קודם יציאת רובו אמרינו איגלאי מילתא דאין לו דין בכור ולהכי שרינו להטיל מום קודם יציאת רובו מיהו זהו דדוקא בהטיל בו מום קודם יציאת רוב דהני פסול בגופן לענין קדושת בכור אבל מכירה לכותי לא הוי פסול הבכור לא מהני, מה שפירו קודם יציאת רוב משום דלמפרע הוא קדוש דמכירה לכותי דמי לפסול מלאכה גבי פרה ולפ"ז אפשר לומר דלר"ה מכירה לכותי קודם יציאת רובו לא מהני מן התורה: סימן קו בדין פטר חמור שכתב הר"מ ו"ל שאסור בהנאה ואם מקרו דמיו אסורין עי"ש (כפי"ב מהל' בכורים ה' ד') וכתב הראב"ד ו"ל עליו א"א אם דמיו אסורין למה יתנום לכהן ויהנה בהם שהרי פודין פ"ח בשונוי וכי מאיסורי הנאה שתופסין דמיהן הוא זה עכ"ל וכתב הכ"מ ע"ז שאינו יודע מה קשה על רבינו שהרי דבריו דברי הגמ' (בדף י') פטר חמור אסור בהנאה דברי ר"י ור"ש מתיר ואמרינו בגמרא דפליגי בין בהנאת גופו בין בהנאת דמיו והלכה כר"י ואפשר שאינו תמה אלא על הגמרא עכ"ל הכ"מ ו"ל: ולי נראה דנודאי הראב"ד ו"ל חולק רק על הר"מ ו"ל אבל דברי הגמרא מפרש שפיר לדעתו ו"ל דסובר דדמי פ"ח מותר בהנאה משום שאינו תופס את דמיו והא דקאמר בגמרא דר"י ור"ש פליגי בהנאת דמיו לאו לאסור הדמים אם מקרן אלא דפליגי אם מותר לכתחילה לעשות מהן דמים כדי ליהנות מדמיהן דלר"י כמו שאסור ליהנות מגופו של פ"ח בגיזה ועבודה ה"נ אסור לעשות מהן דמים כדי ליהנות מהדמים.

כמו בכל איסורי הנאה דאף שאין תופסין דמיהן מ"מ אסור למוכרן כדי ליהנות מדמיהן שבה נהנה מעצם האיסורי הנאה. כמ"ש התוס' בחולין (דף ד') ד"ה מותר שהוכיח רש"י ו"ל שדמי האיסורי הנאה אסורין למחליף משום דאל"כ מצינו דמים לאיסורי הנאה ותיקצו התוס' דאין זה דיוקא דכיון דלכתחילה אסור למכור אינו בר דמים וכן צ"ל בשיטת הר"מ ו"ל שכתב (בפ"ה מהמ"א) דדמי איה"נ מותרין אף למחליף עצמו דהא דאיה"נ לא מיקרי בר דמים הוא משום דאסור להחליפן ולמוכרן אף שאם מקרו והחליפן החליפין מותרים מ"מ כיון דאסור לעשות כן לא מיקרי בר דמים] וזה שאמרו שם בגמרא דאשמעינו תרתי לר"י דאסור בהנאת גופו ואסור בהנאת דמיו היינו שאסור להשפירו וליתול השכר כמו שפירש רש"י ו"ל התם וכן למוכרן ועביד צריכותא שם

דליפא למילף הנאת דמיו מהנאת גופו דחמיר טפי מיהו כ"ז שלא ליקנות מדמיו היינו
שלא להשפירו ושללא למוכרו כדי ליקנות מדמיו אבל אם השפירו או מכרו אם בא
ליקנות מדמיו שרי ודאי והדרינו לכללא דכל איסורי הנאה אין תופסין דמיהן לבד ע"ז
ושביעית: ושפיר תמה הראב"ד ו"ל דאף דאמרינו בגמרא דאסור בהנאת דמיו אין
הפוננה שהדמים נאסרים דנדאי הדמים מותרים כמו בכל איה"נ שאין תופסין דמיהן
ולשיטת הר"מ ו"ל אף למחליף עצמו מותרין ואף מדרבנן] רק שפוננת הש"ס שאסור
להחליפן או למוכרו או להשפירן מן התורה מפני שהוא נהנה מהן בהנאת דמים ורא"י
גדולה לדעת הראב"ד ו"ל דהא בבכורות שם אמר איפא דמתני לה אהא המקדש בפ"ח
אינה מקודשת לימא מתניתין דלא כר"ש דתנא פ"ח אסור בהנאה ור"ש מתיר ומשגי
רב נחמן לאסר עריפה ודברי הפל.

וכן בקידושין (דף נ"ז) קאמר שם נמי נימא מתניתין דלא כר"ש וא"כ לדעת הר"מ ו"ל
שכתב דפט"ח שאני מאיסורי הנאה דשארי איה"נ דמיהן מותרים ופט"ח דמיו אסורין.
א"כ היכי בעי לאוקמי כר' יהודה הא קתני סיפא מכרו וקידש בדמיהן מקודשת ולר"י
בפט"ח גם הדמים אסורין ואמאי מקודשת ודוחק לומר דהש"ס התם לא ידע מהו
ברייטא דלר"י גם הנאת דמיו אסור א"ו פדעת הראב"ד ו"ל דהא דקאמר הנאת דמי' אין
בזה תפיסת דמים להאסר בהנאה רק שאסור לעשות מהן דמים כמו בכל איסורי הנאה
אבל אם עשה מהן דמים אין נתפסין באיסור ושפיר קתני מכרו וקידש בדמיהן מקודשת
בפט"ח כמו בכל איסורי הנאה: וכן נראה מלשון הרא"ש ו"ל שם (בפ' הלוקח) שמפרש
הנאת דמיו לענין שאסור למוכרו שכתב ו"ל והיכי דמי הנאת דמים פגון דמזבין ליה
למאן דלא ידע שהוא פטר חמור וקא שקיל מיני' פנגד פולו אבל למישקל מיני' מאי
דשנה טפי משה קטן שהלוקח זקוק לפרוע עליו דמים שפיר דמי עכ"ל הרי משמע דלענין
איסור המכירה קאמר ולא לענין תפיסת הדמים: הנה מבואר מפל מה שכתבנו דקושית
הראב"ד ו"ל לא על דברי הגמרא הם דבגמרא אפשר לפרש הנאת דמיו היינו שאסור
למוכרו ולהשפירו אבל אם מכר או השפיר שפרו מותר דאינו תופס דמיו כמו שאר
איה"נ רק על הר"מ ו"ל קושיתו שכתב שאם מכר דמיו אסור ע"ז שפיר מקשה הראב"ד
ו"ל וכי מאיסורי הנאה שתופסין דמיהן הוא וכן הוכחנו מהא דהוי בעי לאוקמי מתניתין
דקידושין דהמקדש בפ"ח כר"י ואפ"ה קתני סיפא מכרו וקידש בדמיהן מקודשת אלמא
דדמיו מותרין: מאולם אחר התבוננתי בעזה"ת נראה לי ליישב דעת הר"מ ו"ל על נכון
לפמ"ש במק"א ליישב דברי הר"מ ו"ל ממה שהקשו עליו המפרשים דבפ"ה מהלכות
מ"א פסק בכל איה"נ שדמיהן מותרין אף למחליף עצמו ובפ"ה מה' גדרים פסק בקונם
פירות אלו על חבירו דהחליפין הוי ספק וא"כ קשה מ"ש קונמות משארי איה"נ וכתבנו
ליישוב ומצאנו אח"כ בדברי הריטב"א ו"ל בגדרים קצת מזה דהרמב"ם ו"ל אזיל בשיטת
הירושלמי דהטעם דאין לאסור ליקנות בדמי איה"נ הוא משום שאין דמיהן והיינו שפיון
שהדבר אסור בהנאה אין הדמים חליפי האיסור פלל וכמ"ש הר"ן ו"ל (בספ"ב)
דקידושין) דאם טעה הלוקח ולא ידע שזה אסור בהנאה הוי מקח טעות ואם ידע הלוקח
שזה אסור בהנאה ולקחו מ"מ פיון שאין דבר האסור בהנאה נכנס ברשותו של לוקח
א"כ אין הדמים חליפי האיסור הנאה פלל ואף אם מכרו לכותי דכותי שפיר קונה איה"נ
מ"מ פיון דאין איסורי הנאה ברשות המוכר נמצא שלא המוכר מכרו להאי כותי פלל

והפתי מעצמו קא שקיל והמעות שנתן הפתי לאו חליפי איה"נ הן ולהכי פסק בקונם פירות אלו על חבירו והחליפן באחר דהחליפין אסורין בהנאה דכיון שהפירות לא היו אסורין על הלוקח והלוקח היתירא קא שקיל וגם מעיקרא הוה ברשות מוכר דלדידין' לא נאסרו.

א"כ פשמכר הפירות או החליפין אסור בחילופיהן דהחליפין הם חליפי הפירות ממש וכשנהנה מן החליפין כמו שנהנה מן אסורין הנאה בעצמו: ולפ"ז א"ש מ"ש הר"מ גבי פ"ח דדמיו אסורין דכיון דמסקינן בגמרא בבכורות (דף ט') דהמקדש בפ"ח מקודשת אף לר' יהודה משום דאשה יודעת דפ"ח אסורא אית בי' ופרקי לי' בשה ומקדשה בהך דביני ביני וכן מסיק שם (בדף י' ע"ב) דלר"י גם כן מקדשה בהך דביני ביני ומוקי למתניתין כגון שאינו שנה אלא שקל וס"ל כריב"י כו' אלמא שאסורין הנאה שיש להן תקנה לאפקועי אסורייהו בפחות משונון ומצוה נמי לאפקועי אסורייהו שפיר מקודשת בהן ונכנסין לרשות האשה ואין בהם דין איה"נ שאין נכנסין לרשות בעלים וה"נ אמר (בדף י"א) דהגונב פ"ח חייב כפ"ל לבעלים דאעפ"י שאין לו עכשיו יש לו לאחר מפאן ומשום דקני לי' ביני וביני לא דמי להקדש עיי"ש וכיון דאיה"נ דפ"ח יש עליו רשות בעלים להכי אם מכרו לאחר תופס דמיו שהרי הפ"ח הי' של בעלים קודם שמכרו משום דקני לי' ביני ביני וכן נכנס לרשות לוקח משום קנין דביני וביני וכיון שהי' קודם מכירה ברשות מוכר ואחר מכירה ברשות לוקח הרי ממילא הדמים שנטל המוכר חליפי הפ"ח הם ואסורין בהנאה עד שיפדו וכמו דאסרינן בהנאה חליפי פירות הנאסרים בקונם על האדם פרטי מפני שהמעות חליפי איה"נ וכמו שביארנו ומתניתין דקידושין דקתני בפ"ח אינה מקודשת מיירי לאחר עריפה דאז הוא דומה לשאר איה"נ ושפיר כתב הרמב"ם ז"ל דחליפי פ"ח אסורין בהנאה שהדמים אסורין וכשנהנה מהם נהנה מהפ"ח משום שהדמים של פ"ח הם ממש חליפי פ"ח משום שיש בו זכות פדיון דביני ביני ולא דמי לשאר איה"נ: והשתא א"ש מה שהקשינו לשיטת הר"מ ז"ל מהא דב"ע הש"ס למימר בקדושין ובבכורות דמתניתין דהמקדש בפ"ח ר' יהודא היא דסובר פ"ח אסור בהנאה והרי שם קתני בסיפא מכרו וקידש בדמיהו מקודשת וקאי גם על פ"ח הרי שגם פ"ח דמיו מותרים לר"י ולפמ"ש א"ש דנדאי כן הוא לפום ה"א דהש"ס דמתניתין ר"י היא וע"כ משום דפ"ח נמי דמי לשארי איה"נ דלא יחייב לה מידי דאינה יכולה לפדותו למיקני ביני וביני למהוי שלה דמיירי שאינו שנה אלא שקל ור"י ס"ל כריב"י א"כ כיון דדמי לשאר איה"נ ממילא נמי לענין החליפין של הפ"ח נמי החליפין מותרין כמו בשארי איה"נ שהרי אין בו קנין כמו שאין קנין בכל איה"נ וכיון שאין בו קנין ואין לו בעלים ממילא הדמים מותרים שאין דמיו חליפי הפ"ח שהפ"ח לא הי' המוכר בעליו וגם לא נעשה הלוקח בעליו למהוי הדמים חליפי הפ"ח וכ"ז למאי דס"ד דש"ס דאתא כר"י אבל למאי דמסיק שם בקדושין ובבכורות דמיירי מתניתין לאחר עריפה אבל קודם עריפה מקודשת במאי דביני ביני ושפיר יש לפ"ח בעלים אע"ג דאסור בהנאה לר' יהודא ומה"ט מקודשת ושייך גבי' כפ"ל ג"כ א"כ ממילא לענין חליפין הוי הדמים חליפי אסורין הנאה דהא הפ"ח יש לו בעלים וכשמכרן המוכר ללוקח נוטל הדמים חליפי הפ"ח וכשנהנה מן הדמים כמו שנהנה מפ"ח.

וְהָא דְקַתְּנֵי מְכָרָן וְקוֹדֵשׁ בְּדַמְיָהוּן מְקוֹדְשֵׁת מִיְיָרֵי לְאַחַר עֲרִיפָה דְאָז הָוֵי דּוּמָה לְשֹׁאֵר
אִיהָ"נ דְאָז לֹא מְהַי לִי פְדִיּוֹן כְּלָל וּבְכָל אִסּוּרֵי הַנָּאָה הַדְּמִים מְוֹתְרִים כַּמ"ש וַא"ש פֶּסֶק
הַרְמַב"ם ו"ל דפ"ח קוֹדֵם עֲרִיפָה דְמִיּוֹ אִסּוּרִים: וּלְפִי מַה שֶׁבְּאַרְנוּ בְּדַעַת הַר"מ ו"ל דפ"ח
יֵשׁ לוֹ בְּעָלִים לְכָל מִזְלֵי קוֹדֵם פְּדִיּוֹן תִּקְשָׁה בְּהָא דְאָמַר בְּבִכּוּרוֹת (דָּף י"א) אָמַר ר"ל מִי
שָׂאִין לוֹ שֶׁהַ לְפָדוֹת פּוֹדֵהוּ בְּשׁוֹנֵי' וּמְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא דְאֶתְיָא אֶפְיָלוּ לר"י דְאָמַר שֶׁהַקְּפִידָה
עָלָיו תּוֹרָה לְפָדוֹת בְּשֵׁה מ"מ בְּשׁוֹנֵי' נְמִי יָכוֹל לְפָדוֹת שְׁלֹא יְהֵא חֲמוּר מִן הַהַקְּדָשׁ וְהֵתֵם
דְּוֹקָא בְּשׁוֹנֵי' קָאָמַר אֲבָל בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' אִינוּ פְדוּי דְתַנּוּ הֵתֵם (דָּף י"ב) דְאִין פּוֹדִין בְּעָגְלָ
וּבַחֲנִי' וּבְשַׁחוּטָה מִשּׁוּם דְלָאוּ שֶׁהָ הוּא אַע"ג דְלָא גָרַע מְשִׁילְקֵי וַע"כ דְמִיְיָרֵי בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי'
דְאִינוּ פְדוּי פִּינּוֹן דְלָאוּ שֶׁהָ הוּא וַא"כ קִשָּׁה הָא אֶפְתִּי פ"ח חֲמוּר מִן הַהַקְּדָשׁ דְהַקְּדָשׁ שֶׁהָ
מְנָה שְׁחַלְלוּ עַל שׁו"פ מְחֻלְלָל וּבפ"ח אַם פְּדָאוּ פָחוֹת מְשׁוֹנֵי' בְּלֹא שֶׁהָ אִינוּ פְדוּי וּר"ל קִים
לִי מְסַבְרָא דְאִין פ"ח חֲמוּר מְהַקְּדָשׁ וְרִאִיתִי לַהֲטו"א בְּמַגִּילָה (דָּף כ"ג) שֶׁהַקְּשָׁה קוֹשְׂיָא
זוֹ וְהוֹכִיחַ מְנָה פְדַעַת הַתּוֹסֵ' דְהָא דְהַקְּדָשׁ שֶׁהָ מְנָה שְׁחַלְלוּ עַל ש"פ מְחֻלְלָל הוּא דְוֹקָא
בְּבַעֲלִים שֶׁהַקְּדִישׁוֹ אֲבָל אִישׁ אַחַר שֶׁפָּדָה בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' אִינוּ מְחֻלְלָל וְהֵטַעַם בְּבַעֲלִים
מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַקְּדִישׁוֹ בְּפִיָּהֶם לְהַכִּי יֵשׁ לְהֵם זְכוּת לְפָדוֹת בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' וְכֵן יֵשׁ בְּיָדָם זְכוּת
לִישְׂאֵל עַל הַקְּדִישִׁים לְהַכִּי יֵשׁ לְהֵם זְכוּת נְמִי לְפָדוֹת בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' וְנִיחָא הַשְׁתָּא הָא דְאִינוּ
מוֹעִיל פְדִיּוֹן בַּפ"ח בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' אַע"ג דְבְּהַקְּדָשׁ מוֹעִיל מִשּׁוּם דְבְּהַקְּדָשׁ נְמִי אִינוּ מוֹעִיל
כ"א שֶׁהַקְּדָשׁ ע"י קְדוּשַׁת פִּיָּהֶם וּבפ"ח דְלָא ע"י פִּיּוֹ הַקְּדָשׁ וְגַם שְׂאֵלָה אִין בּוֹ לֹא מְהַי
פְדִיּוֹן בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' כְּמוֹ דְלָא מְהַי פְדִיּוֹן בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' גְּבִי הַקְּדָשׁ ע"י אַחַר עַכ"ד
הַטו"א בַּקְּצָרָה: וּלְפִי מַה שֶׁבְּאַרְנוּ לְעֵיל דפ"ח יֵשׁ לוֹ בְּעָלִים לְעַנְיָן קִידוּשִׁין וְכֵן לְעַנְיָן
כְּפָל דְמִשְׁלָם לְבַעֲלֵי בְּדַנְאָמַר בַּש"ס הַדָּק' הָא כַּח פ"ח חֲמוּר מְהַקְּדָשׁ דְבְּהַקְּדָשׁ הַבְּעָלִים
שֶׁפָּדוּ בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' מְחֻלְלָל וּבפ"ח אִינוּ פְדוּי וְלָאוּ קו"ח הוּא וְמַה הַקְּדָשׁ שֶׁבְּאַמַּת אִין
לְבַעֲלִים שׁוּם זְכוּת אַחַר דְהַפּוֹדָה פּוֹדָה לְעַצְמוֹ וְאִין מְקַדְשִׁין בּוֹ אֲשָׁה וְאִין מְשַׁלְמִים כְּפָל
עַל גְּנִיבָתוֹ מִבֵּית בְּעָלָיו שֶׁהַקְּדִישׁוֹ וְאַפ"ה לְעַנְיָן חָלְלוּ בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' אוֹתָן שֶׁהַקְּדִישׁוֹ
הָוֵי בְּעָלִים שֶׁמְחֻלְלָל אַף עַל פָּחוֹת מְשׁוֹנֵי' פ"ח שֶׁמְקַדְשִׁים בּוֹ אֲשָׁה אַף לר"י וּמְשַׁלְמִין
כְּפָל לְבַעֲלִים וְהַפּוֹדָה פְדוּי לְבַעֲלִים וְדַאי דִּישׁ לְדִין אֶת בְּעָלָיו לְדִין בְּעָלִים לְעַנְיָן
זֶה שֶׁיְהֵא פְדוּי בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' וְכִינּוֹן דְחֻזְיָנָן דְבְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' אִינוּ פְדוּי אֶפְתִּי הוּא חֲמוּר מִן
הַהַקְּדָשׁ וּר"ל קָאָמַר שַׁא"א שֶׁיְהֵא חֲמוּר מִן הַהַקְּדָשׁ: וּבְעַיְקָר קוֹשְׂיַת הַטו"א ו"ל גְּרָאָה
דְלַק"מ דְהָא הָוּ מִימְרָא דְפְדָהוּ בְּשׁוֹנֵי' מִטַּעַם שֶׁאִינוּ חֲמוּר מִן הַהַקְּדָשׁ ר"ל קָאָמַר לָהּ
וּר"ל הָא קָאָמַר בַּב"מ (דָּף נ"ז) אַמְתַּנְיַתִּין דָּאֵם הִי' קוֹדֵשׁ בַּע"מ יֵצֵא לְחֻלְלִין וְצָרִיף לְעַשׂוֹת
לוֹ דְמִים דְבַר תּוֹרָה וּמַסִּיק דְמִיְיָרֵי בְּבִטּוּלָא מְקַח וּר"ל ל"ל כְּלָל לְדַשְׁמוּאֵל וְסוֹבֵר דְהַקְּדָשׁ
שֶׁנִּפְדָּה בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' אִינוּ מְחֻלְלָל וַאֲע"ג דְאָמַר הֵתֵם אִיפּוּף דר"י לר"ל וּדְר"ל לר"י
וּלפ"ז ר"ל אִית לִי דַשְׁמוּאֵל מ"מ הָא כְּתַב רַש"י ו"ל הֵתֵם בַּד"ה וְאִיפּוּף דְדוֹקָא לר' יוֹנָה
אֲמַרִינּוּ אִיפּוּף אֲבָל אֵלִיבָא דר' יִרְמְיָ' דְאָמַר אֵלִיבָא דר"י דְוֹקָא קַרְקָעוֹת יֵשׁ לְהֵם בְּיִטּוּל
אֲבָל הַקְּדִישׁוֹת אִין לְהֵם בְּיִטּוּל מְקַח לֹא אֶפְיָכְנָא דר"י וּר"ל וּלר"י אִית לִי דַשְׁמוּאֵל וּלר"ל
ל"ל דַשְׁמוּאֵל וְכֵן לְאוּקִימַתָּא דְמוֹקְמִינּוּ הֵתֵם לְעוֹלָם בְּכַדִּי אוֹנָאָה דְאִינוּ בְּתוֹרַת אוֹנָאָה
דְאַפִּי' בְּפָחוֹת מְשׁוֹנֵי' חוֹזֵר נְמִי אֲמַרִינּוּ דר"ל הוּא דל"ל דַשְׁמוּאֵל כְּלָל וַא"כ רְבִינָא דְמַתְנֵי
לְהָא דר"ל דְלָא יְהֵא פ"ח חֲמוּר מִן הַהַקְּדָשׁ נְמִי סְבַר כר' יִרְמְיָ' וּכְמַסְקְנָא דְהַש"ס בַּב"מ
דר"ל ל"ל כְּלָל הָא דַשְׁמוּאֵל וְקוֹשְׂיַת הַטו"א מְעַיְקָרָא לִיתָא דְגַם בְּהַקְּדָשׁ אַם חִזְלָל בְּפָחוֹת

משוּוּן' אינו מְחֻלָּל לר"ל: ובלא"ה נראָה לי דְקוֹשֵׁת הַטּוֹרֵי אָבֹן לֹא קוֹשֶׁה מִיַּד דְּמַה שְּׂאִין מוֹעִיל בְּפֶטֶר חֲמוֹר פְּדִיּוֹן פְּחוֹת מְשׁוּוֹן' אִין חוֹמֵר בְּפֶטֶר חֲמוֹר מִהֶקְדֵּשׁ דְּסִבְרָא הִיא דְהֶקְדֵּשׁ שְׁעַל יְדֵי חִילוּל פְּקַע קְדוּשָׁה מִהֶקְדֵּשׁ וְחִיָּיל הֶקְדֵּשׁ עַל הַפְּדִיּוֹן שְׁפִיר אֲמַרִּינּוּ פִּינּוּ דַע"י ש"פ נְמִי פְּקַע הֶקְדֵּשׁ קִצָּת מִהֶקְדֵּשׁ פְּקַע נְמִי כּוֹלָה וְחִיָּיל עַל הַש"פ וְלִהְכִי מְחֻלָּל שְׁפִיר אָבֵל בַּפ"ח שְׂאִין חָל עַל הַדְּמִים שׁוּם קְדוּשָׁה אוֹ אִיסוּר רַק שְׂמִפְקִיעַ אִיהֵ"נ מִהַפ"ח וְאִם פְּדוּהוּ בְּשׁוּוֹן' הָרִי אִינוּ נְהַנֶּה מִהַפ"ח שְׂפִכָּר שְׂיָלָם לִפְהוּ פֶל דְּמִיּוֹ אָבֵל כְּשִׁפְדָּה פְּחוֹת מְשׁוּוֹן' אִפְתִּי נְהַנֶּה מִהַפ"ח שְׂנַתָּן בַּעֲדוֹ לִכְהֵן פְּרוּטָה וְהוּא שְׁנָה יוֹתֵר וְאִפְתִּי נְהַנֶּה מִמְּנֹו וְעַל הַפְּרוּטָה שְׁפְדָּה הָא לֹא חָל שׁוּם אִיסוּר דְּנִימָא דְּפְקַע אִיסוּרוֹ ע"י הַפְּרוּטָה רַק כְּשִׁפְדָּה בְּשׁוּוֹן' מִמִּילָא פְּקַע אִיסוּר הַנְּאָה מִמְּנֹו.

שְׂפִכָּר נָתַן דְּמִיּוֹ לִכְהֵן אָבֵל כְּשִׁפְדָּה בְּפְחוֹת מְשׁוּוֹן' הָרִי נְהַנֶּה מִמְּנֹו וְאִין זֶה חוֹמֵר בַּפ"ח מִבְּהֶקְדֵּשׁ אָבֵל זֶה הַש"ס הוֹכִיחַ שְׁפִיר דְּפְדִיּוֹן בְּשׁוּוֹן' מִהֵנִי דְּאִי נִימָא דְּלֹא מְהַנִּי א"כ הוּא חֲמוֹר מִהֶקְדֵּשׁ דְּבִהֶקְדֵּשׁ מְהַנִּי פְּדִיּוֹן וּבַפ"ח בְּעֵינֵי דְּוּוֹקָא שְׁהָ דְּהָא בְּשׁוּוֹן' כְּכָר פְּקַע אִיהֵ"נ מִמְּנֹו דְּהָא אִינוּ נְהַנֶּה מִמְּנֹו שְׂפִכָּר נָתַן פֶּל דְּמִיּוֹ וְאִפְ"ה לֹא מְהַנִּי נִמְצָא הוּא חֲמוֹר מִהֶקְדֵּשׁ וְקוֹשֵׁת הַטּוֹ"א לַק"מ וְדו"ק: סִימָן קֹז שְׂאֵלָה דִּין הַפְּרָשֶׁת תְּרוּמָה וְחֻלָּה עַל יְדֵי שְׁלִיחַ וּמְשַׁרְתַּת הַבֵּית: תְּשׁוּבָה גְרָסִינּוּ (בַּפ"ב דַּב"מ) בְּפִלּוּגְתָּא דְּיֵאוּשׁ שַׁל"מ דְּאַבְיֵי סוּבֵר לֹא הָוִי יֵאוּשׁ וְרָבָא סוּבֵר דְּהָוִי יֵאוּשׁ וּמִיִּיתֵינּוּ הֵתָם בְּרִיִּיתָא כִּיִּצַּד אֲמָרוּ הַתּוֹרָם שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה הָרִי שְׂיָרֵד לְתוֹף שְׂדָה חֲבִירוֹ וְלִקַּט וְתָרַם שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת אִם חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְא"ל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וּמַנִּין הוּא יוֹדַע אִם חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל הָרִי שְׂבָא בַעַה"ב וּמְצָאוּ וְא"ל כְּלָף אַצ"י אִם נִמְצָאוּ יְפוֹת מִהֵן תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאִם לֹא אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה כו' וְכִי נִמְצָאוּ יְפוֹת מִהֵן אִמְאִי תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה הָא בְּעֵידָנָא דְּתָרַם לֹא הָוִי יָדַע תְּרַגּוּמָא רָבָא אֲלִיבָא דְּאַבְיֵי דְּשׁוּנֵיהָ שְׁלִיחַ הָכִי נְמִי מְסַתְּבָרָא דְּאִי סְלִקָא דְּעַתְּוָה דְּלֹא שׁוּנֵיהָ שְׁלִיחַ מִי הָוִיָא תְּרוּמָה הָא אִתָּם גַּם אִתָּם אֲמַר רַחֲמֵנָא מְהָ אִתָּם לְדַעֲתִיכֶם אַף שְׁלִיחִיכֶם לְדַעֲתִיכֶם אֲלֵא הַבַּמ"ע דְּשׁוּנֵיהָ שְׁלִיחַ וְא"ל זֵיל תְּרוּם כו' וְאִיהוּ תָרַם מִיְפוֹת וְכִי א"ל בַּעַה"ב כְּלָף אַצ"י וְנִמְצָאוּ יְפוֹת מִהֵן תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה עַכ"ל הַש"ס: וְהַרְשָׁב"א ו"ל בְּחִידוּשֵׁי לְמַס' נְדָרִים (דָּף ל"ו) בְּבַעֲיָא דְּתוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שְׁלַח חֲבִירוֹ אִי בְּעֵי דַעַת בְּעֵלִים מִי אֲמַרִּינּוּ פִּינּוּ דְּזִכּוֹת הוּא לֹו זְכִין לְאָדָם שְׁלֹא בְּפִנּוּי א"ד נִיחָא לִיהָ לְאִינְשׁ דְּלִיעֲבַד מְצוּנָה בְּמִוּנּוֹ וְע"ז הַקּוֹשָׁה הַרְשָׁב"א ו"ל וְהָא שְׁלִיחוֹת לֹאוּ מִדִּין דְּנִיחָא לִיהָ הוּא אֲלֵא גַזְה"כ הוּא מְהָ אִתָּם לְדַעֲתִיכֶם אַף שְׁלִיחִיכֶם לְדַעֲתִיכֶם וְתַדַּע שְׁהָרִי הָאוּמֵר לְחֲבִירוֹ צָא וְתָרוּם וְהִלָּף וּמְצָא תְּרוּם לְמ"ד אִין חֻזְקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ אִינוּ תְּרוּם דְּדִילְמָא אִינְשׁ אֲחֵרִינָא שְׂמַע אֲזִיל וְתָרַם וְאִע"ג דְּהֵתָם נִיחָא לִיהָ שְׂיִתְקַן פְּרִיּוֹ וִי"ל דְּהַתּוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שְׁלַח חֲבִירוֹ שְׂאִנִּי דְּלֹא בְּעֵינֵי שְׁלִיחוֹתוֹ אֲלֵא בְּתוֹרָם מְשָׁל בַּעַל הַפְּרִי עַל בַּעַל הַפְּרִי אָבֵל בְּתוֹרָם מְשָׁלוּ עַל שְׁלַח חֲבִירוֹ פִּינּוּ שְׂאִינוּ שְׁלַח בַּעַל הַפְּרִי לֹא בְּעֵינֵי שְׁלִיחוֹתוֹ מְשָׁל וְאִין הַדְּבָר תְּלוּי אֲלֵא אִי זְכוּת הוּא לֹו אִי לֹאוּ זְכוּת הוּא לֹו עַכ"ל הַרְשָׁב"א ו"ל בְּחִידוּשֵׁי מְבֹוֹאֵר מְדַבְּרִיּוֹ דְּגַבִּי פְּרִי לֹא בְּעֵינֵי שְׁלִיחוֹת מְשָׁל וְלֹא בְּעֵינֵי אֲלֵא שְׂיִיחָא נִיחָא לִיהָ דְּכִינּוּ דְּלֹא בְּעֵינֵי לְדַעֲתוֹ לֹא בְּעֵינֵי נְמִי שְׁלִיחוֹת כְּלָל בְּפְרִי וְטַעֲמָא דְּמִילְתָּא נ"ל דְּאַף דְּגַבִּי פְּרִי נְמִי בְּעֵינֵי נִיחָוּתָא דְּבַעֲלִים דְּאִי לֹא נִיחָא לְהוּ לְבַעֲלִים לֹא מְהַנִּי מ"מ לֹא דְּמִי הָא דְּבַעֲלֵינּוּ דַעַת בַּעַל הַפְּרִי לְהָא דְּבַעֲלֵינּוּ דַעַת בַּעַל הַתְּרוּמָה דְּבַתְּרוּמָה בְּעֵינֵי דַעַת בְּעֵלִים הִינּוּ דְּלֹא נְתָנָה תּוֹרָה רִשׁוֹת לְהַטִּיל שֵׁם תְּרוּמָה עַל הַפְּרִיּוֹת רַק לְבַעֲלִים לְחֻזְיָהוּ.

אָבֵל אִישׁ אַחַר אֵינוֹ יָכוֹל לְהִטִּיל שָׁם תְּרוּמָה מִשָּׂא"כ בַּכֶּרִי לֹא אֵיכָפֶת לּוֹ שְׂיֵהָא מְשָׁל תוֹרֵם רַק שְׂלֵא יִהְיֶה הַבְּעָלִים מְעַכְבִּים דְּבַעַל כְּרַחֲמֵיהוּ דְּבַעָלִים אֵין אָדָם יָכוֹל לְתַקְּנָה לְהִכִּי כְּשִׁנְיָתָא לְהוּ לְבַעָלִים א"צ שְׂיֵהָא הַתוֹרֵם שְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַל הַכֶּרִי וְאֵין בְּזָה לְתָא דְשְׁלִיחוֹת כָּלֵל אָבֵל עַל עֲצָמָה שֶׁל תְּרוּמָה בְּעֵינָן שֶׁהַבְּעָלִים דְּנֻקָּא יַעֲשׂוּ תְּרוּמָה אוֹ אַחֲרִים בְּשְׁלִיחוֹתָם לְהִכִּי אֲמַרִּינָן גַּבֵּי תְּרוּמָה מָה אַתֶּם לְדַעֲתִיכֶם אֲפִי שְׁלוּחֵיכֶם לְדַעֲתִיכֶם וְלַעֲנִין הַכֶּרִי סְגִי בְּנִיחוּתָא דְּבַעָלִים לְחוּד וּמַהֲנִי בְּתוֹרֵם מְשָׁלוֹ עִש"ח אִי דְלִטְנִין זְכוּת הוּא לּוֹ: וְאֵע"ג דְּלַעֲנִין אִיסוּר קי"ל דָּאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּכָר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ וְאֵפ"ה אֲמַרִּינָן בַּע"ז (ד' נ"ג) יִשְׂרָאֵל שְׂזַקֵּף לְבִינָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהּ וְלֹא הַשְׁתַּחֲוֹת לָהּ וּבָא עֲכוּמ"ז וְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהּ אֲסוּרָה מִתַּחֲלָתָה שֶׁל א"י דְּכַתִּיב וְאֲשַׁרְיָהֶם תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ מִכְּדֵי א"י יִרְוֶשָׁה לָהֶם מֵאֲבוֹתֵיהֶם וְאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּכָר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ אֲלֵא מִדְּפִלְחֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲגֵל גָּלוֹ אֲדַעֲתֵינָהּ דְּנִיחָא לְהוּ בַּעֲכוּמ"ז וְעֲכוּמ"ז שְׁלִיחוֹתֵיהוּ קָא עָבְדִי וְאִי גִימָא דְּבַעֲעִי שְׂיֵהָא מְשָׁלוֹ מִמֶּשׁ וּבִלֵּא"ה אֵינוֹ יָכוֹל לְאַסֹּר דְּשֵׂא"ש קָשָׁה הָא אֵין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמ"ז וְאֵפִי אִם גִּימָא פִּינּוֹ דְּפִלְחוֹ לַעֲגֵל הָיָה לָהֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה דִּין מוּמָר וְיֵשׁ שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמ"ז לְגַבֵּינָהּ מ"מ הָא אֲפִילוֹ עֲכוּמ"ז לַעֲכוּמ"ז אֵין שְׁלִיחוֹת כְּדֵאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּתְּרוּמוֹת) א"כ פִּינּוֹ דָּאֵין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמ"ז אֲמַאי יָכוֹלִין לְאַסֹּר וּבִלֵּא"ה א"א לּוֹמֵר דְּהֵתֶם שְׁלִיחוֹת גְּמוּרָה הָנִי דְּהָא שְׁלִיחוֹת בְּעִי לְכָל הַפְּחוֹת שְׂאֲמַר כָּל הַשּׁוֹמֵעַ קוֹלִי יַעֲשֶׂה כֶּף וְכֶף כְּמוֹ גַבֵּי גִט בְּגִיטִין (דף ס"ו) וְאֵטוּ יִשְׂרָאֵל אֲמָרוּ כָּל הַשּׁוֹמֵעַ יַעֲבֹד אֵילָנוֹת דְּהָא אֲפִילוֹ בְּאוּמֵר כָּל הַרוֹצֵה מִסְתַּפֵּק הָר"ן ז"ל אִי מַהֲנִי הִיכָא דְּבַעֲעִי שְׁלִיחוֹת א"ו דְּהֵתֶם לָאו מִדִּין שְׁלִיחוֹת נִגַּע בָּהּ אֲלֵא מִפִּינּוֹ דְּנִיחָא לִיהַּ לְבַעָלִים שְׂיִשְׁתַּחֲוּוּ יָכוֹלִין לְאַסֹּר וְכֵה"ג אֲמַרִּינָן גַּבֵּי חֲלִיצָה בִּיבְמוֹת (דף י') אֵיהוּ שְׁלִיחוֹתָא דְּאֲחִין קָא עָבִיד אֵיהִי שְׁלִיחוֹתָהּ דְּצָרָה קָא עָבְדָה אֵע"ג דָּאֵין שְׁלִיחוֹת בְּחֲלִיצָה כְּדֵאִיתָא בְּכַתְּוֹבוֹת (דף ע"ד) וְכִינּוֹן שְׁהוּכַחְנוּ דָּאֵין כָּאֵן דִּין שְׁלִיחוֹת הָרִי מְבוֹנָר דְּכִנְיָחוּתָא דְּבַעָלִים בְּעֵלְמָא נְאַסֵר הַדְּכָר אֲפִי שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ מִמֶּשׁ וְגַם לֹא נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ נ"ל דְּכַדְבָּר זֶה חֲלוּק בְּאַמַּת אִיסוּר וְתְּרוּמָה דְּבִהַקְדָּשׁ וְתְּרוּמָה בְּעִי בְּעָלִים מִמֶּשׁ אוֹ בְּשְׁלִיחוֹת הַבְּעָלִים אָבֵל בְּאִיסוּר הָא דְּאֲמַרִּינָן אֵין אָדָם אוֹסֵר דְּשֵׂא"ש הֵינּוּ דְּבַעֲעִין שְׂלֵא יַעֲכּוּ הַבְּעָלִים וְכָל דְּנִיחָא לְהוּ יָכוֹל אַחַר לְאַסֹּר אֲפִי שְׂאֵינוֹ בְּדִין שְׁלִיחוֹת דְּהָא דָּאֵין אָדָם יָכוֹל לְאַסֹּר דְּכָר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ הוּא כְּמוֹ דָּאֵינוֹ יָכוֹל לִיחַד דְּכָר שֵׂא"ש כְּדֵאֲמַרִּינָן בְּמִרְוּבָה (דף ס"ו) מִשְׁכָּבוֹ וְלֹא הַגְּזוּל וְכִמ"ש שְׁם הַתּוֹס' דְּבִטּוּמַת מְדָרְס בְּעִי יְחוּד לְמִדְרָס וְדְּכָר שֵׂא"ש אֵינוֹ יָכוֹל לִיחַד וְהֵתֶם עֵיקַר הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּמָה יוֹעִיל יְחוּד שֶׁל אַחֲרִים פִּינּוֹ שְׁהַבְּעָלִים יָכוֹלִים לַעֲכָב וְה"נ בְּאִיסוּר א"י לְאַסֹּר מִשּׁוּם עֵיכּוּב הַבְּעָלִים אָבֵל כְּשֵׂאֵין מְעַכְבִּין שְׁפִיר יָכוֹל גַּם אַחַר לְאַסֹּר אֲפִי שְׂאֵינוֹ בְּדִין שְׁלִיחוֹת וְה"נ מְצִינוּ לְמ"ד אֵין אָדָם אוֹסֵר דְּשֵׂא"ש עֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה אֲסָרָה וְהֵאִי מַעֲשֶׂה הֵינּוּ גִיטָה לָהּ יֵין בֵּין קֶרְנִי כְּדֵאֲמַרִּינָן בַּע"ז (ד' נ"ד) וּבְמָה שְׂנִיטָה לָהּ יֵין לֹא קִנְיָה דְּזָה לֹא הָנִי שְׂנִינוּי וְאֵפ"ה יָכוֹל לְאַסֹּר וְאֵלוֹ גַבֵּי הַקְדָּשׁ בְּעֵינָן שְׂיִקְנָה בְּשִׁינוּי מַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ א"ו שְׂאֵנִי דִין אִיסוּר מִדִּין הַקְדָּשׁ וְתְּרוּמָה דְּבְאִיסוּר לֹא בְּעֵינָן שְׁלוֹ מִמֶּשׁ אֲלֵא מִחֲשָׁבָה אֵינָה פּוֹעֵלֶת בְּחַפְזָא שֶׁל חֲבִירוֹ אָבֵל מַעֲשֶׂה שְׁפִיר פּוֹעֵלֶת בַּע"כ שֶׁל בְּעָלִים אָבֵל בְּהַקְדָּשׁ וְתְּרוּמָה בְּעֵינָן שְׂיֵהָא שְׁלוֹ מִמֶּשׁ לְהִכִּי לֹא מַהֲנִי מַעֲשֶׂה וּבְעֵינָן קִנְיָן גְּמוּר: וּבְזָה נ"ל לְפָרֵשׁ דְּכָרֵי הִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּתְּרוּמוֹת) אַתֶּם פָּרַט לְתוֹרֵם אֵת שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ מָה אֵת עָבִיד לִיהַּ בְּתוֹרֵם שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ אוֹ בְּתוֹרֵם שֶׁל חֲבִירוֹ נְשַׁמְעִינָה מִן הָדָא הַבְּקִיר כְּרִיּוֹ וּמִרְחוֹ [צ"ל וְתִקְנִינוּ] וְחוּר וְנִזְכָּה בּוֹ אֵין תַּעֲבָדִינָה בְּתוֹרֵם

שאינו שלו אין תרומתו תרומה ואם תעבדינה בתורם של חבירו תרומתו תרומה נשמענה מן הדא גנב תרומות הקדש ואכלו משלם שני חומשין וקרן מני תורם לא גזבר הרי תורם שאינו שלו ואת אמרת תרומתו תרומה הני לית טעמא דלא פתורם את של חבירו או נאמר מנוי תורם בר לוי שהקדיש תרומה והתני רבי אושעיא א' המקדיש טבלו וא' המקדיש תרומתו א"ר אידי גזבר פמאן דהוא בעלים עכ"ל: ולפענ"ד דהירושלמי בעי בטעמא דתורם שאינו שלו אי משום דלא הני שלו ובתרומה בעינן שיהא שלו דווקא נשמענה מן הדא פי' אנו למדין מבעיא זו נ"מ אם הבקיר כרי' אחר מקרוח ותקנו וחסור ונזכה בו אי טעם הפתוב הוא משום תורם שאינו שלו הפקר נמי לאו שלו הוא ולא חניל ואי טעם הפתוב בתורם של חבירו שאין התרומה חלה מחמת קפידת חבירו הכא בהפקר תרומתו תרומה ופשיט ממשנה (דתרומות פ"ו) גנב תרומת הקדש ואכלה וכאן הי' הקדש ואפ"ה חניל מה שהגזבר עשה תרומה וע"כ משום דלא הני פתורם את של חבירו ולא איכפת לן במה שאינו שלו וע"ז משני דמייירי שהפכהו הקדיש אחר שתרם וחסור והקשה מברייטא דר' הושע' דקתני המקדיש טבלו אלמא דחניל התרומה אף אחר שהקדיש עד דמסיק דגזבר כבעלים דמי וזה ברור בכוננת הירושלמי הרי חזינו דמסקנת הירושלמי דבתרומה מה שאמרה תורה אתם ודרשינן ולא התורם את שאינו שלו לאו משום דתורם של חבירו לחוד הוא דהקפידה תורה אלא דבעינן שיהא שלו ממש ובש"ס דפסחים (דף ל"ב) דאמר במד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ ד"ה אינה קדושה ומפרש משום דכתיב תתן לו ולא לאורו האי איצטריף לר' יוסי הגלילי דסבר חמץ בפסח שרי בהנאה אבל לרבנן בלא האי טעמא דקרא אינו קדוש פינו דחמץ בפסח אסור בהנאה לא הני שלו והני הפקר ולא חניל שם תרומה עליו וכ"כ התוס' שם דקאי לר' יוסי הגלילי [וצ"ע מ"ש התוס' דלרבנן נפקא לן מתתן והאי לא מיקרי נתינה דבלא"ה לרבנן לאו ברשותו קאי וא"י להפריש תרומת חמץ]: ולכאורה יש להוכיח גם מש"ס דילן דבתרומה בעינן שיהא שלו ממש ודוקא הפרשת בעלים הוא דחניל.

אבל הפרשת אחר לא חניל אף שאין הבעלים מקפידים מדאמרינן בקידושין (דף מ"א) ואלא הא דתנן האומר לשלוחו צא ותרום תורם פדעת בעה"ב ואם אינו יודע דעת בעה"ב תורם בבינונית פחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה שליחות בתרומה מנ"ל ואי אמרת דלא בעינן בעלים דווקא א"כ למאי הוצרך פלל לטעמא דשליחות ופשיטא דיכול השליח לתרום פינון שהבעה"ב צוה לו לתרום הרי ניחא ליה ועדיף טפי מהיכא דאמדינן דעתו דזכות הוא ליה פינון שצוה לו בהדיא א"ו דבעינן שיהא הבעלים מפרישין ואם אחר מפריש לא מהני אלא מטעם שליחות ומ"מ נראה לי דאין מנה ראי' דאפילו אם נימא דמיעוטא דתורם את שאינו שלו הוא רק משום קפידא דבעלים לחוד מ"מ פריף שפיר ממתניתין דאומר לשלוחו צא ותרום שליחות בתרומה מנלן ולא מצי לשנויי דהתם לאו מטעם שליחות הוא אלא מטעם שאין הבעלים מקפידין דא"כ פי תרם מיפות והבעה"ב רגיל לתרום מבינונית אמאי מהני הא ע"ז לא גלי דעתיה דניחא ליה.

א"ו דמטעם שליחות הוא וכינון דנעשה לשלוחו יכול לומר בהכי אמדתיף ונאף שבעה"ב הי' בלבד על בינונית הני דברים שבלב ואינו מבטל את השליחות בהכי פמו דאמרינן בגיטין (דף ל"ד) שאין השליחות מתבטל ברהיטת הבעל לבטלו משום דאפשר לומר דכוננתו הוא בהא דרהיט לומר אשור הב לה ודבריו שבלבו אינן מבטלין השליחות אבל

אי הוי טעמא משום גילוי דעתא דבעה"ב ודאי אם תרם מיפות ובעה"ב רגיל מבינונית לא מהני דלזה לא גילה דעתו: מ"מ מדברי הירושלמי הנ"ל מוכח בהקדמי דמשום תורם את שאינו שלו נגעו בה דבעינון שיהא הפעלים תורמין או שלוחן ולא אחר: ומצאתי להש"מ בב"מ (דף מ"ט) אהא דאמרין ישראל שאמר לכו לוי פור מעשר יש לה בנדי רשאי לעשותן תרומת מעשר על מקום אחר ע"כ ונ"ל פתב ר"מ אעפ"י שלא קנה הבן לוי לא בהגבהה ולא במשיכה איירי במפירי פהונה דחשיב פאילו בא לידו א"נ לא גרע מנותן רשות לחבירו לתרום על תבואה שלו עכ"ל הש"מ ובקצה"ח (בסימן קצ"ח) הקשה על מש"כ דמפירי פהונה דמפירי פהונה לא חשיב עדיין שלו דלא מיקרי קננו [וכ"כ הריטב"א בגיטין (דף ל')] דמפירי פהונה לא חשיב קננו עיי"ש] ועל מ"ש הש"מ דלא גרע מנותן רשות לחבירו לתרום על תבואה שלו הקשה הקצה"ח דהא טובת הנאה אינה ממון ולא מיקרי המעשר של בעה"ב כלל דאין לו בו אלא טובת הנאה וכיון דאין המעשר שלו לא מהני כלל מה שנתן רשות לתרום עיי"ש בקצה"ח: וולענ"ד לא קשה מידי דהא אמרין בגיטין (דף ל"א) כשם שיש רשות לבעה"ב לתרום תרומה גדולה כה יש לו רשות לתרום תרומת מעשר ומפיק ליה מקרא דונחשב לכם תרומתכם א"כ שפיר פתב הש"מ דמיחשב פאילו נתן לו רשות לתרום משלו על של חבירו הבן לוי דהא זכתה לו התורה לבעה"ב לתרום בעצמו תרומת מעשר להכי מצי משוני נמי שליח ומאי איכפת לן בהא דטובת הנאה אינו ממון פיון דגלי קרא דבעה"ב יכול לתרום תרומת מעשר ופשיטא דמצי נמי משוני שליח: וכן מצאתי בירושלמי (דתרומות פ"א) שם בשם ר' יוחנן ישראל שאמר ללוי פור מעשר יש לה בנדי והלה אותו לוי ועשה תרומת מעשר על מקום אחר והלה ישראל ונתנו ללוי אחר אין לו אלא תרומות (וזהו ממש דברי ר' יוחנן בהנהב (דף מ"ט)) הדי דתימא בשנתנו זה עד שלא עשה זה אבל אם עשאו עד שלא נתנו זה לא פהדי דתנינו ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה אם משתתם תרומתו תרומה מפיון שאמר לו כור לה בנדי נעשה שלוחו נמצא פתורם ברשות ישראל פתר לה כר"י דאמר בעה"ב שתתם תרומת מעשר מה שעשה עשוי עכ"ל הירושלמי הרי בהדיא דהטעם משום דנעשה שלוחו של ישראל ומשום דהישראל בעצמו יכול לתרום פדברי הש"מ: אלא דבגיטין (דף ל') אמר אבבי בפירושא דבריינתא דישאל שאמר ללוי פור מעשר יש לה בנדי והרי לה דמיו חוששין שמא עשהו הלוי ת"מ על מק"א וכתב רש"י ז"ל דלא קני לי מעותיו לישראל דאימת קני האי לוי דליקנייה בקבלת מעות הלקף כי חזר ועשאו ת"מ חל עליו השם ע"כ וקשה פיון דלא קני הלוי א"כ איך חל השם אם עשאו ת"מ על מק"א ומצאתי להריטב"א ז"ל שהקשה פן וחלק על רש"י ז"ל וקאן לא שייך תירוץ הירושלמי דדמי פאילו נעשה שליח מהישראל דהא רש"י ז"ל מפרש שאמר פור מעשר יש לה בנדי והילך דמיו בנחד דהכי משמע לשון הבריינתא ולא כמו שהתוס' מפרשים דמפירי שא"ל אחר זמן הילך דמיו וחוששין שמא עשאו תרומה קודם שאמר הילך דמיו אבל רש"י מפרש שאמר הילך דמיו מיד ולהכי הוצרך רש"י ז"ל לפרש דלא קנה הישראל במה שאמר הילך דמיו אע"ג דלא מחסר משיכה דברשות ישראל קיימא מ"מ פיון שהב"ל בעצמו לא קנה עדיין וא"כ פיון שאמר לו הילך דמיו מיד הרי א"א לומר דדמי פאילו נעשה שלוחו של ישראל לתרום על פירות של הב"ל דהא הישראל ודאי לא ניחא לי בזה דהא רוצה לחזור וליקח מהב"ל הפירות

א"כ ודאי קשה על רש"י קושית הריטב"א ו"ל דכינון דלא קני הב"ל איך יכול לעשות ת"מ על מק"א ומצאתי להרמב"ן ו"ל בחי"ג כ"כ הך קושיא ותירץ דדמי לשונה שלים וכבר פתבנו דלרש"י שמפרש דאמר לו מיד הילך דמיו א"א לומר דדמי לשונה שלים: ** (הגה"ה ונהרי ומאי דפריה הש"ס דילן א"א מצי הדר ביה אמאי רשאי לעשות תרומת מעשר על מקום אחר אשתכח דקאכיל טבלים אע"ג דבכל שלים דעלמא אינו צריך לחוש שמא הדר בי בעה"ב שאני התם דלא עשאון אלא שלים לחוד ולא ליקח לעצמו ולמאי יחזור בו משא"כ ה"כא שנתן לו לגמרי שפיר פריה א"א דמצי הדר בי בעינון למיחש שמא הדר וקאכיל טבלים: **) * ע"כ לענ"ד ליישב שיטת רש"י ו"ל דלקחי יכול הב"ל לעשות תרומה על מק"א משום דבתרומה לא בעינון שיהא שלו קודם חלות התרומה אלא אף אם קנינו בא ביחד עם חלות התרומה שפיר חניל כדאמרינן בב"ק (דף ס"ז) הגב' והגזלן שתרמו תרומתן תרומה אפי' למ"ד יאוש כדי לא קנה משום דהוי יאוש ושינוי השם מעיקרא טיבלא והשתא תרומה וקשה התם אמאי הוי תרומה הא עד השתא לאו דידי' הוא.

א"ו דכינון דאם יחול התרומה יהא שינוי השם והוי שלו ממילא חניל התרומה והקנין והתרומה באין כאחד [וכן אמרינן בב"מ (דף ו') בסוגיא דהקדישה בלא תקפה דבעי למימר דמחיי משום דהקדישה הוי כתקפה וכתב הש"מ אע"ג דעד השתא לא הוי ברשותו ומה שאינו ברשותו אינו יכול להקדיש מ"מ רשותא והקדישא באין כאחד]: ולפ"ז בישאל שאל שאלמר ללוי פור מעשר יש לה בדי והילך דמיו אם הנה הב"ל מגביהה את המעשר הנה קנוי ליה בהגבהתו אחר שפיר הבטיח ליתן לו ואסור לישאל לחזור בו כדאיתא בב"מ (דף מ"ט) משום דהוי מתנה מועטת וכמה שא"ל הילך דמיו לא חזר בו מעיקר הנתינה וכינון דמעוה אינו קונות נשאר מה שא"ל פור מעשר יש לה בדי כאילו לא אמר לו הילך דמיו ואם הנה ב"ל מגביהה את המעשר ועשה בה קנין הוי קנה בהגבהתו וכינון דקנין הגבהה מועיל קריאת שם דתרומה נמי קנין הוא: וטעמא דמילתא דקריאת שם לתרומה מקרי קנין למדנו מדברי הטור אבע"ז (סימן ק"כ) בשם הרמ"ה ו"ל לענין גט דבעינון שיקתוב על נזיר של הפעל דווקא וכתב ע"ז הרמ"ה האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי א"צ לזכות לו הנזיר קודם פתיבה אלא אע"ג דכתבו מדידהו ויהבו לה פניו דבשליחותיה קא עבדי וכי יתבי לה בשליחות דבעל כמאן דיתבי לבעל והדר בעל ויתבי לאתת' דמי וכינון דמופזי לאתתיה בשליחותיה אקנוי' אקני' לבעל לגרושי ביה ונמצא זכית הבעל וגרושי האשה באין כאחד עכ"ל וכוונתו ו"ל דהיכא דהבעל בעצמו יתבי לה הגט הא נקט ליה בידיה קודם הנתינה וזוהו בנייר דעיקר הקפידא שיהא הגט של הבעל בשעת נתינה ולא בשעת פתיבה כמש"כ הפוסקים שם] אבל היכא דאמר לעדים לכתוב וליתן ולא הגיע הגט ליד הבעל כלל והם כתבו על נזיר של עצמן דא"א לומר שהם זוכו להבעל הנזיר דהא אינו אדם זוכה חפץ של עצמו לחבירו דבעינון שיצא החפץ מרשות המזכה וכמש"כ הר"ן ו"ל ג"כ בסופר שכתב על נזיר של עצמו שצריך לזכות ע"י אחר עיי"ש ונהיאו הרב"י בכאן וע"ז חידוש הרמ"ה ו"ל דא"צ לזכות להבעל אף אם פותבין על נזיר של עצמן משום דבשעה שהשלוחין נוהגין הגט להאשה בשליחות הבעל אז מקנין הגט להבעל ג"כ וגרושין דאשה וזכותו באין כאחד והנה א"א לומר בכוננתו שהאשה זוכה מקודם בשביל הבעל ואח"כ בשביל עצמה להתגרש בו דזה ודאי

אינו דא"כ הא לא הוי נתינה מעליא דבשעה שהגיע מיד השלוחים לא היה הגט ראוי לגרש בו דאפתי לאו דבעל הוא ואחר שזכתה בשבילו הרי כבר הוא בינדה ולא הוי נתינה מיד השלוחים לדה ואנו בעינן ונתן בינדה ועוד גט בע"כ מאי איפא למימר שאין רצונה לזפות עבורה פלל פדי שלא יהא הגט מועיל גם אין לומר שהיא זוכית בשביל הבעל ובשבילה ביחד דאיך אפשר לשתי זכויות הסותרות זא"ז ביחד ואנו בעינן שיהא ב' הזכויות ברגע ראשונה של נתינה ושניהם אנו צריכין וממ"נ אי דבעל לאו דינדה אי דינדה לאו דבעל א"ו דעיקרא דמילתא הכי שזה גופא הוא קנינו שלהבעל דכמו שאם היה מגביה בעצמו הנגיר היה קונה ה"נ אם נותנין בשבילו ובשליחותו והיא זוכית בו מפחו ומנתינתו הוא קונה עי"ז שהאשה קונת מפחו ושפיר אמרינן דקבלתה זו יש לה ב' פחות דהיינו שהיא זוכית להתגרש מנתינת שלוחו ועי"ז גופא נגמר ממילא קנינו של בעל שזה קנינו מה שהיא זוכית מפחו ומנתינת שלוחיו ותרנוייהו ביחד קאתי: ודוק בלשונו של הרמ"ה ז"ל שפן פנונתו שדייק בלשונו הזהב שאחרי שהנתינה היא בשליחותו של בעל וזכיתה היא מפחו להכי מיקרי זכיתה קנין לגבי הבעל וגם השלוחים במה שמקנים להאשה נגמר הקנאתם לבעל וראיתי להב"ח ז"ל שגדחק בכוננתו ולי נראה כמו שפכתתי ומשמע לי שגם הט"ז (בסימן ק"כ ס"ק ג') שכתב אחר שהביא דברי הרמ"ה ז"ל פי שגמר השליחות הוא בשעת נתינת הגט לאשה ואז מתחיל זכות הבעל ג"כ עכ"ל פיון ג"כ למש"כ: וסמוך לסברא זו מצאתי בב"ק (דף ע"ט) נתנו לבכורות בנו או לבע"ח והנה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור משום דלא הגביה הבע"ח או הפנה הגביהו או שהוציאוהו חייב ופרש"י ותוס' ושאר ר' ראשונים ז"ל דהגבב נתחייב באונסין במשיכת הבע"ח או הפנה אע"ג דהגבב לא הגביה פלל מ"מ מתחייב במשיכת הבע"ח והפנה אף שהם לא משכו בשביל הגבב אלא פדי לזכות בעצמו בחובו ופדיונו אפ"ה מיקרי משיכה גבי הגבב להתחייב באונסין פיון שהוא צוה להם ליקח ומפחו ומנתינתו נוטלים בפדיונו וחובו קנינם מהני נמי למהוי קנין לגבי הגבב וקנינם וקנינו באין כאחד ואף דהתם מירי לענין חיוב אונסין לחוד מ"מ כמו שמצינו שזה מקרי קנין להתחייב באונסין ה"נ בקנין למהוי שלו מיקרי נמי כה"ג קנין ושפיר כתב הרמ"ה ז"ל שמה שהאשה קונה להתגרש מקרי קנין גבי הבעל הואיל ומפחו היא קונה וגירושין וזכיתת הבעל באין כאחד ונ"ל שזה ג"כ פנונת הה"מ (בה' אישות פ"ה הל"ז) המקדש האשה בגזל ובגניבה אם נתיאשו הבעלים ה"ז מקודשת וכתב הה"מ ז"ל והטעם דכשנתיאשו הבעלים הוי מקודשת אע"פ דקי"ל יאוש לחוד אינו קונה הכא שהיא ביד האשה הוי יאוש ושינוי רשות כשהוא בינדה וכיון דקנאתו היא אף הוא קונה אותה וכוננתו נמי פדברי הרמ"ה שזה גופא קנינו של הגזלן במה שנותן בינדה והיא קונת מפחו ונתינתו של הגזלן אף הוא קונה פדין גזלן שקונה ביאוש ושינוי רשות: ומעתה נראה לי לפי סברא זו דישאל שאל שאל לב"ל פור מעשר יש לה בינדי והלך הב"ל ונעשאו ת"מ על פירותיו של עצמו שפיר חזיל אף שאין התרומה חלה אא"כ הוא של התורם בעצמו ויש לו קנין בה כמש"כ מ"מ אם הקנין נגמר ע"י עשיית התרומה הא נמי מהני כמש"כ מש"ס דב"ק גבי גבב וגזלן וא"כ פיון שכתבנו דכל היכא דמהני הגבהתו למיקני מהני נמי אם זכו אחרים מפחו וזה התורם במה שקורא שם תרומה על הפירות זכו הפהנים בתרומתן והיא בחזקת השבט ואלימא קדושת תרומה דבדיבור בעלמא חזילא הקדושה וזכו בה הפהנים א"כ זהו גופא הוא קנינו של הבן לוי

מה שנתנו לפהגנים ונעשאו תרומה וקעמידו בקזקת השבט ומה לי אם נתנו לאחר הזוכה בהגבהה ומה לי נתנו לאחר הזוכה באמירה לגבוה לחוד הכל א' דהא גבי גט נמי הגבהה קאשה בגט לא בשביל בעל הוא אלא בשביל עצמה אלא דמהני לבעל מה שהיא קונה וזוכה בהגט מפחו לעשות גם קננו לו וה"נ מהני קננו השבט בתרומה באמירה למהני קננו לב"ל התורם ומזכה להשבט ואף שלא נתן עדיין לכהן מיוחד מ"מ כבר זכו בזה השבט אלא שאין פהו יכול לתפסו דיוכול לדחותו ולומר אתן לאחר אבל ברשות כל השבט קנימא גם עכשיו ומטעם זה כתבו התוס' בב"מ (דף ו') שאם תקף פהו אקד אינו צריף להחזיר לו רק דמי טובת הנאה לבעלים.

אבל עיקר המתנה אינו צריף להחזיר לבעלים: וסברא זו שפתבנו דזה שתורם מיקרי נתינה מפני שהפגנים זוכים בו מיד מבוארת היטב בנדריים (דף פ"ד) דפריף התם אמתניתין דקתני דמודר הנאה יכול ליהנות ממנו בלקט שו"פ ולא במעשור עני ובפרייתא קתני דשרי גם במעשור עני ומשני הא ר"א הא רבנו דרבנו דסברי דמ"ע טובל קא סברי אית ליה טובת הנאה מיניה ויהכי אסור לאתהנווי מיניה ולר"א דסובר מ"ע אינו טובל לית ליה טוה"נ ושרי לאתהנווי מיניה וכתבו התוס' והר"ן ו"ל הא דתליא טוה"נ בטובל הוא משום דכתיב ולא יחללו את קדשי ב"י את אשר ירימו ודרשינו בעתידים לתרום הכתוב מדבר ומדכתיב ולא יחללו משמע דטובל והני דטבלי תלי הרמתן בבעלים לומר שטוה"נ שלקחם דכתיב את אשר ירימו וכמאן דכתיב בהו נתינה דמי הלכף דווקא בדטבלי איפא טוה"נ לבעלים עכ"ל הר"ן ו"ל הרי שהש"ס סובר דכל הני דכתיב בהו לא יחללו קרינו בהו ירימו דמי כמאן דכתיב נתינה ונתינה מיקרי טובת הנאה דבעלים הרי דגם תחילת ההרמה כבר מיקרי נתינה דהא ירימו אהפרשה קאי ולא אנתנה לפהו דהא דרשינו בחולין (דף ק"ל) דישראל שאכל פירותיו טבליים פטור דכתיב אשר ירימו אין לה בהו אלא משעת הרמה אלמא דירימו היינו הפרשה וההפרשה קרוי נתינה שבהפרשת הבעלים כבר זוכים הפגנים בו מפח נתינת הבעלים וההפרשה תחילת נתינה הוא אלא שאינו מבורר עדיין לאיזה פהו יתן וא"כ פיון דההפרשה מיקרי נתינה לפהגנים מהבעלים שפיר מיקרי ההרמה קננו גם לבעלים והא דלא קאמר בב"ק גבי גנב וגזלן שתרימו דמהני משום דהוי יאוש ושינוי רשות דמהני לכ"ע ולמה ליה למימר יאוש ושינוי השם טפי הו"ל למימר דהוי יאוש ושינוי רשות.

אפ"ל דקאמר האי טעמא דשינוי השם דמהני אפ"י אם הגזלן בעצמו פהו דאז לא הוי שינוי רשות דהא מחזיק התרומה לעצמו להכי קאמר טעמא דשינוי השם ועוד להכי נקט טעמא דשינוי השם משום הקדש דקתני נמי בפרייתא כמ"ש התוס' שם דבהקדש קדשי מזבח ליפא שינוי רשות מעיקרא תורא דראובן השתא תורא דראובן להכי נקט טעמא דשינוי השם שכולל כל השנוי בפרייתא שם תרומה וכל מיני הקדש: ובירושלמי דתרומות שהוצרך לומר על מימרא דר' יוחנן דישראל שאמר לב"ל פור מעשור יש לה בדי ועשאו הב"ל תרומה על מק"א דמהני מטעם דהוי כשלוהו של ישראל וכו' יוסי דאמר יש רשות לישראל לתרום תרומת מעשור ולא אמר דמהני מטעם שהב"ל קנה התרומה עי"ז גופא שעשאו תרומה כמש"כ וצ"ל דהא מילתא לא מהני אלא למ"ד טוה"נ ממון דלדידיה מיקרי התרומה שלו שפיר ע"י ההפרשה דהאי הפרשת תרומה מיקרי נתינה הוא משום טוה"נ שיש לו לבעלים ואם טוה"נ ממון שפיר מיקרי ההפרשה נתינה

גם למחשב קנָן לנֹותו דָּקל דָּבָר שֶׁהִמְקַבֵּל קָנָה מִפֶּחַ נְתִינַת הַנֹּותוּ מִיִּקְרֵי קִנְיָן גַּם לִגְבֵי הַנֹּותוּ וְחִייל קִנְיָנוּ עִם זְכִיית הַמְקַבֵּל אֲבָל לְמִ"ד טוה"נ אֵינָה מְמוֹן לֹא מְחַשֵּׁב זְכִיית הַמְקַבֵּל לְהַעֲשׂוֹת קִנְיָן לִגְבֵי נֹותוּ דָּלָא יְהִיב לִי דָּבָר חָשׁוּב מִפְּחוּ שְׁלֵא הִיָּה לוֹ לְהַנֹּותוּ בְּזָה אֲלֵא טוה"נ שְׁאֵינָה מְמוֹן וְדָמֵי פְּאִילוּ לֹאוּ מִפְּחוּ וְזְכִייתוּ זָכָה בּוֹ הַמְקַבֵּל וְכַדָּא מְרִינּוּ בְּב"מ (דף י"א) דְּלְמִ"ד טוה"נ אֵינָה מְמוֹן אֵינָה נִקְנָה בְּאַגַּב קַרְקַע פִּינּוּ שְׁאֵינָה בָּאָה מִפֶּחַ שֶׁל נֹותוּ לִגְמָרֵי כְּמוֹ הַקַּרְקַע אֲלֵא אֶפְקוּרֵי מִפְּקוּר לָהּ וְהַפְּהֵן זֹכָה בָּהֶם מְשׁוּם שְׁאֵין לַנֹּותוּ בְּתְרוּמָה דִּין מְמוֹן גְּמוּר וְה"נ לְעֵנִין זְכִייה שֶׁפְּתַבְּנוּ שְׁזְכִיית הַפְּהֵנִים בְּתְרוּמָה עוֹשֶׂה קִנְיָן לְהַתּוֹרֵם הוּא רַק אִם טוה"נ מְמוֹן שְׁאֵז זְכִייתָם מִיִּחְשָׁב מִפְּחוּ שֶׁהַפְּרָשָׁה הוּא הַתְּחִלַּת הַנְּתִינָה מִשָּׂא"כ לְמִ"ד טוה"נ אֵינָה מְמוֹן אֵינָה חָשׁוּבָה פְּאִילוּ בָּאָה מִפְּחוּ וְאַבְיֵי דְמוֹקֵי פְּרִיָּתָא דְגִיטִין דִּישְׂרָאֵל שְׁאָמַר לְלוֹי דְּמִשְׁמַע דְּהַב"ל מְצִי מְשׁוּנֵי תְרוּמָה ע"כ סוֹבֵר דְּטוה"נ מְמוֹן אוֹ דְמוֹקֵי פְּרִיָּתָא כְּמִ"ד דְּטוה"נ מְמוֹן אֲבָל הִירוּשְׁלַמִי דְּאֶזְגִּיל לְשַׁנּוּי מִיִּמְרָא דְר"י וְר"י אָמַר בִּירוּשְׁלַמִי סוֹף נְדָרִים וּבְקִדּוּשִׁין (סו"פ הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ) דְּטוה"נ אֵינָה מְמוֹן אֵין בְּעֵשִׂית הַתְּרוּמָה שׁוּם קִנְיָן לְהַתּוֹרֵם דְּלֹאוּ מִפֶּחַ נְתִינַת מְמוֹן דִּידִיָּה זֹכִיין הַפְּהֵנִים לְהִכִּי הַנְּצָרָה הִירוּשְׁלַמִי לְשַׁנּוּי דְּמַהֲנֵי מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וְכַר"י דְּבַעַה"ב רִשְׁאֵי לְתָרוּם תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְכ"כ הַתְּשׁוּבַת מִיִּמּוֹנֵי בְּנֵזִיקִין (סִימָן ה') דְּהַנֹּותוּ דְּבָר שְׁאֵין לוֹ בּוֹ אֲלֵא טוֹבַת הַנָּאָה לֹא מִיִּקְרֵי דַעַת אַחֲרַת מִקְנָה אוֹתוֹ דְּלֵא מְקַרֵי נְתִינָה מִפְּחוּ: עכ"פ יֵצֵא לָנוּ מִכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ דְּגִבֵי תְרוּמָה בְּעֵינֵן שְׁיָהָא לְהַתּוֹרֵם קִנְיָן גְּמוּר וּלְהִכִּי שְׁפִיר כְּתַב הַרְשָׁפָּא ז"ל דְּעַל הַתְּרוּמָה לֹא מְהַנִּי נִיחָא לִיהּ פְּלֵל אֲלֵא בְּעֵינֵן שְׁלִיחוֹת מִמֶּשׁ דְּכָל מִיָּדֵי דְּבַעֲעִינּוּ בְּעֵלִים אֵין אַחַר יְכוּל לְעֲשׂוֹת אֲלֵא אִם יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁלִיחַ אֲבָל בְּכַרֵּי לֹא בְּעֵינֵן בְּעֵלִים וְאַחַר נְמִי יְכוּל לְהוֹצִיא טְבָלוֹ.

רַק דְּבַעֲעִינּוּ שְׁלֵא יַעֲכּוּבּוּ הַבְּעֵלִים לְהִכִּי אֵי זְכוּת הוּא לוֹ שְׁפִיר יְכוּל לְתָרוּם עַל פְּרִיו שֶׁל חֲבִירוֹ: סִימָן קַח וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּאַרְנוּ בְּתְשׁוּבָה דְּדוֹקָא גְּבִי אֲבִידָה לֹא הוּי יְאוּשׁ לְמַפְרַע מְשׁוּם דְּבַע"כ מְתִיאֵשׁ וְאֵינוּ מְתַרְצָה שְׁיִטְלֵם חֲבִירוֹ וְאִסוּר לְחֲבִירוֹ לִיטְלֵם אִם יֵצֵא מְרִשׁוֹת בַּעַה"ב וּבְעֵינֵן שְׁיֵצֵא מְרִשׁוֹתוֹ בְּשַׁעַת מְצִיאָה ע"י מַה שְׁמְתִיאֵשׁ אַח"כ נִזְהָ לֹא מְהַנִּי דְּלֵא אֶמְרִינּוּ לְאַבְיֵי אֲגֵלְאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע שְׁיֵצֵא הַדְּבָר מְרִשׁוֹתוֹ לְמַפְרַע כְּמוֹ שְׁיָהָא עַכְשָׁיו דְּלְהוֹצִיא הַדְּבָר מְרִשׁוֹת בְּעֵלִים הוּא כְּמוֹ לְעֲשׂוֹת קִנְיָן חֲדָשׁ וְכְמוֹ שְׁאֵינוּ מִקְנָה לְאַבְיֵי לְמַפְרַע ע"י נִיחּוּתָא דְּאַח"כ.

וְכִינּוּ דְּאֵינוּ יוֹצֵא מְרִשׁוֹת בְּעֵלִים אֲשֶׁתְּכַח דְּכִי אֲתִי לְרִשׁוֹת מוֹצֵא בְּאִסוּר אֲתִי לִידִיקָה וְלֹא מְהַנִּי יְאוּשׁ דְּאַח"כ אֲבָל לְאַכּוֹל מִשָּׁל חֲבִירוֹ לֹא בְּעֵינֵן שְׁיִקְנָה הַדְּבָר רַק אִם יוֹדַע שְׁחֲבִירוֹ תְּרַצָּה שְׁרִי וְלְעֵנִין נִיחּוּתָא לְחוּד מְהַנִּי נִיחּוּתָא דְּאַח"כ שְׁיָהָא מוֹתֵר לְמַפְרַע וְאַע"ג דְּבַש"ס מְדַמָּה תְּרוּמָה לְיְאוּשׁ שֶׁל"מ וְגִבֵי תְרוּמָה נְמִי יְדַעֲעִינּוּ שְׁלֵא יִקְפִיד כְּמַש"כ הַש"מ בְּשֵׁם הַרְמָב"ן ז"ל דְּכִינּוּ דְּהַש"ס מְקַשָּׁה לְאַבְיֵי מְטוֹמָאָה וְתְרוּמָה מְשַׁמַּע דְּלְרְבָא נִיחָא וּבְתַחֲחִילַת הַסְּוָגִיא אָמַר דְּבְדָבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ סִימָן פִּינּוּ דְּאֵינוּ עוֹמֵד לְהַתְּיָאֵשׁ מוֹדָה רְבָא דְּלֹא הוּי יְאוּשׁ א"כ בְּתְרוּמָה נְמִי אֶמְדִּינּוּ דַעַתִּיהּ שְׁיִתְרַצָּה וְנִיחָא לִי פִּינּוּ שְׁהַפְּירוֹת עוֹמְדִים לְתָרוּם וְכֵן גְּבִי הַכָּשֵׁר פִּינּוּ דְּהַעֲלֵם לִגְג מְסַתְּמָא יְתַרְצָה אֲלֵמָא דְּאַפִּי בְּדָבָר שְׁיִוְדַעֲעִין עַכְשָׁיו שְׁיִתְרַצָּה נְמִי לֹא מְהַנִּי מ"מ הֵינּוּ דוֹקָא בְּתְרוּמָה דְּבַעֲעִינּוּ דַעַת בְּעֵלִים וְלֹא נְתַנָּה תּוֹרָה פֶּחַ לְהַטִּיל שֵׁם תְּרוּמָה אֲלֵא לְבַעֲעִינּוּ לְחוּד.

ובענין למימר ע"י נִחוּתָא דְאַח"כּ דְדָמִי כְּמוֹ שֶׁהִיָּה שְׁלִיחַ הַבְּעָלִים וְזֶה לֹא אֶמְרִינוּ וְכֵן גַּבֵּי הַכָּשֶׁר זָרְעִים דְלֹא מְהַנִּי נִחוּתָא דְאַח"כּ לֹא מְרִירָא דְדָמִי פְּאִילוּ יִדְעוּ הַבְּעָלִים כִּדְמִי שְׁנֹגְבוּ כְּדִי שְׁעִי"ז נַעֲשׂוּ הַמְשָׁקִין לְרִצּוֹן זֶה לֹא אֶמְרִינוּ (דְּהָא מַה דְּבַעֲיָנוּ דַּעַת בְּעָלִים אֵין הַטַּעַם מִשּׁוּם דְרִשּׁוֹת בְּעָלִים מְעַפְּקַת חִלּוֹת הַכָּשֶׁר דְּהָא מְשַׁקָּה שְׁתַּחֲלִיתָהּ לְרִצּוֹן מְכַשְׁרַת אַע"פ שְׂאִין סוּפָה לְרִצּוֹן אַע"פ שְׁבַעֲיָקָר הַהַכָּשֶׁר לֹא יִדְעוּ הַבְּעָלִים כְּלָל הֲרִי חֲזִינוּ דְנִחוּתָא דְבְּעָלִים דְּגַבֵּי הַכָּשֶׁר לֹא מִשּׁוּם עֵיכּוּבָא דִידְהוּ הוּא שְׂיִכּוּלִין לַעֲפֹב אֲלֵא גִזְה"כּ הוּא דְבַעֲיָנוּ שְׁהַמְשָׁקִין שְׁנֹגְפָלִים עַל הַפִּירוֹת? הֵא לְרִצּוֹן הַבְּעָלִים וְאַזּ מְכַשִּׁירִין וְלִהְיֵי נִחוּתָא דְאַח"כּ לֹא מְהַנִּי לֹא מְרִירָא דְמַה דְנִיחָא לְהוּ הַשְׁתָּא דְמִי פְּאִילוּ הִיָּה רִצּוֹן בְּעָלִים מְעַיְקָרָא וְעֵינִין בְּכ"מ (פִּי"ג מַה' טַןמַאת אוֹכְלִין) שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַרְשָׁבָ"א ז"ל דְלֹא בַעֲיָנוּ דַּעַת בְּעָלִים דְנוֹקָא גַבֵּי הַכָּשֶׁר אֲלֵא דַּעַת אַחֲרִים נְמִי מְהַנִּי וְנִישׁ לְהִבִּיא רֵא"י מְהָא דְגִיטִין (דָּרָה נ"ג) בְּעוֹשָׂה מְלָאכָה בְּפִרְתָּ חֲטָאת שְׁנַפְסָלַת ע"י אַחֲרִים כְּמַש"כּ הַתּוֹס' שֶׁם דְכִינּוּ דְכְּתִיב עוֹבֵד נִחוּתָא דְאַחֲרִים נְמִי מְהַנִּי עֵי"ש וַא"כּ ה"ה גַּבֵּי הַכָּשֶׁר כְּתִיב יְתוּן] אֲבָל בְּמִידֵי שֶׁא"צ דַּעַת בְּעָלִים מְמַשׁ וְלֹא בַעֲיָנוּ אֲלֵא שְׁלֵא יַעֲכּוּבוּ הַבְּעָלִים כְּמוֹ לְאַכּוֹל פִּירוֹת דְאֵם אֵין בַּעַל הַפִּירוֹת מְקַפִּיד אֵין כְּאֵן אִיסוּר וְאַף שְׂאִין לוֹ קִנְיָן בְּזֶה מ"מ כִּינּוּ שְׂאִין הַבְּעָלִים מְקַפִּידִין אֵין כְּאֵן אִיסוּר גְּזֵל בְּזֶה גַם לְאַבְיֵי אֶמְרִינוּ דְכִינּוּ דְנוֹדָי נִיחָא לִי וְשָׂרִי וְכִינּוּ דְלִכִּי מְתִיבֵדַע לִי? הֵא נִיחָא לִי גַם הַשְׁתָּא שָׂרִי וְלִהְיֵי אֲכָלוּ אֶמְיָר וּר"א בְּבִסְתָּנָא דְבַר אֶיִסְק מִשּׁוּם דְנוֹדָי נִיחָא לִי וְלִקְמֵן בַּעֲזֵה"ת נְבָאָר יוֹתֵר וְנִבִּיא רֵא"י לְזֶה: וּלפ"ז נ"ל דְּהָא דְאַמְרִינוּ דְלֵאבְיֵי לֹא מְהַנִּי נִחוּתָא דְלְמַפְרַע גַּבֵּי תְרוּמָה הֵינּוּ אֵם בַּעֲיָנוּ טַעֲמָא דְנִחוּתָא עַל הַתְּרוּמָה שְׁבַעֲיָנוּ בְּעָלִים מְמַשׁ אֲבָל גַּבֵּי הַכָּשֶׁר דְלֹא בַעֲיָנוּ שְׂיָהָא הַבְּעָלִים מְמַשׁ מְתַקְנִין אֶת הַכָּרִי רַק שְׁלֵא יַעֲכּוּבוּ הַבְּעָלִים כְּמוֹ גַבֵּי אִיסוּר גְּזֵל וְכַמ"ש בְּשֵׁם הַרְשָׁבָ"א ז"ל לְהִכִּי אֵם אֶמְדִּינוּ דַּעַת בְּעָלִים שְׁלֵא יִקְפִידוּ מְהַנִּי נִחוּתָא דְמְעַיְקָרָא וְאַפִּילוּ הִיָּכָא דְלֹא הֲוִי זְכוּת רַק שְׂאִין מְקַפִּידִין ע"ז נְמִי מְהַנִּי כְּמוֹ דְמְהַנִּי לַעֲנֵן אֲכִילַת פִּירוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ הוֹאִיל דְלֹא בַעֲיָנוּ קִנְיָן גְּמוּר: וְנִרְאָה לַעֲנ"ד שְׁעַפ"י דְבַרֵּנוּ אֵלֶּה בְּבִיאוֹר דְבַרֵּי הַרְשָׁבָ"א ז"ל מִן־שְׂבִיבִים דְבַרֵּי הַרְמְב"ם ז"ל הַתְּמוּהִים שְׁנֵלְאוּמְפָרְשִׁי לִיִּישָׁב דְבַרֵּי שְׁזו"ל (בְּפ"ה מֵהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת) הַתּוֹרֵם שְׁלֵא בְרִשּׁוֹת אוֹ שְׂיָרֵד לְתוֹף שְׂדֵה חֲבִירוֹ וְלִיקַט פִּירוֹת שְׁלֵא בְרִשּׁוֹת כְּדִי שְׂיִקְחֵם וְתֵרֵם אֵם בָּא בַּעֲזֵה"ב וְאַמְר כֹּא"י אֵם הִנֵּה שֶׁם יְפוֹת תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה שְׁהֲרִי אֵינוּ מְקַפִּיד וְאֵם לֹא הִנֵּה יְפוֹת מְהָן אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה שְׁלֵא אֶמְר אֲלֵא דָרָה מִיחוּי ע"כ.

וְכַבֵּר תְּמַה עָלִיו הַכ"מ דְּהָא בְּש"ס מוֹקְמִינוּ אֲלִיבָא דְאַבְיֵי דְהַלְכָתָא כְּנוֹתִי בְּיָאוּשׁ שֶׁל"מ דְּמִיָּרִי בְּשׁוֹנוּיָה שְׁלִיחַ דְנוֹקָא וְגַם מְסַקִּינוּ שֶׁם דְאַפִּילוּ לְרַבָּא דְסוּבֵר דְהֲוִי יָאוּשׁ נְמִי בַעֲיָנוּ דְשׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ מִשּׁוּם מַה אַתֶּם לְדַעַתִּיכֶם אֶף שְׁלוּחֲכֶם לְדַעַתִּיכֶם וּמִדּוּעַ הַשְּׁמִיט הַר"מ ז"ל הֵךְ אוֹקִימָתָא דְשׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ וְעֵינִין בַּט"ז יוֹר"ד שְׁתַּמָּה ג"כ בְּזֶה וְכַתּוּב בְּשֵׁם הַב"י דַּר"מ ז"ל דְּחָה סוּגְיָא דַּפ' אֵלוּ מְצִיאוֹת מֵהַלְכָה מְחַמַּת סוּגְיָא דְקִידוּשִׁין (דָּרָה נ"ב) בְּהֵוָה סְרִסְיָא דְקִידוּשׁ בְּפְרוּמָא דְשִׁיכְרָא אֶתָּא מְרִי דְשִׁיכְרָא א"ל אֶמְאִי לֹא תִיתִיב מְהַנִּי חֲרִיפָא וְאַמְר רַבָּא לֹא אֶמְרוּ כְּלָהּ אֲצ"י אֲלֵא לַעֲנֵן תְּרוּמָה בְּלִבְד אֲבָל הֵכָּא מִשּׁוּם כְּסוּפָא הוּא דְאַמְר: וְהֵתֵם לֹא שׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ דְהָא מְרָא דְשִׁיכְרָא לֹא יִדַּע כְּלָל וְאַפ"ה הֲוִי בַעֲיָנוּ לְמִילָף מִתְּרוּמָה אֵי לֹא סְבָרָא דְמִשּׁוּם כְּסוּפָא אֲלֵמָּא לֹא בַעֲיָנוּ כְּלָל דְשׁוֹנֵיָה שְׁלִיחַ וְדָחָה הַט"ז דְבַרֵּי דְהָא הֵתֵם רַבָּא אֶמְר לֵה וְרַבָּא סוּבֵר יָאוּשׁ שֶׁל"מ הֲוִי יָאוּשׁ וְלִדְיָדִיָּה הֲוִי שְׁפִיר קִידוּשִׁין בְּנִחוּתָא דְמְעַיְקָרָא וּמְסַקְנַת דְבַרֵּי הַט"ז דְכִינּוּ דְמִשְׁמַע בְּסוּגְיָא זֹו דְגַם בְּתְרוּמָה מִיָּרִי

בלא שוניה שליח מדיליף דכלף אצ"י הוי נחוחתא מתרומה ש"מ דגבי תרומה נמי מיירי אפילו בלא שוניה שליח אע"ג דגבי תרומה בעינו לדעתיתכם וע"כ דהש"ס סובר הקא דכינון דאיכא מצנה לא איכפת לו בלדעתיתכם דלא פסוגיא דא"מ ה"נ אמרינו לענון נחוחתא דמעיקרא דאע"ג דבכל דוכתא לא מהני נחוחתא דמעיקרא אבל לענון תרומה מהני שפיר משום מצנה עכ"ד הט"ז בקצרה: ודברי הט"ז ו"ל אינו מספיקים לנישב דברי הר"מ ז"ל.

קדא דאם איתא דהרמב"ם סובר דסוגיא דא"מ וסוגיא דקדושין סתרי אהדדי הו"ל למיפסק פסוגיא דא"מ דהיא בתרא ונעוד דבאמת אין פאן סתירה פלל דכינון דהתם רבא קאמר לה ואיהו סובר יאוש של"מ הוי יאוש שפיר הוי מצינו למילף דכלף אצ"י הוי לישנא דנחוחתא וזהו עיקר תלמודא דהוי מביעי למילף מתרומה ואף דגבי תרומה מיירי בשוניה שליח מ"מ הרי חזינו דבמה שאמר פלף אצ"י אמדינו לדעתו דניחא לי.

וכי היכי דמהני גבי תרומה בשוניה שליח ה"נ מהני גבי קידושין בלא שונו' שליח דיאוש של"מ הוי יאוש לרבא ואין פאן סתירה פלל בב' הסוגיות נעוד דהא קיי"ל בגיטין (ד' נ"ב) דאפטרופוס תורם של יתומים להאכיל ולא להניח משום דכתיב אתם ולא אפטרופוס וגם להאכיל כתבו התוס' שם (בדף מ') דהטעם משום דהפקר ב"ד הפקר והפקירו ב"ד התבואה של היתומים ונתנהו לאפטרופוס כדי שיוכל לתרום.

הא לאו הכי אין יכול לתרום ליתומים קטנים דמיקרי יאוש של"מ כדאמרינו בב"מ שם גבי חמרא דזיקא ואמאי לא אמרינו דמשום מצנה אמרינו פינון דאילו הוי ידעי הוי ניחא להו השתא נמי ניחא להו ויתרום האפטרופוס מדינא א"ו דלא מהני נחוחתא גבי תרומה אף דהוי מצנה: וילפי מה שכתבנו דבריו מכוננים מאוד במה שפסק בבבביתא דתורם שלא ברשות אפילו בלא שוניה שליח דהא הרמב"ם מפרש לה לבריתא שליקט לצורף עצמו דהא כתב שליקט פירות כדי שיקחם והכי משמע באמת לישנא דבריתא דקתני ואם חושש משום גזל.

ורש"י ז"ל דחק עצמו לפרש דחושש מה שתרום שלא ברשותו משום גזל וזהו דחק גדול אבל להרמב"ם ז"ל שפירש שליקט ליקח לעצמו שיהו שפיר לשון חושש משום גזל על שלקחם לעצמו וע"ז קתני בבבביתא אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה אלא שלפי"ז דמיירי שלקח הפירות לעצמו צריף להבין היכי מדמינו ליאוש שלא מדעת דהוי יאוש לרבא וה"נ מהני מה דאמר פאצ"י למהני תרומה למפרע.

הא גבי אבידה אמר התם בש"ס דגם רבא לא אמר דהוי יאוש אלא בדבר שאין בו סימן דסתמו עומד להתניאש אבל בדבר שיש בו סימן מודה רבא דלא הוי יאוש אע"ג דשמענו דמיאש משום דאין סתמו עומד להתניאש: והכא גבי תרומה היכי מהני מה דשמענו אח"כ דניחא לי למהני תרומה למפרע הא נדאי אין סתמו עומד שיתרצה שיבא חבירו ויטול תרומת פירותיו ואע"ג דבלא"ה צריף לתתו לפהו מ"מ הא התורה זכתה לו בטוה"נ לתרום וליתן לכל פהו שירצה והיכי אמדינו אנו לדעתו שניחא לי שיבא אחר ויתרום ויתן למי שירצה התורם הא נדאי אין סתמו עומד לזה ודמי לדבר שיש בו סימן דלא מהני יאוש דידיה למפרע ואף אם נימא דנהי דאין סתמו עומד להתרצות שיקח התורם הפירות לעצמו מ"מ בעיקר התרומה סתמו עומד להתרצות ומהני נחוחתא דלמפרע לענון עיקר התרומה דע"י אמירת פאצ"י מתברר דעיקר התרומה ניחא לי דז"א דכינון דלא

מהני אמירתו לענין מה שיקחם לעצמו למפרע ממילא הני לי האי תורם כגזלן עד שעת אמירת פאצ"י.

דקא הוא תרם לעצמו וגזלן שתתם קודם יאוש לא מהני תרומתו דהוא תרם ליקחם לעצמו והבעלים סתמא ניחא להו שיתתום וישארו אצל הבעלים ועוד דא"כ דמהני אמירת פאצ"י לברר הדבר למפרע לענין ההרמה אע"ג דלא מהני לענין ליקחם לעצמו א"כ אמאי קתני פלל בבבביתא שתתם ליקח לעצמו כדמשמע לישנא דחושש משום גזל האי דינא דכאצ"י הני מצי להשמיענו בתורם בשביל בעה"ב ואמר פאצ"י דהני תרומה ולמה לי למיתני בתורם ליקח לעצמו פניו דעל לקחתו לעצמו לא מהני אמירת פאצ"י למפרע משום דאין סתמו עומד לזה: לכן נראה לי דמייירי בכהן שתתם ליקח התרומה לעצמו כדמשמע לשון הרמב"ם ז"ל שתתם ליקח לעצמו היינו לאונקלם בעצמו [ולא בישראל שרצה למוכרם] ובזה א"ש הא דלרבא מהני פאצ"י למפרע דקא הכרי עומד ליתתום ולתת התרומה לכהן וכהן שתתם ליקחם לעצמו ובא בעה"ב ואמר דניחא לי אמרינו דגם מעיקרא ניחא וכיון דאמרינו דניחא לי מעיקרא שיקחם לעצמו ממילא ניחא לי בהרמתו דקא א"א ליקחם אא"כ יתתום ומהני גילוי דעתא דידן למפרע דקא סתמו עומד לתת לפהו נדמי לדבר שאין בו סימן דמהני גילוי דעתא דיאוש למפרע ואי משום דמפסיד מיני' מצות ההפרשה דניחא לי למיעבד מצוה בגופו ז"א דקא השתא נמי דמסכים להרמת התורם נמי הבעה"ב קא עביד המצוה במה שאמר פאצ"י דאם לא הניא אומר פאצ"י לא הני חייילא התרומה פלל ובאמירת פאצ"י נגמר ההרמה וא"כ הוא ניהו דקא עביד המצוה דקא תרומה בלא"ה עיקר מצותו במחשבה דקא נישלת במחשבה דכתיב ונחשב לכם תרומתכם הלכך פניו שסתמו עומד לתת לכהן ועשיית המצוה נמי אין בעה"ב מפסיד דמי לדבר שאין בו סימן דמהני גילוי דעתא למפרע ואע"ג דנדאי לא ניחא ליה שיקנה פהו התורם למפרע גוף הפירות קודם ההרמה דקא נדאי ניחא לי לבעה"ב דליתעבד מצות ההפרשה בפירות שלו ובממונו ולא שיקנם הפהו קודם ההפרשה מ"מ בעיקר ההפרשה ניחא לי ואח"כ יטלם הפהו לעצמו וכיון דניחא לי בהפרשה דמי כאילו עשאו שליח להפריש לרבא דמהני גילוי דעתא דלבסוף גם למפרע אף לקבוע דין שליחות בהרמתו ולהכי מהני הרמתו אע"ג דלא קני לי קודם ההרמה אבל לאביי קשה הא אין גילוי דעתא דלבסוף מועיל למפרע וליכא דין שליחות ותרומה בעי שליחות וע"ז פריה ותסברא הא בעינן לדעתכם ואף דלרבא מהני גילוי דעתא דלבסוף למפרע מ"מ לדעתכם לא מיקרי ולגבי תרומה בעינן לדעתכם וגזה"כ הוא כמ"ש הרשב"א ז"ל דזכות דמהני בכל התורה לא מהני בתרומה ובעינן לדעתכם.

א"ו דמייירי גם לרבא דשונייה שליח כדמסיק הש"ס: הנה כ"ז למ"ד טוה"נ ממון ולא נפקא תרומה מרשות הבעלים גם אחר ההרמה הלכך לא מהני תרומת התורם אא"כ עשאו שליח בהדיא דכיון דאין לתורם קנין בגוף הפירות כמו שבארנו דאף דניחא לי שיתתום מ"מ לא ניחא לי שיקנה הפירות שעשאן תרומה קודם ההרמה דקא ניחא לי דליתעבד מצוה בהני פירות כשהן עדיין ממונו [ורק שיקחם לעצמו ניחא לי ולא שיקנם קודם ההרמה] וכיון דאין לו קנין בעצם הפירות והם של בעה"ב בעי שליחות דבעה"ב ושלחות דתרומה בעי לדעתכם ולהכי לא מהני אף לרבא דתורם שאינו שלו בלי שליחות לדעת בעה"ב לא מהני וגם נתיחא דמתברר למפרע לא מהני: אבל לדין

דקיי"ל טובת הנאה אינה ממון והתרומה אחר ההרמה יוצא מרשות בעלים דמה שיש לו בקן טוה"נ לא מהני למיקרי ממון א"כ מהני גילוי דעתא דלבסוף שיחול התרומה למפרע דהא בעיקר התרומה ובמה שלוקחם לעצמו ניחא ומהני ניחוחתא דידין גם למפרע וכמו שבארנו דגם לאבני מהני ניחוחתא דלמפרע לברר שהדבר נעשה מרצונו אלא שאינו מועיל לעשות בזה דין שליחות והכא לא בעינן קנינו לחלות התרומה מפני שע"י ההרמה יוצא מרשות בעלים ויהי' התרומה של פהו וכדאשכחן גבי גנב וגזלן שתּרמו דקתני בספא דהך ברייתא בתוספתא (פ"א דתרומות) ומיתי לה בב"ק (דף ס"ז) דלהכי תרומתן תרומה משום דאחר התרומה יהא שלו אם תחול התרומה ויקנה לה ביאוש ושה"ש אע"ג דעד שעת ההרמה לאו דגזלן נינהו וה"נ בזה חל התרומה במה שאחר התרומה יהא שלו בקנין גמור שהרי תצא מרשות בעלים דטוה"נ אינו ממון וכיון דמהני ניחוחתא דבעלים בתרומתו ובמה שלוקחם לעצמו גם למפרע רק דבעינן קנין בפירות שתּרם דלזה לא מהני ניחוחתא דלמפרע אמרינן דזה גופא קנינו מה שע"י התרומה יהא שלו דטוה"נ אינה ממון ואין אנו צריכין בזה לדין שליחות לדעת בעה"ב דאף דלענין שליחות לא מהני ניחוחתא דלמפרע מ"מ בזה שנעשה קנין ע"י ההרמה דמי לתורם את שלו כמו דאמרינן גבי גזלן שתּרם דמהני כמו תורם של עצמו הואיל וע"י התרומה יהא לו קנין בהפירות וכ"ז כשומר כלך אצ"י דמהני ניחוחתא למפרע לברר דניחא לי לבעה"ב בכל מעשה התורם אבל אם לא אמר כפאצ"י ואמרינן דלא ניחא לי אז לא מהני תרומתו ואף דאם נימא דחיילה התרומה יצא מרשות בעלים דטוה"נ אינה ממון מ"מ נהי שיקנה פירות התרומה אבל הא גם בפירות הפרי בעינן ניחוחתא דבעלים ובלאו ניחוחתא דבעלים לא חיילה התרומה כמ"ש הרשב"א ז"ל דבהכי מיירי סוגיא דגדרים וכיון דלא ניחא לי בתרומתו לא מהני מה שע"י התרומה נעשה קנין בפירות התרומה דהא לא חייל ההרמה מחמת דלא ניחא בהרמתו ובהכרי לא נעשה שום קנין ושפיר פסק הרמז"ל הך ברייתא אף בלא שניה שליח נמי מהני כפאצ"י לפי מה שפסק בהלכות אישות (פ"ה) דטוה"נ אינה ממון משום דקושית הגמ' לאבני וכן הא דפריה ולטעמיה הוא רק לאבני דסובר [בסוגיא דגיטין שבארנו למעלה] דטוה"נ ממון ולא קני להני פירות ע"י תרומתו והוצרכנו לאמר דמהני גילוי דעתא דידין למפרע כאילו עשה שליח וקשה לאבני אבל לדין א"ש בלא שוי שליח היכא דתרם ליקח לעצמו והכי דייק לשון הש"ס תרגמא רבא אליבא דאבני דשניה שליח דתירוצו הוא לפי מה דקשה על אבני דסובר טוה"נ ממון ונראה דמ"ש הרמז"ל התורם שלא ברשות או שיבד לתוך שדה חבירו וליקט תחילת דבריו דתורם שלא ברשות נמי מיירי שתּרם ליקח לעצמו כמ"ש ותיבת פדי שיקחם קאי גם אמתחילת דבריו רק דתחילת דבריו דתורם שלא ברשות מיירי שפכר היו הפירות בבית הבעלים מחוויבים בתרומה ואז"כ כתב או שליקט ותּרם שהיו מחוויברים אבל אידי ואידי מיירי בתּרם ליקח לעצמו כלשון הכפרייתא ומיושבים היטב דברי הרמב"ם לפי מה שפסק טוה"נ אינה ממון: ומעתה הרי בירנו דעת הרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל דבתרומה לא מהני זכות שיעשה שליח שלא מדעתו משום דבעינן לדעתיתכם ובלי שליחות לא מהני: והר"ן ז"ל כתב (בפ' התקבל) ע"ד הרמב"ן ז"ל שכתב בהא דאמרינן גבי גט דכל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הני שליחות והקשה ע"ז מהא דגדרים דכל הרוצה לתרום יבא ויתרום שרי במנדר הנאה אלמא דזה לא מיקרי שליחות

ותי הרמב"ן דכל הרוצה לא הוי שליחות אא"כ נותן רשות לתרום והא דמהני גבי תרומה משום דגבו תרומה בגילוי דעתא סגי כדאמרינן באלו מצואות באמר פלך אצ"י ונמצאו יפות תרומתו תרומה וע"ז פתב הר"ן להקשות עלי' דהא אוקמינא הא דכלף אצ"י דוקא בשויה שליח דאי לא שויה שליח הא כתיב אתם גם אתם מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים ויצא לחלק מזה דשאני תרומה וגט ממנו דהנאה דכלהרוצה הוי שליחות מעליא בגט ותרומה אבל גבי מוּדָר הנאה לא אסרינן אלא בצנה לו בהדיא עיי"ש.

עכ"פ חזינן דגם הר"ן ו"ל מספיק לגירסא דאתם גם אתם מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים: ועוד נ"ל ליישב דברי הרמב"ן ו"ל באופן שגם הוא אָזיל בשיטת הרשב"א והר"ן ו"ל דבתרומה בעי דווקא לדעתים וכגירסת הש"ס דילן דהא באמת יש לתמונה טובא על הרמב"ן ו"ל דמשמע מדבריו כפי פ"י הר"ן ו"ל דבתרומה לא בעינן שליחות כלל ובנותן רשות לתרום סגי אף כשאין פאן לשון שליחות כלל ומי איכא למימר דבתרומה לא בעינן שליחות הא עיקר שליחות בעינן למילף בקידושין (דף מ"א) מתרומה וכן אמרינן בב"מ (דף ע"א) דעיקר שליחות מתרומה ילפינן עכ"ל ברור בכוננתו ו"ל דבאמת גם היכא דהשליח נעשה שלא מדעת המשלח נמי מיקרי שליחות דהרי גבי גט דכתיב ושלח ושלחה ותנן בגיטין (דף י"א) האומר תן גט זה לאשתי ושיחרור זה לעבדי דהיכא דזכות הוא לעבד אם רצה לחזור לא יחזור ומתגרש מיד בקבלתו וכתב הר"ן שם דמכאן משמע דאדם יכול ליעשות שליח אף שלא בידיעת וצנואת משלח: ובקידושין (דף מ"ה) אמרינן ודילמא ארצויי ארצי קמיה ופרש"י ו"ל שגילה דעתו לאביו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאיליו וזכין לאדם שלא בפניו וכן פ"י הרא"ש שם הרי שאף שלא אמר להאב כפי' שיקדשנה נמי נעשה לו שליח: אלא דגבי פתיבת ונתינת הגט מיד הבעל בעינן שיצנה הבעל לכתוב כדאמרינן בגיטין (דף ע"א) עד שיאמר לסופר שיכתוב ולעדים ויחתמו ולא מהני מאי דניחא לי' רק בעינן שיצנוה לעשות הדבר ולדעת כמה רבנותא אין הטעם משום שליחות כלל דלא בעינן שליחות בכתיבה כמ"ש התוס' והר"ן בגיטין (דף כ"ב) ומהאי טעמא מכשרינן פתיבת חשו"ק והא דמנוזר בש"ס בכמה דוכתי בזה שליחות לאו משום לתא דשליחות הוא אלא משום לשמה דלא מיקרי לשמה אלא א"כ נכתב בצנואת הבעל וגם הרמב"ן והר"ן הם עומדים בדיעה זו עכ"פ חזינן דיהיה מאיזה טעם שיהי' או מטעם שליחות או מטעם לשמה בעינן שיאמר בצנואתו לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא סגי במה שגילה דעתו דניחא ליה: ולזה פתב הרמב"ן ו"ל בהא דכל הרוצה לא הוי שליחות ממנו דהנאה וגט ובתרומה מהני כל הרוצה לתרום יבא ויתרום משום דכל הרוצה לא הוי שליחות ואין כוונתו דלא הוי כלל שליחות אלא דלא הוי שליחות של צווי ואין ה"ל דהשומע ורוצה לעשות שליחותו נעשה שלוחו במה שעושה הדבר אלא דלשון צווי לא הוי הלכך בגט דבעינן שיאמר דווקא לסופר והסופר לא מצי למשנוי עצמו שליח לא מהני כל הרוצה אבל בתרומה דלא בעינן צווי ואפילו לפי מה דמסקינן דבעי מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים היינו דבעי שידע הבעה"ב מזה אבל צווי ממש לא בעינן וכשאמר כל הרוצה הרי איכא ידיעה ומייתי ראיה לזה דלא בעינן צווי מסוגיא דא"מ דמהני כאצ"י אלמא דלא בעינן בתרומה צווי של שליחות דאטו הש"ס דהוי מפרש בתחילה

בְּרִיּוֹתָא דְכָאָצִי בְּלֹא שׁוּנְיָה שְׁלִיחַ לֹא יָדַע דְּבִתְרוּמָה בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת וְכִי לֹא יָדַע מְדַרְשָׁא דְּאַתָּם גַּם אַתָּם אִוּוּ דְיָדַע דְּבְעֵינָן שְׁלִיחוֹת אֲלֵא שֶׁאֲצִי שְׁיִצְוָה לְתַרְוּם רַק שְׁיִגְלָה דַּעְתּוֹ דְּנִיחָא לִיה וְאִז נַעֲשֶׂה הַתּוֹרָם שְׁלוּחוֹ מַעְצָמוּ בְּלִי צִוּוּי דְזָה נְמִי מְיָקְרִי שְׁלִיחוֹת כְּמוֹ בְּקַבְלַת גִּט שְׁיִחְרוּר וְלִהְיֵי כִינּוּן דְּהוּי סוֹבֵר דְּגִילּוּי דַּעְתָּא דְּאַתָּם כִּי נְמִי מְהֵנִי וְנְדָמִי כְּמוֹ שְׁיִגְלָה דַּעְתּוֹ מִתְחִילָה לִהְיֵי כִינּוּן כְּלָה אֲצִי.

וְהַשִּׁס דְּדָחִי וְתִסְבְּרָא מַה אַתָּם לְדַעְתִּיכֶם אַף שְׁלוּחְכֶם לְדַעְתִּיכֶם אֵין כְּוֹנֵת הַשִּׁס דְּמִחְסָר צִוּוּי אֲלֵא דְבְעֵינָן שְׁיִדַּע הַמְשַׁלַּח שְׁהַשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ שְׁיִהֵא לְדַעְתּוֹ דְּוּמְיָא דְּאַתָּם אֲבָל צִוּוּי מְמַשׁ נְדָאִי דְלֹא בְּעֵינָן כְּמוֹ שְׁהֵי סְבוּר מְעִיקְרָא וְכֵלֵא צִוּוּי נְמִי נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ דְּמִקְרָא מַה אַתָּם לֹא מוֹכַח דְּבְעִי צִוּוּי רַק דְּבְעִי לְדַעְתּוֹ וְלִהְיֵי כִינּוּן כֵּל הַרוּצָה לְתַרְוּם דְלֹא גִרַע מְגִילּוּי דַּעְתָּא מְעִיקְרָא דְנִיחָא לִיה דְּמֵהֵנִי לְרַבָּא וְלְדַעְתִּיכֶם נְמִי הוּי דְּהָא אָמַר כֵּל הַרוּצָה וְנַעֲשֶׂה מַעְצָמוֹ שְׁלוּחוֹ אֲבָל גְּבִי גִט דְּבְעֵינָן צִוּוּי לְסוֹפֵר וְלַעֲדִים לֹא מְהֵנִי גַם כֵּל הַרוּצָה יְכַתּוּב דְּלִשׁוֹן זָה לֹא הוּי צִוּוּי וְכֵל זָה בְּרוּר וְנִכּוֹן בְּכֹוֹנֵת הַרְמַבִּין ז"ל: וְלִפ"ז גַּם הַרְמַבִּין מוֹדָה לְסִבְרַת הַר"ן דְּבִתְרוּמָה אֲמַרִּינָן מַה אַתָּם לְדַעְתִּיכֶם אַף שְׁלוּחְכֶם לְדַעְתִּיכֶם וְכִגְיָרְסַת הַשִּׁס דִּילָן רַק שְׁהֵבִיא מַהִס"ד דְּש"ס דְלֹא בְּעֵינָן צִוּוּי דְּהָא חֲזִינָן מְעִיקְרָא דְּהוּי סוֹבֵר דְּמֵהֵנִי בְּתַרְוּמָה בְּנִיחָוּתָא דְּלִבְסוֹף וְאֵע"ג דְלֹא הוּי שׁוּם צִוּוּי מִהַבְּעֵלִים וְנֵהִי דְּמַסִּיק דְּבְעֵינָן לְדַעְתִּיכֶם הֵינּוּ שְׁיִדְעוּ הַבְּעֵלִים בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה שְׁזָה נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ אֲבָל צִוּוּי לֹא בְּעֵינָן: סִימָן קַט וְהַתְּה"ד כְּתִב (בְּסִימָן קפ"ח) דְּמִשְׁרַתְתָּ הַבֵּית מִןתְּרַת לְהַפְרִישׁ בְּלִי רְשׁוּת בְּעֵלַת הַבֵּית אִם רוּאָה שְׁהַעֲיָסָה מִתְקַלְקֵלָת וְטַעְמוֹ הוּא כִינּוּן דְּמִתְקַלְקֵלָת הַעֲיָסָה זְכוּת הוּא לָהּ וְנִזְכִּין לְאֲדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו וְקו"ל זְכִיָּה מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת אֲתַרְבִּי וְלַעֲנֵן תְּרוּמָה רַבִּינָן שְׁלִיחוֹת מֵאַתָּם גַּם אַתָּם וְה"נ הַמְשַׁרְתָּת נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹת אִפִּי שְׁלֹא מִדַּעְתָּה כִּינּוּן דְּרַגִּילוּת לְפַעְמִים שֶׁהַבְּעָה"ב נוֹתֵן רְשׁוּת לְמִשְׁרַתְתָּ לְהַפְרִישׁ חֵלָה וְאֵע"ג דְּבפ"ק דְּחֻלִּין אֲמַרִּינָן דְּהָאוּמֵר לְשְׁלוּחוֹ צִי וְתַרְוּם וְשַׁמַּע אֵינְשׁ אֲחִרְיָנָא וְתַרְוּם אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְהוּי תוֹרָם שֶׁל"מ אֲלֵמָא אֵע"ג דְּיָדַע הָאִי בְּעֵינָן דְּתַרְוּם דְּנִיחָא לִי לְבַעַה"ב לְתַרְוּם שְׁהֵרִי צִוּוּי לְשְׁלוּחוֹ לְתַרְוּם מ"מ הוּאִיל דְּלִדִּידִי לֹא עֵבִיד שְׁלִיחַ לֹא מְהֵנִי י"ל דְּדוֹקָא הָתָם לֹא מְהֵנִי מִשׁוּם דְּאֵיכָא לְמִימַר דְּמִקְפִּיד שְׁזָה דוֹקָא יְתַרְוּם שְׁיִדַּע דְּרַכּוֹ וּמִיָּדָתוֹ אִם יָפָה אוֹ בֵּינוּנִי אֲבָל בְּהַפְרָשַׁת חֵלָה בְּזוּה"ז דְּהַפְּלִ שְׁוִוִין לִיטוּל כְּוִיָּת וְלִשְׁוֹרְפָה אֵין לוֹמַר כֵּלֵל שְׁיִשׁ קְפִידָא מִי יְפָרִישׁ וְיִתְרוּם וְתוֹ דְּאֵיכָא לְמִימַר מִטַּעַם שְׁיִשׁ לְחוּשׁ לְקַלְקוּל הַעֲיָסָה לִיכָא קְפִידָא כֵּלֵל וְכֵן לַעֲנֵן גִּט הֵיכָא דְּיָדַעֲנָן דְּזְכוּת הוּא לָהּ וְנִיחָא לָהּ בְּגִירוּשִׁין לֹא הוּי קְפִידָא מִי יְקַבֵּל הַגִּט בְּמִקוּמָה וְאִי ק"ל הָא דְּתַנְיָא בְּב"מ הֵרִי שְׁמַצָּאוֹ וְא"ל כְּלָה אֲצִי דְּבְלֹא שׁוּנְיָה שְׁלִיחַ לֹא מְהֵנִי מִשׁוּם דְּבְעִי שְׁלוּחְכֶם לְדַעְתִּיכֶם דְּל"ד כֵּלֵל דְּהָתָם בְּשַׁעַת שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לֹא יָדַעֲנָן כֵּלֵל דְּנִיחָא לִי וְכֵעֵינָן לוֹמַר דְּלִמְכַרְע הוּי שְׁלִיחַ לִהְיֵי לֹא מְהֵנִי.

מִשׁוּם דְּבְעֵינָן לְמִידַע בְּשַׁעַת שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ דְּזְכוּת הוּא וְנִיחָא לִיה וְכַה"ג הוּי דְּוּמְיָא דְּאַתָּם דְּאַנָן סְהֵדִי אִי הוּי הֵכָא הוּיָא נִיחָא לָהּ אֲבָל הֵכָא דְּבְשַׁעַת שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לֹא יָדַע לֹא הוּי דְּוּמְיָא דְּאַתָּם עַכ"ל תַּה"ד וְהֵבִיא וְהַרְמַ"א בִּיּוֹר"ד (סִימָן שכ"ח) בְּקִיצוֹר וְלִפְמַש"כ בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א מוֹכַח דְלֹא סְבַר לִי לְמַש"כ הַתְּה"ד דְּהָא הַרְשֵׁב"א מְקַשָּׁה גְּבִי תוֹרָם מְשַׁלוֹ עַל שְׁל חֲבִירוֹ דְּבְעִי לְמִימַר דְּמֵהֵנִי בְּלֹא דַּעְתּוֹ מִשׁוּם דְּזְכוּת הוּא לוֹ הָא גְּזַה"כ הוּא דְּבְעֵינָן לְדַעְתִּיכֶם וּמֵאִי מְהֵנִי זְכוּת וְהוּצָרָה לְתַרְוּם דְּלַעְתִּיכֶם לֹא בְּעֵינָן בְּפָרִי רַק בְּעַצְמָם הַתְּרוּמָה

הרי דבתרומה דבעינן לדעתיקם לא מהני אף שידעינן בשעה שתורם דזכות הוא לו אין זה לדעתיקם ולא מהני זכות אלא בכרי דלא בעינן שליחות ממש אבל לא בתרומה ואף שהכ"מ (בה' תרומות) כתב דהר"מ לא גרס הך ותסברא דהא לא מייתי פלל אוקימתא דשוןני' שליח הא פבר יישבנו שיטת הר"מ על נכון באופן שגם הוא היה גורס ותסברא: ומש"כ התה"ד דכיון דידעינן דניחא לה שתפריש המשרתת נקרא לדעתיקם ולא מקרי שלא לדעתיקם אלא אם בשעה שתורם לא ידעינן אי ניחא ליה אבל אם בשעה שתורם ידעינן מקרי שפיר לדעתיקם זהו תימא דהא פבר פתבנו בשם הש"מ שכתב בשם הרמב"ן ז"ל להקשות דמדמקשי הש"ס לאבניי מפלל דלרבא ניחא ליה מה דהנה תרומה והלא רבא לא קאמר דמהני למפרע אלא בדבר שעומד להתרצות אבל בדבר שאינו עומד להתרצות לא מהני כמו דלא מהני יאוש למפרע בדבר שיש בו סימן ות' דגם בתרומה כיון שעומד לתרון מסתמא יתרצה.

ומטעם זה פ"י הש"ס בפרייתא דדוקא אם נתברר שחושש משום גזל לא הוי תרומה אבל בסתמא הוי תרומה משום דמסתמא ניחא ליה עיי"ש בדבריו דדייק לה מלשון הפרייתא הרי חזינו דגם בתורם שלא מדעת אמרינן דנדאי ניחא ליה ואפ"ה פריה ותסברא מה אתם לדעתיקם אף שלוחתכם לדעתיקם אלמא דבתרומה בעינן דעת בעלים ממש ולא מהני הא דידעינן דניחא ליה ואין לומר דהתם נהי דאמדינן דעתיה דניחא ליה מ"מ ליכא טיבותא לבעלים במה שמפריש בלא דעתו משא"כ בנידון דתה"ד דאיכא נמי טיבותא לבעלים מפני שהעיסה מתקלקלת בנחותא כהאי שפיר מקרי לדעתיקם.

דזה דחוק דכיון דניחותא לא מקרי לדעתיקם מה יוסף תת פח במה שטובה היא לבעלים דמ"מ לא מקרי לדעתיקם ומגופא דסוגיא דגדרים (נ"ד ל"ו) מוכח הכי דהנצריך לאוקמי דתורם תרומותיו לדעתו דבעל הפרי ומשל בעל הפרי ובאומר כל הרוצה לתרון ולא משני בשלא לדעתו ממש רק בגוונא דהוי זכות לבעל הפרי א"ו דמשל בעל הפרי לא מהני מה שתורם אחר אם לא מדעת בעל הפרי ממש משום דבעי שליחות גמור ומדעתו דווקא: ומש"כ התה"ד להביא ראי' מגט אשה ומשיחרור דבעינן שליחות ממש ואפ"ה אמרינן היכא דהוי זכות נעשה שליח שלא מדעתו וה"נ בתרומה נימא הכי ע"ז פבר הבליע הרשב"א ז"ל בנעימת לשונו דגזירת הפתוב הוא גבי תרומה מה אתם לדעתיקם אף שלוחתכם לדעתיקם: אלא שלכאורה קשה מהא דאמרינן בקידושין (נ"ד מ"א) אתם גם אתם ל"ל גלמוד מקדשים ודחוק שם בזה.

ולפי שיטת הרשב"א ז"ל הא מצי לשנויי דאיצטריך לדרשא דאתם גם אתם לדעתיקם דוקא שדין זה הוא רק בתרומה לחוד וקמ"ל דאין אדם יכול ליצעות שלוחו של בעל הפרי שלא מדעתו ואף לדין דקיי"ל דגם בכה"ת דניחותא מעיקרא לא מהני מ"מ במידי דהוי זכות הא מודה אבניי דמהני מאי דאמדינן דעת' דניחא ליה דמהאי טעמא מהני זכות השליח בגט שחרור וגט אשה במקום דהוי זכות ואיצטריך לאשמעינן דבתרומה לא מהני ותו ק"ל דהא הרשב"א בחידושי לנדרים בבעיא דהני פהני שלוחי דידן או שלוחי דרתמנא נינהו ופשיט דשלוחי דרתמנא נינהו מקריב עליו קני זבין ויולדות ואי שלוחי דידן נינהו הא קא מהני ליה ומשני שאני מחוסרי פפרה דאר"י הפל צריכין דעת בעלים חוץ מחוסרי פפרה ופ"י הרשב"א ז"ל דפשיטת הש"ס דא"א שלוחי דידן נינהו

ונדאי דצריה דעת בעלים וכדאמר בעלמא מה אדם לדעתים אף שלוחכם לדעתים וא"כ אסור במודר הנאה לעשות שליחות מדעתו יעיי"ש בדבריו שם הרי דהאי פללא דלדעתים לאו בתרומה לחוד הוא אלא בכל התורה במידי דבעי שליחות בעינן דעת משלחו וא"כ קשה מ"ש גבי גט דנעשה שליח בדבר שהוא זכות בלי דעת משלחו: ונ"ל דבאמת הא דקאמר מה אדם לדעתים לאו מקרא קא דריש ליה אלא מסברא בעלמא דפשיטא ליה להש"ס דדבר שאם הבעלים עושין אותו שלא מדעת מהני יכול גם אחר להעשות שליח עבורם שלא מדעתם כמו בגט שחרור דאם זרק גט להעבד והעבד לא ידע מזה נמי משתחרר וכן בגט אשה מהני כדאמרינן בגיטין (דף נ"ה) בכנסי שט"ח זה עיי"ש ובדף ע"ח בתוס' וברמב"ן להכי היכא דזכות הוא לו יכול גם אחר להעשות שליח עבורו שלא מדעתו ומהני פיון דינעונו דנדאי ניחא ליה אבל בדבר שאם עשאו בעצמו שלא מדעת לא מהני כמו תרומה דכתיב ונחשב לכם תרומתכם אין השליח יכול לעשות עצמו שליח שלא מדעתו ואפ"י ניהו דאם לא מהני ואפ"י אם ידענו השתא דנדאי ניחא ליה נמי לא מהני ובעינן שהבעלים יעשו אותו שליח (וכן גבי ממונא דקי"ל זכין לאדם שלא בפניו ודעת פמה רבנוטא דהוא מטעם שליחות הוא נמי מטעם דאדם יכול ליקנות ממונא שלא מדעת דקנימא לן חצירו וידו קונה לו שלא מדעתו) ודבר זה פשיט ליה להש"ס מסברא דבמידי דבעלים צריכין לעשותו בדעת ובכונה אם נעשה ע"י שליח צריה שיידעו הבעלים ושפיר כתב הרשב"א ז"ל גבי קרבן דאם בעינן שליחות והכחן שלוחא דידן הוא בעי לדעתכם דווקא דהקרבת הקרבן בעי כונה ואין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו במידי דבעי כונה ודעת וכה"ג פתבו התוס' בשם הירושלמי בחולין (דף י"ג) לענין מחשבתו ניקרת מתוך מעשיו דבתרומה שפתוב בו מחשבה אין מעשה מוכיח על מחשבתו ובכל דוכתי מעשה מוכיח על מחשבתו וה"נ לענין שליחות פיון דבתרומה עיקרו במחשבה אינו נעשה שליח שלא מדעתו וכן בקדשים וכן נ"ל מלשון רש"י ביבמות (דף קי"ג) שפתב תורם שאינו שלו ולא צוהו בעה"ב דשליחות נפקא לן מאתם גם אתם הלכך מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים ע"כ מלשון זה משמע ונדאי דמסברא בעלמא ידענו דבעינן דומיא דאתם ולא שיש קרא מיותר ע"ז ופשיטא ליה להש"ס דלא מהני בתרומה הא דזכות הוא לו דכיון דלא ידע הבעה"ב לא מהני ובתורם משלו על ש"ח דמהני זכות ע"כ הוא משום דלא בעינן שליחות בתיקון הכרי להכי מהני זכות: ונראיתי להתוס' בקידושין (דף נ"ו) שהקשו בהא דאמרינן לקח בהמה טמאה ועבדים במעות מ"ש יאכל כנגדן הא קי"ל כר' יוחנן דגזל ולא נתניאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש.

ומה"ט אמרינן גבי צנועין דלא מצי מחללי מע"ש שביד הגזלנים ותי' דהתם אין הצנועין יכולים לחלל משום דהגזלנים עצמן לא מצי מחללי משום דלאו דידהו הוא אבל גבי יאכל כנגדן דלאו בתורת גזל אתי לידיה דמוכר יכול לחלל להכי גם הלוקח יכול לחלל בתורת שליחות פיון דאינהו מצי עבדי שלוחייהו נמי מצי עבדי כמו תורם משלו עש"ח עיי"ש בדבריהם: הנה מבואר מדבריהם דתורם משלו עש"ח הוא מטעם שליחות הבעלים ולהכי בעינן שהבעלים בעצמן יהא בידם לחלל וגבי צנועין דהגזלנים לא מצי לחלל גם בעה"ב ל"מ לחלל גם מוכח מדבריהם דשייך שליחות בזה אף שלא מדעת המשלחו וכדברי התה"ד דכל היכא דניחא ליה מקרי לדעתים ובזה חולקין על הרשב"א

ז"ל בשנים שהיו ז"ל סובר דכל היכא דבעינן שליחות בדבר הדומה לתרומה כמו חילול מעשר בעינן דעת בעלים ממש ולפ"ז הא דאמרין בלקח בהמה טמאה ובעבדים יאכל פנגדן ומחלל הלוקח שלא מדעת המוכר ע"כ לאו מטעם שליחות הוא רק מטעם דפדיון מעשר דומה לתורם משלו עש"ח דכמו דהתם מפקיע קדושת הכרי במה שתורם מפירותיו פן גבי חילול מפקיע קדושת המעשר במעותיו ובתורם משלו עש"ח לא בעי כלל שליחות אלא ניהותא בעלמא וכיון דניחא לבעלים מצי לתרון ולחלל בלא שום שליחות לפי דעת הרשב"א ז"ל: ונראה שהתוס' בב"ק (דף ס"ח) סותרין לדבריהן בקידושין הנ"ל ואולי בשיטת הרשב"א ז"ל דתורם משלו עש"ח לא מטעם שליחות הוא שפכתבו שם בד"ה הוא דאמר פצנועין.

והקשו שם אהא דאמרין דצנועין לא סברי להא דר"י דאינהו אמרי כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות ור"י סובר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אינן יכולים להקדיש כו' וע"ז פתבו ז"ל מיהו דבר תימא הוא דהיכי מדמה הקדש לחילול דלמה לא יוכל לחלל נטע רבעי ומע"ש עש"ח שלא מדעתו כיון דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו והא דמיבעיא לן באין בין המנדר (דף ל"ו) התורם משלו עש"ח צריך דעת בעלים או לא היינו טעמא פדקאמר התם דדלמא ניהא ליה למיעבד מצנה בממוני' אבל הכא וכי אין טוב להם למלקטים שיחללו אותם הבעלים ממה שיאכלו בלא חילול עכ"ל ולא חשו למה שפכתבו בקידושין דכיון דהמלקטים עצמן לא מצי מחללי הבעלים נמי לא מצי לחללו דמלתא דאיהו לא מצי עביד ולוחו נמי לא מצי עבד ומוכח מזה דסברי דלא בעינן שליחות כלל בתורם משלו עש"ח אלא בניחותא בעלמא סגי כיון דזכות הוא לו ולהכי שפיר הקשו דהא דצנועין שפיר מצי סברי כר"י כיון דאפילו היו הפירות של המלקטים לגמרי נמי הוה מצי בעה"ב לחלל מטעם תורם משלו עש"ח כש"כ השתא שהפירות הן בגזל אצל המלקטים: ונראה ליישב קושיתם לפי שיטה זו שהיא שיטת הרשב"א ז"ל ונ"ל לפי מש"כ התוס' בתמורה (דף כ"ז) בהא דאמרין הקדש שנה מנה שחללו על ש"פ מחולל הוא דווקא בעלים שחיללו אבל אחר שחילל בעינן דווקא בשווי' דהא תנן הקדשות ומע"ש שאין דמיו ידועין בשלשה אלמא דבעי דוקא פדיון בשווי' ולפ"ז לא קשה קושית התוס' כיון דצנועין לא ידעו כמה לקטו אם איתא דחללו בתורת אחר המחלל הא בעינן דווקא בשווי' ובעי שלשה לשום כמה לקטו ולחלל על שיעור הקיטה ולא משמע לי' לר' יוחנן שהצנועין אמרו פן אחר שומת שלשה אלא סתמא אמרו בעצמן כל הנלקט יהא מחולל א"ו דחיללו בתורת בעלים ובעלים לא בעי שווי' ומזה למד ר' יוחנן דצנועין ור"ד אמרו דבר אחר דאף דלאו ברשותיהו נמי מיקרי בעלים אבל גבי לקח בהמה טמאה ובעבדים דיזע כמה נתן עבורם ודמיו ידועים שפיר אמר יאכל פנגדן ומחלל כמו אחר דהא מחלל בשווי' [ולאו משום שליחות דמוכר קא עביד דמצי לחלל של חבירו בלי שום שליחות כמו לתרון עש"ח דא"צ שליחות לזה]: ולפ"ז יש ראיה לשיטת הרשב"א ז"ל דמידי דבעי דעת בעלים לא מהני שליחות שלא מדעת דאי נימא דמהני שליחות שלא מדעת א"כ קשה מנ"ל לר' יוחנן דצנועין סברי דאדם יכול לחלל דבר שאינו ברשותו דילמא מחלו לגבי המלקטים וכמש"כ בב"ק (דף ק"ט) דלהגזלן גופא ודאי דיכול הגזל לתת במתנה וחיללו בתורת שליחות מהמלקטים דהוי נמי דין בעלים דשלוחו כמותו ויכולין נמי לחלל אף שלא בשווי' א"ו דא"א לעשות שליח

שלא מדעת בעלים גבי חילול משום דחילול מע"ש בעי דעת ואי מחלי לגבי מלקטים ודאי דלא מצי לחלל בשליחותיהו דמה אתם לדעתים ונפיר מוכח דסובר אדם יכול לחלל דבר שאינו ברשותו דכיון דע"כ החילול היה בתורת בעלים והיינו שהצנועין חשובין בעלים ולהכי לא בעי פדיונו בשונו' א"כ ש"מ דסובר כר' דוסא דגזילה מקרי ברשות בעלים ואין לומר דאתיא כר"מ דאמר מע"ש ממון גבוה הוא ולא מצי יהיב במתנה פדאמרינו בקידושין (דף נ"ד) דהא שם בסוג' דב"ק משמע דרבא בעי לאוקמי כר' מאיר אבל ר' יוחנן לא מוקי לה כר"מ עיי"ש: אבל לשיטת התוס' והתה"ד שפיתבו דשייף שליחות אף שלא מדעת בעלים א"כ ודאי דקשה מנ"ל להוכיח דסברי כר' דוסא דאדם מקדיש דבר שאינו ברשותו דלמא יהיב במתנה להמלקטים וחללו אח"כ בשליחותו משום דנדאי גיחא להו: וה"נ משמע פשטא דלישנא דש"ס דנדריים בבבאי דהני פהגי שלוחי דין או שלוחי דרממנא ופשיט ממשנה דמקריב עליו ומשגי דמייירי במקוסר פפריה דא"צ דעת בעלים דאר"י הכל צריכים דעת בעלים חוץ מקוסרי כפריה שיהי אדם מביאן על בנו ובתו הקטנים ולעולם בכל הקרבנות הוי שלוחי דין רק במקוסרי כפריה שרי פיון דלא בעינו בי דעת בעלים לא עביד שליחותי' ושרי ומשמע דמוכיח דגבי מקוסרי כפריה לאו שלוחי דין גינהו מדא"צ דעת בעלים וכ"כ שם הרשב"א בקידושיו וז"ל דאי הוי אמרינו דא"צ דעת בעלים ודאי שמעינו דשלוחי דרממנא גינהו דאי שלוחי דין ודאי צריכין דעת בעלים וכדאמרינו בעלמא מה אתם לדעתים עיי"ש: מיהו לכאורה אין זה מוכרח דהא אפשר לפרש דהש"ס מוכיח דשלוחי דרממנא גינהו במקוסרי כפריה מדמביא קרבן על בנו קטן דהא קיי"ל אין שליחות לקטן ואיך נעשה שלוחו א"ו שלוחי דרממנא גינהו וקשה באמת על רש"י ור"ן שלא פירשו כן מיהו אפשר לומר דנהי דאין שליחות לקטן מ"מ פיון שהתוס' כתבו בקידושין דהא דאיבעי לן אי שלוחי דין היינו אי שלוחי דין נמי הוה אבל שלוחי דרממנא ודאי הוה דאי לא"ה מי איכא מידי דאיהו לא מצי עבד ושלוחי דרממנא משום דשלוחי דרממנא ודאי הוי אז מצי משווי שלוחי אף דאיהו לא מצי עביד א"כ ה"ה לענין שליחות קטן אף דאין שליחות לקטן מ"מ פיון דעביד בשליחותא דרממנא מצי עביד נמי בשליחות הקטן וכה"ג מציינו בפ"ק דב"מ (דף ח') לענין שלוחי דרממנא דשומפיו שגנבו חייבין ולא אמרינו אין שלד"ע פיון דעביד גם לדעת' דנפשיה ומסוגיא זו דנדריים נמי משמע הכי דפריה לקמן אלא מעתה יביא פסח על חבירו שכן מביא פסח על בנו הקטנים ומשני ש"ה לב"א לאו דאורייתא וקשה איך הנה למ"ד ש"ה לב"א דאורייתא ומביא על בנו קטן הא בפסח ונדאי בעינו שליחות גמור דהא ילפינו בקידושין מןשחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכי כל הקהל שוחטין כו' אלא מפאן ששלוחו ש"א פמותו בפסח א"כ איך אפשר לשחוט בשביל קטן אי ש"ה לב"א דאורייתא הא אין שליחות לקטן א"ו דכיון דעביד גם בשביל עצמו מצי עביד גם בשביל קטן וכמו דאמרינו לענין שלוחי דרממנא ע"כ פיון שהוכחנו דמהא דשליחות לקטן אין ראיה דלאו שלוחי דין גינהו ע"כ דמיימי הש"ס דלאו שלוחי דין משום דאי שלוחי דין א"כ הא בעינו לדעתים וכדברי הרשב"א ז"ל.

מיהו המעיין ברש"י ז"ל בסוגיא יראה דמפרש כפשוטו דכיון דא"צ דעת בעלים א"כ אף אי שלוחי דין גינהו מ"מ לא אסור דאין אסור בעשיית שליחותו במודר הנאה אלא כשיודע ומצוה לו אבל כשאין המדיר יודע מצוה אף דהמנדר עושה בתורת שליחות גמור

נְמִי לֹא אֵיכָפֶת לָן כִּהְיָ דָאֵמֵר כֹּל הַרוּצָה לְתַרְוּם יְבֵא וְיִתְרוּם דְלַעֲנִין תְּרוּמָה הָוֵי שְׁלִיחוֹת
וְאִפְ"ה בְּמִוֹדֵר הִנָּאָה שְׂרִי ש"מ דְּלֹא אָסֵר בְּעֵשְׂוֹת שְׁלִיחוֹת בְּמִוֹדֵר הִנָּאָה אֵלָּא פְּשׁוּשָׁה
מִדַּעְתּוֹ אֲבָל בְּלֹא דַעְתּוֹ אִף בְּמִיּוֹדֵי דְבַעֲעִין שְׁלִיחוֹת גְּמוּר לֹא אֵיכָפֶת לָן וְשִׁפִּיר דְּחֵי
דְּבַמְחֻסְרֵי כְּפָרָה מִיְיָרֵי דְלֹא בְּעֵי דַעַת בְּעֵלִים יָכוֹל הוּא לְהַקְרִיב עֲבוּרוֹ אִף דְּהוּי שְׁלוּחֵי
דִּינָן וְהָכִי עֲדִיף טְפֵי לְפָרֵשׁ דִּלְפ"ז גַּם בְּמִחְסְרֵי כְּפָרָה הָוֵי שְׁלוּחֵי דִּינָן כְּמוֹ בְּכָל הַקְּרָבָנוֹת
וְאִפְ"ה שְׂרִי בְּמִוֹדֵר הִנָּאָה הוּאִיל וְאִ"צ דַּעַת בְּעֵלִים וְאִ"צ לְחַלֵּק בֵּין מְחֻסְרֵי כְּפָרָה לְשִׁאֲרֵי
קְרָבָנוֹת לַעֲנִין שְׁלוּחֵי דִּינָן אוֹ שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא כְּדַמְשָׁמַע בְּלִשׁוֹן הַרְשָׁב"א וְ"ל דְּאִף דְּבָכָל
הַקְּרָבָנוֹת הָוֵי שְׁלוּחֵי דִּינָן אֲבָל בְּמִחְסְרֵי כְּפָרָה הָוֵי שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא וְזֶה דוֹסָק גַּם אִין
לְהוֹכִיחַ אֵיפְכָא דְכִינּוּן דֹּא"צ דַּעַת בְּעֵלִים א"כ אִיף יָכוֹל לְהַקְרִיב עָלָיו הַפְּהֵן בְּלֹא דַעַת
בְּעֵלִים דְּהָא הָוֵי שְׁלוּחֵי דִּינָן וּבַעֲעִין מָה אַתֶּם לְדַעַתִּיכֶם כּו' א"ו דְּלֹא אֲמַרִּין מָה אַתֶּם
לְדַעַתִּיכֶם וְאִף שְׁהַמְקָרִיב מְבִיא בְּעַצְמוֹ בְּעֵינָן לְדַעַתּוֹ דְּהָא אִם יְבִיא בְּעַצְמוֹ וְדֹאֵי דְצָרִיף
דַּעַת דְּמִתְעַסֵּק בְּקַדְשִׁים פְּסוּל כְּדֹאֲמַרִּין (בכ"ק דְּחֻלִּין וּבכ"ק דְּנִזְבָּחִים) מִשׁוּם חֻלִּין
פְּסוּל דְּהֵינּוּ שְׁהוּא צָרִיף לִידַע שְׁזָהוּ קְרָבָן מ"מ חֲבִירוֹ שְׁמַקְרִיב עָלָיו יָכוֹל לְהַעֲשׂוֹת
שְׁלוּחוֹ בְּלֹא דַעַתּוֹ דְּלֹא דְרָשִׁין מָה אַתֶּם לְדַעַתִּיכֶם כּו' ז"ל דְּכָבֵר כְּתָבָנוּ דְכִינּוּן דְּשְׁלוּחֵי
רַחֲמָנָא נְמִי הָוֵי לְהָכִי הָוֵי שְׁלוּחֵי דִּינָן נְמִי אִף בְּלֹא דַעַתּוֹ וְכְמוֹ דְּאֲמַרִּין לַעֲנִין שְׁלִיחַ לְד"ע
וְכַמְש"כ לַעֲנִין שְׁלִיחוֹת לְקָטָן: [וּבְזֶה הִזְיָה נ"ל לֹמֵר בְּהָא דְקָשָׁה לִי בְּמָה דְּאֲמַרִּין
בְּכַתְּוֹבוֹת (דף י"א) גַּר קָטָן הָיָה מְטַבֵּילִין אוֹתוֹ ע"ד ב"ד מִשׁוּם דְּזָכוֹת הוּא לֹא וְזָכוֹן לְאָדָם
שְׁלֹא בְּפָנָיו עֵי"ש בְּתוֹס' שְׁכַתְּבוּ שֵׁם בְּסוּף דְּכַרְיָהּ דְּהוּי גַּר מִן הַתּוֹרָה מִשׁוּם דְּהוּי זָכוֹת
גְּמוּר וְע"ז דְּחָקוּ עֲצָמָן דְּהָא אִין שְׁלִיחוֹת לְקָטָן וְתִירְצוּ מִשׁוּם דְּאִתִּי לְכָלֵל שְׁלִיחוֹת עֵי"ש
וּלְפִי גִירְסַת כֹּל הַסְּפָרִים דְּבַעֲעִין מָה אַתֶּם לְדַעַתִּיכֶם אִף שְׁלוּחִיכֶם כּו' וְכַמְש"כ דְּבַמִּיּוֹדֵי
דָּאִם עָשָׂה בְּעַצְמוֹ צָרִיף דַּעַת אִין הַשְּׁלִיחַ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלֹא מִדַּעַתּוֹ א"כ פִּינּוּן דְּגִירוֹת וְדֹאֵי
דְּבַעֲעִי דַּעַת דְּהָא בְּעֵי קַבְּלַת מִצּוֹת א"כ אִיף אֲפָשֵׁר לְהַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ עֲבוּרוֹ אֲבָל לְפִי הַנְּ"ל
א"ש דְּהַב"ד הָוֵי שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא לְגִייר הַקָּטָן הַבָּא לְהַתְּגַיֵּיר וְכִינּוּן דְּעַבְדֵי לְנַפְשֵׁיהוּ הָוֵי
נְמִי שְׁלוּחֵי הַקָּטָן אִף שְׁהוּא קָטָן וְאִף דְּלֹא הָוֵי מִדַּעַתּוֹ: וְכַמְש"כ דְּבַמְלֵתָא דַּעְבִּיד לְנַפְשֵׁי
שִׁפִּיר הָוֵי שְׁלִיחוֹת אִף לְקָטָן וּבְשִׁלָּא לְדַעַת הַמְּשַׁלַּח וְעֵינָן בְּרֵא"ש בִּיבְמוֹת (דף מ"ז)
וּבְתוֹס' סְנֵהֲדָרִין (ס"ח) שְׁכַתְּבוּ דִּילְפִינָן זֶה מִזָּה שְׁהִיָּה בְּשַׁעַת מ"ת כְּמָה יוֹנְקֵי שְׂדִים וְהִיָּה
מוֹעִיל גִּירוֹתֶם מִשׁוּם דַּעַת ב"ד וְהַחֲיוֹב הוּא עַל ב"ד מִיָּהוּ זֶה אִינוּ דְּבַקִּידוּשִׁין (דף מ"א)
דִּילְפִינָן שְׁלִיחוֹת מְחַלְּקַת הָאָרֶץ מְדַכְתִּיב וְנִשְׂיָא א' לְמִטָּה וּפְרִיף וְתַסְבְּרָא וְהָא קְטַנִּים הָוֵי
וְאִין שְׁלִיחוֹת לְקָטָן אֲלֵמָּא דְּגַם גְּבִי ב"ד שְׁיִיף אִין שְׁלִיחוֹת לְקָטָן וְדוֹסָק לֹמֵר הָתָם גְּבִי
חַלְּוֹקַת הָאָרֶץ שְׂאֵנִי דְּלֹא נַעֲשׂוּ ב"ד אֵלָּא לְחַלְּוֹקַת הָאָרֶץ כְּדַכְתִּיב קְרָא שֵׁם וְלֹא שְׁיִיף בְּזֶה
שְׁהֵם גַּם שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא שְׁהוּא רַק דְּרָרָא דְּמִמוֹנָא מִשָּׂא"כ גַּר הַבָּא לְהַתְּגַיֵּיר וְהוּא קָטָן
שְׁנַעֲשִׂים שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא לְהַכְּנִיסוּ תַּחַת כּוֹפֵי הַשְּׂכִינָה וּלְשִׁיטַת ר"י בְּתוֹס' דְּהוּי רַק
מְדַרְבָּנָן בְּלֹא"ה לֹא קָשָׁה כָּלֵל מִשֵּׁם וְדו"ק]: הִנֵּה נִתְבָּאֵר לַעֲלִיל דַּעַת תַּה"ד דְּתוֹרַם מְשָׁלוּ
עַש"ח הוּא נְמִי מִטְעַם שְׁלִיחוֹת כְּמוֹ תוֹרַם מְשָׁל בַּעַל הַפְּרִי וּמִקְרִי נְמִי לְדַעַתִּיכֶם מִשׁוּם
דְּכָל הֵיכָא דְּזָכוֹת הוּא לֹא מִקְרִי לְדַעַתִּיכֶם מִמֶּשׁ וְדַעַת הַרְשָׁב"א וְ"ל דְּגַבִּי תְּרוּמָה דְּבַעֲעִין
לְדַעַתִּיכֶם בְּעֵינָן שְׁיָדְעוּ הַבְּעֵלִים מִמֶּשׁ שְׁהוּא תוֹרַם בְּשְׁלִיחוֹתוֹ וְאִפְ"ה הֵיכָא דְּהוּי זָכוֹת
גְּמוּר נְמִי לֹא מְהִנֵּי שְׁלֹא מִדַּעַתּוֹ וּבְתוֹרַם מְשָׁלוּ עַש"ח דְּמִהִנֵּי הָא דְּזָכוֹת הוּא לֹא הוּא מִשׁוּם
דְּלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת כָּלֵל בְּתוֹרַם מְשָׁלוּ עַש"ח וּבְנִיחוּתָא בְּעֵלְמָא סְגִי וְנִרְאָה דְּנ"מ טוֹבָא

לדינא כגון אם תרם משלו על של הפקר דלדעת התה"ד דבעינן נמי שליחות גבי פרי א"כ כמו שאם תרם פירות הפקר על פרי שלו לא מהני כמ"ש לעיל בשם הירושלמי דבעינן בעלים ממש ה"נ אם תרם על פרי של הפקר לא מהני דבעינן בעלים בפרי כמו בעצם התרומה ובלא רשות בעלים או שליחותן אין הפרי יוצא מידי טבלו אבל לשיטת הרשב"א ז"ל דלא בעינן שליחות גבי פרי ולא קפדינן אלא שלא יעכבו הבעלים וכל שאינן מקפידין יכול אחר לתרום שלא מדין שליחות א"כ אם תרם על פרי של הפקר נמי מהני ויצא מידי טבלו כיון שאין להם בעלים: ולכאורה יש להביא ראיה לדעת הרשב"א ז"ל דלא בעינן שליחות בתרומה אלא על הפירות שנתפסים בקדושת תרומה אבל בפירות הפרי לא בעינן שליחות אלא נוחותא בעלמא מהא דאמרין בחולין (דף קלא) הרי שאנסו בית השר גרנו אם בחובו חייב לעשר ואם באנפרות פטור מלעשר עיי"ש וא"כ הרי חזינן דאם בחובו חייב לעשר מפירותיו על הפירות שביד האנס ומשמע ודאי דאפילו באנס כותי נמי דינא הכי דמעשר מפירותיו על פירות שנטל האנס והא האני אנס ודאי דקני להני פירות שנטל בתורת גביית חוב או בייאוש ואפ"ה יכול לתרום על הפירות שביד האנס אע"ג דאין שליחות לכומ"ז.

ואם נימא דבעינן שליחות גם על הפרי פדעת התה"ד א"כ לא חיילא שם תרומה על פירותיו שתתם על הפרי שביד האנס והניין להנה פירות שתתם טבל בעלמא: אבל לדעת הרשב"א ז"ל ניחא כיון דלא בעינן.

שליחות בכרי אלא נוחותא בעלמא שלא יקפידו הבעלים הכא נמי האי אנס ודאי לא איכפת לי אם הישראל תורם תרומה בפירותיו של עצמו על הפירות שביד האנס וכיון דכבר נתחייבו הפירות בתרומה פשה' ביד ישראל חייב הישראל לתרום עליהן ומהני תרומתו: אולם מדברי התוס' בגזיר (דף י"ב) משמע כה"ד דאמר' שם בש"ס דכי משוי איניש שליח במילתא דמצי עבד השתא אבל במילתא דלא מצי עבד השתא לא משוי וכתבו התוס' וא"ת דהא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחברתה לוישי לי קמח והפרישי חלה בעבורי וגם תלמידים של בית רבן אומרים כן ואיך נעשה שליח בדבר הזה הא בשעה שעושה אותה שליחות לא היתה יכולה בעצמה להפריש חלה מקמח זה שאינו בר חיובא שאין מפרישין חלה מקמח ואומר ר"ת דיש בינדה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש ודברים שבינדה קיימים דאין זה דבר שלא בא לעולם כיון שבינדה ללוש ולגלגל העיסה קרוי שפיר בא לעולם כיון שבינדה לעשות כדאמר בפירק האומר לחבירו פירות ערוגה זו תלושה יהא תרומה על פירות ערוגה זו המחנכת לכושי תלושו ונתלושו דבריו קיימין עכ"ל התוס' הרי מבואר מדברי התוס' דגם על הפירות הפרי בעינן שליחות שהרי הוצרכו לתרץ הא דמצי משוי שליח להפריש חלה קודם לישא וגלגול משום דיכולה להביא עיסה מגולגלת להפריש על הפרי זה שהתוס' בלשונם לא הזכירו לתרץ חלות התרומה פשהיא קמח על מה שנעשה חלה רק שתייצו דלהכי חיילא הפריש השליח להוציא העיסה מטבלה משום שגם הבעה"ב יכולה להביא עיסה מגולגלת ולהפריש על קמח זה הרי חזינן דסבירא להו דגם בכרי שפרישין עליו בעינן דין שליחות ולא מהני אלא דכל שבינדה לא מקרי מחוסר מעשה: ולפמש"כ יש ליישב דברי הרמב"ם ז"ל שפסק (בפ"ד מהלכות תרומות) דתורם משלו עש"ח א"צ דעת בעלים ותמה המל"מ דהא בגמרא לא איפשטא הו דתורם משלו

עש"ח ודחי לה בשונויאי דמיירי בכל הרוצה לתרום יבוא ויתרום ואף דבעיא דטוה"נ של מי נפשטה התם מ"מ בעיא דתורם משלועש"ח לא אינפשיטא ומשפחת לה הא דפשיטין דטוה"נ של תורם בתורם משלו על ש"ח לדעת חבירו: ונ"ל ליישב בפשיטות דבש"ס דבעי למיפשט התורם משלו עש"ח א"צ דעת בעלים ממתינתין דקתני במנדר הנאה מחבירו דתורם תרומותיו ומעשרותיו לדעתו במ"ע אילימא מן בעל הפרי על של בעל הפרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דיליה מאן שוניה שליח אלא לדעתו דבעל הפרי הא קמהני ליה אלא משלו על של בעל הפרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דבעל הפרי הא קמהני ליה אלא לדעתו דנפשיה ותורם משלו עש"ח א"צ דעת בעלים ומשני כדאמר רבא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום וה"נ באומר כל הרוצה כו' ופ' הר"ן ו"ל כדאמר רבא באומר כל הרוצה בבעיא דר' ירמיה בסמוך אומר הכי עכ"ל ומלשון זה מבואר דרבא לא אמר שונויאי דידיה דכל הרוצה כו' על איבעיא דתורם משלו עש"ח רק אאבעיא דמבעי ליה התם תורם משלו עש"ח טוה"נ למי ופשיט ממתינתין דתורם משלו עש"ח ואי אמרת דטוה"נ לבעל הפרי הא קמהני ליה וע"ז משני רבא באומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום וא"כ הא חזינו דעיקר מה שהכריח לרבא לאוקמי בכל הרוצה הוא מאי דהוי מסתבר ליה התורם משלו עש"ח טוה"נ לבעל הפרי והוקשה לו הא קמהני ליה וע"ז הוכרח לתרץ דמיירי בתורם משל בעל הפרי על של בעל הפרי ובאומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום אבל אי לאו הך קושיא הוי ניחא גם לרבא לאוקמי בתורם משלו עש"ח ומוכח מזה דא"צ דעת בעלים ולהכי לא אמר רבא אוקימתא דידן' אאבעיא קמייתא דתורם משלו עש"ח משום דניחא לאוקמי מתניתין באמת מתורם משלו עש"ח ובאמת אינו צריך דעת בעלים ולא הוצרך לאוקמי בכל הרוצה עד דמקשי לי' מטו"הג הא קמהני ליה רק הש"ס הוא דדחי פי בעינן למיפשט דא"צ דעת בעלים דאיכא לאוקמי כדאמר רבא באומר כל הרוצה לתרום וה"נ באומר כל הרוצה לתרום אבל לרבא בעצמו הוי ניחא לי' לאוקמי בתורם משלו עש"ח וא"צ דעת בעלים באמת.

וא"כ פיון דחזינו דרבא סובר באמת א"צ דעת בעלים הכי פסקינו ונכון מאוד פסק הרמב"ם ו"ל במה שפסק א"צ דעת בעלים: והנה לשיטת הרשב"א ו"ל דתורם משלו עש"ח לא מטעם שליחות הוא ולא בעינן לדעתיהם אלא ניחוחתא בעלמא אין ראי' מהא דלא אמר רבא שונויאי דכל הרוצה אבעיא קמייתא הוא משום דהוי ניחא ליה למיפשט דבאמת א"צ דעת בעלים.

אלא משום דרבא לטעמיה דסובר יאוש שלא מדעת הוי יאוש. ולדידן' איכא לאוקמי בתורם משלו עש"ח לדעתו דתורם ובעל הפרי לא ידע מנה ומנהני פי אתי אח"כ ואמר דניחא לי' דמהני גבי תרומה אי לאו טעמא דמה אהם לדעתיהם אף שלוחתכם לדעתיהם ובתורם משלו עש"ח הא לא בעינן שליחות לדעת הרשב"א ו"ל רק ניחוחתא בעלמא ומהני לרבא ניחוחתא דידיה למפרע ולענין מנדר הנאה נמי שרי פיון דלא ידע בעל הפרי בשעה שתרם לא קא עביד שליחותי' ועדיף מפל הרוצה וא"כ הרי ליכא למיפשט לרבא דא"צ דעת בעלים דלעולם אימא לך דצריך דעת בעלים ומתינתין מיירי שבאו הבעלים אח"כ ואמרו דניחא להו אבל כל כמה דלא מתידע לבעלים לא אמרינן דוודאי זכות הוא להו וכמו דאמרינן בקלף אצל יפות דכל כמה דלא אמרו הבעלים כלף אצ"י לא מהני תרומתו וכי אמרו כאצ"י מהני וה"נ דכונתו' וא"ש נמי לשון תורם לו את תרומותיו

אע"ג דבעינן שיתרצה הבעלים מ"מ פשמתרצים חניל ההפרשה למפרע פדאמרין
בברייתא דתורם שלא ברשות תרומתו ותרומה ומיירי בניהותא דאח"כ וקאמר תרומתו
תרומה משום דחניל למפרע ולהכי לא אמר רבא שנויא דידיה אאבעי דצריה דעת בעלים
אבל הש"ס דפסקו דיאוש של"מ לא הוי יאוש הנצרה לאוקמי באומר כל הרוצה לתרום
וא"ש לישנא פדאמר רבא דקאמר הש"ס דרבא לא אמר הכי אהך בעיא משום דאזיל
לטעמי' ביאוש של"מ: וא"כ אין ראי' לשיטת הר"מ ז"ל למיפשט מלשון פדאמר רבא
שרבא סובר א"צ דעת בעלים דלעולם אימא לה דסובר דצריה דעת בעלים מיהו ניהותא
דאח"כ נמי מהני ומיירי בניהותא דאח"כ וע"כ דהר"מ אזיל לשיטת תה"ד דסובר
דבתורם משלו עש"ח נמי בעינן שליחות ובעינן נמי לדעתיהם וכל היכא דינדעינן בשעת
הפרשה דניחא לי מקרי שפיר לדעתיהם וא"כ א"א לומר דטעמא דרבא דלא אמר
אוקמתא דכל הרוצה אאבעיא דתורם משלו עש"ח משום דמצי לאוקמי בתורם לדעתו
דתורם ומהני בניהותא דאח"כ דכינן דבעינן שליחות ובעינן לדעתיהם הא כבר אמרינן
אף לרבא בב"מ דלא מהני ניהותא דאח"כ היכא דבעינן לדעתיהם ואם נימא דצריה דעת
בעלים בתורם משלו עש"ח הא לא מהני מה דניחא לי אח"כ דבעינן לדעתיהם שגדע
בשעת הפרשה שודאי ניחא ליה ומתניתין קתני תורם תרומותיו דמשעת הפרשה חניל
תרומה וא"כ גם לרבא איכא למיפשט דא"צ דעת בעלים ומדלא אמר רבא אוקמתא
דכל הרוצה לתרום ש"מ דסובר באמת א"צ דעת בעלים וא"כ הוי ראי' לפסק הר"מ ז"ל
מיהו לעיל הוכחנו מדברי הר"מ ז"ל בדין פלך אצ"י דסובר פשיטת הרשב"א ז"ל דבכרי
לא בעינן בעלי' וא"כ נסתרה ראיה זו: מיהו לפמש"כ לעיל דשיטת הש"ך דכל היכא
דמהני ניהותא לחוד ולא נעשה קנין ופעולה ע"י ניהותא דידיה למפרע גם לאביי אמרינן
פינן דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה א"כ גם לאביי דסובר יאוש של"מ לא הוי
יאוש שפיר הנה מצי לשנויי דלעולם צריה דעת בעלים משום דניחא ליה לאיניש דליעבד
מצוה בממוניה וכל פמה דלא שמענו דניחא ליה אין תרומתו תרומה ומתניתין דקתני
תורם תרומותיו לדעתו מיירי בתורם לדעתו דידיה וחניל פשיבואו הבעלים ואמרו דניחא
להו דהיכא דבעינן ניהותא לחוד ולא בעינן שליחות הא גם לאביי אמרינן דמהני ניהותא
דלמפרע ושוב א"א לומר דרבא לא אמר אוקמתא דכל הרוצה כו' משום דאזיל לטעמי'
דיאוש של"מ הוי יאוש.

דאם איתא דמצינן לאוקמי מתניתין בניהותא דאח"כ הא גם לאביי מצינן לאוקמי הכי
דמודה אביי דניהותא דאח"כ מהני היכא דלא בעינן שליחות ומדלא מוקי הש"ס הכי
ע"כ דמסתבר להש"ס דלשון דתורם תרומותיו לדעתו משמע דחנילה התרומה מיד ולא
בעינן להמתין עד שביבואו הבעלים א"כ לרבא ליכא לשנויי הכי ונפשוט גם לרבא דא"צ
דעת בעלים ומדלא אמר רבא שנויא דכל הרוצה אאבעיא דתורם משלו עש"ח ש"מ
דסובר דבאמת א"צ דעת בעלים וקמה וגם נצכה ראיתינו לשיטת הרמב"ם ז"ל אף אם
נימא דסובר פשיטת הרשב"א ז"ל דלא בעינן שליחות בתורם משלו עש"ח מדלא אמר
רבא אוקמתא דכל הרוצה אאבעיא דצריה דעת בעלים דהא לכ"ע אנו צריכין להך
אוקמתא אם נימא דצריה דעת בעלים א"ו דסובר רבא א"צ דעת בעלים ולהכי לא אמר
שנויא דידן' מעיקרא אאבעיא דדעת בעלים: ונ"ל להביא ראיה לשיטת הרשב"א ז"ל
דתורם משלו עש"ח לאו מדין שליחות נגעו בו אלא מדין דניחא ליה לחוד הוא ומשום

דלא בעינו שיעשה בשליחותו של בעל הכרי אלא שלא יעכב בעל הכרי מהא דאמרין ביבמות (דף צ"ג) דר' ינאי כר"ח דאדם מקנה דבר שלב"ל דר"י הוי מיימי ליה אריסא פל מעלי שבתא פנתא דפירי יומא חד נגה ליה ולא אייתי ליה שקיל מפירא דביתא עישור עלניהו אתי לקמין דר"ח א"ל שפיר עבדת דתניא למען תלמד ליראה את השם כל הימים אלו שבתות ויו"ט למאי הילכתא אילימא לעשווי ומיכל איצטריה קרא למישרי טילטול אלא לאו כה"ג ופרש"י ו"ל כה"ג דהוי דשלב"ל ונתוס' פירשו כה"ג דהוי שלא מן המןקף עיי"ש עכ"פ מוכיח הש"ס דר"י סובר אדם מקנה דשלב"ל מדעישור מפירי דביתיה עליהם וקשאנו בה כמה שנין הא אף אם אין אדם מקנה דשלב"ל נמי מצי לעשר על הפירות שביא האריס אף שהן של האריס עכשיו דהא מצי לתרום משלו עש"ח וכדאמרין בנדרים (דף ל"ו) וע"כ לא איבעיא לן ה"מ אלא משום דאפ"ל דצריה דעת בעלים משום דניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוניה אבל פאן לא שייך לומר ניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה דהא האריס הנה רגיל להביא טבל לר"י ור"י הנה מתקנם א"כ ודאי דניחא ליה להאריס שיתרום ר"י מפירותיו על הפירות שביא לו אח"כ וחייל התרומה עכשיו ולא שייך פאן אדם מקנה דשלב"ל אח"כ מצאתי שרבינו רע"א ו"ל הקשה זאת: ונ"ל ליישב לנכון דבאמת משמע מדברי התוס' ד"ה מיימי דר"י הנה לו לחוש שפא הפירות עדיין מחנפין ולא תלש האריס עדיין ע"ש בדבריהם.

רק שכתבו דמטעם זה לא מיקרי דשלב"ל כדאמרין בקידושין (דף ס"ב) משום דבידו לתלוש: ומיקרי דשלב"ל מחמת שהם עדיין של האריס וא"כ פינו דהיה ר"י חושש שפא עדיין מחנפין שפיר מוכח דסובר אדם מקנה דשלב"ל ותרם שייחול התרומה פשיביא האריס הפירות לר"י אבל אי הנה סובר אין אדם מקנה דשלב"ל לא הוי מצי לתרום אף בתורת תורם משלו עש"ח פינו דהיו מחנפין דהא פריה שם בקידושין אהא דקאמר פירות ערוגה זו תלושין על פירות ערוגה זו מחנפין הוי תרומה משום דבידו לתלוש וכל שבידו לאו מחוסר מעשה הוא אלא מעתה הנותן פרוטה לאשתו וא"ל הרי את מקודשת לי לאתר שאגרשה ה"נ דהוי קידושין משום שבידו לגרשה ומשני נהי דבידו לגרשה אין בידו לקדשה והינו שפא אח"כ לא תתרצה לו עי"ש הרי דכל היכא דאינו יכול לחול הדבר פעת לגמרי ומפסיק דבר שבידו לסלק כמו אישות דעצמו נמי לא מהני מחמת שאולי לא תתרצה אז ואף שהיא מתרצת פעת להתקדש אחר הגירושין מ"מ פינו שייכולה לחזור לא מיקרי בידו.

א"כ ה"נ בענין זה פינו דהפירות עדיין מחנפין אף שבידו לתולשם מ"מ פינו דתורם על פירות של חבירו ובד חבירו למחות אז שלא יתרום על פירותיו אינו יכול לתרום וגרע טפי מהתם דכיון דהתם שקבלה הפרוטה להתקדש אחר הגירושין ואפ"ה לא מהני שפא תחזור אחר הגט ולא מיקרי בידו.

כש"כ הכא דהאריס לא ידע פלל שתורם על פירותיו שאנו אומרים שייכול לתרום על פירותיו משום דזכות הוא לו אבל ודאי דייכול למחות א"כ לא מיקרי בידו פינו דהשתא עדיין הפירות מחנפין וכשיתלשו שפא לא יתרצה האריס וכיון דר"י תרם ור"ח א"ל שפיר עבדת ש"מ דסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וייכול לתרום שייחול פשיגעי הפירות ויהא שלו ממש: והנה כ"ז שייך לפרש לשיטת הרשב"א ו"ל דדין תורם משלו

עש"ח לא מדין שליחות בעל הפרי נגועו בה אלא מדין דניחא ליה ולא בעינן אלא שלא יעכבו הבועלים בזה אמרינן שפיר דאם הפרי עדיין מחובר לא מיקרי בידו משום ד יכול בעל הפרי לעכב פשיטלו ווא"ש מה שלא תרם בתורת תורם משלו עש"ח: אבל לדעת תה"ד דמדין שליחות נגועו בה וכשתורם משלו עש"ח נעשה שליח של בעל הפרי ממש ודמי כמו שבעל הפרי תורם משום דבעינן בעלים ממש ואין פח להפקיע פח הטבל מהפרי אלא להבועלים לחוד א"כ לא שייך לומר דלהכי לא מצי לתרם על פירות האריס משום דלאו בידו ושמה יעכב האריס אח"כ פשיטלו כיון דתורם כעת בשליחותו ממש ודומה כמו שהאריס תורם בעצמו ועל עצמו לא שייך לומר לאו בידו דהא הוא ניהו התורם כעת דשלוחו כמותו והוא יכול לתרם פשיטלו ומוכח פשיטת הרשב"א ו"ל דעל הפרי לא בעינן שליחות הבועלים ולא קפדינן אלא שלא יעכבו הבועלים ועיקר דין שליחות הנאמר בתרומה קאי על התרומה בעצמה וכשתורם על של חבירו אינו בגדר שליחות הבועלים כלל ושייך לומר דלא מיקרי בידו לתרם שמה יעכבו הבועלים אחר פשיטלו ולא מצי לתרם עליהם פשהו מחוברין בתורת תורם משלו על ש"ח ומוכח שפיר דר"י סובר אדם מקנה דשלב"ע דתורם שייחול פשיטתו של ממש: מיהו יש ליישב אף לשיטת תה"ד דסובר דתורם משלו עש"ח מדין שליחות בעל הפרי נמי א"ש הא דאינו יכול לתרם על פרי של חבירו מחובר משום דלאו בידו הוא אחר פשיטלו ואף שבשליחות דבעל הפרי הוא עביד ובעל הפרי הא בידו הוא גם אחר פשיטלו מ"מ לא הוי בידו של בעל הפרי לתרם מפירות אלו שתורם כעת דהא פירותיו של תורם הוא.

ונהי דבידו להפקיע טבלו של פרי אחר פשיטלו, מ"מ אין בידו להפקיע טבליהו בפירותיו של זה התורם ולהכי לא נעשה התורם שליח של בעל הפרי כיון דבעל הפרי גופא לא מצי לתרם עליהו כעת משום דהא מחוברין וכשפשיטלו שמה לא יתראה התורם הזה לתרם מפירותיו על פרי וכיון דאיהו לא מצי עביד בעצמו לא מצי התורם למהוי שלוחו ולתרם על פרי ור"י דתורם ודאי לאו מתורת תורם משלו עש"ח תרם אלא בתורת אדם מקנה דשלב"ע תרם שייחול התרומה לכשיקנה הפרי ואדרבא מסוגיא זו נראה קצת להוכיח פדעת תה"ד דתורם משלו עש"ח בעי שליחות של בעל הפרי ממש ולא ניתן רשות לאפקועי טבל רק לבעל הפרי או שלוחו ממש.

לפי מה דאמרינן בסוגיא דקידושין דלהכי לא מהני באומר לאשתו הרי את מקודשת לאחר שאגרשך משום דנהי דבידו לגרשה בעל פרהה אין בידו לקדשה בעל פרהה והקשה בס' אבני מילואים דלמה ליה להש"ס למימר הך טעמא תיפוק ליה דמקרי דבר שלא בא לעולם גבי האשה דהא היא אין בידה להתגרש בע"כ של בעל ואינה יכולה להקנות עצמה כעת ונהי דמצד הבעל מקרי בידו משום דבידו לגרש בע"כ אבל מצד האשה הא אין בידה להתגרש בע"כ של בעל.

ותירץ ע"פ דברי הר"ן ו"ל בנדרים (דף ל') דלהכי אמר רחמנא פי יקח איש אשה ולא פי תלקח אשה לאיש שלא כל הימנה להכניס עצמה לרשות הבעל ומשו"ה אמרינן בקידושין דאי אמרה הריני מאורסת לה אין בדבריה ממש אלא מפיון שהיא מסכמת לקידושי האישה היא מבטלת דעתה ורצונה ומשונה נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו ע"כ וכיון דאין האשה עושה פעולת הקנאה לא איכפת לן במה

שְׂאִין בְּיָדָהּ לְהַתְגַּרְשׁ מִן בְּעֵלָהּ וְלֹא מִשְׂגִּיחִינוּ אֶלָּא מִצַּד הַבַּעַל וְכִינּוּ דְמַצִּידוֹ בְּיָדוֹ לְגַרְשׁ בַּעַ"כ מְצִי לְקַדְשָׁהּ שְׂיָחוּל לְאַחַר שְׂתַתְגַּרְשׁ.

אִף דְּבַעֲיָנוּ גַם דַּעְתָּהּ לְהַתְקַדֵּשׁ וְהִיא אִין בְּיָדָהּ לְהַתְגַּרְשׁ מ"מ פִּינּוּן שְׂאִין הָאִשָּׁה עוֹשָׂה פְּעוּלַת הַקְּנָאָה לֹא מִשְׂגִּיחִינוּ אִמָּה שְׂאִין בְּיָדָהּ וּא"כ חֲזִינּוּ דְלֹא אֶמְרִינוּ אִין אָדָם מִקְנָה דְּבָר שֶׁלֹּב"ל אֶלָּא בְּמִדֵּי דְבַעֲיָ בְּעֵלִים מִמֶּשׁ כְּמוֹ גַבִּי אִישׁ הַמְקַדֵּשׁ אֲבָל לֹא גַבִּי אִשָּׁה מִשׁוּם שֶׁהִיא אִינְהָ עוֹשֵׂת שׁוּם קִנְיָן וְהַקְּנָאָה רַק שְׂמִסְפָּמַת לְמַעֲשָׂיו וּבְדָבָר דְלֹא בַעֲיָנוּ רַק הַסְפָּמַת הַבְּעֵלִים שְׂלֵא יִמְחוּ מִהֲנֵי הַסְפָּמַת הַבְּעֵלִים אִף בְּדָבָר שְׂלֵא בָּא לְרִשׁוּתוֹ לְכַשְׁיבּוֹאוּ לְרִשׁוּתוֹ וּא"כ ה"נ גַבִּי תְרוּמָה אִם נִימָא פְּדַעַת הַרְשָׁב"א ו"ל דְלֹא בַעֲיָנוּ שְׂהַבְּעֵלִים מִמֶּשׁ יִפְקִיעוּ הַטְּבָל מִהַפְרִי אוֹ שְׁלוּחָן רַק בַּעֲיָנוּ שְׂלֵא יִמְחוּ הַבְּעֵלִים א"כ מֵאִי מוֹכִיחַ הַש"ס מר"י דְסוֹבֵר אָדָם מִקְנָה דְשֶׁלֹּב"ל עַד מְדַשְׁקֵל פִּירָא דְבֵיתוֹ וְעֵשֶׂר עֲלֵינְהוּ קוֹדָם שְׂבָא לְרִשׁוּתוֹ הָא גַבִּי פְרִי לֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂלֵא בָּאוּ עֲדִינּוּ לְרִשׁוּתוֹ פִּינּוּן דְלֹא בַעֲיָנוּ אֶלָּא שְׂלֵא יִמְחָה בַּעַל הַפְרִי מִהֲנֵי הַסְפָּמַתוֹ וּרְצוֹנוֹ קוֹדָם שְׂיָבוֹאוּ לְרִשׁוּתוֹ שְׂיָחוּל כְּשִׁיבּוֹאוּ לְרִשׁוּתוֹ כְּמוֹ דְמִהֲנֵי גַבִּי אִשָּׁה דַּעְתָּהּ בְּשַׁעָה שְׂאִין בְּיָדָהּ לְהַתְקַדֵּשׁ לְכַשְׁתָּהּ אִף בְּרִשׁוּתָהּ לְהַתְקַדֵּשׁ וּמוֹכַח מִזֶּה דְהַש"ס סוֹבֵר דְבַעֲיָנוּ בְּעֵלִים אוֹ שְׁלוּחָן גַם בְּכָרִי וְלֹא נִתְּנָה תוֹרָה רִשׁוּת לְהַפְקִיעַ הַטְּבָל מִהַפְרִיּוֹת רַק לְבַעֲלִים אוֹ שְׁלוּחָן כְּמוֹ דְבַעֲיָנוּ בְּעֵלִים בְּעֵצָם הַתְרוּמָה וְלִהְכִי א"ש הָא דְקִים לִיהָ לְהַש"ס דְלָמ"ד אִין אָדָם מִקְנָה דְבָר שֶׁלֹּב"ל לֹא מְצִי לְתַרְוֵם עַל פִּירוֹת שְׂלֵא בָּאוּ לְרִשׁוּתוֹ כְּמוֹ דְלֹא מְצִי לְתַרְוֵם פִּירוֹת שְׂאִינּוּ בְּרִשׁוּתוֹ עֲדִינּוּ וּא"כ לַפ"ז מְבֹאָר שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְתַרְוֵם עַל פְּרִי שֶׁל הַפְקָר מִשׁוּם דְבַעֲיָ בְּעֵלִים מִמֶּשׁ כְּמוֹ בְּעִיקָר הַתְרוּמָה גַם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ קֶצֶת דְּבַכְרִי נְמִי בַעֲיָנוּ בְּעֵלִים וְעַל פְּרִי שֶׁל הַפְקָר לֹא מְצִי לְתַרְוֵם דְּהָא בַעֲיָנוּ לְמִימַר בְּנִדְרִים (דָּף ל"ו) דְּהַתוֹרָם מְשָׁלוּ עַש"ח טוה"נ לְבַעַל הַפְרִי מִשׁוּם דְּאִי לֹא פְרִיא דִּידְיָה לֹא הָיִי תְרוּמָה וּמִזֶּה מִשְׁמַע דְּהַתוֹרָם כְּשַׁתוֹרָם נַעֲשָׂה שְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַל הַפְרִי וְכְמוֹ שְׂיֵשׁ זְכוּת לְבַעַל הַתְרוּמָה שְׂאִינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פִּירוֹתָיו תְרוּמָה אֶלָּא הוּא אוֹ שְׁלוּחוֹ ה"נ לְבַעַל הַפְרִי אִין לוֹ לְאַחַר פֶּחַ לְהַפְקִיעוֹ מִטְּבָלוֹ אֶלָּא הוּא אוֹ שְׁלוּחוֹ לְהִכִי מְסַתְפֵק לוֹמַר דְטוה"נ לְבַעַל הַפְרִי אֲבָל אִי נִימָא דְלֹא בַעֲיָ שְׁלִיחוֹת דְבַעַל הַפְרִי וְלֹא בַעֲיָנוּ אֶלָּא שְׂלֵא יִקְפִיד וְדֵאִי מְסַתְבְּרָא דְטוה"נ לְבַעַל הַתְרוּמָה דְבַעַל הַפְרִי לֹא עֲבִיד מִיְדֵי]: מִיְהוּ לַפ"ז תְּקַשָּׁה קוֹשְׁיַת הַרְשָׁב"א ו"ל בְּהָא דְאָמַר הַתוֹרָם מְשָׁלוּ עַש"ח א"צ דַּעַת בְּעֵלִים מִשׁוּם דְּזָכוּת הוּא לוֹ וְזָכִין לְאָדָם שְׂלֵא בְּפָנָיו הָא בְּתוֹרָה לֹא מִהֲנֵי דְזָכוּת הוּא לוֹ דְּהָא בַעֲיָנוּ לְדַעְתִּיכֶם וְהַרְשָׁב"א תִּי דְגַבִּי פְרִי לֹא בַעֲיָנוּ שְׁלִיחוֹת אֶלָּא בְּנִיחָא לִיהָ לְחוּד סְגִי אֲבָל לְפִי מַה שְׂבִיאָרְנוּ דְגַם בְּכָרִי בַעֲיָנוּ שְׁלִיחוֹת קֶשֶׁה פִּינּוּן דְּדִין הַפְרִי שְׁנֵה לְדִין הַתְרוּמָה לְעִנְיָן שְׁלִיחוֹת הָא בַעֲיָנוּ לְדַעְתִּיכֶם: וְנִרְאָה לְעַנ"ד דְּנִהֵי דְהוֹכְחָנוּ דְגַם בְּכָרִי בַעֲיָנוּ בְּעֵלִים וְעַל פְּרִי שֶׁל הַפְקָר לֹא מְצִי לְתַרְוֵם מ"מ הָא מִקְלָתָא דְמָה אַתֶּם לְדַעְתִּיכֶם אִף שְׁלוּחָתְכֶם לְדַעְתִּיכֶם לֹא אֶמְרִינוּ אֶלָּא בְּעִיקָר הַתְרוּמָה וְלֹא בְּכָרִי דְּהָא לְפִי מַה שְׂבִיאָרְנוּ לְעִיל הָא מִקְלָתָא דְמָה אַתֶּם לְדַעְתִּיכֶם אִף שְׁלוּחָתְכֶם לְדַעְתִּיכֶם לֹא אֶמְרִינוּ אֶלָּא בְּעִיקָר הַתְרוּמָה דְלְדַעְתִּיכֶם לִיתָא בְּכָל הַתוֹרָה וְנַעֲשָׂה שְׁלוּחוֹ לְזָכוּתוֹ שְׂלֵא מְדַעְתּוֹ הִיכָא דְזָכוּת הוּא לוֹ.

כְּדַתְנֵן גַבִּי גִט שְׁחָרוּר בַּפ"ק דְּגִיטִין וְרַק בְּתוֹרָה לְחוּד אֶמְרִינוּ מַה אַתֶּם לְדַעְתִּיכֶם מִשׁוּם דְּגַבִּי תְרוּמָה הַבְּעֵלִים בְּעֵצָמָן אִין יָכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תְרוּמָה בְּלִי דַּעַת אֲבָל הַפְרִי שְׁתוֹרְמִין עֲלֵיו דְּמִי לְשְׁלִיחוֹת דְּכָל הַתוֹרָה דְּהִיכָא דְזָכוּת הוּא לְבַעֲלִים נַעֲשָׂה לוֹ שְׁלוּחוֹ שְׂלֵא מְדַעְתּוֹ וּא"ש הָא דַּא"צ דַּעַת בְּעֵלִים: וְהִנֵּה לְפָנֵינוּ כְּוְהוֹכְחָנוּ דְּשִׁיטַת הַרְשָׁב"א ו"ל עִיקָר דְּבַעֲיָנוּ

מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים יש לעיין במ"ש התה"ד (סימן קפ"ח) דמשרתת יכולה להפריש חלה בלי רשות בעה"ב ורמ"א הביאו ביור"ד (סימן שכ"ח) והטעם פתב התה"ד דכיון דנדאי ניהא ליה לא בעינן לדעתים עיי"ש ולדברינו במידי דבעי שליחות גמור וגם דעת בעלים אינו יכול להעשות שליח שלא מדעתו ומ"מ נראה לי שיש לדון דמשרתת יכולה להפריש ולא מיבעיא אם בעה"ב צונתה לעשות עיסה דיכולה להפריש פדתנן בתרומות (פ"ג מ"ד) הפועלים אין להם רשות לתרום חוץ מן הדרוכות שהן מטמאין את הגת מיד כמ"ש הרמז"ל בפירושו דכיון דאח"כ מטמאין את הגת וכיון ששכר אותם לדרוך ומסר להם גתו הנה הניחם במקומו וקיבל עליו מעשיהם וה"נ כיון שדרך להפריש חלה קודם אפיה והיא צונתה למשרתה לאפות עיסה דמי לעשאה שליח לתרום ג"כ אלא אפי' אם המשרתת בעצמה עשתה עיסה בלי דעת בעה"ב נ"ל נמי דיכולה להפריש דאף דביררנו דאמרנו מה אתם לדעתים מ"מ היינו בשליח דעלמא אבל בפועל שאני דעדיף משליח דעלמא פדאמרנו בב"מ דאף דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו אבל פועל ששכרו ללקט מציאות מציאתו לבעה"ב דידו פיד בעה"ב ועדיף משליח ה"נ כיון שהיא פועלת אצלה לתקן צרכי הבית באפיה ובישול ודרך המשרתת להפריש הו"ל פפועל לעגנו זה דידה פיד בעה"ב ואין בזה משום לדעתים ועיין בירושלמי (פ"ב דפאה) גבי שדה שקצרוה פותים דאפי' בכותים דאין בו שליחות מ"מ פועל פותי יש בו שליחות משום דידו פיד בעה"ב.

ה"נ ידה פיד בעה"ב להפריש ועדיף משליח ולא בעינן לדעתים וכמו שהוכחנו לעיל דהיכי דהוי גם שלוחי דרחמנא לא בעינן לדעתים דהא במחוסרי פפרה הוי שלוחי דידן בלא דעת בעלים משום דשלוחי דרחמנא נמי הוי ולהכי נמי לא בעינן לדעתים בפועל שהוכחנו דלא בעינן גדרי שליחות דאפי' בכותי הוי שליח להכי לא בעינן לדעתים ויש להסתפק בשליח לד"ע אי הוי דין שליח בפועל או לא ומהא דתניא בב"מ (דף מ"ד) גבי שליחות יד אין לי אלא הוא אמר לעבדו לשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע דמשמע דאתי לרבווי עבד ושליח דלא ניקא בם אשד"ע משמע דבכל התורה פולה אמרינן גם בעבדו אשד"ע אין ראיה דאפ"ל דזו נאצ"ל זו קתני ובעבדו בכל התורה נמי יש שליח לד"ע: סימן קי מיהו אף שהמשרתת יכולה להפריש אם באת בעלת הבית ומעפכת שהיא אומרת שלא ניהא לה בהפרשתה ורצונה לחזור ולהפריש חלתה אם יכולה בעלת הבית להפריש בברכה או לא הנה נראה לענ"ד לכאורה דיכולה להפריש בברכה.

דהנה הרה"מ ז"ל פתב (כפ"ד מהל' זכיה ומתנה) בשם הרמב"ן ז"ל וז"ל מהא ששמענו דכי אמרינן דזכין לו לאדם דוקא פשנתרצה פשישמע אבל אם לא נתרצה פשישמע לא מהני עיי"ש: וכתב ע"ז הרב בעל מחנה אפרים וז"ל בכהא דקיי"ל בכמה מקומות דזכין לאדם שלא בפניו צ"ע כל היכא דהכריעו חכמים דעתו של אדם שהוא זכות גמור ואח"כ פשישמע צונח וטען שחוב הוא לו מהו אם נאמן או לא והא דמשמע בב"ב (דף קל"ח) בזיכה מתנה ע"י אחר וכשישמע המקבל צונח מיד דלא הוי מתנה כמבואר שם בש"ס שאני התם דמקבלת מתנה לא הוי זכות גמור דדלמא לא ניהא ליה במתנה משום דכתיב ושונא מתנות יחיה אבל בזכות גמור אמרינן השתא הוא דלא ניהא ליה אבל מעיקרא זכה השליח עבורו.

והביא ראיה מההיא דפרק ארוסה (דף כ"ה) איבעיא להו עוברת על דת ורוצה בעל לקיימה אי מצוי או לא ומייתי ת"ש ואלו שב"ד מקנין להם מי שנתחרש בעלה או נשפטה או שהיה חבוש בבית האסורים ואי אמרת רצה הבעל לקיימה מקיים עבדינו מידי דלא ניחא ליה והאיך אנו נעשין שלוחין הא קיי"ל אין חבין לאדם שלא בפניו פה פירש"י ז"ל ומשני סתמא דמילתא פנין דעוברת על דת היא מינח ניחא ליה ונהדר אבעי לן בעל שפחל על קניויו קניויו מחול או לא ת"ש ואלו שב"ד מקנין להם כו' וא"א רצה בעל למחול מחיל עבדינו מידי דאיתי בעל ומחיל ואיכא זילותא דבי דינא פלומר א"א בשלמא אינו מחול א"ש דעכשין ליכא זילותא דבי דינא מפנין דלא מצוי למיהדר ואם איתא דכל מידי דהוי זכות גמור ואמדינו דעתיה דמינח ניחא ליה אף שזכו לו אחרים פששמע אח"כ מצוי לומר לא הוי ניחא ליה בקניויו זה א"כ אפילו תימא דבעל שפחל על קניויו אינו מחול היינו דנוקא היכא דקניא הוא בעצמו אבל היכא דקניא לו אחרים פששמע מצוי אמר לא הנה ניחא לי וחובה הוא אצלי עכ"ל: ולענ"ד אין זה ראיה פלל דאף אם נימא דבכל דוכתי דאמדינו לדעתיה דהוי זכות מהני מחאתו מ"מ הכא גבי ב"ד שאני דרבי קרא דאיש איש שנעשים שלוחין לקנאות עבורו ואינו יכול למחות אח"כ פנין דבשעת הקניויו אמדינו לדעתיה דזכות הוא לו ותדע דשליחות דב"ד עדיפא משליחות דעלמא דאם נימא דשליחות ב"ד דמי לכל שליחות א"כ מאי שנא דאמרינו דנוקא שהב"ד מקנין לה נימא דכל אדם יכול לקנאות עבור חבירו פנין דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ואם יבא הבעל וימחה לא שמעינן ליה כמו בכל זכות דעלמא ומדנקט רבויא דקרא שהב"ד מקנין לה ש"מ דאחר אינו יכול לקנאות דאף דזכות הוא לו מ"מ פנין דאם יבא הבעל וימחה יתבטל הקניויו אין זה קניויו פלל ואף כשפא הבעל ונתרצה בקניויו של האחר מ"מ פנין שעד שפא הבעל הנה הדבר בספק אם נתרצה הבעל לא מיקרי קניויו פלל אבל ב"ד הם נעשים שלוחים לו ואינו יכול למחות פלל אח"כ: ומזה גופא פשיטא ליה לתנא דמתניתין דקרא דאיש איש איתי לרבות שהב"ד מקנין ולא אמרינו דהפסוק מרבה שפל אדם יכול להעשות שלוחו לקנאות משום דזכות הוא לו משום דפשיטא ליה להש"ס דבכל דוכתי דאמרינו זכות הוא לו כשפא הבע"ד בעצמו ומוחה נתבטל זכית השליח ולהכי א"א לאוקמי קרא בשליח דעלמא דכיון דמצוי הבעל למחות אח"כ לא מיקרי קניויו פלל אף כשאינו מוחה ומוקמינן קרא דאיש איש שהב"ד מקנין לה דאלימא פח ב"ד למיהוי שלוחו כמו שהוא בעצמו הנה מקנא לה ולא מצוי למחות אח"כ והש"ס דקפשיטי שאין הבעל יכול למחות קניויו מהא דהב"ד מקנין ולא חיישינן דילמא איתי בעל ומחיל על קניויו ולא מחלק בין קניויו ב"ד ובין קניויו דבעל בעצמו דאם הבעל יכול למחול על קניויו מכאן ולהבא פשיטא דגם על קניויו ב"ד יכול למחול אבל בין קניויו ב"ד לקניויו דשליח ודאי דאיכא לאיפלוגי טובא דבשליח אחר ודאי דיכול הבעל למחות על קניויו ובקניויו ב"ד אינו יכול למחות: ויש להביא ראיה לזה דהא מבואר בדברי הרשב"א ז"ל בגדרים (דף ל"ו) בסוגיא דתורם משלו עש"ח דכל היכא דבעינן שליחות ממש אמרינו מה אתם לדעתיתכם אף שלוחתכם לדעתיתכם ואינו יכול לייעשות שלוחו שלא מדעתו אפילו היכא דהוי זכות גמור ויישבנו דבריו לעיל בתשובה ומטעם זה הנצרך לומר דבתורם משלו עש"ח א"צ שליחות פלל אבל היכא דבעי שליחות בעינן דעת בעלים ממש וא"כ תיקשי הכא גבי קניויו היאך ב"ד נעשים שלוחו של בעל שלא מדעתו ונימא מה אתם

לדעתים אף שלוחכם לדעתים ואפילו לפי מש"כ לעיל דלא פדעת הרשב"א ו"ל דלא אמרינן האי פלגא דאף שלוחכם לדעתים אלא היכא דאם עשה הוא בעצמו בלא דעת לא מהני.

מ"מ הכא בקינוי ודאי דשייך לומר מה אתם לדעתים דהא קרא פתיב ועבר עליו רוח קנאה ובש"ס אמרינן דבקפידא דבעל תלי רחמנא ושייך לומר מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים ואמאי נעשו ב"ד שלוחים שלו שלא מדעתו א"ו דשאני שליחות דב"ד דרבי קרא הכא משליחות דעלמא דאע"ג דבכל דוכתי בעינן לדעתים הכא לא בעינן ששה ולשיטת תה"ד שפיארנו לעיל דכל היכא דהוי זכות גמור מקרי שפיר לדעתים אף שלא ידעו הבעלים מזה יש להביא ראיה מסוגיא זו דכל היכא דהוי זכות גמור יכול למחות אחר שישמע דאי נימא דאינו יכול למחות אחר שישמע א"כ מ"ש שאמרו שהב"ד מקנאין לה מפנין שכל אדם יכול לקנאות מאחר שזכות הוא לו ונהי דבנתקראש ונשתטה איפא למימר דאדם אחר אינו יכול להעשות שלוחו לקנאות משום מילתא דאיהי לא מצי עביד שליח לא מצי משוני מ"מ הא במתניתין קתני שהיה בעלה חבוש בבית האסורים והרי בעלה בעצמו יכול לקנאות ואמאי אין אחר יכול לקנאות בשבילו.

ועוד דאפילו בחרש ושוטה נמי נראה לפענ"ד דלא שייך פאן כל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוני. דהאי פלגא לא שייך אלא היכא דבעינן לגמור ע"י שליחותו אינה קנין כמו בגיטין וקידושין ובהפירוש תרומה אבל בקינוי דלא הוי אלא קפידא ואזהרה בעלמא בזה לא אמרינן גבי חרש ושוטה כל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוני אלא אמרינן גם החרש והשוטה ראוי לזה רק פנמיה הוא דכא"ב ליה ול"ד להא דאמרינן בגדרים (דף ע"ב) דלמ"ד אין הבעל מיפר קודם שמיעה של נדר אינו יכול לעשות שליח קודם שמיעה להפר אחר השמיעה משום דכל מילתא דאיהו לא מצי עביד כו' דהפירוש הנדר הוי מעשה גמור ועדיף ממעשה דקינוי ועוד דהתם קודם שפירש האשה ודאי דלא שייך הפירוש פלל ושייך לומר כל מילתא דאיהו לא מצי עביד כו'.

משא"כ הכא גבי קינוי דאשת חרש ושוטה אמרינן דחזי לקינוי רק פנמיהו הוא דכא"ב ליה וא"כ ודאי דתקשה אמאי אין אחר יכול לקנאות א"ו פדאמרינן לעיל דאחר אינו יכול לקנאות משום דכינן דבעל יכול למחות פשישמע אף דזכות הוא לו להכי לא מקרי קינוי משא"כ ב"ד דרבי קרא שיכולים לקנאות ואינו יכול למחות פשיבוא ומזה ראי' דכל מידי דזכות הוא לו מהני מחאתו פשישמע: מיהו כ"ז לדברי תה"ד דסובר דכל מידי שזכות גמור הוא לא בעינן לדעתים ממש אבל לדעת הרשב"א ו"ל שסובר דאפילו בזכות גמור בעינן לדעתים אפ"ל דלעולם היכא דהוי זכות לא מהני מחאתו והא דאין אחר נעשה שלוחו לקנאות הוא משום דבעינן מה אתם לדעתים אף שלוחכם לדעתים ומהכי לא מהני קינוי של אחר אלא של ב"ד ומ"מ ראית המחנה אפרים ו"ל נדחה לדברי פולקם דע"כ חזינן דשליחותן של ב"ד עדיף משליח דעלמא מהאי קרא דאיש איש וא"כ אפ"ל אע"ג דבכל דוכתי מהני מחאה והכא לא מהני וכן מצאתי להריטב"א ו"ל בחידושי קידושין (דף מ"א) בהא דאמרינן והא דתנן חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד

צא ובקש וישחוט עלינו והלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים עמו מנלן כו' וכתב ע"ז הריטב"א ז"ל וכי תימא ל"ל קרא הא זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו איפא למימר דשאני הכא דהוי מידי דמצוה ודילמא ניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בגופא וחובה חשיבא וכדאמרינן התם בנדריים בתורם משלו עש"ח א"ו דשאני הכא דעשאו שליח גלי דעתא דניחא לי' וכיון שפן ש"מ דשלוהו כמותו ולא עוד אלא דאלו מדין זכיה יכול למחות אחר שחיטה לכו שמע ואנן חזינו דלא מצי הדר בי' כדמוכח מהאי מתניתין דאיייתי הכא שאם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו והא לא אפשר אלא מדין שליחות והיינו דמיייתנן להא מתניתין ולא מיייתנן כמה מתני' דאיתא התם שיכול לעשות שליח לשחיטת פסחו עכ"ל הרי שדעתו ז"ל בתי' השני דאף אם נימא דשחיטת פסח הוי זכות גמור אפ"ה יכול למחות לכו שמע אי לאו מטעם שליחות: ובמה שפכתבנו לחלק דגבי שליחות ב"ד אינו יכול למחות א"ש מה שהשמיט הרי"ף ז"ל הא דאמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות [ותמה עליו הרא"ש בכתובות (דף י"א)] משום דמוכח מסוגיא דסוטה דגבי ב"ד שנעשו שלוחיו אינו יכול למחות א"כ דכיון דפריף עבדינן מידי דאתי בעל ומחיל אלמא דהיכי דאתי בעל ומחיל אין ב"ד מקנאין א"כ ע"כ מוכח דאינו יכול למחות בעיקר הקנוי שקנאו ב"ד עבורו וכיון דסתמא דגמרא דסוטה סברה הכי וכן אבני נרבא שמקשים על ר"י ממתניתין גמי סברי הכי שאינו יכול למחות פסק הרי"ף ז"ל פן דהגדילו אינן יכולין למחות שוב מצאתי שהפ"י בקידושין (דף מ"ב) וכתובות (דף י"א) פתב ג"כ דשליחות ב"ד עדיף משליחות דעלמא דאע"ג דאין שליחות לקטן מ"מ ב"ד שאני עיי"ש: ומה שהביא המחנה אפרים ראי' מדברי הר"ן ז"ל שכתב בקידושין (דף מ"ד) גבי קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה דחוששין שפא נתרצה האב וכי תימא רצוי דאב בקידושין מאי מהני איפא למימר דהיינו טעמא דכל אדם רוצה להשיא בתו ומצוה דרמיה עליה גמי הוא וזכין לאדם שלא בפניו ומיהו טעמא דנתרצה האב כששמע הא לא נתרצה לא הוי קידושין לפי שאינו זכות גמור לפי שהיא יוצאת מרשותו לכמה דברים אבל פל שנתרצה גלי דעתיה דזכות הוא לו ומהני משעה ראשונה עכ"ל ומדכתב דלהכי לא מהני בלא נתרצה לפי שאינו זכות גמור הוכיח דהיכא דהוי זכות גמור מהני אפילו בלא נתרצה: ולענ"ד דאין פנונת הר"ן ז"ל במש"כ דאם לא נתרצה לא מהני היינו שמיחה בפירוש אלא פנונתו שלא נתרצה בפירוש ומיירי שלא שמע כלל מקדושי' ומת או שהלך למדינת הים ובזה פתב דדוקא נתרצה בפירוש מהני אבל אם מת קודם שנתרצה לא מהני פיון דלא הוי זכות גמור והיינו דאיפא בין זכות גמור להיכא דלא הוי זכות גמור דהיכא דלא הוי זכות גמור פל שלא שמע ונתרצה בפירוש לא מהני והיכא דהוי זכות גמור בלא שמע פגון שמת קודם ששמע גמי מהני.

אבל אם מוחה גם בזכות גמור לא מהני וזה שכתב הר"ן ז"ל לא נתרצה היינו שלא שמע כלל מזה ואף שהמרדכי שם בקידושין פתב דאפ"ה אם מת האב קודם ששמע גמי צריכה גט מ"מ הר"ן סובר דבלא שמע האב ושתק אינה צריכה גט והכי מוכח מגוף דברי הר"ן ז"ל שכ"שם עוד ומיהו דדוקא ששתק בשעת שמיעה אעפ"י שצונח א"כ אבל בצונח מעיקרא א"צ גט ולא מואון ולדברי המחנה אפרים ז"ל שפי' מש"כ הר"ן ז"ל מעיקרא אבל פי לא נתרצה האב היינו שמיחה ואמר שאינו רוצה א"כ למאי הדר וכתב דכשצונח

מעיקרא א"צ גט היינו לא נתרצה היינו צונח א"ו כמש"כ דלא נתרצה שכתב הר"ן היינו שלא שמע מהקידושין כלל דבזה לא מהני אח"כ כתב דכששמע וצונח מעיקרא נמי אינה צריכה גט ולא חיישינן דילמא בלבד נתרצה וכלו הקידושין או דברגע הראשון קונדם שהתחיל לצונח נתרצה אלא פינו שצונח א"צ גט וזה ברור בכוננת הר"ן ו"ל דמעיקרא שכתב פי לא נתרצה לא מהני היינו שלא שמע מהקידושין כלל ולא הוי רצוי וע"ז כתב פינו דלא הוי זכות גמור דבזכות גמור מהני אף שלא שמע כלל אבל במוחה בפירוש אפילו בזכות גמור אין זכין לו: וכן מצאתי להר"ן ו"ל בחידושי למס' חולין (דף ל"ט) שכתב בפשיטות בד"ה והאי דלא צונח מעיקרא סבר מי אתי לידי דאצווה ו"ל מהא שמעינן דכי אמרו זכין לאדם שלא בפניו ה"מ היכא דלכי שמע ניחא ליה אבל היכא דצונח לא קנה דהא אמרינן דאפילו לרבנן לא קנה אלא משום דמשמע להו דכיון דשתק בשעת שמיעה ניחא ליה עיי"ש גם בסוף דבריו (וכ"כ הר"ן בפ"ק דקדושין גבי ובכסף ע"י אחרים ע"ש) ומבואר מדבריו שם דלאו במתנה לחוד אמרינן דאי צונח אח"כ לא קנה אלא כל היכא דאמרינן זכין לאדם שלא בפניו נמי הדין פו ודבריו שבקדושין ע"כ דכוננתו כמו שפירשנו לעיל: וכן מצאתי להרמב"ן ו"ל במלקחמות בגיטין בסוגיא דתן גט זה לאשתי ושטר שיקרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור כתב שם ו"ל שהרי אפילו בדברים שזוכין לו שלא בפניו אם צונח ביום שמעו לא קנה פדאיתא בב"ב ובחולין עכ"ל עיי"ש היטב בדבריו ו"ל הרי דלאו דווקא במתנה לחוד לא קנה אם צונח אח"כ אלא ה"ה בכל מידי דזכות הוא לו: וגדולה מזו מצאתי להריטב"א ו"ל בחידושי לקידושין (דף כ"ג) בהא דאיבעיא להו עבד מהו שיעשה שליח לקבל גיטו והקשה ע"ז דהא קיי"ל דרשב"א נמי סבר בשטר ע"י אחרים משום דזכות הוא לו ומה לי משום זכות ומה לי משום שליחות ותירץ דנ"מ דאי הוי שליח קבלה פינון שהגיע גט לידו יצא לחירות ואעפ"י שהעבד צונח עכשיו כששמע ואלו מדין זכיה דכל היכא דכי שמע צונח מעיקרא לא יצא לחירות.

ובאמת נראה דגבי שחרור גם המתנה אפרים מודה דמהני מחאתו דלא הוי זכות גמור אף לרבנן דר' מאיר דהא ניחא ליה בהפקירא אלא דגדול הוא לו זכות של שחרור משל הפקירא וכמו שכתבו התוס' בגיטין ובכתובות ר"א] בדפרישית לעיל ואע"ג דאיהו שדריה ואיכא גילוי דעתא דניחא ליה דלקבלה נהליה ואפ"ה פינון דלאו שלוחו הוא גילוי דעתא לא מהני ויכול למחות כשידע בדבר וזה נכון עכ"ל הרי מבואר דדעתו ו"ל אפי' היכא דגלי דעתיה מעיקרא דניחא ליה אפ"ה יכול למחות היכא דלא שניה שליח בהדיא: ונראה שזה פנונת הר"ן ו"ל בקידושין (דף מ"ב) ו"ל בטעמא דמילתא דתיקנו זכיה לקטן מדרבנן פדאיתא בב"מ (דף ע"א) ולא תקנו ליה ג"כ שליחות מדרבנן כמו זכיה משום דשליחות מילתא אלימתא היא דמפי מטא לידיה דשליח לא מצי משלח למיהדר בי' ולא אלמוה לזכותיה דקטן פולי האי ע"כ וכוננתו הוא דאם צוהו הקטן שייזכה מתנה עבורו מצי למיהדר בי' אח"כ וכמש"כ הריטב"א ו"ל דהיכא דהזכיה הוא מטעם זכות לחוד מצי הדר ביה אף דגלי דעתיה מעיקרא דניחא ליה משא"כ אי הנה מתקנו ליה רבנן שליחות דמיד שעשה השליח שליחותו לא מצי משלח למיהדר ביה וכן יש להביא ראי' מסוגיא דישל"מ דאמרינן שם דאם אמר פלך אצ"י ונמצא יפות הוי תרומה משום דאמרינן דהוי זכות כמש"כ הש"מ ו"ל שם דאף דבתורם משלו על של חבירו בעינו

למימר בנדרים (דף ל"ו) דלא הוי זכות משום דניחא לי לאיניש למיעבד מצוה במקומו
מ"מ בתורם משל בעה"ב הוי שפיר זכות פנין דהמצוה היא במקומו ניחא לי שלא יבואו
ב"ב לידי מכשול] ואפ"ה אם לא נמצאו יפות מהן אין תרומתו תרומה משום מחאה של
בעה"ב אלמא דאפי' במידי דזכות מהני מחאה דאח"כ ואף דשם יש קצת חוב דאולי ניחא
ליה למיעבד מצוה בגופו ממש מ"מ הא הש"ס מדמי ליה ליאוש שלא מדעת דזה לא
חשיב חוב: ובגין הרב הגדול מוהר"ח הערץ נ"י הביא ראי' דלא מהני מחאה דאח"כ היכא
דזכות הוא לו מהא דתניא בגיטין (דף מ') עשיתי פלוני עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני
חיישנין שמה זיפה לו ע"י אחר עיי"ש היטב ופשוטא דלישנא משמע שהעבד אינו רוצה
בשיחרורו ואפ"ה אמרינן דמהני מה שיזיפה לו ע"י אחר אלמא דכיון דקיי"ל זכות הוא
לעבד שיצא מת"י רבו לחירות לא מהני מחאה העבד ונ"ל דאין זה ראי' דאפשר לומר
דגם העבד רוצה בשיחרורו רק שאומר קושטא דמילתא שהוא לא קיבל לידו שטר
שיחרורו וקמ"ל תנא דברייתא דמ"מ הוי משוחרר משום דמסתמא זיפה לו ע"י אחר
[וכה"ג פתב הטור בשם הרמ"ה ביור"ד (סימן רס"ז) בסיפא דנתתי לו שטר שיחרור
והוא אומר לא נתת דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי דמייירי שאח"כ חוזר העבד ורוצה
בשיחרורו אף שאמר מקודם לא נתת ואף אנו נאמר דרישא מייירי שגם פעת העבד רוצה
בשיחרורו רק שאומר שלא עשאו בן חורין]: הרי נתבאר שפכ"ל דבר שזכות הוא לו אם
בא ומיחה אח"כ מהני מחאתו היכא דנאמן באמירתו דלא ניחא לי וא"כ בענין שאילתנו
אם באת בעלת הבית ומוחית ורצונה להפריש חלה בעצמה דנקה יכולה להפריש ולברך
ומ"מ הואיל דהמחנה אפרים פתב דאין יכול למחות לכן תפריש חלה בלא ברכה כ"ג
לענ"ד: ועיי' בש"ך בכה"מ (סימן ס"ו) בהא דאמרינן בב"מ (דף י"ט) מצא שטר שיחרור
בזמן שהאדון מודה יחזיר לעבד ופרי' וליחוש שמה פתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי
ואזל עבד וקנה נכסים מניסן עד תשרי ואזל הרב ובגניהו ואתא עבד וטרף מניסן הניחא
למאן דאמר זכות הוא לעבד שיצא מת"י רבו לחירות וכאב"י דאמר עדיו בחיתומיו זכין
לו אלא למ"ד חוב הוא לעבד שיצא לחירות מא"ל ומשני דכי אתא למיטרף אמרינן לי'
אייתי ראי' אימת מטא גיטא לידה וכתב הרא"ש ז"ל עלה ואסיקנא דכי אתא למיטרף
לקוחות אמרינן לי' אייתי ראי' אימת מטא גיטא לידה ותמהו הב"י והב"ח והש"ך ז"ל
על הרא"ש דהא אנו קיי"ל פתקמים דזכות לעבד שיצא לחירות ונרא"ש פסק כאב"י
דעב"ח ז"ל ולדידך' הא לא בעי לאתויי ראי' אימת מטא גיטא לידך' משום דע"ח ז"ל
עיי"ש ושפיר טרף מניסן: ולכאורה יש ליישב דאפשר לומר דבדבר שאמדו חקמים
שזכות הוא לו והוא צונח ביום שמעו שאינו רוצה תליא בפלוגתא דרב יוסף ואב"י ורבא
דלר"י דסובר הגדילו יכולין למחות בכל מילי שזכות הוא לו אם מוחה פשוטא לא
חשבינן לי' לזכות למפרע ולאב"י ורבא דמקשו ממתניתין לדידהו אמרינן פנין דאמדו
חקמים הדבר לזכות לא מהני מחאתו למפרע ומה שהטבילוהו ע"ד ב"ד הוי גירות
מעליא.

וה"נ גבי עבד כשמשא שטר שיחרור לידו וצונח ע"ז נהי דמכאן ולהבא העבד משתחרר
בע"כ אבל עד דמטא לי' לר"י דאמר הגדילו יכולין למחות לא חשבינן לי' זכות למפרע
ולאב"י ורבא אמרינן דלא מהני מחאתו למפרע והוי משוחרר משעת חתימה ונרא' דקאמר
הש"ס הניחא למ"ד זכות הוא לעבד שיצא לחירות וכאב"י דאמר עדיו בחיתומיו זכין לי'

הינינו נמי משום דסובר אב"י דלא מהני מקצתן לבטל הזכי' למפרע אבל לפמש"כ הרא"ש ז"ל בפ"ק דכתובות פ"ב יוסף דהגדילו יכולים למחות ודאי דאפילו ל"מ"ד זכות הוא לעבד שייצא לחירות מ"מ יכולים הלקוחות לטעון שמה לא רצה העבד בשיחרורו והנה עומד צונח ולא הני זכות למפרע ואייתי ראי' אימת מטא גיטא לידה ושפיר פסק לשיטתו כר"י בהא דהגדילו יכולין למחות: מיהו אפתי לא ניחא לפ"ז הא דקאמר הניחא ל"מ"ד זכות הוא לו דאפילו לאב"י ורבא דסברי הגדילו אין יכולין למחות משום דדבר שאמרו חכמים לזכות לא מתבטלת הזכי' למפרע במה שצונח ביום שמעו מ"מ אם צונח בשעת זכי' ממש ודאי דאין יכולין לזכות עבורו כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם ז"ל וא"כ גם ל"מ"ד זכות הוא לו יכולין הלקוחות לטעון שמה הנה צונח בשעת פתיבה ונתימת הש"ש ולא אמרינן עדיו בכתומיו זכין לו ואין יכול לטרוף הפירות אלא משעת נתינה ויותר נראה לי ליישב דהנה התוס' כתבו בב"מ (דף כ') ד"ה שובר דהא דעדיו בכתומיו זכין לו הי' תקנת חכמים כדי שיהא העדים יכולים לחתום ואפילו אם בא על בת ישראל בין פתיבה לנתינה לא פסלה וכבר תמה עליהם האו"ת ז"ל דהא אין ב"ד יכולים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה: אולם מצאתי להריטב"א ז"ל בחידושי' דלא אמרינן עבחו"ל רק לענן פירי דהנה ממונא לחוד אבל לענן איסור ודאי דלא מהני עד דמטי לידיה ממש דהא בעינן דומיא דגט אשה דכתיב ונתן בינה והסופר והעדים הא לא זכו עבורו: ולפ"ז נראה דאף ל"מ"ד זכות הוא לו תליא בפלוגתא דרב ושמואל בב"ב (דף צ"ב) אי הולכין בממון אחר הרוב דלרב דס"ל הולכין בממון אחר הרוב אין הלקוחות יכולין לומר שמה הנה הג"ש בע"כ דעבד דאזלינן בתר רובא ורוב העבדים מתרצים כמו שאמרו חכמים דעתם באמת דהני זכות ומוציאין הפירות מלקוחות משום עדיו בחז"ל והש"ס דקאמר הניחא ל"מ"ד זכות הוא לו הוא רק לרב דסובר הולכין בממון אחר הרוב אבל לדידן דקיי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב נגד חזקת ממון אפילו ל"מ"ד זכות הוא לו אין יכולין לטרוף מלקוחות דמצי אמרי שמה היית עומד צונח וגלית דעתך שאינה רוצה בשיחרור ולא זכו העדים בחותמיהן עבורה עד דמטא לידה שאז חל השחרור בע"כ] ואייתי ראי' אימת מטא לידה ושפיר פסק הרא"ש לדידן דקיי"ל כשמואל דמצי אמרי אייתי ראיה כו' ולא מיבעיא בנכסי מטלטלין שנדאי אינו יכול להוציא מיד הלקוחות המוחזקין בהם אלא אפילו אם קנו קרקע מהאדון דאפשר לומר דלא חשיבי מוחזקין מפני שהעבד מערער על תחילת הלקיחה דהא העבד הוא בחזקת האדון וכל מה שקנה נכנס לרשות האדון עד שיתברר שנשתחרר וגם הלקוחות הבאין מפחו לא נוכל להוציא מהם ובזה א"ש גם דברי המרדכי בהגהות שכתב שם וז"ל דאמר לי' אייתי ראי' אימת מטא גיטא לידה אבל גבי שט"ח אמר אב"י עבחו"ל ושפיר טרף וגבי גט אשה לא שייך לאמר זכות הוא לה שמתגרשת וגבי עבד נמי חוב הוא לו ולהכי אמרינן לקמן דאמרינן ליה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידה עכ"ל וזה תמוה דהא אנו פסקינן פחכמים דר"מ דש"ש הני זכות: ולפמ"ש א"ש דהא לחכמים נמי איכא חוב שנאסר בשפחה רק שאפ"ה אמדו חכמים שהזכות מכריע על החוב וזכין לו שלא בפניו השט"ש אבל אם ידעינן שחוב הוא לו כגון שצונח בשעת מעשה ודאי דלא זכין לו ולא הני משוחרר עד דמטא לידה להכי אמרינן ליה אייתי ראיה אימת מטא לידה ולא טריף משעת חתימה: מיהו יישוב זה לא יתכן אלא

לשיטת הריטב"א ו"ל דס"ל דלא מהני הא דעבחו"ל אלא לענן ממון בלחוד אבל לענן איסור להשיאו בת חורין לא מהני עד דמטא לידן' ממש.

ולחכי תליא מילתא אי הולכין בממון אחר הרוב או לא וכמ"ש לעיל אבל לשיטת התוס' דס"ל לענן איסור להשיאו ב"ח. אמרו עבחו"ל מתקנת חכמים לא יתכן ישוב זה דאף דקיי"ל פשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ פינו דבאותו הדבר איכא נ"מ לענן איסורא ועיקר השיקור הוא לענן איסור ובאיסור לכ"ע אזלינן אחר הרוב מש"ה אזלינן נמי בממונא אחר הרוב וכמ"ש בהפלאה ו"ל בסוף פ"ק דכתנבות והביא כמה ראיות לזה עי"ש ואין לומר לשיטת התוס' דהכא לא אזלינן בטר רנבא מטעם דאיכא נגד הרוב ב' חזקות חזקת העבד שלא נשתחרר עדיין וחזקת ממון דאדון ודלקוחות ובתרי חזקה לא אזלינן בטר רנבא אף באיסור כמ"ש הריב"ש בתשובה דו"א דא"כ תיקשה להקפיד מאי קאמר הניחא למ"ד זכות הוא לעבד ולאבני דאמר עבחו"ל דהא אפתי אין יכול להוציא נכסים מיד הלקוחות מטעם דאיכא תרי חזקה שלא נשתחרר עד דמטי לידן' משום דאמר ה' צונח על השיקור ועוד דהך חזקה דעבד שלא נשתחרר איתרע דהא השתא דמטי לידו ודאי דהוי משוחרר שהרי עבד משתחרר בע"כ ודו"ק: סימן קיא שאלה מי שיודע בחבירו שאינו מקפיד עליו אם יאכל עיסתו אם רשאי להפריש ממנה חלקה פדי לאכול השיריים: תשובה נבאר תחילה אי מותר לאכול פירות חבירו שלא מדעתו אם לפי אומדן דעתו אינו מקפיד עליו הנה איתא בב"מ (דף כ"ב) אממר ומ"ז ור"א איקלעי לבוסתנא דמרי בר איסק איתי אריסי תמרי ורימוני ושידי קמיהו אממר ור"א אכלו מ"ז לא אכיל אדהכי אתי מרי בר איסק ואשפחניהו א"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנהך שפירתא א"ל אממר ור"א למ"ז השתא אמאי לא אכיל מר כו' וכתבו התוס' שם דאממר ור"א שאכלו קודם לכן הוא משום דסברי אריסיה מדנפשיה קניהב דאין לומר שהיו סומכים לומר שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהא הלכה כאבני דאע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא ניחא לי' עכ"ל התוס' מדברייהם מבואר דאיסור לאכול פירות של חבירו אעפ"י שיודע שחבירו יתרצה משום דקיי"ל כאבני דאע"ג דלבסוף ניחא לי' מעיקרא לא ניחא ליה: והש"ך (סימן שנ"ח) פתב על דברייהם ואי לא דמסתפינא הייתי אומר שמוטר ויאוש של"מ שאני שגם אח"כ אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובע"כ מתיאש א"כ אמרינן מעיקרא באיסורא אתי לידיה דבמה יקנה אי ביאוש הא השתא אינו מתייאש ואלו הנה יודע שהוא אצלו לא הנה מתייאש משא"כ ה"כ פינו שידוע שיתרצה א"כ השתא נמי בהתיירא אתי לידיה דמסתמא אינו מקפיד ע"ז.

שאע"ג דבש"ס שם מדמה תרומה וטומאה ליאוש של"מ טעמא אחרנא איכא התם דלענן תרומה וטומאה ידיעה ממש בעינן ע"ש ודו"ק עכ"ל לשון ז"ל: ובאיור דבריו נ"ל דבאמת כל דלבסוף ניחא לי' אמרינן השתא נמי ניחא לי'.

מיהו היינו דווקא היכא דלא בעינן לעשות ע"י הניחותא דבעלים שום פעולה חדשה ולא בעינן אלא שלא יעפבו הבעלים בזה מהני נחותא דלמפרע ולהכי בתרומה דבעינן למימר ע"י נחותא דאח"כ דמי כאילו ידע הבעה"ב ועשאו שליח וכן בהקשר דבעינן למימר

דדמי פאילו ידע זע ורצה שיבואו המים על הפירות דבתרוננייהו בעינו ידיעה ממש בזה לא מהני ניהותא דאח"כ.

אבל לאכול פירות של חבירו לא בעינו שינעו הבעלים ממש דלא איכפת לן בידיעתו רק דבעינו שלא יקפיד דעיקר גזל בקפידא תלי' רחמנא והיכא דאינו מקפיד לא מיקרי גזל אע"ג שאינו מקנה לו ומטעם זה פשיטא שאם קטן נתן לאחד לאכול משלו רשאי לאכול אע"ג דקטן לא מצי להקנות לאחרים מ"מ פנין דלא קפיד רשאי לאכול ולית ביה דין גזל וכאן הרי אנו יודעין שלא יקפיד להכי שרי וביאוש דאבידה נמי דמי לתרומה והכשר דהא התם א"א לומר שהמוצא זכה בה מטעם דכיון דניחא לי' אח"כ פשמיניאש השתא נמי ניחא ליה לבעל האבידה שישלם השתא דהא גם אח"כ לא ניחא ליה דהא בע"כ מתיניאש ואינו מתרצה כלל שיקח חבירו את שלו ועיקר יאוש הוא מחמת שאינו יודע היכן הוא ואלו ידע שהוא אצל המוצא לא הנה מתיניאש ולא הנה מתרצה שישלם המוצא.

וא"כ אין פאן רצון שנאמר דגם מעיקרא מתרצה הוא ליה. רק שאנו צריכין לומר שזכה בה מאחר שהתורה חידשה דבאבידה יוצאת מרשות בעלים ע"י יאוש דבע"כ (אף דבממון שלא נאבד ממנו לא מהני יאוש) והאובד הנה נתיניאש פשנתונדע לו שאבד מהני יאוש דידיה שיצא הדבר מרשותו אף קודם שננתונדע לו שאבדו עד שלא בא ליד המוצאא ובעינו לומר שיצא הדבר מרשותו למפרע דזה לא אמרינן לאפיי דהא ע"י יאוש דלבסוף בעינו שיצא הדבר מרשותו למפרע כאלו הנה אז היאוש וזה לא אמרינן דגילוי דעתא דלבסוף אינו עושה פעולה חדשה למפרע וזה מיקרי פעולה חדשה דהיינו דבעינו שיהי' היאוש למפרע בכדי שעי"ז יקנה אותה המוצאא למפרע ויהא נקרא בהתיירא אתי לידיה זה לא אמרינן כמו דלא אמרינן בתרומה והכשר דניהותא דלבסוף יעשה ידיעה מעיקרא ממש וזה פשוט וברור בכוננת הש"ך דהיכא דמהני רק אומדן דעתו שאינו מקפיד ומתרצה לזה מהני למפרע אף לאפיי אבל היכא דבעינו ידיעה ממש לא אמרינן דדמי פאילו ידע ומתרצה מתחילה: ובזה יש להבין מה דאמרינן בקידושין (דף מ"ד) קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה דצריכה גט דחיישינן שפא נתרצה האב וכתבו הר"ן ז"ל והרא"ש ז"ל דאם נתרצה האב הווי קידושין למפרע והר"ן ז"ל פתב וז"ל וכת' ריצוי דבתר קידושין מאי מהני איכא למימר דהיינו טעמא לפי שכל אדם רוצה להשיא את בתו ומצוה דרמיא עלי' נמי הוא וזכין לאדם שלא בפניו ומיהו טעמא דנתרצה האב פששמע הא לא נתרצה לא הוי קידושין לפי שאין זה זכות גמור שהרי יוצאה מרשותו לכמה דברים עכ"ל הר"ן ז"ל ולכאורה קשה הא קיי"ל פאפיי ובמידי דלא הוי זכות גמור לא מהני ניהותא דלמפרע.

ודנקא במידי דהוי זכות גמור זכין לאדם שלא בפניו כמו בתן שטר שחרור זה לעבדי אבל במידי דלא הוי זכות גמור פנין דבשעת קידושין אנו מסתפקין אי ניחא ליה לא מהני ניהותא דאח"כ אבל לפמש"כ בשיטת הש"ך דדבר נכון דמה שהאב זוכה לקדש את בתו אין זה זכנית ממון פדאמרינן בב"ק (דף מ"ט) בכיניא בזה גבי וולדות מרי דיכי אטו וולדות צררי ניהו כו' ע"ש וה"נ זה לא מיקרי זכות ממון רק שיש לו זכות שיכול לקדשה למי שירצה והיא אינה יכולה להתקדש בלא דעתו ולהכי אמרינן בקידושין (דף

י"ט) אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך וכתבו התוס' והרשב"א בקידושי שם דאין זה באומר תן מנה לפלוני ותתקדש בתי לה דמקודשת מטעם ערב אלא הכא סילוק רשות לחוד הוא שנתן לה רשות להתקדש ומסלק פחו ורשותו ממנה ואיהי יש לה יד לזכות לעצמה הפסך קידושין וקטן יש לו יד לזכות בעצמו כדאמרין בגיטין (דף ס"ה) וילפינן מקידושי יעוד דמהני מה שנותן לה רשות לקבל קידושין עיין שם ברשב"א [ולא כמ"ש הראב"ד והרא"ש ו"ל שהוא מטעם שליחות] והכי דניק לשון רש"י ו"ל שם (דף מ"ו) גבי נתקדשה שלא לדעת אביה ונשאת שלא לדעת אביה בד"ה הואיל ונ"ל בחייו קידושה והשיאה עצמה שלא לדעתו פאילו היא ותומה והוא ראה ושתק או הפקיר רשות וזכות שיש לו בה עיי"ש הרי דלא בעינן אלא שישלך האב פחו וממילא יכולה להתקדש: והפנ"י פתב דמייירי שנתן לה רשות להתקדש לזה שנתקדשה לו דאי לאו הכי הא אינה יכולה להקנות עצמה אם לא ברצון אביה דהא קטנה שאין לה אב אין קידושיה פלום אעפ"י שיש לה יד לקבל פסך קידושיה וע"כ משום דאינה יכולה להקנות עצמה לבעל והכא מייירי שהאב נתן לה רשות להקנות עצמה לפלוני דמהני מחמת רצון האב עכ"ל הפ"י.

ולי נראה דלשון הש"ס נדאי משמע שנתן לה רשות לקדש עצמה סתם ולא הזכיר לפלוני דאם איתא דבעינן שיאמר לפלוני לא הוי שתיק הש"ס מלומר צאי וקבלי קידושיך מפלוני א"ו דמייירי אפי' באומר צאי וקבלי קידושיך סתם ומה שהקשה הפ"י הא אינה יכולה להקנות עצמה פניו דקטנה היא נ"ל דזה נכון לפי מש"כ הר"ן ו"ל בנדריים (דף למ"ד) דלהכי אמר רחמנא כי יקח איש אשה ולא אמר כי תלקח אשה לאיש שלא כל הימנה להכניס עצמה לרשות הבעל ומשו"ה אמרינן בקידושין דאי אמרה מאורסת אני לה אין בדבריה ממש אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האישה היא מבטלת דעתה ורצונה ומשווי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו ע"ש ותמצית דבריו הוא שאין האשה עושה פעולת הקנאה ככל מקנה חפץ שלו לחבירו אלא הבעל הוא הקונה אותה ועושה פעולת הקנין והתורה הצריכה דעתה שמתרצה לזה שיקנה אותה ובלא דעתה לא מהני אבל אם נתרצית אזי הוא עושה כל פעולת הקנין וא"כ לפ"ז כל קטנה שאין לה אב דקיי"ל שאין קידושיה פלום הוא רק משום שאין רצונה רצון.

דאף שכתב הרמז"ל דקטנה יש לה רצון אם זינתה תחת בעלה מ"מ רצון גמור שיוגמר ע"י רצונה קנין אישות אין לה ולא מהני קנין הבעל פלום בלי רצונה דאף שיש לה יד לזכות בכסף קידושין מ"מ אין לה דעת גמורה שיתחשב רצונה רצון גמור אבל בזו שאמר לה אביה צאי וקבלי קידושיך ונתן לה רשות פבר יש פאן רצון שיפעול הקנאת הבעל דרצון האב הוי רצון גמור שזיכתה לו תורה בזה ליתן רשות לבעל לקדשה ולקבל פסך קידושיה דבשלמא אי הוי בעינן באשה הקנאה גמורה אז הוי אמרינן בקטנה שהאב מקנה אותה ולא היה מועיל צאי וקבלי קידושיך עד שידע האב ויאמר לה ממי תקבל אבל פניו דלא בעינן גבי דידה הקנאה כלל ממילא גבי האב שזיכתה לו תורה לקדש בתו אין האב מקנה אותה רק שמקבל לקדושיה ומתרצה שיקנה אותה הבעל וכיון שאמר לה צאי וקבלי קידושיך הרי פבר עשה סילוק רשותו וכחו והפסך הרי יש לה יד לזכות בעצמה: ולפ"ז א"ש מה דאמר בנתקדשה שלא לדעת האב ואח"כ נתרצה האב דמקודשת למפרע פניו דאין לו בה קנין ממוזן ולא בעי להקנותה ע"י קידושין אלא רצון בעלמא

להכי מהני לכ"ע גיחותא דאח"כ דאין רצונו עושה שום קנין רק מתרצה שהבעל יעשה קנינו ביה ויקדשנה ולזה גם לאביי אמרינו כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה דדוקא אם רצונו עושה קנין כמו תרומה שע"י רצונו דלמפרע אנו עושים התורם שלוחו של בעה"ב ונגמר התרומה ע"י רצון השליח כמו שרוצה הבעה"ב בעצמו או גבי הכשר שנגמר ההכשר ע"י רצון דלמפרע וכן גבי יאוש שיוצא הדבר מרשות בעלים ע"י יאוש דידיה בזה אמרינו דלא מהני למפרע אבל הכא בקדושי קטנה אין הרצון עושה שום קנין דקנין הקדושין נעשין ע"י הבעל אם האשה אינה מוחה רק רצון בעלמא בעינן שלא ימחה האב ולזה מהני למפרע כיון שאין צריך שום פעולת הקנאה ולענין קבלת הכסף קידושין הא יש לה יד: ובזה יש להבין הא דאמרינו ביבמות (דף ק"ט) קידושי קטנה מתלי תלי וקאי דכי גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל ופרש"י ז"ל דמשגדלה תפסי קידושין מעיקרא ואיגלאי מילתא למפרע דזיקה דהך לאו פלוג ומשו"ה תצא אחותה משום אחות אשה ותמה שם הרשב"א ז"ל כיון דהקדושין הנה רק מדרבנן במה גדלו בהדה ונעשין קידושין דאורייתא ע"ש שנגדח בזה מאוד ולדברינו א"ש דהא כסף הקדושין יכולה לזכות בהן דקטנה יש לה יד לזכות לעצמה רק שאין לה רצון להתרצות שיקנה אותה הבעל וכיון שגדלה וניחא לה בקידושין אלו ולא מיחתה בתחילת גדלותה אמרינו דגם מעיקרא ניחא לה נמי ומנהי פאילו הנה מועיל מה"ת רצון דידה בשעת הקדושין ואף שבאשה גדולה שקבל אביה או אחר קידושין עבורה ואחר ששמעה נתרצתה לא מהני רצוי דידה למפרע התם שאני דאף דלענין רצון הנה מועיל למפרע מ"מ הא אין הקדושין חלין עד שיגיע כסף קידושין או שטר קידושין לידה בגדלותה או ליד אביה בקטנה וכאן בשעת הקדושין לא הנה זה שלוחה לקבל הכסף וא"א לקידושין לחול אבל בקטנה שקיבלה קדושי בעצמה לא מיחסר אלא רצון ולענין רצון מהני רצוי דבסוף למפרע ומיירי שקבלה קדושי בעצמה]: ואתי שפיר נמי הא דאמרינו בכתובות (י"א) גר קטן היו מטבילין אותו ע"ד ב"ד ע"ש בתוס' שתמהו מאוד בזה דהא קיי"ל אין שליחות לקטן ומירצו דהוי מדרבנן.

והריטב"א ז"ל כתב שהוא מדאורייתא והרא"ש בפ' החולץ כתב דילפינן ממ"ת שהנה שם כמה יונקי שדים ולדברינו א"ש דגבי גירות א"צ לעשיית שום פעולת הקנאה רק שהב"ד מטבילין אותו לשם גירות ומטילין עליו קדושת ישראל ובגדול בעינן שיתרצה הוא דכיון שמתרצה ממילא חל עליו הגירות.

ובקטן שאין לו רצון יכולים הב"ד להטיל עליו הגירות משום דזפין לאדם שלא בפניו ואמרינו אלו הנה בן דעת בנדאי הנה מתרצה לזה אבל הוא בעצמו אינו עושה שום קבלת קדושה.

(ועיין ברא"ש פ' החולץ שלמד דבר זה ממ"ת שהנה שם כמה יונקי שדים והנה מועיל גירות דידה) ור"י אמר הגדילו יכולין למחות דלא מהני גירות של ב"ד אלא אם הגדיל ולא מיחה דאז אמרינו כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה דכיון דעיקר הגירות הנה ע"י טבילת ב"ד ולא בעינן אלא שיתרצה הוא ואז פועל הטבילת ב"ד לעצמו בו ולהכי מהני רצוי דידיה למפרע והוי גר גמור מה"ת אבל פשמוחה בטל הגירות למפרע כמש"כ רש"י ז"ל ולא מהני אומדן דעתא שזכות הוא לו כמו שלא מהני בקטנה אם לא

נתרצה האב אח"כ אף שאנו מחשבין זה לזכות כמש"כ הר"ן שם הנה מבואר היטב דעת הש"ך ו"ל דמוטר ליקח דבר שיודע שאין חבירו מקפיד עליו: ולכאורה יש להביא ראיה דאסור לאכול דבר של חבירו אף שיודע שאין חבירו מקפיד עליו מהא דאמרין בב"מ (דף ל"ד) ר"י בר יוסי הוי קאזיל באורחא פגע בו ההוא גברא דהוי דרי פתפא דאופי נאיתפח א"ל דלי לי א"ל פמה שונון א"ל פלגא דזווי יתב לי פלגא דזווי נאפקרי' הדר זכה בו הדר יתב לי פלגא דזווי נאפקרי' חזא דבעי למיהדר למזפי בי' א"ל לכו"ע אפקרינה לדידה לא אפקרינה ופירשו התוס' שהפקירם שלא יכשלו בני אדם בלא תגזול הרי מוכח בהדיא דאף שר' ישמעאל בר"י לא הנה מקפיד עליהם אם הי' לוקחם אחר הי' עובר בלא תגזול להכי הוצרך להפקירם ממש כדעת התוס' בעובדא דאמימר ור"א ומ"ז: מיהו באמת אין זה ראיה פלל דהא לכאורה קשה דאף אם נימא דאסור לאכול דבר שאין חבירו מקפיד עליו מ"מ זהו דוקא אם אינו מקפיד על אדם פרטי דזה אפשר לדמותו ליאוש שלא מדעת דכיון דגבי כ"ע מקפיד רק לאדם זה אינו מקפיד דמי ליאוש שלא מדעת שהרי לא ידעו הבעלים שאמימר ומ"ז ור"א יבואו לפרדסו ולגבי אינש אחרנינא הרי מקפיד להכי אסור לאכול דישל"מ לא הוי יאוש אבל אם אינו מקפיד לשום אדם נדאי דא"א לדמותו לישל"מ דהא אינו מקפיד ע"ז החפץ ואין דעתו עליו פלל וי"דע בעה"ב בנפשי' גם קודם שבא אחד לאכלו שאינו מקפיד עליו וליכא בזה משום גזל דהא הוי יאוש מדעת וא"כ אמאי הוצרך ר' ישמעאל בר"י לאפקורי דהא אף אם לא יפקרינה ויהיה שלו רק שאינו מקפיד עליו אם יבא אחד ויטלם נמי אין הנוטלם עובר משום לא תגזול לכן נ"ל דלכאורה קשה בלא"ה פינו דעיקר מה שהיה מתירא רי"ש בר"י הוא משום דהו גברא זוכה בו אחר שמפקירו וחזור על ר"י בר"י חיובא דעזוב תעזוב א"כ הרי היה לו עצה אחרת דהא אדם יכול להפקיר דבר שיחול ההפקר לאח"ז כמו שחל הקדוש לאחר זמן כדאמרין בעירובין (דף ל"ה) כפר זה היום חול ולמחר קודש כו' והקדוש והפקר חז דיןא אית להו וא"כ הי' לו לר"י בר"י להפקיר את העצים שיחול ההפקר לאחר שילף הוא מכאן ויתרחק מהן שאז שוב לא יהי' עליו מצות עזוב תעזוב וגם בני אדם יוכלו לזכות בהן אח"כ והו גברא דפתכי דאופי הרי אינו יכול לזכות בהן פעת כדי לחייב את ר"י בר"י במצות עזוב תעזוב שהרי עדיין לא חלה הפקר כ"ז שלא נתרחק ר"י בר"י מהן: לכן נ"ל דר"י בר"י לא עשה עדיין שום קנין בהנה פתפא דאופי נאף שנתן לו פלגא דזווי הא קיי"ל דמעוה אינו קונות ועיין בח"מ (סימן ר') דבמכירה לא תקנו ד' אמות ואפילו להי"א שהביא הרמ"א שם דגם במכירה ד"א קונות מ"מ אפשר שהי' במקום שאין ד"א קונות ולהגביהם לא רצה וכיון שלא קנה להו עצים נאפתי הם של הנושא ורק ע"י מה שנתן דמי משאו נפטר ממצות עזוב תעזוב פינון ששילם דמיהו ועצם העצים הם של ההוא גברא ואל תתמה פינון שלא קנה אותם איך הפקירם הא אין אדם מפקיר דבר שאינו שלו ז"א דאמרין בנדרים (דף ל"ד) אמר רבא היתה כפר של הפקר מונחת לפניו ואמר כפר זה הקדש נטלה לאוכלה מעל לפי פולה ופי' הר"ן ו"ל שם שהיה הכפר מונח בתוך ד' אמותיו וד' אמות לא קני' לי' דגלי אדעתה' דלא ניחא ליה דליקני ולהקדש ניחא לי' ולא לקנות לעצמו והקדש שפיר חזיל אע"ג דלא קני' לי' משום דהו"ל כמגביה מציאה לחבירו דחבירו קנה ה"נ הקדש קנה ולא הוא והיינו משום דמונח

בד' אמותיו וקנה לי' אם ירצה יכול להקדישו ג"כ ולפ"ז אם קנה חפץ במעות אף דקיי"ל דמעות אינו קונות מ"מ הא אי בעי להגביהו ולקנותו קודם שחזור בו המוכר מצי קני.

ונאי ד יכול להקדישו ג"כ ולהפקירו וחייל ההקדש או ההפקר דהקדש והפקר חד דינא אית להו כמבואר בב"ק (דף ס"ט) ולהכי הפקירו ר' ישמעאל אחר שנתן לו הדמים והשתא א"ש מה שלא הפקירם ר"י בר"י לאח"ז אחר שיתרחק מן המשא ולא יראה אותו שלא יהיה עליו עוד חיוב עזוב תעזוב דכיון דעדיין לא זכה בהן ולא היה בכחו להפקירן אלא מחמת שבידו לזכות בהן כמו כפר דמנוח בתוך ד' אמותיו ונהו דוקא כ"ז שעומד אצל המשא אז יכול להקדישו שיחול ההקדש כעת אבל להפקירו שיחול ההפקר לאחר זמן אינו יכול דשמא יחזור בו המוכר מיד ואין בידו להקדישו לאח"ז ודמי להא דאמרין בקידושין (דף ס"ב) הנותן פרוטה לאשתו ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשה לא אמר פלוס דאע"ג דבידו לגרשה בע"כ וכל שבידו לאו מחוסר מעשה מ"מ נהי שבידו לגרשה מ"מ אין בידו לקדשה ואף שעכשיו היא מתרצית לקבל קידושין מ"מ הא יכולה לחזור בה ולהכי אינה מקודשת וה"נ נהי שעכשיו יכול להגביה ולקנות מ"מ להקדיש שיחול לאח"ז אינו יכול שמא יחזור בו אז המוכר דהא מעות אינו קונות ויכול לחזור בו: והוצרך להפקירם מיד בשעה שעומד אצלם עדיין ויכול להגביהם ולזכות בהם אבל לא שיחול ההפקר לאחר זמן והשתא נמי א"ש מה שהוצרך להפקירם כדי שלא יפלו בהם בני אדם בלא תגזול אע"ג דר"י בר"י לא הקפיד עליהם מ"מ כיון שהם עדיין של בעל העצים מפני שלא זכה בהם ר"י בר"י דמעות אינו קונות וכיון שהם עדיין ברשות בעל העצים והוא מקפיד עליהם ואם יטלם אדם אחר יפול בלא תגזול שעדיין הם ברשות בעל העצים והמעות שקיבל מר"י בר"י יכול לאמר שהוא רק כדי לפטור עצמו מחיוב דעזוב תעזוב]: ** (הגה"ה ועיין ברא"ש בשם רבינו יצחק שפירש באופן אחר דמירי שאמר שיהיה קדוש אחר שיזכה בו וזכה בו): ** ולפי"ז אין ראי' מכאן שיש איסור גזל בדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו דמה שהפקירם ר"י בר"י הוא כדי שע"י הפקר זה יצאו מרשות בעלים ואם לא היה מפקירן היו עדיין ברשות בעלים ויש בהן לא תגזול: שוב ראיתי בנוב"י מהד"ק (סימן מ"ט) שכתב דדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו לאדם אחד ומקפיד לגבי אחרים יש בו משום גזל והביא ראי' מהא דפריה התם בב"מ בהא דקאמר ר"י בר"י דלכו"ע אפקרינהו ולדידה לא אפקרינהו והפקר כה"ג מי הוי הפקר והתנן ב"ה אומר הפקר לעניים ולעשירים הוי הפקר אבל לעניים לחוד לא הוי הפקר וה"נ לא מהני מה שאינו מקפיד לאדם אחד ובעיניו שלא יקפיד לשום אדם.

ולפי מה שבארנו לאו ראי' הוא דהא התם ר"י בר"י לא היה מקפיד לגבי שום אדם ואפ"ה הוי מתירא שמא יפלו בהן ב"א וע"כ דהי' מתירא מחמת שלא קנה אותם רק במעות ומעות אינו קונות ואולי יחזור בהן בעל העצים והוא מקפיד עליהם ויפלו בהן בני אדם והוצרך להפקירן כדי שע"י ההפקר יוגמר קניינו של ר"י בר"י כמו גבי כפר בנדרים וע"ז פריך שפיר וכה"ג מי הוי הפקר דכיון דלא הוי הפקר גמור אינו גומר הקנין ויכול בעל העצים לחזור ממכירתו דמעות אינו קונות ויפלו ב"א בלא תגזול כמו שבארנו בארובה ואין מכאן ראי' דלענין לא תגזול בעיניו שלא יקפיד לגבי שום אדם אלא כיון שאינו מקפיד לאדם אחד שרי לאוכלו: מיהו נ"ל דאע"ג דמותר ליקח ולאכול מ"מ אם הוא טבל אסור לתרום ממנו בלי רשות חבירו כיון דאין לו קנין בזה רק שמותר

לֶאֱכֹל כְּמוֹ שֶׁהוּא שֶׁל בַּעַה"ב אֲבָל לְתָרוּם אֵינּוּ יָכוֹל אֲא"כ נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַה"ב מִמֶּשׁ נִזְהָר לֹא נַעֲשֶׂה שְׁלוּחוֹ וְגַם קִנְיָן אֵין לוֹ בְּפִירוֹת אֱלוֹ וְאִם יִרְצֶה לִקְנוֹת לֹא מִהֵנּוּ אִם שְׂאִין הַבְּעָלִים מִקְפִּידִים עָלָיו דְּלֹא מִהֵנּוּ נִיחּוּתָא דְלִמְפָרַע לְחֹל ע"י זֶה קִנְיָנוּ לְמִפְרָע כִּינּוּן דְּלַע"ע לֹא יִדְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁהוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת וְלְתָרוּם וְאִם יִכְוֶנּוּ לְגִזּוֹל מִהַבְּעָלִים וְלִקְנוֹת בְּתוֹרַת גְּזֵל וְגִזּוֹל אֲמָרִינוּ בַב"ק (דף ס"ז) הַגָּבַב וְהַגְזֵלוֹ שְׁתָּרְמוּ תָרוּמָתוֹן תָּרוּמָה מִשׁוּם דְּהֵנּוּ יֵאוּשׁ וְשֶׁה"ש דְּמַעֲיָקְרָא טְבָלָא וְהַשְׁתָּא תָרוּמָה מ"מ הָא פָּאן לֹא יִדְעוּ הַבְּעָלִים מִזֶּה וְהֵנּוּ יֵאוּשׁ שְׁלֹא מִדַּעַת וְעוֹד כִּינּוּן דְּאֵין הַבְּעָלִים מִקְפִּידִים עָלָיו וְלַעֲנֵנּוּ אִסּוּר גְּזֵל מִהֵנּוּ הָא דְּוִדָּאִי נִיחָא לְהוּ לְבַעָלִים א"כ אֵין בְּזָה דִּין גְּזֵל כְּלָל וְכִינּוּן דְּאֵין בְּזָה דִּין גְּזֵל דְּהַתִּירָא קָא שְׁקִיל מִמִּילָא אֵינּוּ נִקְנָה בְּיֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי הַשֵּׁם כְּמוֹ שְׂפִיָאֲרָנוּ בְּדִינֵי חֲמִיץ הָא דְּפָרִיף בְּתוֹרָה (פָּרָק קַמָּא) לְמ"ד פֶּל מִיְלָתָא דֵא"ר ל"ת אֵי עֶבֶיד לֹא מִהֵנּוּ מְגִזֵּל דְּכַתִּיב בִּיהָ לֹא תִגְזֹל וְתִנּוּן גְּזֵל עֲצִים וְעֲשָׂאן פְּלִים דְּמִשְׁלָם כְּשַׁעַת הַגְּזִילָה וְקוּנָה בְּשִׁינּוּי מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּאֲמָרִינוּ לֹא מִהֵנּוּ לֹא קִנְיָה בְּשִׁינּוּי מִשׁוּם דְּשִׁינּוּי אֵינּוּ קוּנָה אֲא"כ קִנְיָה בְּשַׁעַת גְּזִילָה בְּהַגְבָּהָה לְהַתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנָסִין וּבִלֵּא"ה לֹא קִנְיָה א"כ הֵיכָא דְּלִיכָא קִנְיָן אֵינּוּ קוּנָה בְּיֵאוּשׁ וְשֶׁה"שג"כ וְכִמוֹ כֵּן אֲמָרִינוּ בַע"ז (דף ע"א) לְמ"ד מְשִׁיכָה בַעֲכוּמ"ז אֵינָה קוּנָה הָא דְּאֲמָרִינוּ כֵּן נִחַ נְהָרַג עַל פְּחוֹת מִשׁוּ"פ וְלֹא נִיְתָן לְהַשְׁבוֹן הֵינּוּ דְּאֵינּוּ בְּתוֹרַת הַשְׁבוֹן וְאֲפִי בְּפִירוּטָה נְמִי אֵינּוּ בְּתוֹרַת הַשְׁבוֹן דְּלֹא קִנְיָנוּ עֲכוּמ"ז וְכָל הֵיכָא דְּאֵינּוּ בְּרִשׁוּתָא דְּמָרָא אֵינּוּ ע"ש הֵיטֵב בְּרִשׁ"י ז"ל אֲלֵמָא דְּכָל הֵיכָא דְּלֹא קִנְיָ לִיהָ לְהַתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנָסִין בְּתוֹרַת גְּזֵל בְּרִשׁוּתָהָ דְּמָרָא קָאִי וְאֵינּוּ מִתְחַיֵּיב לְהַשְׁבִּיב וְלֹא קִנְיָ לֹא כְּלָל א"כ כִּינּוּן דְּבְרִשׁוּתָא דְּמָרָא קָאִי רַק שֶׁהוּא מִתָּר לֶאֱכֹל לֹא נִקְנָה בְּיֵאוּשׁ וְשֶׁה"ש כְּלָל וְלֹא בְּשׁוּם שִׁינּוּי וְהֵנּוּ כְּפִיֵּלוֹ הוּא עֲדִינּוּן בְּרִשׁוּתָא בְּעָלָיו וְלֹא מְצִי תָרַם כְּלָל: וּבְזָה יֵשׁ לִינִשְׁבַּב מִהָ שְׁהַקְשׁוּ רִשׁ"י ז"ל בְּסוּפָה (דף כ') שְׂפִירִשׁ בְּהָא דְּאֲמַר רַב הוּנָא לְהִנְהוּי דְּמִזְבְּנֵי אָסָא דְּלִיגְזוּזוּ אֵינָהוּ כִּי הֵיכָא דְּלִיגְזוּזוּ יֵאוּשׁ בִּינְיָהוּ וְשִׁינּוּי רִשׁוּתָא בִּינְיָהוּ מִשׁוּם דְּסִתְּמָם עֲכוּמ"ז גְּזֵלֵי אֲרַעְתָּא נִינְהוּ וּפְרִשׁ"י ז"ל גְּזֵלֵי אֲרַעְתָּא מִיִּשְׂרָאֵל וְהַקְשׁוּ הָא רַב הוּנָא סוּבְרָ בַב"ק דְּגִזּוֹל עֲכוּמ"ז אִסּוּר וְא"כ אֲפִילוּ גְזֵלוּ הַקְרָקַע מִעֲכוּמ"ז נְמִי אִסּוּר וּלְפָמ"ש א"ש דְּרִשׁ"י סוּבְרָ כַּמ"ש דְּכָל הֵיכָא דְּלֹא מִתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנָסִין לֹא קִנְיָ לֹא בְּתוֹרַת גְּזֵל וְלֹא מִהֵנּוּ שׁוּם קִנְיָן בְּעוֹלָם וְלֹא קִנְיָ לִיהָ בְּיֵאוּשׁ וְש"ר וְא"כ בַּעֲכוּמ"ז דְּלִיכָא תוֹרַת הַשְׁבָּה וְאִם נֶאֱבַד מִהַגְזֵלוֹן פְּטוּר וְכַדְאֲמַר בַּע"ז דְּלֹא נִיְתָן לְהַשְׁבוֹן לֹא קִנְיָ בְּיֵאוּשׁ וְש"ר.

וְא"כ קִשָּׁה לִי לְרִשׁ"י ז"ל אֲמַאי לֹא חֲזִישׁ ר"ה שְׂמָא גְזֵלוּ מִעֲכוּמ"ז וּבְגִזּוֹל עֲכוּמ"ז לֹא מִהֵנּוּ קִנְיָן יֵאוּשׁ וְש"ר מִשׁוּם דְּלֹא נִיְתָן לְהַשְׁבוֹן לְהֵכִי כְּתִב רִשׁ"י ז"ל דְּסִתְּמָם עֲכוּמ"ז גְּזֵלֵי אֲרַעְתָּא מִיִּשְׂרָאֵל אֲבָל מִעֲכוּמ"ז לֹא שְׁכִיחַ שִׁיגְזֵלוּ וּבְגִזּוּלוֹת יִשְׂרָאֵל דְּנִיְתָן לְהַשְׁבוֹן קִנְיָנוּ וּמִתְחַיֵּיב בְּאֲוֹנָסִין וּמִהֵנּוּ נְמִי יֵאוּשׁ וְש"ר וְדו"ק: וְקִצְתַּת יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִי לְזָה מִהָא דְּאֲמָרִינוּ בְּיוֹמָא (דף פ"ג) דְּמֵאֲכִילִין אוֹתוֹ הַקָּל הַקָּל בְּהִיָּה לְפָנָיו טְבָל וְתָרוּמָה דְּכֵן תִּימָא סוּבְרָ מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ תָרוּמָה וְחֲכָמִים סְבָרֵי מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ טְבָל וְאֲמַר רַבָּה הֵיכָא דְּאֲפָשָׁר לְתַקּוּנֵי כ"ע לֹא פְּלִיגֵי דְּמִתְקַנְיָנוּ כ"פ הֵיכָא דֵא"א לְתַקּוּנֵי מ"ס טְבָל עֲדִיף וּמ"ס תָרוּמָה עֲדִיפָא וּפְרִשׁ"י ז"ל דֵא"א לְתַקּוּנֵי מִיָּרֵי שְׂאָם נִתְקַן לֹא יִסְפִּיק הַחֻלְיָן לְהַאֲכִילוֹ כְּדִי שְׁבַעוּ וְהַקְשָׁה הַמַּל"מ (בַּפְר"ד) דְּנִתְקַן הַטְּבָל וְנִאֲכִילוּ הַחֻלְיָן וְהַתָּרוּמָה דְּהֵכִי עֲדִיף טְפִי מְשִׁיָּהָה הַפֶּל טְבָל אַע"ג דְּאִסּוּר תָרוּמָה חֲמוּר מֵאִסּוּר טְבָל מ"מ עֲדִיף טְפִי לֶאֱכֹל כְּזִית אֶחָד שֶׁל תָרוּמָה מִלְּאֲכֹל הַרְבֵּה זִיתִים שֶׁל טְבָל כַּמ"ש הָרָא"ש ז"ל בְּסוּפָה יוֹמָא וּמַה"ט שְׁרִינּוּ

לשחוט עבור חולה שיש בו סכנה ולא ספינו ליה נבילה דמותר לעבור על איסור שחיטה פ"א מלעבור על איסור נבילה בכל זית וזית לכן פ"א הוא ו"ל דהא דקאמר א"א לתקוני מייירי שאין הבעלים לפנינו דא"א להפריש ולתקן שלא מדעתו ע"ש והא דקא דמותר ליקח פירות של חבירו אף אם הוא מקפיד משום שאין לה דבר שעומד בפני פ"נ כדאימא בפ' הכונס בתוס' שם (בדף ס') בבעיא דמהו להציל עצמו במקומו חבירו שפתבו התוס' דע"כ לא איבעיא לן אלא אם חייבין לשלם או לא אבל נדאי דמותר להציל א"ע שאין לה דבר שעומד בפני פ"נ ואפ"ה לא מציי לתרום: מיהו יש לדחות דמייירי שהחולה בעצמו אין דעתו עליו לתרום ואותו בני אדם שמאכילין אותו נדאי דאין להם קנין וזכיה בהני פירות אבל אם היה דעתו של החולה עליו לתרום ה"נ דהו"מ לתרום משום דכיון דרשאי לאוכלן רשאי לתרום מהם מיהו קשה אפתי יכוננו הני שמאכילין החולה לקנותו בתורת גזל ואז יוכלו לתרום דהוי יאוש ושה"ש דמעיקרא טיבלא והשתא תרומה דרשאי לגזל כדי לתרום ולהאכיל לחולה כמו שמותר לשחוט בשבת להאכיל הבשר בשבת להחולה ואין לומר דהוי יאוש של"מ פיון שאין הבעלים פאן דז"א דדמי לזוטו של ים ושלוליתו של נהר דהוי אבוד מפל אדם דהוי יאוש אף שאין הבעלים יודעין מזה פיון דנדאי יקחו הפירות להאכיל לחולה מהני יאוש אף של"מ למנהי שלו [ובמק"א פתבנו דאפשר לפרש הא דאמר דא"א לתקוני מייירי שהפירות טמאין ולא היתה להן שעת הפנשר כגון שתלשן טמא ומשקה טופח עליהן כמש"כ התוס' ביבמות (דף פ"ט) ד"ה אין תורמין מן הטמא כו' דנפקא לן מתתן לו ולא לאורו דהיכא דלא היתה להן שעת הפנשר לא חיייל תרומתו וה"נ מייירי שהטבל הוא טמא דא"א לתקנו ואע"ג דבש"ס אמר מ"ס תרומה חמורה דטבל אפשר לתקוני אע"ג דהאי טבל א"א לתקוני מ"מ איסור טבל הא אפשר בתקנה ובזה מיושב מה שהקשה בס' דורש לציון על התוס' בסנהדרין (דף פ"ז) דקאמר הלכה זו הלכת אחז עשר דאימא עשירי רי"א פתשיעי ור"ל אמר פאחד עשר וכתבו התוס' דלר"ל דסובר עשירי פאחד עשר מייירי שנגעה בכפר של תרומה וקדש בו האשה דאי טמא הוא אין בו שו"פ ולא הוי קידושין והזקן ממרא עבד כר' יוחנן דהוא טמא ואין בו שו"פ דלא חזי אלא להסקה ואינה מקודשת והתיר דבר שזדונו פרת והקשה הד"ל דהא קי"ל כשמואל דחיישינן שמא שו"פ במדי א"כ לדברי הז"מ שפסק עשירי פתשיעי והפך טמא נמי יש לחוש לקידושיו שמא שו"פ במדי להסקה עיי"ש ולפמש"כ א"ש דמייירי שנגע בפירות ולא הי' להן שעת הפנשר ולפי פסק הזקן ממרא דעשירי בעי שימור הוי טבל טמא דלא חייילה התרומה פלל וטבל טמא אסור אף בהסקה כדדרשין בשבת (דף כ"ו) את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה מה טהורה אין לה בו אלא משעת הרמה אין לה בו אלא משעת הרמה אף טמאה אין לה בו אלא משעת הרמה] א"ו דכיון דרשאי לאכול ובהתירא קאכיל לא מציי חיייל עלה קנין גזל למנהי שלו ושפיר משפחת לה הא דטבל ותרומה: ועוד יש להביא ראי' דכל היכא דרשאי לאכול של חבירו אין בו איסור גזל לא חיייל קנין בזה דקנין לא שייך אלא בגזל אבל היכא דבהתירא הוא בידו ורחמנא שריא א"א לקנותא לא מדעת בעלים מהא דאמרין בב"מ (דף ו') דפשיט דתקפו פהו מוציאין מידו מהא דתניא הספיקות נכנסין לדיר להתעשר וא"א תקפו פהו אין מוציאין מידו נמצא זה פוטר ממונו במקומו של פהו וקשה גהי דתקפו פהו אין מוציאין מידו מ"מ השתא מיהא הא לא תקפה ואמאי לא קנאה בעה"ב

בַּיָּאוּשׁ דָּהָא הֵכָא בִּהְתִּירָא אַתָּא לִידוּ שְׂאִינוּ מְחֻיָּב לִיתָן סְפִיקוֹת לְכַהֵן וְהֵיכָא שְׂבִהֲתִירָא אַתָּא לִידוּ וְדַאי דִּיאִוּשׁ קוּנְהָ וְאִמְאִי קָרִי לִי מְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן וְאַפִּילוּ אַם נִימָא דְהַפְּהֵגִים לָא מְנִיאֲשׁוּ מְסַפִּיקִי בְּכוּרוֹת מְשׁוּם דְּמַצִּי לְתַפְּנֹס אִי מְהֵנִי תַּפְּיֶסָה מ"מ קָשָׁה הָא רַש"י ו"ל כָּתֵב בְּתַמּוּרָה (דָּף ח') ד"ה אֶלָּא וְנ"ל הַלְּפָּה יִרְעָה וְלִכְשִׁי־סִתְּאָב יֵאָכְלֵנוּ בְּמוּמוּ דְּכָל חַד וְחַד אָמַר לְכַהֵן אֲנִי פְּהֵן וּבְכוּר אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי בּוֹ מוּם אִין בּוֹ אֶלָּא אִיסוּר גְּזֵל וְהֵכָא אִיסוּר גְּזֵל נְמִי לִיכָּא דְשִׁמְא זֶה פְּהֵן וְזָכָה בּוֹ וְהַמְמַעֵה"ר עַכ"ל הָרִי שְׂפִתְב רַש"י ו"ל דְּגַבֵּי סַפֵּק בְּכוּר לִיכָּא אִיסוּר גְּזֵל מְשׁוּם דְּהַמְמַעֵה"ר וַא"כ פִּינֵן דְּלִיכָּא אִיסוּר גְּזֵל אִמְאִי לָא קְנָהוּ הִישְׁרָאֵל פִּינֵן דְּאִיסוּר גְּזֵל לִיכָּא וְאִמְאִי קָרִי לִי הַש"ס מְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן אַם נִימָא דְתַקְפּוּ פְּהֵן אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוּ א"ו דְּכָל מִיָּדִי דְרַשְׁאִי לְהַחְזִיקוּ לְעַצְמוּ וְאִין בּוֹ אִיסוּר גְּזֵל דְרַחֲמָנָא שְׂרִי לָא אֶפְשָׁר לְקַנּוֹתוּ דַּא"א לְקַנּוֹת שׁוּם דְּבָר אֶלָּא אוּ מְדַעַת בְּעָלִים אוּ בְּקַנְיָן גְּזֵל אַחַר שְׁגִזְלוּ וְקַנְאוּ בַּיָּאוּשׁ וְש"ר אֶבֶל סַפֵּק בְּכוּר אַם בְּאַמְתָּהּ הוּא שְׁל פְּהֵן וְהַתּוּרָה הַתִּירָה אוֹתוֹ לְבַעָלִים וְהַפְּקִיעַ מְמַנּוּ סַפֵּק אִיסוּר גְּזֵל לָא שְׂיִיף בּוֹ קַנְיָן וּמְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן הוּא גַּם כְּשֶׁהוּא בְּיַד יִשְׂרָאֵל רַק דְרַחֲמָנָא שְׂרִיָּא לְסַפֵּק אִיסוּר גְּזֵל שְׂבוּ: וְאִין לּוֹמַר דְּמָה שְׂפִתְב רַש"י ו"ל דְּבִסְפֵק בְּכוּר אִין בּוֹ אִיסוּר גְּזֵל הוּא רַק לְפִי מַה דְּמַסִּיק הַש"ס בַּפ"ק דְּב"מ דְתַקְפּוּ פְּהֵן מוֹצִיאִין מִיָּדוּ וְכַמ"ש בַּמַּק"א דַּמ"ד מוֹצִיאִין מִיָּדוּ הוּא מְשׁוּם דְּסַפֵּק בְּכוּר לָא זְכִי רַחֲמָנָא לְפַהֲגִים וְרַק וְדַאי בְּכוּר אָמַר רַחֲמָנָא לְמִיתֵב לְכַהֵן אֶבֶל לָא סַפֵּק וְלַהֲכִי אַע"ג דְּבָכֵל סְפִיקָא דְּמְמוּנָא מְהֵנִי תַּפְּיֶסָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּכַתְּוֹבוֹת (דָּף כ') אֶבֶל בְּסַפֵּק מִתְּנוֹת פְּהֵנוּהָ לָא מְהֵנִי תַּפְּיֶסָה וְלַהֲכִי כָּתֵב רַש"י ו"ל דַּאִין בּוֹ אִיסוּר גְּזֵל כִּלְלֵי אֶבֶל הַש"ס לְמִאִי דְּבַעֲי לְמִימַר תַּקְפּוּ פְּהֵן אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוּ הֵנִי סַפֵּק בְּכוּר כְּשֶׁאֵר סַפֵּק מְמוּן וּמְהֵנִי תַּפְּיֶסָה יֵשׁ בּוֹ בְּאַמְתָּהּ סַפֵּק אִיסוּר גְּזֵל דְּאִם הוּא בְּכוּר גּוֹזֵל אֶת הַפְּהֵן וְלַהֲכִי פְּרִיף נְמַצָּא פּוּטֵר מְמוּנֵי בְּמְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן דְּאִם הוּא בְּכוּר מְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן בְּיַד הִישְׁרָאֵל הוּא דו"א דְּנִדְאִי בְּכָל סְפִיקָא דְּמְמוּנָא דְּעַלְמָא נְמִי לִית בּוֹ סַפֵּק אִיסוּר גְּזֵל דְּאִם הִי' בּוֹ סַפֵּק אִיסוּר גְּזֵל אִמְאִי אֲמַרִּין הַמְמַעֵה"ה הָא הִירָא מְסַפֵּק אִיסוּר צְרִיף לִיתָן גַּם מְסַפֵּק וְכ"כ הַאו"ת בְּקוּנְטֵרֶס ת"כ דְּסַפֵּק אִיסוּר גְּזֵל רַחֲמָנָא שְׂרִיָּא כְּמוּ סַפֵּק מְמוּנָא וְכִינֵן דְּבָכֵל סְפִיקָא דְּמְמוּנָא לִיכָּא אִיסוּר גְּזֵל כִּלְלֵי א"כ וְדַאי דְּקָשָׁה הָא דְקָאֵמַר אִי תַּכֵּא"מ מִיָּדֵן נְמַצָּא זֶה פּוּטֵר מְמוּנֵי בְּמְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן אִמְאִי קָרִי לִי מְמוּנָא שְׁל פְּהֵן יִזְכָּה הִישְׁרָאֵל בְּהֵאִי בְּכוּר בְּקַנְיָן חֲצַר וְכַדּוּמָה וְאַף אַם תְּמַצָּא לּוֹמַר דַּאִין הַפְּהֵן מְתִיאֲשׁ מְמַנּוּ א"ו דְּמַהֲאִי טַעְמָא גּוּפָא שְׂאִין בּוֹ אִיסוּר גְּזֵל וְרַחֲמָנָא שְׂרִי לִישְׁרָאֵל אַף אַם בְּאַמְתָּהּ הוּא שְׁל פְּהֵן מַה"ט אִין הִישְׁרָאֵל יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ דְּמְמוּנֵי שְׁל פְּהֵן הוּא וְאִין אָדָם יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ רַק דְרַחֲמָנָא שְׂרִיָּא לִישְׁרָאֵל.

וְה"נ דְּבָר שְׂאִין הַבְּעָלִים מְקַפִּידִים עָלָיו לִית בִּי אִיסוּר גְּזֵל וְרַחֲמָנָא שְׂרִי אֶבֶל אִין אָדָם יְכוּל לְזַכּוֹת בּוֹ לְקַנּוֹתוֹ שְׁלֵא מְדַעַת בְּעָלִים וַא"כ פְּשִׁיטָא דְלָא מְצִי לְהַפְּרִישׁ מְמַנּוּ תְּרוּמָה דְּגַבֵּי תְּרוּמָה דַּעַת בְּעָלִים בְּעֵינֵן: מִיָּהוּ אַף שְׂפִתְבְּנוּ דְּדָבָר שְׂאִין בַּעַה"ב מְקַפִּיד ע"ז הָאָדָם אַם יְבוֹא לְאָכְלוּ אִינוּ יְכוּל לְתַרְוֵם מְמַנּוּ זֶה דְּוּקָא אַם בַּעַה"ב אִינוּ מְקַפִּיד רַק עַל אָדָם פְּרִטִי וְעַל שְׂאָר בְּנֵי אָדָם מְקַפִּיד עָלֵיהֶם שְׁלֵא יֵאָכְלוּם דְּכִינֵן שְׂדַעְתּוֹ שְׁל בַּעַה"ב ע"ז מְמוּנֵי הוּא רַק שְׁלִגְבֵי הֵהוּא גְּבָרָא אִינוּ מְקַפִּיד בְּזֶה אֲמַרִּין אַף שְׂהֵאִישׁ שְׂאִינוּ מְקַפִּיד עָלָיו מוֹתֵר לְאָכְלוּ אַף שְׁלֵא יְדַע הַבַּעַה"ב שְׂיָבֵא זֶה לְאָכְלוֹם מְשׁוּם דְּלַעֲנָן קַפִּידָא דְּבַעַה"ב מְהֵנִי אֲוֹמְדָנָא דְּלַמְפְּרַע מַה שְׂאֲמַדִּין דְּוּנְדַאי נִיחָא לִי לְהַבַּעַה"ב מ"מ לְתַרְוֵם אִינוּ יְכוּל דְּלַעֲנָן לְתַרְוֵם בְּעֵינֵן שְׂיָהָא שְׁלוֹ מְמַשׁ וְזֶה אִינוּ שְׁלוֹ שְׂהֵרִי עֲדִין הֵם שְׁל בַּעַה"ב דְּהָא מְקַפִּיד

לגבי אחרים שלא יאכלום ולא נפקי מרשותו ואינו יכול לתרום אף דלכי מתנידע לו
ניחא לי מ"מ לא מהני נזחיתא דלמפרע אבל דבר שאינו מקפיד עליו על שום אדם אם
יבא לאוכלו נראה דיכול לזפות בהם ולתרום מהן לאוכלם שהרי הרב אומר פן הוא
הרמב"ם ז"ל (בפ"ה מהלכות אישות ה"ח) שאם נכנס בבית חבירו ולקח דבר שאין
בעה"ב מקפיד עליו פגון תמרה או אגוז ה"ז מקודשת מספק עכ"ל והספק הוא שמה
הבעה"ב מקפיד אבל עכ"פ חזינו דדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו מהני הקידושין
והקידושין הא צריף להיות משל המקדש ובעי למיתב לה שו"פ משלו הרי דיכול לזפות
בדבר שאין בעה"ב מקפיד א"כ ה"ה דיכול לזפות בהן ולתרום מהם תרומה ועיין בתוס'
קידושין (דף מ') ד"ה וי"א שפי' ר"ח ז"ל הא דאמרינן האוכל בשוק פסול לעדות דמייירי
בחוטף ואוכל דמקשה תפוק לי דהנה גזלן ותיגר דמייירי בדבר שאינו מקפיד משמע
דדבר שאינו מקפיד עליו אין בו משום גזל רק משום שחוטף ואוכל בשוק משל אחרים
כ"ז נלע"ד: סימן קיב ודע שיש להסתפק בגזבר שלקח חטים של טבל למנחות אם יכול
להפריש מהם תרומה או לא: הנה לכאורה נראה דגזבר דומה לאפטרופוס וגבי תומים
אמרינן בגיטין (דף נ"ב) דאפטרופוס תורם להאכיל ולא להניח וכתבו שם התוס' (בדף
מ') דזהו תקנתא דרבנן דאוקמי רבנן הפירות ברשותא דאפטרופוס כדי שיתרום והפקר
ב"ד הפקר אבל מן התורה הני ליה תורם שאינו שלו וא"כ בהקדש דלא שייך לומר
הפקר ב"ד שהרי אין יכולת בידי ב"ד להפקיע רשות גבוה אין הגזבר יכול לתרום: מיהו
מצינו דהגזבר מיקרי בעלים גבי הקדש בכמה דוכתא כדאמרינן גבי מעילה גבי נטל אבן
או קורה של הקדש לא מעל ומוקמינן לה הכא באבני בגין המסורות לגזבר עסקינן דלא
מיקרי מוציא מרשות לרשות משום דבלאו הכי הני ברשותו וכן מצינו בתמורה (דף
ל"ב) דאמר עולא המתפס עולה לבדקהבית אין בה אלא עיכוב גזברין בלבד ופירש
רש"י ז"ל שאינה קריבה עד שיבואו הגזברין לעמוד ע"ג כמו שהבעלים צריכים לעמוד
בשעת הקרבה עיי"ש וכן מצינו לענין הא דקיי"ל בכמה דוכתי הקדש שנה מנה שחללו
על שנה פרוטה מחולל שכתבו התוס' במנחות (דף ע"א) ובתמורה (דף כ"ז) דדוקא
הבעלים יכולים לחלל על שו"פ אבל אחר צריף לפדות בשונו דדוקא וגבי גזבר אמרינן
בבכורות (דף כ"ה) גבי פרה שיש בה שתי שערות עיקרון אדום וראשון שחור דגזבר מצי
לחלל על שו"פ אע"ג דדמי פרה.

יקרים אלמא דגזבר כבעלים דמי וכ"כ הריטב"א ז"ל בפ' הזהב (דף נ"ז) דגזבר יכול
לחלל על שו"פ ולהכי מספקא לן גבי תרומה אי מיקרי בעליו להפריש תרומה ולא מיקרי
דבר שאינו שלו: ומלשון התוס' במנחות (דף ס"ו ע"ב) ד"ה אומר שכתבו שם בהא דתנן
גבי עומר שהי' בא משלש סאין והוציאו ממנו עשרון שהוא מגופה בשלש עשרה נפה
והשאר נפדה ונאכל לכל אדם ותייב בחלה ופטור מן המעשרות ר"ע מחייב בחלה
ובמעשרות וקאמר ר"כ בטעמא דר"ע דמחייב במעשרות משום דסובר מירוח הקדש
אינו פוטר כתבו התוס' דהני מצי למיפרף דא"כ היכא אתי משאינו מעושר הא בעינן
ממשקה ישאל דבשאינו מעושר עסקינן מדקתני באותן שנפדו חייב במעשר עכ"ל
משמע מדבריהם דגזבר יכול להפריש מדהביאו ראי' מהא דקתני באותן שנפדו חייב
במעשרות משמע דאי לאו הך משמענותא ה"א דמייירי במעושר.

וְהָא הָתָם הֵיטָה הַתְּבוּאָה בְּיַד הַגִּזְבָּר קְנוּדָם שְׁנֵקְצָר וּמִי הֵיךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹרָם א"ו דְּהַגִּזְבָּר מִקְרִי בְּעָלִים וְיָכוֹל לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת: אוּלָם מִדְּבַר הַרְמָב"ם ו"ל מִשְׁמַע לִי שְׂאִין הַגִּזְבָּר יָכוֹל לְהַפְרִישׁ שֶׁהֵבִיא הַמִּתְנִיתִין (דפ"ו דְּתְרוּמוֹת) הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּשׁוּגַג מִשְׁלֵם שְׁנֵי חֲנֻמִּשִּׁין וְכָתַב ע"ז הַר"מ ו"ל וְאִיךְ חָל הַקֹּדֶשׁ עַל תְּרוּמָה וְתִירֵץ דְּהַקֹּדֶשׁ הָיוּ אִיסוּר כּוֹלֵל דְּתְרוּמָה מִן תֵּר לַפְּהִיגִים וְהַקֹּדֶשׁ אֲסוּר אַף לַפְּהִיגִים וְאִמְאִי לֹא פָתַב דְּמִשְׁפַּחַת לֵה שֶׁהַתְּבוּאָה הֵיטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שֶׁהַקֹּדֶשׁ אַחַר מִירוּחַ וְהַפְרִישׁ הַגִּזְבָּר מִמֶּנָּה תְּרוּמָה דְּתְרוּמָה חָל עַל הַקֹּדֶשׁ מִטַּעַם מוֹסִיף דְּבַהֲקֹדֶשׁ לֹא מְעַל עַד שְׂיָהָא בּוּ שׁו"פ וּבַתְּרוּמָה חֲזִיב מִיטָה בְּכַוִּיַת כְּדָא מְרִינֵן בְּפִסְחִים (דף ל"ב).

א"ו דְּסוֹבֵר דְּגִזְבָּר אֵינּוּ יָכוֹל לְתַרְוֵם דְּהָיוּ לִי תוֹרָם שְׂאִינּוּ שְׁלוֹ אֲלֵא שֶׁלפ"ז יִשְׁאַר קְנוֹשִׁית הַתּוֹס' לְמֵאִי דְּבַעֲי לְמִימַר שָׁם בְּמִנְחוֹת דר"ע סוֹבֵר מִירוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֵינּוּ פּוֹטֵר א"כ אִיךְ הַקְרִיבוּ הָעוֹמֵר מֵאֵינּוּ מְעוֹשָׁר הָא בְּעֵינּוּ מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל כְּדָא מְרִינֵן בְּפִסְחִים (דף מ"ח) מִכָּאֵן אָמְרוּ אֵין מְבִיאִין נְסֻכִים מִן הַטָּבֵל כו' וְהָכָא בְּאֵינּוּ מְעוֹשָׁר עֲסָקִינּוּ דְּהָא גִזְבָּר אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹר דְּהָיוּ לִי תוֹרָם שְׂאִינּוּ שְׁלוֹ: מִיְהוּ עֵיקַר דְּבַר הַתּוֹס' שֶׁהַקֹּדֶשׁ דְּהָא בְּעֵינּוּ מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל לֹא הִבְנִתִי דְּנוֹכַל לומר דלר"ע דְּסוֹבֵר אֲלִיבָא דְּרַב כְּהֵנָּה דְּמִירוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֵינּוּ פּוֹטֵר מִיְיָרִי שְׁתַּרְם מִתְּבוּאֹת חֻלִּין עַל הָעוֹמֵר דְּאֵטוּ אֵין יָכוֹלִין לְתַרְוֵם מִן הַחֻלִּין עַל הַהַקֹּדֶשׁ וּבְאֵמַת הִי יָכוֹל לְתַרְוֵם עַל הַשְּׁלֵשָׁה סָאִין שְׁנֵקְצָרוּ לְשֵׁם עוֹמֵר דְּמַחֻלִּין עַל הַהַקֹּדֶשׁ יָכוֹלִין לְתַרְוֵם רַק דר"ע וְרַבֵּן פְּלִיגִי לְעֵנִן דִּינָא אִם לֹא תַרְם אֲלֵא עַל הָעוֹמֵר בְּלִבְד הַנְּשָׂאָר מִהַשְּׁלֵשׁ סָאִין אִם מִירוּחַ הַקֹּדֶשׁ פּוֹטֵר אוּ לֹא אֲבָל וְדֵאִי דְּמִיְיָרִי דְּעַל הָעוֹמֵר הַפְרִישׁ מִמָּקוֹם אַחַר מִפְּירוֹת חֻלִּין וְהָיוּ שְׁפִיר מִמִּשְׁקָה יִשְׂרָאֵל וְעוֹד נ"ל דְּתְבוּאָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵקְצָר לְעוֹמֵר לֹא שְׁיָיֵךְ בִּי טָבֵל כָּלֵל דְּהָא אֲמִרִינֵן בְּפִסְחִים (דף ל"ג) גְּבִי תְרוּמַת חֻמֵץ בְּמִדָּא בְּמַפְרִישׁ תְּרוּמָה וְהַחֲמִיצָה אֲבָל מַפְרִישׁ תְּרוּמַת חֻמֵץ ד"ה אֵינָה קְדוּשָׁה מ"ט א"ק תַּתֵּן לוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ וְהַקֹּדֶשׁ שָׁם הַש"ס מֵהָא דְּתַנֵּן אֵין תוֹרְמִין מִן הַטַּמָּא עַל הַטְּהוֹר וְאִם תַּרְם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וּמִשְׁנֵי הָתָם דְּהֵיטָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֵׁר הָכָא דְּאֲחֻמִּין בְּמַחֻבֵּר.

וְהַתּוֹס' פָּתְבוּ דְּהָא דְּאֲצִטְרִיף קָרָא דְּתַתֵּן לוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ הֵינּוּ לְרִיָּה ג' דְּחֻמֵץ בְּפִסַּח מִן תֵּר בְּהֵנָּה אֲבָל לְרַבֵּן מַתֵּן לְחוּד נְפָקָא דְּמַפְרִישׁ תְּרוּמַת חֻמֵץ לֹא הָיוּ תְרוּמָה דְּכִינּוּ דְּאֲסוּר בְּהֵנָּה לֹא נִתְיָנָה הִיא א"כ הַמַּפְרִישׁ תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ נָמִי לֹא הָיוּ תְרוּמָה דְּהַקֹּדֶשׁ אֲסוּר בְּהֵנָּה וְגַבִּי תְרוּמָה תַתֵּן כְּתִיב וְהַקֹּדֶשׁ דְּעוֹמֵר הָא לֹא הֵיטָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֵׁר דְּהָא בְּעֵינּוּ שְׁתַּהָא הַקְצִירָה לְשֵׁם עוֹמֵר וְצִרִיכִים לְקַנּוֹת הַתְּבוּאָה מִשְׁלַ צִיבּוֹר וּלְקוֹצְרָה לְשֵׁם עוֹמֵר וְכִינּוּ דְּהַקֹּדֶשׁ אֲסוּר בְּהֵנָּה הָא לֹא חֲזִי לְהַפְרִישׁ הַתְּבוּאָה כָּלֵל מִשּׁוּם דְּלֹא נִתְיָנָה לְכַהֵן הוּא וְכִינּוּ דֵא"א לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִתְּבוּאֹת הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵקְצָרָה לְשֵׁם עוֹמֵר אֵין בּוּ אִיסוּר טָבֵל כָּלֵל: וְהָכִי מִשְׁמַע בְּכּוֹרוֹת (דף י"ב) דְּאָמַר ר"ח בְּהֵמַת שְׁבִיעִית פְּטוּרָה מִן הַכּוֹרָה מִשּׁוּם דְּלֹאֲכֵלָה אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא לְשִׁרְיָפָה וּפְרִיף מֵהָא דְּתַנֵּן הָאוֹכֵל מְעִיסַת שְׁבִיעִית שְׁלֹא הוֹרְמָה חֻלְתָּה חֲזִיב מִיטָה וְאִמְאִי הָא אֵלוּ מִיטַמָּא בַת שְׁרִיפָה הִיא וְרַחֲמָנָא אָמַר לֹאֲכֵלָה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה וְכָתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם אע"ג דְּיָכוֹל לְהַפְרִישׁ מְעִיסָה שְׂאִינָה שֶׁל שְׁבִיעִית עֲלִיָּהּ מ"מ כִּינּוּ דְּאֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מִינֵי וְבִי הָיוּ לִי מִן הַחַיּוֹב עַל הַפְּטוּר כְּשֶׁמַּפְרִישׁ ע"ז מִמָּקוֹם אַחַר ע"כ הָרִי מְבוֹאָר דְּהַפְּירוֹת שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מֵהֶם מִינֵי וְבִי מִקְרִי פְּטוּר גָּמוֹר וְהָאוֹכֵל בְּלֹא הַפְּרָשָׁה פְּטוּר א"כ תְּבוּאֹת הַקֹּדֶשׁ דְּאֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ מֵהֶן תְּרוּמָה מִינֵי וְבִי מִשּׁוּם דְּאֲסוּר בְּהֵנָּה וְלֹא הָיוּ נִתְיָנָה אֵין בּוּ אִיסוּר טָבֵל וּמִקְרִי פְּטוּר גָּמוֹר

ושפיר הוי ממשקה ישראל דלא חל עליו איסור טבל פלל שְהרי היתה הקדש משעת קצירה ואף שאפשר לפדותו אחר קצירה ולהפריש מהו תרומה ולחזור ולקנות התבואה מהפודה אותו במעות תרומת הלשכה מ"מ אין מחויב לעשות כן לפדותו כדי לחייבו בתרומה כיון דהשתא פטורין מחמת דין הקדש דרמי עליהו דפטירי מתרומה משום דלא משפחת בהו נתינה ומיקרי ממשקה ישראל אינו מחויב לפדותו לחייבו בתרומה ועוד דאפשר דכיון דבעינו קצירה לשם עומר ובעינו שיהא הקצירה משל ציבור בעינו נמי שלא ינפקע פתן של ציבור מהתבואה עד ההקברה ואם יפדה אדם אותו ויקנו ממנו אף שיקנו ממעות תרומת הלשכה פקע פתן הציבור בין קצירה להבאה והוי לי פמביא מדאשפתד ומצוה להביא מן הקדש שנקצר לשם עומר: ואין לומר דאפתי מצי להפריש תרומה מפירות הקדש דשפיר מיקרי נתינה לכהן משום דהפקה יכול לפדות הקדש בשו"פ דהקדש שנה מנה שחללו על שו"פ מחולל וכדאמרינן בבכורות (דף י') דאף לר' יהודה דסובר פטר חמור אסור בהנאה אפ"ה אם קידש בו אשה מקודשת משום דיכולה לפדותו בשה ומקדשא במאי דביני ביני וה"נ מיקרי נתינה לכהן משום דהפקה יכול לפדותו בשו"פ.

דז"א חדא דאיכא לאיפלוגי בין קדושין דבעינו הנאה לתרומה דבעינו נתינה ועוד דלפמ"ש התוס' הג"ל דהא דהקדש שנה מנה שחללו על שו"פ הוא בבבועלים אבל אחר צריף לפדותו בשו"פ ודוקא והט"ו א כתב הטעם דהבבועלים שהקדישו כיון דיכולים לשאול על הקדשן יכולים לחלל על פחות משו"פ אבל אחר צריף לפדותו בשו"פ א"כ ה"א אם יתן לפתו יצטרף הפתו לפדותו בשו"פ כיון דהוא לא הקדישו ולא מצי למשאל עלי' הלכך לא מיקרי נתינה וכיון דלא מצי להפריש אין לו דין טבל פלל ומינושב קושית התוס' שוב ראיתי בירושלמי תרומות (פ"א) מבואר בהדיא דגזבר יכול לתרום משום דהוי בבבועלים: סימן קיג שאלה נסתפקתי בעושה שליח להפריש תרומה ונחלה ועשה שליח שליחותו אי מהני שאלה בזה ומי ישאל על הפרשה זו הבבועלים או השליח: תשובה לכאורה יש להביא ראי' דלא מהני שאלה בהקדש שחל ע"י שליח ולא מהני מה שהשליח ישאל עליו מהא דאמרינן בבכורות (דף כ"ה) דמיימי שם ברייתא דפרה אדנומה שהיו בה שתי שערות שעיקרן מאדים וראשן משחיר גוזז במספרים ואינו חושש אע"ג דגיגה אסור בקדשים של בדיק הבית מדרבנן משום דפרה לא שכיחא ולא גזרו בה רבנן ופריף וליחלה וליפקה לחולין וליגזזה ונהדר ליקדשה ומשני דמיה קרים וליעבד פשמואל דאמר הקדש שנה מנה שחללו על שו"פ מחולל ומשני אימר דאמר שמואל דיעבד לכתחילה מי אמר וא"כ אפתי קשה לישאל הגזבר על הקדשו שהרי הוא הקדישה וקנה אותה.

א"ו דכיון דהגזבר הקדישה בשליחותו של ציבור וכבר עשה שליחותו לא מצי למשאל עליה: מיהו זה אינו ראי' פלל דהא א"א לישאל עלי' דהא לקחה בדמי הקדש ואם ישאל על הקדישה של פרה הרי המעות קודש למפרע ויש איסור ביד המוכר שהמעות בידו וגם על הלוקח שהוציא מעות הקדש לחולין ולא נתחלל על המעות שום דבר דשאלה עוקר הדבר למפרע ואפילו אם המעות עדיין בעין ביד המוכר מ"מ הא כל המוציא מעות הקדש בשו"פ לחולין ונתנה לחבירו מעל וכיון דבשו"ג מעל ודאי נמי דאם לקח מקח במעות הקדש ונמצא המקח טעות נמי מעל דבכל דוכתא דשו"ג פמזיד טעות נמי פמתפונין

דמי ואם ישאל על ההקדש הרי מעל למפרע אבל היכא דמהני שאלה אפשר דהשליח מצי שאל ואלו ראי משם ואף אם נימא דהלוקח לא מעל משום דהא דהמוציא מעות הקדש בשוגג לחולין הוא דנוקא אם לא הנה פאן אלא הטעות שהי סבור שהמעות חולין והם הקדש בזה רבי רחמנא מעילה אבל אם לקח מקח והי טעות בקניה שהמקח בטל אין פאן מעילה פיון שהמקח חוזר וכהא דאמר בב"מ (נ"ד ע"ט) גבי משאל קנורדם לחבירו דאי משאל מצי הדר בי ליפא מעילה וה"נ פיון שהמקח חוזר ליפא מעילה וא"כ ה"א גבי פרה ליפא מעילה גבי לוקח ולא גבי מוכר כ"ז שהדמים בידו מ"מ אם יוציא המוכר הדמים לצורך ודאי דאז מעל המוכר ולהכי א"א לשאול על זה: ונראה לי דנדאי א"א לומר דבאמת לא מהני שאלה בתרומה שהנפרש ע"י שליח דא"כ בפסחים (נ"ד מ"ו) דקאמר פיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה ור"י אומר לא זהו חמץ שמונהרים עליו בב"י ובב"מ וקאמר התם בגמרא דפליגי בהואיל דר"א סובר אמרינן הואיל ואי בעי מיתשיל עלה פדיד' דמי ועבר עליו בב"י וא"כ א"א דע"י שליח ליפא שאלה אמאי לא מונפר הו' תקנה שיתרום ע"י השליח ודוחק לומר דמירי בגוונא דליפא אינש לשווי' שליח.

וכ"מ בנדרים (נ"ד ע"ט) דפריה ונהרי תרומה דאי בעי מיתשיל עליה ותנו סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה ומוקי לה בתרומה ביד פהו ופריה והא קתני סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהו והוצרה לחזור מסבתו הראשונה ולחלק בין תרומה לקונמות דקונמות מיקרי דבר שיל"מ משום דמצוה לאיתשולי עליה אבל תרומה לא מיקרי דשיל"מ דלאו מצוה הוא לאיתשולי עליה ואם נימא שהתרומה שהנפרש ע"י שליח לא מהני שאלה אמאי לא מוקי לה בהנפרש ע"י שליח דלא מיקרי דשיל"מ א"ו דגם ע"י שליח מהני שאלה: וא"כ יש לעיין דאם ישאל המשלח על התרומה מה מהני שאלתו פיון דהוא לא נדר ואף דשלוחו תרם ונדר בשבילו מ"מ פיון דהוא לא חשב ולא דיבר פלל לא שייך לומר גביה אבל אחרים מוחלים דברו ולשאול על עשיית השליחות ונדאי דלא מהני דאנן שאלה על הנדר או על ההנפרש בעינן פדכתיב לא יחל דברו אבל אחרים מוחלים לו דברו ולא על עשיית השליח [וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחי' גיטין פ"ק השולח בהא דאמרינן שם בנדר ע"ד רבים אין לו הפרה אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דדוקא כי האי מצוה דמיקרי נרדקי יש לו הפרה דאנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדרוהו אבל במצוה אחרת אין לו הפרה פיון שע"ד רבים נשבע.

וא"ת יהיו נשאלין עליו פיון שאינו מושבעין אינו נשאלין עליו ועוד דאיהו למיסר עליו שויגהו שליח ולא למשרי לי' הלכך אין חרטתם פלוס עכ"ל והביא דבריוהר"ן בתשובה (סימן י"ז) וה"נ להפריש שוויגהו שליח ולא לשאול על ההנפרש ואפשר לומר לכאורה פיון דשלוחו ש"א כמותו דמי ממש פאלו הבועלים בעצמן הפרישו וע"כ יכולים לשאול על הנפרש של שליח מיהו ז"א דהא דאמרינן ששא"כ אין הפיונה שפחשבין ממש לכל הפריטים פאלו המשלח עשה דבר זה וגופו פגופו רק ששלוחו יש לו פח לעשות דבר זה כמו המשלח.

ונה גדר פחו של שליחות להיות פח להשליח לעשות הדבר כמו המשלח ולא מבעי לדעת הר"מ ז"ל (בפ"ב מהל' גרושין) שכתב שאם הבעל עשה שליח לגרש ונעשה הבעל

שוטה קודם שגירשה השליח דהגט פשר מה"ת ומדרבנן בעלמא פסול שלא יאמרו שוטה בר גירושין הוא דנדאי מוכח מזה שאין גדר השליחות להחשב כאלו הוא עושה בגופו דהא פיון שנשפטה הרי אין בכחו לגרש רק פיון שמסר לו פחו יכול השליח לגרש אף שהבעל אינו יכול לגרש פעת אלא אפילו לדעת הטור (בסימן קמ"א) שפסק דהגט בטל מה"ת בנשפטה הבעל קודם גירושין היינו נמי משום דסובר דכיון דנשפטה פסק פחו מלגרש וגם שלוחו אינו יכול לגרש ולא משום דסובר דגדר שליחות הוא שגופו של שליח נחשב לגופו של משלח ובב"ק (דף ק"ב) בחוכא דבני מערבא דסברי דכל מוכר בעי לידע להקנות החיטין לבעל המעות ופריה ר"ש בר ססרטי א"ה אפי' חיטין וחיטין נימא מי הודיעו ומשגי ר"א דחיטין וחיטין שליחותיה דבעה"ב קא עביד וכיד בעה"ב דמי והיינו משום דסובר דאף דבעינו שידע ויכוין בעל החיטין למי שקונה אותם מ"מ סגי במה שמכוין להקנות לשליח משום דשליח דומה ממש למשלח ודמי כמו שמכוין להקנות להמשלח: הא אידחי התם ראית ר"א שהביא מפיסות אשתו ובניו ודחי התם ר' אבא דהטעם הוא משום דנעשה כמו שהקנה להן פסות אשתו ובניו ולעולם דלא אמרינן דשליחותו קעביד וידו פיד בעה"ב לענין זה דמתשבת המקנה להקנות להשליח דומה כמו שמחשב להקנות להטעם כמו שפכתתי משום דאין גופו כגוף המשלח רק שפחו ככח המשלח וכן מוכח ממש"כ התוס' רי"ד בקידושין (דף מ"ג) דלהכי לא מהני שליחות גבי מצות ציצית או תפילין וסופה ולולב דדבר שהוא חיוב על גופו לא מתקיים ע"י שליח דהוא מחויב לעשותו ואם השליח עושה הרי השליח עשה בגופו ולא גופו של משלח עשה המצוה עיי"ש הרי שאין גופו של שליח נעשה ממש בגופו של משלח: וראי' לזה מהא דאמרינן בב"ק (דף ע"א) בגבגב וטבח בשבת חייב ד' וה' לר"מ ומוקמינן לה בטובח ע"י אחר ומשום דרבי קרא שליחות לדבר עבירה בטביחה ומכירה פדאיתא התם.

והא התם א"א לומר דחשבינן מעשה השליח במה שנשחט דהוא עצמו ממש כאלו המשלח שחט דא"כ נחייב נמי המשלח מיתה משום שחט בשבת ואף אם נימא דמייירי התם שלא עשאו שליח לשחוט בשבת רק שצונוהו לשחוט סתם והוא שחט בשבת ולהכי לא מתחייב המשלח על איסור שבת או נימא דלהכי אינו מתחייב על איסור שבת משום דלגבי איסור שבת אמרינן אשולד"ע מ"מ תיקשה פיון דלא מצינו למרמי מעשה השליח על המשלח לענין שבת היכא רמינן לה על המשלח לענין טביחה ומכירה ואיך אפשר למעשה א' להתחלק ולחשבה גבי שבת כאילו השליח חילל השבת ולגבי טביחה ומכירה כאילו המשלח עשה הדבר הזה: ועוד דבמק"א בארנו דגבי שבת לא שייך למרמי כלל מעשה שליח על המשלח דכמו שכתבו התוס' רי"ד דלא שייך שליחות גבי תפילין וציצית משום דהוי מצוה דרמי אגופא שהגוף של איש הישראלי צריך להניח תפילין וא"א לעשות שליח בזה ה"נ מלאכת שבת לא שייך בו שליחות דאשבימת הגוף קפיד רחמנא ואם שלוחו עושה אין המשלח עובר פלום דמ"מ גופו של המשלח שבת ואחרי פתבי זאת מצאתי לכמה מהאחרונים ז"ל שכתבו פן א"כ ודאי דלא שייך למרמי מלאכת שבת אמשלח ואפ"ה לענין טביחה ומכירה רמינן לה אמשלח: אלא שלכאורה קשה לי על סברא זו שכתב התוס' רי"ד דדבר דרמי אגוף לא שייך שליחות א"כ הא דאמר בקידושין (דף מ"ג) מודה שמאי הזקן באומר צא ואכול הלב או בעול את הערונה שהוא חייב ושולחיו פטור שלא מצינו בכה"ת זה נהנה וזה מתחייב דמשמע דעיקר פטורו של

המשלם הוא משום דאשד"ע תיפוק ליה דלא שנייה בזה שליחות פנין דהאיסור רמי על גופו שלא יאכל ולא יבעול אין בזה גדר שליחות ובאכילה ובבעילה לא שנייה שליחות אפילו היכא דליפא עבירה ומה שנייה לומר בזה מודה שמאי פנין דענין זה אינו שנייה כלל לגדר שליחות וצ"ל דאה"נ דאי הנה אמרינן זה נהנה וזה מתחייב הוי שנייה בזה דין שליחות והי' מתחייב לשמאי דיש שלד"ע להכי אמר דמודה שמאי בזה משום דזה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן ופטור מטעם דאין בזה גדר שליחות כלל: ולכאורה קשה לפמש"כ דבשבת נמי לא שנייה שליחות משום דאשבייתת הגוף קפיד רחמנא וזה עובד וזה מתחייב לא אמרינן א"כ אמאי לא אמר נמי צא וחקל את השבת דמודה שמאי בזה משום דזה אינו שובת וזה מתחייב לא אמרינן: ונ"ל דהא מילתא שכתבנו דבמלאכת שבת לא שנייה שליחות משום דאשבייתת הגוף קפיד רחמנא הוא רק לב"ה ולא לשמאי דתנן בשבת (דף י"ד) אין שורין דיו וכרשינין אלא פדי שישורו מבע"י וב"ה מתירין ומפרש בירושלמי טעמא דב"ש משום דכתיב ושבת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת וגו' היינו שהזיהרה תורה שתגמר מלאכתו של חול קודם שבת ואסור להתחיל בחול במלאכה שלא תגמור קודם השבת ועיין בתוס' שבת (דף י"ט) ד"ה לא ישפיר דלב"ש אפילו בחמישי ורביעי אסור א"כ חזינן דלאו אשבייתת הגוף לחוד קפיד רחמנא אלא על המלאכה שלא תעשה בשבת על ידו אף שהתחלה בחול ובשבת הוא שובת וא"כ יש בזה דין שליחות פנין דאין הקפידא על שבייתת גופו אלא על המלאכה ודמי לצא ונהרוג את הנפש ואף דהתוס' בשבת כתבו שהטעם משום גזירה שלא יתחיל המלאכה בשבת מ"מ הירושלמי סובר דדריש לה מקרא ואפשר דרבא נמי סובר הכי ולהכי לא אמר רבא דמודה שמאי בצא וחקל את השבת דבזה יש לשמאי שליחות ויש שלים לד"ע ג"כ א"ו דאין גדר שלוחו ש"א כמותו לומר שהמשלם ממש עשה הדבר הזה וגופו של שלים הוי גופו של המשלם רק דרבי קרא דין שליחות שמועיל מעשה השליח כמו מעשה המשלם אם עשה הדבר בשליחותו ולהכי שפיר מצינו לחלק מעשה הטביחה דלענין דו"ה מהני מעשה השליח כאילו המשלם עשה הדבר הזה ולענין שבת רמינן לה על השליח וכן בש"ע אהע"ז (סימן קכ"ג) בגט שכתבו בשבת פשר אם לא נעשה הסופר מומר בכתבתו עיי"ש אף דאיכא למ"ד דכתיבת הגט בעי שליחות וקיי"ל אשד"ע ודעת התוס' בב"מ (דף י') דכל היכא דאמרינן אשד"ע גוף המעשה בטל דדמי כאילו עשה בלא שליחות המשלם ואפ"ה בכתב גט בשבת פשר וביאר הנו"ב ז"ל הטעם משום שלא צונו להשליח לכתוב בשבת לא שנייה בזה אשד"ע דכיון דהשליח עצמו עשה העבירה עיי"ש הרי דמחלקינן מעשה הפתיחה ורמינן לענין שבת על הסופר ולענין פתיחת הגט רמינן לה על הבעל וע"כ מטעם שכתבנו דזהו גדר שלוחו של אדם כמותו שיועיל מעשה השליח כמעשה המשלם: ומטעם זה תמהני על המל"מ שכתב דהא דחייב שוחט בשבת דו"ה דוקא אם אמר לו לשחוט סתם ושחט בשבת אבל אם א"ל לשחוט בשבת אמרינן אשד"ע דאף דרבי קרא שליחות לד"ע גבי טביחה ומכירה זהו דווקא אם לא נתערב עמו איסור אחר אבל אם נתערב עמו גם איסור שבת בטל השליחות גם לענין טביחה ומכירה משום עבירת איסור שבת עכ"ל: ולפענ"ד יש לתמוה דכמו דאמרינן לעיל עבירה שעשה השליח מעצמו עם מעשה השליחות מחלקינן המעשה ואמרינן דאיסור שבת שעשה לא רמי על המשלם וחיוב דו"ה רמינן על המשלם ה"נ אם המשלם צונו

לעשות המעשה באיסור אמרינו דלענין שבת דמי פאילו עשה בעצמו ולענין טביחה ומכירה עשה בשליחותו ואף דלא הנה להשליח לעשות שליחותו של גנב משום איסור שבת מ"מ נימא דבאמת מעשה איסור שבת דמי פאילו עשה בעצמו בלי שליחות המשלח ומעשה הטביחה לענין גניבה דמי פאילו עשה בשליחותו ודמי פאילו צוהו לשחוט סתם ושחט בשבת ול"ד למש"כ הרמז"ל (בהלכות מעילה פ"ז הלכה ב') כמה דרבינו שליחות לדבר עבירה גבי מעילה שאם נתערב עם המעילה איסור אחר כגון שאכל בשר עולה דאמרינו אין שלים לדבר עבירה משום תערובות אכילת בשר עולה בהדי איסור מעילה דהתם שאני דקדושת הקדש נאכילתו ענין אחד וא"א להתחלק והבשר עולה לא נמצא זה בלא זה.

א"כ פנין דלא מצינו לחיובי אאכילת בשר עולה מחמת שאש"לד"ע ממילא לא מתחייב משום מעילה אבל טביחה ושבת מצי להתחלק אמרינו דבטביחה כמו שעשה השליח בחול דמי ולא בשבת ועוד דשם הקדש ועולה חד ענין הוא ואינו מתחלק אבל כאן איסור טביחה משום לתא דגזל הוא וחקילול שבת מילתא אחריתא הוא שפיר אמרינו דמתחייב משום טו"מ אף שצוה לשחוט בשבת ומעשה שבת רמינו אשליח ומעשה טביחה ומכירה אמשלח והכי משמע מדברי התוס' בפסחים (דף ס"ג ע"ב) ד"ה או דבשוחט הפסח על החמץ לא מחייב בעל החמץ אף שהוא מבני החבורה הרי אף שהפסח נשחט בשליחותו דשחיטת הפסח בעי שליחות אפ"ה הפסח פשר יוצא בו י"ח דאיסור שחיטת הפסח על החמץ לא רמינו על בני החבורה ורק השוחט בלחוד חייב.

ובמנחות (דף פ"ד) דפריף התם אמתניתין דשומרי ספיחי שביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשפה ומקשה שם הש"ס אמאי לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה והקשה הטו"א הא קי"ל דעשה דרבים דחי עשה דייחיד א"כ מאי מקשה הש"ס הא עשה דהבאת העומר הוי עשה דרבים ודחי לעשה דייחיד דלאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה.

וצריף לומר דגם עשה דלאכלה עוברים הציבור שהעומר קרב עליהן שהרי הפהגים מקריבים עליהם בשליחותם וא"כ הרי משמע מזה דכיון שהפהגים מקריבים בשליחותן רמי גם איסור עשה דשביעית עליהו ודמי פאלו הם שורפים פירות שביעית ולא אמרינו דמצות העומר רמי עליהו ואיסור עשה דשריפת פירות שביעית רמי על הפהג המקריב נ"ל דלא דמי דהתם שאני שהקרפן באה משל ציבור והם מוסרים הפירות שביעית לשורפם בשעת הקרבה הלכך רמי גם עליהו עשה דלאכלה ולא לשריפה משא"כ באיסור שנעשה בעת הקרבה שהי אפשר להקריב בלא איסור כמו שוחט הפסח על החמץ שהרי אפשר לבער החמץ ולשחוט הפסח בזה נדאי אמרינו דמעשה השליחות דפסח רמי על כל בני החבורה ויוצאים בו פאלו הם בעצמם שוחטים.

ואיסור שחיטת הפסח דאית בי רמינו רק על השליח משום דאנו יכולים לחלק מעשה השליח ולחשוב מצות שחיטת הפסח על בני החבורה ואיסור חמץ על השליח לבד וכמו שבארנו דאין גופו של שליח דומה פאילו גופו של משלח עושה הדבר: ולכאורה יש להקשות מהא דאמרינו במכות (דף ט"ז) דדחקינן לאשכוחי התם ביטלו ולא ביטלו באונס שגירש ואמר רב שימי מחווננאה כגון שקיבל לה קידושין מאחר ופריף רב אי שווייתא שליח איהי קא מבטלה לי אי דלא שווייתא שליח כל כמינן עכ"ל הגמרא הרי

דבשוית'י שליח לא מיקרי ביטולו בינדים משום דהקדושין הי' בשליחותה וכמ"ש הרשב"א ז"ל בחי' שם דאע"ג שהיא מסייע על ידה מ"מ עיקר הביטול בדידה הוא וא"כ קשה אמאי לא נימא גם התם דאע"ג דעיקר קיום הקדושין הוא בשליחותה ומיקחשב כאילו היא בעצמה קבלה הקדושין מ"מ לענין ביטול העשה מיקחשב כאילו הוא עשה בעצמו וביטול העשה בינדים דהא הוא בעצמו קבל הקדושין כמו דאמרינן גבי גנב וטבח בשבת ע"י אחר דאף דחשבין מעשה הטביחה כאילו טבח הגנב מ"מ מלאכת שבת חשבין על השליח ולא על הגנב א"ו דא"א לחלק המעשה וכיון דע"כ בעינן למיקחשב מעשה הקדושין עלה דידה מיקחשב כל פח מעשה עליה כאילו היא בטלה בינדים העשה ולא הוא: מיהו נ"ל דלאו ראי' הוא דהא לכאורה קשה בלא"ה לפי מה שבארנו לקמן בתשובה דאם האשה עשתה שליח לקבל קדושי פסח מאחד א"צ לזה דין שליחות כלל דבקדושי פסח סגי בטלי קדושיה מעג"ק א"כ אפתי מאי פריה רב דאי שוית' שליח איהי קא מבטלה לי' הא משפחת לה דשוית' שליח לקבל קדושי פסח ואין אנו צריכין לחשוב קבלת הקדושין כאילו היא מקבלת ממש לידה דבמה שצונותה לקבל סגי ואפילו צונותה למי שאינו בר שליחות כמו חרש שוטה וקטן נמי מקודשת וכיון דאין אנו צריכין לחשב מעשה קבלת הקדושין עלה דידה שפיר חשבין ליה לביטול העשה בינדים שהרי הוא קיבל ועשה מעשה ולא בשליחותה רק דניחא לה וע"כ צ"ל דהא דאמר רב אי דשוית' שליח איהי קמבטלה אין הפוננה מחמת שמחשב המעשה עלה דידה מדין שלוחו שא"כ אלא דכוננת רב הוא דכיון דצונותה לו לקבל קדושין וברצונה קיבל מתבטל העשה על ידה דהא בדידה תליא מילתא וברצונה דמצות ולו תהי' לאשה הוא רק אם היא רצונה להנשא לו אבל אם ממאנת להנשא לו ליכא עשה וכמו דקודם שנשאה ליכא עשה אם ממאנת ה"נ אחר שגירשה ליכא עשה אם ממאנת להנשא כמ"ש התוס' בהדיא שם (דף ט"ו) ד"ה אם פהו הוא ע"ש וכיון דשוית' שליח לקבל קדושין הרי היא בטלה העשה בקמה שלא רצתה להנשא לו ונתרצית להתקדש לאחר: והשתא א"ש נמי דלא רמינן מעשה ביטול העשה עלי' דידה משום דאין עיקר ביטול העשה במה שלא תוכל להנשא לו ע"י שנתקדשה לאחר כ"א ע"י מה שרצונה להנשא לאחר ולא לו ורצונה נגמר במעשה הקדושין והדבר תלוי בה ורצונה הי' גם קודם שקיבל הקדושין מיד האחר בשעה שצונותה לקבל הרי אז לא הי' רצונה להנשא לו רק הנה אפטר שעדיין תחזור בה ותרצה להנשא לו וכשקיבל הוא הקדושין בשליחותה נגמר רצונה שאינה רוצית להנשא לו ואין באפשרי להשתנות הדבר אבל עיקר הדבר נגמר ברצונה ולהכי רמינן ביטול העשה עלה דידה ולא על דידה' אבל בעיקר דין שליחות נחשב על המשלח רק הדבר שנעשה עליו השליחות ויתר פירטי המעשה שאין השליחות תלוי בו רמי על השליח: ולפי מה שבארנו דאין גופו של השליח כגוף המשלח רק דרבי רחמנא שיכול למסור לו פחו לעשות הדבר שיעשה עליו שליח כמו המשלח בעצמו א"ש מה דבעי בירושלמי (פ' התקבל) ר' אלעזר שאל חצירו של שליח מהו שתעשה כ"ד: והיינו משום דכיון דאין גופו של שליח כגוף המשלח א"כ לא מהני הא דחצירו כ"דו בפל התורה אלא בחצירה של אשה עצמה ולא חצר של שלוחה דמאי מהני מה דחצר של שלוחה כגופו כיון דאין השליח עצמו כגוף האשה רק שיש לו פח לקבל הגט: ואף שהטור באהע"ז (סימן ק"מ) כ' בהה ספיקא דמסתברא שדינו כדון האשה לכל דבר נראה לי דלאו משום דסובר דגופו

של שלים פגוף המשלח אלא טעמו דכיון דאפ"י איניש דעלמא שאינו שלוחה לקבלה הי' אומר תקנה חצירי לאשה גט היא מגורשת פשהיא עומדת בשעת זריקת הגט ומתריצית לזה פמבואר כ"ז (בסימן קל"ט) דאפילו הבעל בעצמו יכול להשאיל לה מקום בחצירו לקבלת הגט א"כ הכא שעשתה שלים לקבלה דמי כמי שאמר השלים תקנה חצירי גט זה להאשה דכמו שהיא רוצה שיקבל בידו ניחא לה ג"כ שיזכה חצירו עבורה ומתגרשת בקבלת עצמה שהחצר של השלים קנה לה ומש"כ הטור דמסתבר שדינו פדין האשה לכל דבר אין הפוננה שבנתינתו לחצר השלים מתגרשת פדין שליחות קבלה שחצר השלים פחצר האשה דמי אלא שמתגרשת בקבלת עצמה שהשלים רוצה שיקנה לה חצירו ואף שהיא לא אמרה רק שיקבל הגט עבורה ואולי פדין שליחות קבלה ניחא לה אבל בקבלת עצמה ע"י קנן החצר של השלים עבורה לא ניחא לה ע"ז פתב הטור סברתו דמסתברא שדינו פדין האשה דאחר שנעשה שלים לקבלה כמו שיש לו רשות לקבל הגט עבורה פן יש לו רשות שיאמר שיהא הגט ע"י שיקנה לה חצירו את הגט ולא אמרינו דלמא בקבלת שליחות ניחא לה אבל בקבלת עצמה ע"י חצר המושאל לה לא ניחא לה ואילו אדם אחר אמר יקנה לה חצירי את הגט אחר שעשתה שלים לקבלה והיא לא ידעה מזה נדאי דלא מהני דבשליחות קבלה ע"י שלים זה ניחא לה ולא בזכות עצמה ע"י חצר אבל פינון שהשלים קבלה בעצמו אמר תקנה לה חצירי מהני דכמו שנתינה לו רשות לקבל פן יש לו רשות להתרצות שיקנה לה חצירו שלא הקפידה רק שיהא הגירושין ע"י שלים זה דהא השלים קבלה יכול לעשות שלים במקומו לדעת רוב ראשונים שהביא הטור (בסימן קמ"א) א"כ כמו שיכול לעשות שלים במקומו כמו כן יכול לומר שהחצר יקנה עבורה שהוא בתורת שליחות ממנה דהא גם אם השלים עושה שלים נעשה השלים שני שלים של האשה פדאמר בגיטין (דף כ"ט) פוליהו מפח מאן קאתי מפח בעל איתא לבעל איתא לכולהו ליחא לבעל ליחא לכולהו וליהכי מהני נמי אם מתרצה השלים שהחצר שלו יקנה בתורת שליחות להאשה דשליחות החצר מהאשה ושליחות השלים הנעשה מהשלים הפל אחד וכמ"ש הב"י (בסימן קמ"א) בשם הרשב"ץ דאף אם פתב בשטר שנמסר הגט פיד השלים והוא לא נמסר אלא פיד שלים השלים אין לפוסלו בזה דכולהו מפח בעל קאתי ע"ש] וע"ז פתב הטור שדינו פדין האשה דמהני מה שרוצה השלים קבלה שיקנה החצר שלו את הגט עבור האשה.

ואף דגבי גט דחוב הוא לה לא מהני קנן חצר בתורת שליחות רק בתורת יד ובעינן עומדת בצד חציריה פדאמרינו פ"ק דב"מ (דף י"א) מ"מ הכא שפבר עשתה שלים קבלה וניחא לה בקבלת הגט מהני נמי מדין שליחות ואף דאמרינו פירושלמי דגיטין דאפ"י צונחת להתגרש אמרינו שמה חזרה היינו דווקא דלא עשתה שלים לקבלה רק שצונחה להתגרש דכיון שחזרה בלבה הוי חוב דאמירתה מתבטלת ע"י חזרה בעלמא אבל אם עשתה שלים לקבלה אין השליחות מתבטלת בחזרה בעלמא עד שיתבטל השליחות בפירוש אבל כ"ז שלא ביטלה השליחות בפירוש פדין ביטול השליחות המבואר בפ' השולח עדיין השלים במקומה וכשזורק הגט לחצירו של שלים והשלים מתרצה לזה מהני דהרי הוא אומר תקנה חצירי הגט להאשה ודינו פדין האשה עצמה וזהו פוננת הטור אבל אין פוננתו שחצר השלים דומה פאילו הוא חצר האשה מפני שגוף האשה פגוף השלים כמו שפיארנו שאין זה פגדרו של שליחות פלל: ומעתה פינון שפיארנו דהא

דאָמרינגן שלוחו ש"א כמותו אין הפּוננה שאָנו דנין שידי המשלח עשו הדבר או פי המשלח דיבר רק שמועיל דיבורו של השליח פאילו הִיה המשלח בעצמו דיבר א"כ פשיטא דלענין שאלה על נדר אין המשלח יכול לשאול על דיבורו של שליח פנין שהוא בעצמו לא דיבר ומצינו דנגמתו בנדרים (דף ע"ב) דאמרינו התם דאי אמרינו ושמע אישה דווקא ובעינין שמיצה דידי' לא מהני שמיעת השליח משום דלא שינה בזה שש"א כמותו ע"ש ברא"ש ו"ל].

ואם נימא שישאל השליח על ההפרשה שהפריש יש לעיין ג"כ דאיך מהני שאלת השליח הא פנין שעשה שליחותו והפריש התרומה אין לו עוד פת לשאול פלל דכבר נגמר שליחותו.

ואם נימא דהבעה"ב יעשה אותו שליח לשאול הא קיי"ל כל מילתא דאיהו לא מצי עביד לא מצי משווי שליח ג"כ כדאיתא בנזיר (דף י"ב) וכבר ביארנו שהבעלים אין יכולים לשאול מפני שלא נדרו בעצמן להכי אין בכחם לעשות שליח גם כן: ולכאורה הִיה נ"ל דהשליח יכול לשאול שפיר ואף דכבר עשה שליחותו ונסתלק לו מ"מ פנין דשאלה מהני מטעם דדמי לנדר בטעות כדאיתא בנדרים (דף ע"ח) דלב"ש דהקדש טעות הוי הקדש לא מהני שאלה בהקדש א"כ מאי איכפת לן מה שהשליח עשה שליחותו פנין דע"י שאלה נעשה ההפרשה בטעות ודמי כמאן דלא הפריש פלל ממילא הדר לטיבלא: אלא שעדיין יש להסתפק דאפשר דלא מהני שאלה לבטל נדרו הראשון אלא היכא שהדבור הא' הִיה חל בכחו של המדבר עצמו אבל בשליח שעיקר דיבורו הא' לא נתפס בכח עצמו רק בכחן של הבעלים אין בכח השליח לחלל הדיבור הראשון ע"י שאלה ולא מיבעיא אם הבעלים מוחים ואינם רוצים בשאלת השליח דוודאי לא מהני שאלת השליח דכיון דכבר עשה שליחותו ונסתלק איזה פת יש לו לשאול אלא אפילו אין הבעלים מוחין מ"מ פנין שהתרומה נתפסת ע"י פחו של בעלים לא מצי מבטל דיבורו ועוד דכיון דעיקר שאלה הוא מטעם דדמי לנדר בטעות כמ"ש וגבי שליח לא שינה לבטל דיבורו משום טעות לפי מה שבארנו במק"א דאם השליח נתן הגט להאשה וא"ל איזה תנאי שע"מ פן הוא רוצה להיות שליח ובאם לא אינו רוצה להיות שליח הוי גיטא אע"ג דלא נתקיים התנאי שאין בכח השליח להטיל תנאי בשליחותו: ואף שראיתי להגאון בעל קצות החושן (סימן ע"ה סעיף כ"ד) שפכת בפשיטות דבשליחות הגט בשליח להולכה אם השליח לא ידע שהוא גט ודאי לא מתגרשה פנין דהשליח צריך להתירה ולומר הרי את מגורשת ומותרת לכל אדם עכ"ל שוב מצאתי להגאון בעל משפנות יעקב בחלק אהע"ז (סימן כ"ה) שפכת בפשיטות דאם מטעה את השליח השליחות בטילה כמו טעות דבעל וצ"ע בזה טובא ע"ש [מ"מ בארנו במק"א שלא מצינו תנאי אלא בדבר שצריך רצון העושה בזה שינה להתיל תנאי שאינו רוצה אלא ע"מ פן אבל בדבר שא"צ רצון העושה רק שצריך פוננתו לא שינה תנאי והיינו טעמא דאין תנאי בחליצה כמבואר אצלנו שם א"כ בשליח דלא בעינן גבי' רצון אלא פוננה שידע שהוא גט שלא יהא מעשה קורף בעלמא לא מהני תנאי פלל ואף אם נתן לה ע"מ שיתקיים איזה תנאי הוי גט אף אם לא נתקיים התנאי פנין דמ"מ ידע שהוא גט ושהיא מתגרשת בו ואף שנתנתו הִיה בטעות כמו בכל תנאי שלא נתקיים דאמרינו שלא ע"מ פן נתן.

וא"כ פִּינּוֹן שְׂאִין טְעוֹת הַשְּׁלִיחַ מְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת לֹא מֵהֵנִי שְׂאֵלָה פִּינּוֹן דְּכָל עֵינְקָר פָּחוּ שֶׁל שְׂאֵלָה לְשׁוֹנֵי הַגִּדּוּר נִדְרַר טְעוֹת וְכֵאֵן לֹא אֵיכְפַת לָן בְּטְעוֹתָיו שֶׁל שְׁלִיחַ כָּלל פִּינּוֹן שֶׁעָשָׂה בְּשְׁלִיחוֹת הַמְּשַׁלֵּחַ וְעֵינּוֹ בְּסִפּוֹר גִּט מְקוֹשֵׁר שֶׁהַחֲלִיט שְׂאֵם הִנֵּה הַשְּׁלִיחַ אֲנוֹס לְמִסְוֹר הַגִּט נְמִי מֵהֵנִי וְאַף שֶׁבְּסִדּוֹר הַגִּט הַנֶּחְרָף שֶׁלֹּא יֵהָא הַשְּׁלִיחַ אֲנוֹס מ"מ זֶהוּ דְּוִקָא בְּאֲנוֹס דְּאֲנוֹס כְּמֵאן דְּלֹא עֲבִיד כָּלל דְּמִי וְלִמְעָשָׂה קוּף בְּעֵלְמָא דְּמִי אֲבָל טְעוֹתָיו שֶׁל שְׁלִיחַ אֵינּוּ מְבַטֵּל הַמְּעָשָׂה]: שׁוּב רְאִיתִי דּו"א דְּאַף דְּטְעוֹת אוֹ תְּנַאי שֶׁל שְׁלִיחַ אֵינּוּ מְבַטֵּל הַמְּעָשָׂה זֶהוּ דְּוִקָא אִם הִי טְעוֹת אוֹ תְּנַאי אוֹ אֲנוֹס בְּעֵשִׂיית שְׁלִיחוֹתוֹ דֵּהֵינּוּ שֶׁלֹּא רְצָה לִהְיוֹת שְׁלִיחַ כ"א עַל תְּנַאי זֶה בְּזֶה שֶׁפִּיר אֲמַרִּינּוּ דְּלֹא מֵהֵנִי תְּנַאי אֲבָל אִם הִנֵּה טְעוֹת בְּקִיּוּם עֲצָם הַעֲנִינּוּ כְּגוֹן שֶׁנַּעֲשָׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וְנָתַן לוֹ רְשׁוּת לְכַרְוֹר אִיזָה אִשָּׁה שֶׁיִּרְצָה הַשְּׁלִיחַ וְעַל אִיזָה אֲנִיפֵן שֶׁיִּרְצָה הַשְּׁלִיחַ וְקִינְדֵשׁ לוֹ אִשָּׁה עַל תְּנַאי שֶׁתַּתֵּן מְאֵתִים זֶוּ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּזֶה וְדִאי מֵהֵנִי תְּנַאי דְּהָא נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְקַדֵּשׁ בְּאִיזָה אֲנִיפֵן שֶׁיִּרְצָה וְכֵן אִם קִינְדֵשׁ וְנִמְצָא קְדוּשִׁי טְעוֹת הַקִּינְדוּשִׁין בְּטָלִים כְּמוֹ בְּמִשְׁלַח גּוֹפָא וְה"נ בְּתְרוּמָה שֶׁעָשָׂאוּ שְׁלִיחַ וְנָתַן לוֹ רְשׁוּת לְתַרְוֵם מְפָרִי זֶה אִיזָה פִּירוֹת שֶׁיִּרְצָה לְהַטִּיל עֲלֵיהֶם קְדוּשַׁת תְּרוּמָה וְהַפְּרִישׁ תְּרוּמָה יְכוּל הוּא לְשֹׂאוֹל אַח"כ דְּבִמָּה שֶׁשׂוֹאֵל וּמוֹצֵא פֶתַח לְנִדְרוֹ דְּמִי כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא טְעוֹת בְּמָה שֶׁהַפְּרִישׁ הַפִּירוֹת הָאֵלוֹ לְתְרוּמָה וְטְעוֹת בְּעֲצָם הַמְּעָשָׂה מְבַטֵּל הַמְּעָשָׂה גְּבִי הַשְּׁלִיחַ כְּמוֹ גְּבִי מְשַׁלֵּחַ: וּמָה שֶׁהַעֲרַנּוּ דְּאִיף יְכוּל לְשֹׂאוֹל עַל נִדְרוֹ וְהַפְּרִשְׁתּוֹ פִּינּוֹן דְּעֵינְקָר חֲלוֹת נִדְרוֹ לֹא הִנֵּה ע"י דִּיבּוּרוֹ לְחִיד כ"א בְּכַח וְשְׁלִיחוֹת הַבְּעֵלִים א"כ לֹא מְצִי לְשֹׂאוֹל נ"ל דְּמ"מ פִּינּוֹן שֶׁבִּיֶאֱרַנּוּ לְעִיל דְּתַכּוֹנַת שְׂא"כ דְּאֲמַרִּינּוּ אֵינּוּ חָשׁוּב כְּאֵילוֹ פִּיו שֶׁל הַמְּשַׁלֵּחַ עָשָׂה הַדְּבָר אֲלֹא שֶׁמוֹעִיל מְעָשָׂה הַשְּׁלִיחַ כְּמוֹ שֶׁמוֹעִיל מְעָשָׂה הַמְּשַׁלֵּחַ אֲבָל הַדְּבָר נִחְשָׁב עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל שְׁלִיחַ א"כ שֶׁפִּיר יְכוּל דְּכִינּוּן שֶׁעָשָׂאוּ שְׁלִיחַ לְתַרְוֵם וְהוּא תַרְוֵם בְּטְעוֹת דְּהִכִּי גִדַּר שֶׁל שְׂאֵלָה לְחִשׁוֹב אֵת הַגִּדּוּר לְטְעוֹת מְעִיבָא] נִתְבַּטֵּל הַפְּרִשְׁתּוֹ לְמַפְרַע וְקַרִּינּוּ בִּי שֶׁפִּיר אֲבָל אַחֲרֵים מוֹחֲלִים דְּבָרוֹ דֵּהַגִּדּוּר הִנֵּה דִיבּוּר פִּיו שֶׁל הַשְּׁלִיחַ וְלֹא דִיבּוּר פִּיו שֶׁל הַמְּשַׁלֵּחַ אִף שֶׁהַדִּיבּוּר נִקְבַע ע"י הַרְשָׁאת הַמְּשַׁלֵּחַ וְשְׁלִיחוֹתוֹ מ"מ דִּיבּוּר פִּיו שֶׁל הַשְּׁלִיחַ מְקַרִּי וְכֵ"ג אֵי תֵא בְּתַמּוּרָה (דָּף יו"ד) דְּאָמַר הָתָם בְּעִי רב"ח מְקַדֵּשׁ עוֹשֶׂה תַמּוּרָה אוֹ מִתְּפַר עוֹשֶׂה תַמּוּרָה אָמַר רַבָּא א"כ מְצִינּוּ צִיבּוּר וְשׁוֹתֵפִין עוֹשִׂין תַמּוּרָה כְּגוֹן דְּשׁוּוֹ שְׁלִיחַ לְאֲקַדוּשִׁי וּפְרַש"י א"כ דְּמְקַדֵּשׁ עוֹשֶׂה תַמּוּרָה מְצִינּוּ תַמּוּרָה בְּצִיבּוּר וְשׁוֹתֵפִין וְה"ד כְּגוֹן דְּשׁוּוֹ צִיבּוּר אוֹ שׁוֹתֵפִין שְׁלִיחַ לְאֲקַדוּשִׁי קָרְבָן עֲלֵיהֶוּ דֵּהַשְׁתָּא הֵוִי מְקַדֵּשׁ יְחִיד וְקַרִּינּוּ קָרְבָן יְחִיד אִי בְּתַר דִּידִי אֲזַלִּינּוּ נֵאֲנָן תַּנּוּ בְּשִׁלְהִי פְרָקִין הַצִּיבּוּר וְהַשׁוֹתֵפִין אֵין עוֹשִׂין תַמּוּרָה אֲלֹא בְּתַר מִתְּפַר אֲזַלִּינּוּ הִלְכָּף אֵין קָרְבָנָם עוֹשֶׂה תַמּוּרָה הוֹאִיל וְרַבִּים מִתְּכַפְּרִים בּוֹ וְלֹא קַרִּינּוּ בְּיָה קָרְבָן יְחִיד עכ"ל רַש"י ז"ל.

הַרִי דְּפִשְׁטָא לִי לְהַש"ס דְּאִי בְּתַר מְקַדֵּשׁ אֲזַלִּינּוּ אִם עָשׂוּ צִיבּוּר שְׁלִיחַ לְהַקְדִּישׁ עֲלֵיהֶוּ קָרְבָן יֵשׁ לְהֵאִי קָרְבָן דִּין מְקַדֵּשׁ יְחִיד וְאֵמַאי לֹא נִימָא דְּכִינּוּ דֵּהַיְחִיד הַקְדִּישׁ בְּשְׁלִיחוֹת הַצִּיבּוּר וּבְכַחַם מִיְקַרִּי מְקַדֵּשׁ צִיבּוּר וְלֹא מְצִי לְעֵשׂוֹת תַמּוּרָה אֲפִילוֹ אִי בְּתַר מְקַדֵּשׁ אֲזַלִּינּוּ דְּדְּמִי כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּעֲצָמָם הַקְדִּישׁוּ דְּשְׁלוּחָם כְּמוֹתָם.

א"ו דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ שְׁלוּחָם כְּמוֹתָם אֲלֹא לְעַנְיָן שֶׁיּוֹעִיל הַקְדִּישׁוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ כְּמוֹ הַקְדִּישׁוֹ שֶׁל מְשַׁלֵּחַ אֲבָל גּוּף הַהַקְדֵּשׁ חָשְׁבִינּוּ לִי לְהַקְדֵּשׁ יְחִיד שֶׁהַשְּׁלִיחַ יְחִיד הִטִּיל עֲלָיו פַּח הַקְדוּשָׁה וְה"נ בְּעַנְיָן שְׂאֵלָה אִף שֶׁלֹּא הִנֵּה בְּכַח הַשְּׁלִיחַ לְתַרְוֵם רַק בְּכַחוֹ שֶׁל הַמְּשַׁלֵּחַ מ"מ הַתְּרוּמָה חֲלָה בְּדִיבּוּר פִּיו שֶׁל שְׁלִיחַ וְקַרִּינּוּ בִּי אֲבָל אַחֲרֵים מוֹחֲלִים דְּבָרוֹ הִלְכָּף שֶׁפִּיר

מהני שאלת השליח אפילו בלי רשות בעלים: ולא דמי למש"כ המל"מ (בפ"ו מהלכות גירושין) בשליח שעשה שליח דמסתפק שם לומר שאין השליח הראשון יכול לבטל השליחות משום שפבר נסתלק משליחותו וכולהו מפח בעל קאתי ע"ש דהתם ביטול השליחות הוא מטעם דאתי דיבור ומבטל דיבור כדאיתא בפירק האומר ומבטל רק מפאן ולהבא ולהכי לא מהני פינון שפבר עשה שליח אחר לא מצוי לבטלו אבל שאלה דעוקר הנדר מעיקרא שפיר מהני בשליח ודו"ק: ויש לעיין בהא דאמרינו בשבת (דף קל"ג) דפריה לאביי אליבא דר"ש דסובר דדשא"מ מותר אפילו בפסיק רישא האי קרא דבשר למישרי מילה בצרעת ל"ל ומשני רב עמרם באומר לקוץ בהרתו הוא מתפונן תינח גדול קטן מאי איפא למימר אמר רב משרשיא באומר אבי הבן לקוץ בהרת בנו הוא מתפונן ואי איפא אחר לינעבד אחר ופרש"י שם ואי איפא אחר שאינו חושש לטהרו לינעבד אחר ולא ליקו אב להתם.

והמל"מ (בפ"ו מה' צרעת) פתב על דברי רש"י אלו וז"ל משמע מדבריו דאי קאי אב התם אף שהמל אינו לטהרו אפ"ה עובר בלאו וטעמא דמילתא דכיון שהמצוה מוטלת על האב המזהל שליחותו דאב קעביד וכיון דכוננת האב הוא לטהרו הרי עובר בלאו עכ"ל ולכאורה הדבר צריך ביאור דמה איכפת לן במה שהאב עומד פאן ואומר דלקוץ בהרת בנו הוא מתפונן אם אחר מל והאחר אינו מכונן לקוץ רק במצות מילה קא עסיק ומ"ש המל"מ דכיון דהמצוה מוטלת על האב וקא עביד שליחותו אסור הא ביאורנו דאף דאמרי' שלוחו שא"כ מ"מ אם יש במעשה שהוא עושה בשליחותו מידי דלא מציון למישרי על המשלח ומידי דמציונו למישרי על המשלח אמרינו מה דלא מציון למישרי על המשלח לא רמינו עליו ומה דמציונו למישרי על המשלח רמינו עליו ואמרינו שלוחו ש"א פמותו: וה"נ מאי איכפת לן מה שהאב אומר שמכונן לקוץ בהרת בנו והמל עושה בשליחותו אנו נימא דמה שמל הוא בשליחות האב ומה שמכונן האב לקוץ בהרת בנו אין המל עושה בשליחותו אלא הוא מל אדעתו דנפשו ואינו רוצה בקציצת בהרת ועוד דהא קי"ל דאם לא רצה האב למול מחוייבים ב"ד למולו א"כ כשאומר האב שמכונן לקוץ בהרת בנו נחשוב את האב כאילו אינו רוצה למולו וימול אותו האחר שלא בשליחותו.

ואם פן קשה למה פתב רש"י ז"ל דלא ליקו האב הכא מה איכפת לן אם האב עומד שם דאפילו בקדשים דהמחשבה פוסלת בהן קי"ל בבזבחים (דף מ"ו) דהפל הולף אחר העובד ואין הבבועלים מפגלים ובגדרים (דף ל"ה) מבועי לן הני פהני שלוחי דידן נינהו או שלוחי דרחמנא נינהו ולא פשיט דשלוחי דרחמנא נינהו מהא דאין הבבועלים מפגלין וע"כ משום דסובר הש"ס דאפילו אי שלוחי דידן נינהו מה דאין הבבועלים מפגלין שלא עשאום שלוחין אלא על הגריקה ולא על מחשבתו שהוא חושב וה"נ יכול למול בשליחותו והוא לא ניחא לי בקציצת הבהרת וצ"ע: סימן קיד ובמה שהקשה פבודו בשם הגאון בעל שא"ר ז"ל בהא דאמרינו בפסחים (דף ל') אברייתא דאם הפריש תרומת חמץ אין תרומתו תרומה משום דכתיב תתן לו ולא לאורו ומקשינו עלה מהא דתנן אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם תרומתו תרומה ומשני התם שהיתה לו שעת הפושר אבל הכא בלא היתה לו שעת הפושר לא מהני וכתבו התוס' ביבמות (דף פ"ט) ד"ה אין דגבי מן הטמא על הטהור דתרומתו תרומה הוא דנקא בהיתה לו שעת הפושר אבל בלא"ה

כגון שְׁתַּלְשֵׁה ומִשְׁקָה טוֹפֵחַ עֲלֵי גַם בְּדִיעֲבַד אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה כְּמוֹ אַחְמִיץ בְּמִחְנֹכֶר וְהִקְשָׁה הַש"א ו"ל מִמִּשְׁנֵה (דמס' חֵלֶה פ"ב) מִי שְׁאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עֵיסוֹתוֹ בְּטָהֳרָה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְּטוֹמְאָה וּר"ע אָמַר יַעֲשֶׂנָה בְּטוֹמְאָה וְאֵל יַעֲשֶׂה קִבִּים שְׁפָשֵׁם שֶׁהוּא קוֹרָא לְטָהוֹרָה כִּי הוּא קוֹרָא לְטָמְאָה לִזוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם וְלִזוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם עֵי"ש וְהָא הֵתָם דְּעוֹשֵׂה עֵיסָה בְּטוֹמְאָה לֹא הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר כִּלְל דְּחִיּוּבָא דְּחֵלֶה הוּא מְשַׁעַת גְּלָגוּל דְּקוֹנְדִם גְּלָגוּל לִיכָא חִיּוּבָא כִּלְל וְאִפ"ה מְפָרִישׁ חֵלֶה בְּטוֹמְאָה אַע"ג דְּלֹא הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר כִּלְל דְּהָא קוֹנְדִם גְּלָגוּל לֹא מִתְחַיֵּיב כִּלְל כְּדַתְנִן הַמְּפָרִישׁ חֵלְתוֹ קִמַח ה"ז גְּזוּל כִּינֵד פְּהוּ וּבְחֵלֶה נְמִי בְּעֵינֵן לְמִימַר לוֹ וְלֹא לְאֹרוֹ בְּלֹא הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר: וְאַחַר הָעֵיוֹן נִרְאָה לִי דִלְק"מ דְּהָא לְכֹאֲרָה הָא מְיָלְתָא טַעְמָא בְּעֵי מַה שְׁמַחְלֵק הַש"ס בֵּין הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר א"ל דַּמְמ"נ אִם חֵל קַדְוֹשֶׁת תְּרוּמָה עַל תְּבוּאָה טְמֵאָה חֵל נְמִי עַל תְּבוּאָה שְׁלֵא הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר וְאִם אֵינוֹ חֵל עַל תְּבוּאָה טְמֵאָה אֵינוֹ חֵל נְמִי אַף שֶׁהֵיִתָה לוֹ שְׁעָה"כ וּמֵאִי מְהֵי מַה שֶׁהֵיִתָה לוֹ שְׁעָה"כ מ"מ הַשְׁתָּא בְּשַׁעַת הַפְּרִשָׁה טְמֵאָה הִיא וְהַפְּתוּב אָמַר לוֹ וְלֹא לְאֹרוֹ אֲבָל נִרְאָה דְּהַדְּבָרִים נְכוּנִים בְּאַמְת דְּטָבֵל טְמֵא שְׁלֵא הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר אֵין בּוֹ אִסּוּר טָבֵל כִּלְל דְּאִמְרִינֵן בְּבִכּוּרוֹת (דף י"ב) אָמַר ר"ח בְּהַמַּת שְׁבִיעִית פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה מ"ט לְאֲכִלָּה אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא לְשִׁרְיָפָה וּפְרִיָה מְהָא דְּתַנֵּן הָאוּכֵל מְעִיסַת שְׁבִיעִית שְׁלֵא הוֹרְמָה חֵלְתָה חֵיָיב מֵיִתָה וְאִמָּי הָא אֵילוּ מְטַמְּאִי בַת שְׁרִיפָה הִיא וְרַחֲמָנָא אָמַר לְאֲכִלָּה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שֵׁם אַע"ג דִּיכּוֹל לְהַפְּרִישׁ מִפְּיֹרוֹת שְׁאִינֵן שְׁלֵא שְׁבִיעִית עֲלֵיהֶם מ"מ כִּינֵן דְּאֵינוּ יָכוֹל לְהַפְּרִישׁ מֵינֵי' וּבִי הֵוִיָא לוֹ מִן הַחִיּוּב עַל הַפְּטוּר [כְּשֶׁמְפָרִישׁ עֲלֵיו מִמְקוֹם אַחַר] עכ"ל הֵרִי מְבֹנְאָר דְּפִירוֹת שְׁבִיעִית שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַפְּרִישׁ מֵהֵן מֵינֵי' וּבִי מְיָקְרִי פְּטוּר גְּמוּר וְהָאוּכֵל בְּלֹא הַפְּרִשָׁה פְּטוּר: וּלְפִי"ז א"ש הָא דְּמַחְלֵק הַש"ס בֵּין הֵיִתָה לוֹ שְׁעָה"כ לֹא הֵיִתָה לוֹ שְׁעָה"כ דְּבִלֹא הֵיִתָה לוֹ שְׁעָה"כ כִּינֵן דְּאֵינוּ יָכוֹל לְהַפְּרִישׁ מֵינֵי' וּבִי לֹא חֵל עֲלֵיו אִסּוּר טָבֵל כִּלְל וְלֹא מְהֵי הַפְּרִשָׁה אֲפִילוּ מִמְקוֹם אַחַר דְּהָא הַטְּמֵא הֵוִי פְּטוּר גְּמוּר.

** (הגה"ה וְהָא דְּקָאֻמַר דְּאַחְמִיץ בְּמִחְנֹכֶר אַע"ג דְּבְמִחְנֹכֶר לֹא חֵל עֲדִיין אִסּוּר טָבֵל עַד אַחַר מִירוּחַ וְהוּי לִי לְמִימַר דְּאִפִּי הַחְמִיץ אוֹ נְטֵמָא קוֹנְדִם מִירוּחַ נְמִי מְיָקְרִי לֹא הֵיִתָה שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר נִרְאָה דְּכִינֵן דָּאִם הַפְּרִישׁ בְּשַׁבְּלִים נְמִי מְיָקְרִי תְּרוּמָה מְיָקְרִי הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר:)** אֲבָל בְּהֵיִתָה לוֹ שְׁעָה"כ אַף דְּבִשְׁעַת הַפְּרִשָׁה כְּבָר הִיא טְמֵאָה מ"מ אִסּוּר טָבֵל כְּבָר חֵלֶה עֲלֵיו קוֹנְדִם שְׁנַטְמָא וְתוֹ לֹא פָקַע וְכִינֵן דְּאִית בִּי אִסּוּר טָבֵל חֵל עֲלֵיו נְמִי קַדְוֹשֶׁת תְּרוּמָה כְּשֶׁעֲשָׂאָה תְּרוּמָה וּמְבֹנְאָר הַדְּבָר לְפִמַּש"כ הָרָא"ש ו"ל בְּגִדְרִים בְּהָא דְּתַנֵּן שֵׁם (דף י"ג) כְּחֵלֶת אֶהְרֵן וְכַתְּרוּמָתוֹ מוֹתֵר מְשׁוּם דְּלֹא הֵוִי דְּבָר הַנְּדוּר וּפִי' הָרָא"ש שֵׁם (בְּדָף י"ב) דַּע"ג דְּמִתְסַר ע"י פִּי לֹא הֵוִי דְּבָר הַנְּדוּר דְּהָא מְעִיקְרָא נְמִי אִסּוּר מְשׁוּם טָבֵל וּפִי לֹא אִסּוּר אֲלֵא הַתִּיר שְׁהוּצִיא הַשִּׁירִיִּים מִיַּדִּי טָבֵל עכ"ל הָרָא"ש שֵׁם וּבִינֵן דְּאִסּוּר טָבֵל הוּא מְפִי קַדְוֹשֶׁת תְּרוּמָה שְׁבָכֵל הַפְּרִי מִמִּילָא הִיכִי דְּלֹא מְצִי לְהַפְּרִישׁ מֵינֵי' וּבִי לֹא מְיָקְרִי טָבֵל כִּינֵן שְׁאִין בּוֹ קַדְוֹשֶׁת תְּרוּמָה אֵין בּוֹ אִסּוּר טָבֵל וַאֲע"ג דָּאִם הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה בְּשִׁיבְלִים נְמִי הֵוִי תְּרוּמָה וְאִז לִיכָא עֲדִיין אִסּוּר טָבֵל דְּכ"ז שְׁלֵא נְגַמְרָה מְלֵאכְתוֹ מוֹתֵר לְאֲכֹל בְּלִי הַפְּרִשָׁה הֵינֵנו דְּאִסּוּר לִיכָא וְשָׁרִי לְאֲכֹל אֲבָל מ"מ טָבֵל מְיָקְרִי גַם קוֹנְדִם גְּמַר מְלֵאכְת הַתְּבוּאָה וְאִם הַפְּרִישׁ מְהֵי הַפְּרִשָׁה]: וּמַעֲתָה כִּינֵן שְׁבִיָּאֲרֵנוּ דְּהָא דְּלֹא חֵיָל הַפְּרִשָׁת תְּרוּמָה הִיכָא דְּלֹא הֵיִתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשֶׁר הוּא מְשׁוּם דְּלִיכָא אִסּוּר טָבֵל

היכא דלא היתה לו שעת הפנושה מבואר היטב החילוק בין חלה לתרומה דבתרומה שפיר איכא למימר דלא חנייל איסור טבל בלא היתה לו שעת הפנושה דבתרומה אין שיעור לאיסור טבל ומי שיש לו חטטה אחת יש בה איסור טבל וקדושת תרומה הגורם להיות טבל וכ"ז שלא קרא שם תרומה הוא בחטטה אחת כמו בכרי גדול וא"צ שום צירוף [כדאמר בקידושין (דף נ"א) שאם אמר תקדש פלגא דחטטתא קדשה ופשיטא נמי שאם הי' לו חטטה אחת להפריש ממנה פלגא דחטטתא דקדשה וא"צ לשום צירוף] לכן ליכא איסור טבל אלא אם בכל חטטה וחטטה יכול להפריש ממנה תרומה וליתן לו ולא לאורו אבל אותה החטטה שהיא טמאה שממנה אינו יכול להפריש מחמת דהפרישתו? היא לאורו ולא לו לא עליו איסור טבל כלל ולא מהני מה שיכול להפריש עליו ממקום אחר דמצות תרומה הוא שבכל חטטה? היא בה ליתן לו וכיון דבהאי חטטה ליכא לקיומי תתן לו מפני שהיא טמאה לא חנייל עלי' איסור טבל אבל גבי חלה דאם לש פחות מחמשת רבעים קמח אין שום חיוב חלה משום דראשית עריסותיכם פתיב כדי עיסת מדבר ולא חנייל חיוב חלה אלא ע"י צירוף חמשת רבעים הנלווים ביחד א"א לאמר דכל שאין בכל חטטה אפשרות להפריש ממנה חלה לא חנייל עליה חיוב הפרישת חלה דהא כל עיקר חיוב חלה הוא רק ע"י צירוף דהא בעינו שיעור כדי עיסת מדבר ומצטרפת ע"י גלגול ולהכי חנייל קדושת חיוב חלה גם על הקמח שנטמא משום דאף שאינו יכול להפריש ממנה מ"מ יכול להפריש מעיסה שתצטרף לפוטרך וכל חיוב חלה אף על עיסה שנטמא ולא דמי לתרומה שאין חיובה ע"י צירוף ובעינו שיהא ביזו להפריש גם פלגא דחטטתא להכי אם אי אפשר לתרום בכל חטטה וחטטה מיני' ובי' לא חנייל איסור טבל ולא מהני מה שיתרום מן הטהור על הטמא כיון דמן הטמא אינו יכול לתרום והיינו בלא היתה לו שעת הפנושה פגון דאחמיץ במחוקר או שנתלש בטומאה והיתה משקה טופח עליה והנה מיושב בזה הא דמפרישין חלה בטומאה אף שנתגלגל בטומאה ולא היתה לעיסה שעת הפנושה משום דשפיר חל על התבואה חיוב חלה מפני שיכול לתרום מן הטהור עליו ע"י צירוף הואיל וכל חיוב חלה בא ע"י צירוף וכ"ז בעיסה שנתגלגל בטומאה שפיר אמרינן דאפשר לחייבה בחלה ולא פקע ממנה איסור טבל הואיל ויכול לתרום מן הטהור על ידי צירוף: אבל בעיסת שביעית שאי אפשר להפריש מפירות שנה זו של שביעית בשום אופן משום דאילו מיטמא בת שריפה ורחמנא אמר לאכלה ולא לשריפה ולצרה עיסה אחרת לא משנה זו א"א דאין תורמין מן הישן על החדש ואף שאפשר לצרה עיסת פותי שאין שביעית נוהג בה אין סברא לומר שחייבה תורה לכל האוכל עיסת שביעית שביא עיסה מתבואת פותי [וכמ"ש פ"ג דחלה משנה ה'] או עיסה מתבואת חוץ לארץ וכמ"ש ריש פ"ב דחלה] ויתרום עליה ולהכי בעי למימר דלא חייבה תורה כלל פירות שביעית בחלה משום דכיון דא"א לתרום מיני' ובי' ושיתחייב להביא פירות פותי או פירות חו"ל אין סברא ולהכי אמרינן כיון דא"א להפריש מפירות שביעית עצמן לא חנייל איסור טבל כלל על תבואת שביעית וזה שכתבו התוס' דאע"ג דיכול להפריש ממקום אחר היינו מפירות פותי או חו"ל דלית בהו קדושת שביעית מ"מ כיון דאינו יכול להפריש מיני' ובי' היינו מפירות שנה זו ליכא בזה איסור טבל ובעינו למימר דנדאי לא חייבה תורה להפריש חלה בשביעית ולא חנייל איסור טבל על הפירות שביעית כיון דא"א להפריש מהם תרומה משום דאי מיטמא בת שריפה היא ורחמנא אמר לאכלה ולא לשריפה וע"ז

מְשַׁנֵּי דְכִיּוֹן דְכִתְיֵב לְדוֹרוֹתֵיכֶם גְּבֵי חֲלָה ע"כ דִּישׁ חַיִּיב חֲלָה גַם עַל פִּירוֹת שְׂבִיעִית מְשׁוּם
דְּלֵא מִיקָרֵי לְשָׂרִיפָה מְשׁוּם דְּאִילוּ מִטְּמֵא וּלְאַכְלָה קְרִינָא בִּי: וְדַע בְּמָה שְׂבִיעִית דְּפִירוֹת
טְמֵאִין שְׂלֵא הִיָּתָה לוֹ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר לֹא חָל עֲלֵיהּוּ אִיסוּר טְבָל כָּלָל וְרִשְׁאֵי לְאַוּכְלָן
בְּטְבָלְיָהּוּיֵשׁ לְיִישָׁב מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' ב"ב"ק (דף ק') דְּמִיָּתֵי הֵתֵם מִתְּנִיתִין דְּבְכּוֹרוֹת
(דף כ"ח) דֵּן אֵת הַדִּין זִיכָּה אֵת הַחַיִּיב חַיִּיב אֵת הַזִּכָּאֵי טְיֵמָא אֵת הַטְּהוֹר טְיֵהָר אֵת הַטְּמֵא
מַה שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי וַיִּשְׁלַם מִבֵּיתוֹ שְׁהַקְשׁוּ דְּאִיף אֶפְשָׁר לֹמַר מַה שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי וַיִּשְׁלַם מִבֵּיתוֹ
דְּמַמ"נ אִם מַה שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי וְהִנֵּי הַפִּירוֹת טְהוֹרִים א"כ לֹא אֶפְסְדִי מִיָּדִי וְאֶדְרַבָּה טְיֵהָר
לוֹ פִּירוֹתֵי וְעֵבִיד לִי טְיֵבוֹתָא וּמַה שְׁיִיף יִשְׁלַם מִבֵּיתוֹ וְעוֹד אִיף אֶפְשָׁר לֹמַר מַה שְׁעֵשָׂה
עֲשׂוּי וְלִהְקַל וְדַחְקוּ עֲצָמָן דְּמַה שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי מִיָּרֵי בְּעֵרְבָן עִם פִּירוֹת מְרֻבִּין וַיִּשְׁלַם
מִבֵּיתוֹ מִיָּרֵי בְּעֵרְבָן בְּפִירוֹת מוֹעֲטִין וְזֶה דוֹחַק גְּדוּל וְעֵינֵן בְּש"ף חה"מ (סִימָן כ"ה ס"ק
ה') שְׁדַחַק עֲצָמוֹ ג"כ בְּזֶה בְּאוֹקִימָתָא רַחוּקָה אֶבְל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' אֶפְשָׁר לֹמַר דְּמִיָּרֵי
בְּפִירוֹת שְׁנָפַל עֲלֵיהֶם סְפַק טְוּמָאָה בְּמַחְזְבָּר וְהוֹרָה הַחֲכָם שְׁהֵם טְהוֹרִים וּמַמִּילָא יֵשׁ בְּהוֹן
אִיסוּר טְבָל קוֹדֵם שְׁתָּרַם מִהוֹן וְאִם תָּרַם תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאִיסוּר לְזָרִים וּבְכַאֲמַת הֵם טְמֵאִים
וְהַחֲכָם טְעָה וּמִוֹתְרִים לְזָרִים וְגַם אִיסוּר טְבָל אִין בְּהֵם שְׂלֵא הִי לְהֵם שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר כָּלָל
וְנִטְמָאוּ בְּמַחְזְבָּר וּבְזֶה אֶמְרִינָן מַה שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי וְאִיסוּרִין לְזָרִים וַיִּשְׁלַם מִבֵּיתוֹ מַה שְׁדָּמִי
הַתְּרוּמָה מוֹעֲטִים מְדָמִי חֲזוּלִין וְאֵע"ג דְּמַה"ת לֹא הוּוּ תְּרוּמָה מ"מ קָם דִּינָא וְהִנֵּי תְּרוּמָה
כְּמוֹ תוֹרַם מְעַצִּין שְׂאִינוּ נְקוּב עַל עֲצִיץ נְקוּב בִּיבְמוֹת (דף פ"ט) דְּהִנֵּי תְּרוּמָה מְדַרְבָּנָן
וַיִּחְזוּר וַיִּתְרוֹם עֵי"ש וּמִשְׁפַּחַת לֵה שְׁפִיר מַה שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי וַיִּשְׁלַם מִבֵּיתוֹ בְּחַד גּוֹנוּנָא: וְכָל
זֶה לְפִי מַה שְׂבִיעִית דְּנִטְמָא בְּמַחְזְבָּר אִין בּוֹ אִיסוּר טְבָל לְהַכִּי לְפִי הַדִּין הָאֵמִיתִי שְׂהַפִּירוֹת
טְמֵאִין א"צ לְהַפְרִישׁ מֵהֶם כָּלָל תְּרוּמָה וּמִוֹתְרִין בְּאַכִּילָה אֶבְל אִם נִימָא דְּאִיכָּא אִיסוּר
טְבָל בְּפִירוֹת שְׁנִטְמָא בְּמַחְזְבָּר א"כ גַּם לְפִי הָאֵמִיתִי שְׁהֵם טְמֵאִים אִיסוּרִין בְּאַכִּילָה מְשׁוּם
טְבָל טְמֵא וְלֹא אֶפְסְדִי מִיָּדִי בְּמַה שְׁטִינְהָרָם וְדו"ק: סִימָן קטוֹ שְׂאֵלָה אִם מוֹתֵר לְאַשָּׁה
לְטְמָאוֹת תִּינּוּק כְּהוֹן וְהַתִּינּוּק חוֹלָה שְׂאִין בּוֹ סְפָנָה כְּגוֹן לְהַכְּנִיסוֹ מִפְּנֵי הַקּוֹר לְבֵית שִׁישׁ
בּוֹ מַת: תְּשׁוּבָה הַסְּפַק הוּא כִּינּוֹן דְּאֶמְרִינָן בְּנִזִּיר (דף נ"ז) דְּלִר"ה אִשָּׁה הַמְּקַפֶּת פְּטוּרָה
מְשׁוּם דְּכִתְיֵב לֹא תִקִּיפוּ אֶחָד הַמְּקִיף וְאֶחָד הַנִּיֶּקֶף בְּמִשְׁמַע וְאִימְעוּט אִשָּׁה גַם מֵאִיסוּר
מְקִיף.

וה"נ מותר לאשה לטמאות את הקטן ביזים דכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן וכמו
דאמרינן התם דכל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה וקאי אמקיף ואניקף ואימעוט נשים
אף מאיסור להקיף ה"נ כיון דהא דגדול מוזהר על הקטן ילפינן מקרא דנאמרת אליהם
דכתיב בהאי קרא דבני אהרן ה"נ נימא דמיעוט דבני אהרן ולא בנות אהרן קאי בין
אניקף וטומאה ובין אאזהרה דנאמרת אליהם שהגדולים מוזהרים על הקטנים.

דמתרנונייהו אימעטו בנות אהרן דהא קרא דנאמרת אליהם כתיב ברישא והדר כתיב
לנפש לא יטמא בעמיו: הנה הש"ף ביור"ד (סימן שע"א) כתב בשם הרוקח דאשה
מעוברת מותרת ליכנס באהל המת מטעם ס"ס שמה הנוולד נקיבה ושמה נפל משמע הא
לאו הכי אסור ומוזהרת מלטמא הנוולד מיהו בזה אפשר לומר דאסור רק מדרבנן ובחולה
שאב"ס שרי אכל באמת זה אינו דאף דדרשינן כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה גם על
איסור מקיף וכל שאינו בהשחתה מותר להיות מקיף לר"ה מ"מ דרשא דבני אהרן לא
קאי על אאזהרה דנאמרת אליהם דהא הא דאסור לטמאות קטן ביזים ילפינן מקרא

דנאמרת אליהם להזהיר הגדולים על הקטנים ואיסור זה לאו בטומאה לחוד הוא אלא בכל האיסורים שבתורה הוא כמו דילפינן במס' יבמות (דף קי"ד) גם בשרצים ודם שאסור להאכיל לקטן בינדים ובזה נדאי שנה אשה לאיש לכל איסורין שבתורה ולא קאי מיעוטא דבני אהרן ולא בנות אהרן כ"א שלא יזהרו הנשים מלטמאות עצמן אבל לטמאות פהן קטן אסורים דלא גרע מפל איסורין שבתורה והא דשרינן לר"ה גבי הקפה ולא אמרינן דלא גרע מפל איסורין שבתורה שאסור להאכיל אפילו לקטן: נראה לי דכל הני קראי שהזהירה תורה שלא להאכיל לקטן בינדים הוא רק באיסור שאסור גם לגבי אחרים כמו שרצים ודם שחתיכה זו של שרצים ודם אסורה לכל אדם ואסרה תורה שלא להאכיל גם לקטן וכן מת זה כולל איסור טומאה על כל הפהנים להכי הזהירה תורה גם שלא לטמא את הקטן במת זה וכן נוהג דבר זה שלא להאכיל איסור לקטן בכל האיסורין שבתורה אבל הקפת הראש של קטן שאין איסורו כולל גם אחרים ואין אחר יכול להיות ניקף מפיאות הקטן באיסור פנה שאינו אלא בגופו של קטן זה לא אסרה תורה לעשות מעשה בינדים בגופו של קטן ולהכי שרי לר"ה לאשה להקיף את הקטן משום דסובר דאשה אימעוט מאיסור מקיף ולא אסר מטעם הקפת הקטן שאסור להאכילו נבילות בינדים משום דלענין זה חלוק איסור הקפה מפל איסורין שבתורה שאין מונהרין בו משום עבירות הקטן הואיל ואיסורו אינו כולל אחרים וכמ"ש אבל בטומאה שמת זה כולל טומאה לכהנים אחרים ג"כ דמי לכל איסורין שבתורה שאסור להאכיל הקטן בינדים מן התורה ולהכי א"א לדרוש קרא דבני אהרן ולא בנות אהרן אקרא דנאמרת אליהם ולמעט נשים גם מלהזהיר הגדולים על הקטנים דהא לא גרע מפל איסורין שבתורה לעשות מעשה האיסור בקטן וכ"ז הוא בחולה שאב"ס אבל ביש בו ספנה נדאי דשרי וכ"ז לענין להכניסו לבית שיש בו מת אבל לעשות לו רפואה שהיא בדרה סגולה לטמא תליא בפלוגתא דר' מתיא בן חרש ורבנן (יומא פ"ג) במי שנשכו פלב שוטה אי מאכילין אותו מחצר הכבד שלו וכפי מה שפי' הרמז"ל בפ"י המשניות דפליגי אי מותר להאכילו דבר איסור לרפואה בדבר שאין רפואתו בטבע אלא בדרה סגולה והארננו בזה במק"א גם צריף לידע אם הרפואה בדוקה: ודע שדברי הרוקח שהביא הש"ך ו"ל שהתיר למענוברת ליפנס באהל המת מטעם ספק נפל ספק נקיבה קשה לי טובא דהא אפילו הוא זכר בן קיימא נמי ליכא איסור דהא קיי"ל ביבמות (דף ס"ז) עובר במעי זרה זר הוא ואינו מאכיל את עבדיו בתרומה דעדיין לית בו דין כהונה ואע"ג דאנן קיי"ל שם פרבנן דעבדיו אוכלין בתרומה היינו משום דפסקינן אין זכיה לעובר להכי עבדיו אוכלין בתרומה דעדיין לא זכה בהן כמ"ש התוס' והרא"ש אבל בהא מילתא דעובר במעי זרה זר הוא מודו רבנן לר' יוסי ואע"ג דשם אמרינן במעי זרה זר הוא משמע אבל במעי פהנת פהן הוא היינו משום דהתם לענין תרומה מיירי וכהנת אוכלת בעצמה בתרומה להכי גם העובר במעי פהנת אוכל ולהכי נקט במעי זרה.

אבל לענין טומאה דכהנת אינה מונהרת על הטומאה דבני אהרן פתיב ולא בנות אהרן העובר שבמעי כהנת נמי אין בו קדושה לענין זה וזר הוא עדיין לענין טומאה ואפילו למ"ד עובר לאו ירף אמו היינו דווקא שאין נתפס בעובר אחר לידתו דבר הנעשה באמו בשעה שהיה העובר במעי' כמו לענין נולד טריפה ונולד גרבעת אבל כ"ז שהוא במעי אמו נדאי דבטל לאמו ואין בו קדושת כהונתו במה שאינו נוהג באמו: וראיתי בספר אבני

מילואים להגאון בעל קצות החושן ו"ל שתירץ קושית המג"א על הרוקח דהא הוי טהרה בלועצה וטהרה בלועצה אינה מטמאה ותיירץ הוא דעובר במעי אמו לא הוי כטהרה בלועצה דכ"ז שהוא חי הנה חד גופא עם אמו ולא דמי לעובר שמת במעי אמו דמיקרי טומאה בלועצה דכיון דמת הוי גופא אחרתא משא"כ בעובר חי עיי"ש בדבריו וחשב לתקן ולא תיקן מאומה דאדרבה כיון דכחד גופא דמי עם אמו הרי קיי"ל עובר במעי זרה זר הוא ולענן לטמאות במת גם במעי פהנת אין בו קדושה דבטיל לאמו כמ"ש וזה ברור: חלק חושן משפט סימן קטז הרמ"א ו"ל פתב בח"מ (סימן רנ"ז) דהמקדיש שדה מעכשיו ולאחר מיתה או לאחר שלשים יום לא קדוש פלל וראיתי להגאון בעל קצה"ח שם והגאון ר"ע זצ"ל שתמהו עליו מאוד דהא הדברים לקוחים מתשובת הרשב"א ו"ל (סימן תקס"ג) שפתב שם ונ"ל אבל הקדש בדיק הבית אני אומר שהמקדיש שדהו להקדש בדיק הבית מעכשיו ולאחר מיתה או מעכשיו ולאחר שלשים יום לא אומר כלום לפי שכל הנותן לחבירו מעכשיו ולאחר מיתה או מעכשיו ולאחר שלשים יום קיי"ל גופא קני מהיום ופירי לאחר מיתה אבל לגבוה והקדש א"א לאמר פן לפי שא"א שאילן של הדיוט יונק משדה הקדש אא"כ ש"ייר מקום היניקה והראיה מהא דשלהי המוכר את הבית ר"ש.

אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה ותני עלה מ"ט הואיל ויונקין משדה הקדש כו' אלמא כל פמה דלא ש"ייר מקום היניקה בפירוש אי אפ"ש ש"ינקו מהקדש וכל שפן זה שמש"ייר כל הפירות וא"ת ומה ראית לבטל כל ההקדש מפני שיור זה אדרבה נבטל השיור מפני ההקדש הלא הי' הקרקע בחזקת בעלים וכיון שאתה צריף לבטל אחד מהם אוקי ממונא בחזקת מאריה וכדג'רסינו בירושלמי גבי פלוגתא דרבי ורבנן באומר זה גיטף מהיום ולאחר מיתה דרבי סובר מגורשת דתנאה הוי ורבנן סברי מגורשת ואינה מגורשת דמספקא להו אי תנאה הוי אי חזרה הוי וג'רסינו התם בירושלמי אף בהפקר פן אינה מופקרת שא"א לומר שיהא השדה הפקר לאחרים והפירות לבעלים וכיון שפן הרי ההפקר בטל לגמרי ואע"ג דגבי גט מגורשת ואינה מגורשת לא דמי דהתם כיון דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה אזלינן לחומרא וחולצת ולא מתניבמת דאפילו תנאי לא יועיל ואתה צריף לבטל אחד מהן אוקי ממונא בחזקת מארי' וכדאמרין בירושלמי שפתבנו עכ"ל: וע"ז תמה הקצה"ח על הרמ"א שפתב דהמקדיש מעכשיו ולאחר ל' לא קדוש פלל דכיון דהרשב"א למד דין זה מהירושלמי מדין הפקר ולרבי דתנאה הוי השדה מופקרת ולרבנן הוי בדין ספק תנאה או חזרה הוי וזה ש"ייר רק אם חזר בו בתוף שלשים דאז מספקין דילמא חזרה הוי הואיל וקדוש רק לאחר שלשים ויכול לחזור בתוף שלשים דאוקי ממונא בחזקת מארי' ואמרין דחזרה הוי ובהכי מ"ירי הרשב"א ואזיל לטעמי' בגדרים (דף ל') שהביא הר"ן בשמו דמהני חזרה במקדיש לאחר ל' אבל אם לא חזר בו הוי הקדש אף אם חזרה הוא וכן תמה הגרע"א זצ"ל על הרמ"א ו"ל גם תמה הקצה"ח (בסימן רנ"ח) על דברי הירושלמי דמאי נ"מ בין רבי לרבנן לפרש"י בקידושין (דף נ"ט) דהא דאמרין דלרבי תנאה הוי היינו מעכשיו אם לא אחרון בו עד שלשים יום א"כ אם חזר בו אף לרבי לא הוי הפקר ואם לא חזר בו קודם שלשים גם לרבנן הוי הקדש דאף אם נימא דמספקא לן במה שאמר ולאחר שלשים דכוננתו שיהויל לאחר שלשים וחזר בו ממה שאמר מעכשיו מ"מ הא חל לאחר שלשים פל זמן שלא חזר בו.

ומזה הביא ראי' לשיטת הרשב"א ו"ל שהביא הר"ן בריש פ"ק האומר בקידושין דלרבי דסובר תנאה הוי לא מהני חזרה כ"ל משום דפירוש תנאה הוי אם יחי' ליום שלשים ולא ה"ה פנונתו שיוכל לחזור עד שלשים והוי פלוגתא דרבי ורבנן לענין הפקר בחזר בו בתוך שלשים וכ"ז הוא שלא פדעת הרמ"א ו"ל שסתם דבריו וכתב דמקדיש מעכשיו ולאחר שלשים לא קדוש כ"ל דמשמע אף אם לא חזר בו: אבל מאוד אני תמה על דבריהם ו"ל דאיהו פירשו פדעת הרשב"א שסובר במקדיש מעכשיו ולאחר ל' דקדוש ויכול לחזור בו דהמענין בלשון הרשב"א ו"ל יראה שאין דבריו סובל פירושם כ"ל וכלל שהרי כתב לא אמר פלוס ולשון לא אמר פלוס ודאי משמע דאפילו אם לא חזר בו תוך שלשים לא מהני: לכן נראה לי ברור בעזרי"ת דסובר דגם בלא חזר בו לא אמר פלוס וטעמו דכיון דאמר בהדיא שמקדיש הגוף מהיום ופירי לאחר מיתה אין בדבריו פלוס משום דא"א לפירות לינק משדה הקדש א"כ אם אמר מעכשיו ולאחר ל' נמי לא אמר פלוס לרבנן דרבי דכמו דסברי דמספקא לן אי תנאה הוי או חזרה ותנאה הוא מעכשיו אם לא אחזור בו בתוך שלשים לשיטת רש"י ו"ל או אם אחיה כ"ל שלשים לשיטת הרשב"א ו"ל.

ה"נ הא איכא לספוקי שמה פנונתו שמקדיש או מפקיר גוף מהיום ופירות לאחר מיתה או לאחר שלשים דהא פנונה זו מישתמע טפי בלשון מעכשיו ולאחר שלשים כדאמרין בב"ב (דף קל"ו) אמתניתין דהפוחת נכסיו לבניו צריף שיקתוב מהיום ולאחר מיתה דפריף וכי כתב מהיום ולאחר מיתה מאי ה"ה הא תנן מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתניבמת ומשני התם מספקא ליה אם תנאה הוי או חזרה הוי אבל ה"כא הכי קאמר לי' גופא קני מהיום פירא לאחר מיתה ופירש רשב"ם ו"ל וכיון דאיכא למימר הכי לא נתפנין לא לתנאי ולא לחזרה ומפקינן ממונא מיד בעליו מהאי טעמא דהכי משתמע טפי וקני הבן גופא מהיום ופירי לאחר מיתה וא"כ פנין דגבי קרקע איכא לפירושי גופא מהיום ופירילאח"מ או לאחר שלשים א"כ היינו ספיקא שכתב הרשב"א ו"ל דלא אמר פלוס לרבנן דאיכא לספוקי בזה אם ה"ה פנונתו לגוף ופירות וממילא דלא אמר פלוס דאין הקדש חל אם מתנה שינקו הפירות משדה הקדש לצורכו ולא חל כ"ל או שהי' פנונתו בתנאי דאם לא אחזור והוי הקדש מיד או שחזר בו מיד ורצה שיחול הקדש אחר שלשים לכל הפחות פנין דלהך צד שפנונתו לגוף ופירות לא אמר פלוס ולהך צד דתנאה וחזרה מהני הקדשו לכל הפחות אם לא חזר בו בענין לאוקמי ממונא בחזקת מארזי' ולא קדוש כ"ל וע"ז כתב דאף דגבי ספיקא דתנאה וחזרה חולצת ולא מתניבמת משום דהתם בענין למיזל לחומרא אבל ה"כא דגם תנאי לא יועיל ואתה צריף לבטל אחד מהם והיינו דאפילו אם נימא דלא הוי חזרה ולתרוץ דיבור מעכשיו עם דיבור לאחר שלשים נמי לא מהני דהא איכא לתרוצי ולפרש דבריו שפנונתו גופא מהיום ופירא לאח"מ או לאחר שלשים ואם נפרש כן ממילא בטל ההקדש אוקי בחזקת מארזי' ולא חל ההקדש כ"ל אף אם לא יחזור בתוך שלשים מפני ספיקא דגוף ופירות והקצה"ח בהעתיקו לשון הרשב"א ו"ל לא העתיק תיבות דאפילו תנאי לא יועיל וכתב תיבת כו' משום דאין לדברים אלו הבנה לפי פירושו ולפ"מ שכתבתי שהוא ברור שפנונתו דאפילו אם נפרשו בלשון תנאי ולא בלשון חזרה שלא יהא דבריו סותרים זא"ז אינו מועיל.

דאפתי איפא לספוקי בתנאי דגוף מהיום והפירות לאת"מ וגם זה מיקרי תנאי שמקדיש ומתנה לאכול הפירות]: והקצה"ח והגרע"א ו"ל גרם להם לתמונה על דברי הרמ"א שהם סבורים דנדאי לא הי' פנונתו על גוף ופירות ומסתפקים רק בתנאה ונחזה וזה אינו דנדאי מסתפקנו שמא פנונתו על גוף ופירות ואין לומר דכיון דאם נימא דכנונתו על גוף ופירות מתבטלין דבריו אין לנו לפרש דבריו פן דז"א דהא לרבנן מסתפקין בחזרה במהיום ולאחר מיתה ואמרינן שחזר בו ממה שאמר מהיום ובמה שאמר לאת"מ פנונתו שיחול הגט לאת"מ אע"ג דאין גט לאת"מ ומתבטלין דבריו לגמרי וה"נ בעינן לאיסתפוקי שמא פנונתו על גוף ופירות ומתבטלין דבריו לגמרי לרבנן: ומה שאמר דלרבי דסובר תנאה הוי הוי הפקר גמור והא דלא מספק גם לדידיה בספק דמספקינן בתנאי דאם יחיל ובתנאי דגוף ופירות ואוקי ממונא בחזקת מארז' ותלינן שפנונתו הי' לגוף ופירות ולא הוי הפקר גם זה נכון דסובר הירושלמי דלרבי דסובר תנאה הוי ושרינן לה לעלמא אם לא חזר בו ואף אם מת קודם שלשים.

וע"כ משום דסובר דאין לנו לחוש לפרש דבריו בחזרה שחזר בו ממה שאמר מעכשיו: ובעינן לפרש דבריו שיהא פולם קיימים ולא יהא בהם חזרה. כ"ש שאין אנו צריכים לחוש לפרש דבריו באופן שיבטלו ואין להם קיום ולהכי באומר שדה זו מופקרת מעכשיו לאחר ל' אמרינן תנאה הוי והוי הפקר ולא חיישינן לפרש דבריו שמא פינו גוף יהא הפקר ופירות לאחר ל' מפני שעי"ז יתבטלו דבריו אבל לרבנן דחיישי לחזרה ויתבטל מה שאמר מעכשיו בעינן למיחש נמי לחששא דגוף ופירות ולמיקם אחזקה ולא הוי הפקירו הפקר ואין שיקרורו שיקרור: וא"ש טפי נמי לפמ"ש הרשב"א ו"ל בחידושי בקידושי (דף ס') בא אחד וקדשה ואמר לה מעכשיו ולאחר שלשים ובא אחר מעכשיו ולאחר עשרים ובא אחר ואמר לה מעכשיו ולאחר עשרה מראשון ומאחרון צריכה גט מאמצעי א"צ גט מה נפשך אי תנאה הוי דקמא קידושי דהנה לאו קידושי אי חזרה דבתרא הוי קידושי דהנה לאו קידושי ופריה פשיטא ומשני מהו דתימא האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה ותיבצי גיטא מפל חד ופרש"י ו"ל דה"א דאיפא למימר דלהאי תנאה הוי ולהאי חזרה הוי עיי"ש ברש"י שמבאר צדדי הספיקות דאם איפא למימר להאי תנאה ולהאי חזרה צריכה גט מפולן קמ"ל דאי תנאה הוי לכולם הוי תנאה ואי חזרה לכולם הוי חזרה וכתב הרשב"א ו"ל שם וז"ל ולא שירדו חכמים לסוף דעתן של בריות שאין אומר כף אלא פולן משום תנאי או פולן משום חזרה אלא לחכמים מסתפק להם משמעות הלשון הא"ף ולכף אעפ"י שזה אומר לכף נתפוננתי וזה אומר בהיקף זה נתפוננתי אנו אין לנו אלא לדקדק עיקר משמעות הלשון ודינו שפוננת המקדש אינה נשמעת לעדים ואין פאן עדים אלא מעיקר הלשון ומשמעותו עכ"ל וא"כ פינו דלא אזלינן בתר פוננת המקדש רק בתר פירושו של חכמים שפירשו משמעות הלשון וסובר רבי שמשמעות הלשון הוא תנאה בלי ספק: [וכן כתב הריטב"א ו"ל בחידושי שם דלרבי משמעות הלשון תנאה דהיינו או יגיעו שניהם ליום שלשים בעזר ה' ולא ימותו ואין בזה ספק פלל ולרבנן גם לחכמים משמע להו האי לישנא דוקא תנאה וכיון שהדברים סותרים זא"ז חיישינן לספק חזרה ולהכי פשיטא לי' להירושלמי דלרבי באומר שדה זו מופקרת מעכשיו ולאחר שלשים מופקרת פינו דמשמע לי' האי לישנא מעכשיו אם לא אחזור או אם אחי' לסוף שלשים ולא מסתפק פלל בפירוש אחר ה"ז מופקרת לשיטת רש"י ו"ל

אם לא חזר תוך שלשים ושלשית הרשב"א אף אם חזר בו כיון שחי' עד אחר שלשים נעשה הפקר למפרע אבל לרבנן דלא פשיטא להו לשון תנאה כי היכי דמסתפקי בספק שמה חזר בו ה"נ מסתפק בלשון גופא מהיום ופירי לאחר שלשים ולא הוי הפקר כלל דהפקר לא הוי אלא אם הפקיר גופא ופירא וכן בהקדש לא הוי הקדש אם שייר היניקה וכיון דמסתפק לן אוקי ממונא בחזקת מארי' ודברי הרמ"א ז"ל שרירן וקיימין דלא הוי הקדש כלל ומכוננים בדעת הרשב"א ז"ל: מיהו נראה לי דכ"ז אם אין האיש שהקדיש לפנינו ולא נדע לנו פוננתו דבזה אמרינן כיון דיכול להיות שפוננתו שהקדיש גוף מהיום ופירא לאחר ל' ולא קדוש כלל כיון דמספקא לן בפירוש דבריו בתנאה ונחזרה מסתפקין נמי בגוף מהיום ופירי לאחר שלשים ולא קדיש כלל אבל אם הוא בפנינו ומפרש דבריו שפיון בתנאה דאם לא אחזור עד שלשים יום או אם אחיה שלשים יום ודאי דחל הקדש לפמש"כ בשם הרשב"א ז"ל דהא דאמר הש"ס בקידושין דלא אמרינן לגבי האי תנאה ולגבי האי חזרה לאו משום שיירדו חכמים לדעת בני אדם ואמדו דעתם אלא דודאי איפא דכוננתו לתנאי ואיפא דכוננתו לחזרה רק דגבי גיטין וקידושין לא מהני פוננתו ותלוי הדבר לפי מה שמשתמעין דבריו לפני העדים להכי נחלקו רבי ורבנן בפירוש ומשמעות הדברים לפי שמועת סתם ב"א ומה שאומר הבעל שפן הי' פוננתו לא מהני דגט וקידושין בלי עדים לאו כלום הוא לכן הדברים תלויים לפי דעת העדים שמשתמעין דבריו לפנינו וכ"ז הוא בגיטין וקידושין דלא מהני בלא עדים כמ"ש הרשב"א ז"ל וכן בהפקר דבעינן נמי לפני ג' מתקנת חכמים ואי לא הכי לא הנה הפקר כדאמרינן בנדריים (מ"ה) ובח"מ (סימן רע"ג) דבינו לבין עצמו גם מה"ת לא מהני ובפני אהד מהני מה"ת ומדרבנן לא הוי הפקר ולא יצא מרשות בעלים.

וכיון דלא חל ההפקר אלא בפני עדים דמי לגיטין וקידושין ובאנו למחלוקת רבי ורבנן דלרבי אמרינן תנאה הוי והוי הפקר במעכשיו ולאחר שלשים ורבנן לא מהני כמ"ש אבל הקדש דבינו לבין עצמו נמי הוי הקדש ובאמירה לחוד בלי עדים חל ההקדש בעינן למיזל בתר פוננתו ואם אמר שלא כיון באמירתו להקדיש גוף מהיום ופירא לאחר שלשים ודאי דהוי הקדש דהא בעלים ודאי מהימני על שלהם לאסור ומכ"ש דהא בידו להקדישו ואם אומר שפוננתו הנה להקדש גמור ודאי דקדוש ואינו יכול לחזור בו אחר אמירתו: ובזה נראה לי לבאר דברי הירושלמי שם דקאמר דבהפקר פלוגתא דרבי ורבנן וקאמר אף בהקדש כן כל עמא מודו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט והיינו דבעינן גם בהקדש כן דאם הקדיש מעכשיו לאחר שלשים תליא בפלוגתא דרבי ורבנן וקאמר דבהקדש לא משפחת לה דליפלגו בזה רבי ורבנן משום דאמירתו לגבוה כמסירה להדיוט והיינו דבאמירה לחוד חל ההקדש ולא בעינן עדים ובינו לבין עצמו סגי להכי א"א לתלות בפלוגתא דרבי ורבנן דאם הבעלים אומרים שפיונו לגוף מהיום ופירא לאחר שלשים לא הוי הקדש אף לרבי דסובר תנאה הוי מ"מ פאן שהבעלים אומרים שלא הי' פוננתם לתנאי רק לגוף מהיום לא הוי הקדש והבעלים נאמנים ע"ז כדאמר ביבמות (דף פ"ח) משום דבידו לפדותו או לאיתשולי עליו ואם הבעלים אומרים שפוננתם הי' לתנאי ולא לגוף מהיום ופירי לאחר שלשים ודאי דקדוש אף לרבנן דמספקא להו מ"מ הא אמרי שפוננתם לדבר המועיל בהקדש וכיון דהולכין רק אחר פוננתם ובאמירה לחוד בלא עדים חל ההקדש אין נ"מ בין רבי לרבנן דבתר אמירת הבעלים אזלינן.

ואם אין הבעלים בפנינו גם לרבי לא הוי הקדש דבעינו למימר שמה פנונתו לגוף מהיום ופירי לאחר ל' ואוקי ממונא בתקנת מאר' ודוקא בהפקר קאמר דלרבי הוי הפקר דהתם לא מהני מה שהבעלים פנונו לגוף מהיום ופירי לאחר ל' דדברים שפלב אינו דברים בממון וקנינים וגיטין וקידושין וילעדים משתמע להו בלשון תנאי לרבי הלכה הוי הפקר אבל בהקדש דבתר פנונת הלב הו הדברים גם לרבי לא הוי הקדש פשאין הבעלים לפנינו משום דאוקי ממונא בתקנת מאר' וגם איפא תקנת חולין ואמרינו דכנונתו הי' לגוף ופירי משום דאיפא דמכוון פן ואיפא דמכוון פן וכשהם לפנינו תליא באמירת הבעלים ומהימני ע"ז כמ"ש וא"כ אין פאן פלוגתא דרבי ורבנו ולשון הירושלמי דקאמר אמירה לגבוה פמסירה להדיוט פנונתו דסגי באמירה בינו לבין עצמו בלי עדים וזה ברור לדינא: וכמה שפחלקו הרשב"א ונה"ר ז"ל במקדיש לאחר שלשים יום אם יכול לחזור בו בתוך שלשים דעת הרשב"א ז"ל דכחל לחזור בו ודעת ה"ר ז"ל שאינו יכול לחזור בו כמ"ש ה"ר ז"ל בנדרים (דף כ"ט) עיי"ש והביא הקצה"ח (בסימן רנ"ח) ראי' מדברי הירושלמי שהבאנו לעיל דמייירי במעכשיו ולאחר ל' בהפקר דתליא בפלוגתא דרבי ורבנו גבי גט דרבי דסובר תנאה הוי הפקר ולרבנו דמספקא לה בתנאה או חזרה לא הוי הפקר וקא בעי אף בהקדש פן כל עמא מודו אמירתו לגבוה פמסירה להדיוט ופירש הפ"מ דפשיט לי' פינו דאמירתו לגבוה פמסירה להדיוט א"כ אפילו אם נימא דחזר בו ורצה שיהא ההקדש לאחר שלשים נמי אינו יכול לחזור תוך שלשים ומזה ראי' לדעת ה"ר ז"ל דמקדיש לאחר ל' א"י לחזור: ונראה לי דלאו ראי' הוא דלפי פירוש הפ"מ והקצה"ח הא אפתי איפא נ"מ בין רבי לרבנו בהקדש לענון אם יש מעילה תוך ל' דלרבי יש מעילה וחסל ההקדש למפרע.

ולרבנו ליפא מעילה עד ל' יום והיכי קאמר הירושלמי פמסירתו להדיוט ואין פאן פלוגתא דרבי ורבנו גבי הקדש ומה שפירש הקצה"ח דכנונת הירושלמי דגבי הקדש לא מהני חזרה אף תכ"ד אינו מעלה ארוכה דאפתי הא איפא נ"מ איפא דלרבי דאמר תנאה הוי אם מת לשיטת הרשב"א ז"ל קודם שלשים לא הוי הקדש דהא אמר ולאחר שלשים דהיינו אם יחיה עד אחר שלשים כמ"ש הריטב"א ונה"ר ז"ל בקידושין פ' האומר ולרבנו דילמא חזרה הוי ואינו יכול לחזור אף תכ"ד מהני הקדשו אף אם מת או חזר בו פינו שפכר חלה מה שאמר מעכשיו והוי הקדש גמור.

ואפתי משפחת פלוגתא דרבי ורבנו גבי הקדש ובמק"א פתבנו ביאור אחר בדברי הירושלמי בעזה"י: סימן קיז שאלה צנואה שפכתב בה שנותן מנכסיו סף מסויים לעניים מהיום ומת המצונה.

אם היו רשעים מחוייבים לקיים או לא: תשובה מה שנסתפק פבודו להפך בזכות היו רשעים לבטל הצנואה הואיל וכתב בה מהיום לית בי' משום מתנת שכיב מרע וכמ"ש הרמ"א בח"מ (בסימן ר"ן סעיף ט') וז"ל וי"א דמתנת שכ"מ שפכתבו שמקנה לו מהיום הוי פמתנת פריא וצריכה קנין ופירש שם הסמ"ע שבא הרמ"א להוסיף על דברי המחבר אם לא שמענו מפי השכ"מ שצנואה במעכשיו אלא שפכתוב פן בצנואה לפנינו לא אמרינו דט"ס הוא ומעצמו פכתב הסופר פן והשכ"מ הי' דעתו להקנות אם ימות וא"כ פינו שפכטלה צנואה זו מדין מתנת שכ"מ אין פאן אלא דין נדר לצדקה מהיום וכבר פכתב הרמ"א

(בְּסִימָן רנ"ב) וז"ל מי שְׁנֹשְׁבֵעַ אוּ נֹדֵר לִיתֵן לְפָלוּנִי כֶּף וְכֹף וּמַת וְלֹא נָתַן יוֹרְשָׁיו פְּטוּרִים וְאִין בְּזָה מַצְנָה לְקַיִם דְּבָרֵי הַמַּת עכ"ל.

וכ"כ הֶרְמֵ"א (בְּסִימָן רי"ב סעיף ז') דָּאם אָמַר מַה שְׁתֵּלַד בְּהַמְתִּי אוּ יוֹצִיא אֵילָן זֶה פִּירוֹת אֲתִנְנוּ לְעַנְיִים דְּחַיִּיב לְקַיִם דְּבָרֵיו וְאִם מַת אֵינוֹ כְּלוּם שְׁהָרִי אֵינוֹ פֶּאן שְׁיִקְיִים נֹדֵרוֹ עכ"ל: וְלַעֲנֵ"ד נִרְאֶה דְּהַצְנוּאָה בְּתוֹקְפָה וְהַיּוֹרְשִׁים מְחַוְּבִים לְקַיְמָה פִּי הַנָּה סְבָרָא זֶה הוּבָא בַקְצָה"ח (סִימָן ר"ו) בְּהָא דְמַבְעֵי לָן בַּב"ב (דָּף קמ"ח) שֶׁכ"מ שְׁהַקְדִּישׁ נְכֹסָיו מֵהוּ חִילְקַ נְכֹסָיו מֵהוּ וְקֹאֵי בְּתִיקוּ וּפְרַשְׁב"ם ז"ל דְּבַעֲיָיִן הוּא בָּאֵם עֲמַד אִם יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְכ"כ הַטּוֹר (בְּסִימָן ר"ג) דְּמִיָּרִי פֶשַׁעֲמַד וְהַקְצָה"ח הַקְשָׁה דְּהָא גַם אִם לֹא עֲמַד וּמַת וְגַם לֹא חֹזֵר בּוֹ קוֹדֵם מִיתָתוֹ אִיכָּא לְמַבְעֵי דְדִילְמָא פְּנוּנְתוֹ לְהַקְדִּישׁ מְחַיִּים וְשְׁכַנּוּנְתוֹ לְהַקְדִּישׁ מְחַיִּים לִיכָּא בְּזָה פַח מִתְּנַת שֶׁכ"מ וְכַמ"ש לְעֵיל בְּאוֹמַר מֵהַיּוֹם וְאִין פֶּאן אֲלֵא תוֹרַת נֹדֵר וְאִין הַיּוֹרְשִׁים מְחַוְּבִים לְקַיִם נֹדֵר אֲבִיהֶם אוּ דִילְמָא דְכַנּוּנְתוֹ לְהַקְדִּישׁ אַחַר מִיתָה וְיֵשׁ בְּזָה פַח מִתְּנַת שֶׁכ"מ וְחַיִּיבִים הַיּוֹרְשִׁים לְקַיִם וְכֵן מְסִיק שֶׁם לְדִינָא דְכִינּוֹן דְּמִסְפָּקָא לָן דִּילְמָא פְּנוּנְתוֹ לְהַקְדִּישׁ מְחַיִּים וּמְסַפִּיקָא לֹא מְפָקִינן מְמוּנָא וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם מִתְּנַת שֶׁכ"מ וּמִשּׁוּם דְּהָא הַיּוֹרְשִׁים לֹא נֹדְרוּ עֵי"ש בְּדְבָרֵיו ז"ל.

וְכַתֵּב שֶׁם עוֹד דְּמַה"ט פְּתַבּוּ הַטּוֹר וְהֶרְמֵ"ב דְּמַבְעֵי לָן אִם עֲמַד וְלֹא פְתַבּוּ דַנ"מ נְמִי אִם מַת רַק שְׁחֹזֵר בּוֹ קוֹדֵם מוֹתוֹ דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק ג"כ אִם מֵהַנִּי חֹזְרָתוֹ מִשּׁוּם דְּלֹא גָמַר לְהַקְנוֹת אֲלֵא לְאַח"מ אוּ שְׁגָמַר לְהַקְנוֹת מְחַיִּים וְאֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר וְלֹא פְתַבּוּ הַטּוֹר וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים כֵּן מִשּׁוּם דְּאִפְּלוּ אִם גִּימָא דְכַנּוּנְתוֹ לְהַקְנוֹת מְחַיִּים וְלֹא מֵהַנִּי חֹזְרָתוֹ נְמִי אִין הַיּוֹרְשִׁים מְחַוְּבִים לְקַיִם נֹדֵרוֹ וְלִי נִרְאֶה דְּהָא דִּינָא דְּאִין הַיּוֹרְשִׁים מְחַוְּבִים לְקַיִם נֹדֵר אֲבִיהֶם לֹא שְׁיָיִף בְּהָא מִקְלָתָא כְּמוֹ שְׁיָבוֹאֵר לְקַמֵּן בַּעֲזָה"י וּמַה שְׁלֹא פִּירְשׁוּ הַטּוֹר וְהֶרְמֵ"ב"ם הִנְיָד בַּעֲיָיִן בְּחֹזֵר בּוֹ וּמַת הוּא מִטַּעַם אַחַר דְּהָא לְכַאוּרָה קֶשְׁה דְּהֶרְמֵ"ב"ם פֶּסֶק וְכֵן כְּמַה הֶרְאִישׁוּנִים ז"ל בְּהָדָף בַּעֲיָא דְסַפִּיקָא לְקוֹלָא וְגַם הֶרָא"ש ז"ל שֶׁפֶסֶק סַפִּיקָא לְחַוְמָרָא מִטַּעַם דְּכִינּוֹן דְּהוּי סַפֵּק בְּאוֹמְדָנָא לֹא מְבַטְלִינן מִעֲשׂוֹי עֵי"ש וְקֶשְׁה הָא תִּינַח גַּבֵּי בַּעֲיָא דְחִילְקַ לְעַנְיִים דְּקִי"ל סַפֵּק מְמוֹן עַנְיִים לְקוֹלָא כַּמ"ש הֶרָ"ן ז"ל בְּנֹדְרִים (דָּף ז') גַּבֵּי בַּעֲיָא דִּישׁ יָד לְצַדִּיקָה מֵהַש"ס דְּחֹלּוּיִן דְּדוֹקָא בְּקַמָּה אֲמַרִּינוּ סַפֵּק לְקַט לְקַט מִשּׁוּם דְּקַמָּה בְּחֻזְקַת חַיּוּבָא קִיָּמָא אֲבָל סַפֵּק מְמוֹן עַנְיִים הִיכָּא דְלִיכָּא חֻזְקָה לְקוֹלָא אֲבָל הַקְדֵּשׁ בְּדִק הַבֵּית הָא הוּי סַפֵּק אִיסוּרָא וְלְחַוְמָרָא וְכַדְאֲמַרִּינוּ בְּחֹלּוּיִן (דָּף קל"ד) דְּגַר שְׁנַתְגַּיִיר וְהִי לֹו עֵיסָה סַפֵּק גְּלַגְלָה קוֹדֵם שְׁנַתְגַּיִיר סַפֵּק לְאַחַר שְׁנַתְגַּיִיר חַיִּיב מִשּׁוּם דְּסַפֵּק אִיסוּרָא לְחַוְמָרָא וְאֵע"ג דְּרַש"י ז"ל פִּירְשׁ הֵתֵם דְּאִיכָּא הֵתֵם חֻזְקָה לְפְטוּרָא עֵי"ש בְּרַש"י ז"ל (וִיבּוֹאֵר אִי"ה בַמַּק"א) וְא"כ ה"נ בְּהַקְדֵּשׁ הָא אִיכָּא סַפֵּק מְעִילָה אוּלַם קוֹשְׁיָא זֶה כְּבָר תִּירֵץ הַנַּמ"י שֶׁם דְּלַעֲנִין אִיסוּר מְעִילָה הַמְקַדֵּשׁ בַּעֲצָמוֹ נְאֻמָּן דַּע"א נְאֻמָּן בְּאִיסוּרִין הִיכָּא דְלִיכָּא חֻזְקַת אִיסוּר דְּקִי"ל יֵשׁ שְׁאֵלָה בְּהַקְדֵּשׁ וּמֵהֵימֵן מַגּוֹ דְּאִי בְּעֵי שְׁאֵיל אֲלֵא אִי אֲמַדִּינוּ לְדַעֲתוֹ דְּהַקְדֵּשׁ לְגַמְרֵי וְלֹא מֵהַנִּי לִי מַגּוֹ שְׁבַהֲקֵדֵשׁ יֵשׁ דִּין מְמוֹן דְּהָא הַגְזַבֵּר תּוֹבַע מֵהַמְקַדֵּשׁ.

וְלִזְהָ אֲמַרִּינוּ דְּלַעֲנִין תְּבִיעַת הַגְזַבֵּר הַמַּמַּע"ה וְסַפֵּק מְמוּנָא לְקוֹלָא עֵי"ש בַּנַּמ"י וְלֹא דְמִי לְסַפֵּק אִיסוּרָא דְחֻזְקָה שְׁגַם הַגַּר מְסוּפֵק מְתִי נִתְגַּלְגְּלָה הַעֵיסָה: וּמַה שְׁכַתֵּב הֶרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה (סִימָן תרנ"ו) בְּאַחַד שְׁהֵלֵף לְדַרְדָּרָא וְאָמַר שְׁאֵם יְמוֹת בְּדַרְדָּרָא יְהֵא נְכֹסָיו לְהַקְדֵּשׁ וּמַת בְּחֹזְרָתוֹ לְבֵיתוֹ וְנִסְתַּפֵּק בְּכַנּוּנְתוֹ הַנּוֹדֵר אִם הִי פְּנוּנְתוֹ רַק עַל הַהִלִּיכָה וְכִינּוֹן שְׁבָא

לשם בטל נדרו או שפוננתו גם על החזרה ופסק שם דאין להוציא מיד היורשים והביא ראיה מהא דשכ"מ שהקדיש נכסיו שפסק הרמב"ם דמספיקא לא מפקינו ממונא להוציא מן היתומים וסו"מ שם ומעתה בין בהקדש עניים בין בהקדש בידק הבית כל שהוא ספק מתחילתו אם חל או לאו ויש חזקת ממון פנגדו אמרינו הממע"ה עכ"ל עיי"ש.

הנה מה שפסק בעובדא דידי' דמספיקא לא מפקינו מהיורשים אע"ג דהתם מת הנודר הוי ספק איסורא דהא ליכא מאן דלימא שלכך הי' פוננתו מ"מ הא התם נדר לעניים דהא בידק הבית האידינא ליכא וממון עניים הוי רק ספק ממונא ומה שכלל בסוף דבריו דבין בהקדש עניים בין בהקדש בידק הבית ספיקא לקולא לאו בחדא מחתא מחתינהו דבספק עניים ספיקא לקולא בכל גוונא ובספק הקדש בידק הבית לא הוי ספיקא לקולא אלא אם איכא הנודר ואמר גם הוא שכן הי' פוננתו דאי ליכא הנודר קמן הא ספק איסור מעילה גבי בידק הבית ולחומרא כמו גבי חלה: ולפ"ז איכא למימר דלהכי פירשו הגדו בעיות דש"ס בעמד ולא פירשו בחזר בו ומת משום הקדש בידק הבית דבזה לא שנינו למימר ספיקא לקולא אלא בעמד ואומר שלא פינו להקדיש מחיים דנאמן הוא לענין איסור ומבעי לן אי מהימן לענין תביעת הגזבר דהוי תביעת ממון בעלמא מי אמדינו אנו לדעתו שלא פינו להקדיש אלא אם ימות ומהימן ע"ז או לא ואמרינו ספיקא לקולא אבל אם חזר בו ומת ליכא למימר ספיקא לקולא גבי הקדש דממ"נ אם אמר בשעת חזרה שלא הקדיש אלא אם ימות ועתה יכול לחזור בו פשיטא דמהימן דהא קיי"ל בב"ב (דף קע"ד) שכ"מ שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי דחזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ונאמן במה שאמר בשעת מיתה ואף דמוקמינו לה התם בדנקיט שטרא דווקא היינו משום דאי לא נקט שטרי אמרינו אדם עשוי שלא להשביע עצמו וזהו דווקא אם אמר מנה לפלוני בידי חיישינו שאמר שלא להשביע עצמו וסבור הי' שגם אותו פלוני לא ירצה לגזול את ההקדש ליקח מן ההקדש מה שאינו מגיע לו כלל בחזר בו מן ההקדש ורוצה ליקח לעצמו ואומר שלא פינו להקדיש אלא לאחר מיתה בזה מהימן פינו שאומר בשעה שהוא עדיין שכ"מ לא חשוד לשקר להוציא ממון מן הקדש דהא בחשש קנוניא שאומר מנה לפלוני בידי נמי החשש שאמר רוצה ליקח לעצמו ותולה עצמו באותו פלוני ואפ"ה מהימן אי לא טעמא דשלא להשביע א"כ פשיטא דמהימן פשאמר שפיון להקדיש רק אחר מיתה וא"כ ליכא למבעי כלל בחזר בו ומת דנדאי מהימן בין לענין איסור ובין לענין תביעת ממון של הגזבר.

ואם חזר בו סתם ולא אמר שפוננתו הי' להקדיש לאח"מ נמי ליכא למימר גבי יורשים ספיקא לקולא דהא הקדש הוי ספק איסורא דמעילה ואפוהו ליתא קמן דנהימני' לענין איסורא והטור הא רצה להביא דעת הראשונים ז"ל דסברי דאמרינו בזה ספיקא לקולא משום הכי הוצרכו למימר דהבעיא הוא אם עמד דמיירי שאומר שלא פינו להקדיש אלא לאח"מ דמהימן לענין איסור ולא לענין תביעת הגזבר מ"מ אמרינו גם לענין תביעת הגזבר ספיקא לקולא ואף דגבי בעיא דחילק לעניים הוי מצי הטור לפרש כגון שחזר בו ומת ולא אמר בשעת חזרה דבזה הוי רק ספק ממון דממון עניים אין בו קדושה מ"מ פיון דהש"ס כלל כל אלו הבעיות ביחד כללם גם הטור ביחד ופירשם בעמד מחליו למינקט פלוגתא דרבנותא דסברי דתיקו זה לקולא ואפשר דגם הרשב"א ז"ל שפירש בענין בעמד הוא נמי מה"ט דס"ל דבחזר בו ומת לא מבעי אם אמר בשעה שחזר בו שחזר רק אם

ימות וילהכי חוזר בו פדין מתנת שכ"מ שיכול לחזור בו דנאמן כמש"כ משום דאין אדם עושה קנוניא על ההקדש.

אלא אף אם חזר בו ולא אמר בשעת חזרה שהקדישו ונדרו הי' ע"ת דאם ימות נמי אמרינן דכמי שאמר דמי דאדם יודע דלא מהני חזרה בהקדש ומסתמא ידע בנפשי' שהקדיש ונדר רק אם ימות להכי חזר וכדין שכ"מ: ועוד נראה דבלא"ה א"ש מה שלא פירשו הרשב"ם והרמב"ם והטור הנה בענין בחזר בו ומת דהא אמרינן בנדרים (דף כ"ט) דהמקדיש שיחול לאחר שלשים יום אינו יכול לחזור בו ואף דמקדש לאחר שלשים יכול לחזור בו מ"מ בהקדש אמרינן אמירתו לגבוה פמסירתו להדיוט וא"כ אף אם נימא פשיעמד יכול לחזור בו פדין מתנת שכ"מ דאדעתא דהכי לא הקדיש אבל אם לא עמד וגם לא נתרפא מחליו היכי יכול לחזור הא הקדיש פשימות מחולי זה ומת מחולי זה ואינו יכול לחזור בו פדין מקדיש שיחול לאחר שלשים דאינו יכול לחזור בתוך שלשים וכמ"ש הר"ן ז"ל שם דמי לאומר מעכשיו וא"כ אפילו מת בתוך שלשים נמי אינו יכול לחזור בו דבשלמא לענין אם עמד חוזר איפא למבעי שפיר דילמא הקדיש לגמרי ורצה ליתן ממונו להקדש אף אם יחיה או דילמא שלא הקדיש אלא אם ימות ואין לו צורך בנכסיו ואף דגבי מתנת שכ"מ להדיוט פסקינן דאם כתב וזיכה וקנו מינ' אינו יכול לחזור בו פדאמרינן בב"ב (דף קנ"ג) דאין אחר קנין פלוס בין לעצמו בין לאחרים [ועיי"ש דלהריב"ם והרא"ש ז"ל שם בענין שימסור לו המתנה ולהרמב"ם (בפ"ט מה' זכ"י ומתנה) סגי במסירת השטר וקנין דאינו יכול לחזור בו מ"מ בהקדש לאחר ל' בעי למימר דיכול לחזור בו אם עמד דדוקא פשסר החפץ או השטר אמרינן דדנדי נתן לגמרי אף אם יחי משום דכל הנותן אדעתא דמיתה אינו מוסר השטר או החפץ אבל בהקדש אף דאמירה עפ"י דין הוא פמסירה וכמעכשיו.

מ"מ פיון שלא מסר ממש לא בטלה אומדנא דאמדינן בכולי שכ"מ דיהיב רק אדעתא דמיתה אבל לענין שיחזור בו מחיים ומת אס"פ פיון דבריא אינו יכול לחזור בו אם מקדיש שיחול לאחר ל' ודאי דגם שכ"מ אינו יכול לחזור דבמה יתבטל נדרו והקדשו הוא הקדיש אדעתא דמיתה ונהרי מת אס"פ וכיון דמקדיש לאחר ל' אינו יכול לחזור דמי למסירה להדיוט וכאומר מעכשיו דמי כמ"ש הר"ן שם לא בטל הקדשו וחל פשימות למפרע ולא מהני חזרתו פלוס דלא מצינו חילוק בענין נדר והקדש בין בריא לשכ"מ ואף לדעת הרשב"א ז"ל שהביא הר"ן שם דלעולא ואפיי ורבא דסברי דקדושת דמים פקעה בכדי בענין למימר דמקדיש לאחר ל' יכול לחזור בו עיי"ש מ"מ הרשב"ם והטור לא מעייילי נפשיהו בפלוגתא לפרושי בענין בחזר בו ומת ופירשו בענין פשעמד וא"כ אין אנו צריכין לדברי הקצה"ח שכתב דבחזר בו ומת היורשים פטורים משום דנודר ומת היורשים פטורים: ולא עוד אלא שבראה לי דהא מילתא דנודר ומת אין היורשין מחויבין לקיים נדרו לא שייך אלא בנודר אמתן סלע לצדקה אבל מי שאמר סלע זו לצדקה ומת ודאי דהיורשים מחויבים ליתנו להעני דכיון דאמר סלע זו לצדקה הוקצה האי סלע לצדקה וממונא דעניים איתא בעינייהו גבי יורשים ואינם רשאים ליקחם לעצמם כמו שאין הנודר בעצמו רשאי לעכבו ומחויב לתתו לעניים ואע"ג דאמרינן בפ"ק דערכין (דף ו') נדר צדקה ואין הקדש צדקה ואמר שם סלע זו לצדקה עד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותו וללנתו היינו דאין בו קדושה כמו הקדש בידק הבית ומותר

לשנותו דעננים לא קפדי ע"ז אבל נדאי דמתפס בהאי סלע הקצאה לענין שלא יהא לעננים חוב בעלמא גבי נודר אלא דבר מסוים איכא לעננים גבי נודר משום דהסלע מתפס בצדקה: תדע דהא בנדריים מבעי לי' אי יש יד לצדקה או אין יד לצדקה פגון דאמר הדין וזנא לצדקה ונהדין אי קאמר ונהדין נמי לצדקה או דילמא ונהדין לנפקותא ואם איתא דסלע המופרש לצדקה אין נתפס בו שום הקצאת צדקה ונהרי הוא כמו שהי' קונדם שיהפרישו.

א"כ איך שינוי להתפס בו דבר אחר הא אין מתפסין אלא בדבר מצוה דהיינו דבר שפבר נתפשט ונתפס עליו נדרו ומה"ט פסקינן בשבועות (דף כ') פרבא דאין מתפסין בשבועות והנשבע שלא יאכל פפר זה והתפס בו פפר אחר לא מהני משום דשבועה הוי איסור גברא ועל הפפר אין שום איסור וא"כ בצדקה דמתפסין בו ומבעי לן רק אם מהני יד אבל אם אמר בפירוש דינר זה יהא פדינר זה מתפס ע"כ שסלע שיהפריש לצדקה רכיב עליו פח צדקה פשהוא בעיני' תדע דבסוגיא דנדריים שם מבעי לי' אי יש יד לפיאה או אין יד לפיאה פגון דאמר הדין אוגיא לפיאה ונהדין ואמאי לא בעי נמי אי יש יד ללקט או אין כמו דמבעי לי' גבי פיאה וצדקה א"ו דבלקט שנעשה של עננים שלא ע"י הקצאת בעה"ב אלא שנשר מעצמו לא שינוי בו יד דאפילו התפסו בהדיא נמי לא מהני משום דאין מתפסין אלא בדבר הנודר ומבעי לי' רק בפיאה וצדקה שפאה ע"י הפרשת בעה"ב הנודר ומהני בהו התפסה ומבעי לי' אי יש יד: ובזה יש ליישב מה דקשה לי טובא לפי דעת כמה מהראשונים דצדקה מחייב במחשבה כמו קרבנות דכתיב נדיב לב כמ"ש הש"ע ביור"ד (סימן רנ"ט) דא"כ מאי מבעי לי' להש"ס אי יש יד לצדקה או לאו דפשיטא דלישנא משמע דמבעי לי' אי מהני האי לישנא דמיקרי רק יד גבי צדקה ולא בכוננת הנודר מסתפק הש"ס אלא דארף אם הנודר פגון לצדקה מ"מ מבעי לי' אי מהני יד לאתפסי גבי צדקה או לא ולדעת הני רבנותא דסברי דבמחשבה בעלמא נמי מחייב בצדקה א"כ פשיטא דמהני יד דעדיף ממחשבה אבל לפי מש"כ א"ש דבמחשבה מחויב לקיים דהיינו אם גמר בדעתו ליתן צדקה מחויב ליתן כמו באומר אתן אבל אפתי אין הסלע גופא נתפס בצדקה שיהא זה הסלע בעין כמו שהוא ממונא דעננים לענין שיכול להתפס בו סלע אחר [או לענין יורשים כמו שנובאר] ולהכי מבעי לי' בינד פגון דאמר ונהדין אי מהני יד ונתפס האי סלע בצדקה או לא: וכיון שפארנו דבאומר סלע זו לצדקה מתפס בהאי סלע הקצאת צדקה א"כ לא שינוי בזה דין נודר ומת דאין היורשים מחויבים לקיים נדרו דהא ממון עננים בעינא הוא דהוי גבייהו ומחויבים ליתנו לעננים כמו הנודר בעצמו ואם לא יתנום וישלמו להעננים גוזלי עננים ניגהו וא"כ בהקדיש נכסיו ונזר בו ומת ארף אם נימא דכוננתו הי' שהקדיש מהיום ובמהיום אין בו דין מתנת שכ"מ מ"מ דין נדר יש לו ובסלע זה גם היורשים מחויבים לקיים נדרו שלא פדברי קצה"ח ז"ל.

והנה כ"ז אם הקדיש נכסיו לעננים ומת דדמי לסלע זו לצדקה דמתפסי נכסיו בצדקה אבל במחלק נכסיו ואומר מנה מהם לעננים דלא סיים המנה שנתן לעננים אפתי אפטר לומר פגון דאין המנה מסויים לא מתפסי בהקצאת צדקה ודמי לנודר ואומר אתן ואין היורשין מחויבין לקיים נדרו היכא דאמר מהיום דלית בה משום מתנת שכ"מ מ"מ נראה פגון דאמרינו בשלהי מעילה דאם אמר פרוטה בכיס זה הקדש אם הוציא פולן מעל דחל

על פרוטה דין הקדש בְּדֵק הַבַּיִת רַק שְׂאִינוּ מְבוֹרָר אִיזוּ פְּרוּטָה וְה"נ פִּינּוּן שְׂפָרְרָנוּ דְכִסְלַע
זו חל עליו הקצאה לצדקה אם אמר מנה מנכסי לעניים חל על מנה הקצאת צדקה
ומחויבים היורשים ליתן לעניים מנה דאיתנהו בעינייהו גבייהו: וראיה ברורה לדברינו
הנ"ל דהא בעובדא שהבאנו לעיל מתשובת הרשב"א ז"ל באחד שהלך לבלגסיה ואמר
שמתירא שמא יקרנו אסון בדרך יהא נכסיו להקדש.

ולא נסתפק הרשב"א ז"ל אלא במה שמת בחרתו אם היה פוננתו גם על החזרה אבל
אם היה פוננתו גם על החזרה מחויבים היורשים לקיים נדרו ותקשה על הרמ"א שפסק
דאין היורשים מחויבים לקיים והא התם ליכא אלא דין נדר דהא בריא היה וליכא משום
צונאות שכ"מ וגם מצוה מחמת מיתה לא מיקרי דמצוה מחמת מיתה לא מיקרי אלא אם
בדעתו שנדאי ימות כמ"ש הרמב"ם (בפ"ח מה' זו"מ הלכה כ"ג) וז"ל שכ"מ שצוה
מחמת מיתה כגון שהי' דעתו נוטה שהוא מת ונדאי וניכר דבר זה מפל דבריו אע"פ שקנו
מידו במקצת אם עמד חוזר עכ"ל והיינו מצוה מחמת מיתה דקאמר בש"ס דב"ב (דף
קנ"א) אבל שהלך לבלגסיה והי' מתירא שמא יקרנו אסון לא מיקרי דעתו נוטה שיימות
שיהא לו דין מצוה מחמת מיתה א"ו דכיון שלא אמר בלשון אמת אלא אמר יהיה הקדש
מחויבים היורשים לקיים מה שנדר אביהם דמזון הקדש עניים בעין איתא גבייהו: ועיין
ברמב"ם ז"ל (ה' מכירה פכ"ב ה' ט"ז) שכתב אם צוה אדם פשהוא שכ"מ ואמר כל מה
שיוציא אילן זה לעניים זכו בהן העניים והראב"ד ז"ל חלק עליו וכתב שם ז"ל ואני
אומר שאם אמר אמת לעניים כף וכף מן הפירות שיצאו בכרם שלי וכן כל פיוצא בזה
ה"ז חייב עצמו ליתן.

אבל אם אמר ינתן לעניים כף וכף מפירות שלא באו לעולם ל"ק עניים עכ"ל משמע
דווקא משום שלא באו לעולם לא זכו העניים אבל אם באו לעולם זכו העניים אף שלא
אמר לשון אמת ולא הני לשון נדר מ"מ פינון שאומר על דבר שהוא בעולם זה לעניים זכו
העניים וגם היורשים מחויבים ליתן.

ועיין בכ"מ שם וזה ברור לענ"ד: סימן קיח לבאר דין אמירת הרי שלח לפניה בגזלן
ובשומר: בח"מ (סימן שס"ג) גזל תרומה ונטמאת או חמץ ועבעה"פ או בהמה ונעבדה
בה עבירה או שהיתה יוצאה ליסקל אומר לו הרי שלח לפניה ומחזיר אותה בעצמה והוא
לשון הרמב"ם ז"ל ממתני' דב"ק (דף צ"ו) ותמה עליו הלח"מ (בפ"ג מהלכות גו"א)
דהרמב"ם ז"ל פסק (בפ"א מהלכות נזקי ממון) גבי שומר דעד שלא נגמר דינו החזירו
מוחזר ומשנגמר דינו החזירו אינו מוחזר וליישוב תמיהתו נראה לי דהנה שם בב"ק (בדף
צ"ח) קאמר אמתניתין דחמץ שעעה"פ אומר לו הש"ל מאן תנא אומרין באיסורי הנאה
הש"ל אומר רב חסדא ר' יעקב הוא דתנא שור שהמית עד שלא נגמר דינו מכרו מכור
הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר החזירו שומר לבצעליו מוחזר משנגמר דינו מכרו אינו
מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור החזירו שומר לבצעליו אינו מוחזר ר' יעקב
אומר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבצעליו מוחזר מאי לאו בהא קמיפלגי דר' יעקב
סובר אומרין באיסורי הנאה הש"ל ורבנן סברי אין אומרין באיסה"נ הש"ל א"ל רבה
לא דכ"ע אומרין באיסורי הנאה הש"ל דא"כ נפלגו בחמץ בפסח אלא אמר רבה הכא
בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור שלא

בפניו דא"ל אי אינתייתיה נהלי הנה מעריקנא לי לאגמא השתא מסרתיה ביד מאן דלא מצינא לאשתעויי דינא בהדין ור' יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו דא"ל מאי עבדי לי סוף סוף הנה גמרי לי דינא שלא בפניו עכ"ל הגמרא וכתב רש"י ו"ל אבל סיפא דמתניתין ודאי ר' יעקב היא ולא רבנן דקתני או שהיתה יוצאה ליסקל אומר לו הרי שלח לפניה עכ"ל וקשה טובא דהא יגיעתו של רבה לאוקמי מתניתין שעעה"פ אף כרבנן וכיון דסוף סוף דסיפא דמתניתין דשור שיוצא ליסקל לא אתי כרבנן א"כ מאי הועיל רבה באוקימתא דידן וכן הקשה הרש"ל ביש"ש וז"ל ותימא הוא בעיני שרישא דברי הפל וסיפא ר' יעקב עיי"ש.

ותירץ שם המהרש"ל לחלק בין שומר לגזלן דבגזלן מודו רבנן דמצי אמר הש"ל בשור הנסקל ולא מצי טעין הנה מעריקנא לי לאגמא וכבר השיב ע"ז הש"ך (בסימן שס"ג ס"ק ז') וכתב דלא מצא מקום לחלק בין שומר לגזלן במה יהא שומר חמור מגזלן גם הקשה הש"ך שם דהא מיייתי ברייתא שם והשיב את הגזילה אשר גזל מת"ל אשר גזל כעין שגזל יחזיר מפאן אמרו גזל מטבע ונפסל חמץ ועעה"פ שור עד שלא נגמר דינו אומר לו הש"ל ומסיק מאן שמעית לי שור עד שלנ"ד אין משנגמר דינו לא רבנן וקתני חמץ שעעה"פ אומר לו הש"ל ע"כ הרי דלרבנן אף בגזלן לא מצי אמר הש"ל בשור הנסקל וזה הוא דלא פדעת הרש"ל: וליישב קושית הש"ך ממה שהקשו עליו האחרונים ז"ל נראה לי לבאר הסוגיא באופן נאות לפ"מ שנראה מדברי הרשב"א ז"ל בחז"ל דגרס רבא ה"א בסוגיא זו דהנה לעיל (בדף מ"ה) הקשו התוס' במה שפרש"י ז"ל אתפסין לתנאי שמסרו בידים דממ"נ אם זה ההיזק לא הוי היזק ניכר אפילו אתפסין בידים לא יתחייב ואם הוא ניכר אפילו תפסו ב"ד מאליהן למה יפטר וכי לא הנה לו לשומר שלא יבא לידי כף עכ"ל ונראה לי דלא קשה מידי לפי מה שכתבו התוס' בגיטין (דף נ"ג) בהא דאמר שם דרב אמר מנסה ממש ושמואל אמר מערב ושמואל לא אמר מנסה ממש משום דמנסה ממש קי"ל בדרכה מיני' ורב סובר מדאגבהה קני' מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוף וכתבו התוס' דשמואל סובר דלא אמרי' מדאגבהה קני' מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוף משום דכיון דלא מתחייב אשעת ניסוף דמי כמי שנפסו אחר ואילו נסכו אחר מצי אמר הש"ל השתא נמי מצי אמר הש"ל כיון שא"א פלל לחייבו אשעת ניסוף רק אשעת הגבהה ורב סובר כיון דבשעת הגבהה לא שנייה קלב"מ יש לחייב מחמת הגבהה אכל מה שיעשה בידים אח"כ אע"ג דהיא שעתא קלב"מ עכ"ל נמצאנו למדין דרב סובר אע"ג דאשעת הגבהה הוי מצי אמר הש"ל ואשעת ניסוף קלב"מ ממתחייב משעת הגבהה אכל מה שיעשה אח"כ בידים אף דעל היה מעשה א"א לחייבו וכה"ג מצינו בב"ק (דף צ"ג) במשנה דקרע פסוטי שבר את פדי דחייב ופרכינן מברייתא דלשמור ולא לאבד ולא לקרוע ומשני הא דאתי לידן' בתורת קריעה הא דאתא לידניה בתורת שמירה עיי"ש ועיין בקצה"ח (סימן רמ"ו) בשם המרדכי דאין בלשון קרע פסוטי לשון והפטר אלא דהפטר הוא משום דמזיק ברשות פטור ואפ"ה באתא לידן' בתורת שמירה חייב משום דהחייב בא מחמת ההגבהה ראשונה אלמא אף דמזיק ברשות פטור מ"מ בשעת הגבהה מתחייב אכל מה שיעשה אח"כ בעצמו אף בדבר שאין לחייבו על אותו מעשה בעצמה כמו מזיק ברשות דאם אחר היזק ברשות בעלים והשומר לא הציל ודאי דפטור אבל אם השומר בעצמו היזק ברשות בעלים חייב והוא ממש כסברת התוס'.

גבי ניסוף והשפא א"ש הא דקאמר דלמ"ד אין גומרין דינו של שור אלא בפניו חייב אף אם סובר אומרין באיה"נ הש"ל דהוא מהאי טעמא דאף דמה שהתפיסו בי"ד מיקרי הניזק שא"נ.

מ"מ שוב לא מצי אמר הש"ל דכיון דנתחייב בשמירה מתחייב אכל מה שיעשה אח"כ בינדים אף שבאותו מעשה ליכא חיובא דהניזק שא"נ לא שמי' הניזק מ"מ מהני הגבהתו לחייבו אכל מה שיעשה אח"כ בינדים כמו שמתחייב המנסף אשעתא דאגבהה אף שעל הניסוף אין לחייבו מטעם קלב"מ: ונ"ל ליישב בזה פסק הר"מ ו"ל שכ' (בהלכות חובל ומזיק פ"ז ה"ב) במטמא ומדמע בשוגג פטור במזיד חייב וכן מערב נסף ביין של חבירו ואח"כ פתב המנסף יין של חבירו והיה לו בה שותפות או שהיה מומר או שהתרו בו וקבל ההתראה ה"ז אסור וחייב לשלם ואיך יתחייב זה לשלם ונהרי מתחייב בנפשו מפני שמשעשה שהגביהה חייב לשלם ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוף עכ"ל וקשה אמאי לא כ' הר"מ ו"ל גם במנסף ממש שבשוגג פטור כמו במטמא ומערב גם הקשה הש"ף (בחוה"מ סימן שפ"ה) אמאי לא פסק כשמואל דהילכתא פנותי' בדיני והוא לא מוקי למתניתין במנסף ממש כמו שכ' התוס' או משום דס"ל הגבהה צורף ניסוף הוא או משום דמצי אמר לו הרי שלף לפניך ואמאי פסק הר"מ ו"ל פרב עיי"ש [מיהו קושית הש"ף לק"מ לפמ"ש כ' הרשב"א ו"ל בחי' שם דטעמא דשמואל לאו משום דפליג ארב בעיקר הדין אלא משום דסובר דמתניתין מייירי בלא הגבהה אבל בהגבהה מודה לרב] לכן נראה בדעתו ו"ל שמפרש דלהכי לא אמר שמואל כרב דמנסף היינו מנסף ממש משום דסובר דכיון דמנסף ממש לא משפחת אלא בהגבהה דאי לא"ה קלב"מ ובהגביה חייב אפילו בשוגג דאף דהניזק שאינו ניכר לא שמי' הניזק ואלו נסכו אחר הנה יכול לומר הש"ל ועל מעשה דידי' א"א לחייבו דהא קלב"מ מ"מ נתחייב משעת הגבהה אכל מה שיעשה אח"כ אפילו בהניזק שא"נ ואפילו בשוגג וכמ"ש רש"י ו"ל גבי שור הנסקל דאם מסרו בינדים חייב וכיון דשמואל דהילכתא פנותי' בדינא סובר הכי להכי פתב הר"מ ו"ל סתמא במנסף שהוא חייב ולא חילק בין שוגג למזיד: והנה במכות (דף ט"ז) פריף ונהרי גזל דרחמנא אמר לא תגזול והשיב את הגזילה ומשפחת לה בביטלו ולא ביטלו קיימו ולא קיימו ומשני התם דכיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם והקשו שם התוס' הא אר"י בכתובות פל היכא דאיכא ממון ומלקות מלקי לקי וממונא לא משלם וכתבו שם גירסא אחרת והרמב"ם ו"ל פתב (בפ"א מהלכות גזילה הלכה א') ואין לוקין על לאו זה שהרי הפתוב נתקו לעשה שאם גזל חייב להחזיר שנאמר והשיב את הגזילה אשר גזל זו מ"ע ואפילו שרף הגזילה אינו לוקה שהרי הוא חייב לשלם דמיה וכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו עכ"ל ועיין בכ"מ (פי"ח מהלכות סנהדרין) שתמה על הר"מ ו"ל מהא דקיי"ל דמילקי לקי ממוןא לא משלם ונ"ל דלק"מ דדעת הר"מ ו"ל דהא דאמרינן פל היכא דאיכא ממון ומלקות מלקי לקי ממוןא ל"מ היינו היכא ששני החיובים נגמרו כאחד אבל בגזל שחיוב ממון נגמר מיד בשעת הגזילה וחיוב מלקות א"א להגמר עד דמבטל לי לעשה בשריפת הגזילה וכיוצא בו דהא הוי לאו הניתק לעשה אמרינן ממוןא משלם מלקי לא לקי ועדיף חיובא דממון שנגמר מיד ונדחה חיוב מלקות מפניו לגמרי: ובזה מיושב נמי ג"כ מאי דקשה לי על דברי הר"מ ו"ל שכ' דאפילו אם ביטל העשה בינדים אין לוקין משום דהוי לאו הניתן לתשלומין מהא דבעי בחולין (דף קמ"א) אין לוקין

אלאו הנתיק לעשה לר' יהודא או לא ופשיט מהא דתניא גנב וגזלן לוקין ש"מ דסובר ר"י לאו הנתיק לעשה לוקין עליו ולדברי הרמב"ם ז"ל קשה נהי דסובר ר"י לאו הנל"ע לוקין עליו מ"מ לא לקי מחמת שניתן לתשלומין אבל לפי דברינו א"ש פיון דעיקר הוא דממונא משלם מלקי לא לקי הוא משום דהמלקות אינו נגמרין עד שיבטל העשה וחייב ממון איפא מיך בשעתגזילה.

אבל לר"י דסובר לאו הנל"ע לוקין עליו איפא חיוב מלקות נמי מיך בשעת גזילה דדרינו לכללא דכל היכא דאיפא ממון ומלקות מלקי לקי ממונא לא משלם: ולפ"ז א"ש סוגית הש"ס בהא דאמר רבא דכ"ע אומרין באיסורי הנאה הש"ל והכא ה"ט דרפנו משום דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו ומצי א"ל אי הוה מיימת לי נהלי' הוה מעריקנא לי לאגמא ואתי מתניתין דחמץ שעעה"פ אפילו לרפנו דאינהו נמי סברי אומרין באה"נ הש"ל ואפי' סיפא דמתניתין דקתני או שהיתה יוצאה ליסקל נמי אתי פרפנו דאף דרפנו סברי דמשנגמר דינו אינו יכול לומר הש"ל זהו דווקא גבי שומר ולא גבי גזלן דהא עיקר האי חיובא דהוי מעריקנא לי לאגמא רק משום דמשעת הגבהה נתחייב אכל מה שיעשה אח"כ בידים אפילו בהיזק שא"נ והיינו שנמשך החיוב משעת הגבהה על מה שיעשה אח"כ בידים דעל הגבהה לחוד אין אנו יכולין לחייבו דמצי א"ל הש"ל ועל המסירה ליד ב"ד נמי אין אנו יכולין לחייבו דהא הוי היזק שא"נ וגם הנה מחוייב למסרו ליד ב"ד לקיים מצותו רק משעת הגבהה מתחייב אכל מה שיעשה אח"כ בידים א"כ חיוב זה לא שייך אלא גבי שומר אבל גבי גזלן שיש חיוב מלקות על הגזילה אתי חיוב מלקות ודחי חיוב ממון דכאן חיובא דמלקות בא יחד ממש עם החיוב ממון דכמו שחיוב מלקות מתחיל משעת הגבהה ואינו נגמר עד ביטול העשה דהיינו שמסרו בידים ליד ב"ד שאז מתבטל ההשבה שאינו יכול לומר לו עוד הש"ל [כמ"ש התוס' מכות (דף ט"ז) דלמ"ד ביטלו ולא ביטלו מתחיל העביירה מתחילת עשייתו ונגמרת בשעת ביטול העשה דמה"ט מקרי התראת ספק ע"ש] ה"נ חיוב ממון מתחיל משעת הגבהה הגזילה ונמשך ונגמר בשעת מסירה ליד ב"ד שמתחייב משעת הגבהה אמה שיעשה אח"כ בידים וכל היכא דממון ומלקות באין כאחד מלקי לקי ממונא לא משלם ואף אם לא התרו בו סובר רבא בכתובות (דף ל"ה) כר"ל דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר פטורין דאמר התם דילפינו מפה מפה ע"ש.

להכי מודו רפנו בגזלן דמצי אמר הש"ל אף לאחר גמר דין אף דגבי שומר משנגמר דינו אינו יכול לומר הש"ל משום חיובא דהוי מעריקנא לי לאגמא משום שמסרו בידים מתחייב משעת הגבהה אמה שיעשה בידים אח"כ השא"נ מ"מ גבי גזלן לא שייך לחייבי מה"ט משום קלב"מ דמלקות ואתא פולה מתניתין פרפנו: והא דקתני בכרייתא דרפה בר שמואל חמץ ועעה"פ שור עד שלא נגמר דינו א"ל הש"ל דדייק מינה הש"ס דקאמר דמשנגמר דינו לא דמשמע דלרפנו גבי גזלן לא מצי אמר הש"ל משום ה"ט דהוי מעריקנא לי לאגמא נ"ל דהך ברייתא מוקי רבא פהך תנא דל"ג"ש דמפה מפה כמ"ש התוס' בכתובות (ל"ה) ד"ה רבא דהני תנאי דילפי עין תחת עין ממון משארי קראי ולא ילפי ממה מפה ל"ג"ש דמפה מפה ולדידהו ודאי דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר חייבין ולהכי קתני בכרייתא דווקא עד שלא נגמר דינו מצי א"ל הש"ל אבל משנגמ"ד לא מצי אמר הש"ל דמצי א"ל הנה מעריקנא לי לאגמא ומתחייב משעת הגבהה אמה

שִׁיעֶשֶׂה אַח"כּ וּמִלְקוֹת לִיכָּא דְלִיפְטֹר לִי מִשּׁוּם דְּהוּי בְּלֹא הִתְרוּ בּוֹ אַבְל מִתְּנִיתִין דִּינֹן מוּקִי רַבָּא כְּמוֹ שְׁפוּבֵר בְּעֶצְמוֹ דְּחִיבֵי מִלְקוֹת שׁוּגְגִין פְּטוּרִין וְלִהְיֵי בְּגִזְלוֹ מְצִי אָמַר הִש"ל אַף שְׁמִסְרוּ בְּיָדִים דְּלֹא מְצִי לְחִיבֵיבוּ מִשְׁעַת הַגְּבָהָה אֲשַׁעַת הַיּוֹזְקָא דְּהַמְלָקוֹת פּוּטֵר מִתְּשְׁלוּמִין אַף בְּלֹא הִתְרוּ בּוֹ וְנִתְיָיִשׁב הַסּוּגִיא עַל מְכוּנָה לְפִי גִירְסַת הַרְשֵׁב"א ו"ל דְּגֵרְסַת רַבָּא בְּהַד סוּגִיא כְּפִינְכֵר בַּחֲיָי שֵׁם: וּבְקָמָה שְׁבָאֲרָנוּ דְּבָרֵי הַרְמַז"ל דְּלִהְיֵי מְשַׁלֵּם מְמוֹנָא וְלֹא לְקִי מִשּׁוּם דְּכִינֹן דְּהוּי נִל"ע וְלֹא מִתְּחִיב מִלְקוֹת אֲתַחְיִילַת הַגְּבָהָה שְׁחַל חֵיב מְמוֹן וְכִינֹן שְׁנִיתִין לְתִשְׁלוּמִין לֹא לְקִי יִישְׁבְּנוּ עַל נְכוּן סוּגִיא דְּסַנְהֶדְרִין (דְּף ע"ב) לְשִׁיטַת הַרִי"ף ו"ל דְּאָמְרִינֵן שֵׁם אָמַר רַב הַבָּא בְּמַחְתֶּרַת וְנָטַל פְּלִים וְיִצָּא פְּטוּר מ"ט בְּדָמִים קִנְיָהּ אָמַר רַבָּא מְסַתְּבָרָא מִקְלָתָא דְּרַב כְּשִׁשְׁבֵּר אַבְל נָטַל לֹא וְהָאֲלָקִים אָמַר רַב אֶפְיִלוּ נָטַל כּו' מִתִּיב רַב בִּיבֵי בַר אֲבִי הַגּוֹנֵב כִּיס בְּשַׁבַּת חִיב שְׁהָרִי נִתְחִיב בְּגִנְיָהּ קוֹדֵם שְׁנִתְחִיב בְּאִיסוּר שַׁבַּת וְהִלְכְתָּא דְּשְׁדִינְהוּ בְּנִהְרָא וּפְרַש"י וְתוֹס' וּבַעַל הַפְּאוּר ו"ל דְּהָא דְּקָאֲמַר שְׁשִׁבֵּר בֵּין שְׁשִׁבֵּר עֲכָשְׁוֹ וּבֵין שְׁשִׁבֵּר לְאַחַר זְמַן דְּאִי לֹא"ה מֵאִי קַמ"ל רַב מִתְּנִיתִין הִיא הַבָּא בְּמַחְתֶּרַת וְשִׁבֵּר אֶת הַחֲבִית אִם אִין לֹו דְּמִים פְּטוּר א"ו דְּרַב אֶתָּא לְאַשְׁמַעִינֵן דְּאִי מִמִּתְּנִיתִין הו"א דְּנוֹקָא שְׁשִׁבֵּר מִיַּד פְּטוּר אַבְל לֹא"ח"ז חִיב וּקַמ"ל רַב דְּאֶפְיִלוּ שְׁשִׁבֵּר לֹא"ח"ז פְּטוּר וְתַמָּה בַּעַל הַפְּאוּר עַל הַרִי"ף שְׁלֹא הִבִּיא מִיַּמְרָא דְּרַב דְּאֶפְיִלוּ שְׁשִׁבֵּר לֹא"ח"ז פְּטוּר ע"ש בְּרַמְבַּ"ן גַּם נִדְּחָקוּ בַּעַל הַרְמַבְּ"ן בְּעִיקָר טַעְמָא דְּרַב שְׁפוּטֵר אֶפְיִלוּ שְׁשִׁבֵּר לֹא"ח"ז דְּנִהֵי דְּבִשְׁעַת נְטִילָה יֵשׁ חֵיב מִיְתָה דְּמַחְתֶּרַת מ"מ הָא אָמַר רַבָּה (בב"ק ס"ה וב"מ מ"ג) הֵאִי מֵאֵן דְּגִזְלָא חֲבִיתָא דְּחַמְרָא מְעִיקְרָא שְׁוֹנִי' זוּזָא וְלִבְסוּף שְׁוֹנִי' אַרְבַּע אֵיחְבֵּר מִמִּילָא מְשַׁלֵּם זוּזָא כְּדִמְעִיקְרָא תְּבָרִי' אוֹ שְׁתֵּי מְשַׁלֵּם ד' מ"ט כִּינֹן דְּאֵלוּ אֵיחְבֵּר אֵיחְבֵּר בְּעִינֵי' הֵהוּא שְׁעָתָא דְּתְּבָרִי' הוּא דְּקִגְזֵל מִינֵי' וְה"נ הִרִי דְּבִשְׁעַת גְּזִילָה אֵיכָּא חֵיב מִיְתָה מ"מ הֵהוּא שְׁעָתָא דְּתְּבָרִי' הוּא דְּקִגְזֵל מִינֵי' וְלִחִיבֵי אֵהוּא שְׁעָתָא וְנִדְּחָק הַבַּעַל מ' מְאוּד לִיִּישְׁב ע"ש בְּדְּבָרֵי וְהַרְמַבְּ"ן ו"ל פִּי מַחְמַת קוֹשִׁיא זֹו בְּאֶמְת דְּהָא דְּקָאֲמַר כְּשִׁשְׁבֵּר הֵינֵנו מִיַּד דְּוֹנוֹקָא: וְלְדְּבָרֵינוּ הַנֵּ"ל א"ש הַפֵּל עַל נְכוּן דְּבָאֶמְת אָמַר רַבָּא אֵלִיבָא דְּרַב כְּשִׁשְׁבֵּר פְּטוּר אֶפְיִלוּ שְׁשִׁבֵּר אַח"כּ דְּכִינֹן דְּבִשְׁעַת הַתְּחִלַּת הַגְּזִילָה הִי חִיב מִיְתָה אִי אֶפְשֵׁר לְחִיבֵי עַל הַתְּחִלַּת הַגְּזִילָה דְּמִיְתָה פְּטֵרָה מִתְּשְׁלוּמִין וְאַשְׁעָתָא דְּתְּבָרִי' נְמִי א"א לְחִיבֵי' דְּהָא בְּהֵהוּא שְׁעָתָא נְגַמֵר חֵיב מִלְקוֹת כְּמוֹ כְּכֹל לָאו הִנְיָתִק לְעֶשֶׂה שְׁנִגְמֵר הִלָּאוּ בְּשַׁעַת בִּיטוּל הַעֲשֶׂה.

וּמִלְקוֹת פּוּטֵר מִתְּשְׁלוּמִין דְּהָא בְּכֹל גְּזֵל דְּעָלְמָא שְׁחִיב לְשַׁלֵּם אִם בִּיטוּל הַעֲשֶׂה וְאִין הַמְלָקוֹת פּוּטֵרוּ הוּא מְטַעַם שְׁחִיב הַמְמוֹן חַל בְּשַׁעַת הַגְּבָהָה) אַבְל הֵכָּא דְּאֵיכָּא חֵיב מִיְתָה בְּשַׁעַת הַגְּבָהָה א"א לְחִיבֵי' אֵהוּא שְׁעָתָא וּבְשַׁעַת שְׁבִירָה אֵיכָּא חֵיב מִלְקוֹת וְאִף שְׁגַם הַמְלָקוֹת נִדְּחוּ מַחְמַת חֵיב מִיְתָה דְּחֵיב הַמְלָקוֹת אִינוּ יְכוּל לְחוּל כ"א מְשַׁעַת הַתְּחִלַּת הַגְּזִילָה עַד גַּמֵר בִּיטוּל הַעֲשֶׂה וְכֵאֵן יֵשׁ בְּשַׁעַת הַגְּזִילָה חֵיב מִיְתָה דְּמִלְקֵי לֹא לְקִי מ"מ לֹא גֵרַע מְלֹא אֲתֵרוּ בִּי דְּהָא אֵיכָּא חֵיב מִלְקוֹת רַק שְׁאִינוּ מְסוּר לִב"ד לְלָקוֹת מִשּׁוּם כְּדִי רְשַׁעְתוֹ אַבְל חֵיב מִלְקוֹת אֵיכָּא לְעַנְנֵן שְׁלֹא יְכוּל לְהִתְחִיב מְמוֹן אֲשַׁעָתָא דְּתְּבָרִי' מִשּׁוּם דְּחֵיב הַמְלָקוֹת שְׁחַל בְּשַׁעַת גַּמֵר הַגְּזִילָה וּבִיטוּל הַעֲשֶׂה פּוּטֵרוּ מְמוֹן דְּרַבָּא לְטַעְמֵי' דְּסוּבֵר כַּר"ל דְּחִיבֵי מִלְקוֹת שׁוּגְגִין פְּטוּרִין מְמוֹן.

וְה"נ כְּחִיבֵי מִלְקוֹת שׁוּגְגִין דְּמִי שְׁהָרִי יֵשׁ חֵיב מִלְקוֹת אֵלָּא דְּלֹא לְקִי מִשּׁוּם חֵיב מִיְתָה שְׁהִי עָלְיוּ בְּשַׁעַת הַתְּחִלַּת הַגְּזִילָה וְא"כ א"א לְחִיבֵיבוּ אֶפְיִלוּ אִם שְׁשִׁבֵּר לֹא"ח"ז דְּעַל אֵימַת נְחִיבֵיבוּ אֲשַׁעָתָא גְּזִילָה אֵיכָּא חֵיב מִיְתָה וְאַשְׁעָתָא שְׁבִירָה נְגַמֵר חֵיב מִלְקוֹת כְּכֹל לָאו הִנְיָתִק

לעשה ולהכי פטור: ומינשב מה שלא הביא הרי"ף ו"ל מימרא דרב פלל דכיון דרבא
לטעמי דסובר חייבי מלקות שוגגין פטורין אבל לדין דקיי"ל חייבי מלקות שוגגין
חייבין אם פן אם שיבר אח"כ חייב לשלם שאין פח במלקות לפוטרו ממזון דכיון
דמלקות ממש ליפא אפילו בהתרו בו משום שחייב מיתה שבתחילת הגזילה פוטרו ודמי
לחייבי מלקות שוגגין וחייב לשלם וכששיבר בשעת הגזילה לא הוצרך הרי"ף ו"ל
להביא מימרא דרב דהא בשיבר מיד ליפא רבותא דמתניתין הוא.

הבא במחמת ושיבר את הכלים פטור אם אין לו דמים ובמה שפטר רב בשיבר לאחר
זמן לא קיי"ל פנותי דקיי"ל חייבי מלקות שוגגין חייבין ולא הוצרך הרי"ף ו"ל להביא
מלתא דרב פלל וכלל: אלא שלפי"ז קשה מה דקאמר הגמרא שם והלקתא דשדינהו
בנהרא דמשמע אף שאחר כך השליכו בנהר נמי פטור במקרה ויוצא ולשון והילכתא
קשה דהא אנו קיי"ל דחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר חייבין דלא פרבא א"כ אם השליכו
לנהר אח"כ אמאי פטור מתשלומין הא תברה או שתיה משלם אההוא שעמא ואף
שבשעת שבירה נגמר הלאו דגזל מ"מ הא מסתמא מיירי נמי אפילו בלא התרו בו וחייבי
מלקות שוגגין חייבין לדין וצ"ל בהך מילתא כמש"כ הרמב"ן ו"ל במלקמות שם דמיירי
שהוא בעצמו השליכו לנהר בשעת גמר הקנין מיד פגון ששלשל ידו ועשא קטפרס
וקיבל וזרק מיד או שהפיל לנהר שהוא רשות הרבים פגון רקק שרה"ר מהלקת בו שאם
באת לחייבו על שעת הוצאה את מחייבו ואיסור שבת וגניבה באין פאחד וכאוקמתא
דמוקי לה בכתובות בשלשול ודאפקינהו לרה"ר ולצידי רה"ר עכ"ל והכי דייק לשון
הש"ס דאמר דשדינהו בנהרא ולא אמר שהזיקו באופן אחר א"ו דבעי לאשכוחי שיהא
ההיזק בשעת גמר ההנחה והקנין ממש וזה ברור: וכל זה פתבנו ליישב דעת רש"י ו"ל
לפי גירסת הרשב"א ו"ל דגרס שם בש"ס רבא ורבא סבר חייבי מלקות שוגגין פטורין
מיהו פסקו של הרמז"ל לא יתכן ליישב בזה דהא הוא פסק דחייבי מלקות שוגגין חייבין
א"כ פמו דמחייבין בשומר מטעמא דאמר אתפסתא לתנראי ה"נ יש לחייב בגזלן היכא
דלא התרו בו ואמאי פסק גבי גזלן דאפילו יוצא ליסקל אומר הש"ל: ונראה לי דגם זה
נכון דגם דברי הרמב"ם ו"ל יש ליישב עפ"י מה שכתבנו דעיקר החיוב מחמת שמתחייב
בשעת הגבהה אכל מה שיעשה אח"כ ביזים אף שעל מה שעשה אח"כ היה יכול לומר
הש"ל וגם שהי מחויב לעשות מה שעשה עפ"י דין דהנה בכתובות (דף ל"ד) אמר רב
פפא היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי
איסור שבת היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור א"ל ר"א בריה דרבא לר"א ר"פ
פרה אתא לאשמעינן א"ל רב פפא שאולה אתא לאשמעינן סד"א הואיל ואמר רב פפא
משעת משיכה הוא דאתחייב ליה במזונותיה ה"נ משעת שאלה אתחייב באונסיה קמ"ל
אמר רבא הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין
באונסה פסבורין של אביהם היא וטבחה ואכליה משלמין דמי בשור בזול הניח להן
אביהן אחריות נכסין חייבין לשלם איפא דמתני לה ארישא ואיפא דמתני לה אסיפא מאן
דמתני לה ארישא כש"כ אסיפא ופליגא דרב פפא מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא
לא והיינו דר"פ עכ"ל הגמרא וכתב הש"מ שהרשב"א ו"ל פתב בשם הרמב"ן ו"ל
שמשוגיא דב"מ (פרק השואל) מוכח פמאן דמתני לה אסיפא וכרב פפא דאינו חייב אלא
מאונסיו ואילך דהא קאמר התם אמתניתין דמשאיל אומר שאולה מתה והשואל אומר

איני יודע חייב ופריה הש"ס נימא תהגוי תיובתא לר' נחמן דאמר מנה לי בינך ונהלה
אומר איני יודע פטור ע"ש וא"כ אם נימא כמאן דמתני לה ארישא ופליגא דרב פפא
ומתחייב שואל משעת משיכה א"כ אמאי לא אתי כרב נחמן הא הוי לי פאיני יודע אם
פרעתיך אם לאו דחייב אפילו לרב נחמן ומדמקשינו התם אליבא דמאן דמתני לה אסיפא
ושקלי וטרי פולה ההיא סוגיא אליבן' ש"מ דהכי קי"ל עכ"ל הרשב"א ו"ל והריטב"א
ו"ל תי' ההיא דפ' השואל שם בחידושי דהא דפריה תלמודא שמעת מינך מנה לי בינך
כו' אפילו למאן דמתני לה ארישא פריה דאפילו למ"ד דשואל מתחייב משעת משיכה לאו
דמתחייב חיוב גמור לאלתר דהא נדאי כל כמה שהיא בחיים כל היכא דאיתא בראשיתא
דמריה איתא וליפא על השואל שום חיוב אלא לומר דלכי נגנבה או נאנסה ואיתא חיובא
עליה משמעבדי נכסי' למפרע משעת משיכה.

ונ"מ למי שפכר נכסיו בינתיים או לענגן ההיא דהניח להו אביהו פרה שאולה מ"מ כל
שאומר איני יודע אם שאולה אם שכורה מטה הרי הוא פאומר איני יודע אם נתחייבתי
לה ונשתעבדו לה נכסי או לא נתחייבתי לה ונכסי לא נשתעבדו לה כלל עכ"ל הריטב"א
ו"ל ולענגן הלכה כתב שם הש"מ במאי דהקשו הראשונים ו"ל על הרמב"ם ו"ל דפסק
(בפ"ג מה' גניבה) כרב פפא דהיתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת דרף גניבה פטור אף
מן הפל שהרי איסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד ואם אין גניבה אין טבחה ומכירה
והיינו דלא מתחייב משעת משיכה אלא משעת טבחה ובפ"א מה' שאלה ופקדון פסק
הניח להם אביהם פרה שאולה ומתה אין חייבין באונסיה חשבו שהיא של אביהם טבחה
ואכלוה משלמין דמי בשר בזול ואם הניח להו אביהו אחריות נכסים ומתה או שטבחה
משלמין את דמי מנכסיו עכ"ל וכיון שפסק במתה שחייבים בהניח להם אביהם אחריות
נכסים ע"כ דסובר דמשעת משיכה אתחייב באונסין וא"כ דברי הרמב"ם ו"ל סותרים
זא"ז וע"ז תי' הש"מ דדעת הרמב"ם ו"ל בהיתה פרה שאולה וטבחה דרף גניבה שפטור
משום דמתחייב בשעת טבחה ולא שייך לומר דמתחייב משעת משיכה למפרע כמ"ש
הריטב"א דכיון דטבחה דרף גניבה הרי פלטה שאילתו וחיוב חדש ופנים חדשות בא
לכאן דהיינו גניבתו והיכי תו מציון למימר דלמפרע משעת שאלה מתחייב בגניבה זו
והרי בתורת שאלה בא לידו ושוב כשנגנבה בההיא שעטא רמיא הו חיובא דגניבה עליה
ולא משעת שאלה אבל בהניח להם אביהם אחריות נכסים אמרינו פיון דנאנסה ומתה
לבסוף מעיקרא בשעת שאלה הוא דנתחייב אביהם והש"ס דקאמר ר"פ שאולה אתי
לאשמעין היינו דרב פפא סובר דאפ"י אם טבחה ע"מ לשלם דמים והיינו שטבחה בתורת
שאלה נמי פטור ולא אמרינו דמשעת משיכה נתחייב למפרע אע"ג דלא יצאת מכלל
שאלה ובזה פליגי הני תרי לישני דרבא דמאן דמתני הא דהניח אחריות נכסים אסיפא
דטבחה ואכלוה אבל במתה פטורין סובר כרב פפא דאף היכא דלא הוי דרף גניבה לא
מתחייבין למפרע ומאן דמתני לה ארישא וגם במתה חייב בהניח אחריות נכסים פליג
ארב פפא וסובר דהיכא דלא הפסיקה שאילתו כמו מת והניח אחריות נכסים או שטבחה
דרף שאילה ע"מ לשלם מתחייב למפרע משעת אונסין והרמב"ם ו"ל לא פסק כרב פפא
היכא דטבחה דרף שאילה וכן היכא דהניח אחריות נכסים במת השואל דחייבים לשלם
משום דכיון דלא פסקה שאילתו חייב למפרע משעת אונסין פהו לישנא דפליג ארב פפא
ומ"מ פסק כרב פפא בטבחה בשבת דרף גניבה דפטור משום דבזה א"א לחייב למפרע

משום דכלתה דין שאילה ופנים חדשות בא לכאן והיינו דדייק הרמב"ם ז"ל (בה' גניבה) טבחה בשבת דרף גניבה ולא ע"מ לשלם זהו תנן דברי הש"מ ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל: הנה נתפאר היטב מדברי הש"מ בדעת הרמב"ם ז"ל דפסק דבשומר מתחייב ומשתעבד נכסי משעת משיכה והיינו דכשפשע אח"כ או בגו"א בשומר ש"כר או אונס בשואל מתחייב למפרע דהחייב נמשך משעת משיכה על שעת האונס שאירע אח"כ ורק אם לקחו אח"כ בתורת גניבה פסק לו דין שאילה וא"א לחייבו משעת משיכה משום דפנים חדשות בא לכאן אבל בשומר מתחייב משעת הגבהה אשעת אונס: ובזה מתפרש היטב הסוגיא דב"ק דגבי שור הנסקל עפ"י הסברא שפכתנו דלהכי אמרו רבנן משנגמר דינו החזירו אינו מוחזר משום דסברי אין גומרין דינו של שור אלא בפניו ומצי למימר אילו אייתית'נהלי הנה מעריקנא לי לאגמא והיינו דאע"ג דלא התפיסו בידים נמי חייב [כשיטת התוס'] ולא מטעם שפכתו התוס' (דף מ"ה) ד"ה השתא דמה שנופל ליד ב"ד חשיב היזק ניכר אלא דאף דמיקרי היזק שא"נ נמי חייב דחשיב כמו שעשה בעצמו ההיזק דאילו לא עמד בב"ד בשעת גמ"ד לא הוי גמרי לדינא ואף שהי' מחויב עפ"י הדין למנסרו לב"ד מ"מ מתחייב משעת הגבהה אמה שעושה אח"כ בעצמו כמו שפכתו התוס' במנסף שמתחייב משעת הגבהה על מה שעושה אח"כ אף דאז קלב"ם וגם הוי היזק שא"נ ור"י סובר גומרין דינו של שור שלא בפניו וכיון דבלא דידי' נמי הוי גמרי לדינא ולא מיקרי עשה הוא בעצמו ומצי אמר הש"ל ופסק הרמב"ם ז"ל פרבנן דהואיל ואין גומרין דינו של שור אלא בפניו מתחייב משעת הגבהה על מה שנגמר דינו בפניו בב"ד אף שהי' מחויב למנסרו לב"ד וכ"ז הוא בשומר אמרין דמתחייב משעת הגבהה על פשיעה ושיהא אח"כ דבשעת הגבהה עדיין לא הי' חייב ברור וש"מ לא יבא הדבר לידי פשיעה אבל גזלן מתחייב בשעת גזילה חייב ברור וקמה לי ברשותו לקל דבר מה"ט אמר רבה האי מאן דגזל חביתא דסמרא מסברין מעיקרא שוי' זוזא ולבסוף שוי' ד' תברא או שתיה משלם ד' איתבר ממילא משלם זוזא ומשמע אפילו איתבר ממילא בפשיעתו [וכ"כ הרא"ש במרוקה] משום דאין עליו חייב שמירה ואינו מתחייב משעת הגבהה על מה שיאירע אח"כ ולא מתחייב אלא או אשעתא דגזל או אשעתא דהפסידו בידים מן העולם אבל שיהא נמשך חייב משעת הגבהה על מה שיעשה אח"כ זה לא מצינו גבי גזלן הילכף הך סברא שפכתנו דמתחייב משעת הגבהה על מה שיעשה אח"כ בידים אף בהיזק שאינו ניכר זה א"א לומר אלא בשומר שבו נמשך החייב משעת הגבהה על מה שיהא פסידא אח"כ כמ"ש הרמב"ם א"א אבל בגזלן לא אמרין הכי וכל שא"א לחייבו על שעת הגבהה ממש או על שעת אבידה מן העולם אינו מתחייב (וכ"כ הש"ך בסימן רצ"ה ס"ק ז') שומר מתחייב כמה שהי' שנה בשעת פשיעה אם נתניקר אף דגזלן אינו משלם יוקרא אף שנתבר בפשיעה והיינו מה"ט שפכתנו דבשומר נמשך חייב שמירה משעת הגבהה ובגזלן ליכא חייב שמירה אלא החייב הוא בשעת הגבהה או אם עבד מעשה ושפרו בידים) הילכף בגזלן בהיזק שא"נ שא"א יכול לחייבו על שעת ההיזק ואלו עשאו אחר הוי גזלן מצי למימר הש"ל השתא נמי דעשאו בעצמו מצי אמר הש"ל ואף דגבי מנסף כתבו התוס' דלרב מתחייב משעת הגבהה אשעת ניסוף ורש"י כתב התם דמירי שהגביה ע"מ לגזלו נראה דהרמב"ם ז"ל מפרש דלא הגביה ע"מ לגזול אלא ע"מ לנסף וכל המגביה ע"מ להזיק פל זמן שלא היזק יש לו דין שומר דהא לא רצה

לְיִטּוֹל לְעַצְמוֹ רַק לְהַזִּיק וְעַדִּינִין אֵין חַיִּיבוֹ בְּרוּר לְמַהְיֵי גִזְלוֹן גְּמוּר שְׁמַא לֹא יְנַסֵּף וְיִנְחֹזֵר הֵינִן לְבַעֲלִים וּמ"מ דִּין שׁוֹמֵר יֵשׁ לוֹ דְּכָל מִי שְׁנֹטֵל חֶפֶץ חֲבִירוֹ לִידּוֹ נַעֲשֶׂה עָלָיו שׁוֹמֵר עַד שְׁיִחְזַרְנוּ לְבַעֲלִים: וְאִף דְּאֶמְרִינָן בְּב"ק (נ"ד צ"ח) הַזּוֹרֵק מִטְּבַע שֶׁל חֲבִירוֹ לִים פֶּטוּר מֵאֵי טַעְמָא דְאֶמֶר לִי הָא מִנַּח קַמָּךְ שְׁקֵלְיָה וְה"מ דְּאֶדְנִי אֶדְוִי אֲבָל שְׁקֵלְיָ בִּידְיָה מְגִזֵּל גִּזְלֵיָה הַשְּׂבָה בְּעֵי לְמַיְעָבַד אֶלְמָא דְגַם הַגְּבִיָּה לְהַזִּיק מִיְקָרֵי גִזְלוֹן הֵתֵם וְדַאי אַחַר שְׁפָבֵר נִטְל מִיְקָרֵי גִזְלוֹן אַעפ"י שְׁלֹא נִטְל לְעַצְמוֹ אֲבָל כ"ז שְׁלֹא זָרַק לִים אֵין לוֹ דִּין גִּזְלוֹן אֲלֵא דִּין שׁוֹמֵר וּמְחַיִּיב בְּהַגְּבָהָה עַל מַה שְׁיַעֲשֶׂה אַח"כ בְּיָדִים הַלְּפָךְ כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּרַב סוֹבֵר דְּמְחַיִּיב מִשְׁעַת הַגְּבָהָה עַל שְׁעַת נִיסוּף אִף דְּעַל שְׁעַת נִיסוּף קַל"ב"ם (וְעוֹד דְּהֵתֵם אִם רוֹצֶה לְהַחְזִיר הֵינִן וְלוֹמֵר הַש"ל וְלִפְטוֹר עַצְמוֹ בְּהַשְּׂבָה וְדַאי דְאֵין לוֹ דִּין גִּזְלוֹן וְהִיָּה עַד שְׁעַת חֲזָרָה דִּין שׁוֹמֵר דְּהָא כְּבָר יֵצֵא יַד"ח הַשְּׂבָה מִדִּין גִּזְל בְּמַה שְׁמַחְזִיר לוֹ הֵינִן וְאוֹמֵר לוֹ הַש"ל כְּדִין הַזִּיק שְׁאֵינוֹ נִיכָר דְמַהְיֵי בּוֹ הַשְּׂבָה וְאֵין לָנוּ לְחַיִּיבוֹ אֲלֵא מִדִּין שׁוֹמֵר וּבְשׁוֹמֵר מִתְחַיִּיב מִשְׁעַת הַגְּבָהָה עַל מַה שְׁיַעֲשֶׂה אַח"כ וְלִהְיֵי כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּרַב סוֹבֵר דְּמִשְׁעַת הַגְּבָהָה מִתְחַיִּיב עַל שְׁעַת נִיסוּף]: וְשִׁפּוּר מְפָרֵשׁ הַש"ס דְּרִישָׁא דְּמַתְּנִיתִין אֶפִּילוּ כְּרַבְּנָן דְּאוֹמְרִים בְּאִיה"נ הַש"ל וְגַם סִיפָא דְּמַתְּנִיתִין דְּקַתְּנֵי שׁוֹר שֶׁהִי יוֹצֵא לִיִּסְקַל נְמִי אֲתִי אֶפִּילוּ כְּרַבְּנָן דְּבַגְזָלוֹן מוֹדִי רַבְּנָן דְּמַצִּי אֶמֶר הַש"ל וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם ז"ל כְּסִתְמָא דְּמַתְּנִיתִין גְּבִי גִזְלוֹן אִף דְּגְבִי שׁוֹמֵר פֶּסֶק כְּרַבְּנָן דְּאִם הַחְזִירוֹ אֵינוֹ מְוַחֲזֵר מִשׁוּם דְאֵין גּוֹמְרִין דֵּינוֹ שֶׁל שׁוֹר אֲלֵא בְּפָנָיו וּמְחַיִּיב מִשְׁעַת הַגְּבָהָה עַל מַה שְׁעַמַד בְּב"ד בְּשְׁעַת גְּמוֹר דִּין דְּמַקְרִי מַעֲשֶׂה בְּיָדִים וּמְחַיִּיבֵינוּ לִי אִף שֶׁהִי מְחַיִּיב לְמוֹסְרוֹ לְב"ד לְקִיּוּמֵי בִי וּבַעֲרַתָּ הָרַע וּכְמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ: וְהִנֵּה כ"ז רַק בְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל דְּעִיקָר טַעְמָא דְאֵין גּוֹמְרִין דֵּינוֹ שֶׁל שׁוֹר אֲלֵא בְּפָנָיו וּמַצִּי אֶמֶר אֵי הִנֵּה מִיִּתִּית לִי הִנֵּה מְעַרְיָקָא לִי לְאֶגְמָא וּכְשֶׁעוֹמֵד הַשׁוֹמֵר עַל גְּמוֹר דֵּינוֹ הָיוּ כְּמוֹ שְׁשִׁיעָה בְּיָדִים אֲבָל בְּחֻמְזָא שְׁעַתָּה"פ מוֹדָה הֶרְמֵב"ם דְּמַצִּי א"ל הַש"ל וְאִף שֶׁהִי לוֹ לְמוֹכְרוֹ קוּדָה"פ וְלֹא מְכָרוּ דְּוַדַּאי דְּהָיוּ פְּשִׁיעָה כְּמוֹ שׁוֹמֵר חֲנָם שֶׁהִי לוֹ לְקַדָּם בְּרוּעִים וּמְקִלוֹת וְלֹא קִיָּדָם מְכ"מ כִּינּוֹן דְּמַעֲשֶׂה בְּיָדִים לִיכָא מַצִּי אֶמֶר לוֹ הַש"ל כְּדַעַת הַש"ף וְהַמְג"א וְלֹא כְּדַבְּרֵי הַמְהַרְש"ל ז"ל בְּיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה עַל מַס' ב"ק שְׁפָסֶק שְׂבָשׁוֹמֵר לֹא אֶמְרִינָן כָּלֵל הַש"ל כ"ז נִלְע"ד: סִימָן קִיט הֶרְמֵב"ם ז"ל כְּתָב (בַּה' חֲגִיגָה פ"ה) אִם הַפְּרִישׁ עוֹלָת רֵאִיָּה וּמַת יְבִיאוּ הַיּוֹרְשִׁים עוֹלָתוֹ וְתָמָה הַלַּח"מ ע"ז דְּהָא (בַּה' מְחֻסְרֵי כְּפָרָה) גְּבִי אִשָּׁה שֶׁהִבִּיאָה חֲטָאָתָהּ וּמַתָּה יְבִיאוּ יוֹרְשִׁים עוֹלָתָהּ כְּתָב אַעפ"י שְׁלֹא הַפְּרִישָׁתָהּ מִחַיִּים שְׁפָבֵר נִשְׁתַּעֲבָדוּ הַנְּכָסִים וְא"כ הִכָּא לְמָה גְּבִי עוֹלָת רֵאִיָּה כְּתָב דְּבַעֲיָנוּ דְּוִוָקָא שְׁהַפְּרִישׁ מִחַיִּים וְכ"ת דְּהִכָּא מִיְיָרִי בְּלֹא יָרְשׁוּ קַרְקַע דְּלֹא נִשְׁתַּעֲבָדוּ הַנְּכָסִים מִשׁוּם דְּקִי"ל מְטַלְטְלִין דִּינְתָמֵי לֹא מִשְׁתַּעֲבָדֵי לְהִכִּי בְּעֵי שְׁהַפְּרִישׁ הַקְּרָבָן מִחַיִּים דַּא"כ הִי לְהֶרְמֵב"ם ז"ל לְבָאֵר חִילּוֹק זֶה בֵּין יָרְשׁוּ קַרְקַע לְלֹא יָרְשׁוּ קַרְקַע (וְהַכ"מ כְּתָב שְׁתִּימָה עַל הַר"מ ז"ל דְּבִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְּחֲגִיגָה) אֵיתָא שְׁאֵם יָרְשׁוּ קַרְקַע חַיִּיבִים לְהִבִּיאַ אִף אִם לֹא הַפְּרִישׁ מִחַיִּים וְלְמָה הַשְּׁמִיטוֹ רַבִּינוּ וְרֵאִיתִי לְבַעַל קְרָבָן עֲזָה ז"ל בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁם שְׁכָתָב דְּהֶרְמֵב"ם סוֹבֵר דְּמִי שְׂבָא בְּעֲזָרָה בִּיוט"ר וְלֹא הִבִּיא עֲמוֹ עוֹלָה לֹא דִי שְׁלֹא קִיָּים מ"ע אֲלֵא עוֹבֵר עַל ל"ת שְׁנָאֵמֶר וְלֹא יָרְאוּ פְּנֵי רִיקָם וּפְשִׁט דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל מִשְׁמַע שְׁאֵין לוֹ תְּקֵנָה לְהִבִּיאַ בְּשָׂאֵר הַיָּמִים וְאִף שְׁהַסְמ"ג כְּתָב שְׁיֵשׁ לוֹ תְּקֵנָה לְהִבִּיאַ בְּשָׂאֵר יָמִים מ"מ הֶרְמֵב"ם סוֹבֵר דְאֵין לוֹ תְּקֵנָה וְא"כ לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁיְבִיאוּ הַיּוֹרְשִׁים עוֹלָתוֹ אִם לֹא הַפְּרִישׁ מִחַיִּים שְׁהָרִי צָרִיף לְהִבִּיאַ לְעֲזָרָה עֲמוֹ וְאִם לֹא הִבִּיא כְּבָר בִּיטַל מ"ע

ול"ת ואין לו תקנה עכ"ל: ודבריו תמוהין דלפי דבריו הא דאמרין בש"ס דרא"ל יש לה
תשלומין הוא רק בראית פנים ולא בקרבן וז"א דבהדיא כתב הר"מ ז"ל (ה"ח) וז"ל
עולת ראי' ושלמי חגיגה אינן דוחין את השבת מפני שאין זמן קבוע בקרבנות ציבור
שאם לא הביא היום יביא למחר עכ"ל הרי בהדיא דיוכל להביא עולתו כל שבועה וא"כ
אם ראה פנים ביום ראשון ומת וירשו קרקע חייבים היורשים להביא עולתו אעפ"י שלא
הפרישו מחיים שפבר נשתעבדו נכסים והו"ל להר"מ ז"ל לבאר דין זה: ונראה דדברי
הרמב"ם ז"ל נכונים בלא"ה דאף דסובר דהבאת הקרבן יש לו תשלומין מ"מ הפרשת
הקרבן או הפרשת פסוף לקנות בו קרבן מעפב ובשעה שנכנס לעזרה צריך שיהא מופרש
בידו בהמה או פסוף לקנות בהמה ואם לא היה בידו בהמה או פסוף לקנות בהמה עובר
אלאו דלא יראה פני ריקם ואם היה בידו הקרבן יש לו תשלומין כל שבועה להקרבה
אבל אם לא היה לו עובר מיד פשראה פנים שהרי הרב אומר פן שם (בהלכה ג') וז"ל
בעת שיעלה אדם לירושלים לחוג אם היה בידו קרבנות הראי' יביאם או יעלה עמו פסוף
לקנות בו הקרבן ואם אין בידו פסוף לא יביא שנה פסוף אפילו היה בידו שנה כמה זהובים
אסור לו לעלות ריקם בלא פסוף ולא קרבן ולמה אסרו שיעלה בידו שנה פסוף גזירה
שמה לא ימצא למכור או שמה ימצאו המעות סיגים עכ"ל והאי אסור לו לעלות ריקם
שכתב הרמב"ם ז"ל היינו ליכנס לעזרה שאסור ליכנס לעזרה אם אין בידו פסוף או
בהמה והוא תלמוד ערוף בבכורות (דף נ"א) אהא דתנו וכולן נפדין בכסף ובשנה פסוף
חויז מן השקלים ותנא עלה בגמרא חויז מן השקלים ומעשר והראיון תני רב יוסף שלא
יביא סוגה לעזרה ופרש"י ז"ל שלא יביא פסוף סיגים לעזרה וא"כ פיון שאצריך שיהא
בידו פסוף בשעה שנכנס לעזרה או בהמה הא לא משכחת לה כלל האי דינא דירשו קרקע
שיהא חייבין להביא קרבן ראי' אחר מיתתו דאם היה לו פסוף לא נשתעבדו קרקעותיו
פיון שהפסוף נתפס לדמי עולת ראי' לא חל שיעבוד על הקרקע ואם לא היה לו ביום
ראשון בהמה או פסוף פבר עובר על לאו יראו ולמה יביאו היורשים העולה: ונראה
דבהא פליגי הני תרי לישני בכחופות (דף ל"ד) ובב"ק (דף קי"ב) גבי שואל דאם הניח
להם אביהם פרה שאולה ומתה אם היורשים חייבים באונסיה פשהניח להם אחריות
נכסים ואמרין שם דפליגי בזה תרי לישנא אליבא דרבא ונראה טעם פלוגתתו דמאן
דפוטר סובר דלא שייך אחריות נכסים שיחול השיעבוד על הנכסים כל זמן שיש בעין
הדבר וחייב להתזירו להכי פיון דכל מי חיי אביהם היתה הפרה בחיים לא חל שיעבוד
נכסים מחיים גבי שואל להכי פטורים אף פשהניח אביהם אחריות נכסים ואידך לישנא
סובר דשייך שיעבוד נכסים אף פשהדבר בעין שאם יאבד שלם מנכסיו ומשעת משיכה
אתחייב באונסין וחייבים היורשים פשהניח להם אביהם אחריות נכסים והרמב"ם ז"ל
פסק (בה' גניבה) בהיתה פרה שאולה וטבחה בשבת פטור משום דהחויב בא בשבת
בשעת מיתה ולא משעת משיכה ועיין במשנה למלאך (בהלכ' שאלה) בשם הש"ג דמ"ש
הרמב"ם ז"ל גבי מתה דחייבים באונסיה פשהניח אחריות נכסים מירי שמתה בפשיעה
דומיא דאכלוה עיי"ש הא באונס פטורין דליכא שיעבוד נכסים משעת משיכה להכי
בעולת ראי' נמי פטורין אף פשהניח קרקע דכ"ז שהוא בעין ליכא שיעבוד נכסים.

ונאפילו אם נאבד ברגל ומת נמי פטורים אף דכשנאבדה ברגל מתחייב האב להביא אחרת תחתיה ויש פאן שינעבוד נכסים מ"מ פיון דעיקר החוב הוא בשעת ראית פנים ואז לא היה באפשרי לחול שינעבוד נכסים מחמת שיש בידו הקרפון בעין.

א"א לחול שינעבוד נכסים כשמתה העולה דהיה שעתא לאו זמן חיובא הוא דהכי אמרינן בב"ב (דף קנ"ז) דמאן דאמר דאקני לא משתעבד משום דאין אדם משעבד דבר שלא בא לעולם ואין בע"ח גובה מדאקני ולא אמרינן דכשקנה ועדיין החוב רמי עלי' אז חל השיעבוד אלא פיון דבתחילת עיקר החיוב שהוא ההלונאה א"א לשיעבוד לחול מחמת דהוי דבר שלב"ל לא חל נמי אח"כ: ואף שהתוס' בבכורות (דף מ"ט ע"ב ד"ה ודידיה) כתבו וז"ל ועוד יש לומר דנכסים שקנה אחרי כן חל עליהו שינעבוד לענין פדיון ואע"ג דלא כתב דאקני דכל שעתא ושעתא רכיב עליה חיוב פדיון וכיון דחשביו ליה פמלוגה בשטר הוי פאילו נכתב לאחר שקנה הקרקעות עכ"ל לא דמי עולת ראיה לפדיון בכור דהפדיון בכור דמשתעבדי גם הנכסים שקנה האב אחר שלשים יום משום דהתם החיוב לפדות הוא פל שעתא ושעתא משהגיע שלשים להכי משתעבדי הנכסים שקנה אף לאחר שלשים משא"כ בהלונאה שעיקר החיוב בשעת ההלונאה ומה שלא הי' באפשר לחול בשעת ההלונאה א"א לחול אח"כ וה"נ בעולת ראי' פיון שעיקר החיוב של העולה הוא על שעת ראית פנים בעזרה להכי אם לא היה באפשרי לחול בשעת ראית פנים מחמת שיש בהמה בעין לא חל אחר כך כשמתה העולה והא דתנו עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו דמשמע דבתוך הרגל חייב באחריות ולשון חייב באחריות משמע דאם מתה העולה או נאבד חייב להביא אחרת ועיין ברע"ב ורמב"ם ז"ל דקאי גם בעולת ראי' התם מייירי פשהוא בחיים דחייב להביא אחרת ברגל לתקן לאו דולא יראו פני ריקם אכל היורשים פטורים אף פשהניח להם אביהם אחריות נכסים והירושלמי דמשמע דבהניח להם אחריות נכסים חייבים היורשים אפשר דסובר פלישנא דרבא דמשעת משיכה מחייב באונסין משום דיש שינעבוד נכסי' אף פשהוא בעין ולהכי משתעבדי נכסי' גם בשעת ראי' אף שהקרפון בעין ולהכי גם היורשים חייבים ועוד אפשר לומר דהירושלמי לא קאי פלל אעולת ראיה אלא על אשה שהביאה חטאתה ומתה עיי"ש היטיב: חלק אבן העזר סימן קכ שאלה אשת איש שנתעברה מכהן בנודאי אם יש על הנולד הממזר דין פהונה לטמא למתים ולישא גרושה או דין חלל: תשובה אם נתעברה ממנו בביאה שני' הרי הוא חלל וחלל נודאי דמותר לטמאות למתים כדאמרינן בקדושין (דף ע"ח) פהו הפא על אחותו משוי לה זונה חללה לא משוי לה חזר ובא עלי' משוי לה חללה א"כ אם נתעברה מביאה שני' שנעשית חללה חללה חלל אכל מביאה ראשונה שפא עלי' הפהו אין הנולד חלל רק ממזר וכ"כ הר"מ ז"ל (פ' י"ט מה' איסורי ביאה ה"ה) ובנתעברה מביאה ראשונה שהנולד ממזר ולא חלל יש להסתפק מהו פדין פהונה ומדברי הרשב"א ז"ל (בתשו' סי' כ"ז) משמע לי דממזר נמי אין בו דין פהונה שהקשה לו הרב ר' יצחק הצרפתי ז"ל על הא דאמרינן בתו"כ בפ' אמור יאמר לאמו ולא יאמר לאביו מה ת"ל לאביו מה אמו שהיא מתחלתת הוא מטמא לה אביו שאינו מתחלתת אינו דין שיטמא לו אלו פן הייתי אומר מה אמו פידוע אף אביו פידוע אביו חזקה מניין ת"ל לאביו קשיא לי ליטמא לאביו ממ"נ אי אביו הוא שפיר מטמא ליה ואי לאו אביו הוא א"כ ממזר הוא ואינו מונקה על הטומאה והוא ז"ל תירץ דאצטריף קרא למי שהוא מוחזק עפ"י עדים

שהוא פהן ואח"כ פא אַחַד לאח"ז ואמר עליו שהוא אביו ונוהג עמו פאב ומת ופא ליטמא לו שפּקינו ליה והרשב"א ז"ל תירץ לו דכוננת התו"כ דאי לאו קרא דאביו הו"א דאף דנדאי אביו פאמת הוא והוא עומד ומשמש ע"ג המזבח אפ"ה לא יטמא לו משום דגבי טומאה לא שרי קרא לטמאות אלא בידוע שהוא אביו ולא פשהוא אביו מחמת חזקה דאם אנו לא ידעינו שהוא אביו אלא מטעם חזקה אסור לטמאות אף שהוא פאמת אביו עי"ש בדברי הרשב"א ז"ל שהאריה בנה הרי מוכח מדברייהם דממזר אף שהוא בנו של פהן אין בו דין פהונה פלל דאי נימא דממזר יש בו דין פהונה ואסור לטמאות למתים א"כ מאי קשיא להו להנה רבנותא ז"ל דליטמא ממ"נ דכינו דבההו"א הוי אמרינו דלא אזלינו בתר רובא ותיישינו דילמא לאו אביו הוא א"כ בעינו למיחש שפא אמו זינתה מפהו ונתעברה מביאה ראשונה דהוי הנלד ממזר ולא חלל ויש בו דין פהונה ואסור לטמאות לבעל אמו שמת דלאו אביו הוא ומדקשי להו להנה רבנותא ליטמא ממ"נ ש"מ דסבירא להו ז"ל דממזר אין בו דין פהונה אף אם הוא פון פהו ושפיר הקשו ליטמא ממ"נ אפילו אם נתעברה אמו בזנות מפהו: ולכאורה יש לעיין בהא דאמר במדרש רבה בפ' נשא דאמר רב הונא דבזנות איפא עבירת פל העשרת הדברות וא"ל תלמידיו איף הוא עובר על איסור שבת והשיב להם דמשפחת לה חילול שבת פיצד פהו יש לו אשה וישפאל נואף פא עליה והיא יולדת פון סבורים שהוא בנו של פהו והוא עומד ומשמש בביהמ"ק ומעלה עולה בשבת ומחלל את השבת: ומדנקט ישראל פא עלי' ולא נקט פהו אחר פא עלי' משמע דאם פהו אחר פא עלי' אף דהנלד הוי ממזר אפ"ה יש בו דין פהונה ואם משמש ע"ג מזבח הקרבן פשר נאף דאם נתעברה מביאה שני' הוי הנלד חלל ג"כ שפביאה ראשונה פבר נעשית זונה וכמ"ש לעיל מקדושין (דף ע"ח) מ"מ ניחא לי' למינקט שפא עלי' ישראל דאז אף אם פא עלי' ביאה אחת ונתעברה נמי עבודת הנלד פסול דהא הוי זר גמור מ"מ מוכח דאם פא עלי' פהו אף דהנלד ממזר מ"מ יש בו דין פהונה: ונראה דלאו ראי' היא דאיפא למימר דלעולם ממזר הפא מפהו דינו פחלל לענון פהונה מיהו פינו דקיי"ל גבי חלל בקדושין (דף ס"ו) דאם הי' עומד ומשמש ע"ג מזבח ונודע שהוא פון גרושה וחלוצה עבודתו פשרה וילפינו לה מקרא דברך ה' חילו אף חללין שבו עי"ש א"כ אף ממזר מפהו אף שיש לו דין חלל ואין בו דין פהונה מ"מ אם לא נודע מפסולו עבודתו פשרה פמו חלל דכינון שהוא פון פהו רק שיש בו דין ממזרות שפסול לכהונה אפשרי' רחמנא בלא נודע פסולו ולהכי נקט המדרש שפא עלי' ישראל דהוי זר גמור ונעבודתו פסולה אכל פא עלי' פהו הי' עבודתו פשרה אף שהוא ממזר פינון שלא יתברר פסולו ולא ינודע שזינתה נאף שהתוס' והרשב"א ז"ל בחידושיו לקדושין שם הקשה אמאן דיליף מקרא דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע פשר ובין זרע פסול מהא דאמרינו (דף ו') וזרע אין לו אין לי אלא זרע פשר זרע פסול מניין וחילק דדוקא פסול חללות מיקרי זרע אכל פסול ממזרות לא מיקרי זרע להכי גבי זרע אין לו איצטרף קרא לרבוויי זרע פסול ממזרות וא"כ יש לאמר דבפסול ממזרות עבודתו פסולה אף אם לא נודע פסולו מ"מ הא התוס' תירצו שם בענון אחר דלהכי מרבינו הכא זרע פסול משום דזרעו מיותר ולא מחלקי בין פסול חללות לפסול ממזרות ועוד דאפשר דר"ה במדרש סובר כר' ינאי דיליף לא נודע מקרא דכתיב אל הפהו אשר יהי' בימים ההם דהיינו פשר ונתחלל ולידיד' נדאי דאין חילוק בין פסול חללות לפסול ממזרות דכל שהוא

מִן חֶזֶק לֹא לָכֶּהֶן עֲבוּדָתוֹ כְּשִׁירָה אִם שְׂפָאָמֶת אֵינוֹ כֹּהֵן וְלֹא הָיוּ חִילּוּל שְׁבֵת כָּלֵל לְהִכִּי נִקְטָ שְׂבָא עֲלֵי יִשְׂרָאֵל: וְנִרְאָה לִי לְהִבְיָא רַאִי דְדָמִי פְסוּל מִמְזוֹרוֹת לְפָסוּל חֲלָלוֹת לְהַכְשִׁיר עֲבוּדָתוֹ כ"ז שְׂלֵא נֹדַע פְסוּלוֹ מִסְתַּמָּא דְהַש"ס דְכַתְּנֻבוֹת (דף י"ד) דְקָאֵמַר אֵינָהּ הִיא אֲלֻמְנַת עֵיטָה כֹּל שְׂאִין בְּהָ לֹא מִשׁוּם מִמְזוֹרוֹת וְלֹא מִשׁוּם נְתִינּוֹת וְלֹא מִשׁוּם עֲבָדֵי מְלָכִים הָא חָלָל כְּשֵׁר וּפְרִיָּה מ"ש הָנִי דְאוֹרְיִתָא חָלָל נְמִי דְאוֹרְיִתָא וְאִם נִימָא דִיש חִילּוּק בֵּין חֲלָלוֹת לְמִמְזוֹרוֹת א"כ אֲמַאי מְקַשָּׁה דִילְמָא לְהִכִּי הִתְמִירוּ בְּסַפְק מִמְזוֹרוֹת מִשׁוּם דְבַמְמִזְרוֹת עֲבוּדָתוֹ פְסוּלָה אִם לֹא נֹדַע מִשָּׂא"כ בְּפָסוּל חָלָל עֲבוּדָתוֹ כְּשִׁירָה כ"ז שְׂלֵא נֹדַע לְהִכִּי לֹא אֵיכַפֵּת לָן בְּנִתְעַרְב סַפְק חָלָל.

וּמִדְפְרִיָּה סְתַמָּא דְהַש"ס הִכִּי מִשְׁמַע דְאִין חִילּוּק גְבִי פְסוּל כְּהוֹנָה בֵּין פְסוּל מִמְזוֹרוֹת לְפָסוּל חֲלָלוֹת: וְיִיש לְהַסְתַּמֵּךְ בְּהָא דְקִי"ל גְבִי מְמִזְר דְמְמִזְר וְנֹדַאי לֹא יָבוֹא בְּקֵהֵל הָא מְמִזְר סַפְק יָבוֹא בְּקֵהֵל וְחִדִּית לָנוּ רַחֲמָנָא בְּפָסוּל מִמְזוֹרוֹת שְׁהַסְפֵּךְ הָיוּ הִיתֵר גְּמוּר וְכַמִּש"כ הִרְשָׁב"א ז"ל בְּתִשׁוֹ דְאָף דְבָכָל סְפִיקָא דְאוֹרְיִתָא לְחַוְמָרָא לְדַעַת כֹּל הִרְאִשׁוֹנִים אֲבָל בְּאִיסוּר מִמְזוֹרוֹת הוּא לְקוּלָא אִם רַק הוּא לְעֻנְיָן לְבוֹא בְּקֵהֵל אֲמַרִינוּ הִכִּי אֲבָל לְעֻנְיָן שְׁפָסוּל לְעֻבּוּדָה סַפְק מְמִזְר נְמִי פְסוּל לְעֻבּוּדָה אוּ דִילְמָא לְגַמְרֵי שְׂרֵי רַחֲמָנָא סַפְק מִמְזוֹרוֹת אִם לְעֻנְיָן עֲבוּדָה אִם הוּא בְּנִתְעַרְבֵי בִּי כָּלֵל דִּין מִמְזוֹרוֹת וּמִדְבְּרֵי הַר"י הִצְרָפְתִי וְהִרְשָׁב"א ז"ל הַג"ל מוֹכַח דְאָף אִם לֹא נֹדַע פְסוּלוֹ מ"מ יֵשׁ בּוֹ דִּין מִמְזוֹרוֹת לְעֻנְיָן פְסוּל כְּהוֹנָה וְרַק לְעֻנְיָן לְבֹא בְּקֵהֵל חִדִּית לָן רַחֲמָנָא הָד קוּלָא וְלֹא לְעֻנְיָן עֲבוּדָה דְאִם נִימָא דְגַם לְעֻנְיָן פְסוּל כְּהוֹנָה מְכַשִּׁירֵינוּ לְגַמְרֵי מְמִזְר סַפְק.

א"כ לֹא הָיוּ מְקַשֵׁי מִיַּדִּי דְהָא אֵינְטְרִיָּה קָרָא מִשׁוּם דְה"א דְחִינְשִׁינוּ דִילְמָא לֹא אָבִיו הוּא וְנִזְנֻתָהּ אִמּוֹ עִם כְּהֵן וְיֵשׁ לוֹ דִּין כְּהֵן כִּינּוּן שְׂלֵא נֹדַע פְסוּלוֹ דְלֹא גָרַע מִסַּפְק מְמִזְר דִיש בּוֹ דִּין כְּהוֹנָה וְאִיסוּר לְטַמְאוֹת לְבַעַל אִמּוֹ דְלֹא אָבִיו הוּא א"ו דְלֹא מְהַנִּי הָא דְשְׂרֵי רַחֲמָנָא סַפְק מְמִזְר אֲלֵא לְבוֹא לְקֵהֵל אֲבָל לְהַכְשִׁיר עֲבוּדָתוֹ אִם כְּהֵן הוּא לֹא מְהַנִּי וְשְׂפִיר מְקַשָּׁה הַר"י וְהִרְשָׁב"א ז"ל דְלִיטְמָא מ"מ אֲפִילוֹ אִם בְּנִתְעַרְבֵי הוּא כִּינּוּן דְהוּי מְמִזְר אִין בּוֹ דִּין כְּהוֹנָה אִם דְלֹא נֹדַע לָנוּ שְׁהוּא מְמִזְר וְדוּוּקָא אִם עֲבַד עֲבוּדָתוֹ כְּשִׁירָה כ"ז שְׂלֵא נֹדַע פְסוּלוֹ כְּמוֹ שְׁהוּכַחְנוּ דְשׁוּה פְסוּל מִמְזוֹרוֹת לְפָסוּל חֲלָלוֹת דְרַבִּי קָרָא לְהַכְשִׁיר בְּדִיעֲבַד עֲבוּדָתוֹ אֲבָל מִמְזוֹרוֹת יֵשׁ אִם דְלֹא נֹדַע פְסוּלוֹ דְלֹא מְכַשִּׁירֵינוּ סַפְק מְמִזְר אֲלֵא לְבוֹא בְּקֵהֵל אֲבָל לֹא לְעֻנְיָן עֲבוּדָה אִם בְּנִתְעַרְבֵי הוּא וְצ"ע בְּזֵה: שׁוּב רִאִיתִי בְּתִשׁוֹ הִרְשָׁב"א ז"ל (סִימָן אֶלְפֵי ר"א) שְׁנִשְׂאֵל ע"ז בְּכֵהֵן הִבָּא עַל הַעֲרֻנָה אִם רִשְׁאֵי הַגּוֹלֵד לְאֶכּוֹל בְּתַרוּמָה.

וְהַשִּׁיב דְאִיסוּר לְאֶכּוֹל בְּתַרוּמָה אֲפִילוֹ בְּנִתְעַרְבָה מְבִיאָה רִאִשׁוֹנָה מְדַאֲמִרִינוּ הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל חִיבֵי כְרִיתוֹת שְׁהוֹלֵד פְּגוּם מִק"ו מֵאֲלֻמְנָה לְכַה"ג שְׂאִין אִיסוּרָה שְׁוֹה בְּכֹל וּבְנָה פְּגוּם זֹו שְׂאִיסוּרָה שְׁוֹה בְּכֹל א"ד שְׂבָנָה פְּגוּם וּפְרִיָּה מֵה לְאֲלֻמְנָה לְכַה"ג שְׂכֹן הִיא עֲצָמָה מְתַחֲלָלֵת ה"נ כִּינּוּן דְבָא עֲלֵי עֲשָׂאָה זֹוּנָה עִי"ש בַּפ' הַחוּלְצֵי וּא"כ מִקְרֵי פְּגוּם לְכַהוֹנָה וְאֲפִשֵׁר לֹזְמֵר דְדוּקָא לַר"י דְלֹא הָיוּ מְמִזְר מִח"פ לְהִכִּי הָיוּ פְּגוּם אֲבָל לְרַבְּנָן דְקִי"ל כְּנוֹתִי דְהוּי מְמִזְר לֹא הָיוּ פְּגוּם דְכָל הִיכָא דְאִיכָא מִמְזוֹרוֹת לֹא מִקְרֵי אִיסוּר חֲלָלוֹת בְּהִיא וְנוֹלֵד וּק"ל: סִימָן קכ"א נְסִתְפַקְתִּי בְּהָא דְכָתַב הַרְמַב"ם ז"ל (בַּפְט"ו מְהֻלְכוֹת א"ב) הִבָּא עַל הַעֲרִיּוֹת בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּאוֹנֵס הַגּוֹלֵד מְמִזְר וְהוּא מְהַש"ס בְּחִגְיָה (דף י' ע"א) דְמוֹקִי בְּרִייתָא דְרִשְׁב"מ דְאֵמַר מְעֻנּוֹת לֹא יוּכַל לְתַקּוֹן זֵה הִבָּא עַל הַעֲרֻנָה וְהוֹלִיד מְמִנָה מְמִזְר

דמיירי באונס דלא גאסרה על בעלה ולהכי לא מקרי מענות לא יוכל לתקון רק משום שהנולד ממזר ולא משום שנאסרה על בעלה הרי שגם באונס הנולד ממזר עכ"ז יש להסתפק דהתם הא מיירי שהבועל הי' מזיד רק שהיא היתה אנוסה אבל היכא ששניהם היו אנוסים ואלו הוי אתי קמן לאמלוכי היינו מורים להם שאינם מחזיקים למסור עצמן למיתה ע"ז כמו לר"י בע"ז (דף כ"ז) דסבר דאף בגילוי עריות בצניעה יעבור ואל יתרג וכן לדין היכי דלא עביד מעשה דג"כ יעבור ולא יתרג כמ"ש התוס' ביבמות בר"פ הפא על יבמתו אי הנה הנולד ממזר אם לא ואף דביבמות פ' האשה רבה (דף קי"ז) אמרינו באשה שהלך בעלה למדה"י הנולד ממזר מדאורייתא מן השני אף שהיו שניהם שוגגים וניסת בהוראת ב"ד.

מ"מ התם גם הוראת ב"ד הי' בטעות ע"י העד שהעיד על בעלה שמת אבל היכי שהיו שניהם אנוסים ובהתיירא קא עבדי מנלן שיהא הנולד ממזר ואין להביא ראי' מהא דאיתא ביבמות (דף כ"ב) וחיוב על מפתו ועל קללתו ופריה הש"ס אקרי פאן ונשיא בעמה לא תאור ומשני פשעשה תשובה ואם נימא דאם בא על הערונה ושניהם היו אנוסים הנה הנולד ממזר לוקמי דמיירי בכה"ג דהנולד הנה ממזר ומ"מ אביו ישראל פשר הוא דהי' אנוס בשעת מעשה דלאו ראיה הוא דבלאו הכי הש"ס משני לה שפיר פשעשה תשובה ואה"נ דהי' יכול לאוקמי בכה"ג תדע דמפאן אין ראי' דהא אפילו אם נימא דהיכא דשניהם אנוסים אין הנולד ממזר אפתי הוי מצוי לאוקמי שהי' הוא אנוס והיא מזיזה דמקרי עושה מעשה עמה ומ"מ הנולד ממזר א"ו דעדיפא מיניה משני פשעשה תשובה: ולכאורה יש להביא ראיה מהא דאמרינו בע"ז (דף נ"ד) נעבד באונס אסור וקאמר רמב"ח ה"ד נעבד באונס כגון שאנסוהו עכומ"ז והשתחווה לבהמה דידן ופריה ר"ז אונס רחמנא פטרי' דכתיב ולנערה לא תעשה דבר ומשני רבא הפל היו בכלל לא תעבדם פשפוט לה הכתוב וחי בהם ולא שיעמות בהם יצא אונס הדר כתב רחמנא ולא תחלו את שם קדשי דאפילו וכו' הא פיצד הא בצנעא הא בפרהסיא ופירשו התוס' שם דר"ז הי' סבור פינון שהיא אנוס אף שמחזיק למסור עצמו מקל מקום פינון שפטור ממיתה אין הנעבד גאסר בהשתחווותו ורבא מסיק דהואיל ובפרהסיא חייב למסור עצמו עכומ"ז קרינא בי' ע"ש בדבריהם ז"ל וע"כ לא פליגי ר"ז ורבא אלא היכא דמחזיק למסור עצמו דהתם סובר רבא דמקרי נעבד הואיל דמחזיק למסור עצמו אבל היכי דאינו מחזיק למסור עצמו לכו"ע לא מקרי נעבד אלמא היכא דרשאי לעבור לא נקבע בהך בהמה דין נעבד פלל דאיסור נעבד הנקבע בדבר העובדין אותו תליא במעשה העובד ואם העובד הי' אסור להשתחוות נמשך בנעבד פח איסור של נעבד ואם העובד הי' מותר להשתחוות לא נקבע בהנעבד שום פח איסור ואי אפשר לאמר דהטעם התם דבאונס לא מיקרי נעבד משום דכיון שהיא באונס הרי לא קבלו עליו לאלוה פלל להכי לא מיקרי נעבד דז"א דהרי לרבא בפרהסיא מקרי נעבד אף שהי' באונס ולא קיבלו עליו באלוה פלל דהא אונס הי' ואפ"ה בצנעא הואיל ומותר לעשות פן לכתחילה לא מיקרי נעבד וא"כ ע"כ דעיקר הטעם דכיון דבצנעא שרי להשתחוות לא מיקרי נעבד וא"כ ה"ה הכא בממזרות דוודאי נמי דכח ממזרות שבנולד תליא בכח האיסור שיש בהאי ביאה דהרי התוס' ביבמות (דף ט') ד"ה ונהרי הקשו על הא דפשיטא להש"ס בכל דונכתא דלר"ע ח"ל לאו בני חליצה ויבום נינהו ואמאי לימא עשה דחי ל"ת וכן בסוגיא דפ"ק דיבמות משמע

דאיצטריף קרא דעלגי' לדחות אחות אשה מיניבום דאי לאו קרא הו"א דדחה עשה לל"ת לפום הו"א דעשה דוחה ל"ת שיש בה פרת וע"כ דאין הנולד ממזר פשפא ע"י ביאת דחיה עשה לל"ת דאי הוי הנולד ממזר אין סבא שיהא הדין שיהא מותר לייבם ויהא הנולד ממזר להרבות ממזרים א"ו פיון דהל"ת נדחה אין הנולד ממזר דבהתיירא קא עביד וכיון דאיסור ממזרות תליא בכתחילה איסור הביאה אפשר לומר דכמו דבנעבד היכא שהי' מותר להשתחוות מחמת אונס אין פאן נעבד פלל ה"נ לענין ממזרות פיון שמוותר לעבור על האיסור אין פאן ממזרות מ"מ נראה לי דלאו ראי' הוא דהתם כל שהי' מותר לעשות ולהשתחוות לא מיקרי קיבל עליו אדנות של הע"ז והא דבפרהסיא מיקרי נעבד אף שהי' באונס הוא משום דכיון דבמצות התורה צריף למסור עצמו למיתה ולא להשתחוות א"כ פשהשתחוה לה מפני יראת מיתה הרי הסיר מעליו עבדות ד' ממה שמוטל עליו והשתחוה לה והרי עבדה ועשה לה נגד מה שצונוה תורה ולא תעבדם אפילו באונס וקיבל עליו עבודתה באונס אבל פשהוא מותר לעשות פן עפ"י חוקי התורה לא מיקרי נעבד שהתורה התירה לו להשתחוות דוחי בהם [ולכמה רבנותא אסור למסור עצמו למיתה] והוא לא קיבל עליו הע"ז לאלוה ולא עשה לה מה שהוזהר עפ"י התורה להכי לא מיקרי נעבד פלל שהרי לא עבדה אבל באונס דערייות אף שמוותר לעבור מ"מ יש בהאי ביאה איסור ולא דמי להיכא דעשה דוחה ל"ת שהתורה התירה לגמרי ואין פאן איסור להכי לא הוי נולד ממזר משא"כ באונס דשפיר הוי ממזר אף שמוותר לעבור על האיסור והכי מוכח ביבמות (דף נ"ג) דתנו התם וכן הבא על אחת מפל העריות שבתורה או פסולות כגון אלמנה לכה"ג גרושה ונחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל כו' פסולה ולא חילק בין ביאה לביאה.

ובגמרא קאמר ר"ע אשת ישראל שנאנסה פסולה לכהונה ותנא תווא וכן הבא על אחת מפל העריות או פסולות מאי וכן לאו בין באונס בין ברצון וכתבו התוס' דליכא למימר משום אחרים נקט וכן דאדרבא עיקר חידוש דאונס ורצון לא הוי אלא בא"א אבל בשאר עריות אין חידוש טפי באונס מברצון עכ"ל הרי דסתמא קתני בין באונס דמשמע ששניהם אנוסים ואפ"ה נפסלה מן הפהונה וכמו דביאת אונס יש בכחה לפסול האשה מן הפהונה פן יש בכחה לשונו' הנולד ממזר ואף דאיכא למימר דהתם מיירי בעביד איסורא דהא צריף למסור עצמו שלא לעבור על ביאת איסור דפסולי פהונה דגם זה הוי בכלל (פדמשמע בפ"ק דקידושין (דף מ') בעובדא דרבי צדוק דתבעתי מטרוניתא שרצה למסור עצמו למיתה כמו שפירש"י ז"ל התם שאשה גדולה היתה והי' מסור בידה להורגו] מ"מ הא ממתניתין דפ"ק דכתובות (דף י"ד) מוכח דאפילו באונס דליכא איסורא גמי נפסלה מן הפהונה דתנו התם אר"י מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה כו' אם רוב אנשי העיר משאיין לכהונה תנשא הרי דאף היכא דליכא איסורא גמי נפסלה אם נבעלה לפסול באונס דהא אשה קרקע עולם היא וא"צ למסור עצמה למיתה ואפ"ה נפסלת גם באונס מיהו היכא דעשה דוחה ל"ת כגון גרושה שנפלה לפני כהן לייבום דמדאורייתא מתניבמת ביאה ראשונה כדאמרינן ביבמות (דף כ') נראה דאין הנולד חלל אם נתעברה בהו ביאה פיון דשריא לגמרי מה"ת והכי משמע לי שנא דמתניתין בקידושין (דף ס"ה) כל מקום שיש קידושין ויש עבירה הנולד הולך אחר הפגום ואיזו זו אלמנה לכה"ג גרושה ונחלוצה לכהן הדיוט.

משמע דדוקא פשיש עבירה אבל פשאינ עבירה פלל אין פאן פגום וכמו שפכתבו לעיל דמוכח פן ממה שהקשו התוס' על הא דפשיט להש"ס דלר"ע ח"ל לאו פני תליצה וניבום נינהו ואמאי נימא דאתי עשה ודחי ל"ת.

וא"כ ע"כ דהיכא דדחי עשה לל"ת לא הוי הנוולד ממזר דאי הוי הנוולד ממזר אין סברא לומר שידחה לל"ת להרבות ממזירין בישראל: וכה"ג פתבנו במק"א לענן הא דקיי"ל דעשה דציצית דוחה לל"ת דכלאים דכינן דהתירה תורה להטיל פלאים בפגד בשביל מצות ציצית אין עליו תורת פלאים ונ"מ לענן אם רשאי להטיל בהאי פגד של פשתן שהציצית צמר עוד חוטי צמר דאי נימא דע"י הציצית נעשה הפגד פלאים מותר להטיל בו עוד חוטי צמר דאין בזה שום תוספות איסור דמה לי פגד פשתן שיש בו חוט אחד של צמר מה לי יש בו שני חוטין הפל איסור אחד הלא תערוכות צמר ופשתן אסור רחמנא וחוט אחד שנה איסורו לכמה חוטין [ועיין מש"כ לעיל על דברי הכ"מ בהלכות ציצית] אבל אם נימא דהציצית אין עושה את הפגד פלאים פלל והאי פגד פמי שאין בו פלאים פלל ממילא דאסור לעשות בו עוד חוטי צמר פנין דע"י הציצית לא נעשה עדיין פלאים בהאי פגד והכי משמע בגמרא דביצה (דף י"ד) דקאמר התם משלחין פלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואפילו פלאים ופריף פלאים למאי חזי ומשני למימך תותל' ובקשין ע"ש ואם נימא דרשאי להוסיף על הפלאים של ציצית א"כ מאי פריף למאי חזי הא חזי לעשות ממנו פגד ד' פנפות ולהטיל בו ציצית שהוא אינו ממין הפגד וכינן שנעשה פבר פלאים ע"י הציצית שוב אין איסור אם יש בו פלאים לבד הציצית וכל שנאותין בו בחול משלחין ביו"ט וא"כ מאי פריף למאי חזי ודוחק לומר דדוקא אם קדמוה הציצית לשאר חוטי פלאים אז שרי ולא פשקדם שארי חוטי פלאים לציצית דמאי שנא א"ו דאסור להוסיף חוטי פלאים לבד הפלאים של ציצית וטעמא דמלתא דהציצית לא מחשבי פלאים פלל פנין שנעשה בהיתר דרחמנא שריא דעשה דוחה לל"ת וה"נ נ"ל היכא דדחי עשה דייבום ל"ת דגרושה אין הנוולד חלל פלל ולר"ע אין הנוולד ממזר פלל פנין דרחמנא שריא הוי היתר גמור ואף שבארנו במק"א דאסור להביא עצמו לידי דחי דקיי"ל כר"ל דכל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב מ"מ אם אי אתה יכול לקיים שניהם ודחי אין פאן איסור פלל ולא חשיבה ביאת איסור לשון' הולד חלל או ממזר דעדיף מביאה באונס שיש בה איסור אלא שהוא אנוס והכא ליכא איסור פלל ודו"ק: סימן קכב בשו"ע (סימן ל"ב) אעפ"י שהשטר פסול לקדש בו שמין את הנזיר אם יש בו ש"פ מקודשת ואם לאו הרי זו ספק מקודשת דין זה פתבו הב"י בלשון אפשר ועיין בב"ש (ס"ק ה') שכתב דאין בזה ספק שהרי מפורש הוא בש"ס גבי התקדשי לי בשט"ח דחכמים סברי שמין את הנזיר אם יש בו ש"פ מקודשת וא"ל א"מ.

ולכאורה הי' נראה דשפיר כתב הב"י דין זה בלשון אפשר דמדברי הש"ס אין ראי' דהא הש"ס מוקי התם שקדשה בשטר שיש עליו ע"מ ואין בו עדי חתימה ונחכמים מספקא להו אי ע"ח פרת' או ע"מ פרת' ולהכי שמין את הנזיר אם יש בו ש"פ מקודשת א"כ איכא למימר דדווקא התם שלא החתים עדים על השטר קידושין שפיר איכא למימר דדעתו אקדושי כסף ומה שכתב בשטר התקדשי לי בשטר זה היינו בתורת כסף ומקדשה בשווי שטר זה אבל פשהחתיים עליו עדי חתימה ודאי דאין דעתו לקדש בתורת כסף ואם נכתב שלא לשמה שאין בו תורת שטר אינה מקודשת פלל.

וכן מ"ש הר"נ ז"ל על דברי הרי"ף ז"ל נשפּתב (פ"ק דקידושין) שם גבי קידושי שטר
הדא דתימא בשטר שאין בו ש"פ אבל יש בו ש"פ פסוף הוא וכתב הר"נ ז"ל זה שפּתבו
הרי"ף ללמוד למקדש בשטר ופסול מדין שטר כגון שפּתבו שלא לשמה שאם יש בו
ש"פ מהני מדין פסוף אפשר לאמר דמיירי נמי שלא הי' עליו עדי חתימה רק שמסרו בפני
עדים דאנן קי"ל ע"מ פּרתי.

אבל בע"ח לא מהני מדין פסוף שהרי ודאי לא הי' דעתו אקדושי פסוף מדהחתיים עליו
עדים ש"מ שהי' דעתו אקדושי שטר: ועיין בסנהדרין (דף י"ט) גבי קדושי דוד במיכל
בת שאול שקודשה במלנה דהבטחת עונש גדול ובפרוטה דמאה ערלות פלשתיים דשאול
סבר מלנה ופרוטה דעת' אמלנה ודוד סבר דעת' אפרוטה ופירש רש"י ז"ל שם שאול
סבר דעת' דמקדש לקדש במלנה דחשיבא הילכף לאו קידושין גיהו ואזל ויבה לפלטי
בן ליש עכ"ל הרי מוכח דקדושי פסוף גופא אם הי' דעת' אמלנה אף שיש שם פרוטה
בעין אינה מקודשת כיון דלאו דעת' אפרוטה מכש"כ בקדושי שטר אם ברור לנו
שקודשה בשטר רק שאין קדושי קדושי משום שלא נכתב לשמה דאינה מקודשת
בתורת פסוף אף שיש שנה פרוטה בהגנייר משום שאין דעתו אהו פרוטה ואף דאיכא
למימר הא דהחתיים עדים על השטר הי' רק כפונתו לרא' בעלמא ולעולם שדעתו הי'
לקדשה בתורת פסוף מ"מ כיון דלא דמי לשטר שאין בו עידי חתימה כלל דהתם איכא
למימר טפי שדעתו הי' אקדושי פסוף להכי שפיר כתב הב"י ז"ל בלשון אפשר דאפשר
לומר דאף שהיו בו עידי חתימה נמי דעתו אקדושי פסוף אע"ג דמהש"ס לא הוי הוכחה
פולי האי וק"ל: סימן קכג שאלה ע"ד האשה שאמרה גירשני בעלי שלא בפניו ונשאת
ולפי שהיתה בחזקת א"א הוציאה מתחת בעלה משום שלא הי' לה עידי גירושין וזה הי'
בהוראת הרב הגאון המנוח מוהרש"ז אבד"ק ווארשא ועמה בא ע"א והעיד שמת בעלה
ויקברוהו ויש להסתפק אם יש לחוש בזה לדין ע"א בקטטה דעלה בתיקו ביבמות (דף
קט"ז) ונקטינן לחומרא: תשובה גרסינן ביבמות (דף קט"ז) אמתייתין קטטה בינו לבינה
ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת.

ואמרינן בגמרא היכי דמי קטטה בינו לבינה אר"י א"ש באומרת לבעלה גרשתי ופריד
ולתימנה מדרב המנוח דאמר ר"ה אשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת חזקה אין אשה
מעזזה פני בפני בעלה ומשני באומרת גרשתי בפני פלוני ופלוני ושאלנא ואמרו
להד"מ וכו' ע"כ והקשה מהרי"ק בתשובה אמאי לא מוקי דאמרה גרשתי בעלי שלא
בפניו דלא מהימנא ומ"מ מיקרי קטטה ואינה נאמנת אח"כ לומר מת בעלי עיי"ש בדבריו
ז"ל ולא מיבעיא לרב שימי בר אשי דקאמר שם דטעמא דקטטה משום דאמרה בדדמי
והיינו משום דהואיל דסניא לי לא דייקא פולי האי ונדאי דאיכא לאוקמי שאמרה גרשתי
שלא בפניו אלא אפילו לטעמא דר"ת דאמר משום דמשקרא נמי קשה קושיות מהרי"ק
ז"ל דהא מבואר שם בפירש"י ז"ל דאין הטעם משום שהחזקה שקרנית ע"י הכחשת
העדים אלא הטעם משום דמרוכב שגאה מתכוננת לאסור עצמה עליו כמ"ש רש"י ז"ל
שם בד"ה משקרא וא"כ ונדאי דהוי מצי לאוקמי שאמרה גרשתי שלא בפניו דבלאו
הכחשת עדים נמי לא מהימנא הואיל ואיכא קטטה: ולכאורה נראה דלהכי לא מוקי לה
שאמרה שלא בפניו דבזה פשיטא דלא מהימנא גם בלא טעמא דאמרה בדדמי דכיון
דעיקר נאמנות האשה במיתת בעלה הוא משום דדייקא ומנסבא ואשה זו שאמרה גרשתי

בעלי שלא בפניו לא דייקא פלל שאם יבוא בעלה תאמר בפניו גרשתי ותחזיק בטענתה הראשונה שאמרה שנתגרשה ודעת הרשב"א ז"ל בתשובה דאם אמרה גרשתי שלא בפניו ואח"כ בא ואמרה ג"כ בפניו גרשתי מהימנא ולא אמרינו דעבידא לאחזוקי שקרא] וכיון דמשמע דטעמא דמתניתין בקטטה הוא משום דאמרה בדדמי דומיא דמלקמה בעולם דהוי טעמא משום דאמרה בדדמי ולהכי א"א לאוקמי דאמרה שלא בפניו גרשתי דהתם בלאו טעמא דאמרה בדדמי נמי לא מהימנא משום דלא דייקא שאם יבוא בעלה תאמר בפניו גרשתי ואז בנודאי לא נוכל לדון בה פל הדרכים שאמרו חכמים באשה שגשאת ואח"כ בא בעלה שהרי תאמר לו בפניו גרשתי ולא נוכל לקונסה במה שלא דייקא להודיע על נכון אם אמת הוא שמת בעלה או לא שהרי תוכל לומר שסמכה עצמה על שיודעת בנפשה שפכר נתגרשה מבעלה: והנה אפשר לומר דליכא למימר דלא דייקא משום דסמכה אמה שתאמר בפניו גרשתי ולא יתנה בה פל הדרכים שאמרו חז"ל באשה שגשאת ואח"כ בא בעלה דהא קים להו לחז"ל דבפניו אינה מעיזה וא"כ הרי ידעה שלא תוכל להעזי בפניו לומר שנתגרשה אבל באמת א"א לומר פן דהא הא דאינה נאמנת לומר נתגרשתי שלא בפניו הוא אפילו אם הבעל בעיר רק שאינו בפנינו ממש מקרי שלא בפניו כמ"ש הריב"ש בתשובה וכדאיתא בש"ע אהע"ז (סימן י"ז ס"ב) ולדעת הרא"ש ז"ל אם רק אינו בעיר אפילו במקום קרוב מקרי שלא בפניו.

אע"ג דנודאי יבוא בעלה נמי לא מהימנא וקשה אמאי לא מהימנא הא תצטרף להעזי בפניו ותאמר גרשתי ונימא דהשתא נודאי קושטא קאמרה דהא ידעה שבעלה יבוא בנודאי ותצטרף לומר פן בפניו ובפניו אינה מעיזה וע"כ הטעם דאע"ג דמסקא אדעתה שיבוא בעלה סברה שתוכל להעזי בפניו אע"ג דבאמת אינה יכולה להעזי בפניו ולהכי לא מהימנא פשאמרה שלא בפניו וא"כ אשה זו פשאמרה מעיקרא גרשתי בעלי ואח"כ אמרה מת בעלי לא דייקא דסברה שאם יבוא בעלה תאמר בפניו גרשתי ותעזי בפניו כמו שפכר אמרה גרשתי ובאשה דעלמא סמכינן אדייקא ומנסבא דלא שייך לומר פן שסומכת ע"ז שתאמר גרשתי אם יבוא בעלה דכיון דלא אמרה פן עד השתא מהיכי תיתי תטעון אח"כ פן וגם שבנודאי לא תתנה נאמנת משא"כ באשה שאמרה פן שלא בפניו דסמכה אמה שתאמר פן בפניו כשיבוא בעלה וא"ל דתהא מוחזקת לשקרנית מחמת שאמרה מת ולא תהא נאמנת אף שתאמר אח"כ גרשתי דז"א דבמיתה לא שייך לומר דהוחזקה שקרנית דאולי אמרה בדדמי אלא שלענ"ד ראית הרשב"א ז"ל צ"ע טובא שהוא ז"ל הביא ראי' מהא דאמר בכחנפות (דף כ"ב) שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נשאת תצא שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תנשא ואם נשאת לא תצא ומפרש משום דמיתה אינה יכולה מכחישתו גירושין יכולה מכחישתו ופריה מי חציפא כולי האי והאמר רה"מ האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת אע"ג דשם התחילה לומר פן שלא בפניו.

אלמא דאינה מעיזה בפניו אע"ג שהתחילה לומר פן שלא בפניו ואח"כ אמרה בפניו לא אמרינו דיכול להיות דמשקרא ומעיזה משום שאין רצונה לחזור מהשקר שאמרה מעיקרא זו היא ראיתו ז"ל וקשה טובא דנהי דנימא כדברי הרשב"א דנאמנת במה שאומרת בפניו אף שאמרה מתחילה שלא בפניו מ"מ מאי פריה ומי חציפא כולי האי הא פל אשה שאמרה שלא בפניו אמרינו דלא מהימנא משום דלא חיישא לביאת הבעל משום

דְּסִבְרָה שְׁתוּכַל לְהַעֲזִיב וְאֶפְּלוּ הוּא בְּמִקּוֹם קָרוֹב שֶׁבְּנוּדָאֵי יָבוֹא מִשׁוּם דְּסִבְרָה שְׁתוּכַל לְהַעֲזִיב וְלְהַכְחִישׁוּ אַע"ג דְּבִבְאָמַת אֵינְהּ יְכוּלָה לְהַעֲזִיב וְא"כ הָא שְׁפִיר קְאָמַר גְּיָרוּשִׁין יְכוּלָה מְכַחֵישָׁתוּ: וּמִצָּאֵתִי בִש"מ שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ו"ל שֶׁהִקְשָׁה בְּאָמַת כֵּן מֵאֵי פְרִיָה הָא רַה"מ אֵינְרִי דְּוֹנָקָא בְּפִנּוּ וּמִתְרַץ דַּמ"מ גַּם שְׁלֵא בְּפִנּוּ הו"ל לְמִימַר שְׁלֵא תִצָּא וְדָמִי מִמֶּשׁ לְמַש"כ הַתּוֹס' בְּסוּגְיָא דְאֵם מְשַׁנְשָׁאֵת בָּאוּ עֲדִים עֵי"ש.

עכ"פ לפי פירושו בש"מ אין ראי' מסוגיא זו לדין שהביא בתשובתו דאינה מעינה בפניו אף שאמרה כן שלא בפניו דהתם דפריה ומי חציפא לא פריה אהא דאמר יכולה מכחישתו כ"א אעיקר דינא דתצא בגירושין פריה דליהני לה אמירה דשלא בפניו לענין שלא תצא אם נשאת: ועוד נראה דבלא"ה אין ראיה כלהלל דמאן לימא לן דמייירי שגם היא טוענת גרושה אני והתחילה לומר גרושה אני דלמא הסוגיא מייירי דהיא אינה יודעת מגירושין דינדה ומשפחת לה בשליח קבלה שעשתה ושנים אומרים שקבל השליח הגט וב' אומרים לא קבל וכה"ג מוקמינן בירושלמי דתרומות במשנה דאשה שהיתה אוכלת בתרומה הובא בתוס' פר"ק דקדושין (דף י') וה"נ מייירי בכה"ג ואע"ג דהגמרא מוקי שם ברייתא דר"מ בר"י באומרת פרי לי הא האי פרי היינו אלו הי' חי הנה בא וה"נ גבי גירושין מייירי שאמרה פרי לי שהגיע הגט ליד שלוחה ע"י אומדנא וקאמר גירושין יכולה מכחישתו ולא דייקא שפיר לידע אם העדים אומרים אמת ואם יבוא בעלה ויברר שהעדים אמרו שקר בעדי הזמה וכה"ג תאמר שהיא גירשה בעצמו ותכחישו אבל במיתה אינה יכולה מכחישתו: וכן פירש"י ו"ל בהדיא שכ' ולא דייקא מספק עיי"ש אלמא דמייירי שגם היא מסופקת וכיון שלא ידעה ולא אמרה עדיין גרושה אני ונדאי דשפיר פריה ומי חציפא כולי האי דהא בפניו ונדאי דאינה מעינה וכאן לא התחילה לומר פלום שלא בפניו ואנו אומרים דלא דייקא מחמת שתאמר בפניו גרשתני [ואע"ג דבאותו ב"ד לא תוכל לטעון גרשתני מדלא טענה הכי שלא בפניו בשעת הכחשת העדים מ"מ כיון דבב"ד אחר תוכל לטעון כן לא מירתתא דלא שייך מירתתא ודייקה אלא גבי מיתה דמירתתא בכ"מ] וגם הריב"ש בתשובה (סימן קכ"ז) פתב דאפשר לומר כיון שהתחילה להעזיב מעינה בפניו ג"כ: שוב מצאתי להש"מ בכתובות (דף כ"ב) שכ' בהדיא בשם הרא"ש ו"ל דשלא בפניו מעינה וכיון שהתחילה להעזיב אם יבוא אחר זמן תעזיב להעמיד דבר'י וא"כ כיון שבארנו דאם התחילה לומר נתגרשתי שלא בפניו לא מהימנא אח"כ לומר גרשתני שפיר נאמנת לומר מת בעלי דשפיר דייקא ומנסבא שיראה שמה יבוא ותצא מבעלה ובטענת גרשתני נמי לא תהא נאמנת ולפ"ז קשה כמש"כ אמאי לא מוקי שמואל מתניתין באמרה שלא בפניו גרשני דשפיר דייקא דהא אם יבוא בעלה לא תהא נאמנת לומר שגרשה כיון דהתחילה לומר גרשני שלא בפניו אינה נאמנת אח"כ אף בפניו ואם נימא דשלא בפניו כיון דלא הוה חזקה משקרת לא שייך לקרותו קטטה דלא מקרי קטטה אלא אם גבר השנאה אצלה עד ששיקרה לומר גרשתי אבל שלא בפניו שאין אנו יודעין ששיקרה אין ראיה על השנאה ולא מקרי קטטה מ"מ קשה ג"כ דהא שמואל הוא דמוקי מתניתין הכי ושמואל בעצמו קאמר בגיטין (דף פ"ט) תצא והדבר צריך בדיקה דאי מגליא מילתא דקידושי דקמא הוי קדושין א"צ גט משני פלל ופליגא דר"ה דאר"ה א"א שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת מדרה"מ.

ואיך פי קאמר רה"מ בפניו אבל שלא בפניו לא אלמא דבהאי פליגי שמואל ור"ה דשמואל סובר פניו דשלא בפניו מעיזה אם קבלה קדושין מאחר א"צ גט פלל ור"ה סובר דצריכה גט לחומרא וכיון דמחזקין לה למשקרת עד שא"צ גט משני א"כ הרי הוי משקרת גמורה וכמו שמחזקין לה למשקרת בבאו עדים והכחישוה ה"נ זה מיקרי משקרת דהרי הקילו בה שלא להצריכה גט מאחר ואיך נימא דאינה משקרת ומהתימא על מהרי"ק שלא הזכיר סברא זו דלשמואל לטעמי' מקרי שלא בפניו הוה חזקה למשקרת ע"כ נראה מדלא מוקי בשלא בפניו דשלא בפניו לא מקרי קטטה דדוקא אם גבר השנאה עד שבפניו שקרה ואמרה גרשתי אז מקרי קטטה אבל שלא בפניו לא הוי ראי' פולי האי דסניא לי'.

דהא ונדאי אף דמוקמינן בבאו עדים והכחישוה אין הטעם משום דכיון דאמרה שקר חיישינן שפא תשקר עכשיו דא"כ לא הוי תלי תנא טעמא בקטטה אלא במשקרת לחוד א"ו עיקר הטעם דלא מהימנא משום הקטטה דסניא ליה אלא דאנן לא מחזקין בקטטה ושנאה אלא אם גבר הקטטה עד שבפניו אמרה גרשתי בשקר אבל אם אפשר לומר שאמרה אמת אין כאן החזקת קטטה דדלמא אמת קאמרה וכן הרמז"ל שכ' שהרי הוה חזקה שקרנית ורוצית להשטט ממנו עיקר כוונתו להשטט בטענת שקר וא"כ שלא בפניו נהי דלשמואל מחזקין לה במשקרת מ"מ שלא בפניו לא הוי שנאה פולי האי וליא מיבעיא למ"ד דטעמא דקטטה משום דבדדמי דנדאי כ"ז שלא הוה חזקה בשנאה לא מיקרי קטטה אלא אפילו למ"ד דהטעם משום דמשקרת נמי אין הטעם הואיל ושקרה בגירושין תשקר גם במיתה אלא הואיל ושקרה הוא הוכחה וראיה על הקטטה וחישינן שפא תשקר גם עכשיו והא ראיה דהא בארגיל איהו בקטטה כתבו התוס' דלמ"ד דמשקרא מהימנא דמשום דלא גברה הקטטה והשנאה אצלה לא תשקר עכשיו ואע"ג ששקרה בגירושין אמרינן דמהימנא והיינו ממה ששקרה בגירושין אין ראי' שתשקר במיתה כמש"כ התוס' וכמ"ש גירושין יכולה מכחישתו ועל הקטטה אין ראי' כ"כ דבארגיל איהו קטטה לא סניא ליה פולי האי להכי מהימנא א"כ באמרה שלא בפניו גרשתי דליכא הוכחה על השנאה אף שהוה חזקה למשקרת לא איכפת לן ועדיף מארגיל איהו קטטה דבארגיל איהו קטטה למ"ד בדדמי יש קצת קטטה דאמרה בדדמי אבל בשלא בפניו לא אמרה בדדמי פלל להכי לא מוקי לה דקאמרה גרשתי בשלא בפניו דבין להתוס' ובין להר"מ משום שקרנית לחוד לא הפסידה נאמנותה דלא דמי מיתה לגירושין רק משום השנאה חיישינן ובעינן שתגבר השנאה כ"כ עד שבפניו תאמר גרשתי דבאמרת שלא בפניו אפילו באו עדים והכחישוה נמי לא מקרי קטטה כל שלא אמרה בפניו לא מקרי קטטה והויא רק הוה חזקה שקרנית לחוד ומשום שהוה חזקה שקרנית בגירושין לא הוה חזקה במיתה: אלא שלכאורה לדעת הריב"ש והרא"ש שאם אמרה שלא בפניו וחזרה ואמרה בפניו לא מהימנא דעבידי לאחזוקי שקרא אפתי הוי מצי לאוקמי שאמרה בפניו גרשתי וליא מהימנא משום שאמרה גם שלא בפניו כן מקודם ובזה הוי קטטה דהא אמרה בפניו וליא מהימנא ומחזקין לה למשקרת דהא לשמואל בשלא בפניו חשבין לה למשקרת: מיהו אפשר לומר דאף שלא בפניו לשמואל חשיבה למשקרת גמורה וא"צ גט פלל מ"מ אם אמרה שלא בפניו ואח"כ אמרה בפניו לא חשיבה נודאי משקרת פניו שאמרה פן גם בפניו ואם קבלה קדושין מאחר צריכה גט וא"כ א"ש דלא מוקי בהכי דלא מקרי קטטה אלא אם גברה השנאה עד

שְׁאֵמְרָה שְׁקַר בְּנוּדָאֵי וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת לְשׁוֹן הָרִיב"ש (סִימָן קכ"ז) דָּאֵם אֵמְרָה שְׁלֵא בְּפִנְיֵי וְאַח"כּ אֵמְרָה בְּפִנְיֵי הוּי סְפִיקָא: וְאַחֲרֵי שְׁבִאֲרֵנוּ מִצַּד הַסְּבָרָא דְבִזְזָה לֹא מִקְרִי קֶטְטָה נ"ל לְהִבְיָא רָאִיָּה בְּרוּרָה לְזָה דְשְׁלֵא בְּפִנְיֵי לֹא מִקְרִי קֶטְטָה מְהָא דְאֵמְרִינָן בְּכַתְּוִבוֹת (דָּף ק"ז) הָאֵשֶׁה שְׁבָאָה וְאֵמְרָה מֵת בְּעָלֵי רְצָתָה נִיזְוִנָת רְצָתָה נוֹטְלָת כְּתוּבָתָה גְּיִרְשָׁנִי בְּעָלֵי מִתְפַּרְנֶסֶת וְהוֹלְכָת עַד כְּדֵי כְּתוּבָתָה וּפְרִיָּה מִיָּנָה לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר אֵין פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לֹא"א אֵמְאֵי מִתְפַּרְנֶסֶת וּמִשְׁנֵי פְּשִׁשְׁמֵעוּ בּוֹ שְׁמַת וְהִקְשָׁה רִש"י ו"ל דֹּא"כ תִּטּוֹל כְּתוּבָתָה בְּיַחַד וּמִשְׁנֵי רִש"י ו"ל דְּעֵצָה טוֹבָה הוּא לְגַבֵּי דִינְדָּה שְׁמָא יָבּוּא בְּעֵלָה לֹא תִפְסִיד הַמְּזוֹנוֹת עֵי"ש וּבִש"מ בִּינָאָר דְּבָרֵי רִש"י ו"ל יוֹתֵר וְהֵתֵם לֹא מִיָּרִי בְּשְׁמֵעוּ בּוֹ שְׁמַת בְּב' עֵדִים דָּאֵי שְׁמֵעוּ בּוֹ שְׁמַת בְּב' עֵדִים א"כ לֹא שְׁיִיָּךְ לּוֹמַר שְׁמָא יָבּוּא בְּעֵלָה דְלֹא חִשְׁדִּינָן עֵדִים גְּמוּרִים לְמִשְׁקָרִים (וְעֵינָן בְּתוֹס' שְׁם ד"ה שְׁשִׁמְעוּ א"ו שְׁשִׁמְעוּ בּוֹ שְׁמַת ע"י קוֹל דְּאִתְחַזַּק בְּבִי דִינָא כְּמוֹ עַד מְפִי עַד.

וּכ"כ הַמְּהַרְשֵׁ"א ו"ל שְׁם בְּהִדְיָא דְלִרִש"י ו"ל הַהֶכְרַח לְפָרֵשׁ שְׁשִׁמְעוּ שְׁמַת הִינְנוּ בְּקוֹל וְהִינְנוּ קוֹל דְּמַהֲנֵי בְּנִשְׁוֹאֵין דְּהָא נוֹטְלָת מְזוֹנוֹת שְׁיַעוּר כְּתוּבָתָה אַע"ג דָּאֵין פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לֹא"א לְשְׁמוּאֵל רַק מִשּׁוּם שְׁשִׁמְעוּ בּוֹ שְׁמַת מְחֻזְקִינָן לָהּ לֹא לְמַנָּה וְא"כ קֶשֶׁה כִּינּוֹן שְׁאֵמְרָה גְּרִשְׁנֵי אֵיךְ מְהֵנִי אַח"כּ לְהַשְׁיָאָה עַפ"י עֵדִים מְפִי קוֹל הָא הוּי קֶטְטָה וְלֹא מְהִימָנָא דְקוֹל לֹא עֲדִיף מֵע"א א"ו דְשְׁלֵא בְּפִנְיֵי לֹא מִקְרִי קֶטְטָה וְעֵינָן בִּש"מ בְּבִיאוּר הַסְּנִיגָיָא דְשְׁם מְבוּנָאָר שְׁגַם הַרִיב"א וְהַר"י כְּנֹלָם נִתְקַשּׁוּ דְתַגְבָּה הַכְּתוּבָה בְּיַחַד עֵי"ש [וּמְדַמְהֵנִי לְעַנְיֵן כְּתוּבָה וּמְזוֹנוֹת כִּש"כ דְּמַהֲנֵי לְעַנְיֵן נִשְׁוֹאֵין דְּהָא לִב"ה אֵמְרִינָן תַּנְשֵׂא וְלֹא תִטּוֹל כְּתוּבָה] וְאַף שְׁהַתוֹס' מְפָרְשִׁים שְׁם בְּעַנְיֵן אַחַר שְׁשִׁמְעוּ בּוֹ שְׁמַת בְּעֵדִים וּמִיָּשִׁבִים קוֹנְשִׁיָת רִש"י בִּא"א שְׁאֵמְרָה גְּרִשְׁנֵי אַחַר הַזְּמַן שְׁאֵמְרוּ שְׁמַת כִּמ"ש הַמְּהַרְשֵׁ"א בְּדְבָרֵיהֶם שְׁם מ"מ לְמַדְנּוּ מִשִּׁטַּת רִש"י ו"ל וְשְׁאֵרֵי הָרֵאשׁוֹנִים דְּאֵזְלֵי בְּשִׁיטְתוֹ בְּפִירוּשׁ הַסְּנִיגָיָא דְשְׁלֵא בְּפִנְיֵי לֹא מִקְרִי קֶטְטָה וְלֹא מְצִינּוּ חוֹלֵק דְמוּכַח בְּהִדְיָא דְזָה לֹא מִקְרִי קֶטְטָה דָּאֵי מִקְרִי קֶטְטָה א"כ בְּעֵינָן עֵדִים דְכָל דְלִיכָא עֵדִים גְּמוּרִים לֹא מְהֵנִי כ"א מִטַּעַם דִּיִּיקָא וּבִקְטָטָה לִיכָא דִיִּיקָא וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְל מִטַּעַם אַחַר דְּכָבֵר הוֹכְחֵנוּ דְכָל הֵיכָא שְׁלֵא הוֹחֻזְקָה מְשַׁקְרָת לֹא מִקְרִי קֶטְטָה דְבַעֲיָנָן שְׁתַּגְבֵּר הַשְּׁנֵאָה עַד שְׁשִׁימְעוּ לּוֹמַר גְּרִשְׁנֵי וְהָא גּוּפָא שְׁכַתְּבֵנוּ דְבִשְׁלֵא בְּפִנְיֵי מִקְרִי מְשַׁקְרָת בְּנוּדָאֵי לֹא מְלִתָּא פְּסִיקָתָא הוּא דְכ"ז הוּא לְשְׁמוּאֵל דְסוּבְרָא א"צ גַּט מִשְׁנֵי אָבֵל ר"ה סוּבְרָא דְצָרִיכָה גַּט מִשְׁנֵי מִשּׁוּם דְרַה"מ הוּי אָף שְׁלֵא בְּפִנְיֵי לְחוּמְרָא וְסוּבְרָא כִּר' אוֹשְׁעֵיָא דְמַתְנֵי לָהּ אַרְיִשָׁא וּמְהֵנִי דְרַה"מ שְׁלֵא בְּפִנְיֵי לְעַנְיֵן דָּאֵם נִישְׂאָת וְאַח"כּ פָּאוּ עֵדִים דְּמִדְאוּרִיָּתָא הוּי מְהֵנִי אָף לְעַנְיֵן לְהַנְשֵׂא לְעֵלְמָא שְׁלֵא בְּפִנְיֵי מִשּׁוּם דְכִינּוֹן דְּאִינָה מְעִיזָה בְּפִנְיֵי אָף שְׁלֵא בְּפִנְיֵי מִיְרְתָתָא לְשַׁקְרָה דִּירָאָה שְׁמָא יָבּוּא בְּעֵלָה וּמְדַרְבְּנָן הוּא דְאָסוּר דְּחוּשְׁשֵׁין לְמַעֲיָזָה שְׁלֵא בְּפִנְיֵי לְהַכִּי צָרִיכָה גַּט מֵאַחַר וְגַם אִם נִישְׂאָת וְאַח"כּ פָּאוּ עֵדִים לֹא תִצָּא כְּמוֹ שְׁבִינָאָר כ"ז הַרְשֵׁב"א ו"ל בַּח'י בַּפ' הַתְּקַבֵּל וְהַרְמִב"וּן [הִבְיָאוּ הַב"י בְּסִימָן י"ז] כְּתַב שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ לְדַר"ה וְלִפִּי זֶה לֹא פְּסִיקָא כְּנֹלֵי הָאֵי דְשְׁלֵא בְּפִנְיֵי מוֹחֻזְקָה לְמִשְׁקָרָת וְלֹא הוּי קֶטְטָה דְדִלְמָא קוּשְׁטָא קְאָמְרָה וְגַם שְׁיֵשׁ כְּנֹלֵי אֵין שְׁהַע"א אֵמְרָ קַבְרִתּוֹ וְלִדְעַת כְּמָה פּוֹסְקִים בַּע"א בְּקַבְרִתּוֹ מְהֵנִי אֵפִילוּ בְּקֶטְטָה: מְכָל הַלִּין טַעְמֵי נ"ל שְׁיֵשׁ לְהַתִּיר הָאֵשֶׁה הַזֹּאת וּבִלְבַד אִם נִרְאָה לִב"ד שְׁהַעַד הַמַּעֲיֵד הוּא הוֹלְךָ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל וְלִדְעַת כְּמָה פּוֹסְקִים בַּע"א בְּקַבְרִתּוֹ מְהֵנִי אֵפִילוּ בְּקֶטְטָה: מְכָל הַלִּין טַעְמֵי נ"ל בְּדַת יִשְׂרָאֵל וְאֵין עָלָיו שׁוּם רִיעוּתָא הַנְּלַעַנ"ד כְּתַבְתִּי: וּבַהֲאֵי עַנְיָנָא רְאִיתִי לְהַגְאֹן רַע"א ו"ל בְּתוֹשׁוּבָה (סִימָן קע"ג) שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְפְרִיָּה הַש"ס עַל הָא דְאָמַר רַבָּא רָאָה ר"י

דְּבָרָיו שֶׁל רַמְבַּ"י בְּגִירוּשֵׁין וְלֹא רָאָה דְּבָרָיו בְּמִיתָה מ"ט מִיִּתָּה אֵינָה יְכוּלָה מְכַחֵשׁתּוּ
גִירוּשֵׁין יְכוּלָה מְכַחֵשׁתּוּ וּפְרִיָּהּ וּמִי חֲצִיפָה כ"ה הָאָמַר רַה"מ הָאֵשֶׁה שְׁאֵמְרָה לְבַעֲלָהּ
גְּרֻשָׁתִי נֶאֱמַנְתָּ דְּלִפִּי"ז דְּסוֹבֵר דְּאֵשֶׁה אֵין בְּדַעְתָּה שְׁתוּכַל לְהַכְחִישׁ אֶת בַּעֲלָהּ בְּפָנָיו וְלוֹמַר
לּו גְּרֻשָׁתִי א"כ אֲמַאי הָאֵמִינוּהָ חֲכָמִים לּוֹמַר מֵת בַּעֲלִי מִשּׁוּם חֲנוּמָה שְׁהַחְמַרְתָּ עֲלַי בְּסוֹפָה
תְּהֵא נֶאֱמַנְתָּ גַם בְּגִירוּשֵׁין דְּהָא יִרְאָה לְשַׁקֵּר שְׁמָא יָבּוּא בַּעֲלָהּ וְלֹא תוּכַל לְהַעֲיֹז בְּפָנָיו
לּוֹמַר גְּרֻשָׁתִי וְתוֹדָה לּוֹ וְתַצָּא מִזָּה וּמִזָּה: וּנ"ל דְּלִק"מ דְּוִנְדָּאִי לֹא דְּמִי מִיתָה לְגִירוּשֵׁין
דְּבָמִיתָה אִף דְּסִבְרָה דְּוִנְדָּאִי לֹא יָבּוּא [וּכְמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י ז"ל שֶׁם בְּכַתּוּבוֹת בְּאוֹמַרְתָּ בְּרִי לִי
אֵלוּ הִי חֵי הִי בָּא] וּפְעָמִים שְׁיֵשׁ לָהּ אֲוֹמְדָנוֹת אַחֲרוֹת שְׁלֹא יָבּוּא וּמְשַׁקֵּרְתָּ לּוֹמַר שְׁמַת
בְּזָה שְׁפִיר סְמָכו חֲכָמִים דְּלֹא תַעֲשֶׂה פֶן מִשּׁוּם דְּאִף שְׁסִבְרָה שְׁלֹא יָבּוּא מ"מ אִם יָבּוּא
עֲדִים וַיֵּאמְרוּ שְׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּמַקּוֹם שֶׁהוּא וְהוּא חֵי תַצָּא מִזָּה וּמִזָּה לְכֹן יִרְאָה לּוֹמַר שְׁמַת
אִף שְׁבִלְכָה שְׁבִנְוִדָּאִי לֹא יָבּוּא אֲבָל בְּגִירוּשֵׁין שְׁאִם יָבּוּא עֲדִים שְׁרָאוּ אוֹתוֹ עֲדִינָן אֵינָה
מְוַכְחֵשׁתָּ בְּמָה שְׁאֵמְרוּ שְׁגִירְשָׁה וְאֵינָה יִרְאָה רַק שְׁלֹא יָבּוּא בַּעֲצָמוֹ וַיֵּאמַר שְׁלֹא גִירְשָׁה
וְלֹא תוּכַל לְהַעֲיֹז בְּפָנָיו וְזָה לֹא חֲזִינָא דְּאוּלִי לְפִי דַעְתָּה בְּוִנְדָּאִי לֹא יָבּוּא בַּעֲלָהּ לְכֹן לֹא
הָאֵמִינוּהָ בְּגִירוּשֵׁין כְּדַתְנָן כְּתוּבוֹת (דָּף כ"ב) וְאִם יֵשׁ עֲדִים שְׁהִיתָה א"א אֵינָה נֶאֱמַנְתָּ
לּוֹמַר גְּרוּשָׁה אֲנִי וְאֵין לּוֹמַר דֹּא"כ בְּשָׁנִים אוֹמְרִים נְתַגְרֶשָׁה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נְתַגְרֶשָׁה
נְמִי נִימָא דְּלִהְכִי הָאֵמִינוּהָ בְּמִיתָה בְּתַרִי וְתַרִי מְפָנִי שְׁיִרְאָה שְׁיָבּוּאוּ עֲדִים שֶׁהוּא חֵי
מִשָּׂא"כ בְּגִירוּשֵׁין דְּאֵינָה מְתִירָא מְעֵדִים רַק מְבִיאָתוֹ בַּעֲצָמוֹ וּע"ז סִבְרָה שְׁבִנְוִדָּאִי לֹא
יָבּוּא דו"א דְּבָמִיתָה נְמִי אִם יָבּוּא עֲדִים שֶׁהוּא חֵי לֹא תַצָּא דְּהָא כְּבָר יֵשׁ עֲדִים שְׁמַת וְסוֹף
סוֹף הָנִי תַרִי וְתַרִי כְּמֵאָה וְדוֹקָא אִם בָּא בַּעֲלָהּ וְהַפֵּל רוֹאִין שֶׁהוּא בַּעֲלָהּ אִז תַּצָּא
אֲבָל אִם בָּאוּ אֲפִילוּ מֵאָה וְאֵמְרוּ שְׁבַעֲלָה חֵי הָנִי רַק תַּרִי וְתַרִי כְּמ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דָּף
פ"ח) גְּבִי הָא דְּפְרִיָּהּ אֶתָּא בַּעֲלָהּ וְקָאִי וְאֶת אֲמַרְתָּ לֹא תַצָּא וְכִינָן דְּאֵינָה יִרְאָה מִהַעֲדָתָה
עֲדִים שְׁבַעֲלָה חֵי לֹא עֲדִיף מִיִּתָּה מְגִירוּשֵׁין וְהַגְרַע"א ז"ל הֵבִיא בְּשֵׁם הַג' מוהר"ש בְּנוֹ
ז"ל שֶׁכ' דְּלִהְכִי לֹא מְהִימְנָא בְּגִירוּשֵׁין מִשּׁוּם דְּאִם נֶאֱמִין לָהּ וַיָּבּוּא בַּעֲלָהּ לֹא יֵהָא חֲנוּמָה
דְּתוּכַל לְהוֹדוֹת שְׁלֹא נְתַגְרֶשָׁה וְהִיא לֹא מְהִימְנָא אִז לְחֲזוֹר מְדִיבּוּרָה כְּדִאֲמַרִּינָן בְּקִדּוּשֵׁין
פ"ק (דָּף י"ב) גְּבִי הַיְוֹדִית דְּבִיתָהּוּ דַר"ח דְּאֵמְרָה קִיבֵּל בִּי אֲבִיָּהּ קִידּוּשֵׁין דְּלֹאוּ פֶל כְּמִינָה
דְּאִסְרְתָּ לָּךְ עֲלֵי וְה"נ הָרִי בְּיָדָהּ לְהוֹדוֹת שְׁלֹא נְתַגְרֶשָׁה וְתֵהָא מְוַתַּרְתָּ לְבַעֲלָהּ הַשְּׁנִי וְא"כ
לִיכָּא חֲנוּמָה ע"כ וְלַעֲנ"ד ז"א דְּאִף דְּאֲמַרִּינָן דְּלֹא מְהִימְנָא לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מְבַעֲלָהּ מ"מ
הָכָא שְׁעִיקַר הַהִיתֵר שֶׁהִתְרַנוּ לְהַנְשֵׂא לְשָׁנִי הוּא רַק הִיכָּא דְּאִיכָּא חֲנוּמָה בְּסוֹפָה אֲבָל הִיכָּא
דְּלִיכָּא חֲנוּמָה בְּסוֹפָה לֹא מְהִימְנָא א"כ מְתַחֲזִלָּה כְּשֶׁנִּשְׂאָת נִשְׂאָת אַדְעָתָא דְּהִכִּי שְׁאִם יָבּוּא
בַּעֲלָהּ וְתוֹדָה שְׁלֹא נְתַגְרֶשָׁה תְּהֵא נֶאֱמַנְתָּ דְּאִם לֹא אַדְעָתָא דְּהִכִּי הָרִי אֵין אָנוּ יְכוּלִין
לְהַתִּירָה כְּלָל לְהַנְשֵׂא לְשָׁנִי דְּהָא בְּלֹא חֲנוּמָה לֹא אֲפָשֵׁר לְהַתִּירָה לְהַנְשֵׂא וְלְהַפְקִיעַ מְבַעֲלָהּ
הִרְאִשׁוֹן וְא"כ לֹא דְּמִי כְּלָל לְהָא דְּבִיתָהּוּ דַר"ח דְּשֵׁם לֹא הו"ל לְאִסִּיק אַדְעָתִי שְׁתֵּאמַר
שְׁנַתְקַדְשָׁה מְקוֹדֵם לְאַחַר וְנִשְׁתַּעְבְּדָה לִי לְהִכִּי אֵינָה נֶאֱמַנְתָּ מִשָּׂא"כ הָכָא שְׁבִלָּא חֲנוּמָה
א"א לְהַתִּירָה לְשָׁנִי כְּלָל לֹא נִשְׁתַּעְבְּדָה כְּלָל אַדְעָתָא דְּהִכִּי וּלְפַמִּשׁ"כ א"צ לְזָה דְּבִלָּא"ה
יֵשׁ חֲזִילוּק בֵּין מִיִּתָּה לְגִירוּשֵׁין: סִימָן כַּכּוּד שְׁאֵלָה בְּדָבָר הָעֵגוּנָה שְׁבָא הַגַּב"ע שְׁהִלָּךְ בַּעֲלָהּ
מְאִקִּירְמָאן וְנִהְרַג תּוֹף אֵיזָה יָמִים וְנִמְצָא הַפְּרָה בְּבִגְדָיו כְּפִי הַמְּבֹנָאָר בַּגַּב"ע וַיְבַנְּאָר פְּרִטִי
הַדְּבָרִים בְּתוֹף הַתְּשׁוּבָה אֵי"ה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה הַמְּבִי"ט כְּתַב בְּתְשׁוּבָה (סִימָן קל"ח) אִם
נֶאֱבַד יְהוּדִי בְּדָרָךְ שְׁהִלָּךְ מְקוֹם פְּלוּנִי לְמַקּוֹם אַחַר וְאִת"כ בְּאוֹתוֹ דְּרָךְ נִמְצָא הָרוּג דְּמִן

התורה תלינו שזה הוא שגאבד ועדיפי ממים שאין להם סוף ובתשובת ש"י הביא רא"י לזה מפלוגתא דרבי ורשב"ג (פ"ק דפסחים) בשדה שגאבד בה קבר ונמצא בה קבר דאמרין היינו האי שגאבד היינו האי שגאבד וראיתי להאחרונים ז"ל בתשובתם שגשגתמשו הרבה בסברת המבי"ט ז"ל היכא שהלה מביתו בלי קטטה ע"מ לשוב ולא שבו ולא נודע עקבותיו היכן הוא ובדרך שהלה נמצא הרוג שאז הוא בגדר אבידה ואמרין האי שאבד האי שגאבד [וכלשון רש"י בכתובות (דף כ"ב) באומרת ברי אלו הי' חי הי' בא עיי"ש]: אולם לפי ענ"ד נראה דאין לסמוך על סברא זו פלל דא"כ תקשה (בפ"ג דגיטין) גבי המביא גט ואבד ממנו בנמצא לזמן מרובה במקום ששיירות מצויות פסול אמאי לא נימא היינו האי שאבד היינו האי שגאבד ואין לומר דהתם מיירי שלא נודע שאבד כלל וגם הוא בעצמו לא מצאו אלא אחר מצאו דלא שינה לומר היינו האי שאבד היינו האי שגאבד דא"כ לא לתר נמי אמאי פשר הא אין השליח נאמן פשעין הגט בידו ואפילו במקווי חיישינו לשמא נמלה עליהם שלא ליתנו פדתנו בפ"ק דב"מ (דף י"ח) וכמ"ש התוס' שם דף ה"ל ד"ה נפק דק וכו' דגם במקווי יש לחוש לנמלה והשליח לא מהימן פשעין בידו ולא מהימן כלל לומר שנתן הבעל לידו לגירושין או דמיירי שגאבד השליח בעצמו ואז נאמן לומר שאבד במגו דלא אבדתי או שגאבד אחר ויש עדים שגאבד מהשליח וכ"כ הר"ן ז"ל שם בסיפא דמצאו בחפיסה ודלוסקמא אם מפירו פשר דמיירי במצאו בעצמו ובמק"א הארכנו בזה בעזה"ש וכמ"ש התוס' ביבמות (דף ק"כ) בד"ה מצאו קשור ובד"ה אמר רבא שם עיי"ש עכ"פ הרי מיירי שידוע שהשליח הזה אבד הגט או שהוא מצאו בעצמו וא"כ אמאי לא נימא גם לזמן מרובה היינו האי שאבד היינו האי שגאבד ויהא פשר אפילו לזמן מרובה ורבי גופא דסובר היינו האי שאבד היינו האי שגאבד אמר שם בגיטין דבעינו שימצא לא לתר ובעי שיעורא פדי שיכתוב את הגט אבל לזמן מרובה לא ולא אמרינו היינו האי שאבד היינו האי שגאבד ע"כ נראה דלא אמרינו הך סברא דהיינו האי שאבד אלא בקבר דהקבר שגאבד ונדאי ישנו שם ולא אזיל לעלמא ואם באנו לחוש לקבר אחר אנו צריכים לומר שיש שני קברים וזה לא אמרינו אלא אמרינו דליכא אלא קבר אחד האי שגאבד היינו האי שאבד אבל באדם דאיכא למימר דהאדם שאנו יודעין שהלה בדרך זה אזיל לעלמא וזה הנמצא הוא איש אחר לא אמרינו היינו האי שאבד היינו האי שגאבד: ולהכי גבי גט נמי לא אמרינו היינו האי שאבד לפמ"ש הרשב"א ז"ל בחידושי לגיטין בהא דאמר שם איזהו שלא לא לתר רנ"א פל ששהא פדי שתעבור שיירה ותשרה שם ורשב"א אומר פל שעומד ורואה שלא עבר שם אדם וי"א שלא שעה שם אדם והקשה הרשב"א ז"ל פיון דעיקר החילוק בין שיירות מצויות לאין שיירות מצויות דבשיירות מצויות הוי גפילה דרבים וחישינו ואין שיירות מצויות הוי גפילה דיחיד אם כן אפילו לא עבר שם אדם נמי גיחוש שמא מהשיירא שעבר שם מכבר נפל קודם שעבר זה השליח שם ועוד מאי מהני מה שעבר שם אדם יחידי אפתי מקרי גפילה דיחיד ותירץ דבאמת אנפילה דיחיד לא חישינו רק דחישינו שמא נפל משיירא שעברה מכבר ואם לא עברה שם שיירא אחר השליח לא אמרינו שהוא משיירא שעברה כבר דגיטו של זה להיכן הלה רק אם שעה שם שיירא אמרינו דגיטו של זה נדרס ונדחה בגלי השיירא שעברה וגט הנמצא הוא משיירא שעברה מכבר ולמ"ד דעבר שם אדם נמי חישינו הוא משום דחישינו ג"כ שהגט הוא משיירא

שְׁעֵבְרָה מִפְּכָר וְהִגִּיט שֶׁל הַשְּׁלִיחַ נִדְחָף בְּרִגְלֵי הָאִישׁ שְׁעֵבֵר שֵׁם וְכֵן לְמִ"ד שֶׁשָּׁהָא שֵׁם אָדָם עֵי"ש דְּמַה"ט מְסִיק בִּירוּשְׁלַיִם דְּאֶפִּילוּ עֵבֵר שֵׁם א"י נְמִי פְּסוּל אַע"ג דַּא"י וְנִדְאֵי לֹא הִי בְּיָדוֹ גִּט כְּלָל מִשּׁוּם דְּעֵיקָר הַחֲשָׁשׁא שְׁמָא נָפַל הִגִּט מְשִׁירוֹת קוֹדֵם שְׁעֵבֵר שֵׁם הַשְּׁלִיחַ רַק דָּאם לֹא עֵבֵר שֵׁם אָדָם אִין תּוֹלִין בְּגִט אַחַר דְּגִט שֶׁל זֶה הֵיכֵן הוּא וְכִשְׁעֵבֵר שֵׁם אָדָם דְּאִיפָּא לְמַתְּלֵי בְּנִדְרָס וְנִדְחָף ע"י הָעוֹבְרִים שׁוֹב חֲיִישֵׁינּוּ דְּגִט הַנִּמְצָא הוּא מִהַשְּׁיִירָא שְׁעֵבְרָה מִקְּוֹדֵם עֵי"ש בְּרִשְׁבָּ"א ז"ל וַא"כ לְהַכִּי לֹא אֲמַרִּינוּ הֵינּוּ הָאִי שְׁאָבַד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא דְּזֶה לֹא אֲמַרִּינוּ אֲלֵא אִם זֶה שֶׁהִי שֵׁם וְנִדְאֵי פְּאֵן כְּמוֹ גְּבִי קָבֵר אִז לֹא חֲיִישֵׁינּוּ לְקָבֵר אַחַר אֲלֵא אֲמַרִּינוּ הֵינּוּ הָאִי וְכֵן גְּבִי מְצָאוּ לְאַלְתֵּר תְּלִינּוּ שְׁזֵה שְׁנִמְצָא הוּא גִיטוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ מַה"ט דְּגִיטוֹ לְהֵיכֵן אֲזַל כִּינּוּן שְׁלֵא נִדְחָף בְּרִגְלֵי אָדָם] אֲבָל לְזִמּוֹן מְרוֹבָה שְׁיֵשׁ לּוֹמֵר גִּיטוֹ שֶׁל זֶה נִדְחָף ע"י שְׁעֵבֵר שֵׁם אָדָם חֲיִישֵׁינּוּ דְּלִמָּא גִּט הַנִּמְצָא אַחַר הוּא: וּלְפִי"ז גַּם גְּבִי נ"ד שְׁנִמְצָא הָרוּג אָף שְׁיִוְדָעִין שְׁאִישׁ אֶחָד שְׁהֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה נֶאֱבַד לֹא אֲמַרִּינוּ הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא מִשּׁוּם דְּחֲיִישֵׁינּוּ דְּזֶה שְׁנִמְצָא אֲזַיִל לְעֵלְמָא.

וְאָף לְרַבָּה דְּסוֹבֵר דְּבִלָּא הִנְחִיזוּ שְׁנֵי יוֹב"ש מִהֲדַרִּינוּ הִגִּט אָף בְּשִׁירוֹת מְצוּיֹת וְלֹא חֲיִישֵׁינּוּ לְאַחַר וְכַמ"ש בְּגִיטִין (דָּף כ"ז) וְכַמ"מ (דָּף י"ח) וּמִשּׁוּם דְּכִינּוּן שְׁיִוְדָעִין שְׁנִפְּל מְזֵה וְאִין אָנוּ מְפִירִין אַחַר אִין לְחוּשׁ שְׁמָא אַחַר אֶבַד הֵתָם שְׁאֵי מִשּׁוּם דְּלֹא חֲיִישֵׁינּוּ לְיוֹב"ש אַחַר כָּל כַּמָּה דְּלֹא הִנְחִיזוּ וְגַם בְּזֵה פְּסָקוֹ רַב רֵאשׁוּנִים כַּר"ז דְּאָף בְּלֹא הִנְחִיזוּ חֲיִישֵׁינּוּ לְיוֹב"ש הָרִי שְׁאָף שְׁזֵה וְנִדְאֵי אֶבַד גִּט וַיֵּשׁ סִימָן דְּיוֹב"ש חֲיִישֵׁינּוּ שְׁמָא נֶאֱבַד גִּט שֶׁל יוֹב"ש אַחַר: וְאָף שְׁהֵתוּס' כְּתִבּוּ בַב"מ (דָּף כ') שְׁזֵהוּ רַק מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם לְעוֹז בְּעֵלְמָא א"כ מְדַאֲרִינְתָּא לֹא חֲיִישֵׁינּוּ שְׁמָא מֵאַחַר נָפַל הֵינּוּ דְּוּוּקָא הֵכָא דְּאִיפָּא שֵׁם יוֹב"ש שְׁמוֹכִיחַ שְׁהוּא גִיטוֹ שֶׁל זֶה הַשְּׁלִיחַ הָא בְּלֹא"ה חֲיִישֵׁינּוּ שְׁמָא מֵאַחַר נָפַל וְלֹא אֲמַרִּינוּ הֵינּוּ הָאִי שְׁאָבַד וְכַנ"ל וְכֵן גְּבִי יִצְחָק רִישׁ גְּלוּתָא בִּיבְמוֹת (דָּף קט"ו) דְּאֲזַיִל מִקּוֹרְטָבָא לְאַסְפְּמֵיָא וְשִׁלְחוּ מִתָּם ר"י ר"ג אֲזַיִל מִקּוֹרְטָבָא לְאַסְפְּמֵיָא וְשִׁכִּיב וּפְסָקִינוּ כְּרַבָּא דְּלֹא חֲיִישֵׁינּוּ לְתַרִי יִצְחָק הוּא נְמִי מִשּׁוּם דְּאִיפָּא שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו וְשֵׁם כִּינּוּיוֹ הָא לֹא הֵכִי שְׁלֵא הִיּוּ שׁוֹלְחִין שֵׁם הַמֵּת רַק אִישׁ אֶחָד אֲזַל מִקּוֹרְטָבָא לְאַסְפְּמֵיָא וְשִׁכִּיב לֹא הִי מוֹעִיל וְאָף דְּוּוּדָא יִצְחָק מֵאַסְפְּמֵיָא נֶאֱבַד מִבֵּיתוֹ וְלֹא נִוּדַע סִיבַת מְנִיעַת בּוֹאוֹ לְבֵיתוֹ: וְכֵן מוֹכַח מִדְּבַרִי הַרְשָׁבָ"א ז"ל בִּיבְמוֹת (דָּף קכ"א) בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ מַעֲשֵׂה בְּעַסְיָא בְּאֶחָד שְׁשִׁלְשִׁלוּהוּ לֵימ וְלֹא עֲלֵתָה בְּיָדָם אֲלֵא רְגְלוֹ אֲמָרוּ חֲכָמִים מִן הָאֲרַכּוּבָה וְלִמְעֵלָה תִּנְשָׂא וְז"ל מִסְתַּבְּרָא שְׁקִשְׁרוּהוּ בְּרַגְלוֹ וְשִׁלְשִׁלוּהוּ אֲבָל אִם הַשְּׁלִיכוּהוּ וְהַשְּׁלִיכוּ מְצוּדָה בֵּימ וְלֹא עָלָה בְּיָדָם אֲלֵא רְגְלוֹ אוֹ אֶפִּילוּ כָּל גּוֹפּוֹ בְּלֹא רֵאשׁוֹ אִין מְשִׁיִּאִין אֶת אֲשֶׁתוֹ דְּחוּשְׁשֵׁין שְׁמָא אוֹתוֹ הֵלֵךְ לוֹ וַיֵּצֵא בְּמָקוֹם אַחַר וְרַגְלֵי זֶה מֵאָדָם אַחַר הוּא וְהָרֵאָז' דִּהֵהוּא דְּאֶתְלֵי נוֹרָא בֵּי גְּבַנִי וְאֲשֶׁתְּכַח גְּבָרָא חֲרִיכָא וּפְסָתָא דִּידָא דְּשָׁדְנִי וְאֶפ"ה חֲיִישֵׁינּוּ דִּילְמָא מְאִינְשׁ אַחְרִינָא דְּאֶתִי לְאַצּוּלֵי וְהֵהוּא עֲרַקְוֹאֲזַל לְעֵלְמָא מִשּׁוּם פְּיִסּוּפָא וְעוֹד מַעֲשֵׂה דְּב' ת"ח דְּאַסִּיקְנָא הֵתָם דְּאַסְקוּהָ וְחֲזִיּוּהָ הָא לֹא הֵכִי אֲמַרִּינוּ הֵי אֲזַיִל לְעֵלְמָא וְאֶתוֹ אַחְרִינֵי עַכ"ל וְע"ש שְׁתַּמָּה עַל הַר"מ ז"ל שְׁכַתְּבָא אִם הַשְּׁלִיכוּהוּ לֵימ וְהַשְּׁלִיכוּ מְצוּדָה דְּתִנְשָׂא וּמְפָרֵשׁ דְּגַם הַר"מ מִיָּרִי שְׁלֵא נִתְעַלַּם מִן הָעֵינַן עַד שְׁעָלָה רְגְלוֹ בְּיָדָם הָרִי דְּבְּאָדָם דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁאֲזַיִל לְעֵלְמָא לֹא אֲמַרִּינוּ הֵינּוּ הָאִי שְׁאָבַד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא: וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּבִכּוֹרוֹת (דָּף כ"ה) בְּעֵלֵי מוֹמִין אוֹסְרִין בְּכָל שְׁהוּא וּר' יוֹסִי אָמַר יְבוֹקֵר וּמוֹקֵי לֵה ר' יוֹחָנָן כְּשֶׁבְּדָק וּמְצָא קָא מְפַלְגִי בְּפִלְגָתָא דְּרַבִּי וְרִשְׁבָּ"ג דַּת"ק דְּאָסֵר לְכוּלְהוּ סוֹבֵר תִּיבְדָק כָּל הַשְּׁדָה כּוּלְהָה הִלְכָה כּוּלְהוּ

צָרִיכִים בִּיקוּר ור"י דָּאָמַר יְבָרַךְ סוּבֵר פְּרָבִי דָּאָמַר נִמְצָא בְּתוֹכָהּ קָבֵר הַנִּכְנָס לְתוֹכָהּ טְהוֹר דְּאִמְרִינֵן הָאִי שְׁאָבֵד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא לְהֵכִי אָמַר יְבָרַךְ הֵינּוּ דְסָגִי בְּהָאִי בִּיקוּר שְׁמִצָּא בְּעַל מוּם אֶחָד עֵי"ש הֵרִי דְאִמְרִינֵן הֵינּוּ הָאִי שְׁאָבֵד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא אֶפְּלוּ בְּדָבָר שְׁאִינוּ קְבוּעַ כְּמוֹ קָבֵר דְּהָא בְּהֵמָה בַּע"מ אֶפְשָׁר לְמִיזֵל לְעֵלְמָא: גֵּרָאָה לִי דְהֵתָם מִיִּירֵי שְׁהִיוּ הִבְהֵמוֹת סְגוּרִין בְּדִיר וְאִינוּ יְכוּלִין לִיְצֵא לְחוּץ וּלְהֵכִי סוּבֵר ר"י דְכִינֵן שְׁמִצָּא אֶחָד מִהֵן בַּע"מ אִמְרִינֵן הֵינּוּ הָאִי בְּעַל מוּם שְׁנִמְצָא וְלֹא חִיָּשִׁינוּ שְׁמָא בַּע"מ אַחַר הוּא לְבַד הַבַּע"מ שְׁנִמְצָא וְהֵכִי מִשְׁמַע לִישְׁנָא דְהַש"ס שֵׁם דְקָאָמַר ר' אֲסִי מ"ט לֹא מוֹקִי לָהּ כִּרְחַב"א דְמִיִּירֵי בְּנִתְעָרַב בַּע"מ וּבְדָק וְלֹא מְצָא וּמִשְׁנֵי אָמַר לָהּ בְּשֵׁלְמָא גְבִי טוֹמְאָה אִמְרַר בָּא עוֹרַב וּנְטִלָה בָּא עַכְבָּר וּנְטִלָה אֶלְא הֵכָא בְּעַל מוּם לְהֵיכָא אֲזִיל עַכ"ל הֵגַמ' הֵרִי דְמִיִּירֵי שְׁאִין הִבְהֵמוֹת יְכוּלִין לְהִלְוֵהּ וּלְבָרוּחַ מְפָאן וַא"כ שְׁפִיר תְּלִי לָהּ ר"י בְּפִלְגִיתָא דְרַבִּי וְרִשְׁבִּי"ג דְלַרְבִּי אִמְרִינֵן הָאִי שְׁאָבֵד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא אֲבָל בְּמִידֵי דְמִצֵּי לְמִיזֵל לְעֵלְמָא מוֹדָה רַבִּי דְלֹא אִמְרִינֵן הֵינּוּ הָאִי שְׁאָבֵד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא וְכֵן אִין לְלַמּוּד מְהָא דְכָתְבוּ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (דָּף כ"ד) דְלַרְבֵּה בְּהוֹחֲזָק וְאִין שְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת מְהַדְרִינֵן גִּיטָא וְלֹא חִיָּשִׁינוּ שְׁמָא מְאֹחַר נָפַל אַע"ג דִּידְעִינוּ שֵׁישׁ יוֹב"ש אַחַר דְּכָבֵר כ' הַרְשָׁב"א ו"ל הַטַּעַם שֵׁם מְשׁוּם דְלַנְפִּילָה דִּיחִיד לֹא חִיָּשִׁינוּ וְזֶה מְקַרֵי נְפִילָה דִּיחִיד עֵי"ש וְגַם בְּזֶה חִלְקוּ הָרַא"ש וְהָר"ן ו"ל וּפְסָקוּ כַר"ז דְבְּהוֹחֲזָקוּ לֹא מְהַדְרִינֵן אַף בְּאִין הַשְׁפִּירוֹת מְצוּיוֹת מַכ"ז מוֹכַח דְלֹא אִמְרִינֵן הֵן סְבָרָא שְׁפִתְבַּהּ מְבִי"ט לִוְמַר בְּאִישׁ הַנֶּאֱבָד הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא הֵינּוּ הָאִי שְׁנִמְצָא וְאִין לִוְמַר דְבִאֲמַת מְדַאוּרֵייתָא שְׁרִי אַף בְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָקוּ מְשׁוּם דְאִמְרִינֵן הֵינּוּ הָאִי וְכַנ"ל וְגַבִּי גִט מְחַמְרִינֵן מְשׁוּם לַעֲזוּ וְכַמ"ש הַתּוֹס' בַּב"מ (דָּף כ') ד"ה אִיסוּרָא דַא"כ אַמַּאי פְּסָקוּ הָרִי"ף וְהָרַא"ש וְהָרַמְב"ם לְחוּמְרָא בְּהֵן פְּלוּגְתָא דְרַבָּה ור"ז דְאֶפְּלוּ בְּלֹא הוֹחֲזָקוּ חִיָּשִׁינוּ כִּינֵן דְהוּי רַק מְדַרְבְּנֵן בְּעֵלְמָא א"ו דְהוּי אִיסוּר דְאוּרֵייתָא וְכֵן פְּסָקוּ לְחוּמְרָא בְּפִלְגִיתָא דְכָל שְׁלֹא שְׁהָה שְׁם אָדָם אוֹ לֹא עֶבֶר שְׁם אָדָם דְבַעֲיָנוּ לְאַלְתֵּר שְׁלֹא עֶבֶר שְׁם אָדָם הֵרִי מוֹכַח דְהוּי סְפִיקָא דְאוּרֵייתָא וּפְסָקִינוּ לְחוּמְרָא: וַיֵּשׁ לְהֵבִיא רַאִי לַמ"ש דְבְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָקוּ הֵן אִיסוּר דְאוּרֵייתָא מְדַבְרֵי הָרַמְב"ם ו"ל (בְּפָרָק שְׁלִישִׁי מֵהַלְכוֹת גִּירוּשִׁין) שְׁפָסַק בְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְלֹא הוֹחֲזָק סָגִי בְּלֹא שְׁהָה שְׁם אָדָם וּבְהוֹחֲזָקוּ פִתְחַב דְבַעֲיָנוּ שְׁלֹא עֶבֶר שְׁם אָדָם וְתַמָּה עָלִיו הָרַאָב"ד ו"ל דַּמ"ש עֵי"ש וְכֵן הַרְשָׁב"א ו"ל הַקְּשָׁה כֵּן וּלְפִי הַנ"ל א"ש שֶׁהָרַמ"מ ו"ל סוּבֵר דְבְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָק הוּי חֲשָׁשׁ דְאוּרֵייתָא וּפְסָקִינוּ כִּהָאִי תַנָּא דְסוּבֵר שְׁלֹא עֶבֶר שְׁם אָדָם לְחוּמְרָא אֲבָל בְּלֹא הוֹחֲזָק בְּזֶה שִׁיטַת הַר"מ ו"ל כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְהוּי רַק מְשׁוּם לַעֲזוּ בְּעֵלְמָא וְכַמ"ש הַתּוֹס' בַּב"מ (דָּף כ') גְּבִי הָא דְפָרִיף הֵיכָא פְּשִׁיט מֵר אִיסוּרָא מְמַמוֹנָא] וּלְהֵכִי סָגִי בְּשְׁלֹא שְׁהָה שְׁם אָדָם דְבָזֶה פְּסָקִינוּ לְקוּלָא בְּאִיסוּר דְרַבְּנָן אֲבָל בְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָק הוּי דְאוּרֵייתָא וְעוֹד דְהָא אָמַר (בְּדָף כ"ז) בְּבַעֲיָא דְסִימְנִין דְאוּרֵייתָא אוֹ דְרַבְּנָן לַמְנ"מ לְאַהֲדוּרֵי גִט אֲשֶׁה בְּסִימְנִים א"א דְרַבְּנָן לֹא מְהַדְרִינֵן מְשׁוּם דְמִיִּירֵי בְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָקוּ דְאִז הוּי חֲשָׁשׁ דְאוּרֵייתָא וְלֹא מְהַנִּי סִימְנִין דְרַבְּנָן הֵרִי מוֹכַח מַכ"ז דְבְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָקוּ לֹא אִמְרִינֵן הֵינּוּ שְׁאָבֵד וְכו' אַף מְדַאוּרֵייתָא דְלֹא כְּסִבְרַת הַמְבִי"ט ו"ל: וּבַמְש"כ בְּדַעַת הַרְמַז"ל דְבְּשְׁפִירוֹת מְצוּיוֹת וְהוֹחֲזָקוּ הוּי אִיסוּר דְאוּרֵייתָא וּבְלֹא הוֹחֲזָקוּ הוּי רַק אִיסוּר דְרַבְּנָן מְשׁוּם לַעֲזוּ בְּעֵלְמָא וּמוֹתֵר מַה"ת יֵשׁ לִישָׁב בְּזֶה הָא דְהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' שְׁם בַּב"מ דְבִיבְמוֹת פְּרִיף אֲמַשְׁנָה דְאִין מְעִידִין אַעפ"י שֵׁישׁ סִימְנִין בְּגוּפוֹ וּבְכִלְיוֹ וּרְמִינָהוּ

מִצָּאוּ קְשׁוּר בְּכִיס וְאַרְנָקִי אֶפִּילוּ לְזִמְן מְרֻבָּה כְּשׁוֹר וּבב"מ לֹא מִיִּיתִי הֵךְ בְּרִיִּיתָא לְמִפְשֵׁט
בְּעֵינָן דְּסִימְנִין דְּאוֹרְיִיתָא וּלְפִי מ"ש אפ"ל הָא דְלֹא פְּשִׁיט מְהָא דְּמִצָּאוּ קְשׁוּר מְשׁוּם דְּלֹא
מְצִי לְמִפְשֵׁט בְּעֵינָן מְזַה דְּאִיפָּא לְמִימַר דְּמִיִּירִי בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ שְׁנֵי יוֹב"ש וְהוּי רַק מְשׁוּם
לְעַז כַּמ"ש הַתּוֹס' לְהַכִּי כְּשׁוֹר אֶפִּילוּ לְזִמְן מְרֻבָּה אֲבָל הֵךְ בְּעֵינָא מִיִּירִי הִיכָא דְּהוּי חֲשָׁשָׁא
דְּאוֹרְיִיתָא כְּגוֹן שְׁיִירוֹת מְצוּיֹת וְהֶחֱזִיקוּ וּבְזַה אֶפְשֵׁר דְּלֹא מְהַדְרִינָן מְשׁוּם דְּסִימְנִין דְּרַבְּנָן
אֲבָל בִּיבְמוֹת פְּרִיָּה שְׁפִיר אֲמַתְנִיתִין דְּשָׁם קָאִי אֲמַתְנִיתִין דְּאִין מְעִידִין אֲלֵא עַל פְּרָצוּף
פְּנִים עִם הַחֹטֵם אַעפ"י שְׁיֵשׁ סִימְנִין בְּגוּפוֹ וּבְכִלּוֹ וְעֵינָן בַּר"מ (פ' י"ג מְהֵלְכוֹת גִּירוּשָׁין)
דְּמִפְרֵשׁ בְּהִדְיָא דְּהֵךְ אַעפ"י שְׁיֵשׁ סִימְנִין בְּגוּפוֹ וְכִלּוֹ קָאִי אַרִישָׁא דְּאָף שְׁנִיפֵר בְּפְרָצוּף
וְלֹא בְּחֹטֵם וְיֵשׁ נְמִי סִימְנִין אִין מְעִידִין וּבְבִכּוּרוֹת (דָּף מ"ו) אָמַר שָׁם דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא סְגִי
בְּפַדְחַת אוּ פְּרָצוּף לְחוּד וְרַק בְּעֵדוֹת אֲשֶׁה אַחְמִירוּ בְּהַ רַבְּנָן.

וְאַפ"ה לֹא מְהַנִּי סִימְנִין אֲלֵמָא דְּאֶפִּילוּ הִיכָא דְּהוּי רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן לֹא מְהַנִּי סִימְנִין וְשְׁפִיר
פְּרִיָּה מִמִּצָּאוּ קְשׁוּר בְּכִיס וְאַרְנָקִי דְּאֶפִּילוּ אִם מִיִּירִי בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ שְׁנֵי יוֹב"ש דְּהוּי רַק
מְדַרְבְּנָן נְמִי לֹא בְּעֵינָן לְמִיָּהֲדַר גִּיטָא מְשׁוּם דְּסִימְנִין דְּרַבְּנָן וְלֹא עֲבִיד רַבְּנָן תְּקַנְתָּא אָף
בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּמוֹ בְּמַתְנִיתִין דְּפְרָצוּף עִם הַסִּימְנִין דְּהוּי רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּמַה"ת סְגִי
בְּפַדְחַת לְחוּד וְאַפ"ה לֹא מְהַנִּי סִימְנִין: וּבְזַה מְבֹאָר דְּעַת הַר"מ ז"ל (דְּבַפ"ג הַלְכָה ח') כְּתַב
מִצָּאוּ בְּחִפְסָה וְדִלּוֹסְקָמָא וְיֵשׁ לוֹ טַב"ע בְּאַרְכּוֹ וּבְרַחְבּוֹ שֶׁל גִּט הָרִי הוּא בְּחֻזְקוֹ וְתַתְּגַרְשׁ
בוֹ וְשָׁם מִיִּירִי בְּשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת וְלֹא הֶחֱזִיקוּ וּבְהַלְכָה שֶׁאֵח"כ דְּמִיִּירִי בְּשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת
וְהֶחֱזִיקוּ לֹא הִזְכִּיר כָּלֵל דִּין טַב"ע רַק נִקְבַּיִשׁ בְּצַד אוֹת פְּלוּנִי וּלְפַמ"ש א"ש דְּבָרֵי
הַרְמְבַ"ם ז"ל וּבְכַוְנָה לֹא הִזְכִּיר טַב"ע גְּבִי שְׁיִירוֹת מְצוּיֹת וְהֶחֱזִיקוּ מְשׁוּם דְּסוּבֵר דְּלֹא
מְהַנִּי כָּלֵל דְּהֵךְ דְּמְהַנִּי טַב"ע בְּצוּרְבָא מְרַבְּנָן אָף בְּמִצָּאוּ אַחַר שְׁאִין לוֹ מְגוֹ דְּלֹא אֲבַדְתִּי
אַע"ג דְּקִי"ל אִין ע"א נְאָמָן בְּאִיסוּרִין בְּאַתְחִזֵּק אִיסוּרָא וּבְפִרְט בְּדָבָר שְׁבַעְרָוּהָ כְּדָמְרִינָן
בַּפ"ק דְּגִיטִין וְלֹא מְפִלְגִינָן בֵּין צוּרְבָא מְרַבְּנָן לְאִינְשׁ דְּעֵלְמָא דְּגַם רַבְב"ח דְּאִיִּיתִי גִיטָא
הַוְצָרָה לְזִמְרָא בַּפ"נ וּבַנ"ח כְּדָאִיתָא בְּגִיטִין (ד' ה') דְּבִלֵּא"ה לֹא מְהַמְנִינָן אַע"ג דְּהוּי צוּרְבָא
מְרַבְּנָן וְהִכָּא גְּבִי גִט שְׁנָאֲבַד מְהִימָן צוּרְבָא מְרַבְּנָן וְע"כ הַטַּעַם הִכָּא מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּאִיפָּא
עֵדִים דְּנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ הַגִּט וְאֲבַד מִמֶּנּוּ וְאִין כָּאֵן חֲשַׁשׁ רַק מְשׁוּם שְׁנֵי יוֹב"ש וְהוּי רַק חֲשַׁשׁ
דְּרַבְּנָן וְהִימְנוּהוּ רַבְּנָן לְצוּ"מ וּכ"ז הוּא רַק בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ שְׁנֵי יוֹב"ש דְּהוּי רַק חֲשַׁשָּׁא דְּרַבְּנָן
מְשׁוּם לְעַז כַּמ"ש הַתּוֹס' אֲבָל בְּהֶחֱזִיקוּ וְשְׁיִירוֹת מְצוּיֹת דְּהוּי חֲשַׁשָּׁא דְּאוֹרְיִיתָא לֹא מְהַנִּי
טַב"ע דְּצוּרְבָא מְרַבְּנָן כָּלֵל דְּהֶדְרִינָן לְכָלֵּל דְּאִין ע"א נְאָמָן בְּאִיסוּרִין וְלְהַכִּי בְּדִין שְׁיִירוֹת
מְצוּיֹת וְהֶחֱזִיקוּ שְׁכַתְּבַת בְּהַלְכָה שֶׁאֵח"כ לֹא הִזְכִּיר כָּלֵל דִּין טַב"ע רַק נִקְבַּיִשׁ בְּצַד אוֹת
פְּלוּנִי שְׁמַהַנִּי שְׁהָרִי הוּי סִימְנִין מוּבָהֵק דְּבַחֲשַׁשָּׁא דְּאוֹרְיִיתָא לֹא מְהַנִּי טַב"ע רַק בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ
דְּהוּי רַק חֲשַׁשָּׁא דְּרַבְּנָן בְּזַה מְהַנִּי טַב"ע: וְהַשְׁתָּא נִיחָא מַש"פ הַר"מ ז"ל כַּר"ז דְּבִלֵּא
הֶחֱזִיקוּ נְמִי חֲזִינְשִׁין וְלֹא פָּסַק כְּרַבָּה לְקוּלָא דְּבִלֵּא הֶחֱזִיקוּ לֹא חֲזִינְשִׁין דְּבַדְרַבְּנָן בְּעֵינָן
לְמִפְסַק לְקוּלָא וְלְדַבְרֵינוּ אֲתִי שְׁפִיר מְשׁוּם דְּסַתְמָא דְּתַלְמוּדָא סְבָרִי בְּעוּבְדָא דְּרַבְב"ח
דְּמְהַנִּי טַב"ע וְע"כ מִיִּירִי בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ דְּהוּי רַק חֲשַׁשָּׁא דְּרַבְּנָן דְּבַחֲשַׁשָּׁא דְּאוֹרְיִיתָא לֹא
מְהַנִּי טַב"ע דְּאִין ע"א נְאָמָן בְּאִיסוּרִין וְע"כ דְּמִיִּירִי בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ א"כ חֲזִינְשִׁין דְּסַתְמָא דְּגְמָרָא
סוּבֵר כְּרַבִּי זִירָא דְּגַם בְּלֹא הֶחֱזִיקוּ חֲזִינְשִׁין מְדַרְבְּנָן וּמְהַנִּי לְזַה טַב"ע וּמִיִּירִי שְׁיִידְעוּ
שְׁנָאֲבַד הַגִּט מְרַבְב"ח רַק חֲשַׁשָּׁא הוּא מְשַׁנִּי יוֹב"ש דְּאָז הוּי מְדַרְבְּנָן וּמְהַנִּי טַב"ע בְּלֹא
הֶחֱזִיקוּ אֲבָל אִם לֹא הִי יָדוּעַ שְׁנָאֲבַד מִמֶּנּוּ הַגִּט דְּאָז בְּעֵינָן עֵדוֹת מִדְּאוֹרְיִיתָא לֹא מְהַנִּי

טב"ע: ובזה א"ש הא דפריד ר"ע לרבה בב"מ (דף כ') דפשיט לי' ממתניתין דכל מעשה בד"ד הרי זה יחזיר היכי פשיט לי' איסורא מממונא וא"ל תרדא שטרי חו"מ תנו וקשה אטו ר"ע לא ידע סיפא דמתניתין דשטרי חליצה ומיאונין תנו דהוי נמי איסורא ולפמ"ש אתי שפיר דכינון דהוי מדרבנן דלא הוה חזקו שני יוב"ש הוי סובר ר"ע דאיכא לאפלוגי בין איסור פרת ומיתה לאיסור לאו דבממונא ואיסור לאו כמו חליצה לא חיישינן בלא הוה חזקו ובאיסור א"א חיישינן מדרבנן ורבה השיב לו תרדא שטרי חליצה ומיאונין תנו ורבה לטעמין דסובר ביבמות (ד' קי"ט) ועיין ביבמות (ד' פ"ב) דגרסינן רבה [מפדי איסור דאורייתא מה לי איסור לאו מה לי איסור פרת וכדפרש"י ביבמות דפלוגתיהו היכא דאיכא חשש עצם האיסור ולא הרחקה בעלמא בזה סובר רבה דליכא לאפלוגי בין איסור פרת לאיסור לאו וכינון דבשטר חליצה מהדרינן ולא חיישינן לשני יוב"ש ה"ה באיסור א"א דמ"ש: ובזה אתי שפיר מה שהקשו התוס' שם ביבמות דקאמר בחד לישנא אפלוגתא דר"א בן מהבאי ורבנן דכולי עלמא סימניו דאורייתא ובחד לישנא דכולי עלמא סימניו דרבנן ופריד להו לישנא דכולי עלמא דאורייתא אמאי אין מעידין אף על פי שיש סימניו בגופו ובכליו ואמאי לא פריד נמי להו לישנא דסימניו דרבנן מהאי דמצאו קשור בכיס וארנקי ואמאי פשר ולפמ"ש אתי שפיר דדוקא אמתניתין קמקשה מברייתא דכיס וארנקי משום דאף אם ניקא דברייתא מיירי בלא הוה חזקו והוי דרבנן ולהכי מהני סימניו מ"מ תקשה ממתניתין דפדחת לחוד נמי הוי מדרבנן ואפ"ה אין מעידין אבל אברייתא דשווא לא קשה אף אם ניקא דכו"ע סימניו דרבנן ופליגי בשווא סימן מובהק דאיכא למימר דאף דסימניו דרבנן ולא מהני במיתה אבל בגט מהני כיס וארנקי משום דהוי רק מדרבנן משום לעז: והנה הארכנו לבאר בדעת הר"מ ז"ל דבשירות מצויות ולא הוה חזקו הוי רק איסור דרבנן אבל היכא דשירות מצויות והוה חזקו הוי חששא דאורייתא שמה מאחר נפל ולא אמרינן היינו הך דאבד היינו הך שגמא וע"כ מטעם שכתבנו דכינון דאיכא למימר דהגט נדחף ברגלי העוברים שמה חיישינן שמה גט זה אחר הוא ול"ד לשדה שאבד בה קבר שהקבר הראשון בנדאי עדיין הוא בשדה זו ולפ"ז אין לנו מקום להקל בעובדא דידן אלא משום הפרת הבגדים שהפירו בטב"ע הקאפאטע והאקאפלוש והנה דעת הב"י והיש"ש דלא מהני בפגדים אפילו סימן מובהק ועיין בתשובות נוב"י מה"ק (סי' ל"א) בשם הר"מ ברבי ז"ל שרוצה לומר דאף למ"ד דחיישינן לשאלה זהו דווקא בסימן אבל בטב"ע מודה דלא חיישינן לשאלה משום דטביעת עין הוי פעדות ברורה.

וע"ש שדחה דבריו ז"ל דאין חילוק וגם בטב"ע חיישינן לשאלה: ויש לי להביא ראיה מדברי התוס' ביבמות וב"מ שכתבו דלהכי לא מייתי הסוגיא דב"מ מהו ברייתא דמצאו קשור בכיס וארנקי דסימניו דאורייתא משום דאיכא למדחי דמיירי שגמא בעצמו ומפירו בטב"ע עיי"ש ואפ"ה פריד שם הגמרא בב"מ דניחוש לשאלה גבי כיס וארנקי הרי דגם בטב"ע חיישינן לשאלה (ועיין במהרש"א שם): אולם הרבה מראשונים ז"ל פסקו דלא חיישינן לשאלה וסמכו על דברי התוס' ביבמות שכתבו דלמסקנא דמשני ואיבע"א פלו בחרו וסומקי לא חיישינן כלל לשאלה וכ"כ הנמוק"י והסכים לזה הגר"א ז"ל בבבאורו והכי משמע נודאי לישנא דהש"ס דקאמר פלו דחיישינן לשאלה ואי חיישינן לשאלה תמור בסימני אופך היכי מהדרינן משמע נודאי דרק משום דחזק

קוּשֵׁיָא דְמִקְשָׁה אַמ"ד סִימְנִין דְאִוּרֵיִתָּא מִמְתְּנִיתָן אַעפ"י שְׁיֵישׁ סִימְנִין בְּגוּפוֹ וּבְכִלְיוֹ וְהַצְרֵף לְשִׁנּוֹת גּוּפוֹ דְאִרוּף וְגוּץ דְהִינּוּ סִימְן גְּרוּעַ וּבְכִלְיוֹ לֹא רְצָה לְאוּקְמֵי בְּסִימְן גְּרוּעַ דְסֵתָם כְּלֵי יֵשׁ בְּהַ סִימְן מְעֻלְיָא וְהַצְרֵף לֹאמַר דְחִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה אֲבָל לְפִי הַמְסַקְנָא דְמִשְׁנֵי דְגַם בְּכִלְיוֹ מִיִּירֵי בְּסִימְן גְּרוּעַ כְּגוֹן בְּחֻנּוּרֵי וְסוּמְקֵי אִין צְרִיף לֹאמַר כְּלָל דְלִגְבֵי פְלִים חִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה וְהַב"ח בְּתִשׁוּבָה שְׂדָא בְּהַ נְרָגָא דְהָא בְּסוּגְיָא דַב"מ קְאָמַר מְתַחֲלֵה וְאַבְע"א כְּלִיוֹ בְּחֻנּוּרֵי וְסוּמְקֵי וְאַח"כּ פְּרִיף מְמַצָּא קִשׁוּר בְּכִיס וְאַרְנְקֵי נִיחּוּשׁ לְשִׂאלָה הָרִי דְהָא סְבָרָא דְחִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה קְאִי גַם לְמַסְקָנָא וְע"כּ דְסְבָרָא פְּשׁוּטָה הִיא לְחוּשׁ לְשִׂאלָה: וְלַפ"מ"ש הָרִי"ף ז"ל בִּיבְמוֹת דְפֶסֶק גְּבִי יִצְחָק ר"ג הֵוָה אֲזִיל מְקוּרְטָבָא לְאַסְפְּמִי וְשִׁכִּיב דְפֶסֶקִינּוּ כְּרָבָא דְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לְתַרֵי יִצְחָק וְגַבִּי גִט פֶּסֶק כַּר"ז דְאַפִּילוּ בְּלֹא הַחֻזְקוֹ חִיִּישִׁינּוּ בְּשִׁימ"צ לְתַרֵי יוֹב"ש.

וְכ' הָרָא"ש בַּפ' כָּל הַגִּט דְטַעְמוֹ שֶׁל הָרִי"ף ז"ל דְדוֹנָקָא גְּבִי גִט פֶּסֶק לְחוּמְרָא מִשׁוּם דְאַפְשָׁר בְּגִטְאַחַר מִשֵּׁא"כּ בְּעוֹבְדָא דְיִצְחָק ר"ג אִם נִחוּשׁ לְתַרֵי יִצְחָק צְרִיכָה לְהַתְעַגֵּן כָּל יַמֵּי פֶּסֶק לְקוּלָּא עִי"ש [וְדַע שֶׁעַל דְבָרֵי הָרָא"ש אֵלּוֹ קִשָּׁה לִי טוֹבָא דְמַחְלָק בֵּין גִּט לְמִיתָה דְבְּגִט הַחֲמִירוֹ דְאַפְשָׁר לִיתָן גִּט אַחַר וּבְגִמְרָא מִשְׁמַע דְלֹא מְפַלְגִינּוּ בְּזֵה דְהָא אָמַר שָׁם (ד' קט"ו) גְּבִי יִצְחָק רִישׁ גְּלוּתָא דְאַבְיִי סוֹבֵר חִיִּישִׁינּוּ לְתַרֵי יִצְחָק וְקְאָמַר אַבְיִי מָנָא אֲמִינָא לֵה דְהָוָה גִּיטָא דְאַשְׁתַּכַּח בְּנִהְרְדַעָא דְהָוִי כְּתִיב בִּי בְּצַד קְלוּנָי מָתָא אָנָּא אַנְדְּרוּלִינָא מְנַהְרְדַעָא פְּטָרִית וְתַרְכִית יַת פְּלוּנִית אֲנַתְתִּי וְשִׁלְחָה אַבּוּהַ דְשְׁמוּאֵל קַמִּיהַ דַּר"י נְשִׂיאָה וְשִׁלַּח לִי תִיבְדַק נִהְרְדַעָא כְּנֻלָּה וְהַצְרֵף רְבָא לְדַחּוֹת דְמִשׁוּם כְּבוֹדוֹ דְאַבּוּהַ דְשְׁמוּאֵל שִׁלַּח הָכִי וְאַמְאִי לֹא מִשְׁנֵי עַדִּיפָא דְגִט שְׁאֲנִי דְאַפְשָׁר לִיתָן גִּט אַחַר א"ו דְלֹא מְחַלְקִינּוּ בֵּין גִּט לְמִיתָה וְכֵן מוֹכַח שֶׁם בְּסוּגְיָא דְרָבָא דְאָמַר לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְתַרֵי יִצְחָק בְּגִט נְמִי לֹא חִיִּישׁ דְהָא קְאָמַר שָׁם גְּבִי גִיטָא דְאַשְׁתַּכַּח בְּסוּרָא וְכְתִיב בִּי אָנָּא עָנּוּ בַר חִיָּיא כּו' דְאָמַר רְבָא אֲפִילוּ לְדִידִי דְלֹא חִיִּישִׁינּוּ הֵכָּא חִיִּישִׁינּוּ דִילְמָא בְּגַמְלָא פְּרַחָא אֲזִיל ע"ש הָרִי מְבוֹנָא דְבִלְאוֹ טַעְמָא דְגַמְלָא פְּרַחָא לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְרָבָא אֲפִילוּ בְּגִט וְצ"ע]: א"כּ אֲפְשָׁר דְסוּגְיָא דַב"מ סְבָרֵי דְאַף אִם גְּבִי מִיתָה לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה כְּדִשְׁנִינּוּ כְּלִיוֹ בְּחֻנּוּרֵי וְסוּמְקֵי אֲבָל בְּסִימְנִין בִּינּוּנִים מְעִידִים וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה גְּבִי מִיתָה מ"מ בְּגִט בְּעֵינּוּ לְמִיחֵשׁ וְהַצְרֵף לְשִׁנּוּיֵי דְכִיס וְאַרְנְקֵי לֹא מוֹשְׁלֵי אֲנָשִׁי אֲבָל בְּמִיתָה שְׁתַּתְעַגֵּן כָּל יַמֵּי לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה וְעוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק דְבְּמִיתָה שְׁנַמְצָא הַפְּלִי עָלָיו בְּעֵינּוּ לְמִימַר חֻזְקָה כָּל מַה שְׁתַּחַת יַד אָדָם הוּא שְׁלוֹ אֲבָל בְּגִט שְׁנַמְצָא בְּשׁוּק אִין כָּאֵן חֻזְקָה שְׁלֵא תַחַת יַד אָדָם נִמְצָא וְחִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה וְסְבָרָא זֹו כְּתַבְתִּי בְּעַצְמִי וּמְצָאִי אַח"כּ בְּנוֹב"י מַה"ק: וּמַה שְׁכַתֵּב כְּבוֹדוֹ בְּשֵׁם מְהַר"י בְּרוּנָא ז"ל רֵאִי מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל דְחִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה מְהָא דְכַתֵּב (בַּפ"ג מִהֲלָכוֹת גִּירוּשִׁין הִלְכָה ט') מְצָאוּ בְּפִלִי שְׁהִנְיָחוּ בּוֹ וַיֵּשׁ לוֹ טַב"ע בְּאַרְכּוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁל גִּט שְׁהִי כְּרוּף בּוֹ הָרִי הוּא בְּחֻזְקָתוֹ וְתַתְּגַרְשׁ בּוֹ וְהַקְשָׁה הִרָה"מ וְהַר"ן ז"ל דְכְּשִׁמְצָאוּ בְּעַצְמוֹ בַּטַב"ע לְחוּד סְגִי דְגַם ע"ה יֵשׁ לוֹ טַב"ע אֲלֵא שְׁאִינּוּ נְאַמֵּן וְכְשִׁמְצָא שְׁיֵישׁ לוֹ מְגוֹ דְלֹא אֲבַדְתִּי מְהֵנִי טַב"ע דִּידִי לְחוּד וַא"צ סִימְן וְאַם יֵשׁ סִימְן א"צ טַב"ע דְמַחְזִירִין פִּירוֹת ע"י כְּלֵי לְכֹן פִּי מְהַר"י בְּרוּנָא ז"ל דְכּוֹנֵנַת הֶרְמֵב"ם ז"ל דְמְפָרֵשׁ הָא דְקַתְנֵי בְּמִתְנִיתִין מְצָאוּ בְּחַפְסָה וְדְלוּסְקָמָא אִם מְפִירוֹ כְּפִשׁר דַּעַפ"י שְׁיֵישׁ סִימְן בְּפִלִי מ"מ בְּעֵינּוּ טַב"ע בְּגִט מִשׁוּם דְחִיִּישִׁינּוּ לְשִׂאלָה וְכֵן מְצָאִי לְהַרְבּ פְּנֵי מְשָׁה בִּירוּשְׁלָמִי שְׁפִירֵשׁ כֵּן דַּעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל: אוּלָם אֲנָכִי מְצָאִי בַחֵי הֶרְמֵב"ן ז"ל בְּגִיטִין (ד' כ"ז) שְׁפִי הָא דַתְּנֵן מְצָאוּ בְּחַפְסָא

וּדְלוֹסְקָמָא אַם מְפִירוּ כְּשֶׁר דְּהַאי מְפִירוּ אַחְפִּיסָא וּדְלוֹסְקָמָא קְאִי שְׁמִפִּיר הַחוּ"ד בַּטב"ע
וְהַ"ה אַם מְפִיר הֶגֶט בַּטב"ע אֵלָא מִתְנִיתִין אֹרְחָא דְמִלְתָּא קְתַנִּי דְלֹא שְׂכִיחַ טְבִיעוּתָא
בְּגִט וּקמ"ל דְּמַהֲדְרִינָן פִּירוּת בְּכָלִי וְסִמְכִינָן אִסְיָמְנָא דְכָלִי עַכ"ל וְלֹא מְיִירִי מִתְנִיתִין
בְּסִימָן כְּלָל רַק שְׁמִפִּיר הַחְפִּיסָא וּדְלוֹסְקָמָא בַּטב"ע לְחוּד [וְהַאי סִימְנָא הֵינּוּ טב"ע] הָרִי
בְּהִדְיָא דְמַהֲדְרִינָן גִּט בַּטב"ע דְכָלִי וְלֹא תְחִיָּשִׁינָן לְשֹׁאֵלָה דְסוּבְרָ פִּינּוּ דְמִשְׁנִינָן דְכָלִי
דְּמִתְנִיתִין הֵינּוּ בְּחִנּוּרִי וְסוּמְקִי שׁוּב אֵין אָנוּ צְרִיכִין לֹמַר דְּתְחִיָּשִׁינָן לְשֹׁאֵלָה וְמָה שְׁהוּכִיחוּ
מְהָר"י בְּרוּנָא וְהַפְּנִי מְשֵׁה מְדַבְּרִי הַר"מ דְּתְחִיָּשִׁינָן לְשֹׁאֵלָה מִמָּה שְׁהוּצָרָה בְּמִצְאוּ בַחוּ"ד
טב"ע בְּאַרְכּוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁל גִּט וְלֹא סְגִי בְּסִימָן שְׁפַכְלִי נִרְאֶה לִי לִינִישׁב דְּוּדַאי פְּנוּנַת הַרְמַב"ם
ז"ל דְּבַעֲיָנָן תְּרַתִּי טב"ע וְסִימָן בְּכָלִי אֲבָל לֹא מִטְעַם דְּתְחִיָּשִׁינָן לְשֹׁאֵלָה אֵלָא מִטְעַם אַחַר
וְהוּא לְפִי מָה שְׁבִּאֲרָנוּ בְּתִשׁוּבָה אַחַת דְּאַף שְׁהָר"ן ז"ל פְּשִׁיטָא לִיהַ דְּהַר"מ מְיִירִי בְּמִצְאוּ
בְּעִצְמוֹ וּפְשִׁטָא דְּמִתְנִיתִין בְּגִיטִין (דָּף כ"ז) שְׁהַעֲתִיקָה הַר"מ בְּהַדְּ בָּבָא נְמִי הָכִי מִשְׁמַע
מ"מ לֹא דְבָר בְּרוּר הוּא וְהִירוּשְׁלָמִי וְנִדְאִי דְּמִפְרֵשׁ דְּמִתְנִיתִין מְיִירִי בְּמִצְאוּ אַחַר דְּהַא
אָמַר בִּירוּשְׁלָמִי (בְּגִיטִין פ"ג וּבפ' בְּתָרָא דִּיבְמוֹת) דְּחֻשׁ הוּא שְׁמָא הִי בְּיָדוֹ גִּט פְּסוּל
וְהַשְׁלִיף הַפְּסוּל וְאֲבָד הַפְּשֶׁר וְכִשְׁמִצְאָא אֵת הַפְּסוּל מִצְאָא עֵי"ש (וְגַם מַעַכ"ת הִבִּיא דְּבָרֵי
הִירוּשְׁלָמִי) וְחֻשׁ שְׁמָא זֶה וְנִדְאִי לֹא שְׁיִיכָא אֵלָא כְּשִׁמְצָאוּ אַחַר וְהַשְׁלִיחַ אֵין לוֹ נְאֻמְנוֹת
דְּבְמִצְאוּ בְּעִצְמוֹ הָא יָכוֹל לֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָדוֹ גִּט פְּסוּל כְּלָל א"ו דְּמְיִירִי כְּשִׁמְצָאוּ אַחַר
וְכֵן נִרְאֶה מִפְּרֵשׁ"י שְׁסָבִיב הַאֲלֵפְסִי ז"ל שְׁפַתְבּ מִצְאוּ לְאַלְתֵּר כְּשֶׁר פְּגוֹן שְׁנִכְתַּב בּוֹ בְּיוֹם
עֵי"ש וְלִמְאִי הוּצָרָה לְפָרֵשׁ שְׁנִכְתַּב בּוֹ בְּיוֹם א"ו דְּמִפְרֵשׁ שְׁמִצְאוּ אַחַר וְקִשָּׁה לוֹ דְּבְמִצְאוּ
אַחַר מְנָא יְדַעֲיָנָן שֶׁהוּא לְאַלְתֵּר שְׁמָא נְאֻבָד מְכָבֵר וְלִהְיִי פִּירֵשׁ שְׁנִכְתַּב בּוֹ בְּיוֹם וְזֶה פְּשׁוּט
וְגַם לְפִי תַש' מְהָר"י בְּרוּנָא ע"כ דְּמְיִירִי בְּמִצְאוּ אַחַר דְּכִינּוּן שְׁפִירֵשׁ בְּדַעַת הַר"מ דְּתְחִיָּשִׁינָן
לְשֹׁאֵלָה ע"כ דְּמִצְאוּ אַחַר דְּבְמִצְאוּ בְּעִצְמוֹ וְאוֹמַר שֶׁלֹּא הִשְׁאִיל לְאַחַר נְאֻמָּן בְּמַגוּ דְּלֹא
אַבְדִּיתִי א"ו דְּמְיִירִי שְׁמִצְאוּ אַחַר אוֹ שֵׁישׁ עֲדִים שְׁאַבְדוּ דְּשׁוּב לִיכָּא מִיגוּ וְאֵין לוֹ נְאֻמְנוֹת
לֹמַר שֶׁלֹּא הִשְׁאִיל: וְכִינּוּן שְׁבִּאֲרָנוּ דְּמְיִירִי בְּמִצְאוּ אַחַר אוֹ שֵׁישׁ עֲדִים שְׁאַבְדוּ דְּאֵין מְגוּ
לְהַשְׁלִיחַ א"ש מ"ש דְּבַעֲיָנָן תְּרַתִּי סִימָן בְּכָלִי וַטב"ע בְּגִט דַּטב"ע לְחוּד לֹא מְהִנִּי בְּאִינִשׁ
דְּעֵלְמָא דְּלֹא צוּרְבָא מְרַבְּנָן וְסִימָן בִּינּוּנִי בְּכָלִי נְמִי לֹא מְהִנִּי דְּלִמָּא סִימְנִין לֹא דְּאוּרְיִיתָא.

אַבְל בְּתַרְנוּיָהּ סִימָן בִּינּוּנִי בְּכָלִי וַטב"ע בְּגִט מְהִנִּי שְׁפִיר מְשׁוּם דַּע"י הַסִּימָן בְּכָלִי
מִחְזִירִין לוֹ הַכְּלִי וְהֶגֶט כְּדִין אֲבִידָה דְּעֵלְמָא דְּאַף דְּלֹא מְהִנִּי סִימָן לַעֲנִין אִיסוּר מ"מ לַעֲנִין
מְמוֹן מְהִנִּי מִחֲמַת תְּקִנַת חֲכָמִים וּבְעִינָן לְהַחְזִיר לְצוּר ע"פ צְלוּחִיתוֹ וְכִינּוּן שְׁמִחְזִירִין לוֹ
הֶגֶט עַפ"י דִּין וּבְהַתִּירָא וּבְדִינָא אֲתִי לִידָן' שׁוּב מְהִימָן עָלָיו שְׁמִפִּירוּ בַּטב"ע שֶׁהוּא שְׁלוֹ
נְאִינוּ מִיּוֹב"ש אַחַר פִּינּוּן שֶׁהוּא בְּיָדוֹ הָרִי הוּא כְּשִׁלִּיחַ בְּעֵלְמָא שְׁנִאָמָן אַם הֶגֶט בְּיָדוֹ
דְּכִשְׁהוּא בְּיָד ע"ה נְמִי מְהִימָן וְסִימָן לְחוּד לֹא מְהִנִּי דְּלַעֲנִין אִיסוּר סִימָן לֹא דְּאוּרְיִיתָא
נְאֻם הַשְׁלִיחַ בְּעִצְמוֹ אִינוּ יוֹדַע שֶׁהוּא שְׁלוֹ רַק ע"י הַסִּימָן וַטב"ע אֵין לוֹ בְּהֶגֶט לֹא מְהִנִּי
וְגַם טב"ע לְחוּד לֹא מְהִנִּי שְׁאֵין אָנוּ מִחְזִירִין אֲבִידָה לְאִינִשׁ דְּעֵלְמָא בַּטב"ע אֲבָל
כְּשִׁמְחִזִּירִין ע"י סִימָן מְהִנִּי טב"ע דִּידָן' וְזֶה שְׁפַתְבּ הַר"מ ז"ל מִצְאוּ בְּכָלִי וְסִימָן פְּלִי יֵשׁ
בוֹ סִי' דְּהֵינּוּ מִצְאוּ בְּחִפִּיסָא אוֹ בְּדְלוֹסְקָמָא וּמְפִירוּ גַם לְהֶגֶט בְּטְבִיעוּת עֵין כְּשֶׁר וְאַף אַם
אַבְדוּ בְּמִקּוֹם שְׁרוּב עַכּוּמ"ז דְּמִדִּין אֲבִידָה הַבְּעֵלִים מְתִינִיאֲשִׁים מ"מ הָא הֶגֶט לֹא שֶׁל
הַשְׁלִיחַ הוּא רַק שֶׁל הַבְּעֵל וְהוּא אִינוּ יוֹדַע שְׁנִאָבָד וְהוּי יְאוּשׁ שֶׁלֹּא מְדַעַת וְלְפִי זֶה אֵין
רְאִי מְדַבְּרִי הַר"מ דְּתְחִיָּשִׁינָן לְשֹׁאֵלָה: אֵלָא שְׁלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּהָא דְּרַבב"ח אִינְרִס

לי גיטא נאמר אי סימנא אית לי בגנונה אי טב"ע אית לי בגנונה אהדרוה נהלי' ולא ידענא אי משום סימנא וסכרי סד"א או משום טב"ע ודווקא לצומ"ר אבל אינש דעלמא לא נאמאי לא קאמר נמי דלמא אפילו לאינש דעלמא מהדרין משום סימנא וסימנין דרבנן ואפ"ה הקזירו משום אבידה לצור על פי צלוחיתו דבאבידה עבוד רבנן תסקנתא ושוב מהני טב"ע אף לאינש דעלמא אחר שהקזיר לו והוא בידו ועלה בדעתו לומר דהא מילתא דאמרינן דצריף להקזיר הגט לצור על פי צלוחיתו בתורת אבידה הוא רק אם הגט שו"פ אבל אם אין בו שו"פ אין צריכין להקזיר מדין אבידה ובגט אמרינן בגיטין (דף כ') דלא בעינן שו"פ דכתבו על העלה של זית נמי פשר ועובדא דרבב"ח מיירי דלא הי' שו"פ משא"כ במשנה דמצאו בחפיסא אף שהגע אין בו שו"פ מ"מ החפיסא יש בה שו"פ והפלי והגט אבידה אחת היא ועיין ברא"ש שם בב"מ דאבידה שאין בו שו"פ לא לבד שאינו מחויב להגביהו אלא אפילו הגביהו א"צ להשיב: ועוד לפי מה דמבואר בירושלמי דהאי גיטא שאבד רבב"ח אשכחני' כותי אם פן אפ"ל דנתניאש ממנו תיקף שנתנדע לו שמצאו כותי קודם שהקזיר ואף שהגט של המגרש וגבי בעל הני ישל"מ יש לומר דביד כותי הוי אבידה מכל אדם ודמי לזוטו של ים ושלילותו של נהר דהוי יאוש אף שלא מדעת כדאמרינן בפ' אלו מציאות.

ולחכי לא מצי אמר שהקזירו הגט בתורת אבידה משום סימן שנתן ועוד דבלא"ה לק"מ דהא הש"ס קושטא דמילתא קאמר דהא רבב"ח הוי צורבא מרבנן ומשום טב"ע לחוד מהדרין לי' ומסופק רק דלמא משום סימנין לחוד משום סד"א או משום טב"ע לחוד משום דהניצו"מ אבל משום תרתי ליפא למימר דהא איהו צורבא מרבנן הוי ובטב"ע לחוד מהדרין ואה"נ דבאינש דלאו צו"מ מהדרין בתרתי דמהני סימנא לדון באבידה ואחר שהגט בידו מהני טב"ע אף למאן דלא הוי צו"מ כמ"ש הר"מ ז"ל: ובזה א"ש מה שיש לתמוה טובא בהך מילתא דצו"מ מהימן טפי מאינש אחרניא הא לענן איסורין צו"מ שנה לכל אדם וגם רבב"ח דאיתי גיטא בפ"ק דגיטין (דף ה') הוצרף לומר בפני נכתב ובפני נחתם דבזה כל שליח נאמן משום דמעיקרא מיזק דייק ומשום עגונה אקילו בה רבנן אף בשליח דעלמא שאינו צו"מ הא אם לא אמר בפ"נ רק שאמר שהוא שליח הגט או ידעתי לא מהני אף בצו"מ ומדוע בגט שאבד מהימן צו"מ ואחרי כותבי מצאתי גם להגאון בעל בית מאיר שעמד בזה באהע"ז (סימן קל"ב) גם הר"מ ז"ל לא הנפיר פלל הך דינא דצו"מ מהימן בטב"ע גבי גט אבל לפי מה שפיתבנו א"ש דהר"מ סובר דבאמת ליפא שום מעלה לצו"מ יותר משאר אדם לענן איסור רק פיון דלענן אבידה מהדרין לצו"מ (ושם הוא בכלל דרשהו אם רמאי הוא דצו"מ ידעין דלאו רמאי הוא בלא סימנין) להכי פיון שצריכין להקזיר לו מחמת דין אבידה (ומיירי שיש בו שו"פ) ממילא הוי הגט ביד השליח ונאמן עליו אבל אינש בעלמא דלא מהדרין לי' מדין אבידה אינו נאמן בשמצאו אחר פיון שאינו בידו ולהכי מספקא לי' להש"ס אי משום סימנא וסימנין דאורייתא ומהדרין לכל אדם ומהני גם לענן איסור פיון דסימנין דאורייתא או משום טב"ע ולא מהדרין אלא לצו"מ שצריכין להקזיר מטעם אבידה ואח"כ מהני הפרתו ולהכי לא הביא הר"מ דין דלצו"מ מהדרין בטב"ע ואינש אחרניא לא מהדרין דכיון דעיקר הקזרה הוא מדין השבת אבידה והא דמהני לענן גיטא הוא ממילא וכבר השמיענו הר"מ ז"ל הך דינא בהלכות גזילה ובאבידה דלצו"מ מחזירין ע"י טב"ע ולא

שְׁנָה לְנוּ כָּאֵן אֶלָּא דִּין הַשְּׁנוּי בַּמִּשְׁנָה דְּבִסְיָמָן בִּינוּנֵי בְּכָלִי וּטב"ע בְּגֵט מְהַדְרִינֵן לְכָל אָדָם
אֶף לְמִי שְׂאִינוּ צו"מ אֶף בְּמִצְוֹת אַחֵר וּכְמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ: וּנ"ל דְּזֶה פְּנוּנַת הַרְמַב"ן וְנ"ל בַּח'י
לְגִיטִין אַמְשָׁנָה דְּמִצְוֹת בַּחו"ד וְנ"ל הָא דְּתַנּוּן מִצְוֹת בַּחו"ד אִם מְפִירוּ פֶּשֶׁר ה"ה לְמִפְיֵרוּ
בְּגֵט עֲצָמוּ בַּט"ע דְּכָשֶׁר דְּהָא אִיהוּ יָדַע בְּנִפְשֵׁי' וּטב"ע עֲדִיפָא אֶפִּילוּ בַּע"ה טְפִי מְסִימְנָא
אֶלָּא אֲוֹרְחָא דְּמִלְתָּא קְתַנִּי דְּלָא שְׂכִיחַ טְבִיעוּתָא בְּגֵט וּקמ"ל דְּפִירוּת בְּכָלִי מְהַדְרִינֵן
וְסִמְכִינוּ אֶסְימְנָא דְּכָלִי (הֵינּוּ טב"ע) וְהָא דְּאָמַר רַבב"ח וְלָא יָדַעְנָא אִי מְשׁוּם סִימְנָא
אֶהְדְּרוּהָ נְהֵלְגִי אִי מְשׁוּם טב"ע וּש"מ דְּמְהַדְרִינֵן בִּי אֲבִידְתָּא וְדוּנְקָא לְצו"מ דְּלָא מְשַׁקֵּר
בְּדִבְרוּרֵי' אֲבָל אֵינֶשׁ בְּעֵלְמָא לָא מְהַדְרִינֵן בִּי אֲבִידְתָּא דְּלִמָּא מְשַׁקֵּר אֲבָל גִּיטָא מַה לִּי צו"מ
מַה לִּי שְׂאָר אֲנִישֵׁי עכ"ל וְדִבְרֵיו וְנ"ל אֵין לְהֵם בְּיָאוּר דְּהָא רַבב"ח נְמִי לַעֲנִין גֵּט קָאִי
וּמְחַלְק בֵּין צו"מ לַע"ה וּמֵאִי מְחַלְק בֵּין אֲבִידְתָּא לְגֵט וּלְפָמ"ש זֶה פְּנוּנַתוֹ וְנ"ל שְׂבָא לְפָרֵשׁ
מִתְנִיתִין שְׂמַחְזִירִין הֲגַט בַּטב"ע דְּכָלִי וּמִיָּגְרִי שְׂמַצְאוּ בְּעֲצָמוּ לְהִכִּי נְאָמֵן אֶפִּילוּ לָאו צוּרְבָא
מְרַבְּנֵן וְאֵע"ג דְּאָמְרִינֵן דְּדוּנְקָא לְצוּרְבָא מְרַבְּנֵן מְחִזְרִין ע"ז תִּירֵץ דְּגַבִּי רַבב"ח הַחֲזִירֵוּ
מִטַּעַם אֲבִידְתָּא וְאֵח"פ מְהִימֵן גַּם לַעֲנִין גֵּט לְהִכִּי מְחַלְקִינֵן בֵּין צו"מ לַע"ה דְּלַעֲנִין אֲבִידְתָּא
הַדִּין כֵּן כַּמ"ש אֲבָל הִכָּא בְּמִתְנִיתִין שְׂמִיָּגְרִי בְּמִצְוֹת בְּעֲצָמוּ אִם הִי לֹו טב"ע הִי נְאָמֵן גַּם
ע"ה פִּינֵן שְׂיֵשׁ לֹו מְגוּ גַם ע"ה מְהִימֵן וְהֵתֵם גַּבִּי רַבב"ח הָא מִצְוֹת אַחֵר וְאִין לֹו נְאָמְנוּת
וְאִין הַחֲזִירָה רַק מִטַּעַם אֲבִידְתָּא מְדִין מְמוֹן וְאֵח"ז מִיָּהָא מְהִימֵן מְמִילָא וּבְאַבִּידְתָּא מְחַלְקִינֵן
בֵּין ת"ח לַע"ה אֲבָל בְּמִתְנִיתִין שְׂמַצְאוּ בְּעֲצָמוּ וּמְפִירוּ בַּטב"ע אֶפִּילוּ ע"ה נְאָמֵן בְּמַגּוּ וְזֶה
בְּרוּר: אֶלָּא שְׂקִישָׁה עַל דְּבְרֵינוּ אֵלָּה מְהָא דְּאָמְרִינֵן בַּב"מ (דָּף כ"ח) הוּא אֹמֵר סִימְנֵי הֲגַט
וְהִיא אֹמֶרֶת סִימְנֵי הֲגַט יִנְתֵן לָהּ ע"ש בְּגִמְרָא וּפְסֵק כֵּן הַרְמַב"ם וְנ"ל דְּבַעֲיָנֵן סִי"מ דְּנִקְב
יֵשׁ בּוֹ בְּצִא"פ אֲבָל ס"ב לָא מְהִימֵן וְאֵמֵי נִימָא פִּינֵן שְׂצָרִיף לְהַחֲזִיר לָהּ הֲגַט מְדִין אֲבִידְתָּא
דְּסִימֵן הַבַּעַל לָא מְהִימֵן מִיָּדִי וְהוּי אֵח"פ הֲגַט בְּיָדָהּ וְנְאָמְנָת לֹוּמַר שְׂנַתְגַּרְשָׁה כְּמוֹ כָּל אִשָּׁה
דְּנִקִּיטָא גֵט בְּיָדָהּ וְצ"ל דְּמִיָּגְרִי שְׂהֲגַט אִין בּוֹ שו"פ דְּלִית בִּי דִּין אֲבִידְתָּא וְאֶפְשָׁר לֹוּמַר עוֹד
פִּינֵן דְּסִד"ר וּמְהַדְרִינֵן רַק מִטַּעַם דְּנִיחָא לִי לְבַעַל אֲבִידְתָּא כְּדָאמַר בַּש"ס וּבְשִׁטְרוֹת דְּלָא
נִיחָא לִי לְלוֹהָ לְאַהֲדוּרֵי לְמַלְוָה כְּתַב הָרַא"ש וְנ"ל דְּלִמְ"ד סִד"ר צ"ל דְּחֻכְמִים יָדַעוּ טַעְמוֹ
שֶׁל דְּבַר וְנ"ל דְּכּוֹנְנוּתוֹ דְּכָאן דְּכִינֵן דְּעֵבִיד רַבְּנֵן תְּקַנְתָּא בְּאַבִּידְתָּא לָא פְּלוּג רַבְּנֵן בְּכָל עֲנִינֵי
אֲבִידְתָּא אֶפִּי בְּשִׁטְרוֹת וְכ"כ הָרִיטְב"א וְנ"ל בְּחִידוּשֵׁיו עַל ב"מ וְזֶהוּ דוּנְקָא בְּשִׁטְרֵי מְמוֹן
אֲבָל בְּגֵט אִשָּׁה שְׂעִיקְרוּ אִינוּ לְמְמוֹן רַק לְהַתְגַּרְשָׁה לָא מְהַדְרִינֵן בְּסִי' בִּינוּנֵי פִּינֵן דְּאִין הַבַּעַל
מוֹדָה דְּהָא אָמַר שְׂמִמְנוּ נָפֵל וְלָא נִיחָא לִי לְאַהֲדוּרֵי לָא עֵבִיד תְּקַנְתָּא פִּינֵן דְּלָא נִיחָא לִי
וְדוּנְקָא בְּמִתְנִיתִין דְּמַבִּיא גֵט וְאָבֵד מְמוֹן דְּאִין הַבַּעַל כָּאן וְלָא יָדַעִינֵן דְּלָא נִיחָא לִי בְּזֶה
מְהַדְרִינֵן לְכָלְלָא דְּלַעֲנִין לְצוּר עַפ"י צְלוּחִיתוֹ בְּעִינֵן לְמִיָּהֲדַר בְּסִימֵן בִּינוּנֵי וּלְהִכִּי בְּנִמְצָא
בְּחִפְסָה וְדִלּוּסְקָמָא מְהִימֵן אֵח"פ הַטב"ע בְּגֵט כַּמ"ש בְּדַעַת הַר"מ וְנ"ל אֲבָל בַּש"ס (בְּדָף
כ"ח) שְׂהַבַּעַל אֹמֵר מְמוֹן נָפֵל וְלָא נִיחָא לְבַעַל דְּלִהְדְרִי' לְדִידָהּ לָא עֵבִיד רַבְּנֵן תְּקַנְתָּא
בְּגֵט וּלְהִכִּי כְּתַב הַר"מ וְנ"ל דְּבַעֲיָנֵן נִקְבַּב בְּצַד אוֹת פְּלוּנֵי: וְהָא דְּאָמְרִינֵן (בְּדָף י"ח) גַּבִּי
מִצְוֹת גֵּט אִשָּׁה בְּזִמְן שְׂהַבַּעַל מוֹדָה יַחֲזִיר לְאַשָׁה וּמְשַׁנִּינֵן כְּגוֹן דְּקָאמַר נִקְבַּב יֵשׁ בְּצִא"פ וְלָא
מְהִימֵן ס"ב אֵע"ג דְּבַעֲיָנֵן לְמִיָּהֲדַר לָהּ מִטַּעַם אֲבִידְתָּא וְגַם הַבַּעַל אִינוּ מְעַכְבֵּי דְּהָא מוֹדָה נִרְאָה
לִי דַּהַר"מ לָא יִפְרֵשׁ כַּפִּי הַתּוֹס' שְׂמוּדָה שְׂמַפְכָּר נִתְּנוּ לָהּ וּמְמוֹנָה נָפֵל דְּבִזָּה הִי מוֹעִיל סִי'
בִּינוּנֵי דִּידָהּ פִּינֵן שְׂצָרִיף לְהַחֲזִיר לָהּ מְדִין אֲבִידְתָּא רַק דְּמִיָּגְרֵי שְׂמוּדָה שְׂרוּצָה לִיתֵן לָהּ
עַכְשָׁיו וּמְמוֹן נָפֵל וְרוּצָה לִיתֵן לָהּ וּלְהִכִּי בְּעִינֵן סִימֵן מְבַהֵק פִּי הִיכָא דְּלָא נִיחָוּשׁ לְיוֹב"ש

אחר והבעל והאשה גופא אינם יודעים אם זה הגט שלו ובאיסור לא מהני ס"ב להכי
בעינו ס"מ אבל אם אומר שפבר נתן לה והיא אומרת ס"ב נמי מהני פיון שמודה שממנה
נפל וניחא ליה לבעל להחזיר לה מדין אבידה וכשמחזירין לה מדין אבידה והיא יודעת
שפבר נתגרשה בו היא נאמנת אחרי שהחזיר לה הגט: ועוד נ"ל דהדברים נכונים בלא"ה
דאף שפכתנו דגבי השליח אם נאבד ממנו והוא נותן סימן בעינו להחזיר לו ע"י סימן
מדין אבידה ואחר שהוא בידו אם מכיר אותו בטב"ע שהוא שלו נאמן זהו דווקא בשליח
שאומר שמכיר הגט ששלו הוא ואחר שהוא בידו נאמן לומר שזה הגט שלו הוא שנאבד
ממנו ומגרשה בו אבל אם האשה אומרת שנאבד ממנה אף אם נחזיר לה מדין אבידה
לצור ע"פ צלוחיתה בסי' בינוני אפ"ה אינה נאמנת לומר אח"כ שנתגרשה וממנה נפל
ואף שאחר החזרה הוא בידה מ"מ פיון שהיא אינה אומרת שמכרת אותו בטב"ע שזהו
שנתגרשה בו ונאבד ממנה רק שאומרת ס"ב ובסימן לא מחזירין לה שממנה נפל לענין
איסור מאי אמרת הואיל והגט בידה נאמנת לומר שנתגרשה ז"א דהא אינה אומרת שפגט
זה נתגרשה דהא אינה מכרת הגט (וסימן לא מהני לענין איסור) רק שאנו רוצים להאמין
לה שנתגרשה בגט והיא גרושה ע"י גט זה או ע"י גט אחר הא לענין זה לא שייך לחזק
נאמנותה מחמת שהגט בידה פיון דאינה אומרת שפגט זה דווקא נתגרשה ודווקא גבי
שליח שנמסר בידו הגט מדין אבידה ואחר שהוא בידו מאמינין לו מה שאומר שמכיר
הגט שזהו שאבד א"ש דכיון שהוא בידו נאמן לומר שהוא שלו אבל באשה שאינה מכרת
הגט רק שאומרת ס"ב וס"ב לא מהני לענין איסור אף שמחזירין לה מדין אבידה אינו
מועיל להחזיקה לגרושה אף שהגט בידה דהא אינה יודעת שזה הגט שנתגרשה בו רק
שאומרת שנתגרשה בגט ומה שגט זה בידה אינה ראי' שנתגרשה בגט כלל דלענין איסור
סימנין לאו דאורייתא ולהכי א"ש מה דמשני דבזמן שהבעל מודה דקאמרה נקב יש
בצא"פ ולא סגי בס"ב ואין ה"נ אם היתה נותנת ס"ב ואומרת שהיא מכרת בטב"ע נמי
מתירין אותה להנשא מה"ט דכיון שמחזירין לה מדין אבידה ע"י הסימן נאמנת לומר
שזה הגט שלה ובו נתגרשה אבל עכשיו שאינה מכרת אותו בטב"ע מאי מהני מה
שמחזירין לה הגט והוא בידה הואיל ואינה אומרת שבו נתגרשה רק שאומרת שנתגרשה
ואינה יודעת אם בגט זה אם בגט אחר דהא הסימן בינוני אין בו פח וראי' שפגט זה
נתגרשה דסימנין לאו דאורייתא לענין איסור: ומנושב נמי מה שקשה לפי דברינו בהא
דקאמר בב"מ וביבמות מצא קשור בפס וארנקי ניהוש לשאלה ומאי קושיא הא לענין
ממון לא חיישינן לשאלה כדתנן מצא כלי וקפניו פירות וכיון דצריף להחזיר לו הגט ע"י
סימן אי סימנין דאורייתא [ומהני נמי לענין איסור] וליכא רק חשש שאלה א"כ הא
בעינו למימר פאן שהוצרכנו להחזיר לו הגט מדין אבידה דבדין אבידה לא חיישינן
לשאלה ממילא הני אח"כ בידו ונאמן שלא השאיל לאחר וכמ"ש בדעת הר"מ ז"ל.

ולשיטת הריטב"א א"ש שפכת דחיישינן לשאלה אף באומר שלא השאיל לאחר שמא
שכח אבל לדברי המהרש"א שפכת דבמצאו בעצמו לא חיישינן לשאלה פיון שהוא נאמן
ואומר שלא השאיל לאחר א"כ קשה במצאו אחר נמי לא ניהוש לשאלה פיון שצריכין
להחזיר לו מדין אבידה ממילא נאמן לומר שלא השאיל לאחר.

וצ"ל כמ"ש דלא מהני מה שמחזירין לו מדין אבידה והוא אח"כ בידו אלא היכא שיכול
לומר שיודע שזה הגט שנאבד ממנו: אבל אם אינו אומר שמכירו שזהו שנאבד ממנו לא

מהני מה שהוא בידו ולא מהימן ג"כ לומר שלא השאיל לאחר: הנה הארכנו לבאר שאין ראוי מדברי הר"מ ז"ל שסובר דחיישינו לשאלה ממה שהצריך במצאו בחו"ד טב"ע בארכו ורחבו של גט ולא סגי בסימן שפכלי והנה בנהרג זה הפירו כל פרצוף פניו שהי' גופר רק שהספק אם נהרג קודם ג"י או תוך ג"י ולדעת הריטב"א שהביא הנמ"י דחששא דהשתנות פניו אחר ג"י הוא דרבנן וכינו דהוי רק איסור דרבנן דמדאורייתא ניתרת ע"י הפרת פנים יש לסמוך אהפרת בגדים פינו דאיכא תרי לישנא בגמרא אי חיישינו לשאלה ואיפלגי רבנותא בזה בדרבנן סמכינן להקל דלא חיישינו לשאלה וכן ראיתי להגאון שא"ר ז"ל בתשובותיו התדשות שפמך להקל במשאל"ס היכא דאיכא הפרת בגדים מה"ט דמים שאל"ס דרבנן סמכינן אהך לישנא דלא חיישינו לשאלה: וה"נ נוכל לסמוך אדעת הריטב"א דחששא דג"י הוי דרבנן ולא חיישינו לשאלה היכא דהותרה מה"ת בלאו הכי כנלע"ד: סימן קכה שאלה ע"ד העגונה אשת ר' שמואל מטיקטין שהעיד ע"א שראה שננטבע בעלה בנהר ווייעטלה במחוז פשה'ל רוכב על הסוס ונשתהה במים לערך ב' שעות עד שבאו אנשים והוציאוהו מהנהר והפיר אותו ר' יצחק עם אשתו בטביעת עין פי הוא ר' שמואל שננטבע גם מלבושיו הפיר שהמה המלבושים שהי' לבוש ר"ש הנ"ל כשננטבע ולא הי' שום חבלה בפניו ונשתהה לערך שמונה ימים עד שהשיגו רשיון מהממשלה לקבורו והעד הנ"ל הי' אצל הקבורה: תשובה הנה ביבמות (דף קט"ו) מבעי לן בע"א במלחמה אי מהימן מי אמרינן טעמא דע"א מהימן משום דמילתא דעבידא לגלוזי לא משקרי אנשי ה"נ לא משקרי או דילמא משום דאשה דייקא ומינסבא והכא לא דייקא דאמרה בודמי ופשיט מברייתא דמעשה בשני ת"ח שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעה והשיא רבי נשותיהן ע"פ נשים והא מים פמלחמה דמי והא נשים אפילו מאה כע"א דמיין והשיא רבי נשותיהן.

ופריך ותסברא הא מים שאין להם סוף אשתו אסורה אלא דקאמרי אסקינהו קמן וחוזינהו לאלתר וקאמרי סימנין דלאו עלליהו סמכינן אלא אסימנין עכ"ל הגמרא. וכתב הרי"ף ז"ל ולא איפשטא בעיין אלא מיהו פינו דאמרינן בפירקא דלקמן ההוא גברא דטבע בדגלת ואפקוהו אגישרא ואסבא רבא לדבייתהו אפומא דשושבינא לבתר חמשא יומין שמעינן דע"א במים שאל"ס גאמן ודוןקא היכי דאמר אסקוהו לקמאי וחזיית' לאלתר ואישתמודענא לי דאיהו פלוני וכדאסיקנא למעשה דשני ת"ח שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי וכדאמרינן בההוא גברא דטבע בדגלת ואסקוהו אגישרא וה"ה לע"א במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו ואי לא קא מסהדי הכי אפילו תרי סהדי לא סמכינן עלליהו וכש"כ ע"א או אשה חיישינו דילמא אאומדן דעתא קא מסהדי וכן הלכתא עכ"ל: וכבר בארנו לעיל דברי הרי"ף ז"ל במה שאמר דאיפשט בעיין מההיא דדיגלת וישכנו קושית הרשב"א ז"ל עליו ומה שהקשה הרשב"א והרא"ש ז"ל בהא דקאמר דגם בב' עדים בעינן קברתיו ואי לא אמרי הכי חיישינו דילמא אמרי בודמי ובגמרא פי בעי לפשוט מברייתא דב' ת"ח קאמר והא נשים מאה פחד חשיבי משמע דאי הוי פתרי לא הוה שנייך למיחש בודמי נראה לי דלא ק"מ דהנה פבר נתקשו כל הראשונים ז"ל במאי דאמר וקאמרי סימנין הא אנו מספקינן אי סימנין דאורייתא או לא ואי קסבר הכא הש"ס דסימנין דאורייתא א"כ למה לן הא דחוזינהו לאלתר תפוק לי' משום סימנין ודחקו עצמן בזה דע"י שניהם ביחד הפרה לאחר שהעלו מן המים וגם הסימנין יכולין להתיר אע"ג

דָּכַל חַד בְּאַפְלִי נִפְשֵׁי לֹא מְהַנִּי דְסִימָנִין לָאוּ דְאוֹרְיִיתָא וְהַהֲכָרָה לַחֲוֹד לֹא מְהַנִּי מְשׁוּם
דְּאִמְרֵי בְּדַדְמֵי אֲבָל אֶתְרוּנְיָהּוּ סְמָכִינֵן וְזֶה דְחֻוּק מְאוּד בְּכֻוֹנַת הַשֵּׁ"ס וּבִיּוֹתֵר קָשָׁה לִי עַל
דְּבָרֵי הַתּוֹס' שֵׁם שְׁפָתָבוּ דְאִי סִימָנִין לָאוּ דְאוֹרְיִיתָא מִיִּירֵי דְקֶאֱמָרֵי סִימָן מְוָבְהַק וְקָשָׁה
הָא סִימָן מְוָבְהַק וְדָאִי דְהֻנִּי דְאוֹרְיִיתָא א"כ אֲמַאי בְּעִינֵן שְׂיִאֲמָרוּ אֶסְקִינְהוּ לְאַלְתֵּר וְהִינֵנוּ
שְׂיָהָא טב"ע יָפָה טָרַם שְׂיִשְׁתַּנָּה הַפְּנִים הָא סִימָן מְוָבְהַק לַחֲוֹד נְמִי מְהַנִּי מִן הַתּוֹרָה: לְכוּ
נִרְאָה דְהָרִי"ף מְפָרַשׁ דְּאִף דְּגַבֵּי מַלְחָמָה אֲמָרִינוּ בְּדַדְמֵי לְמִי שְׁעוּמַד בְּמַלְחָמָה כְּדִאֲמַר
רְבָא בר"פ זִמְנִין דְּמָחוּ לִי בְּגִירָא וּבְרַוְמָחָא וְסָבְרָה מַת וְאִיכָא דְעֶבְדִּינוּ לִי סְמָתְרִי וְחַיִּי
וְכוּ בְּאִשָּׁה שְׂיִוְשַׁבֵּת בְּבֵיתָהּ וְשְׁמַעָה וְשְׁמַעָה שְׁמַת בְּעֵלָה חִיִּישִׁינוּ לְבְּדַדְמֵי אִף שְׂלֵא רְאֵתָה בְּעִינֵי
הַמַּלְחָמָה כָּלֵל רַק שְׂיִדְעָה שְׂיִשׁ מַלְחָמָה בְּעוֹלָם כַּמ"ש רַש"י בְּמַתְּנֵיתִין דְּר"פ הָאִשָּׁה
שְׁהִלְכָה דָּאִם פִּירַשׁ מִבֵּיתָהּ הַנְּדָשׁ אוֹ חֲדָשִׁים אוֹמְרַת מֵאֲמָד לְבָהּ וְדָאִי הוּאִיל וְלֹא חֲזַר
הֲרֵגוּהוּ ע"ש הָרִי דְגַם דְּכִשְׁהִיתָה בְּבֵיתָהּ חִיִּישִׁינוּ לְבְּדַדְמֵי זֶהוּ דְוּוּקָא בְּמַלְחָמָה אֲבָל
בְּטַבִּיעָה בְּמִים שְׂאֵנִי דְוּוּקָא בְּמִי שְׂלֵא רְאָה הַטַּבִּיעָה חִיִּישִׁינוּ שְׂאוּמַר בְּדַדְמֵי דְכִינוּ שְׁשַׁמַּע
שְׁנַפְל בְּמִים סְבוּר מֵאֲמָד לְבוּ דְבֻנְדָאִי נְטַבַּע וְלֹא צָף מְמִים וּבְאַמְתָּ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁנַטְבַּע
וְצָף מַתַּחַת הַמִּים מִיָּד אֲבָל מִי שְׁעוּמַד וְרוּאָה הַטַּבִּיעָה בּוּ לֹא שְׂיִיף בְּדַדְמֵי אִם צָף מַתַּחַת
הַמִּים אִי לֹא [הִקְפָּה מְדַעַת בַּעַל הַמְּאוּר ז"ל שְׁפוּבְר דְוּוּקָא בְּמִי שְׂרָאָה הַטַּבִּיעָה אוֹמַר
בְּדַדְמֵי וּמִי שְׂלֵא רְאָה אִינוּ אוֹמַר בְּדַדְמֵי וְהָרִי"ף ז"ל סוּבְר לְהִקְפָּה דְוּוּקָא בְּמִי שְׂלֵא רְאָה
הַטַּבִּיעָה שְׂיִיף בְּדַדְמֵי] וְכַמוּ בְּנַפְלוּ עָלָיו לְסָטִים דְּתַנְשָׂא אַע"ג דְּהֻנִּי כְּמַלְחָמָה מ"מ פִּינוּ
דְּאִשָּׁה כְּלִי זִינְיָהּ עֲלֵי וְדָרְוּ הַלְסָטִים לְרַחֵם וּלְהַחֲיוֹת אֶת הָאִשָּׁה וְעוּמַדַּת וְרוּאָה עַד גְּמַר
מִיתָתוּ לֹא אֲמָרִינוּ דְּאִמְרָה בְּדַדְמֵי אֲלֵמָא דְּכָל הֵיכָא שְׂאִינְהָ יִרְאָה לְעַמּוּד עַד גְּמַר מִיתָתוּ
לֹא חִיִּישִׁינוּ לְבְּדַדְמֵי וּבְנַטְבַּע נְמִי אִם רוּאָה הַטַּבִּיעָה וְהוּא עוּמַד בִּיבְשָׁה וְאִין לֹא שׁוּם מוֹרָא
לְמָה נִיחֻוּשׁ אַח"כ לְבְּדַדְמֵי וְדוּוּקָא אִם הִיא שׁוּמַעַת בְּבֵיתָהּ שְׁנַטְבַּע וְהִיא לֹא הִיתָה
אַצְלָה טַבִּיעָה אוֹמְרַת בְּדַדְמֵי וְהִינֵנוּ פִּינוּ שְׂיִדְעָה שְׁהִלְף בְּסַפִּינְהָ וְשְׁמַעָה שְׁנַטְבַּע אִמְרָה
וְנָדָאִי מַת: וּבְזֶה א"ש שִׁיטַת הָרִי"ף ז"ל עַל נְכוּן דְּכָבֵר כְּתָבוּ הָרַמְבַּ"ן וְהָרַשְׁבַּ"א ז"ל
דְּלִשִׁיטַת הָרִי"ף בְּעֵיָא דַע"א בְּמַלְחָמָה הוּא עַל נְאַמְנוּת הָעַד דְּמַסְפַּקָא לְהַשֵּׁ"ס דְּהֵיכָא
דְּהִיא אִמְרָה בְּדַדְמֵי וְסָבְרָה מֵאֲמָד לְבָהּ שְׁמַת אִם הָעַד נְאַמְן פִּינוּ דְּהִיא לֹא דִיִּיקָא וְהֵכָא
בְּמַלְחָמָה מְבַעֵי לָן בֵּין שְׁהִיתָה בְּבֵיתָהּ וְיִדְעָה שְׂיִשׁ מַלְחָמָה בְּעוֹלָם בֵּין שְׁהִלְכָה עִמּוּ וְהִיתָה
ג"כ בְּמַלְחָמָה וּבְאֵת וְאִמְרָה מַת בְּעֵלָה דְּהִיא אִמְרָה בְּדַדְמֵי דְּלֹא נְטָרָא עַד דְּחֻזָּא מְשׁוּם
דִּירְאָה לֹא מְהַנִּי עֲדוּת הָעַד דְּכָל הֵיכָא דְּהִיא לֹא דִיִּיקָא גַם הָעַד לֹא מְהִימֵן אִף דְּהָעַד לֹא
אֲמַר בְּדַדְמֵי שְׂאוּמַר קְבָרְתִּיו וְע"ז פְּשִׁיט מְשַׁנֵּי ת"ח שְׁהִיוּ בְּאִין עִם אַבָּא יוֹסִי בֶן סָמַאי
בְּסַפִּינְהָ וְהֵשִׂיא רַבִּי נְשׁוּתִיהֶן ע"פ נְשִׁים וּמְשַׁמַּע שְׁנַשׁוּתִיהֶן הָיוּ בְּבֵיתָן וְע"ז קֶאֱמַר הָא
נְשִׁים אֲפִילוּ מֵאָה כְּחַד חֲשִׁיבֵי וְהָיוּ לִי דִין ע"א וּנְשׁוּתִיהֶן שְׁהִיוּ בְּבֵיתָן לֹא רָאוּ הַטַּבִּיעָה
וּגַבֵּי טַבִּיעָה בְּאַרְנוּ דְּמִי שְׂלֵא רְאָה אוֹמַר בְּדַדְמֵי א"כ הִיא שְׂיִדְעַת שְׁהִלְף בְּסַפִּינְהָ אוֹמְרַת
מֵאֲמָד לְבָהּ שְׁטַבַּע וְלֹא דִיִּיקָא וְאַפ"ה מְהִימָנֵי הַנְּשִׁים הַמְּעִידִים עַל הַטַּבִּיעָה אֲלֵמָא דַע"א
מְהִימֵן אִף דְּלֹא דִיִּיקָא: וְהַשְׁתָּא מִיּוֹשָׁב מַה שְׂאֲמַר וְהָא מֵאָה נְשִׁים כְּחַד חֲשִׁיבֵי דְּמְשַׁמַּע
דְּאֵלוּ הָיוּ כְּתָרֵי הָנוּה א"ש וְלֹא הָיוּ קָשָׁה לָן הָא דְּמִים כְּמַלְחָמָה דְּמוּ וּלְדַעַת הָרִי"ף גַם
כְּתָרֵי חִיִּישִׁינוּ לְבְּדַדְמֵי דְּהִיא בְּדַדְמֵי לֹא שְׂיִיף כָּלֵל בְּאוֹתוֹן שְׂרָאוּ הַטַּבִּיעָה וְכִינוּ שְׁהַנְּשִׁים
רָאוּ הַטַּבִּיעָה לֹא אֲמָרוּ בְּדַדְמֵי וְקוּשִׁית הַשֵּׁ"ס הוּא רַק פִּינוּ דְּאִשָּׁת הַנְּטַבַּע לֹא רְאֵתָה

הטביעה אמרה בנדמי וכינון דהיא אמרה בנדמי אין העד מהימן משום דהיא לא דייקא ונה לא שנייה אלא בע"א דבעינו למימר דהיא דלא דייקא אין הע"א מהימן.

אבל בתרי הא ונדאי מהימן בלא דייקא דידה להכי הוצרך לאמר והא נשים אפילו מאה פחד דמנין: וע"ז פתב הרי"ף ו"ל דהכא לא איפשט בעינו אבל מההוא דדיגלת אפשיט דע"א מהימן אף שהיא יכולה לאמר בנדמי שלא ראתה הטביעה כלל אלמא ע"א מהימן בלא דיוקא דידה וע"א במלקמה מהימן מיהו דווקא פשאמר קברתיו בזה ע"א מהימן במלקמה דאי לאו הכי אפילו גבי תרי חיישינו לבדדמי וזה קאי אמלקמה דכבר בארנו דבמלקמה שנייה בנדמי אף במי שהי' במלקמה ממש אף דגבי טביעה בארנו דבמי שהי' אצל הטביעה לא שנייה בנדמי משום דהתם עומד ביפשה ואינו נרא להמתין לראות עדותו שפיר אבל גבי מלקמה דנרא לעמוד שם ולהמתין אמרינו בנדמי אף במי שהי' במלקמה כדאמר בש"ס גבי אשה עצמה וכמ"ש התוס' ד"ה זימנין וכן גבי עד או עדים פנין דנרא להמתין חיישינו לאומר בנדמי להכי בעינו קברתיו לצאת מחשש בנדמי דמהש"ס דמוכח דבב' עדים הוי מהימני בנדאי ולא הוי חיישינו לבדדמי היינו גבי טביעה דשם ליכא כלל בנדמי למי שרואה הטביעה להכי בב"ע דא"צ לנאמנות האשה מהימני ואפשר דהנשים שהעידו לא היו בספינה זו שטבעה אלא בספינה אחרת ולא היו יראים לראות היטב: אבל במלקמה שפיר פתב הרי"ף ו"ל דחיישינו לבדדמי דגבי מלקמה שנייה בנדמי אף למי שראה ועומד במלקמה הלכך בעינו קברתיו דווקא אפילו בב' עדים ומנושב קושיתם זו שעל הרי"ף ו"ל ונהדר קאמר ותסברא דע"י הגדת העד מהטביעה התירו הנשים הא הוי משאל"ס ואסור אלא דקאמרי אסקינהו קמן ונזינהו לאלתר וקאמרי סימנין דהיינו בסימנין מובהקים כמ"ש הרמב"ן ו"ל בחידושיו להדיא ו"ל כדאמרי סימנין פלומר סימן מובהק פדרה שנותנין באבידה והאי פדרה שנותנין באבידה דקאמר הרמב"ן ו"ל אין הפונה על תכונת הסימן שיהא מובהק דהא באבידה לכ"ע מחזירין בסימן בינוני אי דאורייתא אי דרבנן אלא אסוף דבריו קאי שכתב שם דמייירי שהעדים לא היו מכירין כלל בהם ולא ידעו מי הם הנטבעים ומי הם הנשותים רק שבאו להעיד שאנשים שהיו בהם סימנין פאלו נטבעו ונתעלו מן המים וכינון דלא באו להעיד על הנשים האלו להתירן ונדאי דמהימני בלא דיוקא דידה [וכתב שם עוד או שאמרו סימנין שיש להם במקום המוצנע והיינו דבזה יכולין להתיר אף אם היו מכירין את הנטבעים ובאים להעיד על נשותיהן מ"מ לא חיישינו דילמא משקרי פנין שאמרו סימנין שיש להם במקום מוצנע ובעליהן של אלו היו להם אלו הסימנין במקום המוצנע ומנין ידעו העדים סימנין שבמקום מוצנע אם לא שראו בהם אחר מיתתם כדי להעיד עליהם דבלא"ה אין דרה נשים לידע סימנין מוצנעין שבאנשים ובזה מהימני אף שבאים להעיד] והיינו הא דקאמר הרמב"ן ו"ל דקאמרי סימנין פדרה שמחזירין באבידה משום דבאבידה חיישינו למי שאומר שהוא אבד שמה משקר ובעינו שיאמר הסימן קודם שידע שבמצאיה זו יש סימן פזה דאז אמרינו דמנא ידע אם לא שהוא אבדו אבל אם ידע קודם שהגיד הסימן שיש באבידה זו האי סימנא לא מהני מידי אבל גבי עדות אשה בעצמה או בע"א דיש לו נאמנות ולא חשדינו לי למשקר מהני אף אם יודע העד שבעל האשה יש בו האי סימנא ואומר שראה שאדם שיש בו האי סימן מת נמי מהני פנין שלא חשדינו לי למשקר אבל הכא גבי טביעה מייירי שאומר הסימן פדרה שאמרים באבידה דהא

הָכָא נָמִי חֲשַׁדְיָנוּ לְהַעֲד לְמַשְׁקֵר מַחֲמַת דְּהַאֲשָׁה אוֹמְרַת בְּדַדְמִי וְלִיכָא דִּיּוֹקָא דִּינְדָּה לְהִכִּי קִאָמַר דְּמִיָּירִי שְׁהַעֲד אוֹמַר הַסִּימָן פְּדָרָךְ שְׁאוּמְרִים בְּאַבְיָדָה דְּהִיָּינוּ שְׁאוּמַר בְּאַנְפִּין שְׁמוּעִיל אַף הִיכָא דְחֲשׂוּד לְמַשְׁקֵר פְּגוֹן שְׁאִינוּ יוֹדַע כָּלֵל שְׁבַעֵל הַאֲשָׁה הַזֹּאת הִיא לֹו סִימָן פְּזָה רַק שְׁאוּמַר שְׂרָאָה אֶחָד שְׁנַטְבַּע וְהַעֲלוּהוּ מִן הַמַּיִם וְהִיא בֹו סִימָן פְּזָה וְהַפֵּל מִיָּירִי בְּסִימָן מְוָבְהָק שְׁלֵא נֹכַל לְחַוֵּשׁ דִּילְמָא אַתְרָמִי סִימָן פְּזָה בְּאַדָּם אַחַר וּתְרִי מִיָּלִי קִאָמַר הַרְמַבְּ"ן וְ"ל דְּקִאָמְרִי סִימָן מְוָבְהָק מִשׁוּם דְּבַעֲיָן דְּסִימָנִין דְּאוּרִיָּתָא וְסָגִי בְּסִימָן בִּינוּנִי לֹא אִנְפִּשְׁט וְגַם שְׁאוּמְרִים פְּדָרָךְ שְׁאוּמְרִים בְּאַבְיָדָה דְּהִיָּינוּ שְׁאִין לְהֵם נְאַמְנוֹת פְּמוֹ בְּאַבְיָדָה וְצָרִיכִין לְהַעֲד עֲדוּתָן בְּאַנְפִּין שְׁאִינָם בְּאִים לְהַתִּיר הַאֲשָׁה הַזֹּאת כִּי הִיכִי דְלֹא נְחַשְׁדִּינְהוּ לְמַשְׁקֵרִי דְנָשִׁים מֵאָה כַע"א דְּמִיָּין וְלֹא מְהַנִּי הִיכָא דְּהִיא לֹא דִיָּיקָא: וְהִנֵּה בְּדַבְרֵי הַרְמַבְּ"ן וְ"ל בְּחִדּוּשֵׁיו לֹא מְוָזְכָר כָּלֵל הָא דְּגֵרְסִינוּ אֶסְקִינְהוּ קָמֵן וְחִזִּינְהוּ לְאַלְתֵּר דְּכִינוּ דְּמִיָּירִי בְּסִימָן מְוָבְהָק א"כ וְנִדְּאִי דַא"ש מַה שְׁהַתִּירוּ ע"י הַנָּשִׁים פִּינוּן שְׁלֵא נְתַפְנוּנוּ כָּלֵל לְהַעֲד וְאַמְרוּ סִימָן מְוָבְהָק אֶבְל גֵּירְסַת רַש"י וְתוֹס' וְכָל הַרְאִשׁוֹנִים הוּא דְּאִמְרֵי אֶסְקִינְהוּ קָמֵן וְחִזִּינְהוּ לְאַלְתֵּר וְקִאָמְרִי סִימָנִין וְכֹן בְּגוֹסַח דְּבָרֵי הַר"ף וְ"ל שְׁלַפְנִינוּ אִיתָא ג"כ הַנֵּה תְרַתִּי אֶסְקִינְהוּ וְחִזִּינְהוּ לְאַלְתֵּר וְגַם קִאָמְרִי סִימָנִין.

וְנ"ל דְּגַם זֶה נִכּוֹן לַפּ"מ שׁ הַרְמַבְּ"ן דְּהָא דְּקִאָמַר וְקִאָמְרִי סִימָנִין הִיָּינוּ פְּדָרָךְ שְׁמַחֲזִירִין בְּאַבְיָדָה וְלֹא בְּאִין לְהַתִּיר אֲשָׁה זֹו כָּלֵל וְהַשְׁתָּא מְפָרֵשׁ הַש"ס לְהַךְ בְּרִיָּיתָא דְּהִכָּא לֹא מִיָּירִי שְׁהַסִּימָנִין רָאוּ בְּהַנְטְבַּעִים לְאַחַר שְׁהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם אֲלֵא דְּלֹאֲחַר שְׁהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם לֹא רָאוּ בְּהֵם הַסִּימָנִין רַק שְׁהַפִּירוּ אוֹתָם בַּטב"ע שְׁהֵם אוֹתָם שְׁנַטְבַּעוּ וְקוֹדָם הַטְּבִיעָה רָאוּ בְּהֵם הַסִּימָנִים וְלְהִכִּי בַעֲיָן הִנֵּי תְרַתִּי שְׁהַסִּימָנִים רָאוּ בְּהֵם קוֹדָם הַטְּבִיעָה מִיָּהוּ לֹא סָגִי בְּזָה דְּמֵאִי מְהַנִּי שְׁהִי בְּהֵם הִנֵּי סִימָנִין הָא הִנֵּי מִשְׁאַל"ס וְלִכְךָ בַעֲיָי שְׁאַחַר שְׁהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם הַפִּירוּ בְּהֵם שְׁהֵם אוֹתָן שְׁנַטְבַּעוּ וְאַזְ רָאוּ אוֹתָם כְּשֵׁהֵם מְוָטְלִים מִתִּים לְאַלְתֵּר שְׁלֵא הִיא שְׁהוּת לַתְּפוּחַ עֲדִיָּין וְהַפִּירוּ שְׁהֵם אוֹתָם שְׁנַטְבַּעוּ עִם הַסִּימָנִין וּבְהִנֵּי תְרַתִּי הַתִּירָן רַבִּי וְהָא דְּלֹא מְפָרֵשׁ שְׁרָאוּ הַסִּימָנִין אַחַר שְׁהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם וְלֹא הִיא צָרִיךְ לוֹמַר שְׁרָאוּ אוֹתָם לְאַלְתֵּר דְּבְּסִימָנִין לֹא שְׁיָיָךְ חֲשַׁשָּׂא דְּנַפְחָה הוּא מִשׁוּם דְּלִשׁוֹן הַבְּרִיָּיתָא דְּקַתְנִי מַעֲשָׂה בַשְּׁנִי ת"ח שְׁהִיוּ בְּאִין עִם אַבָּא יוֹסִי בֶן סַמַּאי בְּסַפִּינָה וְטְבַעָה וְהַתִּיר רַבִּי נְשׁוּתִיהֵן עַפ"י נְשִׁים מִשְׁמַע דַּע"י הַטְּבִיעָה הִתְרָוּ וְאִם רָאוּ הַסִּימָנִים לְאַחַר שְׁהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם אִין אָנוּ צָרִיכִים לְהַזְכִּיר הַטְּבִיעָה כָּלֵל לְהִכִּי מְפָרֵשׁ שְׁהַסִּימָנִים רָאוּ קוֹדָם הַטְּבִיעָה וְנַטְבַּעוּ וְאַחַר שְׁהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם הַפִּירוּ אוֹתָם בַּטב"ע שְׁהֵם אוֹתָם שְׁרָאוּ בְּעַת הַטְּבִיעָה וְעַכְשָׁיו אַחַר שְׁהַעֲלוּם לֹא רָאוּ בְּהֵם הַסִּימָנִין דְּלֹא הִנֵּי אֲדַעֲתִיָּהוּ לְרִאוּתֵהֶם הַסִּימָנִין רַק שְׁהַפִּירוּם בַּטב"ע שְׁהֵם אוֹתָם שְׁנַטְבַּעוּ וְהִיָּינוּ דְּקִאָמַר אֶסְקִינְהוּ קָמֵן וְחִזִּינְהוּ לְאַלְתֵּר שְׁהַפִּירוּ שְׁאוּתָן שְׁהַעֲלוּ הֵם אוֹתָן שְׁנַטְבַּעוּ וְאוֹתָן שְׁנַטְבַּעוּ הִיא רָאוּ בְּהֵם הַסִּימָנִין קוֹדָם הַטְּבִיעָה.

וְלְהִכִּי הַנּוֹזְכָר בְּבְרִיָּיתָא הַטְּבִיעָה דְּמִשׁוּם הִנֵּי תְרַתִּי שְׁרִינְהוּ בְּמָה שְׁרָאוּ בְּהֵם הַסִּימָנִין קוֹדָם הַטְּבִיעָה וְהַפִּירוּ אַחַר הַטְּבִיעָה לְאַלְתֵּר שְׁהֵם אוֹתָם שְׁנַטְבַּעוּ וְהִיָּינוּ דְּקִאָמַר אֶסְקִינְהוּ קָמֵן וְחִזִּינְהוּ לְאַלְתֵּר שְׁהַפִּירוּ שְׁאוּתָן שְׁהַעֲלוּ הֵם אוֹתָן שְׁנַטְבַּעוּ וְהִיא רָאוּ בְּהֵם הַסִּימָנִין קוֹדָם הַטְּבִיעָה אֶבְל אִם הִיא מְפָרֵשׁ שְׁרָאוּ הַסִּימָנִין לְאַחַר הַטְּבִיעָה לֹא הִיא צָרִיךְ הַתְּנָא לְהַזְכִּיר הַטְּבִיעָה כָּלֵל: וְאַלּוּלֵי דְּבָרֵי הַרְמַבְּ"ן וְ"ל הִיא אֶפְשָׁר לְאִמַר דְּסָגִי פְּאֵן אַף בְּסִימָן בִּינוּנִי אַף דְּמְסַפְקָא לָן אִי סִימָנִין דְּאוּרִיָּיתָא מ"מ הָכָא לְפִי הַמְסַקְנָא דְּמוֹקִי לְהַ בְּהַעֲלוּם מִן הַמַּיִם מִיָּירִי בַעֲיָן שְׁלֵא הִיָּינוּ צָרִיכִין כָּלֵל לְעֲדוּת הַנָּשִׁים עַל הַטְּבִיעָה וְהִיוּ הַרְבֵּה עֲדִים

על הטביעה שהיו מפירין בעליהן של אלו והיא די רק שמשאל"ס אשתו אסורה והתיר
עפ"י נשים שהפירום אחר ההעלאה והנשים אמרו שהפירו בטב"ע שהם אותו שנטבעו
דחזינהו לאלתר.

ומהימני הנשים מפני שהם לא באו להעיד על נשותיהן של אלו שאין יודעין אותן כלל
רק שאמרו שראו בהן הסימנין הללו ובזה שוב מהני הסימנין שאינן מובהקים פנין
דמשאל"ס הוי רק דרבנן ובדרבנן סמכינן אסימן בינוני: מיהו להרמב"ן ז"ל משמע לי
מלישנא דברייתא דעיקר ההיתר הי' ע"י הנשים ולא הוצרכו לעדות אחרים להכי מוקי
לה בסימן מובהק והנה כ"ז לפי מה דדחי פשיטותא דבעינן ומוקי לה בסימנין אבל לדין
דאיפשט בעינן מסיק הרי"ף ז"ל דע"א במשאל"ס מהימן אי אמר אסקינהו קמן ולאלתר
אשתמודעינהו דפלוני הוא וכדאסיקנא למעשה דשני ת"ח וכעובדא דאגישרא דשביסא
דהיננו דמהימן ע"א אף שנתפנון להעיד לפלוני אף דלא דייקא האשה רק דבעי חזינהו
לאלתר שלא יהא נתפח בהפכתו אבל סימנין לא בעינן כלל ולהכי לא הזכיר הרי"ף כלל
בפסק הלכה שלו סימנין רק הפרה בעלמא: ונתבאר היטב דברי הרי"ף ז"ל על נכון והנה
לפי שיטת הרי"ף ז"ל בנ"ד פיון שאמר קברתיו נאמן ע"א דבעינן איפשט ובעינן רק
חזינהו לאלתר לצאת מחשש נתפח ולשיטת בעה"מ ז"ל אף דסובר דבעינן לא איפשט
וע"א במלקמה לא מהימן מ"מ הא פתב דבקברתיו לא מפעילי לי כלל דודאי ע"א מהימן
ומפרש דבעינן הוא רק אם חיישינן שהעד אומר בדדמי אבל באומר קברתיו דלא שייך
בדדמי ודאי דמהימן דלא חיישינן למשקר ואם ראוהו לאלתר שהוציא אוהו מן המים
והפירו אותו בטב"ע והעידו על קבורתו מהני ואם באנו לחוש לדברי ר"ח שכתב דאשה
וע"א בנטבע לא מהימני אף הא לא תגרע חדא דהא התוס' והרא"ש פתבו דבכל גופו
שלם מהני טב"ע ולא חיישינן לבדדמי והכא הוי כל גופו שלם וכ"כ הטור (בסימן י"ד)
ועוד דהא הכא הפירו בטב"ע כל מלבושיו וא"כ דמי לקאמרי סימנין דקאמר בש"ס ורבו
הפוסקים דלא חיישינן כלל לשאלה ועוד שהרמ"א פתב בסעיף ל"ב בנטבע בבגדים
והוציא אוהו מן המים בבגדים אלו והפירו שאלו הם הבגדים שהנטבע הי' לבוש בשעת
טביעתו לא חיישינן לשאלה ואף שיש לחלק ולאמר דהתם מייירי שהטביעה הי' בעדים
דליכא חשש בדדמי בשני עדים לכל הפוסקים החולקים על הרי"ף רק שאסורה מטעם
משאל"ס והוי רק אסור דרבנן להכי סמכינן אהו סברא דכיון שנטבע בבגדים אלו לא
חיישינן שיצא מן המים ופשטן והשאלין לאחר אבל היכא דחיישינן לבדדמי על עיקר
הטביעה לדעת הר"ן ה"ו ור"ח ז"ל דהוי חשש דאורייתא לא מהני הו סברא וחיישינן
לשאלה דז"א דגם הו חששא הוי רק מדרבנן דהא הר"מ ז"ל פסק בע"א במשאל"ס אף
לא אמר קברתיו אם נשאת לא תצא א"כ ש"מ דהוי רק אסור דרבנן וכן פסק בכל בעינן
דלא איפשטא דאם נשאת לא תצא ולדעת הר"ן ה"ו הוי הו בעינן דלא איפשטא לכן לדעתי
יש להתיר האשה הזאת כ"ז פתבתי לענ"ד: סימן קכו שאלה באשה שהי' קטטה בינה
לבין בעלה באופן המבואר בש"ע (סימן י"ז סעי' מ"ח) דאינה נאמנת לומר מת בעלי
ונמצא בעלה מת ולא הופר גופו ופרצוף פניו רק שנמצא בו סימן מובהק ברגלו: והעדים
שמצאוהו באו לב"ד והגידו שנמצא הרוג בסימן כזה והאשה אמרה שהי' בבעלה סימן
כזה קודם שינדעה שיש בהרוג זה הנמצא סימן כזה אם אפשר להתירה להנשא ע"י סימן
זה: תשובה הנה בב"מ (דף כ"ז) אבעינן להו סימנין דאורייתא או דרבנן למנ"מ לאהדורי

גט אשה בסימנין ולא איפשיטא הך בעיא כמ"ש הרא"ש שם וכן דעת רוב ראשונים ו"ל מיהו התם בגמרא מבואר דסימנין מובהקים לכ"ע מהני מן התורה דקאמר שם דכ"ע סימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק קמפלגי מר סבר שומא סימן מובהק ומר סבר לאו סימן מובהק אלמא דסימן מובהק מהני מן התורה וכן פסקינו בשו"ע (סימן י"ז סעיף כ"ד) דסימן מובהק ביותר כמו חסר ונתר או שינוי באחד מאבריו מעידין עליו וכ"כ הריטב"א בחידושייו בב"מ פהא דפריה מחמור בסימני אןפך ומשני בעדי אןפך דהוי מצי לשנויי בסימנין מובהקים דהוי כמו עדים: ולפ"ז לכאורה יש להתיר אשה זו דאף דבקטטה בינו לבינה אינה נאמנת לומר מת בעלי מ"מ הא קאמרה סימנין מובהקים וכדאמר ביבמות (דף קט"ו) גבי בעיא דע"א במלחמה אברייתא דמעשה בשני ת"ח שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעה והשיא רבי גשוחיהן עפ"י נשים ומוקי לה דאמרי אסקינהו קמן ונחזינהו וקאמרי סימנין דלאו עלייהו סמכינן אלא אסימנין ומהני אף אם נימא דע"א במלחמה לא מהימן וכמ"ש שם התוס' ד"ה וקאמרי דאי סימנין לאו דאורייתא מיירי בסימן מובהק: מיהו יש לעיין דנחזי אנו בטעמא דסימן בינוני לא מהני וסימן מובהק מהני הוי ע"כ משום דסימן בינוני רגיל להמצא באנשים וחישינו דלמא איתרמי איש אחר בסימן פנה.

אבל סימן מובהק אינו מצוי להמצא באדם אחר כ"א אחד מאלף ולא חיישינו דילמא הנהרג הנמצא הי' בו ג"כ סימן שהי' בבעל האשה וכ"ז לענין חשש דאתרמי ג"כ איש אחר בסימן פנה דלזה מהני סימן מובהק אבל אם באנו לחוש שמא משקרת ובבעלה לא הי' כלל סימן פנה רק ששמעה שהנהרג הנמצא יש בו סימן פנה אמרה שבעלה הי' סימן פנה ואף שלפי הנראה לא ידעה שבנהרג הנמצא הי' סימוןה מ"מ שמא ע"י רמאות נתונדע לה ולחשש זה לא מהני כלל סימן מובהק דמאי מהני הא דסימן פנה אינו מצוי פינן שאנו חוששין שגם בבעלה לא הי' סימן פנה ושקורי קא משקרי ובש"ס דקאמרינו דאי שומא הוי סימן מובהק מעידין על השומא הוא בסתם אשה דלא הי' קטטה בינו לבינה ונאמנת לומר מת בעלי או באיש אחר שמעיד על האשה להשיאה כפירש רש"י ו"ל להכי מהני סימן מובהק דהא לא חשדינו לה למשקרת כלל ואין חשש רק שמא אתרמי אדם אחר בסימן פנה ולזה מהני סימן מובהק אבל באשה שהי' קטטה בינו לבינה דאינה נאמנת לומר מת בעלי דחשדינו לה למשקרת כדאמר ר"ח ביבמות (דף קט"ז) מ"ט דקטטה משום דמשקרא] לא מהני כלל אף סימן מובהק דאימר לא היה בבעלה סימן פנה והיא חשודה למשקרת דהא הרמב"ן ו"ל כתב בחידושייו בטעמא דבעינו למימר סימנין דרבנן משום דאימר מחזי חזי אי נמי פסומא בארובה עי"ש בדבריו ואע"ג דלא מגלינו לזה שפא ליתן הסימן שיש במציאה זו סימן פנה עד שיאמר הוא הסימן מ"מ חיישינו שמא נתונדע לו ואיערומי קא מערים וא"כ ה"נ בעדות אשה כל היכא דחשודה למשקרת בעינו למיחש שמא נתונדע לה שיש בהרוג הנמצא האי סימנא וקאמרה שבעלה הי' סימן זה ולחשש זה לא מהני סימן מובהק כלל: אחרי כותבי זאת מצאתי להגאון בעל פ"י ו"ל בחידושייו לב"מ שכתב פן דהא דסימן, מובהק הוי דאורייתא לכ"ע הוא רק בעדות אשה על מיתת בעלה שאינה חשודה לשקר ואין החשש רק שמא אתרמי האי סימן באדם אחר ולזה מהני סימן מובהק אבל גבי גט דחשדינו לי' למשקר או במציאה גם סימן מובהק לא מהני אם סימן בינוני לאו דאורייתא ות"ל שפוננתי לדעתו

הגדולה בזה ולפי"ו ודאי דבקטטה איפא למיחש דגם סימן מובהק לא מהני: ונראה לי דמ"מ יש להתירה ע"י סימן זה ולברר הדבר נעתיק מ"ש בעזה"י בסוגיא זו דקאמר שם בש"ס דב"מ (ד' כ"ז) אמר רבא את"ל סימנין לאו דאורייתא היכי מהדרינן אבדיקתא בסימנין וכו' אלא הא דתנן מצא תכריף של שטרות או אגודה של שטרות ה"ז יחזיר ה"נ דניחא לי ללנה לאהדורי למלנה אלא א"ר סימנין דאורייתא דכתיב והי' עמך עד כו' דרשהו במאי לאו בסימנין ואח"כ אמר רבא את"ל סימנין דאורייתא את"ל הא פשיט לי משום דאיפא למימר פדשנין ופרש"י ו"ל דאיפא למימר דרשהו בעדים וקשה דאפתי מה יענה על הד' הוכחה שהוכיח רבא דסימנין דאוריין מתכריף של שטרות דשם לא שניף תקנתא ועיין ברא"ש שהקשה פו ותירץ דאפשר לשנויי דהם ידעו טעמו של דבר וכוונתו דלא פלוג רבנן וכיון דתקנו בשאר אבדיקות להחזיר בסימנין שוב לא חלקו בין שארי אבדיקות לשטר עיי"ש וכ"כ הריטב"א בב"מ: ולי נראה דבאמת הא דבעינן למימר סימנין דרבנן ומדאורייתא לא מהני סימנין איפא תרי טעמי כמ"ש הפ"י מדברי הראשונים ו"ל חדא דאיפא למיחש שמא לא אבד כלל רק ששמע מאיזה איש שנמצא אבדיה בסימן זה או מחזי חזי וידע הסימנין ועוד איפא למיחש אף אם הוא אבד אבדיה שיש בה סימנים כזה מ"מ שמא גם אבד אבדיה בסימן זה ואיתרמי סימן פסימן ולהכי מבעיא לי אי סימנין דרבנן אבל מדאורייתא איפא למיחש להני חששא או דמהני גם מדאורייתא ולהכי קאמר נ"מ לאהדורי גט אשה בסימנין דבזה ג"כ איפא תרי חששא כמו באבדיה דאי ליפא עדים שהגט זה הי' אצלו ונפל ממנו והשליח אומר שממנו נפל ונותן סימן איפא למיחש שמא לא אבד גט כלל ומשקר לגרשה וע"א אינו נאמן בדבר שבערוה ואפילו אם נפל ממנו עדיין איפא למיחש שמא גם מאחר נפל מיוב"ש ששמו כשם הבעל ושם אשתו כשם האשה הזאת והשליח רוצה לגרשה ומינשב מה שאמר נ"מ לאהדורי גט אשה בסימנין ולשון לאהדורי היינו להשליח שמחזירין לו לגרשה ואמאי לא אמר נ"מ להאמין להאשה אם האשה אומרת שנאבד ממנה שכבר נתגרשה שמאמינן לה ע"י סימנין: ולפמ"ש א"ש דשם ליפא חשש רק שמא משקרת ולא נאבד ממנה אבל חשש דשני יוב"ש ליפא דהא אם נאבד ממנה כבר נתגרשה ואין חשש אם נחזיר לה אף אם הוא יוב"ש אחר כמ"ש התוס' בב"מ (ד' י"ח) וכן לא אמר נ"מ לעדות מיתה דשם ליפא רק חשש דאתרמי סימן פסימן אבל חשש משקר ליפא התיב דהא נאמן להעיד במיתה והכל נאמנים להעיד ע"ז והש"ס בעי בהני תרתי חששא שמחזירין באבדיה ולא חיישינן להו אי הוי דאורייתא או דרבנן להכי קאמר בגט שליח דבזה נמי איפא תרתי חששא אם מחזירין ולא חיישינן להני תרי חששא כמו שאין חוששין להו באבדיה מפני שהוא מד"ת או שהוא רק דרבנן אבל באיסורא חוששין להני חששא ופשיט מעיקרא משמלה ומינשב בזה מה שהקשה הריטב"א ו"ל בחידושי שם הא דלא משגי פי פריף מהא דקאמר מה שמלה שיש לה סימנין ומהא דחמור בסימני אונפך ולא משגי דמייירי בסימנים מובהקים: ולפמ"ש א"ש דכי הוי משגי דמייירי בסימנין מובהקים אפתי הוי מצינו למיפשט דלא חיישינן גבי סימנין למשקר דהא לעגנן חשש משקר ומחזי חזי ואיערומי קא מערים שנתונדע לו שיש באבדיה זו סימן כזה אין חילוק בין סימן בינוני לסימן מובהק וכיון דסימן מובהק מהני ממילא ידעינן דלא חיישינן למשקר ומנהני סימן מובהק גבי גט הנמצא אף אם לא ידעינן שהשליח אבד גט כלל משום דביהיב סימן לא

חשיד למשקר והש"ס רצה לדחות דלא מוכח פלל מהך דשמלה ומחמור אפילו לענין
חשש דמשקר להכי דחי גבי שמלה דכדי נסבה ובחמור דחי דבעידי אןרף ואח"כ פשיט
ממשנה דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אעפ"י שיש סימנין וכו' אע"ג
דמזה ליכא למיפשט אלא דמדאורייתא חיישינן לאתראמי סימן פסימן אבל לענין חששא
דמשקר ליכא למיפשט דהא בעדות אשה ליכא חשש דמשקר דהא הפל נאמנין בעדות
מיתה מ"מ למאי דמצא פשיטותא פשיט ל"א דעכ"פ מוכח דחזרת אבידה ע"י סימן הוא
מדרבנן כיון דמה"ת חיישינן לסימן פסימן א"כ הא דמחזירין אבידה הוא מדרבנן ואיכא
למימר דמה"ת חיישינן לתרתי חששות ונפשוט בעינין דאין מחזירין גט לשליח: וא"ש
הא דלא פשיט הכא בב"מ מבריייתא דמצא קשור דסימנים דאורייתא והתוס' פתבו דאיכא
לפרושי דמצאו בעצמו ומכירו בטב"ע ונאמן במגו דלא אבדתי וזה דוחק דהא חזינו
דהש"ס ביבמות פשיט מהך ברייתא דס"דא ומפרש דמחזירין ע"י סימן אע"כ היינו
טעמא דלא בעי בש"ס דב"מ למיפשט מינה משום דאיכא למימר דמיירי שמצאו בעצמו
דליכא חשש משקר דהא נאמן בכל מה שאמר במגו דלא אבדתי ומחזירין לו ע"י סימן
ולא חיישינן דלמא אתראמי סימן פסימן אבל היכא דאיכא למיחש שמא משקר לא מהני
סימן פלל ונהי דאיכא למיפשט מינה דלא חיישינן לאתראמי סימן פסימן אבל לענין חשש
משקר ליכא פשיטותא מהך דכיס וארנקי ודוקא בסוגי' דיבמות פריה מבריייתא דכיס
וארנקי משום דשם מקשה אמשנה דאין מעידין דשם ליכא רק חשש דאתראמי סימן
פסימן וקשה שפיר מכיס וארנקי דמחזירין ע"י סימן אבל למיפשט בעינין דלאהדורי גט
אשה בשליח א"א משום דאפשר לומר דאפתי חיישינן למשקר בדאורייתא אף בסימן:
והשתא גמי א"ש הא דקאמר רבא את"ל סימנין דאורייתא ומינשב היטיב קושניית
הרא"ש ז"ל מה שהקשה בהא דמספקא לי' לרבא אח"כ אי סימנין דאורייתא אי לא
וקמקשי הש"ס דהא כבר פשיט לי' מקרא דוהי' עמה עד דרושאחיה ומיהו פשיטותא
דפשיט רבא מתכריף של שטרות דפשיט רבא לעיל דסימנין דאורייתא לא מקשה הש"ס
מידי: ולפי דברינו א"ש דהא ודאי דהש"ס לא מקשה ארבא מאי דמעיקרא פשיטא לי'
דסימנין דאורייתא ואח"כ מבעיא לי' אי דאורייתא או דרבנן דהכי אשפחן בדוכתי טובא
בש"ס דמעיקרא פשיטא לי' ואח"כ מבעיא לי' [ועיין סנהדרין (ד' קי"ב) גבי בהמת עיר
הנזחת דמוכח שם מדברי רב חסדא דלא מהני לה שחיטה ואח"כ קאמר בעי ר"ח בהמת
עיר הנזחת ששחטה מהו] ולא מקשה הש"ס אלא אמאי דמספקא לי' לרבא הא איכא
פשיטותא דסימנין דאורייתא ולא מקשה אלא מקרא דוהי' עמה עד דרוש אבל מהך
פשיטותא דתכריף של שטרות לא מקשה דכיון דיש בהחזרת אבידה ע"י סימנין שני
חששות חשש משקר ברמאות וחשש איתראמי סימן פסימן ובהך קרא דוהי' עמה עד
דרוש וכו' אם אמרינן דרשהו בסימנין ודאי דמוכח מיני' דלא חיישינן לא לרמאות ולא
לאתראמי סימן פסימן שגרי אמרה תורה להחזיר את האבידה בסימן אבל מהך
פשיטותא דפשיט רבא מעיקרא מהך דתכריף של שטרות דמחזירין ע"י סימן מזה אינו
מוכח אלא דלא חיישינן למשקר ברמאות אבל שלא נחוש לאתראמי סימן פסימן לא
מוכח מהתם מידי דהא התם מוזכר בשטר שם הלנה והמלנה ואינו חשש שמא נפל מאיש
אחר רק הספק הוא אם כבר נפרע ונפל מלנה או שעדיין חייב לו וממלנה נפל וכיון
דאחד מהן נותן סימן דכריכות ואנו רואים ע"י סימן שנתן שאינו משקר ושמןנו נאבד

השטרות מדינע שהם פרוכים שוב אין חשש פאן שפא איתרמי סימן פסימן ומאחר נפל דאחרי שהסימן מכריח שנפל ממנו הרי כבר הי' השטר אצלו קודם נפילה ואם הלנה נותן סימן ממילא ידעינו שכבר נפרע שהרי הי' בידו פרופין וממנו נפל ואם המלנה נותן סימן ידעינו שעדיין לא נפרע שהרי הי' בידו פרופין וממנו נפל ומחזירין לזה שנותן הסימן נמצא שפינו שהסימן מברר לנו שאינו משקר והוא אבדו בסימן זה צריך להחזיר לו אבל חשש איתרמי סימן פסימן לא שייך פאן דלא איכפת לן אם גם מאחר נפל שטר עם אותו סימן עצמו דכיון שהסימן מברר שממנו נפל שטר על זה מחזירין אף אם השטר הוא של אחר כמ"ש התוס' בב"מ (ד' י"ח) ד"ה הא לענין גט אשה אם ראינו בידה לא איכפת לן שפא אחר הוא פיון דכבר נתגרשה בו ועוד דאין פאן חשש שפא אחר הוא דהא מוזכר שם המלנה והלה דהא הלנה לא טען שהשטר זה על איש אחר ולא עליו או שהוא חייב למלנה אחר ששמו פשם זה המלנה רק שכבר הי' בידו שפרעו וממנו נפל וליכא להסתפק באחר פלל רק בלנה או במלנה וכיון שנתברר ע"י הסימן שהנותן הסימן איבדו ממילא לא אבדו אחר ונמצא דליכא למיפשט מתכריף של שטרות אלא דמהני סימן מה"ת ולא חיישינו למשקר פיון דמחזירין ע"י סימן ותקנתא דרבנן לא שייך התם דלא ניחא ללנה הך תקנתא ש"מ שזה מה"ת.

אבל אפתי לא מוכח דהיכא דשייך חשש דאיתרמי סימן פסימן יועיל מה"ת דאפשר דמה דלא חיישינו לאיתרמי באבידה הוא מדרבנן משום תקנתא ומה שמחזירין שטרות ע"י סימן אף דלא שייך תקנתא גבי שטרות הוא משום דגבי שטרות ליכא חשש איתרמי סימן פסימן אבל היכא דאיכא חשש איתרמי וכנ"ל לא מהני מה"ת ונהוי רק מדרבנן ורבא דקאמר את"ל סימנין דאורייתא היינו את"ל דלענין חשש איתרמי סימן פסימן נמי הוי דאורייתא או לא ולהכי לא פריף הש"ס על מה דאמר את"ל סימנין דאורייתא דמשמע מזה דמספקא לי' אלא מקרא דוה"ל עמף עד דרוש וכנ"ל דמזה מוכח דלא חיישינו לשום חשש ומחזירין אבידה בסימנין וכיון דמשני עד דרוש היינו בעדים שוב לא מקשה מהך מתניתין דתכריף של שטרות משום דאיכא למימר דלהכי מחזירין שם משום דלא שייך שם חששא דאיתרמי [ולחששא דמשקר מהני סימן] אבל היכא דשייך למיחש שפא איתרמי סימן כזה באמת לא סמכינן אסימנא ואיבעי' דרבא בלשון את"ל דקאמר הוא רק אי חיישינו לחשש דאיתרמי [ונ"מ לעדות מיתה דשם לא שייך חשש דמשקר דהא הפל נאמנים להעיד על מיתת הבעל ומספקא לי' לרבא אם חיישינו כזה לאיתרמי סימן פסימן אי סימנין דאורייתא ולא חיישינו] וקאמר את"ל דסימנין דאורייתא סימנין ועדים ינתן לעדים וקמ"ל דאף דסימנין ד"ת גם לענין דלא חיישינו לאיתרמי אעפ"כ עדים עדיפא מסימנים: ומינושב היטב קושניית הרא"ש ז"ל ויצא לנו מזה דלענין חשש דמשקר נפשט הך אבעיא דסימנין דאורייתא מהא דתכריף של שטרות והיכא דבעינו למיחש שפא איתרמי סימן כזה לא נפשט בעניית הש"ס ואחר כמה שנים שפכתתי זה מצאתי להגאון בעל פ"י ז"ל שתירץ כן קושניית הרא"ש כמו שפכתתי וב"ה פוננתי מדעתי בכל זה: וכן נ"ל להוכיח מדברי הרשב"א ז"ל בחי' לגיטין (נ"ב כ"ז) דמיייתי שם הך סוגיא דב"מ הוא אומר בתפיסה והיא אומרת בתפיסה ינתן לו דמדיע ידעה דכל מה דאית לי' בתפיסה מנח ודייק שם הרשב"א ז"ל דטעמא דמדיע ידעה הא לא ידעה ינתן לה עיי"ש בדבריו ועיין בתוס' גיטין שם דתפיסה לא הוי סימן מובהק וכ"כ הרא"ש (בב"מ פ' א"מ)

דחפיסה לא הוי סימן מןבקה ומיירי שלא הוחזק שם יוב"ש אחר אלא שאין ידוע אם נפל מן הבעל או מן האשה עיי"ש וקשה פינו דלא הוי סימן מןבקה האיה מהני בגט הא בעינן דסימנין דאורייתא לא איפשטא ומה"ט בעינן גבי עדות מיתה באשה סימן מןבקה דווקא ואמאי מהני הכא סימן חפיסא אע"ג דלא הוי סימן מןבקה אבל לפי מ"ש אתי שפיר דהכא דהספק הוא רק אם נפל מן הבעל או מן האשה ותיישינן דלמא אחד מהו משקר בזה כפר נפשט מתכריף של שטרות האיבעיא דסימנין דאורייתא דהא שם לא תיישינן שמה גט של אשה אחרת רק לא ידעינן ממי נפל או מן הבעל או מן האשה: ועיין ברא"ש פ' א"מ דכתב ג"כ דאם הוא אומר ממני נפל והיא אומרת ממני נפל וכבר נתגרשתי ואומרת סימן בינוני ינתן לה ולא בעינן סימן מןבקה עיי"ש מטעם אחר דאשה שאמרה גרשתי נאמנת ולפמ"ש א"צ לזה אלא מטעם דכינן דמהני הסימן להחזיק שמהנה נפל דלענין זה סימנין דאורייתא יכולין להחזיר לה הגט דכבר נתגרשה ובהו א"ש נמי הא דקאמר שם הש"ס בגיטין (כ"ז) ואין מעידין על סימני הגוף בארוך וגוי דמשמע הא סימן בינוני מעידין ולעיל אמר מעידין בנקב שבצא"פ דווקא שזהו דווקא סימן מןבקה משום דסימן בינוני זמנין דמועיל וזמנין דאינו מועיל ולא פסיקא לי למתני דאם החשש הוא משני יוב"ש אז בעינן סימן מןבקה דסימן בינוני תיישינן דלמא אתרמי וכו' דלענין זה לא נפשט בעינן ואם החשש הוא רק לענין נאמנות השליח אז אין מעידין על ארוך וגוי אבל סימן בינוני מהני לאחזוקי שהי' הגט ביד השליח היכא דליכא חששא דשני יוב"ש כגון במקום שאין השיימ"צ ולא הוחזקו ג"כ דהוי רק חשש משקר שמה לא איבדו כלל ולחשש משקר כפר איפשט דסימנין דאורייתא: ובהו א"ש מה שכתב הר"ן ז"ל בגיטין בשם הר"מ ז"ל בפי' המתניתין דמצא בחפיסא ובדלוסקמא ומכירו פשר דבעי תרתי סימן בחפיסא וגם להפיר הגט בטב"ע והקשה הר"ן ז"ל ל"ל תרתי דסימן בפלי לחוד מהני כמו חמור בסימני אופר וכשמוצאו בעצמו מהני טב"ע לחוד דדוקא במקום לא מהדרין כ"א לצורכא מרבנן אבל בגט מהני אם מצאו בעצמו עיי"ש בר"ן.

[והרב פני משה בפי' על הירושלמי מביא ראיה מזה דתיישינן לשאלה וקמ"ל מתניתין דאע"ג דאיכא סימן בפלי אפ"ה לא מהני עד דאיכא טב"ע בגט משום דתיישינן לשאלה]: אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר דהרמב"ם ז"ל מיירי שמצאו אחר וכיון דהר"מ ז"ל ס"ל דמיירי בסימן בינוני וסימנין לאו דאורייתא לענין חששא דאיתרמי סימן פסימן ולענין חשש משקר סימנין דאורייתא להכי בעינן תרנוניהו סימן בינוני בחפיסא שמהו אנו יודעין שאינו משקר ונאבד ממנו החפיסה עם הגט וטב"ע בגט שמהו אנו יודעין שלא נאבד גט זה מאחר ובחזא מינייהו לא סגי דבסימן בינוני בחפיסא לא מהני לחוד דאיכא למיחש שמה מאחר נפל ואיתרמי סימן פסימן וסימנין לאו דאורייתא לענין דינא להכי בעינן טב"ע בגט ובטב"ע דגט לחוד לא מהני דהא לא מהימן כלל במצאו אחר ותיישינן למשקר אבל אם יש סימן בינוני בחפיסא לאפוקי מחשש משקר וטב"ע בגט לאפוקי מחשש איתרמי סימן פסימן אז מחזירין שפיר ושפיר פי' הרמב"ם ז"ל לשון המשנה מצא בחפיסא ובדלוסקמא והיינו שיש סימן בינוני בחפיסא ובדלוסקמא ומכירו גם להגט בטב"ע פשר והא דלא מייתי הך מתניתין דמצאו בחפיסא לענין בעיא דסימנין דאורייתא וליפשט דסימנין לאו דאורייתא מדבעי תרתי הוא משום דאיכא למדחי דאו מכירו קאמר

וכאידך פֿירושא שפֿירשו הַראשונים ז"ל: ובמ"ש לחלק בין חששא דמשקר לחששא דאתרמי סימן פֿסימן יש ליישב קושניית התוס' בקולין (דף צ"ו) א"ר יצחק ברי' דרב משרשיא תדע דטב"ע עדיפא מסימנא דאלו אתו בי תרי ואמרי פֿלגיא דהאי סימנא והאי סימנא קטל נפשא לא קטלינו לי' ואלו אמרי אית לן טב"ע בגונן קטלינו ליה והקשו בתוספת וא"ת מחזירין שט"ח בסימנין והא אי אתו בי תרי ואמרי פֿלגיא דהאי סימנא והאי סימנא לנה מפלוגי לא מפקינו ממונא ותירצו דל"ד שטר שאין אדם מוחזק שייאמר שלי הוא מהדרין שפיר אבל ממון שפינד הבעלים אין להוציא ע"י סימנין דה"נ לא הנה מפקינו חפץ מיד הבעלים אי אתו סהדי ואמרי ההוא חפץ דהאי סימנא דפלגיא עכ"ל ולא הבנתי קושנייתם ז"ל דהא ר' יצחק ברי' דר"מ קאזיל ל"מ"ד סימנין ד"ת דל"מ"ד סד"ר לא שייך לומר לא קטלינו לי' פֿינן דהוא מדרבנן וכן קושניית התוס' נמי לא הנה קשה מידי דמה שמוציאין שט"ח מיד המוצא הוא משום תקנה ל"מ"ד סימנין דרבנן וכמ"ש ה"ר"ש ז"ל דאף דלא ניחא לי' ללנה לא פלוג רבנן אבל בפלגיא דהאי סימנא לנה בהא לא עביד תקנתא דדוקא באבידה עביד תקנתא.

א"ו דר' יצחק קאי ל"מ"ד סימנין דאורייתא [או שנביא ראיה מפאן דשני סימנים בינונים הוי פֿסימן מובהק כדעת מקצת האחרונים ז"ל ומידך דייק לשון פֿלוני דהאי סימנא ודהאי סימנא דקאמר שני סימנים בינונים] ואפ"ה לא קטלינו והטעם נראה דלא אמרינו סד"א אלא היכי דליכא דקא מכחיש לבעל הסימן בטענת ברי אבל היכא דהרוצח מכחיש ואומר שלא הרג מעולם לא מהני הסימן פֿלל ואפילו אי הרוצח מודה נמי אינו נהרג פֿינן דאי הנה בעי הנה מכחיש השתא נמי דמודה אינו נהרג דאין אדם נהרג עפ"י עצמו ולהכי נמי פֿשיטא להתוס' דפלגיא דהאי סימנא לנה דאין מוציאין משום דטוען הלנה ברי דלא לנה וכן מצאתי אחרני כותבי להגוב"י מהד"ק (סי' נ') בטעמא דר' יצחק ברי' דר"מ: וא"כ קשה הא חזינו לכאורה דגם נגד טענת ברי מהני סימנין גבי הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט ינתן לה (ב"מ דף כ"ז) אף דהבעל טוען ברי דמינן דידן נפל ואין לומר דשם הוי ברי נגד ברי משא"כ בפלגיא דהאי סימנא קטל נפשא הרוצח מצוי למיטען ברי ואין אדם מכחישו דהעדים נמי אין מפירין אותו רק מפח הסימן אבל ברי בעצם הענין לא קאמרי דז"א דהא בפלגיא דהאי סימנא לנה נמי פֿשיטא להו להתוס' דלא מהני אע"ג דהתם נגד ברי דלנה איכא ברי דמלנה: וע"כ צריך לומר דגבי פֿלגיא דהאי סימנא קטל נפשא או לנה מנה מפלגיא דעדים ונדאי לא משקרי והוי רק חשש שמא איתרמי אחרניא בהאי סימנא בנה מהני ברי פֿינן דבונדאי איכא בעולם אדם אחר עם סימן בנה והעדים לא אמרו שנה לנה רק פֿלגיא דהאי סימנא לנה להכי מהני ברי דבעל דין לומר דאינש אחרניא הוי ואפילו בפלוגי דהאי סימנא לנה מפלוגי דאיכא מלנה דקא מכחיש לי' ללנה אפ"ה מהני ברי דלנה.

אבל גבי הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט דהחשש הוא משום משקר והסימן מוכיח דאינו משקר משום דאי לאו דמינה נפל לא הוי דעיה סימנא ואין אנו דנין שמא אתרמי שמאחר נפל בהאי סימנא רק שאנו דנין בין הבעל והאשה אם הגיע לידה או לא בנה מהני אפילו נגד ברי פֿינן דאיכא הוכחה דמנא דעיה.

וכן מחזירין שט"ח מן התורה למ"ד סד"א אי יתיב סימנא אע"ג דאיךד טוען ברי פיון דאין אנו דנין רק בין לנה למלנה אי משקרי ולא משום איתרמי סימן פסימן דאיפא הוכחה דמנא ידע סימנא מהני אפילו נגד ברי דדוקא לענון חשש איתרמי סימן פסימן לא מהני סימן נגד טענת ברי אבל בחשש משקר מהני אפילו נגד טענת ברי ומינושב קושית התוס' דאע"ג דבפלג' דהאי סימנא לנה מפלוני מנה אין מוציאין ממנו משום טענת ברי דלנה ואמרין דאיש אחר בהאי סימנא לנה דוודאי איפא אהד בעולם בהאי סימנא מ"מ שט"ח מחזירין למי שנותן סימן ואם הלנה והמלנה מכחישין זא"ז ואהד נותן סימן דאז אנו דנין רק בין לנה למלנה ואהד נותן סימן והחשש הוא רק משום משקר מהני הסימן אפילו נגד טענת ברי דמנא ידע סימנא: עכ"פ הרי נתבאר דלענון חשש משקר הוי סימנין דאורייתא ואיפשוט בענין לענון זה ומנהני אפילו סימן בינוני דכיון דלא חיישינו למשקר בסימן בינוני נמי לא חיישינו למשקר דאי הוי חיישינו בסימן בינוני הוי חיישינו גם בסימן מובהק דלענון זה מובהק ובינוני שוין ולא בעינו סימן מובהק בעדות אשה אלא משום חשש דילמא איתרמי סימן זה גם באיש אחר דלענון זה לא נפשט בעינו: ויש להביא ראי' גם מדברי הרמב"ן ז"ל דלענון חשש משקר סמכינו אסימנין מן התורה דהא כתב בסוגיא דע"א במלחמה דקאמר התם (דף קט"ו) גבי שני ת"ח שהיו באין עם אבא יוסי בן סמאי בספינה וטבעה והשיא רבי גשוחיהם ע"פ נשים ומוקי לה בש"ס דמירי דאמרי אסקינהו קמן וחזינהו לאלתר וקאמרי סימנים דלאו עלייהו סמכינו ופירש הרמב"ן ז"ל בדאמרי סימנין עסקינו פלומר סימן מובהק פדרה שנותנין סימנין לאבידה ולא שידעו פלוני ופלוני טבעו והפרנו בהם לכשפלט אותן היים בסימן פלוני שהיו יודעין בהם או פיוצא בו דא"כ כ"ש בהפירא דטב"ע דחזיא לאלתר דמהמני אלא משום עדות העד שאין העד נאמן אלא כגון שלא היו מכירין בהם או שאמרו סימן שיש להם במקום המוצנע שמחזירין אבידה בענון זה ואין לחוש לרמאי וכו' עכ"ל והיינו שהוא מפרש בעיא דע"א במלחמה כמו שפירש הרי"ף ז"ל דבענין הוא אי חיישינו שהעד משקר הואיל והיא לא דייקא ולהכי קאמר הרמב"ן ז"ל דהא דקאמר וקאמרי סימנין היינו פדרה שמחזירין באבידה דבאבידה חשדינו לי למשקר ובעינו שיאמר הסימן קודם שיודע שיש באבידה האי סימנא וה"נ גבי ע"א במלחמה ומים שאין להם סוף דדמי למלחמה דחשדינו העד למשקר מירי ג"כ שהגיד הסימנין באופן שלא נוכל לחשדו למשקר כגון שלא בא להעיד על הני נשי רק שאמר שראה אנשים בהני סימנין נטבעו דהא ה"כ ע"כ מירי בכה"ג דאם איתא דסובר הש"ס דיש להעד נאמנות לא הוי צריכין לסימנין אלא בטב"ע שמכירין סגי א"ו דסובר הש"ס דלא מהמני משום דע"א חשוד למשקר בלי דיוקא דידה ולהכי בעינו שיעיד הסימנין פדרה שמחזירין אבידה היינו שלא נוכל לחשדו למשקר כגון שלא בא להעיד על הני נשי ועיין לקמן בתשובה שבררנו יותר דברי הרמב"ן ז"ל אלו עכ"פ חזינו דאף היכא דחשדינו העד למשקר מ"מ אם אמר הסימן פדרה שאומרים באבידה שלא בא להעיד על אשה זאת מהני וקשה אמאי לא חשדינו לי למערים וידע שיש לבעל האשה זו סימן כזה ובא להעיד ולדבר זה לא מהני אפילו סימן מובהק אם סימנין לאו דאורייתא א"ו כמ"ש דגם הרמב"ן ז"ל סובר דלענון חששא דמשקר נפשטא בעינו דסימנין דאורייתא ולא חיישינו לאיערומי קא מערים וסימן מובהק מהני שפיר: ומעתה פיון שנתבאר דלענון חשש משקר נפשט בעינו

דסימן בינוני נמי מהני מן התורה ומוכח מזה דלא תישיבין למשקר אחר שהעיד הסימן קודם שיזעע שיש בהא מילתא הך סימנא הדבר פשוט שיש להתיר האשה הזאת שהעידה סימן מובהק אף שיש קטטה בינו לבינה ונחשודה למשקרת כדבר חנינא מ"מ פיון שאמרה סימן לא תשודה למשקרת דלענין זה סימנין דאורייתא כמ"ש ועוד בהא מילתא דתישיבין בקטטה למשקרת ספיקא דדינא הוא דהא רב שימי ב"א אמר שם דטעמא דקטטה הוא משום דאמרה בידמי ולדידי' לא תישיבין למשקרת כנלע"ד: סימן קכו שאלה ע"ד עגונה מק"ק טשעכנאווצע: מכתבו הגיעני זה יותר משבוע ומטרדותי לא השבתי עד פה מרב עמל הצבור אשר עמוס עלי אף כאשר ביקש כבודו ממני אשר אהי' נמנה בהתירא דהאי עגונה אשר כבר הספיקו הגאון מלבוב והגאון מוהר"צ אורנשטיין להתיירא ולאשר לא נתן הפנאי להאריף בזה ולא חפצתי לעפב עוד פי הרבה חשו חז"ל לתק"ע לכן פאתי בקצרה בדבר העגונה אשר בעת יצא בעלה מביתו נתלנה עמו א"י א' ובהגיעו ליצר הרגו והשליכו לתנור אש שהי' שם ביצר ונמצא אח"כ בתוך התנור גופו קנים ורגליו שרופות ופניו ותוארו נשחת: לדעתי יש להתיר העגונה הזאת והתיירה תלוי ונשען על כמה יסודות, האחד דעת ר"ת ז"ל דבהפכת כל גופו מעידין אף שלא ניכר פרוץ פנים כלל ונ"ל ביאור דברי ר"ת במש"כ ז"ל ונאמר ר"ת דהיינו דווקא פשוטין שם אלא פרוץ אבל כל גופו שלם אפילו אין כאן פדחת וחוקם ניכר הוא היטיב ע"י סימני הגוף ועוד דשם דווקא בסימנין הוא דקאמר הכי אבל ע"י טב"ע הוא ניכר היטיב ע"י סימני הגוף פיון שיש כל גופו עכ"ל ונראה פירוש דברי דמעיקרא הי' מפרש ר"ת דמייירי מתניתין שאין גופו שלם ולא נמצא אלא הפרצוף עם הפדחת אבל כשנמצא גופו שלם מעידין עליו.

וע"ז דאפשר לומר שנתחזיק לדחוק לפרש מתניתין שלא נמצא שם גופו משום דלא משמע הכי דהא קתני אעפ"י שיש סימנין בגופו משמע שיש גם הגוף ע"ז אמר ועוד דאפ"ה מצינו למימר חילוק אחר דדווקא אם העד אין מכיר אותו רק שאומר סימנין על הגוף שראה גוף בסימנין כאלו מת בארון וגו' או סימנין בינונים בזה לא מהני אבל ע"י טב"ע דהיינו שמפירין בעל האשה והפירו אותו שזה הנמצא הוא בעל האשה ניכר היטיב ע"י סימני הגוף והאי סימני הגוף היינו טב"ע שבגוף שגם זה קרוי סימני הגוף כמו שהוכחנו מלשון הרמב"ן ז"ל המוכא לעיל בתשובה בדברינו] ומתניתין מייירי שאין מפירין בעל האשה כלל וזה ברור בכוננתו ואף שהאחרונים ז"ל חלקו עליו כבר כתבו הח"מ והב"ש דחזי לאיצטרופי לשאר אומדנות: וראיתי בספר ש"ש שהביא ראי' לדברי ר"ת ז"ל מהא דאמר ר"ל בבכורות (דף מ"ו) פדחת פוטר בכל מקום חוץ מן הבכור דכתיב יפיר ע"ש בכל הסוגיא דסובר ר"ל דהפכה לא הוי אלא בפרצוף להכי בעי שייצא ראשו עד החוקם לענין בכורה וא"כ פיון דקיי"ל דיציאת רוב גופו ונדאי הוי פילוד ומהני נמי לענין בכור ע"כ לר"ל דברוב גופו מיקרי נמי יפיר וזהו פדחת ר"ת דבכל גופו או רוב גופו הוי הפכה לענין עגונה נמי: ולענ"ד לאו ראי' היא כלל ואין ענין זה לזה דאטו לר"ל דסובר דבענין פדחת עם פרוץ גבי בכור אטו אם יצא פדחתו לחוד ויש על הפדחת סימן מובהק שיכולין להפיר בינו לבין וולד אחר יש לו דין בכור וא"א לומר דילמא הכי הוא לר"ל דהא נדאי ליתא דאם איתא דהכי הוא לא הוי לי' לר"ל למימר פדחת פוטר בכ"מ חוץ מן הבכור הא כמו שפדחת חשיב לידה בכל מקלי ה"נ חשיב בבכור רק שבבכור הטיל

בו הפתוב תנאי דבְעֵי הַפְּרָה וְהַפְּרָה מִלְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא וְאִם יֵשׁ סִימָן מְוַבְהָק בְּפִדְחָתוּ דְהוּי הַפְּרָה ע"י הַסִּימָן מִהֵנִי הַלֵּידָה ע"י הַפִּדְחָת וְהִיכָא אָמַר ר"ל פִּדְחָת פּוֹטֵר בַּכ"מ חוּץ מִן הַבְּכוּרָה דְמִשְׁמַע דְּפִדְחָת גְּבִי בְּכוּר לֹא חָשִׁיב לֵידָה וְהִכִּי הוּי לִי לְמִימַר בְּכוּר שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ אֵינּוּ פּוֹטֵר עַד שְׂיִהֵא בִּלְהַפְּרָה ע"י פְּרִצוּף פְּנִים אוֹ ע"י סִימָן מְוַבְהָק וּמִדְּלֵא קֶאֱמַר ר"ל הִכִּי נִרְאָה מְזָה דְגְבִי בְּכוּר אֵין הַפִּדְחָת חָשִׁיב לֵידָה פְּלִל נֶאֱפִילוּ יֵשׁ סִימָן מְוַבְהָק עַל הַפִּדְחָת נְמִי לֹא מִהֵנִי דְלֵא הוּי פְּלִיל דְּלֵא וְגַלִּי לָן קֶרָא לר"ל דְּלֵא הוּי פְּלִיל עַד שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ וּפְרִצוּף פְּנִיו וְלֹא שְׂהַקְפִּידָה תוֹרָה עַל הַהַפְּרָה שְׂלֵא יִתְחַלֵּף בְּאַחַר אֱלֵא שְׂיַעוֹר לֵידָה קֶפִיד קֶרָא וְהִיב קֶרָא סִימָנָא בְּהַפְּרָה שְׂאֵינּוּ פְּלִיל עַד שְׂיִצְא גַם הַפְּרִצוּף וְקָרִי לִי לְפְרִצוּף הַפְּרָה וְכַתֵּב בְּלִשׁוֹן יִכִּיר וּבְפִחוֹת מְזָה לֹא הוּי פְּלִיל דְּקֶרָא קֶפִיד גְּבִי לֵידָת בְּכוּר שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ עִם פְּרִצוּפוֹ וְאִי לֹא הִכִּי לֹא הוּי פְּלִיל לְמַהוּי בְּכוּר.

אָבֵל אֵין הַטַּעַם מִשׁוּם דְּבַעֲיִנּוּ הַפְּרָה דְּסִימָנָא בְּעֵלְמָא הוּא דִּיהִיב קֶרָא דְּבַעֲיִנּוּ פִדְחָת עִם פְּרִצוּף וּבְפִחוֹת מְזָה לֹא מִהֵנִי אִף בְּיֵשׁ בּוֹ סִימָן מְוַבְהָק לְהַפִּירוֹ שְׂלֵא יִתְחַלֵּף בְּאַחַר דְּאַנּוּ אֲשִׁיעוֹר הַלֵּידָה קֶפִידִין וְלֹא אַהַפְּרָה כְּמוֹ דְּמַצִּינּוּ דְּקֶפִיד קֶרָא גְּבִי בְּכוּר אָבֵן קִימָא ה"נ קֶפִיד קֶרָא גְּבִי בְּכוּר אֵלֵידָה מְעַלְיִתָא תַדַּע דְּלר"י דַּס"ל דְּפִדְחָת פּוֹטֵר גַּם בְּבְכוּר לְעַנְיָן נַחְלָה תַקְשָׁה לְדִידִי בְּרִייתָא דְּמוֹתִיב מִינִי לר"י דְּקַתְּנִי יִכִּיר זֹו הַפְּרָת פְּנִים פִּדְחָת עִם הַחוּטָם נְהִי דְּמִשְׁנִי עַד הַחוּטָם מ"מ קֶרָא לְמָה לִי הָא בְּכַל הַתוֹרָה פִּדְחָת הוּי פְּלִיל וְל"ל קֶרָא גְּבִי בְּכוּר וְדוּחַק לֹומַר שְׂבַאָמַת מִבְּכוּר יִלְפִינוּ לְכַל הַתוֹרָה אֱלֵא וְנֹודֵאי דְּלר"י אֲצַטְרִיף קֶרָא לֹאֲשַׁמְעִינוּ דְּגְבִי בְּכוּר לֹא בַעֲיִנּוּ לֵידָה יִתְרָה כֹּל גּוֹפּוֹ אוֹ רְנוּבוֹ וְאֲשַׁמְעִינוּ דְּבְכוּר לְנַחְלָה שְׁנוֹה לְכַל מִיִּלִּי א"כ לר"ל אֲשַׁמְעִינוּ וְגַלִּי לָן קֶרָא דְּגְבִי בְּכוּר בַעֲיִנּוּ לֵידָה מְעַלְיִתָא פִּדְחָת עִם הַחוּטָם אָבֵל לֹא דְּקֶפִיד קֶרָא אַהַפְּרָה: וְכִינּוּ שְׂבַאָרְנוּ דְּלֵא קֶפִיד פְּלִל אַהַפְּרָה אֱלֵא אֲשִׁיעוֹר הַפְּרָה קֶפִיד וְלֹא נִקֵּט קֶרָא יִכִּיר אֱלֵא לְסִימָנָא מִמִּילָא בִּיצִיאַת רְנוּבוֹ הוּי לֵידָה דְּהָא בְּכַל הַתוֹרָה רְנוּבוֹ פְּכּוּלוֹ וְאִף אִם נִימָא פְּדַעַת הִרְאִשׁוּנִים ו"ל דְּלִיכָא הַפְּרָה בְּגוּפּוֹ פְּלִל מ"מ אָנּוּ לֹא קֶפִידִין פְּלִל אַהַפְּרָה גְּבִי נַחְלָה וְגְבִי רֹאשׁוֹ פְּתִיב קֶרָא דִּיכִיר לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּבַעֲיִנּוּ שְׂיִצְא הִרְאִשׁוֹ שְׂיַעוֹר הַהַפְּרָה אָבֵל בְּגוּפּוֹ לֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂאֵין כָּאֵן הַפְּרָה כְּמוֹ שְׂאֵין מוֹעִיל לר"ל אִם יִצְא רַק בְּפִדְחָת וְיֵשׁ סִימָן מְוַבְהָק בְּפִדְחָת ה"נ אֵינּוּ מְגַרַע פַּחַ הַלֵּידָה אִם יִצְא רְנוּבֵי הַגּוּף אִף ע"ג דְּלִיכָא הַפְּרָה וְאֵין רֹאִי מְכָאֵן לְדַעַת ר"ת ו"ל: מִיְהוּ לְכַאֲוֶרָה קִשָּׁה לַפ"ז לר"ל דְּסוּבֵר פִּדְחָת אֵינּוּ פּוֹטֵר בְּנַחְלָה א"כ בְּמַתְּנִיתִין דְּשָׁם דְּקַתְּנִי יֵשׁ בְּכוּר לְנַחְלָה וְאֵין בְּכוּר לְפַהֵן הַבָּא אַחַר גּוֹפְלִים שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ חֵי וּבֶן ט' שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ מֵת לִיתְנִי נְמִי הַבָּא אַחַר מִי שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ חֵי וְלֹא יִצְא רַק פִּדְחָתוֹ וְלֹא פְּרִצוּף וְהַחֲזִירוֹ דְּהַבָּא אַחֲרֵיו הוּי בְּכוּר לְנַחְלָה שְׂהַרְאִשׁוֹן לֹא יִצְא פְּרִצוּף דִּידִי וְלֹא קָרִינוּ בִּי יִכִּיר וְהַשְׁנִי שְׂיִצְא אַחֲרֵיו הוּא בְּכוּר לְנַחְלָה אָבֵל לְכַהֵן הוּי הִרְאִשׁוֹן בְּכוּר דְּלַעֲנָן פְּטֵר רַחֵם פִּדְחָת לְחוּד הוּי לֵידָה וְלֹא שְׂיִיף כָּאֵן תְּנִי וְשְׂיִיר דְּהָא מְדַקְתְּנִי בֶן ט' שְׂיִצְא רֹאשׁוֹ מֵת מִשְׁמַע דְּבִיצְא רֹאשׁוֹ חֵי לֹא מִשְׁכַּח לָהּ שְׂיִהֵא הַשְׁנִי בְּכוּר לְנַחְלָה וְאֵי הוּי אֲמָרִינוּ דְּטַעַם הַהַפְּרָה לֹאוּ מִשׁוּם לֵידָה הוּא אֱלֵא מִלְתָּא אַחֲרִיתָא הִיא דְּבַעֲיִנּוּ שְׂיִהֵא בְּנוּלֵד הַפְּרָה הוּי א"ש דְּלֵא קַחְשִׁיב לָהּ בְּמַתְּנִיתִין מִשׁוּם דְּלֵא חָשִׁיב אֱלֵא דְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לְעַנְיָן הַלֵּידָה כְּמוֹ בֶן ח' חֵי דְּלֵא חָשִׁיב וְנוּלֵד לְעַנְיָן נַחְלָה אוֹ בֶן ט' מֵת אָבֵל הַפְּרָה מִלְתָּא אַחֲרִיתָא הִיא דְּהַחוּלֵד וְלֹד מְעַלְיָא הוּא רַק שְׂאֵין בּוֹ הַפְּרָה.

וכה"ג לא תשיב נמי בכור שנולד אחר מיתת אביו דהוי בכור לכהן ולא הוי בכור לנחלה דאמרין בב"ב (דף קכ"ז) מקרא דוילדו לו משום דאין שייך בזה ריעותא דוילד רק דגבי נחלה בעינן תנאי שיהא אביו קיים וה"נ מה שהשני בכור לנחלה ולא הראשון משום שהראשון לא הי' בו הפרה אבל אם נימא דהא דבעי ר"ל פרוצוף פנים גבי נחלה הוא משום דגלי קרא גבי נחלה דלא הוי פילוד עד שייצא פרוצוף פנים א"כ ליחשבי גבי בכור לנחלה ואינו בכור לכהן אם יצא הראשון בן ט' חי פדחתו ולא פרוצוף דהבא אחריו בכור לנחלה ואינו בכור לפהו ואפשר לומר דאף ר"ל דסובר דלא הוי בכור לנחלה בפדחת לחוד מ"מ סובר דהבא אחריו נמי אינו בכור דכיון דבכל התורה בפדחת לחוד הוי פילוד מהני לי' האי לידה שלא יאה להבא אחריו דין בכור כמו ביוצא דופן דתנן הכי (דף מ"ז): ועכ"ז אף שדחינו ראית הש"ס לר"ת מכוונות עכ"ז פבר פתבו האחרונים דחזי לאיצטרופי לשאר אנומנות והכא הרי הפירו כל גופו שלם עם ראשו לבד הפרצוף פנים שנושחת ועוד הרי הרוצח סיפר לפי תנמו כמתנודה שהוא הרג את אבנר באסי ואף להרמב"ם ז"ל דבעי שיאמר קברתיו במסל"ת הכא דמי לקברתיו שהרי גררו להשליף אותו בתנור אש ועוד שההמ"ג פתב (בפי"ג מה"ג) דהיכא דהזפיר הא"י שם הנרצח לא בעי קברתיו וגם יש לצרף להסיר מה שהפירה אשתו אינה בגדים שלו ודעת כמה רבנותא דלא חיישינן לשאלה והרבה הארכנו בזה בתשובה בעז"ה גם יש לצרף בזה דעת המבי"ט דאם נודע שהלך בדרך זה ונמצא את"כ הרוג בדרך זה אמרינן היינו האי שאבד היינו האי שנמצא ואף שבמקום אחר הבאנו ראיות לסתור היתר זה מ"מ פיון שנמצא הרבה קולות יש לצרף גם סברא זו, מפל הני טעמא גם דעתי מסכמת לדעת כת"ר ולהרמב"ם הג' שקדמוני להיתירא ויתירה כת"ר בב"ד של שלשה פדין ועל כל אלו פרטי ההיתרים בעז"ה יש אתנו פתוב באריכות על כל פרט ופרט אף מאפס הפנאי הוכרחתי לקצר פי אין נכון לעכב היתר עגונה עד עתות הפנאי: סימן כחח שאלה ע"ד עגונה מק"ק סיסלעוויץ שפא הגב"ע בשמו ושם עירו וגם הפ"פ הנמצא אצלו: תשובה יקרת מכתבו בצירוף הקונטרס מהעגונה הגיעני.

והנה דעת מעכ"ת להסיר ע"פ עדות שמו ושם עירו וגם הפ"פ הנמצא אצלו והנני מסכים בזה עם מעכ"ת כאשר האריך והרחיב בדברי הפוסקים בזה וכבר הכריע פן הרמ"א ז"ל והסכים גם הגר"א ז"ל לפסק הלכה פפי מה דאיתא בתוספתא אין מעידין עד שיהא מפירין שמו ושם עירו וכן הביאה הרשב"א ז"ל בחידושו פירק בתרא דיבמות וכ"כ הר"מ ז"ל (פי"ג מה"ג) ראה אהד עומד מרחוק ואומר שהוא פלוני בן פלוני או פלוני ממקום פלוני והרי נשכו נחש והרי הוא מת והלכו ומצאו שנושטנה ולא הפירוהו הרי אלו משיאין אשתו עכ"ל והוא ממשנה דיבמות (דף קכ"ב) וכן בפלוגתא דיצחק ריש גלותא קאזיל מקורטבא לאספמא ושכיב ושלחו מהתם יצחק ר"ג אזיל מקורטבא לאספמא ושכיב פסקין פרבא דלא חיישינן לתרי יצחק ואף שהרמב"ן ז"ל הקשה בזה על הרי"ף דהכא פסק פרבא דבלא הוחזקו לא חיישינן לתרי יצחק וגבי גט פסק (בגיטין כ"ז) דאפילו בלא הוחזקו לא מהדרינן גיטא ותיגרז דהא דרבא לא חייש לתרי יצחק ופסקינן פנותיה מיירי שיש עדים שאותו שהלך מקורטבא מת רק שאנו מספקין אם יצחק ר"ג שהיה דר בקורטבא הלך עם העדים ועליו העידו שמת או שאיש אחר ששמו ג"כ יצחק ר"ג בא לקורטבא והלך עם העדים ואותו יצחק שהיה דר בקורטבא אזל

לעלמא וּבְזָה סוּבְר רְבָא דְאִמְרִינּוּן כְּאֵן נִמְצָא כְּאֵן הָיָה וְאוֹתוֹ שְׁהֵלֵךְ עִם הָעֵדִים הָיָה מְכַבֵּר
בְּקוֹרְטֻבָּא אֲבָל גַּבְי גֵּט דְלֵא שְׁיִיךְ כְּאֵן נִמְצָא כְּאֵן הָיָה דְהָא בְּא מְמָקוּם אַחַר פְּסָקִינּוּן כַּרְיִי
וּרְיִי דְגַם בְּלֵא הֶחֱזַקוּ חֵיִישִׁינּוּן לְתַרֵי יוּב"ש: מ"מ הַר"מ ו"ל וְדַאי דְלֵא סוּבְר בְּזָה
כְּהַרְמַבְּיָן ו"ל דְהָא פְתַב (בְּפִי"ג מַה"ג) וְז"ל בְּא אָדָם וְאָמַר אָמְרוּ לִי ב"ד אוֹ אֲנָשִׁים
כְּשִׁתְּלֵךְ לְמָקוּם פְּלוּנִי אֲמֹר לְהֵם שְׁמַת יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל וְכֵא הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לְנוּ וְהַשְּׁלִיחַ
אִינּוּ יוֹדַע מִי הוּא זֶה וְאָנּוּ יוֹדְעִין פְּלוּנִי הִידוּעַ בְּשֵׁם זֶה הָרִי אֲשֶׁתּוּ מְוַתֵּר וְאִין אוֹמְרִים
שְׁמָא יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחַר הוּא שְׁמַת עַכ"ל הָרִי דְלֵא חֵיִישִׁינּוּן לְתַרֵי יִצְחָק אִף דְלֵא שְׁיִיךְ
כְּאֵן נִמְצָא כְּאֵן הָיָה וּכ"כ הַגְּר"א ו"ל דַּהַר"מ ו"ל וְדַאי דְלֵא סוּבְר כְּשִׁיטַת הַרְמַבְּיָן ו"ל:
וְלִי הָיָה נִרְאָה לִיִּישָׁב דַּעַת הָרִי"ף ו"ל לְפַמ"ש הַר"מ ו"ל (בַּה' נַחֲלוֹת) וְז"ל מִי שְׁנֻטְבַּע
בְּמִשְׁאֵל"ס אַע"פ שְׁאִין מְשִׁיאִין אֶת אֲשֶׁתּוּ הָרִי הַיּוֹרְשִׁים יוֹרְדִים לְנַחֲלָה וְכֵן אִם רְאוּ עֵדִים
שְׁנַפְּל לְגוּב אַרְיֹת וְנִמְרִים אוֹ שְׂרָאוּהוּ צְלוּב אוֹ נִדְקַר בְּמִלְחָמָה וּמַת אוֹ שְׁנַהֲרַג וְלֵא הַפִּירוּ
פְּנִיו אֲבָל הָיָה לוֹ סִימְנִין מְוַבְהָקִים בְּגוּפוֹ וְהַפִּירוּ בְּהֵם בְּכָל אֵלוּ אִם נֶאֱבַד זְכָרוֹ אַח"כ
יוֹרְדִין לְנַחֲלָה אַע"פ שְׁאִין מְשִׁיאִין אֶת אֲשֶׁתּוּ שְׁאֵנִי אוֹמַר שְׁלֵא הַחֲמִירוּ בְּכָל אֵלוּ אֲלֵא
לְעַנְנֵן אִיסוּר פְּרַת אֲבָל לְעַנְנֵן מְמוֹן שְׁהַעֲיִדוּ בְּדַבְרֵים שְׁחֻזְקָתוֹן לְמִיתָה וְאֶבַד זְכָרוֹ כּו'
וְרַבִּים מְהַאֲחֻרוּנִים ו"ל תְּמַהוּ דְהָא הַר"מ ו"ל פְּסָק דְסִימְנִין דְרַבְּנָן אוֹ דְהַנִּי לְכָל הַפְּחוֹת
בְּעֵיָא דְלֵא אִיפְשָׁטָא דְהָא פְּסָק (בַּה' גִּירוּשִׁין פ"ג) דַּאי מַחְזִירִין גֵּט שְׁנִמְצָא אַא"כ אָמַר
נִקְבַּי יֵשׁ בְּצַד אוֹת פְּלוּנִי וּבְגִמְרָא (גִּיטִין כ"ז) אָמַר דְהוּא מְשׁוּם דְמְסַפְקָא לָן אִי סִימְנִין
דְאוּרְיִיתָא אִי דְרַבְּנָן א"כ אִמְאִי פְתַב כְּאֵן שְׂרַק מְדַרְבְּנָן הַחֲמִירוּ שְׁלֵא תַנְשֵׂא וְאִי מְשׁוּם
דְמִיִּירִי בְּסִימְוֹ מְוַבְהָק בְּזָה וְדַאי שְׂרִי אִף מְדַרְבְּנָן כְּדָאִמַר בְּש"ס דְלִמ"ד שׁוּמָא סִימְוֹ
מְוַבְהָק מְעִידִין אִף לִמ"ד סִימְנִין דְרַבְּנָן גַּם קֶשֶׁה דְבַגְמ' מְבֹאָר דַּאי סִימְנִין דְאוּרְיִיתָא
מַתִּירִין ע"י סִימְנִין וְלִכְפֵּא שׁוּם תַּקְנֵתָא דְרַבְּנָן לְהַחֲמִיר: וְנִרְאָה לִי דַּהַר"מ ו"ל סוּבְר דַּע"כ
לֵא אַבְעִי לָן סִימְנִין דְאוּרְיִיתָא אוֹ דְרַבְּנָן אֲלֵא הִיכָא דַּאי אָנּוּ יוֹדְעִין שְׁנַאֲבַד כְּמוֹ בְּאַבְיָדָה
דְאָנּוּ מְסוּפְקִין אִם זֶה שְׂפָא לְדְרוּשׁ אֶבַד אִיזָה אַבְיָדָה דְשְׁמָא נָפַל מֵאַחַר אִף שַׁע"י הַסִּימְוֹ
שְׁנוֹתוֹן יְדַעִינּוּ שְׁמַמְנוּ נָפַל דַּל"ה מְנָא יְדַע הַסִּימְנִים שְׁיֵשׁ בְּהַאֲבִיָּדָה מ"מ לִילֵא הַסִּימְוֹ
אִין אָנּוּ יוֹדְעִים שְׁנַפְּל מְמַנּוּ וְאִין זֶה דְבַר בְּרוּר דְהָא לְרַמַּי אִף בְּסִימְוֹ לֵא מְהַדְרִינּוּן כְּדָאִמַר
(בְּפ' א"מ) וְגַם אִי אִיכָא עֵדִים שְׁהִי שְׁלוֹ יְהִיבִין לְמָאן דְמִיִּיתִי עֵדִים וְלֵא לְמָאן דְיִהִיב
סִימְנָא כַּמ"ש הַרָא"ש בְּפ' אֵלוּ מְצִיאֹת (ד' כ"ח) וְכֵן בְּגֵט שְׁמָא הַשְּׁלִיחַ מְשַׁקֵּר וְלֵא נֶאֱבַד
מְמַנּוּ הַגֵּט כָּלֵל אוֹ הַאֲשָׁה שְׁאוּמְרַת שְׁאֲבָדָה חֵיִישִׁינּוּן שְׁמָא מְשַׁקֵּרַת וְלֵא נֶאֱבַד מְמַנָּה כָּלֵל
דְבָזָה לֵא סְמְכִינּוּ אִסְיִמְנִין שְׁהַאֲבִיָּדָה הוּא שְׁלוֹ אֲבָל אִם אָנּוּ יוֹדְעִין שְׁנַאֲבַד מְמַנּוּ אַבְיָדָה
אוֹ גֵּט וְהוּא אוֹמַר סִימְוֹ בְּזָה וְדַאי סִימְנִין דְאוּרְיִיתָא דְכִינּוּן שְׁמַמְנוּ נֶאֱבַד כְּדַאי וְהוּא נוֹתֵן
סִימְוֹ לְמָה לְנוּ לֵאמַר שְׁגַם מֵאַחַר נֶאֱבַד בְּסִימְוֹ כִּי הָאִי וְסְמְכִינּוּ אִסְיִמְנִין פִּינּוּן שְׁזָה אֶבַד
כְּדַאי וְכַה"ג כְּתַבוּ הַתּוֹס' (בְּגִיטִין כ"ז) ד"ה כְּאֵן דְלֵהֲכִי לֵא חֵיִישִׁינּוּן בְּהוֹחֲזָקוּ וְאִין
הַשְּׁיִירוֹת מְצוּיֹת מְשׁוּם דְכִינּוּן שְׁיִדְעִינּוּן שְׁמַזָּה יוּב"ש נָפַל לֵא חֵיִישִׁינּוּן שְׁמָא גַם מֵאַחַר
נָפַל] וּבְזָה וְדַאי סִימְנִין דְאוּרְיִיתָא וְלֵא אַבְעִי לָן כָּלֵל וְלֵהֲכִי נְמִי אִמְרִינּוּן בְּפַג"ה (דָּף צ"ה)
בְּהַנִּי דְאֶבְדּוּ בְּשָׂרָא אִית לְכוּ סִימְנָא א"ל לֵא דְמְשַׁמַּע דַּאי הָנּוּ לְהוּ סִימְנָא הָנּוּ מְהַנִּי אַע"ג
דְלֵהֲנָה רַבּוֹנוֹתָא דְפְּסָקוּ כְּלוּי דְבְּשָׂר שְׁנַתְעַלֵּם מִן הָעֵינִן מוֹתֵר ע"כ דְמִיִּירִי הַנְּהָ עוֹבְדָא שְׁאֲבַד
בְּמָקוּם שְׂרׁוּב טְבַחִי עַכּוּמ"ז דְהָנּוּ אִיסוּר דְאוּרְיִיתָא וְאַפ"ה מְהַנִּי סִימְוֹ וְכֵן אִמְרִינּוּן שְׁם גַּבְי
קִיבוּרָא דְתַכְלֵתָא דְמְהַנִּי סִימְוֹ אַע"ג דְהָנּוּ דְאוּרְיִיתָא וְהִינּוּ מְשׁוּם דְכִינּוּן שְׁיִוְדַע שְׁנַאֲבַד

ממנו ויהיב סימנא אין לו לחוש שמא גם אחר אבד בסימן פנה וע"א נאמן באיסורין שנגאבד ממנו [ועיין בפתיחה בכמ"ג להלכות שחיטה]: ובה"ש מה שהקשו התוס' (בב"מ כ"ז) הא דלא פשיט דסימנין דאורייתא מברייתא דמצאו קשור בכיס וארנקי כמו דמייתי (ביבמות ק"כ) ותירצו משום דאיכא למימר דמיירי שמצאו בעצמו ומפירו בטב"ע ונאמן במגו דלא אבדתי וזה תמוה דא"כ מאי פריה אח"כ אהה ברייתא דכו"א וניחוש לשאלה הא פיון שמצאו יש לו נאמנות והוא יודע שלא השאיל לאחר עיין במהרש"א ז"ל שעמד ע"ז אבל לדברינו א"ש דהא ודאי דהש"ס מפרש בב"מ למתניתא דמצאו קשור בכיס וארנקי דמיירי באופן דל"ל נאמנות להחזיר לו בטב"ע מדפריה וניחוש לשאלה ואין מאמינין לו שלא השאיל רק דבסוגיא דב"מ לא מוכיח מהא דכיס וארנקי דסימנין דאורייתא משום דמצי למידחי שיש עדים שאבדו וכיון שנדאי נאבד ממנו גט סמכינן אסימנין מדאורייתא ולהכי לא פשיט מיני' משום דבעינן הוא היכא דלא ידעינן אם אבד אי סמכינן אסימנין מן התורה אבל הכא דמיירי שיש עדים שאבדו כמ"ש התוס' ביבמות שם וכיון שנדאי נאבד ממנו להכי מהני סימן ולא מצי למיפשט מהה ברייתא דסימנין דאורייתא דבעינן הוא רק היכא דלא ידעינן אם נאבד ממנו וסוגיא דיבמות דמוכיח מהה ברייתא דקשור בכו"א דסד"א סברה דמיירי בליכא עדים שנגאבד ממנו גט: והנה בהא דאין מעידין אע"פ שיש סימנין איכא נמי תרי גוונא שאם הלך אדם מביתו למרחוק ולא היה עדיין שהות לחזור או שהלך ולא היה בדעתו לחזור כלל ובאו עדים והעידו ע"י סימנין שמת שזה אינו בגדר אבידה כלל שלא נאבד בעלה של זה אבל מי שהלך מביתו ע"מ לחזור ולא בא ולא נודע מה היה לו ונעלם מאתנו סיבת דבר שלא בא לביתו וזה הוא בגדר אבידה שנגאבד זכרו [וכן לשון רש"י ז"ל (בכתובות כ"א) באומרת ברי לי, אין לבי נוקפי שאילו היה חי היה בא] ובאו עדים שמת או נהרג ואמרי סימנין ולפי מה שבארנו היכא שהוא בגדר אבידה היינו שנגאבד זכרו לכ"ע סמכינן אסימנין מן התורה דכיון דנדאי נאבד בעלה של זו בסימן זה למה לנו לחוש שגם אחר נהרג או מת בסימן זה ואפילו אם במציאה סימנין לאו דאורייתא היינו משום שלא ידעינן אם איש הזה אבד אבידה להכי לא סמכינן אסימנין אבל פאן שידעין שנגאבד בעלה בסימן פנה אין חוששין לאחר מיהו אם סימנין במציאה היכא שאין אנו יודעין שנגאבד ממנו הוי דאורייתא מעידין גם בעדות אשה ולא החמירו כלל חכמים דלמה להו להחמיר פיון שמותר מן התורה.

אבל אם גבי אבידה שאין אנו יודעין שנגאבד ממנו לא סמכינן אסימן רק היכא שנגאבד זכרו שאז הוא בגדר שבעלה נאבד בנדאי ונמצא מת או נהרג בסימן שיש לבעלה של זו בזה אף שמה"ת בעינן לסמוך אסימנין פיון שזה נדאי נאבד מ"מ החמירו חכמים בזה והטעם משום דכיון דהא מילתא דנגאבד זכרו אין לו שיעור ולפעמים משתהה בדרך לאיזה סיבה ולא ידעו בביתו מה היה לו ויאררו ששכר נאבד זכרו ונתת דבריה לשיעורין להכי החמירו חכמים שלא תנשא ע"פ סימנין פיון דלא מהני הסימן מן התורה אלא מחמת שנגאבד זכרו ונדבר זה שנגאבד זכרו אין לו שיעור החמירו חכמים וכ"ז אם סימנין במציאה לאו דאורייתא והוצרכנו להתיר דווקא מחמת שידעין שנגאבד אבל למ"ד סד"א גבי אבידה אף שלא ידעינן שאבד מהני גם באיסור ערנה ולא החמירו חכמים ולהכי הר"מ ז"ל דפסק סד"ר פיון דהוי בעינא דלא איפשטא מ"מ באבד זכרו והעידו ע"י סימנין

פסק שמהני מה"ת רק שתקמים התמירו משום איסור ערוה וכמ"ש: ולהכי א"ש הא דקאמר בש"ס אמתניתין דאין מעידין אע"פ שיש סימנין בגופו אלמא סימנין לאו דאורייתא ולא קאמר דלעולם סד"א ותקמים התמירו משום איסור ערוה משום דקאי אסימנין דאבידה שלא ידעינן שנאבד ממנו דמוכח ממתניתין דסימנין באבידה לאו דאורייתא דאי סימנין גבי אבידה דאורייתא הוי לן להתיר גם בא"א דכיין דמה"ת שרי ל"ל לתקמים להתמיר כלל ומדקתני אין מעידין ע"כ דגבי, אבידה וכן באיסור א"א היכא דלא ידעינן שנאבד בעלה לא סמכינן אסימנין ולהכי קתני סתמא אין מעידין אף שנאבד זכרו אף דבנאבד זכרו הוי לן להתיר מן התורה מ"מ התמירו תקמים שלא לתת הדבר לשיעורין אבל אי הוה אמרינן סד"א אפילו באבידה שלא ידעינן שנאבד ממנו כלל לא שייך לאמר שיתמירו תקמים ופריה ממצאו קשור בכו"א דמתירין ע"י סימנין וס"ד דמירי שמצאו אחר כמ"ש התוס' ומחזירין ע"י סימן שיש לו בכו"א אלמא דסימנין דאורייתא דהא פשמצאו אחר לא ידעינן כלל שהשליח אבד גט ואפ"ה מחזירין ע"י סימן כמו באבידה משום דסד"א ולבסוף דמסיק רבא בחד לישנא דכ"ע סד"ר צ"ל דברייתא דמצאו קשור בכו"א מירי במצאו בעצמו או שמצא אחר ויש עדים שאבד דבזה נדאי סמכינן אסימנין פיון שידעינן בנדאי שנאבד ממנו ויש בו סימן סמכינן אסימנין מדאורייתא ואין חוששין שמא מאחר נאבד ובכאן לא גזרו תקמים דדוקא בעדות מיתה התמירו משום דנאבד זכרו אין לו שיעור משא"כ גבי גט פיון שידועין שאבד וניהיב סימנא מהני מן התורה וגם תקמים לא התמירו: ולפי זה אפ"ל גם במה שהקשה הרא"ש ובעה"מ על הרי"ף ז"ל שפסק גבי גט דאפילו בלא הוחזקו חיישינן לישני שנוירי ובעובדא דיצחק ר"ג פסק פרבא דלא חיישינן לתרי יצחק דגבי יצחק ר"ג שהלה מביתו ונאבד הוא בגדר אבידה דיצחק בעלה של אשה זו שאנו דנין עלי' נדאי נאבד ויש סימן שמו ושם עירו סובר רבא דלא חיישינן לתרי יצחק דרבא סובר דשמו חשוב פסימן מובהק ומהני מה"ת וכיון דמהני מן התורה בלא הוה מילתא דנאבד זכרו לא שייך להתמיר גם מדרבנן ושרי פיון דהוי ס"מ ואפיי סובר דלא הוי אלא סי' בינוני ואף דהקא דנאבד זכרו מהני מה"ת גם סי' בינוני מ"מ פיון דאין ההיתר אלא משום דנאבד זכרו אסור מדרבנן כמו שבארנו.

ופסק הרי"ף ז"ל פרבא דסמכינן אסימנא דיצחק ר"ג פיון דגם לאפיי שרי מה"ת דבנאבד זכרו מה"ת מהני סימן בינוני ולא הוי פלוגתיהו אלא לענין דרבנן דמדרבנן בעינן בנאבד זכרו סימן מובהק ולא סמכינן אסימן בינוני ובדרבנן פסק פרבא לקולא משא"כ (בגיטין כ"ז) בפלוגתא דרבה ור' ירמיה ור"ז דמירי במצאו אחר דהא קתני מצא גיטי נשים שחוררי עבדים דמשמע שאחר מצא.

הרי"ף כתב שם הלכה לא מהדרין גיטא בשירות מצויות ולא הוחזקו ולשון מהדרין נדאי הוא במצאו אחר ולא ידעינן שנאבד מן השליח ובעינן ס"מ מן התורה למ"ד סד"ר פסקינן כר"י ור"ז דאף בלא הוחזקו לא מהדרין דהיכא דלא ידעינן שנאבד לא מהני ס"ב למ"ד סד"ר ובעינן ס"מ ור"י ור"ז סברי דזה לא מיקרי ס"מ אף שלא הוחזקו ודוקא גבי יצחק ר"ג פסק פרבא דמיקרי ס"מ משום דבעינן ס"מ רק מדרבנן דהא נאבד זכרו משא"כ גבי גט דבעינן ס"מ מדאורייתא דלא ידעינן שנאבד ממנו כלל פסקינן לחומרא כר"י ור"ז ומינשב דברי הרי"ף ז"ל: ואפשר לומר דגם הר"מ ז"ל שהעתיק עובדא

דיצחק ר"ג שפא שליח אחד ואמר אמרו לי אנשים או ב"ד פשתלך למקום פלוני אמר להם שמת יצחק בן מיכאל מייירי נמי שאותו יצחק בן מיכאל לא נודע בביתו היכן הוא והוא בגדר אבידה שפנה פסקינן כרבא ומ"ש (בפ"ג מה"ג) דחיישינן לשני שוויירי בלא הוה חזקו היכא דשיירות מצויות מייירי במצאו אחר שלא נודע שנאבד ממנו הגט פלל וכן משמע לשון הגמרא (בב"מ י"ח) איכא דאמרי אע"ג דלא הוה חזקו לא נהדר ולשון לא נהדר נדאי משמע שמצאו אחר והשליח תובע ממנו הגט ואף שמדברי הר"ן ז"ל משמע דהר"מ מייירי דמצאו בעצמו שהרי סינים הר"מ ז"ל שם בהך בבא (פ"ג מה"ג ה' ט') או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעות עין בארפו ורחבו של גט והיה פרוה הרי הוא בחזקתו ותמה הר"ן פיון דמייירי במצאו בעצמו ל"ל סימן בכלי בטב"ע לחוד סגי דע"ה נמי יש לו טב"ע אלא שאינו נאמן ובמצאו בעצמו נאמן במגו דלא אבדתי הרי שהר"ן ז"ל מפרש דהר"מ מייירי במצאו בעצמו א"כ הרי חזינו דגם במצאו בעצמו שהוא יודע שאבדו ואפ"ה פתב הר"מ ז"ל דבלא הוה חזקו נמי בעינו לאלתר או סימן וטב"ע מ"מ אף שהר"ן ז"ל מפרש פן דהר"מ מייירי במצאו בעצמו ופשטא דמתניתין (בגיטין כ"ז) שהעתיקה הר"מ בהך בבא נמי הכי משמע מ"מ לאו דבר ברור הוא: והירושלמי נדאי דמפרש דמתניתין מייירי במצאו אחר דהא אמר בירושלמי (בגיטין פ"ג) ובפרק בתרא דיבמות) דהחשש הוא שמא היה בידו גט פסול הפסול ואבד הפשטא וכשמצא את הפסול מצא ע"ש (וגם מעכ"ת הביא דברי הירושלמי) ונחששא זו נדאי לא שייכא אלא כשמצאו אחר והשליח אין לו נאמנות דבמצאו בעצמו הא יכול לאמר שלא היה בידו גט פסול פלל א"ו דמייירי כשמצאו אחר וכן נראה מפירש"י שסביב האלפסי ז"ל שפכת מצאו לאלתר פשר כגון שנכתב בו ביום ע"ש ולמאי הוצרך לפרש שנכתב בו ביום א"ו דמפרש שמצאו אחר וקשה לו דבמצאו אחר מנא ידעין שהוא לאלתר שמא נאבד מפבר להכי פירש שנכתב בו ביום וזה פשוט: ואין להקשות דאי מייירי במצאו אחר א"כ אמאי לאלתר פשר נהי דלא חיישינן שמא יוב"ש אחר הוא אפתי ניהוש שמא נמלך שלא ליתנו כדאמרינן שם מצא גט אשה אין הבעל מודה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך שלא ליתנו ועל הירושלמי לא קשה דאפשר לומר דמפרש שמצאו אחר ויש עדים שנאבד ממנו וכיון דמצאו לאלתר דליכא חשש יוב"ש אחר וזהו הגט שאבד הרי ידעין שהיה בידו ונעשה עליו שליח ויש לו נאמנות שנמסר בידו מהבעל לגירושין ולא חיישינן לביטולו שלא בפניו אבל לפמ"ש בשיטת הר"מ שמפרש המשנה במצאו אחר וליכא עדים שאבדו דלהכי חיישינן אף בלא הוה חזקו משום דלא ידעין שנאבד ממנו] א"כ ניהוש לנמלך ולא נעשה עליו שליח פלל דז"א דע"כ לא חיישינן לשמא נמלך אלא במשנה דמצא גיטי נשים שנמצא במקום שנכתב דאפשר לומר שנפל מהבעל שנמלך שלא ליתנו אבל הכא קתני המביא גט דמייירי שהבעל במקום אחר והשליח בכאן והגט נמצא כאן ליכא למיחש לנמלך דא"כ מאי בעי הגט הכא א"ו מיז השליח נפל ואף דאיכא למימר דהבעל נתנו ליד השליח לפקדון והוא משקר ורוצה לגרשה והוא אינו נאמן פיון שמצאו אחר מ"מ מדברי התוס' בב"מ (דף י"ח) ד"ה נפק מבואר בהדיא דלא חיישינן לזה שפכתו שם דאי השליח תובעו מייירי בלא כתוב בו הנפק ולא חיישינן לנמלך דאין יכול לבטל שלא בפני השליח ע"ש ולא חששו שמא נתן ליד השליח לפקדון וצ"ל פיון דהבעל הימניה ונתן בידו לא חיישינן שמא משקר ואומר שניתן לו לגירושין אף שניתן לו

לפקדון ומהמניין ליה אף שמצאו אחר ולהכי לאלתר פשר ובתשובה אחרת הארכתי לנישב דברי הר"מ ז"ל לפי דברינו דמיינרי במצאו אחר: ומבואר מפל זה דהיכא שהאיש שאנו דנין עליו לא נודע מה היה לו לא תישינו לתרי יצחק וכן צ"ל דמיינרי במשנה דמשיאין ע"פ בת קול שנודע שאבד האיש הזה שאנו דנין ובאמת קושית מעכ"ת חמורה היא על שיטת הרמב"ן שמפרש דהא דאמר רבא לא תישינו לתרי יצחק הוא משום פאן נמצא פאן היה והיינו משום שהעדים ראו את זה שמת באספמאי שהלה מקורטבא ולהכי לא תישינו שפא פא לקורטבא יצחק ר"ג אחר והלה משם עם העדים ומת באספמאי אלא אמרינו דיצחק שהלה עם העדים מקורטבא הי' תמיד בקורטבא אבל היכא דליפא למימר פאן נמצא פאן הי' תישינו לתרי יצחק דאיהו יפרנס מתניתין דצלמון ובראש הדר דלא תישינו מיהו אף לשיטת התוס' דרבא לא תישי לתרי יצחק אף בלא טעם דכאן נמצא כ"ה מ"מ תקשה לאביי איהו יפרנס מתניתין דצלמון פיון דתישי לתרי יצחק ומצאתי שהלח"מ (בפי"ג מה"ג) הקשה פו: ולי נראה פיון דמסקינו בגמרא (דף קכ"ב) בשעת הספנה פותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין ולא תישינו שפא שד הוא ה"נ אין חוששין שפא יוב"ש אחר והמקשן דפריה ודלמא שד הוא ולא פריה דלמא יוב"ש אחר הוא עדיפא מיניה מקשה וה"ה דהוי מצי להקשות דניחוש לתרי יצחק ועוד דסוגיית הש"ס דמקשה ודלמא שד הוא ולא מקשה ליחוש לתרי יצחק קאי אליבא דרבא דקי"ל פנותיה ולאביי באמת בלא"ה הוצרכנו לתרץ הך שנוייה דבשעת הספנה שאני משום דתישי לתרי יצחק: וגם יש לצרף הפ"פ שנמצא אצלו שהוא מדברים דלא מושלי אינשי רק שצריה לחקור אולי ניתן ע"פ משגה פ"פ לאיש הזה ע"ש איש אחר: ומה שאמר שהוא רחוק מביאליסטאק תשעה פרסאות ובאמת העיר סיסלעוויץ היא רק שלש פרסאות אין זה ריעותא דאולי לישנא דאתקיל ליה מחמת חליו או שכח וכה"ג פתב הרשב"א ז"ל (בגיטין כ"ז) בהא דמצא בחפיסא ודלוסקמא אם מכירו פשר דמיינרי אעפ"י שזכור שלא איבדו בחו"ד אפ"ה אם מכיר ויש לו טב"ע פשר דאמרינו אינש אחרינא אשכחיה ואנחיה בחפיסא ונפל ממנו עיי"ש הרי דכיון דיש טב"ע בגט תלינו ריעותא דחו"ד במצאו אחר ונפל ממנו אף דהוי מילתא דלא שכיחא וה"נ פיון שיש שמו ושם עירו וגם הפ"פ שנמצא אצלו תלינו מה שאמר שהוא רחוק תשעה פרסאות בטעות וכדומה לכן מצטרפינא בהדי מעכ"ת להתיר: סימן קכט הנה בסימן הקודם ביארנו דאי סימנין דאורייתא מעדיין על סימני הגוף אף שאין יודעין שנאבד זכרו ובנאבד זכרו לא קא מספקא לן פלל דנדאי מעדיין אולם פעת אחר ההתבוננות נראה דא"א לומר פן דכיון דסימן בינוני הוא דבר שאפשר שימצא גם באדם אחר לכל הפחות אחד מאלה פמו שהזכירו האחרונים ז"ל א"כ איהו אפשר דבאדם שהלה מביתו ולא נאבד זכרו שלא היה לו שהות לחזור עדיין ובאו עדים ואמרו פלגיא דהאי סימנא ראו מת שנתייר את אשתו ולא נחוש שפא אחר הוא במקום ששיירות מצויות ומאי אולמא למיתלי באיש זה מלמיתלי באיש אחר פיון שנמצאים בעולם ב"א בסימן פזה ושיירות מצויות ג"כ ואף דבאבידה מחזירין אף שאין יודעין שנאבד לו אבידה רק בסימן לחוד למ"ד סימנין דאורייתא התיב שאני דע"י מה שנותרו הסימן ידעין שנאבד ממנו חפץ דאי לא נאבד ממנו מנא ידע למימר שהמוצא מצא חפץ בהאי סימנא וע"כ שנאבד ממנו חפץ עם סימן זה ומהני סימנא פיון דידעין שהוא אבד חפץ בסימן זה לא אמרינו שגם אחר אבד חפץ

כְּזֶה בְּסִמְּנוֹן זֶה אֲבָל בְּעֵדוּת אִשָּׁה שֶׁהִלֵּךְ בַּעֲלָהּ וְלֹא נֶאֱבַד כָּלֵל לֹא מִהַנִּי בְּסִמְּנוֹן בֵּינוֹנִי דְּאִימַר אִישׁ אַחֵר הוּא שְׁמַת וְהִי' בּוֹ הָאִי סִמְּנוֹן וּבַעֲלָהּ חֵי פִינּוֹן דְּלָאוּ סִמְּנוֹן מְוַבְהַק הוּא: לְכוּ נִרְאֶה לִי דְּהָא דְּאִמְרִינוּ דְּאִי סִמְּנוֹן מְעִידִין בְּסִמְּנוֹן בֵּינוֹנִי מִיִּירִי דְּוִקָּא בְּאִישׁ שְׁנֶאֱבַד זְכָרוֹ וְכַמ"ש הִר"מ ז"ל (בֵּה' נְחֻלוֹת) דְּבָזָה שְׁפִיר מְעִידִין עָלָיו ע"י סִמְּנוֹן מִשּׁוּם דְּכִינּוֹן דִּינְדְּעִינוּ דְּאִישׁ בְּסִמְּנוֹן זֶה נֶאֱבַד אֵין לָנוּ לְתַלּוֹת בְּאִישׁ הַנֶּמְצָא מֵת שֶׁהָעִידוּ עָלָיו שֶׁהוּא אַחֵר וְכַמ"ש הַתּוֹס' (בב"מ י"ח וּבִגְיָטִין כ"ז) וְיִלְפִינוּ לָהּ מֵאַבְיָדָה דְּכַשְׁנוֹתָן סִמְּנוֹן שְׁמִנְיָה יְדְעִינוּ שְׁנֶאֱבַד אַבְיָדָה כְּזוֹ מִמֶּנּוּ דְּאִי לֹא הָכִי מְנָא יָדַע סִמְּנָא לֹא תְלִינוּ שְׁגָם אִישׁ אַחֵר אֲבָד אַבְיָדָה בְּהָאִי סִמְּנוֹן וְסִמְּנִין דְּאוֹרְיִיתָא וְהַש"ס דְּקָאָמַר אַמְתַּנִּיתִין דְּאֵין מְעִידִין אַע"פ שֶׁיֵּשׁ סִמְּנִין בְּגוֹפּוֹ אַלְמָא סִמְּנִין לֹא דְּאוֹרְיִיתָא וְלֹא אִמַר דְּמִיִּירִי בְּאִישׁ שְׁלֹא נֶאֱבַד זְכָרוֹ וְאֵינוּ בְּגִדְרַבְּ אַבְיָדָה שְׁבִנְיָה לֹא סְמִכִינוּ אִסְמִינִין דְּלֹא הָיוּ דְּוִמְיָא דְּאַבְיָדָה הוּא מִשּׁוּם דְּמַתְנִיתִין סְתָמָא קְתַנִּי אֵין מְעִידִין דְּמִשְׁמַע אֲפִילוּ בְּמִי שְׁנֶאֱבַד זְכָרוֹ נְמִי אֵין מְעִידִין וְע"כ מִשּׁוּם דְּסִמְּנִין לֹא דְּאוֹרְיִיתָא אֲבָל בְּמִי שְׁלֹא נֶאֱבַד זְכָרוֹ אַף לְמ"ד סִמְּנִין דְּאוֹרְיִיתָא אֵין מְעִידִין [וְא"ש בְּזֶה הָא דְּפִשְׁיָטָא לְהַש"ס (בְּחֻלִּין צ"ו) דְּבַפְלִנְיָא דְּהָאִי סִמְּנָא לֹא קְטִלִינוּ וְכֵן כְּתַבוּ הַתּוֹס' דְּבַפְלִנְיָא דְּהָאִי סִמְּנָא לָנוּ אֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ דְּמִשְׁמַע דְּאַף לְמ"ד סִמְּנָא לֹא מִהַנִּי וְהוּא מִשּׁוּם דְּלֹא סְמִכִינוּ אִסְמִינִין אֲלֵא הֵיכָא דְּהוּא אֲבַד בְּוִדָּאִי אֲבָל בל"ה חִיִּישִׁינוּ דְּלִמָּא אַתְרַמִּי סִמְּנוֹן בְּסִמְּנוֹן אַף לְמ"ד סִמְּנָא]: וְהִר"מ ז"ל שְׁכַתְּב (בֵּה' נְחֻלוֹת) דְּמָה שְׁאֵין מְשִׁיאִין ע"פ סִמְּנִין בְּנֶאֱבַד זְכָרוֹ הוּא מְדַרְבְּנָן שֶׁהַחֲמִירוּ בְּאִסּוּר עֲרֻנָה הוּא מִשּׁוּם דְּסוֹבֵר סִמְּנִין דְּאוֹרְיִיתָא וְכַדְעַת כְּמָה מְרַבְּנוֹתָא בְּדַעַת הִר"מ ז"ל וְהֵינּוּ דְּוִקָּא בְּנֶאֱבַד זְכָרוֹ כְּמוֹ בְּאַבְיָדָה דְּאִיהוּ אֲבַד בְּוִדָּאִי דְּהָא יָדַע סִמְּנָא וְמָה שְׁקָשָׁה הָא דְּבִש"ס מְבִנְיָא דְּאִי סִמְּנִין דְּאוֹרְיִיתָא מְשִׁיאִין ע"פ סִמְּנִין וְלֹא הִחֲמִירוּ בְּהַ חֲכָמִים כָּלֵל אַפ"ל דְּכִינּוֹן דְּרַב עַמְרָם בַּב"מ בְּעוֹבְדָא דְּגִיטָא דְּאֲשַׁתְּכַח בְּבִי דִּינָא דְּר"ה דְּפִשְׁיָט רַבָּה דִּיחֲזִיר מִמְּשֻׁנָּה דְּכָל מַעֲשֵׂה ב"ד ה"ז יַחֲזִיר פְּרִיָּה ר"ע הֵיכִי פְּשִׁיט מֵר אִסּוּרָא מִמְּמוֹנָא וְע"כ שְׁאֵין קוֹשְׁיָתוּ דְּנִימָא דְּבַמְמוֹנָא מְהַדְרִינוּ מְדַרְבְּנָן וּבְאִסּוּרָא לֹא עֲבִיד תְּקַנְתָּא דְּהָא קְתַנִּי הֵתֵם אִיגְרוֹת שׁוּם וְאִיגְרוֹת מְזוֹן שֶׁהוּא שְׁטָרוֹת (וּבְדָף כ"ז) אִמְרִינוּ דְּגַבִּי שְׁטָרוֹת לֹא שְׁיָיָה לְמִיעֲבַד תְּקַנְתָּא מִשּׁוּם דְּלֹא נִיחָא לִיהַ לְלוֹה לְאַהֲדוּרִי לְמַלְוָה עֵי"ש וְע"כ דְּכּוֹנְנָתוּ דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא מְהַדְרִינוּ בְּמִמוֹן וּבְאִסּוּרָא עֲבוּד רַבְּנָן תְּקַנְתָּא לְהַחֲמִיר עַל שְׁל תוֹרָה וְמָה שְׁסִתֵּר רַבָּה דְּבָרֵיו וְא"ל תְּרַדָּא שְׁטָרֵי חֲלִיצָה וּמִיָּאוֹנִין תְּנִין כְּבָר כְּתַבְנוּ לְעֵיל דְּלִר"ע לֹא קָשָׁה כָּלֵל דְּסוֹבֵר דְּמַחֲלִקִינוּ בֵּין אִסּוּר כְּרַת לְאִסּוּר לֹא עֵי"ש וְאֵין קִי"ל דְּלֹא כְּרַבָּה דְּהָא הִר"מ ז"ל וְהִר"מ ז"ל פְּסָקוּ כַר' זִירָא דְּבִשְׁיִימ"צ וְלֹא הִנְחִזְקוּ לֹא מְהַדְרִינוּ וּפְסָקִינוּ כַר"ע דְּמַחֲלִקִינוּ בֵּין אִסּוּרָא לְמְמוֹנָא וְהַחֲמִירוּ בְּאִסּוּר כְּרַת אַף דְּבִשְׁטָרֵי חֲלִיצָה לֹא הַחֲמִירוּ וְאַף דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּהָא דְּקְתַנִּי כָּל מַעֲשֵׂה ב"ד ה"ז יַחֲזִיר מִיִּירִי דְּאֲשַׁתְּכַח אַבְרָאִי דְּהָיוּ מְקוּם שְׁאֵין הַשִּׁימ"צ וְלֹא הִנְחִזְקוּ וְכַמ"ש בִּש"ס אֲלִיכָּא דְּר"ז מִי קְתַנִּי שְׁנֶמְצָא בַב"ד עֵי"ש וְלִיכָּא אֲפִילוּ חֲדָא לְרִיעוּתָא וְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְחַלֵּק בֵּין אִסּוּר לְמְמוֹן מ"מ פִּינוֹן דְּרַב עַמְרָם סוֹבֵר הֵכִי דְּבְאִסּוּר כְּרַת הַחֲמִירוּ עַל שְׁל תוֹרָה פְּסָקִינוּ כְּוִנְתִּיהַ דְּהָא בְּאַמַּת ר"ע דְּדַחֲי לִיהַ לְרַבָּה וְאִמַר לִיהַ הֵיכָא פְּשִׁט מֵר אִסּוּרָא מִמְּמוֹנָא לֹא הָיוּ צְרִיָּה לְהָאִי דְּחוּיָא דְּהָא אִיהוּ מְפָרֵשׁ כָּל מַעֲשֵׂה ב"ד דְּאֲשַׁתְּכַח אַבְרָאִי דְּהָא קָאָמַר (בְּדָף ט"ז) דְּלֹא חִיִּישִׁינוּ לְפִירְעוֹן וּמִיָּיתִי רֵאִיָּה מִמְּשֻׁנָּה דְּכָל מַעֲשֵׂה ב"ד ה"ז יַחֲזִיר וְאִי מִיִּירִי מַתְנִיתִין דְּאֲשַׁתְּכַח בַּב"ד דְּמַסְתְּמָא הוּבָא שְׁם לְקִיָּמוּ כַמ"ש רִש"י גַבִּי עוֹבְדָא דְּר"ה א"כ לֹא שְׁיָיָה פְּרַעוֹן דַּע"כ הַמְלִוָּה הִבְיָאוּ לַב"ד לְקַנְיִם

שִׁטְרוּ דְלִנְהָ לֹא מְקַיִם שְׁטָרָא וְהִיכִי מוֹכַח מִינְהָ דְלֹא חִיְיָשִׁינּוּ לְפִינְרֵעוֹן א"ו ר"ע מְפָרֵשׁ דְּאִשְׁתַּכַּח חוּץ לְב"ד: וְא"כ בל"ה נִדְחָה רְאֵינָהּ שֶׁל רַבָּה דְהָיָה מְקוֹם שְׂאִין הַשֵּׁימ"צ.

רק רב עמך דחי לרבה דאפילו לדידיה דמפרש שנמצא בב"ד נמי אין ראיה משום דבאיסור א"א התמירו חכמים אע"ג דלא התמירו בחליצה ובמזון ומשום דר"ע סבר הכי להכי פסק הר"מ ז"ל פן דאף דסימנין דאורייתא מ"מ באיסור ערנה התמירו: ולפמ"ש במק"א בשם הגאון חכ"צ ז"ל דבשיירות מצויות ולא הוחזקו הוי שמו ושמה סימן בינוני א"כ דעת הר"מ ז"ל מבואר בדברי הש"ס בסוגיא זו לפי דברינו דרבה פשיט ממתניתין דמעב"ד ה"ז יחזיר דבשיירות מצויות ולא הוחזקו מהדרין והיינו דסמכינן אסימן דשמו ושמה דסימנין דאורייתא ורב עמך דחי לי' היכא פשיט מר איסורא מממונא דהיינו דבאיסור התמירו על של תורה שלא לסמוך אסימנין כמו שבארנו דע"כ ר"ע הכי סובר דל"ל דסובר דבממונא עבוד תקנתא ובאיסורא אסור מן התורה דהא איגרות שום ואיגרות מזון קתני דלא שייך תקנתא דהא לא ניחא לי' למר' א"ו דבממונא מהדרין מן התורה ובאיסור התמירו על של תורה וא"ל רבה תרדא שטרי חליצה ומיאונין תנן ואזיל לטעמי' דלא מחלק ביבמות (ד' פ"ב) בין איסור פרת לאיסור לאו והר"מ ז"ל פסק כר"ע דלא מהדרין באיסור פרת כמו גט בסימן ומשום דמחמירין באיסור פרת ובמזון הוי סימנין דאורייתא וכן בשטרי חליצה סמכינן אסימנין דהוי רק איסור לאו וכמ"ש לעיל דר"ע דדחי הכי לרבה ע"כ משום דסובר דהכי הילכתא דהא לדידי' בלא"ה ראינו של רבה אינה ראי' דאיהו מפרש דאשתכח אבירי רק שדוחה ראייתו של רבה לחלק בין איסור למזון משום דסובר הכי הילכתא ופסקינן פנותי' ולפמ"ש בדעת הר"מ ז"ל דמן התורה סמכינן אסימנין בינוניים רק שחכמים התמירו א"כ אם יש סימן בינוני וגם הפרה בגופו רק שיש ספק אם הוא תוף ג' ימים או אחר ג' ימים הוי ספק דרבנן אף לדעת הרשב"א ז"ל דהא דאין מעידין אחר ג' ימים הוא מן התורה מ"מ פיון דמה"ת מתירין בסימן בינוני ורבנן הוא דאחמיר וילענן איסור דרבנן מהני ההפכה דהספק דאחר ג' ימים הוי ספק דרבנן ודו"ק: סימן קל שאלה ע"ד העגונה אשת ר' ישראל גוריון מהוראדנא אשר בעלה נהרג בבאדין ונסע לשמה אבי האשה ועוד אחד נסע איתו והפירו אותו לאחר ג"י למיתתו וגם הכיר אביה את הטלית (זאק) שלו שנשא בביית האסורין בטב"ע גם העיד אביה שהראבינער דבאדין סיפר לו שהשופט דבאדין סיפר לו שפא מהשופט דבערלין לחקור על ישראל גוריון אצל השופט דבאדין וכתב עליו הרבה סימנין פמבואר בגב"ע והסימנים נמצאו בהתפוס ומחמת זה אבד עצמו לדעת גם הראה הראבינער לאביה האדרעסע שהניח התפוס אצלו בכת"י ממש לשלוח מכתב לאמו אידלע לאנדא הדרה אצל דוד שפירא והתפוס שינה שמו ליעקב מארשינסקע ובאת האשה ובקשה להודיע לעיניו בדינה: תשובה הנה כמה שהפירו אותו בטב"ע תנן ביבמות (דף ק"כ) אין מעידין אלא עד ג' ימים: ובדברי הרשב"א ז"ל בחידושי שם מסתפק לומר שהוא מה"ת ולהכי התמיר גם בספק ג"י דהוי ספק דאורייתא והכי משמע לכאורה בש"ס בכורות (דף מ"ו) דקאמר התם שאני עדות אשה דאחמירו בה רבנן ופריה ומי אחמירו בה רבנן והתנן הוחזקו להיות משיאין עד מפי עד ומשני פי אקילו רבנן בסופה בתחילתה לא אקילו רבנן ואם נימא דהא דאין מעידין אלא עד ג' ימים הוא

מדרבנן בעלמא א"כ מאי פריה ומי אחמירו רבנן וכי לא ידע דאחמירו רבנן בתחילת עדות הא מתניתין היא אין מעידין אלא עד ג' ימים.

א"ו דמזה אין ראי' דאחמירו רבנן דזה הוא מדאורייתא ולא הוי חומרא דרבנן בעלמא ואע"ג דבלא"ה מצינו שהחמירו חכמים לענן משאל"ס דוודאי הוי רק מדרבנן מ"מ מהא דמשאל"ס לא פריה דאין ראיה מזה דזהו רק לכתחילה כדאמרינן ביבמות (דף קכ"א) ואם נשאת לא תצא והש"ס דפריה מי אחמירו בה רבנן הכי פריה מי אחמירו לענן עדות אשה אף לענן דיעבד פי האי דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם דהוי אף דיעבד דאף דהב"ש (בסי"ז ס"ק ע') כתב בשם רמ"ה דאם נשאת בסימנים אמצעים לא תצא היינו לדין דמספקא לן דלמא מתניתין דקתני אעפ"י שיש סימנין בגופו היינו סימנים גרועים אבל סימנים בינונים מהני דסד"א להכי לא מפקינן לה מבטלה אם נשאת ע"י סימנים בינונים אבל אי סימנין לאו דאורייתא אם נשאת תצא דהא דקתני במתני' אע"פ שיש סימנים בגופו מירי אף לענן דיעבד ל"מ"ד סד"א בסימנין גרועים ול"מ"ד סד"ר אף בבינונים ולהכי פריה שפיר ומי אחמירו בה רבנן לענן דיעבד וכן הביאו רבים מהאחרונים ז"ל מהא דאמרינן בירושלמי (סוף יבמות) ויפם אביה מפה רבה שהעמיד שומרים עד ג' ימים שלא יוכלו להתיר נשותיהם משמע דהוי מדאו' [מיהו אין זה ראיה ברורה שמצינו דבר שהוא רק מדרבנן והיה נוהג גם בימי נביאים ראשונים כדאמרינן בחגיגה (דף ו') דפריה לב"ש דמחייבי מדרבנן קטן שייכול לרפוב על כתיפו של אביו מהא דכתיב וחסה לא עלתה כי אמרה לאישה וגו' הרי דפשיטא ליה להש"ס דאם חייב מדרבנן היה נוהג גם בימי שמואל] מיהו כ"ז הוא לדעת הרשב"א ז"ל דס"ל דהוי דאו' וכן משמע לכאורה מהרמב"ם ז"ל דהא דאין מעידין אלא עד ג' ימים הוי דאו' שפכת (בפ"ח מה' נחלות) וז"ל מי שטבע במשאל"ס וכן אם באו עדים שראוהו שנפל לגוב אריות ונמרים או שראוהו צלוב והעוף אוכל בו או שנדקר במלחמה או שנהרג ולא הפירו פניו אבל היה לו סימנין בגופו בכל הדברים האלו יורדין לנחלה בעדות זו אע"פ שאין משיאין את אשתו שאני אומר שלא החמירו בדברים אלו אלא באיסור ערוה ע"כ.

ומדחשיב כל הני שהחמירו כגון משאל"ס וסימנין או נהרג ולא הפירו פניו דהיינו פדחת עם החוטם דאמרינן בבכורות דהוי רק מדרבנן ולא חשיב נמי בהדיהו שהעידו עליו אחר ג' ימים דיורדין לנחלה אעפ"י שאין משיאין את אשתו ש"מ דסובר הר"מ ז"ל דג' ימים הוי דאורייתא ואין יורדין לנחלה ע"פ עדות זה ודוחק לומר שזה בכלל לא הפירו פניו שפכת הר"מ ז"ל דהיינו שהיה אחר ג"י דלא מהני ההפכה דז"א דלשון לא הפירו פניו משמע שלא הפירו לגמרי כגון שלא היה פרצוף פנים ניקר אבל הנמ"י בשם הריטב"א כתב דהוי רק חששא דרבנן ומה"ת מעידין כ"ז שמפירין אותו: ודע דיש לנו מקום ספק דאף אם נימא דהא דאין מעידין אלא עד ג"י הוא מדרבנן מ"מ בנ"ד הוי איסור דאורייתא לפי שיטת רוב הפוסקים דהא דע"א נאמן בעדות אשה הוא רק מדרבנן וכמ"ש (ר"פ האשה רבה) דמשום עגונה אקילו בה רבנן וכמ"ש התוס' שם דיש פח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה בדבר הדומה עיי"ש וכן כתב רש"י ז"ל (בשבת קמ"ד) גבי עד מפי עד דבעדות אשה אקילו משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן קמקדש ואפקעינהו רבנן לקידושיהו וכאן שלא היה רק ע"א כשר מה"ת שהעיד על הפרתו מה"ת אסורה רק דחכמים הקילו להם והם אמרו שלא לסמוך על הפרה אלא עד ג' ימים

ואחר ג' ימים לא התירו ומוקמינו אדאוו' ואסורה ממנ"פ דלד"ת הא בעינו תרי ומדרבנן
אף שהקילו להתיר בע"א מ"מ לא התירו אלא עד ג' ימים ונדמי להא דאמרין (ביבמות
צ"ב) הורוה ב"ד לינשא וקלקלה חייבת וכו' עיי"ש הרי שאם קלקלה אח"כ
ונונתה חייבת אף שבשעה שהותרה היתה הקותר בדין מפני שע"מ פן לא התירוה: כש"כ
הא שבשעת ההיתר יש פאן דבר שמדרבנן אסור שלא נתירוה להנשא ובעינו לאוקמי
אדאוו' ואם מתירין אותה יש פאן אסור תורה שלא עקרו פאן חכמים את האסור תורה:
ובזה יהיה מיושב נמי מה דאמרין ביבמות (דף קט"ו) גפי בעיא דע"א במלקמה ופשיט
מעובדא דב"ת ח שהיו באים עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעה והשיא רבי נשותיהן
ע"פ נשים וקא אפילו מאה פחד דמיין וכו' ופריה ותסברא מים שאל"ס הוא
ומשאל"ס אשתו אסורה אלא פגון דאמרו אסקינהו קמן וחוניהו לאלתר וקאמרי סימנין
ופירשו התוס' דהיינו סימנים מובהקים או ע"פ טב"ע דגופא מהני הסימנים ג"כ אבל
בלא"ה הא לא סמכינן אסימנין דמספקא לן אי סימנים דאו' ע"כ וקשה אפילו אי סימנין
דרבנן נמי בעינו למיסמו אסימנין פינו דהוי רק משאל"ס דהוי רק מדרבנן א"ו פינו
דנשים אפי' מאה פחד דמיין ומה"ת לא מהני עדותן על הטביעה שוב הוי גם משאל"ס
איסור דאורייתא דהם אמרו שלא להתיר במשאל"ס וחוור הדבר לאיסור תורה דנעקרה
קולת חכמים שהקילו להתיר ע"פ עד אחד: מיהו אפ"ל דהתוס' מפרשי דאף דמעיקרא
דהוי סובר הש"ס שעיקר ההיתר היה מחמת הטביעה מיירי ע"כ ששהו עד שתצא נפשם
אבל השתא דמסיק דההיתר היה מחמת ההכרה דאסקינהו וחוניהו לאלתר מוקמינו
ברייתא אף בלא שהו עד שתצא נפשם פינו דלא מוזכר בברייתא ששהו עד שתצא נפשם
ולהכי הוי איסור דאו' ולא סמכינן אסימנים ושפיר פירש התוס' אבל אם שהו עד שתצא
נפשם שפיר סמכינן אסימנין אף שהטביעה היתה רק ע"פ ע"א דכיון שהקילו חכמים
להתיר ע"פ ע"א פבר אזיל מיניה איסור דאו' ומה שהחמירו במשאל"ס הוא דבר בפ"ע
ולא מצרפין לה לגריעותא דע"א למיהוי איסור דאורייתא גם לכאורה יש להביא ראיה
לזה מהא דאמרין שם (בדף קכ"א) איבעיא להו ריב"ב לקולא פליג או לחומרא פליג
ופשיט מההוא דטבע בכרמי ואסקוהו אבי הדאי ואנסבי ר"ד מנהרדעא לבתר תלת יומין
וכו' אא"ב ריב"ב לקולא פליג אינהו דעביד כריב"ב אבל אם נימא דלחומרא פליג אינהו
דעבדי פמאן ומאי קושיא פינו דהא דג"י הוי דרבנן אימא דלא החמירו במשאל"ס דהוי
רק מדרבנן [כמזוניה לי שראיתי קושיא זו בנוב"י] אבל לדברינו א"ש דפשיטא ליה
להש"ס דהתם לא היתה רק ע"א על הטביעה וחוור הך דג"י לאיסור דאורייתא מיהו אפ"ל
דפשיטא ליה להש"ס דמיירי בלא שהו עד שתצא נפשם ולהכי פריה אינהו דעביד פמאן
וכן תירצו הפוסקים מה שקשה לשיטת ר"ת ז"ל דכל גופו שלם מעידין אפי' אחר ג"י
א"כ מאי פריה מהנהו עובדא דלמא מיירי שהיה פל גופו שלם ותירצו דקים ליה להש"ס
דמיירי באין גופו שלם: והנה התוס' בשם ר"ת ז"ל פתבו דהיכא דאינו נחבל בפנים
מעידין אפילו אחר ג"י וביארנו דבריו במק"א ורבים מהראשונים חלקו עליו וראיתי
להגאון בעל עבודת הגרשוני (בסי' ע"ב) שכתב להתיר אחר ג"י בצירוף סימן הגוף או
סימן פלי ומסתייע ליה מלשון המשנה דקתני אין מעידין אלא על פרוצוף פנים עם החוטם
אפי' יש לו סימנין בגופו ובכליו אין מעידין אלא עד ג"י קשה דהאי אפילו יש לו סימנין
בגופו ובכליו הו"ל למיתני בסוף ויהי הוי ליה למיתני אלא על פ"פ עם החוטם עד ג"י

אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו א"ו דבאמת אם יש סימן בגופו או בכליו מעידין אפי' אחר ג"י ולהכי קתני בבא דסימנין קודם בבא דג"י והסכים לזה הגאון בעל נוב"י ז"ל וכתב שם עוד דאפי' לדעת מהרא"י (סימן רכ"ד) דשני סימנין בינונים לא מצטרפי ומוכיח זה מדברי הרמב"ם שכתב אם העיד על א' שמת כה נכה סימניו לא מהני דמשמע אפי' ב' סימנין לא מהני מ"מ טב"ע גרוע עם סימן שפיר מצטרפי ומביא ראיה מדברי הא"ז שמפרש מתניתין דגיטין מצאו בתפיסא ובדלוסקמא אם מפירו פשר דתרתין בעינו שידע ע"י סימנין שהכלי שלו גם שיפיר הגט בטב"ע ש"מ שכל אחד בפ"ע לא מהני וע"י צירוף מהני וכן פירש הרמב"ם ז"ל כמו שפירש הא"ז וא"כ פינון שמהרא"י הוכיח מדברי הרמב"ם דצירוף ב' סימנין לא מהני והר"מ פירש כהא"ז במתני' דמצאו בחו"ד ש"מ שיש לחלק בין הצטרפות ב' סימנים להצטרפות טב"ע גרוע עם סימן עכ"ד ועיי"ש שדיקמה טב"ע דאינש דעלמא שאינו צורבא מרבנן לטב"ע גרוע דלא חשדינן ליה למשקר דע"א נאמן באיסורין רק חיישינן שמא לא דקדק יפה להכי מצטרפין לזה סימן דכלי ונראה דמפרש מתניתין דמצאו בחו"ד שמצאו בעצמו ולהכי לא חשדינן ליה למשקר דנאמן כמו שלוח דעלמא ואפ"ה מי שאינו צו"מ אינו נאמן מדרבנן בטב"ע שמא לא דקדק יפה וחולק על התוס' שכתבו (ביבמות ק"כ) ד"ה מצאו דבמצאו בעצמו אף ע"ה נאמן וכ"כ הר"ן בפ' כל הגט אמתניתין שם וסובר דגם במצאו בעצמו לא מהדרינן אלא לצו"מ אף שאין פן דעת כל הפוסקים מ"מ הא"ז סובר פן ובמק"א בארנו דעת הרמב"ם בזה על נכון: והנה הדקדוק במתניתין אפשר ליישב דתנא סידורא נקט ואתי ומעיקרא תני אין מעידין אלא על פ"פ עם החוטם שזה שייך להפירו גם בשעה שהוא בחיים דאם ראה אותו בחיים והפירו בפ"פ ולא זו משם עד שנהרג ונשאר מת אף אם לא ראוהו אחר מיתתו בפ"פ הא נודאי דמעיד עליו דכיון שראוהו בחיים ולא זו עד שמת וע"ז תני דבעינו שיפיר שהוא בעל אשה זאת בהפירה בפ"פ ולא מהני הפירה ע"י סימנים ומקדים האי בבא דהפירה שהיא בין בחיים ובין לאחר מיתה כמ"ש ואח"כ תני אופן העדאה על מיתתו איך הוא ומפרש אע"פ שראוהו צלוב והסיה אוכלת בו ומגויז לא מהני עד שתצא נפשו ואח"כ שנה דההפירה שלאחר מיתה אינו נמשך אלא עד ג' ימים וכיון דהתנא סידורא נקט ואתי בתחילה ההפירה שהיא גם מחיים ואח"כ אופן מיתתו שראה העד ואח"כ שנה עד מתי נמשך זמן ההפירה אין פאן קושיא למה לא קתני הא דאע"פ שיש סימנין בגופו לאחר דג"י פינון דסידורא נקט ואתא (וכדאמר בשבת תנא סידורא דפת נקט ואתי) ועוד במאי דפסיקא ליה לבעל עבוה"ג דהפירה גרוע דאחר ג' ימים מצטרפים לסימן דכלי לדעת הסוברים דדין ג' ימים הוא רק מדרבנן פמבואר שם בתשובתו בארנפה לענ"ד מבואר בגמ' להיפך דהא בבכורות (נ"ו מ"ו) פריך אהא דתנו יצא פדחתו הרי הוא פילוד מהא דתנו אין מעידין אלא על פ"פ עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו ומשני שאני עדות אשה דאחמירו בה רבנן עיי"ש הרי להדיא דאע"ג דהפירה גרוע דפדחת בלא פ"פ הני רק מדרבנן אפ"ה לא מצטרפין ליה לסימנין דגופו וכליו דהא האי אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו נודאי דקאי ארישא דלא מהני פ"פ בלא חוטם אף שיש סימנים כמ"ש הר"מ (בפי"ג מה"ג) וגם בעל עבוה"ג נודאי דמפרש פן דזהו עיקר דקדוקו מדלא תני אעפ"י שיש סימנין אחר בבא דג"י ש"מ דאחר ג"י מהני סימנין ובפ"פ בלא חוטם לא מהני סימנין וא"כ קשה הא גם פ"פ בלא חוטם הוי מדרבנן

ואמאי לא מצטרפין ליה לסימנין ואף דהתם בש"ס דבכורות משני שנויאי אחרניא דקאמר שם ואבע"א הכרת פנים לחוד ונפיר לחוד וילהך לישנא הא בפ"פ עם החוטם הוי דאו' א"כ אין לנו הוכחה דטב"ע שהוא גרוע מדרבנן אינו מצטרף עם סימן דגופו או פלים מ"מ לא מסתבר לומר דהני תרי לישני פליגי בהכי ועוד דכיון דבהך לישנא דבעי למימר מעיקרא דפ"פ עם החוטם הוי דרבנן מוכח דאין מצטרפין הכרה גרוע לסימן הרי מוכח דאין דקדוקו של העבוה"ג מוכרח דאי נימא דמתניתין מוכח דמצטרפין מדשנה בבא דג"י לבסוף הרי א"א לומר דפ"פ הוי מדרבנן דאי הוי מד"ר הא מצטרף לסימן דגופו וכליו כמו ש מצטרף טב"ע גרוע דאחר ג"י לסימן דגופו וכליו ומדבעי למימר הכי הרי שפסו דאין זה דקדוק וע"כ כמ"ש דתנא סידורא נקט ואתי נגם טב"ע דאחר ג"י אין מצטרף לסימן דגופו וכליו ועוד תמיהני דהא מדברי הר"מ ז"ל (בפי"ג מה"ג) מוכח להדיא להיפוך דלא מהני הכרה דאחר ג"י עם סימן דהא כתב שם וז"ל מצאו הרוג או מת אם פדחתו וחוטמו ופ"פ קנימת ונהפירוהו שהוא פלוני מעידין עליו ואם ניטל אחד מאלו אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו אין מעידין עליו שפא אחר הוא בד"א בתוך ג' ימים אחר הריגתו או מיתתו אבל אחר ג' ימים אין מעידין עליו מפני שפ"פ משתנה עכ"ל הרי שפירש להדיא דהך בבא דא"מ אלא עד ג"י קאי נמי אהך בבא דאע"פ שיש סימנים דהא אחר שכתב אע"פ שיש סימנים כתב בד"א שהוא בתוך ג' ימים: והנה אפ"ל אף שאין ראיה העבודת הג' מוכרחת כמו שבארנו מ"מ לענן דינא אמרינן דאף דסימנין לאו דאו' מ"מ באיסור דרבנן מהני וכיון דג"י הוי מדרבנן להכי מהני סימנין ובזה לא הנה קשה עליו מסוגיא דבכורות דאפשר דסוגיא דבכורות קאי להך לישנא דסימנין דאו' וילהך לישנא מפרשינן ביבמות הא דקתני אע"פ שיש סימנין דמייירי בסימנין גרועין דלא מהדרינן אפילו באבידה להכי לא מהני אף עם הכרה דפ"פ בלא חוטם שהוא מדרבנן דסימן גרוע לאו כלום הוא אבל בס"ב אף אם סימנין דרבנן מ"מ פיון דאלים פחו לענן ממונא ומדדרינן אבידה בס"ב מהני לכל הפחות באיסור דרבנן דהיינו בהכרה שהיא גרוע מדרבנן.

מ"מ הלא נפלנו במחלוקת הרשב"א והריטב"א ז"ל דלדעת הרשב"א הא דג"י הוי דאורייתא מיהו נראה דאפ"ל דנודאי שני ס"ב לא מצטרפי וכדמוכח מגופא דמתניתין דיבמות דקתני אע"פ שיש סימנין דמשמע אפילו ב' סימנין ומ"מ טב"ע גרוע עם ס"מ דכלי מהני דכיון דס"מ מהני מה"ת רק שיש לחוש לשאלהוזה דבר רחוק מאוד שנחוש שהשאל בנדיו לאחר ואותו האיש נהרג ונשתנה צורתו של האיש שנהרג עד שנדמה לצורתו של בעל הבגדים זהו חששא רחוקה ולהכי א"ש הא דבסוגיא דבכורות מבואר דאף אם פדחת בלא חוטם הוי טב"ע גרוע מדרבנן אפ"ה לא מצטרף לסימן דגופו ודכליו דאיכא למימר דשם קאי הש"ס בהך לישנא דהא דקתני במתניתין אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו לא משום חשש שאלה אלא משום דסימן לא מהני וכדבעי למימר בתחלת הסוגיא ביבמות שם או כדמסיק לבסוף ואב"ע פליו בחינורי וסומקי וכמ"ש התוס' שם ביבמות וכיון דסימנין לא מהני לא מצטרף נמי לסימן גרוע אף שהסימן הוא רק גרוע מדרבנן פיון דכ"א בפ"ע לא מהני אינו מועיל נמי ההצטרפות אבל היכא דיש בפלי ס"מ או טב"ע דמהני מדאו' רק שאנו חוששין לשאלה בזה שפיר מהני ס"ג פדעת העבוה"ג משום דלא תישינון שישתנה הפנים של השואל להיות נדמה פצורתו של משאיל נגם

הר"מ ו"ל שהוכחנו מלשוננו דהפכה דאחר ג"י לא מהני אע"פ שיש סימן בגופו ובכליו מייירי נמי אם הנה רק סימן בינוני אבל אם יש ס"מ או טב"ע בכלי דאין פאן רק חשש שאלה מהני משום דלא שכיח שישפנה צורת השואל וידמה להמשאל ואע"ג דהא דיש לו סימן בגופו לא מהני להצטרף לטב"ע גרוע דפדחת ותיישינו שישפנה צורת הנהרג לאיש שיש לו ג"כ סימן כזה בגופו דאנשים בסימן כזה שכיחי לדידיה דסימניו דרבנו אבל משואל למשאל לא חיישינו שישפנה צורתו ודמי יותר לנפילה דיהיד דלא חיישינו ובה אפשר לקיים דברי תשובת העבוה"ג ו"ל והנה מיושב בזה גם מה שראיתי בדברי פבוד הרבנים הג' מהוראדנא שהביאו בשם תשובת רע"א ו"ל שהביא מתשובות הרא"ש והר"ן ו"ל בעובדא דידהו שהיה סימן בינוני בגוף והפכה דטב"ע לאחר ג"י ולא התירו ולדברינו א"ש דודאי ס"ב עם הפכה גרוע אין מצטרפין אבל סימן מובהק בכלי או טב"ע דכלי עם הפכה גרוע שפיר מצטרפין משום דהשתנות והשתוות הצורה משואל למשאל לא חיישינו ואף שהרא"י שהביא בעל עבודה"ג מהא"ז בפירושו במתניתין דמצאו בכפיסא ודלוסקמא משמע דמצטרפין ס"ב עם טב"ע גרוע כבר הוכחנו מסוגיא דבכורות ומדברי הר"מ ו"ל דא"א לומר פן מ"מ סימן מובהק דכלי עם הפכה גרוע עד אחר ג"י מהני דע"ז לא מצינו ראי' דלא מהני ומסברא נראה דמהני כמ"ש: והנה בנ"ד מה שמבואר בגב"ע שהשופט סיפר להראבינער דשם ששלחו מבערלין סימנים שגמצאו בגופו של ישראל גוריון ונמצאו גם בהאיש התפוס שאיבד עצמו לדעת זה א"א לצרף להפכה דאחר ג"י דהא לא נאמר בהגב"ע שהיה למראה עינים רק שהאשה אמרה שהיה הסימנים האלו בבעלה ישראל גוריון ומה שאמר השופט דבאדני להראבינער שהיה בו הסימניו שהיה בישראל גוריון כפי שגשג מבערלין נמי לא מהני דנהי דמה שגשג מבערלין מהשופט דשם יש לו דין ערפאות דמהימני דהא שלח לחקור עליו פנימוס השופטים ומקום המשפט אבל מה שסיפר השופט דבאדני לפני הראבינער אין לזה דין ערפאות דהוא רק ספירת דברים בעלמא וגם דין מסל"ת אין לזה דאינו מבואר בגב"ע שסיפר לו מעצמו ואולי השיב לו על תשובתו ואולי גם ידע ששואל אותו לענין התרת אשתו ואין לזה דין מסל"ת לכן א"א לצרף לזה גם לטב"ע גרוע דהפכה פלל: והנה מה שהפיר אבי האשה הטלית שלו, והנה הפוסקים פתבו דבטלית של מצוה לא חיישינו לשאלה מ"מ בנ"ד הנה נראה דיש לחוש שמה גנוב הוא אצלו דהאיש שאיבד עצמו לדעת בבית האסורים לפי הנראה הנה מוחזק לגנוב ול"ד לאינש דעלמא דאחזוקי אינש בגנבא לא מחזקינן ומ"מ בעובדא דידן מצטרפין ההפכה דאחר ג"י לטב"ע דכלי וכמ"ש בשם העבוה"ג ולא חיישינו שמה האיש הנה גנוב או שאל מ'ישראל גוריון וכשמת גשפנה צורתו לצורת ישראל גוריון וכמ"ש גם יש למצוא היתר ע"פ האדרעס שנתן התפוס להראבינער לשלוח מכתב לאמו אידלע לאנדא ואף שאין לחשוב להיתר מה שגודע שם אמו וכינויה כיון דהתפוס הנה רע מעללים אפשר שהוא אינו ישראל גוריון רק שידע ש'ישראל גוריון הוא בנה מהיותו עמו בחברת גנבים ורצה להוציא ממנה בצע כסף במרמה מ"מ מה שמפיר אבי האשה פתב ידו יש מזה ראיה שזהו ישראל גוריון שהרי התפוס מסר כת"י להראבינער ואביה הפיר כת"י ואף שלכאורה יש לדון בזה לדינא אם ראו לאחד שכתב מכתב ולא נודע מי הוא ומת אם יועיל מה שמפירין כת"י להעיד על אשתו דלכאורה אם לא חתם חתמתו רק שכתב בכ"י ואנו מפירין שהוא כת"י בעלה

יש להסתפק אם יש לסמוך על הכתב ואף דמוציאין ממון ע"י קיום שפדמין חתימה לחתימה ואפילו היכא דהבע"ד טוען מזוניף אף לשיטת ר' אביגדור פהו שביא הש"ך (בסימן מ"ו ס"ק ט') דהיכא דטעין מזוניף בעי קיום מה"ת ואפ"ה מפקינן ממונא ע"י קיום החתימה מ"מ הא הרמ"א (בסימן מ"ו סעיף ד') פתב דמקימין חתימה מספר שכתב אבל לא מאגרת שכ' וכ' הסמ"ע הטעם דאין אדם מדקדק בכתיבת אגרת וכתבו משתנה לפי הקולמס והנחיצה והוא מהריב"ש (סי' קל"ו) בשם הירושלמי בפ"ב דכתובות ר' חונה אומר למדין מספר מונה כגון אילין ספרי דאסי ובאילן אגרתא צריכא דהיינו אם מקיימין מאגרת צריכה עיונא אם מקיימין או לא וכן הביא הש"ך שם ראי' מש"ס דילן בכתיבות (דף כ"א) דהוצרך לכתוב אחספא פי היכי דלא ליכתוב עליו אינש דלא מעלי מאי דבעי ולא אמרו שיקתוב אלפא ביתא ש"מ שאין מקיימין מכתב שאינו חתימה: מיהו נראה דנודאי אם ראובן בן יעקב חתם א"ע בעד ואנו באין לקיים חתימתו מתוך כתב שכ' בלי חתימה אז אמרינן דבכתבו לא דקדק אבל בחתימתו מדקדק ולהכי אם חתימתו שפאה לפנינו דומה ממש לכתבו של ראובן בן יעקב אין זה ראי' שזה חתימתו של ראובן דשפא בחתימתו מדקדק יותר ונחתימתו באופן אחר ממה שחתום לפנינו בהשט"ח ואין זה קיום אבל אם רואים כתב ידו מתוך מכתב ומפירין שזה כתב ידו שפיר הוי הפרה דדוקא מחתימה לכתב נמצא שינוי אבל הכתב גופא שפכירין מהני שפיר והוי כמו סימן ואפשר דהוי אפילו סימן מובהק להעיד על אשתו דבעדות אשה נמי סמכינו אקיום כדאמרינן בירושלמי הביאו הרי"ף ו"ל מצא פתוב וחתום בשטר מת איש פלוני משיאין את אשתו וסובר הרמב"ן ו"ל דהיינו במקננים גם יש סמך גדול להתיר מחמת המכתב שראה אביה שכתב לאחותו שלא תכתוב אליו עוד ע"ש ישראל גוריון רק ע"ש יעקב מארשינסקי מעתה היתר אשה זו נסמך על דעת ר"ת ו"ל דבכל גופו שלם מעידין אפילו אחר ג"י ופסק פן הטור ומהרי"ק (שורש קכא), שנית הצטרפות הפרת פליו כדברי הגאון בעל עבוה"ג, שלישית הפרת האדרעס והמכתב ששלח לאחותו, מפל הליו טעמי הנני נמנה עם פבוד הרבנים הגדולים דק"ק הוראדנא שקדמוני להתירה אחר שיתירו אותה המה בב"ד של ג' והש"י יצילנו משגיאות שלא נכשל בדבר הלכה: סימן קלא ומה שהקשה פבודו על דברי רש"י ו"ל בשפת (דף קמ"ה) דקאמר אין עד מפי עד פשר אלא בעדות אשה בלבד ופרש"י ו"ל דאקילו בה רבנן משום עגונה ואפקעינהו רבנן לקידושין מינן' ע"כ, דא"כ אמאי קאמר ביבמות (דף פ"ט) והתנן הנוולד ראשון ואחרון ממזר בשלמא משני ממזר אלא מראשון אמאי אשתו היא וישאל מעליא ושרינן לי' בממזרת ע"כ ואם נימא כדברי רש"י ו"ל דאפקעינהו רבנן לקידושין מינן' היכי גיחא הא דהנוולד משני ממזר הא פיון דנתבטלו הקידושין לא הוי ממזר, הנה קושיא זו אמורה בתשו' שבות יעקב.

ול"נ בדעת רש"י ו"ל דהא לכאורה קשה על רש"י ו"ל גם מגופא דמתניתין דפ' האשה רבה דקתני התם הוריה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה סיניבת בקרבן שלא התירוה אלא להנשא. ואם נימא דאפקעינהו רבנן לקידושין מה איכפת לן שלא התירוה אלא להנשא הא מ"מ נתבטלו הקידושין והיא פנוי' ואמאי סיניבת קרבן: לכן נראה דדעת רש"י ו"ל דנודאי החכמים הפקיעו הקידושין דבלא הפקעת קידושין לא הי' פח פיד חכמים להתיר דבר האסור בקום עשה כמו שנתקשו באמת התוס' בזה ולרש"י גיחא דהפקיעו הקידושין

מיהו הם לא הפקיעו אלא באשה שניסת עפ"י עצמה או עפ"י עד אחד ולא בא בעלה אף שהוא חי מ"מ פינון שלא בא הפקיעו הקידושין אבל אם בא בעלה אח"כ הוברר הדבר למפרע דלא הי' פאן הפקעת קידושין וכן אם הלכה וקלקלה, דעיקר מה שיכולת ביד חכמים להפקיע הקידושין כתב הש"מ פתובות (דף ד') דדמי למקדש ע"ת ומתנה שאם ירצו חכמים הקידושין יהיו בטלים וכדאמרין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והם לא רצו לבטל אלא באשה שהלה בעלה ולא בא אף שהוא חי אבל באשה שבא בעלה לא רצו להפקיע הקידושין וכך הוא תנאי ב"ד שכל אשה שתאמר מת בעלה ותנשא ולא יבוא בעלה אח"כ אעפ"י שהוא חי באיזה מקום יהא הקידושין בטלין מעיקרא כמו דאמרין גבי מגרש בתנאי דאם לא באתי עד יום פלוני דהי' תנאי ב"ד שאם יגרש בתנאי דאם לא באתי ויארע אונס שיתבטלו הקידושין למפרע.

או במגרש ומבטל הגט נמי הי' תנאי ב"ד כף אבל על אשה שתאמר מת בעלי ויבוא אח"כ בעלה לא הי' תנאי ב"ד פלל ונשארו הקידושין קיימין ומה שלא רצו לבטל הקידושין בכל גונוי אף באשה שיבוא בעלה אח"כ הוא משום דא"כ לא תדייק פלל ותאמר מת בעלי אף שאינה יודעת שמת גם לא תדייק על דברי העד לכן החמירו עליה בסופה שיהא הנוקד ראשון ואחרון ממזר אם יבוא בעלה וכל החומר שהטילו עלי' כדי שתדייק היטיב ולא תשקר ואז לא תישינון שפא מ"מ הוא חי דהא אפקעינהו רבנן לקידושין מינ' וא"ש הא דבגמרא קאמר מתוך חומר שהחמרת עלי' בסופה הקלת עלי' בתחילתה להפקיע הקידושין שזהו טעם על שהאמינה והתירוה לנשוא ולא חשו שכל אשה תשקר לומר פן וע"ז אמר שפינון שהחמירו עלי' בסופה לא תשקר לומר פן ונעשו תקנה להפקיע הקידושין כשלא יבוא בעלה ולא רצו לסמוך על הך תקנה דהפקעת קידושין בלחוד ושלא להחמיר עלי' בסופה דא"כ תשקר ותאמר פן אף שיזדעזע שלא מת לכן החמירו עלי' כשבא בעלה שע"ת זה לא הפקיעו הקידושין והפקיעו הקידושין כשלא בא בעלה והשתא א"ש הא דחייבת קרבן כשקלקלה דבאופן זה לא הפקיעו הקידושין וכן הא דקאמר דמשני הנוקד ממזר מה"ת דבאשה שבא בעלה לא הפקיעו הקידושין פלל והני' א"א גמורה: ובמה שבארנו שיטת רש"י ז"ל דהפקיעו חכמים הקידושין א"ש הא דתנו ביבמות (דף קי"ח) האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול פתובתה וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר"ט וכתבו התוס' מספקא לר"י אי דווקא בתרומה דרבנן אי נמי בתרומה דאורייתא דאוקמה אחזקה דדייקא ומינסבא ועל צרתה אין להאמינה דאוקמה בחזקת א"א מידי דהוי אשני שבילין מיהו איכא הכא חזא דעביד איסורא ממ"נ ובכה"ג לא ילפינו מסוטה עכ"ל ותמיהתם קיימת איך אפשר להתיר אחת להנשא והשנ' תאכל בתרומה אף אם היא בת ישראל לכהן אבל לפמ"ש בדעת רש"י ז"ל א"ש דמה שמתירין אותה שאמרה מת בעלי להנשא משום דאפקעינהו רבנן לקידושין מינה אף אם בעלה חי א"כ אין פאן תרתי דסתרי דאפשר שהוא חי ומ"מ מותרת להנשא משום הפקעת קידושין והשנ' תאכל בתרומה משום דלא מהני לה עדות חברתה ואמרין שבעלה חי ותאכל בתרומה וקידושין שלא לא הפקיעו: ויתיישב בזה נמי מה שהקשו התוס' שם בהא דאמרין אמשנה דאחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת אותה שאמרה מת תנשא ואותה שאמרה לא מת לא תנשא ופרכינן טעמא דאמרה לא מת הא אשתקה תנשא הא אין צרה מעידה לחברתה

וּמְשַׁנֵּי סוֹד"א הָא מְנִיחַ וְהָא דְקִאָמְרָה לֹא מַת לְקִלְקוּלָא דְצָרָה קָא מְכַוְנָה וְתַמּוֹת נְפֻשֵׁי עִם פְּלִשְׁתִּים דְקִאָמְרָה וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' הִיכִי ס"ד לְמִשְׁרָנִי הָא שְׁוֹנִי נְפֻשָׁה חַד"א דְקִאָמְרָה לֹא מַת אָבֵל לִפְמ"ש א"ש דְה"א דְלֹא שִׁינְהָ בְּזָה שְׁוֹנִיָּה אֲנַפְשָׁה חַד"א דְהִפְקִיעוּ רַבְּנֵי לְקִידּוּשֵׁין מִינְהָ אִם לֹא מַת קַמ"ל דְקִידּוּשֵׁין דִּינְהָ לֹא הִפְקִיעוּ וְכִינּוּ דְקִאָמְרָה לֹא מַת אֲסוּרָה לְהַנְשֵׂא: מִיְהוּ אִף שְׂבָאֲרָנוּ דַעַת רִש"י ז"ל בְּמ"ש דְהִפְקִיעוּ רַבְּנֵי לְקִידּוּשֵׁין מִינְהָ מ"מ גֵּרָאָה דְזָהוּ קִאִי רַק אַעַד מְפִי עַד דְבָזָה לֹא מְהַנִּי מִן הַתּוֹרָה רַק מְדַרְבְּנֵי אָבֵל עֲדוּת ע"א שְׁהַעִיד בְּב"ד סוֹבֵר רִש"י ז"ל דְמַהְנִי מִן הַתּוֹרָה דְהָא רִש"י ז"ל פֶּתַח בִּיבְמוֹת (דף פ"ח) דְפָרִיף הֶתֶם לְרַב דְקִאָמְרַת בְּנִיסַת וְאַח"כּ בָּאוּ עֲדִים לֹא תַצָּא מִקָּא דְתַנְיָא מְנִין לֹא רָצָה דְפָנוּ ת"ל וְקִדְשָׁתוּ בַע"כ ה"ד אֵילִימָא דְלֹא גִיסַת לְאַחַד מְעִידִי וְלֹא קִאָמְרָה בְּרִי לִי צָרִיכָא לְמִימַר דְדָפְנוּ אֲלֵא לֹא בְנִיסַת לְאַחַד מְעִידִי וְקִאָמְרָה בְּרִי לִי וְקַתְנִי דְפָנוּ וְכ' רִש"י ז"ל וְבַע"א לֹא מְצִי לְאוֹקְמִי דַא"כ ל"ל קָרָא הָא וְנוֹדָאי אִין אַחַד בְּמָקוֹם שְׁנִים עַכ"ל מִשְׁמַע דְקִשָּׁה לְרִש"י ז"ל דְנוֹקְמִי דְנִיסַת בַע"א וְבָאוּ אַח"כּ ב' עֲדִים וְאָמְרוּ שְׁהִי חֵי וְקִשָּׁה הָא אֲקָרָא דְקִדְשָׁתוּ קְנִימִינּוּ וּמִן הַתּוֹרָה אִין עַד אַחַד נֶאֱמָן וְע"כ דְרִש"י ז"ל סוֹבֵר דַע"א נֶאֱמָן מַה"ת (וְעִי' לְקַמֵּן בְּדַבְרֵינוּ שְׁיִשְׁבְּנוּ דְבָרֵי רִש"י ז"ל): וְרִאִיתִי לְהַגְאֹן נוֹב"י ז"ל שְׁהָאֲרִיף לְבָאֵר דַעַת הַרְמַב"ם ז"ל דַע"א נֶאֱמָן מַה"ת וּמִטַעַם מִקְלָתָא דְעֵבִיד לְגִלוּנִי לֹא מְשַׁקְרִי אִינְשֵׁי וְבַעַד מְפִי עַד הָנִי דְרַבְּנֵי דְהָא לֹא עֵבִיד לְאֲגִלוּנִי שְׂאֵם יְבֹאֵה בְּבַעַל יֹאמַר מֵאִי הָנִה לִי לְמִיַעֲבֵד מִמֶּה שְׁשַׁמְעֵתִי מִפְּלוּנִי הַעֲדַתִּי: וְלַעַנ"ד ז"א דְמְדַבְּרִי מִשְׁמַע דְעִיקַר מַה שְׂאֵנוּ קוֹרִין עֲדוּת אִשָּׁה עֵבִיד לְאֲגִלוּנִי הוּא מְחַמַּת שְׁהוּא אֹמֵר שְׁהַבְּעַל מַת וְכִשְׁהוּא חֵי יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁיְבֹאֵה וְיִתְבָּרַר שְׁקִירוּ וְז"א דְהָא (בְּדָף צ"ד) גְּבִי בַעֲיָא בַע"א בִּיבְמָה דְמִיבְעִי לִי אִם טַעְמָא דַע"א מִשׁוּם דְמִקְלָתָא דְעֵבִיד לְגִלוּנִי לֹא מְשַׁקְרִי אוּ מִשׁוּם דְדִיִּיקָא וּמִינְסַבָּא פְּשִׁיט מִהָא דְתַנּוּ הָאִשָּׁה שְׁהִלֵּף בַעֲלָהּ וּבְנָה לְמַדָּה"י וְבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מַת בְּנָה וְאַח"כּ מַת בַעֲלָהּ וְנִתְיַבְמָה וְאַח"כּ בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ חֵילוּף הַדְּבָרִים תַצָּא וְהַנּוֹלֵד רֵאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מְמֹר ה"ד אֵילִימָא תְרִי וְתְרִי מֵאִי חֲזִיַת דְסַמְכַת אֲהֵנִי סְמוּךְ אֲהֵנִי כו' אֲלֵא לֹא חַד וְטַעְמָא דְאִתִּי בִי תְרִי אַכְפְּשׁוּהָ הָא לֹא הִכִי חַד מְהִימָן כו' וּפְשִׁיט מְזָה דְטַעְמָא מִשׁוּם עֵבִיד לְגִלוּנִי וְלֹא מִשׁוּם דְדִיִּיקָא דְהָא לֹא דִיִּיקָא מִשׁוּם דְזַמְנִין דְרַחֲמָא לִי וְא"כ קִשָּׁה הָא הִכָּא עִיקַר הַסְּפָק מִי מַת רֵאשׁוֹן וְדִלְמָא בְּאַמַּת מַתוּ שְׁנִיָּהֶם רַק שְׁהַבְּנוּ מַת אַחַר הָאָב וְאַסוּרָה לְהַתְיַבְּבֵם וְזָה אִינּוּ עֲתִיד לְהַתְגַּלּוֹת ע"י שְׁיְבֹאֵה דְהָא מַתוּ שְׁנִיָּהֶם מִי לֹא עֲסָקִינוּ נְמִי דַאֲנֵן יְדַעִינוּ בְּלֹא הָךְ חַד סְהֵדָא שְׁבַעֲלָהּ וּבְנָה מַתוּ אֲלֵא דְלֹא יְדַעִינוּ מִי מַת קוֹנְדֵם וְהַעֲד הַעֲדִיד שְׁבַנְהָ מַת קוֹנְדֵם וּמְהִימָן מִטַעַם עֵבִידָא לְגִלוּנִי אַע"ג דְנוֹדָאי מַתוּ שְׁנִיָּהֶם וְלֹא יְבֹאֵה עוֹד לְפָנֵינוּ וְאַפ"ה מִיְקָרִי מִקְלָתָא דְעֵבִידִי לְאֲגִלוּנִי א"ו דְמַה שְׁמִיְקָרִי עֵבִיד לְגִלוּנִי אִין הַטַעַם מְחַמַּת שְׁיְבֹאֵה הַבְּעַל חֵי אֲלֵא שְׁדָבֵר זָה עֲתִיד לְהַתְבָּרַר וְיִתְגַּלְּהָ שְׁקִירוּ, וְגַם אִם מַתוּ שְׁנִיָּהֶם אֲפֹשֶׁר לְבָרַר בְּמָקוֹם שְׁמַתוּ מִי מַת קוֹנְדֵם ע"י חֲקִירָה וְגַם זָה, מִיְקָרִי עֵבִיד לְאֲגִלוּנִי ***(הַג"ה וְהָא לֹא קִשָּׁה דְהִיכִי קַתְנִי סְתָמָא בְּמַתְנִיתִין וּמִי לֹא עֲסָקִינוּ שְׁמַתוּ שְׁנִיָּהֶם בְּדָרְךָ וְאִין רוֹאָה מִי מַת רֵאשׁוֹן דְז"א דְהָא קַתְנִי מִי שְׁהִלֵּף בַעֲלָהּ וּבְנָה לְמַדָּה"י וְקַתְנִי מַדָּה"י דְמִשְׁמַע שַׁעִי"ז אִין אֲנִי יוֹדְעִין מִי מַת רֵאשׁוֹן א"כ מִמִּילָא אֲנִי יוֹדְעִין דְלֹא מִיְרִי שְׁמַתוּ בְּדָרְךָ בְּאִין רוֹאָה דְאִי מִיְרִי בְּמַתוּ בְּאִין רוֹאָה לֹא הָנִי צָרִיף לְמַתְנִי שְׁהִלְכוּ לְמַדָּה"י:**) א"כ לְפִי"ז עַד מְפִי עַד מִיְקָרִי נְמִי רוֹב פְּעָמִים עֵבִיד לְאֲגִלוּנִי אִם הַעֲד שְׁמַעִיד מְפִיו הוּא חֵי וְיִתְבָּרַר שְׁקִירוּ ע"י שְׁיַכְפּוֹר בּוּ.

אף שלכמה רבנותא אם העד הראשון כופר בו שלא אמר לו השני נאמן כדאיתא בש"ע (סקט"ו ס"א בב"ש) דלא פהרמב"ן ונהר"ן מ"מ מיקרי עביד לאגלוני שמתנינרא שיאמר לו פחשו בפניו ועוד דמיקרי עביד לאגלוני מפני שיכול להתברר שקרו ע"י דיתונדע מפי שנים שהעיד שקר דשנים מהימני טפי מינני וכן בבכורות (דף ל"ו) אמרינו נאמן פהו לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו משום דמלתא דעבידא לגלוני לא משקרי אנשי אע"ג שאם יבוא הישראל ויכפור בו לא יתברר שקרו דהפהו יכול לומר שהוא אמר אמת והישראל משקר אעפ"כ מיקרי מילתא דעבידא לגלוני משום שהישראל יכחיש אותו בפניו ועוד דלדבריו דע"א נאמן מה"ת בכל עדות אשה רק בעד מפי עד דאינו נאמן מן התורה משום דיכול לכפור בהעד הראשון א"כ הא דתניא בגיטין (דף כ"ח) שמע מפי ב"ד איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מפי קונטרמיסון כו' אל ישיאו את אשתו מאי רבותא דרישא שאם אמר מפי ב"ד ישיאו את אשתו הא פאן אינו יכול לכפור אם הדבר שקר דהב"ד מהימני טפי מינני ואיך יכול להשתמט לומר שהב"ד אמרו לו שקר אמתמהו וא"כ הא מיקרי מילתא דעבידא לאגלוני א"ו דפסול עד מפי עד לא משום דלא הוי מלתא דלא עביד לאגלוני הוא אלא טעמא אחרניא אית בי: לכן נ"ל דהא נודאי דמוכח מדברי רש"י ז"ל שהבאנו לעיל דע"א נאמן בעדות אשה ד"ת ועוד דהרי אמרינו בספרי לא יקום ע"א באיש לכל עון ולכל חטאת כו' אבל קם הוא בעדות אשה להשיאה מיהו לא בכל גוונא מהימן ואיכא דנוכתא דמהימן ואיכא דנוכתא דלא מהימן דהא קיי"ל ע"א נאמן באיסורין וה"מ היכי דלא איתחזיק איסורא אבל היכא דאיתחזיק איסורא מיבעי' לי' בש"ס דיבמות (דף פ"ח) אי נאמן ובדבר שבפירושה פשיטא לי' להש"ס דאינו נאמן היכי דאיתחזיק איסורא מיהו היכא דלא איתחזיק איסורא נראה דאף בדבר שבפירושה נאמן כדמשמע מלשון הש"ס בריש גיטין דקאמר אימר דאמרינו ע"א נאמן באיסורין היכי דלא איתחזיק איסורא אבל היכי דאיתחזיק איסורא הוי דבר שבפירושה ואין דבר שבפירושה פחות משנים משמע דבהאי טעמא דדבר שבפירושה לחוד לא סגי למיבעי תרי רק משום דהוי נמי איתחזיק איסורא א"כ אשה שלא היתה בחזקת א"א ובאה לפנינו נאמרה א"א הייתי ונהרי ע"א שמת בעלי (פהו דתנו בכתובות (דף כ"ב) האשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני דהיינו שלא נתחזקה כלל בא"א] יכולין הב"ד להתירה ע"י ע"א מה"ת אף דהוי דבר שבפירושה פינו דלא איתחזיק איסורא כלל ועוד דהא תנו בקידושין (דף ס"ג) מי שאמר קדשתי את בתי וא"י למי קדשתי ובה אהד ואמר אני קדשתי נאמן ליתן גט ואמרינו שם הטעם משום דאין אדם חוטא ולא לו וכ' ה"ן ז"ל שם הטעם דנאמן לומר אני קדשתי ולהתירה בגט משום דאינו סותר החזקה בדבריו רק שמברר למי שנתקדשה הרי דמטעם אין אדם חוטא ולא לו שרינו א"א פינו דאינו סותר החזקה א"כ ה"ה אם אמר מת בעלה היכי שלא הוחזקה בא"א נודאי דנאמן פינו דלא איתחזיק איסורא עד עכשיו אף שדבריו סותרים ומתירים א"א מ"מ פינו שלא ידענו מחזקת איסור דידה נאמן ובהא מלתא דרשינו בספרי אבל קם הוא לעדות אשה להשיאה היינו היכי דלא הוחזקה בא"א נאמן ע"א.

אבל היכא דהוחזקה בא"א אין ע"א נאמן מה"ת רק חכמים התירו מטעם אשה דייקא ומינסבא או מטעם מילתא עבידא לאגלוני כדבעי בש"ס גבי ע"א ביבמה וע"א בקטטה

וזהו רק מדבריהם: ולשיטת התוס' בכתובות (דף כ"ב) דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרע לחזקת א"א ומהאי טעמא אמר שם בתרי ותרי באשם תלוי קיימא ולא בחטאת.

א"כ כל היכא דאיכא למימר דייקא ומינסבא ע"א נאמן מה"ת דהא אחר שיתקנו עלי כל החומר שבסופה דמתמת זה דייקא ומינסבא שוב ליכא חזקה דא"א מפני שהורע ע"י חזקה דדייקא ומינסבא והיכא דליכא חזקה ע"א נאמן בדבר שבפערנה אבל לדעת הרשב"א ז"ל בחי' לקידושין שכ' שם דבתרי ותרי באמת בחטאת קיימא וחזקה דא"א לא איתרע ע"י חזקה דדייקא ומינסבא לא מהימן ע"א מה"ת אלא היכא דלא הוה חזקה א"א בפנינו פהיה דא"א הייתי וגרושה אני ומש"כ הר"מ ז"ל (בהלכות עדות) בשני האמינה תורה ע"א בסוטה שלא תשטה ובעגלה ערופה שלא תערוף ומדבריהם בעדות אשה ע"ש הוא משום דהיכא דאיתחזיק איסור א"א הוי נאמנות עד אחד רק מדבריהם והא דלא חשיב נמי בעדות אשה נאמנות מה"ת היכי דלא איתחזיק איסורא אפשר לומר דלא חשיב אלא הני דילפינו מקראי דע"א מהימן כמו בסוטה ועגלה ערופה אבל הא דנאמן בעדות אשה בלא איתחזיק איסורא לאו מקרא ילפינו לה אלא מסברא דלא גרע משאר איסורין דע"א נאמן בהם והיינו מסברא כמו שפי' רש"י ז"ל (ביבמות ובקריש גיטין) דאל"כ אין לה אדם שיכול לאכול אצל חבירו ופשיטא לן דדעת תורה הוא שיהא ע"א נאמן באיסורין וה"ה באיסור א"א היכא דלא איתחזיק איסורא דלא חמיר משאר איסורין היכא דליכא חזקה לאיסורא דקרא וג"ש דדבר דבר ממון דבעי תרי הוא היכא דאיכא חזקה כמו במצא בה ערנות דבר שיש חזקה להתיירא גלי קרא דבעי תרי לאוסרה וה"ה היכא דיש חזקה לאיסורא בעי תרי להתיירא אבל בלא חזקה דמי לשאר איסורין ומסברא ידעינו דע"א נאמן וכיון דמסברא הוא לא חשיב הר"מ ז"ל בהדי עגלה ערופה וסוטה כמו דלא חשיב נמי הא דע"א נאמן בשאר איסורין בהדי ע"ע וסוטה ואע"ג דר' יהושע יליף בספרי עדות אשה מקרא דלא יקום עד אחד באיש אבל קם לעדות אשה משמע להר"מ ז"ל דסתמא דגמרא דקאמר בכל דוכתא ע"א נאמן באיסורין מידי דהוי אחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שונן דמשמע מזה דמסברא בעלמא יליף.

וכפרש"י [דאל"כ אין לה אדם שאוכל אצל חבירו] ל"ל דרשא דר' יהושע דלר"י דדריש אבל קם הוא לעדות אשה דמייירי בלא איתחזיק איסורא כמ"ש א"צ סברא להא דע"א נאמן באיסורין וכיון דסתמא דהש"ס ל"ל דרשא דר' יהושע ויליף לה רק מסברא בעלמא לא חשיב לה הר"מ בהדי ע"ע וסוטה: ובה מיושב מאי דקשה לן טובא בהא דאמרין דע"א נאמן בעדות אשה מטעם דאשה דייקא ומינסבא דהא תינח גדולה קטנה שהשיאה אביה או שוטה דהיא ונדאי לא דייקא מא"ל ובפירוש אמרו (בדף קט"ז) אמרו לו לר"י לדבריה פקחת תנשא שוטה לא תנשא אלא אחת זו ואחת זו תנשא: ואפילו גדולה נמי מי לא עסקינן שהיא אומרת שהיא אינה יודעת פלוג ממתתו ואיה נסמוך אדיוקא דידה פינון שהיא אומרת שאינה יודעת מאומה: לכן נ"ל דהאי מאמר שאמרו ז"ל אשה דייקא ומינסבא אמרו על אשה שמעידה בעצמה שמת בעלה שלא תשקר ולא תאמר בדדמי ולא תעיד בפני ב"ד עד שתדע שמת כדאמרין (בדף קט"ז ע"ב) ע"כ לא קאמרי ב"ש ה"תם אלא משום דאיהי דייקא ומינסבא דמייירי באשה שאמרה מת בעלי דה"תם פשיאיהי אומרת שמת אינה אומרת עד שמדייקת היטיב ויודעת שמת ולא בזה ולא תאמר בדדמי וכשאמרו גבי ע"א הך סברא דדייקא ומינסבא אין הפנונה שפשהעד אומר שמת היא

מדניקת שתדע שהעד אומר אמת דהא זימנין דלא ידעה פלל ממיתתו ועוד קטנה נודאי דלא ידעה אלא שפוננתם דבכל ע"א בעינן למימר שמהימן בעדותו להתיר משום דאין אדם חוטא ולא לו כמו שאמרו גבי קדושת את בתי וא"י למי קדושתא אלא דהיכא דאיתחזיק איסורא בדבר שבערוה לא סמכינן ע"ז ותיישינן שמה יש אינה סיבה בזה שמשקר מצד האשה ואולי שפירתו שיעיד כמ"ש הר"מ ז"ל (בפ"י י"ג ה"א מהלכות גירושין) גבי ע"א בקטטה או אולי בקשה אותו להעיד לה או יש לו פני אחרת בזה וכיון שידעו חכמים שהאשה דייקא ומינסבא פשהיא אומרת שמת בעלה א"כ גם כשע"א אומר שמת בעלה לא תשידא לשוכרו או לבקשו להעיד דהפלל בידינו אשה אינה חשודה להנשא עד שתדע שבעלה מת.

וכשהיא עצמה אומרת מת מדניקת לידע על ברור שמת וכשאחר מעיד על מיתתו אין רצונה שיעיד שקר והיא אינה מסבכת הגדתו אחריו שלא יעיד מחמת אינה פניה וכיון שהיא אינה חשודה בזה אז נודאי יש להאמין להעד דהדרין לכלל דאין אדם חוטא ולא לו כמו שמאמינין לו בדבר שלא איתחזיק איסורא אף בדבר שבערוה כמו שבארנו דע"א נאמן בזה אף מה"ת.

ורק היכא דאיתחזק איסורא תיישינן שמה מחמת בקשת הבעל דבר ישקר אבל כשהבע"ד אינו חשוד מהימן אף דאיתחזק איסורא ואהני לן האי פלל דאשה דייקא ומינסבא ואינה משקרת במיתת בעלה גם בהעדאת ע"א דכיון שהיא אינה חשודה בזה סמכינן אעד וזה שאמרו גבי ע"א ביבמה טעמא דע"א מהימן משום דאשה דייקא ומינסבא תיינו שמה שפיקולתה לדניק על מיתת בעלה מדניקת לומר שאינה חשודה אצלינו בשום דבר וכן זה שאמרו ביבמות (דף כ"ה) והא מת דלא עלי סמכינן דאמר מר אשה דייקא ומינסבא נמי אין הפוננה דכשהעד מעיד היא מדניקת לידע שמת אלא הפוננה שעל דבריו לא תיינו סומכינן שהיינו חוששין למשקר ע"י ששכרתו לזה רק מחמת שהאשה אינה חשודה אנו מאמינין לו דאין אדם חוטא ולא לו וקרי לי הש"ס לא אדיבורא דידן סמכינן אע"ג דמחמת אמירתו אנו מתירין מ"מ פיון דלענין חשש משקר ושכרתו סמכינן אסבא דדייקא מיקרי לאו אדיבורא דידן סמכינן.

וכן מ"ש רש"י ז"ל שם (דף כ"ה) אשה דייקא עד שידעת נודאי שמת ואח"כ נשאת קאי נמי אהיכא שהיא אומרת מת בעלה והשתא א"ש הא דשרינן גם בקטנה שאינה יודעת פלום ממיתתו דהא שם בלא"ה הע"א נאמן מטעם אין אדם חוטא ולא לו והיא אינה חשודה פלל לשום דבר בזה שהיא קטנה להכי הע"א מהימן ואפשר דמהימן אף מה"ת דכל הטעם שאינו נאמן בדבר שבערוה באיתחזיק איסורא הוא משום דתיישינן שמה היא גרמה להעד שיעיד שקר וכיון שהיא אינה חשודה העד נאמן וכן בגדולה שאומרת לפנינו שאינה יודעת פלום ממיתתו נמי נאמן העד כיון שהיא אינה חשודה והפלל בידינו אשה אינה משקרת במיתת בעלה והעד אינו חשוד לשקר בלעדה לכן מותרת [ולפ"ז נודאי דנכונים דברי הרשב"א ז"ל דסובר בקידושין (דף ס"ו) דבתרי ותרי בחטאת קיימי ולא סבר למה שפכתבו התוס' דהוי רק אשם תלוי משום דחזקה דדייקא ומינסבא מרע לחזקת א"א דהא לפי מה שבארנו אין סבא דדייקא ומינסבא מאמת לנו מיתת הבעל

דְּהָא זִמְנִין דְּלֹא יִדְעָה מְאוּמָה רַק שְׁמוּעָלַת וְשְׁלֵא לְחָשׂוּד הָעֵד וְא"כ חֲזַקְתָּ א"א בְּמִקּוּמָה עוֹמְדַת וּבִתְרֵי וּתְרֵי בְּחֻטְאֵת קִיָּימִי].

וְנִצָּא מִזְּהַר מְדַבְרֵינוּ דְּהִיכָא דְּלֹא אִיתְחַזֵּיק אִיסוּרָא דֵּא א"ע א"א נֶאֱמָן מִן הַתּוֹרָה מִטְעָם דְּלֹא גָרַע מִשְׁאָר אִיסוּרֵין וְעוּד דָּאִין אָדָם חוּטָא וְלֹא לֹו אַף בְּלֹא טְעָם דְּדִיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּרְרֵין ו"ל גְּבִי קִדְשָׁתִי אֶת בִּתִּי עֵי"ש.

וְהִיכָא דְּאִיתְחַזֵּיק אִיסוּרָא אִינוּ נֶאֱמָן מִה"ת מִשּׁוּם דְּבַעֵי לְמִיחָשׁ שְׁמָא שְׁפַרְתּוּ אוּ בִּיקְשָׁה מִמְּנוּ לְהַעֲיֵד לֹו רַק כִּינּוּן שְׁאִישָׁה דִּיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא הָאֱמִינוּ לֹו חֲכָמִים וְהָא דְּדִיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא הוּא מִתּוּךְ חוֹמֵר שְׁהַחֲמַרְתָּ עֲלֵי' בְּסוּפָה יוֹדַעַת שְׁתַּצָּא מִזְּהַר וּמִזְּהַר לְכוּ דִּיִּיקָא וְע"ז פְּתַב הַר"מ ו"ל שְׁבַעֲדוֹת אִישָׁה ע"א נֶאֱמָן מְדַבְרֵיהֶם דְּאִילּוּלֵי הַתְּקַנָּה לְהַחֲמִיר עֲלֵי' בְּסוּפָה לֹא הִי לְנוּ לְהֶאֱמִין לְהַעֲד הִיכָא דְּאִיתְחַזֵּיק אִיסוּרָא דְּהִיכָא דְּאִיתְחַזֵּיק אִיסוּרָא לֹא מְהַנִּי טְעָמָא דָּאִין אָדָם חוּטָא וְלֹא לֹו מִשּׁוּם שְׁמָא שְׁפַרְתּוּ לְהַעֲיֵד שְׁקַר רַק מְדַבְרֵיהֶם מִחֲמַת שְׁהַחֲמִירוּ עֲלֵי' בְּסוּפָה וְעֵי"ז לֹא תִשְׁקַר בְּנִפְשָׁה לְהַסֵּב אֶת הָעֵד שְׁיַעֲיֵד לְפָנֵינוּ עֲדוֹת שְׁקַר וְנֶאֱמָן הָעֵד כִּינּוּן שְׁאִין לְנוּ סִיבָה לְחָשׂוּד הָעֵד וּלְזַהַר שְׁפִיר קָרִי לְהַ מְדַבְרֵיהֶם וְעֵינּוּ בְּמִשְׁנָה שְׁלֵהִי יְבָמוֹת דְּהָא דְּאִישָׁה נֶאֱמַנְתָּ לֹו מֵת בַּעֲלָהּ הִי קוֹדֵם בְּזִמְנָה מִמָּה שְׁהָעֵד נֶאֱמָן דְּנֶאֱמַנּוּת הָאִישָׁה הוּרֵי בֵּית שְׁמַאי וּב"ה פְּדָאֲמֵרִינוּ (בְּדָף קט"ז) חֲזָרוּ ב"ה לְהוֹרוֹת פְּדָבְרֵי ב"ש וְנֶאֱמַנּוּת ע"א לֹא נִתְפַשְׁטָה עֲדֵינּוּ עַד ר"ע פְּדָאִיתָא בְּמִשְׁנָה (דָּף קכ"ב) וְלֹא הָאֱמִינוּ לְעַד אֶחָד עַד שְׁנִתְפַשְׁטָה הַהוֹרָאָה שְׁהָאִישָׁה בְּעַצְמָהּ נֶאֱמַנְתָּ מִשּׁוּם דְּדִיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא אֲזַ גַּם ע"א נֶאֱמָן מִטְעָם דָּאִין אָדָם חוּטָא וְלֹא לֹו: וּבְמָה שְׁבַאֲרֵנוּ דְּהָא דְּאִתְרִינוּ גְּבִי נֶאֱמַנּוּת ע"א מִשּׁוּם דְּאִישָׁה דִּיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא אִין הַטְעָם שְׁהִיא תְּדִיִּיקָא אַחֲרֵי הָעֵד אִם אוֹמֵר אֶמֶת אֲלֵא דְּמְהַנִּי שְׁהִיא לֹא תִסְכַּב שְׁהָעֵד יַעֲיֵד שְׁקַר אֲבָל הִיא בְּעַצְמָהּ אִינָה יוֹדַעַת כְּלוּם מִיְנִשְׁבִּים דְּבָרֵי הַר"ף מִשְׁתִּי קוֹשְׁיוֹת חֲמוּרוֹת שְׁהַקְשָׁה עֲלֵיו הַרְשָׁב"א ו"ל בַּח"י בְּמָה שֶׁכ' הַר"ף ו"ל גְּבִי בְּעֵיָא דַע"א בְּמִלְחָמָה דְּמִיְבַעֲיָא לָן מ"ט דַע"א מִשּׁוּם דְּעַבְיָדָא לְאִגְלוּנֵי וְלֹא מִשְׁקָרֵי אֲנָשִׁי וְה"נ עַבְיָד לְאִגְלוּנֵי או"ד מִשּׁוּם דְּאִישָׁה דִּיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא וְהָא כִּינּוּן דְּאִתְרֵי בְּדָדְמֵי לֹא דִיִּיקָא וּכ' הַר"ף ע"ז וּבְעֵינּוּ לֹא אִיפְשָׁטָא מִיְהוּ כִּינּוּן דְּאִתְרֵינוּ לְקַמְן (דָּף קכ"א) הַהוּא דְּטַבַּע בְּדָגְלַת וְאִסְקוּהוּ אֲגִיִּשְׁרָא דְּשְׁבִיִסְתָּנָא וְאִנְסָבָה רַבָּה לְדַבְרֵיהוּ בְּתַר חֲמִשָּׁה יוֹמִין ש"מ דַע"א נֶאֱמָן בְּמִים שְׁאִין לְהֶם סוּף דְּהוּי כְּמִלְחָמָה וְהַקְשָׁה הַרְשָׁב"א ו"ל דַע"א אֲמַאי כ' גְּבִי בְּעֵיָא דַע"א בְּקִטְטָה דְּלֹא אִיפְשָׁט וְלֹא תִנְשָׂא הָא גַּם הֵתָם תְּלֵי הַש"ס בְּעֵינּוּ בְּהַנִּי תְרֵי צְדָדֵי דָּאִי אִתְרֵינוּ מְלִתָא דְּעַבְיָדָא לְגִלוּנֵי וְלֹא מִשְׁקָרֵי אֲנָשִׁי הוּא טְעָמָא דַע"א נֶאֱמָן אֲפִילוּ בְּקִטְטָה וְאִי אִתְרֵינוּ דְּטְעָמָא מִשּׁוּם דְּדִיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא לֹא מְהִימָן גְּבִי קִטְטָה וּכְיִנּוּן דְּאִיפְשִׁיט בְּעֵינּוּ דַע"א בְּמִלְחָמָה לְדַעַת הַר"ף ו"ל וְכֵן בְּעֵינּוּ דַע"א בִּיבְמָה דָּאִי דְּסִנְיָ לִי מְהִימָן א"כ דְּהַטְעָם דְּנֶאֱמַנּוּת ע"א הוּא מִשּׁוּם מְלִתָא דְּעַבְיָדָא לְאִגְלוּנֵי לְהַכִּי נֶאֱמָן אַף הִיכָא דְּאִיפְשָׁא לְמִימֵר סְנֵיָא לִי וְאַף הִיכָא דְּאִיפְשָׁא לְמִימֵר דְּאִתְרֵינוּ בְּדָדְמֵי דְּהָעֵד נֶאֱמָן אַף הִיכָא דְּלֹא דִיִּיקָא א"כ גַּם בַע"א בְּקִטְטָה נִפְשָׁט דַע"א נֶאֱמָן דְּהָא חַד טְעָמָא בְּכוּלְהוּ: וְעוּד הַקְשָׁה הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו בְּעִיקָר דְּבָרֵי הַר"ף שְׁפַתְבַּרְרֵינוּ דְּבַעֲיָנּוּ אִיפְשִׁיט דַע"א בְּמִלְחָמָה נֶאֱמָן וְא"כ ע"כ טְעָמָא דַע"א נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּעַבְיָדָא לְאִגְלוּנֵי לֹא מִשְׁקָר וְסְתָמָא דְּגִמְרָא קְאָמֵר (בְּדָף כ"ה) שְׁם וְהָא מֵת דְּלֹא עֲלֵי' סְמִכִינוּ דְּאִתְרֵינוּ מִרְ אִישָׁה דִּיִּיקָא וּמִיְנִסְבָּא וְקַתְנֵי לֹא יִשְׂא אֶת אִשְׁתּוֹ ע"כ, הַר"ף דְּטְעָמָא דַע"א הוּא מִשּׁוּם דְּדִיִּיקָא וְהָא כִּינּוּן דְּאִתְרֵינוּ בְּדָדְמֵי לֹא דִיִּיקָא ע"כ קוֹשְׁיָת הַרְשָׁב"א ו"ל וּלְפַמ"ש אִין פְּאֵן קוֹשְׁיָא עַל הַר"ף ו"ל דְּנוֹדָאִי אִי הַנִּי

מְפָרְשֵׁינוּ הָא דְקָאָמַר הַש"ס דַּע"א מְהֵימֵן מְשׁוּם דַּיִיקָא וּמִינְסָבָא הֵינּוּ שְׁהִיא מְדַיִיקָתָּ
בְּעֻצְמָה לִידַע אַם מַת וּבַע"א בְּקֻטְטָה פְּשִׁיט לַהֲש"ס דְּלֵא תְדַיִיק מְשׁוּם הַקֻּטְטָה שְׁבִינְיָהֶם
וְכוּ גַבֵּי מְלַחְמָה לֵא תְדַיִיק מְשׁוּם דְּאָמְרָה בְּדַדְמֵי א"כ א"א לְחַלְק בֵּין קֻטְטָה לְמְלַחְמָה
דְּבִשְׁנֵיהֶם קִים לָן שְׁהִיא לֵא תְדַיִיק בְּמְלַחְמָה מְשׁוּם בְּדַדְמֵי וּבְקֻטְטָה מְשׁוּם דְּמִשְׁקָרָא וְאִם
נְאָמִין ע"א בְּמְלַחְמָה ע"כ דַּע"א נְאָמֵן בְּלֵא דַּיִוֵּק דַּיִידָה רַק מְשׁוּם דְּעֵבִיד לְאֶגְלוּנֵי א"כ
צָרִיכִין אָנוּ לְהֵאָמִין גַּם בַּע"א בְּקֻטְטָה דְּכִינּוּ דְּמַהֲמִינּוּ ע"א בְּמְלַחְמָה ע"כ דְּטַעְמָא דַּע"א
נְאָמֵן מְשׁוּם מְיֻלְתָּא דְּעֵבִידָא לְאֶגְלוּנֵי דְּאֵי מְשׁוּם דְּאִשְׁהָ דַּיִיקָא וּמִינְסָבָא הָא בְּמְלַחְמָה לֵא
דַּיִיקָא דַּע"א לֹאמַר דַּיִיקָא גַּם בְּמְלַחְמָה לְדַעַת אַם מַת בְּבִירוֹר דְּהָא מְתַנִּיתִין קְתָנֵי דְּהִיא
לֵא מְהֵימְנָא בְּמְלַחְמָה מְשׁוּם דְּאָמְרָה בְּדַדְמֵי הָרֵי דְּלֵא דַּיִיקָא לְדַעַת אַם מַת בְּבִירוֹר גַּבֵּי
מְלַחְמָה וְלָמָּה מְהֵימֵן וְע"כ דְּסִמְכִינּוּ אֶטְעָמָא דְּעֵבִידָא לְאֶגְלוּנֵי א"כ ע"א בְּקֻטְטָה נְמִי נְהִמְנֵי
אִף דְּהִיא עֵבִידָא לְשִׁקַּר מ"מ הָעֵד לֵא מְשִׁקַּר מְטַעַם עֵבִידָא לְאֶגְלוּנֵי וְאִין לָנוּ לְחַלְק בֵּינֵיהֶם
וְכַדְבְּרֵי הַרְשָׁב"א ו"ל בְּקַוְשִׁיּוֹתָיו עַל הַרִי"ף ו"ל אֲבָל בְּאַמַּת הַרִי"ף מְפָרֵשׁ הָא דְּבַעֲיָנוּ
לְמִימַר דְּהָעֵד נְאָמֵן מְשׁוּם דַּיִיקָא וּמִינְסָבָא הֵינּוּ אִף שְׁהִיא אֵינָה יוֹדַעַת מְאוּמָה מ"מ נְאָמֵן
דְּדַיִיקָא דַּיִידָה מְהֵימְנֵי שְׁלֵא תְסַבֵּב הִיא שְׁיֵאמַר הָעֵד שְׁקַר וְאִזְ הָעֵד נְאָמֵן מְחַמַּת עֲצָמוּ וּבְזָה
בְּעֵי לְמִימַר גַּבֵּי קֻטְטָה דְּלֵא דַּיִיקָא דְּאִף דְּהַפְּלֵל בְּיַדְנוּ שְׁאִשְׁהָ אֵינָה מְשִׁקַּרְתָּ בְּמִיתַת בַּעֲלָהּ
מִתּוּף חוֹמֵר שְׁהַחֲמַרְתָּ עַלִי בְּסוּפָה מ"מ בְּקֻטְטָה חֲשׂוּדָה לְשִׁקַּר וְכִינּוּ שְׁחֲשׂוּדָה לְשִׁקַּר אִז
גַּם נְאָמְנוֹת הָעֵד בְּטַל דַּע"א נְאָמֵן רַק הִיכָא שְׁהַבַּע"ד אֵינּוּ חֲשׂוּד אֲבָל הִיכָא שְׁהִיא חֲשׂוּדָה
גַּם הָעֵד אֵינּוּ נְאָמֵן [וְכַמ"ש הַר"מ ו"ל (פ' י"ג מְהֵלְכוֹת גִּירוּשָׁיִין) גַּבֵּי קֻטְטָה דְּחִיִּישֵׁינוּ
שְׁמָא שְׁפָרְתוּ] וְכוּ בְּבַעֲיָא דַּע"א בְּמְלַחְמָה מִיבְעֵי לָן אִי טַעְמָא דַּע"א נְאָמֵן מְשׁוּם דַּיִיקָא
וּמִינְסָבָא וּגַבֵּי מְלַחְמָה אֵינּוּ נְאָמֵן מְשׁוּם דְּאָמְרָה בְּדַדְמֵי אִין הַפְּנוּנָה מְשׁוּם דְּאָמְרָה בְּדַדְמֵי
לֵא תְדַיִיק בְּתַר מִיתַתוּ אֲלֵא כִינּוּ דְּאָמְרָה בְּדַדְמֵי וְנִרְאָה לָהּ שְׁנוּדָאֵי מַת תְּגְרוּם שְׁהָעֵד יַעֲיֵד
שְׁקַר דְּאִף דְּהָעֵד אוֹמַר מַת וּקְבַרְתִּיו (כַּמ"ש הַרִי"ף ו"ל דְּגַם בְּעַד חִיִּישֵׁינוּ לְבַדְדְמֵי וּבַעֲיָנוּ
שְׁיֵאמַר קְבַרְתִּיו) מ"מ חִיִּישֵׁינוּ שְׁמָא הָעֵד יֵאמַר שְׁקַר וְלֵא מַת וְלֵא קְבָרוּ רַק שְׁהִיא בְּקֻשָּׁה
מְמַנּוּ אוּ שְׁפָרְתוּ שְׁיֵאמַר מַת וּקְבַרְתִּיו וְאִף שְׁהִיא אֵינָה חֲשׂוּדָה לְשִׁקַּר בְּמִיתַת בַּעֲלָהּ דְּאִשְׁהָ
דַּיִיקָא מ"מ הָאִשְׁהָ הַזֹּאת שְׁנַדְמָה לָהּ שְׁמַת שְׁהָעֵד אָמַר לָהּ שְׁהִי בְּמְלַחְמָה וְס"ד פֶּל הֵנִי
דְּאִיקְטִיל וְהוּא חֵי אוּ שְׁאָמַר לָהּ שְׁמַת אֲבָל לֵא קְבָרוּ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁהִיא שְׁפָרְתוּ שְׁיֵאמַר
שְׁקָבְרוּ וְכ"ז מְחַמַּת שְׁנַדְמָה לָהּ שְׁנוּדָאֵי מַת בְּמְלַחְמָה וְכִינּוּ דְּנְאָמְנוֹת שֶׁל ע"א הוּא רַק
הִיכָא דְּהִיא אֵינָה חֲשׂוּדָה לְסַבֵּב אֶת הָעֵד שְׁיִשְׁקַר לְהַכִּי פְּשִׁיטָא לַהֲש"ס דְּהִיכָא דְּאָמְרָה
בְּדַדְמֵי חֲשׂוּדָה מְחַמַּת זֶה לְסַבֵּב שְׁיַעֲיֵד הָעֵד שְׁקַר עַל מַה שְׁלֵא רָאָה וְלֹאמַר מַת וּקְבַרְתִּיו
אִף שְׁלֵא רָאָה מִיתַתוּ אוּ קְבוּרַתוּ וְלֵא מְהֵימֵן וְהָ סְפִיקָא מְסַפְקָא לְהַרִי"ף ו"ל עַל נְאָמְנוֹת
דַּע"א אִי מְשׁוּם דַּיִיקָא אוּ מְשׁוּם עֵבִידָא לְאֶגְלוּנֵי וְע"ז כְּתַב הַרִי"ף דְּבַעֲיָנוּ לֵא אִיפְשָׁטָא
מִיְהוּ כִינּוּ דְּאָמְרִינוּ לְקַמֵּן גַּבֵּי הֵהוּא דְּטַבַּע בְּדַגְלַת כו' שְׁמַעֲיָנוּ דַּע"א בְּמִים שְׁאִין לָהֶם סוּף
נְאָמֵן הֵינּוּ דְּאִף אִם גִּימָא שְׁהַטַּעַם דַּע"א נְאָמֵן מְטַעַם דַּיִיקָא וּמִינְסָבָא דְּהֵינּוּ שְׁלֵא תְסַבֵּב
שְׁיַעֲיֵד הָעֵד שְׁקַר מ"מ לֵא אָמְרִינוּ רַק שְׁהָאִשְׁהָ אָמְרָה בְּדַדְמֵי וְחֲשׂוּדָה לֹאמַר שְׁמַת אִף
שְׁיִוְדַעַת רַק שְׁהִי בְּמְלַחְמָה וּמִמִּיתַתוּ וּקְבוּרַתוּ אֵינָה יוֹדַעַת אֲבָל זֶה אֵינָה חֲשׂוּדָה לְשִׁפְכוֹר
אוּ לְבַקֵּשׁ הָעֵד שְׁיֵאמַר מַת וּקְבַרְתִּיו מַה שְׁלֵא רָאָה בְּעֵינָיו דַּע"ז אֵינָה חֲשׂוּדָה וְדַיִיקָא לֹאמַר
מַת עַל סְמֻךְ דְּמִיּוּנָה דְּכָל הֵנִי דְּאִיקְטִיל וְהוּא חֵי חֲשׂוּדָה שְׁפִיר אֲבָל לְבַקֵּשׁ הָעֵד לְהַעֲיֵד מַה
שְׁלֵא אָמַר לָהּ שְׁזָה שְׁקַר גָּמוֹר ע"ז אֵינָה חֲשׂוּדָה וְגַרְע מְאָמִירַת מַת עַל אָדָם שְׁהִי בֵּין הֵנִי

טובא דאיקטילי ואינה חשודה ע"ז וכינן דאינה חשודה שוב נשאר הנאמנות כיון שהיא אינה חשודה לשוןכרו ולבקשו לומר שקר אין אדם חוטא ולא לו ולא דמי לע"א בקטטה דלא איפשטא דתיישינו דלמא הא דע"א מהימן משום דדייקא ומינסבא ואז ע"א לא מהימן היכי דאיכא קטטה משום דהתם חשודה לשקר לגמרי ואנדא לי' גם נאמנות הע"א דהתם כיון דהיא אינה נאמנת מחמת שחשודה לשקר הרי חשודה ג"כ לשפוך העד שיעיד שקר ואומר מת וקברתיו אף שהוא שקר גמור [וכמ"ש הר"מ ו"ל בטעמא דע"א בקטטה ובטלה עדות העד דכל נאמנות הוא משום אין אדם חוטא ולא לו וזהו רק במקום שאין הבע"ד חשוד אבל במקום שהבע"ד חשוד גם העד חשוד וכיון דהבע"א אם העד נאמן מצד עצמו מצד עבידא לאגלויי לא איפשיט ממילא אין העד נאמן דלטעם דדייקא ומינסבא הכא לא דדייקא ואדרבה משקרא ובע"א דע"א במלחמה אף דאיפשטא לא איפשטא מטעם דסמכינן אעבידא לאגלויי אלא מטעם דאף אם עיקר הטעם דנאמנות ע"א משום דדייקא והכא לא דדייקא ואמרה בדדמי מ"מ לא משום דחשודה לומר בדדמי חשודה לשפוך העד ודווקא בקטטה דחשודה לשקר בזה אמרינן דלהי' בכא דנאמנות העד הוא משום לתא דינה הכא לא מהימן משום דחשודה לשוןכרו אבל במלחמה אמרינן דאינה נאמנת משום דאמרה בדדמי אבל לא תסבב משום זה שייאמר העד שקר ולא נתקלקל נאמנות העד על ידה וכל היכא דהיא אינה חשודה לסבב שייאמר העד שקר לא אבעי לן דודאי ע"א נאמן בלי שום דדייקא דינה ודוק בלשון הרי"ף שלא כתב בעינן הכא בדיקתא לא איפשטא ואיפשטא בההוא עובדא דדיגלת דהוי משמע דהי' בע"א גופא דעבידא לאגלויי או דדייקא ומינסבא איפשטא אלא כתב מיהו ע"א במים שאין להם סוף נאמן והיינו דאף דהאבע"א דעבידא לאגלויי או דדייקא ומינסבא לא איפשט [ואדרבה סוגיא דגמרא דפ"ב דיבמות נקטה דטעם נאמנות הוא משום דדייקא ומינסבא] מ"מ ע"א במלחמה ובמים שאין להם סוף נאמן מעובדא דדיגלת והיינו משום דאף דאיכא למימר דטעמא דע"א נאמן משום דדייקא והכא לא דדייקא מ"מ נהי דלא דדייקא ואמרה בדדמי מ"מ לא חשודה לשפוך עד לומר שקר וכיון דאמר מת וקברתיו נאמן ומינשב היטיב דברי הרי"ף מהשתי קושיות שהקשה עליו הרשב"א ו"ל: ולפמ"ש דע"א נאמן מה"ת היכא דלא איתחזק איסורא או אפילו באיתחזיק איסורא והיא לא חשודה דהיינו אחר שתקנו חכמים והחמירו עלי' בסופה דדייקא ומינסבא א"ש מה שהקשה הנוב"י ו"ל בהא דתנן בר"פ שבועות העדות נוהגת באנשים ואינו נוהג בנשים ואם נימא דע"א פשר מה"ת לעדות אשה כדמוכח מדברי רב פפא דאמר הפל מודים בעד מיתה ש"מ שע"א פשר מה"ת מדחייב קרבן שבועה וכיון שעד פשר מה"ת אשה נמי פשירה כמו גבי סוטה ועגלה ערופה א"כ אמאי קתני דאינו נוהג בנשים הא בנשים נמי נוהג בעדות אשה ולפמ"ש א"ש דהא דאמר ר"פ הפל מודים בעד מיתה הוא משום דהשתא דתיקנו רבנן דאשה מהימנא ע"א מהימן מה"ת אף דהוי דבר שפערונה ואיתחזיק איסורא מ"מ כיון דאיהי דדייקא ומינסבא ולא חשודה לשקר גם העד לא ישקר ומהימן מה"ת וסגיב ק"ש: ומתניתין דאינה נוהגת בנשים או דאתיא כר"ע דאמר בשלהי יבמות דאשה לא מהימנא ועוד דאפשר דמתניתין מייירי וקאי לפרושי קרא מן התורה דע"א לא מהימן כיון דאיהי לא מהימנא אף העד חשוד שפא שפירתו אף דהשתא דתיקנו רבנן דאשה מהימנא ע"א נאמן מה"ת מ"מ תנא אקרא קאי וכה"ג אמרינן בסנהדרין (דף ל"ב) בהא דתנן אהד דיני ממונות כו' בדרישה וחקירה

ובבריייתא מוכח דד"מ לא בעינן דו"ח ומשני ר"ח ד"ת אַחַד דיני ממונות ואַחַד ד"נ בדו"ח ומדרבנן מפני נעילת דלת תקנו דד"מ לא בעי דו"ח ומתניתין אקרא קאי וקתני דין דאורייתא ובריייתא בַּתּר תּקַנְתּא קאי ע"ש.

ואי קשיא אפתי לדברינו דהיכא דלא איתחזיק איסורא ע"א נאמן מה"ת בלא טעמא דדייקא ומינסבא מטעם אין אדם חוטא ולא לו וכינן דע"א נאמן אף אשה מהימנא וליתני דנוהג בנשים כגון דלא איתחזיק איסור שלא היתה מוחזקת בא"א ובאתה לפנינו ואמרה א"א היתית ומת בעלי דאז אשה מהימנא כינן דלא איתחזיק איסורא ואפתי נוהג בנשים, ז"א דכינן דלא הוחזקה א"א ובאת לב"ד רק שתעיד האשה על מיתתו כדי לגבות פתובתה דהא קרבן שבועה ליכא אלא בתביעת ממון אף עד אַחַד פֿשר נמי לא מהימן ביחודו דכינן שלא באת לב"ד להתירה לינשא שְהרי אינה מוחזקת כלל בא"א ואין אנו יודעין שהיתה אשתו של זה רק שהיא וְהַעֲד אומרינן וביאתה לב"ד הוא רק לגבות פתובתה הרי אין ע"א נאמן בדבר שבממון ודווקא אם אמרה התירוני לינשא ותנו לי פתובתי אז בעיא בגמ' דמהימנא שלא באת אדעתא דכתובה אכל אם באת לפנינו לגבות לא מהימנא כדאמרינן ביבמות (דף קי"ז) ובעיא שם אפילו אם אמרה תנו לי פתובתי והתירוני לינשא נמי לא מהימנא וכ"ש שלא באה כלל להתירה לינשא שְהרי לא היתה במוחזקת א"א רק שבתא לתבוע פתובתה וע"א פֿשר נמי לא מהימן וכ"ש אשה ולא מצי למיתני דנוהג בנשים כה"ג ודו"ק: בשבועות (דף ל"ב) אָמַר ר"פ הפל מודים בעד מיתה שה"ח והפל מודים בעד מיתה שה"פ הפל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לדידה ולא אמר לב"ד והפל מודים בעד מיתה שהוא חייב דלא אמר לדידה ולא אמר לב"ד ועיין ברמב"ם ז"ל (בה' שבועות פ"ח) שְהביא רק בבא דחייבא ולא הזכיר שאם אמר לדידה ולא אמר לב"ד פטור ותמה הלח"מ מדוע השמיט ה"ה בבא דר"פ ולא תירץ פלום.

ונראה לי לפמ"ש הנוב"י במהד"ק (סימן ל"ג) דע"א נאמן מה"ת בעדות אשה דווקא עד פֿשר עי"ש שישב הסוגיות הסותרות דבר זה א"כ אפֿשר לאמר דר"פ דאמר דבאמר לדידה ול"א לב"ד אַזְיֵל לטעמי' דאמר שם (ל"א) בְהָא דתַּנּוּ וְאִינְהּ נוֹהֲגַת אֵלָא בְּרֵאוּי לְהַעֲיֵד לְאִפּוּקֵי מֵאֵי רַב פֿפֿא אָמַר לְאִפּוּקֵי מְלָךְ רַאב"י אָמַר לְאִפּוּקֵי מְשַׁחַק בְּקוּבָיָא מ"ד מְשַׁחַק בְּקוּבָיָא כ"ש מְלָךְ וּמ"ד מְלָךְ אָבֵל מְשַׁחַק בְּקוּבָיָא מְדֹאֲרֵייתָא מְחִזֵי חִזֵי וּרְבַנּוּ הוּא דְפָסְלוּהוּ ע"כ הנה סובר ר"פ דמשחק בקוביא אע"ג דפסלו אותו חכמי לעדות מ"מ מְחִיבֵי ק"ש הוֹאִיל וְחִזֵי מַה"ת אַעפ"י שְבִאָמַת אִין.

תועלת בעדותו כלל שפסלו אותו חכמים אפ"ה חייב ק"ש להכי נמי הוצרכו לאמר דבאמר לדידה ולא אמר לב"ד פטור משום דסד"א דכינן דעפ"י עדותו היו מתירין אותה מה"ת וכשהיא תגיד בעצמה מת בעלה לא מהני אלא מדרבנן חייב ק"ש שמ"מ כבש עדותו המועיל מה"ת ור"פ אַזְיֵל בַּתּר דֹּאֲרֵייתָא לַעֲנֵן ק"ש לְהַכֵּי קמ"ל ר"פ דְהִכָּא פֿטוּר כִּינּוּ דְסוּף סוּף לֹא הֻצְרְכָה לַעֲדוּתוֹ מִשּׁוּם דְחֻכְמֵיהּ לְדִידָהּ ג"כ לְהַכֵּי פֿטוּר וְלֹא דְמֵי לְמְשַׁחַק בְּקוּבָיָא דְאֲזַלִּין בַּתּר דֹּאֲרֵייתָא לְחִיּוּב דְהֵתָם מ"מ אִיפֿא תְּבִיעָה אָבֵל הִכָּא מֵאֵי תְּבִיעָה לִי כִּינּוּ שְפָכַר הַגִּיד לָהּ וּיְכוּלָה לְבֹא לְב"ד וְיִתְירוּהָ וְלִיפֿא תְּבִיעָה כמ"ש ה"ר"ן שם לְהַכֵּי פֿטוּר אָבֵל אָנּוּ דְקִי"ל כְּרַאב"י דְמְשַׁחַק בְּקוּבָיָא אַע"ג דְמְדֹאֲרֵי' חִזֵי רַק מִשּׁוּם דְכִינּוּ דְאִינוּ מוֹעִיל עֲדוּתוֹ פֿלוּם מְדַרְבַּנּוּ פֿטוּר מִק"ש א"כ פֿשִׁיטָא דְבִאָמַר לְדִידָהּ וְלֹא אָמַר

לב"ד פטור פּינן שאין צורך בעדותו כִּלְל שְׁפָכֵר הימנוה רבנן ואעפ"י שְׁהַעֵד מְהִימֵן מה"ת והיא לא מְהִימָנָא רק מְדַרְבָּנָן מ"מ הָא בְּתֵר דְרַבְּנָן אֲזֵלִינָן לְדִינָן ור"פ הַנּוֹצֵרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ מִשׁוּם דְסוֹכֵר דְמִתְנִיתִין מִמַּעַט רַק מְלָה אֶבֶל לֹא מִשְׁחָק בְּקוֹבְיָא וְה"א דְדָמִי לְמִשְׁחָק בְּקוֹבְיָא דְאֲזֵלִינָן בְּתֵר דְאֲרִיזָתָא קמ"ל דְהָתָם הַטַּעַם מִשׁוּם דְלִכְלֵל הַפְּחוּת אִיכָא תְּבִיעָה דְבִידוּ לְעִשׂוֹת תְּשׁוּבָה אֶבֶל בְּאֵמֵר לְדִידָה וְלֹא אֵמֵר לִב"ד פְּטוֹר אַע"ג דְהַעֵד נְאֻמָּן מה"ת וְאִיהִי לֹא מְהִימָנָא אֶלָּא מְדַרְבָּנָן מ"מ פּינן דְלִיכָא תְּבִיעָה כִּלְל שְׁפָכֵר אֵמֵר לָה דְבָר הַמוֹעִיל פְּטוֹר: ונ"ל דהר"מ סוֹכֵר דְאֶפִּילוּ הָעֵד הִרְאִישׁוֹן שְׁשֻׁמְעָה מִפּוּי מְכַחֵישׁ אַפ"ה מְהִימָנָא וְא"כ קָשָׁה פְּשִׁיטָא דְלִיכָא ק"ש וּמֵאִי קמ"ל ר"פ וצ"ל דקמ"ל אַף שְׁאֵם הִי מְעִיד הִי מוֹעִיל מְדְאֲרִיזָתָא מ"מ פְּטוֹר מִק"ש פּינן דְלֹא הִפְסִיד לָה מִיָּדִי וְאִין פָּאן תְּבִיעָה כִּלְל כִּמ"ש הִר"נ אֶבֶל לְדִינָן דְאֲזֵלִינָן בְּתֵר דְרַבְּנָן אִין פָּאן רְבוּתָא דְהָא מְדַרְבָּנָן מְהִימָנָא אַף שְׁהַעֵד מְכַחֵישׁ לְהִכִּי הַשְׁמִיטוּ הִר"מ ו"ל: סִימָן קִלֵּב שְׁאֵלָה אִשָּׁה שְׁנִשְׁאֵת בְּלִי עֵדוּת וּבְלִי הִתֵּר ב"ד וְשְׁאֵלוּ אוֹתָהּ מִפְּנֵי מָה נִשְׁאֵת וְהִשִּׁיבָה שְׁשֻׁמְעָה שְׁמַת בְּעֵלָה וּבָא ע"א ג"כ שְׁמַת אִם מְוִתֵּרֵת עַפ"י הָעֵד אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה הִנֵּה רְאִיתִי לְהַגְאֹן רַע"א ו"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ (סִימָן קכ"ג) שְׁפָתָב וּמְסַתְּפָקְנָא בְּאִשָּׁה שְׁנִשְׁאֵת בְּלִי שׁוּם עֵדוּת וְאַח"כּ בָּא ע"א שְׁמַת בְּעֵלָה הִרְאִישׁוֹן מְכָבֵר דִּי"ל דְלֹא מְהִיבֵי דְאֵף דְמָה דְאֶמְרִינָן אִשָּׁה דִּיִּיקָא וּמְנַסְבָּא אִינוּ דְוּוֹקָא בְּתַחֲלִילַת גְּשׁוּאִין אֶלָּא עַל כָּל רַגַע וְרַגַע שְׁיִוְשְׁבַת תַּחַת בְּעֵלָה כִּמ"ש הַתּוֹס' ב"ב (דף ל"ב) ד"ה אִין מ"מ י"ל דְבִאִשָּׁה זֶה דְרַאִינוּ דְנִשְׁאֵת בְּלִי עֵדוּת וְלֹא הִי לָה ע"מ לְדִיִּיק אֶתְרַע חֲזָקָה לְגַבְהָ וְדִלְמָא גַּם עֵתָה כְּשֻׁמְעִיד הָעֵד וְהִיא יוֹשְׁבַת תַּחַת בְּעֵלָה יוֹשְׁבַת בְּלִי דִיּוּק וְסִימָן שְׁלֹא מְצָא גְלוּי לְדִין זֶה: וְהִנֵּה לְכַאֲוֵרָה נִרְאָה לִי דִישׁ לְפָשׁוּט הַךְ סְפִיקָא מְהָא דְאֵמֵר רְבָא בַּפ' הָאִשָּׁה (דף צ"ב) תַּדַּע דְטַעוֹת הוּא דְאִילוּ הוּרוּ ב"ד בְּחֻלְבֵּי נְדָם לְהִתֵּיר וְהִדֵּר חֲזוּ טַעְמָא לְאִסּוֹר כִּי הִדְרִי וְאֶמְרִי לְהִתֵּיר לֹא מְשַׁגְחִינָן בְּהוּ וְאִלוּ הִיכָא דְאִתִּי ע"א שְׁרִינָא אֲתוּ בִּי תֵרִי אֶסְרָנָא כִּי הִדֵּר אֲתִי ע"א שְׁרִינָן לָה מ"ט לָאוּ מִשׁוּם דְטַעוֹת הוּא עַכְלָה"ג וּפְרַש"י ו"ל כִּי הִדֵּר אֲתִי ע"א וְאֵמֵר עֲכָשְׁיוּ מִת שְׁרִינָן לָה מִשׁוּם דְאֶמְרִינָן עַד קָמָא אֶטְעִינָן וְהִיא בְּתִרְאָה מְהִימָן עכ"ל וְנִחְזִי אֲנִי הִיכִי מִיָּרִי אִי בְּשִׁלָּא נִיִּסֵּת ע"י הָעֵד הִרְאִישׁוֹן א"כ הִיכִי מוֹכַח מְנָה דְטַעוֹת מְדִלָּא הִדְרִינָן בִּי מְהוֹרָאָה זֶה דְהִתֵּיר ע"י ע"א הָא לֹא חֲזִינָן הִכָּא שׁוּם טַעוֹת בְּהוֹרָאָה שְׁהִתְרַנוּ ע"י הָעֵד הִרְאִישׁוֹן דְהָא עֵינָר הִתֵּיר שְׁלָנוּ הִי מִשׁוּם שְׁסַמְכְנוּ עֲצָמִינוּ עַל דִּיּוּק דִּידָה שְׁלֹא תַנְשָׂא עַד שְׁתְּבַרֵּר וְהִרִי בְּאֵמֵת לֹא נִשְׁאֵת עֲדִינָן שְׁאֵף שְׁהוֹתְרָה לִינְשָׂא וּמ"ט לֹא נִתְרָה ע"י הָעֵד הַשְּׁנִי שְׁאוּמֵר עֲכָשְׁיוּ נִימָא ג"כ דְלֹא תַנְשָׂא עַד שְׁתִּדְיִיק וְנִתֵּיר אוֹתָהּ וְאִין פָּאן טַעוֹת בְּהוֹרָאָה כִּלְל וְאֵף שְׁקַבְלָה הִתֵּיר ב"ד וְלֹא דְקַדְקָה הִיטִיב מ"מ פּינן דְלֹא נִשְׁאֵת עֲדִינָן לֹא נִמְצָא טַעוֹת בְּהוֹרָאָה דְגַם הִב"ד שְׁהִתִּירוּ סְמָכוּ רַק עַל מָה שְׁתִּדְיִיק וְלֹא תַנְשָׂא עַד שְׁתִּדְקִדֵּק וּכ"כ רַש"י ו"ל בִּיבְמוֹת (דף כ"ה) ד"ה דְאֵמֵר דְהִיא גּוֹפָה דִּיִּיקָא עַד שְׁיִוְדַעַת שְׁמַת וְדָאִי וְאַח"כּ נִשְׁאֵת עכ"ל הִרִי שְׁעֵינָר הַדִּיּוּק קוֹדֵם גְּשׁוּאִין, א"ו דְהַש"ס מִיָּרִי בְּאִשָּׁה שְׁנִשְׁאֵת ע"י ע"א וּבָאוּ ב' וְאֶמְרוּ חִי הוּא וְאַסְרָנוּהּ וְעֵתָה בָּא ע"א וְאוּמֵר עֲכָשְׁיוּ מִת דְמִתִּירִין אוֹתָהּ לִינְשָׂא לְאִישׁ אַחֵר וְאֶמְרִינָן קָמָא אֶטְעִינָן וּבְתִרָא מְהִימָן וּמְזָה מוֹכִיחַ רְבָא דְטַעוֹת הוּא א"כ הִרִי חֲזִינָן דְאֵף דְאִשָּׁה זֶה לֹא דְקַדְקָה וְנִשְׁאֵת ע"פ הָעֵד הִרְאִישׁוֹן שְׁהַעֵיד שְׁקֵר וְהוֹכַחַשׁ ע"י ב' עֵדִים אַפ"ה מִתִּירִין אוֹתָהּ לִינְשָׂא ע"פ הָעֵד הַשְּׁנִי שְׁמַעִיד עֲכָשְׁיוּ מִת וְלֹא הִפְסִידָה חֲזָקַת דִּיּוּקָא דִּידָה ע"י מָה שְׁרַאִינוּ שְׁלֹא דְקַדְקָה בְּעֵדוּת הִרְאִישׁוֹן: מִיָּהוּ מְרָא' זֶה אִין לְלַמּוֹד רַק דְלֹא הִפְסִידָה חֲזָקַת דִּיּוּקָא ע"י מָה

שנשאת מפבר ע"י ע"א ולא דקדקה ואמרין אף דאז לא דקדקה מ"מ עכשיו שרצונה לישא לאיש אחר תדקדק כדי שלא תצטרף לצאת גם מזה ומתירין אותה עכשיו לישא ע"י הע"א השני אבל בעובדא זו שראינו שנשאת בלי דיוק ועכשיו אין לה ממה להתירא כלל דאם בעלה חי הרי יש לה כל חומר ולמה תדקדק פעת אדרבה ניחא לה לישב תחת בעלה שנשאת לו בזה אפשר לומר דאין ע"א מהימן פינו דליכא דיוקה כלל: מיהו נ"ל דעיקר הא דקאמר בש"ס מתוך חומר שהחמרת עלי בסופה הקלת בתחילתה הוא החומר שהחמירו עלי לאוסרה על בעלה הראשון שאף שמן התורה מותרת לחזור לו שהיא אנוסה ושוגגת שסבורה שמת אפ"ה אסרו אותה עליו והולד ממזר ממנו ואין לה פתובה ותנאי פתובה וע"ז סמכו להקל עלי בתחילתה אבל מה שיש עליה חומר לבעל שני אין זה גורם להקל עלי בתחילתה דמה שאסורה לו אין זה חומר דכיון דבא בעלה הראשון אסורה לו עד שיגרשנה הראשון וגם אמלא היו מחמירין עלי לאוסרה על השני מדרבנן היתה מדייקת קודם שתנשא לו דחייש' שפא יבוא בעלה הראשון ולא ירצה לגרשה עד שתצא מן השני [וגם זה לתירוץ פתרא דכתובות (דף ט') דהא דלא אסרו ב"ש לזוד משום דגט פרייתות פתב לה אורי' ע"ש משמע דאסורה לבעול אף באונס מן התורה ואין זה מן החומר שהחמירו עלי מדרבנן] וגם מה שהולד ממזר מן השני הוא מן התורה כדאמר בש"ס וא"כ הא דקאמר מתוך חומר שהחמרת עלי בסופה הקלת עלי בתחילתה עיקר החומר הוא מה שאסורה על בעל ראשון והולד ממנו ממזר ואין לה פתובה ממנו וע"ז סמכו שתדקדק להתירה ע"פ ע"א א"כ קמה ראי' זו וגם נצבקה מהא דאמר רבא דכי אתא חד והתירוה ואתי תרי ואסרוה והדר אתי חד ושרינן לה אע"ג דכבר נאסרה על בעלה הראשון ויש עלי כל חומר בעלה הראשון מחמת שנשאת באיסור ע"י עד הראשון ואפ"ה מתירין ע"י עד השני: גם אין לומר דכיון שנשאת בלי רשות ב"ד דמי לקטטה בינה לבינו דמספקא לן בש"ס אי ע"א נאמן דלא גרע מאלו אמרה לבעלה גרשתי דז"א דהא התיב בעינן שתתחזק שקרנית כגון דאמרה גרשתי ואתא עד ואמר להד"מ אבל ה"א לא הוזהרה שקרנית דאפשר לשמעה שמת ולא מת.

ועוד דהא קי"ל גם בע"א בקטטה אם נשאת לא תצא וה"א כפר נשאת והיא תחת בעלה: ועוד נ"ל דיש להתיר בנידון דידן שהעד לא העיד על בעלה של זו כלל רק שאמר שהלך עמו איש אחד ממחנכים והי' לו סימן כזה והסימן הוא סימן מובהק שמשאיין אשה עפ"י סימן כזה אף אם סימנין דרבנן ואנו יודעין שיש בבעלה סימן זה והעד בעצמו אינו מכיר האשה זו כלל ולא את בעלה כלל.

ובזה שאינו בא להעיד על אשה זו ודאי דמהימן ע"א מה"ת אף בלא סברא דדייקא וכן נראה מדברי הרמב"ן ז"ל ביבמות (דף קט"ו) בסוגיא דע"א במלחמה שפירש שם שיטת הרי"ף דמפרש דהבעיא דע"א במלחמה הוא משום דכיון דלא דייקא חיישינן דילמא העד משקר דנאמנות דע"א הוא רק משום דדייקא ופירש שם הא דקאמר וקאמרי סימנין חיינו פדרה שמחזירין באבידה ובארנו בתשו' שפא לתרץ קושית הה"מ"ג (כפ' י"ג מה' גירושין ה' י"ט) שהקשה דלשיטת הרי"ף דבעיית הש"ס בע"א במלחמה הוא משום דחיישינן למשקר א"כ מאי מהני דאמרי סימנין וע"ז בא הרמב"ן לתרץ כגון דקאמרי סימנין פדרה שמחזירין באבידה דחיינו דבאבידה אין אומרים למי שפא ליתן הסימן אינה סימן שיש באבידה זו וה"נ בעובדא דא פינו שאמר העד עדותו ולא ידע את האיש

והאשה כלל דמי לאבידה דבסימן מובהק מתזירין מן התורה ולהכי יש להתירה לישוב עם בעלה שהרי העד לא בא להעיד לאשה זו ולא ידע שיש בבעלה סימן זה ולחשוד את העד שמא הערים להעיד בב"ד שמצא הרוג כזה בסימן זה מחמת שהאשה שכרתו והיא גילתה לו שבבעלה הי' סימן מובהק כזה ונדאי לא חיישינן דאי הוי חיישינן לזה מאי קאמר הש"ס דאמרי סימנין כפי פ"י הרמב"ן ו"ל א"ו דלא חיישינן להכי ודו"ק כנלע"ד: תשובה בקצרה בעסק עגונה מכתבו קבלתי בעסק העגונה והנה פי כן הדברים אשר מכתבו נאמר על דברת הגב"ע ששלח פבדו שנא' בו שהעיד שאינו זוכר אם הטעות הי' בשם אביו או בפריזוויסקע שלו והי' קשה עלי מאוד לסמוך על דברי תשובות המקילים כי אולי באמת הי' הטעות בשם אביו וכל הראיות שהביאו להקל היכא שהזכיר העד דברים שאנו יודעים שלא נמצאו בבעל האשה לא נראו לי כי ראיתם מתשובות הר"נ (סימן ל"ג) אינה ראיה כלל כי עובדא דידן' הוי שבעל העגונה אמר קודם נסיעתו שישנה שמו.

ומה שהקיל המ"ב בעדות עכומ"ז מסל"ת שהגיד בתוך עדותו דברים שיזענו שאינם משום דתלינן בטעות ומקבלים עדותו במה שאנו יכולין לאמר שהוא אמת ומתירין את האשה והביא ראי' מהא דאמרינן אהד אמר בדיוטא עליונה וא' אמר בדיוטא התחתונה עדותן קיימת וכן אהד אמר בב' לחודש וא' אמר בג' לחודש תלינן דטעו בקביעא דירחא כדי לקיים עדותן וה"נ תלינן הדברים שיזענו שאינם לטעותא ומתירין עפ"י עדותו עי"ש בסימן ק"ט ולענ"ד אינו דומה כלל דנדאי התם דאם לא נתלה בטעות ע"כ דאחד משקר תלינן טפי בטעותא כי היכי דלא להחזיקו למשקר אבל הכא בעדות אשה לא תלינן במשקר רק דאמרינן שפל דבריו אמת רק שאין זה בעל העגונה הזאת ואין כאן לא שקר ולא טעות ועדותו מכוננת ואיש אחר הוא מנלן דמקבלין עדותו להתיר אשה הזאת ובזה נדחו כל ראיותיו וגם ענין פלגינן דיבורו שהזכיר המ"ב לא שייך כלל בכאן דהתם בפלוגי רבעני לרצוני אמרינן פלגינן דיבורו משום דאין אדם משים עצמו רשע ואין אנו יכולים להאמינו במה שאומר על עצמו ובמה שאנו יכולים להאמינו מקבלים עדותו אבל הכא אנו יכולין להאמין כל דבריו עפ"י דין רק שאנו אמרי' שהנהרג הוא איש אחר ואיננו בעל האשה הזאת גם מה שכתב מהרי"מ ו"ל בתשובתו שבמה שאמר דברים הסותרים היתר האשה הזאת אמרינן דע"א אינו נאמן לאסור עי"ש בדבריו גם זה אינו כלל אטו הוא אמר בעדותו דבר האוסרה, הוא אינו אמר עדותו עלי' בפרט רק שאומר דברים אשר מזה אנו רואים שהאיש שמעיד עליו איננו בעל האשה מפל הלין טעמים הי' פשוט בעיני שא"א להתיר ע"י עדות האיזבארשציק שאמר בעצמו שהי' טעות בשם אביו ואף לא רציתי לכתוב נגד דעת הגדולים זכרם לברכה רק לא רציתי להזדקק לזה: ועתה בבוא דברי מעכ"ת בגב"ע ששמע מפי האיזבארשציק שהטעות הי' בפריזוויסקע שלו נתתי אל לבי דשמות הפריזוויסקע עבידי אינשי למיטעי בהברתם ואינו דומה לשמות העצם ששמותם של אחב"י מובהקים הם ומורגלים בפי כל איש ואם בהמכתב שבא להאיזבארשציק כתוב על אביו של הנפטר שם אחר ודאי דאנו צריכין לחוש שמא איש אחר הוא אבל בהפריזוויסקי יכול להיות שהפכתב כתב ההברה בקצת שינוי אות אחת עפ"י טעות ע"ז אמר האיזבארשציק שהי' טעות בהפריזוויסקי שלו ונוכל לסמוך בזה על שמו ושם עירו דכיון דכתב המכתב לקאמינקא מסתמא אמר לו

הנפטר שהוא מקאמינקא כמ"ש הפוסקים דזה מיקרי שם עירו לכן מצטרפינא בהדי כבודו ובצרוף הרב שהתירה להתיר האשה הזאת וישוב כבודו ב"ד של שלשה להתירה ובחסדי ה' נשען שלא נכשל בדבר הלכה: סימן קלג שאלה בעדות עגונה מקאלנא שיש שני עדים על מיתת בעלה רק שמכחישין זא"ז באופן מיתתו איך הי' שאחד אמר שמת במקום פלוני ואחד אמר שמת במקום אחר: תשובה ביבמות (דף קי"ח) תנן אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו דברי ר"מ ר"י ור"ש אומרים הואיל ושניהם מודים שאינו קיים ינשאו ובשו"ע (סימן י"ז סעיף ט') ע"א אומר מת וע"א אומר נהרג אעפ"י שהם מכחישים זא"ז הואיל ושניהם מודים שאינו קיים ינשאו ודין זה כתבו הב"י בשם הרא"ש והב"ש שם פתב בשם הרי"א ז"ל שחולק ע"ז וסובר דע"א מת וע"א נהרג לא תנשא דדוקא גבי צרה אמרינן הואיל ושתייהן מודים שאין קיים ינשאו משום דהכחשת צרה לאוהכחשה היא לגבי חברתה אבל עד אחד דעלמא הואיל ומכחישים זא"ז לא תנשא: ואף שלכאורה הדבר תמוה דכיון דע"א נאמן בעדות אשה וחד מינייהו נודאי אומר אמת א"כ תנשא ממ"נ כמ"ש הב"ש מ"מ נראה דדבר זה תליא אי עד אחד נאמן בעדות אשה מה"ת או לא דאם אמרינן דנאמן מה"ת א"כ באחד אומר מת וא"א נהרג תנשא מטעם דהאחד נודאי אומר אמת.

אבל אי אמרינן דמה"ת אין ע"א נאמן רק חכמים האמינוהו אפשר לומר דלא האמינו אלא בכה"ג שאינו מוכחשים אבל אם כ"א מוכחש מחבירו איכא למימר דתרונייהו לא דקדקו במיתתו כמ"ש התוס' (בדף קי"ח) ד"ה ומכחישות גבי צרות דכיון דאחת מהן נודאי שקרנית ואולי אומרים שקר פי לא ידעו אמיתת הדברים.

וה"נ גבי ע"א שאינו נאמן מה"ת רק רבנן האמינוהו ובהכחשה חיישינן שמה שניהם לא ידעו אמיתת הדברים וזה דעת הרי"א ז"ל: וראיתי בנוב"י ז"ל שכ' שנעלם מהרא"ש דברי הירושלמי שם ביבמות דהכי איתא שם אמר ר' אלעזר מודה ר"י ור"ש בעדים מה בין עדים לצרה לא עשו דברי צרה אצל חברתה פלום ע"כ, הרי חזינו דבעדים מודה ר"י ור"ש דלא ינשאו והיינו בע"א אומר מת וע"א אומר נהרג: ולילא דמסתפינא הו"א דאין סתירה לדעת הרא"ש מדברי הירושלמי דהירושלמי לא מייירי בע"א אומר מת וע"א אומר נהרג אלא בב' פיתי עדים אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג תדע דהא הך מימרא דר"א דמודה ר"י ור"ש בעדים מיייתי את"כ שם בירושלמי אפלוגתא דרב ורבי יוחנן באחת אומרת מן הפיס מנה ואחת אומרת מן הצרור מנה או אחת אומרת במקל הרגו ואחת אומרת בסייף הרגו דרב אמר לא בטלה עדות ור"י סובר דבטלה העדות וקאמר שם דבכת אחת מודה רב דבטלה עדות ופליגי רק בב' פיתות וע"ז אמר חילקי דרב מהא דתנן אחת אומרת מת אחת אומרת נהרג הואיל ושניהם מודים שאינו קיים ינשאו וע"ז אמר לא שמיע לי הא דאמר ר' אלעזר לא עשו צרה אצל חברתה פלום עיי"ש א"כ הא דאמר נמי מעיקרא מודה ר"י ור"ש בעדים היינו נמי בב' פיתי עדים וע"ז אמר דמודה ר"י ור"ש אבל בע"א אומר מת וע"א נהרג לא מייירי הירושלמי כלל והחילוק שיש בין ב' פיתות המכחישים זא"ז במת ונהרג לכת אחת המכחישים זא"ז.

נראה לפי מה שבארנו דעת הראב"ד ז"ל שהביא הרשב"א ז"ל בחי' לקידושין (דף ס"ה) בכה דתניא התם שנים שבאו ממדה"י ואשה עמהם ונחבילה עמהם זה אומר זה אשתי וזה

עבדי וזו חבילתי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי והיא אומרת אלו שני עבדי וזו חבילתי צריכה שני גיטין כו' ופריה ה"ד אי דאית לי' סהדי להאי וסהדי להאי מי מציי אמרה אלו שני עבדי וזו חבילתי כו' וע"ז פתב הרמב"ד ו"ל בפשיטתו מוכחישין אלו את אלו אלא אלו מעידין שנתקדשה לזה ואלו מעידין שנתקדשה לזה ואינן מעידין על זמן ידוע ואפשר שנתקדשה לשניהם בזה אחר זה גירש זה ונשא זה אבל אם היו מוכחישין אלו את אלו לא היתה צריכה גט מאחד מהן שאין פאן עדים כלל: והרשב"א ו"ל תמה עליו דהא אפילו שמכחישין אלו את אלו הוי לי' כב' אומרים וב' אומרים לא נתקדשה דאמרינן בפ' האשה שנתארמלה דלא תנשא וכאן זיל לגבי האי הוי לי' פשנים אומרים נתקדשה ופנים אומרים לא נתקדשה וכן לגבי אידה ועוד דהא קיי"ל שתי פיתי עדים המכחישין זא"ז זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה הלפ"ה הכא ונדאי תדא מינייהו מהימני ולחד מהניהו ונדאי נתקדשה וצריכה גט ואפילו אם נישאת תצא ע"כ דברי הרשב"א ו"ל.

ותמיהתו עצומה על דברי הרמב"ד ו"ל: ונראה דדעת הרמב"ד ו"ל דאף דקיי"ל שני פיתי עדים המכחישין זא"ז זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה מ"מ הא אמרינן בב"ב (דף ל"א) גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה דאמר ר"נ אוקי חזקה בהדי חזקה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא וא"ל רבא דהא עדות מוכחשת היא ואמר שם בש"ס דרבא אית לי' שפיר הא דר"ה בשתי פיתי עדים המכחישים זא"ז זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה מיהו ה"מ בעדות אחרת אבל באותו עדות סובר רבא דמיקרי עדות מוכחשת עיי"ש הרי דסבר רבא דלאותו עדות לא אמרינן זו באה בפ"ע ומעידה וזו כו' אף בדבר שאין מכחישין זא"ז ויש להן דין עדות מוכחשת ואף דר"נ סובר דאוקי ארעא בחזקת אבהתא ואנן פסקינן כר"נ לאותו עדות לא הוי עדות מוכחשת.

מ"מ נראה דדוקא באבהתא ושני חזקה דתרי מקלי גינהו בזה סובר ר"נ דאין נפסלין במה שלא הוכחשו דרבא סובר דלאותה קרקע לא מהני עדותן אף דקיי"ל גבי עד זומם דמכאן ולהבא הוא נפסל מ"מ באותה קרקע שהוכחש לא מהני עדותן כמ"ש התוס' בב"ק (דף ע"ב) ד"ה רבא ור"נ סובר דלא נפסל לאותה קרקע משום דאבהתא וחזקה תרי מקלי גינהו אבל בהא מלתא גופא שהוכחשו ע"ז אין אנו יכולין לדון בזה על ידן אף בדבר שמוזים זה לזה כגון שכ"א מהפיתות מוכחשים במה שאומרים שנתקדשה לאחד מהן אין אנו יכולים לדון על האשה דין א"א דהא ממה שיצא מפיהם שנתקדשה להאי אנו דנין שהיא א"א ואהאי דיבורא הרי הוכחשו זה מזה ובהא גם ר"נ מודה דאף דתרונוייהו אמרי שהיא א"א ואין בזה הכחשה מ"מ באותו עדות לא סמכינן עלייהו להאמין להם אף שאין מכחישין זל"ז וכמו דלרבא אין מאמינים להנהו סהדי דמסהדי אאבהתא אע"ג דלא הוכחשו בזה משום דבאותו עדות הוכחשו לא מהני עדותן.

ה"נ לר"נ אף דסובר דגם באותו עדות מהימני במה דלא הוכחשו מ"מ בדבר שהוא בעצם הכחשתו לא מהימני אף בדבר שהפת המכחישים מוזים להם: ולהכי שפיר כ' הרמב"ד ו"ל דאם העדים מכחישין עצמן על זמן ידוע זאת אומרת נתקדשה לזה וזאת אומרת נתקדשה לזה אינה צריכה גט אף מאחד מהם דאף ששניהם מוזים שהיא א"א אין אנו

יכולין לחתוף הדין עפ"י הדברים ששניהם מודים זל"ז דלאותה עדות לא מהני עדותם אף בדבר שלא הוכחשו מאי אמרת הא חד מיניהו ונדאי אמת קאמרי וקרי היא א"א ז"א דהא על כל מעשה של אחד מהכתות אנו מסנפקין על קדושי ראובן אנו מסנפקין מחמת שעדותו של שמעון מכחישין אותו ועל עדותו של שמעון אנו מסנפקין מחמת עדותו של ראובן ובספיקא לא מפקינן לה מחזקת פנוי' דהא פשוטא דהא פנוי' היתה ועל כל מעשה קידושין שהעידה א' מהפיתות יש ספק וקרי היא בחזקת פנוי'.

דבשנים אומרים נתקדשה שנים אומרים לא נתקדשה לא תנשא לכתחילה הא זהו רק מדרבנן בעלמא כמ"ש הרשב"א בחי' לקידושין (דף ס"ו) והתוס' בכתובות (דף כ"ג) ד"ה מאי שנא ולא התמירו רבנן להצריף גט אלא היכא דאם נחמיר עלי' להצריקה גט יכול להיות שאנו עושין פכת אחת המעידה אמת ואומרים שנתקדשה אבל הכא גבי חבילה אם נצריקה גט לחומרא צריקה שני גיטין וגט אחד זה בנדאי בחנם לכן לא התמירו כלל ואוקמה אדאורייתא דאכל מעשה הקידושין שהעידה אחת מהפיתות הוי ספיקא ומוקמינן לה בחזקת פנוי' ולצריף דברי שני הפיתות במה שהם מחזיקים אותה לא"א נמי אין אנו צריכין דלאותה עדות לא מהני דבריהם אף במה שלא הוכחשו פדמוכח מההוא דב"ב: ובהא מילתא פליגי רב ור' יוחנן (בירושלמי שלהי יבמות) בב' פיתי עדים אחת אומרת מנה מן הפיס ואחת אומרת מנה מן הצרור אחת אומרת בסיף הרגו ואחת אומרת במקל הרגו דרב אמר הכחיש עדות בתוך עדות לא בטלה עדות ור"י סובר הכחיש עדות בתוך עדות בטלה עדות.

והיינו משום דרב סובר פינן דלדברי שניהם לזה ממון או הרגו הרי חייב בנדאי ור"י סובר דבטלה עדות וכמו שהסברנו לעיל בדעת הראב"ד ז"ל דעל איזה מעשה שאנו רוצים לחייבו הוא ספק אצלנו ספק מעשה מניית מנה מן הצרור הוי ספק ואין לחייבו ועל ספק מניית מעשה מן הפיס נמי אין לחייבו מאי אמרת לחייבו על הינצא מעדות שניהם שהוא לזה או הוא הרג ע"ז כפר אמרנו שבאותה עדות לא אמרינן זו באה בפ"ע ומעידה אף בדבר שלא הוכחשו פההיא דב"ב בזה אומר של אבותי וקאמר התם חילקי' דרב הוא מהא דתנן אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג הואיל ושתייהן מודים שהוא אינו קיים ונשארו וע"ז אמר בירושלמי ולא שמיע לי דמר ר' אלעזר מודה ר"י ור"ש בעדים מה בין צרה לעדים לא עשו דברי צרה אצל חכמתה פלום והיינו דר"א סובר דבשני פיתי עדים המכחישין זא"ז לא תנשא מה"ט שפכתנו דאין להתירה מטעם מעשה המיתה דהוי ספק מחמת הכחשת פת האחרת.

וכן מחמת מעשה שנהרג אין להתירה דהוי ספק מאי אמרת שניהם מודים שאינו קיים הרי לאותו עדות לא מהני אף במה דליכא הכחשה כמו בזה אומר של אבותי שפכתנו לעיל ודווקא גבי צרה אמרינן דינשא דאין הכחשת צרה פלום אבל בב' פיתי עדים שהכחשתן מועיל כ"א לגבי שפנגדו לא תנשא כר' יוחנן: ואחרי שפברנו שהירושלמי מייירי בב' פיתי עדים א"כ נראה דבע"א אומר מת וע"א אומר נהרג תנשא אף לר"א ור' יוחנן דהא לדברי שניהם מת ואין מכחישין עצמן בזה ואף שפברנו דלא אמרינן באותה עדות זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה אף בדבר שלא הוכחשו זהו דווקא במקחשין מפי שני עדים דבאותה עדות בהדי סהדי שקרי למה לי אף לרב הונא פינן

שְׂבָאוֹתוֹ דִּבּוֹר עֲצָמוֹ הַנִּכְחָשׁוּ אֲבָל הַכְחָשֶׁת ע"א לֹא הָיָה הַכְחָשָׁה כָּלֵל לַפְסוּל אֶת דִּבּוֹרוֹ
שֶׁל הָעֵד לְגַמְרֵי שְׁלֵא יוֹעִיל אִם בְּדָבָר שְׁלֵא הַנִּכְחָשׁוּ וְאִם רַב חֲסָדָא דְסוֹבֵר בְּהֵדֵי סְהָדֵי
שְׁקָרֵי לְמָה לִי הוּא דְוּוּקָא בְּב' כִּי־יָתִי עֵדִים אֲבָל פֶּת א' הַמְכַחֶשֶׁת זֵא"ז וְנִדְאֵי דְאִמְרִינּוּ זֹו
בָּאָה בַּפ"ע וּמְעִידָה וְזֹו בָּאָה וְכו' [כְּדָמוּכַח בְּכַתְּוָבוֹת גַּבִּי עַד א' אֹמֵר תְּנַאי הִי דְבָרֵינוּ
וְע"א אֹמֵר אֵינוֹ תְּנַאי דְאִמְרִינּוּ תְּרַוּוּיָהּ בְּשִׁטְרָא מְעַלְיָא קְמִסְהָדֵי עֵי"ש (בְּדָרְךָ י"ט ע"ב)
וְכוּר"נ] מִשׁוּם דְּהַכְחָשֶׁת ע"א לֹא הַכְחָשָׁה הִיא לְמִפְסֵל הָעֵד בְּמָה שְׂאִינוּ מְוַכַּחֵשׁ מִחֲבִירוֹ
וְכִינּוּ דְתְּרַוּוּיָהּ אִמְרֵי מֵת מְוַתְּרַת לְהַנְשֵׂא וְשִׁפִּיר כ' הָרָא"ש בַּע"א אֹמֵר מֵת וְע"א אֹמֵר
נְהָרַג דְּתַנְשֵׂא וְאִין סְתִירָה מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּהִירוּשְׁלָמִי מִיָּרֵי בְּב' כִּי־יָתִי עֵדִים
וּבִירוּשְׁלָמִי דְקָאֵמֵר לֹא עָשׂוּ דְבָרֵי צָרָה אֲצֵל חֲבָרְתָהּ כְּלוּם ה"ה בַּע"א דְעָלְמָא נְמִי לֹא
עָשׂוּ הַכְחָשָׁתוֹ כְּלוּם אֲצֵל חֲבִירוֹ אֲלֵא דְלֹא מִיָּרֵי מִדִּין ע"א וְעַדִּיפָא מִיָּנִי אֹמֵר דְּהַכְחָשֶׁת
צָרָה וְנִדְאֵי לֹא כְּלוּם אֲפִילוּ בְּאוֹמְרַת לֹא מֵת אֲבָל בְּאֵמַת גַּם הַכְחָשֶׁת ע"א לֹא כְּלוּם הוּא
אֲצֵל חֲבִירוֹ וְכִינּוּ דְתְּרַוּוּיָהּ אֹמְרִים אֵינוֹ קִיָּים תַּנְשֵׂא.

וְעוֹד נ"ל דְּאֲפִילוּ בְּשִׁתֵּי כִי־יָתִי עֵדִים אַחַת אֹמְרַת מֵת וְאַחַת אֹמְרַת נְהָרַג אִם דְּפָשִׁיטָא לִי
לְהַגָּאוֹן בַּעַל נוֹב"י ז"ל דְּהִלְכָה בְּזָה כו' יוֹחֲנָן דְּסוֹבֵר הַכְחִישׁ עֵדוֹת בְּתוֹךְ עֵדוֹת וּבְטָלָה
הָעֵדוֹת כְּדִקְיִי"ל בְּכָל דְּוּוּקָתָא רַב וּר' יוֹחֲנָן הִלְכָה כו"י מ"מ בְּהָא הִלְכָה כְּרַב דְּלֹא בְּטָלָה
הָעֵדוֹת.

דְּהָכִי מוּכַח בְּגִמְרָא בִּיבְמוֹת (דָּרְךָ פ"ח) דְּמִיָּתִי רַבָּא שָׁם בְּרִיָּיתָא מִנִּין שְׂאֵם לֹא רָצָה דְּפָנוּ
ת"ל וְקִדְשָׁתוֹ בַּע"כ וְקָאֵמֵר שָׁם ה"ד אֵילִימָא דְלֹא נִישְׂאָת לְאַחַד מְעִידָהּ וְלֹא קָאֵמְרָה בְּרִי
לִי צְרִיכָה לְמִימֵר דְּדָפְנוּ אֲלֵא לֹא דְנִישְׂאָת לְאַחַד מְעִידָהּ וְקָאֵמְרָה בְּרִי לִי וְקִתְּנֵי דְּפָנוּ
אֲלֵמָא מְפָקִינּוּ לְהַ מִיָּנִי וּפִירִש"י ז"ל בַּד"ה אֲלֵא לֹא כו"ג דְּנִישְׂאָת תְּחִילָה לְאַחַד מְעִידָהּ
וְאַח"כּ בָּאוּ עֵדִים שְׁהִי חֵי בְּאוֹתוֹ שְׁעָה וּמֵת כו' וְלֹא רָצָה לְהוֹצִיא מִשׁוּם זֹוּנָה וְקִתְּנֵי דְּפָנוּ
וְקִשְׂיָא לְרַב וְהִינּוּ דִּילְפִינּוּ מְקָרָא דְּוּוּקָשָׁתוֹ דְּמְפָקִינּוּ לָהּ בַּכּה"ג מִשׁוּם אִיסוּר זֹוּנָה לְכַהֵן
וְהָרִי חֲזִינּוּ דְּלִיכָא הֵתָם אֲלֵא רַק אִיסוּר זֹוּנָה לְכַהֵן אֲבָל אִיסוּר א"א לִיכָא וּבַע"כ מִשׁוּם
דְּגַם פֶּת הַשְּׁנִי מוֹדִים שְׁעַכְשָׁיו הוּא מֵת רַק שְׂאוֹמְרִים שְׁבִשְׁעָה שְׁנִישְׂאָת הִי בַּעֲלָה חֵי
וְנִאֲסְרָה מִשׁוּם זֹוּנָה לְכַהֵן וְהָרִי הֵתָם דְּמִי מִמֶּשׁ לְכַת אַחַת אֹמְרִים מֵת וְכַת אַחַת אֹמְרִים
נְהָרַג דָּאֵם מֵת מְעַצְמוֹ לֹא נְהָרַג וְאֵם נְהָרַג לֹא מֵת מְעַצְמוֹ וְהֵתָם נְמִי דָּאֵם מֵת קוֹנְדָם
שְׁנִישְׂאָת הָרִי לֹא הָיָה קִיָּים בְּאוֹתוֹ שְׁעָה שְׁהַעִידוּ הָעֵדִים הָאֲחֵרוֹנִים שְׁמַת אֲזַן וְאֵם מֵת
בְּשְׁעָה שְׁהַעִידוּ הָעֵדִים אַחֲרוֹנִים הָרִי הִי קִיָּים בְּזִמְנָן שְׁהַעִידוּ הָעֵדִים הָרִאשׁוֹנִים עַל מִיתָתוֹ
וְאַפ"ה אִמְרִינּוּ דְּלִיכָא אֲלֵא אִיסוּר זֹוּנָה לְכַהֵן אֲבָל אִיסוּר א"א לִיכָא וְע"כ הוּאִיל וּשְׁתִּיָּהֶם
מוֹדִים שְׁמַת תַּנְשֵׂא אַעפ"י שְׁמַכְחִישִׁים עֲצָמָם בְּזִמְנָן מִיתָתוֹ וּלְדַבְּרֵי כָּל פֶּת אַחַת מֵהֶם הַשְּׁנִי
אֹמְרִים שְׁקָר הָרִי בְּהִדְיָא כְּרַב דְּאִמְרִינּוּ לֹא בְּטָלָה עֵדוֹת בְּתוֹךְ עֵדוֹת וְכִינּוּ דְּסִתְּמָא דְּגִמְרָא
סְבֵר הָכִי בַּעֲיָנוּ לְמִיפְסֵק כְּרַב וְשִׁפִּיר פְּסֵק הָרָא"ש ז"ל בַּע"א אֹמֵר מֵת וְעַא"א נְהָרַג
תַּנְשֵׂא דְלֹא כְּהִירוּשְׁלָמִי: שׁוֹב רְאִיתִי שְׁנֵישׁ לְדַחֲזוֹת קֶצֶת רֵאִי זֹו דְּאַפְתִּי אִיכָא לְמִימֵר
דְּבִטְלָה עֵדוֹת בְּתוֹךְ עֵדוֹת וּמ"מ הָכָא בְּכַת אַחַת אֹמְרַת מֵת בְּיוֹם פְּלוּנִי וְכַת אַחַת אֹמְרַת
שְׁמַת אַחֵר זִמְנָן וְהִיא נִשְׂאָת בֵּין זִמְנָן הַכַּת רֵאשׁוֹנָה לְזִמְנָן הַכַּת שְׁנִי וְלִיכָא אִיסוּר א"א מִשׁוּם
דְּהָיָה ס"ס שְׂמָא מֵת בְּזִמְנָן שְׁהַעִידוּ הַכַּת רֵאשׁוֹנָה וְאַת"ל חֵי הִי אֲזַן וְעַדִּי שְׁקָר הֵם מ"מ
שְׂמָא מֵת בְּזִמְנָן שְׁהַעִידוּ פֶּת הַשְּׁנִיָּה וְאִין זֶה סְפֵק אַחַד דְּמָה לִי מֵת אֲזַן מֵה לִי מֵת לֹאח"ז
מִשׁוּם דְּהָכָא הַסְּפֵק מִיתָה בְּזִמְנָן שְׁהַעִיד פֶּת שְׁנִיָּה אֵינוֹ מְתִיר אֲלֵא אִיסוּר א"א אֲבָל לְכַהֵן

אסורה משום זונה וספק מיתה בזמן שהעידו פת ראשונה מתיר אף לכהונה וכל היכא שספק אחד מתיר יותר מחבירו לא מיקרי ספק אחד והוי ס"ס מעליא פמבואר ביו"ד (סימן ק"י) ובפוסקים ובשנים אומרים מת ושנים או' נהרג דליפא ס"ס דהא אין נ"מ בין מת לנהרג לשום דבר דלא הוי ס"ס אמרינו פינו דמכחישין זא"ז בטלה עדותו לגמרי אבל בכת אחת אומרת מת ביום פלוני ונשאת וכת א' אומרת שמת אחר שנשאת הוי ס"ס משום דספק אחד מתיר יותר מחבירו ואפילו להנהיג רבנותא דסברי דלא מהני ס"ס באיסור א"א להתירה משום דבחזקת א"א קיימא מ"מ הכא הא איתרע חזקת א"א משום חזקה דדרייקא ומינסבא כמו שהוכיחו התוס' שם ביבמות מהא דאמר באשם תלוי קיימא ולא קאמר דבחטאת קיימא ש"מ דהוי ספק השקול וא"כ מהני ס"ס ולהכי אין אנו דנין אלא על איסור פהונה אבל משום איסור א"א אין לחוש דהוי ס"ס: ועיין בתשובות מהרא"י (סימן ק"ל) הובא בש"ך (סימן ק"י) דהתיר ע"י ס"ס כה"ג גבי א' שקנה פרה חולבת ואח"כ ילדה זכר ונקיבה ואינו ידוע מי יצא ראשון הנזכר או הנקיבה דהוי ס"ס ספק שפא כבר נפטר רחמה קודם החליבה ואת"ל שחלבה עד שלא ילדה ספק שפא יצא הנקיבה ראשונה והוי ס"ס אע"ג דמה לי נפטר רחמה בזמן הקודם מה לי נפטר רחמה ע"י הנקיבה ואפ"ה לא חשיב לי' חד ספק וכ"ש הכא דחשיב ס"ס שפא נהרג או מת בזמן שהעידו העדים ראשונים ואת"ל דאז לא נהרג שפא נהרג בשעה שהעידו עדים האחרונים דהכא איכא נ"מ לענין פסול פהונה דכשנאמין לעדות הראשונים פשיה אף לכהונה וכשנאמין לעדות האחרונים פסולה לכהונה מחמת שנשאת בינתיים וע"ש בדברי המהרא"י דאם ילדה הפרה שני זכרים לכ"ע הוי ס"ס משום דהספק שילדה קודם החליבה מתיר שני הזכרים והספק איזה יצא ראשון אינו מתיר אלא אחד עי"ש עכ"פ הרי מוכח מדבריו דכה"ג חשוב ס"ס אף ששני הספיקות הם מענין והיתר אחד ואין בהם אלא שינוי הזמן וה"נ גבי היתר האשה לעלמא מיקושב ס"ס בשינוי הזמן פינו שיש נ"מ בין שני הספיקות לענין פהונה ולא תימא דלא מיקרי ס"ס אלא היכא שאין שתי הספיקות מכחישות זה את זה ויכול להיות גם שניהם ביחד כמו ספק אינו תחתיו וספק באונס בסוגיא דפ"פ דיכולים להיות גם שניהם ביחד שנאנסה קודם האירוסין וכן בעובדא דמהרא"י יכול להיות שילדה קודם שחלבה וגם בלידה זו יצאת הנקיבה ראשונה אבל בשני פיתי עדים המכחישים זא"ז בזמן מיתתו דא"א להיות שניהם אמת אין שני הספיקות מצטרפין לס"ס ז"א דכל היכא דיש שני צדדים להתיר ואיזה מהן שנתפוס יש לפנינו היתר הוי ס"ס אף ששניהם ביחד א"א להיות: וכן מוכח מדברי המהרי"ט בתשובה שכתב בהא דמייתינו בסנהדרין (דף ע"ז) דמייתי הש"ס דכל היכא דחזרה לאחוריה מפח זריקתו לאו פחו הוא מהא דתנו מחט שהיתה נתונה על החרס והזה עליה ספק על המחט הנה ספק על החרס הנה ומיצה הנאתו פסולה ומשני ר"ח משמין' דרב מצא איתמר והינו דהוי ס"ד דהנה על המחט והספק הוא אם נפל מיד על המחט או שנפל על החרס ומפח נפילה זו נפל אח"כ והותו על המחט דמוכח מזה דהתנה לאו פחו הוא ודחי דמייברי שמשופק דילמא נפל על החרס וממדרון החרס הלה מעצמו על המחט דזה נדאי לאו פחו והקשה המהרי"ט לפי מה דמשני דהתנה נמי פחו א"כ אמאי הנאתו פסולה הא אף שמתפק שפא מעצמו הלה על המחט מ"מ הא הוי ס"ס ספק נפל מתחילה

על המחט מידו בכת ראשון ואת"ל לא נפל מיד על המחט מ"מ שפא מפח ההתזה דחרס
נפל על המחט דהוי נמי פחו.

ותירץ המהרי"ט דשאני גבי קידוש דלא מהני ס"ס עי"ש בתשובה חלק שני (סימן ב')
וקא התם דא"א להיות שניהם ביחד דספק אחד הוא נפילה ראשונה על המחט וספק
השני הוא התזה מפחו מהחרס על המחט ושניהם ביחד א"א להיות נאפ"ה חשיב ס"ס
וע"כ דכל היכא שיש לפנינו שני דרכים להתיר אף דסתרי אהדדי מיקרי ס"ס.

וה"נ גבי שני פיתי עדים המכחישים עצמן בזמן מיתתו אף שא"א להיות שניהם ביחד
הוי ס"ס ודו"ק: סימן קלד שאלה בדבר עגונה מק"ק קטרינסלאוו שפא מהרב אב"ד
דשם פפי המבואר בתוך התשובה: מכתבו קבלתי קודם חה"ס בעת הטרודות מרובי
ונפילי מילי דחג ולא הי' באפשרי להשיב לכבודו והנה בדבר העגונה אשת אברהם
יצחק פאלעניצקי שנטבע בעלה.

ראיתי שדעת פבודו שפבר יצאתה האשה הזאת מאיסור א"א מה"ת ע"י עדות הטביעה
שיבואר לקמן ולא נשאר אלא רק איסור דרבנן שאסרו במים שאל"ס ואנכי לא כן עמדי.
כי עינתי בכל דברי העדים ולא מצאתי בהם ממש שכל העדים שראו הטביעה לא ידעו
מי הוא הנטבע וכולם משערים שהוא אברהם יצחק מפני שראו איש נטבע ושמעו אח"כ
שזה אברהם יצחק הלא בספינה לחוף הנהר ולא חזר ואף שאומרים כמה מהם בעדותן
שלא הלא על הנהר שום אדם אחר בזה היום וידוע שהאיש הזה אברהם יצחק הלא
באותו היום מ"מ אין בזה ממש דאטו מי לא בעי הני אינשי מיכלי ומשתי ואפשר דבשעה
מועטת שהלכו מהנהר לצורכם עבר בה איש אחר ונטבע בהנהר להכי אין בזה ממש.

גם מה שהעיד הנכרי פראנצישאק לפ"ת שהשומר של העצים נטבע וכתב פבודו שבה
פבר יצאתה מאיסור א"א דאורייתא, תמיהני דאפילו לדעת הני רבנותא דלא בעינו
במשאל"ס שקה עד שתצא נפשו מ"מ הא דנכרי מסל"ת מהימן הוא רק מדרבנן
ומדאורייתא לאו פלוס הוא [ויש לעיין בהא דאמר ביבמות (ד' פ"ז) אמתניתין דנשאת
שלא בעדים אלמא ע"א מהימן ותנו נמי הוחזקו להיות משאיין עד מפי עד וכו'
מדאורייתא מנלן דמהימן ומהדר לאשכוחי דמהימן מה"ת עד דמסיק משום עגונה אקילו
בה רבנן משום חומר שהחמרת עלי' בסופה וקשה איה הנה ס"ד דבעגונה לא הקלו יותר
על דברי תורה דא"כ תקשי מתניתן שם (בדף קכ"א) דקתני בכותי אם היה מתפונן אין
עדותו עדות הא אם אינו מתפונן נאמן הא נאמנות דנכרי מסלפ"ת ונדאי אינו מה"ת דהא
בכל איסורי תורה אינו נאמן וע"כ דמשום עגונה הקילו בה א"כ מאי קשיא לי' על הא
דע"א ישראל מהימן.

ונראה דלק"מ דונדאי ידע גם מעיקרא דמשום עגונה הקילו מדמהימן נכרי מסיח לפ"ת
רק דהנה סובר דאם ע"א מהימן מה"ת ולא בעינו בעדות אשה עדות גמורה כמו בדיני
מונות א"ש נמי מה שהקילו בנכרי מסיח לפ"ת משום עגונה פיון דלא בעינו עדות
גמורה וסמכינו מדאורייתא אע"א בלחוד סמכו חכמים גם אנכרי מלפ"ת משום עגונה
אבל אם ע"א אינו נאמן מה"ת ובעינו עדות גמורה כמו בד"מ אין סברא שיקילו חכמים
להכשיר עובד פוכבים היכי דבעינו עדות גמורה מה"ת עד דמסיק לבסוף דאף אם ע"א
אינו נאמן מה"ת מ"מ האמינוהו חכמים משום עגונה ומשום חומר שהחמרת עלי' בסופה

אָבֵל וְנֹדָאֵי דְגַם מִתְחִילָה יָדַע דְּמִשׁוּם עֲגוּנָה הִקְלִיּוּ מִדְּסַמְכִינוּ אַנְכְּרֵי מִלִּפְ"ת דְּהִנּוּ רַק מִדְּרַבְּנָן].

א"כ פְּשִׁיטָא דְלֹא יִצְאָתָה אִשָּׁה זֹו מֵאִסּוּר תּוֹרָה עֲדִינָן: מְלַבֵּד זֶה נִרְאֶה לִי שְׂאִין בְּעֵדוּת הַנְּכָרִי מִמֶּשׁ וְאִין בְּזֶה דִּין מְסִיחַ לִפְ"ת דְּהָא הֶרְמָ"א (בס' י"ז סְעִיף י"א) פְּתַב גְּבִי אִם בָּא פְּתַב יִשְׂרָאֵל שְׁמַת דְּמַהֲנֵי פְּתַב שָׁם אָבֵל הֵיכִי שְׂיֵישׁ לֹוּמַר שְׁפְתַב פֶּן מִחְמַת שְׂיִצְאָ הַקּוּל שְׁמַת פְּגוּן שְׁטַבַּע בַּמִּשְׁאֵל"ס וְכַדוּמָה אִין מִתִּירִין עַל הַפְּתַב שְׁחֹוּשֵׁישֵׁין שְׁפְתַב פֶּן מִפְּנֵי הַקּוּל שְׂיִצְאָ וְעִינָן בִּט"ז (שָׁם ס"ק ז') דְּאִפִּילוּ אִם נִמְצָא שְׁפְתַב אַחַד לְחַבְרֹו שְׁפְלוּנֵי מִת וְלֹא זָכַר אֶת הַטְּבִיעָה מ"מ אֲמַרִּינוּ שְׁמַחְמַת הַקּוּל פְּתַב פֶּן וּבְאִמַּת אִין מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹ הַקּוּל פִּינּוּן שְׁהֵמִים אִין לְהֵם סוּף עֵי"ש בְּשֵׁם הַתּוֹה"ד וְא"כ כַּש"כ בְּנְכָרֵי מְסִיחַ לִפְ"ת פִּינּוּן שְׁפַל אוֹתָן שְׂיַדְעוּ מִהִלִּיכְתּוֹ עַל הַנְּהָר וְלֹא שָׁב לְבִיתוֹ וְגַם שְׁמַעוּ שְׁנֻטְבַּע אִישׁ אַחַד תְּלוּ הַפַּל כִּי זֶה הָאִישׁ אַבְרָהָם יִצְחָק הוּא שְׁנֻטְבַּע וְנֹדָאֵי דִישׁ לֹאמַר שְׁמַזָּה סִיפֵר גַּם הַנְּכָרֵי שְׁנֻטְבַּע מִחְמַת הַסִּיפּוּרִים שְׁשֻׁמַּע שָׁם.

וּכְבָר בְּאַרְנוּ דְאִין בְּעֵדוּת הַטְּבִיעָה מִמֶּשׁ לְכַן אִין לְהַתִּירָה מִחְמַת מְסִיחַ לִפְ"ת. וּמָה שְׁפְתַב כַּת"ר לְהַתִּיר מִטַּעַם שְׁפְתַב הַמְבִי"ט בַּתְּשׁוּבָה דְאִם נִמְצָא הַרוּג בְּדַרְךָ זֶה וְיָדוּעַ שְׁנֻטְבַּע אִישׁ אַחַד בְּדַרְךָ זֶה אֲמַרִּינוּ שֶׁהוּא זֶה שְׁאֵבֵד הוּא זֶה שְׁנֻטְבַּע פְּכַר הָאֲרַכְנוּ בַּעֲזַה"ת בַּתְּשׁוּבָה אַחַת דְאִין לְסַמְנָה ע"ז וּבְרַבְנוּ דְלֹא אֲמַרִּינוּ הִינּוּ הָאִי שְׁאֵבֵד הִינּוּ הָאִי שְׁנֻטְבַּע אֵלָא גְבִי קָבַר שְׁהַקְבֵר שְׁנֻטְבַּע הוּא בְּמִקּוּמוֹ בְּנֹדָאֵי לְהֵיכִי תְּלִינּוּ שֶׁהוּא שְׁנֻטְבַּע דְלָמָּה לְנוּ לְתַלוּת בְּאַחַר אָבֵל בְּאֵדָם שְׂיֵישׁ לְתַלוּת שְׁהַנְּטָבֵד הַלָּךְ לְעַלְמָא וְזֶה הַנְּמַצָּא הוּא אִישׁ אַחַר וְנֹדָאֵי חֵיִישֵׁינּוּ וְהַבְּאֵנוּ הַרְבֵּה רְאִיוֹת לְזֶה: לְכַן לֹא מְצָאֵתִי מְקוּם לְסַמְנָה עַלִּיו בְּשִׁרְיוֹתָא דְהָא אִיתְּתָא אֵלָא בַּמ"ש כְּבוֹדוֹ שְׁגַם שְׂאֵרֵי אֲנָשִׁים אֲמַרוּ שְׁמַפִּירִים בִּטְב"ע שְׁהַבְּגָדִים הֵם שָׁל בַּעֲלָה אַבְרָהָם יִצְחָק שְׁפַל הַסִּימָנִים שְׁאֲמַרוּ דְהִינּוּ שְׂיֵישׁ לָהּ חֲתִיכָה אַחַת מֵאֵת בְּגָד הָאֲרַבַּע כְּנָפוֹת שְׁלוֹ אוּ מָה שְׁאֲמַרָה שְׁהַקְּאֲלַנְעַר הִי מִיט שְׁפִיזְעָן אוּ מָה שְׁאֲמַרָה שְׁמַמְנַעַל אַחַד נָפַל הַפְּאֵטְקָאוּעַ זֶהוּ בְּכָלֵל סִימְנֵינְגְרוּעִים שְׂאִין לְסַמְנָה עַלִּיהֶם אִף שְׁאֲמַרָה הַסִּימָנִים קוֹנְדָם שְׁרָאָתָה אוֹתָן דְכָל זֶה יוּכַל לְהִיוֹת דְאִיתְרָמִי סִימָנִים כְּאֵלוֹ בְּאֵדָם אַחַר רַק מָה שְׁהַפִּירוּ אֲנָשִׁים אֶת בְּגָדֵיו אַחַר שְׁהוֹצִיאוּ אוֹתָם מִן הַשָּׁק דְּמִשְׁמַע מְדַבְרֵי כַת"ר שְׁלָכְלַל הַפְּחוֹת נִמְצָא שְׁנֵי עֵדִים שְׁמַפִּירִים בְּגָדֵיו בִּטְב"ע ע"ז יֵשׁ לְסַמְנָה לְכַאוּרָה לְהַתִּירָה דְאִף דְאֲמַרִּינוּ בִּש"ס (יְבָמוֹת ד' קט"ו) דְמִים כְּמַלְחָמָה דְמִי וְאֲמַרָה בְּדַדְמִי וְסַבְרֵי כְּמָה רַבְּנוּתָא דְאִפִּילוּ מִי שְׁלֹא רָאָה הַטְּבִיעָה נְמִי אֲמַר בְּדַדְמִי מ"מ בְּשֵׁנֵי עֵדִים הַסִּפִּימוּ פְּוֹלָם דְלֹא אֲמַרִּי בְּדַדְמִי שְׁלֹא כְּדַעַת הָרִי"ף ו"ל וְכִינּוּן דְלֹא אֲמַרוּ בְּדַדְמִי וּמַהֲנֵי הַפְּרָה דִידְהוּ בְּגוּף הַנְּטְבַּע מְהֵנִי נְמִי הַפְּרָה דִידְהוּ בְּבְגָדֵיו.

כְּמַבְּנָאָר כ"ז אֲצִלְנוּ בַּתְּשׁוּבָה אַחַת]: אִף בְּזֶה בְּאֵנוּ לְמַחְלוּקַת הָרֵאשׁוּנִים ו"ל אִי חֵיִישֵׁינּוּ לְשִׂאלָה וְרַבִּים מֵאַחַרְוֵנִים ו"ל נְסַתְפָּקוּ לֹוּמַר דְאִף דְאֲמַרִּינוּ בְּגַמְרָא דְחֵיִישֵׁינּוּ לְשִׂאלָה הִינּוּ אִם יֵשׁ רַק סִימָן בְּבְגָדֵיו אָבֵל בִּטְב"ע בְּבְגָדִים לֹא חֵיִישֵׁינּוּ לְשִׂאלָה וְהָא וְנֹדָאֵי לִיתָא דְהָא בְּהִדְיָא אֲמַרִּינוּ בַּב"מ (ד' כ"ז) דְאִי פְּתַב רַחֲמָנָא שְׁמַלְהָ הִיא הַנ"מ בְּעֵדִים דְגוּפָה וְסִימְנֵינּוּ דְגוּפָה אָבֵל חֲמוּר בְּעֵדִים דְאֲוֹכְף וְסִימְנֵינּוּ דְאֲוֹכְף לֹא פְּתַב רַחֲמָנָא חֲמוּר דְאִפִּילוּ בְּסִימְנֵינּוּ דְאֲוֹכְף הָרִי בְּהִדְיָא דְאִי לֹאוּ קְרָא דְחֲמוּר הִיא דְאִפִּילוּ בְּעֵדוּת דְאֲוֹכְף לֹא מְהַדְרִינוּ מִשׁוּם דְחֵיִישֵׁינּוּ לְשִׂאלָה אִף שְׁהַעֲדִים מְפִירִים בִּטְב"ע אֶת הָאֲוֹכְף וְא"כ פִּינּוּ דְלָמ"ד

דְּחִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה אֲמַרְיֵנוּ דְדוֹקָא בְּאִנְפֵּי מְהַדְרֵינוּ מְשׁוּם דְּלֹא מוֹשְׁלֵי אִינְשֵׁי אַבְל בְּשֹׂאֲרֵי דְבָרִים חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה מִמִּילָא דְגַם בְּעֵדִים הַמְפִּירִים בִּטְב"ע נְמִי חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה: וְהִנֵּה הַב"י בְּתִשְׁבָּה חָשַׁשׁ לֵאמֹר דְּלָמָּד סִימָנִים לֹא דְחִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה אִף בְּכִסִּים וְאַרְנָקֵי, דְּכִינּוּן דְּמַחְמָרֵינוּ פְּוֹלֵי הָאֵי דְלֹא נִסְמָנָה עַל סִימָנִים לֹא סְמָכִינוּ נְמִי אַהֲדָה סְבָרָא דְלֹא מוֹשְׁלֵי אִינְשֵׁי כַּמ"ש הַב"ש ו"ל בְּשִׂמּוֹ וְלִכְאוּרָה דְבָרֵינוּ תְּמוּהֵינוּ מְאוּד דִּלְפ"ז מַה נַּעֲשֶׂה בְּהַדְרָשָׁה דְחַמּוֹר בְּסִימָנֵי אִנְפֵּי אִנְפֵּי דְמִוּכָח עַכ"פ דְּבִאִנְפֵּי דְלֹא מוֹשְׁלֵי אִינְשֵׁי לֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה וּמְצִאתֵי אַח"כ בְּתִשְׁבָּת אַחֲרוֹנִים ו"ל שְׁהִקְשׁוּ פֶּן וְשִׁכְחֵתִי מְקוֹמוֹ וְאֶפְשֶׁר לִינִישָׁב דַּהַב"י סוֹבֵר כְּשִׁיטַת כְּמָה מְרַבְּנוֹתָא ו"ל דְּסְבָרֵי בְּדַעַת הַר"מ ו"ל דְּבִאִנְפֵּי סִימָנִים דְּאוֹרְיִיתָא רַק מְדַרְבְּנָן הַחְמִירוּ שְׂאִין מְשִׂיאִין עַפ"י סִימָנֵינוּ וְסוֹבֵר הַב"י ו"ל דְּכִי הֵיכִי דְהַחְמִירוּ שְׂלֹא לְהַתִּיר עַפ"י סִימָנִים ה"נ הַחְמִירוּ שְׂלֹא לְהַתִּיר בְּסִימָנֵי כָּלִים אֶפְּלוּ בְּמִידֵי דְלֹא מוֹשְׁלֵי אִינְשֵׁי וְאֶפְּלוּ בְּסִימָן מְוֹבָהֵק אוֹ עֵדִים: וְעוֹד אֶפְשֶׁר לִינִישָׁב דַּעַת הַב"י דְּהָא דְרַבִּי קָרָא לְמִיְהַדְרֵי חַמּוֹר בְּסִימָנֵי אִנְפֵּי אִנְשֵׁי וְלָמָּד סִימָנֵינוּ לֹא דְאוֹרְיִיתָא חַמּוֹר בְּסִימָנֵי אִנְפֵּי דְהִינּוּ סִימָן מְוֹבָהֵק לְהֵכִי מְהַדְרֵינוּ מְשׁוּם דְּסִימָן מְוֹבָהֵק דְּמִי לְעֵדִים כַּמ"ש כָּל הַרְאֻשׁוֹנִים ו"ל וְלַעוֹלָם חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה דְּסִימָן הָאִנְפֵּי אִינוּ מוֹעִיל לְבָרֵר שְׁהַחְמוֹר הוּא שְׁל בַּעַל הָאִנְפֵּי דְאֶפְשֶׁר לִינִישָׁב לְעוֹלָם הַחְמוֹר שְׂאֵל אֶת הָאִנְפֵּי מִבַּעַל הָאִנְפֵּי הַלְוָה וְהָא דְמַחְזִירֵינוּ אֶת הַחְמוֹר בְּסִימָנֵינוּ דְּאִנְפֵּי הוּא מְשׁוּם דְּמִינֵינוּ שְׂאֵנוּ רוֹאִים שְׂאִין שׁוּם סִימָן עַל הַחְמוֹר וְא"כ לֹא מְפָסִיד בַּעַל הַחְמוֹר מִיַּדֵי בְּמָה שְׁמַחְזִירֵינוּ אֶת הַחְמוֹר לְבַעַל הָאִנְפֵּי דְהָא גַם לֹא יִנְחַזֵּר לְעוֹלָם פִּינוּ שְׂאִין לֹא סִימָן מְוֹבָהֵק בּוֹ וְעֵדִים לֹא שְׁכִיחָא לְהֵכִי מַחְזִירֵינוּ לְבַעַל הָאִנְפֵּי וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה וְאִי קָרָא ה"א דְּאִין מַחְזִירֵינוּ לֹא לְבַעַל הָאִנְפֵּי אֲלֵא דְהִנּוּ שְׁל מוֹצֵאוֹ פִּינוּ דְּחִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה וּבַחְמוֹר עֲצָמוֹ אִין בּוֹ סִימָן מְוֹבָהֵק וְגַלִּי קָרָא דְצָרִיף לְהַחְזִיר לְבַעַל הָאִנְפֵּי פִּינוּ דַּמ"מ הוּא נוֹתֵן סִימָן בְּאִנְפֵּי וְלִית בֵּיהּ אֲלֵא חָשַׁשׁ שְׂאֵלָה בְּלַבָּד וְלְהַמוֹצֵאוֹ אִין בּוֹ שׁוּם זְכוּת לְהֵכִי מְהַדְרֵינוּ לִי הַחְמוֹר עִם הָאִנְפֵּי אַעפ"י דְּחִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה.

אַבְל בְּעֵדוֹת אִשָּׁה גַבִּי מִיתָה וְגַט בְּעֵינֵינוּ לְמִיחָשׁ שְׂמָא שְׂאֵל הַכָּלִים מְאַחֵר וְלֹא מְהַנִּי סִימָנֵינוּ דְּכָלִים עַל הַגּוֹף זֶה הִנּוּ נִרְאָה לִינִישָׁב דְּבָרֵי הַב"י ו"ל: אַבְל לַפ"ז נִרְאָה לִי שְׂיִשׁ לְהִבִּיא רַא' אִיפְכָּא דְלָמָּד סִימָנֵינוּ לֹא דְאוֹרְיִיתָא לֹא חִיּוּשֵׁינוּ כָּלִל לְשֹׂאֵלָה אֶפְּלוּ בְּכָלִים דְּמוֹשְׁלֵי אִינְשֵׁי וְכַדַּעַת מְהַר"ל מְפָרָאג ו"ל שְׁהִבִּיא הַב"ש ו"ל בְּשִׂמּוֹ דְּמַעֲיָקָרָא כִּי הוּי מְפָרָשׁ לְמַתְנִיתֵינוּ דְּאִין מְעִידֵינוּ אַעפ"י שְׂיִשׁ סִימָנֵינוּ בְּגוֹפּוֹ וּבְכָלֵינוּ בְּסִימָנֵינוּ בִּינּוֹנִים דְּסִימָנֵינוּ לֹא דְאוֹרְיִיתָא לֹא הוּי מְפָרָשׁ כָּלִל טַעְמָא דְּכָלִים מְשׁוּם שְׂאֵלָה רַק כִּי מְפָרָשׁ דְּמִינֵינוּ בְּסִימָנֵינוּ גְּרוּעִים וְסַד"ר מְפָרָשׁ טַעְמָא דְּכָלִים מְשׁוּם שְׂאֵלָה דְּהָא הַתּוֹס' שָׁם בִּיבְמוֹת (ד' ק"כ) ד"ה כָּלֵינוּ הַקְשׁוּ מְהָא דְּתַנּוּ מְצָא פִּירוֹת בְּכָלִי ה"ז יַחְזִיר וְנִיחּוּשׁ שְׂמָא הַשְּׂאִיל הַכָּלִי לְאַחֵר וְיַדַּע סִימָן הַכָּלִי אַבְל הַפִּירוֹת אִינְם שְׁלוֹ וְתִנְרָצוּ דְּאִף אִם מִן הַתּוֹרָה חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה מ"מ מְדַרְבְּנָנוּ לֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה גַבִּי אַבְיָדָה וְמַה שְׁהַקְשָׁה מְחַמּוֹר בְּסִימָנֵינוּ אִנְפֵּי הוּא מְשׁוּם דְּהִתָּם אֶקְרָא קָאֵי וְדַרְשׁ חַמּוֹר אֶתָּא לְאוֹרְיִי' דְּמְהַדְרֵינוּ חַמּוֹר בְּסִימָנֵינוּ אִנְפֵּי לְהֵכִי פְּרִיף וְנִיחּוּשׁ לְשֹׂאֵלָה דְּהָא מְדְאוֹרְיִיתָא חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה אַבְל מְדַרְבְּנָנוּ וְנִדְאֵי דְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְשֹׂאֵלָה גַבִּי אַבְיָדָה זֶהוּ תְּנִירָף דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְקָשָׁה לִי טוֹבָא הָא שָׁם בַּב"מ (ד' כ"ז) קָאֶמֶר רַבָּא אַת"ל סִימָנֵינוּ לֹא דְאוֹרְיִיתָא הֵיכִי מְהַדְרֵינוּ אַבְיָדָתָא בְּסִימָנֵינוּ [פִּירָשׁ"י ו"ל מַה רָאוּ חַכְמִים עַל כָּכָה לִיכְנֹס בְּסַפֵּק לְהַחְזִיר מְמוֹן לְמִי שְׂאִינוּ שְׁלוֹ] וּמְסִיק דְּנִיחָא לִי לְבַעַל

אבידה למיהב סימנא ומשקלי מימר אמר כ"ע לא ידעי סימנין מןהקין דידה ואנא
יהיבנא סימנין מןהקין דידה ושקילנא ופירש רש"י ו"ל ניחא לי שתהא דת זו בישראל
למיהב סימנין וכו' וא"כ קשה איך אפשר לומר דמדאורייתא לא מהדרין אלא בסימנין
דגופא ועביד רבנן תקנה למיהדר בסימנא דכלי הא בזה ליפא למימר דניחא לי לבעל
אבידה שיחזירו בסימני פלים אף שלא יאמר סימנין בגופא: דבשלא גבי עיקר מילתא
דסימנין בזה שפיר אמרינן אף דסימנין לא"ד ומה"ת לא מהדרין בסימנין מ"מ בכל
אבידה מיד פשאבדה ונודע לו פשאבדה ניחא ליה שתהא דת זו נוהגת בישראל אף שיודע
שיש רמאים שרוצים ליטול ממון שאינו שלהם מ"מ הוא סבור דבונדאי מי שאינו שלו
אינו יודע סימנין פדאמר בש"ס מימר אמר כו"ע לא ידעי סימנין ולהכי ניחא לי שתוחזר
אבידה בסימנין דקשה לי לטרוח אחר עדים פדין תורה ופעמים שלא ימצא ותולה שמי
שאינו שלו לא ידע סימנין וניחא לי שתוחזר בסימנין וכיון דניחא לי לבעל אבידה
שליחותו דבעל אבידה קא עבדינן ומחזירין ע"י סימנין ותולין גם אנו שמי שאין האבידה
שלו לא ידע סימנא והאי דאתא ויהיב סימנא בונדאי דידן הוא אבל לענן שאלה אם
מדאורייתא חיישינן לשאלה לא שייך לאמר דניחא לי לבעל אבידה שיחזר ע"י סימני
פלים.

דהא מיד פשיודע לו שנאבד חמורו עם האנפך הוא יודע שהאנפך שאול הוא אצלו ששאל
מאחר והמשאיל הא ידע סימני האנפך והכי ניחא לי שיחזר החמור בסימני אנפך הא
הא ליפא למימר מידע ידע דכ"ע לא ידעי סימנין דידן פדאמרינן בעיקר מילתא
דתקנתא דחזרת אבידה ע"י סימנין דאדרבה הא ידע שגם המשאיל יודע סימני האנפך
ויבא ויטול חמורו ובמאי ניחא לי בהאי תקנתא שיחזר החמור ע"י סימני אנפך ובגמרא
לא אמרינן ניחא להו לכל ישראל למיהדר אבידה בסימנין משום דזה לא הי' מועיל לתת
טעם לתקנתן דאפתי מה ראו חכמים על ככה להוציא ממון מבעל אבידה ולהחזיר ע"י
סימנין שיכול להיות שהנותן סימן נוטל ממון שאינו שלו ואטו תקנת איסור יש בזה רק
אמרו ניחא לי לבעל אבידה דהיינו שכל בעל אבידה שבא מעשה לידו שנאבד ממנו
חפץ ניחא לי בתקנה זו וא"כ הא להחזיר בסימני פלים הא לא ניחא לי שיודע שהפלים
שאולים אצלו: ואין לאמר דכמו דאמרינן מימר אמר כ"ע לא ידעי סימנין ומהאי טעמא
ניחא לי בתקנתן.

ה"נ מימר אמר ודאי המשאיל לא רצה ליקח ממון שאינו שלו ויחזיר לו החמור דז"א
דכינן דמה"ת בעינן למיחש שמא המשאיל רמאי ורוצה ליקח ממון של אחרים
וכשהמשאיל חשוד ע"ז בונדאי גם בעיני השואל הוא חשוד לזה ואז לא ניחא לי להחזיר
ע"י סימני אנפך ודווקא גבי עיקר תקנה דחזרה ע"י סימנין אמרינן כיון דמעיקרא הוי
ניחא שיחזר ע"י סימנין משום שהי' בדעתודכו"ע לא ידעי סימנין דידה לא איכפת לן
אף אם אח"כ בא לפנינו רמאי ונותן סימן או אם בסימן זה נפלה מאיש אחר כיון דכבר
נתרצה בעל האבידה שיחזר ע"י סימנין ע"י טעותו דסבר דכו"ע לא ידעו סימנין אבל
גבי חמור בסימני אנפך דבעינן למיחש מה"ת שמא שאול הוא והמשאיל רוצה ליקח
ממון שאינו שלו ונותן סימן באנפך ליקח בזה גם את החמור במה נתלה לאמר שאף
שהוא חשוד באמת מ"מ בעיני השואל הוא מוחזק לנאמן וניחא לי שיחזר החמור ע"י
סימני אנפך הא ודאי ליתא דאם חשוד הוא באמת גם בעיני השואל הוא חשוד ואז לא

ניחא ש'יחזיר החמור ע"י סימני אונפך ותיכי עביד רבנן תקנתא במאי דבעינו למיחש מה"ת לשאלה ואם הי' שאולה הא לא ניחא לי' לבעל אבידה בהאי תקנתא: מיהו הא לק"מ דכינון דאין סימן בפירות הא לית לי' פסידא לבעל אבידה אם נחזיר הפירות בסימני הפלי דהא אם לא יחזירו לבעל הפלי מטעם חשש שאלה גם לבעל הפירות לא נחזיר כינון דליכא סימנא בגווניהו א"כ מה איכפת לי' לבעל אבידה אם יחזירו הפירות בסימני הפלי וניחא לי' שתהא תקנה זו בישראל שלא לחוש לשאלה כי היכי דלא נפסיד פל איש שיארע לו שיאבד פירות בכלי ויהא סימן בפלי ולא בפירות ואף מי שיארע לו שיאבד פלי מתבירו והניח בה פירות ואבד הפלי והפירות והמשאיל חשוד בעיניו ליקח ממון שאינו שלו נמי אין לו פסידא בתקנה זו כינון שהוא אין לו סימן בפירות אלו ולא יבאו לידו אף אם נוקמי על דין תורה ונחוש לשאלה א"כ לא איכפת לי' אם נעשה תקנה להחזיר ע"י סימני הפלי אדרבה טוב הוא לו שיהא התקנה שלא לחוש לשאלה שאם לא ירצה המשאיל ליקח ממון שאינו שלו ויחזירו להאובד האמיתי ע"י סימני הפלי משנלך בתר דין תורה ולא יחזיר לו לעולם: והנה כ"ז איכא למימר למ"ד סימני דאורייתא דלדידן דרשינו מה שמלה שיש לה סימני ויש לה תובעין היינו דבעינו שיהא להאבידה סימני דאז אינו מתניאש משום דמימר אמר יתביא סימנא וישקילנא וכשאין לו סימני מתניאש משום דבמאי יחזירו לו הא לא ידע סימנא ואי משום דמצי למייתי עדים שיודעים שהוא שלו זה לא שכיח שימצא עדים דנקטינו השתא דכל היכי דידע דל"ל סימנא מתניאש ואינו בוטח לברר שהוא שלו ע"י עדים שביא וא"כ א"ש נמי מה דניחא לי' לבעל אבידה תקנה להחזיר פירות ע"י סימן דכלי משום דמימר אמר אם יעמידו על דין תורה נמי לא יבוא האבידה לידי דסימנא לית לי בגוונה ועל הבאת עדים איני בטוח להשיג ולברר כמ"ש: אבל למ"ד סימני לאו דאורייתא הא פתבו התוס' וכל הראשונים ז"ל דהא דדרשינו מה שמלה שיש לה סימני שע"י סימני אינו מניאש שיכול לחקור ולמצוא עדים שהוא שלו ועי"ז זה אינו מתניאש מן האבידה נמצא שהאובד אינו מתניאש ע"י מה שמחשב שיש עדים לברר שהוא שלו והסימני בעינו רק שעל ידם יוכל לחקור על העדים ועל האבידה ולאמר ראיתם שמצא איש אבידה בסימני כאלו א"כ שוב א"א לומר דמדאורייתא חיישינו לשאלה ונחמם תיקנו שלא לחוש דלמה יתקנו פן הא נודאי לא ניחא לבעל אבידה שיהא דין זה נוהג בישראל להחזירו ע"י סימני כלים ולא לחוש לשאלה אדרבה ניחא לי' שיהא נוהג פדין תורה לחוש לשאלה וכשימצא פירות בכלי אף דליכא סימן בפירות יחזיר אחר עדים שהפירות שלו ויחזיר לו הפירות דהא לעגין זה יועיל לו סימן דכלי שעל ידם יוכל לחקור על האבידה העדים דהא השתא למ"ד סימני לא"ד קיימינו ולדידן אמרינו דאינו מתניאש מחמת שביא עדים שהוא שלו והסימני מועילים לו רק להשיג עדים ולחקור על האבידה א"כ בפירות בכלי או בחמור בסימני אונפך ניחא לי' דניחוש לשאלה ולא נחזיר דבר שאין בו סימן ע"י סי' הפלי ואמאי תקנו רבנן דלא נחוש לשאלה הא לא ניחא לי' לבעל אבידה א"ו דמן התורה נמי לא חיישינו לשאלה וילפינו לה מחמור בסימני אונפך ולא דווקא אונפך דלא מושלי אלא ה"ה מידי דמושלי אינשי נמי לא חיישינו לשאלה ולהכי תנו מצא פירות בכלי ה"ז יחזיר את הפירות בסימן דכלי א"כ הרי מוכח ממתניתין דמצא פירות בכלי דלמ"ד סימני לא"ד לא חיישינו כלל לשאלה: ובזה א"ש סוגית הש"ס דלבתר דמוקי מתניתין דסובר סימני

דאָרײַטא וְהָא דאין מעידין אע"פ שײַש סימני בגופו מיירי באַרְוֶה וגויז אַמר הש"ס דכליו הוא משום דחיישינן לשאלה וקשה אמאי חידש השתא חששא דשאלה הא כמו דמפרשינן מתניתין למ"ד סימנין לאו דאורייטא דגופו מיירי בסימנים בינונים וכן פליו מיירי בכה"ג ה"נ יפרש להו אוקימתא דסימנין דאורייטא גופו באַרְוֶה וגויז פליו בסימנים גרועים וכדמסיק באַמַת אח"כ דכליו איירי בחוונרי וסומקי אַבל לפמ"ש א"ש דלמ"ד סימנין לא"ד לא הוה מצי לפרושי טעמא דכלים משום חשש שאלה משום דהוה קשה לי מתניתין דמצא פירות בכלי אַבל השתא להו אוקימתא דסימנין דאורייטא נוכל לפרש דבכליו חיישינן לשאלה מוקי לה הכי וְהכי עדיף טפי ומתיישב בזה מה דקשה השתא סימנין דגופו לא מהני כש"כ דכליו אַבל כי משני פליו דחיישינן לשאלה הוי רבוּתא דבכלים לא מהני אפילו סימן מובהק כמ"ש לעיל וכ"ז למ"ד סד"א אַבל למ"ד סלא"ד א"א פלל לאמר דחיישינן לשאלה מפח מתניתין דמצא פירות בכלי פקוּשית התוס' וּכמו שפארנו: הרי הוכחנו דלמ"ד סלא"ד ונדאי דלא חיישינן פלל לשאלה ובלאו הכי רבים מרבותינו האחרונים ו"ל הכריעו דלא חיישינן לשאלה ועיין בהג"ר א"א זצ"ל (בסי' י"ז) שם ובתשובת פ"י ובתשובות הגאון מוהר"ר יצחק זצ"ל אַחיו של הגאון בעל הט"ז זצ"ל שפכתב ג"כ בדעת הרי"ף ו"ל וְהרמב"ם ו"ל דלא חיישינן ומכש"כ בעובדא דינן שפירו את פל בגדיו וכבר כתב מהרי"ט דכל בגדיו לא מושלי אינשי ודמי לכיס וארנקי ובהדיא מצאתי להרשב"א ו"ל הביאו בש"מ בב"מ ו"ל מהא דאמרין פיס וארנקי וטבעת לא מושלי אינשי שמעינן דמעידין עלייהו ואפילו למ"ד סימנין לאו דאורייטא דהא מהדרינן גיטא עלייהו ולא חיישינן לשאלה פלל בכל כי הא וסמכינן לאהדורי גט אשה וה"ה לעדי מיתה עכ"ל הרי בהדיא שלא פדברי הב"י שחשש לאמר דלמ"ד סלד"א חיישינן לשאלה אף בכיס וארנקי: וגם בכל העדאת העדים אף שפכתנו שא"א להתיר ע"י עדותם מ"מ אַןמַדְנָא דמוכח שמה שראו איש אַחַד נטבע הוא אברהם יצחק הנ"ל לכן אם שני אנשים הפירו בגדיו יכול כבודו להתיר אשתו בב"ד של שלשה ויהא רענא שלא נכשל בדבר הלכה וברחמינו יצילנו משגיאות: וראיתי בתשובות גאוני בתראי שביאו ראי' דלא חיישינן לשאלה מהא דכתב רש"י ו"ל (בחולין צ"ו) גבי הא דאמר תדע דטב"ע עדיפא מסימנא דאילו אמר פלגיא דהאי סימנא ודהאי סימנא קטל נפשא לא קטלינן לי' ואלו אית לי' טב"ע בגווי' קטלינן לי' ופרש"י ו"ל פה סימנין יש לו בגופו ובכליו עי"ש משמע בהדיא דסימני פליו מהני כמו סימני גופו וְהכי דמהני סימני גופו מהני נמי סימני פליו ולא חיישינן לשאלה ולי נראה דאין ראי' מפאן דהא הָתָם אָנו רוצים לדון את האיש המעידים עליו וא"כ דסימנין מהני להעיד עליו שְהַרְג הוי קטלינן לי' דאם איתא דשאל פליו מאחר הי' טוען לא אַני הוא וְהפלים שראיתם על ההורג איש אחר הוא שְהַרְג וְשאלתי ממנו הפלים ומדלא טען הכי ש"מ שהוא הרג א"ו הא דלא קטלינן משום דסימנין לא מהני לאסהודי עליו דאפשר להיות שאיש אחר הרג והי' לו סימנין פאלו ואין לאמר דאפתי א"א למיקטל על סימני בגדים אי חיישינן לשאלה משום דהוי התראת ספק משום דמצי לטעון אח"כ בב"ד שפלים שאולים אַצלו דז"א דהא יכולים להוליכו מיד אחר שְהַרְג לב"ד וידונו אותו ועוד דזה לא הוי התראת ספק דהתראת ספק מיקרי רק אם הספק אם יהי' פאן עבירה אַבל בודאי עבירה מהאיכפת לן שיכול להכחיש בב"ד ולפטור עצמו מקטלא: וראיתי אַחרי כותבי להגאון בעל מ"י

שְׁהִיבֵי רֵאִי' זֹו וְלֵעֲנֵ"ד לָאוּ רֵאִי' הִיא עוֹד רֵאִיתִי שָׁם שְׁכַתְּבָה לְהִבִּיא רֵאִי' דְּלֵא חֲיִישִׁינָו לְשֹׁאֲלָה מָהָּ דְתַנָּן (בב"מ דף כ') מְצָא בְּחַפְּסָא וְדִלּוֹסְקָמָא תְּכַרִּיף שֶׁל שְׁטָרוֹת כּו' ה"ז יַחְזִיר וּפְיָרֵשׁ רֵש"י שְׁמַצָּא שְׁטָרוֹת בְּחַפְּסָא וְדִלּוֹסְקָמָא שֶׁהַפְּלִי הוּא סִימָן וְהַעִיר הַגָּאוֹן הַנָּ"ל מֵהַש"ס שֶׁהִבְאֵנוּ לְעֵיל דְרַבָּא אָמַר דְּבִשְׁטָרוֹת לֹא שִׁינָף לְמִיעֵבַד תְּסַנְתָּא דְהָא לֹא נִיחָא לִי לְלוֹה לְאַהֲדוּרֵי לְמַלְנָה אָבֵל לִפ"ז תְּקַשָּׁה אִיף אֲפָשֵׁר לֹאמַר כָּלֵל דְחִישִׁינָו לְשֹׁאֲלָה הָא תְּקַשָּׁה מִתְּנִיתִין דְחַפְּסָא וְדִלּוֹסְקָמָא דְמַחְזִירִין שְׁטָר בְּסִימָן דְכָלִי וּלְכַמ"ש לָאוּ רֵאִי' הוּא כָּלֵל דְהָא אִיכָא לְמִימַר דְמַתְּנִיתִין מִיַּבְרֵי דְהַלְלוֹה בְּפִנְיָנוּ וְלֹא טָעַן שֶׁהַמְּלוֹה שָׂאל מִמֶּנּוּ הַחַפְּסָא וְדִלּוֹסְקָמָא וְקַמ"ל דְמַחְזִירִין הַשְׁטָר בְּסִימָן דְחַפְּסָא אִם הַמְּלוֹה נוֹתֵן סִימָן וְהַלְלוֹה אֵינוֹ נוֹתֵן סִימָן אִף שְׁטוּעַן הַלְלוֹה שֶׁהַחַפְּסָא וְהַשְׁטָר מִמֶּנּוּ נָפֵל וְלֹא שִׁינָף לְחוּשׁ לְשֹׁאֲלָה הִיכָא דְהַלְלוֹה לְפִנְיָנוּ וְלֹא טָעַן שֶׁשָׂאל הַחַפְּסָא מֵהַמְּלוֹה וְעוֹד דְלִפִּי מ"ש הַחֲכ"צ דְכִמּוֹ דְאַמְרִינָן בַּב"ב (דף קע"ב) דְלִנְפִילָה דִּיחִיד לֹא חֲיִישִׁינָו גַּבִּי שְׁנֵי יוֹב"ש דְמוֹצִיאִין שִׁט"ח עַל אַחֲרִים וְלֹא חֲיִישִׁינָו שְׁנָפֵל מִיּוֹב"ש אַחֲרָה דְלֹא שְׁכִיחַ שְׁיִתְרַמִּי שְׁמִיּוֹב"ש זֶה נָפֵל וְיּוֹב"ש זֶה מְצָא ה"נ לֹא חֲיִישִׁינָו לְשֹׁאֲלָה דִּיחִיד וְדוֹנָקָא לְשֹׁאֲלָה דְרַבִּים חֲיִישִׁינָו כְּמוֹ גַּבִּי אַבְיָדָה דְאַמְרִינָן שְׁשָׂאל מֵאַחֲרָה מִי שֶׁהוּא וְכֵן גַּבִּי מִיְתָה אָבֵל שִׁישָׂאִיל יוֹב"ש זֶה מִיּוֹב"ש אַחֲרָה לֹא חֲיִישִׁינָו.

וה"נ אם המלוה נותן סימן בחפסא לא חיישינן שמה שאל החפסא מן הלנה דהוי לי שאלה דיחיד ולא חיישינן אלא שבעיקר דברי החכ"צ דלשאלה דיחיד לא חיישינן יש להאריף בזה ויבוא בעז"ה במקום אחר כנלע"ד: סימן קלה שאלה לבאר בדין קידושי פסוף אם בעינן שיהא הפסוף משל המקדש וממונא דידיה או לא: תשובה בקידושין (דף נ"ו) תנן המקדש בערלה ובכה"כ בעגלה צרופה כו' אינה מקודשת מכרן וקידוש בדמיהן מקודשת והנה מדברי המל"מ משמע דאם הייתה האשה והאיש חולה שיש בה סכנה שהותר להם לאכול דברים האסורים נדאי דמקודשת רק דחקר שם אם הבעל לא היה חולה אם מקודשת משום דאיכא למימר דאע"ג דגבוי דידיה הוי ממונא מעליא מ"מ פיון דלדידי' לא הוי ממונא לא הוי קידושין דבעינן שיהא הפסוף קידושין משל בעל אם לא שיהא גם הוא חולה שיש בו סכנה: והנה בעיקר הדבר דפשיטא לי' דאם גם הבעל הי' חולה שיש בו סכנה הוי קידושין מעליא דהוי ממונא לגבי שניהם נראה לי דנהי דלגבי אשה שפיר אמרינן דכיון שהיא חולה שיש בה סכנה הוי קידושין מצד האשה דלא גרע ממקדשה במה שאדבר עליה לשלטון דמקודשת אם יש בזה ש"פ וה"נ פיון דהיא רשאי לאוכלן הוי קידושין אבל גבי המקדש אם נימא דבעינן שיהא ממונא גם לגבי המקדש לא מהני מה שהוא חולה שיש בו סכנה דמ"מ לאו ממונא דידי' הוא אף שהותר לו לאכול.

וטעמא דמילתא דרחמנא אפקי' לאיסורי הנאה מרשות בעלים אף שיכולין ליהנות מהן בהיתר ולאוכלן והפקירא ניהו באפקעתא דמלכא וכמו שמצינו בשביעית שהבעלים יכולים ליהנות מהן ולאוכלן ואפ"ה הווי הפקר לכל אדם וה"נ איסורי הנאה רחמנא, אפקרינה ולא מיקרי דידיהו ואדם אחר שאינו בעליו אם הוא חולה שיש בו סכנה נמי יכול לאוכלן ואין הבעלים יכולים לעכב עליהם אף אם בעליו של איה"נ הוא ג"כ חולה מ"מ אינו יכול לעכב על חולה אחר מלאוכלן שאין לו זכות מומן בו יותר מאחר וקצת יש להביא ראי' לזה מב"מ פ"ק א"נ (דף ס') דדחיק לאשכוחי תרביית בלא נשף ונשף בלא תרביית ומסיק דלא משפחת לה נשף בלא תרביית ותרביית בלא נשף ולא חלקן

הפּתּוּב אֶלָּא לַעֲבוּר עָלָיו בְּשָׁנֵי לְאוּנוּן וְאִם אֵיתָא דְלַגְבֵי חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה מִיקָרִי אִיהִ"נ
מְמוּנָא א"כ הָא מְשַׁכַּחַת לָהּ שְׂאֵם נָתַן הַלְוָה לְהַמְלִיחָה פִּירוּת שְׁל עֶרְלָה בְּמַעוּתָיו וְהַמְלִיחָה
הוּא חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה הָרִי תַרְבִּית בְּלֹא נְשֻׁף דְלַגְבֵי מְלִיחָה הָרִי מְמוּנָא וְהַלְוָה לֹא חָסַר
כְּלוּם דְלִדְיָדִי' לֹא שְׁנָה מִיַּדִּי וְלֹא מִיַּדִּי יָהִיב לִי וְכֵן לְהִיפּוּף אִם הַלְוָה חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה
וְלֹא הַמְלִיחָה וְיָהִיב לִי פִירוּת שְׁל עֶרְלָה הָרִי נְשֻׁף בְּלֹא תַרְבִּית וּמְדַלָּא קְאָמַר הַש"ס הָכִי
ש"מ דְאַיְסוּרֵי הַנְּאָה לֹא מִיקָרִי מְמוּן אָף לַגְבֵי חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה וְגַבֵי רִיבִית בְּעֵינוּ
מְמוּנָא דְלַהּוּי ש"פ כַּמ"ש הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש שְׁם (בְּדָף ס"א) דְלִיכָא רִיבִית בְּפַחוֹת מַש"פ
וּבֵאִיהִ"נ לֹא הָרִי רִיבִית מִן הַתּוֹרָה דְבְּעֵינוּ שו"פ וְכֵינוּ דְבְּעֵינוּ שְׁיֵיהָ שו"פ מְמִילָא נְמִי
בְּעֵינוּ שְׁיֵיהָ דִין מְמוּן לַגְבֵי מְלִיחָה וְלַגְבֵי לְוָה וְאַיְסוּרֵי הַנְּאָה לֹא מְמוּנָא דִידְהוּ הוּא וְגַרְע
מְפַחוֹת מְשֻׁנָה פְּרוּטָה וְא"כ ה"ה לַעֲנִין קִידוּשֵׁין אָף שְׁהַמְקַדֵּשׁ הוּא חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה
מ"מ לֹא מְמוּנָא לַגְבֵי דִידִי' (וְלִפִּי מַה שְׁבִּאֲרָנוּ בַּמַּק"א דְמַה שְׁנִחְשָׁב מְמוּנוֹ זֶה גּוּפָא מִיקָרִי
הַנְּאָה הַדְּבָר מְבִאָר יוֹתֵר בְּטַעְמוֹ בְּמַה שְׁהַפְקִיעָה תּוֹרָה הַדְּבָר מְרֻשּׁוּתוֹ אָף הֵיכָא שְׁיִכּוּל
לְאַנְכְלוּ בְּהִיתֵר מְפָנִי פ"נ דְכֵינוּ שְׁנָה גּוּפָא שְׁנִחְשָׁב שְׁלוֹ מִיקָרִי הַנְּאָה לְהָכִי הַפְקִיעָה תּוֹרָה
הַדְּבָר מְרֻשּׁוּתוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמַה שְׁיֵיהָ הַדְּבָר שְׁלוֹ בְּזָכוֹת מְמוּן) וְהָכִי מְשַׁמַּע פְּשָׁטָא
דְּמַתְנִיתִין דְּהַמְקַדֵּשׁ בֵּאִיהִ"נ א"מ דְקָשָׁה מֵאִי קַמ"ל הָא פִּינוּן שְׁאַסוּרִים בְּהַנְּאָה לִית בְּהוּ
שו"פ וְכַבֵּר יִדְעֵנוּ דְאִין אֲשֶׁה מְתַקְדָּשֵׁת בְּפַחוֹת מַשׁו"פ וְדוּחַק לֹמַר דַּקַּמ"ל דְלָא נִימָא
דְאֵם רוּצִים לְמוֹכְרֵן לַעֲכוּמ"ז בְּאַיְסוּר הָרִי קִידוּשֵׁין דּו"א דְפְּשִׁיטָא דְכֵינוּ דְאִינוּ רִשְׁאִי
לִיקְהוֹת מְהוּ וְגַם לְמוֹכְרֵן לַעֲכוּמ"ז אֲסוּר פְּשִׁיטָא דַּא"מ, א"ו דַּקַּמ"ל דְאַפְּלִלוּ הֵם מוֹתְרִים
לִיקְהוֹת מְהוּ מִחֵם מְחַמַּת חֲלִינוּ נְמִי לֹא הָרִי קִידוּשֵׁין דְלֹא מְמוּנָא הוּא: וְהִנֵּה אִם נִכְרַשׁ
דְּמַתְנִיתִין אֲתָא לְאַשְׁמַעֵינוּ דְגַבֵי חוּלָה נְמִי לֹא הָרִי קִידוּשֵׁין מוֹכַח מְנָה דְבְּעֵינוּ גַבֵי כְּסָף
קִידוּשֵׁין שְׁיֵיהָ שְׁל הַמְקַדֵּשׁ מִמֶּשׁ וִיחָא לוֹ קִינוּן מְמוּן בְּהָאִי כְּסָפָא: דְהָא אִם הִיא חוּלָה שְׁיֵישׁ
בָּהּ סַפְנָה וְדָאִי דְמַשׁוּם לְתָא דִידְהָ הָרִי קִידוּשֵׁין דְגַבֵי דִידְהָ לֹא בְּעֵינוּ מְמוּנָא דְכַהֲנָא
בְּעֵלְמָא מְתַקְדָּשֵׁת אִם יֵשׁ בְּהַנְּאָה זֹו שו"פ וְע"כ מַתְנִיתִין דְקַתְנֵי הַמְקַדֵּשׁ בֵּאִיהִ"נ אִינָה
מְקוֹדֶשֶׁת קַמ"ל אָף שְׁהוּא חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה וְהוֹתֵר לוֹ דְבָרִים הָאֲסוּרִים אֲפִילוּ הָכִי
אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת דְלֹא מְמוּנָא הוּא גַבֵי דִידִי' אִם כֵּן חֲזִינוּ דְבְּעֵינוּ שְׁיֵיהָ מְמוּנָא דְמְקַדֵּשׁ
וְלַהּכִי אִינָה מְקוֹדֶשֶׁת בְּאַיְסוּרֵי הַנְּאָה אָף שְׁהוּא חוּלָה שְׁיֵישׁ בּוּ סַפְנָה מַשׁוּם דְלֹא מְמוּנָא
הוּא גַבֵי וְמַה שְׁהִבִּיא שְׁם הַמַּל"מ רֵאִי מְדַבְּרֵי רַש"י ז"ל בַּע"ז (דָּף נ"ד) שְׁכַתְּבֵי שְׁם וְאִם
מְכָרוּ וְקִידֵשׁ בְּדַמִּיהוּן מְקוֹדֶשֶׁת דְלֹא מְקַדְּשֵׁי בְּאַיְסוּרָא וּמְמוּנָא הוּא אַע"ג דְאִיהוּ אֲסוּר
לְאַיְתְּהוּנוּי מְנִיחָהוּ מִיחָא הִיא הַנְּאָה מְטִיא לִיהָ ע"י עֶרְלָה אֲבָל אִיהִי לֹא מְעַרְלָה קָא מְטִיא
לָהּ הִיא הַנְּאָה ע"ש בְּרַש"י הָרִי דַּאֲע"ג דְלַגְבֵי דִידִי' לֹא מְמוּנָא הוּא דְאַסוּר לִיקְהוֹת
מְחִלִּיפִי אִיהִ"נ מ"מ פִּינוּן דְהָאֲשֶׁה מוֹתְרַת לִיקְהוֹת מְקוֹדֶשֶׁת הִנֵּה לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם ז"ל
(בַּה' מְאַכְלוֹת אֲסוּרוֹת פ' ח' ה' ט"ז) דְחִלִּיפִי אֲיְסוּרֵי הַנְּאָה מוֹתְרִים אָף לְמַחְלִיף אִין רֵאִי
מְהָא דְמְכָרוּ וְקִידֵשׁ בְּדַמִּיהוּן מְקוֹדֶשֶׁת דְהֵתֵם נְמִי הָרִי מְמוּנָא שְׁל הַמְקַדֵּשׁ דְגַם הוּא שְׁרִי
לְאַיְתְּהוּנוּי מְחִלִּיפִין: אוּלָם מַה שְׁהִבִּיא רֵאִי דְגַם הַרְמַב"ם ז"ל סוֹבֵר דְלֹא בְּעֵינוּ שְׁיֵיהָ
מְמוּן דְמְקַדֵּשׁ מַמ"ש (בְּפ"ה מַה' אִישׁוֹת) דְאִם קִדְשָׁהּ בְּגִזְלָא אַחַר יְאוּשׁ מַשׁוּם דְקַנְתָּהּ
בְּיְאוּשׁ וְש"ר אֶלְמָא דְאָף דְהַמְקַדֵּשׁ עֲדִינוּ לֹא קָנָה הַגְּזִילָה נְמִי מְקוֹדֶשֶׁת הוּאִיל וְהָאֲשֶׁה
קַנְתָּהּ הַגְּזִילָה לְכְאוּרָה רֵאִי מוֹכְרַחַת הִיא וְמַהֲשַׁדְּחָה רֵאִי זֹו מְדַבְּרֵי הַה"מ וְהַרִיטְב"א
שְׁכַתְּבוּ וְז"ל וְאַעֲפ"י דְיְאוּשׁ בְּלַבַּד אִינָה קוֹנָה הֵכָא שְׁהוּא בְּיַד הָאֲשֶׁה הָרִי כְּאִין יְאוּשׁ וְש"ר

פִּשְׁהָלָא בְּיַדָּהּ וְכִינּוּן שְׁקִנְתָּהּ הִיא אֵף הוּא קוֹנָה אוֹתָהּ עַכ"ל וּא"כ מְהֵי קִנְיָנָה לְמִשׁוּי קִנְיָן גַּם גְּבִי דִידָלְ אֵינוּ נִרְאָה לִי דְמַהֲיָכִי תִימִי יִחְשָׁב קִנְיָן גְּבִי דִידָלְ בְּמָה שְׁקִנְתָּהּ הִיא וְאֵף דְתַנּוּ גְבִי גִנְבָא בַב"ק (דָּף ע"ט) נִתְּנוּ לְשׁוֹמֵר חֲנָם וּש"ש וְהַשׁוֹאֵל וְכֵן נִתְּנוּ לְבְכוּרוֹת בְּנוֹ אוֹ לְבַע"ח בְּחֻבּוֹ וְהִיא מוֹשְׁכּוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים פְּטוּר הַגְּבִיָּהוּ אוֹ שְׁהוֹצִיא מְרִשׁוֹת בְּעָלִים חֲזִיב וּפְרִש"י ו"ל דְהָאֵי חֲזִיב אֲגִנְבָא קָאֵי דְמִתְחַזִּיב הַגְּנָב בְּמִשְׁיַכְתָּהּ הַבַּע"ח ע"ש.

וה"נ נִימָא דְקִנְיָן הָאֵשְׁהָ מְהֵי לְגְבִי הַמְקַדֵּשׁ וְכִינּוּן שְׁהִיא קִנְתָּהּ אֵף הוּא קוֹנָה וּמִקְרִי מְקַדֵּשׁ בְּמִמוֹנֵי פְּמוֹ דְקִנְיָהּ הַגְּנָב ע"י קִנְיָן הַבַּע"ח שְׁהַבַּע"ח הַגְּבִיָּה בְּשִׁבִיל עֲצָמוֹ. מ"מ הָא קֶרְמָב"ם ו"ל (בפ"ב מהל' גְּנִיבָה) פִּירֵשׁ לְמִתְנִיתִין דְהָאֵי חֲזִיב אֲשׁוֹמֵר וּבַע"ח קָאֵי שְׁהֵם חֲזִיבִים בְּמִשְׁיַכְתָּם אֲבָל הַגְּנָב אֵינוּ מִתְחַזִּיב בְּמִשְׁיַכְתָּהּ הַשׁוֹמֵר וְהַבַּע"ח דְלֹא כְפִרְש"י ו"ל: וְעוֹד דְהָא הַתּוֹס' שָׁם בַב"ק ד"ה נִתְּנוּ הַקְּשׁוֹ אִיף מִתְחַזִּיב הַגְּנָב בְּמִשְׁיַכְתָּהּ הַשׁוֹמֵר וְהַבַּע"ח הָא אֵין שְׁלַד"ע וְתִירְצוּ דְמִיָּרִי שְׁהֵם לֹא יִדְעוּ שְׁפָא לִידּוֹ בְּאִסּוּרָא וְכִסְפוּרִין שְׁהִיוּ שְׁלוֹ וּבְשׁוֹגְג יֵשׁ שְׁלִיחַ לַד"ע דְלֹא שְׁיָיָף דְבָרֵי הָרַב וְדְבָרֵי הַתְּלָמִיד דְבָרֵי מִי שׁוֹמְעִין וְכִינּוּן דְמַדִּין שְׁלִיחוֹת קֶאֱתִינּוּ לָהּ א"כ קֶשְׁהָ דְהִכָּא גְבִי קְדוּשִׁין ע"כ מִיָּרִי שְׁהִיא יִדְעָה שְׁהוּא גְזֹל דְאֵם לֹא יִדְעָה שְׁהוּא גְזֹל לֹא הָיִי קְדוּשִׁין כְּדִאִתָּא (בש"ע סִימָן כ"ח בַב"ש ס"ק ג') דְבְעִינּוּ שְׁתַּדַּע שְׁהוּא גְזֹל וּא"כ שְׁיִדְעָה שְׁהוּא גְזֹל הָיִיא מְזִידָה וּבְמִזִּיד שְׁיַדַּע הַשְּׁלִיחַ שְׁהוּא דְבַר עֲבִירָה אֲשַׁלַּד"ע.

וְלֹא מְהֵי קִנְיָנָה לְמַהֲוֵי קִנְיָן גַּם גְּבִי הַמְקַדֵּשׁ דֹּאֲשַׁלַּד"ע: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְחֻלְקָא בֵּין קִנְיָן גְּמוּר לְמַהֲוֵי שְׁלוֹ לְקִנְיָן לְהַתְחַזִּיב בְּאִוְנָסִין דְאֵף דְמַהֲוֵי מְשִׁיכְתָּהּ הַבַּע"ח בְּשִׁבִיל הַגְּנָב לְהַתְחַזִּיב בְּאִוְנָסִין פִּינּוּן שְׁלִקְחָ מִדְעַת הַגְּנָב וּבְשִׁבִיל חוֹב שֶׁל הַגְּנָב אֲבָל לְמַהֲוֵי קִנְיָן גְּמוּר לְהִיּוֹת מְמוּנָה שֶׁל הַגְּנָב ע"י מְשִׁיכְתָּהּ הָאֵשְׁהָ וְקִנְיָנָה לֹא מְהֵי דְהָא א"א לְחוּל קִנְיָנָה שֶׁל הַגְּנָב וְהַגְּזֵלָן אֵלֵא אַחַר שְׁקִנְתָּהּ הָאֵשְׁהָ וְאִזּוּ כְּבָר שְׁלָהּ הוּא אֲבָל לְהַגְּנָב וְהַגְּזֵלָן לֹא הָיִי קִנְיָן מְמוּנָה בְּזָה וּבִלֹּא ה' חִזְקוֹ הַתּוֹס' בַב"מ (צ"ט) ד"ה פִּינּוּן בֵּין קִנְיָן גְּמוּר לְקִנְיָן חֲזִיב בְּאִוְנָסִין לְעִנְיָן מְשִׁיכָה בְרַה"ר ע"ש]: וְנִרְאָה לִי עוֹד דְאֵין פְּנוּנָתָהּ הַבַּע"ח בַּב"ש וְכִינּוּן שְׁקִנְתָּהּ הִיא אֵף הוּא קוֹנָה אוֹתָהּ פְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַמַּל"מ דְקִנְיָנָה עוֹשֶׂה קִנְיָן גְּמוּר גַּם לוֹ וְחֲשׁוּב מְמוּנָה אֵלֵא דְכּוֹנְנָתוֹ דְכִינּוּן שְׁהָאֵשְׁהָ קִנְתָּהּ קִנְיָהּ אוֹתָהּ הִיָּינוּ אֵת הָאֵשְׁהָ וְתִיבְתָּ אוֹתָהּ לֹא קָאֵי עַל הַגְּזֵלָהּ אֵלֵא עַל הָאֵשְׁהָ וְהִיָּינוּ דְסְבוּר דְאֵף שְׁלֹא הִיא לְמַקְדֵּשׁ קִנְיָן בְּהָאֵי פְּסָפָא נְמִי הָיִי קִידוּשִׁין דְכִינּוּן שְׁהִיא קִנְתָּהּ קִנְיָהּ אֵת הָאֵשְׁהָ אֵף שְׁלֹא הִי' לוֹ קִנְיָן בְּכֶסֶף קִידוּשִׁין וְכֵן הָא דְאֲמַרִּינּוּ גְבִי תְרוּמָה בַב"ק (דָּף ס"ז) דְאֵף לְמ"ד יֵאוּשׁ אֵינוּ קוֹנָה מ"מ חַל מַה שְׁתֵּרַם הַגְּזֵלָן אַחַר יֵאוּשׁ מְשׁוּם דְהָיִי יֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְכֵן גְּבִי הַקְּדֵשׁ אַחַר יֵאוּשׁ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם (בַב"ק) וּבְגִיטִין (דָּף נ"ה) דְאַחַר יֵאוּשׁ הַקְּדֵשׁ חַל מְשׁוּם דְהָיִי יֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רִשׁוֹת הַתָּם נְמִי אֵין הַטַּעַם דְשִׁנּוּי הַשֵּׁם דְתְרוּמָה וּש"ר דְהַקְּדֵשׁ מְשׁוּי קִנְיָן לְהַגְּזֵלָן אֵלֵא הַטַּעַם דְאֵף שְׁהַגְּזֵלָן לֹא הִי' לוֹ שׁוּם קִנְיָן בְּגִזְזֵלָתוֹ מ"מ פִּינּוּן שְׁאֵם הִיא מוֹכְרוֹ לְהַדְיּוּט הִיא חַל הַמְכִירָה וְהִי הַדְיּוּט קוֹנָה אוֹתָהּ פְּמוֹ כֵן אֵם מְכָרוּ לְהַקְּדֵשׁ וְהַקְּדִישׁוֹ אוֹ הַטִּיל עָלָיו קְדוּשַׁת תְּרוּמָה חַל עָלָיו קְדוּשַׁת הַקְּדֵשׁ וְתְרוּמָה דְמִידֵי הוּא טַעְמָא שְׁאֵינוּ יָכוֹל לְהַקְּדִישׁ וְלְתַרּוּם דְבַר הַגְּזוּל הוּא מְשׁוּם שְׁאֵין לוֹ פֶּחַ לְהַטִּיל קְדוּשָׁה עַל דְבַר שְׁאֵינוּ שְׁלוֹ אֲבָל פִּינּוּן דְחֻזִּינּוּ דְשִׁנּוּי רִשׁוֹת אוֹ שִׁנּוּי הַשֵּׁם מְהֵי לְהִיּוֹת פְּקַע פֶּחַ בְּעָלִים מְמַנּוּ וְקוֹנָה הַדְיּוּט שְׁלִקְחָ מְהַגְּזֵלָן ה"נ קוֹנָה הַקְּדֵשׁ וְהַתְּרוּמָה וְחִיָּיל קְדוּשַׁת תְּרוּמָה אֵף שְׁקוֹדֵם הַלְקִיחָהּ וְהַקְּדֵשׁ וְהַתְּרוּמָה לֹא הִי' לְגִזְלָן שׁוּם קִנְיָן בָּהּ וּכ"ז גְּבִי הַקְּדֵשׁ וְתְרוּמָה וְלוֹקֵחַ וּגְבִי קִידוּשֵׁי אֵשְׁהָ אֵם נִימָא דְלֹא

בְּעֵינֵינוּ בְּקִדּוּשׁוֹ שִׁיחָא הַפְסָרָה שֶׁל הַמְקַדָּשׁ אֲבָל אִם נִימָא דְבְּעֵינֵינוּ שִׁיחָא כְּסָפָה שֶׁל הַמְקַדָּשׁ דְּוָקָא לֹא הִיָּה מוֹעִיל מָה שְׁנַעֲשֶׂה שִׁינּוּי רְשׁוּת אֲצֵל הַמְתַקְדָּשׁת וְכֵן מְצֵאתִי לְהַרִיטְבִּי"א ו"ל בְּחִידוּשׁוֹ לְקִדּוּשׁוֹ שְׁאֵחַר שְׁפָתַב בְּטַעֲמָא דְמַהֲנֵי קִדּוּשׁוֹ אַחַר יָאוּשׁ דְכִינּוּן שְׁקֻנְתָּהּ אַף הוּא קוֹנֵה אוֹתָהּ דְזָה דוֹמָה לְתַרוּמָה דְמַהֲנֵי אַחַר יָאוּשׁ וְלִהְקַדָּשׁ אַחַר יָאוּשׁ דְמַהֲנֵי אִי לָאו טַעֲמָא דְמַהֲב"ב ע"ש וְהֵינּוּ כַּמ"ש דְבְּכּוּלְהוּ מַהֲנֵי הַקְנָן שֶׁל הַקּוֹנֵה אוֹ שֶׁל הַהֶקְדָּשׁ אוֹ שֶׁל הַתְּרוּמָה אַע"ג דְלֹא נַעֲשֶׂה מְזָה קְנָן לְהַגְזִיל וְכִמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ דְתִיבּוֹת קוֹנֵה אוֹתָהּ שְׁפָתַב קִדּוּשׁוֹ אֲשֶׁה שְׁקוֹנֵה אֶת הָאִשָּׁה וְלֹא אֶת הַגְזִילָה: אֲלֵא שְׁלִכְאוּרָה יֵשׁ לָנוּ רֵא"ל גְּדוּלָה שְׂדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל גַּבִּי קִדּוּשׁוֹ דְבְּעֵינֵינוּ שִׁיחָא הַפְסָרָה שֶׁל הַמְקַדָּשׁ וִיחָא בּוֹ קְנָן גְּמוּר בְּהֵאִי כְּסָפָא מְדַבְרֵי עֲצָמוּ דְהֵינָה בְּקִדּוּשׁוֹ שֶׁם (ד' נ"ח) תָּנּוּ הַמְקַדָּשׁ בְּתַרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמִתְנֻת ה"ז מְקַדָּשׁת וְאֶפְיָלוּ יִשְׂרָאֵל וּפְרַשׁ"י ו"ל אַעֲפ"י שְׂאִין לוֹ בְּכָל אֵלוֹ אֲלֵא טוה"נ שְׂבִידוֹ לְתַתָּם לְכָל מִי שִׁירְצָה וְגַם הִיא לֹא זָכְתָה אֲלֵא בְטוה"נ זֹו שְׂבִידָה לְתַתָּם לְכָל פְּהוּ שְׁתַרְצָה וּמִקְדָּשָׁא בְטוה"נ זֹו דְקִסְבֵּר טוה"נ מְמוֹן וּבְגִמְרָא אָמַר עֲוֹלָא טוה"נ אֵינָה מְמוֹן אִתְבְּנִי ר' אָבָא לְעוֹלָא הַמְקַדָּשׁ בְּתַרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמִתְנֻת ה"ז מְקַדָּשׁת א"ל הֵכָא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁנָפְלוּ לוֹ טְבָלִים מִבֵּית אָבִי אֲמוֹ פְהוּ עֲסָקִינוּ וְקִסְבֵּר מִתְנֻת שְׁלֵא הוֹרְמוּ כְּמִי שְׁהוֹרְמוּ דְמִינֵי וּפְסִק הַרְמַב"ם ו"ל (בְּפ"ה מַה' אִשׁוּת) כְּעוֹלָא שְׁפָתַב שֶׁם יִשְׂרָאֵל שְׁקִידָשׁ בְּתַרוּמָה שְׁהַפְרִישׁ מִטְבָּלִים שְׁנָפְלוּ לוֹ מִבֵּית אָבִי אֲמוֹ פְהוּ מְקַדָּשׁת דְמִתְנֻת שְׁלֵא הוֹרְמוּ כְּמוֹ שְׁהוֹרְמוּ דְמִינֵי וְיָכוֹל לְמוֹכְרוֹ אֲבָל יִשְׂרָאֵל שְׁקִידָשׁ בְּתַרוּמָה שְׁהַפְרִישׁ מִגְרָנוּ אֵינָה מְקַדָּשׁת שְׁהֵרִי אִין לוֹ לְמוֹכְרָה וְאִין לוֹ בְּהָ אֲלֵא טוה"נ וְטוה"נ אֵינָה מְמוֹן וְקָשָׁה שְׁהֵרִי בְּחֻלְיוֹ תָּנּוּ (דָּף קל"ב) אָמַר לוֹ מְכוֹר לִי בְּנֵי מַעֲיָה שֶׁל פָּרָה וְהִיוּ בְּהוּן מִתְנֻת נוֹתְנָם לְכַהֵן וְאִינוּ מְנַפֵּה לוֹ מִן הַדְּמִים לְקַח הֵימָנוּ בְּמַשְׁקֵל נוֹתְנָם לְכַהֵן וּמְנַפֵּה לוֹ מִן הַדְּמִים וְאָמַר רַב עֲלֵה שֶׁם (דָּף קל"ד) לֹא שָׁנוּ אֲלֵא שְׁשַׁקֵּל לְעֲצָמוֹ אֲבָל שַׁקֵּל לוֹ הַטְּבַח הַדִּין עִם הַטְּבַח וּפְרַשׁ"י הַדִּין עִם הַטְּבַח דִּינוֹ שֶׁל פְּהוּ עִם הַטְּבַח וּמְסִיק דְפְלִיגֵי רַב וְרַב אִסִּי בְּמִתְנֻת פְּהוֹנָה נְגִזְלוֹת דְרַב סוּבֵר מַת"כ נְגִזְלוֹת: וְכַתַּב שֶׁם הַר"ן ו"ל שְׁנִרְאָה דְהַרְמַב"ם ו"ל מְפָרֵשׁ דַּה"ק לֹא שָׁנוּ דְחִיב הַלּוּקַח לִיתָן לְכַהֵן אֲלֵא שְׁשַׁקֵּל לְעֲצָמוֹ אֲבָל שַׁקֵּל לוֹ הַטְּבַח הַדִּין עִם הַטְּבַח דְרִשָׁאִי הַלּוּקַח לְאֹנְכָלָן שְׁהִרְאִשׁוֹן הוּא שְׁגִזְלוֹן וְהַלּוּקַח מוֹתֵר לְאֹנְכָלָן מְפָנֵי שְׁמִתְנֻת פְּהוֹנָה נְגִזְלוֹת עַכ"ל הַר"ן ו"ל וְכ"כ הַרְמַב"ם ו"ל בְּהַדְיָא (בְּפ"ט מַה' בְּפוּרִים ה' י"ד) עֲבַר וְאֲכַל מַת"כ אוֹ הִזִּיקָן אוֹ מְכָרוּן אִינוּ חִיב לְשַׁלֵּם מְפָנֵי שְׁהוּא מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִים וְהַקּוֹנֵה אוֹתָם אַעֲפ"י שְׂאִינוּ רִשָׁאִי ה"ז מוֹתֵר לְאֹנְכָלָן מְפָנֵי שְׁמִת"כ נְגִזְלוֹת עַכ"ל הֵרִי שְׂדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל דְהַמוּכָר מַת"כ רִשָׁאִי הַלּוּקַח לְאֹנְכָלָן וְגַם אִינוּ חִיב לִיתָן דְמִים דְהָא (בְּהַלְכָה י"ד) כְּתַב דְאִינוּ חִיב לְשַׁלֵּם מְשׁוּם דְהוּי מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִין וְאִף לְפַמְש"כ הַר"ן ו"ל דְמוּכָר צָרִיף לְשַׁלֵּם מְשׁוּם דְקָא מְשַׁתְּרִשִׁי לִי שְׁלַקַח דְמִים עֲבוּרוֹן אֲבָל הַלּוּקַח נְדָאִי דַּא"צ לְשַׁלֵּם דְמִים מְשׁוּם דַּמַת"כ נְגִזְלוֹת וְנִקְנִין לְלוּקַח וְלָאוּ דְוָקָא דְבְּמִתְנֻת הַדִּין כֵּן אֲלֵא ה"ה בְּתַרוּמוֹת שְׁהַפְרִישָׁם וְלֹא בָּא לִיד פְּהוּ נְמִי הַדִּין כֵּן דְהָא בְּגִמְרָא שֶׁם (דָּף ק"ל) פְּרִיף אַר"ח דְאָמַר הַמְזִיק מַת"כ אוֹ שְׂאֲכָלָן פְּטוּר מִבְּרִייתָא דְקַתְנֵי מְנִיין לְבַעַה"ב שְׂאֲכַל פְּירוֹתָיו טְבָלִים וְכֵן לוֹי שְׂאֲכַל מַעֲשָׂרוֹתָיו טְבָלִים שְׁהוּא פְּטוּר מִן הַתְּשׁוּלוּמִין ת"ל וְלֹא חִלְלוּ אֶת קְדָשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ אִין לָהּ בְּהֵם אֲלֵא מְשַׁעַת הַרְמָה וְאִילָף הָא מְשַׁעַת הַרְמָה מִיחָא מְשַׁלֵּם אֲמַאי לְהִגְוֵי כְּמִזִּיק מַת"כ אוֹ שְׂאֲכָלָן וּמְשַׁנֵּי דַּאֲתִי לִידְיִיָּהוּ בְּטְבָלְיָהוּ עֵי"ש הֵרִי דַּלְר"ח דְסוּבֵר מְזִיק מַת"כ דְפְטוּר לָאוּ דְוָקָא

במתנות לחוד הדין פן אלא ה"ה בתרומה נמי פטור: ואף ש'הרמב"ם ו"ל פתב (בפ"א מה' מעשר) האוכל פירותיו טבלים וכן לוי שאכל המעשר בטבלו אעפ"י שחייבים מיתה בידי שמים פטור מתשלומין שנאמר אשר ירמו אין להם פהם פלום עד שירימו והעתיק לשון ה'רמב"ם דמשמע מינ' דמשעת הרמה מיהא מחייב מ"מ ודאי דגם משעת הרמה פטור פשאכלן פרב חסדא דקיי"ל פ'נות' דמת"כ ותרומה חד דינא אית להו פדמוכח בש"ס והרמב"ם ו"ל העתיק לשון ה'רמב"ם ולא חש לדיוקא דמצינו למיזק מהו ברמב"ם: וכן מוכח מש"ס דכתובות (דף ל') דפריה פהא דפליגי התם אבני נרבא אם מיתה בידי שמים פטור מתשלומין דלאבני פטור והאמר ר"ח מודה רנבה"ק בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב משום דמדאגבה קני' מתחייב בפנשו לא הוי עד שעת אכילה ודחק לשנויי דמייירי שתחב לו חבירו בבית הכליעה ואם נימא דאם אכל תרומה שתתם מפירותיו חייב א"כ עדיפא הנה לי' לשנויי דמייירי שאכל תרומה מפירותיו דלא שייך בזה הגבהה דהא עד השתא נמי הוי ברשותו כמו דלא מהני הגבהה גזבר גבי הקדש למיפק לחולין משום דעד השתא נמי הוי ברשותו פדאמרין בתגיגה (דף י') ובמעילה (דף כ') וה"נ בבעה"ב שתתם פירותיו לא שייך הגבהה וסייב לאבני א"ו דלא מחייב פלל באוכל תרומה שתתם מפירותיו משום דר"ח דמזיק מת"כ או שאוכלן פטור ולא משפחת לה אלא באוכל תרומה שפא ליד פהו וקצת יש לדחות דלא מצי לאוקמי בתרומה ביד ישראל שהפרישו בעצמו דדחק לאמר שחייב בתשלומין דהא מצי לשאול עליו ובדאי ישאל עליו ולא ישלם: וכיון שבארנו דעת הרמב"ם ו"ל לדין דקיי"ל פרב חסדא דמזיק מת"כ או שאכלן פטור וה"ה לתרומה ואם מכרן לאחר רשאי הלוקח לאכלן לכחילה א"כ אמאי פסק דאם קידש בהם את האשה דאינה מקודשת הא היא רשאי לאוכלן ודידה הוי אחר הקידושין דהא ודאי דמייירי שידעה שזה תרומה ונתקדשה בהם מדעתה דאי לא הוי ידעה שזה תרומה אם פן אפילו אם נימא טובת הנאה ממון נמי אינה מקודשת שהרי סבורה להתקדש בכל הפירות ואין לה בהם אלא טוה"נ, א"ו דידעה שזה תרומה וא"כ אמאי אינה מקודשת הא ממוןא יחייב לה דבהני קידושין קנתה את הפירות להיות שלה ואלו נטלתן בעצמה בלא קידושין היתה צריכה להחזיר פדאמרין בש"ס דחולין בשקל לעצמם נותנם לכהן ועכשיו שנתן לה בתורת קידושין נקנה לה ורשאה לאוכלן ומה בין זה לקדשה בגזל לאחר יאוש כיון שבארנו דהתם נמי לא השנויי רשות הוי קנין לגבי גזלן רק כיון שהיא קנאתם הוי קידושין והכא גבי מתנות נמי הרי קנאתם ולרש"י דסובר דלא בעי שיהא ממון המקדש לא קשה דאפשר לומר דסובר דדוקא מזיק מת"כ או אכלן פטור אבל מכרן לאחר שהם בעין חייב ליתנם לכהן: וידעתי שיש לדחות דהרמב"ם ו"ל מייירי שקידשה רק בטוה"נ שיש בה וע"מ ליתנם לכהן דלא גזלן פלל ואז אסורה למוכרו דדוקא אם גזלן ומכרו קנה הלוקח ורשאי למוכרו אבל אם נתן לו ע"מ שיתנם לכהן הרי הם בחיובן ליתן לכהן אבל לשון הרמב"ם ו"ל לא משמע הכי דכתב שהרי אין לו למוכרו ומכירה מאן דכר שמי' הא לא יחייב לה פלל ע"מ שיהא גוף התרומה שלה ולא קידשה רק בטוה"נ שבהו והוי לי' למימר דטוה"נ אינה ממון א"ו דמייירי שקידש בהם להיות שלה לגמרי ואפ"ה א"מ מפני שאסורה למוכרו כמו דמייירי משנה דהמקדש בערלה שקידש ע"מ להנות בהו ואפ"ה א"מ מפני שאסורה ליהנות מהו ועוד דאפילו אם נפרש דברי הרמז"ל במקדש בטוה"נ שבהו מ"מ תיקשה על דברי הש"ס דמקשה ר' אבא

לעולא דאמר טוה"נ אינה ממוז ממתינתין דהמקדש בתרוימה מקודשת ומאי קושיא לישגי דמתינתין מיירי שקודשה להיות שלה ורצה לגזול התרוימה והמתנות וכרב דקיי"ל פנותי דמתנות פהונה נגזלות להכי מקודשת משום דדידה הוי: ונ"ל דמנה מוכח דהרמב"ם ו"ל סובר דבעינו שיהא פספ קידושין משל המקדש [ואף דאמרינו בקידושין (דף ה')] דהילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין ערב אע"ג דהמקדש לא יתיב מידי התם הנותן נותן ממונו בשביל המקדש ורוצה שבתמורת ממונו תהא האשה קנוי' להמקדש ודמי פאילו הממון הוא של המקדש אבל היכא דלא יתיב המקדש מידי מדידן' ולא אחר נתן בשבילו לא הוי קידושין] והא דקודשה בגזל לאסר יאוש מקודשת הוא פפי מה שבארנו לעיל דגזלן שקנה ביאוש למ"ד יאוש קונה או בשינוי נקנה לו הגזילה למפרע משעת גזילה והגבחה כמו שבארנו לעיל באריכות א"כ להכי פינו דאצל האשה הוי יאוש וש"ר קנה הגזילה למפרע ובדידן' מקדשה.

ולהכי במת"כ אם קידש בהן האשה אינה מקודשת פינו דבעינו שיהא הפספ קידושין של המקדש והכא בתרוימה שהפריש מפרותיו לא שייך קנין למנהי שלו דעד השתא נמי ברשותו הוי ואף דמת"כ נגזלות כמו שפסק הרמב"ם ו"ל היינו רק לענין שקנה אותן מי שמכרן לו דלא אמרינו כל היכא דאיתא ברשומתא דמרא הם אבל למנהי קנין גמור לגבי בעלים אי אפשר פינו דעד השתא נמי הוי אצלו כמו גזבר גבי הקדש וכינו דלא קני להו המקדש לא הוי קידושין אף שהיא קנתה אותם בהני קידושין ורשאה לאוכלן לכתחילה: [ואפשר שמנה גופא יצא לו להר"מ ו"ל דחליפי איה"נ שרי אף למחליף משום דסובר דבעינו שיהא פספ קידושין של המקדש ומדתנו מכרו וקידש בדמיהו מקודשת ש"מ דגם המקדש בעצמו שמכרן שרי לאתהנוי מנייהו דאי הוי אסורין למוכר עצמו לא הוי קידושין דלאו בדידן' מקדש]: אלא שלכאורה קשה אם נימא דבעינו שיהא פספ קידושין ממונו ממש א"כ אמאי תנו המקדש בהקדש בשוגג קידש לר"י דסובר הקדש בשוגג מתחיל ואמאי נהי דהיא קנתה ע"י הקדושין האי פספא אבל הוא לא הי' לו בו קנין שהרי לא יצאו לחולין עד שקדשה כמו שכתב רש"י ו"ל שם (בדף נ"ג ע"ב) ד"ה דניסתחל הקדש על ידה שזו היא הוצאתו כשהוציאו מרשות גבוה ונתנו לה ע"כ ואין לומר דצריך לומר לשיטת הר"מ דהא דקתני בשוגג קידש מיירי באדם שאינו גזבר ומיד בנטילתו מעל קודם שקודשה ויצא לחולין דכי קדיש מדידן' קדיש ולא כמ"ש רש"י ו"ל שלא מעל עד שנתן לה אלא שמעל מיד שנטל ההקדש לידו והא דאמר ר"י דטעמא דרבי מאיר דסובר בשוגג לא קידש משום דלא ניחא לה דניסתחל הקדש על ידה אף שפבר נתחיל קודם שהגיע לידה מיד בהגבחה המקדש מפל מקום לא ניחא לה שהרי ע"י מה שנטל ההקדש בשוגג לקדשה יצא לחולין וקדושין דידה גרמו שיתחיל ההקדש ואף דבגזלן שקנה הגזילה בשינוי או ביאוש למ"ד יאוש קונה ודאי דמודה ר"מ דהוי קידושין ולא אמרינו דלא ניחא לה להתקדש בגזילה משום דכבר קנה הגזילה למנהי שלו כשאר ממונו מ"מ היכא שגזלם בשביל לקדשה לא ניחא לה להתקדש בגזל אף אחר הקנין וה"נ לא ניחא לה להתקדש במה שלקח מעות הקדש בשוגג לקדשה] דהא א"א לומר כן דבהדיא אמרינו התם דבעי ר"ח בר אבין מר"ח אשה אינה מתקדשת מעות מהו שייצאו לחולין וא"ל אשה אינה מתקדשת מעות איה יצאו לחולין הרי בהדיא כפרש"י ו"ל דמיירי שלא נתחיל ההקדש עד שיחולו הקידושין [ומשפחת לה בגזבר שלא מעל בהגבחתו עד

שיוציא לרשות אחר או שלא הגביהה את ההקדש רק שאמר לה ליטול בתורת קידושין שהי' סבור שהוא שלו ונטלתו להתקדש כמ"ש במקרא דבקידושין לא בעינו נתינה מיד ליד וטלי קדושיה מע"ג קרקע נמי מהני:] ומה שקשה לן לפ"מ שבארנו דהרמב"ם סובר דכסף קידושין בעינו שיהא משל המקדש קודם קידושין הא בהקדש לא הי' שלו עד שיחולו הקידושין ואפ"ה הוי קידושין לרבי יהודא נ"ל דגם זה נכון דאף שבארנו דגזל הדיוט אם הגזלן מכרן לאחר וקנה הלוקח ביאוש וש"ר לא הוי קנין אלא לגבי לוקח ולא לגבי גזלן מ"מ זהו דווקא בגזל הדיוט דהא לא מצוי לקנות לעצמו בלי שינוי מעשה או יאוש וש"ר ולא קני בהגבהה אלא להתחייב באונסין אבל למהוי שלו אין אדם יכול לקנות ממון של חבירו בלתי שינוי מעשה או יאוש וש"ר להכי אם מכרו לאחר והוי ש"ר אף שלוקח קנאו משום דבהתקרא אתי לידן' אבל הגזלן שמכרה במאי קני לה למהוי שלו לגמרי דנימא שיש לו קנין בגונה ע"י הש"ר למהוי ממון לענין מה דבעינו שיהא ממון לגמרי הלא קנין הלוקח הואיל רק למהוי של הלוקח ולא לעשות קנין לגזלן דאחר שנעשה של לוקח לאו דגזלן הוא אבל בגזל גבוה שאמרה תורה דבהגבהתו למהוי שלו נמי קנה לה לגמרי ויצא מרשות הקדש ולא בעי שום קנין אם הי' שוגג בזה שפיר אמרינן דמה שחבירו קונה ע"י נתינתו לא גרע מהגבהה ולהכי אפילו היכא דלא מהני הגבהה כמו בגזפר או היכא דלא הגביה פלל הוי מה שחבירו קונה ע"י קנין גבי' למהוי שלו ואם נתנה לאשה בקדושין אז חלו הקדושין כמו דסובר ר' יהודא קנתה והוא מעל וקנה את ההקדש ע"י מה שנתנה להאשה שיחול קנינה דלא גרע נתינתו מהגבהה דקני בהקדש למהוי שלו לגמרי ואמרינן שפיר דחיייל קנינו וקנין האשה ביחד דקנינו ע"י מה שנתן לה או צוה לה ליטול בתורת קידושין וקנינה הוא ע"י מה שנטלה וזכתה בו תדע דאמרינן במעילה (דף כ') נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל ואם הי' מעילת הנותן ע"י מה שיקנה ומה שנכנס לרשות המקבל הא עדיפא למירמי חיוב מעילה על המקבל שהוא קיבלה וכן רשותו ע"י הגבהתו או דמעילת הנותן בא ע"י שנתרצה להכניס לרשותו דאין מקבל בלא נותן ולהכי פיון שחיייל מעילת הנותן ע"י נתינתו ליכא מעילה גבי מקבל ולהכי גבי קידושין נמי הוי קדושין מע"ג דבעינו שיהא כסף קידושין משל המקדש משום דקנינו של המקדש ומעילתו חל ביחד ע"י זכיות האשה שהוא מעל במה שנתן לה לקנות ולא דמי לגזל הדיוט שלא זכה הגזלן במה שמכר ורק הלוקח קנה בש"ר כמ"ש: ודע דלכאורה הי' קשה לי במאי דפשיטא לי להב"ש (בסימן כ"ז) דלא מהני יאוש וש"ר למהוי קדושין אלא אם ידעה האשה שהוא גזל דאם לא ידעה אמרינן לא ניחא לה להתקדש בגזילה והא בגמרא אמר ר' יוחנן דזה טעמו של ר"מ דאמר בשוגג לא קידש משום דלא ניחא לה דתתחילל הקדש ע"י אבל אנון הא קיי"ל כר' יהודא דבשוגג קידש ולא אמרינן לא ניחא לה דתתחילל הקדש ע"י: ומצאתי אח"כ שעמד ע"ז בנוב"י מה"ת (סימן ע') ותירוצו דחוק, ול"נ דלא דמי שגגת הקדש לזדון גזל דגם ר"י מודה גבי גזל שעשה איסור במזיד ולא ניחא לה להיות מסייע ידי עוברי עבירה לקבל הגזילה ולהתקדש בה ודוקא גבי מקדש בהקדש שננטל מעות הקדש בשוגג וגם ניתן שגגתו לכפרה בתשלומין קרן וחומש ואשם בזה סובר ר"י דבשוגג קידש פיון שהוא עשה בשוגג לא איכפת לה אף אם יגמר מעילתו ע"י קדושיה: ודע שקשה לי אמאי לא פריד לאב"י דסובר בכתובות מיתה ביד"ש פוטר מתשלומין מהך ברייתא דמייתי בחולין

דקאָמער מניין לישראל שאַכל פּירוּתוֹ טבֿלים וּבֵן לוי שאַכל מעשׂוֹרוֹתוֹ טבֿלים שׁפּטוֹר
ת"ל וְלֹא יִחַלְלוּ קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ אִין לֶךְ בְּהֵן אֵלָא מִשְׁעַת הַרְמָה וּלְאַבְנֵי הָא
פּטוֹר בּלֹא"ה בְּאַכְלֵן מִשׁוּם דְּקוּ"ל בּד"מ וּנ"ל דְּמִזְהָ רֵאִי' לְשִׁיטַת רִש"י וְ"ל דְּהִיכָא
דְּאַמְרִינֵן קִילבּד"מ חֵיב לְצִאת דְּדֵי שְׁמַיִם וְאַיִצְטְרִיךְ קָרָא לְמִפְטֵר אַף לְצִאת יד"ש קוֹנְדֵם
הַרְמָה כ"ז נלע"ד: סִימָן קלוּ שְׁאַלְהָ אִי בְּעֵינֵן בְּקִדּוּשֵׁין נְתִיבָה מִיָּד לִיד דְּוִקָא אוּ טְלֵי
קִדּוּשֵׁיךָ מִעַל גַּבֵּי קַרְקַע נְמִי מְהֵנִי: תְּשׁוּבָה הַב"ש פֶּסֶק בֵּא"ע (סִימָן לְמ"ד סְעִיף א')

א"צ שְׁיִתֵּן הַקִּדּוּשֵׁין לִידָה וְאִם אָמַר טְלֵי קִדּוּשֵׁיךָ מִע"ג קַרְקַע פְּתוּב בְּתִשׁוּבַת רִש"ך
(סִימָן קנ"ב) דְּהֵנִי סֶפֶק קִדּוּשֵׁין וְלֹא דְמִי לְפַקְדוֹן שְׁהִיָּה כְּבָר בִּידָה וְעַכְשֵׁיו מְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ
בוּ דְהֵנִי קִדּוּשֵׁין אַע"ג דְּעַכְשֵׁיו לֹא נִתֵּן לָהּ פְּלוּם דְּשָׁם בְּתַחֲלִיָּה נִתֵּן לָהּ וּבְנִתְיָנָתוֹ בָּא לִידָה
עכ"ל הַב"ש וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה דְאַמַּי בְּעֵינֵן פְּלֵל שְׁלִיחוֹת בְּקִדּוּשֵׁין דְּבִשְׁלָמָא בְּגִירוּשֵׁין
דְּכַתִּיב וְנִתֵּן בִּידָה אֲבָל טְלֵי גִיטָה מִע"ג קַרְקַע לֹא מְהֵנִי וְכִינּוּן דְּבְעֵינֵן נְתִיבָה בְּעַצְמוֹ שֶׁל
בַּעַל לְהַכִּי בְּעֵינֵן לְרַבּוּנֵי שְׁלִיחוֹת שְׁהִיא הַשְּׁלִיחַ פְּעַצְמוֹ שֶׁל בַּעַל אֲבָל קִדּוּשֵׁין דְּטְלֵי
קִדּוּשֵׁיךָ וְדֹאֵי דְמְהֵנִי דְהָא הִילָךְ מְנָה וְהַתְקַדְּשֵׁי לְפָלוּנֵי מְהֵנִי וְגַם אִם קִדְּשָׁה בְּהִנָּאָת מַחֲלִילַת
מְלוּהָ מְהֵנִי וְלֹא בְּעֵינֵן אֵלָא דְלִקְמִטֵי הַנָּאָה לִידָה וְא"כ פְּשִׁיטָא דְמְהֵנִי גִילּוּי דְעַתָּא בְּעַלְמָא
דְּנִיחָא לִיָּה לְקִדְּשָׁה וְאִין זֶה מְדִין שְׁלִיחוֹת פְּלֵל וְהַשְּׁלִיחַ מַעֲשֵׂה קוּף בְּעַלְמָא הוּא דְעַבִּיד
בְּזָה: וְהִנֵּה אַחֲרֵי כּוֹתְבֵי זֹאת מְצִאתִי לְהַגָּאוֹן מַחֲנֵה אֲפָרִים בְּדִינֵי שְׁלִיחוֹת (בְּסִימָן ט"ו)
פְּתַב דַּעְכוּמ"ז שְׁשַׁלַּח לְיִשְׂרָאֵל לְשַׁפְּוֹר לוֹ בֵּית מִישְׁרָאֵל וְהִלָּךְ וְשַׁכַּר קָנָה הַעֲכוּמ"ז
הַשְּׁכִירוֹת וְלֹא בְּעֵינֵן בְּזָה שְׁלִיחוֹת פְּלֵל וְהַשְּׁלִיחַ מַעֲשֵׂה קוּף בְּעַלְמָא הוּא דְעַבִּיד וְהִבִּיא
רְאִיָּה מְהֵא דְתַנּוּן בְּמַעֲלִיָּה שַׁלַּח ע"י חֲשׁו"ק חֵיב בַּעַה"ב דְּהֵנִי כְּמוֹ בְּיַד קוּף ע"ש וְה"נ
מַעוֹתוֹ שֶׁל מְשַׁלַּח קוֹנוֹת לוֹ וְהַמּוֹכֵר אוּ הַמְשַׁפֵּיר מְכַנּוּן לְהַקְנוֹת לְבַעַל הַמַּעוֹת.

וְחַלֵּק שָׁם עַל הַטּוֹר שְׁפַתְב (בְּסִימָן ק"צ) בְּהִילָךְ מְנָה וְתִהְיֶה שְׁדָךְ קְנוּיָה לְפָלוּנֵי דְבְעֵינֵן
שְׁיַעֲשֵׂה אוֹתוֹ פְּלוּנֵי שְׁלִיחַ אוּ שְׁיֵאמַר לוֹ תִּהְיֶה שְׁדָךְ קְנוּיָה לִי וְהַמַּחֲנֵה אֲפָרִים כּוֹתֵב דְּלֹא
בְּעֵינֵן פְּלֵל שְׁלִיחוֹת לְזָה דְהָא עָבֵד כְּנַעֲנֵי קוֹנָה אֵת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף ע"י אַחֲרִים אַף שְׁלֹא
מִדְעַתוֹ וְסִיִּים שָׁם דְּבַהוּדִיעַ לְמוֹכֵר שְׁהוּא קוֹנָה לְפָלוּנֵי עֲכוּמ"ז וְדֹאֵי דְמְהֵנִי אַף בַּעֲכוּמ"ז
דְהָא אַף בְּשִׁנְיָה שְׁלִיחוֹתוֹ אֲמַרִינֵן בּפ' הַגּוֹזֵל דְמְהֵנִי בַּהוּדִיעוֹ פְּדַקְאָמַר שָׁם מִי הוּדִיעוֹ
לְבַעַל הַחֵיטִין ע"ש וְה"ה לַעֲכוּמ"ז דְדְמִי לְשִׁנְיָה דְאִין שְׁלִיחוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּבְלֹא הוּדִיעַ
תְּלִיא בְּתַנְאֵי דְבְנֵי מַעֲרָבָא עֵי"ש וְה"נ בַּעֲכוּמ"ז בְּעֵי לְהוּדִיעַ דְדְמִי לְשִׁנְיָה דְהָא אִין
שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמ"ז וְא"כ בְּקִדּוּשֵׁין נְמִי אַמַּי בְּעֵינֵן פְּלֵל שְׁלִיחוֹת אִטוּ אִם שַׁלַּח מְעוֹת ע"י
קוּף רַק שְׁהִיא יוֹדַעַת שְׁהוּא שַׁלַּח הַמַּעוֹת פְּדִי לְקִדְּשָׁה וְקַבְּלָהּ בְּעֵדִים שְׁפִיר דְמִי וְאַף
דְאַמְרִינֵן הִנֵּה מְדַבֵּר עִמָּה עַל עֶסְקָה גִיטָה וְקִדּוּשֵׁיָה וְנִתֵּן לָהּ וְלֹא פִי' מִשְׁמַע דְּוִקָא בְּמַדְבַּר
עִמָּה מְקוֹנְדֵם, הֵינּוּ פְּדִי שְׁתַּדַּע שְׁכּוֹנְנָתוֹ לְשֵׁם קִדּוּשֵׁין אֲבָל אִם יוֹדַעַת ע"י קוּף וְכוּתִי א"צ
שְׁלִיחוֹת לְזָה פְּלֵל: וְלֹא דְמִי לְהָא דְאַמְרִינֵן בּב"מ (דָּף ע"א) יִשְׂרָאֵל שְׁלִנְהָ מְעוֹת מִן
הַעֲפוּ"ם בְּרִיבִית וּבִקְשׁ לְהַחְזִירָם לוֹ וּמְצָאוּ יִשְׂרָאֵל אַחַר וְא"ל תִּנָּם לִי וְאִנִּי אַעֲלֶה לָךְ
פְּדִירָךְ שְׁאַתָּה מַעֲלָה לוֹ אִסוּר וְאִם הַעֲמִידוּ אֲצֵל עֲפוּ"ם מְוֹתֵר וּפְרִיָךְ כֵּינּוּן דְאִין שְׁלִיחוֹת
לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים אַמַּי מְוֹתֵר אִיהוּ נִיהוּ דְקָא שְׁקִיל מִינְיָה רִבִּיתָא ע"ש דְלֹא חֲשַׁבִּינּוּ כְּאֵלוֹ
הַעֲפוּ"ם הַלְלוּ לְיִשְׂרָאֵל הַשְּׁנֵי מִשׁוּם דְּהִישְׁרָאֵל הָרֵאשׁוֹן אִינוּ נַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ לַעֲפוּ"ם מִשׁוּם
דְאִין שְׁלִיחוֹת לַעֲכוּמ"ז וְלֹא אֲמַרִינֵן כֵּינּוּן דְאַתְעַבִּיד מַחְשַׁבְתּוֹ דַּעֲפוּ"ם לְהַלּוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל
הַשְּׁנֵי דְמִי כְּאֵלוֹ הַעֲפוּ"ם בְּעַצְמוֹ הַלְלוּ לְיִשְׂרָאֵל הַשְּׁנֵי אַף דְאִין בַּעֲכוּמ"ז תּוֹרַת שְׁלִיחוֹת

גמורה התם שאני פיון דהמעוות המה עדיין ברשות ישראל הראשון בתורת הלנואה רמינן מעשה הלואתו לישראל השני עליו ולא על העכו"ם ואיהו ניהו דקא יזיף בריביתא אבל עכו"ם שנעשה שליח לישראל במעותיו של ישראל רמינן לה על המשלח משום פח מעותיו דמשלח ולא משום גדר שליחות [ועיין בשו"ע חה"מ (סימן קפ"ח) שפכתב לפיכך השולח בנו קטן אצל הסנגני ולא ידעתי מאי לפיכך דאטו התם מטעם דאין שליחות לקטן הוא וכי שליחות בעינו התם וצ"ע]: וכן מצאתי בהדיא בחידושי מהרי"ט לקדושין (דף נ"ח) שפכתב דלא תקשי לר"ל דאמר לא אתי דיבור ומבטל דיבור ממשנה דהשולח גט לאשתו והגיע בשליח ואמר בטל הוא הרי זה בטל דשאני קדושין מגט דגט בעי שליחות ממש דכתיב ונתן בידה משא"כ בקדושין דלא בעינו שליחות ממש ולא גרע מתן מנה לפלוני ואקדש אני לה ע"ש הרי ממש כדברינו דמהני גבי קדושין טלי קדושיה מע"ג קרקע וצ"ל דהא דמרבינן שליחות בקדושין הוא רק בקדושי שטר או בקדושי פסוף ולא בירר לשליח איזה אשה יקדש לו דבזה בעינו שליחות שיהא מעשה השליח והספקתו כמעשה המשלח אבל אם בירר לו איזה אשה לקדש ושלח הפסוף ע"י השליח לא בעינו שליחות כלל: ולענ"ד נראה להביא ראיה לזה מהא דאמרין בקדושין (דף מ"ז) בברייתא המקדש במלנה אינה מקודשת וי"א מקודשת ובעי לומר משום דמלנה להוצאה ניתנה אינה מקודשת ופריה א"ה אימא סיפא ושון במקר שהוא קונה וא"א מלנה להוצאה ניתנה במאי קונה ע"ש ואי נימא דבקדושי פסוף לא מהני טלי קדושיה מע"ג קרקע א"כ מאי פריה דלמא שאני מקר דבמה שפחל המלנה מקנה משא"כ בקדושין דבעינו שיהא בידה דבר שנותן לה בשעת קדושין דומיא דגט דבעינו שיהא בידה בשעה שאומר לה ה"ז גיטף והמלנה כבר הוציא אתו אבל במקח לא בעינו שיהא הדבר בידו וכיון שיש להמוכר הנאה ממה שמוחל לו בהיה הנאה דמחיל ליה קנה אע"ג דלא אמר בהנאת מחילת המלנה אבל בקדושין בעינו שיהא בידה הדבר שמתקדשה בשעת אמירה וא"כ מאי מקשה מהא דבמקר קנה דלמא סובר מלנה להוצאה ניתנה ואעפ"כ במקר קנה אע"ג דלא אמר בהנאת מחילת מלנה רק בהיה הנאה דמחיל ליה אבל בקדושין לא מהני דבעינו נתינה א"ו דלא בעינו נתינה לידה גם בקדושין: ולפמש"כ דקדושי פסוף מהני טלי קדושיה מע"ג קרקע יתיישב לנו הא דאמרין ביבמות (דף ל"ד) אמתני' ב' שקדשו ב' נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה לזה ושל זה לזה הרי אלו חייבין משום א"א ואם היו אחין משום אשת אח ואם היו אחיות משום ואשה אל אחותה ואם היו נדות משום נדה ומוקי לה בגמרא באיסור בת אחת ואליקבא דר"ש בשלמא פולהו משפחת להו דשוינהו שליח ושוי אינה שליח ופגע שליח בשליח אלא נדות היכי משפחת לה א"ר עמרם א"ר בשופעות מתוך י"ג לאחר י"ג לחיובי אינהו י"ב לאחר י"ב לחיובי אינהו ע"כ וכתב הרשב"א ז"ל וז"ל פירש"י בשופעות מתוך י"ג לאחר י"ג לחיובי אינהו ופי' הוא ז"ל משפחת לה כגון שנוקדו הזכרים בא' בתשרי והנקבות ג"כ בא' בתשרי לשנה הבאה וביום תשלום י"ב לנקבות שהם י"ג לזכרים מסרו הקדושין שיחולו ליום הפקחת פשכולם נעשו גדולים והתחילו להיות שופעות מיום תשלום הי"ג לזכרים שהוא יום תשלום הי"ב לנקבות והיו שופעות והולכות עד יום הפקחת נמצא שהנדות והקדושין חלין בבת א' ואיכא דקשיא ליה דהא קטנים א"א להם לקדש וא"כ אלו שמסרו הקדושין בקטנותן לא עשו ולא פלוס ואין הקדושין חלין אף לאחר גדלותן וא"ת דאתיא כר"מ

דאָמער לאַסער שְׁאַתְגִּייר לאַסער שְׁאַשְׁתַּחֲרַר מְקוֹדְשֵׁת הָא לְהַאי לִישְׁנָא אַפִּיקְנָא לְהַ מְדַר"מ וְאוּקְיָמְנָא לְהַ כְּר"ש וְכֵן הַתּוֹס' שֶׁם הַקְּשׁוּ בַקְצָרָה דְּהָא לֹא הוּי בְּבַת א' דְּנִדּוּת חָל תַּחֲיִלָּה שְׁאַיְנוּ יָכוֹל לְקַדֵּשׁ וְלֹא לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ עַד שְׁיִגְדִיל שְׁאַיִן מַעֲשֵׂה קֶטֶן כְּלוּם וְעַיִן מַל"מ (פ"ד מֵה' אִישׁוּת) וּבְנוּב"י מֵה"ת אַה"ע (סִימָן נ"ב) עַי"ש: אָבֵל לְפִי דְבָרֵינוּ דְּלֹא בְּעֵינָן בְּקַדּוּשֵׁינָן נְתִיבָה מִיָּד לִיד וּטְלִי קַדּוּשֵׁיָהּ מֵע"ג קַרְקַע נְמִי מְהֵנִי א"ש טוּבָא כְּשֶׁנִּדְקַדַּק בְּלִשׁוֹן רַש"י ז"ל שְׁפָתַי בַּד"ה וּמַתּוּף וְז"ל וּבִיּוֹם א' תְּשַׁלּוּם י"ב לְנִקְבוֹת שְׁהֵן י"ג לְזִכְרִים מְסָרוּ הַקַּדּוּשֵׁינָן שְׁיַחֲלוּ לְיוֹם הַמַּחֲרַת כּו' עַכ"ל קְשָׁה הָא אֵין נ"מ מְתִי מְסָרוּ הַקַּדּוּשֵׁינָן רַק שְׁאַנּוּ צָרִיכִין לִזְמַר שְׁנִמְסָרוּ קוֹדֵם גְּדֻלוֹת ע"מ שְׁיַחֲלוּ לְאַחַר גְּדֻלוֹת וְלִמָּחָה צְמֻצָה רַש"י ז"ל בְּלִשׁוֹנוֹ שְׁמָסְרוּ בִּיּוֹם שְׁלִפְנֵי הַגְּדֻלוֹת שְׁיַחֲלוּ לְמַחֲרַת הו"ל לִזְמַר סֵתָם שְׁמָסְרוּ לְפָנֵי גְדֻלוֹת ע"מ שְׁיַחֲלוּ לְאַחַר גְּדֻלוֹת אָבֵל בְּאַמַּת פְּנוּנַת רַש"י ז"ל שְׁאַיִן הַקַּדּוּשֵׁינָן בְּגְדֻלוֹת מַחֲמַת הָאֲמִירָה שֶׁל קַטְנוּת שְׁנִתְּנוּ הָאֲנָשִׁים וְקָבְלוּ הַנְּשִׁים שְׁיַחֲלוּ לְאַחַר שְׁיִגְדְּלוּ דְזֶה וְדָא לֹא מְהֵנִי דְאֲמִירָה שֶׁל קַטְנוּת לֹא כְּלוּם הוּא וְרָצוֹן שֶׁל קַטְנוּת נְמִי לֹא כְּלוּם הוּא רַק דְּהָכָא פִּינוּ שְׁמָסְרוּ לְהַ הַקַּדּוּשֵׁינָן לְפָנֵי ר"ה שֶׁל י"ד דְּגְדֻלוֹת קוֹדֵם שְׁחַשְׁיָכָה וְהֵם יוֹשְׁבֵים וּמַמְתִּינִים עַד שְׁחַשְׁיָכָה וְאַחַר שְׁחַשְׁיָכָה בְּרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה ג"כ רוּצִים בְּקַדּוּשֵׁינָן הִלְלוּ הָרִי דוּמָה מִמֶּשׁ כְּאֵלוּ הָיוּ מְקַדְשִׁים בְּרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה שֶׁל גְּדֻלוֹת דְּהָא כְּסָף הַקַּדּוּשֵׁינָן הוּא בְּיָדָהּ בְּרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה (וְנִתְּיָבָה מִיָּד לִיד לֹא בְּעֵינָן) וְרָצוֹן שְׁנִיבָהּ פַּעַם שְׁיַחֲלוּ הַקַּדּוּשֵׁינָן וְעַד עַכְשָׁיו הָיוּ הַמַּעֲוֹת אֲצִלָּה כְּדִין פְּקֻדוֹן וְעַכְשָׁיו הֵם כְּסָף קַדּוּשֵׁינָן וְאַף שְׁלֹא אָמַר לְהַ עַכְשָׁיו כְּלוּם מ"מ הָא לֹא בְּעֵינָן אֲמִירָה בְּקַדּוּשֵׁינָן וּבְמַדְבַּר עָמָה עַל עֶסְקֵי קַדּוּשֵׁינָן וְנִתְּנוּ לְהַ וְלֹא פִי דִיו דָא"צ לְפָרֵשׁ וְעֵיקַר מְדַבֵּר עַל עֶסְקֵי גִיטִין וְקַדּוּשֵׁינָן דְּבְעֵינָן הוּא רַק שְׁלֹא יְהֵא דְבָרִים שְׁבַלְב וְלַעֲנִין זֶה וְדָא מְהֵנִי הַדִּיבּוּר שְׁדַבְּרוּ עַל עֶסְקֵי הַקַּדּוּשֵׁינָן קוֹדֵם שְׁחַשְׁיָכָה אִף שְׁהָיוּ עֲדֵינָן בְּקַטְנוּתָם פִּינוּ דְעֵיקַר הַקְּנִיָּן נִגְמַר ע"י הַרְצוֹן וְהַחֲזַקַת הַכְּסָף שְׁבַרְגַע הָרֵאשׁוּנָה דְּגְדֻלוֹת וְלַעֲנִין דְּבוּר לְחִיד וְדָא דְמְהֵנִי מֵהַ שְׁדַבְּרוּ קוֹדֵם הַגְּדֻלוֹת פִּינוּ דְּלֹא בְּעֵינָן הַדִּיבּוּר רַק לִידַע עֶסְקֵי הַקַּדּוּשֵׁינָן: וְכ"ז מְהֵנִי דוּקָא אִם בְּרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה דְּגְדֻלוֹת הָיוּ יוֹשְׁבֵים וּמַתְרַצִּים בְּקַדּוּשֵׁינָן וְהֵם חוֹשְׁבֵים עַל רַגְעַת רֵאשׁוּנָה דְּגְדֻלוֹת כְּדִי שְׁיַחֲלוּ הַקַּדּוּשֵׁינָן אָבֵל אִם הָיוּ יוֹשְׁבֵים בְּרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה דְּגְדֻלוֹת אוֹ עוֹסְקִים בְּדַבָּר אַחַר לֹא מְהֵנִי דְּהָא רָצוֹן וְקָנִין דְּקַטְנוּת לֹא כְּלוּם הוּא וְאַפִּילוּ מֵהַ שְׁרָנוּ שְׁיַחֲלוּ בְּגְדֻלוֹת לֹא מְהֵנִי א"כ אֵימְתִי חָלִין הַקַּדּוּשֵׁינָן, רָצוֹן וְקָנִין דְּקַטְנוּת לֹא מְהֵנִי וּבְרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה דְּגְדֻלוֹת לֹא נִתְּפָנוּנוּ לְקַדּוּשֵׁינָן כָּלֵל וְלֹאח"כ נְמִי לֹא חֲיִיל דְּהָא הַפְּסִיקוּ בְּעֵנָן אַחַר וְעוֹד דָּאֵן לַעֲנִין אִיסוּר בַּת אַחַת קְיָיְמִין וְאִם יְכוֹלִין לְחוּל בְּרַגְעַת רֵאשׁוּנָה שֶׁל גְּדֻלוֹת שְׁפִיר מְקַרֵי בַת א' שְׁחָלִין בְּרַגְעַת רֵאשׁוּנָה שֶׁל ר"ה מַחֲמַת שְׁרוּצִים בְּקַדּוּשֵׁינָן בְּרַגְעַת זֹו אָבֵל אִם בְּרַגְעַת רֵאשׁוּנָה לֹא הָיָה דַעְתָּם עַל הַקַּדּוּשֵׁינָן רַק אַח"כ הָרִי א"א לְצַמְצָם הַרְגַע אֲצֵל כְּלוּם בְּשׁוּנָה וְלֹא מְקַרֵי אִיסוּר בַּת א' וְלִהְכִי דְקַדַּק רַש"י ז"ל בְּלִשׁוֹנוֹ וְכָתַב שְׁמָסְרוּ הַקַּדּוּשֵׁינָן בִּיּוֹם שְׁלִפְנֵי הַגְּדֻלוֹת שְׁיַחֲלוּ לְאַחַר הַגְּדֻלוֹת לְיוֹם הַמַּחֲרַת מִשׁוּם דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לְהַ אֲלֵא בְּמוֹסְרִים הַקַּדּוּשֵׁינָן סְמוּךְ לַגְּדֻלוֹת וְיוֹשְׁבֵים וּמַמְתִּינִים וְעוֹסְקִים בְּאוֹתוֹ עֵנָן עַד שְׁחַשְׁיָכָה וּבְרַגְעַת הָרֵאשׁוּנָה נְמִי עֲדֵינָן עוֹסְקִים הֵם בְּאוֹתוֹ עֵנָן וְאַז חֲיִיל מִטַעַם רָצוֹן וְהַקְּנָאָה שְׁבַרְגַע רֵאשׁוּנָה וְעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ עֵנָן שְׁהִתְחִילוּ בְּקַטְנוּתָם וְאֵין זֶה עֵנָן כָּלֵל לְפְלוּגְתָא דְאָדָם מְקַנָּה דְבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם דְכָאֵן אָנוּ דְנִין שְׁרָצוֹנוֹ שֶׁל שְׁעַת נְתִיבַת הַכְּסָף לֹא הוֹעִיל כְּלוּם רַק קָנִין וְרָצוֹן דְּגְדֻלוֹת וְלֹא עוֹד אֲלֵא אִפִּי אִם נִתְּאֲפְלוּ הַמַּעֲוֹת קוֹדֵם שְׁבָאָה הַשְּׁעָה דְּגְדֻלוֹת נְמִי מְהֵנִי כְּמוֹ

דמהני במקדש לאחר למ"ד יום פדאמריןו (כפ' האומר) משום דהני מעות לאו למלנה דמי דמלנה להוצאה ניתנו והני זוזי לאו להוצאה ניתנו ואף רב דסובר (יבמות ק"ט) כבעיא דר"א בקדושי קטנה אי מיתלי תלי וקאי ולכי גדלה גדלי בהדה אף דלא בעל ואמר רב דלא גדלי בהדה מודה בהיה דפ"ד אחין דחזילו הקדושין דהתם נתן לה הקדושין ביום האחרון של י"ג שיחולו ביום של י"ד מיד ויושבין וממתינין שיחולו משא"כ הכא שנתן הקדושין פשהיא קטנה סתם לא חליו ממילא פשתגדל וכ"ז אי אמרינו דגבי קדושין מהני טלי קדושיה מע"ג קרקע להכי מהני נתינה דקטנות אבל אי אמרינו דבעינו נתינה מיד ליד אמאי מהני נתינה דקטנות: ויש להסתפק בהא דק"ל אין שליח לדבר עבירה משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין בדבר שא"צ שליחות להעשות השליח כעצמו של המשלח כמו פהו דאמר לחבירו צא וקדש לי אשה גרושה בקדושי פסוף אי אמרינו בזה אין שליח לדבר עבירה ובטלו הקדושין לדעת התוס' בב"מ (דף יו"ד) דהיכא דאין שלד"ע המעשה בטל או דלמא דלא אמרינו אין שלד"ע לבטל המעשה אלא במידי דבעי שליחות גמור כמו בקדושי שטר ובהכי מיירי התוס' שם בתירוץ השני אבל לא בקדושי פסוף דכיון דמ"מ נעשה המעשה ואף דלענין חיוב נדאי דאמרינו גם בזה אשלד"ע מ"מ לענין חלות המעשה יש להסתפק: ולפ"ז הנה אפשר ליישב מה שהביא הנוב"י והקצה"ח (סימן קפ"ב) בשם הגאון מוהר"י הלוי זצ"ל להקשות לדברי התוס' דהיכא דאשלד"ע המעשה בטל א"כ בקדושין (דף נ') במשנה מעשה באחד שליטת כלפלה של תאנים וקידש ה' נשים וקבלה א' ע"י פולן נימא אשלד"ע ע"ש ולדברינו א"ש דבקבלת קדושי פסוף אין האיסור מבטל השליחות כיון דלא בעי שליחות למהני כעצמו של משלח ואפי' אם אמרה תנא לקטן נמי מקודשת ואפי' לפלב שלה פדאיתא בפ"ק דקדושין מיהו לפ"ז תקשה הא דפריה מהא דתניא השליח שעשה שליחותו בעה"ב מעל נימא אשלד"ע ומאי פריה דלמא דוקא בשולח הבעירה ע"י אחר אמרינו אשלד"ע משום דהתם א"א לחייב את המשלח אלא אם נימא שלוחו של אדם כמותו כעצמו ממש דאי משום איתעביד מחשבתו הא הוי גרמא בעלמא ופטור בנזקין.

ובזה מהני אשלד"ע דלא ליהני שליח גמור אבל במעילה דלא בעינו שליחות גמור פדאמרינו גבי שולח ביד חשו"ק במעילה (דף כ"א) דחייב משום דאיתעביד מחשבתו אפילו בדבר עבירה נמי חייב המשלח דמ"מ איתעביד מחשבתו ומאן לימא לן בכה"ג אמרינו אשלד"ע ונ"ל דשפיר פריה דדוקא בחשו"ק אמרינו דהמשלח מעל משום דאיתעביד מחשבתו משום דהשליח לא בר חיובא הוא ולא מצינו למירמא חיובא עליו ע"כ המעשה חל על המשלח אבל בשולח ביד פקח א"א דאשלד"ע מבעי לן למירמא חיובא על השליח ובשלמא אם גם בעבירה אמרינו שלוחו כמותו שפיר אבל כיון דאשלד"ע ולא מצינו לחייב המשלח אלא משום דאיתעביד מחשבתו טפי הוי לן למרמי מעשה המעילה אשליח והיכא דמעל השליח ממילא לא מעל המשלח ועוד נראה דבלא"ה א"ש הא דפריה ממעילה דאף שביארנו דהיכא דלא בעינו שליחות ממש לא אמרינו אשלד"ע מ"מ זה דוקא לענין שאין המעשה בטילה כיון דלא בעינו שליחות ממש נגמר המעשה במה שנעשה רצונו אבל לענין לפטור את המשלח מעונש נדאי דאמרינו אשלד"ע ומפטור אפי' היכא דלא בעי שליחות ממש להכי פריה אמאי מעל נימא

אש"לד"ע: וּבְזֶה מִיְנוּשׁב מִש"כ הַנְּמוּק"י (בפ"ק דב"מ) דְּבִקְטָן לָא אֲמַרִּינן אש"לד"ע דְּכִינן דָּאִין לֹא דַעַת כְּלָל דְּמִי לְחֻצְרָדְבַּע"כ מוֹתִיב וְיֵשׁ בּוֹ שְׁלִיחַ לְד"ע וְהַקְשָׁה הַשְּׂיָדָה (בס"י קפ"ב) הָא בְּקָטָן בְּלֹא"ה לֹא שְׂיָיְדָה שְׁלִיחוֹת אִפִּי' הֵיכָא דְלִיכָא עֲבִירָה דְלִיכָא שְׁלִיחוֹת לְקָטָן וְלִפִּי דְבְרִינֵנוּ א"ש דְּבְרֵי הַנְּמוּק"י וְנ"מ לְהֵיכָא דְלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת מִמֶּשׁ כְּמוֹ בְּקִדּוּשֵׁי כְּסָף וְנָתַן לָהּ הַכְּסָף ע"י הַקָּטָן וּבְכֹהֵן שְׂקִידָשׁ אֶת הַגְּרוּשָׁה דְהַקְדוּשֵׁין חֲלִין אַע"ג דָּאִין שְׁלִיחוֹת לְקָטָן מִשּׁוּם דְּלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת מִמֶּשׁ.

וְגַם מִשּׁוּם הָעֲבִירָה לֹא נִתְבַטַּל הַמַּעֲשֶׂה פִּינָן דְּלֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת מִמֶּשׁ וְנ"מ לְעֵנָן מְלָקוֹת דְּהָא אֲפָשֶׁר לְפֹטְרוֹ מִשּׁוּם דַּאש"לד"ע וְע"ז פְּתַב הַנְּמוּק"י דְּקָטָן דְּמִי לְחֻצְרָדְבַּע"כ מוֹתִיב וְיֵשׁ שְׁלִיחַ לְד"ע וְשִׁפִּיר לְקִי מִטַּעַם אִיסוּר גְּרוּשָׁה לְכֹהֵן מִיְהוּ אַף שְׂבִירָנֵנוּ דְּבְקִדּוּשֵׁי כְּסָף לֹא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת זֶהוּ דְּנֹקָא אִם נָתַן לֹא הַכְּסָף לִיתָן לְאִשָּׁה מִיְנוּחְדָּת אֲבָל אִם נָתַן לֹא כְּסָף שְׂיָקֻדָּשׁ לֹא בְּשִׁבְלֵי אִשָּׁה סָתָם וְלֹא בִּירָר לֹא אִיזוּ שְׂרוּצָה שְׂיָקֻדָּשׁ וְהַלְדָּה וְקִדְשָׁה לֹא אִשָּׁה בְּזֶה נִדְּאִי בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת מִמֶּשׁ שְׂהָרִי הוּא בְּמִקּוּמוֹ לְקִדְשָׁה לֹא אִינָה אִשָּׁה שְׂיָרְצָה: וְכַמָּה שְׂנִתְבָּאָר דְּבְקִדּוּשֵׁי כְּסָף לֹא בְּעֵינָן נִתְיָנָה מִיָּד לִיד וּמִהֵנִי אִם א"ל טְלִי קִדּוּשֵׁי מַע"ג קִרְקַע יֵשׁ לִיְיֹשֵׁב מַה שְׂהַקְשׁוּ עַל הָרֵא"ש ז"ל שְׂפַתְב (בב"ק בפ' מְרֻבָּה) לְעֵנָן יֵאוּשׁ קוּנָה מְדַרְבְּנָן אוּ מְדַאוּרִיָּתָא דְהָנִי סְפִיקָא דְדִינָא וְנ"מ לְעֵנָן אִם קִדְשָׁה אִשָּׁה בְּגִזְלָא אַחַר יֵאוּשׁ דְּהָנִי מְקוּדָּשָׁת מִסְפַּק וְע"ז הַקְשׁוּ דְאַף דָּאִם יֵאוּשׁ לֹא קָנִי הָא הָנִי יֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת וְלִפְמִש"כ יֵשׁ לִיְיֹשֵׁב בְּכְשִׁיטוֹת דְנ"מ אִם לֹא הַגְּבִיָּה הַגְּזֻלָּן אֶת הַגְּזֻלָּה וְצָוָה לָהּ לִיְטוּל בְּתוּרַת קִדּוּשֵׁין כְּהָאִי דְתַנּוּן בְּמְרֻבָּה (דף ע"ט) נִתְנָה לְבְכוּרוֹת בְּנֵי אוּ לְכַעַל חוּבֵי וּמִשְׁכּוֹ וְיֵצֵא חֵיב ע"כ וּפְיָרְשׁוּ רִש"י וְתוֹס' דְהַגְּנָב חֵיב בְּמִשְׁיַכְת הַפְּהָן אוּ הַבַּע"ח אֲלֵמָּא אַע"ג דְּלֹא אִתִּי לְרְשׁוּת גְּנָב וְנָתַן לָהֶם לְזָכוֹת מִיָּד זְכוּ עֲבוּרוֹ וְהוּא נֶעֱשֶׂה הַגְּנָב [וּבִיאָרְנוּ בַּמִּק"א לִיְיֹשֵׁב קוּשְׁיַת הַתוֹס' בְּמַה שְׂהַקְשׁוּ דְהָא אִין שְׁלִיחַ לְד"ע דְּכָאֵן לֹא שְׂיָיְדָה אש"לד"ע פִּינָן שְׂהַבַּע"ח אוּ הַפְּהָן זֹכָה לְעֶצְמוֹ דְּמִי לְשׁוֹמְפִין שְׂגֻבֵי דְאַמְרִינָן (בב"ק דב"מ) דְּחֵיבִין וְלֹא אֲמַרִּינָן בְּהוּ אש"לד"ע וְגַבִּי שׁוֹמֵר הָנִי הַטַּעַם שְׂדָמִי לְדִין פּוֹעֵל] וְא"כ ה"נ אִם נָתַנוּ לְהֵאֲשָׁה בְּתוּרַת קִדּוּשֵׁין קְנָתָה אַף אִם לֹא הַגְּבִיָּה תְחַלְהָ דְהָא הָתָם בְּנָתְנוּ לְבְכוּרוֹת בְּנֵי אִין הַטַּעַם שְׂקוּנָה בְּתַחֲלִיָּה עֲבוּר הַגְּנָב וְאַח"כ קוּנָה מִהַגְּנָב דְהָא אש"לד"ע.

א"ו דְּמִרְנוּוִיָּהוּ בָּאִים בְּיַחַד קְנִיית הַפְּהָן וְהַגְּזֻלָּן וְא"כ ה"נ אִם לֹא הַגְּבִיָּה וְקִדְשָׁה אִשָּׁה קְנִייתָה וְקְנִיית הַגְּזֻלָּן בָּאִין כְּאַחַד וְכֵהָא גְּוֹנָא לֹא מְקַרִּי ש"ר פִּינָן שְׂלֵא בָּא לִיד הַגְּנָב תְּחִילָה אֲלֵא מִיָּד זְכָה הַלּוֹקֵחַ בְּשִׁבְלֵי הַגְּנָב וְלַעֲצָמוֹ.

וְכַה"ג פְּתַב הַש"מ שֶׁם בְּמִשְׁנָה לְתַרְזֵן הָא דְלֹא חֵיב דו"ה בְּנָתְנוּ לְבְכוּרוֹת בְּנֵי מִשּׁוּם דְּלֹא מִתְחַיֵּיב בְּמִכְרָה אֲלֵא כְּשִׁפָּא לִידוֹ מְעִיקְרָא מִשָּׂא"כ הֵכָא שְׂלֵא בָּא לִיד הַגְּנָב וְא"כ ה"ה לְעֵנָן שְׂיָנּוּי רְשׁוּת לֹא מְקַרִּי שְׂיָנּוּי רְשׁוּת כְּשִׁפָּא בָּא לִיד הַגְּזֻלָּן תְּחִילָה וּמִיָּרִי שְׂהַבְעֵלִים עוֹמְדִים וְרוֹאִים וְאִינָן יְכוּלִין לְהַצִּיל וְאִם יֵאוּשׁ קוּנָה מְקוּדָּשָׁת וְאִי יֵאוּשׁ אִינָן קוּנָה אִינָה מְקוּדָּשָׁת דְּזֶה לֹא מְקַרִּי ש"ר לְהֵכִי שִׁפִּיר פְּתַב הָרֵא"ש דְנ"מ לְעֵנָן קִדּוּשֵׁין וּבְגוּנָא דְלֹא הָנִי ש"ר זֶה בְּרוּר בְּכּוּנָת הָרֵא"ש ז"ל וְדו"ק: סִימָן קְלוֹז שְׂאֵלָה בְּעֵינָן קִדּוּשֵׁין שְׂבִלִיעַל אַחַד קִדְשָׁה אֶת הַבְּתוּלָה בְּפִנֵי ע"א וְנוֹדַע שְׂהַמְטַבַּע שְׂקִידָשָׁה לֹא הִיָּה שְׁלוֹ רַק שְׂאִישׁ אַחַד שְׂלַח אוֹתוֹ לְמִסוּר מְטַבַּע זֹ לְאַחַד מִפְּיֻדְעֵיו וְהוּא קִדְשָׁה בָּהּ אֶת הַבְּתוּלָה: תְּשׁוּבָה הִנֵּה הַלְכָה רוּנַחַת בְּקִדּוּשֵׁין (דף נ"ב) בְּקִדְשָׁה בְּגִזְלָא דְאַחֲרִים אִינָה מְקוּדָּשָׁת אוּלָּם מַה שְׂיֵשׁ

להסתפק בדבר זה הוא דקי"ל דדוקא קודם יאוש אינה מקודשת אבל לאחר יאוש מקודשת פדאיתא בש"ס (דף נ"ב) לית דחש להא דר"ש דאמר סתם גזילה יאוש בעלים דמשמע הא אי הוי יאוש בעלים הוי קדושין אע"ג דקי"ל יאוש לא קני פבר פתב הרא"ש וההמ"ג (בפ' ג' מה' אישות) דכיון דהוי בידה שינוי רשות וקנאתו הוי קדושין א"כ כיון דפסק הר"מ (בה' פלים פכ"ד ה"ז) דסתם גניבה הוי יאוש בעלים הוי יאוש ושינוי רשות והוי קדושין מיהו אפשר לאמר דכאן יש לו דין גזל דקי"ל סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים כמ"ש הר"מ שם דמידי הוא טעמא דסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים משום דינע מאן גזילה יכול לתבוע ממנו וה"נ פשינודע לו שלא מסר לפלוני ונטל לעצמו יתבע ממנו מיהו אכתי יש להסתפק לפי מה שראיתי בתשו' הגאון נוב"י מה"ת (סימן ע"ז) שכתב דאף דאמרינן סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים משום דסובר מוקמינא לי' בדינא אבל אם הגזלן נודע לאלם ובע"ז או שגזל שלא בעדים והגזלן מוחזק לשבע לשקר ונדאי דבכי הא אמר דסתמא הוי יאוש בעלים וא"כ בנידון דידן נמי שהמשלח הוא אדם חשוב והשליח הוא במקום רחוק ממנו ובנדאי לא ילך לתבוע ממנו והוי סתמא יאוש בעלים מיהו כיון דאנן קי"ל יאוש שלמ"ד לא הוי יאוש א"כ הא בפעשה שקידשה לא נודע עדיין למשלח שנטל הפסד לעצמו ולא הוי קדושין: ועדיין יש להסתפק דא"ל דהא דקי"ל יאוש שלמ"ד לא הוי יאוש היינו אם הבעלים היו סבורים שהחפץ עדיין מונח אצלם דבזה לא אמרינן כיון דאלו ידעו שנאבד הוי מתיאוש השתא נמי הוי יאוש אבל הכא שהבעלים פבר הסיחו דעתם מהאי פסד שיהא מחשב פשלו וכממונו דהא שלחו ליתן לאחר מיקרי יאוש בעלים לגבי האי פסדא דמה לי אם סבור שנאבד ממנו מה לי אם סבור שהשליח יתנו לאחר סוף סוף הוא מתיאוש מהדבר מהיות עוד שלו ואם בא אחר וגזלו ונתנו או מכרו לאחר או קידש בו אשה הוי יאוש וש"ר.

דהא יאוש בגזילה בלא"ה לא קנה רק דמהני מה שהבעלים מתיאושים מלחשונב פשלו את הגזילה לענין דיקני לוקח בש"ר וה"נ פבר נתיאוש מהאי חפץ שסבור שיתן למי שנשפתלח לו ומהני גזילתו וש"ר דינדה להיות קנין גמור כמו יאוש וש"ר.

ולא מיקרי יאוש שלמ"ד דזה גופא מה ששלח לאחר מיקרי יאוש ואף דאמרינן בב"ק (דף קט"ז) אדעתא דארי אפקרין אדעתא דכ"ע לא אפקרין וכן אמרינן גבי מקבל מתנה שאמר א"א בה דחוזרת לנותן ואין אחר יכול לזכות בה וכדאמרינן בנדרים (דף מ"ג) מה מתנה עד דאתא ליד זוכה וכמ"ש הרא"ש שם היינו דלא יצא הדבר מרשותו לגמרי כמה שרצה ליתנו לאחר או לארי שיאכלנו דנימא שהאחר יכול לזכות מדין הפקר אלא שחוזר לבעלים אבל מ"מ לא גרע מיאוש לענין שאם לקח אחר בגזילה שקנה אותה ביאוש וש"ר: ולכאורה יש להביא ראיה ממש"כ הר"מ ז"ל (בפ' ג' מה' שקלים ה' י"א) הנותן חצי שקל לחבירו לשקול ע"י והלך ושקל לעצמו אם פבר נתרמה התרומה מעל השוקל שזה השקל ברשות הקדש שפבר תרמו על העתיד לגבות כו' ואם לא נתרמה התרומה לא מעל והוא חייב ליתן לחבירו חצי שקל שנמתן לו ע"ש ומדכתב שחייב ליתן לחבירו חצי שקל שנמתן לו משמע ונדאי שהחצי שקל עולה בשביל השליח ולא בשביל המשלח דאם הי' עולה בשביל המשלח פשיטא דלא מעל שהרי לא נהנה פלל ועוד דהא חזרה קרו לבעלים.

א"ו דעולה בשביל השליח ובמאי קני לה ההקדש ע"כ ביאוש וש"ר כמ"ש התוס' בסופה ובגיטין ובב"ק (ומה דלא הוי מצהב"ע פתבתי לעיל בזה) וא"כ קשה הא הבעלים לא ידעו ששקל לעצמו והוי יאוש שלמ"ד ושינוי רשות לחוד לא קני כלל ואמאי יצא השליח ידי שקלו ואין לומר דאף דבשעה שנתן השקל להגזבר לא יצא עדיין משום דהוי ישלמ"ד מ"מ כשמתידע להמשלח אז חלה הקדש מהשקל ויצא יד"ח דז"א אהדא דהוי לי להר"מ ז"ל לכתוב דבעינו שמתידע להמשלח.

ועוד דאף דהרמב"ם פוסק (בה' גניבה) דיאוש אחר ש"ר נמי מהני פרב פפא בב"ק (דף קט"ו) מ"מ היינו דוקא במקרה להדיט אבל בהקדש אם לא חל ההקדש בשעה שהקדיש לא מהני אף אם נתייאשו הבעלים אח"כ דבעינו דבשעה שפקדיש יאה חל הקדישו ולא דמי למכירה להדיט שקונה בש"ר ואח"כ יאוש דהתם הקנין חל בשעת יאוש אבל בהקדש דבעינו שיקדיש ורחמנא אמר איש כי יקדיש את ביתו בעינו שבשעת הקדש יחול ההקדש ואף בשקלים נמי השקלים נעשים הקדש ע"י מה שנותנים להגזבר אבל לא הקדישום הבעלים לא נעשו הקדש (ונראה דאף דקיי"ל ממשפנין על השקלים היינו שמשפנין אותו עד שיתן שקלו וכל ההקדש ע"י נתינתו אבל לירד לנכסיו שיקח הגזבר ממנו שקל וליתן לקופת השקלים ונדאי דאסור דאם הוא לא ניתא לי ונדאי לא נעשה הקדש וא"א להקריב מהן קרבנות ציבור) ואפילו אם מתנה שיחול ההקדש אח"כ נמי לא מהני כיון דהשתא לאו בידו להקדיש לא מהני נמי אח"כ וא"כ אמאי פתב הרמב"ם דבשקל לעצמו דיצא א"ו דסובר דכיון דשלח לשקול ע"י פבר נקרא יאוש לענין זה שפבר רצה שיצא השקל מרשותו ומהני לענין אם השליח גנב ושקל לעצמו הוי יאוש וש"ר: מיהו לפמש"כ בדעת הר"מ דש"ר דמהני לפני יאוש הוא מטעם שקנינו למפרע אחר שנתניאש ומהני נמי לענין תרומה והקדש דביתו קרינו בי' אפשר לאמר דכשיתנודע לבעלים ויתניאשו אז חל ההקדש למפרע משעה שגזל ושקל לעצמו מיהו כ"ז הו"ל להרמב"ם ז"ל לפרש אם לא נתנודע לבעלים לא יצא ידי שקלו: ולפי מש"כ הב"ש באהע"ז (סימן כ"ז ס"ק ז') גבי קדשה בגזל דידה דאינה מקודשת משום דיכולה לאמר אין שקלי וידי שקלי דדוקא גבי חפץ אמרינו הכי אבל גבי מטבע לא אמרינו הכי דמשמע מזה דגבי גזילת מטבע נעשה רק חוב אצל הגזלן ועצם המטבע קני לה הוי א"ש מה שיצא הקא ידי שקלו אבל באמת הוא גופא פתב דבגמרא משמע דבגזל מטבע נמי יכולה לאמר לו אין שקלי וידי שקלי דהא קתני התם קדשה בגזל או בתמס או שחטף סלע מידה וקידשה אינה מקודשת וא"כ גם מטבע לא קנה הגזלן וא"כ מוכח מדברי הרמב"ם דבשלח ליתן השקל לאחר והוא הוציא לעצמו אף שלא ידע משלח שלקח לעצמו מיקרי יאוש וש"ר ולא מיקרי ישלמ"ד דכבר נתייאש מזה במה שצנה ליתנה לאחר.

ומהני ש"ר למיקני לי' והכא הוי ש"ר ע"י הקדושין עצמם וצריכה גט: מיהו צריף לידע אם זה ששלח המטבע למנסרו לפלוני אם חוב הוא או פקדון שיש לפלוני בידו או מתנה לעני שאם הוא באופן שפלוני זכה בה בקבלת השליח הוי לי' גזל ממי שנסתלח לו וקידשה בגזל אינה מקודשת כ"ז נלע"ד: סימן קלח שאלה בדבר הקידושין מק"ק גאנאנדז מכתבו קבלתי ומפני עונם טרדוטי ונחלישת פחי לא השבתי עד פה..

והנה בדבר הקדושין שהי' בפני אב ובנו ועד אחד עמהם ראיתי במכתב פבדו שדעתו נוטה להתיר מכמה טעמים. הנה במש"כ לפסול העדים מטעם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותו בטיילה במבואר ברמ"א (סימן מ"ב) דאם נמצא א' קו"פ הוי כמקדש בע"א וכתב הב"ש והח"מ דמיקרי שלא נצטרפו להעיד לכן לא נפסל הכשר בעדותו ובעובדא דידי' כתב פבדו דדמי לנצטרפו להעיד ונדעתי נראה דאין לפסול פאן משום נמצא א' קו"פ דמבואר בש"ס (מפות ד' ו') דשואלין להו אי למיקחי אתיתו אי לאסהודי אתיתו ופירשו שם התוס' דלאסהודי אתו היינו שפוננו להעיד בשעת ראי' כמבואר בדבריהם במפות (דף ו') ד"ה לאסהודי ובד"ה שמואל שהקשו מקדושין שנמצא בשעת החופה קרובים פתבו וגם לרבי קשה שפעמים תפוננו אחד מן הקרובים להעיד עכ"ל וכן ברא"ש הקשו איך הקדושין פשרין אם פוננו להעיד וכאן אינו רואה לדון בזה דין פוננו להעיד ואף שהמקדש פונן להביאם בכדי שיהיו עדים פולם ביחד מ"מ מי יודע ידעו שהוא מכונן לזה ואפשר דאלו הוו ידעי שיקדש את הבתולה לא היו רוצים להיות עדים בדבר ואף שאמר ד"ז בסוד להעד שפתי מ"מ השנים האחרים אפשר לא ידעו מזה ומדברי הגאון שהביא הרא"ש במס' מפות מבואר דכל היכא דלא ברור לן שנצטרפו וכוננו להעיד אין אנו יכולין לבטל עדותו ומוציאין ממון עפ"י עדותו שפן כתב ונ"ל וחינו לגאון דקאמר ה"מ בעדות בע"פ אבל בשטר שיש בו שלשה עדים ושנים מהם קרובים זל"ז אם לא נודע בעדות ברורה שישבו שלשתן להעיד וכתבו עדותן זב"ז דדמי כמאן לאסהודי אתינו לא מבטלינו שטרא מספק אלא תתקיים השטר בשאר העדות עכ"ל אלמא דכל כמה דלא ידעינו בבירור שנצטרפו בכוננה לעדות זה לא פסלינו להו ומפקינו ממונא אפומייהו כ"ש דלא מצינו להקל ולפסול הקדושין כ"ז שלא נודע שנצטרפו בכוננה ועוד דהא פסקינו דאם צריך לעדות ומצוה להחרים שכל מי שידע יבוא ויעיד שלא נתבטלה עדות הפשרים בשביל הפסולים כמ"ש הרא"ש שם ובעובדא דידי' מסתמא שלחו הב"ד אחרי פולם שיבואו להגיד כדי לעמוד על החקירה בבירור ולא מיקרי אתו לאסהודי אלא פשבאו מעצמן להעיד: אולם מה שיש לדון להקל שהעדים לא ראו הנתינה לידה ממש והרמ"א כתב (בסי' מ"ב) בשם תשובת הרשב"א שצריכים העדים לראות הנתינה ממש אעפ"י ששמעו שאמר התקדשי לי בחפץ פלוני ואח"כ יצא מתחת ידה אינן קדושין עכ"ל ואף שהב"ש כתב שם (בס"ק י"ב) שהמרדכי סובר דבידיעה בלא ראי' נמי סגי ואפילו לא ראו הנתינה אם ראו דבר המוכיח אין לבטל הקדושין כלל כאילו ראו גוף המעשה כדאמרינו הן הן עדי יחוד כו' גלע"ד דגם המרדכי לא החמיר מטעם זה לחוד דז"ל המרדכי (פ' האומר) כתב הרא"מ בתשו' דהיכא דאחד מן העדים לא ראה נתינת הטבעת אין לבטל הקדושין חדא דחוששין לדברי רב פפא דמקדש בע"א חוששין לקדושין ועוד דאם עד רואה דבר מוכיח ונראה יכול להעיד פאלו ראה גוף המעשה עכ"ל הרי שעשה זה סגוף למה שע"א ראה הנתינה אבל מטעם ידיעה בלא ראי' לא הי' מחמיר ומודה להרשב"א דלא חיישינו לידיעה בלא ראי' ועוד נ"ל דהמרדכי והרשב"א לא פליגי כלל דהא לכאורה קשה על המרדכי הא אמרינו בשבועות (דף ל"ד) דרבי אחא הוא דסובר דדנין בד"מ ובד"נ בידיעה בלי ראי' ואנן פסקינו פרבנן גבי גמל האוחר בין הגמלים וא"כ ידיעה בלי ראי' לאו פלוס מיהו ז"א דהא התוס' שם פתבו דגם רבנן אית להו אומדנא פהיא דשבועות (דף מ"ו) גבי נחבל שעלתה לו גשיכה

ע"ג ובין אצילי ידיו כדאמר בהדיא דבכה"ג נוטל הנחבל בלא שבועה וע"כ דהיינו טעמא דמילתא דידיעה בלא ראי' שאי אפשר להיות בשום אופן אחר מהני גם לרבנן דר' אבא כמו בנחבל שעלתה לו נשיכה ע"ג ובין אצילי ידיו שא"א לחבול בעצמו במקום הזה וגם איש אחר לא הי' שם שנוכל לתלות בו החבלה להכי נוטל בלא שבועה אבל דבר שאפשר אפי' מצד רחוק שהיה באופן אחר באומדנא כזה סברי רבנן דלא מהני ידיעה בלא ראי' ולהכי בגמל האוחר בין הגמלים אעפ"י שלפי האומדנא נראה שזה הרגו מ"מ יכול להיות שמת פתאום מעצמו שהוא רחוק לאמר פו וסברי רבנן דבכה"ג לא מהני ידיעה בלא ראי' ולפ"ז שפיר איכא למימר דהרשב"א מייירי בידיעה בלא ראי' שאפשר לתלות ע"צ הרחוק שהי' באופן שלא בקדושין נמן לה מעיקרא אלא במתנה רק שאח"כ אמר לה התקדשי לי באתרוג דז"ל שם בשנים שהיו עומדים אחריו גדר בית אחד ושמעו שאמר ראובן ללאה התקדשי לי באתרוג אבל לא ראו הנתינה ממש אפילו ראו אתרוג יוצא מת"י אין כאן חשש פלוג' אפילו היא מודה שלקחתו לשם קדושין דעדות ראי' בעי ממש עכ"ל ומי לא מצינו למימר דבאמת נמן לה מעיקרא לשם מתנה ואח"כ פשה' כפר האתרוג בידה א"ל התקדשי לי באתרוג ואף שהאומדנא מוכיח שפיון שרצתה להתקדש בהאי אתרוג מסתמא לא נמן לה מתחילה לשם מתנה מ"מ הא באומדנא פהאי פליגי ר"א ורבנן וקיי"ל כרבנן דידיעה בלא ראי' לא מהני: אבל המרדכי מייירי בגוונא דליכא למיתלא שנתן לה מעיקרא בתורת מתנה פגון דאמרי עדים שקודם ששמעו ממנו לשון הקדושין ראו שלא נמן לה הטבעת רק שהי' בידי ובעת שאמר לשון הקדושין לא ראו שום נתינה רק שאח"כ ראו שהטבעת יוצא מת"י דזה מוכח דע"כ נמן לה בעת הקדושין ומ"מ פיון שלא ראו הנתינה ממש בעיניהם מיקרי ידיעה בלא ראי' ובידיעה בלא ראי' כה"ג מודו רבנן דמהני דדמי לעלתה נשיכה ע"ג ובין אצילי ידיו דמודו רבנן דחייב: ולפ"ז אין שום פלוג' בין הרשב"א והמרדכי וא"כ עובדא דידן דמי ממש לעובדא דהרשב"א ו"ל דהא אפשר לאמר דמעיקרא נמן לה וקיבלה היא בתורת מתנה כמו שראתה שחלק אגוזים לחביריו ואח"כ א"ל התקדשי לי וידיעה בלי ראי' פהאי לא מהני דקיי"ל כרבנן דר"א: ועוד דאף דמעיקרא פשטה ידה מרצונה מ"מ נראה מדברי הבליעל שקפץ את ידה בעת נתינת המטבע ודמי למש"כ הרמ"א בלקח ידה בחזקה וקידשה ולא השליכה מתוך ידה שביאר שם הח"מ (בס"ק ב') דלדעת הרמ"א ו"ל אין זה קדושין דלא אמרינן אם איתא דלא ניתא לה תישדינהו אלא כר"א דסבר בקדושין (דף י"ג) דאמרינן אטו כןלהו נשי דינא גמירי וסברי אי משדינהו ומתברי מתסיבנא באחריות: ועוד יש להקל בזה כמ"ש מעכ"ת עפ"י דעת הנוב"י שכתב שהיא נאמנת לאמר שלא נתפוננה לשם קדושין דע"א נאמן באיסורין היכא דלא אמתזק איסורא ועשינו סמוכין לדבריו בעזה"י בתשובה אחרת ולא רציתי להאריך בכאן והא דפריה הש"ס אמתניתין האומר לאשה קדשתיה והיא אומרת לא קדשתני ה"ד אי דאיכא סהדי וכו' ואמאי לא משני הש"ס פגון שהיא אומרת שלא פוננה לשם קדושין דהיא נאמנת דז"א דא"כ פיון שהיא נאמנת אף הוא מותר בקרובותי' פיון שנאמנת דלא שייך לומר דאסור משום דשון' אנפשי' חד"א פיון דאינה מכחשת נתינת הקדושין רק שאומרת שלא פוננה לשם קדושין והיא נאמנת ממילא גם הוא מותר בקרובותי' ועוד יש לצרף סברת המרדכי בקדושין (פ"ק האומר) דאם השליכתו לטבעת אעפ"י שהי' אחר כד"ד] אמרינן הוכיח

סופו על תחילתו כדאי' (בחוּלִין ובב"ב) גבי שחט ואח"כ חשב עלי' וגבי מתנה מפל הגי טעמי הגני מספים לדעת מעכ"ת להתיירה בלא גט ואין פאן חשש קדושין: סימן קלט ע"ד הקדושין שאיש אחד ביקש משני אנשים שילכו עמו בעסק שידוכין שרוצה לשידך עצמו וכיחש להם.

והביא אותם לבית אשה אלמנה שמוכרת יי"ש וכשפאו לביתה צוה המקדש להאלמנה לתת י"ש ונתנה והם ישבו בחדר פנימה ושתו הי"ש ואח"כ קרא המקדש להאלמנה שתיבוא לחדרם ונתן לה חמשה ועשרים קאפ' ואמר לה הרי את מקודשת לי וכו' בשעת נתינה והיא הלכה לה מהסדר ההוא וגם הם הלכו להם וקראה להמקדש שיקח ממנה הרעסט שניתנתר מהמגיע לה בעד הי"ש סף שמונה גדולים ולא רצה לקבל ונתנה הרעסט להעדים והלכו להם והמקדש את אומרת ששמעה מה שאמר והיטיב חרה לה.

אף היא קיבלה הפעות לתשלומי הי"ש ששתו אצלה ולא שתה לכה כלל לדברי הבל על פי פן דרף שותי שכר בבתי המשפאות אשר כל פה דובר גבלה ובעל השכר לא ישים לב לדבריהם והמקדש את אומרת שקרא אותה ושאל ממנה כמה מגיע לה ואמרה לו שנים וארבעים ג"פ והעד מכחיש ואומר שלא שאל ממנה כמה מגיע לה גם אמר העד שהאמירה הרא"מ הי' לאחר שהגיעו הפעות לידה תוכ"ד והעד השני אמר שאינו זוכר מתי הי' האמירה: תשובה הגה בקדושין (דף י"ב) אמר פנסי סלע זה בחובי וחסר ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת לאחר מתן מעות אפילו רצתה אינה מקודשת ומפרשינו רצתה דאמרה הן לא רצתה דאשתיקה א"מ וטעמא דבאשתיקה יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי עי"ש דבלא שדף עסקינו.

וא"כ לפ"ז גם פאן יכולה לומר מה ששתיקה הוא משום שנטלתו בעד הי"ש שצוה המקדש ליתן ושתו הוא והעדים אלא מה שיש לפקפק דהרשב"א ונהר"ן כ' שם הביאם הרמ"א דדוקא אם אמר פנסי סלע זה בחובי אבל אם נתן לה סתם אפילו הגיע זמן פרעון אינה יכולה לומר לפירעון חובי נטלתי: ולכאורה הדבר תמוה מאוד מ"ט אינה יכולה לומר לפירעון חובי נטלתי פיון שהגיע הזמן והיכי מוכח שקבלה לשם קדושין ונהרי בכנלא סוגיא דקדושין מוכח דגבי שתיקה בעינו הוכחה שקבלה לשם קדושין ולהכי בכנסי סלע זה לפיקדון בעינו דוקא שתיקה בשעת מתן מעות או שתיקה לאחר מתן מעות היא דאיכא הוכחה מדלא שדתינהו ש"מ דניחא לה בקדושין אבל אם ליכא הוכחה פגון אם איכא למימר הא דלא שדתינהו משום דיראה להשליף שלא תתחייב באחריות לא הוי קדושין פיון דליכא הוכחה דנתרצית בקדושין וה"נ בחייב לה חוב הא ליכא שום הוכחה אפילו בשתיקה בשעת מתן מעות דיכולה לומר שקבלתי בחובי והא דקתני בפרייתא פנסי סלע זה בחובי ראיתי בספר המקנה בחידו' לאהע"ז וספר ע"א שתמהו פן וכתבו עוד דלדברי הרמב"ם כפי שפי' הרשב"א בכוננותו דלא מיירי שחסר מדבריו שאמר שנותן בתורת פרעון אלא שנותן בתורת קדושין ג"כ והוי פירעון וקדושין כאחד ודאי דאין ראי' ממה דקתני פנסי סלע זה בחובי דהא אשמעינו רבותא דאם רצתה מקודשת והוי פירעון וקדושין כאחד אבל לעולם אימא לה דאם לא רצתה והיינו דאשתיקה מהני אף אם בלא אמר פנסי סלע זה בחובך והגאון המקנה והגאון ע"א בספרו הניחו הדבר בצ"ע ועוד נראה לי דאפילו לדברי הרשב"א ונהר"ן דסברי דבעינו שאמר

פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּחוּבֵי בנ"ד יְכוּלָה לומר דִּידי שְׁקֵלֵי אע"ג דְּלֹא אָמַר פְּנִסֵי בְּחוּבָה דְּהָא בְּגִזְלֵי וּדְאֵי דְּלֹא בְּעֵינָן שְׂיֵאמַר פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּהִשְׁבַּת גְּזִילָה וּרְאֵנִי מְדַפְרִיָּה מְבַרְיִיתָא דְּקִדְּשָׁה בְּגִזְלֵי וּבְחֻמְסֵי אוֹ שְׁחֻטָּף סֵלַע מִיָּדָה וְקִיְדְּשָׁה מְקוֹדְשָׁתָא אַבְרַיִיתָא דְּכִנְסֵי סֵלַע זֶה בְּחוּבֵי וְלֹא מִשְׁנֵי דְּהִתָּם מְקוֹדְשָׁתָא מִשּׁוּם דְּלֹא אָמַר פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּגִזְלֵי וְע"כ דְּפִשְׁטָא לִי 'לְהַש"ס דְּבְּגִזְלֵי אַף אִם לֹא אָמַר פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּגִזְלֵי לִי יְכוּלָה לומר דִּידי שְׁקֵלֵי וְע"כ מִשּׁוּם דְּגִזְלֵי לְהַחְזִיר וּלְהַשִּׁיב קָאֵי וְסִתְמָא דְּמִילְתָּא כִּי קָא שְׁקֵלָה לְהַשְׁבַּת גְּזִילָתָה קָא שְׁקֵלָה וְלֹא הָוֵי קְדוּשִׁין מִשָּׂא"כ בְּחוּבֵי דְּלִיכָא לְמִימַר סִתְמָא כִּי נִתְּנָן לָהּ סֵלַע בְּיוֹמָא דְּמִשְׁלָם זְמַנָּה לְפַרְעוֹן שְׁקֵלָתָה דְּכַמָּה מְלוֹיִם אֵיכָא שְׁמַרְוֹנָחִים זְמַן הַפִּירְעוֹן לְהַלְוָה וּמַאֲמִינִים כְּמוֹ שְׁהַאֲמִינוּ עַד עַכְשָׁיו בְּזֶה צ"ל דְּוּוּקָא פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּחוּבֵיכּוֹן צְרִיָּה לומר לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א וְהָר"ן וְ"ל א"כ אַף אָנוּ נֶאֱמַר דְּהַנְּכָנַס לְחַנוּת אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה שְׁדַרְךָ כֹּל הָאוּכְלִים וְהַשְׁוֹתִים שְׁמָה שְׁמִשְׁלָמִים מִיָּד חוּבָם (לְבַד אֲשֶׁר רָגִיל שְׁמָה לְאֹכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּהַקְפָּה) וְרַבִּים אֲשֶׁר לֹא יָתֵן אוֹתָם בַּעַ"ב לְצִאת מִן הַבַּיִת בְּלִיתִי תְּשַׁלּוּמֵי זֶה דּוּמָה לְגִזְלֵי דְּסִתְמָא לְפִירְעוֹן קְשָׁקְלָה כִּינּוּן שְׂאִין דְּרַפָּה לְהַקִּיף וּלְהַנִּיחַ אֶת הָאוּכְלֵי וְהַשְׁוֹתָה לְצִאת בְּלִי תְּשַׁלּוּמֵי וְנֶאֱפִילוּ לֹא אָמַר פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּפִירְעוֹן נְמִי יְכוּלָה לומר לְפִירְעוֹן שְׁקֵילְתָה: וְעוֹד דְּהָא וּדְאֵי הֵיכָא דְּהֵיא תְּבַעָה אוֹתוֹ לְשַׁלֵּם לָהּ חוּבָה הַמַּגִּיעַ לָהּ וְנִתְּנָן לָהּ וְאָמַר לָהּ הֵרָאמ"ל וְקִיְבָלָה בְּשִׁתִּיקָה וּדְאֵי דְּלֹא הָוֵי קְדוּשִׁין וְאֵף שְׁכַתְבַּת הַרְמ"א (בְּסִי' מ"ב) בְּשֵׁם תְּשׁוּ' הֵרָא"ש וְ"ל הֵי' חֵיבֵי לָהּ מַעוֹת וְאָמְרָה לוֹ תֵּן לִי מַעוֹת וְכַאֲשֶׁר מִתְּחִיל לִיתְּנָן אָמַר לָהּ הֵרָאמ"ל וְנִרְקָה הֵיא הַמַּעוֹת מִיָּדָה אֵינָן קְדוּשִׁין אִם לֹא זִרְקָה הַמַּעוֹת הָוֵי קְדוּשִׁין אִם לֹא זִרְקָה נְמִי לֹא הָוֵי קְדוּשִׁין וְדְּאֵי מְסַתְּבָרָא דְּעֵדִיף מַה שְׁהֵיא תּוֹבַעַת הַחוּבֵי מִמָּה שְׁהֵיא אָמַר לָהּ פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּחוּבָה דְּכָשָׁהֵיא תּוֹבַעַת הָרִי גְּזִילָתָה דְּעַתָּה שְׁרִצוּנָה לְקַבֵּל הַחוּבֵי וּפְשִׁיטָא שְׂיִכּוּלָה לומר לְפִירְעוֹן חוּבֵי קַבְלִיתִי סֵלַע זֶה וְדַבְרֵי הַב"ש שֵׁם (בְּס"ק ד') שְׁכַתְבַּת דְּבִלָּא זִרְקָה הָוֵי קְדוּשִׁין תְּמוּהִים וְכֵן כְּתַב הַגְּר"א וְ"ל שֵׁם (בְּס"ק י') דְּאֵפִילוּ לֹא זִרְקָה רַק שְׁלֹא אָמְרָה הֵן לָאוּ פְּלוּם הוּא וְכִי הֵיכִי כְּשִׁתְּבַעָה הֵיא מִתְּחִילָה הַחוּבֵי לֹא בְּעֵינָן שְׂיֵאמַר לָהּ פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּחוּבֵי ה"נ בְּחוּבֵי שְׁסִתְמָא לְפִירְעוֹן מִיָּד קָאֵי כְּעוֹבְדָא דִּידָן נְמִי לֹא בְּעֵינָן שְׂיֵאמַר פְּנִסֵי סֵלַע זֶה בְּחוּבָה וּבְזֶה נִרְאָה לִי לִיִּישָׁב ג"כ מִשָּׂא"כ הַרְמ"א (בְּסִי' כ"ח) בִּיקְשׁ מִמֶּנִּי שְׁתַּלְוָה לוֹ מַעוֹת עַל מִשְׁכּוֹן וְנִתְּנָה הַמַּעוֹת וְכַאֲשֶׁר נִתְּנָן לָהּ הַמִּשְׁכּוֹן אָמַר לָהּ הַתְּקַדְּשִׁי לִי בּוֹ וְשְׁתַּקָּה הָוֵי סָפַק קְדוּשִׁין וְכַתְּבַת הַח"מ וְ"ל בְּגוּף הַתְּשׁוּ' קָאֵי הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹמַר לָהּ הַלּוֹנֵי דִּינָר עַל מִשְׁכּוֹן זֶה וְדָמֵי קֶצֶת לְאוֹמַר בְּתַחֲלִילָה פְּנִסֵי סֵלַע זֶה שְׂאֵנִי חֵיב לָהּ אֵלָא שְׁחִילְקֵי בִּינֵיהֶם שֵׁם אָבֵל אִם אָמַר הַלּוֹנֵי עַל מִשְׁכּוֹן סִתְּמָא אֲפֻשֶׁר דָּאִין כָּאֵן סָפַק דְּאֲפֻשֶׁר דִּיתְּנָן לָהּ מִשְׁכּוֹן אַחַר לְבַטְחוֹן הַלּוֹנָאָה וְלֹא יְדַעֲתִי לָמָּה דִּילְגַּת תִּיבַת זֶה עכ"ל.

וְנִרְאָה לִי דְּהַרְמ"א הַשְּׁמִיט בְּכּוֹנוֹנָה תִּיבַת זֶה דְּסוֹבֵר דְּאֵפִילוּ לֹא אָמַר זֶה נְמִי לֹא הָוֵי אֵלָא סָפַק קְדוּשִׁין אע"ג דְּהַרְשָׁבָ"א סוֹבֵר דְּבִלָּא אָמַר פְּנִסֵי סֵלַע בְּחוּבֵי הָוֵי וּדְאֵי קְדוּשִׁין מ"מ זֶהוּ דְּוּוּקָא בְּחוּבֵי מִשּׁוּם דְּאֵיכָא לְמִימַר כִּי הֵיכִי דְּמַהֲיִמָּנָא לִיהָ ע"ע כֵּן תְּאָמְרֵנוּ לְהַבָּא וְאֵין נְטִילָתָה סִתְמָא לְשֵׁם חוּבֵי אָבֵל בְּמִשְׁכּוֹן כִּינּוּן שְׁלֹא רְצָתָה לְהַלּוּת לוֹ בְּלִי מִשְׁכּוֹן הָרִי מִיָּד צְרִיָּה לִיתְּנָן לָהּ מִשְׁכּוֹן לְהַכִּי אִם לֹא אָמַר זֶה סִתְמָא לְמִשְׁכּוֹן קַבְלִיתוֹ וְהָוֵי רַק סָפַק קְדוּשִׁין וְהַשְּׁמִיט הַרְמ"א תִּיבַת זֶה בְּכּוֹנוֹנָה דְּאֵף בִּלָּא זֶה הָוֵי רַק סָפַק וְאַח"כ מְצַאֲתִי סְבָרָא

זו בספר ע"א ושמתתי שפוננתי לדעתו: ועוד דכיון שהיא אומרת שקרא לה ושאלה כמה מגיע לה והשיבה סף שנים וארבעים ג"פ ודאי דזה דמי לכנסי סלע זה בחובי שהזכיר לה החוב מקודם ואף דע"א מכחיש ואומר שקרא לה ולא שאל ממנה כלל מ"מ לא הוי רק ע"א דהעד השני אומר שנתבלבל ולא שמע מאומה ורק ע"א מכחיש ואמרינו בקדושין (דף ס"א) ע"א בהכחשה לאו פלוג הוא והיינו אפילו בהכחשת בעל דבר: סימן קמ שאלה מדין קדושין מק"ק קריזבורג יתבאר מתוך התשובה: יקרת מכתבו קבלתי לנכון קודם החג ומחלישות פחי וטרדותי המרובים לא לקחתי לי פנאי להשיב לכבודו ואת כבודו הסליחה ולדין אותי לכף זכות, והנה בגוף השאלה באו דברי כבודו קצרים מאוד שפתב ונ"ל שראו העדים שהבחור לקח יד הבתולה בחזקה והבתולה שמטה ידה מן הבחור ואח"כ לקח האצבע שלה ונתן לה הטבעת על ידה ואמר הרי אמק"ל כדמו"י עכ"ל.

והנה לא ביאר מה אמרה הבתולה אחרי דבריו. ואני דן שסתמא הי' המעשה שלא קירבה אצבעה וגם לא אמרה הן דבאמרה הן או שקירבה אצבעה אליו ונדאי דאיכא חשש קדושין רק היא לא אמרה הן רק שלא זרקה מידה הטבעת והנה כתב כבודו שהיא אומרת שהטבעת היא שלה שלקחה אמה עבירה ונדבר מקודם מענין עצם הקדושין אם מהני כה"ג ואח"כ נדבר מענין אמירתה שהטבעת שלה: הרמ"א ו"ל פתב (בסי' מ"ב) ונ"ל לקח יד האשה בחזקה שלא ברצונה וקדשה והיא לא זרקה הקדושין הוי מקודשת אעפ"י שמתחילה באונס הי' עכ"ל והוא מדברי הגהות מרדכי בסוף גיטין עיי"ש והח"מ הקשה עליו שהוא מופה שטרא לבי תרי שבסימן כ"ח הביא דברי הרמ"ה ו"ל שאם זרק לה הקדושין אפילו לתוך חיקה שתיקה כה"ג לאו פלוג הוא הואיל ולא נתרצית תחלה לקדושין והיינו משום שהרמ"ה ו"ל פוסק דשתיקה דלאחר מתן מעות לא מהני אפילו היכא דאי הוי שדא להו לא הוי מסייבי באחריות פרב אחאי בקדושין (ד' י"ג) אבל הגהמ"ר ו"ל פוסק כר"ה ברי' דר"י דסובר דהיכא דלא קבלה בתחילה בתורת פקדון אמרינו אם איתא דלא ניחא לה לישדינהו והוי קדושין אף בשתיקה דלאחר מתן מעות וא"כ הרמ"א שביא דברי הרמ"ה וגם דברי הגהמ"ר מופה שטרא לבי תרי: ולענ"ד נראה דלק"מ לפי מה שהסביר הח"מ בשם הריב"ש שם שטעמו של הרמ"ה שכל שאינה פושטת יד רק שזרק לתוך חיקה כיון דלא עבדא מעשה דמוכח דניחא לה אין זה קדושין לפ"ז נראה דא"א לדמות זריקה לתוך חיקה לנתן הטבעת ע"י דבהגמ"ר דמייירי שנתן הטבעת ע"י מה שמחזקת הטבעת ע"י מיקרי מעשה ומדלא השליכה אותו והחזיקה אותו גם אחר שאמר הרי אמ"ל עבדא מעשה דניחא לה משא"כ מה שהי' מונח בתוך חיקה לא מיקרי מעשה מוכח דניחא לה ומיקרי רק שתיקה דלאחר מתן מעות דמה שהאדם לבוש בהו בדרך מלבוש מיקרי עביד מעשה אף שאיש אחר הלבישו אבל מה שמונח בחיקו אם איש אחר הניחו והוא לא זרקו לא מיקרי קא עביד מעשה.

וכה"ג אמרינו במפות (דף כ"א) לענין פלאים דבשהה כדי לבישה ופשיטה חייב מלקות דמיקרי מעשה אלמא דמה שמחזיק בהגד על גופו ואינו פושטו מיקרי מעשה וה"נ מה שמחזיקה הטבעת ע"י ולא זרקתו הוי מעשה מוכח דנתרצית להתקדש לו אע"ג דמעיקרא לא הוי ניחא לה וטבעת שע"י כפגד דמי כדאמרינו בגנעים (פ' י"ג) גבי בית המנוגע דאם טבעותיו באצבעו אינו טמא עד שישקה שיעור לטמא בגדים ואף שהתוס'

ביבמות (ד' צ') כתבו דמה שלובש בגד בלא ציצית מקרי שוא"ת עיי"ש פ"ב השיג עליהם השאר"ר ז"ל (בסי' ל"ג) מסוגיא דמכות ה"ל אבל מה שהניחה הפס"ק קדושין בחיקה ולא זרקתם פדינו של הרמ"ה ז"ל זה לא חשיב מעשה פלל וְהוּי רק שתיקה שלאחר מתן מעות ולא הוּי קדושין: וראיתי בספר בית מאיר שהביא ראי' לדברי הגמ"ר מהא דאמרינו בקדושין (דף נ"ב) שהיא איתתא דהוּי משיא פריעא במשיכלא דמיא אתא והוא גברא זוי מחברי' ושדא לה ואמר לה מקנדשת לי אתא והוא גברא לקמני' דרבא אמר לית דקש להא דר"ש דאמר סתם גזילה יאוש בעלים משמע דאי הוּי אמרינו סתם גזילה יאוש בעלים הוּי קדושין אע"ג דשדא לה ולא אמרה פלום וע"כ משום שלא זרקת המעות הוּי קדושין ושלא פדברי הרמ"ה ז"ל ומזה מוכח דאפילו זריקה לתוף חיקה מהני אם לא שדתינהו דהא לתוף משיכלא דמיא פלנתו חיקה דמי: ולענ"ד לאו ראי' היא פלל דהא הכא אפילו לדברי הגהמ"ר לא מהני אם שתקה דהא עיקר סברת הגהמ"ר הוא מדלא זרקת ע"כ דניחא לה וזה שייך רק אם קדשה בשלו דמצי למישדינהו ולא איכפת לה אם יאבדו אבל אם גזל מאחר ושדא לה איכא למימר דמה שלא זרקת שאסורה לזורקם שפא יאבדו וכדין השבת אבידה שפא ליד המוצא שפחויב בשמירתו כש"כ שלא לאבדם ביד ויכול להיות שמחזקת המעות רק להחזירן לבעליהן כי כן ראוי לה וכינון דאין ראי' ממה שלא זרקתם ונדאי דלא הוּי קדושין וא"כ ע"כ דמייירי בהו עובדא שנתרצית בהדיא ואמרה הו וארף שלא מוזכר זה בש"ס.

וכ"כ הרשב"א ז"ל בקדושין (ד' י"ג) בהיא איתתא דהוּי מזבנא ונרשכי אתא והוא גברא חטף מינה אמרה לי יתבינא נהלי' א"ל אי יתבינא לך מקנדשת לי יתב לה ואשתיקה דמייירי שאמר לה בשעת נתינה התקדשי לי בו דאל"ה פשיטא דאינה מקנדשת דדילמא דינדה מהדר לה אלא דתלמודא הוא מקצצר עכ"ל שם עיי"ש.

וה"נ הש"ס מקצצר ולא מזכיר רק שאמר לה התקדשי לי. ולהכי לר"ש דסתם גזילה הוּי יאוש בעלים הוּי מקנדשת: ועוד איכא למימר נמי איכא דהתם הוּי קדושין דאם איתא דלא ניחא לה הי' לה למוסרם להנגזל ולא להחזיקם במשיכלא דינדה דמשמעות לישנא דהש"ס הוא דגם הנגזל הי' שם באותו מעמד (פדאמר חטף זוי מחברי' ושדא לה משמע שיהיו הדברים תכופין זה לזה) ולמה לה להחזיק בכלי שלה את הגזילה והי' לה לאמר מיז דלא ניחא לה בגזל או שהי' לה למוסרם להנגזל ומדשתקה ש"מ דניחא לה והוּי קדושין אי לאו דלא הוּי יאוש לרבנן דר"ש.

אבל כשזרק לה משלו לא הוּי קדושין דלא איכפת לה למשדינהו כמו דלא איכפת לה לאמר שאינה רוצה להתקדש כמ"ש רש"י ז"ל בקדושין (י"ב ע"ב) ד"ה הוּי שתיקה עיי"ש וגם להחזיר להמקדש לא איכפת לה פינון שהוּי בעצמו זרק מעותיו וא"כ אין סתירה מהו עובדא לדברי הרמ"ה ז"ל מיהו פ"ב פתבנו דיש סברא גדולה לאמר דגם הרמ"ה ז"ל מודה בטבעת שעל אצבעה דאמרינו מדלא שדתינהו ש"מ ניחא לה: אולם בנ"ד דהבתולה אומרת שהטבעת שלה והוּי מעצמו לקח את הטבעת אצל שכנתה והיא לא ידעה מזה פלל: וקדשה בגזל דינדה אף שתיקה דבשעת מתן מעות לא מהני דיכולה לאמר אין שקלי ודידי שקלי ומפשטא דמתניתין משמע דבהכחשת האשה והאיש היא נאמנת פדתנו בקדושין (דף ס"ה) האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתיני היא

מותרת בקרוביו ומה לי שאומרת לא קדשתני כלל מה לי אומרת שקדשה בטבעת שלה ולא נתרצית מעולם וכ"כ הרמב"ן ו"ל הביאו הר"ן בפ' האומר גבי תנאי דכל תנאי שבינו לבינה פגון ע"מ שתתן לי מאתים זוז או ע"מ שאתן לך מאתים זוז כלל גדול אמרו המוציא מחבירו עליו הראי' לפיכך בקידושין היא נאמנת ומותרת לשוק ובגירושין הוא נאמן ואסורה עכ"ל הרמב"ן ו"ל.

וכתב הר"ן ו"ל שם שנתלקו עליו האחרונים גבי תנאי דשוא"ת בגירושין פגון ע"מ שלא תשתי יין עד יום פלוני אעפ"י שאמר לה עברת על תנאך לא כל הימנו לאוסרה שכל תנאי שהוא בבטול מעשה אין חוששין שמא בטלתו.

אבל בקדושין כתב שם בתנאי דע"מ שאדבר עליך לשלטון כל היכא דלא מייתי ראי' שדיבר אינו בדין שתהא מקודשת והמוציא מחבירו עליו הראי' והוי לי' פאומר מנה לי בדיקה והוא אומר א"י אם הלוייתי ע"י ש מכ"ז מבואר ודאי דה"ה אם ההכחשה ביניהם אם הפסד קדושין הי' שלה או שלו נאמנת כל כמה דלא מייתי ראי' לדבריו: ועוד שעד כאן לא אמרו בפ"ק דגיטין אין דבר שבפערנה פחות משנים אלא דאיתחזק איסורא אבל הכא דלא איתחזק איסורא ע"א נאמן וכ"כ הר"ן ו"ל בהדיא בפ' התקבל גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה דאסור בכל הנשים ונ"ל הא אלו באות קרובות ואמרו לא קידשנו שליח ודאי מותר בהן דע"א נאמן באיסורין כ"ש הכא דלא איתחזק איסורא וחסשא בעלמא הוא כמש"כ שמתוך שנאמנות על עצמן וניסת לאחרים נאמנות הן לזה וכהם דברי הרמב"ן ו"ל עכ"ל ומ"ש הר"ן ו"ל עליו ולא נתבררו דבריו אצלי מדאמרין סתמא אסור בכל הנשים לא משמע דבעדות קרובות לחוד סגי ועוד אי מדינא אסור בכל הנשים שבעולם ולא משום קנסא בלחוד איך מותר בעדות ע"א הוי לי' דבר שבפערנה ואין פחות משנים אע"ג דלא איתחזק איסורא שיהי' אפילו לאסור אמרו פן גבי אשתו זינתה בע"א אינה נאסרת לרבא עכ"ל הר"ן וכ"כ הר"ן ו"ל בקדושין לגיטין ב' דבדבר שבפערנה אין ע"א נאמן אף דלא איתחזק איסורא: ולא הבנתי דבריו דמאי ראי' מייתי מאשתו זינתה דמה שאמרו שם דאינה נאסרת הוא משום דמעמידין אותה בחזקת היתר וצדקת שהי' לה עד עתה וכמ"ש התוס' (חולין י"א) ד"ה פגון אבל הכא שהע"א מסייע לחזקה שלא נתקדשה למה לא נאמין לדבריו להעמידם בחזקת פנויות וצ"ע עכ"פ למדנו מדברי הרמב"ן ו"ל דהאשה נאמנת היכא שמכחישין זא"ז בענין הקדושין וכ"כ הנוב"י במה"ק (בסימן נ"ט): ובזה ביארנו הא דהקשו האחרונים ו"ל בהא דאמר רב פפא (בשבועות ל"ב) הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב ק"ש ובמתניתין תנן שבועות העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ולר"פ אמאי אינה נוהגת בנשים הא אשה פשיעה להעיד על מיתת הבעל ותתחייב ק"ש ואע"ג דמן התורה לא חזיא הא גם ע"א אינו נאמן מן התורה כמו שאמרו בר"פ האשה רבה משום דאיתחזק איסורא והוי דבר שבפערנה ואפ"ה מחייב ר"פ ק"ש וא"כ אמאי אינה נוהגת בנשים: אבל לפי מה שבארנו דע"א נאמן היכא דליכא חזקת איסור אף בדבר שבפערנה א"ש דבאמת מה"ת ודאי דאין עד נאמן להעיד במיתת הבעל אבל לבתר דתקינו רבנן שאם יבוא בעלה תצא מזה ומזה וכל הדרכים בה איכא חזקה דדייקא ומינסבא מתוך חומר שהחמרת עלי' בסופה וחזקה דדייקא ומינסבא מרע לחזקה דא"א כמ"ש התוס' בב"ב (דף ל"ב) דמה"ט בתרי ותרי קאי רק באשם תלוי ולא בחטאת ע"ש ולדינא דאורייתא דמותרת לחזור לבעלה

הראשון דאנוסה היא ואם בעלה הראשון פהו ואסורה לחזור לו מ"מ לבעלה השני
מוותרת דבאנוס מותרת לבועל אפילו אם בעלה פהו ואם יבוא בעלה הראשון יגרשנה
ותשאר תחת בעלה השני להכי לא דייקא וליכא חזקה דמרע לחזקה א"א להכי אין ע"א
נאמן מן התורה אבל לבתר דתקינו דתצא מזה ומזה דייקא ומינסבא מותרת גם מן התורה
דחזקה דדייקא מרע לחזקה דא"א: ובזה א"ש הא דתנן בשלהי יבמות דר"א ור"י אמרי
אין משיאין אשה עפ"י ע"א ואמרו שם שלא השיאו עפ"י ע"א אלא ר"י בן בבא וקשה
הא ב"ש וב"ה נחלקו לעיל דב"ה אמרי לא אמרו אלא בבאה מן הקציר וב"ש אמרו אחת
הבאה מן הקציר אחת הבאה מן הזיתים וחזרו ב"ה להורות פדברי ב"ש אלמא דגם בימי
ב"ש וב"ה הוי אשה מהימנא לאמר מת בעלי דהוי קדמי טובא ולע"א דעלמא לא הוה חזקו
להיות משיאין עדיין ומאי שנא אבל לפמ"ש כ"א"ש דהא דלא הוה חזקו להיות משיאין ע"פ
ע"א הוא משום דלא תקנו עדיין כל הדרכים דתצא מזה ומזה הלכך אשה בעצמה מהימנא
דאם היא אומרת מת בעלי אם יבא בעלה גם מן התורה תצא מזה ומזה דמדידה היא
ואסורה לבעל ולבועל וכיון דתצא מזה ומזה יראה לשקר ודייקא שפיר ואתא חזקה
דייקא ומינסבא ומרע לחזקה דא"א ונאמן כמ"ש דהיכא דליכא חזקה לאיסורא ע"א
נאמן ואפילו בע"ד אבל ע"א דעלמא שהעיד שמת בעלה ונשאת לדינא דאורייתא אם
יבא בעלה אם ישאל הוא מותרת לחזור לו מן התורה דאנוסה היא ואם פהו הוא מותרת
לשני כמ"ש ולא דייקא וליכא מידי דמרע לחזקה א"א הלכך ע"א לא מהימן היכא
דאיסתחזק איסורא להכי אף שהאמינו לאשה על מיתת בעלה אף בימי ב"ש וב"ה
מ"מ לע"א דעלמא לא האמינו משום דליכא חזקה דדייקא עד דתקינו שיהא כל הדרכים
בה אף שנשאת עפ"י ע"א דעלמא ואז שפיר גם ע"א מהימן דאיכא חזקה דייקא ומינסבא
ומרע לחזקה דא"א וע"א נאמן באיסורין אף מן התורה: ובזה א"ש נמי הא דתנן
דשבועות העדות אינה נוהגת בנשים דמן התורה ודאי דלא מהימנא אשה להעיד על
מיתת בעל ומתניא הך מתניתין קודם שהוחזקו להיות משיאין ע"פ ע"א כהך משנה
דשלהי יבמות דאמר ר"ע אין משיאין עפ"י אשה אע"ג דאיהו אמר בעצמו בברייתא
דנשים נאמנות לאמר מת בעלי משום דברייתא מיירי אחר שהוחזקו ומתניתין מיירי
קודם שהוחזקו דכה"ג מוקי רבי חנינא (בסנהדרין ל"ב) מתניתין דסנהדרין אהד דיני
ממונות אהד דיני נפשות בדו"ח דנישנית קודם תקנה וקאי אדין תורה וה"נ הך משנה
דאינה נוהגת בנשים מתני' קודם שהוחזקו דלא תקנו עדיין כל הדרכים בה ולא דייקא
ולא מהימנא מן התורה אבל אחר שתיקנו בה כל הדרכים והוחזקו להשיא עפ"י נשים
וראו להתמיר בסופה כדי להקל בתחילתה מהימנא אף מן התורה משום דדייקא ומינסבא
מרע לחזקה דא"א ושפיר אמר ר"פ דע"א במיתה חייב ק"ש דהשתא דקיי"ל דתצא מזה
ומזה נאמן מן התורה: הנה הארכנו קצת לבאר דהיכא דלא איתחזק איסורא ע"א נאמן
אף בדבר שבערוה ובנ"ד נאמנת לאמר שהטבעת שלה ולא נתרצית להתקדש כלל ואין
שייף פאן חזקה מה שתחת יד אדם הוא שלו דזה לא שייף אלא בדבר שהוא תחת ידו
ככל שאר חפציו אבל אדם הנכנס בבית חבירו וראינו שחפץ מונח בידו אין פאן חזקה
שהוא שלו דאין שום אדם מקפיד על חבירו אם נוטל פלי שלו בידו כ"ז שאינו רואה
שנוטלו לעצמו ממש: ועוד דאף לפי דברי המקדש שאמר שהנה מדובר ביניהם שתמו
לו הטבעת שיקדש אותה מ"מ הא ודאי דלא קנה אא"כ יקיים התנאי ויקדש אותה ואם

הוא הי' חוזר בו ולא רצה לקדשה מחנניב להחזיר הטבעת וה"נ הכא בנ"ד שרצה לקדשה ובתחילת הנתינה לא רצתה היא נמי לא נתקנים התנאי.

דאף דקיי"ל נתינה בע"כ שמי' נתינה מדאורייתא כמו שפסקו בשו"ע (סימן קמ"ג) מ"מ קידושין בע"כ לא הוי קידושין והיא נתנה רק ע"מ שיקדשנה וכיון דבתחילת הנתינה לא רצתה בקידושין נכתה בהטבעת ודידה שקלה ולא מהני מה שלא זרקתו אח"כ והחזיקתו על אצבעה ואין סברא לאמר דאף שלא רצתה להתקדש מתחילה מ"מ לא יצא עדיין הטבעת מרשות המקדש דהא נתנה לו (לפי דבריו) כדי לקדשה ואם עכשיו אין רצונה להתקדש מ"מ עדיין יכול לקדשה לאח"ז וכיון שהחזיקה את הטבעת אח"כ הוי קדושין דז"א דאדרבה הוא לא קנה אא"כ יקדש אותה בהאי טבעת וכיון שפא לקדשה ולא רצתה חזרה בה לגמרי מנתינתה והיא יכולה לחזור בה דהא לא הקנית לו במעכשיו וכיון שחזרה בה דידה שקלה ולא מהני מה שאח"כ החזיקה הטבעת אף אם נתרצית לקדושין ע"י החזקת הטבעת על אצבעה וזה ברור: גם יש להקל מחמת ששמעו העדים שבקשה ממנו הטבעת להטמינו שלא יאבד א"כ איכא למימר דמה שהחזיקה אותו על אצבעה הוא כדי להטמינו וכמ"ש התוס' בקידושין (דף ט') גבי הבה מיהבה דאדעתא דמעיקרא קאמרה עיי"ש.

ויש להאריך בפרט זה אבל א"צ לכ"ז כי כבר כתבנו שיש די להקל להתיר הבתולה להנשא: סימן קמא לבאר דין קדושי קטנה שלא מיאנה ונתגדלה: לכאורה נראה בהא דאמרינן ביבמות (דף ק"ט) שני אחין נשואין לשתי אחיות אחת (דף ק"ט) שני קטנה ומת בעלה של גדולה דר"א סובר מלמדין את הקטנה שתמאן ור"ג סובר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה ובעי ר"א מרב מ"ט דר"ג קא סבר ר"ג קדושי קטנה מתלי תלי וקאי אי גדלה גדלי בהדה, ואע"ג דלא בעל או דלמא קסבר ר"ג המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין ואי לא בעל לא ופרש"י ז"ל גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל דניקדשה השתא מ"מ משגדלה תפסי קידושי מעיקרא ואיגלא מלתא מעיקרא דזיקה דהוה לאו פלוס או דלמא קידושי קמאי לאו פלוס ניגהו ומשום קידושין דבעילה משגדלה נפקא הוה יבמה ואע"ג דזיקה קודמת לקידושין קסבר רב המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה דאתי קידושין ומבטלה לזיקה עכ"ל: והנה רש"י ז"ל פי' הא דאמרינן לכי גדלה גדלי בהדה היינו שחלו הקידושין למפרע ולכאורה פירושו מוכרח דהא חזינו דאי אמרינן דטעמא דר"ג משום דסובר קידושי קטנה מתלי תלי וקאי ולכי גדלה גדלי בהדה אין אנו צריכין לומר דסובר ר"ג המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה וע"כ הטעם משום דגדלי בהדה וחיילי למפרע א"כ אין זה מקדש אחות יבמה רק מקודשת למפרע ובמק"א הקשינו על דברי רש"י ז"ל מהא דאמרינן (בדף ס"א) פהו לא ישא את הקטנה ומפרש ראב"א דמייירי בכה"ג משום דאימת קא קני לה לכי גדלה בעולה היא וקאמר רבא מכלי לב אי דקדשה אבוה מההוא שעתא הוא דקא קני לה אי דקדשה נפשה ר"א הוא ולא רבנן דנדאי גם רבנן סברי פן ע"ש וא"כ מאי מקשה רבא ומתמה ארב אדא בר אהבה דלמא רבנן סברי דבקדשה נפשה מותרת לכה"ג משום דגדלי קידושין בהדה ואין פאן איסור בעולה לכה"ג פיון דחיילי הקידושין למפרע והרי היא אשתו למפרע והרי ר"א בעי למימר הכי ורב ששת אמר ארב דסובר דלא חיילא למפרע אמינא כי גינים ושכיב רב אמר להא

שְׁמַעְתָּא ויבואר לקמן דכמה מרבתינו הראשונים ז"ל פסקו פרב ששית ומדוע תמה רבא על ר"א בר אבהו דסובר דלרבנן דר"א כה"ג נושא את הקטנה והא ר"א אמר מלמדן את הקטנה שתמאן וע"כ דסברי דקידושי קטנה לא גדלי בהדה ור"ג פליג עלי' לרב ששית וסבר דגדלי בהדה ולהכי סובר תמתינ עד שתגדיל ותצא משום אחות אשה ואימא דרבנן דר"א בכהן לא ישא את הקטנה הוא ר"ג ואמאי אמר רבא על הך אוקימתא דר"א בר אבהו מפלי לב: והנה באמת התוס' והרשב"א ז"ל בחי' פירשו הך דאמרין לכו גדלה גדלי בהדה היינו שחלו הקידושין לכו גדלה והוקשה להתוס' פיון דסובר דהמקדש אחות יבמה לא נפטרה יבמה א"כ אמאי תצא הלא משום אחות אשה הך הגי קידושין דקטנות חיילא לאחר שגדלה ולא למפרע וע"ז תירצו התוס' דכיון דממילא חיילא בלי שום מעשה להכי נפטרה יבמה והלכה אף דהמקדש אחות יבמה לא נפטרה יבמה מפל מקום היכא דקידושין חיילי ממילא נדחה הזיקה ג"כ אע"ג דהקידושין חלין אח"כ ועיין ברשב"א ז"ל שהסביר הדבר במה חיילי הקידושין לכו גדלה ומירץ דדמי למקדש לאחר למ"ד יום דהוי קידושין אף שנתאכלו המעות ואף דקבלת קטנה לאו פלום הוא מ"מ פיון דהוי קידושין מדרבנן אף בקטנות חייל עלה שעבוד פסוף קידושין ומנהי למנהי קידושין דאורייתא לכו גדלה ועיין ברי"ף ז"ל שכ' דאיכא פמה רבנותא דפסקי פרב ששית דלכו גדלה גדלי בהדה וכו' פסק הר"מ ז"ל (בפ"ה מהלכות אישות הלכה ח') וז"ל ולמה יוצאת בלא גט מפני שאין קידושיה קידושין גמורין מן התורה אלא מדברי סופרים והן תלוין שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה גמרה קידושי' ונעשית א"א גמורה וא"צ לחזור ולקדשה אחר שגדלה וכ"כ שם (בהלכה ט"ז) המקדש אשה שחצ'י שפחה וסחצ'יה ב"ח אינה מקודשת קידושין גמורין עד שתשתחרר וכיון שנסתחררה גמרו קידושיה כקדושי קטנה שגדלה וא"צ קידושין אחרים עכ"ל הרי שפסק פרב ששית דקידושי קטנה גדלי בהדה לכו גדלה וכו' כ' הראב"ד ז"ל בהשגותיו (בפ"ד מהלכות אישות הלכה ט"ז) בכוננת הרמב"ם ז"ל שסובר דקידושי קטנה גומרין כשגדלה: וראיתי למהרי"ק ז"ל (בשורש למ"ד) שתמה על הרמב"ם ז"ל שדבריו סותרים למ"ש (בהלכות גירושין פ"ק י"א הלכה ואו) וז"ל קטנה שלא מיאנה והגדילה אעפ"י שלא בעלה משנעשית י"ב שנה ויום אחד הרי זו אינה ממאנת שהרי הגדילה וצריכה גט מדברי סופרים עכ"ל הרי שסובר דקידושי קטנה שלא נבעלה הוי רק מדברי סופרים וצריכה גט מדרבנן: והנה קושיות המהרי"ק על הר"מ ז"ל ה' נראה לי ליישב דמ"ש (בהל' אישות) דהוי דאורייתא וגדלי בהדה הוא היכא שישבה תחתיו ולא גילתה דעתה פלל שאינה רוצית להיות אשתו פמו שפכת התם וישבה עם בעלה ולהכי אמרינן דגדלי בהדה ובהלכות גירושין מירי שפכר קודם שנתגדלה גילתה דעתה שאין רצונה בו ויצאת מתחת ידיו רק שלא מיאנה פדיו מיאון בפני שנים דאף דלא הוי מיאון כ"א כשמיאנה בפני ב' מ"מ שוב לא נוכל לומר דגדלי קידושין בהדה למנהי קידושין דאורייתא דהא הרשב"א ז"ל כ' דטעמא דגדלי בהדה הוא משום דדמי למקדש שיחול לאחר שלשים.

והתם גופא אם חזרה בה תוך שלשים לא הוי קידושין פדאיתא בר"פ האומר להכי בקטנה נמי מהני מה שחזרה בה שלא יחולו הקידושין כשגדלה וצריכה גט רק מדברי סופרים שתקנו דבגדלות לא ממאנה כמ"ש רש"י ז"ל בגדה (דף מ"ו) והרשב"א ז"ל (בפ' ב"ש): מיהו קשה לשון הר"מ ז"ל שכ' שם (בהלכות גירושין) בסיום דבריו צריכה

גט מדברי סופרים שְהָרִי לֹא בָּא עֲלֵי אַחֵר שֶׁהִגְדִּילָהּ פְּדֵי שְׁתֵּהָי' א"א גְּמוּרָה וְאִם נִימָא דְדַעַת הֵר"מ ו"ל דְּבִישְׁבָּה תַּחֲתֵּי עַד שֶׁהִגְדִּילָהּ נַעֲשִׂית א"א גְּמוּרָה דְּגָדְלִי קִידוּשֵׁין בְּהֵדָה הוּל"ל שְׁהָרִי לֹא יִשְׁבָּה תַּחֲתֵּי עַד שֶׁהִגְדִּילָהּ פְּדֵי שְׁתֵּהָי' א"א גְּמוּרָה כְּמוֹ שֶׁחֲשׂוּב הֵתָם שְׁהָרִי לֹא נִבְעֵלָה מִשְׁהֲגִיעָה לְשָׁנֵי נַעֲרוֹת וְלֹא נִבְעֵלָה אַחֵר שֶׁגָּדְלָהּ.

הוּל"ל נְמִי שְׁהָרִי לֹא יִשְׁבָּה תַּחֲתֵּי עַד שֶׁהִגְדִּילָהּ וּע"כ דְּסוּבֵר דְּלִיפָּא קִידוּשֵׁין דְּאוּרְיִיתָא אֵלָּא בְּנִבְעֵלָה מִשְׁהֲגִיעָה לְשָׁנֵי נַעֲרוֹת דְּאִז חֲיִישֵׁינָן מִן הַתּוֹרָה שְׁמָא נִשְׂרוּ אוֹ בְּנִבְעֵלָה אַחֵר שֶׁהִגְדִּילָהּ מִמֶּשׁ דְּהוּי קִידוּשֵׁין וְנִדְּאִין אָבֵל אִם לֹא נִבְעֵלָה כָּלֵל לֹא גָּדְלִי קִידוּשֵׁין בְּהֵדָה וְהוּי רַק קִידוּשֵׁין דְּרַבָּנָן: וְעוֹד קָשָׁה עַל דְּבָרֵי הֵר"מ ו"ל דְּכִינּוּ דְּסוּבֵר דְּקִידוּשֵׁי קִטְנָה מִתְּלֵי תְּלֵי וְקָאֵי וְלִכִּי גָּדְלָהּ גָּדְלִי בְּהֵדָה וְהוּי א"א גְּמוּרָה א"כ הָא דְּאָמַר רַב דִּימִי בְּנֵדָה (דָּף מ"ו) הִלְכְּתָא חוּשְׁשֵׁין שְׁמָא נִשְׂרוּ וְה"מ הִיכָּא דְּקִידֵשׁ לִפְנֵי זְמַן וְכַעַל לְאַחֵר זְמַן דְּהוּי לִי סְפִיקָא דְּאוּרְיִיתָא אָבֵל מַעֲיָקְרָא לֹא דְּהֵינּוּ אִם לֹא כְּעַל כְּשֶׁתְּגִדִּיל אִין חוּשְׁשֵׁין שְׁמָא נִשְׂרוּ וְכֹן פ' הֵר"מ ו"ל (בְּהִלְכוֹת גִּירוּשֵׁין) דָּאִם לֹא כְּעַל בְּשָׁנֵי נַעֲרוֹת אִין חוּשְׁשֵׁין שְׁמָא נִשְׂרוּ וְכִינּוּ דְּהֵר"מ ו"ל פ' דְּכָל קִטְנָה קִידוּשֵׁי גְּמָרוּ בְּהֵדָה וְנַעֲשִׂית א"א גְּמוּרָה מִן הַתּוֹרָה א"כ בְּלֹא כְּעַל בְּגִדְלוֹת נְמִי הָא אִיכָּא סְפִיקָא דְּאוּרְיִיתָא דְּשְׁמָא כְּבָר גָּדְלוּ וְנִשְׂרוּ וְגָדְלוּ קִידוּשֵׁין בְּהֵדָה וּמִדְּבָרֵי רַב דִּימִי כְּעַצְמוֹ לֹא קָשְׂיָא דְּאִפְשָׁר לֹמַר דְּרַב דִּימִי מְסַפְקָא לִי אִי גָּדְלוּ בְּהֵדָה אִי לֹא וְלֹא שְׁמִיעָה לִי בְּרִייתָא דְּמִייתֵי רַב שֵׁשֶׁת דְּקִידוּשֵׁי תְּלוּוִין לְהִכִּי אָמַר דְּכַנְבְּעֵלָה וְנִדְּאִי חוּשְׁשֵׁין שְׁמָא נִשְׂרוּ כִּינּוּ דְּכַעַל לְשֵׁם קִידוּשֵׁין הוּי סְפִיקָא דְּאוּרְיִיתָא אָבֵל בְּיִשְׁבָּה תַּחֲתֵּי וְלֹא נִבְעֵלָה וּמְסַפְקָא לָן אִם הִבִּיאָה סִימָנִין אוֹ לֹא לֹא חֲיִישֵׁינָן שְׁמָא נִשְׂרוּ דְּהָא הוּי ס"ס שְׁמָא לֹא נִשְׂרוּ וְאִת"ל נִשְׂרוּ שְׁמָא אִין הַקִּידוּשֵׁין גָּדְלִין בְּהֵדָה אִפִּילוּ כְּשֶׁגָּדְלָהּ וְכֹן לְהֵר"ף ו"ל דְּפָסֵק הָא דְּרַב דִּימִי נְמִי לֹא קָשָׁה דְּאִיהוּ פ' ג"כ דְּהָא דְּגָדְלִי בְּהֵדָה הוּי סְפִיקָא א"כ בְּסְפִיקָא דְּשְׁמָא נִשְׂרוּ הוּי ס"ס.

אָבֵל עַל הֵרָמְב"ם ו"ל קָשָׁה שֶׁהוּא פָּסֵק דְּקִידוּשֵׁי קִטְנָה גָּדְלִי בְּהֵדָה בְּפִשְׁטוֹת כְּרַב שֵׁשֶׁת וּפָסֵק ג"כ דְּבִלָּא נִבְעֵלָה בְּהֲגִיעָה יְמֵי נַעֲרוֹת א"צ גִּט מִן הַתּוֹרָה. וּמִשְׁמַע אַעֲפ"י שִׁישְׁבָּה תַּחֲתֵּי וְלֹא מִיַּחֲתָה מ"מ כִּינּוּ שְׁלֹא נִבְעֵלָה לֹא הוּי קִידוּשֵׁין מִן הַתּוֹרָה וְאִמָּאֵי הָא כְּעִינּוּ לְמִיחֵשׁ שְׁמָא נִשְׂרוּ וְגָדְלוּ בְּהֵדָה וְאִין לֹמַר דְּמוֹקְמִינָן לָהּ אַחֲזַקְתָּ פְּנוּי' וְלֹא גָּדְלָהּ עַדִּין כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין (דָּף ע"ט) גַּבִּי קִדְשָׁה אֲבִי בְּדָרְךָ דָּאִי לֹא דְּקִדְשָׁה עֲצָמָה כְּעִיר דְּהוּי א"א מ"מ הוּי מוֹקְמִינָן לָהּ בְּחֲזַקְתָּ פְּנוּי' דֹּא"כ כְּכַעַל אַחֵר זְמַן וְלֹא נִמְצָא לָהּ שְׁעֵרוֹת נְמִי נוֹקֵי בְּחֲזַקְתָּ פְּנוּי' א"ו דֹּא"א לְאוֹקְמֵי אַחֲזַקְתָּ פְּנוּי' מִשּׁוּם דְּאִיכָּא כְּנִגְדָה חֲזַקָה שְׁכִינּוּ שֶׁהֲגִיעָה לְכָלֵל שְׁנוּתֵי הִבִּיאָה סִימָנִין כְּמוֹ דְּקָאֵמַר רַבָּא שֶׁם בְּנֵדָה (דָּף מ"ו) קִטְנָה שֶׁהֲגִיעָה לְכָלֵל שְׁנוּתֵי א"צ בְּדִיקָה חֲזַקָה הִבִּיאָה סִימָנִין דְּאִף דְּמְסַקִּין דְּכִי אָמַר רַבָּא הֵנ"מ לְמִיאוּן אָבֵל לְחִלְצָה חֲיִישֵׁינָן בְּלֹא בְּדִיקָה הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּלְחִלְצָה אִיכָּא נִגְדָה חֲזַקָה שֶׁהִבִּיאָה סִימָנִין חֲזַקָה יְבִמָה לְשׁוֹק אָבֵל בל"ה חֲזַקָה שֶׁהִבִּיאָה סִימָנִין חֲזַקָה מְעַלְיָא הוּא: וְנִרְאָה לִי לִיִּישֵׁב שִׁיטַת הֵרָמְב"ם ו"ל דְּהֵנָּה בְּדָבָרֵי רַב דִּימִי שֶׁם בְּנֵדָה קָשָׁה טוֹבָא דְּקָאֵמַר וְה"מ דְּקִדְשֵׁי בְּתוּף זְמַן וְכַעַל לְאַחֵר זְמַן אָבֵל מַעֲיָקְרָא לֹא דְּלִשׁוֹן אָבֵל מַעֲיָקְרָא דְּקָאֵמַר צְרִיף בִּיאוּר דְּהוּל"ל וְה"מ אִם כְּעַל לְאַחֵר זְמַן אָבֵל לֹא כְּעַל לְאַח"ז לֹא וּמָאֵי לְשׁוֹן מַעֲיָקְרָא דְּקָאֵמַר וְתוּ מָאֵי הָאֵי דְּקָאֵמַר וְה"מ דְּקִדְשֵׁי בְּתוּף זְמַן וְכַעַל לְאַחֵר זְמַן וְל"ל לְמִימַר דְּקִדְשֵׁי בְּתוּף זְמַן הָא בְּכּוֹלָה סוּגְיָא קְיָיִמִין בְּקִידוּשֵׁי קִטְנָה וְהוּל"ל וְה"מ דְּכַעַל לְאַח"ז אָבֵל לֹא כְּעַל לְאַח"ז לֹא: וְנִרְאָה לִפִּי מַה שֶׁפְּתַבְּנוּ בְּמִק"א לִיִּישֵׁב קוּשְׁיֵי הַתּוֹס' בְּחֻלּוּן (דָּף י') דִּילְפִינּוּ

דאזלינו בְּתֵר חֲזָקָה מִקְרָא דְהִבָּא אֶל הַבֵּית טָמֵא וְדִלְמָא אֲדִנְפִיק וְאֲתֵי בְּצִיר לִי שִׁיעוּרָא וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' דְּכִינוּ דְּמִיָּרִי אֲפִילוּ כְּשִׁנְמָצָא הִנְגַּע חֶסֶר לְפָנֵינוּ אַפ"ה מוֹקְמִינוּ הִנְגַּע אֲחֻזְתּוֹ וְאֲמַאי נֹקִי גִבְרָא אֲחֻזְתָּ טְהֵרָה כִּינוּ שְׁהִנְגַּע חֶסֶר לְפָנֵינוּ כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ גְּבִי מִקְנָה דְּמַעְמִידִין גִּבְרָא בְּחֻזְתָּ טוֹמְאָה וְאִין מַעְמִידִין מִקְנָה בְּחֻזְתָּ שְׁלִימָה מִשׁוּם שְׁהָרִי חֶסֶר לְפָנֵיהּ וּמְקָרִי תִּרְתִּי לְרִיעוּתָא: וְנִרְאָה דִּלְק"מ דְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ דְּחֻזְתָּ דְּאֲתֵרְעִי נִדְחָה מִפְּנֵי חֻזְתָּה הַמְתַּנְגְּדַת לָהּ שְׁלֵא אֲתֵרְעִי כְּמוֹ הִכָּא דְּחֻזְתָּ שְׁלִימָת הַמִּקְנָה דְּאֲתֵרְעִי וְנִמְצָא חֶסֶר נִדְחִית מִפְּנֵי חֻזְתָּ טוֹמְאָה דְּגִבְרָא וְחֻשְׁבִּינוּ לִי לְנוֹדָאי טָמֵא הִיָּינוּ מִשׁוּם דְּהֵתָם כְּשִׁאֲנוּ רוּצִים לְטָמֵא אֶת הָאָדָם מִפְּנֵי חֻזְתּוֹ וְלִסְתוֹר חֻזְתָּ שְׁלִימָה דְּמִקְנָה אִין אָנוּ צְרִיכִים לְסוֹתְרָה מִקְוֹדָם שְׁטַבְלָה בְּהָאָדָם דְּאָרְף אִם נִימָא דְּקוֹדָם שְׁטַבְלָה בְּהָאָדָם הִיָּתָה שְׁלִימָה רַק בְּרַגְעָה קוֹדָם הַטְּבִילָה נְחֻסְרָה נְמִי לֹא מְהִי לִי טְבִילָה לְהִכִּי שְׁפִיר מַעְמִידִין גִּבְרָא אֲחֻזְתּוֹ וְאֲמַרִּינוּ דְּבִשְׁעַת טְבִילָה חֻסְרָה הִיָּתָה וְאָרְף דְּעַד שְׁטַבְלָה בְּהָאָדָם הִיָּתָה בְּחֻזְתָּ שְׁלִימָה מ"מ קוֹדָם טְבִילָתוֹ נְחֻסְרָה מִשָּׂא"כ בְּנִגְעָה אִם בְּאִינוּ לְסוֹתוֹר חֻזְתָּ שְׁלִימָה דְּנִגְעָה מִפְּנֵי חֻזְתָּ טְהֵרָה דְּגִבְרָא לֹא מְהִי מַה שְׁנֹאֲמַר שְׁהִנְגַּע חֶסֶר בְּרַגְעָה קוֹדָם שְׁבָא זֶה אֶל הַבֵּית דְּהָא כִּינוּ שְׁהִי בּוֹ כְּגָרִיס בְּשַׁעַת הַסְּגָר הוּא טָמֵא אָרְף שְׁנַחְסֵר אַח"כ וְלֹא מְצִינוּ לְטְהָרוֹ אֲלֵא א"כ נִימָא דְּקוֹדָם הַסְּגָר חֶסֶר הִנְגַּע וְהַסְּגָר הִי שְׁלֵא כְּדִין וְזֶה לֹא אֲמַרִּינוּ דְּכִינוּ דְּקוֹדָם שְׁבָא זֶה אֶל הַבֵּית הַחֻזְקָנוּ אֶת הִנְגַּע שְׁהִיא בְּחֻזְתָּ שְׁלֵם וְיֵשׁ בּוֹ כְּגָרִיס כְּמוֹ שְׁהִי בְּשַׁעַת שְׁרָאוֹהוּ הַפְּהוּ עַכְשָׁיו נְמִי שְׁהַטְּהוֹר בָּא אֶל הַבֵּית לֹא נְסוֹתוֹר חֻזְתָּ שְׁלִימָה דְּנִגְעָה שְׁהַחֻזְקָנוּ מִכְּבָר מִחֻזְתָּ טְהוֹר דְּגִבְרָא וְנוֹקָא הִיכָא דְּאִין אָנוּ צְרִיכִין לְסוֹתוֹר הַחֻזְקָה לְמַפְרַע רַק מִפְּאֵן וְלִהִבָּא בְּזֶה אֲמַרִּינוּ דְּחֻזְתָּה דְּלֹא אֲתֵרְעִי דוּחָה חֻזְתָּה דְּאֲתֵרְעִי אֲבָל לְדַחוּת אוֹתָהּ לְמַפְרַע טָרָם שְׁנוֹלְד חֻזְתָּה הַמְתַּנְגְּדַת לָהּ אִין אָנוּ יְכוּלִין וְהוּי סְפָק אִיסוּר לֹא נוֹדָאי: וּבְדִרְפָּה הִנְהָ מִבּוֹאָר הִיטִיב הָא דְּחוּשְׁשׁ רַב דִּימִי שְׁמָא נְשָׂרוּ בְּכַעַל לֹאֲח"ז וּבְחֻשְׁשׁ דְּגִדְלִי בְּהִדָּה לֹא חֻשְׁשׁ לְשָׂמָא נְשָׂרוּ דְּכַאֲמַת יֵשׁ לְאִשָּׁה זֹו שְׁאֲנוּ מְסוֹפְקִין בְּגִדְלוּתָהּ חֻזְתָּה פְּנוּי' רַק שְׁנַגְד חֻזְתָּה פְּנוּי' יֵשׁ חֻזְתָּה דְּכָל שְׁהַגִּיעַ לְכָלל שְׁנוּתִי מִסְתַּמָּא הַבִּיאָה סִימְנִין כְּדֹאֲמַר רַבָּא שֵׁם מִיָּהוּ הִי חֻזְתָּה דְּהַבִּיאָה סִימְנִין אֲתֵרְעִי דְּהָרִי חֻזְיָנוּ דִּל"ל שְׁעָרוֹת שְׁהָרִי אִיכָּא לְמ"ד דְּאִין חוּשְׁשִׁין כְּלָל שְׁמָא נְשָׂרוּ וּמְדִלִית לָהּ הַשְׁתָּא לֹא הוּי לָהּ כְּלָל וּכ"כ הַב"ש (בְּסִימָן קנ"ה ס"ק כ"ב) דְּהָרִי חֻזְתָּה שְׁהַבִּיאָה סִימְנִין אֲתֵרְעִי ע"י שְׁאִין לָהּ עַכְשָׁיו וְכָל הִיכָא שְׁהַחֻזְקוֹת מְתַנְגְּדוֹת וְחֻזְתָּה אַחַת אֲתֵרְעִי לְפָנֵינוּ אֲזִלִּינוּ בְּתֵר חֻזְתָּה דְּלֹא אֲתֵרְעִי וּבְעֵינֵינוּ לְמִיזֵל בְּתֵר חֻזְתָּה פְּנוּי' דְּלֹא אֲתֵרְעִי וְלֹא בְּתֵר חֻזְתָּה דְּהַבִּיאָה סִימְנִין דְּאֲתֵרְעִי מִחֻזְתָּה שְׁאִין סִימְנִין לְפָנֵינוּ מִיָּהוּ חֻזְתָּה הַבָּאֵת סִימְנִין מִתְחִיל מִתְחִילת שְׁנַת י"ג דְּאָז בְּכַנִּיסַת שְׁנַת י"ג יֵשׁ לְדוּנָה לְעַנְגֵּן נְדָרִים [לְמ"ד מוֹפְלָא סְמוּךְ לְאִישׁ לֹא דְּאוּרִיָּתָא] וְלְכָל מִקְלִי טוֹבָא כְּגִדְלוּתָהּ מִחֻזְתָּה הִי חֻזְתָּה וְחֻזְתָּה פְּנוּי' הַמְתַּנְגְּדַת לָהּ לְהַחֲזִיקָה כְּקֻטְנָה לֹא שְׁנִיָּה לְזֹמֵר אֲלֵא בְּשַׁעַת שְׁנוֹלְדָה בְּהָ סְפָק קִידוּשִׁין דְּאוּרִיָּתָא וְכָל הִיכָא שְׁהַחֻזְתָּה הַמְתַּנְגְּדַת נוֹלְדָה אַח"כ אִין בְּכַחַת לְבַטֵּל הַחֻזְתָּה שְׁהִי בְּהָ מִקְוֹדָם לֹא אָרְף שְׁהַחֻזְתָּה שְׁהִי בְּהָ מִקְוֹדָם אֲתֵרְעִי וּלְפ"ז אָמַר רַב דִּימִי שְׁפִיר דְּמִי שְׁקִידָשׁ בְּתוֹךְ זְמַן וּבְכַעַל לְאַחַר זְמַן דְּהִיָּינוּ שְׁלֵא יִשְׁבְּהָ תַּחְתּוּ בְּתַחֲזִילת גִּידוּלָהּ וְלֹא הִנְהָ בְּהָ מַעֲשֵׂה חֻשְׁשׁ קִידוּשִׁין אֲלֵא מַה שְׁנַתְּקֻדְשָׁה בְּתוֹךְ זְמַן וּמַה שְׁנַבְעֵלָה לְאַחַר זְמַן דְּבְכַעַל לְשֵׁם קִידוּשִׁין כְּמוֹ שְׁפִירש"י ז"ל ע"ש בְּהָ אָנוּ צְרִיכִין לְמִיחֻשׁ שְׁמָא נְשָׂרוּ דְּהָרִי יֵשׁ לָהּ חֻזְתָּה מִיָּד שְׁהַגִּיעָה לְכָלל שְׁנוּתִי שְׁהַבִּיאָה סִימְנִין וְאָרְף שִׁישׁ חֻזְתָּה הַפְּנוּי' הַמְתַּנְגְּדַת לָהּ וְחֻזְתָּה הַבָּאֵת סִימְנִין אֲתֵרְעִי שְׁהָרִי אִין שְׁעָרוֹת לְפָנֵינוּ:

מ"מ הרי חזקת הבאית סימנין הוחזק בה גם מקודם שנבעלה וחוזקת פנוי' לא נולד עד שנבעלה דקודם בעילה לא שייך לומר חזקת פנוי' שהרי אין כאן חשש ספק קידושין שהרי לא נבעלה עדיין ולא ישבה תחתיו שנימא דגדלי בהדה ורק אחר הבעילה שנולד ספק קידושין שייך לומר שיש לה חזקת פנוי' ובישעת בעילה קטנה היתה ואין פח בחזקת פנוי' הבא אח"כ לסתור חזקת הבאית סימנין שהוחזק בה מקודם ולהכי חוששין שמה נשרו וצריכה גט מספק מן התורה.

וכ"ז הוא דווקא בקידוש בתוך זמן ולא ישבה תחתיו רק שבעל לאחר זמן אבל מעיקרא לא היינו אם החשש קידושין הוא משום מעיקרא דהחשש הוא שמה גדלה כבר וגדלי קידושין הראשונים בהדה והיינו כגון שישבה תחתיו בתחילת גדלות ולא מיחתה בו דאז החשש הוא משום קידושין דמעיקרא כמו שסובר רב ששית ביבמות דקידושי קטנה גדלי בהדה בזה אין חוששין שמה נשרו דהרי אז התחיל בה ספק קידושין מיד בכניסת שנת י"ג שתיקף יש להסתפק בה אם היא גדולה וגדלי קידושין דמעיקרא בהדה או לא ויש לדון בה חזקת פנוי' שעדיין היא קטנה בזה אם נבדקה ולא הי' בה שערות א"צ גט מן התורה.

דכינן שפא עלי' חזקת פנוי' מיד שגדלה בזמן שהי' דנין עלי' חזקת הבאית סימנין באותו זמן ממש יש לדון עלי' חזקת פנוי' וחזקת הבאית סימנין אפרעאי שהרי אינו לפנינו שבקינן חזקת הבאית סימנין ואזלינן בטר חזקת פנוי' המתנגדת לה וא"צ גט: ולא מיבעיא היכא דלא בעל לאחר זמן כלל ואנו באין לספק בה משום קידושין דאורייתא רק מחמת גדלי בהדה דנודאי א"צ גט מטעם זה שנולד בה מיד בתחילת גדלות חזקת פנוי' אלא אפילו נבעלה לאחר זמן כל שיש לספק בה משום קידושין דמעיקרא דגדלי בהדה כגון שישבה תחתיו בתחילת גדלות א"צ גט דכל שיש בה ספק בתחילת גדלות ושייך לאוקמה אחזקת פנוי' בכניסת שנת י"ג מתבטלת חזקת הבאית סימנין ע"י חזקת פנוי' ככלל המסור בדיניו בדיני חזקות דשבקינן חזקה דאפרעאי ואזלינן בטר חזקה המתנגדת לה: ומדוקדק היטיב לשון רב דימי דא"צ גט אלא קידוש בתוך זמן ובעל לאחר זמן ויותר מזה לא ישבה תחתיו כלל אבל מעיקרא לא, היינו דכל היכא שאנו באין לדון עלי' אם חיילי קידושין דמעיקרא וגדלי בהדה בזה א"צ גט אף בעל לאחר זמן שהרי אז אנו משתמשין בחזקת פנוי' מיד בתחילת פניסת י"ג: ומינשב היטיב דעת הר"מ ז"ל במה שפסק דקידושי קטנה גדלי בהדה מה"ת שהרי זה מבואר היטיב בדברי רב דימי לפי דברינו דגדלי בהדה ואעפ"י שסובר רב דימי דגדלי בהדה מ"מ בספק שמה נשרו לא חיישינן לחשש גדלי בהדה משום דמוקמינן לה בחזקת פנוי' מה"ת.

ובזה מייירי הר"מ ז"ל (בפ' י"א מהלכות גירושין הלכה נאו) שכתב קטנה כו' שלא מיאנה והגדילה ואעפ"י שלא בעלה משנעשית בת י"ב שנה ויום אחד ה"ז אינה ממאנת שהרי הגדילה וצריכה גט מד"ס ע"כ ה"תם נמי מייירי שבתחילת שנת י"ב לא ישבה תחתיו רק שלא מיאנה עדיין והכי משמע לשון קטנה שלא מיאנה דביושבת תחתיו לא שייך לשון לא מיאנה רק באינה יושבת תחתיו רק שלא מיאנה עדיין מייירי: דה"תם לא חיישינן שמה נשרו משום דמעמידין אותה בחזקת פנוי' וע"ז מסיים הרמב"ם ז"ל שהרי לא בא עלי' אחר שהגיעה לשני נערוה עד שנחוש שמה הביאה סימנין ותהיה ספק מקודשת דאם

גבעלה אחר שהגיעה לכלל י"ב אז חוששין שמא נשרו דאין מעמידין אותה בחזקת פנוי' פינון שהחזקה בשנים שהביאה סימנין קודם שנבעלה ונחזקת פנוי' לא בא עליה עד שנבעלה דהא קודם שנבעלה לא שייך לומר דמעמידין אותה בחזקת פנוי' ואינה גדולה דהא אפילו היא גדולה נמי פנוי' היא דלא גדלי קידושין דמעיקרא בהדה פינון שלא ישבה תחתיו ודברי הר"מ ז"ל נכונים לפי דברי רב דימי דבבעל לאחר י"ב חיישין שמא נשרו ודווקא בלא ישבה תחתיו אחר שהגיע שנת י"ג אבל בישבה תחתיו בשנת י"ג אף בבעל א"צ גט: ועוד נ"ל ליישב הא דקשה אמאי אין חוששין שמא נשרו וגדלי קידושין בהדה בלא בעל דהא הרשב"א ז"ל כתב בטעמא דקדושי קטנה מתלי תלי וקאי וכי גדלה גדלי בהדה דאע"ג דקדושי קטנות לאו כלום הוא מ"מ דמי למקדש שיחולו הקידושין לאחר למד יום דמקודשת אף שנתאפלו המעות ואף דקבלת קטנה לאו כלום מ"מ הא איפא עלי שעבוד מקדושי דרבנן ומהני הא שעבודא למהוי קידושין דאורייתא ע"ש בדברי ז"ל א"כ פינון דדמי למקדש לאחר ל' יום והגיע יום ל' ולא חזרו בהו דהוי קידושין הוא רק אחר שהתחיל בנודאי יום ל' אבל בהשמ"ש דיום למ"ד לא הוי אפילו ספק קידושין דלא מחית איניש נפש' לספיקא ואמרינן בעירוובין (דף ל"ו) כפר זה היום חול ולמחר קודש מערבין לו בה משום דמספיקא לא נחתא קדושה ובארנו במק"א דאין זה מטעם חזקה אלא משום דלא ניחא לי דתיחות קדושה מספק וכ"כ הריטב"א ז"ל בחידושי שם בהדיא וא"כ ה"נ קטנה שקבלה קדושי דאמרינן דדמי למקדש שיחול כשתגדל אין הקדושין חלין אלא לאחר שהיא בנודאי גדולה ולא בספק ובהשמ"ש דכלות יום האחרון של שנת י"ב לא חיילי הקדושין דלא מחית איניש נפש' לספיקא ואין רצונם בספק קידושין אלא בקדושין בנודאין וכשיהי' בנודאי יום תחלת י"ג אז חלין הקדושין ולא בהשמ"ש ובקידושין (דף ס"ד) מדמי קדושין לנדריים דאמרינן גם בקידושין לא מחית איניש נפש' לספיקא גבי קדושת את בתי הגדולה דקיי"ל כר' יוסי דכולן מותרות חוץ מגדולה שבגדולות: ואף דאמרינן ביבמות (דף ל"ד) דמשפחת לה י"ו חטאות בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ג לחיובי אינהו ומתוך י"ב בלאחר י"ב לחיובי אינהי דאמי אסור א"א ואשת אח ואחות אשה ואיסור נדות בהדדי ומיירי דשוו שליח בקטנותן שיחול הקדושין כשיגדלו ולפי דברינו הא לא אתי בבת אחת דאסור נדות חנייל בתחילת יום י"ג אף שהוא בהשמ"ש שהרי הוא אסור הבא מאיליו וחנייל מספיקא והקידושין לא חיילי בהשמ"ש עד שיתברר שהוא יום תחלת שנת י"ג דלא מחית נפש' לספיקא הא לא קשיא דהא מוקמינן התם מתניתין כר' שמעון ור' שמעון הא אית לי' (בבבזיר ל"ד) דמחית אינש לספיקא גבי הריני נזיר אם יש בכרי הנה מאה פור והלך ומצא שנגנב או שנגאבד דהוא נזיר ספק וה"ה גבי קדושין דבהשמ"ש חיייל ספק קידושין כמו אסור נדות ולהכי אתי בהדדי וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל בחי' ליבמות דמוקמינן לה כר"ש לכל מיילי ואף לענן אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם עיי"ש] ואף שהתוס' כתבו שם בעירוובין בהא דאמרינן בלגין טבול יום ומלאוהו יין ואמר הרי זה תרומה משתחשף דבריו קיימין ואם אמר ערבו לי בזה לא אמר כלום ואמר שם רבא זאת אומרת סוף היום קונה עירוב דאי תחילת היום קונה הא כבר נטהר הלגין בתחילת היום והקשו התוס' הא אמרינן מספיקא לא נחתא קדושה ובתחלת היום שהוא ביהשמ"ש לא הוי עדיין תרומה פינון שאמר לכשתחשף והוי טבל בתחילת היום ולהכי לא מהני עירובו ומנא לי' דסוף היום קונה

עירוב הוא אפֿשֿר לומר דתחילת היום קונה ואפ"ה לא אמר פלום משום דתחילת היום הוי ביהשמ"ש והוי עדיין טָבֵל ותימצו דדוקא בכפר זה היום חולין ולמחר קודש אמרינו דמספיקא לא נחית ליי קדושה שְהַרִי ה' יכול להקדיש מיד ולא הקדיש עד למחר אמרינו דדעתו אונדאי ולא אספיקא.

אבל בלגין שלא הי' יכול לומר שיחול התרומה מיד דהא תטמא מחמת הפלי להכי אמר לכשתחשף בזה אמרינו בתחילת היום חילא התרומה פשנטהרה פלי אף שהיא ביהשמ"ש והוי ספיקא וא"כ ה"נ בקטנה שקבלה קדושין שלא הי' יכול לקדשה עכשיו בעינו למימר דגם ביהשמ"ש חיל קדושין למנהי ספק קדושין מ"מ הא הריטב"א ו"ל שם בחי' כ' תירוצ' אחר ולא מחלק בין הי' יכול להקדיש שיחול מיד אי לא ומחלק שם תירוצ' אחר דבתרומה חיל ביהשמ"ש משום דכיון דקביע בו איסור טבֵל מכפר ונדאי ניקחא ליי שיחול התרומה אף ביהשמ"ש משא"כ בכפר זה הקדש דמדעתו קא מקדיש אמרינו מספיקא לא בעי למיחת להו קדושה וא"כ ה"ה בקדושין דמדעתו מקדש אמרינו מספיקא לא בעי שיחולו הקדושין עיי"ש בריטב"א.

וכיון שבארנו דמקדש לכשיגדיל לא חילי הקדושין ביהשמ"ש של תחלת יום י"ג א"כ ה"ה ביום י"ג כ"ז שלא נבדקה ולא ראינו שהביאה שערוות נמי לא חילי הקדושין משום דלא מחית נפש' לספיקא ואינו רוצה שיחולו הקדושין עד שתבדק ויהי' לה סימנין ואף דאיכא לחלק דספק דביהשמ"ש הוא ספק לכל שא"א לברר לשום אדם ולא חילי קדושין מספק אבל בספק אם הביאה סימנין לא שייך לומר לא מחית איניש נפש' לספיקא דהא אם יבדוק יראה שיש סימנין וכ"ז שלא בדק חילי הקדושין ודינינו להו בספק קדושין זה אינו דגבי הריני נזיר אם יש בכרי מאה פור והלף ומצא שנגנב או שנאבד מתיר ר"י משום דלא מחית נפש' לספיקא ונדאי דמירי אף שנגנב או נאבד אחר שנזיר דאלו הוי ראה אחר שנזיר אפֿשֿר שהי' מוצא שיש בכרי מאה פור ואפ"ה כיון שנגנב א"כ ולא נודע לו שיש בכרי מאה פור אינו נזיר וה"ה הכא בקדושין אם תלה לכשתגדל יהא קדושין כ"ז שלא נבדקה ונמצאת גדולה לא הוי קדושין ואף שנשרו ואפֿשֿר דאלו הוי בדק מעיקרא הוי מצא סימנין מ"מ כ"ז שמסופק לן לא מחית נפש'יה לספיקא: ואף לרבא דאמר בגדרים (דף י"ט) דכל שספיקו חמור מונדאו לא מעייל נפש' לספיקא דאלו גבי נזיר ונדאי מגלח ומביא קרבן ונאכל על ספיקא לא מצי מגלח ובזה דווקא אמר ר"י דלא מעייל נפש' לספיקא משום דספיקא חמור מונדאי מ"מ ה"נ גבי קדושין איכא למימר דלא מעייל נפש' לספיקא שיחולו הקדושין עד שלא תבדק דאם נימא דלא חילי מספק הקדושין אם ישבה תחתיו קודם שתבדק ויכולה למאן אם תקבל קדושין מאחר תוכל להתגרש ותשוב לבעלה הראשון דכל שיצאת במיאון מותרת לחזור לו פדאמרינו ביבמות (דף ק"ח) וכן אם יהי' קדושין ונדאי לא תפסי קדושי אחר כלל משא"כ אם יהי' ספק קדושין תפסי קדושי אחר מספק ואסורה לחזור לראשון וכיון דספיקא רע לו מונדאי אמרינו שפיר דלא נחית נפש' לספיקא.

ודמי להריני נזיר אם יש בכרי מאה פור והלף ומצא שנגנב או שנאבד דאינו נזיר לר"י דהלכתא פנותי' והתם ונדאי דמירי אפילו אם בשעה שנזיר הי' הכרי שלם והי' יכול לבדוק אם יש בכרי מאה פור או לא וא"כ נולד ספק וה"נ אם מקדש לכשתגדל

וּכְשֶׁגִּדְלָה יִשְׁבֶּה תַחְתּוֹ וְלֹא נִבְדְּקָה וְכִשְׁנִבְדְּקָה לֹא נִמְצָא סִימָנִין וַיֵּשׁ סֶפֶק אִם נִשְׁרוּ לֹא
תְּיָלִי קִידוּשֵׁין מִסֶּפֶק וּא"ש הָא דְאָמַר רַב דִּימֵי מְנַהֲרֵדְעָא דְכִשְׁלֵא בְּעַל אֵין חוּשְׁשֵׁין שְׁמָא
נִשְׁרוּ וְלֹא תְיָיִשֵׁינוּ לְסַפִּיקָא דְגִדְלֵי בְּהֵדָה מִשּׁוּם דְלֹא עֵינִיל נִפְשֵׁי' לְסַפִּיקָא: וְהֵנָּה כ"ז בְּאַרְנו
דַּעַת הַר"מ ז"ל בְּקִידוּשֵׁי קִטְנָה דְסוּבְרָ דְגִדְלֵי בְּהֵדָה אַע"ג דְלֹא בְּעַל וְדוּוּקָא אִם נִתְקַדְּשָׁה
בְּכֶסֶף לְדַעַת הַרְשֵׁב"א ז"ל אֲבָל בְּקִטְוֹן שְׁקִידוּשׁ לֹא הוּי קִידוּשֵׁין אַף אַחַר שְׁיִגְדַל אַף
בְּקִידוּשֵׁי כֶּסֶף וְטַעֲמָא רַבָּא אִיפָּא לְחַלְקָא בִּינְיָהוּ לִפְמ"ש הַר"ן ז"ל בְּנִדְרִים (דָּף כ"ט) בְּהָא
דְאָמַר הֵתָם וְאִשָּׁה פְּפֻדָּאוּהוּ אַחֲרִים דְּמֵי וְז"ל דְּכִינּוּן שְׁהַתּוֹרָה אֲמַרָה כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה
וְלֹא אָמַר כִּי תִלְקַח אִשָּׁה לְאִישׁ לֹא כָּל הַיָּמִנָה שְׁתַּכְנִיס עֲצָמָה לְרִשּׁוֹת הַבַּעַל וּמָה"ט אֲמַרְיָנוּ
בְּקִידוּשֵׁין דְּאִי אֲמַרָה הַרְיָנִי מְאֹרְסָת לָךְ אֵין בְּדִבְרֵי' מִמֶּשׁ אֲלֵא מִכִּינּוּן שְׁהִיא מִסְכָּמַת
לְקִידוּשֵׁי הָאִישׁ הִיא מְבַטְלַת דַּעַתָּה וְרִצּוֹנָה וּמִשּׁוּנֵי לְנִפְשָׁה אֲצֵל הַבַּעַל בְּדִבְרֵי שֶׁל הַפְּקָר
וְהַבַּעַל מְכַנִּיסָה לְרִשּׁוֹתוֹ הַלְפָּה אֵין אָנוּ דְנִין בְּקִידוּשֵׁין מִצַּד הָאִשָּׁה אֲלֵא מִצַּד הַבַּעַל וְכו'
עֵי"ש: וּבְאַרְנו דְּבָרֵינוּ בְּמַק"א דְאֵין הָאִשָּׁה עֲוֹשֵׂית שׁוּם קִנְיָן רַק שְׁמִסְכָּמַת לְהַקְנוֹת עֲצָמָה
וְהַבַּעַל עוֹשֵׂה הַקְנָנָן בְּעֲצָמוֹ וְהִיא עוֹשֵׂה רַק פְּעוּלַת הַרְצוֹן לְחוּד וְכַבֵּר בְּאַרְנו בְּמַק"א
שְׁקִטְנָה יֵשׁ לָהּ רִצּוֹן כַּמ"ש הַר"מ ז"ל לְעַנְיָן זְנוּת דְקִטְנָה רַק דְגִזְזִירַת הַכְּתוּב שְׁאֵין הַקְטָנָה
נִיֻּקְנִית דְּכִתִּיב כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְלֹא קִטְנָה לְהַכִּי כ"ז שְׁהִיא קִטְנָה לֹא חָל הַקְנָנָן שֶׁל
קִידוּשֵׁין כָּלֵל אֲבָל כְּשֶׁגִּדְלָה דִּיכּוֹל הַקִּידוּשֵׁין לְחוּל עֲלֵי' מְהֵנִי רִצּוֹנָה דְקִטְנָה שְׁיַחֲוִלוּ כַּעַת
הַקִּידוּשֵׁין דְּבִשְׁעַת קִיחָה וְגַמֵּר הַקִּידוּשֵׁין גְּדוּלָּה הִיא אֲבָל בְּאִישׁ דְּבָעֵי פְּנוּנַת קִנְיָן וְקִטְוֹן
לְאוּ בַר פְּנוּנַת קִנְיָן הוּא לֹא מְהֵנִי אַף דְּבִשְׁעַת גָּמַר קִיחָה הוּא גְּדוּל מ"מ פִּינּוּ דְּבִשְׁעָה
שְׁמִקְדָּשָׁה הוּא קִטְוֹן לֹא מְהֵנִי: וְכֵן הַקִּשָּׁה הַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א ז"ל בְּהָא דְאֲמַרְיָנוּ בְּשׁוֹפְעַת
מִתוּף י"ב לְאַחַר י"ג וּמִתוּף י"ג לְאַחַר י"ג וּפְרָשׁ"י דְשׁוּוִינָהוּ שְׁלִיחַ לְקַבֵּל קִידוּשֵׁין לְאַחַר
שְׁיִגְדְלוּ הַקְטָנִים וְהַקְשׁוּ הָא אֵין מַעֲשֵׂה הַקְטָן כְּלוּם וְעֵינִין בַּהֲג"ה ל"ל שְׁעָמַד עַל סְתִירַת
דְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א ז"ל וְכַתֵּב אִם לֹא שְׁנַחֲלַק בֵּין קִטְוֹן לְקִטְנָה וְלְדִבְרֵינוּ יֵשׁ סְבָרָא נְכוּנָה לְחַלְקָא
בִּינֵיהֶם דְּאַף דְּגַבֵּי קִטְנָה סוּבְרָ הַרְשֵׁב"א ז"ל דְּגִדְלֵי בְּהֵדָה אֲבָל בְּקִטְוֹן לֹא גְּדִלֵי בְּהֵדָה
וְשִׁפִּיר הַקִּשָּׁה הָא אֵין מַעֲשֵׂה הַקְטָן כְּלוּם וְגַם כְּשֶׁיִּגְדַל לֹא גְּדִלֵי בְּהֵדָה וְלִקְמוּן בְּבֹאֵר יָשׁוּב
נְכוּן לְקוּשְׁיַת הַרְשֵׁב"א ז"ל עַל דְּבָרֵי רַש"י ז"ל בַּעֲזַז"ת: סִימָן קַמֵּב וּבְדִבְרֵי הַר"מ ז"ל
(בפ"ד מֵהִלְכוֹת אִישׁוֹת הִלְכָה ט"ז) שְׁכַתֵּב הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה שְׁחָצִי' שְׁפָחָה וְחָצִי' ב"ח אֵינָה
מְקוּדְשֶׁת קִידוּשֵׁין גְּמוּרִין עַד שְׁתַּשְׁתַּחֲרַר וְכִינּוּן שְׁנַשְׁתַּחֲרַרָה גְּמָרוּ קִידוּשֵׁי' פְּקִידוּשֵׁי קִטְנָה
שְׁגִדְלָה וְאֵינָה צְרִיכָה קִידוּשֵׁין אַחֲרִים בְּאִ אַחַר וְקִידְשָׁה אַחַר שְׁנַשְׁתַּחֲרַרָה ה"ז סֶפֶק
קִידוּשֵׁין לְשִׁנְיָהֶם וְהַרְאָב"ד ז"ל הַשִּׁיג עָלָיו דְּכִינּוּן שְׁפָסַק שְׁהֵם קִידוּשֵׁין גְּמוּרִין מִן הַתּוֹרָה
כִּי בְּאִ אַחַר וְקִדְשָׁה אַחַר שְׁנַשְׁתַּחֲרַרָה לְמָה אֲסָרָה עַל הַרְאִשׁוֹן אֲלֵא אֲפִילוּ לֹא בְּאִ אַחַר
וְקִידְשָׁה קִידוּשֵׁי הַרְאִשׁוֹן אֵינָם קִידוּשֵׁין גְּמוּרִין וְצָרִיף לְחֻזּוֹר וְלִקְדָּשָׁה פְּדֵי שְׁתֵּהֵן' לוֹ
לְאִשָּׁה גְּמוּרָה עַכ"ל.

וְכֵן תָּמָה עָלָיו הַה"מ שֶׁם וְהַר"ן ז"ל בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין דְּכִינּוּן דְּבַגְמָרָא פְּלִיגֵי בְּדִין זֶה דַּר"י
מִשְׁמֵי' דַּר"ן אָמַר פְּקַעֵי קִידוּשֵׁי הַרְאִשׁוֹן וְר"ז סוּבְרָ מִשְׁמֵי' דַּר"ן דְּגָמְרוּ קִידוּשֵׁי רִאשׁוֹן
וְכִינּוּן דְּהוּא פְּסַק דְּגָמְרוּ קִידוּשֵׁי רִאשׁוֹן עַד שֶׁא"צ לְקַדְּשָׁה מְחַדָּשׁ א"כ מִמִּילָא קִידוּשֵׁי שְׁנֵי
לְאוּ כְּלוּם הוּא: וְעַל תְּמִיחַת הַר"ן ז"ל עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל יֵשׁ לְתַמּוּהָ דְּהָא כְּתִיב בְּעֲצָמוֹ
גַּבֵּי נִתְּן הוּא וְאֲמַרָה הִיא דְאֲמַרְיָנוּ שֶׁם דְּסַפִּיקָא הוּא וְחֵינִישֵׁין מְדַרְבְּנָן אֲבָל מְדֹאֲרֵינִי
מוֹקְמִינָן לָהּ בְּחֻזְקַת פְּנוּי' שְׁנַרְאָה לִי עֵינִיקָר כְּדַעַת כְּפָה רַבּוּנוּתָא דְכָל הֵיכָא דְאִיפָּא סַפִּיקָא

גבי קידושין מוקמינו לה אחזקה כמו בספיקא דמעשה וא"כ דברי הר"מ ז"ל נכונים מאוד דהא נדאי דהוא סובר דהא דגמרי קידושי ראשון או פקעי הוי ספק וכן מוכח מדבריו (בפ"ו מהלכות חליצה ויבום הל"א) שכ' חצי' שפחה וחב"ח שנתקדשה לראובן ונשתתרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתניבמת ללוי אי קידושי ראובן קידושי שמעון לאו קידושין ואי קידושי שמעון קידושין קידושי ראובן לאו קידושין עכ"ל וזהו ממש לשונו של רב חסדא בגיטין (דף מ"ג) ורש"י ז"ל פ"ה ה"ה דספיקא דר"ח הוא אי תפסי קידושין בח"ש וחב"ח או לא והתוס' שם הקשו על רש"י ז"ל דהא רב חסדא אמר שם דתפסי קידושין בח"ש וחב"ח ואמר מקודשת סתם קידושי נדאי (מיהו מצינו כה"ג בסנהדרין (דף ק"ב) גבי בהמת עה"נ דמתחילה מיבעי ליה אי מהני שחיטה ובממרא דאמר אח"כ פשיטא דלא מהני שחיטה ועי' בר"ן שם ובמ"ש במ"א] ע"כ פירשו הם ז"ל דהא פשיטא ליה דתפסי קידושין רק מספקא בנתקדשה לאחר אחר ונשתתרה אי גמרי קידושי ראשון או פקעי: ונראה שגם הר"מ ז"ל מפרש כן דברי ר"ח כמו שפירשו התוס' דהספק הוא אם גמרו או פקעי שיהי העתיק דברי ר"ח כלשונו ממש והוא נדאי סובר דתפסי קידושין שין לראשון קודם שנשתתרה דהא ר"ש דאמר שם בגיטין (דף מ"ג) דלא תפסי קידושין בח"ש וחב"ח אמר שם ואם לחשוד אדם לומר איזהו שפחה חרופה זו ח"ש וחב"ח המאורסת לע"ע אמור לו כלך אצל ר' ישמעאל דאמר בשפחה פנוענית המאורסת לע"ע הכתוב מדבר אלא מאי מאורסת מיוחדת ה"נ מאי מאורסת מיוחדת והרמב"ם ז"ל (בפ"ד מהלכות אישות) כתב שפחה חרופה האמור בתורה היא חצי' שפחה ונחצי' ב"ח שקדשה ע"ע הרי דסובר דתפסי בה קידושין גמורין לחייב עלי' אשם תלוי ומלקות דלשון שקדשה נדאי לא משמע יחוד בעלמא אלא קידושין גמורין וכ"כ הר"ן ז"ל (בפ"ק דקידושין) דבחצי שפחה ונחצי' ב"ח נדאי תפסי קידושין וכיון שהר"מ ז"ל פוסק דתפסי קידושי נדאי בח"ש וחב"ח א"כ הא דמספק ליה (בהלכות חליצה ויבום) לענין נתקדשה לראובן ונתקדשה לשמעון אחיו לענין אשת ב' מתים ע"כ דהספק הוא אי פקעי קידושי ראשון אי גמרו קידושי ראשון כפירוש התוס' בדברי ר"ח ולהכי כתב (בהלכות אישות) בנתקדשה לראובן ונתקדשה לשמעון דמקודשת לשניהם מספק דהיינו ספק גמרי או היא פלוגתא דר"ז ור' יוסף ומה שכתב בלא נתקדשה לשני דגמרי קידושי ראשון וא"צ לקדשה מחדש נראה דהוא מטעם חזקה דכיון דמספקא לן אי גמרי אי פקעי מיבעי לן לאוקמא איתתא אחזקתה ועד שנשתתרה היתה בחזקת א"א דתפסי קידושין בחצי' והשתא נמי הוי א"א ואע"ג דעד השתא לא הוי בה אלא איסור לאו והשתא מחזקינן לה בא"א גמורה לחייב עלה מיתה מ"מ מהני חזקה כה"ג פדאמר בחולין (דף ט') דאם לא בדק בסימנין נבילה ומטמאה במשא ואע"ג דעד השתא לא הי' בה אלא איסור אכילה ולא טומאה מ"מ כיון ששמעמידין הבהמה על חזקתה שלא נשחטה ואם לא נשחטה ע"כ יש בה טומאה מהני החזקה אף לענין טומאה אע"ג דעד השתא לא הי' בה טומאה וה"נ כיון דאם לא נימא דפקעי משום דהוי פקטן שנוולד ע"כ דגמרי והוי באיסור מיתה ומהני הך חזקה למהוי בה איסור מיתה אע"ג דעד השתא לא הי' בה אלא איסור לאו: ואפילו למ"ד בחולין (דף ט') גבי לא בדק בסימנין דאסורה באכילה משום בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואפ"ה אינה מטמאה במשא ואע"ג דמוקמינן לה בחזקתה ולא נשחטה ממילא מטמאה במשא מ"מ כיון דעד השתא לא

מטמאה השתא נמי לא מהני לה הך חזקה לענן טומאה התם שאני דמטומאה לאיסור ומאיסור לטומאה לא מחזקינן אבל בהך איסור דא"א גופא מחזקינן להיות אסורה משום א"א באיסור מיתה כמו שהיתה עד עכשיו באיסור לאו דא"א דשפחה חרופה כיון שהפל איסור אחד רק שבאנו להחמיר מלאו למיתה: וכיון שאנו מסתפקין אי פקעי קידושי ראשון משום דאחר השחרור הוי פקטן שנולד כמו שפרש"י או לא הוי פקטן שנולד וממילא גמרי ואם נימא דפקעי הרי היא מותרת לגמרי ונתרת גם מאיסור לאו דשפחה חרופה שבה בעינן לאוקמי אחזקתה ולומר דלא פקעי וכיון דלא פקעי ממילא היא באיסור א"א דמיתה דכיון דלא פקעי ממילא גמרי ומהני החזקה לאוסרה באיסור א"א והוי א"א גמורה לכל [ועיי' בתוס' חולין שם דמ"ד דלא מטמאה במשא הוא משום דרוב פעמים שחט שפיר ומדאורייתא מותר אף באכילה הא אי הוי אסור באכילה מדאורייתא לכ"ע מטמאה במשא אע"ג דעד השתא לא הוי מטמא וכ"ש דמהני הכא החזקה למהוי באיסור א"א דבמיתה אע"ג דעד השתא לא הוי אלא א"א בלאו] ואף דאיסור לאו דשפחה חרופה הי' ביה רק בצד חירות ועכשיו מחזקינן איסור א"א גם בצד שפחות מ"מ כיון דאם לא נחזיק צד שפחות באיסור ע"כ דנצטרף לומר דפקעי קידושי ראשון ניותר גם איסור א"א שבצד חירות שבה ונסתור החזקה להכי אנו מוכרחים לתפוס החזקה ולומר דלא פקעי וכיון דלא פקעי ממילא נתפוס איסור א"א גם בצד שפחות וממילא היא באיסור א"א דמיתה: ועוד דמאן לימא דהמלקות שחייבה תורה בשפחה חרופה שנתקדשה לע"ע הוא משום צד אישות דצד חירות שבה לחוד אימא דהחויב הוא משום צד שפחות שבה ג"כ ואף דלהאי תנא דסובר בנתקדשה מיירי קרא סובר דבשפחה פנוענית המיוחדת לע"ע לית ביה לאו מ"מ אפשר דאם יש בה צד אישות מצד חירות חייב רחמנא גם מחמת הצד שפחות ועוד דהא גם בצד שפחות שייך חזקת איסור מחמת איסור שפחות שיש בה מיהו בזה צ"ע דדעת הר"מ ז"ל דאיסור שפחה הוא מדרבנן כמ"ש (בפי"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה י"א) וכבר עמדו ע"ז האחרונים ז"ל מדברי הש"ס דקידושיין (דף י"ט) גבי ע"ע פהו מהו בשפחה פנוענית דקרי לי' הש"ס קידוש וצ"ע] וכיון דמוקמינן אחזקה שפיר כתב הר"מ דגמרי קידושי ראשון קדושיין גמורים וא"צ לקדשה דכל היכא דמוקמינן אחזקה להחמיר אף אם עי"ז בא ג"כ קולא לא איכפת לן בזה דחזקה מדאורייתא והתוס' והרשב"א ז"ל פתבו בכמה דוכתי בכתובות ובקידושיין דבתרי ותרי המכחישים עצמם במיתת הבעל מוקמינן אחזקה ומייתי חטאת ולא חיישינן לחולין בעזרה והתוס' בחולין (דף פ"ו) פתבו בד"ה מאי טעמא גבי חש"ו ששחטו בינם לבין עצמם דאי לא מספקא לן אי רוב מעשיהם מקולקליו או מתוקנים אלא הוי פלגא ופלגא בעינן לאוקמי אחזקת אינה זבוחה ומותר לשחוט אחריהו ולא חיישינן לאיסור אותו ואת בנו ואף דהיכא דאיכא חזקה לקולא לא מקילינן לגמרי וחישינן מדרבנן כדאמר גבי נתן הוא ואמרה היא דספיקא הוי וחישינן מדרבנן וכן אמרינן ביבמות בספק קידושיין דאף דאשה בחזקת היתר ליבם עומדת אפ"ה אינה מתניבמת מדרבנן מ"מ הכא גבי שחיטת חש"ו דמוקמינן לה בחזקת אינה זבוחה ומותר לשחוט אחריהו אף מדרבנן משום דאם נחמיר שלא לשחוט אחריהו מדרבנן אתי למיכל משחיטתו כדאמר התם ומה"ט פתבו התוס' דאי הוי פלגא ופלגא ומותר לשחוט אחריהם: מיהו דעת הר"מ ז"ל אינו כן שהרי כ' (בפ' י"ב מה"ש הלכה י"ב) השוחט את הראשון והרי הוא ספק נבילה

אסור לשחוט אחריהם עכ"ל ונראה שזהו מדברנו שהחמירו שלא להעמיד על חזקת אינה זבוחה לקולא ולא חיישינו דלמא אתי ע"י שנאסור לשחוט אחריהם לידי תקלה שנאכל משחיטתו דהרואה אומר בשרא הוא דלא צריף לי כדאמר שם בש"ס הלכך החמירו שלא לשחוט אחריו אבל היכא דאפשר לבוא לידי תקלה ע"י שנחמיר לא החמירו ומוקמינו אחזקה לגמרי ולהכי בספק אי גמרי קידושי ראשון כ"ז שלא נתקדשה לאחר פסק הר"מ ז"ל דגמרי קידושי ראשון וא"צ לקדשה מחדש דכיון דמוקמינו אחזקה לא החמירו לקדשה שנית דלמא אתי למימר קידושי קמאי לאו קידושין נינהו ואם לא תתברר להתקדש יפטר אותה בלא גט וכ"ז היכי שלא נתקדשה לאחר שנשפתחרה אבל אם נתקדשה לאחר אחר שנשפתחרה בזה פסק הר"מ ז"ל דמקדשת לשניהם מספק דהוי ספק אי גמרי קידושי ראשון אי פקעי דהתם לא שייף לאוקמי אחזקה דאיסורא דהא כיון שבאנו לדון עלי' אחר שנתקדשה לאחר דבין אם גמרו קידושי ראשון או פקעי היא א"א דאי פקעי הוי מקדשת לשני א"כ לא שייף לאוקמי אחזקה דהכי אמרינו בקידושין (דף ע"ט) קדשה עצמה בעיר וקדשה אבי' בדרך דרב אמר הרי היא בוגרת לפנינו ושמאל אמר חוששין לקידושי שניהם וכתבו התוס' דלא פליגי אלא בקדשה עצמה בעיר דמ"נ היא א"א מחמת קידושי עצמה או מחמת קידושי אבי' ולא שייף לאוקמי אחזקת פנוי' אבל בקדשה אביה לחוד כ"ע מודו דאמרינו הרי היא בוגרת לפנינו משום דמעמידין אותה על חזקת פנוי' הרי דכיון שבאת לפנינו אחר שקדשה עצמה בעיר לא שייף לאוקמי אחזקת פנוי' בקידושי אבי' ולומר מחמת חזקה דכבר נתבגרה ואע"ג דאם הי' מקדשה אביה בדרך בפוקר ולא קדשה עצמה הי' הדין דמעמידין אותה בחזקת פנוי' מ"מ אם באת אחר שנתקדשה ע"י עצמה אין מעמידין אותה בחזקתה ואף שקדושי אביה קדמו לקדושי עצמה והי' אפשר לדין עלי' אז דין חזקה וא"כ ה"נ גבי ח"ש וחב"ח שנתקדשה ונשפתחרה ובאת לפנינו אחר שנתקדשה לאחר לא שייף לומר דגמרי קידושי ראשון מחמת חזקת איסור דקודם שנשפתחרה דהא אפילו אם נימא דפקעי קידושי ראשון גמי הויא א"א מחמת קידושי שני וכיון דלא שייף חזקה הוי קידושי שניהם ספק כמ"ש הר"מ ז"ל דכמו שאין דנין חזקה להתיירא אם בין כף ובין כף אסורה מצד אחר כן אין אנו יכולין לדין חזקה לאיסורא אם בין כף ובין כף אסורה מצד אחר ונכוננו דברי הר"מ ז"ל בפסקיו: אמנם אם פי ישבנו דברי הר"מ ז"ל צריף ליישב גם עיקר פלוגתא דר"י ור"ז דפליגי אי פקעי קידושי ראשון אי גמרי קידושי ראשון דאמאי נקטו פלוגתייהו בח"ש וחב"ח שנתקדשה לראובן ונשפתחרה וחוזה ונתקדשה לשמעון הא הו' פלוגתא דגמרי אי פקעי הוא אף בלא נתקדשה אחר שנשפתחרה דלמ"ד גמרי צריכה גט ולמ"ד פקעי א"צ גט כלל וכמו שכתב רש"י דקקטן שנולד דמי: ולפמ"ש לעיל הי' אפשר לתרץ בפשוטו דלהכי נקט ונתקדשה לאחר לרבותא דמאן דאמר גמרי הוא דאפילו היכא דליכא חזקה לאיסורא כמו הכא שנתקדשה לאחר דליכא למימר העמידנה בחזקת איסור דקדושי קמאי דהא אפילו אי קידושי קמאי פקעי גמי הוי א"א מקידושי שני גמי גמרי קידושי ראשון משום דלאו מטעם ספק מוקמינו לי' אחזקה אלא דהכי פשיטא לי' דגמרי קידושי ראשון: ועוד נ"ל ליישב בהא דנקט פלוגתייהו בנתקדשה לשני אחר שנשפתחרה ולבאר הסוגיא דיש לעיין בהא דאמרינו גמרו קידושי ראשון אי בעינו דעתה אחר שתפתחרה שתתברר שייגמרו הקידושין או דחיילא ממילא אפילו אם אין

רצונה שיחולו דלדעת הנוב"י שהבאנו לעיל משמע דבעינן דעתהשיגמרו הקידושין מפני
שדיקמה הא מלתא לאומר לה בפשעת קידושין הראשונים דכשתשתחרר יחולו הקידושין
על חצי השני ולי נראה דפשטא דלישנא דש"ס משמע דגמרו מאליהן ואפילו אם אין
רצונה שיחול חילי בע"כ ע"י מה שקבלה קידושין הראשונים רק שלא היו יכולין לחול
על חצי השני דצד שפחות לא תפסי קידושין ועכשיו שנשתחררה לגמרי פשטי קידושין
בכולה וגמרי בה דהא בקידושין (דף ז') פריה בהא דאמר חצייה מקודשת לי אינה
מקודשת ונפשטו קידושין בכולה מי לא תנא האומר רגלה של זו עולה פולה עולה
ומשני התם בהמה הכא דעת אחרת והיינו דא"א להתפשט בכולה דהיא אין רצונה
שיחולו אלא על חצי: והרשב"א ז"ל הקשה בחי' דהא גם היא קבלה הקידושין על חצי
מדעתה וכיון שנתרצית על חצי ממילא נפשט בכולה כמו דאמרינן לגבי דידן' דאף
דבעינן דעתו והוא אמר רגלה לחוד יאה עולה אפ"ה פשטי בכולה דהכי גלי קרא גבי
עולה ה"נ נימא בהא דבעינן דעתה דכיון שקבלה קידושין על חצי מדעתה פשטו נמי
בכולה ותי' הרשב"א ז"ל שם בשם ר"ח ז"ל דכיון דשמעה דאמר חצייה מקודשת לי לא
גמרי ומקני נפשה ואמרינן דאין רצונה בקידושין כלל וכ"ז היכא שיכול לקדש פולה
דבזה אמרינן דאם שמעה דאמר חצייה לא מקניא נפשה אבל בחצי' שפחה דלא מצי
מקדש פולה רק חצי' שפיר גמרה ומקניא נפשה אחצי' ולפי"ז פיון דחלין הקידושין
בחצי' משום דלא שייך בקנין פשנשתחררה אח"כ פשטו קידושין בכולה פיון דעל חצי'
הראשון נתרצו ביניהם ונתפסו פשטו מאליהן בכולה כמו בעולה דאם אמר רגלה של זו
עולה אעפ"י שאינו רוצה שיתפס קדושה רק ברגלה פשטה בכל הבהמה וה"נ פיון
שנתרצו שניהם שיתפס בחצי' פשנשתחרר פשט בכולה אף שלא מדעתם והתוס' בגיטין
שם הקשו בהא דאמרינן גמרי קידושי ראשון מהא דאמרינן בבהמה של שני שותפין
הקדיש חצי וחזר ולקחה והקדיש קדושה ואינו קריבה הרי דבעי שיקדיש חצי' השני'
אבל מאיליו לא פשטה בה קידושי עיי"ש ותמיהני דלא דמי כלל דהא התם לא חלה
הקדושה על חצי' השני' אפילו קדושת דמים דחלקו של שותף אינו יכול להקדיש כלל
דאיש פי יקדיש את ביתו פתיב ורק על חלקו חל קדושת דמים לחוד משום דעל רגלה
לחוד לא חל קדושת הגוף דרגל לא חזי לעולה להכי אף אחר שלקח החלק השני אם לא
הקדישו לא קדיש דקדושת דמים לא פשט בכולה אבל בח"ש וחב"ח דחל הקידושין
בחצי' האחת משום דלא שייך בקניינה פשנשתחררה פשט קידושין בכולה דקידושין
דמי לקדושת הגוף ולהכי אמרינן גמרו קידושי ראשון מאליהן משום דפשט הקידושין
בכולה אף שלא מדעתם דהא דאמרינן דבת חורין לא פשטה קידושין בכולה הוא משום
דלא גמרה ומקניא נפשה פיון דיכול לקדש פולה ולא קידש אלא חצי' אבל בחצי' שפחה
דשפיר מקניא נפשה דהא פסקינן דתפסי בה קידושין והיינו בחצי' לחוד ואף דאשה לבי
תרי לא חזיא מ"מ תפסי משום דלא שייך בקניינה להכי פשנשתחררה פשטי בכולה אף
שאין שניהם רוצים בזה כמו ברגלה של זו עולה דבמה שהקדיש רגלה לעולה פשטה
קדושת עולה בכולה ה"נ במה שנתרצו שיתפס חצי' פושט בכולה דמעיקרא לא הי' יכול
להתפשט מפני חלק שפחות שאין קידושין נתפסין בה והשתא שנשתחררה פשט בכולה
ולהכי לא הזכיר גם הר"מ ז"ל דבעי שתתבצח השיגמרו הקידושין ואף שהר"מ ז"ל דיקמה
זה לקידושי קטנה שגמרו לכי גדלה ובקטנה בארנו דבעי שתשב תחתיו לכי גדלה אבל

אם מיחתה פשגדלה לא גמרה לענגו זה לא דימה אותה לקטנה ולא דימה אותה לקטנה אלא לענגו זה שעד עכשיו אין הקידושין נתפסין בכולה ונגמרינן אח"כ: אלא שלכאורה קשה לי אם נפרש דהא דגמרי קידושי ראשון הוא מחמת דפשטא קידושין בכולה דהא בתמורה (דף י"א) בעי רבא בעוף מאי בהמה אמר רחמנא והאי לאו בהמה היא א"ד קרפן אמר רחמנא והאי נמי קרפן הוא ורש"י ז"ל פ"ה התם דמיקבעי ל"ה לר' יוסי דאמר דכולה עולה אף בדבר שאין הנשמה תלויה בו בעוף מהו ומשמע דבדבר שהנשמה תלויה בו לא מיקבעי ל"ה דאף בעוף כולה עולה אבל הרמב"ם ז"ל (בפט"ו מהלכות מעשה הקרבנות) הביא בעיא דרבא דבעוף הוי ספק והוא פסק שם כר"מ ור"י דבדבר שאין הנשמה תלויה בו לא הוי כולה עולה ומביא ג"כ בעיא דרבא וע"כ דסובר דרבא מיקבעי ל"ה אף לר"מ ור"י דבדבר שהנשמה תלויה בו בעוף אי הוי כולה עולה וכ"כ הכ"מ שם.

וא"כ קשה פניו דאמרינן בהמה אמר רחמנא והאי לאו בהמה הוא נימא נמי בהמה אמר רחמנא ולא אשה דנהי דקידושין הוי ל"ה דין הקדש כמ"ש רש"י ותוס' מ"מ הא בהמה דנוקא אמר רחמנא ואמאי פסק דנודאי גמרי קידושי ראשון ומהא דפריה מ"ז בריה דר"מ לרבינא בקידושין ונפשטה קידושין בכולה ולא מפליג בין קידושי אשה לבהמה לא קשה דאפשר דקאי באם תמצא לומר דגם בעוף פשט בכולה יקשה דגם באשה תפשט בכולה אבל על דברי הר"מ ז"ל קשה דפסק בעוף ספק וגבי קידושין פסק דנודאי גמרו ולפמ"ש לעיל דהא דפסק הר"מ דגמרי קידושי ראשון הוא מטעם שיש לה חזקת איסור א"א דשפחה חרופה א"ש דאף דמספקא לן אי אמרינן באשה פשטו קידושין בכולה משום דבהמה אמר רחמנא ולא אשה מ"מ מטעם חזקה הוי קידושי נודאי: ולפי"ז נוכל לומר דמ"ד פקעי קידושי ראשון הוא לא מטעם שכ' רש"י ז"ל משום דהוי פקטן שנוולד אלא משום דסובר דלא אמרינן באשה פשטו קידושין בכולה וכהו בעיא דרבא דבהמה אמר רחמנא ולא עוף וה"ה ולא אשה ולהכי לא פשטו בכולה וכיון דלא פשטו בכולה ממילא פקעי אף הו חצי שתפס בה קודם שיחרור דהא לא תפס בה מעיקרא אלא משום שלא שייר בקניינו והשתא שיש בה צד חירות בלא קידושין ונולד בה שייר פקעי ממילא הקידושין הראשונים דכל היכי דנולד אחר הקידושין דבר שאם הי' בשעת קידושין הי' מונעים את הקידושין מלתפוס מבטלין גם עכשיו את הקידושין כמו שפכתב רש"י ז"ל ביבמות (דף מ"ט) בהא דאמר שם הפל מודים בסוטה שאין הנוולד ממזר דהא תפסי בה קידושין ופרש"י שיהי אף לאחר שזינתה לא פקעי מינה קידושין הראשונים עכ"ל הרי דאם הי' הדין דבסוטה לא תפסי קידושין הי' פוקעין ממנה קידושין הראשונים וא"צ גט פלל וה"נ פינודמעיקרא לא חיילי קידושין אלא משום דלא שייר בקניינו א"כ פשנשפתחרר חצי השני ונעשה שייר בקניינו פקעי קידושין מיהו כ"ז שלא קבלה קידושין מאחר לא מיקרי שייר בקניינו דהא יכול לקדשה עדיין שיתפסו הקידושין בחצי השני דע"כ לא איבעיא לן (בקידושין דף ז') באמר התקדשי לי חצייהו היום וחצייהו למחר אי הוי קידושין אלא היכי דהי' יכול לקדש היום כולה ושייר בקניינו עד למחר בזה איבעי לן אי הוי קידושין או לא אבל בזו שתפס בה הקידושין בחצי' משום שלא היתה ראוי' לכולה ולא שייר בקניינו אם א"כ נשתחררה וחזי' כולה חזר וקדשה ונדאי דהוי מקודשת גמורה וכן הא דקאמר בגמרא למ"ד פקעי קדושי ראשון דהא דכתיב לא יומתו פי לא חופשה הא חופשה וחררה ונתקדשה יומתו אם זינתה אח"כ היינו שנתקדשה לזה

שקדושה בתחילה דאז נעשית א"א גמורה ולא איכפת לן במה שחצלי נתקדש קודם השוחרור וחסלי לאחר השחרור [וכן מורה לשון הר"מ ו"ל שהבאנו לעיל שכ' גמרי קידושי וא"צ לקדושה מחדש משמע דאם הי' מקדושה מחדש הי' בה קידושין גמורין לכ"ע אף למ"ד דפקעי פשקדושה אחר] וכינון שאם קדושה פעם שני תפסי בה קידושין גמורין אין הקידושין הראשונים שהותפסו בחצלי נפקעים משום שיור הקננו דאית בהו דהא בינדם לקדש ברצון שניהם ותהי' א"א גמורה ורק פשקינבלה קידושין מאחר דאז פקעי קידושין הראשונים לגמרי שהרי יש בהם שיור והשיור נתפס לאיש אחר אבל כ"ז שלא נתקדשה לאחר הם תלוין ואם זנתה אחר השחרור השני כ"ז שלא נתקדשה היא רק בלאו דלא פקעי עדיין קידושין הראשונים ולא גמרי ג"כ וקרא דאם חופשה יומתו מיירי בחזרה ונתקדשה והשתא א"ש טובא הא דנקט פלוגתתם בחזרה ונתקדשה דמ"ד פקעי הוא רק אחר שנתקדשה לאחר אבל כ"ז שלא נתקדשה לאחר לא פקעי עדיין והן תלוין: ובמה שבארנו ויישבנו דברי הר"מ ו"ל דאזיל בשיטת הר"ן דבספיקא דדינא מוקמינן אחזקה כמו בספיקא דמעשה ולכאורה יש להשיב דהא הר"מ ו"ל פתב (בהלכות שחיטה פ"א) גבי לא בדיק בסימנין דהוי נבילה ומשמע דהוי נודאי נבילה ולקי עלה מטעם דבחי' בחזקת אינה זבויה קיימא וכמ"ש הפ"מ בפתיחתו להלכות שחיטה [ומה שקשה מהא דגבי נמצא הגרגרת שמוטה וא"י אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה דהוי ספק נבילה וכן גבי שוחט בספין בדוקה ונמצאת פגומה לאחר שחיטה כבר יישבנו במק"א דהתם איכא חזקה שאינו שמוט ושאיין הספין פגום נגד חזקת אינה זבויה ולהכי הוי ספק אבל גבי.

לא בדיק בסימנין הוי נודאי נבילה דליכא חזקה להתיירא נגד חזקת איסור] ואלו גבי ספיקא דדינא גבי שחיטה פתב דהוי ספק נבילה שפן פתב (בפרק א' הלכה ח') גבי אנסה עצמה וכן (בפ"ג הלכה ד') גבי שקה במיעוט בתרא דהוי ספק נבילה וא"כ מוכח מזה דגבי ספיקא דדינא לא אמרינן דמוקמינן אחזקה דאי הוי סובר דמוקמינן אחזקה הי' לו לכתוב דהוי נבילה סתם כמו גבי לא בדיק בסימנין: ונ"ל דמ"מ אפשר לומר דהר"מ סובר דגם גבי ספיקא דדינא מוקמינן אחזקה כמו ספיקא דמעשה לענין איסור מיהו יש חילוק ביניהם דאלו גבי ספיקא דמעשה לקי עלה משום נבילה ואלו גבי ספיקא דדינא לא לקי עלה דכמו דגבי ממונא אמרינן גבי ספיקא דדינא שייכול הפנחזק לומר קים לי ולא מפקינן ממונא מיני' ה"נ לא נוכל לחייבו מלקות היכי דהוי ספיקא דדינא דלא קיל גופו מממונו ונאף דיש לחלק בזה מ"מ יש לומר פן ולהכי פל היכי דהוי ספיקא דדינא כ' הר"מ דהוי ספק נבילה דלענין איסורא הא לא נפקא לן מידי בין ספק איסור לנודאי איסור דבשל תורה הפל לחומרא [נאף שיש נ"מ אם יש עוד ספק עם ספיקא דדינא ויהא ס"ס ומותר אף בשל תורה והול"ל שהוא רק ספק איסור פי היכי דנצטרף לזה ספק אחר אם ימצא מ"מ אפשר לומר דלא נחית הר"מ לזה ועוד דאפשר דהר"מ ו"ל סובר דספיקא דדינא לא מצרפינן לס"ס פדעת הפר"ח ביו"ד (סי' נ"ט) גבי גלוזה נאף שהוא ו"ל פסק (בפ"ט מהלכות שחיטה הלכה ז) דאם ניטל ונגלד העור מעל השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אברים ושאר כל העור קיים ה"ז ספק וינראה לי שמתירין אותה והכ"מ כ' שם דהוא מטעם ספק ספיקא אין זה השיעור מקום השיעור בגלוזה ואת"ל שזה מקום השיעור מפל מקום שפא הלכה דאם ניטל זה לחוד אינו פוסל הרי דסובר

דס"ס דדינא גמי הוי ס"ס מ"מ הא הכ"מ כ' שם עוד תירוץ אחר דדעתו דרק בספק דרוסה מחמירין ולא בשארי טריפות עיי"ש] וליכא נ"מ אלא לענין מלקות לחוד דבספק ליכא מלקות ובנודאי איסור איכא מלקות להכי כתב שהוא ספק גבילה דמספיקא לא מלקינן לי' אף דאיכא חזקה כמו שאין מוציאינן ממון בספיקא דדינא ה"נ לא מלקינן לי' מספיקא דדינא.

אבל בספיקא דמעשה כמו לא בדק בסימנין מוקמינן אחזקה ומלקינן לי' משום גבילה דבספיקא דמעשה לא מצוי למימר קים לי דהא אנו ידעינן שגם הוא בספק דהא חזינו דלא בדק בסימנין להכי כתב בלא בדק בסימנין דהוי גבילה ונדאית מטעם חזקה אינה זבוחה ובספיקא דדינא כתב דהוי ספק גבילה שאינו לוקה עלי' משום דמצוי למימר קים לי כמו גבי ממון ולענין איסורא לא נפקא לן מידי בין ספק לנודאי: ואין לומר דאפתי נ"מ לענין טומאה דאי הוי ספק גבילה ונגע בטהרות ברה"ר טהור דז"א דדוקא אם הספק נולד על הך גגיעה לחוד ולא הי' לנו לדון מקודם בהך ספק כמו תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם בזה אמרינן ספק טומאה ברה"ר טהור אבל בשר שהחזקנו בספק גבילה פגון שלא נודע לנו אם הוא מבהמה שנשחטה כראוי או מבהמה שמתה מאלי' ונגע בטהרות ברה"ר ונדאי דספיקא טמא דהספק נולד לנו קודם גגיעה והחזקנו אותו לספק גבילה הוי ספק גם לענין טומאה וא"כ ליכא שום נפקא מינה במ"ש שהוא ספק גבילה ואין לומר דנ"מ לענין לשרוף תרומה אם נגע בהו ואם הוי ספק אין שורפין אלא תולין דכבר כ' הר"מ ז"ל (פי"ג מאבות הטומאה) דבספק אב הטומאה שורפין ג"כ התרומה עיי"ש.

מיהו קשה ממ"ש הר"מ במסופנות וספק אם פרפסה אם לא דהוי ספק גבילה וקשה דנימא דהוי נודאי גבילה מטעם חזקה איסור: וראיתי להגאון בעל ח"ס בחיו"ד שעמד ע"ז וכ' הטעם משום שיש להעמידה על חזקה חיים ובשעת שחיטה הי' בה עדיין חיות: ולפענ"ד לא נהירא דעל רגע השחיטה לא שייך להעמיד על חזקה כמ"ש במק"א בהא דתנו (בגדה ד' י"ד) שאם ראתה אותים חייבין חטאת ואח"כ חייבין אשם תלוי ולא אמרינן דמוקמינן לה אחזקה טהרה וע"כ דעל רגע מועטת של פדי שתירד מן המטה לא שייך חזקה ועוד דמסופנות דמי לגוסס דאמרינן בגיטין (דף כ"ח) גבי השולח גט ממדה"י נותנו בחזקה שהוא קיים ל"ש אלא חולה אבל גוסס לא עיי"ש והא דתנו (טהרו' פ"ו) המסופן ברה"י והוציאווהו לרה"ר וחרזר והכניסוהו לרה"י ברה"י טמא וברה"ר טהור הא דבר"ה טהור לא מטעם חזקה חיים הוא אלא משום דברה"ר טהור ספק טומאה אף היכא דליכא חזקה לקולא כמ"ש תוס' (תולין ד' ט'): ול"נ דמטעם אחר הוי בספק פרפסה ספק גבילה ולא נודאי גבילה דהא התם מירי שרואה קודם שחיטה שהיא מסופנת ומעמידין אותה ואינה עומדת דהא בהמה בריאה א"צ פרפוס וכיון שרואה קודם שחיטה שהיא מסופנת ונולד בה ספק אם נטולה נשמתה או לא ואז לא שייך לאוקמי אחזקה דאינה זבוחה דהא אפתי לא שחט אותה ואנו מסתפקין אם יש בה עדיין חיות או לא וע"ז לא שייך לאמר חזקה שאינה זבוחה שהרי עדיין לא נשחטה ואטו שייך לאמר חזקה על דבר העתיד כלומר כמו דעד עתה לא היתה זבוחה פן לא יועיל בה זביחה כשתשחט זה נדאי אינו וכיון דבשעה שאינה מסופנת לא הועיל בה חזקה אינו מועיל אף אחר שנשחטה והויא ספק השקול דכל חזקה שאין אנו יכולין לדון אותה ולהחזיקה בשעה שנולד הספק אף שאח"כ

כְּשֹׁחֲטָה וְאָנוּ רוֹצִין לְהַתִּירָהּ אָנוּ יְכוּלִין לומר דְּהִיא בְּחֻקֵּי אֵינָה זְבוּחָה וְלֹאֲנוֹסָהּ
בְּתוֹרַת נֹדָאֵי מ"מ פִּינּוּן שְׁלֵא שְׁמַשֶּׁה הַחֻקָּה בְּשַׁעָה שְׁנוּלֵד הַסֶּפֶק לֹא מְהִיבָא לָן אַף אַחֲרֵי
כֵּן כַּמ"ש בַּמֶּק"א: וְדַע שְׁרֵאִיתִי אַחֲרֵי פוֹתְבֵי כ"ז לְהַגָּאוֹן בַּעַל שֵׁא"ר ו"ל בְּתִשְׁבוּבוֹתָיו
הַחֻדְשׁוֹת דְּהֶאָרִיף הַרְבֵּה בְּדִין זֶה דְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה וְיֵצֵא לְחַלֵּק דְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּמִן הַתּוֹרָה
אֵין קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין בַּח"ש וְחַב"ח אַא"כ גַּתְּאָרְסָה לְעֵבֵד עֲבָרֵי שֶׁהוּא מוֹתֵר גַּם בְּחֻצֵי
שִׁפְחוֹת שְׁלֵה וְחֻזָּא לְכוּלֵי לְהִכֵי קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין בְּהָ אֲבָל בְּנִתְקַדְשׁ לְיִשְׂרָאֵל אֵין קִדּוּשֵׁין
תּוֹפְסִין אֲלֵא מְדַרְבָּנּוּ בְּעֵלְמָא מְשׁוּם דְּצַד שִׁפְחוֹת לֹא חֻזָּא לִי וְרוּצָה לְיִשְׁבַּב בְּזֶה כָּל דְּבָרֵי
הַרְמַב"ם ו"ל אֲבָל לַעֲנִיד ז"א דְּמַלְבֵּד דְּמִסּוּגֵיט הַש"ס בְּגִיטִין שֶׁם מְבוֹאֵר דָּאֵין חִילוּק
בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעֵבֵד דְּהָא רַב שִׁשֶׁת קָאָמַר שֶׁם הַמְּקַדְשׁ חֻצֵי שִׁפְחָה וְחַב"ח אֵינָה מְקַדְשֶׁת
וְאֵם לְחֻשְׁפָּה אֲדָם לֹאֲמַר אֵיזְהוּ שִׁפְחָה חֲרוּפָה זֹו חֻצֵי שִׁפְחָה וְחַב"ח הַמְּאֹרְסֶת לַע"ע אֲמַר
לוֹ כְּלָה אֲצֵל ר' יִשְׁמַעֵאל שֶׁהִי אֹמַר בְּשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית הַמְּאֹרְסֶת לַע"ע הַכְּתוּב מְדַבֵּר
וְשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית בַּת אִיתְרוֹסִי הִיא אֲלֵא מֵאֵי מְאֹרְסֶת מִיְּחֻדָּת ה"נ מִיְּחֻדָּת אֲלֵמָא דְּרַב
שִׁשֶׁת מִיְּיָתִי רֵאזִי לְיִשְׂרָאֵל שְׁקִידְשׁ חֻצֵי שִׁפְחָה מַע"ע שְׁקִידְשׁ וְלֹא מְפַלֵּג בֵּין יִשְׂרָאֵל
דְּלֹא חֻזָּא לְכוּלֵי לַע"ע דְּחֻזָּא לְכוּלֵי וְגַם בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ק דְּקִדּוּשֵׁין) קְתַנִּי בְּדַבְרֵי ר"ע
בְּחֻצֵי שִׁפְחָה וְחַב"ח הַמְּאֹרְסֶת לְכוּ חוּרִין וְלֹא קְתַנִּי מְאֹרְסֶת לַע"ע אֲלֵמָא דְּלֹא מְפַלֵּגִין
בְּהִכֵי וְעוֹד דְּהָא בְּעֵי הַתָּם שִׁפְחָה חֲרוּפָה מֵהוּ שִׁתְקַנָּה עֲצָמָה בְּמִיתַת רַבָּה וְקָאָמַר מֵה
צְרִיכָה לִי כַּר"ע דָּאָמַר בְּחֻצֵי שִׁפְחָה וְחַב"ח הַמְּאֹרְסֶת לְב"ח הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּרַם כַּר'
יִשְׁמַעֵאל צְרִיכָה לִי דָּאָמַר בְּשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית הַכְּתוּב מְדַבֵּר אִם נִשְׁוֵאֵי תוֹרָה הֵן דְּכַתִּיב אִם
אֲדוּנִי יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה לֹא צְוֹרְכָה דְּלֹא מֵהוּ שִׁתְקַנָּה עֲצָמָה בְּמִיתַת רַבָּה וְבִהַשְּׁלִים שֵׁשׁ וְכַמ"ד
אֵין ע"ע עוֹבֵד אֶת הַיּוֹרֵשׁ ע"כ.

הֲרֵי דְּקָאָמַר הַתָּם דַּלְר"ע דָּאָמַר בְּחֻצֵי שִׁפְחָה וְחַב"ח מִיְּרֵי קָרָא לִיכָא לְמִיבְעֵי אֵי קְנָתָה
עֲצָמָה בְּמִיתַת רַבָּה פִּינּוּן דְּהוּי קִדּוּשֵׁין מְעַלְיָא רַק לר' יִשְׁמַעֵאל דְּקָרָא מִיְּרֵי בַע"ע שְׁיַחֲד
לוֹ שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית וְחִיבָה עָלֵיו תּוֹרָה מְלָקוֹת אֵיכָא לְמִיבְעֵי בְּמִיתַת הָאָדוֹן פִּינּוּן שְׁאִסוּרָה
עַל הָעֵבֵד פְּקַע אִיסוּרָה אַכ"ע אוֹ לֹא וְלְדַבְרֵי הַשֵּׁא"ר גַּם אֲלִיבָא דַּר"ע אֵיכָא לְמִבְעֵי פִּינּוּן
דְּעֵיקַר תְּפִיסַת הַקִּדּוּשֵׁין הוּא מְשׁוּם דְּחֻזָּא לְכוּלָּהוּ וְכִינּוּן שְׁמַת הָאָדוֹן גָּאָסַר הָעֵבֵד בְּחֻצֵי
שֶׁל שִׁפְחוֹת אֵיכָא לְמִימַר דְּפַקַּע אִיסוּרָה וְיִישׁ לְדַחּוֹת דְּסוּבְר הַיְּרוּשְׁלַמִי דָּאָף דְּעֵיקַר תְּפִיסַת
קִדּוּשֵׁין לַר"ע מְשׁוּם דְּחֻזָּא לְכוּלָּיָהּ מ"מ קִדּוּשֵׁין בְּכַדִּי לֹא פְּקַע: וְאִם כְּנִים אֲנַחְנוּ בְּמֵה
שְׁבָאָרְנוּ בְּדַעַת הַרְמַב"ם ו"ל דְּבִסְפִיקָא דְּדִינָא גַּמִי מוֹקְמִינּוּ אַחֲזָקָה יִתְבָּאָר לָנוּ ג"כ דְּבָרֵינוּ
(בפ"ז מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת הַלְכָה ט"ו) שֶׁכ' הָאוּמַר לְאִשָּׁה הֲרֵי אֶת מְקַדְשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁיַחֲלוּץ
לָהּ יְבָמָה מְקַדְשֶׁת מְשׁוּם שְׁאֵלוּ קִדְשָׁה עַכְשָׁיו מְקַדְשֶׁת מְסַפֵּק ע"כ וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּקִי"ל
כְּשִׁמוּאֵל בֵּיבָמוֹת דָּף צ"ב) דְּקָאָמַר בְּעֵנִיּוֹתֵינוּ צְרִיכָה גַּט מְשׁוּם דְּמְסַפֵּקָא לִי אֵי קִדּוּשֵׁין
תּוֹפְסִין בֵּיבָמָה לְשׁוּק אוֹ לֹא וְכַבֵּר תְּמָהוּ בְּזֶה הַמַּהֲרִי"ט וּמְשַׁנָּה לְמַלְהָ דְּכִינּוּ דְּקִי"ל אֵין
אֲדָם מְקַנָּה דְּשִׁלְב"ל וְלִמָּאן דָּאָמַר אֵין קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין בֵּיבָמָה לְשׁוּק אִם קִדְשׁ לְאַחַר
שְׁיַחֲלוּץ לָהּ יְבָמָה לֹא הוּי קִדּוּשֵׁין כָּלֵל כְּדָאָמַר שֶׁם בַּש"ס א"כ לְדִידּוּן דְּמְסַפֵּקָא לָן אֵי
קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין בֵּיבָמָה לְשׁוּק אֵי לֹא הוּי רַק סֶפֶק קִדּוּשֵׁין דְּדִלְמָא אֵין קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין
וְהוּי דְּבָר שִׁלְב"ל וְאֵמַאי כ' הַרְמַב"ם ו"ל דְּמְקַדְשֶׁת בְּנוֹדָאֵי דָּאִיף יִתְכוּ דְּהוּי נֹדָאֵי
קִדּוּשֵׁין פִּינּוּן דְּהוּי סֶפֶק דְּבָר שִׁב"ל סֶפֶק דְּבָר שִׁלְב"ל: אֲבָל לְפִי מֵה שְׁבָאָרְנוּ גְרָאָה פְּשוּט
שְׁהַרְמַב"ם ו"ל סוּבְר כְּהִנְהוּ רַבּוֹנוֹתָא דְּמַחֲזִיקִין מֵאִיסוּר לְאִיסוּר כְּמוֹ שְׁבָאָרְנוּ לְעִיל

בתשובה אחרת ולהכי במקדש לאחר שיתלון לה יבמה יש לו דין קידושי ונדאין דהא
מיד שיתלון לה חל ספק קידושין דהא קידשה שיהיה לאחר שיתלון לה ומחזיקין
מאסור לאסור היינו מאסור יבמה לשוק לאסור א"א ויהי חזקה משני לה לונדאי
אסור כדקיי"ל בכ"ד להכי הוי קידושין ונדאין מיהו כ"ז היכי שקידש לה שיהיה
הקידושין לאחר שיתלון לה יבמה דעד שתלצה לא הנה בה שום ספק קידושין והספק
מתחיל רק אחר שיתלון לה יבמה ואז תיכף מחזיקין אותו מאסור יבמה לשוק לאסור
א"א אבל יבמה שקידשה אחד שיהיה הקידושין מיד קודם שיתלון לה בזה לא שנייה
להחזיק מאסור לאסור דהא הספק קידושין נולד בה מיד תיכף שקיבלה הקידושין דהא
קידשה שיהיה מיד ועדיין א"א למימר דמחזיקין מאסור יבמה לשוק לאסור א"א
דאפילו אם נימא דלא תפסי בה קדושין ולית בה אסורא דא"א אכתי אית בה אסור
יבמה לשוק והחזקה לא שנייה למימר אלא היכא דבלא חזקה אנו רוצים להתירה ובא פח
החזקה ואוסרה כמו שהיתה עד עכשיו אבל היכא דבלא"ה היא אסורה לא מהני לן
החזקה מידי כמו שבארנו לעיל מסוגיא דקידושין (דף ע"ט) בקידשה אבי' בדרה הלכה
זו שנולד בה ספק קידושין משעה שהיא עדיין אסורה משום יבמה לשוק לא מהניא לן
החזקה מידי פיון דבלא"ה היא אסורה משום יבמה לשוק ואף דלאחר שיתלון לה יבמה
ואזיל מינה אסור יבמה לשוק שוב יש לומר דמהני לה קידושין שנתקדשה קודם
החליצה להחזיק מאסור יבמה לשוק לאסור א"א מ"מ חזקה שלא הועילה בשעתה
בשעה שנולד הספק לא מהני אף לאחר זמן דאין סברא לומר דכל הימי' שלא חלצה
תהי' בספק א"א ולאחר שתלצה תהא באסור א"א וקידושין ונדאין אבל פשקדשה
שיחול אחר החליצה דאין מתחיל בה אסור א"א כלל קודם החליצה רק אחר החליצה
אנו דנין אם קידושין תופסין ביבמה לשוק או לא ואם נימא דאין קידושין ותופסין אנו
רוצין להתירה לגמרי לעלמא שהרי כבר חלצה בזה שפיר אמרינן דמחזיקין מאסור
יבמה לשוק לאסור א"א והוי ונדאי קידושין: וזה פונת הרמב"ם ז"ל שכ' ה"ז מקודשת
הואיל ואלו קדשה עתה היו קידושין תופסין בה מספק עכ"ל וכוננתו דכיון דאלו קדשה
עכשיו יש בה קידושין מספק הרי חזינו דהוי ספק קידושין תופסין עכשיו או לא א"כ
ממילא אם קידשה שיחול לאחר זמן דהוי ספק דבר שלב"ל ספק דבר שבא לעולם
ומחזיקין מאסור יבמה לשוק לאסור א"א ומי'ושבים היטיב דברי הרמב"ם ז"ל בדין
זה: ובעיקר דברי המהרי"ט והמל"מ שפירשו בדעת הרמב"ם ז"ל דכל היכא דהשתא
תפסי בה קדושי ספק יכול לקדשה לאחר כף בקדושי ונדאי ולא מקרי שוב דבר שלא
בא לעולם הואיל וגם עכשיו יכול לקדשה קדושי ספק ותמהו מנ"ל להרמב"ם ז"ל האי
דינא נראה לי שהר"מ ז"ל הוציא דין זה מהא דאיתא (בע"ז ס"ג) גבי אתנן נתן לה
ואח"כ בא עלי' אתננה מותר ופריה נתן לה ואח"כ בא עלי' וכי בא עלי' ליחול עליה
אסור אתנן למכרע אמר ר' אלעזר פשקדמה והקריבתו ופריה היכי דמי אי דא"ל קני
מעכשיו פשיט' דשרי דהא לית' בשע' ביאה ומתנה בעלמא הוא דיהב לה ואי דלא אמר
לה קני מעכשיו היכי מצי מקרבה ואיש כי יקדש את ביתו קודש אמר רחמנא מה ביתו
ברשותו אף כל ברשותו אלא דאמר לה ליהוי גבה עד שעת ביאה ואי מצטרף לה קני
מעכשיו ע"כ וכן פסק הר"מ ז"ל (בפ"ד מה' אסורי מנבח) והאי מעכשיו דקאמר היינו
דקאמר לה מעכשיו לכשתבעלי וכמ"ש התוס' שם בד"ה אלא ופשיטא לי' להש"ס

דכשאר מעכשיו לכשתפעלי והקריבתו לא שינה בזה אתנו פינו דליתא בשעת ביאה וכמ"ש התוס' שם דכיון שפבר קרב הקרבן לא איכפת לן במה שחל עליו למפרע שם אתנו וכו' הא דקאמר במסקנא דקאמר לה אי תצטרף קני מעכשיו היינו מעכשיו לכשתפעלי דהכי משמע לישנא דמעכשיו בכל דוכתא וקמ"ל דאע"ג דאמר לה מעיקרא להוי גבך עד שעת ביאה מ"מ פינו דקאמר לה אח"כ וכי תצטרף קני מעכשיו קנה מעכשיו והקרבו פשר דדיו אתנו אין בו פינו שהקריבתו קודם ביאה וההקדש נמי חניל פינו שיקנה משעת ביאה למפרע [ואף דמהני הא דקניא ליה למפרע לענון שיועיל ההקדש מ"מ לענון אתנו לא איכפת לן במה שנעשה אתנו למפרע פינו דליתא בשעת ביאה דהכי פשיטא ליה להש"ס מעיקרא דבקדמה והקריבתו לא הוי אתנו דהא פריה מעיקרא פשיטא כו' משני פשקדמה והקריבתו והאי שינויא קאי אאם נתן לה ואמר פשתפעלי ונגמר הגתינה למפרע כמ"ש התוס' ואהא פריה פשיטא דאם קדמה והקריבתו לא הוי אתנו] וא"כ קשה אמאי מהני הקדישה דאף שאמר מעכשיו פשתפעלי מ"מ הא מיקרי דשלב"ל דהא מחוסר מעשה ושמה לא יבעול ולא בדידה לחודה תליא מילתא ואף שהוא רוצה עכשיו מ"מ שמה יחזור בו וכה"ג אמרינו (בקדושין דף ס"ב) באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאגרושה דפריה התם נהי דבידו לגרשה הא לאו בידו לקדשה אף שעכשיו היא מקבלת בעצמה הפרוטה שמה תחזור בו וה"נ מיקרי דבר שלב"ל ואמאי מהני הקדש דידה הא איש כי יקדיש ביתו אמר רחמנא א"ו דכיון דעכשיו יכול להקדיש הקדש ספק דהא כל האומר מעכשיו לכשיתקיים התנאי הוי ספק אם יתקיים התנאי ואם תקדיש עכשיו הוי הקדש ספק כדאמרינו בקדושין (נ"ט ע"ב) במקדש במעכשיו בתנאי אם לא יחזור בו עד ל' יום דכל ל' יום הוי קדושי ספק אם יחזור בו או לא כמ"ש רש"י שם וה"נ הוי הקדש ספק וכיון דיכול להקדיש מספק מהני אם הקדישה שיחול כשינגמר התנאי וכשנגמר התנאי אגלאי מילתא למפרע דהוי הקדש ודאי ולא מיקרי דבר שלב"ל פינו דגם עכשיו מצי להקדיש הקדש ספק והקרבו שהקריבה פשר דכשנבעלה איגלאי מילתא למפרע שהי' ההקדש פדיו ודבר שלא בא לעולם לא חיישינו והקרבו פשר ואם חייבת קרבן א"צ להקריב קרבן אחר ומזה למד הרמב"ם ז"ל גבי קדושין ג"כ דכיון דביבמה תפסי קדושין מספק אם קדשה שיחול לאחר שיחלוץ הנה ודאי קדושין כי היכי דמהני הכא גבי קרבן דידה הקדישה שהקדישה שיחול ההקדש אחר ביאה למפרע ולא מיקרי דבר שלב"ל ודו"ק היטיב בזה: סימן קמג שאלה בדבר ביטול הגט: תשובה קודם החג העבר קבלתי מכתב ומטרדותי אז קודם הפסח במילי דפסחא לא יכולתי לעיין באמרותיו הנעמים ואח"כ נאבד ממני מכתבו ונה אינה ימים שמצאתיו אמרתי לכתוב לכת"ר ולדבר זה יסלח לי כת"ר על איחור מכתבי בדבר אהד שאמר בין פתיכה לחתימה שאינו רוצה לגרש ונהה דבריו באו בקצרה מאוד כי לא פירש במכתבו איך היתה הסיפה להתגלגל דברים אלו על שפתי המגרש ודבר זה צורך גדול לידע בענין זה אמנם בסוף דבריו כתב שאמר זה רק בפני ע"א: ולכאורה אין מקום להחמיר בזה כלל דביטול גמור נמי לא מהני בפני אהד ומה שחשש שהב"ח כתב דביטול גופו של גט א"צ ב' ואנכי לא מצאתי המקום בב"ח אבל באמת נראה הטעם דאזיל בשיטת הסוברים דהא דבעינו שנים לביטול הוא מדינא משום דלא אתי דיבור שלא בפניו ומבטל דיבור דבפניו ונה שינה בשליחות שצנה לעשות לשליח אינה דבר וחזור בו בעינו שיחזור בפניו אבל ביטול גופו

שֶׁל גֵּט אֵין זֶה עֲנָן לְהַסּוּפֵר וְהַעֲדִים וּמִתְבַּטֵּל בְּפָנָי עֲצָמוּ זֶה נ"ל בְּטַעְמוֹ שֶׁל הַב"ח מִיְהוּ
לפ"ז תְּקִשָּׁה דא"כ הָא דְאָמַר בְּגִמְרָא גִיטִין (דף ל"ד) דְאָמַר לְסִהְדֵי אוֹתִבֵי קָרִי בְּאֹדְנִינְכוּ
וְכוּ הָא דְאָמַר לְהוּ שֵׁם (דף ל"ג) זִילוּ אֵיטְמֵרוּ וְכָתְבוּ אִפְתִּי מֵאֵי מְהֵנִי דְלָמָּא מְבַטֵּל גּוּפוֹ
שֶׁל גֵּט דְמֵהֵנִי לְשִׁיטַת הַר"מ: א"ו דְלָא מְהֵנִי וּבִפְרָט הָא דַעַת הַתּוֹסֵ' דְבִיטּוּל בְּפָנָי שְׁנִים
הוּא מְשׁוּם תְּקִנּוֹת מְמֻזְרִין וְכִינּוֹן דְמִשׁוּם תְּקִנָּה הוּא דְלָא יָדְעִי וּמְסֻבָּה מַה לִּי בִיטּוּל
הַשְּׁלִיחוֹת וּמַה לִּי בִיטּוּל הַגֵּט גּוּפוֹ בְּכוּלְהוּ אֵיפָּא לְמִיגְזֹר מְשׁוּם תְּקִנּוֹת מְמֻזְרִין: וְאַף
לְשִׁיטַת הַסּוּבְרִים דְהוּא מְדִינָא מְשׁוּם דְלָא אֲתִי דִיבּוּר וּמְבַטֵּל דִיבּוּר מ"מ נ"ל דְאֵין בְּלִשׁוֹן
שְׁאָמַר הַמְגַרֵּשׁ שְׁאִינוּ רוּצָה לְגַרְשׁ לְתַא דְבִיטּוּל הַגֵּט דְלָא מְצִינּוּ לְשׁוֹן בִּיטּוּל הַגֵּט אֲלָא
בְּאוּמַר גֵּט שְׁנַתְתִּי לָךְ בְּטַל הוּא אוֹ אֵי אֶפְשִׁי בּוּ דְלִשׁוֹן זֶה מְבִנְיָא שְׁאִינוּ רוּצָה שְׁיִתְּן
הַשְּׁלִיחַ אֶת הַגֵּט אֲבָל אִם אָמַר שְׁאִינוּ רוּצָה לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לֹא מְשַׁמַּע כָּלֵל שְׁמִבְטֵל הַגֵּט
וְדָבָר שְׁאֵדָם עוֹשֶׂה שְׁלֹא בְטוֹבָתוֹ רַק מִחֲמַת הַכֶּרֶחַ אֵיזָה דְבָר שְׁמִבְיָאוּ לְזֶה אָדָם יְכוּל
לְאָמַר עָלָיו שְׁאִין רְצוּנוֹ בְּזֶה.

וְכַדְאָמַר (בפ' חֲזָקַת) אִטּוּ כֹל דְמִזְבִּין אֵי לֹא דְאֵנִים לֹא הוּי מְזַבִּין וְאַפ"ה מְקַרֵי זְבִינֵי
מְשׁוּם דְגָמַר וּמִתְרַצָּה וְה"נ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁאוּמַר שְׁאִינוּ רוּצָה לְגַרְשָׁה מ"מ אֵינוּ רוּצָה
שְׁיִתְבַּטֵּל הַגֵּט אוֹ הַשְּׁלִיחוֹת דִּמ"מ צָרִיף לְגַרְשָׁה מִחֲמַת אֵיזָה עֲנָן שְׁמִבְיָאוּ לְזֶה וְאַף אִם
בְּאֵמַת הִי כְּפִינְתוֹ שְׁיִתְבַּטֵּל מ"מ הַדְּבָרִים שְׁאָמַר בְּפִי אֵין מוֹרִין ע"ז וְהוּי דְבָרִים שְׁפֻלְב
בְּעֻלְמָא כְּמוֹ כֹל הֵנִי לִישְׁנָא דְחָשִׁיב הֵתָם בְּבִרְיִיתָא פְּסוּל הוּא אֵינוּ גֵט דְלָא הוּי בִיטּוּל אֵף
שְׁכִפּוֹנְתוֹ הִי לְבַטֵּל מ"מ לֹא מְהֵנִי דְהוּי דְבָרִים שְׁפֻלְב וְה"נ בְּנִידוֹן דִּינּוֹ הָא אָמַר אֵין רְצוּנֵי
לְגַרְשׁ וְלֹא הוּי זֶה בִיטּוּל דְלָא אָמַר בְּפִי שְׁמִבְטֵל הַגֵּט וְהַשְּׁלִיחוֹת אֲלָא שְׁאוּמַר שְׁאִינוּ
רוּצָה וְזֶה לֹא מְהֵנִי דְאֶפְשֵׁר דְאָף שְׁאִינוּ רוּצָה מ"מ גָּמַר וּמְגַרֵּשׁ וְלֹא הוּי אֲלָא גִילּוּי דַעֲתָא
בְּעֻלְמָא וְקו"ל גִילּוּי דַעֲתָא לֹא מִיְלִתָּא.

וְהֵאֵי לִישְׁנָא דְאֵין רְצוּנֵי לְגַרְשׁ גֵּרַע מֵהֵאֵי לִישְׁנָא דְהַטּוֹב וּמְטִיב דְבִהַטּוֹב וּמְטִיב מ"מ גִּלִּי
דַעֲתָא שְׁמֵהֲלֵל וּמְשַׁבַּח עַל שְׁלֹא מְסֻרוֹ לָה אֲבָל אֵין רְצוּנֵי לְגַרְשׁ יְכוּל לְהִיּוֹת שַׁעֲכ"ז רוּצָה
שְׁיִמְסֻרוֹ מִחֲמַת אֵיזָה אֲנֹס דְנִפְשִׁי הַמְכָרִיחוּ לְזֶה: וְרָאִיָּה לְזֶה דְהָא אֲמַרִינּוּ בְּנִדְרִים (דף
ע"ח) הָאוּמַר לֹא אִשְׁתּוֹ כֹּל הַנְּדָרִים שְׁתַּדּוּרִי א"א בְּהֵן לֹא אָמַר כְּלוּם וְעִי"ש בִּר"נ וּבְרַמְב"ם
(ה' נְדָרִים) דְמִיָּרִי שְׁאָמַר כֹּל הַנְּדָרִים שְׁנִדְרַת וְאַפ"ה לֹא מְהֵנִי וְקִשָּׁה הָא א"א בּוּ לִישְׁנָא
דְלֵהָבָא הוּא כְּדִאֲמַרִינּוּ בְּרִישׁ הַשּׁוֹלַח וְגַבִּי הַפְּרָה נְמִי בְּעֵינּוּ לִישְׁנָא דְלֵהָבָא כְּדִאֲמַרִינּוּ
בְּנְדָרִים שֶׁם וְאַמַּאי לֹא מְהֵנִי אֵי אֶפְשִׁי בּוּ גַבִּי נְדָרִים אַע"כ דְגַבִּי גֵט כִּינּוֹן דְאָמַר גֵּט שְׁנַתְתִּי
לָךְ א"א בּוּ מוֹרָה שְׁקֵאֵי עַל הַגֵּט שְׁאִינוּ רוּצָה שְׁיִתְּנוּ וְהֵינּוּ שְׁמִבְטֵל הַשְּׁלִיחוֹת [מְשׁוּם
דַעֲתָא שְׁלֹא גֵט אֵינוּ יְכוּל לְבַטֵּל: אוֹ דְמוֹרָה עַל הַשְּׁלִיחוֹת מְעַצֵּם הַבִּיטּוּל שֶׁל גֵּט וְכַמ"ש
הַרְאִשׁוּנִים ז"ל].

אֲבָל גַּבִּי נְדָרִים שְׁאָמַר אֵי אֶפְשִׁי בְּנְדָרִים שְׁנִדְרַת אֵין בְּזֶה לְשׁוֹן הַפְּרָה וּבִיטּוּל הַנְּדָר
דְאֶפְשֵׁר אֵף שְׁאִינוּ רוּצָה מ"מ אֲחֵרֵי שְׁנִדְרָה אֵין רְצוּנוֹ לְהַפֵּר וּלְהַכִּי לֹא הוּי הַפְּרָה כָּלֵל:
מִשָּׂא"כ בְּגֵט מִיָּרִי שְׁנִיפְר מְדַבְּרִיו שְׁאָמַר גֵּט שְׁנַתְתִּי לָךְ א"א בּוּ שְׁאוּמַר לוֹ שְׁלֹא יִתְּן
הַגֵּט לָה וְהוּי בִיטּוּל מְעֻלְיָא דְאִם אֵיתָא שְׁכִפּוֹנְתוֹ רַק שְׁאִין זֶה מְרְצוּנוֹ הוּי לִי לְאָמַר שְׁאִינוּ
רוּצָה לְגַרְשָׁה וּמְדַקְאָמַר גֵּט שְׁנַתְתִּי לָךְ א"א בּוּ מְשַׁמַּע שְׁאִינוּ רוּצָה בְּגֵט כָּלֵל לְמוֹסְרוֹ
אֲבָל בִּנ"ד שְׁלֹא אָמַר רַק שְׁאִינוּ רוּצָה לְגַרְשׁ אִשְׁתּוֹ נ"ל דְלָא הוּי בִיטּוּל כָּלֵל: וְאַפְּיָלוּ אִם

נימא דגם זה הני בִּיטוּל מ"מ בִּיטוּל גופו של גט ונדאי דלא הני דהא פתב הרמב"ם (בפ"ו מה"ג) דבִּיטוּל גופו של גט היינו באומר גט זה בטל מלהיות גט: אבל אינו רוצה לגרשה לא הני בִּיטוּל הגט בשום אופן.

וא"כ בנ"ד פיון דרוב הפוסקים סברי דלא מהני בִּיטוּל לגופו של גט וגם להר"מ ז"ל דמהני בִּיטוּל לגופו של גט מ"מ בעי שנים להנה פוסקים דסברי משום ממזרין ואפילו להנה דסברי משום דבר שבערנה דהי' אפשר לאמר דבִּיטוּל גוף הגט לא בעי שנים הא פבר פתבנו דזה לא מיקרי בִּיטוּל גופו של גט א"כ אין לחוש פלל: ומשום בִּיטוּל שליחות עדי חתימה נמי אין לחוש דבזה ונדאי בעי שנים דווקא וגם פבר פתבתי דלשון זה לא מיקרי בִּיטוּל פלל ועיין בטור שהביא תשו' הרא"ש במי שאמר לשלוחו אם תבא לפה אקיימנה ובאת אח"כ למקום הבעל יכול השליח למסור לה הגט דהאי לישא הני רק גילוי דעתא כמו הטוב והמטיב ולישא דאין רצונו לגרשה לדעתי גרע מלישא דאקיימנה ע"כ לענ"ד אין מקום להחמיר בזה לפי דבריו במכתבו שכל דברי הבעל בזה היו רק בפני אחד דהלכה פסוקה היא בכל הראשונים והאחרונים דאפילו בִּיטוּל גמור צריף בפני שני עדים ומכ"ש בזה שפבר פתבנו שיש מקום לאמר שלשון זה לא הני בִּיטוּל ובעז"ה הארכתי בזה במק"א אבל לענינינו אין צריף להאריף והז"ש מאה"ש: וע"ד האשה שנשתטית ונתרפאה ועתה אין רואין בה עניני שטות ויודעת במשא רק שניכר שלפעמים אין דבריה מסודרים ולפעמים ניכר קצת שעדיין אין שפלה שפוי פראוי, ואין ספק שיודעת לשמור גיטה ועצמה כי נוהגת כבנות ישראל הפשירות הנה הא ונדאי דלדינא דגמרא יכולים לגרשה פיון שיודעת לשמור גיטה ועצמה ואף אם נחוש לדעת הרמב"ם ז"ל שפתב (בה' עדות) שהפתאים ביותר שאינם מבינים הדברים פדרף שמבינים שאר עמי הארץ פשוטה יחשב וגם לדעת איזה מפרשים דלא לענן עדות לחוד פתב פן אלא אף לכל מילי מיחשב פשוטה מ"מ גבי גטין דאשה מתגרשת בע"כ לא איכפת לן אלא ביודעת לשמור גיטה ועצמה ואם יודעת לשמור גיטה ועצמה אף שהיא שוטה בשאר דברים נמי מתגרשת משום דלא בעינן דעתה פלל דהא ר' יצחק ביבמות (דף קי"ג) קאמר דבר תורה שוטה מתגרשת ומפני מה אמרו נשתטית לא יוציא שלא ינהגו בה מנהג הפקר הרי דעל שוטה גמורה שיש בה כל סימני שטות אפ"ה אין האיסור אלא משום שמה ינהגו בה מנהג הפקר וכן במתניתין דדייקינן מלשון עולמית דקתני גבי איש שפא למעט דבאשה הני רק מדרבנן מיירי נמי בשוטה גמורה שיש בה סימני שטות ואסורה רק מדרבנן ומה שהקשה פבודו דאמאי לא מקשה ממתניתין לר"ה דאמר בריש חגיגה גבי סימני שוטה דקא חשיב יוצא יחידי בלילה ולן בבה"ק ומקרע פסותו ומאבד מה שנותנים לו דבעי דווקא פולן אבל באחת מהן לא מיחשב שוטה ותקשה הא מאבד מה שנותנים לו הא אינה יכולה לשמור גיטה וכיון דקתני במתניתין נשתטית ע"כ דיש בה כל הג' סימנין לר"ה וא"כ אינה יכולה לשמור גיטה ואינה מתגרשת מן התורה מדרב ינאי ונראה לי דלק"מ דנדאי ברייתא דקתני אינהו שוטה וקא חשיב הני ג' דברים פנונת הברייתא להורות לנו דין שוטה שהוא בכל דרכיו פקח גמור פאחד האדם רק שנשתבשה דעתו לעשות דבר אחד בשטות שגם זה שוטה יחשב אף שפכל הענינים הוא פקח גמור רק שבענין אחד נשתבשה דעתו וע"ז קאמר אלו השלשה דברים ובהא פליגי ר"ה ור' יוחנן דר"ה סובר דבעינן כל הג' דברים ור"י סובר דבאחת מהן נמי מיקרי שוטה אף שפכל

הדברים הוא פקח ונחלקו גם רבותינו הראשונים ו"ל אם הגי דברים הם בדין וקא או לא וכ"ז ב"מ שהוא פקח בכל עניניו ונשתפש בדברים אחדים אבל שוטה גמור כמו שכתב הרמב"ם שהולך ערום ויחף או מפה בגי אדם ומתנהג בכל מיני שטות ודאי אף שאין בו אחד מכל אלו הגי שוטה והכי דייק לשון הפרייטא דקאמר איזהו שוטה ואטו לא ידע דמיזכר על האדם שהוא שוטה בכל מעשיו א"ו דקאמר איזהו היינו בפקח לכל דבריו ונשתפש בענינים מיוחדים וא"כ ודאי דמשפחת שוטה גמורה אף שיוצעת לשמור גיטה ומתגרשת מן התורה וא"כ באשה זו שיוצעת לשמור גיטה ועצמה מתגרשת אף מדרבנן.

ובמה שיש לחוש פיון דלהרמב"ם הפתי ביותר חשוב פשוטה לכל מילי א"כ לדין דאיכא חר"ג שלא לגרש בע"כ א"כ פיון דמקריא שוטה גמורה אסור לגרש בע"כ נראה דמ"מ זה לא מיקרי בע"כ פיון שבענין הגט אנו רואין שהיא עוסקת בזה כפקחת גמורה אף אם נחשיבנה לשוטה מ"מ בע"כ לא מיקרי ודמ"ל לחרשת דמתגרשת ודאי אף בזמה"ז כל שמתרצית לקבל גט כמו שכתב מהר"מ מינין בתשובה (סימן ח') שהביא גם מעכ"ת דאע"ג דרצון אין פאן מ"מ כפיה ואונס נמי אין פאן ויכול כת"ר לסדר גיטה ברצונה וכן מצאתי בתשובות זכרון יוסף שהתיר באשה כזאת לגרשה: סימן קמד שאלה ע"ד הגט הנשלח על הכי דנאר ובמקום הפתיכה עשה שליח ואמר שם בפני ב"ד בפ"נ ובפ"נ ועשה שליח אחר במקתבו שכתבו ב"ד לאיש אחד שבמקום הנתינה שהשליח שבמקום הפתיכה מינה אותו לשליח במקומו למסור הגט ליד האשה וכ"ז כתוב בכתב מעשה ב"ד וחתום בחתימת הדיינים: תשובה הנה בשו"ע אה"ע (סימן קמ"א סעיף ל"ה) איתא השולח גט בידי פותי שיתנו לפלוני ומינה הבעל במקתבו לאותו פלוני שליח להוליך הגט לאשתו כשר מפני שהפתי אינו עושה אלא מעשה קוף בעלמא ע"כ וכתבהרמ"א ו"ל ע"ז מיהו יש חולקין דאין למנות שליח להולכה ע"י כתב גם לא ראיתי נוהגין כן עכ"ל והנה דבר זה מחלוקת הראשונים ו"ל כמש"כ הרא"ש ו"ל (כפ"ג דגיטין) דבה"ג ו"ל כתב דאסור למיכריה לגיטא בחד מנא ומימר לכותי אמטי האי מנא לישראל פלוני וליתביה לאינתי משום דונתן בידה או בידי שלוחה פתיב אבל פותי לא דכי נפיק גיטא מיזא דבעל בעינן דלימטא לידא דאיתתא או לידא דישראל שלוחו כו' אבל הרא"ש ו"ל כתב דכיון דלא עשה הכותי אלא מעשה קוף בעלמא ומינה הבעל במקתבו הישראל שבאותו מקום למה יפסל הגט ע"כ, והכריע המחבר כהרא"ש ו"ל: מיהו בכה"ג שנתן הבעל לשלוחו שבכאן והשליח שלח ע"י פותי גם לכה"ג ו"ל ודאי דכשר דהא פי נפיק הגט מיז הבעל נפיק מיז ליד שליח ישראל וכ"כ במרדכי ובהג"א (פ' כל הגט) אחר שכתב דברי ר"ח גאון שפוסל לשלוח הגט ע"י פותי שימסרו לשליח כתב ואומר אני שבמקום שב"ד שלהם ירצו לעשות שליח שלהם על הגט שבאו לידם ע"י שליח שהעיד בפניהם בפ"נ ובפ"נ יכולים ב"ד לשלחם ע"י נכרי כה"ג ליד שליח כשר והוא יתנו לה ויאמר שליח ב"ד אני עיי"ש וכ"כ בד"מ (סימן קמ"א אות ז"ד) ואפ"ל לדברי הרמ"א ו"ל שכתב דיש חולקין דאין למנות שליח ע"י כתב מודה בנ"ד שהוא כשר דהוא ו"ל מירי שלא אמר הבעל בפיו שעושה אותו פלוני שליח רק בכתב אמר כן כמו שכתב המחבר והוא מדברי הרא"ש שמינה השליח במקתבו וע"ז כתב הרמ"א שיש חולקין דלא מהני שליח בכתב עד שיאמר כן בפיו כדאיתא בשו"ע (סימן ק"כ סעיף כ') פלוגתא דרבנוטא בזה והיינו מדקאמר עד שישמעו קולו לאפוקי מדרב פהנא דאמר חרש שיכול לדבר

מתוך הפתב פותבין ונותבין גט לאשתו וסברי דה"ה בפסקם לא מהני כתב וצריף שיאמר בפיו.

אבל בכה"ג שמינה השלים הראשון בפיו לפני ב"ד והב"ד הם שכותבין להשלים השני ומודיעין לו שנעשה שלים בזה ודאי מהני דגבי מנוי שליחות לא בעינן שמיעת קולו כדבעינן גבי שליחות לכתוב הגט וכ"כ הרא"ש (בסו"פ התקבל) דדוקא גבי צווי הבעל הוא דבעינן שיזכר בפיו ושישמעו קולו אבל לענין שליחות אשה כל היכא דקים לן שהיא רוצה בדבר לא בעינן שמיעת קול עכ"ל ולא דוקא שליחות האשה לא בעי שמיעת קול אלא ה"ה שליחות הבעל דדוקא גבי צווי בעיקר הפתיכה בעי שמיעת קולו אבל לא בשליחות ההולכה וה"ה בשליח הבעל שעושה שלים לא בעינן שמיעת קול א"כ אין בזה שום חשש ומותר אפי' לדעת הבה"ג ונהר"מ"א: ואין לומר דכיון דאמרין בגיטין (דף כ"ט) שהוא גברא דשדר לה גיטא לדבייתהו אמר שלים לא ידענא לה א"ל זיל הב לאפא בר מניומי דאיהו ידע לה וליתביה ניהלה אזיל ולא אשפח לאפא בר מניומי אשפחינהו לר' אבהו ורחב"פ ור"צ נפקא אמרו ליה מסור מילך קמי דידן דכי ייתי ר' אפא בר מניומי ניתביניה ליה וליזיל וליתביניה לה א"ל רב ספרא והא שלים שלא ניתן לגרושין הוא וכדמסיק התם בחד לישנא דהכי קאמר לי אפא בר מניומי ולא את עיי"ש אלמא משום דהאי שלים לא ידע לה אף שמתחילה היה מתרצה שימסור השלים לידה מ"מ פיון דלא ידע לה ואין בינו ליתן לה קרי ליה שלים שלא ניתן לגרושין ולא מצוי משוי שלים א"כ ה"נ בנ"ד אם הבעל עושה שלים במדה"י והשלים הראשון לא ידע ואינו מתרצה ללכת למסור לה כלל אינו יכול לעשות שלים אחר במקומו משום דמקרי שלים שלא ניתן לגרושין ז"א דהתם שאני שהבעל השיב להשלים זיל הב לאפא ב"מ להכי אמרינן אף שמתחילה רצה שהשלים ימסור לאשתו מ"מ בסוף פשאמר שיתן לאב"מ נכלל במשמעות דבריו אב"מ ולא את אפא אבל לפי מה שאנו נוהגין שאומר בפשעת נתינת הגט ליד השלים שיוליה הגט לאשתו א"כ הרי עשהו בפירוש שלים לגרושין ויכול לעשות שלים אחר ג"כ שהרי בפירוש אמר לו שנותן לו רשות למסור הגט לאשתו ממש: מיהו יש לעיין דנהי דהבעל עושהו שלים לגרש מ"מ אם השלים הראשון הוא במקרי וידוע שלא ילך למקום שהאשה שם רק שיעשה שלים אחר א"כ אפתי הוי מצד השלים שלים שלא ניתן לגרושין ונהי דמצד הבעל הוי שלים שניתן לגרושין דלא איכפת ליה אם השלים ילך ויגרש בעצמו או שישלח אחר במקומו מ"מ מצד השלים לא ניתן לגרושין דבפשעת נתינת הגט לידו אינו מתרצה להיות שלים לגרשה ואף שאומר בב"ד שמתרצה ודברים שפלב אינם דברים מ"מ הא פבר ביארנו דדברים שפלב הידועים לכל לא מקרי דברים שפלב כלל שהכל יודעין שמחשב כן וה"נ זימנין דהשלים הראשון הפל יודעין שאינו מתרצה ללכת למקום שהאשה שם וידעת הגט מקושר שפתב שלים שלא נתרצה להעשות שלים בפשה שנתן הבעל הגט לידו ואח"כ נתרצה מהני ויכול לגרש: א"ש דאף דהשלים אינו מתרצה לגרש בעצמו מ"מ לא מקרי שלים שלא ניתן לגרושין פיון שבידו הוא להתרצות אח"כ וללכת למקום שהאשה שם ולגרשה ומקרי ניתן לגרושין אבל לפמש"כ לקמן דיש לפקפק בזה ואם לא נתרצה בפשעת קבלת הגט מיד הבעל להעשות שלים לא מהני מה שנתרצה אח"כ א"כ ה"נ מקרי שלים שלא ניתן לגרושין פיון דבפשעת נתינת הגט ליד השלים אינו מתרצה ללכת למקום שהאשה

שם ולגרשה לא נעשה שלים ע"ז ורצון שאח"כ לא מהני ובשלים שלא ניתן לגרושין קי"ל דלא מצי לשונו' שלים אחר פְּעוּבָדָא דאבא בר מניומי ולפ"ז הנה נכון ליתן הגט ליד השלים הראשון ויאמר לו הבעל שהוא יעשה השלים השני במקום שיודעין שלא ילך השלים הראשון דבזה לא איכפת לו במה שהשלים הראשון לא ניתן לגרושין כמש"כ הר"ן והתוס' (בגיטין דף כ"ב) שהקשו בהא דמוקמינן אשה עצמה מביאה את גיטתה דאמר לה הני שלים להולכה עד דמטינת התם וכי מטנת התם שני שלים אחרניא להולכה ואמאי הא השלים הראשון לא ניתן לגרושין ותי' דהאי טעמא דלא ניתן לגרושין לא מהני אלא לענן דלא מצי השלים הראשון למשוני שלים בלא צווי הבעל אבל אם אמר לו הבעל שיעשה שלים מצי משוני שלים: ולפ"ז גם בנ"ד יותר טוב שהבעל יצוה לשלים הראשון לעשות שלים שני כדי לצאת מחשש שלים שלא ניתן לגרושין מחמת שידוע שהשלים אינו מתרצה כלל ללכת למקום שהאשה שם ולגרשה שם מיהו כיון שאומרים בנפסח סידור הגט לשון שהבעל מרשה לעשות שלים ג"כ א"כ הרי אמר לו לעשות שלים ולא איכפת לו בענן שלים שלא ניתן לגרושין ועוד דמצד השלים לא מקרי שלים שלא ניתן לגרושין משום שאינו מתרצה ללכת למקומה דהא אפשר שתבוא היא למקום שהשלים שם ויגרשה השלים ברצונו: והנה ראיתי בתשובות אחרונים שהביאו מירושלמי (דגיטין פ"ג) על משנה דהמביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר פשר וקאמר איזה לאלתר ר' יוחנן אומר כל שלא עבר בה ברירה ר' יהושע בן לוי אומר כל שלא עבר בה אדם עבר גוי ושמעין מן הדא אבא בר חנן אייתי גיטא אבד מיניה ואשכחיה חד סורקיא אתא עובדא קמיה דר"י ואכשריה הדא אמר עבר גוי פשר גימין הנה ליה ביה ולא כן תני אין סימן בגיטין והיא דמר תרין תלת שורין ברם הכאחד אות שבו הנה נקוד והביאו האחרונים ז"ל ראיה מפאן דאסור לשלוח ע"י כותי ונראה דכוננתם דאי אמרינן שיכול לשלוח גט ע"י כותי לאמטויי ליד שלוחו א"כ מאי מיבעיא ליה בעבר גוי פשיטא דגם בגוי יש לחוש שמא היה אצלו הגט של ישראל מחמת שנתן לו איזה איש ליתנו לשלוחו א"ו דאסור ליתן לגוי להכי מבעיא ליה ומסיק דעבר גוי אסור וכן פסקינן בשו"ע (סימן קל"ג) והטעם משום דאף שאינו יכול לשלוח ע"י כותי ליד שלוחו מ"מ יכול להיות שנתן להעכומ"ז לפקדון אבל אם נימא דמותר לשלוח גם ע"י העכו"ם א"כ מאי מספקא ליה פשיטא דכי היכי דחיישינן בעבר ישראל שמא נפל ממנו הכי בעינן למיחש בעבר עכו"ם דהא עכו"ם נמי ממטי גיטא פן נראה פנונתם ז"ל: אבל נראה לי דלאו ראיה היא כלל דאפתי קשה מאי קא מיבעיא ליה פשיטא דבעינן למיחש שמא היה הגט בפקדון אצל העכו"ם וא"ת דלא שכיח להפקיד גט אצל עכו"ם ה"נ אפשר לומר דלעולם שרי לשלוח גט ע"י עכו"ם לאמטויי לשלים ואפ"ה מספקא בעבר שם עכו"ם דלא שכיח לשלוח ע"י עכו"ם א"ו דבל"ה מדברי הירושלמי אין ראיה כלל דבאמת התם דקאמר שיעור שלא עבר שם אדם אין הפנונה משום דחיישינן שמא מאדם הזה שעבר נפל דהא אפ"ה אם בא האדם והעיד שלא נפל ממנו או שהעידו עדים שהאדם שעבר לא היה אצלו גט נמי לא מהני כמו דלא מהני אם באו עדים ואמרו שאותו אדם ששמו פשמו לא היה בעיר כשנכתב הגט משום חומרא דא"א כמ"ש בירושלמי והטעם דשיעורא בעלמא הבו תנאים שאם עבר שם אדם הני לזמן מרובה ופסול אם שיירות מצויות או הוחזקו אפילו אם יודעין דאותו אדם שעבר לא אבד גט כמו דאמרינן למ"ד אם שהה

כְּדֵי שְׁעֵבֶר שָׁם אָדָם דָּאָף לֹא עָבֵר בְּהָ אָדָם רַק שְׁשִׁיקָה שְׁיַעוּר שְׁיַעֲבֹר שָׁם אָדָם כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ בִּשְׁ"ס דִּינֵן דְּהוּי שְׁיַעוּרָא בְּעֵלְמָא וּכְמוֹ לְמַ"ד כְּדֵי לְכַתּוּב הֲגַט דְּהוּי רַק שְׁיַעוּרָא בְּעֵלְמָא וְהוּ"נ לְמַ"ד אִם עָבֵר שָׁם אָדָם אָף אִי יִדְעִינָן דְּהָאָדָם שְׁעֵבֶר לֹא אָבֵד מִ"מ מִקְרִי לְזִמְן מְרֻנְבָה וְעוֹד דְּהָא בְּעֻנְבָדָא דְרַבָּה בְּ"ח נָמִי לֹא הָיָה חֲשֵׁשׁ שְׁמָא אָבֵדוּ הָעֲפוּ"ם דְּהָא הָעֲפוּ"ם שְׁעֵבֶר בְּעֵצְמוֹ מְסָרוּ לְרַבָּה בְּ"ח וְאִם הָיָה הוּא הָאֹבֵד לֹא הָיָה מְחֻזָּר לְרַבָּה בְּ"ח אֲלֵא שְׁ"מ דְּלֵא תְלִיא בְּזָה דָּאָם עָבֵר שָׁם אָדָם לֹא מְהַי אָף דְּוֹנְדַאי לֹא אָבֵדוּ דְּלֵא פְּלוּג רַבְּנָן בְּשְׁיַעוּרִיָּהוּ וְע"ז בְּעֵי אִם רָאָה שְׁעֲפוּ"ם עָבֵר שָׁם אִם מִקְרִי לְזִמְן מְרֻנְבָה וְאָף דְּאֶפְשָׁר דְּעֲפוּ"ם נָמִי פִּשְׁר לְאֶמְטוּי גִּיטָא אֶפְ"ה אֶפְשָׁר דְּלֵא מִקְרִי זִמְן מְרֻנְבָה אֲלֵא אִם עָבֵר שָׁם יִשְׂרָאֵל פִּינֵן דְּשְׁיַעוּר בְּעֵלְמָא הוּא: דְּהָא לֹא אִיכְפַת לָן בְּחֲשָׁשׁא אִם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא נִפְל מְאוּתוֹ אָדָם שְׁעֵבֶר רַק שְׁיַעוּרָא בְּעֵלְמָא יִהְיֵו דָּאָם רָאוּ שְׁעֵבֶר שָׁם אָדָם מִקְרִי זִמְן מְרֻנְבָה א"כ אֶפְשָׁר לֹאמֵר דְּלֵא יִהְיֵו שְׁיַעוּרִיָּהוּ אֲלֵא בְּיִשְׂרָאֵל דְּשְׁכִיחַ גְּבִי גִיטִין וְלֹא בְּעֲפוּ"ם דְּלֵא שְׁכִיחַ גְּבִי גִיטִין וְאָף דְּמַצִּי לְאֶמְטוּי לְשְׁלוּחֵו אוּ לְהַפְקִיד גְּבִי עֲפוּ"ם מִ"מ זֶה לֹא שְׁכִיחַ וְא"כ אִין רָאָה מְדַבְּרִי הִירוּשְׁלַמִי כָּלֵל: אֲלֵא שְׁיֵשׁ לְהַעִיר בְּמִשְׁ"כ הַשְּׁ"ף בְּח"מ (בְּסִימָן מ"ו סק"ט) דְּבִשְׁטֵר הַנְּמַצָּא גַם מְדָאוּ צְרִיף קִיּוּם פִּינֵן שְׁאִינוּ בְּיַד בְּעַל דְּבָר וְלִהְיֵי כְּתֵב דְּשְׁטֵר קִידוּשִׁין הַנְּמַצָּא צְרִיף קִיּוּם מִן הַתּוֹרָה וְעֵינָן בְּנִתְיָבוֹת שְׁהַחְזִיק אַחֲרֵיו וְא"כ גַּט הַנִּיטָן עַל הַבֵּי דְוָאָר שְׁאִין יוֹדְעִין מִי מְסָר הֲגַט עַל הַבֵּי דְוָאָר נְהִי דְעַל הַבֵּי דְוָאָר אִין שׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּדָמִי לְעַרְכָּאוֹת דְּלֵא חֲיִישִׁינָן בְּהוּ לְזִיוֹפָא מִ"מ עֲדִינָן לֹא יִדְעִינָן מִי הַנִּיטָת הֲגַט וְהַבֵּי דְוָאָר מִקְבֵּל הַמְּכַתְּבִים מִמִּי שְׁמוּסֵר יִהְיָה מִי שְׁיִהְיָה וְכִינֵן דְּהַקִּיּוּם מְדָאוּרִיָּתָא אָף חֲתִימוֹת ב"ד צְרִיף קִיּוּם דְּהָא טַעְמָא שֶׁל הַרְמָ"א ו"ל הוּא פִּינֵן דְּמְדָאוּרִיָּתָא א"צ קִיּוּם לְהִכִּי הַקִּילוּ בְּחֲתִימוֹת ב"ד אֲבָל בְּכָאן שְׁמַה"ת צְרִיף קִיּוּם מְהִיכִי תִּיְתִי לְהַקֵּל אֲלֵא שְׁלַעַב"ד דְּבָרֵי הַשְּׁ"ף ו"ל תְּמוּהִין שְׁהַחְלִיט דְּבִשְׁטֵר הַנְּמַצָּא שְׁאִין הַבְּעַל דְּבָר לְפָנֵינוּ בְּעֵינָן קִיּוּם מִן הַתּוֹרָה וְלֹא כֵן לְמִדְּנוּ מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל הַרְמָבַ"ן ו"ל הַבֵּיאֵו הַרְ"ן (בַּפ' מִי שְׁאַחְזוּ) וְהַנְּמ"י (שְׁלֵהִי יְבָמוֹת) בְּהָא דִירוּשְׁלַמִי אִישׁ פְּלוּנִי מֵת מְשִׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ וּפְלִי הַרְמָבַ"ן דְּאֶפִּילוּ לֹא נִתְקַיָּים מְשׁוּם דְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּרַבְּנָן וְכֵן הָעֵתִיק דְּבָרֵיו הַגָּר"א ו"ל בַּאֵה"ע (סִימָן י"ז) הָרִי דְּאֶפִּילוּ בְּשְׁטֵר הַנְּמַצָּא נָמִי לֹא בְּעֵינָן קִיּוּם מְדָאוּרִיָּתָא וּבְזָה שׁוּב יֵשׁ לֹאמֵר דְּשְׁפִיר יֵשׁ לְסִמְנָה בְּנ"ד אַחֲתִימוֹת ב"ד בְּלִי קִיּוּם פִּינֵן דְּמַה"ת א"צ קִיּוּם דְּגַם בָּאִין הַבְּעַל דְּבָר לְפָנֵינוּ א"צ קִיּוּם מַה"ת אֲלֵא דְכִינֵן דְּהַרְמָ"א ו"ל הַקִּיל קוּלָא גְּדוּלָה בְּמָה שְׁלֵא הַצְרִיף קִיּוּם בְּמִקּוּם עֵיגוּן לְחֲתִימוֹת ב"ד וְהַט"ז כְּתֵב שְׁכַמְדוּמָה שְׁאִין לְסִמְנָה בְּזָה לְמַעֲשֵׂה א"כ אֶפְשָׁר לֹאמֵר הָבֵו דְּלֵא לֹוֹסִיף עֲלֵה וְאִם שְׁלִיחַ מְבִיאֵו בְּפָנֵינוּ בְּזָה שְׁפִיר סְמַכִּינָן עַל חֲתִימוֹת ב"ד.

אֲבָל אִם אִין לְפָנֵינוּ בְּעַל דִּין הַמְּבִיא אֶת הֲגַט דְּבָזָה לְדַעַת הַשְּׁ"ף צְרִיף קִיּוּם מְדָאוּ צְרִיף קִיּוּם גַם בְּחֲתִימוֹת ב"ד וְהַגַּע בְּעֵצְמָהּ בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל דְּמְדִינָא דְּגְמָרָא א"צ לֹאמֵר בַּפ"נ וּבַפ"נ כְּדִתְנֵן שָׁם בְּגִיטִין דְּלֵא חֲיִישִׁינָן לְזִיוֹפָא אֵלוּ הָיָה נִשְׁלַח גַּט עַל הַבֵּי דְוָאָר וְדַאי דְּצְרִיף קִיּוּם מִן הַדִּין לְכָל הַפְּחוֹת מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּעֵלְמָא פִּינֵן דַּאִין לְפָנֵינוּ שְׁלִיחַ הַמְּבִיאֵו וְדַאי דְּחוּשְׁשִׁין לְזִיוֹפָא וְהָא דְבַא"י א"צ לֹאמֵר בַּפ"נ וּבַפ"נ הִינֵנוּ הִיכָא שְׁיֵשׁ שְׁלִיחַ הַמְּבִיאֵו דְּסְמַכִּינָן עַל הַשְּׁלִיחַ וְאִין חוּשְׁשִׁין לְזִיוֹף מִשְׁא"כ הִיכָא דְּלִיפָא שְׁלִיחַ]

ומעתה לפענ"ד ע"פ דין קשה מאוד לסמוך בנ"ד על חתימות דיינים בלי קיום ואין זה תיקון העולם.

ע"כ אחרי שבישרנו שבעיקר עסק הגט אין שום חשש רק שאנו צריכים לקיימו עצתי שיכתוב כת"ר מכתב להרב אב"ד דשם על אדרעס שלקהם והמה ישיבו למעכ"ת ויחתמו חתימתם במכתבם ומחתימות אשר יבא במכתבם יקיים חתימות שבהרשאה ויכול לגלות טעמו ונימוקו שרוצה שיכתבו לו מכתב בכדי שמחתימות המכתב יקיים חתימות ההרשאה ואז נצא מחשש דודאי מקיימין מכתב שיודעין שפא מהחתימים וכיין שפכודו יכתוב להם והם ישלחו במכתב חתימתם הוי קיום מעליא ואם השליח צריך לילך לדרך וא"א לעכבו יכול למסור הגט ולא תנשא עד שיבוא הקיום משם לדעתי זו עצה נכונה ואם אין באפשר לעשות תקנה זו יודיעני פכודו אז נחכם לה בעזה"י: ודע שיש לנו מקום עיון אם השליח עושה שליח שלא בפניו ואינו מכיר את האיש שעשהו שליח כלל רק שמזכיר שמו ואמר שראובן בן שמעון? הא שליח ממנו ולא הזכיר שם עירו או שהזכיר שם עירו ויש בעיר כמה אנשים ששמותם ראובן בן שמעון אי הוי שליחות מעליא דהא אין יודעין כלל על מי היתה פונת העושה כיון שאינו מכירו כלל גם לא הי' לו עליו שום סימן דמה שאמר ראובן בן שמעון הרי כמה ראובן בן שמעון איפא בעיר ואם נימא דכוננתו הי' על פל איש שנקרא ראובן בן שמעון מעיר הזאת אם ירצה? הא שליח וכמו דתנו (בגיטין ס"ז) מי שהי' מושלך בבור ואמר פל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ופירש שם הריטב"א בשם הרמב"ן ז"ל דאפילו עשהו שמעו קולו שנים כותבים כיון דלא אמר פולקם וה"נ נימא דעשה שליח לכל הנקרא ראובן בן שמעון מעיר שהאשה שמה וכל מי שיתן לה הגט הרי הוא שלוחו, הא לאו מילתא היא דהתם הרי אמר פל השומע קולי והרי אמר שפל מי מהשומעים שיכתבו יהיו שלוחים אבל הכא הרי לא אמר פל ראובן בן שמעון שיתן יהא שלוחו רק אמר על ראובן בן שמעון אחד ולא בירר על מי להכי לא מהני לכו נראה לי דהשליח הראשון שעושה שליח השני צריך לאמר ולפרט שם השליח השני ולסמנו שלא יהא משמע פונתו על איש אחר ששמו כן: סימן כמה שאלה באחד שגירש את אשתו ובלשעת נתינת הגט אחר שאמר לה הרי את מותרת לכל אדם אמר שלא תנשא או ולא תנשא ונדע אח"כ שעשה זה בעצת חבריו שהסיתוהו בכדי לצערה לומר פן בשעת הגט שלא תנשא והמגרש הוא פהו ועובדא הנה פשתי שנים ומחצה וזה פחצי שנה ששב המגרש מדרך וסידרו לו הב"ד גט אחר בלי שום תנאי אם מותרת להנשא קודם ארבעה שנים: תשובה לפי דעת הרא"ש ז"ל וכן פסק הטור והמחבר (בסימן קמ"ג ס"ז) לא מהני מה שנותן לה ג"א בלי תנאי משום דכבר אינה אשתו שהרי גט גמור נתן לה אלא שהטיל בו תנאי ואין פח בגט השני לבטל את התנאי דגט השני לאו פלום הוא שפכר אינה אשתו ואין לו תקנה עד שיקדשנה ויחזור ויגרשנה והגר"א ז"ל תמה עליו שדבריו הם נגד התוספתא דגיטין דאמר לה הרי זה גיטך ע"מ שיתן לי מאתים וזו ויחזור ואמר ה"ז גיטך מעכשיו כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתנו לה הרי דיכול לגרשה מחדש משום דעדיין נשאר בה אישות כיון דצריכה לקיים תנאו אבל נראה שהרא"ש ז"ל מחלק בין תנאי דמאתים וזו לתנאי דע"מ שלא תנשא שאין תנאי מסור בידו כלל להכי אמרינן שפכר אינה אשתו ולא מהני בה גירושין אבל בתנאי

דמאטיים וזו אם ירצה לא יטול המעות ויתבטל הגט ואפי' אם נתינה בעל פורחו שמה נתינה מ"מ יכול להיות נטמן ונתינה שלא בפניו ודאי לא הוי נתינה פדאיתא בגיטין (דף ע"ה) ובשו"ע (סימן קמ"ג סעיף ד' ובב"ש שם) וא"כ אגידה ביה עדיין ויכול לגרשה משא"כ בע"מ שלא תינשא לפלוני דלא אגידה ביה כלל לא מהני בה גט וכעין זה כתב הרשב"א ז"ל בחי' שהקשה בהא דקתני ט"ו נשים פוטרות צרותיהן ואמאי לא קתני שש עשרה כגון המגרש אשה ע"מ שלא תינשא לראובן והלכה ונישאת לשמעון אחיו ונפלה לפני ראובן אחיו פשם שהיא אסורה כף צרתה אסורה ותיגרץ דנדאי זו אינה פוטרת מן החליצה ולא מן היבום שאין פוטרת צרה אלא ערוה גמורה פאחות אשה שהתורה אסרה עליו אבל זו שאינה אסורה אלא מחמת תנאי בלבד ומגורשת גמורה היא אצל הכל אלא שאינה יכולה להתניבם מחמת תנאי של זה וכדי שלא יבטל הגט למפרע לגמרי ככי הא אין צרתה פוטרת וסיים שם הרשב"א ז"ל דאף היא עצמה בעיא חליצה שאין איסורה עכשיו אלא מחמת תנאי ולא מחמת ערוה שהרי גיטה גמור ואין פאן שיור כו': אמנם המהרי"ט בתשובה תמה על הרא"ש ז"ל בכתרתי חדא שהרא"ש בעצמו פסק דביטול התנאי מהני משום דאתי דיבור ומבטל דיבור דאין התנאי בעצם המעשה אלא דיבור בעלמא הוא וכשמבטל לו הוי גיטא למפרע ועוד דנהי דעכשיו אינו יכול לגרש משום דכבר אינה אשתו מ"מ כשתנשא לפלוני ותעבור על תנאו אז יתבטל גט קמא ויחול גט השני והנה לסמוך בעונדא דא אדין ביטול התנאי מלבד מחלוקת הראשונים הוא אי מהני ביטול תנאי אי לא נ"ל דבגידון דידן דלא אמר בפירוש שמבטל התנאי מגט הראשון אלא שנתן לה גט שני בלי תנאי וכיון דלדעת הרא"ש היא דמהני ביטול התנאי הוא משום דנעשה מגורשת למפרע משום דאתי דיבור ומבטל דיבור א"כ זה שגירש בגט שני עדיין אינו מוכרח שחזר בו ממה שגירשה בגט קמא על תנאי ואולי מפאן ולהבא הוא דניחא ליה לגרשה בלי תנאי.

אבל לבטל התנאי מגט קמא לעשותה מגורשת למפרע זה לא ניחא ליה וילדעת הפוסקים דביטול התנאי משני ליה גט מפאן ולהבא ודאי דלא מהני הכא דהא בעת נתינת גט השני גט ראשון כבר קרוע הוא ואפילו לדעת הרא"ש ז"ל דביטול תנאו משני ליה גיטא למפרע היינו דנוקא היכא דאמר בהדיא שמבטל תנאי דגט קמא אבל במה שנתן גט שני לא מתקיים גט ראשון והדברים מוכיחים מהאי תוספתא גופא בתנאי דמאטיים וזו נחזר ואמר הז"ג מעכשיו דיטלנו הימנה ואמאי היא לא גרע הא דאמר הז"ג מעכשיו מבטול תנאי ונהי דבריייתא אתיא פרשב"א דבעיא נתינה מעליא מ"מ בביתול תנאי לא מצריף רשב"א נתינה אחריתא א"ו דאה"נ אלו היה מבטל התנאי היה הגט הראשון פשר אלא דמייירי דלא רצה לגרשה למפרע אלא מפאן ולהבא וכיון דרשב"א סובר דהיכא דנתינה קמיתא לא הוי מהני צריף נתינה אחריתא להכי אמר דיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה הרי חזינו דמה שנתן גט אחר בלי תנאי לא מיקרי ביטול תנאי לענן גט ראשון ודחוק לומר דשם מייירי שאומר בפירוש דלא ניחא ליה לבטל התנאי לקיים גט ראשון למפרע פדדייק לישנא דחזר ואומר הז"ג מעכשיו אבל בנותן גט שני סתם יש לנתינה זו דין ביטול התנאי לענן גט ראשון שיחול למפרע.

דז"א דאמאי לא נימא דלגרש מעכשיו ניחא ליה ולא שתהי' מגורשת למפרע ומלבד זה הרבה מהראשונים ז"ל חולקים בדין ביטול התנאי שיחול הגט למפרע והכי משמע לי

מפּוֹלָא סוּגְיָא דפ"ק דְיוֹמָא (דף י"ג) גְבִי כה"ג דְאִי הָנָה מְהַי בְּיָטוּל הַתְּנָאִי לְמַהְוֵי גִיטָא לְמַפְרַע לֹא הוּי צָרִיךְ לְדַחֵק פּוֹלֵי הַאי וְאִם נִבְא לְהַקְל כְּסַבְרַת מַהֲרִי"ט דְנָהִי דְעַכְשָׁיו אִינוּ גִט מ"מ כְּשִׁתְּנָשָׂא לְפָלוּנֵי וְיִתְבַטַּל גִּט רֵאשׁוֹן יַחּוּל גִּט שְׁנֵי אִז גַּם זֶה אִינוּ עֲנִוּלָכֵאן קָדָא דְהָא נָתַן לָהּ גִט שְׁנֵי בְּסֵתָם וְכָל הַנּוֹתָן גִּט שְׁיַחּוּל לְאַחַר זְמַן מִבְּעֵינָא לִי לְפָרוּשֵׁי שְׁיַחּוּל לְאַח"כ וְעוֹד דְגַם גִּט הַשְּׁנֵי נִתְקַרַע תִּיכְף אַחַר הַנְּתִיבָה אֲלָא שְׁיֵישׁ לּוֹמַר דְּכָשִׁתְּנָשָׂא לְפָלוּנֵי וְיִתְבַטַּל גִּט קָמָא אִז יַחּוּל גִּט שְׁנֵי לְמַפְרַע וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׁנִקְרַע הַגִּט מִיְהוּ פִּינּוֹן דְּפִסְקִינּוּ כר"ל בר"פ החולץ דחליצת מעוּבְרַת לֹא שְׁמָה חֲלִיצָה דְתַגְלִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע לֹא אֲמַרִּינוּ א"כ ה"נ אֲפָשֶׁר דְּלֹא אֲמַרִּינוּ בְּזֶה תַּגְלִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע מִיְהוּ הַנְּמ"י פִּירֵשׁ הַתָּם הָא דְלֹא אֲמַרִּינוּ תַּגְלִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע מִשּׁוּם דְּחִיּוּשֵׁינוּ דִּילְמָא בְּשַׁעַת חֲלִיצָה הִי הַנּוֹלָד בּוֹ קִיּוּמָא וְרֵאוּי לְצֵאת לְאוּר הָעוֹלָם וְחֲלִיצָתָהּ לְאוּ פְלוּם הוּא וְאַח"כ הוּא דְאֵתְחִיל בּוֹ כְּחִישׁוּתָא וּבְדָבָר שְׁנִתְחַדֵּשׁ אַח"כ לֹא אֲמַרִּינוּ תַּגְלִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע וְהָא דְמִשְׁמַע מְסוּגְיָא זֶה שֵׁם דְּאָף לְקוּלָא לֹא שְׁמָה חֲלִיצָה דְלֹא פְסָלָה פְּלִל מִן הַפְּהוּנָה וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ דִּילְמָא בְּשַׁעַת חֲלִיצָה כְּבָר הָיָה נְכַל צ"ל מִשּׁוּם דְּאִסּוּר חֲלִיצָה הוּי מְדַרְבְּנָן וְסָפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא (וְעֵינּוּ בְּרִיטְבָ"א שֵׁם) וּלְפִי"ז נִרְאָה לִי דְהִכָּא שְׁפִיר אֲמַרִּינוּ תַּגְלִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע פִּינּוֹן דְּגִט הֵרֵאשׁוֹן תְּלָהּ בְּתַנָּאִי דַּע"מ שְׁלֹא תִנְשָׂא לְפָלוּנֵי וְכָשִׁתְּנָשָׂא לְפָלוּנֵי אִיגְלָאִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע דְּבַטַּל גִּיטָא וּבְכָל תְּנָאִי וְדָאִי אֲמַרִּינוּ תַּג"מ לְמַפְרַע פִּינּוֹן דְּתְלָהּ הַדְּבָר בְּתַנָּאִי וְכִינּוֹן דְּמַחְמַת תְּלִיחָתוֹ בְּתַנָּאִי אֲמַרִּינוּ תַּג"מ לְמַפְרַע עַל גִּט רֵאשׁוֹן כְּמוֹ בְּכָל תְּנָאִי דְּעָלְמָא דְהָא כָּל הַתּוֹלָה גִּיטוֹ בְּתַנָּאִי הָרִי לֹא הִתְחִיל הַגִּט לְחוּל עַד שְׁיִתְקַיֵּים הַתְּנָאִי וּבְקִיּוּמוֹ חָל הַגִּט לְמַפְרַע וּבְלֹא נִתְקַיֵּים הַתְּנָאִי לֹא הִתְחִיל הַגִּט פְּלִל הָרִי נִתְבָּרַר דְּבְשַׁעַת גִּט שְׁנֵי לֹא הָיָה גִט רֵאשׁוֹן גִּט פְּלִל וְהִתְהַא אֲשֵׁתוֹ גְּמוּרָה וְחִייל גִּט שְׁנֵי וְלֹא דְמִי לְחֲלִיצַת מְעוּבְרַת וְעוֹד נ"ל טַעְמָא דר"ל דְּאִמַר תַּגְמ"ל לֹא אֲמַרִּינוּ דְּנוּקָא גְבִי חֲלִיצָה אִמַר הִכִּי דְכְמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ דְּאִין תְּנָאִי בְּחֲלִיצָה מִשּׁוּם דְּלִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת וּמִיְלִתָּא דְלִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת לִיתָא בְּתַנָּאִי וּפְיָרְשׁוּ הַתּוֹס' מִשּׁוּם דְּאִילוּלֵי תְּנָאִי דב"ג וב"ר הוּי אֲמַרִּינוּ שְׁאִין כֹּחַ בְּשׁוּם תְּנָאִי לְהַטִּיל סְפֵק בְּעַצְמָם הַמַּעֲשֵׂה לְהִיּוֹת הַמַּעֲשֵׂה תְּלוּי בְּרַפְיוֹן עַד שְׁיִתְבָּרַר עֲנִין הַתְּנָאִי וּמִתְנָאִי דב"ג וב"ר הוּא דְיִלְפִינּוּ לָהּ לְהִכִּי הוּא דְּנוּקָא בְּמִיְלִתָּא דְאִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת אֲבָל בְּמִיְלִתָּא דְלִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת לֹא וְנִהֲרִנָּא שְׁרֵאִיתִי בְּתַשׁוּבוֹת בְּשָׂמִים רֵאשׁ דְּאִסְבִּיר לָן בְּשֵׁם הָרֵא"ש ז"ל בְּמִיְלִתָּא דְלִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת הַפְּעוּלָה נִקְשְׁרַת בְּבַעְלֵיו עַד שְׁאִין כֹּחַ לְהַסְרָה הָעֲנִין ע"י שְׁלִיחַ וּכ"כ אִין בְּאֲפָשֶׁר לְהַטִּיל בְּמַעֲשֵׂה כְּזוֹ תְּנָאִי לְהִיּוֹת הַמַּעֲשֵׂה תְּלוּי בְּרַפְיוֹן אֲלָא פִּינּוֹן שְׁעֵשְׂאָה כְּתִיקוּנָה שׁוּב אִין נִתְפַּס בָּהּ סְפֵק וְתַנָּאִי וְהִדְרִינּוּ לְסַבְרָא קְמִיּוּתָא דְאִין תְּנָאִי מְטִיל סְפֵק בְּעַצְמָם הַמַּעֲשֵׂה וְרַק מִתְנָאִי ב"ג וב"ר הוּא דְיִלְפִינּוּ לָהּ וְהִינּוּ דְּנוּקָא הִיכָא דְאִיתָא בְּשְׁלִיחוֹת וּמַה"ט גְּבִי גִיטִין וְקִידוּשֵׁין בְּעֵינּוּ עֵדִים אֲבָל בֵּינוּ לְבִינָה לֹא מְהַי וְגְבִי חֲלִיצָה מְכַשִּׁיר ר"ע בֵּינוּ לְבִינָה בִּיבְמוֹת (ק"ד) אִם עֵדִים רֵאוּיִן מִבְּחוּץ אוֹ לְמ"ד בַּעַל שְׁאִמַר גְּרֵשְׁתִּי נֶאֱמַן גַּם בְּחֲלִיצָה נֶאֱמַן כַּמ"ש הַרְשֵׁב"א שֵׁם בְּחִידוּשֵׁיו אַע"ג דְּחֲלִץ בֵּינוּ לְבִינָה מִשּׁוּם דְּחֲלִיצָה פִּינּוֹן שְׁנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה חֲלִיצָה פּוֹעֲלַת בְּעַצְמָה הַהִיָּתֵר.

וּא"א לֹאִמַר בָּהּ דְּבִלָא עֵדִים אִינָה פּוֹעֲלַת כַּמ"ש לְעִיל בְּעֵנִין פְּנוּנָה וְהִנּוּ תְּנָאִי דְּפִלְגִי אַר"ע וּפְסָלִי בֵּינוּ לְבִינָה הוּא רַק מִשּׁוּם דְּבְעֵינּוּ ב"ד דְּכִתִּיב וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשְּׁעָרָה אֶל הַזְּקֵנִים. אֲבָל עֵדִים לְאֶלְוִמֵי מִיְלִתָּא כְּמוֹ גְּבִי גִיטִין וְקִידוּשֵׁין לֹא בְּעֵינּוּ א"כ אַף אִינוּ נֹאִמַר דְּהָא מִיְלִתָּא דְּתַגְלִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע לֹא מְהַי אֲלָא הִיכָא דְּתַנָּאִי מְהַי וְכָל מְקוּם דְּתַנָּאִי

מְהַי מְהַי נְמִי מַה שְׁנִתְבָּרַר אַח"כ שֶׁהַמַּעֲשֵׂה הִיָּתָה צְרִיכָה לְחֹל וּבְחִלְיָה דְתַנְאֵי לֹא מְהַי תַּגְלֵאֵי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע נְמִי לֹא מְהַי פִּינּוּ דְבִשְׁעַת עֲשִׂינְתָּה לֹא הִיָּתָה רְאוּנָה לְחֹל וְאִף דַּר"ל מְפָרֵשׁ בִּיבְמוֹת (דָּף ק"ו) הָא דְחִלְיָה מְטַעַת בְּחִלּוּץ לָהּ וּבְכַף אַתָּה כּוֹנְסָה וְלֹא מְפָרֵשׁ לָהּ בַּע"מ שְׁתַּתְּנִי מְאֵתִים זִוּז לֹא דְפָלִיג עַל ר' יוֹחָנָן בְּהַךְ פְּלִלְא דְאִין תַּנְאֵי בְּחִלְיָה אֱלֵא דְסוֹבֵר דַּא"צ פְּנוּנָה פְּלִל אֲבָל מוֹדָה הוּא דְאִין תַּנְאֵי בְּחִלְיָה וְלֵהֲכִי לֹא אָמַר תַּגְמ"ל בְּחִלְיָה וְזֵהוּ דְוָקָא בְּחִלְיָה אֲבָל בְּגַט שְׁפִיר אֲמַרְיִנּוּ תַּגְמ"ל: אֱלֵא שְׁלַעַנ"ד אִם נְסַבּוֹר פְּדַעַת הָרָא"ש ו"ל בְּזָה דְלֹא מְהַי גַּט לְהַתִּיר אִישׁוֹת הַתְּלוּי בְּתַנְאֵי רַק שְׁנַתִּיר מִחֲמַת תַּג"מ לְמַפְרַע שְׁתַּתְּנִי אַחַר שְׁתַּנְשָׂא לְפָלוּנִי דְבִשְׁעַת גַּט שְׁנִי הִיָּתָה בַּת גִּירוּשִׁין זֵהוּ דְוָקָא אִם הִיָּה נוֹתֵן לָהּ גַּט רֵאשׁוֹן עֲצָמוּ אֲבָל לְכַתּוּב גַּט אַחַר דְּמִי לָהּ דְאֲמַרְיִנּוּ בִיבְמוֹת (דָּף נ"ב) בְּכַתְּב גַּט לְאִשָּׁה דְעֵלְמָא לְכַשְׂאֲכַנְסָה אֲגַרְשָׁנָה אִינוּ גַּט מְשׁוּם דְאִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה וְה"נ הָרִי עֲכָשְׁיוּ אִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה לְפִי דַעַת הָרָא"ש ו"ל דְכָבֵר אִינָה אִשְׁתּוּ עַד שְׁתַּנְשָׂא לְאַחַר וְנָהִי דְלַדַּעַת הָרַמְבַּ"ם ו"ל שְׁפִירֵשׁ (בַּפ"ג מֵה' גִּירוּשִׁין) הָא דְאִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה מְשׁוּם דְלֹא הָוִי לְשָׂמָה בְּזָה דְאֲמַרְיִנּוּ תַּג"מ אַחַר שְׁתַּנְשָׂא לְפָלוּנִי שְׁהִיָּתָה בַּת גִּירוּשִׁין שְׁפִיר הָוִי לְשָׂמָה דְאִין לוֹמַר דְלַדַּעַת הָרַמְבַּ"ל בְּעֵינָן שְׂיַדַע הַסּוֹפֵר בְּשַׁעַת פְּתִיבָה שְׁהִיא בַּת גִּירוּשִׁין דַּע"כ א"א לוֹמַר כֵּן דַּא"כ תִּקְשָׁה הָא דְתַנּוּן בַּפ"ג פִּיצַד קִידֵשׁ א' מְשִׁתִּי אַחִיוֹת נוֹתֵן גַּט לְזוֹ וְגַט לְזוֹ דְהִיכִי מְהַי בְּהוּ גַט פְּלִל הָא אֲכַל חֲדָא וְחֲדָא בְּשַׁעַת שְׁכּוֹתֵב הַסּוֹפֵר הַגַּט יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בָּהּ דִּילְמָא אִשָּׁה דְעֵלְמָא הִיא וְלֹא הָוִי לְשָׂמָה וְאִם הִיא בְּאַמְת אִשְׁתּוּ וְצְרִיכָה גַט וְאִיכָּא לְאַסְתַּפּוּקִי בָּהּ בְּאִשָּׁה דְעֵלְמָא לֹא מִיקְרִי לְשָׂמָה וְכַה"ג אֲמַרְיִנּוּ בַב"ב (דָּף פ"א) הַקּוּנָה ב' אֵילָנוֹת דְעַבִּיד כְּרִיב"ח מְשׁוּם דְלֹא מְצִי לְהַבִּיא מְשׁוּם הִיא חֲשָׂשָׂא דְלְמָא הָוִי בִּיפּוּרִים וּבְעֵינָן שְׁיִהִיו רְאוּנָה לְקַרְיָאָה דְכַל שְׂאִינוּ רְאוּנָה לְקַרְיָאָה קַרְיָאָה מְעַכְבָּת בְּהוּ וְהִם אִינּוּ רְאוּנָה לְקַרְיָאָה מְשׁוּם סְפִיקָא דְלֹא בִּיפּוּרִים גִּינְהוּ וּמְחַזִּי כְּשִׁיקְרָא וְאֵע"ג דְאִם בְּאַמְת הִם בִּיפּוּרִים הָרִי הִם רְאוּנָה לְקַרְיָאָה, מ"מ מִיקְרִי אִינּוּ רְאוּנָה פִּינּוּן שְׂאִינוּ יָדוּעַ לְנוּ שְׁהִם רְאוּנָה וְה"נ אִם נִימָא דְהַסּוֹפֵר צְרִיף שְׂיַדַע שְׁהִיא רְאוּנָה לְהַתְגַּרְשׁ א"כ בְּקִידֵשׁ א' מְשִׁתִּי אַחִיוֹת הָרִי אִין יְכוּל לְכַתּוּב הַגַּט דְאוֹתוֹ שְׁהִיא אִשְׁתּוּ הוּא מְסַתַּפֵּק בָּהּ בְּאִשָּׁה דְעֵלְמָא א"ו פִּינּוּ שְׁהִיא בְּאַמְת אִשְׁתּוּ הָרִי הִי רְאוּנָה לְגַרְשָׁה וּמִיקְרִי פְּתִיבָה דִידָה לְשָׂמָה שְׁפִיר וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׁמַסְתַּפֵּק בָּהּ בְּאִשָּׁה דְעֵלְמָא וְכַה"ג אֲמַרְיִנּוּ בַפ"ג הַחֹלְצִין גְּבִי סְפִיקוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂאִינוּ עוֹלוֹת לִיבּוּם מְשׁוּם דְאִם יְבִנָּא אִלֵּי וְיֵאמַר דְהָא קִידֵשׁ שְׁפִיר מִיקְרִי עוֹלָה לִיבּוּם וְהִינּוּ טַעְמָא דְלֹא דְמִי הֵתֵם לְהִיא דְכַפּוּרִים מְשׁוּם דְגְבִי בְּכּוּרִים בְּעֵינָן שְׂיַדַע הַמְבִיא שְׁהוּא רְאוּי לְקַרְיָאָה כְּמוֹ שְׁמִבְנוֹר אֲצִלְיִנוּ בַמִּק"א דְכִינּוּ דְלְכַתְחִילָה בְּעֵינָן קַרְיָאָה בְּעֵינָן נְמִי שְׁהִיא בְּיָדוֹ לְקַרוֹת וְכַל שְׂאֲצִלוּ סְפִיק לֹא מִיקְרִי רְאוּי לְקַרְיָאָה שְׁהִיא אִין בְּיָדוֹ לְקַרוֹת מִשְׂא"כ בְּחִלְיָה דְבְּעֵינָן רַק שְׁהִיא רְאוּי לִיבּוּם לְהִכִי סְגִי מַה שְׁבַעְצָם הִיבְמָה הַזֹּאת הִיא רְאוּנָה לִיבּוּם אִף שְׁהִיבְכֵם אִינוּ יְכוּל לִיבְכֵם מְטַעַם סְפִיק וּלפ"ז ה"נ גְּבִי גַט לֹא בְּעֵינָן אֱלֵא שְׁתַּהֲא בְּאַמְת רְאוּנָה לְהַתְגַּרְשׁ וְלֹא אִיכְפַת לָן בִּידִיעַתוֹ שֶׁל הַסּוֹפֵר וְלֵהֲכִי בְּעֵנָן זֵה פִּינּוּ דְאֲמַרְיִנּוּ גְּבִי גַט תַּגְמ"ל וְהָרִי הִיָּתָה בַּת גִּירוּשִׁין הָוִי פְּתִיבָה לְשָׂמָה: וְכַל זֵה הוּא לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם ו"ל דְטַעְמָא דְלְכַשְׂאֲכַנְסָה אֲגַרְשָׁנָה אִינוּ גַט הוּא מְשׁוּם דְלֹא מִיקְרִי לְשָׂמָה כֹּל זְמַן שְׂאִינָה בַּת גִּירוּשִׁין לְהִכִי הִכָּא דְאֲמַרְיִנּוּ תַמ"ל שְׁהִיא בַּת גִּירוּשִׁין ע"י בְּיָטוּל הַתַּנְאֵי שֶׁל גַּט הָרֵאשׁוֹן שְׁפִיר מִיקְרִי לְשָׂמָה אֲבָל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש דְטַעְמָא דְלְאִשָּׁה בְּעֵלְמָא אִינוּ גַט הוּא מְשׁוּם דְכִינּוּ דְאִינוּ

יכול לגרשה לא מצי משווי שלים לכתוב ומדמי לה להא דאין אדם מקנה דבר שלב"ל א"כ ה"נ פיון דכל דלאו בידו ומחוסר מעשה הנישואין לפלוני הוי דבר שלב"ל ועכשיו אינה בת גירושין לשיטת הרא"ש ו"ל משום דכבר אינה אשתו לא מהני פלל מה שמתברר אח"כ פשנשאת לפלוני שהיתה בת גירושין דסוף סוף בשעת פתיבת הגט עדיין היתה צריכה למעשה הנשואין ובלא"ה לא הוי מצי משווי שלים וכל שמחוסר מעשה לאו בידו ולא מצי משווי שלים והגע בעצמה הא דאמרין בפ' המפקיד נעשה פאומר לו לכשתגב ותרצה ותשלימני תהא פרתי קנויה לה מעכשיו אלו מכרה השומר קודם שנגנבה בקנין ועדיין היתה אצלו ונגנבה מי קנה הלוקח אותה דאע"ג דעתה נתברר שהיתה שלו למפרע מ"מ פיון דהויא מחוסר מעשה הגנבה עדיין מקרי דבר שלב"ל והכא נמי פשיטא דלא מהני בזה תגמ"ל ולא מהני פתיבת גט חדש דהא לאו בידו שתהא אשתו ומחוסר מעשה נישואי דידה לפלוני וכמו שהיא עכשיו כמו אשה דעלמא לא מצי לאשווי שלים לכתוב גט אחר.

ועוד נ"ל דאפילו לדעת הר"מ ו"ל דמפרש בטעמא דאשה דעלמא משום לשמה נמי לא מהני פתיבת גט אחר דאע"ג דביררנו דלחשש לשמה מהני הך סברא דתגמ"ל מ"מ יש לחוש להך דרשא דדרושין וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא פתיבה ונתינה וכו' ואשה זו פיון שנתן לה גט שוב אינה אשתו והיא פאשה דעלמא ופתיבת גט שני דידה לא הוי לשמה אלא שאנו מכשירין אותו ע"י מעשה נשואי פלוני ומחוסר מעשה הנשואין לפלוני בין פתיבה ונתינה פוסל בגט ואין לדחות דלא דמי לדרשא דוכתב ונתן דשם מחוסר מעשה בין פתיבה ונתינה דהיינו קציצה ממחוסר והפתיבה הוה פתיבה מעליא רק שמחוסר מעשה בין פתיבה ונתינה משא"כ כאן דהפתיבה והנתינה תרוננייהו לאו מידי נינהו כל כמה דלא נשאת לפלוני דהא לאו בת גירושין היא ואין כאן לא פתיבה לשמה ולא נתינה וכשתנשא לפלוני אז יחולו תרוננייהו למפרע הפתיבה והנתינה וברי אין זה מחוסר מעשה בין פתיבה לנתינה דאף אם יעשה המעשה אחר הפתיבה והנתינה נמי מהני דאחר הנשואין יחול הפתיבה לשמה והנתינה ביחד דזה אינו דהא אמרינן בר"פ פיסוי הדם פיסוי הדם נוהג בחולין אבל לא במקדשין ומוקמינן לה בקדשי בדיק הבית ופריף וליפרקינהו וליכסינהו בעינן העמדה והערכה וכמאן אי כר"מ דאמר הכל הנה בכלל העמדה והערכה הא אמר שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה אי כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראוי' לאו שמה שחיטה הא אמר קדשי בדיק הבית לא הי' בכלל העמדה והערכה ומשני כולה כר"ש ושאני הכא דאמר קרא ושפף וכיסה מי שאינו מחוסר אלא שפיקה וכיסוי יצא זה שמחוסר שפיקה פדיה וכיסוי ובתוס' שם הקשו בהא דאמר וליפרקינהו וליכסינהו תימא מנלן שצריף לפדותו ולחייב בכיסוי ותיקצו דהכי פריף פיון שפופו לפדותו משום הפסד קדשים וכשיפדה הוי למפרע שחיטה ראוייה א"כ ליכסינהו אפי' קודם פדיון ועוד דר"ש אית לי' כל העומד לפדות פכדוי דמי עיי"ש היטב בדבריהם א"כ גיחזי אנו הא התם כל כמה דלא פריק להו לא הוי השחיטה שחיטה פלל דשחיטה שאינה ראוי' לאו שמה שחיטה וכשפודה אותן אפילו אחר כמה ימים אגלאי מקלמא למפרע דשחיטה ראוייה הוי למפרע משום דכל העומד לפדות פכדוי דמי ואפ"ה אמרינן דלאו בני פיסוי נינהו משום דמחוסר מעשה אחר השפיקה אע"ג דקודם המעשה לא הוי שפיקה פלל ואחר הפדיונה אימת שיהיה יתברר למפרע דהוי שפיקה פבר נעשה

מעשה הפדיה ואפ"ה אמרינו דלא שייך בזה מצנת פיוסי משום דמחוסר מעשה פדיה בין שפיקה לכיוסי ה"נ אע"ג לכשתנשא יתברר למפרע דהוי פתיכה לשמה משום דהיא בת גירושין מ"מ פינו דאחר פתיבת הסופר עדיין צריכה לאיזה מעשה שיחול הפתיכה לא מיקרי וכתב ונמו.

ובעיקרא דמילתא יש להעיר במה שלא פירשו בעיקר הטעם דלא מהני באשה דעלמא משום האי טעמא דנכתב ונמו דהכא הרי מחוסר גישואין ואולי יש לחלק בין מחוסר מעשה בגט או במגרש ומתגרשת: עכ"פ הרי בירנו דלדעת הרא"ש ז"ל שחידש לנו דכ"ז שלא ביטלה ועברה על התנאי לאו בת גירושין היא לא מהני תקנתו של מהרי"ט שיחול למפרע דאיכא למיחש טובא לחשש דאין ביזו לגרשה כמו אשה דעלמא ולא מהני אלא באותו גט עצמו אבל לא בגט אחר ועוד נראה דלשיטת הרא"ש ז"ל שכתב דהשתא קודם ביטול התנאי לא מיקרי בת גירושין לא מהני אפילו אם יגרשה באותו הגט עצמו ולא מהני מה שכתב המהרי"ט שיחול הגט פשתעבור על תנאו דאף דהגט הראשון נכתב בכשרות שאז היתה בת גירושין מ"מ פינו דבנתינת הגט לא היתה בת גירושין לא מהני דבעינו שימתן ליזה בשעה שהיא אשתו והכא בשעה שנותן לה הגט פעם שני בלי תנאי לאו בת גירושין היא שפכר אינה אשתו ואף לפמש"כ הר"ן בפ' הזורק אמתניתין דאמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחורי' קוראה וברי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטה וכי אמר לה הא גיטה אפילו אחר שבא ליזה מהני דקרינו ביה ונמו ביזה.

אע"ג דנתינה הראשונה לאו פלוס היא וה"ה פשנותנו לה לשם פקדון ואח"כ אמר לה הא גיטה פינו שמיד הבעל בא ליזה עכ"ל וכ"פ בשו"ע סימן קל"ח מ"מ זהו דווקא אם נתנו לה פשהיא כפר אשתו קרינו ביה שפיר ונמו ביזה אבל אם נתנו לה בשעה שאינה בת גירושין לא מיקרי נתינה ליזה ולא מיבעיא אם נקרא אח"כ דלא מהני אלא אפילו היה ביזה עד שנשאת ועברה תנאי הראשון נמי לא מהני דדמי לטלי גיטה מע"ג קרקע דנתינה קמיינתא לאו פלוס: אלא שיש להסתפק בזה בעיקר הדבר אם הי' פאן לשון תנאי מעליא או לא ונ"ל דאם אמר ה"ז גיטה ולא תנשא לפלוני ולא אמר לשון ע"מ שלא תנשא לפלוני נמי דמי לתנאי אע"ג דלא אמר לשון ע"מ אם לא תנשא לפלוני ועדיף מגילוי דעתא בגיטא דקי"ל גילוי דעתא לאו מילתא הוא [ע"י בתשובות מהר"ם לופלין ז"ל] דיש לומר דאף שדבר זה היטה את לבבו לגרשה מ"מ מחמת זה גמר לגרש בלי שום תנאי.

אבל דבר שאומר בשעת גירושין בשעת נתינת הגט קפידא הוא ויש לו דין תנאי והכי משמע פשטא דתלמודא בפ' איזהו נשך (דף ס"ו) דאי הוה אמר בשעת נתינה דאי קיימינא דידי את הנה דומה לתנאי אע"פ שלא אמר בלשון אם וכ"כ התוס' בגיטין (דף ע"ה) ד"ה לאפוקי דאם הוי אמר הכי הנה מועיל וכ"ה בגיטין (דף כ"ט) דפליגי באמר הב לה גיטא ושקול חפץ אי הוי שינוי אבל פשלא נטל החפץ כלל לא הוי גט לכ"ע כמ"ש הראשונים מיהו משם ליכא ראי' דשאני שליח דאפילו לר"מ דבעי תנאי פפול מ"מ גבי שליח שהתנה המשלח עמו לא בעינן תנאי פפול א"כ ה"ה לדין דלא בעינן תנאי פפול אפטר דבשליח אף תנאי גמור לא בעינן: אולם מסוגיא דביצה (דף כ') בההוא דאמר

הבו ליה ד' מאה זוזי ולגסיב לברתי דאמרינון אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב וכתב ע"ז האלפסי בפ' מי שמת דטעמא דמילתא משום דהאי לישנא לישנא דמתנה הוא בין בזוזי בין בברתא.

הלפך אי בעי תרנוניהו שקיל אי בעי חד מינניהו שקיל ובעל המאור ו"ל בביצה תירץ משום דלא הוי תנאי קודם למעשה. הרי מבואר דלמאן דל"ל הא דרבי חנינא בן גמליאל במשפטי התנאים הוי תנאי מעליא אע"ג דלא אמר בלשון אם ואפילו לשיטת הרי"ף והרמב"ן שם שפירשו דלא הוי תנאי כלל משום דתרנוניהו מתנה ניהו היינו דווקא התם דכינן דלא מקדים הנישואין ש"מ דלא קפיד כלל ומה שאמר ליגסב לברתי היינו מתנה אחריתא אבל כן באיזה פתח הוא אומר שלא תנשא עד ד' שנים אם לא בכתב האישות שיש לו ובדידה קיימא להטיל בשעת נתינה תנאו ע"כ יש לו דין תנאי גמור: מיהו יש לעיין בהא דאיתא בנדריים (דף מ"ח) מעשה בא' בבית חורון שהיה אביו מודר הנאה ממנו והיה משיא את בתו ואמר לחבירו חצר וסעודה נתונים לפניך אלא כדי שיאכל אבא עמנו בסעודה אמר אם שלי הם הרי מוקדשין לשמים א"ל לא נתתי לה את שלי שתקדישם לשמים כו' אמרו חכמים כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ואמר רבא שם לא שנו אלא דא"ל והינן לפניך אלא כדי שיאכל אבא עמנו אבל א"ל שיהא לפניך שיבא אבא מדעתך הוא דא"ל וכתב הר"ן ו"ל ל"ש אלא דא"ל והינן לפניך דהוי תנאי גמור אבל א"ל ויבא אבא מדעתך הוא דא"ל דלאו תנאי הוא ומתנה גמורה היא אלא דאי בעי עביד הכי וכדאמרינון בפרק יו"ט בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי ולגסוב לברתי דאר"פ ד' מאה זוזי שקיל ברתא אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב ובלישנא אחרתא אמר לא תימא טעמא דאמר והינן לפניך הוא דאסר אבל א"ל הן לפניך שיבא אבא ויאכל מותר אלא אפי' אמר לו הן לפניך ויבא אבא ויאכל נמי אסור מ"ט סעודתו מוכחת עליו אע"ג דבעלמא ויבא לאו תנאי הוא הכא שאני משום דאנן סהדי שאין אדם מכין סעודה לנשואי בנו ונותנה לאחר הילכך סעודתו מוכחת עליו דמאי דאמר ויבא אבא תנאי גמור הוא עכ"ל הר"ן ו"ל, מבואר מדבריו ו"ל דכל שלא אמר בלשון אם לא הוי תנאי כדאמרינון בהבו ד' מאה זוזי ולגסיב לברתי ותימא שלא הזכיר כלל דברי הרי"ף פ' מי שמת שכתב דהתם טעמא דמילתא דתרנוניהו מתנה ניהו ודברי בעל המאור ו"ל שכתב משום דלא הוי תנאי קודם למעשה והרמב"ן ו"ל הסכים לדברי הרי"ף ו"ל ומדברי פולם למדנו דבלא אם נמי הוי תנאי מעליא ומה שמוכח הר"ן ו"ל מסוגיא דנדריים דלא הוי תנאי מדקאמר בלישנא קמא דבלא אמר ואינן לפניך שרי ובלישנא בתרא קאמר דאסור משום דסעודתו מוכחת עליו דמשמע הא לאו האי טעמא דסעודתו מוכחת עליו הוי שרי דלא מיקרי תנאי לא הבנתי כלל דהא הר"ן בעצמו כתב במשנה בהא דאמר שם שאמרו חכמים כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה וז"ל שם ואעפ"י דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אע"ג דאם הקדישה אינה מקודשת שאני התם דמ"מ לשעתה מתנה אבל מתנה זו של בית חורון אפי' לשעתה אינה שלא נתפנון להקנותו לו כלל אלא שתקרא ע"ש כדי שיהא אביו מותר כו' ובירושלמי ר' ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה ע"מ שלא יקדישנה פני מתניתין כל מתנה שהיא בהערמה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה עכ"ל הר"ן שם א"כ חזינון דאם הו' באמת תנאי גמור שלא יקדישנה הוי שרי רק דהכא אסור משום הערמה.

א"כ אֶפְשֶׁר דְּבִאֲמַת בְּכָל תְּנַאי אִם לֹא אָמַר לְשׁוֹן אִם נָמִי הָיָה תְּנַאי כְּדַמּוּכַח מִדְּבַרֵי הָרִי"ף
והבעה"מ וְהַרְמַב"ן ז"ל וְהָא דְאָמַר רַבָּא דָּאִם לֹא אָמַר וְאִינּוּן לְפָנֵיהּ רַק שְׁאָמַר וְיָבּוּא אָפָּא
וְיֵאכֹל מְוֹתֵר לָאוּ מְשׁוּם דְּלֹא הָיָה תְּנַאי וְדָתְנַאי וְדָאִי הָיָה רַק דְּכִינּוּן דְאָמַר וְאִינּוּן לְפָנֵיהּ אֶלְא
כְּדִי שְׂיֵאכֹל גְּרַע מִתְנַאי וְהָיָה מִתְנָה שְׁלַ הֵעֲרַמָּה אֲבָל אִם לֹא אָמַר וְאִינּוּן לְפָנֵיהּ יֵשׁ לוֹ דִּין
תְּנַאי וְשָׂרִי כְּמוֹ דְשָׂרִינּוּן אִם אָמַר שְׁלֹא יִקְדִישְׁנָה כְּמַש"כ בִּירוּשְׁלַמִי ה"נ שְׂרִינּוּן ע"מ
שְׂיֵאכֹל אָפָּא וְאִם אָמַר אִינּוּן לְפָנֵיהּ גְּרַע מִתְנַאי וְהָיָה הֵעֲרַמָּה בְּעֵלְמָא (וּמְצִינּוּ בְּנִמּוּקֵי יוֹסֵף
בְּנִדְרִים שָׁם שְׂפִי' פֶּן ע"ש) וְרֵאִיתִי לְהַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִי' שָׁם שְׂפִתְבּוּ וְנ"ל דְּמַהֲכָא שְׂמַעִינּוּ
דְּהָאוּמַר לְחַבְרֵי ה"ז מְכוּר לָהּ אוֹ נִתּוּן לָהּ וְאִתָּהּ תַּעֲשֶׂה כֶּה וְכֶה אִינּוּן תְּנַאי אֶלְא מְדַעֲתִיהּ
קָאָמַר לִיהּ דְּכָל מִי שְׂאִינּוּ אוּמַר בְּלִשׁוֹן תְּנַאי אִינּוּן תְּנַאי וְהַמְתָּנָה קְיָיִמַת וְהַשְׂאָר אֵילּוּ רַצְּהָ
יַעֲשֶׂה וְאִי לֹא לֹא וְכַהֲוֵא דְאָמַר לְהוּ הָבּוּ ד' מָאָה זֹוִי לְפָלְגֵיָא וְלִינְסַב בְּרַתְּאִי דְאָמְרִינּוּ ד'
מָאָה זֹוִי יִהְבִּינּוּ לִיהּ וְבִרְתִּיהּ אִי בְּעִי נְסִיב וְאִי בְּעִי לֹא נְסִיב וְלִלְיִשְׁנָא בְּתֵרָא דְרַבָּא דְאָמַר
אֶפְּלִי וְיָבּוּא אָפָּא נְמִי אָסוּר הִינּוּ מְשׁוּם דְּסִעוּדָתוֹ מוֹכַחַת עָלָיו דְּמָה שְׁאָמַר מְשׁוּם תְּנַאי
גְּמוּר קָאָמַר וְאִע"ג דְּלֹא אָמְרוּ בְּלִשׁוֹן תְּנַאי וְהָיָה דִּינָא נְמִי אִיכָּא לְמִילָף מְהֲכָא עַכ"ל
הַרְשָׁב"א ז"ל וְגַם דְּבָרֵי ז"ל צ"ע מְטַעְמָא דְּכִתִּיבָנָא עַל דְּבַרֵי הָר"ן ז"ל וְאוּלַי סְבָרִי
הַרְשָׁב"א וְהָר"ן ז"ל דְּאָף דְּתְנַאי דַּע"מ שְׁלֹא יִקְדִישְׁנָה אִינּוּ מְבַטֵּל הַמְתָּנָה אֲבָל תְּנַאי דַּע"מ
שְׂיֵאכֹל אָפָּא מְבַטֵּל הַמְתָּנָה כִּינּוּן שְׂעִיקָר הֵעֲרַמָּה הִיָּה בְּשִׁבִיל זֶה וְלִהְכִי פְּשִׁיטָא לְהוּ דָּאִי
הָיָה בְּזֶה דִּין תְּנַאי הִיָּה אָסוּר וּמ"מ צ"ע לְמָה לֹא הִזְכִּירוּ דְּבַרֵי הָרִי"ף וְהַרְמַב"ן וְבַעֲה"מ
ז"ל בְּסוּגֵיָא דְּבִיטָה דְּפְשִׁיט לְהוּ דִּישׁ בְּזֶה דִּין תְּנַאי וְהָא דָּאִיתָא בְּשׁו"ע יו"ד (סו"ה) (סו"ה)
בְּרַמ"א וְדוּקָא שְׁאָמַר לוֹ ע"מ לְהַחְזִיר אֲבָל אִם א"ל הָא לָהּ חֲמִשׁ סְלָעִים וְתַחְזִירָם לִי אִין
כְּנוּ פְּדוּי עַכ"ל מְשַׁמַּע דְּבִלָּא אִם לֹא מִיקָרִי תְּנַאי הֲתָם שְׂאִינּוּ דְּכִינּוּן שְׁלֹא אָמַר לוֹ לְשׁוֹן
נְתִיבָה רַק הָא לָהּ חֲמִשׁ סְלָעִים אִיכָּא לְמִימַר דְּבִפְקֻדוֹן בְּעֵלְמָא נָתַן לוֹ [וְעֵינּוּן בְּמַג"א סִימָן
תַּמ"ח סק"ה שְׂפִתְבּוּ דָּאִם א"ל הָרִינִי נֹוֹתָן לָהּ וְתַחְזִירָם לִי אִין הַמְתָּנָה תְּלוּי' בְּחֻזְרָה וְאָף
אִם לֹא יִחְזִירָנוּ הָיָה מִתְנָה וְצ"ע וּמַכ"ש בְּנִידוֹן דִּידָן שְׁנוּדַע שְׂבָנִי אָדָם הִסִּיתוּ אוֹתוֹ קוּדָם
הַנְּתִיבָה שְׂפִיטִיל תְּנַאי זֶה לְצַעֲרָה וְדָאִי דְּהָיָה דִּין תְּנַאי וְאִתְרִי כְּתִבִי זֹאת הַגִּזְד לִי ע"י הָרַב
הַמְסַדֵּר שְׂקוּדָם שְׂגִירֵשׁ בְּגִט הַשְּׂנִי בִּיטֵל הַתְּנַאי הָרֵאשׁוֹן וְאָמַר בְּפִירוּשׁ שְׂאִינּוּ רֹוֹצָה בּוֹ
א"כ יֵשׁ לְצַרְף לְזֶה דַּעַת הָרֵא"ש ז"ל שְׁפוּבֵר דְּבִיטוּל הַתְּנַאי מְהִנִּי לְשׁוּנָא גִּיטָא לְמַפְרַע
מְשׁוּם דְּהַתְּנַאי הָיָה רַק דִּיבּוּר בְּעֵלְמָא וְאִינּוּ מְצוּרָף לְמַעֲשֶׂה נְתִיבָה הַגִּט וְאִתִּי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל
דִּיבּוּר: וְיֵשׁ קִצָּת מְקוּם עֵינּוּן לְדַעַת הָרֵא"ש ז"ל דְּבִיטוּל הַתְּנַאי מְשׁוּנָא לִיהּ גִּיטָא לְמַפְרַע
דַּא"כ אִמָּאִי דְּחִיק בִּירוּשְׁלַמִי דְּתֵרוּמוֹת (הַבִּיאוּ הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין דַּף י') אִמְתַּנִּיתִין דְּהָאֲשָׁה
שְׂהִיָּתָהּ אוֹכֵלֶת בְּתֵרוּמָה וְאָמְרוּ לָהּ מַת בְּעֵלָהּ אוֹ גִּירֵשָׁה ר"א מְחַיִּיב קָרָן וְחֻנְמֵשׁ וּר"י
פּוֹטֵר וּפְרִיָּהּ תִּינַח מַת גִּירֵשָׁה מִי לֹא יִדְעָה וְדַחְקִינּוּ לְשׁוּנָא כְּגוֹן דְּאָמְרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי
בְּמְקוּם פְּלוּנִי וְהִיָּה סוּס מוֹכֵן לְבֵא בִּי"ד יָמִים וְכָא בַּה' יָמִים וְלְדְבַרֵי הָרֵא"ש ז"ל הָא מְצִי
לְאוּקְמִי בְּפְשִׁיטוֹת שְׂהִטִּיל תְּנַאי בְּגִט כְּגוֹן ע"מ שְׂתַתֵּן לִי מְאִתִּים זֹוֹ בְּיוֹם פְּלוּנִי וְעַבֵּר
הַזְּמָן וְלֹא נְתַנָּה דְּרֵשָׁאִי לְאַכּוֹל בְּתֵרוּמָה כִּינּוּן שְׂיִודַעַת שְׁלֹא נְתַקְיָיִם הַתְּנַאי וְא"צ לְחַוֵּשׁ
שְׂמָא בִּיטֵל הַתְּנַאי דְּמַסְתְּמָא לֹא חֲזַר בּוֹ כְּמוֹ דְּלֹא חִיָּיִשִּׁינּוּ לְבִיטוּל הַגִּט לְרַבִּי דְּסוּבֵר בִּיטְלוּ
מְבוּטֵל וְכֵן הַמְּגִרֵשׁ אֲשֶׁתּוֹ שְׂחִוִּיל לְאַחַר לְמ"ד יָמִים כְּשֶׁבָּא הַזְּמָן מְוֹתֵרֶת לְהַנְשֵׂא וְא"צ
לְחַוֵּשׁ שְׂמָא חֲזַר בּוֹ וְה"נ כִּינּוּן שְׂיִודַעַת שְׁלֹא קְיָיִמָה הַתְּנַאי מְוֹתֵרֶת לְאַכּוֹל בְּתֵרוּמָה וְאִת"כ
כְּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ שְׂפִיטֵל הַתְּנַאי וְחַל הַגִּט לְמַפְרַע וּמְדָלָא מוּקִי הָכִי ע"כ דְּלֹא מְהִנִּי בִּיטוּל

הגט לשונו' גיטא למפרע וצ"ע מ"מ אין לסמוך ע"ז דהב"ש פתב דבתנאי שפידה לקנין בשב ואל תעשה לא מהני ביטול התנאי ודעת הב"ח דבתנאי שפיון לצערה לא מהני ביטול התנאי כמ"ש הב"ש (סימן קמ"ג ס"ק למ"ד): והנה בנידון דידן אף שקשה להקל נגד דעת הרא"ש ז"ל מ"מ יש לצרף פאן ספיקי טובא דלדעת פמה פוסקים בעינן תנאי פפול ואי לא פפליה לתנאי לאו פלום הוא גם ספק שפא הלכה פהחולקין על הרא"ש וסברי דתנאי שלא תנשא לפלוני הוי פתנאי דעלמא ומהני גט שני ושפא הלכה פרא"ש דמהני ביטול התנאי ואע"ג דאיפא חזקת איסור אשת איש מ"מ אפשר לומר דחזקת איסור אשת איש אזהה לה פיון שהותרה לכל אדם ומה שאסורה לפלוני להנשא תנאי בעלמא הוא כמ"ש הרא"ש בעצמו א"כ איתרע חזקת א"א דידה מיהו פיון דאיפא פמה רבנותא דסברי מחזיקין מאיסור לאיסור אחר כ"ש דבכה"ג מיקרי חזקת איסור דאמרינן פמו שהיתה אסורה עד עכשיו לזה ה"נ אסורה עדיין עכשיו מחמת התנאי ועוד יש לדון דלא מקרי ס"ס אלא אם נולדו שני הספיקות ביחד פמו בכחובות (דף ט') וכדומה אבל הכא שמעיקרא נולד הך ספק שפא אסור' להנשא משום תנאי אי לא בעינן תנאי פפול והחזקנו אותו לנודאי איסור פדין ספיקא דאורייתא ולאחר זמן נולד עוד ספק שנתגרשה בגט אחר ואנו מסתפקין אי מהני בה תנאי אין מצטרפין ב' הספיקות ביחד ורא' לזה מהא דאיתא ביבמות (דף קי"ג) דר"א סבר תרומת חרש ספק הוא ומבעיא לן מיפישט פשיטא לי' לר"א דחרש דעתיה קלישפא הוא ומיהו מספקא ליה אי דעתיה צילותא או לא דעתיה צילותא ולעולם חדא דעתא הוא או דילמא פשיטא ליה דדעתיה קלישפא ולאו דעתיה צילותא הוא והכא היינו טעמא פיון דעתים חלים ועתים שוטה למאי נ"מ להוציא אשתו בגט אי אמרת חדא דעתיה הוא פקדושין פך גירושין וא"א עתים חלים ועתים שוטה קידושין מצי מקדש גירושין לא מצי מגרש עכ"ל הגמרא וקשה אפילו אי אמרינן לאו חדא דעתיה הוא נמי מצי מגרש מטעם ס"ס שפא הי' שוטה בשעת קידושין ואת"ל לאו שוטה הוי אלא שהוא חלים שפא בשעת הגירושין הנה חלים א"ו פיון שלא נולדו שני הספיקות ביחד לא מיקרי ס"ס ושפכר הוחזק הספק הראשון לבדו לנודאי איסור [ומצאתי אח"כ בחידושי רע"א ז"ל ליבמות שכתב פן ובעיקר האי פללא יש לעיין מהא דאמרינן בגינה (דף ט"ו) אשה שיש לה נוסת בעלה מחשב ימי נוסת ופא עליה ומסקינן בטעמא משום דאימר ראתה אימר לא ראתה ואת"ל ראתה אימר טבלה ופרש"י אם שיהה פדוף שיעור שיכולה לטבול דאמרינן טבלה וא"צ לשואלה עיי"ש וא"כ קשה מי לא עסקינן נמי שפא לביתו קודם שיעור טבילה ואז הנה אסור לבא עליה מטעם ספק ראתה וכשיצא עוד מביתו ופא אח"כ אחר שיעור טבילה שרינן ליה לבא עלי' מטעם ס"ס שפא לא ראתה ואת"ל ראתה שפא טבלה ואמאי לא נימא דכיון שפא בתוף שיעור טבילה והחזיק ספק ראיה לנודאי שוב לא מהני מה שנולד בה בפשוף הזמן ספק טבילה ובכל גונוי קאמר ר"י ה"ם בעלה מחשב ימי נוסת ופא עליה ומשמע אפילו פא בתוף שיעור טבילה ויצא וחזר ופא מיהו נ"ל דלא דמי פלל דה"ם דכיון שפפעם הראשון שפא לביתו יודע שפשיבוא אחר משוף ימי הטבילה יהא מותר לבא עלי' שפיר מצטרף לס"ס ולא אמרינן דאז נתחזק ספק הראשון לנודאי פיון שגם אז ידע שבהמשוף הזמן יהא ס"ס. משא"כ גבי חרש דספק הראשון של קידושין נתחזק לנודאי איסור ומי יודע אם יגרשנה אח"כ לכן אף אם גירשה ונולד ספק אחר נמי לא מהני ולהכי נמי בב"ק (דף י"א) גבי

שליא שיצאת מקצתה בראשון ומקצתה בשני דקאמר ר"א מונין לה מן הראשון ופריד
רבא מאי דעפד לחומרא חומרא דאמי לידי קולא הוא דקא מטרת לה מראשון והקשו
בתוס' ואמאי לא יהיו טהורים הא הוי ס"ס ספק ביום ראשון יצא ראשו או רובו ואפילו
לא יצא דילמא הוא זכר עיי"ש אלמא דהוי ס"ס אע"ג דספק ביום ראשון יצא נולד מיד
כשפלה יום השביעי לראשון וספק זכר נולד ביום ט"ו לראשון ואפ"ה כתבו התוס' דהוי
ס"ס משום דהתם נמי פינו דזמן פנדאי אמת ונדעין בשביעי שבט"ו יהי ס"ס הוי ס"ס
מעליא מיהו התם בלאו הכי ניקח דהא מה שהחזקנו ספק יצא ביום ראשון ספק יצא
ביום שני לנדאי איסור מטעם ספק א' לחומרא לא הי' מועיל לן כלל ביום השמיני ללידה
שאז היינו מסתפקין אם יצא ביום ראשון או ביום שני שהרי בלא"ה טמאה אפילו אם
יצא ביום ראשון דהא איכא לאסתפוקי דילמא נקיבה וטמאה שבועיים ולא מהני לן מידי
מה שהחזקנו הספק לחומרא שבלא"ה טמאה משום ספק נקיבה ורק כשפלה י"ד אז אנו
יכולין לדון שפא ביום ראשון וכבר פלה אף ימי טמאה של נקיבה ונמצאו אנו באין
לדון על שני הספיקות ביחד ושפיר כתבו התוס' דהוי ס"ס משא"כ בחרש לר"א שגירש
שבתחילה קודם הגט מה דאסרנו הוא רק משום שפא חלים הוא בשעת קידושין ואסרנו
מחמת זה והחזקנו הספק פנדאי פדין ספיקא דאורייתא לא מהני מה שנולד אח"כ ספק
שני ע"י גיטו של חרש ולא הוי ס"ס: מיהו יש לחלק דזהו דוקא בס"ס דמעשה דבזה נמי
אמרנו שהספק הראשון נעשה פנדאי והחזקנו לדון את הדבר שנעשה לצד החומר שבה
אבל בס"ס דדינא כמו בנידון דידן לא שייך לומר הספק הראשון נעשה פנדאי דהא אם
יבא לפנינו האי דינא לימים הבאים נדון אותו לספיקא דדינא ואיך נאמר עכשיו נעשה
פנדאי איסור ואפתי ספיקא הוה ומצטרפין לספק ספיקא: ועוד נ"ל לחדש קולא אחרת
לפי מה שחקרנו במק"א אם אדם יכול לגרש את אשתו מדינא דגמרא על תנאי שלא
ברצונה נדאי דאם גירשה ע"מ שתתן מאתים וזו והיא אומרת שאין רצונה ליתן מאתים
וזו שתוכל לתבוע ממנו מיד שכו"ע דהא בדידה תליא מילתה לקיים תנאה והיא אומרת
שאין רצונה לקיים התנאי וממילא לא הוי גט ומחוייב בשכו"ע אבל אם אמר ה"ז גט
ע"מ שלא תנשא לפלוגי או ע"מ שלא תנשא עד ארבעה שנים והיא אומרת שאין רצונה
לקיים תנאי זה ואין רצונה שיתקיים הגט עם התנאי רק אם רוצה לגרשה מיד בלי שום
תנאי שתהא רשאי להנשא מיד לאחר רצונה לקבל ואם לאו אין רצונה לקבל הגט
מסתברא נמי דהדין עמה ואינו יכול לגרשה בע"כ שתקיים תנאה דאף שנתנה לו תורה
רשות לגרשה בע"כ היינו דווקא באופן שאחר הגירושין תוכל להנשא לאחר אבל
שיגרשנה בעלה בע"כ ויפטר משכו"ע ותהא אגידה בתנאי שלא להנשא לאחר לא זכתה
לו תורה ויכולה למחות בנתינת גט פנה ולומר לו או יגרשנה גירושין גמורין שתוכל
להנשא לאחר מיד או תהא עדיין אשתו ומתחייב בשכו"ע פחויבי הבעל לאשתו דאין
סברא לומר שתתן לו התורה רשות לגרשה ולפטר עצמו מכל החיובים שהבעל חייב
לאשתו ושתהי' אסורה בעבותות התנאי שלא תנשא לאחר ותמות ברעב אין זה דרכי
נועם וכתוב דרכי' דרכי' נועם וכל נתיבותיה שלום תדע דע"כ אין בידו של הבעל לגרשה
ולעגנה ע"י הגט דהא ביבמות (דף ס"ה) אמרינן איבעיא להו נישאת לרביעי והיו לה
בנים מהו דתיבתעי לשלישי אמרינן לה שתיקותה יפה מדיבורה דמצי אמר לה אדעתא
דהכי לא גרשתיך מתקיר לה רב פפא אי איהי שתקא אנו מי שתקינן נמצא גט בטל

ובנייה ממזרים אלא אמרינו השתא דברייתא ועיי"ש ברש"י ז"ל שפירש דהא דאמרינו השתא הוא דברייתא הוא למפטרי' מכתובה אבל לענין שיהא הגט קיים פירש התם דהגט קיים משום דמספיקא גמר ומגרש ולא איכפת שמה תבריא ופרשנו פנונתו בתשובה במק"א שלא רצה לפרש דמה"ט דהשתא הוא דברייתא הגט קיים משום דסובר רש"י דמספיקא אין לנו להכשיר הגט ושמא פבר היתה ראוי' לבנים בשעת הגט נמצא גט בטל אולם התוס' שם בד"ה אי פתבו בהדיא שם דלהכי לא שייך קלקולא דאמרינו השתא הוא דברייתא ובשעה שגירשה לא היתה ראוי' עיי"ש [ונראה דסברי דאף דאיכא ספיקא אם השתא הוא דברייתא או מקודם לכן והם פתבו שם דגבי לא היה בנים הוי קלקול גמור ולא לעז בעלמא אפ"ה אמרינו השתא הוא דברייתא משום דכבר נשאת לאחר אזיל חזקת א"א דקמא ובחזקת היתר קיימא ותלינו השתא הוא דברייתא לקולא וליכא קלקולא] והשתא קשה ה' כתבו התוס' בכתובות (דף מ"ז בד"ה שלא) דכדבר שתלוי בדעת הנותן לחוד אם נולד אחר הנתנה דבר שאנו אומדין דעתו שאלו היה יודע שילד הדבר לא היה נותן מבטליו המתנה כמו דאמרינו בב"ק (דף ק"י) גבי גזל הגר דאי לא דכסף מכפר מחצה הוי אמרינו דאם מת הגזלן אחר שנתן הכסף אמרינו אדעתא דהכי לא יתב משום דבדעתו תליא מילתא א"כ ה"נ גבי גט מאי מהני מה דאמרינו השתא הוא דברייתא שלא לבטל הגט אפתי נימא פנין דבו הדבר תלוי אי הוה ידע שתבריא אחר זמן לא הי' מגרשה ואיכא קלקולא א"ו דאף שהתורה נתנה לו רשות לגרש שלא ברצונה.

אבל לגרשה ע"מ פן שאם תתרפא אח"כ יתבטל הגט ותחזור אליו זה אינו יכול דהרי לא תוכל להנשא לעולם שמה תתרפא ותבטל הגט ולא נתנה לו תורה רשות אלא לגרשה לגמרי ולהכי דבר שנולד אחר הגירושין אינו מבטל הגט ואף אנו נימא דאינו יכול לגרשה בע"כ ע"מ שלא תנשא אינה זמן וע"ז לא נתנה לו תורה רשות והא דאמרינו בגיטין (דף כ"א) כתב לה גט ונתנה בחצירו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ופריה אביי מפדי חצירה מידה אתרבאי מה ידה דאיתא בין מדעתה בין בע"כ אף חצירה דאיתא בין מדעתה בין בע"כ והא מתנה מדעתה איתא בע"כ ליתא ואם נימא דאינו יכול לגרש ע"ת דשלא תנשא לפלוני בע"כ מאי מקשה הא גם בידה משפחת דלא מהני בע"כ פגון בתנאי ושפיר אמרינו דגם בחצר היכא דנתנו בחצירו ונתן לה שטר מתנה אע"ג דליתא בע"כ איתא מדעתה הא לאו ראי' דמה דליתא בידה על ע"ת דע"מ שלא תנשא הוא לאו משום דלא מיקרי נתינה אלא משום דלא נתנה לו תורה רשות לגרשה בע"כ אם אינו מתירה לעלמא אבל במה שנתנה לו תורה רשות לגרש לא אשכחן בידה דלא להוי בע"כ והכא במתנה דחצר אף שנתנה לו תורה רשות לגרש אפ"ה לא מהני בע"כ וא"כ לא הוי דומיא דידה ושפיר פריה אביי: ומדברי הר"ן ז"ל נראה להביא ראיה דלא מצי לגרשה בע"כ ע"ת דהא אמרינו בפ' הזורק על מתניתין דהזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה בתוך חצירה מגורשת.

אמר עולא והוא שעומדת בצד חצירה וכתב הר"ן ז"ל שם היכא דנתנו בחצירה שלא מדעתה ואינה עומדת בצד ביתה מסתברא דבמקום יבם הויא ספק מגורשת דהא מספקא לן בס"פ האשה שלום במזפה גט לאשתו במקום יבם אי זכות הוא לה הלכך בחצירה נמי חולצת ולא מתייבמת וכן פסקינו בשו"ע (סימן קל"ט סעיף ג') וכמו שפירש הגר"א ז"ל שם והיינו משום דחצר אינו סמוך לה אף דאינו מתורת יד מ"מ מתגרשת מדין

שליחות וגבי גט חוב הוא לה לא מהני שליחות כדאמרין בפ"ק דב"מ (דף י"ב) אבל
ביבם דמספקינן דילמא זכות הוא לא מתניבמה דדילמא זכות הוא לה ומהני הגט מדין
שליחות אף שאינה סמוכה לה וקשה ע"ז הא התוס' שם בגיטין הקשו על הא דאמרין
מפדי חצר משום יד איתרבאי מה יד דאיתא בין מדעתא בין בע"כ ונ"ל וא"ת הא בפ"ק
דב"מ אמרין חצר משום יד איתרבאי ולא גרע משליחות גבי מציאה דזכות הוא קני
אעפ"י שאינו עומד בצד חצירו ולא הוי דומיא דיד דקני מטעם שליחות דזכין לאדם
שלא בפניו א"כ ה"א דכתב לה שטר מתנה אע"ג דלא הוי דומיא דידה דמתנה ליתא
בע"כ תתגרש מפח שליחות וי"ל דדוקא לענין שלא בפניו אמרין דלא גרע משליחות
לקנות במידי דזכות הוא לו אבל בשאר דברים בעינן דומיא דיד דאל"כ חצר מהלכת
אמאי לא קנה תקנה מטעם שליחות כמו שליח מהלך אע"ג דמטעם יד לא קנה עכ"ל
מבואר מדבריהם דלא קנה חצר מטעם שליחות אלא אם החסרון הוא מחמת שאינו עומד
בצד חצירו.

אבל אם החסרון מחמת דלא הוי דומיא דידה דאיתא בע"כ לא מהני מטעם שליחות ואף
מדעתא דניחא לי כמו נתנו בחצירו ונתן לה שטר מתנה א"כ אמאי כתב הר"ן ו"ל דמהני
במקום יבם אעפ"י שאינה סמוכה לה מטעם שליחות פינן דזכות הוא הא אפתי לא הוי
דומיא דידה דאיתא בין מדעתא בין בע"כ והאי חצר שאינו סמוך דליתא אלא מדעתא
דהיינו משום שזכות הוא לה הא אלו עומדת וצונחת דלא ניחא לה לא מהני א"כ אפילו
ניחא לה נמי לא מהני דלענין איתא בע"כ לא מהני שליחות דבעינן שיהא דומיא דידה
דאיתא בין מדעתא בין בע"כ והיכי מהני במקום יבם באינה עומדת בצד ביתה מטעם
שליחות הא לא הוי דומיא דידה והא דמהני במציאה חצר מטעם שליחות אע"ג דליתא
בע"כ שאם אינו רוצה שיקנה לו חצירו את המציאה לא קנה התם שפיר הוי דומיא דידה
דגם יד אם אינו רוצה לקנות מציאה שפתוכו לא קנה כמ"ש התוס' בביצה (דף ל"ט) גבי
מילא מים ונתנו לחבירו עיי"ש ואף דאנו קיי"ל פרכא דנתנו בחצירו וכתב לה שטר
מתנה מתגרשת לאו דרכא סובר דלא בעינן בענין זה דומיא דידה למהני אף בע"כ אלא
דסובר דכיון דהא דליתא בע"כ אין זה עיכוב בגט רק מחמת שאין נותנין מתנה בע"כ
ולא הוי חצירה לא איכפת לן בזה אבל אם היה עיכוב בגוף הגט ודאי דלא הוי דומיא
דידה וגם בעיקר דברי התוס' קשה דלפי דבריהם אמאי אמר הש"ס בב"מ גבי גט דחוב
הוא ואין חבין לאדם שלא בפניו לא מהני שליחות דמשמע מזה דאם אשפחן בגט גוונא
דזכות הוא לה היה מועיל מטעם שליחות אעפ"י שאינה עומדת בצד ביתה ואמאי הא
אפתי לא הוי דומיא דידה דהא ליתא בע"כ אבל אם נימא דבמגרש ע"ת אינו יכול לגרש
בע"כ אתי שפיר דהא בארנו במק"א דבעינן דמזפה גט לאשתו במקום יבם מיירי
במגרשה ע"ת דאם ימות יהא גט מעכשיו ואם לא ימות לא יהא גט דבמגרש לגמרי בלי
תנאי אין ספק לומר דזכות הוא לה דהא מפקדת את בעלה ושמה יחיה ודאי הוי חוב
וכיון דמיירי במגרשה ע"ת שפיר כתב הר"ן ו"ל דהוי גט אעפ"י שאינה עומדת בצד
ביתה מטעם שליחות דמאי אמרת דלא הוי דומיא דידה דאיתא בין מדעתא בין בע"כ
ז"א דהא בידה נמי לא מצי למיגרשה ע"ת דאם מת בע"כ דיכולה לאמר או גרשיני
לגמרי או אל תגרשיני כלל וא"כ הוי חצירה מטעם שליחות דומיא דידה דאיתא מדעתא
ולא בע"כ ואף אם נימא דבדיעבד אם גירשה ע"ת בע"כ מגורשת כמו שיבואר לקמן

דאיכא לאסתפוקי בזה מ"מ מקרי שפיר דומיא דידה דכיון דגם בינה אינו רשאי לגרשה מדינא: ומינשב נמי הא דקאמר הש"ס בב"מ גבי גט דחוב הו' לה ואין חבין לאדם שלא בפניו וליכא דין שליחות בעינן עומד בצד ביתה פדין יד דמשמע דאי הוי נכות הנה מהני מדין שליחות אע"ג דאינה עומדת בצד ביתה דהנצרה הש"ס לאמר פן להיכא דמגרשה על תנאי שבידה למחות דאז הוי מועיל היכא דנכות הוא לה מדין שליחות דהוי דומיא דידה שפיר דהא גם בינה ליתא בע"כ בתנאי נהרי זה ראי' ברורה בעזה"י דאינו יכול לגרשה בעל פרה על תנאי פל היכא שאומרת או גרשיני לגמרי או אל תגרשיני.

וכן מ"ש הר"ן ז"ל בפירוש שלישי דקדושין דאין אונס בגיטין משום צנועות ופרוצות דגבי קידושין יש טענת אונס ולא חיישינן לתקנתא דצנועות דסברה דאונס משום דכיון דאינה מתקדשת אלא לרצונה לא הנה לה לקבל קידושין ע"ת זה שפירא בספק אונס] ע"ש בדבריו דמשמע דמדינא דהש"ס יכול לגרשה ע"ת דאם לא באתי נראה דהתם נדאי אם הבעל הולך לדרך ורוצה לגרשה ע"ת דאם לא באתי מפאן ועד יב"ח והיא אין רצונה בתנאי זה ומתבצעת לישאר בלי גט אין הבעל יכול לגרשה בע"כ בתנאי רק דהש"ס חשש משום צנועות שפשהבעל הולך לדרך חוששת שפא תתעגן והוא אינו רוצה ליתן גט אלא על תנאי דבזה אין בינה למחות מלהתנות תנאי שהרי הבעל אומר אני אין רצוני לגרשה ואם אפה רצונה בגירושין איני נותן אלא על תנאי דאם לא באתי ובזה לא אגיס ולהכי תיקנו דאין אונס בגיטין אע"ג דבקדושין לא תקנו: גם אין להביא ראיה מעיקר דרשת ר"א בר"פ המגרש דסובר דמהני פשיגראשה חוץ מפלוני דאמרין שם מ"ט דר"א אמר ר' ינאי משום זקן אחד אמר קרא ויצאה והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחר ה"ז מגורשת.

וכיון דר"א מהאי קרא יליף וקרא מיירי בגירשה בע"כ ואפ"ה מצי לגרשה לחוץ מפלוני דהכי מוכח בירושלמי שהביאו התוס' בשלהי גיטין דקרא מיירי בגירושין בע"כ דפריף לב"ש דאמרי לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר אמאי איצטריף קרא דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה ת"ל דבלאו הכי אסור להחזיר סוטה פיון שיש עדים ומשני פדי לעבור עלי' בב' לאוין והקשו המפרשים מאי מקשה הירושלמי הא ברצונה מודי ב"ש שרשאי לגרשה בלא ערות דבר ואיצטריף קרא דמחזיר גרושתו להיכא דגירש מרצונה בלי ערות דבר וע"כ דהירושלמי סובר דכיון דקרא דונתו בינה מיירי אף בע"כ ממילא פל הפרשה כולה מיירי בע"כ ולהכי מקשה דלב"ש קרא דמחזיר גרושתו ל"ל פיון דמיירי בע"כ א"כ לא גירשה אלא בערות דבר ואסור להחזירה משום מחזיר סוטה א"כ אף אנו נאמר דמסתמא דרשא דדריש ר"א דאפילו לא גירש אלא לאיש אחר מגורשת מיירי נמי אפילו בע"כ פיון דכל הפרשה כולה מיירי בע"כ ומדר"א נשמע לרבנן דכמו דלר"א יכול לגרש בחוץ מפלוני בע"כ ה"נ לרבנן יכול לגרשה בע"כ שלא תנשא לפלוני בע"כ אין ראיה מזה דאפשר לומר דהא התוס' בסוטה (דף ג') פתבו דר"א סובר כב"ש דלא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר וא"כ איכא למימר דמיירי דמצא בה ערות דבר שזינתה עם פלוני דבזה נדאי דמצי לגרשה בע"כ חוץ מפלוני פיון דאסורה עליו בלאו הכי משום ונטמאה אחד לבעל ואחד לבעל יכול להטיל תנאי בגיטו שלא יועיל הגט לגבי אותו פלוני ותהא עליו באיסור א"א ואינה יכולה לעכב פיון שבלא"ה אסורה עליו ורבנן דפליגי דסברי אין גט לחצאין סברי דאין

יכול לשייר אישות בגיטו לגבי שום אדם אף לאדם שאסורה עליו בלאו הכי באיסור עשה וכדתנן (בדף פ"ה) הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכה"ג גרושה ונלווה לכהן הדיוט וכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה פסול וכיון דאיסור סוטה הוא רק בעשה סברי רבנן דאם גירשה חוץ מבעל הגט פסול דהוי שויר בגט ואף דבגמרא דריש מלאיש אחר שלא התירה אלא לאיש אחר ולכ"ע אסרה וה"נ אמר בירושלמי הובא בחידושי הרשב"א ו"ל ג"כ דהך דרשא הוא אפילו באסרה אכ"ע והתירה לאיש אחר נמי מהני לר"א אפתי מצינו למימר דמשפחת לה בערות דבר שזינתה מאיש אחד ואינו ידוע מי הוא רק שראו עדים שזינתה ולא הפירו הבעל ורק אדם אחד ידוע שהוא בודאי לא הי' הבעל ויכול הבעל לגרשה בע"כ ולאוסרה אכ"ע חוץ מאדם פלוני (ומיירי דאזלא איהי לגבי דידן דהוי לי' קבוע ואסורה אכ"ע אם אינו ידוע מי הוא הבעל) וקמ"ל קרא דמהני גט כה"ג פיון שפצא בה ערות דבר ועוד דנראה דאשה שזינתה ודאי דיכול לגרשה בע"כ ע"ת שלא תנשא לפלוני דהא אם אינו רוצה לגרשה כלל ולעגנה אין אנו יכולים לכופו ולגרשה פיון שהיא גרמה לעצמה לאסור עליו.

וכהא דאמרין ביבמות (דף קי"א) הנודרת הנאה מיבמה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ולא כופין אלמא היכא שהיא גרמה לעצמה אין כופין אותו אפילו אם לעגנה וה"נ בזינתה ועיין באהע"ז (סימן קי"ז) שכתב שם הרמ"א ו"ל שאם רוצה שלא לגרשה רשאי פיון דמאיסה בעיניו מחמת זנות לא חיישינן שפא יבא עלי' מיהו אפשר דהרמ"א מיירי שהיא מתרצית לזה ואינה מבקשת גט וכו' פתב הרמ"א ו"ל דלא חיישינן שפא יבוא עליה אם לא יגרשנה אבל היכא שהיא תובעת להתגרש מחויב לגרשה אבל מלשון התוס' בזבחים (דף ב') משמע דאינו מחויב לגרשה אפילו היא תובעת להתגרש מחמת שהיא גרמה לעצמה שפכתו שם בהא דאמרין סתם אשה לאו לגירושין עומדת ונ"ל אפילו אם זינתה לאו להתגרש בגט זה עומדת וגם אם ירצה הבעל לא יגרשנה אלא שלא תשמשנו וכ"כ בפסקי התוס' שם ע"ש היטב ולשון זה ודאי משמע דאפילו תובעת להתגרש בדידיה תליא מילתא ובשילהי גדרים (דף צ"א) גבי שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך וקאמר עלה בש"ס במאי עסקינן אי באשת ישראל וברצון פלוס יש לה כתובה ולא קאמר אי ברצון ואמאי יוצאת בע"כ של בעל כמו שפירש רש"י במתניתין דהא אם ירצה לא יגרשנה הוא משום דפסיקא ליה להש"ס למיפרך מהא דנוטלת כתובה משום דמשנה מפורשת היא בפ"ק דסוטה דבזינתה הפסידה כתובתה וה"ה דהנה מצי למיפרך מהא דיוצאת בע"כ: וקצת נראה לי להביא ראיה דאינו רשאי לגרשה בע"כ ע"מ שלא תנשא לפלוני מהא דתנן ביבמות (דף כ"ג) הנטען על א"א ה"ז לא ישאנה ואם פנס יוציא ואמאי לא תקנו חכמים שיגרשנה על תנאי שלא תנשא לאותו פלוני.

ואף אם לא תתירצה לקבל הגט ע"ת זה יגרשנה בע"כ מיהו מצאתי במרדכי פ' המקרש ונ"ל אמר מר רב גוטראי גאון המקנא לאשתו ורוצה לגרשה והוא חושד אותה על שום אדם פיצד יעשה את"ל יאמר לה חוץ או ע"מ נמצא גט בטל ובני' ממזרים אלא אומר לב"ד והן מזריהם שלא ישאו זה את זה לעולם, ואח"כ נותן לה גט ואומר מותרת לכל אדם עכ"ל א"כ א"ש הא דלא קתני שיגרשנה בע"מ שלא תנשא לפלוני שפא יעברו ויהיו בנייהם ממזרים: ונתני הרב הג' מוהר"ר אריה ליב נ"י הביא ראי' שאינו יכול

לְגַרְשָׁה בַּע"כ בְּתַנְאֵי כְּזָה מְהָא דְאֶמְרִינּוּ בְּקִידוּשֵׁין (דָּף ס"ב) הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ הֲרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁךְ לִי לְאַחַר שְׂאֵגְרָשְׁךָ אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת וּפְרִיָּךְ אִמְאֵי נִימָא הָא בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה וּמִשְׁנֵי נָהִי דְבְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה בְּיָדוֹ לְמִדְשָׁה בְּתַמִּיּה וְהֵינּוּ דָּאִין בְּיָדוֹ לְקִדְשָׁה אַחַר גְּיֻרוּשֵׁין וְאֵע"ג דְּהִשְׁתָּא מִתְרַצִּית מ"מ שְׂמָא תַחְזוֹר בְּהָ וְקִשָּׁה הָא בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה עַל תַּנְאֵי שְׂתַחְזוֹר וְתַתְקַדַּשׁ לוֹ אַחַר גְּיֻרוּשֵׁין א"ו דְּלֹא מְצִי לְגַרְשָׁה ע"ת זֶה בַּע"כ וְלֹא מִיקְרִי בְּיָדוֹ וְלִי נִרְאֶה דְּלֹאוֹ רְאִיָּה הִיא כְּלָל דְּאַרְף אִם נִימָא דִּיכּוֹל לְגַרְשָׁה בַּע"כ ע"מ שְׂתַחְזוֹר וְתַתְקַדַּשׁ לוֹ נְמִי לֹא מִיקְרִי בְּיָדוֹ לְקִדְשָׁה דְּאִם תַּחְזוֹר בְּהָ וְלֹא תִרְצָה לְקַבֵּל קִידוּשֵׁין אַחַר הַגֵּט לֹא הָיִי קִידוּשֵׁין רַק שְׂיִתְבַטֵּל הַגֵּט וְתִהְיֶה אִישׁ מְחַמֵּת אִישׁוֹת רֵאשׁוּנָה אֲבָל קִידוּשֵׁין אַחֲרַיִם לִיכָּא בַּע"כ וְלִהְיֶי מִיקְרִי אִין בְּיָדוֹ לְקִדְשָׁה גַם הִבִּיא חֲתַנִּי הָרַב הַגָּ"ל רֵא"ל מְהָא דְתַנּוּן בַּב"ב (קס"ז) כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ אַעפ"י שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְאִם נִימָא דְאִינוּ רֵשָׁאֵי לְגַרְשָׁה ע"ת כְּזָה בַּע"כ אִמְאֵי כּוֹתְבִין נִיחּוּשׁ שְׂמָא יְגַרְשָׁה עַל תַּנְאֵי כְּזָה בַּעַל פְּרָחָה וְכַדְפְּרָכִינוּ בַּב"מ דָּף י"ב) גְּבִי כּוֹתְבִין שְׂטֵר לְלוּנָה אַעפ"י שְׂאִין מְלוּנָה עִמּוֹ נִיחּוּשׁ שְׂמָא כְּתִב לְלוֹת בְּנִיטוֹן וְלֹא לָנוּה עַד תְּשַׁרְי ע"ש וְגַם זֶה לֹאוֹ רְאִיָּה הִיא דְאִטּוֹ אִם נִתְקַן שְׂלֵא לְכַתּוּב גֵּט אַא"כ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ שׁוּב לֹא יְהָא בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה ע"ת זֶה דְּהָא אַרְף אִם הִיא מִתְרַצִּית לְכַתּוּב הַגֵּט וְלִקְבֹּלוֹ יְכוּל לְאִמַר לָהּ בְּשַׁעַת מְסִירָה תַנְאֵי זֶה וַיִּזְרוֹק הַגֵּט בְּיָדָהּ אוֹ בְּחִצְיָהּ וְכִינּוּן דְּלֹא יִתְקַן הַדְּבָר אַרְף אִם לֹא יִכְתּוּב הַסּוֹפֵר אֲלֵא אִם תִּרְצָה לְכַתּוּב לְהִכִּי כּוֹתְבִין לְאִישׁ אַעפ"י שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְרֵאִיתִי לְהַאוּ"ת וְקִצָּה"ח (סִימָן מ"ו) שְׂהִקְשׁוּ בְּגֵט דָּאִין כּוֹתְבִין בּוֹ תַנְאֵי אִיךָ יַעֲשֶׂה הַבַּעַל אִם רוּצָה לְגַרְשָׁה ע"ת הָא הַעֲדִים אִין נְאֻמְנִים לְאִמַר תַנְאֵי הִנֵּה דְבַרְיִנוּ וְתִי הַקִּצָּה"ח כִּינּוּן דָּאִין כּוֹתְבִין תַנְאֵי בְּגֵט שׁוּב נְאֻמְנִים לְזַמַּר תַנְאֵי הִי דְבַרְיִנוּ דָּאִין זֶה סְתִירָא לְהַגֵּט כִּינּוּן שְׂלֵא הִי יְכוּלִין לְכַתּוּב הַתַּנְאֵי בְּגֵט.

וּדְבַרְיֵי תַמּוּהִין דְּאַפְתִּי קִשָּׁה הָא אֶמְרִינּוּ בְּהַשׁוּלְחַן דְּהַאֲשָׁה נִשְׂאֵת אַרְף אִם לִיכָּא ע"מ רַק שְׂפַתְבִּי יָד ע"ח יִצָּא מִמְּקוֹם אַחַר כְּדָאֶמַר שְׂמֵ גְבִי הַעֲדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם וְאִיךָ מוֹתֶרֶת לְהַנְשֵׂא כְּשֵׁאִין ע"ח וְע"מ לְפָנֵינוּ דִּילְמָא גְיֻרְשָׁה ע"ת וְלֹא קִינְיָה הַתַּנְאֵי וְהַע"ח הָא לֹא יָדְעִי מִהַתַּנְאֵי דְכּוֹתְבִין וְחוֹתְמִין הַגֵּט לְאִישׁ אַעפ"י שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וּמוֹסְרִינָהּ הַגֵּט לְהַבַּעַל וְא"כ מֵאִי מְהִנִּי מַה שְׂפַתְבִּי הַקִּצָּה"ח דְּהַע"ח נְאֻמְנִים הָא לֹא יָדְעִי כְּלָל מִהַתַּנְאֵי וְהַע"מ: אֲבָל בְּאַמַּת בְּלֵא"ה לִק"מ דְּאִם הִי מְגַרְשָׁה ע"ת לֹא הָיִי מוֹסֵר הַגֵּט לְיָדָהּ רַק הִי נוֹתְנִין לָהּ מִעַכְשָׁיו וְלִמְסוֹר בְּיַד שְׁלִישׁ עַד שְׂתַבְרַר שְׁנַתְקַנִּים הַתַּנְאֵי וְכִינּוּן שְׂמִסֵּר לְיָדָהּ וְהַנִּיחַ אֲצִלָּה ש"מ שְׂגִירְשָׁה בְּלִי תַנְאֵי א"ו שְׂהִימְנָה עַל קִיּוּם הַתַּנְאֵי כְּדָאֶמְרִינּוּ גְבִי וְלִיחּוּשׁ שְׂמָא פִּיטֵס ע"ש מִיְהוּ אֶפְשָׁר לְזַמַּר אַרְף דַּעפ"י דִּין אִינוּ יְכוּל לְגַרְשׁ בְּתַנְאֵי דַּע"מ שְׂלֵא תַנְשֵׂאֵי לְפָלוּנִי בַּע"כ מ"מ אִם גְיֻרְשָׁה הָיִי גֵט וּמְחוּנְיִיבַת לְקִיּוּם הַתַּנְאֵי אַרְף שְׂלֵא נִתְנָה הַתּוֹרָה לוֹ רֵשׁוֹת לַעֲשׂוֹת כֵּן וַיֵּשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה מְהָא דְאִיתָא בְּסוֹף גִּיטִין אָמַר לוֹ רַב פֶּפְא לְאַבְיִי לֹא מְצָא בְּהָ לֹא עָרְוָה וְלֹא דְבָר פִּירְשׁ אִם עֶבֶר וְגִירְשָׁה] מַהוּ וּפְרַשׁ"י ז"ל מַהוּ מִי כִּינְיָנוּ לִי לְאִהְדוּרָה אוֹ לֹא מְשַׁמַּע דַּע"כ לֹא מִיבַעֲיָא לִי אֲלֵא אִי כּוֹפִין לְהַחְזִירָה אֲבָל הַגֵּט חָל וְאִיסוּר א"א פִּקְעַ מִינָה אַע"ג דְאִינוּ רֵשָׁאֵי לְגַרְשָׁה מִן הַתּוֹרָה וְא"כ אֶפְשָׁר דַּה"ה אִם גְיֻרְשָׁה ע"מ שְׂלֵא תַנְשֵׂא עַד אַרְבָּעָה שָׁנִים נְמִי אַע"ג דְּנֻדָּאֵי אִיסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מ"מ הַגֵּט חָל שְׁפִיר וְטַעֲמָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בַּפ"ק דְּתַמּוּרָה בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא לְגַרְשׁ וְגִירְשׁ דְּמַהֲנִי אַרְף לְמ"ד כֵּל מִלְתָּא דַּא"ר לֹא תַעֲבִיד א"ע לֹא מְהִנִּי מִשׁוּם דְּגִירוּשֵׁין אַתְקִישׁ לְמִיתָה דְּמַהֲנִי בְּכָל גְּוֹנָא וְאַרְף אִם נְפָרֵשׁ שְׂמֵ כְּדַעַת הַנְּב"י בַּמַּה"ת (סִימָן קכ"ט) דְּבַעֲיָתוּ שְׂל רַב פֶּפְא הוּא

אם מהני הגט או לא מ"מ הא פשיט ל"י מדאמר רחמנא באונס כל ימיו בעמך ויהזור קאי ש"מ דמהני הגט בלא מצא ערוה או דבר וה"ה לדידן אם גירשה בע"כ בתנאי שלא תנשא עד ד' שנים אע"ג דאינו רשאי לעשות פן מ"מ אם עשה פן הוי גט והתנאי קיים מיהו אפתי איפא לאיפלוגי דלגרשה ולהתירה לגמרי הגט אעפ"י שאינו רשאי אבל לגרשה שתהא אסורה להנשא לא מהני בע"כ אף אם גירשה פבר: ועוד נ"ל דכל היכא דמגרשה בתנאי דשלא תנשא עד ד' שנים אם אומרת מיד שאין רצונה לקיים התנאי הגט בטל דהנה בש"ס ס"פ מי שאחזו אמתניתין דהרי זה גיטא פל זמן שאעבור מכנגד פניו שלשים יום והי' הולך ובא הולך ובא הולך ולא נתיחד עמה ה"ז גט ופריה הש"ס וליחוש שמא פייס ופי' האלפסי ז"ל בתשובה והשאלות דקושית הש"ס דניחוש שמא פייס ומחלו שניהם התנאי ואז הגט בטל אף שנתקיים התנאי ומלו תלתין יומין שעבר מכנגד פניו ואף שנתן לה הגט מעכשיו דאף אם נתקרה או נאבד הגט נמי הוי גט מ"מ אם התנה תנאי שבידו שלא לקיימו יש ביד שניהם לומר שאם יתקיים יהא כמי שלא נתקיים וליבטל גיטא ע"ש בר"ן שהאריה בזה וכתב שם עוד ולפיכך כתב הרמב"ן ז"ל דהאומר ע"מ שתתני לי מאתים וזו אם קבלה עליה שלא תקיים תנאה ולא תתגרש באותה נתינה בטל הגט מעתה.

ואצ"ל שאם לא נתנה לשם תנאי ונתנה לו לשם מתנה דגט בטל אלא אפילו אמרה אח"כ נותנת אני ומקיימה התנאי פבר נתבטל שפיון שבידו לבטל התנאי שלא תתן וכיון שבטלוהו בטל לגמרי ושוב אין לו קיום עכ"ל.

הרי בהדיא שיכולה לומר תיכף אחר נתינת גט לידה ע"ת דמאיתם וזו שאין רצונה לקיים התנאי נהרי היא אשתו לכל דבר והגט בטל ואף אם תתראה אח"כ לקיים התנאי והגט נמי לא מהני שפבר נתבטל במה שלא רצתה ואף שהר"ן ז"ל תמה ע"ז וכתב שכל גט הניתן מעכשיו או בע"מ דכאומר מעכשיו דמי אין ביד שניהם לבטל אלא דווקא במתנה להנאטה של אשה ולומר שאם לא ינהוג עמה מנהג אישות בזה"ז שלא תתעגן מחמתו ותהא מגורשת ולהכי פרכינן וליחוש שמא פייס ומחלה לו והוי כאומרת פלום אמרת אלא להנאטי זו הנאטי אבל במתנה עמה ע"מ שתתני מאתים וזו ונתגרשה מעכשיו ודאי לא פל הימנה לומר שאפילו קיימה תנאה שלא תהא מגורשת עכ"ל זהו דווקא אם בשעת נתינת הגט נתרצתה לקבל על תנאי זה דמאיתם וזו וכיון דנתן לה במעכשיו או בע"מ ונתרצתה פבר נתגרשה ולא מהני מה שחזרה אח"כ כ"א בדבר שהוא להנאטה פגון אם אעבור מכנגד פניו שלשים יום שיכולה לאמר אעפ"י שעבר מנגד פני יהא דומה כאילו לא עבר אבל בדבר שאינה להנאטה אינה יכולה לבטל הגט אחר שפבר קבלתו ברצונה אבל אם בשעת נתינת הגט אומרת שאין רצונה להתגרש ולקיים התנאי אין הגט חל כלל כמ"ש הרמב"ן ז"ל שאם אמרה שאין רצונה לקיים התנאי ולא תתגרש באותה נתינה בטל הגט ולזה גם הר"ן ז"ל מודה ואין לומר דוקא בתנאי דמאיתם וזו שבידה שלא ליתן מהני מה שתאמר שלא תתן ומתבטל הגט מיד אבל בע"מ שלא תנשא עד ד' שנים שאין בידה לבטל התנאי דאפשר שלא ירצה שום איש לישאנה אין הגט מתבטל מיד אם אומרת שלא תקיים התנאי.

דז"א דבגיטין (נ"ד פ"ד) אָמר דלהנשא לפלוני מיקרי בידה לקיים דאפשר דמשחדא לו
במזון ותנשא מיז לו וכ"ש בנישואין סתם דנדאי מיקרי בידה לבטל התנאי ולהנשא
לאיש וכיון דבידה לבטל התנאי אם אמרה מיז שאין רצונה לקיים התנאי הגט בטל ונהרי
היא אשתו גמורה לכ"ד ויכול לגרשה מחדש בגט שני בלי תנאי וא"צ לחזור ולקדשה:
והרא"ש ז"ל בתשובה (פלל מ"ה סימן כ"ו) שפתיב בגירוש את אשתו ע"מ שלא תנשא
לשמעון דלא מהני אם יחזור ויתן לה בלי תנאי משום דכבר נתגרשה וגירושין שניים
אין להם על מה לחול, מייירי שקבלה הגט על תנאי זה ברצונה וקל הגט עם התנאי ומייירי
שהיה יותר טוב ונזק לה להתגרש בתנאי דשלא תנשא לפלוני משתשאר תחת בעלה
אבל אם היא אומרת מיז שנתן לה גט זה ע"ת שאין רצונה לקיים התנאי הגט בטל כמו
שהוכחנו מדברי הרשב"א והר"ן ז"ל: ואין לומר דדוקא באומר ע"מ שתתן מאתים וזו
יכולה לאמר שלא ומתבטל הגט דהא אינה מחוייבת ליתן לו ממון אבל בתנאי דשלא
תנשא עד ד' שנים אין בידה לאמר שתנשא דהא אסורה להנשא כ"ז שלא נתגרשה ויכול
להטיל עליה תנאי זה שלא תנשא בע"כ דז"א דבשקלא אם היה יכול לומר חוץ מפלוני
דמשייר בה אישות לענין נישואי פלוני או נשואי ד' שנים אז הוי מציינן למימר שמטיל
עליה ע"כ אבל באמת הא קיי"ל כרבנן דר"א דחוץ מפלוני הגט פסול משום דהוי שייר
בגט ולא מתפטר אלא באומר ע"מ דאז הוי בתורת תנאי ולא בתורת שייר וכיון דהוי
בתורת תנאי שהגט מתירה לגמרי רק שמטיל תנאי שלא תנשא לפלוני יכולה לומר שאין
רצוני לקיים התנאי ומתבטל הגט מיז ואין לומר דאינה יכולה לאמר שלא תקיים התנאי
דהא התנאי מתקיים בע"כ שפשתרצה להנשא בתוך הזמן שקבע הבעל הרי בטל הגט
ואין קידושין ונישואין תופסין בה וממילא מוכרחת לקיים התנאי ודמי למ"ש הר"ן ז"ל
שם דבתנאי שהיא מתקיים ע"כ אין בידם לאמר שיהא פאילו לא נתקיים ומיייתי ראיה
מהא דאמרינו (בדף ע"ג) בראיה שנתניחדה עמו באפילה אין חוששין שמה נתעסקו
בדבר אחר ולא חששו שם לביטול התנאי משום דקאי אהם מתי דתנאי זה דאם מתי
מתקיים בע"כ ואין בידם לבטלו וא"כ אפשר לומר דגם אם מתחילה בשעת נתינה אמרה
שאין רצונה לקיים התנאי לא מהני כיון שהיא מתקיים בע"כ שאין בה קידושין ונישואין
פל המשך שקבע לה הבעל.

נראה לי דלאו מילתא היא דהא שם (בדף פ"ג) קאמר נענה ר"ע הרי שהלכה זו ונישאת
לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא
נמצא גט בטל ובניה ממזרים והקשו התוס' והלא אין נישואין חלין שהרי אסורה עליו
משום א"א מאי שנא מהא דתנא ה"ז גיטף ע"מ שלא תנשא לאבא ולאביה ה"ז גט משמע
דאפילו נישאת הוי גט משום דאין הנישואין חלין פלל ותירצו דהכא עמדה ונשאת לאחר
מיתת הבעל קאמר ע"כ וא"כ כיון דאמרינו דתנאי שלא תנשא לפלוני משמע שלא תנשא
אר אחר מיתת הבעל הרי אחר מיתתו יש בידה להנשא דכבר פקע איסור א"א ממנה
א"כ אם היא אומרת שאין רצונה לקיים התנאי ואם ימות תנשא לאחר דמי לתנאי
דמאתים וזו שבידה לקיים והיא אומרת שאין רצונה לקיים ובטל הגט מיז ובידה להנשא
לאחר מיתתו דאיסור א"א פקע ואפשר דמשחדא לאיזה איש במזון ותנשא לו ומכש"כ
דאתי שפיר טפי לפי מש"כ הר"ן ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל לתרץ קושניית התוס' דבע"מ
שלא תנשא מתבטל התנאי אף שאין הנישואין חלין מחמת איסור א"א דלאו נישואין

גמורין קאמר שְהרי א"א להיות נישואין גמורין אלא שְתהא נישואת לו בְדַרְךָ נישואין ע"ש וא"כ ודאי דבְיָדָה שלא לקיים התנאי ולהנשא לאַחַד אף שאין הנשואין ממש וכן למ"ש ה"ר"ן ו"ל שם דשפיר חלין הנשואין ודומה לאומר הרי את מותרת לכל אדם ולהנשא לכל מי שתרצה אלא שאם תנשא לפלוני הרי את אשתי עד שעת נישואין ומשעת נישואין ואילך אלא שבשעת נישואין אי את אשתי ע"ש וכיון דהנשואין יכולין לחול ממש ודאי דמיקרי בְיָדָה לבטל התנאי ומש"כ ה"ר"ן ו"ל בפ' האומר בקידושין [הובא בש"ף חו"מ ס' כ"א] בענין אונס בתנאי קידושין דסבר ר"י אונסא כמאן דלא עביד משום דלא דמי לגיטין דאי לאו תקנתא שהתקינו שאין אונס בגיטין חשבינו לה כאילו בא וְהגט בטל משום דהתם אין הדבר תלוי אלא בו אינו גומר לגרש אלא א"כ יעבור התנאי ברצון אַבְל באונס לא אבֵל הַכָּא שְהַאֲשָׁה אינה מתקדשת אלא מדעתה הרי אינה מספֶמֶת בקדושיו אא"כ יקיים תנאי אבֵל כֵּל שְלֵא נְתַקְיָם אעפ"י שְנֶאֱנַס אינה מתרצה בקידושיו ומשמע וכו' עכ"ל ה"ר"ן ו"ל שם דמשמע מדבְרֵיו שגם גירושין ע"ת בדעת הבעל תליא, הַתָּם שְאֵנִי דְשָׁלָא לְגֵרֵשׁ אִם לֹא יבֵא מִחֲמַת אֲנָס ודאי בְּדִידֵיךָ תְלִיָא מִילְתָא דָאֵם אֵינִי רוֹצֶה לְגֵרֵשָׁה בְּאֵם לֹא יבֵא מִחֲמַת אֲנָס מִי יִכּוֹף אוֹתוֹ לְגֵרֵשָׁה דָאֵף שְׂיִכּוּלָה לְמַחֲוֹת בְּמָה שְׂרוֹצֶה לְגֵרֵשָׁה עַל תְּנַאי מ"מ הָא הַבְּעַל יִכּוֹל לֵאמֹר דָּאֵם אֵין אַתָּה מִתְרַצִּית בְּגִירוּשֵׁין עַל תְּנַאי אֵינִי חֲפִץ לְגֵרֵשָׁךְ וְאֵם הִיא רוֹצֶה בְּגִירוּשֵׁין שְׁלֵא תִתְעַגֵּן יִכּוֹל הַבְּעַל לְהַטִּיל תְּנַאי בַּע"כ אַבְל לְגֵרֵשָׁה בַּע"כ וְשְׁתָּהָ מְוַכַּרְחַת לְקַיָּים הַתְּנַאי הִיכָא שְהִיא מִתְרַצִּית שְׁלֵא לְהַתְגַּרֵּשׁ כִּלְלֵי לָאו בְּדִידֵיךָ תְלִיָא מִילְתָא וְאֵם הִיא אֵין רְצוֹנָה בְּתַנַּאי וּמִחֲמַת זֶה אוֹמֵר שְׁלֵא תְקַיָּים אֵת הַתְּנַאי וְרְצוֹנָה לְבַטֵּל הַגֵּט, הַגֵּט בְּטֵל מִיָּד וְעוֹד דְּבַהֲנֵי תְנַאִים שְהַזְנִיחוּ הַתָּם אֶפְיָלוּ אֵם רְצוֹנָה שְׂהִיא הַגֵּט בְּטֵל נְמִי לֹא מְהִנֵּי דְהָא הֲרַמְבַּ"ן וְהַר"ן ו"ל נְמִי לֹא כְתִבוּ שְהִיא יִכּוּלָה לְבַטֵּל הַגֵּט ע"י מָה שְׂאוֹמֵר שְׁאֵין רְצוֹנָה בְּתַנַּאי אֵלָא בְּתַנַּאי שְׂבִינְדָה שְׁלֵא לְקַיָּיְמָה אַבְל בְּתַנַּאי שְׁאֵין בְּיָדָה שְׁלֵא לְקַיָּיְמָה אֵינָה יִכּוּלָה לְבַטֵּל הַגֵּט: וּמַעֲתָה יֵצֵא לָנוּ מִדְּבַרְנֵנוּ בְּתַנַּאי דְשְׁלֵא תִנְשֵׂא אֵיזָה זְמַן לֹא מִיְבַעֵי אִם תִּיְכַף כְּשֶׁהַזְנִיחוּ תְנַאי זֶה שְׁתַּקָּה לֹא מִחֲמַת שְׂנִתְרַצְתָּה לְקַבֵּל הַגֵּט ע"מ לְקַיָּים הַתְּנַאי רַק שְׁכֵן דִּרְכֵן שֶׁל נָשִׁים לְכוּף אֲזַנְם לְשִׁמּוֹעַ מָה יֹאמֵר לָהּ הַרַב הַמְסַדֵּר וְיִרְאֶה לְהוֹצִיא דְבָר מִפִּי וְכַה"ג אֲמַרְיֵנוּ גַבִּי קִידוּשֵׁין פ"ק דְּקִידוּשֵׁין (דף י"ג) בְּשִׁתְּיָקָה דְלֵאחֲרַי מִתּוֹן מְעוֹת דְלֹא מְהִנֵּי וְהָא דְלֹא שְׂדִיתִי דְסִבְרָה אֵי שְׂדִינָא לְהוּ מְחַיִּיבָנָא בְּאַחֲרֵי וּמְהַנְכוֹן כְּשֶׁהַרַב הַמְסַדֵּר רוֹאֶה שְׂיֵישׁ לְחוּשׁ שְהַמְגַרֵּשׁ יֹאמֵר תְּנַאי כְּזֶה בְּשַׁעַת נְתִינָה יִלְמַד לְהַאֲשָׁה שְׂאֵם יֹאמֵר תְּנַאי כְּזֶה תֹאמֵר שְׁאֵין רְצוֹנָה בְּגֵט זֶה וּבְתַנַּאי וְתִשְׁלִיךְ הַגֵּט מִיָּדָה לְמַקְנֹת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַעַן יִהְיֶה בְּאַפְשָׁרֵי לִיתֵן לָהּ גֵט אַחֵר אַחֵר שְׂתַפְיִיסוּ שְׂיִתֵּן גֵט בְּלֵי תְנַאי וְתִתְגַּרֵּשׁ אֵף לְדַעַת הָרֵא"ש ו"ל.

וְכִמוּ שְׂבַאֲרֵנוּ בַּעֲזָה": סִימֵן קִמוּ שְׂאֵלָה ע"ד שְׁלִיחַ הַגֵּט שְׂנִתְרַצְּהָ לְהוֹלִיךָ הַגֵּט וְאַחֵר כְּדָ חֲזַר בּוּ וְעָתָה רוֹצֶה לְמוֹסְרוֹ לִיד הָאֲשָׁה אִם צָרִיךָ הַבְּעַל לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ שְׁלִיחַ מִחֲדָשׁ אוּ לֹא: תְּשׁוּבָה הַנָּה בְּתְשׁוּבוֹת פ"י הַחֲלִיט דִּיכּוֹל לְמוֹסְרוֹ וְלֹא אֵיכְפַת לָן בְּמָה שְׂחֲזַר בּוּ בְּנִתְיָם דּוּמִיָּא דְהָא דְאֲמַרְיֵנוּ בְּגִיטִין (דף כ"ג) בְּנִשְׁתַּטָּה הַשְׁלִיחַ וְחֲזַר וְנִשְׁתַּפָּה דְשִׁפִּיר דְמִי וְלֹא אֵיכְפַת לָן בְּמָה שְׂנִתְבַטֵּל הַשְׁלִיחַ בְּנִתְיָם.

ולכאורה נודאי דמסתבר כדבריו ז"ל דכינן דהבעל א"צ למסור הגט ליד השליח מיד ליד וכשהשליח נוטלו מעצמו בצויו של בעל שפיר דמי. א"כ אם לא נתרצה השליח בשעת צויו ונתרצה אח"כ לעשות שליחותו ש"ד.

וה"ה אם חזר בו משליחותו ונתרצה אח"כ נמי מהני ובירושלמי (פ"ח דתרומות) איתא האשה שהיתה אוכלת בתרומה וא"ל מת בעלה או גירשה חייבת בקרן וחנמש ופריה גירשה מי לא ידעה ודחיק לשנוי' פגון שהי' סוס רץ ונהביאו בה' גמים.

ולא משני בפשוט פגון שעשתה שליח לקבלה ולא נתרצה השליח לילה לקבל ונמלה ונתרצה איכא למימר דבשליח קבלה כה"ג אין השליח רשאי לקבל הגט שלא מדעת דכינן שאמר לה שאינו רוצה להעשות שליח קבלה אפשר שחזרה דדווקא היכא שהשליח נתרצה והלה לקבל לא חיישינן שמה חזרה אבל אם לא נתרצה חיישינן שמה חזרה גם היא ולכאורה יש להביא ראיה מדברי הירושלמי דגיטין דלא מהני דאיתא התם (בפ' התקבל) וז"ל בקל אטר את אמר התקבל כזכה הקא את אמר התקבל פהולך שניני' הוא פגון זכין לו לאדם שלא בפניו התיב ר"ש הגע עצמה שהיתה צונחת להתגרש אני אומר שמה חזרה פה הא תנינן היא עצמה מביאה גיטה חש לומר שמה חזרה פה תמן היא חפה לעצמה ברם הקא חובלות עכ"ל והנה מאי דפריה מהא דתנן אשה עצמה מביאה גיטה חש לומר שמה חזרה פה צריה ביאור הא היא עצמה הביאה הגט לפנינו וצ"ל דהירושלמי מוקי לה כדמוקי בש"ס בבלי (סוף פ"ב דגיטין) דאמר לה הני שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שני שליח אחרניי להולכה וע"ז פריה דניחוש שמה חזרה קודם שבאת לפנינו ואז נתבטל שליחות ההולכה אף שחזרה ונהביאתה לפנינו הגט ומשני דכינן שהיא עשתה מעשה וחפה לעצמה לא חיישינן שמה חזרה פה הרי מבואר לנו דשליח שחזר משליחותו נתבטל השליחות ולא מהני אף שחזר ונתרצה וזה שהביא ראי' מדברי רש"י ז"ל בהא דאמרין בגיטין (דף ס"ב) אמרה הבא לי גיטי ואשתה אמרה התקבל לי גיטי ואמר הבעל הולך פמה שאמרה דלא הוי גט משום שעקר שליח לשליחותו ופירש רש"י ז"ל משום דהוי שליח שלא ניתן לגירושין דז"ל רש"י ז"ל דלא ניתן לי בטרקא דהולכה ועקרי' לשליחותו לגמרי ואמר שליח לקבלה אפשי להיות להולכה א"א להיות הילכה א"נ אמליה ואמטו' ניתלה לאו גיטא הוא דמעיקרא לא קיבל עליו להיות שליח הבעל להוליה וכן בב"מ (דף ע"ו) פירש"י ז"ל משום דאין זה שליח שניתן לגירושין ע"ש וכ"כ הטור (בסימן ק"מ) ומזה הוכיח הפ"י ז"ל דדווקא משום דלא מטיא לידו' דשליח בתורת גירושין שלא הי' אז לא שליחות קבלה ולא שליחות הולכה אבל אם מטא לידו' בתורת גירושין לא איכפת במה שלא רצה שליח מתחילה דכינן דנמלה ונתרצה מהני וה"ה אם חזר בו אחר שהגיע לידו ונמלה ונתרצה מהני ע"כ תורף דבריו ונראה דלאו ראי' היא פלל דנודאי אם מתחילתו פשעשאו שליח לא נתרצה ואח"כ נתרצה שפיר מהני דלא נתבטל השליחות של בעל במה שאין השליח מתרצה עדיין לקבל עליו השליחות ואטו באומר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי אם אמר השומע אין רצוני לקבל עלי טורח השליחות ולשעה נמלה ורצה לכתוב לא יהא רשאי לכתוב הא נודאי רשאי לכתוב דכינן שמתרצה לקבל עליו השליחות נעשה אז שליח וכן בשליח הולכה אם לא רצה ואח"כ נמלה מהני ואז מתחיל פח השליחות של בעל אבל פשקבל הגט להוליכו וכבר נעשה שליח וחזר בו וביטל השליחות שאינו רוצה לקיים

בזה שפיר נתבטל השליחות דכיון שפכר התחיל פח השליחות יש לו פח לבטל השליחות דהשליחות ברצון השלים והמשלח תליא וכשנעשה שליח שוב יש לו פח לבטל השליחות דכשחזר בו נתבטל כל עשיית השליחות של הבעל דכמו שהבעל יכול לבטל השליחות אחר שקיבל השלים הגט לידו וקודם שמסר הגט לשליח אז לא שייך בו ביטול השליחות כמו שפתיב הב"י (בסימן קל"ד) דאם אמר שהגט שיכתוב בטל לא מהני הכי נמי בשליח אחר שנעשה שליח יכול לחזור בו ולבטל פח שליחותו אבל קודם שהגיע גט לידו הוי כאיש דעלמא ולא שייך בו ביטול השליחות ואם עכשיו אינו רוצה להוליך ונמלך ונתרצה להוליך שפיר דמי, להכי הוצרך הטור לכתוב טעמא דאפילו הגיע לידה אינה מגורשת משום דלא אתאי לידו בתורת גירושין דהתם לא נתרצה כלל מתחילה והוי מהני מה שנמלך אם לאו טעמא דלא אתי לידו בתורת גירושין אבל אם ביטל השליחות אחר שפא לידו וחסר ונמלך לא מהני כמו שהוכחנו מדברי הירושלמי ובזה נדחה נמי מה שהקשה הפ"י ע"מ דאיתא בסדר הגט שצריך לשאול את השלים אם לא מסר מודעה על השליחות ואם מסר יבטל המודעה לפנינו דמאי מהני ביטול המודעה פנין שבתחילתו לא קיבל השליחות ומזה למד ק"ו דמה זה שלא קבל שליחות מדעתו מעולם ואפ"ה אם מבטל המודעה חוזר לכשרותו ק"ו במי שקיבל גט ונעשה שליח וחסר בו ונמלך ונתרצה דמהני ע"כ ולדברינו איפכא מסתברא דמה שלא נתרצה בתחילה לא איכפת לן כלל דכיון שחזר ונתרצה יש לו דין שליח אבל אם קיבל הגט ונעשה שליח וחסר בו אז יש לו פח לבטל פח השליחות ואפילו אם נמלך אח"כ ואמטי' לידה לא מהני: סימן קמז ומעשה בא לדינו שנשלח גט לאשה אחת מאמעריקע על הבידואר וכשהגיע הגט לפה והגידו להשלים שיש על הב"ד גט שלוח אליו למסור להאשה אמר שאינו רוצה להיות שליח הגט ולא לקח הגט לידו והי' מונח הגט שנתקבל על הב"ד אצל הרב ואח"כ הפצירה בו האשה ונתרצה לקבל הגט ולהיות שליח ולמסור להאשה ודנתי אם יכול להיות שליח אחר שמעיקרא אמר שאינו רוצה: ונראה לי ברור שאין בזה קפיידא ויכול למסור הגט ליד האשה ותתגרש בו וכמש"כ לעיל דאף אם אין מתרצה בתחילה ומתרצה אח"כ נמי מהני וכמ"ש דונדאי באומר כל השומע את קולי יכתוב גט לאשתי ושמע אחד ואמר שאינו רוצה לכתוב וחסר בו ואמר שרוצה יכול לכתוב ונהי דאם הבעל הי' פאן ונותן הגט להשלים והשלים אינו רוצה להיות שליח והלך הבעל ואח"כ נתרצה לזה השלים להיות שליח ולקחו מעצמו במקום שהי' מונח ומסרו להאשה דבזה נראה דלא הוי גט משום פנין דהשלים אמר להבעל שאינו רוצה להיות שליח שוב לא גמר הבעל בדעתו לעשותו שליח שהרי לא יכול לכופו להיות שליח וגמר בדעתו לעשות שליח אחר ושוב לא מהני מה שחזר השלים ונתרצה פנין שפכר נשתנה דעת הבעל מלעשותו שליח דאף דלגבי ביטול שליחות בעינן ביטול גמור בפיו וגם בלשון המועיל כדאיתא כ"ז בר"פ השולח (דף ל"ב) דאם אמר אינו מועיל אינו מתיר לא מהני מ"מ זהו דונדאי אחר שנעשה שליח ונתרצה בזה ונגמר עשיית השליחות אז לא מהני אם אמר הבעל לשון שאינו מועיל אבל הקא שלא קיבל עליו עדיין השלים פח השליחות פנין שחזר בו הבעל בלב נמי סגי ולא מהני מה שאח"כ נתרצה השלים פנין שהבעל כפר שמע ממנו שאינו רוצה מסתמא אף הוא חוזר בו ויגרש ע"י שליח אחר וכ"ז כשהבעל פאן ושומע מן השלים שאינו רוצה להיות שליח אבל בעונדא דא שהבעל אינו פה ולא שמע כלל מהשלים

שְׁמִסְרָב מִלְהִיּוֹת שְׁלִיחַ וְלֹא נִשְׁתַּנָּה דַעַת הַבַּעַל מִהֵנִי אִם חוֹזֵר הַשְּׁלִיחַ וְנִתְרַצָּה: וְרֵאִיתִי
לְהִגָּאוֹן בֵּית אֶפְרַיִם ז"ל בִּאֵהָע"ז (ס' פ') שֶׁכָּתַב בְּאַחַד שְׁצוּנָה לְכַתּוֹב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ ע"י כָּתַב
וְלֹא רָצָה הַשְּׁלִיחַ וְאַח"כּ נִתְרַצָּה וְדָן שָׁם אִם מִהֵנִי מַה שְׁצוּנָה ע"י כָּתַב.

וְכַתַּב עוֹד דְּמִלְכַד זֶה נִרְאָה דַּאִין פָּאן שְׁלִיחוֹת לְפִי שֶׁכָּל שְׁלִיחַ שְׁלֹא נִתְרַצָּה בְּשַׁעַה שִׁשְׁמַע
הַשְּׁלִיחוֹת בְּטֵל הַשְּׁלִיחוֹת וְאִם אַח"כּ הוּא חוֹזֵר וְרוֹצֵה הַשְּׁלִיחוֹת לַעֲשׂוֹת לֹא מִהֵנִי וְכֹן
מִבְּנוֹאֵר בַּס"ג שֶׁבִשְׁעַת עֲשִׂיַת הַשְּׁלִיחוֹת יֹאמֵר הַשְּׁלִיחַ בְּלֵב שָׁלֵם גְּמַרְתִּי לַעֲשׂוֹת דְּבָר זֶה
וְרֵאִיתִי בְּשׁוֹת פ"י שֶׁכָּתַב שְׁדִין זֶה לֹא נִמְצָא בְּטוֹר וְשׁו"ע בְּדִינֵי שְׁלִיחוֹת וְכו' וְכוּנְדָאֵי
כָּתַב רַק לְרִוּוּחָא דְמִקְלֵתָא וְלִדְיָנָא אִינוּ מְעַבֵּב פִּינּוֹן שְׁמַזְמִינִים אוֹתָם בְּשַׁבִּיל זֶה שָׁם עִם
הַבַּעַל וְהַעֲדִים וְכַתַּב שְׁטָעוֹת הוּא שִׁיבְּרָא לּוֹ לְרַב הַמְסֻדֵר וְכו' וְדַבְּרִיו נְכוּנִים אִף עִם כ"ז
אִין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים אֲלֵא בְּעֵנֵן שֶׁא"צ הַשְּׁלִיחַ לְהוֹצִיא בְּשַׁפְתּוֹ שְׁנִתְרַצָּה לְשְׁלִיחוֹת זֶה
אֲלֵא בְּסִתְמָא קוֹבֵל הַשְּׁלִיחוֹת עָלָיו וְכַמְש"כּ הַשְּׁבו"י אָבֵל אִם בְּפִירוּשׁ לֹא נִתְרַצָּה
בְּשְׁלִיחוֹת פְּשִׁיטָא דְלֹא מִהֵנִי מַה שֶׁעָמַד אַח"כּ מְעַצְמוֹ וְעָשָׂה הַשְּׁלִיחוֹת וְדַבְּרָה זֶה מִבְּנוֹאֵר
בְּגִיטִין (דָּף ס"ג) הֵבֵא לִי גִיטִי וְאִשְׁתָּף אֶמְרָה הַתְּקַבֵּל לִי וְכו' אֶפִּילוּ הַגִּיעַ הַגֵּט לַיְדָה אִינְהָ
מְגוּרְשָׁת מִשּׁוּם דַּעֲקַר הַשְּׁלִיחַ לְשְׁלִיחוֹתוֹ לְגַמְרֵי דְאָמַר שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה הַיְוִנָא שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה
לֹא הַיְוִנָא וּפִירַשׁ"י דַּעֲקַר לְשְׁלִיחוֹת לְקַבְּלָה א"נ אִמְלִיף וְאִמְטָה לֵה לֹא גִיטָא הוּא
דְּמַעֲיָקְרָא לֹא קוֹבֵל עָלָיו לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה כו' עי"ש וְכֹן פְּסָקוּ כֹּל הַפּוֹסְקִים וְעֵינֵן
בְּחִדּוּשֵׁי הַרְשֵׁב"א שָׁם שֶׁכָּתַב וְאָע"ג דְּמִטָּא גִיטָא לַיְדָה לֹא מִיְגַרְשָׁא דְהוּי לֵה כְּטַלֵּי גִיטָף
מִע"ג קִרְקַע דְּהָא שְׁקַלִּי לִי לֹא מִבַּעַל וְלֹא מִשְׁלִיחַ הַבַּעַל עַכ"ל וְא"כּ פְּשִׁיטָא דְבַנ"ד דְּהוּי
עוֹבְדָא שְׂאֵחַר שֶׁהִגִּיעַ הַכָּתַב לְרֵאשֵׁי הַקְּהָל דִּק"ק סִטְשׁוּב שֶׁהֵם יָתְנוּ הַגֵּט דְחוּ אוֹתוֹ בְּאַמַּת
הַבְּנֵינּוּ שֶׁפִּינְדָם וְהִשִּׁיבוּ לוֹ תְּשׁוּבָה שְׁאֵם רוֹצֵה שִׁינְגַּמֵר עֵנֵן הַגֵּט אֲזַי יְבוֹא לְפָנַי הַב"ד
הַסְּמוּף וְכַתּוּרָה יַעֲשׂוּ הָרִי הַדְּבָר מְפוֹרָשׁ שֶׁעַקְרוֹ שְׁלִיחוֹתָם וְשׁוּב אִינוּ מוֹעִיל מַה
שֶׁמִּתְרַצִּים עִתָּה לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ פִּינּוֹן שֶׁהִשִּׁיבוּ לוֹ שֶׁאִין רְצוּנָם לְהִיּוֹת שְׁלִיחוֹת ע"ד זֶה וְכִינּוֹן
שֶׁבֵטֵל מִיָּנְוֵי שְׁלִיחוֹת הִרְאִישׁוֹן סֵר פָּחָם וְהָיוּ פְּאֻחַד הָאָדָם וְאִין רְשָׁאִים לְכַתּוֹב גֵּט וְלִיתָן
כָּלֵל עַכ"ל בֵּית אֶפְרַיִם ז"ל: אָבֵל לְעַנ"ד ז"א דְּוֹדָאֵי אִם לֹא נִתְרַצָּה מִתְּחִילָה וְנִתְרַצָּה
אַח"כּ נָמִי מִהֵנִי הִיכָא דְהַבַּעַל אִינוּ בְּפִנְיֵנוּ וְאִינוּ יוֹדַע מַזָּה שֶׁהַשְּׁלִיחַ אִינוּ מִתְרַצָּה כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוּ וְהָרְאִי שֶׁהִבִּיא מִהָא דְגִיטִין מִהָא דְאֶמְרָה הֵבֵא לִי גִיטִי וְאִשְׁתָּף אֶמְרָה הַתְּקַבֵּל לִי
וְהוּא אֶמֶר הִילָף כְּמָה שֶׁאֶמְרָה דְלֹא הוּי גֵּט אִף אִם אַח"כּ מְסֵר לַיְדָה מִשּׁוּם דַּעֲקַר
לְשְׁלִיחוֹתוֹ לֹא רֵאִי הִיא כָּלֵל דְּהֵתָם פִּינּוֹן שֶׁהַבַּעַל שָׁמַע מִהַשְּׁלִיחַ שֶׁהִאֲשִׁיחַ אֶמְרָה הַתְּקַבֵּל
לִי גִיטִי הָרִי הוּא רוֹאֵה שֶׁהַשְּׁלִיחַ רוֹצֵה לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה אִף הוּא אִינוּ גוֹמֵר בְּדַעֲתוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וּמֵאֵי מִהֵנִי הָא דְלִשׁוֹן הִילָף כְּמוֹ שֶׁאֶמְרָה מִשְׁמַע שְׁמִסְכִּים לְרְצוּנָה
וְהִיא אֶמְרָה לְשׁוֹן הוֹלְכָה פִּינּוֹן שְׁרוֹאֵה שֶׁהַשְּׁלִיחַ רוֹצֵה בְּקַבְּלָה שֶׁהִיא טְרַחָא מוֹעֲטָת אִף
הוּא מְכוּיֵן לְקַבְּלָה וְאִם הַשְּׁלִיחַ מִתְרַצָּה אַח"כּ בְּהוֹלְכָה לֹא מִהֵנִי פִּינּוֹן שֶׁהַבַּעַל בִּשְׁעַת נְתִינָת
הַגֵּט לִידּוֹ לֹא פִּינּוֹן לְהוֹלְכָה וְנִתְנּוּ לְקַבְּלָה וְהוּא אִינוּ יְכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה אָבֵל הִיכִי
שֶׁהַבַּעַל לֹא שָׁמַע מִמִּיאָוֵנוּ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ וְאַח"כּ נִתְרַצָּה הַשְּׁלִיחַ מִהֵנִי דְלֹא בְּעֵינֵן שִׁיְתְרַצָּה
תִּיְקָף בִּשְׁעַת נְתִינָה לִידּוֹ אֲלֵא כְּשֶׁמִּתְרַצָּה אַח"כּ נָמִי מִהֵנִי דְהָא גְּבִי שְׁלִיחַ לֹא בְּעֵינֵן נְתִינָה
מִיַּד הַבַּעַל לִידּוֹ מִמָּשׁ אֲלֵא אֶפִּילוּ אֶמֶר טְלִי הַגֵּט מִעַג"ק וְהוּי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה נָמִי מִהֵנִי
לְהִיכִי מִהֵנִי מַה שֶׁמִּתְרַצָּה אַח"כּ: אֲלֵא שְׁלַכְאוּרָה יֵשׁ רֵאשֵׁי לְדַבְּרֵי בַעַל ב"א ז"ל מְדַבְּרֵי
הַש"ס שָׁם (דָּף ס"ג) דְּפִרְיָף אַרְבּ מִהָא דְתַנּוּן הָאוּמֵר הַתְּקַבֵּל גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי אוּ הִילָף גֵּט

זה לאשתי אם רצה לחזור בו יחזור טעמא דרצה הא לא רצה הוי גט ואמאי הא בעל לאו בר שוי' שלים לקבלה הוא אלא אמרינו פנין שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש פל היכא דמיגרשא ה"נ פנין שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש פל היכא דמיגרשא ומשני הכי השתא התם אדם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה הכא טעי ע"כ, ופרש"י ו"ל דלרב אשי נמי דאוקי טעמא דר"נ משום דמעיקרא עקרין' שלים לשליחותו שפיר מתרצה בהכי כדמתרצינו דטעמא דמתניתין משום דהתקבל והולך קאמרו מתחילה נעשה שלוחו ולא איצטריך לי' למנקט הכא טעי אלא אליבא דלישנא קמא דטעמא דרב משום דאדיבורא דידין' סמיה עכ"ל רש"י ו"ל וא"כ הרי הוא מבואר מדבריו ו"ל דלרב אשי דאמר דטעמא דרב משום דעקר שלים לשליחותו אינה מגורשת אפילו אם לא טעה הבעל להיות בדעתו שהאשה עשתה שלים לקבלה אלא אדיבורה דינה סמיה ואומר בלבו שיכול להיות שהיא אמרה הבא לי גיטי והשלים שינה לאמר התקבל לי גיטי ומצידו נכון להיות כמה שאמרה אפ"ה לא הוי גט משום דעקר שלים שליחותו ולא מהני מה שהבעל מסכים שיהי' שלים להולכה משום שפנין שלא נתרצה השלים בתחילה לא מהני מה שמתרצה אח"כ כדברי הב"א: ואפתי נ"ל דמסתבר לאמר דלא איכפת לן כמה שהשלים אינו מתרצה בתחילה אם מתרצה אח"כ והתם דאינה מגורשת לאו משום מיאוונו של השלים בפעולת נתינה הוא אלא משום לתא דבעל והיינו משום דאף דאדיבורה דינה סמיה וכשהבעל אומר הילך כמה שאמרה נכון בלבו וגמר בדעתו להיות כמה שאמרה היא באמת להשלים ולא דווקא לפי שינוי של השלים מ"מ הכא א"א לאמר דהבעל מכוין אם אמת הדבר שאמרה התקבל הוי שלים לקבלה ואם אמרה הבא לי גיטי הוי שלים להולכה דהא הבעל מבין מעצמו שאם היא אמרה הבא והשלים שינה לאמר התקבל ע"כ לא על חנינם שינה אלא משום דלא ניחא ליה בטרחא דהולכה א"כ גם הבעל אינו גומר בדעתו לעשותו שלים להולכה כלל ולהכי לא מהני מה שהשלים מתרצה אח"כ משום דהבעל לא עשאו מתחילתו כלל שלים הולכה וזה שפתיב רש"י ו"ל דאפילו לא טעי הבעל וסמיה אדיבורא דינה ויודע שאפשר שאמרה הבא לי גיטי נמי לא מהני משום שהבעל רואה שהשלים עוקר שליחות הולכה ובע"כ אינו יכול לעשות ונתן רק לשם קבלה (ולא מהני) ומה שמתרצה השלים אח"כ להולכה נמי לא מהני פנין שהבעל לא עשאו מתחילה להולכה דהי' סבור מה בצע פי אעשנו שלים להולכה אף פי אם אמרה הבא לי גיטי הא הוא עוקר לשליחותו אבל היכא דהבעל אינו יודע ממיאוונו של שלים בתחילתו יכול השלים להתרצות ולמסור לה: אחרי כותבי זאת מצאתי בריטב"א בחידו' לגיטין (דף ס"ג) שפתיב אהא דאמרינו דעקר שלים לשליחותו ונ"ל וא"נ איכא לפרש דבעל לא יתבי' נהלי' אלא בתורת קבלה ולא משום דבעל קמא לא אמרינו דאדיבורה דינה קסמיה אלא משום דבעל חשיב הכא דאיהו לא יקבלנה אלא בתורת קבלה משום דהוא סבור דשלים פנין דעקר לשליחותו לא יוליכנו לה וכיון שכן הכא אדיבורא דידין' סמיה עכ"ל הרי גם הוא מפרש דהא דאמרינו דעקר שלים לשליחותו לאו משום לתא דשלים הוא אלא משום לתא דבעל: אולם עינתמי בסוף דברי הריטב"א וראיתי שפתיב שם מעיקרא לפרש הא דאמרינו דעקר שלים לשליחותו משום דלא קיבלו שלים אלא בתורת קבלה ואע"ג דאח"כ מוליכה שלים אצלה נמלה הוא אבל מעיקרא לאו אדעתא דהכי קיבל ולא אמרינו הוכיח סופו על תחילתו דאדעתא דהולכה קבל'.

ואח"כ פתב וא"נ איפא לפרש דבעל לא יהבי לי' אלא בתורת קבלה וקאו משום דבעלמא לא אמרינו דאדיבורה דידה סמיה אלא משום דבעל חשיב הכא דאיהו לא יקבלנו אלא בתורת קבלה משום דהוא סבור דשליח פינון שעקר לשליחותו לא יוליכנה אצלה וכינון שפן אדיבורא דשליח קסמיה.

ולפי פירוש זה אפילו הולכה לה השליח מיז דהשתא נראה דאיהו לא על דעת לעקור לשליחותו הוא דאמר הכי אפ"ה לא הוי גיטא משום דהבעל לא יהבי נהלג' אלא בתורת קבלה אבל באידך פירושא פינון שהשליח מוליד לאלתר להאשה הי' לנו לאמר דלא עקרו והוכיח סופו על תחילתו עכ"ל הריטב"א ו"ל והנה מדכתב לפום הך פירושא משום לתא דבעל הוא דלא מהני אפילו הולכו אח"כ השליח דהשתא נראה דאיהו לא על דעת לעקור שליחותו אמר הכי אפ"ה לא הוי גיטא משום לתא דבעל משמע דאם באמת הוי עקר השליח שליחותו לא מהני מה שמוליד אח"כ לה גם משום לתא דשליח ומשום פינון דמתחלה פשקבל לא רצה להיות שליח רק שפכת הריטב"א דמשום לתא דשליח לא איכפת לן משום דאמרינו דלא עקר לשליחותו כלל והוכיח סופו על תחילתו אבל אי הוי עקר לא מצי למחדר ולמהוי שליח: אבל פבר פתבנו דמדברי הש"ס אין הכרח לנה פינון דמצינו לפרש הא דאמרינו עקר לשליחותו הוא משום לתא דבעל א"כ נוכל לאמר דהכי דליפא למיחש שהבעל לא עשא שליח להולכה פגון היכא דליתא לבעל לפנינו לא איכפת לן מה שלא רצה השליח מתחילה וכינון שנתרצה בסוף מהני ונראה דגם הריטב"א ו"ל כ"כ לרונחא דמילתא דאפילו אם נימא דגם השליח לא עקר כלל שליחותו נמי לא מהני משום לתא דבעל.

אבל אין הכי נמי דלא איכפת לן עקירת השליח אם נתרצה אח"כ פנ"ל ונכון הדבר ודו"ק: ובמה שרצה הפ"י שם לחדש דשליח שנעשה שליח באונס נמי הוי שליח ומביא ראיה מחצר דהוי שליח אף דבע"כ מותיב יש לעיין בזה טובא דשאני חצר דרחמנא רבי' לשני' שליח אבל שליח באונס אפטר דלא מהני דלא מצינו בכל התורה שמעשה אונס יהא פרוצון ואף דגבי מצות מצינו דלמ"ד א"צ פנונה יצא בכפאו פרסיים בר"ה (דף כ"ח) שאני התם שפינון שחיובא רמי עליו לאכול מצה בלילה זו שפיר אמרינו דבאונס נמי הוי קיום המצוה שהרי נעשה מה שמחויב לעשות אבל בדבר שאין עליו חיוב לעשות אם נעשה באונס פמאן דלא עביד דמי וכן הא דמצינו בע"ז (דף מ"ג) דאמרינו שם דעכו"ם מבטל ע"ז בעל פרוח מהא דספרו ובטלו הוא נמי משום דכינון דהע"ז ראו' להתבטל באמת כל שביטלה אדם אף באונס הוי ביטול [ואף שאין העכו"ם מצווה על ביטול עכו"ם מ"מ ודאי אם ביטלה מצוה קא עביד] ועוד דאפטר דכינון דהעכו"ם רואה שאין העכו"ם מצילתו מיז הישראל וגברה יד ישראל עליו לבטלה הוא מבטלה באמת דכה"ג אמרינו אפילו גבי ישראל שם (דף נ"ג) בימוסאות של עכו"ם בשעת הגזירה אסורה משום דא"א דליכא חד דלא פלח להו ברוצון ופירש"י ו"ל שם דכינון דרואה יד ישראל מטה פלח לה ע"כ, וא"כ כ"ש דאמרינו בנכרי דיבטלה ברוצון מחמת שיד ישראל תקיפה עליו אבל אונס גמור לא מצינו דליחשב פמאן דעביד ואחרי פותבי מצאתי להגאון בספר גט מקושט שדעתו ג"כ דשליחות באונס הוי שליחות ומביא ראיה מהא דאמרינו (בב"ק ע"ט) נתנו לבכורות בנו לש"ח והשואל נושא שקר והשוכר הגביהו או שהוציאו חייב ומתחייב הנגב בהגבהת השומר שהגביה בשליחותו ופירשו שם התוס' דמירי שהשליח

לא ידע שהוא גנוב דאם ידע השליח הא קיי"ל אשד"ע עיי"ש וקא ודאי אלו ידע לא הי' מתרצה להגביה דלמה לו להיות מסייע ידי עוברי עבירה ובפרט בשו"ח דלא נהנה מידי ואפ"ה אין השליחות מתבטל בשביל זה, אם פן הוא הדין דאין השליחות מתבטל בשביל אונס עיי"ש בדבריו.

ולענ"ד לאו ראי' פלל דהרי מצינו בחליצה (ביבמות ק"ו) דחליצה מוטעת פשיעה פגון שאמרו לו חלוץ לה ע"מ שתתן לה מאתים וזו ולא אמרינו דאלו הוי ידע שלא תתן לא הי' חולץ ואפ"ה אמרינו שם חליצה מעושיית פסולה ע"ש הרי דמצינו דבמקום שטעות אינו פוסל מ"מ אונס פוסל א"כ אפשר לאמר גם בשליחות אע"ג דטעות אינו פוסל השליחות מ"מ אונס פוסל וטעמא דמילתא בארנו במק"א דבחליצה לא בעינן רצון רק פנונה לחוד ולהכי במה דעבד על תנאי נמי מיקרי פנונה שהרי פינון למצנת חליצה ואין תנאי פוסל הכנונה משא"כ אונס דכמאן דלא עבד דמי פוסל בחליצה [ולהכי בחליצה מעושה אינו פוסל כלל מאחים דכמאן דלא חלץ פלל דמי וחליצה שפסר מודעא עליו פסול ופוסל משום דכיון דלא נאנס באמת רק שפסר מודעא לא מחסר רק הפנונה וחליצה בלא פנונה פוסל מן האחין כמ"ש באו"ח סימן ב'] והיינו נמי טעמא גבי שליחות דבשווג ומוטעה אינו פוסל ואונס פוסל דלא בעינן רצונו כמו בכל הקנינים דהא אינו מוציא מרשותו שום דבר ולא בעינן אלא פנונה ודעת שלא יהא מעשה קוף ושיגמור בדעתו לעשות השליחות וכיון שאמר בדעתו לעשות השליחות אף שהי' על תנאי ולא נתקיים או שהי' בטעות נמי מקרי פנונה שהרי מ"מ בכנונה עשאו ואין תנאי מתפס בכנונה משא"כ באונס דכמאן דלא עבד פלל דמי פוסל בשליחות: ודע דאף שהראינו פנים לפסול שליחות באונס מ"מ נראה לנו דאם עיקר מה שלא רצה להיות שליח הוא משום טרחא דידו' שלא רצה לבזות עצמו בזה אפשר לומר דכיון שנאנס ועשה השליחות וגירשה גמר ומתרצה דכיון דמתוך אונסו הוכרח להטריח או להתבזות למה יקלקלה בחנם דאם לא יתרצה בלבו יהא הגט פסול ואין לו שום תועלת בזה וכמ"ש במק"א בשם הרמב"ם ז"ל בטעמא דאמרינו בגט מעושה פדין פשר פינון דמוכרח לגרש וב"ד מכשירין הגט מה יועיל לו שלא יתרצה בלבו ויהא רשע בחנם וה"נ מה יועיל לו שיקלקל את האשה בחנם וגמר ומתרצה אבל אם יש להשליח איזה טעם שאינו רוצה בעצם הגירושין בזה יש לאמר דאינו מתרצה פדי שלא יהא ממש בהגט ודו"ק: סימן קמח ע"ד הגט שפכת מעכ"ת שפסר אי"ח ממחניכם לשליח למסור לאשתו ואח"כ הלכו שני אנ"ח דרדו מחניכם וספרו לפני דין א' שהבעל ביטל הגט לפנייהם וצוה להם הדיין שיכתבו ויחתמו שפנייהם ביטל הבעל הגט וכן עשו וכתב הדיין והם חתמו ואין כת"י מקוניים והלכו להם לדרפם ועלה על דעת מעכ"ת להקל בזה להתיר למסור לה הגט ולענ"ד אין מקום להקל בזה: מש"כ פבודו דבעינן שיושיב הבעל ב"ד של ב' ויבטל הגט בפניהם ולא סגי מה ששמעו שביטל אם לא יחדם לעדים בדבר זה הנה התוס' פתבו בגיטין (ד' ל"ב) בד"ה מהו ושם (ע"ב) בד"ה ורב נחמן דמה"ת בביטל שלא בפני השליח והאשה ובלא ב"ד פי' שנים ביחד] נמי מהני וקא דמשמע שם דבדלא ב"ד אף לרבי אינו מבוטל הוי רק מדרבנן משום תקנת ממזרים משום דלא ידעה ומינסבא וכיון דמשום קול בעלמא הוא אפשר דלא בעי יחדם לעדים וכן גבי מחאה בפני שנים משום קול לא מצינו שיחדם לעדים ואמרינו בב"ב (דף ל"ח) ה"ד מחאה פלגיא גזלנא כו' ולא הוזכר לשון מוסריני לכם וכן

בש"ע (סימן קמ"ו) ב"רמ"א שכתב שלא יכתבו שמענו שמקחה משום דהוי מפי כתבם והסמ"ע פתב דלר"ת דמותר לשלוח עדות בכתב יכולים לכתוב אע"פ שלא העמידם עדים בדבר עכ"פ מבואר מדבריהם דעיקר המחאה מועיל אע"פ דלא ייחדם לזה.

דכיון דמשום קול הוא וכיון שאמר לפניהם פלגיא גזלנא כבר יוציאו את הקול וא"כ ה"נ בביתול אפטר לומר לשיטת התוס' דמה"ת לא בעי ב"ד רק פדי שיוציאו הקול לא בעי ייחוד עדים לזה: ונעתיק מש"כ על דברי הש"ע אה"ע (סימן ל"ה סעיף י"ג י"ד) ונ"ל עשה שליח וביתול השליחות קודם הקדושין הרי הוא בטל כו' אין לבטל אלא בפני השליח ואם בטלו שלא בפניו מבטל עכ"ל ונ"ל שזהו לפי פשטות התוס' שכתבנו לעיל דמה"ת בטל הגט אף אם בטלו שלא בפני השליח ובלא ב"ד והא דמשמע שם דבלא ב"ד אף לרבי אינו מבטל הוא רק מדרבנן בעלמא משום תקנת ממזרים דתיישבו דלמא לא ידעה ומינסבא וא"כ איכא למימר דתקנה זו לא היתה רק גבי גט דאיכא חששא דלא ידעה ומינסבא אבל גבי קדושין אוקמינו אדאריתא ומנהי ביתול שלא בפניו אבל להתוס' בגיטין (דף ל"ג) ד"ה ר' סבר שכתבו ונ"ל דיכול לבטלו בפני א' [מהעשרה] אע"ג דאין דבר שבערנה פחות משנים מ"מ כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבטל א"נ אפי' לא מהני בלא שנים מ"מ יכול לבטל זה שלא בפני זה ואי בטלה כולה אפי' ר' מודה דאינו מבטל אפי' בדיעבד כדפרישית לעיל וכו' בפני שנים ביחד לר"נ הוא דמבטל עכ"ל וצריכים אנו למשפוני נפשין שלא יתא דבריהם סותרין וצריכין אנו לומר דמש"כ למעלה שהוא רק מדרבנן משום תקנת ממזרין היינו שתקנו שלא יועיל ביתול עד שיהא בפני ב' ביחד אבל ביתול בפני אחד מה"ת לא מהני משום דאין דבר שבערנה פחות משנים ולקמן נבאר אי"ה דיני נאמנות הע"א בזה] עכ"פ דעת התוס' דמדרבנן בעינו שנים ביחד משום תקנת ממזרים אבל הר"ן ז"ל כתב ונ"ל הא דבעי שנים משום דאין דבר שבערנה פחות משנים והביא ראיה מהא דאורייתא קרי באונדוניכו דאע"ג דמוכחא מילתא שהוא מבטלו כיון דליכא עדים לא חשיב ביתול ומלשונו משמע דמה"ת לא חשיב ביתול בלא שנים ואף מדרבנן לא בעינו שנים רק פדין עדות דעלמא ואין אנו צריכין למ"ש התוס' שגם קודם תקנת ר"ג היתה תקנה להפקיע הקדושין אם ביתול שלא בפני שנים ביחד אלא דמה"ת בעי שנים משום דבר שבערנה כמו עיקר הקדושין דבעי ב' עדים אפי' שניהם מודים בדבר והרמב"ן ז"ל בחידושו פתב ונ"ל תמהני אמאי לא מהני ביתול בינו לבין עצמו ולמה בעי דוקא ג' או ב' וי"ל שהדין נותן כיון ששליחות השליח בפניו היתה ** (הגה"ה ועיין במק"א שהבאנו בשם בה"ג שהגט צריך לצאת מיד הבעל ליד השליח ואינו יכול לשלוח שלא בפניו שיתול הגט ומדברי הרמב"ן אנו משמע ג"כ פדברי הבה"ג:**) אין מבטלין אותו שלא בפניו דלא אתי דיבור שלא בפניו שהוא גרוע ומבטל דיבור בפניו כענין שאמרו מילתא דמיתעבדא בי עשרה צריכא עשרה למישלפי והיינו נמי דאמרי' אותיבו קרי באונדוניכו כו' אע"ג דנדאי קא מבטל ליה כיון דלא שמע לא בטל ואפטר דמ"ד בפני שנים דינא קאמר דלא הוי ביתול דהוי דבר שבערנה ואינו פחות משנים אבל מ"ד בפני שליח דמעיקרא הוי חוששין משום תקנת ממזרין ואתא ר"ג וחסש נמי לתקנת עגונות עכ"ל הרמב"ן ז"ל, וכוננתו בתי' הראשון דאם מבטל בפני השליח והאשה אמרינן אתי דיבור ומבטל דיבור אבל שלא בפניהם לא אתי דיבור דשלא בפניו ומבטל דיבור דכפניו להכי בעינו ב"ד

וְדִבּוֹר שֶׁבִּפְנֵי שְׁנַיִם אֵלִים לְבִטּוּלֵי אֶף דִּבּוֹר שֶׁבִּפְנֵי [וְתִירוּץ הַשְּׁנַיִם שֶׁל הַרְמַב"ן הוּא מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּדִבְרֵי הַר"ן]: וְלִדְבָרָיו ז"ל צָרִיף לומר דְּגַם הָא דְקָא מִיְפְּלֵגִי ר"י ור"ל בְּקִדּוּשֵׁין (דָּף נ"ט) בְּאוֹמֵר לְאִשָּׁה הָרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת לִי לְאַחַר ל' וְחִזְרָה בָּהּ בְּתוֹךְ ל' דר"י סוֹבֵר אֶתִּי דִּבּוֹר וּמְבַטֵּל דִּבּוֹר מִיְיָרִי נְמִי בְּחִזְרָה בּוּ בִּפְנֵי דְוָקָא אוֹ שְׁלֵא בִּפְנֵי וּבִפְנֵי ב"ד דְּבַל"ה לֹא אֶתִּי דִּבּוֹר שְׁלֵא בִּפְנֵי וּיְבַטֵּל דִּבּוֹר שֶׁבִּפְנֵי אֲבָל רש"י כְּתִב הֵתָם גְּבִי נָתַן רְשׁוּת לְשְׁלוּחוֹ לְתַרְוּם וְכֵן גְּבִי הִיא שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְשְׁלוּחָה לְקַדְּשׁ עֲצָמָה דְּמִיְיָרִי בֵּין בִּפְנֵי בֵּין שְׁלֵא בִּפְנֵי וּצ"ל דְּסוֹבֵר ג"כ פְּשִׁיטת הַתּוֹס' בְּגִיטִין דְּלר"י אֶתִּי דִּבּוֹר וּמְבַטֵּל דִּבּוֹר אִפִּי שְׁלֵא בִּפְנֵי וְהָא דְּבַעֲי בִּיטּוּל בִּפְנֵי שְׁנַיִם אוֹ בִּפְנֵי שְׁלֵשָׁה הוּא רַק מִפְּנֵי תַקְנַת מְמוֹזְרִים אוֹ תַקְנַת עֲגוּנוֹת [אוֹ כַּמ"ש הַר"ן וְהַרְמַב"ן בְּתִי הַשְּׁנַיִם] וְכֵן פִּירְשׁוּ הַתּוֹס' שֶׁם בְּקִדּוּשֵׁין בְּהָא דְּנִתְּנָה רְשׁוּת לְשְׁלוּחָה לְקַדְּשָׁה דְּמִיְיָרִי דְוָקָא שְׁלֵא בִּפְנֵי דְּבִפְנֵי וְדָאִי דְּמַצִּי הֶדְרָא בָּהּ דְּאִטּוּ מִשׁוּם שְׁאֲמָרָה לוֹ לְהַתְּקַדְּשׁ לֹא מַצִּי הֶדְרָא בָּהּ וּבִזְזָה לֹא הָוִי פְּלִיג רִישׁ לְקִישׁ פְּלָל: וּבְאַמַּת שֶׁדְּבָרֵי הַתּוֹס' תְּמוּהִים מְאוּד דְּאִם גִּימָא דְּבִפְנֵי מוֹדָה ר"ל דְּאֶתִּי דִּבּוֹר וּמְבַטֵּל דִּבּוֹר א"כ מֵאִי מִקְּשָׁה לר"ל מִמְתְּנִיתִין דְּהַשׁוּלַח גִּט לְאִשְׁתּוֹ וְהִגִּיעַ בְּשְׁלִיחַ אוֹ שְׁשַׁלַּח אַחֲרָיו שְׁלִיחַ וּא"ל גִּט שְׁנִתְּנִיתִי לָהּ בְּטֵל הוּא ה"ז בְּטֵל וּמֵאִי מִקְּשָׁה הָא שֶׁם הִנֵּה בִּפְנֵי הַשְּׁלִיחַ וְדוֹחֵק לומר שֶׁסְּמִיָּה אִסִּיפָא דְּמִתְּנִי דְּהִנֵּה עוֹשֶׂה ב"ד בְּמִק"א וּמְבַטְלוֹ אֶלְמָא דִּיכּוּל לְבַטְלוֹ אִפִּי שְׁלֵא בִּפְנֵי הַשְּׁלִיחַ וְאֵע"ג דְּשֶׁם אִיפָא ב"ד מ"מ הָא הַתּוֹס' קִיְיָמִי בְּשִׁיטְתָם דְּהַב"ד לֹא לְאַחֲזוֹקֵי כַח הַבִּיטּוּל הוּא רַק לְאַפּוּקֵי קָלָא וּמִשׁוּם תַּקְנַת מְמוֹזְרִים דְּזִהוּ דוֹחֵק לומר כֵּן דְּסְמִיָּה אִסִּיפָא דְּמִתְּנִיתִין שְׁלֵא הַנּוֹזְכֵר פֶּאן פְּלָל וּמַצְאֵתִי לְמַהֲרָשׁ"א ז"ל שֶׁהֲרֵגִישׁ בְּזָה וְכַתֵּב דְּעֵיקָר קְוִשְׁיַת הַש"ס הוּא מִבְּבָא דְּשַׁלַּח אַחֲרָיו שְׁלִיחַ שְׁנֵה מִקְרִי שְׁלֵא בִּפְנֵי וְלַעֲנֵד ז"א דְּוִדָאֵי ג"ז נִקְרָא בִּפְנֵי לְפִי מַש"כ הַתּוֹס' הַטַּעַם דְּבִפְנֵי מוֹדָה ר"ל מִשׁוּם דְּאִטּוּ מִשׁוּם דָּא"ל תְּהִי שְׁלוּחֵי לְקַדְּשֵׁי לֹא מַצִּי הֶדְרָה בָּהּ א"כ מֵה לִי אִם חִזְרָה בָּהּ בְּעֲצָמָה אוֹ שְׁשַׁלַּחָה לוֹ ע"י שְׁלוּחָה כִּינּוּן שֶׁהִגִּיעַ הַדְּבָרִים לְשְׁלִיחַ הֶרְאִשׁוֹן וְדָאִי דְּמַצִּי הֶדְרָה בָּהּ: וְנ"ל לְבָאֵר קְוִשְׁיַת הַש"ס לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהִכִּי פָּרִיף דְּהָא טַעְמוֹ דְּר"ל דְּאָמַר לֹא אֶתִּי דִּבּוֹר וּמְבַטֵּל דִּבּוֹר אָמַר בִּירוּשְׁלַמִּי מִשׁוּם דְּסוֹבֵר דְּאִין הַשְּׁלִיחוֹת מִתְּבַטְּלוֹת בְּדְבָרִים וְשֶׁם פָּרִיף עֲלָה מִמְתְּנִיתִין דְּהַשׁוּלַח גִּט לְאִשְׁתּוֹ דְּהָדָא פְּלִיגֵי אַר"ל וּמִשְׁנֵי שְׁאִנֵּי ב"ד שְׁכַחַן מְרוֹבָה הָרִי דְּלר"ל אִין הַשְּׁלִיחוֹת מִתְּבַטְּלוֹת בְּרִצּוֹנוֹ וְדִבּוֹרוֹ לְחוּד אֶלָּא דְּבַעֲי לְזָה כַח ב"ד יָפָה וְלר' יוֹחָנָן מִתְּבַטְּלוֹת בְּדְבָרֵי בְּעֲלָמָא דְּבִרְצוֹנוֹ תְּלִיא מִקְלָתָא רַק דְּבַעֲינָן שְׁיִוצֵיא הַדְּבָרִים בְּפִיו מִשׁוּם דְּדְבָרִים שְׁבַלְב אִינּוּ דְּבָרִים וְהִנֵּה הַר"ן ז"ל כְּתִב (בַּפ"ק דְּפִסְחִים) שְׁאִם אוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ צֵא וְהִפְקֵר נְכָסֵי לֹא מְהַנִּי עֵי"ש דְּלֹא מְהַנִּי שְׁלִיחוֹת לְדָבָר שְׁאִין בּוּ מַעֲשֶׂה רַק דְּבָרִים בְּעֲלָמָא.

מִיְהוּ וְדָאִי דְּזָה שְׁיִיף רַק בְּצֵא וְהִפְקֵר נְכָסֵי שֶׁהַשְּׁלִיחַ צָרִיף לְעֲשׂוֹת פְּעוּלָה לְהִפְקִיר נְכָסֵי לְהִכִּי אֲמַרִּינּוּ שְׁפִיר דְּלֹא מְהַנִּי פְּעוּלַת הַשְּׁלִיחַ בְּדָבָר שְׁאִין בּוּ מַעֲשֶׂה רַק דִּבּוֹר בְּעֲלָמָא אֲבָל בְּבִיטּוּל הִגֵּט לר"י דְּאִין שׁוּם עֲנִינּוּ נִגְמַר ע"י הַשְּׁלִיחַ רַק שֶׁהַמְּשַׁלַּח מְגַלָּה דַּעְתּוֹ שְׁאִינוֹ רוֹצֶה בְּגִט בְּזָה מְהַנִּי גַם אִם מְגַלָּה דַּעְתּוֹ ע"י שְׁלִיחַ כִּינּוּן שְׁאִין הַשְּׁלִיחַ עוֹשֶׂה פְּעוּלָה חֲדָשָׁה בְּזָה וְהַשְּׁתָא שְׁפִיר קָא מִקְּשָׁה ר"י לר"ל מִבְּבָא דְּשַׁלַּח אַחֲרָיו שְׁלִיחַ דְּבִשְׁלָמָא לְדִידִי דְּהַשְּׁלִיחוֹת מִתְּבַטְּלוֹת בְּדְבָרִים בְּעֲלָמָא אֶף שְׁלֵא בִּפְנֵי הוּא מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּלֹא נִיחָא לִיהּ בְּקִדּוּשֵׁין אוֹ בְּגִירוּשֵׁין הַשְּׁלִיחוֹת מִתְּבַטְּלוֹת בְּעֲצָמָה, א"ש הָא דִּיכּוּל לְבַטֵּל ע"י שְׁלִיחַ שְׁעֲצָם הַבִּיטּוּל אִין בּוּ שׁוּם פְּעוּלָה חֲדָשָׁה שְׁנֵאמַר עֲלִיו מִקְלֵי לֹא מִמְּסָרֵי לְשְׁלִיחַ דְּהַשְּׁלִיחַ

לא מידי קא עביד רק שמודיע דעתו של המשלח שרוצה שתתבטל שליחות הראשונה
אבל לר"ל דסובר דאין אדם מבטל שליחותו בדברים שלא בפניו ובעי פח ב"ד יפה לבטל
השליחות שלא בפניו וכלשון הירושלמי דשניא היא ב"ד.

א"כ איך יכול לשלוח שליח לבטל השליחות פנין דביטול השליחות שלא בפניו הוי
פעולה חדשה עד דבעי ב"ד א"כ איך יכול לעשות שליח ע"ז הא ביטול הגט מילי בעלמא
הוא ומה איכא בין צא בטל גיטי ובין צא והפקר נכסי תרנוניהו פי הדדי ניהו א"ו דביטול
השליחות מהני שלא בפניו ולא בעי ב"ד פלל רק מיד שאמר שרוצה שיבטל הוא
מתבטל מאליו ולהכי יכול לבטל ע"י שליח ג"כ ולא מיבעיא אם ביטל השליחות ושלח
את השליח רק להודיע להשליח הראשון דמהני אלא אפי' אמר להשליח השני צא ובטל
גיטי נמי מהני דאף דבדבור דצא ובטל גיטי אינו מתבטל עדדין דקי"ל פאפיי דגילוי
דעתא בגיטא לאו מילתא היא וחל עיקר הביטול בשעה שהשליח השני מבטלו בפני
השליח הראשון מ"מ לא דמי לצא הפקר נכסי דעיקר ביטול הגט אין בו פעולה חדשה
שלא יוכל להמסר לשליח, זהו מה שנ"ל בפניאור שיטת התוס': אבל לפי שיטת הרמב"ן
ז"ל שכתבנו לעיל איכא למימר איפכא דעיקר פלוגתת ר"י ור"ל הוא בפניו אבל שלא
בפניו פנין דבלא"ה אינו מתבטל אלא בב"ד וכח ב"ד יפה פדברי הירושלמי ובזה לכ"ע
אתי דבור ומבטל דבור ועיקר פלוגתת ר"י ור"ל הוא בפניו שהוא מבטלו בלא עדים
ובלא ב"ד ובזה פליגי אי אתי דבור ומבטל דבור והש"ס דפריה לר"ל דאמר לא אתי
דבור ומבטל דבור ממשנה דהגיע בשליח התם פריה מביטול שבפני השליח דביטול
שבפני השליח הא לא בעי ב"ד איך מועיל לבטל נתינת הגט ליד השליח ומשני דנתינת
גט ליד שליח לאו פלוגתא היא ונחשיב רק דבור בעלמא להכי מהני ולא בעי ב"ד אבל
ביטול שלא בפני השליח בעי ב"ד אף לרבי יוחנן דלא אלים דבור שלא בפניו לבטל
דבור שבפניו כמש"כ הרמב"ן ז"ל וזהו פנונת רש"י ז"ל בקדושין שם שכתב גבי לא
בא אחר וקדשה עצמה וזורה בה בין בפניו בין שלא בפניו משום דהוקשה לרש"י ז"ל
מאי מקשה לר"ל ממשנה דגט דר"ל מייירי שחזרה שלא בפניו ולא אתי דבור שלא
בפניו ומבטל דבור דבפניו ובגט הא מייירי בהגיע בשליח להכי הוסיף רש"י ז"ל דר"ל
סתמא קאמר לא קדשה עצמה וזורה משמע אפילו בפניו ושפיר מקשה מגט ולפ"ז לא
איתותב ר"ל אלא במה דאמר אינה חוזרת בפניו אבל שלא בפניו לא איתותב דשלא
בפניו אינה מתבטלת רק בפני שנים: ולכאורה יש להקשות לשיטת רש"י דלר"ל אפי'
בפניו אינו יכול לבטל א"כ אמאי מקשה ממשנה דהשולח גט ולא מקשה ממשנה הקודמת
השנויה בפ"ק האומר תן גט זה לאשתי וש"ש זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם לחזור
ולר"ל אמאי לחזור הא לא אתי דבור ומבטל דבור ונ"ל דלא קשה מידי דאפשר לומר
דלעולם אין השליחות בטל ואם רוצה השליח למסור אפי' אחר חזרת האדון נמי יכול
למסור שאין השליחות מתבטלת ומתניתין דקתני אם רצה לחזור לחזור היינו דאם אין
השליח רוצה למסור ולעבור על חזרתו מהני חזרה דאדון לפי שלא נתגרש האשה עדדין
ולא נשתחרר העבד ואשמעין ר"מ דלא פתחמי דאמרי דבשיחרור הוי זכות ומשחררו
מיד בקבלתו לשיטת התוס' אלא דהוי חוב מה שמשתחרר ויכול לחזור בו ואף שאם
השליח רוצה למסור יכול למסור לו לר"ל דלא אתי דבור ומבטל דבור מ"מ אם השליח
רוצה לעשות רצון האדון שלא ליתן להעבד אינו משוחרר במה שקבל להעבד השטר

שיקרור דהאדון משום דהוי חוב ואין חבין לאדם שלא בפניו ומינשב שיטת רש"י דלר"ל גם בפניו אמרינו דלא אתי דיבור ומבטל דיבור: ובדברים אלו זכינו ליישב שיטת הרמב"ם ו"ל דבקדושין (נ"ט) איתביה ר"י לר"ל מתרומה דאם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ומשני רבא פשקדם ותרם ובירושלמי מוקי לה תיפתר פגון שאמר לו לה וקבע מן הצפון וקבע מן הדרום והר"מ פסק אם הרשה עבדו או שנתפו לתרם והלכו לתרם וביטל שליחותו מקודם אין תרומתו תרומה [והיינו טעמא דאף דבשאר שליח אין זה קפידיא לבטל התרומה מ"מ בזה שביטל השליחות רק שאין בכחו לבטל מחמת דלא אתי דיבור ומבטל דיבור וזהו דוקא אם עשה השליח פדיבור הראשון ממש בלי שום שינוי קצת אבל אם לא עשהו פדיבור הראשון ממש בזה חלה ביטולו שפיר ולא שייך לא אתי דיבור ומבטל דיבור: דהא לא נעשה פדיבור הראשון דכיון דעיקר הא דלא מהני ביטול הוא משום דלא אתי דיבור ומבטל דיבור ואם שינה קצת ממילא חל דיבור השני כמו שביאר גם הר"י קורקס] והקשו המפרשים ו"ל דהא האי תירוץא דשינה מוקי בירושלמי לר"ל ונאנן בעינן למיפסק כר' יוחנן דאתי דיבור ומבטל דיבור ובלא שינה נמי אין תרומתו תרומה אבל לפי דברינו א"ש דבאמת מותר מש"כ הר"מ והלכו לתרם ולשון זה ליתא במשנה פלל ואין דרכו של הרמב"ם ו"ל להוסיף דברים: עכ"נ דבאמת רבי יוחנן דאיתביה לר"ל וסובר דלהכי אמרינו אין תרומתו תרומה משום דאתי דיבור ומבטל דיבור היינו דוקא אם ביטל בפני השליח אבל שלא בפניו לא מצי לבטל כמו גבי גט דשלא בפניו בעי שנים ובפניו א"צ שנים וזהו מן הדין כמש"כ הרמב"ן דלא אתי דיבור דשלא בפניו לבטל דיבור דבפניו והנה הירושלמי משני תירוץ זה לר"ל ולר"ל הוצרכנו לתרוץ זה אף בביטל השליחות בפני השליח דהא סובר לא אתי דיבור ומבטל דיבור ונאנן קי"ל דאתי דיבור ומבטל דיבור ובפניו יכול לבטל אף שלא שינה השליח ולא הוצרכנו לאוקמי מתניתין ששינה השליח מ"מ הדין שלמדנו מדברי הירושלמי לר"ל דבאמר לו לתרם מן הצפון ותרם מן הדרום הוי שינוי הוא דין אמת ונ"מ לענין אם ביטל שלא בפניו דגם לדידן דקי"ל כר' יוחנן דאתי דיבור ומבטל דיבור מ"מ דיבור דשלא בפניו לא מבטל דיבור דבפניו ובשינה השליח ותרם מן הדרום שפיר מתבטלת השליחות משום השינוי והוצרכוהר"מ ו"ל להביא אוקימתא דירושלמי משום דגם לדידן דקי"ל כר"י נ"מ לענין ביטול שלא בפניו דמודה בזה ר"י דאינה מתבטלת בלא שינוי ובשינוי כל דהו מתבטלת ומדויק היטב לשון הרמב"ם ו"ל לנכון שפתב האומר לשנתפו ולכן ביתו לתרם והלכו לתרם והוסיף תיבת והלכו דבלא הלכו אמרינו אתי דיבור ומבטל דיבור אפי' בלא שינוי משום דקי"ל כר' יוחנן אבל בהלכו לתרם בזה אמרינו לא אתי ביטול דשלא בפניו ומבטל דיבור דבפניו להכי אם אין פאן שינוי תרומתו תרומה.

אבל אם שינה פגון שקבע לו בצפון ותרם מן הדרום אע"ג דבלאו ביטול אין זה שינוי מ"מ בביטול מהני האי שינוי דלא נימא לא אתי דיבור ומבטל דיבור [ונאפי' אם נימא דמתניתין גפרש כפשטיה לדידן דקי"ל כר' יוחנן דמייירי בביטל בפניו אבל הר"מ הוצרכו להשמיענו האי אוקימתא דירושלמי בהלכו השלוחים דבזה לא אמר ר"י לא אתי דיבור ומבטל דיבור בזה תליא בשינוי ולא הוצרכו לבאר האי דינא דבפניו מצי מבטל ושללא בפניו בעי ב' שסמך על זה שפכר ביאר בדיני גיטין דיני ביטול השליחות רק שהוצרכו

להורות לן האי אוקימתא דירושלמי דאף דלא הוי ביטול מ"מ אם שינה קצת שפיר הוי ביטול]: ולפי מה שביארנו מש"כ המחבר ואי ביטלו שלא בפניו הרי הוא בטל אם בטלו שלא בפני עדים נראה דלשיטת התוס' דגטין [וכמו שבארנו] והר"ן לא מהני ואף לתי' הראשון של הרמב"ן י"ל דמדאורייתא לא מהני ביטול דשלא בפניו אלא בפני שנים ומ"מ אף לתי' הראשון של הרמב"ן וכמו שבארנו מ"מ יחדום לעדים אפשר דלא בעינן ועוד דמאן לימא לן שלא אמר להא"ח שיודיעו לו דרף לכתם על חעלמא פי הוא ביטול הגט: ומש"כ פבדו פי לא העידו בפני ב"ד והוי עד מפי עד ולא מהני כלל, תמהני הא אמרינן בקדושין (דף י"ב) והאיכא סהדי באידית דינדעי דבהווא יומא הויא ביה שו"פ: ומסיק שם אם הקילו בשבויה נקיל בא"א וכתבו התוס' דמייירי שיצא קול שיש עדים באידית או במדה"י והר"ן פתב דמייירי בקול דלא איתחזק בב"ד דבאיתחזק בב"ד חוששין כדאיתא בגיטין (דף פ"ט) וכאן מייירי בלא איתחזק ואפ"ה חוששין פיון דבנדאי קדשה רק שאין אנו יודעין אי שו"פ להכי חוששין וקול דאיתחזק בב"ד מיקרי שפאו פלוני ופלוני ואמרו שמעו מפלוני והיינו שפאו לב"ד ב' עדים כדאיתא בשו"ע ובנד"ד אף דמיקרי קול דלא איתחזק בב"ד שפאו לב"ד רק עד א' לחוד עכ"ז חוששין דמה התם דהוי ספק בקדושי חוששין כש"כ פאן דהיא בחזקת א"א דחיישין לקלא עד שיתברר הדבר בעדים והרשב"א ז"ל פי' בחידושיהו הא דאמרינן בש"ס משום תקנת עגונות לא שיבטל באמת אלא שיצא הקול שביטל והוא ביטול באמת אחר הגירושיין והיא תחוש לקלא שפאו ביטול קודם גירושיין ולא תנשא בחנם עיי"ש הרי דמשום קול בעלמא לא תנשא ועוד דלדעת ר"ת וסייעתו שולחין העדים פתבם לב"ד ומדאורייתא א"צ קיום ב"ד כלל ומי יקל ראש נגד ר"ת וסייעתו דעדות שבכתב הוי עדות מעליא ואפשר עוד לומר דלהכי קתני במתניתין בראשונה הי' מושיב ב"ד במק"א וקרי ליה ב"ד מפני שיכולין לכתוב עדותן וכמש"כ התוס' בב"ב (דף מ) גבי מחאה שהקשו לפי שיטת רש"י ז"ל דהא הוי מפי פתבם דהא לא נעשה מדעת איזה מתחייב ותיירצו דתקנת חז"ל הוא שיכולין לכתוב וקיום שטרות גמי משום דמעשה ב"ד הוא וכל מעשה ב"ד נכתב שלא מרצון המתחייב עכ"ל, וכן בפרוזבול היתה תקנת חכמים שיכתבו וקרו להו ב"ד כדאיתא בגיטין שם ואפשר דה"נ להכי קרי להו ב"ד שיכולין לכתוב עדותן, ובפרט אם נאמר כפשוטו התוס' (בר"פ השולח) דמדאורייתא אפי' ביטול בפ"ע גמי מהני פיון שאינו רוצה לגרשה ורק רבנן אפקעינהו לקדושיין מינה משום תקנת ממזרין קודם תקנת ר"ג ותיקנו שיהא הביטול בפני ב' דוקא [ועיין תוס' ד"ה מ"ד שנסתפקו אם לחומרא הוי גט מעליא אף שביטלו בפ"ע] ותיקנו בפני ב' כדי שיהא קול ולא תנשא עיי"ש שכתבו פן כמה פעמים (והארנו בזה במק"א) א"כ פיון דעיקר התקנה הוי בפני ב' כדי שיצא קול נתנו להם רשות לכתוב עדותם כמו גבי מחאה כדי שיצא הקול ויתבטל הגט: ועוד נ"ל לפמש"כ הרשב"א בחידושיהו לגיטין (דף פ"ג) בסוגיא דאמר אמרו לעדים שיכתבו ולעדים ויחתמו דכשר ולא הוי עד מפי עד משום דחד לא מהימן אבל תרי דמהימני לומר שהבעל צנה לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו א"צ להעיד הדבר בב"ד דע"י אמירתם עדיין לא נגמר שום מעשה רק שאומרים שהבעל צנה לכתוב אין בזה דין עד מפי עד א"כ נראה דה"ה עדים המעידים שאמרו להם ב' שהבעל ביטל הגט גמי אין בזה דין עד מפי עד שהרי לא נתגרשה עדיין רק שהעדים אומרים שלא נתנו לה ומה לי אם אומרים

בַּשֵּׁם הַבֶּעַל שְׂצוּנָה לִיתֵן לָהּ וּמָה לִּי אִם אוֹמְרִים שֶׁהַבֶּעַל מִיָּחָה שָׁלָא לִיתֵן לָהּ בְּתַרְנוּנֵיהּ
לֹא שְׂיִיף עַד מִפִּי עַד וְאִין אֲנוּ צְרִיכִין בְּזֶה הַגְּזֵת עֲדִים בְּב"ד וְנִרְאָה דְאִפִּי חַד נָמִי מִהֵימֵן
אִם אוֹמֵר שְׂבִיטֵל הַבֶּעַל הֲגַט בְּפָנַי שְׁנַיִם דַּע"א נֶאֱמָן לְאַסְוֵר בְּאַיִתְחֻזְק אִיסוּרָא וְהֵתֵם
בְּאוֹמֵר אֲמָרוּ דְלֵהִיתֵר קֶאֱתִי בְּעֵי שְׂיִשְׁמְעוּ מִפִּי שְׁנַיִם וּבְבִיטוּל הֲגַט דְבִאִין לְאַסְוֵר
בְּאַיִתְחֻזְק אִיסוּרָא חַד נָמִי מִהֵימֵן וּמִש"כ הַתּוֹס' וְהָר"ן בְּגִיטִין דְבְּעֵי שְׁנַיִם מִשׁוּם דְאִין
דְּבַר שְׂבִעְרוּנָה פְּחוּת מִשְׁנַיִם בְּאַרְנוּ בַּמִּק"א] וְלַחֹשׁ שָׁלָא לִיתֵן הֲגַט חַד נָמִי מִהֵימֵן וְאִף
דְאֲמָרִינּוּ אִין עֲרַעוּר פְּחוּת מִשְׁנַיִם הָא אֲמָרִינּוּ בְּקִידוּשֵׁין (דָּף ע"ג) ה"מ הִכָּא דְאִית לָהּ
חֻזְקָה דְכְּשָׁרוֹת אֲבָל גְּבִי חִיָּה דְלִיפָא חֻזְקָה דְכְּשָׁרוֹת עֲרַעוּר חַד נָמִי מִהֵימֵן וּבְגִיטִין (דָּף ט')
דְאֲמָרִינּוּ נָמִי עֲרַעוּר חַד לֹא מִהֵימֵן מִשׁוּם דְעֲדִים הַחֲתוּמִין עַל הַשְּׁטֵר כְּמוֹ שְׂנַחֲקָה עֲדוּתָן
בְּב"ד דְמִי אֲבָל הִכָּא דְאַיִתְתָּא בְּחֻזְקָת אִיסוּר עוֹמְדָת מִהֵימֵן עֲרַעוּר דְחַד שָׁלָא לְמִסְוֵר הֲגַט
וּבְפִרְט בְּמִילְתָּא דְעֵבִידָא לְגִלוּי וּבְפִרְט שְׂאִין אֲנוּ צְרִיכִין לַכ"ז דְקִי"ל דְחֻזְשֵׁין לְקוּל
דְלֹא אִיִּתְחֻזְק בְּסִפְק קִידוּשֵׁין כ"ש בְּסִפְק בִּיטוּל הֲגַט: וּמָה שְׂרָצָה לְצַרְף סְבֵרַת הַרְשָׁב"א
דְלַגּוּף הֲגַט לֹא מִהֵימֵן בִּיטוּל כָּלֵל אֶתְמַהָה דְמָה עֲנִין זֶה לְכָאן הֲלֹא מְבֹאֵר בְּטוּר וּב"י וּבְכָל
הָרַאשׁוּנִים דְבִסְתָּמָא אִם מְבִטֵל הֲגַט כְּוָנָתוֹ עַל בִּיטוּל הַשְּׁלִיחוֹת רַק שְׂאִם אֲמַר בְּהִדְיָא
שְׂמִבְטֵל הֲגַט בְּעֲצָמוֹ וְאִם"כ חוֹזֵר בּוֹ וְרוֹצֵה לְגַרְשׁ בּוֹ וְעֵינֵן בְּר"ן שְׂפִירֵשׁ דְאִפִּי בִיטוּל
הֲגַט בְּהִדְיָא מְפָרְשֵׁין לִיה דְקִיא אֶשְׁלִיחוֹת מִשׁוּם דְהֲגַט אִינוּ מְקַבֵּל בִּיטוּל וּמִזֶּה הוֹכִיחַ
דְלֹא כַהֲר"מ ז"ל עיי"ש] בְּזֶה נִחְלָקוּ הָרַאשׁוּנִים וְהַרְמַב"ם אִי מְצִי לְגַרְשׁ בּוֹ אֲבָל סֵתֵם
בִּיטוּל הוּא בִּיטוּל הַשְּׁלִיחוֹת וּבְמָה נִשְׁתַּנָּה בִּיטוּל הַזֶּה מִכָּל הַבִּיטוּלִין וּמָה שְׂרָצָה לְצַרְף
דְהוּי זְכוּת לְהַאֲשֶׁה וְנִפְיֵן לָהּ הֲגַט וְלֹא מִהֵימֵן בִּיטוּל וּפְלִפְלֵ בְּזֶה בְּדִבְרֵי הַר"י ר', תְּמַהֲנִי דְכָל
הִכָּא דְזְכוּת הוּא לָהּ הָא בְּעֵינֵן שְׁהַשְּׁלִיחַ יְכוּנִין לְזְכוּת לָהּ [כַּמִּש"כ הָר"ן בְּהִדְיָא שָׁם] וְכָאן
מִי יָדַע הַשְּׁלִיחַ לְזְכוּת לָהּ קוֹדֵם הַבִּיטוּל וְהוּא לֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְזֶה כָּלֵל וְהַבֶּעַל עֲשָׂאוֹ
שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה בְּפִירוּשׁ כְּפִי הַנּוֹסֵף שְׁנֵהֲגוּ מִסְדְּרֵי גִיטִין וְחִיכָף כְּשִׁיגִיעַ גַּט זֶה לִידָה תְּהֵא
מְגוֹרְשֵׁת א"כ כִּינּוֹן שֶׁהַבֶּעַל אוֹמֵר בְּפִירוּשׁ שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁלִיחַ הוֹלְכָה אִיף אֶפְשֵׁר לְזְכוּת
הֲגַט עֵבֶרָה בְּלֹא דַעַת הַבֶּעַל וּבְפִרְט שְׁהַשְּׁלִיחַ אֲמַר בְּפִירוּשׁ שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה וְגַם
אִיף אֶפְשֵׁר לְהַחֲלִיט הַדִּין שְׁזֵהוּ זְכוּת לָהּ וְהֵלֵא כְּמָה אַנ"ח נוֹשְׂאִין נְשִׁים וְדָרִים עֲמָהּ
כְּדַכָּה"א וְאִף שְׁהִיא צְוֹנָה אִז שְׁרֹצִית לְהַתְגַּרְשׁ כְּבָר אֲמָרִינּוּ בִּירוּשְׁלָמִי (בְּפִרְק הַתְּקַבֵּל)
הֲגַע עֲצָמָה שְׁהִיא צְוֹנָה לְהַתְגַּרְשׁ אֲמָרִינּוּ שְׂמָא חֲזָרָה בָּהּ הֵינּוּ שְׂמָא בְּרַגַע שְׁנִמְסֵר הֲגַט
לְהַשְּׁלִיחַ חֲזָרָה בָּהּ וְאִף כָּאן מֵאן לִימָא לֵן דְהוּי זְכוּת: וּמָה שְׂפִלְפֵל כְּבוֹדוֹ בְּדִין כָּל מִילְתָּא
דְאֲמַר רַחֲמָנָא לֹא תַעֲבִיד אִי עֵבִיד לֹא מִהֵימֵן וְכָאן הָרִי נִשְׁבַּע הַבֶּעַל שָׁלָא יְבַטֵּל הֲגַט כְּמוֹ
שְׂנוּהֲגִין בְּכָל ב"ד, נ"ל שְׂאִין זֶה עֲנִין לְכָאן כָּלֵל לְהָא דַּע"ע לֹא מִהֵימֵן, דְזֶה לֹא שְׂיִיף אֲלֵא
הִכָּא שְׂאֲנוּ רוֹצִין לְקַבּוֹעַ עֲנִין ע"י מַעֲשָׂיו כְּמוֹ בְּגִזֵּל וְרִיבֵית דְאֲמָרִינּוּ שְׁקוּנָה הַמְמוֹן וְנִכְנָס
לְרִשׁוֹתוֹ אוֹ מְכִירַת מַעֲשֵׁר אוֹ חֵלוֹת תְּרוּמָה מְזַהֲרָה עַל הַיָּפָה כְּדַאִיתָא (כַּפ"ק דְתַמּוּרָה)
דְבַכ"ז שְׂיִיף לְמִימַר כִּינּוֹן דְעֵבֶר אֶמִימָרָא דְרַחֲמָנָא אִין מַעֲשָׂיו מוֹעִילִים כְּלוּם אֲבָל בִּיטוּל
הֲגַט אִין נִקְבַּע ע"י בִּיטוּלוֹ עֲנִין חֲדָשׁ רַק שְׁהוּא מְגַלָּה דַעַתוֹ שְׂאִינוּ רוֹצֵה עוֹד בְּשְׁלִיחוֹת
זֶה וּבְמַחְשָׁבָה בְּלֵב נָמִי הוּי סְגִי אִם חֲזוּר בּוֹ רַק שְׂדָבְרִים שְׂבֵלֵב אִינּוּ דְבָרִים לְהִכִּי בְּעֵינֵן
שְׂיִוְצִיא בְּשִׁפְתָיו מָה שְׂבֵלְבוֹ וְתַקְנוּ חֻקִּים שְׂיִהֵא בְּפָנַי עֲדִים ג"כ מִשׁוּם תַּקְנַת מְמֹרִין
אֲבָל עֵיקַר כַּח הַבִּיטוּל הוּא רַק מָה שְׂמְגַלָּה דַעַתוֹ וְרַצוֹנוֹ שְׁחֲזוּר בּוֹ מִהַשְּׁלִיחוֹת אֲבָל אִינוּ
נִקְבַּע ע"י הַבִּיטוּל עֲנִין חֲדָשׁ לְהִכִּי לֹא שְׂיִיף הִכָּא אִי עֵבִיד לֹא מִהֵימֵן וּכ"כ הַתּוֹס' בְּבִכּוּרוֹת

(דף ל"ד) ד"ה ומי גבי צורם אונן בכור דהוי קנסא וז"ל נאפילו לרבא דאמר מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא מהני מ"מ הכא שרי מדאורייתא דהא יש בו מום והאי גברא טהור הוא עכ"ל וכוונתם דהטלת המום אינו עושה מעשה רק דממילא פיון שיהא בעל מום א"א להיות בקדושתו וכן גבי קוצץ בהרתו אין נקבע מעשה ע"י קציצתו רק שאין בו נגע ולא שיניף לאמר בכה"ג אי עבד לא מהני וזה ברור: סימן קמט שאלה יבואר מתוך התשובה: תשובה יקרת מכתבו הגיעני בדבר האשה שהלכה מבעלה זה כמה שנים ועתה זה יותר משנה שהשפירה עצמה למשרתת בבית נכרי ומתנהגת פנכרית ממש אוכלת מפתם וכל ההנהגות כמוהם וכאשר שלח כת"ר לדבר על לבה השיבה שפבר אינה יהודית והנה מעכ"ת פתב להשיג רשיון מהממשלה לזכות לה גט ולענ"ד יש לדין בזה פי אף שבגשתמדת מבואר באה"ע לזכות לה גט אבל הרשעה זו נראה שעדיין לא קבלה דתם בנימוסיהם ואם היתה חוזרת לא היו מוחזין בידה א"כ אין לה דין מומרת דטעמא דמומרת משום דכיין דמומר לעבודת פכבים הוי מומר לכה"ת פולה ונאסרה על בעלה מחשש זנות א"כ אין שום חוב בגרושין דידה ואדרבה זכות יש שנתנה פנויה אבל בזו שאין לה עדיין דין מומרת לא נאסרה על בעלה דאי משום שאומרת שהיא נכרית דמי לאלף ואעבוד דאמרינו בסנהדרין (דף ס"א) דלא הוי מומר לעכו"ם בקדו וכמש"כ הרב רמ"א ז"ל ואי משום שדרה בין הנכרים פבר פסקינן באה"ע (סימן ז') דהמתניחדת עם נכרים אפילו יצא עליה קול זנות לא נאסרה על בעלה ודוקא בנחבשה אסורה משום דמסורה בידם להורגה וכיין דלא נאסרה על בעלה שלא בהמרה לעכו"ם הוי הגירושין חוב פי שפא תחזור בה ותחזור לבעלה ואפשר לומר דכיין דמומר לעכו"ם ומומר לכל התורה פולה חוץ מעכו"ם חד דינא אית להו בכל דוכתי א"כ זו שמשרתת בבית הנכרי נאדוקה בהו חשודה לכה"ת פולה א"כ חשודה נמי אזנות: מיהו לענ"ד לולי דברי רבותינו ז"ל היתה לדון הרבה בהאי דינא גופא דמומרת נאסרה על בעלה וכי משום שפכרי חשוד אזנות והיא חשודה אזנות משום זה נאסור אשה על בעלה והלא אין האשה נאסרת על בעלה אלא בקנוי וסתירה דהא בפ"ב דע"ז (דף כ"ג) משני רבינא הא לכתחילה הא דיעבד ובדיעבד שרי אפילו אשת פהו ולא חיישינן לזנות כמו דלוקחין מהם בהמה ולא חיישינן לרביעה ואף דע"י נפשות אסורה לבעלה ישאל דחיישינן לרצון א"כ ה"נ פיון שהיא חשודה להתרצות חיישינן שפא זינתה ברצון ז"א דהא פבר פתב התם הר"ן ז"ל שדרכה להשתדל שיבא עליה פדי שעי"ז תמצא חן בעיניהם וכדאמרינן אשה פלי זינה עליה וכיין שיש אומדנא שפאתה לידי זנות להכי אסורה אבל מסתמא אף ששניהם חשודים אזנות משום זה לא אסרינן אשה על בעלה, והגע עצמך אשה שנתגרשה כמה פעמים מבעלה ע"י זנות ונשאת לאחר אטו נימא דביחוד כ"ד עם העכו"ם תאסר על בעלה זה ודאי לא ניתן להאמר ודוחק לומר דמשום שזינתה תחת בעל זה אינה חשודה תחת בעל אחר דסוטה תוכיח דמגלגל עליה מאיש זה ומאיש אחר] א"ו דאשה אינה נאסרת על בעלה בחשדא בעלמא כדר"א דאין אשה נאסרת על בעלה אלא בקנוי וסתירה ונהרי התוס' (פר"ק דכתובות) פתבו דמעיקרא הוי ס"ד דש"ס דאפילו ודאי זינתה נמי אינה נאסרת אלא בשני עדים ה"נ לדין דמסקינן דפ"פ נמי פשני עדים דמיא מ"מ אשמעינן ר"א דאקיל רחמנא גבי איסורא דאיתתא שלא תאסר על בעלה באומדנות וחשדה ומעיקרא נמי דפריף בע"ז אמתניתין דע"י קמון מותרת לבעלה והוי

ס"ד דבְּעִינֵנוּ לְמִיסַר מְשׁוּם שְׁהַעֲכֹפּוּם חֲשׂוּדִים עַל הָעֲרִיזוֹת לֹא מְדִינָא קַפְרִיָּה אֱלָא דְאִיבְעִי לֵן לְמִיסַר כְּמוֹ שְׁבוּיָה דְשָׂרִי מִן הַדִּין רַק מְשׁוּם מַעְלָה דְיוֹחֲסִין אָסְרוּ ה"נ פִּינּוּ דְחֻזִּינוּ דְלָאוּ דְוָקֵא שְׁבוּיָה דְבוּזִיָּה בְּעִינֵיהֶם חֲזִינְשִׁינוּ לְאַנְסֵי אֱלָא אִפִּי אִשָּׁה דְעֵלְמָא לֹא תַתְיַחֲד עִמָּהּ מִפְּנֵי שְׁחֲשׂוּדִין עַל הָעֲרִיזוֹת א"כ מְשׁוּם מַעְלָה דְיוֹחֲסִין הָוִי לֵן לְמִיסַר בְּדִיעְבַּד לֹא מְדִינָא אֱלָא מְשׁוּם מַעְלָה דְיוֹחֲסִין דְגָבִי פְהִנְתָּ נְמִי אִיתָא לְהַאי כְּלָלָא דְאִין אִשָּׁה נְאַסְרַת עַל בְּעֵלָה אֱלָא בְּקִנּוּי וְסִתְרָה כַּמ"ש לְהוֹכִיחַ הַמְהַרִּי"ק בְּתַשׁוּבָה וְלַהֲכִי מְדִינָא שָׂרִי: וְאֵע"ג דְקִי"ל חוֹשְׁשִׁין לְסַפֵּק דְרוּסָה בְּהוּא שׁוֹמֵק וְהֵן מְקַרְקֵרִין מְשׁוּם דְרֹב אַרְיֹת דּוֹרְסִין וְה"נ פִּינּוּ דְרֹב עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים פְּרוּצִים בְּעֲרִיזוֹת מְאִי טַעְמָא לֹא נִיחוּשׁ לְנֻגוֹת פִּינּוּ דְגַם הִיא חֲשׂוּדָה וְאַמִּירָה דִּינְדָה לֹא פְלוּם הוּא לֹא דְמִי חָדָא דְהֵתֵם הַתְּחִיל הַסַּפֵּק בְּשַׁעָה שְׁהִיא בְּחֻזְקָתָא אֲבָר מִן הַחֵי כַּמ"ש לְהַתּוֹס' (בפ"ג דִּיבְמוֹת).

וְעוֹד דְהָא בְּאַמְתָּ אֲמַרִּינוּ דְקוֹלָא הוּא דְאַקִּיל רַחְמָנָא גְבִי אִיסוּר אִשָּׁה עַל בְּעֵלָה וּמַכ"ש דַּא"ש לְשִׁיטַת הַר"מ ז"ל דְכָל הַסַּפִּיקוֹת מִוְתָּר חוּץ מִסַּפֵּק דְרוּסָה: אוּלָם אַחֲרֵי שְׁכַמָּה מְרַבּוֹתֵינוּ הִרְאִישׁוּנִים כְּתָבוּ בְּפִשְׁיטוֹת דְמוּמְרַת נְאַסְרָה עַל בְּעֵלָה אִין לְנוּ לְהַרְהֵר ע"ז וְכֵן הַחֲזִיק רַבֵּינוּ הַגָּר"א ז"ל דִּיעָה זֹו לְעִיקָר וְאַפְשָׁר דְהַטְעַם פִּינּוּ דְבְּרַנּוּ דְכָל אִיסוּרִים כַּה"ג אָסְרִינוּ וְקוֹלָא דְאַקִּיל רַחְמָנָא גְבִי אִיסוּר אִשָּׁה עַל בְּעֵלָה אֲבָל מוּמְרָ לַע"ז פִּינּוּ דְהוּא כְּעַכּוּ"ם לַכַּה"ת כְּלוּלָה לֹא מְצִינוּ דְאַקִּיל רַחְמָנָא גְבִי וְהַדְרִינוּ לְדַמּוֹת זֶה לְכָל אִיסוּרִין וְכִינּוּ דַעֲכוּמ"ז פְּרוּצִים בְּעֲרִיזוֹת וְהִיא גַם הִיא חֲשׂוּדָה לְנֻגוֹת חֲזִינְשִׁינוּ לְנֻגוֹת] אֲבָל כ"ז בְּיַדְעִינוּ בְּוֹדָאֵי שְׁעַבְדָּה עַכּוּ"ם אוּ שְׁחִילְלָה שְׁבַת בְּפִרְהֶסְיָא אֲבָל אִם לֹא רְאִינוּ זֶה בְּבִירוֹר לֹא חֲשִׁיבָא מוּמְרַת לַכַּה"ת כְּלוּלָה לְאַנְסְרָה עַל בְּעֵלָה וְלִזְכוּתָּ לָהּ גַּט שְׁתַּנְשֵׂא ע"י גַּט זֶה גַם אַחַר שְׁתַּחֲזוֹר לְדַת יִשְׂרָאֵל: שׁוּב רְאִיתִי שֶׁיֵּשׁ לְדַקְדַּק עַל הַרְמ"א ז"ל (שְׁבַסִּימָן ז') הַבִּיא דַעַת הַמְקִילִין דְמוּמְרַת אִינָה נְאַסְרַת עַל בְּעֵלָה (וְבַסִּי"ק"מ) כְּתַב דְמוּמְרַת מְזַפִּין לָהּ גַּט וְלַכְּאוּרָה הו"ל לְכַתּוּב דִּי"א דְמוּמְרַת לֹא נְאַסְרָה עַל בְּעֵלָה וְלַהֲכִי אִין לִזְכוּתָּ לָהּ גַּט דְהָוִי חוּב ע"כ נ"ל בְּדַעַת הַרְמ"א ז"ל דְאַפִּילוּ לְדַעַת הָאוּמְרִים דְמוּמְרַת אִינָה נְאַסְרַת מ"מ מְזַפִּין לָהּ גַּט וְטַעְמָא דְמִילְתָּא דְהָא בְּכָל אִשָּׁה דְעֵלְמָא אֲמַרִּינוּ בִירוּשְׁלַמִי (ר"פ הַתְּקַבֵּל) הָרִי שְׁהִיתָה צוֹנְחַת לְהַתְּגַרְשׁ וּמְשַׁנֵּי שְׁמָא חֲזָרָה בָּהּ וְלַהֲכִי כְּתַב הַרְב"י (בְּסִימָן ק"מ) דְאִם כִּינּוּנֵינוּ הַשַּׁעָה שְׁנַמְסַר הַגַּט לְהַשְׁלִיחַ וּבְאוֹתוֹ שַׁעָה צְנוּחָה לְהַתְּגַרְשׁ שְׁפִיר מְהִנֵּי קַבְּלַת הַשְׁלִיחַ וְלַהֲכִי בְּמוּמְרַת פִּינּוּ דְפַקְרָה כְּלוּלָה הִיא וְעַבְדָּא עוֹבְדָא לְהַפְרֵד מִבְּעֵלָה בְּפִרְיָדָה קִינְיַת שְׁקִיבְלָה עֲלֵיהָ הַמְרַת הַדַּת אִין לָהּ צְנוּחָה לְהַתְּגַרְשׁ יוֹתֵר מְזוּ עַד דְלֹא חֲזִינְשִׁינוּ כְּלָל שְׁמָא חֲזָרָה בָּהּ וְא"כ לְפִי סְבָרָא זֹו ה"ה בְּאַשָּׁה זֹאת פִּינּוּ שְׁצוּנְחָה בְּפָה מְלֹא שְׁאִין רְצוּנָה בְּדַת יְהוּדִית וְלֹא בְּבְעֵלָה וְעוֹשִׂית מַעֲשֵׂה נְכָרִית לְעִין כָּל לֹא חֲזִינְשִׁינוּ שְׁמָא תַחֲזוֹר בָּהּ וְשְׁפִיר כְּלוּלָה לְהַתְּגַרְשׁ ע"י זְכִיּוֹת הָאֲחַר אֱלָא שְׁאֲחַר שְׁהַרְבַּ מְהַרִּי"ק ז"ל חוֹכְדָּ בְּעִיקָר מִילְתָּא דְזְכִיּוֹת גַּט ע"י אַחַר וְחֲשַׁשׁ לְשִׁיטַת הָרִי"ף גְּבִי גַט שִׁיחְרוּר דְגִיטָא לֹא הָוִי עַד דְמְטִי לִידְנָה וְכַתַּב הַב"ש בְּבִיאוֹר דְבַרֵי הַרְמ"א שְׁכַתְבֵּי יֵשׁ מְחַמִּירִין בְּזֶה דְהִיכָא דְנַהוּג בְּזַפּוּי הַגַּט נְהוּג וְהִיכָא דְלֹא נְהוּג וּבְפִרְט בְּזֹאת אִין אָנוּ יוֹדְעִין אִם הִיא מוּמְרַת גְּמוּרָה אִין לְנוּ לְהַכְנִיס עֲצָמֵינוּ בְּחֲשַׁשׁ אִיסוּר דְאוֹרְיָתָא: וְעוֹד נ"ל פִּינּוּ דַמַּעַכ"ת שְׁלַח לְדַבֵּר עַל לְבָה שְׁתַּקַּבֵּל גַּט וְלֹא רְצָתָה א"כ יֵשׁ לְחוּשׁ דְדְמִי לְמִיחְתָּה בְּפִירוּשׁ וְאַף שְׁאַפְשָׁר דְעִיקָר דְבַרֵי הוּא שְׁאִינָה רְנָצִית לְטַפֵּל בְּעַסְקָא זֶה לְטְרוּחֵי לַב"ד לְקַבֵּל גַּט אֲבָל בְּעִיקָר קַבְּלַת גַּט

לא מצינה מ"מ מי יימר מה אמרה בשעת מעשה ואולי אמרה שאין רצונה לקבל גט כלל ונאשים השומעים לאו אדעתיהו לזפור דברי בבירור.

לכן מהנכון לזכות לה גט ולהשליש ג"כ גט אחר שאם תחזור לדת יהודית תקבל הגט בעצמה וכמו שאנו עושין בגט מומר שליחות לקבלה והולכה ה"נ נעשה בתורת זיכוי ובתורת השלשה אם פה ואם פה: ולענין לישא אישה אחרת ודאי דמותר בלי שום התרה ממאה רבנים דאם היא מומרת ודאי דמותר לישא אישה אחרת ונאפילו אם אינה מומרת מ"מ עוברת על דת מקריא אחר ההתראה ובעוברת ע"ד כי האי לא תיקן ר"ג ז"ל ולא בעי היתר ק' רבנים וראיתי להח"מ (בסימן קי"ט) שהביא בשם מהרמ"פ (סימן י"ג) שלא התיר בעוברת ע"ד לישא אחרת רק לגרש בע"כ ולהכי הקשה (מסימן י"ט) שהתיר במקום קיום מצות פו"ר לישא אחרת וכתב שזה כתב פתב פנגד היצה"ר ע"ש ונאני תמה כי המעיין במהרמ"פ אינו רואה שום סתירה כי מה שלא הזכיר (בסימן י"ג) היתר לישא אחרת היינו משום שלא נשאל ע"ז כלל פמבואר שם ונאפשר שהשואל לא רצה לישא אישה אחרת כלל רק להוציא רשעה זו מביתו.

ואה"נ אם הנה נשאל ע"ז הנה מתיר ובאמצע התשובה כתב בהדיא דדברי הרשב"א והריטב"א מבוארין דבמקום מצנה מותר לישא בלי היתר מא"ר ומה שנאמר בלשון התקנה מא"ר היינו אם יראו לעקור התקנה באיזה זמן או באיזה מקום בזה צריך מא"ר וגם השלשת פתובה אבל במקום מצנה באקראי ליחיד בזה לא גזר כלל וא"צ מא"ר, והביא דברי הנמוקי יוסף דסובר דאף במקום מצנה צריך מא"ר וכתב דדבריו בטלים נגד הרשב"א והריטב"א ואח"כ מסיים דגם הנמוק"י מודה בגט בע"כ דלא בעי היתר מא"ר ודוקא בב' נשים כתב דצריך מא"ר אבל בבע"כ א"צ מא"ר והכי מורין דעת הרמ"א ז"ל (דבסימן ז') גבי נשתמדה (ובסימן ע"ז) גבי מורדת (ובסי' קט"ו) גבי מזנית לא הזכיר מא"ר וסתם וכתב מותר לישא אחרת ולמה לא הזכיר דהיתר זה בעי מא"ר א"ו דא"צ לכל הני מא"ר וכן משמע מדברי הב"ח שכתב גבי נשתטית קבלה מגדולי עולם להתיר ע"פ מא"ר כמ"ש בס' פל בו ואם נימא דהב"ח סובר כדעת הנמוק"י שהביא מההרמ"פ דעל מקום מצנה נאמרה התקנה דמא"ר, א"כ למה תלה זה בדעת גדולי עולם הלא כן נאמר בעיקר התקנה בדברי רגמ"ה אלא דעיקר התקנה מא"ר נאמר רק כשיצו לעקור התקנה לגמרי באיזה זמן ואיזה מקום צריך מא"ר אבל במקום ידוע כמו נשתטית או מורדת או עוברת ע"ד לא בעי מא"ר דבכה"ג לא גזר: רק שהב"ח עצמו הנה לו קבלה מגדולי עולם שלא להתיר בנשתטית רק ע"פ מא"ר ולא מצינו קבלה זו רק בנשתטית.

אבל אישה זו כולהו איתנהו בה מורדת ועוברת ע"ד וקרוב לקרובה גם מומרת פשיטא דאין לעגן אותו כולי האי: אחרי כותבי כ"ז מצאתי להגאון הקסיד בעל חמד"ש שכתב ג"כ בענין זה וחסש על זיכוי הגט דכיון דמחוייב לישא אישה מה"ת ודאי דמותר לישא אישה דבזה לא גזר הגאון ואם אין אנו מתירין לו לישא אישה עד שיוזכה לה גט א"כ הוי גט מעושה ולענ"ד משום זה לא מקרי גט מעושה דדמי לאונס דנפשו דאם תלוהו שיתן מעות ולא הנה לו ומחמת זה הוצרך למפור לא הוי אונס פדאיתא בפוסקים וה"נ דכנותיה שאין נותנין לו אישה אחרת עד שיגרש את זו ויכול כת"ר לשלוח לה התראה מחדש שיתדע שאם לא תבוא לבעלה היא מפסדת פתובה ואז יכול הבעל לישא אישה ובדבר

הגט כבר בינרנו דעמינו וכ"ז בתנאי שישיג רשיון מהממשלה ואם לאו חלילה לו לעשות דבר מה: ובעיקר מה שתפסו הפוסקים פולם דעת הרי"ף דלא הוי גיטא עד דמטא לידיה בכל גונו יש לנו לעיין טובא ולולי דבריהם ו"ל הנה נראה לפרש דעת הרי"ף ו"ל באופן אחר ונעתיק פאן מש"כ בבבאור דבריו ו"ל בגיטין (דף י"א) תנן האומר תן גט זה לאשתי ושטר שיקרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דר"מ וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשיקרורי עבדים שזכנו לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו וכתב הרי"ף ו"ל הנ"מ לחזרה אבל גיטא לא הוי עד דמטי גיטא לידיה דתנן האומר תן גט זה לאשתי וש"ש זה לעבדי לא יתנו לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה שמעת מינה דלחזרה הוא דזכין לעבד אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטא גיטא לידיה ואשפחן זכיה כה"ג כדאמרין לקמן הילך מנה לפלוני שאני חייב לו חייב באחריותו ואם פא לחזור אינו חוזר עכ"ל וכ"כ רש"י ו"ל: ולכאורה קשה לי טובא דהא עיקר גלפוטא דמצינו זכיה כה"ג יליף הרי"ף ו"ל מהא דתניא הילך מנה לפלוני דאינו יכול לחזור וחיוב באחריותו והא לא דמי כלל דהתם גבי ממון הא לא בעינו שליחות כלל וכיון דהשליח זכה עבורו בדרך תפיסה ומוסרו לו זכה אח"כ בעצמו אף שחזר בו משליחותו אבל גבי גט אשה ושיקרור הא בעינו ונתן בינה.

ומשנה שלימה שנינו השולח גט לאשתו והגיע בשליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא ה"ז בטל א"כ מאי מהני תפיסתו דלא מיהדר מ"מ איך ימסור השליח לידו פיון שנתבטל השליחות קודם מסירת הש"ש לידו וזה תימא גדולה לכאורה ודוסק לומר דמיינרי שאמר בלשון שאין הגט מתבטל כמו דאמרין (בר"פ השולח) דאם אמר אינו גט לא אמר כלום דכיון דר"מ סובר יכול לחזור ורפנן אמרי ליה דאינו יכול לחזור משמע דבשום אופן לא מצי הדרי ואף אם יאמר לשון ביטול לא יועיל לביטולי גיטא: ונ"ל ליישב דכיון דהא דיכול לבטל הגט אמרינן לקמן דהוא משום דאתי דיבור ומבטל דיבור ולהכי כי פרסינן בקדושין (דף נ"ט) לריש לקיש דאמר גבי לא פא אחר וקדשה וחזרה בה דאינה חוזרת משום דלא אתי דיבור ומבטל דיבור ממתניתין דהשולח גט לאשתו דמצי מבטל משני שאני התם דכל כמה דלא מטא גיטא ליד אשה לאו מעשה אבל נתינת מעות ליד האשה מקרי מעשה ולא מתבטל ע"י דיבור ולר' יוחנן גם נתינת מעות לא מקרי מעשה ע"ש א"כ הכי נמי פיון שזכה השליח הגט עבור העבד למסור לו משום דזכות הוא לו שיצא לחירות ולא מצי האדון מלעכב על השליח מלמסור לו שוב אין השליחות מתבטלת וחיוב פמו מעשה ואין דיבור החזרה מבטל מעשה הזכיה ויכול למסור להעבד שישתחרר בקבלתו ואין פאן משום ביטול השליחות כלל פיון שנעשה בדיבורו הראשון מעשה שזכה השליח הגט עבור העבד ולא אתי דיבור ומבטל מעשה וביתר ביאור נראה דאפי' אם נימא דלא שייך האי זכיה דלא למיהדר ביה אלא גבי ממון כמו בתן מנה לפלוני אבל בגט ושטר שיקרור לא שייך האי זכיה לזכות עבור האשה הגט דלא למיהדר ביה שאין הגירושין והשיקרור דבר שיש בו ממש שיהא נתפס ביה האי זכיה דלא למיהדר ביה מ"מ זוכה את הנזיר למסור להאשה או להעבד וממילא פשימסור להם יהא חל הגירושין והשיקרור וביטול השליחות ליכא פאן משום דכיון דקנה הנזיר דלא למיהדר ביה הוי מעשה ולא אתי דיבור דחזרה ומבטל מעשה השליחות ואף שלא נתן להשליח הנזיר כ"א לגרש בו ולא לקנות הנזיר בלא גירושין מ"מ פיון שע"י מה שזכה הנזיר

יְהִי מַעֲשֵׂה וְלֹא יוֹעִיל חֲזָרְתוּמִפְנֵי שְׂאִין הַשְּׁלִיחוֹת יְכוּלָה לְהַתְּבַטֵּל מִמִּילָא יְכוּל לְמַסְוֹר לֵיד הָעֶבֶד וְלֵיד הָאִשָּׁה וְיִגְמַר הַגִּירוּשִׁין וְאִין לְחוּשׁ בְּמָה שֶׁהַשְּׁלִיחַ זֹכֶה הַגִּייר עֲבוּר הָאִשָּׁה קֹדֶם הַגִּירוּשִׁין וְאִין בְּעֵינֵינּוּ נְתִיבָת גַּט מִהַבְּעַל לְהָאִשָּׁה בְּשַׁעַת חִלוֹת הַגִּירוּשִׁין.

דז"א דְּהָא לֹא זָכִי הַשְּׁלִיחַ הַגִּייר לְגַמְרֵי שְׂיֵהָא שֶׁל הָאִשָּׁה רַק שְׂזָכָה לְעֵנִין שְׂלֵא יַחְזוֹר הָאִדוֹן וְהַבְּעַל כְּמוֹ גַּבִּי תֵן מְנָה לְפָלוּנִי וְעֵיקַר הַנְּתִיבָה הוּא בְּשַׁעַת דְּמָטָא לֵיד הָאִשָּׁה וְהָעֶבֶד וְהוּי גִירוּשִׁין מְעַלְיָא: ** (הַגְּה"ה וַיֵּשׁ לְהַסְתַּפֵּק לְפִי זֶה הֵיכָא שְׂכַתְּבַה ש"ש עַל אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּכָשֶׁר דְּלֹא שְׂיֵיךְ לֹמַר דְּקָנָה הַגִּייר בְּקֵינֵן מְמוֹן פִּינֵן דְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה הוּא אִם יְכוּל לְחַזוֹר לְשִׁיטַת הַרִי"ף וְ"ל מִי אֲמַרִינֵן דְּכֵינֵן דְּלֹא שְׂיֵיךְ קֵינֵן בְּגִייר א"כ הוּי בִּיטוּל הַשְּׁלִיחוֹת דְּאִתִּי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל דִּיבּוּר אוֹ אֲפָשֶׁר דְּאָף דְּלִיכָא זְכִיית מְמוֹן בְּגַט מ"מ זָכָה הַשְּׁלִיחַ לְעֵנִין שְׂלֵא לְחַזוֹר בּוּ): ** וְעַתָּה נִבְאָר בְּעֵיקַר דְּבַרֵי הַרִי"ף וְ"ל דְּהַנְּהָה הַר"ן וְ"ל הַקְּשָׁה מֵהָא דְּפ' הַתְּקַבֵּל (דָּף ס"ב) בְּאֲמָרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי וְכֵן אֲמַר לֹו אֲשַׁתְּךָ אֲמָרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי וְהוּא אוֹמֵר הוֹלֵךְ וְתֵן לָהּ דְּחוֹלְצָת וְאִינָה מְתִיבָמַת מִשׁוּם סְפִיקָא דְּת"ק וּר"נ אִי תֵן כְּזִי אֲלָמָא אִי תֵן כְּזִי מְתַגְרָשֶׁת מִיַּד בְּקַבְּלַת הַשְּׁלִיחַ וְלֹא מְקַרִי גַט לְאִחַר מִיְתָה וְכֵן הַקְּשָׁה מֵהָא דְּבַעֲי בִיבְמוֹת הַמְּזֻכָּה גַט לְאִשְׁתּוֹ בְּמַקּוֹם יָבֵם מֵהוּ מִי אֲמַרִינֵן פִּינֵן דְּסָנְיָא לִיָּה לִיבָם זְכוּת הוּא לָהּ א"ד זִימְנִין דְּרַחֲמָא לִיָּה:.

אֲלָמָא אִי זְכוּת הוּא לָהּ מְתַגְרָשֶׁת אַע"ג דְּלֹא מָטָא לִידָה עַד דְּמִית וְכֵן הַקְּשָׁה מְכַמָּה דְּזוּכְתִי בְּש"ס דְּמִזְכִּין לְעֶבֶד ג"ש ע"י אַחֲרִים ע"ש בְּדְבָרֵי וְ"ל. וְהַנְּהָה בְּמָה שֶׁהַקְּשָׁה מִפ' הַתְּקַבֵּל לְכַאוּרָה אֲפָשֶׁר לֹמַר דְּגַם שֵׁם מִיָּרִי שְׂמָסֵר הַשְּׁלִיחַ לִידָה אַחַר שְׂחֹר בּוּ קֹדֶם שְׂמַת וְלִהְיֵי לְמ"ד תֵּן כְּזִי לֹא מְהַיֵּי חֲזָרְתוֹ וּמְתַגְרָשֶׁת בְּמָה שְׂמָסֵר לָהּ אֲבָל בְּלֹא מְסִירָה לִידָה לֹא מְהַיֵּי וְהוּי גַט לְאִחַר מִיְתָה וְאֵע"ג דְּבַגְמָרָא לֹא הוֹנְפֵר הַמְּסִירָה לִידָה וְנִקְטַס סְתָם הוּא מִשׁוּם דְּלִשׁוֹן קֶצֶרָה נִקְטַס וְה"נ לֹא מוֹנְפֵר שְׂמָה מֵת עֵי"ש: וְהַיָּה נִרְאָה לֹמַר דְּהַר"ן וְ"ל סוֹבֵר דְּהָאִי זְכִיָּה לְחַזוֹרָה לֹא שְׂיֵיכָא כָּלל בְּאִשָּׁה רַק בְּעֶבֶד מִשׁוּם דְּקֵינֵן עֶבֶד הוּא קֵינֵן מְמוֹן וְשְׂיֵיךְ שְׂפִיר לְתַפְּוֹס הַג"ש שְׂלֵא יַחְזוֹר בּוּ מִשׁוּם דְּשִׁיחְרוּר הָעֶבֶד דְּמִי לְשִׁטְרֵי מְמוֹן אֲלָא דְּאִיסוּר תְּלִיָּא בְּמְמוֹנָא מִשָּׂא"כ גַּט אִשָּׁה שֶׁהוּא קֵינֵן אִישׁוֹת לֹא שְׂיֵיךְ בִּיָּה הָאִי זְכִיָּה לְחַזוֹרָה וְאִי לֹא מְתַגְרָשֶׁת לְגַמְרֵי יְכוּל לְחַזוֹר בּוּ וְא"כ פִּינֵן דְּאֲמַר שֵׁם דְּלְמ"ד תֵּן כְּזִי לֹא בְּעִיָּא חֲלִיצָה ע"כ דְּמְתַגְרָשֶׁת מִיַּד בְּקַבְּלַת הַשְּׁלִיחַ וְכֵן צ"ל בְּמָה שֶׁהַקְּשָׁה מִהַמְּזֻכָּה גַט לְאִשְׁתּוֹ בְּמַקּוֹם יָבֵם אֲלָא שְׁלֵפ"ז עֲדִיפָא הו"ל לְהַקְּשׁוֹת מֵהָא מְתַנִּי גּוּפָא דְּקַתְנֵי טַעְמָא דְּיְכוּל לְחַזוֹר בְּגִיטִי נָשִׁים לְפִי שְׂאִין חֲבִין לְאֲדָם אֲלָא בְּפָנָיו וְתִפּוּק לִיָּה אִפִּי הֵיכָא דְּהַגַּט הוּא לָהּ לְזְכוּת כְּמוֹ בְּמַקּוֹם יָבֵם נְמִי יְכוּל לְחַזוֹר בּוּ פִינֵן דְּלְמַהוּי גַט גְּמוּר גַּם בְּעֶבֶד לֹא זָכָה רַק שְׂזָכָה לְעֵנִין חֲזָרָה וּבְאִשָּׁה דְּלֹא שְׂיֵיךְ הָךְ זְכִיָּה יְכוּל לְחַזוֹר אֲפִילוּ הֵיכָא דְּהוּי זְכוּת א"ו דְּגַם בְּאִשָּׁה שְׂיֵיךְ הָאִי זְכִיָּה לְחַזוֹרָה א"כ תְּקַשָּׁה דְּהָא אֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ הָךְ דְּהַתְּקַבֵּל מִיָּרִי שְׂהַגִיעַ הַגַּט אַח"כ לִידָה וּמְבַעֲיָא לִיָּה אִי מְהַיֵּי חֲזָרָה אוֹ לֹא: מִיָּהוּ בְּעֵיקַר דְּבַרֵי הַר"ן דְּמְפָרֵשׁ דְּבַרֵי הַרִי"ף שְׂסוּבֵר דְּאִין זְכִיָּה לְעֶבֶד כָּלל שְׂלֵא מְדַעְתּוֹ רְאִיתִי שְׂהַרְמַב"ם וְ"ל כְּתַב (בִּפ"ד מֵה' עֲבָדִים) הַמְּזֻכָּה ג"ש לְעֶבְדוֹ יִצְא לְחַזוֹרָה אַע"פ שְׂלֵא הַגִיעַ לִידוֹ שְׂזָכִין לְאֲדָם שְׂלֵא בְּפָנָיו אֲבָל אִם אֲמַר תְּנוּ גַט זֶה לְעֶבְדִי אִינּוּ יְכוּל לְחַזוֹר בּוּ וְלֹא יִצְא לְחַזוֹרָה עַד שְׂיַגִיעַ הַגַּט לִידוֹ לְפִיכָף אִם מֵת לֹא יִתְּנוּ לְאִחַר מִיְתָה עכ"ל בְּקִיצוֹר וְעֵינֵן בְּטוּר וּבִלְח"מ הַרִי שֶׁהוּא וְ"ל סוֹבֵר שְׂבַמְזֻכָּה גְּמוּר זְכִיָּה בְּזְכִיָּה גְּמוּרָה לְהַתְּגַרְשׁ מִיַּד אֲבָל בְּתֵן שֶׁהוּא כְּזִי לֹא מְהַיֵּי אֲלָא לְחַזוֹרָה לְחוּד וְאֲפָשֶׁר גַּם דַּעַת הַרִי"ף כֵּן וּלפ"ז נִסְתַּלְקוּ כָּל

קנושיות ה'ר"ן ו"ל, רק מהא (דפ' התקבל) תשאר הקנושיא דשם הא אמר הבעל תן ואפ"ה למ"ד פנכי הוי גט אע"ג דמת ולא מטא גיטא ליגדה פלל מחיים: אלא שבפיקור הדבר שמשלק הר"מ ו"ל בין זכה לתן אנוצריכין להבין טעמא מאי אי משום קפידא דבעל דכיון דאמר תן הרי לא רצה שתתגרש בקבלתו דהא צוה ליתן לה להכי לא מהני זכיה גמורה רק לחזרה מצי זכי דלהכי היתה פנונתו בלשון תן שהוא פנכי שיזפה לחזרה הא א"א לומר פן דהא מעיקרא אמר שם בש"ס אמתניתין ש"מ התופס לבע"ח קנה ודחקו שם התוס' הרבה וכי מה ענין זה לתופס לבע"ח ומה חייב האדון להעבד שיתפס השליח עבורו ופי' ה'ר"ן ו"ל דממשנה זו שמענין דכל אדם מדעתו יכול להעשות שליח לחבירו לעמוד במקומו ומשו"ה פיון שהאדון אמר תן שטר שיחרור זה לעבדי הרי השליח יכול לומר אני עושה עצמי שליח קבלה שלו והרי הוא כאלו עשהו העבד שליח ומינה ילפין דהתופס לבע"ח קנה לפי שהתופס יכול לעשות עצמו שליח של בע"ח עכ"ל.

הרי דלפום ס"ד דתן הוי לשון הולכה ותופס לבע"ח קנה הוי שפיר שליח לתפוס עבורו משום דנעשה מעצמו שלוחו ולא איכפת לו בקפידא דבעל במה שאמר לשון הולכה שאין זה קפידא פלל אלא לפי שלא הנה יודע אם יתרצה השליח לזכות עבורו אומר האי לישאנא ודוקא בהתקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה אמרינן למ"ד לאו פנכי דאינו יכול להעשות שליח קבלה משום קפידא דבעל פיון דשליח אומר לו בשמה לשון קבלה והוא שני ואומר תן לה ש"מ קפידא הוא אבל אם אומר מעצמו לשון הולכה יכול השליח להעשות עצמו שליח קבלה רק שהקשו לר' ירמיה דהא הוי תופס לבע"ח ואינו יכול לעשות שליח מעצמו א"כ לפי המסקנא נמי דמשני תן פנכי דמי נהי דתן לא הוי לשון זכיה גמורה לזכות עבורו להשתחרר מזה מ"מ יעשה עצמו שליח קבלה דהא לא איכפת לו בקפידא דבעל ואין לומר דלהרי"ף והר"מ גם לפי הס"ד דתן לאו פנכי רק שהשליח עושה עצמו שליח קבלה נמי הוי מפרשינן דעושה עצמו רק שליח לתפוס לענין חזרה אבל אינו יכול לעשות עצמו שליח קבלה לגירושין גמורין משום דהא קפיד הבעל אשליחות דהולכה והא דיכול לעשות שליח לתפוס לענין חזרה אע"פ שהבעל אמר לשון הולכה לחוד ולא איכפת לו בקפידא דבעל משום דלענין חזרה אמרינן דנדאי לא קפיד בעל אם יזפה לחזרה דכיון דרצה לגרש מסתמא אין דעתו לחזור ואינו מקפיד אם יזפה השליח לענין שלא יהא בידו לחזור אבל לענין אם יזפה השליח שתתגרש מיד שפיר הוי קפידא דבעל דאפשר שהוא רוצה שתתגרש משעה שיגיע גט ליגדה ולא מעכשיו דזה הוי קפידא מעליא ולהכי פסק הרי"ף דאינה מתגרשת מיד משום קפידא דבעל דז"א דנדאי לפי המסקנא שייך שפיר לומר זכיה לחזרה דכיון דהזכיה נעשית ברשות האדון שהוא אמר תן שהוא לשון זכי להכי אמרינן אע"ג דלא משתחרר עדיין מ"מ זכה לחזרה משום דעבד בר זכיה הוא במה שהאדון נותן לו ואף דהרא"ש בפ"ק דקדושין (דף כ"ב) כתב דאם האדון נותן להעבד נמי לא קנה עיי"ש.

מ"מ הא הריטב"א והרשב"א ו"ל פתבו שיש מרבתינו ו"ל שפתבו דקנה כמו בעל שנתן לאשתו דקנתה א"כ אפשר דגם הרי"ף סובר פן ואפילו לפי מאי דמסיק הריטב"א דלא קנה. מ"מ הא מסתפק במזפה לו האדון ע"י אחר אי קנה ואפילו למאי דמסיק התם דגם בזה לא קנה מ"מ הא סיים שם דאם נתן הרב ע"מ שאין להרב רשות בו קנה העבד וה"נ בענין זכיה שבגט השיחרור גופא דמי לנותן ע"מ שאין לרבו רשות בו אבל לפום ס"ד

דהאדון אמר לשון הולכה והשליח מעצמו נעשה שליח עבורו לתפוס לחזרה תקשי הא העבד לאו בר קנין וזכיה הוא עדיין ואיך יזפה השליח עבורו לחזרה בלא ציווי האדון פיון דאינו משתחרר עדיין לגמרי א"ו דלפום ס"ד דתן לאו פזכי הוי מפרשינו דהשליח עושה עצמו שליח קבלה לשיחרור גמור ונשפיר זכה עבורו ככל שיחרור דעלמא וש"מ דלא איכפת לן בקפידא דבעל במה שאמר לשון הולכה וכיון דלא איכפת לן בקפידא דבעל במה שאמר לשון הולכה אמאי לא יזפה השליח עבור העבד שישתחרר לגמרי פעת: גם אין לומר הטעם דלמסקנא דתן פזכי אמרינו דתופס לבע"ח לא קנה ואפילו אינו חב לאחרים משום דאין אדם יכול ליעשות שליח מעצמו לומר אני במקומו בלי דעת המשלח ז"א דנדאי יכול ליעשות שליח בלא דעתו פדאמרינו גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד והוא משום שליחות כמש"כ התוס' שם והב"ד מעצמן עושים את עצמן שלוחים לזכות הקטן ועוד דע"כ יכול לעשות עצמו שליח שלא מדעתו דהא אמרינו בב"מ בירד לתוף שדה חבירו וליקט ותרב דהוי תרומה באומר פלף אצל יפות משום דכיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה אלמא דבמידי דנדאי ניחא ליה יכול לעשות עצמו שליח עבורו ולרבא שם דסובר יאוש של"מ הוי יאוש מיירי בלא שניה שליח פלל ולא בעי התם פלף אצל יפות אלא פי היכי דתגלי מילתא דניחא ליה.

אבל בדבר שבנדאי ניחא ליה נעשה שליח עבורו והר"מ לא גרס הא דפריף ותסברא מה אתם לדעתיתכם אף שלוחתכם לדעתיתכם עיי"ש (בה' תרומות) ורש"י דגרס לה פבר פתבנו דקושית הש"ס הוא דבדבר שאם עשה מעצמו בלא פנונה לא מהני אין אדם נעשה שלוחו בלא ידיעתו אפי' בזכות גמור ונדקא בזכית ממון דתצירו וידו קונין לו שלא מדעתו וכמש"כ מהרי"ט ז"ל דקנין יד ונצטר לא בעי פנונה בזה אדם נעשה שלוחו של חבירו שלא מדעתו פיון שהוא עצמו הנה זוכה בלא פנונה אבל דבר שאם הוא עשה בלא פנונה לא מהני כמו תרומה אין אדם יכול להעשות שליח עבורו בלי פנונה אבל בזכית ממון נדאי דלא בעי פנונה וא"כ נדאי דתקשה אמאי לא יזפה השליח עבור העבד לגמרי: וע"כ צ"ל דהטעם במש"כ הרי"ף והר"מ ז"ל דבתן לא מהני הזכיה לשיחרור גמור הוא משום חוב של האדון דכיון דלא נכלל בלשון תן אלא זכיה שלא יחזור אבל לא זכיה גמורה ולהכי לא מצי לעשות בעצמו שליח קבלה לשיחרור גמור משום דהוי חוב להאדון נדמי לתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים.

וע"ז קשה אפתי מאי חייבותא הוא להאדון אם יזפה עבורו זכיהגמורה פיון דכבר נותן לו רשות לזכות לחזרה א"כ פיון דאינו יכול לחזור בו מאי חוב הוא לו במה שזוכה עבור העבד זכיה גמורה ואפתי אמאי לא הוי גיטא עד דמטי לידיה מיהו בזה אפשר לומר דלא מבעיא אם אין העבד לפנינו בשעה שמסר הגט לשליח דאין השליח יכול לזכות עבור העבד זכיה גמורה דאף דאין האדון יכול לחזור בו ויכול אח"כ למסור להעבד בע"כ של אדון מ"מ השתא מיהו דנעשה שלוחו של העבד לזכיה גמורה הוי חוב להאדון דהא פל פמה דלא מסר ליה מציאתו ומעשה ידיו לרבו ובמה שזוכה לו משתחרר מיד והוי תופס לבע"ח.

אלא אפי' העבד עומד לפנינו והוא מוסר להשליח שיתן לו נמי אין השליח יכול להעשות עצמו שליח קבלה אף דהיה בידו למסור לידו מיד מ"מ במה שזוכה לו הוי תופס לבע"ח

ול"ד להא דאמרין בש"ס דלא תשיב חוב להעבד מה שהוא פוסלו מן התרומה משום דאי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה מתרומה והקשו התוס' דמאי מהני הא דאי בעי פסיל ליה בגיטא מ"מ הרי השיחרור הוי חוב עיי"ש ותימצו פיון דהאדון יכול לפנסלו בלא"ה שוב לא הוי מסירת הגט חוב וא"כ ה"נ פיון דיכול למסור לו מיד הג"ש שוב לא הוי חוב להאדון מה שזוכה עבורו מעצמו זכיה גמורה זה אינו חדא דהתוס' תירצו שם תי' אחר ועוד דדוקא התם דעיקר השיחרור היה זכות להעבד רק שנמצא בזה גם קצת חוב לר"מ במה שפוסלו מתרומה ואוסרו בשפחה וכיון דזה היה יכול לחוב לו ע"י זריקת גט שוב לא הוי הגט חוב משא"כ הכא דכל עיקר השיחרור הוי חוב להאדון מאי מהני דיכול למסור הגט להעבד סוף סוף השתא שנעשה עבור העבד שליח קבלה מעצמו הוי תופס לבע"ח ולהכי אמרינן בתנן גט זה לאשתי וש"ש זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה ולא מפלגינן בין היה העבד לפנינו בפשה שמסר לו או לא רק בכל ענין לא הוי גיטא עד דמטא לידיה משום דאינו נעשה שליח קבלה עבורו משום דאמר לו תן פזכי מ"מ לא נתן לו רשות אלא לזכות לענין חזרה אבל לא לענין זכיה גמורה דזה לא נכלל בלשון תן פזכי וכיון דלא נצטוה מהאדון ע"ז אינו יכול להעשות שליח מעצמו ע"ז משום דהוי תופס לבע"ח: מ"מ קשה לי דלא דמי כלל לתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דנהי דבמה שזוכה להעבד מקרי חוב להאדון מ"מ פיון שפכר זכה השליח בגט בשביל העבד לענין חזרה ואינו יכול לחזור בו ובזה זכה העבד שימסר לו בע"כ של אדון פשיטא שיכול לזכות עבורו לגמרי להשתחרר מיד ואף שע"י מה שמשתתה המסירה ליד העבד זוכה האדון במעשה ידיו.

מ"מ פל כה"ג לא מקרי חב לאחרים דהא פל תופס לבע"ח קנה אע"פ שפסיד ללנה במה שתופס דהיה יכול להשתמש במעות עד שיפרע לו ואפ"ה יכול לזכות עבורו ולא מקרי חב לאחרים אלא אם יש על הלנה עוד חובות שזה שפיר מקרי חב לאחרים דהוא רוצה לבטל פח האחד ולתת לאחד אבל במה שחב ללנה לא איכפת לן פיון שהלנה חייב לו אף שהיה יכול להחזיק המעות אצלו עדיון ובגמרא משמע דיכול אדם לגרש אשתו בעל פרה ע"י שליח הולכה [ועיין בנוב"י שפ"ל חכמי הדור חלקו עליו בזה שפכת שא"י לגרש ע"י שליח בע"כ ומייתו ראיה מש"ס דגיטין (דף י') דקאמר בשליחות בע"כ דבגירושין איתא עיי"ש] ואף שהרא"ש כתב בטעמא דתופס לבע"ח משום שלא ריביתה תורה שליחות היכא דאיכא חוב לאחד ואפ"ה יכול להעשות שליח הולכה אף שחב להאשה פיון שהתורה זיכיתה לבעל לגרש בע"כ וה"נ דכונתה א"כ ה"נ לא איכפת לן בחוב דאדון פיון שפכר זכה השליח עבור העבד למסור לו יכול להעשות שליח עבורו והכא שהאדון בעצמו מצוה ליתן לא גרע מהתם שמגיע לו החוב פיון דברשותו נותן: ומש"כ הרי"ף ז"ל בתשובה הביאה הר"ן ז"ל בהא דתופס לבע"ח דלימא ליה לאו בעל דברים דידי את ותי' דתקנה שהתקינו שיכול לתפוס משמע אבל מדינא אין יכול לתפוס אין פנונת הרי"ף במש"כ תקנה שהתקינו שיועיל תפיסת השליח משום דמה"ת לא מהני תפיסת השליח משום דהוי חוב ללנה דז"א דכבר ביארנו דחוב דלנה לא מיקרי חוב כלל וכן פל הראשונים היינו המרדכי והרא"ש נתנו טעם דצריף הרשאה ולא מהני בשליחות לחוד משום דחיישינן שמא ימות המשלח ולא יועיל שליחותו או שמא יבטל השליחות כמבואר כ"ז בכה"מ (סימן קכ"ב ובש"ף סק"ד) דהטעם משום דכיון דיש לו טענות

להכי בעי הרשאה דאי לאו הכי מצי אמר לאו בעל דברים דידי את אכל משום תופס לבע"ח לא איכפת לו בחיבותא דלנה מיהו רש"י ז"ל פתב בב"ק (דף ע') ב'הא דאמר אממר אי תפס לא מפקינן מינה רב אשי אמר פינון דכתב כל דמתעני מבי דינא קבילית עלי שונה שליח ופירש"י דמירי אי תפס השליח משל הנפקד דלאממר מהני אפי' היכא דלא פתב זיל דון ואפיק לנפשך אבל לרב אשי לא מהני משום דשליח שונה והוי תופס לבע"ח עיי"ש בלשון אחד הרי דאפילו בלא חב לאחרים לא קנה תופס לבע"ח א"כ אפשר נמי דשיטת הרי"ף הכי ולהכי פתב דתקנה הוא שהתקינו אבל מן הדין לא מהני משום תופס לבע"ח דלא קנה משום חוב של הלנה וכדמשמע פשטא דש"ס דהוצרף ללמוד דין תופס לבע"ח ממתניתין א"כ פינון דמתניתין אין ראיה משום דתן פזכי ממילא תופס לבע"ח לא קנה אפילו בלא חב לאחרים רק משום חוב של לנה רק תקנה שהתקינו ולהכי לא התקינו רק באינו חב לאחרים אבל בחב לאחרים לא והינו טעמא דהרשאה וכ"כ הרשב"א ז"ל ונהביאו הה"מ (בהלכות מלנה ולנה) ולפ"ז הוי א"ש דעת הרי"ף והר"מ דתן פזכי היינו לחזרה אבל לזכיה לא הוי פזכי ולהכי לא זכי עבור העבד משום דהוי תופס לבע"ח ואף דלא מצי הדר ביה מ"מ כל פמה דלא הדר ביה זכי האדון במעשה ידיו והוי חוב להאדון במה שיזכה עבורו: מיהו אפתי תקשה דאמרינן בב"מ (דף י"ט) גבי מצא גט שיקרוור בזמן שהרב מודה יחזיר לעבד ופריף וליחוש דלמא פתב בניסן כו' הניחא לאפני דאמר עדיו בפתומיו זכין לו עיי"ש והריטב"א ז"ל פתב שם דלאפני דאומר עבז"ל לכי מטא גיטא לידא דעבד זכה במע"ד ובמציאתו למפרע משעת פתיבה עיי"ש וא"כ תקשה לאפני דאמר עבז"ל ממשנה דתן גט זה לאשתי וש"ש זה לעבדי לא יתנו לאחר מיתה דאף דתן פזכי רק לחזרה לחוד מ"מ פינון דלא מצי הדר ביה הא השליח מעצמו יכול לזכות לזכיה גמורה ואמאי לא יתנו לאחר מיתה דהא לא הוי תופס לבע"ח דהא נתן לו רשות למסור להעבד ובמה שזוכה עבורו מיד הא לא מפסיד האדון כלל דאף אם ימסור להעבד אחר זמן נמי יפסיד האדון מעשי ידיו משעת פתיבה [ונהי דסוגיא דידן דקרי ליה תופס לבע"ח נדאי דלא פאפני דלאפני לא גרע להאדון הזכיה ממסירה לאח"ז אבל אם נימא כשיטת הרי"ף דלמסקנא נמי לא זכה זכיה גמורה משום תופס לבע"ח ומשו"ה אם מת לא יתנו לאח"מ תקשה לאפני ממשנה דלא יתנו לאח"מ דלדידיה תקשה אמאי לא יתנו לאחר מיתה ולא זכה לו בקבלתו הא לא הוי חוב להאדון במה שזכה להעבד מיד דגם אם לא יזכה לו מיד ויהא חל השיקרוור בשעה שיגיע לידו נימא עדיו בפתומיו זכין לו ומפסיד מעשה ידיו משעת חתימת הג"ש ואטו נוקי ונימא לדידיה דמתניתין יחידאי הוא כר"מ דאמר אם רצה לחזור בשניהם יחזור ולא פחכמים]: ועוד דנדאי אם בשעה שאמר תן ש"ש זה לעבדי הנה העבד בפנינו והנה יכול למסור לו מיד הגט פשיטא דיכול לזכות לו ואף אם נימא דתופס לבע"ח לא קנה משום חוב דלנה גופא מ"מ בכה"ג שיכול למסור לו ברשות האדון וע"ז נתן לו רשות למסור איף נחשוב לחוב מה שהוא זוכה עבורו ולא דמי כלל למש"כ התוס' דמסירת הגט הוי חוב אע"ג דיכול לזרוק לו הגט דהתם מ"מ תרנונייהו דרף חוב בע"כ הוא אבל הכא הא המסירה יכול למסור כמו שנצטוה מהאדון נדאי דיכול גם לזכות עבורו דהא בהדיא אמרינן (בפ' התקבל) גבי ההוא דשדר ליה גיטא לדבימהו ואמרה דליהוי ביזד דלמ"ד אשה עושה שליח קבלה לקבל גט מיד שליח בעלה מתגרשת במה שאמרה להוי ביזד אלמא אף

שֶׁהַבַּעַל לֹא יָדַע שֶׁהָאִשָּׁה עָשְׂתָה שְׁלִיחַ קַבְלָה עַכ"ל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ קַבְלָה וְלֹא מִקְרֵי תוֹפֵס לְבַע"ח מִשּׁוּם שֶׁבִּיָּדָה לְקַבְּלֵמִיד הֵגַט א"כ ה"נ גַּבֵּי עֶבֶד אִם הוּא לְפָנֵינוּ וְהַשְּׁלִיחַ יְכוּל לְמַסּוֹר לוֹ לֹא מִקְרֵי חוֹב מַה שְׁזוֹכָה עֲבוּרוֹ וּמִתְנִיתִין דְּלֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה סְתָמָא קְתָנֵי אִפִּי הָעֶבֶד לְפָנֵינוּ בְּשַׁעַר שְׁמֹסֵר הֵגַט לְהַשְּׁלִיחַ וְעוֹד קִשָּׁה לִי פִּינּוֹן דְּכָבֵר הוֹכַחְנוּ דְּגַם לְשִׁיטַת הָרִי"ף וְהַר"מ צָרִיף לֹאמַר דְּלִמ"ד דְּתָן לֹא פְּזִי מְהֵנִי קַבְּלַת הַשְּׁלִיחַ לְשִׁיחְרוּר גָּמוּר וְלֹא רַק לְחֻזְרָה בְּעֵלְמָא דְּאִין שׁוּם זְכִיָּה לְעֶבֶד בְּלֹא רְשׁוּת הָאֲדוֹן כְּמַבְנֹאֵר לְעֵיל וְאִי לֹא דְּמִשְׁתַּחֲרַר לְגַמְרֵי לִיכָּא לְמִימַר זְכִיָּה גַם לְחֻזְרָה וְע"כ שֶׁהוּא לְשִׁחְרוּר גָּמוּר א"כ תִּקְשָׁה לַר"ה וְלַר"י בַּר יוֹסֵף שֶׁלֹּא יָדְעוּ מִתָּן פְּזִי וְסִבְרֵי דְּטַעֲמָא דְּמִתְנִיתִין מִשּׁוּם דְּתוֹפֵס לְבַע"ח קָנָה אִיף יִפְרָנְסוּ מִתְנִיתִין דְּלֹא יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה וְאִטּוּ נִיקוּ וְנִימָא לְדִידְהוּ דְּמִתְנִיתִין יְחִידָאָה הוּא כַּר"מ דַּג"ש הָיִי חוֹב וְלֹא פְּחֻכְמִים דְּסִבְרֵי דַּג"ש הָיִי זְכוּת: ע"כ נִלְעַנ"ד דְּהָא בְּאַמַּת הָר"ן ז"ל פְּתַב בְּהָא דַּס"ד דְּתוֹפֵס לְבַע"ח קוֹנָה וְז"ל וְנִרְאָה דְּהַשְּׁתָּא סְבִירָא לָן דְּכִי תָּנּוּ רוּצָה לְחֻזְרָה בְּשִׁיחְרוּר לֹא יִחְזוֹר הֵינּוּ כְּשֶׁהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר אֲנִי זְכִיתִי לוֹ דְּאִי לֹא תִּימָא הָכִי הֵיכִי אֲמַרְיֵנוּ דְּתוֹפֵס כּו' מִנ"ל דְּשְׁלִיחַ זֶה רוּצָה לְתַפְּסוֹ עֲבוּרוֹ עֵי"ש בְּדַבְּרֵיו וְזֶה וְדֹאִי דַּלְס"ד דְּהָאֲדוֹן אָמַר לְשׁוֹן הוֹלְכָה וְהַשְּׁלִיחַ עָשָׂה עֲצָמוּ שְׁלִיחַ קַבְּלָה צָרִיף שְׁיִכְוִין לְזַכּוֹת בְּקַבְּלָה זֶה בְּשִׁבְלֵי הָעֶבֶד לְהַשְׁתַּחֲרַר בְּקַבְּלָה זֶה דְּנֹדָאִי אִם שְׁלִיחַ מְקַבֵּל גַּט עֲבוּר הָאִשָּׁה וְאִינוּ מְכוּוִין שְׁתַּחֲרַשׁ הָאִשָּׁה בְּגַט זֶה לֹא מְהֵנִי אִף אִם צְנוּתָה הָאִשָּׁה לְקַבֵּל מִיַּד הַבַּעַל אִם לֹא יָדַע הַשְּׁלִיחַ שְׁנָה גַּט וְלֹא פִּינּוֹן שְׁתַּחֲרַשׁ בְּקַבְּלָה זֶה וְאִם בְּשַׁעַר זֶה נִטַּל סְתָם וְאִם"פ יְכוּוִין לְזַכּוֹת עֲבוּרָה פְּשִׁיטָא דְּלֹא מְהֵנִי כָּלֵל דְּהָא בְּעֵינֵינוּ וְנָתַן בִּיָּדָה וְהַמְסִירָה שְׁמֹסֵר הַבַּעַל לִידּוֹ לֹא מִיְחָשֵׁב בִּיָּדָה דְּאִז לֹא הִיָּה בְּמִקּוּם הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא עָשָׂה עֲצָמוּ אִז שְׁלִיחַ כָּלֵל וְאִם"כ כְּשֶׁיִּרְצָה לְעַמּוּד עֲצָמוּ בְּמִקּוּם הָאִשָּׁה דּוּמָה לְנִטַּל מִעַג"ק [דְּנֹדָאִי גַם בְּשִׁיחְרוּרֵי עֶבְדִּים לֹא מְהֵנִי טְלֵי גִיטָה מִעַג"ק] דְּדוֹקָא אִם פִּינּוֹן בְּשַׁעַת קַבְּלָה מִקְרֵי וְנָתַן בִּיָּדָה שֶׁהוּא בְּמִקּוּם הָאִשָּׁה מִמֶּשׁ וְלֹא גִרַע מִנְתָּן לִידּוֹ הָאִשָּׁה בְּתוֹרַת פְּקוּדוֹן וְאִם"כ אָמַר לָהּ לְהוִי גִיטָה אֲבָל מָה שְׁמְכוּוִין אִם"כ לֹא מְהֵנִי דְּלֹא הִגִּיעַ לִידָה מִיַּד הַבַּעַל בְּשַׁעַר שְׁנַעֲשֶׂה בְּמִקּוּם הָאִשָּׁה וְהִגַּע בְּעַצְמָהּ אִם נָתַן גַּט לְשְׁלִיחַ קַבְּלָה וְהַשְּׁלִיחַ לֹא יָדַע שְׁנָה גַּט וְנֹדָאִי דְּלֹא מְהֵנִי דְּכִמוּ שְׁבֹאֲשָׁה עֲצָמָה צָרִיכָה שְׁתַּדַּע שְׁנָה גִיטָה ה"נ הַשְּׁלִיחַ צָרִיף שִׂידַע שְׁנָה גַּט וְשֶׁהוּא מְקַבְּלוֹ בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין אֲבָל אִם לֹא פִּינּוֹן לֹא מְהֵנִי וְאִם יֹאמַר לְאַחַר זְמַן שְׂעֵד עַכְשָׁיו הוּא בְּמִקּוּם הַבַּעַל וְעַכְשָׁיו בְּמִקּוּם הָאִשָּׁה הָא דְּמִי לְהָא דְּהוִי שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד דְּמִטִּית הֵתָם וְכִי מִטִּית הֵתָם הוִי שְׁלִיחַ קַבְּלָה דְּלֹא מְהֵנִי מִשּׁוּם דְּלֹא חֻזַר שְׁלִיחוֹת אֲצֵל הַבַּעַל וְהֵינּוּ דְּלֹא מִקְרֵי וְנָתַן בִּיָּדָה כַּמֶּש"כ שֵׁם הָרִיטָב"א: וּבְזֶה א"ש דְּמַעֲיָקְרָא דְּבַעֲי לְאִכּוּחֵי מִמִּתְנִיתִין דְּתוֹפֵס לְב"ח בְּמִקּוּם שְׁחָב לְאַחֲרִים קָנָה וְהוִי סוֹבֵר דְּטַעֲמָא דְּמִתְנִיתִין שְׁאֵף שֶׁהָאֲדוֹן לֹא צָנָה לְהַשְּׁלִיחַ לְזַכּוֹת עֲבוּר הָעֶבֶד דְּתָן לֹא פְּזִי רַק שְׁצָנָה לְהוֹלִיף לְהָעֶבֶד וְלְמַסּוֹר לִידּוֹ מ"מ יְכוּל הַשְּׁלִיחַ בְּעַצְמוֹ לְעַשׂוֹת עֲצָמוּ שְׁלִיחַ שֶׁל הָעֶבֶד וְלִהְיוֹת שְׁלִיחַ קַבְּלָה עֲבוּרוֹ כַּמֶּש"ש הָר"ן ז"ל א"כ וְנֹדָאִי דְּכּוֹנְנַת הַמְּשָׁנָה דְּאִינוּ יְכוּל לְחֻזְרָה וּמִתְגַּרְשֵׁת מִיַּד בְּשַׁעַת קַבְּלָה וּמִיָּרִי שְׁפִינּוֹן הַשְּׁלִיחַ מִיַּד לְזַכּוֹת בְּתוֹרַת שִׁיחְרוּר דַּא"א לֹא לְעֵנִין דְּלֹא זָכָה רַק לְעֵנִין דְּלֹא מְצִי לְמִיְהַדַּר בֵּיהּ אֲבָל עֲדִיין אִינוּ מִשְׁתַּחֲרַר דְּהָא פִּינּוֹן דְּאִינוּ מִשְׁתַּחֲרַר אִין נְתָפֵס שׁוּם קִנְיָן לְהָעֶבֶד דְּאִין קִנְיָן לְהָעֶבֶד בְּלֹא רַבּוֹ וְגַם רַבּוֹ לֹא אָמַר שִׁיִּקְנֶה עֲבוּר הָעֶבֶד דְּהָא תָּנּוּ לֹא פְּזִי אֲבָל לְבַסּוּף דְּמַסִּיק דְּתָן פְּזִי וְצָנָה הָאֲדוֹן לְהַשְּׁלִיחַ לְזַכּוֹת מִיָּרִי שֶׁהַשְּׁלִיחַ לֹא פִּינּוֹן שִׁיִּשְׁתַּחֲרַר בְּקַבְּלָה זֶה רַק שְׁרָצָה לְעַשׂוֹת כְּמוֹ

שאומר לו האדון ליתן להעבד דבזה לא משתחרר עדיין ע"י קבלת השלים כיון שלא כיון השלים לזה ומ"מ קנה השלים לענין שלא יחזור האדון דהא כיון להחזיק ולתפוס הגט עבור העבד למסור לו וקנה לענין דלא למיחד ביה האדון כמו בתו מנה לפלוני דקנה רק לחזרה וה"נ קנה לענין זה דלענין זה הוי מה שמחזיק עבור העבד כיון מעליא וגם לא שיניד פאן אין קנין לעבד בלא רבו כיון שהאדון גופא אומר לו שיניד עבדו ואי הוי בעי הוי זכי זכיה גמורה להשתחרר רק שלא כיון לזה אבל לענין להחזיק עבור העבד למסור לידו שפיון מהני קנינו דכל היכא שהאדון נותן ומצוה לזכות עבדו לא אמרינו אין קנין בלא רבו והשתא סובר הרי"ף ו"ל דלמסקנא אין אנו צריכין לפרש מתניתין דאמרי חכמים אבל לא בשחרורי עבדים דמיירי שהשלים רוצה לזכות עבור העבד בגט שיחרורו אף שהאדון לא צוה לו זה דהא האדון אומר לו תן גט זה לעבדי שזה דחוק אלא דמיירי שגם השלים רוצה לעשות ממש כמו שצוהו האדון ולא כיון לזכות ולהעשות שלים קבלה ואינו מתגרש באמת עד דמטי ליד העבד רק שקנה השלים עבור העבד לענין שלא יוכל לחזור בו ובזה מיירי מתניתין דאמר תן שטר שיחרור זה לעבדי לא יתנו לאחר מיתה) דאף דתן כזכי מ"מ כיון שלא אומר לו בפירוש זכי לא כיון להעשות שלים קבלה ולזכות עבדו ולהכי לא מהני תפיסתו של שלים אלא לענין חזרה אבל לא לענין שיחרור גמור וכיון שמת אין שיחרור לאחר מיתה וכ"ז באמר לו תן גט זה דתן הוא לשון הולכה דהא אומר לו ליתן רק שמתרצה גם אם יזכה עבדו להשתחרר מיד ובזה סתמא דמילתא פשהשלים מקבלו אינו מכנין להעשות שלים קבלה אלא רוצה לעשות כמצות האדון ממש למסור ליד העבד ובזה לא מהני תפיסתו רק לענין חזרה ולא להשתחרר שהרי לא כיון השלים לזה אבל אם אומר לו זכה בגט זה עבורו סתמא דמילתא פשםקבלו השלים הוא בכוננה להעשות שלים קבלה לזכות עבור העבד להשתחרר מיד כיון שפן צוהו האדון ובהכי מיירי בעיא דהמזוזה גט לאשתו במקום יבם שאמר לו זכה עבורה והוא קבל על מנת לזכות עבורה והוי גט מיד ומסולקים כל הקושיות מעל הרי"ף ו"ל: וצא לנו מדברינו בדעת הרי"ף ו"ל דהיכא דכיון השלים מיד בשעת נתינת הבעל להיות שלים קבלה מודה הרי"ף שמתגרשת מיד במומרת אלא דבזה אחרי שהראשונים ו"ל לא פירשו פן בטלו דברינו וכ"ז היכא דהוי זכות גמור כמו במומרת שהספיקו הפוסקים דהוי זכות או בבעל מומר אבל באופן אחר כמו בבעל חולה או עתים חלים ועתים שוטה דלא הונוכר בפוסקים דהוי זכות ודאי דלא מהני לזכות להגט לכל הדיעות ואפילו אם תגלה דעתה בהדיא דניחא לה גמי לא מהני כדאמר בירושלמי (דפ' התקבל) הגע בעצמך שהיא צונחת להתגרש אני אומר שפא חזרה בה עיי"ש.

ודוקא היכא דשויתיה שלים לקבלה לא חיישינו שפא חזרה דשם לא מהני חזרה כלל דאפילו אם אומרת אח"כ שאין רצונה להתגרש אין השליחות מתבטלת דאפילו אם אמרה בהדיא לשון המורה ע"ז אין השליחות מתבטלת כדאמרינו בפ' השולח (דף ל"ב) פסול הוא אינו פלום דהוי לשון גרוע ובעיני דבור מעליא לבטל הגט וכמ"ש התוס' (בר"פ השולח) אע"ג דמה"ת ראוי שתבטל השליחות בגילוי דעת לחוד כיון דגט בעי רצון והוא חזר בו מ"מ תקנת חכמים הוא שלא יתבטל אלא בבטול מעליא וכ"ז היכא דנעשה שלים גמור אבל היכא דליכא שליחות רק מה שאומרת שהיא רוצה להתגרש כיון שחזרת אינו יכול לזכות עבורה ואפשר דאפי' חזרה רק בלבה מהני דבזה מהני

מחשבה בעלמא פיון שבדיבור הראשון לא נקבע שום שליחות מהני חזרה בלב לבטל מה שאמרה שהיא רוצית להתגרש והכי משמע בקדושין (דף נ"ט) דאי לא דמחשבה דטומאה רחמנא קריה מעשה הנה המחשבה מוציא מידי מחשבה ובחשב עליו שיהא גמר מלאכה ואח"כ חישב לשפץ הנה בטלה טומאתו אפי' במחשבה בעלמא וכיון דלא עשתה שליח רק שראינו שרצונה להתגרשת אמירה זו מתבטלת במחשבה בלב בעלמא פיון שלא נקבע ענין שליחות ע"י אמירתה שאמרה שרצונה להתגרש וכיון שאם חזרה בה הוי חוב ודאי דבעינן למיחש שמה בשעת קבלת הגט חזרה בה בלבה ולא מהני שגליתה דעתה שרצונה להתגרש: וראיתי להגאון חת"ם סופר ז"ל שהקשה מהא דאמרין בחולין (דף ל"ט) בשחטה ואח"כ חשב עליה הוכיח סופו על תחילתו וכן בנתן נכסיו לאחר והנה בהם עבדים ושחק ובסוף צונח דהוכיח סופו על תחילתו דמדהשתא לא ניחא ליה מעיקרא נמי לא ניחא ליה וה"נ נימא פיון שהיא מתרצית אחר ששומעת שזיכו לה הגט מסתמא גם בשעת קבלה ניחא לה ויירד לחלק בין זמן מרובה לזמן מועט דעל זמן מועט אמרינן הוכיח סופו על תחילתו ועל זמן מרובה לא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו עיי"ש: ולפענ"ד ז"א דהוכיח סופו על תחילתו לא שייך אלא אם עשה אדם איזו מעשה ואנו יכולין לדון פנונתו על שני פנים בזה שייך לומר לברר פנונת מעשיו בתחילתו ממה שהוא עושה בסופו כמו התם שאנו מסתפקין בכוננת שחיתתו אם הוא לשם עכו"ם או לא ומסתבר הדבר ממה שאמר אח"כ ששחטה זו זהא לשם עכו"ם שגם מתחילתו הנה לשם עכו"ם וכן גבי עבדים שאנו מסתפקין על פנונת שתיקתו מה זו שתיקה ואנו מבררין ע"י צנוחה שאח"כ שגם מעיקרא לא ניחא ליה והנה כ"ז הוא אם בנדאי חשב מענין שאנו דנין עליו רק שאנו מסתפקין למה היתה מחשבתו בזה אנו אומרים הוכיח סופו על תחילתו כמו התם דבשעת שתיקה בנדאי היתה שתיקתו על א' משני פנים או דלא איכפת ליה או דניחא ליה וכן בשחטה ואח"כ חישב שאנו מסתפקין על שעת שחיתתו אם חישב לשם עכו"ם או לא דנה דבר ברור הוא שחישב או לא חישב ואם לא חישב ודאי מותרת ע"ז אמרינן הוכיח סופו על תחילתו שמחשבתו הנה כמו שחישב בסוף אבל אם יכול להיות שלא חישב כלל מענין זה שאנו צריכין לדון אלא דכיון דלבסוף חזינו דעתו לאחד משני פנים מסתמא גם מעיקרא אלו הנה מחשב מענין זה הנה ג"כ דעתו כמו שעשה לבסוף אין זה בגדר הוכיח סופו על תחילתו: ודבר זה תלוי בפלוגתא דישל"מ דלרבא אמרינן אף שבשעה שנפל ממנו ודאי לא עלה על דעתו ענין יאוש כלל דהא לא ידע דנפל מיניה מ"מ דמי כאילו נתניאש קודם הנפילה ולא בניי אמרינן דלא מהני ישל"מ ולא הוי יאוש פשנתניאש קודם שבא ליד המוצא והכי קי"ל דישל"מ לא הוי יאוש.

וא"כ ה"נ גבי גט איך נימא אם זיכו לה הגט ובשעה אחר זיכוי הגט אמרה שהיא רוצית להתגרש דהוכיח סופו על תחילתו פיון דיכול להיות שברגע נתינת הגט ליד השליח לא חשבה מענין זה כלל ולא אמרינן תגלי מילתא למפרע פיון דאח"כ ניחא לה מעיקרא נמי ניחא לה אע"פ שלא ידעה ולא חשבה מענין זה כלל דהא זהו עיקר ישל"מ ובישל"מ קי"ל דלא הוי יאוש ולא מפלגינן בין נתנדע לו לזמן מרובה אחר דאתי ליד המוצא או לזמן מועט אלא בכל גונו לא הוי יאוש.

ובהדיא כתב רש"י ז"ל בב"מ דפריה ממעות מפוזרין הרי אלו שלו ואמאי הא לא ידע דנפל מיניה ומשני התם כדר' יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ופירש"י

ז"ל דנדאי ידע ומתיניאש קונדס שפא ליד המוצא משמע אלו היה מתנדע אחר שפא ליד המוצא לא מהני אע"ג שנודע לו בזמן מועט אחר שפא ליד המוצא אפ"ה אמרינו דלא הוי נאוש ולא מהני אלא אם נודע לו קונדס שפא ליד המוצא אבל נודע אח"כ לא מהני למקבע האי רצון דלבסוף גם בתחילה פינו דבתחלה לא חשב על זה והמחשבה לא מהני אלא בשעה שחישב עליה: תדע לה דהא עד כאן לא פליגי רשב"ג ורבנן אלא אי אמרינו הוכיח סופו על תחילתו אבל אם הוכיח תחילתו על סופו נדאי דאמרינו פגון שאמר המקבל מתנה קונדס הנתינה שרוצה לקבל העבדים אם יתן או שאמר שאינו רוצה לקבל ואח"כ זיפה לו ע"י אחר בפניו ושמק נדאי דאמרינו הוכיח תחילתו על סופו וכאן אמרינו אפי' בצונחת להתגרש קונדס הזיכוי שמא חזרה בה ולא אמרינו הוכיח תחילתו על סופו א"ו דהיינו טעמא פינו דאפשר דבשעת הזיכוי ממש לא חשבה מענין הגט כלל א"כ אפשר לומר דחזרה בה והיינו אלו היינו שואלין אותה בשעת מעשה היתה חוזרת בה דדיבורה הראשון אינו קובע בה הרצון וכיון דאנו ידעינן דיש קצת חוב ג"כ בגירושין להכי בשעה שאינה מחשבת בהדיא שהיא רוצית להתגרש לא מחשב זכות ואינה מתגרשת ע"י זיכוי [ולשון הירושלמי דחש לומר שמא חזרה בה אפשר לומר דלאו דוקא הוא שחשבה מענין הגט וחזרה אלא דאנו צריכין לחוש אולי היתה חוזרת אם היתה חושבת מענין זה להכי לא נקבע בה הרצון שצווקה מעיקרא] ואף שאם היו שואלין אותה היתה רוצה להתגרש דהא הוכיח תחילתה על סופה נדאי דאמרינו ומעיקרא אמרה שרצונה להתגרש מ"מ פינו שלא נשאלה ע"ז ולא חשבה מענין הגט לא נקבע הרצון בה בשעה שאינה מחשבת ומעלית על דעתה רצון הגירושין וכיון דבאמת יש חוב בגירושין לפי אומדן דעת חז"ל ואין השליח יכול להעשות שליח עבורה ולא מהני מה שאמרה מעיקרא שרוצית להתגרש ולא דמי להא דהוכיח סופו על תחילתו דשם נדאי חישב מענין זה דכיון שהלה נותן לו מתנה והוא שותק לא ימלט מא' משני פנים או שבשעת שתיקה היה בלבו שטוב הדבר לפניו או לא וכן בשוחט ואח"כ חישב ששחיטה זו לעכו"ם אמרינו מדאמר אח"כ שרוצה לעבוד עכו"ם בשחיטה זו מסתמא גם מעיקרא רצה לעבוד בשחיטה ונדאי חישב בהדיא בשעת שחיטה לשם עכו"ם דכן דרוה העובדים עכו"ם בזביחה והוכיח סופו על תחילתו שחישב בהדיא בתחילתו כמו שאומר לפנינו בסופו אבל בגט אם נעשה שליח לקבל גיטה בשעה שהיא לא חשבה מענין זה דמאליו לא נקבע בה הרצון שע"ז יהא הוא שלוחה ודברי החתם סופר ז"ל במחכ"ת תמוהין בזה וראיתי להחכ"צ (בסימן מ"א) באחד שנשבע שלא לגרש אשתו בע"כ ושלא לישא אחרת קונדס נשואין ואח"כ נמצא בה מומין ושהה עמה כמה שנים ועתה רוצה לגרש בע"כ דאסור לעבור על שבועתו ואף דאיכא למימר אדעתא דהכי לא נשבע מ"מ כמו שאמר נשואין לא הקפיד כמה שנים אמרינו הוכיח סופו על תחילתו שגם בשעת השבועה הי' נשבע אף שהי' יודע מהמום הזה ע"ש ולפמ"ש אין שייך כאן הוכיח סופו על תחילתו פינו שלא עליה על דעתו דבר זה ודו"ק: ודע דהא דאמרינו לרבנן בשיחורורי עבדים או במזכה גט לאשתו אם נימא דהוי זכות דאינו יכול לחזור בו מתגרשת בקבלתה מידי לשיטת התוס' וסייעתם הוא דווקא אמנתן לשליח גט ליתן להם דאז יכול לעשות עצמו שליח קבלה עבור האשה ולא מתחיל בו כלל שליח להולכה וכמו שבארנו לעיל ומשום דתן פזכי וזכין לאדם שלא בפניו אבל אם אמר פתבו ותנו גט לאשתי והם פתבו לא מצוי למיעבד

נפשייהו שלים קבלה פיון שהם צריכים להיות שלים בעד הבעל בנתינת הגט שוב אין יכולים להעשות שלים קבלה פדאמרינו בס"פ כל הגט (דף כ"ד) דאם אמר הני שלים להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הני שלים לקבלה פסול דלא חזרה שליחות אצל הבעל ועיי"ש ברש"י ותוס' בטעם הדבר מיהו לשיטת הרי"ף דגיטא לא הני עד דמטיא לידה ולא מהני הא דהני זכות אלא לענין שלא יכול הבעל או האדון לחזור ולמחות בהשלים ליתן א"כ אפשר לומר דאפילו אם צוה לשלם לכתוב וכתב נמי מהני תפיסתו לענין שלא יחזור בו לפמ"ש הש"ך (בסימן קפ"ה ס"ק א') דגבי מכר ומתנה לא בעינו חזרה שליחות אצל המשלם [ועיי"ש דמסתפק בזה והנחה"מ החליט דלא בעינו] א"כ ה"ה לענין זכיה דלא למיהדר ביה אפשר דאף דהיה מעיקרא שלים הולכה יכול לעשות את עצמו שלים קבלה לזכות בגט דלא למיהדר ביה ובפרט לפמ"ש דעיקר הא דמהני הזכיה דלא למיהדר הוא מטעם שזכה בנייר למסור להם וגיטא ממילא הני ובענין זכית ממון הא לא בעינו חזרה שליחות אצל המשלם: וראיתי להגאון בעל נתינת הגט (סימן קפ"ה) דפשיטא ליה דבממון לא בעינו חזרה שליחות אצל הבעל דדוקא בגט אשה דלא מהני טלי גיטא מעג"ק בעינו דלפוק מיד שלים הבעל ליד שלים האשה אבל בממון דמהני טלי מעג"ק לא בעינו חזרה שליחות אצל המשלם ומביא ראיה מהא דבעינו למימר בתחילת הסוגיא דהא דאינו יכול לחזור בשיתרוני עבדים משום דתופס לבע"ח קנה וכמ"ש הר"ן שהשלם נעשה מעיקרא שלים להולכה ואח"כ נעשה בעצמו שלים קבלה דבשיתרוני עבדים נמי מהני טלי גיטא מעג"ק וזה תמוה לענ"ד דא"כ למה ליה לתנא למימר דבגיטי נשים יכול לחזור משום דאין חבין לאדם שלא בפניו תיפוק ליה אפילו היכא דהני זכות גמור פמו במקום יבם או מומר שהסכימו הפוסקים דהני זכות נמי יכול לחזור בג"נ פיון דנעשה תחילה שלים להולכה אין יכול להעשות בעצמו שלים קבלה דהא לא חזרה שליחות אצל הבעל ובג"נ נדאי דבעינו חזרה שליחות אצל הבעל דהא לא מהני טלי גיטא מעג"ק ומדקתני מתני' הטעם לפי שאין חבין שלא בפניו ע"כ דגם לפי ה"א דטעמא דרבנן דבשיתרוני עבדים אינו יכול לחזור ועושה עצמו שלים קבלה בלא דעת העבד אין הפנונה שנעשה מעיקרא שלים להולכה ואח"כ שלים לקבלה אלא שגם בתחילת הקבלה מקבל בתורת שליחות קבלה ומשום שאין הבעל מקפיד ע"ז וכמו שביארנו לעיל וא"כ אין ראיה מזה דבשיתרוני עבדים לא בעינו חזרה שליחות אצל המשלם דהא התם נעשה שלים קבלה גם מתחילת נתינת האדון: ואין לומר דהא דמסיים במתניתין ואין חבין לאדם אלא בפניו לאו טעמא דיכול לחזור בגיטי נשים הוא אלא סתמא דמילתא הוא וריהטא דלישנא הוא דאמר בכל דוכתא זפין לאדם כו' ואין חבין כו' אבל באמת בג"נ אפילו היכא דהני זכות יכול לחזור משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל דז"א דבתוספתא (בפ"ק דגיטין הובאה בגמ' שם דף י"ב) מסיים בהדיא אבל אשה אינה פן אלא חבין לה מזונות ופוסקה מן התרומה עכ"ל הרי דהטעם יכול לחזור הוא משום דאין חבין לאדם שלא בפניו ודו"ק: סימן קנ נשאלתי באשה אחת שהלכה פשהיא בתולה מק"ק טרעסטינע ובאה מלונפשית כדרך אשה נשואה ובידה כתב שנתגרשה בעיר א' ונמצא פתוב שם על אביה שהוא פהן והוא אינו פהן והגיע הדבר לב"ד ורצו לאוסרה להנשא ואמרה לפני ב"ד שמעולם לא נשאת לאיש רק שנאנסה מאיש א' ונתעברה וילדה ממנו ומפני הבושה לבוא לבית אביה פן יפירו בה שפכר ילדה יעצו לה שתבקש מאיש

לכתוב לה כתב פטור גרושין וחתם שלשה חתימות בעצמו אבל מעולם לא נשאת אם מותרת להנשא לאיש גם אם מותרת להנשא לכהן הואיל והחזיקה עצמה בתוקת גרושה: הנה בעיקר עובדא דאתי לקמיה שדן פבודו אי תשובה מהני אמתלא דידה היכא דקא עבדה מעשה ואם לא נאמין לאמתלא דידה יש לחוש לאנסרה גם לישראל פיון שבכתב ראיה שלה מוזכר שאביה הוא פהו ובאמת אינו פהו יש לעיין בזה מהא דאמרין בכתובות (דף כ"ד) דאין מעלין משטרות ליוחסין ואף שכתוב בשטר אני פלוני פהו לוייתי מנה מפלוני וחתמי סהדי עליה אמרינו אמנה שבשטר קמסהדי ולא אפולה מילתא וה"נ בנ"ד שכתוב בכתב ראיה שלה שראו בידה כתב פטור שנתגרשה פתוב על אביה שהוא פהו אמרינו דעיקר סהדויתהו על הגרושין ולא ע"ז שכתוב על אביה שהוא פהו ועיין בא"ע (סימן ג') שיטת הרמב"ם ז"ל דאפילו אם פתוב בלשון עדות איש פלוני פהו לנה מפלוני מנה נמי אין מעלין ליוחסין ולא מהני אלא לענין פהונה בזה"ז (עיי"ש בב"ש) אלא שיש לחלק לפמ"ש"כ הר"ן ז"ל בטעמו של הר"מ ז"ל משום דאמרין שסהופרים סמכו על שמות ב"א כפי שהן מוחזקים בהעיר וכיון דחזי ליה שהוא אוכל תרומה וקורין אותו פהו אינהו נמי קרי ליה הכי וכ"ז שייך התם אבל בכאן דהאשה זו מעלמא אתאי לשם מהיכא תיתי יכתבו על אבי' שהוא פהו אלא מסתמא ראו פן בכתב פטור שלה וכן נכתב בגיטה: מיהו לשון הר"מ ז"ל (בפ"כ מה' ביאה ה"ט) לא משמע הכי שפן כתב שם ז"ל אין מעלין משטרות לפהונה פיצד הרי שהיה פתוב בשטר פלוני פהו לנה מפלוני והללוהו כף וכף והעדים מלמטה אין מחזיקין פהו זה שהוא מיוחס שמא לאהעידו רק על המלנה ע"כ משמע שע"ז שהוא פהו לא עדותו פלל ואפתי יש לחלק דשם אפשר לומר שכתוב שהוא פהו מחמת שהוא אמר שהוא פהו להכי לא סמכינן עליה לענין יוחסין משום דאפשר שעל אותו פלוני בעצמו סמכו אבל בנ"ד א"א להקל משום זה דמ"נ אי סמכו על האשה שהוא פהו מסתמא גם בסידור הגט אמרה האשה להמסדר שהוא פהו ונכתב הגט בפסול: אלא שבעיקר הדבר נ"ל פיון דבהא מילתא דבמעשה לא שייך אמתלא לא מוזכר בגמרא רק מתורתו של רבינו הרמב"ן ז"ל למדנו דבר זה וכבר הסכימו רוב האחרונים ז"ל בתירוץ להך קושיא דטבח שעשה סימן בראש פכש דאף הרמב"ן ז"ל לא אמרו אלא היכא דלפי מה שמתרצת דבריה לא היתה צריכה לעשות מעשה ומסתמא פיון שעשתה מעשה הולכין בטר דבריה הראשונים ומעשה דידה אבל היכא שנותנת אמתלא גם אמצעה דידה דלא הוי סגי לה בלא"ה שפיר מהני אמתלא דידה אף אמצעה וא"כ הכא בנ"ד שהיה פנונתה שלא יפירו בה שילדה בזנות הוצרכה לעשות מעשה זה נאמנת באמתלא דידה ואף שהיתה יכולה לומר שמת בעלה מ"מ לאו פולה נשי דינא גמירי והיא היתה סבורה שאינה נאמנת לומר שמת בעלה ע"כ זייפה כתב פטור שלה ומצאתי להרא"ש ז"ל בתשובותיו (פלל ל"ה סימן ד') הובא בב"י (סימן מ"ו) בר"י שהוציא קול על אשת ר' משה שקדשה תחילה ומזה הפחד הלכה האשה וקרוביה לכתוב גט ע"ש ר' יעקב שאם יביא עדים שקדשה יראו גם הגט שגירשה בו ונודע הדבר לר' יעקב ואמר שזה ראיה שנתקדשה לו פיון שמתורת אחר גט וא"צ לעדים אחרים עיי"ש שהאריך הרא"ש ז"ל להתירה ובכלל דבריו שם נאמר דכיון שהיא אומרת שמעולם לא נתקדשה לר"י ואומרת אמתלא למה צותה לכתוב הגט לא משוינו לה חד"א עיי"ש ולא הזכיר פלל להך סברא דבמעשה לא מהני אמתלא ואין לחלק ולומר דלא

מהני אמתלא אלא היכא שהיא מעצמה חוזרת ממעשיה או מדבריה שרצתה לאסור עצמה באיסור א"א דבזה אמרינו כמו שעכשיו רצונה להיות בתוקת פנויה מסתמא פן הוא מקונדם רק שאמרה א"א אני מחמת האמתלא דאי לא"ה למה חזרה בה ממה שנתרצית מקונדם להיות בתוקת א"א ועדוף לן לתלות באמתלא מלמיתלי בשינוי דעתה לומר שמעיקרא הנה רצונה להיות בתוקת א"א ועכשיו חזרה אבל בנ"ד שהיא בעצמה לא חזרה ממה שאמרה שנתגרשה רק שאנחנו רצינו לאוסרה מחמת שנתכתב בכתב ראיתה שאביה פהן ומחמת זה רצינו לאוסרה והוכרחה לחזור מדבריה הראשונים ולומר שלא נשאת מעולם בזה לא סמכינן על אמתלא דידה ואמרינו שחזרתה הנה מיראה שלא נאסור אותה ואין בזה שינוי דעתה דז"א דהא בעובדא דתשובת הרא"ש ז"ל שרצתה להפקיע מר"י ה"ל בעידי גרושין וכשראו שעדי גירושין הם שקר אמרה שלא שברה אותם אלא להפטר ממנו אף אם ימצא עידי קדושין ומשמעות דבריו שם דמהני אמתלא בכה"ג וה"נ מהני אמתלא ועוד דאיכא למימר איפכא מה מאיסור להיתר מהני אמתלא דידה כש"כ מהיתר זה להיתר אחר דמהני אמתלא דידה וגבי דיני ממונות דמהני טוען וחוזר וטוען היכא שמתרץ דבריו הראשונים כמו באומר זבנתיה מינף והאי דאמרי דאבהתן הוא דסמכי עלה פדאבהתא דמהני פדאיתא בב"ב (דף ל"א) ומהני אף שהוכחש בדבריו הראשונים פהתם שחבירו הביא עידי אבהתא ולא הוא וכינו שמתרץ דבריו וטוען זבנתיה מינף מהימן אף שנתפס בשקר בדבריו הראשונים.

וה"נ באיסור דמהני אמתלא בתורה גמורה מדבריו הראשונים מהני אף מהיתר להיתר אף אם נתפס בדבריו הראשונים רק אם נותן אמתלא לדבריו ולפי דברינו גם באמרה פלוני חכם טיהר לי הפתם ואזיל ושייליה ואישתכח שיקרא והיא אומרת אמתלא למה אמרה פן ובאמת היא טהורה מטעם אחר נמי מהני אף שנתפסה שקרנית בטענתה הראשונה: ובירושלמי (פ"ב דכתובות) ר"י בעי אמרה א"א הייתי ונתגרשתי במקום פלוני ובאו שנים ואמרו לא נתגרשה אשה במקום פלוני מכחישין הם אותה ופושטא דלישנא משמע דאסורה להנשא משום שהעדים מכחישין אותה מיירי נמי בדלא אמרה אמתלא לדבריה למה אמרה א"א הייתי וגרושה אני רק דס"ד דלהימנה במיגו קמ"ל דמיגו במקום עדים לא אמרינו אבל אם אומרת אחר שהכחישה שמעולם לא הייתה א"א ונותנת אמתלא למה אמרה א"א נאמנת [ויש לעיין בהא מילתא דבעי בירושלמי מהא דאמרינו בשבועות (דף מ"א) שהוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך א"ל לא פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני אמרו להד"מ סבר ר"ש למימר הוחזק כפרן א"ל רבא כל מילתא דלא רמיה עליה דאינש לאו אדעתיה עיי"ש וה"נ פיון שהיתה נאמנת לומר מעולם לא הייתי א"א נימא דלאו אדעתיה בפני מי נתגרשה מיהו לפי מה שכתבו התוס' דתליא בפלוגתא בב"ב (דף ק"ע) בבא לידון בשטר וחזקה אם צריף לברר או לא ורבא סובר כמ"ד א"צ לברר א"ש דהירושלמי יסבור כמ"ד צריף לברר ואם הוכחש אינו נאמן אלא שקשה לי בעיקרא דמילתא לפי מאי דקי"ל דצריף לברר באומר פרעתיך בפני פו"פ, א"כ אמאי בא"א הייתי וגרושה אני א"צ לברר פלל בפני מי נתגרשה ואנן סתמא תנן האשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני נאמנת וא"צ לברר וצ"ל דגבי ממונא דאיפא טענת פרי דחבירו צריף לברר אבל בא"א דליכא דמכחיש לה א"צ לברר פלל רק אם הוכחשה סובר הירושלמי דאינה נאמנת אבל כל כמה דלא הוכחשה

א"צ לברר דהא חזינן בלא"ה דבממונא גרע טפי דהא באיסור יכול לחזור מטענתה לגמרי באמתלא ובממונא אינו טוען וחוזר וטוען היכא דלא מתרץ דבריו הראשונים]: והכי משמע מהא דאמרין בכתובות (דף כ"ב) שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם נשאת תצא ומוקי לה הש"ס בע"א אומר נתגרשה וע"א אומר לא נתגרשה ומשום דתרנוניהו בא"א קמסהדי ומ"ד נתגרשה הו"ל א' במקום ב' ופי' שם הרשב"א דמייירי שלא הוחזקה בא"א אלא על פיה וע"פ עדים הללו דאם היתה מוחזקת בא"א בלא"ה ל"ל האי עד שאומר שלא נתגרשה הא בלא"ה תצא דע"א בגירושין לאו פלוג הוא עיי"ש ברשב"א ז"ל שכתב דמייירי באומרת א"א הייתי וגרושה אני וקשה לכאורה למאי הוצרך לומר תרנוניהו בא"א קמסהדי אפי' אם העד האומר לא נתגרשה לא ידע ככל שהיתה א"א נמי תצא כיון דעיקר נאמנות דא"א הייתי וגרושה אני הוא מטעם מיגו שהיתה אומרת שלא היתה א"א כלל וכאן לא שייך מיגו דלא אמרין מיגו להכחיש את העד והעד האומר שנתגרשה הרי הוא מעיד שהיתה א"א ולא הוי מיגו ואפילו לפמש"כ הב"ש (סימן קנ"ב) דנאמנת לומר גרושה אני אפי' היכא דאיכא ע"א שהיתה א"א מ"מ נראה דהכא דאיכא ע"א המכחיש לה ואומר שלא נתגרשה אינה נאמנת אלא היכא דאיכא מיגו והכא הרי ליכא מיגו דעד האומר שנתגרשה יודע שהיא א"א א"כ למה הוצרך לומר תרנוניהו בא"א קמסהדי ולהכי נ"ל דלהכי אמר תרנוניהו בא"א קמסהדי משום דאי לאו תרנוניהו הוי ידעי שהיא א"א אף שלא היתה נאמנת לומר גרושה אני מטעמא דכתיבנא מ"מ אם היתה חוזרת ואומרת לא הייתי א"א והיתה נותנת אמתלא לדבריה היתה נאמנת משום דנתינת אמתלא מהני אפילו היכא שרצתה להתיר עצמה באומרת גרושה אני והוכחשה בע"א ולא פסיקא ליה לתנא דברייתא למתני תצא דלא ליהני לה אמתלא אלא היכא דתרנוניהו בא"א קמסהדי דבזה דלא מהני אמתלא כלל ולהכי הוצרך אפיי לאוקמי בגוונא דתרנוניהו בא"א קמסהדי כי היכא דלא יועיל אפי' אמתלא [ועיקר דברי הב"ש שהבאתי צ"ע לדעתי דנראה דהנהו רבנותא דסברי דלא מהימנא לומר א"א הייתי וגרושה אני אלא תוהו פדי דיבור אבל לאחר כ"ד לא מהימנא משום דבעינן מיגו גמור ומיגו למפרע לא אמרין לדידהו לא מהנימי היכא דאיכא ע"א שהיתה א"א ואף דבשבויה לא איכפת לן אם יש לו ע"א שהיתה שבויה ונאמנת לומר טהורה אני בשבויה הקילו כמש"כ הב"ש (שם ובסי' ז' עיי"ש) ומה שהביא ראיה מדתנן במתניתין אם יש עדים לאו ראיה הוא כלל דכבר כתב הרא"ש ז"ל בריש ב"מ (סי' ג') דאיכא דוכתא דתני עדים וע"א נמי מהני ומש"כ הר"מ ז"ל דע"א שנשבית לא מהני לאסור נראה נמי דלאו מלשון אם יש עדים קדייק אלא מסוגיא דשתי נשים שנשביו קא יליף לה דהתם הרי חבירתה מעידה שנשבית ואפ"ה קאמר הש"ס בפשיטות אי דליכא עדים על עצמה אמאי לא מהימנא] וכיון שביארנו שמהני אמתלא דינדה מותרת אפילו לכהן: עוד נ"ל לדון בזה דלא שייך לאוסרה לכהן משום דשניא נפשה חד"א לפמש"כ התוס' בנדרים (דף צ') באומרת טמאה אני לה דחזרו לומר במשנה אחרונה דאינה נאמנת.

והקשו התוס' הא שניתה נפשה חד"א כדאמרין בקידושין קדשתי והוא אומר לא קדשתי והוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ות"י הר"א ממיז ז"ל דלא מצינו זונה שהיא אסורה להנשא לכהן דהוא מוזהר עלי' והיא אינה מוזהרת עליו הלכך גם

לדבריה אינה אסורה והתוס' שם הקשו עליו דהא בפ' יש מותרות קאמר כל היכא דהוא מונהר היא מונהרת עיי"ש והרשב"א ז"ל כתב בחדושי' וז"ל ות"ל הר"א ממיין ז"ל דזונה לא מונהרת לכהן אלא כל היכא דהוא מונהר וכדאמר ביבמות כל היכא דאיהו מונהר איהו מונהרת דלא יקחו פתיב עכ"ל הרי שהרשב"א ז"ל הכליע בנעימת לשונו להזכיר גם הש"ס דיבמות דאיהו מונהרת ואפ"ה כתב דלא אמרינן בזה שוין נפשה חד"א ונ"ל ברור שפוננתו ז"ל בבבאור דברי הר"א ז"ל דשוין אנפשה חד"א לא שייך אלא היכא דהאיסור מצד עצמה אבל באיסור זונה שאין האיסור מצד עצמה אלא משום קדושת פהוננתו שהזהירה התורה גם אותה שלא להכשילו בזה לא שייך שוין אנפשה חד"א ואף שהיא יודעת בעצמה שהוא בא עליה באיסור מ"מ פיון שהוא אינו מחוייב להאמינה ובהתיירא קעביד גם היא אינה מונהרת דענין שוין אנפשה חד"א לא שייך אלא בדבר שנתפס על עצמה איסור ולא היכא דאין איסורה מחמת עצמה ודמי קצת להא דאמרינן בגזיר (דף נ"ז) לרב אדא בר אבהו דאף דדרשינן לא תקיפו א' המקיף וא' הנקיף במשמע מ"מ המקיף הקטן פטור דכל היכא דנקיף לאו בר חיובא הוא מקיף נמי פטור ועיין תוס' שם ובריש שבועות דאם המקיף לאו בר חיובא הנקיף חייב דעיקר חיובא על הנקיף אבל אם הנקיף לאו בר חיובא מיפטור גם המקיף וכן בב"מ דף ע' פתבו התוס' גבי ריבית דאע"ג דהלנה עובר משום לא תשיף מ"מ לא מחייב לנה משום לא תשיף אלא כשגם המלנה מונהר עיי"ש וה"נ עיקר האיסור מחמתו ואם הוא עביד בהיתר אף היא מותרת ואף דלא דמי להתם דהתם נקיף לאו בר חיובא באמת אבל הכא לפי דבריה הבעל בא עליה באיסור מ"מ סברת הרא"מ ז"ל פיון דרשאי לבא עליה ואינו מחוייב להאמינה אף היא מותרת ולא שויה נפשה חד"א פנ"ל בדעת הרא"מ: ובזה נראה נמי ליישב מה שהקשו לדברי הרא"מ דנהי דלענין זונה אמרינן דלא שויה נפשה חד"א מ"מ הא אמרינן נמי דאוקלת בתרומה.

ובזה נדאי דאזהרה רחמנא מפי תהינה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל כדאיתא ביבמות (דף ס"ח) ונימא שוין אנפשה חד"א ונראה דהתם נמי פיון דרחמנא אמר קנין פספו אוקלת בתרומה והוא רשאי להיות עמה ואינו מחוייב להאמינה קנין פספו קרינן בה ואוקלת בתרומה ואף שהיא יודעת שנבעלה לפסול לה מ"מ הא כל ישראלית שנשאת לכהן אוקלת בתרומה מחמת בעלה ואשה זו נמי פיון דרשאית להיות תחתיו קנין פספו היא ואף דאמרינן פהנת לוייה וישראלית שנבעלה לפסול אסורה לאכול בתרומה היינו אם אוקלת מחמת עצמה כגון פהנת אמרינן שנפסלה בביאה פסולה או שאוקלת מחמת בעלה כהן וכיון דנבעלה לפסול לה שוב אינה ראויה לבעלה ואינה אוקלת אבל בגוונא דבעלה יכול להחזיקה שאינו מחוייב להאמין שנבעלה לפסול אוקלת משום קנין פספו ולא איכפת לן מה שיודעת שנבעלה דהא ישראלית דעלמא נמי אינה אוקלת מחמת עצמה אלא מחמת בעלה ולא גרע מה שנבעלה לפסול פיון שמוותרת להיות אשתו אוקלת שפיר ומהאי טעמא נמי אמרינן ביבמות (דף ס"ח ע"ב) דבעינו קרא מותר לישראלית האוקלת בתרומה בשביל בנה שנפסלת ביאת פסולין ולא ילפינן מק"ו מפהנת משום דהיא הנותנת פהנת דקדש גופה פסול לה והיא דלא קדש גופה לא פסול לה ולהכי איצטריו קרא דבת ובת עיי"ש אלמא אי לאו קרא הו"א דכהנת נפסלת בשביל ביאת פסול לה אבל ישראלית האוקלת בשביל בנה אינה נפסלת פיון דבשביל בנה קאכלהא"כ אף אנו נאמר השתא

נְמִי דְכַתִּיב קְרָא דִישְׁרָאֵלִית הָאוּכְלֵת בְּשִׁבִיל בְּנֵה נִפְסְלֵת הֵינְנו דְּוָקָא אִם יְדַעִינן שְׁנַבְעֵלָה לְפִסּוּל וּמִשּׁוּם דְּלֹא עֲדִיף בְּנֵה מִבְּעֵלָה וְאֵלּוּ הֵיָה בְּעֵלָה חַי לֹא הֵיָתֵה אוּכְלֵת מִשּׁוּם שְׁאֵינְהָ רְאוּיָה לְהֵיּוֹת תַּחְתּוּיּוֹ בְּנֵה נְמִי אֵינּוּ מְאָכִילָה אַבְל בְּגוּוֹנָא דְבְּעֵלָה מְוֹתֵר לְהֵיּוֹת עִמָּה שְׁאֵינּוּ מְחַוְיָיב לְהֵאֲמִין שְׁנַבְעֵלָה לְפִסּוּל מְקַרִי גַם הִיא קִנְיָן כְּפִיּוֹ וְאוּכְלֵת בְּתֵרוּמָה שְׁפִיר אַף שְׁהִיא יוֹדַעַת שְׁנַבְעֵלָה וְלֹא אֲמַרִינוּ בְּזַה שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א.

וּלפ"ז גַּם בַּנ"ד בְּאִסּוּר גְּרוּשָׁה לְכַהֵן לֹא שְׁיִיף שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א פִּינּוּ דְאִין אִיסּוּרָה אֱלָא מִחֻמַּת קְדוּשַׁת כְּהוֹנָתוֹ: וְיֵישׁ לְדַחּוֹת דְּוֹדָאֵי הֵיכָא דְאוּמְרַת כְּשֵׁהִיא נְשׁוּאָה שְׁנַבְעֵלָה לְפִסּוּל לְהֵ שְׁפִיר אֲמַרִינוּ דְכִינּוּ דְאִין הִבְעֵל מְחַוְיָיב לְהֵאֲמִינָה דְמִשְׁעַבְדָּא לִיה מְשׁוּיָא נִפְשָׁה חַד"א נְמִי לֹא שְׁיִיף בְּאִסּוּר כְּהוֹנָה לְהֵכִי מְוֹתֵרַת אַבְל בְּפִנוּיָה שְׁאוּמְרַת שְׁנַבְעֵלָה לְפִסּוּל נִימָא דְאִסּוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן מִטַּעַם נְאֻמָּנוֹת וְלֹא מִטַּעַם שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א רַק דְּהִיא נְאֻמָּנַת עַל גּוּפָה לְאַסּוּר עֲצָמָה אַכ"ע.

דַּע"א נְאֻמָּן לְאַסּוּר בְּדָבָר שְׁבִידּוֹ אַף בְּאִיִּתְחַזַּק הַתִּירָא כְּדֵאִיתָא בְּגִיטִין דְּרַף נ"ד) וְהֵ"נ הָרִי בְּיָדָה שְׁלֹא לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן וְהֵא דְפָרִיף בְּכַתּוּבּוֹת (דְּרַף כ"ב) גְּבִי הַאֲשָׁה שְׁאֲמָרָה א"א אֲנִי וְחִזְרָה וְאֲמָרָה כּו' וְהֵא שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א וְלֹא פָרִיף שְׁתָּהָא אִסּוּרָה מִטַּעַם נְאֻמָּנוֹת הַתָּם שְׁאֵינִי שְׁכָבָר חִזְרָה בָּהּ וְאִזְלָה נְאֻמָּנוֹת דִּינָה דְלֹא יְדַעִינן אִם נְסֻמוּף אֲדִיבּוּרָא קָמָא אִי אֲדִיבּוּרָא בְּתֵרָא לְהֵכִי תְלִינּוּ לְקוּלָא מְפִנִי שְׁהִיא בְּחִזּוּקַת הֵיִתֵר אַבְל אִם לֹא חִזְרָה אִסּוּרָה לַכ"ע מִטַּעַם נְאֻמָּנוֹת בְּלֹא שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א וְלֹא גֵרַע מְהֵא דְאֲמַרִינוּ בְּגִיטִין מִתּוּף שְׁנַאֲמָן לְהַפְסִיד שְׁכָרוֹ נְאֻמָּן לְפִסּוּל הַס"ת וְהֵ"נ מִתּוּף שְׁנַאֲמָנַת עַל עֲצָמָה נְאֻמָּנַת עַל אַחֲרִים שְׁיֵאֲמִינוּ לְדְבָרֵיהּ וְיִהְיוּ אִסּוּרִים בָּהּ: מִיְהוּ מְדַבְּרֵי רַש"י ז"ל בְּקִידוּשֵׁין (דְּרַף ס"ג) דְּאָמַר ר"א וּמוֹדִינָא בְּאוּמְרַת נְתַקְדָּשְׁתִּי שְׁאִין סוּקְלִין ע"י לְאָב הֵימְנִיָה רַחֲמָנָא לְדִידָה לֹא הֵימְנִיָה וּפִירַש"י ז"ל וְלַעֲנֵן אִיסּוּרָא טַעֲמָא אַחֲרִינָא דְשׁוּיָתָה נִפְשָׁה חַד"א עַכ"ל מִשְׁמַע דְּגַם זֶה אִין הָאִסּוּר מִטַּעַם נְאֻמָּנוֹת רַק מִטַּעַם שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א וְעֵינִן בְּמַהֲרִי"ק שְׁנַרְשׁ יו"ד וּבְהַפְלָאָה כְּתוּבּוֹת (דְּרַף כ"ב) וְכִינּוּ דְהָאִסּוּר הוּא רַק מִשּׁוּם חַד"א לְדַעַת הַרַא"מ ז"ל לֹא שְׁיִיף גְּבִי אִיסּוּרֵי כְּהוֹנָה: וּמִדִּי דְבָרֵי בְּדַבְּרֵי הַרַא"מ ז"ל קָשָׁה לִי טוּבָא דְהָרִי בְּהֵדִיָא אֲמַרִינוּ בְּכַתּוּבּוֹת (דְּרַף כ"ג) אֲנִי טְמֵאָה וְחִבְרַתִּי טְהוֹרָה אִיְהִי שְׁוִיָתָה נִפְשָׁה חַד"א הָרִי מִשְׁמַע דְּגַם בְּאִסּוּר כְּהוֹנָה שְׁיִיף שְׁוִיָא נִפְשָׁה חַד"א וְצ"ע וּלְפַמְש"כ לְעֵיל צ"ל דְּמִיָּרִי בְּכַהֲנַת הָאוּכְלֵת בְּשִׁבִיל עֲצָמָה אוּ יִשְׂרָאֵלִית הָאוּכְלֵת בְּשִׁבִיל בְּנֵה דְבָזָה אֲמַרִינוּ שְׁפִיר שְׁוִיָה נִפְשָׁה חַד"א וְהָאֲרַכְנוּ בְּזַה בְּמַק"א.

עַכ"פּ בַּנ"ד יֵישׁ לְסַמְנָה שְׁפִיר אֲאֻמְתָּלָא וְכָבָר עָלָה בְּדַעַתִּי לְשַׁלּוֹחַ לְחַקּוֹר בְּעִיר חָאטְיָן אִם נְתַגְרָשָׁה אֲשָׁה כְּזוֹ אַף שְׁהַגִּיד לִי שְׁיֵישׁ עִיר חָאטְיָן וְאִין יִשְׂרָאֵלִים דְּרִים בָּהּ וְאוּלֵי תְרִי חָאטְיָן יֵישׁ ע"כ לֹא רְצִיתִי לְעַכְבַּ הַדְּבָר עוֹד וּבִיּוֹתֵר כִּי הַכְּתָב פְּטוּר גְּרָאָה לְעֵין שְׁהוּא מְזוּיָיף ע"כ אִם אַחַר הַחֲקִירָה וְהַדְרִישָׁה אֲצֵל הַאֲשָׁה תַעֲמוּד בְּדְבָרֵיהּ שְׁלֹא נְשֵׂאת מַעוֹלָם מְצַטְרַפְנָא בְּהֵדִי מַעַכ"ת לְהַתִּירָה: סִימָן קֵנָא וְיָה שְׁפִלְפֵל מַעַכ"ת בְּמָה שְׁנִסְתַּפְקוּ הַפּוֹסְקִים הַרַאשׁוֹנִים ז"ל הוּבָא בְּשׁו"ע (אָה"ע"ז סִימָן קי"ט) אִם מְדִינָא דְהַש"ס יָכוֹל אָדָם לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּעַל כְּרָחָה כְּשֵׁאִין לוֹ לְשַׁלֵּם כְּתוּבָתָהּ: נ"ל לְהַבִּיא רַא"י שְׁיָכוֹל לְגַרְשָׁה אַף שְׁאִין לוֹ לִיתָן לָהּ כְּתוּבָתָהּ מְהֵא דְאֲמַרִינוּ בְּנְדָרִים (דְּרַף ס"ה) בְּמַתְנִיתִין מַעֲשָׂה בְּאֶחָד שְׁנָדָר הַנָּאָה מֵאִשְׁתּוֹ וְהֵיָתֵה כְּתוּבָתָהּ ת' דִּינְרִין וּבָא לְפָנֵי ר"ע וְחִיָּבוּ לִיתָן לָהּ כְּתוּבָתָהּ

א"ל ר' ח' מאות דינרין הניח אבא נטל אחי ד' מאות ואני ד' מאות לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל ר"ע אפילו אתה מוכר שער ראשה אתה נותן לה פתובה ופריה בגמ' מטלטלי מי משתעבדא לכתובה ומאי קושיא דאר דמטלטלא לא משתעבדי לכתובה מ"מ הא אינו יכול לגרשה בע"כ עד שיתן לה פתובה ושפיר קאמר לי ר"ע לענן מה שבא לפניו לגרשה שאפילו אתה מוכר שער ראשה מחוייב אתה ליתן לה פתובה ואם לאו אינה יכול לגרשה א"ו דיכול לגרשה אף בלא פתובה ור"ע דא"ל אפילו אתה מוכר שער ראשה אתה נותן לה פתובה לא לענן עיכוב הגט קאמר דיכול לגרשה בלא פתובה ג"כ רק לענן עיקר החוב שתשאר עליו קאמר לי שיהא מחוייב ליתן לה פתובה וע"ז שפיר פריה דלענן עיקר החוב הא מטלטלי לא משתעבדא לכתובה ולענן הגט אין עיכוב בנתינת הפתובה כלל.

מיהו לפמש"כ הריטב"א ז"ל שם בחי' לאלפס נדרים (דף ס"ה) דר"ע חייבו לגרשה וליתן לה פתובה משום דגריס במתניתין ובאת לפני ר"ע היינו שבאת לפניו לקבול על נדרו וחייבו לגרשה וליתן לה פתובה כדין הנודר הנאה מאשתו והוא לא בא כלל לפני ר"ע לגרשה א"כ שפיר קא פריה והא מטלטלי לא משתעבדי לכתובה דהא הוא לא הי' רוצה לגרשה כלל רק ר"ע חייבו לגרשה וע"ז קאמר לי שמחוייב לגרשה וליתן לה פתובה והרי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה אבל לפי גרסתנו דגרסינן ובא לפני ר"ע שפיר הוי ראי' מזה: וראיתי בירושלמי על הך מתניתין דפריה וגובין מן המטלטלין ומשני א"ר יבא אע"ג דגובין מן המטלטלין אמר לו שיתן ועי' במפרש שם דהאי אע"ג דגובין מן המטלטלין הוא אע"ג דמקשין וכי גובין מן המטלטלין אומרים לו שיתן ביש לו קרקע עיי"ש שפירושו תמוה מאוד: אבל לפמש"כ נראה דכוננת הירושלמי הוא למה שכתבנו דאעפ"י דמקשית וכי גובין מן המטלטלין היינו שאין ב"ד גובין לה מהם אבל אומר לו שיתן דהיינו שאם בא לגרשה אומרים לו שאסור לגרשה עד שיתן לה ואם לא יתן לה אסור לגרשה ואין זה בתורת גביה רק שהדין נותן שלא יגרשנה עד שיתן לה ואם אין לו אלא מטלטלין יתן לה מטלטלין ואם לאו אינו רשאי לגרשה וזה פשוט בכוננת הירושלמי ומכח מזה דהירושלמי סובר שאינו רשאי לגרשה עד שיתן לה פתובה ויש לומר דגם הש"ס דילן סובר בזה פה הירושלמי דאסור לגרשה בלא פתובה בדלית ליה ומה שהש"ס לא משני הכי משום דמפרש שהוא לא הי' רוצה לגרשה כלל רק שר"ע חייבו לגרשה וכפי' הריטב"א והירושלמי מפרש שהוא בא לפני ר"ע לגרשה: אלא שיש להקשות ע"ז דא"כ דאסור לגרשה בלא פתובה.

א"כ אמאי תנן בב"ב (דף קס"ז) כותבין גט לאיש אעפ"י שאין אשתו עמו וניחוש שמא אין לו ליתן לה פתובה ואסור לגרשה וכשהסופר יכתוב לו הגט הרי זהא בידו לזרוק לה הגט בע"כ ותתגרש ויפטור ממזונותיה והפתובה יהא עליו חוב בעלמא א"ו דיכול לגרשה בלא פתובה והפתובה ישאר חוב עליו: מיהו נראה דכ"ז הוא בזמן הש"ס שהיה יד ב"ד של ישראל תקיפה לירד לנכסיו ולגבות ממנו פתובה אבל בזה"ז שאין יד ב"ד של ישראל תקיפה ואי בעי פריק מעליו עול מלכות שמים ולא יאבה ולא ישמע להם ונדאי דאסור לגרשה בלי פתובה דאדעתא דהכי נישאת שלא יהא רשאי לגרשה בלא פתובה ולא גרע אומדנא דנשואי אשה לבעלה מאומדנא דפועל הנשפר לבעה"ב דכל מה דאמדינן לדעתו דפועל שע"ז פן נשפר לו אסור לבעה"ב לשנות וה"נ דכונתה ואף דאם

גִּירָשָׁה מְגוֹרָשֶׁת מ"מ וְנֹדָא דַּעֲפ"י דִּין אָסוּר לֹו לְגִרְשָׁה אַם אֵין לֹו לִיתָן לָהּ כְּתוּבָה: וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב מַה שֶׁהִקְשָׁה הֶרְשֵׁב"א ז"ל בִּיבְמוֹת פ' אֶלְמָנָה (דף ס"ז) בְּכֹהֵן שֶׁהֵנִיחַ אֶשְׁתּוֹ מְעוֹבְרֵת וְהֵנִיחַ עֲבָדִים דְּסוּבְרָר' יִשְׁמַעְעָל בַּר יוֹסִי הֵבֵת עִם הַבֵּן מְאָכְלַת הַבֵּן אֵינוֹ מְאָכִיל מִפְּנֵי חֵלְקוֹ שֶׁל עוֹבֵר דְּסוּבְרָר עוֹבֵר יֵשׁ לֹו זְכִי וְהֵבֵת מְאָכְלַת הֵינּוּ בְּנֻכְסִים מוֹעֲטִים דְּמְאָכְלַת מ"מ אֵי הָאֵי עוֹבֵר זָכַר אֵין לֹו כְּלוּם בְּנֻכְסִים מוֹעֲטִים וְאִם הֶעְוָבֵר נִקְיָה אֵין לָהּ בְּתִקְנַת חֲכָמִים עַד שֶׁתִּצָּא לְאוֹר הָעוֹלָם לְהִכִּי הֵבֵת מְאָכְלַת וּע"ז הִקְשָׁה הֶרְשֵׁב"א ז"ל שֶׁם פִּינּוֹן דְּמַה"ת אֵין לְבֵת כְּלוּם וְהֶעְבְּדִים הֵמָּה שֶׁל הַבֵּן וְשֶׁל הָעוֹבֵר אִיךָ אוֹכְלִין בְּשִׁבִיל תִּקְנַת חֲכָמִים בְּתֵרוּמָה דְּאוֹרֵייתָא הָא מַה"ת אֵין לְבֵת כְּלוּם וְהֶאֱבַנִי מְלוֹאִים תִּי דְּמַה"ת בְּלֵא"ה אוֹכְלִים הֶעְבְּדִים לְשִׁיטַת הַר"מ דְּסִפְיָא דְּאוֹרֵייתָא לְקוּלָּא דְּכִיּוֹן דְּאִיכָּא לְסִפְיָא שֶׁמָּא הָעוֹבֵר נִקְיָה וְאוֹכְלִין בְּשִׁבִיל הַבֵּן הַנּוֹלָד שׁוֹב לִיכָּא אִסוּר תּוֹרָה רַק מְדַרְבְּנָן אָסוּר שֶׁגְּזָרוּ עַל סִפְקֵי אִסוּר לְהַחֲמִיר בְּהֵן וּלְעַנְּנֵי אִסוּר דְּרַבְּנָן שׁוֹב מִהֵנִי תִּקְנַתוֹן שֶׁתִּיקְנוּ נֻכְסִים מוֹעֲטִים לְבֵת עֵינֵן בְּדַבְּרֵי אֶבֶל לְדַעֲתֵי אֵין זֶה נִכּוֹן כִּלְל דְּסִפְקֵי שֶׁעֲתִיד לְהִתְבָּרַר בְּנוֹדָא גַּם לְהֶרְמַב"ם ז"ל אָסוּר לְהַקְלֵ בּוֹ מִן הַתּוֹרָה דְּאִיךָ אֶפְשָׁר לְהַקְלֵ וְאַח"כּ נִרְאָה שֶׁעָשָׂה אִסוּר (וְכֵן כְּתוּבָה בְּמַק"א עַל מַה שֶׁהִקְשָׁה הַפ"י בַּפ"ק דְּגִיטִין עַל הֶרְמַב"ם מִהָא דְּאֶמְרֵי בְּכָל דְּוִכְתִּי ע"א נֶאֱמַן בְּאִסוּרֵין וְלְהֶרְמַב"ם ל"ל נֶאֱמַנְתּוֹ שֶׁל ע"א הָא בְּלֵא"ה סִפְיָא לְקוּלָּא הִיכָּא דְּלֵא אֶתְחַזֵּק אִסוּרָא וְהִיכָּא דְּאֶתְחַזֵּק אִסוּרָא גַּם ע"א אֵינוֹ נֶאֱמַן וּלְכַמ"ש א"ש דְּנ"מ הִיכָּא דְּמִסְתַּפֵּק לֹו בְּאִסוּר הִיכָּא דְּאִיכָּא לְכָרוּרֵי דְּגַם לְהֶרְמַב"ם אָסוּר וּמִהֵנִי עֲדוּתוֹ לְהִתִּיר]: אֶבֶל לְכַמ"ש"כ יֵשׁ לִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיַת הֶרְשֵׁב"א ז"ל בְּפִשְׁטוּת דְּכִיּוֹן דְּתִקְנוּ חֲכָמִים דְּבָנָן גְּנוּקֵינָן יְהֵא מִתְּזַנְּוִין בְּנֻכְסִים מוֹעֲטִים וְאֶדְעָתָא דְּהִכִּי נִשְׂאֵת לֹו מִשְׁתַּעֲבָדוּ הַנֻּכְסִים שֶׁלֹו לְהֵבֵת מַה"ת דְּלֵא גְרַע מִשְׁכִּירוֹת שְׂאָם שְׂכָר פּוֹעֵל וְהִתְנָה עִמּוֹ אֵיזָה תְּנָאֵי דְּהִתְנָאֵי קִיָּים וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ לְתַת לֹו דְּבָר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם אוֹ לְדַבֵּר שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם נְמִי וְנֹדָא דְּהִתְנָאֵי קִיָּים דְּכָל תְּנָאֵי שְׁכִירוֹת א"צ קִיָּין כְּדָאֵיתָא בְּחוּה"מ (סִימָן שֶׁט"ו סְעִיף ד') דְּכָל תְּנָאֵי שְׁכִירוֹת א"צ קִיָּין וְעִי' בְּרֵא"ש יְבָמוֹת (ס"פ מְצוֹת חֲלִיצָה) גְּבִי מְשֻׁטָּה וְכִיּוֹן דְּאֶדְעָתָא דְּהִכִּי נִשְׂאֵת לֹו חֵיִיב מְדָאוּרֵייתָא וְאִף דְּהַש"ס קָרִי לָהּ דְּאֶכְלָה בְּתִקְנַתָּא דְּרַבְּנָן הֵינּוּ דְּרַבְּנָן תִּיקְנוּ שֶׁיִּתְחַיֵּיב הַבַּעַל עֲצָמוֹ לְזָה וְתִנְאֵי ב"ד הוּא שֶׁמִּתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ אִף שֶׁלֹּא כְּתַב לָהּ אֶבֶל אַחַר שֶׁתִּיקְנוּ חֲכָמִים כֵּן שׁוֹב הֵנִי חֵיִיבָא מַה"ת דְּאֶדְעָתָא דְּהִכִּי נִשְׂאֵת לֹו דְּמַעֲיָקְרָא הֵנִי ס"ד דְּהַש"ס דְּתִיקְנוּ רַבְּנָן דְּזִכְי' דְּנֻכְסִים מוֹעֲטִים הֵנִי זְכִי' גְּמוּרָה וְנִכְנָסוּ הֶעְבְּדִים מִיָּד לְרִשׁוֹת הַבְּנוֹת וְכִיּוֹן דְּתִיקְנוּ רַבְּנָן הִכִּי הֵנִי תְּנָאֵי שְׁכִירוֹת וְא"צ קִיָּין וּמְקָרִיין קִיָּין כְּסָפוֹ מַה"ת רַק אַח"כּ פָּרִיף הַש"ס מִהָא דְּאָמַר רַב אֲסִי יְתוּמִים שֶׁקָּדְמוּ וּמְקָרוּ בְּנֻכְסִים מוֹעֲטִים מַה שֶׁמְקָרוּ וְהֵינּוּ דְּלֵא תִיקְנוּ רַבְּנָן כִּלְל שֶׁיְהִיּוּ הַנֻּכְסִים מִיָּד שֶׁל הַבְּנוֹת רַק שֶׁהִתְקַנְּהָ הֵיִתָּה שֶׁיְכוּלִים הַבְּנוֹת לִיטְלֵן וְא"כּ אֵין זֶה קִיָּין כְּסָפָם שֶׁל הַבְּנוֹת וְכַמ"ש רַש"י ז"ל שֶׁם דְּכִיּוֹן דְּלַעֲנֵן מְכִירָה בְּרִשׁוֹת הַבֵּן קִיָּיִמִי הִיכִי אֶכְלִי עֵי"ש בְּרַש"י ז"ל.

וְעוֹד דְּקִי"ל עֲבָדֵי כְּמַקְרָעֵי דְּמִי וְקָרָע בְּחֻזְקַת בְּעָלֵי עוֹמְדָת וְלֹא זָכוּ בְּהֵן עֲדִיין הַבְּנוֹת וְלֹא אֶכְלִי בְּתֵרוּמָה אֶבֶל מַעֲיָקְרָא הֵנִי ס"ד דְּהַבְּנוֹת זָכוּ מִיָּד בְּהַנֻּכְסִים דְּהִכִּי הֵנִי תְּנָאֵי ב"ד וּמִהֵנִי אֶפְיָלוּ לְעַנְּנֵי קִיָּין דְּאוֹרֵייתָא דְּאֶדְעָתָא דְּהִכִּי נִשְׂאֵת וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיַת הֶרְשֵׁב"א ז"ל וְכ"כ הַתּוֹסֵ' בַּר"פ הַכּוֹתֵב (דף פ"ג) גְּבִי הַכּוֹתֵב לְאֶשְׁתּוֹ דִּין וְדַבְּרִים אֵין לִי בְּנֻכְסֵיךָ דְּמִהֵנִי וְקָאֵמַר הַש"ס מִשׁוּם דְּרַב כְּהֵנָּא דְּאָמַר נִחְלָה הַבָּאָה לֹו לְאָדָם מִמְּקוֹם אַחַר מִתְּנָה

עלי' שלא יירשנה דמיירי דוקא שלא התנה בדרך תנאי או מטעם שהבעל אמר התנאי והגוי פטומי מילי דלאשה מיבעי לאתנווי אבל אם היא התנית דרך תנאי מהני: ונ"ל דאף לענין הא דאמרינו גבי ארוסה דלית לה פתובה אלא דווקא בדכתב לה פתובה מיירי נמי שלא התנית בשעת קידושין שיתן לה פתובה אם ימות או יגרשנה אבל אם התנית שיתן לה פתובה א"צ פתובה וקנין כלל דכל תנאי שכירות קיים וגם אירוסין מקרי קונה קנין כדאמרינו דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שהרי אמרה תורה וכהן פי יקנה נפש קנין כספו אלמא דבאירוסין נמי מקרי קנין כספו וכל תנאי שמתנה בשעת קניינו קיים ויקנה ע"י הקדושין והא דמוקי בכתובות (דף פ"ט) ובב"מ (דף י"ז) הא דתנו בתארמלה או בתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין גובה את הפל בדכתב לה פתובה ולא מוקי פשהתנה בשעת קדושין הוא דא"כ שהתנה בשעת קידושין מאי למימרא כדאמר התם אבל השתא דמוקי שכתב לה איכא למימר דאשמועינן לאפוקי מד"ר אלעזר בן עזרי' דאמר שלא כ' לה אלא ע"מ לכונסה אבל בתנאי בשעת קידושין הא ליכא למימר הכי שהרי התנית שיתן לה אף מזהאירוסין וכן בבבביתא דר' חייא דמת הוא גובה פתובה דמוקי שכתב לה פתובה דאיכא רבותא כמ"ש רש"י ו"ל דאע"ג דאיכא אקרוכי דעתא כ"כ עד שכתב לה פתובה אפ"ה אם מתה אינה יורשה וזה שייך פשכתב לה מעצמו אבל אם היא התנית בשעת קידושין שיהי' לה פתובה מן האירוסין ליכא אקרוכי דעתא וליכא רבותא במה שאינו יורשה אבל אה"נ דבהתנית יש לה פתובה אף שלא כתב ולא קנו מידו: אלא שלכאורה קשה לפ"ז הא דאמרינו ביבמות (דף פ"ט) שלח לי ר"ח לרבה ואין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת והתניא מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה כו' והא ה"א מדאורייתא אביה ירית לה ומדרבנן ירית לה בעל ומשני הפקר ב"ד הי' הפקר וא"כ מאי קושיא דנהי דנשואי קטנה מדרבנן מ"מ יורשה מה"ת פנין דתיקנו רבנן נשואין הרי אדעתא דהכי נשאת לו שיהא הבעל מתחייב במזונותיה ובקבורתה ועבור זה יורשה וקנה ירושת נכסיה מטעם שכירות כמו שבארנו ואף דקטנה לא חל עלי' שום חיוב מ"מ אטו קטן שיש לו שדות ואפוטרופסים שכתרו לו פועלים מי לא זכו פועלים בשכירותם אחר שעשו פעולתם הא אמרינו ביבמות (דף ק"ג) ההוא חרש דהוה בשיכבותי' דרב מלכיו אנסביה איתתא וכתב לה ארבע מאה זוזי מנכסי' קא סבר אלו רצה שפחה לשמשו מי לא זבנינו לי' כ"ש ה"א דאיכא תרתי וה"נ קטנה שהשיאוה אמה ואח' והבעל נשאה ע"מ כן שיהא יורשה זכה הבעל בנכסיה מה"ת ומאי פריה ר"ח לרבה: ונ"ל דקושיותו לא ממה שזוכה בנכסיה לאחר מיתתה דזה ניחא אף אם אין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת משום דכיון דתיקנו רבנן נשואין ע"מ כן נשאה וזוכה בנכסי' גם מה"ת.

רק דקושיות הש"ס דכיון דקתני הבעל יורשה והו"ל דין יורש וקיי"ל בבכורות (דף נ"ב) דירושת הבעל אינו חוזר ביובל כדאיתא שם במשנה דר"מ ונחכמים סברי הכי וכיון דקרי לה ירושה גבי קטנה נמי אינה חוזרת ביובל כדן ירושה ואם נימא דהבעל זוכה משום דאדעתא דהכי נשאה צריה להחזיר ביובל דהא אם נתן קרקע בשכירות חוזר ביובל כדן מוכר, והשתא דקתני שהבעל יורשה אינו חוזר ביובל דירושת הבעל אינו חוזר ביובל נמצא עוקר דבר מה"ת דמדאורייתא אביה ירית לה ומה שזכה הבעל מנשואין שלו לא מהני ביובל דלא הוי אלא כמו מוכר ומדרבנן ירית לה בעל והוי ליה יורש וזכה בנכסי' לצמיתות נמצא עוקרין דבר מה"ת ומבטלין מצות חזרה ואף דזה הוי

שוא"ת מה שאינו מחזיר ביוכל מ"מ ר"ח אפתי לא ידע הך סברא דשוא"ת שאני עד דמסיק הכי לבסוף וכדמוכח שם בפסוקא עיי"ש היטיב ואי קשאיא א"כ מאי משני הפקר ב"ד הפקר פינו דאיסורא הוא לא שינה בזה הפקר ב"ד פינו דעיקר קושניתו הוא מהא דאינו מחזיר ביוכל ועביד איסורא דעבר אלאו וקארץ לא תמכר לצמיתות: נ"ל דגם זה נכון דהא בגיטין (דף ל"ו) פריה אהא דתיקן הלל פרוזבול מי איפא מידי דמדארריתא משמט והתקין הלל דלא משמט ומשני אבני בשביעית בזמה"ז דרבנן וקדר פריה מי איפא מידי דמדארריתא לא משמט ואמור רבנן דמשמט ואמר אבני שוא"ת שאני ורבא אמר הפקר ב"ד הפקר ופרש"י ו"ל דרבא דמשני הפקר ב"ד הפקר קאי אף אקושניא קמיתא דפריה מי איפא מידי דמדארריתא משמט ואמור רבנן דלא לשמט דכינון דהפקר ב"ד הפקר לא איכפת לן גבי ממון אף שיש איסור וביטול מ"ע אם אינו משמט ואף שהתוס' שם חולקין על רש"י ומפרשי דשינוייה דרבא לא קאי אלא אקושניא בתרא אבל בקושניא קמא דמדארריתא משמט ורבנן אמרי דלא לשמט לא מהני הך סברא דהפקר ב"ד פלל פינו דאיפא אסורא דביטול מ"ע דשמטה מ"מ רש"י ו"ל מפרש דגם אקושניא קמיתא קאי וכ"כ הראב"ד ו"ל (בפ"ח מהלכות שמטה) אמש"כ הרמב"ם ו"ל דהלל לא תקן פרוזבול אלא בזמה"ז אבל בזמן הבית לא מהני פרוזבול וזהו פאבני אבל לרבא דאמר הפקר ב"ד הפקר מהני אפילו בזמה"ב וזהו כפירש"י ו"ל: ונ"ל שגם הרמב"ם ו"ל סובר פרבא וכפרש"י דהא דאמרינו הפקר ב"ד הפקר מהני נמי היכא דמה"ת משמט ואמור רבנן דלא לשמט וכמו שהוכחנו מפסוקא דיבמות הנ"ל ואף שכ' דאין פרוזבול נוהג אלא בזה"ז אבל לא בזמה"ב אין הטעם משום שסובר דלענן הא לא הי' מועיל תקנת חכמים שלא ישמט שביעית דארריתא אלא שסובר דלא תיקנו חכמים דלא לשמט אלא בשביעית דרבנן אבל בשביעית דארריתא לא תקנו פמו דבעי למימר התם דהלל רק לדר' תיקן ולא לדר' עלמא תיקן וסובר הר"מ דאף דקיי"ל דלדר' עלמא תיקן מ"מ לא תיקן אלא בזה"ז אבל לא בזמן הבית אבל אה"נ דאי בעי לתקוני הוי מצי לתקן אף בזה"ב דלא לשמט משום דהפקר ב"ד הפקר גם כה"ג: וראיה לזה מדברי הרמב"ם (בפי"א מהלכות שמטה ויובל) שכתב דירושת הבעל אינו חוזר ביוכל אף דירושת הבעל דרבנן עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ואינו חוזר ביוכל רק אם ירש קבר מחזיר משום פגם משפחה ומנכה להם מן הדמים הרי דיכולים ב"ד לתקן שלא יחזיר ביוכל דמדארריתא לא ירית לה בעל וחוזר ביוכל ואין לומר דזה מקרי שוא"ת וגם לאבני מצו רבנן לתקן פו דמה שפובש הקרקע ת"י ואינו מחזירו לבעליו הוי רק שוא"ת וכמ"ש הרמז"ל שם (בהלכות שמטה פי"ג הלכה י') דבן לוי שנטל חלק בינה במטלטלין לוקה ובקרקע אינו לוקה משום דקרקע בחזקת בעליו ומה שפובשה ת"י אין בו מעשה ז"א דונדאי אם נימא פאבני דאין ב"ד יכולין לתקן בקום עשה בענין שמטה גם ביוכל לא הוי מצי לתקוני שלא יחזיר דאין זה דומה לשוא"ת דהא הרמז"ל כתב שם (בהלכות שמטה פי"א) המוכר שדה לצמיתות עובר בלאו דוקארץ לא תמכר לצמיתות המוכר והלוקח וחולק על הבה"ג שסובר דפסוק זה לא ללאו נאמר אלא שהוא שלילה שהפתוב אומר שאין ביז המוכר למפור מפני שאין הארץ שלו והר"מ ו"ל סובר דהוא אזהרה כשארי אזהרות שאינם רשאים למפור לצמיתות והיינו דבשעת קנין עובר על אזהרת וקארץ לא תמכר לצמיתות וא"כ פינו דאמרינו בב"מ (דף צ"ו) בעל בנכסי אשתו מי

מעל ופירש"י ז"ל כגון שגפלו לה נכסים מאביה משנשאה ועמהן מעות של הקדש ואין ידועין שהן של הקדש ואמור רבנן בעל זוכה בכל הנכסים להשתמש ולאכול פירות ובתקנה זו נעשה שלישי בנכסי הקדש לקנותם וקס"ד שזו היא יציאתם לחולין ואפילו בעודם צוררים ומנונחים מי מעל בהוצאה זו והתוס' פירשו שם דמייירי בנכסים שהי' לה בפשע נשואין והי' בהן מעות הקדש מי אמרינן בעל מעל שהוא עושה עיקר המעשה שנשאה ועי"ז זוכה במעות או דלמא היא עשתה עיקר המעשה שהיא נשאת לו או ב"ד עשו עיקר המעשה שתקנו שיזכה במעות ומסיק רבא מאן למעול למעול בעל דהתיירא ניחא לי' דלקני איסורא לא ניחא לי' דלקני נמעלו ב"ד כי עביד רבנן תקנתא ואמרו בעל לוקח הוי להתיירא לאיסורא לא עביד רבנן תקנתא עיי"ש הרי אי לאו האי טעמא דאיסורא לא ניחא לי' דלקני הוי חל מעילה על הבעל או על ב"ד בפשע נשואין שע"י נשואין זכה בנכסי א"כ אם יתקנו ב"ד דירושת הבעל אינה חוזרת ביובל הרי בפשע נשואין קונה קרקעות שיש לה עקשין לצמיתות אם תמות בחייו דהא אמרינן שם האשה שפכרה בנכסי מלוג ומתה בעל מוציא מיד הלקוחות משום דבעל שוי' רבנן פלוקח ראשון וזכה משעת נשואין לירש אותה פשתמות בחייו ואפילו אם תמפור קודם מיתתה נעשה הוא לוקח ראשון לזכות בנכסים והיינו משעת נשואין אם ימות בחייה.

וכמ"ש הרשב"ם ז"ל בב"ב (דף קל"ט) דלהכי הבעל מוציא מפני שהוא לוקח משנשאה הרי שזכיית הבעל בירושתה נגמר קנינו בפשע נשואין וא"כ הנשואין גומרינן קנינו בנכסיה אם תמות בחייו אף אם יבא היובל לא יחזור וה"ז קנין מכירה לצמיתות וכיון דמדאורייתא אינו יורשה רק שרבנן תקנו שירש אותה הרי עוקרין דבר מה"ת וכמו דבעי למימר שאם יש בנכסים מעות הקדש שע"י נשואין של זה נעשה פמוציאין מעות הקדש לחולין מהבעל או ב"ד ה"נ אם יתקנו שלא תחזור ביובל דומין נשואין הללו למוכר שדהו לצמיתות שהרי בנשואין הללו זוכה בהן לירושתה לצמיתות והרי עוקרין דבר מה"ת בקום נעשה היינו בנשואין הללו והקא לא שייך התיירא ניחא להו דלקני איסורא לא ניחא להו דלקני דהא אדרבה אנו עושין תקנה שיזכה בנכסים ויהי' ת"י גם ביובל והיכי מצו רבנן לתמן הכי לעקור ע"י נשואין מצנות יובל והתורה אמרה לא תמכר לצמיתות אזהרה שלא לעשות קנין שהיא לצמיתות אף שאינו מועיל כמ"ש המל"מ שם מ"מ עוברים אמירתא דרבנא וקנין זה קום עשה הוא ואף שאפשר שימות הוא בחייו ולא יבואו נשואין הללו לביטול מצנות יובל, מ"מ הא ונדאי דגם למפור לצמיתות על איזה תנאי נמי אסור כגון שיאמר אם ירדו גשמים למחר יהא המכירה לצמיתות ונתקניי התנאי הוי למפרע מכירה לצמיתות ואסור וה"נ אם תמות בחייו הוי קנין הנשואין למפרע לצמיתות דהא מה"ת אין לו דין יורש פלל וע"כ מדפסק הרמב"ם דאין חזר ביובל ויהיב טעמא דירושת הבעל דרבנן ועשו חיזיק לדבריהם כשל תורה סובר פרבא דגבי ממון אמרינן הפקר ב"ד הפקר אף דאיכא ביטול מצנות יובל בקום נעשה וכמו שפירש"י ז"ל דלרבא לא הוצרכנו לשינויאי דשביעית בזמה"ז דגם בשביעית דאורייתא מצי לתקוני וה"ה ביובל היו יכולים לתמן שלא יחזור ביובל אף שהוא בקום נעשה דקנין הנשואין מקנה נכסים שיש לה בפשע נשואין שלא יחזור ביובל אם תמות בחי' הפקר ב"ד הפקר: ולדברינו יש ליישב מה שהקשה הלח"מ (בהלכות נחלות פ"א הלכה ח') על דברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל שכ' דירושת הבעל אינה חוזרת ביובל משום דירושת הבעל

דַּרְבָּנוּ וְנִחַמֵּם עֲשׂוּ חִזּוּק לְדַבְרֵיהֶם כַּשֵּׁנִי וְלִהְיוֹת אֵינוֹ חוֹזֵר בַּיּוֹבֵל וְרַק אִם יִרְשׁ קָבֵר
מִחֲזִיר וְנוֹטֵל דָּמִים וְע"ז הַקֶּשֶׁה הַלַּח"מ דְּהָא בְּש"ס דְּבִכּוּרוֹת (דָּף נ"ב) קָאָמַר אֲמַתְנִיתִין
דַּר' יוֹחֲנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר אִף הַיּוֹרֵשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ יַחֲזִיר לְבָנֵי מִשְׁפַּחָה וַיִּנְכַּח מִהֵן אֶת הַדָּמִים
וּפְרִיָּהּ מֵאֵי קֶסֶבֶר אֵי קֶסֶבֶר יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דְּאוֹרְיִיתָא אֲמַאי יַחֲזִיר לְבָנֵי מִשְׁפַּחָה וְאֵי קֶסֶבֶר
יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דַּרְבָּנוּ דָּמִים מֵאֵי עֲבִידְתֵּיהוּ וּמִשְׁנֵי לְעוֹלָם קָא סָבֵר יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דְּאוֹרְיִיתָא
וְהַבַּמ"ע שֶׁהוֹרִישְׁתוּ אֲשֶׁתוֹ בִּיה"ק וּמִשׁוּם פָּגַם מִשְׁפַּחָה ע"כ הָרִי דְּבִקְדָּיָא אֲמַרִּינוּ דְּלָמ"ד
יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דַּרְבָּנוּ חוֹזֵר בַּיּוֹבֵל וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּעֲשׂוּ חִזּוּק לְדַבְרֵיהֶם כַּשֵּׁנִי אֲפִילוּ רַב
גּוֹפָא דְּקֶסֶבֶר בְּכַתּוּבוֹת (דָּף פ"ד) דִּירְוֶשֶׁת הַבַּעַל דַּרְבָּנוּ מוֹקֵי הֵתָם בְּכַתּוּבוֹת לְהָא דְרִיב"ב
דְּלֹא פְּנוּתִי וְקָאָמַר דְּסָבֵר רִיב"ב יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דְּאוֹרְיִיתָא וְלֹא ס"ל פְּנוּתִי הָרִי דָּגַם לְרַב
פְּשִׁיטָא לִי דָּאָם נִימָא דִּירְוֶשֶׁת הַבַּעַל דַּרְבָּנוּ חוֹזֵר בַּיּוֹבֵל וְלֹא אֲמַרִּינוּ בְּזֵה דְּעֲשׂוּ חִזּוּק
לְדַבְרֵיהֶם כַּשֵּׁנִי דָּאֵי הָוָה אִפ"ל דְּעֲשׂוּ חִזּוּק לְדַבְרֵיהֶם כַּשֵּׁנִי טְפִי הָוָה עֲדִיף לְרַב לְמִימַר
דְּרִיב"ב סָבֵר פְּנוּתִי דִּירְוֶשֶׁת הַבַּעַל דַּרְבָּנוּ מְלַמֵּימַר דְּלֹא סָבֵר פְּנוּתִי וְא"כ אֲמַאי פֶּסֶק
הֶרְמִב"ם דְּאֲפִילוּ אֵי יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דַּרְבָּנוּ נְמִי עֲשׂוּ חִזּוּק לְדַבְרֵיהֶם כַּשֵּׁנִי וְלְדַבְרֵינוּ א"ש
דְּרַב דְּמוֹקֵי לְרִיב"ב דְּסוֹבֵר יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דְּאוֹרְיִיתָא ע"כ דְּסוֹבֵר פְּאֲבִי דְּלֹא מְהַנִּי הֶפְקֵר
ב"ד לְעַנְיָן יוֹבֵל וְאֵי הָוָה דַּרְבָּנוּ לֹא הָיוּ יְכוּלִין לְתַמְנָן שְׁלֵא יַחֲזִיר בַּיּוֹבֵל מִשׁוּם דְּהָיוּ קוּם
עֲשֵׂה כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ לְהִכִּי מוֹקֵי דְרִיב"ב סוֹבֵר יִרְוֶשֶׁת הַבַּעַל דְּאוֹרְיִיתָא אֲבָל הֶרְמִז"ל בְּעַצְמוֹ
פּוֹסֵק פְּרָבָא דְּהֶפְקֵר ב"ד הֶפְקֵר מְהַנִּי אִף לְעַנְיָן מַצְנַת יוֹבֵל לְהִכִּי כ' דָּאִף דִּירְוֶשֶׁת הַבַּעַל
דַּרְבָּנוּ עֲשׂוּ חִזּוּק לְדַבְרֵיהֶם כַּשֵּׁנִי וְאֵינוֹ חוֹזֵר בַּיּוֹבֵל דְּאֵינוֹ פְּרָבָא בְּעֵינָן לְמִיפְסֵק וּכְבָר
הוֹכַחְנוּ מִסּוּגֵיָא דִּיבְמוֹת גָּבִי ב"ד יְכוּלִין לְעַקְרוּ דְּבָר מֵה"ת מְקוֹשְׁשֵׁת הַש"ס מְקַטְנָה
וּמִתִּירוּצָא דְּהֶפְקֵר ב"ד דְּמְהַנִּי הָוָה סָבָרָא אִף לְעַנְיָן יוֹבֵל וּכְפִרְשֵׁי יוֹבֵל וּמִש"כ הֶר"מ דְּלֹא
מְהַנִּי פְּרוּזְבוּל בְּזַמַּן שֶׁהִשְׁמִיטָה מִדְּאוֹרְיִיתָא הוּא מְטַעַם דְּלֹא תַמְנָן הַלֵּל אֲלֵא בּוֹמֵה"ז:
וְנִרְאֵה דֵּמָה"ט קְבַע הַש"ס מִימְרָא דְּרָבָא אַחַר קוֹשְׁיָא הַשְּׁנִי דְּמִי אֵיכָא מִיָּדִי דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא
לֹא מְשַׁמֵּט וְלֹא אֲקוֹשְׁיָא קְמִייתָא דְּמִי אֵיכָא דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא מְשַׁמֵּט אַע"ג דְּבִאָרְנוּ דְּשִׁינוּיָא
דְּרָבָא קָאֵי גַם אֲקוֹשְׁיָא קְמִייתָא מ"מ פִּינּוּ דְּבִקְדָּיָא לֹא פְּלִיג רָבָא אֲתִירוּצָא דְּאֲבִי דְּפְרוּזְבוּל
הָיוּ רַק בּוֹה"ז אִף שְׂפָאָמֶת הִי יְכוּל לְתַרְצֵי תִירוּצוֹ דְּהֶפְקֵר ב"ד אִף אֲקוֹשְׁיָא קְמִייתָא מ"מ
פִּינּוּ דְּלִדְיָנָא מוֹדָה לְאֲבִי בְּזֵה לֹא קְבַע הֶגְמָרָא תִירוּצוֹ ע"ז פִּי הִכִּי דְּלֹא נִימָא דְּפְלִיג עָלָיו
בְּהָא וְקְבַע הַש"ס תִּירוּצָא דְּרָבָא לְבַסּוּף אֲבָל אַה"נ דֵּהִי יְכוּל לְתַרְצֵי פִּנּוּ גַם אֲקוֹשְׁיָא
קְמִייתָא: וּבְזֵה נ"ל לְבָאָר סוּגֵיָא דְּשִׁבּוּעוֹת (דָּף ל"א) אֲמַתְנִיתִין דְּשִׁבּוּעַת הַעֲדוּת אֵינָה
נוֹהֲגָת אֲלֵא בְּרִאוּיָן לְהַעֲיֵד לְאֲפוּקֵי מֵאֵי אֲמַר רַב פְּפָא לְאֲפוּקֵי מְלָךְ וְרַב אַחָא בַר יַעֲקֹב
אֲמַר לְאֲפוּקֵי מְשַׁחַק בְּקוֹבָיָא מ"ד מְשַׁחַק בְּקוֹבָיָא כ"ש מְלָךְ וּמ"ד מְלָךְ אֲבָל מְשַׁחַק
בְּקוֹבָיָא לֹא דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא מְחֲזִי חֲזִי וְרַבָּנוּ הוּא דְּפִסְלוּהוּ וְהַקֶּשֶׁה הֶרְשֵׁב"א ו"ל בְּחִידוּשֵׁי
וְנ"ל תְּמִיָה לִי מ"מ פִּינּוּ דְּפִסְלוּהוּ רַבָּנוּ וְאֲפִילוּ יִגִּיד לֹא יִתְחַיֵּיב הֵלָּה מְמוֹן לְמָה יִגִּיד הֵלָּה
לֹא חִיָּבָה הַתּוֹרָה אֲלֵא א"כ יֵשׁ בְּכִפְיֶרתוֹ הֶפְסֵד מְמוֹן לְתוֹבַע וּמִתּוֹף הַדְּחָק יֵשׁ לוֹמֵר
דְּמְשַׁחַק בְּקוֹבָיָא וּפְסוּלִין דַּרְבָּנוּ אַעפ"י שְׂאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן ע"פ עֲדוּתָן מְהַנִּי עֲדוּתָן דָּאֵי
תְּפִס אֲפִילוּ בְּעֵדִים לֹא מְפָקִינוּ מִיָּדִי וּמֵהֵיא שְׁמַעִינוּ לָה עכ"ל) הֵנָּה מִתּוֹף חוֹמֵר הַקּוֹשְׁיָא
הַחוּצָרָה הֶרְשֵׁב"א ו"ל לְחַדְשׁ דִּין חֲדָשׁ דְּמְהַנִּי תְּפִיסָה הִיכָא דְּמְסִינַע עֲדִים הַפְּשָׁרִים מִן
הַתּוֹרָה אִף שְׁפִסּוּלִים מְדַרְבָּנוּ אִף שְׁגַם בְּעֵינָיו אֵינוֹ נִרְאֵה דִּין זֶה מ"מ מְדוּחָק הַקּוֹשְׁיָא

הנזכר לומר כן: ולפענ"ד אפשר לפרש בפשוטו דהא נודאי דמה דפסלינו עדות מדרבנן אף שפשרים מן התורה הוא מטעם הפקר ב"ד הפקר וכ"ז הוא בממונא בלא איסורא.

אבל היכא דאיכא איסורא ג"כ כגון בהלואה אם טען הלנה ששמתו שביעית והמלנה טען שלא שמתו שביעית, משום שהלנה ע"מ שלא תשמתנו בשביעית דאינו משמט כדאימתא במכות (דף ג') והלנה טוען שלא הי' תנאי ומשביע הלנה עדים שקיו בשעת הלואה ויודעים שלא הי' תנאי והעדים פסולין מדרבנן וכשרים מן התורה דהוי ממונא דאית בי' איסורא בזה סובר ר"פ דכיון דמדאורייתא מחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו חייבים ק"ש וכסברת התוס' בגיטין שם דבממון שיש בו איסור כמו שביעית לא מהני הפקר ב"ד ואלו הוי מסהדי פיון דמדאורייתא פשרין הם מהני עדותן והשביעית משמתו וזה שאמר הש"ס אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו והיינו פיון דמה"ת חזי להעיד א"א לומר דמעטינהו תנא במאי דתנא ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד דהא גוונא טובא איכא דמחזיבי ק"ש אף שפסולין מדרבנן וכגון ממונא דאית בי' איסורא וראב"י אפשר דסובר כסברת רש"י ו"ל דמהני הפקר ב"ד אף בממונא דאית בי' איסורא וכל שפסול מדרבנן לא מהני עדותן אף שיש כאן איסור אחר דכל שבממון אמרינו הפקר ב"ד הפקר להכי אמר דמתניתין ממעט אף משחק בקוביא ומינשב תמיהת הרשב"א היטיב ודו"ק: סימן קנב ע"ד אשת כהן שנאנסה ומפני הבושה הלכה היא ובעלה למקום אחר ובאת אח"כ ואמרה שבעלה גירשה במקום פלוני ואין בידה שום פתב ראי' שנתגרשה אם נאמנת או לא: תשובה לברר דבר זה צריך לברר הסוגיא בכחובות (דף כ"ב) תנו אם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת וממילא מבואר דעד א' לא מהני מידי דאין דבר שבערנה פחות משנים כמבואר כ"ז בש"ס ופוסקים מ"מ נ"ל דיש לדון בזה הרבה דהנה שם אמרינו בפרייתא ת"ר ושנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ושנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא ר' מנחם בר' יוסי אומר תצא ארמב"י אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מפדי תרי ותרי נינהו הבא עלי' באשם תלוי קאי א"ר ששית כגון שנשאת לאחד מעדי' היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי וכתב התוספות תימא דבחסות קאי דהא מסקינן בפ"ד אחים (דף ל"א) דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמא אחזקה ומאי משני נמי כשניסת לא' מעדי' הא עד נמי בחזקת קאי דאוקמה אחזקה ואור"ת דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרעא לה להך חזקה דמה"ט נמי שרינו לה כי ליכא עדים פלל אע"פ שהיא בחזקת א"א ע"כ מבואר מדברי התוס' דהך תרי ותרי דשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הוי ספיקא ודוקא היכא דהוי ספיקא דאשם תלוי אז מהני אם נשאת לאחד מעדי' באומרת ברי לי אבל היכא דבחסות קיימא תצא אף שנשאת לא' מעדי' באומרת ברי לי וכ"כ התוס' בהד"א (בב"ב דף ל"ב) ד"ה אנו הרי מבואר מדברייהם דאי לאו סברא דדייקא ומינסבא לא הי' מועיל הא דקאמרה ברי לי ונשאת לא' מעדי' והי' לה לצאת מבעלה ודעת הרמב"ן ו"ל נ"ל כשיטת התוס' דהא פתב מה"מ (בפי"ב מה' גרושין הי"ט) על מש"כ הרמב"ם ו"ל דע"א אומר מת וע"א אומר לא מת וניסת לא' מעדי' ואמרה ברי לי לא תצא שהרמב"ן ו"ל חלק ע"ז דכיון דע"א בהכחשה לאו פלוס הוא לא מהני ברי לי אלקמא דלא מהני להרמב"ן ו"ל ברי לי ונשאת לא' מעדי' היכא

דבֿחֿטָטָאָת קַיִמָא וּע"א בֿהֿכֿחֿשָׁה וְדַאי דֿבֿחֿטָטָאָת קַיִמָא וְאָף הֿר"מ ז"ל שֿכֿתֿב דֿמֿהֿנִי בְּרִי
בֿע"א נִגְד ע"א נִרְאָה נְמִי דֿהוּא מְשׁוּם דְּסוֹבֵר דֿהוּי רַק סִפְק הֿשְׁקוּל מְשׁוּם דְּלֵא מוֹקְמִינֵן
אִחְזָקָת א"א מְשׁוּם דְּחִזְקָה דְּדִיִּיקָא וּמִינְסָבָא מְרַע לָהּ לֵהוּ חִזְקָה דַּא"א וְהוּי סִפְק הֿשְׁקוּל
וּכְמִש"כ הֿרמז"ל גּוֹפֵא שָׁם (בְּדִין י"ט) מְפַנִּי שֶׁהוּא סִפְק וּכ"כ שָׁם (בְּדִין ז) גְּבִי שְׁנִים
אוֹמְרִים נִתְגַּרְשָׁה וְשְׁנִים אוֹמְרִים לֵא נִתְגַּרְשָׁה דֿהוּי סִפְק עֵי"ש.

וּא"כ אֶפְשָׁר לִוְמֵר דְּדוֹנָא גְּבִי סִפְק מִהֿנִּי בְּרִי לִי: מִיְהוּ הֿר"נ בְּכִתְּוֹבוֹת וְהִרְשָׁב"א
בְּחִדּוּשָׁיו לְקִדּוּשֵׁין (דָּף ס"ו) גְּבִי עֲוֹבָדָא דִּינְאִי הַמְּלִיךְ פְּתִיבוּ דִּהָא דְּאָמֵר בְּכִתְּוֹבוֹת דְּבִאֲשָׁם
תְּלוּי קַיִמָא לֵאוּ דוֹקָא וְלִמ"ד תְּרִי וְתִרִי סִפְיָא דְּרַבְּנֵן סִטָּאָת נְמִי הוּי וּלְמִסְקָנָא דְּמִסִּיק
שְׁנִיִּסֵּת לֵא' מַעֲדִי מִהֿנִּי אִפִּי' לִמ"ד בְּחִטָּאָת קַיִמָא דְּלִגְבִי עֲצָמֵן נְאֻמְנִים פִּינֵן דְּאָמְרִי בְּרִי
לִי עֵי"ש הֿרִי מְבוֹנָר מְדַבְּרִיהֶם דְּאִפִּי' הִיכָא דֿהוּי לְדִין וְדַאי אִיסוּר וּבְחִטָּאָת קַיִמָא נְמִי
מִהֿנִּי בְּרִי לִי וְנִיִּסֵּת לֵא' מַעֲדִי: וְיֵשׁ לִינִישׁב בְּזָה מַה שֶׁהִקְשָׁה הֿרַמְבַּ"ן עַל הֿרַמְבַּ"ם דְּאָמַאי
הַוָּצֵרָה לְאוֹקְמָא בְּכִתְּוֹבוֹת מִימְרָא דֵר' יוֹחֲנָן בֵּע"א אוֹמֵר מֵת וּע"א אוֹמֵר לֵא מֵת שְׁבָאוּ
בְּזַא"ז וְהִקְשָׁה לוֹ אִפִּי' לְכִתְּוִילָהּ נְמִי לִוְקָמָה שְׁבָאוּ בְּב"א וְנִיִּסֵּת לֵא' מַעֲדִי וְאָמְרָה בְּרִי
לִי וְלִהֿכִי לֵא תִצָּא וּלְכִתְּוִילָהּ לֵא תִנְשָׂא וּמִזָּה הוֹכִיחַ הֿרַמְבַּ"ן ז"ל דֵּבֵע"א בֿהֿכֿחֿשָׁה לֵא
מִהֿנִּי כָּלל בְּרִי לִי וְנִיִּסֵּת לֵא' מַעֲדִי אָף גְּבִי מִיְתָה וְאִפִּי' אִם נִיִּסֵּת תִּצָּא אֲבָל לִפְמִש"כ בְּשָׁם
הֿר"נ וְהִרְשָׁב"א דְּאִפִּי' הִיכָא דֿבְּחִטָּאָת קַיִמָא נְמִי מִהֿנִּי בְּרִי לִי א"כ אֶפְשָׁר לִוְמֵר דְּלֵא
מְצִי לְאוֹקְמִי מִימְרָא דֵר"י בְּבָרִי לִי וְנִיִּסֵּת לֵא' מַעֲדִי, דַּא"כ בֵּע"א אוֹמֵר נִתְגַּרְשָׁה וּע"א
לֵא נִתְגַּרְשָׁה נְמִי אִם נִיִּסֵּת לֵא תִצָּא דַּאֲע"ג דַּע"א בְּגִרוּשֵׁין לֵאוּ כְּלוּם הוּא דְּבִדְכָר שְׁבַעֲרוּהָ
בְּעִינֵן שְׁנִים מ"מ לִגְבִי עֲצָמֵן נְאֻמְנִים פִּינֵן דְּאָמְרִי בְּרִי לָן וְלִהֿכִי לֵא מְצִי לְאוֹקְמִי בְּבָרִי לִי
וְהַוָּצֵרָה לְאוֹקְמִי גְּבִי מִיְתָה שְׁבָא עַד מִיְתָה מַעֲיָקָרָא שׁוּב מְצִאתִי שְׁרַבִּינוּ הִגְר"א זְצוּק"ל
(בְּסִי' י"ז ס"ק קכ"א) פְּתִיב לִינִישׁב קוֹשֵׁיא זֹו כְּמִש"כ וְהִנְאִנִי שְׁכַנְוֹנְתִי לְדַעְתּוֹ וּבִלֵּא"ה יֵשׁ
לִינִישׁב קוֹשֵׁית הֿרַמְבַּ"ן ז"ל דִּהָא הִתּוֹס' הִקְשׁוּ שָׁם בְּכִתְּוֹבוֹת בְּהָא דְּאָמְרִינֵן כְּגוֹן שְׁנִיִּסֵּת
לְאַחַד מַעֲדִי הָא אִיסוּרָה לְהִנְשָׂא לוֹ מְשׁוּם חִשְׁדָּא פְּדַתְנֵן בִּיבְמוֹת (דָּף כ"ה) וְתִרְצוּ דְּדוֹנָא
בֵּע"א אִיכָא חִשְׁדָּא אֲבָל בְּשְׁנִים לִיכָא חִשְׁדָּא וְרַב פְּהֵנָא סוֹבֵר שָׁם בִּיבְמוֹת דְּמְשׁוּם חִשְׁדָּא
אָף אִם פְּנִס יוֹצִיא: א"כ אֶפְשָׁר דְּלִהֿכִי לֵא אוֹקִי לָהּ אִבְיִי בֵּע"א דְּאִבְיִי סוֹבֵר כֵּר"כ דַּאִם
פְּנִס יוֹצִיא וְלִהֿכִי מוֹקִי בְּתִרִי דְּלִיכָא חִשְׁדָּא: וְנ"ל דְּאָף לְשִׁיטַת הִתּוֹס' וְהִרְמְבַּ"ן ז"ל דִּהִיכָא
דְּלֵא דִיִּיקָא לֵא מִהֿנִּי בְּרִי לִי מ"מ הִינְנוּ דוֹקָא הִתָּם דְּלֵא אָמְרָה בְּרִי לִי לְגַמְרִי כְּמִש"כ
רִש"י ז"ל בְּכִתְּוֹבוֹת בְּרִי לִי אִם הִי' חִי הִי' בָּא בְּנֻדַאי וְזָה לֵא הוּי בְּרִי לִי גְּמוּר אֲלֵא אֲנוּמְדָנָא
בְּעִלְמָא וְכַוְנַת רִש"י ז"ל דַּא"א לִוְמֵר שְׁאוּמְרַת שְׁיִוְדַעַת בְּעֲצָמָה שְׁמַת א"כ דְּלַעֲדִים
הַמְכַחִישֵׁין עֲצָמֵן אִשָּׁה בְּעֲצָמָה נְאֻמְנֵת לִוְמֵר מֵת בְּעִלִי וְעֵינֵן בְּר"ן בְּכִתְּוֹבוֹת שָׁם וְכַן בְּשְׁנִים
אוֹמְרִים נִתְגַּרְשָׁה וְשְׁנִים אוֹמְרִים לֵא נִתְגַּרְשָׁה מְשַׁכַּח לָהּ שְׁאוּמְרַת בְּרִי לִי בְּאֲנוּמְדָנָא
בְּעִלְמָא כְּגוֹן שְׁמִסֵּר הִגֵּט לְשִׁלּוּחָהּ וְהִיא לֵא יְדַעָה בְּבִירוֹר שְׁקִיבֵל הִגֵּט רַק אוֹמְרַת בְּרִי לִי
בְּאֲנוּמְדָנָא שְׁכַבֵּר קִיבֵל הִגֵּט אֲבָל בְּבִירוֹר לִי גְּמוּר שְׁיִוְדַעַת בְּעֲצָמָה שְׁמַת כ"ע מוֹדוּ דִּמִּהֿנִּי
בְּרִי לִי דִידָהּ וְדַעַד א' שְׁנִשְׂאָה אָף דַּאיכָא תְּרִי וְתִרִי הַמְכַחִישִׁים זַא"ז בְּלֵא טַעְמָא דְּדִיִּיקָא
וּמִינְסָבָא וְאֶפְשָׁר דֵּהֿר"מ ז"ל שֿכֿתֿב דֵּבֵע"א אוֹמֵר מֵת וּע"א אוֹמֵר לֵא מֵת אִם בָּאוּ בְּבַת
א' דִּמִּהֿנִּי בְּאוּמְרַת בְּרִי לִי מִיְיָרִי נְמִי בְּאוּמְרַת שְׁיִדַעָה בְּבִירוֹר שְׁמַת כְּמִש"כ הֿר"נ
וְהִרְשָׁב"א וְלִהֿכִי מִהֿנִּי בְּרִי דִידָהּ מְשׁוּם דְּנְאֻמְנֵת לִגְבִי עֲצָמָה לְהִנְשָׂא לְהַעֲד הִזָּה שְׁאוּמֵר
ג"כ בְּרִי לִי וְטַעְמָא דְּמִילְתָא פְּדַאמְרִי בְּכִרִיתוֹת (דָּף י"א) בְּאָמְרוּ לוֹ ב' אֲכַלְתָּ חֵלֵב וְהוּא

אומר לא אכלתי דר"מ מחייב נחמדים פוטרים ומיבעי לן שם בש"ס אי טעמא דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים או משום דנאמן במיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי פטור פי נמי אמר לא אכלתי פטור ועיין בראב"ד (פי"א מה' שגגות) שפסק כר' יהודה דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים ואף שהרמב"ם ז"ל פסק שם (בהלכה ח') כהך לישנא דנאמן מטעם מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי מ"מ אפ"ש לומר דהיינו דוקא ה"מ דאיכא עדים המכחישים אותו ואומרים שנטמא או שאכל חלב אבל היכא דהוי תרי ותרי כ"ע מודו דאמרין אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים ועוד שהרי הכ"מ פירש שם בדעת הרמז"ל דדוקא לענין קרבן פסק הר"מ דלא כרבי יהודה אבל בטהרות נדאי דמודה דהלכה כר"י דהא ר"נ פסק שם הלכה כרבי יהודה דאדם נאמן על עצמו: ואף דאמר ה"מ (דף י"ב) אר"י לא אמרו אלא בינו לבין עצמו ופירש"י ז"ל דדוקא בינו לבין עצמו נאמן לאכול טהרות אבל בפני אחרים לא יאכל דילמא אתי לזלוזולי בטהרות והכא שרינו לה לשהות עם בעלה בפרהסיא אפ"ש לומר דהא דאסור בפרהסיא הוי רק מדרבנן בעלמא ואין מוציאין אשה מבעלה משום זה ועוד דה"מ מיירי שהעדים מכחישים אותו אבל הכא דהוי תרי ותרי לגמרי אפי' מדרבנן דאמרי אינשי דייקו רבנן בהא מילתא ואשתכח כדברי להכי שרי אפי' בפרהסיא ואף דאמרין ה"מ דדוקא לעצמו שרי לאכול הטהרות אבל לאחרים לא יאכילם והכא שרינו לה להיות עם בעלה ושרינו ולד דידהו לבוא בקהל ולישא בת ישראל וזה מקרי לאחרים מ"מ א"ש דהא קיי"ל בקדושין (דף ע"ג) ממזר נדאי הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא ונזקת א"א ליכא הכא פ"ן שפבר הותרה לבעלה שני הורע נזקת א"א דקמא ומדרבנן בעלמא הוא דאסור.

א"כ האשה זו שיש שני כיתי עדים המכחישים במיתת בעלה מדאורייתא ולד שילה פ"ש בלא כרי לי דידה ורק מדרבנן בעלמא אסור להכי לא תצא מבעלה דבכי האי מילתא לא גזרו רבנן ושרינו לה ולולד דידה אף דהוי לאחרים ואע"ג דאם בעלה השני כהן איכא למיחש שע"י שמתירין אותה לשהות עם בעלה ונזק גם בנו לכהונה ואם בעלה הראשון חי עדיין נעשית זונה והולד הוי חלל, וילענין זה לא מהני מה שפכתבנו ספק ממזר מותר לבוא בקהל מדאורייתא דהא לא שריא רחמנא אלא לבא בקהל אבל לא למהוי לי' דין כהן דהא לא גרע מספק חלל דעלמא דאסור וכי משום דאית בי' נמי ספק ממזרות אזיל מינן' דין ספק חלל וכיון דאסור לכהונה א"כ היכי מהני כרי דידהו דהא זה מיקרי לאחרים ומכשרינן ע"י כרי דידהו הולד להיות עומד ומשמש ע"ג המזבח [ואע"ג דהוי ספק חלל כדאמרין (בקדושין ע"ח) כהן הבא על אחותו משוי לה זונה חללה לא משוי לה חזר ובא עליה עשאה חללה עיי"ש א"כ נדאי דגם הולד הוי חלל]: מ"מ אפ"ש לומר דלא חששו להך חששא שיכשירו הולד לעבוד עבודה ע"ג המזבח דמ"מ נאם יהיו זוכרים שאמו ניסת בהכחשת תרי ותרי ע"י כרי לי ממילא לא יכשירו הולד דלגביאחרים לא מהני כרי לי דידה ואם ישפח הדבר נמי ליכא חששא בזה כדתנן בתרומות ומייתנין לה בכמה דוכתי הי' עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה וכן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ור"י מכשיר וילפינן מדכתיב ברוך ד' חילו ופועל ידיו תרצה וכן אמרין לענין תרומה בפסחים (דף ע"ב) הילכך ליכא למיחש לחששא דולד ומהני כרי לי ואף שהרשב"א ז"ל כתב בקדושין (דף ס"ו) דלא מכשירין מקרא דברך ד' חילו אלא היכא דליכא רק חשש חללות אבל היכא דנודע ממזרות עבודתו פסולה מ"מ הכא

מטעם ממזרות לא פסלה עבודתו דספק ממזר פשר ולא חיישינן רק שמא יהא הולד חלל ובחלל פתיב ברה ד' חילו: ועוד אפשר לומר דלא ראו חכמים לאוסרה על בעלה משום חששא דולד אפילו אם הוא כהן ויכול לבוא לידי תקלה בהכשירא דידהו להכשיר גם הולד לכהונה משום דאפשר שיתברר הדבר קודם שיבוא לידי חששא זו דהיינו שיבואו עדים ויזימו הני תרי דאמרי לא מת וכיון דהוי ספק שמא לא יבוא כלל לידי תקלה ולגבי נפשייהו מהימני להכי לא תצא: ובזה א"ש מה שהקשה הגאון ר"ע איגר ז"ל בתשובותיו דהכא מהני ברי לי וגבי שבוי' תנו בכתובות (דף כ"ח) א"ר זכר' בן הקצב המעון לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עפ"י לירושלים עד שיצאו אמרו לו אין אדם נאמן על עצמו אלמא דלא מהני ברי לי דידהו ולדברינו א"ש דגבי תרי ותרי דא"א אפי' אם הוא כהן נמי לא תצא ולא חיישינן שיבואו להכשיר הולד דשמא יתברר הדבר פדבריהם.

אבל גבי שבוי' פיון דאסרו חכמים שבוי' לכהן לא מהימנו באמרים ברי לי דנהי דלגבי נפשייהו מהימנו דאדם נאמן ע"ע מ"מ לגבי נולד לא מהימנו להכשיר ואם נתיר אותה לבעלה יתירו גם הולד לכהונה ואמרי דקו רבנו במילתא ונהי עדים שטהורה היא והתם ליכא למימר שמא לא יבוא כלל לידי תקלה בולד שיבואו עדים שלא בטמאה דהא אינהו בעצמם אמרי שלא היו עדים על כל משף ימי שבויהיה שלא בטמאה רק הוא בעצמו יודע שטהורה היא ולא משפחת כלל שיבואו עדים וכיון דברור לן עכשיו שהולד יהא פסול א"א להתירה לבעלה ולאסור הולד דגזרינן שמא יתירו גם הולד אח"כ: ועוד דאין סברא להתירה ולהרבות חללים בישראל ולהכי א"ל אין אדם נאמן ע"ע אף שפרי לו שלא בטמאה: אלא שלכאורה לפי דעת הרשב"א ז"ל דמהני ברי לי אפילו היכא דאיכא חזקת איסור קשה טובא דא"כ באשה שיש עדים שהיתה א"א והיא אומרת גרושה אני ויש ע"א שאומר ג"כ שנתגרשה נימא ג"כ דמותרת לינשא לכתחילה משום דאדם נאמן ע"ע כק' עדים ואף דבתרי ותרי לא תנשא לכתחילה היינו משום שיש עדים המכחישים אבל פאן דאין אדם מכחישה אמאי לא תנשא לכתחילה להאי עד גופא [ובשלמא בהא דאמרינו (בגיטין ס"ד) בעל אומר לגירושין ושליש אומר לגירושין והיא אומרת ניתן לי ואבד דלא מהימנא אע"ג דבעל נמי אומר לגירושין אפ"ה לא מהימנא משום דהשליש הוי רק ע"א התם היינו דלא תנשא למאן דלא אמר ברי לי אבל אם אמר ברי לי שרי] ומצאתי להגאון מליסא בספרו בית יעקב שהקשה בן: ונ"ל ליישב ויתיישב בזה בעה"ת הסוגיות האלו על מכוונם בהקדמם סברא א' דמה שביארנו בדעת הרשב"א דמהני ברי לי משום דנאמן ע"ע כמאה איש איכא לעיונא בי טובא דלא אמרי' אדם נאמן ע"ע אלא היכא דלא מפסיד לאחרים אבל הכא שאין הבעל לפנינו והיא רוצית להפקיע עצמה מבעלה להנשא לאחר איך תהא נאמנת בברי לי דידה דנהי דלעגנן איסור א"א שפיר מהני ברי לי דידה אבל להפקיע זכות הבעל אינה יכולה וע"י שמתירין אותה להנשא לאחר אנו מפקיעין זכות הבעלה ממנה ואוסרין אותה עליו וגם מפסידין להבעל כל דבר שהוא זכאי באשתו וכ"כ הר"נ (בפ"ב דכתובות) בשם הרא"ה ז"ל בהא דאמרי' שאם אמרה נתקדשתי ונתנה אמתלה לדברי' נאמנת דוקא באמרת נתקדשתי סתם אבל אם אמרה נתקדשתי לפלוני לא מהני אמתלה דאינה נאמנת להפקיע זכות פלוני בעלה באמתלה וכן הר"נ ז"ל (פר"ק דגיטין) הביא בשם פמה רבנותא שפכתו דהמוציא שט"ח על חבירו שלא בפניו לא טענינן לי' מזוני' ומייתי ראי' מדתנן גבי גט אשה דבא"י לא

תקנו לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומותרת לינשא בלא קיום הרי שמוציאין אשתו ממנו ולא טענינו מזונף ע"ש הרי שדקדמו ההקטר שמתירין אותה לינשא להוצאת ממון מתבירן ואף הר"ן שחילק בדונק דגבי אשה אין אנו מתירין אותה כ"א היא בעצמה נשאת לא סמך על חילוק זה עיי"ש.

וא"כ איך מהני ברי לי דידה להפקיע זכות הבעל דדוקא מזונף לא טענינו משום דמה"ת עדים הסתומין על השטר כמו שנקרה עדותן בב"ד דמי אבל הכא פשיטא דטענינו עבור הבעל שלא יועיל ברי לי דידה ואע"ג דלענין להפקיע עצמה מבעלה יש לה מיגו דהיתה יכולה לטעון מאיס עלי ואז אפי' אם היה בעלה פאן לא יהי מעשה ידיה לבעלה ולשיטת הרמב"ם ז"ל פופין אותו להוציא מ"מ מעשה ידיה יפסיד עיין פתובות (דף ס"ג) מ"מ אפטר לומר דכשיבוא הבעל תתראה לו ותחזיר לו לזכות במעשה ידי וע"י שאנו מתירין אותה להנשא מפקיעין ממנו זכות זה לגמרי ועיין ברמב"ם ז"ל שפכת בטעמא דמאיס עלי שאין בנות ישראל פהפקר להבעל לשנאוי לה וזה שינוי דדוקא פשהוא פאן והיא טוענת מאיס עלי אבל פשאינו פאן והיא טוענת גירשני פשיטא דאין להאמינה מפח זכות הבעל: [נהא דאמרי בקדושין (דף ס"ג) קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי ובא א' ואמר אני קדשתי נאמן ואמר בירושלמי ע"ז [הובא בחידושי הרשב"א] דהאומר א' משדותי מכרתי ואיני יודע למי מכרתי ובא א' ואמר אני לקחתי אינו נאמן אלמא דבממון כה"ג לא מהימן משום דחיישינו דילמא משקר וא"כ קשה בקדשתי את בתי נמי נהי דכתב הר"ן שם על דהכי סמכינן אמאי דאמר אני קדשתי משום דאינו מוציאה מחזקתה רק שפעמינה בחזקתה ואומר שהיא המקדש מהימן.

מ"מ פיון דלענין ממון חיישינו לפסידא דאחר ואינו נאמן לומר גבי שדה אני לקחתי ה"נ גבי קדשתי גיחוש להפקעת שיעבודא דבעל דילמא לא הוא ניהו המקדש והיא נפקעת ע"י מבעלה כמש"כ דהפקעת שיעבוד הבעל דמי להפקעת ממון שלא בפניו ואין לומר דהתם מייירי בארוסה וכיון שהיא עדיין ארוסה ולא זכה בה הבעל בשום דבר להכי לא מקרי דבר שבממון כמו שדה דמ"מ מה שהיא עצמה מפקעת עצמה מבעלה ונאסרה עליו ע"י נשואין של זה דמי לדבר שבממון כמו גבי שדה: ועיין בגיטין (דף פ') גבי טעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מת"י האיש והשובר מת"י האשה דקאמר ר"א אם לאחר זמן יצא ה"ז גט לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני וקאמר ר"ז בירושלמי עד שלא נתארסה ונתארסה וקאמר מתניתא מסייע לי לר' זעירא לא הפל מן הראשון לאבד זכותו מן השני עכ"ל הרי דגם באירוסין אמרינו שאינה יכולה לאבד זכותו של הארוס דהא אם תנשא לזה תהא אסורה להנשא לבעלה שקדשה ועיין ברשב"א ז"ל].

וצ"ל דהתם שאני שהעמידו חז"ל על סברא דמירתת לומר בפני האב אני קדשתי שתועיל אף להפקיע שיעבודא דבעל אע"ג דגבי שדה אינו מועיל משום דהתם לא מיכסף כ"כ מיני' אם יתנוודע שרצה ליטול שדה שאינה שלו משא"כ הכא מיכסף מהאב אם יתנוודע ויכיר שרצה לישא בתו באיסור א"א ומה"ט אמר התם באומרת נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי שאינו נאמן לכנס משום דלא מירתת עיי"ש: ונהא דאמרי' פאן בב' אומרים מת וב' אומרים לא מת ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה דמהני

בְּרִי לִי דִינָה הוּא מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּנִיִּסְתָּ וּכְבָר נְאֻסְרָה עַל בְּעֵלָה דְּהָא קִי"ל דְּתַצָּא מְזַה וּמְזַה אִפִּי בְּנִיִּסְתָּ ע"פ ב' עֵדִים וְאִפִּי לֹא גִבְעֵלָה כַּמ"ש הֶרְמ"א (סִימָן י"ז סְעִיף נ"ו) וְכִינּוּן דְּאִסּוּרָה לְחִזּוּר לְרֵאשׁוֹן שׁוּב מְהֵי בְּרִי לִי לְעֵנִין שְׁלֵא תַצָּא מְשִׁנֵּי דְּהוּי רַק אִסּוּר גְּרִידָא וּבְאִסּוּר אָדָם נְאָמֵן ע"ע וּלְהִכִּי אִם נִיִּסְתָּ לֹא תַצָּא אֲבָל לְכַתְּחִילָה לֹא תִנְשָׂא מַה"ת דַּכ"ז שְׁלֵא נִשְׂאָת עֲדִינְוִבְהִיתָר לְבַעֲלָה הֶרֵאשׁוֹן קִינְמָא וְלֹא מְהֵי בְּרִי לִי דִינָה כִינּוּן דְּמִפְקַעַת עֲצָמָה מְרִשׁוֹת בְּעֵלָה: וּבְזָה מִינְשָׁב קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' ב"ב (דָּף ל"א) דֹּאר"נ אֲנִן אַחְתִּינּוּ וְאֲנִן אִסְקִינּוּ לִי לְזִילוּתָא דַּב"ד לֹא חִינְשִׁינּוּ וּמִתִּיב רַבָּא מְהֵי בְּרִינְתָא דַּב' אוֹמְרִים מַת וּב' אוֹמְרִים לֹא מַת אִם נִשְׂאָת תַצָּא לְרַמְבַּר"י וּכְשִׁנְיִסְתָּ וְאִח"פ בָּאוּ עֵדִים ה"ז לֹא תַצָּא וְטַעְמָא מְשׁוּם זִילוּתָא דַּב"ד וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' הָא עַל פְּרָחָה לָאו טַעְמָא מְשׁוּם זִילוּתָא דַּב"ד דְּאִי טַעְמָא הוּי מְשׁוּם זִילוּתָא דַּב"ד אִפִּי לֹא נִיִּסְתָּ אֲלָא הַתִּירוּהָ לְהַנְשָׂא תִנְשָׂא לְכַתְּחִילָה כַּדְמִשְׁמַע בְּכָל הַסְּנִינְיָא דְּאִיכָא זִילוּתָא דַּב"ד אֲפִילוּ לֹא נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה ע"כ.

וְלְדַבְּרֵינוּ א"ש דַּכ"ז שְׁלֵא נִיִּסְתָּ אִסּוּרָה לְהַנְשָׂא מַה"ת וְהִיא טַעְמָא דְּזִילוּתָא דַּב"ד לֹא מְהֵי אֲלָא הִיכָא דְּהוּי רַק אִסּוּרָא דְּרַבְּבִין אֲבָל לֹא בְּאִסּוּרָא דְּאוֹרִינְתָא וּכַמְש"כ הַתּוֹס' גּוּפָא דְּלַעֲנִין לְהַתִּירָה לְהַנְשָׂא לְאִישׁ אַחַר שְׁלֵא אָמַר בְּרִי לִי לֹא מְהֵי זִילוּתָא דַּב"ד וְה"נ כַּכ"ז שְׁלֵא נִשְׂאָת שְׁאִסּוּרָה מַה"ת מִחֻמַּת שְׁאִינְהָ נְאָמְנַת לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִיַּד בְּעֵלָה ע"י בְּרִי לִי לֹא תִנְשָׂא אִף שְׁהַתִּירוּהָ לְהַנְשָׂא אֲבָל אִם נִיִּסְתָּ דְּכְבָר נְאֻסְרָה עַל בַּעַל הֶרֵאשׁוֹן וְלַעֲנִין זֶה מְהֵי בְּרִי לִי דִינָה וְרַק מְדַרְבְּנֵן אִסּוּרָה כִינּוּן דַּמ"מ הוּי תְּרִי וְתְּרִי וְלַעֲנִין אִסּוּר דְּרַבְּבִין מְהֵי הָא דְּנִיִּסְתָּ וְאִח"פ בָּאוּ עֵדִים שְׁנִיִּסְתָּ בְּהִיתָר פִּי הִיכָא דְּלֹא תַצָּא מְשׁוּם זִילוּתָא דַּבְּי דִּינָא וְזֶה בְּרוּר.

מִיְהוּ קָשָׁה לַפ"ז הָא דְּאִמְרֵינוּ בִּיבְמוֹת (דָּף פ"ח) דְּאָמַר רַב הֵתָם אַמְתַּנִּי לֹא שְׁנוּ אֲלָא שְׁנִיִּסְתָּ בַּע"א אֲבָל בַּב' עֵדִים לֹא תַצָּא וּמִסִּיק דְּמִינְי בְּתֵרִי וְתֵרִי וְאוֹמְרַת בְּרִי לִי וּבְעֵי לְמִימַר דְּרַב מִינְי בְּנִיִּסְתָּ וְאִח"פ בָּאוּ עֵדִים וּקַמ"ל כְּרַמְבַּר"י דְּדוֹנְקָא בְּנִיִּסְתָּ וְאִח"פ בָּאוּ עֵדִים שְׁרִי עֵי"ש וַא"כ קָשָׁה הָא רַב אָמַר הֵתָם בְּפִרְקִין דְּנִיִּסְתָּ ע"פ עֵדִים מְוַתְּרַת לְחִזּוּר אִף מְדַרְבְּנֵן א"כ בְּנִיִּסְתָּ וְאִח"פ בָּאוּ עֵדִים אִמְאִי מְהֵי בְּרִי לִי דִינָה וּדְעֵדִים הָא אִפְתִּי בְּהַתִּירָה הֶרֵאשׁוֹן לְבַעֲלָה הֶרֵאשׁוֹן קִינְמָא וְלֹא מְהֵי בְּרִי לִי לְעֵנִין שְׁלֵא תַצָּא מִבְּעֵלָה הַשְּׁנִי דְּהָא אִם תַצָּא מִמְּנוּ תְּהָא מְוַתְּרַת לְרֵאשׁוֹן לְרַב וְלֹאוּ כָּל כְּמִינְהָ לְהַפְקִיעַ זְכוּת הַבַּעַל בְּבְרִי לִי דִינָה מִיְהוּ נ"ל דְּאִף הָא לֹא תִבְרָא דְּכִינּוּן דְּמְשׁוּם אִסּוּר הִי לְנוּ לְהַנְיָחָה לְהַנְשָׂא מְשׁוּם דְּאָדָם נְאָמֵן ע"ע יוֹתֵר מִק' עֵדִים וְאִין הַעֲקוּב כ"א מְשׁוּם שְׁיַעֲבוּדָא דְּבַעֲלָה וְכִינּוּן דְּנִיִּסְתָּ בְּהִיתָר לְבַעַל אַחַר אִף שִׁאח"כ בָּאוּ עֵדִים וְהוּוּ תְּרִי וְתֵרִי מ"מ סוּבְּר רַב דְּלֹא חִינְשִׁינּוּ לְשִׁיעֲבוּדָא דְּבַעַל רֵאשׁוֹן דְּאֵלִים עַכְשָׁיו שְׁעִבּוּדָא דְּבַעַל שְׁנֵי שְׁנִיִּסְתָּ לּוּ בְּהִיתָר שְׁלֵא נִחְוֹשׁ לְהַצְרִיף עֲדוּת הַמוֹעֵיל נֶגֶד שְׁיַעֲבוּדָא דְּבַעַל רֵאשׁוֹן וְכִינּוּן דְּלַעֲנִין אִסּוּר מְהֵי בְּרִי לִי לֹא תַצָּא וְאִף דְּלְכַתְּחִילָה לֹא תִנְשָׂא אִף מַה"ת דְּלֹא מְהֵי בְּרִי לִי דִינָה לְהַפְקִיעַ אוֹתָהּ מִבְּעֵלָה מ"מ אִם נִיִּסְתָּ בְּהִיתָר שׁוּב אִין מְפָקִיעִין אוֹתָהּ מִבְּעֵלָה הַשְּׁנִי אִף שְׁלֵא נְאֻסְרָה עֲדִינּוּ עַל הֶרֵאשׁוֹן: וּבְזָה יֵשׁ לִינְשָׁב ג"כ מַה דְּקָאֵמַר הֵתָם אִפְרִיכָא דְּבְרִינְתָא לְרַב דְּאָמַר אִם נִיִּסְתָּ עַפ"י ב' עֵדִים לֹא תַצָּא מְהָא דְּקַתְּנִי מִינּוּן שְׁאִם לֹא רַצָּה דְּפָנוּ ת"ל וְקוֹדְשָׁתוּ בַּע"כ הִיכִי דְּמִי אִי נִימָא דְּלֹא נִיִּסְתָּ לְאִחַד מְעַדִּי וְלֹא קָאֵמְרָה בְּרִי לִי צְרִיכָא לְמִימַר דְּדָפְנוּ אֲלָא לָאו דְּנִיִּסְתָּ לְאִחַד מְעַדִּי וְקָאֵמְרָה בְּרִי לִי וְקַתְּנִי דְּפָנוּ אֲלָמָא מְפָקִינּוּ לְהָ מִינְיָה וּמְשִׁנֵּי אִסּוּר כְּהוֹנָה שְׁאִנִּי וַאֲבַע"א כְּשִׁבְּאוּ עֵדִים וְאִח"פ נִיִּסְתָּ וְרַמְבַּר"י הִיא וְקָשָׁה טוּבָא כִינּוּן דְּמִשְׁמַע

מהאי ברייתא דוקדשתו דרשא גמורה היא והכי משמע לישנא דתלמודא שם וכו' רש"י ז"ל פתב כמה פעמים ואשמעין קרא כו' א"כ קשה למאי נ"מ מה"ת בין באו עדים ואח"כ ניסת לניסת ואח"כ באו עדים דהא מדאורייתא אין חילוק בין ניסת בהיתר לניסת באיסור דלענן איסור זונה באונס נמי מקרי זונה כדאמרין ביבמות (דף ג"ו) אשת ישראל שנאנסה איסורה לכהונה אבל לפי דברינו א"ש דהיננו דאיפא לפלוגי גם מה"ת בין באו עדים ואח"כ ניסת לניסת ואח"כ באו עדים דהא בבאו עדים ואח"כ ניסת אם בא בעלה מותרת לחזור לו מה"ת ואע"ג שביארנו דהא דלא תנשא הוא מה"ת משום דלא מהני ברי לי דינדה להפקיע עצמה משיעבוד בעלה מ"מ פיון דמטעם איסור דבר שבערונה הי' מועיל ברי לי דינדה ע"י שאילו היה חי הי' בא פשיטת רש"י ז"ל או שראוהו שמת פשיטת הר"ן ז"ל דמי לניסת בשוגג שסבורה שבעלה מת שמוותרת לחזור לו ואף שאם הייתה באה לב"ד לא היו מניחין אותה לינשא היינו משום שיעבוד הבעל דטענינו שלא בפניו אבל לענן איסור דבר שבערונה סגי בתרי ותרי בכרי לי להכי מותרת לחזור לו.

וכיון שמוותרת לחזור לראשון שוב אנו יכולין לדון אם מהני ברי לי דינדה להפקיע עצמה מבעלה הראשון כיון שעדיין מותרת לחזור לו ובזה שפיר מפלגינן בין באו עדים ואח"כ ניסת לניסת ואח"כ באו עדים דבבאו עדים ואח"כ ניסת שניסת באיסור לא איכפת לן בנשואי בעל שני פלל פיון שהי' באיסור ואמרין דאינו מועיל ברי לי דינדה להפקיע עצמה מבעלה הראשון ותצא משני אפילו אם מת אח"כ בנדאי אוסרין אותה לבעלה שני כהן כיון שנודע לנו עכשיו שקודם שמת בעלה הראשון היינו צריכין להוציאה מבעלה השני שלא הי' מועיל לה אז ברי לי דינדה להפקיע עצמה ממנו משא"כ בניסת ואח"כ באו עדים שניסת לו בהיתר שפיר מהני ברי לי דינדה ולא חיישינן למה שמפקיע אותה משיעבוד בעלה הראשון.

ואדרבה עכשיו היא שיעבודא דבעל שני שניסת לו בהיתר ולענן איסורא דדבר שבערונה מהני ברי לי דינדה] ולהכי נמי אם באו פת השני' ואמרו חי הי' אלא שמת עכשיו אין אוסרין אותה משום זונה שאם היו באין להעיד בשעה שאמרים שהוא חי עדיין לא היו מוציאים אותה מבעלה השני דכיון שנשאת בהיתר הרי היא בחזקת בעלה השני שלא ניהוש לשיעבוד דבעל ראשון: ובזה ינפתח לנו שערי אורה בכל הסוג' שם דקשה טובא חזא מאי פריה לרב מברייתא דוקדשתו דפנו תקשה את"ק ורמבר"י דתרונייהו מודו דבניסת ואח"כ באו עדים ל"ת וברייתא קתני דפנו ועוד קשה דבש"ס דב"ב (ד' ל"א) משמע דטעמא דבאו עדים ואח"כ ניסת תצא הוא רק מדרבנן ולהכי בניסת ואח"כ באו עדים דאיפא זילותא דב"ד שרי דמפיון דהוי רק מדרבנן מהני טעמא זילותא דב"ד וכמש"כ לעיל גם בשם התוס' דלענן איסור תורה לא מהני זילותא דב"ד ובש"ס דיבמות סובר דטעמא דבבאו עדים ואח"כ ניסת הוא מדאורייתא דהא מוקי ברייתא דוקדשתו בבאו עדים ואח"כ ניסת אלקא דגם מדאורייתא יש איסור בנשאת באיסור ולפ"ז ע"כ אין הטעם בניסת ואח"כ באו עדים דשרי משום זילותא דב"ד דהא מדאורייתא לא שניי' לפלוגי משום זילותא דב"ד וכבר הקשה קושני' זו הפנ"י בכתובות (ד' כ"ב) גם בפירש"י קשה דמוקי וקדשתו בתרי ותרי ואמרה ברי לי דלא הי' צריף לאוקמי באשה שהלך בעלה ותרי ותרי המקולקים במיתת הבעל אלא באשה ששני עדים מכחישים זא"ז אם נבעלה לפסול לה וניסת לא מעדי' וקאמרה ברי לי וקאמר קרא דתצא: ואין לומר דבתרי

ותרי שְׁנַחֲלֵקוּ אִם נִבְעֵלָה לַפְסוּל לָהּ שְׂרִיא מִדְּאֹרֵייתָא מְשׁוּם דְּמוֹקְמִינן לָהּ אַחְזָקָה שְׁהִיא כְּשִׁירָה לְכַהֲנָה דְּקִי"ל תְּרִי וְתְרִי הֵי סְפִיקָא דְּרַבְּנֵן וּמִדְּאֹרֵייתָא אוֹקִי אַחְזָקָה וְלֵהֲכִי הִנְצִירָה לְאוֹקְמִי שְׁנַחֲלֵקוּ הָעֵדִים בְּמִיתַת בְּעֵלָה הִרְאִישׁוֹן דְּרַבָּה לֹא שְׁיָיָה לִזְמַר אוֹקְמָה אַחְזָקַת פְּשָׁרוֹת לְכַהֲנָה פִּינָן שְׁהָעֵדִים הָאֲחֵרוֹנִים הָעִידוּ שְׁבַעֲלָה חֵי הוּא וּבְשִׁעָה שְׁנַבְעֵלָה לְשִׁנֵּי הֵיטָה בְּחֻזְקַת א"א וְאִיפָּא חֻזְקַת א"א נֶגְדַּח חֻזְקַת פְּשָׁרוֹת לְכַהֲנָה, דְּזוּ"א דְּהָא בִּיבְמוֹת (דָּרָס"ח) אֲמַתְּנִיתִין דְּסַפֵּק בֶּן ט' הִקְשׁוּ שָׁם הַתּוֹס' דְּלוֹקְמָה אַחְזָקָה שְׁהִיא כְּשִׁירָה לְכַהֲנָה וְע"ז תִּי שָׁם דְּלְכַהֲנָה לֹא מוֹקְמִינן אַחְזָקָה וְהִבִּיאוּ רַא"י מִפְּתוּבוֹת (ד' י"ג) הֵיטָה מְעַוְבֶּרֶת וְאִמְרָה מְאִישׁ פְּלוֹנִי וְכֵהֵן הוּא לְדַבְּרֵי ר"י אֵינָה נֶאֱמַתְּ וְאִפִּי לר"ג נְמִי אֵינָה נֶאֱמַתְּ אֲלֵא מְשׁוּם דְּקִאֲמָרָה בְּרִי לִי עֵי"ש בְּדַבְּרֵיהֶם: וְא"כ לֹא הֵי צְרִיף לְאוֹקְמִי בֵּא"א שְׁנַחֲלֵקוּ הָעֵדִים בְּמִיתַת בְּעֵלָה אֲלֵא בְּהַכְחִישׁוּ זֵא"ז אִם נִבְעֵלָה לַפְסוּל לָהּ וְאִף שְׁבִיאָרְנוּ בַּמֶּקֶ"א דְּמַש"כ הַתּוֹס' דְּלְכַהֲנָה לֹא מוֹקְמִינן אַחְזָקָה הוּא רַק מִדְּרַבְּנֵן אֲבָל מִדְּאֹרֵייתָא מוֹקְמִינן שְׁפִיר אַחְזָקָה אִף לְכַהֲנָה וְהִינְנוּ טַעְמָא שְׁכַתְּבוּ שָׁם דְּלְתַרוּמָה מוֹקְמִינן אַחְזָקָה מְשׁוּם דְּכִינָן דְּמַה"ת מוֹקְמִינן אַחְזָקָה רַק לִיחְסִין עֲשׂוּ מַעֲלָה דְּלֹא נוֹקִי כְּדִאֲמַרְי בְּדוֹכְתָא טוֹבָא מַעֲלָה עֲשׂוּ בִּיחְסִין לְהַכִּי לְתַרוּמָה שְׁפִיר אֲזַלְינן בְּתַר חֻזְקָה וְא"כ פִּינָן דְּמַה"ת אִף לְכַהֲנָה מוֹקְמִינן אַחְזָקָה לֹא מְצִי לְאוֹקְמִי הֵךְ קָרָא דְּוִקְדָּשְׁתּוֹ בְּשִׁנֵּי כִּפְתֵי עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁין זֵא"ז אִם נִבְעֵלָה לַפְסוּל לָהּ דְּהָא בְּעִינָן לְאוֹקְמִי אַחְזָקָה מ"מ הָא בִּיאָרְנוּ שָׁם ג"כ הֵיטָב דְּהָא דְּמַשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' דְּמַה"ת מוֹקְמִינן אַחְזָקָה הִינְנוּ דְּוִקָא בְּנִבְעֵלָה לַפְסוּל לָהּ סַפֵּק הֵי בֶּן ט' סַפֵּק לֹא הֵי דְּרַבָּה שְׁפִיר מוֹקְמִינן מַה"ת אַחְזָקָה דְּהָא דְּנִבְעֵלָה לַפְסוּל לָהּ הֵי מְשׁוּם אִיסוּר זוֹנָה וְדָמִי לְכָל אִיסוּרִין שְׁפַתּוּרָה דְּאֲזַלְינן בְּהוּ בְּתַר חֻזְקָה וְזֵהוּ דְּוִקָא בְּנִבְעֵלָה לַעֲכוּמ"ז וּמְזַר וְתִיבֵי כְּרִיתוֹת.

אֲבָל בֵּא"א שְׁזִינְתָה דְּכְתִיב בָּהּ טוֹמְאָה וְכֵהֵן לוֹקָה עֲלֵי מְשׁוּם טוֹמְאָה כְּדִאֲמַרְי בִּיבְמוֹת (דָּרָס"ח) דְּאִפִּילוּ בְּאִנְס לִוְקָה עֲלֵי כֵהֵן מְשׁוּם טוֹמְאָה וְעֵי"י בְּתוֹס' יְבְמוֹת (ד' ל"ה) ד"ה אַע"פ בְּבִיאָוֹר הַדְּבָר וּבְסוּטָה (ד' כ"ח) דְּרִשִׁינן ג' וְנִטְמָאָה חֵד לְבַעַל וְחֵד לְבוֹעֵל וְחֵד לְתַרוּמָה וְכַהֲנָה עֵי"ש בְּפִלוגְתָא דְּרִי"ש וְר"ע דְּר"ע דְּרִי"ש ד' קָרָא חֵד לְבַעַל וְחֵד לְבוֹעֵל וְחֵד לְתַרוּמָה וְחֵד לְכַהֲנָה וְרִי"ש דְּרִי"ש ג' קָרָא וְכַהֲנָה אֲתִי בַּק"ו וְכִינָן דְּכְתִיב בָּהּ טוֹמְאָה לֹא מְהִי בָּהּ חֻזְקָה כְּמוֹ דְּלֹא מוֹקְמִינן בְּסַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"י אַחְזָקָה כְּמִבְּנֵי בְּתוֹס' חוֹלִין (ד' ט"ו) וּבְנִדָּה (ד' ב') עֵי"ש.

וְכִינָן דְּבְסַפֵּק זְנוּת דֵּא"א לֹא מוֹקְמִינן אַחְזָקָה מַה"ת א"כ הִדְרָא קוּשְׁיָא לְדוֹכְתָא דְּלֹא הֵי בְּעִי לְאוֹקְמִי קָרָא דְּדָפְנוּ בְּשִׁנֵּי עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁין זֵא"ז בְּמִיתַת הַבַּעַל אֲלֵא בְּשִׁנֵּי עֵדִים הַמְּכַחֲשִׁין זֵא"ז אִם זְנָתָה תַּחַת בְּעֵלָה וְנִשְׂאָת לֹא מְעִדִי שְׁהוּא כֵהֵן וְקִאֲמָרָה בְּרִי לִי וְאֲשְׁמַעִינן קָרָא דְּדָפְנוּ לְהוֹצִיאָה: עַכ"נ דְּבִאֲמַתְּ הָא פְּשִׁיטָא דְּבַעֲדִים הַמְּחַוְּלִקִים אִם נִבְעֵלָה לַפְסוּל לָהּ אוֹ אִם זְנָתָה תַּחַת בְּעֵלָה הִרְאִישׁוֹן וְדָא דְּמַהֲנִי בְּרִי לִי דִּינָה דְּקִי"ל לְאָדָם נֶאֱמַן ע"ע יוֹתֵר מִק' עֵדִים וְהִכָּא מִיָּרִי בְּאִשָּׁה שְׁהִלֵּף בְּעֵלָה לְמַדָּה"י וּבַעֲדִים מְכַחֲשִׁין זֵא"ז בְּמִיתַת בְּעֵלָה וְנִיֶּסֶת וְאִח"פ בָּאוּ עֵדִים שְׁמַעֲיָקְרָא אֲמָרוּ הָאוֹסְרִים חֵי הוּא וְהַכְחִישׁוּ זֵא"ז וְאִח"פ נִתְבָּרַר שְׁזָה שְׁאֲמָרוּ עָלָיו הָאוֹסְרִים שְׁהוּא חֵי מֵת עֲכָשְׁיוּ וְעַתָּה אָנּוּ בְּאִין לְדוֹן עֲלֵי אִם רִשְׁאֵי בְּעֵלָה לְקִיָּמָה מְשׁוּם אִיסוּר זוֹנָה שְׁאִם חֵי הִי מְעִיָּקְרָא אִיסוּרָה לְבַעֲלָה הַשְּׁנִי כֵהֵן מְשׁוּם אִיסוּר זוֹנָה וְאִי לֹא קָרָא הִינְנוּ יְכוֹלִים לִזְמַר דְּגַם לְעַנְיָן אִיסוּר כְּהִנְנָה מְהִי בְּרִי לִי דִּינָה דְּלֹא עֲדִיף אִיסוּר כְּהִנְנָה מֵאִיסוּר א"א דְּעֵלְמָא וְכְמוֹ דְּגַבִּי אִיסוּר א"א מְהִי

בְּרִי לִי אִי לֹא הִפְקַעַת שְׂעֵבֹד דְּבַעַל ה"נ מְהֵנִי לְעֵנְנִי כְּהוֹנָה וְע"ז כְּתֻבָּה הַתּוֹרָה וְקִדְשָׁתוֹ
דְּפָנּוּ דְּאֵרְף דְּלַעְנֵנִי כְּהוֹנָה הִי מוֹעִיל בְּרִי לִי מ"מ פִּינּוֹן שְׂכָבְר לֹא הֶאֱמִינוּהָ בְּמָה שְׂאֲמָרָה
בְּרִי לִי לְעֵנְנִי בַּעֲלָה מִשּׁוּם דְּלֹא מְהֵנִי בְּרִי לִי דִּינָה לְהִפְקִיעַ עֲצָמָה מִבַּעֲלָה דְּהָא מְוֹתֶרֶת
לְחִזּוֹר לּוֹ דְּאֹנְסִי בִּישְׂרָאֵל מְשָׁרֵי שְׁרִי וְלֹא פִל כְּמִינָה לְהִפְקִיעַ עֲצָמָה מִמֶּנּוּ בְּבְרִי לִי דִּינָה
שׁוֹב לֹא מְהֵנִי גַם לְעֵנְנִי כְּהוֹנָה מִשּׁוּם דְּכִתִּיב וְקִדְשָׁתוֹ וְכִינּוֹן שְׂאֲצֻלְיָנוּ לֹא הָיוּ הָעֵדִים
נְאֻמִּים אָנוּ מְוֹנְהָרִים לְקִדְשׁ הַפֶּהן שְׁלֵא לִישָׂא לּוֹ אִשָּׁה שְׁלִפִי הַדִּין אֵין אָנוּ יְכוּלִין
לְהֶאֱמִינָה וְנָהוּ וְקִדְשָׁתוֹ דְּקֶאֱמַר קִרָא דְּהַצּוּי עֲלֵינוּ אֵרְף שְׁהוּא לְגַבִּי עֲצָמוֹ נְאֻמִּן מ"מ פִּינּוֹן
שְׂאֵנוּ א"צ לְהֶאֱמִינָה מִחֲמַת שְׂמִשְׁעֵבְדָא לְבַעַל רֵאשׁוֹן אָנוּ צְרִיכִין לְאֹסְרָה לְכַהֲנָה ג"כ
אֵרְף שְׂכָבְר מַת דְּלַעְנֵנִי כְּהוֹנָה אָנוּ צְרִיכִין לְהֶאֱמִינוּ כְּדָבְרֵינוּ מ"מ מִחֲמַת דְּבָר אַחַר אוֹסְרִין
אוֹתָהּ דְּלֹא אֲזַלִּין בְּתַר דִּינָי אֲלֵא בְּתַר דִּינּוֹן וְנָהוּ וְקִדְשָׁתוֹ דְּאִזְהַר קִרָא לְבִי דִּינָא שְׂיִהֵן
קְדוּשׁ לְפִי דַעַת ב"ד וְאֵרְף דְּבִאִסּוֹר כְּהוֹנָה לְחֹד פְּגוֹן שְׁנִים אוֹמְרִים נְבַעֲלָה לְפִסּוֹל וְשְׁנִים
אוֹמְרִים לֹא נְבַעֲלָה לְפִסּוֹל וְהִיא אוֹמְרַת בְּרִי לִי וְגַם הוּא אוֹמַר בְּרִי לִי הִיְתָה מְוֹתֶרֶת כְּמוֹ
דְּמִהֵנִי בְּרִי לִי לְעֵנְנִי אִסּוֹר א"א מִשּׁוּם דְּאִסּוֹר כְּהוֹנָה לֹא חָמִיר מְשָׂאֵר אִסּוֹרִין אֲבָל
הִיכָא דְּאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהֶאֱמִינוּ מִשּׁוּם דְּבָר אַחַר דְּהֵינּוּ מִשּׁוּם שְׂעֵבֹדָא דְּבַעַל אָנוּ
אוֹסְרִין גַּם לְכַהֲנָה דְּכִינּוֹן שְׂאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהֶאֱמִינוּ אָנוּ צְרִיכִין לְקִדְשׁוֹ: וְלֹא מְבַעֵי לִפ"מ
שְׂפִירְשָׁנוּ דְּמַעֲיָקְרָא פִי הוּי מְפָרֵשׁ הַבְּרִיָּתָא בְּנִיֶּסֶת וְאַח"כּ בָּאוּ עֵדִים מִיָּרִי שְׂבִשְׁעָה
שְׂבָאוּ עֵדֵי הָאִסּוֹר הִי הַבַּעַל רֵאשׁוֹן חֵי עֵדִין וְנֶאֱסְרָה עַל בַּעֲלָה וְאַח"כּ נֹודַע שְׁמַת אַחַר
נְשׂוּאֵי בַעַל הַשְּׁנֵי דְּנֹדַאי א"ש בְּטַעְמָא דְּלֹא מְהֵנִי בְּרִי לִי גַבִּי אִסּוֹר כְּהוֹנָה שְׂכָבְר הַחֲזִקְנוּ
בְּדָבְרֵי הָעֵדִים הָאוֹסְרִים וְאַסְרְנוּ אוֹתָהּ עַל בַּעֲלָה הַשְּׁנֵי מֵהֵאִי טַעְמָא שְׂפַתְכֵנוּ דְּלֹא מְהֵנִי
בְּרִי לִי דִּינָה לְהִפְקִיעַ עֲצָמָה מִבַּעֲלָה הָרֵאשׁוֹן לְהַכִּי אֵרְף עַכְשָׁיו שְׁמַת הַבַּעַל הָרֵאשׁוֹן וְאָנוּ
בָּאִין לְדוֹן רַק עַל אִסּוֹר זוֹנָה נְמִי לֹא מְהֵנִי בְּרִי לִי דְּגַלִּי קִרָא דְּלַעְנֵנִי כְּהוֹנָה לֹא מְהֵנִי בְּרִי
לִי דִּינָה הִיכָא שְׁלֵא הָיוּ ב"ד יְכוּלִין לְהַחֲזִיק בְּדָבְרֵיהֶם כְּמוֹ הֵכָא שְׁהַב"ד הָיוּ צְרִיכִין
לְאֹסְרָה מִפְּנֵי שְׂעֵבֹדָא דְּבַעַל: וְאַפְּי' לְפִירֵשׁ"י וְ"ל שְׂפִי שְׂבִשְׁעָה שְׂבָאוּ הָעֵדִים
הָאַחֲרוֹנִים אֲמָרוּ מִיד חֵי הִי וְמַת עַכְשָׁיו שְׁלֵא הֵינּוּ צְרִיכִין לְדוֹן כָּלֵל מִשּׁוּם אִסּוֹר א"א
שְׁהָרִי כְּבָר מַת וְאָנוּ צְרִיכִין לְדוֹן רַק מִשּׁוּם אִסּוֹר כְּהוֹנָה לְחֹד אַפ"ה לֹא מְהֵנִי בְּרִי לִי
פִינּוֹן שְׂעַכְשָׁיו נְתַבְרַר לָנוּ שְׂבִשְׁעָה שְׁנִיֶּסֶת לֹא הֵינּוּ צְרִיכִין לְהֶאֱמִין לְדָבְרֵי שְׂאֲמָרָה בְּרִי
לִי שְׁהָרִי יֵשׁ עֵדִים שְׂאוֹמְרִים שְׁהִי חֵי אֲזוּ וְאֵלוּ הָיוּ בָּאִין אֲזוּ לְהַעִיד לֹא הִי מוֹעִיל בְּרִי לִי
דִּינָה מִשּׁוּם שְׂעֵבֹדָא דְּבַעַל עַכְשָׁיו נְמִי לֹא מְהֵנִי לְעֵנְנִי כְּהוֹנָה מִשּׁוּם וְקִדְשָׁתוֹ: וּמַעֲתָה כָּל
הַסּוֹנְגִי יְבוֹא עַל נְכוֹן דְּמַעֲיָקְרָא הַקְּשָׁה לְרַב מְבַרִּי דְּמַרְמַבְר"י וְרַבְּנָן לֹא קָשָׁה אַבְרַיִתָא
דְּוִקְדְּשָׁתוֹ דְּאַפְּשֵׁר לּוֹמַר דְּרַמְבַּר"י וְרַבְּנָן דְּסַבְרֵי דְּבְנִיֶּסֶת וְאַח"כּ בָּאוּ עֵדִים לֹא תַצֵּא מִשּׁוּם
דְּסַבְרֵי דְּנִיֶּסֶת בְּעֵדִים אֲסוּרָה לְחִזּוֹר מְדַרְבְּנָן אַע"פ שְׂאֲנוּסָה לְהַכִּי פִינּוֹן שְׂאֵין הַדְּבָר נֹוגַע
לְבַעַל שְׂכָבְר נְאֻסְרָה עֲלָיו וְלַעְנֵנִי אִסּוֹר מְהֵנִי בְּרִי לִי דִּינָה רַק מְדַרְבְּנָן בַּעֲלָמָא אֲסוֹר
לְהַכִּי בְּנִיֶּסֶת וְאַח"כּ בָּאוּ עֵדִים וְנָדַי דְּשָׁרֵי מִשּׁוּם זִילוּתָא דְּב"ד וּבְבָאוּ עֵדִי וְאַח"כּ נִיֶּסֶת
פְּלִיגֵי רַמְבַּר"י וְרַבְּנָן אֵי אוֹסְרִין בְּדִיעֵבַד מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם דְּאִיכָא ב' שְׂאוֹמְרִים שְׁלֵא מַת
אֲבָל קִרָא דְּוִקְדְּשָׁתוֹ דְּקֶאֱי אַד"ת דְּמְוֹתֶרֶת לְחִזּוֹר וּמַכְש"כּ בְּנִיֶּסֶת וְאַח"כּ בָּאוּ עֵדִים
דְּאַנוּסָה גְּמוּרָה הִיא וְשָׁרֵי מַה"ת לְחִזּוֹר לְבַעַל רֵאשׁוֹן וְלֹא מְהֵנִי בְּרִי לִי דִּינָה לְעֵנְנִי בַּעַל
לְהַכִּי אֵרְף שְׂנִתּוֹנְדַע אַח"כּ שְׁגַם לְדָבְרֵי הָעֵדִים שְׂאוֹמְרִים חֵי הִי עַכְשָׁיו מַת מ"מ לֹא מְהֵנִי
פִינּוֹן שְׂכָבְר לֹא הִי מוֹעִיל בְּרִי דִּינָה לְגַבִּי בַּעַל לֹא מְהֵנִי נְמִי לְעֵנְנִי אִסּוֹר כְּהוֹנָה אֲבָל

לרב דסובר ומסתמא סובר רב דרמבר"י ורפנן נמי סברי פון דמוטרת לחזור לבעלה הראשון ואפ"ה מהני ברי לי דידה ומטעמא דכתיבנא דמהני אף להפקיע שיעבוד בעל הראשון שלא תצא משום דאלים שיעבוד גשואי בעל השני שלא נחוש לשיעבוד בעל הראשון.

א"כ קשה מברייתא דוקדשתו דמוכח דלא מהני ברי לי וע"כ דמטעם איסור פהונה לחוד מהני דאדם נאמן ע"ע אלא משום שהכחישו העדים עצמן לגבי בעל וכו' לא מהני ברי לי אלא דכיון שמוטרת לחזור לבעל הראשון לא מהני ברי לי וקשה לרב דהוא סובר דאפי' היכא שמוטרת לחזור מהני ברי לי ומשני איסור פהונה שאני דלעולם כרב דלא מפקינן לה מבעלה פשפאו עדי איסור והי' מועיל ברי לי דידה אף שמפקעת עצמה מבעלה הראשון והכא בהך ברייתא דוקדשתו אין הטעם כמו שסובר המקשה דלהכי אסורה לכהונה הואיל ולא היתה נאמנת לגבי בעלה אלא דקרא אשמעינן דלענין פהונה לא מהני ברי לי אע"ג דלענין איסור א"א מהני מ"מ גבי פהונה אזהר קרא לב"ד לקדשהו לפי דעתינו וכיון שאנחנו מסתפקים אם היא מותרת לו אסורה ואם הדין גבי פהונה דבספק זנות דא"א לא מוקמינן אחזקה לענין פהונה מיירי הברייתא באשה ששתי פתות עדים מכחישין עצמן אם זינתה תחת בעלה או לא ועכשיו היא פנוי' ואשמעינן קרא דכיון דהוי ספק לדידן לא מהני ברי לי דידה משום חומרא דכהונה דבעינן וקדשתו ואי נימא דמוקמינן אחזקה בספק זנות דא"א לגבי פהונה מיירי באשה שהלך בעלה למדה"י וניסת ע"פ עדים ואח"כ באו עדים ואמרו חי הי' פשניסת דכוה לא שייך לאוקמי אחזקה כמש"כ לעיל משום שהעדים האחרונים אומרים שהיא היתה א"א פשניסת לא שייך לדבריהם חזקת היתר לכהונה [דנגד חזקת היתר לכהונה איכא חזקת א"א ועוד דאיכא פנגדה חזקת חיים דבעל הראשון] וכיון דלא שייך חזקה והוי תרי ותרי אשמעינן קרא דאע"ג דבכל האיסורין אמרינן אדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים מ"מ גבי פהונה גלי קרא וקדשתו שאנו מחזיבים לקדשו וכיון שאצלנו הוי תרי ותרי אנו מוזהרין להפרישן ולא אזלינן בתר ברי לי דידן' ואיבעית אימא פשפאו עדים ואח"כ ניסת דהיינו דכיון דמשום איסור הי' מועיל ברי לי ורק משום הבעל הראשון לא מהני ברי לי כזה אף מה"ת יש לחלק בין ניסת בהיתר לניסת באיסור דבניסת בהיתר שפיר אמר רב דלא תצא ולא אמרינן דלא יועיל ברי לי משום שיעבודא דבעל ראשון שפכר ניסת לשני בהיתר ומהני גשואין דידה שלא נחוש לבעל ראשון שפכר חל שיעבוד דבעל שני אבל ברייתא דוקדשתו כרמבר"י דגשואין דידן' כמאן דליתא דמי הואיל והוי באיסור להכי לא היתה נאמנת ע"פ דין בשעה שפאו העדים השניים ולא מהני ברי לי דידה אף לענין פהונה כיון שלא הי' מועיל לענין בעל הראשון מחמת שיעבודו כמו שביארנו שאף בכאו עדים ואח"כ ניסת היתה מותרת לחזור לבעל ראשון כיון דמחמת האיסור מהני ברי לי דידה לא מחשבה פנויות במזיד וא"ש דיש חילוק אף מה"ת בין ניסת בהיתר לניסת באיסור: וכ"ז לפום דינא דאורייתא דאקרא וקדשתו קאי וכן לרב דסובר דבניסת בעדים דמיא לאגוסה ומוטרת לחזור אף מדרבנן שנה דין דרבנן לדין דאורייתא ופליגי רמבר"י ורפנן לרב ג"כ בהאי סברא בניסת באיסור אם תצא ולא מהני ברי לי באשה משום שיעבודא דבעל ראשון או לא דמסתמא סבר רב דרמבר"י ורפנן פנותי' סבירא להו: אבל סוגיא דב"ב

אזלא לדידן דפסקינן לקמן (ד' צ"א) דניסת בעדים אסורה לחזור מדרבנן א"כ ודאי דמהני פרי לי דהא לענין כל האיסורי מהני פרי לי ומבעלה פבר הןפקעה.

וע"כ פלוגתא דרמבר"י ורבנן הוא רק מדרבנן דרבנן שרו אפ"ל בניסת באיסור דמהני פרי לי ורמבר"י דאוסר משום דמ"מ איפא תרי שאומרים לא מת יש לאנסרה על שני מדרבנן לכל הפחות ובניסת בהיתר מודה רמבר"י דשרי משום זילותא דב"ד פ"ן דליפא אלא איסור דרבנן מהני טעמא דזילותא דב"ד וכו' יבואו כל הסוגיות על נכון בלי שום סתירה דסוגיא דיבמות אזלא לפום דינא דאורייתא דמותרת לחזור לראשון וכן סובר רב דגם מדרבנן מותרת לחזור וסוגיא דב"ב אזלא לדידן דאסורה לחזור לראשון ולהכי מה"ת מהני פרי לי דידה ואין האיסור רק מדרבנן ושייך בזה זילותא דבי דינא: ובמה שביארנו יש לבאר ג"כ הא דבש"ס יבמות (ד' פ"ח) דחיק טובא בטעמא דע"א נאמן בעדות אשה שמת בעלה אע"ג דאיתחזק איסורא והוי דבר שבפירוה עד דמסיק דמשום עיגונא אקילו בה רבנן ובספרי פ' שופטים אמרינן לא יקום ע"א באיש אבל קם הוא בעדות אשה להשיאה דר"י ע"כ משמע מזה דהוי דאורייתא וכבר עמד ע"ז בעל פנ"י ז"ל (בפ"ב דכתובות) והנו"ב ז"ל במה"ק בדיני עגונה אבל לפמש"כ יש ליישב דונדאי לענין איסור דבר שבפירוה לא מהני ע"א מה"ת דאין דבר שבפירוה פחות משנים והא דדרשינן אבל קם הוא לעדות אשה מיירי שהיא אומרת שהיא יודעת שמת בעלה ורצונה להנשא לאיש א' שגם הוא אומר שיודע שמת בעלה וכינן דתרונייהו אמרי פרי לי לא איכפת לן משום איסור דבר שבפירוה דאדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים רק שאינה נאמנת להפקיע עצמה מיד בעלה דבדבר שהוא חייב לאחרים לא מהני פרי לי.

ע"ז גלי קרא דאם יש ע"א שמעיד ג"כ שיודע שמת בעלה מותרת להנשא ולענין מה שמפקעת עצמה מבעלה מהני העדאת ע"א פשר ובש"ס יבמות דאמרינן דנאמנות עד א' באשה הוא מדרבנן מיירי שהאשה או האיש הרוצה לישא אותה הם בעצמן מסתפקין במיתת הבעל ובעינין עדות משום איסור דבר שבפירוה להכי בעינן תרי מדאורייתא ומדוקדק בזה לשון הספרי דקאמר לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לעדות אשה להשיאה משום דקרא דעדות דלכל עון ולכל חטאת מיירי שמעיד דבר שהוא חוב להאיש שמעידין עליו וע"ז מסיים אבל קם הוא לעדות אשה להשיאה ואע"פ שגם זהו חוב לבעלה אפ"ה מהימן: וכו' יש ליישב ג"כ מה שהקשה הנו"ב לשיטת הסוברים דע"א אינו נאמן בעדות אשה רק מדרבנן מהא דאמרינן בשבועות (ד' ל"ב) אר"פ הפל מודים בעד מיתה שהוא חייב והפל מודים בעד מיתה שהוא פטור הפל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לדידה ולא אמר לב"ד דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם הפל מודים בעד מיתה שהוא חייב דלא אמר לדידה ולא אמר לב"ד וא"כ מדחייבין קרבן שבועה בלא אמר לדידה ולא אמר לב"ד ש"מ דע"א נאמן מה"ת דאין לומר דמשום דמהימן מדרבנן נמי חייב קרבן שבועה דא"כ אמאי קתני במתני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים הא משכחת נמי בנשים לענין עדות אשה דמדרבנן אשה נמי מהימנא א"ו דבאשה פ"ן דלא מהימנא מה"ת לא מחייבא קרבן שבועה ומדמחייבין בע"א פשר קרבן שבועה בעדות אשה ש"מ דע"א מהימן מה"ת באשה: ולפמש"כ יש ליישב דר"פ דקאמר הפל מודים בעד מיתה אזיל לטעמין דס"ל בקדושין (ד' ס"ה) המקדש בע"א חוששין לקדושין ולדידי' ודאי דאם קידש בע"א ואח"כ

בא ע"א ונהעיד שמת בעלה מהימן מה"ת דממ"נ אם מהני ע"א בדבר שבפירושה לענין קדושין פשיטא דמהני נמי גבי מיתה מה"ת וכיון דלר"פ חיישינן לאונסרה משום דדילמא ע"א מהני בקדושין מה"ת מהני נמי להתירה ואי משום דלא מהימן ע"א להפקיע מבעלה הא ע"ז פתבנו לעיל מדברי הספרי דלענין להפקיעה מבעלה ולהתירה לינשא דרשינן אבל קם הוא לעדות אשה להשיאה דנאמן להעיד שמת בעלה מה"ת ונהרי מפסידה פתובה אם פתב לה פתובה מן האירוסין דלכשתנשא לאחר תטול מה שכתב לה וחיוב ק"ש ועוד דמשפחת לה באשת פהו שזינתה באונס שכבר נאסרה על בעלה וכו' לא איכפת לן במה שמפקעת עצמה מרשות בעלה דלמיפק ממנו קאי ולענין איסור סובר ר"פ דחוששין לקדושי ע"א ולהכי שפיר מהימן ע"א מה"ת וחיוב ק"ש ודוקא עד פשר מהימן בזה מה"ת אבל אשה אפי' בכה"ג לא מהימנא ולהכי קתני דאינה נוהגת בנשים] ומ"מ אם אמר לדידה ולא אמר לב"ד פטור דהא לא הפסידה מידי פיון שאמר לדידה והיתה יכולה להעיד בעצמה לפני ב"ד דמדברבנו מהימנא בכל גונו: ואע"ג דבשבועות (ד' ל"א) אמר ה"תם אמתניתי דאינה נוהגת אלא בראוין להעיד לאפוקי מאי ר"פ אמר לאפוקי מלך וראב"י אמר למעוטי משחק בקוביא וקאמר ה"תם מ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזי חזי ורבנו הוא דפסלוהו: הרי דלר"פ דאמר לאפוקי מלך מחייב קרבן שבועה במשחק בקוביא ע"ג דלא אפסדי מידי שהרי הב"ד לא היו מקבלין עדותו מחמת פסול דרבנו דידן' ואפ"ה מחייבינן לי' ק"ש מחמת דאזלינן בתר דין דאורייתא שמה"ת הוא פשר להעיד ולא העיד ה"נ נימא ע"ג דמדברבנו לא הפסידה שגם היא בעצמה נאמנת.

מ"מ לפי ד"ת הפסידה שלפי ד"ת הוא נאמן והיא אינה נאמנת מ"מ נראה דהכא בעד מיתה ואמר לדידה ולא אמר לב"ד פטור מק"ש פיון שכבר אמר לה לדידה עדות המועיל מדברבנו לכל הפחות לא אפסדה מידי דהא העיד עדותו במה שאמר לדידה.

ועוד דבמק"א ביארנו בטעמא דר"פ דאמר מלך אבל משחק בקוביא חייב ק"ש אע"ג דלאו בר הגדה הוא דרבנו פסלוהו הוא משום דכיון דמצי לעשות תשובה ולהעיד עדותו להכי מחייב ק"ש על שלא העיד ואע"ג דגזלן דאורייתא פטור מק"ש ולא מחייבינן לי' על מה שלא עשה תשובה ולא העיד מ"מ בגזלן דרבנו כמו משחק בקוביא חייב ק"ש: וכה"ג מצינו בכמה דוכתי בש"ס לחלק בין דאורייתא לרבנו בסברא מועטת ובפסחים (דף מ"ח) אמרינו גבי קרבן דאי מוקצה דאורייתא לא מחלקינן בין איסור גופו לאיסור דבר אחר גרם לו ואם מוקצה דרבנו מסתבר לן דלא אסרינן באיסור דבר אחר גרם לו והכי משמע מסוגיא דיומא (ע"ד) דפריה ה"תם אהא דאמר דלר"ל דחצי שיעור הוא מדברבנו חזייל עליו איסור שבועה מהא דאמרי' במתני' אינה נוהגת אלא בראוין להעיד ואר"פ למעוטי מלך וראב"י א למעוטי משחק בקוביא אלקא פיון דמדברבנו לא חזי לא מחייב ק"ש וקשה טובא דמאי פריה מראב"י ודילמא ר"ל סובר כר"פ דמשחק בקוביא שפיר מחייב ק"ש להכי סובר נמי דחזייל איסורא אח"ש משום דבתר דאורייתא אזלינן והול"ל הניחא לר"פ אלא אי סבר לה כראב"י מאי איכא למימר אבל לפמש"כ א"ש דפריה מתרונניהו דע"כ לא פליג ר"פ ומחייב ק"ש במשחק בקוביא אלא משום דמצי לעשות תשובה אבל אי לאו האי טעמא פטור מק"ש אע"ג דהוי רק פסול דרבנו וה"נ אמאי חזייל איסור אח"ש פיון דאסור מדברבנו [ובמק"א ביארנו דברי הרשב"א בזה]:

הדרן למילתא קמיינתא דכל היכא דתרונוייהו אמרי ברי לי אמרינו אדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים רק שאינם נאמנים מחמת שאין ב"ד מניחין אותה להנשא ולהפקיע עצמה מתחת בעלה וא"כ באשה שנאסרה על בעלה בזנות באונס שפבר אסורה לו ומחוייב לגרשה ובאה ואמרה גירשני בעלי מותרת להנשא למי שאומר ג"כ ברי לי שנתגרשה כיון דלא מפסיד הבעל מידי והיא נאמנת לגבי עצמה מה"ת אפילו גבי גירושין דלא עבידא לגלויי ויכולה מכחישתו לכשיבוא ויאמר לא גרשתיך מ"מ השתא מיהו מהימנא לגבי עצמה וכן הוא מהימן לגבי עצמו לישאנה וא"צ עדי גרושין פלל ונראה נדאי דמ"מ מדרבנן אסורה להנשא דהא אמרינו בכריתות (ד' י"ב) בהא דסובר ר"י אדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים לא אמר ר"י אלא בינו לבין עצמו אבל בפרהסיא לא וכן אמר התם לא אמר ר"י אלא לעצמו אבל לא לאחרים והכא הוי בפרהסיא ועוד דנ"מ נמי לאחרים שבניהם אשר יולדו להם יטמעו בישאאל אע"ג דספק ממזר מותר מה"ת מ"מ לכתחילה יש לחוש ואפתי יש להסתפק דאפשר דדוקא התם שהעדים מכחישין אותה ואומרים שנטמאת אסור בפרהסיא ולאחרים אבל הכא דליכא עדים כנגדה שרי אף מדרבנן.

ואף אם נימא דאיכא איסור דרבנן מ"מ בדיעבד אם ניסת נראה דאין להחמיר להוציאה מתחת בעלה אם לא נמצא עידי גירושין: סימן קנג בקונטרס זה יבואר דין פתי שאינו מבין הדברים כדרך שמבינים שאר ב"א אם יכול לגרש את אשתו ויבואר עקרים רבים בדיני קידושין וגישין וכתבנו בעזה"י בעובדא אשר נשאלתי עליו וזה החלי בעזה"י: ת: שאלה איש אחד אשר הוא ערל שפתיים ולא יכול לדבר פן עד שרוב דבריו קשה להבין ואפ"י אנשים הרגילים עמו תמיד אינם יודעים דבורו לפרקים: וגם דעתו קלושה מאוד עד שאינו מבין כל הדברים כדרך שמבינים שאר ב"א כ"א דברים שרגיל בהם ביותר ואינו מבין ענין לאשורו ומעט מאוד בינתו גם במקח וממכר גם מלאכת המספר אינו יודע ונשא אשה ועמה הולכתו אשתו לאחת מהעיריות הקטנות אשר לא ידעו את האיש ואת שיחו ולא הנה להם לב להבין פי איש כזה צריך בדיקה אם דעתו שלימה ומבין עניני הגט על בוריו אף כי סברי פי האיש הזה אף לשונו מגומגם אבל דעתו שלימה ואשתו בהוליקה אותו למדה אותו כשישאלוהו אם רוצה ליתן גט לאשתו יאמר הן ונתקיים עצתה וכתבו לו שמה גט פריתות ונתן בינה ואחרי שנתן הגט בינה הלכה מאתו והאיש הזה לא ידע מה הנה לו ובא לביתו בדרך ואין אשתו עמו ונאנחנו ידענו את האיש ואת שיחו פי לא ידע כלל ענין גירושין ולא הנה דעתו כלל לשלח אותה ולגרשה פי לא ידע כלל מיום הוולדו אם יש גירושין בעולם אף מתורת משה לא ידע כלל: וכל מה שהוא עושה הוא רק מה שמורגל לראות שאר ב"א עושים אבל הוא אינו יודע שום דבר והאשה הזאת הלכה ונשאת לאיש אחר ונכנסה לחופה ולא נבעלה.

וכאשר שמענו כל אלה שלחנו אחר המגרש ובדקנו אותו והוא ממש נמשל כבהמה ולב אטום לו מלהבין דבר לאשורו וענין גירושין אינו יודע כלל והפרשנו את האשה מהבעל אשר נשאה עד שנענין בדינה עכ"ל השאלה: (א) תשובה הרמב"ם ז"ל פתב (בה' עדות פ"א) הפתאים ביותר שאינם מבינין הדברים כדרך שמבינין שאר ע"ה ולא יבינו דברים הסותרים זא"ז ה"ה בכלל השוטים ודבר זה לפי מה שיראה הדיין שא"א לכונן הדעת בכתב.

וּכְתָבוּ הַטּוֹר בַּחוּה"מ (סִימָן ל"ה) וְע"ש בַּפְּרִיֶשֶׁה שְׁפִירֶשׁ מִש"כ בְּכֻלָּל הַשּׁוֹטִים וְלֹא שָׁהוּ עֲצָמָן נִקְרָאִים שׁוֹטִים. וְה"ט דָּאֵלוּ שׁוֹטָה הוּא שְׁנַטְרָפָה דַּעְתּוֹ בְּאֶחָד מֵהַדְּבָרִים וּמִתְנַהֵג בָּהֶם שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם וְאִם שְׁבִשְׂאָר דְּבָרִים הוּא חָכֵם נִקְרָא שׁוֹטָה מִשָּׂא"כ פְּתָאִים הֲלָלוּ שְׂאִינוּ שׁוֹטָה גָּמוֹר בְּאֶחָד מֵהַדְּבָרִים אֲבָל בְּכָל עֲנִינְיָהֶם אֵינָם מְבִינִים וְאֵינָם מְפִירִים דְּבָרִים הַסּוֹתְרִים זֹאת.

וְכ"כ בִּסְמ"ע שְׁם וּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו שְׁם דְּדוֹקָא לְעִנְיָן עֲדוּת דִּין הַפְּתִי כְּשׁוֹטָה אֲבָל לְשָׂאָר דְּבָרִים כָּל שְׂאֵנוּ רֹאִין שֶׁהֵבִין הָעִנְיָן שְׂאֵנוּ עֲסוּקִין כַּעֲת כְּמוֹ גִּיטִין וְקִידוּשִׁין וּמִקַּח וּמִמְכָּר וּש"ד כִּינּוּן שְׂאִינוּ שׁוֹטָה גָּמוֹר דְּבִשְׁוֹטָה גָּמוֹר שְׁנַטְרָפָה דַּעְתּוֹ בְּאֶחָד מֵהַדְּבָרִים לֹא מֵהֵנִי מֵהַ שְׁעוֹשֶׂה אֵינָה דְּבָר וְאֵנוּ רֹאִין בּוֹ שֶׁהוּא בְּלִי שְׁטוּת כְּמִש"כ הַרְמַב"ם שְׁם (בַּה' עֲדוּת) בְּהִדְיָא וּמְפֹרָשׁ בְּבִרְיָתָא (בִּפ"ק דְּחֻגִיגָה) אֵינָהוּ שׁוֹטָה הֵינּוּ אֵינָה אִישׁ שֶׁהוּא פִּקַּח בְּכָל עֲנִינּוֹ וּבְמַעֲשֵׂה א' שְׁעוֹשֶׂה מִיְקָרֵי שׁוֹטָה וְקַחְשִׁיב הֵנִי תִּלְתָּא.

וְהָכִי בְּאֶמֶת מִשְׁמַע פְּשֻׁטָא דְּלִישְׁנָא דְּבִלָּא"ה קָשָׁה מְאִי קָאָמַר אֵינָהוּ שׁוֹטָה אִטּוּ לֹא יִדְעִינוּ מֵהוּ שׁוֹטָה הַהוּלָךְ עָרוּם וְיַחַף וּמִשְׁבֵּר כְּלִים וְזוֹרֵק אֲבָנִים כְּמִש"ש הַרְמַב"ם שְׁם א"ו דְּהָךְ אֵינָהוּ שׁוֹטָה הוּא אִם שְׁבִכָּל עֲנִינּוֹ הוּא פִּקַּח וְטַעֲמָא דְּמִלְתָּא לֹא מִשּׁוּם דְּכִינּוּ דְּחֻזִּינוּ דְּנִשְׁתַּבְּשׁ דַּעְתּוֹ בְּאֶחָד מֵהַדְּבָרִים חֲזִינְשִׁינוּ שְׂמָא עֲשֵׂה מִקַּח זֶה אוֹ גִּט זֶה בְּלִי דַּעַת דָּא"כ הָא תִּינַח לְחוּמְרָא.

אֲבָל אִם קִידֵשׁ אִשָּׁה אִמְאִי מִקְלִינָן בִּיָּה לֹמַר דָּאִין צָרִיף גִּט כְּלָל נִיחֻוֹשׁ שְׂמָא עֲשֵׂה זֹאת בְּדַעַת נְכוּנָה א"ו דָּאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם סְפֵק אֶלָּא הַטַּעַם דְּמִי שְׁדַּעְתּוֹ מִשְׁתַּבְּשׁת לְפַעֲמִים בְּדָבָר אֶחָד מֵהַדְּבָרִים לֹא מִקְרִי בַר דִּיעָה בְּדִינֵי הַתּוֹרָה לְגַמְוֹר ע"י גִּיטִין וְקִידוּשִׁין וְכַדּוּמָה וְכ"ז בְּשׁוֹטָה אֲבָל פְּתִי אֵין לוֹ דִּין שׁוֹטָה וּבָמָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ דִּיעָה וְכ"כ מֵהַרִּי"ט וְ"ל בְּתַשְׁבּוּבָה וְ"ל, וְעוֹד דְּלֹא כְּתִב הַר"מ כֵּן אֶלָּא לְעִנְיָן עֲדוּת אֲבָל כְּשֶׁאֵנוּ בָּאִין לְקַיֵּים עִמּוֹ דְּבָר כְּמוֹ מִקַּח וּמִמְכָּר וְגִיטִין וְקִידוּשִׁין וּמְסָפְרֵי לִיָּה וְסָבַר וְאֵנוּ מְפִירִין בּוֹ שֶׁהֵבִין הַדְּבָרִים כְּגוֹן זֶה לֹא שׁוֹטָה הוּא וְהָרִי הוּא פִּקַּח לְכָל מֵהַ שְׁעוֹשֶׂה בְּדַעַת לְפָנֵינוּ וְהִבִּיא רָאִיָּה מֵהָא דְּאֶמְרִינוּ בַּב"ב (קִנ"ה) בְּפָחוּת מִכֵּן כ' שְׂמִכְר נְכָסִים וְאֶלְפוּהוּ קְרוּבֵי דְּנִיכוּל תְּמָרָא וְנִשְׁדִּי קִשְׁיִוְתָא בִּי רָבָא וְאָמַר רָבָא זְבִינָה לֹא זְבִינִי וְאִח"כ אֶגְמְרוּהוּ לְקוּחוֹת שְׂיִאֲמַר מְגִילַת אֶסְתֵר בְּזוּזָא שְׂטָרָא דְּמָר בְּזוּזָא וְאָמַר רָבָא זְבִינָה זְבִינִי וְאָמְרוּ הַקְּרוּבִים הַלְקוּחוֹת אֶגְמְרוּהוּ וְאָמַר רָבָא כִּינּוּ דְּמְסָפְרֵי לִיָּה וְסָבַר מִיָּדַע יָדַע וְה"ה לְעִנְיָן גִּיטִין וְקִידוּשִׁין עַכ"ל מֵהַרִּי"ט: (ב) וְאִם שְׁבִרְאֵינִי הַמֵּהַרִּי"ט יֵשׁ לְפַקְפֵּק טוֹבָא דְּהָא מְסִיק שְׁם וְהָא דַּעְבִּיד הָכִי חֻנְצָפָא יִתִּירָא הוּא דָּאִית בִּיָּה א"כ לֹא הִחְזִיקָהוּ לְפָתִי וְלֹא מְבַעֲיָא לְשִׁיטַת הַרְשָׁב"ם שְׁם דְּלֹא הָנִי רָאִיָּה כְּלָל דְּהָא פִּי שְׁם שְׁלֹא הִגִּיעַ לְכָלל שְׁנוּתָיו וְאִפ"ה קִיָּים רָבָא הַמְקַח מִשּׁוּם דְּהִחְזִיקוּ לְחָכֵם בְּיוֹתֵר וְיֹדֵעַ בְּטִיב מו"מ עַד שֶׁיָּהָא מְמַכְרוּ מְמַכְרוּ אֶפְּלוּ כְּלָל שְׁנוּתָיו א"כ הָרִי שְׁלֹא הִחְזִיקָהוּ לְפָתִי כְּלָל וְאִפ"י לְשִׁיטַת הַתּוֹס' שְׁם בַּד"ה אֵיִתְמַר שְׁפִירֶשׁוּ דְּמִיָּרִי בְּהִגִּיעַ לְכָלל שְׁנוּתָיו וּמַעֲיָקָרָא רָצָה לְבַטֵּל הַמְקַח מִשּׁוּם שְׂרָאָהוּ שׁוֹטָה דְּשָׁדִי קִשְׁיִוְתָא בִּי רָבָא וְאִח"כ כְּשֶׁאֲמַר מְג"א בְּזוּזָא כו' נָמִי לֹא הִחְזִיקוּ לְחָכֵם לְהִיּוֹת מְמַכְרוּ קִיָּים כְּלָל הִגִּיעַ לְכָלל שְׁנוּתָיו אֶלָּא שַׁע"י אֲמִירְתּוֹ דְּבָר זֶה הוֹצִיאֵנוּ מְכָלל שׁוֹטָה וְאִם הִגִּיעַ לְכָלל שְׁנוּתָיו זְבִינָה זְבִינָא אִם שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ בְּטִיב מו"מ מ"מ הָרִי מְסִיָּים בְּהִדְיָא דַּעְבִּיד הָכִי מִשּׁוּם חֻנְצָפָא יִתִּירָא דָּאִית בִּיָּה מִשְׁמַע דְּלֹא הָנִי שׁוֹטָה וְפָתִי כְּלָל: וּמִצָּאֵתִי אִח"כ

בספר תורת גיטין שפתי ג"כ שמהש"ס דב"ב איפא ראיה נגד המהרי"ט דמהנהו צרף לסיים והאי דעביד הכי חוצפא יתירא דאית ביה ש"מ דאי הוי באמת פתי לא מהני מה דהסבירו ליה מיהו נ"ל דדברי מהרי"ט נכונים הם דהא דהוצרף לסיים דהאי דעביד הכי משום חוצפא יתירא משום דאל"ה לא הנה אפשר לקיים המקח במה שהודו הקרובים דמסברי ליה וסבר דכיון דהוא פתי אימא דהמקח הנה עשה שלא בהשכל ולא הסבירו לו עניני המקח כלל.

ואע"ג דבעינן לומר חזקה אין העדים חותמין אא"כ נעשה בגדול ומסתמא ראו העדים שהבין הכל ז"א דמיירי שמכר בינו לבין עצמו בלי שטר והקרובים הודו בדבר רק שרצו לבטל מכירתו מחמת שהוא שוטה ולהכי כיון דראה דמסברי ליה וסבר ורצה לקיים המקח הנכרח לומר דלא הוי שוטה כלל.

והשנייתא עשה משום חוצפא יתירא דאי הוי פתי א"כ אין מכירתו מכירה דילמא לא ידע ענין המכירה כיון דלא הוי עדים שצאמר חזקה אין העדים חותמין אא"כ נעשה בגדול אבל במידי שאנו יודעין שעשה הפתי בהשכל דבריו קיימין: (ג) ועוד נ"ל דאין ראיה מהא דמסיים והאי דעביד הכי משום חוצפא יתירא דבפתי לא מהני הסבר: דלעולם בפתי מהני הסבר אף שאינו מבין הדברים כשאר ב"א רק במה שהסבירו לו ומסבר הרי הוא כפקח מיהו דוקא אם בזה לא הי' שטות אבל כשמכר דרף שטות פגון שנה מנה בדינר וכדומה אף שהסבירו לו היטב עניני המכירה וידע שמכר הקרקע והרי הוא יוצאת מרשותו מ"מ כיון שאלו הי' פקח גמור לא הי' מוכר כלל לא מהני מכירתו ואף דבפקח גמור אם מוכר שנה מנה בדינר היכא דליכא דין אונאה כמו בקרקע או אם אמר יודע אני שיש בו אונאה מכירתו קיימת היינו משום כיון דפקח הוא ידע ומחיל אבל בפתי אמרינן שעשה זה מחמת פתייתו ודוקא היכא דליכא פתיית בעצם המעשה בזה כתב המהרי"ט דכשאנו באין לקיים עמו דבר ורואין בו שהבין הדברים מעשיו קיימין אבל כשעשה דרף פתיית מאי מהני הא דהסבירו לו עניני מכר ולהכי התם דהקרובים שפייחו במכירתו מסתמא הראו לו שהמכירה לא טובה היא לפניו ורצה רבא לבטל המכירה מחמת שטותו ולהכי אף כשראה שמסברי לי' וסבר לא הי' באפשר לקיים המקח מחמת שמסתמא הסבירו לו העדים עניני המכירה כיון שעשה זה בפתיית ולא הנה לטובתו ואלו הי' פקח לא הי' מוכר לא מהני מכירתו כלל.

להכי הוצרף רבא לומר דכיון דמסברי לי' וסבר לא הוי פתי כלל והא דעביד הכי ושדי קשנייתא חוצפא יתירא הוא דהוי בי' וכיון דהוי פקח גמור לא איכפת לן במה שהקרובים מראים שאין המכירה טובתו דידע ומחיל כמו כל פקח דעלמא ובזה מדוקדק לשון דמסברי לי' וסבר מידע ידע היינו שידע טיב המכירה שפיר וגמר ומתרצה אבל אי לאו דהוי פקח גמור לא הי' מועיל מאי דמסברי לי' וסבר כיון שיש בעצם מכירתו שטות: (ד) וכיון שביארנו שאין סתירה מהא דמסיים והאי דעביד הכי משום חוצפא יתירא דבפתי לא מהני מה דמסברי לי' וסבר נ"ל לחזק ראית מהרי"ט דבפתי מהני מסברי לי' וסבר מהאי סוגיא דלכאורה קשה לשיטת התוס' שרצה לבטל המקח אף שהגיע לכלל שנותיו משום דחזא דאכל תמרי ושדי קשנייתא בי רבא החזיקהו לשוטה הא כיון דאיכא למתלי בחוצפא יתירא לא תלינן בשוטה כדאמרינן (בפר"ק דחגיגה) גבי מקרע פסותו

ולו בבית הקברות ומאבד מה שנותנים לו אימר גנדריופוס אחדני' ואין לאמר דרְבָא סוֹבְר כר' יוחנן דאמר אפילו באחת מהן מקרי שוטה ולא תלינן בגנדריופוס וכדומה דא"כ לבסוף ששמע אומר מג"א בזווא שְהוּא דְבַר חֲכָמָה אֲמַאי קִיָּים הַמְקַח הָא בְּשׁוֹטָה לָא מְהַי מַה שְהוּא חֲכָם בְּכָל הַדְּבָרִים הוּאִיל וְנִשְׁתַּבֵּשׁ בְּדָבָר אֶחָד א"ו דְרָבָא סוֹבְר כר"ה או דאפילו לר' יוחנן דלא תלינן בגנדריופוס היינו בסתם אדם שלא ראינוהו חכם בשאר דברים ויודעין שעשה דבר א' מהג' דברים מחזקין לי' בשוטה ולא תלינן בגנדריופוס אבל במי שאנו מכירין אותו שהוא פקח בשאר דברים תלינן במידי דאיפא למיתלי ולא מחזקין לי' בשוטה ולהכי מעיקרא הִחְזִיקוּ בְּשׁוֹטָה וּלְבַסּוֹף פִּינוּ שְׂרָאָהוּ חֲכָם תְּלָה הַשְּׁלֶכֶת קִשְׁיִיתָא בְּחֻצְפָּא יִתִּירָא דְבָמִי שְׂאָנוּ רוּאִין אוֹתוּ פִקֵּחַ תּוֹלִין בְּמִיָּדִי דְאִיפָּא לְמִתְּלִי וּא"כ דְּכָל עֵיקַר הַדְּבָר שְׂתְּלָה רְבָא בְּקִשְׁיִיתָא הוּא מְשׁוּם שְׂרָאָה אוֹתוּ פִקֵּחַ בְּמֵאָמְרַ מַג"א בְּזוּוּא וְהָרִי הַלְקוּחוֹת הַסְּבִירוּ לוֹ לומר פֶּן וּע"ז אָמַר רְבָא דְאָף שְׂהַלְקוּחוֹת גְּמְרוּהוּ לומר כֶּן נָמִי מְקַרֵּי פִקֵּחַ דְּמַסְבְּרִי לִי וְסוֹבְר מְקַרֵּי חֲכָם הָרִי חֲזִינוּ דְּמִי שְׂמַבִּין הַדְּבָרִים ע"י הַסְּפָר נְמִי פִקֵּחַ מְקַרֵּי דְאִי נִימָא דְפִתִּי שְׂאִינוּ מְבִין הַדְּבָרִים עַד שְׂמַסְבִּירִין לוֹ לָא מְקַרֵּי חֲכָם א"כ אִין פִּחַ בְּמֵאָמְרוּ לְהַחְזִיקוּ לְחֲכָם וְלִתְלוֹת הַקִּשְׁיִיתָא בְּחֻצְפָּא יִתִּירָא: וְהַמְהַרִּי"ט שְׂהִבִּיא רְאָיָה מֵהָאִי סוּגִיָּא לָא מְמַאי שְׂקִיָּים רְבָא הַמְכִּירָה רְאָיִתוּ דְמִנָּה אִין רְאָיָה דְהָא הִחְזִיקוּ לְפִקֵּחַ גְּמור רַק עֵיקַר הָעִנְיָן דְפִתִּי בְּכָל הַדְּבָרִים וְיודֵעַ דְבָר א' פִּתְבַּ מֵהַרִּי"ט מְסַבְּרָא דְנִפְשִׁי' דְפִתִּי אִינוּ דוֹמָה לְשׁוֹטָה דְשׁוֹטָה דְעַבִּיד מַעֲשֵׂה שְׁטוּת הוּא שׁוֹטָה לְכָל דְבָרִיו וְפִתִּי בְּמָה שְׂיודֵעַ מְקַחוּ מְקַח רַק דְהִבִּיא רְאָיָה דָאָם מַה שְׂהַפְתִּי יודֵעַ אִינוּ יודֵעַ מַעֲצָמוּ רַק עַד שְׂמַסְבְּרוּ לִי וְסוֹבְר נְמִי מְקַרֵּי יודֵעַ דְהָא מְאָמְרַ מַג"א בְּזוּוּא אָמַר ע"י הַסְּפָר דְלְקוּחוֹת וְאִפ"ה דִּן מִנָּה שְׂהוּא פִקֵּחַ וּמַחֲמַת זֶה תְּלָה מַעֲשֵׂה דְקִשְׁיִיתָא בְּחֻצְפָּא יִתִּירָא וְרְאָיִת מֵהַרִּי"ט נְכוּנָה וּלפ"ז גַּם לְמֵהַרִּי"ט הָא דְבִיטְלַת הַמְכָר מְעִיקְרָא הוּא לָא מְשׁוּם דְחֻשְׁבוּ לְפִתִּי שְׂפִתְבַּ הַרְמז"ל אֵלָא שְׂחֻשְׁבוּ לְשׁוֹטָה וְכִשְׁיִיתַת הַר"מ דְּבָכָל מִיָּלִי דְשְׁטוּתָא אִתְחַזַּק לְשׁוֹטָה רַק פִּינוּ שְׂרָאָהוּ חֲכָם בְּכָל הַדְּבָרִים תְּלָה הַקִּשְׁיִיתָא בְּחֻצְפָּא וְהִחְזִיקוּ לְפִקֵּחַ] וְמָה שְׂלָא בִיטְלַת רְבָא הַמְקַח מְשׁוּם חֻשְׁשׁ פִּתִּי שְׂמָא לָא הִבִּין עִנְיָנָא דְמְכִירָה הוּא מְשׁוּם דְאוּלִי הָיוּ שְׂמַם עֲדִים וּמְסַתְמָא הַסְּבִירוּ לוֹ הַמְקַח וְעוֹד דְרִיעוּתָא זֶה לָא רְאָה בּוּ רַק שְׂרָאָהוּ שְׂדִי קִשְׁיִיתָא שְׂהוּא מְמִינִי שׁוֹטָה וְכִינוּן דְתְּלָה הַקִּשְׁיִיתָא בְּחֻצְפָּא יִתִּירָא קִיָּים הַמְקַח: (ה) וְמָהָא דְתַנּוּ בְּגִיטִין (בפ' מי שְׂאָחֲזוּ) גְּבִי נִשְׁתַּמֵּךְ דְּבוֹדְקִין אוֹתוּ ג"פ אִם אָמַר עַל הֵן הֵן וְעַל לָאו לָאו כּוֹתְבִין גֵּט לְאִשְׁתּוֹ אַע"ג דְּגַם אִם אָמַר עַל הֵן הֵן וְעַל לָאו לָאו אִפְתִּי לָא יֵצֵא מְכָלִל פִּתִּי שְׂאִינוּ מְבִין דְבָרִים הַסּוֹתְרִים דְפְּשִׁיטָא דְגַם פִּתִּי מְבִין דְבָרִים שְׂל חֲמָה בִּימוֹת הַחֲמָה אֵלָא שְׂאִינוּ מְבִין דְבָרִים הַסּוֹתְרִים זַא"ז בְּהַנּוּת הָעוֹלָם הַצְּרִיכִין לֵב לְהִבִּין שְׂהָרִי הַנּוֹצְרִי הַר"מ לְפוֹסְלוֹ לְעֵדוֹת ש"מ שְׂיִכּוֹל לְסַפֵּר וְלְהַגִּיד גַּם מַעֲשֵׂה שְׂרָאָה בְּעִינְיוֹ א"כ פְּשִׁיטָא שְׂיודֵעַ הֵן וְלָאו רַק שְׂאִינוּ מְבִין דְבָרִים הַסּוֹתְרִים וְצְרִיכִים לֵב וּא"כ מְדָלָא חִיִּישִׁין שְׂמָא מַחֲמַת חֲלִיו אִין לוֹ דַּעַת לְהִבִּין דְבָרִים הַסּוֹתְרִים זַא"ז וְחֻשׁוֹב כְּשׁוֹטָה ש"מ דְפִתִּי לָא מְקַרֵּי כְּשׁוֹטָה, אִין זֶה רְאָיָה דְאִפְשָׁר דְקִים לְהוּ לְרַבְּנָן דְנִשְׁתַּמֵּךְ אִם יודֵעַ לְהִבִּין הֵן וְלָאו הוּא בְּדַעַת שְׂלִימָה וּמְבִין נְמִי דְבָרִים הַסּוֹתְרִים זַא"ז כְּמוֹ שְׂהִי קוֹדֵם שְׂנִשְׁתַּמֵּךְ וְכֵן דִּיִּיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם ז"ל (בפ"ב מה"ג) שְׂפִתְבַּ מִי שְׂנִשְׁתַּמֵּךְ וְהָרִי דַּעַתוֹ נְכוּנָה בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וְצְרִיף לְבוֹדְקוֹ יָפָה יָפָה שְׂמָא נְטְרָפָה דַּעַתוֹ ע"ש וְלִהְכִי הַקְּדִים וְכַתְּבַ וְהָרִי דַּעַתוֹ נְכוּנָה דְהִינּוּ שְׂאִין שׁוּם חֻשְׁשׁ עֲלִיו רַק שְׂמָא נְטְרָפָה דַּעַתוֹ אֲבָל אִם בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וְיודֵעַ לְהִשִּׁיב הֵן וְלָאו

הרי לא נטרפה דעתו והיא נכונה שחולי השיתוק אינו מאבד הדעת ממנו דכונה ומינשבת תרי מילי גינהו כמש"כ הכ"מ שם.

וגבי קורדניקוס שאינה נכונה כלל כמש"כ הר"מ בפהמ"ש שחולי הקורדניקוס הוא במות להכי לא מהני בדיקה שאין דעתו נכונה כלל כמש"כ הר"ן בר"פ מי שאחזו ואפ"ן אם אמר על הן הן ועל לאו לאו שדעתו אינה דעת משא"כ נשתתק הוא חולי אחר בגופו אבל דעתו נכונה רק שלפעמים מחמת חוליו דעתו מתבלבלת ומטורפת ואין לנו אלא לבדקו אם לא נטרפה דעתו מחמת החולי וא"י בין הן ללאו וכשיבדק ויודע שוב אין לנו לחוש עליו שמא הוא פתי מלקבין דברים הסותרים זא"ז שהרי דעתו נכונה וגם לא נטרפה אבל לעולם פתי גמור לא הוי בר דעת אף שידע הן ולאו מ"מ דמי לשוטה ולאחזו קורדניקוס דלא מהני בהו בדיקה דדעתיהו לאו דיעה הוא: (ו) ויש לעיין במ"ש רי"ר הביאו הרב"י (בסי' קכ"א) דמי שדעתו צלולה ומבין ומשיג הדברים על בורין אע"ג שדלה וקלושה קדושיו קדושין גמורין מיהו אפ"ש לומר דאין ראי' מכאן דפתי כפסק דהתם מייירי במבין כל הדברים שמבינים שאר ע"ה כמש"כ הר"מ אלא שדעתו קלושה ודלה אבל מי שאינו מבין הדברים שמבינים שאר ע"ה אינו בגדר דעתו קלושה אלא בגדר פתי ואימא דהרי הוא פשוטה וע"כ אנו צריכין לומר כן דדעתו קלושה שכתב הרי"ר מייירי דמבין כל הדברים אלא שקלושה דהא הרי"ר יליף מחרש לר' אלעזר דאמר (כפ' חרש) דאי דעת' צילותא הוי דעתא אע"ג דדעת' קלישתא והחרש לר"א מבין כל הדברים כדדף שמבינים שאר ב"א כמו שיבואר לקמן בעזה"י"ת וכ"כ הר"מ (בפ"ג מה"ג הי"ז) שהחרש דעתו נכונה ומינשבת ומזה יליף הרי"ר דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר"א אלא משום דסברי דחרש לא מיקרי דעת' צילותא אבל מי שיש לו דעתא צילותא אלא דקלישה מקרי בר דעה והיינו במבין כל הדברים אבל מי שאינו מבין כל הדברים זה מיקרי פתי ודמי לשוטה ואף שרש"י ז"ל פ"י שם (דף קי"ג) קלישתא פלוגתא דדעתו מועטת ואינו מחודד להבין כשאר בני אדם ומיהו מספקא לי' אותה קצת דעת שיש לו אם צלולה היא ובמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר ודאי פוננתו פוננה משמע שאינו מבין כל הדברים לאו ראי' היא חזא דאפ"ש לומר דמבין כל הדברים אלא שאינו מחודד להבין כשאר ב"א עד שנזותן דעתו היטב לזה אבל כשנזותן דעתו להבין מבין כשאר ב"א ולא דמי לפתי שיש דברים שאינו מבין כלל ואפ"ן אם נימא דכוננת רש"י ז"ל שאינו מבין כל הדברים אפ"ש דמייירי דמ"מ דברים הסותרין זא"ז מבין שפיר: ועוד דאם באנו ללמוד מהו סוגיא נ"ל ללמוד להיפוך דכיון דמסיק דחרש דעת' קלישתא ומספקא לי' אי צילותא א"כ לרבנן ודאי דלאו צילותא ובהו לישנא דעתים חלים עתים שוטה לכ"ע דעת' קלישתא ולאו צילותא א"כ הרי חזינו דמי שיש לו דעתא קלישתא שאינו מבין כל הדברים כשאר אדם לאו דעת' צילותא היא דמסתמא כיון שאינו מבין כל הדברים חשבינן גם מה שהוא מבין ללא דעתא צילותא דהא האי דעת' צילותא ולאו דעת' צילותא דקאמר היינו שמספקא לי' אם ע"פ דין מיקרי דעת קלושה צילותא או לא מקרי צילותא א"כ כיון דלרבנן לא מקרי צילותא א"כ מוכח מסוגיא זו דלא פרינו ירוחם אבל באמת שאין מסוגיא זו ראי' כלל לפתי שאינו מבין כל הדברים והרי"ר מייירי במבין כל הדברים אלא שדעתו קלושה ודלה ע"ז קאמר דדעת קלושה וצילותא מהני ויליף לה מהו סוגיא דאי הוי קלושה וצילותא מהני וע"כ לא קסברי רבנן גבי חרש דלא מקרי

יָדִים שְׂאִין מוֹכִיחוֹת לֹא הוֹיִין יָדִים וְאִי לֹא כָתַב וְדָן אֲמָרִי בְּדִבּוּרֵי מְגִרְשׁ לָהּ וְגִיטָא לְרֵאֲזִי בְּעֵלְמָא יְהִיב לָהּ.

וּרְבִנּוּ סְבָרִי יָדִים שְׂאִין מוֹכִיחוֹת הוֹיִין יָדִים וּבְלֹא וְדָן מוֹכְחָא מִיְלִתָּא דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ וְכָתַב רִשׁ"י וְהָר"ן דְּבִלֹא וְדָן מוֹכְחָא מִיְלִתָּא דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ כִּינּוּן שְׁפָתַב גִּט וְיִהִיב לָהּ גְּלִי דַעְתִּי דְבִהָאִי גִיטָא גִירְשָׁה, הָרִי שְׂאִין פְּלִגְתָּתָם רַק אִם צָרִיךְ לְכַתּוּב בְּגִט דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ וּמִשׁוּם יָדִים שֶׁא"מ, אָבֵל לִכ"ע צָרִיךְ לְגִרְשָׁה בִּהָאִי גִיטָא וְלֹא בְּדִבּוּרֵי וְהִינּוּ שְׂצָרִיךְ הַבֵּעַל לִידַע דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ א"כ מִי שְׂאִין לוֹ דַעַת לְהִבִּין שְׂהֵגֵט הוּא הַגּוֹרֵם הַפְּרִיתוֹת וְהוּא הוּא הַמְּתִיר וְנוֹתֵן גִּט מִמָּה שְׁלִמְדוּהוּ לִיתֵּן גִּט אִף שְׂהִסְבִּירוּ לוֹ שְׂתִרְצָה בְּלֵב שְׁלָם שְׁלֹא תִּהְיֶה עוֹד אֲשֶׁתוֹ לֹא מְהַיָּי: (ט) וְאִין לֹמַר דְּלַעֲוֹלָם לֹא בְּעֵינֵי שְׂיַדַע הַבֵּעַל דְּכָר זֶה דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ וּמָה דְאָמַר אֵלִיבָא דְרַבִּנּוּ מוֹכְחָא מִיְלִתָּא דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ הוּא כְּפִי שְׂאָמַר ר"י שְׂצָרִיךְ הַדְּבָר לְהַכְתֵּב בְּגִט שְׂהוּא הוּא הַסֵּפֶר פְּרִיתוֹת ע"ז הַשִּׁיבּוּ לוֹ רַבִּנּוּ דֵּא"צ הַדְּבָר לְהַפְתֵּב בְּגִט אֵלָּא דְמִמִּילָא מוֹכְחָא מִיְלִתָּא דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ וְהִינּוּ שְׂמוֹכְחָא מֵאֲלִיּוֹ שְׁעַל יָדֵי פְּעֻלַת הַגִּט נִגְמַר רְצוֹן הַבֵּעַל לְגִרְשָׁה אָבֵל הַבֵּעַל א"צ לְהִבִּין שְׂדוּקָא הַגִּט הַזֶּה הוּא הַפּוֹרֵת בִּינֵיהֶם וְרַק דְּבְעֵינּוּ שְׂיִהֵא מוֹכְחָא בְּגִט שְׂהוּא הַפּוֹרֵת בִּינֵיהֶם אָבֵל בִּידְעֵת הַבֵּעַל לֹא אֵיכְפַת לוֹ, דו"א חֲדָא דְלִשׁוֹן רִשׁ"י וְהָר"ן שְׂפָתָבוּ מִדְּכָתַב גִּיטָא וְיִהִיב לָהּ גְּלִי דַעְתִּי דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דַעַל הַבֵּעַל קָאִי דְהוּא גְּלִי דַעְתּוֹ שְׂכֵן פְּנוּנְתּוֹ וְכֵן לִשׁוֹן הַש"ס דָּאִי לֹא אֲמָרִי בְּדִבּוּרֵי מְגִרְשׁ לָהּ מִשְׁמַע דְּאִבְעַל קָאִי וְכֵן מִלִּשׁוֹן רִשׁ"י בְּדִבְרֵי רַבִּנּוּ מִדְּכָתַב גִּיטָא וְיִהִיב לָהּ מוֹכְחָא דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ, דְּהִינּוּ שְׂהַקּוּרָא הַגִּט שְׂהוּא לִשׁוֹן הַבֵּעַל וְהוּא כָתַב הַגִּט וְנָתַן בְּיָדָהּ מִבִּין מֵאֲלִיּוֹ שְׂלְגִרְשָׁה נָתַן לָהּ הַגִּט מִכָּל זֶה מִבְּנֵי דְקָאִי אִבְעַל וְעוֹד דָּאִי אֲמָרִי דְהוֹצֵרְכוּ לְכַתּוּב בְּגִט וְדָן לְבָרֵר הַטְּעוֹת שְׂבַעֲצָם מֵהוּת הַגִּט שְׂלֹא יֵאמְרוּ הַגִּט אֵינּוּ פְּרִיתוֹת רַק לְרֵאֲזִי בְּעֵלְמָא א"כ עֲדִיפָא הוּל"ל דָּאִי לֹא כָתַב וְדָן בְּגִט אֲמָרִי בְּגִט אַחַר גִּרְשָׁה וְהָאִי גִיטָא לְרֵאֲזִי בְּעֵלְמָא הוּא וְלֹא מוֹכְחָא מִתּוֹךְ הַגִּט שְׂהוּא הִי הַפּוֹרֵת וְל"ל לְמִימַר אֲמָרִי בְּדִבּוּרֵי גִרְשָׁה, א"ו מִדְּלֹא אֲמַר הֵכִי ש"מ דְּלֹא מִשׁוּם שְׂיִטְעוּ בְּכַח הַגִּט בְּעֵינֵי לְמַכְתֵּב וְדָן רַק דְּחִיָּישִׁינּוּ שְׂיִטְעוּ בְּעֵצָם הַגִּירוּשִׁין שֶׁהִי בְּאֹפֶן שְׂאֵינּוּ מוֹעִיל לְגִרְשָׁה דְּהִינּוּ שְׂיֵאמְרוּ בְּדִבּוּרֵי דְהָרִי אֵת מוֹתֵרֵת לְכָל אֲדָם גִּרְשָׁה וְגִט לְרֵאֲזִי בְּעֵלְמָא יְהִיב לָהּ שְׂבִיזָה מֵאֵן דְּחִזִּי גִיטָא בְּיָדָהּ וְסָבַר שְׂנִתְגַּרְשָׁה בְּדִבּוּרֵי יֵאמַר שְׂעֲדִינּוּ אֵינָהּ מְגוֹרְשֵׁת כְּלָל לְהֵכִי פְּסוּל הַגִּט עַד שְׂיִכְתּוּב וְדָן בְּכַדִּי שְׂכָל מִי שְׂיִרְאָה הַגִּט בְּיָדָהּ וְכָתוּב.

בוּ וְדָן יָדַע שְׂנִתְגַּרְשָׁה בְּגִט כְּדִין וְכְדָת. א"כ הָרִי מוֹכְחָא דְלֵהֲכִי פְּסוּל בְּלֹא כְּתוּב בּוּ וְדָן מִשׁוּם שְׂיִטְעוּ בְּנִתְיָנָה שְׂיֵאמְרוּ שֶׁהִי לְרֵאֲזִי וּבִזָּה פְּסוּל וְלֹא אֵיכְפַת לָן בְּטְעוּתָא דְעֵצָם הַגִּט רַק בְּטְעוּתָא שְׂלֹא יָדַעוּ שְׂהִיא מְגוֹרְשֵׁת שְׂיֵאמְרוּ שְׂהַבֵּעַל גִּירְשָׁה בְּדִבּוּרֵי: וְכֵן הָרִיטְב"א בַּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין כָּתַב דְּגַבִּי גִט אֲצ"ל וְדָן וּמִנְצֵאִי בַע"פ וְהוֹכִיחַ זֹאת מֵהַש"ס דְּמִשְׁנֵי דְאָמַר לִי וְלֹא מִשְׁנֵי נְמִי דְאָמַר וְדָן וּמִנְצֵאִי א"ו דְּכִינּוּ דְכָתוּב בְּגִט וְדָן שׁוּב אֲצ"ל בַּע"פ וְכֵן כָּתַב הַפְּנ"י שָׁם, וְאִם נִימָא דֵּא"צ הַבֵּעַל לִידַע שְׂגֵט זֶה הוּא הַמְּתִיר וְאִף אִם לֹא יָדַע הַבֵּעַל דְבִהָאִי גִיטָא מְגִרְשׁ לָהּ מְהַיָּי, א"כ לְמִימָרָא בְּעֵינֵי דְאֲצ"ל וְדָן בַּע"פ א"ו דְּבִאֲמַת צָרִיךְ לִידַע זֶה וְלֵהֲכִי הוֹצֵרְכוּ לֹמַר דֵּא"ג דְּצָרִיךְ לִידַע עַכ"ז לֹמַר בְּפִיּוֹ א"צ וְכַמֶּש"כ הַפְּנ"י כִּינּוּ דְכָתוּב בְּגִט סְגִי גַם אִין לֹמַר דְּכּוֹנֵנַת הַש"ס הוּא דְמֵאֵן דְּחִזִּי גִיטָא בְּיָדָהּ אַחַר הַנְּתִינָה יֵאמַר שְׂבְּדִבּוּרֵי גִירְשָׁה וְגִיטָא לְרֵאֲזִי בְּעֵלְמָא יְהִיב לָהּ הִינּוּ בְּפַעַם אַחַר יְהִיב לָהּ הַגִּט

לראי' לא בעת הגירושין פלל נאז ודאי אינה מגורשת אבל אם בשעת גירושין נתן לה גט והי' סבור שאין הגט ניתן אלא לראי' בעלמא והגירושין נגמר בדיבורא בעלמא ש"ד דז"א דלעולם לא בעינן ידים מוכיחות משום טעותא דאח"כ רק משום הבירור דבשעת נתינת הגט דבנתינת הגט אין מוכח לר"י דבהאי גיטא מגרש לה דמצינן למימר בדיבורא מגרש לה וגיטא לראי' ואינה מגורשת פלל וכן בקדושין דבעינן ידים מוכיחות הוא הפל משום הוכחה דבשעת הקדושין דהא בקדושין לא שינה הוכחא דאח"כ דאפי' בקדושי שטר איפא כמה מרבנותא דלא בעינן שמו ושמה פלל וכיון דליפא שמו ושמה בלא"ה ליפא הוכחא אחר הנתינה אלא דכל עיקר דינדים מוכיחות הוא הפל על עת הנתינה שאנו רואין שנותן לה הגט ומגרשה בו, ועכ"ז בעינן הוכחה דבהאי גיטא מגרשה הבעל.

וגם אין לומר דלעולם מי שאין לו לב להבין דבהאי גיטא מגרש לה נמי מהני פיון דרוצה לגרשה ולשלחה ויהיב לה גיטא הגט מעצמו מגרשה והתם דבעינן ידים מוכיחות הוא משום דלא נימא דדעת הבעל לגרשה בדיבורא בעלמא והיכא דדעתו לגרשה בדיבורא אז אין הגט מגרשה אבל בסתמא הגט מגרשה דלא בעינן דעת' בשעת נתינה לכריתות דא"כ הול"ל מוכחא מילתא דלאו בדיבורא מגרש לה דכזה סגי ומדאמר הש"ס דבהאי גיטא מגרש לה ש"מ דבעינן דעת' דבהאי גיטא מגרשה: (י) ועוד דהא הסופר נדאי דצריף לכתוב לשם פרייתות וכדאמרינן בר"פ פל הגט (ד' כ"ד) למעוטי האיף קמא דלא עביד לשם פרייתות וכן בזבחים (דף ב') ודילמא שאני התם דלא איכתב לשם פרייתות פלל עיי"ש ואם אין הבעל יודע מזה שהגט הוא הכורת ולא תנו לשם פרייתות מאי מהני פתיבת הסופר אטו בדיד' תליא מילתא וא"ל פיון שהבעל מצוה לכתוב גט לגרשה ולשלחה ממנו סגי אף באינו יודע שהגט הוא המתירה פיון דהסופר כתב לשם פרייתות דז"א דלהטעם שכתב הרמב"ם דהא דבעינן שיאמר לסופר לכתוב משום דבלא"ה לא מקרי לשמה וטעמא משום דלא מתפסא מחשבת הסופר שכתב לשמה כ"ז שלא שמע מפי הבעל שיכתוב א"כ ה"ה והוא הטעם אם אין הבעל רוצה לגרשה בגט זה נמי לא מתפסא מחשבת לשם פרייתות שחושב הסופר ואם אמר לו לכתוב גט כדי לגרשה בו אזי יכול הסופר לכתוב שפיר לשם פרייתות, אבל אם אין הבעל יודע מזה איף יכתוב הסופר וכן לדעת הראשונים ז"ל דבעינן שליחות בכתובת הגט דנכתב לה אבעל קאי א"כ הבעל צריף לכתוב הגט לשמה ולשם ספר פרייתות וכשהבעל עושה את הסופר שליח לכתוב נעשה שלוחו בין על מעשה הפתיבה ובין על מחשבת לשמה ולשם פרייתות על הפל נעשה שליח כמבואר בחידושי הרשב"א (בפ"ק דחולין בשם רבינו) בהדיא דהפתיבה והפנוה הפל בשליחות הבעל כמש"נ א"ה לקמן וכשאמרו שהסופר צריף לכתוב לשם פרייתות ממילא גם הבעל צריף לידע זה: והגעע בעצמך אלו אמר הבעל להסופר כתוב אנא פב"פ ומפי הבעל יקרא פל הגט והסופר פותב ולא אמר לו פתובגט לאשתי מי מהני פשיטא דלא מהני אף דכתב בשליחות הבעל דהא קרא לפניו פל תיבה ותיבה והסופר ידע בעצמו שצריף לכתוב לשמה וכתב לשמה מ"מ לא מהני דנהי דחל שליחות על מעשה הפתיבה מ"מ לא חל שליחות על מחשבת לשמה ולהכי בעינן שיאמר לו כתוב גט לאשתי דאז נעשה שליח לכתוב גט המועיל לגרשה ואף דלכאורה אם אמר לו כתוב גט לאשתי ולא אמר לו שיכתוב לשמו ולשמה ולשם פרייתות נמי מהני היינו משום דכיון שהסופר יודע שהגט שלגורשה צריף לשמה ולשם פרייתות מהני דכיון

שמצוה לכתוב לה הגט לגרשה והסופר בעצמו יודע שהגט לגרש צריך שיכתוב אותו לשמה ולשם פרייתות פשהוא כותב לשמה ולשם פרייתות חל על הכל שליחות הבעל כמו בתרומה דפשיטא דא"צ לאמר להשליח שיתרום בכוננה רק שיאמר לו לתרום והשליח יודע דתרומה בעי כוננה ועושה הכל בשליחות הבעלים וה"נ בגט פן וכ"ז אם ידע הבעל מענין זה שהגט הוא הפורת וצוה לכתוב, אבל אם הבעל הי' סבור שהגט רק לרא' או למנהג ולא ידע שהוא להתיירה, א"כ אם א"ל כתוב גט הרי לא עשה שליח לכתוב גט לגרשה ולהתיירה פינון שהוא בעצמו לא הי' לו לב להבין את זה ופשיטא הוא דלא מהני מה שכתב הסופר לשם פרייתות מפני שפוננתו לא הי' בשליחות הבעל: (יא) ואין להקשות דא"כ דבעינו שצוה הבעל לכתוב הגט שיהא הוא המתיר א"כ לר"י דקיי"ל פונתי דידים שא"מ לא הווינו ידים ליבעי שיאמר הבעל לסופר ג"כ כתוב גט לאשתי לגרשה בגט זה שידע הסופר דבגט בעי לגרשה ולא בדיבורא ואנו לא בעינו מדינא אלא שיאמר כתוב גט לאשתי כדתנו גבי יוצא בקולר וגבי מושלך בבור ובכמה דוכתי הא לאו מילתא היא דאטו ר"י דסובר ידים שא"מ לא הווינו ידים ובעינו ודן דאי לאו ודן אמרי בדיבורא מגרש לה אטו באמת חייש דילמא פוננת הבעל לגרשה בדיבורא ושטרא לרא' בעלמא הא ודאי ליתא דא"כ יהי מועיל מאי דיאמר בע"פ ודן להודיע שפוננת הבעל פן, ובאמת בע"פ לא מהני כמש"כ הריטב"א בפ"ק דקדושין אלא דבעינו שיאמר הדבר בספר משום דבאמת גם ר"י מודה דעל עצם המעשה בלא ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה מדכתב גיטא וניהיב לה פדקאמרי רבנו אלא משום דסובר בכל התורה פולה ידים שא"מ לא הווינו ידים ולהכי לא סמכינן אמאי דמוכחא מילתא ממילא אלא בעינו שיפורש הדבר ע"י ידים וכן בנדירים ונזירות דלא נתנה נזירות אלא להפלאה ובעינו שיפורש הדבר מפיו ובזה בעינו ידים מוכיחות וכן גבי גט לענין מה שכתוב בגט פינון דבעי עדי מסירה או עדי חתימה בעינו שיפורש הדבר בגט שהוא הפורת ובהאי גיטא מגרשה וכן בקדושין בעינו לי משום דבעינו עדים שיראו כל עניני הקדושין ולהכי לא סמכינן אמאי דמוכחא מילתא ממילא ובעינו ידים מוכיחות [וכ"כ הפנ"י בפ"ק דקדושין דה"ט דגיטין וקדושין משום דדמיא לנזירות בהפלאה] ובהא פליגי דלרבנו אם נתפרש הדבר בידיים שא"מ נמי מהני ולר"י בעינו ידים מוכיחות שהוא הספר פרייתות משא"כ לענין אמירה לסופר דלא בעינו עדים מדינא כמש"כ הרמ"א והח"מ (בסימן ק"כ) ומהני אמירה לסופר בינו לבין עצמו בזה ודאי דמהני ידים שא"מ וכינון דאמר לסופר כתוב גט לאשתי ממילא מוכח דבהאי גיטא מגרשה מדמצוה לכתוב גט למיתב לה פדקאמרי רבנו וידים שא"מ נמי מהני בזה וש"ד להכי לא בעינו שיאמר כתוב גט זה לאשתי לגרשה בגט זה דממילא מוכח דבגט זה קאמר כמש"כ רש"י בגיטין (דף ס"ד) גבי כתבו גט לאשתי ולשון ב"א הוא וכבר הוזקו לקרות ספר פרייתות אשה גט: אבל ודאי דבעינו שיעשהו שליח לכתוב גט לגרשה בו אבל אה"נ דבעינו שהבעל המצוה להסופר ידע שבהאי גיטא מגרש לה ואם אין לו לב להבין דבר זה לא מהני מה שכתוב לכתוב: (יב) מיהו לכאורה יש להביא רא' דלא איכפת לן בשליחות הבעל לשם פרייתות מדאמרינו בפרק המגרש (דף פ"ד) א"ר ספרא כתבו בתוכו תנו אבל ע"פ כשר אפי' לפני התורה וכתבו התוס' משום שלא כתבו אלא ע"מ כמו שיאמר הבעל בפשע נתינה וכינון שחזר בו הבעל בפשע נתינה כשר והרי התם צוה הבעל לכתוב בתנאי דחויז ואפ"ה

מְכַשְׂרֵינוּ הַגַּט מִשׁוּם דְּהַסּוֹפֵר כָּתַב בְּתַנְאֵי כְּמוֹ שְׂיֵאמֵר הַבֵּעַל בְּשַׁעַת נְתִינָה אַע"ג דְּהַבֵּעַל
צָוָה לְכַתּוֹב ע"מ לְגַרְשָׁה בְּחוּץ וְחוּץ לָא הָוֵי פְרִיתוֹת וְאַפ"ה פֶּשֶׁר וְאַף רָבָא דְפְלִיג הֵתָם
וְסוֹבֵר דְלִפְנֵי הַתּוֹרָה פְּסוּל הָא פְּתַבּוּ שָׁם מִשׁוּם דְּדַעַת הַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב כְּמוֹ שְׂאֹמֵר הַבֵּעַל
עַכְשָׁיו, אָבֵל אִי הָוֵי דַעַת הַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב ע"מ כְּמוֹ שְׂיֵאמֵר הַבֵּעַל בְּשַׁעַת נְתִינָה הָוֵי פֶּשֶׁר
אֵף לְרָבָא אֵף דְּהַבֵּעַל צָוָה לְכַתּוֹב ע"מ שְׂיִגְרַשְׁנָה חוּץ מִפְּלוּנֵי וְזֵה לָא מִיקְרֵי פְרִיתוֹת
וְאַפ"ה מְהֵנֵי מִשׁוּם דְּהַסּוֹפֵר אֲזִיל בְּמַחְשַׁבְתּוֹ הַבֵּעַל דְּשַׁעַת נְתִינָה אִילָם בְּאַמַּת א"א לֹמֵר
כֵּן דְּאַפִּי אִם נִימָא דְעַל עֲנִין פְרִיתוֹת שְׂצִירָה הַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב לָא אִיכְפַת לֹן בְּמַחְשַׁבְתּוֹ הַבֵּעַל
וְאַפִּי אִי לָא יַדַע הַבֵּעַל בְּשַׁעַת שְׂצִירָה לְהַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב שְׂהֵגַט יְהֵא הַפְרִיתוֹת נְמִי ש"ד הוֹאִיל
וְהַסּוֹפֵר כָּתַב לְשֵׁם פְרִיתוֹת מ"מ הִיכָא שְׂהַבֵּעַל אֹמֵר בְּהִדְיָא שְׂיִכְתּוֹב ע"מ חוּץ מִפְּלוּנֵי
הָא גְרַע טְפִי דְהָא אֹמֵר בְּהִדְיָא שְׂיִכְתּוֹב שְׂלָא לְשֵׁם פְרִיתוֹת וְהָרִי לר"מ דְסוֹבֵר דְאַפִּילוּ
מְצָאוּ בְּאַשְׁפָּה נְמִי פֶּשֶׁר מ"מ כְּתַבּוּ הַתּוֹס' (דָּף ס"ו) ד"ה דְהָא דְאַף לר"מ בְּאַמְרוּ לְסוֹפֵר
לְכַתּוֹב דְּפְסוּל מִשׁוּם דְּמִילֵי לָא מִימְסָרָא לְשַׁלִּיחַ דְכִינּוּ דְגַלִּי דַעַתָּה דְרוּצָה שְׂיִכְתּוֹב
בְּשַׁלְיַחוֹתוֹ וְטַעַה שְׂפִיבֵר דְמְהֵנֵי בְּזֵה שְׂלִיחוֹת וּבְאַמַּת מִילֵי לָא מִימְסָרָן לְשַׁלִּיחַ הַגַּט פְּסוּל
דְּלֹא נְתַקְיָימָה מַחְשַׁבְתּוֹ הַבֵּעַל שְׂהוּא הִי רוּצָה שְׂיִכְתּוֹב בְּשַׁלְיַחוֹתוֹ וְאִין כָּאן שְׂלִיחוֹת אַע"ג
דְּמַדְיָא לָא בְּעֵי שְׂלִיחוֹת דְּמְצָאוּ בְּאַשְׁפָּה נְמִי פֶּשֶׁר וְכִינּוּ דְחִזְינּוּ דְכַל שְׂנַשְׁתַּנָּה קַצַּת מְדַעַת
הַבֵּעַל בְּעֲנִין פְתִיבַת הַסּוֹפֵר פְּסוּל וְא"כ אִיף נִימָא בְּזֵה לְרַב סְפָרָא דְאִם הַסּוֹפֵר הִי כּוֹתֵב
בְּכּוֹנוֹת חוּץ מִפְּלוּנֵי הִי פְּסוּל וְאִין הִכְשִׁירוּ אֱלָא מִשׁוּם שְׂלָא הִלָּךְ אַחַר דְּבָרֵי הַבֵּעַל דְּהַבֵּעַל
צָוָה לְכַתּוֹב בְּתַנְאֵי דְחוּץ וְהוּא כָתַב ע"ד שְׂיֵהָא כְּמוֹ שְׂיֵאמֵר בְּשַׁעַת נְתִינָה לָא כְּמוֹ שְׂאֹמֵר
בְּשַׁעַת צוּי הַפְתִּיבָה אִין לָה שְׂיִנּוּי מְדַבְרֵי הַבֵּעַל גְּדוּל מְזָה: וְע"כ דְּטַעַמָא דְרַב סְפָרָא הוּא
כְּמַש"כ הַרְמַב"ן שָׁם בְּהַךְ סוּגְיָא גּוּפָא בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמֵי בְּהָא דַא"ר יוֹדֵן הַד"ד כְּשִׁבְיַטֵּל
תַּנְאֹו דְכִינּוּ שְׂאֹמֵר הַתַּנְאֵי בַע"פ וְלֹא כְּתַבּוּ בַגַּט וְגַם אַח"כ בְּשַׁעַת נְתִינָה לָא הִתְנָה יַדְעִינוּ
דְּלֹא דַעַתָּה בְּתַנְאָה וּמִשְׁעָה הִרְאִישׁוּנָה עַל דַעַת פְרִיתוֹת גְּמַר וְכַתֵּב וְאַף שְׂהִירוּשְׁלָמֵי פּוֹסֵל
תַּנְאִין בְּכַתִּיבָה מִשׁוּם בְּרִירָה מ"מ בְּזֵה לָא פְּסֵל דְלֹא מְקַרֵי בְּרִירָה דְהוּא הִי כְּוֹנֵתוֹ בְּשַׁעַת
צוּי לְכַרִּיתוֹת וְאִנּוּ הוּא דְעוֹמְדִין עַל דַעַתוֹ בְּשַׁעַת הַנְּתִינָה שְׂיִתָּן בְּלֹא תַנְאֵי וּמַתְבָּרַר לֹן
שְׂנַתָּן לְכַרִּיתוֹת אָבֵל לְעַצְמוֹ אִין סְפַק וְדו"ק עֵי"ש בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ן בְּבִיאוֹר הִירוּשְׁלָמֵי
וּלפ"ז א"ש לְרַב סְפָרָא כִינּוּ שְׂהַסּוֹפֵר אֵף שְׂשַׁמְעַע מִהַבֵּעַל בְּשַׁעַת צוּי הַפְתִּיבָה תַנְאֵי דְחוּץ
מ"מ הוּא כּוֹתֵב ע"ד מַה שְׂיֵאמֵר הַבֵּעַל בְּסוּף כְּמַש"כ הַתּוֹס' וְדַבְרֵי הַתּוֹס' צ"ע דְהָא זֵהוּ
חֲשַׁשׁ בְּרִירָה דְהַסּוֹפֵר כּוֹתֵב ע"ד מַה שְׂיֵאמֵר הַבֵּעַל] א"כ הָרִי כָתַב הַסּוֹפֵר לְכַרִּיתוֹת
דִּיּוֹדַע דְּהַבֵּעַל מְצוּה לְכַתּוֹב לְשֵׁם פְרִיתוֹת וּמַה שְׂמַחְשֵׁב כַּעַת וְאֹמֵר שְׂיֵהָא בְּתַנְאֵי דְחוּץ
אִין קַפִּידָא אֲצִלוּ וְעִיקָר רְצוּנוֹ שְׂיֵהָא הַפְרִיתוֹת כְּמוֹ שְׂיִגְמֹר בְּדַעַתוֹ בַּעַת הַנְּתִינָה וְאִם
בְּשַׁעַת הַנְּתִינָה יַעֲלָה בְּדַעַתוֹ שְׂלָא יְהֵא תַנְאֵי לָא יִטִּיל תַנְאֵי וְאִין קַפִּידָא אֲצִלוּ אִם הַסּוֹפֵר
כּוֹתֵב סְתָם לְשֵׁם פְרִיתוֹת בְּלִי תַנְאֵי דְמָה אִיכְפַת לֹן בְּכַתִּיבָה אִם רוּצָה דְוּוּקָא בְּתַנְאֵי יִתְנָה
בְּשַׁעַת נְתִינָה וְהַתַּנְאֵי שְׂמַטִּיל הַבֵּעַל בְּשַׁעַת פְתִיבָה אִין בּוֹ קַפִּידַת תַנְאֵי וּלְשֵׁם פְרִיתוֹת
הוּא א"כ הָרִי הַסּוֹפֵר כָּתַב לְכַרִּיתוֹת וְגַם הַבֵּעַל הִי דַעַתוֹ לְכַרִּיתוֹת: וְלַעֲנֵי"ד נִרְאָה דְעַל
פְּרָחָה צְרִיף לֹמֵר כֵּן דְאִי נִימָא פְדַעַת הַתּוֹס' דְּהַבֵּעַל בְּאַמַּת רוּצָה שְׂיִכְתּוֹב הַסּוֹפֵר עַל מְנַת
שְׂיִתָּן בְּתַנְאֵי דְחוּץ וְהַסּוֹפֵר כָּתַב עַל מְנַת מַה שְׂיֵאמֵר הַבֵּעַל בְּשַׁעַת נְתִינָה אִם כֵּן קִשָּׁה
דְהָא בְּדַאֲרֵי' אִין בְּרִירָה וְזֵה מְמַשׁ דְּמִי לַעֲנֵי בְּרִירָה כִינּוּ דְמְבַנְאָר מְדַבְרֵי הַתּוֹס' דְאִם
גַּם הַסּוֹפֵר הִי כּוֹתֵב ע"ד הַתַּנְאֵי הִי פְּסוּל דְלֹא כְּתַבּוּ לְשֵׁם פְרִיתוֹת א"כ הַשְׁתָּא נְמִי

דאָמרי' דַּכְתָּב ע"מ שְׂיֵאמֶר הַבַּעַל הָאֵתְּיָנָא לְחַשְׁשׁ בְּרִירָה, א"ו דְּגַם הַבַּעַל אֵינּוּ גּוֹמֵר בְּלִבּוֹ תְּנַאי זֶה כַּמֶּש"כ בְּשֵׁם הַרְמֵב"ן א"כ הַסּוֹפֵר שֶׁתְּלֵה בְּאֵמִירַת הַבַּעַל בְּשַׁעַת נְתִינָה אֵינּוּתוֹלָה בְּעֵינָיו דְּלֵהֲבָא אֱלָא בְּעֵינָיו דְּלִשְׁעֵבֵר דְּדַעַת הַבַּעַל שֶׁבְּשַׁעַת נְתִינָה כְּבָר הִי' בְּלִבּוֹ בְּשַׁעַת אֵמִירָתוֹ לְסוֹפֵר אֱלָא שְׂאֲצָלֵינוּ הוּא מִתְּגַלֶּה בְּשַׁעַת נְתִינָה שְׁלֵא הִי' דַּעְתּוֹ ע"ת דְּחוּץ וְכִבֵּר יְדוּעָה דְּאֵין עֵינָיו בְּרִירָה אֱלָא בְּדָבָר הַתְּלוּי בְּעֵינָיו דְּלֵהֲבָא וְלֹא בְּעֵינָיו דְּלִשְׁעֵבֵר וְהָא דְּבִנְיָחִים (ד' ב') בְּעֵי לְאַשְׁכּוּחֵי סְתָמָא דְּפָסוּל וְהוּי בְּעֵי לְאַכּוּחֵי מִמְתַּנְיָתִין דְּקִינָמָא לֹן סוֹפְרִין מְקִרִין אֵישׁ פְּלוּנֵי מְגַרְשׁ אִשָּׁה פְּלוּנֵית, וּמִשְׁנֵי שְׂאֵנֵי הָתָם דְּלֹא אֵינְתָב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת פְּלִל וְהָדָר מִיְיָתִי מִמְשָׁנָה דְּהַפּוֹתָב טוֹפְסֵי גִיטִין וּפִירֵש"י דְּהָתָם אֵינְתָב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת רַק דְּפָסוּל מְשׁוּם סְתָמָא דְּמַחְשָׁבֶת לְשָׁמָה אֱלָמָא דְּלַעֲנִין מַחְשָׁבֶת פְּרִיתוֹת מְקִרֵי לְשֵׁם פְּרִיתוֹת אַף שְׁלֵא יָדַע הַבַּעַל פְּלִל מְזָה דְּהָא הָתָם טוֹפְסֵי בְּעֵלְמָא כְּתָב לְמִי שְׂיִנְדָּמָן וּמְקִרֵי לְשֵׁם פְּרִיתוֹת וְלֹא פָּסוּל אֱלָא מְשׁוּם שְׁלֵא לְשָׁמָה ז"א דֹּאָה"נ אֵי הוּי אֲמַרִּינָן סְתָמָא כְּשֵׁר הוּי מְקִרֵי לְשֵׁם פְּרִיתוֹת דְּסְתָמָא דְּהֵינּוּ מִי שְׂיִרְצָה יִגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ הוּי לְשָׁמָה וּבִמָּה שְׂמַחְשָׁב עֵינָיו הַגִּירוּשִׁין מְקִרֵי לְשֵׁם פְּרִיתוֹת אַעפ"י שְׂאֵינּוּ יוֹדַע מִי הוּא הַבַּעַל דְּהָא לַעֲנִין קְבִיעוֹת הַמְּגַרְשׁ סְתָמָא כְּשֵׁר אַבְל הַשְׁתָּא דְּסְתָמָא פָּסוּל וּבְעֵי לְחַשׁוֹב מִי הוּא הַמְּגַרְשׁ צְרִיף שְׂיֵהָא מַחְשָׁבֶת הַפְּרִיתוֹת ע"ז הַמְּגַרְשׁ שְׂיִחְשׁוֹב שְׂהַמְּגַרְשׁ יִגְרֵשְׁנָה בְּגִט זֶה דְּנֹקָא וְכִמוֹ שְׂאֵם לֹא שְׂמַע מִהַבַּעַל פְּלִל שְׂרוּצָה לְגַרְשׁ וּמְצֻנָה לְכַתּוֹב לֹא הוּי לְשָׁמָה אַף אִם כְּתָבוֹ לְשָׁמוֹ, כֵּן אִם לֹא יָדַע הַבַּעַל שְׂצָרִיף לְגַרְשׁ בְּגִט זֶה לֹא הוּי לְשֵׁם פְּרִיתוֹת אַף אִם הַסּוֹפֵר כְּתָבוֹ לְשֵׁם פְּרִיתוֹת דְּבַעֲנִין שְׂהַסּוֹפֵר יִכְתּוֹב לְשֵׁם הַמְּגַרְשׁ שְׂהַמְּגַרְשׁ יִגְרֵשְׁנָה בְּגִט זֶה וִיְהֵא הַפִּל ע"פ דַּעַת הַמְּגַרְשׁ: (יג) וְאֵין לֹמֵר דְּאַף שְׂמִבְּנֹאֵר (בְּפָרְק פֶּל הַגִּט) וְכֵן מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַב סְפָרָא דְּהַסּוֹפֵר צְרִיף לְכַתּוֹב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת הֵינּוּ שְׂתַצָּא מִמְּנוּ וְתֵהָא מוֹתְרַת לְכָל אָדָם אַבְל מ"מ א"צ לְכַתּוֹב ע"מ שְׂהַגִּט הֵזָה? הֵא הַכּוֹרֵת בֵּינֵיהֶן הָא לִיתָא דְּמָה מְקוּם לְהַסּוֹפֵר לְכַוֵּן וְלִידַע שְׂהוּא מְשַׁלְּחָה אִם לֹא יִכְוֵן שְׂבְּגִט זֶה הוּא מְשַׁלְּחָה וּמָה שְׂיִיף עַל הַסּוֹפֵר לֹמֵר שְׂיִכְוֵן שְׂתַצָּא מִמְּנוּ אִם אֵין פְּנוּנָה זֶה חֲלָה עַל פְּעוּלַת הַסּוֹפֵר אִטּוּ הוּא מְגַרְשׁ אוֹתָהּ שְׂיִכְוֵן שְׂתַצָּא מִבַּעֲלָהּ, א"ו שְׂצָרִיף לְכַתּוֹב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת הֵינּוּ שְׂהַסְפֵר הֵזָה יְהֵא פְּרִיתוֹת וּבְעֵינָיו שְׂיִכְוֵן שְׂהַסְפֵר יִגְרֵשְׁנָה לְכָרוֹת בֵּינֵיהֶן עַד שְׁלֵא תֵהָא עוֹד אֲגִידָא בִי' וְכֵן מְצָאֵי לְהַגְאֹן בַּעַל פְּנֵי בְּקו"א לְמַס' גִּיטִין בְּרַפ"ק שְׂכְּתָב שָׁם דִּי"ל דְּמִדְּאוּרֵיִת' צְרִיף לְכַתּוֹב בְּפִירוּשׁ לְשָׁמָה דְּצְרִיף לְכַוֵּן לְכַתּוֹב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת שְׂתֵהָא הָאִשָּׁה נִיְתַרַת בְּגִט זֶה מְדַאָּמְרִי (בפ' פֶּל הַגִּט) לְמַעוּטֵי הָאִיף דְּלֹא כְּתָב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת כו' אֱלָא ע"כ דְּאֵיִצְטְרִיף גְּמִי לְמִיכְתָּב לַעֲנִין כְּתִיבָה דְּלֹא סְגִי שְׂיִכְתּוֹב לְשָׁמָה אֱלָא שְׂיִתְּפֹנֵן לְשֵׁם פְּרִיתוֹת עֵי"ש הָרִי שְׂכְּתָב בְּהַדְיָא שְׂצָרִיף לְכַתּוֹב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת הֵינּוּ שְׂתֵהָא הָאִשָּׁה נִיְתַרַת בְּגִט זֶה וְאַף שְׂהַרְמֵב"ם וְהַמְּחַבֵּר (בס' קל"א) לֹא הִזְכִּירוּ רַק שְׂצָרִיף לְכַתּוֹב לְשֵׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה וְלֹא הִזְכִּירוּ לְשֵׁם פְּרִיתוֹת ה"ט דְּכִינּוּ שְׂכְּתָב לְשֵׁם הָאִישׁ גְּטָל בְּזָה לְשֵׁם פְּרִיתוֹת דְּהָא כּוֹתֵב לְשֵׁם הָאִישׁ לְגַרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ זֶה וְכִינּוּ שְׂעַל גִּט הֵזָה מְחַשָּׁב לְשָׁמָה ע"כ הֵינּוּ שְׂבְּגִט זֶה תַּתְּגַרְשׁ כַּמֶּש"כ הַפ"י: וּמְצָאֵי לְהַרְמֵב"ן ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לִיְבָמוֹת (ד' ק"ד) שְׂכְּתָב בְּהָא דְּפָסְלִין חֲלִיצַת חֵרֵשׁ לְפִי שְׂאֵינּוּ בּוֹאָמֵר וְאַמְרָה וְלֹא פָּסְלִין מְשׁוּם דְּחַרְשׁ לָאוּ מְבַנֵּי פְּנוּנָה הוּא וְתִי' דְּכִינּוּ דְּחִלְצָה לֹא בְּעֵי פְּנוּנָה אֱלָא לְהוֹצִיאָה בְּחִלְצָה זֶה הֵינּוּ פְּנוּנָה לְאַפּוֹקִי חֲלוּץ לָהּ וּבְכָף אִתָּהּ כּוֹנְסָה וּבְמַקְצָת פְּנוּנָה כְּזוֹ חֵרֵשׁ בְּרַ פְּנוּנָה הוּא אַבְל שׁוֹטָה אִפִּי' מְקַצָּת פְּנוּנָה אֵין לֹו וְהָא דַּתְּנּוּ הַפִּל כְּשֵׁרִין לְכַתּוֹב אֶת הַגִּט אִפִּי' חֲש"ו וּמְקַשִּׁינָן הָא לָאוּ בְּנֵי דִיעָה

גינהו ואר"ה והוא פְּשָׁדוּל עומד ע"ג, אֶלְמָא אפ"י שוּטָה כּוּתַב לְשָׁמָּה י"ל דר"ה קְסָבַר כְּתִיבַת לְשָׁמָּה כָּל דְּהוּ סְגִי פְּלוּמַר א"צ שְׂיִתְפּוּנָן לְהוֹצִיאָהּ אֶלְא שְׂיִכְתּוּב אוֹתוֹ עַל מְנַת לִיתָן אוֹתוֹ לְפְלוּנִי.

מיהו מְסַקְנָא דְּהֵתָם וְהוּא שְׂשִׁיר מְקוּם הַתּוֹרָף דְּבַעֵי פְּנוּנָה אפ"י חֲרַשׁ לָא בַר הָכִי הוּא עֵי"ש. הָרִי דְּלִמְסַקְנָא פְּנוּנָה גְּמוּרָה בְּעֵינָן הֵינּוּ שְׂיִתְפּוּנָן לְהוֹצִיאָהּ דְּהֵינּוּ שְׂיִתְפּוּנָן הַסּוֹפֵר בְּכִתִּיבַת הֶגֶט פְּדִי שְׁהֶגֶט יוֹצִיאָהּ מִבְּעֻלָּה דְּכָבֵר כְּתִבּוּ דְּלֵא שְׂיִיף לומר שְׁהַסּוֹפֵר יְכוּיָן שְׂתַצָּא מִבְּעֻלָּה אִם לֹא שְׂתֵּהָא פְּנוּנָתוֹ שְׁהֶגֶט יוֹצִיאָהּ מִבְּעֻלָּה וְאָף שְׂיִישׁ כְּמָה פּוֹסְקִים שְׂפָסְקוּ כר"ה דְּלֵא בְּעֵינָן שְׂשִׁיר מְקוּם הַתּוֹרָף וְלְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ן אֵלוֹ הִי אֶפְשָׁר לומר דְּלֵהַפּוֹסְקִים כר"ה א"צ הַסּוֹפֵר שְׂיִכּוּיָן רַק ע"מ לְתַנָּה לְפְלוּנִי וְלֹא לְשֵׁם פְּרִיתוֹת מ"מ אֵין לְהַקְלֵל מִחֲמַת זֶה חֲדָא דְּרֹב פּוֹסְקִים פְּסָקוּ כר"י א"ש פְּדָאִי בב"י (סי' קכ"ו).

ועוד דְּהֶרְמֵב"ן ז"ל יְחִיד הוּא בְּזֵה שְׂפִירֵשׁ טַעְמָא דר"ה מְשׁוּם דְּלֵא בְּעֵינָן בְּכִתִּיבַת הֶגֶט פְּנוּנָה גְּמוּרָה אֶבֶל הַתּוֹס' פִּירְשׁוּ בְּגִיטִין (ד' כ"ב) דְּלֵהֲכִי מְהֵי פְּנוּנַת חֲש"ו בעוּע"ג מְשׁוּם דְּמוֹכָחָא עַל הַפְּנוּנָה כְּתִיבַת שְׁמוֹ וְשָׁמָּה וְגַם הֶרְמֵב"ן שְׁפִי מְשׁוּם דְּלֵא בְּעֵי פְּנוּנָה גְּמוּרָה מְבוּאָר מְדַבְּרִי דְּלֵהַמְסַקְנָא לֹא קִיָּמָא הָכִי וְהַדְּבָרִים מְנוֹכְרָחִים פִּינוּ (דבר"פ פ' הַגֶּט) מְשָׁמַע דְּצָרִיף לְכַתּוּב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת וְהֵינּוּ פְּנוּנָה גְּמוּרָה א"כ מְמִילָא דְּלֵא קִי"ל כר"ה בְּזֵה דא"צ פְּנוּנָה גְּמוּרָה גַם מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין (ד' י"ב) מוֹכַח דְּהַסּוֹפֵר בְּעֵי לְכוּיָן עַל עֵינָן הַגִּירוּשִׁין וְלֹא לִיתְנוּ לְפְלוּנִי דְּהָא הַקְּשָׁה גְּבִי תְּרוּמָה וְיוֹכִיחַ מַעֲשֵׂה שְׁלוֹ עַל מַחְשָׁבָה וּמְשַׁנֵּי אֶת שְׂכָתוֹב בּוֹ מַחְשָׁבָה אֵין מַעֲשֵׂה מוֹכִיחַ עַל מַחְשָׁבָתוֹ וְהָרִי גַט דְּתַנִּינָן הַפֶּל פְּשָׁרִים לְכַתּוּב אֶת הֶגֶט וָאֵר"ה וְהוּא שְׁגָדוּל ע"ג אֶבֶל בְּלֵא עוּע"ג לֹא מְהֵי כְּתִיבַתוֹ וּמְשַׁנֵּי הָכֵא הוּא הַתּוֹרֵם הוּא הַמְּחַשֵּׁב בְּרַם הָכֵא הוּא כּוּתַב וְחֻבְרִוּ מְגֻרְשָׁה, הֵינּוּ גְּבִי תְּרוּמָה שְׁפִיר מְקֻשְׁיָן דְּיוֹכִיחַ הַמַּעֲשֵׂה עַל מַחְשָׁבָתוֹ וְאֵי לֹא טַעְמָא דְּמַעֲשֵׂה אֵינוֹ מוֹכִיחַ עַל הַמַּחְשָׁבָה בְּמָקוּם שְׂכָתוֹב מַחְשָׁבָה הָיִי שְׂיִיף לומר שְׁפִיר מַעֲשֵׂה מוֹכִיחַ עַל מַחְשָׁבָתוֹ דִּידִי דְּהָא צָרִיף לְחַשֵּׁב עַל מַעֲשֵׂה עֲצָמוֹ מִשָּׂא"כ בְּגַט דְּצָרִיף הַכּוּתַב לְחַשׁוֹב עַל מַעֲשֵׂה הַבְּעַל הֵינּוּ שְׂיִגְרָשְׁנָה הַבְּעַל בְּגַט זֶה שְׁהוּא כּוּתַב וּבְזֵה אֵין מוֹכִיחַ מַעֲשֵׂה הַסּוֹפֵר עַל מַחְשָׁבָתוֹ בְּעֵשְׂוִית הַבְּעַל כַּנ"ל הָרִי בְּהֶדְיָא דְּבַעֵינָן שְׂיִכּוּיָן הַסּוֹפֵר שְׂיִגְרָשְׁנָה הַבְּעַל בְּגַט זֶה וְלֹא לִיתְנוּ לְפְלוּנִי וְעֵינָן בַּפ"י בְּקו"א.

וכִּינוּ שְׁנַתְבָּאָר שְׁהַסּוֹפֵר צָרִיף לְכַתּוּב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת שְׁגַט זֶה יְגֻרְשָׁה מְמִילָא דְּהַבְּעַל צָרִיף לְצוּוֹת לְכַתּוּב לְשֵׁם זֶה וָא"כ וְדָאִי דְּצָרִיף לְהַבִּין שְׁגַט זֶה יְגֻרְשָׁה וִיחָא הַכּוּרַת בִּינֵיהֶם: וְכ"כ הֶרְמֵב"ם ז"ל (בפ"א מֵהַלְכוֹת ג') י"ח תְּנָאִים בְּגַט וְהַתְּנָאִי הַט' שְׂיִתְנָהוּ לָהּ בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין וְשֵׁם (ה' ט') וּמְנִין שְׂאִינוֹ נוֹתֵן לָהּ אֶלְא בְּתוֹרַת גִּירוּשִׁין שְׁנָאֵמַר סְפָר פְּרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ שְׂיִתְנָן אוֹתוֹ בְּתוֹרַת סְפָר פְּרִיתוֹת וְעֵינָן בַּב"ש (סי' קל"ו) שְׂכַתְבֵּי ג"כ דְּלֵהֶרְמֵב"ם דְּסוֹבֵר דְּבֵלֵא אָמַר פְּלוּם בְּשַׁעַת נְתִיבַת הֶגֶט מ"מ כְּשֵׁר מַה"ת אֶתִּי קָרָא דְּסָפֵר פְּרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ שְׂיִתְנָהוּ לָהּ בְּתוֹרַת פְּרִיתוֹת: (יד) וְלַע"ד נֵרָא דְּהַר"מ לֹא ס"ל כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' וּבַע"מ וְהֶרְמֵב"ן וְהֶרְשֵׁב"א בְּמַתְנֵי (ד' ע"ח) בַּא"ל כְּפָסִי שֵׁט"ח זֶה אוֹ שְׂמַצָּאתוֹ מֵאֲחוּרֵי קוּרָאָה וְהָרִי גִיטָה אֵינוֹ גַט עַד שְׂיִאֵמַר לָהּ הָא גִיטָה וּפִירְשׁוּ הֵם ז"ל מְשׁוּם דְּבַעֵינָן שְׂתַדַּע הָאִשָּׁה שְׁהוּא מְגֻרְשָׁה וְהַקְּשׁוּ בְּעֲצָמָן מְהָא דְּאֶמְרִינָן בְּהַנְּזִקִין (ד' נ"ה) אָמַר לְעַדִּים רָאוּ גַט זֶה שְׂאֵנִי נוֹתֵן לָהּ וְחֹזֵר וְאָמַר לָהּ כְּפָסִי שֵׁט"ח זֶה ה"ז גַט וְהוֹצֵרְכוּ לְתַרְזִן

דהתם שאני דעדים יאמרו לה שזהו גט וכל הטעם הוא משום דבעינו שיתבונן הדבר לעדים או לאשה שזה גט ומפקינן לה מקראי כמש"כ בספרי דכתיב ספר פרישות ושלחה מביתו דהיינו שיאמר לה הא גיטף וה"ט דמתניתין בכנסי שט"ח זה (ד' ע"ח) כמבואר כ"ז ברמב"ן ורשב"א אבל הרמב"ם ז"ל סובר דכיון דילפינן דלא בעינו דעתה בגט כמו דילפינן מחרשת השיאה אביה (שם דף נ"ה) א"כ לא איכפת לן כלל בדיעיתה אם יודעת שהוא גט או לא והא דפסלינן בכנסי שטח"ז הוא הפל משום לתא דבעל דבעינו שימתן לה בתורת פרישות וכאן אומר בשעת נתינה שהוא שט"ח ואף שאולי בדעתו מחשב לתורת פרישות מ"מ פתר פנמי' אזלינן אבל אם אמר לעדים מעיקרא ראו גט זה שאני נותן לה ונזר ואמר לה כנסי שט"ח מהני פיון דנתן לה בתורת פרישות, ומה שא"ל כנסי שטח"ז הוא משום פיסופא ומה שהיא אינה יודעת שהוא גט לא איכפת לן דלא בעינו דעתה אבל בלא א"ל כלום הגט פשר מה"ת דלא איכפת לן בדיעיתה ואף דבעינו שימתן בתורת פרישות מ"מ פיון שכל ענין הפרישות כתוב בגט והוא יחייב לה א"צ כלום דמסתמא לתורת פרישות יחייב לה כמש"כ הב"ש (בסי' קל"ה) שזה החילוק שבין גט לקדושין דבקדושין אם לא אמר כלום פסול ובגט להר"מ פשר משום דהפל כתוב בגט: ואפשר לומר מה שלא פ"ה הר"מ ז"ל הטעם דכנסי שטח"ז מקרא דדריש בספרי ונתן בידה ושלחה מביתו עד שיאמר לה הא גיטף כמש"כ הבעה"מ והמלקמות והרשב"א, משום דסובר דהיא כר"י דסובר דעסוקין באו"ע לא מהני משום דבעינו ושלחה מביתו היינו שיאמר לה דברי שלוח בשעת נתינה להכי לא מהני כלל עסוקין באו"ע אבל אנו קיי"ל (בפר"ק דקדושין) כרבי יוסי דאמר דיו בעסוקין באו"ע ע"כ דלא דרשינן ונתן בידה ושלחה מביתו וטעמא דפסול בכנסי שטח"ז משום שלא נתן לה לתורת פרישות להכי באודעי לסקדי ש"ד עכ"פ הרי מבואר היטב משיטת הר"מ ז"ל דבעינו שימתן לה לתורת פרישות וכ"כ הסמ"ג בה"ג פלשון הר"מ דבעינו שימתן לה בתורת גירושין: והא דאמר' בגיטין (ד' פ"ד) גבי ב' ששלחו ב' גיטין ונתערבו זו בזו נותן שניהן לזו ושניהן לזו ואמר שם אימר דאר"א דבעי פתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי עיי"ש התם לשמה לא בעינו היינו שיהא פסול בנתערבו ואין העדים יודעין איזה גט מגרש לזו ואיזו לזו דפסול זה לא משפחת אלא אי בעינו לשמה בנתינה דהיינו שיידעו את הגט שהאשה מתגרשת בו כמו גבי פתיבה, ע"ז אמר דלשמה לא בעינו בנתינה אבל ודאי דבעינו שיידעו שע"י גט מתגרשת אף שאינו נזכר איזו גט: (טו) וכ"ז הוא רק בגיטין אבל בקדושין לא בעינו שיבין המקדש שהפסד קונה אותה ועושה אותה שלו דקדושי פסד ילפינן קיחה קיחה משדה עפרון ובקנין שדה נדאי דלא בעינו שיידע האיה דהאי פספא קני לי' רק פיון שנתן הפסד ממילא קונה לו אף שהי' בדעתו שהפסד הוא לתשלומין להמוכר בכדי שיתרצה למפור לו והקנין הוא בדיבורא בעלמא במה שא"ל שתהא שלו והרי אפי' במציאה דבעי פנונה לקנותו כדאמרינן ביבמות (ד' נ"ב) דהעודר בנכסי הגר וסבור שהו שלו לא קנה מ"מ פסקו רוב הפוסקים וכ"ה בחוה"מ (סי' רס"ח) דאם נפל על המציאה במקום שד"א קונות לו קנה ולא אמרינן בד"א לא ניחא לי' דליקני בגפילה ניחא לי' דלקני ואפילו לדעת הפוסקים כהאי שנויא דמשום דגלי דעתה' דניחא לי' דליקני בגפילה לא קני בד"א הא פתב שם הרשב"א הטעם משום דקנין ד"א הוא דרבנן ודמי לאומר א"א בתקנת חכמים ששומעין לו אבל בקנין דאורייתא לא אמרי' גלי דעתה' ומכש"כ

בסתמא דלא ידע במאי קנה דקנה וכ"כ הרשב"א ז"ל בהקדאי בגיטין (ד' ס"א) גבי אם לקט ונתן בידי הרי זה גזל גמור דקמ"ל אעפ"י שלא קינן לזכות בידי נמי מהני דלא דמי לעודר בנכסי הגר וסבור שהו שאלו דלא קנה דלא נתפנוין כלל להשיג דבר שאינו שאלו לרשותו משא"כ זה שנתפנוין לזכות אע"פ שלא קינן לקנות בהגבה זו קנה אלמא דלא בעינו שידע במאי קונה א"כ ה"ה בקנין פסוף בשדה לא בעינו שיתפנוין הלוקח לקנות בהאי פספא אלא כינו שנתן הפסוף קם לו המקח אף שהי סבור שהמעות הוא לתשלומין בעלמא ולא ידע שהמעות קונות לו וכ"כ רש"י ז"ל בהקדאי בב"מ (ד' ע"ז) מכר לו שדה באלף וזו ונתן לו חמש מאות וזו קנה ומחזיר השאר אפילו לאחר כמה שנים ופירש"י שם שנתן לו הת"ק וזו בתורת תחילת פרעון קנה כל השדה עיי"ש והרב"י (בסי' ק"צ) הביא דברי רש"י אלו דבסתם נמי קנה אלמא דלא בעינו שיתפנוין לקנות בכסף זה: ונאף הר"נ ז"ל כתב בהשוכר את האומנין וז"ל ודאמרי' במקום שאין פותבין השטר קונה בכסף לאו דוקא כשנתן כל הכסף אלא אפי' לא נתן אלא מקצת כסף סתם קנה והיינו דאמרי' בהשוכר מכר לו שדה באלף וזו כו' קנה ומחזיר את השאר עיי"ש הרי דבסתם נמי קנה ונאף שכתב הר"נ (בפ"ק דקדושין) גבי הא דאמרי' במכר לא קנה עד שיתן דמים איכא מ"ד אם נתן מקצת כסף לא קנה אע"ג דכסף קונה ה"מ שנתן לו בתורת קנין דכינן דנתן לו מקצת דמים ולא עייל ונפיק אדווא גלי דעתה' דניחא ליה דליקני בהכי אבל הכא דמים הללו לא לשם קנין נתנו לו שהרי בשטר הוא קונה אלא לשם פרעון נתנו לפיכך אע"פ שקבלם אין כאן הוכחה דניחא ליה שיקנה בהו ולפיכך י"ל דאפי' כנגד מעותיו לא קנה דכינן דבשטר הוא קונה א"א לו לקנות מקצת שדה שעל פולו נכתב ולא על רצונו וכינן שבטל השטר במקצתו בטל פולו עכ"ל הנה מבואר בדבריו דהא דקונה בכסף הוא משום דגלי דעתה' דלא בתורת פרעון נתנו אלא דניחא לי' דליקני בי' משמע דבסתמא לא קני אם לא נתן הכסף ע"מ לקנות בו מ"מ נ"ל דזהו דווקא לענין דליקנו במקצת כסף כל המקח אבל כנגד מעותיו קנה בסתם אף שלא נתן בתורת קנין בהקדאי דלקנות כנגד המעות לא בעי פונונה דהמעות מאליו קונות לו: ולבסוף דמסיים הר"נ ז"ל דאפי' כנגד מעותיו לא קנה משום דאין שטר למחצה אע"ג דכנגד מעותיו קנה אע"פ שנתן בתורת פרעון כמש"כ נ"ל דה"ק הר"נ ז"ל דאחר דבמקום שכותב את השטר אמרינן דניחא ליה לקנות בשטר לא קנה אף כנגד המעות משום דאין שטר למחצה ובקנין המעות נמי לא קנה כינו דגלי דעתה' דניחא ליה לקנות בשטר לא קנה בכסף כלל וסובר כשיטת הרשב"א ז"ל שהביא הש"מ דגלוי דעתה' דלא ניחא ליה דליקני בהאי קנינא מבטל הקנין ולהכי אזיל מכאן קנין הכסף לגמרי ועוד דלכ"ע כאן בגלוי דעתה' בטל הקנין דהא במוכר נמי תליא מילתא וכינו דהמוכר נמי גלי דעתה' דבשטר מקנה ליה לא קנה הלוקח אף כנגד המעות בקנין כסף אבל מודה הר"ן לשיטת רש"י ז"ל בזה דכנגד המעות קונה אף בנתן לו בתורת פרעון שהכסף קונה מאליו: ובב"מ (ד' מ"ז) דאמרי' שם ד"ת מעות קונות ופירש"י משום דכתיב ונתן הכסף וקם לו והיינו מדין פרעון כינו שנתן הכסף נכנס ההקדש לרשותו ומזה ילפינו קנין כסף במטלטלין לר"י והיינו דהכסף הוא תמור החפץ וכינו שנתן הכסף קם החפץ ברשותו וכ"כ הש"מ שם בשם כמה גדולים שהטעם לר"י משום דרוב דברים קונין בכסף א"כ מסברא הכסף קונה עיי"ש ולפ"ז פשיטא דא"צ ליתן בתורת קנין [ונאני מסתפק לר"י דאמר ד"ת מעות קונה אי בעי שיתן כל דמי

החפץ או מקצת נמי קונה ואכמ"ל] וה"נ בקנין שדה קונה אפי' נתן בתורת פירעון וקלא איכא פמה מרבנותא בח"מ (סי' קפ"ג) דשלים שקנה במעותיו של משלם לעצמו קנה המשלם אע"ג דהשלים לא קנה בשביל המשלם מעותיו של המשלם קונות מעצמן דמוכר מקנה לבעל המעות וא"א דבעי פנונה לקנות במה קנה המשלם הא השלים כיון לעצמו, א"ו דהמעות מאליהן קונות דהשלים לא קנה אף אם משך לעצמו משום דבעל המקח דעתיה להקנות לבעל המעות להכי לא מהני משיכת השלים והמעות קנו מאליהן לבעל המעות: ומעתה כיון שבקנין שדה לא בעינו פנונה לקנות בהאי פס"א א"כ ה"ה בקדושין דילפינו משדה עפרון נמי קונה אף מי שא"י דבהאי פספא מקדש לה.

ואף שפתבנו דבקנין שדה בנתן מקצת פס"א שיקנה לו כל השדה בעינו שיתן בתורת קנין מ"מ היינו בשדה שיש לו ליתן עוד פס"א אבל באשה שהתורה קצבה פס"א קדושין פרוטה הפרוטה הוא כל פס"א דילה וא"צ לידע וליתן הפס"א בתורת קדושין ע"מ שהאי פספא קנה לה רק כיון שרצה לקדשה ונתן לה פס"א קנה: (טז) והא דאמר' בקדושין (ד' מ"ו) במקדש במלנה ופרוטה ל"מ"ד דעתה אפרוטה מקודשת ול"מ"ד דעתה אמלנה אינה מקודשת אע"ג דהיא מקבלת הפרוטה והיא רוצית להקנות עצמה לו ה"מ שאני כיון דהיא אין רצונה להתקדש בפרוטה אין הפרוטה קונה דבדידה תליא מלתא ואף דרצונה להתקדש במלנה זה לא מהני דהתורה אמרה במלנה לא הני קדושין ובפרוטה אין רצונה להקנות עצמה להכי אין מקודשת.

מיהו בסנהדרין (ד' י"ט) גבי שאול ודוד פירש"י דעת' לקדש במלנה והדין עמו דשם א"א לפירש משום דעת האשה שהיא אמלנה דהא שאול קבל הקדושין והוא ידע דין דמקדש במלנה א"מ ובנדאי הנה דעת' אפרוטה להכי פירש דעתיה דמקדש דהיינו ששאול הי' סובר דדעת' דדוד הי' אמלנה וא"כ חזינו דאי המקדש הי' סבור לקדש במלנה אף שנתן גם פרוטה מ"מ אינה מקודשת משום דדעתיה הנה לקדש במלנה א"כ מזה ראי' דגם גבי קדושין צריך המקדש לידע במאי מקדש לה דהא רש"י דייק ה"מ דהקפידא הוא משום דעת המקדש אף שהיא הי' דעתה אפרוטה א"מ מיהו אין ראי' מזה כ"ל דאפשר דרש"י סובר פדעת הרשב"א בב"מ דגם גבי קנינין דאורייתא נמי אמרינו אם גלי דעתיה דלא ניחא לי' בהאי קנינה לא קנה וה"נ כיון דדעת' דמקדש אמלנה לא קנה בפרוטה ועוד נ"ל דאין מכאן ראי' דגבי קדושין שאני דבעינו שלפי ראות עיני העדים הנה נתינה מעליא כדאיתא באה"ע (סי' ל"א) דבעינו שידעו העדים ששונה פרוטה וכ"כ הב"ש באה"ע (סי' מ"ב) שאם היו העדים אחורי הגדר פסולין וכיון דהעדים הני סברי דדעת פולם הי' אמלנה אינה מקודשת אף שנתן פרוטה דמ"מ העדים הני סברי דדעת שאול ג"כ אמלנה: ויש להביא ראי' לזה מהא דאמרינו ביבמות (ד' נ"ב) בהא דאר"י מ"ט דרבי עשאו פעודר בנכסי הגר וסבור שהן שלו ואמר אב"י מי דמי ה"מ לא מכונן למקני הכא מכונן למקני הא לא דמי אלא לעודר בנכסי גר זה וסבור של גר אחר והנה האי מתכונן למקני ע"כ אין הפנונה שמכונן לקנותה בכסף קדושין אלו דהא לשם יבמות קדשה כמש"כ התוס' שם שהיה סבור שעדיין זקוקה לו וביבמה פס"א לא מהני מידי רק מדרבנו לפוסלה על שאר האחין ואף לפי הרמב"ן שם בחדושיו שלא טעה בזה וידע שאחר חליצה שוב אינה זקוקה לו רק שהי' סבור שגם אחר חליצה בידו ליבמה ככל דיני יבום מ"מ הא לשם יבמות קדשה וסבור שיש בה עדיין כל דיני יבום וביבמה

כֶּסֶף לֹא מְהִינֵי א"ו מִתְפַּנֵּן לְמִקְנֵי דְקָאָמֵר הֵינְנוּ רוּצָה לְקַנּוֹת דְּבָר שְׁלֵא הִי עַד עֲכָשְׁיוּ בְרִשּׁוֹתוֹ וְהֵינְנוּ מִתְעַסֵּק בְּזַכֵּי שְׁכַתְּבוּ הַרְשָׁב"א וְהַתּוֹס' גַּבֵּי לִיקֻט וְנִתְּנָן בִּיד וְקָרִי לִי מִתְפַּנֵּן לְמִקְנֵי שְׁבָאָמֵת אֵין חִילּוּק בְּדִינֵי זַכֵּי בֵּין מִתְפַּנֵּן לְקַנּוֹת בְּקִנְיָן זֶה בֵּין מִתְפַּנֵּן לְקַנּוֹת בְּדָבָר אַחֵר רַק שְׂיָהָא מִתְעַסֵּק בְּזַכֵּיהּ תְּדַשָּׁה אַף שְׁלֵא כִּינּוּן לְקַנּוֹת בְּזֵה דְוָקָא וְכַלְפֵּי שֶׁאֵר"י שְׂזֵה דוּמָה לְסָבוֹר שְׁהוּן שְׁלוֹ הַשִּׁיב לוֹ אַבְיֵי דְלֹא דְמֵי דְהָא מִתְפַּנֵּן לְמִקְנֵי הֵינְנוּ לְקַנּוֹת אִשָּׁה שְׁלֵא הֵיָה לוֹ עֲדִינּוּן עַד עֲכָשְׁיוּ וְלֹא דְמֵי לְסָבוֹר שְׁהוּן שְׁלוֹ דְהִכָּא קָנִי שְׁפִיר דְהָאֵי גַבְרָא שְׁנָתָן הַכֶּסֶף וְסָבוֹר שְׁקוּנָה מְשׁוּם יְבוּמִין וּבָאָמֵת אֵין פָּאן לְתָא דִּיבּוּם עַכ"ז קָנָה אוּתָהּ בְּתוֹרַת קְדוּשִׁין כִּינּוּן שְׁהוּא רוּצָה לְכַנְסָה לְזַכּוֹת בָּהּ וְנִתְּנָן לָהּ הַכֶּסֶף הֵיָה קָנָה לְקְדוּשֵׁי אִישׁוֹת מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּהִתָּם אַף לְדַעְתּוֹ שֶׁהִי סָבוֹר לְקַנּוֹת מְשׁוּם יְבוּמִין נְמִי הַכֶּסֶף קוּנָה קִנְיָן דְּרַבְּנָן לְכָל הַפְּחוֹת אוֹ דְּהִתָּם מֵיְיָרֵי שֶׁהִי דַעְתּוֹ שְׁאֵחֵר חֲלִיצָה נְשָׂאָר בָּהּ מְצוֹת יְבוּמִין אַחֵר קְדוּשִׁין הֵינְנוּ שְׁאֵם יְקַדְּשָׁנָה יְהָא בָּהּ דִּין יְבוּם מִיְהוּ לְשׁוֹן לְשֵׁם יְבָמוֹת לֹא מְשַׁמַּע הֵכִי: וּבָמָה שְׁבָאָרְנוּ דְּהַמְקַדֵּשׁ וְלֹא יַדַּע דְּהָאֵי כֶּסֶף קָא קָנִי לִי רַק שְׁרוּצָה לְקַנּוֹת אִשָּׁה נְמִי הֵנִי קְדוּשִׁין, א"ש הָא דְאָמְרֵי בְּקְדוּשִׁין (ד' ה') אָמֵר שְׁמוּאֵל נִתְּנָן לָהּ כֶּסֶף אוֹ שְׁנֵה כֶּסֶף כּו' וּפְרִיָּהּ וְהָא א"ש וְהוּא שֶׁהִי נְזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו וּמְשַׁנֵּי דְאָמֵר לִי, וְכַתְּבַת הַרִיטְב"א הָא דְלֹא אָמֵר נְמִי גַבֵּי גִט דְאָמֵר וְדָן וּמִינְאֵי מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּכַתּוּב בְּגִט תּוֹ לֹא צָרִיף לֹמֵר בַּע"פ.

והר"ן כתב שם תירוץ אחר עי"ש בדבריו ז"ל וא"כ קשה אמאי לא אמר נמי דאמר בזה דלהגוי ידים מוכיחות דבהאי כספא מקדשה כמו גבי גט כי היכא דלא נימא בדיבורא מקדש לה והכסף נותן לה למתנה בעלמא א"ו דאין המקדש צריף לכונן לקנות בהאי כספא רק שיכונן לקנותה ולהכניסה לרשותו ולהכי לא בעינן שיאמר בזה ואף שאם הי' באמת פנונת האשה להתקדש בדיבורא בעלמא ולא בפרוטה אינה מקודשת כמו דאמרין גבי מלוג ופרוטה דאם דעתה בפירוש אמלנה אינה מקודשת וה"ה אם הי' דעת המקדש לקדש בדיבורא אינה מקודשת משום דלא ניחא לִי דליקני בכסף מ"מ אם לא כיון כָּלֵל לקנות בהאי כסף ולא בדבר אחר הני קדושין כיון שרצה לקנות ולהכי אצ"ל בזה דלא הוצרכו דליהוי ידים מוכיחות אלא בדבר שהבעל צריף לידיע כמו גבי גט דבעינן שימתן בתורת ספר פרישות וידע דבהאי גיטא מגרש לה להכי צריף ידים מוכיחות לזה שיאמר ודן.

אע"ג דבאמת ודאי פנונתו על האי גיטא כדאמרי רבנן דמוכחא מילתא מ"מ ר"י סובר דבעי להוציא הדבר מפיו בהפלאה ובגידים מוכיחות אבל דבר שאין על הבעל ליתן דעתו עליו כָּלֵל כמו גבי קדושין דא"צ ליתן לב דבהאי כספא מקדש לה א"צ לזה ידים מוכיחות וסמכין בזה על מוכחא מילתא דאמרי רבנן דאינו מחשב לקדשה בדיבורא דבשלמא אם ר"י הי' חנייש על הבעל שפנונתו היסף הפנונה הנכונה, הי' צריף להוציא מפיו כָּלֵל דוכחא אבל באמת ר"י מודה לרבנן בקושטא דמילתא.

רק שסבר שצריף להוציא הדבר בפיו ולהגוי ידים מוכיחות להכי דוקא היכא דהבעל צריף שיהא הדבר במחשבתו צריף להוציא הדבר בפיו כמו גבי גט שיאמר ודן שידע שדעתו ולבו דבגיטא מגרש לה אבל גבי קדושין אם לא ידע הבעל דבכספא מקדש לה אלא יהיב לה סתמא ומכונן לקנותה נמי קונה להכי א"צ ידים מוכיחות משום חששא

דבדיבורא מקדש לה דהא באמת ודאי לא מחשב לקדשה בדבורא דמוכחא מילתא מדקיהיב לה פסר ואמר לה הרי את מקודשת בכסף מקדשה פדאמרין גבי גט: והפולל שאין צריך ידים מוכיחות אלא היכא דסתמא לא מהני: ואף שהרמב"ם ז"ל (בפ"ג מה"א) פתב ה"א מקודשת לי בזה.

נלע"ד שאינו מן הדין רק לשופרא דמילתא [וימה שמצינו הגאון ז"ל בבבאורו ממשה דבזו וזו לא זכיתי להבין דהא התם הוצרכו לשנות בזו לאשמעינן דין צירוף עיי"ש] גם מצאתי להמקנה בקו"א (סימן כ"ח סעי' ה') פתב דא"צ בזה בקדושין אלא שהוא פתב דאף בקדושי שטר א"צ בזה עיי"ש.

והריטב"א פתב בהדיא (בפ"ק שם) דבקדושי שטר בעי בזה אכל בקדושי פסר א"צ בזה עיי"ש. ועוד ראוי דבקדושי לא בעינן ידים מוכיחות דבהאי פספא מקדש לה דאי בעינן בזה א"כ איך משפחת לה לדין מלנה ופרוטה פיון דבעי ידים מוכיחות דלא נימא דבדיבורא מקדש לה א"כ אגון דקיי"ל דבעינן ידים מוכיחות כשמואל מאי מהני הא דדעתה אפרוטה, מ"מ הא ליכא ידים מוכיחות דדעתה אפרוטה ואמרי במלנה מקדש לה ואטו גרע חששא דאמרי במלנה מקדש לה מחששא דבדיבורא מקדש לה וממגרש אשת חבירו וכיון שצריך ידים מוכיחות הרי צריך לומר בזה דהיינו בפרוטה א"כ למאי נ"מ פסקינן דדעתה אפרוטה כמ"ש הראשונים והש"ע הא לדין בלא"ה צריך לומר בזה משום ידים מוכיחות וצריך לפרש דדעתה אפרוטה אכל לפמש"כ דבקדושי פסר אם לא פיון פלל במאי מקדש לה נמי מהני לא הוצרכנו בזה ידים מוכיחות משום דאמרי במלנה מקדש לה, דהא באמת בפרוטה מקדש לה ובדבר שסתמא נמי מהני לא בעינן ידים מוכיחות ואע"ג דבקדושי שטר פתבנו בשם הריטב"א דבעינן בזה ידים מוכיחות שאני שטר דילפינן מויצאה והיתה וכמו דבגט בעינן דלידע דבהאי גיטא מגרש לה פן גבי קדושי שטר בעינן דלידע דבהאי שטר מקדש לה אכל קדושי פסר לא ילפינן מגט אלא משדה ובשדה הפסר עצמו קונה וה"ה באשה וכ"כ הר"ן בהדיא (בר"פ האומר) בשם הירושלמי גבי מקדש לשלשים יום דמהני בקדושי פסר ולא בשטר מהאי טעמא דשטר ילפינן מגט משא"כ פסר (והא דאמרי רבנו בקדושין ד' מ"ח) במקדש במלנה אינה מקודשת ופירש"י אפילו יש בנזיר שו"פ אינה מקודשת ולא אמרינן דכסף קונה בעצמו פיון דמתעסק בזכי, התם שאני פיון דדעתה הי' להתקדש בשטר לא מהני קדושי פסר כמש"כ הר"ן ז"ל גבי קנין שדה ור"מ דסובר שמיין את הנזיר משום דסובר דדעתה הי' להתקדש גם בנזיר אם יש בו שו"פ כמ"ש הר"ן בפ"ק בדברי הירושלמי עיי"ש]: ואף שהב"ש (בסי' ז"ך) פתב דבאמר לה טלי קדושיה מעל גבי קרקע הוי ספק קדושין משום דאף פסר ילפינן מגט, א"כ אפטר דה"ה לענין זה מ"מ פכר הכריע הגר"א ז"ל דבקדושי פסר לא בעינן דומיא דגט מהתוספתא דקדשה בעיר הנדחת ובבבאור דמוכח שם דאפילו במקורב לקרקע מקודשת עיי"ש (סי' ל"ב) ומצאתי בספר עצי אלמגים שכתב על דברי הב"ש שלא נמצא פן פלל ברש"ך.

והכי משמע פל הסוגיות דבכסף מהני טלי קדושיה מע"ג קרקע דהא בהנאת מחילת מלנה נמי מקודשת וכה"ג טובא וכיון דלא מקשינן פסר לשטר בזה א"כ לא בעינן דלידע דבהאי פספא קני לה ואפטר עוד דאפילו אי נימא דילפינן קדושי פסר מגט לענין טלי

קדושיה מעג"ק מ"מ עגנן הא מילתא דלידע הבעל דבהאי כספא קני לה לא שייה ללמוד מגט דהתם פתיב ספר פרייתות ונתן בידה ואמרינו שייתן לשם פרייתות כמש"כ הרמב"ם ז"ל.

אבל הקא כסף קונה בכל התורה משא"כ גבי גט לא נקרא ספר פרייתות עד שיירצה הבעל לקפוע בו פח ודין פרייתות] והא דאמרי בקדושין (ד' נ') קטן שקידש וכו' בקידוש בפחות משו"פ אעפ"י ששלח סבלונות לאחר מפאן אינה מקודשת ולא אמרי דהכסף קונה מאליו התם שאני דהא הי' סבור שהיא כבר שלו ולא מתעסק בקנין וזכ"י פלל וגם היא אינה יודעת שאריכה להתקדש: ולפ"ז הפתי שאינו מבין דהכסף הזה גורם עיקר הקדושין נמי קדושיו קדושין ואף אם הי' דעתו שהכסף הוא נותן לה בשכר שהיא מתרצית להתקדש לו ועיקר הקדושין בדיבורא נמי מהני ואע"ג דבקנין אשה איפא חובה שמתחייב בשאר פסות מ"מ הא הוא רוצה בזה וכבר כתבנו שיש לו קנין ורצון ככל פקח דעלמא במה שהוא רוצה ולא חסר אלא פנונה דידי' בעגנן קדושין והפתי יש לו דעת לידע שנושא אשה רק שאינו יודע שהכסף קונה.

ועוד דהא הנמוק"י פתב (בפ' חזקת) גבי עובדא דרב עגנן דא"ל מחילה בטעות משום דלא ידע המקנה שהדבר הי' שלו. הא אי הוי ידע המקנה אע"ג דרב עגנן לא ידע קנה ואע"ג דעודר בנכסי הגר וסבור שהוא שלו לא קנה, מ"מ בדעת אחרת מקנה אותו קנה אע"ג דלא פינון לקנות וכ"כ הריטב"א ביבמות (ד' פ"ג) והרשב"א הובא בש"מ (פרק חזקת).

א"כ חזינון בדעת אחרת מקנה אותו קונה אם עשה הקנין אע"פ שהוא סבור שהוא שלו. א"כ פשיטא דהמקדש אשה ולא ידע דהאי כספא קני לה רק שרוצה לישא אותה מקודשת דהא אשה הוי דעת אחרת מקנה אותה והיא מכוננת להקנות לו א"ע והיא בת דעת נכונה: ומעתה הרי מבואר שהאיש הזה שראינו שאין בו דעת להבחין ולהבין דהגט מתירה ונתן לה גט אף אם הי' יודע שמשלחה לנפשה ומסברו לי' וסבר שלא תהא עוד אשתו לא מהני גט דידי' פלום אע"ג דקדושיו קדושין מה"ת משום דיידע דמתעסק בזכ"י לישא אשה ובקדושין לא בעינן יותר.

אבל בגט דבעינן שיידע שהגט הוא המתיר והוא לא יוכל להבין זאת לא מהני גיטו ולא שייה בזה פלום שפונס ברמיזה פה מוציא ברמיזה דהתם פינון שהוא חרש אין לו דעת פלל ותרונייהו לאו פלום ניגהו וכן הא דאמר (בפ' חרש) לר"א דאי חזא דעתא הוא מצי מגרש משום דקדושין פה גרושין משום דמיירי בראין בו שיודע כל עניני גרושין בכל הפרטים הנצרכין לדעת רק שאנו מסופקין אם דעתו צילותא אם לא דהיינו אם דייעתו דייעה נכונה אם לא (דהא לרבנן לא מהני דייעתו פלל) וע"ז אמרינו דממ"נ אם אין דייעתו דייעה א"כ אין קדושיו פלום.

ואם דייעתו דייעה הרי חזינון דיידע כל פרטי גרושין ומצי מגרש אבל פתי דמסברי לי' עניני קדושין ולא עניני גרושין קדושין וגרושין לאו פלום הרי נתברר דצריה להסביר לו היטב שיידע שהגט הוא הכורת בינו לבינה וגורם הגרושין ובלא זה לא מהני גיטו פלל: אולם אחרי שנסביר לו הא מילתא וידע שבגט זה נפטרת ממנו ואחריו לא תהי' עוד אשתו ונתנה זו תגרום שלא תהא אשתו עוד נראה דא"צ לכונן דווקא בשעה

שמצוה להסופר שיכתוב לשם פְּרִיתוֹת רק אם ידע שבגט זה תפטר ממצוה ומצוה לכתוב גט לאשתו אף שאי אפשר להבינו שיהא במחשבתו שמצוה לכתוב גט להתיירה נמי מהני ויכול הסופר לכתוב לשם פְּרִיתוֹת דְּהָא הַבַּעַל יוֹדֵעַ שֶׁבַּגֵּט מִתְגַּרְשֵׁת וּמִצְוָה לְכַתּוֹב גֵּט אֶף שֶׁבַּשְׂעָה שֶׁמִּצְוָה לְכַתּוֹב אֵינוֹ מְחַשֵּׁב בְּלִבּוֹ אֲלֵא לְכַתּוֹב דְּבַר שֶׁנִּקְרָא גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְאֵינוֹ בְּכוֹנֵת לְבוֹ אֲזִי שֶׁהֵגֵט יִתִּירָה רַק הוּא בְּכוֹנֵת לְבוֹ שֶׁמִּצְוָה לְכַתּוֹב מֵה שֶׁנִּקְרָא גֵּט וְשֵׁלֵא תְּהֵא עוֹד אִשְׁתּוֹ נְמִי מִהֵנִי דֶּהֱסוּפֵר שְׂכוּתָב בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ הוּא כּוֹתֵב וְסָגִי בְּמָה שֶׁהַבַּעַל יוֹדֵעַ שֶׁבַּגֵּט זֶה נִפְטָרֵת מִמֶּנּוּ דְּאֶף שֶׁהֶאֱרַכְנוּ לְבָאֵר שֶׁאִם הַבַּעַל אֵינוֹ יוֹדֵעַ דְּבַהֲאֵי גֵיטָא מְגַרְשֵׁת לָהּ לֹא מִהֵנִי כְּתִיבַת הַסּוּפֵר מֵה שְׂכוּתָב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת מ"מ אִם יִדַּע שֶׁבַּגֵּיטָא מְגַרְשֵׁת לָהּ א"צ שִׂיאֵמֵר לוֹ כְּתוֹב גֵּט לְגַרְשָׁה הֵיִינוּ לְגַרְשָׁה בְּגֵט זֶה רַק פִּינּוֹן שִׂידַע זֶה וּמִצְוָה לְכַתּוֹב גֵּט אֶף שֶׁאֵינוֹ בְּכוֹנֵת לְבוֹ בְּאוֹתָהּ שְׂעָה לֹא מֵר שֶׁיִּכְתּוֹב הֵגֵט לְגַרְשֵׁת אִשְׁתּוֹ בּוֹ שֶׁפְּנוּנַת דְּבָרִים שֶׁהֵגֵט יִתִּירָה נְמִי מִהֵנִי וְאֶף שֶׁהֶרְשָׁב"א כְּתִיב בַּפ"ק דְּחֻלִּין דֶּהֱסוּפֵר עוֹשֶׂה בְּשִׁלְיָחוֹת הַבַּעַל הַכְּתִיבָה וְהַפְּנוּנָה מ"מ א"צ לְצוּת לֹא בְּהִדְיָא שֶׁיִּכְתּוֹב גֵּט שֶׁהֵגֵט יִתִּירָה אֲלֵא כְּשֶׁאֵמֵר כְּתוֹב גֵּט וְכִבֵּר יִדַּע שֶׁהֵגֵט הוּא הַמְתִּיר אִשְׁתּוֹ יְכוּל לְכַתּוֹב בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ לְשֵׁם פְּרִיתוֹת דְּהָא יִדַּע שֶׁהֵגֵט כּוֹרֵת וְצוּרָה לְכַתּוֹב וְכֵן מִשְׁמַע מִנְּשִׂמְתָּם דְּשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם מְשִׁיב עַל הֵן הֵן וְעַל לָאוּ לָאוּ וְלֹא חֵיִיִּשִׁינֵן אוֹלֵי מַחְמַת חֻלְשֵׁת דַּעְתּוֹ אֵינוֹ בְּבִינַת לְבוֹ לְכוּיִן שֶׁיִּכְתּוֹב לְגַרְשָׁה בְּגֵט זֶה א"ו פִּינּוֹן שֶׁמִּצְוָה לְכַתּוֹב גֵּט וְהוּא יִדַּע מִכְּבֵר שֶׁהֵגֵט נוֹתֵינִי לְגַרְוִשִׁין שֶׁפִּיר מִהֵנִי צוּוּיִו וְיְכוּל הַסּוּפֵר לְכַתּוֹב: אוֹלָם אִפְתִּי פֶּשׁ גִּבּוֹן לְכְרוּרֵי בְּעֵנֵן הַנְּתִינָה אֵי סָגִי בְּמָה שִׂידַע שֶׁבַּגֵּט זֶה נִפְטָרֵת מִמֶּנּוּ וְנוֹתֵן לָהּ סֵתָם בְּלִי שׁוּם פְּנוּנָה.

או דילמא בעינן שידע וגם כוון בבינת הלב בשעת נתינה דוקא כדי לגרשה בגט זה ולהתירה לעלמא לפי שהמגרש שאנו דנין עליו זה א"א להסביר לו שיכוון בשעת נתינה לגרשה בגט זה ואף אם בשעת נתינה נאמר עמו הנוסח המורגל בו תהי' מגורשת ממני, מ"מ אין לו לב להבין שצריך לחשוב מה שהוא אומר שבגט זה תתגרש וא"א להסביר לו דבר זה שיוציא הענין בפיו שנותן גט כדי להתירה לפי שרובי דברים אינו מבין מה שאנו אומרים לו ובפרט בנתינת טעם לאינה ענין קשה להסביר לו עד שיבין ובקושי גדול ובמים רבים הסבירו לו שבגט נפטרת אשתו ממנו ומחמת נתינתו לידה לא תהא עוד אשתו אבל להסביר לו שיחשוב הוא שנותן גט כדי להתיר' זהו מהנמנע ומשמע לי שגם דין הפתי שדן בו מהרי"ט ז"ל בענין חליצה הי' ממש כה"ג שסבירו לו שפחליצה זו נפטרת ממנו וסבר אבל לא היו יכולין להסביר לו שיהא בבינת לבו לכוון בשעת חליצה שחולץ כדי לפוטרה.

ובזה הי' דן מהרי"ט דגבי חליצה לא בעינן לכוון בשעת מעשה ולא בעינן רק שידע שבחליצה זו נפטרת ממנו לאפוקי חלוץ לה ובכך אתה כונסה והח"צ ז"ל חלק עליו וכתב דבעינן מחשבה בשעת חליצה ומביא ראיה מהרמב"ם וסמ"ג שכתבו שצריך שיתכווננו היכם והיבמה לשם התרת חליצה]: והנה גבי גט פתב בסה"ג (אות רכ"ט) להזהיר הבעל שיכוון לגרשה בגט זה וכ"כ החכ"צ בתשובה (סי' א') דפשיטא לי' דכוננת גט וכוננת חליצה חדא מילתא היא מהש"ס (ד' ק"ו) גבי גט מעושה וחליצה מעושה שמשנוי להו כהדדי עיי"ש.

ומטעם זע דעם ל'פסול גט מומר ונחליצת מומר אף שנותן ברצונו הטוב בלי כפייה, מ"מ פינון דאדעמא דנפשי' עביד א"כ אינו מכוון בשעת מעשה לגרשה בגט זה ומהרהר בלבו בשעת נתינה בדברים אחרים ויתבאר לקמן א"ה: וראיתי לבעל גט מקושר שכתב ע"ז שזה אינו אלא לכתחלה דפשיטא שהוא עסוק לגרשה ואם אמר פתבו ותנו פותבין ונותנין אעפ"י שאין הבעל פאן ובגיטין (ד' פ"ז) אמר ר"א פתיכה לשמה נתינה לשמה מי בעי עכ"ל ודבריו תמוהין מאוד מש"כ מהא דכותבין ונותנין גט הא התם השליח במקום הבעל קאי ומהני פנונת השליח והלא בתרומה נדאי פנונה מעליא בעינו דכתיב ונחשב לכם תרומתכם ואפ"ה משוי שליח והשליח תורם בכנונה בשליחות הבעלים ומש"כ מהא דלא בעינו נתינה לשמה ג"כ תמוה דאף דלא בעי לשמה מ"מ פנונה בעי ולא פליג אפ"י על ר"י אלא בהא דאמר ר"י דלר"א בעי שידעו העדים באיזו גט מגרשה ואם נתערבו פסול והוא תוקף דין לשמה וע"ז אמר אפ"י דלא בעינו לשמה אבל מ"מ פנונה בעי דלשמה וכנונה תרי מזלי ניהו ואם נתערב אתרוג של ערלה עם אתרוג של היתר ונטל שניהו וכיון לצאת י"ח במותר שבהם יצא דשפיר הוי פנונה ואפ"ה בגט בעי למיפסל משום לתא דלשמה וע"ז מסיק דלא בעי לשמה אבל פנונה דבשעת מעשה לעולם דבעי והתם הוי פנונה מעליא דמכוון לגרשה בגט דינדה יהי איזה שיהי' ומצאתי בתשובות צמח צדק (סימן ס"ח) הועתק שם תשובות הגאון בעל תו"ט דכשהבעל ע"ה קורין לפניו ומפרשים לו לשון הגט שביין מה כתוב בתוכו מיהו אפ"י דזה אינו מעכב ורק אם יודע שהגט פורת ביניהו סגי: אמנם גם ראית החכ"צ ז"ל דלא מחלקינן בין גט לחליצה דנימא דאע"ג דחליצה בעי פנונה בשעת מעשה אבל גט לא בעי פנונה בשעת מעשה מהא דפריה מ"ש גט ומ"ש חליצה אי דאמר רוצה אני אפילו חליצה נמי אי דלא אמר רוצה אני אפי' גט נמי פסול וא"א דחליצה בעי פנונה בשעת מעשה ולא גט א"כ דילמא היינו דאיכא בין גט ובין חליצה דגט פינון דלא בעי פנונה בשעת נתינה רק רצון להכי מהני באומר רוצה אני אבל חליצה דבעי פנונה בשעת מעשה אף באומר רוצה אני פסול ואע"ג דגם גבי קרבן פשר באמר רוצה אני וקרבן בעי פנונה.

היינו פנונת הפהו המקריב אבל בבעלים לא בעינו פנונה רק לרצון בעינו והנ"ל לרא' זו פינון הח"צ ז"ל אבל באמת לאו ראי' היא פלל דהא פינון דמסקינן בקדושין דטעמא דמהני באומר רוצה אני משום דמצוה לשמוע לחכמים וכדאסברה לן הר"מ ז"ל (בה' גרושין) ובזארנו דבריו במק"א וא"כ פינון דוודאי גמר ומתרה ברצון גמור לשמוע דברי חכמים א"כ אף דבעי פנונה בשעת מעשה אמרינן ודאי פינון כד"ת וגם בחליצה מהני רצון: ועוד נ"ל דאפילו מהס"ד דש"ס בקדושין (ד"נ) דטעמא בגט פשר באומר רוצה אני משום דדברים שבלב אינן דברים ולא ידע עדנין מסבא דמצוה לשמוע דברי חכמים.

עכ"ז אין להביא ראי' מזה דגט א"צ פנונה בשעת מעשה דאי אמרת צריה פנונה א"כ מאי מהני הא דדברים שבלב אינן דברים דזהו דוקא בקדושין ומקח וממכר דבעינו רק רצון וכיון שעשה מעשה ומכר אמר ר"י דברים שבלב א"ד אבל בגט אי בעי פנונה מאי מהני דלא הוי דברים הא מ"מ מחוסר פנונה הוא לאו מילתא הוא דכיון דדברים שבלב א"ד ואמר בפיו שרוצה בזה אין לה פנונה גדולה מזו דמה שאומר בפיו הוי פנונה מעליא ותדע דכל היכא דאמרינן דברים שבלב א"ד מהני אף במקום שצריה פנונה דהא

הַרְשָׁבָא ז"ל בְּקְדוּשֵׁינָא נְדַחַק שָׁם לִיְיָשֵׁב הָא דְאֲמַרִּינָא נְתַפְנִין לֹמַר עוֹלָה וְאָמַר שְׁלָמִים לֹא אָמַר כְּלוּם וְלֹא אֲמַרִּינָא דְבָרִים שְׁבַלְב א"ד עיי"ש וְהָא נְדָרִים וְנִדְאֵי דְבַעֵי כְּוֹנָה מְעַלְיָא וְאִפְ"ה בְּעֵינָא לֹמַר דְּבָרִים שְׁבַלְב א"ד וְא"כ ה"נ גְּבִי גִט אָף דְּבַעֵי כְּוֹנָה מ"מ פִּינָא דְּבָרִים שְׁבַלְב אֵינָן דְּבָרִים הֵוִי כְּוֹנָה מְעַלְיָא וְהָא דְאֲמַרִּינָא בְּכַתְּנֻבוֹת (דָּף פ"ו) אִם אֵינֹ רּוֹצֵה לְעֵשׂוֹת מ"ע מִפִּין אוֹתוֹ עַד שְׁעוֹשֵׁהוּ וְקוֹשֵׁה מֵאֵי מְהַנִּי עֲשִׂיתוֹ לְמ"ד מַצ"כ, וְאִפְּלוּ לְמ"ד א"צ כ' מ"מ בְּמַתְּפִינָא שְׁלֵא לְצִאת לֹא יֵצֵא וְצ"ל דְּמַסְתַּמָּא רּוֹצֵה כְּמוֹ שְׁהַסְבִּיר הַר"מ ז"ל בְּמָה שְׁאֲמַרו מְצָנָה לְשִׁמוֹעַ דְּבָרֵי חֻכְמִים: וְהִנֵּה לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁבָא דְטַעַמָּא דְכֻנְסֵי שְׁטח"ז אֵינֹ גִט מְשׁוּם דְּדָרְשֵׁינָא בְּסַפְרֵי וְשִׁלְחָה מִבֵּיתוֹ שְׂיֵאמַר לָהּ הֵא גִיטָהּ אֵין מְפָאן רֵאִי לְעַנְנָא כְּוֹנָה דְּהֶתֶם מְשׁוּם לְתַא דִּינְדָה שְׁתַּדַּע הִיא שְׂזָה גִט דְּבֵאֵם הוֹדִיעַ לְסִהְדֵי מְהַנִּי מְשׁוּם שְׁהֵם יוֹדִיעוּ לָהּ אֲבָל לְשִׁיטַת הַר"מ ז"ל שְׁכַלְל פְּסוּל דְּכֻנְסֵי שְׁטח"ז בְּתַנְאֵי הַט' שְׂיִתְגַּהוּ לָהּ בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁינָא וּמְפִיק לָהּ מִקְרָא דְסִפְרָא כְּרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְכִבְרָא כְּתַבְנֹו דְאָף דְאִפְשָׁר לְדַחֵק גַּם בְּדַעַת הַר"מ דְּהָא דְקִאָמַר שְׂיִתְגַּהוּ לָהּ בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁינָא הֵינֵנוּ נְמִי מְשׁוּם לְתַא דִּינְדָה שְׁהִיא תַּדַּע שְׁהוּא גִט מ"מ לִישְׁנָא לֹא מְשַׁמַּע הֵכִי דְהָא בְּהָא דְאָמַר לְעַדִּים רָאוּ גִט זֶה שְׂאֵנִי נוֹתֵן לָהּ כְּתַב הַר"מ שְׁהָרִי נָתַנוּ בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁינָא מְשַׁמַּע דְּמְשׁוּם לְתַא דְּבַעַל פְּסֻלִּין בְּלֹא נָתַן בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁינָא דְּבַעֵינָא שְׂיִתְנָא בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁינָא וְגַם פִּינָא דְּדָרְשֵׁינָא סִפְרָא כְּרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ א"כ פְּשִׁטָא דְקִפְדִּין עַל נְתִינַת הַבַּעַל שְׁתַּהָא בְּתוֹרַת גְּרוּשֵׁינָא וְא"כ נִדְאֵי דְאִיכָא לְאִיסְתְּפּוּקֵי דְלִמָּא בְּעֵינָא כְּוֹנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי מִמַּש"כ הַרְמַב"ם דְּבָנְתָן לָהּ בְּשִׁתְּיָקָה מְדֹאֹרְיָתָא הֵגִט כְּשֵׁר וְכֵן מְהָא דְקִי"ל בְּקְדוּשֵׁינָא (ד' ו') כַּר' יוֹסִי דְנָתַן לָהּ וְלֹא אָמַר כְּלוּם כְּשֵׁר לְגַמְרֵי בְּעַסוּקִים בְּאו"ע.

וְא"כ קוֹשֵׁה נְהִי דְעַסוּקִים בְּאו"ע הֵוִי הוֹכְחָה שְׁרוּצָה לְגַרְשָׁה מ"מ מִנ"ל דְאִיכְוִין בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לִיתָן לְשֵׁם כְּרִיתוֹת, וְאֵע"ג דְאָמַר שְׁכִינָא מ"מ כְּמוֹ דְאֲמַרִּינָא גִיטִין (ד' י"ט) הֵנִי בִי תְרֵי דִינְהִי גִיטָא קַמִּיָּהוּ צְרִיכָא לְמַקְרִיא וְאִם לֹא קָרְאוּ דַעַת הַרְמַב"ם וְכָל הַפּוֹסְקִים דְהוֹיָא סִפְקָא מְגוֹרְשָׁת וְהַמְרָדְכִי כְּתַב דְאֵינֹ גִט כְּלָל אָף שְׁקִרָאוּ אַח"כ דְעַדִּי מְסִירָה בְּעֵי לְמִידַע בְּשַׁעַת מְסִירָה מַה הִי כְּתוּב בְּגִט וְאָף דְּבַעַל שְׁאֲמַר גְּרִישְׁתִּי אֶת אֲשֶׁתִּי נֶאֱמַן וּמַכְש"כ בְּזֶה דְהוִי מִיְלִתָא דְעֵבִידָא לְגִלוּיָא מ"מ לֹא מְהַנִּי פִינָא דְלֹא רָאוּ בְּעַצְמָן וְאִם אִיתָא דְבַעֵי כְּוֹנָה הִי צְרִיךְ לְפָרֵשׁ הֵא גִיטָהּ שְׂיִדְעוּ הַעַדִּים שְׁנוֹתָן לָהּ כְּעַת בְּמַחְשַׁבַת גְּרוּשֵׁינָא וּמֵאֵי מְהַנִּי בְּעַסוּקִים בְּאו"ע א"כ פִּינָא דְפִסְקָא שְׁמוּאֵל כַּר"י ש"מ דְלֹא בְּעֵינָא כְּוֹנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אֵלָא דְלִידַע שְׁבַגִּט זֶה תַּצֵּא מִמְּנֹו וְכִינָא דִּידַע דְהָא עַסוּקִים בְּאו"ע ש"מ שְׁלִדַעַת שְׁתַּתְּגַרְשׁ נָתַנוּ לָהּ מִיְהוּ אִפְשָׁר לֹמַר הֵא דְפִסְקָא דְבַעַסוּקִין בְּאו"ע סְגִי מִיְרֵי שְׁגִירֵשׁ בְּעַדִּי חֲתִימָה וְע"ח לֹא בְּעֵינָא שְׂיִדְעוּ אִם הִי הַנְּתִינָה כְּדִין כְּדִין פְּדֹאֲמֵרִי (ד' פ"ו) גְּבִי שְׁנִים שְׁשִׁלְחוּ ב'גִיטִין וְנִתְעַרְבוּ דְאִפְ"ה אֵי הֵוִי בְּעֵינָא נְתִינָה לְשִׁמָּה מ"מ גְּבִי ע"ח לֹא שְׂיִיךְ נְתִינָה לְשִׁמָּה וּכְמַש"כ רַש"י ז"ל וְז"ל דְהָא כָּל גִיטִין נְמִי מְשַׁחֲתָמוּ הַעַדִּים אֵינָן יוֹדְעִים לְמִי יִנָּתֵן א"כ ה"נ לֹא בְּעֵינָא שְׂיִדְעוּ ע"ח אֵי אִיכְוִין לִיתָן לָהּ לְשֵׁם כְּרִיתוֹת וּמִיְרֵי שְׁאֲמַר שְׁנָתָן לְשֵׁם כְּרִיתוֹת וּבַעַל שְׁאֲמַר גְּרִישְׁתִּי אֶת אֲשֶׁתִּי נֶאֱמַן מְפָאן וְלְהַבָּא כְּדֹאִי ב"ב (ד' קל"ד) וְאִפְ"ה לְמ"ד לֹא מְהִימָן הֵא כְּתַב שָׁם הַרְשָׁבָא מְשׁוּם דֹּא"א שְׁגִירֵשָׁה קָלָא אִית לָהּ אֲבָל הֵקָא לַכ"ע מְהִימָן לֹמַר שְׁכִינָא אֲבָל לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְקִי"ל ע"ח פְּסוּל בְּלֹא ע"מ א"כ מְדַמְכְּשֵׁרִינָא בְּעַסוּקִים בְּאו"ע וְכֵן לְהַר"מ מְדֹאֹרְיָתָא הֵגִט כְּשֵׁר אִפְּלוּ אֵינֹ עַסוּקִים בְּאו"ע ש"מ דְלֹא בְּעֵינָא כְּוֹנָה דְאֵי בְּעֵינָא כְּוֹנָה הֵא לֹא יְדַעֵי ע"מ דְאִיכְוִין: מ"מ נ"ל דְאֵין רֵאִי מְפָאן דֹּאפ"ל

אפילו לשיטת הפוסקים דבלא קראו הגט קודם נתינה הוא פסול היינו דוקא דלא קראוהו דאפשר דהוי שטר אחר ולא הוי גיטא פלל: אבל אם ראו המסירה וקראוהו ופוסקים באו"ע נאמן לומר שנתן בתורת גרושין דהא מהאי טעמא דעת כל הפוסקים דבלא קראו הגט הוי רק ספקא אע"ג דנדאי ע"מ בעו לראות נתינה מעליא כמש"כ הפ"י בגיטין (דף ס"ג) גבי אשה שאמרה התקבל גיטי מ"מ בלא קראו קודם הנתינה לא הוי לדידהו נדאי א"א משום נאמנות הבעל לומר גרשתי מפאן ולהבא היכא דלא שינה לומר קלא אית לה ומשום זה משוינון ליה כמו שקראוהו דסמכי אבעל שהוא גט משום דמהימן וכמו דסמכי אהא דקראו קמייהו באין יודעין לקרות משום דקים להו דלא משקרי ויהי פמאן דקרו בעצמן א"כ אף אנו נאמר דלענין פנונה להכי מהני בעסוקים באו"ע ולא חיישינון מחמת שהעדים לא ידעו אם נתן לשם פרישות בכוננה בשעת מעשה משום דיכולים לסמוך אבעל דנאמן לומר גרשתי וכיון דהבעל אינו חשוד לקלקלה ומסתמא עביד כדיו כדאימא (בגיטין דף ה') א"כ מסתמא נתן לשם פרישות ועדיף מקריאה דבקריאה לא שינה לומר דסמכי אהימנותא דבעל דהא הוי מילתא דעבידא לגלויי דאם אינו גט פלל רק שהבעל אומר לה הא גיטה לצערה הלא אח"כ יתברר שאינו גט פלל ואינו מכשילה פלל שיתברר הדבר לכל וא"כ בשעת נתינה אפתי לא נתברר לעדים שזה גט דאי משום נאמנות הבעל דהא אפשר דהבעל סומך אמה שיבנרר שבאמת אינו גט, א"כ הרי לא איתחזק עדיין לעדים שזה גט משא"כ לענין פנונה שלא יתברר הדבר אח"כ ואף אם הבעל בעצמו יאמר שלא נתן לשם פרישות לא מהימן כדאמרינו בגיטין (דף י"ט) בנטלתו וזרקתו לאור ואמר שטר פסים הוא דלא מהימן א"כ אם הבעל נותן לה בעסוקין באו"ע הרי הוא עדות גמור דכיון דלא חשוד לקלקלה נדאי מכווין לגרשה בגט זה כדיו וסמכי עדים אזה פמאן דאמר בהדיא לשם פרישות: ובהו יישבנו דברי המפרשים שכתבו גבי נזיר חלק בגיטין (דף י"ט) דלא מספקינן לי' אי הוי גט או נזיר חלק דכיון דאמר גרשתי א"א נאמן וחששא דשמואל הוא רק שפא נבלעו וקשה דהא בלא"ה איכא חששא דצריף לקרות הגט וכאן לא קראוהו ולא תנשא ולפמ"ש א"ש דבנתן לה נזיר חלק דא"א להתברר אח"כ עדיף טפי דסמכינן ודאי אהימנותא דבעל דבדבר שא"א להתברר שקרו פיון שאומר שזה גט ודאי קושטא קאמר ולא דמי לקריאה דגט פתוב דשם סמיה הבעל אבירור שפראה אח"כ שאין זה גט ולהכי בשעת נתינה עדיין לא איתחזק להעדים שזה גט (ועיין בריטב"א דלא כתב פן] דאולי אומר שהוא גט אף שאינו גט ואף שאינו חשוד לקלקלה, מ"מ הא סמיה אמה שפראה אח"כ שאין זה גט משא"כ בנייר חלק ודאי קושטא קאמר דאין בידו לחזור מדיבורו: וכיון שפן אין ראי' מהא דעסוקין באו"ע ומהא דכתב הר"מ דבלא אמר פלום הוי גט מה"ת דלא בעי פנונה.

דהתם אמרינון מסתמא פיון ודמי פמאן דאמר בהדיא פן. ובלא"ה ליכא ראיה משם דבאדם דעלמא שיודע לחשב למה עושה דבר זה אמרינון פיון דעסוקין באו"ע ויהיב לה מסתמא יהיב לה לגרשה בו דאי לאו הכי למאי יהיב לה הא אין אדם עושה דבר לבטלה ולהרמב"ם אפילו לא אמר פלום הוי גט מה"ת דהא פל ענין הגרושין פתוב בגט ועכשיו יהיב לה הגט מסתמא כדי לגרשה נתן לה ולא חיישינון פלל שפא לא איפיון דהא א"צ רק לימן ושיהא בדעתו להתגרש בו ונדבר זה ודאי הי' בדעתו דאי לאו הכי למאי יהיב לה ואפשר דזה הוי ידים מוכיחות דלדעת פן יהיב פיון שפתוב הפל בגט שוב הוי ידים

מוכיחות על הגתינה אבל פתי שאינו מבין רק שפנה נפטרת ממנו אבל אינם יכולין להסביר לו שיחשוב בשעת גתינת הגט שתתגרש בו שאין לו לב להבין דבר זה אימא דלא מהני משום דבעינו שיתן בתורת פרייתות בכוננה בשעת מעשה ואף שיאמר בפיו שפגט זה מגרשה מ"מ אם אנו יודעין שאינו מבין דברים אלו לא מהני ולא מקרי דברים שבלב אלא אם מבין מה שמדבר רק שיש בלבו סתירת דברי פיו אבל אם אינו מבין מה שמדבר דברים בלא פנונה לאו פלום הוא כמש"כ התוס' בפסחים (דף ס"ג) במתפנין לומר תרומה ואמר מעשר דלא מקרי דברים שבלב משום שלא היה בלבו על מה שמדבר: מיהו אפשר לומר לכאורה פניו דאנו פסקינו כר' דהיכא דנתינה קמיימא לא הוי פדיון א"צ לחזור וליתנו לה רק צריף שיאמר הא גיטף א"כ איך אפשר דבעינו פנונה בשעת נתינה דוקא דהא נתינה לשם גט נמי לא בעינו וכ"כ הר"ן בהקדא (בפ' מי שאחזו) דאם נתן לה בתורת פקדון ואח"כ אמר לה ה"ז גיטף נמי מהני א"כ אי אפשר לומר דקרא קפיד שיהא נתינה בתורת פרייתות דהא נתינה בתורת פקדון נמי מהני רק שיאמר לה הא גיטף אח"כ ואע"ג דהיכא דאיתי לידה בתורת פקדון ודאי צריף שיאמר לה הא גיטף ויכוין לגרשה בגט זה הנתון בידה מכבר דאי לא הכי במאי נפיק מתורת פקדון לתורת גרושין מ"מ היכא דהוא נותן לה עכשיו לגרושין א"צ לכוין לגרשה בגט זה רק בקמה שידע שתתגרש בנתינתו מהני דכיון דליכא למידרש ספר פרייתות ונתן בידה שיתן לשם פרייתות לרבי א"כ מנין לנו שצריף לכוין לשם פרייתות דוקא בשעת נתינה ואמרין דדמי לשאר דברים הנגמרים ברצון של הבעלים כמו מקח וממכר דברצון לחוד סגי וא"צ פנונה בשעת מעשה: אבל ז"א דבאמת הא דרבי סובר דא"צ לחזור וליתן לה נ"ל הטעם משום דכיון דלא פתיב ונתן לידה אלא ונתן בידה משמע אף שפבר הוא בידה נמי מהני ועוד מלשון ונתן משמע שפבר נתן כדאמרין בכחופות (דף מ"ג) ונתן לאבי הנערה לא זכתה תורה לאבי הנערה עד שעת נתינה ואמרין שם ונתן לחוד ונתן לחוד דלשון ונתן הוא לשון עבר שפבר נתן ודרשינן מזה שלא זכה אלא אם פבר נתן דהיינו אחר הגתינה זכה וה"נ דריש רבי ונתן דגבי גט שאחר שנתן בידה מכבר נמי מהני שיאמר לה שהוא ספר פרייתות ולהכי דריש ר' דאף נתינה קמיימא שלא היתה לשם גרושין כ"א לשם פקדון נמי מהני כשאומר לה הרי זה גיטף וכיון שמעיקרא שהגיע הגט לידה מידו מהני מה שהוא אומר עכשיו הא גיטף: והכי משמע קרא לרבי מה שהוא נתון בידה מכבר? הא לספר פרייתות עכשיו ע"י רצונו שיאמר לה שנתנה קמיימא והחזקתה בגט? הא לשם פרייתות ובזה ודאי בעינו פנונה מעליא לשם פרייתות דאי לא הכי במאי נפיק מתורת פקדון א"כ פניו דקרא משמע שמה שהיא מחזקת בגט הנתון בידה? הא לשם פרייתות, א"כ מנ"ל דאם נתן לכתחילה בתורת גרושין שלא נצריף פנונה בשעת מעשה שיתן בתורת גרושין ולא רק בידיעה בעלמא ונהי דהוכחה ליכא מגט הנתון בתורת פקדון דהתם בעינו דליפוק מתורת פקדון להכי בעינו שיאמר הא גיטף משא"כ בנותן לכתחילה לגרושין מ"מ מנ"ל לחלק בזה בלי ראיה אימא דבכל דוכתא בעינו שיתן בתורת גרושין אפי' אם הי' הגתינה לכתחילה לגרושין.

ועוד פניו דלרשב"א דאמר צריף לחזור וליתנה לה ולא מייירי קרא אלא באתי לידה בתורת גרושין ואפ"ה קפיד קרא שיתן בכוננת גרושין א"כ מנ"ל פלוגתא אחרת ביניהם לומר דלרבי לא בעינו פנונת גרושין באתי לידה לגרושין: ולפמש"כ יש ליישב מה

שקשה על הר"מ שכתב הטעם דכנסי שטח"ז משום שלא נתן בתורת פרייתות ויליף לה מספר פרייתות ונתן בינדה ובספרי מפיך לה מושלחה ועוד בספרי שלנו איתא ושלחה מביתו עד שיאמר הא גיטף א"כ אמאי פסק הרמב"ם דבלא אמר כלום הוי גט פסול פיון דמה"ת בעינן שיאמר הא גיטף א"כ בלא אמר אינו גט פלל.

מיהו הרשב"א והמלקמות הביאו לשון הספרי ואינו מונפר שם עד שיאמר הא גיטף מ"מ קשה מאי דמפיך בספרי פנסי שטח"ז מושלחה והר"מ לא הביא פלל הך קרא ונ"ל דהר"מ הי' מפרש הך ספרי דלא מייתי קרא דושלחה לאורויי דכנסי שטח"ז אינו גט דזה דעינן מפשטא דקרא דספר פרייתות ונתן בינדה דצריף שיתן בתורת פרייתות אלא דאמי לאורויי אם נתן בתחילה בפסול ועכשיו רוצה לגרש פדין דבזה הוא פלוגתא דר' ורשב"א לרשב"א לא מהני עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה משום דבעי שיהא תחילת הנתנה לשם פרייתות ורבי סובר דאף אם הגיע לינדה בתורת פקדון או בלשון פנסי שטח"ז נמי מהני ומתני' דידן דכנסי שטח"ז אתא פריי דסגי באומר הא גיטף וע"ז דריש הספרי ונתן בינדה ושלחה מביתו דהיינו שאחר הנתנה שהוא פבר בינדה אז יהא חל עליו תורת שלוח וגרושין אף שתחילת הנתנה לא הייתה לגרושין וזהו שאמר ונתן בינדה ואחר הנתנה אז יהא חל עליו גרושין מפאן אמרו פנסי שטח"ז אינו גט עד שיאמר הא גיטף אבל באומר הא גיטף מהני אע"ג דהנתנה לא הי' לגרושין נמי מהני אם אמר אט"פ הא גיטף וילפנתא דושלחה לא קאי אהא דכנסי שטח"ז לא מהני אלא אהא דסגי באמר לה הא גיטף ודין זה לא מונפר בשום מקום במשנה רק במשנה זו ע"כ מזכיר משנה זו] ויזה שפיר פסק הר"מ דאם לא אמר כלום נמי מהני מה"ת דקרא דושלחה משמע דקאי אאתי לינדה שלא בהכשר גרושין כמו בכנסי שטח"ז או בפקדון דאז פשיטא דבעינן ושלחה שיאמר הא גיטף דאל"כ במאי הוי גיטף: וא"ש נמי מה שיליף הר"מ דכנסי שטח"ז לא מהני מקרא דספר פרייתות ונתן בינדה משום דעיקר קרא דספר פרייתות ונתן בינדה מיירי בנתן לשם גרושין אבל אם נתן לשם פקדון ואט"פ אמר לה הר"ז ג' ילפינן מושלחה וא"כ לפ"ז הרי מוכרח דגם אם נתן בתורת גט בעי פנונה דהא כתיב ספר פרייתות ונתן בינדה ומינ' ילפינן דבעי לשם פרייתות ואף שנתן מתחילה בתורת גט צריף לכנון לשם פרייתות ולכאורה יש להביא ראיה דגט לא בעי פנונה לשם פרייתות בשעת מעשה מהא דאמר ביבמות (דף ק"ג) דבעי ר"א מיפשט פשיטא לי' לר"א דחרש דעת' קלישתא הוא מיהו מספקא לי' אי דעת' צילותא אי לאו דעת' צילותא כו' ולעולם חדא דעתא היא או דילמא פשיטא לי' דדעת' קלישתא ולא דעת' צילותא והכא ה"ט פיון דעתים חלים ועתים שוטה למאי נ"מ להוציא אשתו בגט א"א חדא דעתא פקדושין פך גרושין וא"א עתים חלים ועתים שוטה קדושי מצי מקדש גרושי לא מצי מגרש.

והשתא נהי דמיירי שינע כל הידיעות שצריף לינע בגרושין פיון דלר"א מהני דינעתו בפקדושין ה"ה בגרושין. מ"מ לדעת הרמב"ן ביבמות (דף ק"ב) וכ"כ הרשב"א בחדושיו (למס' חולין) דהא דמהני בתליצה געוע"ג משום דבעי רק פנונה במקצת.

וכן ר"ה דסובר דמהני בגט געוע"ג משום דבעי פנונה רק ליתנה לפלוגי ור"י א"ש דסובר דלא מהני געוע"ג משום דבעי פנונה גמורה א"כ אמאי פשיטא לי' לר"א דאי חדא דעתא היא פקדושין פך גרושין דילמא אע"ג דחדא דעתא היא מ"מ לקדושין דלא בעי פנונה

בַּעַת הַקְדוּשִׁין כ"א דְלִידַע דְקַנֵי לָהּ [וּלְפִי מַש"כ לְעֵיל לָא בְּעֵי כְּלָל דְלִידַע דְבַהֲאֵי כְּסָפָא קִנֵי לָהּ וְאִפְּלִי אִם צָרִיף לִידַע דְבַהֲאֵי כְּסָפָא קִנֵי לָהּ מ"מ כְּוֹנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה וְדַאי דְלֵא בְּעֵינֵן בְּקְדוּשִׁין רַק שְׂמִיתֵעֶסֶק לִישָׂא אִשָּׁה וְיִדַע שְׂבִכְסֶּף קוֹנָה אוֹתָהּ וּמְקַדְּשָׁה שְׂתָהּא שְׁלוֹן] לְהִכִי מְהַי דַּעַת הַחֲרָשׁ לר"א אֲבָל בְּגִיטִין דְבְּעֵי דְלִידַע דְבַהֲאֵי גִיטָא מְגַרְשׁ לָהּ כַּמַּש"כ וּמַכַּש"כ אִי בְּעֵינֵן שְׂמִיתָן לְשֵׁם פְּרִיתוֹת בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לָא מְהַי כְּוֹנָתוֹ דְחֲרָשׁ כְּלָל מִיָּהוּ נ"ל דְאֵין רַאי' מְכָאן דְכֵינֵן דר"א סוֹבַר דַּתְרוּמָתוֹ לֵא תַצַּא לְחֻלְיִין וּמְהַי כְּוֹנָתוֹ לְעַנְנֵן תְּרוּמָה כַּש"כ לְגַט דְמְהַי נְתִיבַת גַּט דִּידָן'.

דְהֵא כְּוֹנָה דַּתְרוּמָה וְדַאי דְבְּעֵינֵן כְּוֹנָה מְעַלְיָא דְכַתִּיב וְנִחַשְׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם וְעֵינֵן תּוֹס' (פ"ק דְחֻלְיִין בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי): מִיָּהוּ עַדִּין תְּקַשָּׁה הָא דְפָרִיף שֵׁם בְּאִיכָא דְאֶמְרֵי דַא"ש אִשְׁת חֲרָשׁ חֲתִיבֵין עֲלֵי' אָשִׁם תְּלוֹי מְמַשְׁנָה דְחַמְשָׁה לֵא יתְרוֹמוֹ.

וּא"כ קִשָּׁה מְאִי מְקַשָּׁה מְתְרוּמָה דִּילְמָא תְּרוּמָה דְבְּעֵי כְּוֹנָה מְעַלְיָא לָא מְהַי כְּוֹנָה דְחֲרָשׁ אֲבָל לֵא לְקְדוּשִׁין מִיָּהוּ נְרָאָה דְלָאו קוֹשְׂיָא הִיא כְּלָל דְכֵינֵן דְחֲרָשׁ יֵשׁ לוֹ קְדוּשִׁין וְיֵשׁ לוֹ קִנְיָן א"כ פְּשִׁיטָא דִישׁ לוֹ כְּוֹנָה דְכָבֵר כְּתִבְנוּ בְּמִק"א דְאַפִּילוּ לר"ה דְסוֹבַר דְמְהַי כְּתִיבַת חֲש"ו בְּגַעוּע"ג מ"מ הֵינֵנו כְּתִיבַת הַגַּט מְהַי דְהָיִי רַק כְּוֹנָה וּלְעַנְנֵן כְּוֹנָה מְהַי גַּעוּע"ג אֲבָל בְּגוֹף הַגְּרוּשִׁין לָא מְהַי גַּעוּע"ג דְמַשְׁנָה שְׁלִמָה שְׁנִינֵנו נְתַחֲרָשׁ לֵא יוֹצִיא עוֹלָמִית הָרִי דְלֵא מְהַי גַּעוּע"ג לְעַנְנֵן נְתִיבַת עֶצֶם הַגַּט מְשׁוּם דְלֵא מְהַי גַּעוּע"ג אֲלֵא לְעַנְנֵן כְּוֹנָה אֲבָל לְהוֹצִיא אִשְׁתוֹ דְבְּעֵי דַעַת וְרָצוֹן וּלְעַנְנֵן רָצוֹן לָא מְהַי גַּעוּע"ג כְּמוֹ דְקִי"ל דְמְכִירַת חֲש"ו לֵא פְלוּם הִיא וְכֵינֵן דְסוֹבַר ר"א דְחֲרָשׁ מְצִי לְקַדְּשׁ ע"כ דְחַשְׁבִּיב דַּעָה גְמוּרָה וְיִכוּל לְגַרְשׁ ג"כ: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רְאֵיהּ מְהֵא דְפִסְלִינֵן חֲלִיצַת חֲרָשׁ כְּדִתְנֵן (יְבָמוֹת ק"ד) הַחֲרָשׁ שְׁנֻחַלֵץ וְהַחֲרָשֶׁת שְׁחַלְצָה חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה וְפִי' הַרְמַב"ם ז"ל הֵטַעַם (בכ"ו ו' מֵה' ח"ו) מְשׁוּם דְלָאו בְּנֵי דַיעָה נִיגְהוּ וְקִשָּׁה הָא תֵינַח בְּפַקְחַת וְאַח"כ נְתַחֲרָשָׁה וְכֵן בְּחֲרָשׁ שְׁנֻחַלָה לוֹ מֵאַחֲזֵי פַקַח אֲבָל חֲרָשֶׁת מְעַקְרָא אִמְרֵי חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה נִימָא כְּשֵׁם שְׂכוֹנְס בְּרַמְיָה כְּפֵי מוֹצִיא בְּרַמְיָה כְּמוֹ דְאֶמְרִינֵן לְעַנְנֵן גַּט דְחֲרָשׁ, א"ו דַּה"ט דַּגַּט לָאו בְּכֹוֹנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה תְלֵא מִילְתָא לְהִכִי מְהַי גַּט דִּידָן' נְגַד קְדוּשִׁין דִּידָן'.

אֲבָל חֲלִיצָה דְבְּעֵי כְּוֹנָה מְעַלְיָא בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לָא מְהַי אִף בְּקְדוּשִׁין דְרַבְּנֵן מִיָּהוּ נ"ל דְלָאו רְאֵיהּ הִיא דַּאפ"ל דַּגַּט נְמִי בְּעֵי כְּוֹנָה גְמוּרָה לְשֵׁם פְּרִיתוֹת בְּנְתִיבָה. וּמ"מ אֶמְרֵי' כְּשֵׁם שְׂכוֹנְס גְבִי גַט דְמְעַקְרָא הִכִי תְקִינוּ שְׂיִכּוּל הַחֲרָשׁ לְהוֹצִיא בְּגַט בְּשַׁעָה שְׂתִיקְנוּ קְדוּשִׁין לְחֲרָשׁ דַּאי לָא הָא לָא קִינְיָמָא הָא וּמִימְנַעִי וְלָא נְסִבּוּ לִי' אַע"ג דַּגַּט בְּעֵי כְּוֹנָה וְקְדוּשִׁין לָא בְּעֵי כְּוֹנָה מְעַלְיָא מ"מ תְּקִינוּ לִי' גַּט דְהֵא הַש"ס דִּילָן לָא סָבַר לְהֵא דְאֶמְרִינֵן בִּירוּשְׁלָמִי עַל מַתְנֵי' דְכַשֵּׁם שְׂכוֹנְס בְּרַמְיָה כְּפֵי מוֹצִיא בְּרַמְיָה הַד"ד כְּשִׁמְקַדְּשׁ בְּשֻׁטֵר אֲבָל קִידָשׁ בְּבִיאָה קְדוּשִׁין מַעֲשֵׂה וְאִין גְּרוּשִׁין מַעֲשֵׂה מְשׁוּם דְכָל שְׂאֵין הַגְּרוּשִׁין עַל מַצָּב א' וְכַח א' עִם הַקְדוּשִׁין לָא אֶמְרִינֵן כְּשֵׁם שְׂכוֹנְס כְּפֵי מוֹצִיא.

אֲבָל הַגְּמָרָא דִּילָן לָא סָבַר לְהֵא כְּלָלָא אֲלֵא דְאַפִּי' קִידָשׁ בְּבִיאָה נְמִי מְהַי גַּט כַּמַּש"כ הַמִּל"מ דְמַכְּל הָךְ סוֹגִיָא מְשַׁמַּע דְאַפִּילוּ בְּקְדוּשִׁי יְכֶם נְמִי אֶמְרִינֵן כְּשֵׁם שְׂכוֹנְס וְגַם כָּל הַפּוֹסְקִים הַשְּׂמִיטוּ לְהִירוּשְׁלָמִי וְטַעְמָא דְמְעַקְרָא הִכִי תְקִינוּ שְׂיִוְצִיא בְּגַט כִּי הִיכִי דְלֵא מִימְנַעֵנו וְנְסִבּוּ לִי' וְלֵה"נ אַע"פ שְׂגַט בְּעֵי כְּוֹנָה יוֹתֵר מְקְדוּשִׁין אַפ"ה אֶמְרִינֵן כְּשֵׁם שְׂכוֹנְס אֲבָל בְּחֲלִיצָה לָא חָשְׂשׁוּ מְשׁוּם זֶה לוֹמֵר כְּשֵׁם שְׂכוֹנְס בְּרַמְיָה כְּפֵי יוֹצִיא בְּחֲלִיצָה בְּרַמְיָה

דעל הָרוּב לֹא שְׂכִיחָא שְׂמִימֵת בְּלֹא בְּנִים וְשִׁיחָא הוּא חֲרָשׁ וְהִיבָם חֲרָשׁ וְכֵן גְּבִי חֲרָשׁת
נְמִי לֹא שְׂכִיחָא פְּלוּלֵי הָאֵי וְלֹא הִנְצָרְכוּ לְתַמְנָן דְּלִהְיֵי בִי חֲלִיצָה וְלִהְיֵי בִינֵן שְׂחֲלִיצָה בְּעֵי
פְּנוּנָה מְעֻלָּא יוֹתֵר מִקְדוּשֵׁין לֹא אֲמַרִי בְּחֲלִיצָה פְּשֵׁם שְׂפּוּנָס כּו' וְשִׁפִּיר כְּתַב הַרְמוֹז ל
דְּחֲלִיצַת חֲרָשׁ פְּסוּל מְשׁוּם שְׂאִינוּ בְּן דַּעַת וְאֲפִי בְּחֲרָשׁ מְעִיקְרָא: אוּלָם יֵשׁ לְדִין דְּאָף אִם
נִימָא דְהַבְעֵל צְרִיךְ לִיתָן לְשֵׁם פְּרִיתוֹת, מ"מ לִפְמִש"כ הַפְּנ"י בְּקו"א (לְמַס' גִּיטִין) וְהַבְּאִנוּ
לְקַצַּת דְּבָרָיו לְעִיל שְׂחָקֵר אֲמַאי לֹא נִימָא הִיכָא דְהַבְעֵל צְנוּה לְכַתּוּב גִּט אֶז גַּם אִם כְּתַב
הַסּוֹפֵר סְתָמָא נְמִי פֶּשֶׁר דְּכִינּוּדְצוּה לְכַתּוּב אֲפֶשֶׁר לֹוֹמֵר דְּסְתָמָא לְגִירוּשֵׁין וּבִש"ס (פ"ק
דְּזִבְחִים) לֹא מִיִּיתֵי אֲלָא סְתָמָא דְקִי"ל סוֹפְרִים מְקַרִין וְדְכּוֹתַב טְּוֹפְסֵי גִיטִין אֲבָל מִנ"ל
דְּהִיכָא דְצוּה לְכַתּוּב וְהַסּוֹפֵר כּוֹתֵב סְתָמָא נְמִי אֲמַרִינוּ סְתָמָא פְּסוּל וּא"כ כ"ש בְּמִי שְׂפַתַב
גִּט דְלַעֲנִין הַנְּתִינָה אֲמַרִינוּ סְתָמָא פֶּשֶׁר וְסְתָמָא לְשֵׁם פְּרִיתוֹת יְהִיב כְּמַש"כ הַתּוֹסֵף
בְּעִירוּבִין (דף י"ד) דָּאִם נִכְתַּב לְשֵׁם אַחֲרַת פְּסוּל גְּבִי סוּטָה וְס"ת פֶּשֶׁר מְשׁוּם דְּהוּי סְתָמָא
וּבְזָה יֵשׁ לִינְשֵׁב שְׂיִטַת הַרְמָב"ם שְׂפַתַב בְּנָתָן וְלֹא אֲמַר כְּלוּם פֶּשֶׁר אָף שְׂבִיֲאָרְנוּ בְּדַעַת
הַר"מ דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִתָן בְּתוֹרַת פְּרִיתוֹת וּמַה"ט פְּסוּל בְּכֻנְסֵי שְׂטַח"ז.

וְכֵן מְצִאתִי בַעֲזָה"י בַּס' גִּט מְקוּנָשֶׁר שְׂפִי דְבָרֵי הַר"מ בְּן מ"מ מַה שְׂפָסֵק דְּבָנָתָן הִגֵּט
בְּשִׂתְיָקָה וְלֹא אֲמַר כְּלוּם הִגֵּט פֶּשֶׁר מְשׁוּם דְּנָהִי דְדָרְשֵׁינָן סְפָר פְּרִיתוֹת וְנָתָן בְּיָדָהּ שְׂיִתָן
בְּתוֹרַת גִּירוּשֵׁין, מ"מ הָא חֲזִינוּ דְּאָף דְּכַתִּיבָה אֵי לֹא דְּסְתָמָא אֲשֶׁה לֹא לְגִירוּשֵׁין קִינְיָמָא
הוּי אֲמַרִינוּ דְּסְתָמָא פֶּשֶׁר וְהָא דְּכַתִּיב וְכַתַּב לָהּ הִינּוּ שְׂלֵא יְכַתּוּב לְשֵׁם גִּירוּשֵׁין אַחֲרַת
רַק הוּאִיל וְסַתְּם אֲשֶׁה לֹא לְגִירוּשֵׁין קִינְיָמָא פְּסוּל וְא"כ גְּבִי נְתִינָה שְׂפָכֵר נִכְתַּב הִגֵּט דְּסְתָמָא
לְשִׂמָה קִינְיָמָא אֲמַרִינוּ דְּהָא דְּכַתִּיב סְפָר פְּרִיתוֹת וְנָתָן בְּיָדָהּ שְׂיִתָן בְּתוֹרַת גִּירוּשֵׁין הִינּוּ שְׂלֵא
יִתָן בְּתוֹרַת שְׂט"ח.

אֲבָל נָתָן סְתָמָא מְהֵי דְּסְתָמָא לְשִׂמָה קִינְיָמָא וְסְתָמָא פִּינוּ שְׂצוּה לְכַתּוּב הִגֵּט יְהִיב לְתוֹרַת
פְּרִיתוֹת: אֲלָא שְׂבִאָמַת בְּדָבָרֵי הַפְּנ"י יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּלִכְאוּרָה א"צ רֵאִי לְזָה דְּסְתָמָא פִי הָאֵי
פְּסוּל דְּהָא בְּגִמְרָא דְּבַעֲי לְדַמּוֹת גִּט לְקַדְשִׁים נְמִי יֵשׁ לְדַקְדָּק אִיךְ אֲפֶשֶׁר לְדַמּוֹת גִּט
לְקַדְשִׁים דְּנָהִי דְּלֹא יַדַּע הַסְּבָרָא דְּקַדְשִׁים לְשִׁמּוֹן עוֹמְדִים וְאֲשֶׁה לֹא לְגִירוּשֵׁין קִינְיָמָא מ"מ
אִיךְ אֲפֶשֶׁר לֹוֹמֵר בְּאֲשֶׁה פֶּשֶׁר סְתָמָא וּמְקִינְיָמָא בְּזָה קָרָא וְנִכְתַּב לָהּ אִם כּוֹתֵב הַסּוֹפֵר
טְּוֹפְסֵי גִיטִין וְאִח"כ בָּא א' לְגַרְשׁ אֲשֶׁתּוֹ שְׂזִינְתָה מ"מ שְׂמָא יֵשׁ בְּעוֹלָם עוֹד אֲשֶׁה א'
שְׂזִינְתָה וּא"ל דְּאֶגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע שְׂבִשְׂבִילָה כְּתַב פִּינוּ שְׂהִיא בָּאת לְהַתְּגַרְשׁ, ז"א
דְּהָא הֵתָם אֲמַרִינוּ דְּאִין בְּרִירָה וְכָל עֲנִין סְתָמָא הוּא רַק שְׂלֵא יַחוּל הַכְּתִיבָה עַל שׁוּם אֲשֶׁה
רַק סְתָמָא א"כ אִיךְ נִימָא דְּמְקִינְיָמָא בְּזָה וְכַתַּב לָהּ אֲלָא ע"כ דְּקוּנְשִׁיַת רְבָא הוּא כְּף דְּכִמּוֹ
דְּאֲמַרִינוּ בְּקַדְשִׁים סְתָמָא פֶּשֶׁר וְע"כ דְּקָרָא וְשַׁחַט אֵת בְּן הַכֹּהֵן דְּרָשִׁינוּ שְׂלֵא יַשְׁחוּט לְשֵׁם
חֻלִּין, א"כ בְּאֲשֶׁה נְמִי נִימָא דְּהָא דְּכַתִּיב וְכַתַּב לָהּ הִינּוּ שְׂלֵא יְכַתּוּב בְּשִׂבִיל אֲשֶׁה אַחֲרַת
אֲבָל אִין אָנוּ צְרִיכִין שְׂיִכְתּוּב דּוּקָא בְּשִׂבִיל הַמְתַּגְּרָשֶׁת וְע"ז מִיִּיתֵי דְּסְתָמָא פְּסוּל וּמְשַׁנֵּי
דְּבַקְדָּשִׁים אֲפֶשֶׁר לְדָרוּשׁ זְבַח שְׁלָמִים שְׂלֵא יַשְׁחוּט לְשֵׁם דְּבָר אַחַר דְּכִינּוּ דְּלֹא שְׂחִיט לְשֵׁם
דְּבָר אַחַר סְגִי וּמְמִילָא לְשִׁמּוֹן קִינְיָמָא וְקָרִינוּ בִּיהּ זְבַח שְׁלָמִים אֲבָל בְּאֲשֶׁה פִּינוּ דְּסְתָמָא לֹא
לְשִׂמָה קִינְיָמָא א"א לֹוֹמֵר דְּקָרָא קָפִיד רַק שְׂלֵא לְכַתּוּב לְשֵׁם אֲשֶׁה אַחֲרַת דָּאִם כּוֹתֵב סְתָמָא
נְמִי לֹא מְקַרִי בְּזָה וְכַתַּב לָהּ פִּינוּ דְּלֹא לְשִׂמָה קִינְיָמָא.

וא"כ וכתב לה דכתיב היינו שייכתוב בהדיא לשמה וכיון דבעינו שייכתוב בהדיא לשמה מאי מהני אף כשצונה הבעל לכתוב מ"מ הסופר לא כתב בהדיא לשמה ולא נתקיים וכתב לה דרומיא דרבא לא הוי אלא שנשנה גט לקדשים דסגי בסתמא ונפרש וכתב לה שלא יכתוב לשם אחרת וכיון דזה א"א והוצרכנו ע"כ לדרוש לכתוב בהדיא לשמה משום דסתמא לאו לגרושין קאי א"כ פשיטא דלא מהני מה שצונה הבעל לכתוב לשון סתמא לשמה וע"ז לא הוצרכנו להביא ראיה כלל שלא הוצרך הש"ס רק להביא ראיה דסתמא פסול כמו טופסי גיטין משום דלא דרשינו וכתב לה שלא יכתוב לאשה אחרת וכיון דכבר ידענו דסתמא פסול ובעי שייכתוב הכותב לשם האשה הזאת פשיטא דלא מהני מה שצונה הבעל דאטו אינו יכול לחזור בו מלגרש ואין לומר דכיון שהבעל צוה והוא כותב דמי ככותב בהדיא לשמה, דז"א דדוקא באדם א' מסיק שם גבי לשם פסח ולשם שלמים דכל העושה על דעת הראשונה הוא עושה ודמי כמאן דשחיט גם בפסח לשם פסח אבל מאמירת הבעל על עשיית הסופר לא הוי כמאן דפירש בהדיא והוי רק סתמא והתורה הקפידה שייכתוב בהדיא לשמה ואי הוי מצוי למידרש לה כמו גבי קדשים שלא יכתוב לאחרת והוי מצינו למימר אף סתמא הוי מכשרינו אבל כיון דסתמא דטופסי גיטין פסול משום דסתמא לאו לשמה קאי להכי דרשינו וכתב לה שייכתוב בהדיא לשמה א"כ אף כשצונה הבעל לכתוב נמי לא מקרי לשמה: ונראה להביא ראיה לזה מהא דאמר גבי שנים ששלחו ב' גיטין ונתערבו זב"ז דנותן שניהן לזו ושניהן לזו וקאמר ר"י עלה הא דלא כר"א דאי כר"א הא אמר עדי מסירה פרתה ולא ידעי ע"מ בהי מנייהו מגרשה ומשני אביי כי בעי ר"א פתיבה לשמה נתינה לשמה לא בעי והנה לר"י דבעי למימר דלר"א פסול משום דלא ידעי ע"מ בהי מנייהו מגרשה לא משום חשש דאין ברירה פסול דהא לא שייכא ברירה אלא בדבר שצריך להתברר אחר זמן אבל במה שמתברר עכשיו כמו הקא רק שהוא לא ידע בהי מגרשה ומגרש בנתינתו שניהם ע"מ שתתגרש בגט דינדה אין פאן חשש ברירה כדאמרנו בערובין (דף ל"ו) גבי מתנה אדם על ערובו אר"י וכבר פא חכם ע"ש ברש"י דכיון דהחכם פא רק שהוא אינו יודע לית בזה חשש ברירה אלא נראה משום דבזבחים דבעי לאתויי מפתוב לאיזה שארצה אגרש דסתמא פסול ופריך ודלמא שאני התם דאין ברירה ופירש"י דכיון דא"ב אמרינו שפא אינתיק לשם אחרת וגרע מסתמא ע"ש.

א"כ צ"ל דאף דדבר המבונן עכשיו רק שהוא אינו יודע ליפא בזה חשש ברירה מ"מ לא עדיף מסתמא דלמ"ד יש ברירה פשר אפי' בגט דכיון דמבונן ואומר לאיזה שארצה הרי הספים בדעתו על אותה שירצה אח"כ ולא אינתיק כלל לשום אחרת אבל למ"ד אין ברירה לא אמרינו הוברר הדבר שדעתו על זאת.

רק הואיל ותלה בדבר שמבונן פעת מאליו אף דאין הגט השני נכנס לבית הספק, משום דמאליו חל נתינה על הגט מעליא להכי אין בזה חשש ברירה מ"מ לא עדיף מסתמא דהוא לא ידע במאי מגרש לה וכל היכא דסתמא פסול כה"ג נמי פסול ודוקא גבי עירוב דבעינו רק שייכוין לקנות עירובו ובעינו רק פנונה בעלמא להכי בתולה עירובו בדבר המבונן פעת לאחרים ונעלם ממנו מהני משא"כ בגט דבעינו לשמה אף שתולה בדבר הברור לאחרים ונעלם ממנו נמי לא מהני כיון דבעינו לשמה שידע הוא במאי מגרש לה וכאן לא ידע משום דלא עדיף מסתמא.

וילהי בְּקִדְשֵׁי מְהַי תְּנַאי כְּדַאֲמַרִּינָן בְּקִדְוִשֵׁין (דְּרַ נ"ה) דְּמִיִּתִי וּמִתְנָה עַל עוֹלָה וְתוֹדָה
אֵע"ג דְּבַעֲיָנָן לְשִׁמָּה מְשׁוּם דְּבִקְדָשֵׁי סְתָמָא נְמִי כְּשֵׁר לְהִכִי בְּמִתְנָה עַל דְּבַר הַמְבֻרָר
וְנִעְלָם מִמְּנֵו פְּעַת דְּמִי לְסְתָמָא מְשֵׁא"כ בְּגִט דְּסְתָמָא פְּסוּל: וּבְזָה א"ש מַה שְּׁפָתְבוּ
הָאֲחֵרוּנִים לְחוּשׁ בְּנִתִינַת ב' גִּיטִין מְשׁוּם סְפִיקָא דְשִׁמּוֹת אֵע"ג דְּהִתָּם נְמִי הִסְפִּיק מִתְבָּרַר
עַכְשָׁיו לְמָאן דְּיַדַּע מְשׁוּם דְּבִגִּט לֹא מְהַי הָאִי סְבָרָא דְיִבְרָר וּכְבָר בָּא חֲכָם מְשׁוּם דְּלֹא
עָדִיף מִסְתָּמָא וְא"כ לְשִׁיטַת הַפְּנִי דְּהִיכָא דְצִנּוּה לְכַתְּוֹב גִּט אֲמַרִּינָן סְתָמָא לְגְרוּשֵׁין קֵאִי
מֵאִי קֵאֲמַר ר' יִרְמְיָ דְלַר"א פְּסוּל בְּנִתְעַרְבוּ מְשׁוּם דְּלֹא יִדְעִי ע"מ בְּהִי מְגַרְשָׁה נְהִי דְלַר"א
הָנִי ס"ד דְר"י דְּנִכְתַּב לָהּ אֲעָדִי מְסִירָה קֵאִי שְׁיִרְאוּ הַמְסִירָה לְשִׁמָּה הָא לְפִי מַה שְּׁבִיִּאֲרָנוּ
בְּנִתְעַרְבוּ דְמִי לְסְתָמָא וּסְתָמָא נְמִי כְּשֵׁר הִיכָא דְצִנּוּה לְכַתְּוֹב גִּט וְכָאן כְּבָר נִכְתַּב הַגִּט א"ו
דְּסִתָּם אֲשֶׁה לָאו לְגְרוּשֵׁין קֵיִימָא אִף הִיכָא שְׁצִנּוּה הַבְּעַל לְכַתְּוֹב גִּט אִי בְּעֵינָן נְתִינָה לְשִׁמָּה
מְשֵׁ.

וְלֹא מְהַי סְתָמָא מְשׁוּם דְּסְתָמָא אֲפִתִי לָאו לְגְרוּשֵׁין קֵיִימָא: א"כ ה"ה לְעַנְנָן כְּתִיבָה אִף
שְׁהַבְּעַל צִנּוּה לְכַתְּוֹב מ"מ סְתָמָא עֲדִינָן לָאו לְגְרוּשֵׁין קֵיִימָא עַד שְׁעַת נְתִינָה וְה"נ מְשֵׁמַע
מַמַּה דְקִי"ל בְּגִיטִין (י"ז) כְּר"י דִּישׁ לְבַעַל פִּירוֹת עַד שְׁעַת נְתִינָה: וְעוֹד רָאִיָה גְדוּלָה
דְּאִפִּי הִיכָא דְצִנּוּה לְכַתְּוֹב גִּט לְאֲשֶׁתוֹ נְמִי לֹא מְהַי סְתָמָא מְהַי סְגִיָא גּוּפָא דְחִשׁו"ק (גִּיטִין
דְּרַ כ"ג) דְּמִשְׁנֵי ר"י א"ש וְהוּא שְׁשִׁיִּיר מְקוּם הַתּוֹרָה, וְכַתְּבָנוּ בְּשֵׁם הַרְמְבַ"ן ז"ל דְּטַעֲמָא
דְר"י מְשׁוּם שְׁפוּבָר דְּבַעֲי פְּנוּנָה גְמוּרָה דְר"ה דְּמִכְשִׁיר בְּגַעוּע"ג מְשׁוּם דְּסוּבָר דְּסִגִי
בְּכּוּנָה קִצְתִּילְתָּנָה לְפְלוּנִי וְר"י סוּבָר דְּכּוּנָה גְמוּרָה בְּעִי הָרִי דְאִף שְׁצִנּוּה לְכַתְּוֹב עכ"ז
בְּעֵינָן פְּנוּנָה גְמוּרָה דְאִי סְתָמָא נְמִי כְּשֵׁר אִין לָהּ פְּנוּנָה קְלָה יוֹתֵר מִסְתָּמָא וְכֵן בִּירוּשְׁלַיִם
דְּפָרִיף אֲר"ה דִּיּוֹכִיחַ מַעֲשָׂה עַל הַמְחַשְׁבָּה וּמִשְׁנֵי בְּרַם הִכָּא הוּא כּוֹתֵב וְחִבְרִיּוֹ מְגַרְשׁ הָרִי
דְצָרִיף לְכַתְּוֹב לְשֵׁם גְרוּשֵׁין וּלְהִכִי אִין מוֹכִיחַ מַעֲשָׂה הַסּוּפֵר עַל הָעַנְנָן שְׁיַעֲשָׂה הַבְּעַל
וְא"א דְּסְתָמָא נְמִי כְּשֵׁר וְדֵאִי דְהָיִי בְּעֵינָן לְמִימַר מַעֲשָׂה מוֹכִיחַ עַל מַחְשַׁבְתּוֹ דְּהָא א"צ
לְחֻשְׁבָּן כְּלוּם רַק כּוֹתֵב בְּצוּוִי הַבְּעַל וְאִף דְּסְתָמָא דְקָטָן גְרַע טְפִי כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' בְּחֻלִין
(דְּרַ י"ב) הִינּוּ הִיכָא דְלִיכָא מַעֲשָׂה שְׁיּוֹכִיחַ עַל מַחְשַׁבְתּוֹ אֲבָל הִיכָא דְּסְתָמָא כְּשֵׁר וּמַעֲשָׂה
הַקָּטָן מוֹכִיחַ עַל מַחְשַׁבְתּוֹ וְדֵאִי דְמְהַי וּמְדַפְסִיל חִשׁו"ש"מ דְּבַעֲינָן פְּנוּנָה גְמוּרָה אֲפִילוּ
הִיכָא שְׁצִנּוּה לְכַתְּוֹב גִּט וְעֵינָן בְּמִרְדְּכִי וּפְסִקִינָן כֵּן (בֵּאו"ח ס' י"א) גְבִי טוִיִּית צִיִּצִית
דְּבַעֲינָן לְשִׁמָּה וּסְתָמוֹ לָאו לְשִׁמָּה קֵאִי רַק בְּעֵינָן שְׁיִאֲמַר בְּתַחֲלִילַת הַטּוִי' שְׁטוּנָה לְשִׁמָּן אוֹ
שְׁיִאֲמַר לְאֲשֶׁה טוִי צִיִּצִית לְטַלִּית מְשֵׁמַע דְּבֵאוּמַר לָהּ טוִי צִיִּצִית לְטַלִּיתִי לֹא בְּעֵינָן שְׁתַּכּוּנָן
הִיא לְשִׁמָּה וְע"כ מְשׁוּם דְּע"י צוּוִי לְטוֹת סְתָמָא לְשִׁמָּה קֵאִי מִיָּהוּ אִין רָאִיָה מְשֵׁם דְּהִתָּם
מִיִּרִי שְׁגָם הָאֲשֶׁה טוּנָה לְשִׁמָּה אֲלֹא מְשׁוּם דְּלֹא סִגִי בְּמַחְשַׁבָּה לְחוּד כַּמֶּש"כ הַרְב"י שְׁם
בְּשֵׁם כְּפָה פּוֹסְקִים וְלָזָה מְהַי אֲמִירַת הַמְצִנּוּה לְעַנְנָן הוּצָאָה בְּפִיו כֵּינָן שְׁהוּא צִנּוּה לְטוֹת
לְשִׁמָּה וְהָאֲשֶׁה טוּנָה בְּמַחְשַׁבַת לְשִׁמָּה מְהַי אֲבָל אִם הִיא טוּנָה בְּסְתָמָא לֹא מְהַי [וְיִישׁ
לְתַמּוּה מְזָה ע"ד הַש"ע בֵּאו"ע (סִימָן קל"א סְעִי ז') שְׁפָתְבוּ וְכֵן יִאֲמַר הַסּוּפֵר בְּפִיו
כְּשֵׁמֶתְחִיל לְכַתְּוֹב שְׁפּוֹתֵב לְשֵׁם פְּלוּנִי וְכו' וְכַתֵּב הַב"ש ע"ז דְּאִפִּי בְּדִיעַבְדַּ מְעַכֵּב
הָאֲמִירָה ע"כ וְזָה תִימָא דְּהָא כָּאן שְׁהַבְּעַל צִנּוּה לְכַתְּוֹב גִּט לְאֲשֶׁתוֹ דְּמִי לְאוּמַר טוִי לִי
צִיִּצִית לְטַלִּיתִי דְּמְהַי וְצ"ע]: וְעַדִּין יִישׁ לְעֵינָן דְּכֵינָן שְׁהַמְגַרְשׁ הִנּוּה הוּא מְחַוֵּב לִיתָן גִּט
כְּשֵׁר מְדִינָא דְּהָא בְּנָתָן גִּט פְּסוּל פְּסִק הַרְמ"א (בְּסִי' קנ"ד) דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ לִיתָן גִּט אַחַר וְאִף
שְׁיִישׁ לְאוּמַר דְּהָא שְׁאֵנִי דְּהָא גְרָמָה לְעַצְמָה מ"מ וְדֵאִי דְּמַצְנָה לְגְרָשָׁה דְּהָא לֹא קֵיִימָם פּו"ר

ואסור באחרת משום חדר"ג ומצנה לגרשה כדי לישא אחרת וזו כבר אסורה לו מטעם ספק מחזיר גרושתו משנשאת שמה גט קמא מעליא הוא וא"כ בזה נודאי דבעינן למימר סתמא לגרושין קיימא ונהי אם לא ידע כלל שהגט הוא המוציאה ממנו אפשר דדמי למתעסק דגרע מסתמא כמש"כ התוס' בן חולין (דף י"ג) ובזבחים שם גבי קטן דדמי למשום חולין וגרע מסתמא וה"נ אם לא ידע כלל שהוא ספר פרישות וסתמא לא מהני בזה מ"מ אם ידע שפיר שבגט זה נפטרת ממנו אלא שלא ידע לחשוב זה בשעת נתינת הגט א"כ אפשר לומר דסתמא לשמה קאי כיון דבעיקר ענין הגרושין הוא רוצה לגרשה וגם יודע שבגט זה מגרשה רק במה דבעינן שייחשוב בשעת נתינה שמגרשה בגט זה ובה אמרינן סתמא לשמה קאי דהיינו דבר שהוא מצנה לעשות ולחשב אע"ג דלא חשב כמאן דחשב דמי ואע"ג דהתוס' פתבו כדאמרינן סתם אשה לאו לגרושין קאי ואפי' זינתה מ"מ לאו להתגרש בגט זה קיימא א"כ ה"נ נהי דסתמא להתגרש עומדת מ"מ לאו להתגרש בגט זה עומדת, היינו התם דמספקינן אי חל מחשבת לשמה על הגט בזה אמרינן כיון דלא להתגרש בגט זה עומדת לא מהני מה דלגרושין עומדת אבל הכא דלענין מחשבת תורת פרישות בשעת נתינה קיימינן מהני מה דלגרושין עומדת.

דכיון דלגרושין עומדת נקבע מאליה בנתינת גט זה תורת פרישות מיהו נ"ל דכיון דלא מהני מה שרוצה לגרשה רק דבעינן שייחשוב שרוצה לגרשה בגט זה א"כ מאי מהני מה דלגרושין עומדת סוף סוף אינה עומדת להתגרש בגט זה דוקא ויכול לגרשה בגט אחר ואנו בעינן מחשבת תורת פרישות בהאי גיטא, וע"ז אינה עומדת מסתמא, ואף שפאן תרנו ויהו איתנהו ביה האשה עומדת להתגרש משום דחייב לגרשה מדינא והגט עומד לגרש בו שכבר נכתב כדין לשמו ולשמה ולשם פרישות מ"מ ענין סתמא לשמה קאי מקדשים אנו למדין והתם הבהמה עומדת להשחט לשם חובתה וא"א בענין אחר אבל פאן אף שהיא עומדת להתגרש והגט כבר נכתב לשם גרושין דידהו מ"מ יכול לגרש גם בגט אחר ומנין לנו לקבוע תורת פרישות בהאי גיטא בלא פנונתו וכ"כ החכ"צ בתשובה (סימן א') גבי גט מומר וז"ל וא"ל דסתם אשת מומר לגרושין עומדת כיון דאסורה לו שהרי התוס' פתבו דאפילו זינתה לאו להתגרש בגט זה עומדת ע"ש והרי התם בעי למיפסל גט מומר משום דאדעתא דנפשי' עביד ולא מכיון בנתינתו לגרשה כמבואר שם מדבריו הרי אע"ג דהאשה עומדת להתגרש והגט כבר נכתב כדין נמי לא אמרינן סתמא פשר משום דלא דמי לקדשים דהתם הבהמה עומדת לשחיטה זו ומשום הכי לשמה קאי: וכן מצאתי להגאון בעל טורי אבן ז"ל שכתב ליישב קושיותו בהא דר"ל סובר בפסחים (דף קי"ד) מצות צריכות פנונה ובגזיר (דף כ"ג) פריה לר"י דאמר האוכל פסח לשם אכילה גסה מקרי פושע וקרי בי' פושעים? כשלו בהם נהי דלא עביד מצנה מן המוכרח מצנה מיהו עביד ותירץ הטו"א ז"ל דאף למ"ד מצות צריכות פנונה היינו דוקא במצוה ושופר ולילב דאין חתיכת מצוה זו או לילב זה מיוחדים למצותו דאפשר לקיים במינן ע"י דברים אחרים ואין אלו סתמן עומדים למצותו ודמי לסתמא דגט דסתמא פסול משום דלאו לגרושין קיימא ואפילו זינתה סתם לאו להתגרש בגט זה עומדת אבל בדבר פרטי המיוחד ועומד למצותו וא"א לקיימו אלא בגופו ואפילו במינו א"א אלא בו כגון אכילת קדשים ופסח דמצות אכילתו מיוחד לגופו דמי לשחיטת קדשים דסתמן לשמן עומדין וכן במילה סתמא לשמה קאי עיי"ש בדבריו לפ"ז גבי גט נמי אף שהגט נכתב לשמו

וְלִשְׁמָהּ מ"מ פִּינּוֹן דְּאֶפְשָׁר עֲדִינּוֹן לְגִרְשָׁהּ בְּגִט אַחַר מִסְתַּמָּא לָאוּ לִשְׁמָהּ קָאֵי דְלָא דְמִי
לִשְׁחִיטַת קַדְשִׁים וְאֶכִּילַת קַדְשִׁים דִּא"א לְקַיָּים מְצֻנְתוֹ אֶלְא בְּשְׁחִיטָהּ זִו וְאֶכִּילָהּ זִו וּמכ"ש
לְפִי תִּירוּץ הַשְּׁנִי שְׁתִּירֵץ הַטו"א ז"ל לְחֶלֶק בֵּין הֵיכָא דְאֶפְשָׁר לְחִזּוֹר וְלַעֲשׂוֹתוֹן כְּמוֹ גְּבִי
מְצָה וְלוֹלֵב דְּצָרִיכוֹת פְּנוּנָה וְסִתְמָן לָאוּ לִשְׁמָן קָאֵי וְדוֹקָא גְּבִי אֶכִּילָהּ וְשְׁחִיטָהּ דְּקַדְשִׁים
דִּא"א לְחִזּוֹר וְלַעֲשׂוֹת מְצֻנְתוֹן פַּעַם שְׁנֵי אָז סִתְמָן לִשְׁמָהּ קָאֵי א"כ גְּבִי גִט לַעֲנֵן פְּנוּנָה
דְּנִתִּינָהּ פִּינּוֹן דְּאֶפְשָׁר לְגִרְשָׁהּ בְּגִט אַחַר לָאוּ אֶמְרִינּוֹן סִתְמָא לִשְׁמָהּ וְלוֹלֵי דְּבָרֵי הַחכ"צ ז"ל
הִי' נ"ל דְּלָא שְׁיִיךְ פְּלִל הַאי סְבָרָא דְּסִתְמָא לִשְׁמָהּ קָאֵי אֶלְא גְּבִי קַדְשִׁים דְּאִין הַמְחֻשְׁבָּה
מוֹצִיאָה שׁוֹם דְּבָר מְרֻשׁוֹתוֹ וְכֵן גְּבִי פְתִיבַת הַגִּט דִּאֵע"ג דְּהַגִּט מוֹצִיאָה מְרֻשׁוֹתוֹ מ"מ אֲנִי
הַשְׁתָּא לַעֲנֵן פְתִיבַת הַגִּט קְיָיִמִינּוֹן אֵי חָל עַל פְתִיבַת הַגִּט עֲנֵן לִשְׁמָהּ וְכִתִּיבַת הַגִּט אִינָה
מוֹצִיאָה מְרֻשׁוֹתוֹ עֲדִינּוֹן אֶבְל פְּשָׁאֲנוּ בְּאִין לְדִין עַל הַמְחֻשְׁבָּה דְּנִתִּינַת הַגִּט דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִכּוּנִין
לְהוֹצִיאָה בְּגִט זֶה בְּשַׁעַת נְתִיבַתוֹ לָאוּ שְׁיִיךְ סִתְמָא לִשְׁמָהּ פִּינּוֹן דְּבָהֵאֵי סִתְמָא אֲנוּ מוֹצִיאִין
אוֹתָהּ מְרֻשׁוֹתוֹ אִם הַשְּׁלִים כָּל תְּנָאֵי הַגִּט לְכוּנִין לְהוֹצִיאָה אִין מְחֻשְׁבָּה נְתַפְסַת מֵאֵלֵי
לְהוֹצִיאָה מְרֻשׁוֹתוֹ וְכֵן גְּבִי פְנוּנַת חֲלִיצָה לָאוּ אֶמְרִינּוֹן סִתְמָא לִשְׁמָהּ קָאֵי פִינּוֹן דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִכּוּנִין
לְהוֹצִיאָה בְּחִלְצָה זִו לָאוּ אֶמְרִינּוֹן בְּכֵה"ג סִתְמָא לִשְׁמָהּ קָאֵי: וְכֵן פְתִיבַתוֹ לְהוֹכִיחַ שְׁיִטַת
הַר"מ שְׁפֶתֶב הַטַּעַם דְּחִלְצַת חַש"ו פְּסוּל מְשׁוּם דְּלָאוּ בְּנֵי דִיעָה נִינְהוּ וְלָאוּ מְשׁוּם דְּלָאוּ
בְּנֵי קְרִיאָה נִינְהוּ וְכִתְבָנוּ מְשׁוּם דְּדַעַת הַר"מ דְּלִמְסַקְנָא דְּמַסִּיק אַבְיֵי דְּאֶפִּילוּ בְּחַרְשַׁת
מַעֲיָקְרָא לָאוּ מְהֵנִי חֲלִיצָה ע"כ הַטַּעַם מְשׁוּם דַּעַת וְלֵהֲכִי לָאוּ מְהֵנִי אֶפִּילוּ בְּחַרְשַׁת מַעֲיָקְרָא
דְּגְבִי חֲלִיצָה לָאוּ אֶמְרִינּוֹן כִּי הֵיכִי דְּעַל הֵכִי נְפִיק מְשׁוּם דְּלָאוּ שְׁכִיחָא וְלֵאֲתַקִּינוּ לָהּ חֲלִיצָה
וְכֵן גִּידֵל א"ר דְּמַשְׁנֵי הֵתָם (דָּף ק"י) אַבִּיאָה וְחֲלִיצָה בְּחַרְשַׁת לָאוּ מְשַׁפְּחַת אֲזִיל בְּשִׁיטַת
אַבְיֵי דְּמוֹכִיחַ הֵכִי מְפָמָה מְשַׁנְיֹת דְּאֶפִּילוּ בְּחַרְשַׁת מַעֲיָקְרָא לָאוּ מְהֵנִי חֲלִיצָה וְלֵהֲכִי אֶמַר
דְּמִתְנִיתִין דְּקִתְנֵי בִיאָתָהּ אוּ חֲלִיצָתָהּ לָאוּ קָאֵי אַחַרְשַׁת כ"א בִּיאָתָהּ לְחֻדָּא: וְהַשְׁתָּא קָשָׁה
ל"ל לְדַחֲקֵי וְלִמְיַמַר דְּלָאוּ קָאֵי פְּלִל אַחֲלִיצָה הָא מְשַׁפְּחַת לָהּ בְּחַרְשַׁת חֲלִיצָה וְכֵן בְּחִיבֵי
לְאוּוֹנִין לַר"ג א"ר לִשְׁיִטַתוֹ (בְּדָף כ') שָׁם אוּ בַעֲשָׂה וּל"ת לְדִידִן דְּמִדְּאוּרֵייתָא לִיבּוּם לָאוּ
רְמִיא וְלְחֲלִיצָה רְמִיא אַף לְרַבָּא שָׁם וּא"כ פִּינּוֹן דְּלָאוּ בְּנֵי יְבוּם נִינְהוּ מִסְתַּמָּא לְחֲלִיצָה
קְיָיִמָא לְהֵכִי מְהֵנִי בְּהוּ חֲלִיצָה מְשׁוּם דְּסִתְמָן לִשְׁמָן קָאֵי וְשַׁפִּיר מְשַׁפְּחַת חֲלִיצָה בְּחַרְשַׁת
לִשְׁיִטַת הַר"מ וְאִין לֹאֲמַר דַּחַש"ו גָּרַע מִסְתַּמָּא דְּדְמִי לְמַתְעַסַק כַּמ"ש הַתּוֹס' (בְּחֻלִּין י"ג)
דַּחַש"ו אֶדְהָא שְׁיִטַת הַר"מ דְּחֲלִיצַת חַרְשׁ פְּסוּל מְשׁוּם פְּנוּנָה הוּא מְשׁוּם דְּאֲזִיל לְשִׁיטַתִּי
דְּחֲלִיצָה בְּעֵי פְנוּנָה גְּמוּרָה וְכַמ"ש הַחכ"צ בְּשָׁמוּ אֶבְל אֵי הוּי סְגִי בְּכּוּנָה קְצַת שְׁלָא בְּשַׁעַת
מַעֲשָׂה וְנֻדְאֵי דְּהוּי מְהֵנִי בַעוּע"ג כַּמ"ש בְּשָׁם הַרְמַב"ן ז"ל דְּטַעֲמָא דַּר"ה דְּמְהֵנִי גְּבִי גִט
גְּדוֹל עוּע"ג הוּא מְשׁוּם דְּסוּבֵר דְּלָאוּ בְּעֵי פְנוּנָה מַעֲלִיא וּא"כ בְּחֲלִיצַת ח"ל דְּסִתְמָן לִשְׁמָן
קָאֵי וְלָאוּ בְּעֵינּוּ פְנוּנָה מַעֲלִיא מְהֵנִי מַה שְׁגְּדוֹל עַע"ג דְּבְּחֲלִיצָה הָא אִיכָּא גַעַע"ג וְעוֹד
דְּהֵיכָא דְּסִתְמָא מְהֵנִי אֶמְרִינּוֹן מוֹכִיחַ מַעֲשָׂה עַל מְחֻשְׁבָּה כְּמוֹ שְׁמִבְּנֹאֲר אֶצְלִינוּ בַּמַּק"א
לִיִּישַׁב קוֹשְׁיֵית הִירוּשְׁלָמִי מַגִּט וְתִירוּמָה דְּלָאוּ אֶמְרִינּוֹן בְּהוּ מְחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוּךְ מַעֲשָׂיו
דְּדוֹנְקָא הֵיכָא דְּסִתְמָא מְהֵנִי כְּמוֹ גְּבִי קַדְשִׁים אֶלְא דְּמְחֻשְׁבַת חַש"ו גָּרַע מִסְתַּמָּא לְהֵכִי מְהֵנִי
מְחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוּךְ מַעֲשָׂיו לְשׁוּנִי סִתְמָא וְכֵן גְּבִי הֶכְשֵׁר לָאוּ בְּעֵינּוּ פְנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה
שְׁיִכּוּנִין בְּשַׁעַת שְׁמַעְלָה הַפִּירוֹת לַגַּג כְּדִי שְׁיִקְבְּלוּ הַמִּים רַק פִּינּוֹן דְּעַבִּיד ע"ד כֵּן מְהֵנִי אַף
שְׁלָא חֻשַׁב בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה לְהֵכִי גְּבִי קָטֵן אֶמְרִינּוֹן מְחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוּךְ מַעֲשָׂיו כְּדִאִיתָא
בְּחֻלִּין (דָּף י"ג) אֶבְל גְּבִי גִט וְתִירוּמָה דְּבַעֲיָנוּ פְנוּנָה מַעֲלִיא שְׁיִכּוּנִין בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה שְׁפּוֹתֵב

לְשֵׁמוֹ וּלְשֵׁם גִּירוּשָׁיו וְכֵן גַּבִּי תְרוּמָה בָּזָה לֹא אָמְרִינוּ מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו
וְהִשְׁתָּא גַבִּי חֲלִיצַת ח"ל דְּסִתְמָא נְמִי מְהֵי מִשׁוּם דְּסִתְמֵן לְשִׁמְן קָאִי אַף שְׁמַחְשֻׁבַת חש"ו
גֵרַע מִסִּתְמָא מ"מ בְּעֵינָן לְמִימַר מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו לְשׁוֹנֵי סִתְמָא לְמֵהֵי חֲלִיצָה
דְּחֵרֵשׁ וְא"כ לְמָה אָמַר רַב דְּחֵרֵשׁ אֲבִיָּאָה לְחֻדְהָ קָאִי לֹקְמִי בְּסִיבֵי לְאוּוֹן דְּמֵהֵי חֲלִיצַת
חֵרֵשׁ בְּהוּ מִשׁוּם דְּסִתְמָא לְשִׁמָּה קָאִי וְכִינֵן דְּסִתְמָא כְּשֵׁר חש"ו נְמִי כְּשֵׁר מִשׁוּם עוּע"ג או
מִשׁוּם מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו, א"ו דְּגַבִּי חֲלִיצָה לֹא אָמְרִינוּ סִתְמָא לְשִׁמָּה קָאִי פִּינֵן
שַׁע"י חֲלִיצָה נְפִטְרַת מְמַנּוּ אֵינָה יוֹצֵאת מִרְשׁוּתוֹ מִשׁוּם מִחֻשְׁבָּת סִתְמָא וְאע"ג דְּאִינוּ יְכוּל
לִיבְמָה דְּהָא אֲסוּרָה לֹו בְּלָאוּ אוּ בְּעֵשָׂה מ"מ לֹא אָמְרִינוּ בָּזָה סִתְמָא לְשִׁמָּה וְאע"ג דֶּהֱנוּב"י
כְּתַב (בס' צ"א) גַבִּי יְבוּם דְּחֵרֵשׁ סִתְמָא לְשִׁמָּה קָאִי אֵינְקִינִית לֹו וְכו' שְׁאֲנִי עִיּוּלִי מֵאֲפּוּקִי
דְּאֲפּוּקִי לֹא מִפְקִינוּן מִסִּתְמָא וְעוֹד דְּהֵתֵם בְּמִחֻשְׁבָּת מְצָנָה תְּלִיא הִקְנִינוּ וּבָזָה שְׁפִיר אָמְרִינוּ
סִתְמָא לְשֵׁם מְצָנָה קָאִי וְהִקְנִינוּ בָּא מֵאֲלִיו וְהִכָּא מִחֻשְׁבָּת פְּטוּר בְּעֵינָן וְלֹא אָמְרִינוּ סִתְמָא
לְמִחֻשְׁבָּת פְּטוּר קָאִי: מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהָא דְּלֹא מְשַׁנֵּי דְּמִיָּירִי בַח"ל וּמִשׁוּם דְּסִתְמָא לְשִׁמָּה
קָאִי מִשׁוּם דְּהָא שֵׁם יֵשׁ שְׁתִּי יְבָמוֹת וְאֲפֹשֶׁר בְּחֲלִיצָה דְּחִבְרַתָּה וְלֹא שְׁיִיךְ סִתְמָא לְשִׁמְן
קָאִי הָרִי נִתְפָּרַר מְכַל הַדְּבָרִים שְׁפִתְבָּנוּ דְּהָא פְּתִי שְׁאֲנוּ דְּנִין בּוֹ בְּמֵאִי דְּמִסְפָּרִי לִי וְסָבַר
דְּעָתוֹ דִּיעָה גְּמוּרָה וְקִדּוּשָׁיו קִדּוּשֵׁין גְּמוּרִין וְלַעֲנֵן גְּרוּשֵׁין מְהֵי בְּאִפְּן אִם נַעֲמֹד עַל
דְּעָתוֹ לְהַבִּינוּ שְׁהֵגַט הוּא הַגּוֹרֵם הַפְּרִיתוֹת וְשִׁיזָנָה לְסוֹפֵר לְכַתּוּב לְשֵׁם פְּרִיתוֹת וְלַכּוּנִין
בְּשַׁעַת נְתִינָה שְׁנוֹתֵן לְשֵׁם פְּרִיתוֹת אֲבָל אִם אִי אֲפֹשֶׁר לְהַבִּינוּ דְּבָרִים הַלְלוּ אִין פַּח בְּגִיטוֹ
לְהַתִּיר קִדּוּשָׁיו וְזָה בְּרוּר: רְאִיתִי בְּסִפְרָ תוֹרַת גִּיטִין (ר"פ כָּל הַגֵּט) שְׁהַקְשָׁה בְּכָל הַנִּי
דְּפָסִיל מִתְּנִיתִין דְּכָל הַגֵּט מִשׁוּם שְׁלֵא לְשִׁמָּה כְּמוֹ קוּל סוֹפְרִין מְקָרִין וְלִהְנֵךְ פּוֹסְקִים
דְּבַעֲיֵנוּ שְׁלִיחוֹת בְּגֵט תְּקֻשָׁה ח"ל שְׁנֹכְתֵב בְּלִי שְׁלִיחוֹת הַבַּעַל וּפְסוּל וְתִירָץ דַּנ"מ אִם אָמַר
הַבַּעַל לְהַסּוֹפֵר כְּתוּב גֵּט לְאִשְׁתִּי וְאִח"פ כְּתַב גֵּט לְהַתְּלַמֵּד דְּבָזָה אִין לְפָסוּל מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת
דְּהָא הַסּוֹפֵר בְּמִקּוּם הַבַּעַל קָאִי וּפְסוּל מִשׁוּם לְשִׁמָּה וְכֵן יֵישֵׁב בָּזָה קְוִשִׁית הַרְשָׁב"א ו"ל
עַל הַנֵּךְ פּוֹסְקִים דְּבַעֲי שְׁלִיחוֹת מִמְתְּנִיתִין דְּכּוֹתֵב טּוֹפְסִי גִיטִין עֵינֵן שֵׁם וְנִפְלֵאתִי עַל דְּבָרִיו
ו"ל דְּאִטּוּ אִם הַבַּעַל אָמַר לְהַסּוֹפֵר כְּתוּב גֵּט לְאִשְׁתִּי נִימָא דְּמָה שְׁכּוֹתֵב טּוֹפְסִי גִיטִין או
לְהַתְּלַמֵּד יְהֵא בָּזָה שְׁלִיחוֹת הַבַּעַל הָא אִין שְׁיִיךְ לֹוּמַר שְׁנַעֲשֵׂה שְׁלוּחוֹ אֲלֵא עַל מַה שְׁהוּא
עוֹשֶׂה בְּכּוּנּוֹת שְׁלִיחוֹת הַמְּשַׁלַּח אֲבָל מַה שְׁהוּא עוֹשֶׂה לְהַתְּלַמֵּד לֹא נִקְבַּע בָּזָה שְׁלִיחוֹת
הַמְּשַׁלַּח דְּאִטּוּ גּוֹפּוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ כְּגוֹפּוֹ שֶׁל מְשַׁלַּח בְּכָל עֵת וּבְכָל רֵגַע הֲלֵא רַק בְּשַׁעַת שְׁהוּא
עוֹשֶׂה בְּכּוּנּוֹת לְשֵׁם שְׁלִיחוֹת הָיִי כְּמוֹ שְׁעוֹשֶׂה הַמְּשַׁלַּח אֲבָל לֹא בְּמָה שְׁעוֹשֶׂה בְּלִי כּוּנּוֹת
וְאִפְתִּי תְּקֻשָׁה לְהַנֵּךְ פּוֹסְקִים דְּבַעֲי שְׁלִיחוֹת אֲמַאי לֹא פָּסִיל כָּל הַנִּי גְּוֹנָא דְּמִתְּנִיתִין מִשׁוּם
שְׁנַעֲשֵׂה בְּלִי שְׁלִיחוֹת הַבַּעַל וצ"ע: סִימֵן קַנֵּד שְׁאֵלָה בְּאֲחַד שְׁהֵלֵךְ מִבֵּיתוֹ זֹו אִשְׁתּוֹ לְלַמֵּד
בְּעִיר אַחֲרַת וְהַנִּיחַ לְאִשְׁתּוֹ מְמוֹן וּמְסַחֵר בְּמָה לְהַתְּפָרְנֵס וְהִיא לֹא הִנָּה לְבָבָה שְׁלָם עֲמוּ
וּכְשֻׁבָתוֹ שֵׁם כְּשֵׁנִי שְׁנִים בְּאֵת אֲלִיו אִשְׁתּוֹ וְהַפְּצִירָה בּוֹ שְׁיִגְרָשְׁנָה יַעֲזֵן כִּי הַפְּסִידָה כָּל אֲשֶׁר
הַנִּיחַ לָהּ וְהִיא עֲנִיָּה וְדָלָה וְאִין לָהּ מְמָה לְהַתְּפָרְנֵס וְנִתְּנָה עָלָיו בְּקוּלָהּ בְּאֲשֶׁר הוּא חֲזִיב
בְּמִזְוֹנוּתִיהָ וּמִזְוֹנוֹת יְלָדֶיהָ וְאִחֲרֵי הַהַפְּצָרוֹת שְׁמַע לְקוּלָהּ וְנוֹדַע לּוֹ כִּי כְּפֻשָׁה לּוֹ וְכָל אֲשֶׁר
יֵשׁ לָהּ הַטְּמִינָה וְיֵישׁ לָהּ סֵךְ רַב לְהַתְּפָרְנֵס מְזָה הוּא וְיִלְדִיו וְעָתָה מְעַרְעֵר עַל הַגֵּט בְּאִמְרוֹ
אִלוּ יַדַּע שְׁכֵּן הוּא לֹא הִנָּה מְגַרְשָׁה גַם מְסַר מוֹדְעָא עַל הַגֵּט: תְּשׁוּבָה תְּחִילָה נִדְּבַר בַּעֲזַה"ת
מַעֲנִין עַרְעוּר מַה שְׁהִטְעַתוּ.

(בג'טין מ"ו) אָמרינן המוציא את אשתו משום ש"ר ומשום נדר לא יחזיר ובגמרא אר"נ והוא שאמר לה משום ש"ר אני מוציאך ומפרש בגמ' דקסבר טעמא משום קלקולא שפא תלה ותנשא לאחר ונמצא דברים בדאים ויאמר אלו הייתי יודע שכן הוא אפילו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים וכתבו התוס' והרשב"א ז"ל דלא הוי אלא לעז בעלמא ולא שיהא הגט בטל ממש דהא לא אמר לה על מנת ואע"ג דבכמה מקומות מהני גילוי דעתא כמו שטר מברחת וזבין ולא איצטרקא ליה זויי הקא ליכא למימר הכי מדבצי לר"מ תנאי כפול והאחרונים ז"ל נדחקו בפירוש דבריהם במ"ש דהקא ליכא למימר הכי ומהר"מ אלשיך ז"ל בתשובתו רצה לפרש דסבירא להו דגילוי דעת לא מהני בגט אלא בממון: אבל באמת נראה לי פשוט דא"צ לזה אלא פוננתם דאף דגילוי דעת מבטל הגט מ"מ הקא ליכא גילוי דעת כולל דאפשר לומר דכיון דיש עלי' ש"ר מאוסה עליו ורוצה לגרשה אף אם הדברים בדאים וכן בנדרנית אינו רוצה באשה נדרנית אף שיש היתר לנדרה ולא הוי גילוי לומר שאם היה יודע שהדברים בדאים או שיש היתר לנדרה לא היה מגרשה וכן כתבו התוס' אה"כ בד"ה שלא דלישנא בתרא דסובר משום פריצותא סובר שאין הטעם בש"ר משום קלקולא דלא מצי לקלקלה דכיון דמשום ש"ר מגרשה דעתו לגרשה בכל ענין אפילו אם ימצאו דברים בדאים ע"כ אבל היכא דהוי גילוי דעת גמור מהני נמי גבי גיטא ונאפילו באיילונית נמי איכא למימר כיון דלא היו לה בנים ויש לה קצת סימני איילונית [כמ"ש הרמב"ן ז"ל במלחמות ד"ה ועוד] מוציאה.

בכל ענין אע"פ שאינה איילונית גמורה וכה"ג כתב רש"י ז"ל (ביבמות ס"ה) גבי ניסת לרביעי והיה לה בנים שאין הגט בטל משום דלגמרי מגרש לה [ואע"ג דרש"י ז"ל מפרש הקא דהוי קלקול גמור כמו שגפרש לקמן מ"מ הקא דכברניסת לשלשה ולא היה לה בנים סבר דלגמרי מגרש לה] ולהכי כתבו התוס' דאין זה אלא לעז בעלמא משום דא"ל דלגמרי מגרש לה ואין צריך למש"כ בס' מחנה אפרים דלא מיקרי גילוי דעת משום דאפשר לומר דעיקלה מצא לגרשה דזה שייך לומר היכא דלא אמר לה משום זה אני מוציאך אבל באמר לה ליכא למימר הכי אלא הטעם כדפירשנו וכן אין צריך לחלק בין ממון לאיסור כמ"ש המהר"מ אלשיך ז"ל דנודאי גם באיסור מהני גילוי דעת: והרשב"א בפ' מי שאחזו (ד' ע"ה) גבי הא דאתקין שמואל בגיטא שכתב בסוף דבריו ומיהו גבי דיני ממונות לא בעי תנאי כפול אלא גילוי דעתא כתנאי הוי אע"ג דלא פריש פלוס דלמדו האחרונים ז"ל מדבריו דדווקא גבי ממונא מהני ג"ד אינו ראיה כולל למענין בדבריו שהביא שם דעת רבינו שמואל דבגיטין בעי ת"כ כמו שאתקין שמואל אבל בממונא סגי בגילוי דעתא ולא בעינן ת"כ וקאי אעיקר פלוגתא דר"מ ורבנן בת"כ דבגיטא מחמירין ובעינן ת"כ אבל לא בממונא ואין הכי נמי דלרבנן דר"מ דלא בעינן בגיטא ת"כ ונדאי דגילוי דעתא לחוד נמי סגי ולא מפלגינן בין איסורא לממונא וכן להנהיג רבנוטא דסברי דגילוי דעת עדיף כמו ת"כ ונדאי נמי דמהני בגיטא כמו בממונא גם אין זה ענין כולל למה דקי"ל דגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא דהתם הטעם דמאחר דכבר עשה שליח לגרש אין גילוי דעתא מבטל גיטא ודווקא דיבור מבטל דיבור אבל גילוי דעתא לא מבטל דיבור כמבאר כ"ז בסוגיא (דקידושין נ"ט וגיטין ל"ב) אבל גילוי דעתא שע"מ פן מגרשה אין ענין לכאן וכן אב"י דאית ליה גילוי דעתא בגיטא מילתא היא

אֶפְשֶׁר דְּסוֹבֵר דְּגִילוּי דְּעֵתָא שְׁקוּדָם לָא מְהֵי וְהֵתָם שְׁאֲנִי שְׁמַגְלָה דְּעֵתוֹ שְׁאִינוּ רוּצָה בְּגִט
כָּלֵל וְאָמַר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב אַבְל אִם רוּצָה בְּגִט אַף שְׁאָמַר וּמַגְלָה דְּעֵתוֹ שְׁמַטְעֵם זֶה
הוּא רוּצָה אֶפְשֶׁר שְׁיֵישׁ בְּלִבּוֹ עוֹד טַעַם אַחַר שְׁמַחְמַת זֶה מְגַרְשָׁה אֲלֵא שְׁבִאָמַת גִּילוּי דְּעֵתָא
מְבַטֵּל גִּיטָא כְּמוֹ גַבֵּי מְמוֹן וְכוּנּוֹנַת הַתּוֹס' הֵכָא בְּגִיטִין מְשׁוּם דְּלֵא הֵי גִילוּי דְּעֵת גְּמוּר
מְשׁוּם דְּאֶפְשֶׁר דְּלַגְמְרֵי מְגַרֵּשׁ לֵה מְשׁוּם הַנְּדָר וּמְשׁוּם הַש"ר וּמְשׁוּם קִצָּת סִימְנֵי אֵיילוֹנִית
שְׁנַרְאָה בַּה [הֶאֱרַכְנוּ קִצָּת בְּזָה שְׁבִיזָה נְדָחָה הַרְבֵּה פְּלִפּוּלִים שְׁנֵאָמְרוּ בְּדַבְרֵי הָאֶחָרֹנִים
ז"ל בְּזָה]: וְדַעַת רַש"י ז"ל מְבִינָא דְּסוֹבֵר דְּהֵי קְלָקוּל גְּמוּר לְבַטּוּלֵי גִיטָא מִן הַדִּין פִּינּוּ
דְּאָמַר לֵה מְשׁוּם זֶה אֲנִי מוֹצִיאָה וְנִמְצָא דְּבָרִים בְּדָאִים בְּטֵל גִּיטָא לְפִיכָּה אוֹמְרִים לוֹ שְׁלֵא
יַחְזִירָנָה עוֹלָמִית וְאִז גְּמַר וּמְגַרֵּשׁ עֵי"ש בְּדַבְרֵיו וְכֵן דַּעַת הַרְמַב"ם (בפ"י מה' גִּירוּשִׁין)
וְז"ל מְפַנֵּי מַה הַמוֹצִיא אֵת זֶה לֹא יַחְזִיר לְעוֹלָם שְׁמָא תַנְשֵׂא לְאַחַר וְתַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וַיֹּאמֶר
הֶרְאִישׁוֹן אֵלּוּ הֵייתִי יוֹדַע לֹא הֵייתִי מְגַרְשָׁה וְנִמְצָא כְּמַגְרֵשׁ עַל תְּנָאי וְלֹא נִתְקִינִים שְׁהֵגֵט
בְּטֵל לְמַפְרַע לְפִיכָּה אוֹמְרִים לוֹ גְּמוּר בְּלַבָּה לְגַרְשָׁה שְׁאִין זֶה חוֹזְרָת לָהּ לְעוֹלָם עַכ"ל:
וְנַרְאָה לִי שְׁכֹן גַּם שֵׁיטַת הַרִי"ף ז"ל שְׁפַתְבָּ אֲמַתְנִיתִין דַּר"י אוֹמַר נִשְׂאֵת לְאַחַר וְהֵי לֵה
בְּנִים וְהִיא תּוֹבַעַת כְּתוּבָתָהּ אֶמְרִינּוּ לֵה שְׁתִּיקוּתָהּ יָפָה מְדִיבּוּרָה מְשׁוּם דְּאֶמְרִינּוּ לֵה הַשְׁתָּא
הוּא דְּבַרְיִית וְהַקְשׁוּ הַמַּפ' דַּא"כ דְּשִׁינָה הֵכָא גַבֵּי אֵיילוֹנִית הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית א"כ מֵאִי
פְּרִיָּה דְּרַבְּנָן אֶדְרַבְּנָן דְּאֶמְרֵי גַבֵּי אֵיילוֹנִית יַחְזִיר וְלֹא חֵינְשִׁי לְקִילְקוּלָא דְּלָמָּא מְשׁוּם הֵכִי
לֹא חֵינְשִׁי לְקִילְקוּלָא מְשׁוּם דְּאֶמְרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית כְּמוֹ דְּמִשְׁנֵי (בִּיבְמוֹת ס"ה)
הַקְּוִשָׁא דְּאֲנּוּ מִי שְׁתִּיקִינוּ אֲלֵא אֶמְרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית [וְאֵע"ג דְּגַבֵּי אֲשֶׁה שְׁאִין לֵה
וְנוֹסַת אֶמְרִינּוּ דְּלֵא יַחְזִיר וְחֵינְשִׁינּוּ לְקִילְקוּלָא אַע"ג דְּאִיכָּא לְמִימַר הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית
הֵתָם מְשׁוּם דְּרַפּוּאָתָהּ קְרוּבָה וְשְׂכִיחָא יוֹתֵר מְרַפּוּאָת אֲשֶׁה שְׁלֵא הִיָּה לֵה בְּנִים אוֹ מְשׁוּם
שְׁמָא תַתְּחִיל קְבִיעַת הַנוֹסַת קוּדָם הַגִּירוּשִׁין וְכַמֶּש"כ כ"ז הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת וּבְנֵדָה אַבְל לְפִי
מַה שְׁפַתְבָּנוּ שְׁסוֹבֵר דְּהֵי קְלָקוּל גְּמוּר כְּשֵׁיטַת רַש"י ז"ל דְּבַרֵי הַרִי"ף ז"ל נְכוּנִים מְאוּד
דְּהֵנָּה שְׁם בִּיבְמוֹת בְּהָא דְּפְרִיָּה אֲנּוּ מִי שְׁתִּיקִינוּ נִמְצָא גֵט בְּטֵל וּבְנֵיה מְמַזְרִים אֲלֵא אֶמְרִינּוּ
הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית כְּתַב רַש"י ז"ל וְז"ל אֲלֵא מְדַשְׁתְּקִינוּ וְנִדְאִי לֹא מְצִי לְבַטּוּלֵי דְּאֶמְרִינּוּ
לִיָּה מְסַפְקָא קְמַגְרֵשֶׁת לֵה וְלֹא אִיכְפַת לֵה בַּה וְגַמְרַת בְּדַעַתָּה לְגִירוּשִׁין, אֲלֵא אִי אִיכָּא
לְמִפְטָרָיָה הֵכִי פְטָרִינוּ לִיָּה דְּאֶמְרִינּוּ לִיָּה הַשְׁתָּא הוּא דְּאֶבְרִית שְׁחִזְרָה לְהִיּוֹת בְּרִיאָה
מְחולִי ע"כ, הֵנָּה חִזִּינוּ שְׁרַש"י ז"ל פִּירֵשׁ בְּהָא דְּאִין הֵגֵט בְּטֵל מְשׁוּם דְּמְסַפְקָא מְגַרֵּשׁ
לֵה וּבְהָא דְּלֵא מְצִי לְמִיתְבַּעֲיָה כְּתוּבָה פִּירֵשׁ מְשׁוּם דְּאֶמְרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית וְקִשָּׁה
אַמֵּאי לֹא פִירֵשׁ נְמִי דְּלֵהֲכִי אִין הֵגֵט בְּטֵל מְשׁוּם דְּאֶמְרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית וְנַרְאָה
דְּרַש"י ז"ל אֲזִיל לְשֵׁיטַתוֹ דְּהֵי קְלָקוּל גְּמוּר וּמְבַטֵּל אֵת הֵגֵט מִן הַדִּין, א"כ לֹא שְׁיִיָּה
לְמִימַר לְקִינִים אֵת הֵגֵט מְשׁוּם הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית דְּאִיָּה נוֹכַל לְהַקֵּל מְסַפְקָא וְדִלְמָא הִיָּתָה
בְּרִיאָה מְקוּדָם וְרַק הֵם לֹא זְכוּ לְהַבְנוֹת מְמַנָּה וְהֵי גֵט בַּעַל לְהַכִּי פִירֵשׁ בְּטַעֲמָא דְּאֲנּוּ
שְׁתִּיקִינוּ מְשׁוּם דְּלַגְמְרֵי מְגַרֵּשׁ לֵה וְרַק לְעֵנִין מְפָטֵר מְכַתּוּבָה ע"ז אֶמְרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא
דְּבַרְיִית דְּמְסַפְקָא לֹא מְפָקִינוּ מְמוּנָא וְזֶה בְּרוּר בְּכוּנּוֹת רַש"י ז"ל: וְהַשְׁתָּא א"ש נְמִי
שֵׁיטַת הַרִי"ף ז"ל דַּע"ג דְּסוֹבֵר דְּגַם גַבֵּי אֵיילוֹנִית אֶמְרִינּוּ הַשְׁתָּא הוּא דְּבַרְיִית וּפִירֵשׁ כֵּן
בְּהָא דְּאֶמְרִינּוּ שְׁתִּיקוּתָהּ יָפָה מְדִיבּוּרָה מ"מ זֶה רַק לְעֵנִין כְּתוּבָה דְּמְסַפְקָא לֹא מְפָקִינוּ
מְמוּנָא אַבְל לְעֵנִין קְלָקוּל שְׁפִיר פְּרִיָּה דְּרַבְּנָן אֶדְרַבְּנָן דְּמֵאן דְּחֵינְשִׁי לְקִילְקוּלָא בְּעֵי לְמִחְשׁ
נְמִי בְּאֵיילוֹנִית דְּכִינוּ דְּאֶמְרִינּוּ אֲדַעַתָּא דְּהֵכִי לֹא גִירְשָׁה מִן הַדִּין לֹא נוֹכַל לְהַכְשִׁיר הֵגֵט

מספיקא ולומר השתא הוא דברייתא וילהי יקשה ג"כ דרבנן אדרבנן גבי איילונית דלא מהני האי טעמא השתא הוא דברייתא לענין קילקול הגט והתם גבי ניסת לשלישי דלא חיישינן לקילקולא גם לענין הגט הוא משום דלגמרי מגרש לה כמו שפכתנו בכוננת רש"י ו"ל ודנוקא התם משום דכבר לא היה לה פנים מפעלים הראשונים ונדאי לא מעייל שלישי שוב נפשו לספיקא ומגרש לה לגמרי וכמו שפירשו התוס' התם ביבמות דמירי שלא הפיר בה אבל הכא גבי איילונית דרב גבי דידיה אתיילד האי ספיקא דאיילונית ולא הוחזקה בזה עדיין אמרינן דמגרש לה רק אם היא איילונית ומאן דחייש לקילקולא בש"ר ונדר בעי למיחש נמי גבי איילונית לקילקולא: ובזה נראה ליישב דעת הרי"ף ו"ל מה שהקשה הב"י באהע"ז (סימן י"ד) שכתב מתניתין דהמוציא את אשתו משום ש"ר ונדר ומתניתין דמוציא את אשתו משום איילונית כצורתן ולא כתב עליהם פלוגא ונדאי דקשה רבנן דש"ר ונדר ארבנן דאיילונית עיי"ש דגבי ש"ר ס"ל לרבנן דלא יחזיר וגבי מוציא את אשתו משום איילונית ס"ל דייחזיר כדמקשה שם בש"ס ומשני שם שמואל דמהפכינן דר"י לרבנן ודרבנן לר"י והאיך פסק הרי"ף ו"ל בתרנוייהו כחכמים פפי הנוסחא דמשנה דידן דמוציא משום ש"ר לא יחזיר ובאיילונית יחזיר נגד הגמ' ואי סובר פרבא דאמר מאן חכמים ר"מ דבעי תנאי פפול הנה ליה לפרושי בכולהו דבעי כפליה למילתא וכן תמה בזה הפ"י ו"ל ונראה דהנה הב"י הקשה שם עוד קושיא חמורה דאביי מתרץ דרבי יהודא אדר"י ולא משני דרבנן אדרבנן וכדתמה רבא דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא עיי"ש ורבא נמי אמאי לא אתקף ליה לאביי פאורחא דתלמודא בכל דנוכתא ורק אמר לה למימרא בפ"ע ואף דכהו סוגיא מצינו בסוטה (דף ח') בהא דאמר ר"י אם הי' שעררה נאה לא הי' מגלה אם הי' לבה נאה לא הי' מגלה ופריך למימרא דר"י חייש להרהורא והתנן וחכ"א האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה ומשני שם רבה דברי ר"י ורבא אמר שם דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא ומשני התם עיי"ש דרבה לא חייש לשנויי דרבנן אדרבנן מ"מ גם התם אפשר ליישב דרבה לא הוי קשה לי' דרבנן אדרבנן דסובר דגבי סקילה דרשי רבנן אותו נסקל ערום ולא אותה כדדרשינן בסנהדרין (מ"ה) משא"כ הכא עבדינן קרא פדכתיב ופרע את ראש האשה ולא קשה לי' דרבנן אדרבנן ורק רבא סובר דאותו דגבי סקילה לא ממעט אשה כמ"ש התוס' וקשה לי' גם דרבנן אדרבנן דגבי סוטה לא חיישי להרהורא וגבי סקילה חיישי וילהי מהדר לנויי גם דרבנן אדרבנן: ונראה לי ליישב על נכון דאיתא בכריתות (דף כ"ג) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר דברי ר"מ וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ובגמרא במאי פליגי ר"מ סובר פינן דלא צריך לי' לא מקדיש ליה ורבנן סברי מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדיש ואח"כ אמר ר"י אמר רב מוידם חכמים לר"מ באשם תלוי שהוזמו עדיו שיצא וירעה בעדר מ"ט עד פאן לא פליגי רבנן אלא היכא דאפרשיה ע"פ עצמו ואמרינן לבו נוקפו אבל היכא דע"פ עדים אפרשיה לא הוי סמיה עלייהו דעדים דסבר דילמא אתי אחרים ומזמי להו ומתיב רבא משור הנסקל דמירי בעדי הזמה ודכונתה בא"ת בעדי הזמה וא"ל אביי דילמא שור הנסקל נמי שפא הרוג ברגליו ודכונתו באשם תלוי שהופר האיסור ובפלוגתא אשם תלוי שהוזמו עדיו ר"א אומר הרי הוא כמנחת קנאות שהוזמו עדיו דתניא תצא לחולין ור' יוחנן אמר אינו כמנחת סוטה אלא

ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה משום דסוטה לא לכפרה אתיא אלא לברר
עון אבל אשם תלוי דלכפרה אתיא מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדישו עכ"ל הגמרא הנה
חזינו דאבני סובר פרב דבמה שמקדיש ע"פ עצמו גמר ומקדיש מתוך שלבו נוקפו על
ספיקו ובמה שמקדיש ע"פ אחרים ונמצא שקר לא גמר ומקדיש ונדעתו שאם יתברר
ספיקו שיתבטל הקדישו ולא ונוקא בא"ת שהוא לכפרה סובר הכי אלא בכל דבר
שעושה מספק ע"פ עצמו עושה לגמרי מתוך שלבו נוקפו דהא אבני ל"ל הו סברא לחלק
בין מנחת סוטה שהוא לברר עון לא"ת שהוא לכפרה ויליף א"ת בעפ"י עדים ממנחת
סוטה ש"מ דסבירא ליה דבמה שהוא לכפרה אינו גורם שיהא גמר ומקדיש רק החילוק
בין ע"פ עצמו לע"פ אחרים לענגן גמר ומקדיש ורבא ס"ל האי סברא דלכפרה קאתי
ואינו מחלק בין ע"פ עצמו לע"פ אחרים רק דכינון דלכפרה קאתי גמר ומקדיש אפילו
בע"פ אחרים ונראה דלרבא היכא דלא אתי לכפרה אפילו ע"פ עצמו אינו גמר ומקדיש
דהעיקר הוא לרבא דרק היכא דאתי לכפרה גמר ומקדיש: וכן פתב הרמב"ם ז"ל בכהניא
(פ"ד מה' פסה"ק הלכה י"ט) בהפריש א"ת ע"י עצמו נודע לו שלא חטא דירעה עד
שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה משום דלבו של אדם דנה על עונותיו עי"ש ואח"כ פתב דין
שע"פ עדים ג"כ הדין כן הרי שגם בע"פ עצמו נתן טעם משום שלבו דנה על עונו והינינו
טעמא דר' יוחנן דלכפרה אתיא והכי משמע נמי דטעמא דרבא בע"פ עצמו הוא ג"כ
משום דלכפרה קאתי דהא לרבא מיירי מתניתין בע"פ עדים נמי דומיא דשוה"נ וכינון
דמתניתין סתמא קתני לרבנן יפלו דמיו לנדבה בין ע"פ עצמו ובין ע"פ אחרים כמו דע"פ
אחרים הטעם משום דלכפרה קאתי ה"נ בע"פ עצמו הטעם משום דלכפרה קאתי
דמסתמא חד טעמא לתרונתיהו הא היכא דלאו לכפרה קאתי לא גמר ומקדיש ובטל
הקדישו ואמרין דלא הקדיש מספק: ומעתה א"ש דאבני דלא משני דרבנן אדרבנן
באיילונית דלדידיה לק"מ דרבנן אדרבנן דזנקה גבי מש"ר אמרינן לא יחזיר דהא הוא
לא ידע מידי רק שאחרים הוציאו עליו שם רע ומשום זה מגרשה וכשימצאו דברים
בדאים יבטל הגט ויאמר אלו הייתי יודע שכן לא הייתי מגרשה דבדבר שהוא אינו יודע
ועושה ע"פ אחרים אינו גומר לעשות ומצפה שאם יתוודע שהוא שקר יבטל הגט כיון
דאפילו בעדים ברורים אמרינן הכי גבי א"ת כ"ש בהוצאת קול וש"ר בעלמא וכן גבי
נדר שזה הוי טעות גמור שלא ידע שיש היתר או הפרה לנדר ואיכא קילקול גמור ונדרו
דלא יחזיר אבל באיילונית שע"פ עצמו ונפל ספק בלבו שפא היא איילונית וכמ"ש
הרמב"ן ז"ל במלחמות שראה בה קצת סימני איילונית ולא ידע אי הוי מחמת פחישותא
או שהיא איילונית שהוא ספק שע"פ עצמו בנה אמרינן גמר ומגרש מספיקא וכמ"ש
רש"י ז"ל ביבמות גבי לא היו לה בנים דאמרין מספיקא גמר ומגרש לה שהוא נמי ספק
שע"פ עצמו וגמר ומגרש ולהכי לא הוצרכו אבני לשיטתו לשנויי דרבנן אדרבנן משום
דאיכא למימר דאזלי רבנן לטעמייהו במשנה דכריתות ורק רבא לטעמיה דלא סבר להו
חילוקא דע"פ עצמו וע"פ אחרים פלל ובכל דנוקתא דלאו לכפרה אמרינן דלא גמר
ומקדיש וה"נ לא אמרינן גמר ומגרש וא"כ קשיא דרבנן אדרבנן דכינון דאית להו במוציא
משום ש"ר לא יחזיר משום קלקולא שביבטל הגט אח"כ דלא אמרינן גמר ומגרש א"כ
באיילונית אמאי יחזיר לחכמים הא לא גמר ומגרש דלא אמרינן גמר ועושה אלא היכא
דלכפרה אתיא להכי אמר דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא והוצרכו לשנויי

מאן חכמים ר"מ דב"ע ת"כ: ובזה יש ליישב גם דעת הרי"ף ז"ל שהוא סובר דב"ע
למפסק פא"י דבא"לונית סברי חכמים דב"ע דלא שייך קלקולא דכ"י דמ"עצמו
מגרש לה גמר ומגרש לגמרי להכי סברי דב"ע דהעתיק המשנה דחכמים אומרים יחזיר
בסתמא דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ואף דבמוציא משום ש"ר לא יחזיר משום
דש"ר מיקרי עפ"י אחרים ולא מגרש לגמרי אלא על תנאי ואף דב"ע למפסק פ"קא
נגד אב"י ומכ"ש ה"א דלע"נ פלוגתא דגמר ומקדיש ר"י ורב נמי פליגי וקי"ל רב ורבי
יוחנן הלכה כר"י מ"מ ה"א סמיה אסתמא דתלמודא (דיבמות ס"ה) דאמרין התם דלא
שייך קלקולא וכמ"ש רש"י ז"ל א"נ מי שתקינו והיינו משום דבאמת אמרינן דלגמרי
מגרש לה דמתמת ספק שבלבו הוא גמר ומגרש והא דפסק גבי אשה שאין לה נוסת דלא
יחזיר אע"ג דגם התם הוי רק ספק שע"פ עצמו, אפ"ש דהתם הטעם כמ"ש התוס' בשם
הרב רבי שלמה דחיישינן שמה תקבע ונסת מהראיה שתראה קודם הגט עיי"ש הא לאו
הכי אמרינן בספק שע"י עצמו גמר ומגרש פא"י] והכי סבר רב פפא שהוא המתיר שם
(ביבמות ס"ה) והוא בתרא והלכה פונותי' נגד רבא ואף שהר"מ ז"ל פסק (בה' פסולי
המקדשין) כרבי יוחנן מ"מ הרי"ף ז"ל פסק כרב בזה: ועוד יש לחלק בין לא היו לה
בנים לאשה שאין לה נוסת דבלא היו לה בנים דהוי ספיקא כמ"ש רש"י ז"ל והתוס'
דלע"נ ממונא דווקא בתלתא זימנא הוי חזקה אבל לע"נ שלא תנשא לשלישי חיישינן
בתרי זימנא וכל היכא דמספקא ליה אמרינן דלגמרי מגרש לה כיון שהדבר ספק אצלו
גמר ומגרש שמעלה בלבו הספק ואפ"ה גומר ומגרש אבל באשה שאין לה נוסת שיש
לה חולי ברור שאין לה נוסת ואין כאן ספק שייגמור בדעתו לגרשה בכל ענין ואינו מעלה
על דעתו אופן אחר בזה ונדאי אינו מגרשה אלא אדעתא דאית בה האי חולי וכשמתקנא
ומתרפא יכול לומר אדעתא דהכי לא גרשתי.

ואף דקי"ל מה שנולד אחר הגט אינו מבטל הגט מ"מ ה"א שאני דרפואתה שכיחא ולא
הוי נולד כמ"ש התוס' ביבמות ובגדה ע"ש. וזה דמי למגרש מחמת נדר ולא ידע שיש
היתר או הפרה לנדרה שמצי מקלקל לה שאין כאן ספק דנימא דגמר ומגרש מחמת זה:
ומצאתי בעזה"י חילוק זה בדברי הרמב"ן ז"ל בחידושי ביבמות שכתב וז"ל דגבי לא
היו לה בנים מתחילה על הספק הוציאה ואע"פ שא"נ כפיוהו לשלישי משום ספק
כפיוהו שאין אנו רוצים שיעמוד בספיקא ולא משום סימני איילונית ועקרה הוציאה
ובאשה שאין לה נוסת היינו טעמא דאמרין יוציא ולא יחזיר עולמית דכיון דאית לה
מפה על הנדאי מגרשה אע"ג דאיכא למימר השתא הוא דברייתא מקלקל משא"כ במוציא
משום שאינה יולדת שהוא רק שמה לא זכה להבנות ממנה וע"כ הוציאה מספק עכ"ל
ז"ל והוא כדברינו דהיכא דאיכא מפה ברורה בלי ספק מגרשה רק אדעתא דהכי ולא
גמר לגרשה באופן אחר כמו גבי ספק ועלו דברי הרי"ף ז"ל כהוגן בעזה"י כפי שיטת
רש"י ז"ל דהוי קלקול גמור: מיהו כ"ז בדאמר לה בשעת גירושין הוי יודע שמשום ש"ר
אני מוציאה אז מצי מקלקל לה אבל בלא אמר לה לא מצי לקלקלה ודעת הרמב"ן
והרשב"א ז"ל דאף בא"לונית בעי שיאמר משום איילונית אני מוציאה ואי לא לא מצי
לקלקלה והה"מ (בפ"י מה"ג) מסתפק לאמר בדעת הרמב"ם ז"ל דבא"לונית לא בעי
אמר לה וסתמו כפירושו וזה קשה דהא בגמרא פריה דרבי יהודא אדר"י דגבי ש"ר ונדר
סובר ר"י דלא חיישינן לקלקולא ובא"לונית סובר דלא יחזיר משום קלקולא ואפ"ה להו

שם ואם איתא דאומדנא דאילונית עדיפא מאומדנא דש"ר הא לא קשה מידי א"ו דכי
הדדי ניגהו, ואדרבה התוס' (ביבמות ס"ה) ד"ה אי ובגדה (דף י"ב) פתבו דלקחי לרבנן
דרבי יהודה באילונית יחזיר משום דלא תישיבין לקלקולא דכינן דלא תשש לבדוק
בסימני אילונית גמר וגרש בכל ענין ולהכי שתקינן עיי"ש הרי דבאילונית האומדנא
גריעא מש"ר וכן דעת הב"ש בס"י יו"ד דגם באילונית בעי אמר לה וכל שלא אמר לה
בשעת גירושין שמשום זה הוא מגרשה ליפא גילוי דעתא ולא לעז: מיהו אפשר לומר
דכ"ז בדבר שלא הטעו אותו שהרי באמת היה ש"ר רק שנתחדש אח"כ שנודע שהדברים
בדאים או שיש היתר לנדרה אבל בדבר שהיה טעות מעיקרו שהטעו אותו לגמרי א"צ
לומר משום זה אני מוציאך והגט בטל: אולם באמת ז"א דהא אף באמר לה משום ש"ר
אני מוציאך אפתי איפא למימר דאף אם היה יודע שהדברים בדאים נמי היה מוציאך
וכן בנדר אף אם היה יודע שיש היתר לנדרה והוא מקפיד על הלעז שיצא עליו ועל
עיקר הנדר שנדרה ובלשון זה שאמר לה משום ש"ר או משום נדר אני מוציאך אינו
במשמע שאינו מקפיד על הש"ר או על הנדר אם ימצאו בדאים ואפתי אפשר לומר דעל
הלעז או על מה שהיא נדרנית אף אם לא יתקיימו מקפיד וא"כ ע"כ הא דבעינן שיאמר
משום ש"ר הוא משום דבלא אמר לה איפא למימר שהיא מגרשה מטעם אחר ולא מחמת
הש"ר או הנדר אלא עיקר מצא לתלות בדבר זה ולהכי בעינן שיאמר בשעת הגט שמשום
ש"ר הוא מגרשה שאז אני יודעין שלא מחמת שנאה מגרשה וממילא יכול לבטל אח"כ
אם נמצא הדברים בדאין וכ"כ הרמב"ן ז"ל בהדיא (בספ"ק דגדה) בחידושו עיי"ש
בדבריו וכינן דבלא אמר לה תלינן הגט בדבר אחר, א"כ ה"ה בטעות שהטעו אותו באיזה
דבר נמי נוכל לתלות הגט בדבר אחר ולא במה שהטעו אותו כ"ז שלא אמר לה שמחמת
זה מגרשה: ואף לפירש"י ז"ל בגיטין (דף ע"ב) גבי שכ"מ דגיטו כמתנתו מה מתנתו אם
עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר דקאי אכל שכ"מ שנתן גט דחוזר אם עמד משום
אומדנא דלא גירש אלא מחמת פחד מיתה וכשעמד חוזר ומשמע אף שלא פירש שמחמת
פחד מיתה הוא מגרש ורבה ורבא נמי לא פליגי אלא משום גזירה שפא יאמרו דיש גט
לאחר מיתה הא לאו הכי מודו שהגט בטל אם עמד נראה דל"ד דהתם הוי אומדנא בעצם
הגט דהרי אנו רואין שמחמת חליו גירש להכי לא בעי, אמירה בשעת הגט ודמי לשטר
מברחת דהוי נמי אומדנא ברויה אבל הכא בנ"ד אפשר שאף אם היה יודע שיש לה
מעוה הרבה נמי היה מגרשה ואף שאפשר שהיה מבקש ממנה ליתן ממון בעד הגירושין,
מ"מ בעיקר הגירושין לא היה מסרב רק בעסק הממון היה מבקש ממנה אבל בגירושין
עצמן אפשר דלא היה טעות כלל ואף דבתחילה היה מסרב מלגרשה מ"מ אח"כ שנתרצה
לגרשה נתרצה ואף אם היה יודע שיש לה ממון הרבה ואין רצונה להחזיר לו נמי היה
מגרשה כיון דלא אמר לה שמשום זה שאין לה מזונות מגרשה: ואף לפמ"ש התוס'
באיזהו נשף (דף ס"ו) ד"ה פטומי מילי וז"ל דווקא הכא שפבר עמדו על סוף לקנות
שלא באחריות והיה מצטער הלוקח שלא היה מתרצה המוכר לקוננה באחריות אבל
אם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לה שדי דאי טרפי לה מינף כו' לא הוי פטומי מילי
אלא תנאי גמור כי בנודאי לא נתפנוין ללוקחו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר כו'
וכן בסמוך מייירי שנתרצה וגמר בדעתו לגרש בלי תנאי והיא באת לנחמו בדבריו כו'
ע"ש הרי שאם בתחילת המכר והגט אמר הלוקח או האשה פן לא בעי תנאי, והכא

תחילת השתדלותה להגט ה'יה רק מחמת שהפסידה ממונה ואין לה ממה להתפרנס נראה לי דאף הם לא פתבו פן אלא בתנאי כמו אחריות דמכירה או חזרת נשואין דגט שנה תנאי בעיקר הדבר ובזה אמרינו פינון שבתחילת פניסתם לעסק זה פתחו אדעתא דהכי הוי כמו תנאי אבל בדבר שאינו תנאי בעיקר הדבר רק שהוא גורם להתרצות לעשות הדבר אף אם בתחילה פתחו בזה להשתדלות עשיית הדבר לא הוי כמו תנאי והכא הפסד ממונה ורכישה לא הוי תנאי דהא לא יקבא ליה מידי רק שזהו הגורם שפעלה ממנו הגט ובזה לא דיינינו דין גילוי דעת אלא כשאמר בשעת גירושין אבל בלא אומר לא מהני אף שפתחו בזה וראיה לזה דבזבין אדעתא למיסק לארעא דישראל פסקו התוס' בכתובות (דף צ"ז) ובשו"ע (סימן ר"ז) דבעינו שיאמר בשעת מכר שמשום זה מוכר ומי לא עסקינו שאמר בתחילת השתדלותו למכור שמוכר מחמת שרוצה לעלות לא"י ואפ"ה אם לא אמר בשעת קנין לא מהני וע"כ דהחילוק כמ"ש דגם שם הוא רק דבר הגורם למכירתו ולא תנאי בעצם המכירה ולהכי בעינו שיאמר בשעת המכירה וקנין וכ"כ המחבר שם בהדיא דאם אמר קודם המכר לא מהני ע"ש גם יש להביא ראיה מהא דתניא בקדושין (ס"ד) בשעת קידושין אמר יש לי בנים בשעת מיתה אמר אין לי בנים נאמן להתיר ואינו נאמן לאסור ופרש"י ז"ל בשעת קדושין אמר יש לי בנים כדי שלא תדאג מן היבום ותתמצה לו מיהו כשקדשה לא אמר על מנת עכ"ל הרי משמע בהדיא דכל שלא אמר ע"מ אין הקדושין מתבטלין אף שאמר שיש לו בנים ואין לו, דאף דאיכא למידחי דמייירי דהוא אמר פן ולא היא דבכה"ג אמרינו דהוי פטומי מילי בעלמא כדאמרינו בא"נ דכינן דלוקח בעי לאתנויי ואתני מוכר הוי פטומי מילי בעלמא מ"מ מדכתב רש"י ז"ל מיהו לא אמר ע"מ בשעת קדושין מבואר דאין הקדושין מתבטלין אלא בתנאי גמור וע"כ דטעמא דמילתא דלא דמי לזבין אדעתא למיסק לארעא דישראל דמהני גילוי דעת דהכא לא הוי אומדנא ברורה דיש פמה נשים שרצונם להכניס עצמן בספק ולהנשא אף שאם ימות תזקק ליבום.

ואפילו גבי יבם מוכה שחין פתבו התוס' בב"ק (כ"ט) דבנשואין לא אמרינו אדעתא דהכי לא קדשה ומכח מזה דאפילו ספיקא לא משווינו לי' למימר דהוי ספק שמה אדעתא דהכי לא קדשה דאי הוי ספיקא אמאי אמר רבי נתן נאמן אף לאסור הא הוי ס"ס שמה אין לו אחים ואת"ל יש לו שמה אדעתא דהכי לא קדשה נפשה וגדולה מזה מצאתי במהרי"ט במעשה באחד שלא רצתה אשתו להתקדש עד שנשבע שאין לו אח ואח"כ נשמע שיש לו אח ונדן שם המהרי"ט אי חיישינו לדברי האומר יש לו אח ולא הנפיר קולא זו לצרף לספק דילמא אדעתא דהכי לא קדשה נפשה וע"כ דגם הוא סובר שכל שלא אמר בתורת תנאי שלא יהא לו אח אמרינו דנתרצית להתקדש בכל אופן אף שראינו שהיתה מהדרת להשביעו שאין לו אח ואמרינו דגם אם הי' אומר שיש לו אח היתה מתקדשת ואם באמת לא הי' רצונה להתקדש אם יש לו אח הוי רק דברים שבלב ואינו דברים ולא מצרפינו לס"ס פלל: ואף שכתב הרמ"א ז"ל בחוה"מ (סימן ר"ז) דדוקא במקר דשקל זוזי מסתמא גמר ומקני אם לא שפירש אבל במתנה שהיא בחנם אומדן דעתא כל דהו מבטל ע"ש וא"כ קשה לכאורה אמאי בעינו גבי גט אמר לה בשעת הגט דווקא הא גט נמי למתנה דמאי כמ"ש התוס' (ב"ב מ"ח) דמעושה שלא כדיון פסול משום דדמי לתליוה וניהיב ומה שמפטר משכו"ע לא מיקרי תליוה וזבין פינון שרוצה ליתן

שכו"ע וכ"כ הב"י באהע"ז (סימן קל"ה) בשם הרשב"א ז"ל דפטור שכו"ע לא מיקרי שקיל דמי נראה לי דגם זה נכון לפמ"ש הטוה"מ בחוה"מ (סימן ר"ה) דאם פפוהו למפנר בפחות משוניה הוי כמו שאנסוהו ליתן מתנה ומ"מ לענין מודעא בלא אונס הוי כמכר דמודעא בלא אונס לא מבטל מכר ע"ש ברמ"א (ס' ר"ה ס' ד') וטעמא דמילתא דלענין תלויה וזבין כל שאינו מקבל כל שוניה לא גמר ומקנה אבל לענין מודעא בלא אונס וזבין במתנה מבטל כיון דלא שקיל מידי מהני גילוי דעתא לחוד ובטיל דהא אין על הנותן שום חוב ליתן אבל פשוטל דמים אף פחות משוניה לא מהני גילוי דעתא דמה הנה לו ליקח דמים מהלוקח אחרי שאינו רוצה למפנר.

וה"נ גבי גט איפא למימר הא מילתא דמפטור הבעל משכו"ע דמי למוכר בפחות משוניה דלענין תלויה וניהיב הוי כמו מתנה שאין שיווי השכו"ע שנה נגד הקנאת גופה ומ"מ לענין גילוי דעתא דמי למכר כיון דמ"מ מופטר משכו"ע ולא מהני גילוי דעתא כל דהו: ולהכי א"ש הא דבעינן שיאמר בפשעת הגט כמו דבעינן גבי מכר שיאמר בפשעת המכר ממש דלענין גילוי דעתא מדמינן לה למכר: ולכאורה יש לעיין כיון דבארנו דדעת כל הפוסקים דליפא קלוקלא אלא כשאמר לה משום ש"ר אני מגרשך א"כ קשה הא דתנו שם (בגיטין מ"ו) נשאת לאחר והיא תובעת פתובה ר"י אומר אומר לה שתיקותך יפה מדיבורך ופירשו רש"י והתוס' ובעה"מ והרשב"א ז"ל דמצי למימר דאדעתא דהכי לא גרשתיך שתתבע את הפתובה ובגמ' קרי לה קלוקלא דהא אומר שם והא מדקתני סיפא נשאת לאחר והיא תובעת פתובה ר"י אומר אומר לה שתיקותך יפה מדיבורך מפלל דר"י חייש לקלוקלא ע"ש א"כ קשה הא לא אומר לה בפשעת הגט שמוציאה אדעתא דלא יתחייב בכתובה וכוון דבעיקר מה שהיה לה בנים ליפא קלוקלא שפכר אמרו לו הוי יודע שהמוציא משום אילונית לא יחזיר וגמר ומגרש בכל ענין משום הפתובה נמי לא מצי מקלקל לה שהרי לא היה גילוי דעת שע"מ ליתן פתובה אינו מגרש לה ובלא אומר לה הא לא הוי קלוקלא ולכאורה היה אפשר לחלק בין אומדנא דתביעת ממון שהוא הפסד ממון לשאר אומדנות, דאומדנא דהפסד ממון עדיפא ולא בעי אומר לה: אולם מצאתי להגאון מהר"מ אלשיך ז"ל בתשובה (סי' ע"ח) באחד שלא רצה לשלוח גט לאשתו עד שתמחול לו הפתובה ותשליש הפתובה וכן עשתה והשלישה הפתובה והוא שלח גט ואחר הגירושין הוציאה מסירת מודעא על מחילת הפתובה ופסק מהר"מ ז"ל דהגט פשר אף שלא נעשית מחילה על הפתובה כיון שלא התנה בפשעת הגט וזה לכאורה תימא גדולה דהא במתניתין אמרינן אמרינן לה שתיקותך יפה מדיבורך וכמ"ש רש"י ובעה"מ ז"ל דאדעתא למהיב לך פתובה לא גרשתיך והתם הא לא אומר מידי מענין פתובה בפשעת הגט וע"כ משום דאומדנא דהפסד ממון עדיף דלא בעי אומר לה וכמ"ש: ומיהו נראה לי דברי מהר"מ אלשיך ז"ל נכונים דבמתניתין היינו טעמא דהוי קלוקלא אם תתבע פתובה.

משום דוודאי ליפא קלוקלא אלא באמר לה אבל בלא אומר לה ליפא קלוקלא דאמרינן דבלבו היה לגרשה מחמת שנאה ולא מחמת הש"ר או הנדר או האיילונית ואף אם באמת מחמת זה גירשה הוי דברים שבלב ואינם דברים] אבל במתניתין דגירשה מחמת איילונית ומיירי שאמר לה הוי יודע שמשום איילונית אני מוציאך (וכמ"ש לעיל דלא כהה"מ) ונהרי הוי גילוי דעתא בפשעת הגט שאם היא אינה איילונית אינו רוצה לגרשה

כָּלֵל וְהַב"ד אָמְרוּ לוֹ הֵנּוּ יוֹדְעֵי שְׁהַמוֹצִיא אֶשְׁתּוֹ מִשּׁוֹם אֵיילוֹנִית לֹא יִחְזִיר כְּדֵי שְׁיִגְמֹר
בְּדַעְתּוֹ לְגַרְשָׁה לְגַמְרֵי אֶף אִם לֹא תִמְצָא אֵיילוֹנִית וְכַמ"ש רַש"י ו"ל וְהַרְמַב"ן ו"ל וְכַלְשׁוֹן
הַבְּרַיְיְתָא לְפִיכָּה אוֹמְרִים לוֹ הֵנּוּ יוֹדְעֵי שְׁהַמוֹצִיא אֶת אֶשְׁתּוֹ מִשּׁוֹם ש"ר לֹא יִחְזִיר [וְעַיִן
בְּרַש"י וְרַמְב"ם ו"ל] וּמַחֲמַת זֶה גָּמַר לְגַרְשָׁה בְּלֵי תְנַאי אֶף אִם לֹא תִהְיֶה אֵיילוֹנִית אֲבָל
אִם תִּתְּבַע כְּתוּבָה מְצִי אָמַר לֵה אֲדַעְתָּא דְתִתְּבַע כְּתוּבָה לֹא גְרַשְׁתִּיהּ דְּהָא חֲכָמִים לֹא אָמְרוּ
לִיתָן לֵה כְּתוּבָה אֶף אִם לֹא תִהְיֶה אֵיילוֹנִית דְּהָא לֹא חִיבֻוּהוּ אֶלָּא שְׁיִגְרַשׁ לְגַמְרֵי בְּלֵי
תְנַאי כְּדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה קַלְקוּל מִמְזוּרוֹת אֲבָל כְּתוּבָה לֹא חִיבֻוּהוּ לִיתָן וְאִם בְּתַר דַּעְתָּא דִּידִי
אֵזְלַת הָרִי לֹא הִיָּה בְּדַעְתּוֹ כָּלֵל לְגַרְשָׁה אִם לֹא תִהְיֶה אֵיילוֹנִית דְּהָא אָמַר הֵנּוּ יוֹדְעֵי שְׁמִשּׁוֹם
אֵיילוֹנִית אֲנִי מוֹצִיאָהּ וְלֹא שְׁיִיָּה לְמִיָּהב כְּתוּבָה שְׁהָרִי אִז הִיָּה הֶגֶט בְּטַל לְגַמְרֵי וְאִי בְּתַר
תְּקַנַּת חֲכָמִים אֵזְלַת שְׁצוּוּ עָלַי לְגַמְרוֹר בְּדַעְתִּי לְגַרְשָׁה בְּכָל עֲנִין וְכֹן גְּמַרְתִּי בְּדַעְתִּי לְקַנִּים
דְּבָרֵי חֲכָמִים זֶה הִיָּה הַפֶּל מַחֲמַת שְׁלֵא תִבְעַתְּ אִז כְּתוּבָה וְלֹא חִיבֻוּ אוֹתֵי חֲכָמִים כְּתוּבָה
דְּבַסְפָּק אֵיילוֹנִית מְסַפִּיקָא לֹא מְסַקִּינָן מְמוּנָא וְעַל אַנְפֵּן זֶה קִיָּמְתִי דְּבָרֵיהֶם וְגַמְרְתִּי
לְגַרְשָׁה בְּלֵי תְנַאי אֲבָל אִם תִּתְּבַע כְּתוּבָתָהּ וְאֲדַעְתָּא דְלִתְּבַנּוּע כְּתוּבָה לֹא צוּוּ לִי חֲכָמִים
לְגַמְרוֹר בְּדַעְתִּי לְגַרְשָׁה וְנִשְׁאַר רַק עַל דַּעְתִּי וְרַצוֹנִי, וְרַצוֹנִי לֹא הִיָּה לְגַרְשָׁה אֶלָּא אִם תִּמְצָא
אֵיילוֹנִית שְׁהָרִי אָמְרְתִי הֵנּוּ יוֹדְעֵי שְׁמִשּׁוֹם אֵיילוֹנִית אֲנִי מוֹצִיאָהּ וְשִׁפִּיר יְכוּל לֹאמַר לֵה
אֲדַעְתָּא דְתִתְּבַע כְּתוּבָתָהּ לֹא גְרַשְׁתִּיהּ דְּכִינּוֹן דְּאָמְרְתִי לֵה הֵנּוּ יוֹדְעֵי וְגַלִּיתִי דַּעְתִּי שְׁאִין
רַצוֹנִי לְגַרְשָׁה מִפְּנֵי דְבָר אַחַר רַק שְׁגַמְרְתִי לְגַרְשָׁה בְּכָל אַנְפֵּן מַחֲמַת צוּוִי הַחֲכָמִים שְׁאָמְרוּ
הֵנּוּ יוֹדְעֵי שְׁהַמוֹצִיא מִשּׁוֹם ש"ר לֹא יִחְזִיר וְהֵם לֹא חִיבֻוּנִי אֶלָּא** (הַגָּה"ה וּמַצְאֵתִי
לְמַהר"ם פֶּאדְאוּוֹה שְׁכַתְּבַב בְּסֹדֶר הֶגֶט שְׁנוּהֶגִין לְמַחֲוֹל הַכְּתוּבָה הוּא מִטַּעַם שְׁמָא תִתְּבַע
אִח"כ הַכְּתוּבָה וַיֹּאמֶר דְּאֲדַעְתָּא לְמִיתַב לֵה כְּתוּבָה לֹא גְרַשְׁתִּיהּ וַיִּהְיֶה קַלְקוּל:**) לְגַרְשָׁה
בְּלֵא כְּתוּבָה וְגַם אֲנִכִי גְמַרְתִּי בְּדַעְתִּי לְגַרְשָׁה בְּכָל אַנְפֵּן אֶף אִם לֹא תִמְצָא אֵיילוֹנִית, וְהִיָּינוּ
אִם לֹא תִתְּבַע כְּתוּבָה כְּפִי שְׁהִי' אִז הִדִּין אֲבָל אִם תִּתְּבַע כְּתוּבָתָהּ ע"ז לֹא גְמַרְתִּי לְגַרְשׁ
בְּכָל אַנְפֵּן שְׁזֵה לֹא חִיבֻוּנִי חֲכָמִים וְנִשְׁאַר הַדְּבָר עַל רַצוֹנִי וְאֲנִי לֹא רַצִּיתִי לְגַרְשָׁה אֶלָּא
אִם תִּהְיֶה אֵיילוֹנִית שְׁהָרִי אָמְרְתִי הֵנּוּ יוֹדְעֵי: וּבְזֵה צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַאֲלִישִׁי ו"ל שְׁפֹסֵק
בְּאִם הִיָּה סוֹבֵר שְׁמַחֲלָה הַכְּתוּבָה וּבְאִמַּת לֹא מְחַלָּה אִין הֶגֶט בְּטַל כָּל שְׁלֵא אָמַר לֵה בְשַׁעַת
הֶגֶט תְּנַאי זֶה וְלֹא שְׁאֲנִי לֵן בֵּין אֲנִימְדָּא דְהַפְּסֹד מְמוֹן לְשַׁאֲר אֲנִימְדָּא וְהָכָא בְּמַתְנִיתִין
שְׁאֲנִי שְׁהָרִי אָמַר לֵה הֵנּוּ יוֹדְעֵי שְׁמִשּׁוֹם אֵיילוֹנִית אֲנִי מוֹצִיאָהּ וְקַלְקוּל זֶה מְהִנִּי לְעַנִּין
תְּבִיעַת הַכְּתוּבָה כְּמוֹ שֶׁכ' וְעַיִן בְּר"ן בְּגִיטִין שֶׁם שְׁכַתְּבַב ו"ל, וְהַנְּכוּן דְלִהְיֶה קְאָמַר עַל
דַּעַת שְׁתִּתְּבַע כְּתוּבָתָהּ לֹא גְרַשְׁתִּיהּ כִּי הוּא הִיָּה סְבוּר שְׁהִיא אֵיילוֹנִית אֶלָּא שְׁאָמְרָנוּ לוֹ
שְׁהִיא גּוֹמֵר וּמְגַרְשׁ בְּכָל צַד אֲבָל לֹא גִירְשָׁה ע"מ שְׁתִּתְּבַע כְּתוּבָתָה עכ"ל.

וְהַדְּבָרִים מִתְּאִימִים עִם דְּבָרֵינוּ לְמַבִּין דְּבָרֵינוּ ו"ל: וְנִלְע"ד שְׁאֲפִילוּ רַש"י ו"ל שְׁכַתְּבַב
בְּכְתוּבוֹת (דָּף צ"ז) גְּבִי זָבִין וְלֹא אֵי צְטָרִיקָא לִיָּה זוּזִי שְׁנוּדַע שְׁמַכְר לְקִנּוֹת אֵיזָה חֲפָץ כּו'
וּפִי' הָרִיטְב"א ו"ל בְּכּוֹנְנָתוֹ שְׁסוֹבֵר דֹּא"צ גִּילוּי דַּעַת בְּשַׁעַת מְכִירָה גּוּפָא רַק בְּיָדוּע לְכָל
סְגִי אֶף שְׁלֵא פִירַשׁ בְּשַׁעַת מְכִירָה נִרְאָה לִי דוּוּקָא בְּאֲנִימְדָּא דוּזְבִין וְלֹא אֵי צְטָרִיקָא לִיָּה
זוּזִי שְׁזוֹ אֲנִימְדָּא בְּרוּרָה שְׁמִי שְׁאִין לוֹ מְעוֹת הוּא מוֹכֵר אֵיזָה דְבָר וּמִשְׁיַג מְעוֹת וּמְכִירַת
הַקְּרָקַע וּקְנִיַת הַחֲפָץ קְשׁוּרִים זֶה בְּזֵה וְכַמ"ש בַּב"ב אִטוּ כָּל דְּמוּזְבִין אֵינְשׁ אִי לֹא דְאָנִיס
לֹא הֵנּוּ מוּזְבִין וְהִיָּינוּ דְאָנִיס וְדַחִיק לְמְעוֹת וְיָמִי שְׁאִין לוֹ מְעוֹת אֵינּוּ יְכוּל לְקִנּוֹת אִא"כ מוֹכֵר
אֵיזָה דְבָר לְהִכִּי סוֹבֵר רַש"י ו"ל דְּלֹא כְּעִי פִירַשׁ בְּשַׁעַת מְכִירָה אֲבָל בַּנ"ד אִטוּ מִי שְׁאֵיבַד

מעוֹתָיו מוֹכַח לְגֵרֶשׁ אֲשֶׁתּוֹ וְהִרְבֵּה עֲנִיִּים מִתְּפַרְנְסִים עִם נְשׁוֹתֵיהֶם בְּעִנְיֹת וְאִין זֶה אֲנֹמְדָנָא דְמוֹכַח וּמוֹדָה רַשׁ"י ז"ל דְּבַעֵי פִּירֵשׁ בְּשַׁעַת הַגָּט: וְכֹן הָר"ן ז"ל בְּקִדּוּשֵׁין (פ' הָאוֹמֵר) גְּבִי סְבוּר הָיִיתִי שֶׁהִיא פְּהֵגַת נְהָרִי הִיא לְוֹנִיָּה דְמִקְוֵדָשׁת מִפְּנֵי שְׁלֵא הִטְעַתּוּ: וְכַתֵּב הָר"ן הָא הִטְעַתּוּ א"צ כְּפִילָא דְבִגְלִי דַעַת סְגִי עֵי"ש: מִיָּרִי נְמִי שְׁגִילָה דַעַתּוֹ וְאָמַר בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁמַקְדָּשָׁה מְשׁוּם שֶׁהִיא פְּהֵגַת הָא לֹא אָמַר בְּשַׁעַת קִדּוּשֵׁין מִקְוֵדָשׁת אַע"ג דְּהִטְעַתּוּ וְעֵינֵין בַּא"נ (דָּף ס"ה) הָאִי מָאן דְּמַסִּיק מִחֲבָרִיָּה תְּרִיסַר זֵינֵי דְרִיבִיתָא וְאָגַר לִיה חֲצַר דְּמִיתָגַר בְּעֶשְׂרָה וְאוּגְרִיָּה נְהִלִּיָּה בְּתִרִיסַר כִּי מִפְּקִינֵן מִיָּנִיָּה תְּרִיסַר מִפְּקִינֵן מִיָּנִיָּה וּפְרִיָּה לִימָא כִּי אָגְרָא הִכִּי דִּהְנָה קָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לִי הַשְׁתָּא דְלֹא מִשְׁתַּרְשֵׁי כְּדָאָגְרִי כֹּלִי עֲלָמָא הוּא דְאָגְרָנָא וּמִשְׁנֵי מְשׁוּם דְאָמַר לִי סְבָרְתָּ וְקִיבַלְתָּ עֵי"ש הָרִי שְׁאִין אֲנֹמְדָנָא מְבַטֵּל מִקַּח הַשְׁכִּירוֹת וְהֵינֵנו מְשׁוּם דְלֹא פִירֵשׁ בְּעַת הַשְׁכִּירוֹת שְׁמִשׁוּם דְקָא מִשְׁתַּרְשֵׁי לִיה.

אָף שֵׁיִשׁ לְחַלֵּק בֵּין זֶה לְהַךְ דְּנִדּוֹן דִּינֵן מ"מ כְּבָר כְּתִבְנוּ כְּמָה רְאִיֹת דְבִלָּא פִירֵשׁ לֹא מְבַטֵּל אֲנֹמְדָנָא אֶת הָעֵנִין: וְרִאִיתִי לְהָרָא"ש ז"ל (בְּנִדְרִים צ"א) בְּבַעֲיָא דְאָמְרָה לְבַעֲלָה גְרִשְׁתִּנִּי כְּתִב וְז"ל וְעוֹד נִלְע"ד טַעַם טוֹב דְּהִלְכְתָּא כְּרַה"מ דְאָפִילוּ לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה הִיא תוֹבַעַת שְׁיִגְרָשְׁנָה בַעֲלָה וְחִיָּשִׁינֵן שְׁמָא עֵינִי נִתְנָה בְּאֶחָר וְתִנְשֵׂא לּוֹ אַחַר שְׁיִגְרָשְׁנָה בַעֲלָה אֲבָל הִכָּא חִזְקָה שְׁלֵא תֵאמַר אִשָּׁה לְבַעֲלָה גְרִשְׁתִּנִּי לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מְבַעֲלָה בְּטַעֲנוֹת שְׁקַר לְהִיֹת בְּאִסּוּר כָּל יְמֵי עַכ"ל.

הָרִי מוֹכַח בְּהִדְיָא דְאֵם הִטְעַתָּה אֶת בַּעֲלָה וְאָמְרָה טַמְא"ל אִין הִגָּט בְּטַל אָף אֵם בְּאָמַת הִיָּתָה טְהוּרָה שְׁהָרִי כְּתִב שְׁאִינָה חֲשׁוּדָה לְשַׁקֵּר וְלִהְיוֹת בְּאִסּוּר כָּל יְמֵי וְאִפ"ה בְּטַמְא"ל לֹא מְהַנִּי מְשׁוּם שְׁאִין הִגָּט מִתְּבַטֵּל אֵם מִשְׁקֶרֶת וְע"כ הִטְעַם מְשׁוּם שְׁלֵא אָמַר לָה בְשַׁעַת מַעֲשֵׂה מְשׁוּם זֶה אֲנִי מְגַרְשֵׁיךְ: מִיָּהוּ רִאִיתִי לְהַנוּב"י מַה"ק שְׁכַתֵּב בְּעוֹבְדָא דְאָתָא לְקַמִּיָּה בְּאִשָּׁה שְׁאָמְרָה לְבַעֲלָה טַמְא"ל וְהַבְּעַל הָאָמִין לְדַבְרֵיהָ וּפְסַק הַמּוֹרָה שְׁיִגְרָשְׁנָה וְאִח"כ נִתְנָה אֲמַתְלָא לְדַבְרֵיהָ וְאָמְרָה שֶׁהִיא טְהוּרָה שְׁמוּעִיל הָאֲמַתְלָא וְכַתֵּב הַנוּב"י שְׁלַכְאוּרָה יֵשׁ לְאִוְסְרָה מְשׁוּם דְאִדְעָתָא דְהִכִּי לֹא גִירָשָׁה רַק שְׁכַתֵּב דְכִינֵן שְׁאוּמְרִים בְּשַׁעַת הִגָּט שְׁמַגְרֵשׁ בְּלִי תְנָאִי אִין לְחוּשׁ לְזֶה עֵי"ש וְאִי לָאו הָאִי טַעֲמָא דְאָמַר בְּלִי תְנָאִי הָוִי הִגָּט בְּטַל אַע"ג דְלֹא אָמַר לָה מְשׁוּם זֶה אֲנִי מוֹצִיאָךְ מְשׁוּם דְכִינֵן דְּהַמּוֹרָה פְּסַק לְהוֹצִיאָה הָוִי אֲנֹמְדָנָא דְמוֹכַח דְמְשׁוּם זֶה גִירָשָׁה עַכ"ל: וְלַכְאוּרָה קָשָׁה מְדַבְרֵי הָרָא"ש שְׁכַתֵּב דְאֵם נִאֲמִין לָה שֶׁהִיא טַמְאָה וְתַתְּגַרֵּשׁ לֹא תִהְיֶה בְּאִסּוּר א"א כָּל יְמֵי אַע"ג דְּבַאָמַת הִיא טְהוּרָה וּבִתְשׁוּבָה אַחֲרָת כְּתִבְנוּ דְאִין רְאִיָּה מְפָאן דְאָפְשֵׁר לֹאמַר דְכּוֹנְנַת הָרָא"ש דְנָשִׁי לָאו דִינָא גְמִירִי וְלֹא יְדַעָה אֲשֶׁר אֵם תִּטְעֶה אוֹתוֹ וְתֵאמַר טַמְא"ל וּבַאָמַת הִיא טְהוּרָה יְהֵא הִגָּט בְּטַל וְתִהְיֶה בְּאִסּוּר א"א כָּל יְמֵי, וְלִהְיֶה חֲשָׁשׁוֹ שְׁמָא עֵינִי נִתְנָה בְּאֶחָר וְעוֹד כְּתִבְנוּ שְׁם דְאָפְשֵׁר דְאֵם הִיָּה הַדִּין שְׁנַאָמְנַת הִיָּה זֶה בְּכֻלָּל מוֹצִיאָ אֲשֶׁתּוֹ מְשׁוּם ש"ר וּבְמוֹצִיאָ אֲשֶׁתּוֹ מְשׁוּם ש"ר קִי"ל דְאוּמְרִים לּוֹ הָוִי יוֹדַע שֶׁמוֹצִיאָ אֲשֶׁתּוֹ מְשׁוּם ש"ר לֹא יִחְזִיר וְאוּמְרִים לּוֹ זֶה כְּדִי שְׁיִגְמֹר בְּדַעַתּוֹ לְגֵרֵשָׁה בְּכָל עֲנִין בְּלִי שׁוּם תְּנָאִי וְסְמָכָה ע"ז וְאָמְרָה טַמְא"ל שְׁבִטּוּחָה שְׁלֵא תִהְיֶה בְּאִסּוּר כָּל יְמֵי דְהָא יְגַמֹּר בְּדַעַתּוֹ לְגֵרֵשָׁה בְּכָל עֲנִין וְשִׁפִּיר כְּתִב הָרָא"ש ז"ל מ"מ אָף אֵם נִאֲמַר דְבַאָמְרָה טַמְא"ל וּמִשְׁקֶרֶת הִגָּט בְּטַל הֵינֵנו הֵתָם דְוּוֹקָא שְׁהוּרוּ הַב"ד לְהוֹצִיאָה וְהַכֵּל יוֹדְעִין שְׁמִשׁוּם זֶה הוּא מוֹצִיאָה אֲבָל דְכָר שְׁנַעֲשֵׂה בְּאֲנֹמְדָנָא בְּעִלְמָא בְּעֵינֵן פִּירֵשׁ בְּשַׁעַת הַגָּט.

ועוד בנ"ד מה שְמָסר מוֹדָעָא על הגט הוּי סְתִירָה לְהֶאֱמֹדְנָא דְהָרִי חֲזִינָן שְׁלֵא נְתַרְצָה לְגַרְשׁ מִחֲמַת שְׁהֶפְסִידָה מְמֻנָה וְאִין לָהּ מִמָּה לְהִתְפָּרֵס דְהָא ע"כ אוּ שְׁלֵא הָאֲמִין לְדִבְרֵיהָ אוּ שְׁלֵא נְתַרְצָה לְגַרְשׁ אַף שְׁהֶפְסִידָה מְמֻנָה: אוּלַם בְּדִין הַמְסִירָתָּ מוֹדָעָא וְדַאי דִּישׁ לְדוֹן דָּאִם הָיָה הַמ"מ כְּדַת הַגֵּט פְּסוּל וְלִפִּי הַנְּשָׁמַע גְּזַמּוּ עָלָיו וְהִלְשִׁינוּ בְּאֶשְׁרֵי אִין לֹו מְכַתְּבַת מִסַּע כְּנִימוּס וְכָל כַּה"ג הָיָה אֲנֹס גְּדוּל וְעִינָן בְּב"י (סִימָן קל"ד) דְּעַת רֹוב רֵאשׁוּנִים דָּאִם הָיָה אֲנֹס לֹא מְהִי בִיטוּל מוֹדָעוֹת וּפְסוּל עֵינֵי מוֹדָעָא דְסִלֵּק כָּל הַמוֹדָעוֹת הָרִי אֲנֹס כְּמֵאן דְּלֹא עֲבִיד דְּמִי כַּמ"ש הַב"י מִשׁוּם הַרְשָׁבָ"א וְהָרִיב"ש (בס' קל"ד).

וְאִף שְׁמַדְבְּרֵי הַתּוֹס' (בב"ב מ"ח) ד"ה אָמַר רַבָּא כְּתִבוּ שָׁם בְּגֵט וּמִתְנָה וְהִיכָא דְבִיטְלַת בְּשַׁעַת זְבִינֵי מְהִי בִיטוּל דְּאֵגַב אֲנֹסִיָּה גָמַר וּמְבַטְלַת כְּדִאֲמַרִּינָן בַּפ' הָאוּמַר מְשַׁקְלֵי עָלֵי מְשַׁמַּע דְּאֶפִּילוּ הִיכָא דְּאִיכָּא אֲנֹס מְהִי הַבִּיטוּל הֵתָם קָאִי אֲמַעְנוּשָׁה כְּדִין דְּמִשׁוּם אֲנֹס לְחוּד אִינוּ מְתַבְטְלַת דְּקִי"ל כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל כְּשֵׁר לְהִכִּי מְהִי בִיטוּל דְּמוֹדָעָא וְעִי"ש בַּפ' הָאוּמַר מְשַׁקְלֵי עָלֵי שְׁהִבִּיאוּ דְּמִיָּרֵי בְּהִדְיָא בְּמַעְנוּשָׁה כְּדִין אֲבָל בְּאֲנֹס שְׁלֵא כְּדִין אַף אִם בְּטַל הַמוֹדָעָא הָאֲנֹס לְחוּד פּוֹסֵל הַגֵּט: וְיִמָּה שְׁהַקְשָׁה כְּבוּדוֹ עַל מָה שְׁפָסְקוּ הָרֵאשׁוּנִים וְ"ל גְּבִי זְבִין אֲדַעְתָּא לְמִיָּסַק לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּבַעֲיָנָן שְׁיֵאמַר בְּשַׁעַת הַמְכָר וְאִמָּאי לֹא אֲמַרִּינָן כָּל הַעוֹשָׂה ע"ד הָרֵאשׁוּנָה הוּא עוֹשָׂה כְּדִאֲמַרִּינָן בַּפ' הַמְצַנִּיעַ לְזַרְע וּלְדוּגְמָא דְּאֶפִּילוּ אִם שְׁכַח עַל מָה הַצְנִיעוּ וְהוֹצִיאוּ חֲזִיב בְּכָל שְׁהוּ דְּעַל דְּעַת רֵאשׁוּנָה הוּא עוֹשָׂה.

וְכֹן בְּזִבְחִים (דף ב') גְּבִי לְשֵׁם פְּסַח וְסִתְמָא דְּכָשֵׁר מַה"ט. נִרְאָה לִי דְּאִין זֶה עֲנִין לְכָאן כְּלָל דְּהֵתָם קְנִימִינָן בְּעִנָן יַחֲוּד שְׁמִיָּחַד אֲדָם חֲפִץ לְעִנָן יָדוּעַ דְּיַחֲוּדוֹ קִיָּים אַף שְׁלֵא חֲזִיב אַח"כ וְלֹא זָכַר מְעַנָּן הַיַּחֲוּד בְּלָבוּ כְּלָל אֲמַרִּינָן שְׁהוּא עוֹמֵד לְמִי שְׁיִיָּחַד בְּתַחֲזִיקָה כְּמוֹ בַּפ' הַמְצַנִּיעַ שְׁיִיָּחַדוּ לְזַרְעָה וְיַחֲוּדוּ קִיָּים וְעוֹמֵד לְזַרְעָה וְחִיּוּבוֹ לְשַׁבַּת כְּמוֹ חֲטָה הַעוֹמֵדָת לְזַרְעָה דְּהָא מְעַיָּקְרָא שְׁיִיָּחַדוּ הוּא דְּבָר בְּרוּר דְּאִי לְזַרְעָה יַחֲזִיקוּ א"א לְהִיּוֹת לְאֲכִילָה וְאִי לְאֲכִילָה א"א לְהִיּוֹת לְזַרְעָה וְכִיּוֹן שְׁיִיָּחַד לְדְּבָר אֲחַד יַחֲוּדוּ קִיָּים וְעוֹשָׂה הַפֵּל ע"ד הָרֵאשׁוּנָה וְכֹן בְּזִבְחִים אִי לְפָסַח לֹא לְשַׁלְמִים וְאִי לְשַׁלְמִים לְאוּ לְפָסַח וְכִיּוֹן שְׁחִיבַת מִתְחִילָה לְשֵׁם דְּבָר אֲחַד מִחֲשַׁבְתּוֹ עוֹמֵדָת לֹו גַם לְבִסוּף מִשְׁא"כ בְּעִנָּי מְכִירָה וְגִיטִין שְׁהוּא רַק דְּבָר הַגּוֹרֵם לְפַעוּלְתּוֹ שְׁאֲמַר שְׁדְּבָר זֶה גּוֹרֵם, וְאֶפְשָׁר לֹוּמַר שְׁאֲפִי שִׁישׁ בְּלָבוּ גּוֹרֵם זֶה יֵשׁ לֹו גַם גּוֹרֵם אַחַר וְזֶה וְזֶה גּוֹרֵם לְהִכִּי אִין רֵאזָה מִמָּה שְׁאֲמַר בְּתַחֲזִיקָה שְׁכָּל מַעֲשִׂיו לֹא הָיָה אֶלָּא בְּשַׁבִּיל זֶה וְדוּנְקָא אִם אָמַר בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה שְׁעוֹשָׂה מִשׁוּם זֶה מְהִי דְּדִיָּינָן דְּמִשׁוּם זֶה אָמַר בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה כְּדִי לְבַטְלַת הַדְּבָר אִם יִתְבַטַּל הַסִּיבָה שְׁהִבִּיאוּ לְזֶה אֲבָל בְּלֹא אָמַר דְּלִיכָּא הוֹכְחָה אִין שְׁיָיָה כָּאֵן כָּל הַעוֹשָׂה ע"ד רֵאשׁוּנָה הוּא עוֹשָׂה דְּאֶפְשָׁר דְּעֵשָׂה בְּשַׁבִּיל זֶה וּבְשַׁבִּיל דְּבָר אַחַר ג"כ: תַּדַּע דְּהָא הֵתָם מְצִינּוּ לְרִשְׁבָ"ג בְּחֻלִּין (דף ל"ט) דְּסוּבַר דְּאֲמַרִּינָן נְמִי הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲזִיקְתּוֹ וְכַשְׁזָרַק הַדָּם לְבִסוּף לְשֵׁם עַפּו"ם אֲמַרִּינָן שְׁאֲנוּ דְּנִין שְׁגַם בְּתַחֲזִיקְתּוֹ הָיָה כְּפֻנְתּוֹ לְעַפּו"ם וְכֹן (בַּפ"ק דְּזִבְחִים) דְּבִסְתְּמָא וְלְשֵׁם פְּסַח אֲמַרִּינָן הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲזִיקְתּוֹ וּבְקִנְיָנִים וְגִיטִין וְקִידוּשִׁין וְדַאי דְּלֹא אֲמַרִּינָן שְׁיִוְכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲזִיקְתּוֹ אֶלָּא אִם עֵשָׂה מַעֲשָׂה מִתְחִילָה הַמוֹכִיחַ ע"ש סוּפוֹ כְּמוֹ (בְּגִיטִין ס"ו) בְּאֲחַד שְׁעָלָה לְרֵאשׁ הַגָּג וְנִפְלַת וְנִמַּת דְּמְהִי מָה שְׁאֲמַר כְּתִבוּ גֵט לְאִשְׁתִּי אֲבָל בְּלֹא עֵשָׂה מַעֲשָׂה מִתְחִילָה לֹא אֲמַרִּינָן הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲזִיקְתּוֹ, א"ו דְּהִטְעַם כַּמ"ש דְּיַחֲוּד דְּבָר שְׁמִיָּחַדוּ לְשֵׁם זֶה שְׁאֲנִי דְּכִיּוֹן דְּמִיָּחַד לְדְּבָר זֶה א"א שְׁיָיָה לְדְּבָר אַחַר וְכַשְׁהוֹכִיחַ סוּפוֹ שְׁיִיָּחַד לְשֵׁם זֶה מְהִי גַם עַל תַּחֲזִיקְתּוֹ וְלֹא דְּמִי כְּלָל לְאוּמֹדְנָא בְּדְּבָר הַגּוֹרֵם וּמְסַבֵּב פְּעוּלְתּוֹ

וְנֹה פְרוּר בַּעֲזָה יי הִנֵּה הָאֲרָכְנוּ לְבָאָר דְּעִיקָר הַחֲשִׁישׁ בְּכָאן הוּא רַק מְשׁוּם הַמְסִירָתָּ מוֹדְעָא וּכְבוּדוֹ יִתְחַקֵּה עַל שְׁרָשֵׁי הַמַּס"מ אִם יֵשׁ בָּהּ מְמַשׁ וַיִּחְקֹר הָעֵדִים פְּרָאוּי וַיּוֹתֵר מִפְּנֵי טְרַדוּתִי לְקַצֵּר אֲנִי צְרִיף וְהַש"י יִצְיִלְנוּ מִשְׁגִּיאֹת וַיַּעֲמִידְנוּ ע"ד אֲמַת לְאֲמַתָּה שֶׁל תּוֹרָה בְּהִלְכָה: סִימָן קָנָה וּע"ד הָאִישׁ שְׁזָרַק גִּט לְאִשְׁתּוֹ בַּע"כ, יָדַע פְּבוּדוֹ שְׁלֹדְעָתִי יֵשׁ לְחוּשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה בְּמָה שְׁחַקְרָנוּ בַּמַּק"א אִי גִט בְּעֵי שְׁלִשָּׁה דְוּוּקָא בְּנִתְיָנוּ וְהַבְּאֵנוּ דְּבָרֵי הָא"ז שֶׁהוּבָא בְּנוּב"י בַּמָּה"ת שְׁפָסַל גִּט שְׁנֵיתָן בְּלִילָה וְהַקְשָׁה שָׁם דְּהָא בַּש"ס אֲמַרְיָנוּ דְּבַפְּנֵי שְׁנַיִם נְמִי סָגִי וְתִירָץ דְּהַש"ס מִיָּרִי בְּאֵרוּסָה דַּל"ל פְּתוּבָה לְמִישְׁקַל לְהַכִּי לֹא הָוִי פְּדִינֵי מְמוּנוֹת וְהָא"ז מִיָּרִי בְּגִט נְשׂוּאָה דְּאִיפָּא פְּתוּבָה וּכְדִינֵי מְמוּנוֹת דְּמִיָּא וְהִנֵּה סְבָרְתוֹ דְּחוּקָה גַם יֵשׁ לְהִבְיָא רְאָיָה מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א ו"ל בְּחִידוּשֵׁי לְמַגִּילָה (דָּף ט"ו) דְּמִקְשׁוֹ הַתּוֹס' שָׁם אֲמַאי לֹא גִירָשָׁה מְרָדְכִי וְתִירָצוֹ שֶׁהִי מְתִירָא פֶּן יִתְנוּדַע לְמַלְךָ דְּגִט בְּעֵי שְׁנֵי עֵדִים וּע"ז הַקְשָׁה הַרְשָׁב"א ו"ל דְּאִפְתִּי הִי יָכוֹל לְגַרְשׁ בְּכָתוּב בְּכָתוּב יָדוּ וְאִין עֲלִיו עֵדִים דְּכָשָׁר מִן הַתּוֹרָה ע"ש אֶלְמָא דְּבַכְתָּב יָדוּ יָכוֹל לְגַרְשׁ בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ דְּאִי בְּעֵי ב"ד לֹא מִקְשָׁה מִיָּדִי דְּהָא הֵתָם נְשׂוּאָה הָוִי וְעֵינָן בְּאו"ת שֶׁהִבְיָא דְּבָרֵי הַסְּרָגוּם יוֹנְתָן שְׁפָתָב עַל פְּסוּק וְכָתוּב לָהּ סֶפֶר פְּרִיתוֹת וְעֵלָה לְתַרְע בֵּי דִינָא וְכָתוּב לָהּ סֶפֶר תְּרוּכִין דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּגִט בְּעֵי ב"ד וְנֹה לְכַאוּרָה סִיּוּעַ גְּדוּלָה לְדְּבָרֵי הָא"ז ו"ל: וְנִרְאָה לִי דְּאִפְשָׁר לְאֹמֵר דְּאִם מְגַרְשָׁה בַּע"כ אִזּוּ הָוִי כְּמוֹ דִּין דְּהָא מְפָקִיעַ מִמֶּנָּה זְכוּתָהּ שֶׁל שְׂאָר פְּסוּת וְעוֹנָה דְּהָא הִגִּט חוּב הוּא לָהּ כְּדִאֲמַרְיָנוּ בְּכָל דְּוֹכְתִי וְכִיּוֹן דְּהוּא הַפְּקַעַת זְכוּתָהּ בַּע"כ בְּעֵי ב"ד וְלֹא מְבַעֵי לְמַ"ד (כַּב"ק פ"ג) דְּלֹא עֵבִיד אִינְשׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁי בְּמָקוֹם דְּלִיפָּא פְּסִידָא דְּוֹדָאִי בְּעֵי ב"ד אֶלְא אֶפְיָלוּ לְמַ"ד עֵבִיד אִינְשׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁי מ"מ הָכָא דְּהוּי מְמוּנָא דְּאִית בִּי אִיסוּרָא בְּעֵי ב"ד הִיכָא דְּמְגַרְשׁ בַּע"כ וְכֵן גַּבֵּי פְּפִיט הַבַּעַל אֲמַרְיָנוּ (בְּגִיטִין פ"ח) דְּבַעֵי ב"ד מְנוּמְחִין וְאֲנוּ שְׁלִיחוּתִיָּהּ דְּקַמָּי עֲבָדִינוּ וּבְזֶה מִיָּרִי גַם הַסְּרָגוּם יוֹנְתָן דְּקָאִי אֲמַרְשָׁה בַּע"כ דְּבִשְׁטַר דְּקָרָא הָכִי מִיָּרִי כְּדִמְשַׁמַּע בְּסוּגִיא דְּשִׁלְהִי גִיטִין וּבִירוּשְׁלָמִי שָׁם דְּפָרִיף לַב"ש אֲמַאי אֲצַטְרִיף קָרָא לְמַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ ת"ל דְּאָסוּר לְהַחְזִיר סוּטְתּוֹ ע"ש וּמַאי קוּשְׁיָא הָא ב"ש דְּאֲמַרִי לֹא יִגְרַשׁ אָדָם אֶת אִשְׁתּוֹ אַא"כ מְצָא בָּהּ עֲרֹנֹת דְּבָר מִיָּרִי בְּמְגַרְשׁ בַּע"כ אֶבֶל בְּרַצוֹנָה שְׂרִי לְגַרְשָׁה גַם לַב"ש וְא"כ מַאי מְקַשָּׁה מִמְחִזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ א"ו דְּפִשְׁטָא דְּקָרָא מִיָּרִי נְמִי בְּמְגַרְשָׁה בַּע"כ וְא"כ בְּזֶה נְמִי מִיָּרִי הַסְּרָגוּם יוֹנְתָן שְׁפָתָב וְעֵלָה לְתַרְע בֵּי דִינָא מְשׁוּם דְּגִירוּשֵׁין בַּע"כ שֶׁל אִשָּׁה בְּעֵי ב"ד: וּלְפ"ז א"ש גַם מַה שֶׁהִבְיָא הַנוּב"י רַאִי מִדְּבָרֵי רַש"י ו"ל בְּרִישׁ סְנֵהֲדָרִין שְׁפִירָשׁ בְּהָא דְּתַנּוּ הַחֲלִיצָה וְהַמִּיאוּנִין בְּשִׁלְשָׁה דְּכָל מַה דְּתִיקוֹן רַבְּנָן פְּעִין דְּאוּרִיָּתָא תִּיקוֹן דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּגִט בְּעֵי שְׁלִשָּׁה וְתִיקוֹן חֲלִיצָה דְּוּמִיָּא דְּגִט וְלְדְּבָרֵינוּ אֲפָשָׁר לְאֹמֵר דְּכּוֹנֵנֵת רַש"י דְּמִיאוֹן דְּוּמִיָּא דְּגִט בַּע"כ כְּמוֹ דְּגִט בַּע"כ בְּעֵי ב"ד ה"נ מִיאוֹן בְּעֵי ב"ד דְּאִידי וְאִידי בַּע"כ נִינְהוּ: שׁוּב רְאִיתִי בַּת"י שְׁפָתָב וְז"ל יְכַתּוּב לָהּ סֶפֶר תְּרוּכִין קָדָם בֵּי דִינָא וַיִּתֵּן בְּרִשׁוּתָהּ וּמִשְׁמַע דְּבִשְׁעַת הַכְּתִיבָה בְּעֵי ב"ד וְנֹה לֹא מְצִינוּ בְּשֵׁם פּוֹסֵק דְּכּוֹלָם לֹא הִחְמִירוּ שְׁצָרִיף ב"ד אֶלְא בְּנִתְיָנָה אֶבֶל בְּכְתִיבָה לֹא מְצִינוּ: וְאוּלַי יֵשׁ לִיַּישֵׁב לְפִי מַאי דְּאֲמַרְיָנוּ (בִּיבְמוֹת דָּף נ"ב) הָאוּמֵר לְלַבְלָר כְּתוּב גִּט לְאִשָּׁה דְּעֵלְמָא לְכַשְׁאֲכֻסָּנָה אֲגַרְשָׁנָה אִינוּ גִט מְפָנִי שְׂאִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה וּפְיָרָשׁ הַרְמְב"ם ו"ל דְּכִיּוֹן דְּבִשְׁעַת כְּתִיבָה אִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה לֹא מְקַרִי לְשִׁמָּה וּבְקִדּוּשֵׁין (דָּף ס"ב) אֲמַרְיָנוּ הָאוּמֵר הָרִי אֶת מְקוֹדְשֵׁת לְאַחַר שְׁאֲתַגְיִיר מְקַרִי דְּבָר שֶׁלַּב"ל דְּמִי יִימַר דְּמַזְדַּקֵּק לִי בֵּי דִינָא וְא"כ ה"נ אִם לֹא הִי הַפְּתִיבָה בַּב"ד לֹא מְקַרִי לְשִׁמָּה שְׁהָרִי עֲזִינָן אִין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה דְּמִי יִימַר

דמזדקק לי' בי דינא להכי בעי בגט בע"כ שיהא הפתיכה בב"ד: מיהו יש לחלק דדוןקא
אם יש דבר בעצם הגירושין שאין בידו לגרשה פגון באשה דעלמא בזה לא חשיב לשמה
אבל קיבוץ ב"ד לא מעפב ונשפיר מקרי לשמה: ולפ"ז נ"ל ליישב כמה שהביא הנוב"י
תנינא (סימן קכ"ט) בשם מהר"מ פדנאה (סימן ק"ב) בתקנות שלא ליתן גט לאשה בע"כ
ואין הגט פלום ותמה עליו הנוב"י נהי דעבר אתקנת ר"ג מ"מ הגט פשר, ולפי דברינו
דגט בע"כ מדינא בעי ב"ד של שלשה דוןקא ומסתברא דבעינו מןמחין למילי דכפ'י
כדאמרנו בגיטין דאפ"י אשפח'י לרב יוסף דיתבי וקא מעשה אג"טא א"ל וקא אנו
הדיוטות אנו ותניא כו' דבר אחר לפנייהם ולא לפני הדיוטות א"ל אנו שליחותייהו עבדינו
עי"ש וכי היכי דבעינו מןמחין לכפ'י דינ'י ה"נ בעינו מןמחין לכפ'י דינ'יה והאידינא ליפא
מןמחין ואפילו אם נתן הגט בפני שלשה בע"כ נמי לא מהני האידינא דאיפא חר"ג דכיון
דאנו הדיוטות ורק שליחותייהו קא עבדינו ולא עשאו קמאי אותנו שלוחים לעשות
איסור לכופה לקבל גט בע"כ ולעבור על חר"ג ולא הני גט מיהו לכאורה א"א לומר פן
דגט בע"כ של אשה בעי דוןקא בפני ב"ד דהא (בקדושין ס"ב) פריה לר' יוחנן דאמר פל
שבידו לאו כמתוסר מעשה דמי אלא מעתה הנותן פרוטה לאשתו ואמר הרי את מקודשת
לאחר שאגרשנה ה"נ דהוי קדושין הואיל ובידו לגרשה ואם נימא דאין בידו לגרשה
בלא ב"ד א"כ לא מקרי בידו דמי יימר דמזדקקי לי' בי תלתא כדאמר התם גבי הרי את
מקודשת לי לאחר שאתגנייר דלא מקרי בידו להתגנייר משום מי יימר דמזדקקי לי' ב"ד:
מיהו נראה לי דיש לחלק דדוןקא גבי גר אמרינו מי יימר דמזדקקי לי' בי תלתא דלא
מצינו חיוב על ב"ד לקבל את הגר הגבא לגייר אם הב"ד אינם רוצים דכ"ז שלא נתגנייר
הרי הוא עכו"ם ולא פתיב בי' קרא דבצדק תשפוט את עמיתה אבל מי שבא לגרש את
אשתו בע"כ מןמחין הב"ד להזדקק לי' כמו בכל דינים שבין איש לרעהו דקרנו בי'
בצדק תשפוט את עמיתה ולא שייך לומר מי יימר דמזדקקי לי' בי תלתא שמתחייבים הם
להזדקק ולהכי אמרינו בכל דוכתא דגרושין מקרי בידו לגרשה בע"כ אע"ג דבעי תלתא
וזהו טעמו של מהר"מ ז"ל שכתב באם גירש בע"כ הגט בטל דכיון דבעינו ב"ד ואנו
הדיוטות אנו ולענן איסורא לא שייך שליחותייהו קעבדינו שלא עשו אותנו שלוחים
להזדקק לדבר האסור ועיין בר"נ ז"ל למס' סנהדרין (בריש פ"ק) הבאתי דבריו במק"א
דמבואר מדבריו גבי עישוי גט לדינ'י בהדיוטות הי' הגט פסול אפילו בדיעבד אעפ"י
שהי' פדין ולא מהני רק משום תקנת חכמים שתקנו שיהא גם בהדיוטות דומיא דהודאות
והלואות משום געילת דלת וא"כ ה"ה בעישוי דינ'יה אי בעינו ב"ד פסול בלא ב"ד]:
והנה כ"ז פתבתי טרם שראיתי דברי הא"ז ועתה נדפס ספר האור זרוע וראיתי בדבריו
בפנים שמבואר בהדיא שם (בדף ק"ו) דאפילו בגט ברצון נמי בעי ב"ד אלא דמשמע
שם מדבריו דכיון דמדאורייתא חד נמי פשר כד"מ דכתיב בצדק תשפוט עמיתה גבי גט
נמי לא בעי מה"ת אלא חד ומשמע שם דאפילו מדרבנן לא הצריכו תלת ודוןקא גבי גר
בעי ג' מדרבנן אבל לא גבי גט וז"ל שם וכי תימא לבעי נתינת גט תלתא ולא אשפחן
דהווכרו תלתא אלא במביא גט ממדינת הים משום דקיום שטרות בשלשה וגבי ביטול
הגט בהשולח ואמאי הואיל ונתינת גט משפט פתיב בי' לבעי תלתא [ר"ל כדאמר שם
מעיקרא לאפ"י דא"ל לר"י דאשפח'י דהנה מעשה אג"טא הא כתיב לפנייהם ולא לפני
הדיוטות אלמא דגם גט מקרי משפט] וכמ"ש שם בתחלת התשובה כדאמר ר"י גר צריך

שְׁלֵשָׁה הוֹאִיל וּכְתִיב בִּי מִשְׁפָּט, לֹא הָיָא ע"כ תְּלַתָּא דְקֶאֱמַר ר"י הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן דְאַפִּילוּ
בד"מ גּוֹפְיֵיהוּ רַחֲב"א אר"י לִית לִי עֵירוּב פְּרָשִׁיּוֹת וְלִית לִי תְּלַתָּא אֱלָא ע"כ תְּלַתָּא
דְקֶאֱמַר מְדַרְבְּנָן הוּא דְקִי"ל פְּרַב אֶתָּא בְּדַר"א דְמְדַאֲרֵייתָא חַד נְמִי פֶּשֶׁר דְשִׁמוּאֵל קֵאִי
פְּנוּתִי דְאֶמַר שְׁנַיִם שְׂדָנִי דִּינֵיהֶם דִּין וְכֹן פֶּסֶק בַּה"ג וְכו' הִילְכֵּה נְתִיבַת גִּט נְמִי אַע"ג דְכְּתִיב
בִּי מִשְׁפָּט לֹא בְּעֵי תְּלַתָּא וּבְפָנֵי חַד שְׂיֻדְעָה לְהַקְרוֹת סְגִי אֱלָא דְבְּעֵינִי תְּרִי שְׂיֻמְסוֹר הֲגִט
לְפָנֵיהֶם וְלֹא מִבְּעֵינֵי לַר"א דְאֶמַר עֵידי מְסִירָה פְּרָתִי אֱלָא אֶפִּילוּ לַר"מ דְאֶמַר עֵידי חֲתִימָה
פְּרָתִי פֶּסֶקוּ הַגְּאוּנִים ז"ל דְבְּעֵי מְסִירָה בְּתִרִי דְאִין דְּבַר שְׂבַעְרֹנָה פְּחוּת מִב' וְאוֹתָם שְׁנַיִם
שְׂמוּסָר לְפָנֵיהֶם בְּעֵינִי שְׂיֻדְעוּ לְהַקְרוֹת לְפָנֵיהֶם הֲגִט הִילְכֵּה הוֹאִיל וְיִהְיִי לֵה בְּאַפִּי תְּרִי
הֵן הֵן עֵדִים הֵן הֵן דִּינֵינִים דְהוֹאִיל וְיִהְיִי לֵה הָאִי גִיטָא בִּימְמָא דְכָשֶׁר לְדִין כֹּה"ג עַד
נְעֻשָׂה דִּינִי אֶפִּילוּ בְּדַאֲרֵייתָא פְּהָא (דַּפ' הַחֹבֵל) וְכו' דְשִׁמְעֵינִי מִינָה דְרָאוּ בֵּיוֹם עַד נְעֻשָׂה
דִּינִי הִלְכֵּה נִרְאָה בְּעֵינֵי דְנְתִיבַת גִּט בֵּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה עַכ"ל אֹר זְרוּעַ בְּקֶצֶרָה הֲצִרִיף
לְעֵנִינִי: מְבֹאֵר מְדַבְּרִי דְאֶף דְגַבִּי גַר בְּעֵינִי תְּלַתָּא לַר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְמִשְׁפָּט פְּתִיב בִּי
מ"מ זֶהוּ רַק מְדַרְבְּנָן אֲבָל מְדַאֲרֵייתָא לַר"י חַד נְמִי פֶּשֶׁר דְהָא ר"י אִית לִי דַרְב"ח בְּבב"ק
(דַּף ק"ו) דְלֹא אֶמְרִינִי עֵירוּב פְּרָשִׁיּוֹת פְּתִיב פְּאֵן וְגַבִּי גִט אֶפִּילוּ מְדַרְבְּנָן לֹא צְרִיכִי שְׁלֵשָׁה
[זֶה דְלֹא פְּשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת בְּסִנְהֶדְרִין (דַּף ב') ד"ה דַּה"כ שְׂפַתְבוּ דַּלְר' יוֹחָנָן בְּעֵינִי שְׁלֵשָׁה
בד"מ מִן הַתּוֹרָה] וּמִן שֵׁב לַפ"ז הָא דְחָשִׁיב הַש"ס גְּרוֹת לְדַבְּרָה שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם מִשּׁוּם מִי
זִימַר דְמַזְדַּקִּי לִי בִי תְּלַתָּא וְגַבִּי נוֹתֵן פְּרוּטָה לְאַשְׁתּוֹ וְאֶמַר לֵה ה"ז גִּיטָא לְאַחַר שְׂאֲגֵרְשָׁךְ
מִיקָרִי דְבַר שְׂבָא לְעוֹלָם מִשּׁוּם דְבִידוֹ לְגִרְשָׁה מִשּׁוּם דְגַבִּי גִט לֹא בְּעֵינִי תְּלַתָּא אֶף מְדַרְבְּנָן
וּלְהַכִּי מִיקָרִי שְׂפִיר בִּידוֹ: וְהַגְּאוּן בְּעַל נוֹב"י ז"ל בְּמַהד"ת (ס' קי"ד) הִבִּיא דְבָרֵי הָא"ז
וְהַרְבֵּה לְהַקְשׁוֹת עָלָיו מְהָא דְאֶמְרִינִי בְּעַרְכִּין (דַּף כ"ג) אִטוּ פֶּל דְמַגְרֵשׁ בְּבִי דִינָא מְגַרֵשׁ
וְכֹן מְהָא דְאֶמְרִינִי (בַּפ"ק דְגִיטִין) בְּפָנֵי פְּמָה נוֹתְנוּ לֵה אֲשֶׁר מַכ"ז מוֹכַח דְנְתִיבַת הֲגִט לֹא
בְּעֵי תְּלַתָּא אֲבָל הוּא ז"ל לֹא רָאָה אֶת דְבָרֵי הָא"ז כִּי לֹא הָיוּ נִדְפְּסִים בְּיָמָיו וְהַעֲמִיד דְבָרֵי
רַק עַל מַה שְׁהִבִּיא הַב"י (ס' קנ"ו) וְהַמְזַרְחֵי בְּשִׁמּוֹ (בס"פ כ"ב) דְגִט הַנִּיחָן בְּלִילָה פְּסוּל
מִשּׁוּם דְהָיוּ דִין וּבְעֵי ב"ד וּפְסוּל בְּלִילָה וּמִזָּה דֵּן שְׂדַעַת הָא"ז ז"ל דְבְּעֵי תְּלַתָּא אֲבָל לְפִי
מַה שְׂזַכִּינוּ עֲתָה לְרֵאוּת גּוּף דְבָרֵי הָא"ז אִין עָלָיו שׁוּם סְתִירָה דְגַם הוּא לֹא בְּעֵי אֱלָא חַד
שְׂיֻדְעָה לְקָרוֹת דְמְדַאֲרֵייתָא חַד נְמִי פֶּשֶׁר וְכֹן לֹא קִשָּׁה עָלָיו מ"ש הַגְּאוּן נוֹב"י ז"ל מִמְּשַׁנָּה
דְגִיטִין (דַּף פ"ו) דְקֶאֱמַר ר"א אַע"פ שְׂאִין עָלָיו עֵדִים אֱלָא שְׂנַתְנוּ לֵה בְּפָנֵי עֵדִים כְּשֶׁר
וְאִם נִימָא דְבְּעֵי ב"ד א"כ אִיף שְׂיֻדְעוּ לֹא מְרָא אֱלָא שְׂנַתְנוּ לֵה בְּפָנֵי עֵדִים הָא בְּלָאוּ הִכִּי צְרִיף
תְּלַתָּא מִשּׁוּם ב"ד: וּלְפַמ"ש לַק"מ דְגַם הָא"ז ז"ל קֶאֱמַר דְבָרֵי רַק לְמ"ד דְחַד נְמִי כְּשֶׁר
מַה"ת וּמִשּׁוּם ב"ד סְגִי בְּחַד וְאֶפִּילוּ הֲנִי אִמּוּרָאִי דְסִבְרִי דְדִין בְּעֵי תְּלַתָּא וְעֵירוּב פְּרָשִׁיּוֹת
פְּתוּב פְּאֵן אֶפְשֶׁר דְסִבְרִי דְרַבִּי אֶלְעָזָר דְמַתְנִיתִין דְאֶמַר אַעפ"י שְׁלֹא הִי עָלָיו עֵדִים אֱלָא
שְׂנַתְנוּ בְּפָנֵי שְׁנַיִם דְמִשְׁמַע דְלוּלֵי הָעֵדִים לֹא הִי צְרִיף שְׁלֵשָׁה בְּנְתִיבַתוֹ סוּבְרָה פְּהָאִי תְּנָא
דְאִין פְּאֵן עֵירוּב פְּרָשִׁיּוֹת וְחַד נְמִי כְּשֶׁר וּלְהַכִּי מִשּׁוּם ב"ד הָיוּ סְגִי בְּחַד דְבָרֵי הָא"ז אֲבָל
לְעוֹלָם דְגִט צְרִיף ב"ד וְאִינְהוּ סִבְרִי עֵירוּב פְּרָשִׁיּוֹת פְּתוּב פְּאֵן: וְא"כ לְפִי מַה שְׂבַרְרָנוּ
דְבָרֵי הָא"ז דְגִט בְּעֵי ב"ד וְחַד נְמִי כְּשֶׁר לְדִינֵן דְפֶסְקִינִן כְּשִׁמוּאֵל בְּשְׁנַיִם שְׂדָנִי וְכֹל הַנֶּהָד
סוּגִיּוֹת דְמוֹכַח מִנֵּיהוּ דְלֹא בְּעֵי תְּלַתָּא אֶתָּא כַּמ"ד חַד נְמִי כְּשֶׁר בַּד"מ וְדַאי דְנוֹכַח לְאֶמַר
דְגִט הַנִּיחָן לִיד הָאִשָּׁה שְׁלֹא בְּרַצוֹנָה פְּסוּל הָאִידְנָא דְלֹא מִבְּעֵי לְמ"ד עֵירוּב פְּרָשִׁיּוֹת פְּתוּב
פְּאוּבְעֵינִי בַד"מ מְמַחִין מִן הַתּוֹרָה רַק דְאִנֵּן שְׁלִיחוּתֵיהוּ קָא עֲבָדִין וְכִינֵן דְאִיכָא אִיסוּר

חר"ג לא עשו אותנו שלוחים לעשות איסור אלא אפילו למ"ד אין פתוב פאן עירוב פרישיות דלדידן' לא בעינן בד"מ מן מחין פדאמרין (ברי' סנהדרין) מ"מ הא פתבו התוס' שם בד"ה ליבעי דבמילי דכפ' ודאי דבעינן מן מחין מקרא דלפניהם ולא לפני הדיוטות פדאמר אב"י לר"י כמ"ש באריכות והא שנותן לה הגט בע"כ הוי מילי דכפ' ובעי מן מחין ולא שייך שליחותיהו קא עבדינן וזה גרע מהא דאמרין (ביבמות צ"ב) בהורוה ב"ד לינשא והלקה וקלקלה ונשאת אלמנה לכה"ג או זינתה חגיבת בקרבן שלא התירוה אלא להנשא אע"ג דהב"ד עשו אותה פנוי' והיא קלקלה אח"כ אפ"ה אמרינן דלקה תירא התירוה ולא לאיסורא וכ"ש ה"א דבעינן למימר דלאיסורא אין הדיוטות נעשין שלוחין מהמן מחין שלא עשו אותם שלוחים לאיסורא וכמאן דגירש בלא ב"ד דמי אלא שיש לסתור סברא זו מהא דאונס שגירש לוקה דע"כ מיירי שגירש בע"כ דאי מרצונה הא נשאי לגרשה וא"כ ע"כ דהוי הגירושין בב"ד והכי הרשוהו ב"ד למיעבד איסורא ודחוק לומר שמחיו ב"ד בידו ולא שמע להם ועיין במל"מ (פ"ט מה' זכי' ומתנה הלקה ג') בשכ"מ שצנה ליתן מתנה בנכסים מועטים דלא מהני משום דכיון דמתנת שכ"מ מדרבנן הוא באיסורא לא תיקנו ועיין מ"ש הב"י בשם הר"נ בתשובה (סימן מ"ו) דהפעוטות שמקחן מקח מדרבנן משום פדי חיי אם מקרו בנכסים מועטים לא מהני מה"ט דלא עבדי תקנתם לאיסורא ועיין מה שהקשה ע"ז הרב ר' חיים קמחי ז"ל מהא דאמרין גבי אחריו לפלוגי דאסור למפור לכתחלה ואמרין בב"ב דמודה רשב"ג דאם נתנו במתנת שכ"מ אינה מתנה משום דמתנת שכ"מ אינה אלא לאחר מיתה ואחר מיתה הוא למי שאחריו וא"כ קשה לדברי הר"נ ת"ל דמתנת שכ"מ הוי תקנתא דרבנן ומקנתא לאיסורא לא עבדינן: אולם מ"ש בשם הגאון ח"ס ז"ל לפסול גט הנתיב בע"כ בזמה"ז לפי שיטת התוס' דכל שטר שלא נכתב מדעת המתחייב אינו שטר והוי מפי כתבם ואפילו אם יעידו העדים בע"כ ג"כ שהבעל צנה לסופר לכתוב ולהם לחתום וזהו חתימתם נמי תקשה הא התורה אמרה ספר פרישות ולמ"ד ע"כ פרת' עיקר הספר פרישות ע"י העדים שנכתב חתימתם בספר, וכיון דחתימתם הוי מפי כתבם היכי הוי ספר פרישות דעדות בכתב לא מהני שלא מדעת המתחייב ודבר שבערוה בעי עדים ואי לאו הכי לא מיקרי ספר פרישות וא"כ איך יכול לכתוב הגט שלא מדעתה, וע"כ אנו צריכין לאמר דהא דגט אשה הוי בע"כ הוא משום דכל אשה המשעבדת נפשה תחת בעלה בשעת קדושין גם זה הוא בכלל השקעבוד הוא נשאם ירצה לכתוב לה שטר גירושין יגרשנה אפילו אם לא התרצה אז ונהו לי ספר פרישות נמי פנעשה ברצון המתחייב ולפי זה מי שהוא עובר עכשיו אחר חרגמ"ה ומגרש בע"כ של אשה אפילו נתנה בפני עידי מסירה פסול דהו"ל מזוין מתוכו והעדים חתמו שלא ברצון המתחייב שהרי בשעת חופה לא נשתעבדה לי שיגרשנה שלא לרצונה והו"ל העדים מפי כתבם עכ"ד: ולענ"ד ז"א דא"כ תקשה ביבמה דלא בעינן דעתה ודרשינן יבמה יבא עלי' בע"כ ולא שייך לאמר דבשעת קנין היבום נתרצית שיגרשנה בע"כ ואטו ניקו ונימא שאין היבם יכול לגרש בע"כ אלא לר"א דסובר ע"מ פרת' אבל לר"מ דבעי ע"כ דנוקא אינו יכול לגרש בע"כ פלל משום דכיון דהגט נכתב שלא מדעתה הוי מפי כתבם ולדעתה דשעת יבום לא מהני פלל דהא אז נקנית בלא רצון פלל ומשנה שלמה שנינו ומייתי לה (ביבמות קי"א) שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין שתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת מת חרש בעל חרשת מה

יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא מוציא ומוקי לה בפקחת ואח"כ נתחרשה עי"ש וקא התם קני לה מדאורייתא שְהרי זקוקה לו מנשואין גמורין ואפ"ה קתני ואם רצה להוציא מוציא בגט אחר היבום וגירושי חרשת הא מיקרי שלא מדעתה פדתנן התם (בר"פ חרש) מפני מה האשה שנתחרשה יוצאת כו' מפני שהאשה יוצאה שלא לרצונה ואטו ניקו ונימא דהך סתמא אתיא רק לר"א דע"מ פְרתי ויגרשנה בע"מ אבל לר"מ אינו יכול להוציאה משום שאינו יכול לגרשה בלא דעתה דהוי מפי פתבם זה ודאי אינו ולכאורה קושיא זו תפול גם בְהא דאמרין בש"ס בכל דוכתי כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מינן' וכתב השיטה מקונצת ברפ"ק דכתובות בסוגיא דצנועות ופרוצות בשם הריטב"א ויתר גאונים הראשונים ז"ל משום דהטעם דדמי למקדש על תנאי כמו שאומר ע"מ שירצה אבא וה"נ האיש והאשה מסכימים שיהיו הקדושין אם ירצו חכמים ואם לא ירצו יתבטלו הקדושין למפרע עי"ש בדבריהם ז"ל וכ"כ הַמְרָדְכִי בְקִדּוּשֵׁי ר"פ הַאֲמֵר וְתִקְשָׁה הָא תִינַח בְּקִדּוּשֵׁי אִישׁ וְאִשָּׁה דְעֵלְמָא אָבֵל בְּיָבָם שְׂפָא לְגֵרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ דְקו"ל דִּיבְמָה נִקְנָה שְׂפָא מְדַעַת מֵאִי מִהֲנִי תְנַאי דִּידְהוּ בְשַׁעַת יְבוּם וְאֵטוּ נִיקוּ וְנִימָא דְהָאִי דִּינָא דְבִטְלוּ אִינוּ מְבֻטְלִי הוּא רַק בְּקִדּוּשֵׁי הֵבָא מְדַעַתִּים וְלֹא בִיבְמָה שְׁנַתְּגַרְשָׁה אַחַר שְׁנַתְּיָבְמָה וְאֶפְשָׁר לְאֵמַר דְכִינּוּ דְאָחִיו שְׂמַת קִידָשׁ אֲדַעַתָּא דְרַבְּנָן וְדָמִי כְּאֵלוֹ הַתְּנָה שְׂאֵם יִרְצָה אָחִיו לִיתָן גִּט וְיִבְטְלוּ שְׂפָא בְּפָנָיו יִהְיֶה הַקִּדּוּשֵׁי שְׁלוֹ בְטָלִין לְמַפְרַע וּמְמִילָא בְטָל קְנִיית הַיְבוּמִין דְלֹא אִשְׁת אָחִיו הִיא וְאִין כָּאֵן יְבוּם כְּמוֹ שְׂפִירְשׁוּ הַתּוֹס' (בְּסִנְהֶדְרִין ס"ט) הָא דְפָרִיף אֲמַתְּנִיתִין דְבַת ג' שָׁנִים וְיוֹם א' אִם בָּא עֲלֵי הַיָּבָם קִנְיָא וְלִיחֻשׁ דִּילְמָא אֵינְלוּנִית הִיא וְאֲדַעַתָּא דְהָכִי לֹא קִידָשׁ הֵינְנו שְׂאָחִיו לֹא קִידָשׁ אֲדַעַתָּא דְהָכִי וּמְמִילָא אִין כָּאֵן יְבוּם עִי"ש וְכֵן צ"ל לְדַעַת רַש"י ז"ל (בְּשַׁבְּת קמ"ה) דְהָא דְהִקְיָלוּ בְּעֵדוֹת אִשָּׁה בַע"א וְעַד מְפִי עַד הוּא מְטַעַם אֶפְקַעִינְהוּ רַבְּנָן לְקִדּוּשֵׁי מִינְיָ' דְקָשָׁה לְפ"ז הָא דְאָמַר (יְבָמוֹת צ"ג) בְּבַעֲיָא דַע"א בִּיבְמָה אִי מְהִימָן אוֹ לֹא וְקָאֵמַר רַבָּא דְמְהִימָן מְשׁוּם דַּל אִיסוּר פְּרַת הַתְּרַתְּ לְאִיסוּר לְאוֹ לְאִכ"ש.

ואם נימא דהא דהימנוהו בא"א הוא משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מינן' א"כ הא טעם זה לא שייך ביבמה דלא שייך לאמר אדעתא דרבנן מקדש דהא מאליה זקוקה לו ליבום ולא שייך להפקיע הקדושין ומ"ט מהימן ע"א, א"ו דגם ביבמה שייך אפקעינהו רבנן לקדושין דהיינו שהפקיעו קדושי אחיו המת וממילא אינה זקוקה ליבום ודו"ק: סימן קנו שאלה גט הנשלח לאשה ששמה חשא ובמקום הנתינה המבטא חשא בשין ימנית וכן חותמת עצמה ונכתב בגט חסא בסמ"ך פי כן המבטא במקום הכתיבה: תשובה נראה לענ"ד דהגט פסול בלי ספק דאף שיכול להיות ששם חשא יוצא משם חסא אין דורשין לשון הדיוט בזה, והעיקר בגט לכתוב בשם כמו שקוראין ודווקא בשם הקודש שברור הדבר שהשם יצא ממנו לא איכפת לן במה שמשנין קצת הקריאה וכותבין שם הקודש כמו שמזכיר בקרא והכל יודעין שהשם שנקרא יוצא משם הקודש רק שמזכירין לשנות קצת ולהכי יודעין הכל מי המגרש ומי המתגרשת אבל שם חסא אינו מזכיר בכתוב וכיון שבמבטא מקפידין שלא לשנות ס' בשין ימנית הוי שינוי השם ועיין במהרי"ט חלק ג' (סימן ט"ז) שכתב שם בנדון חלוץ שלא היה יכול לדבר הקריאה דחליצה האותיות פהלכתן והתיר לחלוץ ומביא ראיה מהא דאמרין (במגילה כ"ד) חיפני ובישני לא ישאו

כפיהם מפני שאומרים על אלפין ועיניו ואלפין ואטו בחיפה ובישן לא נשאו כפיהם.

א"ו דאינו אסור אלא פשהחיפני ובישני באין למקום אחר לישא כפיהם אבל במקומם שיהכל מכירין בלשון המגומגם הזה שרי ע"ש. ולכאורה דבריו צריכין ביאור דהאמשם מוכח להיפך דכיון דכשהחיפני ובישני באין למקום אחר אין נושאין כפיהם מפני שאין מפירין בלשונם ה"נ החלויץ הזה הרי הוא עומד בין ב"א שמדברים בלי גמגום וקריאתו פסולה אבל באמת דברי מהרי"ט נכונים בטעמן וראייתו דבשלמא אם בחיפה ובית שאן נמי לא היו רשאים לשאת כפיהם אעפ"י שהכל מבינים לשונם א"כ חזינו דהאמירה בעצמה פסולה אם הלשון מגומגם באותיותיו ואז הי' אפשר דגם בחליצה הקריאה בעצמה פסולה וכמי שלא קרא דמי אבל כיון דחזינו דבמקומן רשאים לישא כפיהם הרי חזינו דלענין עצם האמירה מיקרי אמירת הפסוק אף שקורא האותיות מגומגם ולהכי במקומן נושאין כפיהן רק שלא במקומן הקפידו חכמים שלא ישא כפיו מפני השומעין שיטעו בלשונם כשיאמר אלפין יסברו שאומרים עיניו ונדחו אותו מנ"כ כמו במי שידין צבועות וכדומה להכי גבי חליצה דלא מצינו שהקפידו חז"ל על טעות השומעין רק שיאמרו הפסוק פהלכתו פשר אף בלשון מגומגם דמזה מוכח דלשון מגומגם נמי מיקרי קריאה מדנושאין כפיהם במקומם, וראיית מהרי"ט ז"ל נכונה.

הרי חזינו דהיכא דבעינו שיבינו השומעין לא מהני לשון מגומגם, וא"כ בגט דשינוי השם פוסל דבעינו שיהא מוכח מתוכו להקוראים הגט שידעו מי הם המגרש והמתגרשת ודאי דבמדינה שמקפידים שלא להחליף ס' בשין והחליף כותב הגט פסול שהרי יטעו הקוראים בשם המגרש ובמדינתנו מקפידים ע"ז שלא להחליף ס' בשין והלכה פסוקה היא דמקום הנתינה עיקר ואם יש שתי שמות כותבין שם מקום הנתינה ועיין בדברי הגאון מבריסק ז"ל בת' מהרי"ם ס' ל"ד: סימן קנז שאלה חלל א' שבא לגרש את אשתו איך כותבין בגט: תשובה מכתבו הנעים קבלתי אשר נסתפק כבודו בחלל א' הידוע במחננו שבא לגרש את אשתו איך כותבין בגט שאם יכתבו פלוני בן פלוני הפהן יסברו העולם שגם המגרש פהן ובאמת נגעל מדין פהונה פדרשינו בספרא פ' אמור לענין טומאת פהנים יכול חללים ת"ל הפהנים יצאו חללים וכן פי' רש"י ז"ל בפסחים (דף ע"ב) שהחלל הוא זר גמור לכל מזלי והאריף בזה כת"ר לפלפל בחכמה: ולענ"ד נראה דאין קפידא לכתוב פלוני ב"פ הפהן דהא ונדאי דחלל מתניחס אחר אביו פדאמרינו בבכורות (דף מ"ז) בכהן שמת בתוך שלשים יום והניח בן חלל דסבר רבה בר"ה דאין הבן חייב לפדות עצמו משום דאמר לי' אתינא מפח גברא דלא מצית לאשתעוויי דינא בהדני' ופריף מהא דתנו נתיגירה מעוברת בכורה לכהן ומשני שאני כותי דל"ל חייס: ופרש"י ז"ל דל"ל חייס לגבי ישראל ואין זה בא מפחו דקטן שנולד דמי ע"כ הרי מבואר דחלל שפיר מתניחס אחר אביו וכן דרשינו בקדושין (דף ס"ו) לענין חלל מדכתיב והיתה לו ולנרעו אחריו בין זרע פשר בין זרע פסול הרי דקרי קרא לזרע פסול ג"כ זרעו אחריו דאע"ג דמלשון אחריו דרשינו בכמה דוכתי בש"ס דבעינו זרעו מיוחס אחריו פדרשינו ביבמו' (ד' ק) גבי עשרה פהנים עומדים ופי' אהד מהם אפ"ה מרבינו הכא בין זרע פשר בין זרע פסול והוא מטעם שפתבנו דכיון דכתיב אחריו חלל נמי מיקרי מיוחס אחריו כמו שהוכחנו מש"ס דבכורות הנ"ל: ובזה מנושב קושית התוס' בקדושין (דף ס"ו)

דְּהָקָא אַמְרִינוּ זַרְע פְּסוּל נְמִי מְקַרִי זַרְע וּבְכָל דְּוֹכְתִי בְּשׁ"ס קְאָמַר וְזַרְע אִין לָהּ אִין לִי אֵלָא זַרְע פְּשֵׁר זַרְע פְּסוּל מְנִינִן ת"ל אִין אִין לָהּ עֵינִן לָהּ מִשְׁמַע דְּלִשׁוֹן זַרְע לֹא מִשְׁתַּמַּע אֵלָא זַרְע פְּשֵׁר וּלְפַמְש"כ לֹא קִשָּׁה מִיַּדִּי דְשֵׁא"ה פִּינִן דְּכַתִּיב וּלְזַרְעוֹ אֲחֵרִיו גְּלִי קְרָא דְכָל שְׂזַרְעוֹ מִיְנוּחְסֵי אֲחֵרִיו מִקְרִי זַרְע לְעֵנִן זֶה אַף שֶׁהוּא זַרְע פְּסוּל וְעֵינִן בְּרִשְׁבָּ"א ז"ל שְׁמַחֲלֵק בֵּין פְּסוּל מְזוּרוֹת לְפְסוּל חֲלָלוֹת דְּפְסוּל מְזוּרוֹת לֹא מִקְרִי זַרְע אֲבָל פְּסוּל חֲלָלוֹת מְקַרִי זַרְע וְעֵינִן בִּירוּשְׁלַמִי דְסוּטָה פ' אַרוּסָה דְפָרִיךְ שֵׁם אַהָא דְאַלְמָנָה לְכ"ג שׁוֹמֵת הָא בְּעֵינִן וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זַרְע וְזַרְע פְּסוּל לֹא זַרְע הוּא, מְדַדְרָשִׁינוּ אִין לִי אֵלָא זַרְע פְּשֵׁר עֵינִי"ש [וְאַף דְאַמְרִינוּ בִּיבְמוֹת (דָּף ע"ד) דְחֲלָלָה לֹא מִקְרִי זַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן אִפ"ל דְזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן לֹא מְקַרִי אֲבָל סֵתָם זַרְעוֹ מִקְרִי וְכִינִן דְאַמְרִינוּ דְזַרְעוֹ מִיְנוּחְסֵי אֲחֵרִיו בְּחֲלָל א"כ יְכוּל לְכַתּוּב פְּלוּנִי בְּן פְּלוּנִי וְאִין קְפִידָא רַק בְּמָה שְׁכּוֹתְבִין הִפְהוּ וּבְאַמְתַּת אִינוּ פְהוּ: וְנִרְאָה לְענ"ד דְגַם בְּזֶה אִין קְפִידָא דְאַף דְמְצִינוּ דְמָה שְׁכּוֹתְבִין אַחַר שֵׁם אָבִיו קָאִי עַל שֵׁם הַבֵּן כְּמוֹ דְוָד בְּן יִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל דְקָאִי מְלָךְ יִשְׂרָאֵל עַל דְוָד וְכֵן בִּיהוֹשֻׁעַ בְּן יְהוֹצָדֵק הִפְהוּ וְא"כ אִיכָא לְפָרוּשֵׁי שְׁגַם הַבֵּן פְהוּ וּבְאַמְתַּת הוּא חֲלָל וְזַר גְּמוּר מ"מ פִּינִן דְאִיכָא לְפָרוּשֵׁי נְמִי דְתִיבַת הִפְהוּ קָאִי רַק עַל הָאָב וְלֹא עַל הַבֵּן כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ רֹב הַפּוֹסְקִים בַּאֲה"ע (ס' קכ"ט) שְׁלֹא לְכַתּוּב הַמְכַוְּנָה אַחַר שֵׁם הָאָב מִשׁוּם דְאִם פּוֹתְבִין בְּן מִשְׁמַע דְקָאִי הָאִי הַמְכַוְּנָה עַל הָאָב דְהִכִּי מִשְׁמַע לִישְׁנָא טְפִי כְמוֹ שֶׁהֲאָרִיךְ בְּזֶה הַש"ף בְּחו"מ (ס' מ"ט) וְכִינִן דְאִיכָא לְפָרוּשֵׁי דְקָאִי עַל הָאָב לְחוּד אִין פְּאֵן שִׁינּוּי: וּמָה שְׁחַשְׁשׁ כַּת"ר דְהָקָא גְרַע טְפִי דְכִינִן דְאִם הָאָב פְהוּ וְנִדְאִי גַם הַבֵּן פְהוּ א"כ אֲפִילוּ אִם נִימָא דְקָאִי עַל הָאָב נְמִי יִסְבְּרוּ שֶׁהַבֵּן פְהוּ וּבְאַמְתַּת אִינוּ פְהוּ שֶׁהוּא חֲלָל וְזַר גְּמוּר: וּלְפַענ"ד אֲפִשֵׁר לֹאמַר דְאִין זֶה מִן־כְּרַח דְאַפְשֵׁר לֹאמַר דְרֹב הַעוֹלָם יוֹדְעִין דְאִין רַאִי' מִהָאָב עַל הַבֵּן מִשׁוּם דְאַפְשֵׁר דְהָאָב נִשְׂא גְרוּשָׁה אוֹ זוּנָה וְכ"כ הֶרְמְב"ם ז"ל (בְּהַלְכוֹת אִיִּסוּרֵי בִיאָה פ"כ ה' ט"ו) דְאִם ע"א הַעִיד עַל אָבִיו שֶׁהוּא פְהוּ אִין זֶה עֲדוֹת לְהַאֲכִיל הַבֵּן בְּתְרוּמָה מִשׁוּם דְלָמָּא בְּן גְרוּשָׁה אוֹ בְּן חֲלוּצָה הוּא וְכ"כ הַה"מ ז"ל שֵׁם אַחַר שְׁבִיָּאָר שֵׁם טַעְמוֹ שֶׁל הֶרְמְב"ם ז"ל סִיּוּם בְּסוּף דְבָרָיו וְזֶהוּ שְׁלֹא אֲמָרוּ בְּשׁוּם מְקוּם שִׁיחָא מְוַחֲזָק עַפ"י עַד שִׁיאֲמַר בְּן פְהוּ הוּא אֵלָא כְּשִׂאוּמַר פְהוּ הוּא עַכ"ל הָרִי דְלֹא מְהַנִּי מַה שְׂאוּמַר ע"א בְּן פְהוּ הוּא מִשׁוּם דְשִׂמָּא בְּן גְרוּשָׁה אוֹ ב"ח הוּא א"כ ה"ה כְּשׁוֹתְבִין בְּשִׁטְרוֹת רְאוּבֵן בְּן שְׁמַעוֹן הִפְהוּ תִיבַת הִפְהוּ קָאִי עַל הָאָב וְעַל הַבֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּתָרֵי אַנְפִי אוֹ שֶׁהוּא פְהוּ אוֹ שֶׁהוּא ב"ג אוֹ ב"ח אוֹ ב"ח וְרַק הָאָב פְהוּ: וּמִצְאָתִי לְהַגְאֹן בְּעַל הַפְּלָאָה ז"ל שְׁדִיּוּק בְּלִשׁוֹן הַש"ס בְּכַתְּבוּ' (דָּף כ"ד) כְּבַעֲיָא דְמַעְלִין מִשְׁטְרוֹת לְיוֹחְסִין דְקְאָמַר אֵלָא דְכַתְּבֵי אֲנִי פְלוּנִי פְהוּ וְכֵן הַעֲתִיק הַר"מ ז"ל וְאַמַּאי לֹא קְאָמַר דְכַתְּבֵי בְּשִׁטְרֵי אֲנִי פְלוּנִי בְּן פְלוּנִי וְתִי הַהִפְלָאָה ז"ל דְאִי הִנְהוּ כְּתוּב בְּשִׁטְרֵי אֲנִי פְלוּנִי ב"פ הִפְהוּ וְנִדְאִי דְאִין מַעְלִין לְכו"ע לְיוֹחְסִין מִשׁוּם דְאִיכָא לְמִימַר דְהִפְהוּ קָאִי עַל הָאָב וְהוּא ב"ג אוֹ ב"ח עֵינִי"ש בְּדְבָרָיו ז"ל וְזֶה פְדְבָרֵי הַה"מ ז"ל וְכַדְבְּרִינוּ דְאִיכָא לְפָרוּשֵׁי דְהִפְהוּ קָאִי עַל הָאָב בְּדוּנְקָא וְלֹא עַל הַבֵּן וְעֵינִן בְּתוּס' כְּתוּבוֹת (דָּף כ"ד) שְׁכַתְּבוּ דְהִכִּי דְהוֹחֲזָקוּ ב' יוֹב"ש דְכּוֹתְבִין פְהוּ כְּדָאֲמַר בְּב"ב (דָּף קע"ב) הֵתָם וְנִדְאִי אֲפּוֹלָה מְלִתָּא קְמַסְהֵדִי וְהֵתָם וְנִדְאִי מַעְלִין מִשְׁטְרוֹת לְיוֹחְסִין עַכ"ל וְאִיכָא לְמִימַר דְמִימַרִי נְמִי אִם כ' פְלוּנִי הִפְהוּ בְּלֹא שֵׁם הָאָב וּמָה שְׁכַתְּבוּ הַתוּס' שֵׁם אֲזֵהוּ צְרִיכִין לְיַדַע אִם בְּן פְהוּ הוּא הִינְנוּ בְּן פְהוּ וְכִשֵּׁר הוּא וְקָאִי מַעְלִין מִשְׁטְרוֹת לְיוֹחְסִין אֲבָן א"נ דְקָאִי מַעְלִין שְׁכַתְּבוּ עַל הָאָב לְחוּד אֲבָל עַל הַבֵּן אִין מַעְלִין דְאִיכָא לְמִיחַשׁ שְׂמָא חֲלָל הוּא וְעֵינִן

בְּרַמְב"ם ז"ל (בְּהַלְכָה י') דְּכָל פֶּהַן שְׁאָמַר בְּנֵי זֶה פֶּהַן נֶאֱמָן לְהַאֲכִילוֹ בְּתַרוּמָה וְלִהְיוֹתוֹ בְּחֻקַּת פֶּהַן ע"כ א"כ הָרִי בְּעֵינָיו דְּוּנְקָא שְׁיַעֲיַד עָלָיו אָבִיו שֶׁהוּא פֶּהַן הָא לֹא"ה אַעפ"י שְׂדוּעָה שֶׁהוּא בְּנֵי מ"מ בְּעֵינָיו שֶׁהוּא יַעֲיַד שֶׁהוּא פֶּהַן.

וההמ"ג בשם הרמב"ן ז"ל כ' דגם האב אינו נאמן אא"כ אינו ידוע שהוא בנו שיש לו מגו שהי' אומר שהוא אחר וכהן אכל בידוע שהוא בנו אף האב אינו נאמן ומוכיח פן מסוגיא דפ' עשרהיוחסין עיי"ש וכיון דאפילו האב אינו נאמן להחזיקו לכהן אף בידוע שהוא בנו משום דחיישינן לב"ג וב"ח, א"כ פשיטא דאיפא לפרושי לשון הגט דהפהן קאי על האב והוא ב"ג או ב"ח: ובירושלמי (פ"ב דכתובות) חד בר נש אתא לקמי' דרבי א"ל בני זה פהן א"ל ר' חייא אם אתה מאמינו שהוא בנו תאמינו שהוא פהן אם אתה אין מאמינו שהוא בנו אל תאמינו שהוא פהן ומשני אני אומר בנו הוא וכן גרושה או ב"ח: אלא שלכאורה יש סתירה לדברינו דכיון דהרמב"ם ז"ל פסק דבשני עדים המעידים שאביו פהן לא חיישינן שמה הוא ב"ג או ב"ח א"כ פיון שהוא ז"ל פוסק (בה' ט') שם דלעגנין פהני הזמן דהיינו תרומה וחקלה מעלין משטרות א"כ פיון שפתוב בגט שאביו פהן דמי לשנים שהעידו עליו שהוא פהן ואוכל בתרומה ובשנים דיינינן שגם הבן פהן ולא חיישינן בשנים שהעידו לב"ג וב"ח ואם יכתבו פהן על האב נראה ממילא שגם הבן פהן ובאמת הוא חלל מ"מ ז"א דהא מוכח שם בדברי הר"מ ז"ל (ה"ט) דשטרות וע"א חד דינא אית להו דמעלין רק בתרומה דרבנן וא"כ פיון דדמו לע"א ובע"א כפר כ' הר"מ ז"ל דבעינן למיחש שמה הבן הוא בן גרושה ונחלוצה א"כ אין ראי' ממה שפותרבין על האב פהן שגם הבן פהן פשר והא דמעלין משטרות ליוחסין הוא רק אם כתבו על הבן בעצמו פלוני פהן לנה מנה בלשון הש"ס אבל אם הי' כתוב פלוני ב"פ הפהן אין מעלין אף לתרומה דרבנן משום דלא הוי אלא כע"א ובעינן למיחש שמה ב"ג או בן חלוצה הוא: ואף שדעת הרשב"א ז"ל דהיכא דכתיב בלשון סהדי כגון פלוני לנה מפלוני ונדאי דמעלין אף ליוחסין כמ"ש בשמו הח"מ והב"ש (באהע"ז ס"ג) מ"מ הא גט כתוב בלשון הבעל דבר אנא פלוני בן פלוני שפקנת והוי רק כע"א ואין מעלין ליוחסין ואין לומר דאפתי בגט בעינן למיחש דנהי דלדינא אין מעלין משטרות ליוחסין ולא הוי עדות גמורה משום דיכולין לפרש שאביו פהן אבל הוא חלל מ"מ בגט בעינן למיחש שמה יטעו הקוראים את הגט ויפרשו שגם הבן פהן ויסברו שלא זה הוא המגרש, דז"א דהא הרא"ש פתב בפ' הזורק (דף פ') וכן התוס' שם בד"ה ושמ עירו, דאם שינה מקום הלידה פשר ומטעם זה פתב המרדכי (פ' השולח) וכן הב"י (בסי' קכ"ט) בשם גדול א' להתיר אפילו בשינה שם אביו משום דלאו אפולא מלתא קמסהדי ועיין בבבאור הגר"א ז"ל (סי' קכ"ט ס"ק ט"ז) לעגנין פהן ולוי שפתב לעגנין אם שינה בכהן ולוי שפשר מטעם זה דלאו אפולא מלתא קמסהדי: ואף לפמ"ש הב"י לדחות ראי' זו וכ' שם דלא מהני הך סברא דלאו אפולא מלתא קמסהדי אלא לעגנין שלא יהי' העדים פעידי שקר וזה הוא רק בשינה מקום הלידה שאין מקום הלידה ידוע לכן ליפא למיחש שע"י השינוי יסברו שהוא אחר אבל בשם אביו או בכהן ולוי פיון שרגילין להפיר במי שהוא פהן או לוי בשם האב פסול משום שיאמרו שהוא אחר: מ"מ היינו דוקא בשינוי פהן ולוי שידיעת העולם בשם המגרש סותר דברי הגט אבל בחלל פיון שבארנו שגם בלשון הגט אפשר לפרש שאביו הי' פהן והוא חלל כ"ע מודו דזה לא מקרי שינוי במה שאפשר ג"כ לפרש דקאי על

המגריש וכן כל הדקדוקים שהונפרו בש"ס פ' הזורק כמו וי"ו דתירוכין וכדומה ורוב פוסקי' פתבו דדוקא אם כותב הבעל בעצמו או פשמערער אח"כ אבל אי לא"ה לא תישינון לה אע"ג דאיפא לפרושי בלשון שאינו מועיל בגט מ"מ פינון דאיפא לפרושי ג"כ בלשון המועיל מהני.

והכי משמע לי מלישנא דהש"ס בכתובות (ד' י"ד) דקאמר מפירין ישראל ממזירין שפיניהם ואין מפירין חללים שפיניהם ואם איתא דבגיטין ושטרות כותבין חלל ואין כותבין פלוני ב"פ הפהן א"כ אמאי אין מפירין חללים שפיניהם הא מפרסמא מלתא בגיטין ושטרות ברובא דאינשי דהוי רגילי להיות עדים או בעלי דברים בגיטין ושטרות: ובגוף הדבר שאין לכתוב פהן על חלל יש לעיין טובא.

דקא ונדאי דחלל אינו מונהר בכל דבר שהפהן מונהר ומותר לטמאות למתים ולישא גרושה ובספרי יליף לה מהכהנים להוציא חללים כמ"ש גם מעכ"ת מ"מ הא הרמב"ם ז"ל פתב (בה' אבל פ' ג' הלכה י"א) דין זה ולא יליף מהכהנים כ"א מדכתיב בני אהרן וחלל לא מקרי בני אהרן כמ"ש ביבמות (דף ע"ד) איש מזרע אהרן וחלל לאו מזרעו של אהרן ועיין בלח"מ ז"ל שתמה עליו באמת מ"ט שביק לקרא דדרש בספרי ונקט דרשא דבני אהרן: ונ"ל דהרמז"ל לשיטתו דפסק (בפ"ו מהלכות ביאת מקדש הלכה י') דחלל שעבד עבודתו פשיגה שהרי כ' שם פהן שנבדק ונמצא חלל עבודתו פשיגה ומכאן ואילך לא יעבד ואם עבד עבודתו פשיגה ע"כ הרי דמכשיר עבודת חלל אף בנודע שהוא חלל וא"כ לפי"ז ונדאי דא"א לומר דחלל לא מיקרי פהן פלל פינון דעבודתו פשיגה ע"כ דיש בו דין פהונה דקא זר מחלל עבודה והוא אינו מחלל וע"כ דמקרי פהן רק שהוא פזר לענין לטמאות למתים משום דכתיב בני אהרן הפהנים וחלל לא איקרי פזר אהרן הפהן אבל פהן סתמא אקרי והספרי דדרש מתיבת הפהנים אפשיך דאתיא כר"א דאמר דעבודת חלל פסולה פדאיתא בתרומות (פרק ח') ובכ"ד ולדידי' לא מיקרי פהן פלל או דאתיא אפילו כר"י דמכשיר עבודתו ובאמת עיקר דרשא סמך אבני אהרן: אמנם באמת דברי הרמז"ל תמוהין מאוד במה שהכשיר עבודת חלל אף לאחר שנודע פסולו דקא במתניתין קתני בהדיא הי' עומד ומקריב ע"ג המזבח נודע שהוא ב"ג או ב"ח דר"י מכשיר משמע דבנודע מקודם שעבד אף לר"י פסול: ואפשיך ליישב קצת דברי הרמז"ל עפ"י דברי הירושלמי דתרומות דקאמר שם ר"י בשם ר' ינאי טעמא דר"י משום ובאת אל הפהן אשר יהי' בימים ההם וכי יש פהן עקשין ואין פהן לאח"ז ואיזהו זה שהי' עומד ומקריב ע"ג המזבח נודע שהוא ב"ג או ב"ח ור"ב אמר דכתיב פועל ידיו תרצה ומייתי שם ברייתא דמעשה במגורה של דיסקוס ביבנה שנפגמה ונמצא חסירה והי' ר"ט מטהר ור"ע מטמא אמר ר"ט המקנה הנה בחזקת טהורה לעולם הוא בטירתו עד שינודע שחסר אמר ר"ע הטמא הנה בחזקת טמא עד שינודע לה שהוא טהור אמר ר"ט למה זה דומה לעומד ומקריב ע"ג המזבח נודע שהוא ב"ג או ב"ח אמר ר"ע למז"ד לעומד ומקריב ע"ג המזבח נודע שהוא בע"מ שעבודתו פסולה נראה למי דומה וכו' א"ל ר"ע מקנה פסולו בגופו ובע"מ פסולו בגופו וכו' ע"ש מקנה פסולו ביחיד ובע"מ פסולו ביחיד ואל יוכיח פן גרושה וכן חלוצה שפסולו בב"ד ונמנו עליו וטמאוהו: אר"י זאת אומרת הי' עומד ומקריב ע"ג המזבח נודע שהוא ב"ג או ב"ח שעבודתו פשיגה עד שינפסל בב"ד וכו' אר"ח ז"א פסול משפחה צריף ב"ד עכ"ל ושם לעיל פריף מה בין סבור שהוא חולין

ונמצא תרומה שהוא חייב ובין סבור שהוא פהן ונמצא שהוא ישאל שהוא פטור [היגו
שנמצא בן גרושה או בן תלוזה] א"ל מהורנית ב"ד יעו"ש והיגו משום שאין הבן גרושה
או תלוזה נפסל עד שיורו ב"ד שהוא פסול.

הרי שבהדיא אמרינו בירושלמי שעבודתו פשירה עד שינודע פסולובב"ד וב"ד יורו
שהוא פסול א"כ אפשר לומר דהרמב"ם ז"ל שכ' שגם אחר שנודע אם עבד עבודתו
פשירה היגו נמי כ"ז שלא יצא ההוראה מב"ד שהוא פסול אעפ"י שפבר נודע פסולו.

מיהו זה דחוק קצת דהו"ל להרמב"ם ז"ל לפרושי בהדיא דרק קודם הורנית ב"ד עבודתו
פשירה אבל אחר שהורו ב"ד עבודתו פסולה: ומ"מ לענין נ"ד אפשר לומר פיון דדברי
הירושלמי מבוארין דכ"ז שלא הורו ב"ד שהוא פסול עבודתו פשרה אפתי דין פהונה
עליו וחקל זה בנודאי לא ישובו ב"ד לפוסלו ולהורות עליו דין חקל ואין לו דין חקל גמור
עדיין ואם היה עובד עבודתו פשרה בדיעבד ואע"ג דנודאי מדנפקי עליו קלא שהוא ב"ג
או ב"ח אחתינו לי מעבודתו היגו שלענין איסור עבודה אסור לעבד אף קודם הוראת
ב"ד אבל לענין חילול עבודתו לא מחלל עד שיורו ב"ד שהוא חקל וטובא אשפחן
שאסורין לעבד מה"ת ולא מחללי עבודה: ונראה שהירושלמי למד דין זה שתלוי עבודת
חקל בהוראת ב"ד משום דסבר כר' ינאי דהא דר"י מכשיר בלא נודע הוא משום דכתיב
אל הפהן ואל השופט אשר יהי בימים ההם דיש שהוא פהן עכשיו ואינו פהן לאח"ז
ולהכי דרש נמי מדסמיה קרא פהן לשופט דכהן נמי בשופט תלי רחמנא שאינו יורד
מפהונתו לחלל עבודה עד שיורו ב"ד עליו שפסול וא"כ חקל זה שלא הי' עליו הוראת
ב"ד אעפ"י שאסור לעבד מ"מ עבודתו פשירה לדברי הירושלמי ואין זה שינוי השם
אם יסברו שכתבו גם עליו פהן ובפרט דאיפא לפרושי דקאי על אביו לבד: ואפשר לומר
עוד דכיון דפסול משפחה צריך ב"ד, א"כ בזה"ז דליפא סמוכים אינו נפסל להיות פחלל
לחלל עבודה אם הי' עובד דלא אזיל מיני' דין פהונה לגמרי לפי דברי הירושלמי אף
שמותר לטמאות למתים מ"מ דין זר גמור לחלל עבודה לית לי' ועיין בתוס' תענית (דף
י"ז) דמשמע מלשונם דאזלי ג"כ בשיטת הרמב"ם ז"ל וראיתי להרמב"ם ז"ל (בהלכות
רוצח בפ' ז' הלכה י"ב) שכתב בהא דפליגי במפות (דף י"א) ר' אלעזר ור' יצחק נפחא
בנגמר דינו ונמצא כ"ג בן גרושה או ב"ח דחד אמר מתה פהונה וח"א בטלה פהונה
למפרע והוי בנגמר דינו בלא כ"ג דאינו יוצא משם לעולם ופסק הרמז"ל כמ"ד דבטלה
פהונה וכו' הכ"מ משום דהכי מבואר בירושלמי בפ"ו דתרומות ונראה שרמז למש"כ
בסוגיא זו בירושלמי ר"י ב"ז בשם ר"י היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא ב"ג
וב"ח מה את עביד לי' פמו שהוא מת ויחזיר הרוצח למקומו או פמו שנגמר דינו בלא
כ"ג ואינו יוצא משם לעולם נשמעינה מן הדא מעשה במגורה של דיקוס שנפגמה
ונמצא חסר וכו' וסובר הכ"מ דהירושלמי פשט מברייתא דמגורה שנמצא חסר דבטלה
פהונה פמו במקנה דפסול למפרע: ולפענ"ד ז"א דאדרבה דהירושלמי פשט במקנה דמתה
פהונה דהא מסיים שם אחר שהביא הברייתא ה"א ספק טמא עבודתו פשירה דאת מדמי
לי' לב"ג אבל אם מדמי לי' לבע"מ עבודתו פסולה ומקנה לא ספק הוא ה"א פסול משפחה
צריכה ב"ד וכוונת הירושלמי הוא משום דספיקא דר"י ב"ז הוא אי כרב או כר"י דלר"י
דילפינו מקרא דבימים ההם א"כ ה"ה לענין רוצח בעינו למימר דעד עכשיו היה כ"ג
ונגמר דינו בכ"ג והוי מתה פהונה ולרב דסובר דילפינו מברך ד' חילו הוא דוקא לענין

קָרָבָן כְּדָאָמַר מְעִיקְרָא בִירוּשְׁלָמִי ע"ד דְּרַב דְּוָקָא בְּקִדְשֵׁי מִקְדָּשׁ א"כ בְּרוּצָח בְּעֵינָן לְמִימַר
דְּנִפְסֵל הֵכָה"ג לְמִפְרַע וְהָוִי בְּטֵלָה כְּהוֹנָה וּפְשִׁיט מִמְקוֹה דְסִפְק טָמָא דְלִמְפְרַע קָרִי
הִירוּשְׁלָמִי סָפְק שְׁעָדִינָן לֹא הָיוּ יוֹדְעִין מִפְסוּלוֹ] אִם תְּלַמְדֵנוּ מִב"ג וּב"ח הַטּוֹבֵל בּו טְהוֹר
וְאִם תְּלַמְדֵנוּ מִבְּע"מ הַטּוֹבֵל בּו טָמָא דְוָמִיָּא דְבַע"מ דְּעִבּוּדְתּוּ פְסוּלָה וּר"ע וּר"ט אָמְרוּ
שְׁמִקְנָה לֹא נוֹכַל לְלַמּוֹד מִב"ג מִפְּנֵי שְׁפָסוּל מְקוֹה בְּיַחֲדָא וּב"ג בְּב"ד: עַכ"פ חֲזִינָן דְּאִי הָנָה
מְצִינָנו לְמִילָף פְסוּל מְקוֹה מִב"ג וּמִב"ח הָוִי מְטַהְרִינָן לְמִפְרַע וּמִזָּה מוֹכַח דְסִבְרִי כִר' יוֹחֲנָן
דְּגַבִּי ב"ג וּב"ח מְכַשְׂרִינָן בְּכָל מְיָלִי וְלֹא דְוָקָא בְּקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵינָנו כִּר"י דְּיִלְיָף מִבְּיָמִים
הֵהֱם דְּלַרְב דְסִבְר דְּיִלְפִינָן מְבָרַף ה' חִילו וְדְוָקָא בְּקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ א"כ הֵיכִי הָנָה בְּעֵי לְמִילָף
מְקוֹה מִב"ג וּב"ח שְׁעָבַד פִּינּוֹן דְּבַב"ג וּב"ח נְמִי לֹא מְכַשְׂרִינָן אֲלֵא בְּקָרְבָן וּא"כ אִיף אֶפְשָׁר
לְמִילָף מְקוֹה מִינֵי' וְע"כ מוֹכַח מִזָּה דִר"ע וּר"ט סִבְרִי כִר"י דְּיִלְפִינָן מִבְּיָמִים הֵהֱם דְּלָכָל
מְיָלִי אֶפְשָׁרִיָּה רַחֲמָנָא ב"ג וּב"ח לְמִפְרַע וְנִשְׁמַע מִן הִדָּא שְׁגָם גַּבִּי רוּצָח אָמְרִינָן דְּמָתָה
כְּהוֹנָה אֲבָל לְמִפְרַע יֵשׁ לוֹ דִּין כֵּה"ג וְלֹא כְּדָבְרִי הַכ"מ שְׁמִפְרַשׁ הִירוּשְׁלָמִי כִמ"ד בְּטֵלָה
כְּהוֹנָה: וְאוּלָם מַה שְׁפָסַק הַר"מ ז"ל כִּמ"ד בְּטֵלָה כְּהוֹנָה הוּא מְטַעַם אַחַר מְשׁוּם דְסִמְרָה
אֶסְנִיָּא דְפְסָחִים (דָּף ע"ב) דְּקִאָמַר שְׁם דְּטַעֲמָא דִר"י דְּפוּטֵר אִם הִי אוֹכַל בְּתֵרוּמָה וְנוֹדַע
שֶׁהוּא ב"ג מְשׁוּם דְסוּבְר טוּעָה בְּדָבָר מְצֻנָה פְטוּר א"נ שְׁאֵנִי תְרוּמָה דְאִקְרִי עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה
רַחֲמָנָא אֶפְשָׁרֵי' וְקִאָמַר הֵתָם נְמִי מ"ט דִר"י מְשׁוּם דְכָתִיב בְּרַף ה' חִילו וְכו' וּמִיָּתִי שְׁם
כְּרִיָּתָא דְתֵרוּמָה אִיקְרִי עֲבוּדָה, הָרִי דְסִתְמָא דְש"ס ס"ל כְּרַב וּמִמִּילָא גַבִּי רוּצָח דְלֹא
עֲנִין עֲבוּדָה הוּא מְפָסַל לְמִפְרַע וּבְטֵלָה כְּהוֹנָה וְאֶעֱפ"י שֶׁהִירוּשְׁלָמִי קִאָמַר דְלַרְב דְּוָקָא
בְּמִקְדָּשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ עֲבוּדְתוֹ כְּשִׁירָה אֲבָל לֹא בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל וּבִש"ס פְסָחִים קִאָמַר אֶפִּילוּ
בְּתֵרוּמָה דְהָוִי עֲבוּדָה וּכְשִׁירָה אִף דְהָוִי קִדְשֵׁי הַגְּבוּל מ"מ לֹא קָשָׁה דְכִאָמַת פְּלִיגִי בְּזָה
הַש"ס שְׁלָנוּ וְהִירוּשְׁלָמִי וְאֶפְשָׁר עוֹד דְהֵינָנו טַעֲמָא דְשִׁינוּיָא קִמָּא דִגַּמ' דְשִׁנֵּי מְשׁוּם טוּעָה
בְּדָבָר מְצֻנָה מְשׁוּם דִס"ל ג"כ כְּשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי דְוָקָא בְּקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ עֲבוּדְתוֹ כְּשִׁירָה
וְלֹא בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל וְלִהְכִי מְשִׁנֵּי מְשׁוּם דְטוּעָה בְּדָבָר מְצֻנָה וּפְטוּר: וְנַחֲזוּר לְעֲנִין שְׁאִילְתֵּינוּ
נ"ל דְאִין קִפִּידָא אִם יְכַתּוּב פְּלוּנִי ב"פ הַפְּהֵן וְיִשְׁקוּל נָא כְּבוֹדוֹ אֶת דְּבָרֵינוּ בְּמֵאזְנֵי שְׁכָלוֹ
וְכַתְּבוּנוֹת לְכָבוֹן כֵּן יַעֲשֶׂה: וְאֶשְׁר יֵצֵא לְדוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ אִם הָא דְקִי"ל שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ
מְהֵנִי בִזְה"ז שְׁאִין אָדָם יְכוֹל לְגַרְשׁ בַּע"כ אֶת אֲשֶׁתוֹ: הֵנָּה מַה שְׁרָאוּי לְהַסְתַּפֵּק בְּזָה הוּא
מְשׁוּם דְכָתַב הַמְרַדְכִי (פ' הָאִישׁ מִקְדָּשׁ) פְּסַק הַקְדוּשׁ מְרַדוּשׁ הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקִדְשׁ לוֹ
אֲשֶׁה וּמְסַר לוֹ הַטְּבַעַת לְקִדְשׁ אֶפִּילוּ אִיתְּנַס בְּדָרְךָ וְחָלָה אֵינוֹ יְכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אַחַר
מְשׁוּם דְמִיָּלִי נִינְהוּ וּמִיָּלִי לֹא מְמַסְרִי לְשְׁלִיחַ וְאֶע"ג דְּגַבִּי גִט קִי"ל דְשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ
וְלֹא הָוִי מְיָלִי מְשׁוּם מְסִירַת הַגִּט וְה"נ הָא אִיכָּא מְסִירַת הַטְּבַעַת לֹא דְמִי דְגַבִּי גִט אֲשֶׁה
מְתַגְרָשֶׁת בַּע"כ וּמִיָּד כְּשָׂבָא הַגִּט לִיד הַשְׁלִיחַ הָרִי הִיא כְּאֵלוּ מְגוֹרְשֶׁת הַלְכָף לֹא הָוִי מְיָלִי
שְׁהָרִי הַשְׁלִיחַ יְכוֹל לְגַרְשֶׁה בַּע"כ דִּיד הַשְׁלִיחַ כִּיד הַבַּעַל אֲבָל שְׁלִיחַ שְׁלִיחַ קְדוּשִׁין אִם לֹא
תֵאבְּהָ הָאֲשֶׁה אֵינָה מְתַקְדָּשֶׁת הַלְכָף הָוִי לִי מְיָלִי עַכ"ל: וּלְפ"ז בְּזַמְנֵינוּ שְׁאִין הַשְׁלִיחַ
וְאֶפִּילוּ הַבַּעַל בְּעֲצָמוֹ אֵינוֹ יְכוֹל לְגַרְשׁ בַּע"כ אִם לֹא תֵאבְּהָ הָאֲשֶׁה הָוִי לִי מְיָלִי וְאִין
הַשְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ וְאִף דְאֶפְשָׁר לְחַלֵּק לְאִמַר דְּוָקָא גַבִּי קְדוּשִׁין דְאִין הַבַּעַל יְכוֹל לְקִדְשׁ
בַּע"כ לְהִכִי הָוִי מְיָלִי בְּעִלְמָא.

אֲבָל בְּגַט דָּאָם גִּירָשׁ בַּע"כ הָוִי גִּט וְכִמ"ש הַתּוֹס' בְּתֵמוּרָה דְאֶפִּילוּ נִשְׁבַּע שְׁלֹא לְגַרְשׁ הָוִי
גִּט מְשׁוּם דְאִיתְּקַשׁ מִיתָה לְגִירוּשִׁין א"כ כ"ש בְּאִיסוּר חֵר"ג דְהָוִי גִט וְלִהְכִי לֹא הָוִי מְיָלִי

דז"א דמה מהני מה שהבעל אם גירש בע"כ הוי גט דקא מ"מ הבעל לא רצה לעבור על האיסור ולא עשהו שלים רק לגרש מרצונה וכיון דאם לא תתראה אין השלים יכול לגרשה מיקרי מילי ולא מימסרי לשלים: וראיתי להגאון בקצוה"ח שהעיר בזה בחו"מ (סימן רמ"ב) שפתב שם דע"כ אם נספור פהקדוש מרדוש בקא מילתא דהיכא דאנו צריכין לדעת האשה מיקרי מילי אנו מוכרחים לאמר דאומר אמרו פשר דקא בגמרא דגיטין מוקמינן למתניתין דהאשה עצמה מביאה גיטה כגון דאמר לה הוי שלים להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שני שלים להולכה אחרינא וקא התם בדידה תליא מילתא אם לא תרצה תחזור בה משליחותה ולא תהי' שלוחו של בעל אפ"ה מצי לשווי שלים אחרינא ולא אמרינן כיון דבדידה תליא מילתא אין השלים עושה שלים משום דמילי לא מימסרי לשלים וע"כ דאומר אמרו פשר ולא אמרינן באומר אמרו מילי לא מימסרי לשלים ולהכי לדין אם הבעל אומר לשלים ששלחו ושיהא בידו לעשות שלים אחר ל"ל בה דממ"נ או דל"ל הו סברא דהקדוש מרדוש ולא מיקרי מילי אף דאינו יכול לגרש בע"כ או דאומר אמרו פשר דהכי מוכח מש"ס דגיטין עכ"ד הקצות: ואיני מפיר ראיתו דאם נימא דמה שהשלים יכול לחזור משליחותו משנה את השליחות לדין מילי ולמ"מ לשלים א"כ היכי משפחת לה פלל הו דשלים עושה שלים הו פל שלים יכול לחזור משליחותו אם רוצה וע"כ דדברי הקדוש מרדוש לא נאמר דמיקרי מילי אלא היכי דאין ביד השלים לעשות שליחותו אפילו אם רצה לקיים שליחותו ותליא בדעת אחרים זה מיקרי מילי אבל מה שהשלים יכול לחזור בו מעשיית השליחות זה לא מיקרי מילי דכל שלים יכול לחזור בו מעשיית השליחות ואפ"ה קי"ל דשלים עושה שלים וא"כ נסתרה ראית הקצוה"ח מהא דאשה עצמה מביאה גיטה וקשה לדין דפסקינו אומר אמרו לא מהני איה נוהגין שהשלים עושה שלים אחר הו מילי שאין הבעל והשלים יכולים לגרש בע"כ של האשה ולא נעשה פלל שלים לגרש בע"כ: אולם לכאורה יש סתירה גדולה לדברי הקדוש מרדוש ו"ל מהא דתנו בגיטין (דף כ"ט) המביא גט בא"י ונלה ה"ז ישלחנו ביד אחר ואם אמר לו טול ממנה חפץ פלוני ה"ז לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר וקאמר עלה בגמ' דכו"ע היכא דאמר לו טול ממנה חפץ פלוני ותן לה הגט הזה ושלח השלים הגט ביד אחר ונהבא לי חפץ ושקלא מיניה גיטא דכ"ע לא פליגי דגיטא מעליא הוא עכ"ל הגמרא: והא התם ברצון האשה תליא דאם לא תתן החפץ אין ביד השלים לגרשה והוי מילי ולא מימסרי לשלים וקשה מזה על הקדוש מרדוש ו"ל דהתם לא אמר פלל שהשלים יעשה שלים אחר ובלא אומר אמרו דכ"ע מילי לא מימסרו לשלים ואפ"ה מצי משוי שלים ומוכח מזה דבמה שאינו יכול לגרש בע"כ של האשה לא מיקרי מילי פלל רק כיון שנותן גט בידו לא מיקרי מילי ומצי משוי שלים כנלע"ד: סימן קנח ואשר שאל פבדו באחד שנשלח לארץ גזרה בעד פשעו ורוצה לגרש את אשתו ובמקום שהוא אין שם איש שיודע לכתוב גט.

אם יש תקנה שיעשה שלים בכתב לסופר ועדים שבמקום האשה לכתוב גט ולגרשה: תשובה ידע פבדו כי אף שראה בתשובות האחרונים ו"ל שהתירו במקום עיגון גדול שאם יש במקום שהבעל עומד שם שלשה אנשים פשרים שיעשה הבעל ב"ד ויעשה שלים סופר ועדים העומדים במקום שהאשה עומדת שם שהם יכתבו ויחתמו ויתנו הגט להאשה: ידע פבדו כי לדעתי יש לחוש הרבה בזה דהנה בענין ביטול הגט קי"ל בגיטין

(דף ל"ה) דְּבַעֲיָנוּן שְׂיִבְטְלוּנוּ דְּנִקְא בְּפָנֵי שְׁנִים וְאִם בְּיִטְלוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי הַשְּׁלִיחַ שְׁלֵא בְּפָנֵי שְׁנִים לֹא מְהֵנִי כַּמ"ש בְּשׁו"ע (סימָן קמ"א סעי' ט') גַּם בְּעֵינָן שְׂיִאמַר לְשׁוֹן הַמוֹעֵיל כְּדָאמְרִינוּן שְׁם בְּגִיטִין שְׁאִם אָמַר אִינוּ מוֹעֵיל אִינוּ מְתִיר אִינוּ מְשַׁלַּח לֹא מְהֵנִי כְּמִבְּנֹאֵר שְׁם בְּסוּגְיָא מְשׁוּם דְּעֵיקַר בְּיִטּוּל הַשְּׁלִיחוֹת הוּא מְשׁוּם דְּאֵתִי דְּיִבּוּר וּמְבַטֵּל דְּיִבּוּר וְלִהְכִי בְּעֵינָן שְׂיִהֵא דְּיִבּוּר הַבְּיִטּוּל דְּיִבּוּר מְעַלְיָא וִיְהֵא בּוּ פֹחַ לְבַטֵּל דְּיִבּוּר כְּמִבְּנֹאֵר כ"ז בְּגִיטִין וּבְקָדוּשִׁין (דף נ"ח).

וְלִהְכִי מוֹסֵר הַשְּׁלִיחַ הֵגַט לְהַאֲשֶׁה וְלֹא חִיָּיִשִׁין שְׁמָא בְּיִטְל הַבַּעַל הַשְּׁלִיחוֹת דְּכִינּוּן דְּבַעֲיָנוּ בְּיִטּוּל בְּפָנֵי שְׁנִים לֹא חֲצִיף לְבַטֵּל בְּפָנֵי שְׁנִים דְּהָא אִיכָא אִיסוּרָא בְּזֵה דְּהָא הִתְקִין ר"ג שְׁלֵא יְבַטְלוּנוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי הַשְּׁלִיחַ וְרַב מְנַגֵּיד לְמָאן דְּמְבַטֵּל גִּיטָא לְהִכִי לֹא חִיָּיִשִׁין שְׁמָא בְּיִטְל הֵגַט בְּפָנֵי שְׁנִים בְּלִשׁוֹן הַמוֹעֵיל: וּבְגִיטִין (דף י"ט) בְּסוּגְיָא דְּנִכְתָּב בְּיוֹם וְנִחְתָּם בְּלִילָה אָמַר הֵתָם ר"ל לֹא הִכְשִׁיר ר"ש אֶלָּא לְאַלְתֵּר אֲבָל מְכָאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים לֹא חִיָּיִשִׁין שְׁמָא פְּיִיס וּר"י אָמַר אֶפְיִלוּ מְכָאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים אִם אִיתָא דְּפְיִיס קָלָא אִית לִי וּפְרָשׁ"י שְׁמָא פְּיִיס וּבָא עֲלֵיהּ וְהוּי גַּט יִשׁוֹן וְהַתּוֹס' הַקָּשׁוּ עַל רִשׁ"י ז"ל וּפְרָשׁוּ שְׁמָא פְּיִיס וּבְיִטְל וְהַקָּשׁוּ דָא"כ לר"ל בְּכָל הַגִּיטִין הַבָּאִים מִמְדָּה"י וּבְמִשְׁלִישׁ גַּט לְאַשְׁתּוּ נִיחּוּשׁ שְׁמָא בְּיִטְל וְחִירְצוּ דְּהִכָּא הוּא דְּחִיָּיִשִׁין טְפִי לְפִי שְׁלֵא נִגְמַר חֲתִימָתוּ עֲדִינּוּן וְכִי מִתְפְּיִיס נְמִי לִיכָא קָלָא אֲבָל כְּשֶׁכְּבַר חֲתָמוּ כָּל הָעֵדִים וְנִגְמַר כָּל הֵגַט אִין רְגִיל לְהַתְפְּיִיס וְכִשְׁמִתְפְּיִיס הַפֵּל מְרַגִּישִׁין וְחִזְרוּ וְהַקָּשׁוּ מְהֵא דְּאִמְרִינוּן (דף כ"ט) הַהוּא דְּשָׁדֵר גִּיטָא לְדְּבִיתָהּ וְאָמַר לֹא תִיַתְּבּוּהּ וְנִיְהֵלָה עַד תִּלְתִּין יוֹמִין דְּקָאֵמַר הֵתָם דְּחִיָּיִשִׁין שְׁמָא פְּיִיס וּמְהֵא דָאִם לֹא בָּאִתִּי עַד ל' יוֹם דְּחִיָּיִשִׁין נְמִי שְׁמָא פְּיִיס.

וְחִזְקוּ בֵּין הִיכָא שְׁמַגְרָשָׁה מְחַמַּת קִטְטָה בְּזֵה אִמְרִינוּן קָלָא אִית לִי לְמִילְתָא וּבֵין הִיכָא שְׁמַגְרָשָׁה לְטוֹבְתָה דְּחִיָּיִשִׁין שְׁמָא בְּיִטְל: וְהַרְשָׁב"א בְּחִידוּשֵׁיוּ שְׁם הַקָּשָׁה דְּאִכְתִּי קָשָׁה מְגִיטִין הַבָּאִים מִמְדָּה"י שְׁהַרְבָּה פְּעָמִים שְׁמַגְרָשׁ לְטוֹבְתָה שְׁלֵא תִתְעַגַּן וְלֹא חִיָּיִשִׁין שְׁמָא בְּיִטְל וְתִי שְׁם דְּלֹא חִיָּיִשִׁין שְׁמָא בְּיִטְל אֶלָּא הִיכָא דְּקָבַע זְמַן עַל הַנְּתִינָה דְּחִזִּינוּן שְׁאִינוּ רּוֹצֵה לְגַרְשָׁה אֲבָל בְּלֹא קָבַע זְמַן לֹא חִיָּיִשִׁין שְׁמָא בְּיִטְל וְעֵינּוּן בְּתוֹס' וּבְרִשָׁב"א ז"ל שְׁם שְׁכַתָּב דְּהָא חֲשָׁשָׁא שְׁמָא בְּיִטְל הוּא רַק מְשׁוּם דְּחִיָּיִשִׁין לְעַרְעוּרוּ שְׁל בַּעַל שְׁמָא יַעֲרַעַר שְׁבִיטָל אֲבָל אִי לָאו עַרְעוּרוּ שְׁל בַּעַל אִין לְחוּשׁ שְׁמָא בְּיִטְל.

וְהִנֵּה כ"ז בְּנִגְמַר עֲשִׂיית הַשְּׁלִיחוֹת וְאִז אִם רְצָה הַבַּעַל לְבַטְלוּ צָרִיף הַבַּעַל לְבַטֵּל בְּפָנֵי שְׁנִים וּבְלִשׁוֹן הַמוֹעֵיל אֲבָל בְּלֹא נִגְמַר עֲדִינּוּן עֲשִׂיית הַשְּׁלִיחוֹת דִּי בְּחִזְרָה בְּעֵלְמָא שְׁאוּמַר שְׁאִינוּ רּוֹצֵה בִּינוּ לְבִין עֲצָמוּ סְגִי וּבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת קוֹדָם שְׁיַחֲלוּ שְׁלֵא יַחֲלוּ וְהַכּוֹתֵב וְשׁוֹלַח כְּתָבוּ לְשְׁלִיחַ כ"ז שְׁלֵא הִגִּיעַ כְּתָבוּ לִיד הַשְּׁלִיחַ וְלֹא קִיְבַל עָלָיו הַשְּׁלִיחַ מִיְנּוּיוּ לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לֹא נִגְמַר עֲדִינּוּן עֲשִׂיית הַשְּׁלִיחוֹת דְּהָא לֹא יְכוֹל לְעַשׂוֹתוּ שְׁלִיחַ כ"א מְדַעְתּוּ שְׂיִתְרַצָּה הַשְּׁלִיחַ, וְכִינּוּן שְׁלֵא נִגְמַר הַשְּׁלִיחוֹת כ"ז שְׁלֵא נּוֹדַע, אִם הַבַּעַל חוֹזֵר בּוּ וְאִין רְצוּנוּ לְגַרְשׁ בְּטַל עֲשִׂיית הַשְּׁלִיחוֹת וּא"כ אִנּוּ צָרִיכִים לְחוּשׁ שְׁמָא חוֹזֵר בּוּ הַבַּעַל מְדַעְתּוּ וְאִז אִינוּ צָרִיף בְּיִטּוּל בְּפָנֵי עֵדִים וְלֹא לְשׁוֹן הַמוֹעֵיל אֶלָּא כְּשְׁאוּמַר בַּפ"ע שְׁחִזְרַר מְרַצּוֹנוּ וּמִתְחַרְט עַל מַה שְׁנִתְרַצָּה לְגַרְשׁ בְּטַל עֲשִׂיית הַשְּׁלִיחוֹת וְלֹא חִיָּיִלָה כָּלָל: וְעֵינּוּן בְּתוֹס' גִּיטִין (דף ל"ב) ד"ה מ"ד דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִיהֶם דְּאֶפְיִלוּ דְּבָרִים שְׁפִלְבַּ שְׁמִתְחַרְט מְלַגְרָשָׁה יֵשׁ לְהוֹעֵיל מִן הַתּוֹרָה לְבַטֵּל אִף שְׁלִיחוֹת גְּמוּרָה הִיכָא שְׁעֲשֶׂה כָּל מַה שְׁפִידוּ לְעַשׂוֹת וְלִיכָא סְתִירָה מִמְעַשְׂיוּ עַל

דברים שבלבו ורק רבנו אפקעינהו לקדושין מינן' היכא דלא הי' ביטול גמור וכ"ז היכא שהיתה שליחות גמור וכבר חלה השליחות שפזזה מצינו שהפקיעו חכמים הקדושין מינן' שלא יבוא לידי ממזרות אבל חרטות הבעל קודם שעשה השליחות לא מצינו שהפקיעו חכמים הקדושין מינן' ואוקמינן אדאורייתא ולא חלה השליחות כלל, וכ"ש אם מוציא הדברים בפיו שחוזר בו.

ודנקא אחר עשיית השליחות לא חיישינן שפא יחזור בו ויבטל משום דחזרה לחוד לא מהני דבעינן עדים ולשון המועיל, אבל קודם חלות השליחות בגילוי דעתא לחוד סגי דהרי גבי רצון האשה נמי מצינו שעושית שליח קבלה ולא חיישינן שפא חזרה וביטלה השליחות אע"ג דאמרינן בירושלמי דאין זכין לה הגט אם לא עשתה שליח קבלה אפילו אם היא צונחת להתגרש שפא חזרה בה אפילו הוא מוכה שחין כדאיתא בירושלמי ר"פ התקבל, אלמא דאע"ג דאם עשתה שליח לא חיישינן שפא חזרה בו מ"מ אם לא עשתה שליח חיישינן שפא חזרה אע"ג שהיא צונחת להתגרש חיישינן שפא חזרה: ובנ"ד כ"ז שלא חלה השליחות גם בבעל אמרינן שפא חזר בו וכ"כ הפ"י בחידושי לקדושין בהא דמייתי הש"ס שם (בדף מ"א) ראי' דבעינן שליחות בקדשים ממשנה דחבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו אם שלו נשחט הראשון הם אוכלין משלו ולא מייתי ממשנה הקודמת דתנן בפסחים דהרי שאמר לו רבו צא ושחוט עלי הפסח וכו' משום דהוי מצי למדחי דלא בעינן שליחות בקדשים והא דשוחט בשביל רבו משום זכי הוא דאמרינן שפני החבורה ניחא להו שישחוט עבורם אבל שליחות גמורה לא בעינן להכי מביא ראי' ממשנה דחבורה שאבד פסחה דמוכח דנעשה שליח גמור כדין שליחות דאי משום זכי לחוד הא אח"כ גלו דעתייהו דלא ניחא להו שישחוט עליהם ושחטו לעצמם ובזה ביטלו גילוי דעתם דמעיקרא שנתרצו שישחוט עליהם א"ו דקדשים בעי שליחות וכשצוה לשחוט ע"כ שעשהו שליח גמור ולא מהני מה שחזרו ושחטו לעצמם דהוי רק גילוי דעתא ובעי ביטול השליחות גמור והם לא ביטלו השליחות להכי אוכלין משלו אם שלו נשחט ראשון ומכ"ז מוכח דהיכא דלא הוי שליחות גמורה בגילוי דעתא דלא ניחא לי' סגי א"כ ה"ה היכא דעשה שליח גמור ועדיין לא נעשה השליחות ולא חלה עדיין השליחות כמו בשליחות בכתב הבעל כ"ז שלא הגיע הכתב ליד השליח נמי בגילוי דעתא דלא ניחא לי' סגי ובעינן למיחש שפא חזר בו ואמר דברים המורים שלא ניחא לו לגרש ואף שאין בהם לשון המועיל בביטול השליחות ולא הי' לפני עדים מ"מ מהני שלא יחול השליחות כשיבוא הכתב ליד השליח: ובזה נ"ל לבאר דברי הריטב"א בחידושי לגיטין (דף ל"ב) בהא דקאמר שליח מתנה לאו פשליח הגט למאי נ"מ להולך לאו פזכי והקשה הריטב"א ונ"ל ק"ל אטו זכי מי מהני והא חוב הוא לאשה ואין חבין לאדם אלא בפניו ואיכא מ"ד כשעשתה האשה שליח קבלה דהתם ודאי אי א"ל זכי מהני דהא זכות הוא לה מיהו זה אינו פלום דהתם ביבמות מסקינן דלאו זכות הוא לה דטב למיתב טן דו כו' עכ"ל והדברים תמוהים מאוד דמאי מקשה אהנה דמפרשי בעשה שליח מיירי הא משנה שלמה היא היכא דאשה אמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור בו אינו חוזר ומתגרשת מיד בקבלתו עיי"ש (בפ' התקבל) ולא חיישינן למה שהוא לה חוב היכא דעשתה שליח קבלה וכן בבבביתא שם (דף ס"ג) התקבל לי גיטי ואשתא אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה וזכה לה אם רצה לחזור אינו חוזר ונראה לי דכוננת

הריטב"א ו"ל דלקמן (נ"ג ס"ג) אמר רב התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך נתן לה נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת ולא מתניבמת והיינו משום דמספקא ליה אי הולך פזכי או לא ופריה והאמר רב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא שפבר זכה בו המקבל ומשני לרב ספוקי מספקא ליה ובספק ממונא לקולא והמ"מ ידו על התחונה לפיכך אינו חוזר הקא ספק איסורא לחומרא: והקשה הר"נ ו"ל בשם הרמב"ן ו"ל מאי מקשה מפקדון לגט דלמא גט הרי הוא כמתנה דאע"ג דגבי פקדון הולך פזכי דמי דהא קיי"ל כרב דתניא פוןתי' בפ"ק אפ"ה במתנה מסקינן התם דהלכה כר"ש הנשיא דהולך לאו פזכי ואפ"י נמי אמר (בפ' השולח) דשליח מתנה פשליח הגט י"ל דסבירא לן הקא דגט נמי פיון שהיא עשה שליח קבלה וזה נותן לו סתם דמי לפקדון וה"ה במתנה אם המקבל עשה שליח אבל אם הנותן עושה שליח מעצמו אין רצונו שיזכה לו ומשו"ה מקשינן הקא מפקדון לגט עכ"ל והיינו להכי מקשה מפקדון אגט משום דסובר פיון דהיא עשה שליח לקבלה וזה נותן סתם אף הולך פזכי כמו בפקדון וכ"כ הריטב"א ו"ל בעצמו בחידושו שם ממש פדברי הר"ן בשובב קושיות הרמב"ן ו"ל לחלק בין הא דאמר רב אינה מתניבמת דחיישינן שפא פבר זכה השליח לבין הא דאמר אב"י שליח מתנה פשליח הגט: דמלתא דרב שאני פיון שהיא עשה שליח קבלה: והנה נדאי דגם מלתא דאב"י דאמר שליח מתנה הרי הוא פשליח הגט דהולך לאו פזכי מייירי נמי בעשה האשה שליח קבלה דאי לא עשה שליח קבלה וכן במקבל מתנה פשיטא דלא הוי פזכי וכן פתב הריטב"א ו"ל שם דאי בלא עשה שליח מאי אתא אב"י לאשמעינן הא איפסקא הילכתא בהדיא דבמתנה הולך לאו פזכי ועוד לימא הלכה כר"י הנשיא א"ו דגם אב"י מייירי דעשאו המקבל מתנה שליח לקבל עבורו וכן האשה עשה שליח וחילוקו של הר"נ והריטב"א ו"ל הוא רק דגבי מלתא דרב ידע הבעל שהיא עשה שליח לקבל ולזכות עבורה כדאמר רב התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי הלכך לפקדון דמי דאפילו במתנה פל שיזע הנותן שהמקבל עשה שליח לזכות עבורו גמר ויהיב לשלוחו אדעתא דלזכות עבורו אף שאמר רק לשון הולך משא"כ אב"י דמייירי שהשליח לא אמר להנותן מתנה או להבעל שנעשה שליח לקבלה מהמקבל או מהאשה הלכך יהיב במתנה ולא רצה שיזכה עבורו מיד אף שבאמת נעשה שליח קבלה מהאשה או מהמקבל מתנה, מ"מ פיון שהבעל והנותן לא ידעו שנעשה שליח אין רצונו שיזכה להן כדמוכח כ"ז מלשון הר"נ ו"ל שם: ולפ"ז פיון שבארנו דדעת הריטב"א והר"נ ו"ל דאב"י מייירי שהאשה עשה שליח לקבלה רק שהבעל לא ידע מזה ואמר הולך.

וכן במתנה המקבל עשה שליח לקבל ולזכות עבורו רק הנותן לא ידע משום דאי ידע הנותן והבעל מהשליחות הוי מועיל לזכות עבורו אף בלשון הולך אף במתנה רק דמייירי שלא ידעו מהשליחות ע"ז הקשה הריטב"א דהקא אמר הולך לאו פזכי דמשמע דזכי מהני הא זכי נמי לא מהני דהא קי"ל דגט אשה חוב הוא לה, דהא דמהני שליח קבלה שמתגרש מיד בקבלתו אף דבעינן למיחש שפא חזרה בה והוי חוב הוא רק משום פיון דעשה שליח כדין לא מהני חזרה משום דאין שליחות מתבטלת אלא בפני שנים ובלשון המועיל ולהא לא חיישינן הלכך מתגרשת בקבלתו אף באם חזרה בה והוי חוב לה וכ"ז אם עשה שליח קבלה והשליח סיפר להבעל שנעשה שליח לקבלה והוא נתן

לו סתם או שאמר הולך כמה שאמרה דאז יהיב לשליח אדעתא דידה כמה שאמרה לשליח או אפילו אמר הבעל זכה לה מתגרשת מיד בקבלתו ואף דהוא אמר לשון זכה לה ואולי כבר חזרה בה ולא הוי זכות כלל, מ"מ פיון שהוא ידע שהיא עשתה שליח קבלה ואינה יכולה לחזור בה גמר ויהיב שמתגרש בקבלה זו בין אם זכות הוא לה או לא דאין אחר שליחות פלום ובזה מייגרי ברייתא (דפ' התקבל) דאם אמרה התקבל לי גיטי ואשתה אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך ותן וזכי דמתגרשת מיד דאף דאמר לשון זכי והיא כבר חזרה ואין זה לה לזכות, מ"מ פיון שידע הבעל שעשתה שליח לקבל גמר ויהיב שמתגרש אף אם חזרה בה משום דאדעתא דשליח קבלה יהיב ואין אחר שליחות פלום אבל במימרא דאביי דשליח מתנה פשליח הגט דהולך לאו פזכי דמוקי לה הריטב"א והר"נ ז"ל שהבעל לא ידע שעשתה שליח קבלה [וכמו שבארנו לעיל דאי הוי ידע מהני אף במתנה לזכות עבורו] שפיר מקשה הריטב"א דזכי נמי לא מהני דהא גט אשה חוב הוא לה ואף אם מתרצת בעינו למיחש שמה חזרה בה והוי חוב והבעל הא לא ידע שעשתה שליח לקבלה ואמר לשון זכי, אין פנונתו אלא שיזכה אם רצונה בכך וזכות הוא לה פדמשמע לשון זכי ואולי באמת כבר חזרה בה ונהי משום לתא דידה לא מהני חזרה דאין שליחות מתבטלת בחזרת דברים בעלמא מ"מ משום לתא דבעל שלא ידע מזה שעשתה שליח קבלה ואמר לשון זכה לה, והיינו שרוצה שיזכה עבורה ובאמת כבר חוב הוא לה שפבר חזרה ולא מהני אף שעשתה שליח קבלה דלא מהני לשון זכי אלא אם ידע הבעל שעשתה שליח קבלה כברייתא (דפ' התקבל) אבל אם לא ידע אם עשתה שליח קבלה ואמר לשון זכי לא מהני שמה כבר חזרה ולא מהני בלא ידע מעשיית שליחות דידה אלא אם אמר הולך כמה שאמרה אבל לא באומר לשון זכי וכמו שמחלקים הריטב"א והר"נ ז"ל לענין אם אמר הבעל הולך דאם ידע הבעל מעשיית השליחות פנונתו שמתגרש מיד, ואם לא ידע פנונתו שמתגרש פשיגיע לידה אף אנו נאמר בדעת הריטב"א ז"ל דסובר לחלק בלשון זכי דאם ידע מעשיית השליחות דידה ואמר זכי פנונתו שמתגרש מיד אם זכות הוא לה פלשון זכי ולא אם חזרה ושפיר מקשה הריטב"א דבהך גוונא דמייגרי אביי דלא ידע הבעל מעשיית השליחות דידה לא מהני אפילו לשון זכי לה משום דבעינו למיחש שמה חזרה ומינשבים דברי הריטב"א היטיב מהתמיה הגדולה שיש בדבריו ודו"ק: סימן קנט שאלה בגט א' הנשלח ממדה"י למעזעריטש ורצה הרב דשם לפוסלו וכתב להבעל שישלח גט אחר והבטיח לשלוח גט אחר והרחיק גודו ולא שלח גט אחר אם יכולים להקשיר הגט ששלח ולגרש בו ויבואר מתוך התשובה: תשובה יקרת מכתבם הגיעני ואז לא הייתי בשלימות הבריאות.

ע"כ נתאחרו דברי אלה עד פה ואת פבודם הרמה הסליחה בזה: והנה בעיקר הדין באשה אחת שהיה שמה מעריסה רייזיל גאלדא ובמחניכם נשתקע שם רייזיל וכתבו בגט רייזיל גאלדא דמתקריא גאלדא ויש עדים שבעת שהיו דרים בנוארשא שמעו כי בעלה היה קורא אותה רייזיל גאלדא גם במחניכם עד עת נשואיה היה אמה ויתר ב"ב קורין אותה רייזיל גאלדא גם בתנאים אחרונים ובכתובה ובתוספת בכולם נכתבה בשם רייזיל גאלדא וכן היא כתובה אצל הממשלה יר"ה בספר הנולדים נראה לענ"ד פשוט דאין קפידא אם כתב שם רייזיל גאלדא לעיקר ועל שם גאלדא דמתקריא כי לדעתי כל שם העריסה אם לא נשתקע לגמרי הוא העיקר אצל כל אדם וכששואלין אותו מה שמו הוא

משיב כפי שם העריסה ומכש"כ באשה שאינה חותמת א"ע ואינה עולה לתורה בשם אחר משם העריסה דלא איכפת לן מה שהעולם מקצרין את שמה וקורין לה בשם א' דהוי קיצור השם בעלמא לכתחילה הנה ראוי לכתוב פן משום דשם רייזיל גאלדא הוא העיקר לדעתו, ואף אם נימא דלא תשיב שם העיקר מ"מ שם נשתקע ודאי דלא תשיב וכבר מבואר בשו"ע א"ע (סימן קכ"ט) דאם כתב שם הטפל מקודם ועל שם העיקר כתב דמתקרא נמי פשר במקום עיגון פמבואר שם בשם הריב"ש ובב"ש שם ואין להאריף בזה דכל עיקר תששות שיש בזה הוא הכל שמה לא יבין הקורא את הגט ומפיר את המגורשת שבשבילה נכתב הגט ולא הוי מוכח מתוכו וכאן דאפילו מי שמפיר המגורשת בשם גאלדא אם יראה בגט כתוב רייזיל גאלדא דמתקרא גאלדא יבין שאשה זו הנה לה שם העריסה רייזיל גאלדא פינון שמונזפר גם שם גאלדא: ואם נבוא לחוש מחשש ביטול הגט ממה שנתרצה במכתבו להרב אב"ד ז"ל לשלוח גט אחר הנה אם לא נמצא במכתבו שום לשון ביטול כלל רק שחששו במה שאמר שישלח גט אחר פבר כתב המרדכי (ריש פ' השולח) בשם רש"י ז"ל וז"ל וישאלת על אשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעצל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקיבל השליח זה גט שאינו הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקיבל גט פשר דעתי נוטה שלא בטלה שליחותו של ראשון בשביל שליחותו של שני שלא מצינו בכ"מ שליח בטל בגילוי דעתא כו' וכש"כ ה"א דליפא גילוי לבטולי אלא לאהדורי בתר גירושין וכל הקודם קודם כו' ועוד דתנן בפסחים תבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והן לקחו אחר ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו כו' אלמא היכא דשלו נשחט ראשון אע"פ שקדמו לקיחתו לשחיטתו קתני הן אוכלין עמו ושלחו יצא לבית השריפה ואע"פ שמחזירין לעשות שליחותן ע"י עצמן אפ"ה לא בטלה השליחות מן השליח עכ"ל רש"י ז"ל במרדכי שם והובא בטוש"ע א"ע (סימן קמ"א ס"ק מ"ד) וכן דעת הרא"ש והרשב"א ז"ל בתשובה כמש"כ הרב"י שם ואף דגבי שליחות ממון פסקינן בשו"ע חוה"מ (סימן קכ"ג סעיף ג') המרשה לאחד ואח"כ הרשה לאחר ושניהם באים בהרשאתו אין לנתבע להשיב אלא לשני ופי' הסמ"ע שם דמייירי אפילו בלא ביטול בפירוש ההרשאה הראשונה מתבטלת ההרשאה הראשונה עיי"ש נראה דלא דמי שליחות ממון לשליחות גירושין דגבי ממון אמרינן אולי חזר בו ואינו רוצה להאמין לשליח ראשון ולהכי ביטל שליחותו אבל גבי גירושין אמרינן פינון דמהדר אגירושין לא איכפת ליה אם יתן השליח הראשון ומכש"כ בעובדא דתשובת רש"י ז"ל דידעינן סיבת הדבר שעשתה שליח אחר מחמת שהשליח הראשון נתעצל בשליחותו מפני זה עשתה שליח אחר בזה אמרינן דגם שליח הראשון לא נתבטל דסתמא לא ביטלו וזה פשוט וברור: ולכאורה נראה דגם בעיקר הגט נמי הדין פן דכמו דבשליחות אמרינן דשליחות הראשון לא נתבטל במה שעשה שליח שני ה"נ בגט אם הנה סבור שהגט הראשון פסול נכתב גט שני לא נפסל הגט הראשון ויכולין לגרש בגט הראשון אם הוא פשר מהאי טעמא פינון דמהדר אגירושין לא איכפת ליה אם תתגרש בגט ראשון ואין בכתיבת גט שני ביטול גט ראשון דכיון דיכול לגרש בשני גיטין אם יש לו ספק איזה מהן הכשר כמש"כ הפוסקים בספק שמות דיתן שניהם ויגמור בדעתו לגרש בהכשר שבהן ולא איכפת לן במה שכותב שני גיטין וקצת ראיה ממשנה (דר"פ פל הגט) דקאמר

התם שמע קול סופרין מקרין כו' יתר על פן ה'יו לו שתי נשים כתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה יתר על פן אמר לבללך כתוב לאיזה שארצה אגרש עיי"ש ואמאי לא קאמר נמי יתר על פן אמר לסופר כתוב שני גיטין באיזה גט שארצה אגרש דפסול א"ו דבזה לא שינה אין ברירה פיון ששניהם נכתבים לשמה ועיין נוב"י מה"ת] א"כ ה"ה נמי בזה דכיון דנקטינו דבמה שכתב גט שני אינו מבטל בזה גט ראשון רק מהדר אחר גירושין א"כ אם נפסל גט שני והראשון פשר יכול לגרש בו והכי מוכח מהראיה שהביא רש"י ז"ל מפסחים דאף שנמנו בני החבורה על פסח אחר מ"מ לא נתבטל שליחות השליח מפסח ראשון ומנהי שחיטתו עליהן אף דקי"ל נמנין ומושכין את ידיהם מפני דעיקר לקיחתם פסח אחר הנה מחמת שלא ידעו שהשליח מצא הראשון אבל לא ביטלו שליחותו בזה וכיון שהוא שחט ראשון אוכלין משלו דאין בזה לשון ביטול שליחות וכן גבי גט אם הנה סבור שהגט הראשון פסול וכתב גט שני לא נתבטל הראשון ויכולין לגרש בו ופשוט דיכולין לגרש בו אף אם הבעל אינו יודע מזה שהשליח מגרש בגט ראשון דמה איכפת לן בדעת הבעל פיון דלא ביטלו יכול השליח למסור אף שהבעל טועה בדעתו וסובר שהוא פסול דכל שאין חשש ביטול מגרשין אף בע"כ של בעל כמו דאמרינו בגיטין (דף ל"ד) אותיבו קרי באנדוניכו עיי"ש הרי דכתבו הגט ע"כ של בעל כל שלא שמעו ממנו לשון ביטול וכ"ש דלא איכפת לן במה שאינו יודע הבעל שהכשירו ב"ד הגט הראשון והשליח יגרש בו: והנה כ"ז פתבנו אם הנה הבעל שולח גט שני ונאבד דיכולין לגרש בגט ראשון אם הוא פשר אבל בעובדא דידן אין אנו צריכין לכ"ז שהרי לא כתב עדיין גט אחר רק שהבטיח לכתוב גט אחר ובהו ודאי דאין בזה חשש ביטול לגט הראשון ולמאוד ערוף הוא בתורת רבינו הרב הרמ"א ובד"מ (סימן קמ"א סעיף ס"ב) שכתב וכן אם אמר לשליח החזיר לי גט זה נאני נותן לה גט אחר אינו אלא גילוי דעת ואינו בטל וגם זה הוא מהמרדכי (פ' התקבל) ומיירי ג"כ כה"ג שהנה הבעל סבור שהגט הראשון פסול והבטיח ליתן גט אחר ואח"כ הכשירו הגט הראשון ופסק דינו דיכולין לגרש בגט הראשון דמה שהבטיח ליתן גט אחר הני רק גילוי דעתא בעלמא וגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא והרי זה ממש כעובדא דידן: ועוד דאפילו נימא דיש בזה לשון ביטול הא לא הני ביטול השליחות רק ביטול הגט והרי כמה מרבנותא דסברי דלא מהני ביטול בגופו של גט כמבואר בב"י (סימן קמ"א) בשם הר"ן והרשב"א והרמב"ן ובעלי תוספות ואף שכתבו שלמעשה יש לחוש לדעת המחמירין מ"מ בנ"ד כפר ביארנו דאין בזה לשון ביטול כלל: ולכאורה יש לעיין דנהי דאמרינו דבמה שהבטיח לשליח גט אחר לא נתבטל גט הראשון מ"מ ניהוש שמא ביטלו בפירוש ואף דבכל גט לעלמא לא חיישינו שמא ביטלו מ"מ בגט זה צריכין לחוש שמא ביטלו דהא בגיטין (דף י"ז) גבי מכאן ועד עשרה ימים (ובדף כ"ט) גבי אי תיתבו ניהלה עד תלתין יומין פרכינו וניהוש שמא פייס ופר"ת דהיינו שמא ביטל הגט ועיין בחידושי הרשב"א ז"ל בגיטין (דף י"ז) שהסכים לפר"ת ז"ל דשמא פייס היינו ביטול אלא שהקשה שם דא"כ בכל גיטין הבאין ממדה"י ניהוש שמא ביטל ואף שר"ת ז"ל חילק בין היכא דמגרשה מחמת קטטה והוא בעיר דאז לא חיישינו שמא פייס בין היכא שמגרשה לטובתה דאז חיישינו שמא פייס וביטל מ"מ קשה בגיטין הבאין ממדה"י דלטובתה נתפנין ניהוש שמא ביטל עיי"ש ברשב"א ז"ל: ומסתברא דהיינו טעמא דמילתא דלא חיישינו שמא ביטל אלא

בגט שקבע זמן לחתימתו כמ"ש התוס' בד"ה ששמה או שאומר לא תיכתב נהלה עד תלתין יומין שבזה צריך השליח לחוש שמה בכוננה קבע זמן פדי שיהא בידו לבטל הגט ולחזור בו מגירושין ואם הוא מבטל אינו עושה שלא פהגן ועל השליח רמי לחקור אולי ביטל וע"ז פריה שמה פייס וביטל ולא מהני אלא באומר נאמנת עלי שלא פייס.

אבל בגט שמסר לשליח למסרו לה בלי שום קביעת זמן ולא שייר דרה לעצמו בזה אין להשליח לחוש שמה בטלו אדרבה אם הבעל מבטלו עושה שלא פהגן פדאמרין קידושין (דה"ב) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא עיי"ש ברש"י ותוס' ז"ל ומטעם שמה לא תשמע מביטולו ותנשא לאחר להכי לא חיישינן שמה עשה שלא פהגן וביטלו פן נראה לפי שיטת ר"ת ז"ל דמפרש שמה פייס היינו ביטל וא"כ לפ"ז בעובדא דידן שהב"ד כתבו לו שאינם רוצים למסור הגט ששלח וביקשו ממנו שימסור גט אחר, אפשר שבזה שוב לא היה להבעל לחוש לתקלה שימסרו לה הגט הראשון שהרי הב"ד רוצים שיכתוב גט אחר ופיר ביטלו בפני שנים וחזר בו מהגירושין: מיהו נראה דאין זה חששא דממ"נ אם אנו מחזיקין לגט פשר לא יבטלנו כמו דלא חיישינן בכל גיטין דעלמא ואם מחזיקין לגט פסול למה ליה לבטול פנין דבלא"ה פסול הוא ואף אם יכול להיות שאמר בפני אנשים דרה ספירת דברים שהגט ששלח בטל נמי אין בזה לשון ביטול הגט דהרי אמרינן בגיטין (דה"ב) דבגט לא מהני אם אמר לשון עבר אלא אם אמר לשון עתיד ולשון בטל דמהני הוא משום דאף דבטל נשתי לשונות משמע מ"מ אמרינן לישנא דמהני ביה קאמר סתמא דמילתא ומפרשינן ליה לישנא דמהני דליבטל משמע ובנ"ד אף אם אמר לפני אנשים דהגט ששלח בטל ודאי פנונתו היה דבטל הוא מאליו מחמת שפסלו המסדר ולא שביטלו הוא דלמה ליה לבטוליה פנין שהרב פסלו ולשון עבר לא מהני לבטולי ובפרט דעיקר האי חששא דשמה פייס וביטל הוי רק מדרבנן משום לעז בעלמא כמ"ש"כ הרשב"א ז"ל דמהאי טעמא מהני באומר נאמנת עלי שלא פייס דאז לא אתי לערער: ולכאורה עלה בדעתו שיש פאן חשש אחר דכיון דבעינן שיהא הנזיר של הגט משל הבעל דוקא פדאיתא בשו"ע (סימן ק"כ ס"א) א"כ בנ"ד שכתב לו הרב שלא ימסור גט זה א"כ הרי מייאש עצמו מנייר הגט דהא ידע דלא ישלחו לו גט זה בחזרה ויצא מרשות הבעל לגמרי ואנו בעינן שימסרו לה גט שהנזיר יהא של הבעל קנינו וממונו דכתיב ונתן בידה דבעינן דיהיב לה מידי מדידה אף דלא בעינן שו"פ מ"מ נתינה מדידה בעינן אחר הארכנו מהא דכתבו על איסורי הנאה פשר להביא ראיה לשיטת הרשב"א ז"ל בסנפיה דאיסורי הנאה מקרי דידיה] וכאן שמתניאש מן הנזיר דהא ידע שלא יבוא אליו הנזיר עוד לא יהיב לה מדידה מידי: מיהו נראה דאין זה חששא דא"כ תקשה בגיטין (דה"ב כ"ז) במשנה דהמביא גט ואבד ממנו אמאי לא מפלגינן בין נאבד במקום שרוב עכו"ם מצוין למקום שרוב ישראל דברוב עכו"ם מייאש מהנזיר ולא מצוי לגרש בו (עיין ירושלמי גיטין פ"ק פ"ג הל' ג' הגט בסוגיא זו דקאמר עבר עכו"ם נשמעיניה מן הדא עיי"ש) אלמא דמירי אפי' במקום ששיירות עכו"ם מצויות ואף דאפשר דהתם נאבד מן השליח והבעל לא ידע מאבידת השליח דהוי יאוש של"מ מ"מ תקשי לר"ב דס"ל דיאוש של"מ הוי יאוש ומדלא מפלגינן בין רוב ישראל לרוב עכו"ם מוכח מזה דלא חיישינן ליאוש נזיר הגט וטעמא דמלתא דנהי דהבעל מפסיד קנינו מן הנזיר מ"מ השליח כשמוצאו קונה אותו וכשהוא מוסרו להאשה בשליחותו של בעל בא קניית הבעל וקבלת האשה כאחד

כמש"כ הטור בשם הרמ"ה (סימן ק"כ) האומר פתבו גט ותנו לאשתי א"צ לזכות לזה
נייר קודם פתיבה אלא אע"ג דכתבו מדידהו ונהבי לה פיון דבשליחותיה קא עבדי מפי
יהבי לה בשליחותיה דבעל כמאן דיהביה לבעל והדר בעל ונהיב לאיתתיה דמי דכיון
דמזפי לאיתתא בשליחותיה אקנויי אקני לבעל לגרושי ביה ונמצא זכית הבעל וגרושי
האשה באין פאחד עכ"ל וה"נ דכונתיה ועוד דאפשר שיקנה השליח הגט כעת לבעל
כמש"כ הב"ש דבדיעבד מהני אם יקנה לו הסופר אחר הפתיבה דהעיקר שבשעת נתינת
הגט יהא של בעלך סוף דבר דעתי נוטה למסור לה הגט הזה ואם דעת כבודם מספמת
ג"כ לזה גם דעתי נוטה שתתגרש בגט זה וד' יצילנו משגיאות כנלע"ד: ** (הגה"ה
ואפשר מטעם זה פתב הרמ"א ו"ל אם אמר תחזיר לי גט זה משום דבעינו שלא יתיאש
עצמו ממנו אבל בלא"ה אינו יכול לחזור ולגרש בו:)* ומי ששלח גט לאשתו ואח"כ
ביטל השליחות בפני השליח לפי שאמרו לו שאביו צוה עליו שלא לגרש ואח"כ נודע
שהיה שקר שלא צוה אביו מעולם אם יכול השליח למסור גט לאשתו: בזה יש לדון
דלכאורה אם בשעת ביטול שמבטל הי' מחמת צווי אביו שאמרו לו ואח"כ נודע שזה
שקר דהביטול בטל משום דהוי בטעות וכל דבר שבטעות חוזר בכל הענינים ובגיטין
וקידושין ומ"ש ביטול מפל הני והנה במחילה אמרינן בב"מ (דף ס"ג) במוכר פירות
דקל לחבירו דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה משום דמחילה בטעות הויא מחילה
לשיטת רש"י שם והתוס' הקשו מהא דב"ב גבי ר"ע הוי שקיל בדקא בארעא דקאמר
מחילה בטעות לא הויא מחילה ותירץ הש"מ שם דדוקא גבי עובדא דר"ע לא הוי מחילה
שלא ידע פלל שחבירו שקל דלאו דיליה אבל היכא דידע דשקל רק שהוא היה סובר
דבדין נוטל ונודע לו שאינו בדין שפיר הוי מחילה: ולכאורה אפשר לומר דלשיטת רש"י
ז"ל דמחילה בטעות הוי מחילה וע"כ טעמא דמילתא פיון דמחילה נגמר בדיבור בעלמא
ועיין במורה"ט ח"ב (סימן מ"ה) ובקצה"ח (סימן י"ב) דהיכא דידוע לכל העולם שמחל
מהני מחילה בלב כמו גבי אשה ששהתה כ"ה שנים ולא תבעה פתובה דאיכדה פתובה
משום מחילה אבל אם לא נודע לעולם רק בלב מחל לא מהני עיי"ש א"כ אפשר דלהכי
מהני מחילה בטעות דדוקא בדבר שצריך מעשה או אמירה טעות מבטל אבל לא בדבר
שאם נגמר בלב נמי מהני אם נודע לכל העולם דבזה אין הטעות מבטל הדבר וגבי הקדש
דקי"ל הקדש טעות אינו הקדש אע"ג דכתיב בהו נדיב לב דחייל במחשבה התם מחשבה
כמעשה כמ"ש המחנה אפרים ה' שלוחין (סימן ז') דאם אמר צא והקדש שורי יכול
השליח להקדיש אף להך סברא שהביא הר"ן (בפ"ק דפסחים) שאינו יכול לעשות שליח
לבטל חמצו ומשום דהפקר לא חשיב מעשה אבל הקדש חשיב מעשה והביא ראיה מהא
דאמרינן בתמורה דאבעי לן מקדיש עושה תמורה או מתכפר עושה תמורה ופשיט
דמתכפר עושה תמורה דאי אמרת מקדיש עושה תמורה א"כ מצינו תמורה בצבור כגון
שאמרו לאחד צא והקדש לנו וטעמא דמילתא דאמירה דהקדש חשיב מעשה דמה שמוסרו
לרשות גבוה מיקרי מעשה וכמו גבי תרומה דאמירתו ומחשבתו חשיב מעשה כמ"ש
התוס' בקדושין (ד' נ"ט) ד"ה מידי דלהכי לא מהני ביטול הבעה"ב אף שתרום השליח
במחשבה דלא אתי דיבור דביטול ומבטל מעשה התרומה והינו נמי דבמחשבתו חל עליו
רשות הפהנים ואם לקחו הוי גזל השבט ולהכי נמי אמרינן גבי הקדש טעות לא הוי
הקדש דלא אשפחן בו שמחשבה לחוד מהני דמחשבה דהקדש הוי מעשה שחל על החפץ

רשות גבוהה אבל במחילה שמחשבה לחוד מועיל היכא שנודע לכל ולא הוי שם שום מעשה דתביעה בעלמא הוא דהוי ליה על חבירו וע"י מחילה פקע תביעתו [ונגבי פקדון דהוי ליה ביד חבירו אם מחל בעינו שיהא הפקדון ברשות חבירו ואז תצירו קונה לו ואין המחילה עושה הקננו רק קננו החצר] וכינון דמהני בלב מהני נמי בטעות כשיטת רש"י ז"ל והש"מ בשם הרמב"ן ז"ל: ולפ"ז נראה דביטול הגט שאין בו שום מעשה רק העיקר מה שחוזר מלגרש ואפילו במחשבה בעלמא היה מתבטל הגט רק משום דדברים שבלב אינם דברים כמ"ש שם התוס' בר"פ השולח [ועי"ש בתוס' לחד תירוץ דמדרבנן הוא דלא הוי ביטול היכא שניכר לפל שרוצה לבטל עי"ש] ובדבר שעקר דדיבור נגמר משום שאינו נעשה שום קננו חדש רק שמגלה רצונו דלא ניחא ליה בהאי גיטא אפילו בטעות נמי אינו חוזר כמו מחילה בטעות דהוי מחילה: ויש לי להביא ראיה לזה מדברי המרדכי (ר"פ השולח) שכתב בשם רש"י ז"ל וישאלת אשה שעשתה שליח לקבל גטה ונתעצל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקבל זה השליח גט שאינו הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקבל גט פשר, דעתי נוטה שלא ביטל שליחותו של ראשון בשביל שליחותו של שני שלא מצינו בכ"מ שליח בטל בגילוי דעתא כ"ש הכא דלוי לבטולי אלא להדורי בתר גירושין וכל הקודם קודם ועוד דתנו בפסחים חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושהחט עלינו והן לקחו אחר ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו אלמא היכא דשלו נשחט ראשון אע"פ שקדמה לקיחתו לשחיטתו קתני הן אוכלין עמו ושלחן יצא לבית השריפה אלמא אע"פ שמחזירין לעשות שליחותן ע"י עצמן אפ"ה לא בטל השליחות מהשליח עכ"ל וקשה לכאורה מאי ראיה מיתי רש"י מההך משנה אימא לעולם דבמה שעושין שליח אחר מתבטל שליח הראשון וכן במה שהפרישו פסח אחר מתבטל שליחותו של השליח ששלחו לבקש ולשחוט עליהן והכא דקתני דאף אם לקיחתן היה קודם לשחט השליח אוכלין עמו ולא נתבטל שליחות השליח במה שלקחו פסח אחר הוא משום דביטולן היה בטעות שהם סברו שהשליח לא מצא עדיין פסחן ובאמת כבר מצאו ואלו הוי ידע שפכר מצאו לא הוי מבטלי אבל היכא דליכא טעות נתבטל שליחות הראשון במה שעשה שליח שני או דדעת רש"י ז"ל דטעות אינו מבטל שליחות ואזיל לטעמיה דטעות אינו מבטל מחילה וכמו דמחילה בטעות הוי מחילה ה"נ ביטול השליחות בטעות הוי ביטול: מיהו ראיתי להרשב"א ז"ל בחידושי (בפ"ק דכתובות) בהא דאמרין פל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה והקשה הוא ז"ל דלפ"ז הוי יכולים ממזרים לטהר וגם שמהם על בת אחותו ושמעתי לתרץ דה"ק שניא רבנן לבעילתו בעילת זנות ואין אדם עושה פן הלכה גמר ויהיב גיטא מעכשיו כדי שלא יפקיעו כו' ולא למימרא דעקרוהו וכן נמי בקידושי פסח וא"ת ארוסה מאי א"ל פנין דאי בטיל אס"כ יהא בעילת זנות גמר ויהיב גיטא דהא לא הדרא ליה וא"ת משום בת אחותו לא גמר ויהיב גיטא, הא ליתא פנין שאין דעתו לחזור לו אלא משום שיפקיעו קידושין עושה אין הגט בטל שאין תנאי זה וביטול פלוג עכ"ל הרשב"א ז"ל ובאור דבריו שעל קושיא דיכולין ממזרים לטהר תירץ דכיון דמקינן רבנן שלא יתבטל הגט ולא תחזור אליו ולא תהיה עוד אשתו ממילא גמר ויהיב גיטא דמאי מהני ליה ביטולו ולא ירויח מזה שמתחזור אליו ולא יעלה בידו אלא בעילת זנות הלכה נכון לפניו יותר לגמור ולגרש ולא יצטרכו

חכמים להפקיע הקידושין ולא יבא לידי בעילת זנות: והנה קשה מאי משני הרשב"א ז"ל שלא יבטל מחמת שיודע שיפקיעו הקידושין ויבא לידי בעילת זנות והא תינח מי שיודע הדין שבטלו אינו מבטל שזה לא יבטל אבל מי שאינו יודע שאם בטלו אינו מבטל ויבטל שסבור שיועיל ביטולו וכשפא לפני ב"ד אמרי דלא מהני ביטולו משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מוניה וא"כ יכולין ממזרים לטהר והדרא קושיא לדוכתיה וע"כ שפונת הרשב"א ז"ל דהשתא דתקינו רבנן שאם בטלו אינו מבטל משום דאפקעינהו רבנן לקדושין אם ביטל אחד אפילו אם לא ידע מהא מילתא דתקינו רבנן אין ביטולו מועיל משום דהוי ביטול בטעות שהוא לא ידע שהחכמים יפקיעו הקידושין והיא לא תחזור אליו ויהי' בעילתו בעילת זנות ואלו הוי ידעלא הוי מבטל ליה לגיטא דמוטב ליה לגמר ולגרש ולא יהא בעילתו ב"ז מלבטל ויפקיעו רבנן הקידושין זהו הנראה בכוננת הרשב"א ז"ל.

א"כ מוכח מזה דביטול בטעות לא הוי ביטול דאי הוי ביטול א"כ אפתי יכולין ממזרים ליטהר ע"י מי שיבטל ואינו יודע דלא מהני ביטולו ודו"ק: סימן קס ויענין מ"ש פבודו בקמה שנהגו לגרש על תנאי בשכ"מ אם הבעל פהן וראה פבודו להגאון בעל ח"ס שפסק ע"ז בתשובה (ס' קי"ט) ועיינתי בדבריו ז"ל שהתפלא שם על הרמב"ם ז"ל שהשמיט הך מתניתין דגיטין (דף פ"א) דכהן שגרש על תנאי ולא נתקיים התנאי אין בו ריח הגט וכשרה לכהונה ומסיק שם דלרמב"ם ז"ל לא ברירא לי' אי פשרה לכהונה או לא משום דמתניתין איפא למימר דמייירי בתנאי דאם תעשי פך וכו' דאין פאן שום התחלת גירושין עד שתתקיים התנאי.

אבל בתנאי דשוא"ת ומעכשיו דמוותרת להנשא מיד ואינה צריכה להמתין עד שיתקיים התנאי וגם אינו יכול להוסיף על תנאו ולבטלו פיון דכל אותן הימים היא מותרת לעלמא באסורה לכהונה א"כ גם אח"ז פשיטתבטל התנאי לא תחזור להיתירה עיי"ש בדבריו: ולענ"ד אין בזה שום חשש דהא המרדכי (בס"פ מ"ש) פתב בהדיא דאין שום ריח הגט בשכ"מ המגרש על תנאי ומביא ראי' מסוגיא (דיומא בפ"ק) שהי' הכה"ג מגרש ע"ת.

וכן פתב הרא"ש בתשובה (פל' מ"ה ס' כ"ג) ומ"ש הח"ס דאפשר לאמר דהתם שאני דא"א בענין אחר אבל בעלמא אסור מדרבנן משום ריח הגט לא ידעתי דכיון דלא אשכחן בהדיא בש"ס איסור דרבנן מאן ספין ומאן רקיע לחדש ולאסור מדרבנן: ומדברי הרמב"ם ז"ל שלא הביא הך דינא דנתגרשה ע"ת מותרת להנשא לכהונה אין שום ראיה פל' דהא הרמב"ם ז"ל פל'א פניל (בפ' ב' מה"ג) דכ"מ שפכת בחיבור זה אינו גט או אינה מגורשת ה"ז בטל מן התורה ועדיין היא א"א גמורה ואם נשאת תצא והנולד ממזר ואם הי' בעלה פהן לא נאסרה עליו משום גרושה (ובפ"ח מה"ג) פתב המגרש על תנאי אם נתקיים התנאי ה"ז מגורשת ואם לאו אינה מגורשת וכיון שכתב אינה מגורשת הרי נכלל בדבריו שמוותרת לכהן כמ"ש (בפ"ב) וכן מצאתי בתשובות המיוחסות לרמב"ם ז"ל (סימן קכ"ג) שכתב בתנאי דאם לא פאתי עד יב"ח ויהא גט מעכשיו דאם פא א"צ קידושין ומותרת לבעלה אף אם הוא פהן אע"ג דאם לא פאתי הוי תנאי דשב ואל תעשה: ומ"ש הח"ס ז"ל להביא ראי' מדברי הירושלמי דקידושין דקאמר שם אמתניתין דיש לו בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן חד פרסאה אמר פד דמך הבו לאיתמי' דההוא גברא

גיטא אָמריִן ליה וְלָמָּה בְּגִין הֵהוּא אַחוּדָּה עֲלֵיבָא כַּד דְּמָה אַתָּא עֲוֹבְדָּא קוּמִי רַבִּי שְׁמוּאֵל אָמַר מֵאַחַר שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ לְגַרְשׁ נְאֻמָּן ר"י אָמַר אֵינּוּ נְאֻמָּן נַחַת עֲוֹלָא לְתַמָּן וְאַמַּר בְּשֵׁם ר"י וְחִבְרוּן עָלָיו הִגַּע עֲצָמָה שְׁהִי פִּהֵן ע"כ וּפְיִרְשׁ הַמְּפָרֵשׁ שְׁחַבְרוּ עַל ר"י לְהַבִּיא רֵאִי לְדַבְרֵיו דְּטַעֲמָא דְּמַתְּנִיתִין לָאוּ מִשּׁוּם דְּבִידוֹ לְגַרְשָׁה דְּהִגַּע בְּעֲצָמָה שְׁהִי פִּהֵן וְאֵינּוּ רוּצָה לְגַרְשָׁה מִפְּנֵי שְׁתָּהּ אַסּוּרָה לְחִזּוֹר לוֹ עֵי"ש וְאִם נִימָא דְּבַמְּגַרְשׁ ע"ת אֵין בּוֹ רִיחַ הִגַּט הָא גַּם פִּהֵן בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה ע"ת שְׁאִם יַעֲמֹד מִחֲלִיו לֹא יִהְיֶה גַּט וְנִרְאָה לִי דְּלָאוּ רֵאִי הִיא פֻּלְל דְּהָא דְּאָמְרִינּוּ בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה סוּבְרַה הִירוּשְׁלַמִּי דְּאֵין הַפְּנוּנָה שְׁבִידוֹ לְצוּוֹת לְכַתּוּב גַּט וְיִמְסְרוּ לוֹ הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים הִגַּט וְאִזּוּ יִתֵּן לָהּ דְּמִשּׁוּם זֶה וְנִדְּאִי לֹא מְקַרִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה דְּאִפְשָׁר דְּאֵין לוֹ פִּתּוּ לְגַרְשָׁה בְּשַׁעַת מִיתָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקַדוּשִׁין (ס"ד) ד"ה רַבִּי וְאָף אִם בְּכַחוֹ לְגַרְשָׁה עֲתָה מ"מ הוּא מְתִירָא שְׁמָא עַד שְׁיִכְתְּבוּ הִגַּט וְיַחֲתִמוּ יִכְבַּד עָלָיו חֲלִיו עַד שְׁיִהֵא פְּבִד עָלָיו לְגַרְשָׁה וְעוֹד דְּהָא פְּתַב הַר"נ ו"ל (בכ"פ אֶלְמָנָה נִיזוּנִית) שְׁהַקְשָׁה עַל הַר"מ ו"ל שְׁפָסַק כַּר"א בְּמִי שְׁהַקְדִּישׁ פֶּל נְכָסֵיו וְגִירְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ דִּידוֹר הִנְאָה מִמֶּנָּה מִשּׁוּם דְּחִיּוּשִׁינּוּ שְׁמָא עָשָׂה קְנוּנָא עַל הַהַקְדָּשׁ וְר"י סוּבְרַה כִּינּוּ דִּישׁ שְׁאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ לֹא חִיּוּשִׁינּוּ לְקְנוּנָא דְּהָא בְּיָדוֹ לְאִיתְשׁוּלִי וּפְסַק הַרְמַב"ם ו"ל כַּר"א וְכַתְּבַד דְּאֵין לוֹמַר דְּלֵהֲכִי פְּסַק כַּר"א מִשּׁוּם דְּאָמַר ר"ה בב"ב (ד' קע"ד) שַׁכ"מ שְׁהַקְדִּישׁ פֶּל נְכָסֵיו וְאָמַר מִנָּה לְפָלוּנִי בְּיָדִי נְאֻמָּן מִשּׁוּם דְּאֵין אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנָא בְּשַׁעַת מִיתָה מִשְׁמַע הָא בְּבָרִיא חִיּוּשִׁינּוּ אָף עַל גַּב דְּבִידוֹ לְאִיתְשׁוּלִי דַּז"א דְּהִתָּם דְּהִנָּה דִּיבּוּר בְּעֵלְמָא שְׁאָמַר תְּנוּ מִנָּה לְפָלוּנִי אֵין לְהַאֲמִינוּ מִשּׁוּם דְּבִידוֹ לְאִיתְשׁוּלִי דְּדִיבּוּר קִיל לִי טְפִי מִמְעַשָׂה הַשְׁאֵלָה מִשּׁוּ"ה חִיּוּשִׁינּוּ מִשְׁא"כ גַּבִּי גִירוּשִׁין שְׁגַם הוּא עָשָׂה מְעַשָׂה גִירוּשִׁין יֵשׁ לְהַאֲמִינוּ בְּמִיגוֹ דְּשְׁאֵלָה עַכ"ד הַר"נ ו"ל הָרִי דְּאִפִּילוּ בְּבָרִיא אֵין לְהַאֲמִינוּ עַל דִּיבּוּרוֹ בְּמִיגוֹ דְּעַבִּיד מְעַשָׂה מִפְּנֵי שְׁהַמְעַשָׂה טִנְרַח עָלָיו לְעִשׂוֹתוֹ כ"ש בַּשַׁכ"מ שְׁאֵין לְהַאֲמִינוּ עַל דְּבִידוֹ בְּמִגוֹ דְּעַבִּיד מְעַשָׂה גִירוּשִׁין וַא"כ ע"כ הָא דְּאָמְרִינּוּ בִירוּשְׁלַמִּי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּבִידוֹ לְאָמַר לְהֵם שְׁהֵם יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ לָהּ וּבַחֲוֵלָה שְׁקַפֵּץ עָלָיו חֲלִיו אִפִּילוּ אִם אָמַר כְּתָבוּ לְחוּד נְמִי כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין כְּדַפְּסִיקִין (בְּשׁו"ע ס' קמ"א) וְזֶה וְנִדְּאִי הָיִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה דְּהָא כְּמוֹ שְׁאוּמַר יֵשׁ לִי בְּנִים הִי יְכוּל לְאָמַר כְּתָבוּ וְיִתְּנוּ גַּט לְאִשְׁתִּי וְהֵם יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ לָהּ בְּעֲצָמָם: וְהִנָּה כ"ז הוּא בְּמַגְרֵשׁ שְׁיַחֲוֹל הִגַּט מְעַכְשָׁיו בְּלִי שׁוּם תְּנָאִי דְּזֶה שְׁפִיר יְכוּל לוֹמַר כְּתָבוּ וְיִתְּנוּ אֶבֶל אִם רוּצָה לְגַרְשׁ ע"ת דָּאִם מֵת יִהְיֶה גַּט הָרִי זֶה אֵינּוּ יְכוּל לְאָמַר כְּתָבוּ וְיִתְּנוּ בְּעֲצָמֵיכֶם עַל תְּנָאִי דָּאִם מֵתִי דְּהָא קִי"ל דְּכָל הַתְּנָאִין פּוֹסְלִין בְּגַט וְאִם הַסּוֹפֵר כְּתַב הִגַּט עַל תְּנָאִי פְּסוּל כְּדָאמְרִינּוּ (בְּגִיטִין פ"ד) וּבְשׁו"ע (ס' קמ"ז) דְּבַעֲיִנּוּ שְׁהַסּוֹפֵר יִכְתּוּב בְּלִי שׁוּם תְּנָאִי וְיִמְסוֹר לוֹ הִגַּט וְהוּא יִתֵּן לָהּ עַל תְּנָאִי אוֹ יַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ אַחַר שְׁיִמְסוֹר לָהּ ע"ת וְכָבַד בְּרַרְנוּ דְּלֹא מְקַרִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה אֶלָּא אִם יְכוּל לוֹמַר לְהַעוֹמְדִים אֶצְלוֹ שְׁיִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ.

אֶבֶל אִם צָרִיךְ לוֹמַר שְׁיִכְתְּבוּ וְהוּא יִתֵּן אוֹ יַעֲשֶׂה אַח"כ שְׁלִיחַ לִיתֵּן זֶה לֹא מְקַרִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה וְכִינּוּ דְּלֹא מְקַרִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה אֶלָּא אִם יִגְרַשְׁנָה בְּכַתְּבוּ וְיִתְּנוּ וְכַתְּבוּ וְיִתְּנוּ לֹא מְהִנִּי אֶלָּא שְׁיִגְרֵשׁ בְּלֹא תְּנָאִי דְּתְּנָאִי קוּזָם כְּתִיבָה אִסּוּר לְהַתְּנוֹת א"כ בְּכַהֵן אִפְשָׁר לוֹמַר דְּאֵין רְצוּנוֹ לְגַרְשָׁה דְּשְׁמָא יַעֲמֹד מִחֲלִיו וְיִהְיֶה אִסּוּר לְהַחֲזִירָה וַא"כ גַּבִּי פִּהֵן לֹא מְקַרִי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁה דְּלַחֲלוּטִין אֵין רְצוּנוֹ לְגַרְשָׁה שְׁלֹא תִּאָסְרָה עָלָיו כְּשִׁיעֲמוּד מִחֲלִיו, וְלֹאמַר כְּתָבוּ וְיִתְּנוּ עַל תְּנָאִי דָּאִם יָמוּת הִגַּט פְּסוּל דְּהָיִי תְּנָאִי בְּכַתְּבָה וּלְצוּוֹת לְכַתּוּב וְלְמַסְרָה לוֹ וְהוּא יִתֵּן אַח"כ אוֹ שְׁלוּחוֹ זֶה ג"כ לֹא מְקַרִי בְּיָדוֹ דְּשְׁמָא לֹא יִהְיֶה לוֹ כַּח אִזּוּ לְגַרְשׁ כַּמ"ש הַתּוֹס'

בְּקִדּוּשֵׁינָהּ (דף ס"ד) וְדוֹקָא גַבֵּי יִשְׂרָאֵל מִקְרֵי בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁהּ שְׂיָכוֹל לֵאמֹר כְּתָבוּ וְתָנוּ בְּלִי תְּנָאֵי וְאִינוּ מְתִיבֵינָא שְׂתַּאֲסֵר עָלֵינוּ אִם יַעֲמֹד מִחֲלֵינוּ שְׂהֵרֵי מְוַתְרַת לְחִזּוֹר לֹא אָבָל פְּהוּ שְׂאָסוּרָה לְחִזּוֹר לֹא וְע"ת אִינוּ יָכוֹל לֹאמֹר כְּתָבוּ וְתָנוּ וְצָרִיךְ לֵאמֹר כְּתָבוּ וְשְׂיִמְסְרוּ לֹא וְהוּא יִתֵּן עַל תְּנָאֵי זֶה מִקְרֵי אֵין בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁהּ: וְלִהְיֵי מִקְשָׁה הִירוּשְׁלָמִי הִגַּעַ עֲצָמָהּ שְׂהֵי פְּהוּ דְכֻבְּהוּ לֹא שְׂיִיךְ לֹאמֹר בְּיָדוֹ לְגַרְשָׁהּ שְׂלִגְמֵרֵי אִינוּ רוּצָה לְגַרְשָׁהּ שְׂמָא יַעֲמֹד מִחֲלֵינוּ וְלִהְטִיל תְּנָאֵי וְלֵאמֹר כְּתָבוּ וְתָנוּ ע"ת דָּאֵם מְתֵי אָסוּר מְשׁוּם דְּהוּי תְּנָאֵי בְּכַתִּיבָה וְלֵאמֹר כְּתָבוּ וְלִיתֵן אַח"כּ בְּעֲצָמוֹ ע"ת טְרִיחָא לִי טוּבָא אָבָל וְנֹדָאֵי דְגַם פְּהוּ הִמְגַרְשׁ ע"ת אִם עֲמַד רִשְׁאֵי לְהַחֲזִירָהּ וְאִין כָּאֵן רִיחַ הִגַּט וְכַמ"ש בְּסַתֵּם מְתִיבֵינָהּ (בפ' הַמְגַרְשׁ) וְלִית דְּחַשׁ לָהּ וְעֵינָן בְּתִשׁוּבַת הַרְשָׁבָא ו"ל (ס' אֶלְפָּה רַמ"ד) שְׂפַתְבּ דְּתְּנָאֵי דְשַׁכ"מ לֹא פָּסַל מְשׁוּם דְּפָסַק דְּלֹא כְּרָבָא בְּגִיטֵין (דף פ"ד) דָּאֵמַר לְהִנְהוּ דְכַתְבֵי גִיטֵי שְׂתַקִּי שְׂתַקִּי לְבַעַל עַד דְּכַתְבִּיתוּ לִי לְתוֹרְפָה דְּגִיטָא אָבָל הִירוּשְׁלָמִי סוּבְר כְּרָבָא: וְהִנְהוּ אַחֲרֵי כּוֹתְבֵי זֹאת רְאִיתִי לְמַהֲרֵי"ט (חֶלֶק ב' ס' יו"ד) שְׂפַתְבּ שְׂם בְּעֵינָן מִי שְׂרוּצָה לִילֵךְ לְדַרְפָּה וְנִחְפְּזֵי לְלַכְתָּ וְרוּצָה לְכַתּוּב גִּט זְמַן [הֵינָנוּ בָּאֵם לֹא בָּאֵתִי עַד י"ב חֻדְשָׁ] וְא"א לְכּוֹתְבוּ קוּדָם שְׂיִלְךָ.

שְׂפַתְבּ בְּשֵׁם מְהַר"י קְאָרוֹ ו"ל שְׂיִאֵמַר לְשַׁלִּיחַ שְׂיִתֵּן הִגַּט לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא תִתְגַרְשׁ אֶלְא לְאַחַר שְׂלֵשִׁים יוֹם וְהֵינָנוּ מְשׁוּם דְּחַשְׁשׁ שְׂא"א לֵאמֹר שְׂיִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ בְּמַעֲכָשֵׁין אִם לֹא בָּאֵתִי עַד שְׂלֵשִׁים יוֹם מְשׁוּם דְּהִנְהוּ תְּנָאֵי קוּדָם כְּתִיבַת הִגַּט וְזֶה אָסוּר כַּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הַרְמָב"ם ו"ל לְהֵכִי הִנְצָרָהּ הַב"י שְׂיִאֵמַר שְׂיִגְרָשׁוּ שְׂיַחֲוֹל לְאַחַר שְׂלֵשִׁים דְּזֶה לֹא הֵוִי תְּנָאֵי דְחִלוּת לְאַחַר זְמַן לֹא מִקְרֵי תְּנָאֵי וְהִסְפִּים גַּם הַמַּהֲרֵי"ט לְזֶה שְׂם אֶלְא שְׂהַמְצִיא שְׂם תִּקְנָה אַחֲרַת כְּמוֹ שְׂיִבְנוֹר לְקַמֵּן.

אָבָל לֵאמֹר כְּתָבוּ וְתָנוּ גִּט שְׂיִהָא חַל מַעֲכָשֵׁין אִם לֹא בָּאֵתִי זֶה הִנְהוּ תְּנָאֵי גְמוּר וְא"א לֵאמֹר כֵּן וְלִילֵךְ לְדַרְפּוֹ וְהוּא מְמַשׁ כְּמוֹ שְׂפַתְבְּנוּ לְעֵיל גַּבֵּי שַׁכ"מ שְׂא"א לֵאמֹר כְּתָבוּ וְתָנוּ גִּט בְּמַעֲכָשֵׁין אִם מְתֵי מְשׁוּם דְּהִנְהוּ תְּנָאֵי בְּגִט קוּדָם כְּתִיבָה וְא"א אַח"כּ יֵאמֹר כְּתָבוּ סַתֵּם וְיִתְּנוּ לֹא הִגַּט וְהוּא יִתֵּן ע"ת דְּמַעֲכָשֵׁין: וּמְצִאתִי בְּתִשׁוּבוֹת הַרְא"ש ו"ל (פְּלָל מ"ו ס' א') בְּמַעֲשָׂה שְׂנִכְתְּבָה גִּט שַׁכ"מ וְכַתּוּב הַתְּנָאֵי דָּאֵם מְתֵי וְאִם לֹא מְתֵי בְּגִט גּוּפָא וְכַתְבּ שְׂם דְּטַעֲמָם שֶׁל הַמְּסֻדְּרִים הִי דְּסִבְרֵי דְּתְּנָאֵי דְּמַעֲכָשֵׁין אִם מְתֵי מַחֲוִיל זֶה אֵין נִקְרָא תְּנָאֵי אֶלְא הֵוִי כְּאוּמַר מַעֲכָשֵׁין וְשַׁעָה אַחַת קוּדָם מוֹתֵי דְּהֵכִי מְפָרֵשׁ לָהּ בְּגַמ' נַעֲשָׂה כְּאוּמַר מַעַת שְׂאֵנִי בְּעוֹלָם וְהוּי כְּאוּמַר לְאִשָּׁה ה"ז גִּיטָה לְאַחַר שְׂלֵשִׁים יוֹם דְּלֹא תְּנָאֵי הוּא וְה"נ אָמַר לָהּ הַז"ג מַעֲכָשֵׁין שְׂיַחֲוֹל שַׁעָה אַחַת קוּדָם לְמִיתְתִי וְאִין זֶה תְּנָאֵי עֵי"ש בְּרֵא"ש ו"ל שְׂפַתְבּ שְׂזֶהוּ טַעֲמָם שֶׁל הַמְּסֻדְּרִים וְלֹא סְמָךְ ע"ז אֶלְא מְטַעֵם דְּאַפְּלוֹ אִם הִנְהוּ תְּנָאֵי מ"מ כֵּינֵן שְׂרוּב רֵאשׁוּנִים ו"ל סְבָרֵי דְּבַעֲיָנָן תְּנָאֵי כְּפּוּל גַּבֵּי גִט וְהָכֵא לֹא כְּפָלְגִי לְתְּנָאוֹ קוּדָם הַתּוֹרְפָה וְלֹא בְּרִירָא לִיהַּ הַתֵּם לְהַרְא"ש ו"ל אִם תְּנָאֵי דָּאֵם מְתֵי הֵוִי תְּנָאֵי לְפָסוּל בְּכַתִּיבָה אוֹ דְּדָמִי לְמַגְרֵשׁ לְאַחַר ל' יוֹם דְּנֹדָאֵי לֹא הֵוִי תְּנָאֵי וְלַהַב"י וְלַמַּהֲרֵי"ט ו"ל נִרְאָה דְּפָסִיקָא לְהוּי דְּהוּי תְּנָאֵי גְמוּר וְיֵשׁ לְתַמְנוּהָ שְׂלֹא הִבִּיאוּ דְּבָרֵי הַרְא"ש ו"ל אֵלוֹ וְאֶפְשֵׁר דַּס"ל לְחֶלֶק דְּדוֹקָא מַעַת שְׂאֵנִי בְּעוֹלָם לֹא הֵוִי תְּנָאֵי מְשׁוּם דְּדָמִי מְמַשׁ לְמַגְרֵשׁ לְאַחַר ל' יוֹם שְׂנוֹתָן עַכְשָׁין וְרוּצָה שְׂיַחֲוֹל קוּדָם מִיתְּתוֹ וְהַב"י וְהַמַּהֲרֵי"ט ו"ל מִיְיָרֵי בְּגִט דָּאֵם לֹא בָּאֵתִי עַד יב"ח דְּבָזָה לֹא שְׂיִיךְ לֵאמֹר דְּנַעֲשָׂה כְּאוּמַר מַעַת שְׂאֵנִי בְּעוֹלָם דְּדוֹקָא גַּבֵּי מַעֲכָשֵׁין אִם מְתֵי אֶמְרִינָן הֵכִי וְכַמ"ש הַב"י בְּאֵהָע"ז בְּשֵׁם הַמְּרַדְּכֵי דְּבָאֵם לֹא בָּאֵתִי לֹא דָּמִי לְאוּמַר מַעַת שְׂאֵנִי בְּעוֹלָם: אָבָל בְּאַמַּת לֹא הִבְנִיתִי דָּאֵם נִימָא דָּאֵם לֹא בָּאֵתִי עַד יב"ח יְהֵא גִט מַעֲכָשֵׁין

מקרי תנאי ודאי מעת שאני בעולם נמי הוי תנאי דהא אם אומר מעת שאני בעולם יחול הגט אם עמד מחליו לגמרי ומת לאחר זמן הגט בטל דכוננתו רק על מיתה מאותו חולי כדאיתא בשו"ע (ס' קמ"ה סעיף ח') וא"כ הא הוי תנאי שאם ימות מאותו חולי יחול הגט קודם מיתתו ואם ימות מחולי אחר לא יהא גט ומה לי שאומר מעכשיו אם מתי מחולי זה מה לי אם אומר שיחול קודם מותו אם ימות מחולי זה אידי ואידי תנאי הוא ולהב"י והמהרי"ט דפסיקא להו דמעכשיו אם לא באתי הוי תנאי ה"ה מעכשיו אם מתי או מעת שאני בעולם ג"כ הוי תנאי ולדעת הרמב"ם ו"ל אין לאמר פתבו ותנו הגט במעכשיו אם מתי מפני שאסור להזכיר תנאי קודם פתיבת הגט.

וכן מצאתי בתשובות הרמב"ן (סימן קמ"ז) שפכת בהדיא דתנאי דאם לא באתי עד י"ב חודש יהא גט מעכשיו אסור לכתוב בגט משום דכל התנאין פוסלין בגט עיי"ש א"כ לרבא בע"פ נמי פוסל וה"ה תנאי דאם מתי יהא גט מעכשיו: ודע שהמהרי"ט ו"ל שם בתשובה פתב תקנה למי שרצה לילך בדרך ורוצה ליתן גט על זמן אם לא באתי ואינו יכול להמתין עד שיכתבו הגט שיתנה עם השליח ויאמר לו שיתן לה הגט ואם לא יבא עד זמן פלוני יהא שלוחו למפרע ואם יבא לזמן פלוני אז לא יהא שלוחו וכשיבא מתבטלת שליחותו למפרע דכל תנאי שליחות קיים כמו באומר אל תגרשי אלא בימין וגרשה בשמאל א"ת אלא בבית וגרשה בעלי' דלא הוי גט עיי"ש: ולכאורה קשה דהא לא דמי פלל דגבי שינוי בשליחות ודאי דאמרינן דהשליחות בטל דהא לא נעשה שליח פלל ע"ז האנפן דאטו נעשה שליח לעשות מה שלבו חפץ וכל שעשה מה שלא צוה לו המשלח איננו שלוחו לזה והוי כאדם דעלמא דע"ז האנפן שעשה לא היה לו לעשות פלל דבימין לא היה לו לגרש פלל כשצוה לגרש בשמאל או בעלי' לא הי' לו לגרש כשצוהו לגרש בבית אבל כשעושה השליחות באנפן שצוה המשלח ממש רק שהמשלח היטיל בו תנאי שאם יהא פה יהא הדבר בכח שליחותו ואם יהא פה יהא הדבר פאלו לא נעשה בשליחותו ע"ז יש לדון פנין דקיי"ל מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי ואנן קיי"ל נמי מקלי לא מימסרא לשליח כר"י בגיטין (דף ס"ז) דאומר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו פסול וכל העושה שליח צריך הוא בעצמו לעשותו שליח ולא לאמר לאחר לעשות שליח עבורו וא"כ פנין דעשיית שליחות הוא מילתא דליתא בשליחות לא מהני ביה נמי תנאי למימר אם יהיה פה יהא עשייתך בכח שליחותי ואם יהא פה יהא עשייתך שלא בכח שליחותי אלא פאלו אתה עושה בעצמך בלי שליחותי ולא יועיל מאומה דכל דליתא בשליחות ליתא בתנאי ולא דמי לשינוי בשליחות דבשינוי השליחות לא הי' לו לעשות פלל ע"ז האנפן שעשה אכל תנאי בשליחות שלא שינה פלל רק שהמשלח היטיל בו תנאי אם יהא פן יועילו מעשיו כמו שהי' המשלח עושה בעצמו ואם לא יהא פן לא יועילו מעשיו בזה בעינן למימר פנין דליתא בשליחות ליתא בתנאי וקשה על המהרי"ט שפכת דאם נחפז לילך לזרפו יתנה התנאי דאם לא באתי עם השליח: אמנם נראה לי דלא דמי הך מילתא להא דאמרינן מידי דליתא בשליחות ליתא בתנאי דהא דעשיית שליחות ליתא ע"י שליח וצריך הבעל בעצמו לעשותו שליח אין זה משום דשני מעשה דעשיית שליחות משארי מעשים דשארי מעשים נעשים ע"י שליח ועשיית השליחות אינו נעשה ע"י שליח אלא הטעם דאין הבעל יכול לעשות שליח שיעשה שליח אחר משום שהשליח הראשון אין לו כח להיות כבעל עצמו אם אין בידו איזה חפץ שפסול לו הבעל רק שיש בידו מקלי

בְּעֵלְמָא שֶׁהַבַּעַל צָוָה לְכַתּוֹב אוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַת לְכַתּוֹב דְּמִילֵי לָא מִימְסָרֵי לְשְׁלִיחַת וּכְשֶׁהַבַּעַל לֹא נָתַן בְּיָדוֹ דְּבָר שְׂיֵישׁ בּוֹ מִמַּשׁ לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַשְּׁלִיחוֹת רַק מְסָר לוֹ דְּבָרִים צָרִיךְ הוּא בְּעַצְמוֹ לַעֲשׂוֹתָן וְלֹא לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַת אַחֵר בְּמִקּוּמוֹ וְאִין הַחֲסָרוֹן בְּעֵשִׂיית שְׁלִיחוֹת דְּעֵנְנֵן עֵשִׂיית שְׁלִיחוֹת הוּא ג"כ מִמַּעֲשִׂים וְעֵנְיָנִים שְׁנֵתְפֹס בְּהֵן שְׁלִיחוֹת רַק שֶׁהַשְּׁלִיחַת הִרְאִישׁוֹן אִין לוֹ פֹּחַ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַת אַחֵר בְּזָה וְאִם נָתַן לוֹ גָּט וְאָמַר לוֹ שְׂיַעֲשֶׂה שְׁלִיחַת לְמִסְרָה הַגָּט לְהֶאֱשֶׂה אַף שֶׁהַבַּעַל בְּאִמְרָתוֹ עֲדִינֵן לֹא עֲשָׂאוֹ לְפִלוּנֵי שְׁלִיחַת רַק שְׂצִנָּה לְזָה שְׂיַעֲשֶׂהוּ שְׁלִיחַת מִהַנִּי כִּינֵן דְּלֹא הָוֵי מִילֵי וְהַגָּט בְּיָדוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת אֶת פְּלוּנֵי שְׁלִיחַת לְהוֹלְכָה ע"י זֶה א"כ חֲזִינֵן דְּעֵשִׂיית שְׁלִיחוֹת נִגְמַר ע"י אַחֵר וּכְעוֹבְדָא דְאָבָא בַר מִינִיּוּמֵי בְּגִיטִין (ד' כ"ט) דְאָמַר שְׂיִתֵּן לְאָבָא בַר מִינִיּוּמֵי וְהוּא יִתֵּן לָהּ דְּהִינּוּ שְׂאָבָא בַר מִינִיּוּמֵי יְהֵא שְׁלִיחַת שְׁלִיחַת הַבַּעַל שְׂעֵשֶׂהוּ שְׁלִיחַת ע"י שְׁלִיחַת זֶה רַק הִכִּי דְלֹא מְסָר הַגָּט לְיַד הַשְּׁלִיחַת הָוֵי מִילֵי וּמִילֵי אִין בְּכַח הַשְּׁלִיחַת הִרְאִישׁוֹן לְמִסְרָה לְשְׁלִיחַת שְׂנֵי וְכִינֵן דְּעֵשִׂיית הַשְּׁלִיחוֹת נִגְמַר ע"י שְׁלִיחַת שְׁפִיר כְּתַב הַמַּהֲרִי"ט שְׂיָכוּל לְהַתְּנוֹת שְׂאֵם יָבֵא לְזִמְן פְּלוּנֵי יְהֵא בְּטַל הַשְּׁלִיחוֹת לְמַפְרַע וּמְסִירַת הַשְּׁלִיחַת הַגָּט לְיַד הֶאֱשֶׂה יְהֵא כְּמִסִּירַת אָדָם אַחֵר שְׂאִינוּ שְׁלוּחוֹ כָּלְלִי: וּבְעֵינֵיךְ גָּט שְׂכ"מ רִאִיתִי לִינְשֵׁב שְׂיִטַּת רַש"י ז"ל בְּמָה שֶׁהִקְשָׁה הַר"ן ז"ל בְּגִיטִין (דף כ"ה) דְּקָאָמַר הַש"ס דַּר"י אֵיית לִי בְּרִירָה בְּתוּלָה בְּדַעַת אַחֲרִים דְּתַנֵּן מַה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים ר' יְהוּדָה אוֹמַר הָרִי הִיא כַּא"א לְכָל דְּבָרֵיהּ וְלִכִּי מְיִית הָוֵי גִיטָא וּפְרַש"י ז"ל דַּאֲע"ג דְּכִשְׁנָתָן הַגָּט מְסַפְקָא לִי אִם יָמוּת אִם יִחְיֶה וְתִלְהֵי הַתְּנָאֵי בְּדַעַת מִי שְׂמוֹתוֹ וְחִיּוֹ תְלוּיָהּ בְּיָדוֹ וּכְשֶׁמַּת אֲמַרִּינֵן הַנּוֹבֵר הַדְּבָר דְּמַשְׁעַת נְתִיבָה הִי רֵאוי לְמוֹת מַחֲוֵלֵי זֶה וְהָוֵה לִי גָּט מִהֵיא שְׂעֵתָא וְאִין זֶה כְּשֶׂאָר תְּנָאִים שְׂאָדָם מַתְּנָה בְּגָט שְׂבִידוֹ לְקִיּוּמָם וּבְדַעַתוֹ לְקִיּוּמָם כְּשֶׁמַּתְּנָה עֲלֵיהֶם וּכְשֶׁנִּתְקַיְּיִם הַתְּנָאֵי הָוֵי גָּט לְמַפְרַע דְּהֵתָם לְאוֹ טַעֲמָא מְשׁוּם בְּרִירָה אֲבָל הִיכָא דְאִין בְּיָדוֹ וּבְשַׁעַת הַתְּנָאֵי הוּא סָפֵק וְהַתְּנָאֵי מְתַקְיָיִם מֵאֲלִיּוֹ אִי לְאוֹ מְשׁוּם בְּרִירָה לֹא הָוֵי גָּט מְסִיִּים עַכ"ל רַש"י ז"ל וְהַר"ן ז"ל הִקְשָׁה ע"ז וְז"ל וְאִיכָא לְמִדְקָ טוֹבָא עֲלֵהּ מְדַפְרְכִינֵן מִדְּתַנֵּן מַה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים מְשַׁמַּע דְּכוּלָא גִיטָא דְשְׂכ"מ לְמ"ד אִין בְּרִירָה לֹא הָוֵי גָּט וְהִיכָא אֲפֻשְׁרָ וְהָא אִיפְסִקִיהֶלְכְתָא (בפ' מְשִׁילִין) דְּבַדְאוּרֵייתָא פ"ב וְהִכָא קִי"ל דְּכִי מְיִית הָוֵי גִיטָא וְעוֹד דְּאֲשַׁכְּחֵן לְשִׁמוּאֵל דַּל"ל בְּרִירָה דְאָמַר (בפ' בֵּית פּוֹר דָּף ק"ז) הֵאֱחִין שְׁחֻלְקוֹ לְקוֹחוֹת הֵן וּבפ' מְשִׁילִין נָמִי אָמַר לְעֵנְיָן תְּחוּמִין גְּבִי שְׂנִיִּים שְׂלֻקְחוּ חֲבִיּוֹת וּבְהִמָּה בְּשׁוֹתְפוֹת דְּאֲפִילוֹ חֲבִיּוֹת נָמִי אֲסוּרָה אֲלֵמָא סוּבַר דְּאֲפִילוֹ בְּדַרְבְּנֵן א"ב וְאֲשַׁכְּחֵן לִי דְאָמַר בְּמַעֲכָשׁוֹ אִם מַתִּי דְכִי מְיִית הָוֵי גִיטָא דְאֲמַרִּינֵן לְקַמֵּן דְּאֲתַקִּין שְׂמוּאֵל בְּגִיטָא דְשְׂכ"מ אִם לֹא מַתִּי לֹא יְהֵא גָּט וְאִם מַתִּי יְהֵא גָּט עַכ"ל הַר"ן ז"ל וְכֵן הַפ"י תְּמָה מְאוֹד דְּאִיךְ מְצִאנּוּ דְיָדֵינוּ וְרַגְלֵינוּ בְּכוּלְהוּ גִיטָא דְשְׂכ"מ לְפִי מַה דְּקִי"ל א"ב: וּבְעֵנְיֹת דַּעַתִּי אִינִי רוֹאֶה שׁוּם קוֹשְׂיָא עַל רַש"י ז"ל דְּנֻדְאֵי בְּמַעֲכָשׁוֹ אִם מַתִּי מוֹדָה רַש"י דְּמַהֲנֵי אַף לְמ"ד א"ב דְּמַה לִּי מַעֲכָשׁוֹ אִם מַתִּי מַה לִּי מַעֲכָשׁוֹ לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם דְּהָוֵי גָּט לְכ"ע וְאַף רַש"י לֹא כְּתַב דְּבַתְּנָאֵי דְאִם מַתִּי שֶׁהוּא לֹא בְּיָדוֹ קְאָתִינֵן לְדִין בְּרִירָה אֲלֵא בְּאִם מַתִּי מַחֲוֵלֵי זֶה אֲבָל בְּמַעֲכָשׁוֹ אִם מַתִּי מִהַנִּי אַף לְמ"ד א"ב וְהַחֲזִילוּק פְּשׁוּט בִּינְיָהֶם דְּמַעֲכָשׁוֹ אִם מַתִּי שְׂלֵא הַתְּנָה עַל זִמְן מִיתָתוֹ רַק מַתִּי שְׂיָמוּת יְחוּל הַגָּט לְמַפְרַע כִּינֵן שְׂסוּף אָדָם לְמוֹת אִין כְּאֵן בְּרִירָה דְּהָא וְדָאֵי יָמוּת וְיְחוּל הַגָּט וְהָוֵי כְּמוֹ מַעֲכָשׁוֹ וְלְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם לְהִכִּי מִהַנִּי אַף שְׂאִין מִיתָתוֹ וְחִיּוֹ בְּיָדוֹ כִּינֵן שְׂהַגָּט חָל כְּעַת בְּלִי סָפֵק שְׂהָרִי סוּפּוֹ לְמוֹת אֲבָל בְּמַעֲכָשׁוֹ אִם מַתִּי מַחֲוֵלֵי זֶה הָא בְּשַׁעַת נְתִיבָה מְסַפְקָא לוֹ אִם יֵשׁ מִמַּשׁ בְּנְתִיבָה זֹו וְתַבָּא לִידֵי גִירוּשִׁין

בְּנִתְיָהּ זֹו דְשָׁמָּא יַעֲמִיד מִחֲלִיו וְהוּא הִתְנַהּ שְׁלֵא יְהֵא גִט אֱלָא אִם יָמוּת מִחֲוֹלֵי זֶה וְכִינֹן שְׁהַדְבָר תְּלוּי וְעוֹמֵד בְּסַפֵּק אִם יְהִי גִט אוֹ לֹא לֹא הָוֵי גִט לְמַ"ד אִין בְּרִירָה: וְהַדְבָרִים מְבֹאָרִים בְּהַדְבָרָא דְרַש"י ו"ל שְׁהָרִי הוּא פִירֵשׁ דְּהָא דְמוֹכִיחַ הַש"ס דְר"י סוֹבֵר דְיֵישׁ בְּרִירָה הוּא לָאוּ מְהֵרָא בְּבָא דְמָה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים אֱלָא מְדָלָא פְּלִיג ר' יְהוּדָה אֲרִישָׁא דְמִתְנִיתִין ש"מ דְמוֹדָה דְהָוֵי גִטָּא וְהִינֵנוּ מִשּׁוּם דְאֲזִיל לְשִׁיטָתוֹ (בְּדָף ע"ג) דְהָרָה בְּבָא דְמָה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים הוּא בְּבָא בַפ"ע וּמִיָּרִי בְּאוֹמֵר מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם [וְלֹא פְּשִׁיטַת הַתּוֹס' שְׁפִירֵשׁ דְּהָא דְקָאֵמֵר הַש"ס בְּאוֹמֵר מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם קָאֵי גַם אִמְעַכְשָׁיו אִם מִתִּי וְאִם מִתִּי מִחֲוֹלֵי זֶה מִשּׁוּם דְכָל גִּט שַׁכ"מ נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר מַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם] אֲבָל הָרָה בְּבָא דְרִישָׁא לֹא קָאֵי ר"י עֲלֵיָהּ וְלֵהֲכִי פִירֵשׁ דְּהוֹכַחַת הַש"ס הוּא מְדָלָא פְּלִיג ר"י עֲלֵיָהּ בְּרִישָׁא דְמִתְנִיתִין ש"מ דְאִית לִי בְּרִירָה וְהִיא רִישָׁא דְמִתְנִיתִין דְמוֹכִיחַ מִיָּנִי הַש"ס מְדָלָא פְּלִיג ר"י עֲלֵיָהּ הִינֵנוּ רִישָׁא דְאִם מִתִּי מִחֲוֹלֵי זֶה שְׁהִיא שְׁנוּיָה (בְּדָף ע"ב) קוֹדֵם בְּבָא דְמָה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים וְלֹא רִישָׁא דְמַהִיּוּם אִם מִתִּי דְהִכִּי נִקַּט רַש"י ו"ל בְּלִשׁוֹנוֹ בַד"ה וְלֵכִי מִיָּתִי וְ"ל וְאֵע"ג דְכְּשֶׁנֶּתֶן הַגִּט מְסַפֵּקָא לִי אִם יִחִיָּה אִם יָמוּת וְתִלְהֵא הַתְּנָאֵי בְּמִי שְׁחִיּוֹ וּמוֹתוֹ תְּלוּיָהּ בְּיָדוֹ וְכִשְׁמַת אֲמַרִינוּ הַנְּבָרֵר הַדְבָר דְמִשְׁעַת נִתְיָהּ הִיָּה רְאוּי לְמוֹת מִחֲוֹלֵי זֶה כּו' עַכ"ל הָרִי בְּהַדְבָרָא דְרַש"י סוֹבֵר דְּהוֹכַחַת הַש"ס הוּא מְדָלָא פְּלִיג ר"י אֲבָבָא דְאִם מִתִּי מִחֲוֹלֵי זֶה וְלֹא מְבָבָא דְמַהִיּוּם אִם מִתִּי וְהוּא הַדְבָר שְׁדַבְּרֵנוּ דְאִם מִתִּי מִחֲוֹלֵי זֶה שְׁיִיָּד בְּרִירָה דְהָא הַדְבָר סָפֵק אִם יָמוּת מִחֲוֹלֵי זֶה אוֹ יִתְרַפֵּה אֲבָל מַהִיּוּם אִם מִתִּי שְׁנוּדָאֵי יָמוּת שְׁהָרִי לֹא תִלְהֵא הַדְבָר בְּאִינָה זְמַן לֹא שְׁיִיָּד בְּרִירָה פִּינֹן שְׁלֵא הִטִּיל סָפֵק בְּחִלּוֹת הַגִּט שְׁנוּדָאֵי יָחוּל פ"א מְעַכְשָׁיו דְכּוֹלְהוּ בְּרִירָה דְאֲשַׁכְּחֹן בַּש"ס דְאֲמַרִינוּ בְּהוּ דְלְמַ"ד א"ב כְּמֵאן דְלֹא עֵבִיד כְּלָל הוּא רַק אִם מִתְנַהּ שְׁאִם יְהֵא כֹן יְהִי מְעַשְׂיוֹ קִיָּמִין וְאִם לֹא יְהֵא הַמְעַשֶׂה בְּטֵל לְגַמְרֵי כְּמוֹ ע"מ שְׁיִרְצָה אֲבָא דְאִם לֹא יִרְצָה יְהֵא הַגִּט בְּטֵל לְגַמְרֵי אֲבָל הֵכָא שְׁהַגִּט יְהִי בְּנוֹדָאֵי דְהָא בְּנוֹדָאֵי יָמוּת רַק שְׁמִתְנַהּ שְׁיִחּוּל לְמַפְרַע מְעַכְשָׁיו אִם יָמוּת מְהִיּוּ אַף לְמַ"ד א"ב דְּהָא אִין מִיתָתוֹ סָפֵק וְהָוֵי גִט נִמְצָא לַפ"ז דְּגַט דְאִם מִתִּי מִחֲוֹלֵי זֶה תִּלְיָא בְּבִירָה אֲבָל אִם מִתִּי סֵתָם מְהִיּוּ אַף לְמַ"ד א"ב: וְכִזְזָה נ"ל לִיָּשׁב ג"כ מַה שְׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' עַל רַש"י ו"ל (בְּדָף ע"ג) דְפִירֵשׁ דְטַעֲמָא דְר' יוֹסִי דְאֵמֵר בְּמַעַת שְׁאֲנִי בְּעוֹלָם דְבְּעִילָתוֹ סָפֵק וּמִיָּתִי אִש"ת מִשּׁוּם דְכָל שְׁעֵתָא מְסַפְקִינוּ דְשָׁמָּא זֹו הִיא הַשְּׁעָה הַסְמוּכָה לְמִיתָהּ וְאֵע"ג דְחִי טְפִי מ"מ א"ב וְלֹא אֲמַרִינוּ הַנְּבָרֵר הַדְבָר שְׁהִי זֹו הַשְּׁעָה רְחוּקָה מִמִּיתָהּ וְהַקְשׁוֹ הַתּוֹס' א"כ דְטַעֲמָא דְר"י מִשּׁוּם דְא"ב א"כ כְּמוֹ שְׁסוֹבֵר גְּבִי עִירוּב דְלֹא הָוֵי עִירוּב כְּלָל ה"נ גְּבִי גִט בְּעִינֵן לְמִי מֵר דְלֹא הָוֵי גִט כְּלָל לְמַ"ד א"ב ע"ש וְלַעֲנֵ"ד ל"ק כְּלָל דְהָא הֵתָם נְמִי שְׁתִּלְהֵא שְׁיִחּוּל קוֹדֵם מִיתָתוֹ אִין סָפֵק בְּעִיָּקֵר הַגִּירוּשִׁין דְהָא בְּנוֹדָאֵי יָמוּת רַק שְׁהַסָּפֵק בְּאִינָה שְׁעָה יָחוּל מִשּׁוּם שְׁתִּלְהֵא חִלּוֹת הַגִּט בְּשְׁעָה שְׁקוֹדֵם מִיתָתוֹ וְלֵהֲכִי הַגִּט חָל בְּנוֹדָאֵי שְׁבִזָה אִין סָפֵק וְלֹא תִלְיָא בְּבִירָה וְרַק עַל הַשְּׁעוֹת חָל חֲשַׁשׁ הַבְּרִירָה לְעַנְנֵן הַבָּא עֲלֵי שְׁיָהּ בְּאִש"ת וְה"נ גְּבִי תְרוּמָה אֲשַׁכְּחֹן גְּבִי ב' לְגִין שְׁאֲנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ דְלְמַ"ד א"ב פִּרְש"י בְּשִׁלְהֵי מְעִילָהּ וּבְכַמָּה דְחוּלִין וְתְרוּמָה מְעוֹרְבִין זב"ז אֲבָל מִיָּדִי טָבֵל כְּבָר נָפֵק לִי מִשּׁוּם דְקַדְוִשַׁת תְּרוּמָה חָל בְּמָה שְׁקָרָא שֵׁם בְּחִבּוּת זֶה וְהַתְּנָאֵי הוּא רַק עַל אִינָה שְׁיִפְרוּשׁ לְתְרוּמָה נִמְצָא חוּלִין וְתְרוּמָה מְעוֹרְבִין וְאֲזִיל לְשִׁיטָתוֹ שֵׁם דְפִירֵשׁ הָא דְקַתְנִי מִיחָל וְשׁוֹתָהּ מִיָּד הִינֵנוּ שְׁמַחֲלֵל הַמַּע"ש מִשּׁוּם דְכָבֵר חָל קְדוּשַׁת מַע"ש בְּחִבּוּת אֱלָא שְׁמַעוֹרְבִין בְּחוּלִין וְכ"כ הַתּוֹס' בְּמַנְחוֹת (דָּף ע"ח) בְּשׁוֹחֲטֵי הַתּוֹדָה עַל פ' חִלּוֹת שְׁאִם אֲמַר

יקדשו מ' מתוך שמונים דקדשי ארבעים מתוך שמונים ופירשו התוס' בד"ה לקדשי דאע"ג דר"י סובר א"ב היינו פשמתברר לבסוף דלא פלוג עבד אכל הקא קדשי כל היכא דאינתייהו ע"ש והיינו דנדאי קדשי ארבעים אלא שאין אנו יודעין מאן נינהו הארבעים ונחית קדושה על כל השמונים ושיהא בהן ארבעים הקדושות ואינן מבוררות ול"א פיון דא"ב לא קדשי פלל פיון דלא הטיל תנאי ושיהא אפשר שלא יקדשו פלל וה"נ פיון דהתנה מעכשיו אם מתי ובנדאי ימות חל הגט בנדאי אף למ"ד א"ב: מיהו אמילתא דשמואל קשיא דהוא סובר א"ב ותיקן בגיטא דשכ"מ אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט והתם ע"כ אם מתי מחולי זה קאמר וכ"כ הרשב"א ו"ל בחידושו שם אמילתא דשמואל דהאי אם מתי מחולי זה קאמר דא"א לאמר דאם מתי סתם קאמר דא"כ איך קאמר אם לא מתי לא יהא גט וכי אפשר לאדם שלא ימות ונדאי דכוננתו מחולי זה וא"כ קשה דנדאי באם מתי מחולי זה שייך ברירה דהא אפשר שלא ימות מחולי זה ואמאי מהני האי גיטא לשמואל דסובר א"ב: ונ"ל דגם זה נכון דהא רש"י ו"ל סובר דהא דאמר ר"ה (בדף ע"ב) גיטו כמתנתו מה מתנה אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופרש"י ו"ל דקאי אכל שכ"מ שמגרש סתם אם עמד חוזר והתוס' הקשו דא"כ ל"ל לשמואל לתקן דלימא אם מתי ואם לא מתי הא בסתם נמי אם עמד חוזר ותיקנו דשמואל סובר כרבה ורבא דסברי דאף דמן התורה אם עמד חוזר מ"מ מדרבנן הני גט גזירה שמה יאמרו יש גט לאחר מיתה ותיקנו תנאי זה דכיון שיתנה בפירוש ידעו הפל שאין גט לאחר מיתה והאי דבטל הגט אם יעמוד הוא משום תנאו אבל מה"ת א"צ תנאי פלל והנה הא ונדאי דמדין תורה שהגט בטל אם עמד משום אומדנא ליכא חשש ברירה דדוקא במתנה תנאי חיישינן לברירה אבל דבר שיכול להתבטל ע"י אומדנא דאדעתא דהכי לא עשה הדבר לא איכפת לן בחשש ברירה אם נתקיים הדבר והטעם דהא עיקר חשש ברירה הוא מחמת שפיון שהיא פוסח על שתי הסעיפים ומסתפק בדבר אם לקיים הגט או הקדושים או לא לא גמר ומגרש לע"ע אף שמתברר לבסוף פשמתקיים תנאו ומטעם זה מחלק הש"ס בין תולה בדעת עצמו דא"ב ובין תולה בדעת אחרים וכמו שפירש"י ו"ל שם בגיטין (דף כ"ה) ד"ה אמר דתולה בד"ע מיקרי יותר פוסח על שתי הסעיפים מתולה בדע"א ולהכי נמי בדבר שיכול להתבטל ע"י אומדנא לא איכפת לן בחשש ברירה משום דבשעה שגירש או שנתן לא עלה על דעתו שיתבטל הדבר וגמר וגירש ואם נתבטל אח"כ ע"י אומדנא בטל אבל אם לא נתבטל ע"י אומדנא ליכא ברירה שהרי על דעתו לא עלה האופן שיתבטל: ולפ"ז א"ש מה שהתקין שמואל בגיטא דשכ"מ ו"ל חייש לברירה דשמואל נמי סובר כרב הו"נא דגיטא כמתנתו דאם עמד חוזר מן התורה רק דחייש להא דרבא ורבה דגזרי שלא יאמרו יש גט לאחר מיתה להכי תיקן שיאמר אם מתי אם לא מתי דאז ידעו מה שנתבטל הגט הוא משום תנאו ולא משום דיש גט לאחר מיתה וכמ"ש התוס' בד"ה אמר דשמואל סובר כרבה ורבא להכי אין לחוש משום חשש ברירה פיון דבלאו תנאו איכא אומדנא להכי פיון דפסקינן כר"ה דגט שכ"מ אם עמד חוזר ואפילו אם אמר אם מתי אין בזה דין ברירה דהא מ"מ האומדנא שגירש רק מחשש מיתה במקומה ולא הי' פוסח על שתי הסעיפים ולרונחא דמילתא התנה שאם לא ימות לא יהא גט אבל קרוב הי' בלבד שיש מות ויהא גט להכי אין בזה חשש ברירה דכמו בשגירש סתם אין חשש ברירה אף שמתבטל מאליו אם לא ימות פן בהתנה אם מתי אין

חַשׁשׁ בְּרִירָה מְשׁוּם דְּעִיקָר גְּיִרוּשֵׁין דִּידָן' מַחְמַת שֶׁהִי סְבוּר שְׂיָמוּת וְרַב מְשַׁרְשֵׁיא דְמוֹכִיחַ דר"י סוֹבֵר י"ב מְדַמְהֵי גֵט לְכִי מְיִיט לֹא סְבֵר לְהָא דר"ה דְּגִיטוּ כְּמַתְנָתוֹ וְכַרְבַּ זְבִיד (בפ' אינָה נֶשֶׁף) כַּמ"ש הַתּוֹס' שֶׁם דְּפָלִיג נְמִי אר"ה וְסְבֵר דְּבָגַט לִיכָא אֲנֻמְדָנָא דְמַגְרֵשׁ לָהּ רַק אִם יָמוּת וְלֹא דְמִי לְמַתְנָה דְּבַמַּתְנָה א"א נֹתֵן מְעוּתָיו מַתְנָה בְּכֹלָהּ לְאַחַר כְּשֶׁהוּא בְּחַיִּים אָבֵל בְּגִירוּשֵׁין אִין כָּאן אֲנֻמְדָנָא דְמוֹכַח דְּאוּלֵי יֵשׁ לוֹ טַעַם אַחַר שְׂרוּצָה לְגַרְשָׁה אֲלֵא שְׂלֵא מְלֵאוּ לְבוֹ לְגַרְשָׁה וְעַכְשָׁיו שְׂצָרִיף לְגַרְשָׁה מְחַשֵׁשׁ מִיְתָה גְמַר וּמַגְרֵשׁ שְׂתַהֲא מְגוֹרְשָׁת אַף אִם יְחִי אַח"כ וְאַף אִם בְּאַמַּת אִין בְּלָבוֹ לְגַרֵשׁ זֹלַת חַשֵׁשׁ מִיְתָה מ"מ הוּי דְּבָרִים שְׂפַלְבַּ דְּאֲנֻמְדָנָא דְמוֹכַח לְכֹן לִיכָא וְכִינֹן דְּאֲנֻמְדָנָא לִיכָא לְהָכִי אִם מַתְנָה אִם מַתִּי יֵשׁ כָּאן חַשֵׁשׁ בְּרִירָה כְּכֹל הַתְּנָאִים שְׂאִינֹן בִּידוֹ: לְכֹן אֲנֹן דְּפִסְקִינֹן כַּר"ה דִּישׁ אֲנֻמְדָנָא בְּגַט שַׁכ"מ וּמַה"ת אִם עֲמַד חוֹזֵר וְרַק מְדַרְבְּנֹן גְּזָרוּ שְׂלֵא יַחְזוֹר שְׂמָא יֵאמֵר שְׂגַט לְאַחַר מִיְתָה אָבֵל בְּאַמַּת אִיכָא אֲנֻמְדָנָא דְּאֲדַעְתָּא דְּחַשֵׁשׁ מִיְתָה מְגַרֵשׁ חַל הַגֵּט אַף לְמ"ד א"ב: אוּלַם קָשָׁה לִי לַפ"מ שְׂבֵאַרְנֹן בְּדַעַת רַש"י ז"ל דְּבָבָא דְּמָה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים דְּמַפְרֵשׁ הַש"ס בְּאוֹמֵר מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם לֹא מְיִירִי בְּאוֹמֵר מַחֲוֵלִי זֶה וְלִהְכִי לֹא שְׂיִיף בְּזֶה בְּרִירָה דְּבְאוֹמֵר אִם מַתִּי סְתָם וְלֹא אֵמֵר מַחֲוֵלִי זֶה לֹא שְׂיִיף בְּרִירָה וְהוֹצֵרֵף לְפָרֵשׁ הָא דְמוֹכִיחַ הַש"ס דר"י סוֹבֵר י"ב בְּתוֹלָה בְּדַעַת־אֲחֵרִים מְרִישָׁא דְלֹא פְלִיג ר"י בְּאִם מַתִּי מַחֲוֵלִי זֶה וְא"כ קָשָׁה הָא דְתַנֵּן שֶׁם עַל ר' יוֹסִי דְאָמַר מְגוֹרְשָׁת וְאִינָה מְגוֹרְשָׁת תְּנָא וּבְלָבַד שְׂיָמוּת דְּבִשְׂלֵמָא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּמִיִּירִי בְּאוֹמֵר מַחֲוֵלִי זֶה לְהָכִי קְתַנִּי וּבְלָבַד שְׂיָמוּת מַחֲוֵלִי זֶה אָבֵל לְרַש"י ז"ל דְּמִיִּירִי סְתָם בְּאוֹמֵר הַרְז"ג מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם מַה שְׂיִיף לְאֵמֵר וּבְלָבַד שְׂיָמוּת אֲטוּ מְשַׁפְּחַת לָהּ שְׂלֵא יָמוּת כְּלָל וְכָל אֵימַת שְׂיָמוּת הוּי לְמַפְרַע מְגוֹרְשָׁת וְאִינָה מְגוֹרְשָׁת לר"י וּמֵאִי וּבְלָבַד שְׂיָמוּת דְּקַתְנִי: וְנ"ל דְּלְשִׁיטַת רַש"י ז"ל צָרִיף לְפָרֵשׁ הָא דְקַתְנִי וּבְלָבַד שְׂיָמוּת הַיָּינוּ שְׂיָמוּת הוּא בְּחַיִּי אֲשֶׁתוֹ דְּכִינֹן דְּאָמַר הַרְז"ג מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם כְּנֹנְתוֹ אִם הִיא תְּהִי בְּחַיִּים אֲזִי וְהוּא יָמוּת יַחֲוֹל הַגֵּט מִשָּׂא"כ אִם תָּמוּת הִיא בְּחַיִּי לֹא יֵהָא גֵּט לְהָכִי כְּתַב הַרְשֵׁב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו שֶׁם (דף ע"א) וְנ"ל דְאִם מַתּוּף בְּוֵרִי הַתְּנָה בְּאִם מַתִּי [וְלֹא הַזְכִּיר מַחֲוֵלִי זֶה] וְדֹאִי כָּל שְׂמַת בְּחַיִּיָּה קְאָמַר וְכָל אֵימַת דְּמִיִּיט הַרְז"ג מְדוּמָה לַע"מ שְׂתַצָּא חֲמָה מִנְרַתִּיקָה שְׂסוּף הַתְּנָאִי לְהַתְּקִינִים וְהוּא מַתְנָה בְּכַף עַכ"ל וְזֶה שְׂאָמַר בְּבִרְיָתָא וּבְלָבַד שְׂיָמוּת הַיָּינוּ שְׂיָמוּת בְּחַיִּיָּה דָאִם הִיא מַתָּה קוֹדֵם לֹא הוּי גֵּט וּמִי שְׂבָא עָלֶיהָ בְּחַיִּיָּה חַיִּיב חֲטָאָת דַּע"מ כֹּן לֹא גְיִרְשָׁה כְּלָל: וּמִצָּאִתִּי בְּגִלְיוֹן סֵפֶר אַחַד לְמַר אַבָּא הַרְז"ג ז"ל שְׂכַתְב דְּמַבְרִיָּתָא זֶה דְקַתְנִי וּבְלָבַד שְׂיָמוּת יֵשׁ רְאִיָּה לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל דְּלְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּהָא דְאָמַר מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם מְיִירִי בְּאוֹמֵר מַחֲוֵלִי זֶה אִם מַתִּי וּמְשׁוּם דְּנַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם א"כ קָשָׁה טוֹבָא דְמֵאִי קַמ"ל בְּהָא דְקַתְנִי וּבְלָבַד שְׂיָמוּת דְּפִשְׂטָא כִּינֹן שְׂאָמַר אִם מַתִּי מַחֲוֵלִי זֶה וְלֹא מַת מַחֲוֵלִי זֶה דְלֹא הוּי גֵּט מִי לֹא יָדַע כְּזֶה אָבֵל לְשִׁיטַת רַש"י דְּפִירֵשׁ דְּמִיִּירִי שְׂלֵא הַזְכִּיר מַחֲוֵלִי זֶה וְאָמַר סְתָם מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם וְהַיָּינוּ שְׂעָה הַרְאוּיָה לְמִיְתָה טוֹבָא קַמ"ל שְׂלֵא נִימָא כְּקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שֶׁם שְׂהַקְשׁוּ עַל רַש"י דְאֲפִילוּ אִם לֹא מַת מַחֲוֵלִי זֶה לְהוּי סֵפֶק מְגוֹרְשָׁת דְּשְׂמָא בְּשַׁעָה שְׂבָא עָלֶיהָ הַבּוֹעֵל הִי שְׂעָה הַסְמוּכָה לְמִיְתָה וְהַיָּינוּ לְפִי שְׂסָבְרִי הַתּוֹס' דְּמִיִּירִי בְּאוֹמֵר אִם מַתִּי, מַחֲוֵלִי זֶה לְהָכִי נִקְטוּ בְּקוֹשְׁיָתָם אִם לֹא מַתִּי מְאוּתוֹ חוֹלִי] וּלְפַמְש"כ דְּרַש"י מְפָרֵשׁ בְּלֹא הַזְכִּיר כְּלָל מַחֲוֵלִי זֶה וְכֹנְוֵנַת הַבְּרִיָּתָא וּבְלָבַד שְׂיָמוּת בְּחַיִּיָּה קַמ"ל דָאִם מַתָּה מְקוֹדֵם הוּיָא בְּיָמִים שְׂפַנְתִּיִים כַּא"א לְכָל דְּבָרִי שְׂלֵא אֵמֵר מַעַת שְׂאֲנִי בְּעוֹלָם אֲלֵא אִם יָמוּת בְּחַיִּיָּה אָבֵל אִם הִיא תָּמוּת מְקוֹדֵם אִין הַגֵּט כְּלוּם וְהִיָּתָה כַּא"א לְכָל

דְּבָרֵי וְטוֹבָא קמ"ל: וּלְפִי דְבָרֵינוּ מִיְנֻשָּׁב מַה שְּׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' שָׁם עַל שְׂיִטַּת רַש"י דְּאֶפְיֵלוּ אִם לֹא מֵת נְמִי הָיִי סִפְק מְגוֹרְשֵׁת כָּל אוֹתָן הַיָּמִים וְלֹא נֶאֱמַר הַנְּבָרַר הַדְּבָר שְׁלֵא חָלוּ הַגְּיּוּרֵשׁוּיִן כָּלֵל.

וּלְפמ"ש א"ש דְּהָא בְּשַׁעָה שָׁבָא עָלֶיהָ הַבּוֹעֵל הִי ס"ס לְאִיסוּרָא שְׁמָא שַׁעָה זֹו אֵינָה שַׁעָה הַסְּמוּכָה לְמִיתָה וְלֹא חָל עֲדִינָן הַגָּט וְאֶפְיֵלוּ אִם הִיא שַׁעָה הַסְּמוּכָה לְמִיתָה שְׁמָא תְּמוּת הִיא בְּרַגְעָה קוֹדֵם הַבְּעֵל וּג"כ א"א לְגַט לְחֹול וְכִינּוּן דְּהָיִי ס"ס לְאִיסוּרָא לְהַכִּי אִם לֹא מֵת הַבְּעֵל בַּח' הַבָּא עָלֶיהָ בְּחַטָּאת וְלֹא בְּאִשָּׁם תְּלוּי דְּבַס"ס לְאִיסוּרָא חֵיב חַטָּאת וְדו"ק כִּי דְּבָרִים כְּנִים בַּעֲז"ה: ע"ד הַגָּט מִן נַאוּרַדְאָק שְׁאִין הַבְּעֵל רוּצָה לְגַרְשׁ כ"א ע"י שְׁלִיחַת קַבְלָה הֵנָּה נּוֹדַע לְכַת"ר דְּבָרֵי הַטּוֹר (בְּסִימָן קמ"א) שְׁאִין לְגַרְשׁ ע"י שְׁלִיחַת קַבְלָה אֲלֵא בְּמָקוֹם עֵיגוֹן וְהַבִּיאוּ הַרְמ"א (בְּסִימָן הַנ"ל סְעִיף כ"ט) וְהַטְעַם כַּמ"ש שָׁם בְּסְעִיף כ"ז דְּצָרִיף בְּשִׁטְר שְׁלִיחוֹת קַבְלָה שְׁנֵי עֲדִים כְּשֵׁרִים וְצָרִיף שְׁיָהִיו בְּנֵי אָדָם יְדוּעִים שְׁתִּהְיִי חַתִּימָתָן נִיכְרַת בְּמָקוֹם הַנְּתִינָה וְאִם יִקְיָמוּהוּ בְּהַנְּפִק צָרִיף שְׁיָהִי חַתִּימוֹת הַדְּיָינִים נִיכְרַת וְיְדוּעִים לְבְנֵי מָקוֹם הַנְּתִינָה וְעֵינָן בַּב"ש שְׁכַתְּבָ בְּשֵׁם הַרְשָׁב"ץ דְּכָל זֶה אֵינִירִי לְכַתְּחִילָה צָרִיכִין לְהַפִּיר כָּל ג' חַתִּימוֹת אֲבָל בְּמָקוֹם עֵיגוֹן מְקִילִין אֶפְיֵלוּ בַּש"ק אִם הַבִּיא שִׁטְר חַתוּם כַּמ"ש אִם יֵשׁ עָלָיו מַעֲשֵׂה ב"ד אַע"ג דְּאִינוּ יָכוֹל לְקַיָּם הַחַתִּימוֹת דְּקִי"ל קִיוּם שְׁטָרוֹת מְדַרְבָּנָן וּכ"כ הַרְמ"א לְעֵיל בְּסְעִיף ח' וְנ"ל וּלְכַתְּחִילָה לֹא יִמְסוֹר הַבְּעֵל הַגָּט לִיד הַשְּׁלִיחַת עַד שְׁיִבְרַר תְּחִילָה שְׁהוּא שְׁלִיחַת קַבְלָה וְהוּא מְדַבְרֵי הַמְרָדְכֵי ר"פ הַתְּקַבֵּל אֲבָל לַעֲנ"ד יֵשׁ לְעֵינָן בְּזֶה טוֹבָא בְּמָה שְׁכַתְּבוּ כּוֹלָם דְּבַדִּיעַבְד אִם נָתַן הַבְּעֵל הַגָּט לִיד הַשְּׁלִיחַת קַבְלָה וְלֹא נִתְבָּרַר לוֹ בְּעֲדִים שְׁהוּא שְׁלִיחַת קַבְלָה נְמִי כְּשֵׁר דְּכִינּוּן דְּכַתְּבוּ רֹב רַאשׁוֹנִים וְנ"ל דְּאֶפְיֵלוּ לַר"מ דְּסוֹבֵר ע"ח פְּרָתֵי מ"מ בְּעֵינָן עַדִי מְסִירָה וּבְלֹא עַדִי מְסִירָה אֵינוּ מִתְּכַשֵּׁר כָּלֵל וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּגִיטִין (נַף ד') ד"ה דְּקִיָּמָא לָן וּבְשׁו"ע (סִימָן קל"ג) ע"ש וְאִם אֵין הָעֲדִים יוֹדְעִין בְּשַׁעַת מְסִירַת הַגָּט לִיד הַשְּׁלִיחַת שְׁהוּא שְׁלִיחַת הָאִשָּׁה הָא לֹא יְדַעִי כָּלֵל שְׁבַנְתִּינָה זֹו הִיא מִתְּגַרְשֵׁת דְּהָא (בְּדָף פ"ו) אֶמְרִינוּ אִמְתְּנִיתִין דְּשָׁנִים שְׁשַׁלְּחוּ שְׁנֵי גִיטִין וְנִתְעַרְבוּ נּוֹתָן שְׁנֵיהֶם לְזוֹ וּשְׁנֵיהֶם לְזוֹ וְקָאָמַר שָׁם מֵאֵן תֵּנָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָ דְלֹא כַר' אֲלַעְזָר דָּאִי ר"א פִּינּוּן דְּאָמַר ע"מ פְּרָתֵי הָא לֹא יְדַעִי בְּהִי מְנִיָּהוּ מְגַרְשָׁה וְאִבְיִי מְשַׁנִּי אֶפְיֵלוּ תִימָא ר"א אִימָא דְּבַעִי ר"א פְּתִיבָה לְשָׁמָה נְתִינָה לְשָׁמָה מִי בַעִי ע"ש וְע"כ לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא אִי בַעִי נְתִינָה לְשָׁמָה וְאִם אֵינָם יוֹדְעִים בְּאִיזוֹ גִּט מְהַשְּׁנִים מִתְּגַרְשֵׁת לֹא מִיְקָרִי נְתִינָה לְשָׁמָה אֲבָל אִם אֵין הָעֲדִים יוֹדְעִים שְׁבַנְתִּינָה זֹו מִתְּגַרְשֵׁת לְכ"ע לֹא מְהִי וְאִם אֵין יוֹדְעִין שְׁהוּא שְׁלִיחַת קַבְלָה מְהַאֲשָׁה הָרִי אֵינָם יוֹדְעִים כָּלֵל שְׁיֵשׁ בְּזֶה לְתַא דְּגִיּוּרֵשׁוּיִן כָּלֵל וְדִילְמָא אֵינוּ שְׁלוּחָה נּוֹתָן הַבְּעֵל הַגָּט לְאִישׁ דְּעַלְמָא וְלכ"ע אֵין כָּאֵן עַדִי מְסִירָה.

וּמַה שְׁהַבִּיא הַמְרָדְכֵי רֵאָיָה מְמַשְׁנָה דַּר"פ הַתְּקַבֵּל דְּקַתְּנֵי הָאִשָּׁה שְׁאָמְרָה הַתְּקַבֵּל לִי גִיטִי צָרִיכָה ב' כִּיתֵי עֲדִים שְׁנֵים שְׁיִאמְרוּ בְּפִינּוּ אֶמְרָה וּשְׁנֵים שְׁיִאמְרוּ בְּפִינּוּ קַבֵּל וְקַרַע דְּמִשְׁמַע שְׁאִין עַדִי הַקַּבְלָה צָרִיכִין לִידַע שְׁהַאֲשָׁה עֲשֶׂתָה שְׁלִיחַת קַבְלָה וְכֵן מִשְׁמַע מְדַבְרֵי הַרְמְב"ן וְנ"ל שְׁהַבִּיא הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו שָׁם שְׁכַתְּבָ דַּה"ה בְּכַת א' סְגִי רַק דְּקמ"ל דְּיָכוֹל לְהִיּוֹת בְּשָׁנֵי עֲדִים וְה"ה אִם רוּצִים הַכַּת שְׁבַפְנִיָּהֶם עֲשֶׂתָה הַשְּׁלִיחַת לִילְיָ לְמָקוֹם הַבְּעֵל לְהִיּוֹת עַדִי קַבְלָה בְּעַצְמָם נְמִי סְגִי מִשְׁמַע דְּכַשְׁהֶם ב' כַּתוֹת א"צ עַדִי שְׁלִיחוֹת הַקַּבְלָה לִילְיָ לְהַעִיד שְׁהַאֲשָׁה עֲשָׂאוּ שְׁלִיחַת קַבְלָה וְהַבְּעֵל יָכוֹל לְמְסוֹר לְשְׁלִיחַת קַבְלָה וְלְסִמּוֹן עַל אִמְרַתוֹ שֶׁל הַשְּׁלִיחַת שְׁהוּא נַעֲשָׂה מְמַנָּה שְׁלִיחַת קַבְלָה מ"מ אִיכָא לְמִידְחֵי דְּמִיְרִי שְׁיִכְתְּבוּ

עדי השליחות שטר שליחות וימסרו ביד השליח הא לאו הכי אין עדי מסירה יכולין לסמוך על השליח וכ"כ התוס' בהקדא בגיטין (דף ג') ד"ה ורבנן שהקשו על פרש"י ז"ל שפירש בהא דאמר הש"ס סתם ספרי דדייני מגמר גמירי ורבנן הוא דאצרוה ופרש"י משום דאיכא דמשפח פתוב ועומד וכו' וכתבו שם התוס' דאפילו לר"א צריה עדי מסירה שיקעו שעשאו הבעל שליח ע"ש בדבריהם ז"ל וצ"ע בזה: שאלה בא' שגירש ע"ת דאם לא באתי עד זמן פלוני יהא גט ונאנס ולא בא בתוך הזמן שהתנה ובא אח"כ והוא פהו ורוצה להיות עם אשתו אם מותר או לא: תשובה קי"ל (בפ"ק דכתובות) דבאנס דשכיח ולא שכיח דאין אונס בגיטין משום צנועות ומשום פרוצות והוי גט מעליא ולכאורה פיון דהוי גט מעליא והוא פהו אסורה עליו אולם יש לדון ולהסתפק בזה הרבה דהא אמרינן שם בכתובות דמדאורייתא לא הוי גיטא דאונס מבטל גיטא וכיון דלא הוי גיטא מותרת לו ורק מדרבנן הוי גיטא משום צנועות ומשום פרוצות ואמרינן שם בטעמא שהי' פח ביד חכמים לשניא גיטא אע"ג דמן התורה לא הוי גיטא משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מיני' וא"כ פיון דאפקעינהו לקדושין הרי אינה גרושה כלל ומותרת ממ"נ דמה"ת אין כאן גט ומדרבנן אין כאן קדושין למפרע: וראיתי להרשב"א ז"ל בהקדושין לכתובות שם שכתב וז"ל ואפשר דקדושין נעקרו לגמרי וממזרים אינם נטהרים ואיסורים דקרובים וכהן הוא מדבריהם עכ"ל עי"ש בדבריו ז"ל ואפתי אפשר לאמר דאף דמדרבנן אסורה לכהן ולא מהני לה האי דהפקיעו רבנן הקדושין מיני' מ"מ אפשר דזוקא לכהן אחר אסורה מדרבנן אבל אם רצה בעלה להתזירה רשאי ולא גזרו לאוסרה עליו פיון דשריא ממ"נ דלדין תורה לא הוי גט משום טענת אונס ומדרבנן ליכא קדושין כלל: ונ"ל להביא ראיה מדברי רש"י ז"ל דבגיטין (ע"ה) אמרינן אתקין שמואל בגיטא דשכ"מ אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט ופירש"י ז"ל שם פשמוסרו לה יאמר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט דבעינן תנאי כפול דאי לא כפול' הוי גיטא מיזד ואי פהו הוא מיפסלה עלי' עכ"ל והנה רב הונא אמר שם (דף ע"ב) דגיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופרש"י דהיינו אף בשכ"מ שגירש סתם בלי תנאי ואמר שם רבה ורבא לא סבירא להו הא דר"ה משום גזירה שפא יאמרו יש גט לאחר מיתה והיינו אף דסברי נמי כר"ה דגיטו כמתנתו מה"ת מ"מ גזרו חכמים דלהוי גיטא משום שפא יאמרו יש גט לאח"מ ופריה מי איכא מידי דמה"ת לא הוי גיטא ואמרו רבנן דלהוי גיטא ומשני כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין וכתבו התוס' שם (בדף ע"ב) בד"ה אמר דלפירש"י ע"כ שמואל סובר כאפיי ורבא [וגם מסתימת רש"י הנ"ל משמע כל מה שפי' בתקנתא דשמואל יעלה גם לתקנתא דרבא שם] הרי מוכח מדברי רש"י ז"ל שכתב דהוצרוה לשמואל להתנות כדי שלא תפסל לכהונה דאף בכה"ג דמה"ת לא הוי גט ומדרבנן הוי הפקעת קדושין אסורה לחזור לבעלה פהו וכן משמע מסתימת הפוסקים: סימן קסא שאלה ע"ד הגט שנתן הבעל לשלוחו למסור לאשתו ואח"כ כתב אבי הבעל שפנו ביטל הגט במקום אשר הוא והרב המסדר כתב לאבי הבעל התראה שאם יש לו ביטול בכתב ישלח לו ולא שמע לקולו ולא שלח לו הביטול ומסר המסדר הגט לאשה ואח"כ הביאה אמו של הבעל הביטול בכתב וכתוב בתוכו בפנינו עדים ח"מ בא ר' עקיבא אלינו והושיב שלשה אנשים להתיר לו השבועה ואמר בפנינו הרני מבטל בפניכם הגט שמסרתי ליד השליח מליכאנוע והביטול הי' י"ז

אייר והפכתב נכתב י"ז סיון וחתמו שני עדים בלי קיום ב"ד וכאשר רצה הרב להעתיק את הפכתב כדי לחקור את הדבר מי הם העדים תטפה הפכתב מידו והלכה לה ולא רצתה שיחקור בזה זהו שורש השאלה ויש בזה מקום עיגון פי הבעל הלה לו ועקבותיו לא נודעו: תשובה הנה בגוף הדבר לפלא גדול שתעזי אשה לחטוף הפכתב מיד הרב ולא תרצה להראות לו עוד ולא יהא עלי' שוטר ומושל לכפותה להראות הפכתב ומה נעשה שבעוונתו הר' רבו המסרבים והמעניזים ואין לאל ידו וילדין הדבר כמו שהוא אם תעמוד בקמרי' ולא תראה הפכתב ולא יתקייים אם מותרת המגורשת להנשא: הנה הר"ן ו"ל בתשובה (סימן מ"ג) האריף לבאר פי ערעורו של בעל אחר שהגיע הגט ליד האשה לאו כלום הוא ולא חיישינו כלל מלעכבה מלהנשא ואף שהוא מבקש זמן להביא עדים ולברר עכ"ז אין שומעין לו יעו"ש בדבריו גם מבואר שם שהבעל הביא פכתב עם חתימת שני עדים שביטל הגט אבל הב"ד הפירו מיד שהוא מזניף שהפכתב וגם חתימות שני העדים הי' הפל מאדם אחד ע"כ לא חשו לזה ואעפ"כ סיים הר"ן ו"ל אף שעפ"י דין מותרת להנשא מ"מ פיון שהבעל מתפאר שיברר בעדים ביטולו עצה טובה הוא ליתן לו זמן לזה פן יבואו עדים אח"כ ויהא דינה לצאת מזה ומזה אולם בענין דידן יש לדון טובא ודא דהא אבי הבעל פכתב להמסדר שלא יתן הגט מחמת שפנו ביטלו ואף דאמרין בגיטין (דף ט') דאין ערעור פחות משנים וערעור דחד לאו כלום הוא זהו דווקא לאחר שנמסר לה הגט אבל קודם שנמסר לה הגט דבחזקת א"א קיימא עד נמי מצי מערער דהעד מסייע לחזקה דהא הר"ן פכתב בקדושין (פ' האומר) גבי קדשתי את בתי וא"י למי קדשתי' ובא אחד ואמר אני קדשתי' דנאמן משום דאין אדם חוטא ולא לו דלא אמרינו דלא מהימן משום דהוי דבר שבערוה ודבר שבערוה לא פחות משנים פיון שאינו מבטל החזקה רק מקבר החזקה עיי"ש א"כ ה"נ פיון שאינו מוציא מחזקה ע"א נאמן: ויש לעיין בדברי הרשב"א ו"ל בגיטין בהא דפריף הש"ס (דף ל"ב) אפרייתא דגט זה בטל הוא דבריו קיימין למימרא דבטל לישנא דליבטל להבא משמע והא אמר ר"ש מקבל מתנה שאמר לאחר שבאתה מתנה לידו מתנה זו בטלה לא אמר כלום משום דמעיקרא משמע והקשה הרשב"א ו"ל ו"ל ק"ל מנ"ל הא דילמא מעיקרא משמע ובטל הוא דבטלתי מעיקרא קאמר וכרבי דאמר אם ביטלו מבטל ונאמן במגו דאי בעיא מבטל לי' השתא עיי"ש מה שתיירץ משמע מדבריו דבלא מיגו לא מהימן הבעל לאמר שביטל הגט אע"ג שאומר הדבר לפלוני קודם שנמסר הגט לידה וקשה אמאי לא מהימן בלא מיגו דבכל דוכתא דאמרין דלא מהני ערעורו של בעל הוא אחר גירושין אבל קודם הגירושין דבחזקת א"א קיימא אמאי לא מהימן ואפ"ל דהרשב"א פכתב פן לרנוחא דמילתא אבל באמת נאמן הבעל אף בלא מיגו אם בא קודם שנתגרשה ואמר בטלתי מפבר ונראה שמה הטעם קתני במתניתין או ששלח אחריו שליח ואמרין עלה בירושלמי עשה שליח להוליך את הגט צריף להחזיקו בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים הלה שליח לבטל את הגט צריף לבטלו בפני שנים והשליח עולה משום שנים ע"כ והביאה הרשב"א בחי' משמע בהדיא דדוקא העושה שליח להוליך את הגט צריף שנים אבל בעשה שליח לבטל את הגט אין צריף לעשותו בפני שנים והשליח בעצמו נאמן לומר שהבעל בטלו וע"כ הטעם דכיון דעדיין לא נתגרשה ע"א נאמן דבחזקת א"א קיימא: ולדברי הרשב"א ו"ל שהבאנו לעיל דמשמע מדבריו שאין הבעל נאמן לאמר שביטלו בלא מיגו אפשר ליישב דהטעם

הוא משום דכיון דאיפא איסורא בזה הביטול פדאיתא בש"ס דרב מנגיד למאן דמבטל גיטא ומאן דמקדש בביאה וביבמות (דף קי"ח) גבי קידוש אחת מחמש נשים קרי' לי' מאן דמקדש בביאה איסורא דרבנן ומסתמא ה"ה מאן דמבטל גיטא.

ומשום הכי בלא מיגו אינו נאמן לאמר על עצמו דעביד איסורא רק היכא שיש לו מיגו מהמנינו לי' משום מיגו מיהו מה שהביאה אמו של המגרש כתב בשני עדים שביטל הגט יש לעיין טובא דאף שלא נתקיים מ"מ מדאורייתא לא חיישינו לזיופא ורבנן הוא דאיצטריך קיום ומ"ש פבדו מדברי התוס' ב"ב (דף מ') שהקשו גבי מחאה דא"צ לומר פתובו הא לא הוי מדעת המתחייב ותירצו דתקנת חכמים כדי שישמע המחוזיק והכא לא שייך לאמר פן דאדרבה הוא מבטל שלא ברצון חכמים שהתקין ר"ג הגזון שלא לבטלו פבר פתבנו במק"א דא"א לסמוך ע"ז מפמה טעמים חדא נראה פיון דהתנא קרי' לי' ב"ד כדקתני בראשונה הי' עושה ב"ד ממקום אחר ומבטלו וכיון דקרי לי' ב"ד משמע שיכולין לכתוב ביטולו בכתב ודוחק לומר דדוקא קודם תקנת ר"ג הי' להם דין ב"ד לכתוב הביטול שלא עשו איסור אבל לאחר תקר"ג שלא לבטלו בפני השליח אם עבר ובטל לא הוי להו דין ב"ד לכתוב ביטולו: ומ"ש פבדו פיון דאסור לבטל למה יעשו תק"ח שיכתבו העדים לדעת אדרבה פיון דאף לאחר שתיקן ר"ג שלא לבטל אם ביטלו מבטל פכ"ג א"כ הלא טוב יותר שיתקנו חכמים שיכתבו העדים ביטולו כדי שיגיע הדבר לאזני השליח ולא יתן לה הגט ולא תנשא שלא יהא בני' ממזרים ובר מן דין הוא דעת ר"ת ז"ל דמפיהם ולא מפי פתבם לא שייך אלא באלו שאינו ראוי להגיד ומ"ש פבדו בשם תשובות הרמ"א דגם ר"ת לא אמר אלא פשנחקה עדותן בב"ד, במחילה מכבודו לא עיין בתשובת הרמ"א שם שהוא כתב שם דלר"ת ז"ל אם חזרו בהן העדים אחר שכתבו עדותן טרם שהגיע דברים לב"ד מהני חזרתן דכתיבתן לא הוי פהגדה בב"ד עד שגיעו דבריהם לב"ד ואז א"י לחזור וקודם שפנחקה עדותן היינו קודם שקראו הב"ד דבריהם יכולים לחזור עיי"ש בדבריו אבל ודאי תיקף שראו ב"ד דבריהם הוי ליה עדות מעליא וקשה להקל נגד דעת ר"ת ז"ל: ומש"כ שיש לסמוך אהני דסברי דלא מהני ביטול בגופו של גט, תמהני הא כתב הר"ן ז"ל בפרק השולח דסתם ביטול הגט היינו ביטול השליחות ולא מיקרי ביטול הגט אלא פשהגט פיד הפעל ובטלו דאז ידעינו שפנונתו הי' לבטל הגט או שאמר בפירוש לשליח גט ששלחתי לה בטל מלהיות גט אבל סתמא ביטול הגט היינו ביטול השליחות גם מ"ש פבדו שהשליח זכה הגט עבורה ג"כ אינו נכון דמה ענין גט מומר לכאן בגט מומר הוי זכות וכאן הדרינו לכללא שפלו חז"ל דגט אשה חוב הוא לה וכדאמר בירושלמי הביאו התוס' בגיטין (דף י"ב) דאפילו בצנחה להתגרש נמי לא מחזקינן לה לזכות: לכן לדעת צריך פבדו להתאמץ בזה שתראה הפתב ביטול לפני פבדו ולחקור אחר חתימת העדים אם הם חתמו בפאמת פלי זיוף ואם תקשה ערפה לעמוד בעזותה שלא ליתן לכבודו או להרב המסדר את הפתב לחקור עליו מיראי הוראה אני בזה ואע"ג דאמרינו בכתובות (דף כ"ב) דאם אמרה עכשיו גרשה אינה נאמנת אע"ג דניסת לאחד מעדי' משום דאמרינו לה אם איתא דהכי הוא אחוי גיטא עיי"ש והכא נמי נימא אחוי ביטולא דהתם בחזקת א"א קיימא ולא תצא מחזקתה אבל הכא בעינו לאפוקי בסברא זו דאחוי ביטולא מחזקת א"א ואף אם פעת פבר נתגרשה מ"מ הא פבר קרא אבי המגרש את הערעור קודם גירושין שהיתה עדיין בחזקת א"א: ומ"ש פבדו בשם רב

אָחד שְׁבִנָּה הִתִּירוּ כִּינּוֹן דְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְבַטֵּל לָא מְהֵנִי בִּיטוּלוֹ מִשׁוּם כּל מִקְלָתָא דַּא"ר לָא תַעֲבִיד אִי עֵבֵד לָא מְהֵנִי, כְּבָר פְּתַבְנּוּ בְּתֻשְׁבָּה אַחֲרַת דְּלֵא שְׂיִיף לֵאמֹר בְּעֵנְנֵי בִּיטוּל הַגֵּט כּל מִקְלָתָא דַּא"ר ל"ת וְעוֹד הָרִי כָּאן הִתִּיר שְׁבוּעָתוֹ ע"י שְׁאֵלָה גַם זֹאת לְפָלֵא בְּעֵינֵי שְׂרָאִיתִי בְּדַבְרֵי הָרַב הַמְתִּיר שְׁכַתְּבֵי וְז"ל כִּינּוֹן שְׁהַבְּעַל הוּא פְּהֵן וְעכ"פ מִיַּדֵּי רִיחַ הַגֵּט לֵא יֵצֵא ע"כ לָא הִי בְּבִיטוּלוֹ אֶלֶּא לְהוֹצִיא מִמְּנָה מְמוֹנָא פְּשִׁיטָא שְׂאִין מוֹעִיל כּל טַעֲנוּתֵי ע"כ, וְזֶה תִּימָא גְדוּלָּה אָנָּה מְצָא שְׁאֵם הַבְּעַל פְּהֵן וּבִיטֵל הַגֵּט יֵשׁ בְּזֶה מִשׁוּם רִיחַ הַגֵּט דְּנֻדַּי אֶפִּילוֹ רִיחַ הַגֵּט אִין כָּאן וְהַרְמַב"ם וְז"ל כְּלָלָא כְּיִיל (בַּה' גְּיֻרוּשִׁין) דַּכ"מ שְׁנַאֲמַר גְּבִי גֵט פְּסוּל הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְכ"מ שְׁנַאֲמַר בְּטֵל פְּסוּל מַה"ת וּבְמַתְנִיתִין דַּר"פ הַשּׁוֹלַח אָמְרוּ גְּבִי בִּיטוּל הַגֵּט בֵּין אִם מְבַטֵּל מִחֻמַּת שְׁרוּצָה לְקִיּוּמָה אוֹ שְׁרוּצָה לְהוֹצִיא מִמְּנָה מְמוֹן סוּף סוּף רוּצָה שְׂיִתְבַטֵּל הַגֵּט אִם לֹא תַתֵּן לוֹ מַה שְׁרוּצָה לְכֵן אִינִי רוּצָה הִתִּיר בְּזֶה וְלֵא בְּעֵינָא לְאַצְטְרוּפִי בְּהַדְיָיָהוּ: סִימָן קֹסב שְׁאֵלָה בְּכַהֵן אָחַד שְׂיֵישׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים וְאִירַע הַדְּבָר שְׁפָא אַחֵי הָאִשָּׁה לְבֵיתָם וְסִיפֵר לָהֶם שְׁזֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת כְּשֶׁהִיְתָה אַחֲזוּתוֹ אִשָּׁת הַכְּהֵן קִטְנָה כְּבַת אַחַת עֲשָׂרָה שְׁנָה הֵלֶךְ אַבִּי מִבֵּיתוֹ וְאָמְרָה הַשִּׁיאָה לְאִישׁ אָחַד וּכְשָׁפָא אַבִּי לְבֵיתוֹ צוּנֹם ע"ז וּבָאוּ לַב"ד וְסִידְרוּ לָהֶם ג"פ וְנִישְׂאָת אַח"כ לְאִישׁ אַחֵר וְשִׁהַתָּה עִמּוֹ אִיזוֹ שְׁנַיִם וְנִתְאַלְמְנָה וְאַח"כ נִשְׂאָת לְכַהֵן זֶה שְׁנִשְׁכַּח מֵהֶם עֵנִין הַגֵּט לְגַמְרֵי וְיִלְדָּה לוֹ בֵּן וּבַת וְעַתָּה בָּאָה הַשְּׁאֵלָה אִם מוֹתֵרַת לְכַהֵן זֶה אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה בְּקִדּוּשִׁין (דָּף מ"ד) אָמְרִינּוּ קִטְנָה שְׁנִתְקַדְּשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי אָמַר שְׁמוּאֵל צְרִיכָה גֵט וְצְרִיכָה מִיָּאוֹן וּמְפָרֵשׁ הֵתָם טַעֲמָא צְרִיכָה גֵט שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאֵב וְצְרִיכָה מִיָּאוֹן שְׁמָא לֹא נִתְרַצָּה הָאֵב וְיֵאמְרוּ אִין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאַחֲזוּתָהּ וְכֵן אָמַר רַב שְׁם וְקָאָמַר ר"נ וְהוּא שְׂשִׁינְדְּכוּ וְעוֹלָא פְּלִיג הֵתָם וְאָמַר דְּאֶפִּילוֹ מִיָּאוֹן אִינָּה צְרִיכָה עֵי"ש כּל הַסְּגוּיָא: וְהִנֵּה רַש"י וְז"ל פִּירֵשׁ דָּאִם נִתְרַצָּה הָאֵב כְּשִׁשְׁמַע מְקוֹנְדְּשַׁת לְמַפְרַע כַּמ"ש שְׁם בַּד"ה וְהוּא וְהַסְּכִיִּים הַר"נ וְז"ל לְזֶה.

מִיָּהוּ זֶה דְּוָקָא כְּשִׁנְתְּרַצָּה כְּשִׁשְׁמַע אוֹ שְׁשַׁתַּק וְלֵא מִיָּחָה אֶבֶל אִם מִיָּחָה כְּשִׁשְׁמַע אִין חוּשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין וְכֵן פְּתַב הַר"נ וְז"ל בְּהַדְיָא שְׁם וְהִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְּאָמְרִינּוּ שְׁם בְּנִתְקַדְּשָׁה לְדַעַת אַבִּי וְנִשְׂאָת שְׁלֵא מְדַעַת אַבִּי דַּא"ר אוֹכְלֵת בְּתַרוּמָה עַד שְׂיָבֵא אַבִּי וַיִּמָּחֶה הָרִי דְּגַם לְרַב דְּסוּבֵר דְּחוּשְׁשִׁין שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאֵב מוֹדָה בְּמִיָּחָה בְּפִירוּשׁ: וְרֵאִיתִי לְהַרְשָׁב"א וְז"ל בְּחִדּוּשֵׁי שְׁכַתְּבֵי וְז"ל וְלִדְיֵי קִשְׂיָא לִי דַּא"א דְּמַהֲנִי מְחָאָה הִיכִי מְסַתְּמִי סַתּוּמִי וְחִסְרוּ עֵיקְרוֹ שֶׁל דְּבָר דְּהִיָּינוּ שְׁמַע הָאֵב וְשַׁתַּק הוּ"ל לְפִירוּשֵׁי נִתְקַדְּשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי וְשְׁמַע הָאֵב וְשַׁתַּק וְלְבַסוּף צוּנֹם חוּשְׁשִׁין שְׁמָא נִתְרַצָּה הָאֵב וּבְהִיא מַעֲשָׂה דְּהִיא אָמְרָה לְקַרְוָבֵי מְסַתְּמָא צוּנֹם מַעֲיָקְרָא הִנּוּ דְּאָמַר אַבִּי שְׂאִרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה וְגו' וְאִם שַׁתַּק הוּי רַגְלִים לְדְבָר שְׁהַסְּכִיִּים ע"י אֶלֶּא מְשַׁמַּע דְּאֶפִּילוֹ בְּצוּנֹם מַעֲיָקְרָא חוּשְׁשִׁין וְטַעֲמָא דְּמִקְלָתָא דְּכָל מַאֵן דְּמִקְדָּשׁ קִטְנָה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי יוֹדַע שְׂאִינּוּ קִדּוּשִׁין אַא"כ נִתְרַצָּה הָאֵב וְע"ד שְׂיִתְפִּיִיס הָאֵב הוּא מְקַדָּשׁ וְהוּ"ל כְּמַתְנָה ע"מ שְׂיִרְצָה אַבִּי וּבְמַתְנָה בְּפִירוּשׁ כְּדֵ אַעפ"י שְׁצוּנֹחַ מַעֲיָקְרָא וְאַח"כ נִתְרַצָּה מְקוֹנְדְּשַׁת שְׁהָרִי נִתְפִּיִיס דְּהָא לֹא שְׂיִרְצָה בְּשִׁמְיָהּ הִרְאִשׁוּנָה קָאָמַר אֶלֶּא שְׂיִתְרַצָּה בְּקִדּוּשִׁי וְיִתְפִּיִיס לְבַסוּף וְיֵאמַר אִין קָאָמַר וְאַעפ"י שְׁמַת הָאֵב חוּשְׁשִׁין שְׁמָא נִתְרַצָּה סְמוּךְ לְמוֹתוֹ דְּהִיכִי אִיתָּא בְּתוֹסְפָתָא ע"מ שְׂיִרְצָה פְּלוּנִי אַעפ"י שְׂאָמַר אִינִי רוּצָה מְקוֹנְדְּשַׁת שְׁמָא נִתְרַצָּה לְאַחַר שְׁעָה ע"מ שְׂיִרְצָה אַבָּא אַעפ"י שְׂאָמַר אַבָּא אִינִי רוּצָה הִיא מְקוֹנְדְּשַׁת שְׁמָא יִתְרַצָּה הָאֵב לְאַחַר שְׁעָה מֵת הָאֵב

מְקוֹדֶשֶׁת שְׁמָא נְתַרְצָה סְמוּדָה לְמִיתָתוֹ וּמִתְנִיתִין בְּפ' הָאוֹמֵר ע"מ שְׁיִרְצָה אֲבָא רְצָה הָאֵב
מְקוֹדֶשֶׁת וּא"ל אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת הֵתָם אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת גְּמוּרָה קְאָמֵר וְכוּ' וְהָא דא"ר לְקַמֵּן
בֵּין הֵיא בֵּין אַבִּי יְכוּלִים לַעֲפֹב לְאֹמֵר דְּלָא הֵוִי קְדוּשִׁין וְנֻדְאֵי אֲבָל קְדוּשִׁי סְפִק הֵוִי וְהֵיא
דְּרַב אֲסִי דְאָמֵר שְׁמָא יָבוֹא אַבִּי וַיִּמְחָה וְנִמְצְאָת זָרָה לְמַפְרַע אַעֲפ"י שְׁאִין פְּאֹן אֲלָא אֲסוּרָא
דְּרַבְנָן מ"מ אִין מְאָכִילִין אוֹתָהּ עַל הַסְּפִק שְׁמָא יְתַרְצָה הָאֵב לְאַחַר מְחָאָתוֹ דְּלַחוּמְרָא אָמְרוּ
שְׁמָא יְתַרְצָה וְלִקְוֹלָא לֹא אָמְרוּ וְזוּ א"צ לְפָנִים עַכ"ל הִרְשָׁב"א ו"ל הֵנָּה מְבֹאָר דַּעַת
הִרְשָׁב"א ו"ל דְּאֶפְיִלוּ אִם מִיחָה נְמִי חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין שְׁמָא נְתַרְצָה אַחַר מְחָאָתוֹ: וְרֵאִיתִי
לְבַעַל שַׁע"מ ו"ל שְׁהַקְשָׁה עָלָיו דָּאִם אֵיתָא דְרִיצוּי אַחַר מְחָאָה מְהֵי א"כ מֵאֵי מְהֵי
שְׁנִיתָן לָהּ גִּט שְׁמָא נְתַרְצָה בְּקְדוּשִׁין אַחַר הֵגֵט וְלֹא יוֹעִיל הֵגֵט כָּלֵל דְּכִינּוּן שְׁהַקְדוּשִׁין חֲלוּן
בְּשַׁעַת רִיצוּי הָאֵב לֹא מְהֵי מַה שְׁמַגְרֵשׁ קוֹדֵם רִיצוּי הָאֵב דְּדָמִי לְמַקְדָּשׁ עַל תְּנַאי שְׁיַחֲוִל
לְמַפְרַע וְנָתַן גִּט קוֹדֵם חֲלוּת הַתְּנַאי דְּלֹא מְהֵי מִשּׁוּם דְּקוֹדֵם חֲלוּת הַתְּנַאי הֵוִיא פְּאִשָּׁה
דְּעָלְמָא וְדָמִי לְכוּתֵב גִּט לְאִשָּׁה לְכַשְׁיִכְנִיסָנָה תַתְּגַרֵּשׁ דְּלֹא מְהֵי וְה"נ קוֹדֵם רִיצוּי הָאֵב לֹא
מְהֵי הֵגֵט שְׁעַדִּינּוּן לֹא חֲלוּ הַקְדוּשִׁין: וְלִי נִרְאָה דְּלֹא דָּמִי כָּלֵל דְּכִינּוּן דְּמַדְמִינּוּן לָהּ לְמַתְנָה
ע"מ שְׁיִרְצָה אֲבָא א"כ פְּשִׁיטָא דְהֵוִי פְּנוּנְתוֹ שְׁיִרְצָה כ"ז שְׁלֵא תַתְּגַרֵּשׁ מִמֶּנּוּ אֲבָל רִיצוּי
דְּאַחַר גְּרוּשִׁין אִין זֶה בְּכָלֵל תְּנַאי וְכִינּוּן שְׁנַתְּגַרֵּשׁ מִמֶּנּוּ שׁוּב לֹא מְהֵי רִיצוּי דָּאֵב דְּעַל
רִיצוּי דְּאַחַר גְּרוּשִׁין לֹא הִי כָּלֵל פְּנוּנְתוֹ וְדוּנְקָא אִם מַתְנָה בְּפִירוּשׁ ע"מ שְׁיִרְצָה אֲבָא
אָמְרִין בְּתוֹסְפֹתָא דְמְהֵי רִיצוּי שְׁאַחֲרֵי מְחָאָה דְהִכִּי הִי פְּנוּנְתוֹ דְאֵימַת שְׁיִתְרַצָּה אִין יַחֲוִלוּ
הַקְדוּשִׁין אֲבָל בְּמַקְדָּשׁ סְתָם אָמְדִינּוּ לְדַעַתוֹ שְׁפְנוּנְתוֹ הֵיְתָה אִם יְתַפְיִיס הָאֵב וְאַף דְּאָמְרִין
שְׁפְנוּנְתוֹ לֹא הִי עַל שְׁמִיעָה רֵאשׁוּנָה דוּנְקָא אֲלָא אַף אִם יְתַרְצָה אַחַר שְׁמִיעָה נְמִי יַחֲוִלוּ
הַקְדוּשִׁין מ"מ פִּינּוּן שְׁנִיתָן לָהּ הֵגֵט כְּבָר נִתְבַּטְּלוּ הַקְדוּשִׁין דְאִין פְּנוּנְתוֹ עַל רִיצוּי לְאַחַר
הֵגֵט וְאַפְשָׁר דְּגַם בְּמַתְנָה בְּפִירוּשׁ ע"מ שְׁיִתְרַצָּה הָאֵב נְמִי אִם נָתַן לָהּ גִּט לֹא מְהֵי אַח"כ
רִיצוּי דָּאֵב דְאִין פְּנוּנְתוֹ עַל רִיצוּי דְּלְאַחַר הֵגֵט: אוּלָם בְּעֵיקַר דְּבָרֵי הִרְשָׁב"א ו"ל צ"ע
טוֹבָא דְלִפִּי הַנִּרְאָה דַּעַתוֹ ו"ל דְּלִרְב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי דְחִיִּישִׁין שְׁמָא נְתַרְצָה הָאֵב פְּנוּנְתָם
דָּאִם נְתַרְצָה הָאֵב חִיִּילֵי קְדוּשִׁין מְשַׁעַת שְׁמִיעָה דְכֹן נִרְאָה מ"ש שְׁם דְּאֶפְיִלוּ אִם נִתְאָפְלוּ
הַמְּעוֹת הֵוִי קְדוּשִׁין דְּדָמִי לְמַקְדָּשׁ לְאַחַר ל' יוֹם דְהֵוִי קְדוּשִׁין אֶפְיִלוּ אִם נִתְאָפְלוּ הַמְּעוֹת.

וּמִזָּה נִרְאָה דְסוּבֵר דְחִיִּילֵי הַקְדוּשִׁין מְשַׁעַת שְׁמִיעָה דְאֵי הֵוִה סוּבֵר דְכְּשֶׁנְתַרְצָה חִיִּילֵי
לְמַפְרַע הַקְדוּשִׁין א"כ פְּשִׁיטָא דְהֵוִי קְדוּשִׁין אַף שְׁנַתְּאָפְלוּ הַמְּעוֹת וְע"כ מְשַׁמַּע דַּס"ל
לְהִרְשָׁב"א ו"ל דְּקְדוּשִׁין חִיִּילֵי מְשַׁעַת שְׁמִיעָה אֲבָל דַּעַת רַש"י וְהַר"ן ו"ל אֵינּוּ פֹן אֲלָא
דָּאִם נְתַרְצָה הָאֵב מְקוֹדֶשֶׁת לְמַפְרַע כַּמ"ש לְעִיל וּמִשּׁוּם דְהֵוִי זְכוּת וְכ"ז שְׁלֵא מִיחָה
אָמְרִין דוּנְדָאֵי גַם מְעִיקְרָא נִיחָא לִי בְהֵנִי קְדוּשִׁין וְזְכוּת הוּא לֹא וְכַמ"ש הַר"ן ו"ל וְנ"ל
שְׁכָל אֲדָם רוּצָה לְהִשְׂיָא בְתוֹ וּמְצָנָה דְרַמְיָא עֲלֵי הוּא וְזַפִּין לְאֲדָם שְׁלֵא בְּפָנָיו וְכַמ"ש
רַש"י ו"ל (בְּדָף מ"ה) בַּד"ה שְׁמָא דָּאֵב בְּקְדוּשִׁי בְתוֹ בַּכ"ד נִיחָא לִי וְכוּ' [וּבַמַּק"א בְּאַרְנו
מַה דְּלֹא קָשָׁה מְהָא דְקִי"ל כְּאַבְיֵי דִיאֹוֹשׁ שַׁל"מ לֹא הֵוִי יֵאוֹשׁ וְלֹא אָמְרִין מְדַהֲשֶׁתָא נִיחָא
לִי מְעִיקְרָא נְמִי הֵוִה נִיחָא לִי אַע"ג דְּסִתְמָא עוֹמֵד לִיאֹוֹשׁ וּגְדוּלָה מְזָה פְּתַב הַמְרָדְכִי
דְאֶפְיִלוּ אִם מֵת הָאֵב קוֹדֵם שְׁשַׁמַּע שְׁנַתְּקַדְשָׁה נְמִי חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין מִשּׁוּם דְתַלִּינּוּן לְמַפְרַע
דְּזְכוּת הוּא לֹא עֵי"ש בְּמְרָדְכִי בְּסוּגְיָא זֹו וְכַדְבְּרֵיהֶם מְנוֹכַח בְּש"ס דְלַר"ש הֵוִי קְדוּשִׁין
לְמַפְרַע כְּשֶׁנְתַרְצָה דוּמְיָא דְהָא דְאָמְרִין הֵתָם בְּנִשְׂאָת שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי דְאָמֵר רַב דְאֹוֹכְלַת
בְּתַרוּמָה עַד שְׁיָבוֹא הָאֵב וַיִּמְחָה דְחִיִּילֵי נִשְׂוֵאִין מִיַּד דוּנְדָאֵי יְתַרְצָה בְּנִשְׂוֵאִין וּמִתִּירִין אוֹתָהּ

לְאֶכּוֹל בְּתְרוּמָה מִיָּד וְהָ"נ גַּבֵּי גִתְקֻדְשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי אִם נִתְרַצָּה הָאֵב חֲזִילֵי הַקְדוּשִׁין לְמַפְרַע: וְרָאָה לְזֶה מָהָא דְאָמַר הָתָם בְּנִתְקֻדְשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי דְרַב סוּבְרָ בֵּין הֵיא וּבֵין אַבִּי יְכוּלִים לַעֲפֹב וּר"א סוּבְרָ אַבִּי וְלֹא הֵיא וּפְרִיָּה לִר"א מָהָא דְתַנַּיָּא אִם מָאֵן יִמָּאֵן אַבִּי אִין לִי אֶלֶּא אַבִּי הֵיא מְנַיִן ת"ל מָאֵן יִמָּאֵן וּקְס"ד דְּמִיָּרִי בְּפִתְהָ לְשֵׁם אִישׁוֹת וְעֵי"ש בְּרִש"י ו"ל דְּמִיָּרִי שְׁהֵיא מְעַפְכָּת קוּדָם שְׁנִתְרַצָּה הָאֵב וְהַתּוֹס' פִּירְשׁוּ דְאֶפִּילוּ אַחַר רִיצוּי הָאֵב יְכוּלָה לַעֲפֹב עֵי"ש בְּתוֹס' וְאִם נִימָא דְבְּנִתְקֻדְשָׁה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי חֲזִילִין הַקְדוּשִׁין רַק מְשַׁעַת שְׁמִיעָה דְדָמִי לְמַקְדָּשׁ לְאַחַר ל' יוֹם א"כ פְּשִׁטָא דִּיכוּלָה לַעֲפֹב קוּדָם שְׁמִיעַת הָאֵב כְּדָאֲמַרִּין בִּר"פ הָאוּמַר דְּחוֹזְרָת בְּתוֹף ל' וְעוֹד דְּהָתָם בְּקִדּוּשֵׁי בִיאָה קְיָמִין וְקִדּוּשֵׁי בִיאָה לֹא מְשַׁכַּחַת שְׁיַחּוּל לְאַחַר זְמַן דְּהָא אֶז לִיתְנָה לְהַךְ בִּיאָה בְּעוֹלָם דְּדוֹנְקָא בְּקִדּוּשֵׁי כְּסָף מְהַנִּי אִם קִידָשׁ לְאַחַר ל' וְאִיָּה שְׁיָיָה הָתָם רִיצוּי הָאֵב שְׁיַחּוּל בְּשַׁעַת שְׁמִיעָה אֶלֶּא וְנֻדְאֵי כַמ"ש רִש"י ו"ל וְהֵר"נ ו"ל שְׁבָאֵם נִתְרַצָּה חֲזִילֵי הַקְדוּשִׁין לְמַפְרַע: וְכִינּוּן שְׁבָאֲרָנוּ דְּהַקְדוּשִׁין חֲזִילֵי לְמַפְרַע קָשָׁה טוּבָא מ"ש הַרְשֵׁב"א ו"ל דְּאֶפִּילוּ אִם מִיָּחָה הָאֵב וְאַח"כ נִתְרַצָּה נְמִי מְהַנִּי הָא מִיָּדִי הוּא טַעְמָא דְחֲזִילֵי הַקְדוּשִׁין לְמַפְרַע הוּא ע"כ כַּמ"ש הֵר"נ ו"ל דְּזִכּוּת הוּא לֹו שְׁתַּתְקַדָּשׁ בְּתוֹ וְאֶמְרִין דְּנוּדְאֵי נִיחָא לִי דְּדוֹנְקָא אִם מִיָּחָה בְּפִירוּשׁ קְחוּזִין דְּלֹא נִיחָא לִי וְלִהְכִי לֹא הָוֵה קִדּוּשִׁין אֶבְל בְּנִתְרַצָּה בְּהִדְיָא אוּ שְׁשַׁתְּמַן אֶמְרִין דְּגַם מְעַיְקָרָא נִיחָא לִי וְא"כ זֶה שְׁיָיָה דְּדוֹנְקָא אִם נִתְרַצָּה מִיָּד בְּשַׁעַת שְׁמִיעָה אוּ שְׁשַׁתְּמַן מִיָּד דְּאֶז אֶמְדִּין דְּעַתָּי דְּנִיחָא לִי וּבְזֶה שְׁיָיָה לֹוּמַר כִּינּוּן דְּקְחוּזִין דְּנִיחָא לִי הַשְׁתָּא מְסַתְּמָא גַם מְעַיְקָרָא הָוֵה נִיחָא לִי וְשִׁפִּיר הָוֵה קִדּוּשִׁין לְמַפְרַע אֶבְל אִם מִיָּחָה וְאַח"כ נִתְרַצָּה הִיכִי נִימָא דְּהָוֵה זְכוּת לְמַפְרַע הָא אֶדְרַבָּה חֲזִין דְּמְעַיְקָרָא לֹא הָוֵה נִיחָא לִי וּמֵאִי חֲזִית לְמִינְקֻט שַׁעַת הַקְדוּשִׁין בְּתַר שַׁעְתָּא דְּרִיצוּי אֶדְרַבָּה נִיזוּל בְּתַר שַׁעְתָּא דְּמַחָאָה וְנִימָא מְדַבְּשַׁעַת מַחָאָה לֹא נִיחָא לִי מְסַתְּמָא מְעַיְקָרָא נְמִי לֹא הָוֵה נִיחָא לִי דְּאִיגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע לֹא שְׁיָיָה אֶלֶּא בְּדָבָר שְׁלֵבְסוּף מְתַבְרַר הַדְּבָר בְּהַחְלִט אֶבְל הִכָּא שְׁפָשְׁנוּדַע לֹו מִיָּחָה פַּעַם אַחַת וּמִתְרַצָּה פַּעַם א' אִין כָּאֵן דְּבָר בְּרוּר בְּכּוּוּנְתוֹ וְאֶפִּילוּ סְפַק קִדּוּשִׁין אִין כָּאֵן לְמַפְרַע וְלֹא דְמִי כָּלֵל לְמַקְדָּשׁ ע"מ שְׁיָרַצָּה הָאֵב דְּהָתָם שִׁפִּיר אֶמְרִין דְּכּוּוּנְתוֹ הִי דְּמִתִּי שְׁיָתְרַצָּה הָאֵב יַחּוּלֵי הַקְדוּשִׁין וְאֶפִּילוּ אִם יִתְרַצָּה אַחַר הַמַּחָאָה מִשָּׂא"כ הִכָּא דְּלֹא יָדַע כָּלֵל בְּשַׁעַת קִדּוּשִׁין וְאַנּוּן הוּא דְּאֶמְדִּין דְּעַתָּי וְאֶמְרִין מְדַהֲשַׁתָּא נִיחָא לִי מְסַתְּמָא מְעַיְקָרָא נְמִי נִיחָא לִי וְכִינּוּן שְׁמִיָּחָה בְּתַחֲזִילָה לִיכָּא אֶמְדִּין כָּלֵל אֶף שְׁנִתְרַצָּה אַח"כ וְאַנּוּן צְרִיכִים לֹוּמַר לְדַעַת הַרְשֵׁב"א ו"ל דְּכְשִׁמְקֻדָּשׁ אֶת הַקְטָנָה שְׁלֵא לְדַעַת אַבִּי דְּעַתוֹ שָׂאֵם יִתְרַצָּה הָאֵב מִיָּד בְּשַׁעַת שְׁמִיעָה יֵהֵא הַקְדוּשִׁין חֲלִין לְמַפְרַע וְאִם לֹא יִתְרַצָּה מִיָּד וְיִתְרַצָּה אַח"כ יֵהֵא חֲלִין בְּשַׁעַת רִיצוּי דְּאַחַר מַחָאָה וְזֶה נוּדְאֵי אִין סְבָרָא לֹוּמַר דְּכֵן הִי דְּעַתוֹ דָּאֵם דְּעַתוֹ שְׁיַחּוּל מִיָּד מְשׁוּם דְּאֶמְדִּין לְדַעַת הָאֵב שְׁיָתְרַצָּה בְּשַׁעַת שְׁמִיעָה אִין דְּעַתוֹ שְׁיַחּוּל אַח"כ וְאִם דְּעַתוֹ שְׁיַחּוּל בְּשַׁעַת רִיצוּי אִין דְּעַתוֹ שְׁיַחּוּל מִיָּד וְעֵינִין בְּמַהֲרִי"ט ח"ב (סִימָן י') דִּיכוּל לְגַרְשׁ שְׁיַחּוּל לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם אִם יָבֵא לְאַחַר שְׁלִשִׁים וְאִם לֹא יָבֵא לְאַחַר שְׁלִשִׁים יֵהֵא גַט מְעַכְשָׁיו וְהָ"נ יְכוּל לְקַדָּשׁ אִם יִתְרַצָּה הָאֵב מִיָּד יַחּוּל מְעַכְשָׁיו לְמַפְרַע וְאִם יִמָּחָה וְיִתְרַצָּה אַח"כ יַחּוּל בְּשַׁעַת רִיצוּי מִיָּהוּ זֶה דְּדוֹנְקָא כְּשִׂאוֹמַר וּמִתְנָה כֵּן בְּפִירוּשׁ אֶבְל לְאַמּוּד דְּעַתוֹ שְׁכּוּן הִי כְּדַעַתוֹ מְסַתְּמָא זֶה נוּדְאֵי אִינוּ וְכִינּוּן שְׁבָרָנוּ מְסוּנְגִית הַש"ס דְּחַל הַקְדוּשִׁין לְמַפְרַע ע"כ דְּדַעַתוֹ שְׁיַחּוּל מִיָּד וְאַנּוּן אֶמְרִין כִּינּוּן שְׁנִתְרַצָּה אֶגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּנִיחָא לִי וְכ"ז אִם נִתְרַצָּה מִיָּד אֶבְל בְּרִיצוּי דְּאַחַר מַחָאָה דְּלִיכָּא לְמִימַר דְּחַל לְמַפְרַע לֹא חֲזִיל נְמִי אַח"כ דְּהָא

לא הי' פּוֹנֵנְתוֹ שְׂיַחְוִיל אַחַר כֶּה וְדַבְרֵי הַרְשָׁבָ"א ו"ל צְרִיף עֵינֵי טוֹבָא: אוּלַם הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ו"ל פֶּסְקוֹ פְּרַבִּינָא דְהוּא בְּתָרָא וְלֹא סָבַר לְהָא דְרַב וּשְׂמוּאֵל וְלֹא חֲזִינֵי לְשַׁמָּא נְתַרְצָה הָאֵב וְהָרִי"ף ו"ל כְּתַב דְּאֶפְיָלוֹ אִם נְתַרְצָה בְּפִירוּשׁ נְמִי לֹא מְהַנִּי וְהָרִיב"ש (בס' קצ"ג) כְּתַב דִּינְצָא לוֹ לְהָרִי"ף ו"ל דְּאֶפְיָלוֹ אִם נְתַרְצָה בְּהֶדְיָא לֹא מְהַנִּי מְדַאֲמָרִינֵי שְׁם בְּהֶדְיָא בְּסוּגָיָא דְכַפְתָּה לְשֵׁם אִישׁוֹת צְרִיכָה קְדוּשִׁין אַחְרִים לְשֵׁם אִישׁוֹת צְרִיכָה קְדוּשִׁין אַחְרִים לְדַעַת אַבִּי וְלָמָּה צְרִיכָה קְדוּשִׁין אַחְרִים תְּסַגִּי בְּמָה שְׂיַתְרַצָּה הָאֵב לְקְדוּשִׁין הָרֵאשׁוֹנִים שְׂפַתָּה לְשֵׁם אִישׁוֹת אֲלֵא וְנִדְאֵי דְלֹא מְהַנִּי רִיצוּי הָאֵב כְּלָל וְלִכְאוּרָה לָאוֹ רֵאִי הִיא כְּלָל דְּהָא הֵתֵם בְּקְדוּשִׁי בִיאַה קְיָיִמִינֵי שְׂפַתָּה לְשֵׁם אִישׁוֹת וְהָאִיף יוֹעִיל רִיצוּי הָאֵב שְׂיַחְוִילוֹ הַקְדוּשִׁין בְּשַׁעַת רִיצוּי הָאֵב בְּהָאֵי שְׂעֵתָא לִיתָא לְבִיאַה בְּעוֹלָם וּמ"ש הָרִיב"ש ו"ל שְׁם מְדַלָּא מְפַלְגֵי בֵּין קְדוּשִׁי כְּסָף לְקְדוּשִׁי בִיאַה ע"כ דְּגַם בְּקְדוּשִׁי כְּסָף לֹא מְהַנִּי רִיצוּי הָאֵב כְּלָל, לֹא הַבְנֵתִי דַל"ל לְהַש"ס לְפִלוּגֵי דְהָא הֵתֵם בְּמַפְנֹתָה עֶסְקִינֵי וְעֵלָה קְיָיִמִינֵי לְמִימַר דְּצְרִיכָה קְדוּשִׁין אַחְרִים לְדַעַת אַבִּי וּמַפְנֹתָה קְדוּשִׁי בִיאַה נִיגְהוּ אֲבָל קְדוּשִׁי כְּסָף לֹא שְׂיָיִף לְהַזְכִּיר שְׁם וְאִימָא דְבְּקְדוּשִׁי כְּסָף מְהַנִּי רִיצוּי דְאַח"כּ וְכֵן כְּתַב הַמְרַדְכִי (בפ' הא"מ) דְּרִיצוּי דְאַח"כּ מְהַנִּי וְרוּצָה לְהַעֲמִיד דְבְּרֵי הָרִי"ף ו"ל דְּלֹא מְהַנִּי דְּמִיָּרִי בְּנִתְאֶפְלוֹ הַמְעוֹת עֵי"ש בְּמַרְדְּכִי: אוּלַם נ"ל רֵאִי בְּרוּרָה לְדַעַת הָרִי"ף ו"ל דְּאֶפְיָלוֹ אִם נְתַרְצָה בְּפִירוּשׁ נְמִי לֹא מְהַנִּי מְהָא דְּפִרְיָה הַש"ס לְעוֹלָא מְדַתְנִיָּא וְשׁוּנִין שְׂמוּכְרָה אֲלַמְנָה לְכַה"ג גְּרוּשָׁה וְחַלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט ה"ד אִילִימָא דְקַדְשָׁה אַבִּי הָא אֵין אָדָם מוֹכֵר אֶת בֵּיתוֹ לְשַׁפְחוֹת אַחַר אִישׁוֹת אֲלֵא דְקַדְשָׁה נְפִשָׁה וְקָרִיא לָהּ אֲלַמְנָה וְקָשָׁא לְעוֹלָא וְהִנֵּה מְדַבְעֵי לְאַתּוּנִי רֵאִי מְזַה לְרַב וּשְׂמוּאֵל דְּלִדְיָהוּ נִיחָא דְּמִיָּרִי בְּקַדְשָׁה נְפִשָׁה וְקָרִיא לָהּ אֲלַמְנָה מְשׁוּם דְּחִיָּישִׁינֵי שְׂמָא נְתַרְצָה הָאֵב א"כ ע"כ דְּסוֹבֵר הַש"ס דְּמָה שְׂנִתְרַצָּה הָאֵב לְקְדוּשִׁין לֹא מְקָרִי לְשַׁפְחוֹת אַחַר אִישׁוֹת פִּינֵן שְׂהוּא לֹא מְכָרָה רַק שְׂהַסְפִים לְמַעֲשֵׂי [וְגַדוּלָה מְזַה כְּתַב הַרְשָׁבָ"א ו"ל לְשֵׁם בְּחִידוּשִׁי דְּאֶפְיָלוֹ שְׂדִיף לֹא מְקָרִי שַׁפְחוֹת אַחַד אִישׁוֹת].

וא"כ מְדַמְקָשָׁה הַש"ס לְעוֹלָא ע"כ דְּעוֹלָא סוֹבֵר דְּאֶפְיָלוֹ בְּנְתַרְצָה אַחַר שְׂמִיעָה צְרִיכָה גִט דַּל"כ הָנּוּה מְצִי לְאוּקְמִי לְדִידִי' דְּמַשְׁפַּחַת לָהּ דְּקַדְשָׁה נְפִשָׁה וְנְתַרְצָה הָאֵב דְּהוּי קְדוּשִׁין מְשַׁעַת שְׂמִיעָה וּמְשׁוּם הַכִּי קָרִיא לָהּ אֲלַמְנָה וּמְדַלָּא מוּקִי לָהּ הַש"ס בְּכַה"ג ע"כ מוּכַח מְזַה דְּעוֹלָא סוֹבֵר דְּאֶפְיָלוֹ אִם נְתַרְצָה אֵינָה צְרִיכָה גִט וְאֶפְיָלוֹ אִם קַדְשָׁה בְּכֶסֶף וְהַכְּסָף בְּעֵינֵי נְמִי לֹא מְהַנִּי שְׂיַחְוִילוֹ הַקְדוּשִׁין דְּלֹא דְמִי לְמַקְדֵּשׁ לְאַחַר ל' יוֹם דְּהוּי קְדוּשִׁין מְשׁוּם דְּהָכָא בְּשַׁעַת קְדוּשִׁין הָא לָאו בֵּית קְדוּשִׁין הִיא: אֲמָנָם אֲפֻשֵׁר לֹמַר דְּהַש"ס דְּמוּקִי לָהּ לְרו"ש בְּקַדְשָׁה נְפִשָׁה הֵינֵנוּ בְּקַדְשָׁה נְפִשָׁה וְשַׁתַּק דְּלְרַב וּשְׂמוּאֵל צְרִיכָה גִט וּמִיָּאוֹן וְזַה לֹא מְקָרִי שַׁפְחוֹת אַחַר אִישׁוֹת בְּמָה שְׂשַׁתַּק אֲבָל לְעוֹלָא אִם נוֹקְמִי כְּשֶׁנְתַרְצָה בְּהֶדְיָא כְּשֶׁשְׂמַע זַה מִיָּקָרִי שְׂפִיר שַׁפְחוֹת אַחַר אִישׁוֹת פִּינֵן שְׂנִתְרַצָּה בְּהֶדְיָא: מִיָּהוּ אַפְתִּי יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי מְסוּגָיָא זֹו דְּלְעוֹלָא אֶפְיָלוֹ אִם נְתַרְצָה הָאֵב בְּפִירוּשׁ נְמִי לֹא מְהַנִּי לְדִידִי' דְּאֵין לֹמַר דְּבִאֲמַת רִיצוּי הָאֵב מְהַנִּי רַק דְּעוֹלָא סוֹבֵר דְּלֹא חֲזִינֵינֵי שְׂמָא נְתַרְצָה דַּא"כ מֵאֵי מְקָשָׁה הַש"ס לְעוֹלָא דְּהָא אֲפֻשֵׁר לֹמַר דְּגַם לְעוֹלָא מִיָּרִי שְׂקִידְשָׁה נְפִשָׁה וְאֵעֵפ"י דְּלְעוֹלָא לֹא חֲזִינֵינֵי שְׂמָא נְתַרְצָה הָאֵב, מ"מ פִּינֵן דְּמוּדָה דְּאִם נְתַרְצָה הָאֵב הוּי קְדוּשִׁין וְרַק לְחַשְׁשָׁא דְּשְׂמָא נְתַרְצָה לֹא חֲזִינֵינֵי לְדִידִי', א"כ הָא אֵיכָא לְמִימַר דְּהָא דְּלֹא חֲזִינֵי הֵינֵנוּ דְּוּוֹקָא לְעֵנִן לְהַנְשָׂא לְעַלְמָא וּמְשׁוּם דְּמוּקְמִינֵי לָהּ אַחְזַקְתָּ פְּנוּי' לְעֵנִן אִסּוּר אִשְׁתִּי אִישׁ אֲבָל לְעֵנִן כְּהוֹנָה לֹא מוּקְמִינֵי אַחְזַקְתָּ וּכְמ"ש הַתּוֹס' בַּפ' אֲלַמְנָה לְכַה"ג (דף ס"ח)

שהוכיחו שם דלענין פְּהוּנָה לא מוקמינו אתחזקה ליוחסין עיי"ש [וכה"ג איתא (ביבמות פ"ח) וקדשתו דפנו וכו' איסור פְּהוּנָה שאני עיי"ש לענין תרי ותרי וניסת לאחד מעידי'] ולהכי קריא לה אלמנה ואף אם נימא דהא דלא מוקמינו אתחזקה ליוחסין הוא מדרבנן מ"מ מקריא אלמנה מדרבנן דומיא דחלוצה דקתני התם בפרוייטא דהוי ג"כ רק מדרבנן וע"כ דסובר הש"ס דלעולא לאו מטעם ספיקא ונחזקה קאמר דא"צ גט אלא מטעם דסובר דאפילו אם נתרצה בהדיא לא מהני קדושין פלל וכדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וישפיר פריה אלמנה קרית לה: ועוד נ"ל שדברי הרי"ף ז"ל מוכרחים בסברא דאם איתא דבנתרצה האב הוי קדושין לעולא, א"כ אמאי קאמר עולא סתמא אפילו מ'און אינה צריכה לישאול לו לאב ואם אמר שנתרצה ונדאי צריכה גט דקיי"ל האב שאמר קדשתי את בתי נאמן אלא ונדאי דלא מהני פלל ריצוי האב מיהו בזה רבו הפוסקים דלא פהרי"ף והרמב"ם ז"ל: אולם בנ"ד שידוע שמיקחה האב ונדאי דאינה צריכה גט.

ואין לחוש ולאמר דהא דקיי"ל דאין חוששין שמה נתרצה האב היינו שאין האב לפנינו או שהוא לפנינו ושמתק ואנו יודעים שלא ה' ריצוי בהדיא דאז אין חוששין שמה נתרצה ואפשר דאדרבה אמרינו מדשמתק מירתח רתח דאי הנה מתרצה להקדושין ה' אומר שמתרצה אבל היכי שאנו מסופקים בהמעשה היכי הנה כמו בנ"ד שפבר עברו שנים רבים מזמן הקדושין ומדיעת האב חיישין שמה אז נתרצה בשעת שמיעה ומרוב הימים נשפח, דזה אינו דהא דפסקינו דאין חוששין שמה נתרצה האב הוא מטעם שאין אנו חוששין לקדושין כל זמן שלא ידענו בבירור שנתרצה וכן פתב רש"י ז"ל שם גבי הא דאמר בפירוש אמר מר דלא סבר להא דרב ושמואל דלא חיישין לא לריצוי ולא לשמה שוי' שליח כ"ז שלא שמענו בפירוש שנתרצה עיי"ש הרי דסבירא לן דמשום חששא בעלמא דריצוי אין חוששין לה להצריה גט וכ"כ הר"ן ז"ל שם בסוגיא דלכל הראשונים דסברי דבנתרצה בהדיא הוי קדושין רק שאין אנו חוששין שמה נתרצה האב לא קשה גמי אמאי לא חיישין שמה נתרצה מעיקרא וכן גבי בן נישוא שמה ארצוי ארצי קמי' אלא פיון דלא סבר להו דרב ושמואל והיינו דלא חיישין לשמה נתרצה ה"נ לא חיישין לשמה ארצוי ארצי קמי' ושניא שליח עיי"ש בר"ן ז"ל הרי דמספיקא אין לחוש לחשש קדושין בקטנה באיזה אופן שיהי' וה"נ אין אנו צריכים לחוש לשמה נתרצה האב וברוב הימים נשפח, וכש"כ פיון שאחיה זוכר שמיקחה בפירוש וציווח על נשואיה: ומעתה פיון דלא חיישין לשמה נתרצה האב נראה ממילא דאפילו אם נתגרשה מותרת לכהן וכמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ"ג מה' אישות) בהדיא וכן פתב הטור (בס' ל"ז) ותימא על הב"י ז"ל שלא הביא בשולחנו הטהור דברי הרמב"ם ז"ל בזה דאפילו אם נתגרשה מותרת לכהן: וראיתי למעכ"ת שחשש דאולי סובר הב"י ז"ל דמה שמתיר הרמב"ם ז"ל לכהן בנתגרשה אזיל לטעמי' דסובר דאפילו אם נתרצה האב לא הוי קדושין וכשיטת הרי"ף ז"ל ולהכי מותרת לכהן אבל לפמ"ש הב"י בשם י"א דבנתרצה האב חוששין לקדושין משעת שמיעה א"כ אף אם לא נתרצה ונתגרשה פסולה לכהונה משום שהרואה יאמר שנתרצה ונתגרשה וקאתי למשרי גרושה לכהן: ולענ"ד זה אינו דהא הר"ן ז"ל פתב שם בסוגיא לפרש דעת הרמב"ם ז"ל דונוקא נתרצה אחר שנתקדשה לא מהני הא נתרצה קודם שנתקדשה מהני ואפ"ה פתב הר"מ ז"ל דאם נתגרשה לא מיפסלא מכהונה ולא חייש לשמה יאמרו שנתרצה אב קודם הקדושין והוי גט מעליא ואסורה לכהונה.

א"כ ה"ה להנה רבנותא דסברי דאם נתרצה אחר קדושין מהני דלא בעינו למיחש שמה
יאמרו שנתרצה האב לקדושין: ונ"ל להביא ראי' לדעת הרמב"ם ז"ל דאפילו אם
נתגרשה לא מיפסלא לכהונה מהא דפריה שם לעולא מפרייתא דאין מוכרה לקרובים
משום ר"א אמרו מוכרה לקרובים ושון שמוכרה אלמנה לכה"ג גרושה ונלוצה לכהן
הדיוט ה"ד אילימא דקידשה אבי' הא אין מוכר לשפחות אחר אישות אלא דקידשה
נפשה וקרי לה אלמנה עי"ש בגמ' ואם נימא דאף לעולא דאין צריה גט ומיאון מ"מ אם
נתגרשה פסולה לכהונה א"כ מאי פריה לעולא דהא נודאי דאם בנתגרשה פסולה לכהן
הדיוט אף שא"צ גט מן הדין ה"נ במת הבעל קודם שמיקחה בו האב אסורה לכה"ג דהכי
אשכחן לענין איסור הקרובים דקיי"ל ביבמות (דף ק"ד) בקטנה שהשיאה אמה ואחי'
דאם מיאנה מותרת בקרוביו ואם נתגרשה אסורה בקרוביו ופסלה מכהונה ואם מת קודם
מיאון נמי אסורה בקרוביו כמ"ש ההמ"ג ונהביאו הב"ח והב"ש (בס' קנ"ה) דבמיתת
הבעל אסורה לקרובים דדוקא היכי דאיכא יבם דקאי במקום בעל אז מהני מיאון אחר
מיתה למישרי קרובים כדפריה ביבמות (דף ק"ז) ותמאן השתא עיי"ש בגמ' אכל היכי
דליכא יבם לא מהני מיאון לאחר מיתה ואסורה לקרובים וכיון דאסורה בקרוביו אסורה
נמי לכה"ג ונהכי מוכח ביבמות (דף נ"ט) דאמר רב נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה
וכו' ופריה אי כר"א ת"ל דהניא זונה וכו' ומשני בממאנת ופירש רש"י ז"ל שמיאנה
בבעל ולא הניא זונה ואמאי לא מוקי לה שמת הבעל אלא נודאי דאם מת הבעל פסולה
לכה"ג משום אלמנה וא"כ מאי לעולא אי דקדשה נפשה אלמנה קרית לה הא פיון דמת
הבעל היא אסורה לכה"ג משום איסור אלמנה כמו שאם הי' מגרשה היתה אסורה לכהן
הדיוט משום איסור גרושה ה"נ ע"י מיתה נאסרה לכה"ג, אלא נודאי דסובר הש"ס דכיון
דא"צ פלל מיאון מותרת לכהן הדיוטאפילו אם נתגרשה ולכה"ג אם מת ומוכח דינו של
הרמב"ם ז"ל דלא מיפסלא מכהונה ע"י גט: ומה שחשש כת"ר למ"ש הרמ"א (באה"ע
ס' נא"ו) וז"ל נאפילו לא נתגרשה אלא משום קול קדושין דעלמא אעפ"י שהוא ברור
שאין ממש באותן קדושין ואין צריכה גט רק משום חומרא אפ"ה פסולה לכהונה ודעת
הב"ח שם שאם נשאת לא תצא והט"ז שם חולק עליו דאפילו אם נשאת תצא, הנה אהובי
דידי בעיקר דברי הרמ"א ז"ל קשה לי טובא דדבריו לקוחין מתשובת הרשב"א ז"ל (ס'
תק"נ) ושם הביא ראי' מהא דאמרינן בקדושין גבי היא אומרת קדשתני והוא אומר לא
קדשתיה דרב אמר כופין ושמואל אמר מבקשין ופריה אמאי כופין הא אמר לא ניחא לי
דאיסתר בקרובותי אלמא אע"ג דהוא אומר לא קדשתיה נותן גט רק מחמת שהיא
אומרת קדשתני אפ"ה הוא אסור בקרובותי וה"נ לענין לפוסלה מכהונה: אולם במרדכי
(כפ' האומר) שם בעובדא בנערה שהיתה משודכת לכהן וכו' פריץ לבית הנערה עם
עדים ונכנס עמה בדברים ונתן לה טבעת וכו' ופסק שם שאין פאן חשש קדושין עי"ש
והר"א מבניהם וכו' ורא' מפ' האומר לאשה קדשתיה וכו' עד לא ניחא לי דאיסתר
בקרובותי אלמא פיון שנתן לה גט ונתנית הגט לא הי' מעכב רק להתירה לשוק שהגט
אוסרו בקרובותי ולא דמי לסריס ואיילונית שחלצו דלא פסלה דשאני התם דסימני
סריס ואיילונית מוכיחין עלה וליכא למיטעי ועוד הביא ראי' מהא דמעלין משטרות
ליוחסין וכו' ונחלקו עליו הר"י הלכן ור"א ממיז ז"ל וכתב הר"י הלכן ונראה לי דאשה
שאמרה לא קדשתני כמו ברישא דהיה מתניתין דהאומר לאשה קדשתיה והיא אומרת

לא קדשתי וכו' אם היא כופאתו לגט לאחר פן לא מיתסרא בקרוכו וואן זה פמודה לדבריו פדאמרינו בסיפא דמתניתין פשהוא אומר לא קדשתי והיא אומרת קדשתי דאין כופין משום דאמר לא ניקח לי דאיתסר בקרובותי דהתם שאני הואיל וכתב בגט וכדו פטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי וכו' הרי הודה בקדושים להדיא הילכף מדרבנן אסור בקרובותי אבל ברישא אם הוא אומר קדשתיך אם האשה כופאתו על גט אינה מודה דאדרבה היא צונחת שלא קדשה מעולם אלא שקבלה מחמת חשש וכו' והרא"מ כתב פל גט שאינו מתיר לאשה אינה פוסלה לכהונה והוי כמגרש פנוי ואעפ"י שנקתב ונקתם פהלקתו ואמרינו גט מעושה בכותים שלא פדין אפילו ריח הגט אין בו ותנו נמי האשה שהלה בעלה למדה"י וכו' נתקדשה אעפ"י שנתן לה בעלה גט לא פסלה מן הכהונה ומה שדימה הר"א מבינה"ל להדיא דקדושים דאמר דאין כופין דאמר לא ניקח לי דאיתסר בקרובותי שאני התם דגט צריך הוא לה שהיא אומרת קדשתי והגט מתירה וכשכופין ב"ד יאמרו שגרופה היתה וע"כ נאסר בקרובותי עכ"ל המרדכי ז"ל: הרי דהר"י הלכן ור"א ממיץ ז"ל שניהם פתבו דגבי הוא אומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתיך אם נתן גט אינה נאסרת בקרוכו והיינו כמו שכתב דהא דאסור בקרובותי הוא רק מטעם הודאה שהוא מודה שהיא אשתו אבל היא אינה מודית ולשון הגט דידיך הוא ורא"מ ז"ל מחלק דהא דנאסר בקרוכי משום שהגט התיר אותה לעלמא שהיתה אסורה קודם הגט משום שאמרה אבל הוא אינו נאסר בקרוכיה מחמת הגט שנתן שלא יפגעו מלישאנה שהרי הגט לא התיר לשום אדם שהרי היא אומרת לא קדשתי והיא אינו נאסר ע"י קדושים ולמדו מזה שגם גבי כהונה אם לא הוי קדושים מדינא לא מיפסלה לכהונה פינון שאין הגט מתיר לשום אדם וגם הודאה לא שייך גבי דידה שהגט לשון הבעל הוא: וא"כ הרמ"א ז"ל שפסק (בס' מ"ה) דאם הוא אומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתיך ונתן גט אינה נאסרת בקרוכו והיינו פדעת הר"י הלכן והרא"מ ז"ל דכיון דהגט לא התיר לעלמא וגם הודאה לא שייך אינו פוסל לכהונה ומבואר בהדיא במרדכי דפסול קרובים ופסול כהונה פי הדדי ניהו למיפסל היכי דא"צ גט מדינא והר"י הלכן ור"א ממיץ ז"ל שפסקו דאינה נאסרת בקרובים היכי שא"צ גט מן הדין לכהונה נמי לא מיפסלא א"כ אמאי פסק הרמ"א ז"ל פהרשב"א ז"ל דאם נתגרשה אעפ"י שברור שאין מממש בקדושים פסולה לכהונה ומזכה שטרך לבי תרי: ועוד קשה לי על עיקר דברי הרשב"א ז"ל שהביא ראיה מהא דאמרינו ביבמות (דף קי"ט) גבי יבמה שהלה בעלה למדה"י דלא תחלוץ ולא תנשא לעולם אפילו לאחר ט' חדשים דשמא יהא ולד צרתה בן קיימא ונמצא אתה מצריכה פרוז לכהונה ואיפא דשמע בחליצה ולא שמע בהכרזה ואתו למישרי חלוצה לכהן ע"ש ברשב"א ז"ל ולא זכיתי להבין דלענ"ד אדרבה משם מוכח איפכא דהא קשה למה אסרו אותה לחלוץ ולהנשא לעולם הלא מוטב שתחלוץ ואם תברר אשר ילדה צרתה אז נאסור אותה לכהן אף שעפ"י הדין מותרת בחליצה דידה לאו כלום היא הואיל שיש ולד הפוטר מיבום מ"מ נאסור אותה לכהן פינון שחליצה ומוטב שתחלוץ ותנשא לישראל ולא לכהן משלא תחלוץ לעולם ואולי תתעגן פל ימי' שלא ינודע לעולם ממדה"י אם יש לצרתה וולד של קיימא ותתעגן לעולם: ואין לומר דקיישינו שמא תתברר שיש לצרתה ולד ותנשא לכהן בלא דעת ב"ד ואתו למשרי חלוצה לכהן.

דז"א דהא קאמר אתה מצריכה פרוז לפהונה ומי הם המכריזין ב"ד הם המכריזין א"כ
ע"כ שידעו ב"ד מזה ולמה להו פרוז הלא יותר טוב לאוסרה לכהן ותנשא רק לישראל
ואם הוי חיישינו שמה תנשא לכהן בלא רשות ב"ד לא הנה לי למימר אתה מצריכה
פרוז לפהונה אלא הו"ל למימר שמה יהא ולד בן קיימא ותנשא לכהן בלא רשות ב"ד
ואתו למשרי חלוצה לכהן ומדקאמר הש"ס אתה מצריכה פרוז לפהונה ש"מ דלא
חיישינו שמה תנשא בלא רשות ב"ד דמסתמא אם יתברר שהי לצרתה ולד תלף לב"ד
שיתירו אותה ואתה מצריכה פרוז לפהונה ואיפא דלא שמע בפרוז ואתי למשרי חלוצה
לכהן וא"כ קשה טפי הו"ל למימר שאפילו אם יתברר שיש ולד לצרתה לא תנשא לכהן
מחמת החליצה אבל לישראל תנשא ע"י חליצה: א"ו דזה לא הי באפשרי ביד ב"ד
לאוסרה להנשא לכהן פשיתברר שלא היתה צריכה חליצה כלל דמחזי פחוכא וטולוא
רק שיכולים חכמים לתמן שלא תחלוץ ותעמוד באיסור זיקתה שמה אתה מצריכה פרוז
לפהונה אבל לתמן שלא תנשא לכהן אף שיתברר שלא היתה צריכה חליצה כלל זה א"א
הואיל והחליצה לא התירה כלל אין בכח החליצה לאסור וכדברי הר"י הלכות ז"ל והר"א
ממייז ז"ל וכדתנו גבי צרת ערוה חלצו ב"ה מכשירין משום דכיון דלא היתה צריכה
חליצה כלל אין החליצה פוסלת ולכהונה מייירי שם וכמ"ש רש"י ז"ל לפי שחליצתו
שלא לצורף והנה פחולצת מן הנכרי: לכן בנ"ד נראה לי כיון דהרמב"ם ז"ל פתב בהדיא
גבי קטנה שנתקדשה שלא לדעת אבי דמותרת לכהן אם נתגרשה וכן הטור פתב פן ועל
דברי הרשב"א ז"ל שפוסל לכהונה גבי קדושין שאין בהם ממש חלקו ע"ז הר"י הלכות
והר"א ממייז ז"ל והב"ח פתב שם שגם להרשב"א ז"ל אם נשאת לא תצא דפשיטא
דבנ"ד שאין לאוסרה על בעלה ובפרט באשה היושבת תחת בעלה וילדה לו דנוכל לסמוך
על דברי הב"ח ז"ל בלי ספק כנלע"ד להתירה והנה כ"ז פתבנו אם הבעל מאמין
לדבריהם ובא לשאל אם מותרת לו אבל אם הבעל אומר שאינו מאמין לדבריהם ואולי
פונתה להפקיע עצמה מיד בעלה פשיטא דאין פאן חשש פדאיתא קידושין (דף י"ב)
דביתהו דר"ח אמרה לי אמרה לי אם קיבל בה אביה קדושי פי זותרת א"ל לאו כל
פמינה דאימיה דאסרת לה עילנאי ע"ש בגמ': סימן קסג שאלה פהו א' זה שמונה עשר
שנה נשא אשה וילדה לו בנים ובנות ואשתקד חלתה ונטרפה דעתה ונתרפאה אף עדן
יושבת שועממית מבלי דבר דבר ושלח אותה בעלה לבית אביה ונתן לה איזה נגיר ואמר
לה הילף גט ותסע לבית אביה ובבואה לבית אביה ראו שנתן לה נגיר חלק ולאחר עבור
ירח ימים חזרה לבית בעלה והיתה עמו פדרף בנות ישראל וכראות הבעל שעדיין אין
דעתה צלולה התחכם שנית ושלחה לבית אביה על ימים אחדים והוא גילה לפני שני
עדים פי דעתו לתת בידה ספר פריתות אשר יכתוב בכת"י ואחר עבור ימים קם בפנקר
וקרא לעדים ההם ואחד מהם החביא עצמו מבוא בדמים והשני נער וריק בא וראה והנה
היא יושבת על העגלה לנסוע והבעל נתן בידה איזה נגיר פרוף באגרת ואמר לה נא דיר
אגט אונ פאר אהיים והיא קבלה ונסעה ואחד מהדרים שמה בפפר מושב הבעל עמד
מרחוק ולא שמע הדבר זולת הבעל צעק אליו מרחוק בקול דע שאני נותן גט לאשתי
ולא ראה מרחוק שום נתינה איזה דבר להאשה ובבואה לבית אביה סיפרה לו פי שנית
צחק והתל בה לתת לה איזה נגיר כמעשהו הראשון ותוציאה מפיסה והנה הוא גט פתוב
בכתב מושיטא קצתם אמרו שהוא כת"י הבעל וקצתם אינם מפירים פתב ההוא ואין

עליו עדים ועתה הבעל מתחרט על מעשהו והיא בנפית על בעל נעוריה ונפשו בשאלתו אם רשאי לקיימה באשר הוא כהן: תשובה תנן במתניתין דגיטין (דף ע"ח) אמר לה כנסי שטח"ז או ששלתו מאחוריו קוראה ונהרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך נמן בידה והיא ישינה גיעורה קוראה ונהרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטיך והקשו שם התוס' מהא דאמרין בהנזקין מעדותו של ר"י בן גונדא אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי וקור ואמר לה כנסי שטח"ז מגורשת ותירצו דהתם נמי אח"כ יגידו לה העדים שהיא מגורשת אע"ג דהאשה מתגרשת בע"כ מ"מ צריך לאמר לה הא גיטיך ונהרי את מותרת לכל אדם שתדע שהיא מגורשת ולא תהא חוזרת דבעינן שיהא משלחה ואינה חוזרת עכ"ל התוס' והבעה"מ ו"ל כתב דעיקר טעם משנתנינו משום שלא הוציא הגירושין בפיו ולהכי התם שאמר מעיקרא לעדים ראו גט זה שאני נותן לה מהני שהוציא הגירושין מפיו לפני העדים דבעינן שיוצא הבעל השילוחין מפיו לאחר פתיבת הגט בענין שיתבונן הדבר לעדים או לאשה ולשיטתם ו"ל קשה קושית הרשב"א ו"ל בחידושי שם דא"כ דעיקר הפסול משום שלא הוציא הגירושין מפיו א"כ מאי איריא דאמר כנסי שטח"ז ואפילו לא אמר פלוס נמי אינו גט: ונראה דמשום הך קושיא נאיד הרמב"ן ו"ל מפירושם.

ופירש דמירי בעסוקין באותו ענין דאי לאו דאמר כנסי שטח"ז הוי גט מעליא אבל פיון דאמר כנסי שטח"ז נתבטל מה שהיו עסוקין בא"ע ותניא בתוספתא ונתן בידה ושלחה מביתו מפאן אמרו כתב גט לאשתו ואמר לה כנסי שטח"ז כו' ושנו עוד בתוספתא הוליה אשתו ללבלר ונטל גט ונתן לה ולא אמר לה הא גיטיך ר' יוסי אומר אם עסוקין בא"ע מגורשת ואם לאו אינה מגורשת וה"נ מירי בעסוקין בא"ע רק פיון שאמר כנסי שטח"ז נתבטל מה באותו ענין וזה נמי על דרך הבעה"מ ו"ל דעיקר הטעם משום שלא אמר דברים של שילוח ואנן בעינן ושלחה מביתו שיאמר לה דברים שמשלחה וצ"ל לפ"ז במצאתו ושלפתו מאחוריו נמי נתבטל מה שעסוקין באותו ענין דעסוקין בא"ע לא מהני אלא כשהוא נותן לה דאז מצטרפין הנתינה למה שהיו עסוקין בא"ע אבל בשלפתו מאחוריו שתפסה בעצמה אף דלענין נתינה בידה מיקרי נתינה במה שערק לה חרצ'י כדמוקי התם מ"מ לענין מה דבעינן שידבר מענין הגט או שהיו עסוקין בא"ע אמרינן דכיון שהיא התחילה ליטול הגט לא מוכחא מילתא שמשלחה ע"ש במלקחמות: ולדברי שניהם עיקר הפסול הוא משום דכתיב ושלחה מביתו דבעינן שיוצא ענין הגירושין מפיו לפני או לפני העדים והנה מדקתני במתניתין אינו גט מבואר דכל שלא אמר לה או לעדים דברי שילוח לא הוי גט כלל ואינו פוסל מכהונה כלל דבהדיא אמרינן בגמרא (פ"ד) אמתניתין דהרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני פיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתנונו לה מאן תנא א"ח רשב"א היא דאמר גבי כנסי שטח"ז עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתנונו לה ומשני אפילו תימא רבי שאני הכא הואיל וקנאתו ליפסל לכהונה והיינו דבחוץ לפלוני בעי נתינה אחרת משום שקנאתו ליפסל לכהונה אבל בכנסי שטח"ז דלא נפסלה לכהונה סובר רבי דסגי באומר הא גיטיך הרי בהדיא דבכנסי שטח"ז לא נפסלה לכהונה וכיון דלשיטת התוס' ובעה"מ והרמב"ן טעמא דכנסי שטח"ז משום דליכא ושלחה שלא אמר לה פלוס שמעינן דבלא אמר לה פלוס אינו גט ולא מיפסלא לכהונה כלל: והרשב"א ו"ל בחידושי פירוש שם טעמא דכנסי שטח"ז משום דביטולי בטליה לגט ודוקא היכא

דאָמער לעדים מעיקראַ ראו גט זה שאני נותן לה לא אמרינו דבטליה משום דאם איתא דבטליה לעדים הוי אמר כדאמר בהניזקין אבל אי לא אמר לעדים מעיקרא אמרינו דבטל לגט מ"מ גם מדברי הרשב"א ו"ל אנו למדין דבלא אמר פלום הגט בטל ואינו פוסל מכהונה דהא הקשה מאי איקרא פנסי שט"ח אפילו לא אמר פלום נמי והוצרך לתרץ דמירי בעסוקין בא"ע ואם ניקא דבלא אמר פלום הוי פסול ופוסל מכהונה א"כ לא מקשה מידי דלהכי קתני פנסי שט"ח לאשמעינן דבכה"ג אינו גט ואינו פוסל מכהונה משום דבטלו לגט א"ו דגם הרשב"א ו"ל סובר דבלא אמר פלום נמי אינו גט ואינו פוסל פלל וכדברי הבעה"מ והרמב"ן ו"ל וטעמם ונימוקם לפי שיטתם דכיון דדרשינו מקרא דבעינו שיוציא הגירושין מפיו לאשה או לעדים כדדריש בספרי א"כ פשיטא דבלא אמר פלום אינו גט פלל ואינו פוסל מכהונה: והנה צריכים אנו לחקור בעובדא דידן אם אמירה כי האי הוי אמירה שאמר נא דיר אגט דלכאורה זה הוי ידים שאין מוכיחות דהא אפשר לאמר שנתן לה גט דעלמא כיון דלא אמר שזה גיטא וגם לא היו מדברים מעגן גט פלל: א"כ אפשר שהי' בידו איזה גט דעלמא ונתן לה ולא כיון לגרשה פלל, וא"כ לא הוי אמירה פלל וכדיוקא קתני במתניתין עד שיאמר הא גיטא דאינו גט פלל עד שיאמר הא גיטא ולא סגי אם אמר הא גט והרמב"ן והרשב"א ו"ל והרבה מן הראשונים ו"ל פסקו כר' יהודה בגיטין (דף פ"ה) דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ואם לא אמר ודן די ידיו ליכי מינאי אינו גט משום דאפשר לאמר דבדיבורא מגרש לה כמ"ש ההמ"ג (בפ"ד מהל"ג) ואפשר דאפילו לרבנו דסברי דהויין ידים מ"מ אפ"ל לעגן ודן ומנאי הויין ידים שא"מ ידים דהפלל יודעין דבדיבורא אין מגרשין ועוד מוכחא מילתא קצת כדאמר שם בש"ס (דף פ"ה) דמוכחא מילתא ופירש רש"י ו"ל מדכתב גיטא ויהב לה ע"כ בהאי גיטא מגרש לה וכן לעגן מינאי אין אדם מגרש אשת חבירו אבל הכא לעגן מה דבעינו ושלחה שיאמר לה לשון שילוחין ואמר לה נא דיר אגט אפ"ל דגט בעלמא מצא ונתן לה לצור עפ"י צלוחיתה ולא הוי ידים פלל ואפילו ידים שאין מוכיחות נמי לא הוי אלא דלא הוי ידים פלל וכדאמרינו בגזיר (דף ב') דבאמר אהא ונזיר עובר לפניו הוי ידים שאין מוכיחות אבל אין נזיר עובר לפניו אפילו ידים שא"מ נמי לא הוי וכ"כ התוס' בקידושין (דף ה') ד"ההכא דבקידושין אם לא אמר לי לא הוי ידים פלל ולכ"ע לא מהני דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו ובגדרים (דף ע"א) דמשמע דאם אמר ה"ז חטאת ה"ז אשם דלמ"ד הויין ידים מהני הוא דנוקא במחויב חטאת דכיון דמחויב חטאת ואמר ה"ז חטאת הוי ידים שא"מ אבל אם אינו מחויב חטאת אפילו ידים שא"מ נמי לא הוי והכא אטו הוא מחויב לגרשה וא"כ מה שאמר נא דיר אגט לא הוי ידים פלל: ומצאתי בריטב"א ו"ל בגיטין שם שפתב וז"ל מיהו גילוי דעת בעיניו אבל אם אמר לה סתם הילך זה אעפ"י שמצאתו וקראתו והוא גיטא אינה מגרשת עכ"ל הרי דדייק וכתב שאמר לה הילך זה משמע דאם אמר הילך גט מהני אעפ"י שלא אמר הילך גיטא כיון שהזכיר גט דאי לאו הכי הוי לי' למימר רבותא טפי שאמר הילך גט לא מהני ואף דבמתניתין קתני עד שיאמר הא גיטא דמשמע אם אמר הילך גט ולא אמר גיטא לא מהני איפא למימר דבמתניתין דמירי דאמר לה מקודם פנסי שט"ח ו"ל להכי בעינו שיאמר הא גיטא דבלא"ה לא נתבטל מה שאמר מקודם פנסי שט"ח דאפ"ל דגט דעלמא קאמר דמתחילה קראהו שט"ח ועכשיו קורא אותו גט אבל אין פונותו כדבריו לשלחה בגט וכמ"ש הרמב"ן ו"ל דבאמירתו פנסי

שט"ח ביטל מה שהיו עסוקין בא"ע ולהכי לא מתקן עד שיאמר הא גיטף אכל היכא דלא
אמר פנסי שטח"ז בְּהָא גַט לְחֹד סְגִי מְשׁוּם דְּאָמְרִינּוּ מִסְתַּמָּא גַט דִּינְדָּה יְהִיב לָהּ וְלֹא גַט
אֲחֵר וְאֵע"ג דְּאִין עֲסוּקִין בֵּא"ע כְּלָל: וּמִצָּאֵתִי בְּרִיטְבָ"א ז"ל פ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דף ו') גְּבִי
הָא דְּבַעֲיָנּוּ שְׂיֵאמֵר הָא"מ לִי שְׂפֹתֵב וְז"ל מִיְהוּ כָּל הֵיכָא דְּבִגְיָטָא פְּתוּב וְדָן דִּי יְהוּי לִיכִי
מִינְאֵי אֵע"ג דְּבִשְׁעַת נְתִינָה לֹא אָמַר לָהּ וְדָן וְלֹא מִינְאֵי אֱלָא שְׂאָמַר לָהּ וְהָרִי אֶתְּ מְגֻנְרִשְׁת
אוּ הָרִי אֶתְּ מְוֹתֶרֶת לִכ"א לִית לּוּ בַּה פִּינּוּ דְּכִתִּיב וְדָן וּמִנְאֵי דְּהוּי בְּגַט חֲשִׁיב יָדִים מוֹכִיחֹת
וּבְהָא מִיְהִת מוֹדִינּוּ לְרַבָּא אֲלִיבָא דְּרַבִּנּוּ וְה"ה בְּמִקְדָּשׁ בְּשֹׁטֵר וְכֹתֵב בּוּ הָא"מ לִי בְּשֹׁטֵר
זֶה וְנוֹתֵן לָהּ הַשֹּׁטֵר וְלֹא אָמַר לָהּ אֱלָא הָרִי אֶתְּ מְקַנְדָּשְׁת הַז"מ גְּמוּרָה דִּינְדִים מוֹכִיחֹת
נִינְהוּ וְלֹא גֵרַע מְמַדְבֵּר עִמָּה עַל עֲסָקִי גִיטָה וְקִדּוּשִׁי וְנָתַן לָהּ וְלֹא פִירֵשׁ דְּחֲשָׁבִינּוּ לָהּ יָדִים
מוֹכִיחֹת וּמְקַנְדָּשְׁת וְלֹא בְּעִינּוּ דְּלִמָּא לִי אֱלָא הַמְקַדָּשׁ בְּכֶסֶף וְהִינּוּ דְּלֹא מְפָרְקִינּוּ אֱלָא
מִמָּרָא קָמָא דְּשִׁמוּאֵל בְּקִדּוּשִׁין אֲבָל בְּבֹא דְּגִירוּשִׁין שְׂבָקִינּוּ לָהּ דֹּאֵע"ג דְּלֹא אָמַר בְּשַׁעַת
נְתִינָה הָרִי אֶתְּ מְגֻנְרִשְׁת בְּשֹׁטֵר זֶה נְמִי מְגֻנְרִשְׁת פִּינּוּ שְׂפֹתֵב בְּגַט פְּדֹאֲמֶרֶן.

הִנֵּה מְבֹאֵר מְדַבְּרֵי הָרִיטְבָ"א ז"ל דְּבִאֲמִירָה דְּבַעֲי לְמִימֵר בְּשַׁעַת נְתִינָה לֹא בְּעִינּוּ הוֹכְחָה
כְּוִלִי הָאִי כְּמוֹ דְּבַעֲינּוּ בְּכִתְיָבָה בְּגוּפּוֹ שֶׁל גַּט וְאִם לֹא אָמַר לִי נְמִי מְהִינִי וְאִם אָמַר הָרִי אֶתְּ
מְגֻנְרִשְׁת אוּ הָרִי אֶתְּ מְוֹתֶרֶת נְמִי מְהִינִי מ"מ מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי דְּהָרִי אֶתְּ מְגֻנְרִשְׁת אוּ ה"א
מְוֹתֶרֶת בְּעִינּוּ אֲבָל אִם אָמַר הָרִי זֶה גַט אוּ הִילָךְ גַּט בְּזָה לֹא פְּתֵב דְּמְהִינִי וְא"כ בּו"ד שְׂאָמַר
רַק נֹא דִיר אֲגַט נְרָאָה דְּלֹא הוּי אֲמִירָה כְּלָל: וְעוֹד דְּהָכָא בִּלְא"ה לֹא הוּי אֲמִירָה לְעַנּוּ הָא
דְּבַעֲינּוּ וְשִׁלְחָה דְּהָא הָרִשְׁבָ"א ז"ל בְּחִידוּשִׁי לְגִיטִין (ש"ס ע"ח) פְּתֵב דְּגְבִי חֲרִשְׁת
שְׁהִשְׂיָאָה אֲבִיָּה שְׁהַעִיד ר"י בְּן גּוֹדְגוּדָא דְּהוּי גַט מִיִּירִי שְׂאָמַר מְקַנְדָּם לְעַדִּים רָאוּ גַט זֶה
שְׂאֵנִי נוֹתֵן לָהּ שְׁהַעִדִּים יֵאמְרוּ לָהּ אַח"כ בְּרַמְיָה שְׁהִיא מְגֻנְרִשְׁת וְלֹא תַחֲזוֹר אֲלִיוּ דְּאָז
הוּי וְשִׁלְחָה וּמְשִׁלְחָה וְאִינְהּ חוֹזֶרֶת וְכ"כ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דף קי"ב) ד"ה הַעִיד ע"ש
דְּמִשְׁמַע הָכִי מְדַבְּרִיָּהֶם ז"ל, הָרִי דֹאֵע"פִּי שְׁהוּא אָמַר דְּבָרִים שֶׁל שִׁלּוּחַ מ"מ פִּינּוּ שְׁלֹא
שְׁמַעָה מְפָנִי חֲרִשְׁוֹתָה לֹא מְהִינִי אֲלִמָּא דְּבַעֲינּוּ שְׁהִיא תַשְׁמַע מֵהּ שְׂאָמַר וְתַבִּין שְׁמִשְׁלַחָה
מְמַנּוּ וְא"כ בּו"ד שְׁהִיא הִיְתָה סְבוּרָה שְׁהוּא מְשַׁחֵק וּמְהַתֵּל בַּה כְּמוֹ שְׁעָשָׂה לְפָנֵי חוֹדָשׁ
יָמִים שְׁנָתָן לָהּ מְכֹתֵב וְאָמַר לָהּ שְׁזָה גַט וּבְאָמַת הִי נִיִּיר וּמְכֹתֵב בְּעֶלְמָא וּסְבוּרָה שְׁגַם
עַכְשָׁיו הוּא כֵּן וְלֹא יְדַעָה שְׁהוּא גַט עַד שְׁהִרְאִיתָ לְאֲבִי וְאָמַר לָהּ שְׁהוּא גַט וְדֹאִי דְּדָמִי כְּמוֹ
שְׁלֹא אָמַר לָהּ כְּלוּם וְלֹא קָרִינּוּ בִי וְשִׁלְחָה מְבִיתוֹ וּמְכ"ש דְּגַם הַלְשׁוֹן שְׂאָמַר לָהּ לֹא אָמַר
שְׁזָה גִיטָה רַק נֹא דִיר אֲגַט דְּלֹא מִיִּקְרִי וְשִׁלְחָה פִּינּוּ שְׁהִיא לֹא יְדַעָה וּמֵהּ שְׂאָמַר לְעַדִּים
לְפָנֵי אִיזָה יָמִים פִּינּוּ שְׁלֹא רָאָה הַנְּתִינָה רַק ע"א לֹא הוּי וְשִׁלְחָה וּכְבָר בְּאַרְנוּ דְּלִשְׁיַטַּת
הַתּוֹס' וּבַע"ה מ' וְהָרִשְׁבָ"א ז"ל בְּלֹא אָמַר לָהּ כְּלוּם אִינּוּ גַט כְּלָל וְאִינּוּ פּוֹסֵל
לְכַהֲנָנָה: אוּלָם שִׁיטַת הָרַמְבָ"ם ז"ל (בפ"א מה"ג) דְּטַעְמָא דְּמַתְנִיתִין בְּכַנְסִי שְׁט"ח אִינּוּ
גַט הוּא לֹא מְשׁוּם דְּלֹא אָמַר לָהּ דְּבָרֵי שִׁלּוּחִין אֱלָא מְשׁוּם דְּבַעֲינּוּ שְׁיַתֵּן לָהּ בְּתוֹרַת
כְּרִיתוֹת דְּכִתִּיב סֶפֶר כְּרִיתוֹת וְנָתַן וְלֹא שְׁיַהֲלִי בְּתוֹרַת שְׁט"ח אוּ מְזוּזָה שְׁכֵן פְּתֵב שָׁם
בְּהִדְיָא וְכֵן הִבִּיא הָרַשְׁבָ"א ז"ל בְּחִידוּשִׁי בְּשִׁמוֹ וְלִהְכִי אִינּוּ גַט כְּלָל דְּבִלָּא אָמַר לָהּ כְּלוּם
וְנָתַן הַגַּט בְּשִׁתִּיקָה פְּתֵב (בפ"א ה' י"א) דְּהוּי רַק גַּט פְּסוּל וּמְמִילָא דְּפּוֹסֵל מְכַהֲנָנָה וּבְכַנְסִי
שְׁט"ח כְּתֵב דְּאִינּוּ גַט מְשׁוּם דְּלֹא נָתַן לָהּ בְּתוֹרַת כְּרִיתוֹת וְצ"ע לִפ"ז הָא דְּקַתְנִי בְּמַתְנִיתִין
אוּ שְׁמַצָּאֵתוּ מְאַחֲזֵרֵי דְּאִינּוּ גַט דְּמוֹקְמִינּוּ לָהּ בְּגִמְרָא כְּגוֹן דְּעַרְבָק לָהּ חֲרָצִיָּה וְהוּי נְתִינָה

וע"כ דפסול הוא משום שלא אמר לה פלום ואמאי אמרינן דאינו גט הא בלא אמר לה פלום דעת הרמב"ם ו"ל דהוי רק גט פסול.

וצ"ל דאף דערק לה סרצ'י מיקרי ונתן בינדה מחמת שהטה לה מתניו מ"מ לענגן הא דבעינו נתינה בתורת פרייתות לא מהני מה שסייע בקבלתה דכיון שהיא התחילה לתפוס הגט אף שהיא סייע לה לא מחזי כנותן לה בתורת פרייתות ורק כיון שהיא רואה שהיא רוצה לקחתו הוא מסייע בקבלתה ולא מחזי לנותן לה גט בתורת פרייתות דמסתמא לשם פרייתות יהיב מדכתב גיטא ויהיב לה ולא מחסר אלא אמירה ובחסרון אמירה הוי רק פסול אבל היכא שהיא התחילה לקחת הגט מידו לא מינכר דלשם פרייתות סייע בקבלתה ואינו גט פלל: ולכאורה קשה לדעת הרמב"ם ו"ל אמאי בנתן לה ולא אמר פלום הוי רק הגט פסול הא הרמב"ם ו"ל פתב (פ"ו מהלכ"ג) דכל מקום שאמרנו בחיבור זה שהגט פסול ה"ז פסול מדברי סופרים בלבד ונפסקה מן הפהונגה מדברי תורה כו' ע"ש וא"כ גבי נתן בשתיקה ולא אמר פלום דכתב דהוי גט פסול הוא נמי משום דכשר מה"ת ופסול מדרבנן וע"ש בדברי הראב"ד ו"ל בפ"י ה"א] וא"כ קשה אמאי הגט כשר מה"ת בנתן בשתיקה הא בספרי דרשינן מקרא כמו שהביא הרמב"ן והר"ן ו"ל ונתן בינדה ושלחה מביתו מקאן אמרו פנסי שט"ח זה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטא: ונראה לי דהרמב"ם ו"ל מפרש הא דדרשינן בספרי מקרא דבעינו שיאמר לה הא גיטא לא לענגן אמירה ושלוחין בפיו דרשינן לה דהא דכנסי שט"ח דפסול הוא משום דכתיב ספר פרייתות ונתן בינדה כמו שכתב בפ"א אלא דיליף מהאי קרא דמהני מה שאמר לה אח"כ הא גיטא דלא נימא מסברא דכיון דאמר פנסי שט"ח וזה לא הוי נתינה משום דבעינו שיתן בתורת פרייתות לא מהני נמי מה שיאמר לה אח"כ הא גיטא כיון דנתינה דמעיקרא לאו נתינה הוא כמו שסובר ר' שמעון בן אלעזר דבעינו שישלחה הימנה ויחזור ויתננו לה וע"ז למד מקרא דאמירה דאחר נתינה כ"ז שהוא בינדה נמי מהני וכמ"ש הר"ן ו"ל (בפ' הזורק) דאפילו נתן לה בתורת פיקדון נמי מהני אם אמר לה אח"כ הא גיטא] ויליף לה מדכתיב ונתן בינדה ונהדר ושלחה דמשמע שאף שהשלוחין היו אחר שפבר הי' הגט בינדה נמי מהני והכי אורחא דמלמודא למידרש תיבת ונתן שפבר נתן כמו דאמרינן בכתובות (דף מ"ב) לא זפתה תורה לאב אלא משעת נתינה היינו אחר שפבר נתן זכה האב] וליהכי מהני מה שאמר הז"ג אחר שפבר הוא בינדה אף שהנתינה לאו פלום הוא שהרי נתן בתורת שט"ח או מזוזה.

והשתא א"ש דסובר הרמז"ל דהא דבעינו שיאמר הא גיטא מה"ת היינו דווקא שנתן מעיקרא בתורת שט"ח דאז בעינו שיאמר אח"כ הא גיטא מה"ת למיחשב נתינה בתורת פרייתות אבל היכא דנתן ולא אמר פלום מן התורה לא בעינו שיאמר דברי שלוחין ורק מדרבנן פסול וליהכי פתב דהוי רק גט פסול בלא אמר פלום: ונהנה לפי דברי הרמב"ם ו"ל הי' נראה בנ"ד שפוסלה מן הפהונגה דהא נתן לה בתורת פרייתות ומה שהיא לא ידעה וסברה שנתן לה מכתב לאבי' לא גרע מנתן לה ולא אמר לה פלום דפסול ופוסל לכהונגה אולם נראה לי דמ"ש הרמב"ם ו"ל דבלא אמר לה פלום הוי רק גט פסול מייירי שהיא ידעה שהיא גט רק שהיא לא אמר לה פלום אבל אם היא לא ידעה פלל שהיא גט וכשנתנו דע לה שהיא גט פבר לא הי' הגט בינדה כעובדא דידן דכשנתנה לאבי' כסבורה שהיא איגרת שלומים מודה הרמב"ם ו"ל שהגט בטל דלכאורה מוכח פן מדבריו שהרי

פֶּתַח שֵׁם (בפ"א) עֲשֶׂה תְּנָאִים בְּגִט וְהַתְּנָאִי הָא' שְׁיִגְרָשָׁה מְרֻצוֹנוֹ וּבַתְּנָאִי הַט' פֶּתַח שְׁיִתֵּן לָהּ בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת וּמְפָרֵשׁ אַח"כ הֵךְ תְּנָאִי שְׁיִתֵּן לָהּ בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת שְׁלֵא יִתֵּן לָהּ בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה וְאִם נֶאֱמַר דְּכַוְנַתּוֹ רַק שֶׁהוּא יִתֵּן בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת אֲבָל בְּקַבְלָתָהּ לֹא אֵיכָפֶת לָן שְׂאֵף אִם הִיא סְבוּרָה שֶׁהוּא שֵׁט"ח נָמִי מְהִנֵּי וְלֹא בָּא לְאַפּוֹקֵי אֲלֵא אִם הוּא נוֹתֵן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה א"כ הֵינּוּ הַתְּנָאִי הֶרְאֵשׁוֹן שְׁיִגְרָשָׁה מְרֻצוֹנוֹ דְּכִינּוּ דְנוֹתֵן לָהּ בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה הֵרִי אֵינּוּ רוֹצֵה לְגָרְשָׁה רַק נָתַן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח וְנֶאֱפִילוּ אִם נִפְרָשׁ הַתְּנָאִי הֶרְאֵשׁוֹן שְׁיִגְרָשָׁה מְרֻצוֹנוֹ שְׁלֵא יִהְיֶה הַגְּיּוּרֵשִׁין מִחֲמַת אֲנָס מ"מ מִמִּילָא יִדְעִינּוּ דְכִינּוּ דְלֹא מְהִנֵּי אִם גְּרָשָׁה בְּאֲנָס מְשׁוּם דְּבַעֲיֵנּוּ רְצוֹן וְאִם נָתַן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה הֵרִי לֹא רָצָה לְגָרְשָׁה פְּלִל.

וּמָה חִידוּשׁ לְנוּ הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּתְּנָאִי הַט' מִיְהוּ זֶה הֵיךְ אֶפְשֶׁר לִיִּישֵׁב דֶּהַתְּנָאִי הָא' שְׁיִגְרָשָׁה מְרֻצוֹנוֹ וְהַתְּנָאִי הַט' הוּא דְאֶפִּילוּ אִם רוֹצֵה לְגָרֵשׁ רַק שְׂאוּמֵר שְׁנוֹתֵן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה לֹא מְהִנֵּי וְלֹא בָּא לְמַעַט שְׁיִפְסֹל הַגִּט אִם אֵינּוּ אוֹמֵר כְּלוּם בְּשַׁעַת נְתִיבָה דְבִאֵינּוּ אוֹמֵר כְּלוּם הַגִּט כְּשֶׁר מֵה"ת לְדַעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל רַק בָּא לְמַעַט שְׂאֵם אוֹמֵר בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁנוֹתֵן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אֵינּוּ גִט דְאֵף דָּאִם אֵינּוּ אוֹמֵר כְּלוּם נָמִי כְּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה מ"מ אִם אוֹמֵר שְׁנוֹתֵן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אֵינּוּ גִט וְאֶשְׁכַּחַן כֹּה"ג גְּבִי קִדְשִׁים (בפ"ק דְּזִבְחִים) דְּדָרְשִׁינּוּ מִקְרָאֵי דְבַעֲיֵנּוּ לְשִׁמָּה דְכִתִּיב וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אַפ"ה אֶמְרִינּוּ שֶׁם דְּסַתְמָא נָמִי כְּשֶׁר בְּקִדְשִׁים וּקְרָא לֹא מְמַעַט אֲלֵא אִם שְׁחַט בְּהֶדְיָא שְׁלֵא לְשִׁמָּה.

וְה"נ דְּרָשִׁינּוּ סֶפֶר פְּרִיטוֹת שְׁלֵא יִתֵּן בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה אֲבָל אִם לֹא אָמַר כְּלוּם כְּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה דְכִינּוּ דְכָתֵב גִּט וְיִהְיֶה לָהּ מִסַּתְמָא לְשֵׁם פְּרִיטוֹת יִהְיֶה לָהּ אַע"ג דְלֹא אָמַר מִיָּדִי לֹא לָהּ וְלֹא לְעַדִּים וְאֵף שֶׁהִיא לֹא יִדְעָה שְׁנָה גִט נָמִי מְהִנֵּי דְתוֹרַת פְּרִיטוֹת שְׁכַתֵּב הֶרְמֵב"ם ז"ל אֲבַעַל קָאִי אֲבָל בְּדִידָה לֹא אֵיכָפֶת לָן אִם לֹא יִדְעָה שֶׁהוּא גִט וְלִהְיֶה כְּתֵב דְבָנְתֵן לָהּ וְלֹא אָמַר כְּלוּם כְּשֶׁר מֵה"ת: מִיְהוּ א"א לֹאמֵר כֵּן שֶׁהִרִי הַרְמַז"ל כְּתֵב שֶׁם וּמִנִּין שְׂאֵינּוּ נוֹתֵנוּ לָהּ אֲלֵא בְּתוֹרַת גְּיּוּרֵשִׁין שְׁנֶאֱמַר סֶפֶר פְּרִיטוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ אֲבָל אִם נָתַן לָהּ בְּתוֹרַת שֵׁט"ח אוּ מְזוּזָה אוּ שְׁנָתֵן בְּיָדָהּ וּיְשִׁינָה נִיעוּרָה וְהִרִי גִיטָה הוּא בְּיָדָהּ אֵינּוּ גִט וְאִם אָמַר לָהּ אַח"כ הוּא גִט כְּשֶׁר עַכ"ל הֵרִי שֵׁכ' בְּהֶדְיָא דְטַעֲמָא דִישִׁינָה הוּא מְפִנֵּי שְׁלֵא נָתַן לָהּ בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הֶרְשֵׁב"א ז"ל וְהֶר"ן ז"ל שֶׁהַטַּעַם בִּישִׁינָה שְׂאֵינּוּ יָד וְאֵינּוּ מִשְׁתַּמֵּר לְדַעַתָּה, אֲלֵא מְשׁוּם דְבַעֲיֵנּוּ בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְהָא הֵתֵם בִּישִׁינָה הוּא נָתַן לָהּ בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת רַק שֶׁהִיא הֵיטָה יְשִׁינָה וְהִיא לֹא יִדְעָה שְׁנוֹתֵן לָהּ גִט הֵרִי חֲזִינּוּ דֶּהַתְּנָאִי דְתוֹרַת פְּרִיטוֹת אֶתְרֻנּוּיָהּ קָאִי דְגַם הִיא צְרִיכָה שְׁתַּדַּע שְׁנָתֵן לָהּ גִט בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת וְאִם לֹא אֵינּוּ גִט וּמָה שְׁמַהֲנֵי אִם אָמַר לְעַדִּים רָאוּ גִט זֶה שְׂאֵנִי נוֹתֵן לָהּ ע"כ דְגַם הֶרְמֵב"ם ז"ל סוֹבֵר בְּזֶה כְּדַעַת הַתּוֹס' דֶּהַעַדִּים יֹאמְרוּ לָהּ אַח"כ כ"ז שֶׁהַגִּט בְּיָדָהּ וְלֹא הַזְכִּיר דְבָר זֶה כִּינּוּ שְׂרָבָא לֹא הַזְכִּירוּ דְבַעֲיֵנּוּ שְׂאֵמְרוּ לָהּ הַעַדִּים לִהְיֶה לֹא הַזְכִּיר גַּם הֶרְמֵב"ם ז"ל וּמִתְקַיֵּים גְּבִי דִידָה הָא דְדָרְשִׁינּוּ סֶפֶר פְּרִיטוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ בְּמָה שְׁיִתְנוּדַע לָהּ אַח"כ כ"ז שֶׁהוּא בְּיָדָהּ: וְלִפִּי זֶה ע"כ דְמַש"כ הֶרְמֵב"ם ז"ל דָּאִם נָתַן לָהּ הַגִּט בְּשִׁתִּיקָה הֵוִי רַק גִּט פְּסוּל אֲבָל מִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁר מִיְרִי שְׁגַם הִיא יִדְעָה שֶׁהוּא גִט רַק שְׁנָתֵן בְּשִׁתִּיקָה אֲבָל בְּלֹא יִדְעָה עַד אַחַר שְׂיִצָּא מִתַּחַת יָדָהּ לֹא הֵוִי גִט פְּלִל [ולפ"ז בִּישִׁינָה מְהִנֵּי אִם אָמַר מַעֲקָרָא לְעַדִּים רָאוּ שְׂאֵנִי נוֹתֵן לָהּ גִט כְּמוֹ דְמַהֲנֵי בְּכַנְסֵי שֵׁט"ח דְחַד טַעֲמָא לְתַרְנוּיָהּ לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם ז"ל מְשׁוּם דְבַעֲיֵנּוּ שְׁיִתֵּן בְּתוֹרַת פְּרִיטוֹת וְכִי הֵיכִי דְמַהֲנֵי גְּבִי כַּנְסֵי שֵׁט"ח אָמַר

לעדים ראו גט זה שאני נותן ה"נ מהני גבי ישינה דלא כמש"כ הרשב"א ז"ל דבישינה לא מהני ומה שלא הזכיר הרמז"ל דמהני גבי ישינה אמר לעדים ראו גט זה כו' הוא משום דאין דרכו להזכיר דין שאינו מונפר בגמרא]: וא"ש בזה דעת הרמ"א (בסימן קל"ו) שכתב וצריך שתדע שהוא גט אף שהוא קאי על דברי המחבר שהם פדברי הרמב"ם ז"ל דהטעם הוא משום דבעינן תורת פרייתות ואפ"ה בעינן שגם היא תדע שזה גט וכפי מה שהוכחנו מדברי הרמב"ם ז"ל דבישינה אינו גט אעפ"י שהוא נתן בנדאי בתורת גט משום דבעינן שגם היא תדע שזה גט.

ונה שלא פדברי הב"ש שכתב דלהר"מ א"צ שתדע ואפילו אם לא אמרו לה העדים נמי פשר ותמה בזה על הרמ"א ז"ל ולפמ"ש דברי הרמ"א נכונים: ומעתה יצא לנו היתר האשה הזאת לדעת הבעה"מ והרמב"ן ז"ל והתוס' משום דכל שלא אמר דברים של שילוח אינו גט וכאן אף שאמר נא דיר אגט מ"מ היא היתה סבורה שהוא דרף שחוק עד שיצא הגט מת"י ולהרמב"ם ז"ל פבר בארנו דכל שלא נתן לה בתורת פרייתות שהיא לא ידעה שהוא גט אינו גט פלל: ועוד יש לנו עמוד גדול בנ"ד דאנן קיי"ל כר"א דאמר ע"מ פרתו ונודע דדעת התוס' והרא"ש והטור דע"ח בלא ע"מ לא מהני פלל לר"א כמבואר כ"ז בתוס' גיטין (דף ד') ובכ"ז ז"ל (פ' המגרש) וא"כ נהי דתנן גיטין (דף פ"ו) פתוב בכת"י פשר מן התורה משום דכת"י כע"ח דמי מ"מ לר"א פיון דלא הוי ע"מ הגט פסול מן התורה ועיין ברשב"א ז"ל בחי' למגילה בהא דאמרין שם (דף ט"ו) גבי אסתר שאמרה פאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך שהקשו התוס' דהי' לו לגרשה ותירצו שהי' מתירא פן יודע הדבר וע"ז הקשה הרשב"א ז"ל דהי' לו לגרשה בכת"י משמע בהדיא דכת"י פשר אף בלא ע"מ התם נמי קאי לדברי הרי"ף וסייעתו דסובר דע"ח פשרים בלא ע"מ אבל בחי' דיושיו לגיטין הסכים לדעת דבלא ע"מ הגט בטל והב"ש כתב (בסימן קל"ג) דלדעת התוס' הגט בטל בלא ע"מ רק שפוסל לכהונה דאיתי לאיחלופי בגט פשר ולא ידעתי מניין לו זה דמדברי התוס' והרא"ש והטור (בסימן קל"ג) משמע דלא הוי גט פלל ואינו פוסל מכהונה: והרמב"ם שכתב דיש מן הגאונים ז"ל שכתבו שבלא ע"מ הגט פסול קאי בשיטת הרי"ף דע"ח פרתו ובלא ע"מ נמי מהני וסברי הגאונים דאפ"ה הגט פסול אבל לדעת התוס' ודאי דבלא ע"מ אינו גט פלל ואינו פוסל מכהונה וברמז"ל (פ"ו מה"ג) משמע דליכא פסול כהונה אלא בגיטין הפשרין מן התורה ורבנן פסלו אותם להכי פוסלין מן הפהונה פיון שפשרים מה"ת אבל גט שפסול מן התורה אינו פוסל מכהונה פלל חוץ מגט דהרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם וכתב הה"מ דטעמו משום דפסק כמ"ד (בר"פ פל הגט) דכולן אין פוסלין מן הפהונה חוץ מן האחרון דפוסל מטעם ספיקא דברירה דהוי ספק תורה אבל שארי פסולי נדאי מן התורה גם מכהונה אין פוסלין וא"כ גט שניתן בלא ע"מ לדעת ר"ת וסייעתו נדאי דאינו פוסל.

והראב"ד ז"ל שם השיג על הרמב"ם ז"ל וכתב וז"ל יש מקומות הרבה שאין מוכיח לפסולות ויאמרו דגרופה הותר לכהן עכ"ל ולפי דבריו אפשר דגט הניתן בלא ע"מ נמי פוסל אף לדעת ר"ת פדברי הב"ש: מ"מ נראה דאם נשאת לכהן דלא תצא פיון דמה"ת לא הוי גט ואינה גרופה ומשום פסול כהונה מדרבנן לא מפקינו לה מבעלה דומיא דג' גיטין פסולין דאם נשאת בהן לא תצא וכן פסק הרמב"ם ז"ל גבי עגונה פל היכא דאסורה

מדברבנו אם נשאת לא תצא וכן בַּמַּת הַנּוֹלֵד בְּתוֹךְ ל' וְעַמְדָה וְנִתְקַדְּשָׁה ג"כ לא תצא ובאִשֶׁת פֶּהוּ אִינָה חוֹלְצָת ג"כ וה"נ בְּאִסּוּר גְּרוּשָׁה לִכְהֵן אִם הַפְּסוּל מְדַרְבְּנָן דְּלֹא לִיְחִי לְאַחֲלוּפֵי בְּגַט כְּשֶׁר לֹא תִצָּא וְאִם דְּגַבֵּי חֲלוּצָה שְׁנִשְׁאֵת לִכְהֵן מִפְּקִינָן לָהּ מִבְּעֵלָה שְׁאֵנִי אִסּוּר חֲלוּצָה דְּמִסְמְכִינָן לִי מִקְרָא בִּיבְמוֹת (דף כ"ד) אָבֵל גַּט פְּסוּל מֵה"ת אפ"ל דְּלֹא תִצָּא אִם נִשְׂאֵת וּמכ"ש הֵכָא דְּלֹא מִפְּקִינָן לָהּ מִבְּעֵלָה שְׁנָתָן לָהּ גַּט זֶה הַפּוֹסֵל רַק מְדַרְבְּנָן וּמְדַאֲרֵינָתָא אִינוּ גַּט וְאע"ג דְּחֻזֵּינָן שְׁהַעֲמִידוּ חֲכָמִים דְּבִרְיָהֶם אִם לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִבְּעֵלָה שְׁנִיסַת לֹו בְּהִיתָר גַּבֵּי אִסּוּר פְּהוּנָה דְּהָא אֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (ד' ל"א) גַּבֵּי גַּט דָּאם קְרוּב לָהּ מְגוֹרְשֵׁת מֵע"מ מְגוֹרְשֵׁת וְאִינָה מְגוֹרְשֵׁת וְאֲמַרִּינוּ לְמַאי הִילְכְתָּא דָּאם פֶּהוּ הוּא אֲסוּרָה לְחֻזוֹר לֹו וּמִן הַתּוֹרָה וְדַאי דְּמִתְרַתְּ מִשּׁוּם דְּמוֹקְמִינָן לָהּ אַחְזָקַת הִיתָר לְבַעֲלָהּ וְלִכְהוֹנָה וְרַק מְדַרְבְּנָן אֲסוּרָה וְאִם שְׁהַתּוֹס' פְּתַבּוּ בִּיבְמוֹת (דף ס"ח) גַּבֵּי סָפֵק בְּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים יוּם אֶחָד סָפֵק אִינוּ ב"ט דְּלֹא מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה לְעַנְיָן פְּהוּנָה וְיִוָּחֲסִין, הִינּוּ מְדַרְבְּנָן אָבֵל מִן הַתּוֹרָה וְדַאי דְּמוֹקְמִינָן אַחְזָקָה גַּם לְעַנְיָן פְּהוּנָה וְיִוָּחֲסִין.

שְׁהַרֵּי הַתּוֹס' פְּתַבּוּ בְּעַצְמָן בְּסוּטָה (דף כ"ט) ד"ה שְׁכֵן שְׁהַקְשׁוּ דל"ל קְרָא לִכְהוֹנָה גַּבֵּי סוּטָה פִּינָן שְׁהַפְּתוּב עֲשֵׂה סָפֵק כְּנֻדַּי וְתִרְצוּ מִשּׁוּם דְּה"א דְּמוֹקְמִינָן אַחְזָקָה גַּבֵּי פְּהוּנָה לְהַכִּי קמ"ל דְּגַם לִכְהוֹנָה הוּי סָפֵק סוּטָה כְּנֻדַּי עֵי"ש אֶלְמָא דְּבָכָל הַתּוֹרָה שְׁאִין הַסָּפֵק כְּנֻדַּי מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה אִם גַּבֵּי אִסּוּר פְּהוּנָה מִן הַתּוֹרָה וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (דף פ"ח) וְקִדְּשָׁתוּ דְּפָנוּ וּמוֹקְמִינָן לָהּ בְּשָׁנִים שְׁאֲמָרוּ מֵת בְּעֵלָה וְנִיסַת לִכְהֵן וְאִם כֵּן בְּאוּ שְׁנִים וְאֲמָרוּ חֵי הִי כְּשִׁנִּיסַת וּמֵת עַכְשָׁיו דְּחֵיב לְהוֹצִיאָהּ מִשּׁוּם סָפֵק אִסּוּר זוּנָה וְלֹא מוֹקְמִינָן לָהּ אַחְזָקָה הֵתָם שְׁאֵנִי דְּהָא לֹא הוּי חֻזָּקָה כָּלֵל דְּהַעֲדִים הַעֲיָדוּ שְׁבִשְׁעָה שְׁנִיסַת הִי בְּעֵלָה חֵי וְהִיתָה א"א וְנִעֲשִׂית זוּנָה וְלֹא הִיָּה לָהּ חֻזָּקַת הִיתָר לִכְהוֹנָה וְעוֹד דְּהָא הֵתָם מִשְׁנֵי מַאי דְּפָנוּ בְּעֵדִים הִינּוּ לְטְרוּחַ אַחַר עַדִּי הַזְּמָה וְכִינּוּ שְׁהוֹכַחְנוּ דְּמִן הַתּוֹרָה מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה גַּבֵּי אִסּוּר פְּהוּנָה וְרַק מְדַרְבְּנָן לֹא מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה וְיֵמָה שְׁאֲמָרוּ בְּגִיטִין (דף ע"ח) גַּבֵּי מְחַצָּה עַל מְחַצָּה דַּאי פֶּהוּ הוּא אֲסוּרָה לְחֻזוֹר לֹו הוּא רַק מְדַרְבְּנָן הַרֵּי חֻזֵּינָן שְׁהַעֲמִידוּ חֲכָמִים אִסּוּר דְּבִרְיָהֶם לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִבְּעֵלָה פֶּהוּ שְׁנִיסַת לֹו בְּהִיתָר אִם שְׁמַה"ת מוֹקְמִינָן אַחְזָקָה וְהַגַּט לֹאוּ פְּלוּם הוּא:.

(מ"מ נִרְאָה לִי דְּוָנוּקָא הֵתָם דְּאִיכָּא חֲשִׁישׁ לְתַא דְּאִסּוּר דְּאֲוִרֵינָתָא דְּדִילְמָא קְרוּב לָהּ וְהוּי גְּרוּשָׁה לִכְהֵן בְּזָה הַחֲמִירוּ רַבְּנָן שְׁלֵא לְהַעֲמִיד עַל חֻזָּקַת הִיתָר לְבַעֲלָהּ וְאֲסוּרָה לְחֻזוֹר לֹו אָבֵל גַּט הַנִּינָתָן בְּלֹא ע"מ לְדַעַת ר"ת וְסִיּוּעָתוֹ דְּמְדַאֲוִרֵינָתָא אִין כָּאֵן גַּט כָּלֵל וְלִיכָּא דְּרָרָא דְּאִסּוּרָא דְּאֲוִרֵינָתָא רַק דְּרַבְּנָן גְּזָרוּ שְׁלֵא לְאַחֲלוּפֵי בְּגַט כְּשֶׁר לְדַבְּרֵי הַב"ש לֹא גְּזָרוּ רַבְּנָן לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִבְּעֵלָה שְׁנִיסַת לֹו בְּהִיתָר עכ"פ בְּנִידוֹן דִּידָן יֵשׁ לָנוּ יְסוּדוֹת פְּרָאִי מוֹצָקוֹת לְהִתִּיר הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ וּבְשִׁמּוֹ נְבֻטָח שְׁלֵא נְכָשֵׁל בְּדַבְּרֵי הַלְכָה וְלִהְיוֹת מְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ ית"ש בְּדַבְּרֵי הַלְכָה כָּל הַיָּמִים כְּנֻפְשׁוֹ וְנֻפְשׁ יְדִידוֹ: וְדַע שְׁצָרִיךְ עֵינָן בְּדַבְּרֵי רש"י ז"ל בִּיבְמוֹת (דף צ"ד) בְּהָא דְּדַרְשִׁינוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מְאִישָׁה אֶפְּלוּ לֹא נִתְגַּרְשָׁה אֶלְא מְאִישָׁה פְּסוּלָה לְפְּהוּנָה וּפְרַש"י ז"ל שְׁאֵם מֵת אֲסוּרָה לִכְהֵן וְאֲמַאי לֹא פִּירַשׁ שְׁאֵם בְּעֵלָה פֶּהוּ נְאֻסְרָה עָלָיו בְּגַט זֶה אָבֵל מְדַבְּרֵי רש"י מִשְׁמַע שְׁבַעֲלָה יִשְׂרָאֵל רַק שְׁהַנ"מ לְאֻסְרָה אַחַר מִיתַת בְּעֵלָה לִכְהֵן וְאִילוּלֵי דְּבִרְיֵי רש"י ז"ל הִי נִרְאָה דְּהָא דְּרָשָׁא דְּדַרְשִׁינוּ בְּהַרֵּי אֵת מְגוֹרְשֵׁת מִמֶּנִּי וְא"א מוֹתֵרַת לְכָל אָדָם פּוֹסֵל לִכְהוֹנָה הוּא וְוָנוּקָא אִם בְּעֵלָה פֶּהוּ דָּאז מוֹעִיל הַגַּט לְאֻסְרָה עַל בְּעֵלָה מִשּׁוּם אִסּוּר פְּהוּנָה נְאֻסְרָה גַּם לְכָל הַפְּהוּנִים אִם מֵת הַבַּעַל מִשּׁוּם

איסור פהונה אבל אם בעלה ישראל דאז אין הגט מועיל כלל כעת דעל בעלה לא נאסרה דהא ישראל הוא ולכהנים דעלמא אסורה בלאו הכי משום איסור א"א דהוי לפל אדם בגט פנה ולא פועל גט זה לא להתיר לעלמא ולא לאסור לכהונה דבלא"ה אסורה לכ"ע להכי גם אם מת בעלה והותרה לאחרים ולא הוי א"א נמי לא חניל איסור גרושה לכהן דכל גט שלא הועיל בשעת נתינתו אינו מועיל אח"כ ג"כ אם נתנו סתם [אם לא שהתנה שיחול לאחר זמן אבל אם נתנו שיחול עכשיו ולא חניל עכשיו משום דבלא"ה יש בה איסור א"א אינו פועל לאח"כ] ואין לומר דמועיל הגט לענן שאם בא עלי פהן והתרו בו משום גרושה ולא משום א"א דלוקה משום גרושה לכהן דז"א דלא חניל איסור גרושה על איסור א"א [ודוחק לומר דנ"מ לענן לקוברו בין רשעים גמורים] וקרא דקאמר דהוי גט לאסורה לכהן מייירי שבעלה המגרש הוא פהן והועיל הגט הנה לאסורה על בעלה נאסורה גם לכ"ע משום איסור גרושה דהועיל הגט לעשותה גרושה לגבי בעלה הפהן וכיון דמסתברא דקרא מייירי דווקא בבעלה פהן א"כ לא הי צריף רש"י ז"ל לכתוב דאם מת בעלה אסורה לכהן אלא דנ"מ שאסורה לבעלה בגט זה: וראיתי בתשובת מהר"ם מלובלין (סימן קכ"ג) שכתב דקרא מייירי בשכ"מ שמגרש את אשתו שלא תזקק ליבום אחרי מותו ונותן לה גט זה שאם ימות לא תזקק ליבום ואם יתפא מחליו יחזור וישאנה והכריח שם דבריו דע"כ דמייירי הכי דבלא"ה קשה דאי במגרש מחמת שנאה ואין כוונתו להחזירה אליו א"כ כשיאמר לה פן תהי זאת האשה עגונה לעולם שהרי יוכל לגרשה בע"כ וחלילה לתורתנו הקדושה שכל דרכי דרכי נועם להתיר לאדם ששונא את אשתו ומגרשה ממנו שתהא נפרדת ממנו כל ימיו שיכול לגרשה ולאמר לה אי את מותרת לכל אדם שא"כ תתעגן היא כל ימיו.

שהרי כיון שהיא מגרש אותה מתוך שנאה ודאי אין דעתו לחזור ולישא אותה כל ימיו וא"כ נעימותי של תורה אלא ודאי במגרש אותה מתוך אהבה שלא תהא זקוקה ליבום ודעתו אם יעמוד מחליו יחזור וישאנה לכך אינו מתירה לעלמא מפני שמחזיקה לעצמה ומאמינים זה לזה שיחזרו וישאו ז"ז עיי"ש בדברי הלבוש ז"ל והנה מ"ש דע"י גט זה תהא פטורה מן היבום הא ודאי ליתא דבהדיא כתבו התוס' בגיטין (דף פ"ב) ד"ה אפילו דמותרת להתניבם אם נתגרשה בגט זה וכבר הקשו אותו חכמי דורו מדברי התוס' אלו כמבואר בסימן שאח"כ: אולם מה שהקשה דאין זה דרכי נועם שיהא אדם רשאי לגרש את אשתו שתהא מגורשת ממנו נאסורה לכל אדם ודאי קושיא חמורה היא ואם נימא דמגרשה מרצונה ומתבצית לקחת גט פנה נמי קשה לאיזה תכלית הוא נותן לה גט פנה ונלא פועל ריק לו ולה להיות מגורשת ממנו נאסורה לכל אדם ואם שנייהם יתמצו שלא לדור ביחד מי ימחה בידם מבלעדי גט זה וגט זה למה בא.

ונראה דודאי דברי הלבוש נכונים בזה דגט זה משפחת לה שיקרה בשכ"מ אבל לא לפוטרה מיבום אלא דמשפחת לה אם הבעל פהן ומתיירא שפא ימות ויקחנה אחיו ויבמה והיא אין רצונה להיות אשת אחיו ועכ"ז רוצה שאם ימות בלא בנים יקיים אחיו מצנות ביום אבל אין רצונה להיות אשתו לעולם דמצנות ביום מתקיימת בביאה ראשונה כדאמרינן ביבמות (דף כ') ואם יתן לה גט באם מתי מעכשיו הרי תהי גרושה גמורה כשימות ולא תתקיים מצנות ביום כלל והוא רוצה שיקיים אחיו מצנות ביום רק שהיא אין רצונה להיות אשת אחיו לעולם לכן נותן לה גט פנה בהרי את מגורשת ממני וא"א

מוֹתֶרֶת לְכָל אֶדָם דְּכִשְׂיָמוֹת מוֹתֶרֶת לְהַתְיַיֵּב כַּמ"ש בְּשֵׁם הַתּוֹסֵף וְאִינָה מוֹתֶרֶת אֶלָּא בְּבִיאַה רֵאשׁוֹנָה מִשׁוּם עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְאָסוּר בְּבִיאַה שְׁנִי וּמְחַנְיֵיב לְגִרְשָׁה אַחַר בִּיאַה רֵאשׁוֹנָה וְתַתְקִיִּים מְצוֹת יְבוּם וְתַצָּא מִמֶּנּוּ וְזֶה רְצוֹן שְׁנֵיהֶם וְאִם יַעֲמוּד מִחֲלִיו יִתְבַטֵּל הַגֵּט מִן הַתּוֹרָה וְתֵהָא מוֹתֶרֶת לְחֻזָּר לְבַעֲלָהּ פֶּהוּ דְקִי"ל בְּגִיטִין (דָּף ע"ב) גִּיטוֹ כְּמִתְנָתוֹ מֵהַ מִתְנָתוֹ אִם עֲמַד חוּזָר אַף גִּיטוֹ אִם עֲמַד חוּזָר מִשׁוּם דְּאִדְעָתָא דְהִכִּי לֹא גִירְשָׁה וְדָמִי לְתַנְאִי וּמוֹתֶרֶת גַּם לְבַעֲלָהּ פֶּהוּ וְאִינוּ מִפְסִיד אוֹתָהּ ע"י גֵּט וְנִמְצָא מִתְקַיֵּים כֹּל מִחֲשַׁבְתָּם שְׂאֵם יַעֲמוּד תֵּהָא מוֹתֶרֶת לוֹ וְאִם יָמוֹת יִקְיִים אֲחִיו מְצוֹת יְבוּם בְּבִיאַה רֵאשׁוֹנָה וְיוֹצִיאָנָה בְּגֵט וְיֵשׁ מְקוֹם לְעֶסֶק גֵּט זֶה לְפַעְמִים שְׂיִתְרַצּוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה לְזֶה וּמִתְקַיֵּימִין דְּבָרֵי רִש"י ו"ל כַּמ"ש דָּאֵם מֵת אֲסוּרָה לְכַהֲנָה אַע"ג דַּנ"מ גַּם דְּאֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ פֶּהוּ כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ דְּאֶפְשָׁר דְּמִיָּירִי בְּבַעֲלָהּ פֶּהוּ אַפ"ה כְּתַב רִש"י ו"ל דַּנ"מ אִם מֵת מִשׁוּם דְּלִגְבִּי בַעֲלָהּ אִין שְׂיִיָּו לומר דְּנֶאֱסָרָה עָלָיו מִשׁוּם גְּרוּשָׁה לְכַהֵן פִּינּוּ דְקִיָּיִמִין בְּשַׁכ"מ וְאִם רוּצָה לְבֹא עֲלֵי יָכוֹל לְבַטֵּל הַגֵּט וְלְבֹא עֲלֵי וּמִמִּילָא בְּבִיאַתּוֹ מְבַטֵּל הַגֵּט דְּהָא לֹא גִירְשָׁה אֶלָּא בְּמַעֲכָשׁוֹ אִם מִתִּי דְאֶפְיָלוּ אִם לֹא אָמַר הִכִּי קִי"ל גִּיטוֹ כְּמִתְנָתוֹ וְאִם עֲמַד בְּלֹא הַגֵּט לְהִכִּי כְּתַב רִש"י ו"ל דַּנ"מ אִם מֵת דְּהוּי גֵּט מְעַלְיָא וְלִכְהֲנִים אֲסוּרָה מִשׁוּם גְּרוּשָׁה וְהִלְבוּשׁ כְּתַב שְׂמַצָּא מְרַגְנִיתָא בְּפִירוּשׁוֹ בְּהָאִי קָרָא דְמִיָּירִי בְּשַׁכ"מ וְאָנוּ בַעֲזַה"ת מְצָאנוּ מְרַגְנִיתָא תוּדָּ מְרַגְנִיתָא: שׁוּב רֵאִיתִי שְׂקֻשָׁה עַל דְּבָרֵינוּ דְּהָא בִּיבְמוֹת (דָּף צ"ב) דְּדָרְיֵשׁ שֵׁם ר' מִתְיָא וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁה וְלֹא מֵאִישׁ שְׂאִינוּ אִישָׁה אָמַר רַב שֵׁם ע"ז דְּהוּהוּ לִי לר"מ לְמִדְרַשׁ בְּהָאִי קָרָא מְרַגְנִיתָא וְדָרִישׁ חֲסֵפָא מֵאִי מְרַגְנִיתָא דְתַנְיָא וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁה אֶפְיָלוּ לֹא נִתְגַּרְשָׁה אֶלָּא מֵאִישָׁה פְּסוּלָה לְכַהֲנָה וְהִיָּינוּ רִיחַ הַגֵּט דְּפוֹסֵל לְכַהֲנָה עִי"ש.

וְלִרְבִּי הָא לִיכָּא לְמִיָּמַר דְּמִיָּירִי שְׂרוּצָה שְׂיִקְיִים אֲחִיו מְצוֹת יְבוּם בְּבִיאַה רֵאשׁוֹנָה וְיִגְרְשָׁנָה דְּהָא בִּיבְמוֹת (דָּף י"ט) קָאֵמַר רַב דְּחִיָּיְבִי לְאוּוִין לֹא רִמְיָא לִיבּוּם כֹּלֵל מְקָרָא דִּיבְמָתוֹ יְבָמָתוֹ יֵשׁ לָהּ יְבָמָה שְׂאִינָה עוֹלָה לִיבּוּם וְעוֹלָה לְחִלְיָצָה וְאָסוּר אֶפְיָלוּ בִיאַה רֵאשׁוֹנָה וְא"כ תִּקְשָׁה לְרַב מֵאִי מְרַגְנִיתָא הוּא דְגֵט זֶה לְמָה בָּא, וצ"ל לְרַב דְּמִיָּירִי שְׂרוּצָה שְׂאֲחִיו יִחְלוֹץ לָהּ וְיִקְיִים מְצוֹת חִלְיָצָה וְאִם יִתֵּן לָהּ גֵּט גָּמוּר לִית כָּאֵן מְצוֹת חִלְיָצָה כֹּלֵל וְעַכְשָׁיו שְׁנוּתָן לָהּ גֵּט פְּנֵה יִחְלוֹץ לָהּ אֲחִיו דְּגְרוּשָׁה אֲסוּרָה לוֹ וְאִם לֹא יִתֵּן לָהּ גֵּט כֹּלֵל יִיבָם אֲחִיו וְהוּא אִינוּ רוּצָה שְׂיִשְׂאָנָה אֲחִיו רַק שְׂרוּצָה שְׂיִקְיִים מְצוֹת חִלְיָצָה וְדו"ק: שְׂאֵלָה שַׁכ"מ דְּדַחִיק לִי עֲלָמָא וְלוֹ אַח מוּמָר לְעַבּוּדָת כּוֹכְבִים וְאִשְׁתּוּ אִינָה בְּכָאֵן אִם יֵשׁ תִּקְנָה לְזִכּוֹת לָהּ גֵּט ע"י שְׁלִיחַ קַבְלָהּ אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה בִּיבְמוֹת (פ' הָאִשָּׁה שְׁלוֹם) אִיבְעִי לָן בְּמִזְכָּה גֵּט לְאִשְׁתּוֹ בְּמִקּוֹם יָבָם מִי אֲמַרְיָנוּ זְכוּת הוּא לָהּ אוֹ לֹא וְלֹא אִיפְשִׁיטָא וְעִי' (בְּשׁו"ע סִימָן ק"מ) דְּבִיבָם מוּמָר וְדָאִי דִּישׁ לְסִמּוֹן ע"ז וְלַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבְלָהּ וְגַם כִּי יֵשׁ לְצַרְרָה לְזֶה מַה דְּאֲמַרְיָנוּ (ב"ק ק"י) גְּבִי נְפִלָה לְפָנֵי יָבָם מְנַפֵּה שְׁחִין דְּאִבְעִי לָן לְמִיָּמַר אִדְעָתָא דְהִכִּי לֹא קִדְשָׁה עֲצָמָה רַק דְּדַחִי שֵׁם דְּאִתְתָּא בְּכָל דְּהוּ גִיחָא לָהּ אֶבְל בְּמוּמָר לְעַבּוּדָת כּוֹכְבִים דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְּלֹא שְׂיִיָּו לְאִמַר אִתְתָּא בְּכָל דְּהוּ גִיחָא לָהּ: מִיָּהוּ לְכַאוּרָה הִי נִרְאָה לִי דְהִיָּינוּ דוֹקָא לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבְלָהּ וְלְזִכּוֹת לָהּ הַגֵּט עַל תַּנְאִי דָּאֵם מִתִּי אֶבְל לְגִרְשָׁה לְגַמְרִי כְּלִי תַנְאִי דָּאֵם מִתִּי רַק שְׂתֵּהָא מְגוֹרְשָׁת מַעֲכָשׁוֹ אִין זֶה זְכוּת אֶלָּא חוֹב דְּכִיָּו דְהַשַׁכ"מ אִינוּ בְּגָדָר גּוֹסֵס רַק בְּגָדָר חוֹלָה וְרוֹב חוֹלִין לְחִיָּים א"כ הָרִי חוֹב הוּא לָהּ מֵאִי דְמִתְגַּרְשָׁת מְבַעֲלָהּ כְּעַת וּמֵאִי מְהַנִּי הָא דְסִנְיָא לִי לִיבָם פִּינּוּ דְלַע"ע חוֹב הוּא לָהּ וּשַׁכ"מ לֹא גָרַע מְנוּפָה שְׁחִין דְקִי"ל דְּהוּי חוֹב לְאִשְׁתּוֹ לְהַתְגַּרְשׁ מִמֶּנּוּ וְאִף דָּאֲח"כ מֵת הַבַּעַל מ"מ בְּשַׁעֲה

שזיכו לה הגט נחשב קבלת הגט לחוב ובגמרא מיירי במזכה לה הגט בתנאי דאם ימות
יהא גט דלא מפסידה מידי דאם יחי' היא אשתו פראשונה ולא מסתפק לן אלא אם מה
שלא תהא זקוקה ליבום ע"י הגט מיקחשב זכות או לא והכי משמע לשון הגמ' המזכה גט
לאשתו במקום יבם מהו משמע דלא גירשה אלא משום חשש יבום ולכשתזקק ליבום
יחול הגט למפרע, ומצאתי בתשובת הרדב"ז שכתב פן: ולכאורה נראה להביא ראיה
מדברי הרמב"ם ז"ל (בפ"ט מה' גירושין) שכתב שם (בהלכה כ') דין שכ"מ המגרש על
תנאי דאם מתי וכתב שם וז"ל חולה שרצה לגרש על תנאי לכשימות פדי שלא תפול
ליבם ואם עמד לא תהא מגורשת ולא רצה לגרשה מעכשיו שלא תטרון דעתו פך הוא
כותב לאחר התורף או אומר לה פשנותן הגט כו' (ובהלכה כ"א) פתב שם הא דינא
דמזכה גט לאשתו במקום יבם וז"ל בעל שאמר לאחר זכה בגט זה לאשתי פדי שלא
תפול ליבם ונתן הגט לידו ומת הבעל קודם שהגיע הגט לידה הרי זה ספק מגורשת כו'
עכ"ל והנה (בהלכה כ') בדין תנאי דשכ"מ פתב חולה שרצה לגרש וכאן שינה וכתב
בעל שרצה לגרש ולא פתב חולה משמע ודאי דמיירי גם בכריא והנה בכריא המגרש
ומת יירא שמה ימות ודאי דאם גירשה לגמרי בלי תנאי דהוי חוב דאף דסניא לי' ליבם
מ"מ פיון שבעלה בריא למה תחוש שימות ואין לה חוב גדול מזה מה שמפסדת בעלה
פעת ועיין (ביבמות קי"ב) מי מסקה אדעתא דמיית בעל ונפלה קמי יבם] וא"כ מאי ספיקא
איכא הך הא ודאי חוב הוא לה, א"ו דהרמב"ם מפרש בעיני דמיירי במגרשה על תנאי
דאם ימות ואם לא ימות תהי' אשתו ולהכי אפילו אם הבעל בריא נמי מיקרי זכות משום
דסניא לי' ליבם וכ"ז שהבעל בחיים היא אשתו והכי דייק לשון הרמב"ם ז"ל שכתב
בעל שאמר לאחר זכה גט זה לאשתי פדי שלא תפול ליבם דמשמע שגם להזוכה אמר
שלא יזכה אלא פדי שלא תפול ליבם דהיינו אם ימות ואם לא ימות תהי' אשתו ואין
רצונו לגרשה לגמרי וצ"ע היטב לדינא: סימן קסד שאלה בגט הנשלח ממרחקים ונמסר
ליד האשה ואח"כ נודע שמת הבעל ואין ידוע אם היה קיים בשעת מסירת הגט: תשובה
תנו בגיטין (דף כ"ח) המביא גט ממדה"י והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא
קיים, ולכאורה נראה פיון דנותנו בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן למיתה ומתירין אותה
להנשא אם שמעו אח"כ שמת תלינן שמת אח"כ.

וכן מצאתי להנוב"י באהע"ז מה"ק (סי' ל"א) שכ' בהא דאמר המביא גט והניחו זקן או
חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים וז"ל והנה אם יש לו אח והיא נשאת לאיש עפ"י גט
זה ואחר כמה שנים ישמעו בו שמת הכי נאמר שמת למפרע והרי זה זקוקה ליבם ובניה
ממזרים למ"ד יש ממזר מיבמה לשוק והרי פתיב דרכיה דרכי נועם עכ"ל: אולם מצאתי
להגאון בעל תורת גיטין בחי' לאהע"ז (סימן קמ"א סעיף ס"ח) שכתב אדין זה דנותנו
לה בחזקת שהוא קיים וז"ל ואם אחר שנתנו לה נתברר שמת וא"י אם קודם שנתנו אם
לאחר שנתנו יש ללמוד דין זה (מסימן קמ"ד סעיף ה') דאם הוא ספק איזו מהן קודם
ה"ז ספק מגורשת וזה דלא כהנוב"י: והנה הדין שלמד ממנו התו"ג האמור (בסימן קמ"ד
סעיף ה') הוא מתניתין בגיטין (דף ע"ו): אמר הם לא באתי עד שנים עשר חודש פתבו
ותנו גט לאשתי אין פותבין תוך יב"ח פתבו ונתנו לה לאחר י"ב חודש ומת אם מיתה
קדמה לנתינת הגט אינו גט אם גט קודם למיתה ה"ז גט ואם אינו ידוע איזו קודם ה"ז
מגורשת ואינה מגורשת.

וכ' הָר"ן ז"ל שם זו היא שְאָמְרוּ מְגוֹרְשֵׁת וְאִינָהּ מְגוֹרְשֵׁת דְלָא מוֹקְמִינָן לִי בְחֻזְקָתָא חַי וְנִימָא דְלֹא חֵר יב"ח מֵת אֶלָּא פִּינָן דְהִשְׁתָּא מֵת מְקַמֵּי הֵכִי מְסַפְקִינָן לִי שְׁמַת בְּתוּךְ יב"ח עכ"ל הָר"ן ז"ל וּמִזֵּה לְמַד בְּתוּ"ג דְגַם בְּמִבְיָא גִט מִמְדָּה"י וְנוֹתְנוּ לָהּ בְחֻזְקָתָא שֶׁהוּא קְיָיִם וְאִם"פ נֹדַע שְׁמַת הַדִּין פֶּן: וְהִנֵּה וְנִדְאֵי דְפִשְׁטָא דְלִישְׁנָא דְמִתְנִיתִין מִשְׁמַע שְׁפִתְבוּ וְנִתְנוּ לָהּ בְחֻזְקָתָא שֶׁהוּא קְיָיִם וְלֹא בָּא וְאִם"פ נֹדַע שְׁמַת וְע"ז אָמַר דָּאִם גִּט קוֹדֵם ה"ז גִּט וְאִם מִיִּתָּה קְדָמָה אִינוּ גִט וּבְאִינוּ יָדוּעַ הֵנִי סָפֵק: וְלִי הִנֵּה נִרְאֵה לְכֹאֲרָה דְהָךְ דִּינָא דָּאִם לֹא בְּאִתִּי אִין יְכוּלִין לְכַתּוּב וְלִיתָן הַגִּט עַד שְׁיִנְדַע שְׁלֹא מֵת וְאִף דְּבִאֲוֹמֵר סָתָם פִּתְבוּ וְתִנּוּ גִט לֹא שְׁתִּי וְהִלָּךְ מִפְּאֵן וְנִדְאֵי דְכּוֹתְבִין מִשּׁוּם דְּמוֹקְמִינָן לִי בְחֻזְקָתָא חַיִּים מ"מ בְּאֲוֹמֵר אִם לֹא בְּאִתִּי מִפְּאֵן וְעַד יב"ח פִּתְבוּ וְתִנּוּ הֵנִי לִי תוֹרַת תְּנָאֵי כְּדִפְרִיף הֵתָם בְּסוּגְיָא אַר' יוֹסִי לִימָא קְסִבֵּר ר"י פִּתְבוּ גִט עַל תְּנָאֵי כְּשֶׁר דְהָךְ אִם לֹא בְּאִתִּי עַד יב"ח מְקַרֵּי תְּנָאֵי שֶׁהִתְנָה שְׁלֹא יִכְתְּבוּ אֶת הַגִּט עַד אַחֵר יב"ח וְכִי מְסַפְקִינָן דְלִמָּא מֵת תוּךְ יב"ח לֹא שְׁיִיף לְאֹקְמֵי אַחְזָקָה דְדָבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם תְּנָאֵי בְּעִינָן שְׁיִתְפָּרֵר שְׁנִתְקַיָּים הִתְנָאֵי וְכִי מֵת בְּתוּךְ יב"ח הָרִי לֹא נִתְקַיָּים תְּנָאֵי דָּאִם לֹא בְּאִתִּי שְׁהָרִי הִי אָנוּס מְלִבּוּא וְאִף דְּמִשּׁוּם חֲשַׁשׁ אִין גִּט לֹא חֵר מִיִּתָּה הִי מוֹעִיל מַה שְׁמַעְמִידִין אוֹתוֹ בְחֻזְקָתָא חַי מ"מ לְעַנְיָן קִיּוּם הִתְנָאֵי שֶׁהִתְנָה שְׁלֹא יִכְתְּבוּ אֶלָּא עַד אַחֵר יב"ח לֹא מְהִי חֻזְקָה וּבְעִינָן שְׁנִדַע שֶׁהִי חַי וְלֹא בָּא שְׁאֵז נִתְקַיָּים הִתְנָאֵי וִיכוּלִין לְכַתּוּב דְכָל הַמִּתְנָה דְעָתוּ שְׁיִרְאוּ בְּפוֹעַל שְׁנִתְקַיָּים הִתְנָאֵי וְלֹא שְׁיִרְאוּ וְיִדּוּנוּ הַדְּבָר ע"י חֻזְקָה שְׁנִתְקַיָּים [וכה"ג כ' הַר"מ ז"ל בְּהָא דָּאִם לֹא בְּאִתִּי מַעֲכָשְׁוּ וְעַד יב"ח דְּבְעִינָן לְמִימֵר בְּש"ס שֶׁם דְּאֶפִּילוּ בְּמֵת בְּתוּךְ יב"ח לֹא שְׁרִינָן לָהּ לְהַנְשֵׂא אִף שְׁבוּנְדָאֵי שׁוּב לֹא יְבוּא פִּינָן שְׁמַת וְהַתּוֹס' נִדְחָקוּ בְּזֵה וְכַתְּבוּ שֶׁהוּא מִשּׁוּם גְּזִירָה דְגְזָרִינָן אִטוּ לֹא מֵת עֵי"ש.

אָבֵל הַה"מ ז"ל (כפ"ח מֵהִלְכוֹת גִּירוּשֵׁין הֶלְכָה כ"ב) נָתַן טַעַם לְזֵה דְכָל הַמִּתְנָה פְּנוּנְתוּ שְׁיִתְקַיָּים הִתְנָאֵי בְּפוֹעַל הִינּוּ שְׁלֹא יְבוּא עַד יב"ח אָבֵל מַה שְׁאֵנוּ יוֹדְעִין שְׁלֹא יְבוּא מִחֻזְקָתָא שְׁמַת זֵה לֹא מְהִי וְצָרִיכָה לְהַמְתִּין כָּל יב"ח מִלְּהַנְשֵׂא לְקִיּוּם הִתְנָאֵי וְמַה שְׁיִוְדְעִין שְׁיִתְקַיָּים הִתְנָאֵי אִינוּ מוֹעִיל וְכ' שֶׁם הַה"מ שְׁמִזָּה לְמַד הַר"מ ז"ל בְּמִתְנָה עַל מְנַת שְׁתִּתְנִי לִי מְאִתִּים זֹז וְלֹא קִבַּע לָהּ זְמַן עַל הַנְּתִיבָה דְקִי"ל לִי וְלֹא לִיּוֹרְשֵׁי וְהַגִּט בְּטַל אַעפ"כ אֲסוּרָה לְהַתְנִיבָם שְׁלֹא בְטַל הַגִּט כ"ז שְׁלֹא נִתְבַּטַּל הִתְנָאֵי בְּפוֹעַל וְהָכֵא הָרִי לֹא נִתְבַּטַּל שְׁהָרִי לֹא קִבַּע זְמַן לְנִתְנִיבַת הַמְּאִתִּים זֹז וּמִתְלִי תְּלִי קִיּוּם הִתְנָאֵי אִף שְׁאֵנוּ יוֹדְעִין שְׁבוּנְדָאֵי לֹא יִתְקַיָּים דְלִי וְלֹא לִיּוֹרְשֵׁי קְאָמֵר מ"מ בְּפוֹעַל לֹא נִתְבַּטַּל וְדַעְתוּ שְׁאֵם יִתְבַּטַּל בְּפוֹעַל לֹא יִהְיֶה גִט אָבֵל אִם לֹא יִתְבַּטַּל בְּפוֹעַל אֲסוּרָה לְהַתְנִיבָם וְקִלְסִי הַה"מ ז"ל וְכ' שְׁזֵה מוֹרָה עַל שְׁכָלוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל הַר"מ ז"ל וְאִף אָנוּ נֹאמֵר בְּמִתְנָה שְׁלֹא יִכְתְּבוּ עַד שְׁיַעֲבֹר יב"ח וְלֹא יְבוּא לֹא מְהִי מַה שְׁחֻזְקָתוֹ חַי וְלֹא בָּא אֶלָּא עַד שְׁיִוְדְעִין בְּבִירוֹר שְׁחִי וְלֹא בָּא דְהֵכִי הוּא דַעְתוּ בְּתִנָּאֵי שֶׁהִתְנָה וְאֵע"ג דְּגַבֵּי אֲנוּס אֲמַרִּינָן בְּפ"ק דְּכִתְוִבוֹת (דָּרָב) דְּאֲנוּס מִיִּתָּה אִינוּ מְבַטַּל לְתִנָּאֵי אִף לְמ"ד יֵשׁ אֲנוּס בְּגִיטִין מִשּׁוּם דְּלֹא נִיחָא לִי דְתִיפּוֹל קִמֵּי יָבָם וְא"כ מְקַרֵּי לֹא בָּא זֵהוּ דְנוּקָא הֵתָם שְׁנָתָן לָהּ הַגִּט כְּעַתָּה וְאִם מַעֲכָשְׁוּ בְּזֵה אֲמַרִּינָן דְּלֹא נִיחָא לִי שְׁאֲנוּס מִיִּתָּה יִבְטַל תְּנָאוֹ וִיִּהְיֶה כְּאִלוּ בָּא מִשּׁוּם דְּלֹא נִיחָא לִי דְתִיפּוֹל קִמֵּי יָבָם וְזֵהוּ עֵיקַר פְּנוּנְתוֹ בְּנִתְנִיבַת הַגִּט אָבֵל הָכֵא דְאָמַר אִם לֹא בְּאִתִּי עַד יב"ח פִּתְבוּ וְתִנּוּ שְׁאֵם מֵת בְּתוּךְ יב"ח אִין פּוֹתְבִין וְלֹא אִיכְפַת לִי בְּמָה דְתִיפּוֹל קִמֵּי יָבָם, וְזֵהוּ תְּנָאוֹ שְׁנִתְנִיבַת מִלְּכַתְּבוּב הַגִּט עַד פְּלוֹת יב"ח וְאִם מֵת בְּתוּךְ יב"ח אִין פּוֹתְבִין בְּעִינָן שְׁיִוְדְעִין בְּבִירוֹר שֶׁהִי חַי בְּתוּךְ

יב"ח דארף דלענגן גט לאחר מיתה מהני מה שמחזקינו אותו בחזקת חי מ"מ לענגן קיום התנאי בעינו שיתקיים בפועל היינו שנדע שהי' חי ולא בא שפן הי' דעתו שימתינו מלקתוב עד שיראו שחי ולא בא]: ואחרי שברנו דאנו צריכין לידע שהי' חי בתוך יב"ח ולא מהני חזקת חיים דברי המשנה ברורים לנו דלכאורה קשה טובא מ"ש הכא דקתני הך בבא אם גט קודם למיתה ה"ז גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אינו ידוע מגורשת ואינה מגורשת ואמאי לא תני נמי הך מלתא בפ' כל הגט במביא ממדה"י דנותנו לה בחזקת שהיא קיים ואם נמצא אח"כ מת מגורשת ואינה מגורשת ומ"ש דתני לה הכא גבי אם לא באתי אבל לפי דברינו הדבר נכון דגבי מביא גט ממדה"י פינו שמעמידין אותו בחזקת חיים ונותנין לה הגט הרי היא מגורשת ואם יתנוודע לנו שמת ואין ידוע אימתי לא איכפת לן למיהדר דינא לאוסרה ואמרינן השתא הוא דמת עד שיתברר בעדים שמת קודם נתינת הגט רק הכא גבי אם לא באתי עד יב"ח פתבו ותנו דאחר יב"ח כשפותרין ונותנין אין אנו יכולין להתייר עד שיתנוודע לנו שחי הי' כל היב"ח דלענגן קיום התנאי לא מהני חזקה מפני שנדעתו הי' שיתברר בנודאי שחי ולא בא וכשפותרין ונותנין לה אחר יב"ח אין להתייר עד שיתברר שחי הי' כל היב"ח ולא בא ואם עתה נודע לנו שמת ואינו ידוע אימת בזה אמרינן [אם הגט קודם ה"ז גט ואם מיתה קודמת אינו גט] ואם אינו ידוע איזה מהן קודם הוי מגורשת ואינה מגורשת דכיון שלא החזקנו חזקת חיים לדון על פיה עדיין מפני שאין חזקת חיים מועיל במקום קיום תנאי וכשנודע לנו אחר יב"ח ממיתתו הרי הוא מת לפנינו ובנמצא מת והחזקה לא הוחזקה עדיין לדון על פיה לגמרי עד שנמצא מת לפנינו בזה לא מהני חזקת חיים כלל.

ואין ה"נ אם ידענו שחי הי' כל היב"ח ונתקיים התנאי שלא בא כל יב"ח ונמשך הדבר וכתבנו לה הגט אח"כ בחזקת שהיא קיים דכיון שנתקיים התנאי מהני חזקת חיים ונתנו לה ואח"כ נודע שמת ולא נודע אם קודם נתינת הגט או לאחר נתינת הגט דהגט פשר דכל יב"ח הי' חי בבירור לא מחמת חזקה כ"א בבירורו של עדים וכשנותנין לה הגט אף שאח"כ נודע שמת אמרינן השתא אחר נתינה הוא דמת דבשעה שניתן לה הגט הי' בחזקת חיים ומהני החזקה שדנו עלי' שלא לסותרה אף כשנודע שמת.

אבל השתא רצה להשמיענו דאם כשנתנו לה אחר יב"ח לא הי' בירור שהי' חי כל יב"ח ועכשיו שנתברר שמת וא"י אימת דבזה הוי ספק מגורשת דבשעה שכתבו ונתנו לא הי' מועיל חזקת חיים שהרי אנו צריכין לידע חיותו בתוך יב"ח שהוא מחמת קיום התנאי דלא מהני בי' חזקה ונותן לה הגט רק שיועיל אם יתברר שחי הנה כל היב"ח וממילא הוי ספק פינו דהשתא מת הוא לא מהני לי' חזקת חיים ואף אם עכשיו יתנוודע לנו שבתוך יב"ח ונדאי הי' חי ולא בא רק הספק הוא על שעת הנתינה אם הי' חי או לא נמי לא מהני פינו שלא הותרה ע"י החזקה של חזקת חיים עד שנתנוודע הספק על שעת הנתינה ונהרי מת לפנינו הוי מגורשת ואינה מגורשת: וזה פנונת המשנה להשמיענו שאם פתבו לאחר יב"ח קודם שיידעו אם הי' חי בתוך יב"ח ואח"כ נודע שמת וא"י אימת הוי מגורשת ואינה מגורשת ואף שיידענו עכשיו שכל יב"ח הי' חי והספק הוא רק אלאחר יב"ח מ"מ פינו דבשעת נתינה לא הוחזק חזקת חיים לדון על פיה לא מהני ונהי ספק מגורשת ואין מקום לדון זה כ"א במשנה זו דאם לא באתי פתבו ותנו (אבל במביא גט ממדה"י ונתנו לה בחזקת שהיא קיים הותרה להנשא ואם אח"כ שמעו שמת אמרינן השתא הוא דמת:

וּנְרָאָה שְׁמִזָּה הַטַּעַם אֲמַרְיִן בַּתּוֹסְפָתָא וְהִבְיָאוּ תוֹס' בְּעִירוּבֵין (דף ל"ה) דְמוֹדִים חֲכָמִים לר"מ בְּרָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב שֶׁהוּא טְהוֹר וְלֹא אֲמַרְיִן כָּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן שֶׁהִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים דָּאֵטוּ אִם לֹא רָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב לֹא יִדְעוּנוּ שֶׁפ"א הִי חֵי וּמֵאֵי נ"מ בֵּין רָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב אוֹ לֹא אֲבָל לִפְמ"ש א"ש דְבִנְגַעבֵא בְּלִילָה וּא"י אִם חֵי אִם מֵת מְטַמְּאִין חֲכָמִים מִשׁוּם דְּכָל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וְלֹא שִׁינְיָה לְאוֹקְמֵי אַחְזָקַת חַיִּים פִּינּוֹן שְׁמַת לְפָנֵינוּ וְגַם בְּשַׁעַת שְׁנַגְע לֹא הֵינּוּ יְכוּלִים לְהַחְזִיקוּ לְטְהוֹר מִחֲמַת חֲזָקַת חַיִּים דְּכִינּוֹן שְׁאִינוּ רוֹאֶה מִי הוּא וְנוֹגַע בְּאִישׁוֹן לִילָה בֵּא' לֹא שִׁינְיָה חֲזָקַת חַיִּים דָּאֵטוּ לִיכָא מֵתִים בְּעוֹלָם.

וְשָׂמָא זֶה שְׁנַגְע בּוֹ הוּא מֵת וְאֶפְשָׁר דְּלִמְחַר יִפִּיר בּוֹ שֶׁהִי מֵת בְּשַׁעַת נְגִיעָה שְׁיִרְאָה שְׁנִיפָר עָלָיו שְׁמַת מִכְּמָה יָמִים וּא"כ אֵין שִׁינְיָה לְטְהוֹר מִשׁוּם חֲזָקַת חַיִּים וְכִינּוֹן דְּבִשְׁעַת נְגִיעָה א"א לְטְהוֹר מִחֲמַת חֲזָקַת חַיִּים אִף לְמַחַר שְׁרוּאָה שִׁישׁ לְהַסְתַּפֵּק עָלָיו שְׁאֶחָר נְגִיעַתוֹ מֵת נְמִי לֹא מְהַנִּי חֲזָקַת חַיִּים פִּינּוֹן שֶׁהִרִי מֵת הוּא לְפָנֵינוּ וּבְשַׁעַת שְׁנוּלֵד הַסֶּפֶק לֹא הִי אֶפְשָׁר לְהַחְזִיק עֲצָמוֹ לְטְהוֹר שְׂמָא יִפִּיר לְמַחַר שְׁבִשְׁעַת נְגִיעָה כְּבָר מֵת הִי אֲבָל בְּרָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב וְאֶח"כ בְּלִילָה נִגַע בּוֹ תִּיכְרַף כְּשֶׁנִּגַע בּוֹ פִּינּוֹן שֶׁהִי חֵי מִבְּעָרְב אֲמַרְיִן גַּם עֶכְשָׁיו חֵי הוּא לְהַכִּי אִף לְמַחַר שְׁנַמְצָא מֵת אֲמַרְיִן הַשְּׁתָא הוּא דְמֵת וְעַד עֶכְשָׁיו חֵי הִי כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמַדְנוּ אוֹתוֹ עַל חֲזָקַתוֹ בְּשַׁעַת נְגִיעָה אֵין אָנוּ סוֹתְרִין דִּינוֹ וְאִף דְּבְרָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב שְׁמוֹדִים חֲכָמִים לר"מ שֶׁהוּא טְהוֹר הוּא רַק בְּרַה"ר אֲבָל בְּרַה"י טְמֵא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּנִדָּה (דף ד') ד"ה כִּי פְּלִיגֵי דְבִהֲדִיָא אֵיתָא בַּתּוֹסְפָתָא אִם רָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב טְהוֹר שְׁסַפֵּק טוֹמְאָה בְּרַה"ר טְהוֹר הִרִי דְבְּרַה"י טְמֵא אִף שְׁרָאוּהוּ חֵי מִבְּעָרְב וְהֶעֱמַדְנוּ אוֹתוֹ עַל חֲזָקַתוֹ בְּשַׁעַת נְגִיעָה הַתָּם מִשׁוּם דְּבְּרַה"י לֹא מְהַנִּי חֲזָקָה גְּבִי טוֹמְאָה כְּדִילְפִינּוֹ מְסוּטָה אֲבָל גְּבִי אִסּוּר דְּמְהַנִּי חֲזָקָה שְׁפִיר מְעַמִּידִין אוֹתוֹ עַל חֲזָקַתוֹ אִף שְׁמַת לְפָנֵינוּ: וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְפִי דְּבְרֵינוּ דְּהַטַּעַם בְּהָא דָּאִם לֹא בְּאֵתִי עַד יב"ח כְּתָבוּ וְתָנוּ דְּאֲמַרְיִן אִם סַפֵּק מֵיִתָּה קוֹדֶמַת אוֹ גֵּט קוֹדֶם דְּהוּי מְגוֹרְשֵׁת וְאִינָה מְגוֹרְשֵׁת וְאֵין מְעַמִּידִין אַחְזָקַת חֵי הוּא מִשׁוּם שְׁלֵא דְנוֹ עַפ"י חֲזָקָה זוֹ א"כ נִימָא כָּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וּמְדַשְׁתָּא מֵת גַּם בְּשַׁעַת נְתִיבַת הַגֵּט מֵת הִי דְּכִינּוֹן דְּחֲזָקַת חֵי לֹא מְהַנִּי הֵכָא בְּעִינּוֹן לְמִיזַל בְּתַר שַׁעַת מְצִיאוֹתָן וְהוּיָא אִינָה מְגוֹרְשֵׁת וְנִדְאֵי דז"א דְּהָא אֲמַרְיִן בְּנִדָּה שֶׁם דְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן לְקוֹלָא לֹא אֲמַרְיִן אֲלֵא בְּמָקוֹם מְצִיאוֹתָן אֲבָל שְׁלֵא בְּמָקוֹם מְצִיאוֹתָן לֹא אֲזַלִּין בְּתַר שַׁעַת מְצִיאוֹתָן לְקוֹלָא עֵי"ש וְהָכָא לֹא שִׁינְיָה מְקוֹם מְצִיאוֹתָן דָּאֵטוּ הָאָדָם עַל מְקוֹם אֶחָד הוּא עוֹמֵד וּבִט"ז בִּי"ד (ס' שצ"ז) כ' דְּהָדָּ חֲזָקָה דְּחֲזָקַת חַיִּים לֹא מְהַנִּי כָּלֵל כְּשֶׁנַּמְצָא מֵת אִף דְּבָכָל חֲזָקוֹת שְׁבַתוֹרָה מוֹקְמִינּוּ אַחְזָקָה אִף אַחַר שְׁנַמְצָא רִיעוּתָא מ"מ חֲזָקַת חַיִּים גָּרַע מִשְׁאַרֵי חֲזָקוֹת הוֹאִיל וְסוֹף אָדָם לְמוֹת לְהַכִּי לֹא מוֹקְמִינּוּ אַחְזָקַת חֵי הֵיכָא שְׁנַמְצָא מֵת לְפָנֵינוּ וּמִטַּעַם זֶה פָּסֵק בֵּא' שֶׁהִגִּידוּ לוֹ שְׁמַת קְרוּבוֹ וְלֹא נוֹדַע אִם הוּא תוֹף לְמ"ד אִם לְאַחַר לְמ"ד דְּאִינוּ חֲתִיב לְהַתְּאָבֵל וְדִלֵּא כַּמְהָר"מ מִינֵן שְׁפָסֵק דְּחֲתִיב לְהַתְּאָבֵל מִטַּעַם דְּמוֹקְמִינּוּ לִי בְּחֲזָקַת חַיִּים וְהַשְּׁתָא בְּתוֹף לְמ"ד הוּא דְמֵת אֲלֵא אֲמַרְיִן כָּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן עֵי"ש בְּדְבָרֵינוּ ז"ל: וְהִנֵּה בְּזֶה שְׁלֵא נוֹלֵד הַסֶּפֶק עַל זְמַן מֵיִתָּהוּ עַד שְׁכָבָר מֵת וְנִדְאֵי הַדִּין עִם הַט"ז דְּלֹא מְהַנִּי חֲזָקַת חַיִּים כָּלֵל וְכַמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ לְעִיל מְהָא דָּאִם לֹא בְּאֵתִי עַד יב"ח כְּתָבוּ וְתָנוּ גֵּט לְאַשְׁתֵּי דְלֹא מְהַנִּי חֲזָקַת חַיִּים אַחַר שְׁנוֹדַע לָנוּ שְׁמַת אֲלֵא אִם הֵינּוּ דְנִין עַפ"י הַחֲזָקָה: וְרִיאִיתִי לְהַגְאוֹן בְּעַל שֶׁב שְׁמַעְתָּא שֶׁהִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הַט"ז דְּכִינּוֹן דְּאֵין מְעַמִּידִין עַל חֲזָקַת חֵי כְּשַׁמַּת עֶכְשָׁיו א"כ בְּהֵוָה דָּאִם לֹא בְּאֵתִי נִימָא כָּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וְתִהְיֵי אִינָה מְגוֹרְשֵׁת

בַּנוֹדָאֵי כְּמוֹ שְׁמַבִּיא הַט"ז מְהָא דְּמַפְקַח אֶת הַגַּל דְּאֶמְרִינּוּ כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן אַרְף לְקוֹלָא הוּא.

ולפמ"ש א"ש דְּהָא דְּאֶמְרִינּוּ כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן הוּא רַק בְּמָקוֹם מְצִיאוֹתָן כְּמוֹ בְּמַפְקַח הַגַּל אֲבָל אֲדָם בְּרִיא שְׁהוּלָה אָנָּה וְאָנָּה וּמַת וְלֹא נוֹדַע זְמַן מִיתָתוֹ אִין פְּאֵן מָקוֹם מְצִיאוֹתָן וְהוּי סְפַק הַשְּׁקוּל כְּדֶאֱמְרִינּוּ בְּנֻדָּה פ"ק (דף ד') וְלִהְיֵי בְּהוּא דָּאִם לֹא בְּאִתִּי הוּי מְגוֹרְשֵׁת וְאִינָּה מְגוֹרְשֵׁת וְגַבִּי אֲבָיְלוֹת דְּהוּי סְפַק הַשְּׁקוּל תְּלִינּוּ לְקוֹלָא כְּדִקְיִי"ל לְהַקְלֵי בְּאֲבָיְלוֹת וְכֹן בְּסוֹגְיָא דִּיבְמוֹת (פ"ח) דְּמִיִּתִּי בְּרִיִּיתָא מְנִיִּין שְׂאֵם לֹא רְצָה דְּפָנוּ ת"ל וְקַדְשָׁתוֹ וּמוֹקִי לָהּ בְּתַרִּי וְתַרִּי שְׂשֻׁנִים אָמְרוּ מַת וְנִיִּסַת וְאִח"כּ בָּאוּ שְׁנַיִם אַחֲרֵימּוֹ וְאָמְרוּ חֵי הִי אֲלֵא שְׁמַת עַכְשָׁיו שְׂאֲסוּרָה מְשׁוּם אִיסוּר כְּהוּנָה אַרְף שְׁנַיִסַת לְאַחַד מְעֵיִדִי וְקֹאֲמְרִי בְּרִי לִי הָתָם נְמִי חֲזַקַת חֵי לִיכָא פִּינּוּ שְׁנוּלַד הַסְּפַק עַל זְמַן מִיתָתוֹ כְּשִׁבְא פַת הַשְּׁנִי וְאָמְרוּ עַכְשָׁיו מַת וְגַם כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן לִיכָא לְמִימַר לְהַחְזִיקוּ שְׁמַת מְקוֹדָם וְתִהָא מְוַתְרַת לְהֵאִי כְּהֵן מְשׁוּם דְּשָׁם נְמִי לִיכָא מְקוֹם מְצִיאוֹתָן וְהוּי סְפַק הַשְּׁקוּל וְקמ"ל דְּלֵא מְהַי בְּרִי לִי דִידְהוּ: אוּלָם הָרְאִי שְׁהַבִּיא הַט"ז ז"ל מְמַשְׁנָה דְּפִסְחִים (דף צ"א) דְּתַנּוּ הָתָם הָאוּנּוּ וְהַמְּפַקַח הַגַּל וְהַחְבוּשׁ בְּבֵית הָאִיסוּרִים שׁוֹחֲטִין עַלֵּיהֶן עִם אַחֲרֵימּוֹ וְכֹלְוֹן שְׁנַמְצָא בְּהֵם פְּסוּל א"צ לְהַבִּיא פ"ש חוּץ מְפַקַח אֶת הַגַּל מְפִי שְׁהוּא טְמֵא מִתְּחִילָתוֹ וּפְרַש"י ז"ל מְפַקַח הַגַּל וּא"י אִם יִמְצָא חֵי אוּ מַת לְהֵכִי מְבִיא פ"ש דְּמַחְזִיקִין אוֹתוֹ וְנֹדַאי מַת מִתְּחִילָתוֹ וְהַתּוֹס' שָׁם הַקְּשׁוּ אֵהָא דְּאֶמְרִינּוּ בְּמַפְקַח אֶת הַגַּל שְׁהוּא טְמֵא מִתְּחִילָתוֹ נִימָא הַשְּׂתָא הוּא דְּמַת וְתִרְצוּ פִּינּוּ דְּנַמְצָא מַת אֶמְרִינּוּ כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וּמִזָּה לְמַד הַט"ז דְּחֲזַקַת חֵיִים לֹא מְהַי כְּשַׁמַת לְפָנֵינוּ וְאֶמְרִינּוּ כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וּמְרַאִי זֶה מְשַׁמַע בְּהַדְּיָא דְּאֶפִּילוּ אִם בְּשַׁעַת שְׁנוּלַד הַסְּפַק הַעֲמִדְנוּ אוֹתוֹ עַל חֲזַקַתוֹ מ"מ כְּשִׁנּוּדַע לְנוּ אִח"כּ שְׁמַת וְאִינוּ יְדוּעַ אִימַת אֶמְרִינּוּ כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וּמְקַמִּי הֵכִי מַת דְּהָא גַבִּי מְפַקַח אֶת הַגַּל שְׁחַטּוּ עָלָיו וְאִז כְּבָר הִי סְפַק חֵי סְפַק מַת וְהַעֲמִדְנוּ אוֹתוֹ בְּחֲזַקַת חֵיִים וְאִפ"ה כְּשִׁנְמַצָּא אִח"כּ מַת חֵיִיב בַּפ"ש וְאִינוּ יוֹצֵא בְּרֵאשׁוֹן וְאֶמְרִינּוּ מְקַמִּי הֵכִי מַת וּבְנוֹדָאֵי דְּמַתְנִיתִין דְּפִסְחִים דְּמַפְקַח אֶת הַגַּל שׁוֹחֲטִין עָלָיו מִיִּירִי בְּכָל גְּווּנִי אֶפִּילוּ בְּרֵאוּהוּ חֵי קוֹדָם שְׁנַפְל עָלָיו הַגַּל דְּסַתְמָא קְתַנִּי עוֹזַד דְּלֵא מְפַלִּיג בְּגַמְרָא בִּין רֵאוּהוּ חֵי קוֹדָם שְׁנַפְל עָלָיו הַגַּל אוּ לֹא כְּדִקְמַפְלִיג הָתָם בִּין גַּל אַרְוָה לְגַל עֲגוּל ע"כ דְּאֶפִּילוּ רֵאוּהוּ חֵי מְקוֹדָם וְנַמְצָא אִח"כּ שׁוֹחֲטִין עָלָיו פ"ש וּלְפִי מַה שְּׁבֵאַרְנוּ לְעִיל בְּרֵאוּהוּ חֵי מְבַעֲרַב שְׁבַשַׁעַת נְגִיעָה הַעֲמִדְנוּ אוֹתוֹ עַל חֲזַקַת חֵי מוֹדִים חֲכָמִים דְּטְהוֹר וְלֹא אֶמְרִינּוּ כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן וְאַרְף דְּדוֹקָא בְּרַה"ר טְהוֹר אֲבָל לֹא בְּרַה"י הֵיִינוּ מְשׁוּם דְּגַבִּי טוֹמְאָה לֹא מְהַי חֲזַקָה אֲבָל גַבִּי אִיסוּר דְּמְהַי חֲזַקָה מְהַי חֲזַקָה אַרְף שְׁנַמְצָא אִח"כּ מַת וְאַרְף גַבִּי טוֹמְאָה לְדַעַת הַתּוֹס' בְּנֻדָּה וּבְעִירּוּבִין הוּא טְמֵא רַק לְתְרוּמָה וְקַדְשִׁים אֲבָל לֹא בְּחוּלִין וּבְחוּלִין מְהַי חֲזַקַת חֵי א"כ קְשָׁה אִמְרֵי אֶמְרִינּוּ שְׁהוּא טְמֵא מִתְּחִילָתוֹ וּמְבִיא פ"ש וְאִם חֵי הִי הָרִי חוּלִין בְּעִזְרָה: וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן בְּעַל נוֹב"י ז"ל בַּמַּה"ק (תק"ע) שְׁהַקְשָׁה כֹּן פִּינּוּ דְּדַעַת הַתּוֹס' דְּהָא דְּאֶמְרִינּוּ כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן הוּא לְתְרוּמָה וְקַדְשִׁים א"כ הוּא רַק חוּמְרָא דְּרַבְּנָן אֲבָל מַה"ת מוֹקְמִינּוּ לִי בְּחֲזַקַת חֵיִים א"כ אִיךָ מְבִיא פ"ש וּמִיִּיתִי חוּלִין לְעִזְרָה דְּמַה"ת אֶמְרִינּוּ דְּטְהוֹר הִי בְּפִסְחָא רֵאשׁוֹן וְתִי דְּבְמַפְקַח אֶת הַגַּל פִּינּוּ שְׂאִיתְרַע חֲזַקַתוֹ שְׁהוּא סְפַק חֵי סְפַק מַת אֶמְרִינּוּ בִי כְּשַׁעַת מְצִיאוֹתָן אַרְף לְקוֹלָא מַה"ת וְלֹא מוֹקְמִינּוּ לִי כֹּלְוֹ וּמִיִּיתִי פ"ש: וְלְכַאוּרָה קְשָׁה מְמַשְׁנָה (דפ"ו דְּטְהוֹרוֹת) דְּתַנּוּ הָתָם הַמְּסוֹכָן בְּרַה"י

והוציאו לרה"ר ונהחזירוהו לרה"י כשהוא ברה"י ספיקו טמא כשהוא ברה"י ספיקו טהור ונהיינו משום דראוהו חי מקודם דמודים חכמים לר"מ דברה"ר טהור וְהָא מְסוּכָּן דְּוַדַּאי אֲתַרְע חֲזַקְתּוּ כְּמוֹ מַפְקָח אֶת הַגֵּל וְאַפ"ה לֹא אֶמְרִינן כֹּל הַטּוֹמְאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאֹתָן לְמַהוּי טָמֵא אִף בְּרַה"ר וְכֵן בְּתוֹסְפֹתָא הִבִּיֵּא הַר"ש (בפ"ה דטהרות משנה ז') מַעֲשֵׂה בְּמִסְכָּן אֶחָד שֶׁהָיוּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ מִגְדָּפֵר לְחֻמְתָּא וְהָיוּ הַכֹּתוֹת מִתְחַלְפִּין עָלָיו וּבְאַחֲרוֹנָה נִמְצָא מֵת וְכֵן מַעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְלֹא טָמֵאוּ אֵלָּא פֶת אַחֲרוֹנָה בְּלִבְד הָרִי דְאַף דְאַתְרַע חֲזַקְתּוּ אַפ"ה לֹא אֶמְרִינן כְּשַׁעַת מְצִיאֹתָן לְטָמֵא אִף בְּרַה"ר: מֵיהוּ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהֵתָם לֹא הָיוּ מְקוֹם מְצִיאֹתָן וְלִהְיֵי הָיוּ סְפִיקָא וְטַהוֹר בְּרַה"ר אָבֵל בְּמַפְקָח אֶת הַגֵּל דְאַתְרַע חֲזַקְתּוּ וְנִמְצָא בְּמְקוֹם שְׁנֵפֵל עָלָיו אֶת הַגֵּל דְּהָיוּ מְקוֹם מְצִיאֹתוֹ טָמֵא וְוַדַּאי וּמְבִיא פ"ש מֵיהוּ נ"ל דְּאִין אָנוּ צְרִיכִין לְזַה דְאַפִּילוּ אִם נִמְצָא דָגָם בְּמִסְכָּן שְׁנִמְצָא מֵת הָיוּ לְמַפְרַע רַק סָפֵק אֶפִּילוּ בְּמְקוֹם מְצִיאֹתָן לְעַנְנֵי חוֹלִין מ"מ א"ש הָא דְתַנּוּ הֵכָּא גְבִי מַפְקָח אֶת הַגֵּל דְּמְבִיא פ"ש מְפָנֵי שֶׁהוּא טָמֵא מִתְחַזְקֵתוּ וְלֹא חִיָּישִׁינן דְּלָמָּא חֵי הִי' אִזּוּ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וּמְבִיא חוֹלִין לְעֶזְרָה דְּהָא גְבִי מְקוֹה שְׁנִמְדָּד וְנִמְצָא חֶסֶר מִטְּמֵאִינן כֹּל הַטְּהוֹרוֹת שְׁנַעֲשֵׂה עַל גְּבֵה אַע"ג דְּאִיכָּא לְמִימַר אוֹקֵי מְקוֹה אַחֲזַקְתָּ שְׁלִימָה מְשׁוּם דְּכִינּוּ דְּנִמְצָא חֶסֶר וְרִיעוּתָא לְפָנֵינוּ וְלִגְבָּרָא יֵשׁ חֲזַקְתָּ טוֹמְאָה טָמֵא אִף בְּרַה"ר וּמְקָרֵי תְּרִתֵי לְרִיעוּתָא כְּדִאֶמְרִינן (בְּרִישׁ גִּדָּה וּבְקִדּוּשִׁין) א"כ הֵכָּא בְּמַפְקָח אֶת הַגֵּל הָא מְעִיָּקְרָא כְּשִׁשׁוּחֲטִין עָלָיו שׁוּחֲטִין בְּתוֹרַת סָפֵק דְּאִין אָנוּ יְכוּלִין לְדוּן עָלָיו חֲזַקְתָּ חֵיִים וְלִהְחַזִּיקוּ בְּחֲזַקְתָּ חֵיִים דְּהָא תַּנּוּ (בִּפְט"ז דְּאֵהֲלוֹת מְשֻׁנָּה ד') הַמַּפְקָח אֶת הַגֵּל אִינוּ אוֹכֵל בְּדַמְעוֹ הֵיינו תְּרוּמָה וּפִי' שֵׁם הַר"ש שְׁמַפְקָח הַגֵּל סָפֵק שְׁמָא יִמְצָא שֵׁם חֵי אוֹ מֵת הָרִי דְּמַחֲזִיקֵינוּ לִי' בְּסָפֵק חֵי סָפֵק מֵת וְאֶסוּר לְאַכְוֹל בְּתְרוּמָה א"כ ה"נ וְוַדַּאי דְּבְשַׁעַת שְׁשׁוּחֲטִין עָלָיו מְסוּפֵק לֵן אִם חֵי הוּא אוֹ מֵת שׁוּחֲטִין רַק מְסָפֵק דָּאִם חֵי הוּא שׁוּחֲטִין עַל הַמַּפְקָח וְאִם מֵת הוּא וְהַמַּפְקָח טָמֵא אִין הַשְׁחִיטָה עוֹלָה עַל הַמַּפְקָח וְאַפ"ה הַפְּסַח כְּשֶׁר דְּקִי"ל לְטְמֵאִין וְלְטַהוֹרִין כְּשֶׁר וְדוּמָה כְּמוֹ שְׁלֹא חָשַׁב עַל הַטָּמֵא כָּלֵל כְּמ"ש הַרְמַז"ל (בְּהִלְכוֹת ק"פ פ"ב) וְכֵן הִזְרִיקָה הוּא בְּסָפֵק שְׁאִם הַמַּפְקָח טַהוֹר עָלָה עָלָיו הִזְרִיקָה וְאִם לֹא דוּמָה כְּמִי שְׁלֹא חָשַׁב עָלָיו כָּלֵל] וְכִינּוּ שְׁבַתְחִילָה שׁוּחֲטִין עָלָיו בְּתוֹרַת סָפֵק כְּשִׁמּוּצִיאִין אוֹתוֹ אַח"כ מֵת וּמְסוּפֵק לֵן אִם בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וְזִרְיָקָה הִי' חֵי וְהַמַּפְקָח טַהוֹר אוֹ לֹא הָרִי אִיכָּא חֲזַקְתָּ חֵיִים מְצוֹת פְּסַח עַל הָאֲדָם דְּמוֹקְמִינן לִי' עַל חֲזַקְתָּ חֵיִים שְׁעֵדִינן לֹא הִבִּיא פְּסַחוֹ לֹא יֵצֵא י"ח דְּפְסַח רֵאשׁוֹן וּפ"ש חֵד חֵיִבָּא הוּא דְשִׁנֵּי תְּשֻׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן הוּא וְנִמְשָׁף הַחֵיִיב עַל מִי שְׁלֹא הִבִּיא פ"ר עַד שְׁיָבִיא פ"ש וּמַחְצוֹת דְּעָרַב הַפְּסַח חֵל עָלָיו חֵיִיבָא דְּפְסַח כְּדִאֶמְרִינן בְּזִבְחִים (דָּף ק') כָּאֵן קוֹדֵם חֲצוֹת כָּאֵן לְאַחַר חֲצוֹת וְכִינּוּ דְּחֲזַקְתָּ חֵיִים אַתְרַעֵי שְׁהָרִי מֵת לְפָנֵינוּ וְיֵשׁ ג"כ חֲזַקְתָּ חֵיִים הַמְּחַזְקֵת אוֹתוֹ בְּפְסַח הָיוּ תְּרִתֵי לְרִיעוּתָא וְחֵיִיב בִּפ"ש מֵה"ת אַע"ג דְּבָכָל דְּנִכְתָּא אִם נִמְצָא מֵת הָיוּ סְפִיקָא גְבִי חוֹלִין מ"מ הֵכָּא הָיוּ וְוַדַּאי מֵת מִתְחַזְקֵתוּ מְשׁוּם דְּהָיוּ תְּרִתֵי לְרִיעוּתָא חֲזַקְתָּ חֵיִים בְּמַצּוֹת פְּסַח וְהָרִי מֵת לְפָנֵינוּ וְכֵן כָּתַב הַרְמַב"ן ז"ל בַּח' לְקִידּוּשִׁין (דָּף ס"ו) בְּסוּגְיָא דְּכֹן גְּרוּשָׁה דְּכָל הַמְּחַזְקֵיב קָרְבָן יֵשׁ עָלָיו חֲזַקְתָּ חֵיִים עַד שְׁיִנּוּדַע שְׁהוֹקֵרֵב קָרְבָּנוּ בְּהַכְּשֶׁר וְשִׁפִּיר תְּגִי בְּמִתְנִיתִין חוּץ מִמַּפְקָח הַגֵּל מְפָנֵי שֶׁהוּא טָמֵא מִתְחַזְקֵתוּ וּמְבִיא פ"ש וְאִין כָּאֵן חָשַׁב חוֹלִין בְּעֶזְרָה דְּתְרִתֵי לְרִיעוּתָא הָיוּ וְוַדַּאי וְלֹא סָפֵק וְלֹא מִיבְעִיא לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם (בִּפ"ו מֵהִלְכוֹת ק"פ הַלְכָה יו"ד) דְּמַפְרֵשׁ הָא דְקָתְנִי בְּמִתְנִיתִין וְכוּלָן אִם נִמְצָא בְּהֵם פְּסוּל אִין חֵיִיבִין בִּפ"ש חוּץ מִמַּפְקָח אֶת הַגֵּל דְּקָאֵי אִם

שחטו עליו בפ"ט ד'נודאי א"ש ד'כיון ש'שחטו עליו בפ"ע ונמצא מת אם הי' מת בשעת שחיטה וזריקה הפסח פסול א"כ אם אנו מסופקין אם הי' חי או מת יש להאי פסח חזקת איסור כמ"ש במק"א ד'כל קרבן כ"ז שלא נזרק עליו הדם בהיתר בחזקת איסור קאי וכ"ש ה'קא ש'בתחילה בשעה ש'שחטו עליו הי' ספק אם ה'בעלים טהורים או לא וכיון דאיכא חזקת איסור ונהרי מת לפנינו ה'ני תרתי לריעותא אלא אפילו לפי מה דמשמע פ'שטא דמתניתין דהא ד'קתני וכולן אין מביאין פ"ש חוץ ממפקח הגל קאי באם ש'חטו עליו עם אחרים ונמצא אח"כ פסול ד'בזה ליכא חזקת איסור של הקרבן דהא הקרבן פ'שר ממ"נ דאם הוא טמא עולה השחיטה על שאר בני החבורה וכמי שלא חישוב על המפקח כלל מ"מ יש פ'אן חזקת חיוב של מצות פסח ובהדי ריעותא ד'הרי מת לפנינו ה'ני ונדאי טמא ושוחטין עליו פ"ש ומינשב קושית המפרשים על התוס' דאף דהא ד'כל הטומאות פ'שעת מציאותן הוא רק לתרומה וקדשים אכל בחולין לא מ"מ ה'קא ה'ני ונדאי משום ד'הרי תרתי לריעותא כמו ד'אמרין ג'בי מקנה ש'נמצא חסר דאף ברה"ר טמא: וכיון ש'בארנו ד'התם ד'אמרין כל הטומאות פ'שעת מציאותן הוא משום ד'הרי תרתי לריעותא מחזקין לי' למפרע למת אף ב'ראוהו חי מ'בערב וגם ד'שם לא נ'שחט הפסח עליו בתורת ונדאי אלא בתורת ספק א"כ ונדאי ד'אפשר לומר ד'היכא ד'החזקנו אותו בחזקת חיים ונתנו לה הגט בחזקת ש'הבעל חי אף ש'נודע לנו אח"כ ש'מת ולא נודע אימת הגט פ'שר ולא מ'בטלינו חזקה ש'החזקנו פ'דעת הנוב"י ואף ש'לכאורה ה'קא איכא למימר דאיכא נמי חזקה ש'היא מותרת ליבם ולא נ'תגרשה מ'בעלה כד'אמרין ב'יבמות (דף ל"א) ג'בי וכולן שהי' להן ספק ג'ירושין עי"ש, מ"מ ה'א לאו מ'קלמא היא דהא ע'יקר מ'קלמא ד'השמיענו מ'שנתינו ד'אמרין בשולח ג'ט ממדה"י נ'תנו לה בחזקת ש'הוא קיים הוא רק לענין שלא ת'הא זקוקה ליבם דלענין איסור א"א אין נ"מ ד'מותרת ממ"נ בין אם הוא מת או קיים: סימן קסה יש להסתפק בשליח הגט ש'היה מוטעה באיזה ד'בר ה'ברור לנו שאם לא ה'יה מוטעה אותו לא ה'יה נ'עשה שליח מ'רצונו, אם הטעות מ'בטל את השליחות: נ'ראה ד'אין טעות מ'בטל את השליחות כיון ד'עיקר לכאורה הג'ירושין לאו ב'דידיה תל'א אלא ב'בעל וברצון ה'בעל לא ה'יה שום טעות לא איכ'פת לן ב'טעותא ד'שליח ויש להביא ראיה לזה מהא ד'תנן בב"ק (דף ע"ט) נ'תנו לבכורות בנו או לבע"ח לשומר חנם לשואל וכו' ונהיה מושכו ומת ברשות ה'בעלים פ'טור.

הגביהו או ש'הוציאו מ'רשות בעלים נ'מת ח'ייב ופ'רשו רש"י ותוספות ז"ל ד'האי הגביהו או ש'הוציאו ומת ח'ייב ד'קתני משום ד'מתח'ייב הג'נב ב'משיכת השומר ושלוחו של אדם פ'מותו ו'הקשו בתוס' אמאי מ'חייב הג'נב ב'משיכת השומר האי אין שליח לד'בר ע'בירה ומ'רצו ד'מירי ש'השומר לא י'דע ד'אתי ל'ידו ב'איסורא אלא ש'היה סבור ש'הוא של הג'נב ו'היכא ד'השליח ש'וגג לא א'מרין אין שליח לד'בר ע'בירה עי"ש וא"כ ק'שה ע'דיין איך נ'תחייב הג'נב ב'משיכת השומר מ'טעם ש'ליחות נ'מא ד'טעותא של שליח מ'בטל השליחות ד'נדאי אלו ה'ני י'דע ש'הוא ג'נוב לא ה'יה מ'תרצה להיות שליח ב'דבר זה ובפ'רט ב'שומר חנם ד'לא מ'טי שום הנ'אה ל'ידיה וכד'אמרין ב'קידושין (דף נ"ג) ג'בי קד'שה ב'מעשר ש'ני ד'אינה מ'קודשת ד'לא נ'חא לה ש'יתח'לל הקדוש על י'דה ובב"מ (דף צ"ח) ג'בי בעל ב'נכסי אשתו ד'אמרין ה'תירא נ'חא ל'יה ד'ליקני איסורא לא נ'חא ל'יה ד'ליקני עי"ש אפי' היכא ד'מטי הנ'אה ל'ידיה כ"ש ב'ש"ח ד'לא מ'טי הנ'אה ל'ידיה ד'בעינו למימר ב'איסורא לא נ'חא

למיעבד שליח ומדמתחייב הגנב במשיכת השומר מוכח דטעותא של השליח אינו מבטל הקנין: אולם הרמב"ם ז"ל (בפ"ב מה' גניבה הלכה י"ו) פירש משנתינו באופן אחר וז"ל נתנו שם בבית הפעלים לבכורות בנו או לבעל חובו או לש"ח ולשואל לנושא שָכר ולשוכר והיה מושכו זה שניתן לו ומת פטור השומר הגביהו או שהוציא מרשות פעלים ומת חייב השומר או בעל החוב שניתן לו מפני שעדיין לא הוציא הגנב מרשות פעליו עכ"ל והנה הוא מפרש דהאי חייב ופטור אשומר קאי ולא אגנב ונראה טעמו משום דסובר דגם בשוגג נמי אמרינן אין שלד"ע דלא פהתוס' וכן כתב הש"ך (בסימן שמ"ח) וכן הטו"א (במס' חגיגה) וא"כ א"א לחייב הגנב מחמת משיכת השומר להכי פירש דחייבא ופטורא קאי אשומר וראיתי להראב"ד ז"ל שהשיג עליו דא"כ איך מוכח בש"ס דתקנו משיכה בשומרין פיון דחייבא דהשומר מדין גנב הא אין זה משיכה בשומרין אלא בגנב עיי"ש ונראה שהראב"ד ז"ל סובר בכוננת הר"מ ז"ל שמחייב לשומר מדין גנב ומיירי ע"כ פשידע השומר שהוא גנוב דאם היה שוגג לא שייך לחייבו מדין גנב ולי נראה דכוננת הר"מ ז"ל לפרש מתניתין שהב"ח והפקהו והשומר לאו מדין גנב מתחייבים אלא מדין שומר ולא מיירי שידע שהוא גנוב דא"כ פיון דאין שלד"ע חל החיוב של גניבה על השומר וחיוב מדין גנב פיון שידע שהוא גנוב אלא מיירי שהב"ח והשומר היו שוגגין ולא מתחייבין מדין גניבה.

אבל מדין שמירה שפיר מתחייב פיון דנתרצה לעשות שומר לגנב לא איכפת ליה אם נעשה שומר גם לבעלים וכיון דהגנב לא קנאו וגניבה עדיין ברשות הפעלים קאי נעשה הוא שומר לבעלים ושפיר מוכיח הש"ס דתקנו משיכה בשומרין וכן משמע לכאורה לשון הנמו"י ז"ל שם במרובה על המשנה שגם הוא חולק על דברי התוס' הנ"ל וסובר שגם בשוגג אמרינן אין שלד"ע וכתב לפרש המתניתין וז"ל ויש מ"ש דכמו שפטור הפכהו מלשלם לבעלים ה"נ חייב דקתני ר"ל הפכהו או השומר חייב לשלם ע"ד שאמרו במ"א תחזור פרה לבעלים הראשונים הרי שגם הוא ז"ל מפרש דחייבא דשומר מדין שומרין לבעלים הוא ולא מדין גניבה: אולם ראיתי להגאון בעל נתיבות משפט (בסימן שמ"ח) שהקשה ע"ז קושיא חמורה דכיון שהשומר היה שוגג א"כ תינח בש"ח בזה שייך לומר דכיון שקיבל עליו שמירה לגבי גנב חייב נמי לגבי פעלים דמאי נ"מ לגבי דידיה אם הוא שומר לגנב או לבעלים אבל גבי שואל דהגבהתו וקנינו הוא לעשות בה מלאכה כל מי שאלתה ואין אדם מוכר ומשאל דבר שא"ש ומה שנתן לו הגנב רשות להשתמש בו כל מי שאלתה לא מהני מידי דהא הפעלים לא נתנו לו רשות להשתמש ושאלתו של גנב לאו פלום הוא וגם לא היה מתכוון להשתמש בה בלא רשות פעלים רק שהיה שוגג וקסבור שהוא של גנב.

וא"כ לא מהני הגבהתו מידי ולא נעשה כלל שומר לבעלים וזו קושיא חמורה מאוד על דברי הנמו"י ז"ל ויותר קשה לי מבבא דנתן על חובו דהא ב"ח לא קבל עליו שום שמירה רק שהיה סבור שהיא של גנב ונטלן בחובו וכיון דהיה שוגג ולא מתכוון לגנוב מדין שומר נמי לא מתחייב ואפשר עוד דאלו הנה ידע דלאו דידיה הוא לא הנה שקיל מידי ועוד דהא גופא קשיא דמנ"ל להש"ס לפרש דהשומר מתחייב מדין שומר ולמפשט מינה דתקנו משיכה בשומרין דילמא מיירי דהנה מזיד בשליחותו ומתחייב מדין גנב דהמשלח לא מתחייב משום דאין שלד"ע והשליח חייב אבל בשומרין לא תקנו משיכה: ונראה

לי דונדאי דכוננת הרמב"ם ז"ל לפרש פמו שפינו הראב"ד ז"ל בדעתו דמיירי שהשליח
היה מזיד ודעת הר"מ ז"ל דכאן לא שינה אשד"ע דכמו דאמרינו בב"מ (דף ח') אלו
האומר לשלוחו צא וגנוב פטור דאשד"ע ושותפין שגנבו חייבין משום מגו דזכי לנפשיה
ומהני הגבהתו לגבי עצמו מהני נמי לחבירו וכן אמרינו במרובה (דף ע"ח) עיי"ש
שותפין שגנבו חייבין בדו"ה ופסק פן הטור (בסימן ש"נ) ואטביקה ומכירה מיירי שטבח
אחד לדעת חבירו דבטו"מ מרבינו דישלד"ע ובקרו מייירי ע"כ שהגביהו שניהם ומהני
הגבהת כ"א לגבי חבירו שלא תהא פמנחת ע"ג קרקע משום מגו דזכי לנפשיה זכה
לחבריה וה"נ פינו שהשומר הזה הגביה לשם שמירה לגנב ומהני הגבהתו לגביה נפשיה
להיות שומר מהני נמי הגבהתו לגבי גנב דהא הגבהת עצמו הוא רק להתחייב פדינו
בפשיעה או בגו"א או באונסין וכן הגנב לא קני להיות שלו רק להתחייב באונסין וכיון
דמהני הגבהתו לגבי עצמו מהני לגבי חבירו כמו דמהני גבי שותפין שגנבו דהגבהת כל
אחד מהן לא היה מועיל בלתי הגבהת חבירו דנעשה כמו שפמנחת ע"ג קרקע רק דמהני
הגבהת כ"א לחבירו הואיל ומהני לעצמו ולא אמרינו אשד"ע.

וה"נ מהני הגבהת השומר או הבע"ח לגנב הואיל ומהני לגבי עצמו למיקני להתחייב כל
עד פדיניה וכיון דלא שינה אשד"ע מתחייב הגנב ועל השומר ליכא חיובא דגניבה אף
שהיה מזיד דכיון דמהני הקנן לגבי גנב שוב לא מהני לגבי שומר שיקרא הוא גנב דכל
היכא דאמרינו ישלד"ע ומתחייב המשלח פטור השליח אף שהיה מזיד ואף שאין
להמשלח מה לשלם כמ"ש הנתיבות משפט (סימן רצ"ב) דדוקא אם עשה השליח מעשה
גמור כמו (במסכת מכות) גבי הוסיף לו רצועה אחת דשליח ב"ד גולה על ידו דלא פקע
חיובא מהשליח במה שחייב המשלח אבל גבי גניבה דאין כאן מעשה גמור אלא קנן
בעלמא וכיון דהחיוב בא על ידי קנן ומהני הגבהת לגבי משלח שיהא לו דין גנב שוב
לא נשאר גבי שליח קנן גניבה ולא נתחייב השליח מדין גניבה רק מדין שומר וזה קמ"ל
מתניתין דאם נתנו לבע"ח או לשומר מתחייב השומר מדין שמירה ואם אין לו לגנב
לשלם נתחייב השומר מדין שומר [ולא מדין גניבה ונ"מ נמי לענין שמין לשבירים דשמין
לשואל ולא לגנב פדאיתא בב"ק י"א] ושפיר מוכיח הש"ס מזה דתיקנו משיכה בשומרים
דהא השומר מתחייב רק מדין שומר.

וע"י מה שנתחייב בשמירה מהני קנן גם להגנב שיתחייב הוא מדין גנב א"כ מוכח
דתיקנו משיכה בשומרים: וא"ש נמי מה שהקשה הנה"מ, דכיון דמיירי בשליח מזיד
שפיר קנה לה להתחייב באונסין דהא רצה לשמש בה כל מי שאילתה אף שידע שהיא
אינה שלו ומ"מ מדין גנב ליכא לחייבו דהא עיקר הקנן חל על הגנב דיש שלד"ע בכה"ג
דמהני לגבי נפשיה ומתחייב רק מדין שואל כל מי שאילתה וכן בשו"ח וש"ש וכן
בבע"ח ובכהן אף שעל גוף הגניבה לא רמינו חיובא עליה משום דהחיוב על הגנב
המשלחו מ"מלא גרע משומר לגבי בעלים פיון שנטל הבהמה לרשותו והגביה והכניסה
לביתו נעשה עליה שומר לכל הפחות שהוא היה רוצה ליטלה בחובו אף שהיא גנובה
ובאמת היא של בעלים ובטלה גבייתו מ"מ הרי הוא שומר עליה ואם מתה חייב פדין
ש"ש לכל הפחות הואיל והגנב סילק שמירתו ומסרה לבע"ח נעשה הוא שומר דלא גרע
מלוקח חפץ ונמצא מקח טעות שנעשה המוכר ש"ש על המעות אע"ג שהם אצלו בטעות
ה"נ אף שאינו מתחייב מדין גנב מחמת שהחיוב על המשלח מ"מ אם אין למשלח לשלם

לא גרע הבע"ח שנטלם בחובו משומר דהא רצה ליטלם לעצמו ונעשה לכל הפחות שומר עליהם ואתא דברי הר"מ ז"ל פהוגן דמייירי שהשלים הנה מזיד ומדין גניבה אין חל חיוב משום שקנן הגניבה חל על המשלם ותייב רק מדין שומר ושפיר פשט מינה הש"ס דתקנו משיכה בשומרים: ונראה לי דהשתא דאתינא להכי מיושב גם שיטת רש"י ז"ל שפירש דחיובא ופטורא אגנב קאי ולא קשה מה שהקשה עליו התוס' דהא קי"ל דאשד"ע גם לא הוצרכנו לחלק בין שוגג למזיד ולומר דבשוגג אין שייך שלד"ע דאפ"ל דאפילו במזיד מייירי ואפילו הכי לא אמרינן בזה אשד"ע דכינן דמהני הגבהתו לגבי נפשיה שרצה לקבל בחובו או להתחייב בשמירה מהני נמי לגבי גנב כמו שבארנו מהא דשנותפין שגנבו ויש להביא ראיה לשיטת רש"י בפירושא דמתניתין דאיתא בירושלמי שם (בפרק מרובה) על הך מתני' א"ר מנא מאן דמר לי הדא מילתא אנא נסיב בגרייתיה מהו פטור נפטר מחובו נפטר מגניבה עיין שם בפני משה שפירש דר' מנא קא מבעי ליה היכא דלא הגביהו אם נפטר הגנב בזה מחובו מי אמרינן כינן דלא הגביהו לא נפטר מחובו או דלמא כינן דהיה מושכו ויוצא כבר נפטר מחובו ומוכח מזה דפטור דמתניתין קאי אגנב להכי שפיר מבעי ליה אי קאי פטורא דמתני' רק אגניבה או קאי גם אחובו גם מוכח מדברי הירושלמי שהב"ח והשומר הנה במזיד דאם היו שוגגין לא שייך לפוטרו מחובו עי"ז דמה שקבל בחובו הנה בטעות שסבור ששלו הוא ונמצאו גנבים: וא"כ לפי מה שבארנו שיטת רש"י והר"מ ז"ל אין לנו ראיה למה שהוכחנו לפי שיטת התוס' דטעותא של שליח אינו מבטל השליחות ממשנתנו דמייירי שהשלים הנה שוגג ואפ"ה מתחייב הגנב בהגבהתו של שליח ולא אמרינן דאתי טעותא דשליח ומבטל השליחות אבל לפמ"ש לשיטת הר"מ ז"ל לא קאי חיובא כלל אמשלם אלא אשליח מדין שומר וכן לשיטת רש"י ז"ל אין אנו צריכין לומר דהשלים הנה שוגג אלא דשליח מזיד נמי מתחייב הגנב דלא שייך פאן אין שלד"ע כמו שבארנו: ולכאורה יש להביא ראיה דטעותו של שליח אינו מבטל השליחות דהנה התוס' בקידושין (ד' מ"ב) הקשו לפי שיטתם דבשוגג ישלד"ע א"כ מאי קאמר (שם) דבמעילה ישלד"ע הא ע"כ מייירי בשוגג דבמזיד ליכא מעילה ובשוגג הא בכל התורה ישלד"ע ותירצו דהכא מייירי אפילו אם נזכר שליח מעל בעה"ב וע"ז פריף אמאי מעל נימא דאשד"ע.

והטו"א בחגיגה הקשה על דבריהם דהא גופא קשיא דהא דבמעילה ישלד"ע ילפינן חטא חטא מתרומה והא קרא מיותר ליכא לזה רק כינן דמקשינן מעילה לתרומה ע"כ כמו שיש שליח בתרומה כן יש שליחות במעילה וכינן דליכא קרא מיותר לזה אימא דמשפחת שליחות במעילה בשליח שוגג דבכל התורה נמי יש שליחות אבל בשליח מזיד דבכל התורה אשד"ע במעילה נמי אשד"ע ומזה הוכיח הטו"א דגם בשוגג אמרינן אשד"ע וכינן דע"כ יש שליחות במעילה הרי מוכח דגבי מעילה לא אמרינן האי פללא דאשד"ע: ואם נימא דבכל התורה טעותו של השליח מבטל השליחות אפתי קשה דלמא הא דמצינו שליחות במעילה מייירי דווקא בשליח מזיד שלא הנה מוטעה אבל בשליח שוגג בעינן למימר דטעותו של השליח מבטל השליחות ופטור המשלם ונהי דבנזכר בעה"ב ולא השלים דהשליח חייב א"ש מה שחייב אף שהיה בטעות דמ"מ הוא הוציא מעות הקדש לחולין וכינן דהבעה"ב נזכר השליח חייב ככל מוציא מעות הקדש לחולין מ"מ פשהו שניהם שוגגים דרמינן חיובא אמשלם נימא דטעותו של שליח מבטל השליחות מהשליח

והא דרבינו שליחות במעילה מיירי במשלח שוגג ושלח מזיד דהמשלח חייב מחמת שהיה שוגג והשלח לא היה מוטעה אבל במשלח ושלח שוגגים ליפא מעילה דטעות של שלח מבטל השליחות ואין לאמר דכל היכא דטעותא דמשלח מבטל השליחות גם טעות השלח מבטל השליחות אבל במעילה דטעות המשלח אינו מבטל השליחות דעיקר מעילה הוא בשוגג גם טעותו של שלח אינו מבטל להשליחות.

דז"א דהא דטעותו של משלח אינו מבטל הוא משום דבהכי חייביה רחמנא כמו אןכל חלב בשוגג דחייב חטאת אבל טעות של שלח דלאו עליה רמי חיובא דמעילה אם בכל התורה מבטל השליחות משום דאדעתא דהכי לא נעשה שלח בעינן לבטולי נמי גבי מעילה ונימא דהא דחייב רחמנא מעילה בשליחות היינו היכא דהשלח היה מזיד אבל בשוגג אדעתא דהכי לא נעשה שלח ובמתניתין במעילה (ד' כ"א) קתני בהדיא דבשניהם שוגגים נמי בעה"ב מעל דהא קתני התם דבאמר הבא לי מן החלון והביא לו חייב בעה"ב הבא לי מן החלון והביא מן הדלוסקמא שלח מעל הרי דמיירי בשניהם שוגגים וכשעשה שליחותו בעה"ב מעל ולא אמרינן דאתי טעותו דשלח ומבטל השליחות: ונראה לי דאין ראיה מכאן דבאמת יש להקשות בעיקרא דמילתא דפריה הש"ס נימא גבי מעילה אשד"ע הא תנן במעילה (ד' כ"א) שלח ביד חש"ו אם עשו שליחותן בעה"ב מעל ופריה וְהָא לָאו בְּנֵי שְׁלִיחוֹת נִינְהוּ וּמִשְׁנֵי עֲשָׂאוּהוּ כְּמַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים דִּתְנֵן הַזֵּיתִים מְאִימַת מְקַבְּלִים טַוּמְאָה מְשִׁיזִיעוּ וְכוּ' אֲלֵמָא אִיתְעַבַּד שְׁלִיחוּתָהּ ה"נ אִיתְעַבַּד שְׁלִיחוּתָהּ וְא"כ הָא אפ"ל דְּכָל הֵיכָא דְּבַעֲיָנָן שְׁלִיחוֹת גָּמוּר כְּמוֹ גַּבֵּי טְבִיחָה וּמְכִירָה דְּאִם טָבַח וּמָכַר ע"י חש"ו פטור או שולח את הבעירה ע"י חש"ו דפטור וכן שליחות יד בזה שייך לאמר אשד"ע אי לאו דגלי קרא אבל במעילה דלא בעינן שליחות ואי איתעבד מחשבתו ע"י החש"ו נמי מעל לא אמרינן אשד"ע: וצ"ל דבאמת אין החידוש במעילה מה דמתחייב המשלח ולא אמרינן אשד"ע רק שעיקר החידוש הוא מה דלא רמינן המעילה על השלח דנהי דבחש"ו מעל המשלח משום דאיתעבד מחשבתו אע"ג דלאו בני שליחות נינהו היינו משום דאינהו לאו בני חיובא נינהו ואי אפשר למירמי חיובא דמעילה עלייהו ולהכי מתחייב המשלח משום דאיתעבד מחשבתו והוציא מעות הקדש לחולין בשוגג ע"י החש"ו אבל בפקח פיון דבכל התורה אשד"ע אף בשלח שוגג למה לן למירמי חיובא על המשלח שהוא לא עשה, ושליחות לא שייך משום דגם בשוגג אשד"ע בכל התורה לכן נרמי חיובא אשלים כדין מוציא מעות הקדש לחולין והמשלח יהא פטור.

ושפיר פריה נימא גבי מעילה ג"כ אשד"ע וע"ז משני דכיון דילפינן חטא מתרומה ע"כ דיש שליחות גבי מעילה ובשלח מזיד הא לא שייך דין שליחות דנדאי מתחייב המשלח דלא גרע מחש"ו דמתחייב בע"ב מטעם דאיתעבד מחשבתו וה"נ איתעבד מחשבתו ועל השלח ליפא לרמויי דהא היה מזיד ונחייב המשלח אף בלא דין שליחות וע"כ הא דבעינן לאשכוחי שליחות במעילה בשלח שוגג דאז לא שייך לאמר איתעבד מחשבתו דטפי הוי לן לרמויי מעשה אשלים ואפ"ה רבינו שליחות במעילה ומחייבין את המשלח דשלח פמותו במעילה ולא רמינן לה אשלים ולדברינו יש ראיה ברורה לדברי הטו"א דבשוגג נמי בכל התורה אשד"ע דהא עיקר הלימוד דבמעילה ישלד"ע הוא רק אשלים שוגג דבשלח מזיד אין אנו צריכין לחייב את המשלח מטעם שליחות דבלא שליחות נמי מתחייב פיון דליפא לרמויי אשלים חייב המשלח מטעם איתעבד מחשבתו, וראיית

הגמרא הוא רק משליח שוגג דאיכא למירמי חיובא אשליח ואפ"ה מחייבין המשלח ש"מ דבמעילה חזית לן רחמנא דישלד"ע אע"ג דבכל התורה אשלד"ע אף בשוגג: ולפ"ז נדחה נמי ראיתנו דטעות השליח אינו מבטל השליחות מדלא מוקמינן ג"ש דחטא חטא דיש שליחות במעילה בשליח מזיד דליכא טעות גבי שליח אבל בשליח שוגג דאיכא טעותא בטלה שליחות המשלח דז"א דע"כ ליכא למימר הכי דהיכא דהשליח הנה מזיד מתחייב המשלח בלי שום רבויא דשליחות דהא על השליח ליכא לרמויני והמשלח חייב מטעם דאיתעבד מחשבתו ואין זה בגדר שליחות ואנו מרבינן שליחות במעילה וע"כ הא דרבי קרא דין שליחות במעילה מירי בשליח שוגג וגלי קרא דאין טעותו מבטל השליחות כמו דחזית לן קרא דלא אמרינן אשלד"ע ה"נ חזית לן דלא אמרינן דטעותו של שליח יבטל השליחות אבל בכל התורה הטעות מבטל השליחות: ובחגיגה (ד' יו"ד) דקאמר התם אמתניתין דמעילות הם פהררים התלויים בשערה ופריה מכתב פתיבי אמר רמב"ח ל"צ אלא לכדתנן השליח שעשה שליחותו בעה"ב מעל וכי עשה שליחותו אמאי מעל וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא ומאי קושיא דלמא שאני מעילה דיליף חטא חטא מתרומה מה התם שלוחו של אדם כמותו ה"נ שלוחו של אדם כמותו וקשה מעיקרא דלא ידע משינוי'א דג"ש דחטא חטא אמאי לא פריה נמי אמאי בעה"ב מעל אם עשה שליחותו נימא פיון דהשליח הנה שוגג אתא טעותא ומבטל השליחות ולפמ"ש גם זה נכון דהא א"א לבטל המעילה מהמשלח מחמת טעותא דשליח דלא יהא אלא כחש"ו דמעל בעה"ב משום דאיתעבד שליחותו ומקשה רק דנימא וכי זה חוטא וזה מתחייב שלא יהא בזה דין שליחות כמו בכל התורה דאשלד"ע ונרמי חיובא אשליח כדין מוציא מעות הקדש לחולין אבל אם הנה מקשה דנימא דטעותא דשליח מבטל השליחות אז אין שייך לחייב גם השליח פיון שאנו פוטרין את המשלח משום טעותא דשליח איך אפשר לחייב את השליח (יציבא בארעא וגיורא בשמי שמאי): ואם נימא דטעות של שליח מבטל המעילה מן המשלח מוכרח לבטל גם לגבי עצמו של שליח ובטלה דין מעילה ובאמת המשלח חייב מדין איתעבד מחשבתו אבל השתא דפריה וכי זה חוטא וזה מתחייב פריה שפיר דלא יתחייב המשלח משום אשלד"ע ונרמי חיובא אשליח וכיון דהשליח מתחייב נפטר המשלח גם מדין מתעבד מחשבתו דלמה לן למרמה עליה דמשלח שהוא לא עשה בעצמו ועדיף לן לרמויני אשליח שעשה בעצמו והוציא מעות הקדש לחולין הרי בברנו דמהנה דני דמעילה אין ראיה שטעותו של שליח אינו מבטל השליחות: ולכאורה יש להביא ראיה דטעותו של שליח מבטל השליחות מהא דאמרינן בגיטין (דף י"ד) ר"א בר יאשיה הנה ליה איספקא דכספא בנהרדעא א"ל לר' דוסתאי בר' ינאי ור"י בן פיפר בהדי דאתיתו אתיהני גיהלי אזול יהבי גהליה אמרי להו גיקני מנייכו (פירש שיקבלו אחריות הדרה עליהם) אמרי להו לא אמרי להו אהדריה גיהלן ר' דוסתאי בר' ינאי אמר להו אין ר"י בן פיפר אמר להו לא הו קא מצערו ליה א"ל חזי מר היכי קא עביד א"ל טב רמו ליה כי אתו לגביה א"ל חזי מר לא מסתנייה דלא סייען אלא אמר להו נמי טב רמו ליה א"ל אמאי.

תיעבד הכי א"ל אותן בני אדם הן אמה וכובען אמה ומדברין מחצין אומרין כפנותו כופתין אומרין הרגו הרגין אלו הרגו אותי מי נתן בן לינאי אבא ועיי"ש ברש"י דפירש הא דפריה אמאי תיעבד הכי היינו אמאי נתרצית להחזיר להם ורש"י י"ל הוכרח לפירש

בן דא"א לפרש הא דא"ל אמאי תיעבד הכי קאי אמאי דא"ל טב רמו ליה דע"ז לא הוי משני מידי דאטו משום שהיה מתנירא שיהרגנו אמר טב רמו ליה מאי חזית דדמא דידיה סומק טפי א"ו משום דקנשיתו הוא אמאי נתרצה להחזיר להם הפקדון (וכיון דמשני ליה דכדין הוא החזיר הפקדון ממילא אמר להם טב רמו ליה שיתחזיר מפני שר"י בן פיפר בעצמו הביא על עצמו ההפאה שלא פדין ועוד שאולי אמר טב רמו ליה פדי שיתחזיר ולא יבוא לידי מיתה) וע"ז משני שהיה מתנירא שלא יהרגנו: והנה בב"ק (דף קי"ז) אמרינו שהוא גברא דאפקידו גביה פסא דכספא אתו גנבי עליה יתבינהו ונהליהו אתא לקמיה דרבה ופטריה אמר אבני האי מציל עצמו במקמון חבירו אלא אמר רב אשי חזינו אי אינש אמיד אדעתא דידיה אתו ואי לאו אדעתא דכסא דכספא קאתו וא"כ הכא בהני גהרדעא מיקרי אדעתיה דידיה אתו דהא מעיקרא לא ביקשו מהם שיתחזירו הפקדון רק שרצו שיקבלו עליהם אונסא דאורחא שאם יאבד ישלמו פדאמרי להו ניקמי מנייכו וכן הוא בירושלמי בהה עובדא שביקשו ממנו שיקבל עליו אחריות הדבר ולפ"ז הא אתו רק אדעתא דידיה והוא אינו יכול להחזיר להם ע"פ דין פדאמר התם דחייב הנפקד באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר.

וכשהכו אותו אח"כ היה מחויב לקבל עליו אחריות הדבר ולשלם אם יאבדו ולא להחזיר להם הפקדון שפבר זכו עבור ר' אחא בר' יאשיה דהא קי"ל דאסור להציל עצמו במקמון חבירו: ואף שלפמ"ש הרמב"ם והמחבר (בסימן רצ"ב סעיף ח') הטעם באינו אמיד משום שחזקתם שלא באו האנסים אלא לשמע הפקדון ועיי"ש בסמ"ע ובש"ך והנה אפשר לומר דגם בהאי עובדא דר"א בר"י היו רשאים לחזור הפקדון משום שלא באו אלא לשמע הפקדון מ"מ הרשב"א בחידושי לב"ק ד' קי"ז) פתב דהטעם להא דאמרינו אם אדעתא דפקדון אתי פטור ולא מחייבין ליה מטעם מציל עצמו במקמון חבירו כמו גבי אנס שאנסו ונשא ונתן ביד משום דגבי נשא ונתן ביד דמחייבין ליה מיירי שהאנס לא היה יכול ליטול בעצמו אם לא שנתן לו אבל הכא גבי פקדון מיירי שאם לא היה נותן להגנבים יכולים למצוא מעצמם הפקדון ומש"ה פטורין עיי"ש היטב בדבריו ו"ל וכ"כ התורת חיים בחידושי לב"ק דהתם גבי פקדון להכי פטור באתו אדעתא דכסא דכספא משום דהגנבים היו יכולים ליטול בעצמם וא"כ הכא גבי עובדא דר"א בר"י שלא היו יכולים ליטול אם לא היו נותנים להם דהא לא היה יכול ליטול אלא בהפאות אבל לחפש וליטול בעצמם לא היו יכולים וא"כ קשה איך מסרו הפקדון אחר שפבר זכו מפני שרצו לפטור עצמם מקבלת אחריות א"ו דלהכי מסרו להם מפני שכיון שאחר שזכו ביקשו שיקבלו עליהם אחריות בטלה הזכיה דאדעתא דהכי שיקבלו אחריות לא היו נעשים שלוחים לזכות עבור ר"א בר' יאשי' ואף שבשעה שנתנו להם הפקדון לא ביקשו מהם קבלת אחריות ונחלה הזכיה ומה שרצו שיקבלו אחריות נולד אח"כ פדאיתא בירושלמי (ספ"ק דגיטין) דמעיקרא נתנו לו בסתם ואח"כ פשהביא לפני הנפקד לישנא בישא עליהו העלילו עליהם שיקבלו אחריות מ"מ לפמ"ש בכתובות (דף מ"ז) ד"ה שלא דהא דאמרינו שם במתה אשתו מן האירוסין שאינו גובה תוספות משום שלא פתב לה אלא ע"מ לקונסה אף שנולד הדבר אח"כ שפתב לה וכן גבי נתן הפסד לאנשי משמרות דאמרינו (בב"ק ק"י) דאי פסד אינו מכפר חייבים להחזיר הפסד ליורשים משום דאדעתא דהכי לא יהיב להו אף שהדבר נולד אח"כ משום דבדבר שאינו תלוי

אֵלָא בְּדַעַת הַנּוֹתֵן לַחֹדֶד יֵשׁ לְנוּ לְלַכֵּת אַחַר דַּעְתּוֹ לַחֹדֶד וּמָה שְׁנוֹלֵד אַח"כּ נָמִי מְבַטֵּל
הַמַּעֲשֶׂה וְא"כּ ה"נ אִף שְׂמָה שְׁהַעֲלִילוּ עָלָיו שְׂיִקְבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי הָיָה אַחַר הַזְּכִיָּה מ"מ
מִתְבַּטֵּל הַזְּכִיָּה מִשּׁוּם דְּאִדְעָתָא דִּינְעֲלִילוּ עָלָיו לְקַבֵּל אַחֲרֵי הָיָה אַחַר הַזְּכִיָּה מ"מ
וְהָיָה רִשְׁאִים לְהַחֲזִיר הַפְּקֻדוֹן א"כּ הָרִי מוֹכַח דְּטַעוֹת שְׁלֵשׁ שְׁהֵיָה לְהַשְׁלִיחַ בְּדָבָר
שְׁנַגְעָה לְעַצְמוֹ נָמִי מְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת: וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַג"א שֶׁם בְּגִיטִין וְז"ל הַשִּׁיב ר"ת
לְרַבֵּנִי מְרִיגְנִישְׁפּוֹרֵק עַל דְּבַר לױ שְׁהַפְּקִיד מְנָה אֶצְלָ שְׁמַעוֹן שְׁלֵא בְּעַדִּים וְרֵאוּבֵן בִּיקְשׁ
מִלױ לְקַבֵּל לױ מְנָה מִשְׁמַעוֹן שְׁנַתְחַיֵּיבֵלוּ שְׁמַעוֹן וְקַבֵּל לױ וְאַח"כּ בָּא שְׁמַעוֹן לְלױ וְתַבְעוּ
לְהַחֲזִיר לױ הַמְּנָה שְׁנַתְחַיֵּיבֵלוּ לְצוֹרָה רֵאוּבֵן פִּי בְּטַעוֹת פְּרָעוּ וְאִם לֹא יַחֲזִיר יַעֲכֹב שְׁמַעוֹן מְנָה
שְׁהַפְּקִיד לױ לױ שְׁלֵא בְּעַדִּים.

וְרֵאוּבֵן תּוֹבֵעַ מִלױ מְנָה שְׁזָכָה לױ וְלױ טוֹעֵן לֹא זְכִיתִי לָהּ עַל מְנַת לְהַפְּסִיד פְּקֻדוֹנִי שְׁבִיד
שְׁמַעוֹן נ"ל פִּי מִן הַדִּין יַחֲזִיר לױ מְנָה שְׁנַתְחַיֵּיבֵלוּ לױ שְׁמַעוֹן לְרֵאוּבֵן שְׁהֵיָה זָכָה לױ כִּינֵן שְׁחֹב
מְלֻוָּה הוּא וְקִי"ל פְּרַב דָּאָם בָּא לְחֲזוֹר דְּאִינוּ חֹזֵר וְאֶפְי' אִי פְּקֻדוֹן הָיָה זָכָה לױ דְּאִין שְׁיִינֵי
לױמֵר הֵכָא אִין רְצוֹנִי שְׁיִהֵיָה פְּקֻדוֹנִי וְכו' כִּינֵן דַּא"ל הֵב לִי פְּקֻדוֹן וְנִפְקֵד נָתַן לױ הָיָה לִיָּה
פְּזָכִי וְלֹא מְצִי לְמִיָּהֲדַר כְּדַמּוֹכַח בְּמַעֲשֶׂה דַר' דּוֹסְתָאֵי וְכו' וּמָה שְׁאָמַר לױ לֹא זְכִיתִי עַל
מְנַת שְׁאֶפְסִיד שְׁלֵי דְבָרִים שְׁבַלְבֵּב הֵם וְאִינָם דְּבָרִים עַכ"ל הָרִי חֲזִינֵן דְּטַעְמָא דְּלֹא מְצִי לױ
לְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת מִטַּעַם דְּאִדְעָתָא דְּהֵכִי לֹא זָכָה הוּא רַק מִשּׁוּם דְּדְבָרִים שְׁבַלְבֵּב אִינָם דְּבָרִים
וּמוֹכַח מִמִּילָא דָּאָם יֵשׁ אֶנְמִדְנָא דְּמוֹכַח בְּגוֹנוֹנָא דְּלֹא הָיָה דְּבָרִים שְׁבַלְבֵּב אֵלָא דְּבָרִים הַגְּלוּיִים
לְכָל שְׁפִיר מִתְבַּטֵּל הַזְּכִיָּה וְהַשְּׁלִיחוֹת הָרִי בְּהִדְיָא דְּטַעוֹתוֹ שְׁלֵשׁ מְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת:
וּבְזָה יֵשׁ לְיִישָׁב מָה שְׁנַתְחַבְּטוּ רַבּוֹתֵינוּ הָאֶחָרּוֹנִים וְז"ל בַּחוּה"מ (סִימָן כַּח"ה) עַל דְּבָרֵי
הַרְמ"א וְז"ל שְׁהַעֲתִיק שְׁם (בְּסַעֲיָא) הָךְ דִּינָא דְּהַג"א שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיר הַמַּעֲשֶׂה
לְהַנְפַקֵּד אִף שְׁהַנְפַקֵּד אֹמֵר לױ שְׂיִכְפּוֹר לױ חוֹבוֹ וְלַעֲלִיל בְּסַעֲיָא זֶה פְּתַב הַמַּחְבֵּר דָּאָם מִחֲמַת
אוֹנְסוֹ הַחֲזִירוּ לְרֵאוּבֵן שְׁאִיִּים עָלָיו בְּדָבָר שְׁבִידוֹ לְעַשׂוֹת עַד שְׁהַנְצָרָה לְהַחֲזִיר פְּטוֹר
עֵי"ש.

וְהוּא מְעַנְבְּדָא דַר' דּוֹסְתָאֵי ב"ר יְנָאֵי וְא"כּ אֲמַאי פָּסַק הֵכָא שְׁאֶסוֹר לױ לְהַחֲזִיר הַפְּקֻדוֹן
אִף שְׁמַפְסִיד חוֹבוֹ עַל יְדֵי זֶה וְכָל הַתִּירוּצִים שְׁפָתְבוּ בְּזָה אִינָם מוֹבְנִים לַעֲנ"ד דַּהֲסַמ"ע
תִּירוּצֵי דְּשִׁאֲנֵי הָךְ דִּינָא דְּהַג"א וְהַרְמ"א שְׁעַשְׂאוּ שְׁלִיחַ לְקַבֵּל הַפְּקֻדוֹן וְכָבֵר זָכָה עֲבוּרוֹ
לְהֵכִי אֶסוֹר לױ לְהַחֲזִיר וְע"ז קָשָׁה שְׁהֵיָה גַם בְּעַנְבְּדָא דַר' אַחֲזִי בַר יֵאֲשִׁיָּה נַעֲשֵׂוּ שְׁלוּחִים
לְקַבֵּל הַפְּקֻדוֹן וְאַפ"ה אָמַר לױ שְׁפִיר עֲבַדְתָּ בְּמָה שְׁהַחֲזִיר וְהַש"ף תִּי לִפ"מ שְׁפִי הִנְה"מ
דְּבָרֵי דְּאֹנְסֵי מְמוֹן לֹא הָיָה אֹנְסֵי וְהֵכָא הָיָה רַק אֹנְסֵי מְמוֹן שְׁרָצָה לְכַפּוֹר לױ חוֹבוֹ וּמְלַבֵּד
מָה שְׁתָּמָה עָלָיו הִנְתָּה"מ דְּאֹנְסֵי מְמוֹן נָמִי הָיָה אֹנְסֵי קָשָׁה ג"כ דְּהָא גַם בְּעַנְבְּדָא דַר"א
בַר"י הָיָה נָמִי אֹנְסֵי מְמוֹן דְּהָא לֹא בִיקְשׁוּ מֵהֶם רַק שְׂיִקְבֵּלוּ אַחֲרֵי הַדְּרָה עָלֵיהֶם וְאֵלוּ
הָיוּ מְקַבְּלֵי עָלֵיהֶם לֹא הָיוּ מְפִים אוֹתָם כְּלָל: אֲבָל לִפְנֵי שְׁהֵיָה דְּהֵיָנוּ דְּאִיכָא בֵּין עַנְבְּדָא
דְּהַג"א לְעַנְבְּדָא דַר' אַחָא דְּבְעַנְבְּדָא דְּהַג"א שְׁאָמַר לױ הַנְּפַקֵּד שְׂיִכְפּוֹר לױ הַלְוֵאתוֹ ע"כ
דְּאִינוּ הֵיזְק בְּרוּר דְּאִף אִם יְכַפּוֹר אֶפְשָׁר שְׂיִגְבָּה מִמֶּנּוּ ע"י בְּיָרוּרִים אוֹ שְׂיִשְׁבִיעוּ בַס"ת
וְלֹא יִרְצָה לְיִשְׁבַע וַיִּשְׁלַם לױ מִדְּקָרִי לִיָּה דְּבָרִים שְׁבַלְבֵּב ע"כ שְׁאִין הַהֵיזְק בְּרוּר דְּבְהֵיזְק
בְּרוּר הָא לֹא מִיְקָרִי דְּבָרִים שְׁבַלְבֵּב כ"א בְּלָב כָּל הָאֲדָם שְׁהַפֵּל יוֹדְעֵין שְׁאִין אָדָם מְפִסִיד
מְמוֹנוֹ וּמַצִּיל מְמוֹן חֲבִירוֹ.

וכינן דאין ההיגזק ברור להכי לא מתבטלת הזכיה שזכה הפקדון עבורו ולא אמרינו
אדעתא דהכי לא זכה כמ"ש ההג"א אבל בש"ס דר' אחא בר"י שבשעשה שקיבל הפקדון
קבלו רק בתורת ש"ח ועתה מעליל עליו ושיקבל עליו דין שואל להתחייב באונסין ודאי
דאמרינו אדעתא דהכי לא קיבל ולא זכה עבורו הפקדון דהפל יודעין דאף מי שקיבל
עליו להיות ש"ח אינו מתרצה להיות שואל ולא הוי דברים שבלב ובטלה זכיותו ויכול
להחזיר הפקדון ול"ד לעובדא דהג"א דשם לא בטלה זכיותו דהוי דברים שבלב דאפשר
שהיה מתרצה לזכות עבור המפקיד פקדונו אף אלו הוי ידע שעי"ז יצטרף למיקם בדינא
ודינא על מעותיו וזה המחנור מפל התירוצים שפאמרו לחלק בין עובדא דר"א בר"י
לה עובדא דהג"א ונראה דהיגו נמי טעמא דאמרינו גבי פקדון אי אתא אדעתא דכספא
לא מיקרי מציל עצמו בממון חבירו הוא נמי משום דאדעתא דהכי לא קיבל עליו שמירה
שאם יבא עליו גנבי מחמת פקדונו לא יתן להם הפקדון והוי אומדנא דמוכח כמ"ש התוס'
בב"ק שם.

ול"ד לאומדנא דמוכח דעובדא דהג"א דשם לא הוי אומדנא שאדעתא דיכפור לו חובו
לא זכי עבורו וקרינו ליה דברים שבלב: הרי נתברר מסוגיא דגיטין בעובדא דר' אחא
בר"י ומדברי הג"א דטעותו של שליח מבטל שפיר השליחות: אחרי כותבי כ"ז מצאתי
בעזה"י בקידושי הריטב"א על קידושין שכתב שם אחרי שהאריף לבאר דגם בשליח
שוגג אמרינו אש"ל"ע אף דלא שייך לאמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין
ונו"ל ונדע דאפילו בשוגג שייך האי טעמא דאנן אמרינו אילו ידע האי שליח דהקדש
הוא לא הוי לו שליח פי דברי הרב שומעין וה"ל שליח בטעות ובטל השליחות וחסוב
פעושה בעצמו בשוגג כנ"ל עכ"ל הרי דפשיטא לי דטעותו של שליח מבטל השליחות:
מיהו כ"ז בטעות הנוגע לשליח שאנו יכולין לאמר שאלמלא הי' יודע שפן הוא לא הי'
נעשה שליח אבל בטעה השליח בדבר הנוגע למשלח והמשלח לא טעה וידע שפן הוא
כמו שליח שקדש וסבור שהיא כהנת וגילה דעתו שאלמלא לא הייתה כהנת לא הי'
מקדשה מפני שהי' סבור שהמשלח מקפיד ע"ז ובאמת ידע המשלח שאינה כהנת ואעפ"כ
רצה לקדשה הוי קדושין מעליא ואין טעותו של שליח מבטל השליחות בדבר הנוגע
למשלח אם המשלח בעצמו לא טעה ויש להביא ראיה לזה מהא דתנן בפסחים (נ"ד פ"ח)
באומר לשלוחו צא ושחוט עלי ושחט גדי וטלה יאכל מן הראשון ופריה הא תניא אין
נמנים על שני פסחים פאחד ופרש"י ז"ל לאכול בשעת אכילה מאיזה מהן שירצה משום
דא"ב ומשני מתניתין במלך ומלכה והתניא וכו' ומפרש התם רש"י ז"ל דמלך ומלכה
שדעתו קלה עליהם שיש להם מעדנים רבים ואין מקפידים אם גדי אם טלה הלכך אין
פאן דין ברירה דבתרונן יהו ניקח להו להכי יאכלו מן הראשון דראשון שפיר אשתחיי
ולית פאן דין ברירה כלל עי"ש דמירי שהשליח שחט ע"מ שמאיזה שירצה המלך
והמלכה יאכלו הרי דאם הי' שליח מאיש אחר דשייך בזה ברירה משום דאיכא דניחא
להו בגדי ואיכא דניחא להו בטלה וכששחט לאיזה שירצה המשלח לא יאכל משניהן
משום דא"ב ואף דהמשלח לא התנה כלל תנאי זה דגדי וטלה מ"מ גרידא דעתו בתר
שליח וכשהמשלח דעתו קלה עליו שאין תופס בדעתו קפידא בין גדי וטלה לית בזה
חשש ברירה אף שהשליח הי' בדעתו שהמשלח יברור בשעת אכילה אם רוצה בגדי או
בטלה מ"מ פון שבמשלח אין תופס בו קפידא בזה לא איכפת לן מה שפדעתו של שליח

היא שהמשלח מקפיד על אכילתו בין גדי לטלה בין שפאמת אין המשלח מקפיד ולית פאן חשש ברירה והטעם משום כיון דלשליח בעצמו אין קפידא רק מה שאמד דעתו של המשלח שיש לו קפידא בין גדי לטלה ובפאמת גם למשלח ליכא קפידא הוי שליחות מעליא אע"ג דבשחיטת פסח בעי שליחות מעליא כדאמרין בקדושין (דף מ"ב) ע"ש וא"כ ה"ה בטעותו של שליח שטעה שהמשלח יקפיד בזה ובפאמת ידע המשלח ולא הקפיד אינו מבטל השליחות כיון שלשליח בעצמו ליכא קפידא רק שהי סבור שהמשלח יקפיד ולא הקפיד הוי שליחות מעליא ודו"ק: סימן קסו שאלה באיש אחד שפא לגרש את אשתו ואמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום לשמה פמה שפאמר לו מפי המסדר רק שאמר שעדיין מתנישב אם לגרש או לא רק שפאמר לכתוב שאם יגמור בדעתו לגרש יגרש בגט זה.

מה דינו של גט זה אם נתגרשה בו: תשובה בגיטין (דף כ"ד) תנן כל גט שפכתב שלא לשום אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול סופרין מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו.

יתר מכן כתב לגרש את אשתו ונמלה מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמה ושם אשתי כשם אשתה פסול לגרש בו: יתר מכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה.

יתר מכן אמר ללבקר כתוב לאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו עכ"ל המשנה ונראה לי מדלא תני במתניתין יתר ע"כ כתוב גט לאשתי אם ארצה אגרש בו משמע ודאי דבכהי גוונא פשר.

וכן הקשו בתוס' בנזכרים (דף ג') ד"ה הפותב וקאמר התם בש"ס דבעי לאוכוחי דסתמא בגט פסול מבבא דיתר ע"כ אמר ללבקר כתוב לאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו ודחי הש"ס דילמא שאני התם דאין ברירה ומסיק להוכיח דסתמא פסול ממתניתין דהפותב טופסי גיטין צריף להניח מקום האיש ומקום האשה ומקום העדים ומקום הזמן והקשו התוס' שם דכיון דמרישא דמתניתין לא מוכח דסתמא פסול אלא מהא דהפותב טופסי גיטין א"כ הו"ל לשנות יתר ע"כ הפותב טופסי גיטין צריף שנייח להשמיענו דסתמא פסול וע"ש מה שמתצו בקיצור וכוונתם דלא שייף למיתני יתר ע"כ אלא אם גם הדין השנוי קודם נכלל בההוה הוספה ובהוה שייף לאמר יתר על כן אבל בההוה בבא דהפותב טופסי גיטין אף דמוכח מיני דסתמא גמי פסול מכ"מ רבותא דקתני ברישא לא נכלל בו דהא איכא למימר דסתמא פסול אבל אם אמר ללבקר כתוב לאיזה שארצה אגרש פשר משום יש ברירה ונתברר הדבר שלמפרע נכתב לשם אשה זו שרוצה לגרשה פעת ולשון יתר ע"כ לא שייף לשנויי אלא בשנכלל בו דין הראשון ומוסיף עליו עוד רבותא ע"ש בתוס' שנה נ"ל בכוננתם ואם כן הרי בנ"ד אי הנה תני יתר ע"כ אם אמר כתוב אם ארצה אגרש פסול משום דאין ברירה ודאי נכלל בבא דרישא דלאיזה שארצה אגרש פסול ומדלא תני לי ביתר ע"כ מוכח דכה"ג פשר וכמו שפאמר וכן ה"ר"ן ז"ל בחי' בפ' כל הגט דייק מזה דבתולה בדעת אחרים יש ברירה מדלא תני יתר ע"כ דבתולה בדעת אחרים הגט פסול ע"ש בדבריו ז"ל ואנן בדידן נוכל להוכיח דכתוב אם ארצה אגרש בו פשר מדלא תני לה לפסול ביתר על כן: וטעמא דמילתא נ"ל דלא חיישינן בזה לחשש אין

ברירה דברירה לא שינה אלא שתולה הדבר בספק אם יהא בדעתו אח"כ לעשות פן או לא וכשלא ירצה לעשות אז יהא בדעתו קפיצא ועיכוב שאינו רוצה שיהא פן ואיזה אופן שיברר הוא סתירה וקפיצא לאופן השני כמו בשני לוגין שאני עתיד להפריש בגיטין (דף כ"ה) שאם יפריש לוג זה צריף שיהא דוקא לוג הזה תרומה והמותר לא יהא תרומה דהא רוצה לשתות הלוג שאינו מפריש ורוצה שיהא חולין ואפילו אם הוא פהו דלא איכפת לן אם שותה תרומה מ"מ הא בתרומה בעינו ראשית שיהא לה שירינים ואי לוג זה תרומה צריף שיהא האחר חולין דוקא וקפיצא בדבר דבענן אחר לא הוי תרומה.

וכן במקדש ע"מ שירצה אפא שם בגיטין דאם לא ירצה אביו רוצה בדוקא שלא יהא קידושין דאינו רוצה שתהא אשתו אם לא יתרצה האב לזה. וכן בפרק בפל מערבין (דף ל"ז) האומר מעשר שיש לי בביתי מחולל על סלע שמתעלה בידי מן הפיס דתליא ג"כ בברירה משום דהסלע שיעלה בידי מן הפיס רוצה שיהא מעשר והשאר סלעים קפיד שלא יהא מעשר ורוצה דדוקא שיהא חולין לשמש בהן לכל הנאותו וכיון דאיכא קפיצא ועיכובא בזה תליא הברירה דאנו צריכין לברר למפרע איזה הוא מעשר ואיזה הוא חולין דעל מי שיהא חולין קפידתו שיהא חולין דדוקא ויש לו רצון וקפיצא שיהא חולין וכן בהריני מערב לשבתות כל השנה רציתי אלה רציתי לא אלה שאם לא ירצה לילף מקפיד בדבר ורוצה שלא יקנה לו העירוב ולא יפסיד תחום ביתו כדי שילף לרוח אחר רחוק מעירובו כמו שפרש"י ז"ל שם בהקדא דמה"ט הוא מתנה כדי שאם לא ירצה לערב לא יפסיד תחום ביתו [דאם לא היה מסתפק בדעתו לילף להלאה מפנגד עירובו לצד עירו יותר מאלפים לא הוי צריף להתנות כלל] ולהכי הוי ברירה גמורה וכן במערב לחמשה בני אדם על איזה מקם שארצה רציתי ילף רציתי לא ילף נמי אין העירוב קונה אלא לאחד וממילא איכא קפיצא אם יקנה לזה לא יקנה לזה וכן בכל מה שילקטו העניינים יהא הפקר אף שאין סתירה בדבר ויכול להפקיר כל העומרים מ"מ קפידת בעה"ב שלא יהא הפקר רק מה שילקטו והמותר רוצה שישאר ברשותו שלו והוי בזה דין ברירה גמורה דברירה הוי א' משני פנים או שהדברים סותרין בעצמן זא"ז או שקפידת המתנה מטיל ספק בשני דברים אם יחול ע"ז או ע"ז ואם חל ע"ז רוצה שעל שני לא יחול בזה שינה ברירה כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל (בפ"ק דגיטין) גבי משתעבדנא לה ולכל דאתי מחמתה.

אבל אם כותב גט לשם גירושין ובדעתו שאם לא יפייסנה יגרשנה ואם יפייס לא יגרשנה ליכא בזה חשש ברירה דהא א"צ לקבוע בזה אלא אופן הזה שיהא לשם גירושין וכן נכתב באמת לשם גירושין ואם לא ירצה לגרש אינו רוצה לקבוע בכתיבת הגט איזה אופן אחר אלא שממילא אינו מגרשה אבל אינו נקבע בכתיבת הגט אופן אחר רק שכתבו לשם גירושין וא"צ לגרש בו ולא איכפת לי' במה שנכתב לשם גירושין לא שינה בזה דין ברירה שאינו פוסח על שתי הסעיפים אם לקבוע בו דבר זה או דבר זה רק אם יצטרף לגרש או לא יצטרף ולא דמי למקדש ע"מ שירצה אפא דהוי דין ברירה דהתם אם לא ירצה אפא רוצה ומקפיד שלא יהי' קידושין משא"כ ה"כ אטו אם לא יגרשנה מקפיד שלא יהא כתיבתו לשם גירושין מה איכפת לי' שיהא לשם גירושין אין קפידתו רק שלא תתגרש אבל אם יוקבע בגט כתיבה לשם גירושין לא איכפת לי' ואינו מקפיד בזה וכל אדם יכול להכין גט אם ירצה יגרש בו ולא אמרינן דבמה שלא יגרשה אח"כ

איגלאי מילתא למפרע שלא נכתב לשם גירושין אלא דהגט נכתב לשם גירושין רק
שהוא לא גירשה אח"כ ולהכי לא איכפת לן נמי אם אומר ללבקר כתוב אם ארצה אגרש
ולית בזה חשש ברירה: ודמי להא דאמר בפסחים (דף ל"ח) גבי מצה דבעינו שימור
לשם מצת מצנה ולא לשם חלות תודה ורקיקי נזיר.

ואפ"ה חלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן למפור בשוק יוצא בהן וטעמא משום דכל לשוק
אמלוכי מימלה ואמר אי מזדבן מזדבן ואי לא מזדבן איפוק בי' אגא אלמא אע"ג דמסתפק
אולי מזדבן ולא יצאו בו יד"ח מצה מ"מ פיון שאם ירצה לצאת יוצא בו הוי שימור לשם
מצה משום שלא מחמת שאינו רוצה שיהא לשם מצה אלא שא"צ לצאת בו ומכרו לאיש
אחר לחלות תודה והוא יצא במצה אחרת להכי ליכא בזה חשש ברירה דבלא"ה הרי
אופה כמה זיתים מצה ואינו יוצא אלא בזית אחד ואפ"ה פולה מיקרי שימור לשם מצה
ואין בזה חשש ברירה מפני דמה שאינו יוצא ביתר הזיתים הוא לא מפני קפידתו שיש
לו איזה טעם שאינו רוצה שיהא מצת מצנה אלא מפני שאינו צריך להם וה"נ בגט אם
אמר אם ארצה אגרש ואם לא ארצה לא אגרש מה שאינו מגרש אינו סותר הפתיכה
לשמה דאין לו טעם וקפידא שאם לא יגרש לא יהא לשמה: ואף שהגאון בעל נוב"י ו"ל
חשש בכותב שני גיטין באיזה שירצה יגרש לדין ברירה.

התם שאני דכשמגרש בגט אחד רוצה ע"כ שהגט שני לא יהא בו קביעות לשמה דאם
יש גם בו קביעות לשמה היינו שתתגרש האשה א"כ הרי יגרע פח לשמה מהגט שמגרש
בו ואנן בעינו שהגט שמגרש בו יוקבע בו כל פח לשמה ותורת פרייתות ואם נקבע גם
באחר פח פרייתות הרי ממילא אין בגט שמגרש תורת פרייתות וע"כ כשמגרש בגט אחד
מהשנים רוצה שבהשני לא יהא בו שום תורת פרייתות וישאר כל פח לשמה ותורת
פרייתות בהגט שמגרש א"כ קא אתינן לחשש ברירה שבורר על איזה יחול תורת לשמה
וכריתות ועל איזה לא יחול בדווקא ולא דמי לאם ארצה אגרש דהתם אם אינו מגרש
לא איכפת לי' כלל אם יש תורת לשמה בהגט פיון שאינו מגרש כלל וממתניתין (דר"פ
פל הגט) אין להביא ראיה דגם בכותב שני גיטין ומגרש באחד מהן לא אמרינן אין ברירה
מדלא קתני יתר על פן אמר ללבקר כתוב שני גיטין באיזה שארצה אגרש פסול כמ"ש
לעיל דאין ראיה מזה דלא רצה לשנות דבר זה דאטו בשופטני עסקינן שיאמר פן ללבקר
ומאי איכפת לי' באיזה מהן לגרש ומי פתי שיאמר פן אף דמשפחת לה בגוונא שגט אחד
כתוב על חפץ יקר וכדאמר בגיטין (דף כ') כתב לה גט על טס של זהב ומסתפק בדעתו
אם ליתן לה הגט זה ששונה הרבה או הגט השני מ"מ לא איכפל תנא להשמיענו גוונא
רחיקא פי הא ועוד דאם גט אחד שונה יותר פשיטא דא"ב ולא הוי רבותא יותר מכתוב
לאיזה שארצה אגרש ולא שייך למיתני יתר על פן: ועוד נראה לי דאם כתב שני גיטין
באיזה שארצה אגרש ליכא חשש ברירה כלל אם שני הגיטין שווין בשווינו.

דאף שבררנו דגדר חשש ברירה הוא אם בוחר אחד משני צדדי הספק ומאן בצד השני
מ"מ היינו דווקא אם יש איזה טעם שפטר בצד אחד ומאן בצד השני אבל אם שני
הצדדים שווים אצלו ובוחר באחד מהן מחמת שאינו יכול לבחור בשני הצדדים ביחד
ע"כ בוחר א' מהן לא חיישינו לדין ברירה ואמרינן שפיר דמה שביירר אגלאי מילתא
למפרע שעל זה חל קיום הדבר ויש להביא ראיה מהא דאמרינן בפסחים (דף פ"ח) אין

נימנין על שני פסחים פאחד ומעשה במלך ומלכה שאמרו לעבדיהם צאו ושחטו עלינו את הפסח ושחטו עליהם שני פסחים ואמר ר"ג מלך ומלכה דדעתן קלה עליהם יאכלו מן הראשון אנו לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני ופרש"י ז"ל דבמלך ומלכה שאין מקפידין על סעודתן רשאים לאכול מן הראשון דלית בזה חשש ברירה פנין שאין לו קפידא מאיזה יאכל והא התם שהשליח שחט ע"מ שיאכל המלך מאיזה שירצה והמשלח הרי סמך עצמו על מה שיעשה השליח ודמי לברירה כמ"ש רש"י ז"ל בד"ה והתניא שמה שתלה השליח בברירה דמי כמו שהי' המשלח תולה בברירה ואפ"ה אין בזה חשש ברירה משום שאין מלך מקפיד אם גדי אם טלה וה"נ אם צנה.

לסופר לכתוב שני גיטין לשמה והוא יגרש באחד ליפא חשש ברירה דהא כשנוטל אח"כ גט אחד ומגרש בו אינו מקפיד ע"ז דנוקא רק שנוטל א' ומגרש ואין בזה חשש ברירה: ובזה מיושב היטב מה שהקשה בספר אור חדש על דברי הרמב"ם ז"ל שפותרים דבריו זא"ז (שבכ"ב הלכה י"א) כתב יתום ששחטו עליו אפטרופסין יאכל ממקום שהוא רוצה בד"א ביתום קטן אבל יתום גדול נעשה כממנה עצמו על שני פסחים וכל הממנה עצמו על שני פסחים אינו אוכל אלא מן הנשחט ראשון עכ"ל והוא מן הירושלמי בפ' האשה עיי"ש וביתום קטן פסק דיאכל ממקום שהוא רוצה [והיינו אף שביור לו בשעת אכילה גמי ואע"ג דגבי אשה ששחט עלי' בעלה ושחט עלי' אביה כתב דאוכלת במקום שהיא רוצה והוא שתברר בשעת שחיטה אבל ביורר שבשעת אכילה לא מהני דאנן קיי"ל אין ברירה מ"מ גבי יתום קטן לא בעינו שביורר בשעת שחיטה וסגי בביורר דשעת אכילה משום דפסק ש' לבית אבות לאו דאורייתא וכדאיתא בש"ס] אבל בגדול דבעינו מינוי מדאורייתא אם שחטו אפטרופסין עליו הוה כממנה עצמו על שני פסחים דיאכל מן הראשון וקשה טובא דבכ"ב כתב ז"ל בהלכה א' האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח אעפ"י שדרך רבו לשחוט טלה בכל שנה והלך ושחט גדי או שהי' דרכו לשחוט גדי והלך ושחט עליו טלה ה"ז יאכל ממנו שהרי לא פירש ואמר שחוט לי ממין פלוני הלך ושחט גדי וטלה אינו אוכל משניהן אלא יצאו לבית השורפה שאין נימנין על שני פסחים פאחד עכ"ל הרי שפסק במי שנמנה על שני פסחים כא' דשניהם יצאו לבית השורפה וא"כ אמאי פסק ביתום גדול ששחטו עליו שני אפטרופסין דיאכל מן הראשון ואין הראשון יוצא לבית השורפה: ולפמש"כ הדבר נכון מאוד דנדאי בשחט השליח גדי וטלה שניהם יצאו לביהש"ר דכיון דאיכא דניחא לי' בטלה ואיכא דניחא לי' בגדי והוא תלה ספיקו בשעת שחיטה באיזה שירצה רבו אמרינן אין ברירה דמאן דניחא לי' בטלה אינו בוחר בגדי ומאן דניחא לי' בגדי אינו בוחר בטלה ואין ברירה ושניהם יצאו לבית השורפה ואע"ג דמאן דרגיל בטלה לא מיקרי שינוי אם שחט עליו גדי וכן להיפוך מ"מ אע"ג דשינוי לא מיקרי אבל חשש ברירה שפיר מיקרי דהא מאן דניחא ליה טלה בוחר יותר בטלה ומאן דניחא לי' גדי בוחר יותר בגדי והשליח תלה ספיקו בזה ואנן קיי"ל אין ברירה אבל ביתום ששחטו עליו שני אפטרופסין מיירי ששניהם שחטו גדי או טלה ואין קפידא באיזה שירצה אמרינן שהשחיטה חל על הראשון שהראשון פשר דהא אין בזה חשש ברירה: ומיושב בזה מ"ש הר"מ ז"ל (בכ"ד מה' מעשר שני) דאם אמר פרוטה ששכיס זה יהא מחולל על מעשר שיש לי בתוך ביתי מחולל ובגמרא דעירובין (דף ל"ז) איתא דלמ"ד א"ב אינו מחולל וכן גבי שתי נשים שלקחו קניניהם בעירוב או שנתנו

קיניקו לפהו פסק דיקריב אינה שירצה פהו לעולה ולאיה שירצה יקריב חטאת
פמתניתין דקינין (פ"א מ"ד), ובגמרא מוקי לה למ"ד א"ב פשהתנו והר"מ ז"ל לא הביא
הו אוקימתא דהתנוו כלל ותמהו המפרשים ז"ל ע"ז.

ולדברינו א"ש דסמך אסוגיא דפסחים גבי גדי וטלה דהיכא דאין קפידא לא חיישינו
לברירה והכא במעשר שני דאין לו קפידא על אינה סלע יחול החילול יש ברירה וכן
גבי קינין לא איכפת להו להני נשים אינה שייבחר הפהו ולהכי לכ"ע יש ברירה והכי
משמע מסוגיא דבכורות גבי אחין שחלקו דחייבין במעשר בהמה וקאמר שם לא שנו
אלא שחלקו גדיים נגד תניישים ותניישים נגד גדיים אבל חלקו גדיים נגד גדיים ותניישים
נגד תניישים אומר זה חלקו משעה ראשונה והיינו דבגדיים נגד גדיים ליכא קפידא פולי
האי כמו שיש קפידא בגדי נגד טלה וכל שהקפידא פחותה מסתבר יותר לאמר יש ברירה
והיכא דליכא קפידא כלל לכ"ע יש ברירה כמו מלך ומלכה שהבאתי לעיל: ובזה נראה
לי ליישב דברי הרמב"ם התמוהים מאוד בהא דתניא במנחות (דף מ"ז) שחט שני כבשים
על ארבע חלות מושף שנים מהן ומניפון והשאר נאכל בפדיון אמרוה רבון קמי דר"ח
הא דלא פרבי דאי פרבי פינן דאמר שחיטה מקדשא דפריק לי היכא אי דפריק לי
מאבראי פינן דכתיב לפני ה' איפסל לי ביוצא אי גנאי הא מעייל חולין לעזרה אל ר"ח
לעולם פרבי ופריק לה גנאי וחולין ממילא קא הוויין אל רבינא לר"א והתניא פשהו
פודן אין פודן אלא בחוץ הא נדאי ראב"ש הוא דאי רבי איפסלא לה ביוצא והנה התוס'
שם בד"ה מושף פירשו דצריך להניף כל הד' חלות דהא לא ידעינן היאקדיש והא דקאמר
מושף שנים הוא רק להורות שלא יניף פולם בב"א פדי שיהא ניכר שלא יזרוק הדם רק
על השנים וכ"כ עוד גבי תודה ששחטה על שמונים חלות (בדף ע"ח) דקאמר התם שאם
אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים מודים דקדשי וכתבו התוס' שם דאע"ג דר"י סובר
בפ' כל הגט אין ברירה היינו היכא שמתברר לבסוף דלאו פלום עביד אבל הכא קדשי
כל היכא דאיתנהו וכשפא להפריש ד' חלות של תרומה צריך להפריש י"א חלות מכל
מין ומין דאי לאו הכי פינן דאין ברירה דילמא דחולין קא שקיל עכ"ל וכוונתם מבואר
דקא נמי אמרינן אין ברירה ולא מהני שייברר הארבעים ויפריש מהן ד' חלות והמותר
הא חולין אלא צריך להפריש י"א חלות משום דכל השמונים הם בספק על פל אחת
שפא חלה זו היא מארבעים דקדשי רק שהקשו בתחילת דבריהם דכיון דר' יוחנן אית
ליה א"ב אם פן לא ליקדשו כלל כמו גבי גט דאם אמר כתוב לאיזו שארצה אגרש לא
הוי גט כלל וה"נ לא ליקדש כלל ותירצו דגבי גט דתלי הדבר שיתברר לבסוף אם יהי
גט או לא ואפשר שיתברר דלא הוי גט כלל להכי למ"ד א"ב אין פאן בירור ולא הוי
לשמה כלל אבל הכא דלא תלה הדבר שיתברר לבסוף אם יהא קדוש וקדשי כל היכא
דאיתנהו בנדאי רק דאנן לא ידעינן הי גינהו הקדושים והי גינהו החולין להכי קדשי
ארבעים זהו כוונת דבריהם עכ"פ הרי פתבו בהדיא דלמ"ד אין ברירה צריך להפריש
י"א חלות מכל מין אבל הרמב"ם ז"ל כתב (בפי"ב מה' פסוה"מ הלכה ט"ו) גבי תודה
ששחטה על שמונים חלות ואמר יקדשו הארבעים מתוך שמונים מושף מ' מתוך פ'
ומפריש א' מכל קרבן והמ' השניות יפדו ויצאו לחולין עכ"ל הרי שלא הצריך להפריש
רק א' מכל מין שלא פדברי התוס'.

וכן גבי שחט שני כבשי עצרת על ארבעה חלות כתב שמניף רק שנים והשאר פודין אותן בפנים ונאכלין בחוץ כשאר חולין עיי"ש: וכבר תמה ע"ז הלח"מ דכיון דאנו קיי"ל כרבי דשחיטה מקדש קדושת הגוף ואנו לא ידעינו הי מנייהו קדושות אמאי נאכלין בחוץ דילמא הני דקאכלי בחוץ הן הנה שנתקדשו בשחיטה קדושת הגוף ולא מהני בהו פדיון ונפסלו בינצא.

וכ"ת דאמרין דנתברר למפרע שאלו השמים שנפדו אין בהם אלא קדושת דמים ולא נתקדשו בשחיטה דז"א דהא קי"ל אין ברירה ועוד אם איתא דמהני ברירתו לברר מי הם הקדושות לשתי הלח"מ ומי מהם קדושות רק לקדושת דמים א"כ אמאי פודן בפנים דווקא הא אפילו בחוץ יכול לפדותו ואינם נפסלין בינצא שהרי הועיל ברירתו לשניין למפרע רק לקדושת דמים ולפדותו בחוץ עדיף טפי שאם פודן בפנים נעשים חולין בעזרה כדקאמר שם בש"ס ואין עושין פו אלא מדוחק סמכינן אשנוניא דמשני התם דחולין ממילא הני אבל ודאי דלפדותו בחוץ עדיף טפי אם אפשר עיי"ש בדברי הלח"מ ועיין ברש"י שם (בדף מ"ח) דה"מ דאי רבי דלרבי דאמר שחיטה מקדשתו נהי דשמים מהו אין להם אלא קדושת דמים וישנו בפדיה דכבשים מידי דחזי להו מקדשי ואינן קדושת דמים בעלמא עליוהו ונפקי לחולין ומביא מעות בכל מקום שהם השמים שאינן מקדושות יתחלל על מעות הללו ובלא פדיה לא מתאכלי דלא שרי להו זריקת כבשים מיהו היכי פריק להו והיכי משתרי ונהי אינו מפיר אלו שאינם מקדושות עכ"ל רש"י ז"ל הרי שכתב ג"כ שאינו יכול להפיר ולברר מי הם הקדושות קדושת הגוף ומי קדושת דמים וכדמוכח מהש"ס דקאמר אי דפריק להו מאבראי הא מיפסלי בינצא ולא אמר דמפיק רק שמים ופודן ע"י שבורר אותן לקדושת דמים ומשום דאין ברירה ואם פו פשיטא נמי דנאכלין פולן בפנים פיון דלא ידוע לנו מי הם הקדושות קדושת הגוף בעי לאוכלן ארבעתן בפנים וא"כ ודאי דקשה על הרמב"ם ז"ל שכתב דאוכל השמים בחוץ כשאר חולין הא קיי"ל א"ב וביותר קשה קושיא השניה של הלח"מ דאי יש ברירה א"כ אמאי פודן בפנים יפדה אותן בחוץ פיון שמתברר לו שאותן שבחוץ הם קדושות רק קדושת דמים בעלמא: אבל לפי מה שבארנו לעיל א"ש דברי הרמב"ם ז"ל דמפרש לשון הברייתא כפשוטו דמניף רק שמים וע"כ דאמרי' בזה יש ברירה ואע"ג דרבי סובר א"ב משום דהכא דמי להא דאמרין בפסחים במלך ומלכה ששחטו עבדיהם עליהם גדי וטלה שיאכלו מאיזה שירצו משום דאין מקפידין אם גדי אם טלה מהני אף למ"ד א"ב.

וה"נ אע"ג דרבי סובר א"ב וכן קיי"ל מ"מ הכא שאמר יקדשו שנים מתוך ארבעה גבי שתי הלח"מ אין לו קפידיא איזה שיבחר ואמרין יש ברירה כשבירר השמים לפדות הוברר שאותן שלא פדה הם הן הקדושים קדושת הגוף ואותן שפדה נתקדשו מעיקרא רק בקדושת דמים ומהני בהו פדיון.

ולחכי א"צ להניף אלא שמים וגם השמים הנפדין נאכלים אף לרבי בחוץ כשאר חולין ולא דמי לאומר שני לוגין שאני עתיד להפריש דשם בשעת הפרישה איפא קפידיא שרוצה דוקא שמה שהפריש יהא תרומה ולא אותן ששטה ככר פדי שלא ישטה טבל להכי אמרינן א"ב ולא הוי תרומה פלל.

אָבֵל בִּיקְדָשׁוֹ שְׁנַיִם מִתּוֹךְ אַרְבָּעָה אוֹ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים אֵין לוֹ קַפִּידָא אֵינָה מֵהֶן לְבָרוּר לְשִׁמְי הַלְחָם וְאֵינָה לְחֻלִּין וְיֵשׁ בְּרִירָה גַם לְדִידוֹ: וְהַשְׁמָא א"ש מֵה דְצָרִיף לְפָדוֹת דְּנֻקָא בְּפָנִים לְרַבִּי וְלֹא בְּחוּץ וְלֹא אֲמָרִינוּ שְׂיֻצִיא שְׁנַיִם מֵהֶן לְחוּץ וְיִפְדָּה אוֹתָן וַיְבַנְרַר שְׁהֵם חֻלִּין עַכְשָׁיו וְהִי בְּהֵם קַדְוֶשֶׁת דְּמִים לְמַפְרַע וּפְלִטִי לָן מְאִיסוֹר חֻלִּין בְּעֻזְרָה דְּזו"א דָּאִם יוֹצִיא שְׁנַיִם לְחוּץ וְיִרְצָה לְפָדוֹתָן אֲזַ בְּשַׁעַת פְּדִיָה יֵשׁ לוֹ קַפִּידָא לְבָרוּר דְּנֻקָא אֵלוֹ לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְלֹא אוֹתָן שְׁבַפְנִים מְשׁוּם דְּאֵלוֹ שְׁבַחוּץ א"א לְבָרְרוּ לְקַדְוֶשֶׁת שְׁמֵי הַלְחָם שֶׁא"כ פְּבָר נְפֹסָלוֹ בְּיֻצָא וְכָל הֵיכָא דְאִיפָא קַפִּידָא בְּבִרְתוֹ אֲמָרִינוּ א"ב לְהֵכִי אֲתִי שְׁפִיר דְּלַרְבִּי דְּסוֹבֵר שְׁחִיטָה מְקַדְשָא צָרִיף לְפָדוֹתָן בְּפָנִים דְּנֻקָא פְּדִי שְׂיֵהָא בְּיָדוֹ לְפָדוֹת אֵינָה שְׂיִרְצָה וְלֹא יֵהָא אֲצֵלוֹ קַפִּידָא אֵינָה שְׂיֵהָא לְשִׁמְי הַלְחָם וְאֵינָה לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְלְפָדוֹת לְצִאת לְחֻלִּין וְאֲזַ יוֹעִיל בְּרִירָתוֹ לְמַפְרַע לְהַגִּיף שְׁנַיִם וְלְפָדוֹת לְחֻלִּין שְׁנַיִם וְלֹאֲוֹכְלָן בְּחוּץ וְכַלְשׁוֹן הַבְּרִייתָא דְלַעֲנָן הַנֶּפֶה אוֹתָן שְׁהוֹבְרָרוּ לְשִׁמְי הַלְחָם וְלַעֲנָן הַנֶּיפְדִין לְאֲוֹכְלָן בְּחוּץ מְהֵנִי בְּרִירָה מְשׁוּם דְּכָל הֵיכָא דְאֵין קַפִּידָא בְּשַׁעַת בְּרִירָתוֹ י"ב וְרַק לַעֲנָן לְפָדוֹת בְּחוּץ לֹא מְהֵנִי בְּרִירָה מְשׁוּם שְׁאֵם יִפְדָּה בְּחוּץ תַּתְּבַטֵּל דִּין בְּרִירָה שְׁהֵרִי יֵשׁ קַפִּידָא בְּשַׁעַת בְּרִירָה לְבָרוּר לְחֻלִּין דְּנֻקָא אוֹתָן שְׁבַחוּץ: וְאֵין לְהַקְשׁוֹת אֲמָאי אֵין פּוֹדִין בְּחוּץ וְאֵי מְשׁוּם דְּאֲחֵרִי הוֹצֵאת שְׁנַיִם מֵהֶן לְחוּץ לֹא מְהֵנִי בְּרִירָתוֹ מְפָנִי שְׂרוּצָה שְׁדוּנָקָא אֵלוֹ שְׂיֵצְאוּ יֵהִיו לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים מְפָנִי שְׁנִפְסָלוֹ בְּיֻצָא אַפְתִּי יְבָרוּר כְּשֵׁהֶן בְּפָנִים שְׁנִי לְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְשְׁנַיִם לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְאֲזַ מְהֵנִי בְּרִירָתוֹ כִּיּוֹן שְׂאֲרַבְעָתָם הֵם בְּפָנִים וְיָכוֹל לְבָרוּר אֵינָה שְׂיִרְצָה לְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְאֲח"כ יוֹצִיא לְחוּץ אוֹתָן שְׁבִיבֵר לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְיִפְדָּה אוֹתָן וְיִצְאוּ לְחֻלִּין.

דְּזֵה אֵינוֹ דְאֵי דְבִאֲוֹמֵר יְקַדְשׁוֹ שְׁנַיִם מִתּוֹךְ אַרְבָּעָה יֵשׁ בְּרִירָה מ"מ מִיַּדִּי סְפִיקוֹ שְׂיֵשׁ בְּהֶן מִתְחִילָה שְׁנַיִם לְקַדְוֶשֶׁת שְׁמֵי הַלְחָם וְשְׁמֵי לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים לֹא יֵצָא דְאֲטוֹ אִם יֹאמֵר אֵלוֹ לְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְלְבָרוּר אוֹתָן לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְכֵן אוֹתָן שְׁבִיבֵר לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים אֲטוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וְלְבָרוּר אוֹתָן לְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְכֵן נְמִי בְּאֲוֹמֵר כְּתוּב לְאֵינָה שְׂאֲרָצָה אֲגַרְשׁ וְאֲמֵר אַחַר כְּתִיבַת הַסּוֹפֵר שְׂרוּצָה לְגַרְשׁ אֵת זֹו וְדֹאי דִּיכּוֹל לְגַרְשׁ אֵת הָאֲחֵרַת בְּגִט זֵה לְמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה מְשׁוּם דְּבִאֲמִירָה לְחוּד אֵין הַדְּבָר מִתְּבַרֵר לְצִאת מִיַּדִּי סְפִיקוֹ בְּדִיבּוֹר בְּעֵלְמָא וְלֹא נִגְמַר בְּרִירָתוֹ לְמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה אֵלֵא כְּשִׁמְגַרְשׁ אַחַת מֵהֶן וְה"ב בְּמָה שְׂיִבְרַר בְּפִיו וְאֹמֵר אֵלוֹ לְקַדְוֶשֶׁת שְׁמֵי הַלְחָם וְאֵלוֹ לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים אֵין יוֹצֵאִין מִיַּדִּי סְפִיקוֹ וְעַדִּין מְעוֹרָב וְאֵינוֹ נִיפְרַר מִי לְקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף מִי לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְרַק כְּשִׁפּוּדָה שְׁנַיִם מֵהֶם מִחֲמַת שְׁבִרְרוּ לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים אֲזַ נִקְבַע בְּהֶן קַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְיֻצְאִין לְחֻלִּין ע"י פְּדִיוֹן וְהַנּוֹתֵרִים הֵם לְקַדְוֶשֶׁת שְׁמֵי הַלְחָם וּמִתְּבַרֵר הַדְּבָר מִיַּדִּי סְפִיקוֹ וְאֵי דְבְּרִייתָא קְתוּבִי מְנִיף שְׁמֵי וְהַשְׂאָר נְאָכְלִין בְּפְדִיוֹן דְּמִשְׁמַע שְׁמִנִיף קוּדְם פְּדִיָה וְיֻצָא בְּזֵה מְצוֹת תְּנוּפָה הֵינּוּ נְמִי מְשׁוּם דְּכְשִׁפּוּדָה אַח"כ מִתְּבַרֵר לְמַפְרַע אוֹתָן שְׁלֹא פְדָה הֵינָה בְּהֵם קַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף ע"י שְׁחִיטַת הַכְּבָשִׁים וְתְנוּפָה מְעֵלִיא הֵוִי אָבֵל הֵא וְדֹאי דְעֵיקַר קְבִיעוֹת לְבָרַר לְמַפְרַע הוּא ע"י פְּדִיוֹן דְּנֻקָא וְלְהֵכִי אִם יִפְדָּה שְׁנַיִם אַחַר שְׂיֵצְאוּ לְחוּץ אֲזַ מְקַפִּיד שְׂאֵלוֹ שְׂיֵצְאוּ דְּנֻקָא יֵהִיו לְקַדְוֶשֶׁת דְּמִים וְכָל הֵיכָא דְאִיפָא קַפִּידָא אֵין בְּרִירָה וְלְהֵכִי פּוֹדֵן דְּנֻקָא בְּפָנִים: וְיֵשׁ לְהִבִּיא עוֹד רֵאִי דְכָל הֵיכָא דְלִיכָא קַפִּידָא יֵשׁ בְּרִירָה מְהָא דְתַנּוּ (בְּשִׁקְלִים פ"א) הַמְכַנֵּס מְעוֹת וְאֲמֵר הֵרִי אֵלוֹ לְשִׁקְלִי ב"ש אוֹמְרִים מוֹתֵרֵן נְדָבָה וּב"ה אוֹמְרִים מוֹתֵרֵן חֻלִּין שְׂאֲבִיא מֵהֶן שְׁקִלִי שְׁוִין שְׁמוֹתֵרֵן חֻלִּין וְהֵינּוּ דְבְּרִישָׁא בְּמַכְנֵס מְעוֹת לְשִׁקְלוֹ סְבָרִי ב"ה שְׁלֹא

נתפווין זה אלא פדי שקלו רק שטעה שסבור שעדיין ליכא פדי שקלו ולהכי פניס יותר מהצורך והקדש טעות אינו הקדש ולהכי מותר לחולין וב"ש סברי הקדש בטעות הקדש להכי מותר נדבה אבל אם אמר שאביא מהן שקלי דמי לאומר בפירוש שהמותר יהא חולין ומודו ב"ש ועיין בירושלמי שם דלאו דווקא במלקט מעות ציבחר ציבחר הדין פן אלא ה"ה במכנס הרבה מעות בב"א ואמר שאביא מהן שקלי נמי הדין פן דהמותר חולין וקשה במכנס מעות ואמר שאביא מהן שקלי אמאי המותר מהן חולין הא על כל מעה ומעה איכא ספק הקדש דהא לא ידעינו על איזה מעה חל הקדושה וברי הרמב"ם ו"ל כתב (בפ"ז מה' מעילה) אם אמר פיס מפסי הקדש או שור משורי הגדול הוי הקדש כיצד עושה מביא את הגדול שבהן ואומר אם זה הקדש הרי הוא הקדש ואם לאו הרי הקדש בכ"מ שהוא מחולל ע"ז ויהנה מן ההקדש עכ"ל.

הרי דלא מצי לברור הגדול וצריך לעשות חילול משום דא"ב וא"כ במכנס מעות לשקלו נמי נימא א"ב ויהא צריך לחלל א"ו דבמעות דאין בזה קפידיא פדאמרין בב"מ (דף ס"ט) גבי שותפין דזווי כמאן דפליגא דמי יכול ליקח מטבע אחת להקדש והמותר חולין וי"ב: משא"כ בכיסין ושורין דלפעמים יש קפידיא לבחור אחד מהן וא"ב ואין לומר דהתם לא הוה פנונתו להקדש אלא משעה שיפריש השקל ולא משעה שפינס המעות דא"כ מאי טעמא דב"ש דסובר דבמכנס מעות מותר נדבה נהי דסברי הקדש טעות הוי הקדש מ"מ הא עדיין לא קידש המעות כ"ז שלא הפריש א"ו דחל ההקדש מיד ומ"מ לא הזכיר הר"מ ו"ל דבעי חילול משום דבכה"ג יש ברירה ויכול לברר פדי שקלו והמותר חולין ולפום סוגיא דעירובין דבאומר סלע שיעלה בידי מן הפיס זהא מחולל על מע"ש נמי שייך ברירה צ"ל דבמכנס מעות צריך באמת חילול אבל הר"מ ו"ל לא הזכיר חילול משום דפסק פסוגיא דמלך ומלכה די"ב בכה"ג וכמו שפסק ג"כ גבי סלע שיעלה בידי מן הפיס]: מיהו אף שבררנו דהאומר פתוב שני גיטין באיזה שארצה אגרש אם הגיטין שווין בדמיהן דבכה"ג מהני ברירה.

מ"מ אפשר דפסול לגרש באחד מהן דאף דיש ברירה בכה"ג מ"מ מצינו ג"כ היכא דאין חשש ברירה ואפ"ה מיקרי שלא לשמה דהא תנו בגיטין (דף פ"ו) שנים ששלחו שני גיטין ונתערבו נותן שניהן לזו ושניהן לזו וקאמר עלה מאן תנא אמר ר"י דלא כר"א דאי ר"א פנין דאמר עדי מסירה פתתי הא לא ידעי בהי מניניהו קא מגרשה אביי אמר אפילו תימא ר"א אימר דבעי ר"א פתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי עכ"ל הגמרא הרי דאי בעינו נתינה לשמה פסול בנתערבו שני גיטין והא התם ליכא חשש ברירה כמו שהוכחנו במק"א דמה שמבורר פעת ונעלם מאתנו אין פאן חשש ברירה פדאמרין גבי מתנה אדם אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב ומוקי לה שפבר בא חכם וה"נ יש פאן גט פשר לכל אשה משתייהן רק שהעדים אינם יודעים הי מנייהו הגט לאשה זאת בשעה שנותנין לה וליכא חשש ברירה ואפ"ה פסול למאן דבעי נתינה לשמה.

וע"כ דגם היכא דליכא חשש ברירה נמי לא מיקרי לשמה. והכי משמע לשון הש"ס בגיטין (דף כ"ה) דקאמר ואי אתמר בהא בהא קאמר ר"י משום דכתיב לה לשמה עיי"ש וא"כ אף שבארנו דכל היכא דליכא קפידיא איזה מהן שפורר ליכא חשש ברירה מ"מ

לְשִׁמָּה לֹא מִיקָרִי וּפְסוּל לְגֵרֶשׁ בְּהֵי גִיטִין שְׁאָמַר לְסוֹפֵר כְּתוּב בְּאִיזָה שְׁאֲרָצָה אֲגַרְשׁ אִף שְׁשִׁנְיָהֶם שְׁוִין: אֲבָל בְּעֵנֶן שְׁאֲלַתִּינוּ שְׁאָמַר כְּתוּב וְאִם אֲרָצָה אֲגַרְשׁ בּוֹ נִרְאֶה דְּלִיפָא חֲשַׁשׁ בְּרִירָה וְגַם מִיקָרִי לְשִׁמָּה וְכַמ"ש לְעֵיל דְּאֵטוּ אִם לֹא יִגְרַשׁ רוּצָה לְבַטַּל מִמֶּנָּה פֶּח לְשִׁמָּה וְכִינּוּן דְּלִיפָא שׁוּם צַד שְׁרוּצָה לְבַטַּל מִמֶּנָּה פֶּח לְשִׁמָּה שְׁפִיר מִיקָרִי לְשִׁמָּה דְּלֹא דְּמִי לְכַתְּוֹב בְּאִיזָה שְׁאֲרָצָה אֲגַרְשׁ דְּשָׁם אִם מְגַרְשׁ בְּאַחַד ע"כ צְרִיף שְׁיִבְנוּטַל תּוֹרַת פְּרִיתוֹת וְלְשִׁמָּה מִהֲשֵׁנִי לְהִכִי לֹא בְּרִירָא לָן הָאִי לְשִׁמָּה מִשֵּׁא"כ שְׁאִם אִינוּ רוּצָה לְגַרְשׁ לֹא אִיכְפַת לִי כְּלָל בְּהָאִי גֵט רַק שְׁאִינוּ רוּצָה לְגַרְשׁ בּוֹ לְהִכִי גַם אִם מְגַרְשׁ בּוֹ לֹא בְּטַל מִמֶּנּוּ פֶּח לְשִׁמָּה וְהִכִי מוֹכַח בְּגִמְרָא דְּגִיטִין (דְּף י"ז) בְּפִסְוִגְיָא דְּמִפְנֵי מַה תִּיקְנוּ זְמַן בְּגִיטִין דְּקָאָמַר כְּתַבִּי וְאַנְחִי בְּכִיסְתִּי דְּאִי מִפְּיִסָא תְּפִיִס מֵאִי ע"ש דְּמִבְּנֹאֵר דְּמִהֲנִי פְּתִיבַת הֶגֶט וּמִיקָרִי לְשִׁמָּה אִף שְׁלֵא הִנְחַלְתָּ בְּדַעְתּוֹ עֲדִינּוּ בְּבִירוּר לְגַרְשׁ: סִימָן קסז ע"ד הַשְּׂאֵלָה מֵאִשָּׁה אַחַת מִוּוִיטִיפִסְק שְׁנַתְּגַרְשָׁה בְּשַׁעֲרֵשֶׁאב מִבְּעֵלָה א"ח וְהֵרַב דְּשָׁם לֹא הִי בְּבִיתוֹ וְסִידָר הֶגֶט דְּיִין אַחַד וּכְשִׁפָּא הֵרַב לְבִיתוֹ עֲשָׂה גב"ע שְׁהַמְּגַרְשׁ גִּירֶשׁ בְּכַפִּי ע"י מוֹשְׁלִי וְשְׁהָאִשָּׁה הוֹצִיאָה מִמּוֹן ע"ז וְנִתְּנָה לְהַמּוֹשֵׁל שְׁיִכּוּף אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וְהִנֵּה פְּאֶשֶׁר כְּתַב אֵלַי הֵרַב דְּבַר זֶה הַשְּׂבָתִי לוֹ פִּי אִם פְּדַבְּרִיו כֵּן הוּא צְרִיכָה גֵט אַחַר וּמִידָּ בָּא אֵלַי מְכַתֵּב מִהַדְּיִין שְׁמַכְחִישׁ הַדְּבָר שְׁלֵא הִי עִישׁוּי וְגַם הוּא עֲשָׂה גב"ע שְׁהַגֵּט הִנֵּה בְּרִצּוֹנוֹ וְלֹאֲשֶׁר רָאִיתִי כִּי יֵשׁ בְּזֶה הַכְּחָשׁוֹת וְגַם הֵרַב וְהַדְּיִין בָּאוּ בְּנִצְחוֹן וְהֵמָּה שׁוֹנְאִים זֶה לְזֶה וְגַם שְׁדַבְּרַי בְּזֶה צְרִיף דו"ח בְּמַעֲצוֹת וְדַעַת כִּי אִף שְׁהַדְּיִין הַעֲמִיד עֲדִים שְׁהַמּוֹשֵׁל אָמַר לוֹ לְגַרְשׁ בְּשִׁפְהָ רְפָה וּבְתוֹרַת עֲשֵׂה מ"מ אִין זֶה הַכְּחָשָׁה לְמַה שְׁהַעֲדִי שְׁאִיִּים עָלָיו דְּאֶפְשֶׁר מְעִיקָרָא אִיִּים עָלָיו וְלֹא נִסְתַּלַּק הָאֲנֹס לְכּוֹן כְּתַבִּי שְׁיִבִיאוּ ב"ד שֶׁל שְׁלֵשָׁה לְעִירָם וְהֵם לֹא עָשׂוּ כֵּן וְלֹא רְצִיתִי לְדַבֵּר עוֹד בְּעֶסֶק זֶה אֲכֵן עֲתָה כְּבוֹא מְכַתֵּב כַּת"ר אֲשֶׁר כְּבָר נִשְׂאָת וְנִתְּעַבְרָה אֲמַרְתִּי לֹא עַת לְחָשׁוֹת הִיא: וְהִנֵּה מ"ש כְּבוֹדוֹ שְׁכַתֵּב לְקַאֲבֵרִין לִיתָן גֵּט אַחַר אִף ע"י כַּפִּי אֲנִי תַּמָּה בְּזֶה דְּאִף שְׁמִבְּנֹאֵר בְּאַחְרוֹנִים ז"ל דְּאִם הֶגֶט הָרֵאשׁוֹן פְּסוּל יֵשׁ לְכוּפוֹ לִיתָן גֵּט אַחַר מ"מ זֶהוּ דְּוָנֹקָא אִם הֶגֶט הָרֵאשׁוֹן נָתַן בְּרִצּוֹנוֹ הַטּוֹב רַק שְׁנִמְצָא בּוֹ אִיזָה פְּסוּל שְׁמַחְמַתוֹ אוֹסְרִים אוֹתָהּ לְהַנְשֵׂא לְאַחַר בְּזֶה כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ בְּגֵט כְּשֶׁר דְּלֹא כָּל כְּמִינֵי לְעִגְנָה שְׁתַּהֲלִי מְגוֹרְשֵׁת וְאִינָה מְגוֹרְשֵׁת.

אֲבָל הִיכִי דְּפְסוּל הֶגֶט הָרֵאשׁוֹן הִנֵּה מְחַמַּת עִישׁוּי מִהִיכִי תִּיתִי לְכוּפוֹ לִיתָן גֵּט שְׁנִי דְּכִמוּ שְׁאָסוּר לְכוּפוֹ עַל גֵּט הָרֵאשׁוֹן כְּמוֹ כֵּן אָסוּר לְכוּפוֹ לִיתָן גֵּט שְׁנִי תַדַּע דַּאל"כ לר' מִשְׁרָשְׁנִי דְּאָמַר בְּגִיטִין (דְּף פ"ח) דְּבַר תּוֹרָה גֵּט מְעוֹשָׂה בְּעַפּו"ם כְּדִין כְּשֶׁר וּמַה טַעַם אָמְרוּ פְּסוּל כְּדִי שְׁלֵא תִּהְיֶה כַּאו"א תּוֹלָה עֲצָמָה בַּע' וּמִפְּקַעַת א"ע מִידָּ בְּעֵלָה וּלְדַבְּרִי מַעַכ"ת מַה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנַתָּן הֵא אֶפְתִּי תַתְּלָה עֲצָמָה בְּעַפּו"ם שְׁיִכּוּפוֹ אוֹתוֹ לְגַרְשׁ כְּדִי שֵׁאֲח"כ יְכוּפוּ אוֹתוֹ ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִיתָן גֵּט כְּשֶׁר א"ו דְּכָל שְׁתַּחֲקִלְתּוּ ע"י כַּפִּי אִין כּוֹפִין לִיתָן גֵּט שְׁנִי כְּשֶׁר כִּינּוּ דְּמַצַּד הַדִּין אִין לְכוּפוֹ לְגַרְשׁ.

אוּלָּם לְקַמְן בַּעֲזַהִי"ת נְבָאָר שְׁיֵשׁ פָּנִים לְדַבְּרִי כַּת"ר: וְהִנֵּה פְּאֶשֶׁר בִּינּוּתִי בְּעִיקָר הַגַּב"ע שְׁכַתֵּב אֵלַי הֵרַב דְּשַׁעֲרֵשֶׁאב רָאִיתִי כִּי רַק ע"א יֵשׁ שְׁמוֹ ר' שְׁמוּאֵל דְּוֹד שְׁשִׁמְעַת בְּאֲזַנָּיו שְׁהַמּוֹשֵׁל אָמַר לוֹ שְׁיַעֲשֶׂה עִמּוֹ רְעָה אִם לֹא יִגְרַשׁ וְהַעֲדָה שְׁנִי אִין בְּעַדוֹתוֹ מִמֶּשׁ שְׁהַעֲדִי שְׁרָאָה שְׁהַמְּגוֹרְשֵׁת הַבִּיאָה לְהַפ"פ מְשָׁקָה וְאֲוָנוֹזוֹת וְהִי הַמְּגַרְשׁ אֲצֵל הַשּׁוֹפֵט כָּל הַלִּילָה וְנו"נ עִמּוֹ שְׁיִגְרַשׁ וְלֹא הַזְּכָר בְּדַבְּרִיו שְׁאָמַר לוֹ שְׁאִם לֹא יִגְרַשׁ יַעֲשֶׂה עִמּוֹ רְעָה וְגַם מַה שְׁאָמַר שְׁהוֹשִׁיבוּ עַל שְׁנֵי יָמִים בְּמֵאָסָר וְשִׁמְעַת מְשִׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁהוֹשִׁיבוּ בְּמַקּוֹם מְגוֹנָה וְקָר

כְּדִי לְהַכְרִיחוֹ לִיתֵן גֵּט הַגָּה הַעֵד בְּעֶצְמוֹ לֹא יֵדַע שֶׁהוֹשִׁיבוּ כְּדִי לְכוּפוֹ לְגֵרֶשׁ וְאוּלַי הוֹשִׁיבוּ בְּשִׁבִיל דְּבַר אַחַר שֶׁעָשָׂה שְׁלֵא כְּרָצוֹנוֹ וְמֵה שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים אַחֲרַיִם שֶׁהִי בְּשִׁבִיל הַגָּט הָיָה עַד מִפֵּי עַד וּמֵה שֶׁאָמַר הַסּוֹפֵר שֶׁאָמַר הַמְּגֵרֶשׁ שֶׁאֵינּוּ רוֹצֶה לְגֵרֶשׁ וְהַמּוֹשֵׁל אָחֲזוּ בְּיָדוֹ וְאָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן רוֹסְיָא גָּמוּר בְּדִבְרֵי וְאַח"כּ אָמַר שֶׁרוֹצֶה לְגֵרֶשׁ אֵין רְאִי' עַל כִּפִּי' שֶׁאוּלַי אָמַר לוֹ לְגִמְוֹר בְּדִבְרֵי וְלֹא יִשְׁתַּהֵּה בְּכֶאֱן יוֹתֵר מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לְעִבּוּדְתוֹ אָבָל לֹא כִּפָּה אוֹתוֹ עַל הַגָּט שֶׁיִּתֵּן וְאֵין כָּאֵן עֵדוֹת בְּרוּר עַל הַכִּפִּי' אֲלֵא עֵדוֹתוֹ שֶׁל עַד הָרֵאשׁוֹן שֶׁאָמַר שֶׁכִּפָּאוֹ בְּפִירוּשׁ וְכִיּוֹן שְׁלֵא נִסְתַּלַּק הָאֲנָס וּבְיָדוֹ תָּמִיד לְאָנְסוֹ ה"ז גֵּט מְעוֹשָׂה וְא"כ יֵשׁ לְעֵינָן אִם ע"א נֶאֱמַר בְּזֶה דִּהְיָה אֵף דְּעַד אֲחַד נֶאֱמַר הִכִּי דְאִיתְחַזַּק אִיסוּרָא וְהִכָּא הָא אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא דְאִשְׁתּ אִישׁ מ"מ כִּיּוֹן שֶׁבָּא הָעֵד לְהַעֲיֵד אַחַר שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה שׁוּב לֹא מִיקָרִי אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא דְהָא בְּגִיטִין (ד"ט) קָאָמַר אֲמַתְנִיתִין דָּאָם יֵשׁ עָלָיו עוֹרְרִים יִתְקַיֵּים בְּחוֹתְמִיּוֹ אִילְמִיָּא עֵרְעוּר חַד וְהָאָר"י אֵין עֵרְעוּר פְּחוֹת מִשְׁנַיִם עֵי"ש בְּש"ס אֲלֵמָא אַע"ג דְּהָעֵד מְעַרְעֵר עַל הַגָּט מ"מ כִּיּוֹן שֶׁבָּא הָעֵרְעוּר עַל הַגָּט אַחַר שֶׁבָּא הַגָּט לִיד הָאִשָּׁה אֵינּוּ נֶאֱמַר דְּלֹא הָיָה אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא מִשְׁבָּא הַגָּט לִידָהּ.

וְרֵאִיתִי לְהַפ"י ז"ל שֶׁם שֶׁהִקְשָׁה עַל הָא דְּפָרִיךְ הַש"ס מָהָא דְאֵין עֵרְעוּר פְּחוֹת מִשְׁנַיִם דְּהָא אִיכָּא הִכָּא חֲזַקת אִיסוּר דֵּא"א וְתִירָץ דְּהִכָּא שְׁאֵנִי דְאִיכָּא חֲזַקת כְּשֵׁרוֹת דְּשִׁלִּיחַ וְאִשָּׁה דְּלֹא זִיכִּי וְגַם דְּלֹא חֵיִיִּשִׁינָן לְזִיכִּיָּא מֵה"ת מִשְׁמַע מְדַבְּרִיּוֹ דְּגַם בְּעֵרְעוּר שֶׁאֲחַר הַגָּט נִמְי מִיקָרִי אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא] וּכְדַבְּרֵי מְצַאֲתִי לְהַר"נ ז"ל בְּתִשְׁבֵּה דְאֲחַר נְתִיבַת הַגָּט שׁוּב לֹא מִיקָרִי אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא דֵּא"א שֶׁכ' (בְּסִי' מ"ג) בְּעוֹבְדָא שֶׁהִבְעֵל עֵרְעֵר שֶׁבִטַּל הַגָּט וְכַתֵּב שֶׁם דְּאֲחַר שֶׁבָּא הַגָּט לִידָהּ וְהִיא בְּחֲזַקת גְּרוּשָׁה לֹא מֵהֵנִי עֵרְעוּר דְּבַעַל כְּלוּם עֵי"ש בְּדַבְּרִיּוֹ ז"ל וְלְכַאוּרָה קָשָׁה עַל דְּבָרֵי דְּהָא דְקָתְנִי וְאִם יֵשׁ עָלָיו עוֹרְרִים יִתְקַיֵּים בְּחוֹתְמִיּוֹ מִיָּרִי בְּעֵרְעוּר דְּבַעַל כְּדַמְסִיק שֶׁם הַש"ס אֲלֵמָא דְמֵהֵנִי עֵרְעוּר דְּבַעַל אֵף לְאַחַר שֶׁבָּא הַגָּט לִידָהּ וְנִרְאָה לִי שֶׁהַר"נ ז"ל סוֹבֵר דְדוֹנוּקָא בְּעֵרְעוּר דְזִיּוּף מֵהֵנִי עֵרְעוּר שֶׁל בַּעַל אִפִּי' אַחַר שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה כִּיּוֹן שֶׁטוֹעֵן שְׁלֵא נָתַן גֵּט מְעוֹלָם וְהִכִּי דְטוֹעֵן הַבַּעַל מְזוּיָף דַּעַת כְּמָה מַרְבּוֹנוֹתָא ז"ל דְּבַעֲי קִיּוּם מִן הַתּוֹרָה וְהַרְמַב"ם ז"ל פּוֹסֵק וְהוּבָא דְבָרֵי בְּשׁו"ע (ס' קמ"ב) דָּאָם הַבַּעַל טוֹעֵן מְזוּיָף וְאֵינּוּ נִתְקַיֵּים אֵינּוּ גֵט כִּלְלִי וּמִשׁוּם הִכִּי מֵהֵנִי עֵרְעוּרוֹ שֶׁל בַּעַל אָבָל אִם טוֹעֵן טַעֲנַת בִּיטוּל סוֹבֵר הַר"נ ז"ל דְּלֹא מֵהֵנִי עֵרְעוּר הַבַּעַל כִּיּוֹן שֶׁמוֹדָהּ שֶׁשְׁלַח לָהּ גֵט וְכַבֵּר נִתְגַּרְשָׁה וְיִצְאָת מַחֲזַקת אִשְׁתּ אִישׁ.

וְהָא דְאִיתָא שֶׁם בְּגַמְרָא (בְּדָף ג') הָאִי קוֹלָא חוֹמְרָא הוּא דְאִי מְצַרְכַּת לָהּ תְּרִי לֹא אֲתִי בַּעַל מְעַרְעֵר וְפָסַל לָהּ חַד אֲתִי בַּעַל מְעַרְעֵר וְפָסַל לָהּ וְהָרִי הָתָם אֵינְרִי בְּחִשָּׁשׁ דְּלִשְׁמָהּ וְאִפ"ה אֲמַרְיָנָן דְּהַבַּעַל מְצִי פָסִיל לָהּ אֲפָשֵׁר לוֹמַר דְּהַר"נ ז"ל יְפָרֶשׁ כְּפִירוּשׁ הַתּוֹס' דְּפָסִיל לִי דְקָאָמַר הֵינּוּ לַעֲזוּ בְּעֵלְמָא וְא"כ לִפ"ז מוֹכַח מְדַבְּרֵי הַר"נ ז"ל דְּהַבַּעַל אֵינּוּ נֶאֱמַר אֲלֵא לְעֵרְעוּר דְזִיּוּף וְעַד בְּעֵלְמָא אֵינּוּ נֶאֱמַר אִפִּי' בְּעֵרְעוּר דְזִיּוּף וְכֵן מְצַאֲתִי לְהַפ"י ז"ל בְּגִיטִין (ד' ט') שֶׁמְחַלֵּק בֵּין עֵרְעוּר דְזִיּוּף לְשָׂאָר עֵרְעוּר אוּלָם רַש"י ז"ל מְפָרֶשׁ שֶׁם בְּגִיטִין הָא דְקָאָמַר חַד אֲתִי בַּעַל מְעַרְעֵר וְפָסִיל לִי הֵינּוּ פָסִיל לִיָּהּ בְּדִינָא שֶׁכַּתֵּב שֶׁם דְאִוְקִי חַד לְגַבֵּי חַד הֵינּוּ בַּעַל לְגַבֵּי שְׁלִיחַ וְעֵי"ש בַּפ"י שֶׁתָּמָה ע"ז דְכִיּוֹן דְרַש"י ז"ל מְפָרֶשׁ דְּבַעַל הָיָה כַּע"א דְעֵלְמָא שֶׁכַּתֵּב דְהוּי חַד לְגַבֵּי חַד וְקָשָׁה הָא אֵין עֵרְעוּר דַּע"א כְּלוּם כְּדָאָמַר שֶׁם גַּבֵּי אִם יֵשׁ עָלָיו עוֹרְרִים עֵי"ש שֶׁדְּחַק עֶצְמוֹ בְּזָהּ, וְלִק"מ דְרַש"י ז"ל מְפָרֶשׁ בְּאֵמַת הָא דְקָאָמַר אֲלֵא עֵרְעוּר דְּבַעַל לֹא כְּשִׁטַּת הַר"מ ז"ל דָּאָם לֹא נִתְקַיֵּים בְּחוֹתְמִיּוֹ הָיָה בְּנִדְאִי

איסור אלא דהנה ספק דאוקי חד לגבי חד דבנה עדיף ערעורו של בעל משל אדם אחר דאם עד בעלמא הוא המערער אין בכך פלוגתא דכיון שפכר נתגרשה מיקרי חזקת היתר ובערעורו של בעל מהני לכל הפחות למנהי חד לגבי חד: והנה בנ"ד אף אם נימא דערעורו של ע"א לא מהני אחר הגירושין.

מ"מ הא הרב דשערשאב פתב שהבעל בעצמו בא לפניו וערער על הגט שהי' בכפי' וערעור של בעל ודאי דמהני וכיון דהתם גבי הא דאמרין אתי בעל מערער ופסיל לי' פתב רש"י ז"ל דהוי חד לגבי חד אף שהשליח אמר בפני נכתב ובפני נחתם אפ"ה לא מבטלינן ערעורו דבעל וכש"כ הכא שהבעל מערער שפופוהו ליתן גט וע"ז אין אדם מכחישו כמ"ש שהעדים שאמרו לא ראינו אינו ראי' דבעינן למיחש לערעורו של בעל ועוד שלפי מכתבו של הרב משערשאב האשה בעצמה הודית לפניו שהשתדלה ע"י השופטים שיגרשנה ואף שלא הוזכר שהודית שהפחידוהו והושיבוהו בחדר אפל ואפ"ש שרק ביקשו ממנו והשתדלו אצלו שיגרשנה ולא הי' כפי', מ"מ נראין הדברין שאיימו עליו ועוד דכבר כתבנו דלדעת רש"י ז"ל נמי ערעורו דבעל הוי ערעור לפוסלו לכה"פ מספק ובפ"ט היכי דליכא דמכחיש ליה: והנה כ"ז פתבתי בעת שלא הי' לפני כ"א העדאת ע"א על העישהי אכן אח"כ פש"ב הגב"ע מחדש מהרב דשערשאב שהעידו שני עדים על העישהי א"כ ונדאי דיש לחוש הרבה בגט זה דהנה גט מעושהי אולם לכאורה יש לעיין אם האיש הזה הוא מאותן שפופין אותו להוציא דהנה בשו"ע אה"ע (ס' קנ"ד) איתא בשם הרא"ש ז"ל שאם ידוע שהאיש אינו רשאי לעמוד במקום שנושאה כופין אותו לגרשה ואף שהגר"א זצ"ל פתב ע"ז וז"ל ג"כ פנ"ל ור"ל דכל שאינו מפורש בהדיא בגמרא דכופין אין כופין ואע"ג דמונע תשמיש ומזונות כופין מ"מ מפני שאינה רוצה לצאת אחריו דלא איתמר בהדיא אין כופין עכ"ל הגר"א זצ"ל מ"מ הכא בהאי עובדא מונע מפל וכל דכיון דאין לו מקום קבוע לדור בה רק שמחוייב לילך למקום שמצווין אותו ע"פ פקודת מנהיגיו אינה מחוייבת לילך עמו למסעיו וכופין אותו לגרש.

ועיין בתשובות פ"י שהאריף בענין זה ומסיק דדווקאאם אינו יכול לדור במקום זה ורוצה לצאת למקום אחר אז אין כופין רק בדברים אבל אם אינו יכול לעמוד במקום אחד וצריף לילך ממקום למקום כופין לגמרי אמנם כ"ז יש לדון אם נשאת לו קודם שנתחייב לילך מביתו בזה שפיר יש לדמות להך דינא דתשובות הרא"ש ז"ל אבל אם באמת בנ"ד הי' המעשה שנשאת לו לאחר שנתחייב לצאת מביתו הרי כבר סברה וקיבלה להיות עמו בכל מקום בואו וגם מחוייבת לילך עמו למסעיו ואדעתא דהכי נשאת לו ורק אם נתחייב לצאת שנשאת אז יש לדון שמחוייב לגרשה וכופין אותו להוציא בגט: אולם אף שהוא מאותן שפופין להוציא הא קיי"ל גט מעושהי בא"י פסול וכדתנן במתניתין בגיטין (דפ"ח) ובא"י פסול עד שיאמר לו עשה מה שישאל אומרים לה ובגידון דידן לא אמר לו ב"ד של ישראל שמחוייב לגרשה ע"פ דין ואח"ז יכפוהו הא"י לעשות מה שב"ד של ישראל אומרים ואף שהב"ש פתב (בס' קל"ד ס"ק ט') דהוה"ד אם אומרים סתם תן גט מהני.

הא סיים שם בדבריו כיון שבא ע"י ישראל, משמע ודאי שתחילת דינו צריף להיות ע"י ישראל רק שלדברי הב"ש פשר אף אם לא הזכיר הא"י שפופו לעשות מה שב"ד של

ישׂראל אומרים אָבֵל בנ"ד שלא שָׁמַע כָּלֵל הַמַּגְרֵשׁ מִפִּי ב"ד שְׁמֹחֲוֵיב לְגַרְשׁ וְגַם הָא"י לא עָשָׂה הַכְּפִי' בְּשִׁבִיל צִוּוּי ב"ד וְנֹדָא דִּישׁ בְּזָה דִּין גִּט מְעֻשָׂה ע"י א"י שְׁפָסוּל וּפּוֹסֵל כְּדָאִתָּא כ"ז בְּש"ס גִּיטִין וּבְשׁו"ע (ס' קל"ד) וּבְתִשְׁבָּה אַחֲרַת כְּתִבְתִּי מֵה שֵׁישׁ לְפַקֵּק בְּדַבְרֵי הַב"שׁ] וְאִם כְּנִים אֲנַחְנוּ בְּזָה שְׁהַעִישׂוּי הִי כְּדִין [וְכַנ"ל אִם נִשְׂאֵת לּוֹ וְאִתְּ"פ נִלְקַח לְצָבָא] רַק שֶׁהִי ע"י א"י נִפְלְנוּ בְּרַבְּנוּתָא דְלַדְעַת הַרְמַב"ם ו"ל גִּט מְעֻשָׂה כְּדִין ע"י א"י פָּסוּל רַק מְדַרְבְּנָן כְּמִבְּנָאָר מְדַרְבְּרִי (בפ"ב מה"ג) מִשׁוּם דְּפּוֹסֵק כְּר' מִשְׁרָשְׁנִי בְּגִיטִין (ד' פ"ח) דְּדַבֵּר תּוֹרָה גִּט מְעֻשָׂה בֵּא"י כְּדִין כְּשֶׁר וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ פָּסוּל שְׁלֵא תִּהְיֵא כָּל או"א תּוֹלָה וּמִפְּקַעַת עֲצָמָה מִיַּד בְּעֵלָה וְכִינּוּ שֶׁהוּא רַק פָּסוּל מְדַרְבְּנָן כְּבָר כְּתַב הַרְמַב"ם (ב'ה גִּירוּשִׁין) דְּהִיכִי דְּהִגִּט פָּסוּל מְדַרְבְּנָן אִם נִשְׂאֵת לֹא תִצָּא וְאִין הַנִּלְד מְמֹזֵר וְאִם אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג גִּט אַחַר יִתֵּן גִּט אַחַר, וְאִם א"א תִּשָּׁב תַּחַת בְּעֵלָה בְּלֹא גִט אִם אִין הַבְּעַל וְנִתְיָק שְׁיִחוּשׁ לְגַרְשָׁה כַּמ"ש הַר"מ ו"ל שֶׁם וּפְסֵק פֶּן הַטּוֹר וְהַשׁו"ע (בס"י ק"ט) וְגַם דְּעַת בְּעַל הַג"ג ו"ל לְפָסוּק כְּר' מִשְׁרָשְׁנִי דְּגִט מְעֻשָׂה ע"י א"י כְּדִין דְּבַר תּוֹרָה כְּשֶׁר כְּמִבְּנָאָר בְּדַבְרֵי ו"ל לְמַעֲיִין שֶׁם וְהַמְרָדְכִי (בפ' הַמַּגְרֵשׁ) כְּתַב דְּהוּי סְפִיקָא אִי הִלְכְּתָא כְּרַב מִשְׁרָשְׁנִי וְעִישׂוּי א"י כְּשֶׁר מֵה"ת אוֹ לֹא עִי"ש אוֹלָם לְדַבְרֵי הַתּוֹס' (במס' ב"ב דף מ"ח) וְהַרְבֵּה מִן הָרֵאשׁוֹנִים ו"ל גִּט מְעֻשָׂה בֵּא"י כְּדִין פָּסוּל מֵה"ת וְכ"כ הַב"שׁ (בס' קל"ד ס"ק יו"ד) דָּאִם אֲנִסוּהוּ א"י כְּדִין הִגִּט בְּטַל מֵה"ת וְא"כ אִפִּי נִשְׂאֵת תִּצָּא וְהַנִּלְד מְמֹזֵר לְדַבְרֵיהֶם.

וּבְזָה שׁוּב הָיוּ קִיָּמִים דְּבָרֵי מַעַכ"ת שְׁאִם יִתֵּן גִּט אַחַר ע"י עִישׂוּי מֵהַנִּי כְּכִינּוּ שֶׁהָדִין הִי נִוְתָן שְׁיִגְרֵשׁ רַק שֶׁהָיָה פָּסוּל מִפְּנֵי הַכְּפִי' שֶׁהִיָּתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת ע"י ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהוּא נֶאֱנָס ע"י א"י וְדָמִי לְשָׂאָר פָּסוּלִים הַנִּמְצָאִים בְּגִט שְׁכּוּפִין אֵת הַבְּעַל לִיתֵן גִּט שְׁנִי].

וְכִינּוּ שֶׁדָּבָר זֶה תְּלוּי בְּמַחְלֻקַּת הָרֵאשׁוֹנִים ו"ל מֵאֵן סְפִין מֵאֵן רְקִיעַ לְהַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: וְהִנֵּה יֵשׁ לְחַקּוֹר לְדַעַת הַתּוֹס' דְּפָסוּל מֵה"ת אִם פָּסוּל מִטַּעַם סְפֵק דְּחִיּוּשִׁין שְׁמָא לֹא נִתְרַצָּה אוֹ דְּאִמְרִין וְדָאִי לֹא נִתְרַצָּה וְנִרְאָה דְּלַדְעַת הַתּוֹס' וְסִיעֲתִיָּהוּ דְּסַבְרֵי דְּפָסוּל מִן הַתּוֹרָה אִין זֶה מִטַּעַם סְפֵק דְּחִיּוּשִׁין שְׁמָא לֹא נִתְרַצָּה לִיתֵן גִּט כִּינּוּ שְׁהַעִישׂוּי הִי ע"י א"י אֵלָא מִטַּעַם וְדָאִי פָּסְלִין לִיה.

דְּהָא אִמְרִין בְּסוּגֵיָא דְּהַמַּגְרֵשׁ דְּלִדְיוֹן דְּל"ל הָא דְּרַב מִשְׁרָשְׁנִי הָא דְּכְדִין פּוֹסֵל לְכַהֲנָה הוּא מִשׁוּם דְּגִזְרִין דִּילְמָא מִיַּחְלָף כְּכִדִין דִּישְׂרָאֵל וְאִם נִיָּמָא דְּהָנָה סְפִיקָא אִם נִתְרַצָּה לְגַרְשׁ אוֹ לֹא הָא בְּלֹא"ה א"ש מֵה שְׁפּוֹסֵל לְכַהֲנָה דְּהָא בְּעִינּוּ לְמִיַּחְשׁ שְׁמָא נִתְרַצָּה וּמִרְצוֹנוּ גִּירֵשׁ אַע"פ שְׁהַעִישׂוּי הָיָה ע"י א"י אוֹ דְּדָבָר בְּרוּר הוּא דְּבַעִישׂוּי שַׁע"י א"י אִין הַבְּעַל מִתְרַצָּה לְגַרְשׁ מִרְצוֹנוּ וְלִהְיֵי הַנְּצָרָה הַש"ס לֵאמֹר דְּהָא דְּפּוֹסֵל לְכַהֲנָה הוּא מִשׁוּם דִּילְמָא מִיַּחְלָף כְּכִדִין דִּישְׂרָאֵל וְאִין לֵאמֹר דְּלֹא מְצִי לְמִיַּמֵּר דְּבֵא"י פָּסוּל וּפּוֹסֵל הוּא מִטַּעַם סְפֵק אִם גָּמַר וּמִתְרַצָּה אוֹ לֹא דֵא"כ לֹא הָנָה אֶסְרִין לָהּ לְבַעֲלָה כְּהֵן מִשׁוּם סְפִיקָא דְּז"א דְּהָא בִּיבְמוֹת (דף ל"א) גְּבִי מְגוֹרֶשֶׁת וְאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת אִמְרִין לְמֵאִי הִלְכְּתָא דָּאִם בְּעֵלָה כְּהֵן אֶסוּרָה לְחֹזֵר לוֹ עִי"ש בְּגַמ' אֵלְמָא דְּמִסְפִּיקָא אֶסְרִין לָהּ לְבַעֲלָה כְּהֵן א"כ ה"נ לְעַנְן עִישׂוּי ע"י א"י הָנָה מְצִי לְמִיַּמֵּר דְּסְפִיקָא הָנָה וְלִהְיֵי פָּסוּל וּפּוֹסֵל וּמִדְּלֹא אָמַר הָכִי ש"מ דְּסוּבֵר הַש"ס דְּבֵא"י דְּלֹא בְּנֵי עִישׂוּי נִיָּהוּ וְדָאִי הוּא דְּלֹא מִתְרַצָּה הַבְּעַל וְלִהְיֵי אִינוּ פּוֹסֵל כָּלֵל לְכַהֲנָה: וְהִנֵּה הָאִשָּׁה הַזֹּאת שְׁאָנוּ דְּנִין עֲלֵי' נִתְנָה לְבַעֲלָה סָךְ חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים רו"כ כְּדִי שְׁיִגְרֵשְׁנָה וְהִנֵּה בְּרַמ"א (בס"י קל"ד) כְּתַב דְּאֶפִּי אִם נִתְנָה מְעוֹת לֹא

אמרנו שנתרצה והגט פסול: ומצאתי בתשובות דברי ריבות שכתב (בסי' רצ"א) דנתינת דמים לאיש בעד גירושין דמי לתליוהו ונזבין דהנה זבינא וה"נ הוי גט והביא ראיה לזה מתשובות הרשב"א ז"ל הביאה הב"י (בסי' קל"ד) באיש אחד שנתחייב בקנס גדול לגרש את אשתו ונזבין בו וחיבו המושל ליתן הקנס שפסק הרשב"א ז"ל דהוי ג"מ ואף דאמרנו תליוהו ונזבין הוי זבינא והקא מרויח מה שא"צ ליתן הקנס מ"מ פניו דלא שקיל דמי רק שמרויחמה שאינו מפסיד לא מיקרי תליוהו ונזבין עיי"ש ולמד מזה הדברי ריבות מדקדק הרשב"א ז"ל לאמר דמה שאינו מפסיד לא דמי לשקיל דמי מזה מוכח דהכי דשקיל דמי מיקרי תליוהו ונזבין והתו"ג לא ראה תשובות ד"ר הג"ל וכתב דמדברי הרשב"א ז"ל אין ראיה דהיכא דשקיל דמי הוי תליוהו ונזבין דאפ"ל דכיון דאין דמים לאשה נאנן בעינן גבי תליוהו ונזבין שיתן כל דמי שונו' ובאשה לא שיתן כל דמי שונו' לא אמרנו בזה גמר ומתרצה רק בעובדא דהרשב"א ז"ל הנה ס"ד דהרשב"א ז"ל לדמותו לתליוהו ונזבין דהא חזינו שגירש אשתו בשביל שלא יתן הסף שנתחייב לקנס ואונס אחר לא הנה שם א"כ הרי חזינו דעיקר מה שגירש הוא בשביל שלא יתן הקנס ובחר לו לגרש מלידתו סף זה הרי חזינו דסוף זה שנה אצלו דמי האשה ומיקרי קבל כל שוי' ולהכי הנה ס"ד דהרשב"א ז"ל דהנה תליוהו ונזבין.

והוצרכו לדחות הך סברא דהצלה מהפסד לא הוי תליוהו ונזבין אבל היכי דהוי אונס אחר ושקיל דמי אמרנו דגירש מחמת האונס והא דשקיל דמי לא מהני משום דאין הדמים מגיעים לשווי אשתו דאם יתן איש את כל הון ביתו וגו': ואם פי סברא עמוקה היא מאוד מ"מ נראה לי דאפתי מוכח מדברי הרשב"א ז"ל דכל דשקיל דמי מיקרי תליוהו ונזבין ולא אמרנו דדמי לשקיל מקצת הדמים כמ"ש התו"ג דהא גם בזה שגירש כדי שלא ליתן הקנס אין ראיה מזה דשנה אשתו אצלו כדמי הקנס דהא אפשר דשנה אשתו אצלו ככל דמים שבעולם ומה שבחר לו ליתן גט מלידתו הקנס הוא משום שנתנית הדמים רעה גדולה היא אצלו שאפשר שאין לו במה להחיות את נפשו או במה לישא וליתן ומחמת זה נתרצה ליתן גט וזהו אונסו בכדי שלא יפסיד ממנו ויקולקל כל עניניו נתרצה ליתן גט ולא הוי גט כלל ואפתי לא מיקרי תליוהו ונזבין משום דאשתו שנה אצלו הרבה ויותר חביבה עליו מהסוף שנפסד ומה שבחר לו לגרש מלידתו הדמים הוא משום שנתנית הדמים יגרום לו רעות הרבה אשר יגעו בגופו וכמאמרם ז"ל כל הגוזל מחבירו ש"פ כאילו נוטל נפשו שנאמר וקבע את קובעייהם נפש ולמה הוצרכו הרשב"א ז"ל לחלק בין הצלת הפסד לנטילת ממון.

א"ו דהרשב"א סובר דכל לקיחת דמים מיקרי תליוהו ונזבין אף שאי אפשר לשום דמי אשה ולהכי אי לא דהיה מחלק בין הצלת הפסד לנטילת ממון הנה אפשר לומר דגם זה דומה לתליוהו ונזבין ע"כ הוצרכו הרשב"א ז"ל לחלק בין הצלת הפסד לנטילת ממון הא לא"ה הנה מיקרי תליוהו ונזבין ולא אמרנו דדמי שנטל רק מקצת דמים וראיית הדברי ריבות נכונה היא: ולפ"ז נראה לי דאף שבארנו לעיל דמוכח מדברי הש"ס דבמעושה ע"י א"י לדעת הראשונים ז"ל החולקים על הרמב"ם וה"ג ז"ל וס"ל דהגט בטל מה"ת, הוא מטעם דנדאי לא נתרצה המגרש מ"מ היכי דיהיב דמי להמגרש הוי ספק שמא אגב זוזי גמר ומגרש פניו דמדברי הרשב"א ז"ל הג"ל משמע דהוי גט פשר והסכים לזה הדברי ריבות ואפשר דאף הרמ"א שכתב דלא מהני מה שנטל מעות היינו למנהי גט

כְּשֶׁר לְגַמְרֵי אֲבֵל מוֹדָה דְהִנְהוּ סִפְקוּ שְׁמָא נְתַרְצָה אַגַּב זְוִי וְאִ"כ לְכַאוּרָה בְנִ"ד יֵשׁ לְדוֹן
דְּהוּי ס"ס שְׁמָא הִגֵּט כְּשֶׁר מְחַמַּת דְּגֵט מְעוֹשָׁה בִּידֵי אִ"י כְּדִין כְּשֶׁר מַה"ת וְאִם נִשְׂאָת לֹא
תִּצְאָה כְּדַעַת הַבַּה"ג וְהַרְמַב"ם ז"ל וְכַמֵּשׁ"כ הַמְרַדְכֵי דְגַם לְהַשׁ"ס מְסַפְקָא לְהוּ אִם הִלְכָה
כְּרַב מְשֻׁרְשָׁי וְאִת"ל דְּגֵט מְעוֹשָׁה כְּדִין פְּסוּל מַה"ת מ"מ שְׁמָא אֲמַרְיָנָן מְחַמַּת דְּשִׁקִּיל דְּמִי
גְּמַר וּמְגַרְשׁ וְאַף דְּאֲמַרְיָנָן בְּכ"ד דְּס"ס שֶׁהוּא מְשֵׁם אֶחָד דְּלֹא הוּי ס"ס וְהִכָּא נְמִי הוּי שֵׁם
אֶחָד אִם גְּמַר כְּדַעַתוֹ לְגַרְשׁ בְּרִצּוֹנוֹ אוֹ לֹא מ"מ כְּכַר כְּתָבוּ הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל כְּדִינֵי ס"ס דְּאִם
סִפְקוּ אֶחָד מִתִּיר יוֹתֵר מְחַבְּרֵי לֹא מִיקְרֵי שֵׁם אֶחָד וְהִ"נ לְהַדֵּי סְפִיקָא דְּהִלְכָה כַּר' מְשֻׁרְשָׁי
דְּגֵט מְעוֹשָׁה בְּאִ"י כְּשֶׁר לֹא מִתְּכַפֵּשׁ אֶלָּא מַה"ת אֲבֵל מְדַרְבְּנָן גְּזֵרוֹ שְׁלֹא תִּהְיֶה כָּל אוֹ"א
תּוֹלָה עֲצֻמָּה בְּאִ"י וּמְפַקְעַת עֲצֻמָּה מִיַּד בְּעֵלְהָ וְאַף דְּהִכָּא כְּכַר נִשְׂאָת וְאִם נִשְׂאָת לֹא תִּצְאָה
מִשׁוּם אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן מ"מ הָרֵי כ' הַרְמַב"ם ז"ל (בְּפֶרֶק י' מֵהַלְכוֹת גִּירוּשִׁין) שְׁאִם הִי
בְּעֵלְהָ וְתִיק יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ אֶפְיָלוֹ אִם הִגֵּט אִינוּ פְּסוּל רַק מְדַרְבְּנָן אֲבֵל לְהַדֵּי סְפִיקָא דְּאַגַּב
זְוִי גְּמַר וּמְגַרְשׁ הִגֵּט כְּשֶׁר אִפִּי' מְדַרְבְּנָן וְכִינּוּ דְּסִפְקוּ אֶחָד מִתִּיר יוֹתֵר מְחַבְּרֵי שְׁפִיר הוּי
ס"ס: וְעוֹד דְּלִפִּי מַה שְׁבַּאֲרָנוּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם (בִּפ"ג מַה' גִּירוּשִׁין) יֵשׁ לְדוֹן דְּזֵה מִיקְרֵי
שְׁפִיר ס"ס וְאִין שְׁנֵי הַסְּפִיקוֹת מְעַנְּנִין אֶחָד שְׁנֵי' לְשֵׁם שְׁכַתָּב דְּטַעְמָא דְּמְעוֹשָׁה כְּדִין כְּשֶׁר
הוּא מְשׁוּם דְּכָל מַה שְׁאֲדָם מְחַנְיָב לַעֲשׂוֹת לֹא מִיקְרֵי אֲנֹס כְּלָל וְלָמָּה לֹא כְּטַל גֵּט זֶה שְׁהָרֵי
אֲנֹס בֵּין בֵּינָד אִ"י בֵּין בֵּינָד יִשְׂרָאֵל, שְׁאִין אוֹמְרִים אֲנֹס אֶלָּא לְמִי שְׁנֹלְחֵץ וְנִדְחָק לַעֲשׂוֹת
דְּכַר שְׁאִינוּ מְחַנְיָב בּוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲבֵל מִי שְׁתַּקְּפוּ יִצְרוּ הִרְעוּ לְכַטֵּל מַצְוָה אוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבִירָה
וְהִקְפָּה עַד שְׁעָשָׂה דְּכַר שְׁחִיב לַעֲשׂוֹתוֹ אִין זֶה אֲנֹס מְמַנּוּ, אֶלָּא הוּא אֲנֹס עֲצָמוֹ כְּדַעַתוֹ
הִרְעוּ מֵאֲחֵר שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִיּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְרוֹצֵה לַעֲשׂוֹת כָּל הַמַּצְוֹת וְיִצְרוּ הוּא שְׁתַּקְּפוּ
וְכִינּוּ שְׁהִקְפָּה עַד שְׁתַּשֵּׁשׁ יִצְרוּ וְאֵמַר רוֹצֵה אֲנִי כְּכַר גִּירָשׁ לְרִצּוֹנוֹ עַכ"ל מְדַבְּרִים הָאֵלוֹ
מִשְׁמַע דְּכָל שֶׁהוּא כְּדִין לֹא מִיקְרֵי אֲנֹס כְּלָל וְלִהְיֵי כְּשֶׁר מַה"ת אִפִּי' ע"י אִ"י [וּמִשְׁמַע
דְּאֶפְיָלוֹ אִם לֹא יָדַע כְּלָל שְׁעַפ"י דִּין תּוֹרָה חִיב לְגַרְשָׁה וְלֹא שְׁמַע דְּכַר זֶה מְב"ד שֶׁל
יִשְׂרָאֵל נְמִי מִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁר מְטַעֵם שְׁכַתָּב הַר"מ ז"ל דְּאִין כָּאֵן אֲנֹס כְּלָל כִּינּוּ שְׁמַחְנִיב
לַעֲשׂוֹת דְּכַר זֶה מִן הַתּוֹרָה שְׁלֹא חִילַק הַרְמַב"ם ז"ל בֵּין אִם יָדַע שְׁעַפ"י ד"ת מְחַנְיָב
לְגַרְשָׁה אוֹ לֹא וּבְכָל גְּוֹנָא הוּי גֵּט] וְאֵנוּ רֹאִים מַה שְׁכַתָּב הַרְמַב"ם ז"ל גְּבִי גֵּט מְעוֹשָׁה
שְׁלֹא כְּדִין בִּישְׂרָאֵל דְּלִשְׁיִטְתּוֹ כְּשֶׁר מַה"ת דְּהִטַּעֵם דְּהוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל אֲנַסוּהוּ יִגְמֹר וּיְגַרְשׁ
וְלִשׁוֹן יִגְמֹר וּיְגַרְשׁ מִשְׁמַע דְּגְמַר וּמְתַרְצָה כְּדַאֲמַרְיָנָן בְּש"ס דְּב"ב הִיא לִישְׂנָא אַגַּב אֲוֹנְסִי'
גְּמַר וּמִקְנֵי: דְּהִינּוּ שְׁגוּמַר בְּלָבוֹ לְהַתְרַצוֹת וְגְבִי מְעוֹשָׁה כְּדִין בִּישְׂרָאֵל וּבְאִ"י כְּתַב כְּכַר
גִּירָשׁ לְרִצּוֹנוֹ וְלֹא כְּתַב הִיא לִישְׂנָא גְּמַר וּמְגַרְשׁ כְּמוֹ שְׁכַתָּב בְּמְעוֹשָׁה שְׁלֹא כְּדִין מְזָה נִרְאָה
דְּהַרְמַב"ם ז"ל סוֹבֵר גְּבִי מְעוֹשָׁה כְּדִין אִפִּי' לֹא נִשְׁתַּנָּה דַּעַתוֹ לְגְמֹר בְּלָבוֹ לְהַתְרַצוֹת לְגַרְשׁ
מִיקְרֵי נְמִי לְרִצּוֹנוֹ מִפְּנֵי שְׁאִין כָּאֵן אֲנֹס כְּלָל כִּינּוּ שְׁאֲנַסוּהוּ לַעֲשׂוֹת מַה שְׁמַחְנִיב לַעֲשׂוֹת
וְכִינּוּ דְּזֵה לֹא מִיקְרֵי אֲנֹס כְּלָל לֹא אִיכְפַת לָן אִף אִם בְּלָבוֹ לֹא נִיחָא לִי וְלֹא נִשְׁתַּנָּה דַּעַתוֹ
לְהַתְרַצוֹת כְּלָל דְּדְבָרִים שְׁפַלְבֵי אִינּוּ דְּבָרִים וְדוֹנְקָא הִיכָא שְׁפַפוּהוּ לַעֲשׂוֹת מַה שְׁאִינוּ
מְחַנְיָב לַעֲשׂוֹת דְּזֵה מִיקְרֵי אֲנֹס בְּזֵה בְּעֵינֵי שִׁישְׁתַּנָּה דַּעַתוֹ לְרִצּוֹן דְּהָא חֲזִינּוּ דְּאִיכָא אֲנֹס
כְּפּוֹעֵל וְלֹא מִיקְרֵי דְּבָרִים שְׁפַלְבֵי מַה שְׁאִינוּ מְתַרְצָה אֶלָּא דְּבָרִים שְׁפַלְבוּ וּבְכָל כָּל אָדָם
וְכַמוֹ שֶׁכ' הַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לְקִידוּשֵׁין דְּאִף אִם דְּבָרִים שְׁפַלְבֵי אִינּוּ דְּבָרִים מ"מ
א"ש מַה דְּמְעוֹשָׁה שְׁלֹא כְּדִין פְּסוּל מְשׁוּם דְּשְׁלֹא כְּדִין ל"מ דְּבָרִים שְׁפַלְבֵי כְּלָל דְּהַפֵּל
יִדְעִין שְׁנַאֲנַס לַעֲשׂוֹת מַה שְׁאִינוּ מְחַנְיָב לַעֲשׂוֹת וְלִהְיֵי כְּשֶׁר לֹא הוּי גֵּט, אִי לֹא דְּאֲמַרְיָנָן אַגַּב

אונס' גמר ומגרש כמו גבי תליוהו ונבין או משום מצוה לשמוע דברי חכמים והיגו שגששתנה דעתו ולבו לרצון גמור אבל גבי מעושה פדין לא בעינן כלל שגששתנה דעתו פיון שהאונס לא מיקרי אונס מחמת דכל מה שהאדם מחויב לעשות לא מיקרי אונס ולא איכפת לן במה שבלבו לא ניקחא לי' פיון שאומר בפיו רוצה אני הוי דברים שבלב ואינו דברים פדמסיק בקידושין (דף נ') דדברים שבלב אינו דברים: ובזה מתבאר היטיב סוגיא דקידושין (ד' נ') דקאמר התם רבא דדברים שבלב אינו דברים ואמר מנ"ל לרבא הא אילימא מדתנן יקריב מלמד שפופין אותו יכול בע"כ ת"ל לרצונו הא פיצד פופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואמאי הא בלבו לא ניקחא לי' אלא ש"מ דברים שבלב אינו דברים דילמא שאני התם דניחא לי' בכפרה אלא מסיפא וכן אתה מוצא בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דילמא התם נמי דמצוה לשמוע דברי חכמים וקשה היכי הנה ס"ד דהטעם הוא משום דדברים שבלב לא הוי דברים ומהני אף שאינו מתרצה בלבו הא פיון דנאנס לא מהני מעשיו כלל דקיי"ל בכל דוכתא דאונס כמאן דלא עביד דמי וכדפריי ר"ז בע"ז (ד' נ"ד) הא כתיב ולנערה לא תעשה דבר ומוכיח מזה דאנסוהו להשתחוות ולבקהמת חבירו אין לבקהמה זו דין נעבד משום דאונס כמאן דלא עביד דמי.

וה"נ פיון דלא ידע הך סברא דמתרצה משום דניחא לי' בכפרה ומצוה לשמוע דברי חכמים מאי מהני הא דדברים שבלב אינם דברים הא נתינת הגט שנתן לידה באונס לאו נתינה היא כלל ואתו מי שאנסוהו להשתחוות ולבקהמת חבירו ושיאמר גם בפיו רוצה אני, הבהמה נאסרת הא נדאי ליתא.

ועוד דמיייתי ממשנה דערכין דוכן בגיטי נשים דדברים שבלב אינו דברים טפי הוי לי' לאתווי ממשנה דגיטין דגט מעושה בישראל פשר השנויה קודם דאמאי פשר הא בלבו לא ניקחא לי' א"ו דברים שבלב אינם דברים: אבל לפי דברי הרמב"ם ז"ל א"ש דלא איכפת לן כלל במה שנאנס משום דכל מי שנאנס לעשות דבר שמחויב לעשות לא מיקרי אונס ולא אמרינו דכמאן דלא עביד דמי: רק שמקשה דנהי דלא הוי כמאן דלא עביד מ"מ דל האונס מהכא הא בעינן לרצונו גבי קרבן וכן גבי גט אין האיש מוציא אלא לרצונו וזה בלבו לא ניקחא לי' א"ו דברים שבלב אינם דברים וכינו דאונס אין פאן ובפיו אומר דניחא לי' הוי לי' רצון גמור וא"ש השתא דלא מיייתי ממתניתין דגט מעושה בישראל פשר משום דהוי מצי לדחויי דלעולם דברים שבלב הוי דברים והכא בגט מעושה דכשר הוא משום דכינון דמחויב לעשות לא בעינן רצון ואף דרצון אין פאן מ"מ פיון דאונס אין פאן הוי גט והא דאין האיש מוציא אלא לרצונו הוא רק היכא דאינו מחויב לגרשה וגירש באונס דלא הוי גט: אבל היכא דמחויב לגרשה דלא מיקרי אונס הוי גט אע"ג דרצון נמי לא הוי ולעולם דברים שבלב הוי דברים להכי מיייתי ממתניתין דערכין דאמרינו דגם במעושה פדין בעינן רצון והא ראי' דבעינן למכפלי' עד שיאמר רוצה אני וילפינו לה מקרא דלרצונו דגבי קרבן ומזה מוכיח שפיר דדברים שבלב אינם דברים דהא בלבו לא ניקחא לי' ואפ"ה מהני ודחי דילמא שאני התם דניחא לי' בכפרה ומצוה לשמוע דברי חכמים ומחמת זה גמר ומתרצה בלבו והוי גט והנה כ"ז לפי מה דבעי לדחויי דדברים שבלב הוי דברים והוצרף לתרץ דמחמת מצוה וכפרה גמר ומתרצה אבל לדין דקיי"ל פרבא דדברים שבלב לא הוי דברים אין אנו צריכים לאמר במעושה פדין דגמר ומתרצה בלבו אלא דבלא"ה הוי גט דכינון דאונס ליכא בדבר

שִׁמְחוּיָב לַעֲשׂוֹת וּבְפִי אֹמֵר שְׁרוּצָה הָיָה לִי דְבָרִים שֶׁבִּלְבָב וְאֵינִי דְבָרִים וְהָיָה גִט מְעֵלִיָּא לְהִכִּי לֹא פִתְחֵי הַרְמַב"ם וְלֹא גִבִּי מְעֻשָׂה פְדִין בְּיִשְׂרָאֵל וּבֵא"י טַעְמָא דְגָמֵר וּמְגֵרֵשׁ מִשׁוּם דְּאֶפִּילוּ בְּלִבּוֹ לֹא נִיחָא לִי וְלֹא נִשְׁתַּנָּה דַּעְתּוֹ לְהִתְרַצוֹת נְגִי מְהֵנִי פִינּוֹ דְּאֹנְסֵי אִין פְּאֵן וּדְבָרִים שֶׁבִּלְבָב אֵינִי דְבָרִים וְרַק בְּמְעֻשָׂה שְׁלֵא פְדִין פִּתְחֵי הַטַּעַם הוֹאִיל שְׁב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲנִסוּהוּ וּגְמֹר וּיְגֵרֵשׁ דְּשָׁם הָיָה אֹנְסֵי דְהָא אֵינּוּ מְחֻיָּב לְגֵרֵשׁ וְשְׁלֵא פְדִין כְּפוּהוּ וְלֹא הָיָה גִט אַף אִם אֲמַר בְּפִי שְׁרוּצָה וּדְבָרִים שֶׁבִּלְבָב אֵינִים דְבָרִים מ"מ פִּינּוֹ דְּאִיפֵא אֹנְסֵי הָא כְּמֵאן דְּלֹא עֵבִיד דְּמִי וְהִנְצֵרֵךְ לִיתֵן הַטַּעַם דְּכָשֵׁר מִשׁוּם דְּהוֹאִיל וּב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּפוּהוּ גְמֵר וּמְתַרְצָה וּנְשַׁתַּנָּה דַּעְתּוֹ לְהִתְרַצוֹת מִמֶּשׁ לְהִכִּי הָיָה גִט: וּלְפ"ז הָרִי נִתְבָּרְרוּ דְבָרֵי הַר"מ וְ"ל דְּבְמְעֻשָׂה פְדִין בְּיִשְׂרָאֵל אוֹ בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים לִיפֵא אֹנְסֵי כָּלל וְכִינּוֹ דְּאֲמַר רוּצָה אֲנִי אֲמַרִּינּוּ אַף דְּבִלְבּוֹ לֹא נִיחָא לִי הָיָה דְבָרִים שֶׁבִּלְבָב וְאֵינִי דְבָרִים וְיֵשׁ לְהִבִּיא רֵא"ל לְסִבְרָא זֹו שֶׁפִּתְחֵי הַרְמַב"ם דְּכָל מַה שְׁאֲדָם מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת לֹא מִיְקָרִי אֹנְסֵי מְהָא דְּאֲמַרִּינּוּ (כ"ה) כְּפֹאֹ וְאֶכֶל מִצָּה יֵצֵא לְמ"ד מִצְּוֹת א"צ פְּנוּנָה וְקִשָּׁה נְהִי דְּלֹא בְּעֵינֵי פְּנוּנָה מ"מ הָא אֹנְסֵי כְּמֵאן דְּלֹא עֵבִיד דְּמִי וּמִטַּעַם זֶה בְּאַרְתִּי לְעֵיל מַה שֶׁפִּתְחֵי הַרְמַב"ם וְ"ל (בְּהִלְכוֹת חֲלִיצָה וְיִבּוּם) דְּהַמּוֹסֵר מוֹדְעָא עַל הַחֲלִיצָה הָיָה חֲלִיצָה פְּסוּלָה וּפּוֹסֵל וּבְאֲנִסוּהוּ לְחֻלְחֹץ פֶּסֶק דְּלֹא הָיָה חֲלִיצָה כָּלל וְאֵינּוּ פּוֹסֵל עַל הָאֲחִיזִין וְתַמָּה שָׁם הַה"מ וְ"ל דְּמ"ש אֹנְסֵי וּמוֹדְעָא.

וּבְאַרְנוּ שָׁם דְּבְמוֹסֵר מוֹדְעָא עַל הַחֲלִיצָה הָיָה חֲלִיצָה בְּלֹא פְּנוּנָת פְּטוֹר דְּהָא גְלִי דַּעְתּוֹ דְּלֹא נִיחָא לִי אֲבָל עֵינְקֵר הַחֲלִיצָה אֵינָה יְכוּלָה לְהִתְבַּטֵּל רַק דַּע"י הַמוֹדְעָא אֲנִי רוֹאִין שְׁלֵא פִינּוֹ לְפּוֹטְרָה וְחֲלִיצָה בְּלֹא פְּנוּנָה הָיָה חֲלִיצָה פְּסוּלָה וּפּוֹסֵל מִשָּׂא"כ אֲנִסוּהוּ לְחֻלְחֹץ דְּאֹנְסֵי כְּמֵאן דְּלֹא עֵבִיד דְּמִי וְכְמֵאן דְּלֹא חֲלִיץ כָּלל וּמְתַבַּטְלֵת מְעֻשָׂה הַחֲלִיצָה לְהִכִּי אֵינּוּ פּוֹסֵל מִן הָאֲחִיזִין עֵי"ש שֶׁבְּאַרְנוּ הַדְּבָרִים בְּאַרְנוּפָה וְא"כ קִשָּׁה בְּכִפְאוֹ וְאֶכֶל מִצָּה אֲמַאי יֵצֵא נְהִי דְּלֹא בְּעֵי פְּנוּנָה מ"מ הָא אֲנוֹס כְּמֵאן דְּלֹא עֵבִיד דְּמִי א"ו כְּמִש"כ הַרְמַב"ם דְּמַה שְׁאֲדָם מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת לֹא מִיְקָרִי אֹנְסֵי כָּלל וְלֹא מִיְחַסֵּר אֲלֵא פְּנוּנָה וְלְמ"ד מִצְּוֹת א"צ פְּנוּנָה יֵצֵא פִינּוֹ שִׁמְחוּיָב לְאֶכֶל מִצָּה בְּלִילָה אִין זֶה אֹנְסֵי: זֶה מַה שְׁנִרְאָה לִי בְּבִיאוֹר לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְ"ל: וְכִינּוֹ שְׁנִתְבָּרַר דַּעְתַּת הַרְמַב"ם דְּגִט מְעֻשָׂה ע"י יִשְׂרָאֵל אוֹ ע"י א"י אִם הוּא פְדִין כְּשֵׁר מִטַּעַם דְּלֹא הָיָה אֹנְסֵי וּדְבָרִים שֶׁבִּלְבָב א"ד וּמְהֵנִי אַע"ג דְּלֹא נִשְׁתַּנָּה לְהִתְרַצוֹת בְּלִבּוֹ א"כ שְׁפִיר מִיְקָרִי ס"ס סְפֵק שְׁמָא נִתְרַצָּה מִתּוֹךְ הָאֹנְסֵי וְכִדְמוּכַח מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א דְּבִנְטֵל מְעוֹת דְּרַכּוֹ לְהִתְרַצוֹת דְּדְמִי לְתַלְיוֹהוּ וְנִבִּין דְּאֲמַדִּינּוּ לְדַעְתּוֹ דְּגָמֵר וּמְתַרְצָה וְאֶפִּילוּ אִם נִימָא דְּלֹא נִתְרַצָּה בְּלִבּוֹ שְׁמָא הִלְכָה כְּהִבָּה"ג.

וְהַרְמַב"ם דַּאִית לָן דְּרַב מִשְׁרִשְׁיָא דְּמְעֻשָׂה ע"י א"י כְּשֵׁר כְּמוֹ ע"י יִשְׂרָאֵל וְאִזּוּ מוֹעִיל אֶפִּילוּ אִם לֹא נִתְרַצָּה לְפִי מִש"ש דְּנ"ד מִיְקָרִי מְעֻשָׂה פְדִין וְאִין זֶה סְפֵק אֲחַד אֲלֵא תְרִי טַעְמָא לְהִתִּירָא וְעוֹד דְּכָבֵר כְּתַבְנוּ דְּלְסִפְק הָרֵאשׁוֹן אִין פְּאֵן אֶפִּילוּ אִיסוּר דְּרַבְנָן אִם נִימָא דְּגָמֵר וּמְתַרְצָה מְחַמַּת הַמְּעוֹת שְׁקִיבֵל דְּהִנְדָּה דְּסִבְרֵי דְּנִטִּילַת מְעוֹת בְּגִט אֲשֶׁה דְּמִי לְזַבִּינָא לִיכָא אֶפִּילוּ אִיסוּר דְּרַבְנָן וְסִפְק הַשְּׁנִי דְּמְעֻשָׂה כְּשֵׁר מִהַת"ו ע"י א"י מְוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה אֲבָל מְדַרְבְּנָן אִיסוּר, דְּהָא גְזָרוּ שְׁלֵא תִּהְיֵא כְּאוּ"א תּוֹלָה עֲצָמָה בְּא"י וְכו' וְכָל הִיכָא שְׁהִסְפֵּק הָרֵאשׁוֹן מִתִּיר יוֹתֵר מִן הַשְּׁנִי מִיְקָרִי ס"ס וְלֹא דִּינִינִין לִי כְּסִפְק אֲחַד כְּמִש"כ הַשְּׁנִי בִּי"ד (סִימָן ק"י) וְעֵינִין פִּר"ח (סִימָן ק"י) שְׁהִסְפִים דְּמְהֵנִי ס"ס בְּאִיסוּר א"א וְכֵן הִסְפִים שָׁם הַכְּרוּ"פ: וְאִף שֶׁהַפ"י בְּקו"א לְמַס' כְּתוּבוֹת חֲלֵק עֲלֵיהֶם וּמְסִיק דְּאִין לְהִתִּיר אִיסוּר א"א בְּס"ס מ"מ הָא מְסִיק שָׁם הַטַּעַם דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן דְּס"ס הָיָה כְּרוּב וְאֲמַרִּינּוּ כְּמוֹךְ מִיְעוּטָא

לחזקה וכבר פתבתי דלהרמב"ם וכן הטור והמחבר פסקו דכל היכא דהוי רק איסור דרבנן אם ניסת לא תצא ואף שיש לחלק ולומר דדווקא היכא דהוי רק פסול דרבנן ומן התורה ליכא שום חשש וסרה איסור בזה אמרינן דאם ניסת לא תצא.

אבל אם הא דאסרו חכמים הוא מחמת דחששו לחשש איסור תורה אף דמהת"ו לא בעינן למיחש מ"מ פניו דרבנן חששו לאיסור תורה תצא אם ניסת. מ"מ נראה דאין לחלק בזה וכיון דמה"ת שרי מטעם ס"ס אם ניסת לא תצא: ועוד הא הר"ן פתב דאחר שנשאת איתרע חזקת א"א דידה וא"כ ל"ל סמוך מיעוטה לחזקה ואף אם נימא דבעלמא אין מצטרפין ספיקא דרבנותא לס"ס והכא מחלוקת הבה"ג והרמב"ם שפסקו פרב משרשיא והרשב"א והתוס' ושאר פוסקים שפסקו דלא כר' משרשיא מחלוקת הפוסקים הוא ואפשר דהלכה כהתוס' וסברת הרמב"ם אינו מצטרף כלל לס"ס מ"מ הכא פניו דגם בתלמוד איכא סוגיות חלוקות דבפ' המגרש אמרינן הא דר"מ בדותא היא ובפ' חזקת מייתינן דר"מ נדאי דיש לצרף הו' ספיקא דדילמא הלכה כר"מ לס"ס ואם ניסת לא תצא וכו' המרדכי פתב בפ' המגרש דספיקא הוי אי הלכתא כר' משרשיא: וראיתי להגאון בעל חנות דעת ביו"ד (סי' ק"י) שפתב דדווקא בהיתר א"א ע"י מיתה מהני ס"ס אבל בהיתר א"א ע"י גט לא מהני ס"ס דכיון דגירושין הוא ע"י מעשה עליה להביא ראיה שנעשה מעשה הגירושין בהכשר וכן מטעם זה דאם זרק לה גט ספק בד"א שלה וספק דאימור היתה באופן שרק היא יכולה לשומרו ולא הוא דהוי ס"ס ספק בד"א שלה דאז אפי' שניהם יכולים לשומרו הוי גט ואת"ל לא הו' בד"א שלה אימר היתה שרק היא לבדה יכולה לשומרו דאז אפי' מאה אמה מגורשת ואפ"ה לא מהני פניו דס"ס בדבר המכשיר עכ"ל.

ומאוד תמה אני ע"ז דאם איתא דיש חילוק בענין זה בין ספיקא דמיתה לספיקא דגירושין א"כ בכתובות (דף כ"ב) דקאמר ר"י שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נשאת תצא ופריה מאי שנא רישא ומ"ש ספא ואמאי לא משני כפשוטו דבתרי ותרי הוי ספק ובמיתה מהני בתרי ותרי וניסת לאחד מעדי' משום דמיתה לא הוי מתיר ע"י מעשה אבל בגירושין דהוי מתיר שפא ע"י מעשה כ"ז שלא נתברר הדבר שנעשה המתיר אסרינן לה ותצא א"ו דלא שני לן בין מיתה לגירושין וה"ל לענן התיירא דספק ספיקא אם נימא דמהני ס"ס במיתה, מהני גמי גבי גירושין: אלא שלכאורה יש להביא ראיה דלא מהני ס"ס גבי גירושין מהא (דב"מ י"ח) דקאמר ה"תם ר"ז רמי מתניתין אבריייתא תנן המביא גט ואבד ממנו מצאו לאתרו פשר לזמן מרובה פסול ורמינהו מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה קתני מיהת בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אפילו לזמן מרובה: והקשו בתוס' וז"ל תימא פניו שמודה שממנה נפל וכבר גירשה אמאי הוי לן למימר דלא יחזיר פניו דנאמן לומר גירשתיך כדאמר (בפ' י"ג) ואפילו נפל מאחר נחזיר לה לראי' בעלמא: וי"ל דנאמן לומר גירשתיך ותהא מגורשת מכאן ולהבא הואיל ובגידו לגרשה אבל הכא שפכר גירשה מזמן הפתוב בגט כמו שאינו נאמן למפרע כה' אינו נאמן להבא ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בחזרה זו ולא חיישינן שפא מאחר נפל ואפילו לזמן מרובה עכ"ל וקשה מאי פריה ממתניתין אבריייתא הא הכא בביריייתא שהבעל מודה שממנה נפל וכבר גירשה

א"ש הא דמתזירין לגרשה אף לזמן מרובה ולא חיישינו שפא מאחר נפל דהא איפא ס"ס ספק שפא כפר גירשה וממנה נפל דנהי דאינו נאמן לאמר גירשתיה למפרע מ"מ ספיקא משני לי פיון שהבעל והאשה מודים שגירשה ואת"ל שלא גירשה עדיין שפא זה הגט שלו הוא וממנו נפל ויכול לגרש בגט זה להכי פשהבעל מודה חזיר לאשה בעדים ותתגרש בו מטעם ס"ס אבל היכא דליפא ס"ס חיישינו לשני יוב"ש ואין לאמר דנה לא מיקרי ס"ס משום דכיון דהבעל והאשה מודים שפמנה נפל א"כ מודים שאין זה שנכתב ולא ניתן עדיין וכיון דלא מהני לאמר שפכר נתגרשה לא נוכל ליתן לה שתתגרש עכשיו שפכר הודו שלא נפל מהבעל דז"א דהא התוס' כתבו שמתזירין לה ותתגרש עכשיו אלמא דלא חיישינו להודאתם דמ"מ מסתפקין אנו שפא מהבעל נפל.

וא"כ שפיר הוי ס"ס: מיהו יש לדחות דכיון דהבעל פאן ורוצה בגירושו ויכול לכתוב גט אחר לא סמכינו אס"ס לגרשה בגט זה ואף דמשפחת לה שא"א לכתוב גט אחר והבעל רוצה לילה מכאן ותשאר עגונה מ"מ בברייתא סתמא קתני בזמן שהבעל מודה יחזור לאשה דמשמע אפ"ל לזמן מרובה ואפילו במקום שאפשר לכתוב גט אחר להכי דייק דלא חיישינו פלל לשני יוב"ש דאי חיישינו לשני יוב"ש לא הוי לן למשרי לזמן מרובה ולמסמך אס"ס היכא דאפשר לכתוב גט אחר ועוד נ"ל דאין ראי' מכאן דלא מהני ס"ס גבי גט משום דאפשר לאמר דר"ז דרמי מהו ברייתא סובר פרבי ירמ' דאמר בגיטין (דף פ"ו) אמתניתין דשנים ששלחו שני גיטין ונתערבו זו בזו דקתני נותן שניהם לזו ושניהם לזו וקאמר ר' ירמ' הא דלא כר' אלעזר דאי ר"א הא אמר עדי מסירה פרתיה הא לא ידעי ביה מנייהו מגרשה ופירש"י ז"ל דלר"א דעדי מסירה פרתיה ונחתימה לא בעי לשמה, ע"כ לשמה דכתיבה בקרא אוקתב ונתן קאי, ואין זה נתינה מבןרת לשמה עכ"ל ובכל גט שנותנין לאשה מספק כגון שנתקדשה בספק קידושין או שנתגרשה בגט שהיא מגורשת ואינה מגורשת דלא חיישינו למימר דלא יועיל לה הגט לר"א משום דלא הו"ל נתינה לשמה התם שאני דהא יודעין העדים שאם האשה הזאת צריכה גט יש פח בגט הזה להתיירה והספק הוא רק אם צריכה גט או לא וכיון שיודעין שפגט זה הניתן לה יש פח להתיירה מיקרי נתינה לשמה ולא דמי לגיטין שנתערבו שעל כל גט הם מסתפקין אם יש פח בו להתיירה ומסתפקין בו שפא של אשה אחרת הוא ולפ"ז לר' ירמיה אליפא דר"א א"א לאמר בגט הנמצא דאף דלזמן מרובה חיישינו לשני יוב"ש, מ"מ פשהבעל אומר שפכר גירשה ואינו נאמן נותנין לה מטעם ס"ס ספק שפא גירשה ושפא שהיא גיטו שנאבד ונותנין לה עכשיו לשם גירושו דנהי דס"ס מועיל להתיירה מ"מ הא העדים מסתפקין ג"כ שפא זה גט אחר ואין פח בגט זה לגרש פיון שנכתב לאיש ואשה אחרים ולא הוי נתינה לשמה ואף דאיפא ספק שפא כפר נתגרשה מ"מ לענין נתינה לשמה לא שייך זה דאם לא נתגרשה והיא צריכה להתגרש בגט זה לא הוי נתינה לשמה דהעדים אינם יודעין אם זהו הגט שנאבד לזמן מרובה.

לר"א דקי"ל כנותני' דעדי מסירה פרתיה ולא בעי לאוקמא ברייתא כר' מאיר דעדי חתימה פרתיה ולא בעי נתינה לשמה משום דלא קי"ל כר"מ ובגמרא דקאמר רבה מ"ט לא אמר פרבי זירא מתניתין אלימא לי' לאקשו' הנה מצי למימר דרבה לא מקשה מברייתא משום דאיפא למימר ברייתא אתי כר"מ דע"ח פרתיה ולא איכפת לן בנתינה לשמה וגם מצי למימר דרבה סובר פאפיי דאמר התם בגיטין גבי שנים ששלחו שני גיטין ונתערבו

דְּבַעֵי ר"א פְּתִיבָה לְשִׁמָּה נְתִיבָה לְשִׁמָּה מִי בְּעֵי וּא"כ לֹא קָשָׁה מִבְּרִינְתָא דְשָׂרִי לְהַחְזִיר וּלְגַרְשׁ אֲפִילוּ לְזִמְנֵי מְרֻבָּה מִטַּעַם ס"ס: שׁוּב רְאִיתִי דְאֲפִילוּ לְאַבְיֵי דְסוּבְרָ דְלֹא בְּעֵינֵי נְתִיבָה לְשִׁמָּה וּמְכַשִּׁיר אֶפְי' לר"א בְּנִתְעַרְבוּ שְׁנֵי גִיטִין מְשׁוּם דְלֹא בְּעֵינֵי נְתִיבָה לְשִׁמָּה מ"מ הֵכָא בְּנִמְצָא גִט וְלֹא יָדְעֵי ע"מ אִם הֵגֵט הִזָּה הוּא שֶׁל הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת אוֹ לֹא וְדַאי דְמִי לֵגֵט בְּלֹא ע"מ דְדוֹנָקָא בְּנִתְעַרְבוּ וְנוֹתֵן לָהֶם שְׁנֵי הַגִּיטִין דְהָא יָדְעֵי שְׁמַשְׁנִיָּהֶם הִיא מְגוֹרְשָׁת רַק שְׁלֹא יָדְעוּ בְּהִי מְגוֹרְשָׁא בְּזוּה סוּבְרָ אַבְיֵי דְהוּי נְתִיבָה רַק דְלֹא הוּי נְתִיבָה לְשִׁמָּה וְאֲנִי לֹא בְּעֵינֵי נְתִיבָה לְשִׁמָּה אֲבָל אִם לֹא יָדְעֵי אִם יֵשׁ כָּאֵן גִּט כָּלֵל דְהֵינְנוּ שְׁאֲפָשֶׁר שֶׁהוּא גִט שֶׁל אִשָּׁה אַחֲרֵת לֹא הוּי נְתִיבָה כָּלֵל וּמוֹדָה אַבְיֵי דְפָסוּל אֶפְי' אִם בְּאַמַּת הוּי גִט שְׁלָה מ"מ ע"מ לֹא יָדְעֵי דְמַה"ט אֲמַרִינֵן דְאִם לֹא קָרְאוּ הֵגֵט קוֹדָם נְתִיבָה אֶף שְׁקָרְאוּהוּ אַחֵר נְתִיבָה פָּסוּל מְשׁוּם דְעֵינִי מְסִירָה בְּעֵי לְמִידָק שְׁזָה גִט כְּדָפְסִיקֵינוּ בְּשׁו"ע (ס' קל"ה) מְשׁוּם דְאֲמַרִינֵן בְּגִיטִין (דף י"ט) הֵנִי תְּרִי דְיָהֲבִי גִיטָא קַמְיָהוּ צְרִיכוּ לְמַקְרָא וְכַמִּש"כ הַמְרָדְכֵי שֶׁם בַּפ"ב דְּבַעֵינֵי דְבִשְׁעַת נְתִיבָה יָדְעוּ עַדִי מְסִירָה שֶׁהוּא גִט וְאִי לֹא יָדְעֵי פָּסוּל וְמַה לִי אִם אֵינִם יוֹדְעִים אִם הוּא גִט אוֹ שְׁטֵר אַחֵר מַה לִי אֵינִם יוֹדְעִים אִם הוּא גִט שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה הַזֹּאת אִם הוּא גִט שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה אַחֲרֵת שֶׁנִּפְלַ מִמֶּנּוּ אִידִי וְאִידִי לֹא מִיִּקְרִי נְתִיבָה וּפָסוּל [וְהָא דְאָמַר שְׁמוּאֵל שֶׁם בְּגִיטִין נִתְּן לָהּ גִיט וְאָמַר לָהּ הַזֶּה מְגוֹרְשָׁת מְשׁוּם דְחֵינִישֵׁינֵי שְׁמָא בְּמִי מִיָּלִין כְּתָבוּ וְאֵע"ג דְעַדִי מְסִירָה לֹא יָדְעֵי כְּכָר כְּתָב הַר"ב שֶׁם הַטַּעַם מְשׁוּם דְסָמְכִי ע"מ אֲבַעַל שְׁאָמַר שְׁזָה גִט דְבַעַל שְׁאָמַר גִּירְשָׁתִי אֶת אִשְׁתִּי נֶאֱמַן אֲבָל אִי לֹא יָדְעֵי ע"מ וְדַאי דְלֹא הוּי גִט] וְדַעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְרוֹב רַאשׁוֹנִים דְאֲפִילוּ לר"מ דְעַדִי חֲתִימָה כְּרַתִי מ"מ בְּעֵינֵי ע"מ וּבְלֹא ע"מ פָּסוּל וְאֶף הָרִי"ף ז"ל שְׁכ' בְּפָרָק הַמְגַרְשׁ דְבְדָאִיכָא ע"ח בְּדִיעַבְד כְּשֶׁר בְּלֹא ע"מ מ"מ כְּתָב שֶׁם דְלִכְתְּחִילָה בְּעֵינֵי ע"מ ג"כ וּלְהַכִּי א"ש הָא דְלֹא יַחְזִיר לְזִמְנֵי מְרֻבָּה וְלֹא אֲמַרִינֵן דִּיחְזִיר מִטַּעַם ס"ס שְׁמָא כְּכָר נִתְגַּרְשָׁה וּמִמֶּנָּה נִפְל כֵּינֵן שֶׁהַבַּעַל מוֹדָה וְאֵת"ל דְלֹא נִתְגַּרְשָׁה שְׁמָא זֶהוּ הֵגֵט שֶׁל בַּעֲלָהּ וְנִתְגַּרְשׁ עַכְשָׁיו, דו"א דא"א לָהּ לְהִתְגַּרְשׁ בְּגֵט זֶה אִם אֲנִי מְסַתְּפִין שְׁמָא הוּא שֶׁל אִשָּׁה אַחֲרֵת אֲפִילוּ אִם בְּאַמַּת הוּא שְׁלָה מְשׁוּם דְלֹא יָדְעֵי ע"מ אִם זֶה נְתִיבָה מְעַלְיָא אוֹ לֹא אֲבָל לְעוֹלָם דְס"ס מְהַנִּי גַם גְּבִי גִט דְלֹא כְּהַגְאֹן בַּעַל חו"ד ז"ל: גַּם אֵין לְהַבִּיא רְאִיָּה דְלֹא מְהַנִּי ס"ס בְּגֵט מְדַבְּרֵי הַמְרָדְכֵי שְׁכָתָב (בַּפ"ק דְגִיטִין) וְז"ל י"מ דְהִיכָא דְזָכוּת לְאִשָּׁה יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבְלָה שְׁלֹא מִדְעַתָּה דְכֵינֵן שֶׁהוּא מוֹמֵר זָכוּת הוּא לָהּ וְזָכִין לְאֶדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו וְחִימָא מִמִּתְנִיתִין דַּפ' כָּל הֵגֵט הַשּׁוֹלֵחַ גִּט לְאִשְׁתּוֹ וְהַנִּיחוּ זָקֵן אוֹ חוֹלָה נוֹתְנוּ לָהּ בְּחֻזְקָתָה שֶׁהוּא קֵינִים וְקֵינִים הֵתֵם בְּגִמְרָא דֵא"א בְּעַנְיָן אַחֵר שְׁתָּהֵא מְגוֹרְשָׁת מִיָּד וְאִם אִיתָא לִיעַבְד שְׁלִיחַ קַבְלָה דְזָכוּת הוּא לָהּ כֵּינֵן שֶׁהוּא זָקֵן אוֹ חוֹלָה שְׁתַּפְטֵר מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבוּם וְצ"ע מַפ' חַרְשׁ גְּבִי הַמְזוּכָה גִט לְאִשְׁתּוֹ בְּמָקוֹם יָבָם אוֹ בְּמָקוֹם קֶטְטָה דְמִשְׁמַע שְׁמוֹתָר לַעֲשׂוֹת עַכ"ל הַמְרָדְכֵי וְהִנֵּה הָא דְקֵאָמַר הַמְרָדְכֵי דְקֵאָמַר הֵתֵם דְלֹא אֲפָשֶׁר הֵינְנוּ דְקֵא פְרִיָּה שֶׁם הַש"ס מִתְרוּמָה דְאֲמַרִינֵן אִשְׁת כְּהֵן שְׁהַלָּה בַּעֲלָהּ לְמַדָּה"י אֵינָה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה דְחֵינִישֵׁינֵי שְׁמָא מֵת בַּעֲלָהּ אֲגַט וְקֵאָמַר דְגַבִּי גִט דְלֹא חֵינִישֵׁינֵי לְמִיתָה הוּא מְשׁוּם דְגֵט לֹא אֲפָשֶׁר וְהֵינְנוּ דְאִם נְחוּשׁ גְּבִי גִט לְמִיתָה תַצְטַרֵף חֲלִיצָה וַיָּבוּם וְתִשָּׁב עֲגוּנָה אֲבָל בְּתְרוּמָה אֲפָשֶׁר שְׁתֹאכַל חוֹלִין וּמַזָּה מֵיִתִי הַמְרָדְכֵי רֵא"י דְלֹא מְהַנִּי לְזָכוּת גִּט בְּמָקוֹם יָבָם דַּאי גִימָא דְמְהַנִּי א"כ אֲמַאי קָרִי לָהּ לֹא אֲפָשֶׁר הָא אֲפָשֶׁר לִיתֵן הֵגֵט וְלְזָכוּת לָהּ וְתָהֵא מְגוֹרְשָׁת מִיָּד, א"ו דֵא"א לְזָכוּת לָהּ גִט שְׁתִּתְגַּרְשׁ מִיָּד בְּקַבְלָתָהּ וְקָשָׁה דְהָא וְדַאי דְלֹא

דְּבַר בְּרוּר הוּא דְּחוּב הוּא לֵה אֵלָא שְׁסַפֵּק הוּא לְנו אַם חוּב הוּא לֵה אוּ זְכוּת הוּא לֵה וְא"כ אִפְתִּי תִּיקְשָׁה אַמַּאי קָרִי הַש"ס לֹא אֶפְשָׁר הָא יְכוּל לְזַכּוֹת לֵה הֵגֵט שְׁתַּתְּגַרְשׁ מִיַּד בְּקַבְּלָתוֹ וְאִח"כ יִמְסוֹר לִיְדָה דָּאז יִהְיֵה גֵט מְעַלְיָא אַף אַם נְחוּשׁ לְמִיתָה מְשׁוּם ס"ס סַפֵּק שְׁמַא זְכוּת הוּא לֵה וְנִתְגַּרְשָׁה מִיַּד בְּקַבְּלַת הַשְּׁלִיחַ וְאִת"ל דְּחוּב הוּא לֵה וְלֹא נִתְגַּרְשָׁה בְּקַבְּלָתוֹ שְׁמַא הוּא עֲדִינָן חַי וְנִתְגַּרְשׁ עַכְשָׁיו בְּקַבְּלַת עֲצָמָה וְאִמַּאי הִתִּירוּ חַכְמִים לְשַׁלּוֹחַ וְלִמְסוֹר לִיְדָה וְלֹא לְחוּשׁ לְמִיתָה כִּינּוּן דְּבִתְרוּמָה חִיְיָשִׁינּוּ לְמִיתָה וְאִי מְשׁוּם דְּחִיְיָשִׁינּוּ לְעִיגוּן חֲלִיצָה וְיִבּוּם הָא הָוֵי מְצִי לְתַקּוּנֵי שְׁיִזְנָפָה לֵה ע"י שְׁלִיחַ וְגַם הַשְּׁלִיחַ יִמְסוֹר לִיְדָה וְנִתְגַּרְשׁ מִטַּעַם ס"ס וְא"כ לְכַאוּרָה מוּכַח מְזָה דְלֹא מְהַנִּי ס"ס גְּבִי גֵט פְּדַעַת הַחוּ"ד וְל"ל: וְנִרְאֵה לִי דְזִהוּ בְּאַמַּת פְּנוּנַת הַמְרָדְכִי בְּמָה שְׁסִינִים וְצ"ע מִפ' חֲרַשׁ גְּבִי הַמְזַכָּה גֵט לְאַשְׁתּוֹ בְּמָקוֹם יָבָם אוּ קַטְטָה דְּמִשְׁמַע שְׁמוֹתָר לְעִשׂוֹת ע"כ וְהַדְּבַר תְּמוּהָ מְאוּד דְּהָא אֲדַרְבָּה בִּפ' חֲרַשׁ מְבוֹאָר דְּאָסוּר לְעִשׂוֹת כֵּן וְלְזַכּוֹת לֵה הֵגֵט שְׁתַּתְּגַרְשׁ מִיַּד דְּהָא פְּשִׁיט הֵתֵם הָדָּ בְּעִיָּא מִמְתְּנִיתִין דְּהָאִשָּׁה שְׁאִמְרָה מֵת בְּנִי וְאִח"כ מֵת בְּעַלִּי דְּאִינָה נְאֻמְנַת וְחוּשְׁשִׁין לְדְּבָרֵיהָ וְחוּלְצַת וְלֹא מְתִיבְמַת וְכוּ גְּבִי נִתְּנָן לִי בֵּן בַּמִּדֵּה"י וְאִמְרָה מֵת בְּעַלִּי וְאִח"כ מֵת בְּנִי קְתָנִי דְּאִינָה נְאֻמְנַת וְחוּלְצַת וְלֹא מְתִיבְמַת אֲלֵמָּא דְּגַם לְתַנָּא דְּמִתְּנִיתִין מְסַפְקָא לִיהָ אִי זְכוּת הוּא לֵה אוּ חוּב הוּא לֵה וְא"כ לֹא מְצִי לְזַכּוֹת לֵה גֵט.

וְא"כ הִיכִי פְּתַב הַמְרָדְכִי דִּמְפ' חֲרַשׁ מוּכַח דְּמוֹתָר לְעִשׂוֹת וְלְזַכּוֹת, וְזֵה תְּמוּהָ מְאוּד לְכוּ נִרְאֵה לִי דְּכַוְנוֹת הַמְרָדְכִי הוּא כִּינּוּן דִּבְפ' חֲרַשׁ מְסַפְקָא לָן אִי זְכוּת הוּא לֵה אוּ חוּב הוּא לֵה וְא"כ הִיכִי דְּהָוֵי עוּד סַפֵּק שְׁרִי מִטַּעַם ס"ס א"כ הָרִי יְכוּל לְמְסוֹר הֵגֵט לְשַׁלִּיחַ שְׁתַּתְּגַרְשׁ מִיַּד בְּקַבְּלָתוֹ וְאִח"כ יִמְסוֹר לֵה וְאִז אַף אַם נְחוּשׁ לְמִיתָה כִּמוּ דְּחִיְיָשִׁינּוּ גְּבִי תְּרוּמָה נְמִי לֹא אִיכְפַּת לָן דְּהָא מְגוֹרְשָׁת מִטַּעַם ס"ס וְאִמַּאי אָמַר הַש"ס דְּלֹא אֶפְשָׁר גְּבִי גֵט אֵלָא א"כ לֹא נְחוּשׁ לְמִיתָה וְזֵה שֵׁכ' הַמְרָדְכִי וְצ"ע מְפָרַק חֲרַשׁ אַהֲדָּ דְּגִיטִין דְּקֻאֲמַר דְּבִגֵּט לֹא אֶפְשָׁר וְלִפ"ז מוּכַח מְדַבְּרֵי הַמְרָדְכִי בְּקוֹשְׁיֵיתוֹ מְפָרַק חֲרַשׁ דְּמַהַנִּי ס"ס גְּבִי גֵט מִיְהוּ אַם תְּרַצָּה לְהוֹכִיחַ מְזָה גּוּפָא דְלֹא מְהַנִּי ס"ס מְהָא דְּאָמַר הַש"ס גְּבִי גֵט לֹא אֶפְשָׁר וְכִמוּ שְׁפָרְשָׁנוּ קוֹשְׁיַת הַמְרָדְכִי נִרְאֵה לִי קוֹשְׁיַת הַמְרָדְכִי יֵשׁ לִיִּישׁב לִפ"מ שְׁבַאֲרָנוּ לְעִיל בִּמְק"א בְּעַנְיָן ס"ס דְּאִם הַסַּפֵּק אֶחָד בָּא קוֹדֵם וְהַסַּפֵּק הַשְּׁנַי בָּא לְאַחַר זְמַן דְּלֹא מִיקְרִי ס"ס כַּה"ג מְשׁוּם דְּהַסַּפֵּק הָרֵאשׁוֹן הִי כְּנֻדָּאֵי אִיסוּר וְלֹא מְהַנִּי אִח"כ סַפֵּק הַשְּׁנַי כְּשָׂבָא וְהַבְּאֵנוּ רֵאִי מְהָא דְּאִמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּף קי"ג) גְּבִי חֲרַשׁ לר"א דְּאִי הָוֵי עֲתִים חָלִים עֲתִים שׁוֹטָה קִידוּשִׁין קִידוּשִׁין גִּירוּשִׁין דִּידָל' לָאו כְּלוּם הוּא וְאִת"ל הָוֵי קִידוּשִׁין שְׁמַא גִּירוּשִׁין דִּידָל' הָוֵי גִּירוּשִׁין, א"ו כִּינּוּן דְּקוֹדֵם שְׁגִירָשׁ הִי הַקִּדוּשִׁין סַפֵּק אֶחָד וְלְחוּמְרָא לֹא מְהַנִּי מַה שְׁגִירָשׁ אִח"כ וְכֵּן סַפֵּק הַשְּׁנַי, וְה"נ מִיַּד שְׁיִמְסוֹר הֵגֵט לְשַׁלִּיחַ הָוֵי סַפֵּק אֶחָד וְלְחוּמְרָא וְלֹא מְהַנִּי מַה שְׁיִמְסוֹר אִח"כ לִיְדָה וִיְהֵא ס"ס שְׁמַא לֹא מֵת כִּינּוּן שְׁלֵא נוֹלְדוּ שְׁנַי הַסַּפִּיקוֹת בְּיַחַד וְשִׁפִּיר קֻאֲמַר הַש"ס דְּגְּבִי גֵט לֹא אֶפְשָׁר אַם נְחוּשׁ לְמִיתָה אֲבָל הִיכָא דִּישׁ ס"ס גְּמוּר שְׁנוּלְדוּ הַסַּפִּיקוֹת בְּיַחַד מְהַנִּי אַף בְּגִירוּשִׁין: וְעוּד דְּבַעֲיָקֵר רְאִיִּית הַמְרָדְכִי שְׁהוֹכִיחַ מְהָא דְּקֻאֲמַר הַש"ס גְּבִי גֵט לֹא אֶפְשָׁר דֵּא"א לְזַכּוֹת לֵה גֵט, לְעַנְ"ד יֵשׁ לוֹמְרָדָאִין זֵה הוֹכְחָה כָּלֵל דְּאֶפְשָׁר לְאִמַּר דְּנֻדָּאֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לֵה גֵט הִיכָא דִּיְזַעֲינּוּ דְּזְכוּת הוּא לֵה וְהַש"ס קָאֵי אֵהִיכָא דְּכָבֵר הִבִּיא הַשְּׁלִיחַ אֵת הֵגֵט וְלֹא כִּינּוּן אִז בְּשַׁעַת קַבְּלָה מִיַּד הַבַּעַל לְזַכּוֹת עֵבוּרָה וְלְעִשׂוֹת עֲצָמוּ שְׁלִיחַ קַבְּלָה וְאִם נִיְחוּשׁ לְמִיתָה תִּתְעַגֵּן אֲבָל אַה"נ דְּאִם הִי כִּינּוּן לְזַכּוֹת בְּקַבְּלָתוֹ הָוֵי מְהַנִּי לְמוֹסְרוֹ

אח"כ ליגדה וממילא אין פאן הוכחה דלא מהני ס"ס גבי גירושין דהא לא הוי אלא חדא ספיקא אם הוא חי או לא אבל ספיקא דתתגרש בקבלתו ליכא שפכר לא כיון לנפות עבודה: אלא שיש לדון בעיקר הדין והדבר אשר פתבנו דהוי מעושה פדין הואיל ואינו יכול לדור עמה במק"א ויש לפקפק ע"ז דאם בשעת נשואין ידעה שהוא מהנצרכים לעמוד בפני הממשלה לבחור להם אנשי צבא ולא התנה שאם יצטרף לילך מעמה יגרשנה א"י לכופו לגרשה דכיון שהדבר הוא לטובתה איהי בעי לאתנויי ואם לא התנית בתרצית לזה ואינו מחויב לגרשה מיהו גם בזה מצינו מחלוקת הפוסקים ורבים סוברים דגבי מומין שפופין אותו להוציא דסברי חכמים דאם היו בו עד שלא נשאת אינה מקבלת בע"כ רק אם התנה עמה בפירוש שתקבל המומין ותסבול אבל אם לא התנה רק שידעה מהן יכולה לאמר כסבורה אני שאוכל לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל כמבואר כ"ז בב"י סי' קנ"ד ונראה דאפילו לדעת הסוברים דלא בעינן תנאי אלא כיון שידעה מהן ונשאת מקבלת היא בע"כ זהו דווקא במומין שאף שקשה לה לסבול מ"מ לא נתבטל האישות לגמרי שהרי ראוי לשכ"ע אבל מי שאינו יכול לעמוד במקומו וגולה ממקום למקום ודאי הדין דכל שלא התנה בפירוש יכולה היא לאמר כסבורה אני שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכול לקבל ואף דהיכא דהוי תנאי מפני שסברה וקבלה מהני אפילו בשכ"ע דהא המקדש ע"מ שאין לה עלי שאכ"ע מקודשת ותנאו קיים למאן דסובר דמתנה ע"מ שכתוב בתורה תנאו קיים ופטור משאכ"ע.

מ"מ בלא התנה רק שידעה ונשאת בזה ודאי אפשר לאמר דאף הפוסקים שסוברים דמהני ראתה ושתקה גבי מומין, מודו דלא מהני גבי שכ"ע עד שיתנה בפירוש ומכש"כ כנ"ד דעדיין היא היתה מסופקת ושמה לא יצטרף לנוד ממקומו דלא אמרינן סברה וקבלה אף שלא התנית עמו שיגרשנה אם יהי ההכרח לעזבה ביד בלי שאכ"ע: סימן קסח ושאלה באחד שתפסה אשתו את פל אשר לו ולא רצתה להחזיר לו עד שיגרשנה, וצידד הרב השואל לומר שהוא מהנה שפופין אותו להוציא, וזהו אשר השבנו בנידון זה ויבואר בזה עקרים רבים בדין גט מעושה וביאור בדברי הראשונים ז"ל בזה: תשובה הנה בגיטין (דף פ"ח) תנן גט המעושה בישראל פשר ובעובדי פוכבים פסול ואר"נ א"ש בישראל פדין פשר ופסול פדין פסול ובעובדי פוכבים פסול ופסול, ופסול פדין פדין אפי' ריח הגט אין בו ופריף אי עובדי פוכבים בני עישויי נינהו ליתכשר ואי לאו ב"ע נינהו אפסולי נמי לא ליפסול ומשני רב משרשיא דבר תורה בעובדי פוכבים פשר ומ"ט אמרו בעובד פוכבים פסול שלא תהא כאו"א תולה עצמה בעובד פוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה ונהדר פריף א"ה שלא פדין בעובד פוכבים נמי נגזור אטו פדין עד דמסיק הא דרמ"ש בדותא היא ועובדי פוכבים לאו בני עישויי נינהו דפסול מה"ת וכדין בעובד פוכבים דפוסל בכהונה הוא משום דמיחלף בכדין דישראל.

והכי פסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל ומהתוס' דב"ב (ד' מ"ח) פירשו נמי בהא דפריף התם אר"ה דאמר תלויה ונבין זביניה זבינא משום דאגב אונסיה גמר ומקני אמאי בעובד פוכבים פסול נימא גמר ומקני ומשני כדרמ"ש וכתבו התם ואע"ג דבגיטין מדחי להא דרמ"ש מ"מ ה"כא משני להמקשה לפי שיטתו שהיה סבור דבני עישויי נינהו השיב לו כדרמ"ש אבל באמת ליתא דרמ"ש וכדין בעובד פוכבים פסול מה"ת משום דכיון דלאו

בני עישובי ניהוה הוי שלא כדין דמה לי אם עצם הפפיה הנה שלא כדין או שהיו הפופין שלא כדין כולה מקרי שלא כדין ובשלא כדין הוי תליוה וניהיב.

דקא דמדמי הש"ס עישובי דגט לתליוה ונבין היינו דוקא ככדין דמה שצריה לעשות ע"פ דין דמי לתליוה ונבין עיי"ש בתוס': ולפ"ז פינו דבעובד כוכבים פסול מה"ת משום דלאו בני עישובי ניהוה ונאפילו ככדין וכמסקנא (דפ' המגרש).

א"כ ה"ה אם האשה בעצמה כפתה אותו עד שיגרש אף שהוא מהנה שפופין להוציא נמי פסול מה"ת דמה לי עובד כוכבים ומה לי היא בעצמה ואף דקי"ל עביד אינש דינא לנפשיה מ"מ בכפיה גט בעי ב"ד: ועיין בר"ן ו"ל בחידושי לפ"ק דסנהדרין שעמד על סוגיא זו (דפ' המגרש) במה שאמרו בטעם דהדיוטות פשרים משום דשליחותיהו קא עבדין ובסנהדרין אמרו משום געילת דלת יכולין הדיוטות לדון הודאות והלנואות בלי שום טעם שליחותיהו וכמו שא"צ דרישה וחקירה משום געילת דלת לחוד וגם מה דמייטי בגיטין קרא דלפניהם ולא לפני הדיוטות ובסנהדרין ממעט הדיוטות משום דעירוב פרישיות פתיב פאן ובעינן מומחין דאלקים פתיב ותירץ דלעגן עצם הדין אי מתפטר בהדיוטות ילפינן מעירוב פרישיות דבעינן מומחין וקרא דלפניהם אתי לאסור הדבר בעצמו ליתן עטרת הדין לב"ד של הדיוטות או של עובדי כוכבים וכן לעגן הא דמדברין מתפטר בהדיוטות בעינן ב' טעמים לעגן הכשר עצם הדין שיהא דין הוא משום געילת דלת ולעגן מה שעובדים אקרא דלפניהם שהולכים לפני הדיוטות ע"ז אמרו שליחותיהו עבדין והכא בש"ס דפריה אבני לרב יוסף והא אנו הדיוטות אנו ידע דהגט מתפטר גם בהדיוטות משום תקנת חכמים כמו בהודאות והלנואות אלא שמקשה אמאי דעברין אקרא דלפניהם בעשוי דהדיוטות ע"ש בדבריו ו"ל הרי משמע מדבריו ו"ל דגם לעיקר הכשירא דגט הי' מיפסל בהדיוטות כמו עובד כוכבים אי לאו תקנתא כמו בהודאות והלנואות הרי דבעינן דוקא ב"ד לעגן כפי' וכיון דהדיוטות פסול אי לאו תקנת חכמים ה"ה אשה בעצמה שפכתה פסול מה"ת אף שהוא מהנה שפופין אותו להוציא שהרי ביארנו דבעינן שיהא הפפי' ע"י ב"ד והפפי' שע"י האשה או קרובי' לא עדיף מפפיה עובד כוכבים או הדיוטות לפי ד"ת.

ועל האשה בעצמה לא הי' תקנת חכמים שתוכל לכפות דבשלמא אי הוי הטעם דבעובד כוכבים פסולה משום דרב משרשיא שלא תהא תולה עצמה בעובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה הי' אפשר לאמר דזהו דוקא בעובד כוכבים אבל לא כשהיא כפתה אותו אבל פינו דפסלינן עובד כוכבים משום דבעינן מומחין מה"ת א"כ גם בפפיות עצמה נמי פסול ואין לומר דדוקא ע"י עובד כוכבים פסול מה"ת משום דאפילו למ"ד (בר"פ המניח) עביד אינש דינא לנפשי' מ"מ אסור להגיש משפטו לפני עובדי כוכבים ולפני הדיוטות משום דלפניהם ולא לפני עובדי כוכבים ולהכי דמי כפי' דידהו לשלא כדין ופסול אבל אם האשה בעצמה כפתה פינו דקי"ל עביד אינש דינא לנפשי' ולא עשתה שום איסור בזה דאפי' להכפות את חבריו שרי בחפץ ידוע שיש לו אצלו וה"נ פינו שמחויב לגרשה רשאה לאונסו באונס הגוף או אונס ממון עד שיגרשנה ולא הי' בזה שום איסור והוי כדין וכשר.

הא לאו מלתא היא, דא"א דעצם כפייית הגט מתכשר בלא ב"ד, מה איכפת לן מה שעבראקרא דלפניהם ובעובדי כוכבים והדיוטות נמי ליתכשר פנין דעיקר הפפי' הנה פדין ודמי לתלויה ונבין א"ו דבעינו שתהי' הפפי' ע"י ב"ד דוקא ובלא"ה לא מתכשר וא"כ ה"ה ע"י האשה עצמה פסול הגט: ועוד נראה לפענ"ד דאפילו למ"ד עירוב פרישיות פתיב פאן ובעי מומחין מה"ת מ"מ בדין ברור יכול הדיוט לכוף את הבע"ד ודוקא לענין שיהא הדין קיים לענין אם טעה בזה בעיניו ב"ד מומחין וכן לענין הודאה שמודה בפני ב"ד שאינו יכול לחזור בו או לענין החזק פפרן אם פפר.

וכן לענין לכוף את הבע"ד שייבוא לדין לפניו ולסדר טענותיו בכדי שיידעו הדין עם מי בזה בעיניו מומחין מה"ת או ג' הדיוטות מדרבנן פמבואר כ"ז ברא"ש פ"ק דסנהדרין בסוגיא דיהיד מומחה ובסוגיא דטעה בשקול הדעת אבל בדין הברור יכול כ"א מישראל לכוף ולהציל עשוק מיד עושקו דכיון דכיי"ל עביד אינש דינא לנפשי' ולדעת כמה פוסקים אפ"ל בחפץ שאינו מבורר יכול לעשות דין לעצמו ולדעת כמה רבנותא אם אינו מפהו רק שתופס ממנו עביד אינש דינא לנפשי' אפ"ל בחפץ שאינו מבורר פמבואר כ"ז בח"מ (סי' ד') וברמ"א שם.

וא"כ כמו שהוא יכול לעשות בעצמו כמו כן יכול כ"א מישראל לעשות עבור חבירו ולא נתמעטו הדיוטות אלא שלא יהא עליהם שם ב"ד לענין לכפות לדון לפניהם כ"ז שלא ידעו הדין ולענין הודאה כמש"כ.

אבל בדין ברור שרי הדיוט להציל עשוק מיד עושקו וא"כ אם איתא דלעישוי גט לא צריך ב"ד והגט מתכשר בלא ב"ד ואם האשה פפתה הגט פשר א"כ אמאי נפסל בהדיוטות מה"ת פנין דהדין ברור לכופו רשאי הדיוטות לכופו כמו שהיא בעצמה רשאה לכופו ומה לי היא בעצמה ומה לי א' ששוקד לטובתה ולא שייך פאן פלל דרשה דלפניהם ולא לפני הדיוטות ואמאי הקשה אפ"י והא הדיוטות אנו דמשמע דאפ"ל בדין ברור אינו יכול לכפותו א"ו דעישוי דגט בעי ב"ד כמו לכופו לסדר הטענות ולהכי בעובד כוכבים וכן בהדיוטות אי לאו דשליחותיהו עבדינן פסול וא"כ ה"ה באשה עצמה מיפסל ובעיניו בזה דין גמור: ואין להקשות דא"כ דהגט מיפסל אם הי' העישוי ע"י האשה עצמה א"כ אמאי לא קתני במתני' בהאי לישנא גט מעושה בב"ד פשר ושא"בב"ד פסול דיקלל בזה שמיפסל ע"י האשה עצמה אפ"ר לומר דנקט האי לישנא דבישראל משום סיפא דבעובד כוכבים אומרינן לו עשה מה שישאל אומרינן לה ולהכי נקט רישא דבישראל פשר אבל לעולם דבישראל דקתני היינו בב"ד של ישראל.

שוב מצאתי להרב בעל פנ"י בגיטין שם שעמד בזה דלאפ"י דבהדיוטות פסול אמאי נקט דוקא בעובד כוכבים ולפי מש"כ א"ש: ואף דגבי קרבן דתנינן ג"כ בערכין (דף י"ט) יקריב מלמד שפופין אותו יכול בע"כ ת"ל לרצונו הא פיצד פופין אותו עד שיאמר רוצה אני ולא נמצא לשום א' מהראשונים ז' שפירשו דלפי מה דקי"ל דרמ"ש בדותא היא ובעיניו בעישוי גט ב"ד יצטרף גם גבי כפייית קרבן ב"ד נראה לי בטעם הדבר לפמש"כ הר"נ ז"ל בקדושין (פ' האומר) שהביא ראי' לשיטת הסוברים דאין ע"א נאמן לאסור במידי דאיתחזק התיירא אא"כ הוי ביזו מהא דאמרין בסנהדרין (ד' למ"ד) מי שפא ואמר ראיתי את אביכם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הם של

מעשר שני הם בבית לא אמר כלום בשדה דבריו קנימין זה הכלל כל שפידו דבריו קנימין.

ומע"ש הוי איסורא ואפ"ה אינו נאמן אא"כ הוי בידו וכתב הרמב"ן ז"ל דאפשר לומר דמע"ש הוי אפוקי ממונא דקי"ל כר"מ דאמר מע"ש ממון גבוה הוא ומוציא מרשות הקדיש לרשות גבוה וע"א אינו נאמן אלא באיסורין גרידא ולא באפוקי ממונא ע"ש.

והנה באומר לו ע"א נתנסה יינה או נתפגלו זכיה נאמן אע"ג דקא מפיך לו מרשות בעלים לגמרי שהרי אוסרו בהנאה אפ"ה לא מקרי אפוקי ממונא פיון שאין עדותו לאחרים ואינו בא רק להפסיד להבעלים אבל במע"ש הואיל ומכניסו לרשות אחר מקרי אפוקי ממונא וע"א לא מהימן: ולפ"ז נ"ל דה"ה הקא דכשכופין אותו על הקרפן לא בעי ב"ד דהא אינו מכניסו לרשות אחר דהקרפן נמי ברשות בעלים הוא וכמש"כ התוס' בב"ק (דע"ט) דדוקא קדשי בדיק הבית מקרי שינוי רשות לענין יאוש ושינוי רשות שהן נכנסים לרשות גבוה אבל קדשי מזבח לא מקרי שינוי רשות ומעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן ולהכי גבי פפיית קרפן לא בעי ב"ד פיון שאין כופין אותו להכניס הדבר לרשות אחר דמי לכפיית מצנה בעלמא כמו לעשות סופה או לולב אבל בכפיית גט שמוציא את האשה מרשותו ומכניסה לרשות עצמה מקרי ממונא ובעי ב"ד ובלא ב"ד מיפסל הגט: אלא דבאמת יש לתמוה טובא בהא מלתא שכתבו התוס' דסוגיא דהמגרש נמי סברה כר"ה דאגב אונסו גמר ומגרש ובעישינוי עובד פוכבים אף לר"ה דאמר אגב אונסי' גמר ומגרש פסול משום דדמי לשלא פדין דהוי כמו מתנה דבשלמא שלא פדין ש"ד למתנה פיון שאינו מחויב כלל לגרשה אבל בעישינוי עובד פוכבים פיון שמחויב לגרש מה איכפת לן אם עובד פוכבים כופהו סוף סוף הוא מחויב לגרשה ודמי לזבינא ובשלמא לפום סוגיית (פ' חזקת) דהטעם דכפי' דישאל משום מצנה לשמוע דברי חכמים א"ש מה דכפי' בעובד פוכבים פסול מה"ת דגבי פפיית עובד פוכבים לא שיהי מצנה לשמוע דברי חכמים ולא גמר ומתרצה ואף בבעל ת"ח שיודע בעצמו שמחויב לגרשה מ"מ אפשר לגרשה למחר וליומא אחרת ואינו מחויב לגרשה תומ"י ודוקא גבי ב"ד של ישראל הכופין פדין שיש להם דין ב"ד מחויב לשמוע דבריהם לגרשה מיד אבל ב"ד של עובדי פוכבים אין עליו חיוב לשמוע דבריהם ומה שמחויב לגרשה הא יכול לקיים לאחר זמן ולהכי לא גמר ומתרצה אבל לר"ה דאמר בכל אונס אגב אונסי' וזבינא גמר ומתרצה וכל היכא שמחויב לגרשה דמי לזבינא א"כ אפילו בעשוי עובד פוכבים נמי הא דמי לזבינא ונהי דבעל ע"ה היה אפשר לומר דכיון דלא ידע שמחויב לגרשה לא גמר ומתרצה אבל בבעל ת"ח דידע הא דמי לזבינא ומתרצה אפילו בעשוי עובד פוכבים ואמאי פדין בעובד פוכבים פסול מה"ת: ונ"ל בטעם הדבר דאמרינו בקדושין (ד' נ') דברים שבלב אינם דברים ובעי לאוכחי מהא דגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ודחי שאני התם דמצנה לשמוע דברי חכמים.

הריטב"א ז"ל דלמאי דס"ד דש"ס דאף דבלב לא ניחא לי מ"מ דברים שבלב אינם דברים א"כ אמאי בעובד פוכבים פסול ותי' דבעובד פוכבים לא מקרי דברים שבלב אלא בלבבו ובלב כל אדם דהפל רואין שהוא אנוס רק בישאל לפדין הוי סבור דמקרי דברים שבלב שלפי הנראה אדם מתרצה לעשוי ב"ד ואם הוא אינו מתרצה לא איכפת

לן דְהוּי דְבָרִים שְׂבֵלֵב אָבֵל בְּעֵשׂוּי עוֹבֵד פּוֹכְבִים הַפֵּל רוֹאִין הָאֲנָס וְלֹא מְקַרֵי דְבָרִים שְׂבֵלֵב וּלפ"ז נִרְאֶה דְהֵינּוּ טַעְמָא דְמַעְוֵשָׁה בְּעוֹבֵד פּוֹכְבִים פְּסוּל אִף לְפִי מַה דְקִי"ל תְּלִיּוּה וְנִבִּין הָוּי זְבִינָא מְשׁוּם דְאֲגַב אוֹנְסוֹ גָּמַר וּמְגַרֵשׁ וְהַבְּעֵל בְּעֵצְמוֹ יוֹדַע שְׁמַחְוִיב לְגַרְשָׁה וּמַחְמַת זֶה גָּמַר וּמְגַרֵשׁ מ"מ פִּינּוֹן דְהַעֲשׂוּי הִי' ע"י עוֹבֵד פּוֹכְבִים וְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים פּוֹפִין לְפַעְמִים שְׂלֵא פְדִין וְאִין נִיכָר לְפֵל מַה שְׁהַבְּעֵל מִתְרַצָּה ע"י שְׂיִוְדַע שְׁמַחְוִיב לְגַרְשָׁה וְהוּי רַק דְבָרִים שְׂבֵלֵב וְנִדְקָא אִם ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּפוּהוּ שְׁחִזְקִתּוֹן שְׂאִין כּוֹפִין אֵלֵא אִם הַדִּין נוֹתֵן לְגַרְשָׁה וְהוּא בְּאַמַּת מְחֻוִיב לְגַרְשָׁה וּמִתְרַצָּה אִז הָוּי גִּט אָבֵל ב"ד שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים שְׂאִין נִיכָר לְכֹל שֶׁהוּא מִתְרַצָּה דְאוּלֵי הוּא שְׂלֵא פְדִין וּבְשֵׁלֵא פְדִין דְמִי לְמַתְנָה דְאִין אָדָם מִתְרַצָּה בְּמַתְנָה אֲגַב אֲוֹנְסִי' וּמַה שֶׁהוּא מִתְרַצָּה הָוּי דְבָרִים שְׂבֵלֵב וְלֹא הָוּי גִּט פִּינּוֹן שְׂאִין נִיכָר לְעִינֵי הָרוּאִים שֶׁהוּא מִתְרַצָּה בְּלָבוֹ: וְהָא דְאֲמַרִּינּוּ בְּמַעְוֵשָׁה שְׂלֵא פְדִין בִּישְׂרָאֵל פְּסוּל מַה"ת וְאִינוּ פּוֹסֵל לְכַהֲנָה אֵלֵא מְשׁוּם גְּזִירָה דְכְּדִין אַע"ג דְלְכַאוּרָה בְּבַעַל ע"ה אָנוּ צָרִיכִין לְחוּשׁ לְחוּמְרָא שְׂמָא נִתְרַצָּה לְגַרֵשׁ מַחְמַת עִישׂוּי ב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁחִזְקִתּוֹן עוֹשִׂים פְּדִין וְסְבוּר הַבְּעֵל שְׁמַחְוִיב לְגַרֵשׁ וּגְמַר וּמִתְרַצָּה וְאֲמַאי לֹא הָוּי גִּט מַה"ת נ"ל מְשׁוּם דְאִף אִם נִתְרַצָּה הַבְּעֵל בְּטַעוֹת שֶׁהִי סְבוּר שֶׁהִב"ד כּוֹפִין אוֹתוֹ פְּדִין לֹא מְהַנִּי כָּלֵל דְטַעוֹת לְעוֹלָם חוּזַר וְעַדִּיף טְפִי מְמוּצִיא אֵת אֲשֶׁתוֹ מְשׁוּם שֶׁם רַע אוֹ מְשׁוּם אֵיִלוֹנִית דְהֵתָם בְּעִינּוֹן תְּנַאי שְׂמְשׁוּם זֶה הוּא מוּצָאָה וּבְלֹא תְנַאי אִין הֵגֵט פְּסוּל כְּדִאִיתָא בְּגִיטִין (ד' פ' מ"ו) אָבֵל הֵכָא מוֹכַחַא מִיִּלְתָּא טְפִי שְׂמָה שְׂמִתְרַצָּה הִיָּה מַחְמַת שְׁהִיָּה בְּלָבוֹ שֶׁהִב"ד כְּפוּהוּ פְּדִין וּכְמַש"כ הַתּוֹס' בְּקִדּוּשִׁין (ד' נ') וּבְכַמָּה דְוֹכְתִי דְאִיכָא כְּמָה דְבָרִים דְאֲפִילוֹ תְנַאי א"צ וּבְגִילוּי דְעַתָּא לְחוּד סְגִי וְה"נ אִין לְהָ גִילּוּי דַעַת יוֹתֵר מְזָה שֶׁהַפֵּל רוֹאִין שֶׁהִב"ד כּוֹפִין אוֹתוֹ: יְצָא לְנוּ מְבוּאָר דְלִשְׁיַטַּת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש לֹא פְלִיגֵי הִנּוּ סוּגְיוֹת וְגַם סוּגְיָא דְהַמְגַרֵשׁ סְבָרָה הָיָה סְבָרָא דְתְלִיּוּה וְנִבִּין רַק דְבַעֲשִׂי שׁוּי כּוֹתִים שֶׁהִי הַעֲשׂוּי שְׂלֵא פְדִין דְמִי לְתְלִיּוּה וְיִהִיב דְלֹא הָוּי מַתְנָה רַק דְבִסּוּגְיָא (דפ' חֲזַקַת הַבְּתִים) אֲזִיל לְפוּם סְבָרָא דְהַמְקַשָּׁה דְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים בְּנֵי עֲשׂוּי נִינְהוּ וּלְפִי סְבָרְתוֹ מְתַרְץ וּבְאַמַּת פְּסִקִּינּוּ פְּסוּגִי' דְהַמְגַרֵשׁ דְלֹא ב"ע נִינְהוּ.

וְאִין לוֹמַר דְאַפְתִי לְשִׁיטְתִּיהוּ נְפִסְוִק פְּסוּגִיָא דפ' חֲזַקַת דְעוֹבֵד פּוֹכְבִים ב"ע נִינְהוּ שֶׁהִיא אֲמוּרָה אַחַר סוּגְיָא דפ' הַמְגַרֵשׁ דז"א דְסוּגְיָא דְבְדוּכְתָא עַדִּיפָא לְן לְמַפְסַק כְּנוֹתָה וְכוּן דְרַכּוֹן שֶׁל כָּל פּוֹסְקֵי הַלְכוֹת לְמִתְפַּס סוּגְיָא דְבְדוּכְתָא וְכוּן מְצִאתִי לְהַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשֵׁי בְּקִדּוּשִׁין (ד' נ"ו) שְׂפַתְבִּי שֶׁם דְלַר"ה הַטַּעַם דְגִט מְעוֹשָׁה לֹא מְשׁוּם מְצוּנָה לְשִׁמוּעַ דְבָרֵי חֻכְמִים הוּא אֵלֵא מְשׁוּם אֲגַב אוֹנְסוֹ גָּמַר וּמְקַנֵי וְכַדְמִשְׁמַע הֵתָם מֵגִט הַמְעוֹשָׁה בִּישְׂרָאֵל כְּשֶׁר וּבְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים פְּסוּל וְאֲמַאי לִימָא אֲגַב אֲוֹנְסִי' גָּמַר וּמְקַנֵי אֲלַמָּא דר"ה אֲפִילוֹ בְּעוֹבֵד פּוֹכְבִים דְלִיכָא מְצוּנָה לְשִׁמוּעַ לְחֻכְמִים הֵינּוּ רוֹצִין לוֹמַר דְהוּי גִּט אֵלֵא שְׂאִין הַלְכָה כֵּן בְּגִט מְשׁוּם דְכְּתִיב אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיהֶם וְלֹא לְפָנֵי עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים ע"ש.

הָרִי מְבוּאָר מְלִשׁוֹנוֹ דְבְּגִט לֹא קִי"ל כר"ה מְשׁוּם לְפָנֶיהֶם דְהֵינּוּ דְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים לֹא בְּנֵי עֲשׂוּי נִינְהוּ פְּסוּגִיָא דְהַמְגַרֵשׁ: אוּלָם הַרְשָׁב"ם ז"ל דְרַךְ אַחֲרַת עֲמוֹ שְׂפִי בְּהָא דְפְרִיף הֵתָם נְמִי נִימָא אֲגַב אֲוֹנְסִי' גָּמַר וּמְגַרֵשׁ שְׁהָרִי לֹא מְפָסִיד מִיִּדֵי דוּמְיָא דְזְבִינֵי שְׂמַקְבֵּל דְמִי שְׂדֵהוּ דְכִינּוֹן שְׂאֲשֶׁתוֹ שׁוֹנְאָתוֹ וּבְלֹא גִט נְמִי לֹא תַעֲמֹד אֲצִלוֹ וְגִט זֶה אִינוּ אֵלֵא לְהַתִּירָה לְאַחֲרִים לֹא מְפָסִיד כְּלוּם עִי"ש וּמְזָה נִרְאֶה בְּעֵלִיל שְׂדַעַת הַרְשָׁב"ם ז"ל דְהָא דְמְדַמֵי גִט לְזְבִינָא הוּא אֲפִילוֹ בְּהִנּוּ שְׂאִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וּבְזֶה נְמִי דְמִי לְזְבִינָא מְשׁוּם דְלֹא מְפָסִיד כָּלֵל

מאחר שאין רצונה להיות עמו ומחמת זה גמר ומגרש וכן פ"י ב"הא דאמרין שלא תהא
פל'א' וא' תולה א"ע בעובד פוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה והוסיף הרשב"ם ז"ל
וכתב וז"ל להחניף לו ולזנות עמו והוא נמי משום דלשיטתו הוקשה לו מאי איכפת לן
אם תתלה עצמה בעובד פוכבים הא אף אם העובד פוכבים יכפוהו שלא פדין נמי פשר
משום דלא מפסיד מידי ונדמי לזבינא.

וע"ז הוצרך לפרש משום חשש זנות. ולפי שיטתו ולפי מה דסובר ר"ה דאגב אונסין
גמר ומגרש אין חילוק בין עשוי עובד פוכבים לעשוי ישראל ובין פדין שלא פדין
בכולהו אמרינן אגב אונסין גמר ומגרש: ואפשר לבאר יותר לשיטת הרשב"ם ז"ל דלא
פליגי כלל סוגיא דהמגרש אסוגיא דפ' חזקת דהא דמסיק דרמ"ש בדוּתא היא היינו לר"נ
דל"ל הא דר"ה דתליוה וזבין הוי זבינא ולא אמרינן אגב אונסין גמר ומגרש להכי מסיק
דעובדי פוכבים לאו בני עשויי ניהו ובעובד פוכבים פסול מן התורה דהתם אליבא דרב
נחמן קיימינן ור"נ הא ל"ל הא דר"ה בתליוה וזבין פדמסיק (בפ' חזקת) דרב ביבי מסיים
משמין דר"נ מעות י"ל קרקע אין לו משום דפליג אר"ה אבל בב"ב דקיימינן לתרוצי הא
דר"ה ע"כ איתא לדרמ"ש דבעובד פוכבים פשר מן התורה משום דדמי לתליוה וזבין
דהא פל עיקר דחזית הש"ס לדרמ"ש בפ"ק המגרש הוא דנגזור שלא פדין בעובד פוכבים
שיפסול בכהונה כמו דגזרינן בישראל שלא פדין אטו פדין.

אבל לשיטת הרשב"ם לר"ה הא לא קשה כלל דלדין פשר בין בישראל בין בעובד
פוכבים בין פדין ובין שלא פדין משום דדמי לתליוה וזבין והא דבעובד פוכבים פסול
הוא רק מדרבנן שלא תתלה עצמה בעובד פוכבים להחניפו ולזנות עמו וקושיות הש"ס
הוא רק לפי מה דל"ל הא דר"ה בתליוה וזבין ומה"ת אינו פשר אלא בפדין דשייך מצוה
לשמוע דברי חכמים אבל שלא פדין בישראל פסול מה"ת ואינו פוסל אלא משום גזירה
דכדין ואם איתא לדרמ"ש בעובד פוכבים נמי נגזור שלא פדין אטו פדין.

אבל לדין דקיי"ל כר"ה פשר מה"ת בכולהו ומדרבנן גזרו בעובד פוכבים משום זנות
וכדרמ"ש דהא רמ"ש לא איתותב אלא ממיקרא דר"נ א"ש וכיין דקיי"ל כר"ה אית לן
דרמ"ש ולפי שיטה זו הנה אפשר לומר פיון דקיי"ל כר"ה דתליוה וזבין הוי זבינא והכי
הלכה רוחת בישראל להכי אפילו בכותים נמי פשר מה"ת ולא בעי כלל ב"ד ואף דסוגיא
דהמגרש איתמר בדוכתא מ"מ לענין זה א"א למיפסק פנותה פיון דפסקינן כר"ה בתליוה
וזבין: אלא דקשה לי לפי שיטת הרשב"ם ז"ל דלמאי דאמרין אגב אונסין גמר ומגרש
אפילו בעובד פוכבים שלא פדין נמי פשר הא ר"נ אמר להה מימרא דשלא פדין בישראל
פסול משמין דשמואל ושמואל הא משמע בש"ס דאית לי דר"ה דהא אמר בש"ס ב"הא
דאמר שמואל עד שיכתוב לו אחריות נכסים מודה שמואל היכא דיהיב זוזי וא"כ איך
בעי למימר דשמואל אית לי דר"ה הא שמואל סובר דבעובד פוכבים שלא פדין אפילו
ריח הגט אין בו ולר"ה שלא פדין בעובד פוכבים נמי פשר מה"ת.

ומזה ראי' ברורה לשיטת התוס' דאפי' לר"ה דאית לי אגבאונסין גמר ומקני נמי שלא
פדין בעובד פוכבים פסול מה"ת וכמו שביארנו: אולם להר"מ ז"ל דר"ה אחרת בזה שכתב
(בפ"ב מה' גרושין ה' ד) בגט מעושה פדין בישראל פשר ובעובד פוכבים מה"ת פשר
ומדרבנן פסול ולמה אין הגט בטל שחרי הוא אנוס בין ביז עובד פוכבים בין ביז ישראל

שָׂאִין אוֹמְרִים אָנוּס אֵלָא לְמִי שְׁנַאֲלִין לַעֲשׂוֹת דְּבַר שְׂאִינוּ מְחַוְּיָב בּוּ מִן הַתּוֹרָה כְּגוֹן מִי שְׁהוֹפָה עַד שְׁמַכְר אוֹ שְׁנָתָן אֲבָל מִי שְׁתַּקְּפוּ יִצְרוּ הֲרַע לְבַטֵּל מִצְוָה אוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבִירָה וְהוֹפָה עַד שְׁעֲשֶׂה דְּבַר שְׁחֵיב לַעֲשׂוֹתוֹ אוֹ עַד שְׁנַתְּרַחֵק מִדְּבַר הָאָסוּר אִין זֶה אָנוּס מִמְּנוּ אֵלָא הוּא אָנוּס עֲצָמוּ לְדַעְתּוֹ הֲרַעָה כּו' הָרִי שְׁפָסַק כְּרַב מְשַׁרְשֵׁיָא דְּבַעוּבַד פּוֹכְבִים כְּדִין כְּשֶׁר מַה"ת וְהוּא כְּסוּגִיָא דַּפ' חֲזַקְתָּ אֵלָא שֶׁא"א לְפָרֵשׁ בְּטַעְמֵי דַּהֲרַמְזוּ"ל דְּלִהְיֵי פָּסַק כְּסוּגִיָא דַּפ' חֲזַקְתָּ מִשׁוּם דְּסוּבְר דַּאֲגַב אוֹנוֹסוּ גָּמַר וּמְגַרְשׁ.

דְּהָא פְּתַב בְּמַעֲוֵשָׁה בְּיִשְׂרָאֵל וְעוּבַד פּוֹכְבִים טַעַם אַחַר שְׁהֵגַט כְּשֶׁר מִשׁוּם דְּהוּי מִצְוָה לְגַרְשׁ וְכַתֵּב בְּהִדְיָא שְׂאִין זֶה דוּמָה לְנֶאֱנוּס לְמַכְפֹּר: וְא"כ קָשָׁה פִּינּוּן שְׁלֵא תַּפְס כְּסוּגִיָא דַּפ' חֲזַקְתָּ דְּאֲמַרִּינּוּ אַגַּב אוֹנוֹסוּ גָּמַר וּמְגַרְשׁ אֲמַאי נָטָה מְסוּגִיָא פ' הַמְגַרְשׁ דְּמַסְקִינּוּ דְּבַעוּבַד פּוֹכְבִים פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה דְּהָא דַּרְמ"ש בְּדוּתָא פִּינּוּן דְּלָאוּ מַחֲמַת תְּלִיּוּה וְזַבִּין אֲתִי עֲלֵה הַרְמַזוּ"ל וְעוּד בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֵא כְּדִין פְּתַב לֹא הִיָּה הַדִּין נוֹתֵן שְׁפוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וְטַעוּ ב"ד שְׁלֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ שְׁהִיּוּ הִדְיוּטוֹת וְאֲנוֹסִיּוּהוּ לְגַרְשׁ פְּסוּל לְכַהֲנֹה וְהוּאִיל וְיִשְׂרָאֵל אֲנוֹסִיּוּהוּ יִגְמֹר וְיִגְרַשׁ ע"כ לַפ"ז כְּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה וְהִיָּינוּ מִטַּעַם אַגַּב אוֹנוֹסוּ גָּמַר וּמְגַרְשׁ.

וּבַש"ס דְּהַמְגַרְשׁ מְסִיק דְּבִישְׂרָאֵל שְׁלֵא כְּדִין פְּסוּל מַה"ת וּמְדַרְבְּנָן פּוֹסֵל לְכַהֲנֹה מִשׁוּם גְּזִירָה דְּכַדִּין וְהוּא בְּבֵא שְׁפִיר הוּי אֲפֹשֶׁר לְתַרוּצֵי דְּבַרִּי הַר"מ דְּבַש"ס קֵאִי לַר"נ דְּתְלִיּוּה וְזַבִּין לֹא הוּי זַבִּינָא.

וּכְמַש"כ לְעִיל דַּר"נ מְסִיָּים מְעוֹת יֵשׁ לוֹ וְכו' לְהִכִּי לִיכָא לְמִימַר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֵא כְּדִין דְּלִיפְסוּל מְכַהֲנֹה אֵלָא מִטַּעַם גְּזִירָה דְּכַדִּין אֲבָל לְדִידֵן דְּקִי"ל כַּר"ה דְּתְלִיּוּה וְזַבִּין הוּי זַבִּינָא הוּי גַּט מַה"ת דְּדַמִּי לְזַבִּינָא פִּינּוּן שַׁב"ד שְׁלֵי יִשְׂרָאֵל אֲנוֹסִין אוֹתוֹ וְתִיתִי לִי שְׁכּוֹן עֲלֵה בְּדַעְתִּי לְתַרְזַן דְּבַרִּי הַרְמַזוּ"ל וּמַצְאֵתִי אַח"כ לְהַגְאֹן בְּעַל מְשַׁפְּנוֹת יַעֲקֹב ז"ל בְּחֻלְק אַה"ע שְׁכַתְּבָן כֹּן אוּלָם הָא לִיתָא דַּהֲרַמ"מ ז"ל מְדוּנְוִיל יְדִי מְשַׁתְּלֵם דְּפָסַק (בַּפ"ט מַה' גְּזִילָה ה' ט"ז) גְּבִי סִיקְרִיקוֹן דְּבַגְזוּל שְׁדָה וְחִזוּר הַגְזוּל וְלִקְחָה מִהַבְּעֵלִים וְטַעַן הַגְזוּל אָנוּס הִיִּיתִי א"צ לְמַסְוֹר מוֹדַעָה כְּלָל וְהַמְקַח בְּטֵל מְעַצְמוּ וְאִין זֶה דוּמָה לְתְלִיּוּה וְזַבִּין פִּינּוּן שְׁמַתְחִלָה לְקַח מִמְּנוּ הַקְרַקַע בְּלֹא דְמִים עִי"ש: וְכַבֵּר הַשֵּׁיג עָלָיו הַרְאָב"ד ז"ל דְּהָא בְּגַמְרָא אָמְרוּ דְּרַב בִּיבִי מִימְרָא הוּא וּמִימְרָא לַר"ה לֹא סְבִירָא לִי וְלַהֲרַמְזוּ"ל דְּמַתְחִלָה בֵּין הָא דְרַב בִּיבִי לְהָא דַּר"ה דְּבִמִּימְרָא דְרַב שְׂאִנִּי שְׁמַתְחִלָה בָּא לִידוּ בְּתוֹרַת גְּזִילָה בְּלֹא דְמִים לֹא פְּלִיג רַב אַר"ה כְּלָל ע"ש בְּהַשְׁגוֹת וַצ"ל דַּהֲרַמְזוּ"ל לֹא גָרִיס הָא דְאֲמַרִּינּוּ מִימְרָא לַר"ה לֹא ס"ל כְּמַש"כ הַרְב"י בַּחוּ"מ (סִי' ר"ה) וְא"כ פִּינּוּן דַּהֲרַמ"מ ר"נ נְמִי סוּבְר כַּר"ה דְּתְלִיּוּה וְזַבִּין הוּי זַבִּינָא וְאַפ"ה בְּשְׁלֵא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל מַה"ת לֹא הוּי גַּט אֲמַאי פָּסַק הַר"מ דְּהוּי גַּט וְעוּד דְּהָא כְּבַר הַקְשִׁינוּ מְשֻׁמְאֵל דְּנֻדַּי סוּבְר כַּר"ה דְּהָא אָמַר בַּש"ס מוֹדָה שְׁמוּאֵל הִיכָא דִּיהִיב זוּזִי וְאַפ"ה בְּמַעֲוֵשָׁה בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֵא כְּדִין לֹא פְּסוּל לְכַהֲנֹה אֵלָא מִטַּעַם גְּזִירָה דְּכַדִּין: ע"כ נ"ל לִיִּישֵׁב דְּבַרִּי הַרְמַזוּ"ל עַל נְכוּן דְּהִנֵּה דְּבַרִּי הַרְמַזוּ"ל סוֹתְרִים לְסוּגִיָא דְּהַמְגַרְשׁ בְּכַמָּה דְּבַרִּים, א' מַה שְׁפָסַק דְּמַעוֹשָׁה כְּדִין בְּעוּבַד פּוֹכְבִים כְּשֶׁר מַה"ת וּפְסוּל מְדַרְבְּנָן וְהוּוּ כְּרַב מְשַׁרְשֵׁיָא וּבְגַמ' מְסִקִּינּוּ דְרַב מְשַׁרְשֵׁיָא בְּדוּתָא הִיא, ב' מַה שְׁפָסַק דְּמַעוֹשָׁה בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֵא כְּדִין כְּשֶׁר מַה"ת מִשׁוּם דְּגָמַר וּמְגַרְשׁ וְזֶהוּ כְּסוּגִיָא דַּב"ב וּבְהַמְגַרְשׁ אֲמַרִּינּוּ דְּשְׁלֵא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל מַה"ת אִינוּ גַּט וְרַק מְדַרְבְּנָן פּוֹסֵל לְכַהֲנֹה מִשׁוּם גְּזִירָה דְּשְׁלֵא כְּדִין וְנ"ל לִיִּישֵׁב הַכֵּל בְּחֻדָא מַחֲתָא בַּעֲזַה"ת דְּבַעֲיָקַר הַתְּמִי' שְׁפָסַק כַּרְמ"ש אַף דְּהַש"ס מְסִיק הָא דַּרְמ"ש

בדו"ת א"ל דהיינו טעמא דסמך אסוגיא דפרק חזקת דמייתי הא דרמ"ש בפשיטות דלקאורה צריף באור הא דאמר בפ' המגרש אי עובד פכבים בני עשויי ניהו איתכשורי נמי ליתכשר ועלה מסיק להא דרמ"ש דעובדי פכבים ב"ע ניהו איף אפשר לומר דעובדי פכבים ב"ע ניהו ומי איפא דפליג אדרשה דלפניהם ולא לפני עובדי פכבים ואפי' ר"א ברי' דר"א בריש סנהדרין דאמר חד נמי פשר היינו ישראל דוקא פדכתיב בצדק תשפוט עמיתה אבל עובדי פכבים מי איפא למימר דבני עשויי ניהו: ע"כ נראה דהרמז"ל מפרש דהא דקאמר מצנה לשמוע דברי חכמים לאו היינו החכמים שפופין אותו עכשיו לגרש וכדמשמע מלשון הרשב"א ו"ל בקדושין (דף נ') אלא חכמים שאמרו שמתחייב לגרשה והיינו שפופין שפופין לגרשה לא מקרי אונס כלל שלא נקרא אונס אלא אם כופין את האדם לעשות מה שאינו מחוייב לעשות אבל מה שפופין לעשות לא מקרי אונס.

וטעם זה שייך גם אם הבעל ע"ה ואינו יודע שהדין נותן לגרשה מ"מ כיון דבעצם הפפ"י ליכא אונס הוי גט. וכיון דעיקר פונת אמרם מצנה לשמוע דברי חכמים היינו דמשום זה לא מקרי אונס דמחוייב לקיים מצות חכמים ולגרש יש להסתפק בזה שמתחייב לעשות ואנסוהו מי שאין בידו לכופו בזה מי אמרינו דבזה שפיר מקרי אונס דנהי דמחוייב לעשות זה מ"מ הא הפופה הזה לא הי' בידו לכופו [ועוד דהא הנה אפשר לגרש למחר וליומא אוחרא וכיון דאינו מחוייב לגרש ע"י פפיתו מיד מקרי אונס] דילמא כיון שעיקר הגירושין מחוייב לגרש לא איכפת לן אם הפפ"י הי' ע"י א"י סוף סוף אין כאן אונס כיון שמתחייב לגרש ועל ספק זה אמרו בש"ס אי עובדי פכבים ב"ע ניהו היינו דאף עשויי שנעשה ע"י עובד פכבים הוי עשויי פדין ולא מקרי אונס דלא איכפת לן בעשויי ע"י מי שהו איתכשורי נמי ליתכשר ואי עובדי פכבים לאו ב"ע ניהו היינו דבעינן בעישויי שיהא דווקא ע"י ב"ע היינו שפופין שפופין לכפות איפסולי נמי לא ליפסול וע"ז אמר רב משרשיא דלעולם בעובד פכבים ד"ת פשר דלא בעינן שיהא ע"י ב"ד כלל דסוף סוף ליכא אונס והגט פשר ומה טעם אמרו בעובדי פכבים פסול שלא תהא כאו"א תולה עצמה בעובד פכבים וע"ז פריף ונהי שלא פדין בעובד פכבים פישראל ולגזור אטו פדין עד דמסיק הא דרמ"ש בדו"ת היא ובעובד פכבים מה"ת פסול אפילו פדין משום דכיון דהעשויי הי' שלא ע"י ב"ע פסול ומקרי אונס.

אבל כ"ז אפשר לומר לר"נ ולשמואל דבעינן עשויי ב"ד אבל לדיון א"א לומר הכי דהא לקאורה הא דרמ"ש מוכח במתניתין גופא דאם איתא דבעינן עישויי ע"י ב"ד ובלא"ה הגט פסול דאם הפפ"י הי' ע"י מי שאינו ב"ד מקרי אונס א"כ אמאי קתני בעובד פכבים פסול לתני רבותא טפי דאפילו בישראל אם לא הי' ע"י ג' פסול הוא דבעינן ב"ד בעישויי, א"ו ד"ת בעובד פכבים נמי פשר דלא בעינן ב"ד כלל בעישויי פדין.

ובעובד פכבים פסול משום גזירה דתולה עצמה בעובד פכבים. והאי טעמא לא שייך אלא בעובד פכבים אבל בישראל לא בעי ג' ולהכי קתני דווקא בעובד פכבים פסול אבל בישראל פשר אלא דלר"נ ושמואל דסברי בפ"ק דסנהדרין ב' שדנו דיניהם דין דמדאורייתא חד נמי פשר לדון משום דכתיב בצדק תשפוט עמיתה ובדיעבד כחד נמי

כְּשֶׁר כַּמֶּשֶׁ"כ הַתּוֹסֵ' בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ה') דַּה"מ שְׁנַיִם א"כ אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּלַעוֹלָם עֲשׂוּי גֵט בְּעֵי ב"ד.

וְהָא דְנִקְט בְּעוֹבַד כּוֹכְבִים פְּסוּל מִשּׁוּם דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לְפָסוּל אֲלֵא בְּעוֹבַד כּוֹכְבִים דְּבִישְׁרָאֵל אִם א' כְּפוּהוּ נְמִי כְּשֶׁר אִם הִי כְּדִין דְּחַד מְקָרִי ב"ע וְלֹא הוֹצֵרָהּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דָּאִם הָאִשָּׁה עֲצָמָה כְּפִתָּה אוֹתוֹ לְגַרְשׁ דְּפָסוּל דְּמִקְלָתָא דְּפִשְׁיטָא כִּינּוּן דְּבְעֵי ב"ד וְאִתִּי לְאֶשְׁמַעִינּוּ דַּב"ד שֶׁל עוֹבְדֵי כְּכָבִים פְּסוּל וְלֹא שִׁינְיָהּ לְמִקְפָּסֵל הֵגֵט מִשּׁוּם פְּסוּל דְּלֹא ב"ע אֲלֵא בְּעוֹבַד כְּכָבִים אֲבָל לְעוֹלָם דְּבְעֵי ב"ד בְּעֲשׂוּי גֵט וְלִהְיֵי כִי הַקֶּשֶׁה לְרַמ"ש לְגִזְרָה בְּעוֹבַד כְּכָבִים שְׁלֹא כְּדִין אִטּוּ כְּדִין מְסִיק דְּרַמ"ש בְּדוּחָתָא הוּא וּבְכַדִּין נְמִי פְּסוּל מַה"ת מִשּׁוּם דְּבְעֵי ב"ד וְהָא דְּלֹא נִקְט פְּסוּל אֲלֵא בְּעוֹבַד כְּכָבִים מִשּׁוּם דְּלֹא מִשְׁפַּחַת פְּסוּל דְּלֹא ב"ע אֲלֵא בְּעוֹבַד כְּכָבִים דְּבִישְׁרָאֵל חַד נְמִי כְּשֶׁר וּכ"ז לְר"נ וְשִׁמּוּאֵל דְּסִבְרֵי שְׁנַיִם שְׁדָנוּ דִּינֵיהֶם דִּין: אֲבָל הַרְמַז"ל דְּפָסֵק (בפ"ב מה' סִנְהֶדְרִין) שְׁנַיִם שְׁדָנוּ אִין דִּינֵיהֶם דִּין וּבְכָל דִּין בְּעֵי שְׁלִשָּׁה וְעֵינּוּ ש"ף שְׁפָתַב שְׁזָהוּ מְדַרְבָּנּוּ וְהָאו"ת וְהַנְת"מ פְּתָבוּ בְּדַעַת הַרְמַז"ל דְּאָף שְׁפָסֵק כַּר"א בְּרִיָּה דְּרַב אִיקָא דַּמַּה"ת חַד נְמִי כְּשֶׁר מ"מ דְּנִקָּא מְנֻמָּחָה כְּשֶׁר בִּיחִידֵי אֲבָל מִי שְׁאִינוּ מְנֻמָּחָה פְּסוּל מַה"ת אֶפְיָלוּ בְּשְׁנַיִם א"כ ע"כ הָא אִיתָא לְדַרְמ"ש דְּדָבָר תּוֹרָה בְּעוֹבַד כְּכָבִים נְמִי כְּשֶׁר דְּעֲשׂוּי גֵט לֹא בְּעֵי ב"ד דְּאִי אֲמַרְתָּ דְּבְעֵי ב"ד אֲמַאי נִקְט בְּעוֹבַד כְּכָבִים פְּסוּל נִיתְנֵי רְבוּחָא טְפִי בִישְׁרָאֵל בְּחַד אוֹ שְׁנַיִם פְּסוּל דְּלֹא מְקָרִי ב"ד וְהָיִי כְּפִי שְׁלֹא כְּדִין וּמְקָרִי אֲוֹנָס וּפְסוּל וּמְדָלָא פְּסוּל אֲלֵא בְּעוֹבַד כְּכָבִים ש"מ דְּלֹא בְּעֵינּוּ ב"ד וְלֹא מִקְפָּסֵל אֲלֵא בְּעוֹבַד כְּכָבִים מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּתוֹלָה עֲצָמָה בְּעוֹבַד כְּכָבִים.

וְלִהְיֵי ע"כ אִיתָא לְדַרְמ"ש וְלִהְיֵי נְמִי (בפ' חֲזַקְתָּ) אֲמַר סְתָמָא דְּגִמְרָא לְהָא דְּרַמ"ש דְּלִדְיָדוּן וְנִדְאִי אִיתָא לְדַרְמ"ש דְּאֲנָן קִי"ל שְׁנַיִם שְׁדָנוּ אִין דִּינֵיהֶם דִּין א"כ ע"כ מְדַפְּסִיל בְּעוֹבַד כְּכָבִים וְלֹא תְנִי פְּסוּל בִּישְׁרָאֵל יְחִיד אוֹ שְׁנַיִם ש"מ דְּלֹא בְּעֵי ב"ד.

וְעוֹד דְּהָא הֵתָם רַב יוֹדָא הוּא דְּמוֹתִיב לְר"ה מִמְשַׁנָּה דְּגֵט מְעוֹשָׁה וְאֵלִיבִי הוּא דְּמִשְׁנֵי הָא אֲמַר רַמ"ש. וְרַבֵּי יוֹדָא סוֹבֵר בַּפ' הַמְנִיחַ (דָּף כ"ח) דְּלֹא עֵבִיד אִינְשׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁי' וְא"כ אִם אִיתָא דְּעֲשׂוּי גֵט בְּעֵי ב"ד דְּבְעֵינּוּ שְׁיֵהָא הַכְּפִי' ע"י מִי שְׁרִשְׁאִי לְכַפּוֹתוֹ מִקְפָּסֵל ע"י הָאִשָּׁה עֲצָמָה שְׁפָתָה אוֹתוֹ דְּלֹא עֵבִיד אִינְשׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁי' וְהִיתָה אֲסוּרָה לְכַפּוֹתוֹ וְהָיִי אֲוֹנָס וּפְסוּל וְאֲמַאי תְנִי בְּעוֹבַד כְּכָבִים פְּסוּל לִיתְנֵי דְּבִאִשָּׁה עֲצָמָה פְּסוּל אוֹ לִיתְנֵי שְׁלֹא ע"י ב"ד פְּסוּל וְאֶפְיָלוּ אִם נִימָא דְּר"י סוֹבֵר דְּחַד נְמִי מְקָרִי ב"ד מ"מ לִיתְנֵי פְּסוּל דְּאִשָּׁה עֲצָמָה, א"ו דְּאִיתָא לְדַרְמ"ש וְלֹא בְּעֵי ב"ד וְלֹא מִקְפָּסֵל אֲלֵא בְּעוֹבַד כְּכָבִים מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּתוֹלָה א"ע בְּעוֹבַד כְּכָבִים וּמִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁר אֶפְיָלוּ בְּעוֹבַד כְּכָבִים דְּלֹא בְּעֵינּוּ ב"ד כַּמֶּשֶׁ"כ הַרְמַז"ל דְּאָף שְׁהַכְּפִי' ע"י מִי שְׁאִינוּ יְכוּל לְכַפּוֹתוֹ מ"מ כִּינּוּן שְׁמַחְוִיב לְעֲשׂוֹת הַדְּבָר לֹא מִקְרִי אֲוֹנָס שְׁאִין אֲוֹנָס אֲלֵא לְמִי שְׁנֹאֲלֵץ לְעֲשׂוֹת דְּבָר שְׁאִינוּ מְחֻוִּב לְעֲשׂוֹת מִן הַדִּין וְשִׁפִּיר פְּסֵק הַר"מ ז"ל בְּזָה דְּכַדִּין כְּשֶׁר אֶפְיָלוּ בְּעוֹבַד כְּכָבִים כַּדְרַמ"ש וְאִין אָנוּ צְרִיכִין בְּזָה לְטַעַם דְּאֲגַב אֲוֹנָסִי גְמַר וּמְגַרְשׁ.

אֲלֵא דְּבִלָּא ה' מִתְּכַשֶּׁר הֵגֵט מִשּׁוּם דְּלֹא מְקָרִי אֲוֹנָס: וְהִנֵּה מִיּוֹשֵׁב בְּזָה מַה שְׁפָסֵק בְּכַדִּין דְּעוֹבַד כְּכָבִים דְּכְשֶׁר מַה"ת וּפְסוּלוֹ רַק מְדַרְבָּנּוּ וְעַתָּה נִיִּישֵׁב מַה דְּבִשְׁלֹא כְּדִין דְּבִישְׁרָאֵל שְׁפָסֵק הַרְמַז"ל דְּכְשֶׁר מַה"ת שְׁפָתַב הַרְמַז"ל הַטַּעַם מִשּׁוּם הוֹאִיל וּבִישְׁרָאֵל אֲנָסוּהוּ יְגַמְרוּ וַיְגַרְשׁ וּבִש"ס דְּפָרַק הַמְגַרְשׁ אֲמָרוּ הַטַּעַם דְּבִישְׁרָאֵל שְׁלֹא כְּדִין הוּא מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּכַדִּין

דְּהָא קָאָמַר וְלִיְהוּי כְּשֵׁלָא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל וְלִיְפָסֵל אֶלְמָא דְשֵׁלָא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל הוּא מְשׁוּם
גְזִירָה וְלֹא מֵה"ת דְּלֵהֲכִי פְרִיף לְרַב מִשְׁרָשְׂיָא דְסוּבְר דְּבַעוּבְד כְּכַבִּים כְּדִין פְּשֵׁר מֵה"ת
לִיְפָסֵל מִכְּהוֹנָה נְמִי בְּשֵׁלָא כְּדִין כְּמוֹ דְּגְזָרִינוּ בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא כְּדִין אִטּוּ כְּדִין אֶלְמָא
דְּבִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹא כְּדִין מִן הַתּוֹרָה לֹא הָוִי גִט וְרַק מְדַרְבְּנָן גְזָרִינוּ אִטּוּ כְּדִין וְכַבְר בְּאַרְנוּ
דַּר"נ וְשִׁמוּאֵל נְמִי סְבָרִי הָא דַּר"ה דְּתַלְיִיה וְזַבִּין הָוִי זְבִינָא וְאַפ"ה לֹא הָוִי גִט לְדִידְהוּ רַק
מְשׁוּם גְזִירָה נִרְאָה דְּהִינּוּ טַעְמָא דְּמִילְתָא דְּכִינוּ דְּבִיִּאֲרָנוּ דַּהַר"מ פְּסַק פְּרַב מִשְׁרָשְׂיָא
דַּד"ת בְּעוּבְד כְּכַבִּים נְמִי פְּשֵׁר וְכְסוּגְיָא דַּפ' תּוֹזַקַת דְּמִיִּתִּי הָא דַּרְמ"ש בְּפִשְׁיטוֹת וּמְשׁוּם
דְּמוּכַח כֵּן לְדִידִן דַּקִּי"ל שְׁנִים שְׁדָנוּ אִין דִּינִיָּהֶם דִּין וְא"כ תַּקְשִׁי לְדִידִן קְנֻשְׁתַּת הַש"ס
דִּיגְזוֹר שְׁלֹא כְּדִין בְּעוּבְד כְּכַבִּים אִטּוּ כְּדִין כִּינּוּ דְּכַדִּין פְּשֵׁר מֵה"ת שְׁלֹא כְּדִין נְמִי נְפָסוּל
לְכַהוֹנָה מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ דְּגְזָרִינוּ בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא כְּדִין אִטּוּ כְּדִין מְשׁוּם זֶה אָנוּ מְוַכְרְחִים לְאִמַּר
דְּבִשְׁלֹא כְּדִין בְּדִין לֹא מִיְחַלְף כָּלָל וְהָא דְּפּוֹסֵל לְכַהוֹנָה בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא כְּדִין דְּמִסְתַּמָּא קִים
לְהוּ לַר"נ וְשִׁמוּאֵל מְאִיזָה בְּרִיִּיתָא הָוִי בְּבִי דְּקָאָמַרִי בְּיִשְׂרָאֵל וּבְעוּבְד כְּכַבִּים וּבְדִין וְשֵׁלָא
כְּדִין] לְאוּ מְטַעְמָא דְּגְזָרִינוּ אִטּוּ כְּדִין אֶלְמָא מְשׁוּם דְּאַגַּב אוֹנְסוּ גְמַר וּמְגַרְשׁ וּכְמוֹ דְּקִים לְהוּ
לְחַז"ל גְּבִי מְכִירָה דְּאַגַּב אוֹנְסוּ גְמַר וְזַבִּין ה"נ קִים לְהוּ גְּבִי גִירוּשִׁין דְּהִיכִי דַּב"ד שֶׁל
יִשְׂרָאֵל כּוּפִין לְגַרְשׁ גְמַר וּמְגַרְשׁ: וְאַף שֶׁהוּא שְׁלֹא כְּדִין וְאִיפָּא אוֹנְסוּ אַפ"ה גְמַר וּמְגַרְשׁ
וְאַפְּשֵׁר אַף שֶׁהַבַּעַל ת"ח נִיּוּדַע שְׁאוּנְסִין אוֹתוֹ שְׁלֹא כְּדִין וּבְזָה הִי אַפְּשֵׁר לְוַמַּר דְּלֹא גְמַר
וּמְגַרְשׁ דְּסִבְר לְמַחַר תְּבַעֲנָא לְהוּ לְדִינָא וּבְרִירָנָא לְמִילְתָא דְּטַעוּתָא הוּא וּבְטַלְנָא לִי לְגִיטָא
מ"מ כִּינּוּ דְּסַתְמָא דְּמִילְתָא אֶמְרִינוּ בְּזָה גְמַר וּמְגַרְשׁ אַף אִם זֶה בְּלַבּוֹ לֹא גְמַר וּגְיַרְשׁ הוּ"ל
דְּבָרִים שְׂבַלְב וְאִינּוּ דְּבָרִים וּכ"ז הוּא דְּוּוּקָא בַּב"ד שֶׁל שְׁלֵשָׁה אַף שֶׁהִיוּ הִדְיוּטוֹת בְּזָה
אֶמְרִינוּ גְמַר וּמְגַרְשׁ אֲבָל בְּעוּבְד כְּכַבִּים שְׁלֹא כְּדִין אִם כְּפוּהוּ לְגַרְשׁ בְּזָה פְּשִׁיטָא דְּלֹא
אֶמְרִינוּ גְמַר וּמְגַרְשׁ הִיכָא דְּהַפְּפִי הִי שְׁלֹא כְּדִין ע"י עוּבְד כְּכַבִּים וְאַפִּילוּ מִכְּהוֹנָה נְמִי לֹא
פָּסֵל דְּכַדִּין בְּשֵׁלָא כְּדִין לֹא מִיְחַלְף] וַר"נ וְשִׁמוּאֵל שְׁאַמְרוּ בְּטַעְמָא דְּשֵׁלָא כְּדִין פָּסוּל מְשׁוּם
גְזִירָה דְּכַדִּין וְלֹא אִמַּר טַעְמָא מְשׁוּם דְּאַגַּב אוֹנְסוּ הוּאִיל וּב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּפוּהוּ גְמַר
וּמְגַרְשׁ כְּמוֹ שְׁבִיִּאֲרָנוּ הוּא מְשׁוּם דְּכִינוּ דְּאִינְהוּ סְבָרִי דְּשְׁנִים שְׁדָנוּ דִּינִיָּהֶם דִּין א"כ שְׁלֹא
כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל דְּקָאָמַרִי הִינּוּ בְּשְׁנִים אוּ אַפִּילוּ בְּיַחֲדִי א"כ אִיף אַפְּשֵׁר לְוַמַּר בְּשְׁנִים אוּ
בְּיַחֲדִי שְׁכַפּוּהוּ שְׁלֹא כְּדִין דְּאַגַּב אוֹנְסוּ גְמַר וּמְגַרְשׁ דְּאַף שְׁכַשְׁרִים לְדִין וְדִינִיָּהֶם דִּין מ"מ
הָא מִקְרִי ב"ד חֲצוּף דְּלֹא שְׁפִיר עֲבָדִי וְלֹא סְמָכָא דַּעְתָּא דְּבַעַל לְגַמְרוּ וּלְגַרְשׁ ע"י כְּפִיִּיתָם
וּלְהִכִי הִנְצַרְהוּ הַש"ס לְאַשְׁכּוּחִי טַעְמָא דְּגְזָרִינוּ שְׁלֹא כְּדִין אִטּוּ כְּדִין [וְהַקְשָׁה לְהַש"ס
בְּעוּבְד כְּכַבִּים נְמִי לְגְזוֹר שְׁלֹא כְּדִין אִטּוּ כְּדִין לַרְמ"ש] אֲבָל לְדִידִן דַּקִּי"ל דְּשְׁנִים שְׁדָנוּ
בְּלֹא"ה אִין דִּינִיָּהֶם דִּין, וּבִיִּשְׂרָאֵל דְּאִיִּרִינוּ מִיְרִי בְּשֵׁלֶשָׁה וְשְׁפִיר אֶמְרִינוּ בְּהוּ דְּשֵׁלָא
כְּדִין נְמִי גְמַר וּמְגַרְשׁ ע"י אוֹנְסוּ כִּינּוּ דַּב"ד שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּפוּ אוֹתוֹ כִּינּוּ דַּהִי בַּב"ד שֶׁל
שְׁלֵשָׁה וְאִין אָנוּ צְרִיכִין לְאִמַּר דְּגְזָרִינוּ שְׁלֹא כְּדִין וְיִפְסוּל מִכְּהוֹנָה אִטּוּ כְּדִין וּלְהִכִי בְּעוּבְד
כְּכַבִּים אַף דְּאִיתָא לְדַרְמ"ש וּכְדִין פְּשֵׁר מֵה"ת אַפ"ה לֹא גְזָרִינוּ שְׁלֹא כְּדִין אִטּוּ כְּדִין דְּשֵׁלָא
כְּדִין אִטּוּ כְּדִין לֹא מִיְחַלְף: וְשְׁפִיר פְּסַק הַר"מ ז"ל דְּכַדִּין כִּינּוּ בְּעוּבְד כְּכַבִּים וּבִין יִשְׂרָאֵל
כְּשֵׁר מִן הַתּוֹרָה מְשׁוּם דְּכָל כְּפִי שֶׁהִיא כְּדִין אִינוּ בְּגִדְר אוֹנְסוּ כָּלָל וְאַף שֶׁהַפְּפִי הִי ע"י
עוּבְד כּוּכְבִּים נְמִי פְּשֵׁר דְּאִיתָא לְדַרְמ"ש וְלֹא אִיכְפַת לָן מִי הוּא הַכּוּפָה הִיכָא דַּהִי כְּדִין
וְאַף דְּאַבְיִי אֲשַׁכְּחִי לְרַב יוֹסֵף דְּקָא מַעֲשִׂי אַגִּיטָא וְקָא פְּרִיף לִי הָא אָנוּ הִדְיוּטוֹת אָנוּ כְּבָר
כְּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַר"נ דְּשֵׁם קָאִי אִי מוֹתֵר לְהִדְיוּט לְכַפּוֹת מְשׁוּם קָרָא דְּלַפְנֵיהֶם וְלֹא לַפְנֵי

הַדְּיוֹטוֹת אֲבָל לַעֲנִין בְּדִיעֵבֶד אִי הֵגֵט כְּשֶׁר פָּסַק הַרְמַב"ם כָּרַב מִשְׁרָשֵׁיָא דְּבַעֲוֹבֵד כּוֹכְבִים
נְמִי כְּשֶׁר רַק דְּבַעֲוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּסוּל מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁלֵא תְּהָא כּאוּ"א תּוֹלָה עֲצָמָה
בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְפָקִיעַ א"ע מִיַּד בַּעֲלָה וּבִשְׁלֵא פְּדִין בִּישְׂרָאֵל בְּב"ד שְׁל שְׁלֵשָׁה נְמִי מַה"ת
כְּשֶׁר מִשּׁוּם אֲגַב אוֹנְסוֹ גָּמַר וּמְגַרְשׁ רַק מְדַרְבְּנָן הוּא פְּסוּל דְּלֵא מְהַנִּי טַעֲמָא דְּאֲגַב אוֹנְסוֹ
רַק מְדַאֲוִרֵיָתָא וְלֵא מְדַרְבְּנָן וְאַף דְּבִש"ס דְּב"ב פְּרִיָּה ר' יְהוּדָא אַר"ה מְהָא דְּמַעֲוֹשָׁה
בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּסוּל גִּימָא אֲגַב אוֹנְסוֹ גָּמַר וּמְגַרְשׁ הֵתָם מִיָּרִי בְּכַדִּין דְּבִזָּה בְּעִינָן לְמִימַר
גָּמַר וּמְגַרְשׁ אֲבָל בְּשְׁלֵא פְּדִין בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים לֵא אֲמַרִּינוּ גָּמַר וּמְגַרְשׁ: הָרִי נְתַבְּאָר דְּבָרִי
הַרְמַב"ם ו"ל כְּמִין חוֹמֶר וְיִצְא לְנוּ לְדִינָא דְּלִשְׁיטַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש ו"ל כָּל שְׁהַעֲשׂוּי הוּא
ע"י עוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּסוּל מַה"ת אֲפִילוּ בְּכַדִּין וְה"ה בִּישְׂרָאֵל בְּשָׁנִים לְדִינָן דְּקוּי"ל שָׁנִים
שְׁדָנוּ אֵין דִּינֵיהֶם דִּין מַכְש"כ בְּאַשָׁה עֲצָמָה שְׁכַפְתָּה וּלְדַעַת הַרְמַב"ם וְהָרְשָׁב"ם ו"ל כְּשֶׁר
מַה"ת בְּכַדִּין בְּעִשׂוּי עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּפְסוּל מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם גְּזִירָה דְּרַמ"ש דְּלֵא תְּהָא כּאוּ"א
כו'.

וְאַפְשָׁר דְּגִזִּירָה זֹו לֵא שְׁיָיָה אֲלֵא בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֲבָל בִּישְׂרָאֵל יְחִידִי לֵא גְּזִרִינוּ וְכָשֶׁר
וּמֵאַחַר שְׁמַחְלֻקַת הָרֵאשׁוֹנִים בְּזָה מִי יִכְנִיס עֲצָמוּ בֵּין הָרִים גְּדוּלִים בְּאִיסוּר א"א: וְכֵן
מְצָאֵתִי בְּמַרְדְּכִי שְׁמַסְתַּפֵּק בְּזָה וְ"ל תַּנּוּ גֵט הַמַּעֲוֹשָׁה בִּישְׂרָאֵל כְּשֶׁר וּבְעוֹבֵד כּוֹכְבִים פְּסוּל
כִּינּוּן שְׁהַדֵּינִים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים כְּדַכְתִּיב לְפָנֵיהֶם וְלֵא לְפָנֵי עוֹבֵד כּוֹכְבִים אוּ מִשּׁוּם הָא
דְּרַמ"ש שְׁלֵא תְּהָא תּוֹלָה עֲצָמָה בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְפָקֵעַ עֲצָמָה מִיַּד בַּעֲלָה עַכ"ל הָרִי
שְׁהַמְרָדְכִי מְסַתַּפֵּק אִם הַפְּסוּל הוּא מִשּׁוּם שְׁהַדֵּינִים עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וְהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּלֵא
בְּנֵי עֲשׂוּי נִיגְהוּ אוּ מִשּׁוּם דְּרַב מִשְׁרָשֵׁיָא: וּבְעִיקַר הַדְּבָר אִם תְּפִיסַת מְמוֹן שְׁל הַבַּעַל נִקְרָא
אוֹנְסָה הָא נְדָאִי דְּאוֹנְסָה מְמוֹן נְמִי הוּי אוֹנְסָה וְכ"כ הַרְב"י בְּשֵׁם הַרְשָׁב"ץ (ס' קל"ד) וְ"ל
וְכַתֵּב עוֹד וַיֵּשׁ אוֹנְסָה אַחַר אַעֲפ"י שְׁהוּא אוֹנְסָה דְּאַחַרִּינִי וְאֵינוּ אוֹנְסָה בְּגוּפּוֹ כְּגוֹן שְׁגִזְלָה
אַשְׁתּוֹ מְמוֹן וְאֵינָה רְנוּצִית לְהַחְזִירוֹ עַד שְׁיִגְרַשְׁנָה וְאֵינוּ יָכוֹל לְכוּפָה לְדִין לְהַחְזִירוֹ
אַלּוּ אוּ מְפַחֲדָתוֹ לְהַפְסִידוֹ מְמוֹן וְלֵא מְסַר מוֹדְעָא אֲנִי מְסַתַּפֵּק אִי יָדוּעַ מִקְלָתָא דְּמַחְמַת
אוֹתוֹ עֲשׂוּי גִיְרָשׁ הוּי גֵט מְעוֹשָׁה כו' וּמְסִיִּים שָׁם אֲבָל קוּשְׁטָא דְּמִקְלָתָא דְּתַלְיָוָה וְיַהֲיִב לֵא
הוּי מַתְּנָה וְא"צ מוֹדְעָא: וַיֵּשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם מַה שְׁתַּפְּסָה מְמוֹן הִי קוֹדֵם שְׁתַּבְּעָתוֹ לְגִרְשׁ
וְעַכְשָׁיו אֵין רְנוּצָה לְהַחְזִיר עַד שְׁיִגְרַשׁ דְּלֵא מְקַרִּי אוֹנְסָה לְפַמְש"כ הַמַּהֲרִי"ק בְּתַשׁוּבָה (ס' קס"ו)
קס"ו) וְ"ל גַּם אוֹמֵר רַבִּינוּ תָּם שְׁאֵם קִדְשׁ אָדָם אֲשֶׁה כְּדַת מְשָׁה וַיִּשְׂרָאֵל וּלְבַסּוֹף אֵין
הָאֲשֶׁה רְנוּצָה אֵין לְכוּפּוֹ לֵא בִּישְׂרָאֵל וְלֵא בְּדִינֵי א"ה אֶף אִם נִחְבֵּשׁ בִּידֵי א"ה בְּשָׁבִיל מַס
אוּ דְּבָר אַחַר כּוֹלִין לֹאמַר לוֹ לֵא נַעֲזוּב לָהּ לְהַתִּירָהּ מִתְּפִיסָה אִם לֵא תְּגַרְשׁ פְּלוֹנִית בְּגֵט
כְּשֶׁר וְאֵין זֹו כַּפִּי כִּינּוּן שְׁאֵין עוֹשִׂין לוֹ דְּבָר רַע כִּי אִם לְמַנוּעַ מְלַעֲזוֹר לוֹ ע"כ וְכ"כ עוֹד
אַח"כ בְּשֵׁם הַסְּמ"ג וְטַעֲמָא דְּמִקְלָתָא דְּנַעֲנֵשׁ צְדָקָה עַל שְׁעֵבֶר עַל שְׁבוּעָתוֹ לְנ"ג אַע"ג
שְׁהִי חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאִסוּרִים וְהִי שְׁבוּעָה בְּאוֹנְסָה שְׁהִי יָרָא שְׁאֵם לֵא יִשְׁכַּע לוֹ לֵא יוֹצִיא
מִן הַמְּאָסָר מ"מ כַּה"ג לֵא חֲשִׁיב אוֹנְסָה כִּינּוּן שְׁאֵינוּ עוֹשָׂה עִמּוֹ רַע רַק נִמְנָע מִלְּהִיטִיב לוֹ
עַכ"ל וְהָא הֵתָם מְחוּיָב לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַצִּילוֹ מִמְּאָסָר וְכַמְש"כ הַמַּהֲרִי"ק שָׁם וְאַפ"ה לֵא מְקַרִּי
אוֹנְסָה בְּמָה שְׁא"ל שְׁאֵם לֵא יְגַרְשׁ לֵא יִצִּילוֹ וְא"כ אֲפָשָׁר לֹאמַר ה"ג כִּינּוּן שְׁהָאֲשֶׁה גְּזִלָה
מְמוֹנוֹ מְכַבֵּר קוֹדֵם שְׁרַצְתָּה לְהַתְּגַרְשׁ אֶף שְׁמַחְוִיָּבָת לְהַחְזִיר וְאֵין רְנוּצָה לְהַחְזִיר עַד
שְׁיִגְרַשׁ לֵא מְקַרִּי אוֹנְסָה לְגַבִּי גְּרוּשִׁין כִּינּוּן שְׁהִיא אֵינָה עוֹשָׂה עִמּוֹ רַעָה בְּשָׁבִיל הַגְּרוּשִׁין
וְמַה לִּי שְׁאֵין רְנוּצָה לְסַלֵּק מְעָלְיוֹ רַעַת אַחֲרִים אִם לֵא יְגַרְשׁ וְמַה לִּי אִם אֵין רְנוּצָה לְסַלֵּק

ממנו רעת עצמה שעשתה לו מכפר: וכ"כ הריב"ש (בסימן רל"ב) באחד שנתפס על שעבר על תקנות הקהלות שלא לקדש אלא בפני עשרה ואם יגרשיוציאוהו ממאסר דלא הוי אונס כיון שלא נתפס לגרש רק שאם יגרש יתירוהו ממה שנתפס על עברו תקנות הקהלות עיי"ש באמצע התשובה: וקצת יש להביא ראיה לזה מהא דאמרינו בקדושין (דף י"ג) קדשה בגזל בחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת בקדושה ובלא שדיה אמרינו שם דמציא למימר אין שקלי ודידי שקלי אבל בשדיה אמרינו דכי קבלתי לגזל דידה לשם קדושין ואחילתא וקשה אמאי מקודשת בקדושה הא סתמא אמרינו שם אפי' בגזל ממנה סך רב וקדשה בו אח"כ ואמאי לא נבטל הני הקדושין מטעם אונס דמי לא עסקינו שלא הי' בכתה להוציא ממנו הגזילה והוכרחה להתקדש לו ואנו קי"ל תלויה וקדוש לא הוי קדושין דאפקעינהו רבנן לקדושין מני' ואף דאפשר לפרש דהא דאמר בקדושה היינו שדיבר עמה קודם לכן ונתרצית להתקדש לו כמו שפי' רש"י ז"ל שם דהיינו שפבר קודם שגזל ממנה שדיה ונתרצית להתקדש לו להכי לא מבטלינו הקדושין מטעם אונס מ"מ הא פתב הרמב"ם וטוש"ע באה"ע (סי' כ"ח) דבאמרה הן בשעת מתן מעות מקודשת אפילו בלא שדיה.

ואף דבברייתא שם נקט האי דינא דאמרה הן גבי פנסי סלע זו שאני חייב ליכי וחסור ואמר לה התקדשי לי בו ואמר שם דבשעת מתן מעות רצתה מקודשת ומפרש דרצתה היינו דאמרה הן ולא נקט שם גזל וגניבה.

וא"כ הי' אפשר לומר דבגזל וגניבה באמת לפעמים נתבטלו הקדושין היכא דאיכא למימר דאמרה הן מחמת אונס מ"מ הא הרמב"ם והטוש"ע פתבו להאי דינא דאמרה הן מקודשת גם בגזילה ובגניבה וא"כ קשה מאי מהני דאמרה הן הא הוי אונס א"ו דכל כה"ג שהי' הגזל בידו מכפר לא נקרא אונס כיון שנעשה גזל והיא בחרה לנפשה לקבלו בתורת קדושין וכיון דכל כה"ג לא הוי אונס לא איכפת לן במה שחשבה שלא להתקדש כיון שאמרה הן הוי דברים שבלב כמו שלא איכפת לן בכל דוקא דאמרו חכמים גמר ומקנה אם הפעל דין אינו מקנה דהוי דברים שבלב: מיהו נראה דאין ראיה מזה דאפשר לומר אם גזל ממנה חפץ מכפר ולא רצה להחזיר ואח"כ אמר לה אם אקדשית לי יהיבנא לך וקידשה בהאי חפץ שפיר הוי אונס והכא שאני שגזל ממנה קודם הקדושין ממש אפשר שאם היתה תובעתו הי' מחזיר לה ולא נקבע עדיין בזה דין גזל שנקרא אונס מחמת זה ואע"ג דפסקינו בב"ב (דף מ"א) דכתבינו מודעא אפילו אמאן דציית דינא ולא אמרינו אם איתא דאניס הו"ל למיזל לדינא מ"מ היינו דוקא היכא שהשתדלה ממנו בינה לבינו שיחזור ולא רצה אבל שתקף כשחטף ממנה קדושה בו לא הוי אונס ואפשר שהי' מחזיר לה בלא"ה ואפשר לכנוין זה בלשון הש"ס בקדושין (דף נ"ב) דפריה התם מדקתני סיפא או שחטף סלע משלה מפלל דרישא בגזל דעלמא עסקינו ומשני פרושי קא מפרש קדשה בגזל ובחמס פיצד פגון שחטף סלע מידה וקידשה בו עכ"ל הגמרא וצריך ביאור למה הוצרך לפרש כאן מהו גזל וגניבה ואי לאפוקי דאחרים הו"ל למיתני קידשה בגזל דידה: ולדברינו א"ש דדוקא קתני קידשה בגזל ובגניבה היינו שחטף סלע מידה עכשיו קודם הקדושין אבל אם גזל ממנה מכפר ונעשה גזל בידו אפשר לומר דאינה מקודשת אפי' באמרה הן מטעם אונס ועיין תוס' ב"ב (דף נ"א) דה"מ קיבל שהוכיחו שם דהא דאמר רבא דבמעות שאין טמונות קנתה ע"כ משום דסבר דאם תקף דמוציאין מידו דאי

הוי סבר דאין מוציאין אמאי קנתה הא יכול לומר להוציא מינדה נתפוננתי כי לא יכולתי להוציא מינדה בענין אחר]: ואף שפכתבו לעיל בשם ר"ת דמניעה להוציא מן המאסר לא חשיב אונס אף שמחנניב להצילו מן הדין מ"מ לא דמי דהתם נהי דאינו עושה עמו טובה מ"מ גם רעה אינו עושה עמו אבל הכא הא קי"ל בב"ק (נ"ח ס"ה) האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחברין מעיקרא שני זוזא ולבסוף שני ארבע איתבר ממילא משלם זוזא תברין בידים משלם ארבע מ"מ פיון דאילו איתא הדרה בעיני השתא דקא גזיל מינן א"כ ה"נ אף שהגזילה היתה מכפר מ"מ כל כמה דלא אהדר לי דמי כאילו השתא הוא דקא גזיל ואונסו על הקדושין או על הגירושין והוי אונס גמור: וראיתי להרב בעל נודע בשערים ז"ל שצידד להקל בזה אם נותנין לו עבור הגט יותר ממה שתפסה ממנו ומשום דאיכא כמה מרבנותא דסברי דהיכא דנותנין לו מעות עבור הגט דמי לתלויה וזבין רק דרוב פוסקים סוברים דאין זה דומה לתלויה וזבין משום דגבי תלויה וזבין בעינן שימתן כל דמיו ואין דמים לאשה ובאיש הנה שתפסה ממנו ממונו אם לא יגרש ומסיפין לו על ממונו אם יגרש אמרינן ממ"נ אם אתה אומר שזה נקרא אונס ומגרש את אשתו שלא יאבד ממונו הרי ממונו חביב עליו מגופה שוב שפיר קרינן בי' תלויה וזבין כמה שנותנין לו מעות יתירים עבור הגירושין אבל לדעתי זה אינו פלוג דמה ענין זה לזה דאף מי שאינו רוצה ליטול דמים ולגרש את אשתו עכ"ז אם נוטלין את ממונו חשיב אונס לגבי וכי בשביל שממונו חביב עליו נאמר שהי' מגרש את אשתו בשביל הרנוחת ממון ועוד דלפעמים גם גזילת ממונו נוגע גם לחיי נפשו כאמרם כל הגזיל את חברו שנה פרוטה כאילו הוא נוטל את נפשו שנאמר וקבע את קובעייהם נפש אבל אם נותנין לו את ממונו לא יגרש את אשתו בשביל כל הרנוחות שבעולם: וראיתי בספר תורת גיטין שכתב דהיכא דהאשה גזלה ממנו ממון ואינה רוצה להחזיר ואינה מזכיר כלל הגירושין והוא להפטר מאותו צרה מגרש מעצמו יש לדון דלא הוי גט מעושה ומביא ראיה ממ"ש הב"י בחוה"מ (סי' ר"ה) דלהכי בהרוגי מלחמה לא הי' דין סיקריקון משום דהאנס אינו מזכיר המתנה בשעת אונס רק נתן מעצמו לפדות נפשו להכי הוי מתנה וזהו החילוק שבין שתי גזירות בראשונות דגמר ומקני דכיון שהופקרו להריגה האנס הי' בא להורגו ולא תבע ממנו קרקעו וזה הי' פודה עצמו בקרקעו וגמר ומקני אבל בגזירה בתרתייתא פיון דאמרו כל דקטיל לקטלי ודאי לא הי' בא להורגו אלא ע"י שתובע ממנו קרקעו מגזם לו שיהרגנו אם לא יתנונו לו לפיכך לא גמר ומקני פיון שלא נתן לו דמים עכ"ל הב"י בקיצור: והנה אף שרבינו הב"י ז"ל אמר דבר זה בישוב דברי הש"ס בסיקריקון מ"מ קשה מאוד לסמוך ע"ז באיסור א"א חדא דהא הב"י כתב שם תירוץ אחר לחלק בין גזירה קמיתא לבתרייתא דבגזירה קמיתא שפבור שתתקיים הגזירה כל ימי אותו הדור לא מסיק אדעתא למיתבעי כלל וגמר ומקני וכן הביא שם גם בשם הרשב"א ז"ל תירץ אחר וא"כ אין לנו הוכחה לזה דאם אין האנס תובע ליתן לו שגדוהו לא מקרי אונס אף שרצה להורגו ואף דבש"ס ב"ב (מ"ח) אמרינן ודילמא שאני אונס דנפשין מאונס דאחרני ומבואר שם דאונס דנפשין לא הוי אונס מ"מ התם קאי באופן שאין הלוקח אונסו לשום דבר רק הוא אנס א"ע וכדאמר שם מעיקרא אטו כל דמזבין לאו אונס הוא דאי לאו דאיצטריכא לי זוזי לא הוי מזבין וכמש"כ הטור (בסי' ר"ה סעיף ה') וז"ל ודווקא באונס דאתי לי מאחרני אותו מבטלהמקח אבל אונס דאתי לי מנפשין כגון מי

שמוכר מפני שהוא דחוק למעות לא, ואפ"ל מאונס דאמי ל"י מאחרני דוקא שאנסוהו למפנר אבל לא אנסוהו למפנר אלא ליתן מעות ומחמת שלא הי' לו המעות הנצטרך למפנר לא הוי אונסא וזבינני' זבינא ע"כ וכתב הב"י דהא מילתא דסברא הוא דאל"כ כל אדם ימפנר כשיהי' צריך למעות וימסור מודעא וכשיהי' לו מעות יבטל המכר ע"כ וכ"ז שייך היכא דהלוקח לא אנסו כלל רק אונס דנפשי' הביאו למפנר אבל כשיהלוקח אונסו באונס גוף או אונס ממון והוא בוחר לו ליתן שדהו בכדי שיוצל מאונסו אפשי' דהוי אונס אף שמהמקבל לא הזכיר לו שדהו תדע דלסברת הב"י דכל היכא שאונסו בדבר אחר ולא הזכיר לו שדהו לא הוי אונס א"כ מה גבול נאמר בזה דאם אינו מבקשו שדהו להדיא והוא נותן לו שדהו מעצמו לא נקרא אונס אף אנו נאמר אם רוצה ליטול ממנו ממון והוא פייסו בנתינת שדהו ג"כ לא הוי אונס עד שנאמר ג"כ אם רצה לגזול ממנו שדה א' והוא בחר לו מעצמו ליתן שדה אחרת ג"כ לא הוי אונס פנין שהאנס לא הזכיר לו אותו שדה שיהוא נותן לו וזה אין הדעת סובלתו: ועוד דהא רבא אמר בב"ב (ד' מ"ח) דהא דאמרי' תלויה וזבין זבינני' זבינא לא אמרן אלא בשדה סתם אבל בשדה זו לא ופ"ל רשב"ם בשדה סתם שהכריחוהו למפנר א' משדותיו והוא מעצמו בוחר לו זאת דכיון שמדעתו בירר רעה שבהו בירר שאינו חושש בה כל כף וגמר ומקני ע"כ הרי דגם כשאין האנס מסיים איזו שדה הוא מבקש ממנו עכ"ז לא מהני אלא בתלויה וזבין דכיון דשקיל דמי אמרינן גמר ומקני אבל במתנה נדאי משמע דלא מהני אף שלא בירר לו השדה שהוא מבקש ממנו ודוחק לומר דהתם ביקש ממנו שדה סתם נכנסו כל שדותיו בגדר אונס אבל אם אנסו על שדה זו והוא נותן לו שדה אחרת תחתיו מקרי אונס דנפשי' דמה סברא הוא זה א"ו דלא מקרי אונס דנפשי' אלא היכא שהמקבל לא אנסו בשום דבר רק שאנס מענין אחר לגמרי: ובכתובות (ד' כ"ו) דאמרינן אשה שנחבשה בידי א"י ע"י נפשות אסורה לבעלה וכתבו התוס' והר"נ דאסורה אפ"ל לבעלה ישראל דחיישינן שמא פדי למצוא חן בעיניו פדי שלא יהרגנה היא מתרציית ומפינה ומיפה עצמה ברצון גמור עיי"ש.

דמשמע מזה דזה מקרי רצון גמור אף שהיא מסורה בידו להורגה מ"מ פנין שהוא אינו תובעה רק שהיא בעצמה בחרה להבעל לו פדי להנצל מהריגה מקרי רצון: נ"ל דהתם שאני פנין שביאר מהרי"ק ז"ל דאשה שזינתה ולא ידעה שיש אסור בדבר אסורה דאין לה דין שונגת להתירה לבעלה פנין שהיא מתכוננת למעול מעל באישה ומזנה תחתיו.

דהא לא כתיב איש איש כי תשטה אשתו ומעלה מעל בד' דלשתמע דוקא במקוננת לאיסור אלא ומעלה בו מעל ע"כ ומביא ראי' מאסתר שבנדאי לא עשתה שום איסור ולא הי' בדבר אפ"ל נדנוד עבירה אלא מצנה רבה עשתה שהצילה כל ישראל ואפ"ה נאסרה על מרדכי וכמו שדרשו ז"ל על פסוק כאשר אבדתי כו' הרי דאף אם מותרת לזנות מ"מ נאסרה על בעלה פנין שעשתה ברצונה ותמעול מעל באישה קרינן בה עכ"ל א"כ אף אנו נאמר דאף דגבי גט ומכר ומתנה אם נאנס בדבר אחר והוא בירר לו בעצמו הנתינה או המכירה או הגט באשה מקרי אונס.

מ"מ גבי זנות שהיתה מסורה בידו להורגה והיא ביררה בעצמה לזנות עמו פדי להנצל מזה לא נקרא אונס להתירה לבעלה פנין דמ"מ היא בררה בעצמה לזנות עמו תמעול מעל באישה קרינן בה פנין שעצם הזנות הי' ברצונה ולא מקרי גבי זנות אונס אלא אם

אנסויה להדיא על הגנות והוא אמר שרצונו דוקא שתזנה עמו ולהכי א"ש הא דע"י נפשות אסורה לבעלה אפי' אם הוא ישראל וזה נכון מאוד בסברא ובמק"א פלפלו הרבה בדברי מהרי"ק הג"ל: וכן אין להביא ראיה ממש"כ הר"מ ו"ל (בה' יסודי התורה פ"ה ה"ד) דכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ויעבר ולא נהרג אע"פ שביטל עשה ול"ת דחילול השם אעפ"כ אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו שאין מלקין וממיתין אלא לעובר בראשונות אכל לא אם עבר באונס שנאמר גבי ע"ז שהוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה ובעריות נאמר ולנערה לא תעשה דבר ע"כ (ובה' וא"ו) כתב גבי חולאים שאין מתרפאין בע"ז ובג"ע וש"ד אפי' במקום סכנה ואם עבר ונתרפה עונשין אותו ב"ד עונש הראוי לו ע"כ הרי שחילק בין אונסין לחלאים דבאונס אם עבר אין עונשין אותו ובחולאים עונשין אותו וע"כ טעמא דמילתא הוא משום דחולאים הוא אונס דנפשי' דהוא בעצמו בירר לו להתרפאות ברפואה זו כדי שלא ימות מחליו ודמי לעובר בראשונות על האיסור משא"כ באונסין שהאונס פופהו לה להדיא לעבור עבירה זו להכי אין עונשין אותו.

הרי מוכח מזה לכאורה דמה שהוא בוחר מעצמו לעשות מחמת האונס מקרי ראשון גמור וא"כ ה"ה גבי גט ומכר ומתנה נמי נימא פן וכדעת הב"י הא לאו מילתא היא דהתם פיון דמ"מ הי' אסור לעשות פן שהתורה אמרה יהרג ואל יעבור ואין מתרפאין בג"ע וע"ז וש"ד ולהכי שפיר עונשין לי' ואף שפחד מיתת חליו הניע לבבו לעשות פן.

מ"מ פיון שהתורה הזהירו לעבוד ע"ז והוא עבר עונשין לי' עונש הראוי לו דלא אשכחן שפטררה התורה אונס אלא היכא שאנסה להדיא על מעשה זו כמו בקרא דלנערה לא תעשה דבר אכל היכא שאינו אונס על מעשה זו וגם מןזהר בה עונשין אותו אכל גבי גט ומתנה שאינו מחויב לעשות פן כל שהאונס הביאו לעשות פן אף אם האונס לא הנפיר הגט או המתנה והוא מעצמו להנצל מהאונס בחר לו בזה שפיר מקרי אונס [וכ"כ הריטב"א ו"ל בחידושי' לגיטין (דף נ"ד) ו"ל ומדאמרין הכא דלקח מסיקריקון וחרור ולקח מבעה"ב מקחו בטל אומר ר"ת דה"ה לגט מעושה דקי"ל דפסול דלאו דווקא שמפה אותו בשוטים וכופין אותו אלא כל שמגרש מחמת יראה מאדם שיש בידו לעשות פי הא דהכא הגט פסול דהא סיקריקון אינו כופו אותו למפור אלא שמאיימו ומפחד שיש לו הוא מוכר ואמרין דלא קנה ה"נ לא שנא ע"כ וכ"כ הר"נ בחידושי' שם ו"ל דלאו דווקא בשעשה שפופין אותו אלא כל שמגרש מחמת יראה שיש לו מחבירו פסול דהא סיקריקון אינו פופהו למפור ואפ"ה אמרינן דלא קנה עכ"ל הרי שכתבו בהדיא דבגזירה בתרייתא לא הי' מזכיר האנס כלל מכירת הקרקע ואפ"ה לא קנה, ולמדו מזה גם לענין גט דמיקרי אונס אף שאינו מזכיר נתינת הגט וזהו דלא כהב"י ו"ל]: ואם הב"ד של ישראל טעו שפסקו שחייב עפ"י ד"ת להוציאה והוא גרש מחמת זה לכאורה נראה לי שהגט פסול דתנן בגיטין המוציאה את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר ומפרש טעמא משום קלקולא שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאים ויאמר אלו הייתי יודע שכן הוא אפי' נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובני' מזוירים.

ואף שהתוס' כתבו שם בד"ה אי דחששא זו אינה כ"א לעז בעלמא ולא שיהא ממש גט בטל דהא לא אמר על מנת פן אני מגרשה התם שאני דאפשר דמשום ש"ר לחוד הוא מוציאה אף אם הש"ר שקר דנמאסה בעינו פיון דלא התנה אכל הכא דידעין שלא רצה

לגְרִשָּׁה בְּשׁוּם אֲנָפִן וְרַק מִחֶמֶת הַפֶּסֶד גְּרִשָּׁה שְׁאֵמְרוּ לוֹ הַב"ד שְׁנִקְרָא עֲבָרְיָן אִם לֹא יִגְרִשְׁנָה וְהַבְּעַל הוּא יָרָא וְחֹרֵד לְדַבֵּר ד' הַגֵּט פָּסוּל אִם טְעוּ הַב"ד וְעֵינֵי בְּתוּס' קִידוּשִׁין (דף מ"ט) גְּבִי זָבִין אֲדַעְתָּא לְמִיִּסְק לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל דְּדוֹקָא אִם לֹא פִירֵשׁ בְּשַׁעַת מְכִירָה שְׁמִשׁוּם זֶה הוּא מוֹכֵר נְכָסָיו אֲבָל אִם פִּי שְׁמִשׁוּם זֶה מוֹכֵר אַע"ג שְׁלֹא הִתְנָה הַמְּכָר בְּטֵל וְעִי' בְּרִש"י ז"ל שֶׁם וְהַב"ד אֵין לָהּ פִּי גְדוּל מִזֶּה שֶׁהוּא לֹא רָצָה לְגַרְשׁ וְהַב"ד טְעוּ וּפְסָקוּ שְׁיִגְרִשְׁנָה וּמְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל (בפ"י מה' גִּירוּשִׁין) מְשַׁמַּע דְּלָא לַעְזוּ לְחוֹדָא הוּא דְּאִיפָּא אֲלָא שְׁנֵה דוּמָה בְּאַמַּת לְמַגְרֵשׁ עַל תְּנָאִי וְכֹן אֲמַרִינֵן בְּגִיטִין (דף ע"ב) גְּבִי גִיטָא דְשָׂכִיב מְרַע גִיטוּ כְּמִתְנָתוֹ מֵהַ מִתְנָתוֹ אִם עָמַד חוֹזֵר אָף גִיטוּ אִם עָמַד חוֹזֵר וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל שֶׁהַעֲתִקְנוּ לְעִיל שְׁפַתְבּ שְׁלֹא כְּדִין בְּיִשְׂרָאֵל הֵינּוּ אִם טְעוּהַב"ד אוֹ שְׁהִיו הַקְדוּטוֹת וְאִנְסוּהוּ לְגַרְשׁ א"כ קִשָּׁה כִּינּוּן שְׁטַעוּ בְּדִין וּפְסָקוּ שֶׁהוּא חֲזִיב לְהוֹצִיא וּבְאַמַּת אֵינּוּ חֲזִיב לְהוֹצִיא א"כ אֲפִילוּ לֹא כְּפוּהוּ בְּשׁוּטֵי נְמִי פָּסוּל מִשׁוּם טְעוּתָא מִיְהוּ אִיפָּא לְמִימֵר דְּאֵין ה"נ אֲלָא דְקַמ"ל אֲפִילוּ אִם כְּפוּהוּ בְּשׁוּטֵי שְׁלֹא כְּדִין נְמִי פָּסוּל לְכַהֲנָה אֲבָל לְעֵנִין שְׁיָהָא הַגֵּט פָּסוּל לֹא בְּעֵי כְּפִי דְבְּטְעוּתָא לְבַד פָּסוּל וְעוֹד דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ אִם הַבְּעַל ת"ח וְהוּא יוֹדַע שֶׁהַב"ד טוֹעֵין וּמְחִיבִין אוֹתוֹ לְגַרְשָׁה שְׁלֹא כְּדִין אַפ"ה פְּסָלִינֵן הַגֵּט מִשׁוּם אֲנָס וְכֹן מְצִאתִי בְּשִׁטָּה מְקוֹנְבָצַת בְּכַתְּוֹבוֹת (דף ס"ב) בְּשֵׁם רַבֵּינוּ יוֹנָה ז"ל שְׁפַתְבּ אִם אֲנָסוּ לוֹ שְׁאֵין לוֹמֵר לוֹ חֲזִיב אַתָּה לְהוֹצִיאָהּ רַק אִם תִּרְצֶה לְהוֹצִיא תוֹצִיא: וְכֹן מְצִאתִי לְהַגָּאוֹן בְּעַל הַפְּלָאָה ז"ל שְׁפַתְבּ לִינִישׁב מֵהַ שְׁהַקְשָׁה עַל הֶרְמֵב"ם שְׁפָסַק דְּבַמְּאוּס עָלֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא אֲמַאי לֹא תִיקְנוּ לוֹ כְּתוּבָה מִיָּנָה דִּינָה הֵא בְּגִיטִין אֲמַרִינֵן דְּלֹא תִקְנוּ כְּתוּבָה לְדִידִי מִשׁוּם שְׁהָאִישׁ אֵינּוּ מוֹצִיא אֲלָא לְרַצוֹנוֹ וְלְדִידִי הֵא כּוֹפִין אוֹתוֹ בְּטַעֲנַת מְאוּס עָלֵי וְלִיתְקְנוּ לוֹ כְּתוּבָה מִיָּנָה וְתִי' ע"ז הַהַפְּלָאָה דְּלֹא שְׁיִיף לְתַמְנֵן כְּתוּבָה שְׁלֹא יְהֵא קַל בְּעֵינֵי דִירָאָה לּוֹמֵר מְאוּס עָלֵי אִם בְּאַמַּת אֵינּוּ מְאוּס בְּעֵינֵי דָאִם אֵינּוּ מְאוּס בְּעֵינֵי וְטַעֲנָה שְׁקֵר אֵין הַגֵּט פְּלוּם וְלֹא חֲשִׁידָא לְעֵבֹר עַל אִיסוּר א"א ע"כ הֵרִי מְבוֹאָר דָאִם טַעֲנָה מְאוּס עָלֵי וּבְאַמַּת אֵינּוּ מְאוּס עָלֵי רַק שְׁנַתְּנָה עֵינֵי בְּאַחַר הַגֵּט בְּטֵל.

א"כ ה"ה אִם ב"ד טְעוּ וּפְסָקוּ שְׁחֲזִיב לְהוֹצִיאָהּ שְׁלֹא כְּדִין נְמִי הַגֵּט בְּטֵל: וְיֵשׁ לְעֵינֵי בְּזֵה מְדַבְּרֵי הֶרָא"ש סוּף גְּדָרִים גְּבִי הֵא דְבְּעֵי הֵתֵם הַש"ס הֵאָשָׁה שְׁאֵמְרָה לְבַעֲלָהּ גְּרִשְׁתַּנִּי מֵהוּ שְׁפַתְבּ הֶרָא"ש וְנ"ל טַעַם טוֹב דְּהִילְכְּתָא כְּרַב הַמְּנוּנָא אֲפִי לְמִשְׁנָה אַחֲרוּנָה הִיא תוֹבְעַת שְׁיִגְרִשְׁנָה בְּעֵלָהּ וְחִיּוּשִׁין שְׁמָא עֵינֵי נִתְנָה בְּאַחַר וְתַנְשֵׂא לוֹ אַחַר שְׁיִגְרִשְׁנָה אֲבָל וְנִדְאֵי חֲזָקָה שְׁלֹא תֵאמֵר הֵאָשָׁה לְבַעַל גְּרִשְׁתַּנִּי לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה בְּטַעֲנַת שְׁקֵר מִתַּחַת בְּעֵלָהּ לְהִיּוֹת בְּאִיסוּר א"א כָּל יָמָיו ע"כ וְלְדַבְּרֵי בְּעַל הַפְּלָאָה ז"ל קִשָּׁה הֵא גַם בְּטַמְאָה אֲנִי לָהּ אִם בְּאַמַּת אֵינָה טַמְאָה הֵרִי הַגֵּט בְּטֵל וְהִיא בְּאִיסוּר א"א כָּל יְמֵי כַמֶּש"כ גְּבִי מְאוּס עָלֵי, אֲלָא ע"כ צ"ל דְּנָשִׂי לֹא דִינָא גְּמִירֵי וְאֵינָה יוֹדַעַת שְׁבַמָּה שְׁטוּעֲנַת שְׁקֵר יְפִסְנֵל הַגֵּט וְעוֹד י"ל דְּהֵתֵם אֲפִילוּ אִם טוּעֲנַת שְׁקֵר נְמִי הַגֵּט כְּשֶׁר דְּהֵא מ"מ שְׁוִיָּא נְפִשָׁה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא דְּהֵא גַם הִשְׁתָּא דְּאֲמַרִינֵן תְּבִיא רֵאִי לְדַבְּרֵי נִתְחַבְּטוּ הַתו' שֶׁם הֶרְבֵּה אֲמַאי מוֹתֵרַת לְבַעֲלָהּ הֵא שְׁוִיָּא אֲנְפִשָׁה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא וְהוֹצֵרְכוּ לּוֹמֵר דְּאֲפִקְעִינָהוּ רַבְּנָן לְקִידוּשִׁין מִיָּנֵי אֲבָל אִם הִי הֵדִין שְׁנַאֲמַנְתַּ כְּפִי מִשְׁנָה הֶרָאשׁוּנָה וְנִדְאֵי דְּהַגֵּט כְּשֶׁר אָף אִם בְּאַמַּת אֵינָה טַמְאָה מִטַּעַם שְׁוִיָּא נְפִשָׁה חֲד"א וְעוֹד אֲפִשָׁר לּוֹמֵר דְּלְמִשְׁנָה רֵאשׁוּנָה שְׁהִיא נְאֻמַּנְתַּ לּוֹמֵר טַמְאָה אֲנִי לָהּ דְּמִי לְמוֹצִיא אֶת אֲשֶׁתוֹ מִשׁוּם שֶׁם רַע דְּלֹא יַחֲזִיר וְאוֹמְרִים לוֹ הֵוִי יוֹדַע שְׁהַמוֹצִיא אֶת אֲשֶׁתוֹ מִשׁוּם שֶׁם רַע לֹא יַחֲזִיר אֲפִילוּ אִם הַש"ר שְׁקֵר וְגָמַר וּמְגַרֵשׁ בְּכָל גְּוֹנָא וְצ"ע

בְּזֶה וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְיָא בְּנוּב"י מֵה"ק (סִימָן יא) בְּאִשָּׁה שְׂאֵמְרָה טמא"ל וְגִירָשָׁה וְנִתְּנָה אֲמֵתְלָא לְדַבְרֵי וְאַסְרָה לְחִזּוֹר לְבַעֲלָהּ כְּדִין מוֹצִיא מִשּׁוּם שֵׁם רַע: שׁוּב מִצְאָתִי בְּחִדּוּשֵׁי מֵהֵרִי"ט (למס' קדוּשִׁין) מִשְׁמַע נְמִי מְדַבְּרִיו שְׁהִיכָא שֶׁהֵב"ד טָעוּ וּפְסָקוּ שְׁחֵיב לְגַרְשׁ שְׂהַגֵּט בְּטַל בְּהָא דְאֶמְרִינֵן הֵהוּא גְבַרְא דְאֶקְדִּישׁ בְּאַבְנָא דְכּוּחְלָא יְתִיב רַב חֲסֵדָא וְקָא מְשַׁעַר לִיה אִי אִית בִּי שׁו"פ אִין אִי לָא לָא.

וּפְרִיף וְאִי לִית בִּי שׁו"פ לָא וְהָא אָמַר שְׂמוּאֵל חִינְשִׁין שְׂמָא שׁו"פ בְּמַדִּי וּמִשְׁנֵי ר"ח לָא סָבַר לְהָא דְשְׂמוּאֵל. א"ל אִימְנִי וְהָא הֵהוּא יוֹמָא דְקִינְדְּשָׁה הֵנִי בִּי שׁו"פ א"ל לָאו כָּל כְּמִינְיָף דְאֶסְרֵת לֵה אכ"ע א"ל רַבְּנָן לר"ח וְהָא אִיכָא סְהַדִּי בְּאִידִית דִּינְדְּעֵי דֵההוּא יוֹמָא הֵנִי בִּיה שׁו"פ הַשְׂתָּא מִיְהוּ לִיתְנָהוּ עֲדִים בְּצַד אִיסְתָּן וְתִיאָסַר.

אֲבִי וְרַבָּא לָא ס"ל הָא דְרַב חֲסֵדָא אִם הִקְיָלוּ בְּשִׁבּוּי' נִיקָל בֵּא"א אִישְׁתַּיִיר מֵהֵהוּא מִשְׁפָּחָה בְּסוּרְנֵי וּפְרָשׁוּ רַבְּנָן מִינָהּ וְלָאוּ מִשּׁוּם דַּס"ל כְּשְׂמוּאֵל אֶלָּא מִשּׁוּם דַּס"ל כְּאֲבִי וְרַבָּא. וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' אֲמַאי קְאָמַר רַב חֲסֵדָא לָא סָבַר לְהָא דְשְׂמוּאֵל דִּילְמָא גַּם ר"ח סָבַר לִי כְּשְׂמוּאֵל וּמוֹדָה דְאִיכָא קְדוּשֵׁי סָפֵק וְהִי מְשַׁעַר אִם יֵשׁ כָּאֵן קְדוּשֵׁי וְדִאי כְּדִמְשִׁנֵי לְעִיל גְּבִי קְדִישׁ בְּזוֹנְדָא דְאִוְדְרִי וְכַתֵּב מֵהֵרִי"ט ע"ז אַף דְלִכְאוּרָה לִיכָא לְמִימַר דר"ח סָבַר לְדְשְׂמוּאֵל דְחִינְשֵׁי לְקְדוּשֵׁי סָפֵק דֵּא"כ אֲמַאי פְּרָשׁוּ רַבְּנָן מֵהֵהוּא מִשְׁפָּחָה נְהִי דר"ח לָא חִינְשֵׁי לְהֵנִי סְהַדִּי דִּינְדְּעֵי דֵהֵנִי שׁו"פ מ"מ הָא לָא פְּטָרָה בְּלֵא גִט מִחֲמַת דְשְׂמָא שׁו"פ בְּמַדִּי, וְאֲמַאי פְּרִישׁוּ רַבְּנָן מִינָהּ.

וע"ז פְּתַב מֵהֵרִי"ט דְלָאוּ רֵאִי הִיא דְאֶפְתִּי אֶפְשָׁר לֹאמַר דְגַם ר"ח חִינְשֵׁי לְקְדוּשֵׁי סָפֵק וְהָא דְמְפָרְשֵׁי מִינָהּ רַבְּנָן הוּא מִשּׁוּם דַּלְר"ח דְקְדוּשֵׁי רֵאשׁוֹן לָא הֵנִי אֶלָּא קְדוּשֵׁי סָפֵק חֵיב הֵרֵאשׁוֹן לִיתָן גִּט וְהִשְׁנִי יִשְׁאַנָּה דָּאִם יִגְרָשְׁנָה הִשְׁנִי אָסוּר הֵרֵאשׁוֹן לְקִינְיָמָה גְזִירָה שְׂמָא יֵאמְרוּ גִירָשׁ הֵרֵאשׁוֹן וּנְשָׂאָה שְׁנֵי וְהֵרֵאשׁוֹן מְחִזִּיר גְרוּשְׁתּוֹ לְהַכִּי צָרִיף הֵרֵאשׁוֹן לְגַרְשׁ וְהִשְׁנִי יִשְׁאַנָּה וְהַכִּי עֶבֶד ר"ח וְהֵנִי רַבְּנָן הֵנִי סְבָרִי דְצָרִיף לְהַמְתִּין עַד שְׁיָבֹאוּ עֲדִים וְאִם יָבֹאוּ עֲדִים וְיֵאמְרוּ דֵהֵא יוֹמָא הֵנִי בִּיה שׁו"פ וְקִנְדוּשֵׁי קָמָא הֵנִי קְדוּשֵׁי מְעַלְיָא וְא"צ לְגַרְשָׁה לְהַכִּי פְּרָשׁוּ רַבְּנָן מִינָהּ דְלִדְיָהוּ הֵנִי גִט מְעוֹשָׁה שְׁלֵא כְּדִין ע"כ דְבָרֵי מֵהֵרִי"ט ז"ל וְהָא שֵׁם לָא הֵנִי זְכָר בְּש"ס דר"ח כְּפָה אוֹתוֹ בְּשׁוּטֵי לְגַרְשׁ רַק שְׁדָן כֵּן וְאֶפְ"ה כְּתַב מֵהֵרִי"ט דֵּהֵנִי גִט מְעוֹשָׁה מִשּׁוּם דְלִדְעָתָם הִנֵּה זֶה טְעוּת כְּדִין וְעִינֵן בְּרַמ"א (ס' קל"ד) שְׁכַתֵּב שְׂאִם קִיבֵל קִנְיָן לְגַרְשׁ צָרִיף שְׁתִּירוּ הֵב"ד לֹא הִקְנִין וְתַמָּה הִגְר"א ז"ל הָא בִּלְא"ה הִקְנִין לָא חִינְשֵׁי דֵהֵנִי קִנְיָן דְבָרִים.

וְכַתֵּב הִגֵּט מְקוּשָׁר דְחִינְשִׁין שְׁלֵא יִטְעָה הַבַּעַל בְּזֶה וְיִסְבּוֹר שְׁהוּא חֵיב לְגַרְשָׁה מִחֲמַת הִקְנִין וְלְהַכִּי צָרִיף שְׁיִוְדִיעוּ לֹא שְׂאִינוּ מְחֻיָּב לְגַרְשָׁה מִחֲמַת הִקְנִין. מ"ז מוֹכַח דֵּהִגֵּט הוּא פְּסוּל אִם גְּרָשָׁה ע"פ טְעוּת ב"ד וְכִמוֹ בְּמוֹצֵיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם ש"ר דְלִדְעָת רַש"י וְרַמְבַּ"ם הֵנִי קְלִקוּל גְּמוּר: וְאִף שֶׁהֵר"מ ז"ל כְּתַב אִם ב"ד שְׁל יִשְׂרָאֵל אֲנָסוּהוּ לְגַרְשׁ כְּגוֹן שְׁטָעוּ הוֹאִיל וּב"ד שְׁל יִשְׂרָאֵל כְּפֹהוּ גְמַר וּמְגַרְשׁ.

הֵרִי מְבֹאָר מְדַבְּרִיו דְמַה"ת הִגֵּט כְּשֶׁר וּפְסוּל רַק מְדַרְבְּנָן. וְלְדַבְּרֵינוּ יֵשׁ לְפָסוּל מַה"ת מִחֲמַת הַטְעוּת נ"ל דְדוֹקָא בְּאֲנָסוּהוּ לְגַרְשׁ בְּטְעוּת שְׁפִיר אֶמְרִינֵן דְמַה"ת הִגֵּט כְּשֶׁר מִשּׁוּם דְאֲגַב אֲוֹנְסִי גְמַר וּמְגַרְשׁ וְכִמוֹ דְלָא חִינְשִׁין לְאֲוֹנְסִי מִחֲמַת דְאֲגַב אֲוֹנְסוֹ גְמַר וּמְגַרְשׁ.

ה"נ לא חיישינו לטעותא ואמרינו מחמת שניצול מהאונס גמר ומגרש. ואפשר להסביר יותר דנדאי מי שגירש מרצונו שהי' סבור שמחויב לגרשה ובאמת אינו מחויב הוי גרושין בטעות.

כמו מוציא את אשתו משום ש"ר והגט בטל דאילו הי' יודע שא"צ לגרשה לא הנה מגרשה אבל מי שגירש באונס ונתרצה אגב אונסו שסבור שלא מפסיד לא שייך לבטל הגט משום טעותו שהרי לא הטעות גרם הגט שאף שהי' סבור שמחויב לגרשה נמי לא הנה רוצה לגרש ולא גירש אלא מחמת אונסו ומחמתאונסו נמי גמר ומתרצה א"כ הרי גירשה ברצון.

דקא הא דאמרו חז"ל אגב אונסו גמר ומקני היינו שמחמת שנפטר מאונסו מתרצה והיא דליפא אונס אחר אלא אונס המכירה בלבד, כגון שאינו מסור ביזו להורגו ולא תלוהו אלא חטף החפץ מידו ונתן לו דמים ואין בכח המוכר לחטוף ממנו ודאי דלא הוי זבינא דלא שייך בזה אגב אונסו גמר ומקני' פיון שלא הנה אונס אחר לבד המכירה וכן פתב הגתיות משפט (בסי' ר"ה) עיי"ש.

וע"כ הטעם דעיקר הרצון הוא מחמת שעי"ז ניצול מאונסו ומשום זה נתרצה א"כ אף דקי"ל לחז"ל דבמתנה אינו מתרצה אף שניצול מאונסו וזה שאינו מחויב לגרשה הוי כמתנה. מ"מ בזה שהיה סבור שמחויב לגרשה ומחמת זה מתרצה אין הטעות מבטל הגט דסוף סוף נתרצה לגרשה והרצוי לא הנה מחמת שסבור שמחויב לגרשה אלא מחמת שנפטר מאונסו ואף שאם הנה יודע שאינו מחויב לגרשה לא הנה מתרצה, זהו מילתא אחריתא ולא הטעות הנה הביא רצונו בלבד שנימא שטעותו יבטל הגט אלא עיקר רצונו הנה מחמת אונסו שנפטר ממנו וכ"ז הוא אם אנסוהו לגרש בטעות אבל בטעות בלא אונס הוא פסול מה"ת: ולפי שראיתי במכתב פבדו שהבעל הנה הנה מתאנה לגרשה תמיד רק שלא רצה לגרש מפני שלא רצה לעבור על רצון אביו שאביו לא הנה חפץ שיגרשנה, ועתה פוהו לגרשה והנה בזה יש להסתפק פיון שהוא הנה רוצה לגרשה רק שלא רצה לעבור על רצון אביו ומאחר שאנסוהו לגרש שוב גמר ומגרש וזהו ספק עצום לכאורה: אוילם נ"ל פיון דמ"מ לא רצה לגרש ינה מאיזה טעם שיהי' שוב מקרי אונס, וכל דמי למש"כ הר"מ ז"ל (בפ"ב מה' גירושין) גבי מעושה בישראל שפ"ש וז"ל שאין אומרים אנוס אלא למי שנחלץ לעשות דבר שאינו מחויב מה"ת.

אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והנכה עד שעשה דבר שמחויב לעשותו אין זה אונס ממנו אלא הוא אונס א"ע בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה לעשות כל המצות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהנכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו וה"נ נימא מאחר שרוצה לגרשה והוא שונאה אלא שרצון אביו עמד לו מנגד מלהפיק רצונו.

ומאחר שהנכה שלא ישמע לקול אביו וגירשה כבר גירש לרצונו. הא לאו מילתא היא כלל דדוקא התם שמחויב לגרשה וכל מה שאדם מחויב לעשות לא מקרי אונס בזה אמרינו שגירש לרצונו כמש"כ הר"מ ז"ל שאין אומרים אנוס אלא למי שנחלק לעשות מה שאינו מחויב לעשות וזהו עיקר טעם של הר"מ ז"ל רק שעכ"ז הנה קשה להר"מ דנהי דמה שפוהו לעשות מה שמחויב לעשות לא מקרי אונס מ"מ הא בגט בעי רצון

וכאן לא הִיָּה רצון וע"ז בִּיָּאָר דְּכִיּוֹן שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל רַק שְׂיִצְרוּ תְּקַפּוּ לְעֵבֹר עַל דְּבָרֵי חֻמּוֹת וְכִיּוֹן שְׂהִנְפָה עַד שְׂתַּשֵּׁשׁ יִצְרוּ כְּבָר גִּרְשׁ לְרִצּוֹנֵוּ וְהִיָּינוּ כְּמוֹ שְׂבִיָּאֲרֵנוּ דְּכִיּוֹן שְׂרוּצָה שְׂאִינוּ יָכוֹל לִיתְּוִבֵי לִיִּצְרֵי וְלִהְחִזִּיקָה כְּפִי רִצּוֹנֵוּ דְּהָא אָנּוּ לֹא שְׂבָקִינוּ לִיהֵ וְלָמָּה יְהֵא רְשָׁע בְּחַנּוּם שְׂלֵא לְגִרְשׁ בְּרִצּוֹן גְּמוּר וְלְעֵבֹר עַל דְּבָרֵי חֻמּוֹת וְלִהְכַּשִּׁילָה ג"כ וְלִהְכִי גְמַר וּמְגַרֵּשׁ.

וּמִטַּעַם זֶה בְּמוּמָר לֹא מְכַשְׂרִינוּ גִּט מְעוֹשָׁה כְּדִין דְּכָל זֶה שְׂיִיָּד בְּמִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל אֲלֵא שְׂרוּצָה לְעֵבֹר עַל ד"ת בְּזָה. וְכִיּוֹן שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהַפִּיק זְמָמוּ לָמָּה יְעֵבֹר עַל ד"ת בְּחַנּוּם אֲבָל מוּמָר שְׂאִינוּ רוּצָה לְהִיּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל כְּלָל אִם אִינוּ יָכוֹל לְהַפִּיק זְמָמוּ לְהַחֲזִיקָה לְאִשָּׁה עַכ"ז בְּלִבּוֹ הִרְעֵ אִינוּ גוּמָר וּמְגַרֵּשׁ כִּיּוֹן שְׂאִינוּ רוּצָה כְּלָל לְמַלְאוֹת רִצּוֹן הַתּוֹרָה וְהַב"ד.

וְכֹן פָּסִק בְּתַשׁוּבוֹת עַה"ג (ס' ל"ט) דְּבְמוּמָר לֹא מְהַנִּי כְּפִי אִף דְּהוּי כְּדִין ע"ש [וכ"ז הוּא שְׂיִיָּד בְּמִי שְׂמַחְוִיב לְגִרְשׁ דְּלֵא מְקַרִי אָנוּס אֲבָל בְּמִי שְׂאִינוּ מְחַוִּיב לְגִרְשׁ וְאִינוּ רוּצָה לְגִרְשׁ לֹא שְׂנִי לוֹ בֵּין אִם אִינוּ רוּצָה לְגִרְשׁ מְחַמַּת שְׂחַפְּזֵי בָּהּ בְּאַמַּת.

אוּ מְחַמַּת שְׂאִינוּ רוּצָה לְעֵבֹר עַל רִצּוֹן אֲבִיו כִּיּוֹן דְּמ"מ אִינוּ חַפְּזֵי בְּגִירוּשֵׁין וְהֵם אָנוּסוּהוּ לְגִרְשׁ וְאָנוּס כְּמָאן דְּלֵא עֵבִיד דְּמִי וְאִיכָּא לְמִימַר דְּלֵא גְמַר וּמְגַרֵּשׁ כְּלָל מְחַמַּת שְׂאִינוּ רוּצָה לְעֵבֹר עַל רִצּוֹן אֲבִיו.

דְּדוּקָא הִתָּם יֵשׁ סְבָרָא שְׂמַתְרָצָה מִשׁוּם דְּלָמָּה יְהֵא רְשָׁע בְּחַנּוּם אֲבָל הִכָּא אֲפָשֵׁר דְּלֵא גְמַר וּמְגַרֵּשׁ: וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְלַמּוּד דִּין זֶה מְהֵא דְּאֲמַרִּינוּ בְּכַתּוּבּוֹת (דָּרָךְ נ"א) אִשְׁתִּי יִשְׂרָאֵל שְׂנְאָנוּסָה אִסוּרָה דְּחִיָּיִשִּׁינוּ שְׂמָא תְּחִילְתָּהּ בְּאָנוּס וְסוּפָה בְּרִצּוֹן וְרָבָא מְסִיק דְּאֲפִילוּ אוּמְרַת הַנִּיחוּ שְׂאֲלֵמְלֵא הוּא גְזַק לָהּ הִיא שׁוֹכְרַתוּ מְוַתַּרְתּוּ מ"ט יִצְרָה אֲלֵבְשָׁה.

א"כ מְשַׁמַּע דְּדוּקָא הִיכָּא דִּיִּצְרָא אֲלֵבְשָׁה בְּסוּף בִּיאָה מְוַתַּרְתּוּ מִשׁוּם דְּהִרְצוֹן שְׂבָא בְּאַמְצַע הַמְעַשָּׂה גוּפָא מִיְקַרִי אָנוּס מִשׁוּם דִּיִּצְרָא אֲלֵבְשָׁה וְעִיָּין מְהֵרִי"ט ח"א (ס' ק"א) שְׂרָצָה לֵאמַר דָּאֵם לֹא הִתְרוּ בּוֹ בְּתַחֲלִיל בִּיאָה וְהִתְרוּ בְּסוּף בִּיאָה לֹא הוּי הַתְּרָאָה דְּאֲמַרִּינוּ יִצְרָא אֲלֵבְשָׁה וְלִפְמַש"כ לֹא אֲמַרִּינוּ יִצְרָא אֲלֵבְשָׁה אֲלֵא גְבִי אִיתְתָּא דְּלֵא עֵבְדָה מְעַשָּׂה רַק עַל מַחְשַׁבְתָּהּ אָנוּ דְּנִין אֲבָל אִישׁ דְּקָא עֵבִיד מְעַשָּׂה לֹא מִיְפְטָר מִטַּעַם דִּיִּצְרָא אֲלֵבְשׁוּ וְדו"ק] הֵא אִם גַּם קוֹדֵם הַתְּחִילַת בִּיאָה הִלְבִּישָׁה יִצְרָא שְׂאֲלֵמְלֵא הוּא גְזַק לָהּ הִיא שׁוֹכְרַתוּ וְאֵעִי"כ לֹא תְּבַעְתּוּ וְהוּא תְּבַעָה וְהִיא מְסוּרָה בְּיָדוּ לְהַרְגָה הִיָּה אִסוּר וּמְקַרִי רִצּוֹן אֵע"פ שְׂלֵא רְצָתָה לְעֵבֹר עַל ד"ת וְאֲלֵמְלֵא הוּא כּוּפָה אוּתָהּ לֹא הִיָּתָה תּוֹבַעְתּוּ מְחַמַּת יִרְאַת הַעֲבִירָה אֵע"פ כִּי מְקַרִי רִצּוֹן הוֹאִיל וְאִם לֹא הִיָּה כּוּפָה הִיָּה רִצּוֹנָה לְזָה אֲלֵמָא דְּכָל הִיכָּא דְּעִיקַר הַדְּבָר נַעֲשָׂה בְּרִצּוֹן רַק שְׂדָבָר א' מְנַע אוּתוּ מְלַעֲשׁוֹת דְּבָר זֶה לֹא מְקַרִי אָנוּס בְּמָה שְׂכַפְאוּהוּ שְׂלֵא לְתַת לֵב עַל דְּבָר הַמוֹנְעוּ כְּמוֹ הִכָּא דְּלֵא מְקַרִי אָנוּס בְּמָה שְׂלֵא רְצָתָה בְּעִצְמָהּ לְעֵבֹר עַל ד"ת עַד שְׂכַפְאוּהוּ הוֹאִיל וְעִיקַר הַדְּבָר נַעֲשָׂה בְּרִצּוֹן: וְאִין לוֹמַר דְּלַעוּלָם רִצּוֹן שְׂבַלְבֵל לֹא הוּי רִצּוֹן וְהֵא דְּבַעֲיָנוּ הִתָּם טַעְמָא דִּיִּצְרָא אֲלֵבְשָׁה הוּא מִשׁוּם דְּהִתָּם חִיָּיִשִּׁינוּ שְׂמָא הִיָּה רוּצָה לְפָרוֹשׁ מְמַנָּה וְהִיא נְתַרְצִית וְאִי לֹא רִצּוֹנָה הִיָּה פּוֹרֵשׁ מְמַנָּה וְלִהְכִי מְקַרִי רִצּוֹן אִי לֹא דִּיִּצְרָא אֲלֵבְשָׁה וְחִיָּיִשִּׁינוּ לָהּ אֲבָל אִם לֹא הִיָּה רוּצָה לְפָרוֹשׁ מְמַנָּה לֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂנוּלַד אֲצֵלָה רִצּוֹן וְאֲפִילוּ אִם גַּם בְּתַחֲלִילתוּ הִיָּה רִצּוֹן כִּיּוֹן דְּמ"מ הִיא מְסוּרָה בְּיָדוּ לְהוֹרְגָה וְהוּא כּוּפָאָה וְאִי לֹא הוֹאִנוּס לֹא הִיָּתָה עוֹשָׂה דְּבָר זֶה דְּז"א

דבש"ס לא מייירי פלל שרוצה לפרוש ממנה דהא היכא שהיה רוצה לפרוש ממנה והיא נתרצית ומחמת זה לא פירש ממנה מודה רבא שאסורה ולא אמרינו בזה יצרא אלבשה דדוקא על מחשבתה לחוד אמרינו יצרא אלבשה אבל אם ע"י רצונה נעשה מעשה לא מהני הך טעמא דיצרא אלבשה.

דהא בשבועות (ד' י"ח) מחייבין במשמע עם הטוהרה ואמרה לו נטמאתי על הפרישה ולא פטרינו ליה מטעם אנוס דיצרא אלבשה וכן פסקינו ביו"ד (סי' ק"פ) במשמע עם הטוהרה סמוך לונסתה ואמרה לו נטמאתי דצריה פפרה עיי"ש הרי דלא מהני האי טעמא דיצרא אלבשי' אלא לענין רצון שבמחשבה אבל לגבי העושה מעשה לא מהני הך טעמא דיצרא אלבשה וה"נ גבי דידה אם היה רוצה לפרוש ממנה אי לאו דנתרצית אסורה ולא מהני הא דיצרא אלבשה וכן מוכח שם בגוף הסוגיא דפריה ואלא אנוס דשריא רחמנא היכי משפחת לה ולא משני שלא הי' רוצה לפרוש ממנה בסוף ביאה פלל א"ו דלשמאל אפי' אם לא היה רוצה לפרוש ממנה פלל נמי מקרי רצון מחמת שנתרצית במחשבה א"כ כיון דמייירי דאינו רוצה לפרוש ממנה ואפ"ה אי לאו טעמא דיצרא אלבשה לא הוי מקרי אנוס מה שמסורה בידו להורגה כיון שגם היא רצונה להבעל והרי מוכח מזה דאם בתחילת ביאה היה אצלה רצון בלבה אף שהוא פפאה נמי מקרי רצון.

וכן מצאתי בש"מ בכתובות (דף ט') ד"ה נאמן שכתב בהא דאמר בירושלמי גבי הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים ואפילו אומרת מוכת עץ אני דאינה נאמנת לקיימה משום ספק סוטה ואינו נראה דאם איתא אנוס בישראל דשרי היכא משפחת לה והיכי דרשי להו דדילמא אמרה שאנסה ואינה אלא רוצה ואין אנוס ורצון אלא אחר פוננת הלב ולא גרע פ"פ ממי שראינה שנבעלה וצונחה ואמרה אנוסה אני דנאמנת והרי היא פחתיקה ספק חלב ספק שומן דע"א נאמן עליו עכ"ל הרי מבואר מדבריו בהדיא דאם אנוסין אותה ובלבה רצונה לזהלא מיקרי אנוס אלא רצון ונאסרת על בעלה וראי' זו הראה לי חתן חתני שיהיה: מיהו לאו ראיה היא דכבר כתבנו דאין ללמוד אנוס דזנות משארי אנוס דזנות כיון דכתוב ומעלה מעל באישה ואפי' היכא שהיתה מותרת לעשות מעשה משום פ"נ נמי נאסרה על בעלה א"כ אפשר דלהכי נמי אף שמסורה בידו להורגה כיון שהיא בעצמה רצונה בכך נאסרה על בעלה דמעלה מעל באישה קרינו בה אבל לענין גיטין וקדושין לא מקרי רצון מה שעצם הגירושין ניהא ליה כיון דלא רצה לגרש מקודם שאנסה מחמת איזה דבר שיהיה וכ"כ הט"ז דאשה שסברה שמוותרת לזנות נמי נאסרת על בעלה משום דלא פתיב ומעלה מעל בד' אלא ומעלה באישה וכיון שהיה הדבר ברצונה מיקרי מעל באישה ואף דלענין חיוב מיקרי אנוס דלא מעל בד' שהרי אי לאו שאנסה היתה כופה את יצרה הרע מ"מ לגבי אישה מיקרי מעל וכן אסתר אעפ"י שהיתה מותרת ליכנס לאחשורוש משום הצלת פל ישראל אעפ"כ אמרה כאשר אבדתי אבדתי ודרשו כאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממה עד עכשיו באנוס עכשיו ברצון: ובהו זכינו להבין דברי רש"י ז"ל בכתובות (דף ד') דאמר שם ומן הספנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ומפרש דאמרי בתולה הנשאת ברביעי תבעל לטפסר תחילה ופריה ולדרוש להו דאנוס שרי ומשני איכא פרוצות ופרש"י דעבדי ברצון ונאסרות על בעליהן עכ"ל וקשה למה הוצרך רש"י ז"ל לפרש דחששו למה שאנסרות על בעליהן הא בלאו מה שאנסרות על בעליהן יש לחוש למה שעוברות על איסור חמור דא"א אבל לפמ"ש

א"ש דרש"י ז"ל סובר דמחמת איסור ליכא למיחש דהא הני פרוצות אף שבלבם ניחא להו להבעל לטפסר מ"מ מעצמן אין עושין פן ואלמלא שמסורות ביזו לא הוי עבדי פן וכינן שמסורין ביז הטפסר ליהרג אף שגם רצונם לזה מיקרי אונס דהא אי לאו גזירתו לא היו עושים האיסור וכינן דמיקרי אונס לא הוי להו למעקר תקנתא דרבנן פדפרידן התם ולדרוש להו דאונס שרי וכפירש התוס' שם ע"ש ולקחי פירש רש"י ז"ל דנאסרות על בעליהם דלעגן איסור לבעלה כל שברצונם להבעל אף שהטפסר אונס מ"מ קרינא ב' ומעלה מעל באישה וכינן דנאסרות על בעליהו הוצרכו לעקור תקנת חכמים להנשא בשלישי וזה ברור בכוננת רש"י ז"ל: ואין להביא ראיה דגם לעגן חיוב ואיסור לא מיקרי כה"ג אונס מהא דאמרין בשבועות (ד' כ"ו) בעי רבינא נשבע על הפקר ומסתפן עליו מהו ופרידן מסתפן לישרי לי' מר אלא מצטער עליו מהו ופשיט תנינא השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו שאינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ופי' התוס' דהיינו דמצטער עליו שרצונו שישפח פדי שייאכל אבל במזיד לא היה אוכל ופשיט דלא מקרי שוכח פיון שברצונו היה שוכח פדי שייאכל ע"כ הרי חזינו דלא מקרי שוגג היכא שרצונו שישפח ואף שברצונו היה שוכח פדי שייאכל ולא רצה לאכול ולא רצה לעבור על דברי תורה מ"מ פיון שבעיקר האכילה היה רצון דמי למזיד ולא מקרי שוגג א"כ ה"נ נימא דלא מקרי אונס פיון שברצונו מגרשה ואולי בלבו ניחא ליה שיאנסוהו ע"ז פדי שיגרשנה דהא חפץ לגרשה רק שאינו רוצה לעבור על רצון אביו ולא מקרי אונס.

הא לאו מילתא היא חדא דדוקא התם שהוא מצטער ליה ורצונו שישפח ויושב ומצפה מתי ישפח ויאכל זה לא מקרי שוגג אבל הקא מי יודע שהוא יושב ומצפה שיאנסוהו פדי שיגרשנה דאפשר דמ"מ אם היו שואלין אותו אם חפץ שיאנסוהו לא היה חפץ בזה דאף שמתאווה לגרשה מ"מ פבר הוספם בדעתו שלא למלאות תאוותו בזה ומקרי אונס ועוד דאפילו ביושב ומצפה שיאנסוהו נמי יש לחלק בין שוגג לאונס דבשוגג במחשבה ושב מידיעתו תליא מילתא וכל שהשגגה בא ברצונו לא מקרי שוגג אבל אונס כמאן דלא עביד דמי וכל שאנסוהו הוי אונס דאונס קיל משוגג דהא שוגג בעי פפריה וקרבו ואונס לא בעי קרבן וכדאייתא בביצה (ד' כ"ה) בתוס' וכינן דאונס כמאן דלא עביד דמי אפשר שגם אם רצה בגוף העגן ומיאן בדבר מחמת איזה דבר וסיבה ואנסוהו שלא ישגיח בסניפה זו נמי הוי אונס וגם מדברי הש"מ שהבאנו מוכח ג"כ דדוקא לעגן לאסור אשה לבעלה מיקרי רצון כה"ג אבל לשאר דברים מיקרי אונס דהא הוכיח מהא דהתירה התורה אונס לבעלה ישראל ולא חיישינן שמא בלבה ניחא לה ש"מ דע"א נאמן באיסורין וא"כ אפתי תקשה הא תינח לעגן איסורין אבל הא דאשת פהו שזאנסה יש לה פתובה פדאמרין בשלהי גדרים הא לעגן ממון בעינן למיחש שמא בלבה היה ניחא לה ולא מהימנא לאמר דאנוסה היתה גם בלבה ועוד קנס דאונס היכי משפחת לה היכי דאין לה אב נימא דמפנתה היא דבלבה היה ניחא לה ומחלה דברצון נבעלה וכן תקשה אמאי אונס נותן מיז פדאייתא בכתובות י"ט ואיך מוציאין ממון ממנו דילמא נתרצית א"ו דלכל מילי מיחשב אונס אף שבלבה ניחא לה ורק לעגן לאוסרה על בעלה מיקרי רצון מפני שמעלה באישה אבל לעגן קנס דאונס מיקרי אונס גמור וכן לעגן פתובה לא הפסידה פתובה אלא ברצון גמור שעשתה מעשה ברצונה אבל ברצון שבלב לא הפסידה פתובה ועוד דיש לחוש אף ששמענו ממנו כמה פעמים שרוצה לגרשה והתאמץ לגרשה ומנע עצמו

מחמת שאביו מיחה בידו מ"מ דילמא השתא קודם הגט הדר בו ומה שלא רצה לגרשה כעת היא מחמת שבעצמו חזר בו ולא מחמת רצון אביו דכה"ג אמרינן בירושלמי גבי אשה הגע עצמה שהיא צונחת להתגרש חש לומר שמה חזרה בה וה"ה הכא גבי בעל גימא הכי: ובמה שנסתפק כת"ר ע"ד הא"ח שקידש בתולה אחת ובא אבי הנערה לפני כבודו ליתן לה גט ורוצה לכופו ע"י המושל לגרש לא ידעתי מה נסתפק כבודו בזה דממנ"פ אם צריכה גט מפני שיש ממש בקדושו איך אפשר לכופו לגרש ואף שהא"ח נשא אשה אחרת הלא מבואר בשו"ע (סימן א') בנשא אשה על אשתו כופין לגרש השניה וינעמוד בראשונה ומה יעשה אם יטעון הא"ח שרוצה לגרש אשתו ולישא ארוסתו וכ"ש בזה שיכול לטעון שלא פשע כלל במה שנשא אחרת כיון שהנערה לא רצתה להנשא לו ואין תקנה אלא שיתן גט ברצונו ודע דאפילו באותן שפופין אותו להוציא פגון מי שרוצה לעגן אשתו כמבואר (בסי' קנ"ד) מ"מ אם הוא פגונו דאתא לפני כת"ר שהמגרשת אינה פאן רק שצריכה לעשות שליח להולכה לגרשה אין יכולין לכופו לעשות שליח דנהי דמחויב לגרשה מ"מ אינו מחויב לגרשה ע"י שליח ותבא אליו ויגרשה ועשיית השליחות באונס לאו פלוג הוא אם לא שיאמר בפירוש שעל עשיית השליחות אינו מקפיד אבל בלא"ה לא ייש להביא דוגמא לזה ממ"ש התוס' בהא דאמרינן בזבחים (דף ג') אשה מסתמא לאו לגירושין עומדת דאפילו אם זינתה מ"מ לאו להתגרש בגט זה עומדת ע"ש אלמא דאף דהא דמחויבת להתגרש עושה הכתיבה לשמה אף בסתמא.

מ"מ כיון דמצי לגרש בגט אחר אינו חל על כתיבה זו לשמה דגימא סתמא פלשמה דמי וה"נ דכונתה דאע"ג דהחויב שמחויב לגרשה עוקר דין אונס מהגירושין. מ"מ כיון דיכול לגרש בעצמו או ע"י שליח אחר לא חייב דין רצון על עשיית השליחות דהא יכול לגרשה ע"י שליח ומיקרי עשיית השליחות באונס ואף לפי מה שהסברנו דברי הר"מ ז"ל דהטעם בגט מעושה ע"י ישראל פדין משום דכיון שאינו יכול להפיק זממו למנוע מלגרשה גמר ומגרש וא"כ אפשר לאמר גם בזה כיון דמחויב לגרשה ואינו יכול למנוע עצמו מזה מחמת כפייתו גמר ומתרה גם על עיקר הגט גם על עשיית השליחות מ"מ הא כתב הר"מ ז"ל שם דלחכי לא מקרי אונס דכל מה שאדם מחויב לעשות אין זה אונס וכאן נהי דמחויב לגרשה מ"מ אינו מחויב לעשות שליח כן נראה לי ודו"ק: ומה שנסתפק כבודו באיש אחר רע מעללים שיצא משפטו מהממשלה הרוממה לשלחו לארץ גזירה ולעבוד שמה עבודות קשות ואינו רוצה לגרש את אשתו אם יכולים לכופו ע"י א"י שיגרשנה: הנה אף כי מאוד עגמה נפשי להשיב בדין זה ורבים עתה בעוה"ר אשר לא ידעו ואשר אינם משימים לב להזהר מגט מעושה אונס ממון או אונס נפשות ופן ישמע השומע ויטעה אבל מה אעשה שא"א להשיב פני כבודו וגם כי פפי מה שכתב כבודו האשה פרוצה ביותר ואם תתעגן יש לחוש למכשול עון לכן הוכרחתי לכתוב מה שנתראה לי בזה והנה בנודאי האיש הזה מדינא הוא מאותן שכופין להוציא אף ע"י כותים ואף שהג"ר א"א ז"ל כתב על דברי המחבר (בסימן קנ"ד) שהביא תשובות הרא"ש ז"ל שאם ידוע שהאיש אינו רשאי לעמוד במקום שנשאה מפני ספנת נפשות כופין אותו לגרשה וכתב הג"ר א"א ז"ל ע"ז ג"כ פנ"ל ר"ל דכל שאינו מפורש בהדיא בגמרא דכופין אין כופין ואע"ג דמונע תשמיש ומזונות כופין מ"מ מפני שאינה רוצה לצאת אחריו לא איתמר בהדיא דכופין עכ"ל הג"ר א"א ז"ל מ"מ הכא בהאי עובדא מונע מפל וכל דכיון שהוא בשבי

לעבודה קשה במה יפרנסנה גם לא יבא אל ביתו לעולם ואף שהוא אנוס בדבר עכשיו
הא לא עדיף מנולד לו ריח הפה דכופין אעפ"י שהוא אנוס ברם דא צריף להודיע בענין
כפי ע"י עכומ"ז שמתחילה צריכין להושיב ב"ד של שלשה שיגידו להבעל שעפ"י דין
תורה"ק חייב לגרש את אשתו ואז אם יגרש ע"י עישוי שיאמרו לו הנכרים עשה מה
שב"ד אומרים לה מהני.

אבל מתחילה צריף הבעל לשמוע מפי ב"ד של ג' שצריף לגרש כמבואר לעיל בתשובה
הקודמת באריכות: והנה במשנה איתא שאומרים לו עשה מה שישאל אומרים לה וכתב
הטור (בס' קל"ד) בשם הרמ"ה ו"ל דדונקא פשאומרים לו עשה מה שישאל אומרים
לה מהני אבל אם העפוי"ם אומרים לו סתם תן גט פסול דזה מיקרי עישוי עפוי"ם והטור
כתב ע"ז בשם הרא"ש ו"ל ולא נהירא ולא פירש טעמו של הרא"ש ו"ל במה לא נראו
לו דברי הרמ"ה והב"ש כתב ג"כ פדברי הטור ע"י"ש (בס' קל"ד): אבל לענ"ד קשה
לדחות דברי הרמ"ה וגם בסמ"ג ה' גירושין ראיתי שהביא בשם התוספתא ונ"ל ובגוים
חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שרבי פלוני אומר לה ע"כ הרי משמע בהדיא פדברי
הרמ"ה דבעינן שיאמרו לו הנכרים שיעשה מה שישאל אומרים לו ונ"ל ר' ירוחם
(בנתיב כ"ד ח"א) ונ"ל וכן הוא בתוספתא עשה מה שישאל פלוני אומר לה פלוני
פלוני דין אומר לה וע"פ חובטין אותו הגוים ליתן גט פשר פתיקון חז"ל וכן בירושלמי
פי הגוים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישאל אומרים לה ולא מה שאני אומר לה
עכ"ל ר"י ו"ל וגם הרא"ש ו"ל בעצמו בב"ב הביא ג"כ דברי התוספתא הנ"ל כמו שהביא
ר"י ו"ל: וכן נראה לי דעת הרשב"ם ו"ל שם בב"ב שכתב ונ"ל ובעכומ"ז אם אנו רוצים
לכופו ע"י עכומ"ז ויהא הגט פשר מלמדין אנו לעכומ"ז שיאמרו לו עשה מה שישאל
אומרים לה דהשתא נמי הוי מצנה לשמוע דברי חכמים עכ"ל לשון זה ונדאי משמע
שצריף הנכרי לומר לו עשה מה שישאל אומרים לה ואפשר לומר דהרשב"ם ו"ל כתב
זה לפום סברת המקשן דטעמא דגט מעושה כדן פשר משום מצנה לשמוע דברי חכמים
ולא כר"ה דאמר אגב אונסי' גמר ומגרש ולהכי צריף שיזכיר הנכרי שפופהו לקיים מה
שישאל אומרים לו שאז יודע המגרש שבמה שאניית לנכרי הכופה אותו מקיים מצנה
לשמוע דברי חכמים אבל לפי מאי דמסיק ר"ה דאמרינן אגב אונסי' גמר ומגרש פשר
אפילו אם לא הזכיר הנכרי שהפ"ה הוא מחמת הישראל דהא לפי טעם דאגב אונסי' גמר
ומגרש אמרינן הא דבעפוי"ם פסול הוא משום דרב משרשי' שלא תהא פל אחת ואחת
תולה עצמה בעפוי"ם ולפ"ז הגט פשר אפילו אם לא הזכיר העפוי"ם שם ישראל רק פיון
שהב"ד ביקשו לעפוי"ם שיכוף אותו מהני: ולפ"ז באו לחלוקת הסוגיות דב"ב (ד' מ"ח)
ובגיטין (ד' פ"ח) בטעמא דמעושה ע"י א"י פסול אם הוא מן התורה פסוגיא בפ' המגרש
או מדרבנן פסוגיא בפ' חזקת ויש בזה שיטות עמוקות להראשונים ו"ל והארכנו בזה
בעזה"ת במק"א לכן ונדאי דיש לחוש לדעת האומרים דבעינן שהנכרים יאמרו לו עשה
מה שהב"ד אומרים לה אחר שהגידו לו הב"ד שעפ"י דין מחויב לגרשה ומסופק אני אם
יעלה בידי כבודו לעשות הפל כמו שכתבנו גם מה שאפשר לעשות הדבר בהעלם שאר
עמא דבר ונדאי נכון הוא כפי שלא ילמדו לכוף בגירושין ואת צנועים חכמה ואין מפרשין
לחכם כמותו: סימן קסט שאלה באשת פהו שאמרה לבעלה שקודם נשואיה היתה בבית
הזנות פעשה שבועות והבעלאמר שאינה חשודה בעיניו למשקרת ומאמין לדבריה אם

חייב להוציא: תשובה בשו"ע אהע"ז (סימן קע"ח סעי' ט') כתב וז"ל לא קינא לה ובא עד א' ואמר לה זינתה והיא שותקת אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו פשנים יוציא ויתן כתובה ואם לאו מותרת לו וכתב הרמ"א וז"ל וה"ה אם היא עצמה אומרת לו שזנתה כמו שנתבאר לעיל (סימן קט"ו סעיף ו') וי"א שבזמן הזה שיש חר"ג שלא לגרש אשה בעל פרוה אינו נאמן לומר שמאמינה או שמאמין לדברי העד (הגהות מיימוני פכ"ד ומהרי"ק שו' קי"א בשי"א) דחיישינן שמא עיניו נתן באחרת ואומר שמאמינה אע"פ שאינו מאמין ומנדין אותו על שאומר שמאמינה וגרם לבטל חר"ג עיי"ש עד סוף דבריו ועיין במהרש"ל ב"ם של שלמה על יבמות ובתשובות מהר"י לבית הלוי אחיו של הגאון בעל טורי זהב ובתשובות נוב"י שפולם כתבו שהדבר תמוה שפחשידו שעשה שלא כהוגן ועבר אחרב"ג פיון שהיא התחילה לומר כן ונתנה אצבע בין שיניו מה פשע הוא ומה יעשה אם באמת מאמין לדבריה: ולברר דבר זה צריכין אנו לבאר סוגיית התלמוד והראשונים ז"ל בזה בנדרים (דף צ') בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טא"ל כו' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה האומרת טא"ל תביא ראיה לדבריה וכתב הר"ן ז"ל ואיפא למידק פיון דמדינא באמרה טא"ל מהימנא כמשנה ראשונה משום שלא תהא עיני' נותנת באחר איה התירוה וכי איסור שבה להיכן הלך עיי"ש שרצה לתרץ דאע"ג דמדינא איסורה שרו רבנן ומבטלי איסור דאורייתא משום מגדר מילתא וחסור והקשה דהא אין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת אלא בשוא"ת וחסור ותירץ דאפקעיניהו רבנן לקידושין מיניה ונעשית פנויה למפרע אלא שלפ"ז הוא רק בנבעלה לכשר אבל באומרת שנבעלה לפסול לא מהני מה שנפקיע הקדושין דאפתי נבעלה לפסול לה ונפסלה ואינו במשמע באחרים תירצו דמדינא לא מהימנא דלאו פל כמינה למימר טמאה אני ולהפקיע עצמה מבעלה אלא משום דהא מילתא דטא"ל פסיפא לה מילתא תקינו במשנה ראשונה להאמינה דאי לאו דקושטא קאמרה לא הוי מזולזל נפשה ומפי חזו רבנן בתראי דאיפא למיחש לשמא תהא נותנת עיניה באחר אוקמיה אדינא עכ"ד הר"ן ז"ל והתוס' והרשב"א הקשו אמאי לא מהימנא הא שויתיה נפשה חד"א פדאמרינן בקידושין האומר לאשה קדשתיך הוא איסור בקרובותיה ותירצו דיש פח בינד ב"ד לעקור דבר מה"ת בסכרא גדולה כזו דעיליה נתנה באחר ועיין ברשב"א ז"ל שהאריך בכלל זה דב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת למגדר מילתא בכה"ג: ונמצאנו למדין בענין זה שני שיטות לרבנותנו הראשונים ז"ל שיטת הרשב"א והתוס' דמדינא מהימנא רק שעקרו דבר מה"ת ושיטת הר"ן בשם אחרים דמדינא לא מהימנא ולהך שיטה דמהימנא מדינא איפא לפרושי בתרי גוונא מה שנאמנת האחד מטעם שויה אנפשה חד"א דאע"ג דמשעבדא ליה מ"מ יכולה להביא איסור על עצמה באמירתה דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וטעם שני איפא למימר דאף דלא מצי לשווי נפשה חד"א משום דמשעבדא ליה מ"מ הכא איסורה מדינא משום דכיון דמבוי נפשה נדאי קושטא קאמרה ומדברי התוס' והרשב"א ז"ל מבואר דאיסורה מדינא משום שויה אנפשה חד"א דכן כתבו בתחילת קושיתם ומצאתי גם להשיג בשם ריא"ז ז"ל שדעתו פדעתם דשייך שויה אנפשה חד"א אע"ג דמשעבדא ליה שכתב (בפ"ב דכתובות) וז"ל ואם השבויה עצמה אומרת שהיא טמאה נאמנת לאסור על בעלה ואין ע"א נאמן להתירה לו עכ"ל דמפרש הא דאמר בגמרא (דף כ"ג) אני טמאה ונחברתי

טהורה היא טמאה משום דשניא אנפשה חד"א אע"ג דאיכא ע"א דאפיך וקניא משתריא אפומא דעד מ"מ איהי שניא אנפשה חד"א ומפרש לה הא"ז אף בא"א דמשעבדא לבעל ודוןקא בב' עדים דאמרי טהורה היא כתב שם הריא"ז דלא מהני לאסור עצמה על בעלה אבל בע"א אומר טהורה מהימנא לאמר טמאה אני מטעם שניא אנפשה חד"א מיהו לכאורה קשה דהא בגמרא שם אמר בבעיא דאשה שאמרה לבעלה גרשתני מהו ואמר רבא דאפי' למשנה ראשונה לא מהימנא דהתם הוא דלא עבידא לבזויי נפשה אבל הכא לא מהימנא ואמאי לא אמר דבמ"ר מהימנא משום דשניא אנפשה חד"א ולפי מה שפירש"י ז"ל דבעיא דאשה שאמרה גרשתני היא באשת פהו ג"כ ומבעי ליה אי מותרת לבעלה א"ש דלא מצי למימר דטעמא דמ"ר הוא משום שניא אנפשה חד"א דהא גם בגרשתני שניא אנפשה חד"א לבעלה כיון שהיא פהו.

אבל לפירוש הר"ן ז"ל קשה שפירש שם מהו להתיירה להנשא ולא מיירי לענין להיות עם בעלה הראשון כשהוא פהו א"כ אמאי לא אמר החילוק בין מ"ר לגרשתני דבמ"ר שניא אנפשה חד"א משא"כ פאן שמונתרת לחזור לבעלה אף שגרשה: וצ"ל דהר"ן מפרש הכי לשיטת האחרים דגם במשנה ראשונה לא מצי לשנוי נפשה חד"א משום דמשעבדא ליה אבל להנהך רבנותא דסברי דשניא אנפשה חד"א במ"ר מדינא צ"ל דבעיא דגרשתני מיירי בבעלה פהו ולהכי לא בעי לפלוגי בין מ"ר לגרשתני משום שניא אנפשה חד"א דגם בגרשתני שניא אנפשה חד"א ומסברא נמי לא זכיתי להבין איך אפשר לאמר דכיון דמשעבדא ליה לא שניא אנפשה חד"א דאטו מיגרע מה שאמרה טא"ל מאומרת מאיס עלי דכיון דבאומרת מאיס עלי לא פייפינו לה להיות עמו פדאמרין (בכתובות ס"ג) כ"ש באומרת שאסורה להיות עמו שאין כופין אותה להיות עמו ונהי דאפ"ל דאינה נוטלת כתובה בא"כ שאומרת טא"ל באונס וכן אין כופין אותו להוציא משום דכיון דהבעל א"צ להאמינה רק שא"א לכופה להיות עמו להאכילה דבר האסור לה מ"מ מפסדת כתובה.

אבל לכופה להיות עמו ודאי דלא גרע ממאיס עלי דלא פייפינו לה וא"כ ודאי דמ"ר דינא קתני דאסורה משום טעם שניא אנפשה חד"א [ואפשר דהא דקאמר בש"ס האי טעמא דלא עבידא לבזויי נפשה ולא אמר משום חד"א משום דהאי טעמא דחד"א לא מהני אלא שלא לכופה להיות עמו אבל כתובה ל"ל ולהכי קאמר טעמא דלא עבידא לבזויי נפשה דמה"ט הימנוה לגמרי אפילו לענין כתובה]: ועוד דלשון המשנה משמע נמי כשיטת התוס' והרשב"א ז"ל דמדינא מהימנא דקתני חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר דהאי לישנא משמע שחשו שלא יבא הדבר לידי תקלה שתתן עיניה באחר תקנו בכל דוכתא שלא תהא נאמנת וכלישנא דאמרין בגיטין (דף מ"ט) מפני מה אמרו בע"ח בבינונית שלא יראה אדם לחבירו שזה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו ואגפנו בחובי כו' דמשום שלא יבא לידי קלקול זה תקנו בכל דוכתא דבע"ח בבינונית וה"נ משתמע לישנא דהאי מתניתין דכדי שלא יבא לידי קלקול זה שתתן עיניה באחר לפעמים תקנו שלא להאמינה בכל מקום והיינו כשיטת התוס' והרשב"א דעקרו דבר מה"ת כדי שלא יבא לידי קלקול ועשו סיג וגדר [וכן מצאתי להרמב"ן ז"ל בתשובות המינוחסות דעיקר טעמא דשריא באומרת טמאה אני לה הוא משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מיני]: ולכאורה נראה להביא עוד ראיה לשיטת התוס' והרשב"א ז"ל דמדאורייתא נאמנת רק

שב"ד עקרו הקדושין מה"ת מהא דתנן בסוטה (נ"ד ו') אלו אסורות לאכול בתרומה האומרת טמאה אני לה ושפאו עדים שהיא טמאה וכו' וכתבו התוס' בד"ה האומרת טמאה אי קשיא לר"ש דס"ל בשלהי נדרים דמותרת לאכול בתרומה א"כ קשיא ליה מתניתין דקתני אסורה לאכול בתרומה ותי' דהכא מייירי אחר קינוי וסתירה דרגלים לדבר דאפי' ר"ש מודה והכי מפרש לה בירושלמי עכ"ל וז"ל הירושלמי על הך משנה מתניתין לא כמשנה ראשונה דתנינן תמן בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות פתובה האומרת טא"ל אר"א אפילו תימא כמשנה אחרונה מ"מ יש רגלים לדבר ע"ש הנה דברי התוס' תמוהין דהכי שייכא דר"ש להכא דהא הכא אסורה לאכול בתרומה אפי' בלא אמירתה פדאיתא כמשנה ראשונה שם בסוטה דבקינוי וסתירה לחוד נאסרה בתרומה משום דכתיב תלתא זימני ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה ואטו משום דאסרה טא"ל תשפרי בתרומה וכבר תמה עליהם המל"מ וז"ל בהלכות תרומות: ומה שרצה המל"מ וז"ל לפרש דמתניתין מייירי אחר ששתתה ונמצאת טהורה ע"ז ודאי קשה טובא דאם אסרה טא"ל לאסרה שתייה בנדאי מותרת לאכול בתרומה דהא שקורי קמשקרא ולא מהימני אף למשנה ראשונה דהא כבר בדקוה המים ונמצאת טהורה ומ"ש המל"מ וז"ל דאמרינן דלמא אינה משקרת והא דלא בדקוה המים משום דאמרינן דיש לה עדים במדינת הים זה אינו דלא אמרינן הך מילתא שלא בדקוה המים משום שיש עדים אלא היכי דאיכא עדים לפנינו בזה אמרינן דלא משקרי הנה סהדי ומה שלא בדקוה המים שאין המים בודקין פשיש עדים במדינת הים אבל פשיש עדים לפנינו לא תלינו מה שלא בדקוה המים בעדים משום דהוא מילתא דלא שכיחא כמ"ש לקמן דאי לא תימא הכי מאי ראיה מיייתי ר"ש שאין המים בודקין לסוטה שיש לה עדים במדינת הים מהך בכא ושפאו לה עדים שהיא טמאה וקאמר ה"ד אי דאיתי מקמי דשתתה פשיטא זונה היא אלא לבתר ששתתה וא"א דמים בודקין אותה תגלי מילתא למפרע דהנה סהדי שקרי נינהו ואמאי נימא דבאמת לאו סהדי שקרי נינהו ומה שלא בדקוה המים שלא היה הבעל מנוקה מעון אלא ונדאי דפשיטא ליה לר"ש דבמילתא דלא שכיחא לא תלינו ואין הבעל מנוקה מעון מילתא דלא שכיחא הוא כמ"ש התוס' להדיא שם (נ"ד ז') בד"ה יש לה דכמו שיש לה עדים במדה"י לא שכיחא ה"נ בעלה בא עליה בדרה הוי מילתא דלא שכיחא ולא תלינו בזה והנה סהדי ונדאי שקרי נינהו ולא תלינו בו מה שלא בדקוה המים ביש לה עדים במדינת הים רק אם באו העדים לפנינו שאנו רואין שיש לה עדים אבל במילתא דלא שכיחא לא תלינו וא"כ באומרת טא"ל אם בדקוה המים ונמצאת טהורה ונדאי שקורי קמשקרת ולא תלינו שיש לה עדים במדינת הים משום דלא שכיחא הוא פדאמר הש"ס להדיא שם (נ"ד ז') דיש לה עדים מקרי מילתא דלא שכיחא וא"כ הך בכא דאומרת טא"ל מייירי קודם שתיית המים וא"כ תקשה מאי שייכות הכא למשנה ראשונה פיון דכבר נאסרה ע"י קינוי וסתירה: אבל לשיטת התוס' וז"ל והרשב"א בנדרים א"ש דכיון דאמרינן דכל אשה בעלמא מהדין נאמנת לאסור עצמה על בעלה בטענת טא"ל אע"ג שמשעבדא ליה רק שחכמים חששו לענ"ב והתירוה משום דהכי דנבעלה לכשר הפקיעו חכמים לקדושין מינה ונמצאת שאינה אשתו והכי דנבעלה לפסול דלא מהני עקירת הקדושין לבעלה פהו בזה עקרו דבר מה"ת מחמת שיש פח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בדבר הדומה משום קלקול הדורות כמ"ש התוס' והרשב"א ולהכי אם אפילו אחר

קנינוי וסתירה אומרת טא"ל הנה אפשר לומר דאוקלת בתרומה ושריא לבעלה משום דבלא"ה הןצרכו חז"ל להפקיע הקדושים משום דאמרה טא"ל א"כ מאי איכפת לן מה שפאסרה מקודם בקנינוי וסתירה הא בטמאה אני לה נמי נאסרה מה"ת אלא שחז"ל הפקיעו הקדושים א"כ מאי איכפת לן בקנינוי וסתירה פיון שפאסרה הקדושים למפרע ואינה אשתו ולהכי בעי הירושלמי לומר דהמשנה אתיא פמשנה ראשונה ומשני אר"א דאפילו לפ"מ אחרונה נמי אתיא דכיון דאיכא רגלים לדבר ע"י קנינוי וסתירה שמקודם לא עשו בו תקנה אף למשנה אחרונה וכן הקשו ג"כ התוס' לר"ש אמאי אינה אוקלת בתרומה ותימצו דשאני הכא דאיכא רגלים לדבר דבכגון זה לא הפקיעו הקדושים: ועוד יש להביא ראיה מהא דקאמר גבי ההיא דכל יומא הוי קדמא ומשיא ידי' לגברא דאמר רב נחמן עיניה נתנה באחר ולית בה משא ומשאל וקשה הא התוס' והרשב"א פתבו דהיכא דהבעל מאמין לדבריה אסורה ליה וכ"כ הרמב"ם ז"ל (בפכ"ב מה' אישות) וא"כ תקשה אמאי לא אמר ליה ר"נ שאם מאמינה אסור בה פדאמר ליה מר שמואל למהו סמיה בקדושים (ד' ס"ו) אי מהימן לה זיל אפקה א"ו דהיינו טעמא דמילתא דהתם בקדושים לא מהימן ע"א מדינא דאין דבר שבערנה פחות מב' אבל אי מהימן ליה אסור פיון דסומך דעתו שאומר אמת חייב להוציאה דהא שם לא עשו שום תקנה להפקיע הקדושים או לעקור דבר מה"ת ואם זינתה באמת הרי יש פאן איסור להכי אמרינן ליה אי מהימנא לה זיל אפקה אבל באומרת טא"ל דעשו תקנה להפקיע הקדושים או לעקור דבר מה"ת ואפילו אם זינתה ליכא איסורא אין אנו צריכין לאמר לו אי מהימן לה זיל אפקה דהא ליכא שום איסורא רק אם אומר מעצמו שפאמין אז צריף להוציאה דבזה לא עשו שום תקנה פיון שהוא אומר שפאמינה דלא להוי מילתא דרבנן פחוקא שהיא אומרת שזינתה והוא אומר שפאמין לדבריה ואנו עוקרין דבר מה"ת להתירה אבל כל זמן שאינו אומר בעצמו שפאמינה אין אנו אחראין לאמר לו אי מהימן לה זיל אפקה הואיל ועקרו דבר מה"ת וליכא שום איסור וכיון שבררנו דהא דאינה נאמנת לאמר טא"ל משום תקנת חכמים נגעו בה נראה דעיקר הטעם הוא משום דב"ד יכולין לעקור דבר מן התורה בדבר הדומה כמ"ש התוס' והרשב"א ז"ל דלפמ"ש הר"נ דאיכא למימר דאפקעינהו רבנן לקדושים מיני' קשה טובא חזא דבאומרת דנבעלה לפסול לה מאי איכא למימר כמ"ש הר"נ ז"ל בעצמו ועוד קשה דרב ששת קאמר שם בפוגיא דאוקלת בתרומה ואם נימא דהפקיעו הקדושים א"כ אם היא בת ישראל או בת כהן שיש לה וולד מבעלה הרי אסורה לאכול עד שתתקדש מחדש דכיון שפאקעו הקדושים הרי פנויה היא נאסורה לאכול בתרומה ובדבר שאינו נוגע לבעלה ודאי דשוניא אנפשה חז"א: ובדברי רב ששת לא הוזכר שאוקלת בתרומה אחר שיקדשנה ועוד דמאי הןצרכו ר"ש לאמר דאוקלת בתרומה שלא תוציא לעז על בני' הא בלאו האי טעמא אוקלת דכיון שהפקיעו הקדושים והיא נבעלה לכשר אמאי תאסר בתרומה דכיון שהןצרכנו להפקיע הקדושים להתירה לבעלה ממילא ליכא איסור תרומה ול"ל הך טעמא דשלא תוציא לעז כו' א"ו הטעם דאינה נאמנת לאו משום הפקעת קדושים הוא אלא משום שעקרו דבר מן התורה ולהכי ה"א דדי מה שעקרו ממנה איסור טומאה דזנות אבל בתרומה אינה אוקלת דהא מדינא נאמנת נאסורה בתרומה דאיסור זרות לא עקרו קמ"ל ר"ש דההכרח הי' לעקור דבר מן התורה גם לענין איסור זרות שלא להוציא לעז על בני' ורבא ס"ל דלענין איסור תרומה לא

עקרו דְּבַר מִן הַתּוֹרָה וְאוֹקְמוּהָ אֲדֹאֲרֵינִיתָא וְעוֹד דְּגַם מְהֵא גּוֹפֵא דְּאִינְה נְאֻמְנָת אִיפֵא לְאוֹכוּחֵי דְּהַטְעַם מְשׁוּם עֵקֶרֶת דְּבַר מִן הַתּוֹרָה דֵּא"א לֵאמֹר מְשׁוּם הַפְּקַעַת קְדוּשֵׁין דְּהֵא לֵא דְּמִי הֵךְ הַפְּקַעַת קְדוּשֵׁין דְּהֵכָא לְהַפְּקַעַת קְדוּשֵׁין דְּבִכְל דְּנֻכְתָּא דְּבִש"ס דְּבִכְל דְּנֻכְתָּא מְפָקִיעִין אוֹתָהּ מִבְּעֵלָה ע"י הַפְּקַעַת קְדוּשֵׁין כְּמוֹ גֵּט שְׁבִטְלוּ שְׁלֵא בְּפִנְיוּ (בְּגִיטִין) אוֹ שְׁלֵא בָּא הַבְּעַל מִחֶמֶת אֲנָס (בפ"ק דְּכֶתְנֻבוֹת) אוֹ גְּבִי תְּלוּיָה וְקֵדִישׁ אָנוּ מְפָקִיעִין קְדוּשֵׁיו וְהֵיא יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ אֲבָל הֵכָא אָנוּ מְפָקִיעִין קְדוּשֵׁין דִּידְנָה וּמְתִירִין לוֹ שְׁתַּשְׁבּ תַּחֲתֵיו וְאִיךְ תַּשְׁבּ תַּחֲתֵיו בְּלֵא קְדוּשֵׁין וְלֵא לְשִׁתְּמַט בְּשׁוּם דְּנֻכְתָּא שְׁצָרִיךְ שְׁיִקְדָּשְׁנָה מִחֻדָּשׁ וְתִינַח קְדִישׁ בְּכֹסֶפֶא שְׁבִזָּה אֲפֻשֶׁר לֵאמֹר שְׁתַּנְּאִי ב"ד הִי בְּאִשָּׁה שְׁתֵּאמֵר טא"ל שְׁיָהָא דוּמָה כְּאֵלוּ קְדֻשָּׁה אֲזִי בְּשַׁעַת נְשׁוּאִין שְׁיַחֲוֹל הַקְדוּשֵׁין לְאַחַר שְׁתֵּאמֵר טא"ל וְעַל תַּנְּאִי כֵּן קְדֻשָּׁה דְּבִקְדוּשֵׁי פֶסֶף יָכוֹל לְקַדֵּשׁ שְׁיַחֲוֹל לְאַחַר ל' אֲבָל קְדִישׁ בְּשִׁטְר וְנִתְקַרַע אוֹ בְּבִיאָה דֵּא"א לְקַדֵּשׁ שְׁיַחֲוֹל לְאַחַר זְמַן מֵאִי אִיפֵא לְמִימַר א"ו דְּלֵאוּ מְטַעַם הַפְּקַעַת קְדוּשֵׁין שְׁרִינְו אֵלֵא מְשׁוּם דב"ד יְכוּלִין לְעַקְוֹר דְּבַר מִן הַתּוֹרָה בְּדְבַר הַדוּמָה וּכְדְבַרֵי הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א ו"ל וְלֵהֲכִי א"צ קְדוּשֵׁין מִחֻדָּשׁ וְכֵן מְצֵאתִי בְּמִרְדְּכֵי בְּהִגָּהוֹת פ"ג דְּקְדוּשֵׁין וְז"ל עַל א"א שְׁאֲמָרָה נְבַעֲלֵתִי בְּרִצּוֹן כו' וּמְסַפֵּקֵא לָן אִי מְצִי לְאַפּוֹקִי בְּלֵא כְּתוּבָה אִי לֵא נִרְאָה לְפִי מְשֻׁנָּה רֵאשׁוּנָה נְאֻמְנָת וְאֵע"פ שְׁחִזְרוּ וְאָמְרוּ תְּבִיא רֵאִי לְדְבַרֵי וְאִינְה נְאֻמְנָת לֵא בְּשִׁבִיל טוֹבְתָהּ אָמְרוּ כֵּן אֵלֵא בְּשִׁבִיל טוֹבַת הַבְּעַל כְּדִמְפָרַשׁ טַעְמָא שְׁלֵא תְּהֵא תוּלָה עֲצָמָה בְּאַחַר וּמְקַלְקֵלֵת אֵת בְּעֵלָה הַלְכָּהּ אִם בְּפִנְי עֵדִים אָמְרָה כֵּן יָכוֹל הַבְּעַל לְהוֹצִיאָהּ בְּלֵי כְּתוּבָה דְּכָל הָאוֹמֵר א"א בְּתַקְנַת חֲכָמִים כְּגוֹן זֹו שׁוּמְעִין לוֹ עכ"ל הַגְּהַמ"ר וְהַבִּיאָה גַּם הִיש"ש פ"ב דִּיבְמוֹת הָרִי שְׁפַתְבּ בְּהֵדִיא שְׁזָה הִיָּה תַקְנַת חֲכָמִים: וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב נְמִי מִיְלֵתָא דְּתַמִּיָּהָ לִי טוֹבָא שְׁהַרְשָׁב"א וְהַתּוֹס' כְּתִבוּ וְז"ל וּמִיָּהוּ אִשְׁתּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁאֲמָרָה לְבַעֲלָה טא"ל וְאָמַר לָהּ הַבְּעַל שְׁמֵאֲמִינָה אִיָּהוּ נְמִי שְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁיָּה חַד"א וְאִסוּרָה עֲלֵיו לְעוֹלָם וְאִפְּלִי אִם תַּחֲזוֹר הִיא וְאָמְרָה דְּבִאֲנָס הִיָּה וְקֻשָּׁה הֵא כְּוֵלָה סוּגִיאָא בְּאִשְׁתּוּ פִּהוּ קִיִּימִינְו כְּדִמְקִימִינְו מִתְּנִי דִּיּוֹצֵאת וְנוֹטֵלֵת כְּתוּבָה אֲמֵאִי לֵא כְּתִב הַרְשָׁב"א ו"ל הֵא דִּינָא דְּמַהִימְנָא לִיָּה לְבַעַל גְּבִי אִשְׁתּוּ פִּהוּ ג"כ וְלָמָּה שְׁבִיק אִשְׁתּוּ פִּהוּ דְּקִיִּימִינְו בִּיָּה וּנְקִט דִּינִיָּה בְּאִשְׁתּוּ יִשְׂרָאֵל וְהַרְמַב"ם ו"ל (בפכ"ד מֵה' אִישׁוֹת) כְּתִב ג"כ הֵךְ דִּינָא דְּמַהִימְנָא לִיָּה וְכְתִב שֵׁם (בֵּה' י"ח) גְּבִי אִשְׁתּוּ יִשְׂרָאֵל שְׁאֲמָרָה שְׁזִינְתָּה בְּרִצּוֹן אִם הִיָּה מֵאֲמִינָה וְסוּמָה דְּעַתּוּ עֲלֵיָּה חִיִּיב לְהוֹצִיאָהּ וְאִח"כ כְּתִב ג"כ (בְּהִלְכָּה כ"ג) אִשְׁתּוּ פִּהוּ שְׁאֲמָרָה לְבַעֲלָה נְאֻמְנָתִי אוֹ שְׁגַגְתִּי וְנְבַעֲלֵתִי לְאַחַר כו' וְאִם הִיָּתָה נְאֻמְנָת לוֹ אוֹ שְׁאֲמַר לוֹ אָדָם שְׁהוּא סוּמָה עַל דְּבַרֵי יוֹצֵיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה עכ"ל הָרִי שְׁפַתְבּ דִּינוּ גַּם בְּאִשְׁתּוּ פִּהוּ וּמְדוּעַ שְׁבִיק הַרְשָׁב"א ו"ל א"כ וּנְקִט אִשְׁתּוּ יִשְׂרָאֵל וְאִף דֵּאִיפֵא לְמִימַר דְּבַעֲי לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁאִף אִם חִזְרָה וְאָמְרָה שְׁהִיָּה בְּאֲנָס לֵא מְהִימְנִי מְשׁוּם דֵּאִיָּהוּ שְׁוִיָּא אֲנַפְשִׁיָּה חַד"א דְּהֵךְ דִּינָא לֵא שְׁיָךְ בְּאִשְׁתּוּ פִּהוּ דְּהֵא אִסוּרָה גַּם בְּאֲנָס מ"מ לֵא הו"ל לְמַשְׁבֵּק מְלַהֲשָׁמִיעֵנוּ עֵיקַר הַדִּין בְּאִשְׁתּוּ פִּהוּ דֵּאִם הַבְּעַל אָמַר שְׁמֵאֲמִין לְדְבַרֵיָּה שְׁאִסוּרָה לוֹ: אֲבָל לְפִי מֵה שְׁבִאֲרָנוּ בְּטַעְמוּ שֵׁל דְּבַר דְּלֵא בְּעֵינְו לְמִימַר לִיָּה אִי מְהִימְנָן לָךְ זִיל אֲפָקָה מְשׁוּם דְּבִאֲמַת לִיכָּא אִיסוּרָא אִפְּלִי אִם זִינְתָּה מְשׁוּם דְּעֵקְרוּ דְּבַר מֵה"ת, וְרַק אִם אוֹמֵר בְּעַצְמוּ שְׁמֵאֲמִינָה אֲזִי אִסוּר שְׁלֵא עָשׂוּ תַקְנָה דְּכִינּוּ שְׁעֵיקַר מֵה שֵׁב"ד יְכוּלִין לְעַקְוֹר דְּבַר מֵה"ת הוּא רַק בְּדְבַר הַדוּמָה כְּמוֹ שְׁכְּתִבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (פ"ט) בַּע"א בְּמִיתַת הַבְּעַל דְּנִרְאָה שְׁאוֹמֵר אֲמַת מְשׁוּם דְּדִיִּיקָא וּמְנַסְבָּא מִתּוּךְ חוֹמֵר שְׁהַחֲמַרְתָּ עֲלֵיָּה בְּסוּפָה וְלֵהֲכִי עֵקְרוּ דְּבַר מֵה"ת וְהֵ"נ אִם אֲפֻשֶׁר לִזְמַר שְׁהִיא אוֹמְרַת שְׁקַר הֵוִי דְּבַר הַדוּמָה דְּעֵינִיָּה

נתנה באחר ועקרו דבר מה"ת אף אם באמת זינתה אבל אם הבעל אומר שמאמינה אין פאן דבר הדומה דממ"נ אם מה שאומר שמאמינה הוא באמת שבלבו מאמין לה ואינו חושדה בעיניה נתנה באחר א"כ אין פאן דבר הדומה לעקור דבר מה"ת ואם בלבו אינו מאמין רק שאומר פן מחמת שרוצה לגרשה מחמת שאומרת פן ומפקיע עצמה ממנו א"כ הרי לא ניחא ליה בתקנת חכמים ולא עקרו פאן דבר מה"ת שיהי התקנה היתה לטובתו וכלל גדול בידינו האומר לא ניחא ליה בתקנת חכמים שומעין לו ואף שלדידה ניחא לה בתקנת חכמים שלא תאסור עליו ויעקרו דבר מה"ת מ"מ אין משגיחין בה כלל פיון שהיא פשעה וזינתה ברצון אבל באשת פהו שזאנסה אף אם הבעל אומר שמאמינה מותרת דעקרו דבר מן התורה וגם זה מקרי דבר הדומה דאולי מה שהבעל אומר שמאמינה הוא מחמת שרוצה לגרשה ובאמת אינו מאמין לדבריה מה תאמר דא"כ הא לא ניחא ליה בתקנת חכמים ז"א דבא"כ שזאנסה עשו תקנה גם לטובתה פיון שהיא לא פשעה ורק שבאונס נבעלה חשו גם לטובתה.

ונשאה התקנה לעקור דבר מה"ת משום דגם זה מיקרי דבר הדומה דיכול להיות שלא נאנסה כלל ואמרה פן מפני שנתנה עיניה באחר וגם הוא אינו מאמין לדבריה רק שאומר פן מפני שרוצה לגרשה ולא חיישינו למה דלא ניחא ליה בתקנת חכמים שבוזה אנו חוששין גם לטובתה פיון שלא זינתה ברצון [ומה שאמרה שזאנסה ובאמת לא נאנסה לא חשבינו לה לפשעה לבטל עי"ז תקנת חכמים דזמנין דתקיפא לה מן בעלה ואומרת פן מפני דאבון נפשה] ולהכי נקט הרשב"א ז"ל הך דינא דמהימנא ליה רק באשת ישראל ולא באשת פהו: וכ"ז הוא אחר תקנת רבינו גרשון שאסור לגרשה בע"כ להכי יש לחוש לתקנתה אם אומרת שזאנסה באשת פהו ולעקור דבר מה"ת והרשב"א ז"ל הא קאי אחר תקנת ר"ג כמו שפייים שם דבאשת ישראל משמתינא ליה על שעבר אתקנת ר"ג ולהכי בא"כ לא מהני מה שאומר דמהימנא ליה אבל הר"מ ז"ל דקאי בדינא דהש"ס שהיו יכולין לגרש בע"כ כתב גם באשת פהו שאמרה שזאנסה שאסורה ליה דממ"נ אם באמת מאמין לדבריה אין פאן דבר הדומה ואם אינו מאמין רק שאומר פן מפני שרוצה לגרשה הרי לא ניחא ליה בתקנת חכמים ולחוש לתקנתה לעקור דבר מן התורה לא שייך פאן דהא ביזו לגרשה בלאו הכי בע"כ וליתן פתובה להכי גם באשת פהו אם אמר דמהימנא ליה יוציא ויתן פתובה ומינשב היטב מה שהרמב"ם ז"ל כתב הך דינא דמהימנא ליה אף באשת פהו והרשב"א ז"ל כתב רק באשת ישראל משום דהרשב"א קאי אחר תקנת ר"ג והרמב"ם קאי בדינא דהש"ס: ובזה נוכל להבין דברי הרמב"ם ז"ל (בפי"ח מה' איסורי ביאה הלכה ח') ונ"ל אשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי או שגגתי ובא עלי אחד או שבא ע"א ואמר שזינתה בין באונס בין ברצון הרי זו אינה אסורה עליו שמא עיניה נתנה באחר ואם היא נאמנת לו או העד נאמן לו וסומך דעתו לדבריהם ה"ז יוציא כדי לצאת ידי ספק עכ"ל וקשה על דבריו פיון דמתחילה כתב שמא עיניה נתנה באחר אלמא דמספיקא דשמא עיניה נתנה באחר מתירין אותה והיא בחזקת היתר לבעלה א"כ גם כשאומר שמאמין לדבריה אמאי יוציא כדי לצאת ידי ספק פיון דאף אם אמר שמאמין לדבריה לא הוי איסור ודאי אלא ספק אמאי יוציא ומ"ש בלא אמר שמאמין שאינו מוציא מספק ובאומר שמאמין מוציא מספק אידי ואידי ספיקא הוא: אבל לפמ"ש א"ש דהאי לצאת ידי ספק ודאי דאין הכוונה שהבעל יוצא ידי ספק דהוא אומר דאין בלבו שום ספק

ומאמין לדברי' או לדברי העד ועוד דבע"א המעיד ודאי דמיירי באומר שאין שום ספק בלבבו ובנדאי העד אומר אמת דהא אנו קיי"ל פרכא בקדושים (דס"ו) דבאשתו זינתה בע"א לא סגי במהימן ליה דלאו גזלנא הוא אלא בעינון מהימן ליה כפי תרי משום דאין דבר שבערנה פחות משנים ובמהימן כפי תרי ליפא שום ספק דדוקא במהימן דלאו גזלנא הוא הויא כעד פשר דעלמא ואיפא עדיין ספק שהתורה עשתה העדאת ע"א כספק להכי חייבין שבוועה כנגדו.

אבל בי תרי ליפא שום ספק בהעדאתו וכן במהימן כפי תרי וא"כ פיון שהבעל אומר שמהימן ליה כפי תרי ליפא שום ספק. רק דקאי אב"ד שב"ד אומרים שחייב להוציא כדי לצאת ידי ספק ואצל הב"ד ודאי דאיתא רק ספק פיון שהוא רק ע"א וכן במה שהבעל מאמין לדברי אשתו נמי הוי אצל הב"ד רק ספק שפא אומר שמאמין ובאמת אינו מאמין ומשום ספק אמרינו ליה להוציאה דאף דבאינו אומר שמאמינה מתירין משום ספק ותולין שעייניה נתנה באחר ולא חיישינו לאמירתה הוא משום דב"ד עקרו דבר מה"ת בדבר הדומה שיש לתלות שענ"ב אבל באומר שמאמין יוציא מספק דאם הוא מאמין באמת אין יכולין לעקור דבר מה"ת מפני שאין זה דבר הדומה כמ"ש ואם באמת אינו מאמין רק שאומר שמאמין אז ג"כ אין אנו יכולין לעשות תקנה פיון דלא ניחא ליה בהאי תקנתא ולתקנתה אין אנו יכולין לחוש פיון דבל"ה מצי לגרשה בע"כ וכיון דליפא פאן תקנתא דעקירת דבר מה"ת אוקמה אדינא ויוציא מספק שפא זינתה ואין אנו יכולין להתירה מחמת שהבעל אומר שמאמינה וכפי מ"ש ונפיר כתב הרמב"ם ה"ז יוציא כדי לצאת ידי ספק]: ואחרי שברנו שגם אם הבעל אומר שמאמינה הוי הדבר ספק לב"ד שפא גם הוא אינו מאמינה רק שרוצה לגרשה וכלשון הר"מ ז"ל שכתב יוציא כדי לצאת ידי ספק: רק שאין יכולים לקיים תקנת משנה אחרונה פשאומר שמאמינה דאם מאמינה באמת אין זה דבר הדומה שענ"ב ואם אינו מאמין ואומר שמאמין הרי לא ניחא ליה בתקנת חכמים שנעשה ונתקן לטובתו ובתקנתא דידה לא איכפת לו בדינא דגמרא.

אפילו באשת פהן שנאנסה שלא פשעה בזנות מ"מ הא יכול לגרשה בלא"ה בע"כ ואחרי שנתקן תקנת רגמ"ה שאינו יכול לגרשה בע"כ באשת פהן שנאנסה אף אם מאמינה מותרת דמ"מ עקרו דבר מה"ת דאפשר שגם הוא אינו מאמין ואומר פן מפני שרוצה לגרשה והוי דבר הדומה וגם היא לא פשעה במה שזינתה דהא אנוסה היתה ולהכי לא כתב הרשב"א ז"ל דינו רק באשת ישראל שאומרת שזינתה ברצון שבזה אם אמר שמאמין אסורה משום דאף אם באמת אינו מאמין מ"מ הרי לא ניחא ליה בתקנת חכמים ולטובתה לא חששו פיון שפשעה וזינתה ברצון לפי דבריו א"כ לפ"ז בנ"ד שאומרת שזינתה ונבעלה לפסול לה קודם נשואין אף שהבעל מאמין לדברי' מ"מ אפשר לומר דאפתי מותרת דעקרו דבר מה"ת וחשו גם לטובתה ולא דמי לאומרת שזינתה ברצון דשם פשעה בזנות תחתיו להכי לא חשו לקיימה תחת בעלה פשהבעל אומר שמאמין אבל הקא לא פשעה אחר נשואין ומה שנשאת לו לא פשטה בזה דלא ידעה כלל שהנבעלת לפסול אסורה לכהונה וגם על עיקר הזנות שקודם נשואין לא שייך לומר דבשביל זה לא נחוש לתקנתה דמאי דהוי הוי פיון דלא פשעה להפקיע עצמה בזנות מתחת בעלה וא"כ דמי לאשת פהן שאמרה שנאנסה תחתיו שביארנו שהרשב"א ז"ל מודה בזה שאף אם הבעל אומר שמאמין לדבריה אעפ"כ מותרת דגם במאמין הוי עדיין

ספק כמ"ש ואף אם הבעל לא ניחא ליה בתק"ח מ"מ גם היא זכתה בתקנת חכמים ונקרו דבר מה"ת פיון שלא פשעה לזנות תחת בעלה: ומעתה גם דברי הרמ"א ו"ל שפכת די"א בזמה"ז שיש חר"ג אינו נאמן לומר שמאמינה או שמאמין לדברי העד.

לא נפלאים ולא רחוקים הם דכיון שביארנו דעיקר הטעם דמשנה אחרונה משום שעקרו דבר מן התורה משום חשש דענ"ב. וביארנו ג"כ מדברי הר"מ ו"ל דגם פשאומר שמאמין לדברי" אין הדבר ברור אצלנו שזינתה כמ"ש הר"מ בלשונו (בפי"ח מה' א"ב) להכי סברי הגד"י"א דגם פשהוא מאמין לדברי' עקרי דבר מה"ת ואף שהיא אומרת שזינתה ברצון מ"מ לא פלוג רבנן וחשו לתקנתה ג"כ אף שהיא לא ניחא ליה בתקנת חכמים [והשוו מדותיהם להתיב' לבעלה כדי שלא תהא אשה נותנת עיני' באחר ואף שהבעל יכול לגרש אשתו בע"כ בלא"ה מ"מ הא אחר תקנת רגמ"ה אינו יכול לגרשה בע"כ וכיון דאינו יכול לגרשה בלא דעתה נוכל לומר שלא יועיל מה שמאמינה מ"מ מה שבהתקנה ה"ה גם טובת האשה אינו יכול לעקור התקנה ומותרת לו וא"צ לפרש הטעם בזה משום דאחר תקנת רגמ"ה הוא משועבד לה ואינו יכול לשנוי אנפשיה חד"א.

דזה נדאי א"א לומר דמחמת שעבודו לא מצי לשנוי' אנפשי' חד"א פיון שהיא ג"כ אומרת כן ונתנה אצבע בין שינייה אלא הטעם כמ"ש שגם היא יכולה לעכב מלבטל מה שתקנו חכמים להתיבה ואף שיכול לגרשה בע"כ מ"מ פיון שאחר תקנת רגמ"ה אינו יכול לגרשה בע"כ עדיף ואליהם גם פח האשה שאם היא רצונה להחזיק בתקנת משנה אחרונה לא מבטלינו תקנתא דרבנן להתיבה דכיון דאי לא חששא דזנות אינו יכול לגרשה בע"כ מהני תקנתא דרבנן להתיבה גם מחשש זנות מפני שעקרו דבר מה"ת ואף שבמרדכי דקדושין פכת בהד"א (בפ' האומר) הטעם שפופין אותו משום דכמו שפופין אותה באומרת טא"ל משום דדמי למורדת כמו כן אחר גזירת חר"ג דמי הוא למורד וכופין אותו המרדכי מייירי באמר אשתי זינתה והיא לא אמרה כן להכי דמי למורד אחר תקנת רגמ"ה.

אבל אם היא התחילה לומר כן א"א לומר דדמי למורד פיון שנתנה אצבע בין שיניו רק הטעם כמ"ש והרמ"א ו"ל למד דין זה מדברי הגהות מיימוני (בפכ"ד מה' אישות אות יו"ד) דכתב באומר שאשתו זינתה דאינו נאמן אחר חר"ג ומשמע דקאי אדברי ר"מ ו"ל (בהלכה י"ח) שפכת מי שאמרה אשתו שזינתה אינה נאמנת ועלה קאי הג"מ הנ"ל דאף אם גם הוא אומר כן אינו נאמן: ועוד י"ל דהרמ"א ו"ל הוציא דינו בזמה"ז אינו נאמן לומר שמאמינה מדברי המרדכי (בפ' האומר סימן תק"ל) בשם הרב ר' שמעון ואף דשם הוי עובדא שהיא אמר שזינתה ואינו מוזכר בדבריו שגם היא אמרה כן וכמו שהקשו כל האחרונים ו"ל מ"מ מבואר מדבריו דגם פשהיא אמרה כן פופין אותו אחר חר"ג דהא אחר שפכת שם בעובדא דידיה דכמו שאם היא אומרת טא"ל פופין אותה ומשמשתו כמו במורדת.

ה"נ אם הוא מורד סיים שם וז"ל לישנא נמי משמע ה"כ שפא עיניה נתנה באחר משמע דלית חששא במילתא ומשמע דמותרת ולפי הסברא הזאיל ונגזרה הגזירה שלא לגרש אשתו כ"א ברצונה חיישינו שפא עיניו נתן באחרת וכופין אותו עכ"ל דמה שפכת ומשמע דלית חששא במילתא ומשמע שהיא מותרת אין לו ביאור והכנה פלל דאטו ע"כ

לא ידעינו דבטא"ל מותרת הא תנו תביא ראיה לדבריה ופשיטא דכ"ז שלא תביא ראיה לדבריה מותרת ולכך פיר' הרמ"א ז"ל פונתו שפובר דבדינא דהש"ס בטא"ל מותרת אפילו אם הבעל מאמין לדבריה וחולק על הרמב"ם והרשב"א ז"ל ולהכי כתב ומשמע דלית חששא במילתא ומשמע שהיא מותרת וכמו שהוכחנו לעיל מדברי ר"נ שלא שאל כלל אם מאמינה משמע שהיא היתר גמור אף אם זינתה דאפקעינהו רבנן לקדושין או עקרו דבר מה"ת ומביא המרדכי ראיה דכיון דלדינא דש"ס אין חוששין כלל למה שפאמין לדבריה והויא היתר גמור א"כ ממילא לפי הסברא הואיל ונגזרה גזירה שלא לגרש בע"כ חיישינן שפא עיניו נתן באחרת וכופין אותו ואף דבדינא דהש"ס באומר שפאמינה ודאי דאין כופין אותו דהא יכול לגרשה בע"כ.

מ"מ השפא דתיקון רגמ"ה שאינו יכול לגרש בע"כ נוכל לכפותו פיון שמוכח מהש"ס דמשום איסורא לא חיישינן למה שפאמינה משום דהיתר גמור הוא אף אם מאמינה ממילא ידעינו דעכשיו כופין אותו דבשלקמא אי הוי אמרינן לדינא דהש"ס דמאמין לדבריה אסורה לו א"כ בעינן למימר דגם רגמ"ה לא תיקון היכא דאסורה לו מדינא אבל פיון שהוכיח ממשמעות הש"ס דגם במהימנא ליה מותרת משום דהוי היתר גמור א"כ ממילא אחר חר"ג כופין אותו פיון דליכא איסורא נשאר שעבודא דידה ומה שסיים דחיישינן שפא עיניו נתן באחרת ולא כתב בפשוטו פיון דהוי היתר גמור א"כ חז"ל חר"ג שלא לגרשה בע"כ וכופין אותו הוא משום דהיה אפ"ל דכל כה"ג לא תיקון רגמ"ה דלא תיקון אלא פשוטה לגרשה מחמת שרוצה לבגוד בה אבל הכא שרוצה לגרשה מחמת ספק זנות ואינו רוצה להכניס עצמו בעקירת דבר מה"ת לא תיקון רגמ"ה ע"ז פתבדחיישינן דמשקר שלא מחמת חשש זנות רוצה לגרשה רק מחמת שנתן עיניו באחרת ונהרי זה ממש דברי הרמ"א שהביא ה"ש חולקין דלאחר תקנת רגמ"ה כופין אותו ומבוארין דבריו בדברי המרדכי ובחנם תמהו עליו האחרונים ז"ל: ומעתה פיון שעשינו סמוכים לדברי הרמ"א ז"ל הרי מצאנו קצת מקום להקל בנ"ד ועוד שהרי ביארנו שאף הרשב"א ז"ל שמחמיר אם הבעל אומר שפאמינה בדוקא נקט באשת ישראל שהיא פשעה בזנות תחת בעלה אבל באשת פהן שאמרה שנאנסה תחת בעלה מודה דאחר חר"ג אף אם אומר שפאמין לדבריה א"צ לגרשה ונ"ד אף שזינתה ברצון קודם הנשואין מ"מ פיון שהיה קודם הנשואין לא הפסידה בזה זכותה ולבטל תקנת חכמים שאינה נאסרת על בעלה ע"י אמירת והאמנת בעלה כמ"ש לעיל כ"ז בדברים של טעם בעזה"י: וחקם אחד רצה לאמר עצה טובה באשת פהן שאמרה שנאנסה תחת בעלה שיתן גט ע"י שליח ויבטל שלא בפניו בפחות משנים דקי"ל דלא הנה ביטול פדאיתא בשו"ע אה"ע (ס' קמ"א ס"ק ס') וכתבו התוס' בגיטין (דף ל"ב) ד"ה ור"נ דהטעם דביטול פחות משנים לא הוי ביטול משום מה פח ב"ד יפה אבל מדאורייתא מהני אפילו שלא בפני שנים וכיון דהנה רק מדרבנן ע"כ דהטעם דאפקעינהו רבנן לקדושין מינן' כדאמר התם לרשב"ג דאמר ביטלו אינו מבוטל וכיון דפקע קדושין למפרע לא איכפת לן בזנות דידה אם נבעלה לכשר ואף שהתוס' הקשו שם דא"כ יחפה על בת אחותו ויכולים ממזרים לטהר אלמא דלא ניחא להו בהאי תקנתא היינו משום תקנת פרוצות אין לעשות מעשה שיפקיעו רבנן הקדושין אבל משום תקנת בנות ישראל הכשרות שמסתפק לן אם נאנסה או לא עדיפא האי תקנתא כדי שלא תצא מתחת בעלה: אולם הרמב"ן ז"ל

בחדושינו לכתובות רפ"ק תירץ שם אקושיא דיכול לחפות על בת אחותו ויבטל שלא בפניו ויפקעו הקדושין עפ"י תקנת חכמים וע"ז תירץ פנין שאין דעתו לחזור לו אלא משום שיפקיעו הקדושין הוא עושה אין הגט בטל שאין תנאי זה וביטול פלום עכ"ל וא"כ ה"ה בנ"ד פנין שהביטול יהא רק להפקיע הקדושין לא הוי ביטול ואף שדברי הרמב"ן ז"ל לכאורה תמוהין דמאי איכפת לן שאינו רוצה שתהיה אשתו עוד ומבטל כדי שיפקיעו חכמים הקדושין סוף סוף הוא מבטל בלב שלם ואינו רוצה שיהא גט וממילא פקעו הקדושין ונראה לי דדברי הרשב"א ז"ל נכונים דהטעם דמהני ביטול אמרינן (בפ' השולח ובפ' האומר) משום דאמי דיבור ומבטל דיבור.

ודיבור הביטול מבטל דיבור הגט א"כ בענין שיהא דיבור הביטול שירצה באמת שתהיה אשתו שאז הוא היפך דיבור הגט שדיבור נתינת הגט רצה לגרשה ודיבור הביטול רוצה שתהא אשתו ותחזור אליו אבל אם גם עכשיו רוצה שלא תהיה אשתו עוד אין פח בדיבור זה לבטל דיבור הגט פנין שגם עכשיו אין רוצה שתהיה אשתו: ויותר הנה נראה לי לאמר דהביטול הנה מועיל פנין שמ"מ רוצה שיתבטל הגט אבל הגט אינו מועיל אם יכתוב ובלבו לבטלו למחר דהא אינו נכתב לשם גירושין וכותב לכתיחלה רק ע"מ שיבטלו אח"כ א"כ אינו כותבו לשם גירושין כלל וכשירצה לחפות על ב"א ליתן גט ויבטלנו שלא בפניו לא תפטר מקטלא דהא יבינו ב"ד שעשה הגט ע"מ לבטלו וזה כל פרי מגמתו בפעוה שכתב הגט וכל כה"ג לא הוי גיטא ודמי להא דאמרינן ביבמות (ד' ל"א) גבי מפני מה לא תיקנו זמן בקדושין דהכי לינחה לינחה גבי דידה זמנין דמחקה ליה ופריה א"ה בגירושין נמי נימא הכי ומשני התם להצלה דידה קאתי הקא לחובה דידה קאתי ופרש"י ז"ל דגבי גירושין פנין דלהצלה דידה אמאי לא מחקה ליה דכי אתי סהדי שזינתה אי לא מייתי סהדי דאיגרשה מקמי הכי מוקמינן לה בחזקת א"א ודלכי לא תמחוק הזמן דאי תמחוק הזמן קטלינן לה ואי לא תיקון רבנן זמן הוי מצוי לאחפויי ומספיקא לא קטלינן לה אבל השתא דתיקון רבנן זמן אי לא מייתי לה מוקמינן לה אחזקה וקטלי לה וה"נ אפשר לאמר פנין שיראו הב"ד ששלח לה גט וביטלו שלא בפניו חיישינן שמא הנה פוונתו מתחילה לזה ונכתב הגט רק ע"מ לבטלו ולא הוי גט כלל.

ועוד דאפילו אם נימא דהאי ריעותא דביטול הגט לא דמי לריעותא דמחיקת הזמן. מ"מ פנין שיש ספק לב"ד אם הגט נכתב לגרשה באמת או שנכתב רק כדי לבטלו מוקמינן לה אחזקת א"א שלא נתגרשה עדיין ודווקא אם לא הי' תקנת חכמים לכתוב זמן והיא מביאה לפנינו גט בלא זמן לא קטלינן כמ"ש רש"י ז"ל משום דכיון דנדאי נתגרשה רק שיש ספק אימת הי' הגירושין לא מוקמינן לה אחזקת א"א כמ"ש התוס' בגיטין (י"ד) ד"ה משום דהרי היא גרושה לפנינו וגם יש לה חזקת צדקת והיינו דדמי לתרתי לריעותא דיש לה חזקת צדקת ודוקת א"א איתרע דהרי היא גרושה לפנינו ודמי למקנה שנמדד ונמצא חסר דטמא ונדאי ולא מוקמינן אחזקת שלקמה משום דאיכא תרתי לריעותא חזקת טומאה ודרי היא חסר לפניו [וכן מצאתי בפ"י שפירש פוונת התוס' כן] אבל היכא דאיכא ספק אם נתגרשה כלל מוקמינן לה אחזקת א"א וקטלינן לה ואין לומר דמוקמינן לה אחזקת צדקת, דז"א דחזקת צדקת ונדאי דאיתרע דאפילו אי זינתה פנוי' נמי עבדא איסורא ולא מהני חזקת צדקת אלא לאיצטרופי לתרתי לריעותא אבל משום חזקת צדקת לחוד לא פטרינן לה מקטלא וכן מצאתי להפ"י שכתב כן: ויש להביא ראי' לזה דהא

לר"א דאמר עדי מסירה פְּרָתִי פֶּשֶׁר אַעפ"י שְׂאִין עָלָיו עֲדֵי חֲתִימָה וְתַנְשֵׂא לְכַתְחִילָה וְקִשָּׁה אַמְאִי הָא יְכוּלָה לְכַתְּנָב גִּט בְּלֹא עֲדֵי חֲתִימָה וְתֹאמַר שְׁנַתְּגַרְשָׁה וְע"מ הִלְכוּ לָהֶם לְמַדָּה"י וּמְסַפִּיקָא לֹא מִקְטָלָא דְנוֹקִי אוֹתָהּ בְּחֻזְקָת צְדִיקָת וְאַמְאִי הֵגֵט פֶּשֶׁר לְכַתְחִילָה יוֹתֵר מִגֵּט שְׂאִין בּוֹ זְמַן א"ו אִם הֵגֵט בְּלֹא זְמַן לֹא קִטְלִינוּ לָהּ פִּינּוּ דְהִיא וְנוֹדַי גְּרוּשָׁה לְפָנֵינוּ רַק שְׂאֵנוּ מְסֻפְקִין בְּזַמְנוּ הֵגֵט אֲבָל אִם יֵשׁ סָפֵק אִם נִתְּגַרְשָׁה כָּלֵל וְהִיא בְּעֶצְמָה כְּתֻבָּה הֵגֵט קִטְלִינוּ לָהּ וְלֹא מוֹקְמִינוּ לָהּ בְּחֻזְקָת צְדִיקָת פִּינּוּ דְבִין פְּדָ וּבִין פְּדָ עֲבָדָא אִסּוּרָא וְאַדְרַבָּה מוֹקְמִינוּ לָהּ בְּחֻזְקָת א"א וְה"נ אִם יִתֵּן גִּט לְבַת אָחוֹתוֹ וַיִּבְטַל פִּינּוּ דִּישׁ סָפֵק שְׂמָא עֵיקַר כְּתִיבַת הֵגֵט הִי ע"מ לְבַטְלוֹ וַיַּעֲקְרוּ חֲכָמִים הַקְּדוּשִׁין קִטְלִינוּ לָהּ דְמוֹקְמִינוּ לָהּ אַחְזָקָת א"א: וְאַף דָּאִם כָּתַב הֵגֵט וְהִי מְסֻפְקָא אִם יִגְרָשָׁה בְּגֵט זֶה אוֹ יִתְפַּיִס וְלֹא יִגְרָשָׁנָה כָּלֵל מִיְקָרִי שְׁפִיר לְשִׁמָּה פְּדֻמְשָׁמַע בְּגִיטִין (דָּף כ"ז) דְקַתְנֵי יֵתֵר עַל פֶּן הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וְכַתְּבִלְגְּרֵשׁ אֶת הַגְּדוּלָה לֹא יִגְרֵשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטָנָה יֵתֵר מִכֵּן אָמַר לְלִבְלָר כְּתוּב לֵאיִזָּה שְׂאֲרָצָה אֲגַרֵּשׁ פְּסוּל לְגַרֵּשׁ בּוֹ וְלֹא קַתְנֵי יֵתֵר עַל פֶּן אָמַר לְלִבְלָר כְּתוּב אִם אֲרָצָה אֲגַרֵּשׁ מִשְׁמַע דְּבִכְהֵאִי גִוּוֹנָא שְׁפִיר הָוִי לְשִׁמָּה הֵתֵם שְׂאֵנִי דַמ"מ מְסַתְּפֵק לְגַרְשָׁה וְכַתְּבוּ לְשֵׁם גְּרוּשִׁין מִשָּׂא"כ הֵכָא שְׂאֵינוּ רוּצָה לְגַרְשָׁה כָּלֵל וְאַדְרַבָּה רוּצָה לְבַטַּל הֵגֵט וְשִׁיפְקִיעוּ הַחֲכָמִים הַקְּדוּשִׁין לְמַפְרַע שְׂלֵא תְהֵא א"א מְעִיקְרָא וּמְתוּרָץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת וְהֵרַמְב"ן דְּלֹא מְצִי לְחַפּוֹת עַל ב"א מִיְהוּ לְעַנְנֵי אִשָּׁה שְׂאֲמָרָה טַמְא"ל בְּאַוּנָס וְהַבְּעַל מְאַמִּין לְדַבְרֵי לְכַאוּרָה הִי תִקְנָה שְׂיִתֵּן לָהּ הֵגֵט וּבִשְׁעַת כְּתִיבַת הֵגֵט לֹא יוֹדִיעוּ לוֹ שְׂיִבְטַל אַח"כ הֵגֵט וְאַח"כ יִצּוּ לוֹ שְׂיִבְטַל שְׂלֵא בְּפָנָיו.

מִיְהוּ בְּלֹא"ה אִין זֶה תִקְנָה שְׁהֵרַמְב"ן בְּחִידוּשֵׁיו שֵׁם כָּתַב דְּמַדְרַבְּנָן אִסּוּרָה לְכַהֵן אָף הִיכָא דְאַפְקַעִינָהּוּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין מִיִּגְוִי א"כ ה"נ פִּינּוּ שְׂמַמְאִין לְדַבְרֵי וְהֵגֵט הָוִי פְּדִין רַק שְׂאֲפַקְעִינָהּוּ רַבְּנָן לְקַדוּשִׁין מִיִּגְוִי אִסּוּרָה לְבַעֲלָה מְדַרְבְּנָן.

וּמֵהֵאִי טַעְמָא לֹא מוֹזְכָר תִּקְנָה זֶה בְּשׁוּם פּוֹסֵק וְלֹא חֲזִינוּ לְרַבְּנָן קוֹשְׁיָא דְעֲבָדֵי הֵכִי: ** (הַגָּה"ה מִיְהוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּהָוִי דְּבָרִים שְׂבֵלָב וְאִין דְּבָרִים מִיְהוּ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם לְעַנְנֵי לְשִׁמָּה אֲמַרִּינוּ דְּבָרִים שְׂבֵלָב אִינוּ דְּבָרִים פִּינּוּ שְׁעִיקְרוּ בְּלָב: סִימָן קַע וּבְכַמָּה שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹס' פִּינּוּ דְּמִדִּינָא אִסּוּרָה אִיף אֲמַרוּ בְּמִשְׁנָה אַחְרוּנָה דְּלֹא מְהִימְנָא מִשׁוּם דְּלֹא תְהֵא נּוֹתְנַת עֵינֵי בְּאַחַר אִסּוּר שְׂבָה לְהִיכֵן הִלְךְ וְתִירָץ הֵר"א מְמִיץ ז"ל דְּלֹא מְצִינוּ זֹנָה שְׂתָהּא מוֹזְהֶרֶת לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן דְּנוֹדַי הוּא מוֹזְהֶר עֲלֵי אֲבָל הִיא אִינָה מוֹזְהֶרֶת עָלָיו וְהַקְּשׁוּ בְּתוֹס' דְּהֵא אֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת (דָּף פ"ד) כֹּל הִיכָא דְהוּא מוֹזְהֶר הִיא מוֹזְהֶרֶת ע"ש: וְנִרְאָה לִינִישְׁב דַּעַת הֵר"א מְמִיץ דְּכִינּוּ דְאַמְרִינוּ (בְּקַדוּשִׁין ע"ח) דָּאִם קִידָשׁ וּבְעַל לֹקָה שְׁנַיִם מִשׁוּם לֹא וּמִשׁוּם לֹא יְחַלֵּל בְּעַל וְלֹא קִידָשׁ לֹקָה אַחַת מִשׁוּם לֹא יְחַלֵּל אֲלֵמָא דְקַדוּשִׁין וּבְעִילָה תְּרִי מִקְלֵי נִיגְהוּ א"כ יֵשׁ לוֹמַר דְּהֵר"א מְמִיץ סוּבֵר דְּהִיא אִינָה מוֹזְהֶרֶת רַק אֲלֵאוּ דְּלֹא יִקְחוּ דְּמִשְׁמַע קִיחָה שְׂל קִידוּשִׁין אֲבָל אִם נַעֲשִׂית זֹנָה אַחַר הַקְּדוּשִׁין אִינָה מוֹזְהֶרֶת שְׂלֵא תִבְעַל לוֹ דְאַיְסוּר הַבְּעִילָה הוּא מִשׁוּם לֹא יְחַלֵּל וְלֹא יְחַלֵּל כְּתִיב רַק בְּדִידָן וְלֹא בְּדִידָה לְהִכִּי אָמַר בִּיבְמוֹת אִשְׁתּוּ כְּהֵן שְׁנַאֲנָסָה בְּעִלָּה לֹקָה עֲלֵי מִשׁוּם זֹנָה וּלְלִישְׂנָא בְּתֵרָא מִשׁוּם טוֹמְאָה דְּמִשְׁמַע דְּרַק בְּעִלָּה לֹקָה וְלֹא הִיא דְהִלְאוּ לֹא נֶאֱמַר רַק גְּבִי דִידָן אֲבָל גְּבִי דִידָה לִיכָא מְלָקוֹת רַק בְּקִידוּשִׁין מִשׁוּם קִיחָה אֲבָל לֹא בְּבִיבְמָה דְהֵא אִי לֵאוּ קָרָא דְלֹא יִקְחוּ ה"א שְׂאִינָה מוֹזְהֶרֶת כָּלֵל דְמֵאִי אִיכְפַת לָהּ בְּקוֹדְשׁוֹתָהּ שְׁהוּא כְּהֵן וְה"א שְׂאֵינוּ אֲזַהֲרָה אֲלֵא עָלָיו וְעַכְשָׁיו שְׂגָלִי קָרָא בְּמֵאִי דְכְּתִיב לֹא יִקְחוּ שְׁגָם עֲלֵי קָאִי הַאֲזַהֲרָה מ"מ אֲפַתִּי לֹא מְצִינוּ

שְׁתֵּהָ מְוֹנֶהֶת אֲלֵא לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ כְּשֶׁהִיא זוֹנָה אֲבָל עַל הַבְּעִילָה לֹא מְצִינּוּ שְׁתֵּהָ מְוֹנֶהֶת דְּלֹא יִחַלַּל בְּדִידֵן כְּתִיב וּמִכֹּשׁ"כ הֵיכִי שֶׁנַּעֲשִׂית זוֹנָה אַחֵר הַקִּידוּשִׁין דְּאִין בְּה שׁוּם אַזְהָרָה דְּלֹא יִחַלַּל נְאֻמַּר רַק עֲלִיו וְלֵהֲכִי אֲשֶׁת כִּהֵן שֶׁנֶּאֱמָר לִיכָא גַבְהָ אַזְהָרָה כָּלִל: וְעוֹד דְּאֶפְּלִיּוּ אַם נִימָא דְכָל הֵיכִי שְׁהִיתָה זוֹנָה בְּשַׁעַת הַקִּידוּשִׁין הִיא לֹקָה שְׁתִּים מִחֲמַת הַקִּידוּשִׁין וּמִחֲמַת הַבִּיאָה מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּרַבָּא סוּבְר קִידֵשׁ אִינוּ לֹקָה וּכְשֶׁבַע לֹקָה שְׁתִּים עַל הַקִּידוּשִׁין וְעַל הַבְּעִילָה הֲרִי דְאִיסוּר הַקִּידוּשִׁין מִתְּלִי תְּלִי וְקֵאִי וְחִיִּיל בְּשַׁעַת בְּעִילָה א"כ אֶפְשֵׁר לוֹמַר דְּכִשְׁקִידֵשׁ וּבַעַל בְּזוֹנָה שֶׁמִּקְוֶה הַקִּידוּשִׁין פִּינּוּ דְחִיִּיל עֲלֵה מִלְּקוּת דְּאִיסוּר זוֹנָה בְּשַׁעַת בְּעִילָה מִהַקִּידוּשִׁין חִיִּיבָת נְמִי מִשׁוּם לֹא יִחַלַּל דְּבִיאָה נְגַמַר גַּם אִיסוּר הַקִּידוּשִׁין וְלֹקָה גַּם הִיא שְׁתִּים אֲבָל אַם בַּעַל וְלֹא קִידֵשׁ אוֹ שֶׁנַּעֲשִׂית זוֹנָה אַחֵר הַקִּידוּשִׁין דְּלֹא עֲבָרָה אֲלֵאוּ דְּלֹא יִקַּח אִינְהָ מְוֹנֶהֶת אֲלֵאוּ דְּלֹא יִחַלַּל: וְעוֹד דְּגַם בְּדִידֵן מְצִינּוּ נ"מ בֵּין קוּדָם נִישׁוּאִין לְאַחֵר נִישׁוּאִין דְּהָא בִּיבְמוֹת (דַּף נ"ו) קְאָמַר רַבָּא בְּלִישְׁנָא בְּתָרָא אֲשֶׁת כִּהֵן שֶׁנֶּאֱמָר בְּעִילָה לֹקָה עֲלֵי מִשׁוּם טוּמְאָה וְלֹא מִשׁוּם זוֹנָה דְּבִאֲוֹנָס לֹא הוּיָא זוֹנָה אַע"ג דַּר' עַמְרָם אָמַר שֶׁם לְעִיל אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר אַעפ"י שֶׁמְוֹתָרַת לְבַעֲלָה פְּסוּלָה לְכַהֲוֹנָה.

וּבְסוּף (פְּרָק ד' אַחִין דַּף ל"ה) פְּרִיף אַמְתַּנְיַתִּין דְּקַתְנִי אַם הִי כִּהְנוֹת נְפֻסְלוֹת מִן הַתְּרוּמָה נְשִׂי כִּהְנִים אִין נְשִׂי יִשְׂרָאֵלִים לֹא וְהָאֵמַר רַב עַמְרָם אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר אַעפ"י שֶׁמְוֹתָרַת לְבַעֲלָה פְּסוּלָה לְכַהֲוֹנָה וּמְשַׁנֵּי רַבָּא ה"ק אַם הִי כִּהְנוֹת נִישׁוּאִין לְיִשְׂרָאֵל נְפֻסְלוֹ מִתְּרוּמָה דְּבִי נְשִׂיָהּ אֲלֵמָא דְּגַם רַבָּא אִית לֵיהָ הָא דְרַב עַמְרָם דְּאֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר פְּסוּלָה לְכַהֲוֹנָה וְכֵן מוּכַח בִּיש"ס בְּמוֹת (פ"ח) דְּרַבָּא גּוּפָא מִיַּתִּי הֵתָם בְּרִייתָא דְּוִקְדִּישׁוֹ דְּפָנּוּ וּמוֹקִי לָהּ בְּשִׁנִּים אוֹמְרִים מַת וְנִיסַת וּבָאוּ שְׁנִים וְאָמְרוּ חִי הִי אֲלֵא שְׁמַת עַכְשָׁיו דְּדַפְּנּוּ מִשׁוּם אִיסוּר כִּהְנוֹנָה דְּהִינּוּ פִינּוּ שְׁחִי הִי כְּשֶׁנִּיסַת אִיסוּרָה לְכַהֲוֹנָה אַף עַכְשָׁיו שְׁמַת וְהִינּוּ כַר"ע דְּאֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר פְּסוּלָה לְכַהֲוֹנָה מִשׁוּם זוֹנָה וּבּוּדָאִי לֹא יִחַלּוֹק רַבָּא עַל בְּרִייתָא זוֹ דְּאִיִּתִּי אִיהוּ גּוּפָא וְהֵתָם ע"כ לֹא מִשׁוּם טוּמְאָה פְּסוּלָה דְּהָא בְּאֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר לֹא שְׁיִיף בְּהָ טוּמְאָה פִּינּוּ שֶׁמְוֹתָרַת עַכְשָׁיו לְבַעֲלָה דְּטוּמְאָה לֹא שְׁיִיף אֲלֵא כְּשֶׁנֶּאֱמָר עַכְשָׁיו לְבַעֲלָה וּכְמ"ש בְּהִדְיָא הַה"מ ז"ל (בַּפ"א מַה' אִיסוּרֵי בִיאָה ה' כ"ב) ע"ש בְּסוּף דְּבָרֵינוּ [אַף שֶׁהַתּוֹס' בְּסוּף ד' אַחִין לֹא כְּתִבוּ בֵּין] וַא"כ ע"כ הָא דְּפְסוּלָה לְכַהֲוֹנָה הוּא מִשׁוּם זוֹנָה וְאִיף קְאָמַר רַבָּא בְּלִישְׁנָא בְּתָרָא דְּבִאֲוֹנָס לֹא מְקַרִי זוֹנָה [עֵי בְּמִלְחָמוֹת] וְע"כ דִּישׁ חִילּוֹק דָּאֵם בִּיאַת זְנוּת דְּאֲוֹנָס הִיתָה קוּדָם שֶׁנִּשְׂאֵת לְכַהֲוֹנָה דְּהִינּוּ תַחַת בְּעִילָה הַיִּשְׂרָאֵל שְׁפִיר מְקַרִי זוֹנָה וְאִיסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֲוֹנָה וְלֵהֲכִי אָמַר ר"ע אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר פְּסוּלָה לְכַהֲוֹנָה אֲבָל בְּאֲשֶׁת כִּהֵן שֶׁנֶּאֱמָר תַּחֲתִיו אִין כַּח בְּזוֹנָת דְּאֲוֹנָס לְשׁוּיָא זוֹנָה וּלְפֻסְלָה עַל בְּעִילָה.

וְאִין בְּהָ אֲלֵא מִשׁוּם טוּמְאָה אֲבָל זוֹנָה לֹא מְקַרִיָּא וְאִי מְסַתְּפֵק אַם תַּתְּאַלְמֵן שְׁאִיסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֲוֹנָה אַם יֵשׁ בְּהָ גַם מִשׁוּם אִיסוּר זוֹנָה כְּמוֹ אֲשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמָר שְׁאִיסוּרָה לְכַהֲוֹנָה מִשׁוּם זוֹנָה וְרַק לְכַהֲוֹנָה זֶה שֶׁנִּשְׂאֵת לוֹ בְּהִיתָר אִין כַּח לְבִיאָה זוֹ לְשׁוּיָא כְּזוֹנָה וְכִינּוּ שְׁכֵן דְּגַם גַּבִּי בַעַל אִיכָא לְפִלוּגֵי בֵּין נְבַעֲלָה תַחֲתִיו לְבִין נְבַעֲלָה קוּדָם הַנִּשְׁוֹאִין וַא"כ נּוּדָאִי דְאִיכָא לְמִימַר דְּמָה שֶׁמְצִינּוּ שְׁהָאֲשֶׁה מְוֹנֶהֶת עֲלִיו הוּא דּוֹקָא אַם הִיא זוֹנָה קוּדָם הַקִּידוּשִׁין אֲבָל אַם לֹא נַעֲשִׂית זוֹנָה עַד אַחֵר הַקִּידוּשִׁין אַז אִינְהָ מְוֹנֶהֶת וְשְׁפִיר כְּתִב הַר"א מִמִּיז ז"ל שֶׁלֹּא מְצִינּוּ זוֹנָה שְׁתֵּהָ אִיסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְכַהֲוֹנָה הִינּוּ אַם לֹא עֲבָרָה אֲלֵאוּ דְּלֹא יִקַּחוּ כְּגוֹן שֶׁנֶּאֱמָר אַחֵר הַקִּידוּשִׁין שְׁאֵז לִיכָא אֲלֵא לֹא דְלֹא יִחַלַּל דְּלֵאוּ גַבִּי דִּידֵיָהּ

פתיב ומינשב בזה מה שהקשה הנוב"י במה"ת (סימן כ"ג) על הר"א ממיין ו"ל מהא דאמר ביבמות מתיב רבא מניין שאם לא רצה דפנו ת"ל וקדשתו וכו' אלא לאו בנשאת לאחד מעידי' וקאמרה ברי לי עיי"ש וקא דמוקי לה באמרה ברי לי משום דאל"כ היא גופא באיסור זונה קאי.

ולדברי הר"א ממיין ו"ל אין עלי' שום איסור ולמה צריף שתאמר ברי לי די במה שנשאת לאחד מעידי' עיי"ש אבל לפמ"ש א"ש דהתם פינו דביאת האונס הי' קודם נשואי הפהו דהא קדושי הפהו לא תפסי כ"ז שבעלה הראשון חי מודה הר"א ממיין ו"ל שגם היא מוזהרת ולהכי הוצרף לאמר דקאמרה ברי לי: אלא שלפי דברינו בשיטת הר"א ממיין ו"ל אשת פהו שאמרה טמאה אני לה ברצון מעובד כוכבים ועבד תהא אסורה לבעלה דהא ברצון שויה אנפשה חד"א משום איסור סוטה לבעלה והנה איסור השוה בכל וגם היא מוזהרת ואפילו אם נימא דגם הר"א סובר הו סברא דאפקעינהו רבנו לקידושין מיני' רק שכתב הו טעמא שהיא אינה מוזהרת להתיר אפי' בטמאה אני לה לעובד כוכבים דלא מהני בזה עקירת קידושין כמ"ש הר"נ ו"ל שם בנדריים אבל גם הוא מודה דאפקעינהו רבנו לקידושין מ"מ הקא בטא"ל ברצון לעובד כוכבים אם נפקיע הקידושין הרי אסורה משום זונה דהקא הוי זנות שקודם קידושין פינו דקדושין הראשונים נתבטלו ובביאת זנות דקודם קידושין ונדאי דמוזהרת מלא יקחו ודו"ק ובמק"א הארכנו עוד בזה: פתב הרשב"א ו"ל בתשובה (סימן אלף רל"א) בהא דיבמות (דף נ"ט) דאמר שם רב נבעלה שלא פדרפה פסולה לפהונה ופריף מהא דתניא ולו תהי' לאשה פרט לאלמנה לכה"ג אילימא בכדרפה תיפוק לי' דהוי לי' בעולה אלא לאו שלא פדרפה ולא נאסרה על הכה"ג אלא משום אלמנה ולא משום בעולה ומשני רב דאמר כר"א ופריף אי ר"א האמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה וא"כ אסורה אפילו לכהו הדיוט וכתב הרשב"א ו"ל דהוי מצי לשנויי שבא עלי' באונס דכל באונס לא הוי זונה ע"כ והיינו פלישנא בתרא דרבה והקשה המל"מ מסוגיא דיבמות (דף ס') דאמר שם בטעמא דר"א ב"י דאמר דבאנוסת חבירו ומפנות חבירו הוולד חלל משום דסובר כר"א דפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה הרי דגם באנוסת חבירו מקריא זונה לר"א ועוד הקשה המל"מ דהא טעמא של הרשב"א ו"ל דכתב דהוי מצי לאוקמי ברייתא דלו תהי' לאשה באונס הוא כרפה דסובר פלישנא בתרא דכל באונס לא מיקרי זונה כדמשמע מלשונו וקא התוס' פתבו שם דהא דאמר רבה פלישנא בתרא דבאונס לא מיקרי זונה הוא רק בא"א אבל בשארי פסולי פהונה מודה רבה דגם באונס מיקרי זונה עיי"ש (בדף מ"ו) ד"ה מאי ומשנה שלימה שנינו בכתובות (דף י"ד) מעשה בתינוקות שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר ריב"ן אם רוב אנשי העיר משאיין לכהונה כו' אלמא דבאונס גמי מיפסלא מפהונה והנה גם בחידישי הרמב"ן ו"ל ליבמות ראיתי שהקשה קושית הרשב"א אהא דפריף ת"ל דהוי זונה מאי קשיא לי' דילמא רב סובר כרפה דבאונס לא מיקרי זונה וקשה גם על הרמב"ן ו"ל כנ"ל [ועי' בשער המלך]: ונראה לי ליישב דברי הרמב"ן והרשב"א ו"ל דנדאי אפשר לאמר דלרבה דאמר באונס לא מקרי זונה גם בשארי פסולי פהונה לא מיקרי זונה לדידי' ומתניתין דתינוקות שירדה למלאות מים מן העין דחששו לה הוא משום דאמרינו (בכתובות נ"א) דאבוה דשמואל סובר אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה משום דחיישינו שמא תחילתה באונס וסופה ברצון ואונס דכתב רחמנא

משפחת פגון שצנוחה מתחילה ועד סוף ורְבָא מסיק דתחילתה באונס שרְיָא אפילו נתרצית לבסוף מ"ט יצרא אלבשה.

ואנו קי"ל פְּרָבָא ונראה דזה דווקא בא"א אַמְרִינוּ דִּיצְרָא אלבשה ומותרת דכמו שפכת המהרי"ק בתשובה דא"א שזינתה שסבורה שמוותר לזנות אסורה לבעלה ואף שהיתה שוגגת ושוגגת אינה נאסרה על בעלה כדאמרינו גבי שנים שהכניסו לחופה והחלפו של זה בזו ה"מ שוגג שהיתה סבורה שזה בעלה אבל שוגגת פי האי שהיתה סבורה שמוותר לזנות אסורה דגבי סוטה לא כתיב ומעלה מעל בד' אלא ומעלה מעל באישה שברצונה זינתה תחתיו ואף דלענין קרבן הויא שוגגת מ"מ איסור לבעלה מזידה היא ונאסרה עליו אף אנו נאמר לענין תחילתה באונס וסופה ברצון דשריָא לבעלה משום דיצרא אלבשה היינו לענין בעלה דווקא מיקרי אונס כמ"ש הרמב"ם ז"ל (בפ' כ"ד מה' אישות ה' י"ט) אשה שתחילתה באונס וסופה ברצון דפטורה מכלום שמשיתהחיל לבעול באונס אין בידה שלא תרצה שיצור האדם וטבעו כופה אותו לרצות עכ"ל וכמו שפטורה מעונש מפני שאין בידה שלא להתרצות ה"נ לא מקרי מעל גבי אישה דתחילתה באונס ובסוף אין בידה שלא להתרצות אבל גבי ביאת זנות דפסולי פהונה אף דאמרינו דבאונס לא מיקרי זונה מ"מ כשסופה ברצון מקריא זונה דמ"מ נטמא גופה בביאת זנות דרצון ורק לענין בעלה לא מיקרי רצון לרְבָא) דלא קרינו בה מעלה מעל באישה משום שלא הי' בידה שלא להתרצות כמ"ש הר"מ ז"ל אבל לענין דברים שגופה נפסל מפהונה ע"י ביאה זו אם היתה ברצון הא נמי מקרי רצון: ולפ"ז י"ל שפיר דלרבה בלישנא בתרא אונס לא מיקרי זונה בפנוי הבא על הפנויה לר"א וה"ה בשאר פסולי פהונה ולא תקשה ממתניתין דתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה דאמר ריב"ן אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה תנשא הא לאו הכי חיישינן שמא פסול הי' אע"ג דאונס הי' מ"מ חיישינן שמא נתרצית לבסוף ותחילתה באונס וסופה ברצון מיפסלא מפהונה.

וכן הא דאמר ראב"י דאנוסת עצמו הנוולד חלל דמפרש הש"ס דסובר כר"א דפנוי הבא על הפנוי עשאה זונה ה"מ נמי הנוולד חלל משום דחיישינן שמא סופה הי' ברצון אבל באונס מתחילה ועד סוף לא הוי זונה לרבה בלישנא בתרא בכל פסולי פהונה כמו בא"א וכדעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל: ובה יש ליישב קושית התוס' בכתובות שם דקאמר אמתניתין דתינוקת שירדה למלאות מים מן העין א"ל רבא לר"נ ריב"ן פמאן אי כר"ג הא מכשיר אפילו ברוב פסולין אי כר"י הא פוסל אפילו ברוב פשרין והקשו בתוס' וכל הראשונים הא ר"ג לא מכשיר אלא בברי שאומרת איש פלוני וכהן הוא והכא הא היא עצמה אינה יודעת אם הי' פשר או פסול לפמ"ש בדעת הרמב"ן והרשב"א דלרבה בלישנא בתרא באונס לא מיקרי זונה בפסולי פהונה א"ש דרבא נמי בההו סוגיא אזיל בשיטתו דלישנא בתרא דרבה דבאונס לא מיקרי זונה רק שחששו שמא נתרצית לבסוף והיא אמרה שלא נתרצית ולר"ג מהימנא בברי דינדה שאומרת שלא נתרצית ולר' יהושע לא מהימנא וע"ז פריף אי ר"ג הא מכשיר אפילו ברוב פסולין ומה לי אומרת לכשר נבעלתי או אומרת לא נתרציתי [ולא מבועי לדעת רבינו יונה ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל בסוגיא דפ"פ דנאמנת לאמר נאנסתי באשת ישראל דה"נ מהימנא לאמר לא נתרציתי לבסוף אלא אפי' לדעת החולקים עליו וסוברים דלא מהימנא לאמר נאנסתי היינו משום דהתם אמרינו אונס לא שכיח אבל בינדעין שהי' אונס מהימנא לאמר שהי' האונס

מתחילה ועד סוף אף שהר"מ פתב שטבעו של ב"א להתרצות מ"מ לא חשיב לא שכיח
כמו אונס גמור] ואי כר"י הא פוסל אף ברוב פשירין דלא מהימנא אף היכא דרוב מסייע
לה ואמאי אמר דאם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה תנשא.

ואף דר"י מכשיר בס"ס גבי אלמנת עיפה והכא איכא ס"ס שפא פשר הי' ונשפא לא
נתרצית מ"מ הך ספיקא דלא נתרצית לא חשיב לר"י ס"ס כמ"ש התוס' שם (דף י"ג)
דבנסתרה לא חשיב לר"י ס"ס שפא לא נבעלה דאין אפטרפוס לעריות וה"נ לא חשיב
לי' ס"ס דשפא לא נתרצית וא"ש דברי רבא לר"נ לפום שיטתו פלישנא בתרא דרבה
וכפי שיטת הרמב"ן והרשב"א דבאונס לא מיקרי זונה בכל פסולי כהונה כמו בא"א
ודו"ק: ודע שראיתי במל"מ דברים אשר הם לכאורה נגד דברי הירושלמי הנ"ל במ"ש
הרמב"ם ז"ל (בפ"ג מה' סוטה הלכה כ"ג) דאם פאו ב' עדים אחר ששתתה ואומרים
שהיא טמאה אסורה לבעלה מפני שהמים אינו בודקין אלא למי שאין לה עדים שמודיעים
זנותה ועוד שפא בעלה אינו מנוקה מעון לפיכך לא בודקו המים את אשתו אבל אי פא
ע"א והעיד שהיא טמאה אינה אסורה ותשב תחת בעלה שהרי שתתה עכ"ל וכתב המל"מ
ע"ז וז"ל דין זה דע"א לא נתבאר בגמרא אף הוא סברת רבינו דס"ל דע"כ לא מהני ע"א
אלא קודם שתי' דגזירת הכתוב הוא שלא תשתה כל שיש ע"א לטומאה וכיון דליכא
שתיה להתירה נשארת באיסורה דומיא דנשים שאינן ראיות לשתות מגזירת הכתוב
והם אסורות משום דליכא שתיה להתירן ובזמן הגה נמי דינא הכי דכיון דליכא מי סוטה
נשארת באיסורה.

אבל אם פבר שתתה הרי היא מותרת עד שיבאו שני עדי טומאה אבל ע"א לא ואם הי'
הע"א פא קודם שתי' היתה נאסרת לא מפני העד אלא מפני שהיתה נמנעת השת' מגזירת
הכתוב עכ"ל וזה תמוה דאיך אפשר לאמר דע"א בסוטה הוא רק לעכב השת' ונשארת
בספק איסור שהיה בה מקודם דא"כ אמאי אמר בירושלמי שהבאנו לעיל ופסק פן
הרמב"ם ז"ל (בה' איסורי ביאה) דהמקנא לאשתו ונסתרה ובא ע"א והעיד שנטמאה
והיה בעלה כהן לוקה עלי' משום זונה אעפ"י שעיקר העדות בע"א ואם מה שנאסרה
הוא רק שפנע העד ממנה השת' ונשארה בספק איסור, מלקות מניין הרי היא בספק
זונה כמ"ש לעיל ממ"ש הרמב"ם (בפי"ח מה' א"ב) ואמאי בעלה לוקה עלה משום זונה
א"ו הא ליתא וע"א משוי לה כנדאי ולהכי לוקין עלי' והכי משמע לישנא דהש"ס דאמר
בסוטה (דף ל"א) כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים הרי דהאמינה לו תורה
לגמרי ומשוי לה נדאי טומאה: ובעיקר דברי הרמב"ם ז"ל שכתב שאם פא ע"א אחר
ששתתה ואמר שהיא טמאה מותרת וסובר דהא דאמר רב ששת (בסוטה ו') סוטה שיש
לה עדים במדה"י אין המים בודקין אותה מיירי דווקא שיש ב' עדים שהיא טמאה אבל
בע"א שמעיד מותרת שהרי לא בודקו המים אין הטעם כמו שפירש המל"מ אלא טעמו
של הרמב"ם ז"ל דאף דחזינון שהאמינה תורה לע"א לשווי נדאי סוטה מ"מ זהו דווקא
אם פא העד קודם שתי' שאז הי' בספק איסור והכתוב אסרה כנדאי וגם חזקת כשרות
דידה איבדה שהרי רגלים לדבר שקינא לה ונסתרה.

אבל אחר ששתתה ולא בודקו המים היא בחזקת היתר שהרי אנו מתירין אותה מיד
לבעלה ולתרוימה מפני שנבדקה ונמצאת טהורה וכשפא העד להעיד על טומאתה בשעה

שְׁהִיא בְּחֻקֵּי הַיָּמִים אֵינוֹ נֶאֱמָר וְאֵמְרִינוּ בִּיהַ דְּשִׁקוּרֵי מְשַׁקֵּר וְלֹא תִלְיֵנוּ לֹמַר שְׁלֵא בְּדִקוּהָ הַיָּמִים מִפְּנֵי שְׁהָעֵד יָדַע מִטְּוִמְאָתָהּ וַיִּדְעֵתוּ עֵינֶיב הַבְּדִיקָה כְּמוֹ בְּב' עֲדִים אֲלֵא אֲמְרִינוּ דְּשִׁקוּרֵי מְשַׁקֵּר הָעֵד וְדִנְקָא בְּב' עֲדִים שְׁהָעֵידוּ אַחַר שְׁתִּי' שְׁהִיא טְמֵאָה אֲמְרִינוּ הָא דְּלֹא בְּדִקוּהָ הַיָּמִים הוּא מְשׁוּם דִּידְעֵתֶם עֵינֶיב הַבְּדִיקָה מְשׁוּם דְּתַרִי מְהִימְנָא בְּכָל הַתּוֹרָה פְּנִלָה לְהַכִּי לֹא אֲמְרִינוּ דְּשִׁקוּרֵי מְשַׁקֵּרֵי אֲלֵא קוּשְׁטָא קְאָמְרִי וְהָא דְּלֹא בְּדִקוּהָ מְשׁוּם שְׁיִדְעֵתֶם עֵינֶיב הַבְּדִיקָה אֲבָל ע"א אֲמְרִינוּ דְּשִׁקוּרֵי מְשַׁקֵּר פִּינוּ שְׁבָא לְהָעֵיד בְּשַׁעָה שְׁהִיא בְּחֻקֵּי הַיָּמִים הַיָּמִים ע"י הַבְּדִיקָה לֹא מְהִימוּ כָּל וְכֹה"ג מְצִינוּ שְׁחִילְקוּ גְבִי נְאֻמָּנוֹת דְּעֵד אֶחָד בְּזִמְנוּ הַעֲדָתוֹ בְּהָא דְּאָמַר עֲוֹלָא (בְּסוּטָה דְּפ' ל"א) כָּל מְקוּם שְׁהָאֲמִינָה תּוֹרָה ע"א הָרִי הוּא כְּשֵׁנִים וְהַשְּׁנִי הַבָּא לְהַכְחִישׁוּ מִפְּלִגְיָנוּ בֵּין בַּת אַחַת וְזֶה אַחַר זֶה דְּבַב"א יֵשׁ נְאֻמָּנוֹת גַּם לְהַשְּׁנִי כְּדִין ע"א וְהוּי חַד לְגַבִּי חַד אֲבָל בּוֹא"ז שְׁהָחֻזַק עֲדוּתוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן אֵין לְהָעֵד הַשְּׁנִי נְאֻמָּנוֹת כָּל נְגַד הָרֹאשׁוֹן] וְאִף דְּאִיכָא לְמִימַר דְּהָעֵד קוּשְׁטָא קְאָמַר וּמָה שְׁלֵא בְּדִקוּהָ הַיָּמִים הוּא מְשׁוּם דִּידְעֵת הָעֵד עֵינֶיב הַבְּדִיקָה אֲפ"ה מְתַרְתָּ פִּינוּ דְּאִין לְעֵד נְאֻמָּנוֹת אִם בָּא בְּעַת שְׁהִיא כְּבָר בְּחֻקֵּי הַיָּמִים הַיָּמִים שְׁתִּינִיתָה שְׁלֵא בְּדִקוּהָ הַיָּמִים: וּמִינְשֵׁב בְּזֶה מָה שְׁהַקְשָׁה הַמַּל"מ שֶׁם עַל דְּבָרֵי הַר"מ ו"ל מְהָא דְּמַקְשָׁה הַש"ס שֶׁם לְרַב שְׁשֵׁת מִמְתַּנִּיתִין דְּאֵלוּ שְׁמַנְחָתוֹן נְשַׁרְפַת שְׁבָאוּ לָהּ עֲדִים שְׁהִיא טְמֵאָה אִימַת אֵילִימָא מְקַמֵי דְּתַקְדַּשׁ תִּיפּוּק לְחֻלְיִין אֲלֵא בְּתַר דְּקִדִּישׁ א"א בְּשִׁלְמָא מִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ אֲלֵמָא בַּת מִקְדָּשׁ וּמִיִּקְרַב הִיא וְכִי קִדּוּשׁ מְעִיקְרָא שְׁפִיר קִדִּישׁ מִש"ה מְנַחְתָּה נְשַׁרְפַת אֲלֵא אִי אֲמַרְתָּ אֵין הַיָּמִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ תַּגְלִי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע דְּכִי קִדּוּשׁ בְּטַעוֹת קִדּוּשׁ וְתַצָּא לְחֻלְיִין וּלְדַבְרֵי הַר"מ ו"ל תַּקְשָׁה לְוִקְמָא הָא דְּקִתְנֵי שְׁבָאוּ לָהּ עֲדִי טְוִמְאָה מְנַחְתָּה נְשַׁרְפַת בַּע"א שְׁבָא לְהָעֵיד עַל הַטְּוִמְאָה דַּע"א בְּסוּטָה גְמִי עֲדִי טְוִמְאָה קָרִי לִי דְּהִינּוּ עֲדוּת דְּמַהֲנֵי בְּסוּטָה [כַּמ"ש כַּה"ג הָרֹא"ש בְּרִישׁ ב"מ בְּעַנְיָן עַד מְסִיעַ ע"ש] וְשׁוֹב לֹא תַקְשָׁה לַר"ש אֲמַאי מְנַחְתָּה נְשַׁרְפַת הָא מְעִיקְרָא בְּטַעוֹת קִדּוּשׁ לְפִי מָה שְׁבִיָּאָר הַמַּל"מ בְּטַעְמוֹ שֶׁל הַר"מ ו"ל שְׁאִין נְאֻמָּנוֹת לַע"א כ"א לְעַכְבַּ הַשְּׁתִּי' אִף שְׁבָא קוּדָם שְׁתִּי' א"כ בַּע"א וְדֹאֵי דְּלֹא הוּי הַקְדָּשׁ טַעוֹת דְּהָא מָה שְׁיִדַּע בְּטְוִמְאָתָהּ לֹא מְעַכְבַּ הַשְּׁתִּי' וְעַל בִּיאָתוֹ לַב"ד הָא לִיכָא לְמִימַר שְׁיִבְטַל הַקִּדּוּשׁ לְמַפְרַע דְּאֵטוּ אֲפָשֵׁר לְאִמַר תַּגְלִי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע שְׁיִבָּא הָעֵד וַיַּעֲכַב הַשְּׁתִּי' אוּלַי בְּשַׁעַת קִדּוּשׁ הַמְנַחָה לֹא הִי בְּדַעְתּוֹ לְבָא לְהָעֵיד כָּל וְכִי קִדִּישׁ מְעִיקְרָא שְׁפִיר קִדּוּשׁ וְעַכְשָׁיו שְׁבָא הָעֵד קוּדָם שְׁתִּי' מְנַחְתָּה נְשַׁרְפַת דְּהָא גַּם בְּשֵׁנֵי עֲדִים אֵין בִּיאָתֶם לַב"ד מְבַטַל הַקִּדּוּשׁ לְמַפְרַע מְשׁוּם דְּהַשְּׁתִּי' הוּא דְּאֲתִיִּין הָעֲדִים וּמְעִיקְרָא שְׁפִיר קִדִּישׁ דְּדִנְקָא יִדְעֵת הָעֲדִים מְבַטַל הַקִּדּוּשׁ לְמַפְרַע אֲבָל בִּיאַת הָעֲדִים לַב"ד אֵינוֹ מְבַטַל דְּהַשְּׁתִּי' הוּא דְּאֲתוּ וּכְמוֹ דְּאֲמְרִינוּ (בְּכַרִּיתוֹת כ"ה) גְבִי ע"ע בְּנִמְצָא הַהוֹרֵג עַד שְׁלֵא נְעַרְפָּה הָעֲגָלָה לְמ"ד דַּע"ע נְאֻסְרַת מְחִיִּים אֲסוּרָה עִי"ש דְּרַבָּא מִיִּיתֵי רֵאִי לְדַבְרֵיו דַּע"ע אֵינָה נְאֻסְרַת מְחִיִּים מִדְּתַצָּא וְתַרְעָה בְּעֵדָר דְּאִי נְאֻסְרַת מְחִיִּים כְּבָר אִיִּתְסַרָה לָהּ וְעִי"ש בְּתוּס' הָרִי חֲזִינוּ דְּזֶה לֹא מִיִּקְרִי קִדּוּשָׁה בְּטַעוֹת דְּהַשְּׁתִּי' הוּא דְּנִמְצָא הַהוֹרֵג וּמְעִיקְרָא שְׁפִיר אִיִּתְסַר.

וְה"נ אִם בָּא עַד טְוִמְאָה אַחַר שְׁקִדְשׁ הַמְנַחָה שְׁפִיר קִדּוּשׁ עַד הַשְּׁתִּי' וְכֵן לְפִי מָה שְׁפַתְבַּ שֶׁם הַמַּל"מ בְּטַעְמוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם מְשׁוּם דְּסוּבֵר דִּידְעֵת ע"א אֵינוֹ מְעַכְבַּ הַבְּדִיקָה מְשׁוּם דְּהָא דְּפָסֵק דִּידְעֵת טְוִמְאָה מְעַכְבַּ הַבְּדִיקָה לֹא מְשׁוּם דְּסוּבֵר כַּר"ש דְּיִלְיָף לָהּ מוֹעֵד אֵין בָּהּ דַּא"כ אֲפִילוּ יִדְעֵת ע"א גְמִי הִי מְעַכְבַּ הַבְּדִיקָה אֲלֵא מְשׁוּם דְּסוּבֵר כְּתַנָּא דְּיִלְיָף שֶׁם בְּסוּטָה מְקַרָא דְּטְהוֹרָה וְלֹא שְׁיֵשׁ לָהּ עֲדִים בְּמַדָּה"י שְׁהִיא טְמֵאָה וְהָד דְּרִשָּׂא הוּא רַק בְּב'

עדים ולא בע"א א"כ נדאי דתקשה לוקמא מתניתין דמנחתה נשרפת בבא ע"א לטומאה להכי פי קדוש שפיר קדוש ידיעת ע"א אינו מעכב הבדיקה אבל לפמ"ש בטעמו של הר"מ ו"ל א"ש נדאי גם ידיעת ע"א מעכב הבדיקה דמ"ש ידיעת ע"א מידיעת שני עדים וכי אתא ע"א מקמי דתשטה נמי הקדש טעות הוי דהא כי אתא מקמי דתשטה יש לו נאמנות דהתורה האמינתו פיון שפא בשעה בספק איסורא יש לו נאמנות לעשותה פונדאי איסור וכיון ידיעת טומאה מעכב הבדיקה כי קדוש בטעות קדיש והרמב"ם ו"ל לא כתב דע"א שפא אחר שתי אינו אוסרה הוא רק משום דאין לו נאמנות אם בא אחר שתי אבל קודם שתי יש לו נאמנות וגם ידיעתו מעכבת הבדיקה וכי קדוש בטעות קדיש ושפיר פריה הש"ס לרב ששת מהא דמנחתה נשרפת ולא מצוי לאוקמי בע"א דגם בע"א הוי הקדש טעות והכי נמי משמע מלשון התוס' שם בסוטה (דף ו') ד"ה שפאו לה עדים.

דמספקא להו אי דווקא נקט עדים אבל ע"א לא מהימן דמוקמינו לה בגמרא לאחר ששתתה דדוקא קודם שתשטה האמינה תורה לע"א כו' עי"ש הרי מבואר דעיקר ספיקא דידהו משום נאמנות הוא אי מהימן אחר שתי או לא ובנדאי שגם פונת הרמב"ם במ"ש דבע"א שהעיד אחר שתי מותרת הוא ג"כ משום נאמנות שאחר שתי אמרינו דמשקר ודו"ק: סימן קעא שאלה בדיני סוטה ויבואר מתוך התשובה: איתא בסוטה (כ"ח) ת"ר שלש פעמים האמורים בפרשה אם נטמאה נטמאה ונטמאה א' לבעל וא' לבועל וא' לתרומה כו' מת"ל והיא נטמאה והיא לא נטמאה אם נטמאה למה שותה אם לא נטמאה למה משקה מגיד לה הפתוב שהספק איסורה מכאן אתה דן לשרץ ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון עשה בה ספק פונדאי שרץ שעשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון א"ד שיעשה בו ספק פונדאי.

וממקום שבאת מה סוטה רה"י אף שרץ רה"י ומה סוטה דבר שיש בו דעת לשאול אף שרץ דבר שיש בו דעת לשאול ומכאן אמרו כו': ולכאורה קשה מנ"ל שעשה הפתוב ספק פונדאי וכמ"ש התוס' ד"ה מה דאם בא עליה צריף כפרה כעושה ונדאי איסור דלמא מה שאסרה תורה עד שתשטה הוא מטעם דספיקא דאורייתא לחומרא לדעת כל הראשונים זילת הרמב"ם ו"ל ולא שייך כאן איצטריוף קרא למעוטי ספיקא פיון שאין כל הספיקות שוין כמ"ש התוס' בחולין (דף כ"ב) ד"ה איצטריוף וה"נ פיון דלפעמים איבע שמתתרת והיא טהורה ולפעמים היא טמאה הוצרך הפתוב להגיד לנו שתשטה דהא עד השתא אפתי לא אשמועינן קרא בשום מקום דזנות דינדה אוסרתה על בעלה ואשמועינן הך קרא דאם נסתרה אסורה על בעלה מספק שפא נטמאה ואי דמלשון ונטמאה מפיק דהפתוב קורא אותה טומאה ונדאי ז"א דהא אמרינו ביבמות (דף י"א) דהאי ונטמאה לא אנסתרה קאי אלא אנבעלה ע"ש: מיהו לפמ"ש כ התוס' בסוטה דכל סוטה יש לה חזקת טהרה כמ"ש בד"ה מפאן שהקשו דל"ל להילכתא דברה"ר טהור לימא העמד טהור על חזקתו והוצרכו לתרץ דאיצטריוף דלא נימא דרה"ר דמי לרה"י דלא מוקמינו אחזקתו ואף דבסוטה ישרגלים לדבר אינו עושה אלא ספק מגע דבלא"ה לא הוי אפילו ספק מגע דמסתמא לא נחשדו על עריות.

א"כ י"ל דמהכא גופא ילפינו שעשה הפתוב ספק פונדאי מדלא מוקמינו לה אחזקה ברה"י ש"מ שהוא נדאי טומאה וכיון שהוא נדאי לא מוקמינו לה אחזקה דהא דמוקמינו

אחזקה לא משום דהחזקה מכרעת את הספק לברר את הדבר המסתפק לן איה הי' המעשה אלא דגלי לן קרא שלא נחוש לספק בדבר שיש לנו חזקה דמעיקרא פמו שיבואר אי"ה לקמן וכ"ז בדבר שהספק אינו אוסרו בנודאי אלא מטעם ספק לחוד אבל בטומאה ברה"י עשה הפתוב ספק בנודאי היינו דכל דבר שמסתפק לן ברה"י הוא טמא בנודאי וגזה"כ הוא שהספק מתהפך לנודאי טומאה [ע"ד שמצינו בקדשים שהיסח הדעת בעלמא הוי פסול טומאה אף שלא נגע בשום דבר] א"כ לא שייך לילה בטר חזקה דהא גם החזקה אינה מבררת המעשה רק שלא הצריכה תורה לחוש לספק היכא דאיכא חזקה ונהגינן בי' מנהג שנהג בו עד השתא אם לטהר אם לטמא ונהו דווקא בדבר שהספק אינו מתהפך לנודאי איסור אבל בספק טומאה ברה"י שהספק מהפכו לנודאי איסור לא אזלינן בטר חזקה: ובזה הי' אפשר לפרש מה שהקשו התוס' בחולין (דף יו"ד) דאמרין שם דילפינן דאזלינן בטר חזקה מדכתיב והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו וטמא ודלמא אדנפק ואתא בצר לי' שיעוריה אלא ש"מ דאזלינן בטר חזקה והקשו התוס' דילמא הכא טמא משום דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא ותירצו דמירי מסתמא אפילו אם היו שם הרבה ב"א דהוי רה"ר.

ותירוצם תמוה לי דהא בגמרא שם מסיק תנא דלא כראב"י משום דילפינן מקרא דוהסגיר את הבית מ"מ אפילו הליך לתוך ביתו והסגיר ומוכח מזה דלא מירי קרא ביצא דרך אחוריו דהא הליך לתוך ביתו והסגיר נמי הני הסגר ודחיק לאוקמי דמירי בקנימא דרי דגברא וטפי הו"ל לאוקמי דמירי שלא היו שם ב"א והוי רה"י ולהכי הוי הסגר מעליא דספק טומאה ברה"י טמא ומנ"ל דאזלינן בטר חזקה וקנימא דרי דגברא הוי אוקמתא רחוקה יותר מלאוקמי שלא היו שם ב"א בשעת הסגר או בשעת ביאת הטהור לבית אבל לפמש"כ דהא דספק טומאה ברה"י הוי נודאי טומאה לא ילפינן אלא מהא דלא מוקמינן סוטה אחזקת טהרה ומזה הוא דידעינן שהספק מתהפך לנודאי א"כ כל פמה דלא ידעינן דאזלינן בטר חזקה לא ידעינן נמי דספק טומאה ברה"י טמא נודאי ואמאי הבא אל הבית טמא נודאי ולקמן יבואר עוד מה שיש לעיין בזה: מיהו קשה טובא דא"כ תקשה לרבא בחולין (דף ט') דאמר שם אב"י ולא שני לן בין איסורא לספנתא והא אלו ספק טומאה ברה"ר טהור ואלו ספק מים מגולין אסורין וא"ל רבא התם הלכתא גמירא לה מסוטה ע"ש בתוס' ורשב"א בחי' דלרבא באיסור לא אזלינן בטר חזקה כה"ג דמים מגולין או סוטה שקרוב הדבר שנתחדש בו מקרה או טומאה ורק בטומאה הלכתא גמירא לה דברה"ר טהור היכא דאיכא חזקה ולאפוקי מאב"י דאיהו סובר דהיכא דאיכא חזקה מדינא טהור ברה"ר והא דילפינן מסוטה היינו לטהר אף היכא דליכא חזקה ורבא סובר דגם היכא דאיכא חזקה מסוטה הנצרכנו ללמוד ובאיסורין אסור כה"ג פמו במים מגולין לא אזלינן בטר חזקה א"כ לרבא לא מוכח מידי שעשה ספק בנודאי בסוטה דהא גם באיסורין כה"ג לא אזלינן בטר חזקה ולהכי אסורה עד שתשתה ומנ"ל דספק טומאה ברה"י הוי טומאה ונדאית: ועוד דבעיקר הדבר שכתבו התוס' בסוטה דסוטה יש לה חזקת היתר והא דילפינן לטהר ברה"ר היינו דלא נימא דדמי לרה"י קשה טובא דהא אמרינן בדוכתי טובא דספק טומאה ברה"ר טהור אפילו בלא חזקה וכמו שהוכיחו בעצמם בחולין ובגדה דר"ש מטהר ברה"ר גבי מקוה שגממד ונמצא חסר אע"ג דליכא חזקה דהא איכא נגד חזקת מקוה חזקת טומאה דגברא ואף רבנן לא פליגי אלא משום

דְּהוּי תַרְתִּי לְרִיעוּתָא וְכוּנְדַאי טַנְמָאָה דְּמִי וְכוּן אַמְרִינוּ בְּחֻלִין (דָּף פ"ו) אַם אַמְרוּ סָפֵק טַנְמָאָה לְטַהַר יֵאמְרוּ סָפֵק אִיסוּר לְהַתִּיר וְהֵינּוּ דְלִר"מ דְּמַסְמִיךְ מִיעוּטָא לְחֻזְקָה וְהוּי פִּלְגָא וּפְלִגָא מְטַהַר בְּתִינוּךְ מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבַר שְׁאִין בּוּ דַעַת לְשִׂאָל וְגַמְרִינוּ מְסוּטָה לְטַהַר אֲלֵמָא מַה דְּגַמְרִינוּ מְסוּטָה לְטַהַר אַף בְּלֵא חֻזְקָה נְמִי טַהוּר דְּהָא הָתָם ע"י הַחֻזְקָה נַעֲשֵׂה פִּלְגָא וּפְלִגָא וְאִם גִּימָא דְּגַבֵּי סוּטָה אִיכָא חֻזְקָה דְּטַהַרָה א"כ מנ"ל לְטַהַר גַּבֵּי טַנְמָאָה בְּרַה"ר אוּ בְּדָבָר שְׁאִין בּוּ דַעַת לְשִׂאָל אַף בְּלֵא חֻזְקָה טַהַרָה: וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן בַּעַל ש"ש שְׂכ' דְּלְטַהַר בְּרַה"ר בְּלֵא חֻזְקָה דְּטַהַרָה מְבוּעֵל יִלְפִינוּ דְּטַהוּר בְּרַה"ר אַף דְּלְגַבֵּי בּוּעֵל לִיכָא חֻזְקָה דְּטַהַרָה כָּלֵל דְּאִימַת הו"ל חֻזְקָה טַהַרָה לְגַבֵּי: וְלַעֲנַד ז"א דְּמְבוּעֵל לִיכָא רְאָיָה כָּלֵל דְּבְרַה"ר טַהוּר בְּלֵא חֻזְקָה דְּאִיכָא אִם גִּימָא דְּבְרַה"ר לֹא מְטַהַרִינוּ בְּלֵא חֻזְקָה, מ"מ גַּבֵּי בּוּעֵל מְטַהַרִינוּ אַע"ג דְּלִיכָא גַבֵּי חֻזְקָה דְּהָא אִיסוּרָא דְּבוּעֵל בְּבַעַל תְּלִיא דְּהָא בְּאֹנְס דְּשָׂרְיָא לְבַעַל שְׂרִיָא נְמִי לְבוּעֵל כְּדַאמְרִינוּ בְּכַתּוּבּוֹת (דָּף ט') הָתָם אֹנְס הָנֵאִי וְשָׂרְיָא לְבַעַל שְׂרִיָא נְמִי לְבוּעֵל א"כ כִּינּוּ דְּלְבַעַל שְׂרִיָא בְּרַה"ר מִשּׁוּם חֻזְקָה לְבוּעֵל נְמִי שְׂרִיָא אַף דְּלְגַבֵּי לִיכָא חֻזְקָה כָּלֵל וְנַהוּ פְּשׁוּט וְא"כ קִשָּׁה מנ"ל דְּבְרַה"ר טַהוּר אַף בְּלֵא חֻזְקָה טַהַרָה מִיְהוּ לְרַבָּא א"ש כִּינּוּ דְּסוּבְר דְּלֹא אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֻזְקָה הִיכָא דְּאֲתַרַע כְּמוּ בְּמִים מְגוּלִין וְה"נ בְּרַה"ר לֹא בְּעִינוּ לְאֹקְמִי אַחֻזְקָה אִי לֹא דִּילְפִינוּ מְסוּטָה וְכַמ"ש הַרְשָׁב"א ז"ל וְכִינּוּ דְּגַלִּי קָרָא דְּאֲזַלִּינוּ בְּתַר חֻזְקָה אַע"ג דְּבִאִיסוּר כַּה"ג אִיסוּר א"כ ה"ה בְּלֵא חֻזְקָה נְמִי טַהוּר אֲבָל לְאַבְיֵי דְּסוּבְר דְּבִאִיסוּר נְמִי אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֻזְקָה כַּה"ג וּמִים מְגוּלִין שְׁאִנִּי דְּחַמִּירָא סְכַנְתָּא וְעִיקָר יִלְפוּתָא דְּסוּטָה הוּא לְטַהַר בְּלֵא חֻזְקָה א"כ קִשָּׁה מנ"ל דְּבְרַה"ר טַהוּר בְּלֵא חֻזְקָה הִיכָא הָנֵה חֻזְקָה: וְנ"ל דְּכִינּוּ דְּגַלִּי קָרָא דְּבְרַה"ר סְפִיקוּ טַמָא וְהוּי נּוּדַאי טַנְמָאָה בְּסָפֵק מַגַּע כֹּל הִיכָא דְּמַסְתַּפֵּק לָן אִין אֲנוּ יְכוּלִין לְהַחֲזִיקוּ בְּסָפֵק טַנְמָאָה אֲלֵא שְׁמַסְפֵּק טַנְמָאָה נַעֲשֵׂה נּוּדַאי טַנְמָאָה א"כ כִּינּוּ דְּבְרַה"ר טַהוּר הִיכָא דְּאִיכָא חֻזְקָה מְמִילָא יְדַעִינוּ דְּאִיכָא דְּלִיכָא חֻזְקָה נְמִי טַהוּר דֹּא"א לּוֹמַר דְּהִיכָא דְּלִיכָא חֻזְקָה הוּי סָפֵק טַנְמָאָה דְּהָא מְסָפֵק הוּי נּוּדַאי טַנְמָאָה וְא"כ חֻזְקָה נְמִי לֹא מְהַי דְּהָא כְּבָר כְּתַבְנוּ דְּחֻזְקָה לֹא מְהַי אֲלֵא הִיכָא דְּהַסְפֵּק אִינוּ מְתַהַפֵּךְ לּוּדַאי אֲבָל הִיכָא דְּהַסְפֵּק מְתַהַפֵּךְ לְנוּדַאי לֹא מְהַי חֻזְקָה מִשּׁוּם דְּחֻזְקָה אִינְהּ מְכַרְעַת אֶת הַמַּעֲשֵׂה רַק דְּגַלִּי קָרָא דְּלֵא נְחוּשׁ לְסְפִיקָא וְנַחֲזִיק הַדְּבָר כְּמוּ שְׁהִי עַד עַכְשָׁיו אֲבָל בְּסָפֵק מַגַּע טַנְמָאָה דְּהַסְפֵּק נַעֲשֵׂה נּוּדַאי לֹא מְהַי חֻזְקָה וְכִינּוּ דְּבְרַה"ר טַהוּר הִיכָא דְּאִיכָא חֻזְקָה מְסַתְמָא גַם בְּלֵא חֻזְקָה הוּי טַהוּר: אֲלֵא שְׁבַעֲעִיקָר יְסוּד שְׁהַנְחֵנוּ דְּבְטַנְמָאָה לִיכָא סְפִיקָא מַה"ת לֹא סְבִירָא לְהוּ לְהַתּוּס' הָכִי דְּהָא בַּפ' ב' גְּזִירִים שְׁאֲמַר לְהֵם א' רֵאִיתִי א' מְכֵם שְׁנַטְמָא שְׁנִיָּהֵם מְבִיאִין קָרְבַן טַנְמָאָה וְקָרְבַן טַהַרָה וּפְרִיף דְּהָא הוּי רַה"ר וְאַמְאִי מְבִיאִין קָרְבַן טַנְמָאָה.

וּמִשְׁנֵי בְּאוּמַר שְׁנַזְרַק בִּינֵיכֶם טַנְמָאָה דְּהוּי רַה"ר וְהַקְשׁוּ הַתּוּס' בְּחֻלִין (דָּף ט') דְּאֲכַתִּי כִּינּוּ דְּהוּי רַה"ר נּוּדַאי טַנְמָאָה הוּי וְקָרְבַן טַהַרָה לְמַה מְבִיאִין וְתִירְצוּ דְּכִינּוּ דְּסָפֵק טַנְמָאָה בְּרַה"ר יִלְפִינוּ מְסוּטָה בְּעִינוּ דּוּמִיא דְּסוּטָה אֲבָל הִכָּא שְׁאֲחַד נּוּדַאי טַהוּר לְהָכִי לֹא הוּי נּוּדַאי טַנְמָאָה וְהוּי רַק סְפִיקָא לְהָכִי מְבִיאִין קָרְבַן טַנְמָאָה וְקָרְבַן טַהַרָה עִי"ש וּבְמַהֲרָש"א שְׁבִיָּאָר דְּבְרִיָּהֵם וְא"כ חֻזִּינוּ דְּמַצִּינוּ גַּבֵּי טַנְמָאָה שְׁאִינְהּ לֹא נּוּדַאי טַנְמָאָה וְלֹא נּוּדַאי טַהוּר רַק סְפִיקָא כְּגוֹן בְּרַה"ר הִיכָא דְּלֵא דְּמִי מַמַּשׁ לְסוּטָה.

א"כ הַדּוּק"ל דְּלְמָא בְּרַה"ר נְמִי סְפִיקָא הוּי וְהִיכָא דְּאִיכָא חֻזְקָה טַהוּר כְּמוּ בְּסוּטָה דְּאִיכָא חֻזְקָה וְטַהוּר בְּרַה"ר וְהִיכָא דְּלִיכָא חֻזְקָה הוּי סְפִיקָא אֲלֵא שְׁלַקְמוּן נְבִאָר שְׁאִין שִׁיטַת

התוס' מוכרחת בזה: מיהו בחולין (דף ט') ובגדה (דף ב') כתבו התוס' דבסוטה ליפא חזקה להתיר פלל משום דרגלים לדבר מרע לחזקה דהתירא והויא ספק השקול וע"ז הקשו דא"כ מנ"ל דברה"י טמא אף בחזקת טהרה ותירצו דהא יש לה חזקה שאינה נודאי טמאה עיי"ש וזה דחוק מאד ועוד לפי"ז נדאי קשה מנ"ל שהספק פודאי דילמא הא דאסרה תורה עד שתשתה הוא משום ספיקא פכל ספק איסור דאזלינן בי לחומרא בכה"ת לפי רוב דעת הראשונים ו"ל זולת הרמב"ם ו"ל ואי משום דהפתוב קורא אותה טמאה מדכתיב ונטמאה הא פבר הוכחנו מהש"ס דיבמות דונטמאה בנבעלה הוא דכתיב ולא בנסתרה: והיה נ"ל ליישב שיטתם דעיקר ילפותא דברה"י עשה הפתוב פונדאי מבועל הוא דאמאי אוסרין אותה עליו הא בספיקא דשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת אמרינן בכתובות (דף כ"ב) אם גיסת לאחד מעדי' ואומרים פרי לי דלא תצא והתם הוי ספק השקול דנגד חזקת א"א איפא חזקה דדייקא ומנסבא א"כ אמאי לא מהימן הבועל לישא אותה פינו דהוא והיא אומרים לא נטמאה א"ו דהפתוב עשה אותה פונדאי טומאה דספק טומאה ברה"י הוי נדאי טומאה ולא מהני פרי לי ומזה ילפינן שהספק פונדאי ואף להרשב"א ו"ל בחי' לקדושין (דף ס"ו) פסוגיא דינאי המלך מפרש לסוגיא דכתובות דהא דפריד באשם תלוי קיימא לרנוחא דמילתא פריד דלכל הפחות באשם תלוי קיימא וה"ה דהנה מצי למימר בחטאת קיימא דתרי ותרי מוקמינן אחזקה ולית לי להרשב"א ו"ל חזקה דדייקא ומנסבא שכתבו התוס' וסיים הרשב"א ו"ל ולבסוף דמשני שניסית לאחד מעדיה ובאומרת פרי לי אע"ג דמדאורייתא מוקמינן אחזקה וקאי בחטאת מ"מ לגבי עצמו נאמן.

א"כ תקשה מאי מהני דספק טומאה דסוטה הוי פונדאי מ"מ הבועל לגבי עצמו נאמן מה"ת אף נגד חזקת איסור דהוי פונדאי: מ"מ נראה דא"ש דאף שדעת הרשב"א דברי דידן' מהני אף נגד חזקה שאני חזקה דנהי דגלי לן קרא דאזלינן פתר חזקה מ"מ אין החזקה מחלטת את הענין כמש"כ הש"מ (בספ"ק דב"מ) דאפילו רובא דעדיף מחזקה אין מחליט הדבר ואפתי ספיקא מקרי לענין עשירי ספק וכ"ש חזקה דאינה מכרעת הענין ויבואר פלל זה אי"ה לקמן א"כ פינו דאין החזקת איסור מחליט הענין מהני פרי לי דידן' בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת אף דבחזקת א"א קיימא ואפילו בשני עדים סובר ר' יהודא בכריתות (דף י"ב) דמהני פרי לי נגד שני עדים לגבי עצמו הוא משום דלגבי עצמו נאמן להכחיש את העדים בדבר שאינו נוגע לאחרים אבל בספק טומאה אמרינן דגלי קרא דספק פונדאי היינו כל מה שמסתפק לן בספק טומאה ברה"י הרי הוא נודאי טומאה א"כ לא מהני מה שנאמן ע"ע.

דהא מ"מ מה שאזלינן הוא ספק עושה נדאי טומאה ואפילו אם הוא באמת טהור גמור מ"מ הספק שלנו מהפכו לנודאי טומאה להכי לא מהני פרי דידן' וא"כ שפיר ילפינן מטומאת בועל שהספק פונדאי ברה"י דא"א לומר דמטעם ספק אסור דהא הי' מועיל פרי פן הי' נ"ל ליישב שיטת התוס' בחולין ובגדה: ולפי דרכינו יבואר הא דאמרינן ביבמות (דף כ"ד) הנטען על האשה והוציאוה מת"י אעפ"י שפנס מוציא ומוקי לה רב בעדים והיינו עדות טומאה ולכאורה קשה פשיטא דאעפ"י שפנס מוציא פינו דאיפא עדי טומאה ומדאורייתא אסירא לי' משום ונטמאה כמש"כ רש"י ו"ל במתניתין אבל לפמש"כ א"ש.

דְּטוּבָא קמ"ל וואע"ג דְּשְׁנֵיהֶם אוֹמְרִים שְׁלֵא נְטָמָאוּ וּלְר"י אָדָם נֶאֱמָן ע"ע יוֹתֵר מִק' עֲדִים וּלְר"מ נְמִי דְּפְלִיג אֲחֻכְמִים מ"מ הָא אָמַר הֵתָם ר"ל דְּמוּדָה ר"מ לְחֻכְמִים בְּאִמְרוּ לֹו ב' בְּעֵלְתָּ שְׁפָחָה תְּרוּפָה וְהוּא אוֹמַר לֹא בְּעֵלְתִי דְּמִהֵימָן בְּמַגְוָה דְּאִי בְּעֵי אָמַר לֹא גְמַרְתִּי בִּיאָתִי דְּבִשְׁפָחָה תְּרוּפָה בְּעֵינִי גְמַר בִּיאָה א"כ ה"נ פִּינֹן דְּאִשָּׁה נֶאֱסַרְתָּ עַל בְּעֵלָה בְּרָאוּ עֲדִים כְּדָרְךָ הַמְּנַאֲפִים דְּלֹא בְּעֵינִי כְּמַכְחֹול בְּשְׁפוּפָרְתָּ כַּמֶּש"כ הָרָא"ש (בפ"ב דִּיבְמוֹת) אִם כֹּן הָא מְצִי לֹוּמַר לֹא בְּעֵלְתִי וּמִהֵי בְּרִי לִי דִּידְנִי מְשׁוּם דְּנֶאֱמָן ע"ע לְהַכִּי אֲשַׁמוּעֵינִי מִתְּנִיתִין דְּלֹא מִהֵי בְּרִי לִי דִּידְנִי פִּינֹן דְּהוּי סְפַק טְוּמָאָה לְגַבֵּי בּוֹעֵל וְכִינֹן דְּלִדְיִדּוֹן הוּי סְפִיקָא לְכַה"פ נִעְשָׂה הַסְּפַק כְּפִידָא טְוּמָאָה וְאִסוּר בְּהָ אָף אִם לֹא נְטָמָאוּ דְּוַגְמַת מַה שְׁכ' הַתּוֹס' אִם בָּא עֲלֶיהָ הַבְּעֵל קוֹדֵם שְׁתַּשְׁתָּה צְרִיךְ כְּפָרָה כְּמוֹ בְּבַעַל סוּטָה וְנִדְאִית: אֲלֹא שְׁמַדְבְּרִי הִירוּשְׁלֵמִי שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' בְּסוּטָה (דָּף כ"ח) שְׁאֵלוּ אֶת בֶּן זֹמְאָ מִפְּנֵי מַה סְפַק רַה"י טְמָא א"ל סוּטָה מַהוּ לְבַעֲלָה סְפַק אוּ נִדְאִי א"ל מְצִינֹו שְׁהִיא אִסוּרָה עֵי"ש מְשַׁמַּע דְּמִסוּטָה לְבַעַל יִלְפִינֹן וְלֹא מִסוּטָה לְבּוֹעֵל וְעוֹד דֹּא"א לֹוּמַר דְּמִסוּטָה לְבּוֹעֵל יִלְפִינֹן כִּינֹן דְּאִמְרִינֹן בִּיבְמוֹת דְּוַגְמָאָה אֲנִבְעֵלָה כְּתִיב וְלֹא אֲנִסְתְּרָה א"כ קִשָּׁה הָא גּוּפָא מִנ"ל בְּאִמַת דְּאִסוּרָה בְּסִתְרָה לְבּוֹעֵל וְלֹא מִהֵי בְּרִי לִי דְּבּוֹעֵל הָא בְּקִרָא וְנְטָמָאָה דְּבּוֹעֵל אֲנִבְעֵלָה כְּתִיב וְאִמָּא בְּנִסְתְּרָה לְחֹוד מִהֵי בְּרִי לִי דְּלֹא עֲשָׂאָה הַכְּתוּב סְפַק כְּוַדָּאִי וּמִנִּינֹן לְנוּ דְּבִסְתְּרָה אִסוּרָה בְּשִׁלְמָא לְבַעַל יִדְעֵינֹן מַמַּה שְׁאִסְרָה הַכְּתוּב עַד שְׁתַּשְׁתָּה כַּמֶּש"כ רַש"י ז"ל בְּסוּטָה (דָּף כ"ח) ד"ה מְגִיד מְשׁוּם דְּפִשְׁטָא דְּקִרָא מְשַׁמַּע שְׁצָרִיכָה לְשִׁתּוֹת וְאִי לֹא אִסוּרָה לְבַעַל אֲבָל לְבּוֹעֵל דִּילְפִינֹן רַק מוּנְטָמָאָה אִימָא דְּוַקָּא בְּנִבְעֵלָה אִסוּרָה לְבּוֹעֵל אֲבָל בְּסִתְרָה אִימָא דְּהוּי רַק סְפַק וּמִהֵי בְּרִי לִי דִּידְנָה וְדְּבּוֹעֵל וְשְׁרִיָא וּמִנ"ל דְּסְפַק כְּוַדָּאִי דְּלֹא לִיהֵי בְּרִי לִי: מִיהוּ נ"ל לִינִישְׁב שִׁיטְתָם דִּילְפִינֹן מוּנְטָמָאָה דְּתְרוּמָה דְּהָא לְתְרוּמָה לֹא צְרִיךְ קִרָא כְּלָל דְּהָא כְּתִיב כִּי תִהִי לְאִישׁ זָר בְּתְרוּמַת הַקְּדוֹשִׁים לֹא תֹאכַל כַּמֶּש"כ רַש"י ז"ל בְּסוּטָה (דָּף כ"ט) דֹּאִין זָר יוֹתֵר מֵא"א וְכִינֹן דְּלִיכָא חֲזָקָה לְהִתִּירָא דְּנִגְדַת חֲזָקַת הִיתֵר יֵשׁ רַגְלִים לְדָבָר דְּמַרְעֵ לְחֲזָקַת הִיתֵר וְהוּי סְפַק הַשְּׁקוּל א"כ מְמִילָא אִסוּרָה לְתְרוּמָה א"ו דְּאִצְטְרִיךְ קִרָא לְוַדָּאִי אִיסוּר שְׁאִם אֲכָלָה תְּרוּמָה עֲבָרָה עַל וַדָּאִי אִיסוּר כַּמֶּש"כ הַתּוֹס' (דָּף כ"ח) וְלְהַכִּי אִצְטְרִיךְ וְנְטָמָאָה לְאֲשַׁמוּעֵינֹן דְּמַקְרִי טְוּמָאָה לְעַנְנֹן תְּרוּמָה וְאִסוּרָה מְשׁוּם וַדָּאִי א"כ הִרִי חֲזִינֹן דְּסְפַק טְוּמָאָה כְּוַדָּאִי.

וְלְהַכִּי נְמִי גַבֵּי בַעַל דְּכְתִיב גְבִי וְנְטָמָאָה אִם נְבַעֲלָה הוּי סְפַק כְּוַדָּאִי שְׁאִם בָּא עֲלֶיהָ עֲשָׂה וַדָּאִי אִיסוּר וְלֹא כְּסְפַק בְּעֵלְמָא. וְכֹן גַּבֵּי בּוֹעֵל לֹא מִהֵי בְּרִי לִי דְּבּוֹעֵל וְנִבְעֵלְתָּ מְשׁוּם דְּהַסְּפַק מִתְּהַפֵּךְ לְוַדָּאִי אִיסוּר וְכִינֹן דְּלִדְיִדּוֹן הוּי סְפַק אִיסוּר וְכַמֶּש"כ לְעֵיל וְהַכִּל יִלְפִינֹן מוּנְטָמָאָה דְּתְרוּמָה.

וּמְמִילָא יִלְפִינֹן דְּבִסְפַק טְוּמָאָה לֹא מִהֵי חֲזָקָה בְּרַה"י דְּכִינֹן דְּסְפַק כְּוַדָּאִי לֹא מִהֵי חֲזָקָה כְּמוֹ שְׁהֶאֱרַכְנוּ בְּזָה לְעֵיל וְהָא דְּבִירוּשְׁלֵמִי לְעֵיל יִלִּיף מִסוּטָה מַהוּ לְבַעַל הִינִינוּ מְשׁוּם דְּמִתְרוּמָה שׁוּב יִלְפִינֹן דְּגַם גְבִי עֵיקַר וְנְטָמָאָה כְּתִיב עֲשָׂה הַסְּפַק כְּוַדָּאִי וְנִקְטַב עַל דְּעֵיקַר פְּשָׁטָא דְּקִרָא בְּדִידְנִי כְּתִיב וְזָה בְּרוּר לִינִישְׁב שִׁיטַת הַתּוֹס': וְנִיחָא נְמִי קִצַּת מַה שְׁהַקְדִּים הַתְּנָא דְּבְרִינֵתָא בְּסוּטָה (דָּף כ"ח) דְּרִשָּׁא דְּתַלְתָּא וְנְטָמָאָה וְאִם"כ אָמַר מַה ת"ל וְנְטָמָאָה מְגִיד לָךְ הַכְּתוּב שְׁהַסְּפַק אִסוּרָה וּמְכָאן אִתָּה דֵּן לְשִׁרְץ וְרַש"י ז"ל כְּתִב דְּהָאִי מִת"ל אִין לֹו שְׁיִיכוֹת עִם דְּרִשָּׁא דְּמַעֲיַקְרָא וְלְדְבָרֵינוּ א"ש דְּעֵיקַר סְפַק כְּוַדָּאִי מִתְרוּמָה יִלְפִינֹן וְלְהַכִּי הַקְדִּים יִלְפוּתָא דְּוַגְמָאָה אִתְרוּמָה וְאִם"כ דֵּן לְסְפַק טְוּמָאָה בְּרַה"י: וּלְפַמֶּש"כ דְּעֵיקַר

לפחותא דלא אזלינן בְּתַר חֲזָקָה הוּא מְהֵא דְסַפֵּק פְּנֻדָּי מְשֻׁם דְּבִאָמַת לִיכָא חֲזָקָה גְּבִי סוּטָה מְשֻׁם דְּהֶרְגָלִים לְדָבָר מְרַע לְחֲזָקָה רַק דְּכִינּוּן דְּמַהֲסַפֵּק נַעֲשֶׂה וְדָאִי טְנֻמָּאָה לֹא שְׁיִיךְ חֲזָקָה מְשֻׁם דְּאִין פִּחַ חֲזָקָה לְבָרַר הָעֵנִין רַק שְׁלֵא נְחוּשׁ לְסַפֵּק בְּמִקּוּם חֲזָקָה אָבַל אַם הַסַּפֵּק מִתְהַפֵּף לְנֻדָּי אִיסוּר לֹא מְהֵנִי חֲזָקָה א"כ קִשְׁיָה טוּבָא מִפ' שְׁנֵי נְזִירִים (דָּף נ"ז) דְּמוּקִי לָהּ בְּנֻזְרַק בִּינֵיהֶם טְנֻמָּאָה דְּהוּי רַה"י וְכִתְבוּ הַתּוֹס' מְשֻׁם דְּבֵרַה"ר הָנִי וְדָאִי טְהוּר וּא"צ לְהִבִּיא קֶרְבֵּן טְנֻמָּאָה מְשֻׁם דְּמוּקְמִינּוּ לָהּ אַחֲזָקָה אַף דְּאֶחָד מֵהֶן וְדָאִי טְמֵא הוּא מְשֻׁם דְּהָא דְּמוּקְמִינּוּ אַחֲזָקָה בֵּרַה"ר לֹא הִנְצָרְכְנוּ לְלַמּוּד מְסוּטָה לְהִכִּי מוּקִי לָהּ בֵּרַה"י וְהָא דְּצָרִיכִין לְהִבִּיא קֶרְבֵּן טְהוּרָה אַע"ג דְּבֵרַה"י וְנֻדָּאִי טְמֵא הוּא מְשֻׁם דְּלִטְמֵא בֵּרַה"י הִנְצָרְכְנוּ לְלַמּוּד מְסוּטָה וְהִכָּא דְּאֶחָד מֵהֶן וְדָאִי טְהוּר לֹא מְטַמְאִינּוּ בְּנֻדָּי מְשֻׁם דְּלֹא דְּמִי לְסוּטָה עֵי"ש בְּתוֹס' שְׁבִיאוֹרוּ כ"ז וּא"כ קִשְׁיָה טוּבָא אַמְאִי מְבִיאִין קֶרְבֵּן טְנֻמָּאָה וְקֶרְבֵּן טְהוּרָה בֵּרַה"י דְּהָא אִית לָהּ חֲזָקַת טְהוּרָה דְּכִינּוּן דְּכָל עֵינְיָהּ דְּלֹא אִזְלִינּוּ בְּתַר חֲזָקָה בֵּרַה"י הוּא מְשֻׁם דְּהוּי פְּנֻדָּי וְלֹא מְהֵנִי חֲזָקָה: א"כ פִּינּוּ דְּלֹא מְשׁוּינּוּ לִי' פְּנֻדָּי מִחֲמַת דְּלֹא דְּמִי לְסוּטָה דְּאֶחָד מֵהֶן וְדָאִי טְהוּר א"כ שׁוּב אָנוּ צָרִיכִין לַעֲמֹד אַחֲזָקָה וּא"צ לְהִבִּיא קֶרְבֵּן טְנֻמָּאָה כְּמוּ בֵּרַה"ר דְּהָא הָא דְּלֹא מוּקְמִינּוּ בֵּרַה"י אַחֲזָקָה לֹא פְתִיבָא וְלֹא רְמִיזָא אֱלֵא דְּאֶמְרִינּוּ לָהּ מְסַבְרָא דְּכִינּוּן דְּהַסַּפֵּק פְּנֻדָּי לֹא שְׁיִיךְ חֲזָקָה א"כ הִיכָא דְּלֹא מְצִינּוּ לְלַמּוּד מְסוּטָה לַעֲשׂוֹתוֹ פְּנֻדָּי מְשֻׁם דְּלֹא דְּמִי לְגַמְרִי לְסוּטָה מִחֲמַת שְׁאֶחָד מֵהֶן וְדָאִי טְהוּר בְּעֵינּוּ לְמִיזַל בְּתַר חֲזָקָה לְטְהוּרָה לְגַמְרִי וּא"צ לְהִבִּיא קֶרְבֵּן טְנֻמָּאָה כָּלֵל וּבְשִׁלְמָא אִי אֶמְרִינּוּ דְּבִסוּטָה יֵשׁ חֲזָקַת טְהוּרָה שְׁפִיר אִיכָּא לְמִימַר נְהִי דְּלַעֲנִין מַה שְׁהַסַּפֵּק פְּנֻדָּי לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה הִיכָא דֹא"א לְהִיּוֹת וְדָאִי טְנֻמָּאָה מ"מ לַעֲנִין חֲזָקָה לֹא שְׁיִיךְ לְאֶפְלוּגִי בֵּין אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת וְדָאִי טְמֵא אוּ לֹא אָבַל פִּינּוּ דְּלַעֲנִין שְׁלֵא נִיזַל בְּתַר חֲזָקָה לֹא נוּכַל לְמִילָף מְסוּטָה דְּשֵׁם לִיכָּא חֲזָקָה כָּלֵל רַק שְׁאֲנוּ אוּמְרִים מְסַבְרָא דְּכָל הִיכָא דְּהַסַּפֵּק פְּנֻדָּי לֹא שְׁיִיךְ חֲזָקָה: א"כ הִיכָא דֹא"א לְהִיּוֹת וְדָאִי טְמֵא דְּלֹא הָנִי סַפֵּק פְּנֻדָּי בְּעֵינּוּ לְמִיזַל בְּתַר חֲזָקָה כְּמוּ בְּכַהֲת"כ: אֱלֵא שְׁבַעֲיָקֶר דְּבָרֵי הַתּוֹס' שְׁחִידְשׁוּ דְּהִיכָא דְּלֹא דְּמִי לְגַמְרִי לְסוּטָה דְּאֶחָד טְמֵא וְדָאִי לֹא יִלְפִינּוּ מְסוּטָה קִשְׁיָה לְכַאוּרָה דֹא"כ גְּבִי ב' שְׁבִילִין דְּאֶחָד טְמֵא וְדָאִי וְאֶפ"ה אֶמְרִינּוּ בְּזֹא"ז ד"ה טְהוּרִין וּפִירְשׁוּ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים דְּהַטַּעַם הוּא מְשֻׁם דְּהוּי סַפֵּק טְנֻמָּאָה בֵּרַה"ר וְלִהֲכִי מְדַאוּרֵייתָא אֶפִּילוּ בְּב"א טְהוּר וּבְגֵדָה (דָּף ב') פְּתֵבוּ דְּהִתָּם לֹאוּ מְשֻׁם דְּיִלְפִינּוּ מְסוּטָה מְטַהֲרִינּוּ אֱלֵא מְשֻׁם דְּמוּקְמִינּוּ אַחֲזָקָה כְּמוּ בְּכַהֲת"כ וְקִשְׁיָה דֹא"כ לְרַב חֲסֵדָא דְּסוּבֵר בְּב"ב (דָּף ל"א) גְּבִי ב' פִּתֵי עֲדִים הַמְּכַחֲשִׁין זֹא"ז בְּהֵדִי סְהֵדִי שְׁיִקְרָא ל"ל וְלֹא מוּקְמִינּוּ כָּל חַד אַחֲזָקָה מְשֻׁם דְּאֶחָד מֵהֶן וְדָאִי פְּסוּל א"כ בְּשְׁנֵי שְׁבִילִין לִר"ח אַמְאִי מוּקִי אַחֲזָקָה הָא א' מֵהֶן וְדָאִי טְמֵא וּא"כ ע"כ טַעֲמָא דְּשְׁנֵי שְׁבִילִין הוּא מְשֻׁם דְּהוּי ס' טְנֻמָּאָה בֵּרַה"ר וְטְהוּר אַף בְּלֹא חֲזָקָה וְכִינּוּן דְּלִר"ח מוּכַח דְּיִלְפִינּוּ מְסוּטָה אַף הִיכָא דְּאֶחָד מֵהֶן טְמֵא וְדָאִי ה"ה לְדִינּוּ דְּקִי"ל זֹו בָּאָה בְּפ"ע וּמְעִידָה זֹו בָּאָה בְּפ"ע וּמְעִידָה נְמִי אֶמְרִינּוּ דְּבָכָל גְּוֹנֵי יִלְפִינּוּ מְסוּטָה דְּמִנ"ל לַעֲשׂוֹת פְּלוּגְתָא חֲדָשָׁה בִּינֵיהֶם.

וּמְצִאתִי בְּר"ש וְהֵרָא"ש (בְּפ"ה דְּטְהוּרֹת) שְׁכִתְבוּ בְּהֵדִיא דְּטַעֲמָא דְּשְׁנֵי שְׁבִילִין הוּא מְשֻׁם סַפֵּק טְנֻמָּאָה בֵּרַה"ר עֵי"ש וְהוּא כְּמוּ שְׁבַאֲרֵנוּ: וּבְעַיָקֶר קוּשְׁיָתָם שְׁהַקְשׁוּ דְּכִינּוּן דְּמוּקִי לָהּ בְּנֻזְרַק טְנֻמָּאָה בִּינֵיהֶם דְּהוּי רַה"י הָא א"צ לְהִבִּיא קֶרְבֵּן טְהוּרָה כָּלֵל דְּבֵרַה"י הָנִי טְנֻמָּאָה וְנֻדָּאִי נִלְע"ד דִּישׁ לִיִּישֵׁב כֹּן דְּהָא דְּאֶמְרִינּוּ סַפֵּק טְנֻמָּאָה בֵּרַה"י הָנִי טְנֻמָּאָה וְנֻדָּאִית הֵינּוּ לְחוּמְרָא אָבַל לֹא לְקוּלָא דְּהָא אֶמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּף י"א) דֹא"ע ג' דְּסוּטָה וְנֻדָּאִית א"צ

חליצה אבל סוטה ספק צריכה חליצה וכדקאמר התם אמינא לך אגא סוטה נודאי ואתא
אמרת לי סוטה ספק: והקשו שם התוס' דהא אמרינן דגבי סוטה עשה הפתוב ספק פונדאי
ותי' דלחומרא עשה ספק פונדאי ולא לקולא עיי"ש.

א"כ ה"נ להכי מביא קרבן טהרה ג"כ דהא נזיר שאיחר קרבן טהרה עובר בבל תאחר
כדאימתא בפ"ק דנדריים ואין לנו להקל ולפוטרו מקרבן טהרה ע"י מגע טומאה ברה"י
אע"ג דילפינן לה מסוטה ואין שום ראי' לשיטת התוס' שפיתבו דהיכא דלא דמי לגמרי
לסוטה שאחד מהן טמא נודאי לא ילפינן מסוטה ולפי"ז קמה וגם נצבא מש"כ דעיקר
הא דלא אזלינן ברה"י בתר חזקה משום דהספק פונדאי וכהו שיטה דבסוטה ליכא חזקה
דטהרה כלל משום רגלים לדבר והא דבסוטה ספק פונדאי ילפינן לה מתרומה וממילא
ידעינן דלא אזלינן בתר חזקה פיון שהספק פונדאי: והנה לא מבעיא לפי דברי התוס'
בסוטה (דף כ"ח) ה"ל שפיתבו דבסוטה איכא חזקת היתר דרגלים לדבר לא משויי לה
אלא לספק השקול פונדאי מוכח דלא אזלינן בספק זנות בתר חזקה אלא אפילו לשיטת
התוס' (בחולין ובגדה) דסוטה ליכא ביה חזקת היתר משום דרגלים לדבר מרע לה לחזקה
מ"מ לא אזלינן בסוטה בתר חזקה פיון דכתיב ונטמאה א"כ יש לה דין טומאה ובטומאה
ברה"י לא מוקמינן אחזקה (כמש"כ לעיל) דכיון דהספק פונדאי לא שייך חזקה וה"ה גבי
סוטה וכן מוכח בכתובות (דף נ"א) דפריד' שם לאבוה דשמואל דאמר שם אשת ישראל
שנאנסה אסורה לבעלה דחיישינן שמה תחלתה באונס וסופה ברצון ופריד' אלא אונס
דשריא רחמנא היכי משפחת לה ומשגי דצווחה מתחלה ועד סוף ואמאי חיישינן שמה
סופה ברצון נימא דמוקמינן לה אחזקה שהיא מותרת לבעלה א"ו דבספק סוטה לא
מוקמינן אחזקה והתוס' בכתובות (דף ט') הקשו בפסוגיא דפ"פ דמוקי לה באשת ישראל
וכו' והוי ספק א' ספק באונס ספק ברצון דחזקת היתר לבעלה ולפמ"ש"כ לק"מ
דהא הוי ספק סוטה ולא מוקמינן אחזקה ועיין פנ"י שעמד ע"ז שם: מיהו נראה דדברי
התוס' נכונים דאם נימא דיש להו ספק דין ספק סוטה מאי פריד' והא ס"ס הוא הא בספק
טומאה ברה"י קיי"ל דאפילו בס"ס לא מהני מיהו אפשר לומר דלעגנן זה לא מחמרינן
לדמותו לספק טומאה פיון דאיכא לאסתפוקי שמה לא תחתיז זינתה דאפשר לומר שאחר
נשואין לא הי' שום ריעותא המחדש לנו ספק ולא דמי לספק טומאה ברה"י כמו חולדה
מהלכת ע"ג פפרות ושרץ בפיה ספק נגע ספק לא נגע וכדומה דהספק התחיל בפעו
הראוי לטמא ונעשה אז דבר המביא לידי ספק טומאה משא"כ פאן שאחר הנשואין לא
נעשה שום ריעותא רק שלא נמצא לה בתולים וכיון דאיכא למימר דזינתה קודם אירוסין
ואחר אירוסין לא נתחדש ביה שום דבר המביא לידי ספק טומאה מהני ביה ס"ס: ולא דמי
לספק טומאה ברה"י: ונראה שנהו דעת הרשב"א ז"ל שכתב במשמרת הבית (בית ד'
שער ב' דף ק"ט) דבחד ספיקא אסורה משום ספק סוטה וקשה לדבריו דאם זה מקרי
ספק סוטה א"כ אמאי מהני ס"ס וצ"ל כמש"כ דס"ס מהני פאן דאיכא למימר שלא נעשה
ביה שום ריעותא בפעו שהיא ראוי' לדון עלי' ספק סוטה לא מיקרי ספק טומאה ברה"י
וכ"ז הוא לעגנן ס"ס: אבל לעגנן חזקת היתר בנתקדשה פחותה מב"ג איכא למימר דדמי
לספק סוטה ולא מוקמינן לה בחזקת היתר פיון פונדאי נבעלה אחר אירוסין: ונ"ל דדעת
התוס' דכיון דמירי פאן שהאשה מכחישתו וכמש"כ הרא"ש בשם הר"י ז"ל רק שהבעל
נאמן מטעם דשני' אנפשה חד"א בזה לא מדמינן לספק סוטה שלא להעמידה אחזקתה

דבעינו דוקא דומיא דסוטה דהתם מחזקינן לה לטומאה ונדאית דהא מיירי בנסתרה עפ"י עדים.

אבל היכא דאסרינו מטעם שוי' אנפשה חד"א לא מחזקינן האיסור אלא לגבי עצמו אבל לאחרים מותרת גם לכהן דאינו נאמן לאוסרה אכו"ע להכי לא דמי לספק סוטה ודוקא היכא שהספק יאסרנה אכ"ע מדמינן לה לספק סוטה ולא בספק שאין אנו יכולין להחזיקו רק על עצמו [וכה"ג פתבו התוס' בנדה (דף ב') דלא ילפינן מסוטה אלא לטומאה מפאן ולהבא ולא למפרע עיי"ש] ושפיר הקשו התוס' בספק אונס ספק רצון דנוקי אחזקה: ובזה א"ש גמי מה דפריד וקא ס"ס הוא ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ספק באונס ספק ברצון אע"ג דסוטה דמיא לטומאה ובספק טומאה ברה"י לא מהני ס"ס משום דכיון דאינו נאמן לגבי אחרים רק לגבי עצמו לא דמי לספק סוטה ומהני שפיר ס"ס: ובזה ניחא הא דאיתא בירושלמי (פ"ק דכתובות) הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי הודא דאתמר לכתובה מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה כו' וכולהו מן הודא דא"ר אילא בשם ר"א מצא הפ"פ אסור לקיימה משום ספק סוטה והקשה הנוב"י במה"ת חלק אהע"ז (סי' י"ד) דהא מתניתין לא מיירי בא"כ דבא"כ איך נימא שרשאי לקיימה כיון שהיא אומרת שתחתיו זינתה ונאנסה.

ומדהוצרך הירושלמי לומר שא"נ ש"מ דמיירי באשת ישראל ובפחותה מבת ג' שנים גמי לא מיירי דא"כ איך יכול לומר עד שלא ארסתיה נאנסתה הא בתוליה חוזרין וא"כ כיון דלא מיירי בא"כ ובפחותה מב"ג א"כ הא הוי ס"ס ואמאי נאסרת עכ"ל אבל לפמש"כ א"ש דבש"ס דילן דמיירי שהיא מכחשת אותו ואומרת בתולה הייתי וכמש"כ דהכי דייק לישנא דנאמן לאוסרה שפיר פריד הא הוי ס"ס: דכיון דהיא מכחשת אותו לגמרי שלא מצא פ"פ אין לו שום נאמנות כ"א משום דשוי' אנפשי' חד"א ובזה מהני ס"ס וכמש"כ דלא שייך לדמות זה לספק סוטה כיון דלכ"ע לא נחשב שום ספק דאין לו נאמנות רק לגבי עצמו אבל הירושלמי דקאי אמתניתין דמשארסתני נאנסתי שהיא מודית דנמצאת בעולה רק שטוענת נאנסתי תחתיה בזה שפיר קאמר הירושלמי דחיישינן שמיא זינתה ברצון ואף דהוי ס"ס ספק רצון ספק אינו תחתיו מ"מ לא מהני בסוטה ס"ס.

והא דהוצרך הירושלמי לתרץ אמירא דר' אילא דמצא פ"פ אסור לקיימה משום ספק סוטה משום דקול יוצא לאנוסה ולא משני דמיירי בטענת נאנסתי דבזה לא מהני ס"ס משום דבעי לאוקמי אפילו במכחישתו דומיא דמימרא דידן דאמר ר"א דנאמן לאוסרה דמיירי במכחישתו דהא התם ר' אילא בשם ר"א קאמר לה מימרא בירושלמי והיינו הך מימרא דאיתא בגמרא דידן בשם ר"א ומיירי במכחישתו: אבל במודית שזינתה אסורה אף היכא דאיכא ס"ס ולא מוקמינן גמי אחזקת היתר ולומר שזינתה באונס אע"ג דליכא סברא דקול יוצא לאנוסה כמש"כ משום דבסוטה לא מהני ס"ס וחזקה וזה ברור: ולפי זה בנ"ד כיון שהאשה מכחישתו ורק שאנו דנין על אמירת הבעל משום שוי' אנפשי' חד"א הי' מקום להתירה מטעם חזקה כמו שבארנו דהיכא דהאיסור משום שוי' אנפשה חד"א מוקמינן שפיר אחזקה ואף לפמש"כ התוס' דבסוטה ליכא חזקה דרגלים לדבר דנדאי זינתה מרע לחזקה.

מ"מ התם שפיר מקרי רגלים לדבר דכיון דאסתתר אחר קינוי ודאי זינתה שלא היה מי שיעפכה על ידה אבל הכא כיון שאנו מסופקים שמא מפחד הפא עליהם פתאום לא עשו הרעה עדיין ע"ז לא שינה רגלים לדבר והוי ספק השקול ומהני חזקה: ואף דאמרין במפות (דף ד') דאמר שמואל במנאפין משיראו פדרה מנאפין ולא מספקין שמא לא בעל.

כבר כתב הנוב"י ו"ל דזהו דוקא באותן שנתניחודו ולא נפרדו ממעשיהם מפני פחד או בקלות ב"א הבאים פתאום אבל אם פתאום בא א' לחדרם ונתפרדו זמ"ז מחמת יראת הרואים לא הוי אלא ספק דשמא לא בצעו אשר זממו ובקשו לעשות הרע ולא עשו וכיון דהוי ספק איפא למימר דאוקמוה אחזקת היתר לבעלה וכמו שהוכחנו מדברי התוס' פל היכא דליכא עדים רק שאנו באים לאוסרה מצד אמירת הבעל דשני' אנפשי' חד"א לא מדמינן לה לספק סוטה ומוקמינן לה אחזקה ועיין בנוב"י מה"ת (סי' י"א) שכתב להתיר ג"כ בכה"ג שיש ספק אם היה יכול להוציא פעולתו הרעה מפח אל הפועל פגון שבאו עליהם פתאום ב"א ולא זכר שמה כלל הך סברא דספק סוטה עיי"ש: ולכאורה משום חזקה לחודא א"א להתיר דנהי דמה"ת מוקמינן אחזקה מ"מ מדרבנן בעינן למיסרפדאמרין ביבמות (דף ל') בספק קדושין בצרת ערוה דאשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ושריא להתניבם ואעפ"כ חולצת לחומרא מדרבנן אלא דמדרבנן לא מוקמינן אחזקה מיהו הא התוס' הקשו בסוגיא דפ"פ נוקמא אחזקה שהיא פשירה לכהונה וצ"ל דאף דמדרבנן לא מוקמינן אחזקה מ"מ להוציא אשה מבעלה לא החמירו ושפיר מוקמינן אחזקה ושם ביבמות החמירו רק לכתחילה שלא תתניבם אבל אשה שהיא פחת בעלה לא החמירו כ"ז נלע"ד בעז"ה: סימן קעב ולענין סוטה ונדאי בעדים שבא עלי בעלה אם היו לוקין עלי: ראיתי בדברי הרמב"ם ו"ל שכ' (בפי"א מה' גירושין הל' י"ד) ובכלל לאו זה שפל אשה שזינתה פחת בעלה נאסרה עליו ולוקה עלי' שנאמר אחרי הוטמאה ונהרי נטמאת והקשו עליו הכ"מ והלח"מ מהא דכתב (בספ"א מהא"ב) המקנא לאשתו ונסתרה ובא ע"א והעיד שנטמאה והי' בעלה פהן לוקה עלי' משום זונה אעפ"י שעיקר העדות בע"א כבר הוחזקה בו זונה עכ"ל ומדכתב דלוקה משום זונה משמע דדוקא פהן לוקה משום זונה אבל ישראל אינו לוקה משום לאו דטומאה ומה שאמרו ביבמות (דף נ"ו) דלוקין גם משום טומאה הוא למ"ד לוקין על לאו שבכללות אבל הרמב"ם ע"כ דסובר דאינו לוקה על לאו דטומאה משום שפולל לאו דמחזיר גרושתו וסוטה ביחוד והוי לי' לאו שבכללות וא"כ דבריו סותרים זא"ז: ובאמת שדברי הרמב"ם (בה' א"ב) הם דברי הירושלמי (בסוטה פ"ו) וז"ל אמר פלוני אכל חלב והתרו בו אינו לוקה אמר לו אחד חלב הוא והתרו בו שנים לוקה ועיקר עדותו לא בע"א הוא אמר לו אחד נזיר הוא והי' נוהג בגזירות ע"פ שטה יין נטמא למתים התרו בו שנים לוקה ועיקר עדותו לא בע"א הוא אמר פלונית פהנת זינתה ובא עלי' בעלה ובעלה פהן והתרו בו אינו לוקה נסתרה בפני שנים אמר ע"א אני ראיתי שנטמאת ובא בעלה עלי' פהן התרו בו שנים לוקה עיקר עדותו לא בע"א הוא ועיקר הרבותא של הירושלמי הוא אע"ג דתחילת האיסור הוחזק בע"א אפ"ה לוקה על זה האיסור אם עבר עליו בשני עדים ובהתראה וזה ממש דברי הרמב"ם בכאן וכן כתב (בה' שגגות) לענין חלב ומדנקט הירושלמי הך דינא בכהנת ולא בישראלית ע"כ דסובר דמשום טומאה לא לקי דהוי לאו שבכללות

להכי הוצרף למינקט באשת פהו דלקי שפיר אלאו דזונה ואין לומר דלהכי נקט אשת פהו משום דמייירי באונס ובאשת ישראל אונס משורי שרי דז"א דהיא גופא קשיא אמאי נקט האי דינא גבי אונס והוצרף למינקט אשת פהו לינקט גבי רצון ואפילו באשת ישראל: ועוד נראה לי דאם בא ע"א ונהעיד אחר סתירה שפאנסה מאותה סתירה מהבועל אינו נאמן דהא בכל התורה קי"ל דע"א בדבר שפערונה לאו פלום הוא רק הכא גבי סתירה גלי דע"א נאמן לומר שנטמאת משום דאיפא רגלים לדבר המסייע להעיד שהרי נסתרה עמו וכ"ז הוא במעיד שנטמאת ברצון דבזה הוי רגלים לדבר שהסתירה היתה כדי לזנות עמה אבל אם נאנסה אין פאן רגלים לדבר מהסתירה דהא אדרבה חזינו שלא רצתה להבעל עד שאנסה וכיון דליפא רגלים לדבר ע"א אינו נאמן בה שאסורה רק מפת הסתירה ואמאי לוקה עלי' אח"כ בעלה פהו: וכה"ג פתב החכ"צ בתשובותיו (סימן ק"נ) דאם אמר העד שזינתה מאיש אחר אינו נאמן דעל אחר ליפא רגלים לדבר מסתירה והביא ראיה מדברי רש"י (בסוטה ל"א) עיי"ש והכי משמע לי מהש"ס דסוטה (ד' כ"ו) דקאמר אמתניתין דקתני ומותרת לבעלה פשיטא אמר רב הונא במתנונה מתנונה בדקויה מיא במתנונה דרף אברים מהו דתימא הא זנוי זנאי והא דלא בדקויה מיא פי אורחא משום דבאונס זנאי ולגבי פהו אסירא קמ"ל ע"כ ואם נימא דרגלים לדבר הפא מפת הסתירה הוי רגלים גם לענין ביאת אונס א"כ אמאי באמת שרי' לכהן פיון דקים לי להש"ס דע"א ביאת אונס יכולה להיות מתנונה אחר שתי' ניהוש באמת שפא זינתה באונס.

ועיין במל"מ (סוף פ"ג מה' סוטה) שכתב שיש מקום לפרש דברי הש"ס קמ"ל דמותרת דאם איתא דזנאי באונס הוי המים בודקין אותה פראוי' א"ו דאין ענין רגלים לדבר מפת הסתירה על ביאת אונס פלל וכיון דליפא רגלים לדבר לא חיישינו לביאת אונס דמוקמינו לה אחזקה דהתיירא לבעלה פיון דליפא רגלים לדבר ועוד אונס לא שכיח אבל אם נימא דרגלים לדבר הוי נמי לענין אונס הוי לן למיחש שפא נאנסה אע"ג דלא שכיח פיון דמתנונה ואיפא רגלים לדבר וכיון שהוכחנו דגבי אונס ליפא רגלים לדבר פשיטא דאין ע"א נאמן לומר שפאנסה וא"כ פשיטא דהירושלמי דקאמר בעלה פהו מייירי ברצון דרבי קרא ועד אין בה דע"א מהימן בה ואפ"ה נקט פהו ולא נקט ישראל וע"כ משום דסובר דבישראל דאיפא רק לאו דטומאה אין לוקין פלל משום דהוי לאו שפכלות ולהכי נקט פהו דאיפא גבי' לאו דזונה ולקי שפיר וא"כ ונדאי דקשה על הר"מ ז"ל שכתב (בה' גירושין) דלקי שפיר אלאו דטומאה ולא חייש ללאו שפכלות: וראיתי להכ"מ שכתב וז"ל ויש מי שתיירץ דברי רבינו שמ"ש פאן שלוקה על לאו דסוטה היינו דווקא פשגירשה והחזירה ואח"כ בא עלי' כמו מחזיר גרושתו אחר שנתקדשה לאחר זוז אעפ"י שלא נתקדשה לאחר לוקה עלי' דכי אמרינו אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ארישא דקרא קאי וכתב לה ספר פריתות וכו' לא יוכל בעלה לשוב לקחתה אם היתה לאיש אחר וכן אם לא היתה לאיש אחר אם הוטמאה תחתיו וגירשה והשתא נחא דבפ"א מה' א"ב מייירי כשפא עלי' ולא החזירה ומש"ה אינו לוקה אם אינו פהו ע"כ והנה לכאורה נדאי משמע פדבריהם דכיון דמרבינו סוטה שגבעלה מקרא דאחרי אשר הוטמאה דכתיב במחזיר גרושתו לא חמיר ממחזיר גרושתו ובמחזיר גרושתו אינו לוקה אא"כ קידש אח"כ פדכתיב להיות לו לאשה אבל בבעל לחוד אינו לוקה פדאמרינו

בְּקִדּוּשֵׁי (דף ע"ח) א"כ פְּשִׁיטָא דה"ה סוּטָה בְּבִיאָה לְחֹד אֵינוּ לֹקָה: מִיְהוּ קִשָּׁה פִּינּוֹן דְּקִי"ל אֵין אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר וְאִיסוּר לֹאוּ לֹא חֲנִייל עַל אִיסוּר עֲשֵׂה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּשִׁבוּעוֹת (כ"ג) מְהֵא דְהָאוּכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה בְּטוּמְאָת הַגּוֹף וְזוֹ שְׁנֹבְעָלָה נֶאֱסָרָה עַל בְּעָלָה בְּאִיסוּר עֲשֵׂה דְנוֹטְמָאָה וְאִם נִימָא דְאֵין אִיסוּר לֹאוּ דְסוּטָה אֱלָא פְּשִׁהֲחֻזְרָה אַחַר שְׁגִירָשָׁה תְּקִשָּׁה הָא אֵין אִיסוּר חֲזַרְתָּ סוּטָה וְלֹאוּ שְׁפָה חַל עַל אִיסוּר עֲשֵׂה דְנוֹטְמָאָה וְאִיךָ מִשְׁפַּחַת לָה מְלָקוֹת דְסוּטָה אַחַר שְׁהֲחֻזְרָה: לְכֹן נ"ל דְהָא וְדָאי דְלֹאוּ דְסוּטָה לֹא לְקִי עָלָה אֱלָא אִם יֵשׁ קִדּוּשֵׁין פִּינּוֹן דְכְּלִינְהוּ קָרָא בְּחַד לֹאוּ סוּטָה וּמְחֻזְרָה גְרוּשְׁתּוֹ כְּמוֹ דְבְּמְחֻזְרָה גְרוּשְׁתּוֹ לֹא לְקִי אֱלָא בְּקִדּוּשֵׁין ה"נ בְּסוּטָה לֹא לְקִי אֱלָא בְּקִדּוּשֵׁין מִיְהוּ זֶה דְנוֹקָא אִם גְּיִרָשָׁה אִז לֹא לְקִי עַד שְׁיִחְזוֹר וּיְקַדְשָׁנָה אֲבָל אִם לֹא גְיִרָשָׁה כָּלֵל לְקִי עָלָה מִיַּד דְחַל אִיסוּר סוּטָה וְלֹאוּ שְׁפָה מִיַּד אַחַר שְׁזִינְתָה וְאִיךָ דְבְּעִינּוּ קִדּוּשֵׁין דְכְּתִיב לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה וּבִל"ה לֹא לְקִי מ"מ הֵכָא בְּסוּטָה הָא לֹא פְקַעֵי מִמְנָה קִדּוּשֵׁי רֵאשׁוֹנִים כְּדָאֲמַרִּינוּ (בִּיבְמוֹת מ"ט) הַפֵּל מוֹדִים בְּבָא עַל הַסוּטָה שְׂאֵין הַנִּלְד מְזוֹר דְהָא תְּפָסִי בֵּה קִדּוּשֵׁין וּפְרַש"י ו"ל דְהֵינּוּ שְׂלֵא פְקַעוּ קִדּוּשֵׁין הֵרֵאשׁוֹנִים וְא"כ כָּל שְׂפָא עֲלִי אַחַר שְׁזִינְתָה קוֹדֵם שְׁגִירָשָׁה לֹקָה דְקָרִינָא אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִנְטְמָאָה לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה וְחַל הָאִיסוּר לֹאוּ עֲלִי תִיכְף שְׁזִינְתָה וְלְקִי עֲלִי כ"ז שְׂלֵא גְיִרָשָׁה דְקָרִינּוּ בִּי לְהִיּוֹת לְאִשָּׁה דְהָא לֹא פְקַעֵי קִדּוּשֵׁין הֵרֵאשׁוֹנִים וְכֹן אִם גְּיִרָשָׁה וְהֲחֻזְרָה נְמִי לְקִי אֲבָל אִם גְּיִרָשָׁה וְלֹא הֲחֻזְרָה לֹא לְקִי דְקִדּוּשֵׁין הֵרֵאשׁוֹנִים אֲזִילִי לָה ע"י הַגֵּט וְעַתָּה הֵיאֲפֻנוּי' וּבְלֹאוּ דְסוּטָה לֹא חֲזִיב רַחֲמָנָא בְּלֹא קִדּוּשֵׁין כְּמוֹ דְלֹא חֲזִיב בְּמְחֻזְרָה גְרוּשְׁתּוֹ: וּמַעַתָּה לְפִי מַה שְׁנֹתְבָאָר דְלֹאוּ דְסוּטָה אִיכָּא אַף בְּלֹא נִתְגַּרְשָׁה דְלֹא פְדַעַת הַר"מ שְׁהֵבִיא הַכ"מ וְדָאי דְקִשָּׁה עַל דְבָרֵי הַר"מ ו"ל (בַּה' א"ב) דְשִׁבְיָק מְלָקוֹת דְלֹאוּ דְטוּמְאָה וְנִקְיֵט לֹאוּ דְזוֹנָה אַחֲרֵי שְׁפַתְבָּ בְּעַצְמוֹ (בַּה' גְּיִרוּשֵׁין) דְלְקִי אֱלָאוּ דְטוּמְאָה וְלֹא הָוִי לֹאוּ שְׁבַכְלָלוֹת: וְנִרְאָה לִי לִינְשַׁב דְבָרֵי הַר"מ ו"ל בְּאִנְפֵּן אַחַר דְּוָדָאי גַּם הוּא סוֹבֵר שְׁלוֹקִין אֱלָאוּ דְסוּטָה וּמַה שְׁפַתְבָּ (בַּה' א"ב) שְׁלוֹקִין מְשׁוּם זוֹנָה אִם הוּא פִּהֵן וְכַדְבָּרֵי הִירוּשְׁלָמִי הַנְּ"ל דְמִשְׁמַע דְבִישְׂרָאֵל לִיכָּא מְלָקוֹת הוּא מְטַעַם אַחַר דְהֵנָּה הַתּוֹס' בְּסוּטָה (דף כ"ח) ד"ה מַה ת"ל כְּתָבוּ וְז"ל וְא"ת וְכִי אֲצַטְרִיךְ קָרָא לְמַעוֹטֵי סְפִיקָא י"ל הַכְּתוּב אוֹסְרָה קוֹדֵם שְׁתִּי כְּאֵלוּ הֵיא וְוָדָאי אַע"ג דְלִיכָּא מְלָקוֹת כְּדוּמֹכַח בַּפ"ק מִיְהוּ לֹאוּ הֵבֵא מְכָלֵל עֲשֵׂה אִיכָּא וְאֲפִילוּ אִם הֵיא טְהוּרָה נְעַנְשָׁה בַּב"ד שְׁל מְעָלָה אִם בָּא עֲלִי כְּמוֹ עַל חֲזִיבֵי עֲשֵׂה וְלֹא כְּשֶׁאֲרֵי סְפִיקוֹת כְּגוֹן סְפִק חֵלֶב סְפִק שְׁוֹמֵן וְאֲכָלוּ וְנוֹדַע שְׁהוּא שְׁוֹמֵן אַעפ"י דְצָרִיךְ כְּפָרָה וְסִלִּיחָה מִיְהוּ לֹא חֲמִיר כְּחֲזִיבֵי עֲשֵׂה עַכ"ל מְבֹאָר מְדַבְּרִיָּהּ דְבְּסוּטָה כ"ז שְׂלֵא שְׁתַּתָּה אַף אִם טְהוּרָה הֵיא בְּעָלָה קָאִי עָלָה בְּעֲשֵׂה: מִיְהוּ כ"ז גְּבִי בְּעָלָה אֲבָל לְעַנְיָן כְּהוֹנָה וּתְרוּמָה אִם טְהוּרָה הֵיא נִרְאָה דְלִיכָּא בֵּה עֲשֵׂה וְאִינָה אִסוּרָה רַק מְסַפֵּק שְׂמָא גְטָמָת אֲבָל אִי הָוִי יְדַעִינּוּ שְׂלֵא גְטָמָת לִיכָּא אִיסוּר עֲשֵׂה גְבֵה וְאֵע"ג דְמַרְבִּינּוּ שְׁם מִתְלָתָא וְנוֹטְמָאָה תְּרוּמָה וְכַהֲן לַר' יִשְׁמַעְאֵל וּר"ע מ"מ הֵיא וְנוֹטְמָאָה הֵינּוּ נְבַעְלָה כְּדָאֲמַר (בִּיבְמוֹת י"א) דְפָרִיךְ מ"ש סוּטָה וְוָדָאי דְכְּתִיב בֵּה טוּמְאָה סוּטָה סְפִיק נְמִי הָא כְּתִיב בֵּה טוּמְאָה דְתַנִּי כו' אֱלָא מַה אֲנִי מְקַיֵּם אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִנְטְמָאָה לְרַבּוֹת סוּטָה שְׁנֹסְתָרָה וּמְשַׁנִּי מְאִי גְסִתָּרָה נְבַעְלָה כו' עֵי"ש בְּרַש"י וְתוֹס' הָרִי דְטוּמְאָה דְכְּתִיב בְּקָרָא אֲנֹבְעָלָה קָאִי אֲבָל בְּסִתְרָה אִם טְהוּרָה הֵיא לִיכָּא עֲשֵׂה גְבִי תְרוּמָה וְכַהֲנָה.

וְרַק גְּבִי בְּעַל אִיכָּא עֲשֵׂה פִּינּוֹן דְכְּתִיב וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ מִמִּילָא יְדַעִינּוּ דְמְחֻזְרָה לְהַשְׁקוּתָה וְאִם לֹא הַשְׁקָה אוֹתָהּ אִיכָּא לֹאוּ הֵבֵא מְכָלֵל עֲשֵׂה אַף אִם טְהוּרָה הֵיא אֲבָל

לתרומה וכהונה ליכא עשה אלא אם נטמאה ונדאי אבל אם לא ידעינן אם נטמאה אסורה רק מספק והא דאצטרף קרא לזה אע"ג דבלא"ה הוי ידעינן דמספיקא אסורה ככל ספק איסור פבר פתבו התוס' (שם דף כ"ט) פי היכי דלא נימא דמוקמינן איתתא אחזקה לענין כהונה ותרומה להכי איצטרף קרא דכמו דלא מוקמינן אחזקה לגבי בעל משום דרגלים לדבר מהסתירה מרע לחזקה ה"נ לא מוקמינן אחזקה לגבי תרומה וכהונה: וכן מתפרש דברי הגמרא שם (דף כ"ט) דקאמר וכ"ת כהונה לא תבעי קרא שהרי עשה בה ספק זונה כזונה היינו שעשה בה ספק פונדאי דחוששין לספק ואוסרין פונדאי ולא מוקמינן אחזקה דהיתרא דכיון שעשה הכתוב ספק זונה פונדאי לגבי בעל ולא מוקמינן אחזקה ממילא לענין כהונה ותרומה נמי לא מוקמינן אחזקה וכ"ז משום דמספקינן שפא טמאה היא אבל אם באמת טהורה היא ליכא בה איסור עשה: גם יש להביא ראיה לזה מהא דאמר בירושלמי דתרומה וכהונה לא צריך קרא משום דכיון דחזינו דרגלים לדבר מרע החזקה גבי בעל ממילא גבי תרומה נמי אסורה מספק ומוקמינן שם קרא ליבם משום דאי לאו קרא לא הוי ידעינן כלל שנתפס איסור מפח זנותה על היבם: ומזה ראיה ג"כ למ"ש דבתרומה וכהונה ליכא איסור עשה אם היא טהורה דאי ס"ד דהא דדרשינן ונטמאה אתרומה וכהונה היינו דאיכא איסור עשה כ"ז שלא שתתה אף אם היא טהורה א"כ אמאי לא מוקי הירושלמי קרא אתרומה דהא ונדאי אצטרף קרא מיוחד לתרומה וכהונה לאסור בעשה אף אם טהורה היא דכיון דחידוש הוא שיש בה איסור אף אם היא טהורה ליכא למילף תרומה וכהונה מבעל ובעי קרא מיוחד לתרומה ומדמקשה הירושלמי אמאי צריך קרא לתרומה ומוקי לה איבם ע"כ דפשיטא להירושלמי דאין סברא כלל לאסור לתרומה אם היא טהורה דדוקא גבי בעל שקינא לה ונסתרה אסורה עליו אף אם טהורה היא אבל לתרומה אינה אסורה אלא מספק שפא טמאה היא ושפיר פריה דלזה לא צריך קרא כיון דגלי קרא גבי בעל דמספק אסורה ולא מוקמינן אחזקה דרגלים לדבר מרע החזקה ה"ה לתרומה אסורה מספק והוצרך לאוקמי קרא איבם: והכי נמי יש להביא ראיה מהא דאמר בבבביתא (ביבמות ס"א) רבי מתניא בן חרש אומר אפילו הלך בעלה להשקותה ובא עלי בדרך עשאה זונה ורבנן פליגי עליו ואם נימא דגם לענין כהונה מקרי איסור ונדאי אף אם טהורה היא א"כ היכי קאמר ר"מ בן חרש דעשאה זונה הא פבר היא זונה משעת סתירה ועכשיו אינה יכולה לשתות אחר שפא עלי דכיון שאין הבעל מנוקה מעון אין המים בודקין אותה כמ"ש התוס' והרשב"א בביבמות (דף פ"ה) עיי"ש לענין הך מילתא דבא עלי בעלה בדרך.

א"כ לענין מאי אמר דעשאה זונה מחמת שפא עלי בדרך הא פבר היא זונה ורבנן נמי אמאי פליגי עלי ואין לאמר דנ"מ לענין מלקות דמחמת הסתירה היא בעשה לחוד ואם בא עלי בעלה בדרך איכא מלקות מחמת ביאתו משום זונה אם תנשא אח"כ לכהן דז"א דהא קי"ל דאין איסור חע"א ואם אסורה מחמת הסתירה לכהונה בעשה כשנבעלה אח"כ לבעל לא אתי איסור לאו הפא מפח ביאת הבעל וחייל לאיסור עשה שעלי מפח סתירת הבעל א"ו כמ"ש דמחמת סתירת הבעל הויא רק בספק זונה וכיון דהו"ל רק ספק זונה שפיר לקי עלה פהן משום זונה כשפא עלי בעלה בדרך דמ"מ הוי זונה, או שנטמאה מהבועל ואם לא נטמאה והיתה טהורה עד שפא עלי הבעל נעשית זונה מחמת שפא עלי בעלה לר"מ בן חרש: ונראה לי להביא ראיה לדברינו מדברי הרמב"ם ז"ל פן דבאיסור

פְּהוֹנָה הוּיָא סְפֵק אִיסוּר קוֹדֵם שְׁתַּשְׁתֵּה וְלֹא אִיסוּר וְנִדְאֵי זוּנָה שְׁפָתַב (בפ"ח מה' אסורי ביאה הי"ב) וְז"ל כָּל אִשָּׁה שְׁקִינָא לָהּ בְּעֵלָה וְנִסְתַּרְהָ וְלֹא שְׁתַּת מִי סוּטָה אִסוּרָה לִפְהוֹ מִפְּנֵי שְׁהִיא סְפֵק זוּנָה בֵּין שְׁלֹא רְצַתָּה לְשִׁתּוֹת בֵּין שְׁלֹא רְצָה לְהִשְׁקוּתָה בֵּין שְׁהִיָּתָה עֲדוּת שְׁמוֹנְעָה מְלִשְׁתּוֹת כּו' הוּאִיל וְלֹא שְׁתַּת מְכַל מְקוּם הָרִי זֹו אִסוּרָה לִפְהוֹנָה מְסַפֵּק עכ"ל הָרִי דְסוּטָה שְׁלֹא שְׁתַּת אִסוּרָה רַק מְסַפֵּק וְאֵלּוּ (בפ"ב מה' סוּטָה) פְּתַב בְּנָשִׁים שְׁאִינְן שׁוֹתוֹת שְׁאִסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶם לְעוֹלָם וְלֹא פְתַב שְׁאִסוּרָה מְסַפֵּק כּמ"ש גַּבִּי אִיסוּר פְּהוֹנָה וּמִזָּה מִשְׁמַע דְסוּבְרָ פְּדַעַת הַתּוֹס' דְסוּטָה לְבַעֲלָה קוֹדֵם שְׁתִּי יֵשׁ בָּהּ אִיסוּר.

וְנִדְאֵי וְלִפְהוֹ יֵשׁ בָּהּ רַק אִיסוּר סְפֵק וְאִין לּוֹמַר דְלְעוֹלָם דְגַבִּי פְּהוֹנָה נְמִי אִיכָּא עֲשֵׂה אִף אִם הִיא טְהוֹרָה קוֹדֵם שְׁתַּשְׁתֵּה כְּמוֹ גַּבִּי בְּעַל מִיְהוּ הִינּוּ דְוּוּקָא כ"ז שְׁרֵאוּי' לְשִׁתִּי' אֲבָל אִם בָּאוּ עֲדִים שְׁמוֹנְעוּיָה מְלִשְׁתּוֹת אוֹ שְׁאֲמַר הִבְעַל שְׁאִינּוּ רוּצָה לְהִשְׁקוּתָה דְשׁוּב אִינְהָ שׁוֹתָה אוֹ שְׁאִינּוּ מְנוּקָה מְעוֹן דְלָאוּ בַּת שְׁתִּי' אִינְהָ אִסוּרָה אִם טְהוֹרָה וְלֹא הָרִי אֲלֵא סְפֵק אִיסוּר שְׁמָא טְמָאָה הִיא וּכּמ"ש רש"י (בְּדָף כ"ח ע"א) ד"ה מְגִיד לָהּ הַפְּתוּב שְׁעַל הַסְּפֵק אִסוּרָה וְהָכִי קָאָמַר קְרָא אִשָּׁה זֹו שְׁמָא נְטִמָּאָה שְׁמָא לֹא נְטִמָּאָה וְקָאָמַר לָהּ דִּישְׁקִנָּה לְבַרְר הַסְּפֵק וְאִי לֹא מִשְׁקָה לָהּ אִסוּרָה וְהִינּוּ דְוּוּקָא בְּרֵאוּי' לְשִׁתִּי' אֲבָל בְּאִינְהָ רֵאוּי' לְשִׁתִּי' לֹא הָרִי בָּהּ רַק סְפֵק אִיסוּר כְּכֹל סְפֵק אִיסוּר שְׁבַתוּרָה: דו"א דְאֵטוּ שְׁתִּיָּה חוּב עַל הִבְעַל וּמִצְנָה דְנִימָא דְאִיסוּר דִּידָה תְּלִי' בְּקִיּוּם הַמְצָנָה דְבִזְמַן שְׁהִי' רֵאוּי' לְקִיּוּם מְצַנַת שְׁתִּי' אִסוּרָה אִף אִם הִיא טְהוֹרָה עַד שְׁתַּשְׁתֵּה וּבִזְמַן שְׁאִינְהָ רֵאוּי' לְשִׁתִּי' מְוַתְרַת אִם הִיא טְהוֹרָה הִלֵּא הַשְׁתִּי' בְּיַד הִבְעַל וּבִידָה וְאִם אָמַר אִינִי מִשְׁקָה אוֹ שְׁהִיא אֲמָרָה אִינִי שׁוֹתָה שׁוּב אִינְהָ שׁוֹתַת וְאִיָּה גִימָא דְהַשְׁתִּי' מְעַכְבַּ הִיָּתֵר דִּידָה אִם רֵאוּי' לְשִׁתּוֹת זֶה לֹא מְצִינּוּ אֲלֵא גַבִּי מְצוּה כְּמוֹ הִיָּתֵר חֲדָשׁ דְתִלְיָא בְּהַקְרַבַת עוֹמֵר בְּזִמְנָן שְׁבַה מ"ק קִיָּים וּבִזְמַן דְלִיכָּא עוֹמֵר חֲדָשׁ נִיָּתֵר בְּלֹא עוֹמֵר אֲבָל לֹא שְׁיָיָה לּוֹמַר כֵּן גַּבִּי שְׁתִּי' שְׁהוּא רְשׁוּת לְהִבְעַל לְהִשְׁקוּתָה אוֹ לֹא וְאִם אִיָּתֵא דִישׁ בָּהּ אִיסוּר זוּנָה אִם הִיא טְהוֹרָה קוֹדֵם שְׁתִּי' וְנִדְאֵי דְאִסוּרָה אִף בְּאִינְהָ רֵאוּי' לְשִׁתּוֹת וּמִדְחִזִּינּוּ דְקָרִי לִי ה"ר מ"ס פְּסֵק זוּנָה בְּאִינְהָ רֵאוּי' לְשִׁתּוֹת ש"מ דְגַם בְּרֵאוּי' לְשִׁתּוֹת אִין בָּהּ אֲלֵא סְפֵק זוּנָה דְלֹא דְמִי אִיסוּר פְּהוֹנָה לְאִיסוּר בְּעַל דְוּוּקָא גַבִּי בְּעַל פְּתַב קְרָא דְאִסוּרָה בְּאִיסוּר עֲשֵׂה עַד שְׁתַּשְׁתֵּה אִף אִם טְהוֹרָה הִיא וְלֹא לְעַנְיָן פְּהוֹנָה: וּמַעֲתָה אַחֲרֵי שְׁנַתְבַּרְר דְחִלּוּק דִּין אִיסוּר פְּהוֹנָה בְּסוּטָה מְדִין טוֹמָאָה לְבַעַל דְבַבְעַל הָרִי וְנִדְאֵי אִיסוּר עֲשֵׂה אִף אִם הִיא טְהוֹרָה וּבְכַהֲנָה לִיכָּא אֲלֵא סְפֵק אִיסוּר א"כ דְבָרִי הִירוּשְׁלֵמִי וְהַרְמַב"ם ז"ל נְכוּנִים מְאוּד בּמ"ש הָאִי דִינָּא דַע"א שְׁהַעִיד עַל הַטוֹמָאָה וְאִם כ"כ בָּא עֲלִי בְּעֵלָה פְּהוֹ בְּעַדִּים לּוֹקָה מְשׁוּם זוּנָה וְלֹא נְקִט אִם בָּא עֲלִי בְּעֵלָה יִשְׂרָאֵל לְלִקּוֹת מְשׁוּם טוֹמָאָה דְהָא ע"א אִינּוּ נְאָמְן לְעַנְיָן מְלִקּוֹת בְּכֹל הַתּוֹרָה רַק דְהִירוּשְׁלֵמִי חֲדָשׁ לָן דְהִיכָּא דְנִתְחַזַּק עֲדוּתוֹ שֶׁל הָעֵד לְעַנְיָן דְבָר אַחַר שׁוּב אִף שֶׁאִם ח"כ אָנוּ דְנִינּוּ לְעַנְיָן מְלִקּוֹת נְמִי מְהִי כְּמוֹ גַבִּי חֲלַב דַע"א נְאָמְן בְּאִיסוּרִין בְּסְפֵק חֲלַב סְפֵק שׁוֹמֵן מְהִי לְלִקּוֹת אִם אֲכַל הַחֲלַב בְּעַדִּים וְכֵן גַּבִּי נְזִירוֹת אִם שְׁאֲמַר הָעֵד שְׁנִדְרָ בְּנִזִּיר וְנִהְגָּ נְזִירוֹת עפ"י הָעֵד שׁוּב לּוֹקָה אִם שְׁתָּה יֵין בְּעַדִּים וְהַתְרָאָה וּכ"ז דְוּוּקָא אִם הָעֵד עֲשֵׂה פְּעוּלָה ע"י עֲדוּתוֹ וְנִתְחַזַּק עֲדוּתוֹ בְּדָבָר שְׁהֵאָמִינוּ תוֹרָה שׁוּב מְהִי אִף כְּשֶׁאָנוּ בְּאִין לְדִין לְעַנְיָן מְלִקּוֹת וְא"כ בְּאִיסוּר טוֹמָאָה לְגַבִּי בְּעַל שְׁאֲמַר הָעֵד שְׁהִיא טְמָאָה לֹא אֲהִי לָן הָאִי עַד מִיָּדִי וְלֹא נִתְחַזַּק שׁוּם אִיסוּר עַל יְדוֹ דְבִלֵּא"ה הִיָּתָה אִסוּרָה עַל הִבְעַל בְּאִיסוּר עֲשֵׂה אִף אִם הִיא טְהוֹרָה וְאִי מְשׁוּם דְנִתְחַזַּק עֲדוּתוֹ לְעַנְיָן שְׁמוֹנְעִין אוֹתָהּ מְלִשְׁתּוֹת זֶה לֹא מִקְרִי אִיָּתְחַזַּק עֲדוּתוֹ דְאִם

לא הי' רוצה הבעל להשקותה לא הי' משקה אותה גם בלתי עדותו ואנו בעינינו שייחול על איזה דבר קביעות איסור מחמת עדותו אז מועיל אח"כ עדותו אף פשאנו באין לדין אח"כ לענין מלקות אבל בזה לא נעשה שום קביעות איסור ע"י דבלא"ה הייתה אסורה לבעל באיסור עשה אף אם היא טהורה מאי אמרת דנ"מ לענין מלקות אם יבוא עלי' בעלה ז"א הא לענין מלקות אין ע"א נאמן כלל ואנו בעינינו קביעות איסור ע"י עדותו לדבר שהאמינה אותו התורה ואז מועיל גם לענין מלקות אבל הכא לא הי' קביעות איסור לענין שום דבר להכי פשפא עלי' בעלה אח"כ אינו לוקה משא"כ פשפעלה פהו דאז פשהעיד הע"א שנטמאה נעשה קביעות איסור ע"י עדותו דקודם שהעיד הייתה רק ספק זונה ואם יגרשנה בעלה או ימות הויא רק ספק זונה כמ"ש בשם הרמב"ם ז"ל וע"י עדותו נעשה קביעות איסור זונה בה שאם יגרשנה תהא אסורה לפהו והנולדות יהיו חללים בודאי וכיון שהי' קביעות איסור ע"י העד שוב לוקה עלי' הבעל אם הוא פהו כמו גבי ספק חלב ספק שונן שנקבע האיסור ע"י העד ומהני אח"כ לא יחויבי עליו פרת וכ"ז הוא דווקא בבעלה פהו אבל בבעלה ישראל אינו לוקה משום טומאה דבישראל לא באה שום קביעות איסור ע"י העד דגם קודם שהעיד הייתה אסורה באיסור עשה אף אם טהורה היא כמ"ש התוס' וזה ברור הנה נתבאר דגם הר"מ ז"ל סובר דלוקין על לאו דטומאה בסוטה ונדאי ולא הוי לאו שפכילות: סימן קעג ע"ד אשר כתב אלי הרב הגדול ש"ב מ' דובער אבד"ק גורא בעסק יבמה שהיא אינה שומעת כ"א אחרי שאגת קול גדול אזי היא שומעת מעט וגם היא ערלת שפתיים ואינה יכולה לדבר פשאר ב"א וקשה להבין חיתוף דיקבורה ונדעתה נוטה אל הטופשות שאינה יודעת ענין חליצה: ובעניני העולם מבחנת לקנות דברים מן השוק ולעשות מה שאומרים לה על הן הן ועל לאו לאו: תשובה הנה במה שנסתפק אם יש לה דין שוטה לכאורה אינו ענין לכאן דממ"נ אם יש לה דין שוטה הרי אין קידושי' קדושין כלל ואין לה שום חשש וביבמות (דף ק"י) אמרינו ברומא דפריה אמתני' דשתי חרשות חליצתה של א' מהן פוטרת צרתה ממתני' דחרשת שחליצה חליצתה פסולה ומשני רבה פאן בפקחת ואח"כ נתחרשת פאן בחרשת מעיקרא חרשת מעיקרא פי היכי דעל הכי נפיק פקחת ואח"כ נתחרשת לא דמעפכא בה קריאה עיי"ש ואף דהתם איתותב רבה ומסקינן דבחרשת מעיקרא נמי לא חולצת ולא אמרינן פי היכי דעל הכי נפיק.

התם מטעם קריאה הוא פנין דמיירי בחרשת גמורה שאינה מדברת כלל ואינה ראויה לקריאה לא שייך לומר פי היכי דעל כו' דהא קידושין לא בעי דיבור אבל לענין שוטה דפסולה מחמת דעת בזה אמרינן שפיר פי היכי דעל כו' א"כ אם נחזיקנה לשוטה אין פאן חשש כלל אבל באמת פכר ביאר המהרי"ט בתשובה דהפתי שאינו מבין עניני העולם פשאר ב"א ואינו עושה דברי שטות הרי הוא פפקח גמור במאי דמסבראליה וסבר וביארנו דבריו בעזה"י במק"א וא"כ האשה זו קדושיה קדושין גמורים ואנו צריכים לדון אם חליצתה מועיל להתירה לשוק אם היא ראויה לכוננת חליצה דקי"ל דחליצה בעי פנונה והוא מה"ת ונבאר תחילה דין פנונת חליצה ואח"כ נבוא לנידון דידן: איתא ביבמות (דף ק"ג) חליצה מוטעת פשירה איזהו חליצה מוטעת חלוץ לה ובכך אתה פונסה א"ל ר"י אגני שונה בין שנתפנין הוא ולא נתפנונה היא ובין שנתפנונה היא ולא נתפנוין הוא חליצתה פסולה ואת אמרת חלוץ לה ובכך אתה פונסה אלא ה"ד חליצה

מְנוּטַעַת כּל שְׂאוּמֵר לוֹ חֲלוּץ לֵה ע"מ שְׂתַתֵּן לָהּ מְאֵתִים זֵוּ וְהִנֵּה בְּעֵינַי כְּנוֹנַת הַחֲלִיצָה נִחְלָקוּ בֵּה הַמַּהֲרִי"ט וְהַח"צ הֵלֵא הוּא בְּסִפְרָתָם הַמַּהֲרִי"ט כְּתַב בְּעֹנֶבְדָּא שְׂבֵא לְפָנָיו בְּפִתֵי שְׂאִינוּ מִבֵּין עֵינָי עוֹלָם כְּשֶׁאֵר ב"א וַיִּוְדַע לְקִנּוּת וְלִמְכּוֹר וְלוֹמֵר עַל הֵן הֵן וְעַל לָאוּ לָאוּ דְחֲלִיצָתוֹ כְּשִׁירָה וְז"ל דְּלֵא בְּעֵינַי בְּחֲלִיצָה דְעֵתָא צִילוּתָא דְהָא חֲרַשׁ וְקִטָּן דִּל"ל דְּעֵתָא צִילוּתָא הוּוּ כְּשֶׁרִים לְחֲלִיצָה אִי לָאו דְמִמְעֻטִּין חֲרַשׁ מְשׁוּם שְׂאִינַן בּוֹאֲמֵר וְאִמְרָה וְקִטָּן מְשׁוּם דְּאִישׁ פְּתִיב בְּפִרְשָׁה וְקִטְנָה שְׁהִגִּיעָה לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת חוֹלְצַת מְטַעַם שְׂכַתְבוּ הַתּוֹס' דְגָדוּל עַע"ג סְגִי בְּחֲלִיצָה וְלֵא דְמִי לְשַׁחֲיטָה שְׂאִינַן מִחֲשַׁבְתּוֹ נִיפְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו.

וְאִינוּ לְפַקְפַק מְשׁוּם דְּבַעֲינַי כְּנוֹנָה דְּלֵא אֲמַרִּין דְּבַעֲי כְּנוֹנָה אֵלֵא חֲלִיצָה מְנוּטַעַת כְּנוֹנָה חֲלִיצָה ע"מ לְכּוֹנְסָה אוּ יְבָמָה שְׁגָדִילָה בֵּין הָאֲחִין שְׁהִיְתָה הַחֲלִיצָה לְשֵׁם שְׁיָמוּשׁ אֲבָל הֵיכָא דְמִסְבְּרִי לִיה וּמִיִּסְבְּרַ שְׂבַחֲלִיצָה זֵוּ נִפְטָרַת מִמְנוּ א"צ שְׁיָהָא בְּבִינַת הַלֵּב בְּאוֹתוֹ שְׁעָה אֵלֵא אַע"פ שְׂבַשְׁעַת חֲלִיצָה הַסִּיחַ דְּעֵתוֹ וּמַהֲרָה בְּדַבְרִים אֲחֵרִים ש"ד כָּל שְׂיִוְדַע שְׂבַחֲלִיצָה זֵוּ תְהֵא מוֹתֵרַת וּמְצִינוּ כְּנוֹנָה כַּה"ג בְּחֻלּוּיִן (ד' ל"א) דְּבַעֲו רַבְּנָן כְּנוֹנָה לְחֲתִיכָה בְּעֵלְמָא וְכֵן בְּקִדּוּשֵׁין גְּבִי שֵׁן וְעֵין עֵי"ש וְגַם הַר"מ ז"ל לֵא הֵבִיא הֵךְ דְּבַעֲינַי שְׂיִתְפּוֹנוּ שְׁנִיָּהֶם מְשׁוּם דְּסַמָּךְ עֲצָמוֹ עַל מַש"כ חֲלִיצָה מְנוּטַעַת בְּכַף אֲתָה כּוֹנְסָה פְּסוּלָה וְלֵא בְּעֵינַי אֵלֵא שְׂלֵא יְהֵא מְנוּטַעַת שְׂבַכְךָ הוּא כּוֹנְסָה עַכ"ד הַמַּהֲרִי"ט בְּקִיצוֹר אוּלָם הַח"צ בְּתִשׁוּבָה פַּקְפַק עַל דְּבַרְיוֹ וְכַתֵּב כִּינּוּן שְׂכָל רְאִיָּת הַמַּהֲרִי"ט הוּא מִמָּה שְׁהִשְׁמִיט הַר"מ ז"ל הֵא דְּבַעֲינַי שְׂיִתְפּוֹנוּ וּבְאֲמַת אִישְׁתְּמִיט מִיָּנִיָּה דְּבַרְיִי הַר"מ שְׂכַתְבַּת בְּהִדְיָא שְׂצָרִיף שְׂיַעֲשׂוּ מַעֲשִׂים אֵלוֹ לְשִׁמּוֹן עֵי"ש (בפ"ד מ' יבּוּם וְחֲלִיצָה) דְּבֵלֵא נִתְפּוֹנוּ חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה.

וּבִיּוֹתֵר קָשָׁה לִי (דְּבַהֲלָכָה ח') שֵׁם כְּתַב בְּהִדְיָא וְצָרִיף שְׂיִתְפּוֹנוּ הֵיבָם וְהֵיבָמָה לְחֻלּוּץ וְצָרִיף לְעַשׂוֹת מַעֲשִׂים אֵלוֹ לְשִׁמּוֹן עַכ"ל. וְהֵאֵי לְיִשְׁנָא וְדֵאֵי מְשַׁמַּע עַל כְּנוֹנָה מַעֲלִיָּתָא שְׂבַשְׁעַת מַעֲשָׂה מְמַשׁ כְּמוֹ בְּכּוֹנְנַת מְצוֹת וְעַל מ"ש הַמַּהֲרִי"ט דְּמְצִינוּ כְּנוֹנָה כַּה"ג בְּשַׁחֲיטָה כְּתַב הַח"צ דְּכִינּוּ דְּמְצִינוּ כְּנוֹנָה קֵלָה כְּמוֹ גְּבִי שַׁחֲיטָה וּמְצִינוּ דְּבַעֲי בְּמְצוֹת כְּנוֹנָה בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה א"כ לְקוֹלָא וְלַחֲוּמָרָא לַחֲוּמָרָא מְקַשְׁינַן וְהִנֵּה בְּאֲמַת כְּדַבְרֵי הַמַּהֲרִי"ט כְּתַב הַרְמַב"ן ז"ל ג"כ (בפ' מ"ח) עַל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ לְמָה לֵן בְּחֲרַשׁ וְחֲרַשְׁתָּ טַעְמָא לְפִי שְׂאִינַן בּוֹאֲמֵר וְאִמְרָה ת"ל דְּלֵאוּ בְּנֵי כְּנוֹנָה נִינְהוּ וְכֵן בְּקִטָּן ל"ל קָרָא דְּאִישׁ וְתִי דְּכִינּוּ דְּבַחֲלִיצָה לֵא בְּעֵי כְּנוֹנָה אֵלֵא לְהוֹצִיאָהּ בְּחֲלִיצָה זֵוּ לְאַפּוּקֵי חֲלוּץ לֵה וּבְכַף אֲתָה כּוֹנְסָה וּבְמִקְצַת כְּנוֹנָה כְּזֵוּ חֲרַשׁ בַּר כְּנוֹנָה הוּא וּכְבָר הֵבִיא הַקְּצָה ח' דְּבַרְיִי הַרְמַב"ן ז"ל לְסִיּוּעַ לְדַבְרֵי הַמַּהֲרִי"ט: וְהִנֵּה קָשָׁה לִי טוֹבָא עַל דְּבַרְיִי הַרְמַב"ן ז"ל וְהַמַּהֲרִי"ט שְׂתַפְּסוּ בְּפִשְׁיטוֹת דְּבַחֲלִיצָה סְגִי בְּכּוֹנְנָה קֵלָה וּבְהִגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת סְגִי וּרְאִיָּתָם מְקַטְנָה דְּחוֹלְצַת בְּפַעוּטוֹת וּבִיבָמוֹת (ד' ק"ה) אֲמַרִּין א"ר אֲמִי מְדַבְרֵי בְּרַבִּי גִלְמוּד קִטְנָה חוֹלְצַת בְּפַעוּטוֹת רַבָּא אָמַר עַד שְׂתַגִּיעַ לְעוֹנַת גְּדָרִים אֵלְמָא דְּבַעֲינַי דְּוָקָא עוֹנַת גְּדָרִים שְׂבָנָה יֵשׁ לוֹ לְקִטָּן דַּעַת גְּמוּרָה מַה"ת וְהֵתָם קָאֵי לַר' יוֹסִי דְּסוּבֵר לֵא מְקַשְׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ וְאִשָּׁה בֵּין גְּדוּלָה וּבֵין קִטְנָה וְאַפ"ה בְּעֵינַי שְׂתַגִּיעַ לְעוֹנַת גְּדָרִים מְשׁוּם דַּעַת אֵלְמָא דְּבַעֲינַי גְּבִי חֲלִיצָה דַּעַת גְּמוּרָה וּכְרַבָּא בְּעֵינַי לְמִיפְסַק דְּהוּא בְּתַרְאָה וְעוֹד דְּהָא הַרְמַב"ן וְהַתּוֹס' לְפָרוּשֵׁי סוּגְיָא דְּחֲרַשׁ וְחֲרַשְׁתָּ קְאֲזִלִי וְרַבָּא הוּא דְּקָאֲמַר הֵתָם דְּטַעְמָא דְּחו"ח מְשׁוּם קְרִיאָה.

וּלְדִידְיָה וְדֵאֵי דְּתַקְשָׁה ל"ל טַעְמָא דְּקְרִיאָה ת"ל מְשׁוּם דַּעַת דְּהָא סוּבֵר דְּבַעֲי שְׂתַגִּיעַ לְעוֹנַת גְּדָרִים וְחו"ח קְלִישָׁא דַּעַתְיָהוּ מְקַטָּן שְׂהִגִּיעַ לְעוֹנַת גְּדָרִים דְּהָא תְּרוּמָתוֹ אִינוּ

תְּרוּמָה כָּלֵל וְהֵנָּה הֵר"מ ו"ל כָּתַב ג"כ (כפ"ד מה' תְּלִיצָה) דְּחו"ח שְׁחֻלְצוּ אֵין תְּלִיצָתָן כְּלוּם וְאֵינָן כְּאֵלֶם וְאֵלְמַת לְפִי שְׂאִינָן בְּנֵי דַעַת אֵלְמָא דְּסוּבְר דְּבַעֵי דַעַת גְּמוּרָה בְּחֻלְצָה דְּלֵא כְּהֶרְמַב"ן וְמַהֲרִי"ט ו"ל וְהָכִי מְשַׁמַּע לִי מִדְּבָרֵי הֶרְמַב"ם דְּחֻלְצָה בְּעֵי פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁהָרִי כָּתַב (כפ"ד מה' תְּלִיצָה וַיְבוּם ה' י"ג) שֶׁהַחו"ח שְׁחֻלְצוּ לֹא עָשׂוּ כְּלוּם לְפִי שְׂאִינָן בְּנֵי דַעַת דְּאֵם אֵי תֵא דְּלֵא בְּעֵינָן פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אֵלְא יְדִיעָה בְּעֵלְמָא שְׁבַחֲלִיצָה זֹו נְפֻטְרַת וְדֵאֵי דְּהָנִי מְהֵנִי בְּחו"ח מְטַעַם גַּע"ג כַּמ"ש הַתּוֹס' יְבָמוֹת (ד' ק"ד) וּבְגִיטִין (ד' כ"ב) וְאֵף שְׁהֶרְמַב"ם סוּבְר דְּגַבֵּי גֵט לֹא מְהֵנִי גַע"ג בְּתוֹרָף כַּמְש"כ (כפ"ג מה' גִּירוּשִׁין) הֵינּוּ ע"כ מְשׁוּם דְּסוּבְר דְּכְתִיבַת הַגֵּט בְּעֵי פְּנוּנָה גְּמוּרָה כַּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הֶרְמַב"ן דְּלֵמ"ד דְּבַעֵי פְּנוּנָה קִצַּת הָנִי מְהֵנִי גַע"ג אֲפִילוּ בְּכְתִיבַת הַתּוֹרָף וְא"כ בְּחֻלְצָה דְּפֶסֶל הֵר"מ בְּחו"ח מְשׁוּם דַּעַת ע"כ מְשׁוּם דְּסוּבְר דְּבַעֵי פְּנוּנָה גְּמוּרָה: וְעוֹד דְּהָא בְּחֻלְצִין (ד' י"ג) אֲמַרִּין קִטּוֹן יֵשׁ לוֹ מִחֻשְׁבָּה וּמִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשֵׂיו וְהֵבִיאוּ שֵׁם הַתּוֹס' ד"ה וְתִיבְעֵי קוֹשְׁיַת הִירוּשָׁלַיִם אֲמַאי לֹא אֲמַרִּין גַּבֵּי גֵט וּגַבֵּי תְּרוּמָה מְטַעַם מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוֹךְ מַעֲשֵׂיו שְׂיִוְעִיל מַעֲשֵׂה הַחוּשׁוֹן וְכָתְבוּ שֵׁם שְׂצָרִיף לְחֻלְק בְּזָה וַי"ל דְּהֵינּוּ דְּאֵיכָא בִּינְיָהוּ דְּלֵא מְהֵנִי מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע אֵלְא גַבֵּי עוֹלָה דְּקִי"ל (כפ"ק דְּזִבְחִים) דְּסִתְמָא נְמִי כְּשֵׁר רַק מְשׁוּם דְּמִחֻשְׁבָּת חֻשׁוֹן גְּרַע מְסִתְמָא דְּדָמִי לְמִתְעַסֵּק דְּלֵא יְדַע כָּלֵל שְׁהוּא עוֹלָה וְלִהְכִי מְהֵנִי עֲנִין מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע דְּלֵא לִיְהוּי גְּרַע מְסִתְמָא וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּעֲנִין מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע לֹא מְהֵנִי אֵלְא הֵיכָא דְּלֵא הִצְרִיכָה הַתּוֹרָה שְׂיִחְשׁוּב הָעוֹשֵׂה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה מָה הוּא עוֹשֵׂה כְּמוֹ בְּקִדְשִׁים דְּסִתְמָא נְמִי כְּשֵׁר וּכְמוֹ בְּאֵלוֹן וְרִמּוֹן וְאֵגוֹז שְׁחֻקּוֹ תִּינּוֹקַת דְּפְשִׁיטָא דְּלֵא בְּעֵינָן פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה וְלֹא בְּעֵינָן רַק שְׂיָהָא תְּכֻלִּית פְּעוֹלַת פְּנוּנָתוֹ לְעֲנִין זֶה וּבְזָה מְהֵנִי מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע אֲבָל גַּבֵּי כְּתִיבַת הַגֵּט דְּבַעֵינָן פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לֹא מְהֵנִי מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע וְכֵן גַּבֵּי תְּרוּמָה דְּכְתִיב וְנִחְשָׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם פְּשִׁיטָא דְּבַעֵינָן פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה וְהִשְׁתָּא אֵם אֵי תֵא דְּחֻלְצָה לֹא בְּעֵי פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה א"כ אֲמַאי חֻלְצַת חו"ח פְּסוּל הָא מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע אַע"ג דְּחֻרַשׁ דְּמִי לְקִטּוֹן וְדָמִי לְמִתְעַסֵּק וְגַרַע מְסִתְמָא מ"מ הֵיכָא דְּלֵא בְּעֵינָן פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה מְהֵנִי מִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע וְאֵף דְּמְסַקִּין בְּחֻלְצִין (דָּרָף י"ג) דְּמִחֻשְׁבָּתוֹ נִיכְרַת מִתּוּמ"ע הָנִי רַק מְדַרְבְּנָן מ"מ הֵינּוּ דְּוִקָא כְּמוֹ דְּקִיָּמָא עוֹלָה בְּדָרוּם וְאַתְנִוּהָ בְּצָפוֹן דְּלֵא הִנֵּה מַעֲשֵׂה גְּמוּרָה אֲבָל בְּמַעֲשֵׂה גְּמוּרָה מְסַקִּין שֵׁם דִּישׁ לְהֶם אִפִּי מְדֹאֹרֵייתָא וְחֻלְצָה וְדֵאֵי דְּהָנִי מַעֲשֵׂה גְּמוּרָה וְעֵינִין בְּלַח"מ (פ"א מה' פְּסַח"ק) שְׁהֶרְמַב"ם קֵאֵי בְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּמַעֲשֵׂה גְּמוּרָה יֵשׁ לְהֶם אֵף בְּלֵא דִּיבּוּר מְדֹאֹרֵייתָא: אֵלְא שְׁבָאָמַת דְּבָרֵי הֶרְמַב"ם וַי"ל תְּמוּהִים הֵם וְכַבֵּר עֲמָדוֹ עֲלֵיו הֶרְשֵׁב"א בְּחֻדוּשֵׁיו וְהוּא מְשַׁדְּבָרִיו נִגְדַת הַש"ס דְּאֲמַרִּין שֵׁם בְּהוּא טַעְמָא דְּחו"ח הוּא מְשׁוּם שְׂאִינָן בּוֹאֲמֵר וְאֲמַרְהוּ וּמִנְיָהוּ יְלַפִּין אֵלֶם וְאֵלְמַת דְּקִרְיָאָה מְעַכְבַּ בְּהוּ וְלֹא פְּסֻלִין חו"ח מְשׁוּם דַּעַת וְעוֹד דֵּא"א דִּישׁ לְחו"ח פְּסוּל דַּעַת הֵיכָא יְלַפִּין אֵלֶם וְאֵלְמַת מִנְיָהוּ דְּלֵמָא שְׂאִנִי חו"ח שְׂאִין לְהֶם דַּעַת וּמִצָּאֵתִי לְהַגָּאוֹן בְּעַל מִשְׁכָּנוֹת יַעֲקֹב (בֹּאו"ח סִימָן כ"א שְׁתִּירָץ דֵּהֵר"מ מְפָרֵשׁ דְּטַעְמָא דְּמִתְנִיתִין מְשׁוּם דַּעַת רַק דְּנִפְקָא לִיהָ לְרָבָא פְּסוּל קְרִיָּאָה פִּינוֹן דְּמִתְנִיתִין אֲמַרְהוּ ר"א וְאִיהוּ סוּבְר חֻרַשׁ הָנִי בַר דַּעַת דְּהָא תְּרוּמָתוֹ לֹא תִצָּא לְחֻלְצִין וְע"כ לְדִידְהָ הַטַּעַם מְשׁוּם קְרִיָּאָה וְשִׁפּוּר יְלִיף רָבָא דְּקִרְיָאָה מְעַכְבָּא עֵי"ש.

ובמח"כ זהו טעות דשם בַּמְתַּנִּי הוא ר' אַלְיָעֶזֶר שְׁמֹנְזֶפֶר קוֹדֶם ר"ע וכ"כ הַתּוֹס' בְּהַדְיָא בְּסוּטָה (דף ל"ג) ד"ה ור"י עיי"ש דר"י שְׁסוּבֵר דְקַרְיָא מְעַפְבָּא מְוֹכְרָח לְוֹמֵר לֹא נִחְלְקוּ ר"א ור"ע בְּדָבָר זֶה וּבַפ' חֲרַשׁ (דף קי"ג) גְּבִי תְרוּמַת חֲרַשׁ הוּא ר' אַלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ מִתְלַמְּדֵי ר"ע: וְלְכַאוּרָה הִנֵּה בְּדַעְתִּי לִיְיָשֵׁב דְהַר"מ מִיְיָרֵי בְּפַקְסַת וְאַח"כ נִתְחַרְשָׁה לְהַכִּי פֶסֶל מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי דַעַת נִינְהוּ אֲבָל בְּגַמְרָא דְאָמַר דְלֹא בְּנֵי קַרְיָא נִינְהוּ פְּדֵי לְפֶסֶל אֲפִי בְּחֲרַשׁ וְחֲרֻשַׁת מְעִיקְרוּ דְמְשׁוּם דַּעַת הָנִי אֲמַרִּינֵן כְּשֵׁם שְׁכּוֹנֵס בְּרַמְיָה פֶּה מוֹצִיא בְּרַמְיָה לְהַכִּי הַנְּצָרָה לְפֶסֶל מְשׁוּם קַרְיָא וְשׁוֹב מְצִאתִי גַם לְהַגְאוֹן הַנֵּ"ל בְּהַגְהוּתֵי לְטוֹר אַה"ע בְּסוּף הַסְפָּר שְׁפַתָּב ג"כ פנ"ל שֶׁהַר"מ ז"ל דְהוּא מִיְיָרֵי בְּפַקְסַת וְאַח"כ נִתְחַרַשׁ וּבְחֲרַשׁ מְעִיקְרוּ אֲמַרִּינֵן כְּשֵׁם שְׁכּוֹנֵס בְּרַמְיָה כו' וְהַנְּצָרָה לְפֶסֶל מְשׁוּם קַרְיָא מִיְהוּ בְּאַמַּת א"א לְוֹמֵר בֶּן דְאַפְתִּי אִינוּ מִיְיָשֵׁב קוֹשְׁבֵי הָרַאשׁוֹנִים ז"ל בְּמָה דְנִימָא דְהַר"מ מִיְיָרֵי בְּפַקְסַת וְאַח"כ נִתְחַרַשׁ: דְהָא אֲמַרִּינֵן בַּפ' ב"ש (דף ק"י) כָּאן בְּחֲרַשׁ מְעִיקְרוּ כָּאן בְּפַקְסַת וְאַח"כ נִתְחַרַשׁ פַּקְסַת וְאַח"כ נִתְחַרַשׁ לֹא דְמְעַפְבָּא בִּיָּה קַרְיָא חֲרַשׁ מְעִיקְרָא כִּי הִיכָא דַּעַל הַכִּי נְפִיק הָרֵי דְבְּפַקְסַת וְאַח"כ נִתְחַרַשׁ נְמִי לֹא פֶסֶלִינֵן מְשׁוּם דַּעַת אֲלֵא מְשׁוּם קַרְיָא וְא"כ קֶשֶׁה עַל מַה שֶׁהַר"מ נָתַן הַטַּעַם מְשׁוּם דַּעַת: וְנִרְאֶה לַעֲנֵ"ד לִיְיָשֵׁב הַפֶּל עַל נְכוּן בַּע"ה וְיִתְבָּרַר גַּם דִּינוּ שֶׁל הַרְמַב"ן וּמַהֲרִי"ט לְדִינָא בְּעַנְיֵן פְּנוּנַת חֲלִיצָה.

דְּבַאמַּת כְּבָר הִקְשׁוּ הָרַאשׁוֹנִים ז"ל עַל הַר"מ שְׁפַתָּב דְחֲלִיצַת חו"ח אִינֵן פְּלוּם וּבְגַמְרָא (דף ק"ה) אֲמַרִּינֵן אַר"י אָמַר רַב זו דְר"מ אֲבָל חַכ"א אִין חֲלִיצַת קְטָן פְּלוּם וּמִדְלָא הַזְכִּירוּ אֲלֵא חֲלִיצַת קְטָן וְלֹא חו"ח מְכַלְל דְחו"ח הִנְיָא רַק חֲלִיצָה פְּסוּלָה כְּמוֹ בְּאַלֵם אֲבָל בְּאַמַּת נ"ל דְהַר"מ סוּבֵר דַּא"צ לְכַלּוֹל חו"ח בְּהַדְיָא קְטָן דְגַם תַּנָּא דְמַתְנִי דְסוּבֵר דְחֲלִיצַת קְטָן חֲלִיצַתוּ פְּסוּלָה מוּדָה הוּא בְּחו"ח דְאִינֵן פְּלוּם וְהַכִּי דִּיִּיק לְשׁוֹן הַמְשַׁנָּה דְגְבִי חֲרַשׁ קְתַנִּי שְׁנַחֲלִץ וְגַבִּי חֲרֻשַׁת קְתַנִּי שְׁחַלְצָה וְגַבִּי קְטָן קְתַנִּי חוֹלְצַת מִן הַקְטָן וְהוּא מְשׁוּם דַּעַל חֲלִיצַת קְטָן יֵשׁ שֵׁם חֲלִיצַת מְצוּהָ לְפֶסֶל לְכָל הַפְּחוּת מִשְׁא"כ חֲלִיצַת חו"ח אִין ע"ז שׁוּם חֲלִיצַת מְצוּהָ פֶּלֶל אֲלֵא חֲלִיצַת מְנַעַל בְּעַלְמָא [וְעֵינֵן בְּפַה"ש וּנ"י] וְלַהַכִּי לֹא הַזְכִּיר רַב חו"ח דְגַם תַּנָּא דְמַתְנִיתִין מוּדָה בְּהוּ דְאִין חֲלִיצַתוּ פְּלוּם וְעֵינֵן בְּבִיאוֹר רַבִּינוּ הַגָּר"א ז"ל (סִימָן קע"ב).

שְׁהִבִיא ג"כ רְאִיָּה מִתּוֹסְפָתָא דִּיבְמוֹת דְחֲלִיצַת חו"ח אִין פְּלוּם דְאִיתָא שֵׁם דְאֵם נְשֵׂאת בְּחֲלִיצָה זו תַּצֵּא וְג' דְרָכִים בְּהַ עיי"ש: וְעוֹד נ"ל מְגוּף הַסּוּגְיָא דִּיבְמוֹת יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כְּשֵׁיטַת הַר"מ דְחו"ח חֲלִיצַתוּ אִינֵן פְּלוּם וְגַרְע מְאַלֵם וְאַלְמַת מְדַקְאֵמֵר רַבָּא הַשְׁתָּא דְאֲמַרְתָּ קַרְיָא מְעַפְבָּא לְפִיכָה אֵלֵם וְאַלְמַת שְׁחַלְצוּ חֲלִיצַתוּ פְּסוּלָה מְאִי יִלְפוּתָא דְאַלֵם מְחַרַשׁ תְּרַנּוּיָהוּ חַד דִּינָא אִית לְהוּ וְהֵינּוּ הָךְ דְתְרַנּוּיָהוּ פְּסוּלִין מְשׁוּם שְׁאִינֵן יְכוּלִין לְדַבֵּר וְכַה"ג פְּרִיף בַּר"ה (דף כ"ח) דְקָאֵמֵר הֵתֵם כְּפָאוּ לְאַכּוֹל מְצָה יְצָא זֹאת אוֹמְרַת הַתּוֹקַע לְשִׁיר יְצָא וּפְרִיף הֵינּוּ הָךְ וְה"נ קֶשֶׁה הֵינּוּ חֲרַשׁ הֵינּוּ אֵלֵם וּפְשִׁטָּא דְאֵם קַרְיָא מְעַפְבָּא חֲלִיצַת אֵלֵם פְּסוּל וּמְזָה יְצָא לְהַר"מ לְפָרַשׁ הַסּוּגְיָא דְאָף דְאֲמַרִּינֵן דְטַעַם חֲרַשׁ הוּא מְשׁוּם קַרְיָא מ"מ לֹא מְשׁוּם שְׁאִינֵן יְכוּל לְדַבֵּר לְחוּד פְּסוּלָה חֲלִיצַתוּ אֲלֵא לְפִי שְׁאִין לוֹ דַּעַת וְלֹא מְשׁוּם דַּעַת דְעִיקָר הַחֲלִיצָה דְמְשׁוּם זֶה לֹא הָנִי פְּסֻלִינֵן חו"ח כְּמַש"כ הַרְמַב"ן דְכּוֹנְנַת חֲלִיצָה הִנְיָא פְּנוּנָה קְלָה לְהוֹצִיאָה בְּחֲלִיצָה זו וְלֹא בְּשַׁעַת מְעֻשָׁה מְמַשׁ וְחֲרַשׁ יֵשׁ לוֹ פְּנוּנָה כְּזוֹ אֲלֵא מְשׁוּם דְבַעֲיָנֵן קַרְיָא בְּחֲלִיצָה שְׁיִקְרָאוּ הֵיבָם וְהֵיבָמָה שְׁיִקְרָאוּ הֵיבָם שְׁאִינֵן חַפִּץ לְקַחְתָּהּ וְכֵן הֵיבָמָה וּבַעֲיָנֵן שְׁיִכּוֹנוּ עַנְיֵן קַרְיָאֵתֵם וְיְבִינּוּ עַנְיֵן הַקַּרְיָא מַה הֵם אוֹמְרִים.

כדאי תא בסדר חליצה (סימן קס"ט סעיף נ') וכוננה זו היא פנונה שבשעת מעשה ממש ובמידי דבעי פנונה בשעת מעשה ממש אין לחו"ח דעת ולא מהני פנונתם ולהכי חליצת חו"ח אינן פלום לפי שאין להם דעת לקרות ואין פנונתם מועיל במידי דבעי פנונה בשעת מעשה וקריאה בעי פנונה בשעת קריאה ממש ול"ד לכוננת חליצה עצמה שא"צ לכונן בשעת מעשה אלא לידע שבחליצה זו נפטרת ממנו אבל קריאה בעי פנונה בשעת מעשה והא מילתא פשיטא לר' ינאי ולרבא דמתניתין דסברה אין חליצת חו"ח פלום אין הטעם משום פנונת החליצה דבחליצה סגי בכוננה קלה אלא משום פנונת הקריאה ושפיר גליף רבא השתא דאמרת קריאה מעכבא אלם ואלמת שחלצו חליצתו פסולה משום שאינן ראויין לקריאה וקיל ליה לרבא פסול אלם ואלמת מפסול חו"ח דחו"ח אין להם דעת להבין ענגו הקריאה ואלם ואלמת יכולים להבין ענגו הקריאה שמינן שאינו רוצה לקחתה וכן היא מבינה כמו כן אלא שאינן יכולין לדבר בפה להכי אף דקאמרינו במתני' דחו"ח לא הוי חליצה פלל משום עיכוב הקריאה אבל באלם ואלמת שראויין קצת להבין הקריאה הוי חליצה פסול' וא"ש ילפוטא דאלם ואלמת מחו"ח משום עיכוב הקריאה: והבט נא וראה (שבפ"י מה' חליצה) פתב הר"מ ז"ל פן בהדיא בקטנה וחרשת שמתבמות ולא חולצות שאין להם דעת לקרות ולהבין.

הרי מבואר הטעם שאין בהם דעת שפתב היינו דעת לקרות ולהבין והוא הדבר שביארנו שגם (בפ"ד) שפתב בחו"ח שאין בהם דעת היינו נמי לקרות ולהבין וא"ש פל הסוגיא על מכוונה וגם דברי הר"מ ז"ל מיןשבים דמה שפסול הרמב"ם ז"ל חו"ח משום דעת היינו נמי שאין להם דעת לקרות וגם בפ"ס דקאמר שאינן ראויין לקריאה היינו שאין להם דעת לקריאה וחד מילתא הוא וכוננה בשעת מעשה אינה מעכבת דמדין קריאה קא אתיא וקריאה אינה מעכבת היכא דראוי לקריאה אבל פנונה קצת דהיינו לידע שבחליצה זו נפטרת מעכב שזה פסול בגוף החליצה אם לא פינן האי פנונה קצת וכזה א"ש מש"כ הרמב"ן דלהכי לא אמר רבא בפסול חו"ח משום פנונה דבחליצה סגי בכוננה קלה אף דרבא עצמו סובר גבי קטנה שאינה חולצת עד שתגיע לעונת נדרים דהא דבעי רבא שתגיע לעונת נדרים הוא לאו משום פנונה דעיקר החליצה הוא אלא משום פנונה דקריאה הוא דאם לא הגיעה לעונת נדרים אין להם דעת לקרות ולהבין וקריאה מעכבא באינו ראויין אבל משום עיקר החליצה מודה רבא דסגי בכוננה קלה בהגיע לעונת הפעוטות וכמש"כ הרמב"ן ז"ל: ולפ"ז י"ל גם מש"כ הר"מ ז"ל (בפ"ד) דצריף שיכונן היבם שיחלוץ לה ושתכונן היבמה שתחלוץ לו ויעשו מעשים אלו לשמן שמזה הוכיח הח"צ דבעינו פנונה בשעת מעשה לשמה ולפי מש"כ אפשר לומר דלא מדין פנונת החליצה פתב פן הר"מ ז"ל.

אלא מדין הקריאה הוא שדין הקריאה להבין ענגו קריאתם שזהו פנונת הפטור דבעי פנונה לשמן בשעת מעשה. ובאמת שזה אינו מעכב בראוי לזה כדין קריאה דלא מעכבא אם ראוי לקריאה להכי לא פתב אלא לכתחילה צריף לעשות לשמן ולקמן פי קאי לפרש פנונת החליצה שמעכב בדיעבד שהוא בעצם לא פתב אלא אם חלץ ע"מ לכונסה פסול אבל אם ידע שבחליצה זו נפטרת פשר דכוננה המעכבת בעצם החליצה אינה אלא פנונה קלה: ואין להקשות לפ"ז תקשה קושית התוס' אמאי צריף קרא דאיש למעוטי חליצת קטן ת"ל דקריאה מעכבת וקטן אין לו דעת לקרות ולהבין ז"א דהא בהגיע לעונת נדרים

שפיר יש לו דעת להכי איצטרך קרא דאיש שתפסול חליצתו עד שיהא גדול ממש ובזה מיושב מה שקשה טובא על הר"מ ז"ל שפכתב (בפ"ו) הטעם בקטן שאינו חולץ מפני שאין לו דעת וכללו עם חרש ושוטה ובגמרא ממעטינו ליה משום דאיש פתוב בפירשה וכ"כ הר"מ בעצמו (בפ"א ה' י"ח) ותימא שלא עמדו מפירשו ע"ז שבעצמו פכתב (בה' חליצה פ"א) שקטן אינו חולץ עד שישגדל משום דכתיב איש וכ"כ שם בקטנה שאינה חולצת עד שתגדל ותבדק משום דמקשינו אשה לאיש ופסול איש ופסול דעת תרי מילי גינהו פדאמרין (בפ"ג דתרומות) בירושלמי דילפינו קטן שאינו תורם מדכתיב כל איש וקטן לא מקרי איש אשר ידבנו לבו פרט לחרש ושוטה שאין להם דעת.

ועיין (בפהמ"ש להר"ש) וכשהגיע לעונת נדרים שפיר הוא בן דעת ואימעוט מכל איש וכו' גבי יבום חרש שייבם את יבמתו קנאה קנן גמור משום דלא בעינן דעת ביבום פדתנן הבא על יבמתו בשוגג ואונס קנאה וקטן שפא על יבמתו לא קנאה קנן גמור משום דגבי קנן בעינן איש וקטן לא מקרי איש: כמש"כ כ"ז הר"מ ז"ל (בפ"י מה' יבום) הרי דפסול איש ופסול דעת תרי מילי גינהו א"כ ודאי דקשה על הר"מ ז"ל למה פכתב גבי קטן פסול דעת פין דבש"ס אמרו משום איש אכל לפמש"כ א"ש דבנדאי גם בקטן יש פסול דעת להכי בפ"ו שפלת כל הגי דמתבמות ולא חולצות וכלל קטן בהדי חרש ושוטה פכתב הטעם שאינו בני דעת שהוא טעם על פולם: ומיירי בלא הגיע לעונת נדרים ופסול לפי שאינו בן דעת.

אבל בפ"א שכתב גבי קטן וקטנה שאינן חולצין עד שישגדלו ויבדקו אם הביאו ב' שערות דלא מהני עונות נדרים אלא גדול ממש פכתב שם הטעם שאינן איש ואשה אבל היכא דכללם עם חו"ח פכתב טעם של דעת ומיירי בלא הגיעו לעונת נדרים וכל היכא שפוןזכר דעת אין הפוננה משום פוננת עצם החליצה אלא פוננת הקריאה וגבי קטן אמר שאין לו דעת לחלוץ וגבי חרשת וקטנה הוסיף לומר שאין בהם דעת לקרות ולהבין משום דגבי קטן שייבין ענין הקריאה שייאמר שאינו חפץ לקחתה וכנין שאינו חפץ בה והקטן אין לו דעת לכוננה זו אבל בקטנה דלאו בדידה תליא מילתא להפטר ואינו תלוי בדעתה מידי רק שהיא צריכה לומר ולכונן שהוא אינו רוצה לקחתה בזה פכתב בבבאור יותר שאין לה דעת לקרות ולהבין הדברים שהיא אומרת ולא מהני דעתה וכוננתה בזה אף דלא בעינן רצונה: ובזה מיושב נמי מה שהקשיתי מנ"ל לר"י דהאי פוננת חליצה היינו פוננת פטור אימא לאפוקי מתעסק בעלמא אבל כל שייכונן לשם חליצה סגי וכה"ג אמרין (בר"ה כ"ח) בהא דתנן הנה עובר אחורי בהכ"נ ושמע קול שופר אם פיון לבו יצא דלמ"ד מצות א"צ פוננה האי אם פיון לבו דקתני לאפוקי מנבח גבוחי דהיינו מתעסק אבל פוננה למצונה לא בעינן וה"נ נימא גבי חליצה בהא דקתני עד שייכוננו שניהם לאפוקי מתעסק אבל לפמש"כ א"ש דבאמת מילתא דבעינן פוננה בחליצה ובלא פוננה פסול אין לנו שום לימוד ע"ז דנראה דילפינו לה מקריאה פיון דהצריכה התורה לקרות ענין הפטור שייאמרו היבם והיבמה בפיהם מה שפמאן ליבמה הרי חזינו דקרא איירי במתפונן להוציאה בחליצה זו ואף דקריאה לא מעפבא דדרשינו מככה יעשה דבר שהוא מעשה מעפב מכל מקום מסתבר לחכמים פיון דקרא איירי במתפונן להוציאה ענין זה מעפב שתבוא החליצה בשביל פטור רק שהקריאה והמחשבה ענין הפטור לא מעפב שזה אינו מעשה בגוף האיש אבל סיבת ענין החליצה ועל מה ולמה תבוא סיבת חליצתם שפיר מעפב פיון

דקרא מיירי בקחי והשתא א"ש דשפיר הוכיח ר"י דכוננה המון פרי בברייתא קאי על כוננת פטור דאין לומר דקאי על כוננת מעשה למעוטי מתעסק דהא ע"ז אין לנו שום לימוד שתפסל החליצה במתעסק א"ו דכוננת הברייתא שתהא החליצה בכוננת פטור וזה שפיר ילפינו מקראי דקריאה ושפיר הקשה ר"י לר"ל מהו ברייתא והוכיח דבבבא אתה פונסה לא מהני: ומעתה אחרי שביארנו דעת הר"מ ו"ל דפסול חרשת וקטנה שפסול משום שאין להם דעת היינו דעת דקריאה אפשר לומר ודאי פדברי המהרי"ט שפוננת עיקר החליצה בכוננה כל דהו סגי ואין לומר דסוף סוף נהי שהוכחנו מדברי הרמב"ם ו"ל דלא בעי כוננה גמורה בעיקר חליצה מ"מ בקריאה בעינו כוננה בשעת מעשה א"כ הפתי שדן בו מהרי"ט ו"ל דנהי דלא בעינו כוננה מעליא בעיקר החליצה מ"מ הא בקריאה בעינו כוננה מעליא בשעת מעשה והפתי אינו יכול לכונן כוננה גמורה בשעת מעשה כמש"כ מהרי"ט ונהדר הוי דיניה פחדש, ז"א דכיון דהקריאה קי"ל דאינו מעכב ולא בעינו אלא שיהא ראוי לקריאה וכל הראוי לקריאה אין קריאה מעכבת בו א"כ ה"ה בכוננת הקריאה א"כ דווקא חו"ח וקטנה שאין להם דעת גמורה דאפילו בדבר שאנו רואין דמסברי ליה וסבר נמי לא מהני דעתיה כדאימתא בכל הש"ס דחשו"ק אינו בני דיעה דלא מפלגינן בין אם אנו יודעים שמכין הדבר על בוריו או לא דבכל גונו לא מהני דעתו כמש"כ במק"א דלא מסרה תורה לדעתא כי האי דיני מקח וממכר או גיטין וקדושין ושאר מצות להכי כיון דכוננה כי האי בשעת מעשה אין לו מקרי אינו ראוי לקריאה אבל הפתי שביאר מהרי"ט שדינו פפקס לכל דבר דבמידי דמסברא ליה וסבר מהני כוננתו ומחשבתו במה שמחשב מקרי ראוי לקריאה דהא מהני קריאתו וכוננתו ואף שאין אנו יכולים להבינו שיכונן הדברים בשעת מעשה אין זה מקרי אינו ראוי לקריאה דהוא ראוי לקרות ולחשב דהוא יודע עניני העולם כגון לקנות ולמכור ואלו היינו יכולים להסביר לו את זה שאנו מבקשים ממנו לכונן בשעת מעשה הנה יכול לחשוב ומחשבתו הנה מועלת רק שקשה להבינו ולהסבירו משום זה לא מקרי אינו ראוי לקריאה דאולי אדם אחר יסביר לו יותר ויבין היטב וכבר דקריאה לא מעכבא דלא בעינו אלא שיהא ראוי לקריאה והפתי ראוי לקריאה בכוננה דמהני כוננתו במה שיודע, ול"ד לחו"ח שמקרי אינו ראוי לקריאה דחו"ח אין מחשבתו מועלת אף במה שיודע על בוריו משא"כ הפתיד מחשבתו מועלת במה שיודע מקרי ראוי לקריאה: ואף שהרי"ף פי' בהא דאמרין (בס"פ מ"ח) מודה רבא בלא אבה יבמי שלא תפסוק בין לא לאבה משום דאשה אינה רגילה לקרות בלה"ק ומקרי משום זה אינו ראוי לקריאה א"כ אפשר לומר דגם מה שקשה להסביר להפתי ענין הכוננה מקרי אינו ראוי לקריאה מ"מ הא כל המפרשים חלקו שם על הרי"ף וכתבו דנה אינו מקרי אינו ראוי לקריאה ופירשו שם פירוש אחר בסוגיא במבואר ברשב"א שם א"כ ה"ה ה"ה ה"ה מה שקשה להסבירו שיכונן לא מקרי אינו ראוי לקריאה כיון שמצד עצמו שפיר מהני כוננתו וזה ברור: ומה שקשה החכ"צ כיון דמצינו כוננה מונכרת שצריכה להיות בשעת מעשה כמו במצות ומצינו כוננה שלא בשעת מעשה כמו בשחיטה ה"נ בחליצה בעינו למיזל לחומרא שפוננת חז"ל היתה ג"כ שצריכה כוננה בשעת מעשה.

גלענ"ד דגם בזה דברי מהרי"ט נכונים דהא לכאורה קשה מאי פריה ר"י לר"ל דאמר דחלוץ לה ובבבא אתה פונסה מהני מברייתא דקתני עד שיכוננו שניהם אימא דבאמת

בְּכֹה אֶתְּהָ כּוֹנֵסָה מְהִי וְלֹא בְּעֵי שְׂיִכּוּנוֹי לְשֵׁם פֶּטוּר וְהָא דְקִתְּנִי עַד שְׂיִכּוּנוֹ שְׁגִיחָהּ הִינּוּ לְשֵׁם מַצְוָה וְצ"ל דְּזֵה פְּשִׁיטָא לִיה לר' יוֹחָנָן מְסַבְּרָא דֵּא"צ פֶּאן כּוֹנֵת מַצְוָה רַק כּוֹנֵת פֶּטוּר וּא"כ פִּינּוּ דְפְּשִׁיטָא לִיה לר"י דְכּוֹנֵת מַצְוָה לֹא שְׂיִיךְ בְּכָאן אֶלָּא כּוֹנֵת פֶּטוּר א"כ מִמִּילָא בְּעֵינּוּ לְמִימַר דְּהָא כּוֹנֵה אֵינְנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה כְּמוֹ בְּכָל הַקְּנִינִים דְכּוֹנֵת פֶּטוּר הוּא כְּמוֹ כּוֹנֵת הַקְּנָאָה וְכְמוֹ שְׂפִינּוֹת הַקְּנָאָה בְּכָל דְּוֹכְתִי אֵינְנָה כּוֹנֵה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה מִמֶּשׁ אֶלָּא שְׂיִדַּע שְׁבִינָה שְׂמִקְנָה חַל הַקְּנִינָה ה"נ כּוֹנֵת הַפֶּטוּר אֵינְנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה דְפְּשִׁיטָא דְלֹא שְׂיִיךְ לְהַקְפִּיד עַל כּוֹנֵת פֶּטוּר שְׂתֵּהָא דְוִקָּא בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה דְפֶטוּר הָרִי הוּא כְּקִנְיָן אֶלָּא שְׂאֵם לֹא הִיָּה נִמְצָא בְּש"ס מִילַת כּוֹנֵה אֶלָּא עַל כּוֹנֵה שְׂבִינָה מַעֲשֵׂה ע"כ הִינּוּ צָרִיכִים לֹמַר דְכּוֹנֵה הַמְּוִזְכֵּר בְּחִלְצָה הוּא ג"כ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אֶבֶל כִּינּוּ שְׂהַשְׂתַּמְשׁוּ חו"ל בְּמִלַת כּוֹנֵה גַם עַל כּוֹנֵה שְׂלֹא בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שׁוֹב אָנוּ אוֹמְרִים דְכּוֹנֵה זֶה דְחִלְצָה כִּינּוּ שְׂהִיא רַק כּוֹנֵת פֶּטוּר וְלֹא כּוֹנֵה לְשֵׁם מַצְוָה הָרִי הוּא כְּכָל כּוֹנֵת הַקְּנָאוֹת שְׂאִין בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה דְוִקָּא וְזֵה פְּשׁוּט: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינּוּ בְּדַבְּרֵי הַמַּהְרִי"ט בְּמַש"כ דֵּא"צ שְׂהִיא בְּכִינַת לְבוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אֶלָּא אִף שְׂמִהְרָהּ בְּשַׁעַת חִלְצָה בְּדַבְּרִים אַחֲרִים נְמִי מְהִי כִּינּוּ שְׂיִדַּע שְׂבִיחִלְצָה זֶה נְפֻטְרַת מְמַנּוּ מְקָרִי כִּינּוּ שְׂפִיר דִּמ"מ מֵאִי מְהִי מֵה שְׂיִדַּע שְׂבִיחִלְצָה נְפֻטְרַת מְמַנּוּ כִּינּוּ שְׂבִיחִלְצָה לֹא שְׂם לְבוֹ לְחֻשׁוֹב עַל מֵה וְלָמָּה בָּאָה חִלְצָתוֹ הֲלֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה חִלְצָה כְּמַתְעַסֵּק בְּעִלְמָא לְשֵׁם חִלְצָת מְנַעַל וְלֹא לְשֵׁם פֶּטוּר וְאָנוּ בְּעֵינּוּ לְכָל הַפְּחוֹת כּוֹנֵת פֶּטוּר וְאִף דְּמַסְבְּרִינּוּ לִיה שְׂבִיחִלְצָה זֶה נְפֻטְרַת מְמַנּוּ מ"מ הַפְּתִי שְׂאִינוּ שְׂלֵם בְּדַעְתּוֹ אֵינוּ מְחַשֵּׁב לְחַבֵּר עֲשִׂיית חִלְצָה עִם הַיְדִיעָה שְׂהַקְדַּמְנוּ שְׂהַחִלְצָה הִיא פֶּטוּר וְהַחִלְצָה מִקְלָמָא אַחֲרִיתִי הִיא וְדָמִי לְלֹא מְכּוּנִין כָּלֵל וְאִף לְשֵׁם פֶּטוּר וְאִף שְׂהַחכ"צ כְּתַב דָּאֵם כּוֹנֵת חִלְצָה הוּא כְּמוֹ כּוֹנֵת הַקְּנָאָה בְּעִלְמָא אֶמְרִינּוּ בְּזֵה דְבָרִים שְׂבִלְב אֵינָם דְבָרִים עֵי"ש.

מ"מ נִרְאָה דְלֹא מְהִי הָאִי מְבוֹא דְבָרִים שְׂבִלְב אֶלָּא לְעֵינּוּ חִלְצָת מוֹמְר דְּאִירִי בְּהַחכ"צ ז"ל דְּלֹא אִיכְפַת לָן בְּמֵה שְׂמַחֲשֵׁב בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה וְלֹא חִי'שִׁינּוּ שְׂמָא אֵינוּ מְכּוּנִין לְשֵׁם פֶּטוּר כִּינּוּ דְדָמִיא הָךְ כּוֹנֵה לְכּוֹנֵת הַקְּנָאָה וְבְהַקְּנָאָה לֹא אֶזְלִינּוּ בְּתַר דְבָרִים שְׂבִלְב אֶבֶל גְּבִי פְתִי יֵשׁ לְחֻשׁ דְלֹא מְקָרִי דְבָרִים שְׂבִלְב דְכָל הַיּוֹדְעִים אֶת הָאִישׁ וְאֶת שִׁיחוֹ יוֹדְעִים שְׂאִינוּ יְכוּל לְכּוּנִין בְּשַׁעַת חִלְצָה שְׂעוֹשֵׂה לְשֵׁם פֶּטוּר: וְכֹה"ג לֹא מְקָרִי דְבָרִים שְׂבִלְב כִּינּוּ שְׂנוֹדַע דְבָרִים שְׂבִלְבוֹ לְכָל אָדָם וְכַמֶּש"כ הַרְשָׁפ"א בְּחִידוּשָׁיו לְקַדוּשִׁין (דף נ') בְּגַט מְעוֹשָׂה שְׂלֹא כְּדִין דְפָסוּל אִף דְהוּי דְבָרִים שְׂבִלְב מ"מ כִּינּוּ שְׂהַפֵּל יוֹדְעִין דְבִלְבוֹ וְדָאִי לֹא גִיחָא לִיה לֹא מְקָרִי דְבָרִים שְׂבִלְב וְה"נ פֶּל הַמְפִירִין אֶת הָאִישׁ הַזֶּה יוֹדְעִין שְׂאִינוּ עוֹשֵׂה הַדְבָרִים לְשֵׁם פְּעוּלְתָן וְלֹא הוּי דְבָרִים שְׂבִלְב וְלֹא הוּי חִלְצָה כָּלֵל וְמֵאִי מְהִי לָן בְּמֵה שְׂיִדַּע שְׂבִיחִלְצָה נְפֻטְרַת מְמַנּוּ כִּינּוּ שְׂאִינוּ יְכוּל לְחֻשׁוֹב שְׂחִלְצָה זֶה הוּא כְּדִי לְפִנּוּטְרָה מְמַנּוּ: מ"מ נ"ל שְׂדַבְּרֵי מַהְרִי"ט נְכוּנִים דְכִינּוּ דְבִי'אֲרָנוּ דְכּוֹנֵה זֶה א"צ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אִי מְטַעֵם שְׂכַתְּבֵנוּ דְעִיָּקָר הָא דִּידְעֵינוּ דְבְּעֵינּוּ כּוֹנֵה בְּחִלְצָה הוּא דִּידְעֵינוּ מְקָרִיאָה דְקָרָא דְמִיָּרִי דִּידְעוּ שְׂנְפֻטְרוֹת בְּחִלְצָה זֶה לְהַכִּי לֹא בְּעֵינּוּ אֶלָּא שְׂיִדְעוּ שְׂבִיחִלְצָה זֶה נְפֻטְרַת וְזֵה מְהִי אִף שְׂאִינוּ מְחַשֵּׁב שְׂהַחִלְצָה שְׂעוֹשֵׂה הוּא לְשֵׁם זֶה וְאִף בְּפְתִי שְׂאִין לוֹ לְב לְחֻשׁוֹב זֶה וְבְשַׁעַת מַעֲשֵׂה מְהַרְהַר בְּדַבְּרִים אַחֲרִים וְלֹא בִידיעָה שְׂבִיחִלְצָה נְפֻטְרַת וְאִח"כ חוֹלֵץ סֶתֶם נְמִי מְהִי וְאֵל תַּתְמָה דְמֵאִי מְהִי כּוֹנֵה זֶה שְׂיִדַּע שְׂבִיחִלְצָה זֶה נְפֻטְרַת כִּינּוּ שְׂאִינוּ מְחַשֵּׁב שְׂהַחִלְצָה הוּא לְשֵׁם זֶה דְכֹה"ג מְצִינּוּ שְׂכַתְּבֵנוּ הָר"ן ז"ל בְּהָא דְכַפְּאוֹ וְאֶכֶל מַצָּה יֵצֵא לְמ"ד מְצוֹת א"צ

פְּנוּנָה דְּבַעֲיָנוּ שְׂיַדַע שְׁהַיּוֹם יו"ט וְשָׁזָה מִצָּה וּבָזָה דְּוִקָא יִצָּא אַף שְׁלֵא כִּינּוּן לְשֵׁם מִצָּה הוֹאִיל דַּא"צ פְּנוּנָה אֲבָל בְּלֵא יָדַע כָּלֵל שָׁזָה מִצָּה אוֹ הַיּוֹם יו"ט לֹא מְהַיְי לְכָל עֵינֵי שְׁ שִׁפְתָּב פֶּן בְּשֵׁם הָרֵא"ה ז"ל דְּדַמֵּי לְמַתְעַסֵּק וְה"נ אַף דַּא"צ פְּנוּנָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה מַמְשׁ כְּמוֹ בְּמִצּוֹת לְמַ"ד צְרִיכוֹת פְּנוּנָה מ"מ בְּעֵינֵי שְׂיַדַע שְׁבַחֲלִיצָה נְפֻטְרַת וּיְכוּנִין לְחֻלִּיצַת מְנַעֵל וְאִז נְפֻטְרַת מְמַנּוּ וְהַחֲלִיצָה עֲוֹשִׂית פְּעוּלְתָהּ דְּהֵינּוּ פְּנוּנָה דְּבְרִיָּתָא לִידַע שְׁבַחֲלִיצָה נְפֻטְרַת אֲבָל לְחֻשׁוֹב לְמָה בְּאָה חֲלִיצָה זוֹ א"צ וּמְקָרִי פְּנוּנָה בְּמָה שְׂיַדַע שְׁבַחֲלִיצָה זוֹ נְפֻטְרַת כְּמוֹ דְּמְקָרִי פְּנוּנָה מַה שְׂיַדַע שְׁהַיּוֹם יו"ט וְשָׁזָה שׁוֹפֵר אַף שְׂאִינוּ מְחַשְׁבֵּי לְתַקּוּעַ לְשֵׁם מִצָּה אַף דְּגַם שֵׁם קְתָנִי בְּמַתְנֵי דְּבַעֲיָנוּ שְׂיַתְּפוּנוּ הַשׁוֹמֵעַ וּמְשֻׁמֵּעַ וְאִפ"ה מְהַיְי לְמַ"ד א"צ פְּנוּנָה הוֹאִיל וְיַדַע שְׁהַיּוֹם יו"ט וּמְכוּנִין לְתַקּוּעַ.

וְה"נ בְּחֻלִּיצָה מְהַיְי אִם יוֹדַע שְׁבַחֲלִיצָה זוֹ נְפֻטְרַת וְעוֹשֵׂה בְּכּוּנַת חֻלִּיצַת מְנַעֵל מְקָרִי פְּנוּנָה שְׁפִיר דְּלֹא קְפִידִינוּ אֲלֵא שְׂיַדַע שְׁהַחֲלִיצָה פּוֹטְרַת וְשִׁירְצָה לְפּוֹטְרָה וְהֵינּוּ פְּנוּנָה דְּבְרִיָּתָא וּמַעֲתָה סִיּוּמָא דְּפִסְקָא דְּאִם נוֹכַל לְהַסְבִּיר לָהּ שְׂתַדַּע שְׁבַחֲלִיצָה זוֹ נְפֻטְרַת מְמַנּוּ נוֹכַל לְסַמּוּךְ אַדְבָרֵי מְהַרִּי"ט בְּזָה אַחַר שְׁכָבֵר הוֹרָה זְקוּן: וְלַעֲנִין מַה שְׂיַשׁ לְחוּשׁ שְׂאִינוּ יְכוּל לְדַבֵּר תִּיבוֹת הַקְרִיאָה כְּהַלְכָתוֹן וּמְגַמְגֵּם בְּלִשׁוֹנוֹ בְּאִיזָה אוֹתִיּוֹת בְּזָה כְּתַב הַמְהַרִּי"ט שְׂאִין לְחוּשׁ וְהַבִּיא רְאִיָה מְהֵא דְּאִמְרִינוּ בְּמַגִּילָה (דָּף כ"ד) חִיפְנֵי וּבִישְׁנֵי לֹא יִשָּׂא כְּפִיו שְׁקוֹרִין לְאַלְפִין עֵינִינוּ וְלַעֲיִנִין אֲלִפִין וּכְשֹׁאוֹמֵר יָאֵר הָיִי כְּמוֹ יַעַר וְאִיךְ אֲפֻשֵׁר שְׁבַחֲיָפָה וּבִישְׁנָה לֹא יִשָּׂאוּ כְּפִיָּהֶם א"ו דְּבִאֲתָרָא דִּידְהוּ שְׁמַבְטָא שְׁלֵהֶם הָכִי הוּא וְנִיכְפֵר לְכָל לֹא אִיכְפַת לָן בְּשִׁינּוּי הָאוֹתִיּוֹת אַע"ג דְּבְרַפְת הַכְּהֵנִים בְּלֵה"ק נְאֻמֵּר וְלֹא אִמְרוּ חִיפְנֵי וּבִישְׁנֵי לֹא יִשָּׂאוּ כְּפִיָּהֶם אֲלֵא בְּמַקּוֹם אַחַר שְׂאִין לְשׁוֹנָם יוֹדַע שֵׁם הַנָּה עַל רְאִיָה זוֹ יֵשׁ לְפַקְפַּק דְּאֲפֻשֵׁר לְחַלֵּק בֵּין אֲלִפִין עֵינִינוּ דְּהוּי מְבֻטָא א' לְשִׁינּוּי אוֹתִיּוֹת אַחֲרִים דְּאִז הָיִי שִׁינּוּי גְּמוּר דְּדוּמָה לְתִיבָה אַחֲרַת וְהָרִי ק"ש דְּקִי"ל דְּבְכָל לְשׁוֹן נְאֻמְרָה וְאִפ"ה אִמְרִינוּ שְׂיַתְּנוּ רִינוּחַ בֵּין הַדְּבָקִים וְהַר"מ פְּתַב (בַּפ"ב מַה' ק"ש) כְּשֵׁהוּא קוּרָא בְּלִשׁוֹן אַחַר צְרִיךְ לְדַקְדַּק ג"כ שְׁלֵא יְבַלִּיעַ אוֹתִיּוֹת בְּאוֹתוֹ הַלְשׁוֹן וְכ"כ הַתּוֹס' (בַּר"פ הֵיזָה קוּרָא) דְּהָא דְּאִמֵּר בְּקוּרָא לְהַגִּיָּה מִיָּרִי שְׂאִינוּ אוֹמֵר הַתִּיבוֹת כְּהַלְכָתוֹן וְכַנְקוּדָתוֹן אֲלֵא כְּכַתִּיבָתוֹן וּמַש"ה לֹא יִצָּא אֵא"כ כִּינּוּן לְבוֹ לְקִרוֹת כְּהַלְכָתוֹן וְעֵינֵי"ש: גַּם מַש"כ הַמְהַרִּי"ט רְאִיָה מְנַדְרִים דְּקוּנָם קוּנַח חֲזִיב לְמַ"ד לְשׁוֹן מְשׁוּבָשׁ שֶׁל נְכָרִים הֵם לֹא הַבְּנֵי דְּהָא נְדָרִים וְשְׁבוּעוֹת בְּכָל לְשׁוֹן נְאֻמְרִים לְהָכִי מְהַיְי לְשׁוֹן מְשׁוּבָשׁ ג"כ אֲבָל חֲלִיצָה דְּבִלֵּה"ק נְאֻמֵּר אִימָא לָהּ דְּבַעֲיָנוּ שְׂיַאֲמֵר הָאוֹתִיּוֹת כְּהַלְכָתוֹן וּקְצַת יֵשׁ לִיִּישׁב בְּזָה קוּשְׁיַת הַתּוֹס' בְּסוּטָה (דָּף ל"ג) שְׁהַקְשׁוּ דַר"י דְּרִישׁ מְכַפָּה דְּלֵה"ק מְעַכְב בְּחֻלִּיצָה וְאִיךְ פְּלִיג עַל ר"א וְר"ע דְּתַרְנוּןִיָּהוּ סְבָרֵי דְּאִמְרָה אִינָה מְעַכְב וְדַרְשֵׁי דְּבָר שְׁהוּא מַעֲשֵׂה מְעַכְב.

אֲבָל לְדְבָרֵינוּ א"ש דְּנָהִי דְּקִרְיָאָה לֹא מְעַכְב מ"מ הָא דְּבַעֲיָנוּ שְׂיַהֵא רְאוּי לְקִרְיָאָה שְׁפִיר מְעַכְב וְאִשְׁמַעֲיָנוּ קִרָא דְּכֻכָּה דְּבַעֲיָנוּ שְׂתַהֵא רְאוּי לְקִרְיָאָה בְּלֵה"ק אֲבָל אִם יְכוּל לְדַבֵּר בְּשִׁפְתָּי לְשׁוֹנוֹת וּבְלֵה"ק אִינוּ יְכוּל לְדַבֵּר כְּגוֹן שְׂיַשׁ אִיזָה אוֹתִיּוֹת שְׂאִינוּ יְכוּל לְהוֹצִיאָם בְּשִׁפְתָּיו וְהֵם מְפֻסּוּקֵי הַקְרִיאָה פְּסוּל דְּבַעֲיָנוּ שְׂיַהֵי רְאוּי לְקִרְיָאָה בְּלֵה"ק וְנִקָּא וְדַבֵּר שְׁהוּא מַעֲשֵׂה ג"כ מְעַכְב שְׂתַהֵא נַעֲשֵׂה כְּהַלְכָתוֹ מ"מ זֶה שְׁפִינֵים הַמְהַרִּי"ט שֵׁם בְּתַשׁוּבָה דְּוַדַּאי אַחַר הַטְּיָרְחָה וְהַלְיָמוּד יוֹכַל לְלַמּוֹד לְדַבֵּר הָאוֹתִיּוֹת וּמְקָרִי רְאוּי לְקִרְיָאָה דְּאִין לָהּ אֲדָם שְׂיַשׁ לוֹ כְּפִי מְבֻטָא שְׁלֵא נוֹכַל לְלַמְדוֹ לְדַבֵּר כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְהַשְׂתָּא נְמִי שְׂאִינוּ יְכוּל מְקָרִי רְאוּי לְקִרְיָאָה זֶה וַדַּאי נְכוּן הוּא וּכְבָר הוֹרָה הַמְהַרִּי"ט ז"ל וְאִין לַעֲרַעַר בְּזָה סוּף דְּבָר אִם

נוכל להסבירה שבחליצה זו נפטרת יש לסמוך בטח על המהרי"ט ז"ל ובפרט במקום עיגון ונכון להסביר לה סמוך להחליצה ממש ג"כ, כנלענ"ד: ובפשיטות נ"ל ללישב שיטת הרמב"ם ז"ל עפ"י דברי הירושלמי (פ"ק דתרומות) דקאמר שם אמתני' חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר תמן תנינו הפל תניבין בראיה חוץ מחש"ו חבריא בשם ר"א למען ישמעון ולמען ילמדון ע"כ מדבר ואינו שומע ואינו מדבר ר' חילא בשם ר' אלעזר למען ילמדון וכו' א"ר יונה דלית פללין דרבי פללין ותנינו החרש שחלץ וחרשת שחלצה וחולצת לקטן חליצתה פסולה ואר"י לפי שאינן יכולין לומר ואמר ואמרה הדין מסייע לר"י דאמר לית פללין דרבי פללין עכ"ל הירושלמי ומבואר שם דר"י דאמר משום שאינן בואמר ואמרה ל"ל פללין דרבי שחרש שדברו בכ"מ היינו אינו שומע ואינו מדבר אלא דסובר דשומע ואינו מדבר נמי מקרי חרש בלשון חז"ל ולפ"ז א"ש פל הסוגיא דבתחלה אמר רבא דקריאה לא מעפב וטעם חז"ח משום דלאו בני דיעה נינהו אבל אלם ואלמת בני דיעה נינהו ופריה מדרבי ינאי דהוא סובר דמתניתין מייירי בחרש השומע ואינו מדבר והוא כפקח לכל דבר ופסולו רק משום שאינו בואמר ואמרה הרי דקריאה מעפב באינו ראוי לקריאה ומסיק אלא דרבא אסיפא איתמר דחליצת חרש פסול ואמר השתא דקאמרת קריאה מעפבא דהא ר' ינאי סובר הכי דמפרש לחרש דמתני' בשומע ואינו מדבר ופסול משום שאינו ראוי לקריאה לפיכך אלם שחלץ חליצתו פסולה דאינו ראוי לקריאה ומינשב לשון השתא דאמרת דיליף אלם מחז"ח אע"ג דחד טעמא בתרנוייהו מ"מ הא רבא בעצמו סובר ככלל דרבי דחרש שדברו בו חכמים בכ"מ היינו שאינו שומע ואינו מדבר ופסול משום דעת כדבעי למימר בל"ק כדאמרינן בחגיגה (דף ב') דמוקי מתני' דחרש דומיא דשוטה וקטן בשמחה דוקא וחרש שדברו בכ"מ באינו שומע ואינו מדבר מ"מ מדר' ינאי ילפינן פיון דמוקי מתני' בשומע ואינו מדבר דהוי בן דעת ופסול רק משום קריאה.

הלכך אף לדין דמפרשינן לחרש דמתניתין בחרש גמור ופסול משום דעת מ"מ אלם נמי פסול משום קריאה דבזה דפוסל ר' ינאי אינו ראוי לקריאה לא פלגינן ונהי דפלגינן אר' ינאי בפירושא דחרש מ"מ בדין עפוב הקריאה באינו ראוי לקריאה לא פלגינן עליה וילפינן מיניה דאלם חליצתו פסולה ואין ה"נ דבחרש גמור פסול משום דעת כדבעי למימר בל"ק דרבא: ושפיר פסק הר"ם ז"ל דבחרש גמור פסול משום שאינו בן דעת וא"ש נמי מה שפסק הר"ם ז"ל דבחרש לא הוי חליצה פלל דכיון דאנן אית לן פללא דרבי דחרש דמתני' היינו שאינו שומע ואינו מדבר וקיי"ל נמי כר' ינאי דקריאה מעפבא ואלם חליצתו פסולה א"כ היא גופא תקשה מ"ט קתני במתני' חרש שאינו שומע ואינו מדבר חליצתו פסולה אפילו אינו מדבר לחוד נמי פסול משום עיפוב הקריאה א"ו דחרש שאינו שומע ואינו מדבר לא הוי חליצה פלל וגרע מאלם דהיא חליצה פסולה ונראה דעיקר הוכחת ר"י לפרושי מתני' בשומע ואינו מדבר דלא כרבי ולא מפרש מתני' בחרש גמור ופסול משום דעת הוא משום דר' ינאי סובר דחרש גמור לא הוי חליצה פסולה אלא לא הוי חליצה פלל ומתני' דקתני חליצה פסולה ע"כ דמייירי באלם ושפיר כתב הר"ם דבחרש לא הוי חליצה פלל והא דקאמר לקמן (דף ק"י) פאן בפקחת ואח"כ נתחרשה דמעפבא בה קריאה ולא אמר משום שאינו בן דיעה, הוא נמי משום חרש שאינו מדבר לחוד הוא דנקט האי טעמא ואפשר דרבה דאמר שם להך אוקימתא נמי

סוֹבֵר כו' ינאי דְחַרְשׁ הֵינּוּ אֵינוּ מְדַבֵּר לְחֹד וּמ"מ אֵין דְבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל סוֹתָרִים לְדָבְרֵי הַרְמַב"ן ו"ל דָּאָף שְׁנֵפְרֵשׁ דַּעַת הַר"מ דְסוֹבֵר דְחַלִּיצַת חו"ח פְּסוּל מְשׁוּם דַּעַת מ"מ אֶפְשָׁר דְסוֹבֵר פְּדַעַת הַרְמַב"ן דְחַלִּיצָה בְּעֵי רַק פְּנֹנָה קִלְה וְהִיָּה מוֹעִיל גְּדוֹל עַע"ג מִיְהוּ הָא דְמַהְגֵּי גַעַע"ג הָא פְתָבוּ הַתּוֹס' בְּחֹלִין (דָּף י"ב) וַיְבָמוֹת (דָּף ק"ג) כְּשֶׁהַב"ד מְלַמְּדִין אוֹתוֹ וּמְזַהֲרִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לְשִׁמָּה וּא"כ הָא הָוִיָּה פְּנֹנָה מְעַלְיָא פְּשָׁמְלַמְּדִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת הַפֶּל לְשִׁמָּה: וּלְפִי מ"ש בְּכָאן וּלְעִיל (חֶלְק או"ח) דְעֵיקָר הַטַּעַם בְּפְסוּל חֶרֶשׁ וְחַרְשָׁת הוּא מְשׁוּם דַּעַת הַקְרִיאָה אֶבֶל מְשׁוּם דַּעַת לְחֹד לֹא אֵיכְפַת לָן מְשׁוּם דְסָגִי בְחַלִּיצָה בְּכֹנָה קִלְה אוֹ לְפִי מ"ש לְעִיל דְהָוִי מַהְגֵּי גְּדוֹל עוֹמֵד עַל גְּבִיו וּב"ד מְלַמְּדִין עֵי"ש" [לפ"ז אֶפְשָׁר לֹא מְרַגְמֵם חַלִּיצַת שׁוֹטָה דְפְסָלִין הוּא מְשׁוּם דַּעַת דְקִרְיָאָה אֶבֶל מְשׁוּם דַּעַת עֵיקָר הַחַלִּיצָה הָוִי מַהְגֵּי מְטַעַם דְסָגִי בְכֹנָה קִלְה וּב"ד מְלַמְּדִין אוֹתוֹ [כְּמוֹ שְׁמַכְשִׁירִין בְּכַתִּיבַת גֹּט בְּגְדוֹל עַע"ג] וְכֹן הַר"מ ו"ל פֶּלַל חַרְשָׁת וְשׁוֹטָה בִּיחַד (בַּפ"ו מֵה' חַלִּיצָה וַיְבוּם) עֵי"ש שְׁפַתְב וְאֵלוֹ שְׁמַתִּיבָמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת הַחַרְשָׁת וְהַשׁוֹטָה וְהַקְטָנָה לְפִי שְׁאֵין לָהֶם דַּעַת לְקָרוֹת וְלִהְבִּין כו' עֵי"ש (בְּהַלְכָה וַא"ו) וְגַבֵּי חֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן פְתַב (בְּהַלְכָה ג') שְׁאֵינוּ חוֹלֵץ מִפְּנֵי שְׁאֵין בּוֹ דַּעַת לְחַלּוֹץ וְלֹא הַזְכִּיר קְרִיאָה מְשׁוּם דְגַבֵּי יָבָם בְּעֵינָן דַּעַת מִמֶּשׁ שְׁיִרְצָה לְפִנְטָרָה וְלִהְוִצִיאָה וְהָוִי תִלְתָּא אֵין לָהֶם דַּעַת אֶבֶל בְּחַרְשָׁת וְשׁוֹטָה וְקָטָנָה דְלֹא בְּדִידָהוּ תִלְיָא מִקְלָתָא מִיְפְסָל רַק מְשׁוּם פְּנֹנָת וְדַעַת הַקְרִיאָה לְחֹד וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב לָנוּ כְּמִין חֲנוּמֵר דְבָרֵי הַש"ס בִּיבָמוֹת (דָּף כ') דְקָאֵמֵר הֵתָם בְּטַעַמָא דְחֵיבֵי לְאוּיָן לֹא מְתִיבָמִין מְשׁוּם דְכַתִּיב יְבַמְתוּ יְבַמְתוּ יֵשׁ לָךְ יְבָמָה שְׁעוֹלָה לְחַלִּיצָה וְאֵינָה עוֹלָה לִיְבוּם וּמִקְשָׁה רְבָא מִבְּרִיָּתָא דְקַתְנֵי אִם בְּעָלוּ קָנוּ וּמְסִיק אֶלָּא גְזִירָה בִיאָה רֵאשׁוּנָה אִטוּ בִיאָה שְׁנִיָּה הָדָר אֵמֵר רְבָא לָאוּ מִקְלָתָא הִיא דְאֵמֵר ר"ל כ"מ שְׁאֵתָה מוֹצָא עֲשֵׂה וּל"ת אִם אֵתָה יְכוֹל לְקַנִּים שְׁנִיָּהֶם מוֹטָב וְאִם לָאוּ יְכוֹן עֲשֵׂה וַיְדַחָה ל"ת וְה"נ אֶפְשָׁר בְּחַלִּיצָה מִיְתִיבֵי וְאִם בְּעָלוּ קָנוּ תִיּוֹבְתָא דְרְבָא.

וּמִקְשׁוֹ הַתּוֹס' דְהָא רְבָא גּוֹפָא מוֹתִיב מְעֵיקְרָא מֵהָךְ בְּרִיָּתָא וְהַשְׁתָּא אֵיְתוֹתֵב מִיְנָה עֵי"ש שְׁנִשְׁאָרוּ בְתִימָא וּלְפִי מ"ש א"ש דְבָאָמַת לִיפָא קְוִשָׁיָא לְכַאוּרָה מֵהָךְ בְּרִיָּתָא דְהָא אֶפְשָׁר לְשַׁנּוּיֵי פְגוֹן שְׁהִיא חַרְשָׁת דְלֹא בַת חַלִּיצָה הִיא וּמְתִיבָמַת מְשׁוּם דְאֵתִי עֲשֵׂה וְדַחֵי ל"ת דְהָא לֹא אֶפְשָׁר בְּחַלִּיצָה פֶּלַל וְהִנֵּה הָא מִקְלָתָא גּוֹפָא דְחַרְשָׁת לָאוּ בַת חַלִּיצָה הִיא יֵשׁ בָּהּ ב' טַעַמִּים דְלִמְאֵי דְבְּעֵי תִלְמוּדָא מְעֵיקְרָא לְמִימֵר (בְּדָף ק"ד) אֵלִיבָא דְרְבָא הָוִי טַעַמָא דְחַרְשָׁת וְחַרְשָׁת מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ וּלְפ"ז אִפִּי בְּחַרְשָׁת דְחֵיבֵי לְאוּיָן נְמִי לָאוּ בַת חַלִּיצָה הִיא פִּינּוֹן דְהַטַּעַם מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ וּלְבַסּוֹף מְסִיק הַש"ס מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי קְרִיאָה נִיגְהוּ וּמְשׁוּם דַּעַת לֹא אֵיכְפַת לָן דְהָוִי ב"ד כְּגְדוֹל עַע"ג וּלְפ"ז בְּחֵיבֵי לְאוּיָן לֹא אֵיכְפַת לָן מִן הַתּוֹרָה בְּקְרִיאָה הִיא דְלֹא רְמִיָּא לִיְבוּם וּכְמ"ש הָרָא"ש ו"ל בְּתִשׁוּבוֹתֵי שְׁהִבִּיא הַב"י (בְּסִימָן קס"ט): וּלְפ"ז א"ש דְרְבָא דְהָדָר וְאֵמֵר דְלֹא דַחֵי ל"ת מְשׁוּם דְאֶפְשָׁר בְּחַלִּיצָה לֹא הָוִי קִשָּׁה לִיָּה מִבְּרִיָּתָא דְקַתְנֵי וְאִם בְּעָלוּ קָנוּ מְשׁוּם דְאֵזִיל הָכָא תִלְמוּדָא אֵלִיבָא דְרְבָא בְּלִישְׁנָא קְמִיָּתָא דִידִיָּה דְטַעַמָא דְחו"ח הוּא מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ וּא"כ אֶפְשָׁר לְאוּקְמֵי בְרִיָּתָא דָּאֵם בְּעָלוּ קָנוּ בְּחַרְשָׁת דְלֹא אֶפְשָׁר בְּחַלִּיצָה מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי דִיעָה נִיגְהוּ וְלִהְכִי מְתִיבָמַת שְׁפִיר מֵה"ת וּמְדַרְבְּנָן בְּעַלְמָא לֹא מְתִיבָמַת לְכַתְחִילָה גְזִירָה בִיאָה רֵאשׁוּנָה אִטוּ בִיאָה שְׁנִיָּה וּבְדִיעָבַד אִם בְּעָלוּ קָנוּ אֶבֶל בַּש"ס פְּרִיָּה מִבְּרִיָּתָא לְפִי הַמְּסַקְנָא דָּאֵי אֵיְתָמֵר הִכִּי אֵיְתָמֵר דְטַעַמָא דְחַרְשָׁת לָאוּ בַת חַלִּיצָה הִיא מְשׁוּם קְרִיאָה

וא"כ בְּחֵרֶשֶׁת חֵיבִי לְאוֹיֵן לֹא בְּעֵי מַה"ת קְרִיאָה פֶּלֶל וּא"א לְאוֹקְמֵי בְּרִייתָא דְאֵם בְּעֵלוֹ קִנּוּ בְּחֵרֶשֶׁת דְּהָא בְּחֵיבִי לְאוֹיֵן חֵרֶשֶׁת נְמִי בֵּת חֵלְיָהּ הִיא וְאֶפְתִּי אֶפְשָׁר בְּחֵלְיָהּ וְאֶפְ"ה אֶמְרִינּוּ אִם בְּעֵלוֹ קִנּוּ וְשִׁפִּיר אוֹתִיבוּ וּמְסִיק בְּתִיבְתָא וְכֵן הָא דְפָרִיךְ הֵתֵם נְמִי אֶרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמַר אִם אֶתָּה יְכוּל לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם מוּטָב מִבְּרִייתָא דּוּאָם בְּעֵלוֹ קִנּוּ וְלֹא מְשַׁנֵּי לַר"ל דְּבְרִייתָא דְאֵם בְּעֵלוֹ קִנּוּ מִיָּרִי בְּחֵרֶשֶׁת דַּא"א בְּחֵלְיָהּ הוּא נְמִי מְשׁוּם דַּלְר"ל ע"כ הִטְעֵם דְּחֵרֶשֶׁת לְאוֹ בֵּת חֵלְיָהּ הִיא מְשׁוּם שְׁאִינּוּ בּוּאָמְרָ וְאֶמְרָה דְּלִיכָא לְמִימַר מְשׁוּם פְּנִינָה דְּהָא ר"ל סוֹבֵר דְּחֵלְיָהּ לֹא בְּעֵי פְּנִינָה פֶּלֶל דְּהָא מְפָרֵשׁ (בְּדָף ק"ו) בְּרִייתָא דְּחֵלְיָהּ מְוֹטְעַת פְּגוּן שֶׁא"ל חֵלְוִץ לָהּ וּבְכַף אֶתָּה פּוֹנְסָה וּר"י הוּא דְפָרִיךְ לִיהָ הֵתֵם הָא בְּעֵינּוּ פְּנִינָה ע"ש וְכִינּוּ דַע"כ הִטְעֵם מְשׁוּם קְרִיאָה א"כ בַּח"ל שִׁפִּיר אֶפְשָׁר בְּחֵלְיָהּ מִן הַתּוֹרָה וְלֹא דְחֵי ל"ת: וְהָא דְלֹא מוֹקִי לָהּ בְּקִטְנָה וְכַר"מ דְּמִקְשִׁינּוּ אֶשְׁהָ לְאִישׁ (בְּדָף ק"ה) דְּלֹא אֶפְשָׁר בְּחֵלְיָהּ וְאֶפְ דְּכִשְׁתַּגְדִּיל תּוּכַל לְקַיֵּים מְצֻנָת חֵלְיָהּ מְשׁוּם זֶה לֹא מִיְקָרִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם כַּמ"ש הֶרְשֵׁב"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו לְמַס' שִׁבְתָּ (בְּדָף כ"ה) גְּבִי שְׁרִיפְתָּ קְדָשִׁים דְּלֹא מִקְרִי יְכוּל לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם בְּמָה שְׁיִכּוּל לְשׁוֹרֵף אַחַר יו"ט.

נִרְאֶה דְּהֵינּוּ טַעְמָא דְּלֹא מוֹקִי לָהּ בְּקִטְנָה דְּאֶפְ דְּחֵנּוּ בְּנִדְהָ (דָּף מ"ד) בֵּת ג' שְׁנֵים יוֹם אַחַד מִתְקַדְּשֶׁת בְּבִיאָה וְאִם בָּא עָלֶיהָ יָבֵם קְנָאָה עֵי"ש וּקְנָאָה קִנּוּ גְּמוּר מִדְּאוּרִיתָא כַּמ"ש הַתּוֹס' יְבָמוֹת (נ"ז ד"ה וְחֵיבִין) וּמ"מ מְצֻנָת יְבוּם לֹא מִתְקַיֵּמָא עַד שְׁתַּגְדִּיל וְתִהִי רְאוּיָא לְהַקְמֵת שֵׁם וְכֵן פֶּתַב רַש"י ז"ל בְּהַדְיָא יְבָמוֹת (ס"א ע"ב) ד"ה וְאִינָה חוֹלְצָת וְז"ל אֲבָל מִתְיַבְבְּמַת וְתַגְדִּיל אֶצְלוֹ וְתִתְקַיֵּים מְצֻנָת יְבוּם וְכִינּוּ דְלֹא מִתְקַיֵּים עֲדִינּוּ מְצֻנָת יְבוּם לֹא שְׁיִיךְ לְזַמַּר בֵּהּ וְאִם בָּא עָלֶיהָ בְּאִסּוּר חֵיבִי לְאוֹיֵן קְנָאָה מְשׁוּם דְּחֵינִית עֲשֵׂה לַל"ת פִּינּוּ דְאֶפְתִּי לֹא נִתְקַיֵּים הָעֲשֵׂה דְּמְצֻנָת יְבוּם כ"ז שְׁהִיא קִטְנָה לְהַכִּי לֹא מוֹקִי לָהּ בְּקִטְנָה וּמְסִיק בְּתִיבְתָא: וְהָא דְלֹא מוֹקִי לָהּ לְבְרִייתָא דְאֵם בְּעֵלָה קְנָאָה בְּנַחְתָּהּ רַגְלוֹ מְאֲרַכְנֹבָה וְלִמְעֵלָה דְאִי אֶפְשָׁר בְּחֵלְיָהּ מְשׁוּם דְּכִינּוּ דְקִטְנֵי בְּרִישָׁא דְּבְרִייתָא נִתְנוּ גִט וְחִלְצוּ מַה שְׁעָשׂוּ עָשׂוּ וּבְנַחְתָּהּ רַגְלוֹ מְאֲרַכְנֹבָה וְלִמְעֵלָה חֵלְיָתוֹ לְאוֹ כְּלוּם הוּא וְאֶפְלוֹ מְאֲחִין לֹא פִסְלָה פְּדִאמְרִינּוּ בְּגִיטִין (דָּף כ"ה) לְעַנְיָן אֲנָפִילָא שְׁאִינּוּ פּוֹסֵל וּמַכ"ש נַחְתָּהּ רַגְלוֹ מְאֲרַכְנֹבָה וְלִמְעֵלָה דְאִינּוּ פּוֹסֵל מִן הָאֲחִין וְלֹא שְׁיִיךְ לְמִיתְנֵי מַה שְׁעָשׂוּ עָשׂוּ וְאֶפְ דְּאִיכָּא לְאוֹקְמֵי בְּנַחְתָּהּ רַגְלוֹ מְאֲרַכְנֹבָה וְלִמְעֵלָה וְחֵלְצָה בְּשִׁמְאֵל דְּמִיְקָרִי שִׁפִּיר אִי אֶפְשָׁר בְּחֵלְיָהּ דְּחֵלְיָת שְׁמָאֵל פְּסוּל וְאִי חֵלְצָה פּוֹסֵל מִן הָאֲחִין וְשְׁיִיךְ לְמִיתְנֵי מַה שְׁעָשׂוּ עָשׂוּ לְעַנְיָן אִיפְסוּלָא עַל הָאֲחִין מ"מ לֹא בְּעֵי לְאוֹקְמֵי הַכִּי פִינּוּ דְאִיכָּא תִנָּא דְּסַבֵּר חֵלְצָה בְּשִׁמְאֵל פְּשִׁירָה פְּדִאיתָא בִּיבָמוֹת (דָּף ק"ד) חֵלְצָה בְּשִׁמְאֵל פְּסוּלָה וּר"א מְכַשִּׁיר וּבְגִמְרָא בְּעֵי לְמִימַר שֵׁם דְּמוֹחֶלְפֵת הַשִּׁיטָה וְעֵינּוּ בַצ"ח בְּבִרְכוֹת (דָּף כ') שְׁבִיאר שְׁגַם דַּעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל כֵּן דְּחֵלְצָת שְׁמָאֵל כְּשִׁירָה.

וא"כ פֶּל הִכָּא דְאִיתָא לְרַגְלֵ שְׁמָאֵל לֹא מִיְקָרִי לֹא אֶפְשָׁר בְּחֵלְיָהּ אֲבָל לְפַמ"ש לְעִיל דְּרָבָא בְּעֵי לְאוֹקְמֵי הָא דְקִטְנֵי אִם בְּעֵלוֹ קִנּוּ בְּחֵרֶשֶׁת שִׁפִּיר שְׁיִיךְ לְמִיתְנֵי מַה שְׁעָשׂוּ עָשׂוּ גַם בְּחֵלְיָהּ כְּפִי שִׁיטַתְהוֹס' וְהִרְבֵּה מְהֵרָא שׁוֹנִים ז"ל דְּחֵלְצָת חֵרֶשֶׁת פְּסוּל וּפּוֹסֵל וְשְׁיִיךְ לְמִימַר מַה שְׁעָשׂוּ עָשׂוּ לְעַנְיָן אִיפְסוּלִי עַל הָאֲחִין: וְהִמְחִינּוּ לִישֵׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּמָה שְׁהִקְשׁוּ דְּמַעֲיָקְרָא מוֹתִיב רָבָא מְהֵרָ בְּרִייתָא דּוּאָם בְּעֵלוֹ קִנּוּ וְאֶח"פ אֶמַר בְּעֵצְמוֹ דְּמִדְּאוּ' לֹא דְחֵי מְשׁוּם דְּאֶפְשָׁר לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם בְּחֵלְיָהּ וְלֹא חָשׁ לְהָא דְקִטְנֵי אִם בְּעֵלוֹ קִנּוּ דְרָבָא לֹא מְקַשָּׁה אֶלָּא לְרַב דְּסוֹבֵר דְּקָרָא דִּיבְמָתוֹ וְיְבָמָתוֹ אֶתָּא לְחֵיבִי לְאוֹיֵן שְׁאִינּוּ עוֹלִין לִיבּוּם

דכינן דגלי קרא מְנוּחָד שְׁאִינְו עוֹלִים לִיבּוּם א"כ בְּעֵינּוּ לְמִימַר דְּאָף בְּדִיעֶבֶד לֹא קִנְה אָבֵל
מִשׁוּם הָא דְּאֶפְשָׁר בְּחִלְיָה סוֹבֵר רְבָא דְּאָם עֵבֵר וּבְעֵל קִנְה וְעֵינּוּ בְּנוּב"י מֵה"ת בְּשֵׁם ר'
יַעֲקֹבְקָא שְׁהִסְבִּיר פֶּן לְשׁוֹן הַש"ס דְּקָאָמַר וְאִי ס"ד ח"ל מְדַאֲרֵינְיָתָא לְחִלְיָה רְמִיָא לִיבּוּם
לֹא רְמִיָא עֵינ"ש (בְּסִימֵן קל"ה): וּנ"ל דְּזֵה מוּכַח דְּהַש"ס הָוִי סוֹבֵר הֵכִי מְעִיקְרָא דְּכִינּוּ
דְּלִיפָא קְרָא מְנוּחָד דִּיבְמָתוּ יְבִמְתוּ בְּעֵינּוּ לְמִימַר אָם בְּעֵלוּ קִנּוּ מָהָא דְּפָרִיף בְּתַחֲזִילַת
הַסְּוֹגִיָא מְבַרְיָיְתָא דְּאִיסוּר מְצֻנָה וְאִיסוּר קְדוּשָׁה חֲלַץ לָהּ אוּ בְּאָ עֲלִיָה נְפֻטְרָה צְרָתָה וְקֻשָׁה
[עֲבָתוּס' יְבָמוֹת פ"ד א' ד"ה וְהָא וְדו"ק ר"א] דְּהָא עִיקָר קְוֻשִׁית הַש"ס אֲמַתְנִיתִין דְּאִיסוּר
קְדוּשָׁה פָּרִיף מְדַקְתְּנִי אֲלֻמְנָה לְכַה"ג קָא פְּסִיק וְתַנִּי ל"ש מִן הָאִירוּסִין ל"ש מִן הַנְּשׂוֹאִין
בְּשֻׁלְמָא מִן הַנְּשׂוֹאִין עֲשֵׂה וּל"ת הוּא אֲלָא מִן הָאִירוּסִין יְבִא עֲשֵׂה וְיִדְחָה ל"ת וְא"כ תְּקֻשָׁה
נְמִי לְהִיפּוֹף אֲבַרְיָיְתָא דְּאִיסוּר מְצֻנָה וְאִיסוּר קְדוּשָׁה דְּמִיָּרִי נְמִי מְסַתְמָא בְּאֲלֻמְנָה לְכַה"ג
וּבִין מִן הָאִירוּסִין וּבִין מִן הַנְּשׂוֹאִין וְתַקְשָׁה לְהִיפּוֹף בְּשֻׁלְמָא מִן הָאִירוּסִין א"ש הָא דְּאִי
בְּעֵל נְפֻטְרָה צְרָתָה מִשׁוּם דְּמַה"ת עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת אָבֵל מִן הַנְּשׂוֹאִין הָא הָוִי עֲשֵׂה וּל"ת
וְקָאִי עֲלִיָהוּ קְרָא דִּיבְמָתוּ יְבִמְתוּ וּמְדַאֲרֵינְיָתָא לִיבּוּם לֹא רְמִיָא וְאֲמַאי אָם בְּאָ עֲלִיָה
נְפֻטְרָה צְרָתָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א דְּלִרְבָּא דְּסוֹבֵר דְּעֲשֵׂה דוּחָה ל"ת בְּיַבּוּם סוֹבֵר
דְּקָרָא דִּיבְמָתוּ אֲתָא לְחִיָּבִי עֲשֵׂה וּל"ת וּלְפַמ"ש א"ש דְּדוֹנְקָא אִי קְרָא דִּיבְמָתוּ יְבִמְתוּ אֲתָא
לְח"ל בְּזֵה אֲמַרִינּוּ דְּאָם בְּעֵלוּ לֹא קִנְה דְּהָא בַח"ל מְסַבְרָא בְּעֵינּוּ לְמִימַר דְּעֲשֵׂה דוּחָה ל"ת
וְעוֹלָה לִיבּוּם וְאֲתָא קְרָא דִּיבְמָתוּ יְבִמְתוּ לְאִירוּנִי דְּאִינּוּ עוֹלָה לִיבּוּם לְהֵכִי אָף אָם בְּעֵלוּ
לֹא קִנְה אָבֵל אָם קְרָא אֲתָא לְחִיָּבִי עֲשֵׂה וּל"ת דְּבִלָא קְרָא יְדַעִינּוּ דְּלִיָּתָא בְּיַבּוּם דְּכָלֵל
גְּדוּל בְּכַה"ת דְּאִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה וְקָרָא אֲתָא לְאִירוּנִי דְּבַעִי חִלְיָה שְׁלֵא נִימָא פֶּל
שְׁאִינּוּ עוֹלָה לִיבּוּם אִינּוּ עוֹלָה לְחִלְיָה אָבֵל הָא דְּאִינּוּ עוֹלָה לִיבּוּם לֹא מְאֻזְהַרְתָּ קְרָא
דִּיבְמָתוּ גְּמַרִינּוּ דְּבִלָא"ה אִין עֲשֵׂה דוּחָה עֲשֵׂה וּל"ת וְלֹא בְּאָ לֵן קְרָא מְנוּחָד שְׁאִינּוּ עוֹלָה
לִיבּוּם רַק מְפֻלְלָא דְּכָל הַתּוֹרָה פְּוֹלָה בְּזֵה בְּעֵינּוּ לְמִימַר דְּאָם בְּעֵלוּ קִנְה פְּמוּ שְׁסוֹבֵר רְבָא
דְּאָם מַה דְּאִין חִיָּבִי לְאִוּיָן רְמִיָן לִיבּוּם הוּא מִשׁוּם דְּאֶפְשָׁר בְּחִלְיָה בְּעֵינּוּ לְמִימַר אָם
בְּעֵלוּ קִנְה פִּינּוּ דְּלִיפָא קְרָא מְנוּחָד לְדַחּוּתוּ מִיבּוּם רַק מְפֻלְלָא דְּכַה"ת פְּוֹלָה וְרַק הַש"ס
בְּמִסְקָנָא הוּא דְּמוֹתֵיב אָף לְהַדְּ סְבָרָא דְּאֶפְשָׁר בְּחִלְיָה מְבַרְיָיְתָא דְּאָם בְּעֵלוּ קִנְה דְּסוֹבֵר
דְּאָף דְּלִיפָא קְרָא מְנוּחָד לְמִיָּדְחִי מִיבּוּם רַק מְפֻלְלָא דְּכָל הַתּוֹרָה נְמִי בְּעֵינּוּ לְמִימַר אָם
בְּעֵלוּ לֹא קִנְה פִּינּוּ דְּמִן הַתּוֹרָה לֹא בְּעִי לִיבּוּמִי וְדו"ק: סִימֵן קַעֲד שְׁאֲלָה בְּדַבְּרָ יְבָמָה אַחַת
שְׁחֻלְצָה לְפָנֵי פְּבוּדוּ וּב"ד וּבְשַׁעֲזָה שְׁצֻנָה עֲלִיָה פְּבוּדוּ לְשׁוּחַ וְלְחַלּוֹץ הַמְּנַעֵל טַעֲתָה וְסְבָרָה
שְׁפְּבוּדוּ מְצֻנָה לָהּ לְרוּק וְרַקְקָה וּכְבוּדוּ מְסוּפָק אָם רָאָה הַרְקִיקָה וְהַדְּיָיְנִים בְּנוּדָאִי לֹא
רָאוּ וְאֲחֵרֵי הָעֵינּוּ בַעֲזַה"ת דְּבַרִי כַת"ר בְּזֵה נְאֻמְנִים פְּאֻשָׁר נְבָאָר בַּעֲזַה"ת: הִנֵּה בְּשׁו"ע
אֵה"ע (סִימֵן קס"ט ס' מ"ח) אָם רַקְקָה לְפָנֵי הֵיבָם בְּפָנֵי ב"ד נְפֻסְלָה מְלַהֲתֵיבָם וְכֵן שָׁם
(בס' מ"ו) וַיֵּשׁ מִי שְׁאוּמֵר שְׁיֵשׁ לְהַזְהֵר שְׁלֵא תִרּוּק הֵיבָמָה לְפָנֵי הֵיבָם קוּדָם חִלְיָה שְׁלֵא
תְּהָא חִלְיָה פְּסוּלָה וְתְּהָא צְרִיכָה לְחַזּוֹר עַל פֶּל הָאֲחִין וּבְסֻדְר חִלְיָה (סט"ו) יְזַהִירוּ ב"ד
אֵת הֵיבָמָה שְׁלֵא תִרּוּק בְּפָנֵי הֵיבָם עַד שְׁתַּחֲלוֹץ אוּלָם הַמְּהַרְש"ל ז"ל בִּיש"ש פְּתַב שְׁאִין
לְהַחְמִיר בְּזֵה אָם רַקְקָה קוּדָם חִלְיָה וְכַתֵּב ע"ז שְׁהִיא חוּמְרָא יְתִירָה דְּדוּוּקָא אָם רַקְקָה
שְׁלֵא בְּשַׁעֲזָה חִלְיָה אֲמַרִינּוּ דְּמִיפְסָלָא מִן הָאֲחִין אָבֵל בְּשַׁעֲזָה חִלְיָה פְּשַׁהֲקֵדִימָה הַרְקִיקָה
לְחִלְיָה פִּינּוּ שְׁעוּסָקַת בְּחִלְיָה ל"ל בַּהּ וְע"ז אֲמָרוּ בִּין שְׁהַקְדִּים רַקִּיקָה לְחִלְיָה בִּין
שְׁהַקְדִּים חִלְיָה לְרַקִּיקָה מַה שְׁעֲשֵׂה עֲשׂוּי: וְהִנֵּה נְחֻזִי אֲנִן בְּש"ס דִּיבְמוֹת (דָּף ק"ד) שְׁלַחוּ

לי לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחליץ ופריה מני אלימא ר"ע ומה במקום מצוה וכו' אלא כר' אליעזר וכרבי דאמר שני דברים המתירים כו' ואח"כ פריה ומי אמר ר"ע ריקקה לא פסלה והתניא וכו' ומסיק דפסל מן האחין ופריה מ"ש קרי' ומ"ש ריקקה ומשני משום דקרי' איתא בין בתחילה ובין בסוף וריקקה ליתא אלא בסוף ויאמרו דריקקה דבתר חליצה הווי נאמי נאמי למישרי חליצה לאחין ע"ש בגמרא: והנה דברי אבןה דשמואל יש לפרש בשני פנים או שרקקה ולא חליצה כלל אחר הריקקה או שחליצה אח"כ רק ששינתה הסדר וקמ"ל אבןה דשמואל דמיד שרקקה נפסלה ונ"מ במה שנפסלה משעת ריקקה דהחליצה הוי חליצה פסולה וצריכא לחזור על כל האחין וכדברי המרדכי שלא כדברי המהרש"ל ו"ל.

ונראה לי דנודאי פשטא דלישנא דברייתא בין שהקדים וכו' מה שעשה עשוי משמע כדברי המהרש"ל ו"ל דהא חליצה במושב ב"ד תליא מילתא דהא חליצה ולא ריקקה חליצה פשיטה ואין צריכה לרוק אחר שנתפזרו הב"ד כמ"ש רש"י ו"ל ד"ה אאימורים ונ"ל שם ה"נ נימא אע"ג דלאו מעשה חשוב באיש הוא הואיל ואפשר לרוק ליעכב וקאמר ר"ע לא מעכב עכ"ל ולא אמרינן שאפתי מוטל עליהם לקיים מצות ריקקה משום דכיון שנתפזרו מושב ב"ד נגמר מעשה החליצה ואף אם תרוק לא יקניין בזה מצות ריקקה וכמ"ש הב"ש (בס"ק פ"ד) בשם ר' ירוחם ו"ל דהא דאמרינן דריקקה וקלטתו הרוח אינה פלוג זהו דווקא לכתחילה אבל אם נתפזרו הב"ד והלכו להם פשיטה ע"ש וכיון דחזינו דגמר מצות חליצה בקביעות ישיבת ב"ד תליא מילתא נודאי דאיכא למימר דריקקה שלא נעשה אח"כ מעשה החליצה שפיר פוסלת מן האחין למהוי חליצה פסולה אבל ריקקה שנעשה מעשה חליצה אחריו באותו מושב ב"ד אינה פוסלת מן האחין דמעשה חליצה כדיון עשתה רק ששינתה הסדר וע"ז אמרו בין שקדמה וכו' מה שעשה עשוי: והכי משמע לי מלשון רש"י ו"ל בהא דפריה שם (בדף ק"ד) מני אלימא ר"ע השתא במקום מצוה דאיכא למימר מידי דהנה אאימורים דכי איתנהו מעכבי וכי ליתנהו לא מעכבי אמר ר"ע לא מעכבי מאחין איפסלא ופירש"י ו"ל ע"ז ומה במקום מצוה בשעת חליצה שהריקקה מצוה והאי לישנא ונדאי משמע דמילתא דאבןה דשמואל נודאי מיירי שהריקקה הי' שלא בשעת חליצה ופריה עליו מק"ו מריקקה בשעת חליצה דמה בשעת חליצה לא מעכבא כש"כ שלא בשעת חליצה שאינה פוסלת מן האחין וכיון דאבןה דשמואל מיירי רק שלא במקום מצוה שרקקה שלא בשעת חליצה ולא חליצה כלל אחר הריקקה נודאי דאין ללמוד ממנה פסול מן האחין בהקדמת ריקקה לחליצה וכדברי מהרש"ל ו"ל: ועוד אי נימא דאבוה דשמואל מיירי שרקקה ואח"כ חליצה נאשמעין דמשעת ריקקה נפסלה מן האחין והוי חליצה פסולה קשה טובא דהא בעי למימר הטעם משום דסובר כר"א וכרבי דשני דברים המתירין מעלין זה בלא זה א"כ תקשה בחליצה כסדר נמי נימא דבחליצה נפסלה מן האחין.

ובשעת ריקקה הוי חליצה פסולה וצריכא לחזור על כל האחין וע"כ דנה אי אפשר לומר דהא דרשינן בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ שני בתים ואם נימא דמפסלא מן האחין בחליצת מנעל צריכא לחזור משניהם.

ואף דוהו רק מדרבנן דמדאורייתא חליצה פסולה אין צריכה לחזור על כל האחין מ"מ דבר שהוא מפורש בתורה להיתר אין פח ביז חכמים לאסור כמ"ש הט"ז ביו"ד (סימן קי"ז) וא"כ ברקקה ואח"כ חליצה נמי פשיטא דאינו פוסל מן האחין כיון דהם שני דברים המתירים וכמו שלא גזרו לפסול מן האחין בחליצה ברישא ה"נ לא מסתבר לגזור ברקקה ברישא דהא לר"א חליצה ורקיקה פי הדדי גינהו ותרנוניהו מן המתירים גינהו: ול"ד למ"ש בב"ק (דף ע"ב) כי שחט בה פורתא אסרה אינך מחסד עפר בעלמא הוא והקשו התוס' דכל שוחט בחוץ נמי נימא הכי ותיצו דבהכי חייבי רחמנא והיינו היכא דליפא איסור אחר משא"כ הכא דאיפא איסור אחר מבלעדי שחויטי חוץ אמרינו מחסד עפר בעלמא הוא וה"נ נימא דהיכא דעשה פסידון לא איכפת לן במה שנפסלה במתיר הראשון ונהו חליצה פסולה דז"א דהתם ניתוסף איסור אחר אמרינו בהכי לא חייב רחמנא אבל הכא לא ניתוסף איסור אחר רק שעשה שלא פסידון וכמו שלא נוכל לגזור בעשה פסידון כן לא גזרינו בשלא פסידון: ועוד נראה לי דאפילו אם סובר דנפסלת מן האחין ונ"מ לענין חליצה פסולה מ"מ בזה לא קיי"ל פנותי' דאיהו קאמר רק אליבא דר' אליעזר דרקיקה מעפבא ואלבא דרבי דאמר שני דברים המתירים מעליו זה בלא זה וכיון דהרקיקה מעפבא הוא מעצם המתיר ויש בו פח לפסולו מן האחין ולמיקם עלה בלא יבנה אבל לדין דקיי"ל כר"ע דרקיקה אינה מעפב אינו פוסל מן האחין ודבר זה עולה גם במסקנא דלר"ע לא פסיל כיון דאינו מעפב [והא דלא קיי"ל בהא פאבוה דשמואל דפוסק כר"א משום ר"י א"ש פסק בגדה (ד' ז' ע"ב) כר"א רק בארבע] והש"ס דפריה מי אמר ר' עקיבא ריקה לא פסיל והתניא ריקה ולא חליצה חליצתה פסולה והיינו מן האחין כדמסיק שם ומשום גזירה דרקיקה ליתא אלא לבסוף אמרי דרקיקה בתר חליצה הוא אינו חוזר כלל ממה שאמר בתחילה דאבוה דשמואל קאי אלבא דר"א ואלבא דרבי אבל לר"ע לא פסיל: וזה קאי גם אלבא דמסקנא ואבוה דשמואל דאמר יבמה שרקקה תתלוץ שנפסלה מן האחין היינו מדאורייתא מפני שהרקיקה היא מן המתירין משום דהוא מייביר ברקקה ואח"כ חליצה דשינתה הסדר ובזה לא שייך הך גזירה שפא יאמרו ריקה דבתר חליצה הוא דהא באמת חליצה אח"כ ולא תנשא כלל לאחין מחמת עיקר החליצה ולא פסיל אלא לר"א ואלבא דרבי אבל לר"ע באמת לא פסיל רק שהש"ס מסיק על מה שהקשה ומי קאמר ר"ע לא פסיל והתניא ריקה ולא חליצה פסולה מן האחין אף לר"ע וע"ז מסיק דלר"ע נמי פסול ברקקה ולא חליצה משום גזירה דאם מתירין אותה להנשא לאחין אחר הרקיקה יאמרו דרקיקה דבתר חליצה הנאי ואתי למישרי חלוצה לאחין וכ"ז דנוקא ברקיקה בלא חליצה דשייך הך גזירה אבל ברקיקה קודם חליצה רק ששינה הסדר לא שייכי הך גזירה דהא לא תנשא לאחין כלל משום שהיתה כבר חליצה שלימה ולא פסלה אבוה דשמואל אלא משום דסבר כר"א דאמר ריקה מעפבי וברי וכו' אבל אנו דקיי"ל כר"ע אם ריקה מקמי דתתלוץ לא נפסלה מן האחין משום דרקיקה אינה מעצם המתיר וגם לא שייכי הכא הגזירה דרקיקה דבתר חליצה וכדאמר הש"ס מעיקרא: ונראה לי דאף לפמ"ש הר"מ ז"ל (בה' יבום) וחליצה פ"ד שהחליצה והרקיקה הם המתירים ולדבריו ז"ל לכאורה ריקה פוסל מן האחין מה"ת כיון שהוא מעצם המתיר מ"מ הא כבר תמה עליו הה"מ ז"ל שהוא נגד הש"ס דבש"ס קאמר בהדיא דלר"ע לא מדמינן לה לאימורים ואף פי אימנהו לא מעפבא

והוצרף לומר בטעמא דרקיקה דפוסלת משום דליתא אלא לבסוף ואמר ריקקה דבתר חליצה הוא ואתי למישרי חלוצה לאחין ואם נימא דרקיקה הוי מעצם המתיר לא הוי צריף לטעמא דגזירה וז"ל הרמב"ם ריקקה בלבד שלא חליצה ולא קראה או שרקקה וקראה ולא חליצה הרי זו פתילצה פסולה קראה היא והוא ולא חליצה ולא ריקקה לא עשה פלום שפאמר פכה יעשה לאיש שהמעשה שהוא החליצה והרקיקה הוא שמועיל אבל הקריאה אינה מעפכת ואינה מועלת.

והה"מ פתב עליו וקשה דמשמע דמסקנת הגמרא בהדיא דרקיקה אינה פוסלת אלא מדרבנן והטעם אמרו שם משום דאין דרף ריקקה אלא לאחר חליצה הלכך אי לא הוי פסול אתי לאיחלופי בחלוצה דעלמא להתיירה לאחין ועוד קשה דהא ר"ע לא דריש דבר שיש בו מעשה לבד אלא דבר שיש בו מעשה באיש דהיינו חליצה בדונקא ור"א דדריש דבר שיש בו מעשה ס"ל דחליצה בלבד חליצתו פסולה וכיון דקיי"ל כר"ע איף פתב רבינו דרשתו של ר"א וצ"ע עכ"ל הה"מ ז"ל ובאמת ששתי הקושיות חמורות הן למאוד: וראיתי להגאון מהר"מ אלשיך ז"ל בתשובה (סימן צ"ב) שפתב לנישב קושיות הה"מ ז"ל דהר"מ דחה סוגיא זו מהלכה מהנהו עובדי דאמוראי שהדחיקו להטעות את היבם שאין הגון לה וא"ל חלוץ לה ובכף אתה פונסה וכו' כדי לפוסלה והקשה הרא"ש אמאי הוצרכו להטעם פיון שהיבם והיבמה עמדו לפניהם יאמרו להיבמה שתרוק לפניהם ונפסלה מלייבם ואח"כ יכפוהו לחלוץ ואי לית להו להנהו אמוראי להא דאפנה דשמואל א"כ לאו הילקתא הוא והרי"ף הביאה לפסק הלכה ותיירץ הרא"ש דהא דלא אמר לרוק משום דמסיק לעיל דכי חזינא שחלצה סנדל לאחד מהם חיישינו שפא פנונה אבל בלא פנונה לא מהני חליצת סנדל לפסול וכ"ש ריקקה דונדאי לא פסיל בלא פנונה והני עובדי דלקמן דינדי בהו שלא הי' רוצה לחלוץ ריקקה לא פסלי שידוע שלא כיון עכ"ל הרא"ש ז"ל וסובר הר"מ ז"ל דכיון דמוכח מהנהו אמוראי דרקיקה בלא פנונה לא פסלה א"כ ע"כ דאין הטעם פסול הרקיקה משום דאתי לאיחלופי ברקיקה דבתר חליצה דאם הי' הטעם משום דאתי לאיחלופי הי' פוסל אף בלא פנונה דמאן דחזי לא ידע אי מכונני או לא וכמו דטעי מאן דחזי וסובר דרקיקה דבתר חליצה היא, ה"נ טעי וסבר דמיכונני ומזה הוכיח הר"מ ז"ל דרחב"א ואפיי ור"פ לא סבירא להו הך שינויא דאתי לאיחלופי אלא סברי טעמא דאפנה דשמואל דרקיקה פוסל מן האחין הוא מלישנא דקרא דככה יעשה דבר שהוא מעשה מועיל דאף דדרשינו דבר שהוא מעשה באיש מעפב ורקיקה לאו מעשה באיש מ"מ פיון דכתיב פכה יעשה דרשינו תרנונייהו דבר שהוא מעשה באיש מעפב ודבר שהוא מעשה ולאו באיש אינו מעפב אבל גורם המתיר וקריאה שאינו מעשה פלל אינו לא מעפב ולא מתיר ושני התיבות דרשינו תיבת פכה ותיבת יעשה ולהכי ריקקה פוסל הואיל והוא מתיר ואינו פוסל אלא אם פנונו אבל אם הנה הטעם משום איחלופי אין שייף לחלק בין פנונו ללא פנונו דמאן דחזי לא ידע אם פנונו ע"כ דברי הגאון מהר"מ אלשיך ז"ל: והנה במה שפירש לישנא דקרא דככה יעשה דדרשינו פכה ודרשינו יעשה, בעה"י פנונתי לדעתו הגדולה בזה.

אולם עדיין דברי הר"מ ז"ל אינם מיושבים דדוחק לאמר דהר"מ דחה פל הסוגיא מה דפשיטא להש"ס בתחילה דלר"ע לא פסיל ומה דמסיק אח"כ דפסיל מדרבנן ובדה מלבד טעם אחר מתמת קושיות הרא"ש מהנהו אמוראי דלא צווי לרוק) ועוד תימא שלא

הַרְגִּישׁוּ שֵׁישׁ בְּדַבְרֵי הַר"מ גּוֹפֵא קוֹשֵׁיא וְסִתְיָרָה שְׁדַבְּרִיו סוֹתְרִין זֶה אֶת זֶה דְּמַעֲקָרָא קְאָמַר בְּרַקְקָה וְלֹא חֲלִיצָה הָרִי זֹו פְּחֲלִיצָה פְּסוּלָה וְהָאִי לִישְׁנָא וְנֹדָאִי מִשְׁמַע דְּלֹא מִמַּשׁ חֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא מְדַאוּרִיָּתָא אֲלֵא פְּחֲלִיצָה פְּסוּלָה וְהִינּוּ מְדַרְבְּנֵן וּלְבִסּוּף מְסִיק מְקָרָא שְׁהַרְקִיקָה הוּא שְׁמוּעִיל מְדַקְתַּב כְּכֹה יַעֲשֶׂה וְטַעַם זֶה מְהִנֵּי לְפִסּוּל אַף מְדַאוּרִיָּתָא: וְלִי נִרְאֶה לִישְׁב דְּבַרֵי הַר"מ ז"ל שְׁמִפְרֵשׁ הַסּוּגִיָּא דְּלֹא פְּרִשׁ"י ז"ל וְדַעְתּוֹ ז"ל וְנֹדָאִי דְּרַקְקָה הוּא מְעַצֵּם הַמְתִּיר אַע"ג דִּילְפִינֵן מְקָרָא דְּלֹא מְעַכְבּ מ"מ דְּמִי לְאִימּוּרִים דְּכִי אֵיתְנָהוּ מְעַכְבּ וְכִי לִיתְנָהוּ לֹא מְעַכְבּ וּמָה דְּאָמַר הַש"ס דְּאֶפִּילוּ אֵיתְנָהוּ לֹא מְעַכְבִּי קְאִי אֵהִיכָא דְּחֲלִיצָה וְלֹא רַקְקָה וְנִתְפָּזַר מוֹשֵׁב ב"ד וְכַמ"ש רַש"י ז"ל דַּאֲע"ג דְּאֶפְשָׁר לְרוּק וְהִיבְמָה הֵם כְּאֵן אַפ"ה א"צ לְרוּק וְהוּא מְטַעַם כִּינֵן שְׁנִתְפָּזַר מוֹשֵׁב ב"ד נִגְמַר מְצַנְתּוֹ וְאֶפִּילוּ אִם תְּרוּק אַח"כ לֹא שְׁיִיכָא רַקְקָה זֹו בְּמְצַנְתּוֹ חֲלִיצָה מְפִנֵי שְׁכַבְרַנְגָּמְרָה בְּהַתְפָּזְרוֹת מוֹשֵׁב ב"ד וּפְרִיף הַש"ס שְׁפִיר אֲאָבוּה דְּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר רַקְקָה פְּסוּלָה מִן הָאֲחִין וּמָה בְּמָקוֹם מְצָנָה דְּאִיכָא לְמִימַר מִינֵי דְּהוּא אֲאִימּוּרִים דְּכִי אֵיתְנָהוּ מְעַכְבּ וְאַפ"ה אֲמַרִּינֵן דְּלֹא מְעַכְבּ אַע"ג דְּאֶפְשָׁר לְרוּק וְהִינּוּ ע"כ מְטַעַם שְׁכַבְרַנְגָּמְרָה מוֹשֵׁב ב"ד אֵין הַרְקִיקָה מְצָנָה וְאַ"צ לְרוּק אַע"פ שְׁאֶפְשָׁר עֲדִינֵן לְרוּק א"כ כ"ש דְּשִׁלָּא בְּשַׁעַת חֲלִיצָה שְׁאֵין הַרְקִיקָה פּוֹסְלַת שְׁאֵין בָּהּ שׁוּם סְרָף מְצַנְתּוֹ חֲלִיצָה אַף לְפִסּוּל זֶה קוֹשֵׁיַת הַש"ס שְׁם וְהִינּוּ אַחְרֵי שְׁנִתְפָּזְרוּ מוֹשֵׁב ב"ד אֲבָל הַרְקִיקָה דְּבַתֵּר חֲלִיצָה כְּסֻדְרַ מְצַנְתּוֹ בְּשַׁעַת מוֹשֵׁב וְנֹדָאִי דִּישׁ בָּהּ מְעַצֵּם הַמְתִּיר כְּמוֹ אִימּוּרִים דַּאֲע"ג דְּלֹא מְעַכְבִּי כִי אֵיתְנָהוּ הֵם מְעַצֵּם הַמְתִּירִין בְּשָׁר בְּאֲכִילָה וּמְצִינּוּ נְמִי גְבִי שְׁחִיטָה שְׁהוּא הַכְּשֵׁר כַּה"ג שְׁאֵם שְׁחַט רַבּוּ שֶׁל סִימֵן כְּשֵׁר וְהוּי הַכְּשֵׁר שְׁחִיטָה בְּרוּב סִימֵן וְאִם שְׁחַט גַּם מִיעוּט בְּתָרָא בְּעֵינֵן לְמִימַר בְּחֻלִּין (דָּף ל"ב) שְׁשִׁינֵיהּ וְדָרְסָה פּוֹסֵל בּוֹ וְע"כ דָּאֵם שְׁחַט כָּל הַסִּימֵן הוּי כְּלוּ מְהַכְּשֵׁר שְׁחִיטָה וּפּוֹסֵל בּוֹ כָּל הַדְּבָרִים הַפּוֹסְלִים בְּשְׁחִיטָה וְה"נ בְּרַקְקָה אִם לֹא רַקְקָה חֲלִיצָתָה כְּשִׁינֵיהּ וְאִם רַקְקָה הוּי גַּם הַרְקִיקָה מְעַצֵּם הַמְתִּיר: וְשְׁפִיר כְּתַב הַר"מ ז"ל שְׁרַקְקָה וְהַחֲלִיצָה מְתִירִין וְהִינּוּ רַקְקָה דְּבַתֵּר חֲלִיצָה שְׁפִיר דְּמִי לְאִימּוּרִין דְּבַתֵּר זְרִיקָה דְּכִי אֵיתְנָהוּ מְעַכְבּ וְכ"ז בְּרַקְקָה דְּבַתֵּר חֲלִיצָה אֲבָל רַקְקָה לְחוּד בְּלֹא חֲלִיצָה אֵין בָּהּ שׁוּם כַּח מְתִיר כְּמוֹ אִימּוּרִין שְׁהַקְטִירֵן בְּלֹא זְרִיקַת דָּם וְלִהְכִי לֹא פְּסוּלֵי מִן הַתּוֹרָה אַף לְרַבֵּי דְּסַבְרַנְגָּמְרָה שְׁנֵי דְּבָרִים הַמְתִּירִין מְעַלִּין זֶה בְּלֹא זֶה מְשׁוּם דְּרַקְקָה לְחוּדָא אֵין בָּהּ שׁוּם מְתִיר כְּלָל כִּינֵן דְּלֹא מְעַכְבָּא וְלֹאִימּוּרִין נְמִי לֹא דְּמִי כִינֵן שְׁלֹא הִתָּה בְּתֵר חֲלִיצָה רַק דְּמְסִיק הַש"ס דְּפִסִּיל מְדַרְבְּנֵן וּפְרִיף מ"ש מְקַרִּיאָה דְּלֹא פְּסוּלָה וְע"ז מְשַׁנֵּי רַקְקָה דְּלִיתָא אֲלֵא לְבִסּוּף אֲתִי לְאִיחְלוּפִי בְּרַקְקָה דְּבַתֵּר חֲלִיצָה וְהִינּוּ דְּכִינֵן דְּהוּא לְבִסּוּף אַחַר הַחֲלִיצָה לְהַכִּי הִיא מְעַצֵּם הַמְתִּיר כְּמוֹ אִימּוּרִין דְּאַחַר שְׁעֻשְׁתָּה זְרִיקָה עֵיקַר הַמְתִּיר גּוֹמְרַת הַקְּרַבַּת הָאִימּוּרִין אֶת הַמְתִּיר וְכֵן חֲלִיצָה שְׁעֻשְׁתָּה הַהִיתֵר הַרְקִיקָה גּוֹמְרַת וְכִינֵן שְׁהַרְקִיקָה גּוֹמְרַת הַמְתִּיר לְהַכִּי גְזָרוּ שְׁרַקְקָה לְחוּדָא אַף שְׁאֵין בָּהּ סְרָף מְתִיר כְּשִׁינֵיהּ לְחוּדָא מ"מ אֲתִי לְאִיחְלוּפִי בְּרַקְקָה שְׁהִיא בְּסוּף שְׁהִיא מְתִירַת וְאִם נִימָא דְּרַקְקָה לְחוּדָא לֹא פְּסוּלָה אֲתִי לְאִיחְלוּפִי דְּכִינֵן שְׁרַקְקָה מְתִירַת וְלֹא פְּסֵל אֲאֲחִין יֵאמְרוּ דְּגַם חֲלִיצָה לֹא פְּסֵל.

אֲבָל קְרִיאָה דַּאִיתָא בֵּין בְּתַחֲקִלָּה בֵּין בְּסוּף וְאֵין בָּהּ שׁוּם מְתִיר אַף כְּשִׁינֵיהּ בְּסוּף דְּהִיא בְּתַחֲקִלָּה וְנֹדָאִי דַּאִין סְרָף מְתִיר ה"נ לְבִסּוּף אֵין בָּהּ שׁוּם מְתִיר לֹא אֲתִי לְאִיחְלוּפִי וְאִם נִימָא דְּקְרִיאָה אֵינּוּ פּוֹסֵל מִן הָאֲחִין לֹא יְלַמְדוּ מִמֶּנָּה חֲלִיצָה וּקְרִיאָה גְמוּרָה מְשׁוּם דִּינְדַע דְּקְרִיאָה אֵין בָּהּ שׁוּם סְרָף מְתִיר בֵּין שְׁהִיא בְּתַחֲקִלָּה בֵּין שְׁהִיא בְּסוּף דְּכִמוֹ דְּבְתַחֲקִלָּה לִית

בה מתיר כף אין בה מתיר בסוף וכינון שאין בה מתיר להכי אם קראתה ולא חלצה אין כן בית מיוחד וזה שכתב הר"מ ברקקה ולא חלצה הוא בחלצה פסולה ופסול מפני שהרקה היא המתרת עם החלצה ולהכי גזרו כשהיא לחודה משא"כ קריאה שאינה מתרת אף עם החלצה להכי לא גזרו בה ופירוש זה מתקיים יותר מפירוש"י ו"ל דרש"י ו"ל פירוש דברקיקה פשיטתו ריקה יאמרו שהי' גם חלצה בתחילה דא"כ גבי קריאה נאמא אם קראת קרי' דבסוף לחוד פוסל מן האחרון שישברו שהי' חלצה בתחילה ועוד דאטו קנימינו באדם שיכראת רק הרקה או הקריאה ולא יראה מה שנעשה מקודם או אח"כ אבל לפי מה שפרשנו בדעת הר"מ ו"ל א"ש טפי דאיתי לאחלופי ריקה לחודא בחלצה לחודא: ומה שלמד הר"מ ו"ל בחלצה וריקה הן מתירין מכפה יעשה דדבר שהוא מעשה מתיר אע"ג דלר"ע דרש"ינו דמעשה שהוא באיש מעכב והיינו חלצה ולא ריקה היינו דווקא לענין ככה עיכובא בעינו מעשה באיש שזהו חלצה אבל לענין מתיר תרנו ויהו מיקרי מתיר החלצה והרקה מיד דהוי אאימורין ומגופא דקרא משמע הכי דהא כתיב ככה יעשה משמע שהמעשה הוא המתיר רק שמעשה שהוא באיש כתיב בה ככה לעכב אבל מעשה שאינו באיש אינו מעכב אבל מתיר הוא בנודאי דהא איצטריך למיכתב שאינו מעכב מפלל שהוא מן המתירין אלא שאינו מעכב ודמי לאימורין שאינו מעכב ומתיר אבל דבר שאינו מעשה כלל כמו קריאה אינו מתיר כלל דפליג קרא דבר שהוא מעשה מדבר שאינו מעשה ובכלל זה מודה גם ר' עקיבא: ומה שיליף הרמב"ם הך סברא דקריאה אינו מתיר וריקה מתיר מקרא דככה יעשה דמשמע דהעשי' היא המתיר.

ובגמרא לא אמרו הך טעמא רק אמרו דריקה שהיא לבסוף שייך למימר בה שהיא מתרת כמו אימורין וקריאה שהיא גם בתחילה אינה מן המתירין כלל ולא יליף ג"כ מפשטא דקרא דככה יעשה כמו שלמד הרמב"ם ו"ל: נראה לי לבאר ג"כ על נכון דהנה התוס' הקשו שם ביבמות (דף ק"ה) בד"ה ככה דיליף ר"א מככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב לאפוקי קריאה וא"ת למ"ד עקימת פיו הוי מעשה היכי ממעטינו קריאה ונדחקו עצמן בזה ול"נ דלק"מ דהא אמרינו בסנהדרין (דף ס"ה) דפריה לר"י מ"ש דכפיפת קומתו לרבנו הוי מעשה ועקימת שפתיו לא הוי מעשה גבי מגדף ופטר לי' מחטאת ואמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב ופירוש"י ו"ל דעיקר חיוב הבא עליו תלוי בלב שהוא מתכוון לברך ה' ואפילו מברך ד' כל היום ואין בלבו כלפי מעלה אלא שהעלה את השם לדבר אחר ומכנהו בשם המיוחד ומקללו אינו מתחייב ולפ"ז בדבר שעיקר מחשבת הלב אין הדיבור מתחשב מעשה ולפמ"ש בתשובה דעיקר הקריאה הוא מה שאינו רוצה ליבמה ומינה ילפינו עיקר הדבר שהצריכו בחלצה פנונה כדאמרינו בין שנתפנון הוא ולא נתפנונה היא בין שנתפנונה היא ולא נתפנון הוא חלצתה פסולה עד שיתפנונו שניהם פאחד והיינו דגלי קרא שיכנון בלבו שרוצה להוציאה בחלצה זו ויאמר כן בפיו ואפי' לר"ל דסבר דברייתא בחלצה מוטעת פשרה מיירי בחלוצ לה ובכך אתה פונסה וכשרה החלצה בלא פנונה הוא נמי משום דסובר דכמו דאם לא קרא הוא ולא היא פשרה ה"נ אם לא פנון בלב נמי החלצה פשרה בדיעבד אבל לכתחילה מודה דבעי פנונה כמו דבעינו קריאה לכתחילה (ור"י סבר אע"ג דקרי' והוצאות הדברים בפיה לא מעכב מ"מ פנונה בלב מעכב) וכינון דעיקר הקריאה היא בכנונה הלב לפוטרה דמי ממש למגדף הואיל וישנו בלב לא הוי עקימת שפתיו מעשה לרבנו דפטר מגדף מחטאת ושפיר

גליף ר"א דקריאה לא מעכב מכפה יעשה משום דקריאה לא מיקרי מעשה: ובהו מןושב גם דברי הר"מ ו"ל דהש"ס דקאי לשנוני הברייתא דקתני בה אליבא דר"ע דרקיאה פסלה וקרייה לא פסלה לא הוי מצי לשנוני הטעם שפכת הרמב"ם ו"ל מפשטא דקרא דכתיב פכה יעשה משמע שהמעשה היא המתיר דהיינו הרקיאה והחליצה רק דלענון עיכובא בעינו מעשה שהוא באיש אבל לא קריאה שהיא אינו מעשה דהא אנו לר"ע קיימינו ולר"ע מחייב חטאת גבי מגדף (כפ"ק דכריתות) אע"ג דינשו בלב הרי דאף דבר שחשב בלב מקרי מעשה ולהכי הוצרך הש"ס לתרץ דמסברא ידעונו שהרקיאה יכולה להיות מן המתירין שהיא רק לבסוף ודמי לאימורין אבל קרייה ינשו בין בתחילה ובין בסוף וכמו דקריאה דבתחילה אינה מן המתיר שלא דמיא לאימורין ה"נ קרייה דלבסוף אבל לדידן דפסקינו פרבנו ופטרין מגדף מחטאת משום דדבר שינשו בלב לא הוי עקימת שפתי מעשה שפיר כתב הר"מ ו"ל פיון דכתיב פכה יעשה דמשמע שהמעשה הוא המתיר ממעטין קריאה שאינה מעשה כלל ואינה מן המתירין ולא הוצרכנו להו סברא שינשו בתחילה אלא מגופו דקרא מוכח הכי ולהכי רקיאה פסלי וקריאה לא פסלי ונתבאר דברי הר"מ ו"ל על מכוון מפל מה שהשיגו עליו: ומעתה הרי נתבאר דברי הרמב"ם ו"ל במ"ש דרקיאה מתרת היינו דווקא רקיאה דבטר חליצה אבל רקיאה גרידא או רקיאה דמקמי חליצה אינה מתרת וכינו דאינה מתרת אין בה פח לפסול מן האחין ומטעם גזירה דלמא יאמרו רקיאה דבטר חליצה הוא נמי לא שייך למפסל פאן פיון דבשעת מעשה החליצה גופא הווי ובלאו הכי לא תנשא לאחין משום החליצה.

ואף אם נימא לדעת הר"מ ו"ל דדווקא רקיאה בלא חליצה כלל אינו מתיר אבל רקיאה דמקמי חליצה נמי מתיר ול"ד לאימורין שהקטירו קודם זריקה דהתם קודם הזריקה לאו קרבן הוא כלל וכינו דפוסל מן האחין משעת רקיאה מן התורה יש לומר דהנה חליצה פסולה וצריכא לחזור על כל האחין מ"מ פבר פתבנו דאם הרקיאה דמקמי חליצה הוי מתיר ונדאי דאין שייך לחלקה מעיקר החליצה ולאמר שתפסול מן האחין דהכל מעשה חליצה נדא הוא: והכי משמע בסנהדרין (דף מ"ט) דאין שום חילוק בין הקדים חליצה לרקיאה או רקיאה לחליצה ולדברי המרדכי הא איכא טובא בינייהו דבהקדים רקיאה לחליצה הוי חליצה פסולה וצריכא לחזור על כל האחין: ועוד נראה דאף לפי דברי המרדכי דאם קדמה רקיאה הוי חליצה פסולה וצריכה לחזור על כל האחין.

הינו דוקא אם רקקה לפני הב"ד קודם הקריאה ולא התחילו עדיין מעשה החליצה ופוסלת מן האחין אבל בנ"ד שרקקה אחר שקראה מאן יבמי ולאחר שקרא הוא לא חפצתי שכבר התחיל מעשה החליצה ודאי דחשבינו מעשה הרקיאה והחליצה מעשה אחת ומקרי רק שנוי הדבר ומה שעשה עשוי: ועוד לפמ"ש כת"ר שהב"ד לא ראו הרקיאה א"כ יש לנו סניף להקל ע"פ דעת הב"ח שהביא הב"ש (בס"ק ל"ט) דאם לא ראו הדיינין הרקיאה פסול לדעת התוס' אף בדיעבד וצריף לחזור ולרוק שהתוס' הקשו שם אברייתא דחולצת מן הסומא פשרה פשיטא ותירצו דה"א דלעיני קאי נמי איבם ע"ש משמע מדברייהם דאי הוי קאי לעיני איבם הוי מופסל בדיעבד אם לא ראה היבם א"כ אם לא ראו הדיינין נמי פסול בדיעבד ומה שחלק עליו הב"ש וכתב דכונת התוס' דהוי פסול בדיעבד הוא משום שלא ראה חליצת המנעל אבל ראיית הרקיאה ודאי דלא מפסיל בדיעבד דהו דרשא לעיני הזקנים וירקה הוי רק אסמכתא בעלמא תמיהני מאוד

דְּהָא קְאָמַר בַּר"פּ מְצִינָה תְּלִיצָה) וְאִידֵּךְ הָאֵי לְעֵינֵי מַאי עֲבִיד לֵיהּ מִיבְעֵי לֵיהּ לְכַדְרָבָא
דְּאָמַר צְרִיכֵי דֵּינֵי לְמַחְזֵי רִנְקָא כִּי נִפְקָא מִפְּנֵי דִּיבְמָה וְאִידֵּךְ נְמִי מִיבְעֵי לֵיהּ לְכַדְרָבָא
אִין הֵכִי נְמִי אֶלְא הֶדְיוּטוֹת מִנ"ל וְכו' ע"ש בְּגִמְרָא הֲרִי מְשַׁמַּע בְּהֶדְיָא דְדַרְשָׁה דְרָבָא
דְרִשָׁה גְמוּרָה הִיא א"כ מִמִּילָא מוּכַח מִמ"ש הַתּוֹס' דְּאֵי הֵנּוּ אֲמִינָא דְלְעֵינֵי קָאֵי גַם אֵיבָם
נִפְסָל תְּלִיצַת סוּמָא אֲפִי בְּדִיעֵבַד ה"ה הִיכָא שֶׁהַב"ד לֹא רָאוּ הֶרְקִיקָה נְמִי מִיפְסָל בְּדִיעֵבַד:
וּמַעֲתָה פִּינּוּ דְעֵיקָר דִּין דְתְּלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לְחֻזּוֹר עַל פֶּל הָאֲחִין הוּא רַק מְדַרְבְּנָן
כִּמ"ש הֶחֱכֵם צְבִי וְהַב"ש ז"ל הֲרִי יֵשׁ לָנוּ עֲמוּדִים לְמַסְמָךְ עֲלֵיָהּ בְּמִידֵי דְרַבְּנָן הֲלֹא הֵמָּה
דַּעַת הִיש"ש דְּזֵה אֵינּוּ פּוֹסֵל מִן הָאֲחִין כִּלְל וְדַעַת הַב"ח לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דָּאֵם לֹא רָאוּ ב"ד
הֶרְקִיקָה לֹא הֲוֵי רְקִיקָה כִּלְל וּמִמִּילָא דְאֵינָה פּוֹסֵל עַל הָאֲחִין וְדַעַת הַתּוֹס' דְּלֹא מִיקְרִי
תְּלִיצָה פְּסוּלָה אֶלְא בְּאֲחֻת זְקוּקָה אוּ בְּעַלְת הַגֵּט אֲבָל מְשׁוּם שְׂאֵינָה יְכוּלָה לְהַתְּיַבֵּם לֹא
מִקְרִי תְּלִיצָה פְּסוּלָה וְגַם אֲחֵרֵי שְׁחֻלְקֵנוּ שְׂדַעַת הַפְּרָדְכִי גּוֹפָא הוּא אִם הֵינָה הֶרְקִיקָה קוֹדֵם
הַקְּרִיאָה אֲבָל לֹא אֲחֵר הַקְּרִיאָה שְׁפָכֵר הַתְּחִילָה מַעֲשֵׂה הַתְּלִיצָה לְכוּ נִרְאָה לִי דֵּיֵשׁ לָנוּ
הַרְבֵּה יְסוּדוֹת לְהַקְלֵ בְּזֵה בְּחֻשׁ אִיסוּר דְרַבְּנָן בְּפֶרֶט שְׁפַתְב כַּת"ר דְּזֵהוּ מְקוּם עֵיגוּן
וּלְדַעֲתֵי יְכוּל כְּבוֹדוֹ לְהַתִּירָה לְהַנְשֵׂא לְשׁוּק וְכַדַּעַת כַּת"ר בְּמַכְתְּבוֹ הַנְּחַמְד וְהַש"י יֵאָר
עֵינֵינוּ בְּמֵאוֹר תּוֹרָתוֹ וְיִצְיֵלְנוּ מִשְׁגִּיאֵי אֲוֹת כְּנֶפֶשׁ יְדִידוֹ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ בְּאַהֲבָה וּמִבְּקָשׁ
סְלִיחָתוֹ עַל אִיחּוּר מַכְתְּבֵי: סִימָן קַעָה שְׂאֵלָה חֲרַשׁ הַמְּדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע אִם יְכוּל לְחַלְוֵן
לִיבְמָתוֹ: תְּשׁוּבָה בְּבִרְכוֹת (דָּף ט"ו) אֲמַרְיֵנוּ הַקּוֹרָא אֶת שְׁמַע וְלֹא הַשְּׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ יֵצֵא ד"ר
יְהוּדָא וּר' יוֹסִי אוֹמֵר לֹא יֵצֵא וְאֲמַרְיֵנוּ שֵׁם נְמִי ר' יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה הַקּוֹרָא אֶת שְׁמַע צְרִיף שֵׁיִשְׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ מְשׁוּם שְׁנֵאֲמַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּבְגַמ' שֵׁם אָמַר
רַב חֲסֵדָא אָמַר ר' שִׁילָא הִלְכָה כַּר"י שְׂאֵמַר מְשׁוּם רַב"ע לְעַנְיָן לְכַתְּחִילָה שְׂצַרִיף
שֵׁיִשְׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ וְהִלְכָה כַּר' יְהוּדָא דְבְּדִיעֵבַד יֵצֵא וְיִלְפִינּוּ נְמִי הֵתֵם שְׂאֵר מְצוֹת מִק"ש
כְּדַתְּנֵי לֹא יְכַרְף אָדָם בַּהֲמ"ז בְּלָבוֹ וְאִם בִּינְרָף יֵצֵא וְהִיא בְּלָבוֹ פִּירֵשׁ"י ז"ל שֵׁם שְׂלֵא
הַשְּׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ: וְכַתֵּב הַשְּׂאֵגָת אֲרִיָּה (בְּסִימָן ז') דְּהוּא הַדִּין בְּקִרְיָה דְתְּלִיצָה צְרִיף
שֵׁיִשְׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ לְכַתְּחִילָה וְאִם אֵינּוּ רָאוּי לְשְׁמֹעַ הו"ל אֵינּוּ רָאוּי לְבִילָה וּבִילָה מְעַכְּבַת בּוֹ
כְּדַאֲמַרְיֵנוּ בְּעֵיקָר הַקְּרִיאָה וְהַקְּשָׁה בִּיבְמוֹת דְּקְאָמַר רָבָא אֵלֶם וְאֵלְמַת שְׁחֻלְצוֹ תְּלִיצָתוֹ
פְּסוּלָה מְשׁוּם דְּלֹא בְּנֵי קְרִיאָה נִינְהוּ וְאֵמַאי לֹא אָמַר רְבוּתָא יוֹתֵר דְּהַמְּדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע
תְּלִיצָתוֹ פְּסוּלָה וּמַזָּה הוֹכִיחַ דְּהָא דְקְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם רַב"ע דְּלְכַתְּחִילָה צְרִיף
שֵׁיִשְׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ מִקְרָא דְשְׁמַע הוּא מְדַרְבְּנָן אֲסַמְכְּתָא בְּעֵלְמָא וְכִינּוּ דְהוּי רַק מְדַרְבְּנָן לֹא
אִיכְפַת לָן גַּבִּי תְּלִיצָה בְּמָה שְׂאֵינּוּ יְכוּל לְהַשְּׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ וְלֹא מִקְרִי אֵינּוּ רָאוּי לְבִילָה: אוּלַם
בְּדַבְרֵי הַרְשָׁפ"א ז"ל בְּחִידוּשָׁיו מְשַׁמַּע בְּהֶדְיָא דְהָא דְדַרְיֵשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה צְרִיף
שֵׁיִשְׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ מִקְרָא דְשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוּא מְדַאוּרֵייתָא וְדַרְשָׁה גְמוּרָה הוּא שְׁכַתְּבָהּ
דְּאֲמַרְיֵנוּ שֵׁם בְּבִרְכוֹת (דָּף י"ג) רַבְּנָן סְבָרֵי ק"ש בְּכָל לְשׁוֹן מְדַכְּתִיב שְׁמַע בְּכָל לְשׁוֹן
שְׂאֵתָה שׁוֹמַע וְרַבִּי סָבַר הַשְּׁמַע לְאֲזֵנֵי מָה שְׂאֵתָה מוֹצִיא מִפִּי וְרַבְּנָן סְבָרֵי כִּמ"ד לֹא
הַשְּׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ נְמִי יֵצֵא וְכַר"י וְכַתֵּב הַרְשָׁפ"א דְּלֹא דוֹקָא דְהָא לְפִי הַמְּסַקְנָא ר' יְהוּדָה כַּר'
אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה סְבָרָא לֵיהּ דְּמוֹקֵי שְׁמַע הַשְּׁמַע לְאֲזֵנָה מָה שְׂאֵתָה מוֹצִיא מִפִּי וְרַק
בְּדִיעֵבַד יֵצֵא אֶלְא כִּמ"ד אִין צְרִיף לְהַשְּׁמִיעַ לְאֲזֵנוֹ קְאָמַר עַכ"ל הֲרִי מְבוֹאֵר בְּהֶדְיָא
דְּלַרַב"ע דְּרִשִׁינּוּ קְרָא דְהַשְּׁמַע לְאֲזֵנֵי לְכַתְּחִילָה מִן הַתּוֹרָה וְלֵהֲכִי לֹא מְצִינּוּ לְמִילָף מִינֵיהּ
בְּכָל לְשׁוֹן שְׂאֵתָה שׁוֹמַע מְשׁוּם דְּאִיִּצְטְרִיף לְהַשְּׁמַע לְאֲזֵנֵי לְכַתְּחִילָה דְדַרְשָׁה גְמוּרָה הִיא

ע"ש וא"כ פִּינן דְּרַרְשָׁה גְמוּרָה יֵשׁ לְחוּשׁ דָּאֵם אֵינּוּ רְאוּי לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ מִיקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבִינְלָה וּבִינְלָה מְעַפְכַּת בּוּ: וְהִנֵּה הַשְּׂאֵגָת אַרְיָה גּוּפָא שָׁם פְּתַב דְּאַפְשָׁר לְאֹמַר דְּכִינּוּ דְקַרְיָאָה גּוּפָא אֵינָה מְעַפְכַּת אֶלָּא מְשׁוּם דְּבַעֲינּוּ שְׁתַּהֲא רְאוּיָה לְקַרְיָאָה וְכִינּוּ דְבְדָבְר דְּבַעֲי קַרְיָאָה הַהִשְׁמַעְיָה לְאֲזִנּוּ הוּא רַק לְכַתְּחִלָּה אַף שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה מ"מ פִּינּוּ שְׁהוּא רַק לְכַתְּחִלָּה אֵינּוּ מְעַפְבּ בְּאֵינּוּ רְאוּי וְכִינּוּ דְרְאוּי לְקַרְיָאָה לְדִין דִּיעֵבַד לֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְקַרְיָאָה לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא שְׂדַחָה זֶה מְהָא דְאַמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּף ק"ו) דְגַם כַּה"ג מִיקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבִינְלָה דְאַמְרִינּוּ שָׁם מוֹדָה רְבָא בְּלֹא אָבָה יְבָמֵי פְדָרְבִי זִירָא כ"ה גִּירְסַת הָרִי"ף [שָׁם] וְהִינּוּ מְשׁוּם שְׂאִין דְרַפְּנָן שְׁל נְשִׁים לִידַע וְלִקְרוֹת וְכוּלָן אֵינּוּ רְאוּינּוּ לְבִינְלָה עַד שְׂיִלְמָדוּם ע"ש מְשַׁמַּע דְגַם זֶה מִיקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבִינְלָה דַּע"ג דְּבַאִישׁ מִיקָרִי קַרְיָאָה אַף שְׂאֵינּוּ קוֹרָא בְּבַת אַחַת מְשׁוּם שְׂרְאוּי לְקוֹרָא בְּב"א מ"מ בְּאַשְׁהָ שְׂאֵינָה רְאוּי לְקוֹרָא בְּב"א לֹא מְהַנִּי ע"ש הֵיטֵב מִיְהוּ הַרְשָׁב"א שָׁם חוֹלַק ע"ז וְכַתְּב דְלֹא גִרְסִינּוּ פְדָרְבִי זִירָא אֶלָּא הָכִי גִרִיס מוֹדָה רְבָא בְּלֹא אָבָה יְבָמֵי מְשׁוּם דְאֵי מְפָסִיק מְשַׁמַּע דְלֹא אַרְיָשָׂא קְאֵי פְלוּמַר לֹא מֵאֵן לְהַקִּים לְאַחֵיו שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֶלָּא אָבָה יְבָמֵי וּכְפַרְש"י.

א"כ אֵין רְאָיָה מְזָה דְכָל כַּה"ג מִיקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבִינְלָה: מִיְהוּ בְּעֵיקַר הַדְּבָר שְׁחִידַשׁ הַשְּׂאֵג"א דְבַעֲינּוּ בְּחִלְיָה שְׂיִשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ נִרְאָה לִי דִישׁ לְחַלַּק טוּבָא בִּין ק"ש לְחִלְיָה בַּק"ש וּבְרַפְת הַמְזוּן דְכָל הַנִּי הַנִּי כְּמוֹ תְּפִלָּה הַמְשַׁעֲבָדִים לֵב לְשָׁמִים בְּעֵינּוּ שְׂיִשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ מִשְׂא"כ חִלְיָה שְׁהוּא קִנְיָן וְגַם פְּנִיָה דִידִיָּה הוּא רַק פְּנִיָת קִנְיָן וְכוּ הַקַּרְיָאָה הוּא דְבַעֲי שְׂיִזְצִיא פְּנִיָתוֹ בְּפִיו כַּמ"ש בְּמָקוֹם אַחַר וְכִינּוּ דְעֵיקַר הַפְּנִיָה הוּא רַק פְּנִיָת קִנְיָן לֹא בְּעֵינּוּ בְּזָה שְׂיִשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ וְחַרְשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע יְכוּל לְחַלּוֹץ נְעוּד דַּאֲף דְמַדְבְּרִי הַרְשָׁב"א ז"ל מְשַׁמַּע דְהָא דְצָרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא מ"מ מְצַאֲתִי סִיּוּעַ לְדַעַת הַשְּׂאֵג"א וְהַצִּלַּח דְהָא דְצָרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ לְכַתְּחִלָּה לַר"י הוּא רַק מְדַרְבְּנָן.

מְדַבְּרִי הָרִא"ש בַּפ"ג דְבְרָכוֹת (סִימָן י"ד) שְׁכַתְּב עַל דְבָרֵי רַבִּינָא דְהַרְהוּר פְּדָבוּר דְמִי דְמוּקֵי מְתַנִּי כַּר"מ דְאֹמַר אַחַר פְּנִיָת הַלֵּב הֵן הֵן הַדְּבָרִים אֵי נְמִי כַּר"י דְאֹמַר אִם לֹא הַשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ יֵצֵא אָבָל לְכַתְּחִלָּה צָרִיף שְׂיִשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ וּבְכַעַל קָרִי אֹקְמָה אַדְאֲוֵרִיָּתָא וְיִנְצֵא בְהַרְהוּר עַכ"ל הָרִי שְׁכַתְּב בְּהֵדְיָא דְלֹא פְהַרְשָׁב"א ז"ל דְסוּבֵר דְהָא דְצָרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ הַנִּי מְדַאֲוֵרִיָּתָא אֶלָּא דְהוּי רַק מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא וְכִינּוּ שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן לֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזִנּוּ בְּחִלְיָה מְשׁוּם כָּל שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְבִינְלָה אַף אִם נְשׁוּהָ חִלְיָה לַק"ש: וְהָכִי מְשַׁמַּע לִי בִירוּשְׁלַמִי (פ"ק דְתַרּוּמוֹת וּפ"ק דְחֲגִיגָה דְחַרְשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע חִלְיָן שְׁפִיר דְהָכִי אֵימָא הֵתֵם דְמַר רַבִּי יוֹנָה הָדָא אָמְרָה דְלִית פְּלָלָא דְרַבִּי פְּלָלָא [וּלְפִי גִירְסַת הַגְּר"א ז"ל בִירוּשְׁלַמִי אֵין רְאָיָה וְע"ש] דְתַנִּינָא תַמָּן חַרְשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע לֹא יִתְרוֹם וְסָבְרִינּוּ לְמִימַר דְמְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע חַרְשׁ שׁוֹמַע וְאֵינּוּ מְדַבֵּר אֵינּוּ חַרְשׁ וְתַנִּינּוּ הַחַרְשׁ שְׁנַחְלִץ וְהַחַרְשֵׁת שְׁחַלְצָה וְהַחֹלְצָת לְקַטֵּן חִלְיָתָה פְסוּלָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשְׂאֵינּוּ יְכוּלִין לֹמַר וְאָמַר וְאָמְרָה וְתַנִּינּוּ חַרְשׁ שְׂדַבְּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מְקוֹם שְׂאֵינּוּ שׁוֹמַע וְאֵינּוּ מְדַבֵּר וְהָא מְסִייעָא לַר' יוֹנָה דַר' יוֹנָה אָמַר לִית פְּלָלָא דְרַבִּי פְּלָלָא ע"כ.

פִּי דְרַבִּי יוֹנָה סָבַר דְתַנָּא רַבִּי בְּמְתַנִּי דְחַרְשׁ שְׂדַבְּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מְקוֹם אֵינּוּ שׁוֹמַע וְאֵינּוּ מְדַבֵּר אֵין הַפְּלָל זֶה דְנוֹקָא וּמְצִינּוּ לְפַעְמִים שְׁקוֹרָא לְמְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע אוֹ לְשׁוֹמַע וְאֵינּוּ מְדַבֵּר חַרְשׁ וְעַל מְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמַע דְקָרִי לִיָּה חַרְשׁ מִיְתִי מְתַנִּי דְתַרּוּמוֹת דְקַתְנִי חַרְשׁ

המדבר ואינו שומע ועל שומע ואינו מדבר דקרינו ליה חרש מייתי מתני' דיבמות דקתני
החרש שפחלץ ור' יוחנן אמר הטעם שאין בואמר ואמרה הרי דמיירי באינו מדבר אף
ששומע וקרי ליה חרש זה הוא פונת הירושלמי ומדמייתי ראיה למדבר ואינו שומע
דקרינו ליה חרש ממתני' דתרומות ולא מייתי מהו מתניתין גופא דחרש שפחלץ ג"כ
למדבר ואינו שומע דקרינו ליה חרש דגם הוא פסול לפי שאינו בואמר ואמרה לפי שאינו
יכול להשמיע לאזנו פדעת השאג"א הנ"ל ש"מ דבחליצה לא איכפת לן להשמיע לאזניו
וכמו שחלקנו לעיל בין ק"ש ושאר מצות חליצה וחרש המדבר ואינו שומע יכול לחלוץ
אף שאינו יכול להשמיע לאזניו ומתני' דפסול חליצת חרש מיירי רק בשומע ואינו מדבר
ולא במדבר ואינו שומע להכי הוצרכו להביא ראיה דמדבר ואינו שומע נמי קרינו ליה
חרש ממתניתין דתרומות דקתני חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום דמתניתין דיבמות
לא מיירי מידי במדבר ואינו שומע (דהא במתניתין דיבמות קתני חרש סתם ועיקר
ראייתו דמיירי בשומע ואינו מדבר הוא רק מדברי יוחנן דאמר לפי שאינו בואמר ואמרה
שפחלץ מוכח דשומע ואינו מדבר נמי פסול משום שאינו יכול לדבר ומזה הנה יכול
להוכיח גם על מדבר ואינו שומע שיקרא חרש מפני שאינו בואמר ואמרה דהיינו שאינו
יכול להשמיע לאזנו א"ו דלא איכפת לן במה שאינו יכול להשמיע לאזנו] וה' יאיר עינינו
בתורתו: ויש להסתפק ביבמה שהיא על היבם באיסור לאו שחכמים אסרו ליבם גזירה
ביאה ראשונה אטו ביאה שני' היכי שאי אפשר לחלוץ כגון היכי שנקטעה רגלו
מארפובה ולמעלה אם אסרינו אף היכי דלא אפשר בחליצה ותשאר זקוקה ליבם או לא
ואף שמצינו בקדושין (דף ל"ח) בתוס' שכתבו דלהכי לא אכלו מצה מחדש דגזירה פזית
ראשון אטו פזית שני אלמא דמשום גזירה זו מדחינו המצנה לגמרי מ"מ אפשר לומר
דלעגון אשה שתהי' עגונה כל ימיה לא גזרו: ולכאורה יש להביא ראיה מהא דפריה
ביבמות (דף כ') בלישנא בתרא דאמר רבא דלהכי לא מתייבמין ח"ל משום דר"ל דאמר
כ"מ שאמה מוצא עול"ת אם אמה יכול לקיים שניהם מוטב וא"ל יבוא עשה וידחה ל"ת
וה"נ אפשר בחליצה ופריה שם מברייתא דסריס אדם דקתני אם בעלו קנו ומסיק
בתיובתא וקשה אמאי לא משני דרבא בהו לישנא נמי אית לי' גזירה ביאה ראשונה אטו
ביאה שנייה.

והא דקאמר לאו מילתא היא דאמרי היינו משום דמעיקרא הוי סבר רבא דמדאורייתא
שרי ליבומי אפילו היכי דאפשר בחליצה משום דעשה דוחה ל"ת והשתא הדר בי' משום
דאפשר בחליצה לא דחי מדאורייתא אבל היכי דלא אפשר בחליצה שרי מדאורייתא
ואסור מדרבנן גזירה משום ביאה שני' וברייתא דקתני אם בעלו קנו מיירי בדלא אפשר
בחליצה דכיון דשרי מדאורייתא להכי קנו ומדלא משני הש"ס הדי מוכח דהיכי דלא
אפשר בחליצה הוי שרי ליבומי אף לכתחלה דלא גזרינו בכה"ג לאנסרה איסור עולם
ולהכי לא אפשר לאוקמי הברייתא דאם בעלו קנו בדלא אפשר בחליצה דאז הוי שרי
אפילו לכתחלה ובמק"א פתבנו ישוב אחר לזה וצ"ע: סימן קעו שאלה יבם ויבמה
שנתרצו שניהן לא ליבם ולא לחלוץ וגם לא להנשא לעולם אי שבקינן להו: או דילמא
דכייפינן להו לקיים מצות חליצה כמו שכופין על שאר המצות: תשובה מעכ"ת הביא
ראי' מהא דתנו בסנהדרין (דף י"ח) דמלך לא חולץ ולא חולצין לאשתו ופירש"י הטעם
משום שאסורה להנשא ומזה יצא לו דכל היכא דאסורה להנשא אין כאן מצות חליצה

דחליצה אינה אלא רק כמו גט ולדעתי אין ראי' משם כלל דכוננת רש"י דכיון דאסורה להנשא ליבם א"כ אינה עולה ליבום וכל שא"ע ליבום א"ע לחליצה וכן הא דתנו דמלך לא חולץ ולא מיבם הטעם שאינו מיבם הוא משום שאינו עולה לחליצה משום דגנאי הוא שתרוק בפניו ע"כ אינו עולה ליבום וכן פי' הרמב"ם בפהמ"ש: ולישנא דהרמב"ם ז"ל (בה' מלכים) דייק פנותי שפתב וכיון שאין מיבמין לאשתו אין חולצין לה אלא היא בזיקתה לעולם משמע דטעמא דאין חולצין משום דאין מיבמין דקיי"ל כל העולה ליבום כו' ולא שא"צ יבום וחליצה דוודאי הבא עלי' לוקה משום יבמה לשוק דהא לאו איסור ערוה היא אלא דלא אלימא חליצה דידה למפקע הזיקה דיבום לא מציינו וחליצה נמי לא מהני פיון דא"ע ליבום ואפשר דאם חלץ לה מהני לאפקועי זיקתה כמו דמהני בדיעבד חליצה בתוך שלשה חדשים: גם מה שהביא ראי' מהא דפריה בירושלמי ביבמות דלמ"ד חליצה קננו אמאי כה"ג חולץ ליבמתו האיה אומרים לו עבדך על ד"ת ואם נימא דיש מצוה בחליצה א"כ בחליצה דל"ש למיגזר ראשונה אטו שניה אמאי אינו מותר גם זה אינו ראי' כלל דלמ"ד חליצה קננו א"כ פשחולץ לאלמנה מן הנשואין הוי כמו מקדש ומקדש אלמנה מן הנשואין עובר בעשה דבתולה מעמיו יקח ואלאו דלא יקח אלמנה דקיחה היינו קדושין וקדושין ג"כ אסורין באיסורי כהונה ומתניתין סתמא קתני אפילו באלמנה מן הנשואין דהוי עשה ול"ת פדדייק ביבמות (דף כ'): גם אין להביא ראי' מהא דתנו (בפ' משילין) ואלו משום רשות לא חולצין ולא מיבמין ופריה בגמרא איבום הא מצוה קעביד ומשני ל"צ דאיכא גדול כו' וא"כ תקשה למ"ד ביבמות (דף ל"ט) דבחליצה קטן וגדול פי' הדדי נינהו א"כ אמאי קרי לחליצה רשות א"ו דעיקר חליצה מקרי רשות דאי בעינא שלא להנשא ולא לחלוץ הרשות בידה, דזה אינו דמציינו למימר דמיירי דאיכא גדול ורוצה ליבם או אפילו קטן למ"ד ביאת קטן עדיף מחליצת גדול וא"כ אין על החולץ הזה שום מצוה כלל ולהכי קרי לה רשות אכל באמת חליצה ודאי הוי מצוה (ובריש וסוף פי"ב דיבמות) תנו מצות חליצה וכן בבכורות (דף י"ב) בראשונה היו אומרים מצות יבום קודם למצות חליצה אלמא דקרי לה מצוה וכן חזינו דחיישינו לביטול מצות יבמין (דף י"ח) דאדכיבם חז מית אידך ולהכי ב' אחיות שנפלו לפני ב' אחין חולצין אלמא דחליצה הוי מצוה וחיישינו שמא ייבם א' ותיפוק השני' מן המיבם בלא חליצה כלל ואם נימא דחליצה אינה אלא פדי שתהא מותרת להנשא א"כ הדברים קו"ח פיון דאם אין רצונה להנשא הרשות שלא לחלוץ לה כש"כ דמותר האחד לייבם ותיפוק בלא חליצה פשימות השני משום אהות אשה: ועוד ראי' מהא דאמרנו (דף ק"ג) דסנדל של עבודת פוכבים לא תחלוץ ופי' הרשב"א ז"ל בחידושי הטעם משום דמאיס למצוה וכ"כ התוס' שם ובסופה (דף ל"ב) ד"ה באשירה ובחולין (דף פ"ט) דאע"ג דלענין פסוי מותר לכתחילה לכסות אבל בחליצה אסור לכתחילה לחלוץ משום דמאיס אלמא דמקרי מצוה גמורה ולא פטור בעלמא: וכן יש להביא ראי' ממש"כ התוס' בגדה (דף ס"ו) ד"ה כל בטעמא דגבי מנחות בעינו ביולה לכתחילה וגבי בית הסתרים לא בעינו אלא שיהא ראוי לביאת מים ולא בעינו ביאת מים אף לכתחילה אע"ג דלענין דיעבד שניהו שוים ותירצו דיש לחלק בין מים שאינו אלא להכשיר דלא הקפידה תורה אלא על טהרת האדם ובין מנחה שהיא גופה מצוה דלהכי בעינו לכתחילה ביולה דדבר שאינו מצוה רק מכשיר אם יכול לעשות פעולתו אף חסר פרט זה למה לן לאצרכי גם פרט זה אבל דבר שהוא

מצנה היא רצון התורה שיעשנה בשלימות לכתחילה א"כ פיון דגבי חליצה נמי מצינו קריאה דלא מעפב ולכתחילה בעינו קריאה א"כ צ"ל שיהא מצנה לא פטור ומכשיר בעלמא).

שוב ראיתי בפנים שהתוס' בעצמן הזכירו חליצה שכתבו וז"ל. אבל בקלה ומקרא בפורים וחליצה מצות ניהו וכן מצינו דעת רש"י והרשב"א ז"ל דלענון חליצה אמרינו מצות לאו ליהנות ניתנו וכן מוכח מדברי התוס' שהצריכו לטעמא דלא תחלוץ בסנדל של עבודת פוכבים משום דמאיס ש"מ דמשום הנאתה ל"ל בה ובגט דעת התוס' בגיטין (דף כ') ד"ה בכתובת קעקע דאסור לכתחילה לכתוב על איסורי הנאה וע"כ דהיינו טעמא דגבי גט שיהא מתיר ולא למצנה לא אמרינו מצות לאו ליהנות ניתנו וגבי חליצה שיהא מצנה אמרינו מצות לאו לה"נ [וקצת צ"ע מטבילה דאמרינו מצות ללה"נ במודר ואפשר לחלק בין טבילה לגט וק"ל]: ועוד ראי' דבאין רצונה להנשא נמי איפא מצנה בחליצה מהא דאמרינו (ס"פ ב"ש) איבעא להו נטולה אני מיהודים ליבם מהו וסבר רב התם דיבם אינו כבעל ופי' התוס' היינו דליבם אסורה וכופין אותו שיחלוץ לה והא התם אינה יכולה להנשא לאחר מחמת הנדר ואפ"ה כופין אותו לחלוץ לה ואין לומר דשפא תמצא פתח לנדרה דא"כ אי חיישינו לפתח אמאי כופין אותו לחלוץ דהא היבם רוצה ליבם וא"כ אם תמצא פתח תתיבם וכן מצאתי בב"י (בסי' קס"ג) בשם הרשב"ץ דמייירי באופן דלא מהני פתח א"ו בחליצה בעצמה הוי מצנה: אולם מה נעשה להא דאמרינו בכתובות (דף ס"ד) מ"ש כו' אלא דאמר פיון דאגידא בי.

ולפי' התוס' מייירי התם שאין רצונה לא לחלוץ ולא ליבם וא"כ נכפי' לדידה משום קיום המצנה כמו בכל מ"ע מיהו בזה אפשר לומר דאומרת שמתחלוץ לאחר זמן מיהו לישנא דהרמב"ם (פ"ב מה' יבום) קשה טובא לדברינו שכתב שאם אומרת שתשב עגונה כל ימי ותזון משל עצמה לא שפקינן לה משום טעמא דאגידא בי' ולא יהבו לי' ול"ל האי טעמא תיפוק לי' משום קיום המצנה ומשמע שם דאפילו אינה תובעת פתובתה מייירי מיהו אפשר לומר דנ"מ דתיקשב מורדת להפסידה פתובתה ולזה הוצרך הר"מ לטעמא דאגידא בי' ואף דמייירי דאינה תובעת פתובתה מ"מ אין רצונה להפסיד פתובתה רק שאינה תובעת עכשיו.

ומצאתי בתשובת הר"נ ז"ל (בסי' ס"א) שכתב הפסידה פתובתה ואח"כ כופין אותה לחלוץ או להתניבם דכמה דאגידא בי' כו' משמע באין לה פתובה נמי הוצרך לטעמא דכמה דאגידא בי' ולא משום פפנית המצנה: ויש להביא ראי' מפ"ק דקדושין (דף י"ד) דבעי התם מנ"ל דחליצה מתרת ובעי למימר דאינה מתרת ופרש"י דחליצה אינה אלא מצנה בעלמא דרמ"א עלי' וא"כ אף לפי המסקנא מסתבר דלא הדר מסברא זו ומקרי מצנה ועי' רדב"ז ח"א (סימן ת"ק) לא משמע פן ומה שהבאנו ראי' מלשון המשנה דמצות יבום קודם למצות חליצה יש לעיין במש"כ הר"מ במז"ל (ה' בכורים פי"ב) דעריפה קרי מצנה ועיין ראב"ד שמשגיג עלי' דעריפה לא מקרי מצנה ואדרבה מקרי מזיק ממון כהן ומפני שאמר מתחילה מצות פדי' אמר נמי מצות עריפה.

וה"נ מפני שאמר מצות יבום אמר נמי מצות חליצה ודו"ק: שוב ראיתי כמה שהבאנו ראי' דחליצה הוי מצנה כמה דמצינו בחליצה דברים שאינן מעכבין וצריף לעשותן מה"ת

כמו קריאה דקוי"ל ביבמות (דף ק"ד) דלא מעפבא וצריף לקרות נ"ל פעת דלאו ראי' היא דאפשר לומר דבאמת עיקר החליצה הוי רשות ואם רצו שלא לחלוץ כלל הרשות בידם רק שהקריאה היא מצוה ותלתה התורה מצוה זו בדבר הרשות כמו שמצינו גבי שחיטה שעיקרה רשות ותליא בה מצות פסוי דהשחיטה עצמה היא רשות והפסוי היא מצוה דרצון ומצות התורה הוא שאם ירצה לשחוט וישחוט יקיים בו מצות פסוי.

וה"נ קריאה בחליצה אמרה תורה שאם ירצה לחלוץ ולהפקיע הזיקה יחלוץ בחליצת סנדל וזהו רשות ותולה בה מצות קריאה והקריאה היא מצוה ואינה מעצם המתיר רק מצוה וכיון שהיא מצוה שפיר שיף לומר בה דצריף לעשותה ובדיעבד אינה מעפב רק דבעינו שיהא ראוי להו מצוה וקים להו לחז"ל הכי משום דכיון דכתיב פכה יעשה לאיש אשר לא יחפוץ ודרשינו דבר שהוא מעשה מעפב וקריאה לא מעפבא שאינה מעשה ש"מ שהחליצה הוא המתיר והמפריד את הזיקה והקריאה היא רק למצוה להכי אינה מעפבת כיון שהיא רק למצוה ומה שמעפב אם אינה ראוי לקריאה הוא משום דאי לא מיעוטא דככה הוי אמינא דגם הקריאה מעפבת דהא כתב לא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר כ"א פשיבמה יבוא עלי' או שיעשו דיני חליצה וממילא משתמע דאם חסר א' מפרטי החליצה באיסורא לחוץ קיימא.

רק דגלי קרא פכה יעשה דדבר שאינו מעשה אינו מעפב מפני שהקריאה היא מצוה ולא ידענו שאינו מעפב אלא בראוי לקריאה לכה"פ אבל באינו ראוי לקריאה כלל לא ידענו מפכה ובאיסורא קיימא: ואין להקשות דהיכן מצינו שיהא נ"מ אם הוא ראוי לעשות המצוה או לא ומלתא דר' זירא לא איתאמרה אלא במצוה אם הוא אינו יכול לקיים א' מפרטי המצוה שאז גם יתר הפרטים אף שיכול לקיימם הם פסולים כמו מנחה שאינו יכול לקיים בה מצות בקלה או בפסוי שאינו יכול לקיים שיהא עפר למטה בחולין (דף פ"ג) אבל הכא שהחליצה אינה מצוה רק ההכשר ורק הקריאה היא מצוה היכא מצינו דבעינו שיהא ראוי לקיים המצוה ואם אינו ראוי לקיים המצוה אין מועיל בו המכשיר הא אין זה דומה לדר"ז דבדר"ז נפסל קיום המצוה ע"י חסרון פרט א' מהמצוה שאינו ראוי לו אבל כאן נפסל ההכשר מפני שאינו ראוי לקיום המצוה לגמרי: ז"א דמצינו כה"ג בפסחים (דף צ"ד) בטמא ודרף רחוקה דאמרינו דר"ח לטמא ואין דר"ח לטהור והקשו התוס' תימא פשהוא עומד חוץ לעזרה והוא ערל או טמא חייב בפסח ואם ימול ויטהר יפטור מיהו דוגמת זה מצינו פל הראוי לבקלה אין בקלה מעפבת בו עכ"ל הרי שמצינו האי פללא דר"ז לעגנו עיקר המצוה בכללה שאם הוא ראוי לה מעלה עליו הכתוב פאלו עשאה ואם אינו ראוי לה חסר מצוה וחיוב פרת וה"נ אם הוא ראוי למצות קריאה אין המצוה מעפבת ההכשר וחליצת הסנדל מתרת אבל אם אינו ראוי לקריאה אין חליצת המנעל מתרת והגי תרתי מילי דקריאה הוי רק מצוה ולא מעצם המתיר ואם אינו ראוי לנה מעפב בדיעבד קים להו לחז"ל מפשטא דקרא דכתיב פכה יעשה דבר שאינו מעשה אינו מעפב ש"מ שקריאה אינו מועיל להתיר ואינו רק מצוה ולהכי אינו מעפב ואם אינו ראוי לקריאה שפיר מעפב משום דמשמע להו דקרא דלא תהי' כו' קאי אכל הפרטים דכתיב בתר הכי ואפילו אקריאה והיינו דאם אין ראוי למצות קריאה אין המתיר (שהוא חליצת המנעל) מועיל להתיר: וכן נ"ל מלשון הר"מ ז"ל (בפ"ד מה' יבום וחליצה הי"ד) שכתב קראה היא והוא ולא חליצה ולא רקקה לא עשה פלום שצאמר פכה

שְׁהַמְצוּהָ לַעֲשׂוֹתָן כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַמְכַשֵּׁיר (וּבְעֵינָיו שָׁיָהָא רְאוּי לְהַתְקִינָם בְּהַךְ מְכַשֵּׁיר הַמְצוּהָ) יוֹבֵן לָנוּ הַטֵּיב דְּבָרֵי הַש"ס שָׁם (ד' ק"ד) שֶׁלְחֹו לִי לְאַבּוּהָ דְשִׁמּוּאֵל יְבָמָה שְׂרַקְקָה תְּחַלְוִין לְמָאן אִי לִימָא לר"ע הַשְׁתָּא וּמָה בְּמָקוֹם מְצוּהָ דַאכ"ל מִיְדֵי דְהוּי אַאֲיִמּוּרִין דְכִי לִיתְנָהוּ לָא מְעַכְבּ וְכִי אִיתְנָהוּ מְעַכְבִּי אָמַר ר"ע לָא מְעַכְבָּא מֵאַחֲזִין אִיפְסָלָא וּפִירֵשׁ י"ו לְאַאֲיִמּוּרִין דְכִי אִיתְנָהוּ מְעַכְבִּי בְּשֵׁר מֵאַכִּילָהּ וְכִי לִיתְנָהוּ לָא מְעַכְבִּי כְּגוֹן שְׁנַטְמָאוּ אוּ שְׁאַבְדּוּ וְה"נ גִּימָא אַע"ג דְלָאוּ מְעַשֶׂה חָשׁוּב בְּאִישׁ הוּא הוּאִיל וְאַפְשָׁר לְרוּק מְעַכְבּ וְקָאֵמַר ר"ע לָא מְעַכְבָּא עַכ"ל מִבְּנֹאֵר מִדְּבָרֵי רִש"י י"ו לְבְּהִדְיָא דְאַף דִּיכּוּל לְרוּק עֲדִינָן לָא מְעַכְבָּא וְקָשָׁה טוּבָא דְאַמָּאי לָא מְחִיבִינָן לְהוּ לְקַיָּים צוּרֵי הַתּוֹרָה בְּרַקִּיקָה דְכַתִּיב בְּקָרָא.

וּבְשִׁלְמָא בְּמִתְנִיתִין דְקַתְנֵי חֲלִיצָה וְקָרָאָה וְלָא רַקְקָה חֲלִיצָתָה כְּשִׁינָהּ לָא קָשִׁיָּא דְאַפְשָׁר לֹוּמַר דְאִין ה"נ דְצָרִיכָה לְקַיָּים רַקִּיקָה רַק דַּמ"מ חֲלִיצָתָה כְּשִׁינָהּ כְּגוֹן אִם הֵלֶךְ הֵיבָם לְמַדָּה י"ו וַא"א לְקַיּוּמֵי מְוַתְרַת לְהַנְשֵׂא לְשׁוּק וְכֵן אִם קִיבְלָהּ קְדוּשִׁין מֵאַחַר בֵּין רַקִּיקָה לְחֲלִיצָה דְתוֹפְסִין בָּהּ הַקְדוּשִׁין וְאַף לר"ע וְלִרְבִּי דְסָבְרֵי אִין קְדוּשִׁין תוֹפְסִין בִּיבָמָה לְשׁוּק כְּדָאִיתָא בִּיבָמוֹת (דָּף צ"ב) אָבֵל בְּזָה שְׁמוּכַח מִדְּבָרֵי הַגְּמָרָא דְאַף דְאַפְשָׁר לְקַיָּים עֲדִינָן רַקִּיקָה אִין הַרְקִיקָה מְעַכְבּ בְּזָה וְדָאִי דְקָשָׁה אַמָּאי לָא נְקַיָּים קָרָא כְּדַכְתִּיב וְהִיכָא אֲשַׁכְחָנָא כַּה"ג וְאַף דִּילְפִינָן מְקָרָא דְכָכָה יַעֲשֶׂה שְׁאִין הַרְקִיקָה מְעַכְבּ גִּימָא דְקָרָא מִיְיָרֵי הִיכָא דַא"א לְקַיּוּמֵי וְכַמֵּש"כ: וְעוֹד קָשָׁה בְּהָא דְתַנִּיָּא לְמָן (דָּף ק"ה) בֵּין שְׁהַקְדִּים חֲלִיצָה לְרַקִּיקָה בֵּין שְׁהַקְדִּים רַקִּיקָה לְחֲלִיצָה מַה שְׁעַשֶׂה עֲשׂוּי דְכִינָן דְאִם לָא רַקְקָה כְּשֵׁר וְלָא מְעַכְבּ כְּלָל א"כ פְּשִׁיטָא דְמַהְגֵּי רַקִּיקָה שְׁקוּדָם הַחֲלִיצָה אִטּוּ גְרַע שְׁיִנּוּי הַסֵּדֵר מְלֵא רַקְקָה כְּלָל: אָבֵל לְפַמֵּש"כ א"ש טוּבָא דְבְּאַמַּת דְכִינָן דְלר"ע רַקִּיקָה אִינוּ מַתִּיר כְּלָל וְהִיא רַק מְצוּהָ הַתְּלוּיָהּ בְּהַכְּשֵׁר חֲלִיצָה.

וְיִלְפִינָן לָהּ מִכַּפְּהָ יַעֲשֶׂה לְאִישׁ שְׁמַעֲשֶׂה שְׁכָאִישׁ מְעַכְבּ הַנְּשׂוּאִין לְשׁוּק אָבֵל הַרְקִיקָה אִינָהּ מְעַכְבַּת שְׁפִיר קַתְנֵי חֲלִיצָתָה כְּשִׁינָהּ וְאַפְּלוּ הִיכָא דְאַפְשָׁר בְּרַקִּיקָה עֲדִינָן דְזָהוּ רַק לְקַיּוּם הַמְצוּהָ אָבֵל לְעַנְנֵי הַיִּתֵּר לְשׁוּק לָא בְּעֵינָיו רַקִּיקָה כְּלָל שְׁאִינָהּ מוֹעֲלַת לְהַתִּיר כְּלָל וּמְוַתְרַת לְיִנְשֵׂא לְכַתְחִילָהּ קוּדָם רַקִּיקָה רַק שְׁצָרִיכָה לְרוּק לְקַיָּים מְצוּת רַקִּיקָה שְׁהוּא קַיּוּם מְצוּהָ וְאִינָהּ מִן הַמַּתִּיר כְּלָל.

וּנ"מ דְלִרְבִּנָן דְסָבְרֵי שָׁם אִישׁ כְּתוּב בְּפָרָשָׁה אָבֵל אִשָּׁה בֵּין גְּדוּלָהּ וּבֵין קְטַנָּהּ וְחֲלִיצַת קְטַנָּה נְמִי כְּשִׁינָהּ וְקַטְנָה לָאוּ בַת מְיַעֲבָד מְצוּהָ הִיא אֲפָשָׁר דְפְטוּרָה מִן הַרְקִיקָה דְמְצוּת רַקִּיקָה גַבִּי דִּינָהּ כְּתִיב וְקַטְנָה לָא בַת מְיַעֲבָד מְצוּהָ הִיא וְלְעַנְנֵי הַיִּתֵּר לְשׁוּק לָא בְּעֵינָיו רַקִּיקָה כְּלָל] וְשְׁפִיר קָאֵמַר הַש"ס דְלר"ע אִף הִיכָא דְאִיתְנָהוּ לָא מְעַכְבָּא הִינּוּ שְׁאִין מְעַכְבִּין הַנְּשׂוּאִין מְפָנִי שְׁאִין הַהִיתֵר לְשׁוּק תּוֹלָה כְּלָל בְּרַקִּיקָה (וְלָא דְמִי לְאַיְמּוּרִין דְתַלִּי קָרָא הַיִּתֵּר אֲכִילַת בְּשֵׁר בְּהַקְטַרְת אִימּוּרִין מִשָּׂא"כ הִכָּא) רַק שְׁהַרְקִיקָה מְצוּהָ הִיא וְלָא מְעַכְבָּא נְשׂוּאִין אִף הִיכָא דְאַפְשָׁר וְקַיָּים לִיָּה לְהַש"ס הִכִּי מְדַכְתִּיב כְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ דְרַקִּיקָה לָא מְעַכְבָּא וּמ"מ לְכַתְחִילָהּ בְּעֵי רַקִּיקָה וְאִם גִּימָא שְׁהַרְקִיקָה מַתִּיר לְשׁוּק הִיא בְּמְכַשֵּׁיר וּמַתִּיר לָא שְׁיִיף לְכַתְחִילָהּ וְדִיעֲבַד א"ו דְהַרְקִיקָה הִיא רַק מְצוּהָ וְלָא מַתִּיר וְכִינָן שְׁאִינָהּ מְתַרַת כְּלָל אִינָהּ מְעַכְבַּת הַנְּשׂוּאִין אֲפְלוּ הִיכָא דְאַפְשָׁר וּמ"מ אִף שְׁאִינָהּ מְעַכְבַּת הַנְּשׂוּאִין אִף הִיכָא דְאַפְשָׁר מ"מ רְמִי עֲלָהּ לְקַיָּים מְצוּת רַקִּיקָה וְלְעַנְנֵי זָה תַנִּיָּא דְסִדְרָן לָא מְעַכְבָּא וּבֵין שְׁהַקְדִּים חֲלִיצָה לְרַקִּיקָה וּבֵין שְׁהַקְדִּים הַרְקִיקָה לְחֲלִיצָה מַה שְׁעַשֶׂה עֲשׂוּי

וקנינים המצנה פתיקונה ולהכי בפרייתא לא קתני חליצתה פשירה דהחליצה פשירה אף אם לא רקקה פלל רק דכאן מיירי לעגנו קיום המצנה דמה שעשה עשוי וקנים המצנה פתיקונה: עוד נ"מ לעגנו פוננה דחליצה בעי פוננה פדמניא שם בין שנתפונן הוא ולא נתפוננה היא בין שנתפוננה היא ולא נתפונן הוא חליצתה פסולה עד שיתפוננו שניהן כאחד אבל לעגנו מצות יש פוסקים מצות א"צ פוננה והטעם דחליצה הוא רק מכשיר ובעי פוננה [פדסובר ר' יוחנן בחולין (דף ל"א) גבי טבילה דבעי פוננה ע"ש ואפשר דגליף חליצה מטבילה] ואפילו מאן דסובר דטבילה לא בעי פוננה מודה הוא בחליצה דהא רב סובר בחולין דגדה שגאנסה וטבילה טהורה לביתה.

ועכ"ז משמע דמודה דחליצה בעי פוננה דהא פריף הש"ס ביבמות (דף קב) ארב דאמר יבמה שגדלה בין האחין אין חוששין שפא חליצה סנדל לאחד מהם טעמא דלא חזינו הא חזינו חזינו חזינו ומהניא בין שנתפונן כו' משמע דגם לרב בעי פוננה ובמק"א ביארנו דילפינו מעגנו קריאה] אבל רקיקה שהיא מצנה בעלמא דמי לשאר מצות ולא בעי פוננה ואם רקקה בלא פוננה א"צ רקיקה אחרת דאי הוי אמרינו דרקיקה בעי פוננה הי' הדין שתחזור ותרוק אע"ג דבש"ס אמרינו דלא תהדר ותרוק דילמא אתי למישרי חלוצה לאחין זה שייף אם רקקה קודם חליצת הסנדל דגזרינו דאם נימא דרקיקה קמיינת לאו פלום אתי למימר דרקיקה לא מילתא היא ויאמרו דרקיקה לא פסלה לאחין אבל ברקיקה שאחר חליצה אם הי' שלא בכוננה אם תחזור ותרוק לא אתו למימר דרקיקה לחוד לאו פלום הוא אלא דבעי פוננה: ואף שהרא"ש ז"ל כתב דהא דאמרי יבמה שרקקה תחלוץ היינו בכוננה ומייתי ראי' מהנהך אמוראי אבני ור"פ ורחב"א דדחקי לאשכוחי גוננא דתפסול מן האחין ולא צווי לה לרוק ש"מ דרקיקה בלא פוננת שניהן לא פסלה [מלבד שהרא"ש לטעמיה שפסק בפ"ג דר"ה כמ"ד מצות צריכות פוננה] אפשר לומר דדונקא רקיקה לחוד לא פסול בלא פוננה שלא גזרו על הרקיקה שתפסול אלא אם נעשית בכוננה ואף דעיקר הטעם שרקיקה פוסלת הוא משום דאתי לאחלופי ברקיקה שאחר חליצה ורקיקה שאחר חליצה לא בעי פוננה לפי דבריו מ"מ הא לכתחילה בכל המצוות בעי פוננה ודרוך להיות גם הרקיקה בכוננה לכתחילה להכי לא גזרו גם על הרקיקה לחוד שתפסול אלא אם הי' בכוננה (וכה"ג כתב הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל דחליצת סנדל פוסל על האחין אף שלא בב"ד אבל רקיקה לא גזרו שתפסול אלא בב"ד ולהכי לא חזיישינו ביבמה שגדלה בין האחין למה שפונדאי רקקה בפני א' מהם] אבל עיקר מצות רקיקה מתקיימת אפי' בלא פוננה כמו בכל המצוות דא"צ פוננה: מיהו אפ"ל דרקיקה בלא פוננה שתהא הרקיקה בפני היבם שיראה הרקיקה אין זה דומה למעשה בלא פוננה רק שלא קיימה המעשה פלל דוירקה בפניו כתיב וכל שהרקיקה אינה בפניו אינה רקיקה ובעינו שתרוק פנגדו לפניו אבל אם ירקה סתם לצורכה אינה רקיקה ול"ד לחליצת מנעל בלא פוננה דשם עשה חליצת מנעל בשלימות משא"כ כאן וירקה בפניו כתיב (ועי' מש"כ הטו"א בר"ה לעגנו ק"ש דקבלת עול מ"ש בק"ש לא מעגנו הפוננה הוא אלא מעיקר המעשה ואפי' למ"ד מצות אצ"כ לא יצא בק"ש אם לא פינון בקבלת עמ"ש וה"נ דכוננתה) ועי' מש"כ המהרש"ל שתהדר שלא תרוק בב"ד וכ"פ בשו"ע (סי' קס"ט סעי' ט"ו) דמשמע דגם בלא פוננה בפניו רק שרקקה לצרכה הוי מעשה רקיקה ודו"ק: ומה שנסתפקו האחרונים ז"ל אם מצנת עשה דיבום חל על היבמה או לא: הנה אם נימא דאין

העשה על היבמה היא אפשר ליישב מהשהקשה הרשב"א ו"ל ב"ק דאמר ביבמות (דף כ') קא פסיק ותני לא שניא מן הנשואין לא שניא מן האירוסין בשלמא מן הנשואין עשה ול"ת הוא אלא מן האירוסין ל"ת גרידא ובא עשה ונדחה ל"ת ואמאי לא הקשה מסיפא מממזרת דבכל ענין לא הוי אלא ל"ת גרידא ואמאי לא מתניבמת ולמה הוצרך להקשות מהא דפסיק ותני והי אפשר ליישב דממזרת א"א לאקשוני משום דאפשר לאמר דמייירי שיש לה צרה פשיטה ולהכי לא דחי ל"ת משום דאפשר לקיומי מצנת יבום בצרה ומייירי אפשר לקיים שניהם ואע"ג דלקמן משמע דאי נימא דעשה דוחה ל"ת בדיעבד נפטר צרה ג"כ משום דלא מייירי אפשר לקיים שניהם מה שיכול לייבם צרתה דהא מיייתי דאיסור מצוה ואיסור קדושה בא עלי' או חלץ לה נפטר צרתה מ"מ אפתי לא הוי מצי להקשות דהוי מצי לדחויי דהיכא דאיכא צרה מקרי אפשר לקיים שניהם ומייירי דאיכא צרה וכן בגרושה מייירי דאיכא צרה שאינה גרושה ואם אינו רוצה לייבם האחרת ורוצה להפקיע הדיקה ע"י הממזרת או הגרושה קא תני דחולצת ולא מתניבמת משא"כ באלמנה לכה"ג דלא משפחת לה צרה פשיטה דכולהו יבמות אלמנות נינהו ואף דאפתי משפחת לה שיש אח פהו הדיוט ויכול הוא לייבם ולהכי לא דחי יש לאמר דדוקא אי איכא לקיומי יבום ע"י צרה אחרת מייירי שפיר אפשר לקיים שניהם פניו דעליהו לא רמי מצוה רק על האחין אבל אם יכול אחד מן האחין לייבם בלי איסור לא מייירי יכול לקיים שניהם דכיון דמצוה רמי על כולן וגם על האח שיש בו איסור לאו דחי גבי' ועלי' דידן' רמיא מצוה ולא מקרי אפשר לקיים שניהם מה שייבם אחר: ואף דאמרינן שבת (קל"ג) גבי בהרת במקום מילה ואי איכא אחר ליעבד אחר ולא אמרינן דכיון דעלי' דידן' מצוה רמיא דחי אף בדאיכא אחר התם שאני דאף אם האחר ימול ימול בשליחותו של אב דעל האחר ליכא חיובא כלל רק שיעשה בשליחות האב (משום דהאב אינו יכול למול משום שרוצה בתקנת קציצת הצרעת והאחר לא איכפת לי' בקציצת הצרעת) ולא מייירי כל מילתא דאיהו לא מצי עביד שליח לא מצי משוי.

משום דהאב יכול למול בעצמו אילולי הבהרת ורק הבהרת מעכבו משום שרוצה בתקנת בנו להכי משוי שליח וכיון דגם אחר ימול בשליחות האב שפיר אמרינן דלא דחי משום דאפשר באחר אבל גבי יבום דכל אחד מן האחין פשמיבם עושה בשביל מצוה דרמי עלי' דידן' לא מייירי אפשר לקיים שניהם גבי כה"ג ע"י מה שאפשר לקיים ע"י פהו הדיוט דהפכהו הדיוט לא יעשה בשביל הכה"ג כ"א בעבור חיוב דידן' ואף דאמרינן ביבמות (יו"ד) איהו שליחותא דאחין קא עביד האי שליחותא לאו דוקא כמ"ש במק"א דבלא"ה גבי חליצה לא שייך לשון שליחות דהא ליתא בתנאי ואם פן מוכח מזה דהמצוה רמי על היבמין ולא על היבמות דביבמין רמי על כל אח ואח משא"כ ביבמות: ואין להביא ראיה מהא דאמר ביבמות (דף כ"ז) פי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינו למיפטר צרתה אבל למיפטר נפשה פטרה, דהדבר צריך טעם דלמיפטר נפשה פטרה אף דאיכא חליצה מעליא מיבם אחר ולמיפטר צרתה לא פטרה היכא דצרה מצי למיחלץ חליצה מעליא וע"כ הטעם בזה דמצוה רמי על כל היבמות יותר ממה שרמי חיובא על כל האחין דבאחין אי איכא חליצת אח מעליא מהני חליצת אח הגרוע וביבמות אי איכא חליצה מעליא לא מהני חליצת יבמה הגרוע אין זה ראיה דאיכא למימר דאף אם נימא ביבמות ליכא מצות עשה כלל אתי נמי שפיר הא דלא פטרה חליצה הפסולה את חברתה

משום דאף דליכא מ"ע גבייהו מ"מ זיקת יבמה ואיסור דלא תהי' אשת המת החוצה איכא לגבייהו בכולהו ופועלת בהן מעשה החליצה להפקיע זיקה ולהוציאן מאיסור להיתר להכי חליצה פסולה לא פטרה חבירתה משא"כ ביבמין דלא בעי לאפקועי מיניהו שום זיקה ואיסור משו"ה מהני בהו חליצה פסולה דמקפטי מיניהו בחליצת האח שחליצתו פסולה אף שיש אח שיכול לחלוץ חליצה מעליא כל שחלוץ אחד חליצה גרוע פבר אזיל מ"ע מפל האחין ואיסורא חמירא לן מקיום מ"ע דלאפקועי איסורא דגבי יבמות אמרינן כל היכא דאיכא חליצה מעליא לא מהני חליצה גרוע ובקיום מ"ע דגבי יבמין מהני חליצה גרוע למקפטי חבירו ממנה זו אף דאיכא חליצה מעליא ויש לעיין אם נימא דהא דכתיב יבמה יבא עלי' קאי מצנה זו גם על היבמה א"כ לאב"ש דאמר הפונס יבמתו לשם נוי לשם אישות פאלו פוגע בערונה וקרוב הדבר להיות הולד ממזר ודריש ביבמות (דף ל"ט) יבמה יבא עלי' למצנה היינו דבעינו שייכנון לשם מצנה ולא חזרה להתיירה הראשון להיות מותרת אף לשום אישות ע"ש א"כ ממילא דקאי על היבמה דבעינו שייכנון לשם מצנה א"כ מדוע לא אמר אב"ש דבכרו רק על היבם ולא הזכיר בדבריו גם היבמה פדתניא גבי חליצה שם (דף ק"ב) בין שנתפונן הוא ולא נתפוננה היא בין שנתפוננה היא ולא נתפונן הוא חליצתו פסולה והוי לי' לאב"ש ג"כ להטיל חובת פוננת מצנה על שניהן ומוכח מזה לכאורה דאזותרת יבמה יבא עלי' עלי' דידי' קאי וכמו דאמרינן לאב"ש לעגן פונה ה"נ לרבנן בעיקר המצנה אמרינן דרק עליו קאי מיהו מלשון התוס' בכתובות (ס"ד) ד"ה דיני חליצה ויבום שהעתיקו לשון רש"י ז"ל ביבמות (דף ל"ט) שכתב לפרש דברי רב שאמר שם ואין פופין דקאי למשנה אחרונה דמ"ח קודמת ואפ"ה היכא דניחא לתרנוייהו ליבומי אין פופין לחלוץ דנימא תרנוייהו לאו למצנה מכונני ופגע בערונה אלא אי בעי מיבם כו' עכ"ל משמע דלאב"ש בעינו שייכנון תרנוייהו לשם מצנה ועוד נ"ל ראי' דע"כ גם בדידה איכא מ"ע דייבום מפל הני משניות דפ' חרש דמבואר שם דיש יבום בחרש וחרשת והקשה הנוב"י על ר"ת ז"ל שפסק כאב"ש דא"כ כל הני משניות דחרש וחרשת דלא כאב"ש דהא חרש וחרשת לאו בני מכונני לשם מצנה נינהו וניחא לי' דהא חו"ח לית בהו איסור אשת אח פלל וקטן אוכל גבילות הוא וקשה תינח היכא דהוא פקח ומכונן לשם מצנה והיא אינה יכולה לכונן דרשאי לייבם משום דהוא מכונן ומשום לתא דינדה לא איכפת לן דהוי קטן אוכל גבילות ואף דייבום ספי לה איסור בידים מ"מ אתי עשה דייבום ודחי ל"ת דאיתא במאכיל לחו"ק בידים דכתיב לא תאכלום ודרשינן לא תאכליום וכאן לא שייך לגזור ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דאין איסור בביאה שני' יותר מביאה ראשונה אבל היכא דהוא חרש והיא פקחת היכי שרינן לייבם פדאיתא במשנה בפרק חרש הא הוא אינו יכול לכונן לשם מצנה וצ"ל דבדידה איכא עשה והיא מפוננה לשם מצנה ומשום לתא דידי' לא איכפת לן משום דהוי קטן א"נ ואף שמאכילתו בידים איסור אשת אח מ"מ זה לא הוי רק לאו ודחי עשה דאית בה ללאו דלא תאכליום וא"כ מוכח מזה דאיכא עשה דייבום גבי דינדה אף היכא דליכא גבי דידי' פלל שהוא חרש מיהו לפמ"ש במקום אחר דהא דאסור להאכיל איסור לחרש וקטן בידים הוא רק בדרף שאם הי' גדול הי' דבר זה ג"כ איסור אצלו אבל בדבר שאם הי' גדול לא הי' כאן שום איסור פמו פסח שמינו עליו קטן למ"ד שיה' לבית אבות דאורייתא לא איכפת לן במה דהשתא הוא שלא למנוייו משום דאם הי' גדול הי'

שפיר למנוייו וכתבנו שגם התוס' סבירא להו פן א"כ הכא בפקחת מותרת להתניבם לחרש אף שאינו מכונן לשם מצוה וגבי דידה ליכא עשה ולא חיישינו לקרא דלא תאכילום משום דאם הי' גדול הי' מצוה ג"כ בעשה דיבום והי' יכול לכונן להכי מותרת להתניבם דמשום לתא דידן' לא איכפת לן דקטן או"נ הוא: סימן קעז שאלה אשה שאמרה טא"ל ומת בעלה אם מותרת ליבם [בארצות המערב שנוהגין ביבום] והערה גדולה בענין חליצתה: איתא ביבמות (ד' י"א) אמר רב צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה פתיב בה פעריות והינו שא"צ חליצה כלל ופריה ממשנה דסוטה נכנסה לבית הסתר אם מת חולצת ולא מתניבמת ומשני אמינא לה אגא סוטה ודאי ואת אמרת סוטה ספק ופריה מ"ש סוטה ודאי דכתיב בה טומאה סוטה ספק נמי פתיב בה טומאה דתניא לא יוכל לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ומשני מאי נסתרה נבעלה ופקסו הרי"ף והרמב"ם דצרת סוטה אסורה וא"צ חליצה כלל: אולם הרא"ש כתב בשם הראב"ד ו"ל סוגיא דשמעתא אע"ג דכתיב בה טומאה בעי' חליצה או היא או צרתה דאלו איתא לבעל מי לא בעי' גיטא השתא בעי' חליצה וצרתה פמוה וכתב הרא"ש ו"ל מש"כ הרב סוגיא דשמעתא דבעי' חליצה לאו אשמעתא דהכא כתב פן ונדאי שמעתא דהכא משמע דאפילו חליצה לא בעי' אלא אשמעתא דסוטה כתב.

דקאמר התם אמתני' דנכנסה לבית הסתר אם מת חולצת ולא מתניבמת ותתניבם יבומי א"ר יוסף א"ק ויצאה והיתה לאיש אחר ולא ליבם. א"ל אבני אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל ר' יוסף אילו איתא לבעל מי לא בעי' גיטא השתא נמי בעי' חליצה והרב לא עלה בדעתו לחלק בין סוטה ודאי לסוטה ספק ולסברתו פליגא סוגיא דסוטה אפוגיא דשמעתין: והתוס' בסוטה פתבו לפרש דהא דאמרין אלו איתא לבעל מי לא בעי' גיטא השתא נמי בעי' חליצה הוא רק בסוטה ספק אבל בסוטה ודאי דכתיב בה טומאה ודאי דלא בעי' חליצה כלל שכתבו שם דסוטה ודאי פיון דטומאה פתיב בה הרי היא פערונה גמורה דגזה"כ הוא ולא פליגי כלל סוגיא דסוטה אפוגיא דיבמות אלא שהוקשה להם אעיקר קושית הש"ס דפריה ותתניבם יבומי ומהדר לאשכוחי טעמא שאין מתניבמת אחר סתירה תיפוק לי' פיון דאם זנתה ודאי אסורה ליבם משום טומאה א"כ בסתירה לחוד אסורה נמי להתניבם משום ספק שמה זינתה ונשארו בקושיא שם בפר"ק דיבמות ולקמן נבאר מה שתיגרץ הרא"ש ע"ז: ונ"ל בישוב קושיתם ע"פ מה דאמרין ביבמות (ד' מ"א) בטעמא דאסור לחלוץ בתוך ג' חדשים משום דכתיב אם לא יחפון האיש לקחת את יבמתו הא אם חפץ מניבם כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה ליבום א"ע לחליצה ופריה מהא דתניא הספיקות חולצות ולא מתניבמות והינו שקידש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזו קידש ומשני הכי השתא התם אם יבוא אלי' ויאמר דהא קידש בת חליצה ויבום היא הכא אם יבא אלי' ויאמר דלא מעברא נמי לא משגחינו בי' דהא קטנה דלאו בת איעבורי היא ואפ"ה צריכה להמתין ג"ח עכ"ל הגמ'.

וכתב רש"י ו"ל בד"ה הרי קטנה דלאו בת איעבורי היא הלכך לא חליצה וכל הנה דאמר רבנן חולצת ולא מתניבמת פגון אחות חלוצתו ואחות זקוקתו וספק צרת ערוה התם משום דלא אפשר הוא דא"כ לעולם תאסר הלכך פיון דמדאורייתא בת יבום היא חליצה אבל הכא דאפשר לשהויי משהינו ויצא הדבר בהיתר עכ"ל רש"י ו"ל הנה מבואר בהדיא מדברי רש"י ו"ל דהיכא דאינה עולה לעולם מה"ת א"ע לחליצה אפילו בדבר שלא יבוא

לידי בירור לעולם וטעמא דספק צרת ערנה היא משום דמה"ת בת יבום היא להכי לא מעגנין לה לעולם ולפ"ז ודאי דהך דרשא דאינו עולה ליבום דרשא גמורה ומעגנין לה לעולם פשאנו עולה ליבום מה"ת וקשה דהא מצאנו לחייבי עשה או עשה ול"ת שחולצת ואין מתניבמת ולא איכפת לן במה שאינו עולה ליבום ולא ממעטינן מאם לא יחפון אלא חייבי פרישות לחודא משום דלא תפסו בהו קדושין אבל מידי אחרניא בעי חליצה ואטו חמיר הך א"ע ליבום דתוף ג"ח מא"ע ליבום דחייבי עשה ול"ת: ומצאתי להריטב"א ו"ל בחדושי שפתב באמת דהך דרשא הוי אסמכתא ומדרבנן לחוד הוא דאסרו לחלוץ היכא דא"ע ליבום כה"ג וכתב דלהכי באיסור מצנה ואיסור קדושה חולצת ולא מתניבמת ולא אמרו בהו חכמים כל שא"ע ליבום א"ע לחליצה דכיון דמתעגנת לעולם לא קשו להו חז"ל להך גזירה דכל שא"ע ליבום משום דהך דרשא לא הוי מה"ת ע"ש בדבריו ו"ל אבל רש"י ו"ל ודאי דלא סבר הכי אלא סובר דהוי דרשא גמורה דהא פתב בטעמא דספק צרת ערנה חולצת משום דמדאורייתא עולה ליבום משמע דאי מה"ת אין מתניבמת אסורה לחלוץ אף שמתעגנת לעולם וא"כ ודאי דתקשה מאיסור מצנה וקדושה דחולצת ולא מתניבמת אע"ג דאית בהו נמי חייבי עשה ול"ת שאינן מתניבמות מה"ת ואפ"ה חולצת: ונ"ל דשיטת רש"י ו"ל נכון הוא דנדאי הך דרשא דכל שא"ע ליבום הוי דאורייתא והא דבחייבי עשה או עשה ול"ת חולצות ולא מתניבמות טעמא אחרניא אית בהו דכיון שיש בביאתן איסור לא רמין כלל ליבום דאיסורן מדחה אותם מיבום לגמרי ולא נשאר בהם זיקת יבום אלא לחליצה לחודא הוא דרמין.

פדיליף (ד"כ) מקרא דיבמתו יבמתו יש לה יבמה שא"ע ליבום ועולה לחליצה ולהכי לא איכפת לן במה שא"ע ליבום כיון דלית בהו דין יבום ואם בעלו אפי' בדיעבד לא קנו כדאמרינן התם אבל הנה שבעצם הביאה שלהם ליכא איסור כלל ורמין ליבום אם יש בהם דבר אחר המדחה אותן מיבום לא מהני בהו חליצה לפוטרה מזיקת היבום דכל שראוין ליבום מהני בהו חליצה אבל כל שאין ראוין ליבום לא מהני בהו חליצה לפוטרה מן היבום ע"י החליצה דכל שיש בהו זיקת יבום אינן נפטרות מיבום ע"י חליצה אא"כ לית בהו דבר המעכב אותן מיבום: ולהכי בתוף ג"ח או בספק דקידוש' א' מב' אחיות כיון דיש בהו זיקת יבום ולא מצי לייבם לא חלצה ג"כ דלא מהני חליצתן לפוטרה מיבום ואל תתמה על מה שמועיל מה שראוין ליבום להפקיע מנייהו זיקת יבום אע"ג דסוף סוף לא מייבם דכה"ג כתבו התוס' בפסחים (דף צ"ד) לענין ערל וטמא דאם לא מלו חייבים פרת אף שהם חוץ לאסקופת העזרה ולר"א מקרי דרף רחוקה.

מ"מ חייבים פרת דלא מפטר מפרת ע"י דרף רחוקה אא"כ ראוי לעשות הפסח אלו הנה בעזרה אבל פשהוא טמא ואינו ראוי לעשות הפסח מחמת טומאתו אין דרף רחוקה פוטרותו מפרת וה"נ איכא למימר דכל היכא דרמין ליבום אין החליצה פוטרת מיבום אא"כ ראוי ליבום וכ"ז הוא היכא דרמין ליבום אבל בחייבי עול"ת לא רמין כלל ליבום מחמת איסור שיש בביאה דידהו ולחליצה לחוד הוא דרמין: ובזה ה"ל נראה לי ליישב הא דתנו בסנהדרין (דף י"ח) במלך לא חולץ ולא חולצין לאשתו ופירש"י ו"ל (בדף י"ט) מפני שאסורה להנשא וקשה וכי מפני שאסורה להנשא אין חולצין לאשתו הא החליצה מצנה היא אפי' במי שאין רצונה להנשא כלל כדאמר ביבמות (ד' ל"ט) שהויי מצנה לא משהינן וליכא למימר דלא בעי חליצה מפני האיסור שיש בנשואין דידה, דז"א

דְּהָא אִין בְּנִשׁוּאִין דִּינְדָּה רַק אִיסוּר עֲשֵׂה דְשׁוּם תְּשִׁים עֲלֵיהּ מְלָךְ שְׁתַּהֲא אִימְתוּ עֲלֵיהּ וְחִיבֵי עֲשֵׂה רַמְיִין לְחִלְיָה וְעִינִין בְּר"מ ז"ל (ה' מְלָכִים) שְׁפַתְבּ וְז"ל אִם מַת הוּא פִּינִין שִׂא"א לִיבָם אֶת אֲשֵׁתוֹ כִּף אִין חוֹלְצִין לָהּ אֶלָּא תִּשָּׁב בְּזִיקְתָּהּ לְעוֹלָם וְקִשְׂה דְהָא לַח"ע חוֹלְצִין אֶבֶל לְפִי מִש"כ א"ש דְעֲשֵׂה דְשׁוּם תְּשִׁים לָא דְמִי לְשִׂאָר ח"ע דְבִשְׂאָר ח"ע שִׂישׁ בְּבִיאָה דִינְדָּהוּ אִיסוּר הַמְדַקָּה מִיבּוּם וְלֹא רַמְיִין אֶלָּא לְחִלְיָה שְׁפִיר חוֹלְצִין אֶבֶל אֲשֵׁת מְלָךְ דְלִכְפֹּא שׁוּם אִיסוּר בְּבִיאָתָהּ רַק מְפִי כְבוֹד הַמְלָךְ אִין נוֹשְׂאִין אֶת אֲשֵׁתוֹ רַמְיִין שְׁפִיר לִיבּוּם וְכִינִין דְרַמְיִין לִיבּוּם וְיִשׁ דְבָר הַמוֹנֵעַ אוֹתָהּ מִיבּוּם הִינְנוּ עֲשֵׂה דְכְבוֹד בְּזָה אִין מוֹעִיל הַחִלְיָה כָּלִל.

וְזָהוּ שְׁכַתְבּ רִש"י ז"ל מְפִי שְׂאִיסוּרָהּ לְהַנְשֵׂא הִינְנוּ שְׂאִיסוּרָהּ לְהַנְשֵׂא לִיבָם וּמְקָרִי א"ע לִיבּוּם וְכִן מְבַרְרִים דְבָרֵי הַר"מ פִּינִין שִׂא"ע לִיבּוּם כִּף א"ע לְחִלְיָה וְתִשָּׁב בְּזִיקְתָּהּ לְעוֹלָם דְכִינִין דְרַמְיִין לִיבּוּם וְיִשׁ בְּזָה דְבָר הַמוֹנֵעַ מִיבּוּם אִין זִיקְתָּהּ נִפְקַעַת ע"י חִלְיָה וְזָה בְּרוּר בַּעֲהִי"ת: וְכִזָּה נ"ל לְיִשְׁבּ ג"כ דְבָרֵי הַרְשֵׁב"א ז"ל בְּחִידוּשֵׁיוּ בְּרִישׁ יְבָמוֹת בְּעִנְיָן אִם נָתַן גִּט ע"מ שְׂלֵא תִנְשֵׂא לְפָלוּנִי וְנִשְׂאָת לְאַחֵיו וּמַת וְנִפְלָה לְפָנֵי הַפְּלוּנִי לִיבּוּם אִינְהּ פְּטוּרָה אַע"ג דְהָנִי גְבִי הָךְ פְּלוּנִי א"א וְאִינְהּ עוֹלָה לִיבּוּם וְז"ל שָׁם וּמְסַתְבְּרָא לִי דְאַפִּי הִיא עֲצָמָה חוֹלְצָת וְאִין אֲנִי קוּרָא בְּזָה כָּל שִׂא"ע לִיבּוּם א"ע לְחִלְיָה דְבַתְנָאִין לָא קְמִירִי קָרָא וְלֹא אֲמָרִין אֶלָּא בְּאִיסוּר עֲרֻנָה אֶבֶל בְּזוֹ שְׂאִיסוּר דְבָר אַחַר גְּרָם לָהּ לְהַאָסֵר דְהִינְנוּ תְנָאִי חוֹלְצָת אַעפ"י שְׂאִינְהּ מְתִנְבְּמַת וְאַעפ"י שְׂאָף זוֹ אִם עֲמָדָה וְנִשְׂאָת לְזָה שְׂאִיסוּרָהּ עֲלִיו נִמְצָא גִט בְּטַל וְתִיָאָסֵר לוֹ בְּאִיסוּר עֲרֻנָה.

מ"מ אִין אִיסוּרוֹ עֲכָשְׁיוֹ אֶלָּא מְפִי תְנָאִי וְלֹא מְחַמַת עֲרֻנָה שְׁהָרִי גִיטָה גִט גְּמוּר וְאִין כָּאן שִׁינּוּי בְּגִט מִיָּדִי דְהָנִי אֲתַנְאִין דְעֻלְמָא. וְנִהְרִי זוֹ בְּנוֹדְרַת הַנְּאָה מִיבְּמָה בְּחִי בַעֲלָה דְתַנּוּ (ס"פ ב"ש) דְכּוֹפִין אוֹתוֹ שְׂיִחְלוּץ לָהּ וְנִהְרִי זָה א"ע לִיבּוּם ד"ת דְרַמְיִין עֲלִיו בְּלָאוּ וְעֲשֵׂה וְאַעפ"כ עוֹלָה לְחִלְיָה מְשׁוּם שְׂדָבָר אַחַר גְּרָם לָהּ לְהַאָסֵר עכ"ל וְהַקְשָׁה הַשְּׂעָה"מ דְמֵאִי רֵאִי מִיָּתִי הַרְשֵׁב"א מְנוֹדְרַת הַנְּאָה דְהָנִי חִיבֵי עֲשֵׂה וּל"ת הָא בְּחִיבֵי עוֹל"ת אֲמָרִין דְחוֹלְצִין אַעפ"כ שִׂא"ע לִיבּוּם וְלָמָּה הַנְּצָרָךְ כָּאן לְהַךְ סְבָרָא דְדָבָר אַחַר גְּרָם לָהּ לְהַאָסֵר וְהִיא קוֹשְׂיָא חֲמוּרָה מְאוּד אֶבֶל לְפִי דְבָרֵינוּ א"ש דְאִין פְּנוּנַת הַרְשֵׁב"א לְדַמּוּת הָךְ דְנוֹדְרַת הַנְּאָה לֹא"ע לִיבּוּם דְחִיבֵי פְרִיתוֹת אֶלָּא פְּנוּנַתוֹ לְדַמּוּת נוֹדְרַת הַנְּאָה לְהַךְ א"ע לִיבּוּם דְתוֹף ג"ח דְכִמוֹ דְשָׁם אֲמָרִין דְכִינִין דְבַעְצָם הִיבּוּם לִכְפֹּא אִיסוּר רַק שְׂתַקְנַת חֲכָמִים מוֹנְעָתוֹ מִיבּוּם לָא מְהִי בְּהוּ חִלְיָה.

וְכִן גְבִי מְלָךְ כְּמוֹ שְׂפִירְשָׁנוּ מְקָרִי א"ע לִיבּוּם ה"נ נוֹדְרַת הַנְּאָה הָא בְּעֲצָם הִיבּוּם לִכְפֹּא אִיסוּר כָּלִל דְמַצּוֹת לָאו לִיקְהוֹת נְתָנוּ: כְּמִש"כ הַר"נ בְּנְדָרִים (ד' ט"ו) גְבִי הַנְּאָת תִּשְׁמִישְׁךְ עֲלִי דְאִין הָאִיסוּר אֶלָּא מְשׁוּם דֹּא"א לְהַזְהֵר מִהַנְּאָת הַגּוּף וְכָל הִיכָא שִׂישׁ הַנְּאָת הַגּוּף לָא אֲמָרִין מַצּוֹת לָאו לִיקְהוֹת נִתְּנוּ וְכִינִין דְבַעְצָם הִבִּיאָה לָא הָנִי שׁוּם אִיסוּר וְאִינוּ אִיסוּר רַק מְשׁוּם הַנְּאָת הַגּוּף דְפְתִיכִי בְּהֵאִי מְעֲשֵׂה ה"ז דוּמָה מִמֶּשׁ לְהַךְ דְרָשָׂא דַר' יוֹסִי דְתוֹף ג"ח דְמְקָרִי א"ע לִיבּוּם דְרַמְיִין לִיבּוּם וְא"ע לִיבּוּם לְהַכִּי א"ע נְמִי לְחִלְיָה וְלֹא מְפַקַעַת חִלְיָה דִינְדָּה הַזִּיקָה וּמְדַתְּנִין בְּנוֹדְרַת הַנְּאָה שְׂחוֹלְצָת ש"מ דְלֹא אִיכְפַת לָן בְּמָה שִׂישׁ בְּהוּ דְבָר הַמוֹנֵעַ מִיבּוּם מְשׁוּם דְעֻלְמָא עֲדִינִין אִין בְּהֵם דְבָר הַמוֹנֵעַ רַק הַחֲשֵׁשׁ הוּא מְחַמַת הַנְּאָה הַבָּאָה לוֹ בַּע"כ בְּעַת הִיבּוּם שִׂא"א לְהַזְהֵר מִמֶּנּוּ וְזָה מְקָרִי דְבָר אַחַר גוֹרָם לוֹ דְהִינְנוּ שְׂלֵא

בא עדיין הפסול רק שיבוא אח"כ דהביאה וההנאה תרי מילי ניהו ועל הביאה ליפא איסור רק שיבוא לו הנאה אח"כ וכל שדבר אחר גרם לו ליאסר מקרי עולה ליבום ולא דמי לא"ע דתוף ג"ח דשם גם פעת רביע עלה תקנת חכמים שלא לחלוץ בתוף ג"ח ושפיר מקרי א"ע ליבום אבל במנדר הנאה שהפסול יבוא אח"כ מקרי דבר אחר גרם לו ושפיר מקרי עולה ליבום ומזה למד הרשב"א ו"ל דכמו דלעגן א"ע ליבום דדריש ר' יוסי בהנה דרמין ליבום ויש בהן דבר המונען מיבום אמרי' דאם דבר המונען ליפא עכשיו אלא שיבוא הדבר בעת היבום מקרי עולה ליבום משום דדבר אחר גרם לו ולהכי מהני החליצה בנודרת משום דההנאה תבוא אח"כ.

ה"נ בהנה דא"ע ליבום שפטורות לגמרי כמו חייבי פרישות אמרינו נמי הך סברא דאם עכשיו לא יקבע בהן איסור רק שבשעת היבום יוקבע בהן איסור מקרי עולות ליבום ובעני' חליצה משום דזה מקרי דבר אחר גרם לו ולהכי בע"מ שלא תנשא לפלוני דעכשיו היא מגורשת גמורה דתנאי מילתא אחריתא היא ורק פשייבם אזי יחול עליו איסור א"א זה מקרי דבר אחר גרם לו ואינו פוטר מחליצה ושפיר למד הרשב"א ו"ל הך א"ע ליבום דח"כמהך א"ע ליבום דנודרת לעגן הך סברא דדבר אחר גרם לו ואע"ג דנודרת הוי רק עול"ת מ"מ אי לאו סברא דדבר אחר גרם לו הי' דומה להך דר"י בדרישא דאם לא יחפון א"ו דדבר אחר גרם לו שיבוא לאחר זמן בעת היבום שאני ודברי הרשב"א ו"ל נכונים מאוד: עכ"פ הרי ביררנו שיטת רש"י ו"ל דהא דר"י דרישא גמורה היא דהיכא דרמיא ליבום ויש דבר המעכב את עצם היבום מקרי א"ע ליבום וא"ע לחליצה אף היכא שמתעגנת לעולם ולא דמי לחייבי עול"ת ולהכי הוצרך רש"י ו"ל לכתוב דטעמא דספק ערנה חולצת הוא משום דמה"ת מתניבמת שפיר אבל היכא דצריכה יבום ואינה מתניבמת מן התורה מפני דבר אחר שגרם לה שלא להתניבם מקרי אינה עולה לחליצה ואין החליצה פוטרתה ומתירתה לשוק ורק בקידוש אחת משתי אחיות מהני חליצה אף שא"ע ליבום משום דאם יבא אליהו ויאמר דהא קידוש שפיר בת יבום היא משום דאמרינו דממ"נ שריא דאי הא קידוש הרי בת יבום היא ואי לאו הא קידוש הרי אינה זקוקה ליבום פלל: ובזה יתיישב לנו סוגיא תמורה ביבמות (ד' קי"ח) בעי מיני' רבא מר"נ המזפה גט לאשתו במקום יבם מהו פניו דסניא לי' זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא זמניו דרחמא לי' חוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו א"ל תנינא וחוששין לדברי' וחולצת ולא מתניבמת והיינו דפשיט מבבא דניסן לי בן במדה"י ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני דאינה נאמנת משום דבחזקת ליבם קיימא ואפ"ה לא מתניבמת משום דחוששין לדברי' דלמא קושטא קאמרה וכמש"כ שם רש"י בד"ה וחוששין לדברי' וז"ל ומדקתני נמי ביוצאה בחזקת ליבם ובאה והחזיקה עצמה לשוק פגון ניסן לי בן ומת בעלי ואח"כ בני וקתני חוששין ולא תתניבם ולא אמרינו ודאי משקרא ומשום דסניא לי' קאמרה אלמא זמניו דלא סניא לי' אלמא מספקא לן והקשו בתוס' שם דילמא האי דאינה מתניבמת משום דשניא אנפשה חתיכא דאיסורא ותירצו דמשמע דחולצת אפילו נתנה אמתלא לדברי' דלא שייך שניא אנפשה חד"א עכ"ל וקשה טובא מהיכן משמע דמיררי בנתנה אמתלא לדברי' אימא דהא דקתני חולצת ולא מתניבמת משום דשניא אנפשה חד"א ומנ"ל למיפשט דחיישינו דלמא לא סניא לי': ולפמ"ש א"ש טובא דע"כ מתניתין מיררי בחזרת בה ואמרת שמת בנה ואח"כ בעלה

והיא זקוקה ליבם ונותנת אמתלא לדברי דאם עומדת בדיבורה שהיא אינה זקוקה ליבם לא מהני לה חליצה כלל דהא מדינא בעינן לאוקמי אתזקה דזקוקה ליבם וצריכה יבום ואף שהיא אומרת שניתן לה בן ומת בעלה ואח"כ בנה אינה נאמנת מדינא דאמרה פן משום דסניא לי רק שהיא אינה יכולה להתניבם מחמת דשניא אנפשה חד"א שאמרה מת בעלה ואח"כ בנה וכל תוקף דין שניא אנפשה חד"א הוא שאין מניחין לאדם לאכול דבר האסור לו עפ"י דיבורו שאמר בב"ד אף שאנחנו אין מאמינין לו ולכל מילי מחזיקין דברי לשקר כמו באומר לאשה קדשתיה שהוא אסור בקרובותי וכל קרוביו מותרין בה וכן בכל דוכתא שאומר נגד הזקה ואינו נאמן לא מהמנין לי אף להחמיר דהא בצרה אמרה מת תנן ביבמות (דף קי"ח) דר"ע סובר דצרתה תאכל בתרומה דמוקמינן לה אתזקה ולא חיישינן אף להחמיר דכל שאומרת נגד הזקה במקום שאין לה נאמנות עפ"י דין מחזיקין לשקר אף להקל וה"נ פינו דקי"ל דסניא לי ואינה נאמנת לאמר מת בעלה ואח"כ בנה מחזיקין להאי שמת בנה ואח"כ בעלה וזקוקה ליבם והיא אינה יכולה להתניבם מחמת דיבורא דידה דשניא אנפשה חד"א א"כ הרי היא רמיא ליבום מדינא עפ"י דין ואינה יכולה להתניבם מחמת דיבורה ולא מהני לה חליצה כלל דכל שצריכה יבום ויש דבר המונעה מיבום א"ע לחליצה ואמאי קתני חולצת ולא מתניבמת ומזה פשיט להש"ס דמייירי שנתנה אמתלא לדברי שאין האיסור משום שניא אנפשה חד"א רק הא דלא מתניבמת הוא משום דמסתפק לן באמת שפא מת בעלה ואח"כ בנה משום דנאמנת עפ"י דין משום דרחמא לי ויש לה נאמנות בזה ומסתפק גם לחכמי המשנה אם יש לה נאמנות עפ"י דין או לא ולהכי א"ש הא דמהני לה חליצה דאמרינן אשה בחזקת היתר ליבם קאי כדאמרינן (בד' ל' ע"ב) ועפ"י דין מותרת להתניבם והא דאינה מתניבמת הוא רק מדרבנן וכבר כתב רש"י ז"ל דהיכא דמן התורה מתניבמת לא חיישינן לעגנה משום אינה עולה ליבום ואפילו לרבא דפליג (בדף ל"א) אהו סברא דאשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת היינו זנוקא התם דאתיליד ריעותא מחיים שזרק גט לצרתה אבל ה"א דלא ידעינן כלל שהי' לה בן רק על פיה והיא לא מהימנא דסניא לי ודאי ויש לה חזקת היתר ליבם ולא מהמנינן לה ומדאורייתא עולה ורק מדרבנן א"ע ליבום ולא מעגנינן לה ושפיר מוכיח הש"ס דמספקא לן אי סניא לי אי רחמא לי מדמהני חליצה דע"כ מייירי דמשום דיבורה שאמרה מת בעלה ואח"כ בנה חזרה בה ונתנה אמתלא לדברי ורק אנחנו מסופקים אי נאמנת עפ"י דין או לא דאם איתא דלא חזרה בה ואנן פשיטא לן דסניא לי ולא מהימנא הא לא מהני חליצה משום אינו עולה ליבום מחמת דיבורה דידה ואף שכתבנו בשם הרשב"א דהיכא דדבר אחר גרם לה מהני בה חליצה כמו גבי נודרת הנאה מיבמה ושניא אנפשה חד"א לא גרע מנדר בעלמא דהא באמת לא מהימנא רק דאנן לא שביקינו לה לעבור על דיבורה וכמה רבנותא סברי דעיקר פח של שניא אנפשה חד"א מדין נדר מ"מ לא דמי לנודרת הנאה דכבר בארנו דהתם עיקר טעמו של הרשב"א ז"ל דלהכי לא מקרי אינו עולה ליבום דהא בעצם היבום ליכא איסור וזקוקה לו שפיר דמצות לאו ליהנות ניתנו רק דבשעת היבום א"א להפריד הנאות הגוף מהמצוה להכי א"א להתניבם.

ועתה היא זקוקה ליבום רק שאח"כ בשעת יבום יתערב בו איסור כל ודמי לתנאי דע"מ שלא תנשאי לפלוני דלע"ע אינה א"א ואח"כ בשעת ביאה יבא איסור א"א להכי

שפיר מיקרי עולה ליבום משא"כ באיסור שוין אנפשה חד"א דלפי דברי' מת בעלה ואח"כ בנה והיא גם עכשיו באיסור אשת אח על היבם ודאי דמיקרי אינו עולה ליבום אף אם נימא דשוין אנפשה חד"א דמי לנדר מ"מ מחמת דיבורה היא עכשיו באיסור אשת אח ויש איסור פרת בעצם היבום ולא דמי לנודרת הנאה מיבמה שבפעם היבום ליכא איסור דמצות לאו להנות ניתנו רק בשעת יבום כי מטא לה הנאה אתי איסור בל יחל: אבל עדיין קשה טובא על רש"י ז"ל במה שכתב דבספק צרת ערוה חולצת משום דכינן דמה"ת מתניבמת לא מעגנינן לה משמע מזה דאי מדאורייתא הוי אסורה ליבם מטעם ספק צרת ערוה לא חלצה ואמאי הא אם יבוא אלי' ויאמר דלאו צרת ערוה היא בת חליצה ויבום היא ודמי ממש לספק קידוש ב' אחריות דחולצת אע"ג דמייירי במקום שיכולין לברר ע"י המתנה אין אנו מחוייבים להמתין כמש"כ התוס' ורש"י ז"ל דעיקר קושית הש"ס מב' אחריות הוא משום דמייירי אפי' באיכא לברורי: ולכאורה הנה אפשר לומר דלא מהני האי טעמא דאם יבוא אלי' אלא היכא דאסורה להתניבם מדרבנן בעלמא כמו בקידוש א' מב' אחריות דאסורה משום דילמא פגע באחרות זקוקה אבל בספק צרת ערוה דאסורה להתניבם משום ספק איסור אשת אח בזה לא מהני הסברא דאם יבוא אלי'.

ואפשר הנה להביא ראי' מב"ב (ד' פ"א) הקונה ב' אילנות בתוך שדה של חבירו מביא ואינו קורא משום דמספקא לן אי קנה קרקע או לא ואינו יכול לקרות דדלמא לא קנה קרקע ואינו יכול לאמר האדמה אשר נתת לי דמייחזי כשיקרא ופריה האר"ז כל שאינו ראוי לביילה בילה מעפכת בו ומשני דעביד כר' ינאי בר"ח.

והא התם אם הם בכורים הרי הם ראויין לקריאה שפיר אפ"ה אמרינן פיון דהמביא מסתפק שמה לאו בכורים ניהו ועי"ז אינו יכול לקרות משום חשש דמייחזי כשיקרא להכי מקרי אינו ראויין לקריאה א"כ ה"נ פיון דבעינו שיהא עולה ליבום.

והאי גברא אינו יכול ליבם משום ספיקא דאחרות זקוקה א"כ הא מיקרי לגבין א"ע ליבום ומאי מהני הא דאם יבוא אלי' ויאמר דהוה אשה בת יבום היא ועיין שא"ר בדיני ציצית שלמד ג"כ מהו סוגיא (דב"ב) לענין טומטום שאינו יכול להטיל לבן משום דאינו יכול להטיל תכלת משום ספיקא דנקיבה ע"ש וכבר מצאתי להאחרונים ז"ל שפעמדו ע"ז אבל אם נימא דהוה סברא דאם יבוא אלי' לא מהני אלא היכא דאינו ראוי מדרבנן הוי א"ש דהתם גבי בכורים איכא למימר דהא דחיישינן למייחזי כשיקרא הוא מדאורייתא להכי לא אמרינן התם הוה סברא דאם יבוא אלי' ויאמר דקנה קרקע בר קריאה הוא: אבל באמת א"א לומר כן דנדאי הוה סברא דאם יבוא אלי' מהני אפי' היכא דאיכא חששא דאורייתא להתניבם ומגופי הסוגיא מוכח כן דהא אמר בש"ס אבל הכא תוה ג"ח אם יבוא אלי' ויאמר דלא מעברה נמי לא חלצה דהא אפי' קטנה כו' ואם נימא דהיכא דאינה מתניבמת משום חשש דאורייתא לא מהני טעמא דאם יבוא אלי' א"כ הכא גבין תוה ג"ח בלא"ה לא שייך הוה סברא דהא מדאורייתא איכא למיחש שמה מעברא והוה אשת אח שלא במקום מצוה א"ו דגם בחששא דאורייתא אמרינן הוה סברא דאם יבוא אלי'.

ועוד דהרי משנה שלימה שנינו ביבמות (ד' ק') מי שלא שיהא אחר בעלה ג"ח ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון והי' לה בנים מן הראשון

ומן השני חולצין ולא מתניבמין וְהָא הָתָם אֵין מְתִיבִימין מְשׁוּם סָפֵק אֲשֶׁת אַח מִן הָאָם דְּהוּי דְּאוּרֵייתָא וְאָפ"ה חולצין וע"כ מטעם אם יבוא אלי' ויאמר דאחין מן האב הוא ובני יבום ניהו הרי מוכח דגם בדאורייתא אמרי' אם יבוא אלי' [וערש"י בריש יבמות (ג' א') סד"ה ה"א מחלץ חלצה].

וְהָא דְלָא אָמְרִינן גַּבֵּי בְּיָכוּרִים הֵךְ סְבָרָא דְאָם יָבּוּא אֵלֵי נ"ל לְחַלֵּק דְּהָתָם פִּינּוּ דְּבַעֲיָנוּ לְכַתְחֵלָה שְׂיִקְרָא הַפְּרָשָׁה וּמְצִינוּ שְׂהַקְפִּידָה תּוֹרָה לְעֵנָן בְּדִיעְבַד שְׂיִהָא רָאוּי לְקִרְיָאָה לְכָל הַפְּחוֹת.

מְסַתְבַּר לְחַכְמִים דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִהָא הַמְבִיא רָאוּי לְקִרוֹת וְלָא מְהֵנִי מַה שְׂהַפְּיָרוֹת בְּעַצְמָן רָאוּנוּ לְקִרוֹת רַק בְּעֵינָן שְׂהַמְבִיא יְהָא בְּיָדוֹ לְקִרוֹת דְּדִיעְבַד דּוּמְיָא דְלְכַתְחֵלָה מַה לְכַתְחֵלָה בְּעֵינָן שְׂיִקְרָא אַף בְּדִיעְבַד בְּעֵינָן שְׂיִהָא בְּיָדוֹ לְקִרוֹת וְכִינּוּ דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִהָא בְּיָדוֹ לְקִרוֹת לָא מְהֵנִי הָא דְאָם יָבּוּא אֵלֵי' וְיִאמֵר שְׂקִנְהָ קִרְקַע וּבְנֵי קִרְיָאָה נִינְהוּ מְשׁוּם דְּסוּף סוּף הוּא אֵינוּ יָכוֹל לְקִרוֹת מְשׁוּם סְפִיקָא דְלָא קָנָה קִרְקַע וְאָנּוּ בְּעֵינָן שְׂיִהָא בְּיָדוֹ לְקִרוֹת אַבְל הֵכָא בְּמָקוֹם חֲלִיצָה אֵין יְבוּם רַק שְׂהַקְפִּיד הַפְּתוּב שְׂיִהָא רָאוּי לְיְבוּם מְסַתְבַּר לָן דְּלָא בְּעֵינָן שְׂיִהָא רָאוּי לְיְבוּם רַק שְׂבַעֲצָם תְּהָא בְּכָאן דִּין יְבוּם אַע"ג דְּהוּא אֵינוּ יָכוֹל לְיְבוּם מְשׁוּם סְפִיקָא לָא אֵיכְפַת לָן בְּזָה מְשׁוּם דְאָם יָבּוּא אֵלֵי' כּו' אַבְל לְעוֹלָם גַּם הֵיכָא דְאֵינָה מְתִיבָמַת מְשׁוּם חֲשַׁשׁ אִיסוּר דְּאוּרֵייתָא נְמִי אָמְרִינן אִם יָבּוּא אֵלֵי' א"כ וְדָא דְקָשָׁה עַל רִש"י ז"ל שְׂמוּכַח מְדַבְּרִי דָא הוּי בְּסָפֵק צָרַת עֲרוּנָה אִיסוּר תּוֹרָה לָא חֲלִיצָה: וְרִאִיתִי לְמַהֲרָש"א ז"ל שְׂהַקְשָׁה ג"כ עַל רִש"י דְלָמָּה הִנְצָרוּ לְזִמְרָא בְּטַעְמָא דְסָפֵק צָרַת עֲרוּנָה דְלָא מְעַגְגִּינָן לָהּ דַּא"א לְבְרוּרֵי הָא אִפִּי' אֶפְשָׁר לְבְרוּרֵי נְמִי לָא אֵיכְפַת לָן פִּינּוּ דְאָם יָבּוּא אֵלֵי' וְיִאמֵר דְּבַת יְבוּם הִיא עוֹלָה לְיְבוּם מְקַרֵי כְּמוֹ בְּסָפֵק קִדְשׁ א' מִב' אַחִיוֹת וְתִי' דְרִש"י כְּתִב זֹאת לְפִי הַה"א שְׂלָא יָדַע הֵךְ סְבָרָא דְאָם יָבּוּא אֵלֵי' עֵי"ש בְּדַבְּרִי.

אַבְל זֶה תִּימָא לְעַנ"ד שְׂיִכְנִיס רִש"י סְבָרַת הַמְקַשֵּׁן בְּתוֹף דְּבָרֵי הַמְתָּרֵץ. וְעוֹד דּוּנְדָא א"א לְזִמְרָא דְדַבְּרֵי רִש"י ז"ל אֲזַלִּין לְסְבָרַת הַמְקַשָּׁה דְהָא רִש"י מְסִיִּים אַבְל הֵכָא דְאֶפְשָׁר לְשַׁהוּי מְשִׁינָן וְיִצָא הַדְּבָר בְּהִיתָר וְהֵינּוּ בְּתוֹף ג"ח וְלְפִי סְבָרַת הַמְקַשָּׁה דְלָא יָדַע הֵךְ סְבָרָא דְאָם יָבּוּא אֵלֵי' אֵינָה רָאוּי' לְיְבוּם בְּתוֹף ג"ח מַה"ת מְשׁוּם דְיִלְמָא מְעַבְרָא וְהוּי א"א שְׂלָא בְּמָקוֹם מְצוּנָה וְהֵיכָא דְמְדָאוּרֵייתָא א"ע לְיְבוּם אִפִּי' א"א לְבְרוּרֵי נְמִי מְעַגְגִּינָן לָהּ כַּמֶּש"כ רִש"י בְּטַעְמָא דְסָפֵק צָרַת עֲרוּנָה מְשׁוּם דְמְדָאוּרֵייתָא רָאוּיָה אַבְל אִם אֵינָה רָאוּי' מַה"ת מְעַגְגִּינָן לָהּ וְעוֹד דְּהָא לְפִי סְבָרַת הַמְקַשָּׁה דְלָא יָדַע הֵךְ סְבָרָא דְאָם יָבּוּא אֵלֵי' וְדָא דְהוּי סוּבֵר דְאֶפִּי' הֵיכָא דְמַה"ת א"ע לְיְבוּם נְמִי לָא מְעַגְגִּינָן לָהּ לְדַבְּרֵי הַסְּנָא דְאָם לָא יַחְפּוֹץ דְּהָא לר' יוֹחָנָן אָמְרִינן דְּבִדִיעְבַד חֲלִיצַת מְעוֹנְבָרַת כְּשֶׁרָה אַע"ג דְאֵינָה רָאוּיָה לְיְבוּם מַה"ת מְשׁוּם דְיִלְמָא מְעַבְרָא.

וְאָפ"ה בְּדִיעְבַד הַחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה כַּמֶּש"כ רִש"י ז"ל שְׂזָה לָא הוּי פְּסוּל גְּמוּר וּבְדִיעְבַד הַחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה וּמְדַכְתֵּב רִש"י דְהֵיכָא דְמְדָאוּרֵייתָא לָא חֲזִיָא מְעַגְגִּינָן לָהּ ש"מ דְקָאֵי לְפּוּם דְבָרֵי הַמְתָּרֵץ דְאָמְרִינן אִם יָבּוּא אֵלֵי' וְלֵהֲכִי לֵיכָא פְּלֵל חֲשַׁשׁ א"ע לְיְבוּם מְשׁוּם אִיסוּר תּוֹרָה דְיִלְמָא מְעַבְרָא דְבְּזָה אָמְרִינן אִם יָבּוּא אֵלֵי' וְיִאמֵר דְלָא מְעַבְרָא בַת יְבוּם הִיא וְלֵיכָא חֲשַׁשׁ אֶלָּא מְשׁוּם חֲשַׁשׁ גְּזִירַת חַכְמִים שְׂגָזְרוּ אִפִּי' בְּקִטְנָה.

ובזה סובר ר' יוחנן בדיעבד חליצה פשיעה ונפיר פתב רש"י דכיון דאיפא אסור דרבנן היכא דאפשר להמתין ממתינין ויצא הדבר בהיתר כמו בתורה ג"ח ובאחות זקוקה דא"א להמתין לא מעגנינו.

וכיון שפיררנו שרש"י ז"ל קאי לפי דברי המתירן ודאי דקשה למה הוצרך רש"י לומר בטעמא דספק צרת ערוה משום דמדאורייתא בת יבום היא תיפוק לי' דאמרין בזה אם יבוא אליהו ואפי' היכא דמדאורייתא אינו עולה ליבום כמו במשנה דנושאין על האנוסה נמי חליצה משום דאם יבוא אלי': [ע"כ נ"ל דשיטת רש"י ז"ל הוא דלא אמרינן הו סברא דאם יבוא אלי' ויאמר בת יבום היא אלא גבי ספק דב' אחיות שהוא ספק דתערובות דבזה אמרינן שפיר אף דבעינו שיהא ראוי ליבום מ"מ פינו דלא בעינו דוקא שיהא בידו ליבם אלא שבעצם הזיקה הזאת יהא דין יבום.

ובספיקא דתערובות שפיר מיקרי ראוי ליבום דהא היבמה בעצמה יכולה להתניבם ולא נולד בה שום ריעותא הפוסלה מיבום אלא שנתערבה באחרת ואנן הוא דלא ידעינן איזו היא היבמה אבל בעצמותה ליכא שום ריעותא וכן בספק בן ט' לראשון וכן ז' לאחרון שיש לו אח דאם הוא אחיו מאביו הרי הוא ראוי לניבם אלא דאנן הוא דלא ידעינן לי' ומספקינן לי' באח מן האם וכל זה דמי דמי לספק תערובות שמקרי עולה ליבום משום דאם יבוא אלי' ויאמר וכן ביבמות (ד' קי"ח) באשה שאמרה מת בעלי ואח"כ מת בני דחולצת ולא מתניבמת התם נמי שייך לומר אם יבוא אלי' דהא התם במדה"י ידוע מי מת ראשון ואנן הוא דלא ידעינן ואם יבוא אלי' ויאמר דבנה מת ראשון בת יבום היא ולא נולד בה שום ריעותא רק שנעלם מאתנו מעשה היכי הוי.

וכן במה דמספקינן באשה דילמא מעברא הוא נמי אי לא מעברא ליכא בה שום ריעותא הפוסלה מן היבום ואנן הוא דמספקינן דילמא מעברא ולא נולד בה ריעותא דספק זה אנו יכולין להסתפק בכל אשה אחר מיתת בעלה ולהכי אמרינן בכל זה אם יבוא אלי' ויאמר כו' שפיר בת יבום היא: אבל בספק צרת ערוה שנולד ביבמה זו ריעותא שזרק ספק קדושין לצרתה ומסתפק לן דילמא היא צרת ערוה ואינה יכולה להתניבם לא אמרי' בכי הא אם יבוא אלי' דהא סוף סוף יבמה זו לאו בת יבום היא מטעם שנולד בה ספק צרת ערוה ומקרי א"ע ליבום בעצמותה מחמת ספק הנולד בה ולא דמי לספק דתערובות דהתם לא נולד בעצמותה ספק אלא שנעלם מעיני היבמה ובה שפיר אמרי' אם יבוא אלי' ויאמר כו' וכה"ג בעינן למימר בזבחים (ד' ע"ג) באיברי תמימין ובע"מ שנתערבו רא"א אם קרב הראש של א' מהן יקרבו פל הראשים ואע"ג דאלו אתי קמן לאימלוכי אמרינן לי' לא תקריב וכי לא אימלוך מכשרינן הנה דפרישי ולא אמרינן ידחו אע"ג דשחוטין לכ"ע נדחין וכמש"כ רש"י ז"ל שם.

וע"כ מטעם דזה לא מקרי דחוי דהקרנן הכשר בעצמו לא נדחה רק שנתערב עם אחר [וכן אמרינן בפסחים (ד' פ"ח ע"ב) לחד לישנא דחמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהן כולן יוצאין לבית השריפה ופטור מלעשות פסח שני דוקא בשכח אחר זריקה דבעידנא דזרק שפיר זרק אבל שכח לפני זריקה פסולדבעידנא דזרק לא שפיר זרק אבל בשכח רבו מה אמר לעבדו אם גדי אם טלה ושחט עליהן שנים הן פטורין מפ"ש אף שנתערבו לפני זריקה משום דאמרינן פינו דאי אינדכר חזי לאכילה קמי שמיא

גלגל ופיקרשו התוס' דכיון דליכא פסול בגוף הקרבן רק ששכח אם גדי או טלה מיקרי חזי לאכילה אבל בנמצא אחד בעל מום שם פסול בגוף הקרבן ולא נודע באיזה לא אמרינן קמי שמיא גלגל ומיקרי לא חזי לאכילה ואף דבאמת לא קי"ל פהה לישנא דלא מתני לה אמתניתין וגם בשכח אם גדי אם טלה חייב לעשות פסח שגוי בשכח לפני זריקה היינו משום דבעינו לכתחלה אכילה בפסח להכי גם בתערובות לא מיקרי חזי לאכילה דמ"מ הא בעי למיכל ולא מצי משום התערובות אבל גבי יבום דלא בעינו שתהא עולה ליבום רק שתהא ראוי ליבום גם תערובות מיקרי ראוי ליבום: ובזה פשוט לחלק בין הא דאמרינן פאן אם יבוא אלי' ובין הא דאמרינן (בב"ב) גבי ביכורים דספק ביכורים מיקרי אינו ראוי לקריאה משום דהתם נמי נולד על הפירות גופי' ספק אם יש לבעל הפירות קרקע בגידולן אם לא להכי מיקרי אינו ראוי לקריאה דסוף סוף הגוף פירות אינו ראוי לקריאה משום ספיקותן ולא דמי לספק דתערובות [וכן בכהנת שנתערב ונולד שפחתה אמרינן ביבמות (ד' צ"ט) ובגיטין (ד' מ"ב) דאוכלים בתרומה משום דאם יבוא אלי' ויאמר בחד מינייהו דעבד הוא קנין פסח קרינן בי' התם נמי משום האי טעמא הוא אע"ג דבאמת אינה יכולה להשתעבד בהאי עבד מ"מ בעצמותו נקרא קנין פסח משום דבספק תערובות אמרינן אם יבוא אלי': ומעתה הרי נתבאר לנו שיטת רש"י ז"ל דכל היכא דאמרינן חולצות ולא מתניבמות הוא רק היכא דאפשר לומר אם יבוא אלי' כמו בספק תערובות או היכא דהא דאינו מתניבמות הוא רק מדרבנן כמו אחרות זקוקה וכדומה וא"א להמתין עד שיבונר אבל היכא דאינו מתניבמות מה"ת כמו בספק צרת ערוה לא חליצה כלל: ובזה זכינו לעמוד על פונת הש"ס בהא דאמרינן לעיל (ד' ל"א) אמתניתין דספק קדושין דמתני' דזרק לה קדושין מיירי בכת אחת ופריה ממאי דבכת א' דילמא בב' כתות עדים ומשני אי בב' פיתי עדים תתייבם ואין בכך פלוג קיימו עדים ואמרי קרוב לה ואת אמרת תתייבם ואין בכך פלוג ע"ש.

ויכבר נדחקו רש"י ותוס' בפ' דברי הש"ס. והרשב"א ז"ל בחידושי פ' דהא דמקשה תתייבם ואין בכך פלוג מתני' אקשי דנדאי חולצת דקאמרי' חומרא בעלמא הוא ואם תתייבם אין בכך פלוג דהא דומיא דספק גרושין קתני וג' גיטין ודאי דכשרין הו דבר תורה אלא שהחמירו בהו חכמים.

משום דאם תתייבם אין בכך פלוג ואם מתניתין בשני פיתי עדים חולצת מדינא עכ"ל הרשב"א ז"ל והיוצא מדבריו ז"ל דפשיטא לי להש"ס דמתני' דספק קדושין מיירי בגוונא דמה"ת מותר להתייבם אלא דמדרבנן אסור וקשה הא גופא טעמא בעי מ"ט דקדק התנא למיתני ספק קדושין בכת א' באופן שיהא אסור היבום רק מדרבנן הא האי תנא לא נחית אלא למיתני דין דספק צרת ערוה חולצת ולא מתניבמת וזה דינא הוי נמי בב' פיתי עדים ומדוע דקדק להשמיענו דוקא בכת א': אבל לפי דברינו א"ש דהיכא דאסור להתייבם מה"ת מחמת ספק בזה לא מהני חליצה כלל כיון דא"ע ליבום מה"ת כמש"כ רש"י ז"ל ולא משפחת לה דלהוי חולצת ולא מתניבמת אלא בספק גרושין דג' גיטין פסולים דמה"ת מותרת להתייבם דהא נתגרשה הערוה בגט גמור מה"ת או בספק קדושין בכת א' דמותרת נמי להתייבם מה"ת מטעם חזקה דהתירא ליבם (וכן בזרק לה גרושין לאביי דאמר גיד עליו ריעו כיון דמה"ת א"צ יבום כלל דמוקמינן לה אחזקת היתר לשוק ולחומרא בעלמא הצריכה חליצה וכיון דחומרא בעלמא הוא להכי מהני בה חליצה

פינון דא"צ חליצה אלא מדרבנן) וכיון דאסורה להתניבם רק מדרבנן פבר פתב רש"י דלא מעגנינו לה לעולם בשביל שאינה ראויה להתניבם אלא מדרבנן.

אבל בספק קדושין בב' פיתי עדים למאי דבעינו למימר דב' פיתי עדים הוי ספק דאורייתא ולא מוקמינו אחזקה לא מהני חליצה פלל דדילמא באמת רמיא ליבום והוא אינו יכול ליבם משום ספיקא וכל שאינו ראוי ליבם מטעם ספק דאורייתא א"ע לחליצה ונפיר קאמר הש"ס דמתני' נודאי דמייירי בגוונא דאם תתניבם אין בכך פלוס מה"ת ובב' פיתי עדים הא לא מוקמינו אחזקה ואסורה ליבם הילקף לא חליצה ולא שייך למיתני חולצת ולא מתניבמת הוא רק משום דמה"ת אפי' יבום שרי ומקרי עולה ליבום היכא דמעגנא לעולם כמש"כ רש"י ז"ל: והא דאמרינו אהא דמיייתנו שם משנה דמחצה על מחצה מגורשת כו' ואמרינו למאי הילקתא שאם פהו הוא אסורה לחזור לו ואם ערוה היא צרתה בעי' חליצה ופרכינו ארבה דאמר דגורינו אם אתה אומר חולצת אתי ליבומי ומשנינו הא איתמר עלה רבה ורב יוסף דאמרי פרונייהו הך בב' פיתי עדים א' אומרת קרוב לה וא' אומרת קרוב לו והיינו משום דבעי למימר דבב' פיתי עדים לא מוקמינו אחזקה והוי ספיקא דאורייתא א"כ אמאי צרתה צריכה חליצה הא א"ע ליבום דבר תורה וכל שא"ע ליבום ד"ת א"ע לחליצה: נלע"ד דגם זה נכון חזק דהא זה רק הו"א בעלמא ובמסקנא אמרינו דתרי ותרי ספיקא דרבנן ועוד דודאי למאי דאמרי רבה ור"י דמייירי בב' פיתי עדים דהוי ספיקא דאורייתא לא קאי רבה ור"י אהו מימרא דאם ערוה היא צרתה בעי' חליצה דהא בגיטין ליתא פלל הו' מימרא דלמאי הלכתא.

רק הךא ביבמות קאמר הו' למאי הלכתא אבל רבה ור"י קאי רק לשנויי הא דמקשינו (בגיטין ע"ח) אמתניתין דמחצה על מחצה והא אי אפשר לצמצם וע"ז מתרצין שם דמייירי בב' פיתי עדים.

וא"כ אפשר לומר דלרבה ור"י דמוקי בב' פיתי עדים הויא מגורשת ואינה מגורשת ולא מהני לה חליצה פלל משום שאינו עולה ליבום מן התורה וזה שאמר הש"ס הא איתמר עלה רבה ור"י כו' היינו דמזה מוכח דלא אמרינו הו' למאי הילקתא שאם ערוה היא צרתה בעי' חליצה דודאי בכת א' מוקמינו אחזקה ולא בעי' חליצה שאם אתה אומר חולצת אתי ליבומי רק מתניתין מייירי בב' פיתי עדים דהוי ספיקא דאורייתא ואחזקה ליבם ולא מהני לה חליצה מפני שא"ע ליבום ואסורה הלגמר לגמרי אם יש לה יבם: ועוד דנודאי באמת צריף ביאור הא דקאמר למאי הילקתא ופירש"י ז"ל למאי הלכתא קאמר מגורשת וקשה הא יש נ"מ בפשיטא שאם מת אחר הגט חיישינו שמא הוי גט מעליא ואסורה ליבם ולמה הוצרך לומר דהנ"מ לענין פהו או לענין צרת ערוה אבל באמת הדבר נכון דלא רצה לומר דנ"מ לענין אם מת הפעל שאסורה להתניבם דלא הוי רבותא כ"כ דפשיטא דבספיקא דאורייתא אף דמוקמינו אחזקה מ"מ אסור מדרבנן והוי ספיקא דרבנן בכל דוכתי דמדרבנן לא מוקמינו אחזקה ופשיטא דאסורה להתניבם מדרבנן שמא הוי גט מעליא להכי הוצרך לומר דנ"מ בהא דמגורשת מספק מדרבנן ולא מוקמינו אחזקה לענין שאם פהו הוא אסורה לחזור לו ואמרינו לה אבעלה לעולם אף באיסור דרבנן אף דמצינו דחשו שלא לאסור אשה לבעלה באיסור פהוה משום איסור דרבנן בעלמא כמו גבי מת הולד בתוך ל' ועמדה ונתקדשה דאמרינו בשבת (דף קל"ו)

וביבמות אם אשת פהו היא אינה חולצת וקמ"ל דהכא אם פהו הוא חיישינו למה שמדרבנן לא מוקמינו אחזקה והוי גיטא ונאסרה על בעלה וכן ביהא דאם צרת ערוה היא חולצת קמ"ל אע"ג דמן התורה מוקמינו לה אחזקה לשוק ולהחמיר עלי' להצריכה חליצה מדרבנן איכא למיגזר שאם אתה אומר חולצת מתיבמת אפ"ה חשבינו לה למגורשת מדרבנן וצרתה בעי' חליצה וכדמסייגין ולא אמרינו שאם אתה אומר חולצת מתיבמת וזהו פנונת המאמר למאי הילכתא: וא"כ כל זה למאי דמפרשינו דמייירי בכת א' שאז מה"ת מוקמינו אחזקה וקמ"ל לענן הנה תרי מילי דכהו וצרת ערוה חיישינו מדרבנן ומחשבינו לה לגרושה אבל רבה ור"י דמוקמי לה בב' פיתי עדים ולמאי דס"ד דבב' פיתי עדים לא מוקמינו אחזקה ודאי דלא סבירא לן הך למאי הלכתא דהא לדידהו דהוי ספיקא דאורייתא אין אנו צריכין לאוקמי דוקא דהנ"מ לענן פהו או צרת ערוה דהא לכל מילי מחזקינן ליה לספק גמור ולמה אמר דוקא בתרי אילו ודוחק לומר דרבה ור"י נמי סבירא להו הך מימרא דלמאי הלכתא משום דכיון דמשמע להו דלשון מגורשת ואינה מגורשת משמע בספק דאורייתא ומוקמי לה בב' פיתי עדים ולהכי מצריכין לאוקמי לענן הני תרי מילי למימרא דכיון דמתניתין מהדר למימר מגורשת ואינה מגורשת לישנא דהוי ספק דאורייתא.

ע"כ דאיצטריך לאשמועינו לענן הני תרי מילי פהו וצרת ערוה דלענן מילי אחרינא דהיינו אם מת הבעל אחר הגרושין לא מתיבמת אף בכת א' דהוי ספיקא דרבנן חוששין לגט רק ביהי' ב' מילי דהיינו בכהו וצרת ערוה בזה הוצרכנו לומר דחוששין להחזיקה למגורשת משום ספיקא דאורייתא דאלו בכת א' דהוי רק ספיקא מדרבנן לא הוי אסרי אבעלה פהו וכן בצרת ערוה הוי גזרי אם אתה אומר חולצת מתיבמת ולעולם רבה ור"י קיימי נמי לפרושי מימרא דלמאי הילכתא ז"א לענ"ד דלקושטא דמילתא ודאי דא"א לומר דרבה ור"י סברי דבכת א' דהוי ספיקא דרבנן מותרת לבעלה פהו דנדאי נאסרה לבעלה פהו גם באיסור דרבנן והכי משמע (ר"פ כל הגט) גבי פולן אין פוסלין חוץ מן האחרון דהיינו משום דמספקא ליה אם יש ברירה להכי מיפסלא מן הפהונה ונהרי הר"ב ז"ל (בכר"ק דקדושין) גבי נתן הוא ואמרה היא ספיקא וחיישינו מדרבנן דהיינו משום דמה"ת מוקמינו בספיקא דדינא בקדושין אחזקת פנוי' ומדרבנן בעלמא חוששין וא"כ בספק דאין ברירה נמי הוי רק מדרבנן.

דמה"ת מוקמינו אחזקה ואפ"ה פוסל מן הפהונה א"ו דאוסרין לכהונה משום איסור דרבנן א"כ רבה ור"י דמוקמי בב' פיתי עדים לית להו הך מימרא דלמאי הילכתא דלמה להו למינקט דוקא נ"מ לאיסור גרושה לבעלה פהו פינו דאיסור זה לא קיל משאר איסורין ובאיסור דרבנן לחוד נמי אסרינו לה אבעלה פהו]: וכיון שביארנו דרבה ור"י ל"ל הך למאי הילכתא א"כ הדרן למילתא קמיינתא דלעולם היכא דאיכא איסור דאורייתא ליבם לא מהני חליצה משום דא"ע ליבום והא דאמרינו בבכורות (דף מ"ב) באשתו של טומטום דחיישינו ליה לסריס חמה דחולצת ולא בת יבום היא ולא אמרינו דלא ליהני חליצה משום דא"ע ליבום משום ספיקא דסריס חמה נ"ל דהתם נמי גיחא דמה"ת עולה ליבום דהוי ספק שמה טומטום נקיבה ואת"ל זכר שמה לאו סריס חמה הוא ואף דקאמר התם דלר"י ב"ר יהודה דקאמר טומטום לא חולץ שמה יקרע וימצא סריס חמה וקאמר שם בסוף הסוגיא דלר"י בר"י חולץ שלא במקום אחיו אלמא מהני

חליצתו אע"ג דשם אין לומר דמדאורייתא שרי מטעם ס"ס דהא אפשר לקורעו ולראות אם הוא זכר או לא הרי דאע"ג דמדאורייתא אסור ליבומי משום ספק סריס אפ"ה חליצה מהני מ"מ אין מחוייבים לקרוע ולבטל הס"ס כמש"כ התוס' ביבמות (דף ע') לענין מילה דאין מחוייבין לקרוע הטומטום משום מצות מילה (וכן מצאתי במרדכי (פ' החולץ) שכתב דגבי טומטום הוי ס"ס ורפנן התמירו עיי"ש] ועוד דכבר כתבו האחרונים דכל היכי דאיכא ס"ס ואתרי בדיקה ובירור לא יבנרר פי אם ספק א' אין אנו מחוייבים לבדוק וסמכינן אס"ס.

וא"כ פיון דמדאורייתא שרי ליבם עולה ליבום קרינן ביה כמש"כ רש"י ו"ל בספק צרת ערוה: ולפ"ז נראה דמיושב קושית התוס' והרא"ש לגמרי מהא דפריה ותתיבם יבומי ולא משני משום דהוי ספק שמה זינתה ואסורה להתייבם דלא מצי לומר הכי פיון שביארנו דכל היכא דא"ע ליבום ד"ת לא מהני חליצה פלל אם נולד ביבמה גופא ריעותא המעפב יבומה וא"כ בספק סוטה דחיישינן מדאורייתא שמה זינתה ונחזקה להתירה ליבם ליכא דהא כתבו התוס' בחולין (ד' ט') ובגדה (ד' ב') ובסוטה (ד' כ"ח) דבסוטה ליכא חזקתהיתר משום דרגלים לדבר שקינא לה ונסתרה מרע לחזקה וא"כ א"ע ליבום שמה זינתה ואולי לא זינתה ורמאי ליבום וכל היכא דרמאי ליבום ולא מצי מיבם לא מהני חליצה אף היכא דמעגנא ויתבי פיון דא"ע ליבום ד"ת כמש"כ רש"י להכי לא הוי מצי לשנויי דטעמא דלא מתייבמת משום ספיקא דשמה זינתה דא"כ חליצה נמי לא מהני לה ע"כ הוצרך הש"ס לאשכוחי טעמא אחרניא שפאסרה ליבם ע"י הסתירה לחוד אפילו אם לא זינתה משום דכתיב לאחר ולא ליבם דקאי אסתירה כמש"כ התוס'.

או משום ק"ו דבמותר לה נאסרה ומשום זה לא רמאי פלל ליבום אפ"ה אם לא זינתה ושפיר מהני בה חליצה וע"ז פריה א"ה אפ"ה חליצה נמי לא תיבעי פיון דאיכא קרא מיותר אנסתרה לא תיבעי חליצה משום הך קרא דתדחה נמי מחליצה ומשני אלו איתא לבעל מי לא בעי גיטא השתא נמי בעי חליצה ואין פח באיסור זה לדחותה מחליצה לגמרי אכל איסור טומאה אם זנתה ודאי דמדחה אותה מחליצה לגמרי כמו שאמר רב וכמש"כ התוס' בסוטה.

עכ"פ הרי מבנרר היטב דלא המ"ל טעמא דאינה מתייבמת משום ספק שמה זינתה דא"כ חליצה לא מהני לה פלל והוצרך להני טעמי ואין הסוגיות חלוקות פלל: והנה אף דלכאורה יש לעיין במה שביארנו שיטת רש"י דהך דרשא דאם חפץ מיבם דרשא גמורה היא מנ"ל למדרש הכי הא כבר אפקינו לה להא דדרשינן (ד' כ') למיפטר חייבי פרייתות מחליצה משום דבעינן אם חפץ מיבם ומנ"ל למיזדרש נמי דהיכא דרמאי ליבום ולא מצי מיבם א"ע לחליצה ואולי אפשר דתרתיה שמעת מינה ומדאפקי בלשון יחפון דתליא ברצון דרשינן נמי הך דרשא דאם יש דבר המעפב את היבום היכא דרמאי ליבום אינו מועיל החליצה: ויתכן יותר לפי מה שמצאתי בירושלמי בסוגיא זו דקאמר התם בטעמא דאינה חולצת בתוך ג' חדשים תני ר' אושיעא מאן יבמי את שאומרים לו יבם אומרים לו חלוץ ואת שאין אומרים לו יבם אין אומרים לו חלוץ עכ"ל ולפ"ז נראה דעיקר הטעם הוא משום דכיון דהיכא דלא מצי ליבם לא מיקרי מאן יבמי משום דלשון מאן משמע שייכול ואינו רוצה נאנן בעינן קריאה וזו אינה יכולה לקרות ולומר מאן יבמי ואף

שקריאה לא מעכב מ"מ אם אינו ראוי לקריאה קריאה מעפכת פדאמר (בפ' מצנות חליצה) מיהו היכא דמה"ת יכול ליבם שפיר יכולה לומר מאן יבמי דמה שאינו יכול מדרבנן לא מיקרי אינו יכול כמש"כ לעיל להכי יכולה לומר מאן יבמי והכי משמע בהדיא בתשובת הרא"ש ז"ל הביאו הרב"י ז"ל ונשאלתם נשים שחולצות ולא מתיבמות אם צריכות קריאה משום דלא חפצתי לקחתה משמע דאי בעי מיבם פשיטא שצריכות קריאה אע"ג דקריאה לא מעפכא מ"מ לכתחילה פל דין קריאה בעיא וכל החולצת ולא מתיבמת פגון איסור מצוה ואיסור קדושה מדאורייתא עולין ליבום אלא משום גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני' כו' הלכך פולין עולין ליבום מדאורייתא ולא פלוג רבנן בכל החולצות וצריכות קריאה עכ"ל משמע בהדיא מדבריו דהנה דמה"ת א"ע ליבום פגון חייבי עשה ולא תעשה לא בעי קריאה משום דלא שייך לומר בהו לא חפצתי לקחתה והנה דמה"ת עולין שייך לומר בהו לא חפצתי לקחתה [ועיין בתשובות הרשב"א המיוחסת להרב"ן (סי' קכ"ג) שחקר אם היבם רוצה לייבם והיבמה אינה רוצית איהו יאמר לא חפצתי לקחתה] ולפ"ז פשוט הוא דכל הגי דרמיין ליבום מה"ת אלא שיש בהו דבר המעפכן מיבום פגון גזירה דתוה ג' חדשים לא שייך בהו לא חפצתי לקחתה וכיון דלא מצי לקרות קריאה מעפכת בהו ומה שלדברי הרא"ש היכא דמדרבנן אינה מתיבמת מקרי לא חפצתי לקחתה ובש"ס מבואר דאפ"י באיסור דרבנן מקרי א"ע ליבום דהא קידש א' מב' אחיות מקרי א"ע ליבום אם לאו דאמרינן אם יבוא אלי' ויאמר והתם הני רק איסור דרבנן משום אחות זקוקה נראה משום דבש"ס מייירי היכא דאיכא לברורי בהמתנה קצת מחמירין גם בא"ע ליבום מדרבנן כמש"כ רש"י ז"ל אבל היכא דליכא לברורי אין חוששין להא דא"ע ליבום מדרבנן כמש"כ רש"י ז"ל והרא"ש שכ' דכיון דמה"ת עולה ליבום קרינן בי' לא חפצתי מייירי נמי היכא דליכא לברורי: ונמצא דברי הרא"ש ודברי רש"י ז"ל אהדים הם דהיכא דאע"ל מדאורייתא לא מיקרי עולה ליבום ולא מצי קרי לא חפצתי לקחתה והיכא דא"ע ליבום רק מדרבנן מקרי עולה ליבום היכא דמעגנא והיכא דאיכא לברורי ממתנין עד שיתברר ותהי' ראוי' ליבום לגמרי ובזה יתיישב ג"כ קושית הריטב"א דהא דחייבי עול"ת עולין לחליצה ולא חיישינן להא דא"ע ליבום דכיון דהטעם דא"ע ליבום הוא משום קריאה משום דאינו ראוי לקריאה וכל שאינו ראוי לקריאה קריאה מעפכת בו וזה אינו מעפכת אלא בדבר שהי' ראוי מתחילה ונדחה אח"כ מקריאה כמו גבי ביקורים במכות (דף י"ח) דאמרי' התם הפריש ביקורים קודם הטח ועבר עליהן הטח ירקבו משום שגראה לקריאה ונדחו מקריאה וכל שאינו ראוי לביילה ביילה מעפכת וכן בקונה ב' אילנות דפריה בב"ב (דף פ"א) דליעכב בהו קריאה משום דאפשר דבעי קריאה משום דקנה קרקע ובעי קריאה והוא לא מצי לקרות משום ספיקא דשמא לא קנה קרקע ומחזי כשיקרא להכי מעכב בהו מה שאינו ראויין לקריאה אבל אותן שלא נראו לקריאה כלל מתחילתו וגם עכשיו אינן ראויין לקריאה כלל לא מעכב בהו קריאה כלל כמו פל הגי דתנו (בפ"א דביכורים משנה ד') ואלו שפביאין ולא קורין כמו מהחג ועד חנוכה ומייתי לה הרשב"א ז"ל בב"ב שם וה"נ גבי חליצה פנין דהא דא"ע ליבום הוא משום עיכוב הקריאה דלא מצי למימר לא חפצתי לקחתה ובחייבי עול"ת דלא נאמר בהו יבום אין בהם כלל דין קריאה ולא שייך בהו דין קריאה דלא מצי למימר לא חפצתי לקחתה ולא חיישינן לעכוב הקריאה אלא בתוה ג"ח

דְּהָא אַם לֹא מְעַבְרָא בְּעֵינָא יְבוּם וְחִלְיָה כְּדִין עִם קְרִיאָה וְהוּא לֹא מְצִי קְרִי וְכֹן בְּקִינְדֵּשׁ א' מִב' אֲחִיוֹת וּשְׁאָרֵי סְפִיקוֹת ג"כ מֵהָאֵי טַעְמָא דְאֲמָרֵן וְא"ש נְמִי בְּזַה מַה דְאֲמָרִינֵן אַם יָבוּא אֲלֵי וַיֹּאמֶר דְּהָאֵי קִינְדֵּשׁ שְׁפִיר בֵּת יְבוּם וּבִסְפֵק צָרַת עֲרוּנָה מְבוֹאָר מְדַבְרֵי רִש"י ז"ל דְּאֵי הָנִי מַה"ת הָנִי מְקָרִי א"ע לִיבּוּם וְכֹן בְּסִפְּק קְנָה קָרַע נְמִי מְקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבִילָה וּקְרִיאָה גְבִי בְּכוֹרִים מְעַבְבֵי אַע"ג דְּחַד טַעְמָא הוּא דְגַבֵי בְּכוֹרִים בְּעֵינֵן קְרִיאָה וְה"נ בְּעֵינֵן קְרִיאָה וְשִׂיאֵמֶר לֹא חִפְצָתִי לְקַחְתָּהּ וְאֵי בְּעֵי מִיבָּם.

וְה"ט דְּמִילְתָּא דְּהָא דְּפִסְלִינֵן מִשּׁוּם דְּכָל שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְבִילָה הוּא רַק אַם הַפְּסוּל בְּגוּף הַמְּצֻנָה אֲבָל לֹא אַם הַפְּסוּל בְּדַבָּר אַחַר וּמִשּׁוּם זֶה מְסַתְּפֵק בְּעַל מִשְׁנָה לְמַלְךָ ז"ל בְּאַלְמֵם שְׁהֵבִיא בְּכוֹרִים אֵי כְּשֶׁרִינֵן מִשּׁוּם דְּאֲפֻשֶׁר לֹמַר דְּאֵע"ג דְּגַבֵי חִלְיָה אֲמָרִינֵן (דָּף ק"ד) אַלְמֵם וְאַלְמַת שְׁחֻלְצוּ חִלְיָתָן פְּסוּלָה מִשּׁוּם שְׂאֵינֵן רְאוּיִן לְקְרִיאָה מִשּׁוּם דְּהָתָם עֵיקָר הַמְּצֻנָה הוּא עַל הַיָּבָם וְהַיָּבָמָה וְכִינּוּן שְׁהֵם אֲלֵמִים מְקָרִי אֵינֵן רְאוּיִן לְבִילָה אֲבָל גְּבִי בְּכוֹרִים שֵׁם הַמְּצֻנָה חָל עַל הַפְּרִירוֹת וְלֹא אֵיכְפַת לָן בְּמָה שְׁהֵמְבִיא אֵינּוּ רְאוּי לְקְרִיאָה וְה"נ לְעַנְנֵן חִלְיָה אַם הַסְּפֵק בְּעֵצָם הַיָּבוּם כְּגוֹן סְפֵק בְּצָרַת עֲרוּנָה בְּזַה מְקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְקְרִיאָה דְּלֹא חִפְצָתִי מִשָּׂא"כ בְּקִינְדֵּשׁ א' מִב' אֲחִיוֹת שְׁהֵיבָמָה בְּפָנֵי עֲצָמָה רְאוּי' אֵלֹא שְׂאֵנּוּ מְסַתְּפֵקִים בְּהָ אֵם זֹו הִיא אַם לֹא מְפָנִי שְׁנִתְעַרְבָה וְכֹן בְּסִפְּק בְּתוּף ג"ח דָּאֵם לֹא נִתְעַבְּרָה הָרִי הִיא כְּכָל הַיָּבָמוֹת וְלִיכָּא בְּהָ שׁוּם רִיעוּתָא לֹא מְקָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבִילָה הַלְכָּף אַע"ג דְּלֹא מְצִי קְרִי לֹא חִפְצָתִי לְקַחְתָּהּ מִשּׁוּם דְּאֵינּוּ יָכוֹל לִיבָּם מִשּׁוּם הָ סְפִיקָא נְמִי לֹא אֵיכְפַת לָן מִשּׁוּם דְּכָלְלָא דְּכָל שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְבִילָה הוּא רַק אַם נוֹלַד רִיעוּתָא בְּעֵצָם הַמְּצֻנָה וְלֹא כְּשָׂבָא ע"י תְּעַרְבוּת שְׁהֵרִיעוּתָא שְׂבָא ע"י תְּעַרְבוּת הוּא בְּאֲדָם הַמְּקִיִּים וְלֹא בְּעֵצָם הַמְּצֻנָה: וְאֵין לְהַקְשׁוֹת בְּהָ דְּאֲמָרִינֵן בְּאַלְמֵם וְאַלְמַת שְׁחֻלְצָתָן פְּסוּלָה מִשּׁוּם דְּאֵינֵן רְאוּיִן לְקְרִיאָה וְאַמְאֵי לֹא גִימָא דְּדָמֵי לְהַפְרִישׁ בְּכוֹרִים אַחַר הַחֵג דְּלֹא אֵיכְפַת לָן בְּמָה שְׂאֵינּוּ רְאוּי לְקְרִיאָה מִשּׁוּם דְּמִתְחִילְתָּן לֹא הָיוּ רְאוּיִין לְקְרִיאָה.

נ"ל דְּאֲפֻשֶׁר לֹמַר דְּה"ט דְּמִילְתָּא דְּגַבֵי בְּכוֹרִים לֹא נִרְאוּ מְעוּלָם וְלֹא מִשְׁכַּחַת בְּהוּ שְׁיָהָא רְאוּיִן לְעוּלָם כִּינּוּן שְׁהֵפְרִישׁן אַחַר הַחֵג אֲבָל גְּבִי אַלְמֵם בְּחִלְיָה הָא מִשְׁכַּחַת לְהוּ שְׁיִתְרַפְּאוּ וְהָיוּ יָכוֹלִין לְדַבֵּר וְכִינּוּן דְּאֲפֻשֶׁר שְׁיָהָיו רְאוּיִן שׁוּב לֹא נִדְּחוּ לְגַמְרֵי מְקָרִיאָה וּבְעֵי קְרִיאָה וּקְרִיאָה מְעַכְבַת בְּהוּ שְׁפִיר וְלֹא דְּמִי לְחֵיבֵי עוּל"ת שְׂבָאֲרָנוּ לְעֵיל דְּהָתָם לֹא יָהָיו רְאוּיִן לְעוּלָם.

וּבְזַה אֲפֻשֶׁר לִינִישַׁב קְצַת ג"כ מַה שְׁקָשָׁה בְּהָא דְּאֲמָרִינֵן בְּאַשְׁתִּי מְלָךְ לֹא חוּלֵץ וְלֹא חוּלְצִין לְאַשְׁתּוֹ שְׁפִיר ש"י ז"ל מִשּׁוּם שְׂאֵינָה יָכוֹלָה לְהַנְשֵׂא וּפְרִיָּשְׁנּוּ דְּלֹא מְהַנִּי לָהּ חִלְיָה כִּינּוּן דְּרַמֵּיָא לִיבּוּם דְּבִיאָתָהּ מוֹתָר בְּעֵצָם רַק שְׂאֲסוּרָה מְפָנִי כְּבוֹד הַמְּלָךְ וּמִילְתָּא אַחֲרִיתָא הוּא וְעכ"פ לְקְרִיאָה אֵינָה רְאוּי' דְּאֵי בְּעֵי לֹא מִיבָּם הַיָּלְכָף לֹא מְהַנִּי חִלְיָה וְאַף שְׁמִתְחִילַת גְּפִילְתָּהּ לֹא הִיָּתָה רְאוּי לְקְרִיאָה דְּהָא אֲלֵמְנַת מְלָךְ הִיא מ"מ לֹא דְּמֵיָא לְהָא דְּאֲמָרִינֵן גְּבִי בְּכוֹרִים דָּאֵם מִתְחִילַת הַבְּאָתָן אֵינֵן רְאוּיִין לְקְרִיאָה שְׁפִיר דְּמִי מִשּׁוּם דְּגַבֵי מְלָךְ אֲפֻשֶׁר שְׁתַּהֲנִי רְאוּי' לְקְרִיאָה דְּהָא אֵם יִתְמַנָּה הַיָּבָם לְמַלְךָ תְּהָא רְאוּי' לִיבָּם וְלֹא שְׁנִיָּה לֹמַר שְׁנִדְּחָה מִתְחִילָה מְקָרִיאָה דְּקִי"ל מְלָךְ נוֹשֵׂא אֲלֵמְנוֹתוֹ שֶׁל מְלָךְ כְּדְאֲמָרִינֵן בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף י"ח) (מִיָּהוּ דְּבָרֵי הַר"מ ז"ל א"א לִינִישַׁב כֹּן דְּאֵיהוּ פָּסֵק אֵינּוּ נוֹשֵׂא אֲלֵמְנוֹתוֹ שֶׁל מְלָךְ): הִדְרוּ לְמִילְתָּא קַמְיָתָא דְּבִין לְשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן דְּדַרְשֵׁי לָהּ מֵאֵם לֹא יִחְפּוֹץ הָא אַם חִפְּץ

מִיָּבֹם בֵּין לְשִׁיטַת הַיְרוּשָׁלַמִי דְדֶרְיָשׁ מִקְרָא דְמֵאן יָבִמִי הָא אִי בְּעֵי מִיָּבֹם כָּל הֵיכָא דְרַמְיָא לִיבּוּם וְאִינוּ יְכוּל לִיָּבֹם לֹא מְהֵנִי חֲלִיצָה כָּלֵל וְלֹהֲכִי לֹא מְצִי אָמַר בְּטַעֲמָא דְסוּטָה שְׁנִסְתָּרָה מְשׁוּם סָפֵק טְוּמָאָה דֵּא"כ חֲלִיצָה לֹא מְהֵנִי לֹה כָּלֵל דְדִילְמָא רַמְיָא לִיבּוּם וְלֹא מְצִי לִיָּבֹם וְאִינוּ עוֹלָה נְמִי לְחֲלִיצָה לֹהֲכִי הוּצָרָה לְטַעֲמָא אַחֲרֵינָא דְאָמַר הָתָם וְכַמְש"כ לְעֵיל: הָרִי נִתְבָּרַר לָנוּ שִׁיטַת הַתּוֹס' דְכָל סוּטָה סָפֵק הָוִי רַק סָפֵק יָבֵמָה לְשׁוּק מְשׁוּם דָּאָם זִינְתָה פְטוּרָה לְגַמְרִי מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבֹם וְכֵן צָרְתָה כְּמוֹתָהּ וְאִם בָּא עֲלֵי' א' מִן הַשׁוּק אִינוּ לוֹקָה מְשׁוּם דִּילְמָא זִינְתָה וּפְטוּרָה לְגַמְרִי וְזֵהוּ שִׁיטַת הַתּוֹס': וְהַרְמַב"ם ז"ל פָּתַב (בפ"ו מ' יבּוּם וְחֲלִיצָה ה' י"ט) אִשָּׁה שְׁזָנְתָה תַּחַת בַּעֲלָהּ בְּרָצוֹן וּבַעֲדִים וּמַת קוֹדֵם שְׁיִגְרָשְׁנָה וְנִפְלָה לְפָנֵי יָבֵם הָרִי הִיא פְטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבֹם וְכֵן צָרְתָה כְּאֵלוֹ הֵיטָה עֶרְוָה עַל הַיָּבֵם מִפְּנֵי שְׁטוּמָאָה כְּתִיב בָּהּ כְּעֶרְוָה שְׁנֹאֲמַר וְהִיא נְטוּמָאָה אֲבָל סוּטָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ קוֹדֵם שְׁיִשְׁקָנָה מִיָּם הַמְרִים אוֹ שְׁאִינָה בַת שְׁתִּי' אֲלֵא בַת גְּרוּשִׁין ה"ז חוֹלְצַת וְלֹא מְתִיבְמַת וְאִם הֵיטָה לֹה צָרָה הָרִי צָרְתָה מְוֹתֶרֶת וְחוֹלְצַת אוֹ מְתִיבְמַת עכ"ל וּדְבָרָיו ז"ל צָרִיכִין בִּיאוּר בְּסוּטָה וְדֵאִי פָּסֵק כְּרַב דְּפְטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבֹם וּבְסוּטָה סָפֵק פָּסֵק דְצָרְתָה מְתִיבְמַת וְתַפּוּל עָלָיו קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּהָא מְבַעֲיָא לָן לְמִיחֵשׁ דִּילְמָא זִינְתָה וְהוּיָא צָרְתָה צָרַת עֶרְוָה מִמֶּשׁ וְאִיךָ שְׁרִינֵן לֹה לִיבּוּמִי וְאִין לוֹמַר לֹהֲכִי שְׁרִי צָרָה לִיבּוּמִי דְמוֹקְמִינֵן לֹה בְּחֻזְקַת הַיָּתֵר לִיָּבֹם כְּדֹאֲמַרִּינֵן בִּיבְמוֹת (ד' לְמַד) גְּבִי סָפֵק קְדוּשִׁין דו"א דְּהָא אֲמַרִּינֵן הָתָם דְּמִדְרַבְּנֵן אִינָה מְתִיבְמַת לְחוּמְרָא וְאַחֲמִיר רַבְּנֵן דְלֹא נוֹקִי אוֹתָהּ אַחֲזָקָה ע"ש וְדו"ק וְנִרְאָה לְכַאוּרָה שְׁהַרְמַב"ם ז"ל קֵאִי בְּשִׁיטַת הָרֵא"ש ז"ל שְׁכַתֵּב לִיָּשֵׁב הָא דְפָרִיךְ בְּפֶר"ק דְּסוּטָה וְתִיבָם יבּוּמִי וְלֹא מְשַׁנֵּי דְאִסוּר לִיבּוּמִי מְשׁוּם שְׁמָא זִינְתָה דְטוּמָאָה כְּתִיב בָּהּ כְּעֶרְוֹת הוּא מְשׁוּם דְּהָא דְאֲמַרִּינֵן דְטוּמָאָה כְּתִיב בָּהּ כְּעַדְיוֹת הַיָּינוּ דְנוֹקָא סוּטָה וְדֵאִי דְכְּתִיב בָּהּ טוּמָאָה בְּלִשׁוֹן לֹא כִי הִיכִי דְכְּתִיב גְּבִי עֶרְוֹת אֲבָל סוּטָה סָפֵק דְכְּתִיב טוּמָאָה דִּידָה בְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה אַע"ג דְאֲסַרִּינֵן מְשׁוּם סָפֵק טוּמָאָה לֹא חֲשִׁיב טוּמָאָה דִּידָה אֲפִילוּ כְּסָפֵק עֶרְוָה הֵילְכָף פָּרִיךְ שְׁפִיר וְתִתִּיבָם יבּוּמִי וְאַע"ג דְפָרִיךְ הַש"ס מ"ש סוּטָה וְדֵאִי דְכְּתִיב בָּהּ טוּמָאָה סוּטָה סָפֵק נְמִי כְּתִיב בָּהּ טוּמָאָה וְדֵאִי מְעַקְרָא הָוִי ס"ד הִכִּי דְטוּמָאָה בְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה חֲשִׁיבָא לְמִיעֲבָדָה כְּעֶרְוָה אֲבָל לְפִי מָה דְמַסִּיק דְסוּטָה וְדֵאִי דְכְּתִיב בָּהּ טוּמָאָה בְּלִשׁוֹן לֹא לְרַבְּנֵן דְר"י בֵּן כִּיפּוּר מְהַשְׁתָּא אִיתְבָּרַר לָן דְלֹא חֲשִׁבִינֵן טוּמָאָה לְמִיעֲבָד כְּעֶרְוָה אֲלֵא הֵיכָא דְכְּתִיבָה בְּלִשׁוֹן לֹא כִי הִיכִי דְלֹא תִיקְשִׁי לָן אֵהָא דְפָרִיךְ הַש"ס גְּבִי סוּטָה סָפֵק וְתִתִּיבָם יבּוּמִי עכ"ל וּמִתְבָּאָר מְזָה כָּל שְׁלֵא דְעֵינֵן בְּנֹדָאִי שְׁזִינְתָה אִף אִם בְּאַמַּת זִינְתָה אִין כָּאן דִּין טוּמָאָה כְּעֶרְוֹת לְגַבִּי יָבֵם וְאִינוּ אֲלֵא אִיסוּר דְלֹאֲחַר וְלֹא לִיָּבֹם אוֹ מְשׁוּם דְמִוֹתֶר לֹה נְאָסַר בְּאִסוּר לֹה מְכַש"כ דְאֲמַרִּינֵן בְּפֶר"ק דְּסוּטָה וְלֹא אֵלִים אִיסוּר זֵה לְמַדְחֵי צָרְתָה הֵילְכָף שְׁפִיר כְּתִיב הַר"מ ז"ל בְּצָרַת סוּטָה סָפֵק דְמְתִיבְמַת אַע"ג דְבִנְדָאִי סוּטָה פָּסֵק כְּרַב וְזֵה מִמֶּשׁ כְּשִׁיטַת הָרֵא"ש ז"ל: וְלְפִי שִׁיטָה זֹו סָפֵק סוּטָה שְׁבָא עֲלֵי' א' מִן הַשׁוּק לוֹקָה וְדֵאִי דְהָא רַמְיָא לְחֲלִיצָה אֲפִי' אִם בְּאַמַּת זִנְתָה וְיִשׁ לְהַסְתַּפֵּק לְפִי שִׁיטָה זֹו אִם בָּאוּ עֲדִים אַחַר מִיתַת בַּעֲלָהּ שְׁזָנְתָה בְּחַיִּי בַּעֲלָהּ מִי אֲמַרִּינֵן כִּינֵן דְזִנְתָה וְדֵאִי טוּמָאָה כְּתִיב בָּהּ כְּעֶרְוֹת אוֹ דִילְמָא כִּינֵן דְלִשִׁיטַת הָרֵא"ש בִּידִיעָה תִּלְיָא מִילְתָּא כָּל שְׁלֵא נוֹדַע זְנוּתָה לֹא מִקְרִי טוּמָאָה לְגַבִּי יָבֵם א"כ אֲפֹשֶׁר דְכָל שְׁלֵא נוֹדַע בְּחַיִּי בַּעֲלָהּ רַק לְאַחַר מִיתַת בַּעֲלָהּ לֹא נִקְבַּע בָּהּ דִּין טוּמָאָה לְגַבִּי יָבֵם נְמִי וְאִין בָּהּ אֲלֵא מְשׁוּם לְאַחַר וְלֹא לִיָּבֹם וּבְעֵי חֲלִיצָה: [וְרֵאִיתִי לְהַנוּב"י בְּמַהְדוּרָא קַמָּא בַּא"ע (ס' י"ט) שְׁכַתֵּב שֵׁם בְּאִשָּׁה שְׁיִלְדָה אַחַר מִיתַת בַּעֲלָהּ

ולפי ערך ימי ההריון נראה שנתעברה מבעלה בחליו ולזה חשדו אותה שזינתה אחר מיתת בעלה וע"ז פתב הוא ז"ל דאם אתם חושדים אותה שזינתה למה נישחוש שזינתה אחר מותו ואולי זנתה קודם מותו ואז היא פטורה מחליצה ומיבום דטומאה פתיב בה פעריות ואף שיש מחמירים שהצריכה חליצה עכ"פ פדאי הרמב"ם לסמוך עליו ואף דבנסתרה חולצת היינו מספק שמה לא זנתה אף פאן למה לא תהא מותרת מס"ס שמה לא זנתה כלל ומבעלה נתעברה ואת"ל זנתה שמה זנתה בחיי בעלה וא"צ חליצה עכ"ל ולפמש"כ וביארנו בשיטת הרמב"ם דקאי בשיטת הרא"ש דדוקא סוטה ודאי פטורה מחליצה משום שזאמר טומאה ידדה בלשון לאו אבל סוטה ספק אין בה דין טומאה ליבם כלל רק משום דלאחר ולא ליבם אסורה להתיבם אבל חליצה בעיא ונהו מוכרח ממש"כ הרמב"ם בספק סוטה דצרתה מתבמת ש"מ שאין בה חשש טומאה ליבם דאי הוי בה דין טומאה משום חשש דילמא זינתה הוי אסרינו צרתה ליבומי ומדשרי הר"מ ז"ל צרה ליבומי ש"מ דבספק סוטה ליכא כלל חשש טומאה ליבם לפי שלא נאמר טומאה ידדה בלשון לאו ולפ"ז אין מקום להספק ספיקא שפתב הנוב"י דהא אפ"י אם זנתה תחת בעלה פיון דאנו לא ידעינו אין בה דין סוטה לפוטרה מחליצה] ויש להביא ראיה לשיטת הרא"ש מהא דבעיא ר' ירמיה סוטה (דף י"ח) מהו שינתנה על נשואי אחיו ופשיט מהא דתנו כל שתבעל ולא תהא אסורה לי לא הי' מתנה הא אסורה ה"נ דמתנה פירש"י ובנשואי אחיו אסורה הלכך מתנה א"כ קשה טובא דלרב דסוטה שזינתה לא מיקרי בת יבום ולא בעי נמי חליצה א"כ פשיטא דאם נתיבמה הרי היא פאשת אח שלא במקום מצוה ולא תפסי בה קדושין כלל ככל חייבי פרישות דעלמא א"כ איך שייך להתנות שייבדקו אותה המים אם זנתה תחת אחיו הא אם זנתה אין היבם הזה בעלה כללואנו בעינו והביא האיש את אשתו.

א"כ יהי מוכח מסוגיא זו דלא כרב ולא דמי להא דאמרינו בכתובות (דף מ"ו) הוציא ש"ר על נשואי מהו דהתם דאף לפי דבריו שזינתה תחת אחיו לאו בעלה הוא מ"מ אח"כ שזנתברר פי שקר ענה בה וש"ר בעלמא הוא דהוי הרי הוא בעלה ושייך לחייבו קנס ומלקות אבל הכא גבי סוטה איך מתנה שייבדקו המים מזנות המבטל האישות ממנה לגמרי אבל לפמש"כ הרא"ש ז"ל דבסוטה ספק דליכא בה לאו אין בה דין טומאה פעריות אפ"י אם קמי שמיא גליא שזנתה.

א"ש שייכול לגלגל עלי' שמה זנתה תחת אחיו נאפ"י אם זנתה פיון דאנו לא ידעינו מזה אין בה אלא איסור לאחר ולא ליבם ושפיר קרינו בה והביא האיש את אשתו אפ"י אם זנתה ודוחק לומר דכל היכא דלא ידעינו שום ריעותא כלל מזנותה גם התוס' מודים דלא שייך בה דין טומאה דז"א דשיטת התוס' לאו בידיעה תליא מילתא כלל אלא דכל היכא דזנתה מקרי סוטה וטומאה פתיב בה: מיהו נראה לי ליישב שיטת התוס' דבספק סוטה נמי אם זנתה הזנות פוטרה מיבום ומחליצה לגמרי והא דאמרינו דמתנה על נשואי אחיו אפ"י ליישב פיון דמשמע בגמרא דסוטה דהמים בודקין גם על ביאת אונס באשת כהן דקאמר שם (דף כ"ו) אשת כהן שזנתה ומותרת לבעלה.

פשיטא ל"צ במתנונה דרף אברים מ"ד ונויי ונאי והא דלא בדקוה מיא משום דבאונס ונאי קמ"ל ועי' מל"מ (פ"ג מה' סוטה דין כ"ד) שפתב שיש מקום לפרש דברי הש"ס

קמ"ל דמונתרת דאם איתא דזנאי באונס היו המים בודקין אותה פיון דאסורה לבעלה פהו בביאת אונס: ולפ"ז דהמים בודקין אשת פהו מביאת אונס יש לפרש בעיא דר' ירמיה מהו שינתנה על נשואי אחיו דמייירי בכהו שמשקה ומתנה עלי' שמה ונתה תחת אחיו באונס דאז ליפא ביה טומאה ליבם אפי' אם ונתה כמש"כ הנמוק"י דיש מקום לומר דבאשת פהו שזאנסה לא אמרינו ביה טומאה פתיב ביה פעריות ועי' בב"ש (סי' קע"ג ס"ק יו"ד) שהקשה בשם הב"ח על הנמוק"י דהא אמרינו ביבמות (דף נ"ו) אשת פהו שזאנסה בעלה לוקה עלי' משום טומאה ויישב הב"ש דדוקא לחומרא מקרי טומאה באונס אבל לא לקולא לפוטרה מחליצה ומ"מ אם ונתה באונס אסורה על היבם מטעם במותר לה נאסרה באסור לה לכש"כ ושפיר יכול להתנות שיבדוקה המים מזנות שינתה תחת אחיו באונס דאז אסורה להיבם ואפ"ה רמ"א קמ"י דלא אלים איסור ק"ו דבמותר לה כו' לעשותה אשת אחיו שלא במקום מצוה ואפשר עוד דאפילו לשיטת הב"ח דבאשת פהו שזאנסה נמי אמרינו ביה גבי יבם טומאה פתיב ביה פעריות מ"מ משפחת שיגלגל נשואי אחיו שאחיו המת הי' חלל שאין בו קדושת פהונה ואם נאנסה תחתיו מותרת דאז לא שייך לאוסרה מטעם טומאה איבם פעריות פיון שהיתה מותרת לבעלה לא נמשך ביה טומאה למשוי פערונה איבם רק שאסורה ליבם פהו כדאמרינו ביבמות (דף נ"ו) אשת ישראל שזאנסה אע"פ שמוותרת לבעלה פסולה לכהונה פירש"י (דף ל"ה) שפסולה משום ובת פהו כי תהי' לאיש זר וכיון דאסורה לכהו שפיר מתנה הפהו שמה ונתה תחת אחיו החלל באונס ונפסלה ואפ"ה קנה אותה דלא שייך טומאה פתיב ביה פעריות פיון דלא נאסרה על בעלה ואפי' לפמש"כ התוס' דגם באשת ישראל שזאנסה שייך טומאה לכהונה דנהיא לא נתפסה לא מייירי אלא בטומאה דבעל אבל ונטמאה בתרא דמפקא לו מיני' איסור תרומה וכהונה לא מפליג בין אונס לרצון בין אשת ישראל לאשת פהו ע"ש בתוס' מ"מ היינו דוקא לענין פסול כהונה שייך אף באשת ישראל שזאנסה אבל לגבי יבם למהוי פערונה נדאי דלא הוי היכא דמוותרת לבעלה והויא אשתו שפיר ואפ"ה נאסרה עליו משום פסול כהונה ושפיר מגלגל עליה: והא דלא מבעיא לי' בפשיטות אם יכול להתנות עלי' שמה נבעלה פעם א' לפסול לה אם בעלה פהו משום דאפשר דזה פשיטא לי' שאינו יכול להתנות דמי סוטה אין בודקין אלא ביאת איסור הבא מחמת אישות אבל ביאה הפוסל לכהונה פגון עובד כוכבים ועבד וכדומה שאין איסורו מחמת אישות אין המים בודקין אבל ביאת אשת איש באונס שהפסול לכהונה הוא מטעם אישות שפיר בדקו לה מציא מיהו נראה דלאו מילתא היא דאם איתא דהש"ס מייירי בכהו שהי' לו אח חלל ומתנה על נשואי אחיו בזנות דאונס משום פסול כהונה א"כ הא מילתא הו"מ למבעי' אם מתנה עלי' על אונס דנשואי איש אחר אם היתה נשואה לאיש אחר מקודם דנפסלה ג"כ לכהונה ע"י מה שזאנסה תחתיו ומצי' להתנות: ואפשר לומר דאזנות דאיש אחר פשיטא לו להש"ס דלא בדקו לה מציא אבל בזנות שתחת אחיו שהיבם במקומו קאי מצי להתנות אף שהזנות פוסל רק משום פסול כהונה מ"מ פיון שפסול כהונה בא מחמת שהיתה נשואה ונאנסה הרי זה פסול מחמת אישות ונשואי אחיו ונשואי דיד' חד הוא: ונ"ל דע"כ אנו מוכרחין לומר דהו בעיא דר' ירמיה מייירי רק בכהו המתנה על ביאת אונס שתחת אחיו ומשום פסול כהונה דאי נימא דמייירי במתנה אביאה דרצון א"כ תקשה גהי דנימא דהו סוגיא פליג ארב וסובר דסוטה רמ"א ליבום ולא אמרינו טומאה פתיב

בה פְּעֻרִיּוֹת וְאִין אִסוּרָה אֶלָּא מְשׁוּם לְאַחַר וְלֹא לִיָּבָם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּפֶּר"ק דְּסוּטָה גְּבִי סוּטָה סֶפֶק: מ"מ הָא הֵא אִסוּרָא דְלֹאחַר וְלֹא לִיָּבָם דְּמֵיָא לְחִיָּבֵי עֲשֵׂה: וְהָא דְפִרְיָ דְּבִש"ס אַרְבּ יוֹסֵף דְּאָמַר טַעְמָא דְאִינְהּ מְתִיבְמַת מְשׁוּם דַּא"ק לְאַחַר וְלֹא לִיָּבָם א"ה חֲלִיצָה נְמִי לֹא תִיבְעֵי אַע"ג דְּבָכֵל חִיָּבֵי עֲשֵׂה קִי"ל דְּבְעֵי חֲלִיצָה הֵינּוּ מְשׁוּם דַּס"ד דְּמִקְשָׁה דְשִׁאנֵי הֵךְ עֲשֵׂה דְלֹאחַר וְלֹא לִיָּבָם דְעֵיקְרָה נְאָמַר גְּבִי יְבוּם וְדָחָה אוֹתָהּ הַפְּתוּב בְּפִירוּשׁ מִיָּבוּם הַלְפָה לֹא בְעִי חֲלִיצָה.

וְלֹא דְמִי לְשִׁאָר חִיָּבֵי עֲשֵׂה שְׁאִיסוּרָן מְשַׁכַּחַת לָהּ בַּפ"ע אֶלָּא שְׁנַפְלוּ עַכְשָׁיו לִיָּבוּם מִשֵּׁא"כ עֲשֵׂה דְלֹאחַר וְלֹא לִיָּבָם דְּבְפִירוּשׁ אָמְרָה תוֹרָה עַל סוּטָה דְלֹאוּ בֵּת יְבוּם הִיא הַלְפָה חֲלִיצָה נְמִי לֹא תִיבְעֵי וְע"ז מְשֻׁנֵי אֵלּוּ אֵיתָא לְבַעַל מִי לֹא בְעִי גִיטָא הַשְׁתָּא נְמִי בְעִי חֲלִיצָה וְלֹא חֲמִירָא הֵא עֲשֵׂה מְשִׁאָר חִיָּבֵי עֲשֵׂה דְבְעֵי חֲלִיצָה וְכ"כ הֲרַשְׁבָּ"א ו"ל בְּחִידוּשָׁיו לִיָּבָמוֹת (פ"ק) דְּסֶפֶק סוּטָה דְּחוֹלְצַת מִפְּקָא לָן מִקְרָא דִּיבְמַתּוּ יְבַמְתּוּ שְׁיֵשׁ שֵׁא"ע לִיָּבוּם וְעוֹלָה לְחֲלִיצָה כְּכֹל חִיָּבֵי עֲשֵׂה אוֹ עוֹל"ת.

וְכִינּוּן שְׁבִיִּאָרְנוּ דְלֹאחַר וְלֹא לִיָּבָם יֵשׁ לוֹ דִּין עֲשֵׂה הָא בְּחִיָּבֵי עֲשֵׂה דְמִדְאוּרִיָּתָא לֹא רְמִיָא לִיָּבוּם אָמְרִינּוּ אִם בְּעָלוּ לֹא קִנּוּ כְּדְמוּכַח בִּיבְמוֹת (ד' כ') וְכ"כ הִיש"ש בִּיבְמוֹת וְהִיש"ר בְּתִשְׁבָּה וְאָף לְשִׁיטַת הֲרַמְב"ם ו"ל שְׁפַתְב (בפ"ו מה' יָבוּם ה"י) דְּבְחִיָּבֵי עֲשֵׂה אִם בְּעָלוּ קִנּוּ הָא בִּיָּאָר הַנּו"ב ו"ל טַעְמוֹ מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּכָל עֵיקְרָה הַטַּעַם דְּאִין עֲשֵׂה דוֹחָה עֲשֵׂה הוּא מְשׁוּם דְּמֵי אֶןלָמָא הֵא עֲשֵׂה מִהֵא עֲשֵׂה אָבֵל כְּשֶׁעֵבֵר וְכַעַל אָמְרִינּוּ לְהִיפָּהּ מֵאִי אֶןלָמָא דְהֵךְ עֲשֵׂה מְעֲשֵׂה דִיבּוּם וְלִהְיֵי קִנּוּ וְהֵינּוּ דוֹקָא בְּשִׁאָר חִיָּבֵי עֲשֵׂה שְׁפָגַע בִּיָּבוּם דְרָף הַזְדַּמְנוּת אָבֵל עֲשֵׂה דְלֹאחַר וְלֹא לִיָּבָם שְׁעֵיקְרָה נְאָמַר גְּבִי יְבוּם לֹא שְׁיֵיף לּוֹמַר מֵאִי אֶןלָמָא דְעֲשֵׂה דְלֹאחַר מְעֲשֵׂה דִיבּוּם כִּינּוּ דְאִיבּוּם גּוֹפָא קְאָמַר דְּסוּטָה לֹא תִתִּיבּוּם וּמוֹדָה הֲרַמְב"ם ו"ל אִם בְּעָל לֹא קִנָּה וְכֵן לְמ"ד הָא דְאִינְהּ מְתִיבְמַת מְשׁוּם ק"ו דְּבְמִוְתָר לָהּ נְאָסְרָה בְּאִסוּר לָהּ לְכַש"כ אַע"ג דְּלְכָאוּרָה הֵא ק"ו יֵשׁ לוֹ כֹּחַ אִסוּר חִיָּבֵי עֲשֵׂה דְהֵא יִלְפִינּוּ לְאִסוּר אִיָּבָם מִק"ו דְּבַעַל וְכַעַל אִיָּבָא אִסוּר עֲשֵׂה לְהֵכִי בִיָּבָם נְמִי אִיָּבָא אִסוּר עֲשֵׂה וְא"כ נִימָא דִּיוֹעֵיל הַק"ו רַק לְאִסוּר לְכַתְחִלָּה אָבֵל בְּדִיעֵבַד קִנָּה דְאָמְרִינּוּ לְהִיפָּהּ מֵאִי אֶןלָמָא דְהֵא עֲשֵׂה מִהֵא עֲשֵׂה אָבֵל כְּשֶׁטָא דְהִיש"ס דְהֵא ק"ו יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לְאִסוּר גַּם תְּחִילַת הַיָּבוּם וְכַמֶּש"כ רַש"י ו"ל בְּבִיאוּרָה הֵא ק"ו דְאִם הוֹעִילָה הַסְתִּירָה לְקַלְקַל עָלֵיו הַנְּשׂוֹאִין שְׁהִי הָיִתָּר אִז כַּש"כ שְׁהוֹעִיל הַסְתִּירָה לְקַלְקַל הַיָּבוּם שְׁלֹא לְהִתִּיבּוּם מִכֹּחַ אוֹתָן הַנְּשׂוֹאִין.

וְלֹא שְׁיֵיכָא כָּאן דְּחִיָּה דְהֵא אִיָּבָא אִסוּר הַק"ו עַל תְּחִילַת הַיָּבוּם וְדְמִי כְּמוֹ שְׁהִי קְרָא מִיָּוֶד לְאִסוּר הַיָּבוּם וְלֹא שְׁיֵיף כָּאן דְּחִיָּה וְכִינּוּן שְׁכֵן נִדְאִי דְאִם בְּעָל לֹא קִנָּה כְּמוֹ בְּחִיָּבֵי לְאוּיֹלְרַב דְאִם בְּעָל לֹא קִנָּה מְשׁוּם דְּכִתִּיב יְבַמְתּוּ יְבַמְתּוּ לְלַמְדָּנוּ דְלֹא רְמִינּוּ לִיָּבוּם וְכ"כ רַש"י ו"ל שְׁם בְּהִדְיָא דַּה"מ מִי קָא רְמִינּוּ וְ"ל וּמִמִּילָא אֲשַׁמְעִינּוּ קְרָא דְאִסוּר לִיָּבָמָה דְלֹא שְׁיֵיף בְּהַ יָּבוּם וְהֵינּוּ פְּאֻשַׁת אַח שְׁלֹא בְּמִקּוּם מְצוּה: וְכִינּוּן שְׁבִיִּאָרְנוּ דְלִהְנָה טַעְמֵי דְאָמְרִי בְּסוּטָה סֶפֶק שְׁאִינְהּ מְתִיבְמַת אִם בְּעָל לֹא קִנָּה א"כ נִדְאִי דְקִשָּׁה אִיף יָכוֹל לְהַתְנוּת זְנוּת דְנִשְׂוֹאִי אַחִיו דְנָהִי דְלֹא סְבִירָא לָן כְּרַב בְּטַעְמָא דְטוֹמְאָה פְּתִיב בְּהַ פְּעֻרִיּוֹת אוֹ דְנִימָא כְּשִׁיטַת הֲרַא"ש דְּכָל כְּמָה דְלֹא יִדְעִינּוּ בְּנִדְאִי שְׁזַנְתָּה אִין בְּהַ טוֹמְאָה לְגְבִי יָבָם: מ"מ מִקְרָא דְלֹאחַר וְלֹא לִיָּבָם אוֹ מִק"ו דְּבְמִוְתָר לָהּ נְאָסְרָה לְחוּד מְבַעְיָ לָן לּוֹמַר אִם בְּעָל לֹא קִנָּה וְכִינּוּן דְאִם

בעל לא קנה אינה אשתו כלל אם זנתה לא בדקי לה מיא כלל ואין לומר דכמו שפכת
הרא"ש לענין טומאה דכל פמה דלא ידעינן בנדאי שזנתה אין בה דין טומאה ה"נ לענין
איסור לאחר כל פמה דלא ידעינן שזנתה אין פאן דין לאחר ולא ליבם דז"א דדוקא
לענין טומאה שייך לומר דבידיעה תליא מילתא אבל לענין לאחר ולא ליבם או ק"ו
דמותר לה אין נ"מ בידיעה אלא כל שזנתה נאסרה משום לאחר או משום ק"ו: אבל
לפמ"ש דמייירי בכהן ומגלגל עליה זנות דאונס שתחת אחיו א"ש דזאננות דאונס ליפא
איסור דלאחר ולא ליבם ולא משום ק"ו פשאחיו חלל ואין איסורה אלא משום אשת
ישאל שזנתה פסולה לכהונה משום ובת כהן פי תהי' לאיש זר לפירש"י ז"ל או משום
טומאה לכהונה לפי התוס' והיא לאו בעלמא שפגע בעשה דיבום וחיבי לאוין
מדאורייתא רמיה ליבום דעשה דוחה ל"ת ושפיר מתנה עלי דאפילו אם זנתה קנוי' לו
בביאה ראשונה נאסרה בביאה שני': [ולפי מש"כ הריטב"א בחדושי ליבמות (ד' י"א)
בהא דאמרינן בסוטה ליבם ולא לאחר דלא אסרה הפתוב אלא פעין חיבי לאוין בפעל
עצמו נאסרה בביאה שני' ורפנן גזרו ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה.

ולפי דבריו הא דסוטה ספק אינה מתיבמת הוא רק מדרבנן כמו ח"ל משום גזירה דביאה
שני' א"ש טפי סוגיא דמהו שיתנה על נשואי אחיו. דהא אם זנתה שפיר הויה אשתו של
יבם דקנה לה דמן התורה מתיבמת נאסרה עליו בביאה שני' ולהכי מתנה אבל לשון
השטא נמי בעי' חליצה דאמר הש"ס לא משמע פדבריו אלא דחליצה לחוד הוא דבעי
מה"ת וכבר כתבנו שמדברי הרשב"א ז"ל בשם בה"ג מבואר ג"כ דהא דאינה מתיבמת
הויה מה"ת.

וכן מבואר בדברי הר"מ במז"ל (בפ"ד מה' ממרים) שפכת דאם נחלקו הזקן ממרא וב"ד
לענין השקאת סוטה חייב מיתה דנ"מ לענין יבום דאם צריכה לשותות אינה מתיבמת
הרי דזה מדאורייתא: ולפי מש"כ רש"י ז"ל ביבמות (ד' כ') דאמר שם דקרא דיבמתו
יבמתו אחי לח"ל אבל בח"פ אמרינן כל שעולה ליבום עולה לחליצה וכל שא"ע ליבום
א"ע לחליצה ופריד' ומה ראית ומשני הא תפסי בה קדושין ופי' רש"י דבח"ל פיון
דבדיעבד תפסי בה קדושין קרינן בה לקחת והקשה הרשב"א ז"ל דהא לדברי רב גם
בדיעבד אם בעל לא קנה כדאמר בש"ס שם ע"ש ויישבנו דרש"י סובר דהא דאמרינן
אם בעל לא קנה היינו דלא קיים מצות יבום אבל קנה אותה ותפסי בה קדושין דכיון
דאיסור אשת אח פקע דהא רמיה לחליצה וליפא אלא איסור לאו להכי תפסי קדושין.

ורק לענין מצות יבום אמרינן דאם בעלו לא קנה פיון דמדאורייתא לא רמינן ליבום
וקושית הש"ס מפצוע דכא הוא דהתם משמע דאם בעל קנה וקיים מצות יבום ויוצאה
בגט דומיה דרישא דמתו הן ועמדו אחין ובעלו קנו דקנו גם לענין מצות יבום.

וכמדומה לי שמצאתי אח"כ שגם השעה"מ כתב ליישב שיטת רש"י ז"ל פן: א"כ ודאי
דא"ש הא דמגלגל נשואי אחיו לשיטת הרא"ש דכיון בה איסור טומאה כל שלא נודע
שזנתה נאסרה רק משום לאחר ולא ליבם או מק"ו באסור לה כו'.

ובזה אף דלא קנה לענין מצות יבום משום דלא רמיה ליבום כמו חיבי עול"ת. מ"מ
לענין אישות קנה וקרינן בי' והביא האיש את אשתו ולשיטת התוס' דגם בסוטה ספק
מיקרי טומאה לגבי יבם.

צ"ל דמיירי בכהן ומתנה משום פסול פהונה וכמו שביארנו: והנה נתבאר לנו היטב שיטת הראשונים ז"ל דדעת הראב"ד דאפילו בעדים זינתה צריכה חליצה ודעת התוס' אם זינתה אף שאין אנו יודעין שזינתה רק שאנו מספקין בזה חולצת רק מספק ואם בא עלי' א' אינו לוקה דשמא זינתה וא"צ חליצה ומותרת לשוק ולדעת הרמב"ם והרא"ש ז"ל דספק אם זינתה חולצת בודאי ואם בא עלי' א' קודם שחליצה לוקה בודאי שאפי' זינתה רק שאין אנו יודעין מזה אין לה דין סוטה להפטר מן החליצה משום דלא מיקרי סוטה לענין זה אלא א"כ ידוע לנו שזינתה וכמו שביארנו כ"ז לעיל: והנה לפי מה שנתבאר יש לעיין באשה שגולד ספק אם זינתה או לא כמו בתרי ותרי ומת בעלה איה יועיל חליצה להתיירה לשוק דהא אסורה להתניבם דבעינן למיחש שמא זינתה ואסורה להתניבם לשיטת הרמב"ם מטעם טומאה פתיב בה פעריות ולשיטת הרא"ש דבספק ליכא טומאה מ"מ אסורה להתניבם משום לאחר ולא ליבם דלא גרע זנות מקינוי וסתירה דאסורה משום לאחר ולא ליבם וחליצה נמי אינו מועיל להתיירה דשמא לא זינתה וזקוקה לניבם ואינו יכול לניבם וכל שאינו עולה מחמת ספק מקרי אינו עולה גם לחליצה ואין חליצה מועיל פלום דבשלמא בסוטה דקינוי וסתירה מהני חליצתה כדתנן ואם מת חולצת ולא מתניבמת ולא איכפת לן בחששא דאינו עולה ליבום משום דאפילו אם לא זינתה נמי לא רמיא ליבום משום דאחר קינוי וסתירה מיצטה קרא מיבום אפילו אם לא זינתה והקינוי והסתירה לחוד אוסרתה על היבם אפילו אם לא זינתה וכיון דלא רמיא ליבום אפילו אם לא זינתה להכי מועיל חליצתה שפיר אבל ספק זנות דתרי ותרי דאם לא זינתה רמיא ליבום כיון שהעדים שקר העידו וטהורה לגמרי דקינוי וסתירה לא היו בה ונדאי זקוקה היא ליבום ככל הנשים הטהורות והיא אינה יכולה להתניבם מחמת חששא דשמא זינתה וכל שאינה עולה ליבום מחמת ספק דאורייתא אינו עולה לחליצה: מיהו כיון דבתרי ותרי קיי"ל דמדאורייתא מוקמינן אהזקה ומדרבנן לא מוקמינן אהזקה כפר בארנו בשם רש"י ז"ל דהכי דאינו עולה ליבום מדרבנן לא מעגנינן לה לעולם ולא חיישינן להא דאינו עולה ליבום וה"נ מוקמינן לה אהזקת היתר מיהו זה נכון לשיטת התוס' בכתובות (דף ט') דמבואר בדבריהם שם דבספק זנות מוקמינן אהזקת היתר לבעלה שפיר אבל לשיטת הרשב"א שכתב במשמרת הבית דבספק זנות לא מוקמינן אהזקה דהוי ספק טומאה ומדאורייתא אינו עולה ליבום משום ספק זנות דינדה אינו מועיל חליצתה מיהו לפמש"כ במק"א דכ"ע אית להו דמוקמינן בספק קדושין בהזקת היתר ליבם ומדרבנן לא מתניבמת כדאמר רבה ביבמות (דף ל"א) מקרי נמי עולה ליבום מדאורייתא משום חזקת היתר ליבם: מיהו באשה שאמרה טמאה אני לה ומת בעלה וזקוקה ליבם בזה יש לדון אם מועיל לה חליצה דאולי לא זינתה ואמרה פן משום שנתנה עיני' באחר וזקוקה ליבום ואינה יכולה להתניבם משום דשניא אנפשה חתיכה דאיסורה שאמרה שזינתה ואמרינן בנדרים (דף צ') דאף רב ששית דסובר דאוקלת בתרומה שלא תוציא לעז על בניה מ"מ מודה שאם נתארמלה שאינה אוכלת משום דליכא לעז על בניה דאמרי השתא הוא דאיתנסה וה"נ ודאי לענין יבום אמרינן שוי' אנפשה חד"א שאמרה שזינתה ואסורה ליבם דלעז על בניה ליכא דאמרי השתא הוא דזינתה דשומרת יבם שזינתה אסורה ליבם וכיון דאסורה להתניבם מיקרי אינה עולה ליבום ולא מהני לה חליצה פלל.

והתם לא שייך לומר אוקמי אחזקת היתר דהא איהי שניא אנפשא חד"א: ונראה דבזה יש לדון דלקנה מפרשים שהביא הרשב"א והר"ן דטעמא דמותרת לבעלה בטמא"ל הוא משום דאפקעינהו רבנן לקדושין מינן"א"צ חליצה פלל מן התורה רק מדרבנן כמו שאסורים בקרובותיהם כמ"ש הרמב"ן ז"ל בחידושי ריש פתובות ובחליצה שהיא רק מדרבנן אפשר דלא חיישינן להא דאינו עולה ליבום כמו דאמרינן ביבמות (דף ל"א) בספק גירושין דמה"ת א"צ חליצה רק מדרבנן משום דמוקמינן לה בחזקת היתר ליבם אלמא פינו דהחליצה היא רק מדרבנן לא איכפת לו במה דאינו עולה ליבום: אבל לשיטת הראשונים שביארנו במק"א דהטעם דמותרת בטמא"ל משום דעקרו דבר מן התורה בדבר הדומה זהו דווקא לגבי בעל אבל לגבי יבם ודאי דאסורה וא"כ אין חליצתה מתירתה: מיהו נ"ל דאפשר לומר דאם היא אומרת עדיין שנטמאה וזינתה שפיר מהני לה חליצתה ואין אנו צריכין לחוש שמה לא זינתה ומותרת להתניבם ולא מהני לה חליצה דכיון דמת בעלה למה לא תהא נאמנת דבחי בעלה אינה נאמנת עד שתביא ראיה לדבריה הוא מחמת שאינה יכולה להפקיע עצמה מיד בעלה אבל אם מת הבעל למה לא נאמנה שנטמאה.

ואין לומר דחשדינן לה שאומרת פן כדי להפקיע עצמה מיבמה מיבום פינו שבמקומותינו אין מייבמין למה אמרה טמא"ל אם אינו אמת וכה"ג פתב הט"ז בענין מזפה גט לאשתו במקום יבם דלדין לא שייך לומר דהוי חוב משום זימנין דרחמא לי פינו דאין מייבמין האידנא ואי דבושה מלחזור מדברי שאמרה טמא"ל והלא טוב לה שפתחזר מדברי ולומר שאמרה שקר להפקיע עצמה מתחת בעלה מלאמר שזינתה א"ו דקושטא קאמרה שנטמאה: ונ"ל באשה שקינא לה ונסתרה ומת בעלה ונפלה לפני יבם ששומע ואינו מדבר יש לדין דכיון דנסתרה א"כ מה"ת אינה ראויה ליבום פלל ובעיא רק חליצה ולפמש"כ בשם הרא"ש ז"ל דכל היכא דלא חזיא ליבום מה"ת לא בעי קריאה אלא משום לא פלוג ומשמע דהוי רק מדרבנן בעלמא וכיון דהקריאה הוי רק מדרבנן י"ל דהוי ספיקא דרבנן לדעת התוס' דאם זינתה באמת פטורה גם מן החליצה ובזו שנסתרה יש להסתפק שמה זינתה וכיון דעיקר פסול השומע ואינו מדבר הוא משום דאינו ראוי לקריאה והקריאה בזה הוא רק מדרבנן הוי ספק דרבנן שמה זינתה ואף שלדעת הרמב"ם והרא"ש ז"ל שהוכחנו לעיל אין ספק זנות פוטר מן החליצה דאפילו אם זינתה רק שאין אנו יודעין מזה אינו פוטר משום דכי פתיב טומאה בעריות בנדאי טומאה פתיב ולא בסתירה.

מ"מ פינו דאיסור דרבנן הוא כמש"כ דקריאה בהני דלא רמי ליבום הוי דרבנן להכי סמכינן אדברי הרי"ף והתוס' דאם זינתה א"צ חליצה פלל: מיהו איכא למימר דבחזקת איסור לשוק קיימא לפמש"כ ביו"ד (סי' ס"ט) דהא דאין מחזיקין מאיסור א"א לאיסור אשת אח ומייתי אשם תלוי בספק ב"ט לראשון וב"ז לאחרון הוא משום שהחזקות סותרות עצמן דממ"נ אם נחזיק איסור א"א לאוסרה ליבם הרי אנו סותרין החזקה נגד איסור לשוק להכי אין מועיל חזקת א"א לגבה ומוקמינן לה אחזקה ליבם אבל פאן שאנו מסתפקין על הזנות אין אנו יכולין להסתפק שמה לא זינתה מותרת ליבם דהא עכ"פ אסורה ליבם מפח הסתירה לחוד כדדרשינן לאחר ולא ליבם רק שאנו דנין אם נתירה לשוק או לא וע"ז נוכל להעמידה על חזקתה שהיתה אסורה לשוק מחמת אשת איש

ונִימָא דְנוֹדָאֵי לֹא זִינְתָה וצָרִיכָה חֲלִיצָה דָאָף אַם נִימָא שְׁלֵא זִינְתָה וְאֶסְרִינּוּ לָהּ לְשׁוּק מְטַעַם חֲזָקָה אֵין אָנוּ מְתִירִין אוֹתָהּ לֵיבָם דְלֵיבָם בְּלֹא ה"ה אֶסְרִינָה מְשׁוּם סְתִירָה וְא"כ אֵין חֲזָקוֹת סוֹתְרוֹת זֶה אֶת זֶה וּמִהֵנִי חֲזָקַת אִסּוּר דֹּא"א וְהֵנִי חֲזָקַת אִסּוּר וּבְחֲזָקַת אִסּוּר לֹא מִהֵנִי סָפֵק דְרַבְּנָן כְּמִש"כ הַפּוֹסְקִים.

וְעֵינּוּ בְּעִירוּבֵין (דָּף ל"ה) בְּטַמָּא סָפֵק טַבַּל בְּטוֹמָאָה קִלְהָ ר"מ מְטַהֵר וּר"י מְטַמָּא וּבְרַמְב"ם וְרַאב"ד (פ"י מֵה' מְקוּנְאוֹת): מִיְהוּ אֶפְשָׁר לֵאמֹר דְּכִינּוּ דְלֹא מִהֵנִי גְבִי סוּטָה לְבַעֲלָהּ חֲזָקַת הַיִּתֵּר מְשׁוּם דְּאִיפָּא רְגֵלִים לְדַבָּר שְׁקִינָא לָהּ וְנִסְתָּרָה א"כ ה"נ לֹא מִהֵנִי מֵה שְׂמַעְמֵיִדִין אוֹתָהּ בְּחֲזָקַת א"א לְאֶסְרָה לְעֵלְמָא וְלֵאמֹר שְׁנוֹדָאֵי לֹא זִינְתָה וּבְעֵינָא חֲלִיצָה וְאֶסְרָה בְּלֹא חֲלִיצָה מְשׁוּם דְּרַגְלִים לְדַבָּר מְרַע לְחֲזָקָה וְהֵנִי סָפֵק הַשְּׁקוּל שְׂמָא זִינְתָה וְא"צ חֲלִיצָה רַק מְדַרְבָּנּוּ וּמִהֵנִי חֲלִיצָה בְּלֹא קְרִיאָה אֱלֵא שְׂבַעֲיָקָר הַדְּבָר שְׂמַשְׁמַע מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש דְּהֵיכָא דְאֶסְרָה לֵיבָם הֵנִי הַקְרִיאָה מְדַרְבָּנּוּ לֹא מְשַׁמַּע הֵכִי בְּתוֹשִׁבוֹת הַמִּינּוּחֹסוֹת לְהַרְמַב"ן ו"ל וְעֵינ"ש: סִימָן קַעֲחַ שְׂאֵלָה יְבָמָה שְׁהִיא עַל הַיָּבָם בַּעֲשָׂה וּל"ת אִם בָּא עָלֶיהָ אִם צָרִיכָה גִט מִמֶּנּוּ אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה לְפִי הַמְתַּבָּאָר בְּסוּגֵיָא דִּיבְמוֹת (דָּף כ') כֹּל הֵיכָא דְמִדְאוּרֵיָתָא אֵינָה מְתִיבְמָת אִם בְּעָלוּ לֹא קָנָה.

מִיְהוּ מְצִאתִי לְהַמְל"מ (בְּפֶר"ד דְּרָף מְצוֹתֵיהָ) שְׂמַסְתַּפֵּק לֹאמֹר דְּכָרְתָּ לֵיכָא בְּחֵיבֵי עֲשֵׂה וּל"ת וְלֹא דְמִי לְאֲשֶׁת אָח שְׁלֵא בְּמָקוֹם מְצוּנָה דְכִינּוּ דְבַעֲי חֲלִיצָה פָּקַע אִסּוּר אֲשֶׁת אָח עֵינ"ש: וְאָף שְׁלֵכְאוּרָה יֵשׁ לְדַמּוֹת לְהָא דְאֶמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּף ל"ב) בְּנִשְׂא מֵת וְאִת"כּ נִשְׂא חַי דְלֹא חֲזִיִל אַחֻת אֲשֶׁה אִסּוּר אֲשֶׁת אָח וּפְרִיָּה פִינּוּ דְלֹא חֲזִיִל אִסּוּר אַחֻת אֲשֶׁה תְּתִיבָם: בְּיָמֵי וּמִשְׁנֵי אִסּוּר אַחֻת אֲשֶׁה מְתִלִי תְּלִי וְקֵאֵי אֵי פָּקַע אִסּוּר אֲשֶׁת אָח אֲתִי אִסּוּר אַחֻת אֲשֶׁה וְחֲזִיִל וְהִלְכָּהּ לֹא פָּקַע ע"כ.

אֲלֵמָא דְהֵיכָא דְלֹא תוּכַל לְהַתִּיבָם מְשׁוּם אִסּוּר אַחֻת אֲשֶׁה לֹא פָּקַע כֹּלֵל אִסּוּר אֲשֶׁת אָח מְשׁוּם דְלֹא פָּקַע אֱלֵא בְּמָקוֹם שְׂיִתְקַיָּים הַמְצוּנָה א"כ ה"נ פִּינּוּ דְאֵינּוּ יָכוֹל לֵיבָם מְחַמַּת עֲשֵׂה וּל"ת לֹא פָּקַע כֹּלֵל אִסּוּר אֲשֶׁת אָח וְחֵיבֵי כָּרְתָּ אֶפְשָׁר לְחַלֵּק דְדוֹקָא הַתָּם דְאִם יִפְקַע אִסּוּר אֲשֶׁת אָח יְחוּל אִסּוּר אַחֻת אֲשֶׁה שְׁהוּא בְּכָרְתָּ ג"כ כְּמוֹ אֲשֶׁת אָח הִלְכָּהּ לֹא פָּקַע אֲבָל הֵכָא דְכְּשִׁיפְקַע אִסּוּר אֲשֶׁת אָח יְהֵא רַק אִסּוּר עֲשֵׂה וּל"ת שְׁפִיר פָּקַע אִסּוּר כָּרְתָּ דְאֲשֶׁת אָח וְעוֹד דַּע"כ פָּקַע אִסּוּר א"א פְּדִי לְהַצְרִיכָה חֲלִיצָה דְאִם לֹא פָּקַע אִסּוּר אֲשֶׁת אָח לֹא שְׁיָיָה חֲלִיצָה כֹּלֵל: וּלפ"ז נִרְאָה דָאָף דְאֶמְרִינּוּ בְּגַמְרָא לְרַב דְמוֹקֵי קָרָא דִּיבְמָתוֹ יְבָמָתוֹ יֵשׁ לָהּ יְבָמָה שְׁעוֹלָה לְחֲלִיצָה וְאֵינָה עוֹלָה לֵיבּוּם בְּחֵיבֵי לְאוּיָן בְּדִיעְבַּד אִם בְּעָלוּ לֹא קָנָה הֵינּוּ דוֹקָא דְלֹא קָנָה פְּדִין: יְבוּם לְפִטוֹר אוֹתָהּ וְצָרְתָּה מְחֲלִיצָה אֲבָל גִּט צָרִיכָה פִינּוּ דְפָקַע כָּרְתָּ דְאֲשֶׁת אָח לֹא גָרַע מִשְׁאָר חֵיבֵי לְאוּיָן דְתוֹפְסֵי בְהֵם קִידוּשֵׁין וְה"ה לְדִידָן דְקִי"ל ח"ל מְתִיבָמִים מֵה"ת וְקָרָא אֲתִי לְחֵיבֵי לְאוּיָן וְעֲשֵׂה כְּמ"ש הַתּוֹס' נְמִי לֹא קָנָה מְדִין יְבוּם אֲבָל מְדִין אִישׁוֹת קָנָה וְאֵע"ג שְׁהוּא הִי רוֹצָה לְקַנּוֹת מְדִין: יְבוּם מ"מ קָנָה מְדִין אִישׁוֹת כְּדִמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּף נ"ב) דְּדְמִי לְעוֹזֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וְסָבוּר שְׁהוּא שְׁל גֵּר אַחֵר וְהָא דְפְרִיָּה לְרַב מְבַרְיָתָא דְפְצוּעַ דְכָּה דְקַתְנִי אִם בְּעָלוּ קָנָה וְלֹא מְשַׁנֵּי דְקוֹנָה מְדִין אִישׁוֹת וְלֹא מְדִין יְבוּם, הַתָּם מְשׁוּם דְמְשַׁמַּע דְקַתְנִי דוּמְיָא דְרִישָׁא דְקַתְנִי פְצוּעַ דְכָּה אוֹ כְּרוֹת שְׂפָכָה אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מִיבְמִין כִּי צָד מֵתוֹ וְלָהֶם אַחִים וְלָהֶם נָשִׁים וְעַמְדוֹ אַחִים וְעֲשׂוֹ מֵאֶמֶר בְּנִשְׁוִתֵיהֶם וְנִתְּנוּ גִט וְחֲלָצוּ מֵה שְׂעֲשׂוֹ עֲשׂוֹ וְאִם בְּעָלוּ קָנוּ ע"כ דְהַתָּם נוֹדָאֵי דְקָנָה מְדִין

יבום דְּכֹונָתָה נְמִי בְּסִיפָא גְבִי מְתוּ אַחִים וְעַמְדוּ הֵם וְעָשׂוּ כו' וּבְעֵלוּ קְנוּ דְקַתְנֵי הֵינְנוּ נְמִי מְדִין יבום וּמְפֹטְרוּ צְרוֹת בְּהַאי בִּיאָה וְקַשְׂיָא לְרַב דְּלַרְב לֹא קִנְה מְדִין יבום אַבְל מְדִין אִישׁוֹת מוֹדָה רַב דְּקִנְה פִּינוּ דְּפַקַע פְּרַת דְּאִשְׁת אַח לֹא גָרַע מַח"ל דְּעֵלְמָא דְקִי"ל קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּהוּ וְכוּ מְצִאתִי בְּמַהֲרָש"ל בִּיש"ש שְׁפַתְב שְׁצָרִיכָה גִט וְחִלְצָה: וּבִזְהָ יֵשׁ לִינְשֵׁב מֵאִי דְקָשָׁה דְבִגִּיטִין (דָּף פ"ב) קָאָמַר ר"א הֵתָם דְהָרִי זֶה גִיטָה חוּץ מִפְּלוּנֵי הָוִי גִט וּבְעֵי ר' אַבָּא בְּקִידוּשִׁין הָאִיךָ וּפְשִׁיט דְבִין לר"א וּבִין לְרַבְּנָן אֲמַרִּינוּ וְנִצְאָה וְהִתָּה וְפִלְיָגוּ בְּקִידוּשִׁין כְּמוּ בְּגִירוּשִׁין וְקָאָמַר אַבְיִי אַת"ל אִיתָא לְדַר' אַבָּא בָּא רְאוּבֵן וְקִדְשָׁה חוּץ מִשְׁמַעוֹן וּבָא שְׁמַעוֹן וְקִדְשָׁה חוּץ מִרְאוּבֵן וּמְתוּ שְׁנֵיהֶם מְתִיבְמַת לְלוּי וְאִין אֲנִי קוּרָא בְּהָ אִשְׁת ב' מְתִים מ"ט קִידוּשִׁי דְרְאוּבֵן אֲהִנִי קִדוּשִׁי דְשְׁמַעוֹן לֹא אֲהִנִי וְאֵלָא אִשְׁת ב' מְתִים הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה כְּגוֹן שְׁבָא רְאוּבֵן וְקִדְשָׁה חוּץ מִשְׁמַעוֹן וּבָא שְׁמַעוֹן וְקִדְשָׁה סְתָם עֵי"ש וּמְדַפְרִיךְ אֵלָא אִשְׁת ב' מְתִים הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה ש"מ דְּאִשְׁת ב' מְתִים דְּאוּרִייתָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בַּד"ה אֵלָא וּבִיבְמוֹת (דָּף ל"א) וְקָשָׁה דְלַרְבְּנָן דְּפִלְיָגִי אַר"א בְּחוּץ מִפְּלוּנֵי הִיכִי מִשְׁפַּחַת אִשְׁת ב' מְתִים וְהַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (דָּף ל"א) פְּתִבוּ דְמַתְנִיתִין (דפ' ד' אַחִין) וּמַתְנִיתִין דפ' הָאִשָּׁה רַבָּה פְּלִיגִי בְּזֶה דְמַתְנִיתִין דד' אַחִין דְתַנְּנוּ הֵתָם דְאֵם עֲשָׂה הֵיבָם מְאָמַר בִּיבְמַתוּ וּמַת חוּלְצַת וְלֹא מְתִיבְמַת הִיא וְצָרְתָה סוּבַר דְּאִשְׁת ב' מְתִים דְרַבְּנָן וְגִזַר מְשׁוּם צָרָה.

וּמַתְנִיתִין דְּהָאִשָּׁה רַבָּה דְקַתְנֵי הֵתָם כְּו ט' שְׁבָא עַל יְבֻמָּתוּ וְנִשְׂאָ אִשָּׁה אַחֲרָת וְלֹא יָדַע הִרְאִישׁוּנָה מִשְׁהַגְדִּיל הִרְאִישׁוּנָה חוּלְצַת וְהַשְׁנִי' מְתִיבְמַת סְבָרִי אִשְׁת ב' מְתִים דְּאוּרִייתָא לְהִכִי הִרְאִישׁוּנָה אִינָה מְתִיבְמַת מְשׁוּם דְדַמְיָא לְאִשְׁת ב' מְתִים אַבְל הַצָּרָה מְתִיבְמַת דְלֹא גִזַּרוּ עַל הַצָּרָה עֵי"ש בַּתּוֹס' וְאִטוּ נֹקִי וְנִימָא דְמַתְנִיתִין דפ' הָאִשָּׁה רַבָּה סְבָרִי כַּר"א בְּחוּץ מִפְּלוּנֵי דְלַרְבְּנָן לֹא מִשְׁפַּחַת כָּלֵל אִשְׁת ב' מְתִים וּלְכַמְש"כ א"ש דְגַם לְרַבְּנָן דַּר"א מִשְׁפַּחַת אִשְׁת ב' מְתִים כְּגוֹן שְׁבָא עַל יְבֻמָּתוּ דְחִיבֵי עֲשָׂה וּל"ת דְלֹא קִנְה מְדִין יבום דַּמְה"ת לִיבּוּם לֹא רְמִיָא וּמְדִין אִישׁוֹת קִנְה וְלֹא פָקַע עֲדִינִין זִיקַת הִרְאִישׁוֹן ג"כ וְאֵם מַת הָרִי הִיא אִשְׁת ב' מְתִים: וּכְעִין סְבָרָא זֹו מְצִאתִי בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ק דִּיבְמוֹת) דְהִנּוּה בְּעֵי לְמִימַר שָׁם עַל מְלִתָּא דְאַבָּא שְׂאוּל דְאָמַר הַכּוֹנֵס יְבֻמָּתוּ לְשָׁם נֹוִי לְשָׁם אִישׁוֹת וְכו' ה"ז בְּעִילַת זְנוּת וְקָרוּב בְּעֵינֵי לְהִיּוֹת הַנּוֹלָד מִמְּזוֹר וְקָאָמַר שָׁם מָה אַבָּא שְׂאוּל כַּר"ע דְאָמַר יֵשׁ מִמְּזוֹר בִּיבְמָה מָה דְאָמַר ר"ע בִּיבְמָה שְׁזִינְתָה מָה דְאָמַר אַבָּא שְׂאוּל בִּיבְמָתוּ עַכ"ל שָׁם הֵינְנוּ דְהִנּוּה בְּעֵי לְמִימַר מְעִיקְרָא דְאִסּוּר אִשְׁת אַח לִיכָּא גַם לְאַבָּא שְׂאוּל פִּינוּ שְׁמוּתָר לְבוֹא עֲלֵי לְשָׁם מְצוּה וְהָא דְהִנּוּה הַנּוֹלָד מִמְּזוֹר ע"כ דְמַחְשָׁב הָאִי בִּיאָה לְגַבִּי יְבָם גּוּפָא כְּבִיאַת יְבָמָה לְשׁוּק פִּינוּ שְׂאִין בְּהָ דִין יבום הָרִי הִיא כְּאִינְשׁ דְּעֵלְמָא וְלַרְבְּנָן דְּסְבָרִי דְבִבִּיאַת יְבָמָה לְשׁוּק יֵשׁ תְּפִיסַת קִידוּשִׁין וְלֹא הָוִי הַנּוֹלָד מִמְּזוֹר, גַּם בְּבָא עַל יְבֻמָּתוּ לְשָׁם זְנוּת לֹא הָוִי מִמְּזוֹר וְאַבָּא שְׂאוּל דְאָמַר דְקָרוּב לְהִיּוֹת הַנּוֹלָד מִמְּזוֹר ע"כ דְּסְבָר כַּר"ע דְּמִיבְמָה לְשׁוּק הָוִי הַנּוֹלָד מִמְּזוֹר וְאַח"כ דְחֵי הִירוּשְׁלָמִי דְשֵׁא"ה שְׁהִיא יְבֻמָּתוּ וְיֵשׁ בְּהָ אִסּוּר אִשְׁת אַח וְסוּבַר אַבָּא שְׂאוּל דְכָל שְׁבָא לְשָׁם זְנוּת לֹא פָקַע עֲדִינִין אִסּוּר אִשְׁת אַח הָרִי דְלִמְאִי דְהִנּוּה בְּעֵי לְמִימַר דְּפַקַע אִסּוּר אִשְׁת אַח גְבִי בִיאַת זְנוּת וְדַמְיָא לִיבְמָה לְשׁוּק תְּלִיא לְעַנְנִין תְּפִיסַת קִידוּשִׁין וּמְמִזְרוֹת בְּפִלוּגְתָּא דַּר"ע וְחֻכְמִים לְעַנְנִין שְׂאָר חִיבֵי לְאוּוִין: וּמְצִאתִי שְׁגַם הַר"מ ז"ל פֶּסֶק דְּאִשְׁת ב' מְתִים הָוִי מַה"ת שְׁכ' (בפ"י מִהֲלָכוֹת יבום וְחִלְצָה ה' כ"ז) ג' אַחִין נְשׁוּאִין ג' נְשִׁים נְכָרִיּוֹת מַת אַחַד מֵהֶן וְעֲשָׂה הַשְׁנִי מְאָמַר בִּיבְמָתוּ וּמַת קוּדָם שְׁכָנְסָה וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְפָנֵי יְבָם הָרִי אֵלוּ חוּלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמַת מְפָנֵי שְׁבַעֲלַת מְאָמַר עֲלֵי

זיקת שְׁנֵי יָבָמִין וְנִמְצָאת כְּאִלּוּ הִיא אִשֶׁת ב' מְתִים וְדָרְשׁוּ חֻכְמִים וְאָמְרוּ אִשֶׁת הַמֵּת וְלֹא אִשֶׁת ב' מְתִים לְפִיכָף כֹּל אִשָּׁה שֶׁעָלָה זִיקַת ב' יָבָמִין חוֹלְצַת וְלֹא מְתַיֵּבֶמֶת וְכֵן צָרְתָה וְאִסּוּרֵן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים ע"ל: וְלִכְאוּרָה נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל שֶׁהוּא מֵה"ת וּמ"ש שֶׁהוּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים הֵינּוּ מִשׁוּם שֶׁמֵּאָמֵר בִּיבְמָה הוּא רַק מִדְּבָרֵי סוּפְרִים דִּמְה"ת מֵאָמֵר בִּיבְמָה לְאוּ כְּלוּם הוּא.

אָבֵל עֵינָר הָאִסּוּר דְּאִשֶׁת ב' מְתִים הוּא מֵה"ת דְּהָא פְּתַב וְדָרְשׁוּ חֻכְמִים וְאָמְרוּ דְּמִשְׁמַע שֶׁדָּרְשׁוּ מִקְרָא וּא"כ קִשָּׁה הָא לֹא מִשְׁפַּחַתָּ לָהּ כֹּל אִשֶׁת ב' מְתִים מֵה"ת לְדִידָן דְּקִי"ל כְּרַבְּנָן דְּר"א בְּחוּץ מִפְּלוּנֵי וְדוֹחֵק לֹאמַר דְּאָף דְּלֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ מֵה"ת אִשֶׁת ב' מְתִים מ"מ מִמִּשְׁמַעוֹתָא דְּקָרָא מִשְׁמַע דְּקָפִיד אֲדִין יְבוּם שֶׁהוּא רַק אִם יֵשׁ עָלָי רַק זִיקַת יָבָם אֶחָד וּמִמִּילָא כִּינּוּן דְּמֵאָמֵר מִדְּרַבְּנָן קוּנָה וְהוּנָא זִיקַת שְׁנֵי יָבָמִין וְאִסּוּרָה לְהַתְיַיְבֵם דּו"א דְּכִינּוּן דִּמְה"ת לֹא מִשְׁפַּחַת אִשֶׁת ב' מְתִים לָמָּה אֶסְרוּ בְּזִיקַת ב' מְתִים ע"י מֵאָמֵר כִּינּוּן דְּלִיפָּא לְאַחֲלוּפֵי בְּזִיקַת ב' מְתִים מֵה"ת לִיפָּא לְמַגְזֵר מִיַּדִּי.

אָמְנָם לְפַמְש"כ מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁפִיר זִיקַת שְׁנֵי מְתִים מֵה"ת לְרַבְּנָן דְּר"א בְּחִיבֵי עֲשֵׂה וּל"ת שֶׁעֵבֵר וּבָא עָלָי כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי לְעֵיל: וְעוֹד נ"ל לִיִּשְׁב דְּאֶפְשָׁר לְאַשְׁכּוּחֵי אִשֶׁת ב' מְתִים דְּהִנֵּה תֵּנוּ בְּנֵדָה (דָּף מ"ד) בֵּת ג' שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד אִם בָּא עָלָי יָבָם קְנָאָה וּפִי' רַש"י ו"ל בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ס"ט) קְנָאָה לְיִוְרָשָׁה וְלִטְמָא לָהּ וְלְהוֹצִיאָהּ בְּגִט בְּלֹא חֲלִיצָה וּבְלִבְד שֶׁיִּקְבֵּל אָבִיהָ אֶת גִּיטָהּ הָרִי בְּהֶדְיָא שֶׁיִּכּוֹל לְגַרְשָׁה כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה אוּלָּם בִּיבְמוֹת (דָּף ס"א) בְּהָא דְּתַנָּיָא מְתַיֵּבֶמֶת וְאִינָה חוֹלְצַת דְּבָרֵי ר"א וּפִירֵשׁ רַש"י ו"ל וְאִינָה חוֹלְצַת דְּאִינָה נִפְטָרַת לְשׁוּק בְּחִלְצָה דְּאִין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה כְּלוּם אָבֵל מְתַיֵּבֶמֶת וְתַגְדֵּל אֶצְלוֹ וְתַתְקִינִים מְצוֹת יִיבוּם ע"ל מְבוֹאָר בְּהֶדְיָא דְּאָף דְּקְנָאָה מ"מ לֹא קִיָּים מְצוֹת יִיבוּם וְצָרִיף לְקִיָּימָה עַד שֶׁיִּקְיָיִים מְצוֹת יְבוּם וּא"כ קִשְׁיִין דְּבָרֵי רַש"י אֶהְדְּדִי: וְלוּלֵא דְּמִסְתַּפִּינָא הֵייתִי אוֹמֵר לִיִּשְׁב שִׁטַּת רַש"י ו"ל דְּנוֹדָאֵי לֹא מְצִי לְגַרְשָׁה מִיַּד אָף ע"י אָבִיהָ דְּהָא קְטַנָּה שְׂאִינָה רְאוּנָה לִילֵד אָף שֶׁקְנָאָה מ"מ לֹא קִיָּים מְצוֹת יִיבוּם שֶׁהָרִי אִינָה רְאוּנָה לִילֵד עַדִּין וְהָרִי גַם בְּזַקְנָה כ' הַרְמַז"ל (בַּפ"י מֵהַלְכוֹת יְבוּם) שֶׁיֵּשׁ בְּזַקְנָה יְבוּם מִשׁוּם שֶׁהֵיְתָה לָהּ שְׁעַת הַפְּנֹשֶׁר א"כ בֵּת ג' שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שְׁלֹא הֵיְתָה לָהּ שְׁעַת הַפְּנֹשֶׁר וְנוֹדָאֵי דְּלֹא מְקַיָּים מְצוֹת יְבוּם אַעפ"י שֶׁקְנָאָה: וּמִש"כ רַש"י ו"ל בְּנֵדָה שֶׁקְנָאָה לְהוֹצִיאָהּ בְּגִט אִם יִקְבֵּל אָבִיהָ גִּט דְּמִשְׁמַע שֶׁיִּכּוֹל לְהוֹצִיאָהּ בְּגִט כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה הֵינּוּ כְּשֶׁהִיא בֵּת י"א שָׁנִים וְיוֹם א' דְּאֶמְרִינּוּ בִּיבְמוֹת (דָּף י"ב) שְׂאֵז תּוֹכֵל לְהַתְעַבֵּר וְאָף דְּאֶמְרִינּוּ שֶׁם תּוֹף הַזְּמַן הִזָּה הִיא מֵתָה וְעוֹבְרָה מֵת מ"מ כִּינּוּן שְׁמַתְעַבְרַת מִקְרָא רְאוּנָה לְהוֹלִיד אָף שֶׁבְּנוֹדָאֵי לֹא יֵהָא הַנּוֹלֵד בֶּן קִיָּמָא מ"מ מִקְרֵי הַקְּמַת שֶׁם וְעִי' בֵּית שְׁמוּאֵל (ס"ס קס"ה): וְיֵשׁ סְמִיךְ לָזָה מֵהָא דְּאֶמְרִינּוּ בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ק"י) מְאִימְתִי קָטָן בָּא לְעוּה"ב רַבִּינָא אָמַר מִשְׁעָה שְׁנִזְרַע בְּמַעֲי אִמּוֹ שְׁנִזְרַע זָרַע יַעֲבֹדְנוּ יְסוּפֵר וּפִרְש"י ו"ל מִשְׁעָה שְׁנִזְרַע הַזָּרַע בְּמַעֲי אִמּוֹ אֶפְיָלוּ הַפִּילָה אִמּוֹ וְנִמְחָה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעַתִּיד דְּכִתִּיב זָרַע יַעֲבֹדְנוּ וְכֵן אֶמְרִינּוּ בְּכַתְּוֹבוֹת נְבִלְתִי קוֹמוֹן לְרַבּוֹת נְפִלִים ע"כ וּא"כ אֶפְשָׁר דָּגַם זֶה מִקְרֵי הַקְּמַת שֶׁם לְאַחֲיוּ וְכְשֶׁהִיא בֵּת י"א שָׁנִים וְרְאוּנָה לְהַתְעַבֵּר קִיָּים בְּהָ מְצוֹת יְבוּם וְכִש"כ דְּאִיפָּא לְמִימַר שֶׁיִּכּוֹלָה לְהוֹלִיד וְנוֹלֵד גְּמוּר אֲלֵא שְׁמַתָּה בְּשְׁעַת לִיְהִי וְאִיפָּא לְמ"ד שֶׁם בְּסִנְהֶדְרִין מִשְׁעָה שְׁנוֹלֵד וְע"ז פְּתַב רַש"י שֶׁיִּכּוֹל לְגַרְשָׁה ע"י אָבִיהָ אָף שֶׁעַדִּין קְטַנָּה הִיא רַק כִּינּוּן שֶׁיִּכּוֹלָה לְהַתְעַבֵּר וּקְמ"ל שֶׁקְנָיִנָה קְנָיִן גְּמוּר אָבֵל קוֹדֵם י"א שָׁנָה שְׂאִינָה יְכוֹלָה לְהַתְעַבֵּר אִינּוּ יְכוֹל לְהוֹצִיאָהּ בְּגִט כְּמ"ש רַש"י ו"ל בִּיבְמוֹת.

וא"כ אם מת קודם שקיימים מצוות יבום היינו שלא הגיע זמנה להתעבר לבוא לכלל הקמת שם צריכה חליצה ויש עליה זיקת בעלה הראשון שלא פקע מחמת שלא קנים עדיין מצוות יבום.

וגם זיקת היבם שקנאה לכל דבר והינא אשת ב' מתים מה"ת ואסורה להתניבם וא"ש דמשפחת לה אשת ב' מתים מה"ת: סימן קעט דין יבם קטן שפא על יבמתו אי קנאה מן התורה: בקדושין (דף י"ט) בעי ר"ל מהו שמייעד אדם לבנו קטן בנו אמר רחמנא בנו כל דהו או"ד בנו דומיא דידן' מה הוא גדול אף בנו גדול אר"ז ת"ש איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן ואי אמרת מצי מייעד מצינו אישות לקטן אלא מאי אינו מייעד אמאי ממעט לי' קרא אר"א הקא ביבם קטן עסקינן דמדאורייתא חזינא לי' מהו דתימא הואיל דמדאורייתא חזינא לי' וביאתו ביאה ליחייב עליה משום א"א קמ"ל מאי הנה עליה ת"ש וכו' ופרש"י ז"ל דמדאורייתא חזינא לי' פלומר זקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה פדתנן בגדה (דף מ"ה) בן תשע שפא על יבמתו קנאה והתוס' שם כתבו דז"א אלא מדרבנן ולפוסלה מן האחיזן פדתנן בהאשה רבה עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא הינא פאשתו והא דקאמר דמדאורייתא חזינא לי' היינו בעלמא אם הי' היבם גדול והה"מ (בפ"ה מהלכות יבום וחליצה ה' י"ח) כ' בשם הרמב"ן ז"ל ג"כ פדעת רש"י ז"ל דמדאורייתא קנה אותה לכל דבר של יבום אבל אינה פאשת איש להתחייב עליה והא דקני לה מדין תורה טעמא דמלתא פדקתני עליה בתוספתא דמכילתין זה הפלל כל ביאה שצריכה דעת אין ביאתו ביאה צריכה דעת ביאתו ביאה וכן בירושלמי, ע"כ דבריו ז"ל: וראיתי להגאון בעל יד המלך ז"ל שהקשה לשיטת התוס' והרשב"א ז"ל דלא קני לה מה"ת ואמאי פיון דקיי"ל בגדול קונה בין בשוגג בין במזיד בין באונס א"כ הא ביאת קטן לא גרע מביאת גדול באונס וכן מצאתי להר"ן ז"ל לנדה (דף מ"ה) שהקשה ג"כ פן ע"ש: ול"נ דלק"מ דטעמא רבה איפא לחלק בין ביאת גדול באונס לביאת קטן לפמש"כ התוס' בכתובות (דף נ"ו) בהא דאמרין התם לר"מ דאמר במקדש ע"מ שאין לה עלי שאר פסות ועונה הנה מתנה ע"מ שכתוב בתורה.

והקשו דמ"ש מאמר קרע פסותי ע"מ לפטור שהוא פטור. ותירצו דנזיקין לא דמי לקדושין דהקא היינו טעמא דאין קדושין לחצאין דאין לה קדושין שאין עלי שכו"ע אבל גבי נזיקין לא שייך למימר הכי ע"כ וכ"כ שם בשטיה מקובצת וכ"כ רש"י ז"ל בב"מ (דף צ"ד) ד"ה אפילו תימא וא"כ היינו דאיפא לפלוגי בין ביאת שוגג ואונס לביאת קטן דכיון דעיקר פח האישות הוא שתאסר על כל העולם ותהי' משועבדת לו וגם הוא משועבד לה בשאר כסו"ע וקטן לא חל עליו שום חיוב מחיובי התורה ואפילו במצות שפגופו פטור להכי לא קני לה לגמרי דאין אישות לחצאין ולא דמי לביאת שוגג בגדול דרבי רחמנא למקני דהגדול חל עליו ע"י קנין זה כל החיובים שהבעל מתחייב לאשתו.

משא"כ קטן ואי לאו דמיעטו קרא הו"א דהנה קנין גמור בגדול ורחמנא רמי עלי חיובא אף שהוא קטן דהקנו לו אשה מן השמים וחייבוהו ג"כ בכל דבר שהבעל חייב לאשתו וכן גבי ייעוד אי הנה אמרינן דמצי מייעד דבנו כל דהו אמר רחמנא הנה אמרינן ג"כ דהתורה נתנה רשות להאב לייעד לבנו קטן למרמי עלי חיובא וע"י יעוד האב מתחייב

ומשתעבד הָבֵן וְגַבִּי יְבוּם נָמִי הִנֵּה אֲמַרִּינָן דַּע"י שְׁהִקְנוּ לֹו אִשָּׁה מִן הַשָּׁמַיִם הוּא מְשַׁתְּעָבֵד וְקָנִי לָהּ וְלֹא מִיְקָרִי אִישׁוֹת לְחַצְאִין לְהַכִּי מִיַּעֲטֹו קָרָא דְלֹא קָנִי לָהּ מְשׁוּם דְלֹא רַמְיָן עֲלֵי חַיִּיבָא וְלֹא דְמִי לְבִיאַת גְּדוּל בְּשׁוּגַג וְאֹנָס דְּבַר חַיִּיבָא הוּא לְהַשְׁתְּעָבֵד בְּשָׂאָר כִּסּוּ"ע וְקָרָא דִּיבְמָה יָבֵא עֲלֵי דְמַרְבִּינָן מִיָּגִי קָטָן בִּיבְמוֹת (דָּף קי"א) הוּא רַק לְעַנְנָן דְלֹא חִיָּיִשִּׁינָן לְאִסּוּר אִשְׁתְּ אַח שָׁבוּ מְשׁוּם דְכִינָן דְלֹאֲחַר שְׁעֵתוֹ יְהֵא דִין יְבוּם דְהִינּוּ פְּשִׁיגְדֵל לִיפָּא גַם עֲכָשׁוּן אִסּוּר אִשְׁתְּ אַח אָבֵל לְמִקְנֵי עֲכָשׁוּן לֹא]: וְכִזְזָה יִישְׁבְּתִי קוֹשִׁית הַגָּאוֹן בְּנוֹב"י מַה"ת דְלִישִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְבְדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ קוֹנָה קָטָן מַה"ת א"כ אֲמַאי אִין אִישׁוֹת לְקָטָן הָא אִשָּׁה הֵי דַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ: וְלִפְמַש"כ א"ש דְכִינָן דָּאִין הַקָּטָן מְשַׁתְּעָבֵד בְּשַׁכּוּ"ע לֹא קָנָה כָּלֵל מְשׁוּם דָּאִין אִישׁוֹת לְחַצְאִין וְאָף ר"י דְפְלִיג אַר"מ וְסוֹבֵר בְּדָבָר שְׁבַמְמוֹן תְּנָאוּ קָנִים לֹא מְשׁוּם דְפְלִיג אַהֲדָה סְבָרָא דָּאִין אִישׁוֹת לְחַצְאִין.

אֵלָּא מְשׁוּם דְסָבֵר דְכִינָן שְׁהוּא בְתוֹרַת תְּנָאִי הֵי קְדוּשִׁין מְעֲלִיא אָבֵל אִם הֵי גְבָרָא אִינוּ רְאוּי לְהַתְּפֹס עָלָיו חַיִּיב לֹא מִיְקָרִי קְדוּשִׁין כָּלֵל וְכַדְבָּעִי לְמִימַר בְּגִיטִין (דָּף פ"ב) דָּאָף לְרַבְּנָן דַּר"א דָּאִם אָמַר הָרִי אֶת מְגוֹרְשֵׁת חוּץ מִפְּלוּנִי לֹא מְהַנִּי מ"מ אִם אָמַר ע"מ שְׁלֹא תִנְשָׂאִי לְפְלוּנִי מְהַנִּי וְה"נ אָף דְתַנְּאִי מְהַנִּי לַר"י מ"מ כִּינָן דָּאִינוּ רְאוּי לְהַתְּפֹס עָלָיו שְׁעַבּוּד לֹא מְהַנִּי וְעוֹד הָא ר"י מוֹדָה בְּעוֹנָה שְׁאִין שׁוּם תְּנָאִי קָנִים וְקָטָן לֹא מְשַׁתְּעָבֵד לְשׁוּם דְבָר: וְמַה שְׁהִבִּיא הַה"מ בְּשֵׁם הַרְמְב"ן ז"ל רֵאִי מִתּוֹסְפֶתָא וִירוּשְׁלָמִי לֹא יִדְעַתִּי מֵאִי רֵאִי הִיא זֹו דְהָא בִירוּשְׁלָמִי לֹא קָתְנִי קָטָן דְז"ל הִירוּשְׁלָמִי (בְּרִישׁ פ' הַבָּא עַל יְבָמָתוֹ) הַוּוֹיָן בְּעֵי מִימַר בְּפִקְחָא שְׁיֵישׁ בּוּ דַעַת קוֹנָה בֵין לְדַעַת וּבֵין שְׁלֹא לְדַעַת וְחַרְשׁ שְׁאִין בּוּ דַעַת לֹא יְקַנָּה אֵלָּא לְדַעַת אֲשַׁכַּח תְּנִי ר"ח אַחַד הַחֲרָשׁ וְאַחַד הַשׁוֹטָה שְׁבַעֲלוּ קְנוּ וּפְטְרוּ אֶת הַצְּרוֹת וְלֹא מוֹנְכָר שֵׁם קָטָן כָּלֵל.

וְכֵן בְּתוֹסְפֶתָא (פְּרָק אַחַד עָשָׂר) אַחַר שְׁשִׁנָּה שֵׁם פְּלוּגְתָא דַּר"ש וְרַבְּנָן בְּבֵן ט' שְׁבָא עַל יְבָמָתוֹ קָתְנִי שֵׁם בַּד"א בְּבִיאַת בֵּן ט' וְיוֹם אַחַד אָבֵל חַרְשׁ וְשׁוֹטָה שְׁבַעֲלוּ קְנוּ וּפְטְרוּ אֶת הַצְּרוֹת [וְאָף דְבְתוֹסְפֶתָא שְׁלִפְנֵינוּ אִיתָא אָבֵל חַרְשׁ וְזֵה טְעוּת סוֹפֵר וְצ"ל אָבֵל חַרְשׁ וְשׁוֹטָה דְכִינָן דְקָאֲמַר מְעִיקָרָא בַּד"א בְּבִיאַת בֵּן ט' וְיוֹם א' מְמִילָא מוּבָן דְצָרִיף לְסִיָּים אָבֵל חַרְשׁ [וְשׁוֹטָה] שׁוֹטָה וְקָטָן שְׁנַשְׂאוּ נְשִׁים פְּטוּרִים מִן הַחֲלִיצָה זֵה הַכָּלֵל כָּל בִּיאָה שְׁצָרִיכָה דַעַת אִינָה בִיאָה אִינָה צָרִיכָה דַעַת ה"ז בִּיאָה ע"כ הָרִי חֲזוּינָן דְהָא דְקָתְנִי אִינָה צָרִיכָה דַעַת ה"ז בִּיאָה לֹא קָאִי אֲקָטָן כָּלֵל רַק שְׁבָא לְתַרְזַן מְפָנִי מַה אֲמַרִּינָן חַרְשׁ וְשׁוֹטָה שְׁבַעֲלוּ קְנוּ וּפְטְרוּ אֶת הַצְּרוֹת וְשׁוֹטָה וְקָטָן שְׁנַשְׂאוּ נְשִׁים וּמָתוּ פְטוּרִין מִן הַחֲלִיצָה וּבְהֵאִי בְבָא לֹא קָתְנִי חַרְשׁ מְשׁוּם דְחַרְשׁ תְּקֵנוּ לִי רַבְּנָן נְשׁוּאִין] וְקָשָׁה שׁוֹטָה אֲשׁוֹטָה וְע"ז מְחַלֵּק דְבִיאַת נְשׁוּאִין צָרִיכָה דַעַת וּבִיאַת יְבוּם אִינָה צָרִיכָה דַעַת אָבֵל אֲקָטָן לֹא קָאִי כָּלֵל דְהָא כִי סְלִיק מִפְּלוּגְתָא דַּר"ש וְרַבְּנָן גְּבִי קָטָן קָאֲמַר בַּד"א בְּבֵן ט' שְׁנִים וְיוֹם אַחַד: אָבֵל חַרְשׁ וְשׁוֹטָה שְׁבַעֲלוּ קְנוּ וְע"ז מְחַלֵּק בֵין צָרִיכָה דַעַת לְאִינָה צָרִיכָה דַעַת: וְכִינָן שְׁבַרְנוּ דְבְתוֹסְפֶתָא וִירוּשְׁלָמִי לֹא מוֹנְכָר הָד סְבָרָא דְכָל שְׁאִינָה צָרִיכָה דַעַת בִּיאָתוֹ בִּיאָה אֲקָטָן וְקָאִי רַק אַחֲרַשׁ וְשׁוֹטָה א"כ אִין כָּאֵן קוֹשְׂיָא עַל שִׁיטַת הַתּוֹס' דְסָבְרִי דְקָטָן אִינוּ קוֹנָה מַה"ת מְשׁוּם דְמִיַּעֲטֹו קָרָא אִשְׁתְּ אִישׁ פְּרָט לְקָטָן וּמֵאִישׁ לֹא מְמַעֲטִינָן אֵלָּא קָטָן שְׁהוּא לֹא מִיְקָרִי אִישׁ אָבֵל חַרְשׁ וְשׁוֹטָה שְׁפִיר מְקַרְיָין אִישׁ וְאִינָם בְּכָלֵל מִיַּעוּט זֵה דְהָא בִיבְמוֹת (דָּף ק"ה) מְמַעֲטִינָן קָטָן שְׁאִינוּ חוּלְץ מְשׁוּם דָּאִישׁ פְּתִיב בְּפִרְשָׁה וְחַרְשׁ וְשׁוֹטָה פְּסִלִין רַק מְשׁוּם דָּאִינָן בְּאָמַר וְאָמְרָה וְכֵן בִירוּשְׁלָמִי (פ"ק דְתַרְוּמוֹת) אֲמַרִּינָן חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ וּמָנָה חַרְשׁוֹ וּמְפָרֵשׁ קָטָן דְכְּתִיב

מאת כל איש חרש ושוטה דכתיב אשר ידבנו לבו והיינו שאין בהם דעת הרי מבואר דרב קטן לא מקרי איש אבל חרש ושוטה מקריין איש א"כ אינם בכלל מיעוטא דאשר ינאף את אשת איש דלא מיעט הכתוב אלא קטן שאינו איש ועליו לא רמי רחמנא קנן אבל חרש ושוטה דמקריין איש אף שאין בהם דעת קנו את יבמתם דרחמנא רמי עלי קנן וחיובא לכל מגלי בהאי קנן הואיל ומדאורייתא חזיא לי דכיון דלא ממעט אלא מי שאינו איש ממילא חרש ושוטה דהיינו איש קנו מה"ת הואיל וחזיא לי כדאמר בירושלמי כיון שא"צ דעת.

אבל קטן לא קנה אף שא"צ דעת משום דמיעטי קרא הואיל ואינו איש ואין שום סתירה מדברי התוספתא והירושלמי לדעת התוס' והרשב"א ז"ל: ולכאורה נראה להביא ראיה לדעת התוס' דיתבם קטן לא קנה מדאורייתא מהא דאמרין בסוטה (דף כ"ד) במשנה שם ואלו שב"ד מקנין להם מי שנתחרש בעלה או שנשתטה או שהי' חבוש בבית האסורים לא להשקותה אמרו אלא לפוסלה מפתובתה ר"י אומר אף להשקותה לכשיצא בעלה מבית האסורים ישקנה ע"כ ופירשו התוס' שם (בדף כ"ז) ד"ה איש דהאי לפוסלה מפתובתה דקאמר היינו לאנסרה לבעל ולבועל ע"י קינוי זה אבל לפוסלה מפתובתה אינו צריך קרא דהא פתובה דרבנן ע"ש ונהרי דרף הש"ס למחשב בכל דוכתי חרש ושוטה וקטן בהדי הדדי ומדוע פאן שביק התנא לקטן ונקט חו"ש לחוד וע"כ משום דאשת קטן אינה נאסרת עליו משום דאין אישות לקטן ובחרש ושוטה מייירי שנתחרש או שנשתטה אחר שפסו וכדקתני במתניתין אבל בקטן לא משפחת לה כלל.

ולדעת רש"י ורמב"ן ז"ל בקטן נמי משפחת ביהם בן ט' שפא על יבמתו שקנאה מדאורייתא א"ו כדעת התוס' דלא קנה כלל להכי לא נקט לה בילפוימא דקרא בברייתא שם ואפשר דאף מדרבנן שעשאו ביאתו כמאמר בגדול נמי אין מקנין לה הב"ד.

כיון דאין פאן אלא איסור דרבנן משו"ה לא תני לה נמי במתניתין: ואין לומר דאפתי הוי מצוי למתני בקטן שהוא כהן שמקנין לה ב"ד מביאה לפסול לה דאסורה מדאורייתא לבעלה אח"כ בגדלותו דז"א דלא שייך קינוי וסתירה אלא באיסור שפא מחמת קדושין אבל בקטן שאין קדושיו פלום ומקנין לה שלא תבעל לפסול לה ונסתרה אח"כ אינה נאסרת כלל דקיי"ל מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד גם אין לומר דכיון דגם לשיטת הרמב"ן ליכא בקטן מיתה אינה נאסרת בקינוי וסתירה דז"א דהא ממעט שם שומרת יבם דאינה שותה מקרא דתחת אישה וקאמר משתא הוא דלא שתיא הא קינוי מקני לה ונאסרת עליו אעפ"י שאינה אלא בלאו וא"כ מדלא תני קטן בהדי חרש ושוטה מוכח כדעת התוס' והרשב"א ז"ל דקטן לא קני כלל מיהו גם לשיטת התוס' והרשב"א ז"ל קשה אמאי לא פשיט מזה דלא מיעד לקטן משום דבנו גדול אמר רחמנא מדלא חשיב שם בסוטה קטן בהדי חרש ושוטה: שוב ראיתי דמהך משנה ליכא ראי' לא אייעוד ולא איבם קטן דאפשר לומר דמצוי מיעד וכן יבם קטן קנה מה"ת והא דלא תני לי במתניתין הוא משום ר' יוסי דסובר דמקנין אף להשקותה דלא בעינן קנא והביא ובאשת קטן ע"י ייעוד או ע"י יבום אף שיש להם קנן מה"ת מ"מ אין יכול להשקותה משום דכתיב מבלעדי אישך ודרשינו שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל ועיי' ביבמות (דף נ"ח) שהקשה דכונתה גבי שומרת יבם שפא עלי יבם בבית

חמי' שומרת יבם קרית לה אשתו מעליא היא דהא אמר רב קנה לכל אפילו בביאת שוגג ואונס] והקשו שם בתוס' דלוקמי בנפל מן הגג ונתקע או בנתפוגין להטיח בכותל דלא קנה ושפיר הוי קדמה שכיבת בעל לבועל ותירצו דכיון דכתיב ויתן איש בך את שכתו מבלעדי אישה דמשמע מבלעדי אישה שנתן בך את שכתו משמע דבעל בעי פוננת שכיבה עכ"ל שם וקטן אע"ג דמקרי פוננת שכיבה כדמשמע בתוס' (דף נ"ד) ד"ה ישן ע"ש מ"מ איש לא מיקרי וקרא כתיב מבלעדי אישה מבואר דבעי שכיבת הבעל כשהוא איש להכי לא מצוי למתני באשת קטן ע"י יעוד או יבום דלא קדמה שכיבת הבעל שהיא איש לשכיבת בועלמשא"כ חרש ושוטה דמשכח"ל שישתו כשישתפה החרש והשוטה ומקרי קדמה שכיבת בעל אף שפא עלי' כשהוא חרש ושוטה דחרש ושוטה מקרי איש.

ולעגן קדמה שכיבת בעל לבועל לא בעינו אלא שיהא שכיבת בעל בכונה דהא ביאת שוגג ומזיד נמי מהני כדמוכח בגמרא דלשמאל לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה שפיר משפחת לה בביאת זנות ומסתמא ה"ה ביאת שוגג כדמשמע מדברי התוס' דלא בעינו אלא פוננת שכיבה ולאפוקי נפל מן הגג א"כ בחרש ושוטה הוי שפיר קדמה שכיבת בעל משא"כ קטן דלא מיקרי איש כלל ולא קרינו בי' מבלעדי אישה: ונ"ל עוד דלרבנן נמי דסברי באשת חרש ושוטה דמקנין לה רק לפוסלה מכתובתה דהיינו לאוסרה על בעלה כמו שפירשו התוס' שם הוא נמי דווקא בגוונא דקדמה שכיבת בעל לבועל אבל בלא קדמה שכיבת בעל לבועל אין הסתיירה אוסר על בעלה והוי כמו יחוד בעלמא בלא קנינוי דקיי"ל אין אוסרין על היחוד ודווקא בקנינוי וסתיירה שקדמה שכיבת בעל בזה מקנין לאוסרה על בעלה וא"כ אשת יבם קטן או שע"י יעוד דלא קרינו בי' מבלעדי אישה אינה שותה אף לפוסלה מכתובתה ולהכי לא מצוי למתני אשת קטן דאם נימא דקניי ביעוד או ביבום מ"מ אין מקנין לה משום דלא קרינו בי' מבלעדי אישה: ולכאורה נראה להביא ראיה לדעת התוס' דביאת יבם קטן לא קנה מה"ת כלל מהא דביבמות (דף צ"ד) אמרינו גבי חמותה לאחר מיתה דאימעט לרבא אלבא דר"ע מקרא דבאש ישרפו אותו ואתהו דנהי דאימעט משריפה מאיסורא מי אימעט ופירשו התוס' שם דהיינו מלאו וכרת.

והרמב"ן ז"ל הביאו הרשב"א ז"ל בחי' (דף צ"ח) חלק עליהם וסובר דמניין לנו לאוקמי בלאו וכרת אלא מאיסורא דקאמר הש"ס היינו מאיסור ארור שנוכב עם חותנתו וא"כ ה"נ גבי ביאת יבם קטן דמיעטה קרא ממיתה לדעת הרמב"ן ז"ל ע"כ אין פאן לאו וכרת רק איסור דאורייתא וא"כ בקידושין (דף ס"ח) דילפי רבנן דקידושין תופסין בחייבי לאוין מקרא דכי תהינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה והיינו שנואה בגשוואיה וקאמר פי תהינה משום דתפסי בה קידושין וקשה לוקמא קרא דכי תהינה במי שנשא אשת יבם קטן אחר שפא עלי' דאין פאן אפילו איסור לאו ולהכי תפסי בה קידושין ומנ"ל דבחיבי לאוין תפסי קידושין א"ו כדעת התוס' דאין קנין לקטן ביבמתו פלוג ויהי עדיין שומרת יבם ואסורה לשוק כשאר חייבי לאוין ולא מצוי לאוקמי ביבם קטן דאפתי חייבי לאוין היא: מיהו זה יש לדחות לפמ"ש הפ"י בקידושין (דף מ"ג) דבאשת איש לא תפסי קידושין מלבד חומר האיסור שבה שהיא מחייבי מיתות ב"ד אלא כיון דרשות בעלה עלי' אין לה יד לקבל קידושין מאחר שמשועבדת לבעלה וא"כ ה"נ אפשר ליישב דעת הרמב"ן ז"ל דאשת יבם קטן כיון דמני לה מדאורייתא אע"ג דליפא בה מיתה ולא מ"מ לא תפסי בה קידושין משום קנין הקטן שיש לו בה: ונ"ל להביא

ראיה לדעת התוס' והרשב"א ו"ל דיבם קטן לא קנה מה"ת מהא דפריה בקידושין (דף י"ג) מנ"ל דמיתת הבעל מתיר וקא בעי למימר מדאיצטרך קרא למיסר יבמה לשוק מכלל דבייש לה בנים מותרת ופריה ודלמא יש לה בנים אסורה לכ"ע אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה מכלל דלכהן הדיוט שריא ודלמא לכה"ג בלאו לכ"ע בעשה האי עשה מאי עבידתה' אי דאהני מיתת הבעל תשפתי לגמרי אי דלא אהני מיתת הבעל תוקמי במלתא קמיתא אלמא לא אפיקתה' ממיתה ואוקמי אעשה מידי דהוי אפסולי הפוקדשין דמעיקרא אית בהו מעילה ואסורין בגינה ועבודה פרקינהו מעילה לית בהו בגינה ועבודה אסירי ע"כ ודעת הרמב"ן ו"ל קא אין ראיה פלל מהא דאסר רחמנא אלמנה לכה"ג שמייתת הבעל מתיר דהא איפא למימר דאפילו מיתה נמי איפא אחר מיתת הבעל וקרא דאלמנה לכה"ג איצטרך ליבם קטן שפא על יבמתו ומת שקנאה מה"ת לגמרי ולגבי יבם התירה מיתת הבעל לגמרי כיון דקנאה לכל דבר כמו בכל יבום דעלמא דאמרינו פנסה הרי היא פאשתו.

וכשמת היבם קטן אין אלמנותו אסורה אלא באיסור בעלמא וליפא בה מיתה דהא לא עדיף איסור שפא לאחר מיתת היבם מאיסור שפא בשעה שהוא חי וכשהוא חי מעיטה קרא ממיתה מפי ינאף את אשת איש פרט לקטן ופשיטא דאחר מיתה נמי ליפא אלא איסורא ואיצטרך קרא לאסור על כה"ג בלאו דהא פאן ליפא איסור מיתה מנשואין דקמא שהרי הופקע והותרה להקטן מחמת יבום וקנינו של קטן נמי ליפא בי איסור מיתה ואיצטרך למיסר ולמיקם עלה בלאו לכה"ג משום איסור אלמנה וקדושת כה"ג ומדלא מוקי הש"ס הכי והוצרך לדחות דבתיים במיתה ולאחר מיתה בעשה דומיא דפסולי הפוקדשין ולא מוקי ביבם קטן ש"מ דיבם קטן לא קני פלל מה"ת פדעת התוס' והרשב"א ו"ל ולא פקע אישות דקמא פלל ובמיתה היא אכ"ע משום אישות דקמא ולא איצטרך קרא לאלמנה לכה"ג אם מיתה אינה מתרת ובעי למדחי דאפיקתה' ממיתה ואוקמי אעשה: וראיתי להגאון מפונא בנו"ב קמא (סימן ס"ג) שהקשה לשיטת התוס' דמפרשי דיבם קטן לא קנה פלל.

וקמ"ל קרא הא גופא דלא קני א"כ מאי קאמר בש"ס שם מאי הוי עלה הא ממילא איפשט בענין דלא מניעד דאי מניעד א"כ מצינו אישות לקטן ובשלמא לשיטת רש"י בדברי רב אשי אפ"ל דלפי דברי רב אשי מצינו למימר דמניעד ואפ"ה מעיטה קרא ממיתה אבל לשיטת התוס' והרשב"א דל"ל הך סברא שיקנה ולא יהא חייב מיתה.

א"כ ממילא ע"כ דלא מניעד דאי מניעד א"כ מצינו אישות לקטן והיא קושיא חמורה מאוד לשיטת התוס' ונ"ל ליישב דהא ונדאי גם התוס' והרשב"א מודים דאיפא סברא למימר דאפשר לאוקמי קרא בגוונא דהנה קנין גמור מה"ת ואפ"ה פטור ממיתה דהא אחר שהקשה ואלא מאי אינו מניעד אמאי קא ממעט לי קרא חוזר ומקשה תפשוט מינ' דמניעד והיינו דנפשוט דמניעד ואפ"ה מעיט קרא ממיתה רק שהתוס' והרשב"א סוברים דכ"ז אם רוצים לאוקמי קרא ביעוד אנו צריכים לומר דקונה ואפ"ה פטור ממיתה דאי אינו קונה פלל לא צריך קרא למעוטי כיון דליתא פלל באישות אבל כי מוקמינו ביבם יכולים לומר דלא קנה פלל והיא גופא איצטרך קרא למעוטי דסד"א דכיון דמה"ת חזי לי קנה קמ"ל דלא קנה וטעמא רבה איפא בזה דבשלמא גבי יבום אפשר לומר דאיצטרך

למעט לקטן שאינו קונה דהא מרביןו מקרא שמונתר לקונסה בקטנותו כדאמרין ביבמות (קי"א) ה"א דקנה לה דאם אינו קונה היתה אסורה עליו משום אשת אח להכי קמ"ל קרא שאעפ"י שהתננו לבוא עלי' ולקונסה מ"מ קננו ליפא רק דאיסור אשת אח אזיל מינן וכמ"ש התוס' בפ' החולץ (דף ל"ה) ד"ה תגלי גבי ביאת מעוברת אבל גבי ייעוד א"א לומר דקרא אתא לאשמועיןו הא גופא דלא מצי מייעד לבנו קטן.

דא"כ מאי איריא דהשמיענו פאן גבי מיתה הנה לי' להשמיענוגבי פרשת יעוד וכיון דא"א לומר דהא גופא אתא לאשמועיןו דאין יעוד לקטן שוב אין רבותא במה שפטור ממיתה דכיון דאין בה יעוד הרי היא אצל הקטן פנוי' גמורה ולדברי הרמב"ם ז"ל אם האמה הביאה שתי שערות עוברת על לאו דלא תהי' קדשה דקסבר דכל ביאה בלא קידושין יש בה משום לא תהי' קדשה א"כ מאי אתא לאשמועיןו קרא דאין בה מיתה פשיטא פיון שאין זו אשתו פלל וא"ל דאתי לאשמועיןו דאין יעוד תופס בה דא"כ הו"ל להשמיענו גבי פרשת יעוד: משא"כ גבי יבום קטן שפיר איפא רבותא אע"ג דרשאי לקונסה וליפא אסורא כדתנן ביבמות (בדף קי"א) יבם קטן שפא על גדולה תגדלנו אפ"ה ליפא מיתה משום דלא קנה לה: וכיון שבארנו דאם נוקי קרא איעוד ההכרח לפרש דיעוד קונה בקטן ואפ"ה פטרין קרא ממיתה ואם מוקמינן איבום אמרינן דלא קנה פלל שפיר קאמר מאי הנה עלה משום דאיפא לפרושי בריתא בחד גוונא או ביבום וממילא יעוד לא קני בקטן דאל"כ מצינו אישות גבי קטן וגם אפשר לפרושי ביעוד ויש יעוד בקטן ומיעט קרא ממיתה ואין לומר דפשיטא דעדיף לאוקמי קרא ביבום מלאוקמי ביעוד ולומר דקנה ופטורה ממיתה, דז"א דהאי שינוי' דשני רב אשי הכא ביבם קטן עסקינן לאו לכ"ע אתיא דלשמואל דאמר ביבמות (דף נ"ו) גבי ביאת שוגג ואונס דלא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה דהיינו לפטור צרתה ולהוציאה בגט אבל לא לירשה ולטמא לה ולהפר נדריה ולאכול בתרומה אע"ג שהיתה אוכלת בחיי בעלה כגון מן הנשואין וכלישנא בתרא דשם שפן פסק הרמב"ם ז"ל פלישנא בתרא בהלכות תרומות עיי"ש.

א"כ פשיטא דלא צריך קרא למעוטי אשת יבם קטן ממיתה דלא עדיף מביאת גדול בשוגג דאינו מתחייב עלי' מיתה אם זינתה דהא מיתה אינו מהדברים האמורים בפרשה ולשמואל לא קנה לדברים שאינם מפורשים בפרשה דאפילו בתרומה אינה אוכלת וגריעה אפילו מארוסה שאוכלת בתרומה דבר תורה וכיון דהאי שינוי' דרב אשי דהכא ביבם קטן עסקינן לא אתי אליפא דלשמואל דלשמואל לא צריך קרא לפטור ממיתה שפיר קאמר מאי הני עלה דאי שינוי' דר"א שנוי' ממילא אמרינן דיעוד לא קנה דאל"כ מצינו אישות לקטן ולשמואל דלאו שינוי' הוא ע"כ דמייירי ביעוד ומוכחי דיעוד בקטן קנה ומיעט קרא ממיתה וע"ז קא בעי מאי הנה עלה: שוב ראיתי בתוס' סוטה (דף כ"ד) ד"ה כשמואל דפשיטא להו דלשמואל בביאת שוגג נחנקת על ידו עיי"ש וכן שם בתוס' ריש פ' ארוסה (דף כ"ג) ד"ה ושומרת ולא ידעתי למה הא אין זה מדברים האמורים בפרשה וכיון דאפילו בתרומה לא אכלה אף שארוסה נמי אוכלת בתרומה מה"ת א"כ לענין מיתה ונדאי דפטורה לשמואל: שוב אחרי כותבי מצאתי בחי' הרמב"ן ז"ל ביבמות (דף צ"ו) שכתב וז"ל ומשמע דלרב דאמר קנה לכל בביאת שוגג פי פטר רחמנא אשת יבם בן ט' ממיתה גזה"כ הוא ביבם ולא בשאר שוגגין ולשמואל פשם שזו פטורה בן פולן פטורות משום שלא ריבה הכתוב שוגג כמזיד אלא לדברים האמורים בפרשה ודלמא מהתם גמר

לה עכ"ל הרי שפכת בהדיא דלשמואל לא קנה בביאת שוגג ואונס לענן מיתה דלא כהתוס' [והרמב"ן ז"ל אגיל לשיטתו דסובר דבקטן הוי קנן דאורייתא ופירש דרב ושמואל פליגי בהא גופא דלרב לא ילפינן ביאת שוגג מקטן ולשמואל ילפינן מקטן דלא קנה לענן מיתה וה"נ ביאת שוגג לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה אבל לשיטת התוס' והרשב"א דבקטן לא הוי קנן כלל מה"ת א"א ללמוד ביאת שוגג מקטן דביאת שוגג רבי קרא דקונה וע"כ דשמואל מסברא דנפשי' קאמר דלא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה וא"כ לשמואל ליכא לאוקמי קרא דאיש למעוטי קטן ממיתה פיון דאפילו בביאת גדול בשוגג ליכא מיתה ונפיר בעי הש"ס מאי הוי עלה ולפמש"כ לעיל בלא"ה אין ללמוד ביאת שוגג מקטן שאינו בחיוב שכו"ע: וראיתי להגאון בנוב"י במה"ק שפכת שפראה לו שגם דעת הרמב"ם פדעת הרמב"ן דיתבם קטן קנה מה"ת דהא כ' (בה' איסורי ביאה ריש פ"ג) הבא על אשת קטן אפילו היתה יבמה שפא עלי' בן ט' שנים ויום א' ה"ז פטור וסייגים ואם היו מזידין מפין אותן מכות מרדות עכ"ל ואם איתא דסובר פדעת התוס' דלא קנה מה"ת א"כ הא חייב מלקות משום איסור יבמה לשוק דהא לא פקע זיקה דקמא ודחיקא לי' מלתא לאוקמי שלאחר שפא עלי' חלץ לה אחד מן האחין עיי"ש בדבריו ותמיהני מאוד דבהדיא כ' הרמב"ם ז"ל (בהלכות יבום ונחליצה פ"ה הלכה כ"א) וז"ל בן ט' שנים ויום אחד שפא על יבמתו והגדיל ולא פא עליה משנהגדיל צריכה גט ונחליצה גט מפני ביאתו שהוא כמאמר ונחליצה להתירה לזר שהרי לא נבעלה בעילה שהוא קנן גמור עכ"ל הרי שכ' בהדיא שהגט צריכה מפני ביאתו שהוא כמאמר ולא שקנה מה"ת וגם כתב שלא נבעלה בעילה שהוא קנן גמור שהוא פדעת התוס' שהביאה הוא רק מדרבנן כמאמר ולא פדעת רש"י והרמב"ן ז"ל שהגט צריכה מה"ת מחמת דהביאה הוא קנן גמור ונחליצה הוא רק מדרבנן וע"כ מש"כ הרמז"ל (בה' א"ב) דעל ביאת קטן מפין רק מכות מרדות מיירי פשחלץ לה אח"כ ופקע זיקתו דקמא רק שלא נתן לה גט לביאתו דכלא חלץ לה הי' לוקה משום יבמה לשוק דביאתו של קטן מדאורייתא לאו כלום הוא וכ"כ (בפ"א מהלכות יבום ונחליצה הט"ז) שהקטן אינו קונה קנן גמור לפיכך אין יבמתו ניתנת עד שיבא עלי' אחר שתגדיל הרי שכ' בהדיא שאינו קונה קנן גמור: גם יש להביא ראי' לשיטת התוס' והרשב"א ז"ל מהא דאמר בירושלמי (סוף פ' האשה רבה) דבעי שם כמה דאת אמר עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול דכונתה נעשה חליצת ב"ט ויום אחד כגט בגדול ורבנן אמרי אין חליצת ב"ט כלום ולמה עשו ביאת ב"ט כמאמר בגדול שכן ביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת נעשה חליצת בן ט' ויום אחד כגט בגדול ונחליצה בגדול אינה פוטרת אלא מדעת עכ"ל וילדעת הרמב"ן ז"ל ביאת בן ט' מדאורייתא הוי קנן גמור אלא שחכמים גרעו פח ביאתו דלא להוי רק כמאמר א"כ איך קאמר הירושלמי הטעם דלהכי ביאתו כמאמר בגדול משום דביאה בגדול קונה בין לדעת בין שלא לדעת והוי כמו ביאה שלא לדעת הא מה שמועיל ביאתו לקנות הוא מה"ת ואמרו עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול היינו שגרעו פחו א"ו פדעת התוס' שמה"ת אין קנינו כלום רק שמדרבנן עשאוהו כקנן וע"ז פריה דיעשו גם חליצתו חליצה להחמיר ומשני דביאתו יש מקום לתקן שמועיל מדרבנן הואיל ובגדול קונה שלא לדעת משא"כ בחליצה: ונ"ל לפי דעת רש"י והרמב"ן ז"ל דבן ט' שנים ויום אחד קונה מה"ת לכל דבר רק דאימעט ממיתה מ"מ כשיגדיל אינו יכול להוציאה מה"ת

בגט עד שיבוא עלי' או יחלוץ דהא בקטנות לא קניי מצנות יבום לשיטת רש"י ביבמות (דף ס"א) שפי' בקטנה בת ג' שנים ויום א' שתגדל אצלו ותתקניי מצנות יבום וקטנה ונדאי דניקנית קנין גמור ואפ"ה אמרינו דבעי עדיין לקיומי מצנות יבום אם כן פשיטא דגם קטן לדעת הרמב"ן דצריף לקנייה עד שיגדיל ויקניי מצנות יבום דאף שקנה קנין גמור מ"מ מצנות יבום לא קניי וכן ילפינו מקרא ביבמות (דף קי"א) דרשאי לבוא עלי' ואין כאן איסור אשת אח אבל המצנה לא קניי וכדאמרינו שם יבם קטן שפא על יבמה קטנה יגדילו זע"ז ואף שהר"ן בנדה (דף מ"ה) פתב וז"ל מדתנו בן ט' שנים ויום אחד שפא על יבמתו קנאה משמע קנאה לגמרי לירושא ולטמא לה אלא שאינו נותן גט עד שיגדיל וכן נמי מדתנו בה וכשיגדיל בגט סגי לה והתניא עשו ביאת ב"ט כמאמר בגדול משמע מדאורייתא קנאה לגמרי ובגט סגי לה אלא שהם גרעו פח ביאתו ועשאוה כמאמר וכן בדין שהרי ביאתו ביאה לכל דבר ואעפ"י שאין לו דעת הא רבי רחמנא ביבמה ביאת שוגג כמזיד עכ"ל הר"ן שם הרי שהוכיח הר"ן מש"ס דבביאת יבם קטן יכול להוציאה מה"ת בגט פשיגדיל אף אם לא בעל וקשה לכאורה על דברי רש"י ביבמות שכתב דגבי קטנה צריף לקניי מצנות יבום פשיגדיל הא בגמרא גבי קטן מוכח דא"צ לקניי מצנות יבום פשיגדיל כמו שהוכיח הר"ן דאי לאו דעשו ביאת בן ט' כמאמר הוי סגי לה בגט פשיגדיל: ונראה דלק"מ דהא בסנהדרין (דף ס"ח) פליגי ר"ח ורבה אי קטן מוליד ולר"ח קטן מוליד ולהכי הוצרף להקשות מהו דעשו ביאת בן ט' כמאמר ולא מקשה בפשיטות אמאי סגי בגט פשיגדיל הא בעי לקניי מצנות יבום דאפשר לומר דקטן מוליד וקניי כביאתו מצנות יבום ולהכי מקשה מברייתא דביאת בן ט' כמאמר ואמאי רשאי להוציאה פשיגדיל ומשני עד שיגדיל ויבעול: ובזה זכינו ליישב דעת רש"י והרמב"ן ז"ל ממה שהקשה עליו הגאון מוהר"ד דייטץ הובא בספר יד המלך ממשנה ביבמות (דף צ"ו) דאמר שם בקטן שפא על יבמתו והגדיל ונשא אחרת ומת דאם לא ידע את הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתניבמת והשני' או חולצת או מתניבמת ולשיטת רש"י והרמב"ן תקשה למה מניבם השני' הא מדאורייתא יבום גמורה הי' בראשונה וכיון דחולץ לראשונה אשר הי' בה זיקה מדאורייתא מביאת הקטן ממילא קאי מדאורייתא על ביאת השני' בלא יבנה.

ואף דמדרבנו דלא עשו או ביאת בן ט' רק כמאמר בגדול אין בראשונה זיקה כלל מהקטן מ"מ אין ביז חכמים להפקיע מהשני' איסור דאורייתא אשר עלי' מחמת חליצת הראשונה ע"כ וקושיא זו חמורה מאוד לשיטת רש"י ורמב"ן.

אבל לפמש"כ דגם להרמב"ן קטן שפא על יבמתו לא מצי לאפוקי בגט משום שלא קניי מצנות יבום אף שקנאה ואם מת צריכה חליצה מפני שלא נתקניי בה עדיין מצנות יבום א"ש דאף שחלץ לראשונה מ"מ רשאי לניבם השני' שפנס משהגדיל ואין כאן איסור דכיון שלא בנה שוב לא יבנה דלא שייף לאו דלא יבנה אלא בשני יבמות הפאות מבית אחד וחלץ לאסת כדאמרינו (בדף ל"ב) גבי ב' יבמות הפאות מבית אחד גזירה דלמא חליץ ברישא וחדר מניבם וקם לי' בלא יבנה דהיינו דאם חלץ ברישא הרי גלה דעתו שאינו רוצה לבנות בית אחיו דהא לא הי' עליו חיוב חליצה אלא מבית זה וכיון שחלץ הרי עשה מעשה והראה שאינו בונה בית אחיו ואסור לו לבנות עוד אבל הכא גבי יבם קטן שפא על יבמתו ונשא אחרת משהגדיל ומת דהראשונה צריכה חליצה מחמת זיקתה

שנשאר בה מבעלה הראשון שהיכם בא עלי' וקנאה ולא קניים בה עדיין מצות יבום ע"כ צריכה חליצה א"כ פשחלץ לה האח האחרון לא גילה בדעתו עדיין שאינו רוצה לבנות ביתו של האח שהי' יכם קטן דביתו שפיר רוצה לבנות ומה שחלץ לראשונה הי' רק לאפקועי זיקתה מאחי' הראשון שלא נתקנים בה עדיין מצות יבום להכי לא קרינו בה לא יבנה אם מניבם אשתו השני' של היכם קטן דעל ביתו של קטן רצונו לבנות עדיין וניבם השני' ותפטר גם הראשונה ואפשר דבאמת צריה לכונן בשעת חליצת הראשונה שחולץ לה משום הזיקה הראשונה שלא נתקנים בה עדיין מצות יבום ולא משום זיקת היכם קטן פדי שלא יאה בזה לאו דלא יבנה ומהני פוננתו בזה דהא חליצה בעי פוננה ואם פינון להפקיע זיקה מאחי' הראשון ולא זיקת היכם קטן מהני ואולי אף אם לא פינון וחלץ סתם נמי לא עבר אלאו דלא יבנה פינון שהי' צריה לחלוץ משום הראשונה לא מקרי לא יבנה לגבי זיקת היכם קטן ונדמי קצת להא דאמרינו בר"ה (דף כ"ח) ובזבחים (דף פ') גבי מתן א' שנתערב במתן ד' דקאמר ר' אליעזר ינתן במתן ד' ולא עבר אב"ת משום דלא נאמר ב"ת אלא כשהוא בעצמו וע"כ דסובר דגם במקוון שלא לצאת נמי איכא ב"ת כמ"ש בטו"א שם הא יכול לכונן שלא לצאת, א"ו דכשמכוון שלא לצאת נמי איכא ב"ת ומ"מ פשנותן מחמת שצריה ליתן את הדם של מתן ד' אז ליכא ב"ת מפני שהנתנה הוא בשביל דבר אחר] ואף (דבדף לב) אמרינו גבי ג' אחים נשואים ג' נשים נכריות ועשה השני מאמר דחולצת ולא מתניבמת הים אמרינו משום גזירה דב' יבמות מבית אחד ממש דלמא חולץ ברישא ונהדר מניבם ועבר אלאו דלא יבנה וגזרינו נמי בזיקת ב' יבמין מהאי טעמא אבל מה"ת לא שייך לא יבנה אלא בבאות מבית אחד ממש דאז אם חולץ לאחת ולא רצה לבנות את הבית איכא לאו אבל היכא דאיכא למיתלי החליצה בזיקת אח ראשון ליכא לא יבנה וא"ש הא דמניבם לשני' אף דחלץ לראשונה אף לדעת רש"י והרמב"ן ז"ל שקנאה הקטן לראשונה מה"ת דליכא פאן לא יבנה פינון שחליצתה הי' מחמת קיום מצות יבמין מאח הראשון: ובזה נוכל ליישב ג"כ סתירת דברי רש"י ז"ל מה שפסוגיא זו (דף צ"ו) ד"ה הרי זה פטורה פתב אבל ביבמה הואיל וזקוקה לו שוי' רבנן כמאמר עכ"ל דמשמע מזה שאינו קונה מה"ת רק מדרבנן עשו כמאמר וכן בד"ה וחולץ לשני' בדברי ר' שמעון שאמר מניבם לאיזה שירצה וחולץ לשני' פירש לייבומי תרווייהו לא הואיל והיא צרחה במקצת כמאמר דרבנן עכ"ל מפל זה משמע דלא קנה מה"ת פדעת התוס' דיבום קטן לא קנה מה"ת ונהלא בכל דוכתי בקידושין וביבמות סובר רש"י ז"ל פדעת הרמב"ן שקונה מה"ת אבל לפמש"כ א"ש דהא לרב חסדא דאמר בסנהדרין דקטן מוליד ע"כ דצ"ל פדעת התוס' דקטן לא קנה מה"ת דאם נימא דקונה מן התורה א"כ תקשה אמאי לרבנן השני' מתניבמת הא עבר אלאו דלא יבנה דא"א לתרוצי כמ"ש דליכא לא יבנה מחמת שהחליצה הי' רק לאפקועי זיקת האח הראשון דהא כבר נתקנים מצות יבום בביאת הקטן דקטן מוליד וראוי להקמת שם וע"כ דהקטן לא קנה מה"ת ולהכי מותר לייבם השני' דהראשונה הוא מבית אחר ולא קרינו פינון שלא בנה שוב לא יבנה דמה"ת מתרי פתי קא אתיין ופרש"י פן פדי שלא יקשה אר"ח מהו משנה דאמורא לא יוכל לחלוץ אמתניתין להכי פירש פנולה מתניתין באופן שהקטן של היכם קטן הוא מדרבנן שיהא ניחא גם אליכא דר"ח דסובר קטן מוליד אבל היכא שהובא בש"ס הו' דינא דיבם קטן פירש"י ז"ל שקונה מה"ת דאנן קיי"ל פרבה

וּמֵנָּה דְּבֵי חֻזְקָיָא שֶׁם בְּסִנְהֶדְרֵין דְּקִטָּן אֵינוּ מוֹלִיד וְכֵן הֵר"מ ו"ל הִשְׁמִיט הֵךְ דִּינָא דֵר"ח
דְּקִטָּן שֶׁהוֹלִיד אֵין בְּנוּ נַעֲשֶׂה סוֹרֵר וּמוֹרָה מִשּׁוּם דְּלֹא מִשְׁכַּח"ל דְּהָא קִטָּן אֵינוּ מוֹלִיד וְכֵינוּ
דְּאֵינוּ מוֹלִיד שׁוֹב אֵיפֹא לְמִימַר דְּיָבֵם קִטָּן קָנָה מֵה"ת הוֹאִיל וְאֵין בִּיאַת יְבוּם צְרִיכָה דַעַת
וּמִתְנִיתִין דְּקִתְנֵי הַשְּׁנִי מִתְנִיבְמַת וְלֹא חִיזִישִׁין לְלֹא דְלֹא יִבְנֶה הוּא מִשּׁוּם דְּהִתְלִיצָה שְׁל
הֵרָאוּשׁוּנָה הִי לְהַפְקִיעַ זִיקַת הֵרָאוּשׁוֹן שְׁלֹא נִתְקַנֵּים עַדִּין מְצוֹת יְבוּם שֶׁהִקְטָן שְׁבֹא עָלֶיהָ
אֵף שְׁקָנָה לֹא קִיָּם מְצוֹת יְבוּם מִפְּנֵי שְׁאֵינוּ רְאוּי לְהוֹלִיד וְדו"ק: סִימָן קַפּ שְׁאֵלָה אֲסוּפֵי
שְׁנִתְגַדֵּל וְנִשְׂא אִשָּׁה וּמֵת בְּלֹא בָנִים אִם אֲשֶׁתּוֹ מוֹתֶרֶת לְהַנְשֵׂא אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה ב"ב (דף
קל"ד) תֵּנוּ הָאוּמֵר זֶה בְּנֵי נְאֻמָּן וּפְיָרֵשׁ הַש"ס דְּקִטָּן לְעֵנִין לְפָנֶיךָ מִן הַיְבוּם וּמִקִּשָּׁה הָא
נְמִי תִּנְיָא מִי שְׁאֲמַר בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ יֵשׁ לִי בָנִים נְאֻמָּן יֵשׁ לִי אַחִים אֵינוּ נְאֻמָּן וּמִשְׁנֵי הֵתָם
דְּלֹא מוֹחֲזֵק לֹן בְּאַחֵי הֵכָא דְמוֹחֲזֵק לֹן בְּאַחֵי וְלֹא מוֹחֲזֵק לֹן בְּבָנֵי וְהֵינּוּ דְמִתְנִיתִין דְּקִדּוּשִׁין
מִיָּרֵי דְקִיָּמָא בְּחֻזְקַת הַיָּתֵר לְשׁוּק דְּלֹא מוֹחֲזֵק לֹן בְּאַחֵי הֵכָא דְמוֹחֲזֵק לֹן בְּאַחֵי וְאִפ"ה
שְׁרֵי מִשּׁוּם שְׁבִידוֹ לְגִרְשָׁה וּפְיָרֵשׁ רַשְׁב"ם ו"ל הֵתָם דְּלֹא מוֹחֲזֵק לֹן בְּאַחֵי דְמִיָּרֵי בְּלֹא
הַחֲזֵק בְּאַחֵי וְלֹא בְּבָנֵי דְקִיָּמָא הֵךְ אִתְּתָא בְּחֻזְקַת שְׁאֵינָה זְקוּקָה לִיָּבֵם מִשּׁוּם דַּס"ס הוּא
שְׁמָא אֵין לֹו אַחִים וְשְׁמָא יֵשׁ לֹו בָנִים מְבֹאָר דְּבִידוּעַ שְׁאֵין לֹו בָנִים וּמְסַפְקִין בְּאַחֵין
אֲסוּר דְחַד סְפִיקָא הוּא וּכ"כ (בְּדָף קל"ה) שֶׁם ד"ה הֵהוּא דְהוּא מוֹחֲזֵק לֹן דְּלִית לִי אַחֵי
וְנ"ל חֻזְקָה בְּעֵלְמָא בְּלֹא עֲדִים וְיָדוּעַ בְּנֹדָאֵי דְאֵין לֹו בָנִים וְאֵי לֹאוּ דְמוֹחֲזֵק לֹן דַּל"ל אַח
הִי לְנוּ לְאֹסְרָה לְשׁוּק מְסַפֵּק פִּינּוּ דְנֹדָאֵי אֵין לֹו בָנִים עַכ"ל וְעֵינִי בְּתְשׁוּבַת מֵהֵרִי"ט (ס'
פ"ב חֻלְק א') בְּאַחַד שְׁבֹא מְאָרֶץ רְחוּקָה וְנִשְׂא אִשָּׁה וּמֵת בְּלֹא בָנִים שְׁדַעְתוֹ שְׁאֲסוּרָה
לְהַנְשֵׂא לְשׁוּק פִּינּוּ שְׁאֲשָׁה זֹו בְּחֵי בְּעֵלָה הִי בְּחֻזְקַת א"א גַּם עֵתָה שְׁמַת בְּעֵלָה בְּאִסּוּר
יָבֵמָה לְשׁוּק קִיָּמָא דְמִחֻזְקֵין מְאִסּוּר לְאִסּוּר וְהִבִּיא רֵאִי מְהָא דְתֵנּוּ (סוּף גְזִיר) יָרַד
לְטַבּוֹל בְּמַעְרָה וְנִמְצָא מֵת בְּקִרְקַע הַמַּעְרָה יָרַד לְהִקֵּר טְהוֹר לִיטְהַר מִטְּוִמַת מֵת טְמֵא
שְׁחֻזְקַת טְמֵא וְכו' הֵרִי כָּאֵן דְּטוֹמְאָה קְמִיָּתָא טְהֵרָה ע"י טְבִילְתוֹ בְּמִקְוָה אַעפ"כ
מְסַפִּיקָא מִחֻזְקֵין לִי טוֹמְאָה אַחֲרִיתִי וְסוֹתֵר אֵת הַקּוֹדְמִים הוֹאִיל וְנִזְקַק לְטוֹמְאָה דְאַמְרִינּוּ
חֻזְקַת טְמֵא וְכו' ע"ש: וְהֵינּוּ רֵאִי זֹו יֵשׁ לְדַחּוֹת וְכִבֵּר תְּמָה עָלָיו אֲדוּנֵי אֲבֵי הַגָּאוֹן ו"ל
בְּתְשׁוּבָה אַחַת דְּפָה רֵאִי הִיא זֹו הָא הֵתָם בְּטוֹמְאָת מֵת אִם נִגַע בִּירִידָתוֹ לְמִים קוֹדֵם שְׁטַבֵּל
לֹא הוֹעִילָה לֹו טְבִילְתוֹ כְּלָל וְלֹא נִטְהַר גַּם מִטְּוִמְאָה הֵרָאוּשׁוּנָה כְּלָל דְּאִטּוּ טְמֵא מֵת שְׁנַגַע
בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ בְּמֵת אַחַר וְטַבֵּל מְהֵנָּה לִי טְבִילְתוֹ מִיָּדֵי לְטוֹמְאָה רֵאוּשׁוּנָה הֵלֵא כְּמֵאן דְּלֹא
טַבֵּל דְּמִי וְלִהְכִי מְהֵנִי חֻזְקָתוֹ הֵרָאוּשׁוּנָה לְחוּשׁ שְׁמָא נִגַע בִּירִידָתוֹ לְמִים קוֹדֵם שְׁטַבֵּל כֹּל
גּוֹפּוֹ אֲבָל בְּאִשָּׁה לְעֵנִין אִסּוּר יָבֵמָה לְשׁוּק פִּינּוּ דְאַהֲנֵי מִיתָתוֹ לְהִתִּיר אִסּוּר א"א בְּנֹדָאֵי
וְנוֹלַד סְפֵק אַחַר בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה לֹא מִחֻזְקֵין מֵא"א פִּינּוּ שְׁאִסּוּר הֵרָאוּשׁוֹן בְּנֹדָאֵי חֻלְף
הֵלֵף לֹו וְאֵין זֶה רֵאִי כְּלָל: עוֹד כָּתַב הַמֵּהֵרִי"ט ו"ל שֶׁם וְנ"ל וְכֵן מוֹכַח מְדַאֲמְרִינּוּ בַּפ"ק
דְּחֻלּוֹין בְּהֵמָה בְּחֵיָהּ בְּחֻזְקַת אִסּוּר עוֹמֶדֶת עַד שְׁיִנּוּדַע לָהּ בְּמָה נִשְׁחַטָה וְכִי מְסַפֵּקָא לֹן
אִם שָׁהָה אוֹ דָּרַס אוֹ הִתְלִיד אֲסְרִינּוּ לֵה מְסַפֵּק דְמִחֻזְקֵין לִי בְּחֻזְקַת אִסּוּרָא וְלֹא אֲמְרִינּוּ
דְאִסּוּרָה אִסּוּר אַבְמָה"ח הוּא וְהָא פִּקַע הֵהוּא אִסּוּרָא בְּנַחֲרָה וְאֲשֶׁתְרֵיא לְבָן נַח
וּמְסַפִּיקָא אֲמֵאֵי מִחֻזְקֵין לֵה אִסּוּרָא אַחֲרֵינָא דְנִבְלָה דְשְׁרֵי לְבָן נַח וּמְטָמֵא בְּמִשְׂא אֵלָא
חֻזְקַת אִסּוּר אֲסוּר אֵף כָּאֵן מִשְׁנֻזְקָה לְאִסּוּר א"א אֲסוּרָה וְכֵן מוֹכַח מְלִישְׁנָא דְגִמְרָא
בְּפִרְק יֵשׁ נוֹחֲלִין אִם הִקְיָלוּ בְּשִׁבּוּיָה נִקַּל בַּא"א אֵלְמָא אַפְתִּי חֻזְקָה דַּא"א קֵאֵי עֲלֵי וְכֵן
פִּי רַשְׁב"ם ו"ל נִקַּל בַּא"א דְאִיפֹא אִסּוּר תּוֹרָה וְהֵרִי הִיא בְּחֻזְקַת אִסּוּר עַד עֵתָה וְאֵל

תתייגנה מספק ע"כ: ומה שפ"י רש"ב"ם ב"ה דאמרי' נקל בא"א פ"י פ"ג גם הש"מ שם וזה לשונו עוד יש לפרש נקל בא"א דכיון דהחזיק באיסור א"א ובעודה בחזקת איסור א"א יצא הקול דאית לי אחים לא מפיקינן לה מחזקת איסור פשמת הבעל דמחזקינן לה מאיסור לאיסור ע"כ אלא שכתב שם ולא נהירא האי פירושא מהא דאמרינן בפ' ד' אחין אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאנסרה אל תאסרה מספק וגם הרשב"א ז"ל בחי' בפ' ד' אחין הקשה קושיא זו אהא דאמרינן אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת מהא דר"ה דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לה כמה נשחטה דמחזקינן מאיסור אבמה"ח לאיסור נבילה הובא דבריו לעיל באריכות ואף שיש לחלק ולומר דהתם שהיתה עומדת בחיי בעלה להנשא לשוק מחמת שהיתה צרת ערוה מוקמינן לה בחזקת היתר דלא חיישינן לחזקה מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק פ"ן שפ"י בעלה היינו דנין עלי' שתהא מותרת להנשא אחר מיתתו וחזקה זו עדיפא לן מחזקת איסור לאיסור אבל היכא דהיה מסופק לן בחיי בעלה אם תהא מותרת לשוק אז שפיר מחזקינן מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק מ"מ הרשב"א והש"מ לא סבירא להו האי חילוקא ומקשו אהא דאמרינן אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת דאם איתא דבכל דוכתי מחזקינן מאיסור לאיסור לא הוי לן למיזל ב"ח חזקת היתר לשוק משום דעומד פנגדה חזקה מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק: ונ"ל שדברי המהרי"ט ז"ל נכונים דודאי מחזקינן מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק ומה שהקשה הרשב"א והש"מ מהא דפ' ד' אחין דאמרינן אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ולא מחזקינן מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק או לאיסור אשת אח נ"ל ליישב דהוא מטעם אחר דכיון דאיסור א"א הי' פולל הפל בין ליבם ובין לשוק ועכשיו פשמת הבעל אי אתה יכול לאנסרה על פולן דממ"נ אם בת יבום היא מותרת ליבם ואסורה לשוק א"כ איך אתה יכול להעמידה על איסור מחזקה לחזקה דאין אנו יודעים לאיזה צד להכריע החזקה אם ליבם או לשוק ואם נבוא לשמש בחזקה זו לאנסרה על היבם אנו סותרים בזה החזקה לשוק ואיכא למימר אדרבא נחזיק מאל"א לשוק וממילא מותרת ליבם ואם נשמש בה לאנסרה לשוק אנו סותרים החזקה לגבי היבם ואיכא למימר אדרבא נחזיק מאל"א גבי יבם ונתירוה לשוק ומאי חזית וממילא אין מקום לחזקה זו והוי ספק השקול ומעמידין אותה על החזקה שהיתה מעומדת בחיי בעלה להיות אחרי מותו ולא דמי לבהמה בחייה דשם אין שום סתירה בחזקה להכי מחזקינן מאל"א אבל הכא אין מקום לחזקה ומעמידין אותה בחזקת היתר לשוק או ליבם כמו שהיתה מעומדת בחיי בעלה להיות אחרי מיתתו וא"א לשמש פאן בהמשכת איסור חזקת א"א: ואף דגבי ב' שבילין וכן בשני נזירים שגזרק טומאה ביניהן כתבו התוס' בחולין (דף ט') ובגדה (דף ב') דמוקמינן כ"א אחזקתו אעפ"י שהחזקות סותרות זא"ז דאחד ודאי טמא הוא: התם שאני דכל נזיר יש לו חזקה בפ"ע ומהני לי חזקתו לגבי דידי' ולא איכפת לי במה שאנו צריכין לדון על חבירו אבל הכא שחזקה של אשה זו גופא סותרת עצמה ואין אנו יודעין איך לשמש החזקה מתבטלת לגמרי אבל בעובדא דב"ב (דף קל"ה) שמת אחד בלא בנים ולא נודע אם יש לו אחין שפיר מקרי אתחזיק איסורא כדברי מהרי"ט ז"ל דהא כתבנו דעיקר הטעם שאין אנו מחזקינן מאל"א בספק גירושין וקדושין בספק גירושין בחזקת היתר לשוק ולא בחזקת איסור א"א הקדום הוא משום שהחזקה סותרת א"ע לגבי יבם לשוק.

וכ"ז אם הספק הוא בצרת ערוה שאנו דנין ע"י הספק גרושין להתיירה לשוק או ליבם דאם נתגרשה מותרת ליבם ואם לא נתגרשה מותרת לשוק והחזקת א"א סותרות א"ע ואין אנו יודעין לאיזה צד נשתמש בה אבל בספק אם יש לו אח אין אנו דנין אם מותרת על היבם או לא דאם יש לה יבם אין ספק שהיא זקוקה לו בנדאי רק אנו דנין אם יש לה יבם או לא בזה שפיר נוכל לאוסרה לשוק מטעם חזקת א"א משום דמתחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק מאי אמרת דנימא אדרבה נחזיק אותה לאיסור ליבם מאיסור א"א הקדום זה לא מצית אמרת דאם יש לה יבם הרי נדאי דמותרת עליו וזקוקה אליו ואין אנו דנין אלא אם יש לה יבם ואסורה לשוק או לא וע"ז בעינן לאוקמה לשוק באיסור מחזקת איסור א"א וצדקו דברי מהרי"ט ז"ל דהוי אתחזיק איסורא ואין ע"א נאמן בזה: ובה מיושב נמי הא דאמרינן ביבמות (דף ל"ז) בילדה ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון דחייב אשם תלוי וקשה ע"ז נימא דמוקמינן לה אחזקה מאיסור א"א לאיסור אשת אח ליבם ולדברינו א"ש דלא שייך להחזיק פאן מאל"א משום דהחזקה סותרת א"ע וכמש"כ ולהעמידה על חזקת איסור אשת אח כמו שהיתה קודם שנתעברה לא שייך דאדרבה בחייה היתה עומדת להיות נותר אחר מיתתו פיון שאין לה בנים מבעלה: והא דאמרינן ר"פ האשה בתרא גבי היתה לה חמות אינה חוששת ומוקי למתניתין דהתם כר"מ דחייש למעוטא ואפ"ה אינה חוששת משום דאיכא חזקה לשוק ורובא לשוק והו"ל מעוטא דמעוטא ולא חייש ר"מ ולפי דברינו אמאי חשוב התם חזקה לשוק הא איכא גגדה חזקה לאוסר לשוק מטעם דמתחזיקין מחזקת איסור א"א והתם לא שייך להחזיק מאיסור א"א לגבי יבם דהא עיקר הספק הוא רק אם יש לה יבם ואם יש לה יבם נדאי זקוקה לו ואין החזקה סותרת א"ע נראה דהתם לא שייך לאוסרה לשוק מטעם חזקה ולומר שגולד לבעלה אח דמשום חזקת א"א דידה אין לנו לחדש מעשה ולומר שגולד לה יבם דלא מצינו שיועיל החזקה אלא אם נוכל לאוסרה מבלי שנגטרף לחדש בה מעשה אבל שיועיל חזקת איסור דידה שנגאמר שנתחדש בה מעשה האוסרה זה לא מצינו ועי' בבכורות (דף כ') דאפילו גבי רובא היכא דתלי במעשה לא מהני וכ"ש חזקה ועי' יבמות (דף קי"ט) תוס' ד"ה ר"מ אינה מקרי תלוי במעשה דתלויה במעשה נדאי לא מהני: ובה מיושב מה שהקשה הרשב"א ז"ל שם במשנה דהיתה לה חמות אינה חוששת יצתה מלאה חוששת וכתב הרמב"ן ז"ל דכיון דיצתה מלאה בחזקה ליבם קיימא ולישמא תפיל לא חיישינן והרשב"א ז"ל הקשה ע"ז דהא (בפ' אלמנה לכה"ג) אמרינן הניח עבדים והניח בנים זכרים ועובר דר"ש סובר דעבדים אוכלין בתרומה דאין חוששין לחלקו של עובר שאינו מאכיל משום דאזיל בתר רובא ומחצה נקבות ומעוט מפילות ומסתמא ירשו הבנים זכרים הרי דגם במעונות חיישינן שפא תפיל עיי"ש ברשב"א: ומה שתיגרץ הרשב"א דהתם ר' יוסי ור' שמעון לטעמייהו דסברי דחיישינן למיתה הלכך חיישינן שפא תפיל אבל אנו קיי"ל דלא חיישינן למיתה לא חיישינן שפא תפיל וזה תמוה דבעובר לכו"ע חיישינן שפא תפיל כדאמרינן בערכין (דף ז') דעובר ל"ל חזקה דחיותא פלל ועוד דהא יש כמה נפלים שמתחילת עבורן אינן בני קיימא ואמאי לא נחוש לישמא תפיל ועי' בר"פ החולץ בפלוגתא דר"י ור"ל בחולץ למעונות והפילה ובנמק"י שם אבל לפמ"ש א"ש דאיכא למימר דנדאי גם במעונות חוששין שפא תפיל וליכא חזקה ליבם עדיין רק דבמעונות איתרע חזקה דלשוק פיון שיש עובר לפנינו (וכ"כ

הנמק"י שם דהחזקה לשוק איתרע מחמת שיצתה מלאה] וא"כ פינו שנסתלק חזקה דלשוק נשאר חזקה לאיסור דמחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק ולא מיקרי חזקה דתלי במעשה דהא כבר היא מעופרת ואף דרובא להתיירא לשוק משום מחצה נקיבות ומיעוט מפילות מ"מ הא מתניתין דהתם סברי דאמרינו סמוך מיעוטא לחזקה דמה"ט אמרינו ברישא בהלך בעלה וצרתה למדה"י דלא תנשא והינינו או משום דאתיא כר"מ דתייש למיעוטא או כמ"ש הרשב"א ז"ל שם דאפילו לרבנו נמי אמרינו גבי מיעוט דמפילות סמוך מיעוטא לחזקה משום שהוא מסתלק מן הרוב גופא ואינו עומד כנגד הרוב כשארי מיעוטינו וה"נ ביצאתה מלאה מצטרף מיעוט מפילות לחזקת איסור הנמשך מאיסור א"א ולהכי לא תנשא ובזה הוי א"ש הא דר' יהושע סובר דגם במלאה אינה חוששת דר' יהושע לטעמי' דסובר בנזיר (דף ס"ה) בספק בהרת קודם לשער לבן או שער לבן קודם לבהרת פה וטהור ויליף לה מקרא דלטהרו וילטמאו ועיין בש"מ דבכל דוכתי נמי סובר ר' יהושע הכי וכן משמע בכתובות (דף ע"ה) עיי"ש.

ובשנזקק לטומאה מייירי כמ"ש התוס' בכתובות שם דרבנו מטמאין הואיל ולא נטהר מנגע הראשונה ור"י מטהר דאין ממשיכין חזקה מנגע לנגע וכינו דאפילו בטומאה דשם טומאה אחת היא ואפ"ה אין מחזיקין מנגע לנגע אעפ"י שלא יצא לטהר מנגע הראשון עד שנולד נגע השני כ"ש באיסור דלא מחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק ולהכי סובר ר"י דאפילו ביצאתה מלאה אין חוששין דליכא חזקה למסמך למיעוטא דשמא תפיל ואזלינו בטר רובא דמחצה נקיבות ומיעוט מפילות ואף דחזקה לשוק איתרע לה כשהיא מעופרת מ"מ מותרת לשוק מטעם רובא דמיעוטא דולד קיימא פמאן דליתא דמי פינו דליכא חזקה למסמך למיעוטא: והנה כ"ז כתבנו לדעת הרשב"א ז"ל דהיכא דידוע דל"ל בני ומסופקין באחין אסורה לעלמא פינו דליכא ס"ס: אוילם דעת הרשב"א ז"ל בחי' לקדושין (דף ס"ד) אינו פן שפכת שם אבריייתא דבשעת קדושין אמר יש לי בנים ובשעת מיתה אמר אין לי בנים בשעת קדושין אמר אין לי אחים ובשעת מיתה אמר יש לי אחין דרישא מייירי במוחזק באחין ואמר יש לי בנים וסיפא מייירי באינו מוחזק באחין אם יש לו אי לא ומוחזק דאין לו בנים וכתב שם אסיפא דבשעת קדושין אמר אין לי אחים ולא שאנו צריכים לדבריו בכה פינו דאינו מוחזק באחין אלא משום חזרתו דאמר יש לי אחין איצטריך וכן פירש שם דסתמא דהש"ס בעי לפרש מתניתין דקדושין דקתני יש לי בנים נאמן במוחזק לו דלית לי אחי ולא מוחזק לו בבני והינינו דאיצטריך להימנותי בדאמר יש לי בנים דאי לא מוחזק באחי לישקול הימנותי ולשדניה אחיזרי דמסתמא לא חיישינו.

אלא מתניתין לצדדין קתני בכא דיש לו בנים נאמן מייירי במוחזק באחין ואנו צריכין לנאמנותו שיש לו בנים ובכא דיש לו אחים אינו נאמן במוחזק לו שאין לו אחיו ע"ש ברשב"א שהאריך לפרש דברי הש"ס לפי דעתו הרי חזינו דמי שמוחזק לו שאין לו בנים ואין אנו יודעין אם יש לו אחים או לא שריא לעלמא ואין עלינו לחוש שמא יש לו אחים שהרי כתב שאין אנו צריכים לדבריו שאמר אין לי אחים דמסתמא לא חיישינו שמא יש לו אחין ואוקימתא זו והך פירושא קיימא לפי המסקנא לפי שיטת האלפסי והרמב"ם ז"ל שדחו אוקימתא דאבני דמוקי ברייתא במוחזק לו באחין כמ"ש הרא"ש בשם הרמב"ן ז"ל וכן הרשב"א ז"ל שם): ובאמת שדבר זה תמוה לכאורה דכינו דמוחזק

דאין לו בנים אמאי נתירוה לעלמא ולא נחויש לספיקא דאורייתא שמא יש לו אחין ונהי דלהרשב"א ז"ל אין מחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק משום דסובר דלא דמי לקא דאמרינו בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת עד שינודע לה בהמה נשחטה משום שאנו יודעין שם שלא תצא להיתר עד שיעשה בה מעשה המכשיר לכן אסורה כ"ז שלא נודע שנעשה המעשה.

משא"כ ה"קא כיון שמת הותר איסור א"א ולא מחזיקין לאיסור יבמה לשוק כמ"ש לעיל בשם הרשב"א בחי' ליבמות (דף ל'). מ"מ נהי דחזקת איסור ליכא והוי פתחיה אחת ספק של שומן דאסורה [ועוד דקשה מדברי הרשב"א ז"ל עצמו שם בקדושין באותו דיבור שכתב דמתניתין דקדושין דיש לי אחים אינו נאמן מיירי במחזקת דל"ל בנים ול"ל אחין להכי א"נ לומר יש לי אחין משמע הא באין אנו יודעין אם יש לו אחין ויודעין שאין לו בנים הי' נאמן לומר יש לי אחים עיי"ש.

הרי מוכח מזה דספק אחין בל"ל בנים דמי לספק חלב ספק שומן ולהכי ע"א נאמן לאסור אבל אי נימא דספק אחין בל"ל בנים הוי פנדאי שומן משום דמסתמא לא חיישינו לאחין הא אין ע"א נאמן לאסור והוי לי' לאוקמי מתניתין דיש לי אחים אינו נאמן בידועין דל"ל בנים ואין יודעין באחין ולמה לא נחויש שמא יש לו אח אטו ניקו ונימא דרוב בני אדם אין להם הא ונדאי ליתא: ואף שהרמב"ם ז"ל כתב (בפ"ט מהלכות איסורי ביאה) שאין אוסרין עריות ומחזיקין אותן בשאר בשך מספק עד שינודע פנדאי שהיא ערוה עליו שאם אתה אומר כן כל היתומים שבעולם שלא היו מכירין אבותיהם היו אסורין להנשא בכל מקום שמא יפגעו בערוה עיי"ש ומטעם זה פסק דהשתוקי ונאסופי אינם אסורים בכל הנשים מחשש שמא היא אחותו או שאר ערוה ומייתי שם ראי' מגמרא התם שאני דאזלינו בתר רובא ורוב נשים שבעולם אינו ערוה עליו להכי שרי אבל לענין שתנשא אשתו של אסופי ולא נחויש שמא יש לו אח במדה"י לא ידעתי מניין דבזה ליכא רובא פלל: ואף שדעת הרמב"ן ז"ל הביאו הר"ן ז"ל (בפ' התקבל) והמ"מ (בפ"ט מהלכות אישות) בהא דאמרינו בגזיר (דף י"ב) דהאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם שמא אותה אשה שרוצה לישא היא קרובת ארוסתו משום דחזקה שלית עושה שליחותו ובנדאי קידש לו אשה אחת.

ודעת הרמב"ן ז"ל שהוא אסור בכל הנשים מה"ת ואע"ג דבעינן למיזל בתר רובא ורוב נשים שבעולם לאו קרובות ארוסתו נינהו מ"מ הא הוי לי' קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי כדאמרינו בגזיר (דף י"ב שם) וחולק על התוס' שכתבו שם דמה"ת לא מקרי קבוע מחמת שאין האיסור ניקר במקומו והרמב"ן ז"ל סובר דאף שאין האיסור ניקר במקומו נקרא קבוע.

וא"כ קשה במה שכ' הרמב"ם ז"ל דאסופי מותר לישא אשה דהא לא שניף למיזל בתר רובא דהא הוי קבוע: וצ"ל דהרמב"ם ז"ל סובר כשיטת התוס' דמותר מה"ת בכל הנשים דלא מקרי קבוע הואיל ואין האיסור ניקר במקומו ואף שלכאורה דברי התוס' תמוהין מאוד במ"ש דהיכא דאין האיסור ניקר במקומו לא מקרי קבוע דבהדיא אמרינו בע"ז (דף נ"ג) בהא דכתיב ואשיריהם תשרפון באש דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי להו רק מדפלחו ישראל לעגל גלו להו אדעתיהו דניחא להו בעבודת פוככים והוי לי' ע"ז

שֶׁל יִשְׂרָאֵל שָׂאִין לָהּ בְּטֵלָה עוֹלָמִית וּפְרִיָּה אִמָּא דְּבִהְדִּי עַגְלָה נִתְסַר מִכָּאן וְאִילָּה גִּשְׁתַּרִּי וּמִשְׁנֵי מֵאן מוֹכַח אֲלֵמָא דְּכָל הָאֲשִׁירוֹת לֹא מְהַנִּי לְהוּ בִּיטוּל מִשּׁוּם הֲנָה הָאֲשִׁירוֹת שְׁעֵבְדוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּשַׁעָה שְׁעֵשׂוּ יִשְׂרָאֵל הָעַגְלָה אַע"ג דְּהֵנִי אֲשִׁירוֹת מִיעוּטָא נִינְהוּ נִגְדַּה הָאֲשִׁירוֹת דְּמַעֲקֵרָא וְנִגְדַּה הָאֲשִׁירוֹת שְׁעֵבְדוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אַחַר שְׁעֵשׂוּ יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּבָה עַל הָעַגְלָה וְע"כ הִטְעַם מִשּׁוּם דְּהוּי לִי קְבוּעַ וּכְמַחְצָה ע"מ דְּמִי וְכִינּוּן דְּאִיכָּא מִיעוּטָא שְׁנַעֲבְדוּ בְּשַׁעָה שְׁפַלְחוּ לְעַגְלָה כְּפִלְגָן אֲסוּרִין וְלֹא מְהַנִּי בְּהוּ בִּיטוּל וְהָא הֵתָם אִין הָאִיסוּר נִיכָר בְּמִקוּמוֹ דְּאִין נִיכָר עַל הָאֲשִׁירָה אַם נַעֲבָדָה בְּאוֹתָן הֵימִים שְׁהִיָּה נִיחָא לְהוּ בְּעַגְלָה אוּ לֹא וְאִפ"ה מִיקַרִי קְבוּעַ וְזֵה רֵאִי לְדַעַת הָרַמְבַּ"ן ו"ל דְּגַם זֵה מִיקַרִי קְבוּעַ וְא"כ בְּהָא דְּאוּמַר לְשַׁלִּיחַ צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה נְמִי מִיקַרִי קְבוּעַ וּבְעִינּוּן לְמִיסַר מַה"ת: מ"מ אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּבָלְאוּ הֵכִי שְׁרִי מַה"ת מִשּׁוּם דְּהוּי ס"ס שְׁמָא הָאִשָּׁה שְׁקִידֵשׁ הַשְּׁלִיחַ אִין לָהּ קְרוּבוֹת הָאֲסוּרוֹת עָלֵיו מִשּׁוּם עֲרֻנָה וְאִת"ל יֵשׁ לָהּ קְרוּבוֹת שְׁמָא הָאִשָּׁה שְׁמַקְדֵּשׁ עַכְשָׁיו לֹא זֹה הִיא קְרוּבַת אַרוּסָתוֹ וְהִט"ז בְּאֵהָע"ז (בְּסִימָן ל"ה) כְּתִב דְּלֹא הוּי ס"ס דְּסַפְקָא שְׁמָא לֹא קִידֵשׁ לֹא הוּי סַפְקָא מִשּׁוּם דְּחֻזְקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ וְדַבְּרִי ו"ל תְּמוּהִין דְּאִפְתִּי הוּי ס"ס שְׁמָא אוֹתָהּ שְׁקִידֵשׁ אִין לָהּ קְרוּבָה הָאֲסוּרָה עָלֵיו וְאִת"ל יֵשׁ לָהּ שְׁמָא זֹה שְׁנִשְׁאָה אִינָה קְרוּבַתָּהּ וְנְדָמִי לְסַפְקָא עַל סַפְקָא לֹא עַל דְּהוּי ס"ס אַף שְׁאִינוּ מִתְהַפְּהוּ וְה"נ סַפְקָא שְׁמָא אִין לְאַרוּסָתוֹ קְרוּבָה דְּמִי לְסַפְקָא לֹא עַל וְעוֹד דְּאֶפְשָׁר לֹאמַר דְּמַצְטַרְפִּין סַפְקָא לֹא קִידֵשׁ לְס"ס אַף דְּחֻזְקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ מ"מ הָא נְדָאִי דְּלֹא הוּי נְדָאִי קִידֵשׁ רַק כְּמוֹ רֹב דְּרֹב שְׁלֹחִים עוֹשִׂים שְׁלִיחוּתָם וְהִיכָא דְּאִיכָּא עוֹד סַפְקָא אַחַד דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּהוּי ס"ס אַף דְּנִגְדַּה סַפְקָא אַחַד יֵשׁ רֹב מ"מ הַמְּיַעוּט מַצְטַרְפִּין לְס"ס: וְרֵאִיתִי לְהַב"ש שְׁם (ס"ק כ"ח) שְׁתִּירְץ דְּלֵהֲכִי לֹא הוּי ס"ס דְּהוּי סַפְקָא אַחַד בְּגוּפּוֹ סַפְקָא אַחַד ע"י תַּעֲרוּבוֹת: וּלְפַעֲנָ"ד דְּזֵה לֹא מִיקַרִי כָּל סַפְקָא אַחַד בְּגוּפּוֹ סַפְקָא א' ע"י תַּעֲרוּבוֹת דְּדוּקָא הִיכָא דִּישׁ בְּתַעֲרוּבוֹת בְּהִמָּה אַחַת שְׁנוּלֵד בְּהַ סַפְקָא טְרִיפוֹת בְּזֵה לֹא מְהַנִּי סַפְקָא תַּעֲרוּבוֹת לְהַצְטַרְפִּי לְמִיחְשָׁב ס"ס כִּינּוּן דְּקִי"ל סַפְקָא דְּאוֹרֵי יִתָּא לְחוּמְרָא הוּי כְּנוֹדָאִי אִיסוּר וְלֹא מְהַנִּי סַפְקָא תַּעֲרוּבוֹת מִיַּד כְּפִינּוּן אַם נִתְעַרְבַּ בְּהִמָּה שְׁהִיא סַפְקָא דְּרוּסָה בְּשִׁנֵּי בְּהִמּוֹת שְׁלֵ הִיטֵר הִרִי יְדַעִינוּ שְׁבִהִמָּה אַחַת יֵשׁ בְּכָאן שְׁקְבוּעָה בְּהַ סַפְקָא אִיסוּר תּוֹרָה וְאִיסוּרָה חֲמוּר יוֹתֵר מְאוֹתָן ב' הַבְּהִמּוֹת שְׁנִתְעַרְבָה בְּהוּ לְהִכִּי אֲמַרִינוּ דְּדָמִי לְנוֹדָאִי אִיסוּר שְׁנִתְעַרְבַּ דְּכִינּוּן דִּישׁ בְּהִיא תַּעֲרוּבוֹת בְּהִמָּה אַחַת אֲשֶׁר קָמִי שְׁמִיָּא גְלִיָּא שְׁאִיסוּרָה חֲמוּר מִהַשְּׁנַיִם דְּהִינּוּ שִׁישׁ בְּהַ סַפְקָא אִיסוּר תּוֹרָה שְׁהוּא כְּנוֹדָאִי אִיסוּר שְׁבִה פִּגְעַה הַדּוֹרָס וְעִ"ז נּוֹלֵד בְּהַ סַפְקָא טְרִיפוֹת רַק שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין אִיזָה הִיא אִין אָנוּ רְשָׁאִין לְהַתִּיר אַף אַחַת מִכְּפִלְגָן וְלֹאמַר שְׁמָא לֹא זֹה הִיא מִטְעַם ס"ס דְּהַסַּפְקָא הָרֵאשׁוֹן נַעֲשֶׂה כְּנוֹדָאִי אִיסוּר שְׁבִהִמָּה הָאִחַת שְׁקְבוּעַ בְּהַ סַפְקָא הָרֵאשׁוֹן לְחוּד וְקָמִי שְׁמִיָּא גְלִיָּא רַק שְׁמֵאֲתָנוּ נְעַלְמָה לְהִכִּי שְׁיִיךְ לֹאמַר שְׁהַסַּפְקָא הָא' נַעֲשֶׂה כְּנוֹדָאִי שְׁבִהִמָּה זֹה שְׁקְבוּעַ בְּהַ סַפְקָא הָאִחַד שְׁפִגְעַה בְּהַ הַדּוֹרָס רַק שְׁנַעֲלָמָה מֵאֲתָנוּ נַעֲשֶׂה כְּנוֹדָאִי אִיסוּר אֶבֶל בְּאוּמַר צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה שְׁהַס"ס הוּא שְׁמָא אִין לָהּ קְרוּבָה וְשְׁמָא לֹא זֹה הִיא אוּ שְׁמָא לֹא קִידֵשׁ וְשְׁמָא לֹא זֹה הִיא אִין בְּכָל הַנְּשִׂים שְׁבַעֲוֹלָם אִשָּׁה אַחַת שְׁקְבוּעַ אִיסוּר יוֹתֵר מִשְׁאַר הַנְּשִׂים אִין שְׁיִיךְ לֹאמַר דְּדָמִי לְנוֹדָאִי אִיסוּר שְׁנִתְעַרְבַּ דְּהָא אִין סַפְקָא קְבוּעַ בְּא' יוֹתֵר מִהָאֲחֵרוֹת דְּאִין אָנוּ יְכוֹלִין לֹאמַר שְׁהַאֲחַת חֲמוּרָה מִחְבְּרוֹתֵי מִפְּנֵי שְׁנִקְבַע בְּהַ סַפְקָא אַחַד יוֹתֵר מִחְבְּרוֹתֵי.

דאין בכל אחת מהן איסור אא"כ נתפוס שני הספיקות לחומרא דהיינו שקידש אשה ויש לה קרובה והיא היא הקרובה והפלל מסור בידינו דהיכא דאין אנו יכולין לאסור אא"כ נתפוס שני הספיקות לחומרא אנו מקילין לגמרי בכל איסורי תורה מה לי ספק בגוף המעשה מה לי ספק שמא לא זו היא הכל מקרי ב' ספיקות ולא נקרא ספק אחד בגופו ספק א' ע"י תערובות אלא שיש אחת שקבוע בה איסור מספק אחד רק שנוצלם מאתנו אבל אם אין אנו יכולים לקבוע בשום אחת מהם איסור אא"כ נתפוס ב' הספיקות לחומרא דנין דין ס"ס ומתירין לגמרי וזה ברור: וכיון שבררנו דהוי ס"ס להכי מה"ת מותר ומדרבנן בעלמא החרמירו פדעת התוס' וכן מצאתי בירושלמי (פרק פלל גדול) גבי מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת דפריד וליחוש לכל הימים כהדא קידש אשה בעולם אתפלגין ר"י ור"ל ר"י אמר חושש לכל הנשים ר"ל אמר אינו חושש לכל הנשים ומשני תמן יש לו תקנה יכול הוא לישא גיורת יכול הוא לישא משוחררת הלא מה אית לך עיי"ש.

הרי דר' יוחנן נמי לא אסר אלא משום דיכול הוא לישא גיורת ומשוחררת הא לאו הכי הוי שרי ואם יש בזה ספק איסור תורה פי אינו יכול מאי איכפת לן א"ו דאסור רק מדרבנן משום דמה"ת הוי ס"ס ואם הי' אינו יכול לישא שום אשה אם נחוש לספיקא דקידושי השליח לא הוי חיישינו פלל בדרבנן וזה ראי' גדולה לדעת התוס' דרק מדרבנן אסור בכל הנשים: ונראה שמה הוציא הרמב"ם ז"ל שהשתוקי יכול לישא אשה ואינו חושש שמא היא ערוה עליו אף מדרבנן כמו באומר לשלוחו צא וקדש לי אשה דאסור מדרבנן דכיון דאמרין בירושלמי דטעמא דחששו לר"י בצא וקדש לי אשה משום דיכול לישא גיורת ומשוחררת א"כ מוכח דהאיסור הוא רק מדרבנן ומשום קנס כמ"ש התוס' בנזיר (דף י"ב) ד"ה אסור שקנסוהו על שאמר צא וקדש סתם ולא פירש לאשה פלונית א"כ באסופי דליכא למקנס' דהוא לא פשע פלום מותר לישא ישראלית ואין חוששין משום ערוה: עכ"פ יצא לנו מכ"ז דמה שהתיר הר"מ ז"ל אסופי לישא אשה הוא משום ס"ס ספק אין אשה בעולם ערוה עליו ואת"ל יש לו אשה שהיא ערוה עליו שמא לא זו היא אבל באשה שמת בעלה ולא נודע אם יש לבעלה אח דליכא רובא ולא ס"ס להתירה מנין לנו להתיר: אחרי פותבי כ"ז ראיתי להנוב"י ז"ל בתשובה (סי' קמ"ה) מהד"ת שכתב שם שמדברי הרשב"ם ז"ל שהבאנו לעיל שכתב דאי לאו דמוחזק לן שאין לו אחין הי' לנו לאוסרה מספק כיון דנודאי אין לו בנים אין הכרח דאפשר דהרשב"ם קאי שם בגמרא על עובדא דהוי שם שייצא עליו קול שיש לו אחים במדה"י להכי הי' לנו לאוסרה ע"ש בדבריו ותימה שלא זכר דברי הרשב"ם בתחילת הסוגיא שהבאנו לעיל שכתב שם בהא דקאמר הש"ס מתניתין דלא מוחזק לן באחין ולא בבני דקיימא הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה ליבם משום דס"ס הוא שמא אין לו אחים ושמא יש לו בנים מבואר דבידוע שאין לו בנים אסור בספק אחין לחוד: עוד ראיתי בדבריו ז"ל דבאסופי איכא ס"ס שמא אביו א"י ואת"ל שהוא ישראל שמא אין לו אח ואף שהפל ספק אחד דהא כשאנו באין לחוש לאחין אין אנו חוששין רק לאח ישראל שהוא הזוקק ליבום ואח עובד פוכבים ואין לו אחים הפל ספק אחד.

מ"מ מקרי ס"ס דספק אחד מתיר יותר מחבירו דספק של עובד פוכבים מתיר לכל העולם משא"כ ספק אין לו אח עדיין אוסר למי שיש לו מר שהאסופי הי' בנו דהוי ליה אשה זו

כּלְתוּ לַגְבִּי: וּלְעַנ"ד צ"ע דְּזָה לֹא מִיקָרִי סֶפֶק אֶחָד מִתִּיר יוֹתֵר מִחֲבִירוֹ דְּגַם בְּאִין לֹו אַח
לְחֹוד אֵינָה נְאֻסְרַת לְשׁוּם אָדָם וּמִוֶּתֶר פֶּל אָדָם לְנוֹשְׂאָה אִם קִים לִיה בְּגִנוּי' וְיַדַע בְּנִפְשׁוֹ
שְׁלֵא בָּא עַל הַפְּנוּי' וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ וְנִלְד הַנְּעֻלָּם מִכָּל אָדָם מִמִּי הוּא וְאִשְׁת אֲסוּפִי זֶה מְוִתֶּרֶת
לְהַנְשֵׂא לְכָל מִי שְׁרוּצָה לִישְׂאָנָה וְאוֹמֵר שְׁלֵא בָּא עַל הַפְּנוּיָה וְאֵינָה אֲסוּרָה אֲלֵא לְמִי
שְׁיֹודַע בְּנִפְשׁוֹ שְׁבָּא עַל הַפְּנוּיָה וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ וְאֶפְשֵׁר שְׂאִין אָדָם זֶה בְּעוֹלָם וּמִי שְׁבָּא עַל
אִשָּׁה שְׁיִלְדָה אֲסוּפִי זֶה כְּבָר מֵת וְלְמִי מִתִּיר סֶפֶק עוֹבֵד כּוֹכְבִים יוֹתֵר מִסֶּפֶק אַח וְאִיךָ נִיקוּ
וְנִימָא דְמִקָּרִי ס"ס הֲלֵא אִם כְּבָר מֵת הָאִישׁ שְׁבָּא עַל אִם הָאֲסוּפִי אִין כָּאן ס"ס דְּבָאִין לֹו
אַח לְחֹוד מְוִתֶּרֶת לִישְׂאָה לְכָל אָדָם וְאִין סֶפֶק אֶחָד מִתִּיר יוֹתֵר מִחֲבִירוֹ וּצ"ע: וְרֵאִיתִי
לְהַנוּב"י שְׁהִבִיא בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מו"ה מְרֻדְכִי בְּנַעַט ו"ל שְׁהִבִיא רְאֵיָה דְאִין חוֹשְׁשִׁין מִסֶּפֶק
שְׂמָא יֵשׁ לֹו אַח מִמְתְּנִיתִין (דפ' הָאִשָּׁה בְּתָרָא) בְּהִיתָה לָה חַמּוֹת אֵינָה חוֹשְׁשֶׁת מִשׁוּם
דְּאִיכָּא מְחַצָּה נְקִיבוֹת מְחַצָּה זְכָרִים וּמִיעוּט מִפִּילוֹת וּא"כ ה"ה הֲכָא יֵשׁ לָנוּ לְדִין עַל בְּעֻלָּה
שְׁל זֹו שְׂאָרְף אִם יִלְדָה אִמּוֹ הָיִי לִיה מִיעוּט הַזּוֹקֵק לִיבּוּם וְהִבִיא שְׁם הַנוּב"י מְדַבְּרִי
הֶרֶמְב"ם דְּלָאוּ דְוּוֹקָא אִם הִלְכָה חַמּוֹתָה לְמַדְה"י עַל זְמַן לִידָה אַחַת אֲלֵא אֶפְילוֹ אִם הָיִי
זְמַן רַב בְּמַדְה"י נְמִי אִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִלְדָה בֵּין הַזּוֹקֵק לִיבּוּם מִיְהוּ לְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינֵין
דְּהָא הֵתָם אֲמַרִינּוּ דְמִתְנִיתִין אֶתְיָא כּר"מ דְּחִינֵישׁ לְמִיעוּטָא וְאֶפ"ה אֵינָה חוֹשְׁשֶׁת מִשׁוּם
דְּאִיכָּא רַבָּא לְשׁוּק וְחֻזְקָה לְשׁוּק וְלֹא אֲמַרִינּוּ דְמַחְזִיקִין מְאִיסוּר א"א לְאִיסוּר יִבְמָה לְשׁוּק
הוּא מִשׁוּם דְּמַחְמַת חֻזְקָה אִין לָנוּ לְאִמֵּר שְׁנַתְחַדֵּשׁ מַעֲשֵׂה לִידַת הַיָּבָם א"ש דְּבַרִי הֶרֶמְב"ם
ו"ל דְּאִי לָאו דְהִי' לָה חֻזְקַת הַיָּתֵר לְשׁוּק קוֹדֵם שְׁהִלְכָה חַמּוֹתָה לְמַדְה"י וּכְגוֹן שְׁהִיתָה
חַמּוֹתָה בְּמַדְה"י מִתְחִילַת גְּשׁוּאֵיהָ לֹא הָיִי שְׂרִינּוּ לָה מְטַעַם רַבָּא דְּמַחְצָּה נְקִיבוֹת וּמִיעוּט
מִפִּילוֹת דְּהֶרֶמְב"ם ו"ל לְטַעְמָיהָ דְּפֶסֶק בְּהִלְדָּה בְּעֻלָּה וְצָרְתָה לְמַדְה"י דְּלֵא תִנְשֵׂא כְּסֻתָּם
מִתְנִיתִין דְּאֲמַרִינּוּ סְמוּךְ מִיעוּטָא דְּמִפִּילוֹת לְחֻזְקָה דְּאִיסוּרָא לְשׁוּק] מִשׁוּם דְּאֲמַרִינּוּ סְמוּךְ
מִיעוּטָא לְחֻזְקַת א"א וְחִינֵישִׁין שְׂמָא יֵשׁ לְבְּעֻלָּה אַח גַּם מִתְחִילַת גְּשׁוּאִין אֲבָל כְּשִׁהִלְכָה
אַחַר גְּשׁוּאֵיהָ שְׁקוֹדֵם הִלִּיכְתָה הִיתָה בְּחֻזְקַת הַיָּתֵר לְשׁוּק שְׂרִיָּא מְטַעַם רַבָּא וְחֻזְקָה לְשׁוּק
וְחֻזְקַת אִיסוּר הַנְּמֻשָּׁף מְאִיסוּר א"א לֹא מְהַיֵּי מִיָּדִי דְּהָא יִדְעִינּוּ דְּלֵא הִי' לָה יָבָם קוֹדֵם
שְׁהִלְכָה וּבְעֵינֵין לְחִדוּשֵׁי מִקְלָתָא שְׁנוּלֵד לָה יָבָם לְהַכִּי שְׂרִיָּא וְשִׁפִּיר כְּתַב הֶרֶמְב"ם שְׂאִין
מוֹצִיאִין אוֹתָה מִחֻזְקַתָּה מִשׁוּם דְּלֵא שְׂרִיָּא א"א כִּי יֵשׁ לָה חֻזְקַת הַיָּתֵר קוֹדֵם שְׁהִלְכָה
לְמַדְה"י דְּאִז לֹא מְהַיֵּי חֻזְקַת הַנְּמֻשָּׁכַת מְאִיסוּר א"א לְאִיסוּרָה אֲבָל אִם אָנוּ מְסַתְּפִין שְׂמָא
בְּחֻזְקַת יָבוּם קִינִימָא מִתְחִילָה שְׂיֵשׁ לֹו אַח מְצַטְרַפִּין חֻזְקַת א"א בְּהַיֵּי מִיעוּטָא כְּשִׁיטַת
הֶרֶמְב"ם דְּפֶסְקִינּוּ כְּרִישָׁא דְּמִתְנִיתִין: וּבְזֶה מִיְנוֹשֵׁב גַּם מַה שְׁדַקְדְּקוּ הַתּוֹס' לְמָה לִיה
לְהַש"ס לְמִימֵר גְּבִי הִיתָה לָה חַמּוֹת דְּאֵינָה חוֹשְׁשֶׁת מְטַעַם רַבָּא וְחֻזְקָה דְּהָא בְּרַבָּא לְחֹוד
סְגִי וּבְעֵינֵין רַק שְׁלֵא יִהְיֶה חֻזְקָה נֶגֶד רַבָּא כְּרִישָׁא דְּמִתְנִיתִין וּבְרַבָּא לְחֹוד סְגִי לְמִישְׂרִי:
אַבְל לְפַמֵּשׁ"כ א"ש דְּבְּעֵינֵין חֻזְקַת דְּהִיתִירָא לְשׁוּק דְּאִי לָאו הֲכִי אֲלֵא שְׁהִסְפֵּק הוּא מִתְחִילַת
גְּשׁוּאֵיהָ אֲמַרִינּוּ סְמוּךְ מִיעוּטָא דְּיֹולְדַת זְכָר בֵּין קִינִימָא לְחֻזְקַת הַנְּמֻשָּׁכַת מְאִיסוּר א"א.

לְהַכִּי בְּעֵינֵין חֻזְקַת לְשׁוּק דְּאִז אִין כַּח בְּחֻזְקַת הַנְּמֻשָּׁכַת מְאִיסוּר א"א לְגְרוּם לָה אִיסוּר מִשׁוּם
דְּהִיאִיסוּר בָּא ע"י חִדוּשׁ מַעֲשֵׂה וּלְפ"ז בנ"ד בְּאֲסוּפִי שְׂאֵנוּ מְסוּפְקִין שְׂמָא יֵשׁ לֹו אַח
מִתְחִילַת גְּשׁוּאִין לֹא מְהַיֵּי הִיא רַבָּא דְּנְקִיבוֹת וּמִפִּילוֹת מִשׁוּם דְּסְמִכְיָנוּ לְמִיעוּטָא חֻזְקָה
דְּא"א הַנְּמֻשָּׁכַת: וּלְפַמֵּשׁ"כ מִיְנוֹשֵׁב הִיטִיב לְשׁוֹן הֶרֶמְב"ם ו"ל שְׁכַתְב שְׁלֵא גְזָרוּ לְהוֹצִיאָה
מִחֻזְקַתָּה וְהִינּוּ דָּאִם לִיכָּא חֻזְקָה לְשׁוּק דְּהִינּוּ דְּהִסְפֵּק הוּא מִתְחִילַת גְּשׁוּאֵי' נְמִי לֹא

אסורה להנשא אלא מדרבנן מטעם סמוך מיעוטא לחזקה דנמשכת מאיסור א"א דהא דסמוך מיעוטא לחזקה דרישא דמתניתין הוא רק מדרבנן אבל פשיש חזקה לשוק לא גזרו רבנן פיון דלא מהני חזקה הנמשכת מאיסור א"א ויצא לו סברא זאת דלא שריא אא"כ יש לה חזקה לשוק מהא דאמר הש"ס סיפא רובא וחזקה להתיירא דמשמע דבלא חזקה לא שריא: ולפ"ז יהא האי דינא דאסופי אי חיישינן שמא יש לו אח תליא בפלוגתת הראשונים דלהרי"ף והרמב"ם ז"ל שפסקו פהה משנה דהלך בעלה וצרתה למדה"י לא תנשא משום סמוך מיעוטא דאינו יולדות ולד קיימא לחזקה גבי אסופי נמי סמכינן מיעוטא דלידת יבם לחזקה דחזקת איסור א"א שנמשך מאיסור לאיסור וילדעת הרשב"א ז"ל שפסק דלא פהה משנה ומתיר להנשא כשהלך בעלה וצרתה למדה"י ולא סמכינן מיעוטא לחזקה ה"נ שריא גבי אסופי ומדברי הרמב"ם ז"ל מוכח לפי דברינו דאף הא דסמוך מיעוטא לחזקה הוא רק מדרבנן דהא כתב שלא גזרו להוציאה מחזקתה מזה משמע דאף היכא דליכא חזקה לשוק נמי ליכא אלא איסור דרבנן משום סמוך מיעוטא דלידות הזקק ליבום לחזקה הנמשכת מאיסור א"א וא"כ פיון דלא הוי אלא איסור דרבנן ואיכא פלוגתא דרבנותא וגם יש לצרף לזה בנ"ד דגם הא דלא הוחזק בבני לא הוי חזקה גמורה שלא נשמע מפיו דבר זה שאין לו בנים רק שלא ידענו אם יש לו בנים לכן יש להקל בזה: יש להסתפק באחד שאמר שראה אשתו שזינתה והיא מכחשת אותו ומת הבעל ונפלה לפני יבם אם מותרת להתניבם דלכאורה אפשר לומר פיון דלא אסורה לבעלה אלא מטעם שויה אנפשה חד"א אבל כשמת מותרת אף לכהן ואין אנו מחזיקין אותה לסוטה אלא לגבי בעלה א"כ מותרת אף ליבם כמו שאר יבמה (והא דלא קתני במשנה דאלו אסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן אשה שאמר הבעל שראה שזינתה ובש"ס שם (ד' פ"ד) דשקיל וטרי התם אי תני ושייר ולא מוכיח מהא דלא תני הך גוונא נראה דיש לומר דלא קתני אלא איסור שגם אנו יודעין שהוא איסור משא"כ אשה שבעלה אמר שזינתה אין אנו מאמינים לו כלל רק שהוא נאמן לגבי עצמו] או דלמא פיון דאמרינן בסוטה (דף ו') טעמא דסוטה אסורה להתניבם משום דכיון דבמותר לה נאסרה באסור לה לא כ"ש וה"נ פיון שנאסרה על בעלה אסורה להתניבם: ונראה דמותרת להתניבם דהא שם בסוטה פריף אלא מעתה אשת כהן שנאנסה ויש לו אח חלל ה"נ דאסורה לו משום ק"ו ומשני התם אונס בישראל משרי שרי הרי דכיון דאונס בישראל שרי לא איכפת לן במה שנאסרה במותר לה א"כ כ"ש הכא דבעינן למימר גבי יבם דמחזיקין אותה שלא זינתה כלל: מיהו צ"ע מהא דאמרינן ביבמות (דף קי"א) תנו התם בראשונה הוי אומרים האומרת נטולה אני מן היהודים יוצאת ונוטלת כתובה חזרו לומר האומרת נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ומבעי ליה אמרה נטולה אני מן היהודים ומת מי מסקא אדעתה דנפלה קמי יבם או לא ופירש"י ז"ל שהבעל הפיר חלקו ומת ומבעי ליה אי אסורה ליבם מחמת נדרה או לא וקשה דלמה איכפל רש"י ז"ל לפרושי שהפיר הבעל חלקו ומת דהך בעיא אי חל נדרא איבם הוי מצוי למיבעי נמי אם לא הפיר הבעל חלקו ומת אם מותרת ליבם שאין היבם בכלל הנדר או לא א"ו דכשלא הפיר חלקו ומת אסורה להתניבם מחמת דבמותר לה נאסרה באסור לה לא כ"ש ואף שהאיסור רק מחמת נדר לחוד ויבם לא שייך הך איסורא כלל מפל מקום אסורה ליבם: ונראה דרש"י ז"ל הגיה מוכרח לפרש דבעייתו מיירי שהבעל הפיר חלקו ומת דבלא"ה

היתה אסורה ליכם משום ק"ו דאי נימא דמיירי בלא הפיר חלקו ומת א"כ ל"ל לאתויי
כלל הך דמשנה אחרונה הא הך בעיא מצי למיבעי גם למשנה ראשונה שאינו יכול להפר
ונוטלת פתובה ויוצאת אם מת אם מותרת להתניבם ומדמבעי ליה רק למשנה אחרונה
ש"מ דלמשנה ראשונה אסורה בלאו הכי משום ק"ו ומבעי ליה למשנה אחרונה פגון
שהפיר חלקו ומת דליכא ק"ו אי אסורה ליכם משום נדרה או לא וצ"ל לפ"ז דאף
דאמרינן שם בסוטה באשת פהו שצאנסה ולו אח חלל דלא אסרינן משום ק"ו דבמותר
לה נאסרה משום דאונס בישראל משרי שרי.

עיקר החילוק דבישראל ובחלל לא משפחת כלל איסור זנות דאונס ולא שייכא גבייה
כלל להכי לא אמרינן ק"ו אבל זנות דרצון אף דזנות שפחת הבעל לא שייכא גבי יבם
מ"מ אלו זנתה תחתיו היתה אסורה והאיסור דנוהג בו שייך למימר ק"ו דבמותר לה
נאסרה באסור לה לכ"ש ולהכי הנצרך רש"י ז"ל לפרש שהפיר לה קודם שמת ולהכי
בנודרת הנאה מבעלה ומת נמי שייך למימר האי ק"ו דהא איסור נדר נוהג גם גבי יבם
אלו נדרה תחתיו ואמרינן במותר לה נאסרה וכו' ועיין ברש"י ז"ל שם בסוטה שמשמע
מדבריו ג"כ דלא אמרינן ק"ו אלא באיסור שנוהג גבי יבם ג"כ: ולפי"ז אפשר לומר גם
בבעל שאומר שראה שזינתה אף דלכל מילי מחזקינן ליה למשקר מ"מ פיון שצאנסה
עליו מטעם אמירתו וכמה רבנותא סברי דעגנו שניא אנפשה חד"א הוא מטעם נדר
אמרינן ק"ו במותר לה וכו' נאסורה להתניבם: מיהו לפמ"ש התוס' ביבמות (דף פ"ד)
ד"ה שיר שהקשו אמאי לא פריה בסוטה בנעשה פצוע דכא ומת תהא אסורה להתניבם
מטעם במותר לה נאסרה וכו' ותיקצו דלא שייך לומר במותר לה נאסרה אלא במעשה
שנעשה באשה ולא באיש א"כ לפ"ז אפשר דהכא שהוא אומר שראה שזינתה ונאסרה
עליו לא מיקרי מעשה באשה דהא אנו לכל מילי מחזקינן שלא זינתה רק שהוא אסור
בה מחמת אמירתו ולא מיקרי מעשה באשה כ"א באיש ודמי לנעשה פצוע דכא דלא
אמרינן בי' במותר לה נאסרה וכו': מיהו עיקר הדבר שדקדקנו מלשון רש"י ז"ל דאם
לא הפיר הבעל ומת אסורה להתניבם קשה לכאורה דאיך שייך בזה במותר לה נאסרה
נהי דהבעל לא הפיר לה ואפילו אם הקים לה מ"מ הא יכולה לשאל לחכם על נדרה
ותהא מותרת ואיך שייך לומר בזה במותר לה נאסרה: מיהו מצינו כה"ג (בב"ק ס"ז)
דאמר התם דגזלן שתם הוי יאוש ושינוי השם מעיקרא טיבלא והשתא תרומה והקשו
התוס' הא הוי שינוי החוזר לברייתו ע"י שאלה ותיקצו דשאלה בתרומה לא שכיחא
והרשב"א ז"ל שם הוכיח דמידי דלא שכיח נמי מיקרי חוזר לברייתו ותיקצו דכיון
דשאלה א"א כ"א ע"י אחרים שיתירו לו לא מיקרי חוזר לברייתו ע"י ש בדבריו ז"ל.

ואפשר לאמר דה"נ פיון דשאלה צריכה לאתרינא מיקרי נאסרה במותר לה ואמרינן ק"ו
במותר לה נאסרה באסור לה לא כל שפון: תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם.